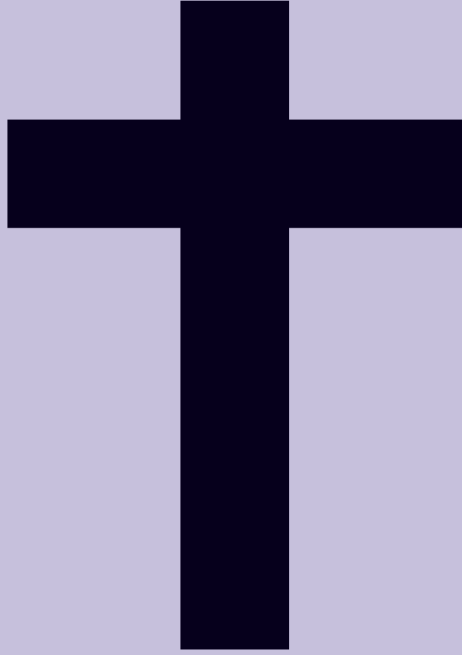

Bayıburu Izii

Izii: Bayıburu Izii Bible

Bayiburu Izii
Izii: Bayiburu Izii Bible

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Izii)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
c6885c7c-c550-5b8b-a4fe-4bd714af4f6d

Contents

Mbulembu	1
Awufu	71
Ndu uke	128
Ógú	168
Ditoronomi	227
Jioshuwa	280
Ndu-ikpe	314
Rutu	347
1 Sámeḷu	352
2 Sámeḷu	394
1 Ndu eze	432
2 Ndu eze	476
1 Iphe, ndu eze meru	519
2 Iphe, ndu eze meru	562
Ezura	611
Nehemaya	629
Esuta	656
Jiobu	666
Ebvu-oma	775
Ètu	1058
Ó-zì-iphe	1157
Ebvu Sólomõnu	1169
Azáya	1190
Jieremaya	1324
Ebvu-aphu	1459
Ezekelu	1482
Daneḷu	1559
Hosiya	1582
Jioweḷu	1595
Émoṣu	1608
Obedaya	1619
Jiona	1624
Mayika	1628
Nahumu	1636
Habakuku	1643
Zefanaya	1649
Hagayi	1654
Zekaraya	1657
Malakayi	1672
Matiyu	1677
Mak	1733
Luk	1765
Jiõnu	1819
Ndu-ishi-ozì	1859

Romu	1908
1 Kõrentu	1932
2 Kõrentu	1954
Galeshiya	1969
Efesõsu	1977
Filipayi	1985
Kõlosi	1992
1 Tesalonayika	1998
2 Tesalonayika	2003
1 Timoti	2006
2 Timoti	2013
Tayitõsu	2018
Fayilimõnu	2021
Hiburu	2023
Jiemusu	2043
1 Pyita	2048
2 Pyita	2056
1 Jiõnu	2061
2 Jiõnu	2067
3 Jiõnu	2068
Jiudu	2069
Qphulenyã	2072

Ekwo Mbulembu

Mbulembu

¹ Lẹ mbulembu bẹ Chileke meru igwe bya emee eliphe. ² Ophu eliphe enwedu ugbugba; ophu o dudu iphe, nọ iya nū. O buerupho mini echiphe l'ekameka; teme eli mini ono nọdu agbakọta ochii. Unme Chileke nọdu erwuphe l'eli mini ono kwapho.

³ Oo ya bụ; Chileke sụ: "Gìphóró dụ." Ìphóró bya adụ. ⁴ Chileke bya elee ẹnya hụma l'ìphóró ono dụ ree. O bya edokaha ìphóró ono yẹe ochii. ⁵ Chileke bya agụa ìphóró ono "eswe"; bya agụa ochii ono "enyashi". Nchi jihu bya abọhu. Ono buru mbọku kẹ mbụ.

⁶ Oo ya bụ; Chileke sụ: "G'ìphè nọdu l'echilabọ mini; nọ-buha mini ono ẹbo." ⁷ Tọbudu iya bụ; Chileke bya emee ìphè dobe; o nọ-buha mini ophu nọ l'imeli yẹe ophu nọ l'alì ẹbo. O dụ g'o pfuru. ⁸ Chileke woru ìphè ono gụa "akpaminigwe". Nchi jihu bya abọhu. Ono buru mbọku k'ẹbo.

⁹ Chileke sụ: "Gẹ mini ophu nọ lẹ mkpula akpaminigwe nọkobe l'ekalanu; g'ẹka kpohuru nkụ gbafuta ìphè." O dụ g'o pfuru. ¹⁰ Chileke gụa ẹka ono, kpohuru nkụ ono "alì"; bya agụa mini phọ "eze-enyimu". Chileke bya elee ya ẹnya bya ahuma l'ọ dụ ree.

¹¹ Chileke sụ: "G'alì fushia iphe, dzụ ndzụ: iphe, amì mebyi; yẹe oshi-omi g'ophu nonu fushigbaa g'ọ dụ l'ugbugba nkiya." O dụ g'o pfuru. ¹² Alì bya efushia iphe, dzụ ndzụ; ẹphe bya amishia mebyi; ophu nonu nọdu amishigbaa g'ọ dụ l'ugbugba nkiya. Chileke bya elee ya ẹnya bya ahuma l'ọ dụ ree. ¹³ Nchi jihu bya abọhu. Ono buru mbọku k'ẹto.

¹⁴ Chileke sụ: "G'iphe, echí echíchí dụ l'akpaminigwe g'o dokahajẹ eswe yẹe enyashi. Teme ẹphe egoshije teke bụ ògè iphe; waa mbọku; waa teke bụ apha agbaru. ¹⁵ Teme g'iphe ono, echí echíchí ono, dụ l'akpaminigwe ono chije lẹ mgboko." O dụ g'o pfuru. ¹⁶ Chileke bya emee iphe, echí echíchí labọ, parụ ẹka apaa. Ophu ka shii bẹ o meru g'o chije l'eswe; ophu ka alwa alì bẹ o meru g'o chije l'enyashi. O bya emefukwapho kpokpode. ¹⁷ Chileke bya eworu phẹ dobe l'akpaminigwe g'ẹphe mee g'ìphóró dụ lẹ mgboko. ¹⁸ G'ẹphe chije l'eswe yẹe enyashi; teme waa g'ẹphe dokaha ìphóró yẹe ochii. Chileke bya elee ya ẹnya bya ahuma l'ọ dụ ree. ¹⁹ Nchi jihu bya abọhu. Ono buru mbọku k'ẹno.

²⁰ Chileke bya asụ: "Gẹ mini kpofuta anụ, dụ igwerigwe g'o buru lẹ mini; ẹnu awata ẹphe l'eliphe lẹ mkpula akpaminigwe." ²¹ Oo ya bụ; Chileke mee eze anụ, bugbaa l'eze-enyimu; mekpoo iphe, dzụ ndzụ, awụ awụwu; o buru lẹ mini l'udu iya l'udu iya; waa ẹnu, ẹphe l'eli g'ẹphe ha; ophu nonu l'ugbugba nkiya. Chileke bya ahuma l'iphemiphe ono dụ ree. ²² Noo ya; Chileke bya agọru onu-oma nụ phẹ; sụ: "Unu zùà azùzù zụ-jia mini, nọgbaa l'eze-enyimu; ẹnu azụa ji mgboko ejiji." ²³ Nchi jihu bya abọhu. Ono buru mbọku k'ise.

²⁴ Chileke bya asụ: "G'eliphe kpofuta iphe, dzugbaa ndzụ l'udu iya l'udu iya. G'anụ, bụ iphe-edobe kpofuta; waa anụ ophu awụ l'ẹpho; waa anụ, bu l'egbudu. G'ophu nonu kpofutagbaa l'ugbugba nkiya." O dụ g'o pfuru. ²⁵ Chileke mee anụ, bu l'egbudu l'udu iya l'udu iya; me anụ, bụ iphe-edobe l'udu nkiya; mekwapho anụ ophu awụ l'ẹpho l'udu nkiya kwapho. Chileke bya elee ya ẹnya bya ahuma l'ọ dụ ree.

²⁶ Tɔbudu iya bụ; Chileke sụ: “G'anyi bya emee nemadzu g'o yee anyi; mbu g'o du g'anyi du. G'o buru onye-ishi; g'ema, no l'eze-enyimu; yee enu, ephe l'eli; yee anu, bu iphe-edobe; yee eliphe l'ophu; waa iphe, bukpo anu, akpu wuruwuru l'ali nodu iya l'eka.”

²⁷ Oo ya bu; Chileke woru nemadzu mee;

o yee ya; o buru ge Chileke du bu g'o meru iya; o du.

O buru nwoke le nwanyi be o meru.

²⁸ Chileke bya agoru onu-oma nu phe; su phe: “Unu zua azuzu kabaa shii; unu zu-jia mgboko kapyabe iya enya. Unu aburu ishi: ema, bu le mini; yee enu, ephe l'eli; yee iphemiphe, bu iphe, dzu ndzu, akpu wuruwuru l'ali anodu unu l'eka.”

²⁹ Noo ya; Chileke sụ: “Iphe, bu iphe, aakò akòkò le mgboko; waa iphe, bu oshi, ami amimi l'ophu be mu nukotaru unu g'unu rije; g'o buru unu nri. ³⁰ Anu, nokota le mgboko-a; waa enu, ephekota l'eli; mekpoo iphemiphe, awukota l'epho; mbu iphemiphe, dzu ndzu g'ephe ha be mu nukotaru irwu eswa g'o buru nri phe.” Iphemiphe dukota g'o pfuru.

³¹ Chileke bya elee enya huma iphemiphe, o meru. Ephe duebekota rengurengu shii. Nchi jihu bya abuhu. Ono buru mboku k'ishii.

2

¹ Noo g'e gude mee igwe; yee eliphe; me iphemiphe, no iya nu.

² Tɔbudu iya bụ; o betashia le mboku k'esaa; Chileke jeebekotawaa ozi ono, o shi eje ono. O buru le mboku k'esaa ono be o tutaru unme ozi, o jekotaru. ³ Chileke goru onu-oma nu mboku k'esaa ono; bya emee ya; o du nso; kele oo mboku ono be o tutaru unme eme iphemiphe, o meshiru ono.

Ádamu yee Ivu

⁴ Waa g'e gude mee igwe; yee eliphe; teke e meru iya baa.

Teke Chipfu, bu Chileke meru eliphe; yee igwe be ⁵ o to nwedu iphe, aakò akòkò shiwaa du l'ali; ophu o dudu irwu, erwuje legu ophu kpò-futawaru nu; noo kele Chipfu, bu Chileke te eshidu mewaa g'igwe dzeje mini l'eliphe. Teme ophu o toko nweduru onye a-koje ali. ⁶ O buru iji be o shi anoduje akwa gude agba ali l'ophu mini. ⁷ Oo ya bu; Chipfu, bu Chileke bya egude eja, shi l'ali kpa nemadzu; bya ekuru unme ndzu ye iya l'imi; onye ono bya aburu onye dzu ndzu.

⁸ Chipfu, bu Chileke bya eworu mgbabu gbaa l'uzo enyanwu-awawa le Edenu; bya eworu nemadzu-a, o meru-a dobe l'eka ono. ⁹ Chipfu, bu Chileke mee g'oshi, dulaje iche iche fushia l'ali ono. Oshi, du ree ele enya; bya atso utso eriri. O buru l'echi mgbabu ono be oshi, emeje g'a nodu ndzu no; waa oshi, emeje g'a maru iphe, du ree; yee ejo-iphe.

¹⁰ O buru l'ali Edenu be nggele, agba mini le mgbabu ono shi asoshi. Nggele ono bya agbaa eno le mgbabu ono. ¹¹ Epha nggele ke mbu bu Pishonu; o shijaru echilabo ali Havila l'ophu; eka mkpola-ododo no. ¹² Mkpola-ododo, no l'ali ono du ree. Etse, eshi mkpo, bu iya bu bedelomu nodu iya; teme mkpuma, aswa du, bu onikusu nodukwa iya pho. ¹³ Epha nggele k'ebò bu Gihonu. O shijaru echilabo ali Kushi l'ophu. ¹⁴ Epha nggele k'eto bu Tigrisu; yebdua soru shia uzo enyanwu-awawa l'ibiya ke Asiriya. Epha nggele k'eno buru Yufurétisu.

¹⁵ Chipfu, bu Chileke bya eduta onye ono je edobe le mgbabu Edenu g'o jeje iya ozi letaje iya enya. ¹⁶ No iya; Chipfu, bu Chileke bya ataru nemadzu ekemu su ya: “Rijekwa akpuru oshi, nokota le mgbabu-a m'o du ngu ree; ¹⁷ ole nanu ophu i tii rijedu bu oshi ono, emeje g'a maru iphe, du ree yee ejo-iphe; kele mboku, i riru iya be ji-nwuhukwa.”

¹⁸ Noo ya; Chipfu, bu Chileke su: “O to dukwa ree ge nwoke ono nodu nwekinyi iya. Mu e-metaru iya onye n-yemeka, gbaru iya nu.”

¹⁹ Oo ya bu; Chipfu, bu Chileke gudechaa aja, shi l'ali mee anu; waa enu, ephe l'eli bya achitaru iya Adamu ge ya maru iphe oo-gushi phe. O buru iphe, Adamu kuru iphemiphe ono, dzu ndzu ono be ephe wataru azaza. ²⁰ Oo ya bu; Adamu bya eworu ephe gushia iphe-edobe l'ophu; me enu, ephe l'eli; me anu-egbudu g'o ha.

Obenu le Adamu te enwedu onye n-yemeka, gbaru iya nu, a cho-vuru iya. ²¹ Oo ya bu Chipfu, bu Chileke bya emee oke mgbenya tu Adamu. O nodu eku mgbenya ono; o bya ahata iya okpu-egara; bya egude anu-ehu rwachita iya. ²² Tobudu iya bu; Chipfu, bu Chileke bya egude egara ono, o hataru l'ehu nwoke ono mee nwanyi; bya edutaru iya nwoke ono.

²³ Nwoke ono su:

“Onye owa-a bu okpu ophu
shi l'okpu mu;
bya aburu ogwehu,
shi l'ogwehu mu.

Iphe, ee-ku iya bu 'nwanyi';
noo kele e shi l'ehu nwoke
wofuta iya.”

²⁴ Noo iphe, meru g'o gude nwoke je l'ahaje nna iya; haa ne iya; ephe le nyee ya atugba; buru ogwehu lanu.

²⁵ Nwoke ono yee nyee ya ono toko gbaru oto; ophu iphere adudu phe.

3

Adada nemadzu

¹ Agwo bu anu, shi kakota eregede l'anu-egbudu, Chipfu, bu Chileke meshiru l'ophu. Noo ya; o su nwanyi ono: “Chileke ?o sukpooru g'o to dushi akpuru oshi, no le mgbabu-a, unu e-rije to?”

² Nwanyi ono su agwo ono: “Anyi e-riekwa-a akpuru, shi l'oshi, nogbaa le mgbabu-a. ³ O kwa akpuru oshi ophu no l'echi mgbabu be Chileke suru g'anyi te erishi; mbu g'anyi te emekwa iya aka ememe ophu; l'anyi -denyi iya aka be anyi a-nwuhukwa.”

⁴ Agwo obu su nwanyi ono: “O to dukwa anwuhu, unu anwuhu. ⁵ O chia le Chileke maru le unu -ria ya; enya asahu unu; unu adu ge Chileke; maru iphe, du ree waa ejo-iphe.”

⁶ Nwanyi ono bya elee enya l'akpuru oshi ono; bya ahuma l'o du ree k'eriri; bya amakwapho mma ele enya; teme o nodu agukwa iya pho egu g'o ria akpuru oshi ono maru iphe. O wota iya ria bya anukwapho ji iya, ephe l'iya toko nodu l'eka ono; o rikwapho. ⁷ Enya toko sahuchaa ephenebo; ephe maru l'ephe gba oto. Ephe dzukobe ekwo oshi figu nmaru.

⁸ Ephe numa ukporo Chipfu, bu Chileke le g'oojephe le mgbabu ono le ge pherephere uzenyashi ezi; ephe je eworu onwophe woharu Chipfu, bu Chileke l'azu oshi, nogbaa le mgbabu ono. ⁹ Chipfu, bu Chileke bya ekua Adamu; su iya: “?Bu awe be i no?”

¹⁰ Adamu su iya: “Mu numakwaru ukporo ngu le mgbabu ono; mu je eworu onwomu domia l'eka ndzu agu mu; kele mu gba oto.” ¹¹ O su iya: “?Bu onye suru ngu l'i gba oto? ?Ti riakwaru nu akpuru oshi-a, mu suru g'i ti rishi-a?”

¹² Adamu su iya: “O kwa nwanyi-a, i doberu mu l'iya l'eka-a be woru akpuru, shi l'oshi ono nu mu; mu ria.”

¹³ Chipfu, bu Chileke bya ajia nwanyi ono su iya: “?Denu g’o nwuru i meru iphe, du nno?”

Nwanyi ono su: “O kwa agwo gbaberu mu eregede; mu je erinaa ya.”

¹⁴ Chipfu, bu Chileke su agwo: “Eshinu i meru iphe-a be

“Iphe, bukota iphe-edobe;
me anu-egbudu l’ophu
buepho gubedua be a turu onu.

Ii-wata awu l’epho.

O buru eja, shi l’ali be ii-rije
gbiriri jasu g’ii-no-beru.

¹⁵ Mu e-me g’unu le nwanyi-a
buru ohogu; awa nkengu
yee ke nwanyi-a
a-bukwarupho ohogu.

Oo-zopya ngu ishi;
gubedua emeka iya iphe
l’ichirupfu okpa.”

¹⁶ Nwanyi ono be o suru:

“Mu e-me g’iphe-ehuka,
duru ngu l’apa epho-ime ka shii.
Ii-jeje iphe-ehuka teme l’i nwua nwa.
Ji ngu a-noduje agu ngu egu;
o buru iya be ii-nodu l’eka.”

¹⁷ O su nwoke ono:

“Eshi ophu i kwetaru ngaberu nyee ngu
nchi je eria akpuru oshi ono,
mu suru g’i ti rikwa ono be
I meakwaru; ali buwaru iphe,
mu turu onu.

Ii-jeje ozi mkponwu ehu teme
l’i seta nri, ii-ri.

O buru g’ii-je iya bu ono gbiriri
jasu g’ii-no-beru.

¹⁸ Ali a-wata efushiru ngu ejo eswa;

waa obvu;
teme o buru akpuru-iphe,
mitaru l’egu a-bujeru ngu nri.

¹⁹ Ii-kuta ephuru phee teme l’i ria nri;
gbiriri jasu i laphu azu l’ali;
eshi ophu o bu eja shi l’ali be i shi.

Oo eja shi l’ali be i bu;
o bukwarupho l’aja shi l’ali ono be
ii-laphu azu.”

²⁰ Tobudu iya bu; nwoke ono gua nyee ya ono Ivu; noo kele oo-buru ne oha l’ophu.

²¹ Chipfu bu Chileke bya eworu akpo-anu mee ekwa nmabe Adamu yee nyee ya.

²² Noo ya; Chipfu, bu Chileke bya epfua su: “Nta-a be nemadzu duwaa g’anyibedua; mbu o mawaru iphe, du ree; bya amaru iphe, bu ejo-iphe. G’o to wotafuanu akpuru oshi, emeje g’a nodu ndzu ria nodu ndzu ojejoje.” ²³ Oo ya bu; Chipfu bu Chileke chifu iya le mgbabu Edeu; g’o je ejeahaa ozi l’ali, bu eka e shi wota eja kpua ya. ²⁴ O chifuchaepho nemadzu le mgbabu ono; o bya eje l’uzo enyanwu-awawa ke mgbabu

Édenu ono; bya eworu ojozi-imigwe, bu Chierobu dobe iya; bya edobe iya ogu-echi, charu gbarara; teme o nodu egbu swiiswiiswii iphu l'azu g'o chee uzo, e shi eje l'oshi ndzu pho nche.

4

Kénu yele Ebelu

¹ Adamu bya ejepfu nyee ya, bu Ivu; o tsuta ime; bya anwua Kénu. Ivu su: “Chipfu yewaru mu eka; mu nwua nwa nwoke.” ² E mecha; o bya anwua nwune iya, bu Ebelu.

Ebelu buru onye nweru aturu; waa egbu; Kénu buru onye ako opfu. ³ A nonyaa; Kénu hata mebyi iphe, shi l'ali gude je g'o nu Chipfu. ⁴ Obenu le Ebelu hataru aturu ivuzo, aturu iya nwushiru gbua; bya ebuta iya eka o tsuru eba; je anu Chipfu. Ebelu yee iphe, o nuru du Chipfu ree; o nata iya. ⁵ O jika Kénu yee iphe, o nuru iya. Ehu ghuaaha Kénu egbu; o woru iphu gbanwube.

⁶ Chipfu su Kénu: “?Bu gunu kparu iphe, ehu egbu ngu egbu? ?Bu gunu meru g'o gude i gbanwube iphu? ⁷ O -buru l'i meru iphe, du ree; ?taa natadu ngu to? Obenu; l'o -buru l'i ti meduru iphe, du ree; makwaru l'iphe-eji pfuwaru l'onu mgbo ngu; o nodu agu iya egu g'o nweru ngu. Ole o bu; kapyabekwa iya enya!”

⁸ Tobudu iya bu; Kénu su nwune iya Ebelu: “G'anyi je l'egu.” Epe jeshia; epe rwuepho l'egu; Kénu zupyabe nwune iya Ebelu gbua.

⁹ Noo ya; Chipfu su Kénu: “?Denu nwune ngu Ebelu?”

O su: “Mu ta amakwa. ?Mu echekwanu nwune mu nche?”

¹⁰ Chipfu su iya: “?Bu gunu be o gude i mee egube ejo-iphe owa-a? Gebekwa! Mee nwune ngu ono gbekwa l'ali echiku mu le mkpu. ¹¹ E -shi ntanu-a be i buwaa onye a turu onu. Ali ono, saru onu ngua mee nwune ngu ono jikawa ngu. ¹² I -koo ali be o to dudu iphe, iimeta iya. Ii-noduepho agba oso-ndzu aghaphe phururugbada le mgboko.”

¹³ Kénu su Chipfu: “Iphe-ehuka ono, i suru ge mu jee ono karikwaru mu eka.

¹⁴ Nta-a, g'ichifuwa mu l'ali-a; k'ophu bu l'edomiwa mu edomi l'iphu ngu-a; teme mu buru onye agba oso-ndzu aghaphe phururugbada le mgboko-a; be onye humaru mu nu e-wokwaru mu gbua.”

¹⁵ Chipfu su iya: “O to dudu nno; o -duru onye gburu gube Kénu; eewota iphe, e meru ngu mee onye obu mgbo esaa.” Chipfu bya eworu iphe-ohubama mee Kénu; k'ophu o to dudu onye humaru iya nu eje iya egbugbu. ¹⁶ Oo ya bu; Kénu tugbua lufu l'iphu Chipfu; je eburu l'ali Nodu, no l'uzo enyanwu-awawa Édenu.

Eri Kénu

¹⁷ Kénu bya ejepfu nyee ya; o tsuta ime nwua Inoku. Kénu nweru mkpukpu, okpu teke ono; o woru mkpukpu ono kua epha nwa iya ono, bu Inoku. ¹⁸ Inoku nwuta Iradu; Iradu buru nna Mehujielu; Mehujielu buru nna Metushelu; Metushelu buru nna Lameku.

¹⁹ Lameku lua unwanyi labo; onye lanu aza Ada; onye ophuu nodu aza Zila. ²⁰ Ada bya anwuta Jiabalu; o buru iya bu nna ndu ebujeru l'ulo-ekwa; bya aburu ndu ese akanya iphe-edobe. ²¹ Epha nwune iya bu Jiubalu; yebedua bu nna ndu akpoje ogumogu; bya aphu upyi. ²² Zila bya anwutakwapho nwa nwoke; epha iya bu Tubalu-Kénu. Yebedua bu onye gude ope yee igwe kpushia ngwa, du igwerigwe. Tubalu-Kénu be nwune iya nwanyi bu Nama.

²³ Noo ya; Lameku su unyomu iya:

“Ada; waa Zila;

unu gebekpodapho!

Unube unyomu Lameku;
unu numa opfu mu!

Mu gburu nemadzu;
kele o mekaru mu iphe.

Oo nwokorobia,
gburu mu onya be mu gburu.

²⁴ O -buru le Kenu be a gwataru
ugwo-ochi iya ugbo esaa;
ge ke yebe Lameku bururo
ukporo ugbo eto l'ugbo esaa!"

²⁵ Noo ya bu; Adamu byakwa bya ejepfu nyee ya ozo; o bya anwua nwa nwoke; bya eworu iya gua Setu su: "Chileke nwaru mu nwa nwoke ozo, a-no-chi enya Ebelu; eshi ophu Kenu gburu onye k'ono." ²⁶ Setu bya anwutakwapho nwa nwoke; bya eworu iya gua Enoshi. E shi teke ono ndiphe wata eku epha Chipfu.

5

Eri Adamu

¹ Owa-a bu g'e gude deshia epha ndu bu oshilokpa Adamu; waa iphe, ephe meshiru. Teke Chileke meru nemadzu be o meru iya o du ge Chileke du. ² O meru nwoke yee nwanyi. G'o mecharu phe be o byaru agoru onu-oma nu phe bya ekua phe "nemadzu".

³ Adamu nochaeopho ukporo apha ishii l'apha iri; o nwuta nwa nwoke, yeru iya nu; bya adu g'o du. O woru iya gua Setu. ⁴ A nwuchaa Setu; Adamu bya anofua unu apha labo. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsoke Setu. ⁵ Mkpako apha, Adamu noru buru unu apha labo l'ukporo apha ishii l'apha iri; bya anwuhu.

⁶ Setu bya anoo ukporo apha ise l'apha ise; bya aburu nna Enoshi. ⁷ O nwuchaa Enoshi; bya anofua unu apha labo l'apha esaa. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsoke Enoshi. ⁸ Mkpako apha, Setu noru buru unu apha labo l'ukporo apha ise l'apha iri l'ebo; bya anwuhu.

⁹ Enoshi bya anoo ukporo apha eno l'apha iri; bya aburu nna Kenu. ¹⁰ O nwuchaa Kenu; bya anofua unu apha labo l'apha iri l'ise. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsoke Kenu. ¹¹ Mkpako apha, Enoshi noru buru unu apha labo l'ukporo apha ise l'apha ise; bya anwuhu.

¹² Kenu bya anoo ukporo apha eto l'apha iri; bya aburu nna Mahalalelu. ¹³ O nwuchaa Mahalalelu; bya anofua unu apha labo l'ukporo apha labo. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsoke Mahalalelu. ¹⁴ Mkpako apha, Kenu noru buru unu apha labo l'ukporo apha ise l'apha iri; bya anwuhu.

¹⁵ Mahalalelu bya anoo ukporo apha eto l'apha ise; bya aburu nna Jiaredi. ¹⁶ O nwuchaa Jiaredi; mbu Mahalalelu; bya anofua unu apha labo l'apha iri. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsoke Jiaredi. ¹⁷ Mkpako apha, Mahalalelu noru buru unu apha labo l'ukporo apha eno l'apha iri l'ise; bya anwuhu.

¹⁸ Jiaredi bya anoo ukporo apha esato l'apha labo; bya aburu nna Inoku. ¹⁹ O nwuchaa Inoku; bya anofua unu apha labo. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsoke Inoku. ²⁰ Mkpako apha, Jiaredi noru buru unu apha labo l'ukporo apha esato l'apha labo; bya anwuhu.

²¹ Inoku bya anoo ukporo apha eto l'apha ise; bya aburu nna Metusela. ²² O nwuchaa Metusela; yee Chileke bya aswia oswi ukporo apha iri l'ise. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsoke Metusela. ²³ Mkpako apha, Inoku noru

buru ukporo apha iri l'esato l'apha ise. ²⁴ Inoku be yee Chileke swiru oswi. A nonyaa; a huma-buhu iya; o buru Chileke kutaru iya.

²⁵ Metusela bya anoo ukporo apha tete l'apha esaa; bya aburu nna Lameku. ²⁶ O nwuchaa Lameku; bya anofua unu apha l'ukporo apha iri le tete l'apha labo. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsoke Lameku. ²⁷ Mkpako apha, Metusela noru buru unu apha labo l'ukporo apha iri l'esato l'apha tete; bya anwuhu.

²⁸ Lameku bya anoo ukporo apha iri le tete l'apha labo; bya anwuta nwa nwoke. ²⁹ O gua ya Nuwa su: "Oo-du anyi obu l'akanya egu-a, anyi ese l'ali-a, Chipfu turu onu-a." ³⁰ O nwuchaa Nuwa; bya anofua unu apha l'ukporo apha tete l'apha iri l'ise. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsoke Nuwa. ³¹ Mkpako apha, Lameku noru buru unu apha l'ukporo apha iri l'esato l'apha iri l'esaa; bya anwuhu.

³² Nuwa bya anoo unu apha l'ukporo apha ise; bya aburu nna Shemu; waa Hamu; waa Jiafeti.

6

Ugbo Nuwa

¹ Nemadzu nodu aka shii eje le mgboko; a nodu anwushiru phe unwada. ² Unwu Chileke huma unwada nemadzu l'ephe ama mma; bya atugbaa je alugbaa phe. ³ Chipfu su: "Unme mu ta anoduhedu l'ime nemadzu jasuru; noo kele o buepho anu-ehu mmanu. E -shi nta-a be iphe, nemadzu a-noje bu ukporo apha ishii."

⁴ Ndu gbaru oke mkparawa no le mgboko le teke ono; bya anokwaru iya ro kwaseru; mbu le teke unwu Chileke jepfuru unwada nemadzu; ephe bya anwushiaru phe unwegirima. Ephe bu ndu e shi maru epha phe teke ndiche l'okpehu, shi du phe nu.

⁵ Chipfu bya elee enya huma g'ejo-ememe nemadzu habewa shi le mgboko; l'iphe, obu phe anodujeepho ari bu g'ephe e-shi mee ejo-iphe tekenteke. ⁶ O buru aphu tsoru Chipfu le ya meru nemadzu le mgboko; teme o nodu egu iya egu l'ime okpoma. ⁷ Chipfu su: "Mu e-meepho ge nemadzu, mu meru doke l'eliphe chihu. Nemadzu a-chihu; me anu; me iphe, awu l'ephe; waa enu, ephe l'eli; kele o buwaa aphu tsoru mu le mu meru phe doke." ⁸ Obenu le Nuwa be du Chipfu l'obu.

⁹ Waa oshilokpa Nuwa.

Nuwa bu onye bu ya pho bu onye pfuleru-eka-oto; ophu uta adudu iya l'ehu le ndu teke ono; teme ephe le Chileke swia oswi. ¹⁰ Nuwa ono nwutaru unwegirima unwoke eto, epha phe bu Shemu; yee Hamu; waa Jiafeti.

¹¹ Teke ono be mgboko mebyishihuwaru l'atatiphu Chileke; bya aburu iwashi jiru iya. ¹² Chileke huma ge mgboko mebyihubewaru; noo kele ndu bu le mgboko mebyishibebewaru onwophe. ¹³ Oo ya bu; Chileke su Nuwa: "Mu abyawaa eme ge nemadzu l'ophu chihu; noo kele iphe, jiru mgboko bu iwashi; o buru phe kparu iya. Su-a; mu abyawaa phe emebyishi; mebyishikwapho mgboko. ¹⁴ Oo ya bu; je egude oshi gofa kua ugbo; tubushia ya omulo omulo l'ime iya; gude unwu dachishia ya ime; yee azu. ¹⁵ Waa g'ii-gude kua ya baa: ugbo ono a-du ukporo nkwo-eka iri l'ise l'ogologo; osa iya aburu ukporo nkwo-eka labo le nkwo-eka iri; l'o bya adu ukporo nkwo-eka le nkwo-eka iri l'eli. ¹⁶ Li bya aku-chia eli ugbo ono aku-chi g'o du nkwo-eka lanu a -gbe l'igburonu iya. Li bya eworu mgbo ye le mgbureku ugbo ono; teme li kua ya g'o du mkpopfu eto. ¹⁷ Mu e-gude utso bya le mgboko bya erigbushikota iphe, dzu ndzu, no igwe le mkpula; mbu iphemiphe, e meru ememe, atu unme. Iphemiphe, no l'eliphe a-buru mkpurupyata. ¹⁸ Obenu le gubedua be mu le ngu a-gba ndzu; l'iibahu l'ugbo ono; unu l'unwu ngu; waa nyee ngu; waa unyomu unwu ngu. ¹⁹ Li bya ahoo iphemiphe, dzu ndzu ebo ebo; okee le nyee; doke ndzu

l'eka i no. ²⁰ Enu, ephe l'eli a-du ebo ebo du l'udu iya l'udu iya byapfuta ngu; unwu anu; yee anu, awu l'epho adukwapho ebo ebo byapfutakota ngu g'i dobe phe ndzu. ²¹ Ibya ahoo nri l'asa iya l'asa iya dobe g'o buru nri, unu l'ephe e-rije."

²² Nuwa bya atukoepho iphemiphe ono mekota ge Chileke suru g'o mee ya.

7

¹ E mechaa; Chipfu su Nuwa: "Bahu l'ugbo ono; unu le ndibe ngu l'ophu; noo kele oo gubedua kpoloko be mu humaru bu onye pfuleru-eka-oto l'ogbo-a. ² Hota anu, a ta sodu nsu esaa esaa; okee le nyee. Li hota anu, aso nsu ebo ebo; okee le nyee. ³ Li bya ahota enu esaa esaa; okee le nyee; dobe phe ndzu le mgboko. ⁴ A -noepho ujiku esaa nta-a be mu e-dze mini le mgboko ukporo abali labo eswe l'enyashi; gude mebyishikota iphemiphe, dzu ndzu, mu meru dobe le mgboko."

⁵ Nuwa bya atuko iphemiphe, Chipfu suru g'o mee mekota.

⁶ Nuwa ono nowaru unu apha l'ukporo apha iri teke utso ono byaru le mgboko.

⁷ Nuwa; yee unwu iya; waa nyee ya; waa unyomu unwu iya bya abahu l'ugbo ono; g'ephe gbalaru utso ono. ⁸ Anu ebo ebo l'ophu a ta sodu nsu; me ophu aso nsu; me enu; mekpoo iphe, awu l'epho; ⁹ okee le nyee byapfuta Nuwa bya abahu l'ugbo ono, bu iya bu ge Chileke pfuru iya. ¹⁰ A nochaeopho ujiku esaa ono; utso bya le mgboko.

¹¹ O be l'apha, kwe Nuwa unu apha l'ukporo apha iri; le mboku, onwa k'eboduepho l'abali iri l'esaa; ogba mini ime ali gbafushihu; teme a ghashia enya mini k'akpaminigwe. ¹² Igwe dze mini le mgboko ukporo abali labo eswe l'enyashi.

¹³ O buru mboku ono gedegede be Nuwa; yee unwu iya, bu Shemu; waa Hamu; yee Jiafeti; yee nyee ya; waa unyomu unwu iya ephe n'eto tukoru bahu l'ugbo ono.

¹⁴ Anu-egbudu, dulaje l'udu iya l'udu iya; me anu, bu iphe-edobe, dulaje l'udu iya l'udu iya; me iphemiphe, bu iphe, awu l'epho, dulaje l'udu iya l'udu iya; me enu, dulaje l'udu iya l'udu iya; mbu iphemiphe, furu nkù be ephe l'ephe tukoru bahu l'ugbo ono. ¹⁵ Iphemiphe, e meru ememe, dzu ndzu du ebo ebo byapfuta Nuwa; bya abahu l'ugbo ono. ¹⁶ Anu, wubakotaru l'ugbo ono bukotaerupho okee le nyee iphemiphe, dzu ndzu; egube ono, Chileke suru Nuwa l'oo-du ono. E mechaa; Chipfu gu-chia ugbo ono gu-buru phe ye l'ime iya.

¹⁷ Ukporo abali labo be utso ono byakotaru le mgboko; mini ono nodu aka shii eje; o nodu apali ugbo ono ephekerephe le mgboko. ¹⁸ Mini ono nodu abyaepho ke kulakula le mgboko; ugbo ono nodu ese eli l'eli mini. ¹⁹ Utso ono byaa shii le mgboko; bya atuko ubvu, no igwe le mkpula gbamikota. ²⁰ Mini ono byaa shii; k'ophu o gude nkwo-eka iri l'ise kakota ubvu l'eli. ²¹ Iphemiphe, eme ukporo le mgboko lakota l'iyi. Mbu enu; waa anu, bu iphe-edobe; waa anu-egbudu; iphe, kukotaru le mgboko; yee nemadzu. ²² Iphemiphe, no l'eli mgboko, dzu ndzu, atu unme l'imi nwushikota. ²³ Iphemiphe, nokota le mgboko be e mebyishikotaru. Nemadzu; me anu; me iphe, awu l'epho; me enu be e mebyishikotaru le mgboko. O buerupho Nuwa yee iphemiphe ono, ephe l'iya tukoru nodu l'ugbo ono wafuru.

²⁴ Utso ono doru le mgboko noo ukporo abali esaa l'abali iri.

8

Alala utso ono

¹ Obenu le Chileke nyataru-a Nuwa; waa anu-egbudu; me anu, bu iphe-edobe, ephe l'iya tukoru nodu l'ugbo ono. O bya emee ge pherephere wata ezizi le mgboko; mini ono wata alala. ² A zachishia ogba mini ime ali pho; bya aguchishia enya mini akpaminigwe pho. E buchia mini, shi l'igwe mee; igwe dzebuhu mini. ³ Mini ono nodu alakpopho le mgboko. A noepho ukporo abali esaa l'abali iri; mini ono lawaa shii. ⁴ Onwa k'esaa duepho abali iri l'esaa; ugbo ono je je ebvuru l'ubvu Araratu.

⁵ Mini ono nọdu alakpọepho jasụ l'ọnwa k'iri. Ọ buru lẹ mbọku mbụ l'ọnwa k'iri ono bẹ e beberu hụmaahaa mkpakponu úbvú.

⁶ A nọkwapho ụkporo abalị labọ; Nuwa bya agụhaa windo, o yeru l'ugbo ono; ⁷ bya atufu okpoko-óhà. O je etsoru rwupheahaa l'eli; gbiriri jasụ mini tashihu lẹ mgboko. ⁸ Ọ bya atufu ndo g'ọ maru ?mini ono tahugbuwaru l'eli alị? ⁹ Ọphu ndo ono ahụmaduru ẹka ọo-zọbe ọkpa; noo kele mini nọkwadu l'eli mgboko. Ọo ya bụ; ọ lapfu Nuwa l'ugbo ono ọzo. Nuwa machia ẹka nwuta ndo ono ye l'ime ugbo ono ọzo. ¹⁰ Ọ bya anọkwaa ujiku ẹsaa; bya agbẹkwa l'ugbo ono tufu ndo ono ọzo. ¹¹ Ndo ono lwatashia l'uzenyashi; ọ takpuru ẹkwo oshi olivu ọphúú gude lwa. Nuwa maru lẹ mini tahwaru l'eliphe. ¹² Ọ nọkwaa ujiku ẹsaa ọzo; bya atufukwa ndo ono ọzo. O -rwua l'ogiya ono; ọphu ọ lwaeduru azụ lwapfuta iya.

¹³ O be gẹ Nuwa nọrwuerupho unu apha l'ụkporo apha iri l'apha lanụ; lẹ mbọku, ọnwa mbụ dụ l'abalị mbụ; mini ono tashihuwaa l'alị. Nuwa bya ewofu iphe, e gude kuchia ugbo ono; bya ahuma l'eli alị kpohuwaru nkụ. ¹⁴ O rwua lẹ g'ọnwa k'ẹbo dụ l'ụkporo abalị l'abalị ẹsaa; alị kpohukotawaa nkụ.

¹⁵ Ọo ya bụ; Chileke sụ Nuwa: ¹⁶ “Unu lufuta l'ugbo ono; gụ lẹ nyee ngu; waa unwu ngu; waa unyomu unwu ngu. ¹⁷ L'iiichifuta iphemiphe, dzụ ndzụ, unu l'iya nọ l'ẹka ono: ẹnu; mẹ anụ; mẹwaro iphemiphe, awụ ẹpho l'alị; g'ẹphe bya azụ azụzù zụ-jia mgboko; ẹphe anwushi unwu aka igwerigwe l'ime iya.”

¹⁸ Ọo ya bụ; Nuwa bya afuta; yẹ unwu iya; yẹ nyee ya; waa unyomu unwu iya. ¹⁹ Anụ l'ọphu; mẹwaro iphemiphe, awụ ẹpho l'alị; mẹ ẹnu l'ọphu; mbụ iphemiphe, eme ụkporo lẹ mgboko shikota l'ugbo ono futagbaa l'udu iya l'udu iya.

²⁰ Nuwa bya akpọaru Chipfu ọru-ngweja; bya ahata anụ; yẹ ẹnu ndu k'ọphu a ta sọdu nsọ; bya egude gwee ngweja-akpọ-ọku nụ Chipfu l'ẹka ono. ²¹ Chipfu numaepho ishishi iya, atso ntumatu; o pfua l'ime obu iya sụ: “Mu ta abyaedu egude opfu ẹhu nemadzu tubaa alị ọnu; kele iphe, nemadzu anọdujekpoepho arị l'obu iya e -shi lẹ nwata buepho ẹjo-iphe. Ọphu mu abyaedu emebyishibaa iphemiphe, mu meru ememe, dzụ ndzụ; ẹgube-a, mu meru-a.

²² “Jasụ gẹ mgboko a-nọ-beru bẹ
teke akọbe iphe l'alị a-dụ;
teke akpata iya akpata adụ.

Teke oyi atsụ a-dụ;
teke okpomọku dụ;
adukwapho.

Ọnanwu a-dụ;
udzumini adukwapho.

Eswe a-dụ; ẹnyashi adukwapho;
ọphu ọ dụ-buhubaedu.”

9

Ọgbandzu Chileke yele Nuwa

¹ Chileke bya agọru ọnu-oma nụ Nuwa yẹ unwu iya; sụ phẹ: “Unu zụa azụzù; kabaa igwerigwe; unu azụ zụ-jia mgboko. ² Unwu anụ, nọkota l'eliphe; waa ẹnu, ẹphe l'eli; waa iphemiphe, awụ l'ẹpho; waa ẹma, bu lẹ mini l'ọphu bẹ ndzụ unu a-nọdu agukota; ẹphe atsụ unu ebvu. G'ẹphe ha a-nọdukota unu l'ẹka. ³ Iphemiphe, dzụ ndzụ eme ụkporo a-bukotaru unu nri. Ọo gẹ mu nukotaru unu oshi-ọmi l'ọphu bụ gẹ mu nukotakarupho unu iphemiphe l'ọphu.

⁴ “Ole g'unu ta atajekwa anụ mẹ mee ndzụ nọdukwadu iya l'ime ẹhu. ⁵ Mee ndzụ unu bẹ mu a-jị ajị iya. Teke o shi anụ l'ẹka mu ajikwaa ya phọ ajị iya. Nemadzu -gburu nwibe iya bẹ mu a-jikwapho ajị iya.

6 “Onye gburu nemadzu bukwapho
nemadzu be e-gbu yebedua.
Noo kele Chileke meru nemadzu;
o du g'o du.

7 A -bya l'ehu ke gubedua; unu jaa ajaja ka l'otu; unu azua azuzu zujia mgboko.”

8 Tobudu iya bu; Chileke su Nuwa; yee unwu iya, ephe l'iya tukoru nodu l'eka ono:
9 “Nta-a be mu l'unu waa oshilokpa unu ndu ophu no l'iphu gbawaru ndzu. 10 Tem
anyi l'iphe, dzu ndzu, unu l'iya shi toko nodu gbakwapho ndzu; mbu enu; waa
anu, bu iphe-edobe; waa anu-egbudu; iphemiphe ono, unu l'iya tukoru shi l'ugbo
futa ono; mbu iphemiphe ono, bu l'eliphe ono. 11 Mu l'unu gbaakwaru ndzu. E
tee gudebaekwa utso erigbushi nemadzu l'ophu ozobaa. Ophu utso, e-mebyishibaa
mgboko-a l'ophu abyaedu agbabaa.”

12 Chileke su: “Waa iphe, egoshi ogbandzu ono, mu l'unu; waa iphe, dzu ndzu, unu
l'ephe tukoru nodu l'eka ono; waa ogbo ophu no l'iphu agba bu owa-a. 13 Mu wowaru
eko-mini mu dobe l'akpaminigwe; teme oo-bujeerupho iphe, egoshi ogbandzu mu
le mgboko l'ophu. 14 Teke igwe rwuru erwurwu; o gbaa eko-mini ono; 15 mu a-nyata
ogbandzu mu l'unu; waa iphe, dzu ndzu l'ophu, dulaje l'udu iya l'udu iya. Mbu le
mini ta abyabaedu abya utso bya erigbushia iphe, no ndzu ozo. 16 Iphe, bukpoo teke
eko-mini gbaru l'urwukpu; mu a-huma iya nyata ogbandzu ojejoje ono, Chileke yee
iphe, no ndzu, dulaje l'udu iya l'udu iya, no le mgboko gbaru ono.”

17 O buru iya bu Chileke su Nuwa: “Oo iphe-a bu iphe, egoshi ogbandzu ono, mu
l'iphemiphe, dzu ndzu, no l'eliphe gbaru ono.”

Unwu Nuwa

18 Unwu Nuwa, shi l'ugbo ono lufuta bu Shemu; waa Hamu; waa Jiafeti. O buru
Hamu bu nna Kénanu. 19 O buru shita l'unwu Nuwa unwoke eto-a be nemadzu shiru
dzuru mgboko l'ophu.

20 Noo ya; Nuwa bu onye emebe iphe l'ali; bya eworu opfu-vayinu ko. 21 O rwua
ujiku lanu; o ngua mee, shi l'akpuru vayinu iya ono. O wata iya atsutsu k'ophu o
gba oto je azee l'ulo-ekwa iya. 22 Hamu, bu nna Kénanu je ahuma nna iya eka o gba
oto; bya eje epfuaru iya unwune iya ephebebo ophu no l'etezi. 23 Shemu; waa Jiafeti
bya achita ekwa kobegbaa onwophe l'ukuvu je l'azu l'azu je aphukpute nna phe ono,
gba oto ono. Ephe woru iphu ghaa l'ibe iya ozo g'ephe ta ahuma nna phe l'eka o gba
oto.

24 O be teke mee tsubuhuru Nuwa; o tehu bya anuma iphe ono, nwa iya ke nwata
meru iya ono; 25 o su:

“Kénanu be buakwaa
onye a turu onu.

Oo-buru ohu ndu bu ohu
l'eka unwune iya.”

26 O sukwaphe:

“G'e tua Chipfu, bu
Chileke ke Shemu epha!
Ge Kénanu bukwaru
ohu Shemu!

27 Ge Chileke mee ge
Jiafeti jaa ajaja!

Ge Jiafeti buru l'ulo-ekwa
Shemu!

Ge Kénanu bufukwarupho
ohu iya!”

²⁸ G'utso ono byachaaru be Nuwa nɔfuaru ukporo apha iri l'ɛsaa l'apha iri.
²⁹ Mkpakɔ iphe, Nuwa nɔru buru unu apha labɔ l'ukporo apha ɛsaa l'apha iri; bya anwuhu.

10

Àjàjà ohamoha

¹ Waa oshiloƙpa unwu Nuwa, bu Shemu; waa Hamu; waa Jiafeti baa. Mbù l'a nwushiru phe unwegirima le g'utso ono lachaaru.

Eri Jiafeti

² Unwu Jiafeti bu Goma; waa Magogu; waa Madayi; waa Jiavanu; waa Tubalu; waa Mesheku; waa Tirasu.

³ Unwu ke Goma buru Ashikenazu; waa Rifatu; waa Togarama.

⁴ Unwu ke Jiavanu bu Elisha; waa Tashishi; waa ndu Kitimu; waa ndu Rodu. ⁵ Ndu ono bu phe bu eri Jafeti. O buru phe be iphe, bukpo oha, bukube eze-enyimu gbe l'eka jakashia. Oha ono g'ephe hakota nwegbaaru oke ali yee opfu-ali nkephe; waa ipfu ipfu nkephe.

Eri Hamu

⁶ Unwu Hamu bu Kushi; waa Ijiputu; waa Putu; waa Kenu.

⁷ Unwu ke Kushi buru Seba; waa Havila; waa Sabuta; waa Rama; waa Sabuteka. Unwu Rama bu Sheba; waa Dedanu.

⁸ Kushi bu nna Nimurodu, bu onye mechaaru bya aburu eze ojogu l'eliphe. ⁹ O bu onye ike du l'achi nta l'iphu Chipfu; noo iphe, meru g'o gude a nodu anmajeta etu su: "Onye-a du ge Nimurodu onye ike du l'achi nta l'iphu Chipfu." ¹⁰ Eka o gbuberu ishi aburu eze iya bu le Babelu; waa Ereku; waa Akadu; waa Kalune, no l'ime ali Shina. ¹¹ O shi l'eka ono wata ajaja jarwua ali Asiriya, bu eka o no meta mkpukpu Ninive. O metakwapho mkpukpu Rehobotu-Iye; waa mkpukpu Kala; ¹² waa mkpukpu Resenu. Resenu ono no le mgbaka Ninive waa Kala. O buru iya bu oke mkpukpu ono.

¹³ Ijiputu bu nna ndu Ludu; waa ndu Anamu; waa ndu Lehabu; waa ndu Nafutu; ¹⁴ waa ndu Paturosu; waa ndu Kasuluhu. Ndu Kasuluhu ono bu iya bu eka ndu Filisitayinu shi. Ijiputu bukwarupho nna ndu Kafuto.

¹⁵ Kenu bu nna Sayidonu. O buru Sayidonu ono bu okpara iya. Kenu bukwarupho nna ndu Hetu; ¹⁶ waa ndu Jiebusu; waa ndu Amoru; waa ndu Gigashi; ¹⁷ waa ndu Hevu; waa ndu Aku; waa ndu Sini; ¹⁸ waa ndu Avadi; waa ndu Zamaru; waa ndu Hamatu.

E mecha; okpa-ipfu ndu Kenu bya ajakashia. ¹⁹ Oke ali Kenu gbe le mkpukpu Sayidonu; me a -nodu eje mkpukpu Jira; noo jasule le mkpukpu Gaza. O gbekwapho le Gaza l'eka ono; me a -nodu eje mkpukpu Sodomu yee Gomora; yee Adama; yee Zebowimu; noo jasule le mkpukpu Leshu.

²⁰ O buru oha ono bukota unwu Hamu; g'ephe hakota nwegbaaru ipfu ipfu nkephe; yee opfu-ali yee oke ali nkephe.

Eri Shemu

²¹ Shemu nwushikwarupho unwegirima unwoke. Nwune Jiafeti k'ogeranya bu Shemu. O buru Shemu bu ochochoroche unwu Eba l'opu.

²² Unwu Shemu bu Elamu; waa Ashuru; waa Afakusadu; waa Ludu; waa Aramu.

²³ Unwu ke Aramu buru Uzu; waa Hulu; waa Geta; wafua Mashu.

²⁴ Afakusadu bu nna Shela. Shela bya aburu nna Eba.

²⁵ Eba nwuta unwoke labo. Epha onye lanu bu Pelegu; noo kele a nwuru iya teke mboko kekashihuru. Epha nwune iya buru Jio kutanu.

²⁶ Jiokutanu bu nna Alumodadu; waa Shilefu; waa Hazamaveti; waa Jera; ²⁷ waa Hadoramu; waa Uzalú; waa Dikila; ²⁸ waa Obalu; waa Abimelu; waa Sheba; ²⁹ waa Ofi; waa Havila; wafua Jiobabu. G'ephe ha bukota unwu Jiokutanu.

³⁰ Eka ephe bu shi le Mesha phobe rwua Sefa l'uzo oha ubvu l'uzo enyanwu-awawa.

³¹ O buru oha ono bukota unwu Shemu; g'ephe hakota nwegbaarú ipfu ipfu nkephe; yee opfu-alí yee oke alí nkephe.

³² Oha ono g'ephe ha bukota oshilokpa unwu Nuwa; g'ephe ha nwegbaarú ipfu ipfu nkephe. O buru phe be ohamoha shi l'eka dzuru eliphe l'ophu g'utso gbacharu.

11

Ulo-eli Babelu

¹ Unwu-eliphe l'ophu shi epfukota opfu-alí lanu, a nu-dzuru. ² Noo ya; o be teke ndiphe kwaseru uzo enyanwu-awawa; ephe je ahuma nsuda le Shina; ephe je ebukobe l'eka ono.

³ Ephe su nwibe phe: "Unu bya g'anyi kpua eja hua ya l'oku hu-ghee ya ahu-ghe." O buru eja akpukpu be no-chiru phe enya mkpuma; ephe wua ya korota g'o buru otu-paa. ⁴ Ephe su: "Unu bya g'anyi metaru onwanyi mkpukpu; g'anyi kpua ulo-eli, e-je asupfuru l'igwe. Oo ya bu; g'anyi aburu ndu aa-maru epha phe; g'anyi te je agbakashihu dzuru mgboko."

⁵ Tobudu iya bu; Chipfu bya enyizeta g'o huma mkpukpu ono; yee ulo-eli ono, unwu-eliphe akpu ono; ⁶ bya asu: "Ndu-a bukwa nanu; bya epfukota opfu-alí lanu; ephe wata eme iphe, du egube-a. O to nwekwa iphe, ephe chiru idzu ememe g'ephe te emegha iya. ⁷ Unu g'anyi nyizeta je aghaa phe olu-opfu; g'iphe, nwibe phe epfu te edojehé phe enya."

⁸ Oo ya bu; Chipfu bya achikashia phe; ephe dzuru mgboko; ephe paru akpu mkpukpu ono haa. ⁹ Noo iphe, meru g'o gude e kua ya Babelu; noo kele oo eka ono be Chipfu ghashiru opfu unwu-eliphe l'ophu. O shi l'eka ono chikashia phe; ephe dzuru mgboko.

E shi le Shemu jasú le Ebiramu

¹⁰ Waa oshilokpa Shemu.

A noepho mgbarapha labo g'utso byacharu ono; Shemu nwuta Afakusadu. Teke ono be Shemu nowaru ukporo apha ise teme o nwuta Afakusadu ono. ¹¹ O nwuchaa Afakusadu; bya anofua unu apha l'ukporo apha ise. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsoke Afakusadu.

¹² Afakusadu bya anoo ukporo apha l'apha iri l'ise; bya aburu nna Shela. ¹³ O nwuchaa Shela; bya anofua unu apha l'apha eto. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsoke Shela.

¹⁴ Shela bya anoo ukporo apha l'apha iri; bya aburu nna Eba. ¹⁵ O nwuchaa Eba; bya anofua unu apha l'apha eto. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsoke Eba.

¹⁶ Eba bya anoo ukporo apha l'apha iri l'eno; bya aburu nna Pelegu. ¹⁷ O nwuchaa Pelegu; bya anofua unu apha l'ukporo apha l'apha iri. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsoke Pelegu.

¹⁸ Pelegu bya anoo ukporo apha l'apha iri; bya aburu nna Rewu. ¹⁹ O nwuchaa Rewu; bya anofua ukporo apha iri l'apha tete. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsoke Rewu.

²⁰ Rewu bya anoo ukporo apha l'apha iri l'ebo; bya aburu nna Serugu. ²¹ O nwuchaa Serugu; bya anofua ukporo apha iri l'apha esaa. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsoke Serugu.

²² Sérugu bya anọọ ụkporo apha l'apha iri; bya aburu nna Nahọ. ²³ Ọ nwụchaa Nahọ; bya anọfua ụkporo apha iri. Ọ nwụshikwapho unwoke yẹe ụnwanyi tsoke Nahọ.

²⁴ Nahọ bya anọọ ụkporo apha l'apha tete; bya aburu nna Tera. ²⁵ Ọ nwụchaa Tera; bya anọfua ụkporo apha ise l'apha iri lẹ tete. Ọ nwụshikwapho unwoke yẹe ụnwanyi tsoke Tera.

²⁶ Tera bya anọọ ụkporo apha ẹto l'apha iri; bya aburu nna Ebiramu; waa Nahọ; waa Haranu.

²⁷ Waa oshilọkpa Tera.

Tera bụ nna Ebiramu; waa Nahọ; waa Haranu. Haranu buru nna Lotu. ²⁸ Nna iya, bụ Tera nọdukwadu ndzụ; Haranu nwụhu lẹ mkpụkpu Uru l'alị Kaludiya, bụ ẹka a nwuru iya. ²⁹ Ebiramu yẹe Nahọ bya atụko lụa nwanyi. Ẹpha nyee Ebiramu bụ Serayi; ẹpha nyee kẹ Nahọ buru Milika. Onye nwuru Milika bụ Haranu; ọ bụkwarupho Haranu ono nwuru Isuka. ³⁰ Ọphu Serayi anwutaduru nwa; noo kẹle ọ tọo tsudu ime.

³¹ Noo ya bụ; Tera duta nwa iya, bụ Ebiramu; waa nwanwa iya, bụ Lotu, bụ nwatibe Haranu; bya edutakwapho nyee nwa iya, bụ Serayi; bụ iya, bụ nyee Ebiramu. Ẹphe tuko swiru shi lẹ Uru, nọ l'alị Babilonu jeshia Kėnanu. Obenu l'ẹphe rwuẹrupho Haranu; ẹphe buru l'ẹka ono.

³² Tera nọephọ ụkporo apha iri l'apha ise; ọ nwụhu lẹ Haranu.

12

Chileke eku Ebiramu

¹ Chipfu suru Ebiramu: “Haa alị ngu; yẹe ndibe unu; mẹ ọkpoku ibe nna ngu; lashia alị, mu e-goshi ngu.

² “Mu e-me ngu l'ii-buru ọha,
paru ẹka apaa;
tẹme mu ekebekwa
ngu phọ l'oma.

Mu emee g'ẹpha ngu paa ẹka;
tẹme l'iiburu onye mu
e-shi l'ẹhu iya ekebe
ndu ọzo l'oma.

³ Mu a-goru onu-oma nū ndu
goru onu-oma nū ngu;
ndu turu ngu onu bẹ mu a-tu onu.

Tẹme ndu mgboko l'ophu bẹ
ee-gude iswi ẹhu ngu kebe l'oma.”

⁴ Ọo ya bụ; Ebiramu tughbuna, bụ iphe, Chipfu pfuru iya. Lotu tsoru iya. Ebiramu nọwaru ụkporo apha ẹto l'apha iri l'ise teke o shi Haranu tughbua. ⁵ Tọbudu iya bụ; Ebiramu bya atụko ẹku, ẹphe kpataru akpata rwuta; bya eduta nyee ya, bụ Serayi; waa Lotu, bụ nwa nwune iya; mękpoo ndu ẹphe shi lẹ Haranu gude; ẹphe wufu; ọ buru phẹ ala alị Kėnanu. Ẹphe je jasụ ẹphe jerwua ẹka ono.

⁶ Ebiramu phẹ kwaseru alị ono gbiriri jasụ ẹphe rwua ẹka eze oshi More nọ lẹ mgboru mkpụkpu Shẹkemu. Ọ buru ndu Kėnanu bu l'alị ono teke ono. ⁷ Ọle Chipfu byapfutaru Ebiramu bya asụ iya: “Ọ kwa oshilọkpa ngu bẹ mu a-nukota alị-a.” Ebiramu bya akpuru Chipfu ono, byapfutaru iya nū ono ọru-ngweja.

⁸ Ebiramu phẹ gbẹ l'ẹka ono kwaseru ọzo ẹnyanwu-awawa úbvú Bẹtelu; je akpobe ọlo-ẹkwa phẹ l'ẹka Bẹtelu nọ l'uzo ẹnyanwu-ariba. Eyayi nọdu l'uzo ẹnyanwu-awawa. Ebiramu rwukwaa ẹka ono bya akpuru Chipfu ọru-ngweja; bya anọdu

l'eka ono kpo-ku epha iya. ⁹ Noo ya; Ebiramu phokata ulo-ekwa iya tugbua kwaseru uzo echiegu ndohali.

Ebiramu bu l'ali Ijiputu

¹⁰ Tobudu iya bu; eze egu wata ememe l'ali onoya; Ebiramu phe lashia ali Ijiputu g'ephe je ebutota l'eka ono; noo kele egu ono eme shii. ¹¹ Ephe bya l'abahu l'ali Ijiputu; Ebiramu su nyee ya, bu Serayi: "Mu maru l'i bu nwanyi, manukaru mma. ¹² Le ndu Ijiputu -huma ngu; be ephe a-sukwa l'i bu nyee mu. Ephe eworu mu gbua; haa ngu g'i nodu ndzu. ¹³ Sujekwa le mu le ngu bu nwune; oo ya bu g'eemekwanaru mu ree l'iswi ehuhu ngu; teme l'iishikwapho nno mee g'ishi mu kpo-pfuru."

¹⁴ Ebiramu phe bya abahu ali Ijiputu. Ndu Ijiputu huma le Serayi bu nwanyi, ama ntumatu. ¹⁵ Ndu no l'oke okwa Fero humae ya pho; bya eje atua onu iya l'iphu Fero. A bya eduta iya lashia ibe Fero. ¹⁶ Fero meeru Ebiramu ree l'opfu ehuhu Serayi; bya akpee ya aturu; kpee ya eswi; kpekwa ya pho oke le nyee nkapfu-igara; bya eduru unwoke yee unwanyi, a-nodu ejeru iya ozi nu iya. O bya akpekwa ya pho inya-kamelu.

¹⁷ Tobudu iya bu; Chipfu bya aloru ejo iphe-ememe tu Fero yee ndibe iya; opfu l'o dutaru nyee Ebiramu, bu Serayi. ¹⁸ Noo ya; Fero kua Ebiramu su iya: "?Denu g'o gude i mee mu egube iphe owa-a? ?Bu gunu be i ti kaleduru mu l'oo nyee ngu? ¹⁹ ? Bu gunu meru iphe, i suru l'oo nwune ngu nwanyi; i haa; mu bya aluta iya luaha? Ole g'o duhabe; waa nyee ngu baa; duta iya tugbua!" ²⁰ Fero bya asu ge ndu-ozu iya chifu Ebiramu. Ephe chifu yele nyee ya; waa iphemiphe, o nweru.

13

Ebiramu yele Lotu ekekaha

¹ Noo ya; Ebiramu; waa nyee ya; waa iphemiphe, o nweru; yee Lotu, ephe l'iya swi shi l'ali Ijiputu tugbua lashia echiegu ndohali. ² Ebiramu nwewaru iphe-edobe; waa mkpola-ochaa; waa mkpola-ododo shii.

³ Ephe shi l'echiegu ndohali jekpoephe; ephe -shi l'eka-a; ephe ejerwua l'eka-a; ephe -shi l'eka; ephe ejerwua l'eka-a; gbiriri jasuhu ephe jerwua l'uzo isheli mkpukpu Betelu; mbu eka ono, no le mgbaka Betelu yele mkpukpu Eyayi ono, bu iya bu eka ephe kpobejehawaru ulo-ekwa phe-a; ⁴ teme o buru eka Ebiramu vuru uzo kpua oru-ngweja. O nodu l'eka ono kpo-kuahaa Chipfu.

⁵ Noo ya; Lotu-a, yele Ebiramu swi-a nwekwarupho aturu, du igwerigwe; waa eswi, du igwerigwe; waa ulo-ekwa, dukwapho igwerigwe. ⁶ Ophu ali ono asuedu ephenebo ebubu; kele iphe-edobe phe kwatakpo paa eka apaa; k'ophu bu l'ephe ta aduedu ike anokota l'eka lanu. ⁷ Oo ya bu; uswo daru ndu echeru Ebiramu iphe-edobe; yee ndu echeru Lotu nkiya. Ndu Kénanu yee ndu Pérezu shikwapho buru l'ali ono teke ono. ⁸ A nonyaa; Ebiramu su Lotu: "G'uswo ta adashinuru mu le ngu; ophu o dashinuru ndu echeru ngu iphe-edobe; yele ndu echeru mbedua nkemu; eshinu mu le ngu bu abubu. ⁹ I tukoerupho ali obu l'ophu huma-gbua. G'anyi ta akwopfuheru l'eka lanu. Hatakpoephe ekiya ophu ii-la je eburu. I -nodu ala l'eka-icha; mbedua ala l'eka-utara; teke jila l'eka-utara; mbedua ala l'eka-icha."

¹⁰ Lotu palia enya imeli bya ahuma le nsuda enyimu Jiordanu, noru kpaa le mkpukpu Zowa be nggele du shii; o dupeho ge mgbabu Chipfu ono; ozo ge ali Ijiputu. Teke ono be Chipfu teke emebyidu Sodomu yee Gomora. ¹¹ Tobudu iya bu; Lotu gude eka iya hata nsuda enyimu Jiordanu l'ophu; bya egweta lashia uzo enyanwu-awawa. O buru iya bu l'umadzu labo ono ekekaha; ¹² Ebiramu buru l'ali Kénanu; Lotu je ebukube mkpukpu, nogbaa le nsuda ono. O woru ulo-ekwa iya je

akpobe le mgboru Sodomu gededede. ¹³ Noo ya; ndu Sodomu nodu eme ejo-iphe; bya aburu ndu menukaru Chipfu iphe-eji.

¹⁴ Tobudu iya bu; Lotu lufuchaepho; Chipfu su Ebiramu: "Gbẹ l'eka i no palia enya lee l'uzo isheli; waa l'uzo ohali. L'iile l'uzo enyanwu-awawa; lekwapho l'uzo enyanwu-ariba. ¹⁵ Ali ono, i humakotaru ono mgburugburu be mu a-nukota gu l'awa ngu g'unu nweru jasụ l'ojejeje. ¹⁶ Mu e-me awa ngu g'ephe ha g'eja, no l'ali. K'ophu bu l'oo onye duru ike guta eja, no l'ali be a-du ike guta awa ngu. ¹⁷ Jephkota ali ono maru eka o jeberu l'ogologo; l'imaru g'o habe osa. Noo kele mu a-nukota ngu iya."

¹⁸ Oo ya bu; Ebiramu phuta ulo-ekwa iya bya eje ebukube eze oshi ndu Mamure, dokoberu le Heburonu. O nodu l'eka ono kparu Chipfu oru-ngweja.

14

Ebiramu adzota Lotu

¹ O buru teke ono be Amurafelu, bu eze ndu Shina; me Ariyoku, bu eze ndu Elasa; me Kedolawoma, bu eze ndu Elamu; waa Tidalu, bu eze ndu Goyimu chitaru ndibe phe tugbua jeshia ogu. ² O buru Bira, bu eze ndu Sodomu; me Birisha, bu eze ndu Gomora; me Shayinabu, bu eze ndu Adama; me Shimiba, bu eze ndu Zebowimu; waa eze Bela, bu iya bu Zowa be ephe jeru etso ogu obu. ³ Ndu k'ikpazu-a bya edzukobe chita ndibe phe jepfushia phe ogu le nsuda Sidimu, mechaaru buru Eze-enyimu Unu. ⁴ O buru iphe, kparu ogu ono bu l'ephe nokotaru apha iri l'ebo l'eka Kedolawoma; o rwua le k'iri l'eto; ephe kwefu ike.

⁵ O rwua l'apha k'iri l'eno; Kedolawoma yee ndu eze ono, wupfutaru iya nu ono tuko je anodu le Asheterotu Kaneemu lwu-kpee ndu Rafa; bya anodu le Hamu lwu-kpee ndu Zuzu; bya anodukwapho le Shave-Kiriyatayimu lwu-kpee ndu Emu. ⁶ Ephe bya eje anodu l'ohu ubvu ndu Siye lwu-kpee ndu Horu; lwa phe jasụ le Elu-Paranu, no le mgboru echiegu. ⁷ Ephe bya alwaphuta azu bya eje anodu le Enu-Mishipati, bu iya bu Kadeshi; lwutakota ali Amaleku l'ophu; bya alwu-kpee ndu Amoru, bu le Hazezonu-Tama.

⁸ Tobudu iya bu; eze ndu Sodomu; me eze ndu Gomora; me eze ndu Adama; me eze ndu Zebowimu; wafua eze Bela, bu iya bu Zowa; wufuta bya eje akwaka k'ogu le nsuda Sidimu; ⁹ kwaberu Kedolawoma, bu eze ndu Elamu; me Tidalu, bu eze ndu Goyimu; me Amurafelu, bu eze ndu Shina; waa Ariyoku, bu eze ndu Elasa. Oo ya bu; le ndu eze eno l'etso ndu eze ise ogu. ¹⁰ Nsuda Sidimu ono be iduma iduma, e bvutagbaru korota du igwerigwe. Obe teke ndu eze Sodomu waa Gomora ono; me ndibe phe tukoru gbalaaha agbala; o nweru ndibe phe ndu ophu haru dalahu iya nu. Ndu ophu phoduru nu gbaru laa l'ubvu ubvu. ¹¹ Ndu eze eno ono bya atuko eku Sodomu, yele Gomora; me nri phe gweta tugbua. ¹² Ephe kpatakwapho Lotu, bu nwa nwune Ebiramu yele eku iya; eshinu o bu le Sodomu.

¹³ Onye lanu l'ime ndu gbaru nu bya epfuaru iya Ebiramu onye Hiburu. Ebiramu bu le mgboru eze oshi ndu Mamure. Mamure bukwanu onye Amoru bya aburu nwune Eshukolu waa Ana. Ndu ono be ephe le Ebiramu tugbaru buru nanu. ¹⁴ Ebiramu numaepho l'abubu iya be a lwutaru l'ogu; o kua unwoke iya ukporo umadzu iri l'ise l'umadzu iri l'esato, a nwuru l'ibe iya, e ziru g'aalwuje ogu. Ephe chipyabe phe gbapfu phe le Danu. ¹⁵ O -rwua l'enyashi; Ebiramu bya ekekashia unwoke iya gude tsoo phe ogu; lwu-kpee phe; chia phe gbiriri jasụ ephe gbarwua Hoba, bu isheli Damasukosu. ¹⁶ O natakota phe ivu ono, ephe shi gweta ono; bya edulata abubu iya, bu Lotu yee eku nkiya; waa unwanyi; mewaro ndu ozo, ephe shi rwuta.

¹⁷ Ebiramu lwu-kpechaa Kedolawoma yee ndu eze, ephe l'iya swi bya alwatashia; eze ndu Sodomu gba iya ndzuta le nsuda Shave, bu iya bu nsuda, aza Nsuda Eze.

¹⁸ Noo ya bu; Melikizedeku, bu eze ndu Salemu gude buredi; waa mee byapfuta phe. Melikizedeku ono bu onye uke Chileke, bu Okalibe-kakota-shii. ¹⁹ O bya agoru onu-oma nu Ebiramu su:

“Ge Chileke, bu
Okalibe-kakota-shii
kebe gube Ebiramu l'oma!

Mbu Chileke ophu bu iya
meru igwe bya emee eliphe.

²⁰ G'e tua Chileke,
bu Okalibe-kakota-shii epha!

Mbu onye ono,
woru ndu ohogu ngu
ye ngu l'eka!”

Ebiramu nu iya oke-lanu-l'uzo-iri l'iphemiphe ono, o gwephtaruru azu ono; o nata iya.

²¹ Eze Sodomu sukwanu Ebiramu g'o haaru yebedua ndu ophu bu nemadzū; gwetawarō ophu bu ivu nworu.

²² Ebiramu su eze ndu Sodomu: “Mu paliakwaru eka riaru Chipfu angu; mbu Chileke ophu bu Okalibe-kakota-shii; onye meru igwe bya emee eliphe; ²³ l'o to dudu iphe, bu iphe ngu, mu a-nata; mbu m'obeta o buru oghu; ozo eri akpokpa; g'o to du teke ii-su l'oo ngu meru Ebiramu; o baa eze. ²⁴ O to dudu iphe, mu a-nata gbahaa ophu ndu mu l'iya swi riwaru eriri; waa oke-iphe ophu rwuberu ndu tso mu jee; mbu-a; ge Ana; waa Eshukolu; waa Mamure ria oke, rwuberu phe nu.”

15

Ogbandzu Chileke yele Ebiramu

¹ E mecha; Ebiramu numa Opfu Chipfu l'ophulenyā. O su iya:

“Ge ndzu ba agushi ngu
Ebiramu.

Oo mbedua bu onye
egbobutaje ngu nu;
bya aburu obunggo ngu,
paru eka.”

² Ebiramu su: “Gube Nnajiuphu, bu Chipfu; ?bu gunu ozo be ii-nu mu ge mu ta nwutaduru nwa-a; teme onye e-mecha nwekotaru eku mu buru Eliyeza-a, bu onye Damasukosu-a?” ³ Ebiramu bya asukwapho: “Nta-a, gi ti nuduru mu nwa-a bunu ohu, a nwuru l'ibe mu e-mecha ria iphe mu.”

⁴ Tobudu iya bu; Chipfu su iya: “Onye ono ta abukwa iya e-ri iphe ngu. O kwa nwa nwoke ophu shi ngu l'ehu e-ri iphe ngu obu.” ⁵ O bya eduta iya lufu etezi bya asu iya: “Palia enya lee l'akpaminigwe gua kpokpode, no iya nu ogo; m'o buru l'ii-du ike gukota iya.” Su iya: “Noo g'awa ngu a-ha bu ono.”

⁶ Ebiramu kweta iphe, Chipfu pfuru. O guaru iya ya l'apfube-eka-oto.

⁷ O sukwa iya pho: “Oo mbedua, bu Chipfu duru ngu dufuta le mkpukpu Uru, no l'ali Kaludiya ge mu bya anu ngu ali-a g'o buru oke ali ngu.”

⁸ Ebiramu su: “Jiko Nnajiuphu, bu Chipfu; ?denu ge mu e-shi maru le mu e-nweru iya?”

⁹ Chipfu su iya: “Wotaru mu ada eswi; waa ada egbu; waa ebili, gbacharu apha eto eto; teme waa kparaka; waa ndupfu.”

¹⁰ Ebiramu tuko iphe ono wotaru iya; bya asuchaa ya ibe; bya ewocharu ibiribe iya ono dobegbaa g'ọ ghaaru nwibe iya iphu. Ophu ọ suduru ndu ophu bu ọnu ibe.

¹¹ Ọnu, erije anu phezetagbaa g'ẹphe vuka anu ono; Ebiramu chifu phe.

¹² Ọnyanwu nyihujeephe; oke mgbenya tu Ebiramu. Ochii so-kputa iya. Ochii ono agba ntumatu; teme ọ nodu anyi ishi edzu. ¹³ Chipfu bya asu iya: "G'o doo ngu ọnya ree l'oshilokpa ngu be e-mecha buru nlwamulwa l'ali, abudu nkephe; l'eemee phe ohu kpa phe ọhu l'eka ono unu apha. ¹⁴ E-mechaa ẹphe evuru ẹku, ha shii lwa. Ole ọha ono, ẹphe shi ejeru ozi ono be mu a-nukwanu aphu. ¹⁵ Obenu le gubedua be a-ka nka kaghekpoo ya akaghe. L'ilapfu nna ngu phe l'ehu-guu; l'eelia ngu elili. ¹⁶ O-rwua l'ogbo k'eno be oshilokpa ngu a-lwaphuta azu l'eka-a; kele nta-a be ejo-iphe, ndu Amoru eme teke ebuhudu."

¹⁷ Ọnyanwu nyihuchaephe le g'ochii byawaru; ite, a kpoberu oku, akpu tututuutu; yee oroku, enwu phoophoophoo bya aghaja ibe anu ono. ¹⁸ O buru le mboku ono be Chipfu yee Ebiramu gbaru ndu. O su: "Oshilokpa ngu be ya nuru ali-a; e-shi le nggele Ijiputu jasule Yufuretisu. ¹⁹ Ali obu bu ali ndu Kenu; me ke ndu Kenazu; me ke ndu Kadumonu; ²⁰ me ke ndu Hetu; me ke ndu Perezu; me ke ndu Rafa; ²¹ me ke ndu Amoru; me ke ndu Kenu; me ke ndu Gigashi; me ke ndu Jiebusu."

16

Hega yele Ishimelu

¹ Tobudu iya bu; ophu Serayi, nyee Ebiramu anwutaduru iya nwa. Ole Serayi nweru nwamgboko, shi Ijiputu, o gbaru ohu, aza Hega. ² Oo ya bu; Serayi su Ebiramu: "Ge Chipfu mewaru ophu mu anwutaduru nwa-a be ii-jepfukwa ohu mu g'a maru? mu e-shi iya l'eka nweru unwegirima?"

Ebiramu kweta bya emee iphe, Serayi pfuru. ³ O buru ge Ebiramu buwaru l'ali Kenu apha iri be Serayi, bu nyee ya kutaru nwamgboko Ijiputu ono, bu ohu iya ono kee ya; o luru. ⁴ Ebiramu yele Hega kwaa; o buru iya atsuta ime.

O maerupho le ya duwaa ime bya akpoo nwanyi, nwe iya nu ebo l'afu. ⁵ Serayi su Ebiramu: "O kwa gubedua be iphe-ehuka-a, mu eje-a shi l'eka. Ge mu kuru ohu mu kee ngu; o maerupho l'o du ime bya akpooahaa mu ebo l'afu. O kwa Chipfu e-kpe ikpe mu le ngu."

⁶ Ebiramu su Serayi: "Ohu ngu nokwa l'obochi-eka ngu; mee ya iphe, du ngu ree." Serayi kponwuhana Hega mkponwu; o gbalana gbafuru iya.

⁷ Tobudu iya bu; Ojosi Chipfu huma Hega le mgboru ogba, no l'echiegu. Ogba ono bu ogba, no l'aguga uzo, shiru jeshia Shuru. ⁸ O su: "Hega; ohu Serayi; ?i shi awe eje awe?"

Hega su: "Mu agbalaru onye nwe mu nu, bu Serayi."

⁹ Oo ya bu; ojosi ono su iya: "La azu lapfu onye nwe ngu nu je ewoze onwongu ali meje iphe, o suru g'i mee." ¹⁰ Ojosi ono sukwaphe: "Mu e-me g'awa ngu du igwerigwe; k'ophu ẹphe a-buru aguta aguta."

¹¹ Ojosi Chipfu ono sukwa iya pho:

"Ime ono, i du ono
be ii-nwu nwa nwoke.
Iphe, ii-gu iya bu 'Ishimelu'.
Noo kele Chipfu numawaru
ekwa iira k'iphe-ehuka, iije.

¹² Oo-buru onye agirigo.

Oo-nodu etso onyemonye opfu;
onyemonye etsokwa iya pho
opfu.

Ephe l'unwune iya eburu
l'ukukanyi."

¹³ O kua epha Chipfu, bu onye shi epfu eyeru iya nu su: "I bu Elu-rowi, bu iya bu Chileke enya iya du l'eka mu no." Noo kele Hega suru: "Nta-a be mu humawaru onye enya iya du l'eka mu no." ¹⁴ Noo iphe, e gude gua welu ono "Bee-lahayi-rowi," bu iya bu, "o-dzu-ndzu-ele-mu-nya." Welu ono no le mgbaka Kadeshi yee Beredu byasu nta-a.

¹⁵ E mechaa; Hega nwuaru Ebiramu nwa nwoke. Ebiramu gua nwata obu "Ishimelu". ¹⁶ Ebiramu nowaru ukporo apha eno l'apha ishii teke Hega nwutaru iya Ishimelu.

17

Ogbandzu, e gude ebu-ubvu gbaa

¹ Ebiramu noepho ukporo apha eno l'apha iri le tete; Chipfu byapfuta iya bya asu: "O kwa mbedua bu Chileke, bu Okwoolemka. Nodunu mu ntse g'uta ta adu le ndzu ngu. ² Mu e-me g'ogbandzu mu le ngu vuru ire. Mu emee g'unu du igwerigwe shii."

³ Ebiramu daa kpube iphu l'ali. Chileke su iya: ⁴ "A bya le mbedua; waa iphe, mu e-me l'ogbandzu mu le ngu. Ii-buru nnajioha, du igwerigwe. ⁵ E te ekubaedu ngu Ebiramu. Epha ngu a-buru Ebirhamu; noo le mu mewaru ngu nnajioha, du igwerigwe. ⁶ Mu e-me ngu g'i zu azuzu shii; mu eshi l'awa ngu mee oha, du iche iche; teme ndu eze eshi l'awa ngu futa. ⁷ Mu e-me ogbandzu mu ono g'o buru ogbandzu, a-no ojejoje; mbu g'o buru ogbandzu mu le ngu; waa ndu a-buru oshilokpa ngu l'ogbo ophu no l'iphu; k'ophu mu a-buru Chileke ngu; waa Chileke oshilokpa ngu. ⁸ Ali Kenu l'ophu; mbu eka unu bu nlwamulwa nta-a be mu a-nu gu l'oshilokpa ngu; g'o buru okiphe unu jasuru asuru; teme mu aburu Chileke phe."

⁹ Chileke su Ebirhamu: "A bya le gubedua; dobekwa ogbandzu mu ono. Gubedua l'onwongu; unu le ndu a-buru oshilokpa ngu l'ogbo ophu no l'iphu. ¹⁰ Waa iphe, gubedua e-me gude dobe ogbandzu mu le ngu; waa oshilokpa ngu bu owa-a: Ge ndibe ngu ophu bu unwoke g'ephe ha bukotaje ubvu. ¹¹ Gubedua e-bu ubvu g'o buru iphe-ohubama, no l'ogbandzu mu le ngu. ¹² A -gbekpoo nta-a be iphe, bukpo nwa nwoke, a nwuru l'ibe ngu; o nowa ujiku esato be ee-buje ubvu; me le ndu bu awa ngu; me le ndu shi ohozo, bu ndu e gude okpoga zuta; mbu ndu abudu awa ngu; ¹³ me a nwuru phe l'ibe ngu-o; ozo l'i gude okpoga ngu zu phe-o; g'e bufutaje phe ubvu. Ogbandzu mu ono, iphe-ohubama iya no ngu l'ogwehu ono a-buru ogbandzu ophu a-no jasuru l'ojejoje. ¹⁴ Nwoke, bu akpapyi; mbu onye ebuduru ubvu; ge ndibe phe bufu iya; kele o mebyiru ogbandzu mu."

¹⁵ Chileke sukwapo Ebirhamu: "Nyee ngu, bu Serayi ta azaedu Serayi. Epha iya a-buru Sera. ¹⁶ Mu e-kebe iya l'oma mee ya g'o nwutaru ngu nwa nwoke. Mu ekebe iya l'oma g'o buru ne, nwuru oha, du iche iche; teme ndu eze ndiphe e-shi iya l'eka futa."

¹⁷ Ebirhamu kpube iphu l'ali chia ochi bya asu onwiya: "?Nwoke, nowaru ukporo apha ise be aa-nwutaru nwa nwoke nta-a? To? Sera, nowaru ukporo apha eno l'apha iri a-gbekwadu nta-a nwuta nwa nwoke?" ¹⁸ Ebirhamu su Chileke: "Jiko g'anya ngu du nu le ndzu Ishimelu!"

¹⁹ Chileke su: "Mu maru-a. Ole nyee ngu, bu Sera be a-nwutaru ngu nwa nwoke. Iphe ii-gu iya bu Ayizaku. Mu l'iya; waa oshilokpa iya, etso iya l'azu be mu l'ephe a-gba ndzu, a-no ojejoje. ²⁰ O -buru ke Ishimelu be mu numawaru iphe, i pfuru. Mu kebefutaje iya l'oma mee ya g'o zushia ka l'otu. Oo-buru nna ndu-ishi iri l'ebo; teme mu emee ya g'o buru oha, paru eka. ²¹ Ole ogbandzu mu bukwanu mu le Ayizaku be

a-gba iya nū; mbū onye ọphu Sera a-nwutaru ngu egube nta-a apha ọzo.” ²² Chileke pfebechaaru Ébirihamu iphe, o pfuru iya; ọ parū iya haa tūgbua.

²³ Lẹ mbọku ono gēdegede bẹ Ébirihamu dutaru nwa iya nwoke, bụ Ishimelu; mē ndu ọzo, a nwuru l'ibe iya; mē ndu ọphu o gude okpoga iya zuta bushia úbvù. Iphe, bukota unwoke, bu l'ibe iya bẹ o bukọtaru úbvù; gẹ Chileke sūru g'o mee ya.

²⁴ Ébirihamu nọwaru ukporo apha ẹno l'apha iri lẹ tete teke o buru úbvù; ²⁵ nwa iya, bụ Ishimelu nọwa apha iri l'ẹto. ²⁶ A tuko Ébirihamu; waa nwa iya, bụ Ishimelu bukota úbvù l'ujiku lanu ono. ²⁷ Unwoke, bukota l'ibe Ébirihamu l'ọphu; mē lẹ ndu ọphu a nwuru anwunwu l'ibe iya; mē lẹ ndu ọphu a zutaru azuta l'eka ndu ọhozo; bẹ yẹ l'iya tūkokwarupho bua úbvù ọbu.

18

Umadzu ẹto, kpapfutaru Ébirihamu

¹ Noo ya; Chipfu bya abyapfuta Ébirihamu lẹ mgboru eze oshi ndu Mamure; lẹ g'ọ nọ anọo l'ọnu ọlo-ekwa iya l'echi eswe. ² Ébirihamu palia ẹnya bya ahuma unwoke ẹto, pfuru l'ataphu iya. Ọ hūmae pẹ phọ bya ezilihu l'ọnu ọzo iya gbapfushia pẹ. Ọ gbapfu pẹ bya ephozetaru pẹ.

³ Ọ sū: “Jiko Nnajiuphu mu; teke mu dū ngu l'obu; ta aghatashinu ibe mube onye-ozu ngu. ⁴ G'e kutanu nwa mini g'unu kwọo okpa tuta unme lẹ mkpula oshi-a. ⁵ Gẹ mu chọoru unu nri g'unu ria; g'ike adu unu; unu ejeshiwaro iphe, unu eje; eshi ọphu unu batawaru ibe mube onye-ozu unu.”

Ẹphe sū iya: “Ọ dū ree; mee g'i pfuru.”

⁶ Ébirihamu bya emee egwegwa bahu l'ọlo-ekwa gbapfu Sera; je asu iya: “Ngwa; mee egwegwa tuta ogbongu ukpokutu iphe, eegudeje eme buredi; tuta iya ogbongu ẹto gwọ-phube gude mee buredi.”

⁷ Ọ bya agbaru je l'eka eswi iya dọru; bya ahota nwada eswi, anu iya dū belebele je akpẹe onye-ozu iya; onye-ozu ono kpuru iya je egbua boshia. ⁸ Ọ bya apata ẹra-eswi; yẹe manu, e gude ẹra-eswi mee; waa nweswi ono, a boshiru ono dobe pẹ l'ataphu. Ẹphe nọdu eri nri ono; ọ nọ-kube pẹ lẹ mkpula oshi ono.

⁹ Ẹphe sū iya: “?Denu nyee ngu, bụ Sera?”

Ọ sū: “Ọ nọkwa l'ọlo-ekwa anyi l'eka phọ.”

¹⁰ Chipfu sū iya: “Egube nta-a apha ọzo bẹ mu lwafutajekwa azu; ọzo bụ lẹ nyee ngu, bụ Sera bẹ a-nwu nwa nwoke.”

Sera nọ l'ọnu ọlo-ekwa, Chipfu gharu okotazu ngabẹ nchi. ¹¹ Ébirihamu yẹ Sera bẹ buwaa ọgerenya bya akahukpowaa shii; tẹme Sera nọghawa teke ogogo atsu ime.

¹² Sera chia ọchi l'ime obu sū: “?Gẹ mu gbirihucharu egbirihu; tẹme nnajiuphu mu kahwa g'ọ kahuru phọ bẹ mu a -gbẹ nta laaru iya l'ọlo?”

¹³ Chipfu sū Ébirihamu: “?Bụ gunu bẹ Sera gude chia ọchi sū: ‘Ya a-nwutakwadu-a nwa nta-a; gẹ ya kahwaru egube-a?’ ¹⁴ ?O nweru iphe, kporu Chipfu ẹka ememe? Mu a-byakwa teke ono, mu turu ọnu l'apha ọzo ono; ọzo bụ lẹ Sera e-nweru nwa nwoke.”

¹⁵ Ndzu guahaa Sera; ọ taa ẹgo sū: “Mu ta chikwaru ọchi.”

Ọ sū iya: “Waawaa; i chicharu-a ọchi.”

Ébirihamu arwochiteru ndu Sodomu

¹⁶ Unwoke ono gbeshiepho alala; bya eshia ọzo Sodomu. Ébirihamu tsoru pẹ g'ọ duriberu pẹ. ¹⁷ Chipfu sū: “?Mu a-nọdu awachiru Ébirihamu iphe, mu eje ememe tọo? ¹⁸ Eshi ọphu Ébirihamu e-mecha buru eze ọha, okpẹhu dū; tẹme ọhamoha, nọ

le mgboko be ee-gude iswi ehu iya kebe l'oma. ¹⁹ Noo kele mu hotawaru iya g'o buru onye a-kpo-ziru unwu iya uzo; ephe le ndibe iya ndu ophu a-nodu etso iya l'azu; g'ephe meje iphe, mu suru g'ephe meje, bu iya bu g'ephe meje iphe, pfuru oto; waa iphe, gbaru phe nu. Oo ya bu ge mu emekwanaaru Ebirihamu iphe, mu kweru iya ukwe iya."

²⁰ Oo ya bu; Chipfu su: "E chikuwaru iya le mkpu shii l'iphe-eji ndu Sodomu yee Gomora be panukaru eka. ²¹ Mu nodu eje ge mu maru ?iphe-eji phe kabu du-be eji g'e pfuru l'o du-be? Teke o to dudu; mu amakwarupho."

²² Unwoke ono ghachi kwaseru uzo Sodomu; obenu le Ebirihamu pfukwaduru l'iphu Chipfu l'eka ono. ²³ Ebirihamu bya akpiritaru iya ntse bya asu iya: "?Ii-mebyishi ndu ejo-iphe yee ndu pfuleru-eka-oto too? ²⁴ ?O -buru le ndu pfuleru-eka-oto rwuru ukporo umadzu labo l'umadzu iri le mkpukpu ono? ?Ii-mebyishikwa iya pho? ?Tii gudedu iswi ehu ukporo umadzu labo l'umadzu iri, pfuleru-eka-oto, no iya nu pho haa ya? ²⁵ A maru-a l'i tii tudu ama eme iphe, du nno; mbu g'i gbua ndu pfuleru-eka-oto yee ndu ejo-iphe; ozoo mee ndu pfuleru-eka-oto g'i meru ndu ejo-iphe. A makwaru-a l'i tii tudu ama eme iphe, du nno; mbu ge gubedua, bu Onye-ikpe ke mgboko-a l'ophu te eme iphe, pfuru nhamunha."

²⁶ Chipfu su: "O -buru le mu humaru ukporo umadzu labo l'umadzu iri, bu ndu pfuleru-eka-oto le mkpukpu Sodomu be mu e-gudekwa iswi ehu phe hakota mkpukpu ono l'ophu."

²⁷ Ebirihamu pfukwa ozo su: "Eshinu mu gbenu kerebewanu k'epfu anu Nnajiuphu l'ebe adu iphe, mu bu gbahaa urwuku yele ntu; ²⁸ ?o -bukwanuru le ndu ono te erwuduru ukporo labo l'iri; mbu o -buru l'ephe phoduru umadzu ise; teme ephe erwua egube ono-ee?"

Chipfu su: "Mu -huma ukporo umadzu labo l'umadzu ise l'eka ono be mu te emebyikwa iya."

²⁹ Ebirihamu bya epfua ozo su: "?O -bukwanuru ukporo labo damu be i humaru-ee?"

O su: "Mu egude nu iswi ehu ukporo umadzu labo ono haa ya ememe."

³⁰ Ebirihamu su: "Jiko g'ehu te eghukwa gube Nnajiuphu egu; ge mu pfubaro: ?o -bukwanuru ukporo umadzu l'umadzu iri be a humaru l'eka ono-ee?"

O su: "Mu te emebyikwa iya me mu huma ukporo umadzu l'umadzu iri l'eka ono."

³¹ Ebirihamu su: "Eshinu mu gbenu kerebewanu k'epfu eyeru Nnajiuphu; ?o -bukwanuru ukporo umadzu kpoloko be a humaru l'eka ono-ee?"

O su: "Mu egude iswi ehu ukporo umadzu ono haa ya emebyi."

³² Ebirihamu su: "Jiko Nnajiuphu; g'ehu te eghukwa ngu egu; ge mu jifua nwa aji lanu: ?o -bukwanuru umadzu iri kpoloko be a humaru l'eka ono-ee?"

O su: "Mu egude iswi ehu umadzu iri ono haa ya emebyi."

³³ Chipfu yele Ebirihamu pfughechaepho o tugbua; Ebirihamu lashia unuphu.

19

Eemebyishi Sodomu yele Gomora

¹ Ojozi labo ono jerwua Sodomu l'uzenyashi. Ephe jeshia; Lotu nodu anoo l'onu-abata mkpukpu ono. O humae phe pho bya agba phe ndzuta; bya ephozetaru phe woru iphu kpube l'ali. ² O su phe: "Nnajiuphu mu; mu arwo unu g'unu bataro l'ulo mube onye-ozu unu; bya akwo okpa unu; unu akwaa ibe mu; o -rwua l'utsu; unu atugbuwaro jeshia iphe, unu eje."

Ephe su waawaa; l'ephe a-kwa l'uzo l'enyashi ono.

³ O rwoo phe rwohia phe ike gbiriri jasụ epe tso ru iya ba hu ibe iya. O bya akwaaru phe eze ebyaa; mbu gheeru phe buredi, e yeduru iphe, ekoje buredi; epe taa. ⁴ Epe bya ala l'ulo; unwoke, shigba l'ekameka le mkpukpu Sodomu; egirima me ogerenya; bya aso-pee ulo ono mgburugburu. ⁵ Epe bya ekua Lotu su iya: “? Denu unwoke, bataru ibe ngu l'uzenyashi-a? Chifuta phe chitaru anyi g'anyi l'ephe kwaa!”

⁶ Lotu bya alufu etezi bya eworu uzo gu-chia jepfushia phe bya asu: ⁷ “Jiko ndu mu; unu ta akabeshinu mee ejo-iphe owa-a! ⁸ Unu huma le mu nweru unwumgboko labo, epe l'unwoke teke akwaswee; ge mu chifutachiaru phe unu; g'unu mee phe iphe, du unu ree; g'unu haa unwoke-a; l'ephe bu ebyaa mu.”

⁹ Epe su iya g'o gbalëshikwaru phe l'uzo; su: “Oo gube nlwamulwa a-bya atuaharu anyi ekemu; anyi e-mekwa ngu ophu ka nkephe njo.” Epe nwuriberu Lotu; bya akpiritaru g'ephe gbajaa mgbo ono.

¹⁰ Unwoke labo ono machiepho eka lobata Lotu l'ulo; bya eworu uzo ono gu-chia.

¹¹ Epe mee; ndu ono, pfuru l'onu mgbo ono tsuahaa ishi; egirima me ogerenya; k'ophu epe ta ahumaeduru onu mgbo ono.

¹² Unwoke labo ono su Lotu: “?O nweru onye ozo, i nweru l'eka-a? ?O nweru ndu i keru nwanyi; ozo unwu ngu k'unwoke; ozo unwanyi; ozokwanu l'o duru ndu ozo, bu le mkpukpu-a, bu ndu gu l'ephe bu? Tukokwa phe dufuta l'eka-a! ¹³ Noo kele anyi abakwa emebyi eka-a. E chikuwaru Chipfu le mkpu shii l'ejo-iphe ndu eka-a pawaru eka; o zia anyi g'anyi bya emebyishia ya.”

¹⁴ Oo ya bu; Lotu tugbunaa bya eje epfuchaaru iya ndu epe l'iya gba l'ogo, bu ndu abya alu unwada iya; su phe: “Unu medupho egwegwa futa le mkpukpu-a; noo le Chipfu abakwa iya emebyishi.” Ole ndu ogo iya riru l'oo mgbonu be ogbaru phe. ¹⁵ O be le geregere nchi-abo hu; ojozi ono l'waharu Lotu ulwu su iya: “Mee egwegwa duta nyee ngu; waa unwumgboko labo ibe ngu, bu ndu ophu no l'eka-a! Odumeka be unu a-lakwa l'iyi teke aa-nu mkpukpu-a chipfu.”

¹⁶ O jeshia abyibyibe; unwoke ono kputa iya l'eka; bya akputa nyee ya; ye le unwumgboko ibe iya ephenebo; kpu fu le mkpukpu ono; noo kele Chipfu aphuru phe obu-imemini. ¹⁷ Epe kpufutachae phe pho; onye lanu su phe: “Unu gbaa oso ndzu unu! Unu ta aghakwa enya l'azu; ophu unu ejekwa apfuru apfuru le nsuda! Unu gbakwaru laa l'ubvu! Odumeka be unu a-lakwa l'iyi!”

¹⁸ Lotu su phe: “Waawakwa; jikonu nnajiuphu mu phe! ¹⁹ Eshi ophu mube onye-ozu unu du unu l'obu; unu goshiwa l'unu yeru mu obu okpobe eyeye; k'ophu unu dzoru ndzu mu; ge mu te jeshinu agba ala l'ubvu! Odumeka be ejo iphe-ehuka ono a-byapfutakwa mu; mu anwuhu. ²⁰ Unu lekpodapho! O nweru mkpukpu, no-a le mgboru eka-a, dua ntse k'ophu mu a-gbaru laa ya; teme o ha nwanshi. ?Unu te eledu enya le mkpukpu obu ta abadu ishi? Ge mu gbanuru laa eka ono; k'ophu mu a-nodu ndzu.”

²¹ O su iya: “O dupeho ree; mu e-kwetaepho iphe, i rworu; mu te emebyishidu mkpukpu k'ono, iipfu opfu iya ono. ²² Ole o bu; gbaru laa eka ono egwegwa! Noo kele o to nweduru iphe, mu e-me gbiriri jasụ l'i jerwua eka ono.” Noo iphe ono meru g'o gude e kua mkpukpu ono Zowa.

²³ Lotu gbarwushia Zowa; enyanwu nodu aawatakpoepho awata. ²⁴ Chipfu dzie oku nshiegebe ge mini le Sodomu ye le Gomora; mbu o shi l'eka Chipfu ophu no l'imigwe. ²⁵ O bya atuko mkpukpu ono; me nsuda ono l'ophu mebyishikota; bya emebyishikwapho iphe, bu ndu bukota le mkpukpu ono; me iphe, futaru efuta, dzu ndzu l'ali ono. ²⁶ Nyee Lotu ghaa enya l'azu; o gho obvudu unu.

²⁷ L'onmewa utsu mboku ono Ebirihamu tehu; bya jeshia l'eka o shi pfuru l'ataphu Chipfu pho. ²⁸ O gbẹ l'eka ono lee enya le Sodomu ye le Gomora; bya

elekota enya le nsuda ono l'ophu. O buerupho iphe, o humaru bu enwuru-oku, akpu ke tutuutuu g'eka oku enwu phoophoohoo.

²⁹ Oo ya bu; le ge Chileke mebyishiru mkpukpu ono, no le nsuda ono be o nyataru Ebirihamu bya edufuta Lotu le mkpukpu, o shi buru teke o meru ge mkpukpu ono buru ola l'iyi.

Lotu yele unwu-ada iya

³⁰ Lotu ye l'unwada iya nonyaa bya ahaa Zowa je eburu l'ubvu; noo kele ndzu ebu le Zowa nonyaru guahaa ya. Epe l'unwada iya ono ephenebo tugba je eburu l'ime oqba. ³¹ O -rwua ujiku lanu; onye k'ogeranya su onye ke nwata: "Nta-a be nna anyi kahwaru; ophu o budu l'o duru nwoke, bu l'uswe iya-a, anyi l'iya a-kwa, bu g'eemeje iya le mgboko l'ophu. ³² G'anyi chee nna anyi mee; g'anyi eje g'anyi l'iya kwaa; g'anyi shi l'ehu nna anyi mee g'awa anyi phodu."

³³ L'enyashi ono be epe cheru nna phe mee; onye k'ogeranya je aze epe l'iya kwaa; ophu o madu teke o byaru aze-kube iya; teme ophu o makwapho teke o gbeshiru.

³⁴ O -rwua le nchitabohu iya; onye k'ogeranya su onye ke nwata: "L'enyashi unyaphu be mu le nna mu kwawaru. G'anyi chebakwaa ya mee ozo l'enyashi-a; g'i je g'unu l'iya kwaa. Oo ya bu g'anyi eshi l'ehu nna anyi mee g'awa anyi phodu."

³⁵ Epe bya echekwapho nna phe mee ozo l'enyashi ono. Onye ke nwata je; epe l'iya kwa; ophu o makwapho teke o byaru bya aze-kube iya; ozo teke o gbeshiru.

³⁶ Tobudu iya bu; Lotu yee unwu iya nwanyi ono ephenebo ime. ³⁷ Onye k'ogeranya bya anwu nwoke; o woru iya gu Mowabu. O buru iya bu nna ndu Mowabu ntanu-a. ³⁸ Onye ke nwata nwutakwapho nwoke; o woru iya gu Benu-Ami; oo ya bu nna ndu Amonu ntanu-a.

20

Ebirihamu yele Abimeleku

¹ Ebirihamu shi l'eka o bu tugba shia uzo echiegu, no l'ohali; bya eje eburu le mgbaka Kadashi yee Shuru; o je ebutota le Gera. ² O buru l'eka ono be Ebirihamu no su le nyee ya, bu Sera bu nwune iya ke nwanyi. Abimeleku, bu eze ndu Gera zia; e je edutaru iya Sera.

³ Obenu le Chileke byapfutaru Abimeleku le nrwọ l'enyashi ujiku lanu; bya asu iya: "I buakwaa maa. O buru iphe, kparu iya nu bu nwanyi ono, i dutaru ono. Nwanyi obu bukwa nyee nemadzu."

⁴ Ole Abimeleku be epe l'iya teke akwadu. Oo ya bu o su: "Nnajiuphu; ?ii-mebyishikwapho oha, adudu iphe, epe meru? ⁵ ?To pfunuru mu-a l'onwiya su l'oo nwune iya nwanyi? To nwanyi l'onwiya; ?ta asunuru mu-a l'o kwa nwune iya ke nwoke? Obu gukwaru mu iphoro l'iphe, mu meru; teme iswi dukwa mu pho mma."

⁶ Chileke su iya le nrwọ ono: "O bu eviya; mu makwaru-a l'imeru iya l'obu, guru iphoro. O buru iphe ono, meru g'o gude ophu mu ekwedu g'i meswee mu. Mbule l'oo iphe ono meru iphe, mu ekwedu g'i denyi iya eka. ⁷ Ngwa; dulaaru nwoke ono nyee ya; kele o bukwa onye mpfuchiru. Oo-pfuru-a nu mube Chileke l'iswi ehū ngu gi nodu ndzu. Teke i ti duladuru iya; makwaru le gubedua; unu le ndibe ngu buakwaa maa."

⁸ O -rwua l'onmewa utsu Abimeleku bya ekuko ndu-ozu iya g'ephe ha; bya akokotaru phe iphemiphe, nwuru nu. Epe numae ya pho; ndzu rwuta phe.

⁹ Abimeleku kua Ebirihamu; o bya; o su iya: "?Bu gunu be i meru anyi egube-a? ?Bu awe be mu mesweru ngu meru g'o gude i mee g'a taa mu uta, ha egube-a; mbu

mbedua mu le ndu no l'ali-eze mu? I mekwaru mu iphe, i tigi kabedu mee mu!"

¹⁰ Abimeleku bya ajia Ebirihamu su: "Bu gunu kpakporu iphe, i meru iphe ono?"

¹¹ Ebirihamu su: "Mu riru l'eshinu o to nwedu ndu atsü Chileke ebvu, bu l'eka-a be epe e-gbu mu l'opfu ehu nyee mu. ¹² Ozo bukponu le-a; l'o kwa nwune mu gedegede; kele o bukwa-a nna mu nwuru iya; ole mu l'iya te shikwanu le ne lanu; ole mu alukwanu iya alulu. ¹³ Chileke meepho ge mu shi l'okpoku nna mu bya awata aghaphe aghaphe-a; mu su nyee mu ono: 'Waa g'ii-gude goshi l'i yeru mu obu baa: Iphe, bukpo ekameka anyi jeru; subjekwa le mu bu nwune ngu.' "

¹⁴ Abimeleku bya achita aturu; rwuta eswi; chita ohu; unwoke me unwanyi; tuko chiru nu Ebirihamu; bya edulatakwaru iya pho Sera, bu nyee ya. ¹⁵ O bya asukwa iya pho: "Wakwa ali mu baa; je eburu l'eka du ngu ree."

¹⁶ Sera be o suru: "Mu nukwaru nwune ngu ekpa mkpola-ochaa iri; noo iphe, mu gude mezia emeswe, e mesweru ngu l'ataphu ndu unu l'ephe swi. Iswi dukotakpo ngu mma."

¹⁷ Ebirihamu pfuru nu Chileke; Chileke bya emee Abimeleku; me unyomu iya; me unwumgboko ndu ophu bu ohu iya g'ephe nwushiaha unwu ozobaa; ¹⁸ kele Chipfu shi mechia unwanyi ibe Abimeleku ekpa-nwa; o buru l'iswi ehu nyee Ebirihamu, bu Sera.

21

Anwunwu Ayizaku

¹ Chipfu bya emeeru Sera eze-iphe-oma, bu g'o pfuru. Mbü l'o meru Sera iphe, o kweru iya ukwe iya. ² Sera tsuta ime bya anwuaru Ebirihamu nwa nwoke le nka. O buerupho teke Chileke kweru iya ukwe iya gedegede be a nwuru iya. ³ Ebirihamu woru nwa nwoke ono, Sera nwutaru iya ono gua Ayizaku. ⁴ Nwa iya ono, bu Ayizaku noepho ujiku esato; Ebirihamu woru ubvu bua ya, bu iya bu ge Chileke suru g'o meje iya. ⁵ Ebirihamu bu iphe, o noru bu ukporo apha ise teke a nwuru iya Ayizaku.

⁶ Sera su: "Chileke meakwaru ge mu chia ochi; teme iphe, bukpo onye numaru iya nu be mu l'iya a-tuko chia ochi." ⁷ O bya asufukwapho: "Bu onye gege asu Ebirihamu le mu e-mecha chee nwa era? Ole mu mechaleru-a nwutaru iya nwa nwoke le g'o kahwaru akahu-a."

Aachifu Hega yele Ishimelu

⁸ Nwata ono bya evuta; a mifu iya onu l'era. O buru mboku ono, a mifuru iya onu l'era ono be Ebirihamu shiru nri, ha shii. ⁹ Sera huma le nwa nwoke, Hega, bu nwanyi Ijiputu nwuru Ebirihamu be epfuru iya nu. ¹⁰ O su Ebirihamu: "Jekwa achifu nwanyi-a, bu ohu-a yele nwa iya; noo kele nwa nwanyi ono, bu ohu ono; yele nwa mu, bu Ayizaku ta agbakwaru mgba l'eku ngu."

¹¹ Iphe ono buru aphu tsoru Ebirihamu; kele o bu opfu ehu nwa iya be eepfu. ¹² Obenu le Chileke suru iya: "Ge ke nwata-okoro ono ye l'ohu ngu nwanyi ono ta abushiru aphu tsoru ngu. Jekwa emee iphe, Sera pfuru ngu; noo kele oo Ayizaku be awa ngu e-shi l'eka jaa. ¹³ Mu e-mekwapho nwatibe ohu ngu ono g'o buru oha eka iya; eshinu o bu iphe, shi ngu l'ehu."

¹⁴ O -rwua l'onmewa utsu nchita-abohu iya; Ebirihamu bya ewota nri; bya ekuru mini ye l'akpo, eeyeje mini woru nu Hega. O woru iya tukobe iya l'ukuvu bya achifu iya; epe le nwata-okoro ono. Epe tugbua je etsoru echiegu Biye-Sheba ghapheaha.

¹⁵ Mini, no l'eda-akpo ono -bvuepho; o woru nwata ono nyebe le mkpula irwu lanu l'eka ono. ¹⁶ O tugbua je anodu iche le mgboru eka ono; l'eka bu; a -gbaa apfu

l'oojerwua ya. Noo kele o riru su le ya taa nodudu ele nwata ono enya g'o nwuhu. O nodu le mghboru eka ono bya awata ara ekwa.

¹⁷ Chileke numa olu nwata ono l'eka ora ekwa. Ojozi Chileke shi l'imigwe kua Hega; bya asu iya: “?Bu gunu Hega? Ge ndzu ba agushi ngu; noo le Chileke numaru olu nwata ono le g'o ze l'eka ono ara ekwa. ¹⁸ Gbeshi kulia nwata ono ekuli; gudeshia ya eka; kele mu e-me iya g'o buru oha, paru eka.”

¹⁹ Chileke bya emee; enya sahu iya; o huma welu, mini du. O bya eje eworu mini kujia l'eda-akpo ono; bya echebe nwata ono.

²⁰ Chileke no-kube nwata ono le g'oovukpopho. O buru l'echiegu; jasu o buru o-gba-apfu. ²¹ O buru g'o bu l'echiegu Paranu be ne iya jeru alutaru iya nwanyi l'ali Ijiputu.

Ébirihamu waa Abimeleku agba ndzu

²² Le teke ono be Abimeleku; waa Fayikolu, bu onye-ishi ndu ojogu iya suru Ébirihamu: “Chileke no-kubekwa ngu l'iphemiphe, iime. ²³ Rinaaru mu nte l'atatiphu Chileke l'eka-a l'i ti byadu agbaru mu eregede; ophu igbaduru iya unwegirima ibe mu; ozoo oshilokpa mu. O buchia g'i goshi l'i yeru mu obu; bya eye mkpukpu-a obu; mbu mkpukpu-a, i lwaru alwalwa-a; egube ono, mu goshiru le mu yeru ngu ono.”

²⁴ Ébirihamu su: “Mu e-ri-a nte obu.”

²⁵ Ébirihamu bya epfuaru Abimeleku ke welu mini, ndu-ozu Abimeleku nataru iya.

²⁶ Abimeleku su: “Mu ta amakwa onye meru iya nu; ophu i tiki pfusweru mu iya; mu teke anuma-swekwaa ya abudu ntanu-a.”

²⁷ Ébirihamu bya achita aturu; rwuta eswi bya achie Abimeleku; ephenebo bya eworu ndzu gbaa. ²⁸ Ébirihamu bya ahota ada-aturu esaa l'igwe aturu iya dobe iche. ²⁹ Abimeleku su Ébirihamu: “?Bu gunu meru g'o gude i hota ada-aturu esaa ono dobe iche?”

³⁰ O su: “Ngge ada-aturu esaa-a, shi l'eka mu-a g'o buru iphe, agba ekebe l'oo mu turu welu-a.”

³¹ E woru eka ono gube Biye-Sheba; kele eka ono be umadzu labo ono riru nte.

³² Epe gbachaepho ndzu ono le Biye-Sheba; Abimeleku; waa Fayikolu, bu onye-ishi ndu ojogu iya laphushia azu l'ali ndu Filisitayinu. ³³ Ébirihamu bya eworu oshi tamarisuku dzaa le Biye-Sheba; bya anodu l'eka ono kpoku Chiojejeje, bu Chipfu.

³⁴ Ébirihamu bukporu l'ali ndu Filisitayinu noo odu.

22

Chileke ahú Ébirihamu ama

¹ E mechaa Chileke bya ahua Ébirihamu ama. O kua ya su: “Ébirihamu!”

O za iya enu.

² Chileke su: “Duta nwa ngu; mbu mkpako nwa ngu, bu Ayizaku, bu onye i yeru obu gude je l'ali Moriya. Gude iya gwee ngweja-akpo-oku l'ubvu lanu, mu e-goshi ngu.”

³ Onmewa utsu nchita-abohu iya Ébirihamu gbeshi bya edozichaa nkafu-igara iya ree. O duta ndu-ozu iya umadzu labo; waa nwa iya, bu Ayizaku. O wataepho nku, suru iya egude gwee ngweja-akpo-oku ono vuru tugbua; o buru phe eje eka ono, Chileke pfuru iya opfu iya ono. ⁴ O -rwua mboku, kwe phe eto; Ébirihamu jenya bya apalia enya huma eka ono uzanya. ⁵ O su ndu-ozu iya ono: “Unu nodukwa l'ekaa; unu le nkafu-igara ono; ge mu le nwa mu jeribebaru eka pho je abaru Chipfu eja lwaphuta azu byapfuta unu.”

⁶ Ébirihamu bya apata nkụ, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku ono woru boo nwa iya, bu Áyizaku; yebedua gude oku; yele mma. Ephenebo swiru tugbua. ⁷ Epe jenya; Áyizaku su nna iya, bu Ébirihamu: “Nnana!”

Ébirihamu su: “Owee nwa mu!”

Áyizaku su: “Nku yee oku duwaa; obenu ?denuhunu aturu, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku ono?”

⁸ Ébirihamu su iya: “Nwa mu; Chileke a-nu-a aturu, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku ono.” Ephenebo kwaseru; o buru phe atugbu.

⁹ Epe rwepho aka ono, Chileke pfuru iya opfu iya ono; Ébirihamu kpua oru-ngweja l'eka ono; bya eworu nkụ doo ya. O bya ekee nwa iya, bu Áyizaku egbu bya eworu iya tu-kobe l'eli nkụ ono. ¹⁰ O machia aka bya ewota mma g'o gude gbua nwa iya ono, bu Áyizaku. ¹¹ Ojozi Chipfu gbẹ l'imigwe kua ya oku su: “Ébirihamu! Ébirihamu!”

O za iya enu.

¹² O su: “Te ebyikwa nwata ono aka! Ta adukwa iphe, ii-me iya. Nta-a be mu maru l'itsu Chileke ebvu; noo kele i ti sephuduru nwa ngu azu; mbu nwa ngu lanu kpoloko.”

¹³ Ébirihamu bya apalia enya; bya ahuma ebili, mpu iya kwagaru l'iphe. O je akputa ebili ono gbua gude gwee ngweja-akpo-oku ono; paru nwa iya ono haa. ¹⁴ Oo ya bu; Ébirihamu woru aka ono gube: “Chipfu, bu Okwoolemka.” Gbiriri byasu me ntau-a be aasuje: “L'eli ubvu Chipfu be aa-kwo ngu le mka.”

¹⁵ Ojozi Chipfu bya eshi l'imigwe kua Ébirihamu k'ugbo ebo bya asu iya: ¹⁶ “Mu gudeakwa onwomu ria nte. Eshi ophu i meru iphe-a; mbu eshi ophu i ti sephuduru nwa ngu azu; mbu nwa ngu lanu kpoloko; ¹⁷ be mu kebefutaje ngu l'oma; bya emee g'awa ngu du igwerigwe ge kpokpode, du l'akpaminigwe; waa g'aja, du l'aguga-enyimu. Oshilokpa ngu be l'a-nata mkpukpu ndu ohogu phe; ¹⁸ teme o buru eri ngu be ee-shi kebe ohamoha, nokota le mgboko-a l'oma; noo kele i ngaberu mu nchi.”

¹⁹ Ébirihamu bya abyapfuta ndu-ozu iya; epe tuko lashia azu le Biye-Sheba. Ébirihamu buwaruro le Biye-Sheba.

Unwu Nahọ

²⁰ E mecha; a bya epfuaru Ébirihamu su iya: “Milika nwushikwaru nwune ngu, bu Nahọ unwegirima unwoke. ²¹ Oo Uzu, bu okpara; Buzu buru nwune iya nwoke; waa Kemelu. Kemelu ono mecha buru nna Aramu. ²² A nwua Kesedu tsoke Kemelu; waa Hazo; waa Piludashu; waa Jidulafu; waa Betuwelu.” ²³ Betuwelu ono mecha bya aburu nna Ribeka. O buru unwegirima esato ono be Milika nwushiru nwune Ébirihamu, bu Nahọ. ²⁴ Onye ophu o too ludu okpobe alulu, epha iya bu Ruma be nwutakwaru iya pho unwegirima. Epha phe bu Teba; waa Gahamu; waa Tahashu; waa Maka.

23

Anwuhu Sera

¹ Sera noru ukporo apha ishii l'apha esaa. ² O nwuhu le Kiriyatu-Araba, bu iya bu Hiburonu, no l'ali Kenu. Ébirihamu kwaa Sera; raa ekwa iya.

³ Ébirihamu bya agbeshi l'aguga nyee ya ono, nwuhuru nu ono; bya ejepfu ndu Hetu; je asu phe: ⁴ “Mu bukwa nlwamulwa; mbu onye shi ohozo lwapfuta unu. Jiko unu renaa mu ali; ge mu lia odzu nyee mu-a.”

⁵ Ndu Hetu sù Ébirihamu: ⁶ “Nnajiuphu; anyi sùru-a: ì bukwa onyibe, paru éka l'echilabò anyi. Hatakpoephò ilu ndu anyi ophu kachaa ngu ree je elia nyee ngu. O to nwedù onye ndu anyi, a-jìka sù g'i ti lishi iya l'ìlu nkiya.”

⁷ Ébirihamu bya agbalihu bya ephozèru ndu alì onò, bù iya bù ndu Hetu. ⁸ O sù phè: “O -bùru l'ò dù unu gè mu lia odzu nyee mu bè mu sùru-a: g'unu je arwooru mu Èfuronu, bù nwatibe Zoha; ⁹ g'o ree mu oğba Makupela iya phò, nò l'ishi alì iya onò. Unu sù iya g'o ree mu iya okpobe aswa iya; g'ò bùru éka ee-lije odzu l'ibe unu.”

¹⁰ Èfuronu onò, bù onye Hetu onò bè ephe lè ndu ndu phè tükokwaru-a nòdukota l'èka onò l'onu-abata mkpükpu onò. O raa ya arara k'òphu ndu Hetu, byakòtaru éka onò numakotaru iya; sù Ébirihamu: ¹¹ “Nnajiuphu; waawakwa! Mu sùru-a: mu pfuru l'atatiphu ndu alì mu epfu sù g'i nwokòtaru alì onò l'ophu; nworu oğba, nò iya nù. Je elia ya rò odzu nyee ngu!”

¹² Ébirihamu bya ephozetakwa ozo l'atatiphu ndu alì onò; ¹³ bya asù Èfuronu; mbù pfua ya ndu alì onò nùma-dzuru; sù iya: “Mu sùru-a; o -bùru l'ìi-nù mu alì obu bè mu a-pfù ngu-a okpoga l'aswa alì obu. Natanù mu aswa iya; k'òphu mu e-je elia odzu nyee mu l'èka onò.”

¹⁴ Èfuronu sù Ébirihamu: ¹⁵ “Mu sùru-a nnajiuphu; alì onò sükwaru unu mkpòla-òchaa. O lè o bù; ?bù gùnu bù iphe onò bù lè mgbaka mu lè ngu? Je elia ya rò odzu nyee ngu.”

¹⁶ Ébirihamu kweta iphe, Èfuronu hùru iya; bya eworu aswa alì onò, o hùru l'iphu ndu Hetu onò pfua ya. Iphe, o pfuru iya bù unu mkpòla-òchaa, a tùru l'èkpa, e gude azù aswa teke onò.

¹⁷ Oo ya bù; e woru alì Èfuronu, nò lè Makupela ree Ébirihamu. Makupela obu nò-kube Mamure. E reru iya alì obu; yèe oğba, nò iya nù; mècha oshi, nò je akpaa l'oke iya. ¹⁸ Iphe, bù ndu Hetu l'ophu, bù ndu dòru l'onu-abata mkpükpu onò nòkota hùma teke e reru Ébirihamu alì onò g'ò bùru alì iya. ¹⁹ E mechaa; Ébirihamu lia nyee ya, bù Sera l'oğba onò, nò l'alì Makupela onò; nò-kubekwapho Mamure, bù iya bù Hèburonu onò, nò l'alì Kénanu onò. ²⁰ O bùru iya bù lè ndu Hetu woru alì obu; yè l'oğba, nò iya nù; bvuaru Ébirihamu; o bùru alì iya bya aburu éka ee-lije odzu.

24

Áyizaku waa Ribeka

¹ Ébirihamu kahùwaru bùru oğerenya shii; tème Chipfu kebewa iya l'òma l'uzomuzo. ² O bya ekua onye ophu bù onye-ishi lè ndu-òzi iya; mbù onye ophu eletakòta iphemiphe, o nweru enya; bya asù iya: “Dèe mu éka l'ehe. ³ Gude ephe Chipfu, bù Chileke ophu bu l'imigwe; bya eburu l'eliphe; ria nte l'ì tìi lùtaduru nwa mu Áyizaku nwanyì, shi l'ibe ndu Kénanu, anyi l'ephe bu l'èka-a. ⁴ L'ii-je l'alì mu; mbù l'ibe abubu mu gèdegede je alùtaru nwa mu, bù Áyizaku nwanyì.”

⁵ Onye-òzi iya onò sù iya: “?O -bukwanuru lè nwanyì obu te ekwedù l'ootsoru mu alwa éka-e; ?mu duta nwa ngu gude lashia alì onò, i shi onò tò?”

⁶ Ébirihamu sù iya: “Be dutakwaphò nwa mu laa alì éka onò ozo! ⁷ Chipfu, bù Chileke k'imigwe, bù onye dufutaru mu l'okpoku ibe nna mu; waa l'alì, a nwùru mu anwunwu; mbù onye pfuru yeru mu nù; bya ekwee mu ukwe-iphe ribua ya l'angù sù l'awa mu bè ya a-nù alì-a; Chileke onò e-zia ojozi iya g'unu l'iya swìru; k'òphu ìi-lùta nwanyì l'èka onò dulataru nwa mu. ⁸ O -bùru lè nwanyì obu te ekwedù ngu etsoru; èvu ngu ogodogo. Oo ephe g'i ti dukwaru nwa mu laa alì éka onò ozo!” ⁹ Oo ya bù; onye-òzi iya onò bya eye nnajiuphu iya éka l'ehe; bya eria angù l'opfu onò.

¹⁰ Onye-ozì iya ono bya achìta anụ-ije, bụ ìnya-kamèlu nnajìuphu iya iri gude tughua. Nnajìuphu iya ono hakwarupho nù iya iphe, dughbaa ree; o gude; o buri iya eje alì Mesopotémiya. O jerwua bya abahù mkpukpu éka Nahò bu. ¹¹ O mee g'ìnya-kamèlu ono g'èphe ha gbushichaa ikpere lè mgboru wèlu, nò l'azù mkpukpu ono k'òphu o-nyizeta. Teke ono bụwaa ụzenyashi; bya aburu teke unwanyi awufuje lè mkpukpu je eseta mini.

¹² Tòbudu iya bụ; onye-ozì Ébirìhamu ono pfuru nù Chileke sù: “Jiko Chipfu, bụ Chileke kè nnajìuphu mu, bụ Ébirìhamu. Menaa g'ije mu ntanù-a nweru ishi! Goshinu l'i yeru nnajìuphu mu, bụ Ébirìhamu obu! ¹³ Mbù-a; o kwa wèlu bè mu nò-kube-a; tème unwumboko shi lè mkpukpu-a wufuta abya eseta mini. ¹⁴ Menaa g'ò buri; teke o nweru unwumboko ono onye ophu mu sùru: ‘Jiko phozetanu ite ngu gè mu ngùta mini’; o -kweta chebe mu iya; bya asù lè ya e-jekwa echebefua ìnya-kamèlu mu; g'onye ono bükwaru onye ì hotaru onye-ozì ngu, bụ Áyizaku. Noo iphe, l'e-me gè mu maru l'i yeru nnajìuphu mu, bụ Ébirìhamu obu.”

¹⁵ O nòdu epfukwadu anù Chileke ono; Ribeka nòdu abyawaa yè l'ite, o nmako l'ukuvu. O buri nwatibe Bituwèlu. Bituwèlu bükwanuru nwatibe Milika, bụ nyee Nahò. Nahò ono bükwanuru nwune Ébirìhamu. ¹⁶ Nwamgbòko ono nòdu ama ntumatu; tème o dobe onwiya òrù; kèlè o to nwedu nwoke, yèe ya kwajèwaru. O bya eje lè wèlu ono je esèjia ite iya mini nmakoru lufuta.

¹⁷ Onye-ozì ono bya emee egwegwa bya agbapfu iya sù iya: “Jiko chebenu mu mini l'ite ngu ono nwanshìi gè mu ngù.”

¹⁸ O sù: “Ngùaro nnajìuphu mu!” O bya ezia ite ono egwegwa bya apata iya l'èka gude chebe iya mini ono.

¹⁹ O chebechaa ya mini obu o sù: “Mu e-setafukwaru ìnya-kamèlu ngu g'èphe ngù jasu èphe angù-dzuru iya.” ²⁰ O mee egwegwa bya awufu mini l'ite iya ono woru ye l'iphe, eeyejeru anù mini; bya agbaphu azù lè wèlu je esetaba mini ozo. O seè ya phò gbiriri jasu o sù-dzuru ìnya-kamèlu ono angungu. ²¹ Ophu onye-ozì ono epfukpòdaru mè akpuru opfu lanù. O nòdu egekpòe ya phò g'ò maru ?Chipfu kabè mewaa ije iya; o nweru ishi tò?

²² Ìnya-kamèlu ono ngughechaepho mini obu; nwoke ono bya achifuta eregede-imi, e gude mkpirikpu mkpòla-ododo mee; waa mgbalèka labò, e gude mkpòla-ododo, èrwa iya dù shèkelu iri mee woru chiè ya. ²³ O jì nwamgbòko ono sù iya: “?Ì bụ nwatibe onye? Jiko mu sùru-a: ?o nweru éka anyì a-zè l'ibe nna ngu g'anyì je akwaa l'enyashi-a?”

²⁴ O sù iya: “Mu bükwa nwatibe Bituwèlu; nwa, Milika yeru Nahò.” ²⁵ O bya epfufua ya sù: “Anyi nweru èswa oyii; yèlè k'òkponku shii; waa ụlò, ìi-kwa l'enyashi-a.”

²⁶ Nwoke ono bya ephureta bya abaarù Chipfu èja sù: ²⁷ “G'ajaja buri kè Chipfu, bụ Chileke kè nnajìuphu mu, bụ Ébirìhamu. Mbù Chipfu ahaduru Ébirìhamu; o yèe ya phò obu g'ò yeru iya ya; bya apfushikwapho ike l'iphe, oomeru iya. A bya lè mbedua bè Chipfu duwaru ije durwuta ibe abubu nnajìuphu mu phè.”

²⁸ Nwamgbòko ono bya agbaru laa unuphu je atùko iphemiphe ono kòkotaru ndu bu l'ulo ne iya. ²⁹ Ribeka nweru nwune nwoke, aza Lebanù. Lebanù gbagbua jeshia nwoke obu ndzuta lè wèlu l'èka ono; ³⁰ kèlè o hùmaru eregede-imi phò; waa mgbalèka, nwune iya nwanyì gba l'èka; bya anumakwapho iphe ono, Ribeka pfuru sù l'òo iphe, nwoke ono pfuru iya ono. O tughua jepfushia nwoke obu; o jeshia o pfuwaru pfu-kube ìnya-kamèlu iya lè mgboru wèlu ono. ³¹ Tòbudu iya bụ; Lebanù sù iya: “Bata abata-o! Gùbe onye Chipfu gòru onu-oma nù! ?O nwuru ìnwu-agma

bẹ i jeru apfuru l'eka ono? Mu doziakwaru ngu ọlo; bya edoziwaa eka inya-kamelu ngu a-doru."

³² Oo ya bu; nwoke ono bahu l'ulo ono. Lebanu bya atoshia inya-kamelu iya iphe, o shi vuru. O bya achitaru inya-kamelu ono g'ephe ha eswa oyii; waa k'okponku; bya apataru yebedua yee unwoke, ephe l'iya swi mini g'ephe kwoo okpa. ³³ A bya akwata nri doberu iya l'ataphu. O su le ya te erikwa nri jasu teke ya pfuadaru iphe, ya byaru.

Lebanu su iya: "Ngwanu; pfunaa ya!"

³⁴ Oo ya bu; o su: "Mu bukwa onye-ozu Ebirhamu. ³⁵ Chipfu mewaru nnajiuphu mu iphe-oma, paru eka. O buwaru onye nweru iphe ntumatu. O nuru iya aturu; waa eswi; waa mkpola-ochaa; yele mkpola-ododo; waa ohu, du igwerigwe; unwoke me unwanyi; waa inya-kamelu; waa nkafu-igara. ³⁶ Nyee nnajiuphu mu, bu Sera nwutaru iya nwa le nka. Ebirhamu wowaru iphemiphe, o nweru nukota nwata obu. ³⁷ Nnajiuphu mu ono mee; mu riaru iya nte kweta le mu ta alutaduru nwa iya ono nwanyi, shi l'ali ono, o bu ono, bu iya bu ali Kenu.

³⁸ "Le mu e-je l'enya unuphu ibe nnajiuphu mu ono; mbu l'okpa-ipfu iya gedegede; je alutaru nwa iya ono nwanyi.

³⁹ "Mu jia nnajiuphu mu ono su iya: 'O -bukwanuru le nwanyi obu te ekwedu l'ootsoru mu alwa eka ono-e?'

⁴⁰ "O su le Chipfu ono, bu onye ono, ye l'iya l'anoo ono be e-duru-a ozozi iya ye ge mu l'iya swiru; k'opu oo-me g'ije mu nweru ishi. Oo ya bu; k'opu mu a-luta nwanyi, shi l'okpa-ipfu phe; waa l'enya unuphu phe gedegede dulataru nwa iya nwoke. ⁴¹ Le mu -jekpowa l'okpa-ipfu phe; o buru l'ephe jikaru be enwa iya te egudehodu mu; l'oburu evu mu ogodogo.

⁴² "O buru iya bu; mu byarwuta le welu-a ntanu-a; mu su: 'Jiko gube Chipfu, bu Chileke ke nnajiuphu mu, bu Ebirhamu; o -buru l'o du ngu ree; jiko menaa g'ije-a, mu byaru-a nweru ishi. ⁴³ Nta-a be mu pfuru le mgboru welu-a; o -buru l'o nweru nwamgboko, byaru eseta mini; mu su iya: "Jiko ge mu ngutanu nwa mini, ha nwanshi l'ite ngu ono!" ⁴⁴ O -buru l'o kwetaru chebe mu iya; bya asu le ya e-jekwa echebefua inya-kamelu mu; g'onye ono bukwaru onye gube Chipfu hotaru nwatibe nnajiuphu mu.'

⁴⁵ "Mu nodu epfukwadu anu Chileke ono l'ime obu; Ribeka nodu abyawaa ye l'ite, o nmako l'ukuvu. O bya eje le welu ono je eseta mini. Mu su iya: 'Jiko chebenu mu mini!'

⁴⁶ "O mee egwegwa pazeta ite ono, o pa l'ukuvu ono; bya asu mu: 'Ngge; ngua; ge mu je esetafuaru inya-kamelu ngu g'ephe ngua.'

⁴⁷ "Mu jia ya su iya: '?I bu nwatibe onye?'

"O su le ya bu nwatibe Betuwelu, bu iya bu nwatibe Nahu; onye ophu Milika nwutaru iya.

"Mu bya eworu eregede-imi ye iya l'imi; bya agbabe iya echi-eka. ⁴⁸ Mu bya ephureta bya abaru Chipfu aja; bya ajaa Chipfu, bu Chileke ke nnajiuphu mu, bu Ebirhamu ajaja; mbu Chipfu, onye duru mu; mu shia okpobe uzu byarwuta eka mu humaru nwamgboko, bu nwanwa nwune nnajiuphu mu, mu a-luta dularu nwatibe nnajiuphu mu. ⁴⁹ O -buru l'unu e-goshi l'unu yeru nnajiuphu mu obu; l'o gbaru g'o gude ire unu eka; unu pfunaa ya ge mu numa. Teke o dudu; unu pfukwapho; ge mu maru ophu mu e-shi eshishi."

⁵⁰ Lebanu yee Betuwelu yeru iya onu su: "O kwa Chipfu du ngu bya; ophu anyi enwekwa onu opfu k'asu l'owa-a meru; ophu owa-a emeduru. ⁵¹ Wakwa Ribeka baa; duta iya gude laa g'o je aluru nwatibe nnajiuphu ngu; eshinu o bu ge Chipfu suru l'oo-du bu ono."

⁵² Onye-ozí Èbiríhamu nùmaepfo ónu, ephe yeru; o phozetaru Chipfu. ⁵³ O bya egwefuta ngwa, e gude mkpòla-ododo; yee mkpòla-òchaa mee bya achie Ribeka; bya achiekwaa ya phò ekwa. O nùkwapho nwune iya; ephe lè ne iya iphe, vu oke aswa. ⁵⁴ Ephe lè ndu ephe l'íya swí gbè teke ono bya atùko ria nri; bya angwa iphe, angungu; bya akwaa éka ono l'enyashi ono.

Ephe tehuèpho lè nchita-abòhu iya onye-ozí ono sù: “Unu dukwa mu gè mu lashia lapfushia nnajìuphu mu.”

⁵⁵ Nwune nwamgbòko ono; yèlè nene iya sù: “Kabènu haa g'anyi lè nwada anyi obu òfua nwujiku iri; tème unu alashiwaro.”

⁵⁶ O sùkwanu phè: “?Unu esedekwadu mu kè gunu; l'èka Chipfu gbè mewaa ije mu; o nweru ishi? Unu hanaa gè mu lashia lapfu nnajìuphu mu!”

⁵⁷ Ephe sù g'ephe kua nwamgbòko ono jia ya g'o yee ónu. ⁵⁸ Ephe kua Ribeka bya ajja ya sù: “?Ii-tsoru nwoke-a?”

O sù ee; lè ya e-tsoru iya-a.

⁵⁹ Oo ya bù; ephe duru nwune phè nwanyi, bù Ribeka nù iya; ephe lè nwanyi, eleta iya enya. Onye-ozí Èbiríhamu ono; yèlè ndu ephe l'íya swí duta iya; ephe lashia. ⁶⁰ Ephe bya ala; ndu nwe Ribeka goru ónu-òma nù iya; sù iya:

“Nwune anyi nwanyi;

jaa àjàjà ka l'òtu!

Mbù g'awa ngu bùru

aguta aguta!

G'awa ngu natajekwa

oguzo ndu ohogu phè!”

⁶¹ Oo ya bù; Ribeka yèlè ndu-ozí iya kwakòbe bya enyita ìnya-kamèlu phè tsoru onye-ozí Èbiríhamu ono; o duru phè; o bùru iya alala.

⁶² Teke ono bè Áyizaku shiwaa lè Ogba O-dzù-ndzù-ele-mu-ènya abya; kèlè éka o bu ebubu bù l'echiègu ndòhali. ⁶³ O -rwua úzenyashi ujiku lanù o tsoru óma ègu aghaphe. O jeshia ele enya bya ahuma ìnya-kamèlu, awù abya nù. ⁶⁴ Ribeka bya apalíkwaphò enya hùma Áyizaku; bya eshi l'eli ìnya-kamèlu iya pfù-zeta. ⁶⁵ O jia onye-ozí ono sù iya: “?Nwoke ono, shi lè mgbègu eje abya nù ono bù onye?”

Onye-ozí ono sù iya: “O kwa nnajìuphu mu bè o bù.” O chita ekwa-ishi iya gude kpuchia onwiya.

⁶⁶ Onye-ozí ono bya akòkotaru Áyizaku gè ya gude mee ya. ⁶⁷ Áyizaku bya eduta iya duba l'ùlo-ekwa ne iya, bù Sera. O bùru iya bù l'e kewaru iya Ribeka; o luru. O yee ya obu shii. O bùru iya bù l'obu abyahùkwa bya ejizeta Áyizaku lè kè ne iya, nwùhuru nù-a.

25

Anwuhu Èbiríhamu

¹ Èbiríhamu bya aluta nwanyi ozo, epha iya bù Ketura. ² O nwutaru iya Zimuranu; waa Jiokushanu; waa Midanu; waa Midiyanu; waa Ishibaku; waa Shuwa. ³ Jiokushanu bù nna Sheba; waa Dedanu. Ndu bù oshilòkpa Dedanu bù ndu Ashuru; waa ndu Letushi; waa ndu Leyumu. ⁴ Unwu Midiyanu bù Ifa; waa Ife; waa Inòku; waa Abida; waa Èludaa. G'ephe hakòta tükòru bùru unwu Ketura.

⁵ Èbiríhamu hakòtaru Áyizaku iphemiphe, o nweru. ⁶ O lè g'ò nòkwadu ndzù bè o hatarù iphe hèè unwu, ephe nwutaru iya; mbù unwanyi, ndu òphu abù-zidu unyomu iya; bya edufu phè; ephe lashia úzo alì enyanwu-awawa; k'òphu yèè Áyizaku te ebuduru l'èka lanù.

⁷ Iphe, Ébirihamu kpakotaru nọ bu ụkporo apha esato l'apha iri l'ise. ⁸ Ébirihamu taa unme ikpazu iya bya anwuhu le g'ọ kahuchawaru libaliba; k'ophu o bukpo nwoke ogerenya, apha, o nọru ndzu jiru epho; teme o lapfushia ndiche phe. ⁹ Unwu iya; mbu Áyizaku yee Ishimelu lia ya l'ogba Makupela, nọ l'ali Efuronu, bu nwatibe Zoha, onye Hetu. Ogba ono nọ-kube Mamure. ¹⁰ Ali ono bu ali, Ébirihamu zuru ndu Hetu; o buru eka ono be e liru Ébirihamu; lia nyee ya, bu Sera. ¹¹ Ébirihamu nwuhuchaepho Chileke bya ekebekpo Áyizaku l'oma eka o bukube welu O-dzu-ndzu-ele-mu-enya.

Unwu Ishimelu

¹² Waa oshilokpa Ishimelu nwa Ébirihamu; onye nwanyi, shi Ijiputu, bu ohu Sera, epha iya bu Hega nwutaru Ébirihamu baa:

¹³ Owaa bu unwu Ishimelu le g'e deru epha phe g'a nwuru phe. Nebayotu bu okpara Ishimelu. Ndu ozo buru Keda; waa Adubelu; waa Mibusamu; ¹⁴ waa Mishima; waa Duma; waa Masa; ¹⁵ waa Hadadu; waa Tema; waa Jieturu; waa Nafishi; waa Kedema. ¹⁶ G'ephe ha tukoru buru unwu Ishimelu; o buru phe bugbaa ndu-ishi okpa-ipfu phe ono ephe n'iri l'ebo. Teme o buru epha phe be a gubegbaaru mkpukpu le mkpukpu phe. ¹⁷ Mkpako iphe, Ishimelu nọru bu ụkporo apha ishii l'apha iri l'esaa; bya ataa unme ikpazu iya nwuhu; lapfu ndiche phe. ¹⁸ Oshilokpa iya shi le Havila bua jasụ Shuru, nọ-kube oke ali Ijiputu; me i nodu eje uzo Asiriya. Ephe l'unwunna phe g'ephe ha toko duru l'opfu.

Jiekopu yele Iso

¹⁹ Waa oshilokpa Áyizaku, nwa Ébirihamu.

Ébirihamu bu nna Áyizaku; ²⁰ Áyizaku nọepho ụkporo apha labo bya alua Ribeka, nwada Betuwelu, onye Aramu; eka o shi bu Padanu-Aramu; teme Ribeka ono buru nwune Lebanu, onye Aramu kwapho.

²¹ A nonyaa; Áyizaku bya epfuru nu Chipfu l'iswi ehu nyee ya; noo kele o too tsudu ime. Chipfu numa epfupfu, o pfuru nu iya; bya emee nyee ya, bu Ribeka tsuta ime. ²² Unwegirima ono nodu akpa onwophe mkpa l'ime epho iya. A nonyaa; o su: “?Bu gunu be iphe-a l'anwuru mu egube-a?” O jeshia l'aji l'iphu Chipfu.

²³ Chipfu su iya:

“O kwa mkpukpu labo no

ngu l'epho;

mbu l'oha labo e-shi ngu

l'ehu kekaha onwophe.

Onye lanu a-ka onye ophuu ike;

teme o buru onye k'ogeranya

be a-nodu ejeru onye ke nwata ozi.”

²⁴ O gbabe ya pho l'ezeda; o nwua ejima; o buchaaru nwoke. ²⁵ Onye ophu vuru uzo futu du uswe-uswe; ehu iya l'ophu dupeho g'uwe-adzu. Oo ya bu; ephe woru iya gua Iso. ²⁶ Anwunwu, aanwu iya; nwune iya nodu etso iya; woru iya eka l'ichirupfu okpa. Oo ya bu; ephe gua ya Jiekopu. Áyizaku nọwaru ụkporo apha eto teke Ribeka nwutaru iya unwegirima ono.

²⁷ Unwegirima ono bya evuta. Iso buru onye maru enya nta-a; onye anoduje aghaphe l'oma egu. Jiekopu bukwanuru onye eme gelee; teme o nodu anoduje anoo l'unuphu. ²⁸ Eshinu Áyizaku bu onye anu, shi l'egbudu atsoje ntumatu; o yee Iso obu; Ribeka yekwanaa Jiekopu obu.

²⁹ O -rwua ujiku lanu; Jiékọpu nọdu agwọ ine. Iso shi nta-a bata; mbà nọdu atu iya atutu. ³⁰ O sụ Jiékọpu g'ọ kọo ya ọ-cha-pfuu iphe ono, o shiberu ono egwegwa; lẹ mbà atukwa iya atutu! (Noo iphe, meru g'ọ gude a wata iya eku Edomu bu ono.)

³¹ Jiékọpu sụ iya: “Ọo m'ọ buru lẹ mu a-buru ngu ogerenya!”

³² Iso sụ g'ọ lenu lẹ ya anwuhukwa anwuhu. ?Ya gude aburu ogerenya eme gunu?

³³ Jiékọpu sụ iya g'ọ riadanaru iya angu. Ọ bya eria angu lẹ ya hawaru gẹ Jiékọpu buru iya ogerenya.

³⁴ Jiékọpu bya awata buredi nụ iya; bya ekuta ine azamu ono, ọ gwọru ono nukwa iya pho; ọ ria. O richaa ya bya angua iphe, aangụ angungu; ọ buru iya atugbu.

Ọo ya bu lẹ Iso ta agubeduru aburu ogerenya iya iphe.

26

Áyizaku yele Abimeleku

¹ A nonyaa; egu bya l'ali ono; a-gufukwa ophu byajeru teke Ebirhamu no. Áyizaku lapfu Abimeleku, eze ndu Filisitayinu lẹ Gera. ² Chipfu byapfuta Áyizaku bya asu iya: “Te ejekwa ala ali Ijiputu. Bukwaru l'ali ono, mu a-su ngu g'i buru ono! ³ Butotanu l'ali-a; huma lẹ mu a-nodu swiru ngu eswiru; teme mu ekebekwa ngu pho l'oma. Kele ọo gubedua; gu l'awa ngu be mu a-nukota ali-a l'ophu. Ozo bu l'iphemiphe, mu riru Ebirhamu nte lẹ mu e-meru iya be mu e-mekotakwa. ⁴ Mu e-me awa ngu g'ephe ha l'otu gẹ kpokpode, no l'akpaminigwe. Mu abya anu phe ali-a l'ophu. Teme ọ buru oshilokpa ngu be ee-shi l'eka kebe ohamoha, nokota lẹ mgboko l'oma. ⁵ Ọ buru iphe, kparu iya nu bu lẹ Ebirhamu meru olu mu; mbu l'o meru opfu mu. Ọ buru iphe, mu suru g'ọ mee be o meru; mbu iphe, mu toru okpa iya; bya edobekota ekemu mu.” ⁶ Ọ buru iya bu lẹ Áyizaku eburu lẹ Gera.

⁷ Unwoke ndu eka ono bya akpaahaa ya ishi nyee ya. Ọ sụ phe l'ephe l'iya bukwa nwune. Iphe, o gude pfua nno bu lẹ ndzu agu iya asu l'oo nyee ya. Ọ riru lẹ ndu eka ono e-gbu iya nata iya Ribeka; kele Ribeka manukaru mma.

⁸ Áyizaku buepho eka ono noo odu; Abimeleku, eze ndu Filisitayinu bya epyofu enya lẹ windo huma Áyizaku eka yele nyee ya, bu Ribeka ebvu oke ebvu. ⁹ Abimeleku bya ekua Áyizaku sụ iya: “?Ọ kwa lẹ nwanyi ono be ilu okpobe alulu? ?Bu gunu meru g'ọ gude i sụ l'ọ bu nwune ngu?”

Áyizaku sụ iya: “?Ti madu lẹ mu ari lẹ ndzu mu e-tuphahu l'opfu ehu iya?”

¹⁰ Ọo ya bu; Abimeleku sụ iya: “?Egube iphe ọwa-a, i meru anyi-a bu gunu? Ome unwoke ndu anyi onye lanu jekwanuru je ejepfu nyee ngu onoya; me iishi egube ono mee g'a taa anyi uta.”

¹¹ Ọo ya bu; Abimeleku bya aturu ndu eka ono g'ephe ha ekemu sụ: “Onye choru nwoke-a; ozoo nyee ya opfu be ee-gbukwa egbugbu!”

¹² Áyizaku bya akobe iphe l'ali ono; bya akpata iphe, ha g'iphe, ọ koberu l'ali apha ono mgbo ukporo ise; noo kele Chipfu keberu iya l'oma. ¹³ Ọ bya enweru iphe; eku wata iya abyaru; jasụ ọ buru obaba. ¹⁴ O nweru aturu, du igwerigwe; bya enweru eswi; bya agbashia ohu dobe. A nonyaa; ndu Filisitayinu jaharu iya ijienya. ¹⁵ Ọo ya bu; iphe, bukpo welu iya, shiro teke nna iya, bu Ebirhamu no; bu welu, ohu nna iya phe tushiru doberu iya; ndu Filisitayinu bya atsushichaa ya; mbu gude eja nwuchishichaa ya.

¹⁶ Ọo ya bu; Abimeleku sụ Áyizaku: “Kwata lufuru anyi; noo kele i kariwaru anyi eka shii!”

¹⁷ Ọ buru iya bu lẹ Áyizaku akwafu je akpobe ulo-ekwa iya lẹ nsuda Gera; je eburu l'eka ono. ¹⁸ Áyizaku bya etsoru tukwachaa welu ono, a turu teke nna iya, bu

Ébirihamu nọ ndzụ ono; mbụ wẹlu ono, ndu Filisitayinu nwuchishiru lẹ gẹ nna iya nwuhucharu ono. Ọ bya agụkwachaa ya ẹpha ono, nna iya shi gushia ya ono.

¹⁹ Ndu ozi Áyizaku bya ebvua wẹlu lẹ nsụda ono; bya ebvuvu mini, doru risaa.

²⁰ Obenu lẹ ndu eche iphe-edobe ndu Gera; ẹphe lẹ ndu eche kẹ Áyizaku wataru adzọ wẹlu ọbu. Ẹphe sụ lẹ mini ono bụ mini ẹphebe ndu Gera. Áyizaku woru wẹlu ono gụa Iseku; kele a sworu iya uswo. ²¹ Ẹphe bya atua wẹlu ọzo; ndu Gera dzọpfukwaru iya phọ. Áyizaku gụa ono Sitina. ²² Ọ gbeshi l'ẹka ono je atua wẹlu ọzo; ọphu o nweedu onye dzọbaru ono. Ọ gụa ya Rehobotu sụ: “Nta-a bẹ Chipfu mewaru g'anyi sụsaa onwanyi l'alì-a; nọdu iya mịa amìmi g'oshi-ọmì.”

²³ Ọ gbẹ l'ẹka ono; ọ lashia Biye-Sheba. ²⁴ Ọ -rwua l'enyashi ono; Chipfu byapfuta iya bya asụ iya: “Ọ kwa mbedua bụ Chileke kẹ nna ngu, bụ Ébirihamu. Gẹ ndzụ ta agushi ngu; kele mu nọ-kube ngu. Mu e-gude iswi ẹhu onye-ozì mu, bụ Ébirihamu kebe ngu l'oma; mee g'awa ngu ka l'otu.”

²⁵ Áyizaku bya akpua ọru-ngweja l'ẹka ono; bya akpo-ku ẹpha Chipfu. Ọ woru ọlo-ẹkwa iya kpọbe. Ndu ozi iya bya eworu wẹlu tua.

²⁶ Ọ bụru teke ono bẹ Abimeleku shi lẹ Gera kpapfuta iya; ẹphe lẹ Ahuzatu, onye agbaziru iya olu; waa Fayikolu, onye-ishi ndu ojogu iya. ²⁷ Áyizaku jia phẹ sụ: “?Bụ gunu meru iphe, unu abya ibe mu; l'ẹka mu dọ unu ashì; unu chia mu l'alì unu-a?”

²⁸ Ẹphe sụ iya: “Anyi humaru lẹ Chipfu nọ-kube ngu. Noo ya; anyi sụ l'ọ gbaru g'anyi lẹ ngu ria nte. G'anyi lẹ ngu gbaa ndzụ; ²⁹ g'ọ tọ dọ iphe, ii-me anyibe ndu Gera; egube ono, adudu iphe, anyi meru ngu ono; ọ chia l'anyi meru ngu odoo; bya edufu ngu; ì lashia lẹ nchì-odoo. Ọ bụru iya bụ lẹ Chipfu abya nta-a bya ekebe ngu l'oma.”

³⁰ Áyizaku bya eshiaru phẹ nri, ha shii; ẹphe bya eria bya angua iphe, aangu angungu. ³¹ Ọ -rwua lẹ nchita-abọhu iya l'onmewa utsu; unwoke ono bya eworu nte ria. Áyizaku dufu phẹ; ẹphe tugbua; ọ bụru phẹ alala lẹ nchì-odoo.

³² Ọ bụru mbọku ono bẹ ndu-ozì Áyizaku byaru bya epfuaru iya kẹ wẹlu phọ, ẹphe turu phọ sụ iya l'ẹphe humakwaru mini. ³³ Ọ gụa ya Sheba. Ẹpha mkpukpu ono bụru Biye-Sheba byasụ ntau-a.

³⁴ Iso nọepho ukporo apha labọ; o je alua Jiuditu, nwada Beri, onye Hetu; bya alukwapho Basumatu, nwada Elonu, onye Hetu kwaphọ. ³⁵ Ẹphe bụru aphụ tsoru Áyizaku yele Ribeka.

27

Jiékopu anata onu-oma l'ẹka Áyizaku

¹ Áyizaku buerupho ọgerenya; k'ọphu ọophuwa ragaraga; o kua Iso, bụ ọkpara iya sụ iya: “Nwa mu!”

Ọ za iya ẹnu.

² Ọ sụ iya: “Nta-a bẹ mu buakwaa nwoke ọgerenya; ọphu mu amakwa mbọku, mu a-nwuhu. ³ Ngwa; wota iphe, iigudeje achì nta-a; mbụ ẹda-apfụ waa apfụ ngu; gude je l'egbudu je egbuaru mu anụ! ⁴ L'ibya egude iya shiaru mu nri, atso uto, bụ ọphu aduje mu ree; pataru mu; gẹ mu ria goru onu-oma nụ ngu; temanu mu anwuhu!”

⁵ Ribeka ngabekpoepho nchì gẹ Áyizaku epfu eyeru nwa iya, bụ Iso. Iso tugbuepho jeshia l'egbudu gẹ ya gbua anụ palata; ⁶ Ribeka sụ nwa iya, bụ Jiékopu: “Mu suru-a; mu numakwaru teke nna ngu shi epfu eyeru nwune ngu, bụ Iso ⁷ sụ iya g'ọ je egbua anụ-egbudu gude shiaru iya nri, atso uto gẹ ya ria; k'ọphu ya a-nọdu l'atatiphu Chipfu goru onu-oma nụ iya; teme ya anwuhu. ⁸ Nta-a bụ lẹ-a; nwa mu;

ngabekpoepho nchi ree; mee iphe, mu a-su g'i mee! ⁹ Ngwa; je l'eka aturu ye l'eghu doru; je ahota ada eghe labo, du ree; ge mu gude shiaru nna ngu nri, atso utso. Mu e-shie ya pho g'oo-du iya ree. ¹⁰ L'ikwata iya je anu nna ngu g'o ria; k'ophu oo-goru ngu onu-oma iya; temanu l'onwuhu."

¹¹ Jiekopu su Ribeka, bu ne iya: "Obenu le nwune mu, bu Iso gbaru eji; mbedua buru onye ehu akwo akwokwo. ¹² ?O bukwanuru le nna mu rwaru mu eka-e? L'ohuma l'oo eregede be mu agbaru iya; looworu onu tua mu; me o lasha ophu oo-goru onu-oma nu mu."

¹³ Ne iya su iya: "Nwa mu; ge mu vutaroo onu ono m'o tua ngu iya! Oo epho g'i mee iphe, mu suru g'i mee-a; tugbu je akputaru mu iya!"

¹⁴ Oo ya bu; o tugbu je akputaru ne iya eghe obu. Ne iya bya egude iya shia nri, atso utso; shie ya pho g'oduje nna Jiekopu ono ree. ¹⁵ Ribeka bya ewota uwe Iso, bu nwune Jiekopu k'ogerenya; mbu uwe iya ophu kakota ama mma l'uwe, Iso koberu l'ulo iya; bya eworu yee nwa iya ke nwata, bu Jiekopu. ¹⁶ O bya eworu akpo eghe phua ya l'eka; bya aphua ya ya l'olu, bu eka akwo iya akwokwo. ¹⁷ O bya eworu nri ono, atso utso ono pee Jiekopu; bya apee ya buredi, o gheru ye iya.

¹⁸ Jiekopu bya aparu iya jepfu nna iya bya asu iya: "Nnana!"

O za iya: "Owee nwa mu! ?I bu onye?"

¹⁹ Jiekopu su nna iya: "O kwa mbedua, bu Iso; bya aburu okpara ngu. Mu meakwaru g'i ziru mu. Gbeshikwa nodu anoo taa anu obu, mu gburu obu; g'igoru onu-oma nu mu."

²⁰ Ayizaku bya aja ya su: "?Denu g'i shiru gbukebewa iya egwegwa egube ono nwa mu?"

Jiekopu su iya: "Oo Chipfu, bu Chileke ngu meru mu; o nweru ishi."

²¹ Ayizaku su Jiekopu: "Kpitaekwaru ge mu rwaa ngu eka; ge mu maru ?i bu-a nwa mu Iso too ti budu iya?"

²² Jiekopu bya ejekube nna iya, bu Ayizaku ntse. O bya arwachaa ya eka bya asu: "Olu-opfu ngu bu olu Jiekopu; obenu l'eka ngu bu eka Iso." ²³ Ophu o too hubeduru iya ama; noo kele eka iya du eji eji ge ke nwune iya, bu Iso. O goru onu-oma nu iya.

²⁴ O jadaa ya su iya: "?I bu-a nwa mu, bu Iso too?"

O su iya: "Ee. Mu bukwa iya-a."

²⁵ Oo ya bu; o su iya: "Ngwanu nwa mu; patanuru mu anu, i gburu shia nri obu ge mu ria; k'ophu mu a-goru onu-oma nu ngu!"

Jiekopu bya apajeru iya ya; o ria; o bya apataru iya mee; o ngua. ²⁶ Nna iya, bu Ayizaku su iya: "Bya eka-a nwa mu; bya etsutsua mu onu!"

²⁷ Oo ya bu; o jekube iya ntse je etsutsua ya onu; Ayizaku numaepho mkpo, uwe iya eshi; o goru onu-oma nu iya su iya:

"Mkpo, nwa mu eshi

du ge mkpo egu,

Chipfu keberu l'oma.

²⁸ Ge Chipfu shi l'imigwe

kwaaru ngu iji;

l'onu ngu eka mgboko

kakota ree;

l'omee g'i nweru nri ye

me nweru k'etsutsu iya.

²⁹ G'oha, du igwerigwe

jeru ngu ozil!

Ge ndiphe phozejeru ngu!

L'iburu onye a-buru onye-ishi

unwune ngu!
 G'unwu, ne ngu nwutaru
 phozejeru ngu!
 Gẹ ndu turu ngu onu
 bukwaru ndu a turu onu!
 Ndu goru onu-oma nu ngu
 abukwanuru ndu a goru
 onu-oma nu!"

³⁰ Áyizaku gọ-ghechaerupho Jiékọpu onu-oma ono; o shiepho l'ataphu nna iya tugbua jeriberu nwanshi; nwune iya, bu Iso shi nta-a bata. ³¹ O bya eshikwapho nri, atso utso pataru nna iya bya asu iya: "Nnana; gbeshi bya ataa anu-a, mu gburu shiaru ngu-a giigoru onu-oma ngu nu mu."

³² Nna iya, bu Áyizaku bya ajia ya su: "?I bu onye?"

O su iya: "Mu bukwa nwa ngu nwoke; mbu okpara ngu, bu Iso."

³³ Áyizaku phuhu mebyikpo ke kpaakpaakpaa bya asu: "?Buhunu onye gburu anu wotaru mu; mu righeru le mgboru giibya-a? Mu gokwaru onu-oma nu onye ono; mbu l'onye ono bukwa onye e keberu l'oma."

³⁴ Iso numaepho opfu nna iya; o tukpoo ekwa; chiahaa mkpu su nna iya: "Gofunaaru mu onu-oma; jikonu nna!"

³⁵ Áyizaku su iya: "Nwune ngu gudeakwa eregede bya anata onu-oma ngu obu."

³⁶ Iso su: "Oo epho Jiékọpu, a guru iya be gbaru iya nu. Owa-a kwewa mgbo labo, o gho-gbutaru mu. O nataru mu okpara, mu bu. O bya nta-a bya anatafa mu onu-oma mu." O jia nna iya su iya: "?To nwekpoada onu-oma ono ophu i doberu mu me nanu?"

³⁷ Áyizaku su Iso: "Mu meakwaru Jiékọpu g'o buru nnajiuphu ngu; mu bya emekotaakwaa ndu ephe l'iya bu g'ephe buru ndu-ozu iya; bya agokwarupho onu-oma nu iya le nri; waa le mee. Nta-a be o to nwekwa iphe, mu a-du ike meeru ngu nwa mu."

³⁸ Iso nodu epfukpokwarupho nna iya su iya: "Nna; ti nwekpoada g'o ka mma l'oo akpuru onu-oma lanu, ii-goru mu? Gofunaaru mu onu-oma; jikonu nna!" O wata ara ekwa.

³⁹ Nna iya, bu Áyizaku bya eyeeru iya onu su iya:

"I tii budu l'eka
 mgboko kakota ree;
 ophu i budu l'eka Chipfu
 shi l'imigwe akwa iji.

⁴⁰ Oo egbu mma be ii-gude buru;
 teme nwune ngu be
 ii-nodu ejeru ozi.

Ole a -nonyakwanaa o du
 ngu enyiru;
 L'ikwefuru iya ike;
 unu l'iya edokaha."

Jiékpọpu agba ala ibe Lebanu

⁴¹ Iso bya akpo Jiékọpu ashi; kele oo onu-oma, nna iya gege agoru nu iya be o goru nu Jiékọpu. O ria l'ime onwiya su: "?O kwa l'oorwuwa teke aa-kwa nnana? E-mechaa be mu e-woru Jiékọpu, bu nwune mu-a gbua."

⁴² E pferupho Ribeka iphe, nwa iya k'ogeranya, bu Iso pfuru; o zia g'e je ekua nwa iya ke nwata, bu Jiékọpu. O bya; o su iya: "Lekwa le nwune ngu, bu Iso bukwa

iphe, o gude adu onwiya obu bu le ya e-mecha gbua ngu. ⁴³ Oo ya bu le-a; nwa mu; mekwaa iphe, mu abya epfufu; gbalakwa egwegwa lapfu nwune ne ngu, bu Lebanu le Haranu! ⁴⁴ Je anotota l'eka ono g'ehu ghubuhuada nwune ngu egbu! ⁴⁵ O -buru l'iphe, i meru nwune ngu ghubuhuru iya pho egbu; o zohaa ya; mu ezia ozi su g'i shi l'eka ono lwatashia. Kele mu ta ahadu ge ndzu unu n'ebo tuphashihu l'eswe ujiku lanu."

⁴⁶ Noo ya bu; Ribeka bya ejepfu Ayizaku je asu iya: "Anodu ndzu dukwaa mu enyiru; o buru unwanyi ndu Hetu-a kparu iya. O -buru le Jiekopu lutafuaru unwanyi ndu ali-a; mbu unwanyi ndu Hetu, du ge ndu owa-a; be ?mu a-nodukwadu ndzu eme gnu?"

28

¹ O buru iya bu le Ayizaku bya ekua Jiekopu; bya agoru onu-oma nu iya; bya aturu iya ekemu su iya: "Ta alunupho nwanji Kenanu! ² Tugbuekwapho jeshia Padanu-Aramu jepfu ndibe nna ngu oche, nwuru ne ngu, bu Betuwelu; je aluru onwongu nwanji l'eka ono; luta nwada Lebanu, bu nwune ne ngu! ³ Ge Chileke, bu Okwoolemka kebe ngu l'oma; mee ngu g'i nwushia unwu; bya emee g'i jaa ajaja gbiriri jasu iburu nna oha, du igwerigwe. ⁴ Ge Chileke mee g'onu-oma ono, o goru nu Ebirihamu ono; ree l'ehu ngu me l'awa ngu. Oo ya bu; k'ophu ii-nweru ali ono, i bu nlwamulwa ono; mbu ali ono, Chileke nuru Ebirihamu ono." ⁵ Oo ya bu; Ayizaku bya edufu Jiekopu; o tugbua jeshia Padanu-Aramu. O buru ibe Lebanu be ooje, bu iya bu nwatibe Betuwelu, onye Aramu. Lebanu ono bu nwune Ribeka, bu ne Jiekopu ye le Iso.

⁶ E mecha; Iso bya amaru le Ayizaku goru onu-oma nu Jiekopu; bya edufuwa iya g'o laa Padanu-Aramu; je aluta nwanji l'eka ono; teme le teke ono, o goru onu-oma nu iya ono be o turu iya ekemu su g'o to lukwa nwanji Kenanu; ⁷ teme waa le Jiekopu mewaru iphe, ne iya ye le nna iya pfuru iya bya ejeshiwa Padanu-Aramu. ⁸ O gbeteke ono bya edoo Iso enya l'o du nna iya, bu Ayizaku eji; mbu unwanyi, shi l'ali Kenanu. ⁹ O tugbua je l'ibe Ishimelu; bya alua Mahalatu, bu nwune Nebayotu; bya aburu nwada Ishimelu, bu nwatibe Ebirihamu; je eyekoberu unwanyi ophu o shi aluhawa.

Nrwo, Jiekopu rworu le Betelu

¹⁰ Tobudu iya bu; Jiekopu shi le Biye-Sheba tugbua; o buru iya eje mkpukpu Haranu. ¹¹ O jenyaa; nchi jipfu iya l'eka lanu. O pfushi l'eka ono ge ya kwaa akwakwa. O je apata mkpuma lanu l'eka ono bya eswibe l'ishi zezeta; mgbenya tu iya. ¹² O bya arwo nrwo bya ahuma obebe, a suseru okpa iya l'ali; o je eberu l'imigwe. Unwu ojozi Chileke nodu enyi iya godogodo; ndu enyihu enyihu; ndu enyizeta enyizeta. ¹³ Chipfu pfuru l'ononu iya pfua su: "O kwa mu bu Chipfu; bya aburu Chileke ke nna ngu, bu Ebirihamu; ye le Ayizaku. Ali ono, i ze l'eli iya ono be mu a-nu unu l'awa ngu. ¹⁴ Oshilokpa ngu a-du igwerigwe g'eja, no l'ali. Unu e-bucha burwua uzo enyanwu-ariba; bya eburwua uzo enyanwu-awawa; unu ebua jasu l'uzo isheli; bua jasu uzo ohali. Mu e-shi unu l'awa ngu l'eka kebe ndiphe l'ophu l'oma. ¹⁵ Teme; humakpodapho; mu swikwaru ngu eswiru; mu a-nodukpoepho eleta ngu enya l'iphe, bukpo ekameka iije; ozo bu le mu e-duphuta ngu azu l'ali-a. Mu ta abyadu aha ngu jasu mu emekota iphe, mu kweru ukwe iya."

¹⁶ Jiekopu shiepho le mgbenya tehu; bya asu: "Aha! ?Bu iya bu le Chipfu no l'eka-a; ophu mu eshidu maru?" ¹⁷ Ndu nodu agu iya. O su: "Eka-a be akpabiri iya dukwa! Eka-a te nwekwa iphe ozo, o bu; abudu ulo Chileke. O kwa eka-a bu eka eeshije bahu l'imigwe!"

¹⁸ O -rwua l'onmewa utsu le nchita-abohu iya; Jiékòpu bya ewota mkpuma ono, o shi swibe l'ishi ono; bya akpòbe g'itso; o woru manụ wushi iya l'eli. ¹⁹ O gụa ẹka ono Bẹtelu; obenu iphe, e shi ekuje iya bu Luzu.

²⁰ Jiékòpu bya eribua nte sụ: “Chileke -swikpòwaru mu eswiru; eleta mu ẹnya l'ije-a, mu eje-a; bya anụkota mu nri; ye l'iphe, eeye l'ẹhu; me k'anma l'upfu; ²¹ k'òphu bu le mu lwaru l'ibe nna mu l'ẹhu-guu; be mu e-mekwa Chipfu g'ò buru Chileke mu! ²² Mkpuma-a, mu pfuleru g'itso-a be a-buru ọlo Chileke; teme iphemiphe, gube Chipfu nukotaru mu be mu a-nuje ngu oke-lanụ-l'uzo-iri.”

29

Jiékòpu ejerwu alì Padanu-Arámu

¹ Jiékòpu tugbukwa jeshia iphe, ooje; o jee gbiriri jasụ o jerwua alì ndu ụzo ẹnyanwu-awawa. ² O -rwua l'ẹka ono; o hụma wẹlu, nọ l'oma ẹgu; waa ikpo aturu ẹto, dọru le mgboru iya; noo kele aturu ono anguje mini le wẹlu ono. Mkpuma, e gude swichia onu wẹlu ono ha shii. ³ O nọdu abujeru; aturu ono -dzukọephe l'ẹka ono; ndu eche iya nọ abya atuko swifu mkpuma ono l'onu wẹlu ono seta mini doberu aturu ono. Ẹphe -mechaa; ẹphe abya eswita mkpuma ono dobe l'ẹka o shi dọ l'onu wẹlu ono.

⁴ Jiékòpu bya ajia ndu eche aturu ono sụ: “Unwune mu; ?bu awe be unu shi?”

Ẹphe sụ iya l'ẹphe shikwa Haranu.

⁵ O sụ phe: “?Unu maru Lebanu, nwanwa Nahọ?”

Ẹphe sụ ee; l'ẹphe makwaru iya.

⁶ Jiékòpu sụ phe: “?Ehu dọ iya-a ree?”

Ẹphe sụ iya: “Ee; ẹhu dukwa iya-a ree; teme l'ọ kwa nwada iya, bu Rechielu chi aturu abya phọ.”

⁷ O sụ phe: “?Unu te eledu l'ẹnyanwu dukwadu shii? L'ọ toko rwudu teke aachikobeje aturu. Unu setanu mini doberu aturu obu g'ẹphe ngua; g'unu achiru phe jebaa le nri!”

⁸ Ẹphe sụ iya: “Anyi ta adukwa ike. O kwa a -chikobechea aturu ono g'ọ ha; l'aabya eswifu mkpuma l'onu wẹlu ono; temanu l'aawata eche aturu mini teke ono.”

⁹ O nọdukwadu epfu eyeru phe; Rechielu chiru aturu ibe nna iya gude bya; noo kele o bu nwamgboko, eche aturu. ¹⁰ Jiékòpu hūmaephe Rechielu, bu nwada Lebanu, onye bu nwune ne iya; waa aturu Lebanu; o tugbua je eswifu mkpuma ono l'onu wẹlu ono; bya eseta mini doberu aturu nwune ne iya ono; o ngua. ¹¹ Jiékòpu bya etsutsua Rechielu onu; bya awata arashi ẹkwa ike. ¹² O bya epfuaru Rechielu l'ẹphe le nna iya bukwa; mbu le ya bukwa nwatibe Ribeka. Rechielu gbagbua je akọoru iya nna iya.

¹³ Lebanu nūmaephe ke Jiékòpu, bu nwa nwune iya; o gbapfushia ya. O bya etsutsua ya onu; bya eduta iya lashia ibe iya. E rwua ibe iya; Jiékòpu woru iphemiphe kọkotaru iya. ¹⁴ Lebanu sụ iya “Mu le ngu bukwa mee lanu.”

Jiékòpu aluta Lii yele Rechielu

Tọbudu iya bu; ẹphe le Jiékòpu nọephe onwa ophu; ¹⁵ Lebanu sụ iya: “O tọ budu le mu le ngu bu abubu bu iphe, a-kpata g'i jejeru mu ozi ke mmanu. Kọoru mu iphe, mu a-pfuje ngu aswa ozi ngu!”

¹⁶ Noo ya; Lebanu nwutaru unwumgboko labo. Ẹpha onye k'ogeranya bu Lii; ẹpha onye ke nwata bu Rechielu. ¹⁷ Lii be ẹnya dọ rogoro rogoro; Rechielu nọdu ama mma bya adu ụbvù l'ẹnnya. ¹⁸ Jiékòpu yeru Rechielu obu. Oo ya bu; o sụ Lebanu: “Ge mu jenaaru ngu ozi apha ẹsaa; gi kee mu nwada ngu, bu Rechielu.”

¹⁹ Lebanu sụ iya: “Ọ kabakwanu ree le mu keru ngu iya eme le mu woru iya kee akataka onye ozo. Ngwa; g'anyi le ngu bunuru.” ²⁰ Oo ya bu; Jiekopu bya ejee ozi apha esaa g'e kee ya Rechielu. Apha esaa ono du ya pho ge nwujiku olemole; noo kele o yeru Rechielu obu shii.

²¹ Oo ya bu; Jiekopu bya asu Lebanu: “Ngwa; dewaa mu ro nyee mu. Mu no-dzuwaru apha esaa obu. O nodu aguwa mu egu ge mu l'iya kwaa.”

²² Oo ya bu; Lebanu bya ekukobe ndu aka ono bya eshiaru phe nri. ²³ O be l'uzenyashi; o bya eduta nwada iya, bu Lii; bya eduru nu Jiekopu; epha le Jiekopu kwaa. ²⁴ Lebanu bya eye aka l'ohu iya duta nwamgboko lanu, epha iya bu Zilipa duru nu nwada iya ono g'o jejeru iya ozi ulo.

²⁵ Nchi bohuepho; Jiekopu huma l'oo Lii be e deru iya. Jiekopu sụ Lebanu: “?Bu gunu be i meru mu iphe, du egube-a? ?Tobudu Rechielu be mu jeru ngu ozi iya? ? Bu gunu meru g'o gude i gbaaru mu egube eregede-a?”

²⁶ Lebanu sụ iya: “?Ti madu le gomelali du bu l'anyi te ekejedu onye ke nwata l'eba abu l'ekewaru onye k'ogerenya?” ²⁷ Sụ iya: “Taa nshi meghekpoodaa ekele onye owa-a idzu-a. E -mechaa; mu ekefua ngu onye ke nwata; ole ii-jekwanuru mu ozi iya apha esaa ozo.”

²⁸ Jiekopu mee ya nno. O mee ekele Lii idzu ophu. Lebanu bya ekefua ya nwada iya, bu Rechielu; o lufuaru. ²⁹ Lebanu bya eye aka l'ohu iya duta nwamgboko lanu, epha iya bu Biliha duru nu nwada iya ono, bu Rechielu g'o jejeru iya ozi ulo. ³⁰ Jiekopu epha le Rechielu bya akwakwapho. O ka eye Rechielu obu eme le Lii. O bya jejeru Lebanu ozi apha esaa ozo.

Unwu, Jiekopu nwutaru

³¹ Chipfu humaepho le Lii be e te eyeduru obu; o ghebe ekpa-nwa iya onu; ophu Rechielu atsudu ime. ³² Lii bya atsuta ime bya anwua nwa nwoke. O woru iya gua Rubenu; kele o suru: “Chipfu humawaru iphe-ehuka, mu eje. Nta-a be mu maru le nnajiuphu mu e-ye mu obu.”

³³ O bya atsuta ime ozo bya anwukwapho nwa nwoke. O su: “O kwa le Chipfu numaru l'e te eyeduru mu obu meru g'o gude o nukwa mu pho onye owa-a.” O woru iya gua Simiyonu.

³⁴ O byakwa atsuta ime ozo; o zedakwapho nwua nwa nwoke ozo. O su: “Nta-a be mu maru le nnajiuphu mu a-gharu mu iphu; noo kele mu nwutawaru iya unwoke eto.” Oo ya bu; o woru iya gua Liviayi.

³⁵ O bya atsuta ime ozo; nwua nwa nwoke. O su: “Ogiya-a be mu e-tu Chipfu epha.” O woru iya gua Jiuda. O nwuchaa onye k'ono; o pfuru apfuru.

30

¹ Rechielu humaepho le ya ta anwutaduru Jiekopu me nwa lanu; o koaharu nwune iya okophoo. Oo ya bu; o su Jiekopu: “Yekwaa mu ime; odumeka mu anwuhukwa!”

² Opfu iya ono ghua Jiekopu eghu. O su iya: “?Bu mbedua bu Chileke, kposhiru ngu anwuta nwa?”

³ O su iya: “Duta ohu mu-a, bu Biliha ge gu l'iya kwaje g'o nwutaru mu unwegirima; k'ophu mu e-shi iya l'eka nweru awa.”

⁴ Oo ya bu; o bya ekuta ohu ono, bu Biliha nu iya; o luru. Biliha yele Jiekopu bya akwaa; ⁵ o bya atsuta ime nwuaru iya nwa nwoke. ⁶ Noo ya; Rechielu su: “Nta-a be Chileke hawaru mu enge. O ngabewaru nchi numa iphe, mu rworu iya; bya anu mu nwa nwoke.” Eshinu o du egube ono; o gua ya Danu.

⁷ A nonyakwa; ohu Rechielu ono, bu Biliha bya atsuta ime ozo; bya anwuaru Jiekopu nwa nwoke k'ebo. ⁸ Rechielu su: “Mu le nwune mu kpaakwaru enya shii; ole nta-a be mu kaakwanaa ya enya.” Oo ya bu; o woru nwata obu gua Nafutali.

⁹ Lii humaepho le ya pfuru apfuru; o duta ohu nkiya, bu Zilipa nu Jiékòpu g'ò luru. ¹⁰ Ohu Lii ono, bu Zilipa bya anwutaru Jiékòpu nwa nwoke. ¹¹ Lii sù: “Òwa-a bukwa iphe-ekweru.” Òo ya bu; ò gù ya Gadu.

¹² Ohu Lii ono, bu Zilipa bya anwuta nwa nwoke k'èbo. ¹³ Òo ya bu; Lii sù: “Èhu atsòshikwa mu ùtso ike; nta-a bè unwanyi a-nòdu eku mu onye a gòru èhu-ùtso nu.” O woru nwata obu gù Asha.

¹⁴ O be teke ebuje witi; Rúbenu tugbua je l'ègu; ò hùma akpuru mandureku; ò wòta iya je anù ne iya, bu Lii. Rechièlu sù Lii: “Jiko hènna mu akpuru mandureku, nwa ngu wòtaru ngu.”

¹⁵ Obenu l'ò sùru iya: “?Ji mu ophu ì nataru mu teke asùduru ngu; ì nòdu emefù g'ì nata mu akpuru mandureku, nwa mu nùru mu?”

Rechièlu sù iya: “Ò dù ree; g'ò larù ngu l'ùlo l'ènyashi-a l'ùgwo akpuru mandureku nwa ngu obu.”

¹⁶ Òo ya bu; Jiékòpu shièpho l'ègu lwa l'ùzenyashi mbòku ono; Lii gba iya ndzuta je asù iya: “Lwakwaru mu l'ùlo l'ènyashi-a! Mu gudeakwa akpuru mandureku nwa mu zùa ngu!” Òo ya bu; ò lwarù iya l'ùlo l'ènyashi ono.

¹⁷ Chileke ngabèru Lii nchì; ò tsùta ime bya anwutaru Jiékòpu nwa nwoke k'ise. ¹⁸ Òo ya bu; Lii sù: “Chileke buakwaru mu nggo; kèle mu kutaru ohu mu kee Jiékòpu; ò luru.” O woru nwata obu gù Isaka.

¹⁹ Lii tsùta ime ozo; bya anwutaru Jiékòpu nwa nwoke k'ishii. ²⁰ Lii bya asù: “Chileke meakwaru mu iphe-òma, parù èka. Nta-a bè mu mawaru le ji mu a-kwabeje mu-a ùbvù; eshinu mu nwutaru iya unwu-okoro ishii.” Òo ya bu; ò woru iya gù Zebulònu.

²¹ E mechaa; ò bya anwua nwamgbòko bya eworu iya gù Dayina.

²² Chileke bya anyata Rechièlu; bya angabèru iya nchì bya eworu iya èkpa-nwa ghebe onu. ²³ Ò tsùta ime; bya anwua nwa nwoke bya asù: “Chileke nafuwaru mu iphe-iphère ono.” ²⁴ Ò gù ya Jiósèfu; kèle ò sùru: “Gè Chipfu yekwakwaru mu nwa nwoke ozo l'òwa-a.”

Aturu Jiékòpu azushi aka igwerigwe

²⁵ Rechièlu nwùchaepho Jiósèfu; Jiékòpu sù Lebanù: “Dua mu gè mu laa ibe nna mu. ²⁶ L'ì haarù mu unyomu mu phè; waa unwegirima mu, bu ndu mu jeru ngu ozi l'ishi phè-a; gè mu gude lashia. L'ì mawaru gè mu jeberu ngu ozi.”

²⁷ Lebanù sù iya: “Ò -bùru le mu dù ngu l'obu eviya; jiko nòbanaa! Le mu lewaru ènya g'iphe, aanwù; mu maru l'òo iswi èhu ngu meru g'ò gude Chipfu kebe mu l'òma ègube-a.” ²⁸ Ò sùkwa iya phò: “Pfu iphe, mu a-pfuje ngu gè mu apfuje ngu iya.”

²⁹ Jiékòpu sù iya: “Ì makpòwaru-a gè mu jeberu ngu ozi; waa g'iphe-edobe ngu gude zù-beru gè mu eletaru ngu iya ènya. ³⁰ Nwiphe nshii ono, i shi nweru tème mu bya ono bè hawa shii ègube-a. Kèle oobujeru; ibiya ophu mu shiru Chipfu ekebe ngu l'òma. Nta-a bùru; ?dènuhununu teke mu a-gba mkpu èhu mu le ndibe mu?”

³¹ Lebanù sù iya: “?Bù gùnu bè mu a-pfujekwanu ngu?”

Jiékòpu sù iya: “Ta pfushi mu ugwo; ò chia ò -bùru l'ì kwetarù iphe, mu abya epfupfu-a; mu echebaaru ngu aturu ngu. ³² Gè mu jephekòta l'èka aturu ngu kuru ntanù-a; je ahòshikota aturu, tukashiru iphe oji; ozo ophu dekishiru iphe; waa iphe, bu nwaturu, jigburu uji; ye l'èghu, tukashiru ucha; ozo ophu dekishiru iphe. Ndu k'ono a-bùru aswa ozi mu. ³³ Mbù l'ii-mechaa maru le mu bu onye ire-lanù. Le-a; teke ò bu l'e mecharu ì bya ele ènya le ndu k'ono, i gude pfua mu ugwo ono; ì -hùma iya eghu, atukashiduru ucha; ophu o dekishiduru iphe; ozo l'òo nwaturu, ata bùdu k'ojii; l'ìikua mu onye-oshi.”

³⁴ Lebanu kweta bya asu iya: “G’o dukwapho g’i pfuru.” ³⁵ Le mboku ono gedegede be o tugburu je ahoshikota mkpi, dekaşiru iphe; waa ndu ophu tukashiru ucha; waa ne eghu mmanu ndu ophu tukashiru ucha; yele ndu ophu dekaşiru iphe; waa aturu, jikotaru uji g’ephe ha. Ndu k’ono be o chiru nu unwegirima ibe iya g’ephe cheje. ³⁶ O chita phe je ije ujiku eto je edobe phe l’eka ono dokaha yebedua, bu Lebanu l’onwiya yele Jiekopu. Jiekopu nodu eche ndu ophu o chi-phodoru.

³⁷ Jiekopu bya egbuta ekali-oshi oyi; ekali-oshi popula; waa oshi alumondu; waa oshi pulenu. O bya aswabotachaa ekali-oshi ono egbo; mee ya; o du g’o dekaşiru iphe ocha. ³⁸ O bya ewota ekali-oshi ono, o swashiru egbo ono dobecha l’iphe, eeyejeru iphe-edobe ono mini; oo ya bu k’ophu ephe a-nodujeepho iphe-edobe ono l’ataphu nhamunha; m’ephe byatashia anguta mini. O nodu abujeru; iphe-edobe ono -nodu ana okee; ephe -bya anguta mini; ³⁹ ephe awata eshi okee l’ataphu ekali-oshi ono. Ephe bya anwushi nwa; ephe anwushia unwu, dekaşiru iphe; waa ophu tukashiru iphe. ⁴⁰ Jiekopu bya ahoshia unwu iphe-edobe ono bya edobe iche; bya eworu ndu ophu chiru yeru ndu ophu dekaşiru iphe yele k’ojii pho, bu ke Lebanu pho. O shi egube ono nweaharu iphe-edobe k’eka iya; ophu ochikobejeedu iya le ke Lebanu. ⁴¹ Ndu ophu bu nyee ya, gbashiru ike -najeepho okee; Jiekopu eje eworu ekali-oshi ono ye l’iphe, eeyejeru iphe-edobe mini ono dobe l’ataphu phe; k’ophu ephe e-shi okee le mgboru ekali-oshi ono. ⁴² O -rwua l’anu ophu du nyegenyeye; o too dobeduru iya ekali-oshi ono. Oo ya bu; e shi egube ono iphe-edobe ono, ndu ophu du nyegenyeye laaru Lebanu; ndu ophu shihuru ike laaru Jiekopu. ⁴³ Jiekopu shi egube ono kwatakpo nweru iphe mebyi enweru; bya enweru igwe iphe-edobe; gbashia ohu; unwanyi me unwoke; bya enweru inya-kamelu; yele nkapfu-igara.

31

Jiekopu agbafu l’ibe Lebanu

¹ Noo ya; a nonyaa; Jiekopu naha l’unwu Lebanu be epfu l’o tukowaru iphe, nna phe nweru chitachaa. L’iphemiphe ono, o nweru ono g’o ha be bukota eku nna phe be o bu. ² Teme Jiekopu humakwapho l’o to buedu ge Lebanu shi emeru iya umere bu g’oomekwadu.

³ Oo ya bu; Chipfu su Jiekopu: “Tugbua lashia ibe nna ngu phe. Su-a; lapfu ndibe unu le mu no-a swiru ngu.”

⁴ O buru iya bu; Jiekopu bya ezia g’e je ekuaru iya Rechielu waa Lii; ephe byapfuta iya l’egu l’eka anu, bu iphe-edobe iya doru. ⁵ O su phe: “Mu elekwa enya l’o to buedu ge nna unu shi emeru mu umere bu g’oomekwadu; ole Chileke ke nna mu phe nokwapho swiru mu. ⁶ Unu makotaru le mu gude ike mu g’o ha jekotaru nna unu ozi. ⁷ Obenu le nna unu riru mu urwu; gbanwee aswa ozi mu ugbo iri. Ole Chileke te ekwekwanu g’o meka mu iphe. ⁸ O -buru l’o suru l’oo ndu ophu tukashiru iphe, bu aswa ozi mu; iphe-edobe ono awataepho anwushi unwu, tukashiru iphe. Teke o bu l’o suru l’oo ndu ophu dekaşiru iphe, a-buru aswa ozi mu; iphe-edobe ono awataepho anwushi unwu, dekaşiru iphe. ⁹ Oo ya bu l’oo Chileke l’onwiya chitaru iphe-edobe nna unu chiru nu mu.

¹⁰ “Le teke anu anaje okee be mu rwojeru nrwo ge mu humaru l’iphe-edobe ono ndu ophu eshi okee be ndu ophu dekaşiru iphe du iya; ndu ophu tukashiru iphe dukwa iya pho. ¹¹ Ojosi Chileke bya ekua mu oku le nrwo ono su: ‘Jiekopu!’ Mu za iya: ‘Owee!’ ¹² O su: ‘Palikpodapho enya apali huma l’iphe-edobe ono ndu ophu eshi okee be ndu ophu dekaşiru iphe du iya; ndu ophu tukashiru iphe dukwa iya pho. Noo kele mu humakotawaru iphe, Lebanu emekotaje ngu. ¹³ O kwa mbedua bu Chileke ke Betelu. Betelu bu eka ono, i wuru manu l’eli mkpuma ono; mbu eka

ono, i nọ kwee ukwe-iphe ono. Sụ-a; gbeshikwa lufu l'ali-a nta-a nta-a; lashia aka a nwuru ngu.' "

¹⁴ Tọbudu iya bụ; Rechielu yee Lii bya eyeeru iya onu sụ iya: “?Ọ duru teke anyi e-ketakwadu oke l'iphe, shi l'ibe nna anyi? ¹⁵ ?Nna anyi te ekuada anyi ndu ohozo; mbụ l'ọ tọ bụdaa l'o reru anyi erere; obenu l'o mephushichawaru okpoga, a pfuru iya l'ishi anyi g'ọ ha. ¹⁶ O doru ọnya l'eku ono l'ophu, Chileke nataru nna anyi ono bukotawa k'anyi; bya aburu k'unwu anyi. Ngwanu; menaa iphe, Chileke suru g'i mee!”

¹⁷ Oo ya bụ; Jiékpọ bya eworu unwu iya; yee unyomu iya kuru ye l'eli inya-kamelu. ¹⁸ O bya achiru iphe-edobe iya g'ọ ha dobe l'ivuzo; yee iphemiphe, o setakotaru le Padanu-Aramu. O gude phe lashia ibe nna iya, bụ Ayizaku l'ali Kėnanu.

¹⁹ Lebanu jeruro ebushi aturu iya eji. Rechielu tugbushia bya akpaswata obu-nshi ibe nna iya ono, bụ Lebanu. ²⁰ Tėmanu; ọ bukwarupho ezita be Jiékpọ zitaru onwiya ala l'ebe epfuru Lebanu ono, bụ onye Aramu ono le ya alawa. ²¹ O chita iphemiphe, o nweru gude gbalaa; je adaghaa ọnyimu Yufurėtisu; kwaseru uzo, shijaru oha ubvu Giladu lashia.

Lebanu achipyabe Jiékpọ

²² O -rwua mboku k'eto; e pfuaru Lebanu le Jiékpọ phe gbalaakwaru. ²³ O chita ndibe iya; ephe chia phe ujiku esaa; bya agbapfu phe l'oha ubvu Giladu. ²⁴ Chileke byapfuta Lebanu, onye Aramu le nrwọ l'enyashi bya asu iya: “Letanupho ọnya! Ba adukwa iphe, ii-pfuru nu Jiékpọ! Be pfukwaru iya opfu oma; ophu i pfukwaru iya ejo opfu!”

²⁵ Oo ya bụ; Lebanu bya agbapfu Jiékpọ. O buru l'oha ubvu Giladu be Jiékpọ kpoberu ulo-ekwa iya teke ono. Lebanu yee ndu ephe l'iya swi bya akpobekwapho nkephe l'eka ono. ²⁶ Lebanu sụ Jiékpọ: “?Bụ gunu be i meru egube-a? ?Denu g'o gude i zita onwongu ezita tugbua ge mu ba ma; chita unwada mu ge ndu a kpuru le ndzu l'egu ogu? ²⁷ ?Bụ gunu be o gude i nodu agbala le mpya; i zita onwongu tugbua ge mu ba ma; ophu i pfuduru mu iya; k'ophu mu e-gude ehu-utso; gude ebvu, aaku nkwa yee une eye; gude bya edua unu? ²⁸ Ophu i kwekpodanu ge mu tsutsua unwu nwanwa mu; waa unwada mu onu; gude sụ phe tokwa ehu. I meru umere onye-eswe. ²⁹ Mu gege emerwukwa ngu ehu; ome o tọ bụ le Chileke ke nna ngu byapfutaru mu le nrwọ l'enyashi bya asu mu: ‘Letanupho ọnya! Ba adukwa iphe, ii-pfuru nu Jiékpọ! Be pfukwaru iya opfu oma; ophu i pfukwaru iya ejo opfu!’ ³⁰ Nta-a be i tugburu ala opfu l'oghoroko ibe nna ngu du ngu. Obenu ?bụ gunu kparu iphe, i zitaru iteshi mu?”

³¹ Jiékpọ sụ Lebanu: “O kwa ndzu shi agu mu; kele mu riru l'ii-nata mu unwu ngu k'ehuka. ³² Obenu l'ọ -buru l'i humaru onye gude iteshi ngu be onye ono ta anodukwa ndzu. Ngwa; nodu l'iphe ndu anyi l'ephe bu-a; gude aka ngu choo g'i maru ?o nweru iphe ngu, mu gude? O -nweru ophu i humaru; wota iya!” Ge Jiékpọ epfu nno be o tọ bukpodanu l'ọ maru l'ọo Rechielu be zitaru obu iteshi obu.

³³ Oo ya bụ; Lebanu bya abahu l'ulo-ekwa Jiékpọ; waa ke Lii; waa le k'unwanyihu labo ono je achokota iya; ophu o dudu iphe, o humaru. O lufutaepho l'ulo-ekwa Lii; bya abahu l'ulo-ekwa Rechielu. ³⁴ Ama le Rechielu woru obu-nshi ono nwua l'iphe, aanoduje anoo l'eli inya-kamelu; nopyabe iya anoo. Lebanu bya atuko iphe, no l'ulo-ekwa ono chighashia; ophu o dudu iphe, o humaru.

³⁵ Rechielu sụ nna iya: “G'ehu te eghukwa ngu eghu; nnana; le mu ta agbalihuduru agbalihu le gi byaru-a; l'ọ kwa nsọ nwanyi eme mu.” O kwe iya hm; bya achoo obu-nshi ono nta-a; choo imo; ophu o humaduru iya.

³⁶ Ehu ghushiaha Jiékòpu egu ike; o tsopyabẹ Lebanu uswo su iya: “?Bukpoo gunu bu ejo-iphe obu, mu meru obu? ?Bu iphe-eji gunu be mu meru kparu iphe, ichi mu kpabekpabe nno? ³⁷ Nta-a, i tukoru ivu mu voghashicha-a; ?bu gunu be i humaru, bu nkengu? Wofuta iya l'ataphu ndibe anyi le ngu-a; g'ephe pfua onye ophu achọ opfu!

³⁸ “Mu le ngu buwaru ukporo apha nta-a. Ophu aturu yee egu ngu adudu ophu kwojeru nwa; ophu mu atsojeduru onu l'ebili, shi l'aturu ibe ngu; ³⁹ Ophu mu apalatajeduru ngu odzu iphe-edobe ngu, anu-egbudu gburu; o chia mbedua be oobutajechia; i nodu asuje ge mu pfua ngu ugwo iphe ophu iphuru zitaru l'eswe; ozoo l'enyashi. ⁴⁰ Lenaa g'o shi adujeru mu. L'eswe be anwu shi egheje mu egheghe. O -rwua l'enyashi; mu anokota l'ogoyi abali; ophu mgbenya abyadu eshita mu enya. ⁴¹ Noo ge mu jekotaru iya l'ukporo apha ono, mu bukotaru l'ibe ngu ono. Mu jeru ngu ozi apha iri l'eno l'ishi unwada ngu; bya echeru ngu iphe-edobe apha ishii. I ghazia ugwo mu mgbo iri. ⁴² Ome Chileke ke nna mu; mbu Chileke ke Ebirihamu; waa onye Ayizaku atsụ ebvu; ome o to no-kube mu; me imechaa gbabeghaa mu eka oto chia mu. Obenu le Chileke humaru iphe-ehuka mu; waa ge mu eseberu akanya; bya abaru ngu mba l'enyashi-a, laru nu-a.”

⁴³ Lebanu su Jiékòpu: “Unwanyi-a bukwa unwada mu; unwegirima-a buru unwegirima mu; iphe-edobe-a buru mu nwe iya. Iphemiphe-a g'o ha bukota nkemu. Oe ?bukwanu gunu be mu e-me l'ehu unwada mu obu; ozoo l'ehu unwegirima-a, ephe nwushiru-a? ⁴⁴ Ngwa; bya ge mu le ngu gbaa ndzu g'o buru iphe, a-buru ekebe mu le ngu!”

⁴⁵ Oo ya bu; Jiékòpu bya apata mkpuma kpobe; o du g'itso. ⁴⁶ O su ndu ono, ephe l'iya bu ono g'ephe pakoo mkpuma. Ephe bya apakoo mkpuma ono kukobe l'eka lanu. Ephe nodu le mgboru ikpo mkpuma ono rigba nri. ⁴⁷ Lebanu kua eka ono Jiga Sahaduta; Jiékòpu kua ya Giladu.

⁴⁸ Lebanu su: “Ikpo mkpuma-a bu ekebe mu le ngu ntanu-a.” Noo iphe, kparu iphe, a guru iya Giladu. ⁴⁹ E kukwaru iya pho Mizupa; noo kele o suru: “Ge Chipfu tukokwa mu le ngu chee nche; me anyi gbakashihuchaa; tugbua. ⁵⁰ Teke o bu l'i meru unwada mu-a eji; ozoo l'i jeru alua unwanyi ozo; agufu ephebedua; a makwaru-a l'o to dudu onye anyi l'iya toko nodu l'eka-a; ole g'i nyatakwa le Chileke bu onye-ekebe mu le ngu.”

⁵¹ Lebanu sukwapfo Jiékòpu: “Waa ikpo mkpuma-a; teme waa itso mkpuma-a, mu kpoberu l'echilabo mu le ngu. ⁵² Ikpo mkpuma-a bu ekebe; teme itso mkpuma-a bukwarupho ekebe le mu ta abyadu aghata iya; bya l'ibiya nkengu bya ngu emeka iphe. Ophu gubedua abyadu aghata iya abya ibiya nkemu abya mu emeka iphe. ⁵³ Ge Chileke ke Ebirihamu, bu Chileke ke Nahọ; bya aburu Chileke ke nna phe kpee ikpe mu le ngu!”

Oo ya bu; Jiékòpu bya egude epha Chileke, bu Onye nna iya, bu Ayizaku atsụ ebvu riaru iya nte. ⁵⁴ O bya egwee ngweja l'eli ubvu l'eka ono; bya ezia abubu iya g'ephe bya le nri. Ephe richaa nri bya akwaa l'eka ono l'enyashi ono.

⁵⁵ O -rwuepho l'onmewa utsu; Lebanu bya etsutsua unwu nwanwa iya; yee unwada iya onu; bya agoru onu-oma nu phe; bya adakobe; o buru iya ala unuphu.

32

Jiékòpu akwakobe g'ephe le Iso dzuda

¹ Jiékòpu tugbukwapfo nkiya; o buru iya alala. O jenyaa; unwu ojozi Chileke wupfuta iya. ² Jiékòpu hūmae phe pho; o su: “Ha! Ndu owa-a bukwa ndu ojogu ke Chileke!” O gua eka ono “Mahanayimu” bu iya bu odu labo.

³ Jiékpópu zia ndu-ozí g'èp'he vuru iya ụzọ jepfu nwune iya, bú Iso l'alí Siye, búkwapho alí ndu Edómu. ⁴ Ọ bya ezia phẹ sụ: "Waa iphe, unu e-pfuru nnajìuphu iya, bú Iso. Unu sụ iya l'onye-ozí iya, bú Jiékpópu sùkwaru l'ọo l'ibe Lebanụ bẹ ya shi teke ono butaru; ọ búru ẹka ono bẹ ya bu byasụ nta-a. ⁵ Ya nweru eswi; bya enweru nkafụ-igara; nweru aturu; yee eg'hu; nweru ohu; unwoke mẹ unwanyi. Ya ezi ndu-ozí iya-a g'èp'he byapfuta nnajìuphu iya g'a maru ?ya a-dụ iya l'obu?"

⁶ Ndu ozí ono jechaa bya alwaphuta azụ lwapfuta Jiékpópu sụ iya: "Èp'he jepfukwaru nwune ngu ọbu, bú Iso. Nta-a bẹ o gudekwa unu umadzu gude abya ngu ndzuta."

⁷ Ndzụ g'ahaa Jiékpópu; meji tọfu iya. Ọ bya ekee ndu èp'he l'íya swí ụzọ labọ; bya ekek'waphọ aturu waa eg'hu iya; kee eswi iya; mẹ ìnya-kamèlu iya ụzọ ẹbo ẹbo kwaphọ. ⁸ Ọ ríá sụ: "Ọ -búru lẹ Iso tsoru ndu kẹ mbụ ọgu; oke lanụ ọphuu, ghuduru nụ phọ agbalakponu."

⁹ Jiékpópu bya epfuru nụ Chileke sụ: "G'ube Chileke kẹ nna mu oche, bú Ébiríhamu; Chileke kẹ nna mu, bú Áyízaku; g'ube Chipfu; onye s'uru mu gẹ mu laphu azụ l'alí, a nwuru mu; lapfu abubu mu phẹ; l'ii-me-a gẹ mu barahụ. ¹⁰ Obu ono, i goshiru l'í yeru mu ono; waa ememe, i meru mu iphe, i pfuru ono be ta agbakwaru mu. Teke mu daru ẹnyimu Jíódanu-a bú oshi-mpalẹka bẹ mu pa kpoloko; obenu lẹ nta-a bẹ mu nwewaru iphe; k'ọphu mu tsukaharu iya ẹbo. ¹¹ Mu epfu anụ ngu g'í dzọ mu l'ẹka nwune mu, bú Iso. Kẹle ndzụ agụ mu l'oo-tso mu ọgu; tsoo unwanyi ibe mu yee unwegirima phẹ ọgu kwaphọ. ¹² Obenu l'í pfuru sụ l'í mee mu gẹ mu barahụ; l'imee g'awa mu ha g'ẹja, nọ l'eze-ẹnyimu; mbụ g'èp'he búru ag'uta ag'uta."

¹³ Ọ kwaa l'ẹka ono l'ẹnyashi ono; bya eshi l'iphe, o nweru h'ota iphe, oo-gude meeru Iso iphe-oma. ¹⁴ Iphe, ọ h'otaru bú ụkporo ne eg'hu iri; yee ụkporo mkpi; waa ụkporo ne aturu iri; yee ụkporo ebili; ¹⁵ bya ah'otakwapho ne ìnya-kamèlu yee unwu iya ụkporo l'iri; waa ụkporo ne-eswi labọ; yee oke-eswi iri; waa ụkporo ne nkafụ-igara; yee okee ya iri. ¹⁶ Ọ dok'ota anụ ono iche iche; bya eyek'ota ndu-ozí iya g'èp'he leta iya ẹnya iche iche. Ọ sụ ndu-ozí iya ono: "Unu vuru mu ụzọ! Unu edoo onwunu iche iche gẹ ndu eche anụ ọphuu ta t'ukobekwa onwophẹ lẹ ndu eche ọphuu!"

¹⁷ Ọ sụ ndu ọphu vu ụzọ: "Ọ -búru l'unu lẹ nwune mu, bú Iso dzuru; ọ j'ia; sụ: '? Unu bú ndibe onye?' tẹme '?Bụ awe bẹ unu eje?' tẹme '?Bụ onye nwek'ota anụ ono, awụ l'ataphu unu ono?' ¹⁸ Iphe, unu e-pfu bú: 'Ọ kwa onye-ozí ngu, bú Jiékpópu nwe iya. Ọle ọo iphe, ọ n'uru g'e wotaru nnajìuphu iya, bú Iso; lẹ yẹbedua, bú Jiékpópu etsokwa phẹ-a l'azụ.' "

¹⁹ Ọ p'fuaru ndu k'ẹbo; waa ndu k'ẹto; mẹ iphe, búkpoo g'èp'he hak'ota, etso iphe-edobe ono; sụ phẹ: "Ọ kwaphọ iphe ono, mu pfuru ono bẹ unu e-pfujeru Iso; mẹ unu l'íya dzuda. ²⁰ Ọle g'unu nyatajẹkwa sụ l'onye-ozí iya, bú Jiékpópu bẹ etsokwa unu." Iphe, Jiékpópu gude pfua nno bú l'ọ r'iru sụ l'ee-gude iphe ono, ya n'uru e gude vuru ụzọ ono mee g'obu j'idata iya. Sụ: "?A maru; ?ọo-nata mu-a; mẹ mu h'umae ya phọ?"

²¹ Ọo ya bú; e rwutanụ ẹku ono, Jiékpópu ch'ieru g'a ch'ie Iso ono vuru ụzọ; yẹbedua, bú Jiékpópu kwaa l'ẹka ono l'ẹnyashi ono.

Jiékpópu yẹle Chileke agba m'gba

²² L'ẹnyashi ono bẹ Jiékpópu dutaru unyomu iya èphenebo; waa unwanyi labọ ono, bú ohu iya ono; waa unwu iya èp'he n'iri lẹ nanụ je adaghaa nggele Jiab'oku l'uzo ẹka eerwuje iya erwurwu. ²³ Ọ dughachae phẹ phọ lẹ nggele ono; ọ bya alaphu azụ bya ach'ifukota iphemiphe, o nweru l'azụ iya ọphuu kwaphọ. ²⁴ Ọ búwaru Jiékpópu nwẹkinyi iya nọ l'ẹka ono. Èp'he lẹ nwoke lanụ g'baeph'o m'gba g'biriri jasụ l'uzo ụtsu.

²⁵ A n'onyaa; nwoke ono maerupho l'o to gudedu iya; ọ rw'ua Jiékpópu ẹka l'ishi nka;

nka kpokafu iya g'ephe le nwoke ono agba mgba ono. ²⁶ Nwoke ono su iya: "Haa mu ge mu laa; le nchi abohuwaa!"

Jiekopu sukwanu: "Mu taa hakwa ngu g'i laa; abudu l'i goru onu-oma nu mu."

²⁷ Nwoke ono su iya: "?Bu gunu bu epha ngu?"

O su iya: "Oo Jiekopu."

²⁸ Oo ya bu; nwoke ono su iya: "Epha ngu taa bueduru Jiekopu; oo Izurelu* be oo-buru; noo kele unu le Chileke; waa nemadzu gharu iya; i lwu-kpee."

²⁹ Jiekopu su iya: "Jiko; konaaru mu epha ngu."

O su iya: "?Bu gunu meru iphe, ikpa ishi epha mu?" O goru onu-oma nu Jiekopu l'eka ono.

³⁰ Oo ya bu; Jiekopu gua eka ono Peniyelu† su: "Noo le mu humaru Chileke iphu l'iphu; bya anodukwadu ndzu."

³¹ Jiekopu bya l'aghata Peniyelu; enyanwu wawaa. O nodu ete okpa; o buru nka ono, kpokafuru iya nu ono kparu iya. ³² Noo iphe, kparu iphe e -shi teke ono rwua ntanu-a be ndu Izurelu ta atajedu anu, nmopfuru le nka. Noo kele oo l'eka ono be a rwuru Jiekopu eka obu.

33

Jiekopu yele Iso edzuda

¹ Jiekopu jeshia ele enya; o huma Iso eka ephe l'unu umadzu, o chi, eje abya. O bya eworu unwegirima iya keeru Lii; yee Rechielu; yee unwanyi labo ophuu, bu ohu iya ono. ² O duru unwanyi labo ono, bu ohu ono; yee unwu phe dobe l'ivuzo. O dotsota phe Lii yee unwu iya; bya eworu Rechielu yee Jiosefu dobe l'ikpazu. ³ Yebedua vuta uzo jeru jepfushia nwune iya ono; bya ephozeru iya ishi mgbo esaa le g'ooje ejepfu iya ono.

⁴ Noo ya; Iso gbapfu Jiekopu je anmata iya akpa. O bya eworu eka gbakua ya l'olu bya etsutsua ya onu. Ephe tuko wa ekwa. ⁵ Iso jeshia apali enya imeli; bya ahuma unwanyi ono; yee unwegirima ono; bya aja ya su: "?Bu ndu ole be unu l'ephe swi ono?"

Jiekopu su iya: "O kwa unwegirima, Chileke nuru mube onye-ozu ngu shita l'eze-iphe-oma nkiya."

⁶ Unwanyi ono, bu ohu ono; yee unwegirima phe bya abyarwuta; bya ephozeru iya ishi. ⁷ Lii yee unwegirima ibe iya bya abyarwuta bya ephozeru iya ishi. O -rwua l'ikpazu iya; Jiosefu yee Rechielu bya ephozekwaru iya pho ishi.

⁸ Iso ja su: "?Bu gunu be ndu k'ophuu, ephe l'iya dzuru l'uzo pho bu?"

O su iya: "O bu nupho iphe, mu nuru ngu gude eme ge mu tuba gube nnajiuphu mu l'obu."

⁹ Obenu le Iso suru iya: "Waawaa. Nworuro iphe ngu; ophu mu nweru du-a shii."

¹⁰ Jiekopu su: "E phokwaro! O -buru le mu du ngu l'obu; jiko natanu iphe ono, mu nuru ngu ono! Ahuma iphu ngu du g'onye eje ahuma iphu Chileke; eshinu i gude obu-oma nata mu. ¹¹ Jiko nataro iphe ono, e wotaru ngu ono; noo kele Chileke meru mu eze-iphe-oma; mu nwekotaru iphe, mkpa iya duru mu." Jiekopu rwoonyakpoepo; Iso nata iya.

¹² Iso su: "Unu g'anyi je! G'anyi l'unu tuko swiru!"

¹³ Jiekopu su iya: "Nnajiuphu; i maru l'unwegirima-a be okpu teke eshihudu ike. Temu mu emekwapho ge mu chikobe aturu waa eswi mu, nwushiru nwa k'ophuu. O -buru l'a chiru phe l'ehuka bu-a ujiku ophu be ephe a-nwushihukota. ¹⁴ Oo ya

* **32:28** 32:28 Iphe, Izurelu bu be bu 'Onye yee Chileke agba mgba.' † **32:30** 32:30 Iphe, Peniyelu bu be bu 'Iphú Chileke'.

bụ; nnajjuphu; vururo onye-ozu ngu uto! Mu a-tokpoeppo nwehu etso ndu ono, no ivuzo achị iphe-edobe ono; waa unwegirima gbiriri jasụ mu abyapfuta ngu le Siye.”

¹⁵ Iso sụ: “Ge mu haphoduru ngu unwoke mu g'unu l'ephe swiru.”

Jiékpọpụ jja sụ: “?Bukwanu gunu be ijero eme nno? O bu-a ge mu maru eviya le mu du nnajjuphu mu l'obu.”

¹⁶ Oo ya bu; Iso gbeshi mboku ono; o buru iya ala Siye. ¹⁷ Jiékpọpụ swia uto Sukotu; o jerwua Sukotu bya akpua unuphu l'eka ono; bya aturu iphe-edobe iya mkpu. Noo iphe, kparu iphe, a guberu eka ono Sukotu.*

¹⁸ Jiékpọpụ shieppo Padanu-Aramu; Iwarwuta le nchi-odoo le mkpukpu Shekemu l'ali Kenu; bya eburu l'atiphu mkpukpu ono. ¹⁹ O gude ukporo mkpola-ochaa ise zuta unwu Hamo; mbu nna Shekemu ali eka o kporu ulo-ekwa iya. ²⁰ O bya eworu oru-ngweja kpua l'eka ono; kua ya “Chileke, bu Chileke ke ndu Izuru.”

34

Dayina yele ndu Shekemu

¹ Noo ya; Dayina, bu nwada, Lii nwataru Jiékpọpụ; kpapfushia unwanyi ndu ali eka ono. ² Shekemu, bu nwatibe Hamo onye Hevu, bu eze ndu onu egu ono humae ya pho; o duta iya; ephe l'iya kwaa; o pharwushia ya. ³ Dayina; mbu nwada Jiékpọpụ la iya l'ehu; o yee ya obu; bya emeaharu iya emereme. ⁴ Shekemu sụ nna iya, bu Hamo g'o luru iya nwamgboko ono g'o buru nyee ya.

⁵ Jiékpọpụ numa le nwada iya, bu Dayina be a pharwushiwari; ophu o dudu iphe, o meru jasụ ndibe iya lwa; kele teke o numaru iya be ephe no l'egu eche iphe-edobe iya.

⁶ Oo ya bu; Hamo, bu nna Shekemu je g'ephe le Jiékpọpụ pfugbabe. ⁷ Unwu Jiékpọpụ numaepho iphe, nwuru nu bya alwatashia. Aphu yee ehueghu ji phe obu; noo kele Shekemu meru iphe-iphere kpua ndu Izuru; kele o jepfuru nwada Jiékpọpụ, bu iphe, agbaduru g'o nwua.

⁸ Hamo sụ phe: “Nwa mu, bu Shekemu be obu iya du le nwada unu-a. Jiko unu kenaa ya ya g'o luru. ⁹ G'anyi l'unu lugbaru nwanyi. Unu keje anyi nwada unu; unu alutaje k'anyi. ¹⁰ Unu eburu l'echilabo anyi. Ali dabyikporerupho iphoro nduru unu. Unu eburu iya; anyi l'unu azugba aswa; unu anodu iya kpata eku.”

¹¹ Oo ya bu; Shekemu sụ nna Dayina; yee unwune iya: “Unu kwenu le mu du unu l'obu; iphe, unu sukporerupho ge mu nu unu be mu a-nu unu. ¹² Unu hua aswa nwada unu; yee iphe-oma, mu e-meru unu jasụ g'oo-du-be unu ree. Iphe, bu iphe, unu suru ge mu kwaa be mu a-kwaru unu. Oo ephe g'unu kee mu nwamgboko-a ge mu luru.”

¹³ Eshinu a pharwushiwari Dayina apharwushi be unwu Jiékpọpụ yeru Shekemu; yee nna iya onu eregede. ¹⁴ Ephe sụ phe: “Tuswekwa! Anyi ta abyakwa eme iphe, du nno. Anyi te ewokwaru nwada anyi eke nwoke, ebuduru ubvu. Oo-bukwaru anyi iphe-iphere. ¹⁵ Iphe, e-meepho; anyi ekweta bu g'unu du g'anyi du; mbu g'iphe, bu nwoke le ndu unu bushikota ubvu. ¹⁶ Oo ya bu; anyi ekee unu nwada anyi; anyibedua alutaaha nwada unubedua. Anyi l'unu ebua eghirigha; bya aburu iphe lanu. ¹⁷ Obenu l'o -buru l'unu te ekweddu l'unu e-bushi ubvu; anyi eduta nwada anyi; teme anyi alakwapho.”

¹⁸ Iphe ono, ephe pfuru ono du Hamo yele nwa iya, bu Shekemu ree. ¹⁹ Ophu nwokorobya ono, bu iya bu onye a kakota akwabe ubvu l'ibe nna iya l'ophu ono akporuru upfu eme iphe ono, ephe pfuru ono. Kele nwada Jiékpọpụ du iya l'obu. ²⁰ Oo ya bu; ephe tugba; mbu Hamo yee nwa iya, bu Shekemu jeshia l'oguzo mkpukpu phe; g'ephe je epfuaru iya unwoke, bu le mkpukpu ono. ²¹ Ephe jerwua bya asu phe:

* 33:17 33:17 Iphe, Sukotu bu be bu eka a tushiru 'mkpu'.

“Ndu-a bẹ umere pẹ dukwa ree. Aa-hakwa pẹ g'ẹphe buru l'alì anyi; nọdu iya agba ngho; eshinu alì, ha ọsa nọduru pẹ. Anyi a-nọdu alù unwada pẹ; ẹphe alù k'anyi. ²² Ọle tẹme ndu ono ekwe buru l'echilabọ anyibe ndu Shẹkemu bụ m'ọ buru l'unube unwoke kwetarù bushia úbvù; dọ g'ẹphebedua dọ. ²³ ?Unu ta amadù l'iphe-edobe waa ẹku pẹ; waa iphe, bụ anù, ẹphe nweru enweru a-buru k'anyi? Ọo ya bụ; unu g'anyi kweta iphe, ẹphe pfuru g'ẹphe eburu l'echilabọ anyi.”

²⁴ Unwoke, lufutakotaru l'oguzo mkpukpu ono kwetakota iphe, Hamọ yẹe nwa iya pfuru. Unwoke, bu lẹ mkpukpu ono bya ebushikota úbvù g'ẹphe ha.

²⁵ A nọepho ujiku ẹto, ẹphe buru úbvù ono; g'ẹphe anyakwadu ọnyá úbvù ono; unwu Jiékọpu ẹbo, ndu ọphu yẹle Dayina shi lẹ ne lanù, bụ iya bụ Simiyonu; waa Lívayi gbeshi bya amita ogu-echi pẹ bahù lẹ mkpukpu ono je atuko unwoke mkpukpu ono g'ẹphe ha gbuẹbe l'otulupfu. ²⁶ Ẹphe gbua Hamọ; yẹe nwa iya, bụ Shẹkemu; bya eduta Dayina l'ulo ibe Shẹkemu tugbua; ọ buru pẹ alala.

²⁷ Unwu Jiékọpu bya adajaa l'echi odzu ono; bya akwata iphe, ndu mkpukpu ono, pharwushiru nwune pẹ ono l'okwata. ²⁸ Ẹphe kpata aturu waa egbu pẹ; waa eswi pẹ; waa nkapfu-igara pẹ; bya atuko iphemiphe, bukota kẹ ndu mkpukpu ono gwetakota; mbụ gwetachaa ndu ọphu nọ l'oma mkpukpu; mẹ ndu ọphu nọ l'egu. ²⁹ Ẹphe gwetakota ẹku pẹ; waa unwanyi pẹ; yẹe unwegirima pẹ; bya atuko iphemiphe, nokota l'ulo pẹ gweta.

³⁰ Tọbudu iya bụ; Jiékọpu sù Simiyonu; yẹe Lívayi: “Ẹgube iphe-ẹhuka ọphu unu wobatakwanuru mu nta-a! Nta-a bẹ unu meru gẹ mu buru onye eshi ndu Kénanu; yẹe ndu Pérezu ishi; mbụ ndu bu l'alì-a. ?Ọ kwa l'unu maru-a l'anyi parù nwanshii? Ọ -buru l'ẹphe chigbaberu onwophe byapfuta mu ọgu bẹ mu lẹ ndibe mu a-bukwaru mkpurupyata!”

³¹ Ẹphe sù: “?Ọ gbakwanuru g'ẹphe mee nwune anyi nwanyị gẹ nwanyị-ovuoba?”

35

Jiékọpu alwaphuta azù lẹ Bẹtelu

¹ Ọo ya bụ; Chileke sù Jiékọpu: “Kwalita lashia mkpukpu Bẹtelu je eburu. I -rwua l'ì kparu mube Chileke ọru-ngweja; mbụ mube Chileke ono, byapfutaru ngu l'ẹka ono; teke iigbalaru nwune ngu, bụ Iso-a.”

² Ọ buru iya bụ; Jiékọpu sù ndibe iya; waa ndu ẹphe l'iya bu: “Unu lwua iphe, bukpo agwa, unu gude; unu emee onwunu g'unu dọ nsọ; unu agbanwee uwe unu.

³ Ọo ya bụ; unu agbeshi g'anyi je Bẹtelu gẹ mu je akparu Chileke ọru-ngweja l'ẹka ono, bụ iya bụ onye ono, nọmaru olu mu teke mu nọ l'aphù; bya aburu onye ono, nọ-kuberu mu l'ekameka ono, ya jekotaru ono.” ⁴ Noo ya; ẹphe tuko agwa ono, ẹphe gude ono; yẹe iphe-nchì, ẹphe yeru lẹ nchì yeshia chiru nù Jiékọpu; o likota lẹ mkpula akpurata, nọ lẹ mgboru mkpukpu Shẹkemu. ⁵ Ẹphe gweta tugbua; ndzù-agugu, shi l'ẹka Chileke rwupyabẹ mkpukpu ọphu nọ-phegbaaru pẹ mgburugburu; k'ọphu bụ l'ọ tọ dudu g'ẹphe ha, jeru achì ndibe Jiékọpu ono ọso.

⁶ Jiékọpu yẹe ndu ẹphe l'iya swì bya ejerwua mkpukpu Luzu, bụ iya bụ Bẹtelu, nọ l'alì Kénanu. ⁷ Ọ buru l'ẹka ono bẹ ọ kpuru ọru-ngweja; bya agua ẹka ono Elu Bẹtelu. Noo l'ọo ẹka ono bẹ Chileke goshiru iya onwiya lẹ g'ogbalaru nwune iya.

⁸ No iya; Debora, bụ onye shi eleta Ribeka ẹnya nwuhu; e lia ya lẹ mkpula upfu akpurata lẹ nsuda Bẹtelu. Ọo ya bụ; a gua ẹka ono Alonu Bakutu.*

⁹ Jiékọpu shichaepho Padanu-Arámu Iwa; Chileke byapfuta iya ọzo bya agoru onu-oma nù iya. ¹⁰ Chileke sù iya: “Ẹpha ngu bụ Jiékọpu; ọle ẹpha ngu ta abuheduru Jiékọpu; ẹpha ngu a-buru Ízurelu.” Ọo ya bụ; ọ gua ya Ízurelu.

* 35:8 35:8 Iphe, ọ futaru bẹ bụ 'Achì ọzu-ẹkwa'.

¹¹ Chileke sụ iya: “Oo mbedua bu Chileke, bu Okwoolemka. Unu zua azuzu ka l’otu. L’iimeta ndu a-buru oha eka phe; bya emetakwapho ohamoha ozo yekoberu phe. Ndu eze eshi ngu l’ehu futa. ¹² Ali ono, mu nuru Ebirhamu; waa Ayizaku be mu nukwaru ngu pho; teme mu nukwa iya pho unwu nwanwanwanwa ngu.”
¹³ Chileke shi l’eka o no pfuru yeru iya ono tugbua ephekerephe.

¹⁴ Jiekopu bya apalia mkpuma pfube l’eka ono, Chipfu no pfuru yeru iya ono; bya ekpua ya mee l’eli; kpua ya manụ gude gwaa Chileke. ¹⁵ Jiekopu gua eka ono, Chileke no pfuru yeru iya ono Betelu.

Anwuhu Rechielu yele Ayizaku

¹⁶ Ephe shi le Betelu tugbua. Ephe rwujeepo mgboru Ifurata; ime meahaa Rechielu. Ezeda iya kwatakpo tsuaha ya l’ehu. ¹⁷ Le teke ono, iphe shihuru ike g’oome zeda ono be nwanyi, eswi iya ime suru iya: “Ge ndzu ba agushi ngu. O kwa nwa nwoke ozo be i nwuru.” ¹⁸ O bya l’atubuhu unme k’anwuhu; o gua nwa iya nwoke ono Benoni. E mechaa; nna iya gua ya Benjaminu.

¹⁹ Noo ya; Rechielu nwuhu; e lia ya l’uzo Ifurata, bu iya bu Betulehemu. ²⁰ Jiekopu swita mkpuma pfube l’eli ilu iya. Mbụ byasu ntanu-a be mkpuma ono noekwapho l’eka ono egoshi l’o ilu Rechielu.

²¹ Izurelu tugbukwa ozo; bya eje akpobe ulo-ekwa iya l’azu ulo-ephekerephe, bu Eda. ²² O buru le teke Izurelu bu l’ali eka ono be Rubenu jepfuru nyee nna iya, nna iya ta aludu okpobe alulu, bu Biliha. Nna iya, bu Izurelu numa iya.

Jiekopu nwutaru unwoke iri l’ebo.

²³ Unwu ke Lii bu: Rubenu, bu iya bu okpara Jiekopu; waa Simiyonu; waa Liviayi; waa Jiuda; waa Isaka; teme waa Zebulun.

²⁴ Unwu ke Rechielu buru Jiosefu waa Benjaminu.

²⁵ Unwu ke Biliha, bu ohu Rechielu buru Danu waa Nafutali.

²⁶ Unwu ke Zilipa, bu ohu Lii buru Gadu waa Asha.

O buru ndu ono g’ephe ha bu unwu, a nwushikotaru Jiekopu l’ali Padanu-Aramu.

²⁷ Jiekopu lwapfuta nna iya, bu Ayizaku le Mamure, no le mgboru Kiriyatu-Araba, bu iya bu Heburonu; l’eka Ebirhamu ye Ayizaku shi tuko buru. ²⁸ Ayizaku noru ukporo apha tete. ²⁹ Oo ya bu; o tua unme ikpazu iya; o buru iya anwuhu. O lapfu ndiche phe le g’o kahucharu; bya anoo apha, du igwerigwe. Unwu iya, bu Jiekopu ye Iso woru iya lia.

36

Oshilokpa ke Iso

¹ Waa oshilokpa Iso, bu iya bu Edomu baa:

² Iso luru unwanyi ndu Kenanu. Epha phe bu Ada, bu nwada Elonu, onye Hetu; waa Oholibama, bu nwada Ana; bya aburu nwanwa Zibiyonu, onye Hevu; ³ wakwapho Basumatu, bu nwada Ishimelu; bya aburu nwune Nebayotu.

⁴ Ada nwutaru Iso Elifazu; Basumatu nwutaru iya Ruwelu; ⁵ Oholibama nwutaru iya Jiwushi; waa Jielamu; waa Kora. Ndu ono bukota unwu Iso; o buru l’ali Kenanu be a no nwushiru iya ya.

⁶ Iso bya eduta nyomu iya; waa unwu iya unwoke; ye ke nwanyi; mekpoo iphe, bukota ndibe iya g’ephe hakota; teme waa iphe-edobe iya; waa anu iya ndu ozo; mekpoo eku, o kpatakotaru le Kenanu g’o ha; gude lashia ali eka du enya; me a-gbe l’eka nwune iya Jiekopu bu. ⁷ Eku phe pawaru eka; k’opu o daghawaru g’ephe atuko buru l’eka lanu. Kele iphe-edobe phe ono meru; opu ali eka ono asuedu phe ebubu. ⁸ Oo ya bu; Iso, bu iya bu Edomu je eburu l’oha ubvu Siye.

⁹ Wa oshilokpa Iso, bu nna ndu Edomu l'oha úbvú Siye baa:

¹⁰ Waa epha unwu Iso baa: Elifazu, bu iya bu nwa nwoke, Ada, bu nyee Iso nwutaru iya; waa Ruwelu, bu iya bu nwa nwoke, Basumatu, bukwapho nyee Iso nwutaru iya.

¹¹ Unwu nwa nwoke ke Elifazu bu Temanu; waa Omaru; waa Zefo; waa Getamu; teme waa Kenazu.

¹² Nwa Iso; mbu Elifazu nweru nyee ya ophu o toj ludu okpobe alulu, epha iya bu Timuna. Nwanyị ono nwutaru iya nwa nwoke, aza Amaleku. Ndu ono bukota unwu nwanwa Ada, bu nyee Iso.

¹³ Unwu nwa nwoke ke Ruwelu bu: Nehatu; waa Zera; waa Shama; teme waa Miza. Ndu ono bukota unwu nwanwa Basumatu, bu nyee Iso.

¹⁴ Unwu Oholibama, bu nyee Iso; mbu nwada Ana bya aburu nwanwa Zibiyonu nwutaru Iso bu: Jiwushi; waa Jielamu; teme waa Kora.

¹⁵ Waa ndu-ishi l'oshilokpa Iso baa. Okpara Iso, bu Elifazu nwuru ndu-ishi, bu: Temanu; waa Omaru; waa Zefo; waa Kenazu; ¹⁶ waa Kora; waa Getamu; teme waa Amaleku. Ndu ono bu ndu-ishi ali Edomu, shi l'eri Elifazu. Ephe bu unwu nwanwa Ada.

¹⁷ Ruwelu, bu nwa Iso, nwuru ndu-ishi, bu Nehatu; waa Zera; waa Shama; teme waa Miza. Ndu ono bu ndu-ishi ali Edomu ndu ophu shi l'eri Ruwelu. Ephe bu unwu nwanwa nyee Iso, bu Basumatu.

¹⁸ Oholibama, bu nyee Iso nwuru ndu-ishi, bu Jiwushi; Jielamu; teme waa Kora. Ndu ono bu ndu-ishi ndu ophu shi l'eri nyee Iso, bu Oholibama, bu nwatibe Ana.

¹⁹ G'ephe hakota ono bu unwu Iso, bu iya bu Edomu; bya aburu phe bu ndu-ishi phe.

²⁰ Waa unwu Siye, onye Horu, bu onye nwe ali ono baa: Lotanu; waa Shobalu; waa Zibiyonu; teme waa Ana; ²¹ waa Dishonu; waa Eza; teme waa Dishanu. Unwu Siye ono, bu l'ali Edomu ono bu ndu-ishi ndu Horu.

²² Unwu Lotanu bu Hori; waa Homamu. Timuna bu nwune Lotanu ke nwanyi.

²³ Unwu Shobalu bu Aluvanu; waa Manahatu; waa Ebalu; waa Shefo; teme waa Onamu.

²⁴ Unwu Zibiyonu bu Aya; waa Ana. Ana k'owa-a bu onye ophu humaru nggele, ekpo oku l'echiegu teke o shi eche nkafu-igara nna iya, bu Zibiyonu.

²⁵ Unwu Ana bu Dishonu; waa Oholibama, bu nwada iya.

²⁶ Unwu Dishonu bu Hemudanu; waa Eshubanu; waa Ituranu; teme waa Keranu.

²⁷ Unwu Eza bu Bilihanu; waa Zevanu; teme waa Ekanu.

²⁸ Unwu Dishanu bu Uzu; waa Eranu.

²⁹ Ndu bu ndu-ishi ndu Horu bu: Lotanu; waa Shobalu; waa Zibiyonu; waa Ana; ³⁰ waa Dishonu; waa Eza; teme waa Dishanu. Oo epebedua bu ndu-ishi ndu Horu; e-shi le g'ephe gude kekashia onwophe l'ali Siye obu.

Ndu bu eze l'ali ndu Edomu

³¹ Owa-a bu ndu vuadaru uzo buru eze ndu Edomu; teme o nwejeru onye shi le Izurelu bya aburu eze:

³² Bela, bu nwatibe Beyo be bu eze ndu Edomu. Mkpukpu iya aza Dinuhaba.

³³ Bela nwuhuepho; Jobabu, bu nwatibe Zera, bu onye shi Bozura bya aburu eze l'onodu iya.

³⁴ Jobabu nwuhuepho; Hushamu, bu onye shi l'ali Temanu bya anochia enya iya buru eze.

³⁵ Hushamu nwuhuepho; Hadadu, bu nwatibe Bedadu, bu onye lwu-kperu ndu Midiyanu l'ali Mowabu; bya aburu eze l'onodu iya. Mkpukpu nkiya aza Avitu.

³⁶ Hadadu nwuhuepho; Samula, bu onye shi Masureka bya anochia enya iya buru eze.

³⁷ Samula nwuhuepho; Shawulu, bu onye shi Rehobotu, no l'uzo onu enyimu Yufurétisu; bya aburu eze no-chia enya iya.

³⁸ Shawulu nwuhuepho; Belu-hanatu, bu nwatibe Akubo bya aburu eze l'onodu iya.

³⁹ Belu-hanatu, bu nwatibe Akubo nwuhuepho; Hadadu bya aburu eze l'onodu iya. Epha mkpukpu iya buru Pawu; epha nyee ya buru Mehetabelu, bu nwada Maturedi. Maturedi bukwanuru nwada Mezahabu.

⁴⁰ Waa epha ndu-ishi l'oshilokpa Iso baa; wakwapho okpa-ipfu; yee ohamoha, ephe shigbaa, l'azagbaa epha phe baa. Timuna; waa Aluva; waa Jietetu; ⁴¹ waa Oholibama; waa Ela; waa Pinonu; ⁴² waa Kenazu; waa Temanu; waa Mibiza; ⁴³ waa Magudelu; teme waa Iramu. Ndu-a g'ephe ha bu ndu-ishi ndu Edomu; le g'ephe gude bua l'alì ono, ephe lwaru ono.

Ephe bu ndibe Iso, bu nna ndu Edomu.

37

Nrwo, Jiósefu rworu

¹ Oo ya bu; Jiékopu buru l'alì ono, nna iya shi buru, bu iya bu alì Kénanu.

² Waa oshilokpa Jiékopu.

Ge Jiósefu noerupho apha iri l'ésaa be o shi etsojeru unwanu iya eche aturu; mbu unwu nyee nna iya, bu Biliha; waa Zilipa. O dooru nna phe ejo-iphe, unwanu iya ndu ophuu anoduje eme.

³ No iya; Ízurelu ka eye Jiósefu obu eme le g'o yeru unwu iya ndu ophuu. Iphe, kparu iya nu buru l'oo nwa, a nwuru iya le nka. O bya akwaaru Jiósefu eguru uwe, ama ntumatu, chikashiru mkpo. ⁴ Unwanu iya maerupho le nna phe ka iya eye obu eme le g'o yeru ephebedua; ephe kpo ya ashi; ophu ephe epfujeheduru opfu oma eyeru iya.

⁵ Tobudu iya bu; Jiósefu rwoo nrwo bya ezeeru unwanu iya ono nrwo ono. O mee; o kabakpo phe ro adu ashi. ⁶ O suru phe: "Unu gebe ge mu zeeru unu nrwo, mu rworu. ⁷ Anyi esweshi upfu ereshi esweshi l'egu. A nonyaa; upfu ereshi nkemu gbalihu pfuru nhamunha; upfu iya k'unu bya anophee nkemu mgburugburu phozegbaaru iya."

⁸ Unwanu iya su iya: "?Iiri l'ii-mechaa buru eze anyi to? Mbua-a; ?buaa ngu e-mecha buru onye-ishi anyi?" Nrwo ono, o rworu ono; yee opfu ono, o pfuru ono mee; o kabakpo phe ro adu ashi.

⁹ No iya; o byakwa arwo nrwo ozo; bya ezeeru unwanu iya ono ozo. Ono be o suru phe: "Unu gebe ge mu zeeru unu nrwo ozo, mu rworu. Ogiya-a be mu rworu g'enyanyu; waa onwa; waa kpokpode iri le nanu bya ephozeru mu ishi."

¹⁰ O zeeru iya pho nna iya g'o zeru iya unwanu iya; nna iya baaru iya mba su iya: "?Iphe owa-a, iirwo owa-a bu gunu? ?Bu le ne ngu; waa mbedua, bu nna ngu; waa unwanu ngu be e-mecha bya ephozeru ngu to?" ¹¹ Unwanu iya jaharu iya ijenya; obenu le nna iya kwakoberu iphe ono l'okpoma.

Unwanu Jiósefu ere iya

¹² Noo ya; unwanu iya chita aturu nna phe jeshia echeche le mgboru mkpukpu Shékemu. ¹³ Oo ya bu; Ízurelu su Jiósefu: "Eshi ophu i maru l'unwanu ngu eche aturu le mgboru Shékemu bukwa gi bya ge mu zia ngu gi je agbaphe phe."

Jiósefu su nna iya l'o du ree.

¹⁴ Oo ya bu; o su iya: "Jiko jenu je agbaphee unwanu ngu phe; yee aturu phe; maru ?ehu duchaa phe-a ree? L'ilwa bya akaru mu g'o du." O buru le nsuda Hiburunu be o no zia ya ozi obu. O tugbua jeshia; bya ejerwua Shékemu.

¹⁵ O nweru nwoke humaru iya l'eka ogha-phe l'egu eka ono; bya ajia ya su: “?Bu gunu be icho?”

¹⁶ O su iya: “Mu elekwa enya unwunna mu. O -buru l'i maru eka ephe no eche aturu phe; jiko tunuru mu onu iya.”

¹⁷ Nwoke ono su iya: “Ephe shiakwa l'eka-a tugbuwa. Mu numakwaru teke ephe shi epfu su g'ephe je Dotanu.”

Oo ya bu; Jiosefu choru unwunna iya jeshia; je ahuma phe le mgboru Dotanu.
¹⁸ Ephe levukpo ya ro teke o nokwadu uzenya; bya awata achu idzu g'ephe e-shi gbua ya.

¹⁹ Ephe su nwibe phe: “O-rwo-nrwo-a abyaje-o! ²⁰ Unu bya nta-a g'anyi gbua ya chie le nsu lanu l'eka-a. E -mechaa; anyi asu l'oo anu-egbudu gburu iya. G'anyi mawaruro ge nrwo iya ono e-me vua.”

²¹ Rubenu numae ya pho bya emeahaa g'o gbafta iya. O su phe: “Unu g'anyi te egbushi iya egbugbu. ²² G'anyi be gbushi ochi. G'anyi chiechia ya le nsu lanu l'echiegu l'eka-a; g'anyi te edenyikwa iya eka.” Iphe, Rubenu gude pfua ya bu g'o dzoo ya duta iya duphuru nna iya azu ozo.

²³ Jiosefu byarwutaepho eka unwunna iya ono no; ephe gude iya yefu iya eguru uwe ono, o yeru ono, chikashiru mkpo ono; ²⁴ bya akputa iya je echie le nsu. Nsu obu ta adudu iphe, du iya nu; ophu mini adudu iya.

²⁵ Ephe no-zetaepho anoo wata eri nri; ephe jeshia ele enya bya ahuma ndu ije, shi l'eri Ishimelu; eka ephe shi l'ali Giladu; ephe l'inya-kamelu phe; vuru manu, eshi mkpo; waa unwu, eshi kwapho mkpo; waa arwu, bu meru eje ala ali Ijiputu.

²⁶ Jiuda su unwunna iya: “?Bu urwu gunu be anyi e-rita iya m'o buru l'anyi gburu nwanna anyi bya eworu mee ya domia? ²⁷ Unu g'anyi ree ya oshilokpa Ishimelu. G'o to dukwa iphe, anyi e-je iya ememe; eshi ophu o bu nwanna anyi; teme anyi buru mee lanu.” Unwunna iya kweta.

²⁸ Ndu Midiyanu ono, agba ngho ono ghatashiepho; unwunna Jiosefu bya ekufuta iya le nsu ono; woru iya ree oshilokpa Ishimelu ono ukporo ekpa-ego mkpola-ochaa. Ephe kputa iya lashia Ijiputu.

²⁹ Rubenu byaepho le nsu ono bya ahuma le Jiosefu ta noedu iya; o gude ehu-eghu woru uwe iya gbajaa. ³⁰ O jepfu unwunna iya phe je asu phe: “Nwata ono ta nokwa l'eka e chieru iya. ?Bukpoo awe be mu e-dobe iphu?”

³¹ Noo ya; ephe bya achita uwe Jiosefu bya egbua egbu; woru uwe Jiosefu ono tsee le mee ya. ³² Ephe chita uwe ono, chikashiru mkpo ono chiphuru nna phe azu; su iya: “Anyi humakwaru iphe-a l'uzo; lekwa ya enya gi maru ?bu ke nwa ngu to to budu iya?”

³³ Jiekopu bya elee enya; o buru iya. O su: “O kwa uwe nwa mu-o! O dukwa g'o bu anu-egbudu gburu iya. Oowaa! Nta-a be Jiosefu be anu-egbudu lajashakwaru nanu nanu!”

³⁴ Jiekopu woru uwe iya gbajaa; bya achita uwe aphu yee onwiya; bya araa ekwa nwa iya ono ujiku olemole. ³⁵ Unwu iya k'unwoke; me unwada iya bya g'ephe dua ya obu. Ophu o kwedu g'a duta iya. O pfua su: “Mu a-gukwa aphu nwa mu-a jasu mu alapfu iya le maa.” O buru egube ono bu ge nna iya gude gua aphu iya.

³⁶ No iya; ndu Midiyanu ono woru Jiosefu ree Potifa l'ali Ijiputu. Potifa ono bu onye lanu l'ime ndu Fero nuru oke-okwa; kele o bu ishi ndu ojogu, eche Fero nche.

38

Jiuda yele Tema

¹ Le teke ono be Jiuda haru unwunna iya je; ephe le nwoke Adulamu, aza Hira buru.
² O buru l'eka ono be Jiuda no huma nwada nwoke Kenuanu, epha iya bu Shuwa. O

luta iya; ephe l'iya kwaa. ³ O tsuta ime; bya anwua nwa nwoke a guru Eru. ⁴ O tsuta ime ozo; bya anwua nwa nwoke; bya agua ya Onanu. ⁵ O bya anwufua nwa nwoke lanu; bya agua ya Shela. O buru le Kezibu be o no nwua ya.

⁶ Jiuda bya alutaru okpara iya bu Eru, nwanyi. Epha nwanyi ono bu Tema. ⁷ Obenu le Eru, bu okpara Jiuda bu onye eme ejo-iphe l'anya Chipfu. Oo ya bu; Chipfu woru iya gbua.

⁸ Oo ya bu; Jiuda su Onanu: "Duta nyee nwune ngu g'unu l'iya kwaa. Luru iya g'iishi nno togboru nwune ngu akọ le mgboko." ⁹ Obenu le Onanu maru le nwa, nwanyi ono a-nwuta ta abuduru nkiya. O nodu abujeru; yee nyee nwune iya -nodu akwa; l'ogboshia unwuda l'ali g'eeshi ge nwune iya ta togbo akọ. ¹⁰ Iphe ono, oomeje ono buru ejo-iphe l'iphu Chipfu; o wokwaru iya pho gbua.

¹¹ E mechaa; Jiuda su nyee nwa iya, bu Tema g'o laa ibe nna iya je eburu eburu kwabe jasu teke Shela, bu nwa iya evuta. Kele o riru su: "?A maru onye k'ono ta anwuhudunu g'unwune iya ndu ophuu nwuhuru." Tema kwe hm laa ibe nna iya je eburu.

¹² A nonyakpoepo; nyee Jiuda, bu nwada Shuwa nwuhu. Jiuda rokotachaepo ike l'anwuhu nyee ya ono; bya ejeshia Timina; l'eka eebushiru iya aturu iya eji. Onya iya, bu Hira, onye Adulamu tsoru iya.

¹³ A bya edooru iya Tema le nna ji iya ejekwa Timina je ebushi aturu iya eji. ¹⁴ O kweepho doo yefu uwe nwanyi, no l'ulo-maa, o yeru; bya eworu gerebe gerebe ekwa phua onwiya l'iphu g'a ta hube iya ama; bya eje anodu l'onu-abata, e shi abahu Enemu, bukwapo uzo, e shi eje Timina. Kele o maru le Shela vutawaru; obenu l'e te kuduru iya g'o bya g'o lupyabe iya ge ya buru nyee ya.

¹⁵ Jiuda huma Tema; bya aria l'oo nwanyi-ovuoba; noo kele o phu-chiru onwiya iphu; ¹⁶ ophu o madu l'oo nyee nwa iya. O duta iya je l'aguga gbororo bya asu iya g'o bya gephe l'iya je akwaa.

O jia ya su: "?Bu gunu be ii-nu mu g'anyi le ngu kwaa obu?"

¹⁷ O su iya: "Mu e-shi l'iphe-edobe mu kpee ngu ada-eghu."

O kwe iya hm; bya asu iya: "?Ii-yekwanuru mu iphe l'itumo; ge mu gude jasu l'ikputaru mu iya?"

¹⁸ O su iya: "?Bu gunu be mu e-yeru ngu l'itumo obu?"

O su iya: "Oo iphe, agba l'eka ngu, eegudeje hube ngu ama; waa eri, tso iya nu; waa oshi-mpaleka ngu ono, i gude l'eka ono." O chiru iya nu iya; ephe l'iya je akwaa; o woru ime yee ya. ¹⁹ O tugbuepho bya eje aphufu ekwa ono, o shi phua l'iphu ono; bya eje eworu uwe nwanyi, no l'ulo-maa, o shi yee woru yepu azu.

²⁰ E mechaa; Jiuda bya akputa ada-eghu ono kpee onya iya, onye Adulamu g'o je akpee nwanyi ono; chitaru iya iphe, o yeru iya l'itumo ono. O jee ophu o humaeduru nwanyi obu. ²¹ O jia ndu bu l'eka ono su: "?Deni nwanyi-ovuoba, shi nodu l'aguga uzo Enemu-a?"

Ephe su iya: "Nwanyi-ovuoba ta nojekwaru l'eka-a."

²² Oo ya bu; o laa je asu Jiuda le ya ta ahumakwaru iya. Teme ozo bu le ndu bu l'eka ono sukwaru le nwanyi-ovuoba ta nojeduru l'eka ono.

²³ Jiuda su: "G'a hakwaa ya g'o nwowaruro iphe, o gude; a -nonyaa; e gude iya gbaaharu anyi mgbonu. Eshi ophu mu kperu ngu ada-eghu, i gude je achokota iya; ophu i humaduru iya."

²⁴ A nepho iphe, rwuru onwa eto; a bya asu Jiuda: "Tema, bu nyee nwa ngu be buakwaa nwanyi-ovuoba; mbu le-a; o dukwaa ime. O buru l'ovuoba ono be o vutaru iya."

Jiuda su: "Unu kpututa iya g'e kegbua ya l'oku!"

²⁵ A kpufutashia ya; o zia ozi g'e je ezia nna ji iya ono su iya l'ọ kwa onye nwe iphe-a be yeru iya ime ono. Su iya: "Maeshikwaru ?ii-du ike maru onye nwe iphe, agba l'eka eegudeje ahube nemadzu ama-a; waa eri, tso iya nu; waa oshi-mpaleka-a?"

²⁶ Jiuda huma iphe ono bya amaru l'oo nkiya bya asu: "Ha! Nwanyi-a kakwa mu apfubekoto; eshi ophu mu sucharu le mu e-kuru iya nu nwa mu, bu Shela g'o luru. E mechaa; ophu ephe l'iya alueduru."

²⁷ O rwue ya pho l'ezeda; a maru l'unwu ono du iya ebo l'epho. ²⁸ Le g'oozeda be onye lanu wofutaru eka. Nwanyi, eswiye ime bya ewota eba oghu, du uswe-uswe libe iya le nkwo-eka; bya asu l'oo onye owa-a bu ivuzo. ²⁹ O wobaepho eka ono; nwune iya kwofuta. Nwanyi, eswi ime ono su: "?Bu g'i shiru kpakata uzo baa?" A gu ya Perezu.* ³⁰ Oo ya bu; nwune iya onye ophu, a gbaberu eba oghu, du uswe-uswe le nkwo-eka ono lufuta; a gu ya Zera.†

39

Jiosefu yele nyee Potifa

¹ Tobudu iya bu; e gude Jiosefu jerwua ali Ijiputu. O buru Potifa onye Ijiputu zuru iya ndu oshilokpa Ishimelu ono, gude iya jerwua ali Ijiputu ono. Potifa ono tso le ndu no l'oke-okwa. Yebedua bu onye-ishi ndu oogu, anoduje eche Fero nche.

² Chipfu no-kube Jiosefu; o buru onye iphe ejehuru. O buru l'ulo nnajiuphu iya, bu nwoke Ijiputu ono. ³ Nnajiuphu iya ono humaepho le Chipfu no-kube iya; teme le Chipfu emeje g'iphemiphe, Jiosefu ono eme vuru ire; ⁴ Jiosefu du iya l'obu. O woru Jiosefu mee onye-ozu iya; mbu mee ya onye elekota unuphu ibe iya l'ophu enya; teme o wokwarupho iphemiphe, o nweru yekota iya l'eka g'o leta enya. ⁵ Eshi teke ono, o woru unuphu ibe iya l'ophu; yee iphemiphe, o nweru enweru yekota Jiosefu l'eka g'o leta enya ono be Chipfu bya ekebeahaa nwoke Ijiputu ono l'oma shita l'ehu Jiosefu. Chipfu kebeahaa ya l'oma l'iphemiphe, o nweru enweru; je akpaa le ndu ophu no l'unuphu; me le ndu ophu no l'egu. ⁶ Oo ya bu; o hakotaru Jiosefu eku iya l'ophu g'o leta enya. Ophu o duedu iphe, o nweru, okpajekwadu ishi iya. Iphe, o maerupho kpoloko bu g'o ria nri.

Jiosefu gbaru mkparawa bya amashi mma ike. ⁷ A nepho nwanshi; Jiosefu guahaa nyee nnajiuphu iya ono; o su iya g'o bya g'ephe l'iya je akwa.

⁸ Obenu le Jiosefu jikaru bya asukwapho nyee nnajiuphu iya ono: "A -gbe teke nnajiuphu mu meru mu onye-ishi iphemiphe, o nwekotaru be o to duedu iphe, eeme l'unuphu-a, okpajekwadu ishi iya. Iphemiphe, o nweru g'o ha be o yekotawaru mu l'eka ge mu leta enya. ⁹ Ophu o to dudu onye kabaa mu shii l'ulo-a. Ophu o dukwapho iphe, oowoharu mu ewoha gbahaa gubedua; kele i bu nyee ya. ?Denu ge mu e-shi mee ejo-iphe, du egube ono; mbu mee Chileke iphe-eji onoya?" ¹⁰ O nodu anodujekpoepho epfuru iya Jiosefu mbokumboku; obenu le Jiosefu te ekwedu g'ephe l'iya kwaa; mbukponu g'ephe l'iya no-kube ntse.

¹¹ O be ujiku lanu; Jiosefu bahu l'ulo ge ya je ozi, duru iya nu. Teke ono be o to dudu ndu-ozu ulo ono l'ophu m'onye lanu, no l'ime ulo ono; ¹² o gude iya l'uwe su iya g'o bya g'ephe l'iya kwaa. Jiosefu yefu uwe iya ono haa ya l'eka gbado ulo ono gbafu etezi.

¹³ O maerupho le Jiosefu yefuru uwe iya haa ya l'eka gbafu etezi; ¹⁴ o kua ndu-ozu ulo iya ndu ophu; su phe: "Unu lenu! Nwophu shi l'ali ndu Hiburu-a be e dutaru dobe; g'o bya anyi eme iphe-iphere. O bataru l'eka-a bya g'anyi l'iya kwaa; mu chishia mkpu. ¹⁵ O numaepho le mu chiaharu mkpu; o gbadoo mu uwe iya l'eka gbala gbafu etezi."

* 38:29 38:29 Iphe, Perezu bu be bu 'Okwokwo'. † 38:30 38:30 Zera bu iphe, o futaru bu 'ocha-pfuu'.

¹⁶ O gude uwe ono gbiriri jasụ nnajiuphu Jiósefu bata. ¹⁷ O bya eworu iya pfiaru iya sụ: “Nwohu ono, ị zutaru, bu onye Hiburu ono be shi eme g'o mee mu iphe-iphere ntanu-a. ¹⁸ Mu wataepho echi mkpu; o gbadoo mu uwe iya l'eka gbala gbafu etezi.”

¹⁹ Nnajiuphu Jiósefu numaepho iphe ono, nyee ya pfuru iya ono su l'onoo g'ohu iya meru iya ya bu ono; o vuru oku wua ehu. ²⁰ O kpata Jiósefu jeye l'oka-mkporo, eze atu-chije ndu mkporo iya.

Ole Jiósefu no le mkporo ono; ²¹ Chipfu no-kube iya bya egoshi iya le ya yeru iya obu. O mee; Jiósefu du onye eche oka-mkporo ono nche l'obu. ²² Onye eche oka-mkporo ono woru Jiósefu mee ishi ndu nokota l'oka-mkporo ono. Iphemiphe, eemekota l'eka ono buru yebe Jiósefu be e yeru iya l'eka. ²³ Iphe, nowa Jiósefu l'eka be onye eche oka-mkporo ono ta akpajeedu ishi g'ee-me iya; noo kele Chipfu no-kube Jiósefu bya emee; iphemiphe, oome nodu evujeru ire.

40

Onye etsujeru Fero onu le mee; yele onye eghejeru iya buredi

¹ O nweru teke a nonyaru; onye etsujeru eze ndu Ijiputu onu le mee; yee onye eghejeru iya buredi meswee nnajiuphu phe, bu eze ndu Ijiputu. ² Umadzu labo ono, ejeru iya ozi ono, bu onye-ishi ndu etsujeru iya onu le mee; waa onye-ishi ndu eghejeru iya buredi pho mee; ehu ghuaahanaa Fero obu eghe. ³ O ye phe l'oka-mkporo l'ibe onye-ishi ndu ojogu, anoduje eche Fero nche, bu eka a tu-chikwarupho Jiósefu. ⁴ Onye-ishi ndu ojogu, anoduje eche Fero nche woru phe ye l'eka Jiósefu; o nodu eleta phe enya.

Ephe nonyaepho l'eka ono; ⁵ unwoke labo ono; mbu onye etsujeru eze ndu Ijiputu onu le mee; yee onye eghejeru iya buredi, bu ndu toko nodu le mkporo ono bya atuko rworo nrwo l'enyashi ujiku lanu. Nrwo ono nwecharu iphe, o futaru iche iche. ⁶ Jiósefu bya l'utsu iya bya ahuma l'ephe adzu iphu. ⁷ Oo ya bu; o jia ndu ono, bu ndu no l'oke-okwa Fero, a tukoru ephe le yebe Jiósefu tu-chia l'ibe nnajiuphu iya ono; su phe: “?Bu gunu kparu iphe, unu adzu iphu ke ntanu?”

⁸ Ephe su l'ephenebo ono toko rworo nrwo; ophu o dudu onye a-koro phe iphe, nrwo ono futaru.

Jiόsefu su phe: “?Tobudu Chileke bu onye akoje iphe, a rworu le nrwo? Jiko unu zeeshikwaru mu nrwo ono, unu rworu ono.”

⁹ Oo ya bu; onye-ishi ndu etsujeru Fero onu le mee bya ezeeru Jiόsefu nrwo nkiya; su iya: “Mu rworu nrwo ge mu humaru vayinu l'atatiptu mu. ¹⁰ Vayinu ono nweru ekali eto. O tuchaa ige; bya ajaa ajaja; bya amishia ke wogalaa; bya achashia. ¹¹ Mu gude okoro Fero l'eka; bya ewota akpuru vayinu ono pyiru ye l'okoro Fero; bya eworu iya nu iya.”

¹² Jiόsefu su iya: “Waa iphe, nrwo ono bu baa. Ekali-oshi eto ono bu ujiku eto. ¹³ A -noepho ujiku eto; Fero abya edufuta ngu l'eka-a; bya edobe ngu l'onodu, i shi nodu; l'ibya agbaaharu Fero mee egube ono, i shi emeje teke ono, i shi buru onye etsujeru iya onu le mee pho. ¹⁴ Teke iphemiphe aduru ngu pho le ree; jiko nyatakwa mu. Iphe-oma, ii-meru mu bu g'i pfiaru Fero opfu ehu mu dufuta mu l'oka-mkporo-a; ¹⁵ kele o kwa ezita be e zitaru mu l'oshi l'ali ndu Hiburu. O rwukwaa l'eka-a; a bya atua mu mkporo l'ebe adu iphe, mu meru.”

¹⁶ Onye-ishi ndu ophu eghejeru Fero buredi pho humaepho le Jiόsefu koru nrwo ono ree; o su Jiόsefu: “Mbdua rwokwarupho nrwo ge mu vu nkata buredi eto. ¹⁷ Le nkata k'eli iya be e yeru iphe, du iche iche, e gheshiru Fero. Enu pheru bya eberu le nkata k'eli iya ono; bya awata avuka iphe, no le nkata ono, mu vu l'ishi ono.”

¹⁸ Jiósefu sù iya: “Waa iphe, ọ bụ baa; nkata ẹto ono bụ ujiku ẹto. ¹⁹ A -nọpfo ujiku ẹto; Fero abya akpufuta ngu; je eworu ngu swigbua l'eli oshi. Ẹnu abya avuka anu ngu.”

²⁰ O beepfo mboku k'eto ono, gbaru l'eswe a nwuru Fero. Ọ bya eshiaru ndu-ozì iya g'ephe ha nri obo-iphe. O bya edufuta onye-ishi ndu etsujeru iya onu lẹ mee; yee onye-ishi ndu eghejeru iya buredi dobe l'ataphu ndu-ozì iya. ²¹ Ọ bya eworu onye-ishi ndu etsuje onu lẹ mee dopu azu l'okwa iya ozo. Ọ bya agbaaharu Fero mee g'o shi agbaru iya. ²² Ọ bya eworu onye-ishi ndu eghejeru iya buredi pho swi-gbua l'eli oshi. Ọ nwukotaepfo ge Jiósefu suru phe l'oo-nwu. ²³ Obenu l'onye-ishi ndu etsuru Fero onu lẹ mee ono ta nyataeduru Jiósefu; ọ zohaa ya.

41

Nrwọ Fero

¹ A nọpfo apha labo sugbaa ishi; Fero rwọo nrwọ. Ọ gbẹ pfuru l'aguga ẹnyimu Nayilu. ² A bya ele ẹnya; eswi ẹsaa, dụ ùbvù l'ẹnya bya adu okporokpo shi l'ẹnyimu Nayilu ono rwufutagba; bya anodugba l'aguga ẹka ono taaha nri. ³ E mechaa; eswi ẹsaa ozo, dụ eji bya ajo ẹhu shikwapho l'ẹnyimu ono rwufuta bya ano-kube ophuu l'aguga ẹnyimu ono l'eka ono. ⁴ Eswi ẹsaa ophu dụ eji bya ajo ẹhu pho bya atuko eswi ẹsaa ophu dụ ùbvù l'ẹnya bya adu okporokpo pho lwekota. O mechaa nno; Fero tehu.

⁵ A nonyakwaa; mgbenya tu iya ozo; ọ rwọo nrwọ k'ẹbo. K'ogiya ono bẹ ọ rworu nrwọ g'ishi akpe ẹsaa, dụ okporokpo bya adu ree photaru l'oshi akpe lanu.

⁶ E mechaa; ishi akpe ẹsaa ozo, dụ mgbapya mgbapya, pherephere uzo ẹnyanwu-awawa mebyishiru bya aphoshia l'oshi akpe ozo. ⁷ Ishi akpe ẹsaa ophu dụ mgbapya mgbapya pho bya atuko ishi akpe ẹsaa ophu dụ okporokpo bya apho aphopho pho lwekota. Oo ya bu; Fero tehu; bya amaru l'iphemiphe ono bu lẹ nrwọ bẹ o shi anwukota.

⁸ A futa l'utsu; iphe ono nodu atsu iya l'ehu shii. O zia g'e je ekuaru iya ndu jibya; waa ndu mmamiphe ndu Ijiputu. Fero bya ezeeru phe nrwọ ono. Ophu ọ dudu onye duru ike kooru iya iphe, nrwọ ono bu.

⁹ Onye-ishi ndu etsujeru Fero onu lẹ mee su Fero: “Ntanu-a bẹ mu nyatakwaru iphe, mu meru, adudu ree. ¹⁰ O nweru teke ẹhu ghujeru gube Fero eghe l'eka anyibe ndu-ozì ngu no; i tua mu l'onye-ishi ndu eghejeru ngu buredi pho mkporo l'ulo ibe onye-ishi ndu ojogu, echeje gube Fero nche. ¹¹ O -rwua ẹnyashi ujiku lanu; anyi n'ẹbo tuko rwọo nrwọ; nrwọ ono ephenebo nwecharu iphe, ọ bugbaa. ¹² O nweru nwokorobyia Hiburu, bu onye ohu onye-ishi ndu ojogu, echeje gube Fero nche, anyi l'iya tuko nodu l'eka ono. Anyi zeeru iya nrwọ ono; ọ kooru anyi iphe, ọ bugbaa. Onyenonu bẹ ọ kochaaruru iphe, nrwọ nkiya bu. ¹³ E mechaa; iphemiphe ono nwukotaerupho anyi g'o pfuru. Mbẹdua bẹ e kuphuru azu l'okwa mu; e woru onye ophuu je aswi-gbua.”

¹⁴ Oo ya bu; Fero zia g'e je ekua Jiósefu; a bya atufuta iya l'ulo-mkporo ono. Ọ kpuchaa ishi bya agbanwee uwe iya bya ejeshia l'ataphu Fero.

¹⁵ Fero su Jiósefu: “Mu rworu nrwọ; ophu ọ dudu onye duru ike kooru mu iphe, nrwọ obu bu. Obenu lẹ mu numaruru l'obujeru; teke e zeru ngu nrwọ; l'i kooru onye ono iphe, ọ bu.”

¹⁶ Jiósefu su Fero: “Ọ to bukwa mbẹdua akoje iphe, nrwọ bu. Ọ kwa Chileke bẹ a-koru gube Fero iphe, nrwọ ono bu lẹ g'oo-ji ngu epho.”

¹⁷ Fero su Jiósefu: “Mu rworu nrwọ ge mu pfuru lẹ mgboru ẹnyimu Nayilu; ¹⁸ mu huma eswi ẹsaa, dụ okporokpo bya adu ùbvù l'ẹnya g'o shi lẹ mini ono rwufuta bya anodu l'aguga mini l'eka ono taaha nri. ¹⁹ Ephe futachaa; eswi ẹsaa ozo, dụ eji bya ajo ẹhu dụ garanyongu bya erwufutakwapho. Mbụ lẹ mu teke ahuma-swee eswi,

dụ-be eji egube ono l'ali Ijiputu! ²⁰ Eswi esaa k'ono, dụ garanyongu ono bya ajo ehu ono bya atuko eswi esaa ke mbu pho, dụ okporokpo pho takota lwee. ²¹ Ephe taebachaa phe; ephe dukwapho njo adudu g'ephe dụ; k'ophu bu l'o to dudu onye e-kweta l'oo phe taru eswi ono. Mu tehu le mgbenya ono.

²² “Mu byakwa ekuru mgbenya ozo; mu watakwa arwo nrwo. O be k'ogiya ono; mu huma ishi akpe esaa, phoru aphopho bya adu ree g'o photakotaru l'oshi akpe lanu. ²³ E mechaa; mu humakwapho ishi akpe esaa ozo, duchaa mgbapya mgbapya; bya aduchaa ke zitazita; teme pherephere uzo enyanwu-awawa zipyashia ya; o nwulwashihu anwulwashihu; g'o photakwarupho. ²⁴ Ishi akpe k'ono, dụ mgbapya mgbapya ono bya atuko ndu ophu dụ ree pho lwekota. Mu bya ezeeru iya ndu jibya; ophu o dudu onye duru ike kooru mu iphe, nrwo obu bu.”

²⁵ Noo ya; Jiوسفu sụ Fero: “Nrwo labo ono bukwa iphe lanu be o bu. Chileke meru g'o kooru gube Fero iphe, ya abya ememe. ²⁶ Eswi esaa pho, dụ ree pho bu apha esaa; teme ishi akpe esaa pho, dụ ree pho bukwarupho apha esaa. Oo ya bu le nrwo ono tukoru buru nrwo lanu. ²⁷ Eswi esaa ophu dụ eji bya ajo ehu, futaru nu ge ndu ophuu futachaerupho pho bu apha esaa. Teme ishi akpe esaa pho, dụ mgbapya mgbapya; pherephere, shi uzo enyanwu-awawa zipyashiru; o nwulwashihu anwulwashihu pho buru apha esaa, egu e-me.

²⁸ “O kwa-a iphe, mu pfuhawaru gube Fero-a be o bu. O kwa Chileke goshiru ngu iphe, yebe Chileke abya ememe. ²⁹ Sụ-a; l'ime apha esaa be nri a-kwatakpo dụ shii l'ali Ijiputu mgburugburu. ³⁰ Ole e -mechaa; apha esaa ophu egu e-meshi ike etsota iya. L'atuko apha esaa pho, nri shi dụ shii l'ali Ijiputu pho zohakota. Egu ono abya atuko ali ono nmaa swokoswoko. ³¹ Apha, nri shi paa eka l'ali ono-a te enweedu onye anyata iya nu; noo kele egu ono a-buru ejo iphe-ehuka. ³² Iphe, meru g'o gude gube Fero rwo nrwo ono mgbo labo bu iphe obu be bu le Chileke chipyawaru iya rengurengu le ya e-me iya; teme ophu o duedu g'aa-no-beru; Chileke emee ya.

³³ “Nta-a bukwa ge gube Fero lee enya hota onye iphe edoje enya bya aburu onye maru iphe mee ya g'o buru ishi l'ali Ijiputu. ³⁴ Teme l'i hotakwapho ndu-ozu, a-no-tsota onye-ishi ali Ijiputu pho; g'ephe keje iphe, ndu Ijiputu kpataru l'opfu uzo ise wota oke lanu. ³⁵ G'ephe nakobe nri ono g'o ha l'apha k'ono, nri dụ ono. Teke ephe nakobecharu iya; ephe egude epha gube Fero je edobegbaa ya l'ulo eka eedobeje nri, nogbaa le mkpukpu le mkpukpu. ³⁶ L'e woru nri ono doberu ndu ali-a kwaberu apha esaa k'egu pho, a-bya le Ijiputu-a. Oo ya bu g'egu ete egbuchidu ali-a.”

³⁷ Iphe ono dụ Fero ye ndu-ozu iya l'ophu ree. ³⁸ Oo ya bu; Fero jia phe sụ: “? Anyi a-du ike ahumaba onye ozo, a-du ge nwoke-a; mbu onye unme Chileke bu l'ehu egube-a?”

³⁹ Noo ya; Fero sụ Jiوسفu: “Eshi ophu Chileke meru g'i makotaru iphemiphe-a be o to nwekwa onye ka ngu aburu onye iphe edoje enya; ophu o nwekwa onye ka ngu amaru iphe. ⁴⁰ Oo gubedua be a-buru ishi l'ibe mu; teme o buru iphe, i pfuru be onyemonye e-meje l'ali-eze mu. Iphe, mu e-gude ka ngu shii kpoloko buepho l'oo mbedua be bu eze.”

Jiوسفu eleta ali Ijiputu l'ophu enya

⁴¹ Noo ya; Fero sụ Jiوسفu: “Nta-a buakwaa ngu be mu yekotaru ali Ijiputu l'ophu l'eka.” ⁴² Oo ya bu; Fero gbata echi-eze iya woru gbabe Jiوسفu le mkpushi-eka; bya eyee ya akpawuru-uwe; nyabe iya iphe-olu, e gude mkpola-ododo mee. ⁴³ O bya anu iya ugbo-inya iya k'ebo; o nodu agba. Ndu ozo vuta uzo agbo ogboo ekpu iya asuje: “Unu phozeru iya!” O buru iya bu le Fero eworu ali Ijiputu l'ophu woru yekota Jiوسفu l'eka.

⁴⁴ Fero sụ Jiósẹ́fụ: “Ọ kwa mbedua bụ Fero; mbụ lẹ-a; ọ -buru l'i ti pfuduru l'owa-
a iphe, ee-me baa; te enwekwa onye nweru iphe, ọ byaru eme l'alị Ijiputu l'ophu.”

⁴⁵ Fero gụa Jiósẹ́fụ Zafunatu-Paneya bya eduta Asenatu, nwada Potifera onye uke ndu
Ọnu kee ya g'ọ buru nyee ya. Jiósẹ́fụ bya ejedzuru alị Ijiputu l'ophu.

⁴⁶ Jiósẹ́fụ nọwaru ụkporo apha l'apha iri teme ọ wata ejeru Fero, bụ eze ndu Ijiputu
ozi. Jiósẹ́fụ shi l'iphu Fero tughua; bya ejedzuru alị Ijiputu. ⁴⁷ L'apha ẹsaa ono, nri
dụ ono bẹ alị meshikpọoru kẹ nri ree ike. ⁴⁸ Jiósẹ́fụ bya atuko nri, a kotaru l'alị
Ijiputu l'apha ẹsaa ono, nri dụ ono kwakokota; dobegbaa lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu
l'alị Ijiputu. Ọobujeru; ọ -bya lẹ mkpukpu k'owa-a l'ọ kwakoo nri, a kotaru l'egu, nọ-
pferu iya mgburugburu doo ya. ⁴⁹ Jiósẹ́fụ kwakọepho ereshi, e metaru l'opfu jasụ ọ
kuta l'ikpo, ha g'evevee, nọ l'aguga eze-onyimu. Nri obu kwatakpoo paa ẹka k'ophu
a nonyaru; ophu e dejeedu iya l'ekwo. Noo kele ọ buwaa aguta aguta.

⁵⁰ O rwutashia apha okpa-nri ono; Asenatu, nwada Potifera, onye uke ndu Ọnu
nwutawaru iya unwegirima unwoke labo. ⁵¹ Jiósẹ́fụ gụa onye ophu bụ okpara iya
Manáse; noo kele ọ suru: “Chileke mewaru; mu zohaa aphụ, tsoru mu nụ; bya
azohaa okpoku ibe nna mu.” ⁵² Onye k'ẹbo bẹ ọ guru Ifuremu sụ: “Ọo Chileke bụ
onye meru gẹ ya jaa àjàjà l'alị, ya shi nọdu eje iphe-ehuka.”

⁵³ Apha ẹsaa, nri dụ shii l'alị Ijiputu pho bya abvụ. ⁵⁴ Apha ẹsaa k'egu pho bya
awata; mbụ ọ nwuepho gẹ Jiósẹ́fụ pfuru ono; okpa-nri bya lẹ mgboko mgburugburu;
ọ buerupho alị Ijiputu bụ ẹka nri dụ. ⁵⁵ Egu meahaepho ndu Ijiputu; ephe je araaru
Fero kẹ nri. Fero sụ ndu Ijiputu l'ophu: “Unu jepfufe Jiósẹ́fụ. Iphe, ọ sukpooru g'unu
mee; unu emee ya!”

⁵⁶ Okpa-nri ono jedzuerupho alị ono; Jiósẹ́fụ tughashia ụlo ẹka eedobeje nri reaha
ndu Ijiputu nri; noo kele egu ono emeshikpo ike l'ekameka l'alị Ijiputu. ⁵⁷ Ohamoha
l'ophu nọdu abyaje l'alị Ijiputu bya azuta Jiósẹ́fụ nri; noo kele egu ono emeshikpo
ike lẹ mgboko mgburugburu.

42

Unwunna Jiósẹ́fụ eje alị Ijiputu je azuta nri

¹ Jiékọpu numaepho lẹ nri dụ l'alị Ijiputu; ọ sụ unwu iya: “?Bụ gunu kparụ iphe,
unu a-nọdu elegbaa nwibe unu ẹnya?” ² Ọ sukwapho: “Mu numakwaru lẹ nri dụ
l'alị Ijiputu. Unu jekwa ẹka ono je azutaru anyi nri ilile. Ọo ya bụ; g'anyi anodu
ndzụ; g'egu te egbushi anyi.”

³ Unwunna Jiósẹ́fụ umadzu iri bya atughbunaa jeshia azuta nri l'alị Ijiputu. ⁴ Ophu
Jiékọpu ekwedu gẹ nwune Jiósẹ́fụ, bụ Benjaminu tsoru phẹ. Noo kele ndzụ agụ iya
l'iphe-kpanganga e-me iya. ⁵ Ọ buru iya bụ l'unwu Ízurelu yì lẹ ndu jeru azuta nri
ọbu; kele okpa-nri ono dukwapho l'alị Kénanu.

⁶ Noo ya; ọ buru Jiósẹ́fụ bụ ọchi-oha ndu Ijiputu ono; teme ọ buru iya anọduje
ere ndu alị ono l'ophu nri. Ọo ya bụ; unwune Jiósẹ́fụ byarwutaepho bya eworu iphu
kpube l'alị baaru iya eja. ⁷ Ahuma, Jiósẹ́fụ ahuma unwunna iya; ọ hube phẹ ama;
bya awataro eme umere g'ọ to madu ndu ephe bụ; bya epfuaharu phẹ opfu ehuka
ehuka. Sụ phẹ: “?Bụ awe bẹ unu shi?”

Ephe sụ l'ephe shikwa alị Kénanu bya azuta nri.

⁸ Jiósẹ́fụ hubeepho unwunna iya ono ama; obenu l'ephebedua ta ahubeduru
yebedua ama. ⁹ Ọ bya anyata nrwo, o rwojeru k'ehu phẹ pho; bya asụ phẹ: “Unu bụ
ndu ngge; unu byaru g'unu huma ẹka alị anyi dụ nyegenyege!”

¹⁰ Ephe sụ iya: “Waawakwa nnajiuphu; anyibe ndu-ozì ngu bukwa nri bẹ anyi
byaru azuta. ¹¹ G'anyi haa shikwa lẹ nna lanu. Anyibe ndu-ozì ngu epfukwa ire-
lanu; anyi ta abukwa ndu ngge.”

¹² O sù phẹ: “Oo ụka; unu byacharu-a g'unu hụma ẹka alì anyi dū nyegenyege!”

¹³ Ẹphe sù iya: “Anyibe ndu-ozì ngu dukwa iri l'ẹbo tuko shi lẹ nna lanu buru l'alì Kénanu. Onye kẹ nwata bẹ ẹphe lẹ nna anyi nọkwa l'unuphu; onye lanu ta anọedu ndzụ.”

¹⁴ Jíósefu sù phẹ: “Oo gẹ mu pfuru unu-a bụ g'ọ dū; unu bụ ndu ngge! ¹⁵ Waa g'ee-shi huta unu ama baa: O -buru-a lẹ Fero nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a bụ g'iphe, mu epfu-a bụ eviya l'unu ta abyadu ahata okpa l'ẹka-a tugbua; abudu lẹ nwune unu kẹ nwata bẹ e dutaru bya l'ẹka-a! ¹⁶ Unu zia onye lanu l'ime unu g'o je eduta nwune unu ono; unubẹ ndu ophuu g'unu ha bẹ a-nọdukota lẹ mkporo. Oo ya bụ l'ee-shi nno hua unu ama; maru mẹ o bụ-a ire-lanu bẹ unu epfu. Teke odumeka l'aamaru l'oo g'o doru ẹnya lẹ Fero nọ ndzụ bụ g'ọ bụ eviya; l'oo ndu ngge bẹ unu bụ.” ¹⁷ O tuko g'ẹphe ha je atụ-chishikota lẹ mkporo; ẹphe nọo ujiku ẹto.

¹⁸ O -rwua lẹ mbọku k'ẹto; Jíósefu sù phẹ: “Unu -mewaa iphe-a, mu abya epfufu-a; mu ahaa unu g'unu nọdu ndzụ; kẹle mu bụ onye atsu Chileke ebvu. ¹⁹ Unu -sù l'unu bụ ndu ire-lanu; unu haa onye lanu lẹ g'unu ha g'ọ nọdu lẹ mkporo; unubẹ ndu ophuu egude nri wojeru ndibe unu, nọ l'unuphu, ẹgu eme. ²⁰ Olee unu dutafutajekwaru mu nwanna unu kẹ nwata obo; g'e shi ẹgube ono maru l'unu epfu ire-lanu; g'e te egbukwanu unu.” Ẹphe kweta l'ẹphe e-me iya nno.

²¹ Ẹphe nọdu epfugbaru nwibe phẹ sù: “O kwa iphe, anyi meru nwune anyi bẹ aanu anyi aphụ iya. Anyi humaru ẹgube aphụ, o guru kpua anyi teke oorwo anyi g'anyi dobe iya ndzụ; obenu l'anyi te eyeduru iya onu. O kwa iphe ono meru g'o gude ejo aphụ, dū ẹgube-a byapfuta anyi ntanu-a.”

²² Rúbenu sù: “?Mu ta asuduru unu g'ọ tọ dushi iphe, unu e-me nwata ono; ophu unu eyeduru onu? Nta-a bẹ ishi ochi iya tū-konuru anyi l'ishi.” ²³ Ẹphe dobesu l'eshi ophu a gbanweru Jíósefu opfu agbanwe bẹ o tọ nūmaduru iphe, ẹphe epfu.

²⁴ O wofu iphu l'ẹka ẹphe nọ kwashia ẹnya-mini bya aghachikwaru phẹ iphu ozo; bya awata abo uja eyeru phẹ ozo. O zia; a kpufuta Simiyonu l'echilabo phẹ; kee ya ẹgbu l'ataphu phẹ l'ẹka ono.

²⁵ Jíósefu bya asu g'e yejishicharu phẹ nri l'eda phẹ; teme l'eeyephucharu phẹ okpoga phẹ azu l'eda phẹ; teme l'aanu phẹ nri, ẹphe e-ri l'uzo. A bya emeẹbecharu phẹ iphemiphe ono; ²⁶ ẹphe bya apata eda nri ono nmakobechaa l'eli nkapfu-igara phẹ bya atugbua; o buru phẹ alala.

²⁷ O -rwua l'ẹka ẹphe nọ-zetaru k'akwakwa; onye lanu bya atohashia eda iya gẹ ya hata nri nu nkapfu-igara iya; okpoga iya nọduwaa l'onu eda ono. ²⁸ O sù unwune iya: “Iyii; okpoga mu bẹ a gbekwa yephuru mu azu! Wakwa iya nọ l'eda mu-a!”

Meji tsukahụ phẹ; teme ẹhu nọdu aphukwa phẹ pho aphuphu. Ẹphe sù nwibe phẹ: “?Bụ gunu bẹ Chileke meru anyi ẹgube-a?”

²⁹ Ẹphe lwapfuta nna phẹ Jiékopu l'alì Kénanu; ẹphe tuko iphemiphe, nwuru phẹ nu kọkotaru iya; sù iya: ³⁰ “Onye bụ nnajiuphu l'alì ono bẹ pfukwaru anyi opfu ẹhuka ẹhuka; bya emee anyi gẹ ndu byaru ngge l'alì phẹ. ³¹ Obenu l'anyi suru iya l'anyi bukwa ndu e gude ire phẹ ẹka; l'anyi ta abukwa ndu ngge. ³² Anyi dukwa unwoke iri l'ẹbo, shi lẹ nna lanu. Onye lanu ta nọedu; onye kẹ nwata bẹ ẹphe lẹ nnana anyi nọ l'unuphu lẹ Kénanu.

³³ “Noo ya; nnajiuphu ndu alì ono sù anyi: ‘Waa-a gẹ mu e-shi maru mẹ unu bụ ndu ire-lanu baa. G'anyi haa nwanna anyi onye lanu g'ọ nọdu l'ẹka ono; anyibe ndu ophuu e-wota nri wojeru ndibe anyi, nọ l'unuphu, ẹgu eme. ³⁴ Olee g'anyi dutaru iya nwanna anyi kẹ nwata pho. Oo ya bụ; ya amaru l'anyi ta abudu ndu byaru ngge; l'anyi bụ ndu e gude ire phẹ ẹka eviya. Oo ya bụ; ya eduru nwanna anyi ono nu-phu anyi azu; anyi ejeahawaro g'ọ dū anyi l'alì-a.’ ”

³⁵ Ẹphe nọdu awufu nri ono l'eda phe; ẹphe huma ẹkpa okpoga phe g'ọ nọgbaa l'eda phe. Ẹphe le nna phe bya atukocha huma ẹkpa okpoga ono; ndzu rwuta phe. ³⁶ Nna phe Jiékpọ sụ phe: “?Unu eme g'unwu mu bvuebe? Jiósefu ta nọhedu; ophu Simiyonu anọedu; teme unu nọdu emefukwaapho g'unu natafua mu Benjaminu. Mbẹdua bukpowa oshi ukpara-ẹhu.”

³⁷ Rúbenu sụ nna iya: “Gbua unwegirima ibe mu-a ephenebo; m'ọ buru le mu te eduphutaduru ngu Benjaminu azu. Woru iya ye mu l'eka; mu e-duphutaru ngu iya azu.”

³⁸ Jiékpọ sụ phe: “Nwa mu te etsodu unu eje-o; kele nwune iya nwuhwaru; ọ buwaru iya nwẹkinyi iya. O -nweru ejo-iphe, meru iya l'iphe ọzo ọbu, unu eje ọbu; unu emee ge mu gụ aphụ laa maa l'ishi ewó mu-a.”

43

Unwunna Jiósefu alaphu azu l'alị Ijiputu

¹ Ẹgu ono nọdukwapo eme l'alị Kénanu g'oome. ² Ndibe Jiékpọ rigbuẹpho nri pho, ẹphe shi l'alị Ijiputu gude pho; nna phe sụ phe: “Unu jebanaa je azutabaaru anyi nri!”

³ Jiuda sụ iya: “Nwoke ono pfukwaru iya pfushia ya ike sụ l'anyi ta abyakwa ahumaba iphu iya; abudu l'anyi le nwanna anyi ọbu swi. ⁴ Ọ -buru l'i kweru haaru anyi nwanna anyi ono g'o tsoru anyi be anyi e-jekwa-a je azutaru ngu nri. ⁵ Ọ -bukwanuru l'i ti kwedu g'o je; be anyi te ejekwa; noo kele nwoke ono suru l'anyi ta ahumabaedu iphu iya; m'ọ budu l'anyi le nwanna anyi ono swi.”

⁶ Ízurelu sụ: “?Denu g'ọ nwuru unu tugburu je epfuaharu nwoke ọbu l'unu nweru nwanna ọzo; shi nno mee; oke iphe-ẹhuka-a byapfuta mu?”

⁷ Ẹphe sụ: “?Tobudu nwoke ono jikpaaharu anyi onu le k'ẹhu anyi; waa k'unuphu ibe anyi? Ọ jiru sụ: ‘?Nna unu nọkwadu ndzu? ?Unu nwebaaru nwune ọzo?’ Anyi kwenu ‘Ee’ bya eyeeru iya onu l'iphe, ọ jiru. ?Anyi makwanuru l'ọ-ọ sụ g'anyi duta nwanna anyi ọbu bya?”

⁸ Noo ya; Jiuda sụ Ízurelu, bu nna iya: “Denaa mu nwata-a g'anyi l'iya swiru; g'anyi agbeshi jeshia; k'ophu anyibedua; waa gubedua; waa unwu anyi a-tuko nọdu ndzu; g'anyi ta nwuhushi. ⁹ Ọo mbẹdua l'a-noduru ngu iya le mkpalẹka. Ọ buru mu be ji-kpa ishi iya. Teke mu te eduphutaduru ngu iya azu; bya apfube ngu l'ataphu; g'ọ buru mu be aa-nọdu ata uta iya jaswaruro. ¹⁰ Ọme anyi te eshi teke-a nọduta; me anyi ejeakwa mgbo labo lwachawa.”

¹¹ Nna phe, bu Ízurelu sụ phe: “Ọ -bukpowaru l'ọ ẹgube ono bu g'e mefutaje iya bukwa iphe, unu e-me bu g'unu wota mebyi iphe, kachaa ree, shi l'alị-a yee l'eda unu, unu a-nu nwoke ono. Unu meta nwa manụ bamu; waa nwa manụ-ẹnwu; waa etse; waa manụ meru; waa akpuru oshi pisutasho; waa akpuru oshi alumundu. ¹² Unu wota okpoga mkpola-ochaa, ha g'ophu unu gude ogiya ophuu ugbo labo; kele unu e-je anu-phu phe ophuu, e yeru l'onu eda unu pho azu. ?A maru ?to budu nu emeswe be ẹphe mesweru iya? ¹³ Ngwa; unu duta nwune unu ọbu gude jepfu nwoke ọbu! ¹⁴ Gẹ Chileke, bu Okwoolemka mee ge nwoke ono phuru unu obu-imemini; k'ophu oo-kwe ge nwune unu ophuu; waa Benjaminu tuko swiru lwa. Ọ -buru ke mbẹdua; ọ -buru l'ọ aphụ a-tsoru mu; g'ọ tsowaru mu ro.”

¹⁵ Ọo ya bu; unwoke ono bya egweta iphe-anunu ono; bya ewota okpoga mkpola-ochaa ugbo labo; bya eduta Benjaminu; ẹphe jeshia alị Ijiputu. Ẹphe rwua bya apfuru l'iphu Jiósefu. ¹⁶ Jiósefu humaepo l'ẹphe le Benjaminu swi; ọ sụ onye-ozu ọlo iya: “Duta ndu ono gude la ibe mu. Unu aphua anu terii gude shia ite; kele mu l'unwoke-a e-rigbakwa nri-eswe.”

¹⁷ Nwoke ono bya emee gę Jiósefu pfuru; bya eduta pę lashia l'ulo Jiósefu. ¹⁸ Ndzu wata agụ unwoke ono; kele e dutaru pę je edobe l'ulo Jiósefu. Epe sụ: "Iphe, e gude chiru anyi bya edobe l'eka-a a-bukwaru-a k'okpoga mkpola-ochaa pho, e yephuru anyi azu l'eda le mboku ke mbu pho, anyi byaru pho. O kwa iphe, ocho bu iphe, oo-su l'anyi meru kobe anyi opfu; mee anyi ohu iya; anyi le nkapfu-igara anyi."

¹⁹ Noo ya; epe jepfu onye-ozu Jiósefu l'onu mgbo ulo ono bya asu iya: ²⁰ "Jiko nnajiuphu; g'anyi byaru ogiya ophuu bya azuta nri; ²¹ be anyi lashiaru bya ejerwua l'ulo ndu ije; anyi jeshia atoha eda anyi; bya ejeshia ele enya; okpoga onyemonye nodugbawa l'onu eda iya. Mbụ; okpoga anyi obu hachaepho g'o ha. Nta-a be anyi gudekwa iya wophuta azu. ²² Anyi gudefukwapho okpoga ozo, anyi e-gude zutaba nri. Anyi ta amakwa onye woru okpoga anyi ono yephuru anyi azu l'eda."

²³ O su pę: "G'ehu dukwa unu guu! Ge ndzu ta agushi unu! Oo Chileke unu; waa ke nna unu be yeru okpoga l'eda unu. Mu natakwaru-a okpoga unu ogiya ono." O je atufuta Simiyonu duta byapfuta pę.

²⁴ Onye-ozu Jiósefu duta ndu ono je edobe l'ulo Jiósefu ono; bya ekee pę mini; epe kwoo okpa; bya anu nkapfu-igara pę nri. ²⁵ Epe bya akwakobe iphe, epe gude, epe a-nu Jiósefu-a; mbu iphe, epe a-nu iya me o lwaepho l'eswe; kele epe numaru l'oo l'eka ono be epe e-ri nri.

²⁶ Jiósefu lwaepho unuphu; epe wota iphe, epe shi l'unuphu gude, epe a-nu iya woru nu iya; epe buaru iya iphu l'ali gude phozeru iya. ²⁷ O bya ajiebekpo pę g'ephe du su pę: "'Denu ge nna unu nwoke ogerenya-a, unu pfuru mu opfu iya-a du? ?O dzukwadu-a ndzu?'"

²⁸ Epe su iya: "Onye-ozu ngu, bu nna pę be nokwa-a ndzu; teme ehu dukwa iya pho ree." Epe bya ephoze ishi baaru iya eja.

²⁹ O bya apalia enya bya ahuma nwune iya, bu Benjiaminu, onye ophu nene iya nwukpooru gedegede. O su: "'Bu nwune unu ke nwata, unu pfuru mu opfu iya obu baa?'" O su iya: "Nwa mu; ge Chileke meeru ngu eze-iphe-oma!" ³⁰ Imemini nwune iya ono du iya. Jiósefu tugbua egwegwa; je achọ eka oo-nodu raa ekwa. O bahu le mkpulabo iya je anodu raa ekwa obu.

³¹ O swachaepho iphu; o lufuta ozo; bya egude eka l'obu su g'e wotaru pę nri-a.

³² E doberu Jiósefu nkiya iche; bya edoberu unwunna iya pę nkepę iche; bya edoberu ndu Ijiputu, epe l'iya erigba nri nkepę iche; noo kele ndu Ijiputu be epe le ndu Hiburu te erigbabejedu nri; kele o bu ebyi l'ali Ijiputu. ³³ Ndu ono be e doru; epe gharu Jiósefu iphu; doo pę g'ogerenya pę becharu. A -gbe l'okpara jasụ l'onye ophu bucha nwata. Epe ghachaa enya lee nwibe pę gude goshi g'o du-be pę biribiri. ³⁴ E shiepho le teburu ke Jiósefu hee pę iphe. Oke-iphe ke Benjiaminu gude uzo oke ise kachaa ke ndu ophuu shii. Epe tuko tsoru Jiósefu ria nri; bya angua g'o du pę.

44

Okoro mkpola-ochaa Jiósefu

¹ Noo ya; Jiósefu su onye-ozu ulo iya: "Je akwajishichaaru ndu ono nri l'eda pę; oo epho g'ephe a-du ike vuru be ii-yeru pę; teme l'iyephuchaaru onyemonye okpoga iya azu l'onu eda iya. ² L'iiwota okoro mkpola-ochaa mu ono woru ye l'onu eda onye ke nwata; teme wakwapho okpoga, o gude bya azuta nri." O bya emee gę Jiósefu pfuru iya.

³ Nchi bohuepho; ndu ono tugbua lashia; yee nkapfu-igara pę. ⁴ Epe shi le mkpukpu ono tugbua; ole epe teke atugbu-mihudu le teke Jiósefu suru onye-ozu iya: "Chipyabe ndu ono nta-a; teke i gbaofueru pę pho; su pę: "'Denu g'o nwuru unu gude ejo-iphe pfua ugwo iphe-oma, e meru unu? ⁵ ?Tobudu okoro, nnajiuphu

nwata-a ³¹ humaru l'anyi le nwata ono ta aswidu be oo-nwuhukwa. Anyibe ndu-ozu ngu e-shi nno mee ge nna anyi guru aphu gude ishi ewo iya kpuba l'ali; ³² kele mube onye-ozu ngu no-dokwaru nwata ono l'itumo l'eka nna mu. Mbu le mu suru nna mu le teke mu te eduphutaduru iya ya azu; g'o buru mu be aa-nodu ata uta iya jaswaruro.

³³ "Oo ya bu; jiko ge mube onye-ozu ngu no-chinuru nwata ono l'eka-a buru ohu ngu. Haa nwata ono g'ephe l'unwune iya ndu ophuu swiru lashia; ³⁴ kele-a; ?denu ge mu e-shi lapfu nna mu; m'o buru le nwata ono be anyi l'iya ta aswidu? Jiko te ekwekwa ge mu je ahuma egube aphu, a-tsoru nna mu!"

45

Jiosefu eme g'unwunna iya maru iya

¹ Noo ya; ophu Jiosefu aduedu ike sede onwiya ozo l'ataphu iphe, bu ndu-ozu iya, pfu-kuberu iya nu. O chia mkpu; su: "Unu mee g'onymonye tugbua lufu l'ataphu mu!" A tuko wufu; ophu o duedu onye ephe l'iya nokwadu l'eka ono. Tobudu iya bu; Jiosefu gbete teke ono bya emee g'unwunna iya maru onye ya bu. ² O bya arashikpo ekwa ike k'ophu ndu Ijiputu numaru iya; teme ndibe Fero numakwa iya pho.

³ Jiosefu su unwunna iya ono: "O kwa mbedua bu Jiosefu obu! Mbua-a; ?nna mu nokwadu ndzu to?" Ophu unwunna iya adudu ike ye onu yeru iya; noo kele ndzu rwupyaberu phe l'ataphu iya.

⁴ Noo ya; Jiosefu su unwunna iya: "Unu jiko kpitaru mu ntse!" Ephe kwe hm bya akpitaru iya ntse. O su phe: "O kwa mbedua bu nwanna unu, bu Jiosefu; onye ophu unu reru; e gude iya lashia ali Ijiputu-a. ⁵ Ole g'aphu te jishi unu obu; ophu ehuanodushi egu unu egu l'unu reru mu; noo kele oo ge mu dzoo unu ndzu meru g'o gude Chileke zia mu ge mu vuru unu uzo. ⁶ Okpa-nri mewaru apha labo l'ali-a; teme l'ime apha ise, abya nu be o to dudu onye a-kobe iphe l'ali; ophu o buro k'akpata iphe, shi iya nu. ⁷ Obenu le Chileke ziru mu ge mu vuru unu uzo; k'ophu mu e-me g'awa unu phodu le mgboko; waa ge mu a-dzota ndzu unu l'uzo, du biribiri.

⁸ "Oo ya bu le-a; o to bukwa unubedua ziru mu ge mu bya l'eka-a; o kwa Chileke. Teme o buru iya meru mu onye akpo-zijeru Fero uzo; bya emee mu onye elekota ibe iya l'ophu; waa onye-ishi ndu Ijiputu l'ophu. ⁹ Nta-a bukwa g'unu tugbua egwegwa lapfu nna mu je asu iya le mube nwa iya, bu Jiosefu sukwaru le Chileke mewaru mu nnajuphu ndu Ijiputu l'ophu. G'o lwatashikwa lwapfuta mu; g'o to jekwa akpo upfu; ¹⁰ l'eka oo-buru bu l'ali Goshenu; l'eka oo-no-kube mu ntse; yebedua yee unwegirima ibe iya; waa unwu nwanwa iya; waa aturu iya; waa eswi iya; mewaro iphemiphe, o nwekporu enweru g'o ha. ¹¹ L'oo-buru l'eka ono; mu a-zu iya; noo kele apha ise, egu e-mefua nokwadu l'iphu. Odumeka be okpa-nri a-dapfukwa yebedua yee ndibe iya l'ophu; waa iphemiphe, o nwekporu enweru g'o ha.

¹² "Unubedua humawaru l'onwunu; teme nwune mu Benjaminu humakwapho l'oo mbedua epfu opfu eyeru unu eviya. ¹³ Unu kokotaru nna mu k'egube ubvu, a kwaberu mu l'ali Ijiputu; teme waa k'iphemiphe, unu humakotaru l'onwunu. Unu je egwegwa je edutaru mu nna mu!"

¹⁴ Noo ya; o gbakua nwune iya, bu Benjaminu eka l'olu bya awaa ekwa; Benjaminu bya azukobe iya wata ara ekwa nkiya. ¹⁵ O bya etsutsua unwune iya ono onu g'ephe ha; bya araru ekwa kpua phe. E mecha; ephe l'unwune iya ono wata abo uja.

¹⁶ Noo ya; nzi ono rwuepho l'ibe Fero l'unwunna Jiosefu byaru; ehuanodushi Fero yee ndu-ozu iya g'ephe ha utso. ¹⁷ Fero su Jiosefu: "Pfiaru unwunna ngu su phe g'ephe wota ivu phe tukobe l'eli anu phe gude lashia ali Kenanu ¹⁸ je eduta nna phe; waa ndibe phe l'ophu gude lwapfuta iya. Mu a-nu phe ali Ijiputu eka kachaa ree. Mbu l'oo eguru iphe, shi l'ali ono be ephe a-nodu eri. ¹⁹ Teme l'isukwa phe pho g'ephe

pata ugbo-inya ndu Ijiputu gude pata unwegirima phe; yee unyomu phe; waa nna phe gude bya. ²⁰ Sụ phe g'ephe ta ayoshi oshi k'eku phe; noo kele iphe, kachaa ree l'alị Ijiputu bu nkephe."

²¹ Unwu Ízurelu bya emee nno. Jiófesu bya anụ phe ugbo-inya, du ge Fero pfuru; bya anukwa phe pho nri, ephe e-ri l'ije ono. ²² O bya anuchaa phe uwe òphúú. O be le Benjiaminu; o nụ iya ekpa mkpola-ochaa eto; waa uzo uwe ise. ²³ Iphe, o nuru g'a nụ nna iya bu: Nkapfu-igara iri, e dojiru iphe, kachaa ree le Ijiputu edoji; teme waa ne nkapfu-igara iri, e dojiru ereshi; waa buredi; mewaro iphe ozo, bu iphe, nna iya e-rije l'uzo teke o-nodu abya. ²⁴ Oo ya bu; o zia unwunna iya ono g'ephe tugbua lasha. O sụ phe g'ephe ta swokwa uswo l'uzo.

²⁵ Oo ya bu; ephe shi l'alị Ijiputu tugbua lapfushia nna phe, bu Jiékopu l'alị Kénanu. ²⁶ Ephe sụ iya: "Jiófesu nokwa ndzụ! Mbụ l'oo yebedua bu onye-ishi ndu Ijiputu l'ophu." O tufu Jiékopu ehu; ophu o kwetaduru l'oo eviya. ²⁷ Obenu l'ephe bya atukoepho iphemiphe, Jiófesu pfuru phe pfushikota; o humaepho ugbo-inya, Jiófesu nuru g'e gude bya apata iya; unme lwa nna phe azu l'oru iya. ²⁸ O sụ: "Nta-a be mu kwetawaru le nwa mu Jiófesu nokwadu ndzụ. Mu e-je ahuma iya enya teme mu anwuhu."

46

Jiékopu ala Ijiputu

¹ Noo ya; Ízurelu bya egweta iphe, bu nkiya tugbua. O rwuepho mkpukpu Biye-Sheba bya egweeru Chileke nna iya, bu Ayizaku ngweja.

² Noo ya; Chileke bya epfuru opfu yeru Ízurelu l'enyashi shita l'ophulanya sụ iya: "Jiékopu! Jiékopu!"

O za iya enu. ³ O sụ iya: "Oo mbedua bu Chileke; mbụ Chileke ke nna ngu phe." Sụ: "Ge ndzụ ala Ijiputu ta agushi ngu; noo kele mu e-me ngu g'i buru oha, paru eka l'eka ono. ⁴ Mu e-tsoru ngu je alị Ijiputu; teme mu eduphutakwa ngu pho azu ozo. Teme oo Jiófesu ono gedegede a-nodukpo swiru ngu teke ii-nwuhu."

⁵ Noo ya; Jiékopu paru Biye-Sheba haa tugbua. Unwu Ízurelu bya apata nna phe, bu Jiékopu; waa unwu phe; waa unyomu phe l'ugbo-inya ono, Fero nuru g'e gude pata iya ono. ⁶ Ephe rwutakwapho iphe-edobe phe; waa eku, ephe setaru l'alị Kénanu. Jiékopu yee oshilokpa iya l'ophu lasha Ijiputu. ⁷ O bya edutakwapho unwu iya nwoke; waa unwu nwanwa iya nwoke; waa unwu iya nwanyi; waa unwu nwanwa iya nwanyi. O tuko iphe, bukota awa iya l'ophu rwuta gude lasha Ijiputu.

⁸ Waa epha unwu Ízurelu, laru alị Ijiputu baa; mbụ Jiékopu; yee oshilokpa iya: Rúbenu, bu okpara Jiékopu.

⁹ Unwu ke Rúbenu bu Hanoku; waa Palu; waa Hezuronu; waa Kami.

¹⁰ Unwu ke Simiyonu bu Jimelu; waa Jiaminu; waa Ohadu; waa Jiakinu; waa Zoha; teme waa Shawulu; onye o nwuru; mbụ nwanyi, shi l'alị Kénanu.

¹¹ Unwu ke Lívayi bu Geshonu; waa Kohatu; teme waa Merari.

¹² Unwu ke Jiuda bu Eru; waa Onanu; waa Shela; waa Pérezu; waa Zera. Eru waa Onanu tuko nwushihuwa l'alị Kénanu. Unwu Pérezu bu Hezuronu; waa Hamulu.

¹³ Unwu ke Isaka bu Tola; waa Puwa waa Jiobu; teme waa Shimuronu.

¹⁴ Unwu ke Zebulonu bu Seredu; waa Elonu; teme waa Jahulelu.

¹⁵ Ndu ono g'ephe ha bu unwu, Lii nwutaru Jiékopu le Padanu-Arámu; a -gufukwa Dayina, bu nwa iya nwanyi. Unwu nwa nwoke iya ono yee ke nwanyi du umadzu ukporo l'iri l'eto mkpakota iya.

¹⁶ Unwu ke Gadu bu Zefonu; waa Hagi; waa Shuni; waa Ezubonu; waa Eri; waa Arodi; teme waa Areli.

17 Unwu ke Asha bu Imuna; waa Ishiva; waa Ishivi; teme waa Beraya. Nwune phe ke nwanyi bu Sera. Unwu Beraya bu Heba; waa Malukelu.

18 Ndu ono bu unwu, Zilipa, nwutaru Jiekopu; mbu onye Lebanu kuru nu nwa iya nwanyi, bu Lii g'o buru ohu iya. Iphe, ephedua tukoru du bu umadzu iri l'ishii.

19 Unwu, Rechielu, nyee Jiekopu bu Jiosefu yee Benjaminu. 20 L'ali Ijiputu be Jiosefu no nwuta Manase waa Ifuremu. O buru nwanyi, nwuru Jiosefu unwegirima ono bu Asenatu, bu nwada Potifera onye ishi-uke ndu Onu.

21 Unwu ke Benjaminu bu Bela; waa Beka; waa Ashibelu; waa Gera; waa Nemanu; waa Ehi; waa Roshu; waa Mupimu; waa Hupimu; teme waa Arudu.

22 Ndu ono bu unwu, Rechielu nwutaru Jiekopu. Ephe du umadzu iri l'eno le mkpakota iya.

23 Nwa ke Danu bu Hushimu.

24 Unwu ke Nafutali bu Jiahuzelu; waa Guni; waa Jieza; teme waa Shilemu.

25 Ndu ono bu unwu, Biliha, nwutaru Jiekopu; mbu onye Lebanu kuru nu nwa iya nwanyi, bu Rechielu g'o buru ohu iya. Ephe du umadzu esaa le mkpakota iya.

26 Ndu tso Jiekopu laa Ijiputu; a -gufukwa unyomu unwu iya; mbu ndu ophu bu oshilokpa iya gedegede du umadzu ukporo eto l'umadzu ishii. 27 A -bya eyekobe iya unwu labo ke Jiosefu, a nwutaru Jiosefu le Ijiputu; oshilokpa Jiekopu, laru Ijiputu du umadzu ukporo eto l'iri le mkpakota iya.

28 Noo ya; Jiekopu bya ezifu Jiuda g'o vuru uto jepfu Jiosefu; je eduta iya g'ephe dzuda l'ali Goshenu. Ephe jee jasu l'ali Goshenu obu; 29 Jiosefu byanu edozichaa ugbo-inya iya; bya ejeshia ali Goshenu ge yeke nna iya, bu Izurelu dzuda. O bya egoshi iya onwiya bya agbakwa ya eka l'olu; kukua ya l'olu l'eka ono wata ekwa; raa ya noo odu.

30 Izurelu su Jiosefu: "Ge mu nwuhwaro nta-a; eshi ophu mu gudewaa enya mu ephenebo huma l'i nokwadu-a ndzu!"

31 Noo ya; Jiosefu su unwunna iya; waa ndibe nna iya l'ophu: "Mu e-jepfu Fero je asu iya l'unwunna mu; waa ndibe nna mu l'ophu, shi buru l'ali Kenanu be lwapfutawaru mu nu. 32 Ndu ono bu ndu eche aturu; mbu l'ephe bu ndu azu iphe-edobe; teme waa l'ephe tukowa iphe phe; mecha aturu phe; me eswi phe; mekpoo iphe phe g'o ha rwuta. 33 Teke Fero kuru unu bya asu: '?Bu gunu bu akanya, unu maru esese?' 34 Unu sukwa iya l'unube ndu-ozu iya shikwa teke unu bu nwata buru ndu azu iphe-edobe; egube ge nna unu oche phe shihawaa butaru iya. Oo ya bu l'eeke g'unu buru l'ali Goshenu; noo kele ndu eche aturu du ndu Ijiputu ashi."

47

1 Jiosefu bya jepfu Fero je asu iya: "Nna mu yee unwunna mu; waa aturu phe; waa eswi phe; yee iphe, ephe nweru enweru g'o ha be shiakwa l'ali Kenanu byarwuta Goshenu." 2 O bya ahota unwunna iya ono umadzu ise; bya eduru phe jepfu Fero.

3 Fero bya aja unwunna Jiosefu su phe: "?bu gunu bu akanya, unu maru esese?"

Ephe su Fero: "Anyibe ndu-ozu ngu bukwa ndu eche aturu. O kwapho egube ono bu ge nna anyi oche phe shi bukwaru iya pho." 4 Ephe sukwa iya pho: "Anyi byaru ebutota l'eka-a; noo kele okpa-nri paru eka l'ali Kenanu; ophu aturu anyibe ndu-ozu ngu enwedu eka oo-taje nri. Jiko hanaa g'anyibe ndu-ozu ngu buru l'ali Goshenu."

5 Fero su Jiosefu: "Nna ngu; waa unwunna ngu byapfutaakwaru ngu. 6 Teme ali Ijiputu buwaru ngu be o no l'eka. Hata eka kachaa ree l'ali-a woru nu nna ngu; yee unwunna ngu g'ephe buru. Mbu-a; woru ali Goshenu nu phe g'ephe buru. O -buru l'i maru ndu ophu ejeshi ozi ike l'echilabo phe l'iimee phe ndu a-noduje echeru mu iphe-edobe nkemu."

⁷ Noo ya; Jiósèfu bya eduta nna iya, bu Jiékoṣu; bya eduru jepfu Fero. Jiékoṣu bya agoru onu-oma nu Fero; ⁸ Noo ya; Fero bya asu Jiékoṣu: “I nṓwaru apha ole?”

⁹ Jiékoṣu su Fero: “Apha, mu nṓwaru le mgboko be rwuakwaru ukporo apha ishii l'apha iri. Apha, mu nṓwaru hakwa nwanshii; ole o o epho iphe-ehuka be mu gude ejeje; o nodu eme ge mu ta no-rwu ge ndiche mu phe no-rwuru le mgboko.” ¹⁰ Jiékoṣu bya agoru Fero onu-oma; bya aburu iya atugbu.

¹¹ Oo ya bu; Jiósèfu bya emee ge nna iya; waa unwunna iya buru le Ijiputu. O nu phe ali Ijiputu eka kachaa ree g'ephe buru, bu iya bu ali Ramesesu, bu egube Fero suru g'o mee ya. ¹² Jiósèfu nodu azukwapho nna iya; waa unwunna iya; waa iphe, bukota ndibe nna iya l'ophu le nri. Oo epho g'unwegirima phe habe bu g'onu-bejeru phe nri.

Jiósèfu yeḷe okpa-nri ono

¹³ Nri bvukotawa l'ali ono mgburugburu; noo kele egu ono paru eka. Ali Ijiputu me ali Kenanu toko gbajoshihu; o buru shita l'okpa-nri ono. ¹⁴ Ndu Ijiputu; yee Kenanu toko okpoga, no l'ali phe gude pfu-gbua Jiósèfu aswa nri, ephe zutaru. Jiósèfu vutakota okpoga ono je akube l'ulo Fero. ¹⁵ Okpoga ndu Ijiputu yee Kenanu -bvuepho; ndu Ijiputu lwapfuta Jiósèfu bya asu iya: “Nu anyi nri! ?Denu g'o nwuru anyi a-nodu l'atatiphu ngu nwushihu? Okpoga anyi be anyi kpagbuakwaru le nri.”

¹⁶ Jiósèfu su phe: “Eshi ophu okpoga unu bwuwaru; unu kputajenuru mu iphe-edobe unu; ge mu gude ree unu nri.” ¹⁷ Oo ya bu; ephe nodu akputajeru Jiósèfu iphe-edobe phe; mbu inya phe; me aturu phe; me egu phe; me eswi phe; me nkafu-igara phe. O nodu egudeje nri gbanweta phe iphe-edobe phe; shi nno zukota phe apha ono l'ophu.

¹⁸ Apha k'ono -bvuepho; ephe byapfuta iya l'apha ophu tsotaru iya nu bya asu iya: “Anyi te ewohakwaru gube nnajiuphu anyi iphe l'eshi ophu okpoga anyi bwuwaru; teme iphe-edobe anyi bukotawaru nkengu; nta-a te nwehekwa iphe, anyi e-gude pfua gube nnajiuphu anyi; abudu ishi onwanyi; waa ali anyi kpoloko. ¹⁹ ?Denu g'o nwuru anyi a-nodu l'atatiphu ngu nwushihu; anyibedua l'ishi onwanyi; waa ali anyi? Zua ali anyi; waa ishi onwanyi; gi nuje anyi nri. G'ali anyi buwaruro ke Fero. Teme anyibedua l'ishi onwanyi abukwarupho ohu iya. Nu anyi akpuru iphe-akuku; g'anyi ta nwuhushi; k'ophu ali-a ta abuduru echiegu.”

²⁰ Noo ya; Jiósèfu bya azutakotaru Fero ali Ijiputu l'ophu. Ndu Ijiputu g'ephe ha rekota ali phe; noo kele egu ono shi menuka phe. Ali ono bukotaru ke Fero. ²¹ Jiósèfu mee ndu Ijiputu; shita l'ishi iya ophuu jasu l'ishi iya ophuu ohu. ²² Ali lanu, o zuduru l'ali ono l'ophu bu ali ndu-uke; noo kele o Fero anu phe nri. Teme nri k'ono, Fero eketaje nu phe ono nodu asujeru phe. Noo iphe, meru g'o gude ophu ephe ereduru nkephe.

²³ Jiósèfu su phe: “Eshinu mu zuru unu; waa ali unu ntanu-a nu Fero; wakwa akpuru-iphe, unu a-kobe l'ali baa. ²⁴ Ole unu -kpatachaḡ ya pho; unu keje iya uzo ise nu Fero oke lanu. Uzo eno k'ophuu be unu e-dobe g'o buru ophu unu a-kophu azu l'ali. Teme o bukwaru iya pho be unu; waa ndu unu l'ephe bu; waa unwegirima ibe unu e-rije.”

²⁵ Epe su iya: “I dzoru anyi ndzu! Jiko g'anyi du gube nnajiuphu anyi l'obu! Anyi a-bukpooruro ohu Fero.”

²⁶ Jiósèfu bya eworu ekemu tua l'ali Ijiputu. Teme ekemu ono be eemekwa byasu ntanu-a. O suru l'oke lanu l'uzo ise l'iphe, a kpataru l'opfu be aa-nuje Fero. O buepho ali ndu-uke be ta abudu ke Fero kpoloko.

²⁷ Ndu Izurelu bya eburu l'ali Ijiputu l'ali Goshenu. Epe buru l'eka ono daa eku; bya azua ka l'otu.

28 Jiékoṗu bua l'alì ndu Ijiputu mgbarapha iri l'èśaa; jasụ teke ọ nọ-rwuru mgbarapha ukporo ẹśaa l'apha ẹśaa. 29 O rwujeṣpho Ízureḷu l'anwuhu; o kua nwa iya, bu Jiósefu bya asụ iya: "Ọ -buru l'i yeru mu obu; jiko chìnuru ẹka ye mu l'ehe riaru mu angụ; l'ii-goshi mu l'i yeru mu obu bya aburu onye apfushije ike l'iphe, i pfuru; l'i tii lidu mu l'alì Ijiputu. 30 Mu -nwuhuepho lapfu nna mu oche phẹ; patakwa mu pafu l'alì Ijiputu je elia mu l'ẹka e liru ẹphebedua!"

Jiósefu sụ iya: "Mu e-mekọta g'i pfuru."

31 Ọ sụ iya g'o riaru iya nte l'oo-me iya. Jiósefu bya eriaru iya nte obu. Jiékoṗu zẹ l'iphe-azẹe ya phoze ishi gude baaru Chileke ẹja.

48

Ọnu-ọma, Jiékoṗu ago anụ Manáse; waa Ifuremu

1 Noo ya; o be ujiku lanu; g'iphemiphe ono mechaaru; a bya ezia Jiósefu lẹ nna iya bẹ iphe emekwa. O duta unwu iya ẹphenebo; Manáse; waa Ifuremu gude jeshia. 2 A sụepho Jiékoṗu: "Ọ kwa Jiósefu nwa ngu byapfutaru ngu nta-a." Ọ rọkota ike; bya agbeshi nọdu anọo l'iphe, ọo zeje azẹe.

3 Jiékoṗu sụ Jiósefu: "Chileke, bu Okwoolemka byapfutakwaru mu lẹ Luzu, nọ l'alì Kénanu; bya agoru onu-ọma nụ mu l'ẹka ono; 4 sụ mu: 'Lekwa; mu e-me ngu g'i zùà azùzù; bya emee g'unu dū l'ọtu. Mu e-me ngu g'i buru ọha ẹka ngu; teme mu anụ ngu alì-a g'ọ buru oke-iphe oshilokpa ngu jasụ lẹ tuutuutuu lẹ m̄imiimii.' "

5 Jiékoṗu sụ iya: "Unwegirima labo, i nwutaru l'alì Ijiputu teme mu bya pho; mbu Ifuremu waa Manáse bẹ mu wotaru g'unwu, mu nwuru l'onwomu; egube Rúbenu; waa Simiyonu bu unwu mu ono. 6 Unwu ozo, aa-gbẹ nta-a nwutaru ngu a-buru unwu nkengu. Oke alì ophu ẹphebedua a-hata bẹ e-shi l'ẹka unwune phẹ, bu Ifuremu; waa Manáse. 7 Gẹ mu shi alì Padanu alwa bẹ aphụ jiru mu obu teke Rechielu nwuhuru l'alì Kénanu g'anyi nọkwadu lẹ gbororo lẹ mgboru alì Ifurata. Mu woru iya lia l'aguga uzo; l'alì Ifuratu, bu iya bu Bětulehemu."

8 Ízureḷu hụma unwu Jiósefu bya asụ iya: "Bụ ndu ole baa?"

9 Jiósefu sụ nna iya: "Ọ kwa unwu, Chileke nuru mu."

Ízureḷu sụ iya: "Dutaru mu phẹ gẹ mu goru onu-ọma nụ phẹ."

10 Teke ono bẹ Ízureḷu aphuwaa ragaraga; kele ọ kahwaru. Ọ too phụ-rweedu aphụ-rwe. Jiósefu duritaru iya unwu iya ono ntse; nna iya bya etsutsua phẹ onu; bya anmata phẹ akpa.

11 Ízureḷu sụ Jiósefu: "Mu te eshikwa arikwadu lẹ mu e-mecha hụmaba ngu akpuru-nya ozobaa; Chileke mechaa bya ahaa mu; mu hụmafua unwu ngu yekobe iya."

12 Jiósefu bya eduritaru phẹ lẹ mgboru ikpere nna iya; bya ephureta kpube iphu l'alì. 13 Noo ya; Jiósefu bya esekputa ẹphenebo l'ẹka. Ifuremu bẹ o sekpu l'ekutara; ọ nọdukwanu Ízureḷu l'ekicha; o sekpuru Manáse l'ekicha; ọ nọdu Ízureḷu l'ekutara. O gude phẹ egube ono byakube Ízureḷu ntse. 14 Obenu lẹ Ízureḷu byaru l'agoru onu-ọma nụ phẹ; ọ gbanga ẹka iya ẹphenebo; woru ẹkutara iya byabẹ Ifuremu, bu onye kẹ nwata l'ishi; bya atụ-kobe Manáse, bu okpara ẹkicha.

15 Ọ bya agoru Jiósefu onu-ọma sụ:

"Gẹ Chileke ono,
nna mu oche phẹ,
bu Ébirihamu;
waa Áyizaku tsoru ọzo iya ono
kebe unwegirima-a l'ọma.

Mbụ Chileke ono,
 bụ Onye-nche mu
 e -shi teke a nwuru mu
 byasu nta-a.

16 Oo ya bụ Ojozi-imigwe ono,
 dzotakotaru mu nụ
 l'eka iphe, bụ ejo-iphe,
 byapfutaru mu nụ ono.

G'e kujekwa epha unwegirima-a
 laa l'epha mu;
 waa lẹ ke nna mu oche phe,
 bụ Ébirihamu; waa Áyizaku.

Teme ephe adukwapho l'otu
 lẹ mgboko-a."

17 Jiósẹfu hụmaepho lẹ nna iya woru ekutara tu-kobe Ifuremu l'ishi; ehu gbangahu iya. O je azu nna iya l'eka; g'ọ lofu iya eka l'ishi Ifuremu lota tu-kobe l'ishi ke Manase.

18 Jiósẹfu su nna iya: "Waawakwa nna; o kwa onye k'ogerenya baa! Wokwaru ekutara byabe yebedua l'ishi!"

19 Nna iya jika su iya: "Mu maru-a nno nwa mu; mu maru-a lẹ yebedua be a-jaakwapho buru oha ophu; teme oha ono apakwaapho eka. Obenu lẹ nwune iya ke nwata be a-ka iya shii; teme oshilokpa nkiya be a-buru ikpoto oha." 20 O goru onu-oma nu phe mboku ono su:

"Ndu Izurelu e-gudeje
 epha ngu goro onu-oma su:
 'Ge Chileke mekwaa ngu
 g'i du ge Ifuremu yee Manase.' "

O shi egube ono mee;
 Ifuremu ka Manase shii.

21 Izurelu su Jiósẹfu: "Mu abyaakwa anwuhu; ole Chileke be a-no-kubekwa unu duphu unu azu l'ali nna unu. 22 Ozo bu lẹ-a; mu nuwaru ngu oke ali lanu g'i gude kangoo unwunna ngu ndu ophuu. Ali ono be mu gude ugu-echi waa apfu lwuta l'eka ndu Amoru."

49

Jiekopu ago onu-oma anu unwu iya

1 Noo ya; Jiekopu bya ekua unwu iya; su phe:
 "Unu dzukobe ge mu kooru
 unu iphe, a-nwuru unu
 l'ataphu!

2 Unu dzukobe bya
 angabe nchi;
 unube unwu Jiekopu!
 Unu ngaberu nna unu,
 bu Izurelu nchi!

3 Rubenu; oo gubedua bu
 okpara mu;
 bya aburu ike mu;
 mbu li bu nwa ivuzo,
 mu nwuru teke ike du mu.
 Oo ngu be a kachaa akwabe

ùbvù; bya aburu ngu bẹ
kakọta ọkpehu.

⁴ Eshinu ìinoduje atụ kpereree
g'akpara-mini l'eme iphe,
erwubeduru ngu nụ;
bẹ ị tii kaedu ndu ọphuu shii;
noo kele ị zẹru l'iphe-azẹe
nna ngu;
mbụ je eworu iphe,
mu azeje azẹe merwua.

⁵ Simiyonu; waa Lívayi
bụ unwune.

Ẹphe egudeje ogu-echi
phẹ emekpa ndu ọzo ẹhu.

⁶ Mu ta abyakwa ayiru l'idzù,
ẹphe achi; ọphu mu abyakwa
anọdu l'echilabọ phẹ;
noo kele ẹphe gude ẹhu-eghu
gbushia nemadzụ;
bya egbubushia oke-eswi
akwara azụ ọkpa k'iwashi.

⁷ G'ẹhu-eghu phẹ vuru ọnu;
noo kele ooghughajẹru
phẹ ẹka.

G'obu-ọku phẹ vuru ọnu;
noo kele ọopanukaje phẹ
ẹka l'ẹhu.

Mu a-chikashi-dzuru phẹ
l'alì Jiékọpu;
mbụ dokashidzuru phẹ
l'alì Ízurelu l'ophu.

⁸ Jiuda; unwunna ngu
a-nọduje ekele ngu ekele.

Ẹka ngu a-zuchaa ndu
ọhogu ngu
l'ẹkpiri kẹ pfulurii.

Unwunna ngu g'ẹphe ha
ephozeru ngu.

⁹ Gube Jiuda bụ nwa oduma
ẹgbara.

Gube nwa mu;
i shiwaa l'ẹka i gbushiru iphe,
i riru lwa.

Nta-a bẹ o gbushiwaru ikpere
zẹ azẹe g'oduma;
mbụ g'akahụ oduma;
?bụ onye sụru iya ekute?

¹⁰ Jiuda ta abụ-buhuduru
eze abụ-buhu; ọphu
mgboro-eze ono abyadụ
alufu iya alufu lẹ mgbaka

- ọkpa; gbiriri jasụ teke onye
 ọ kuru ishi l'ẹka a-bya.
 Ọ -byaephō bẹ ọha l'ophu
 a-ngaberu iya nchi.
 11 Nkapfụ-igara iya bẹ
 oo-libeje lẹ vayinu.
 Nwa nkapfụ-igara iya bẹ
 oo-libeje l'ẹkali vayinu
 ono ọphu mishiru
 mebyi kẹ wọgalaa.
 Ọo-sajẹ uwe iya lẹ
 mini akpuru vayinu.
 Akpuru vayinu ono,
 enwuje kẹ pfuu
 gẹ mee ono bẹ
 oo-gudeje asa
 akpawuru-uwe iya.
 12 Mee e-me; ẹnya
 achaa ya vaa.
 Ẹra-eswi emee;
 eze acha iya phuuphuu.
 13 Zebulun bẹ e-buru lẹ
 mgboru eze-ẹnyimu.
 Aguga ẹnyimu iya a-buru
 ọdu ụgbo-mini.
 Oke alị iya e-jerwu Sayidonu.
 14 Isaka bụ nkapfụ-igara,
 ọkpehu dụ;
 mbụ gude ẹda labọ,
 a nmakoberu iya
 l'okpurukpu zẹ azẹe.
 15 Ọ hụmaephō g'ẹka
 oodzu ike dụ-be ree;
 waa g'alị iya ono dụ-be guu;
 o phozeta nmakota ivu-erwa
 iya jikoru l'ukuvu;
 bya ejeahaa ozi,
 e kebutaru iya g'o je.
 16 Danu bẹ a-nọduje ekpe
 ndu nkiya ikpe,
 pfuru ọto;
 mbụ ẹgube ono,
 ọkpa-ipfu Ízurelu ndu
 ọphuu ekpeje iya phọ.
 17 Danu a-dụ g'agwọ,
 nọ l'aguga ụzo;
 mbụ g'ogiji,
 nọ l'aguga gbororo,
 abụjeru:
 Ọ -taa ịnya l'ichirupfu ọkpa

l'ọ tufu onye agba iya
nụ l'azụ.

18 Gube Chipfu;

mu ele ọnya teke
ji-dzota mu.

19 Gadu be ndu ọ-lwua-ọlaa

a-dapfu;
ọle ọoghakobe chipyabe
phe.

20 Asha be a-ọdu akọ

ọkpobe nri.

Nri, ọo-ọdu akọ bu nri,

atsọ uto,
gbaru ndu eze l'eriri.

21 Nafutali bu ele,

agbaphe g'ọ du iya.

Ọonwuje nwa,

ama ntumatu.

22 Jiósefu bu vayinu,

amije ntumatu;
ọ bu vayinu,
nọ-kube mgboru ẹka
mini du,
amije mebyi shii.

Ekali iya baa uba tuko

igbulọ sweta.

23 Ndu ọgba-apfu gude

ẹhu-eghu byapfuta
iya ọgu.

Ephe gbaru iya apfu;

shi nno mekpaa ya ẹhu.

24 Ọle apfu iya keerupho

jingujingu g'o keru;
teme e mee ọkpu ẹka iya;
o shihu ike.

Ọ buru shita l'ike k'onye bu

Ọkalibe ke Jiékọpu;
mbu onye ono,
bu onye-nche;
waa onye mgbobuta ke
Ízurelu.

25 Onye ike ono shi l'ẹka bu

Chileke ke nna gube Jiósefu,
bu onye eyejeru ngu ẹka;
mbu onye ono,
bu Ọkwoolemka,
bu onye emejeru ngu
iphe-oma.

Oomejeru ngu iphe-oma

ophu shi l'imigwe;
bya emekwaru ngu

pho iphe-oma ophu shi
le mini ime-ali.

Teme o buru iya bu onye
egudeje nwa;
waa eche nwa era meeru
ngu iphe-oma.

²⁶ Onu-oma ophu nna ngu
goru ngu kakwa k'oke-ubvu
ndiche shii;
mbu l'o kakwa iphe-oma
ophu ubvu,
shi teke ndiche noduta
anuje shii.

G'iphe-oma ono g'o hakota
bukwaru ke Jiosifu;
mbu g'o bukotakwaru ke
yebe onye ono,
a hofutaru l'echilabo
unwune iya dobe iche ono.

²⁷ Benjaminu bu ejo-nkuta-osa,
egu alabushi akurepho.

O -rwua l'utsu l'o gbua iphe taa.
O -rwua l'uzenyashi l'o kee iphe,
o lwutaru l'ogu."

²⁸ Ndu ono bukota okpa-ipfu Izurelu ephe n'iri l'ebo. Teme iphe ono bukotaru iphe, nna phe pfuru yeru phe teke o goru phe onu-oma. O gorerupho onyenonu onu-oma, rwuberu iya nu.

Anwuhu Jiekopu

²⁹ Noo ya; o bya ekeru ekpe nu phe su: "Mu abyawaa alapfu ndiche mu phe. Unu likwa mu l'eka e liru nna mu phe l'ogba, no l'ali Efuronu, bu onye Hetu. ³⁰ Ogba ono yele ali ono no l'ali Makupela ono, no le mgboru Mamure l'ali Kenanu; be Ebirhamu zutaru l'eka Efuronu onye Hetu dobe; g'o buru eka ee-lije odzu. ³¹ O buru eka ono be e liru Ebirhamu; yee nyee ya, bu Sera; teme e likwapho Ayizaku; yee nyee ya, bu Ribeka l'eka ono; teme mu bya elia Lii l'eka ono. ³² Ali ono yee ogba, no iya nu be a zuru ndu Hetu."

³³ Jiekopu keghechaepho ekpe nu unwu iya; bya aze-zeta aze; tua unme ikpazu; o buru iya alapfu ndiche iya phe.

50

¹ Jiosifu bya apata onwiya tua l'eli nna iya; kwaru ekwa kpua ya; bya etsutsukwaa ya pho onu. ² Noo ya; Jiosifu bya ezia ndu dokinta, ejeru iya ozi g'ephe dozia odzu nna iya, bu Izurelu g'o to rehu. Ndu dokinta ono bya edozia odzu ono egube ono. ³ O buru ukporo abali labo be ephe gude dozia odzu ono; tee ya mmanu, g'o to rehu. E mecha; ndu Ijiputu bya akwaa ekwa iya ukporo abali eto l'abali iri.

⁴ Eswe akwakwa iya -bvupho; Jiosifu su ndu-ozu Fero: "O -buru le mu du unu l'obu; unu pfiaru Fero su iya ⁵ le nna mu mekwaru; mu riaru iya nte su le ya abyawaa anwuhu; ole ge mbedua jekwa elia ya l'ilu, o turu doberu onwiya l'ali Kenanu. Oo ya bu ge mu jenu je elia nna mu; ge mu alwaphuta azu."

⁶ Fero su iya: "Tugbua je elia nna ngu l'eka o pfuru g'i riaru iya nte l'ii-je elia ya."

⁷ Oo ya bu; Jiófěfu tugbuna jeshia eli nna iya. Ndu ozi Fero g'ephe ha tuko wufu tsoru iya. Ndu bu ogerenya l'ibe Fero; waa ndu bu ogerenya Ijiputu l'ophu; ⁸ teme waa ndibe Jiófěfu l'ophu; waa unwunna iya; me ndu bukpuo ke nna iya g'ephe hakota. Unwegirima ibe phe me iphe-edobe phe be ephe hakotaru l'ali Goshenu. ⁹ Ugbo-inya; me ndu agba l'inya be ephe l'ephe swikwapho. Ephe dukpuo igwerigwe tuko swiru.

¹⁰ Ephe rwua aka eechije bali le Atadu, no le mgboru enyimu Jiordanu; ephe raa ekwa iya rashia ya ike. Jiófěfu bya anodu l'eka ono kwaa nna iya ono ujiku esaa. ¹¹ Ndu Kėnanu, bu l'eka ono numaepho ekwa aphu, aara le mgboru aka eechije bali le Atadu; ephe su: "Ndu Ijiputu ataswibejekwa okpoma raa ekwa aphu." Noo iphe ono meru g'o gude e kua aka ono, no-kube enyimu Jiordanu ono "Abelu-mizuremu".

¹² Noo ya; unwu Jiokpu mee g'o suru g'ephe mee. ¹³ Ephe pata iya je l'ali Kėnanu je elia ya l'ogba, no l'ali Makupela le mgboru Mamure, bu aka Ebirhamu zataru Efuronu onye Hetu g'o buru aka ee-lije odzu; yee ali, tso iya nu. ¹⁴ E lichaepho nna iya; Jiófěfu lwaphuta azu l'ali Ijiputu; yee unwune iya; mewaro ndu ozo, tso iya je eli nna iya ono.

Jiófěfu epfu opfu oma eyeru unwunna iya

¹⁵ Unwunna Jiófěfu humaepho le nna phe nwuhuwaru; ephe su: "O -buru le Jiófěfu be iphe, anyi meru iya-a eghukwadu egu be oo-pfukwa anyi ugwo iya."

¹⁶ Noo ya; ephe zia ozi g'e je ezia Jiófěfu su iya: "Nna ngu byakwa l'anwuhu bya atua ekemu-a su: ¹⁷ 'Unu e-pfuru Jiófěfu le mu arwokwa iya arworwo g'o gukwaaru unwunna iya nvu l'eka ephe mesweru iya; ye l'iphe-eji, ephe meru; kele o kwa ejo- iphe be ephe meru iya.' O bukwanuru iphe, anyi arwo ngu nta-a bu gi gunaa nvu l'emeswe, anyibe ndu-ozu Chileke nna ngu mesweru ngu." Ephe zichaepho Jiófěfu ozi ono; o wata ekwa.

¹⁸ Unwunna iya tugbukwapho wu-pfu iya je adaa kpurumu l'atatiphu iya bya asu: "Iilena l'anyi tukoakwaru buru ohu ngu."

¹⁹ No iya; Jiófěfu su phe: "Ge ndzu ta agushi unu; kele o to budu mu bu Chileke. ²⁰ O bu eviya l'unu chiru idzu g'unu mee mu ejo- iphe; obenu le Chileke meru iya; o bya aburu iphe-oma; k'ophu e shi egube ono dzota ndzu ndu du igwe, bu iya bu iphe, nwuru nu-a. ²¹ Oo ya bu ge ndzu ta agushi unu. Mu a-nodua anu unu nri; unu l'unwegirima unu." O bya emee ya; o doo phe enya l'ehu te eghudu iya egu; bya epfuru opfu-oma yeru phe.

Anwuhu Jiófěfu

²² Jiófěfu buru l'ali Ijiputu; yee ndibe nna iya l'ophu. O noru ukporo apha ise l'apha iri; ²³ bya ahuma nwanwa unwu Ifuremu. Teme Jiófěfu hetakwapho unwu Makiya, bu nwatibe Manase l'utapfu iya teke a nwuru phe.

²⁴ Noo ya; Jiófěfu su unwunna iya: "Mu abyaakwaa anwuhu. Ole mu maru le Chileke e-mecha bya eyeru unu aka dufuta unu l'ali-a; duta unu laphu azu l'ali, Chileke kweru Ebirhamu; waa Ayizaku; waa Jiokpu ukwe iya ono; bya eria nte yeru phe iya ono." ²⁵ Jiófěfu mee g'unwu Izurelu riaru iya nte. O su phe: "Mu maru le Chileke e-mecha bya eyeru unu aka. O -rwua teke ono; unu chitakwa okpu mu gude lufu l'eka-a."

²⁶ Oo ya bu; Jiófěfu nwuhu g'o nochuerupho ukporo apha ise l'apha iri. E dozia odzu iya g'o to rehu; bya eye iya l'okpoko-odzu dobe l'ali Ijiputu.

Ekwo Awufu

Mkpamehu ndu Izurelu

¹ Waa epha unwu Izurelu, tso Jiekopu laa ali ndu Ijiputu baa. Onyemonye dutaru ndibe iya lashia eka ono. ² Rubenu; waa Simiyonu; waa Liviayi; waa Jiuda; ³ waa Isaka; waa Zebulun; waa Benjaminu; ⁴ waa Danu; waa Nafutali; waa Gadu; waa Asha. ⁵ Oshilokpa Jiekopu tukoru du ukporo umadzu eto l'umadzu iri. Jiosefu nohawaa anono l'ali ndu Ijiputu.

⁶ Tobudu iya bu; Jiosefu yee unwunna iya g'ephe ha; waa ogbo k'ono tukowa nwushihukota. ⁷ Ole ndu Izurelu azushiele-a; bya abarahu. Epe zushiru kwatakpo paa eka apaa; k'ophu epe tukoerupho ali ono sweta.

⁸ Noo ya; onye eze ophuu, bu onye ta amadu ke Jiosefu amama ophu bya aburu eze le Ijiputu. ⁹ Noo ya; o su ndu ali iya: "Unu lenu le ndu Izurelu akaakwa anyi shii k'ophu epe e-mechaa ka anyi okpehu. ¹⁰ Unu byakwa g'anyi kwaberu phe enya. Odumeka be epe a-kabakwa evuvu. O -buru l'a nonyaru; ogu daa be epe e-tsokwaru ndu ohogu anyi bya etsoo anyi ogu; gbado eka-a lashia."

¹¹ Oo ya bu; ndu Ijiputu bya ahota nemadzu; mee phe udumali; su g'ephe kebutaje ndu Izurelu g'ephe je ozi mkponwu-ehu. Epe bya akpu mkpukpu Pitomu; waa mkpukpu Ramesesu g'o buru mkpukpu eka Fero e-dobeje iphe. ¹² A -ka phe akpa eh; epe agbe ka azushi ka lotu dzuru ekameka. Ndu Ijiputu kabakporo ats u ndu Izurelu ebvu; ¹³ bya akabakporo eme g'ephe jeje ozi mkponwu-ehu. ¹⁴ Epe kpabe phe ozi; gude mee ndzu phe buru phe aph; mee g'ephe yoshi eja buloku. Teme epe aghakwa pho eja mini; mewaro ozi, no-gbua l'egu phe. Iphe, bukota ozi, ndu Ijiputu kebutaru phe g'ephe je bukotaru ozi mkponwu-ehu.

¹⁵ Eze ndu Ijiputu su unwanyi, eswije ndu Hiburu ime, epha phe bu Shifura; waa Puwa: ¹⁶ "Unu -nodu eswi unwanyi ndu Hiburu ime m'ephe nodu anwu nwa; epe -nwue ya pho; unu nyoje phe. O -buru nwoke; unu gbuje iya; teke o bu nwata nwanyi; unu hajekwa iya g'o nodu ndzu!" ¹⁷ Obenu le ndu eswije ime ono ats Chileke ebvu; ophu epe emejedu iphe ono, eze Ijiputu ziru phe ono. Epe nodu ahaje nwa-nwoke; epe anodu ndzu. ¹⁸ Noo ya; Eze ndu Ijiputu bya ekuko ndu eswije ime ono; bya asu phe: "Bu gunu be unu meru iphe, du egube-a? Bu gunu kparu iphe unu ahaje unwegirima unwoke; epe anodu ndzu?"

¹⁹ Unwanyi eswije ime ono su Fero: "Ti madu l'unwanyi Hiburu ta adudu ge ke ndu Ijiputu. Okpehu du phe. O nodu abujeru; ndu eswije ime -bya abyarwuta eka ono; epe ezedawaa."

²⁰ Oo ya bu; Chileke meeru ndu eswije ime ono iphe-oma. Ndu Izurelu nodu evu; bya akakporo aka lotu. ²¹ Chileke mekwapho g'unwu ndu eswije ime ono ka lotu; kele epe ats iya ebvu.

²² Noo ya; Fero bya ataru ndu nkiya g'ephe ha ekemu su: "O -buru le ndu Hiburu nwuru nwa; o -buru nwoke; g'e jeje echie ya lenyimu Nayilu! Teke o bu nwanyi l'a haa ya g'o nodu ndzu!"

2

Anwunwu Mosisu

¹ Noo ya; nwoke, shi l'ónulo Lívayi bya alúta nwanyị, shikwapho l'ónulo Lívayi. ² Nwanyị ono bya atsúta ime; bya nwúa nwa nwoke. O húmaepho lẹ nwata ono manúkaru mma; o hee ya l'edomi ónwa ẹto. ³ O ñonyaa; ophu o dúedu ike domikọta iya edomi. O bya egbuta ẹ̀jì gude kpaarụ iya nkata; bya echia ya urwa mbekee. O bya ekuru nwata ono ye l'ime nkata ono; pata je edobe l'aguga ẹnyimu Nayìlu ẹka ẹ̀jì zeru. ⁴ Nwune iya nwanyị bya eje apfuru ụzenya g'ọ maru iphe, l'e-eme nwata ono.

⁵ Noo ya; nwa Fero kẹ nwanyị jeshia awụ ẹhu l'ẹnyimu Nayìlu ono. Yẹle unwumboko, ejeru iya ozi swiru tuko eje l'aguga ẹnyimu ono. O húma nkata ono g'ọ nọ l'ime ẹ̀jì ono; bya ezia ohu iya nwamgboko g'ọ je ewotaeduru iya ya. ⁶ O kpúhaa ya; bya ahuma nwata ono. Nwata ono nọdu ara ẹkwa; imemini iya dú iya. O sụ: “O kwa nwa onye Hiburu bẹ o bụ!”

⁷ Nwune nwata ono kẹ nwanyị sụ nwatibe Fero ono: “?Bụ gẹ mu je ekuaru ngu nwanyị Hiburu, e-heru ngu nwata ono?”

⁸ O sụ iya ngwa; g'ọ jenu. Nwamgboko ono tughua je ekua nene nwata ono. ⁹ Nwada Fero sụ ne nwata ono g'ọ kuta nwata ono je ehofutaru iya; gẹ ya pfua ya ugwo. Noo ya; nwanyị ono bya ekuta nwata ono je eheahaa. ¹⁰ Nwata ono vutaepho; o duta iya dulaaru nwatibe Fero ono; o buru nwa iya. O woru iya gwa Mosisu; kele o suru l'ọo nwata, ya gutaru lẹ mini.

Mosisu agba ala Midiyanu

¹¹ Noo ya; o rwua ujiku lanu gẹ Mosisu vutachaaru; o jeshia ahuma ndu nkiya l'eka ono, ephe eje ozi mkponwu-ẹhu ono. O húma onye Ijiputu ẹka oochi onye Hiburu iphe, bụ onye lanu l'unwunna iya. ¹² O bya achika ẹnya ibe k'ẹbo ẹbo; ophu o dúdu onye o húmaru. O chigbua onye Ijiputu ono bya egude eja kpamia ya. ¹³ O -rwua lẹ nchitabohu iya; o tughbukwa ozo je ahuma ndu Hiburu umadzu labo ẹka ephe alwu ogo. O sụ onye ophu achọ opfu: “?Denu g'ọ nwuru iichi onye Hiburu ibe ngu iphe?”

¹⁴ Onye k'ono sụ iya: “?Bụ onye meru ngu onye-ishi; waa onye-ikpe anyi? Tọo ? iimewaa g'i gbua mu g'i gburu onye Ijiputu pho?” Noo ya; ndzụ gahaa Mosisu; o rịa sụ: “Iphe-a, mu meru-a bẹ a -gbẹ madzuchawaru nu.”

¹⁵ Fero numaepho iphe ono bya emeahaa g'ọ gbua Mosisu. Mosisu gbafulu l'ibe Fero gbaru lashia alì ndu Midiyanu je eburu. O jerwua bya anodu anọo l'aguga welu. ¹⁶ Noo ya; onye uke ndu Midiyanu nweru unwumboko esaa. Ephe bya lẹ welu ono bya ekuta mini ye l'iphe, eeyejeru anu mini g'aturu ibe nna phẹ ngua. ¹⁷ O nweru ndu ozo, eche aturu, byaru bya achifu phẹ. Noo ya; Mosisu gbalihu bya eyetaru phẹ ẹka; kuta mini doberu aturu phẹ.

¹⁸ Unwumboko ono lapfuepho nna phẹ, bụ Ruwelu; o sụ phẹ: “?Denu g'ọ nwuru unu lwaru egwegwa egube-a ntanu-a?”

¹⁹ Ephe sụ iya l'o nwekwaru nwoke Ijiputu, nafutaru phẹ l'eka ndu eche aturu ndu ophu. Teme o bya esetafukwapho mini doberu aturu phẹ; o ngua.

²⁰ O sụ unwada iya: “?Denuhunu nwoke obu? ?Bụ gunu kparu iphe, unu paru iya haa? Unu je ekua ya g'ọ bya eria nri.”

²¹ Mosisu kweta; yee nwoke ono buru. Nwoke ono bya ekuru nwa iya nwanyị, bụ Zipora kee Mosisu; o luru. ²² Zipora bya eyeru iya nwa nwoke. Mosisu gwa ya Geshomu; noo kele Mosisu suru: “Mu bụ onye lwaru alwalwa l'alì ndu ohozo.”

²³ A ñonyakpoepho; eze ndu Ijiputu nwuhu. Ndu Ízurelu nọdu atsụ pfupfupfu; echi mkpu; ara g'e yeru phẹ ẹka l'iphe-ẹhuka ono, ephe eje l'abubu ono, ephe bụ ohu ono. Ẹkwa ono, ephe ara ono rwua Chileke nchị. ²⁴ Chileke numa ude ono, ephe atsụ ono; bya anyata ogbandzu ephe lẹ Ẹbirhamu; waa Áyizaku; waa Jiékọpu. ²⁵ Chileke bya aghaa ẹnya; lee ndu Ízurelu; bya ariahaa oriri ẹhu phẹ.

3

Ọku, l'enwu l'irwu oshi

¹ No iya; Mosisu nọdu eche aturu Jieturo, bu nna nyee ya; bya aburu onye uke ndu Midiyanu. O -rwua ujiku lanu; o chita aturu ono gude jeshia eka du enya l'echiegu. O jee jasụ o jerwua l'ubvú Horebu, bu iya bu ubvú Chileke. ² O buru l'eka ono be Ojozi Chipfu gude ọku, enwu l'irwu oshi hee ya l'atatiphu. Mosisu huma l'oku ono enwu l'irwu oshi ono; obenu l'o to tsupyashidu iya. ³ Oo ya bu; Mosisu su: "Ge mu bya ejekubeekwa iphe owa-a ntse; mbu iphe owa-a, tufuru ehu, anwu nu-a; ge mu maekwaru iphe, kparu iphe, oku ono te etsupyashidu irwu ono."

⁴ Chipfu humaeпо l'o kpiritawaru ntse g'o lerweta enya; Chileke shi l'irwu ono kua ya oku su: "Mosisu! Mosisu!"

Mosisu za enu; su: "Wakwa mu no l'eka-a."

⁵ Chileke su iya: "Ta kpiritabaekwaru ntse ozobaa! Yefu akpokpa ngu; noo kele eka ono, i pfuru ono bu ali, du nsọ." ⁶ Su iya: "O kwa mbedua bu Chileke ke nna ngu; buru Chileke ke Ebirhamu; buru Chileke ke Ayizaku; bya aburu Chileke ke Jiekopu." Mosisu numae ya pho; o wohaa iphu; kele ndzu ele Chileke enya wataru iya agugu.

⁷ To budu iya bu; Chipfu su: "Mu humawaru iphe-ehuka, ndibe mu eje l'ali ndu Ijiputu. Mu numawa mkpu, ephe echi su g'a dzota phe l'eka ndu udumali; teme iphe-ehuka, ephe eje rwuwa mu l'ehu. ⁸ Oo ya bu le mu byawaru ge mu nafuta phe l'eka ndu Ijiputu; duru phe laa l'ali, du ree; bya adu shii; mbu ali mini era-eswi; waa manu-enwu jiru ke pyimu pyimu; mbu l'ali ndu Kenu; waa ndu Hetu; waa ke ndu Amoru; waa ke ndu Perezu; waa ke ndu Hevu; teme waa ke ndu Jiebusu. ⁹ Nta-a be mkpu, ndu Izurelu echi rwuwaru mu le nchi; teme mu humawaa ge ndu Ijiputu gude akpa phe ehu. ¹⁰ Oo ya bu; le nta-a be mu ezi ngu g'i jefu Fero je edufuta ndibe mu, bu ndu Izurelu l'ali Ijiputu!"

¹¹ Mosisu su Chileke: "?Bu onye be mu bu k'eje apfuru Fero l'iphu; je edufuta ndu Izurelu l'ali Ijiputu?"

¹² Chileke su iya: "Mu e-swiru ngu eswiru. Teme waa iphe-ohubama, ii-gude maru l'oo mbedua ziru ngu ono baa: I -dufutaepho ndu ono le Ijiputu be unu a-baru mube Chileke eja l'ubvu-a."

¹³ Mosisu su Chileke: "O -bukwanuru le mu jefuru ndu Izurelu je asu phe: 'Chileke ke nna unu phe zikwaru mu ge mu byapfuta unu.' Ephe -jikwanua mu su: '?Epha ngu aza gunu?' ?Bu gunu be mu e-yeru phe onu?"

¹⁴ Chileke su Mosisu: "Mu bu onye mu bu. Iphe, ii-pfuru ndu Izurelu bu l'oo mbedua, bu Chipfu ziru ngu g'i byapfuta phe."

¹⁵ Chileke sukwapo ge Mosisu su ndu Izurelu: "Oo Chipfu, bu Chileke ke nna unu phe; mbu onye bu Chileke ke Ebirhamu; buru Chileke ke Ayizaku; bya aburu Chileke ke Jiekopu be ziru ngu g'i byapfuta phe. Noo epha mu bu ono jasụ le tuutuutu le mimiimii. Epha ono be ogbo me ogbo e-gude maru mu."

¹⁶ "Tugbu je ekuko ndu bu ogerenya le Izurelu; su phe le Chipfu, bu Chileke ke nna unu phe; byapfutaru ngu; mbu onye ono, bu Chileke ke Ebirhamu; buru Chileke ke Ayizaku; bya aburu Chileke ke Jiekopu. Waa iphe o pfuru baa: 'Mu lewaru unu enya; huma egube iphe, eeme unu le Ijiputu. ¹⁷ Mu kwewaa ukwe le mu e-dufuta unu l'iphe-ehuka, unu eje le Ijiputu; duru unu laa ali ndu Kenu; waa ke ndu Hetu; waa ke ndu Amoru; waa ke ndu Perezu; waa ke ndu Hevu; teme waa ke ndu Jiebusu; ali, mini era-eswi; waa manu-enwu aso gborogboro.'

¹⁸ "Ndu bu ogerenya Izurelu be a-ngaberu ngu-a nchi. Oo ya bu; gubedua unu le ndu bu ogerenya atuko swiru jefu eze ndu Ijiputu je asu iya: 'Chipfu, bu Chileke

ndu Hiburu be byapfutakwaru anyi. Hanaa anyi g'anyi jee ije ujiku eto; lufu l'echiegu je agwaa Chipfu, bu Chileke anyi.' ¹⁹ O le mu makwaru-a l'eze ndu Ijiputu te ekwedu g'unu je; gbahaa l'e meru iya l'okpehu. ²⁰ Oo ya bu le mu a-machi aka mu; gude iphe, du biribiri, mu e-me le Ijiputu nua phe chiipfu. Iphe ono -mechaepho be oo-kwechaa haa unu g'unu lashia.

²¹ "Mu e-me ge ndu Izurelu-a du ndu Ijiputu l'obu; k'ophu bu; unu -lashiepho; unu ta agbaduru aka. ²² Nwanyi, nonu a-su onye obutobu iya; ozoo nwanyi, bu l'ulo iya g'o nu iya iphe, e meru le mkpola-ochaa; waa ophu e meru le mkpola-ododo; waa uwe, unu e-ye unwegirima unu. Oo ya bu unu eshi nno kwaa iphe ndu Ijiputu l'okwata gude lashia."

4

Iphe-ohumalenya, Mosisu e-me

¹ Mosisu su: "?O -bukwanuru l'ephe te kwetaduru iphe, mu pfuru; ozoo l'ephe te ekwedu ngaberu mu nchi; su l'oo aka le Chipfu ta abyapfutaduru mu-e?"

² Oo ya bu; Chipfu ja ya; su: "?Bu gunu be i gude l'aka ono?"

O su iya l'o kwa mgboro.

³ Chipfu su iya: "Togboedu iya l'ali!"

O togbo iya. O gho agwo. O ye okpa l'oso. ⁴ Chipfu su iya: "Machia aka gude iya le mgbodzu!" Mosisu bya amachia aka; zu agwo ono. O nodu iya l'aka; gho-zia buru mgboro g'o shi buru. ⁵ Chipfu su iya: "Mee iphe-a gude mee g'ephe kweta le Chipfu, bu Chileke ke nna phe; mbu onye ono, bu Chileke ke Ebirhamu; buru Chileke ke Ayizaku; bya aburu Chileke ke Jiekopu be byapfutaru ngu nu."

⁶ Chipfu byakwa asu Mosisu ozo: "Nwua aka le mkputepho ngu!" Mosisu bya eworu aka ye le mkputepho. O wofutashia aka; ekpenta nmawa iya aka swokoswoko; aka chahwa iya roboo.

⁷ Chileke su iya: "Ngwa; yephu iya azu le mkputepho ngu!" Tobudu iya bu; Mosisu bya eyephu aka iya azu le mkputepho iya ono. O wofutashia ya; ekpenta ono mishihuwa; mbu aka dukotawa iya g'ehu iya ibe iya ophuu du.

⁸ Noo ya; Chipfu su: "O -buru l'ephe te ekwetadu nkengu; ozoo l'ephe ta angabeduru ngu nchi l'iphe-ohumalenya ke mbu pho be ephe e-kweta-a k'eba-a.

⁹ Obenu o -buru l'ephe te ekwetaduru; ozoo l'ephe ta angabeduru ngu nchi l'iphe-ohumalenya labo-a; je ekuta mini l'enyimu Nayilu; bya awushi l'ali okponku. Mini ono, i kutaru l'enyimu ono a-gho mee l'ali aka ono."

¹⁰ Mosisu su Chipfu; "Oowaa Nnajiuphu; mu ta amakwa g'aasaje opfu. Eshikpoo le mbu bya aduru nta-a, iipfu eyeru mube onye-ozu ngu-a be mu buepho onye epfu deneshii bya aburu onye epfu l'onu oku."

¹¹ Chipfu su iya: "?Bu onye meru onu nemadzu? ?Bu onye emeje nemadzu l'oda nkuchi; ozo onu kpurukudukuu? ?Bu onye emeje nemadzu l'ophu uzo; ozoo g'o tsua ishi? ?Tobudu mbedua, bu Chipfu? ¹² Ngwa je! Mu e-yetaru ngu-a aka g'i pfua opfu; bya ezikwa ngu pho iphe, ii-pfu."

¹³ Obenu le Mosisu suru: "Jiko Nnajiuphu mu; zia ya ro onye ozo g'o jee."

¹⁴ Noo ya; Mosisu mee; eh u ghuaaa Chipfu egu. O su Mosisu: "?Nwune ngu, bukwanu Eronu, bu oshilokpa Livayi-e? Mu maru le yebedua maru g'eepfu opfu. O noakwa l'uzo aka oobya ngu ndzuta. Ozo bu l'obu a-tso iya utso shii me o -huma ngu. ¹⁵ Ii-pfuje yeru iya; karu iya iphe, oo-pfu. Mu a-nodua eyeru unu n'eba aka l'epfu opfu; teme o buru mbedua a-nodu ezije unu iphe, unu e-meje. ¹⁶ Oo Eronu be e-pfuchitajeru ngu opfu l'atatiphu ndu Izurelu. Mbu l'oo-duepho g'o bu yebedua

bụ onu ngu. Teme l'i dọe ya phọ g'i bụ Chileke. ¹⁷ Olee ọo g'i gude mgboro-a, i gude l'eka-a; k'ophu ii-gude iya meje iphe-ohumalenya-a."

Mosisu ala azu le Ijiputu

¹⁸ Oo ya bu; Mosisu bya ejepfu Jieturo, bu ogo iya bya asu iya g'o haa ya ge ya jepfu ndibe phe l'ali ndu Ijiputu je amaru ?ephe no-dzukwaduru-a ndzu?

Jieturo kweta bya asu iya g'o tokwa ehu.

¹⁹ Teke ono be Chipfu nohawa l'ali ndu Midiyanu; su Mosisu: "Tugbua laphu azu l'ali ndu Ijiputu; noo kele iphe, bu ndu ono, shi achọ ndzu ngu ono nwushihuchawaru." ²⁰ Oo ya bu; Mosisu bya eduta nyee ya; waa unwu iya; ephe no-koru l'eli nkapfu-igara. O bya ewota mgboro Chileke ono gude l'eka; o buru phe ala ali Ijiputu.

²¹ Chipfu su Mosisu: "I -laepho Ijiputu; tukokwa iphe, du biribiri ono, mu yeru ngu l'eka g'i mee ono mekota l'iphu Fero. Olee mu a-kpochi iya okpoma akpo-chi; k'ophu o too kwedu aha ndu ono g'ephe la. ²² Iphe, ii-pfuru Fero bu le mube Chipfu suru l'oo Izurelu bu okpara mu. ²³ Mu pfuwaru ngu su g'i haa okpara mu ono g'o tugbua; k'ophu oo-je abaru mu eja. I -jika l'i tii hadu iya g'o tugbua be mu e-gbukwa okpara nkengu."

²⁴ Noo ya; o rwua l'uzo eka ephe kwaru; Chipfu byapfuta Mosisu bya emeahaa g'o gbua ya. ²⁵ Zipora wota mkpuma, atsụ nkọ; bya ebuta akpapyi nwa iya bya edenyi Mosisu l'okpa su iya: "Nta-a be anyi lwaru l'ehu mee." ²⁶ Oo ya bu; Chipfu haa ya. Teke ono, Zipora suru l'ephe lwaru l'ehu mee be iphe, oorwu eka bu k'ebu ubvu.

²⁷ Chipfu su Eronu g'o je l'echiegu je agba Mosisu ndzuta! Oo ya bu; Eronu gbapfu Mosisu l'ubvu Chileke; je anma iya akpa. ²⁸ Mosisu bya akokotaru Eronu iphemiphe, Chipfu ziru iya g'o je epfua; wakwapho k'iphe-ohumalenya ono, Chileke suru g'o meshia ono.

²⁹ Mosisu yee Eronu bya ekukota ndu bu ogerenya Izurelu g'ephe ha. ³⁰ Eronu bya atuko iphemiphe, Chipfu pfushiru Mosisu pfukotaru phe. O bya emee iphe-ohumalenya ono l'iphu ndu Izurelu; ³¹ ephe kweta. Oo ya bu; ephe numaepho le Chipfu akpa ishi phe; teme waa l'o humawaru iphe-ehuka, ephe eje; ephe phozeta baaru Chileke eja.

5

¹ E mechaa; Mosisu yee Eronu jepfu Fero bya asu iya: "Waa iphe, Chipfu, bu Chileke ke Izurelu epfu baa: 'Haa ndibe mu g'ephe je abooru mu iphe l'echiegu!' "

² Fero su: "?Bu onye bu Chipfu k'ophu mu a-ngaberu iya nchi; haa ndu Izurelu g'ephe tugbua? Su: Mu ta amakwa Chipfu; ophu mu ahakwa ndu Izurelu g'ephe tugbua."

³ Ephe su iya: "Chileke ndu Hiburu byapfutakwaru anyi. Jiko hanaa g'anyi wuru je l'echiegu jee ije ujiku eto je egweeru Chipfu, bu Chileke anyi ngweja. Odumeka be oo-gudekwa iphe-ememe; ozoo ogu-echi gbushia anyi."

⁴ Obenu l'eze ndu Ijiputu kuru Mosisu yee Eronu; su phe: "?Bu gunu kparu iphe unu jeru je achifuta ndu ono l'ozi, ephe eje? Ngwa; unu tugbua laphu azu l'ozi unu!"

⁵ O sukwapo: "Unu lewaro ya! Nta-a be ndu Izurelu hawaa igwerigwe; teme unu gbẹ bya akposhiaha phe ozi, ephe eje!"

⁶ O buru mboku ono kwapho be Fero kuru ndu udumali; waa ndu-ishi l'ozi ndu Izurelu; su phe: ⁷ "Unu ta anujehe ndu Izurelu eswa, ephe e-gude yoo eja! G'ephe jeje achọ eswa chita l'onwophe! ⁸ Olee g'unu mekwaa phe g'ephe yotaje iya g'o dzua ole, ephe shiwaa ayotaje iya. Unu te egbubotakwa iphe l'eja ole, ephe shi ayotaje. Ephe bu ndu enyiru; o buru iphe ono meru g'o gude; ephe nodu echi mkpu su g'a

haa phe g'ephe je egweeru Chileke phe ngweja. ⁹ Unu kabaa phe akpabe ozi; k'ophu uzo k'eje angabe nchi l'asulasu ta adueduru phe."

¹⁰ Tɔbudu iya bu; ndu udumali; waa ndu-ishi l'ozi ono bya asu ndu Ízurelu: "Waa iphe, Fero pfuru baa. O suru g'a ta nujehe unu eswa. ¹¹ G'unu jeje achita iya l'onwunu l'eka unu humaru iya. Ole ozi unu be e tee gbubotakwa iphe me nanu." ¹² Oo ya bu; ndu Ízurelu gbakashihu tsoru ali ndu Ijiputu l'oplu cholahaa eswa, ephe e-vuta gude bya ayɔ eja obu. ¹³ Ndu udumali chiahaha phe kpabekpabe; su phe: "Ngwa! Unu yota-dzua eja ole, unu shi ayotaje ujiku lanu teke pho, e shi evutajeru unu eswa pho!" ¹⁴ Ndu udumali Fero bya echiahaa ndu-ishi l'ozi ndu Ízurelu ono iphe; mbu ndu ono, ephe hotaru dobe g'ephe letaje ndu Ízurelu enya ono; su phe: "?Bu gunu kparu iphe, unu ta ayɔ-dzuduru eja unu unyaphu waa ntanu-a; g'unu shi ayɔ-dzujehawa iya?"

¹⁵ Ndu-ishi l'ozi ndu Ízurelu ono bya awuru jepfu Fero; su iya: "?Bu gunu be iime anyibe ndu-ozu ngu egube-a? ¹⁶ Ndu ozi ngu be e te vutajeduru eswa; teme a sukwaplo g'anyi yoo eja. A nodu echi ndu-ozu ngu iphe; l'eka o gbɛ buru ndu nkengu be o shi l'eka."

¹⁷ Fero su: "Oo ke mmanu ono, unu no ono meru iphe; unu pfuoharu g'a haa unu g'unu je egweeru Chipfu ngweja. ¹⁸ Ngwa! Unu tugbua nta-a je eje ozi, unu eje. E tee vutabaeduru unu eswa. Ole mkpakɔ bukwa g'unu yota-dzujee eja ole, unu shi ayotaje!"

¹⁹ Ndu-ishi l'ozi ndu Ízurelu gbɛ teke ono maru l'ephe nmaru l'agaga g'ephe numacharu l'e tee gbubotaduru iphe l'eka ole, ephe shi ayotaje ujiku ophu. ²⁰ Ephe lufutaeplo l'ibe Fero; ephe huma Mosisu; waa Erɔnu l'eka ephe pfuru echeru phe. ²¹ Ephe su: "Ge Chipfu lekwa enya l'iphe-a, unu meru-a; kpee unu ikpe iya! Kele unu kpataru; anyi duchawanu Fero yee ndu-ozu iya ashɔ. Nta-a be unu wowaru mma ye phe l'eka g'ephe gbushia anyi."

Chileke ekwe ukwe adzo ndu Ízurelu

²² Mosisu jepfu Chipfu bya asu iya: "Oowaa Nnajiuphu! ?Bu gunu kparu iphe, iime ge ndu-a jee egube iphe-ehuka-a? ?Bu iphe, i zidoru mu baa? ²³ Eshi teke mu jepfucharu Fero je egude epha ngu pfuru yeru iya be o wotaru iphe-ehuka, du egube-a nmakobe phe l'ishi. Ophu o to dudu iphe, i meru me nanu gude dzota ndu nkengu."

6

¹ Noo ya; Chipfu su Mosisu: "Nta-a be ii-humanu-a iphe, mu e-me Fero. Kele oo okpehu mu be mu e-gude mee l'o haa phe; mbu l'oo okpehu mu be mu e-gude mee l'o chifu phe l'ali iya."

² Chileke sukwaplo Mosisu: "Oo mbedua bu Chipfu. ³ Mu heru l'iphu Ebirihamu; bya ehee l'iphu Ayizaku; hekwaapho l'iphu Jiékɔpu; karu phe l'epha mu bu Chileke, bu Okalibe-kangokotaru-nu. Obenu l'epha mu ono, bu Chipfu be mu te emeduru g'ephe maru. ⁴ Anyi l'ephe bya agbaa ndzu le mu a-nu phe ali ndu Kenuanu eka ephe shi buru ge ndu lwaru alwalwa. ⁵ Ozo bu le mu numawaru ude, ndu Ízurelu atsu; mbu ndu ono, ndu Ijiputu meru ohu ono. Mu nyata ogbandzu mu ono.

⁶ "Oo ya bu; unu su ndu Ízurelu le-a: Oo mbedua bu Chipfu; oo mu a-nafuta unu l'ozi mkponwu-ehu ono, ndu Ijiputu meru; unu nodu eje ono. Mu e-me g'unu nweru onwunu; g'unu ta abuhuru ohu phe. Mu a-machi eka mu dzota unu; bya emeshia iphe, du biribiri gude nu phe aphu. ⁷ Mu e-me; unu aburu ndibe mu; mu aburu Chileke unu. Oo ya bu g'unu amaru l'oo mbedua, bu Chipfu bu Chileke unu;

bya aburu onye nafutaru unu l'ozu mkponwu-ehu ono, ndu Ijiputu meru; unu nodu eje ono. ⁸ Mu e-duta unu je l'alị ono, mu paliru eka mu imeli ria nte le mu a-nu Ebirhamu; waa Ayizaku; waa Jiékpóu ono. Mu a-nu iya unu g'ọ buru okiphe unu. Oo mbedua bu Chipfu."

⁹ Mosisu bya eje ezia ya ndu Izurelu; obenu l'ephe te eyeduru iya onu; noo kele meji tofuwaru phe; teme ozi mkponwu-ehu, ephe eje l'eka ono mewaru; o refu phe l'ehu.

¹⁰ Chipfu su Mosisu: ¹¹ "Je epfuaru Fero, eze ndu Ijiputu g'ọ haa ndu Izurelu g'ephe tugbua lufu l'alị iya."

¹² Mosisu su Chipfu: "Ọ -buru le ndu Izurelu ta angabeduru mu nchi; ?bu ishi gunu be Fero e-gude ngaberu mu nchi ge mu bu onye epfu l'onu oku-a?" ¹³ Noo ya; Chipfu bya epfuaru Mosisu yee Eronu opfu ehuru ndu Izurelu; waa opfu ehuru Fero, bu eze ndu Ijiputu; su phe g'ephe dufuta ndu Izurelu l'alị ndu Ijiputu.

Oshilokpa Mosisu waa Eronu

¹⁴ Waa ndu-ishi l'enya-unuphu ibe nna phe.

Unwu ke Rubenu, bu okpara Izurelu bu Hanoku; waa Palu; waa Hezuronu; waa Kami. Ndu k'ono bukota okpa-ipfu Rubenu.

¹⁵ Unwu ke Simiyonu bu Jiemelu; waa Jiaminu; waa Ohadu; waa Jiakinu; waa Zoha; teme waa Shawulu, nwa, nwanyi shi Kenanu nwutaru. G'ephe ha bukota okpa-ipfu Simiyonu.

¹⁶ Epha unwu Livayi le g'e deru phe l'ekwo bu: Geshonu; waa Kohatu; teme waa Merari. Livayi noru ukporo apha ishii l'apha iri l'esaa.

¹⁷ Unwu Geshonu l'enya-unuphu l'enya-unuphu phe bu Libuni; waa Shimeyi.

¹⁸ Unwu Kohatu bu Amuramu; waa Izuha; waa Heburonu; waa Uzelu. Kohatu noru ukporo apha ishii l'apha iri l'eto.

¹⁹ Unwu Merari bu Mahuli; waa Mushi. Ono bu okpa-ipfu Livayi le g'e deru iya l'ekwo.

²⁰ Amuramu bya alua nwune nna iya, bu Jiokebedu. O nwutaru iya Eronu; waa Mosisu. Amuramu noru ukporo apha ishii l'apha iri l'esaa.

²¹ Unwu Izuha bu Kora; waa Nefegu; teme waa Zikiri.

²² Unwu Uzelu bu Mishelu; waa Eluzafanu; teme waa Sitiri.

²³ Eronu bya alua Elisheba, bu nwatibe Aminadabu ke nwanyi; bukwarupho nwune Nashonu ke nwanyi. Elisheba ono nwutaru iya Nadabu; waa Abihu; waa Eleyaza; teme waa Itama.

²⁴ Unwu Kora bu Asiru; waa Elukana; teme waa Abiyasafu. Ndu k'ono bu oshilokpa Kora l'ipfu l'ipfu.

²⁵ Eleyaza nwa Eronu bya alua onye lanu l'ime unwegirima unwanyi ibe Putelu; o bya nwutaru iya Finehasu.

Ndu ono bukota ndu-ishi unuphu ibe Livayi l'ipfu l'ipfu.

²⁶ Oo buru Eronu; yee Mosisu ono be Chipfu suru g'ephe dufuta ndu Izurelu g'ephe hakota l'alị Ijiputu! ²⁷ O bukwaru phe pho be bu ndu pfuru Fero, bu eze ndu Ijiputu k'edufuta ndu Izurelu l'alị ndu Ijiputu. Oo kwapho Mosisu yee Eronu lanu ono be o bu.

Erону bu onu, epfuchiru Mosisu

²⁸ Noo ya; teke ono, Chipfu pfuru yeru Mosisu l'alị ndu Ijiputu ono ²⁹ be o suru iya: "Oo mbedua bu Chipfu. Zikota Fero, bu eze ndu Ijiputu iphemiphe, mu ziru ngu."

³⁰ Obenu le Mosisu suru Chipfu: "Eshi ophu mu epfu l'onu oku; ?denu ge Fero e-mekwanu ngaberu mu nchi?"

7

¹ Oo ya bu; Chipfu su Mosisu: "Huma le mu mewaru ngu; i du Fero ge Chileke. Nwune ngu Eronu bu onye a-noduje epfuchiru ngu opfu. ² Pfukotakwa iphemiphe, mu pfuru ngu. Nwune ngu Eronu bu iphe, oo-pfuru Fero bu g'o haa ndu Izurelu g'ephe lufu l'ali iya. ³ Obenu le mu a-kpo-chi Fero okpoma. Mu e-mee iphe-ohumalenya; waa iphe-ohubama, du igwerigwe l'ali Ijiputu; ⁴ ole o to byadu angaru unu nchi. O buru teke ono be mu e-byi ndu Ijiputu aka l'ehu; meshia iphe, du biribiri gude nua phe aphu; dufuta ndibe mu, bu ndu Izurelu g'ephe hakota le Ijiputu. ⁵ Ndu Ijiputu be a-maru l'oo mbedua bu Chipfu me mu machiepho aka mu byia Ijiputu; bya edufuta ndu Izurelu l'echilabo phe."

⁶ Mosisu yee Eronu bya emee ge Chipfu ziru phe. ⁷ Mosisu nowaru ukporo apha eno; Eronu nowa ukporo apha eno l'apha eto teke ephe jeru je epfuru opfu nu Fero.

Mgboro Eronu ghoru agwo

⁸ Chipfu su Mosisu yee Eronu: ⁹ "O -buru le Fero suru unu g'unu mee iphe-ohumalenya gude goshi iphe, unu epfu; l'i su Eronu g'o woru mgboro iya togbo l'atatiphu Fero! O -togboe ya pho; l'o ghoo agwo."

¹⁰ Oo ya bu; Mosisu yee Eronu bya ejepfu Fero je emekota ge Chipfu ziru phe. Eronu togbo mgboro iya ono l'iphu Fero; yee ndu-ozii iya; o ghoo agwo. ¹¹ Fero bya ekukoo ndu mmamiphe; waa ndu emeje omamanshi. Ndu jibya ndu Ijiputu ono shi l'omamanshi ephe emeje mekwaapho nno. ¹² G'ephe ha byaru atogbochaa mgboro nkephe l'ali; o ghoshia agwo; ole ke Eronu bya atuko mgboro nkephe lwekota. ¹³ Ole obu Fero kpo-chileru-a; ophu o kwedu ngaberu phe nchi; ge Chipfu pfuru pho.

Mini ghoru mee

¹⁴ Noo ya; Chipfu su Mosisu: "Fero be okpoma kpoakwaru mkpolanu. O jikaakwaru le ya ta ahadu ndu Izurelu g'ephe tugbua. ¹⁵ Jepfu Fero l'utsu m'o jeje l'enyimu. Nodu l'aguga Nayilu kwaberu iya; l'i wota mgboro ono, shi ghoo agwo pho gude l'eka. ¹⁶ L'i su iya le Chipfu, bu Chileke ke ndu Hiburu zikwaru ngu g'i bya asu iya g'o haa ndibe iya g'ephe tugbua; je a-baru iya eja l'echiegu. Ophu i kwedu byasu nta-a. ¹⁷ L'i su iya: 'Wakwa iphe, Chipfu pfuru baa: "Shita l'iphe-a, be ii-shi maru l'oo yebedua bu Chipfu. Mube Mosisu e-woru mgboro ono, mu gude l'eka ono chia le mini Nayilu. Mini ono agbanwee buru mee. ¹⁸ Ema, nokota le Nayilu a-nwushihukota. Enyimu ono eshihu ke swiswisi. Ndu Ijiputu ta adudu ike angu mini, shi iya nu." ' "

¹⁹ Chipfu su Mosisu: "Pfuaru Eronu g'o wota mgboro ono, o gude l'eka machia le mini, nokota l'ali ndu Ijiputu. G'o maa ya l'enyimu enyimu; waa le nggele nggele; waa l'okpuru okpuru; waa l'iphe, bu o-che-mini g'ephe tukochaa gbanwee buru mee. Mee a-tukoru ekameka sweta l'ali Ijiputu; mbu lufuchaa l'iphe, bu iphe, aado mini; ndu ophu a pyiru apyipyi; me ndu ophu a kpuru akpukpu."

²⁰ Mosisu yee Eronu bya emee pho ge Chipfu ziru phe. O bya eworu mgboro iya malia l'atatiphu Fero; yee ndu-ozii iya; bya echia ya l'enyimu Nayilu. Mini, du l'enyimu ono tukoe pho gbanwee buru mee. ²¹ Ema, nokota le Nayilu nwushihukota. Mini ono shihuepho ke swiswisi; k'ophu bu le ndu Ijiputu ta adudu ike ngua mini, shi iya nu. Mee ono tuko ekameka sweta l'ali ndu Ijiputu.

²² Ndu jibya ndu Ijiputu ono shi l'omamanshi ephe emeje mekwaapho nno. Oo ya bu; Fero kpo-chile-a obu iya g'o kpo-chiru iya. Ophu o to ngabeduru Mosisu yee Eronu nchi; mbu egube ono, Chipfu pfuhawaru ono. ²³ O ghakobe bya alaphushia azu l'ibe iya. Ophu iphe ono erwukpodaru iya nu l'ehu. ²⁴ Ndu Ijiputu bya agwoshia

obvu l'aguga Nayilu; eka ephe acho mini, ephe a-ngu. Noo kele mini enyimu ono ta adudu k'angungu.

Mbara byaru ogu

²⁵ A noepho ujiku esaa e -shi teke Chipfu byiru eka l'enyimu Nayilu;

8

¹ Chipfu su Mosisu: "Jepfu Fero je asu iya: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Haa ndibe mu g'ephe laa; k'ophu ephe a-baru mu eja. ² O -buru l'i jikaru g'ephe ta lash; mu egude mbara bya ogu l'ali ngu l'ophu. ³ Mbara a-tuko enyimu Nayilu sweta; kposhihu bya akuru l'ibe ngu; kuru l'ime eka ikwaje; kuru l'oma iphe-azee ngu; kuru l'ulo ndu-ozu ngu; kuru l'ibe ndu ali ngu l'ophu; kuru l'onu epfu, eeshijeru ngu ite; waa l'ochi, eegudeje agwo iphe, e gude emeru ngu buredi. ⁴ Mbara ono a-noduje apfu-kogbaa ngu l'ehu; waa l'ehu ndu ali ngu; me l'ehu ndu-ozu ngu l'ophu."

⁵ Chipfu su Mosisu: "Pfuaru Eronu g'o wolia mgboro iya ono; maa l'enyimu enyimu; waa le ngele ngele; waa l'okpuru okpuru; mee ge mbara dzuru ali Ijiputu."

⁶ No iya; Eronu bya amachia eka le mini, nokota l'ali ndu Ijiputu. Mbara wufuta bya edzuru ali ndu Ijiputu. ⁷ Ndu jibya ono shi l'omamanshi ephe emeje mekwaapho nno. Ephe mekwarupho; mbara wubata l'ali Ijiputu.

⁸ Fero kua Mosisu waa Eronu bya asu: "Unu pfuru yeru Chipfu g'o wofuru mu le ndu ali mu l'ophu mbara-a; ge mu ahaa ndibe unu g'ephe je agwaa Chipfu."

⁹ Mosisu su Fero: "Ubvù, mu akwabe ngu bu g'i pfua teke mu e-pfuru nuru ngu Chileke; waa ndu-ozu ngu; waa ndu ali ngu; k'ophu mbara ta aduedu ngu l'ehu; me l'ibe ngu; a -gufu ndu ophu no l'enyimu Nayilu."

¹⁰ Fero su: "Oo echele."

Mosisu su: "G'o du g'i pfuru; oo ya bu; g'i shi nno maru l'o to dudu onye du ge Chipfu, bu Chileke anyi. ¹¹ Mbara ono a-ha ngu; haa ibe ngu; haa ndu-ozu ngu; haa ndu ali ngu. Eka ephe a-phoduepho kpoloko bu l'enyimu Nayilu."

¹² Oo ya bu; Mosisu yee Eronu lufuepho l'iphu Fero; Mosisu bya araku Chipfu le ke mbara ono, o meru; o bya ogu l'ali-eze Fero ono. ¹³ Chipfu bya emeeru Mosisu iphe, o rworu iya. Mbara ono nwushihukota l'ulo; waa l'oma-unuphu; waa l'egu. ¹⁴ A bya akua phe l'ikpo l'ikpo. Ali ono l'ophu shihu ke swiswiswi. ¹⁵ Obenu le Fero humaerupho le mbara ono ta aduedu; o woru okpoma iya kpochia. Ophu o to kweedu angaberu Mosisu yee Eronu nchi ge Chipfu pfuru ono.

Mkpuruumkpu byaru ogu

¹⁶ Oo ya bu; Chipfu su Mosisu g'o pfuaru Eronu g'o machia mgboro iya chia l'urwuku, no l'ali; k'ophu urwuku ono a-gho mkpuruumkpu; dzuru ali Ijiputu l'ophu. ¹⁷ Ephe mee nno. Eronu bya amachia mgboro ono chia l'urwuku, no l'ali. Mkpuruumkpu bya erikpute nemadzu eh; yee anu. Urwuku, nokota l'ali Ijiputu ono mgburugburu bukotaru mkpuruumkpu. ¹⁸ Ndu jibya bya emeahaa g'ephe shi l'omamanshi phe mekwaapho nno. Ophu ephe aduedu ike. Mkpuruumkpu ono tuko eh nemadzu yee anu ripyabe aata.

¹⁹ Ndu jibya ono su Fero: "Iphe-a be eka Chileke dukwa." Obenu le Fero kpochilerua obu iya. Ophu o to kwedu ngabe nchi ge Chipfu pfuru ono.

Ijji byaru ogu

²⁰ Oo ya bu; Chipfu su Mosisu g'o tehu l'onmewa utsu; jepfu Fero me o -jejeepho l'enyimu; su iya l'owa-a iphe, mube Chipfu pfuru baa: "Haa ndibe mu g'ephe laa; je abaarū mu eja. ²¹ O -buru l'i tji hadu ndibe mu g'ephe tugbua be mu e-zikwa ijji g'o tsuru duuduudu; wu-pfuta ngu; wu-pfuta ndu-ozu ngu; wu-pfuta ndu ali ngu;

mekwapho l'ulo ngu l'ophu. Ulo ndu Ijiputu be ijiji e-jikota; etsu duuduuduu; mbu mechaa l'ali eka ephe azoje okpa.

²² “Obenu le mboku ono be mu e-me g'ali Goshenu du iche. Mbu l'eka ndibe mu bu be o to du du ijiji, e-tsu duuduuduu l'eka ono; k'ophu ii-maru le mbedua, bu Chipfu no l'ali-a. ²³ Mu a-kpa oke l'eka ndibe mu yee ndibe ngu no. Iphe-ohumalenyaa e-me echele.”

²⁴ Chipfu bya emee iphe ono. Ijiji tsuru duuduuduu wubata l'ibe Fero; me l'ulo ndu-ozii iya; me l'ali Ijiputu l'ophu. Ijiji ono tukoeppo ali Ijiputu l'ophu mebyishikota.

²⁵ Fero bya ekua Mosisu yee Eronu bya asu phe: “Unu je agwaa Chileke unu obu l'ali eka-a!”

²⁶ Obenu le Mosisu suru: “O to du du ree nno; noo kele iphe, anyi egudeje agwa Chipfu, bu Chileke anyi bu ndu Ijiputu ebyi. O -buru l'anyi gude iphe, bu ebyi l'enya nkephe gwee ngweja; be ephe a-tu-gbukwa anyi le mkpuma! ²⁷ Anyi e-jekwa ije ujiku eto jerwua l'echiegu je egweeru Chipfu, bu Chileke anyi ngweja l'eka ono; egube o turu ekemu su g'anyi mee.”

²⁸ Fero su: “Mu a-ha unu g'unu je egweeru Chipfu, bu Chileke unu ngweja l'echiegu. Ole g'unu te ejenukakwa eka du enya. Ngwa; unu pfuru nuru mu Chileke!”

²⁹ Mosisu su iya: “Mu -lufueppo l'ataphu ngu; mu epfuru nu Chipfu; k'ophu ijiji ono, etsu gbiigbiigbi ono a-ha gube Fero; waa ndu-ozii ngu; teme waa ndu ali ngu. Ole ge gube Fero te egudenupho eregede ozo mee ge ndu Izurelu te je abaru Chipfu eja!”

³⁰ Mosisu shi l'ataphu Fero tugbua; je epfuru nu Chipfu. ³¹ Chipfu bya emee iphe, Mosisu rworu iya. Ijiji ono paru Fero; waa ndu-ozii iya; waa ndu ali iya haa. Ophu o to du du me ijiji lanu, ghuduru nu. ³² Fero bya akpo-chikwapho obu iya ozobaa. Ophu o to kwedu ge ndu Izurelu tugbua.

9

Onwu iphe-edobe

¹ Noo ya; Chipfu su Mosisu: “Jepfu Fero je asu iya: Waa iphe, Chipfu, bu Chileke ndu Hiburu pfuru baa: ‘Haa ndibe mu g'ephe tugbua; je abaru mu eja!’ ² O -buru l'i jikaru g'ephe ta tugbushi; bya esede phe ³ be Chipfu e-gudekwa eka iya zia ejo iphe-ememe; l'o bya atuko iphe-edobe unu gbushia. Mbu l'oo-gbushi inya unu; waa nkafu-igara unu; waa inya-kamelu unu; teme waa eswi unu; waa aturu yee eghu unu. ⁴ Ole Chipfu a-kpa oke l'eka iphe-edobe ndu Izurelu; waa l'eka ke ndu Ijiputu no; k'ophu bu l'o to nwedu anu ke ndu Izurelu me nanu a-nwuhu nu.”

⁵ Chipfu bya epfua teke oo-me iphe ono; su: “Echele be mube Chipfu e-me iphe ono l'ali-a.” ⁶ O -rwua le nchitabohu iya; Chipfu mee ya. Iphe-edobe ndu Ijiputu tuko nwushihukota. Obenu l'o to nwedu ke ndu Izurelu me nanu, nwuhuru nu. ⁷ Fero zia ndu jeru je ahuma l'o to du du iphe-edobe ndu Izurelu me nanu, nwuhuru nu. Obenu le Fero kpo-chileru-a okpoma; ophu o to kwedu ge ndu Izurelu tugbua.

Ejo-onwo byaru ogu

⁸ Oo ya bu; Chipfu su Mosisu waa Eronu: “Unu kpota ntụ, jiru mkpoji eka l'ovokoku; ge Mosisu phekaşia ntụ ono l'imeli l'ataphu Fero. ⁹ Oo-phekaşihu dzuru ali Ijiputu l'ophu g'urwuku; l'o mee; ejo-onwo aphokashiaha nemadzu l'ehu yee anu, bu l'ali ono l'ophu. Ejo-onwo ono efushihu; baaha phe onya.”

¹⁰ Ephe bya ekpota ntụ l'ovokoku; bya apfuru l'ataphu Fero. Mosisu woru ntụ ono phekaşia l'imeli. Ejo-onwo bya atuko nemadzu; yee anu wata aphokashi; baahaa phe onya. ¹¹ Ophu ndu jibya adudu ike pfuru l'ataphu Mosisu; kele ejo-onwo ono

phokwaru phe pho g'o phoru ndu Ijiputu ndu ophu g'ephe ha. ¹² Obenu le Chipfu kpo-chiru Fero obu; ophu o to ngabeduru Mosisu yee Eronu nchi; ge Chipfu pfuru Mosisu ono.

Akamini byaru ogu

¹³ Oo ya bu; Chipfu su Mosisu: "Nmaa ewa l'utsu je apfuru l'ataphu Fero; su iya: Waa iphe, Chipfu, bu Chileke ke ndu Hiburu pfuru baa: 'Haa ndibe mu g'ephe tugbua; je a-baru mu eja. ¹⁴ Odumeka be ogiya be mu e-me g'ejo iphe-ehuka, l'a-lo ngu eka le meji byapfuta ngu; gu le ndu-ozu ngu; yee ndu ali ngu. Oo ya bu g'i maru l'o to dudu onye du ge mbedua le mgboko l'ophu. ¹⁵ Noo kele mu gege amachihawa eka mu gude ejo iphe-ememe gbushia gu le ndu ali ngu; unu achihu le mgboko-a. ¹⁶ Obenu l'iphe, kparu iphe, mu gude haa ngu bu k'ophu mu e-goshi ngu g'okpehu mu habe shii. Oo ya bu g'eepfukashi-dzuru epha mu le mgboko l'ophu. ¹⁷ Obenu l'iigude opfu ehu ndibe mu eku onwongu; jika l'i tji hadu phe g'ephe la. ¹⁸ Egube nta-a echele be mu a-tu ejo akamini egube teke atu-swee l'ali Ijiputu e -shi teke o beberu du byasu ntanu-a. ¹⁹ Zikwaa ozi nta-a g'e je achibata iphe-edobe ngu l'eka iphe e-gbobuta iya; noo kele akamini ono a-tu-gbushikota nemadzu; yee iphe-edobe, no l'egu, a chibataduru unuphu; epe anwushihukota.' "

²⁰ Ndu-ozu Fero ndu ophu atsu Opfu Chipfu ebvu bya emee egwegwa chibata ohu phe; waa iphe-edobe phe l'ime ulo. ²¹ Obenu le ndu agubeduru Opfu Chipfu iphe be haru ohu phe; waa iphe-edobe phe l'egu.

²² Oo ya bu; Chipfu su Mosisu g'o machia eka l'akpaminigwe g'akamini awata adashi l'ali ndu Ijiputu tu-gbushia nemadzu me iphe-edobe; waa irwu, dukotakpo l'ali Ijiputu. ²³ Mosisu machiepho mgboro iya l'akpaminigwe; Chipfu zia egbigwe; yee akamini; o wata adada. Ebemu nodu alo l'akpaminigwe. Chipfu dzee akamini l'ali Ijiputu. ²⁴ Akamini yee oku-egbigwe tuko ghaa eghirigha nodu atu gbaagbaa. Ejo oke pherephere, ha shii; nodu ezi. Mbui l'oo pherephere ono kakota shii le pherephere, zijekporu l'ali ndu Ijiputu e -shi teke e beberu ali ndu Ijiputu du. ²⁵ L'ali ndu Ijiputu mgburugburu be akamini ono tu-gbushikotaru iphemiphe, nokota l'egu; nemadzu me iphe-edobe. O tupyashia iphemiphe, futaru l'egu; bya ezijashicha iphe, bu oshi, du l'egu ezijashi. ²⁶ Eka o tuduru akamini ono kpoloko bu l'ali Goshenu, bu eka ndu Izurelu bu.

²⁷ Noo ya; Fero zia g'e je ekua Mosisu yee Eronu; bya asu phe: "Mu mewaru iphe-eji. Oo Chipfu be iswi du maa; mbedua, bu Fero; waa ndibe mu acho opfu. ²⁸ Pfuru nu Chipfu; noo kele egbigwe ono; yee akamini ono tuta-shiwaru. Mu je a-ha unu g'unu laa; o to gbaeduru g'unu nodukwadu."

²⁹ Mosisu su: "Mu -lufuepho le mkpukpu-a; mu achil-lia eka imeli; pfuru nu Chipfu. Egbigwe adabuhu; igwe atu-buhu akamini. Oo ya bu g'i maru le mgboko-a bu ke Chipfu. ³⁰ Obenu le mu maru-a le gubedua waa ndu-ozu ngu ta atsuadaa Chipfu, bu Chileke ebvu."

³¹ Owu fulakusu; waa balu be akamini ono mebyishichaa; noo kele balu eyeshiwa mebyi; owu fulakusu bukwaduru ige be ootu. ³² Obenu le witi; waa supelutu be o to mebyishiduru; noo l'o to budu teke ono be omije.

³³ Mosisu paru Fero haa; shi le mkpukpu ono tugbua. O bya apaliaru Chipfu eka imeli. Egbigwe; waa akamini tukoru buru ke nyoo; igwe dzebuhu mini l'ali ono. ³⁴ Fero humaephe le mini; waa akamini; waa egbigwe ono buwaa ke nyonyoronyo; o mekwaa iphe-eji ozo. Yebedua yee ndu-ozu iya kpo-chikwa obu phe ozo. ³⁵ Okpoma Fero bya akpo-chikwa; ophu o kwedu aha ndu Izurelu g'ephe tugbua, bu iya bu ge Chipfu shihawaa l'onu Mosisu pfua ya.

10

Igube byaru ogu

¹ Noo ya; Chipfu sù Mòsisu: “Jepfu Fero; noo kele mu kpọ-chiru iya obu; kpọ-chia ke ndu-ozì iya; k'ọphu mu e-meshigbaa oke iphe-ọhumalenya, dughbaa biribiri l'echilabọ pẹ; ² k'ọphu unu a-kọru unwu unu; mẹ unwu nwanwa unu gẹ mu gude kpaa ndu Ijiputu ẹhu; tẹme waa gẹ mu gude mee oke iphe-ọhubama nù pẹ. Ọo ya bụ g'unu amaru l'ọo mbedua bụ Chipfu.”

³ Ọo ya bụ; Mòsisu yẹ Erọnu bya ejepfu Fero sù iya: “Waa iphe, Chipfu, bụ Chileke ndu Hiburu pfuru baa: ‘?Bụ teke ole bẹ ijika-beru ewoze onwongu alì l'atatiphu mu? Haa ndibe mu g'ẹphe la; k'ọphu ẹphe e-je abaarù mu ẹja! ⁴ Ọ -buru l'ì jikaru g'ẹphe ta tughbushi bẹ mu e-gude igube bata l'alì ngu echele. ⁵ Ọo-bya atuko alì unu nyinwua; k'ọphu bụ l'ọ tọ dudu ẹka aahuma ọzọ l'alì ono. L'ọ tuko iphe, akamini mebyishiphodoru tapyashikota; mēchaa iphe, bụ oshi, pfuru l'ẹgu unu. ⁶ Ẹphe abya atuko ọlọ ngu; mẹ ọlọ ndu-ozì ngu; mēkpoo alì Ijiputu l'ọphu sweta. Iphe ono bụ iphe, nna ngu; mẹ nna ngu oche pẹ teke ahuma-swee l'alì-a; e -shi teke ẹphe lwaru ẹka-a byasù nta-a.’ ” Mòsisu dakọbe; parù Fero haa; ọ buru iya atughbu.

⁷ Ndu ozi Fero sù Fero: “?Bụ teke ole bẹ nwoke-a a-chi-beru anyi okpu akpọhu? Haa ndu-a g'ẹphe tughua je abaarù Chipfu, bụ Chileke pẹ ẹja. ?Tì madu l'alì ndu Ijiputu bụwaa mkpurupyata?”

⁸ Noo ya; a bya eduphuta Mòsisu yẹ Erọnu azu l'iphu Fero. Ọ sù: “Unu je abaarù Chileke unu ẹja! Ọle ọ bụ; ?bùlajẹ ndu ole e-je?”

⁹ Mòsisu sù: “Anyi l'unwegirima anyi; waa ndu bụ ọgerenya anyi; waa unwu anyi ke nwoke; waa ke nwanyì a-tukokwa swiru; anyi atuko aturu anyi; waa eswi anyi rwuta. Noo kele anyi a-boru Chipfu anyi obo-iphe.”

¹⁰ Fero sù pẹ: “Gẹ Chipfu swikwaru unu eswiru ome ọo ke gẹ mu haa unu g'unu l'unwegirima unu swiru tughua! Nta-a bẹ mu makpọoru l'ọo ẹjo-iphe bẹ unu arì k'ememe. ¹¹ Waawakwa-o; g'ọ buru ndu k'unwoke kpoloko bẹ unu e-rwuta gude je abarù Chipfu ẹja; eshi ọphu ọ bụ iphe ono bẹ unu shi teke-a rwota!” Noo ya; a chifu Mòsisu yẹ Erọnu l'iphu Fero.

¹² Chipfu sù Mòsisu: “Machia ẹka maa l'alì Ijiputu; g'igube wubata l'alì ono bya atuko iphe, futaru l'ẹgu l'alì ono tapyashikota; mbụ iphe, akamini mebyishiphodoru.”

¹³ Ọo ya bụ; Mòsisu bya eworu mgboro iya maa l'alì ndu Ijiputu. Chipfu bya emee; pherephere shi l'uzo ẹnyanwu-awawa wata ezizi. Pherephere ono zikota l'alì ono eswe l'enyashi. A futashia l'utsu; pherephere ono vubatawa igube l'alì ono. ¹⁴ Igube tuko Ijiputu sweta; bya anọpho l'ekameka l'alì ono ke nyimunyimu. Igube teke ekpofutaswe ẹgube ono; tẹme ọphu ọ byadu awubataba l'otu ẹgube ono ọzo. ¹⁵ Ẹphe nyinwuepho alì ono l'ọphu; k'ọphu bụ l'ekameka jihukotaru ke kpakpalu. Ẹphe bya atuko iphe, phoduru nù g'akamini byachaaru tapyashikota; mbụ iphe, rwutakpọoru irwu l'ẹgu; mēchaa akpuru oshi. Ẹkwo oshi; mẹ k'iphe, a kọru l'ẹgu te nwe du mē nanù, phoduru nù l'alì Ijiputu l'ọphu.

¹⁶ Fero bya ekua Mòsisu yẹ Erọnu ẹgwegwa; sù pẹ: “Mu meswewaru Chipfu, bụ Chileke; bya emeswee unu. ¹⁷ Jiko gufuaru mu nvu ugbo lanu ọwa-a; je epfuru nù Chipfu, bụ Chileke unu g'ọ wofuru mu ẹjo iphe-ẹhuka-a!”

¹⁸ Mòsisu parù Fero haa; lufu je epfuru nù Chipfu. ¹⁹ Ọo ya bụ; Chipfu bya agbanwee pherephere ono; mee ya; ọ buru eze pherephere, ha shii, shi l'uzo ẹnyanwu-ariba bya ezikotachaa igube ono g'ọ ha je achiru ye lẹ Eze-ẹnyimu Uswe-uswe. Ọphu ọ tọ dudu mẹ igube lanu, ghuduru l'alì ndu Ijiputu. ²⁰ Ọle Chipfu kpọ-chilerua obu Fero; ọphu o kwedu haa ndu Ízurelu g'ẹphe tughua.

Ọchii byaru ogu

²¹ Noo ya; Chipfu sù Mòsisu g'ò machia ẹka maa l'akpaminigwe; g'ochii bya aso-kpote ẹkameka l'alì ndu Ijiputu. Ochi, e-me g'ekameka gbahù kẹ tsukiribaa. ²² Oo ya bụ; Mòsisu bya amachia ẹka maa l'akpaminigwe. Alì ndu Ijiputu l'ophu gbahukota tsurikitiki; nọ abalì ẹto. ²³ Ophu o dudu onye humaru nwibe iya; teme ophu o dudu onye humaru uzo kẹ g'o shi l'eka o bu kpuriberu; jasù abalì ẹto ono. Obenu lẹ ndu Ízurelu bẹ ìphóró dù l'eka ẹphe bu.

²⁴ Noo ya; Fero kua Mòsisu bya asù: “Unu je abaarù Chipfu ẹja! Unu dutachaa unwanyi me unwegirima unu g'unu swìru! Iphe, unu a-ha kpoloko bụ aturu; waa eswi unu.”

²⁵ Obenu lẹ Mòsisu sùru iya: “Ì-hafukwapho anyi g'anyi gude iphe, anyi e-gude nù Chipfu, bụ Chileke anyi ngweja-akpo-oku; waa ngweja mmanù ozo. ²⁶ Oo ya bụ l'anyi e-rwuta iphe-edobe anyi. A taa hakwa g'ò ka mma l'òo ichiripfu okpa eswi; k'ophu anyi a-harù iphe-edobe ono hata gude baarù Chipfu, bụ Chileke anyi ẹja. Anyi ejerwuduru ẹka ono bẹ anyi ta amadù ndu ophu anyi e-gude baarù Chileke ẹja.”

²⁷ Ole Chipfu kpò-chilerua obu Fero; ophu o kwedu haa ndu Ízurelu g'ẹphe tugbua. ²⁸ Fero sù Mòsisu: “Makwarù onwongu! Gbeshi mu l'iphu! Gẹ mu ta ahumabaekwa ngu ozo l'atatiphu mu. Mbóchi, ì byabaaru apfuru mu l'iphu bẹ ì-nwuhukwa!”

²⁹ Mòsisu sù iya: “G'ò dù nù g'ì pfuru. Mu ta abyabaedu ngu apfuru l'iphu ozobaa.”

11

Mgbu-onwu a-bya ogu

¹ Noo ya; Chipfu sù Mòsisu: “Mu e-gudẹfua oke iphe-ẹhuka lanù byapfuta Fero; yẹle ndu Ijiputu. E -mechaephò bẹ oo-kwechaa g'unu wufu l'eka-a. Teme o -kweephò ono bẹ oo-chifukota unu g'unu ha. ² Pfuaru ndu Ízurelu; g'unwoke pẹ; waa unwanyi pẹ; jepfu ndu obutobu pẹ je asù pẹ g'ẹphe nù pẹ iphe, e meru lẹ mkpòla-ochaa; waa ophu e meru lẹ mkpòla-ododo!” ³ Chipfu bya emee; ndu Ízurelu túbà ndu Ijiputu l'obu; mekwaaphò gẹ ndu-ozì Fero; waa ndu Ijiputu l'ophu kwabẹ Mòsisu l'onwiya eze ùbvù, ha shii.

⁴ Oo ya bụ; Mòsisu sù: “Wakwa iphe, Chipfu epfu baa. O sùru lẹ ya e-gude uzo echi abalì jedzuru alì Ijiputu l'ophu. ⁵ Iphe, bukota ndu bụ okpara lẹ nwoke l'alì Ijiputu bẹ a-nwushihukota nù; a -gbẹ l'okpara Fero, bụ onye nọ l'aba-eze; je akpaa l'okpara nwanyì, bụ ohu, bụ onye egwejeru iya iphe; mekwapho iphe-edobe, e vuru uzo nwua l'ephò ne iya. ⁶ Oke uzu-ekwa, parù ẹka a-tù l'alì Ijiputu l'ophu. Mbù uzu-ekwa, ẹtu iya adujeduru; ophu o byadu l'a-dubaa. ⁷ Obenu l'eka ndu Ízurelu bu bẹ o tọ dudu g'ò ka mma l'òo nkuta bya agbọ ire kpua nemadzu; ozoo anù. Oo ya bụ g'unu amaru lẹ Chipfu kparù oke; dokaha Ijiputu yẹe Ízurelu. ⁸ No teke ndu-ozì ngu-a a-wu-pfuta mu bya ephozeru mu bya asù mu: ‘Unu tugbuwaro-o! Tụkokpoo ndu ndu-unu l'ophu rwuta tugbua-o!’ O -nwuchaephò nno; mu atugbua.” No iya; Mòsisu gude ẹhu-eghu lufu-shia l'iphu Fero.

⁹ Tòbudu iya bụ; Chipfu bya asù Mòsisu: “Fero te ekwekwa angaberu ngu nchì; gẹ mu eshi nno meshia igwerigwe iphe-ohumalenya l'alì Ijiputu.” ¹⁰ Noo ya; Mòsisu yẹe Eronu bya emeshikòta iphe-ohumalenya ono l'iphu Fero. Obenu lẹ Chipfu kpò-chileru-a Fero obu; ophu o to kwedu haa ndu Ízurelu g'ẹphe shi l'alì iya wufu lashia.

12

Obo Ojaghata

¹ Chipfu sù Mòsisu yẹe Eronu l'alì ndu Ijiputu: ² “Onwa-a, a nọ-a; a-bujeru unu onwa mbù l'apha. ³ Pfuaru ndu Ízurelu g'ẹphe ha l'ò -rwua mbòku, onwa-a a-du

l'abalị iri gę nwoke, nonu kputa nwaturu lanu dobe ke yee ndibe iya. ⁴ O -buru le ndibe onye obu hanukaru nwanshii; k'ophu bu le nwaturu ophu paru phe eka; ephe ejepfu ndu kachaa phe ebukube ntse; g'ephe gbaru mgba le nwaturu lanu; m'ephe guchaa onwophe maru ole, ephe du. Unu lee enya le g'onnyemonye a-taberu. ⁵ Anu, unu a-hota l'a-buru anu, gbaru apha; buru okee ya; bya aburu ophu adudu eka iphe mebyiru iya. Unu -eshidu l'aturu hota iya; unu ahota iya l'eghu mmanu. ⁶ Unu leta iya enya gbiriri jasu mboku, onwa-a l'a-du l'abalị iri l'eno. Noo mboku, ndu Izurelu l'ophu e-gbushikota iya g'o ha l'uzenyashi iya. ⁷ Ephe ahuru mee ya nata techaa l'aguga mgbo; waa l'eli oshi-mgbo, nokota l'ulo, ephe no ata anu nwaturu ono. ⁸ Enyashi ono be ephe a-ta anu nwaturu, a huru ahuhu l'oku; yee ekwo oshi, atso ilu; waa buredi, e yeduru iphe, ekoje buredi. ⁹ Unu te eshikwa anu ono eshishi; ebe unu atakwa iya l'oyii. Oo ephe g'unu hushia ya l'oku; mbu ishi iya; me okpa iya; mechaa iphe-ephe iya. ¹⁰ G'o to nwekwa ophu unu a-ha g'o bo nchi. O -buru l'o nweru ophu a haru; o noo futu utsu; unu akpo ya oku. ¹¹ Waa g'unu e-gude taa ya baa: Unu gude akpo tubuta uwe unu; unu eye akpokpa unu l'okpa; bya ewota mgboro unu paru l'eka. Unu ataa ya wobuwobuwobu; kele oo obo Ojehata ke Chipfu.

¹² "Enyashi ono kwapho be mu e-jedzuru ali Ijiputu; gbushigbu iphe, bu okpara nemadzu me iphe-edobe. Iphe, bukpo agwa ndu Ijiputu l'ophu be mu a-nukota chiipfu. O kwa mbedua bu Chipfu. ¹³ Mee ono a-buru iphe-ohubama, e-goshije ulo ophu unu no. Oo ya bu; mu -humaephe mee ono; mu aghata unu. O to nwe du ejo iphe-ememe, e-byi unu eka teke mu a-nodu egbushi ndu Ijiputu ono.

¹⁴ "Mboku ono l'a-buru unu mboku obo-iphe, unu e-gudeje nyata iphe-a. E shi l'ogbo sweru ogbo be unu a-boje iya g'o buru obo-iphe ke Chipfu. Ekemu ono a-du jasu le tuutuutu le mimiimii. ¹⁵ Ujiku esaa be unu a-ta buredi, e yeduru iphe, ekoje buredi. Mboku mbu be unu e-wofukota iphe, ekoje buredi l'ulo unu. Noo kele iphe, bukpo onye taru iphe, e yeru iphe, ekoje buredi; a -gbe le mboku mbu ono jasu le mboku k'esaa ono be ee-bufu le Izurelu. ¹⁶ Mboku ke mbu be unu e-nweru ndzuko, du nsu; bya enwekwarupho ozo mboku k'esaa. G'o to dukwa iphe, unu e-je l'ujiku labo ono; gbahaephe nri, unu e-ri be unu e-shije. Noo iphe, unu e-meje bu ono kpoloko.

¹⁷ "Unu bo obo-iphe buredi, ekoduru ekoko; noo kele oo mboku ono gedegede be mu dufutaru unu g'unu hakota l'ali Ijiputu. Unu boje mboku ono obo-iphe; g'o buru ekemu, a-no jasu l'ojejeje; e -shi l'ogbo sweru ogbo. ¹⁸ L'onwa mbu pho be unu a-taje buredi, e yeduru iphe, ekoje buredi; a -gbe l'uzenyashi mboku, onwa ono du l'abalị iri l'eno jasu l'uzenyashi mboku, o du l'ukporo abali l'abalị lanu. ¹⁹ Ujiku esaa be a ta abyadu ahuma iphe, ekoje buredi l'ulo unu. Onye rikporu iphe, e yeru iphe ekoje buredi be ee-bufu le ndu Izurelu; m'onnye ono bu nlwamulwa; ozo onye a nwuru anwunwu l'ali ono. ²⁰ G'o to dukwa iphe, e yeru iphe, ekoje buredi, unu e-de onu. Eka unu e-buhabe; unu taa buredi, ekoduru ekoko!"

²¹ Tobudu iya bu; Mosisu bya ekuko ndu bu ogerenya Izurelu g'ephe ha; bya asu phe: "Unu tugbu nta-a nta-a; je ahota anu ophu unu le ndibe unu e-gbu gude bo obo Ojehata k'unu. ²² Unu ewota ekwo isopu, du jipfujipfu tsee le mee anu pho, a nakoberu le gbamugbamu pho tee l'eli oshi-mgbo ono; waa l'aguga iya ibe k'ebobu. G'o to nwekwa g'unu ha onye a-lufu etezi jasu l'utsu. ²³ Oo ya bu; Chipfu -jeshiepho egbushi ndu Ijiputu; l'o huma mee, e teru l'eli oshi-mgbo waa l'aguga iya ono; l'o ghata onu mgbo k'ono. O too kwedu ge mgbugbumadzu ono bata l'ulo unu bya egbushia unu.

²⁴ "Unu mejekwa iphe-a g'o buru nsu, a-duru unu l'oshilokpa unu jasu l'ojejeje.

²⁵ Unu -bahuepho l'ali ono, Chipfu a-nu unu ono, bu iya bu iphe, o kweru ukwe iya

ono; unu mejekwa omelali ono. ²⁶ O -buru l'unwu unu jiru unu su: 'Bụ gūnu be unu emedojeru omelali ono?' ²⁷ unu asu phe: 'Oo ngweja egbu anu obo Ojeghata, eegweru Chipfu, bu onye ghataru ulo ndu Izurelu l'ali ndu Ijiputu je egbushia ndu Ijiputu; mbu onye haru unuphu ibe anyi; ophu o gbuduru ndibe anyi.' " Ndu Izurelu -numaepho iphe ono; ephe phozeta; baaru Chipfu eja. ²⁸ Ndu Izurelu bya emee iphe ono; ge Chipfu toru Mosisu yele Eronu okpa iya; o buru egube ono bu g'ephe meru iya.

²⁹ O -rwua l'echi-abali; Chipfu bya egbushia okpara ndu Ijiputu l'ophu; a -gbe l'okpara Fero, bu onye no l'aba-eze; jasu l'okpara onye mkporo, a tu-chiru l'oka-mkporo; wakwapho nwa ivuzo iphe-edobe. ³⁰ Fero; yee ndu-ozu iya g'ephe ha; waa ndu Ijiputu l'ophu tehu l'enyashi. Uzu-ekwa nodu atuwaa l'ali Ijiputu; noo kele o to nwedu ulo, no l'ali ono l'ophu, nemadzu ata nwuhuduru.

Awufu unwu Izurelu le Ijiputu

³¹ Fero bya ekua Mosisu yee Eronu l'enyashi ono; su phe: "Unu gbeshi; unu le ndu Izurelu; jewarọ. Unu paru ndu ali mu haa; tugbuwaro je abaarų Chipfu eja, bu iya bu iphe, unu epfukpo. ³² Unu rwuta aturu unu; waa eswi unu gude tugbua, bu iphe, unu epfu. Ole unu gokwaaru mu onu-oma."

³³ Ndu Ijiputu nodu alwuru ndu Izurelu ulwu g'ephe mee egwegwa lufu l'ali eka ono; kele ephe suru l'odumeka be ephebe ndu Ijiputu a-nwushihukotakwa. ³⁴ Ephe kpota iphe, eegudeje eghe buredi kpojia ochi buredi; gude uwe phe kechia ya; nmakobe iya l'ukuvu; ophu ephe eyeduru iya iphe, ekoje buredi. ³⁵ Ndu Izurelu mee ge Mosisu ziru phe; bya arwokoo ndu Ijiputu iphe, e meru le mkpola-ochaa; waa mkpola-ododo; waa uwe. ³⁶ Chipfu mee; ndu Izurelu tuba ndu Ijiputu l'obu; k'ophu ephe nuru phe iphemiphe, ephe rworu phe. Ephe shi nno kwaa iphe ndu Ijiputu l'okwata gude tugbua.

³⁷ Ndu Izurelu shi le mkpukpu Ramesesu jeshia mkpukpu Sukotu. Unwoke ndu ophu gude okpa eje rwuru ukporo unu mgbo ukporo eto; l'ukporo unu ugbo iri l'ise; a -gufukwa unwanyi waa unwegirima. ³⁸ Ndu ozo, dukwapho igwerigwe tsokwaru phe pho; wakwapho ikpoto iphe-edobe; mbu aturu me eswi. ³⁹ Iphe, eegheje buredi, ephe shi l'ali Ijiputu gude be ephe gude ghee akara, e yeduru iphe, ekoje buredi. Iphe meru g'o gude ophu iphe, ekoje buredi adudu iya bu l'a chifuru phe achifu l'ali Ijiputu; ophu uzo k'akwakobe ke nri, ephe e-ri aduduru phe.

⁴⁰ Iphe, ndu Izurelu noru l'ali Ijiputu bu unu apha l'apha ukporo l'iri. ⁴¹ O -rwuepho le mboku, unu apha l'apha ukporo l'iri ono bvuru gedegede; ndibe Chipfu g'ephe ha, bu iya bu ndu Izurelu; wufukota l'ali ndu Ijiputu. ⁴² Eshi ophu Chipfu nwuru enya l'enyashi ono g'oo-me dufuta phe le Ijiputu be ephebe ndu Izurelu g'ephe ha a-nwujekwarupho Chipfu enya l'enyashi ono gude kwabe iya ubvu; e shi l'ogbo sweru ogbo.

K'eme k'obo Ojeghata

⁴³ Chipfu su Mosisu waa Eronu: "Waa g'unu e-meje k'obo Ojeghata baa:

"G'o to nwekwa nlwamulwa, l'a-taje anu obo-iphe ono. ⁴⁴ Ohu, unu gbataru agbata be unu e-bujeada ubvu; teme l'o taa ya. ⁴⁵ Ole g'onye, byaru abyabya; ozoo onye e beru ozi ba atajekwa iya.

⁴⁶ "Aa-noduje l'ime ulo lanu taa ya. G'o to nwekwa anu obu; ophu ee-gude lufuta etezi. Ophu o dukwa okpu iya me nanu, unu a-nyakwo anyakwo. ⁴⁷ Ndu Izurelu g'ephe ha be a-tukoje bo obo-iphe ono.

⁴⁸ “O -buru l'onye lwaru alwalwa, bu le ndunu be o du ge ya yiru l'obo Ojehata ke Chipfu ono; g'o bushikota ndibe iya ndu k'unwoke ubvu g'ephe ha. Oo ya bu l'o yiwaruro boaha ya g'onye a nwuru l'ali ono. G'o to nwekwa nwoke, ebuduru ubvu, a-ta iya nu. ⁴⁹ Oo ekemu lanu-a duru onye a nwuru anwunwu l'ali-a; bya aduru onye lwaru alwalwa; unu eya tuko buru.”

⁵⁰ Ndu Izurelu g'ephe ha bya emekota iphe, Chipfu pfuru Mosisu yee Eronu. ⁵¹ O buru le mboku ono gededede be Chipfu dufutaru ndu Izurelu g'ephe hakota l'ali Ijiputu.

13

Eye ndu bu okpara l'eka Chileke

¹ Chipfu su Mosisu: ² “Doberu mu okpara unu iche. Iphe-mbu, vu-kporu uzo waa ekpa-nwa l'epho ne iya le Izurelu: me nemadzu me iphe-edobe; bu nkemu.”

³ Noo ya; Mosisu su ndu Izurelu: “Unu nyata ntanu-a; mbu mboku, unu wufutaru le Ijiputu, bu eka unu shi buru ohu. Ntanu-a bu mboku, Chipfu gude okpehu iya dufuta unu. G'o to dukwa onye a-ta iphe, e yeru iphe, ekoje buredi. ⁴ Oo ntanu-a l'ime onwa Abibu-a be unu atugbu. ⁵ Teke Chipfu durwuerupho unu l'ali ndu Kenu; waa ke ndu Hetu; waa ke ndu Amoru; waa ke ndu Hevu; teme waa ke ndu Jiebusu; ali ono, o riburu nna unu oche phe angu le ya a-nu unu; ali, mini era-eswi waa manunenwu jiru ke pyimu pyimu; unu dobejekwa omelali-a l'onwa-a. ⁶ Ujiku esaa be unu a-takota buredi, e yeduru iphe, ekoje buredi. O -rwua le mboku k'esaa; unu abooru Chipfu obo-iphe. ⁷ Unu takotaje buredi, e yeduru iphe, ekoje buredi l'ime ujiku esaa ono. G'o to nwekwa iphe, e yeru iphe, ekoje buredi, aa-huma l'echilabo unu. Teme g'o to dukwa iphe, ekoje buredi, aa-huma l'ali unu. ⁸ Mboku ono be unu a-su unwu unu l'iphe, kparu iphe, unu gude eme iya bu iphe, Chipfu meru unu mboku, unu lufutaru l'ali Ijiputu. ⁹ G'omelali ono bukwaru iphe-ohubama, e byiru unu ge mbo l'eka; dee ya unu g'uri l'iphu; g'e gude nyatajeru unu l'ekemu Chipfu bu iphe, unu a-kpujeru l'onu; kele oo Chipfu ono gude okpehu iya dzota unu l'ali Ijiputu. ¹⁰ Unu meje ekemu-a me o -rwuepho teke emeje iya; apha g'apha.

¹¹ “Chipfu -durwuchaepho unu ali Kenu ono; bya anu eya pho unu g'o riburu iya unu le nna unu oche phe le nte; ¹² bukwa g'unu nuje Chipfu iphe-mbu, vukporu uzo waa ekpa-nwa l'epho ne iya. Anu mbu, bu okee ya, vuru uzo waa ekpa-nwa l'epho ne iya l'iphe-edobe unu a-buru ke Chipfu. ¹³ Iphe, bu nkapfu-igara, vuru uzo waa ekpa nwa l'epho ne iya be unu e-gudeje nwaturu gbata. O -buru l'unu ta agbatadu iya agbata; unu aswikwo ya olu aswikwo. Iphe, bu okpara unu le nwoke be unu a-gbatajekwapho agbata.

¹⁴ “O -be l'ataphu; unwu unu -jia unu su: ‘?Bu gunu be eemedojeru iphe-a?’ Unu su phe: ‘Chipfu gude okpehu iya dufuta anyi l'ali ndu Ijiputu; mbu dufuta anyi l'eka ono, anyi shi buru ohu ono. ¹⁵ Le teke Fero kpo-chiru obu jika le ya ta ahadu anyi g'anyi tugba be Chipfu gbushiru okpara l'ali ndu Ijiputu; nemadzu me iphe-edobe. Noo iphe, meru g'o gude anyi nodu akputaje anu, bu okee ya, vuru uzo waa ekpa-nwa l'epho ne iya; gbuaru Chipfu; bya egude iphe gbata ndu bu okpara l'epho ne phe le nemadzu.’ ¹⁶ G'omelali ono bukwaru iphe-ohubama, e byiru unu ge mbo l'eka; dee ya unu g'uri l'iphu; gude goshi le Chipfu gude okpehu iya dufuta unu l'ali Ijiputu.”

Ndu Izurelu l'awugha Eze-enyimu Uswe-uswe

¹⁷ Fero haepho ndu Izurelu; ephe tugba; ophu Chipfu eduduru phe shia uzo ali ndu Filisitayinu; a makwaru-a l'ono be ka ntse. Noo kele Chipfu suru: “?A maru ? ephe -vubaa ugu be ephe ta agbanwedu nu egomunggo; lashia azu l'ali Ijiputu?” ¹⁸ Oo

ya bu; Chipfu duru ndu Ízurelu gbaa mgburugburu; shia ọzo echięgu l'ibe iya k'uzo Eze-ęnyimu Uswe-uswe. Ndu Ízurelu ono shi l'alị Ijiputu wuru tugbua; kwakobe onwophę k'ogu.

¹⁹ Mosisu bya achita okpu Jiosefu gude; noo kele Jiosefu meru unwu Ízurelu; ephe riaru iya nte l'ephe e-me nno. O suru: "Mu maru le Chileke be e-mechaa bya eyeru unu eka. O le g'unu chitakwa okpu mu l'eka-a me unu tugbushia."

²⁰ Ephe wufuta le Sukotu; je akpobe ulo-ekwa phe le Etamu l'aguga echięgu. ²¹ O -rwua l'eswe; Chipfu egude urwukpu, kpuru oronmono edu phe ọzo. O -rwua l'enyashi l'o nwuberu phe oku, kpuru oronmono g'ephe gude huma iphoró; k'ophu ephe a-noduje eje ije: eswe l'enyashi. ²² Urwukpu ono, kpuru oronmono ono, oogudeje edu phe l'eswe; waa oku ono, kpuru oronmono ono, oogudeje edu phe l'enyashi ta alufujedu alufu l'ataphu ndu Ízurelu.

14

¹ Oo ya bu; Chipfu su Mosisu: ² "Pfuaru ndu Ízurelu g'ephe laphu azu je akpobe ulo-ekwa phe le mgboru mkpukpu Pi-Hahirotu, no le mgbaka mkpukpu Migudolu yee eze-ęnyimu. Ephe akpobe ulo-ekwa phe ono l'aguga eze-ęnyimu; g'o gha iphu le mkpukpu Belu-Zefonu nhamunha. ³ Oo ya bu le Fero a-su l'unube ndu Ízurelu nmawaru l'agaga; l'unu kwawaru l'echięgu. ⁴ Mu a-kpo-chia Fero obu; l'o chipfuru phe. Obenu l'ee-shi l'iphe, a-nwu l'ehu Fero; yee ndu ojogu iya; kwabe mu ubvu. Oo ya bu; ndu Ijiputu amaru l'oo mbedua bu Chipfu." Noo ya; ndu Ízurelu mee nno.

⁵ A bya epfuaru eze ndu Ijiputu le ndu Ízurelu gbalaakwaru; Fero yee ndu-ozu iya gbanwee obu phe l'eka ephe no; su: "?Bu gunu be anyi meru egube-a? ?Anyi gbe haa ndu Ízurelu g'ephe tugbua paru ozi, ephe eje haa?" ⁶ Oo ya bu; a bya edoziaru Fero ugbo-inya iya ree; o duta ndu ojogu yeru onwiya. ⁷ O chita ugbo-inya, kachaa ree unu l'ukporo iri; mewaro ugbo-inya Ijiputu g'o hakota. O byakwapho eworu ndu-ishi ojogu yegbachaa l'ugbo-inya ono. ⁸ Chipfu kpo-chia obu Fero, bu eze ndu Ijiputu; o chipyabe ndu Ízurelu g'ephe azo garamu garamu; awufu. ⁹ Inya Fero l'ophu; waa ugbo-inya iya; waa ndu agba l'inya; waa ikpoto ndu ojogu iya; mbu ndu Ijiputu l'ophu chipyabe ndu Ízurelu bya agbapfu phe l'eka ephe kpoberu ulo-ekwa phe l'aguga eze-ęnyimu; le mgboru Pi-Hahirotu, gharu iphu le Belu-Zefonu nhamunha.

¹⁰ Fero nodu akpitaru ntse; ndu Ízurelu palia ęnya imeli; o buwaru ndu Ijiputu be etso phe nu. Ndzu rwuta phe; ephe bya araku Chipfu. ¹¹ Ephe su Mosisu: "?Bu l'ilu ta adudu l'alị Ijiputu meru g'o gude i dufuta anyi g'anyi bya anwushihu l'echięgu? ?Bunua gunu meru; g'o gude i dufuta anyi l'alị Ijiputu? ¹² ?Anyi ta asuduru ngu l'alị Ijiputu g'i paru anyi haa; g'anyi jeruro ndu Ijiputu ozi? ?Togo kaduru anyi mma l'anyi ejeru ndu Ijiputu ozi; eme l'anyi nwushihuru l'echięgu?"

¹³ Mosisu su phe: "Ge ndzu ba agushi unu! Unu pfuru pfushia ike; g'unu ahuma iphe, Chipfu e-me gude dzota unu ntanu-a. Ndu Ijiputu ono, unu ele ęnya ntanu-a be unu ta ahumabaekwa ozo. ¹⁴ Unu nodu nggujungguji; Le Chipfu a-lwu-chiru-a unu ogu!"

¹⁵ Oo ya bu; Chipfu su Mosisu: "?Bu gunu be iraku mu? Karu ndu Ízurelu g'ephe tugbua jeshia iphe, ephe eje. ¹⁶ Wolia mgboro ngu; maa l'eze-ęnyimu ono g'o kekaha mini ono ebo; k'ophu ndu Ízurelu e-gude okpa phe jee ije l'alị okponku l'oma ęnyimu ono; wughaa. ¹⁷ Mu akpo-chia obu ndu Ijiputu; k'ophu ephe e-tsopyabe phe. Oo ya bu; l'e shi l'iphe, a-nwuru Fero; yee ndu ojogu iya; waa ugbo-inya iya; me ndu agba l'inya; kwabe mube Chipfu ubvu. ¹⁸ Oo ya bu ge ndu Ijiputu eshi nno maru le mu bu

Chipfu; mbu teke ee-shi l'iphe, a-nwuru Fero; yee ndu ojoḡu iya; waa uḡbo-inya iya; me ndu agba l'inya; kwabe mu ubvu."

¹⁹ Noo ya; Ojozi Chileke, shi vuru uzo edu ndu Izurelu pho bya atsulaa azu bya etsoaha phe etsotso. Urwukpu pho, kpuru oronmono pho bya eshikwapho l'ataphu laa l'azu; je anodu phe l'okotazu; ²⁰ je anokaha ndu ojoḡu ndu Ijiputu; waa ndu Izurelu. L'enyashi ono mgburugburu be urwukpu ono gbakotaru ochii l'eka lanu bya acha oku l'eka lanu. Iphe ono mee; ophu o dudu ndu ophu jekuberu nwibe phe ntse l'enyashi ono l'ophu.

²¹ Tobudu iya bu; Mosisu bya amachia eka iya l'eli eze-enyimu ono. Enyashi ono l'ophu be Chipfu gude oke pherephere, shi l'uzo enyanwu-awawa ziphu eze-enyimu ono azu; o bya agho ali okponku. Mini ono kekaha ebo. ²² Ndu Izurelu bya azoo okpa l'ali okponku gude wughaa eze-enyimu ono. Mini eze-enyimu ono kpua g'igbulo; nodu phe l'ekutara; waa l'ekicha teke epe awugha.

²³ Ndu Ijiputu chipyabe phe. Inya Fero; waa uḡbo-inya iya; waa ndu agba l'inya tuko tsoru phe wuba l'ime eze-enyimu ono. ²⁴ O -rwua l'uzo nchi-abohu; Chipfu shi l'oku; waa l'urwukpu ono, kpuru oronmono ono lee ndu ojoḡu ndu Ijiputu enya; bya atu phe eberebete. ²⁵ O mee; okpa uḡbo-inya phe wata agbaphe mgburugburu; k'ophu agbagba iya tsuhaaru phe l'ehu. Ndu Ijiputu su: "G'anyi halakwa ndu-a; laphu azu; kele o kwa Chipfu l'etso anyi oḡu l'iswi ehu phe."

²⁶ Oo ya bu; Chipfu su Mosisu g'o machia eka maa l'eze-enyimu ono ge mini ono bya aso-kpute ndu Ijiputu; waa uḡbo-inya phe; waa ndu agba l'inya phe. ²⁷ Mosisu bya amachia eka; maa l'eze-enyimu ono. O -rwua l'utsu; mini ono sohaa g'o shi aso. Ndu Ijiputu nodu agba g'ephe nahu mini ono; Chipfu zaru phe ye l'eze-enyimu ono. ²⁸ Mini ono bya asogbabe; rikota uḡbo-inya ono; yee ndu agba l'inya. Mbu le ndu ojoḡu Fero, chipyaberu ndu Izurelu chia phe jasu l'eze-enyimu ono ta adudu g'o ka mma l'oo onye lanu, lwaru nu.

²⁹ Obenu le ndu Izurelu jeru ije l'ali okponku ghaa eze-enyimu ono. Mini eze-enyimu ono kpua g'igbulo; nodu phe l'ekutara; me l'ekicha. ³⁰ Mboku ono be Chipfu dzotaru ndu Izurelu l'eka ndu Ijiputu. Ndu Izurelu huma ndu Ijiputu g'ephe nwushihuru dabyichaaru l'aguga mini. ³¹ Ndu Izurelu huma ike-okpu, Chipfu gude lwu-kpee ndu Ijiputu; epe tsuhaa Chipfu ebvu; bya ekweta nkiya; waa k'onye-ozu iya, bu Mosisu.

15

Ebvu Mosisu

¹ Noo ya; Mosisu; waa ndu Izurelu gua ebvu-a nu Chipfu su:

Mu a-gu ebvu nu Chipfu;

kele o goshiwaru l'o paru eka.

Inya me ndu agba iya nu

be o nwuru ye l'eze-enyimu.

² Chipfu bu okpehu mu

bya aburu onye mu agu-ku l'ebvu.

O buru yebdua bu onye dzotaru mu nu.

Oo ya bu Chileke mu; mu a-nodu aja iya ajaja.

O buru iya bu Chileke nna mu;

mu a-nodu ekutse epha iya.

³ Chipfu bu ojoḡu.

Oo Chipfu bu epha iya.

⁴ Uḡbo-inya Fero yee ndu ojoḡu iya

- be o nwuru ye l'eze-enyimu.
 Ndu kachaa ree le ndu-ishi ugbo-inya Fero
 be mini riru le Eze-enyimu Uswe-uswe
 5 Ogbumini riru phe;
 ephe buru tubukungu
 l'ohu-mini ge mkpuma.
 6 Ekutara gube Chipfu
 be okpehu,
 du iya nu du biribiri.
 Ekutara gube Chipfu
 be gweru ndu ohogu ngu uji.
 7 I gude odu-biribiri ngu,
 paru eka kwatsushia ndu
 wu-lihuru etso ngu opfu.
 I haa oke ehu-eghu ngu,
 enwu g'oku;
 o bya etsua phe g'oku,
 etsu eswa okponku.
 8 Oo unme be i ziru l'imi;
 eze-enyimu ko obvudu.
 Utso ono pfuru roo g'igbulo.
 Ogbumini hukoo l'ohu eze-enyimu.
 9 Ndu ohogu suru:
 "Anyi a-chi phe oso gude.
 Anyi a-kwa iphe phe l'okwata; kee;
 gude phe mee iphe,
 agu anyi egu ememe.
 Anyi a-mita ogu-echi anyi;
 tuko phe gbushia."
 10 Obenu li tu ru unme;
 eze-enyimu tuko phe rigbushikota.
 Ephe buru tubukungu
 l'eze-enyimu g'ota-njele.
 11 ?Denu agwa,
 aturu gube Chipfu?
 ?Bu onye du ge ngu?
 Gi du-be nsọ be du biribiri.
 Gi du-be akpabiri dukwapho ebvu.
 Iimeje iphe, dugbaa biribiri.
 12 Ekutara ngu be i machiru;
 mgboko bya atuko ndu ohogu
 anyi lwee.
 13 Ndu i gbafutaru
 be ii-gude n-yemobu ngu; dua.
 O buru eka ono, i bu, du nsọ ono
 be ii-gude okpehu ngu durwua phe.
 14 Ohamoha, numaru iya nu
 be ndzu e-rwuta.
 Ndzu e-rwuta ndu Filisitayinu.
 15 Ndu-ishi ndu Edomu
 be meji a-tofu.

Èhu anmaa ndu-ishi Mówabu
anmanma.

Ndu Kénanu erwushihu.

¹⁶ Ndzu-agugu; waa èhu-anmanma
e-gude phẹ.

Ọ bụru ọkpehu, dụ ngu l'ẹkutara
bẹ ii-gude mee
g'ẹphe dabyichaaru gẹ mkpuma;
gbiriri jasụ ndibe gube Chipfu wughata;
mbụ ndu ono, ị gbafutaru l'ohu,
ẹphe shi bụru ono.

¹⁷ Ii-dubata phẹ;
bya eye phẹ l'eli úbvú nkengu;
mbụ ẹka gube Chipfu hotaru
g'ọ bụru ibe ngu;
mbụ ụlo, dụ nsọ ọphu i
gude ẹka ngu kpua.

¹⁸ Ọo gube Chipfu a-buru eze
jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii.

¹⁹ Teke ịnya Fero; waa ụgbo-ịnya iya; waa ndu agba l'ịnya bahuru l'eze-enyimu ono
bẹ Chipfu vutaru mini ono sọ-kpute phẹ. Obenu lẹ ndu Ízurelu jeru ije l'alị ọkponku
ghaa eze-enyimu ono. ²⁰ Noo ya; Miriyamu, nwanyi, epfuchiru Chileke, bụ nwune
Erọnu bya ewota nkwa; ụnwanyi l'ophu wu-tsoru iya; akụ nkwa bya ete iya etete.

²¹ Miriyamu nọdu aguru phẹ ebvu ono; asuje:

Unu gụa ebvu nụ Chipfu;
noo kele o goshiwaru l'ọ parụ ẹka.

Ịnya yẹe ndu agba iya nụ
bẹ o nwuru ye l'echi eze-enyimu.

Mini Mara; waa Elimu.

²² Tọbudu iya bụ; Mosisu dua ndu Ízurelu gbẹ lẹ Eze-enyimu Uswe-uswe duru phẹ
bahụ l'echiegu Shuru. Ẹphe jee ije ujiku ẹto l'echiegu; ọphu ẹphe ahumaduru mini.

²³ Ẹphe rwua Mara; ọphu ẹphe adudu ike ngua mini iya; noo kele mini ono atsọ ilu.
Noo iphe ono, kparụ iphe, a guru ẹka ono Mara. ²⁴ Ẹphe gaharu Mosisu aphụ; sụ:
“?Bụ gunu bẹ anyi a-ngụ?”

²⁵ Noo ya; Mosisu raku Chipfu. Chipfu bya egoshi iya mkpirikpu oshi. O wota iya
chie lẹ mini ono. Mini ono tsoahaa uto mini.

Ọ kwa l'ẹka ono bẹ Chipfu turu ekemu nụ phẹ; bya atọoru phẹ ọkpa iya. Ọ
bukwarupho l'ẹka ono bẹ ọ nọ hua phẹ ama. ²⁶ Chipfu sụ phẹ: “Ọ -buru l'unu
ngaberu nchị l'opfu mube Chipfu, bụ Chileke unu; bya eme iphe, pfuru ọto l'anya
mu; ọ -buru l'unu anga nchị l'iphe, mu suru g'unu meje; bya etsoepho iphe, mu tọru
ọkpa sụ g'unu tsoje; bẹ ọ tọ dudu ejo iphe-ememe ono, mu gude byapfuta ndu Ijiputu
ono, mu bya egude byapfuta unu. Noo kele ọo mbedua bụ Chipfu onye emeje unu
g'unu ka mma l'iphe-ememe.”

²⁷ E mecha; ẹphe bya ejerwua Elimu; ẹka ọgba-mini iri l'ẹbo nọ; waa upfu mpfu
ukporo ẹto l'iri. Ẹphe bya akpọbe ụlo-ekwa phẹ lẹ mgboru mini ono.

16

Mana waa ọkwà

¹ Ndu Ízurelu g'ẹphe ha wufu lẹ Elimu; bya erwua echiegu Sinu, nọ lẹ mgbaka
Elimu yẹe úbvú Sayinayi lẹ mbọku, ọnwa k'ẹbo dụ l'abalị iri l'ise g'ẹphe shichaepho

l'alì ndu Ijiputu futa. ² G'ephe ha gụru aphụ kpua Mósìsu yẹ Erọnu l'echiegu ono; ³ sụ phẹ: "Ọme Chipfu gude ẹka iya gbushia anyi l'alì Ijiputu; m'ẹhu akakwa anyi guu! Ẹka ono, anyi shi anọ-pheje ite-anụ mgburugburu; eriji ẹpho. Obenu l'unu chifutaru anyi bya edobe l'echiegu l'ẹka-a g'unu kpọ-gbushia anyibe igwe ọha-a l'egu."

⁴ Chipfu sụ Mósìsu: "Mu e-shi l'imigwe dzeeru unu nri gẹ mini. Gẹ ndu Ízurelu lufutaje mbokumboku bya ekpota ọphu a-suru phẹ eriri kẹ mboku ono. Gẹ mu eshi egube ono hua phẹ ama; maru; ?ẹphe e-kweta-a meje iphe, mu turu phẹ ekemu iya. ⁵ O -rwua lẹ mboku k'ishii; ẹphe eshia nri ọphu ẹphe kpotaru. Mboku ono bẹ ẹphe e-kpota iya g'ọ ha g'ọphu ẹphe ekpotajehawa mboku ọzo ugbo labọ."

⁶ Ọo ya bụ; Mósìsu yẹ Erọnu sụ ndu Ízurelu g'ẹphe ha: "Ụzenyashi-a bẹ unu a-huma l'ọo Chipfu bụ onye dufutaru unu l'alì Ijiputu. ⁷ O -rwua l'utsu bẹ unu a-huma ọdu-biribiri Chipfu; noo kele ọ nọmawaru aphụ, unu agụ ekpu iya. ?Bụ onye bẹ anyibedua bụ; ọphu unu a-nọdu aguru anyi aphụ?" ⁸ Mósìsu sụkwapho: "Unu a-maru l'ọ bụ Chipfu eviya. Ọo-nụ unu anụ, unu a-ta l'uzenyashi-a; waa nri, a-suru unu eriri l'utsu; noo kele ọ nọmawaru aphụ, unu gụru kpua ya. ?Bụ onye bẹ anyi bụ? Unu ta agụkwaru anyi aphụ; ọ kwa Chipfu bẹ unu aguru iya!"

⁹ Mósìsu sụ Erọnu: "Sụ ndu Ízurelu g'ẹphe ha; g'ẹphe tuko bya l'atatiphu Chipfu. Kele ọ nọmawaru aphụ, ẹphe agụ."

¹⁰ Erọnu nọdukwadu epfu eyeru ndu Ízurelu g'ẹphe ha; ẹphe ghaa ẹnya l'echiegu; bya ahuma ọdu-biribiri Chipfu g'o nwuru kẹ phoo l'urwukpu ono, kpuru oronmono ono.

¹¹ Chipfu sụ Mósìsu: ¹² "Mu nọmawaru aphụ, ndu Ízurelu agụ. Pfuaru phẹ l'ẹphe a-ta anụ lẹ nchi-ejiu. O -rwua l'utsu l'e gude nri zụ-jia phẹ ẹpho. Ọo ya bụ g'ẹphe amaru l'ọo mbedua bụ Chipfu, bụ Chileke phẹ."

¹³ O -rwua l'uzenyashi ono; ọkwà bya atuko ẹka ẹphe kpọberu ọlo-ẹkwa phẹ dzuru. A futashia l'utsu; iji kwashiwaa ike; kwaphee ẹka ono, ẹphe kpọberu ọlo-ẹkwa phẹ ono mgburugburu. ¹⁴ Iji ono phosahuepho; o nweru nwa iphe, wushiru l'alì l'echiegu ono, dugbaa yegeyege; bya adu g'iji, oyi meru; ọ huko ahuko. ¹⁵ Ndu Ízurelu humae ya pho; ẹphe sụ nwibe phẹ: "?Bụ gunu baa?" Noo kele ẹphe te eshidu maru iphe obu.

Mósìsu sụ phẹ: "Ọo nri, Chipfu nuru unu g'unu ria. ¹⁶ Waa ekemu, Chipfu turu baa: 'G'onyenonu kpotaje ọphu a-suru iya eriri. Ndu bu l'ọlo-ẹkwa unu bẹ unu e-kpotajeru ogbongu lanu ogbongu lanu.' "

¹⁷ Ndu Ízurelu mee g'e pfuru phẹ. O nweru ndu ọphu kpotaru shii; o nweru ndu ọphu kpotaru nwanshii. ¹⁸ E mechaa; ẹphe gude ogbongu gbaa ya; ọphu ndu kpotaru shii; ekpotanukaduru; ọphu ndu kpotaru nwanshii; ekpopeteduru. Onyenonu kpotaerupho ọphu suru iya nụ.

¹⁹ Mósìsu sụ phẹ: "G'o to nwekwa onye e-dobe nkiya g'ọ futa l'utsu."

²⁰ Ọle o nweluru-a ndu ọphu angabeduru Mósìsu nchi, haphodoru nkephẹ dobe; ọ nọdu futa l'utsu. A futashia l'utsu; ẹka jiwa iya ejiji; teme ọ nọdu eshiakwapho ishi. Ehu-eghu iphe ono, ẹphe meru ono ghuaaha Mósìsu.

²¹ Utsu mbokumboku; onyenonu ekpota ọphu a-suru yẹ ndibe iya eriri. Teke anwu chishijeeru pho ike; ọphu phoduru l'alì azashihu. ²² O -rwua mboku k'ishii; ẹphe kpota ọphu ha g'ọphu ẹphe ekpotaje mgbo labọ. Ogbongu labọ bẹ ẹphe kpotaru onye lanu. Ndu-ishi ndu Ízurelu bya epfuaru iya Mósìsu. ²³ Ọ sụ phẹ: "Waa ekemu, Chipfu turu baa: 'Echele bụ eswe Sabatu; mbụ eswe-atuta-unme, du nsọ kẹ Chipfu. Ọo ya bụ; unu ghee iphe, du unu k'egheghe; shia, iphe du unu k'eshishi ntanu-a. Unu edobe ọphu ghuduru nụ jasụ l'utsu.' "

²⁴ Epe haa ya; o bọo nchi, bu iphe, Mosisu pfuru; ophu o shiduru ishi; ophu eka aladuru iya. ²⁵ Mosisu su phe: "Unu ria ono ntanu-a! Noo kele ntanu-a bu eswe-atuta-unme ke Chipfu; ophu o to dudu nri, unu a-huma l'etezi ntanu-a. ²⁶ Unu e-kpotaje nri ono ujiku ishii; ole o -rwua mboku k'esaa, bu eswe-atuta-unme be o to dudu."

²⁷ Ole o nweluru-a ndu tugburu le mbochi k'esaa jeshia ekpota nri; obenu l'o to nweduru ophu epe humaru. ²⁸ Chipfu su Mosisu: "?Bu teke ole be unu a-jikaberu eme ekemu mu; waa opfu mu? ²⁹ Nyatakwa l'oo Chipfu be nuru unu eswe-atuta-unme. Noo iphe, meru g'o gude o nodu abujeru: o -rwua mboku k'ishii; l'o nu unu nri, a-suru unu ujiku ebo. O -rwua mboku k'esaa; g'onnyemonye nodujeepho l'eka o no. G'o to nweshiru onye a-lufuje alufu." ³⁰ Oo ya bu; ndu ono dzua ike le mboku k'esaa.

³¹ Ndu Izurelu kua nri ono mana. Ocha ucha g'akpuru koriyanda; teme o nodu atsoje g'echa mbekee, e gude manunwu mee. ³² Mosisu su: "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: 'Unu kpota ogbongu mana lanu doberu ogbo ophu no l'iphu. Oo ya bu g'ephe ahuma nri, mu nuru unu; unu ria l'echiegu; teke mu dufutaru unu l'ali Ijiputu.'

³³ Oo ya bu; Mosisu su Eronu: "Wota ite; kporu ogbongu mana lanu ye iya. Dobe iya l'ataphu Chipfu; g'e doberu iya ogbo ophu no l'iphu."

³⁴ Eronu woru iya dobe l'ataphu okpoko ono, e yeru ekwo ekemu Chipfu ono; k'ophu ee-dobe iya; ge Chipfu pfuru Mosisu. ³⁵ Ndu Izurelu ria mana ukporo apha labo; gbiriri jashe jerwua ali eka e bu ebubu. Mbun l'ephe riru mana gbiriri jashe epe rwua l'oke ali Kenu.

³⁶ Ogbongu lanu bu oke-lanu-l'uzo-iri l'iphe, jiru nkweka.

17

Mini, shi le mkpuma

¹ Ndu Izurelu g'ephe ha bya wulihu l'echiegu Sinu tugbua; epe -gbu l'ibe iya ophu; epe abahu l'ibe iya ophu; o buerupho ge Chipfu ziru phe bu ge epe eje iya. Epe je akpobe ulo-ekwa phe le Refidimu. Obenu le mini, epe a-ngu ta adudu l'eka ono. ² Oo ya bu; epe baaharu Mosisu mba su: "Nu anyi mini g'anyi ngu!"

Mosisu su: "?Bu gunu be unu abaru mu mba? ?Bu gunu kparu iphe unu ah Chipfu ama?"

³ Obenu le ndu Izurelu be egu mini agushi ike; epe nodu aguru Mosisu aphu; su: "?Bunua gunu kparu iphe i dufutaru anyi; waa unwu anyi; waa iphe-edobe anyi l'ali Ijiputu bya edobe g'egu mini gbushia?"

⁴ Oo ya bu; Mosisu raku Chipfu su: "?Denu ge mu e-me ndu-a? Epe a-byaakwa mu atu-gbu le mkpuma."

⁵ Chipfu su Mosisu: "Vuta uzo ge ndu Izurelu tso ngu l'azu. Li haru ndu bu ogerenya Izurelu duta; li wota mgboro ono, i chiru l'enyimu Nayilu ono gude jeshia.

⁶ Mu a-pfuru ngu l'ataphu le mkpuma Horebu. I -rwua eka ono; chia mgboro ngu le mkpuma ono. Mini, ndu Izurelu a-ngu e-shi iya lwashihu." Mosisu bya emee nno l'ataphu ndu bu ogerenya ndu Izurelu ono. ⁷ O bya agua eka ono "Masa"; gukwaa ya pho "Meriba"; noo kele ndu Izurelu baru mba; bya ahua Chipfu ama; su: "?Chipfu na l'echilabo anyi to to to nodu iya?"

Aalwu-kpee ndu Amaleku

⁸ Ndu Amaleku bya etso ndu Ízurelu oḡu lẹ Refidimu. ⁹ Mosisu sụ Jioshuwa: “Haru unwoke anyi hōta g'unu je awōta ndu Amaleku oḡu. Echele bẹ mu e-gude mgboro Chipfu l'ẹka je apfuru l'eli úbvú.”

¹⁰ Oo ya bụ; Jioshuwa bya awōta ndu Amaleku oḡu, dụ gẹ Mosisu ziru iya. Mosisu; waa Erōnu; waa Huru bya enyihu eli úbvú; je anōdu lẹ mkpakponu iya. ¹¹ O nōdu abujeru; Mosisu -chiliēpho ẹka imeli; ndu Ízurelu alwụ-kpeahaa. Teke o chizetaru ẹka; ndu Amaleku alwụ-kpeahaa. ¹² A nōnyaa; ẹka tsuhu Mosisu mēe; ẹphe pata mkpuma; bya edoberu iya; o nōdu anō. Erōnu; waa Huru bya apalia ya ẹka imeli; onye lanu l'ekutara; onye ophuu l'ekicha. Oo ya bụ; ẹka nōdue ya pho l'imeli ẹgube ono gbiriri jasụ nchi jihu. ¹³ Oo ya bụ; Jioshuwa phẹ lwụ-kpee ndu Amaleku.

¹⁴ Noo ya; Chipfu sụ Mosisu: “Dee iphe-a l'ekwo g'o bụru iphe, ee-gudeje nyata iya. Teme l'i mekwaapho gẹ Jioshuwa numa lẹ mu e-me gẹ ndu Amaleku chihu lẹ mgboko; g'a ta nyatabahe phẹ.”

¹⁵ Mosisu bya akpua oru-ngweja; bya agua ya “O kwa Chipfu bụ onye emeje g'eka mu kangoo l'ogu”. ¹⁶ O sụ: “Iphe, meru iphe, mu guru iya nno bụ l'a chi-liru ẹka pfuru nụ Chipfu l'aba-eze iya. Chipfu a-nōduepho etso ndu Amaleku oḡu; e -shi l'ogbo sweru ogbo.”

18

Jieturo akpafuta Mosisu

¹ Noo ya; Jieturo, onye uke ndu Midiyanu, bukwapo nna nyee Mosisu; bya anumakota iphemiphe, Chileke mekotaru Mosisu waa ndu nkiya, bụ Ízurelu; teme waa gẹ Chipfu gude dufuta ndu Ízurelu l'alị ndu Ijiputu.

² Teke Mosisu dutaru nyee ya, bụ Zipora dulaa ibe Jieturo, bụ nna nyee ya ono; bẹ Jieturo ono nabataru nyee Mosisu obu; ³ waa unwu iya unwoke labo. Onye lanu bẹ ẹpha iya bụ Geshomu; noo kele Mosisu sụru: “Mu bụ onye lwaru alwalwa l'alị ndu ohozo.” ⁴ Ẹpha onye ophuu bụru Eliyéza; noo kele o sụru: “Oo Chileke nna mu bụ onye yeru mu ẹka. O dzotaru mu gẹ Fero te egbu mu.”

⁵ Jieturo, bụ nna nyee Mosisu duru unwu Mosisu; waa nyee Mosisu obu byapfuta iya l'echiegu l'eka o kpoberu ulo-ekwa lẹ mgboru úbvú Chileke. ⁶ Jieturo zihawaru g'e je asụ iya: “Mube Jieturo, bụ nna nyee ngu bẹ dukwa nyee ngu; waa unwegirima ibe ngu abya.”

⁷ Oo ya bụ; Mosisu gba iya ndzuta bya ephozeru iya ishi; bya anma iya akpa. Ẹphe kelecha; bya bahu l'ulo-ekwa Mosisu. ⁸ Mosisu kokotaru nna nyee ya ono iphemiphe, Chipfu meru Fero waa ndu Ijiputu l'iswi ẹhu ndu Ízurelu; teme waa iphe-ehuka, ẹphe jekotaru l'uzo; waa gẹ Chipfu gude dzota phẹ.

⁹ Ẹhu tsoo Jieturo utso g'o nūmaru k'iphe, dụ ree, Chipfu mekotaru Ízurelu; dzota phẹ l'eka ndu Ijiputu. ¹⁰ O sụ: “G'ajaja bụru ke Chipfu, bụ onye nafutaru ngu l'eka ndu Ijiputu; yele ẹka Fero; mbu onye nafutaru ndu Ízurelu l'eka ndu Ijiputu. ¹¹ Nta-bẹ mu maru lẹ Chipfu bẹ kakota agwa l'ophu shii. Noo kele oo ndu nmaru ndu Ízurelu phulaphula bẹ o meru iphe-a.” ¹² Noo ya; Jieturo, bụ nna nyee Mosisu bya egweeru Chipfu ngweja-akpo-oku; gwekwaarụ iya pho ngweja ozowaro. Erōnu duta ndu bụ ogerenya Ízurelu bya g'ẹphe lẹ Jieturo ria nri l'ataphu Chileke.

Aahota ndu l'e-doshijeru ndu Ízurelu opfu

¹³ O -rwua nchitabohu iya; Mosisu bya eje anōdu l'eka onoduje; kpeaharu ndu Ízurelu ikpe. Ẹphe shi l'utsu no-pee ya mgburugburu jasụ l'uzenyashi. ¹⁴ Nna nyee Mosisu bya ahuma iphe, Mosisu emeru ndu Ízurelu; o sụ: “?Bụ gunu bẹ iimeru

ndu Ízurelu egube ono? ?Bu ụnu kparụ iphe, ọ bu ụbedua nwẹkinyi ngu a-nọduje ekperu ndu ono ikpe; ke g'ephe shije l'utsu nọ-pee ngu mgburugburu jasu l'uzenyashi?"

¹⁵ Mosisu sụ iya: "Ọ kwa pẹ abyaje mu akpata ishi iphe, bu uche Chipfu. ¹⁶ Teke ọ bu l'oo opfu adaru pẹ; ephe ewotaru mu iya; mu edoshiaru pẹ iya; bya akaru pẹ iphe, Chipfu toru okpa sụ g'e tsoje; waa ekemu iya."

¹⁷ Nna nyee Mosisu sụ iya: "Iphe, iime ta adudu ree. ¹⁸ Ọo egbugbu be ụbedua; waa ndu ono, awu-pfutaje ngu nu ono egbu onwunu. Ozi ono kariru ngu eka; i tii jekotadu iya nwẹkinyi ngu. ¹⁹ Ngabe nchi ge mu kpọ-ziaru ngu ụzo g'ii-meje iya. Ge Chipfu swikwaru ngu. Ọo ụbedua a-nochi enya ndu-a l'ataphu Chileke. Ii-wotaje iphe, adaru pẹ nu dooru iya. ²⁰ Zia pẹ iphe, Chipfu toru okpa sụ g'e tsoje; waa ekemu iya; bya egoshi pẹ ụzo, ephe e-tsoru; waa iphe, gbaru pẹ l'ememe. ²¹ L'i bya eshi l'ime ndu Ízurelu g'ephe ha hota ndu ike du; mbu ndu atsụ Chileke ebvu, bu ndu e gude ire pẹ eka; bya aburu ndu te eridu uphalazu. Hota pẹ g'ephe buru ndu-ishi unu umadzu labo l'ukporo iri iri; waa ndu-ishi umadzu ukporo ise ise; waa ndu-ishi umadzu ukporo ebo l'iri iri; teme waa ndu-ishi umadzu iri iri. ²² Hota pẹ g'ephe doshikotajeru ndu Ízurelu opfu tekenteke. Oje g'ephe wotajeru ngu opfu ophu shihuru ike. Ephe edoshije opfu ophu du nphe nweka pẹ. Ono e-me g'ivu ngu ka nphe; noo kele unu l'ephe tukoru evu iya. ²³ I -mee ya nno; ọ -buru uche Chileke; be ii-dukwa ike vua ivu-erwa ono; teme ndu ono -nodu ala unuphu; ephe egude ehu-utso ala."

²⁴ Mosisu ngaberu nna nyee ya ono nchi; bya emekota iphemiphe, o pfuru. ²⁵ Ọ bya ahota ndu okpehu du l'echilabo Ízurelu l'ophu; bya emee pẹ ndu-ishi ndu du unu labo l'ukporo iri iri; waa ndu-ishi ndu du ukporo ise ise; waa ndu-ishi ndu du ukporo ebo l'iri iri; teme waa ndu-ishi ndu du iri iri. ²⁶ Ephe nodu anoduje edoshikotaru ndu Ízurelu opfu. Opfu ophu shihuru ike be ephe ewotajeru Mosisu. Opfu ophu du nphe be ephe edoshije nweka pẹ.

²⁷ Noo ya; Mosisu haa nna nyee ya ono; ọ lashia ali iya.

19

Úbvú Sayinayi

¹ O be mboku, kwe ndu Ízurelu onwa eto gedegede, ephe wufuru l'ali Ijiputu; ephe byarwuta echięgu Sayinayi. ² Ephe shi le Refidimu bya erwua echięgu Sayinayi, bya akpobe ulo-ekwa pẹ l'eka ono l'okpa úbvú ono.

³ Mosisu nyihu eli úbvú ono nyipfu Chileke. Chipfu bya agbe l'úbvú ono kua ya sụ: "Waa iphe, ii-zi ndu onu-ulo Jiękopu baa; mbu iphe, ii-pfuru ndu Ízurelu: ⁴ Unubedua l'onwunu humaru iphe, mu meru ndu Ijiputu; waa ge mu gude hee unu g'ugo, he nwa iya; hepfuta onwomu. ⁵ Ọ -buru l'unu ngaberu mu nchi; bya edobe ogbandzu mu be unu a-buru okiphe, duru mu iche l'echilabo ohamoha. A makwaru-a le mgboko l'ophu bu nkemu; ⁶ oje unu a-buru mu ali-eze ndu-uke; waa oha, du nsọ.' Noo iphe, ii-pfuru ndu Ízurelu bu ono."

⁷ Ọo ya bu: Mosisu bya alaphu azu; bya ekukoo ndu bu ogerenya ndu Ízurelu; bya atuko iphemiphe ono, Chipfu ziru iya g'o pfua ono; pfukotaru pẹ. ⁸ Ndu Ízurelu tuko zua mgbede sụ: "Iphemiphe, Chipfu pfuru be anyi e-mekota." Ọo ya bu; Mosisu bya egude onu, ephe yeru jepfu Chipfu ozo.

⁹ Chipfu sụ Mosisu: "Mu a-nodu l'urwukpu, jihuru kpakpalu byapfuta ngu; k'ophu ndu Ízurelu a-nodu anu eka mu epfu eyeru ngu; g'ephe a-chiru upfu kwewaro l'eka i nọ." Ọo ya bu; Mosisu bya epfuaru Chipfu onu, ephe yeru.

Edobe ndu Ízurelu nsọ

¹⁰ Chipfu sụ Mósísu: “Jepfu ndu Ízurelu je edoo phẹ nsọ ntanu-a; waa echele. G’i pfiaru phẹ g’ephe saa uwe phẹ asasa. ¹¹ O -rwutashia mbọku k’eto; g’ephe kwakọbe-ghewa; noo kele mbọku ono bẹ Chipfu e-nyizeta bya anọdu l’úbvú Sayinayi; ndu Ízurelu ahumakota iya g’ephe ha. ¹² Kpaaru phẹ oke l’úbvú ono mgburugburu. Pfiaru phẹ g’ephe letakwa ẹnya g’okpa phẹ te jekubekwa mgboru úbvú ono ejekube; ophu o bụro k’enyihu iya enyihu. Onye ẹhu iya rwutaru l’úbvú ono bẹ ee-gbu egbugbu. ¹³ G’a tughua ya lẹ mkpuma; ozo gbaghua ya l’apfu; g’e te denyikwa iya ẹka. O -bụ nemadzu; ozo anu; g’e te kwekwa g’o nọdu ndzu. O buẹpho teke a nonyaru; e gbua opu bẹ ephe e-bebe jekube úbvú obu.”

¹⁴ Mósísu shichaepho l’eli úbvú ono nyizeta byapfuta ndu Ízurelu. O bya edoo phẹ nsọ g’ephe duru Chileke iche; ephe bya asashia uwe phẹ. ¹⁵ O sụ phẹ: “O -rwutashia mbọku k’eto; unu kwakọbechaakwa onwunu! Unu hakwaa ejepfu nwanyi!”

Mósísu enyipfu Chileke l’úbvú Sayinayi

¹⁶ O belepho l’utsu mbọku k’eto ono; ebemu-igwe wata akụ kẹ phoophoophoo; egbigwe nọdu ada; teme urwukpu, jihuru kpakpalu so-kputa eli úbvú ono. Opu, adashi oda ike shi l’úbvú ono ada. Onyemonye, nọ l’ulo-ekwa iya phuhu kẹ kpaakpaakpa. ¹⁷ Mósísu bya edufuta phẹ l’eka ephe kpoberu ulo-ekwa phẹ g’o duru phẹ byapfuta Chileke. Ephe bya tuko pfuru l’okpa úbvú ono. ¹⁸ Enwuru-okụ tuko úbvú Sayinayi sweta; noo kele Chipfu gude oku nyizeta l’úbvú Sayinayi ono. Enwuru-okụ ono nọdu akpu kẹ tọtutuutu zelihi g’enwuru shi l’oku, enwu phoophoophoo. Úbvú ono l’ophu nọdu anmakota jiiijijii ehuka ehuka. ¹⁹ Oda opu ono nọdu aka shii eje. Mósísu nọdu epfu opfu; a nọdu anukwapho olu Chileke ẹka oopfu eyeru Mósísu.

²⁰ O buri iya bu lẹ Chipfu enyizeta l’eli úbvú Sayinayi; bya ekua Mósísu g’o nyipfuta iya lẹ mkpakponu úbvú ono. Mósísu nyihu eli úbvú ono. ²¹ Chipfu sụ iya: “Nyizeta l’ali je anmaaru ndu Ízurelu okwa g’ephe ta akpahẹ ọzo g’ephe huma Chipfu; odumeka bẹ ephe a-dukwa igwerigwe laa l’iyi. ²² Mbukponu ndu-uke, eme g’ephe byakube mube Chipfu ntse bẹ e-do onwophe nsọ g’ephe duru mu iche; odumeka mu anua phẹ aphu.”

²³ Mósísu sụ Chipfu: “Ndu Ízurelu te enyitakwa úbvú Sayinayi; noo kele i turu anyi ekemu sụ g’anyi dobe úbvú ono nsọ; teme anyi akpaa ya oke gbaphee mgburugburu.”

²⁴ Chipfu sụ: “Nyizeta l’ali je eduta Eronu g’unu l’iya swiru. Ole gẹ ndu-uke; waa ndu Ízurelu ophu ta akpaghatakwa oke ono byapfuta mube Chipfu; odumeka bẹ mu a-nukwa phẹ aphu.”

²⁵ Mósísu nyizeta bya epfiaru ndu Ízurelu iphe, Chipfu pfuru.

20

Ekemu iri, shi l’eka Chileke

¹ Chipfu bya epfukota iphemiphe-a; sụ:

² “Oo mbedua bu Chipfu, bu Chileke unu, bu onye dufutaru unu l’ali Ijiputu; mbu ali ẹka ono, unu shi buru ohu ono.

³ “Unu ta adukwa iphe, unu a-bajeru aja; gbahaa mube Chileke kpurumu.

⁴ “Unu te emetakwaru onwunu ntekpe, e meru; o yee iphe, nọ l’imigwe; ozo iphe, nọ lẹ mgboko-a; me iphe, bu lẹ mini-ime-ali. ⁵ Unu ta abajekwaru phẹ aja; ophu unu ejejekwaru phẹ ozi. Noo kele mube Chipfu, bu Chileke unu eko okophoo. Mu nọdu anuje ndu mu du ashị aphu k’iphe, du eji, ephe meru mu; gude iya nua unwu phẹ aphu; me unwu nwanwa phẹ; me unwu nwanwanwanwanwa phẹ. ⁶ Obenu l’iphe,

bukpoo ndu yeru mu obu bya emeje iphe, mu pfuru be mu emeje kwanu ge n-yemobu mu buru o-je-le-nwanwa l'ehu phe.

⁷ “Unu te ekujekwa epha mube Chipfu, bu Chileke unu l'uzo, apfuduru-oto. Noo kele mube Chipfu ta ahakwa ndu eme nno; ge mu ta nu phe aphu.

⁸ “Unu nyataje mee mboku Sabatu, bu eswe-atuta-unme g'o du nsu. ⁹ Oo ujiku ishii be unu e-seje akanya; jekota ozi unu; ¹⁰ Obenu le mboku k'esaa bu eswe atuta-unme ke Chipfu, bu Chileke unu. G'o to dukwa ozi, unu e-jeje mboku onoya. Ophu unu ekwekwa ge nwa unu; m'onye unu gbaru ohu; me iphe-edobe unu; m'onye lwaru alwalwa, bu l'ibe unu; jee ozi mboku ono. ¹¹ Noo kele oo ujiku ishii be mube Chipfu meru igwe; bya emee eliphe; yee eze-enyimu; me iphemiphe, dukota iya nu. O be le mboku k'esaa; mu tuta unme. O buru iphe ono kparu iphe, mube Chipfu goru onu-oma nu eswe-atuta-unme; bya emee ya; o du nsu.

¹² “Unu kwabejekwa ne unu me nna unu ubvu. Oo ya bu g'unu enweru ndzu ogologo; buru l'ali ono, Chipfu, bu Chileke unu abya unu anunu ono.

¹³ “Unu te egbukwa ochi.

¹⁴ “Unu te erijekwa ogori.

¹⁵ “Unu te ezijekwa iphuru.

¹⁶ “Unu ta adzujekwa uka kpua nemadzu ibe unu.

¹⁷ “G'ulo nwibe unu; me nyee ya; me ohu, o gbataru agbata; me iphe-edobe iya; mekpoo iphe, o nweru enweru g'o ha ta adujekwa unu g'a su l'oo unu nwe iya.”

¹⁸ Ndu Izurelu humae pho egbigwe; waa ebemu; bya anuma opu; bya ahuma g'ubvu ono akpushi enwuru-oku; ephe nmahu ke rwuurwuu le ndzu-agugu. Ephe pfuru uzanya; ¹⁹ su Mosisu: “Pfujeru yeru anyi gubedua; anyi a-ngabe-a nchi. Ge Chileke te epfuhakwa opfu yeru anyi l'onwiya; odumeka be anyi a-nwushihukwa.”

²⁰ Mosisu su ndu Izurelu: “Ge ndzu ba agushi unu. Chileke byaru g'o hua unu ama; k'ophu unu a-nodu atsuje iya ebvu; haa eme iphe-eji.”

²¹ Ndu Izurelu pfuru uzanya; Mosisu bya ejekube ochii ono ntse, bu eka Chileke no.

Aakpu oru-ngweja Chipfu

²² Chipfu su Mosisu: “Su ndu Izurelu le-a: Unu humawaru l'onwunu le mu shi l'imigwe pfuru yeru unu. ²³ G'o to dukwa agwa, unu e-meta swikube mu. Unu te egudekwa mkpola-ochaa; ozoo mkpola-ododo meta agwa doberu onwunu.

²⁴ “O buru eja, shi l'ali be ee-gudeje kparu mu oru-ngweja, bu eka ee-gbuje aturu; waa egbu; waa eswi; gude gweeru mu ngweja-akpo-oku; waa ngweja-ehu-guu. Ekameka mu meru g'a noduje; nyata epha mu be mu a-byapfutaje unu bya ekebe unu l'oma. ²⁵ O -buru l'unu gude mkpuma akpuru mu oru-ngweja; unu te egudekwa mkpuma, a rwaru arwarwa. Noo kele unu -kua ya ongu be unu turwuwuru iya. ²⁶ Ophu unu akpukwa oru-ngweja ono g'o du l'eli; tya ya ocho k'ophu ee-nyihuje iya enyihu; a nonyaa; unu jia onwunu uwele l'oru-ngweja ono.”

21

Ndu Hiburu, a gbaru ohu

¹ “Waa ekemu, ii-zi phe baa:

² “O -buru l'i gbaru onye Hiburu ohu be iphe, oo-geru ngu ozi bu apha ishii. O -be l'apha k'esaa l'o nweru onwiya; a taa pfudu ugwo l'ishi iya. ³ Teke o bu l'o swi nwekinyi iya teke o byaru; l'o laa nwekinyi iya. O -bukwanuru le yee nyee ya swi teke oobyaa; nyee ya ono etsoru iya me o lashia. ⁴ Teke o bu le nnajiuphu iya lutaru iya nwanyi; o nwutaru iya unwegirima; nyee ya ono me unwegirima iya ono a-tuko buru ke nnajiuphu iya. O buerupho nwoke a-la nwekinyi iya.

⁵ “Obenu ọ -buru l'ohu ono suru lẹ ya yeru nnajiuphu iya obu; bya eye nwanyi ono, ọolu ono; waa unwegirima iya; ọphu ya alufudu eje enweru onwiya; ⁶ g'onye nwe iya nū duru iya je l'iphu ndu-ikpe. L'ọ duru iya je l'ọnu-mgbo; ọzo l'ọkpa mgbo; je egude oji kpọ-fua ya nchi. L'ọ buru ohu iya jasụ g'ọo-nọ-beru.”

⁷ “Ọ -buru lẹ nwoke reru nwa iya nwanyi g'ọ buru ohu; a ta abyadu aha iya g'ọ laa g'aahajẹ unwoke phọ. ⁸ Teke e reru iya onye ari ke g'ọ luru iya; a nonyaa; ọphu ọ duedu iya ree; g'ọ hakwaa g'a gbata iya. Ọ tọ gbakwaru gẹ nnajiuphu iya ono ree ya ndu ọhozo; noo kele o to meeduru ohu iya ọbu iphe, o kweru ukwe iya. ⁹ Ọ -buru l'ọo nwa iya nwoke be ọ zu-doru iya g'ọ luru; g'ọ mejekwa nwamgboko ọbu gẹ nwa, ọ nwuru anwunwu. ¹⁰ Ọ -buru lẹ nwoke lutaru nwanyi ọzo; g'ọ nujekwa nyee ya ke mbu nri; nmajeru iya ekwa; emeru iya iphemiphe, eemejeru nwanyi, aalu alulu. ¹¹ Ọ -buru l'ọ too meduru iya ọzo iphe ẹto ono; gẹ nwanyi ono lufu; ọle g'ọ tọ dukwa me afu, aa-pfu nwoke ono.”

Emeka onye ọzo iphe

¹² “Onye chiru nemadzu iphe chigbua ya; g'ọ lakwaa l'ochi iya. ¹³ Ọle ọ -buru l'ọ to lekebeduru ọnya chigbua ya; ọ -buru l'ọo Chileke haru iya g'ọ nwua nno; be o nweru ẹka mu e-goshi unu g'onye du nno gbajeru laa. ¹⁴ Obenu; ọ -buru lẹ nemadzu lekeberu ọnya; gude ẹregede gbua nemadzu ibiya; unu kpata onye ọbu kpuru lufu l'oru-ngweja mu; je egbua l'ẹka ọzo.”

¹⁵ “Onye tsoru ne iya; ọzoo nna iya ọgu be ee-gbu egbugbu.”

¹⁶ “Onye paru nwibe iya je eree; ọzoo l'ọ nokwadu iya l'ẹka teke e guderu iya; g'e gbua onye ọbu egbugbu.”

¹⁷ “Onye phuru ne iya iphu; ọzoo nna iya; g'e gbukwaa onye ono egbugbu.”

¹⁸ “Ọ -buru l'unwoke labo be opfu adaru; onye lanu tua onye ọphuu mkpuma; ọzoo l'ọ pfupfuberu ẹka tsua ya; ọphu onye ono anwuhuduru anwuhu; ọ buru iphe be o mekaru iya; ọ zeru iya azee; g'ọ tọ dukwa iphe, ee-me onye ono, mekaru iya iphe ono; ¹⁹ m'ọ buru l'onye ono mecharu-a; ọ nodu aduje ike gude mgboro ejephe l'etezi. Ọle onye ọphu mekaru iya iphe, a-pfukwanu iya ugwo azee ono, o shi zee ke mmanu ono; bya aghakwaa ya pho jasụ l'ọ kaebe mma ree.”

²⁰ “Ọ -buru l'ọ nweru onye chiru ohu iya iphe; m'ọ bu ohu iya ke nwoke; ọzo ke nwanyi; ohu ono shi l'iphe ono, e chiru iya ono nwuhu; g'a nukwaa onye ono, chigburu iya nu ono aphu. ²¹ Obenu l'ọ -buru l'ohu ono noru ujiku ẹbo; ọzoo ẹto bya ewekorohu; g'ọ tọ dukwa iphe, ee-me onye chiru iya iphe; eshinu ohu ono bu ẹku iya be ọ bu.”

²² “Ọ -buru l'ọ nweru unwoke, alwu ọgu; ẹphe meka nwanyi, du ime iphe; mee k'ọphu ẹpho lufuru iya; ọphu ọ dudu ẹka a kwataru meka iya iphe ọzo; g'e retakwaa onye ọphu mekaru iya iphe ọbu nre lẹ g'ọodu ji nwanyi ono ree; waa gẹ ndu-ikpe kpeburu. ²³ Obenu; ọ -buru l'e mekaru iya iphe shii; gẹ ndzu laaru ndzu; ²⁴ g'ọnya laaru ọnya; eze alaaruu eze; ẹka alaaruu ẹka; ọkpa alaaruu ọkpa. ²⁵ Ọ -buru ọku be ọ huru iya; l'a hulata iya. Teke o mefuru iya ọnyá l'ẹhu; l'e melata iya. Teke o tsuru mkpukpu-mee ye iya l'ẹhu; l'e tsukwarupho mkpukpu-mee ye yebedua l'ẹhu.”

²⁶ “Ọ -buru l'ọ nweru onye chiru ohu iya iphe l'ọnya; k'ọphu o chipyaru iya ọnya lanu; g'onye ono hakwaa ohu ono g'ọ laa; je enweru onwiya; g'ọ buru ugwo ọnya ono, o chipyaru iya ono. ²⁷ Ọ -buru l'ọ chikwofuru iya eze lanu; g'ọ hakwaa ohu ono g'ọ laa je enweru onwiya; g'ọ buru ugwo eze iya ono.”

²⁸ “Ọ -buru l'oke-eswi gude mpu du-gbua nemadzu; g'a tugbua eswi ono lẹ mkpuma; teme g'a ta takwa anu iya atata; ọle g'ọ tọ dukwa iphe, ee-me onye nwe iya nu. ²⁹ Obenu; ọ -buru l'oke-eswi ọbu eme ẹna; e pfuhawaru iya onye nwe iya nu; ọphu ọ tọ kpọ-chiduru iya l'ọka; ọo ya bu; ọ -buru l'ọ du-gburu nemadzu; l'a tugbua eswi ono

le mkpuma; onye nwe iya nu alaa l'ochi onye o du-gburu. ³⁰ Ole o -buru l'o du ndu ono g'ephe gbuaru onye nwe eswi ono nre; g'o pfukotakwa iphemiphe, e gbuburu iya; shi nno gbata onwiya. ³¹ Ekemu ono bukwaphe iphe lanu m'o -buru l'oke eswi du-gburu nwokoro; ozoo nwamgboko. ³² O -buru l'oke-eswi ono be du-gburu ohu; g'onye nwe eswi ono pfa onye nwe ohu ono okpoga mkpola-ochaa, erwa iya rwuru ukporo shekelu le shekelu iri; teme l'a tu-gbukwaapho eswi ono le mkpuma."

³³ "O -buru le nemadzu kpufuru iphe le nsu; ozoo l'onye ono turu nsu; ghebe onu; oke-eswi; ozoo nkafu-igara je adalahu iya; nwuhu; ³⁴ g'onye nwe nsu ono pfukwaa ugwo anu ono. Mbua; g'onye ono pfukwaa onye nwe anu pho dalahuru le nsu pho ugwo iya; patawaro ono, nwuhuru nu ono.

³⁵ "O -buru le nemadzu be oke-eswi iya du-gburu oke-eswi onye ozo; gumadzu labo ono gbaru mgbaree oke-eswi ophu dzu ndzu; kee aswa iya enya-nhamunha. Epe ekekwaapho anu iya ophu nwuhuru anwuhu enya-nhamunha. ³⁶ Ole o -buru l'onye nwe oke-eswi ono maru l'oke-eswi iya eme ena; ophu o to kpo-chiduru iya l'oka; g'onye nwe oke-eswi ono kpee onye ophu oke-eswi ozo; pata ophu nwuhuru nu pho."

22

Akwaberu eku enya

¹ "Teke o nweru onye kpuru eswi; ozoo aturu onye ozo l'oshi; gbua; ozoo l'o reru iya erere; g'o gude eswi ise pfa ugwo eswi ono. O -buru aturu; l'o buru aturu eno.

² "O -buru l'a humaru iphuru l'eka ootsukpo ulo onye ozo ge ya bahu; e meka iya iphe; o shi nno nwuhu; be onye ono, gburu iya nu ono te egbuduru ochi. ³ Obenu; o -buru l'iphe ono nwuru g'enyanwu wacharu be onye chigburu iya nu gbukwaru ochi.

"Onye oshi pfufutaje ugwo iphe, o zitaru. Teke o bu l'o to nweduru iphe, o nweru; l'e ree yebedua l'onwiya; gude aswa iya pfa ugwo iphe, o zitaru.

⁴ "O -buru l'iphe ono, o zitaru ono be a humaru iya l'eka; iphe obu nodukwada ndzu; o bu oke-eswi-o; ozoo nkafu-igara; me aturu; g'onye ono pfa ugwo iya mpfukwase.

⁵ "O -buru le nemadzu chiru iphe-edobe iya ye; o je ataa iphe e meberu l'opfu onye ozo; ozoo opfu-vayinu onye ozo; ozoo l'o haru iya eka; o je ataa iphe e meberu l'opfu onye ozo; g'onye nwe iphe-edobe ono gude iphe, kachaa ree, shi l'opfu iya; ozoo opfu-vayinu iya; gude pfa onye ophu ugwo iphe iya.

⁶ "O -buru l'oku nahuru laa l'egbudu; k'ophu o tsuru ereshi, e gburu egbugbu; ozoo ophu pfa apfuru; ozoo l'o tsugburu opfu ono l'ophu; g'onye turu oku ono pfa ugwo iya.

⁷ "O -buru l'o nweru onye nuru onye ozo okpoga; ozoo iphe ozo g'o doberu iya; a bya ezita iya l'ulo ibe onye ono; o -buru l'e guderu onye-oshi ono; l'o pfa ugwo iya mpfukwase. ⁸ Teke o bukwanu l'e te egudeduru iphuru obu; g'onye nwe ulo ono futa l'atatiphu ndu-ikpe; bya egude epha Chipfu ga enwa g'a maru l'o to budu iya kpamiru iya. ⁹ O -buru l'o duru iphe, tughuru etughuru; a huma iya onye ozo l'eka; mbu iphe, du g'eswi; ozoo nkafu-igara; ozoo aturu; ozoo iphe eye l'ehu; mbu iphe, bukpo iphe, eenwejeru enweru; l'e duta umadzu labo, adzo iphe ono bya l'atatiphu ndu-ikpe. Onye ophu ikpe nmaru l'o pfa onye ophu mpfukwase.

¹⁰ "O -buru l'o nweru onye kperu onye ozo nkafu-igara; ozoo oke-eswi; ozoo aturu; mewaro anu ozo g'o doberu iya; o nwuhu; ozoo l'e mekaru iya iphe; ozoo l'o tughuru; ophu o dudu onye maru iphe, meru iya nu; ¹¹ g'ee-shi doshia opfu ono bu g'onye ono bya l'atatiphu Chipfu je agwa enwa l'o to makwa iphe, meru eku onye ophu. G'onye nwe iya nu kwetakwa nno; g'a ta pfukwa iya ugwo iya. ¹² Ole

ọ -bụkwanuru l'a kpuru iya k'iphuru l'ibe onye ono, e doberu iya ono; g'onye ono pfukwaa onye nwe iya nụ ụgwọ iya. ¹³ Ọ -buru l'ọo anụ-egbudu gburu iya; l'o wota anụ iya ọphu ọ taphodoru je egoshi; g'a maru l'ọo anụ-egbudu gburu iya. G'a ta asukwa g'ọ pfua ụgwọ iya.

¹⁴ “Ọ -buru l'o nweru onye rwotaru iphe-edobe onye ọzo; iphe-ehuka meka iya; ọzoo l'ọ nwuhuru teke onye nwe iya nụ ta nọdu l'eka ono; g'onye rwotaru iya nụ pfukwaa ụgwọ iya. ¹⁵ Obenu; ọ -buru l'onye nwe iya nụ nọ l'eka ono teke ono; g'onye jeru arwota iya nụ ta pfushi ụgwọ iya. Teke ọ bụ l'ọ pfuru ụgwọ; nguta eswi ono; g'okpoga ono, a pfuru ono nọ-chiwarọ uburu ọbu.”

Iphe, gbaru l'ememe

¹⁶ “Ọ -buru l'o nweru onye kparu nwamgboko, nwoke teke ejepfuswee; ọphu ọ dudu onye ejewa iya alulu; ephe l'iya kwaa; g'ọ kwaru aswa nụ ndibe phe; duta iya je aluru. ¹⁷ Ọ -buru l'ọ nna nwamgboko ono jikaru sụ l'ya te ekedu iya ya; g'ọ kwaakwapho aswa, aakwaje l'ishi nwamgboko, nwoke teke ejepfuswee; nụ nna iya.

¹⁸ “Unu ta ahajekwa nwanyi, eme omamanshi g'ọ nọdu ndzu.

¹⁹ “Onye jepfuru anu; ephe l'iya kwaa be ee-gbuje egbugbu.

²⁰ “Onye gweru ngweja nụ iphe ọzo, abudu mbedua, bu Chipfu nwekinyi mu be ee-gbu egbugbu.

²¹ “Unu ta akpajekwa ndu lwaru alwalwa ehụ; ọphu unu emejekwa phe ewere; noo kele unu shi buru ndu lwaru alwalwa l'ali Ijiputu.

²² “Unu te emejekwa unwanyi, ji phe anodedu; waa unwu-ogbee ewere. ²³ Teke unu meru phe ewere; ephe -wolia olu; raku mube Chipfu be mu a-numakwa olu phe. ²⁴ Ehu a-watakwa mu eghushi eghu ike; mu egude ọgu bya atuko unu gbuibe. Unyomu unu aburu unwanyi, ji phe anodedu; unwegirima unu aburu ndu enweedu nna.

²⁵ “Ọ -buru l'unu jieru ndu ke mube Chipfu, mkpa byaru ụgwọ l'echilabo unu; unu te emekwa ge ndu ejije ụgwọ-ntukwase. Unu ta asukwa g'ephe tukwase iya iphe.

²⁶ Ọ -buru l' nwibe unu yeru unu uwe l'itumo; unu wolaaru iya ya temanu enyanwu ariba. ²⁷ Noo kele ọo uwe ono bu iphe, oogudeje gbobuta ehụ iya. ?Buhunu gunu be oo-gude kuru mgbenya? Ọ -raku mube Chipfu be mu a-numakwa olu iya. Noo kele mu aphuje obu-imemini.

²⁸ “Unu ta anmakwa Chileke phulaphula; ọphu unu ephukwa ndu bu ndu-ishi ali unu iphu.

²⁹ “Unu ta ahakwa egweru mube Chipfu ngweja, shi l'akpuru iphe, unu kpataru l'opfu; waa ọphu shi le mee, unu pyitaru apyita.

“Unu kujeru okpara unu nwoke nụ mu. ³⁰ Unu mekwaapho eswi unu; waa aturu unu nno. Unu haje phe g'ephe nọo l'ehu ne phe ujiku esaa. O -rwua mboku k'esato; unu akputa iya wotaru mu.

³¹ “Unu a-buru ndu duru mu nsọ. Unu ta atajekwa iphe, anu-egbudu gburu. Unu togbojeru iya nkuta.”

23

Ekemu, a turu swibe ikpe, pfuru oto; waa k'obu-imemini

¹ “Ta asujekwa asulasu. Ta agbajekwa ejo ekebe gude eyeru ejo nemadzu eka.

² “Te etsojekwaru igwe-oha ye eka l'eme iphe, adudu ree. Teke i pfuru l'iphu ndu-ikpe; te egudekwa l'iime gi pfua iphe l'a-du oha ree; woru ikpe nma onye iswi du mma. ³ Te egudekwa le nemadzu bu onye ukpa; gbaaru iya odzori l'iphu ndu-ikpe.

⁴ “Ọ -buru l'i humaru oke-eswi; ọzoo nkapfu-igara onye ohogu ngu eka ootuphahwa etuphahu; kputa iya kpu-jeru iya. ⁵ Ọ -buru l'i humaru nkapfu-igara

onye i du ashi eka ivu, o vu nyi-tsutaru iya; ta ahakwa iya. Tugbukwaa je eyeru iya eka.

⁶ “Ta jikakwa ekperu onye ukpa ikpe, pfuru oto l'ulo-ikpe. ⁷ G'a ta anmajekwa onye e boru ibo ikpe; teme ophu eemegbukwa onye pfuberekoto, adudu iphe, o meru. Noo kele onye meru ejo-iphe, du nno be mu ta ahadu ge mu ta anma iya ikpe.

⁸ “Ta anatajekwa iphe-uphalazu; kele iphe-uphalazu emejekwa g'a tua enya mkpu l'iphe, e gege ahuma; teme o nodu emeje g'a nmaa onye pfuberekoto ikpe.

⁹ “Unu ta akpajekwa ndu lwaru alwalwa ehu; kele unu maru g'o duje onye lwaru alwalwa; noo kele unu shiwaa buru ndu lwaru alwalwa l'ali Ijiputu.”

Ekemu eswe-atuta-unme

¹⁰ “Apha ishii be unu a-koje ali unu; kpata iya iphe, e meberu iya. ¹¹ O -be l'apha k'esaa; unu ahaa ali ono g'o to dukwa iphe, unu a-ko iya; k'ophu ndu Izurelu ndu ophu akpa nri e-je akpa l'eka ono; teme anu-egbudu erifufuwaro ughudu iya. Unu mekwapho opfu-vayinu; waa egu olivu unu nno.

¹² “Ujiku ishii be unu e-jeje ozi; o -be le mboku k'esaa; unu te ejekwa ozi. Oo ya bu g'oke-eswi unu; waa nkafu-igara unu edzutaje ike; teme waa g'ohu, a nwuru l'ibe unu; m'onye lwaru ibe unu alwalwa a-tutakwapho unme.

¹³ “Unu kwabekwa enya mekota iphemiphe-a, mu pfushiru unu-a. Unu ta adukwa iphe, bu iphe, aagwa agwagwa, unu a-kpo-kuje. Unu te ephotajekwa epha iya ephota ophu.”

Uzo obo-iphe eto

¹⁴ “Ugbo eto l'apha be unu a-bojeru mu obo-iphe.

¹⁵ “Unu bojo obo-iphe buredi, ekoduru ekoko. Ujiku esaa be unu a-taje buredi, e yeduru iphe, ekoje buredi, bu iphe, mu turu unu l'ekemu. Unu meje iya teke ono, aaboje obo-iphe ono l'onwa Abibu; noo kele oo l'onwa ono be unu lufutaru l'ali Ijiputu.

“G'o to nwekwa onye a-gbajeru eka bya l'ataphu mu.

¹⁶ “Unu gudeje mebyi-iphe-mbu, iphe unu meberu l'ali mitaru; gude bojo Obo Mebyi-iphe-mbu.

“Unu bojo Obo-Mkpù l'ishi apha; me unu metajeeppo iphe, unu meberu l'ali.

¹⁷ “Ugbo eto l'apha be unwoke unu g'ephe ha a-tukoje bya l'ataphu Nnajiuphu, bu Chipfu.

¹⁸ “Unu ta adukwa iphe, e yekoberu iphe, ekoje buredi, unu e-yekobe le mee anu, unu gude egweru mu ngweja. Ophu o dukwa eba-anu ono, e gude abo obo-iphe ono, aa-ha g'o bojo nchi.

¹⁹ “Iphe-mbu, vuru uzo kaa l'opfu unu be unu e-gudeje bya l'ulo Chipfu, bu Chileke unu.

“Unu te egudejekwa mini-era ne egu shia nwa iya.”

Ojozi Chileke be a-boru ndu Izurelu uzo

²⁰ “Unu huma le mu e-zi ojozi-imigwe g'o vutaru unu uzo; eche unu nche; waa g'o dua unu durwua eka ono, mu kwakobewaru akwakobe ono. ²¹ Unu ngabejeru ojozi-imigwe ono nchi; mee iphemiphe, o suru g'unu mee. Unu te kwefukwaru iya ike; kele o tojo gwakwaru unu nvu; eshinu o bu epha mu be o gude eje. ²² O -buru l'unu jikpoperupho obu oyi; ngabe nchi l'iphemiphe, o pfuru; bya emekota iphe, mu suru g'unu meje; mu aburu ohogu ndu ohogu unu; ephe adu mu ashi; mbu ndu unu du ashi. ²³ Ojozi mu e-vuta uzo duru unu bahu l'ali ndu Amoru; waa ke ndu Hetu; waa ke ndu Perezu; waa ke ndu Kénanu; waa ke ndu Hevu; waa ke ndu Jiebusu; teme mu atukoepho ndu ono mee g'ephe chihu l'ali ono. ²⁴ Unu te ephozejekwaru iphe, bu iphe, aagwa agwagwa; ophu unu abajekwaru iya eja; ophu unu etsojekwaru phe

mee omelalì p̄hẹ. Unu mebyishia agwa p̄hẹ; unu etsukp̄oshia mkpuma, ẹp̄he doberu l'oru-ngweja p̄hẹ. ²⁵ Unu baje ru m̄be Chipfu, bu Chileke unu ẹja. Mu e-meru unu ip̄he-oma lẹ nri waa lẹ mini; bya ewofu ip̄he-ememe l'echilabọ unu. ²⁶ L'alì unu te enwedu nwanyi, ẹpho bya alufu; ọzoo onye ata atsudu ime. Mu e-me g'unu kaje nka ọkpobe akaka.

²⁷ “Mu e-me g'a tsuje unu ebvu. Ip̄he, bu ọhamoha, unu l'ẹp̄he alwu ọgu bẹ mu e-meje g'ẹp̄he mehu ọtorii. Mu emee ndu ọhogu unu g'ẹp̄he ghakobeje; gbaaru unu ọso. ²⁸ Mu e-ye evu g'o vuru ọzo je je agbaa ndu Hevu; yee ndu Kėnanu; yee ndu Hetu gbakashia p̄hẹ g'ẹp̄he gbeshiru unu. ²⁹ Ọle mu ta achifu-gbudu p̄hẹ l'apha lanu; noo kele alì ono a-bya buru okorobo-egu; teme anu-egbudu apanukaru iya unu ẹka. ³⁰ Mu a-tokpoep̄ho nwehu achishi p̄hẹ; gbiriri jasụ unu aka igwerigwe; du ike nwekotaru alì ono.

³¹ “Mu emee g'oke alì unu gbẹ lẹ Eze-enyimu Uswe-uswe je akpaa l'eze-enyimu ndu Filisitayinu; l'ọ bya agbẹ l'echiegu noo jasụ l'enyimu Yufurėtisu. Mu eworu ndu bu l'alì ono ye unu l'ẹka; g'unu chifu p̄hẹ l'ataphu unu. ³² G'unu l'ẹp̄he; ọzoo agwa p̄hẹ ta agbakwa ndzu. ³³ Unu te ekwekwa g'ẹp̄he buru l'alì unu; ọdumeka bẹ ẹp̄he a-kpatakwa; unu emee ip̄he-ẹji meswee m̄be Chipfu. Noo kele unu -baaru agwa p̄hẹ ẹja bẹ unu nmalahwakwaru l'onyà.”

24

Eme g'ogbandzu nguru anguru

¹ Ọo ya bu; Chipfu sụ Mosisu: “Ge gubedua; waa Eronu; waa Nadabu; waa Abihu; waa ndu bu ọgerenya Ízurelu ukporo umadzu ẹto l'umadzu iri nyipfuta m̄be Chipfu; bya anodu ọzenya; baaru mu ẹja. ² Ọo Mosisu nwekinyi iya bu onye a-byapfuta m̄be Chipfu; ge ndu ọphuu be ejekwa mu akp̄itaru ntse; ọphu ndu Ízurelu etsokwa Mosisu nyikota imeli.”

³ Mosisu bya eje ep̄fukotaru ndu Ízurelu ip̄he, Chipfu pfushiru; waa ekemu iya. Ẹp̄he tuko gude olu lanu zua; sụ: “Iphemip̄he, Chipfu pfuru bẹ anyi e-mekota.”

⁴ Mosisu bya atuko ip̄hemip̄he, Chipfu pfuru dekota l'ekwo.

Ọ gbeshi l'onmewa utsu; bya akpua ọru-ngweja l'okpa ubvu; bya apfube mkpuma iri l'ẹbo, no-chiru ẹnya okpa-ip̄fu iri l'ẹbo ndu Ízurelu. ⁵ Ọo ya bu; ọ bya ezia unwokorobya ndu Ízurelu; ẹp̄he je egwee ngweja-akpo-oku nu Chipfu; bya egbushikwaapho unwu oke-eswi gude gwee ngweja-ẹhu-guu nu Chipfu. ⁶ Mosisu bya ekee mee anu ono ẹbo woru nanu wuru ye lẹ gbamu gbamu; bya ewota ọphuu p̄hee l'oru-ngweja. ⁷ Ọ bya ewota Ekwo Ogbandzu ono guaru ndu Ízurelu. Ẹp̄he zua mgbede sụ: “Iphemip̄he, Chipfu pfuru bẹ anyi e-mekota; mbu l'anyi e-mekotajekpoep̄ho ip̄hemip̄he, o pfuru.” ⁸ Mosisu bya ewota mee ono p̄hee ndu Ízurelu l'ẹhu bya asu: “Waa mee, egoshi ogbandzu, Chipfu meru; unu l'iya gbaa lẹ k'opfu, o pfuru-a.”

⁹ Mosisu; yee Eronu; waa Nadabu; yee Abihu; waa ndu bu ọgerenya Ízurelu ukporo umadzu ẹto l'umadzu iri bya enyihu eli ubvu ono; ¹⁰ bya ahuma Chileke ndu Ízurelu. Ip̄he, ọ pfuru l'eli iya buru ip̄he, e meru lẹ mkpuma, aswa du, bu safaya; o doep̄ho risaa g'akpaminigwe. ¹¹ Ọphu ọ dudu ip̄he, Chileke meru ndu bu ọgerenya Ízurelu; ẹp̄he huma Chileke; bya eria nri; ngua ip̄he, aangụ angungu.

¹² Chipfu sụ Mosisu: “Nyipfuta mu l'ubvu-a bya anodu l'eka-a ge mu nu ngu mkpuma, du bachibachi, mu deru ekemu; waa ip̄he, mu suru g'ẹp̄he meje, a-noduje akpo-ziru p̄hẹ ọzo.”

¹³ Noo ya; Mosisu; yee Jioshuwa, bu onye eyejeru iya eka gbalihu swiru; je enyihu ubvu Chileke. ¹⁴ Mosisu su ndu bu ogerenya ono: "Unu nodu l'eka-a ngaberu anyi gbiriri jasụ teke anyi a-byapfuta unu ozo. Eronu yee Huru be unu l'ephe no l'eka-a; onye opfu dapfutaru; g'o jepfuje phe."

¹⁵ Mosisu nyihuẹpho ubvu ono; urwukpu so-kpute iya. ¹⁶ Ogbunwiiwii Chipfu bya atuko ubvu Sayinayi ono sweta. Urwukpu ono nokota l'ubvu ono ujiku ishii. O be le mboku k'esaa; Chipfu gbẹ l'urwukpu ono kua Mosisu oku. ¹⁷ Ogbunwiiwii Chipfu ono duepho ndu Izurelu g'oku, enwu enwunwu l'eli ubvu ono. ¹⁸ Mosisu nodu enyiribeaaru l'ubvu ono; o nodu abahuba l'ime urwukpu ono. O no l'eli ubvu ono ukporo abali labo eswe l'enyashi.

25

Iphe, ee-gude mee ulo-ekwa (Awu 35:4-9)

¹ Chipfu su Mosisu: ² "Pfuaru ndu Izurelu g'ephe shi l'iphe, ephe nweru enweru hata iphe bya anu mu. Iphe, ii-nataje bu iphe, onye gude obu iya wota bya anu. ³ Iphe, ephe a-nu bu mkpola-ododo; waa mkpola-ochaa; waa onyirubvu; ⁴ waa owu urwukpu-urwukpu; waa ophu eke mee-mee; waa ophu du uswe-uswe; waa okpobe owu ochaa; waa eji egu; ⁵ waa akpo ebili, a tseru l'uswe; waa akpo umoro-enyimu; waa oshi akesha; ⁶ waa manụ olivu, ee-gudeje anwu oku; waa iphe, eeyeje le manụ k'awu l'ishi g'o shia mkpo; me ophu eeyeje l'unwu-isensu g'o shia kwekweekwee; ⁷ waa mkpuma onikusu; mewaro mkpuma ozo, aswa dugbaa. Mkpuma ono be ee-mechaa gbapyabe l'uwe-ukuvu onye-ishi ndu-uke; yele uwe-okpoma iya.

⁸ "Pfuaru phe g'ephe kpuaru mube Chipfu ulo, du nsọ; ge mu eburu l'echilabo phe. ⁹ Unu mekwa ulo-ekwa ono; yee iphemiphe, a-nodukota l'ime iya g'o duepho ge mu e-goshi unu g'e mee ya."

Okpoko Ogbandzu (Awu 37:1-9)

¹⁰ "G'ephe gudekwa oshi akesha kua okpoko. G'ogologo iya du nkwo-eka labo le mkpirikpu iya. Osa iya adu nkwo-eka lanu le mkpirikpu iya. Eli iya adukwapho nkwo-eka lanu le mkpirikpu iya. ¹¹ Li wua okpobe mkpola-ododo l'ime iya; waa l'azu iya. Li gudekwapho mkpola-ododo wu-phee mgbureku iya mgburugburu. ¹² Li kpata echi mkpola-ododo eno depfubegbaa l'okpa iya ephe'eno; mbu gi wota ebo depfube l'ibe lanu; wota ebo k'ophuu depfube l'ibe iya ophuu. ¹³ Li gude oshi akesha pyita mgboro labo; wua ya mkpola-ododo. ¹⁴ Li woru mgboro ono ephebebo pyochaa l'echi ono, e depfubegbaaru le mgbureku okpoko ono g'o buru iphe, ee-gudeje apa iya. ¹⁵ Mgboro ono a-noduwaro l'echi okpoko ono. G'e te wofubaekwa iya ewofu. ¹⁶ Li woru iphe, e deru ekemu mube Chipfu, bu iphe, mu e-mechaa nu unu dobe l'ime okpoko ono.

¹⁷ "Li gude okpobe mkpola-ododo meta opfu okpoko; eka aapfuje ugwo iphe-eji, nemadzu meru. G'ogologo iya du nkwo-eka labo le mkpirikpu iya. Osa iya adu nkwo-eka lanu le mkpirikpu iya. ¹⁸ Li gude mkpola-ododo mee chierobu labo, a-noduchaa l'ishi opfu okpoko ono. G'o buru mkpola-ododo, e tsusaru etsusa be ii-gude mee ya. ¹⁹ Li woru chierobu lanu dobe l'ishi ibe lanu; woru ophuu dobe l'ishi iya ophuu. Li mee ge chierobu labo ono, nogbaa l'ishishi okpoko ono ephebebo yele okpoko ono buru iphe lanu. ²⁰ Chierobu ono be ee-me g'o jashia nku l'uzo imeli; k'ophu nku iya ono e-kpuchite opfu okpoko ono. G'ephe ghagbabe iphu tuko lee enya l'eli okpoko ono kwapho. ²¹ Li wota opfu okpoko ono kpuchia ya; woru iphe ono, e deru ekemu mu ono, bu iphe, mu e-mechaa nu unu ono; yekwapho l'ime okpoko ono. ²² O buru

l'eli opfu okpoko ono; mbu le mgbaka chierobu labo ono, no l'eli okpoko ono, bu iya bu eka ono, e doberu iphe, e deru ekemu mu ono be mu a-byapfuta ngu bya akaru ngu iphemiphe, ndu Izurelu e-meje."

Teburu ono
(Awu 37:10-16)

²³ "Gude oshi akesha meta teburu. G'ogologo iya du nkwo-eka labo. Osa iya adu nkwo-eka lanu. Eli iya adu nkwo-eka lanu le mkpirikpu iya. ²⁴ L'i wua ya okpobe mkpola-ododo; bya egudekwapho mkpola-ododo wu-pee le mgbureku iya mgburugburu. ²⁵ L'i wota werere oshi, osa iya ha g'obochi-eka wu-pee mgbureku iya mgburugburu; bya egudekwapho mkpola-ododo kpu-pee oshi ono. ²⁶ Kputa echi mkpola-ododo eno depfubegbaa le mgbureku okpa teburu ono. ²⁷ Echi ono a-nokubechakwaa werere oshi pho; k'ophu o-dukwanu ike gudeshia mgboro, ee-gudeje apa teburu ono. ²⁸ L'i gude oshi akesha pyishia mgboro ono; wua ya mkpola-ododo g'o buru mgboro, ee-gudeje apa teburu ono. ²⁹ L'i gude okpobe mkpola-ododo meshia gbamugbamu; waa ite; waa okoro; me nkweka ee-gudeje gweeru mu ngweja-mee. Iphemiphe ono bu iphe, aa-tu-kobeje l'eli teburu ono. ³⁰ G'e dobeje buredi l'iphu mu. O buru l'eli teburu ono be aa-tu-kobeje iya; k'ophu o-duje l'iphu mu tekenteke."

Iphe, aapfubeje oroku
(Awu 37:17-24)

³¹ "Gude okpobe mkpola-ododo, e tsusaru etsusa mee iphe, aapfubeje oroku. Mee ya g'o nweru oshi; waa ekali. L'o nweru ochi; nweru nkwo iya; nweru iphe, du ge nwopu okoko; waa iphe, du g'okoko, jawaru ajaja. Tukokwa iphemiphe ono mee ge ye iphe ono, aapfubeje oroku ono dzepfua buru nanu. ³² Oshi iya ono e-nweru ekali ishii. G'ekali eto nodu le mgbureku iya lanu; eto k'ophuu anodu le mgbureku iya ophuu. ³³ G'ekali iya lanu nwejeru okoro eto. Okoro ono be ee-mechaa g'o dugbaa g'okoko oshi alumundu. L'e mekwaapho nwopu okoko ye iya; ye okoko ophu jawaru ajaja. Noo g'oo-dukota l'ekali iya ono ephe n'ishii, dzepfugbaaru l'oshi iya ono. ³⁴ G'oshi iya ono nwekwaru okoro eno, e meru; o du g'okoko oshi alumundu. L'o nwekwarupho iphe, e meru; o du ge nwopu okoko; ye iphe, du g'okoko ophu jawaru ajaja. ³⁵ Nwopu okoko lanu be ee-me g'o nodu le mkpula ekali iya labo ono, no l'uzo ali iya. K'ebonodu le mkpula ekali iya labo k'echi. K'eto anodu le mkpula ekali iya labo k'uzo eli. Mbu l'oo-noduchaa le mkpula ekali iya ono ephe n'ishii. ³⁶ Nwopu okoko iya ono; ye ekali iya ekali iya ono be ee-me ge ye oshi iya tuko dzepfuru. O buru okpobe mkpola-ododo, e tsusaru etsusa be ee-gude mee ya.

³⁷ "L'i bya emeta oroku esaa pfubegbaa l'eli iphe ono, aapfubeje oroku ono. G'e dobekwa iya k'ophu iphoro iya a-ngakotaje iphu eka o no. ³⁸ Akpaa ya; waa iphe, aagujeru oku iya ye bukwa okpobe mkpola-ododo be ee-gude mekwaa ya pho. ³⁹ Iphe, aapfubeje oroku ono; ye ngwa iya g'o hakota bu okpobe mkpola-ododo, erwa iya du talentu lanu be ee-gude mee ya. ⁴⁰ Letakwa enya g'e mee iphemiphe ono g'o du g'e goshiru ngu iya l'eli ubvu ono."

26

Mkpù-ékwa
(Awu 36:8-38)

¹ "Ozoo bu le-a; ii-meta ulo-ekwa. Gude owu ochaa, a swiru udo; waa ophu du urwukpu-urwukpu; waa ophu du uswe-uswe; ye ophu eke mee-mee; kwee ekwa kweta iya upfu ekwa iri. G'onye maru eme ona gude owu ono kwee chierobu ye l'upfu ekwa ono. ² G'upfu ekwa ono tukokwa haru enya nhamunha. G'ogologo iya du nkwo-eka ukporo l'esato. Osa iya adu nkwo-eka eno. ³ L'i wota upfu ekwa ono

ise gbagbabe g'ọ buru nlochiru lanu; l'i wotakwapho uzo ise ophuu gbagbabe nanu. ⁴ Nlochiru iya ono ke mbu be ii-gude owu, du urwukpu-urwukpu yeshia ya nkoloba l'igburonu upfu ekwa iya ono k'ikpazu. L'i bya emekwaapho nno l'upfu ekwa k'ikpazu le nlochiru iya kebo. ⁵ Nkoloba ukporo labo l'iri be ii-ye l'ishishi nlochiru lanu; l'i yekwapho nkoloba ukporo labo l'iri l'ishishi nlochiru lanu ophuu. Nkoloba ono a-tuko ghagbabe iphu. ⁶ Gude mkpola-ododo meta iphe, kweru nko ishi labo uzo ukporo labo l'iri. L'i gude iya dzegbabe nlochiru ekwa ono ephenebo g'ọ tuko buru nanu.

⁷ "L'i bya egude eji egbu kwee ekwa; kweta iya upfu ekwa iri le nanu, ee-gude phuchite eli ulo-ekwa ono. ⁸ G'upfu ekwa ono ephe n'iri le nanu tukokwa haru enya nhamunha. G'ogologo iya du nkwo-eka ukporo l'iri. Osa iya adu nkwo-eka eno. ⁹ L'i bya achita upfu ekwa ono ise gbagbabe g'ọ buru nlochiru lanu; chita uzo upfu ekwa ishii ophuu gbagbabe kwapho nanu. Upfu ekwa lanu ophu meru nlochiru lanu; o du upfu ishii pho be ii-pyaji ebo dobe g'ọ gboru l'ataphu ulo-ekwa ono. ¹⁰ Nkoloba ukporo labo l'iri be ii-ye l'ishishi nlochiru lanu; l'i yekwapho nkoloba ukporo labo l'iri l'ishishi nlochiru lanu ophuu. ¹¹ L'i gude onyirubvu meta iphe, kweru nko ishi labo uzo ukporo labo l'iri. L'i gude iya kotagbaa nkoloba nlochiru ekwa ono ephenebo; gude iya dzegbabe ulo-ekwa ono g'ọ buru nanu. ¹² A bya l'upfu ekwa, tsufuru l'ulo-ekwa ono; mbu nkeru-ebo upfu ekwa ono be ee-me g'ọ wu-zeta l'azu ulo-ekwa ono. ¹³ Nlochiru upfu ekwa ono, e gude phuchite nlochiru k'ime iya pho be e-gudekota nkwo-eka lanu ka k'ime iya pho osa le mgbureku iya ibekeboebo. Ndu k'ono be aa-ha g'ọ wu-zeta l'uzo ali iya g'e gude iya kwechia mgbureku iya. ¹⁴ L'i wota akpo ebili, a tseru l'uswe mee iphe, ee-gude phuchia eli ulo-ekwa ono ozo. L'i bya egudekwapho akpo umoro-enyimu mee iphe, ee-gude kwechite eli akpo k'ebili ono.

¹⁵ "Gude oshi akesha metachaa oshi, ee-gudeje kpo be ulo-ekwa ono. ¹⁶ Oshi ono be aa-ruchaa g'ọ dugbaa nkwo-eka iri l'eli. Osa iya adu nkwo-eka le mkpirikpu iya. ¹⁷ Oshi ono be aa-pyitachaa okpa labo ye l'ibekeboebo. O buru egube ono be ii-mekota oshi ulo-ekwa ono g'ọ ha. ¹⁸ A bya l'ulo-ekwa ono ibiya ophu gharu iphu l'uzo ohali; bu ukporo oshi be ii-ruta yegbaa ya. ¹⁹ L'i gude mkpola-ochaa meshia enya eka aa-kpogbaaru okpa oshi ono ye. L'i meta iya uzo ukporo labo. Iphe, bu oshi ono g'ọ ha e-nweru enya eka labo, aa-kpojeru okpa iya ye. ²⁰ A bya l'ibiya ophuu; mbu ibiya ophu gharu iphu l'uzo isheli; bukwapho ukporo oshi be ii-ruta; yeshia ya. ²¹ Gude mkpola-ochaa meshia enya eka aa-kpogbaaru okpa oshi ono ye. L'i meta iya uzo ukporo labo. Iphe, bu oshi ono g'ọ ha e-nweru enya eka labo, aa-kpojeru okpa iya ye. ²² A bya l'okotazu ulo-ekwa ono; mbu ibiya ophu gharu iphu l'uzo enyanwu-ariba bu oshi ishii be ii-ruta; yeshia ya. ²³ L'i metachaa oshi ebo ebo; yechaa le mgbureku mgbureku ulo-ekwa ono l'uzo okotazu iya ono. ²⁴ Oshi labo ono, ee-yechaa le mgbureku iya ono be a-dugbaa nkwegba ebo ebo. Oo-shi l'uzo ali du nkwegba ebo jasu l'imeli. Teme o buru echi lanu be aa-kube iya. Ephenebo a-tuko dukota nno. ²⁵ Oo ya bu l'oo-du oshi esato l'uzo okotazu ulo-ekwa ono. L'e gude mkpola-ochaa meshia enya eka aa-kpogbaaru okpa oshi ono ye uzo iri l'ishii. Iphe, bu oshi ono g'ọ ha e-nwegbaaru enya eka labo, aa-kpojeru okpa iya ye.

²⁶ "Gude oshi akesha rwashia oshi, dugbaa gberere, ee-gude swebushia l'oshi ono. Uzo ise be ii-swebe l'oshi mgbureku ulo-ekwa ono ibe lanu; ²⁷ l'i swebekwapho uzo ise ozo le mgbureku ibe iya ophuu. Uzo ise ozo aburu k'okotazu ulo-ekwa ono; ibiya ophu gharu iphu l'uzo enyanwu-ariba. ²⁸ Oshi ophu ee-swebe l'echi iya be aa-rwa g'ọ gbẹ l'ishi lanu lufu l'ishi iya ophuu. ²⁹ L'i wukota mkpola-ododo l'oshi ono, eegudeje kpo be ulo-ekwa ono. L'i gudekwapho mkpola-ododo meshia echi, e-gudeshigbaa oshi ono, dugbaa gberere ono. Teme l'i wukwapho mkpola-ododo le gberere oshi ono.

³⁰ "Rukwaa ulo-ekwa ono g'a turu ngu onu iya l'eli ubvu Sayinayi.

³¹ “L'i gude owu, du urwukpu-urwukpu; waa ophu du uswe-uswe; waa ophu eke mee-mee; yee owu ocha, a swiru udo; kwee ekwa. G'onye maru eme ona gudekwa owu ono kweshia chierobu ye l'ekwa ono. ³² L'i gude oshi akesha rwaa itso eno; waa ya mkpola-ododo. L'i woru itso ono kpobechaa l'enya eka e meshiru le mkpola-ochaa. L'i gude iphe, kweru nko, e gude mkpola-ododo mee kobe ekwa ono l'itso ono ³³ le mkpula iphe pho, kweru nko ishi labo pho, e gude dzegbabe nlochiru ekwa pho, e gude phu-chite eli ulo-ekwa ono. L'i woru okpoko-ekemu ono sibe l'eka ono, e kobutaru ekwa ono. Ekwa ono be ee-gude kekahaa eka-du-nsa; yele eka-kakota-ada-nsa. ³⁴ L'e woru opfu okpoko ono, bu eka aapfuje ugwo iphe-aji, nemadzu meru ono; kpuke l'eli okpoko-ekemu ono, a siberu l'eka-kakota-ada-nsa ono. ³⁵ L'i pata teburu pho sibe l'iphe ekwa ono, e gude kobuta eka-kakota-ada-nsa ono. Eka aasibe iya bu l'ime ulo-ekwa ono l'ibiya ophu gharu iphe l'uzo isheli. L'i woru iphe pho, aapfubeje oroku pho sibe l'ibiya ophu gharu iphe l'uzo ndohali; g'ephe le teburu pho ghagbabe iphe.

³⁶ “G'onye gude ngga ekwe ekwa gude owu, du urwukpu-urwukpu; waa ophu eke mee-mee; waa ophu du uswe-uswe; yee owu ocha, a swiru udo; kwee ekwa, ee-gudeje kochite onu-abata ulo-ekwa ono. ³⁷ L'i gude mkpola-ododo meshia iphe, kweru nko, ee-gude kobe ekwa ono l'itso. L'i gude oshi akesha rwata itso ise; wukwaa ya pho mkpola-ododo; gude onyirubvu kpushia enya eka aa-kpobegba itso ono ephe n'ise.

27

Oru-ngweja-akpo-oku (Awu 38:1-8)

¹ “Gude oshi akesha ruta oru-ngweja. G'eli iya du nkwo-eka eto. G'ogologo iya waa osa iya tukokwa haru enya nhamunha. Iphe, oo-duchaa bu nkwo-eka ise ise. ² L'i rutachaa mpu mobechee l'ishi ishi mgbureku iya ephen'eno. Ge mpu ono; yee oru-ngweja ono rwagbakwaa buru nanu. I-mechaa ya nno; l'i woru onyirubvu waa ya. ³ L'i gude onyirubvu meshia iphemiphe, ee-gudeje eje ozi l'oru-ngweja ono, bu iya bu ite ekpo ntụ; waa iphe, eegudeje ekpo ntụ eye l'ite ono; waa gbamugbamu; waa oji; me iphe, aaguje oku. ⁴ L'i gude onyirubvu meta iphe, du nggafu-nggafu g'ugbu; bya enweru mgbureku eno. L'i gudekwapho onyirubvu meta echi eno hebechee le mgbureku iphe ono. ⁵ L'i wota iphe ono kwechia uzo ali mgbureku oru-ngweja ono. G'a gbẹ l'uzo ali iya kwechia ya jasụ l'echilabo iya. ⁶ L'i gude oshi akesha pyita mgboro labo, ee-gudeje apa iya. L'i wukwapho mgboro ono onyirubvu. ⁷ L'e wocharu mgboro ono nwua l'enya echi pho ibekeboebo. Mgboro ono ephenebo a-nodujecha le mgbureku iya ephenebo me a-nodu apa iya. ⁸ Gudekwa ibiribe oshi mee oru-ngweja ono g'uzo du iya l'echi. Mee ya g'o du ge mu goshiru ngu iya l'eli ubvu ono.”

Oma-unuphu ono (Awu 38:9-20)

⁹ “Meeru ulo-ekwa ono oma-unuphu. Gude owu ocha, a swiru udo; kwee ekwa, du ukporo nkwo-eka ise l'ogologo; g'e gude gebuta ibiya ophu oma-unuphu ono gharu iphe l'uzo ndohali. ¹⁰ L'i gude onyirubvu meta ukporo itso, aa-kpobe iya; yee enya eka aa-kpobechaa itso ono. L'i gude mkpola-ochaa meshia iphe, kweru nko, ee-gude kobe ekwa ono l'itso ono; yee iphe, ee-swebe l'itso ono. ¹¹ Uzo isheli iya bukwapho ekwa, du ukporo nkwo-eka ise l'ogologo be ee-kwe; gude gebuta iya. Itso, aa-kpobe l'uzo isheli ono; yee enya eka aa-kpobe itso ono a-duchaa ukporo

ụkporo. Ọ bụkwarupho onyirubvu bẹ ee-gude metachaa ya. Ọ bụkwanuru mkpọla-ọchaa bẹ ee-gude meshia iphe, kweru nko, ee-gude kobe ẹkwa ono l'itso ono; yẹ iphe, ee-swebe l'itso ono.

¹² “A -bya l'osa oma-unuphu ono l'uzo ẹnyanwu-arịba iya; bụkwa ẹkwa, ụkporo nkwo-ẹka labo lẹ nkwo-ẹka iri l'ogologo bẹ ee-kwe; gude gebuta iya. G'e meta itso iri, aa-kpobe l'uzo ẹnyanwu-arịba ono; metakwapho ẹnya ẹka aa-kpobecheaa itso ono uzo iri. ¹³ Osa oma-unuphu ono l'uzo ẹnyanwu-awawa iya a-dụkwapho ụkporo nkwo-ẹka labo lẹ nkwo-ẹka iri l'ogologo. ¹⁴ L'e kwee ẹkwa, ụkporo nkwo-ẹka iri l'ise l'ogologo; gude gebuta aguga ọnu-abata oma-unuphu ono ibe lanu. Itso, aa-kpobe iya; yẹ ẹnya ẹka aa-kpobecheaa itso ono a-dụchaa ẹto ẹto. ¹⁵ A -bya l'ẹka aguga ọnu-abata oma-unuphu ono ibe iya ọphuu; bụkwapho ẹkwa, ụkporo nkwo-ẹka iri l'ise l'ogologo bẹ ee-kwe; gude gebuta iya. Itso, aa-kpobe iya; yẹ ẹnya ẹka aa-kpobecheaa itso ono a-dụchakwapho ẹto ẹto.

¹⁶ “L'e gude owu, ụkporo urwukpu-urwukpu; waa ọphu eke mee-mee; waa k'uswe-uswe; yẹ owu ọchaa, a swiru udo; gude kwee ẹkwa, ụkporo nkwo-ẹka ụkporo l'ogologo; gude gebuta ọnu-abata oma-unuphu ono. G'ọ bụkwaru onye maru egude ngga kwee ẹkwa bẹ e-me iya nu. Ọnu-abata iya ono bẹ ee-metaru itso ẹno; waa ẹnya ẹka aa-kpobecheaa itso ẹno ono. ¹⁷ Iphe, ee-swebegbaa l'itso, ee-gude kpọ-butaa oma-unuphu ono mgburugburu; yẹ iphe, kweru nko, ee-gudecheaa kobe ẹkwa ono l'itso ono bụkota mkpọla-ọchaa bẹ ee-gude meta iya. Teme ẹnya ẹka aa-kpobecheaa itso ono bẹ ee-gude onyirubvu mekọta. ¹⁸ Oma-unuphu ono a-dụ ụkporo nkwo-ẹka ise l'ogologo; ụkporo nkwo-ẹka labo l'iri l'osa. Ee-gude ẹkwa, e kweru l'owu ọchaa, a swiru udo; gebuta iya. Eli ẹkwa ono a-dụ nkwo-ẹka ise. Teme l'a wụkota onyirubvu l'ẹnya ẹka aa-kpobecheaa itso iya. ¹⁹ Iphemiphe ọzo, ee-gudejekpọ eje ozi l'ulo-ẹkwa ono; m'obeta ọ bụru gunu bẹ e gude iya eme; je akpaa lẹ nggu, ee-libegbaa eri ulo-ẹkwa ono; mekwapho k'oma-unuphu ono; bẹ ee-gude onyirubvu mekọta.”

Manu orọku ono
(Uke 24:1-4)

²⁰ “Pfuaru ndu Ízurelu g'ẹphe wotaru ngu okpobe manu olivu, a tsuru l'ikwe, ee-yeje l'orọku; g'ọku orọku ono nwuje mkpụrumkpuru. ²¹ Gẹ Erọnu; yẹle unwu iya yeje ọku l'orọku ono l'ataphu Chipfu l'ime ulo-ẹkwa-ndzukọ ono; mbu l'okotazu ẹkwa pho, e gude kobuta okpoko-ekemu pho. G'ẹphe mejekwa orọku ono g'o shije l'uzenyashi nwuje jasụ l'utsu. Gẹ ndu Ízurelu dobekwa ekemu-a; a -gbẹ l'ogbo sweru ogbo.”

28

Uwe ndu-uke
(Awu 39:1-7)

¹ “G'e shi l'echilabọ ndu Ízurelu dufutaru ngu nwune ngu, bu Erọnu; yẹle unwu iya, bu Nadabu; yẹ Abihu; waa Eleyaza; yẹ Itama; g'ẹphe buri ndu-uke; jejeru mu ozi. ² L'a kwaru nwune ngu, bu Erọnu uwe, ụkporo nsọ; g'e shi nno mee ya g'ọ ụkporo akpabiri l'ẹnya; k'ọphu aa-kwabeje iya ubvu. ³ Pfuaru ndu maru eme ọna; mbu ndu mu meru g'ẹphe nweru mmamiphe g'ẹphe maru eme iphe, ụkporo nno; g'ẹphe kwaru Erọnu uwe, ee-gude doo ya nsọ; k'ọphu ọo-buru onye uke; jejeru mu ozi. ⁴ Wakwa egube uwe, ẹphe a-kwagbaaru iya bu ọwa-a: uwe-okpoma; yẹ uwe-ukuvu; waa uwe-mgbalanu; yẹ uwe ime-ẹhu; waa okpu-ẹkwa; yẹ ẹkwa-atu-butaa-l'upfu. G'ẹphe kwaru nwune ngu, bu Erọnu; waa unwu iya; uwe ono, ụkporo nsọ; k'ọphu ẹphe a-buru ndu-uke; jejeru mu ozi. ⁵ Iphe, ẹphe ee-gude kwee ẹkwa uwe ono bu owu, e meru lẹ mkpọla-ododo;

yẹe owu, dụ urwukpu-urwukpu; waa ọphu eke mee-mee; waa k'uswe-uswe; yẹe owu ọchaa, a swịru ụdo.

Uwe Ukuvu
(Awụ 39:2-7)

⁶ “G’onye maru eme ọna gude ẹkwa, e kweru l’owu mkpọla-ododo; waa owu, eke urwukpu-urwukpu; waa ọphu eke mee-mee; waa k’uswe-uswe; waa k’ọchaa, a swịru ụdo; kpaa uwe-ukuvu. ⁷ G’a kwaa uwe ukuvu ono; woru wẹrere ẹkwa labọ yechaa ya l’ishi ukuvu iya ibe ẹka ẹbo. L’e gudeje wẹrere ẹkwa ono ẹphenebo lita k’atatiphu yẹe k’azu. ⁸ L’e kwekwaphọ wẹrere ẹkwa, ee-gudeje tų-butaa iya l’upfu ye iya. Wẹrere ẹkwa ono bẹ yẹe uwe-ukuvu ono a-tųko buru iphe lanų. Iphe, ee-gude kwaa ya bų owu, e meru lẹ mkpọla-ododo; yẹe owu, dụ urwukpu-urwukpu; waa ọphu eke mee-mee; yẹe k’uswe-uswe; yẹe owu ọchaa, a swịru ụdo.

⁹ “Wota mkpuma ọnikųsų labọ; deshia ẹpha ụnwu Ízurelụ l’eli iya. ¹⁰ Deshia ẹpha ono lẹ g’e gude nwųshia phẹ. Ẹpha ishii bẹ ii-de lẹ mkpuma lanų. L’i dee ẹpha ishii ọphuu lẹ mkpuma k’ọphuu. ¹¹ Ọo g’onye apyije mkpuma, vu oke aswa akashije iya ẹpha; gude mee ya iphe-ọhubama-a bų g’ii-kakọta ẹpha ụnwu Ízurelụ l’ọphu l’eli mkpuma labọ ono. L’i wųa mkpọla-ododo l’igburọnu mkpuma ono mgburugburu. ¹² L’i dzųpyabe mkpuma labọ ono l’eli uwe-ukuvu phọ ẹphenebo; k’ọphu mųbe Chipfu e-gudeje iya nyata ụnwu Ízurelụ. Ẹpha ụnwu Ízurelụ ono a-dų l’ukuvu Erọnu ẹphenebo g’ọ buru iphe, mu e-gudeje nyata phẹ. ¹³ L’i wųa mkpọla-ododo l’igburọnu mkpuma ono. ¹⁴ L’i gude owu ọkpobe mkpọla-ododo swịta ụdo gwọgirigwo labọ. L’i woru gwọgirigwo ono ẹphenebo lipfubechaa lẹ mkpọla-ododo ono, a wųru l’igburọnu mkpuma ono.”

Uwe-Ọkpoma

¹⁵ “G’onye maru eme ọna kwee uwe-ọkpoma, ee-gudeje achọ iphe, bų uche mųbe Chipfu. G’e gude iphe ono, e gude kwee uwe-ukuvu ono kwee ya, bų iya bų owu, e meru lẹ mkpọla-ododo; yẹe owu, dụ urwukpu-urwukpu; yẹe ọphu eke mee-mee; waa k’uswe-uswe; waa owu ọchaa, a swịru ụdo. ¹⁶ G’e kwekwaa ya g’o nweru mgburẹku ẹno; dụ nkwegba labọ. Gẹ mgburẹku iya ono ẹphen’eno tųkokwa harų ẹnya nhamųnha. G’ogologo iya dụ nkwo-ẹka lanų; ọsa iya adųkwapho nkwo-ẹka lanų.

¹⁷ “Dzųpyabe mkpuma, vu oke aswa g’ọ kpọo giriri ụzo ẹno l’ẹkwa ono. Mkpuma, a-nọdu l’ogiri kẹ mbų bų rubi; yẹe tọpazų; waa bẹrilų. ¹⁸ O -be l’ogiri k’ẹbo; bų tọkwásų; yẹe sáfayà; waa ẹmẹrálųdų bẹ ee-do iya. ¹⁹ O -bekwa l’ogiri k’ẹto; l’e doo ya jiásintų; yẹe ágètų; waa ámitisųtų. ²⁰ Teke o beru l’ogiri k’ẹno; l’e doo ya kirísòlàyitų; yẹe ọnikųsų; waa jiásųpà; l’a wųa mkpọla-ododo l’igburọnu mkpuma ono. ²¹ Iphe, ọo-dų bų mkpuma iri l’ẹbo. G’ẹphe ha nanų nanų nọ-chichaa ẹnya ụnwu Ízurelụ. G’e dechaa ẹpha ụnwu Ízurelụ ono lẹ mkpuma ono g’ọ dụ g’iphe-ọhubama nọchia ẹnya ọkpa-ipfu iri l’ẹbo ndų Ízurelụ.

²² “L’i gude ọkpobe mkpọla-ododo swịshia ụdo gwọgirigwo, ee-lipfubegbaa l’uwe-ọkpoma ọbu. ²³ L’i gude mkpọla-ododo meta echi labọ; yechaa l’ishi uwe-ọkpoma ono. ²⁴ L’i woru gwọgirigwo phọ libechaa l’echi ono, e yegbaaru l’ishi uwe-ọkpoma ono. ²⁵ L’e wota ishi gwọgirigwo ono ishi iya ọphuu lipfubekwaphọ lẹ mkpọla-ododo phọ, a wųru l’igburọnu mkpuma labọ phọ, e lipfuberu l’eli uwe-ukuvu phọ. ²⁶ L’i gude mkpọla-ododo meta echi labọ ọzo; lipfube l’ishi uwe-ọkpoma phọ l’ụzo alị iya. Lipfubekwa iya l’ime uwe-ọkpoma ọbu; ibiyya ọphu tukoru l’eli uwe-ukuvu ono. ²⁷ L’i gude mkpọla-ododo metafua echi labọ ọzo; libechaa l’ishishi wẹrere ẹkwa labọ phọ l’ụzo alị iya; mbų wẹrere ẹkwa ono, e liberu l’eli uwe-ukuvu ono. Libekwa iya l’eli

ẹka ono, a nmaru wẹrere ẹkwa, a tu-butaru l'upfu uwe-ukuvu ono. ²⁸ Echi k'uwe-okpoma pho be ee-gude eri, e gude owu, du urwukpu-urwukpu swia; libechaa l'echi uwe-ukuvu obu; k'ophu oo-nodu le mgboru wẹrere ẹkwa, atu-buta l'upfu pho; g'uwe-okpoma pho ta nodujeshi aku peepe l'eli uwe-ukuvu ono.

²⁹ "Oo ya bu; g'o buru teke Eronu abahu l'eka-du-nsọ; epha unwu Izurelu anodu iya l'obu; mbu l'epha ono a-nodu l'uwe-okpoma, eegudeje achọ iphe, bu uche Chileke; shi nno mee ge Chipfu gudeje iya nyata phe tekenteke. ³⁰ L'i yekobefukwapho ido, Urimu waa Tumimu l'uwe-okpoma obu; g'o tu-kojeru Eronu l'obu l'iphe, bukpoote teke oobya l'ataphu Chipfu. Noo ge Eronu e-gudeje paru iphe, eegudeje achọ iphe, bu uche Chileke l'ehu ndu Izurelu bya l'ataphu Chipfu tekenteke bu ono."

Uwe ozo, ndu-uke e-yeje

³¹ "Gude ẹkwa, du urwukpu-urwukpu kwee uwe mgbalanu, ee-yeje uwe-ukuvu ono l'eli iya. ³² Kwekwaa ya g'eka, eepyoje iya ishi nodu iya l'echilabo. L'i swia igburonu iya onu g'eeswije olu uwe-a; g'o to lakahu. ³³ Gude owu, du urwukpu-urwukpu; waa ophu eke mee-mee; yee ophu du uswe-uswe; kpacharu akpuru itorokuma; dophee onu uwe ono mgburugburu. L'i gudekwapho mkpola-ododo meshia okunmengu dokahaje iya l'echilabo. ³⁴ G'okunmengu mkpola-ododo ono; waa itorokuma ono; no-phekwa igburonu uwe ono mgburugburu. L'e dongakota phe edonga l'onu uwe ono. ³⁵ Ge Eronu yeje iya m'o nodu eje ozi l'ataphu Chipfu; g'o to nwuhu. Oda okunmengu ono be aa-noduje anu m'o nodu abahu l'eka-du-nsọ ono; waa m'o lufutashia.

³⁶ "Gude okpobe mkpola-ododo meta iphe, du g'okwekpu; dee ya iphe g'eedeje gude mee iphe-ohubama-a. Iphe, ee-de iya bu: Onye-a duru Chipfu nsọ. ³⁷ L'i wota eri, e gude owu, du urwukpu-urwukpu swia; libe l'iphe ono, du g'okwekpu ono; woru iya lipyabe l'ataphu okpu-ekwa pho. ³⁸ Eronu -kpuru okpu-ekwa ono; g'o nodu iya l'egedegee onu-iphu; g'o buru yebedua be oo-tu-koru l'ishi; mbu aturuwu, a atururu iphe, ndu Izurelu doberu Chipfu nsọ; m'obeta o buru iphe, du idu-agma be epe doberu mu nsọ obu. Iphe ono, du g'okwekpu ono a-nodujeepho Eronu l'egedegee onu-iphu; g'iphe ono, e doberu nsọ ono adukwanu mube Chipfu ree k'anata.

³⁹ "L'i gude owu ocha kwee uwe ime-ehu pho; yee okpu-ekwa pho. G'o bukwaru onye maru egude ngga kwee ẹkwa be e-me ẹkwa-atu-buta-l'upfu pho. ⁴⁰ A -bya l'ehu unwu Eronu; kweeru phe uwe-ime-ehu; yee ẹkwa-atu-buta-l'upfu; waa okpu ndu-uke; g'e shi nno mee phe g'ephe du akpabiri l'enya; k'ophu aa-kwabeje phe ubvu. ⁴¹ I -yechaepho nwune ngu Eronu; waa unwu iya uwe ono; l'i wua phe manu l'ishi; gude mee g'ephe buru ndu-uke. L'i dobe phe iche g'ephe buru ndu-uke; jejeru mu ozi.

⁴² "L'i gude ẹkwa ocha metaru phe nwiba, epe e-yeje. G'ephe yeje iya g'o gbe epe l'upfu rwua phe l'utapfu. ⁴³ Ge Eronu; yee unwu iya yejekwa nwiba ono m'ephe nodu abahu l'ulo-ekwa-ndzukọ ono; ozoo l'ephe eje ejeru mube Chipfu ozi l'oru-ngweja, no l'eka-du-nsọ; k'ophu epe tee metadu iphe-uta kpua onwophe; shi nno nwushihu.

"G'ekemu ono dukwaru Eronu; yee awa iya jasọ le tuutuutu le mimiimii."

29

Edobe ndu-uke nsọ

¹ "Waa iphe, ii-me gude dobe phe nsọ; k'ophu epe a-buru ndu-uke; jejeru mu ozi bu owa-a: Kputa nwa oke-eswi lanu; waa ebili labo, enwedu ẹka ntucha du iya l'ehu; ² l'i gude ukpokutu iphe, e yeduru iphe, ekoje buredi; gude ghee buredi. Hatakwa iya pho gwọ le manu; gude ghee akara. L'i gudekwa iya pho ghee echa-mbekee, a gbashiru manu. ³ L'i toko iya gweru ye le nkata pataru mu; epe l'oke-eswi pho; yee

ebili labo pho. ⁴ E -mechaa nno; l'i duta Erõnu; yee unwu iya bya l'onu-abata ulo-ekwa-ndzuko; gude mini wua phe ehu. ⁵ L'i chita uwe ndu-uke pho yee Erõnu. Vuru uzo yee ya uwe ime-ehu pho; teme l'i yee ya uwe mgbalanu pho, ee-ye uwe-ukuvu l'eli iya pho. L'i gbete teke ono yee ya uwe-ukuvu ono l'onwiya; mofua uwe-okpoma pho. L'i gude werere ekwa pho, e kweru g'e gudeje tu-buta uwe-ukuvu ono; gude tu-buta iya. ⁶ L'i wota okpulishi-ekwa pho kpube iya; wota iphe, du g'okwekpu pho, e doberu nsõ pho libe l'okpulishi ono. ⁷ L'i wota manũ, aawuje l'ishi wua ya l'ishi gude mee ya onye uke. ⁸ L'i duta unwu iya yeshia phe uwe mgbalanu; ⁹ bya ewochaaru okpu ndu-uke kpubegbaa phe l'ishi. L'i wotakwapho ekwa-atu-buta-l'upfu pho; webegbaa Erõnu; yee unwu iya l'upfu. Ekemu, mube Chipfu turu phe bukwa g'ephe buru ndu-uke jasũ le tuutuutuu le mimiimii. Nokwa g'ii-gude mee Erõnu; yee unwu iya g'ephe buru ndu-uke bu ono.

¹⁰ "E -mebechaa nno; l'i kpũta oke-eswi pho gude bya l'onu-abata ulo-ekwa-ndzuko ono. Ge Erõnu; yee unwu iya byabe iya eka l'ishi; ¹¹ l'i nõdu l'iphu Chipfu gbua ya l'onu-abata ulo-ekwa-ndzuko ono. ¹² L'i meta mee oke-eswi ono gude mkpushi-eka ngu tee ya le mpu, nõgbaa l'õru-ngweja ono. L'i woru õphu ghuduru nu wushia l'okpali õru-ngweja ono. ¹³ Tũko eba, nõkota l'iphe-epho iya g'õ ha heta. L'i botakwapho anya iya; waa akpurũ iya ephenebo; yee eba, nõkota iya nu; kpõõ õku l'õru-ngweja ono. ¹⁴ Anũ oke-eswi ono; waa akpõ iya; yee nshĩ iya be ii-gude je akpõõ õku l'azũ eka ndu Ízurelu kpõberu ulo-ekwa phe.

¹⁵ "L'i kpũta ebili pho nanũ gude bya ge Erõnu yee unwu iya byabe iya eka l'ishi; ¹⁶ l'i gbua ya; nakõbe mee ya; pata mee ya ono phedzuru le mgburẽku õru-ngweja ono mgburugburu. ¹⁷ L'i bushia anũ ebili ono iphiriba iphiriba; chita iphe-epho iya; yee okpa iya; saa asasa. L'i woru iphe-epho iya ono; yee okpa iya ono; chikobe l'ishi iya; yee iphiriba iphiriba iya pho. ¹⁸ L'i tũko anũ ebili ono g'õ ha kpõõ õku l'õru-ngweja ono. G'õ buru ngweja, a kpõru õku nu Chipfu; mkpõ iya du iya ree.

¹⁹ "L'i kpũta ebili õphuu gude bya ge Erõnu yee unwu iya byabekwa iya pho eka l'ishi; ²⁰ l'i gbua ya; harũ mee ya meta; tee Erõnu; yee unwu iya l'atakpa-nchi ekutara; waa le mkpushi-eka ezeke-eka ekutara; waa le mkpushi-okpa ezeke-okpa ekutara. L'i woru mee ono phedzuru le mgburẽku õru-ngweja ono mgburugburu. ²¹ L'i meta mee ono, suru l'õru-ngweja ono; metakwapho manũ awũ l'ishi pho phedzuru Erõnu l'ehu; phekota iya l'uwe iya; phedzukuraru iya pho unwu Erõnu; me l'uwe phe. Noo g'ee-shi mee ge Erõnu; yee unwu iya; waa uwe phe; du nsõ bu ono.

²² "Ebili ono be ii-heshikõta eba; hetachaa eba, du l'upfumõdzu iya; waa eba, nõkota l'iphe-epho iya g'õ ha; botakwapho anya iya; waa akpurũ iya ephenebo; yee eba, nõkota iya nu. L'i wota utapfu okpa ekutara iya tukwase iya. Ebili ono bukwa õphu e gude eme Erõnu yee unwu iya g'ephe buru ndu-uke. ²³ L'i je le nkata ono, e yeru buredi, e gudedu iphe, ekoje buredi ghee ono, nõwaa l'iphu Chipfu ono; hata iya ishi buredi lanũ; hatakwapho ishi akara lanũ l'akara ono, a gwõru le manũ ghee ono; waa echa-mbekee lanũ. ²⁴ L'i tũko iphemiphe ono g'õ ha de Erõnu; yee unwu iya l'eka g'ephe woru iya maa l'ataphu Chipfu g'õ buru ngweja-amama. ²⁵ E -mechaa nno; l'i nata phe iphemiphe ono; l'i tũko yele ngweja-akpõ-õku pho kpõõ õku l'õru-ngweja ono; g'õ buru ngweja, a kpõru õku; nu Chipfu; mkpõ iya du iya ree. ²⁶ E -mechaa; l'i wota nõdũ ebili ono, e gude mee Erõnu g'õ buru onye uke ono; woru maa l'iphu Chipfu g'õ buru ngweja-amama. Ono a-buru oke iya nkengu.

²⁷ "Anũ ebili ono, e gude mee Erõnu g'õ buru onye uke ono be ii-do nsõ; mbũ eka ono, rwuberu Erõnu; yee unwu iya ono, bu iya bu nõdũ iya pho, a mãru amãmã pho; waa utapfu iya pho, e doberu mube Chipfu pho. ²⁸ Ndu Ízurelu -gude iphe ngweja bya; ge nõdũ iya; waa utapfu iya bujekwaru oke, aa-heje Erõnu yee unwu

iya. Ono bu okiphe ophu ndu Ízurelu e-dobejeru mube Chipfu iche m'ephe bya egwe ngweja-ehu-guu.

²⁹ “Uwe, du nsọ ke Eronu ono be a-bukwarupho k'awa iya. O buru uwe ono be ephe e-yeje teke aawu phe manu gude eme phe g'ephe buru ndu-uke. ³⁰ Ge nwa Eronu onye ophu eeme g'o nochia enya iya l'okwa uke; jeje l'ulo-ekwa-ndzuko; je ejee ozi l'eka-du-nsọ; yejekwa uwe ono ujiku esaa.

³¹ “Wota anu ebili ono, e gude mee Eronu; o buru onye uke ono; je eshia l'eka du nsọ. ³² Ge Eronu yee unwu iya nodu l'onu-abata ulo-ekwa-ndzuko taa anu ebili ono; waa buredi pho, e yeru le nkata pho. ³³ O kwa ephebedua a-ta anu ngweja ono, e gude pfua ugwo iphe-eji phe; teke aawu phe manu l'ishi; e shi nno dobe phe nsọ g'ephe buru ndu-uke. G'o to dukwa onye ozo, a-ta iya nu; noo kele o du nsọ. ³⁴ O -buru l'o duru anu ebili ono, e gude mee Eronu; o buru onye uke ono; ozoo buredi pho; ophu a taphodoru; o kwaa akwakwa futa l'utsu; g'e jekwa akpo ya oku. G'o to dukwa onye a-ta iya nu; kele o du nsọ.

³⁵ “Su-a; mekwaaru Eronu yee unwu iya iphe, mu turu ngu ekemu su g'i meeru phe-a. Gude ujiku esaa mee phe g'ephe buru ndu-uke. ³⁶ Gbujekwa oke-eswi mbokumboku l'ime ujiku esaa ono g'o buru ngweja-iphe-eji, e gude apfu ugwo iphe-eji. Nokwapho g'ii-gwe ngweja-iphe-eji gude pfua ugwo iphe-eji; shi nno safu emeswe, du l'oru-ngweja ono. Teme l'i wukwaa ya pho manu gude mee ya g'o du nsọ. ³⁷ Gude ujiku esaa gwee ngweja, e gude apfu ugwo iphe-eji; shi nno safu nturuwu, du l'oru-ngweja ono; k'ophu o-du nsọ. Oo ya bu g'o du nsọ shii; k'ophu iphemiphe, rwuru iya nu a-du nsọ.

³⁸ “Mbokumboku bu iphe, ii-gudeje gwee ngweja ono l'oru-ngweja ono bu nwaturu labo, nogbaaru mgbarapha. ³⁹ Gbua nanu l'utsu; l'i gbua nanu ophuu l'uzenyashi. ⁴⁰ Aturu ke mbu pho be ii-yekobeje ukpokutu iphe je egwee; mbu uzo lanu l'ime nkweka ukpokutu iphe, e keru uzo iri; gwoo le manu, a tsuru l'ikwe; manu, e-ji eze ekpemu eno. L'i wotakwapho nkeru-eno otu-lupfu otumu mee; ye iya g'o buru ngweja-mee. ⁴¹ O -be l'uzenyashi; l'i kpota aturu ophuu gbua. L'i yekobekwa iya pho ngweja-nri; waa ngweja-mee g'e yeru le k'utsu pho; g'o buru ngweja, a kporu oku nu Chipfu; mkpo iya du iya ree.

⁴² “G'e gwejekwa ngweja-akpo-okua tekenteke l'onu-abata ulo-ekwa-ndzuko, bu iya bu l'ataphu mube Chipfu; e -shi l'ogbo sweru ogbo. Oo l'eka ono be mu a-byapfuta ngu bya epfuru yeru ngu. ⁴³ O bukwarupho eka ono be mu a-byapfuta ndu Ízurelu; ogbunwiiwii mu emee eka ono l'o du nsọ.

⁴⁴ “Noo ge mu e-shi mee g'ulo-ekwa-ndzuko ono; yee oru-ngweja ono; du nsọ; mekwapho ge Eronu; yee unwu iya; du nsọ; buru ndu-uke; jejeru mu ozi. ⁴⁵ Teke ono; mu eburu l'echilabo ndu Ízurelu buru Chileke phe. ⁴⁶ Oo ya bu g'ephe amaru l'oo mbedua bu Chipfu, bu Chileke phe; onye dufuturu phe l'ali Ijiputu ge mu eburu l'echilabo phe. Oo mbedua bu Chipfu, bu Chileke phe.”

30

Oru-ngweja unwu-isensu (Awu 37:25-28)

¹ “Gude oshi akesha kua oru-ngweja, bu eka aa-kpoje unwu-isensu oku. ² G'ogologo iya waa osa iya tukokwa haru enya nhamuha. Iphe, o-duchaa bu nkwo-eka lanu. Eli iya adu nkwo-eka labo. Ge mpu iya; yee oru-ngweja ono rwagbakwaa buru nanu. ³ Wukotakwa eli iya; yee mgbureku iya; waa mpu iya okpobe mkpola-ododo. L'i gudekwapho mkpola-ododo kpu-pee mgbureku iya mgburugburu. ⁴ Li meta echi mkpola-ododo ebo ebo yegbaa le mgbureku

iya ibekęboebo. Yekwa iya g'ọ nọduchaa lę mkpula iphe ono, a kpụ-pheru iya mgburugburu ono. Ọ bụru l'echi ono bę ee-yeje mgboro, ee-gudeje apa iya. ⁵ Gude oshi akesha pyita mgboro ono; wua ya mkpola-ododo. ⁶ L'i dobe ọru-ngweja ono l'iphu ękwa pho, e gude kochite okpoko-ekemu; mbu opfu okpoko pho, aa-nọduje apfu ugwo iphe-eji pho, e gude kpuchia okpoko-ekemu. Ọo ęka ono bu ęka mu a-byapfutaje ngu.

⁷ “Ge Eronu kpojekwa unwu-isensu, eshi mkpo oku l'oru-ngweja ono l'utsu me o -jeshia emezi oroku pho. ⁸ G'ọ kpojekwapho unwu-isensu oku l'oru-ngweja ono l'uzenyashi me o -jeshia eye oku l'oroku ono; k'ophu oku unwu-isensu a-nọduje enwu l'ataphu Chipfu; e -shi l'ogbo sweru ogbo. ⁹ G'ọ to dukwa unwu-isensu ozo, gbaru iche, ee-gudeje bya akpo oku l'oru-ngweja ono. Ophu e gudejekwa ngweja-akpo-oku; ozoo ngweja-nri; ozoo ngweja-mee bya l'oru-ngweja ono. ¹⁰ Ugbo lanu l'apha be Eronu e-teje mee le mpu ọru-ngweja ono gude pfa ugwo iphe-eji. Ọ buru mee anu ngweja-iphe-eji, e gude apfu ugwo iphe-eji; be ee-teje le mpu ono aphagapha. G'e mejekwa iya nno; e -shi l'ogbo sweru ogbo. ęka ono bukwa ęka kachaa aduru mube Chipfu nso.”

Utu ulo-ekwa-ndzuko

¹¹ Noo ya; Chipfu su Mosisu: ¹² “Teke ii-gu ndu Izurelu ogu gi maru g'ephe ha; g'onyenonu pfujekwa mube Chipfu aswa ishi onwiya gude gbata onwiya; me a gue ya pho. Ọo ya bu g'ọ to du ejo iphe-ehuka, a-byapfuta phe nu teke aa-gu phe ogu obu. ¹³ G'onye a guru pfujekwa okpoga mkpola-ochaa, erwa iya rwuru nkeru-ebo shekelu; teme l'o jepfu ndu ophu a guwaru. G'erwa shekelu ono, onye ono a-nu ono bukwaru iphe, eegudeje atu erwa iphe l'eze-ulo mube Chileke be ee-gude tua ya. Erwa shekelu lanu bu ukporo gera. Ọ buru nkeru-ebo erwa shekelu ono be a-buru iphe, ee-doheru mube Chipfu iche. ¹⁴ Iphe, bu onye a guru ogu; a -gbel'onye noru ukporo apha kwaseru be a-nu mube Chipfu iphe. ¹⁵ Ge ndu nweru iphe ta nughatakwa nkeru-ebo erwa shekelu ono; ophu ndu ukpa anu-petekwanu iya; me unu -nodu anu mube Chipfu iphe unu gude pfa ugwo iphe-eji, unu meru. ¹⁶ Nata okpoga ndu Izurelu ono, e gude apfu ugwo iphe-eji phe ono; gude jee ozi l'ulo-ekwa-ndzuko ono. Ono bu iphe, mube Chipfu e-gude anyata ndu Izurelu; bya aburu iphe, ee-gude pfa ugwo iphe-eji, ephe meru.”

Eze gbamugbamu ono

(Awu 38:8)

¹⁷ Noo ya; Chipfu su Mosisu: ¹⁸ “Gude onyirubvu mee eze gbamugbamu, ee-gudeje wua eh. Gudekwa iya pho mee okpa iya. L'i sibe iya le mgbaka ulo-ekwa-ndzuko ono; yee ọru-ngweja ono; kuru mini ye iya. ¹⁹ Ge Eronu; yee unwu iya kwoje ęka yee okpa le mini ono. ²⁰ Ephe -nodu abahu l'ulo-ekwa-ndzuko ono; ozoo l'ephe ejekube ọru-ngweja ono eje anu mube Chipfu ngweja, aakpo oku; g'ephe kwoshijekwa onwophe mini; k'ophu ephe ta anwushihudu. ²¹ Mbu-a; g'ephe kwojekwaa ęka yee okpa; k'ophu ephe ta anwushihudu. Ono bu ekemu, a-duru Eronu; yee awa iya; e -shi l'ogbo sweru ogbo.”

Manu awu l'ishi

(Awu 37:29)

²² Noo ya; Chipfu su Mosisu: ²³ “Wota okpobe iphe, eshi mkpo gude bya. Iphe, ii-wota bu: Meru mini ophu erwa iya du unu shekelu l'ukporo shekelu ise; waa sinamonu, eshi mkpo ophu erwa iya du ukporo shekelu iri l'ebo le shekelu iri, bu iya bu nkeru-ebo meru pho; waa oshi omanko, eshi mkpo ophu erwa iya du ukporo shekelu iri l'ebo le shekelu iri; ²⁴ waa kashiya ophu erwa iya du unu shekelu l'ukporo

shẹkelu iri. G'ò ha bukwaru iphe, eegudeje atụ ẹrwa iphe l'eze-ulo mube Chileke be ee-gude tya ya. L'i wotakwapho manụ olivu, jiru eze ekpemu ẹno. ²⁵ G'onye maru eme manụ-mbeleke tuko iphemiphe ono gwakobe g'ò buru manụ, dụ nsọ bya eshi mkpọ, aawuje l'ishi. Oo-buru manụ, dụ nsọ, aa-wuje l'ishi. ²⁶ L'i gude manụ ono wụdzuru ụlo-ekwa-ndzukọ; waa okpoko-ekemu; ²⁷ waa teburu; yee iphemiphe, nọkota iya nụ; waa iphe, aapfubeje orọku; yee ngwa iya g'ò ha; waa ọru-ngweja ụnwù-isensu; ²⁸ waa ọru-ngweja, bu ẹka ee-gweje ngweja-akpọ-oku; yee ngwa iya g'ò ha; waa eze gbamugbamụ; yee okpa iya. ²⁹ Tuko iphemiphe ono doo nsọ; g'ò buru iphe, kakota nsọ; g'ò buru iphe, rwutakporu iya nụ; l'ò dukwapho nsọ.

³⁰ “Wua Eronu; yee unwu iya manụ l'ishi; doo phe nsọ; k'ophu ephe a-aburu ndu-uke jeahaaru mube Chipfu ozi. ³¹ Pfuaru ndu Izurelu l'owa-a bu manụ mu, dụ nsọ, aa-wuje l'ishi; e -shi l'ogbo sweru ogbo. ³² G'a ta wujekwa iya nemadzu mmanụ; teme ophu agwajekwa manụ ozo g'ò dụ g'owa-a. O kwa manụ, dụ nsọ. Oo ya bu g'e dobeje iya nsọ. ³³ O -duru onye gwaru manụ ozo; o dụ ge manụ owa-a; ozoo l'ò wuru iya nemadzu mmanụ l'ishi, abudu onye uke; g'e bufukwa iya le ndu nkiya.”

Ụnwù-isensu

³⁴ Noo ya; Chipfu sụ Mosisu: “Wota iphe, eshi mkpọ gude bya. Iphe ii-wota bu: etse; yee onika; waa galubanumu; yee okpobe furankisensu. Tya ya l'iphe, eegudeje atụ ẹrwa iphe g'ò tuko haru ẹnya nhamunha. ³⁵ G'onye maru eme manụ-mbeleke tuko iphemiphe ono gwakobe g'ò buru ụnwù-isensu, eshi mkpọ. G'a pyashi iya unu. G'ò bukwaru iphe ono, a gushiru ono kpoloko be ee-gude mee ụnwù-isensu obu. Oo-buru ụnwù-isensu, dụ nsọ. ³⁶ Haru iya gwee egwegwe dobe l'atatiphu okpoko-ekemu, nọ l'ulo-ekwa-ndzukọ, bu iya bu ẹka ono, mu a-byapfuta unu ono. G'ò bukwaru unu ụnwù-isensu, kakota adu nsọ. ³⁷ Unu te emekwa ụnwù-isensu k'unu g'ò dụ g'owa-a. Unu doberu iya mube Chipfu nsọ. ³⁸ O -duru onye meru ụnwù-isensu ozo, dụ g'owa-a; doberu onwiya ge manụ-mbeleke; g'e bufukwa iya le ndu nkiya.”

31

Bezalelu; waa Oholiyabu

¹ Noo ya; Chipfu sụ Mosisu: ² “Lenu; mu hotawaru Bezalelu nwa Uri, bu nwanwa Huru; onye okpa-ipfu Jiuda; ³ bya emewaa; unme mube Chileke ji iya ẹhu; g'ò nweru mmamiphe; yee nkwamenya; g'iphe edoje iya ẹnya ree; k'ophu oo-makotaru g'eemema iphemiphe emema; ⁴ g'ò maru g'eemeje iphe-erengete le mkpola-ododo; yee mkpola-ochaa; waa onyirubvu; ⁵ makwarupho g'aawa mkpuma, aswa dụ; waa g'aawuje mkpola-ododo l'igburonu iya; bya amakwarupho g'aapyije iphe apyipyi; mewaro g'eeshije eme ona ozo, dugbaa iche iche. ⁶ Teme mu hotafuakwaru Oholiyabu nwa Ahisamaku; onye okpa-ipfu Danu; g'ò yeru iya ẹka; bya anukotakwapho ndu maru eme ona g'ephe ha ike g'ephe mekota iphemiphe, mu suru g'unu mee. ⁷ Iphe, ephe e-me bu: ụlo-ekwa-ndzukọ; waa okpoko-ekemu; yee opfu okpoko ono, aanoduje apfu ugwo iphe-aji ono; mewaro iphemiphe ozo, eegudeje eje ozi l'ime ụlo-ekwa ono; ⁸ dunaa ge teburu; yee iphemiphe, nọkota iya nụ; waa iphe, aapfubeje orọku, e meru l'okpobe mkpola-ododo; yee ngwa iya g'ò ha; waa ọru-ngweja ụnwù-isensu; ⁹ waa ọru-ngweja-akpọ-oku; yee ngwa iya g'ò ha; waa eze gbamugbamụ; yee okpa iya; ¹⁰ wafua uwe, e kweru ekwekwe; mbu uwe, dụ nsọ, Eronu, bu onye uke e-yeje; waa uwe, unwu iya e-yeje gude eje ozi ndu-uke; ¹¹ waa manụ awu l'ishi; waa ụnwù-isensu, eshi mkpọ k'eka-dụ-nsọ. O buepho g'ephe mee ya g'ò dụ ge mu suru ngu g'e mee ya.”

Eswe-atuta-unme

¹² Noo ya; Chipfu sù Mósísu: ¹³ “Waa iphe ii-pfuru ndu Ízurelu baa: Unu ba adukwa iphe unu e-jeje l'eswe-atùta-unme kẹ mube Chipfu. Owaa a-buru iphe-ohubama, a-nodu l'echilabo mu l'unu; e -shi l'ogbo sweru ogbo. Oo ya bu g'unu amaru l'oo mbedua bu Chipfu, bu onye eme unu g'unu du nsọ.

¹⁴ “Unu nyataje eswe-atùta-unme; noo kele mboku ono duru unu nsọ. O -duru onye dakaru iya nu; g'e gbukwaa onye obu egbugbu. Iphe, bu onye jeru ozi mboku ono be ee-bufu ebufu le ndu nkiya. ¹⁵ Oo ujiku ishii be unu e-gudeje jee ozi unu. Mboku k'esaa bu eswe Sabatu, bu iya bu eswe-atùta-unme; bya aburu mboku, duru mube Chipfu nsọ. O -duru onye jeru ozi l'eswe-atùta-unme; g'e gbukwaa onye obu egbugbu. ¹⁶ Ge ndu Ízurelu dobeje eswe-atùta-unme; mee ekemu iya; e -shi l'ogbo sweru ogbo; g'o buru iphe, a-nodu egoshi ogbandzu mu l'unu jasù l'ojejoje. ¹⁷ Oo-buru iphe-ohubama, a-nodu le mgbaka mu le ndu Ízurelu jasù le tuutuutuu le mijimiimii; noo kele oo ujiku ishi be mube Chipfu gude mee igwe; yee ali. O -rwua le mboku k'esaa; mu haa ozi; tuta unme.”

¹⁸ Noo ya; Chipfu pfughechaepho opfu nu Mósísu l'eli úbvú Sayinayi; bya anu iya bachibachi mkpuma labo, e deru Ekemu. Mkpuma ono bu Chileke gude mkpushi-eka iya dee ya iphe nwekiya.

32

Nweswi, a kpuru le mkpola-ododo

¹ Ndu Ízurelu nonyaa bya asu le Mósísu anonukawa odu l'eli úbvú ono; ephe bya edzuko be gbaphee Eronu mgburugburu bya asu iya: “Ngwa; metaru anyi Chileke, a-nodu edu anyi! O -buru Mósísu-a, dufutaru anyi l'ali ndu Ijiputu-a be anyi ta amakwa iphe, meru iya nu.”

² Eronu su phe: “Unu yeshia iphe-nchi mkpola-ododo, unyomu unu; waa unwu unu unwoke; me k'unwanyi unu yeru le nchi; chitaru mu!” ³ Noo ya; ndu ono g'ephe ha bya eyeshia iphe-nchi phe bya achijeru Eronu. ⁴ O bya achita iphe ono, ephe nuru iya ono gude meta agwa; bya akpu ya; o du ge nweswi; bya egude ngwa oru mee ya ona. Noo ya; ephe su: “Unube ndu Ízurelu; waa Chileke unu baa; mbu onye dufutaru unu l'ali Ijiputu!”

⁵ Noo ya; Eronu humaeppo iphe ono bya akpu oru-ngweja l'ataphu nweswi ono bya araa su: “Echele be a-bo Chipfu!” ⁶ Oo ya bu; o rwua nchitabohu iya; ndu Ízurelu tehu l'onma-ewa-utsu; bya egwee ngweja-akpo-oku; bya egweeru iya ngweja-ehuguu. E -mechaa; ephe bya anoshia ria nri; bya angua mee; bya awu-lihu meahaa emereme.

⁷ Noo ya; Chipfu su Mósísu: “Nyize l'ali; noo kele ndu nkengu ono; mbu ndu i dufutaru l'ali ndu Ijiputu ono be merwushiwaru onwophe. ⁸ Ephe meru egwegwa gbado ekemu ono, mu turu phe ono; bya emetawaru onwophe agwa, ephe kpuru; o du ge nweswi. Ephe phozewaru ishi baaru iya aja; bya agwawaa ya agwagwa su: ‘Unube ndu Ízurelu; waa Chileke unu, bu onye dufutaru unu l'ali Ijiputu baa!’ ”

⁹ Chipfu su Mósísu: “Mu humawaru le ndu-a bunukaru ndu ejo-okpoma. ¹⁰ Nta-a bukwa g'i haa mu ge mu gude oke ehueghu mu dapfu phe bya emebyishia phe. Mu eworu gube Mósísu mee oha, paru eka.”

¹¹ Mósísu rwahahaa Chipfu, bu Chileke iya su: “Jiko Chipfu; g'ehu te eghunukashi nu ngu ehueghu nno l'opfu ehueghu ndu nkengu ono, i gude okpehu ngu dufuta l'ali Ijiputu ono no! ¹² Ge ndu Ijiputu ta asu l'iphe, kparu iphe, i gude dufuta ndu nkengu bu g'i bya egbushia phe l'ubvu ubvu-a g'ephe chihu le mgboko. Jiko gbanaa mini l'obu; paru haa; te emebyishishi nu ndu nkengu. ¹³ Nyatanu ndu-ozu ngu, bu Ebirhamu; waa Ayizaku; waa Ízurelu, bu ndu i gude epha ngu riaru nte su l'ii-me awa phe g'ephe

ha gę kpokpode, nọ l'igwe; ịme l'ị nụ awa pẹ alị-a, i kwekọtaru pẹ ukwe iya-a; l'ọ bụwa okiphe pẹ jasụ lẹ tuutuutu lẹ mịimimii." ¹⁴ Noo ya; egomunggo lwa Chipfu azụ; o woru ẹjọ iphe-ẹhuka ono, o shi epfu l'oo-gude byapfuta pẹ ono parụ haa.

¹⁵ Mosisu bya aghachi nyizetashia l'eli úbvú ono; yee mkpuma labọ ono, du bachibachi, e deru ekemu ono, o gude l'ẹka ono. Mkpuma ono bẹ e deru iphe l'iphu; dee ya l'azụ. ¹⁶ Mkpuma ono bụ Chileke gude ẹka iya mee ya. Iphe ono, e deru iya ono, bụru Chileke gude ẹka iya dee ya l'eli mkpuma ono.

¹⁷ Noo ya; Jioshuwa nūmaepho ụzu, ndu Ízurelu atụ; ọ sụ Mosisu: "Aatụkwa ụzu ogu l'ẹka anyi kpọberu ụlo-ẹkwa anyi."

¹⁸ Mosisu sụ iya:

"Ọ tọo dakwa g'uzu ndu lwụ-kperu l'ogu;
ophu ọ tọo dakwanụ g'uzu ndu a lwụ-kperu.
Iphe, mu anụ bụkwa ụzu ebvu."

¹⁹ Mosisu bya erwua lẹ mgboru ẹka a kpọberu ụlo-ẹkwa ono; bya ahuma nweswi ono; waa ndu ete ebvu ono. Ehu kwatakpoọ ghushia ya eghe ike; o woru mkpuma ono, ọ gude l'ẹka ono tükposhia l'okpa úbvú ono. ²⁰ Ọ bya ewota nweswi ono, ephe kpuru ono tsua oku bya egwee ya; ọ dụ gę ntụ; bya awuru iya ye lẹ mini; mee ndu Ízurelu; ephe ngụ ya.

²¹ Ọ sụ Erọnu: "Bụ gụnu bẹ ndu-a kabekpoo mee ngu; meru g'o gude i duru pẹ ye l'eme iphe-ẹji, habe egube-a?"

²² Erọnu sụ iya: "Jiko g'ẹhu te eghukwa ngu eghe; nnajiuphu mu. I mahawarụ gę ndu-a bụ-be ndu gharu iphu l'eme ẹjọ-iphe. ²³ Ephe suru gę mu metaru pẹ Chileke, a-nọdu edu pẹ nụ! Kẹle Mosisu, bụ onye dufutaru pẹ l'alị Ijiputu bẹ ephe ta amakwa iphe, meru iya nụ. ²⁴ Ọo ya bụ; mu sụ pẹ: 'G'onye nwekpọoru iphe, e meru lẹ mkpọla-ododo; yefuta iya.' Noo ya; ephe chitaru mu mkpọla-ododo ono; mu chiru iya ye l'oku; iphe, shi iya nụ futa bụru nweswi-a."

²⁵ Mosisu bya ahuma lẹ ndu Ízurelu zūwaru onwophẹ l'ẹka nafu; lẹ Erọnu mewaru pẹ; ophu ephe ekweedu g'a chikobe pẹ; ephe nọdu emewaa phukuphuku l'iphu ndu ohogu pẹ; ²⁶ ọ bya apfuru l'onu-abata ẹka a kpọberu ụlo-ẹkwa ono bya asụ: "Onye bụ kẹ Chipfu byapfuta mu!" Ndu Lívayi g'ephe ha wụ-pfuta iya.

²⁷ Noo ya; ọ sụ pẹ: "Waa iphe, Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurelu pfuru baa: 'G'onyenonu kebe onwiya ogu-echi iya l'upfu; jee l'okotazụ; waa l'atatiphu; mekpoo l'ekameka l'ẹka a kpọberu ụlo-ẹkwa ono. G'onyenonu gbushia nwanna iya; waa ọnyà iya; mę obutobu iya.' " ²⁸ Oshilokpa Lívayi bya emee gę Mosisu ziru pẹ. Ndu nwushihuru nụ mbọku ono bẹ rwuru iphe, dụ g'unu umadzu ẹsaa l'ukporo iri. ²⁹ Noo ya; Mosisu sụ: "A họtawaru unu doberu Chipfu iche ntanụ-a; noo kẹle unu tsoru unwu unu; mę unwune unu ogu. Teme ọ gowaru onu-oma nụ unu ntanụ-a."

³⁰ O -rwua nchitabọhu iya; Mosisu sụ ndu Ízurelu: "Unu mekwaru eze iphe-ẹji, parụ ẹka. Nta-a bẹ mu ejepfuwa Chipfu. ?A maru; mu a-dụ ike rwọ-buta iya g'ọ guaru unu nvụ l'iphe-ẹji ono, unu meru ono?"

³¹ Ọo ya bụ; Mosisu bya ejepfu Chipfu bya asụ: "Oowaa! Iphe-ẹji, ndu-a meru kwatakwa paa ẹka! Ephe gudewaa mkpọla-ododo metaru onwophẹ agwa. ³² Ọle jiko guaru pẹ rọ nvụ l'iphe-ẹji ono; teke ọ dudu hufukwa ẹpha mu l'ekwo, i deru ẹpha ndu nkengu."

³³ Chipfu sụ Mosisu: "Ọo onye mesweru mu nụ bẹ mu e-hufu ẹpha iya l'ekwo mu. ³⁴ Ngwa; tugbua nta-a je edurwua ndu Ízurelu ẹka mu pfuru opfu iya ono; lẹ Ojosi mu a-nọdu edu unu. Ọle o -rwuepho teke mu a-nụ pẹ aphụ; mu anụ pẹ iya k'iphe-ẹji pẹ."

³⁵ Chipfu bya egude ejo iphe-ememe byapfuta ndu Ízurelu; k'iphe ono, ephe gude nweswi ono, Erõnu kpuru ono mee.

33

¹ Oo ya bu; Chipfu su Mõsisu: “Unu tugbua l'eka-a; unu le ndu ono, i dufutaru l'alì ndu Ijiputu ono! Tugbua jeshia l'alì ono, mu kweru ukwe bya eriru nte yeru Ébirihamu; waa Áyizaku; waa Jiékpõ su: ‘Mu a-nu iya awa unu.’ ² Mu e-zi ojozi g'o duru unu je; je achishiaru unu ndu Kénanu; waa ndu Amõru; waa ndu Hetu; waa ndu Pérezu; waa ndu Hevu; waa ndu Jiebusu. ³ Unu tugbua jeshia l'alì ono, bu alì, mini era-eswi; waa manu-enu aso gborogboro. O le mu te etsoduru unu; noo ke le unu bunukaru ndu ejo-okpoma; ke le o -buru ge mu tsoru unu be o nwekwaru g'oo-du; mu emebyishia unu l'uzo.”

⁴ Ndu Ízurelu numaepho njo-nzi ono; ephe waa ekwa; ophu o dudu onye kwaru onwiya akwa. ⁵ Noo ke le Chipfu suru Mõsisu: “Pfuaru ndu Ízurelu l'ephe bunukaru ndu ejo-okpoma. Mbù l'o -buru ge mu tsoru unu hata me ntõ-okpa lanu be o nwekwaru g'oo-du; mu emebyishia unu. Ngwa; unu kwashia onwunu akwa, unu kwaru ge mu chia idzu iphe, mu e-me unu.” ⁶ Noo ya; ndu Ízurelu woru akwa phe kwashia l'ubvu Horebu.

Mkpù-ékwà Ndzuko

⁷ Mõsisu shi aphutaje ulo-ekwa je akpobe uzanya l'azu eka ndu Ízurelu kpobechaarù ulo-ekwa nkephe; kua ya “ulo-ekwa-ndzukõ.” Iphe, bu onye eje akpata ishi l'iphu Chipfu nõdu ejeje l'ulo-ekwa-ndzukõ ono, nõ l'azu eka ndu Ízurelu nõ ono. ⁸ O nõdu abujeru; Mõsisu -gbalihu jeshia l'ulo-ekwa-ndzukõ ono; ndu Ízurelu g'ephe ha awulihu je apfugbaarù l'onu-abata ulo-ekwa nkephe elekpõepho Mõsisu enya; gbiriri jasù l'oobahu l'ulo-ekwa-ndzukõ ono. ⁹ O nõdu abujeru; Mõsisu -bahuchaepho l'ulo-ekwa ono; urwukpu ono, kpuru oronmono ono alwazeta bya anõchia õnu-abata teke Chipfu epfu anu Mõsisu. ¹⁰ Ndu Ízurelu humaeepho urwukpu ono, kpuru oronmono ono g'o nõ l'onu-abata ulo-ekwa ono; ephe atuko gbeshi baaru Chipfu eja. Onyenõnu nõdu anõduje l'onu-abata ulo-ekwa nkiya baaru Chipfu eja ono. ¹¹ Chipfu nõdu epfuje eyeru Mõsisu l'iphu l'iphu ge nemadzu yee õnyà iya anõduje abõ uja-a. Teke e mechaaru; Mõsisu alwaphuta azu l'eka ndu Ízurelu nõ; ophu nwokorõbya ono, bu onye n-yemeka iya ono, bu Jioshuwa nwa Nunu alufujedu alufu l'ulo-ekwa ono.

Mõsisu yee ogbunwiiwii Chipfu

¹² Mõsisu su Chipfu: “I shiepho teke-a pfutaru mu ge mu dua ndu-a; õle i tiki mekpõdaa ge mu maru onye ii-yeru mu ge mu l'iya swiru. I suru l'i maru epha mu; teme mu du ngu l'obu. ¹³ O -buru phõ le mu du ngu l'obu k'eviya; goshinu mu uzo ngu; k'ophu mu a-maru ngu; teme mu adu ngu l'obu kwaseru. Nyatakwa l'õha-a bu ndu nkengu.”

¹⁴ Chipfu su iya: “Mu e-tsoru-a unu l'onwomu; teme mu emee ge meji nmapfuru ngu.”

¹⁵ No iya; Mõsisu su iya: “O -buru l'i tii tsoduru anyi l'onwongu; te emekwa g'anyi hata okpa ahata tugbua l'eka-a! ¹⁶ ?Denu g'ee-shi maru le mbedua; waa ndu nkengu du ngu l'obu; abudu l'i tso anyi? ?Bu gunu ozo e-goshi le mbedua waa ndu nkengu du iche l'eka ndu mgboko l'ophu nõ?”

¹⁷ Oo ya bu; Chipfu su Mõsisu: “Mu e-meepho iphe ono, i suru ge mu meeru ngu ono. Noo ke le i du mu l'obu; teme mu maru epha ngu.”

¹⁸ Mõsisu su iya: “Jiko goshinu mu ogbunwiiwii ngu.”

¹⁹ Tòbodu iya bụ; Chipfu sụ iya: “Mu e-me g'ì hùma gẹ mu dū-be ree; tẹme mu anọdu l'ataphu ngu kua onwomu iphe, mu aza. Onye ọ dū mu gẹ mu meeru eze-iphe-oma; mu emeeru iya ya; onye ọ dū mu gẹ mu phụaru obu-imemini; mu aphụaru iya ya. ²⁰ Ọle ị tịi hụmadu iphu mu; noo kẹle o to nwedu onye gude ẹnya iya hụma mu, a-nọdu ndzụ.”

²¹ Chipfu sụ: “O nweru ẹka nọ-kube mu nụ, ịi-pfuru lẹ mkpuma. ²² Teke ogbunwịinwii mu ghatajeerupho; mu eworu ngu dobe lẹ mgbaka agbara-mkpuma; bya egude ẹka mu gbobuta ngu; gbiriri jasụ mu aghata-gbua. ²³ Mu agbẹ teke ono wofu ẹka; l'ì hụma mu okpurukpu. Ọ -bụru iphu mu bẹ a taa hụmajekwa ahụma.”

34

Bachibachi mkpuma k'ẹbo

¹ Chipfu sụ Mosisu: “Je awata bachibachi mkpuma labọ ọzo, a-dū gẹ kẹ mbu phọ. Gẹ mu dekwaa ya iphe, shi nọdu lẹ kẹ mbu phọ, ị tųkporu phọ. ² Kwakọbe l'utsu echele; nyikota úbvú Sayınayi; bya egoshi mu onwongu l'eli úbvú ono. ³ G'o to nwekwa onye e-tsoru ngu nụ; ọzo onye aa-hụma l'úbvú ono l'ophu l'ophu; g'o to nwekwa aturu; ọzo eswi, a-nọdu ata nri l'ataphu úbvú ono.”

⁴ Noo ya; Mosisu mee gẹ Chipfu ziru iya; bya awata bachibachi mkpuma labọ ọzo, dukwa phọ gẹ kẹ mbu phọ; bya egude nyihu úbvú Sayınayi l'onmewa utsu. Ọ parụ bachibachi mkpuma labọ ono l'ẹka. ⁵ Noo ya; Chipfu bya anọdu l'urwukpu nyizeta; bya araa ya arara l'ẹpha iya bụ Chipfu. ⁶ Ọ bya aghata l'ataphu Mosisu etushi onwiya ẹpha sụ: “Ọo mu bụ Chipfu; ọo mu bụ Chipfu; bya aburu Chileke k'obu-imemini; bya abukwarupho Chileke k'eze-iphe-oma. Onye ẹhu ete eghujedu eghu ẹgwegwa; onye n-yemobu iya; waa apfushi ike iya parụ ẹka. ⁷ Unubuku unwu-eliphe bẹ mu anọduje egoshi lẹ mu yeru obu. Mu agujeru phẹ nvu l'ejo-iphe, ẹphe meru; mẹ l'atupya, ẹphe tųpyaru mu; waa l'iphe-ẹji, ẹphe meru mu. Ọle mu ta ahajekwanu onye-ikpe nmaru gẹ mu ta ahù iya ahùhù. Ndu ejo-iphe bẹ mu ahùje ahùhù k'ejo-iphe, ẹphe meru mu; hụ-rwua ya l'ẹka unwu nwanwa phẹ nọ; waa l'ẹka nwanwanwanwa phẹ nọ; hụ-rwua phẹ l'ogbo k'eno.”

⁸ Mosisu bya ephoze iphu l'alì teke ono teke ono bya abaarụ Chipfu eja. ⁹ Ọ sụ: “Gube Chipfu; ọ -bụru lẹ mu dū ngu l'obu eviya; jiko gẹ gube Chipfu tsonuru anyi. A makwaru-a lẹ ndu-a bunukaru ndu ejo-okpoma; ọle jiko gunaru anyi nvu l'ejo-iphe; waa iphe-ẹji anyi; wotarọ anyi g'anyi bụru okiphe ngu.”

¹⁰ Tòbodu iya bụ; Chipfu sụ: “Anyi lẹ ngu a-gba ndzụ. L'ataphu ndu nkengu l'ophu bẹ mu e-me oke iphe, dū biribiri, mu teke emeswe l'ohamoha, nọ lẹ mgboko l'ophu. Ndu ono, unu bu l'echilabọ phẹ ono a-hụmakota g'iphe, mube Chipfu e-mekota dū-be ebvu. ¹¹ Unu ngabẹ nchị mee ekemu-a, mu aturu unu ntanụ-a. Mu a-chifuru unu ndu Amoru; waa ndu Kėnanu; waa ndu Hetu; waa ndu Pérezu; waa ndu Hevu; tẹme waa ndu Jiebusu. ¹² Ọle g'unu kwabẹ ẹnya g'unu lẹ ndu bu l'alì ono, unu ala ono ta agba ndzụ; odumeka bẹ ẹphe e-mechakwaa bụru ọnyà nmata unu. ¹³ Unu gbukposhia ọru-ngweja phẹ; tẹme unu etsukposhia mkpuma, ẹphe doberu nsọ. Tẹme unu aphokashikwapho itso, e doberu agwa phẹ, bụ Ashera. ¹⁴ Unu ta adukwa iphe ọzo, unu a-bajeru eja gbahaa mube Chipfu kpurumu. Noo kẹle mube Chipfu, ẹpha iya bụ Okophoo bẹ bukwa Chileke, ekoje okophoo.

¹⁵ “Unu kwabekwa ẹnya g'ọ tọ dushi ndu bu l'alì ono, unu l'ẹphe a-gba ndzụ. Noo kẹle ẹphe -nọdu agwa agwa phẹ ono; bẹ ẹphe e-zi unu lẹ nri; unu eje eria iphe, ẹphe gude gwaa iphe ono. ¹⁶ Ọ -bụru l'unu haru unwada phẹ lutaru unwu unu g'ẹphe bụru unyomu phẹ; ndu ono nọdu agwa agwa phẹ ono bẹ ẹphe e-dukwarupho unwu unu; ẹphe eje emee nno.

¹⁷ “Unu ta akpukwa ntẹkpe!

18 “Unu boje obo-iphe buredi, ekoduru ekoko. Ujiku esaa be unu a-taje buredi, e yeduru iphe, ekoje buredi egube ono, mu suru g'unu meje iya. Unu boje obo-iphe ono teke ono, e doberu iya ono l'onwa Abibu; noo kele o l'onwa ono be unu shi l'ali ndu Ijiputu wufuta.

19 “Iphe-mbu, vuru uzo waa ekpa ne iya bu ke mube Chipfu. Iphe, bu nwa mbu iphe-edobe unu nwuru, bu oke ya yichakwaa ya; m'o bu eswi; ozoo aturu; ozoo egbu. 20 Unu gudeje nwaturu gbata nkapfu-igara, bu ke mbu l'epho ne iya. Obenu l'o -buru l'unu ta agbataduru iya agbata; unu aswikwoo ya olu.

“G'o to nwekwaru onye a-gbajeru aka bya l'ataphu mu.

21 “Ujiku ishii be unu e-jeje ozi unu; o -rwua mboku k'esaa; unu edzua ike. Unu te ejejekwa ozi le mboku k'esaa; m'obeta o buru aako okoro; ozoo teke aakpata iphe, e meberu l'egu.

22 “Witi-mbu, unu vuru uzo kpata be unu e-gudeje bo Obo-Idzu. Unu abo obo-iphe, a kpataru l'opfu le mbvucha apha.

23 “Ugbo eto l'apha be unwoke unu g'ephe ha a-kpakoje bya l'ataphu Nnajiuphu, bu Chipfu. 24 Mu a-chishiru unu ohamoha; bya emee g'ali unu kabaa shii. Ophu o dudu onye bya eme g'o nata unu ali unu ono; me unu jeje l'iphu Chipfu, bu Chileke unu; mbu ophu unu ejeje ugbo eto l'apha.

25 “Unu ta adukwa iphe e yekoberu iphe ekoje buredi, unu e-yekobe le mee anu, unu gude egweru mu ngweja.

“Teme ophu o dukwa anu ngweja ono, e gude abo obo Ojaghata, aa-ha g'o bo nchi.

26 “Iphe-mbu, vuru uzo kaa l'opfu unu be unu e-gudeje bya l'ulo Chipfu, bu Chileke unu.

“Unu te egudejekwa mini-era ne egbu shia nwa iya.”

27 Noo ya; Chipfu su Mosisu: “Dekota opfu ono g'o ha l'ekwo. Noo kele o opfu ono be mu le gubedua; me ndu Izurelu gude gbaa ndu.” 28 Mosisu be yee Chipfu noru l'eka ono ukporo abali labo; eswe l'enyashi; ophu o riduru nri; ebe o ngutaduru me mini. O bya edee opfu oghandzu ono, bu iya bu ekemu iri ono, shi l'eka Chileke ono l'eli bachibachi mkpuma ono.

Iphu Mosisu egbu nwijnwii

29 Mosisu shiepho l'ubvu Sayinayi nyizeta; yee bachibachi mkpuma labo ono, e deru ekemu Chipfu ono, o gude l'eka; ophu o madu l'iphu egbu iya nwijnwii; noo kele ephe le Chipfu bogbaberu uja. 30 Eronu; yee ndu Izurelu g'ephe ha huma Mosisu g'iphu egbu iya nwijnwii; ndu ejekube iya ntse guahaa phe. 31 Mosisu bya ekua phe; o ya bu; Eronu; yee ndu-ishi oha ono g'ephe ha gbeteke ono bya ejekube iya ntse; o bya epfuru yeru phe. 32 E mechaa; ndu Izurelu g'ephe ha byakube iya ntse; o bya atushikotaru phe ekemu, Chipfu nuru iya l'ubvu Sayinayi.

33 Mosisu pfughechaaru phe opfu bya aphu-chia ekwa l'ataphu. 34 O nodu abujeru; teke Mosisu bahuru l'ulo-ekwa l'ataphu Chipfu ge yele iya bogba; l'o phufu ekwa ono l'ataphu iya gbiriri jasu l'o futa. O -futaepho l'obyepfukotaru ndu Izurelu iphe, e ziru iya; 35 ephe ahuma l'iphu egbu iya ke nwijnwii. O ya bu; Mosisu abya ewota ekwa phu-chia iphu ozo gbiriri jasu o jeshia ge yele Chipfu bogbabe.

35

Eswe-atuta-unme

1 Mosisu bya ekukobe ndu Izurelu g'ephe ha; su phe: “Wakwa iphe, Chipfu suru g'unu mee bu owa-a: 2 O suru l'oo ujiku ishii be unu e-jeje ozi unu; o -be le mboku k'esaa; unu edobe iya nsu; g'o buru eswe-atuta-unme ke Chipfu. O duru onye jeru

ozi mboku ono; g'e gbukwaa onye obu egbugbu. ³ G'o to dukwa onye a-phu-nwu oku l'ibe iya l'eswe-atuta-unme."

Iphe, ee-gude mee ulo-ekwa
(Awu 25:1-7; 35:10-19)

⁴ Mosisu su ndu Izurelu g'ephe ha: "Wakwa iphe, Chipfu suru g'e mee bu owa-a: ⁵ Unu shi l'iphe, unu nweru hata iphe bya anu yebe Chipfu. Onye oohe ihee g'o nu yebe Chipfu iphe be iphe, oo-gude bya anu iya bu mkpola-ododo; waa mkpola-ochaa; waa onyirubvu; ⁶ waa owu urwukpu-urwukpu; waa ophu eke mee-mee; waa ophu du uswe-uswe; waa owu ochaa; waa eji egbu; ⁷ waa akpo ebili, a tseru l'uswe; waa akpo umoro-enyimu; waa oshi akesha; ⁸ waa manu olivu, ee-gudeje anwu oku; waa iphe, eeyeje le manu k'awu l'ishi g'o shia mkpo; me ophu eeyeje l'unwu-isensu g'o shia kwekweekwee; ⁹ waa mkpuma onikusu; mewaro mkpuma ozo, aswa dugbaa. Mkpuma ono be ee-mechaa gbapyabe l'uwe-ukuvu onye-ishi ndu-uke; yele uwe-okpoma iya.

¹⁰ "G'iphe, bukpo ndu maru eme ona l'echilabo unu futa bya emekota iphemiphe, Chipfu turu onu g'e mee-a; ¹¹ mbu ulo-ekwa ono; waa ekwa, aa-phushi l'eli ulo-ekwa ono; waa iphe iya ono, nweru nkoloba ishi labo ono; waa mgbo ono, ee-gude kuchite ulo-ekwa ono; waa oshi ono, ee-gudegbaa swebushia le mgbo ono; waa itso iya ono; waa enya aka aa-kpogbaaru iya ye; mbu itso ono; yee okpa mgbo ono; ¹² waa okpoko ono; yee mgboro ono, ee-gudeje apa iya ono; waa opfu okpoko ono, aa-noduje apfu ugwo iphe-eji ono; waa ekwa ono, ee-gude kochite iya; ¹³ waa teburu ono; yee mgboro ono, ee-gudeje apa iya ono; yee ngwa iya; yee buredi ono, ee-dobeje l'iphu Chipfu ono; ¹⁴ waa iphe ono, aapfubeje oroku ono, e-meje g'iphoro du; yee ngwa iya; waa oroku iya ono; me manu ono, ee-gudeje anwu oku ono; ¹⁵ waa oru-ngweja-unwu-isensu ono; yee mgboro ono, ee-gudeje apa iya ono; waa manu ono, aa-wu l'ishi ono; yee unwu-isensu ono, eshi mkpo ono; waa ekwa ono, ee-kochite onu-abata ulo-ekwa ono; ¹⁶ waa oru-ngweja ono, bu aka ee-gweje ngweja-akpo-oku ono; yee iphe iya ono, du g'ugbu, ee-gude onyirubvu mee ono; waa mgboro ono, ee-gudeje apa oru-ngweja ono; yee ngwa iya g'o ha; yekwapho eze gbamugbamu ono, ee-gude onyirubvu mee ono; yee okpa iya; ¹⁷ waa ekwa ono, ee-gude gebuta oma-unuphu ulo-ekwa ono; waa itso oma-unuphu ono; yee enya aka aa-kpobegba itso ono; waa ekwa ono, ee-gude gechite onu-abata oma-unuphu ono; ¹⁸ waa nggu ulo-ekwa ono; yee k'oma-unuphu iya; me eri iya; ¹⁹ waa uwe ono, e kweru ekwekwe, ee-yeje gude eje ozi l'ulo-nsa ono; mbu uwe, e doberu nsu ke Eronu, bu onye uke; yee k'unwu iya, ephe e-yeje gude eje ozi ge ndu-uke."

²⁰ Ndu Izurelu wakahu l'ataphu Mosisu. ²¹ Iphe, bukpo onye oohe ihee; waa onye o rwuru l'ehu g'o nu Chipfu iphe; gudegbaa iphe bya anu iya; mbu iphe, ee-gude mee ulo-ekwa-ndzuko; mewaro iphe, ee-gude eje ozi l'ime iya; mekwapho ophu ee-gude kwee uwe, du nsu. ²² Iphe, bukpo onye oohe ihee; unwoke me unwanyi; gudegbaa iphe, e gude mkpola-ododo mee bya anu; mbu iphe, dugbaa ge ngga agbabe; me eregede-nchi; me iphe-aka; mewaro iphe ozo, dugbaa egube ono. Ephe gudegbaa mkpola-ododo phe ono bya anu Chipfu g'o buru ngweja-amama. ²³ Ndu nweru owu wotagbaakwaru iya pho; mbu owu, du urwukpu-urwukpu; ozoo ophu eke mee-mee; ozoo ophu du uswe-uswe; ozoo owu ochaa; ozoo eji egbu; ozoo akpo ebili, a tseru l'uswe; ozoo k'umoro-enyimu.

²⁴ Ndu du ike nu mkpola-ochaa; ozoo onyirubvu; nukwaru iya pho Chipfu. Ndu nweru oshi akesha, nweru aka ee-gude iya jee ozi ono nukwa iya pho. ²⁵ Iphe, bukpo nwanyi, maru eme ona gbaa owu bya anu. O duru ndu bu owu urwukpu-urwukpu be ephe gbaru; ndu bu owu, eke mee-mee; duru ndu bu owu uswe-uswe; ndu aburu owu

ochoa be epe gbaru gude bya. ²⁶ Unwanyi, oohe ihee; teme epe je adu ike mekota iya; bu eji eghu be epe gude gbaa owu nkephe. ²⁷ Ndu-ishi wotagbaaru mkpuma onikusu; mewaro mkpuma ozo, aswa dugbaa; g'a gbapyabe l'uwe-ukuvu onye-ishi-uke; ye uwe-okpoma iya. ²⁸ Epe nufukwapho iphe, eshi mkpo; waa manu olivu, ee-gudeje anwu oku; waa k'ophu ee-yeje le manu awu l'ishi; waa k'unwu-isensu, eshi mkpo. ²⁹ Ndu Izurelu l'ophu; unwoke me unwanyi; mbu ndu oohe ihee wotaru Chipfu iphe, epe turu obu phe onyo nu g'e gude meeru Chipfu iphe ono, o shi l'onu Mosisu pfua su g'e meeru iya ono.

³⁰ Noo ya; Mosisu su ndu Izurelu: "Unu maru le Chipfu hotawaru Bezalelu nwa Uri, bu nwanwa Huru, onye okpa-ipfu Jiuda; ³¹ bya emewaa; unme yebe Chileke ji iya ehu; g'o nweru mmamiphe; ye nkwamenya; g'iphe doje iya enya ree; k'ophu oo-makotaru g'eemema iphemiphe emema; ³² g'o maru g'eemeje iphe-erengete le mkpola-ododo; ye mkpola-ochoa; waa onyirubvu; ³³ makwarupho g'aawa mkpuma, aswa du; waa g'aawuje mkpola-ododo l'igburonu iya; bya amakwarupho g'aapyije iphe apyipyi; mewaro g'eeshije eme ona ozo, dugbaa iche iche. ³⁴ Teme o nukwapho ye Oholiyabu nwa Ahisamaku, onye okpa-ipfu Danu mmamiphe g'ephe zia ndu ozo g'eeme ona obu. ³⁵ O mekwaru ge mmamiphe k'eme iphe-erengete ji phe ehu; mbu g'ephe maru eme ona; waa g'ephe maru g'eegudeje owu urwukpu-urwukpu; ye ophu eke mee-mee; waa k'uswe-uswe; waa owu ochoa dengashia iphe edengashi. Ephenobo bu ndu tukoru makotaru g'eemeje iphe ona g'o maa mma.

36

¹ "Oo ya bu; Bezalelu; ye Oholiyabu; waa iphe, bukpo ndu maru iphe, Chipfu nuru mmamiphe; ye iphe edo enya g'ephe maru g'eeme iphemiphe, laru le k'akpu ulo-nsu ono bukwapho g'ephe mee ya ge Chipfu pfuru su g'e meeru iya ya."

² Tobudu iya bu; Mosisu kua Bezalelu; ye Oholiyabu; waa iphe, bukpo onye maru iphe, Chipfu nuru mmamiphe; o nodu ehakwa iya pho ihee g'o jee ozi ono. ³ Mosisu chiru iphe, ndu Izurelu tutaru g'e gude kpa ulo-nsu ono nu phe. Ndu Izurelu nodu atukokpoepho iphe ono l'utsu mboku anwuta anwuta g'ephe atu iya. ⁴ Ndu maru eme ona, akpu ulo-nsu ono toko g'ephe ha paru iphe, epe eme haa; ⁵ tugbaa je asu Mosisu: "Ndu-a tutaakwaru iphe, suru egude mee iphe, Chipfu suru g'e mee; atawa k'etsutsu iya eye iya."

⁶ Mosisu tua ekemu su: "G'o to dukwa nwoke; ozoo nwanyi, a-kpataba iphe akpakpa bya anu su l'oo iphe, o gude eyeta aka k'ulo-nsu ono." E woru iphe ono, Mosisu pfuru ono pfudzuru l'ulo-ekwa ndu Izurelu l'ophu. E shi nno kposhia ndu Izurelu g'o to duhe iphe, epe e-wotaba; ⁷ noo kele iphe, a tutawaru g'e gude jee ozi ulo ono suwaru g'ee-gude iya jee ozi ono; l'o tsufu etsufu.

Mkpù-ékwà ono

(Awu 26:1-14)

⁸ Iphe, bu ndu ophu maru iphe le ndu-ozu ono gude owu ochoa, a swiru udo; waa ophu du urwukpu-urwukpu; waa ophu du uswe-uswe; ye ophu eke mee-mee; kwee ekwa kweta iya upfu ekwa iri. Onye maru eme ona gude owu ono kwee chierobu ye l'upfu ekwa ono. ⁹ Upfu ekwa ono tukokwa haru enya nhamunha. Ogologo iya du nkwo-eka ukporo l'esato; osa iya du nkwo-eka eno. ¹⁰ Epe wotaru upfu ekwa ono ise gbagbabe; o buru nlochiru lanu; bya ewotakwapho uzo ise ophuu gbagbabe nanu. ¹¹ Ishimishi-ophoko-ekwa ono ke mbu be epe gude owu, du urwukpu-urwukpu yeshia ya nkoloba l'igburonu iya. Epe bya emekwapho nno l'ishimishi-ophoko-ekwo ono k'ebó. ¹² Nkoloba ukporo labo l'iri be epe yeru l'ishishi nlochiru lanu; epe yekwapho nkoloba ukporo labo l'iri l'ishishi nlochiru lanu ophuu. Nkoloba ono

tuko ghagbabe iphu. ¹³ Ephe gude mkpola-ododo meta iphe, kweru nko ishi labo uzo ukporo labo l'iri; gude iya dzegbabe nlochiru ekwa ono ephenebo; o tuko buru nanu.

¹⁴ Ephe bya egude eji eghu kwee ekwa; kweta iya upfu ekwa iri le nanu, ee-gude phu-chite eli ulo-ekwa ono. ¹⁵ Upfu ekwa ono ephe n'iri le nanu tuko haru enya nhamunha. Ogologo iya du nkwo-eka ukporo l'iri. Osa iya du nkwo-eka eno. ¹⁶ Ephe bya achita upfu ekwa ono ise gbagbabe; o buru nlochiru lanu; chita uzo upfu ekwa ishii ophuu gbagbabe kwapho nanu. ¹⁷ Nkoloba ukporo labo l'iri be ephe yeru l'ishishi nlochiru lanu; yekwapho nkoloba ukporo labo l'iri l'ishishi nlochiru lanu ophuu. ¹⁸ Ephe gude onyirubvu meta iphe, kweru nko ishi labo uzo ukporo labo l'iri; gude iya kotagbaa nkoloba nlochiru ekwa ono ephenebo; gude iya dzegbabe ulo-ekwa ono; o buru nanu. ¹⁹ E mechaa; ephe gude akpo ebili, a tseru l'uswe; mee iphe, ee-gude phu-chia eli ulo-ekwa ono ozo; bya egudekwapho akpo umoro-enyimu mee iphe, ee-gude kwechite eli akpo k'ebili ono.

²⁰ Ephe gude oshi akesha meta oshi, ee-gudeje kpo be ulo-ekwa ono. ²¹ Oshi ono be e mekotaru; o dugbaa nkwo-eka iri iri l'eli. Osa iya dugbaa nkwo-eka le mkpirikpu iya. ²² Oshi ono be ephe pyitachaa ru okpa labo ye l'ibekboebo. O buru egube ono be ephe mekotaru oshi ulo-ekwa ono g'o ha. ²³ A bya l'ulo-ekwa ono ibiya ophu gharu iphu l'uzo ndohali; bu ukporo oshi be ephe rutaru yegbaa ya. ²⁴ Ephe gude mkpola-ochaa meshia enya eka aa-kpogbaaru okpa oshi ono ye; meta iya uzo ukporo labo. Iphe, bu oshi ono g'o ha nweru enya eka labo, aa-kpojeru okpa iya ye. ²⁵ A bya l'ibe iya ophuu; mbu ibiya ophu gharu iphu l'uzo isheli; bukwapho ukporo oshi be ephe rutaru; yeshia ya. ²⁶ Ephe gude mkpola-ochaa meshia enya eka aa-kpogbaaru okpa oshi ono ye; meta iya uzo ukporo labo. Iphe, bu oshi ono g'o ha nweru enya eka labo, aa-kpojeru okpa iya ye. ²⁷ A bya l'okotazu ulo-ekwa ono; mbu ibiya ophu gharu iphu l'uzo enyanwu-ariba bu oshi ishii be ephe rutaru; yeshia ya; ²⁸ bya emetacha oshi ebo ebo; yechaa le mgbureku mgbureku ulo-ekwa ono l'uzo okotazu iya ono. ²⁹ Oshi labo ono, ee-yechaa le mgbureku iya ono be dugbaa nkwegba ebo ebo. O shi l'uzo ali du nkwegba ebo jasul'imeli. Teme o buru echi lanu be a kuberu iya. Ephenebo tuko dukota nno. ³⁰ Oo ya bu l'o du oshi esato l'azu ulo-ekwa ono. E gude mkpola-ochaa meshia enya eka aa-kpogbaaru okpa oshi ono ye uzo iri l'ishii. Iphe, bu oshi ono g'o ha nwegbaaru enya eka labo, aa-kpojeru okpa iya ye.

³¹ Ephe gude oshi akesha rwashia oshi, dugbaa gberere, ee-gude swebushia l'oshi ono. Uzo ise be ephe sweberu l'oshi mgbureku ulo-ekwa ono ibe lanu; ³² swebekwapho uzo ise ozo le mgbureku ibe iya ophuu. Uzo ise ozo buru k'okotazu ulo-ekwa ono; ibiya ophu gharu iphu l'uzo enyanwu-ariba. ³³ Oshi ophu ee-swebe l'echi iya be ephe rwaru g'o gb'e l'ishi lanu lufu l'ishi iya ophuu. ³⁴ Ephe wukota mkpola-ododo l'oshi ono, eegudeje kpo be ulo-ekwa ono; bya egudekwapho mkpola-ododo meshia echi, e-gudeshigbaa oshi ono, dugbaa gberere ono. Ephe bya awukwapho mkpola-ododo le gberere oshi ono.

³⁵ Ephe gude owu, du urwukpu-urwukpu; waa ophu du uswe-uswe; waa ophu eke mee-mee; yee owu ochaa, a swiru udo; kwee ekwa. Onye maru eme ona bya egude owu ono kweshia chierobu ye l'ekwa ono. ³⁶ Ephe gude oshi akesha rwaa itso eno; bya awua ya mkpola-ododo; bya egudekwapho mkpola-ododo meshia iphe, kweru nko, ee-gude kobe ekwa ono l'itso ono. Ephe bya egude mkpola-ochaa kpushia enya eka aa-kpo be itso ono uzo eno. ³⁷ Ephe gude owu, du urwukpu-urwukpu; waa ophu eke mee-mee; waa ophu du uswe-uswe; yee owu ochaa, a swiru udo; kwee ekwa, ee-gudeje kochite onu-abata ulo-ekwa ono. O buru ndu gude ngga ekwe ekwa meru iya. ³⁸ Ephe gude oshi akesha rwata itso ise; bya emekwapho iphe, kweru nko, ee-gude kobe ekwa ono l'itso ono. Ephe bya awua ishi itso ono; waa iphe, ee-swebe

l'itso ono mkpola-ododo; bya egude onyirubvu kpushia ɛnya ɛka aa-kpobegba itso ono ɛphe n'ise.

37

Okpoko ono (Awu 25:10-22)

¹ Bezalelu gude oshi akesha kua okpoko. Ogologo iya du nkwo-ɛka labo le mkpirikpu iya. Osa iya du nkwo-ɛka lanu le mkpirikpu iya. Eli iya dukwapho nkwo-ɛka lanu le mkpirikpu iya. ² O wua okpobe mkpola-ododo l'ime iya; waa l'azu iya. O gudekwapho mkpola-ododo wu-pee mgbureku iya mgburugburu. ³ O kputa echi mkpola-ododo eno depfubegbaa l'okpa iya ɛphen'eno; mbu wota ɛbo depfube l'ibe lanu; wota ɛbo k'ophuu depfube l'ibe iya ophuu. ⁴ O gude oshi akesha pyita mgboro labo; wua ya mkpola-ododo. ⁵ O woru mgboro ono ɛphenebo pyochaa l'echi ono, e depfubegbaaru le mgbureku okpoko ono g'o buru iphe, ee-gudeje apa iya.

⁶ O gude okpobe mkpola-ododo meta opfu okpoko; ɛka aapfuje ugwo iphe-ɛji, nemadzu meru. Ogologo iya du nkwo-ɛka labo le mkpirikpu iya. Osa iya du nkwo-ɛka lanu le mkpirikpu iya. ⁷ O gude mkpola-ododo mee chierobu labo, a-noduchaa l'ishi opfu okpoko ono. O buru mkpola-ododo, e tsusaru etsusa be o gude mee ya. ⁸ O woru chierobu lanu dobe l'ishi ibe lanu; woru ophuu dobe l'ishi iya ophuu; bya emee; chierobu labo ono, nogbaa l'ishishi okpoko ono ɛphenebo yeje okpoko ono buru iphe lanu. ⁹ Cherubimu ono be o meru; o jashia nkù l'uzo imeli; nkù iya ono kpuchite opfu okpoko ono. ɛphe ghagbabe iphu; tuko ele ɛnya l'eli okpoko ono kwapho.

Teburu ono (Awu 25:23-30)

¹⁰ ɛphe gude oshi akesha meta teburu. Ogologo iya du nkwo-ɛka labo. Osa iya du nkwo-ɛka lanu. Eli iya du nkwo-ɛka lanu le mkpirikpu iya. ¹¹ ɛphe wua ya okpobe mkpola-ododo; bya egudekwapho mkpola-ododo wu-pee eli iya mgburugburu. ¹² ɛphe wota werere oshi, osa iya ha g'obochi-ɛka wu-pee mgbureku iya mgburugburu; bya egudekwapho mkpola-ododo kpu-pee werere oshi ono. ¹³ ɛphe kputa echi mkpola-ododo eno depfubegbaa le mgbureku okpa teburu ono. ¹⁴ Echi ono no-kubechaa werere oshi pho; k'ophu o-dukwanu ike gudeshia mgboro, ee-gudeje apa teburu ono. ¹⁵ Mgboro, ee-gudeje apa teburu ono bu oshi akesha be ɛphe gude pyishia ya; bya awua ya mkpola-ododo. ¹⁶ ɛphe gude okpobe mkpola-ododo meshia ngwa, aa-tu-kobeje l'eli teburu ono; mbu gbamugbamu; waa ite; waa okoro; me nkweka ee-gudeje gweeru Chipfu ngweja-me.

Iphe, aapfubeje oroku (Awu 25:31-40)

¹⁷ ɛphe gude okpobe mkpola-ododo, e tsusaru etsusa mee iphe, aapfubeje oroku. ɛphe meru iya; o nweru oshi; waa ekali. O bya enweru ochi; nweru nkwo iya; nweru iphe, du ge nwopu okoko; waa iphe, du g'okoko, jawaru ajaja. ɛphe tuko iphemiphe ono mee ge yeje iphe ono, aapfubeje oroku ono dzepfua buru nanu. ¹⁸ Oshi iya ono nweru ekali ishii. Ekali eto nodu le mgbureku iya lanu; eto k'ophuu nodu le mgbureku iya ophuu. ¹⁹ Ekali iya lanu nweru okoro eto. Okoro ono be e mechaaru; o dugbaa g'okoko oshi alumundu. E mekwaapho nwopu okoko ye iya; ye okoko ophu jawaru ajaja. Noo g'o dukota l'ekali iya ono ɛphe n'ishii, dzepfugbaaru l'oshi iya ono. ²⁰ Oshi iya ono nweru okoro eno, e meru; o du g'okoko oshi alumundu. O nwekwarupho iphe, e meru; o du ge nwopu okoko; ye iphe, du g'okoko ophu jawaru ajaja. ²¹ Nwopu okoko lanu be e meru; o nodu le mkpula ekali iya labo ono, no l'uzo

alì iya. K'èbo nòdu lẹ̀ mkpula ẹ̀kali iya labọ̀ k'echi. K'èto nòdu lẹ̀ mkpula ẹ̀kali iya labọ̀ k'uzo eli. Mbụ̀ l'ọ̀ nọ́chaa lẹ̀ mkpula ẹ̀kali iya ono ẹ̀phe n'ishii. ²² Nwopu okoko iya ono; yẹ́e ẹ̀kali iya ẹ̀kali iya ono bẹ́ e meru; yẹ́le oshi iya tṹko dzepfuru. Ọ̀ bũru ọ̀kpobe mkpọ́la-ododo, e tsusaru etsusa bẹ́ e gude mee ya.

²³ Ẹ̀phe gudekwaphọ̀ ọ̀kpobe mkpọ́la-ododo meta orọ́ku ẹ́saa, aa-pfubegbaa l'eli iphe ono, aapfubeje orọ́ku ono; bya emetakwaphọ̀ ákpà iya; waa iphe, aaguje ọ̀ku iya. ²⁴ Iphe, aapfubeje orọ́ku ono; yẹ́e ngwa iya g'ọ̀ hakọ́ta bụ́ ọ̀kpobe mkpọ́la-ododo, ẹ́rwa iya dṹ talẹ́ntu lanu bẹ́ e gude mee ya.

Ọ̀ru-ngweja ùnwù-isensu

(Awu 30:1-5)

²⁵ Ẹ̀phe gude oshi akesha kua ọ̀ru-ngweja, bụ́ ẹ̀ka aa-kpoje ùnwù-isensu ọ̀ku. Ogologo iya waa ọ́sa iya tṹko haru ẹ́nya nhamunha. Iphe, ọ̀ duchaa bụ́ nkwo-ẹ̀ka lanu. Eli iya dṹ nkwo-ẹ̀ka labọ̀. Mpu iya; yẹ́e ọ̀ru-ngweja ono tṹko rwagbabe bũru nanu. ²⁶ Ẹ̀phe wukota eli iya; yẹ́e mgbureku iya; waa mpu iya ọ̀kpobe mkpọ́la-ododo. Ẹ̀phe gudekwaphọ̀ mkpọ́la-ododo kpu-pee mgbureku iya mgburugburu. ²⁷ Ẹ̀phe meta echi mkpọ́la-ododo ẹ̀bo ẹ̀bo depfubegbaa lẹ̀ mgbureku iya ibekeboebo. Ẹ̀phe depfuberu iya; ọ̀ nọ́duchaa lẹ̀ mkpula iphe ono, a kpu-pheru iya mgburugburu ono. Ọ̀ bũru l'echi ono bẹ́ ee-yeje mgboro, ee-gudeje apa iya. ²⁸ Ẹ̀phe gude oshi akesha pyita mgboro ono; wua ya mkpọ́la-ododo.

²⁹ Ẹ̀phe mekwaaphọ̀ manu ono, dṹ nsọ́ bya eshi mkpo, aawuje l'ishi ono; waa ọ̀kpobe ùnwù-isensu ono, eshi mkpo ono. Ọ̀ bũru ndu maru eme manu-mbeleke meru iya.

38

Ọ̀ru-ngweja ẹ̀ka ee-gweje ngweja-akpo-oku

(Awu 27:1-8)

¹ Ẹ̀phe gude oshi akesha kuta ọ̀ru-ngweja. Eli iya dṹ nkwo-ẹ̀ka ẹ́to. Ogologo iya waa ọ́sa iya tṹko haru ẹ́nya nhamunha. Iphe, ọ̀ duchaa bụ́ nkwo-ẹ̀ka ise ise. ² Ẹ̀phe rutachaa mpu mobechea l'ishi ishi mgbureku iya ẹ́phen'eno. Mpu ono; yẹ́e ọ̀ru-ngweja ono rwagbaa bũru nanu. Ẹ̀phe mechea ya nno; bya eworu onyirubvu wua ya. ³ Ẹ̀phe gude onyirubvu meshia iphemiphe, ee-gudeje eje ozi l'ọ̀ru-ngweja ono, bụ́ iya bụ́ ite; waa iphe, eegudeje ekpo ntṹ; waa gbamugbamu; waa oji; mẹ́ iphe, aaguje ọ̀ku. ⁴ Ẹ̀phe gude onyirubvu meta iphe, dṹ nggafu-nggafu g'ugbu; bya enweru mgbureku eno. Ẹ̀phe woru iya kwechia ọ́zo alì mgbureku ọ̀ru-ngweja ono. A -gbẹ́ l'uzo alì iya kwechia ya jasṹ l'echilabọ́ iya. ⁵ Ẹ̀phe gudekwaphọ̀ onyirubvu meta echi eno hebechea lẹ̀ mgbureku iphe ono, dṹ nggafu-nggafu g'ugbu ono, e meru l'onyirubvu ono; g'ọ̀ bũru ẹ́nya ẹ̀ka ee-pyocha mgboro, ee-gudeje apa ọ̀ru-ngweja ono. ⁶ Ẹ̀phe gude oshi akesha pyita mgboro labọ̀; wua ya onyirubvu; ⁷ wochaaru mgboro ono nwua l'ẹ́nya echi phọ́ ibekeboebo. Mgboro ono ẹ́phenebo a-nọ́dujechea lẹ̀ mgbureku iya ẹ́phenebo mẹ́ a -nọ́du apa iya. Ẹ̀phe gude iberibe oshi mee ọ̀ru-ngweja ono; ọ́zo dṹ iya l'echi.

Eze gbamugbamu ono

(Awu 30:17-21)

⁸ Ẹ̀phe gude onyirubvu mee eze gbamugbamu; yẹ́e ọ̀kpa iya. Onyirubvu ono, ẹ̀phe gude mee ya ono shi l'onyo unwanyi, anọ́duje eje ozi l'onu-abata ọ́lo-ẹ̀kwa-ndzukọ́.

Ọ̀ma-unuphu

(Awu 27:9-19)

⁹ Ẹphe bya emee ọma-unuphu. Ẹphe gude owu ọchaa, a swiru udo; kwee ẹkwa, du ụkporo nkwo-ẹka ise l'ogologo; g'e gude gebuta ibiya ọphu ọma-unuphu ono gharu iphu l'uzo ndohali. ¹⁰ Ẹphe gude onyirubvu meta ụkporo itso, aa-kpobe iya; yee ẹnya ẹka aa-kpobechaa itso ono; bya egude mkpola-ọchaa meshia iphe, kweru nko, ee-gude kobe ẹkwa ono l'itso ono; yee iphe, ee-swebe l'itso ono. ¹¹ Ụzo isheli iya bukwapo ẹkwa, du ụkporo nkwo-ẹka ise l'ogologo be e kweru gude gebuta iya. Itso, aa-kpobe l'uzo isheli ono; yee ẹnya ẹka aa-kpobe itso ono duchaa ụkporo ụkporo. O bukwarupho onyirubvu be e gude metachaa ya. O bukwawuru mkpola-ọchaa be e gude meshia iphe, kweru nko, ee-gude kobe ẹkwa ono l'itso ono; yee iphe, ee-swebe l'itso ono.

¹² A bya l'osa ọma-unuphu ono l'uzo ẹnyanwu-ariba iya; bukwa ẹkwa, du ụkporo nkwo-ẹka labo le nkwo-ẹka iri l'ogologo be e kweru; gude gebuta iya. Ẹphe bya emeta itso iri, aa-kpobe l'uzo ẹnyanwu-ariba ono; metakwapo ẹnya ẹka aa-kpobechaa itso ono uzo iri. Ẹphe bya egude mkpola-ọchaa meshia iphe, kweru nko, ee-gude kobe ẹkwa ono l'itso ono; yee iphe, ee-swebe l'itso ono. ¹³ Osa ọma-unuphu ono l'uzo ẹnyanwu-awawa iya dukwapo ụkporo nkwo-ẹka labo le nkwo-ẹka iri l'ogologo. ¹⁴ Ẹphe bya ekwee ẹkwa, du nkwo-ẹka iri l'ise l'ogologo g'e gude gebuta aguga onu-abata ọma-unuphu ono ibe lanu. Itso, aa-kpobe iya; yee ẹnya ẹka aa-kpobechaa itso ono duchaa eto eto. ¹⁵ A bya l'eka aguga onu-abata ọma-unuphu ono ibe iya ọphuu; bukwapo ẹkwa, du nkwo-ẹka iri l'ise l'ogologo be ẹphe kweru g'e gude gebuta iya. Itso, aa-kpobe iya; yee ẹnya ẹka aa-kpobechaa itso ono duchakwapo eto eto.

¹⁶ Iphe, bu ẹkwa, ee-gude gebuta ọma-unuphu ono mgburugburu bukota owu ọchaa, a swiru udo be ẹphe gude kwee ya. ¹⁷ Ẹnya ẹka aa-kpobechaa itso, ee-gude kpobuta ọma-unuphu ono mgburugburu bu onyirubvu be ẹphe gude meshia ya. Iphe, kweru nko, ee-gude kobe ẹkwa ono l'itso ono; yee iphe, ee-swebegbaa l'itso ono bukwawuru mkpola-ọchaa be ẹphe gude meshia ya. Ishi itso ono be ẹphe wuru mkpola-ọchaa. Iphe, ee-swebechaa l'itso ono, ee-gude kpobuta ọma-unuphu ono mgburugburu ono bu mkpola-ọchaa be ẹphe gude meshia ya. ¹⁸ Ẹphe gude owu, du urwukpu-urwukpu; waa ọphu eke mee-mee; waa k'uswe-uswe; yee owu ọchaa, a swiru udo; gude kwee ẹkwa, du nkwo-ẹka ụkporo l'ogologo; g'e gude gechite onu-abata ọma-unuphu ono. O buru ndu gude ngga ekwe ẹkwa meru iya. ¹⁹ Ẹphe gude onyirubvu metaru onu-abata iya ono itso eno; waa ẹnya ẹka aa-kpobechaa itso eno ono. Iphe, kweru nko, ee-gude kobe ẹkwa ono l'itso ono; waa iphe, ee-swebechaa l'itso ono be ẹphe mekotaru le mkpola-ọchaa. Ẹphe wukotakwapo mkpola-ọchaa l'eli itso ono. ²⁰ Iphe, bu nggu, ee-libegbaa eri ulo-ẹkwa ono; mekwapho k'oma-unuphu ono be ẹphe gude onyirubvu mekota.

Iphe, e gude jee ozi obu.

²¹ Owaa bu mkpakọ iphe, e gude mee ulo-ẹkwa obu; mbu ulo-ẹkwa Ekemu ono. Oo Mosisu suru ge ndu oshilokpa Liviayi dekota iphemiphe ono l'ekwo. Onye-ishi phe bu Itama nwa Eronu, bu onye uke. ²² Bezalelu nwa Uri, bu nwanwa Huru, bu oshilokpa Jiuda mekota iphemiphe ge Chipfu turu Mosisu onu g'e mee ya. ²³ Onye ẹphe l'iya tuko mee ya bu Oholiyabu nwa Ahisamaku; oshilokpa Danu; bu onye maru eme ọna; yee ẹrengete; bya aburu onye maru g'eegudeje owu, du urwukpu-urwukpu; waa ọphu eke mee-mee; waa ọphu du uswe-uswe; waa owu ọchaa dengashia iphe edengashi. ²⁴ Erwa mkpola-ododo, a tutaru le ngweja-amama, a nuru g'e gude mee ulo ono, du nsọ ono du ụkporo talentu le talentu tete; waa unu shekelu; l'ụkporo shekelu iri l'ishii; le shekelu tete. G'ọ ha bukwa iphe, eegudeje atu erwa iphe l'eze-ulo Chileke be e gude tua ya. ²⁵ Erwa mkpola-ọchaa, ndu Izurelu tutaru teke ono, a guru phe ọgu ono du ụkporo talentu ise; waa unu shekelu eno; l'ụkporo shekelu esato;

lẹ shẹkelu iri l'ise. G'ọ ha bukwa iphe, eegudeje atụ ẹrwa iphe l'eze-ulo Chileke bẹ e gude tua ya.

²⁶ Iphe, mkpọla-ọchaa ọbu gbaru pẹ l'ẹhu l'ẹhu bụ mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya bụ nkeru-ẹbo shẹkelu. G'ọ ha bukwa iphe, eegudeje atụ ẹrwa iphe l'eze-ulo Chileke bẹ e gude tua ya. Ndu a guru teke ono, a guru ndu Ízurelu ọgu ono bụ; a -gbẹ lẹ ndu nọru ụkporo apha kwaseru. Iphe, ẹphe dū bụ ụkporo unu nemadzu ugbo ụkporo ẹto l'iri l'ise; l'unu nemadzu ẹsato; l'ụkporo umadzu iri l'ẹsaa; l'umadzu iri. ²⁷ Mkpọla-ọchaa ono, ẹrwa iya dū ụkporo talentu ise ono bẹ e gude kpushigbaa ẹnya ẹka aa-kpọbegba ọkpa mgbo ono, ee-gude kụ-chite ulo-ẹkwa ono uzo ụkporo ise. Mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dū talentu lanu bẹ eegudeje kpua ẹnya iya lanu. ²⁸ Ẹphe gude unu shẹkelu mkpọla-ọchaa ẹno; l'ụkporo shẹkelu ẹsato; lẹ shẹkelu iri l'ise kpushia iphe, nweru nkoloba, ee-gude kobe ẹkwa ono l'itso ono; bya egudekwa iya pho wukota l'ishi itso ono; bya egude iya mekwapho iphe, ee-swebegba l'itso ono. ²⁹ Ẹphe tutakwarupho onyirubvu, ẹrwa iya dū ụkporo talentu ẹto lẹ talentu iri; waa unu shẹkelu ishii lẹ ngweja-amama ono. ³⁰ Ẹphe gude iya kpua ẹnya ẹka aa-kpọbegba itso k'onu-abata ulo-ẹkwa-ndzukọ ono; bya egudekwa iya pho kpua ọru-ngweja ono, bụ ẹka ee-gweje ngweja-akpo-oku ono; yee iphe ono, dū g'ugbu ono; waa ngwa ọru-ngweja ono g'ọ ha. ³¹ Ẹphe gudekwa iya pho kpua ẹnya ẹka aa-kpọbegba itso, ee-gude kpọ-butu ọma-unuphu ono; wakwapho k'onu-abata iya; waa nggu, ee-libegba eri ulo-ẹkwa ono; mekwapho k'oma-unuphu iya.

39

Uwe ndu-uke (Awu 28:1-14)

¹ Ẹphe gude owu, dū urwukpu-urwukpu; waa ọphu eke mee-mee; yee ọphu dū uswe-uswe; kweeru ndu-uke uwe, ẹphe e-yeje gude eje ozi l'ulo-ẹkwa ono. Ẹphe kwekwarupho Eronu uwe, dū nsọ, bụ iya bụ gẹ Chipfu suru Mosisu g'e mee ya.

Uwe ifodu

² Ẹphe gude owu mkpọla-ododo; yee owu, dū urwukpu-urwukpu; waa ọphu eke mee-mee; waa ọphu dū uswe-uswe; waa owu ọchaa, a swiru udo; kwee uwe-ukuvu. ³ Ẹphe woru mkpọla-ododo tsusaa etsusa; mee ya; ọ dū pheripheri; woru iya washia agwara; gude agwara ono tsokota lẹ mgbaka owu urwukpu-urwukpu pho; yee ọphu eke mee-mee; yee ọphu dū uswe-uswe; waa owu ọchaa, a swiru udo pho. Ọ buru onye maru eme ọna meru iya. ⁴ Ẹphe woru wẹrere ẹkwa labo libechaa l'uwe-ukuvu ono ibekeboebo; g'a nyaje iya l'ukuvu; g'e gudeje wẹrere ẹkwa ono ẹphenebo lita k'ataphu yee k'azu. ⁵ Ẹphe bya ekwekwapho wẹrere ẹkwa, ee-gudeje tu-butu iya l'upfu ye iya. Wẹrere ẹkwa ono bẹ yee ifodu ono tuko buru iphe lanu. Iphe, e gude kwee ya bụ owu mkpọla-ododo; yee owu, dū urwukpu-urwukpu; waa ọphu eke mee-mee; yee k'uswe-uswe; yee owu ọchaa, a swiru udo, bụ iya bụ gẹ Chipfu turu Mosisu ọnu g'e mee ya. ⁶ Mkpuma ọnikusù pho bẹ ẹphe wuru mkpọla-ododo l'igburonu iya. Ọ buru egube ono, onye apyije mkpuma, vu oke aswa akashije ẹpha lẹ mkpuma; gude mee ya iphe-ọhubama ono bụ g'ẹphe kakotaru ẹpha unwu Ízurelu lẹ mkpuma ono. ⁷ Ẹphe bya adzupyabe mkpuma labo ono l'eli uwe-ukuvu pho ẹphenebo; k'ọphu Chipfu e-gudeje iya nyata unwu Ízurelu, bụ iya bụ gẹ Chipfu turu Mosisu ọnu g'e mee ya.

Uwe-Okpoma

⁸ Ẹphe bya ekwee uwe-okpoma pho, ee-gudeje achọ iphe, bụ uche Chipfu pho. Ẹphe kweru iya; ọ dū g'uwe-ukuvu pho, e kweru l'owu mkpọla-ododo; yee owu, dū urwukpu-urwukpu; yee ọphu eke mee-mee; waa k'uswe-uswe; waa owu ọchaa,

a swiru udo. O buru onye maru eme ona meru iya. ⁹ O nweru mgbureku eno; du nkwegba labo. Mgbureku iya ono ephen'eno tukokwa haru enya nhamunha. Ogologo iya du nkwo-eka lanu; osa iya dukwapho nkwo-eka lanu. ¹⁰ Ephe bya adzupyabe mkpuma, vu oke aswa l'ogiri l'ogiri uzo eno lekwa ono. Mkpuma, no l'ogiri iya ke mbu bu rubi; yee topazu; waa berilu. ¹¹ Ogiri iya k'ebo; bu tokwasu; yee safaya; waa emeralludu be ephe doru iya. ¹² O be l'ogiri iya k'eto; o buru jiasintu; yee agetu; waa amitisutu be ephe doru iya. ¹³ Teke o beru l'ogiri k'eno; bu kirisolayitu; yee onikusu; waa jiasupa be ephe doru iya. Ephe bya awua mkpola-ododo l'igburonu mkpuma ono.

¹⁴ Iphe, o du bu mkpuma iri l'ebo. G'ephe ha nanu nanu no-chichaa ru enya epha unwu Izurelu. Ephe bya edechaa epha unwu Izurelu ono le mkpuma ono; o du g'iphe-ohubama nochia enya okpa-ipfu iri l'ebo ndu Izurelu. ¹⁵ Ephe gude owu okpobe mkpola-ododo swishia gwogirigwo, ee-lipfubegbaa l'uwe-okpoma obu; mbu swishia ya; o du g'onye swiru udo. ¹⁶ Ephe gude mkpola-ododo meta echi labo; yechaa l'ishi uwe-okpoma ono; ¹⁷ bya eworu gwogirigwo pho libechaa l'echi ono, e yegbaaru l'ishi uwe-okpoma obu. ¹⁸ Ephe bya ewota ishi gwogirigwo ono ishi iya ophu lipfubekwapho le mkpola-ododo pho, a wuru l'igburonu mkpuma labo pho, e lipfuberu l'eli uwe-ukuvu pho. ¹⁹ Ephe bya egude mkpola-ododo meta echi labo ozo; lipfube l'ishi uwe-okpoma obu l'uzo ali. Ephe lipfuberu iya l'ime uwe-okpoma obu; ibiya ophu tukoru l'eli uwe-ukuvu pho. ²⁰ Ephe bya egude mkpola-ododo metafua echi labo ozo; libechaa l'ishishi werere ekwa labo pho l'uzo ali iya; mbu werere ekwa ono, e liberu l'eli uwe-ukuvu ono. Ephe liberu iya temanu l'e rwua eka ono, a nmaru werere ekwa, a tu-butaru l'upfu uwe-ukuvu ono. ²¹ Echi k'uwe-okpoma pho be ephe gude eri, e gude owu, du urwukpu-urwukpu swia; litachaa l'echi uwe-ukuvu obu; k'ophu oo-nodu le mgboru werere ekwa, atu-buta l'upfu pho; g'uwe-okpoma pho ta nodujeshi aku peepee l'eli uwe-ukuvu obu, bu iya bu ge Chipfu turu Mosisu onu g'e mee ya.

Uwe uke ozo

²² Ephe gude ekwa, du urwukpu-urwukpu mee uwe mgbalanu, ee-yeje uwe-ukuvu ono l'eli iya. O buru onye maru ekwe ekwa ree kweru iya. ²³ Ephe kweru iya; eka eepyoje iya ishi nodu iya l'echilabo; bya eswia igburonu iya onu g'eeswije olu uwe-a; g'o to lakahu. ²⁴ Ephe gude owu, du urwukpu-urwukpu; waa ophu eke mee-mee; yee ophu du uswe-uswe; waa owu ochaa, a swiru udo; metachaa iphe, dugbaa g'akpuru itorokuma; dophee onu uwe ono mgburugburu. ²⁵ Ephe bya egude okpobe mkpola-ododo meshia okunmengu dophee igburonu uwe ono mgburugburu le mgbaka iphe ono, dugbaa g'akpuru itorokuma ono. ²⁶ Okunmengu ono; waa iphe ono, e meru; o du g'akpuru itorokuma ono; no-pee igburonu uwe ono mgburugburu. E dongakotaru phe edonga l'onu uwe ono, ee-yeje ejeru Chipfu ozi ono, bu iya bu ge Chipfu turu Mosisu onu g'e mee ya. ²⁷ Ephe gude owu ochaa kweeru Eronu; yee unwu iya uwe mgbalanu. O buru onye maru ekwe ekwa ree kweru iya. ²⁸ Ephe gudekwapho owu ochaa kwee okpulishi-ekwa ono; waa okpu ndu-uke ono; gude owu ochaa, a swiru udo kwee nwiba ono. ²⁹ Ephe gude owu ochaa, a swiru udo; waa owu, du urwukpu-urwukpu; waa ophu eke mee-mee; yee ophu du uswe-uswe kwee ekwa-atu-buta-l'upfu ono. O buru onye maru ekwe ekwa kweru iya; bya aburu ge Chipfu turu Mosisu onu g'e mee ya. ³⁰ Ephe gude okpobe mkpola-ododo meta iphe, du g'okwekpu; dee ya iphe g'eedeje l'iphe-ohubama-a. Iphe, ephe deru iya bu: IPHE, DURU CHIPFU NSQ. ³¹ Ephe bya ewota eri, e gude owu, du urwukpu-urwukpu swia; libe l'iphe ono, du g'okwekpu ono; woru iya lipyabe l'ataphu okpulishi-ekwa, bu iya bu ge Chipfu turu Mosisu onu g'e mee ya.

Mósisu eje agbaphe ọ̀lo-ẹ̀kwa ono.

³² Nta-a bẹ ọ̀lo-ẹ̀kwa ono; mbụ ọ̀lo-ẹ̀kwa-ndzukọ ono bẹ e meghewaru. Ndu Ízurèlu tũkoeru iya phọ mekọta gẹ Chipfu sũru Mósisu g'e mee ya. ³³ Noo ya; ẹphe chĩa iphe ọ̀lo-ẹ̀kwa ono g'ọ ha chĩtaru Mósisu; mbụ ọ̀lo-ẹ̀kwa ono; mẹ ngwa iya, dũ g'iphe iya ono, nweru nkoloba ono; waa mgbo ono, ee-gude kũ-chite ọ̀lo-ẹ̀kwa ono; waa oshi ono, ee-gudegbaa swebushia lẹ mgbo ono; waa itso iya ono; yẹ ẹnya ẹka aa-kpọbechaa itso ono; waa ọkpa mgbo ono.

³⁴ Ẹphe chĩtakwarupho akpọ ebili ono, a tseru l'uswe, ee-gude kpua ọ̀lo-ẹ̀kwa ono; waa akpọ umoro-ẹnyimu ono; waa ẹkwa ono, ee-gude kobuta ẹka-kakọta-adu-nsọ ono; ³⁵ waa okpoko-ekemu ono; yẹ mgboro ono, ee-gudeje apa iya ono; waa opfu okpoko ono, aa-nọduje apfu ugwo iphe-ẹji ono; ³⁶ waa teburu ono; yẹ ngwa iya; waa buredi ono, ee-dobeje l'iphe Chipfu ono; ³⁷ waa iphe ono, aapfubeje orọku ono, e meru l'ọkpobe mkpọla-ododo ono; waa orọku iya ono; yẹ ngwa iya; waa manụ ono, ee-gudeje anwụ ọku ono; ³⁸ waa ọru-ngweja ono, e meru lẹ mkpọla-ododo ono; waa manụ ono, aa-wụ l'ishi ono; waa ụnwù-isensu ono, eshi mkpọ ono; waa ẹkwa ono, ee-kochite ọnu-abata ọ̀lo-ẹ̀kwa ono; ³⁹ waa ọru-ngweja ono, bụ ẹka ee-gweje ngweja-akpọ-ọku ono, e gude onyirubvu mee ono; waa iphe iya ono, dũ g'ugbu ono; waa mgboro iya; yẹ ngwa iya g'ọ ha; waa eze gbamugbamụ ono; yẹ iphe ono, aa-subeje iya ono; ⁴⁰ waa ẹkwa ono, ee-gude gebuta ọma-unuphu ono; yẹ itso iya; waa ẹnya ẹka aa-kpọbechaa itso ono g'ọ ha; waa ẹkwa, ee-gude gechite ọnu-abata ọma-unuphu ono; waa eri iya; yẹ nggu iya; yẹ iphemiphe, ee-gude eje ozi l'ọ̀lo-ẹ̀kwa ono; mbụ ọ̀lo-ẹ̀kwa-ndzukọ ono; ⁴¹ waa uwe ono, e kweru ekwekwe, ee-yeje gude eje ozi l'ọ̀lo-nsọ ono; mbụ uwe, dũ nsọ kẹ Erọnu, bụ onye uke; yẹ k'ụnwu iya, ẹphe e-yeje m'ẹphe nọdu eje ozi uke phẹ. ⁴² Ndu Ízurèlu tũkoephe iphemiphe ono mekọta gẹ Chipfu tũru Mósisu ọnu iya. ⁴³ Mósisu bya elee ẹnya l'ọzi ono; hũma l'ẹphe jekọtaeru iya phọ gẹ Chipfu sũru g'e mee ya. Ọo ya bụ; ọ bya agọru ọnu-ọma nụ phẹ; gude kele phẹ ekele ozi ono, ẹphe jeru ono.

40

Akpọbe ọ̀lo-ẹ̀kwa ono

¹ Noo ya; Chipfu sũ Mósisu: ² “Kpọbe ọ̀lo-ẹ̀kwa ono; mbụ ọ̀lo-ẹ̀kwa-ndzukọ; lẹ mbọku, ọnwa mbụ fũerupho. ³ Parụ okpoko-ekemu ono sũbe iya l'ime; l'i wota ẹkwa ono gude kobuta iya. ⁴ L'i pabata teburu ono; yẹ ngwa iya. L'i pabatakwaphe iphe ono, aapfubeje orọku ono; dozichaa orọku, dũ iya nũ. ⁵ L'i patakwaphe ọru-ngweja-ụnwù-isensu ono, e meru lẹ mkpọla-ododo ono; sũbe l'atatiphe okpoko-ekemu ono; gude ẹkwa ono kobuta ọnu-abata ọ̀lo-ẹ̀kwa ono.

⁶ “L'i sũbe ọru-ngweja ono, bụ ẹka ee-gweje ngweja-akpọ-ọku ono l'atatiphe ọnu-abata ọ̀lo-ẹ̀kwa ono; mbụ ọ̀lo-ẹ̀kwa-ndzukọ ono. ⁷ L'i pata eze gbamugbamụ ono sũbe lẹ mgbaka ọ̀lo-ẹ̀kwa-ndzukọ ono; yẹ ọru-ngweja ono, bụ ẹka ee-gweje ngweja-akpọ-ọku ono; kuru mini ye iya. ⁸ L'i chĩa ẹkwa ọma-unuphu ono gude kobuta ọma-unuphu mgburugburu; wotakwaphe ẹkwa ọnu-abata ọma-unuphu ono kochite ọnu-abata iya. ⁹ L'i wota manụ ono, aa-wụ l'ishi ono; wua l'ọ̀lo-ẹ̀kwa ono; yẹ iphemiphe, nọkota iya nũ; shi nno doo yẹ iphemiphe, nọ iya nũ nsọ; g'ọ dũ nsọ. ¹⁰ L'i wukwaphe ọru-ngweja ono, bụ ẹka ee-gweje ngweja-akpọ-ọku ono manụ; yẹ ngwa iya g'ọ ha; shikwaphe nno doo ya nsọ; g'ọ buru iphe, dũ nsọ shii. ¹¹ L'i wukwaphe eze gbamugbamụ ono; yẹ ọkpa iya manụ; shi nno doo ya nsọ.

¹² “L'i duta Erọnu; yẹ ụnwu iya bya l'ọnu-abata ọ̀lo-ẹ̀kwa-ndzukọ ono; wua phẹ ẹhu. ¹³ L'i chĩa uwe ono, dũ nsọ ono yee Erọnu; wua ya manụ l'ishi gude doo ya nsọ; k'ọphu ọo-buru onye uke; jeeru mu ozi. ¹⁴ L'i dutakwaphe ụnwu iya yeshia phẹ uwe

mgbalanu phe. ¹⁵ L'i wua phe manu l'ishi g'i wuru nna phe; g'ephe buru ndu-uke jeeru mu ozi. Manu ono, ii-wu phe l'ishi ono e-me phe; g'ephe buru ndu-uke; e -shi l'ogbo sweru ogbo." ¹⁶ Mosisu tuko iphemiphe mekota ge Chipfu turu iya onu g'o mee ya.

¹⁷ O be l'apha k'ebbo le mboku, onwa mbu furu; e woru ulo-ekwa ono kpobe. ¹⁸ Mosisu woru enya aka aa-kpobechaa mgbo ulo-ekwa ono; waa itso iya; pfubegbaa; bya akpobe iya mgbo ono; bya eye iya iphe ono, ee-gude swebushia le mgbo ono; bya kpobekwa iya pho itso ono; shi nno kpobe ulo-ekwa ono teke ono. ¹⁹ O wota ekwa ono phushi l'eli ulo-ekwa obu; bya achita iphe phu-chite ulo-ekwa ono, bu iya bu ge Chipfu suru g'e mee ya. ²⁰ O pata ekemu ono ye l'ime okpoko ono; woru mgboro iya ono pyochaa l'okpoko ono; bya apata opfu okpoko ono, aa-nodu apfu ugwo iphe-eji ono; sube iya l'eli. ²¹ O gbete teke ono pata okpoko ono pabata l'ulo-ekwa ono; bya eworu ekwa ono kobuta okpoko-ekemu ono, bu iya bu ge Chipfu turu iya onu g'o mee ya. ²² Mosisu bya apata teburu ono sube l'ulo-ekwa-ndzuko ono l'uzo isheli; l'okotazu ekwa, e gude kobuta aka-kakota-adu-nsu ono. ²³ O woru buredi ono dobe l'ataphu Chipfu, bu iya bu ge Chipfu turu iya onu g'o mee ya. ²⁴ O pata iphe ono, aapfubeje oroku ono sube l'ulo-ekwa-ndzuko ono l'uzo ndohali; yele teburu ono ghagbabe iphu; ²⁵ bya anodu l'iphu Chipfu l'eka ono mezichaa oroku, du iya nu, bu iya bu ge Chipfu turu iya onu g'o mee ya. ²⁶ O patakwapfo oru-ngweja ono, e meru le mkpola-ododo ono sube l'ataphu ekwa ono, e gude kobuta aka-kakota-adu-nsu ono; ²⁷ bya akpo unwu-isensu oku l'oru-ngweja ono, bu iya bu ge Chipfu ziru iya g'o mee ya.

²⁸ O wota ekwa ono gude kochite onu-abata ulo-ekwa ono; ²⁹ bya eworu oru-ngweja ono, bu aka ee-gweje ngweja-akpo-oku ono sube le mgboru onu-abata ulo-ekwa-ndzuko ono; bya egweeru Chipfu ngweja-akpo-oku; yee ngweja-nri l'oru-ngweja ono, bu iya bu ge Chipfu turu iya ekemu g'o mee ya. ³⁰ O bya apata eze gbamugbamu ono sube le mgbaka ulo-ekwa-ndzuko ono; yee oru-ngweja ono, bu aka ee-gweje ngweja-akpo-oku ono. ³¹ O buru eze gbamugbamu ono be Eronu yee unwu iya; waa Mosisu gude kwoo aka; yee okpa. ³² O nodu abujeru; ephe -mee g'ephe bahu l'ulo-ekwa-ndzuko ono; ozoo g'ephe kpitaru ntse l'oru-ngweja ono, bu aka eegweje ngweja-akpo-oku ono; ephe akwoadaa aka yee okpa, bu iya bu ge Chipfu turu phe ekemu g'ephe meje iya. ³³ Mosisu bya achitakwapfo ekwa oma-unuphu ono gude kobuta oma-unuphu ulo-ekwa ono yele oru-ngweja ono mgburugburu; wotakwapfo ekwa onu-abata oma-unuphu ono kochite onu-abata iya. O buru iya bu le Mosisu ejeghee ozi obu.

Akpabiri Chipfu

³⁴ Noo ya; urwukpu ono bya aso-kpute ulo-ekwa-ndzuko ono; akpabiri Chipfu bya eji ulo-ekwa ono ejiji. ³⁵ Ophu Mosisu adukpodanu ike ye ishi l'ulo-ekwa-ndzuko ono; noo kele urwukpu so-kputeru iya; teme akpabiri Chipfu ji ulo-ekwa-ndzuko ono ejiji. ³⁶ Ndu Izurelu nodu abujeru; teke urwukpu ono wukahuru l'eli ulo-ekwa ono; ephe akwalia. ³⁷ Teke urwukpu ono atugbuduru; ephe anodu l'eka ephe no gbiriri jasu mboku, urwukpu ono a-tugbu. ³⁸ Oo ya bu; urwukpu Chipfu, no aso-kputaje ulo-ekwa ono l'eswe; teke o beru l'enyasi l'o nwahaa g'oku l'ataphu ndu Izurelu. O buru g'o mekotaru bu ono jasu ndu Izurelu jeghee ije phe ono.

Ekwo Ndu Uke

Ngweja-akpo-oku

¹ Chipfu gbẹ l'ulo-ekwa-ndzuko kua Mosisu oku bya epfuru yeru iya; sụ iya: ² “Waa opfu, ii-pfuru nụ unwu Ízurelu baa: O -duru g'unu ha onye gude ngweja abya anụ Chipfu; g'onye ono jejekwa l'eka eswi; ozoo aturu mę egbu iya doru je akputa nanu gude bya anu iya.

³ “O -buru onye bu eswi be o gude abya egweru mu ngweja-akpo-oku; g'onye ono kpatakwa oke-eswi, adudu eka iphe mebyiru iya; bya anu l'onu-abata ulo-ekwa-ndzuko; k'ophu Chipfu a-natakwanu iya. ⁴ G'onye ono byabe anu ono, o nuru g'o buru ngweja-akpo-oku ono eka l'ishi. Aa-nata iya g'o nochia enya onye ono; buru iphe, ee-gude pfua ugwo iphe-eji, onye ono meshiru. ⁵ G'onye ono nodu l'iphu Chipfu gbua oke-eswi ono. Unwu Eronu, bu ndu-uke egude mee oke-eswi ono phephee oru-ngweja mgburugburu; mbu l'onu-abata ulo-ekwa-ndzuko ono. ⁶ G'o swakwaa anu ono akpo; bushia anu iya iphiriba iphiriba. ⁷ Unwu Eronu ono, bu onye uke ono abya akpobe oku l'oru-ngweja ono; bya eworu nkụ doo byemubyemu l'oku ono. ⁸ Ndu uke ono, bu iya bu unwu Eronu ono abya eworu iphiriba iphiriba anu ono; mekpoo ishi iya; yee ebà iya doo le nkụ ono, e doru l'oku ono, a kpoberu l'oru-ngweja ono. ⁹ Iphe-epho iya; waa eka iya; me okpa iya be onye ono e-gude mini saa asasa. E -mechaa; onye uke atuko iphemiphe ono kpoo oku l'oru-ngweja ono; g'o buru ngweja-akpo-oku; mbu ngweja, aakpo oku anu Chipfu, mkpo iya du Chipfu ree.

¹⁰ “O -buru l'onye obu bu egbu; ozoo aturu be o gude bya egwe ngweja-akpo-oku; g'o bukwaru iphe, oo-wota bu okee ya, adudu eka iphe mebyiru iya. ¹¹ G'onye ono gha iphu l'uzo isheli woru iphe-ngweja ono gbua le mgbureku oru-ngweja ono l'atatihiphu Chipfu. Unwu Eronu, bu ogbo-uke eworu mee anu ono phephee mgburugburu oru-ngweja ono. ¹² Onye ono eworu anu ngweja ono bushia iphiriba iphiriba. Onye uke abya achiru yele ishi iya; yee ebà iya doo byemubyemu l'eli nkụ ono, no l'oku ono, a kpoberu l'oru-ngweja ono. ¹³ Iphe-epho iya; waa eka iya; yee okpa iya be onye ono e-gude mini saa asasa. Onye uke atuko iphemiphe ono kpoo oku l'oru-ngweja ono; g'o buru ngweja-akpo-oku; mbu ngweja, aakpo oku anu Chipfu, mkpo iya du Chipfu ree.

¹⁴ “O -buru l'oo iphe furu nkù be onye obu gude bya egweru Chipfu ngweja-akpo-oku obu; g'o bukwaru ndo; ozoo kparaka be oo-gude bya. ¹⁵ Onye uke anwuta iya bya l'oru-ngweja ono; bya aswi-bufu iya ishi woru iya kpoo oku l'oru-ngweja onoya. L'o haa mee ya g'o lashia l'aguga oru-ngweja ono. ¹⁶ L'o bya achifuta iya okpa-nri; bya anmashia ya eba bya eworu iya wushi l'ibiya k'uzo enyanwu-awawa oru-ngweja ono; mbu l'uzo eka ono, aawushije ntụ ono. ¹⁷ L'o gbẹ le nkù enu ono lajaa ya ebo g'o gheru onu; ole g'o to lajashia iya ebo g'o nodu iche iche. Onye uke abya eworu iya kpoo oku l'oru-ngweja; mbu l'eli nkụ ono, e doru l'eli iya ono; g'o buru ngweja-akpo-oku; mbu ngweja, aakpo oku anu Chipfu, mkpo iya du Chipfu ree.”

2

Ngweja-nri

¹ “O -buru onye gude ngweja-nri abya agwa Chipfu; g'onye ono gude ukpokutu iphe gude bya. L'o gbashi iya manu; yekwa iya pho unwu-isensu. ² O -mechaa ya nno l'o woru iya nu unwu Eronu, bu ndu-uke. G'onye uke woru ukpokutu iphe ophu

jiru mkpoji-eka a gbashiru manụ; bya eworu iphe, bu ùnwù-isensu, e yeru iya kpoo oku l'oru-ngweja ono; g'ò nochia enya ngweja-nri ono; g'ò buru iphe, aakpo oku anụ Chipfu, mkpo iya dụ Chipfu ree. ³ Ngweja-nri ono ophu ghuduru nụ a-buwaro ke Eronu yee unwu iya. O dụ nsò shii kele o shi le ngweja, aakpo oku anụ Chipfu.

⁴ “Teke o bu ngweja-nri, e gheru le ntụ-oku be i wotaru; g'ò bukwaru akara, e yeduru iphe, ekoje buredi, e meru l'ukpokutu witi, a gworu le manụ; odumeka l'ò buru echa-mbekee, e yeduru iphe, ekoje buredi, a gworu le manụ. ⁵ Teke o bu le ngweja ngu bu ngweja-nri ophu e gheru le mbeji; g'ò bukwaru ukpokutu ereshi, a gworu le manụ; mbu ereshi, e yeduru iphe, ekoje buredi. ⁶ Gwepyashia ya egwepyashi; li bya agbashi iya manụ l'eli; kele o bukwara ngweja-nri. ⁷ Teke o bu le ngweja ngu bu ngweja-nri, e shiru l'ite; g'ò bukwaru ukpokutu ereshi, e yeru manụ be ii-gude mee ya. ⁸ O buru ngweja-nri, dugbaa egube ono be unu e-gudeje byapfuta Chipfu. Teke e gwetarụ iya bya anụ onye uke; l'ò gude iya bya l'oru-ngweja ono. ⁹ Onye uke ono e-wota ophu a-nò-chi enya ngweja ono je akpoo oku l'oru-ngweja; g'ò buru ngweja, aakpo oku anụ Chipfu, mkpo iya dụ Chipfu ree. ¹⁰ Ngweja-nri ono ophu phoduru nụ buwaa ke Eronu yee unwu iya. O dụ nsò shii kele o shi le ngweja, aakpo oku anụ Chipfu.

¹¹ “G'ò to dukwa ngweja-nri, unu gude abya agwa Chipfu, unu e-yeje iphe, ekoje buredi. Mbu-a; g'ò to dukwa iphe, e yeru iphe, ekoje buredi; ozoo manụ-enwu, unu e-ye le ngweja, unu akpo oku anụ Chipfu. ¹² Unu e-yekobeje iya le ngweja akpuru mbu, iphe, unu koru l'opfu unu mitaru abya anụ Chipfu. Obenu le-a; g'a ta kpokwa iya oku l'oru-ngweja g'ò buru ngweja, mkpo iya dụ Chipfu ree. ¹³ G'onye gude ngweja-nri abya agwa Chipfu yejekwa iya unu. Ophu i kwejekwa g'unu oqbandzu Chileke ngu ono ta adu le ngweja-nri ngu. Mbu-a; yejekwa unu l'iphe, bukpoo ngweja, iigwekpoo egwegwe.

¹⁴ “O -buru l'unu gude akpuru mbu, iphe, unu koru l'opfu unu mitaru gude abya egweru Chipfu ngweja-nri; unu gbutakwa ishi ereshi, dukwadu oyii; hua ahuhu gude gwee ngweja-nri obu; unu tsukwaa ya etsutsu. ¹⁵ Unu gbashikwa iya manụ; yekwa iya pho unwu-isensu; kele o bukwara ngweja-nri. ¹⁶ G'onye uke hata nwopfu a-nò-chi enya ngweja ono kpoo oku; mbu iphe, shi l'ereshi ono, e tsuru etsutsu gbashia iya manụ ono; mekpoo iphe, bu ùnwù-isensu, e yeru iya. O bukwaa ngweja, aakpo oku anụ Chipfu.”

3

Ngweja-ehu-guu

¹ “O -buru onye gude ngweja-ehu-guu abya agwa Chipfu; o -buru oke-eswi; ozoo ne iya be o gude abya agwa Chipfu obu; g'onye ono gudekwa ophu adudu eka iphe mebyiru iya. ² G'onye ono woru eka byabe iphe ngweja ono l'ishi. O -mechaa nno l'ò woru iya gbua l'onu-abata ulo-ekwa-ndzuko. E -gbuchaa ya; unwu Eronu, bu ndu-uke egude mee-iphe ono je ephephee oru-ngweja mgburugburu. ³ L'ò gbè l'iphe ngweja-ehu-guu ono bota anụ, aa-kpo oku nụ Chipfu. Iphe, aa-bota bu eba, kwechiru iphe-epho iya; waa ophu nokota l'iphe-epho iya l'opfu. ⁴ L'ò botakwapho akpuru iya ephebebo yekobe iya; waa eba, du iya nụ, bu ophu no l'uzo ose iya. G'ò tuko anya iya ephe l'akpuru iya ono bofuchaa. ⁵ G'unwu Eronu woru iya kpoo oku l'oru-ngweja l'eli ngweja-akpo-oku ono, no l'eli nku, e doru l'oku ono; g'ò buru ngweja, aakpo oku anụ Chipfu, mkpo iya dụ Chipfu ree.

⁶ “O -buru onye bu aturu; ozoo eghe be o gude abya anụ Chipfu ngweja-ehu-guu; o -bu okee ya-o; ozoo nyee ya-o; g'ò nukwa ophu adudu eka iphe mebyiru iya. ⁷ O -buru nwaturu be onye ono kpu bya anụ ke ngweja obu; g'ò kpukwaru iya bya l'iphe Chipfu.

⁸ G'onye ono woru ẹka byabẹ iphe ngweja ono l'ishi; woru iya gbua l'onu-abata ọlo-ẹkwa-ndzuko. E -mechaa; unwu Eronu egude mee anu ono je ephephee oru-ngweja mgburugburu. ⁹ Onye ono abya agbẹ l'anu ngweja-ehu-guu ono buta anu, ee-gude gweeru Chipfu ngweja, aa-kpo oku nu iya. Eba iya g'o ha be ee-hetagbu; teme l'a gbẹ le mgboru okpu okpurukpu iya gbujita upfumodu iya l'ophu, bu ẹka eba aduje ono. Eba, kwechiru iphe-epho iya; waa ophu nokota l'iphe-epho iya be ee-hetafua. ¹⁰ L'o botakwapho akpuru iya ephenebo yekobe iya; waa eba, du iya nu, bu ophu no l'uzo ose iya. G'o tuko anya iya; ephe le akpuru iya ono bofuchaa. ¹¹ Onye uke ewota iya je akporu Chipfu oku l'oru-ngweja; kele o bu nri; mbu ngweja, aakpo oku anu Chipfu.

¹² "O -buru onye bu eghu be o kpu bya egwe ngweja obu; g'onye ono kputakwa iya pho bya l'iphu Chipfu. ¹³ G'onye ono wokwarupho ẹka byabẹ eghu ono l'ishi; woru iya gbua l'ataphu ọlo-ẹkwa-ndzuko. Unwu Eronu eworu mee ya je ephephee l'oru-ngweja mgburugburu. ¹⁴ Iphe, oo-wofuta l'anu ono gude gweeru Chipfu ngweja, aakpo oku bu eba, kwechiru iphe-epho iya; me ophu nokota l'iphe-epho iya. ¹⁵ L'o botakwapho akpuru iya ephenebo yekobe iya; waa eba, du iya nu, bu ophu no l'uzo ose iya. G'o tuko anya iya ephe l'akpuru iya ono bofuchaa. ¹⁶ Onye uke ewota iya je akporu oku l'oru-ngweja; g'o buru nri, e gweru ngweja, aakpo oku, mkpo iya du Chipfu ree. Eba anu l'ophu bukota ke Chipfu. ¹⁷ Ekemu-a bu ekemu, a-no; e -shi l'ogbo sweru ogbo l'eka bukpo ẹka unu bu: Unu ta atajekwa eba-iphe; ozoo mee ya."

4

Ngweja-iphe-eji

¹ Tobudu iya bu; Chipfu su Mosisu: ² "Waa iphe, ii-pfuru ndu Izurelu baa: Teke o duru onye meru iphe-eji l'amagama; mee iphe, Chipfu turu ekemu su g'e te emeshi.

³ "O -buru onye uke, a wuru manu l'ishi meru iphe-eji obu; shi nno meta ikpe-anmanma kpua oha l'ophu; g'onye ono kputakwa oke-eswi, adudu ẹka iphe mebyiru iya; gude bya ewotaru Chipfu g'o buru ngweja-iphe-eji k'iphe-eji ono, o meru ono. ⁴ G'onye ono kputa oke-eswi ono gude bya l'iphu Chipfu l'onu-abata ọlo-ẹkwa-ndzuko. L'o woru ẹka byabẹ oke-eswi ono l'ishi; gbua ya l'iphu Chipfu l'eka ono. ⁵ G'onye uke ono, a wuru manu l'ishi ono haru meta mee oke-eswi ono gude bahu l'ime ọlo-ẹkwa-ndzuko. ⁶ L'o tsee mkpushi-eka le mee ono phee mgbo esaa l'ataphu Chipfu; mbu l'ataphu eka ono, du nsọ ono. ⁷ Onye uke ono abya emetakwapho mee anu ono wuru ye le mpu pho, e mobegbaaru l'oru-ngweja unwu-isensu; mbu oru-ngweja ono, no l'ataphu Chipfu l'ulo-ẹkwa-ndzuko. L'o pata mee ophu phoduru nu je awuru ye l'okpali oru-ngweja eka eegweje ngweja-akpo-oku, no l'onu-abata ọlo-ẹkwa-ndzuko.

⁸ "L'o bya eheshikota iphe, bu eba, du l'oke-eswi ono, e gude egwe ngweja-iphe-eji ono; mbu eba, kwechiru iphe-epho iya; mekpoo eba, kweru iphe-epho iya ono l'ophu. ⁹ L'o bya abofu iya akpuru iya ephenebo; bya eheshikota iya eba, du iya nu, bu ophu no l'uzo ose iya. G'o tuko anya iya; ephe l'akpuru iya ono bofuchaa. ¹⁰ Oo egube ono, eeheshije eba l'oke-eswi, e gude egwe ngweja-ehu-guu ono bu g'ee-heshikwapho owa. E -mechaa ya nno; onye uke ono ewota iya je akporu oku l'oru-ngweja eka eegweje ngweja-akpo-oku. ¹¹ Akpo oke-eswi ono; me anu iya l'ophu; je akpaa l'ishi iya; me eka iya; me okpa iya; waa iphe-epho iya; me nshi iya; ¹² mbu anu eswi ono g'o hakota be oo-gude lufu l'eka ndu Izurelu kpobegbaaru ọlo-ẹkwa phe. G'o gude iya je l'eka e te merwushiduru emerwushi; mbu l'eka aawushije ntu ono; je akporu ya oku l'eli ntu ono.

¹³ “Teke ọ bụ l'ọo ndu Ízurelu l'ophu meru iphe-ẹji l'amagama; shi nno mee iphe, Chipfu tũru ekemu sũ g'e te emeshi; obeta ọ bũru l'ẹphe ta amadũ iphe, meru nũ; bẹ ikpe nmakwaru phe. ¹⁴ Teke ọ bũkwanu l'iphe, ẹphe meru bẹ ẹphe byaru amaru; gẹ ndu Ízurelu kputakwa nwa oke-eswi gude bya l'iphu ụlo-ẹkwa-ndzukọ bya egweeru Chileke ngweja-iphe-ẹji ono. ¹⁵ Gẹ ndu bũ ọgerenya ndu Ízurelu byabẹ oke-eswi ono ẹka l'ishi l'ataphu Chipfu; l'e woru nwa oke-eswi ono gbua l'ẹka ono. ¹⁶ G'onye uke, a wũru manũ l'ishi meta mee oke-eswi ono gude bahũ l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ; ¹⁷ tsee mkpũshi-ẹka lẹ mee anũ ono; phee mgbo ẹsaa l'ataphu Chipfu; mbũ l'iphu ẹkwa ono.

¹⁸ “L'o metakwapho mee ono wũru ye lẹ mpu, e moberu l'ọru-ngweja; mbũ ọru-ngweja ono, nọ l'ataphu Chipfu l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono. L'ọ pata mee ono ọphu phoduru nũ je awũru ye l'ọkpali ọru-ngweja ẹka eegweje ngweja-akpo-ọku, bũ ọphu nọ l'ọnu-abata ụlo-ẹkwa-ndzukọ. ¹⁹ Ẹba anũ ono l'ophu bẹ oo-heshikọta kpoo ọku l'ọru-ngweja ono. ²⁰ Oo ẹpho g'o meru oke-eswi ono, e gude gwee ngweja-iphe-ẹji ono bũ g'oo-mekọta oke-eswi ọwa-a. Oo ẹgube ono bũ g'onye uke ono e-shi pfularu phe ụgwo iphe-ẹji ọbu, ẹphe meru ọbu; k'ọphu aa-gũkwanuru phe nvũ. ²¹ L'ọ pata anũ oke-eswi ono gude lufu l'azũ ẹka ndu Ízurelu kpobegbaaru ụlo-ẹkwa phe je akpoo ọku g'a kporu oke-eswi k'ivuzo pho. Ono abũru ngweja-iphe-ẹji oha l'ophu.

²² “O -bũru onye-ishi meru iphe-ẹji l'amagama; mbũ mee iphe, Chipfu, bũ Chileke iya tũru ekemu sũ g'e te emeshi; bẹ ikpe nmaakwaru onye ọbu. ²³ O -bũru l'iphe-ẹji ono, o meru bẹ e meru; ọ maru; iphe, oo-wota bũ mkpi, adũdu ẹka iphe mebyiru iya g'ọ bũru ngweja iya. ²⁴ L'ọ byabẹ mkpi ono ẹka l'ishi woru iya gbua l'ẹka eegbuje anũ, e gude egwe ngweja-akpo-ọku l'ataphu Chipfu. O kwa ngweja-iphe-ẹji bẹ ọ bũ. ²⁵ G'onye uke tsee mkpũshi-ẹka lẹ mee anũ ono tee lẹ mpu, e mobegbaaru l'ọru-ngweja ẹka eegweje ngweja-akpo-ọku. L'ọ bya eworu mee ono, phoduru nũ ono wũru ye l'ọkpali ọru-ngweja ọbu. ²⁶ Ẹba anũ ono l'ophu bẹ oo-heshikọta kpoo ọku l'ọru-ngweja; g'a kporu kẹ ngweja-ẹhu-guu pho. Onye uke eshi nno pfula ụgwo iphe-ẹji ọbu, onye ono meru ọbu; g'eeshi nno gũkwanaaru onye ono nvũ l'iphe-ẹji iya ọbu.

²⁷ “O -bũru l'ọ dũru onye Ízurelu mmanũ ozo, meru iphe-ẹji l'amagama; mbũ mee iphe, Chipfu tũru ekemu sũ g'e te emeshi; bẹ ikpe nmaakwaru onye ọbu. ²⁸ O -bũru l'iphe-ẹji ono, o meru ono bẹ e meru; ọ maru; iphe, oo-wota bũ nyee eghu, adũdu ẹka iphe mebyiru iya; g'ọ bũru ngweja k'iphe-ẹji ono, o meru ono. ²⁹ G'ọ byabẹ ẹka l'ishi anũ ono; woru iya gbua l'ẹka eegbuje anũ, e gude egwe ngweja-akpo-ọku. ³⁰ G'onye uke tsee mkpũshi-ẹka lẹ mee anũ ono tee lẹ mpu, e mobegbaaru l'ọru-ngweja ẹka eegweje ngweja-akpo-ọku. L'ọ bya eworu mee ono, phoduru nũ ono wũru ye l'ọkpali ọru-ngweja ọbu. ³¹ L'ọ bya eheshikọta ẹba, nọ l'anũ ono; mbũ ẹgube ono, eemeje kẹ ngweja-ẹhu-guu ono. Onye uke akpoo ya ọku l'ọru-ngweja; g'ọ bũru ngweja, mkpo iya dũ Chipfu ree; g'o shi nno pfula ụgwo iphe-ẹji, onye ọbu meru; k'ọphu aa-gũkwanuru iya nvũ.

³² “Teke ọ bũ atũru bẹ onye ono gude bya anũnu kẹ ngweja-iphe-ẹji ọbu; g'onye ono gudekwa ada atũru, adũdu ẹka iphe mebyiru iya. ³³ G'o wokwarupho ẹka byabẹ l'ishi anũ ono; woru iya gbua; g'ọ bũru ngweja-iphe-ẹji. Ẹka ọo-nodu gbua ya bũ ẹka eegbuje anũ, e gude egwe ngweja-akpo-ọku. ³⁴ G'onye uke tsee mkpũshi-ẹka lẹ mee anũ ono tee lẹ mpu ono, e mobegbaaru l'ọru-ngweja ẹka eegweje ngweja-akpo-ọku. L'ọ bya eworu mee ono, phoduru nũ ono wũru ye l'ọkpali ọru-ngweja ọbu. ³⁵ L'ọ bya eheshikọta ẹba, nọ l'anũ ono; mbũ ẹgube ono, eemeje kẹ ngweja-ẹhu-guu ono. Onye uke akpoo ya ọku l'ọru-ngweja; g'ọ bũru ngweja, mkpo iya dũ Chipfu ree; g'o shi nno pfula ụgwo iphe-ẹji, onye ọbu meru; k'ọphu aa-gũkwanuru iya nvũ.”

5

Iphe, bu nemadzu -mee ya; l'o gwee ngweja-iphe-eji

¹ “Ọ -buru lẹ nemadzu meru iphe-eji; kele ọ humaru iphe, nwuru nu; ọzoo l'e meru ọ maru iphe, nwuru nu; a raaru iya ọha arara g'onye humaru nu bya agbaa ekebe; ọphu o jeduru agba ekebe ọbu; be ejo-iphe ono, o meru ono tukowaru onye ono l'ishi.

² “Ọzoo l'ọ duru onye denyiru ẹka l'iphe, aaso nsọ; mbu l'iphe, du g'odzu anu-egbudu, aaso nsọ; ọzoo l'oo odzu iphe-edobe, aaso nsọ; ọzoo l'odzu iphe, akpu wuruwuru l'ali, aaso nsọ; be onye ọbu buakwaa onye aaso nsọ; m'obeta ọphu ọ to madu l'o denyiru iya ẹka; be ọ buakwaa onye ikpe nmaru.

³ “Ọzoo l'o denyiru ẹka l'iphe, aaso nsọ, shi nemadzu l'ehu; g'iphe, aaso nsọ ọbu aduhabe, bu iphe, emeje ge nemadzu buru onye aaso nsọ; m'obeta ọphu ọ madu l'o denyiru iya ẹka; be ọo-bukwaru onye ikpe nmaru me ọ maerupho.

⁴ “Onye ariduru iphe oriri; ọ pfu-bilhuepho rja angu su le ya e-me iphe; m'ọ bu iphe, du ree; m'ọ bu ejo iya; ọ to dukpodaa m'obeta ọ buru egube gunu be onye ọbu riru angu ememe; l'ebe o vuadaru uzo rja ya oriri; be ikpe nmaakwaru iya; m'ọ maerupho.

⁵ “Ọ -buru l'ọ duru onye meru iphe-a, a gushiru-a; shi nno mee; ikpe nma iya; g'onye ono pfukwaa iphe, o meru. ⁶ G'onye ono, mesweru nu ono shi l'eka egbu iya me aturu iya doru; kputa ada aturu; ọzoo ada egbu bya anu Chipfu g'ọ buru ngweja-iphe-eji. Onye uke eshi nno pfa ugwo iphe-eji ọbu, onye ono meru ọbu.

⁷ “Ọ -buru l'eka onye ọbu te erwuduru le nwaturu; l'o wotaru Chipfu ndo labo; ọzoo kparaka labo k'iphe-eji ono, o meru ono. Ge nanu buru ke ngweja-iphe-eji; ọphu aburu ke ngweja-akpo-oku. ⁸ G'onye ono chiru unwu-enu ono je achie onye uke. Onye uke ono evuru uzo gwee ọphu bu ngweja-iphe-eji. Ọo-swikwo iya olu; ole g'o to bufukwa iya ishi. ⁹ L'o meta mee ngweja-iphe-eji ono phee le mgbureku ọru-ngweja ono; haa mee ya ọphu phoduru nu g'ọ lwashia l'okpali ọru-ngweja ono. Ọ kwa ngweja-iphe-eji be ọ bu. ¹⁰ L'ọ bya eworu enu k'ebo gwee ngweja-akpo-oku; mee ya g'eemeje iya; shi nno gude iya pfa ugwo iphe-eji, onye ọbu meru; l'a guaru iya nvu.

¹¹ “Ole ọ -bukwanuru l'onye ono be ta adudu ike gbata ndo labo; ọzoo kparaka labo; g'onye ono wota nkeru-iri nkweka ukpokutu ereshi; g'ọ buru ngweja-iphe-eji k'iphe-eji ono, o meru. G'o to yekwa iya manu; ọphu o yekwa iya unwu-isensu; kele ọo ngweja-iphe-eji be ọ bu. ¹² G'onye ono gude iya wojeru onye uke. G'onye uke hata iya ọphu jiru mkpoji-eka g'ọ nochia enya ngweja ono; l'ọ kpoo ya oku l'eli ọru-ngweja; l'eli ngweja, aakpo oku anu Chipfu; kele ọo ngweja-iphe-eji. ¹³ Ọ buru; e -mee ya nno; l'ọ buru iya bu l'onye uke apfa ugwo iphe-eji, onye ọbu meshiru; l'a guaru iya nvu. Iphe-ngweja ono ọphu phoduru nu aburu k'onye uke ono; egube eemeje ke ngweja-nri ono.”

Ngweja-apfu-ugwo

¹⁴ Chipfu bya epfuru yeru Mosisu su iya: ¹⁵ “Ọ -duru onye mesweru iphe; mbu l'o meru iphe-eji l'amagama; ọphu ọ nuduru Chipfu iphe, gbaru iya nu; g'onye ono shi l'eka egbu iya me aturu iya doru; kputa ebili, adudu ẹka iphe mebyiru iya; bya anu Chipfu g'ọ buru ngweja-apfu-ugwo. G'e gudekwa erwa shekelu k'eze-ulo Chileke maru aswa ebili ono. Ọo ngweja-apfu-ugwo be ọ bu. ¹⁶ G'onye ono mezia iphe ono, o mesweru ono; kele ọ to nuduru Chipfu iphe, gbaru iya nu; l'o yekwakwa iya pho oke lanu l'uzo ise l'iphe ono; toko iya chiru nu onye uke. Onye uke ono egude ebili pho gwee ngweja-apfu-ugwo; shi nno pfa ugwo iphe-eji, onye ono meru; l'a guaru iya nvu.

¹⁷ “O -duru onye meru iphe-eji; mbụ l'o meru iphe, Chipfu tūru ekemu sū g'e te mejeshi; m'obeta ophu o madu; bẹ ikpe nmaakwaru iya; tēme ejo-iphe ono tukoru onye ono l'ishi. ¹⁸ G'onye ono shi l'eka egbu iya mē aturu iya doru; kpụtakwa ebili, adudu eka iphe mebyiru ya; g'o buru ngweja-apfu-ugwo. G'e gudekwa mkpola-ochaa k'eze-ulo Chileke maru aswa ebili ono. G'o nū iya onye uke g'o gude iya pfua ugwo amagama ono, bu iphe ono, o meru; ophu o madu ono; l'a guaru iya nvu. ¹⁹ O kwa ngweja-ikpe-anmanma bẹ o bu; kele ikpe nmaru onye ono l'iphu Chipfu.”

6

¹ Tōbudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu sū iya: ² “O -duru onye meru iphe-eji; shi nno meswee Chipfu; mbụ l'o dzuru nemadzu ibiya uka l'iphe, a nuru iya sū g'o dobe; ozoo g'o leta enya; ozoo l'o naru nwibe iya nfu; ozoo l'o riru nwibe iya urwu; ³ ozoo l'o tūrutaru iphe, tūphahuru etūphahu; ophu o kwedu lē ya hūmaru iya; ozoo l'onye ono kpapyaberu iphe, o meru gua enwa; ozoo l'onye ono meru iphe, dugbaa egube ono; shi nno mee iphe-eji; ⁴ onye ono, meru iphe-eji ono; shi nno meta iphe, ikpe nmaru iya; bu iphe, oo-me bu g'o wolata iphe, o nataru lē nfu; m'o bu ophu o ritaru l'urwu; m'o bu ophu a nuru iya g'o leta enya; o ria ya; m'o bu iphe onye ozo, tūphahuru nū; o tūruta iya; ⁵ m'o bu iphe, dugbaa egube ono, o meru; o kpapyabe iya gua enwa. G'onye ono pfukwaa ugwo iphe ono g'o ha; tēme l'o wotafua ophu ha g'e kee iphe ono uzo ise; tukobe iya woru nū onye nwe iphe ono. Mboku, oo-tuko iphemiphe ono nū bu mboku ono, oo-gude ngweja-apfu-ugwo gude bya anu ono. ⁶ Ngweja-apfu-ugwo, oo-gweru Chipfu bẹ oo-wotaru onye uke. G'o shi l'eka egbu iya mē aturu iya doru kpūta ebili, adudu eka iphe mebyiru iya. G'e gudekwa mkpola-ochaa k'eze-ulo Chileke maru aswa ebili ono. ⁷ Onye uke ono eshi egube ono nodu l'ataphu Chipfu pfua ugwo iphe-eji, onye ono meru; l'a gukotaru iya nvu l'iphemiphe ono, o meru; ikpe iya nmaru iya ono.”

Ngweja-akpo-oku

⁸ Noo ya; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu sū iya: ⁹ “Waa ekemu ii-turu Eronu yee unwu iya bu owa: Ekemu owa-a bu ke ngweja-akpo-oku bẹ a tu-doru iya su: Ge ngweja-akpo-oku nokotajekwa l'oku, du l'oru-ngweja enyashi ophu; jasū gē nchi bōhu. Oku, nō l'oru-ngweja ono enwue ya pho l'eli. ¹⁰ Teke o rwuru l'utsu; g'onye uke ono chita uwe iya ono yee; mbu uwe ono, e meru l'oghu ochaa ono. L'o chitakwapho nwiba pho yeada l'ime ehu. L'o bya ekpota ntū, shi lē ngweja-akpo-oku ono, bu ophu oku kepyashiru l'oru-ngweja ono; je asube lē mgbureku oru-ngweja ono. ¹¹ L'o bya eyefu uwe iya ono; bya achita uwe ozo yee; pata ntū ono lufu l'azu eka ndu Izurelu kpobegbaaru ulo-ekwa phe; je asube l'eka e merwuduru emerwu. ¹² G'oku ono, nō l'oru-ngweja ono nwuekwapho g'oonwu l'eli iya; g'e te menyikwa iya emenyi. G'onye uke yejekwa iya nkū l'utsu mbokumboku. L'o bya eworu anu ngweja-akpo-oku doo giriri l'eli iya; l'o kpokwapho eba, shi l'anū ngweja-ehu-guu oku l'eli iya. ¹³ G'oku ono nwujeepho l'eli oru-ngweja ono mkpurumkpuru; g'o to nyihujekwa anyihu.”

Ngweja-nri

¹⁴ “Waa ekemu lē g'ee-gudeje egwe ngweja-nri baa: Oo unwu Eronu a-noduje l'iphu Chipfu gwee ngweja ono; l'iphu oru-ngweja ono. ¹⁵ G'onye uke hata ukpokutu ereshi ono, a gworu lē manū ono ophu jiru mkpoji-eka; wotakwapho iphe, bu unwu-isensu, e yeru lē ngweja-nri ono; je akpo oku l'oru-ngweja ono g'o nochia enya ngweja ono; buru ngweja, mkpo iya du Chipfu ree. ¹⁶ E -mechaa; gē Eronu yee unwu iya ria ophu ghuduru nū; ole g'ephe te eyekwa iya iphe, ekoje buredi; tēme g'eka ephe a-nodu ria ya bukwaru eka du nsō. G'ephe nodukwa l'oma-unuphu ulo-ekwa-ndzukō ria ya. ¹⁷ G'e te eyekobejekwa iya iphe, ekoje buredi; mē a -nodu eghe iya. Ono bē mu

nuru p̄hẹ g'ò buru oke iya nkephẹ lẹ ngweja, aakpọ ọku ono. Ọ kakọta nsọ gẹ ke ngweja-iphe-ẹji; waa kẹ ngweja-apfụ-ugwo. ¹⁸ Onyemonye, bụ nwoke l'oshilọkpa Erọnu bẹ e-rije iya nū. Ọ buru g'ee-meje iya bụ ono jasụ l'ojejoje l'ogbo unu; mbụ g'ee-meje iphe, bukpo ngweja, aakpọ ọku anụ Chipfu. Onyemonye, denyiru ẹka lẹ ngweja ono a-dụkwa nsọ.”

¹⁹ Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu sụ iya: ²⁰ “Ọwa-a bụ ngweja, oshilọkpa Erọnu e-gudeje gweeru Chipfu mbọku, a wuru iya manụ l'ishi: Iphe, ẹphẹ e-gudeje bụ nkeru-iri nkweka ukpokutu ereshi; g'ò buru ngweja-nri ono, eegweje mkpurumkpuru ono. Nkerẹbo iya bẹ ee-gwe l'utsu; nkeru-ẹbo iya ọphuu buru l'uzenyashi. ²¹ G'e ye iya lẹ mbeji; gwọo ya lẹ manụ ree; woru iya ghee egheghe pabata. Lị bya eworu iya gwepiyashia egwepiyashi; gude bya egweeru Chipfu; g'ò buru ngweja-nri, mkpọ iya dụ Chipfu ree. ²² Ọ buru onye ono, bụ oshilọkpa Erọnu ono, a wuru manụ g'ò nọchia ẹnya iya buru onye uke ono bẹ e-gwe ngweja ono l'onwiya. Iphe ono bụ iphe, a tọru ọkpa iya g'e meje iya jasụ l'ojejoje. G'a kpọkotajekwa iya ọku g'ò ha. ²³ Mbụ l'iphe, bukpo ngweja-nri, onye uke gweru bẹ aa-kpọ ọku l'ophu; g'e te rikwa iya eriri.”

Ngweja-iphe-ẹji

²⁴ Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu sụ iya: ²⁵ “Waa iphe, ii-pfuru yeru Erọnu yee unwu iya baa: Ọwaa bụ ekemu kẹ ngweja-iphe-ẹji. Ọo l'ẹka ono, eegbuje anụ e gude egwe ngweja-akpọ-ọku ono bukwapo ẹka ee-gbuje anụ, e gude egwe ngweja-iphe-ẹji; mbụ l'aa-nọduje l'ataphu Chipfu gbua anụ ọbu. Ọ kwa ngweja, dụ nsọ shii bẹ ọ bụ. ²⁶ G'onye uke, bụ iya gweru ngweja-iphe-ẹji ono rikwaa ya. Ọo l'ẹka dụ nsọ bẹ ọo-nọdu ria ya. Ẹka ọo-nọdu ria ya bụ l'oma-unuphu ọlo-ekwa-ndzukọ. ²⁷ Onyemonye, denyiru ẹka l'anụ ono a-dụkwa nsọ. Ọ -buru lẹ mee anụ ono daru l'uwe; g'a nọdukwa l'ẹka dụ nsọ saa uwe ọbu. ²⁸ Ọ -buru ite, a kpuru l'urwa bẹ e gude shia anụ ono; g'a tukupwaa ite ono; teke ọ bụ ite-igwe; g'e huchakwaa ya ehucha; teme l'a saa ya asasa. ²⁹ Ndu bụ nwoke lẹ ndibe onye uke g'ẹphẹ ha l'e-rikọta iya. Ọ kwa ngweja, dụ nsọ shii bẹ ọ bụ. ³⁰ Ọle-a; g'e te rikwa anụ ngweja-iphe-ẹji, bụ ọphu e gude mee ya woba l'ulo-ekwa-ndzukọ g'e gude pfua ugwo iphe-ẹji l'ẹka-dụ-nsọ. G'a kpọkotakwa iya ọku.”

7

Ngweja-apfụ-ugwo

¹ “Ọwaa bụ ekemu kẹ ngweja-apfụ-ugwo. Ọ kwa iya bụ ngweja, dụ nsọ shii. ² Ọo l'ẹka eegbuje anụ, e gude egwe ngweja-akpọ-ọku bẹ ee-gbuje anụ, e gude egwe ngweja-apfụ-ugwo. L'e phephee mee ya l'ọru-ngweja mgburugburu. ³ Ẹba anụ ono l'ophu bẹ ee-gude gwekotaru Chileke; mbụ ẹba, shi l'upfumọdzu iya; mẹ ọphu kwechiru iphe-ẹpho iya; ⁴ waa àkpùrù iya ẹphenebo; yee ẹbà, nọ l'uzo ose iya; waa anya iya bẹ aa-tuko yee àkpùrù iya phọ wota. ⁵ G'onye uke tukupwaa iya kpọo ọku l'ọru-ngweja; g'ò buru ngweja, aakpọ ọku anụ Chipfu. Ọ kwa ngweja-apfụ-ugwo bẹ ọ bụ. ⁶ Iphe, bukpo onye bụ nwoke lẹ ndu bụ uke l'e-rije iya. Ọ buru l'ẹka dụ nsọ bẹ aa-nọduje ria ya; noo kẹle ọ bụ ngweja, dụ nsọ shii.

⁷ “G'ò bukwarupho ẹgube ono, a turu ọnu g'e meje iphe ngweja-iphe-ẹji ono bụ g'ee-meje kẹ ngweja-onye-ikpe-nmaru. Ọ buru onye uke, gude iya apfụ ugwo iphe-ẹji ono bẹ e-nweru iya nū. ⁸ Ọ buru onye uke, gweru nemadzụ ngweja-akpọ-ọku bẹ e-nworu akpọ iya. ⁹ Iphe, bụ ngweja-nri, e gheru lẹ ntụ-ọku; ọzoo ọphu e shiru l'ite; ọzoo ọphu e gheru lẹ mbeji bukwa onye uke, gweru iya nū nwe iya. ¹⁰ Teme iphe, bukpo ngweja-nri ọphu a gwọru lẹ manụ; mẹ k'okponku; tukupwarupho bukotaru k'unwu Erọnu g'ẹphẹ ha. G'ẹphẹ kejekwa iya ẹnya nhamunha.”

Ngweja-ẹhu-guu

¹¹ “Owaa bu ekemu ke ngweja-ẹhu-guu, nemadzu gude bya anu Chipfu. ¹² O -buru l'onye obu anu iya g'o gude iya kele Chipfu ekele; be iphe, onye ono e-gude tsoru iphe ngweja ono bu akara, a gworu le manu; ophu e yeduru iya iphe, ekoje buredi; waa ẹcha-mbekee, e meru manu; ophu e yeduru iya iphe, ekoje buredi; waa akara, e meru l'ukpokutu ereshi, a gworu le manu rengurengu. ¹³ Iphe oo-gweru yekobe le ngweja-ẹhu-guu ono, o gude ekele Chipfu ono bu akara, e yekoberu iphe ekoje buredi. ¹⁴ L'ooshije le ngweja ono wota ngguru akara lanu l'iphe ngweja ono iche iche woru gwee g'o buru ngweja, e gweru nu Chipfu. O buru onye e-ri iya nu bu onye uke ono, pheru mee ngweja-ẹhu-guu pho. ¹⁵ Anu ngweja-ẹhu-guu ono, o gude bya ekele Chipfu ekele ono be aa-takota le mboku, a nuru iya Chipfu. G'o to dukwa ophu aa-ha g'o kwaa akwakwa futu utsu.

¹⁶ “Ole o -bukwanuru le ngweja onye obu bu ngweja, o gude eme iphe, o riburu angu ememe; ozoo ngweja, o turu obu iya onyo abya egwegwe; l'a taa anu ono mboku, a nuru iya. O -buru l'a ta tagbuduru iya; g'a tafufua ya le nchitabohu iya. ¹⁷ Teke o bu l'o phodukwarupho le mboku k'eto; g'a kpoo ya oku. ¹⁸ O -buru l'o duru anu ngweja-ẹhu-guu ono ophu a taru le mboku k'eto be aa-jikakwa ngweja obu; ophu aaguduru iya eyeru onye gweru iya nu. Oo-buru ebyi be o meru; teme onye rikwanuru iya nu be ejo-iphe, o meru a-tu-koru l'ishi.

¹⁹ “Anu ono ophu rwuru l'iphe, aaso nsu; g'a ta takwa iya atata; g'e wokwaru iya kpoo oku. Ole o -bukwanuru l'oo anu ozo; g'onye a ta sodu nsu taa ya. ²⁰ O -duru onye aaso nsu, taru anu ngweja-ẹhu-guu ke Chipfu; g'e bufukwa iya le ndu nkiya. ²¹ O -bukwarupho l'o duru onye denyiru aka l'iphe, aaso nsu; du g'iphe, aaso nsu, shi nemadzu l'ehu; ozoo anu, aaso nsu; ozoo iphe ozo, bugbaa iphe, aaso nsu; o -mechaa bya ataa anu ono, e gude gweeru Chipfu ngweja-ẹhu-guu ono; g'e bufukwa onye obu le ndu nkiya.”

²² Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu su iya: ²³ “Pfuaru ndu Izurelu su phe-a: Unu ta adukwa eba iphe, unu a-taje, du g'eba eswi; ozoo eba aturu; ozoo eba egbu. ²⁴ Teke o bu eba-anu, nwuhuru l'onwiya; ozoo ophu anu-egbudu gburu be o -du unu ree; unu gudejekwa iya mee iphe; ole g'unu ba tsokwa iya onu. ²⁵ Iphe, bu onye taru eba-anu, e gude gwee ngweja, aakpo oku anu Chipfu; g'e bufukwa iya le ndu nkiya. ²⁶ Obetakpo unu laa awe je eburu; unu te erijekwa mee-iphe; mbu mee enu; ozoo mee anu. ²⁷ Onye riru mee-iphe; unu bufukwa onye ono le ndu nkiya.”

²⁸ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu su iya: ²⁹ “Pfuaru ndu Izurelu su phe-a: Onye gude ngweja-ẹhu-guu abya egweru nu Chipfu; g'o wotakwa aka iya ophu rwuberu Chipfu gweeru iya; ³⁰ mbu g'o gude aka iya wota ngweja, aa-kpo oku nu Chipfu. L'o wota eba iya; waa ndu iya bya anu Chipfu; woru ndu iya ono maa amama l'iphu Chipfu g'o buru ngweja-amama. ³¹ Onye uke ewota eba iya ono kpoo oku l'oru-ngweja. Ole ndu iya bu ke Eronu yee unwu iya. ³² G'unu kwata utapfu okpa ekutara anu ngweja-ẹhu-guu unu ono woru nu onye uke ono g'o buru utu, a turu iya. ³³ Unwu Eronu onye ophu gude mee anu ono; yee eba iya je egwee ngweja-ẹhu-guu obu be aa-nu utapfu okpa ekutara iya ono g'o buru oke iya nkiya; ³⁴ kele mu shiwaa le ngweja-ẹhu-guu ono, ndu Izurelu egwejeru nu mu ono wota ndu iya ono, aamaje amama ono; yee utapfu iya ono, a turu l'utu ono; woru nu Eronu yee unwu iya; g'o buru okiphe, ephe e-ketaje l'eka ndu Izurelu jasul'ojeje. ³⁵ Owaa bu okiphe, shi le ngweja, aakpoje oku anu Chipfu, bu ophu e doberu g'a nuje Eronu yee unwu iya; eshi mboku, a hofutaru phe iche; g'ephe buru ndu-uke jejeru Chipfu ozi. ³⁶ Mboku ono, a wuru phe manu l'ishi ono be Chipfu turu ekemu su ge ndu Izurelu

núje phẹ ẹka ono g'ọ buru okiphe phẹ; teme ọ bukwarupho g'aa-núje iya unwu phẹ bu ono; e -shi l'ogbo sweru ogbo jasú l'ojeje.”

³⁷ Ọo ekemu-a bẹ ee-tsoje mẹ a -nọdu egwe ngweja-akpo-ọku; waa ngweja-nri; waa ngweja-iphe-ẹji; waa ngweja-apfu-ugwo; waa ngweja, e gude eme nemadzu g'ọ buru onye uke; waa ngweja-ẹhu-guu; ³⁸ bu iya bu ekemu ono, Chipfu turu nu Mosisu l'ubvú Sayinayi lẹ mbọku ono, ọ sọru gẹ ndu Ízurelu wotaru yẹbe Chipfu ngweja l'echiegu Sayinayi ono.

8

Edobe ndu-uke nsọ (Awu 29:1-37)

¹ Tọbudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu; sọ iya: ² “Duta Eronu yẹe unwu iya; l'ì chita uwe ndu-uke ono; bya ewota manụ awu l'ishi ono; l'ì kpata oke-eswi ono, ee-gude gwee ngweja-iphe-ẹji ono; waa ebili labọ ono; bya apata nkata buredi ono, e yeduru iphe, ekoje buredi ono. ³ L'ì bya ekukọ ndu Ízurelu g'ẹphe ha g'ẹphe dzukọbe l'ọnu-abata ọlo-ẹkwa-ndzukọ.”

⁴ Tọbudu iya bu; Mosisu bya emekọta gẹ Chipfu ziru iya g'o mee; ndu Ízurelu bya edzukọbe l'ọnu-abata ọlo-ẹkwa-ndzukọ. ⁵ Mosisu bya asu ndu Ízurelu ono: “Wakwa iphe, Chipfu sọru g'e mee baa.”

⁶ Mosisu bya eduta Eronu; yẹe unwu iya lufuta; bya egude mini wua phẹ ẹhu. ⁷ O wota uwe ime-ẹhu ono yee Eronu; bya egude ẹkwa-atu-buta-l'upfu ono kebuta iya. O bya ewota uwe mgbalanụ ono yepyabẹ iya; bya ewota uwe-ukuvu ono yechite l'uwe mgbalanụ ono; gude wẹrere ẹkwa ono, ee-gude tu-buta uwe-ukuvu ono l'upfu ono; gude tu-buta iya. ⁸ O wota uwe-okpoma ono yekwaa ya phọ; bya ewota ido Urimu; waa Tumimu ye l'uwe-okpoma ono. ⁹ O bya eworu okpulishi-ẹkwa ono kpube iya; bya eworu iphe ono, du g'okwekpu, e meru lẹ mkpọla-ododo ono; mbu okpu ono, du nsọ ono; libe l'okpulishi-ẹkwa ono l'uzo atatiphu, bu iya bu gẹ Chipfu turu Mosisu ekemu sọ g'o mee ya.

¹⁰ Noo ya; Mosisu bya ewota manụ awu l'ishi obu; bya awukota l'ọlo-ẹkwa ono; mẹ iphemiphe, nọkota iya nu; shi nno mee ya; ọ dukota nsọ. ¹¹ O meta manụ ono phee mgbo ẹsaa l'ọru-ngweja ono; mękpoo ngwa iya g'ọ ha; mękpoo eze gbamugbamu ono; yẹe okpa iya; shi nno mee ya; ọ dukota nsọ. ¹² O bya ewota manụ awu l'ishi ono wua Eronu l'ishi gude mee ya; ọ du nsọ. ¹³ No iya; Mosisu byakwaphọ bya eduta unwu Eronu futa; bya eworu uwe mgbalanụ yee phẹ; bya egude ẹkwa-atu-buta-l'upfu webegbaa phẹ; bya ewota okpu ndu-uke kpubegbaa phẹ l'ishi, bu iya bu gẹ Chipfu turu Mosisu onu g'o mee ya.

¹⁴ O bya akpata oke-eswi ono, ee-gude gwee ngweja-iphe-ẹji ono bya; Eronu yẹe unwu iya woru ẹka byabẹ oke-eswi ono l'ishi. ¹⁵ Mosisu woru oke-eswi ono gbua; bya emeta mee ya gude mkpushi-ẹka iya tee ya lẹ mpu, nọgbaa l'ọru-ngweja ono; shi nno swafu nturwu, du iya nu. O woru ophu ghuduru nu wua l'okpali ọru-ngweja ono; gude mee ya; ọ du nsọ; pfua ugwo iphe-ẹji; shi nno swafu nturwu, du iya nu. ¹⁶ Mosisu bya eheshikọta ẹba, nọ l'iphe-ẹpho iya g'ọ ha; botakwapho anya iya; waa akpuru iya ẹphenebo; yẹe ẹba, nọkota iya nu; woru kpoọ oku l'ọru-ngweja ono. ¹⁷ O buru anu oke-eswi ono; waa akpo iya; yẹe nshị iya bẹ o gude je akpo oku l'azu ẹka ndu Ízurelu kpoberu ọlo-ẹkwa phẹ, bu iya bu gẹ Chipfu sọru Mosisu g'o mee ya.

¹⁸ O bya akpata ebili ono, ee-gude gwee ngweja-akpo-ọku ono; Eronu yẹe unwu iya bya eworu ẹka byabẹ ebili ono l'ishi. ¹⁹ Mosisu gbua ebili ono; nakọbe mee ya; pata mee ya ono phedzuru lẹ mgburẹku ọru-ngweja ono mgburugburu. ²⁰ O gbubushia anu ebili ono mkpirikpu mkpirikpu; mbu Mosisu; bya eworu ishi iya yẹe mkpirikpu

mkipirikpu iya ono; me eba iya kpokota oku. ²¹ O gude mini saa iphe-epho iya; waa eka iya; yee okpa iya asasa; bya atuko anu ebili ono kpo oku l'oru-ngweja ono; o buru ngweja-akpo-oku, a nuru Chipfu; mbu ngweja, aakpo oku anu Chipfu, mkpo iya du iya ree, bu iya bu ge Chipfu turu Mosisu ekemu g'o mee ya.

²² O bya akputa ebili ophuu. Ebili k'ono bu ophu ee-gude mee Eronu; yee unwu iya g'ephe buru ndu-uke. Eronu yee unwu iya je eworu eka byabe iya l'ishi. ²³ Mosisu gbua ebili k'ono; haru mee ya meta; tee Eronu l'atakpa-nchi ekutara; me le mkpushi-eka ezeke-eka ekutara; waa le mkpushi-okpa ezeke-okpa ekutara. ²⁴ Mosisu dufutakwapho unwu Eronu; bya etekwa phe pho mee ono l'atakpa-nchi ekutara; waa le mkpushi-eka ezeke-eka ekutara; waa le mkpushi-okpa ezeke-okpa ekutara. Mosisu bya eworu mee ono phedzuru le mgbureku oru-ngweja ono mgburugburu. ²⁵ O bya eheta eba iya; hetachaa eba, du l'upfumodzu iya; waa ophu nokota l'iphe-epho iya g'o ha; botakwapho anya iya; waa akpuru iya ephenebo; yee eba, nokota iya nu; wota utapfu okpa ekutara iya tukwase iya. ²⁶ O je le nkata ono, e yeru buredi ono, e gudedu iphe, ekoje buredi ghee ono, no l'atatiphu Chipfu ono; bya ahata ishi buredi lanu; hatakwapho ishi akara lanu l'akara ono, a gworu le manu ghee ono; waa echa-mbekee lanu. O wota iya yekobe l'eba iya pho; yee utapfu okpa ekutara iya pho. ²⁷ O toko iphemiphe ono g'o ha dee Eronu yee unwu iya l'eka; ephe bya eworu iya maa amama l'iphu Chipfu g'o buru ngweja-amama. ²⁸ Mosisu bya anata phe iphemiphe ono; toko yele ngweja-akpo-oku pho kpo oku l'oru-ngweja ono; o buru ngweja, e gude mee nemadzu g'o buru onye uke; mbu ngweja, aakpo oku anu Chipfu, mkpo iya du iya ree. ²⁹ O wotakwapho ndu iya, bu iya bu oke, a heru Mosisu l'ebili ono, e gude mee Eronu phe g'ephe buru ndu-uke ono; makwapho amama l'iphu Chipfu; g'o buru ngweja-amama, bu iya bu ge Chipfu turu Mosisu l'ekemu g'o mee ya.

³⁰ Noo ya; Mosisu bya emeta manu awu l'ishi ono; bya emetakwapho mee ono, no l'oru-ngweja ono; bya eworu phee Eronu yee unwu iya l'ehu; waa l'uwe phe. Oo ya bu; o mee Eronu yele uwe iya; waa unwu iya yele uwe nkephe; ephe toko dukota nsu.

³¹ Mosisu su Eronu yee unwu iya: "Unu je eshia anu ono l'onu-abata ulo-ekwanzukou. Unu anodu l'eka ono taa ya; yele buredi ono, no le nkata ono, e yeru ngweja, e gude mee unu g'unu buru ndu-uke ono, bu iya bu iphe, mu turu ekemu su ge Eronu yee unwu iya riye. ³² Anu ono yee buredi ono ophu phoduru nu be unu e-woru je akpo oku. ³³ Unu ta tugbukwa l'onu-abata ulo-ekwanzukou ono jasu unu anorwua ya ujiku esaa; mbu jasu l'e meghee k'eme unu g'unu buru ndu-uke ono; noo kele oo ujiku esaa ono be ee-gude mekota k'eme unu g'unu buru ndu-uke ono. ³⁴ Iphe, e meru ntanu-a bu iphe, Chipfu turu ekemu su g'e mee; gude pfua ugwo iphe-eji, unu meru. ³⁵ Noo g'o gude unu je l'anodu l'onu-abata ulo-ekwanzukou eswe l'enyashi noo ya ujiku esaa; shi nno mee iphe, Chipfu suru g'e meje; g'onwu te egbu unu; kele o kwa g'a turu mu ekemu iya bu ono."

³⁶ Noo ya; Eronu yee unwu iya mekota iphe, Chipfu shi l'onu Mosisu su g'ephe mee.

9

Ndu uke awata eje ozi phe

¹ O be le mboku k'esato; Mosisu kua Eronu; yee unwu iya; waa ndu bu ogerenya Izurelu. ² O su Eronu-a: "Kputa nwa oke-eswi, ii-gude gwee ngweja-iphe-eji; yee ebili, ii-gude gwee ngweja-akpo-oku; mbu ophu adudu eka iphe mebyiru iya; kpuru iya bya l'iphu Chipfu. ³ Pfuaru unwu Izurelu su phe: Unu kputa mkpi g'e gude gwee ngweja-iphe-eji; unu akputa nweswi yee nwaturu; ephenebo a-bucharu ophu

nɔwaru mgbarapha; ɔphu ɔ dudu ɛka iphe mebyiru iya; gude je g'e gwee ngweja-akpo-oku. ⁴ Unu akputakwapho oke-eswi; waa ebili, ee-gude gwee ngweja-ehu-guu; g'e gude gwee ngweja l'iphu Chipfu; mekwapho ngweja-nri, a gworu le manu; kele ntanu-a be Chipfu e-goshikwa unu onwiya."

⁵ Ephe gweta iphe ono, Mosisu gushiru ono; bya l'iphu ulo-ekwa-ndzukọ. Iphe, bukpo ndu Izurelu l'ophu wuritaru bya akuru l'iphu Chipfu. ⁶ Noo ya; Mosisu su: "Wakwa iphe, Chipfu suru g'unu mee baa; ge ya egoshikwanu unu odu-biribiri iya." ⁷ Tobudu iya bu; Mosisu su Eronu: "Tugbua je l'oru-ngweja je egwee ngweja-iphe-eji ngu obu; yee ngweja-akpo-oku ngu obu; gude pfiaru onwongu ugwo iphe-eji; yee ugwo iphe-eji ndu Izurelu. Gwee ngweja ono gude pfiaru ugwo iphe-eji phe, bu iya bu ge Chipfu pfuru su g'e mee ya."

⁸ Noo ya bu; Eronu bya eje l'oru-ngweja ono; je egbua nwa oke-eswi ono, oo-gude gwee ngweja-iphe-eji nkiya ono. ⁹ Unwu iya bya apataru iya mee nwa oke-eswi ono. O gude mkpushi-eka meta mee ono tee le mpu, e mobegbaaru l'oru-ngweja ono; bya eworu mee ono ophu phoduru nu; wuru ye l'okpali oru-ngweja ono. ¹⁰ O bya eworu eba-anu ono, o gude gwee ngweja-iphe-eji ono; waa akpuru iya ephenebo; waa anya iya; kpoo oku l'oru-ngweja ono, bu iya bu ge Chipfu turu Mosisu onu g'e mee ya ono. ¹¹ Anu iya; waa akpo iya be o kporu oku l'azu eka ndu Izurelu kporu ulo-ekwa phe ono.

¹² Eronu bya akputa anu ono, oo-gude gwee ngweja-akpo-oku ono gbua. Unwu iya bya apataru iya mee anu ono; o bya ephephe ya l'oru-ngweja ono mgburugburu. ¹³ Ephe haa anu ngweja-akpo-oku ono nanu nanu nu iya; ephe nuchaa ya; nu iya me ishi iya; o toko iya g'o ha kpoo oku l'oru-ngweja ono. ¹⁴ O gude mini saa iphe-epho iya; waa eka iya; waa okpa iya asasa; bya akpokwaa ya pho oku l'eli ngweja-akpo-oku ono, nohawa l'oru-ngweja ono.

¹⁵ Eronu gwefuta iphe ngweja ndu Izurelu; kputa eghe ono, oo-gude gwee ngweja-iphe-eji nkephe ono gbua; gude iya gwee ngweja-iphe-eji; egube ono, o gweru ke mbulembu pho. ¹⁶ O bya akputa anu ono, oo-gude gwee ngweja-akpo-oku ono; bya egude iya gwee ngweja obu g'a turu onu su g'e meje iya. ¹⁷ O wotakwapho ngweja-nri ono; bya ahata iya ophu jiru mkpoji-eka; kpoo ya oku l'oru-ngweja; a -gufukwaro ngweja-akpo-oku, eegweje l'utsu. ¹⁸ O bya egbua oke-eswi pho; yee ebili pho; gude gweeru ndu Izurelu ngweja-ehu-guu. Unwu iya pataru iya mee anu ono; o nata iya phephe oru-ngweja ono mgburugburu. ¹⁹ Ephe wotakwaru iya pho eba oke-eswi ono; yee k'ebili ono; mbu eba, shi l'upfumozu iya; waa eba, kwechiru iphe-epho iya; waa akpuru iya ephenebo; waa anya iya. ²⁰ Ephe woru eba-anu ono tukobe le ndu iya. Eronu bya eworu eba ono kpoo oku l'oru-ngweja ono; ²¹ ole ndu iya ono; waa utapfu okpa ekutara iya; be o woru maa amama l'iphu Chipfu g'o buru ngweja-amama, bu iya bu ge Mosisu suru g'e mee ya.

²² Tobudu iya bu; Eronu chilia eka imeli l'uzo eka ndu Izurelu no; bya agoru onu-oma nu phe; bya eshi l'eka o shi egwe ngweja-iphe-eji pho; yee ngweja-akpo-oku pho; me ngweja-ehu-guu pho; nyizeta. ²³ Mosisu yee Eronu toko bahu l'ime ulo-ekwa-ndzukọ ono. Ephe futaeppo; ephe goru onu-oma nu ndu Izurelu; Chipfu goshi ndu ono l'ophu ogbunwijnwii ya. ²⁴ Oku shi l'iphu Chipfu daa bya ekee ngweja-akpo-oku ono; yee eba ono, no l'eli oru-ngweja ono. Ndu Izurelu humaephe iphe ono, nwuru nu ono; ephe tushia uzu ehu-utso; bya adakota kpurumu woru iphu bubechaa l'ali.

10

Anwuhu Nadabu yee Abihu

¹ Unwu Eronu, bu Nadabu; yee Abihu wotachaa iphe, aaguje oku phe l'ehu l'ehu; bya anwuru oku ye iya; bya eye iya unwu-isensu. O buru oku adudu nsọ be ephe gude bya l'iphu Chipfu; bu iphe o suru g'ephe te emejeshi. ² Tobudu iya bu; oku shi l'iphu Chipfu bya eworu phe tsua; ephe nodu l'iphu Chipfu l'eka ono nwushihu. ³ Mosisu su Eronu: "O kwa iphe-a be Chipfu pfuru teke ono su: 'Ndu abya mu ntse be mu e-goshije onwomu g'ephe maru le mu du nsọ; mu emee ge ndu Izurelu l'ophu huma odu-biribiri mu.' " Eronu noduepho nggujunguji.

⁴ Mosisu kua Mishelu; waa Eluzafanu, bu unwu Uzelu. Uzelu ono bu nwune nna Eronu. O su phe: "Unu kpitaru ntse bya apata unwunna unu pafu ulo-ekwa Chileke; paru je l'azu eka ndu Izurelu kpoberu ulo-ekwa phe." ⁵ No iya; ephe jekube iya; je apata phe; ephe l'uwe mgbalanu phe ono pafu l'azu eka ndu Izurelu kpoberu ulo-ekwa phe ono, bu iya bu ge Mosisu suru g'ephe mee ya.

⁶ Noo ya; Mosisu su Eronu; yee unwu iya, bu Eleyaza; waa Itama: "Unu te emekwa ishi unu njo ememe; ophu o dukwa onye a-laka uwe iya; kele o -buru l'unu meru nno be unu a-nwuhukwa; mbu Chipfu atukoshi ndu Izurelu l'ophu oke ehu-eghu iya. Oo unwunna unu, bu ndu Izurelu l'ophu a-ra ekwa ndu Chipfu gude oku kegbushia. ⁷ Unu ta lufukwa alufu l'onu-abata ulo-ekwa-ndzuko; anonyakwa unu nwushihu; noo kele Chipfu wuru unu manu l'ishi." Ephe mekotaepho iphemiphe, Mosisu suru g'ephe mee.

Ekemu ke ndu-uke

⁸ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Eronu su iya: ⁹ "Ta ngujukwa mee; ophu i ngujukwa iphemiphe, atsu atsutsu; gubedua l'onwongu; mekpoo unwu ngu; teke unu abahu ulo-ekwa-ndzuko; odumeka be unu a-nwushihukwa. O buru g'oo-du bu ono ojejoje l'ogbo unu; eshi l'ogbo swewaruro ogbo. ¹⁰ Oo ya bu; g'unu edokahaje iphe, du nsọ; yee iphe, adudu nsọ; dokaha iphe, aaso nsọ; yee iphe, a ta sodu nsọ. ¹¹ Unu ezije unwu Izurelu iphe, bu ekemu ono g'o ha, bu ophu Chipfu shi l'eka Mosisu tuaru phe."

¹² Tobudu iya bu; Mosisu bya epfuru yeru Eronu; yee unwu iya ndu ophu phoduru nu, bu iya bu Eleyaza yee Itama; su phe: "Unu wota ngweja-nri ophu phoduru nu le ngweja ono, a kporu oku nu Chipfu. Unu woru iya ria le mgboru oru-ngweja ono. Ole g'unu te eyekwa iya iphe, ekoje buredi. Noo kele o bu ngweja, du nsọ shii. ¹³ Unu nodukwa l'eka du nsọ ria ya; noo kele oo iphe, rwuberu ngu nu; bya aburu iphe, rwuberu unwu ngu; mbu ngweja ono, aakpo oku anu Chipfu ono; kele oo g'a turu mu ekemu iya bu ono. ¹⁴ Obenu le-a; gubedua gu l'unwu ngu unwoke; yee unwu ngu unwanyi be a-taje ndu anu ono, e gude gwee ngweja-amama ono; yee utapfu iya ono, a nuru ono. Unu nodujekwa l'eka du nsọ taa ya; kele oo iphe, rwuberu ngu nu; bya aburu iphe, rwuberu unwu ngu, shi l'iphe, unwu Izurelu gude bya egwe ngweja-ehu-guu. ¹⁵ Utapfu iya ono, a nuru ono; waa ndu iya ono, a maru amama ono be ephe e-yekobeje eba-anu ngweja ono, aakpo oku ono wota; g'a maa amama l'iphu Chipfu g'o buru ngweja-amama. Ono aburu nkengu; yee k'unwu ngu; l'o buru iphe, rwuberu unu jasu l'ojejoje, bu iya bu ge Chipfu turu ekemu su g'e meje iya ono."

¹⁶ Mosisu kpaa ishi g'e meru eggu pho, e gude gwee ngweja-iphe-eji pho; bya amaru l'a kporu iya oku. Ehu ghuahaa ya eggu l'iphe, unwu Eronu ndu ophu nokwadu ndzu ono meru, bu iya bu Eleyaza; yee Itama. O bya asu phe: ¹⁷ "Bụ gunu kparu iphe, unu ta nodu l'ime ulo-ekwa Chileke taa anu ono, e gude gwee ngweja-iphe-eji ono; eshinu o bu iphe, du nsọ shii; bya aburu iphe, a nuru unu g'unu gude safu ejo-iphe,

oha l'ophu meru; unu apfua ugwo iphe-ẹji phe l'iphu Chipfu? ¹⁸ Eshinu e te egudedu mee anu ono bahu l'eka-du-nsọ be unu gege anodu l'ulo-ekwa Chileke taa anu ono, bu iya bu ge mu suru g'e meje iya."

¹⁹ Eronu su Mosisu: "O kwa ntanu-a be ephe no l'iphu Chipfu gwee ngweja-iphe-ẹji phe; yee ngweja-akpo-oku phe; teme iphe, du egube-a bya anwujehawaru mu! Ome mu jeru je ataa anu ngweja-iphe-ẹji ono ntanu-a; Chipfu ?o gogo nata iya-a?"

²⁰ Mosisu numaepho iphe ono, o pfuru ono; o jie ya pho ephe.

11

Nri, aaso nsọ; yee nri, a ta sọdu nsọ
(Dit 14:3-21)

¹ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu yee Eronu; su phe: ² "Unu pfuru yeru ndu Izurelu; su phe-a: Wakwa uduru anu, unu a-taje l'iphe, bu anu, nokota le mgboko-a baa: ³ Unu taje iphe, bu anu, nweru ujarabvu-okpa; teme o nodu anwafutaje nri taphu azu l'iphe, bukpo unu anu. ⁴ O dukwaru ndu ophu anwafutaje nri taphu azu; ophu ephe enwedu ujarabvu-okpa; bya enwekwarupho ndu ophu nweru ujarabvu-okpa; ophu ephe anwafutajedu nri taphu azu. Unu ta tajakwa ndu k'ono. Inya-kamelu be anwafutaje nri taphu azu; obenu l'o to nwedu ujarabvu-okpa. Oo ya bu l'ehu unu be o bu anu, aaso nsọ. ⁵ Unu ta tajakwa nchi-ogba; kele onwafutaje nri taphu azu; obenu l'o to nwedu ujarabvu-okpa. O bukwaru unu anu, aaso nsọ. ⁶ Nggamachi bukwarupho unu anu, aaso nsọ; kele onwafutaje nri taphu azu; obenu l'o to nwedu ujarabvu-okpa. ⁷ Teme g'ezi bukwarupho unu anu, aaso nsọ; noo kele o nweru ujarabvu-okpa; obenu l'o to anwafutaje nri taphu azu. ⁸ Unu ta tajakwa egube anu ono; ophu unu edenyijekwa odzu phe eka; noo kele ephe bukota unu anu, aaso nsọ.

⁹ "Wakwanu ophu unu a-taje baa l'anu, bu ndu ophu bu le mini; anu nweru m̀kpó; yee ophu nweru ekiri; buru l'eze-enyimu; me le nggele; unu taje ndu k'ono. ¹⁰ O -be le ndu ophu g'ephe ha; mbu ndu ophu bu l'eze-enyimu; me le nggele; ophu o to nwedu m̀kpó; ophu o to nwedu ekiri; mekpoo iphemiphe, bu iphe, bu le mini; mekpoo iphe, bu iphe, dzu ndu; buru le mini g'o ha bukotakwa unu ebyi. ¹¹ Eshinu o bu unu ebyi; unu ta tajakwa anu iya; g'odzu iya bukwarupho unu ebyi. ¹² Mbu l'iphemiphe, bu le mini, enwedu m̀kpó; ophu o nwedu ekiri a-bukotajekwaru unu ebyi.

¹³ "Waa enu ndu ophu a-buru unu ebyi baa; ndu k'ono be unu ta atajedu anu iya; kele o bu ebyi. Ndu k'ono bu ugo; waa udele; waa udele-ojii; ¹⁴ waa egebe; waa ivu l'udu iya l'udu iya; ¹⁵ mekpoo okpoko-oha l'udu iya l'udu iya; ¹⁶⁻¹⁸ waa mgbashi-ujiku l'udu iya l'udu iya; waa enu golu; waa okpo-ngwere l'udu iya l'udu iya; waa ogu-ikporo; waa ugo-mini; ¹⁹ wakwapho eze-okwu-uda; waa apyari-nhoko l'udu iya l'udu iya; waa ovu; waa utsu-nwankuta.

²⁰ "Iphe, bukpo ogu, furu eba, bu iphe, gude okpa eno eje ije a-bukotajeru unu ebyi. ²¹ Ole o dukwaru-a ogu, furu eba, egudeje okpa eno eje ije, unu a-taje. Ophu unu a-taje bu ophu nweru ogba-kpii, oogudeje apfu mpfu. ²² Ophu unu a-taje bu igube l'udu iya l'udu iya; waa okaka l'udu iya l'udu iya; waa atsugugu l'udu iya l'udu iya; waa mgbagbaramatsu l'udu iya l'udu iya. ²³ O be l'iphe, bukpo ogu ozo, furu eba bya egude okpa eno eje ije l'a-tuko buru unu ebyi.

²⁴ "Unu iphe ono g'ephe ha l'e-me; unu aburu ndu aaso nsọ. Onye denyikwanuru odzu iya eka be aa-nodu aso nsọ jasun nchi ejihu. ²⁵ Iphe, bu onye pataru odzu iya l'a-sa uwe iya asasa; teme l'o buru onye aaso nsọ jasun nchi ejihu. ²⁶ Iphe, bukpo anu, nweru upyi-okpa; ophu o nwedu ujarabvu-okpa; waa ophu ta anwafutajedu nri taphu azu; bukwaru unu anu, aaso nsọ. Iphe, bukpo onye denyiru odzu iya

ẹka l'a-bukwarupho onye aasọ nsọ. ²⁷ G'iphe, bukpo anu, nweru okpa eno, bu ndu ophu akobeje nvo eje ije bukwaru unu anu, aasọ nsọ. Onye denyiru odzu iya ẹka a-bukwaru onye aasọ nsọ jasụ nchi ejihu. ²⁸ Onye pataru odzu iya a-sa uwe iya asasa; teme l'ọ buru onye aasọ nsọ jasụ nchi ejihu. Unwu anu ono bukotarun unu anu, aasọ nsọ.

²⁹ "A -bya l'anụ, awụ l'epho; ndu owa-a bu ndu ophu unu a-nodu asọ nsọ: uphega; waa okerepfu; waa ngwere l'udu iya l'udu iya; ³⁰ waa agulo; waa awala; waa okporoko; waa orinvuru; waa oguba. ³¹ Ono bukota anu, unu a-soje nsọ l'anụ, awụ l'epho. Onye duru ophu o denyiru ẹka l'eka o nwuhuru anwuhu l'a-buru onye aasọ nsọ jasụ nchi ejihu. ³² Iphe, bu iphe, odzu iya ophu nwuhuru anwuhu dapyaberu buakwaa iphe, aasọ nsọ; m'ọ bu iphe, e gude oshi pyia; ozoo uwe; ozoo akpo-anu; me uwe-aphu; mbukpo iphe, bu ngwa, e gude emekpo iphemiphe; g'e dekwaa ya le mini; l'ọ noo buru iphe, aasọ nsọ jasụ nchi ejihu; l'a turwua ya. ³³ Teke o duru g'ephe ha ophu daru l'ite urwa; iphe, bukpo iphe, du l'ite ono bukotaakwa iphe, aasọ nsọ; unu tukpokwaa ite obu atukpo. ³⁴ Nri, e gude ite, du nno kuta mini shibe buakwaa nri, aasọ nsọ; teme iphe, angu angungu shi l'ite, du nno buakwaa iphe-angungu, aasokwapho nsọ. ³⁵ Iphe, odzu anu ono, a gushiru ono daru buakwaa iphe, aasọ nsọ. O -buru l'ọ daru l'ite-oku; ozoo l'epfu, eeshi ite g'a photakwa iya je atukposhia. Ephe buwaa iphe, aasọ nsọ; oo ya bu; unu mekwaa ya pho iphe, aasọ nsọ. ³⁶ O -buru l'ọ daru l'enyia ẹka mini eshije anwushi; ozoo l'obvu, mini du shii be duebekwa ree; ole onye denyiru odzu iya ono ẹka be buakwaa onye aasọ nsọ. ³⁷ O -buru l'ọ duru odzu anu ono ophu daru le mebyi iphe, eemebe l'ali be mebyi iphe ono ta abukwa iphe, aasọ nsọ. ³⁸ Obenu; o -buru l'e yewaru mini le mebyi iphe obu; odzu anu ono dalahu iya be o buakwaa unu iphe, aasọ nsọ.

³⁹ "O -buru l'oo anu ophu a haru g'unu taje anu iya nwuhuru be onye denyiru iya ẹka a-bukwaru onye aasọ nsọ jasụ nchi ejihu. ⁴⁰ Onye takwanuru odzu iya l'a-sa uwe iya asasa; buru onye aasọ nsọ jasụ nchi ejihu. Onye patakporunu odzu iya apata l'a-sakwapho uwe iya; buru onye aasọ nsọ jasụ nchi ejihu.

⁴¹ "Iphe, bukpo iphe, awu awuwu, bu ophu akpu wuruwuru l'ali l'a-bukotakwaru ebyi; ophu e rijekwa iya eriri. ⁴² Unu ta tajakwa iphemiphe, awu awuwu le mgboko-a; m'ọ bu ophu gude epho awu; ozoo ophu gude okpa eno eje; ozoo ophu gude igwe okpa eje; kele epho tukoru buru ebyi. ⁴³ G'ọ to dukwa iphe, awu l'epho, unu e-gude mee onwunu ebyi. Ophu unu egudekwa phe mee onwunu ndu aasọ nsọ; g'unu te shi l'ephe buru ndu e merwuru emerwu; ⁴⁴ kele o kwa mbedua bu Chipfu; bya aburu Chileke unu. Oo ya bu; unu sachaa onwunu; unu adu nsọ; kele mbedua du nsọ; ophu unu aturwukwa onwunu l'iphe, awu awuwu, bu ophu akpu wuruwuru l'ali g'ọ duhabe; ⁴⁵ kele o kwa mbedua bu Chipfu, onye shi l'ali Ijiputu dufuta unu ge mu buru Chileke unu. Oo ya bu le-a; unu dukwa nsọ; kele mbedua dukwa nsọ."

⁴⁶ "Ono bu ekemu, a turu swibe anu; waa enu; waa iphe, bu iphe, dzu ndzu, bu l'ime mini; mekpoo iphe ozo, bu iphe, awu awuwu, bu ophu akpu wuruwuru l'eliphe; ⁴⁷ g'e gude dokaha iphe, aasọ nsọ; yee iphe, a ta sodu nsọ; dokaha anu, bu ophu ee-rije eriri; yee ophu e te ridu eriri."

12

Aswafu nturwu nwanyi me o -zedacha

¹ Chipfu bya epfuru yeru Mosisu su iya: ² "Pfururu yeru unwu Izurelu; su phe-a: Nwanyi -tsuta ime bya anwua nwa nwoke; g'ọ bukwaru onye aasọ nsọ noo abali esaa; mbu l'oo epho g'aasọ-bejeru iya nsọ me o -nodu anọ nsọ nwanyi-a bu g'aa-soberu iya nsọ. ³ O -be le mboku k'esato l'e bua nwata obu ubvu. ⁴ E -mechaa; nwanyi ono anọ ukporo abali l'abali iri l'eto g'e gude swafu iya nturwu mee, laru iya nu.

G'ò tọ dukwa iphe, e doberu nsọ, oo-denyi ẹka; ẹme ophu ọ bahukwa ẹ Ụlo-du-nsọ jasụ mbọku, nsọ aswafu nturwu iya a-bvu.

⁵ “Ọ -buru l'ọo nwa nwanyi ẹ ọ nwuru ẹ nwanyi obu a-buru onye aasọ nsọ ujiku iri l'eno; ẹgube ono, aanọduje asọ iya nsọ mẹ ọ -nọdu anọ nsọ nwanyi ono. Iphe, ọo-nọ g'e gude swafu iya nturwu mee alala bu ujiku ukporo ẹto l'ishii.

⁶ “Teke eswe mbọku aswafu nturwu iya ono bvuerupho; l'onye nwuru nwoke ọzoo nwanyi; gẹ nwanyi ono kpata nwaturu mgbapha g'e gude gwee ngweja-akpo-ọku. L'ọ nwekwapho nwa ndo; ọzoo kparaka; g'e gude gwee ngweja-iphe-ẹji. G'ọ gude iya bya l'onu-abata ọlo-ẹkwa-ndzukọ bya anu onye uke. ⁷ Onye uke ono egude iphe ono je egwee ngweja nu Chipfu gude pfua ugwo iphe-ẹji iya; l'ọ bya adubebe ree ẹ mee, laru iya nu. Noo ekemu, duru nwanyi, nwuru nwa nwoke; ọzoo nwa nwanyi.

⁸ “Teke ọ bu l'onye obu ta adudu ike agbata nwaturu; g'ọ nwutaru iya kparaka labo; ọzoo nwa ndo labo. L'a nwuta nanu gude gwee ngweja-akpo-ọku; gude ophu gwee ngweja-iphe-ẹji. Onye uke egude iya pfua ugwo iphe-ẹji iya; l'ọ bya adubebe ree.”

13

Onye ekpenta eme

¹ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu yee Eronu; su phe: ² “Ọ -buru l'ọ nweru ọnyá, nọ nemadzu l'ehu; ọzoo l'ọo iphe, du g'ekpa; ọzoo l'iphe, tukashiru iya poopoo l'ehu, bugbaa iphe, nweru g'oo-du; l'ọ ghọ ekpenta; nọdu onye ono l'akpo-ehu; g'e dutakwa onye obu duru jepfu Eronu, bu onye uke; ọzoo l'e duru iya jepfu onye bu nwa iya, bukwapo uke. ³ G'onye uke ono lee ẹnya l'ọnyá ono, nọ onye obu l'akpo-ehu ono. Teke ọ bu l'ẹji, futaru l'eka ono ghohuru aghohu acha ucha; ẹme ẹka ono dalahu adalahu; ẹ ẹka-iphe-nọ obu buakwaa ekpenta; nọdu onye ono l'akpo-ehu. G'onye uke lee ya ẹnya gwa ya l'onye aasọ nsọ. ⁴ Teke ọ bu l'eka obu acha iya ucha l'akpo-ehu; e lee ya ẹnya ophu ọ dalahuduru adalahu; ophu ẹji, nọ iya nu aghohuduru aghohu acha ucha; g'onye uke gu-chia onye ono l'ulo nọo ujiku ẹsaa. ⁵ O -be ẹ mbọku k'ẹsaa; g'onye uke je elebaa onye obu ẹnya l'ehu; teke ekpenta ono du g'ọ du; ophu ọ kadu asa ọsa; g'onye uke ono gu-chifua ya l'ulo ujiku ẹsaa ọzo. ⁶ O -bekwa ẹ mbọku k'ẹsaa; g'onye uke jekwapho elebaa onye obu ẹnya l'ehu. Ọ -buru l'eka-iphe-nọ iya obu duwaa inchi inchi; ophu ọ kadu asa ọsa; g'onye uke gwa ya onye a ta sọdu nsọ. Iphe, ọ bu ẹ ẹkpá mmanu. G'ọ saa uwe iya asasa; buru onye a ta sọdu nsọ. ⁷ Obenu ẹ-a; teke iphe ono bakahuru ka iya ọsa l'ehu; g'onye uke humacharu iya su l'a taa sọdu iya nsọ pho; g'ọ jekwa egoshibaa onwiya onye uke ono ọzo. ⁸ Teke onye uke ono leri iya ẹnya bya ahuma l'ọosa iya ọsa l'ehu; mbu iphe ono; g'onye uke ono gukwaa ya l'onye aasọ nsọ; ọ kwa ekpenta eme onye ono.

⁹ “Ọ -buru ẹ nemadzu ẹ iphe eme l'akpo-ehu, bu iphe, eswe nswe; g'e dukwaru onye obu jepfu onye uke. ¹⁰ G'onye uke ono lee ya ẹnya; teke o nweru ọnyá, nọ onye ono l'ehu, acha nmalanmala; o mewaa; ẹji, nọ iya nu ghohuwaa aghohu; ẹme o nweru iphe, du g'aji, du iya nu; ¹¹ ẹ ọ kwa alagala ekpenta nọ onye ono l'akpo-ehu. G'onye uke gukwaa ya l'onye aasọ nsọ. G'ọ to jekwa iya agu-chi l'ulo; kele ọ buakwaa onye aasọ nsọ. ¹² Teke ọ bu l'ekpenta ono voshiru nemadzu l'akpo-ehu; ọ tuko onye obu ehuru sweta; mbu shi iya l'ishi vua ya kpatakpata jasụ l'okpa; mbu iphe, bukpo ẹka onye uke ono lekporu iya ẹnya bukotaru iya; ¹³ g'onye uke ono lebakwaa ya ẹnya. Ọ -buru l'ekpenta ono mewaru iya; kpohu; ẹka ono nọdu achawa ucha; g'ọ gukwaa onye ono l'onye a ta sọdu nsọ; kele ọ buwaa ichii-iphe; ọ tọ buedu ekpenta. ¹⁴ O ọ -nonyakwanaa; aji futa l'eka-iphe-nọ iya ono; l'ọ buru onye aasọ nsọ. ¹⁵ Onye uke ono -humaepo aji ono; g'ọ gwa onye ono l'onye aasọ nsọ; kele aji bu iphe, aasọ nsọ. Ọ kwa ekpenta eme onye ono. ¹⁶ Ọ -buru l'aji ono nonyaaru gbanwee; bya aghohu

chaahaa ۇcha; g'onnye օbu jepfukwa onye uke օzobaa. ¹⁷ G'onnye uke ono lee ya օnya; օ -bۇru l'օka ono iphe shi eme iya ono kpօhuwaru; achawa ۇcha; g'onnye uke ono pfukwaa l'onnye ono, iphe shi eme ono bօ a taa sօdu nsօ. Teke ono; onye ono abya abۇru onye a ta sօdu nsօ.

¹⁸ “A bya l'օhu onye bۇ ejo-onwo shi phօo ya; օ kawaa mma; ¹⁹ a bya l'օka ono, ejo-onwo shi phօo ya ono; օ -bۇru l'օ byaru ahۇta ahۇta acha ۇcha; օzoo l'o nweru օka acha ۇcha bya adۇ nwa uswe-uswe; g'e jekwa egoshi iya onye uke. ²⁰ G'onnye uke ono lekwa ya օnya; օ -bۇru l'օka ono dalahۇru adalahu; tօme օji, futaru l'օka ono ghօhuwaa aghօhu acha ۇcha; g'onnye uke ono gۇa ya l'onnye aasօ nsօ; kօle օ kwa ekpenta larۇ onye ono l'օka ono, ejo-onwo shi phօo ya ono. ²¹ օle օ -bۇru l'onnye uke ono leru օka օbu օnya; օphu օji, furu l'օka ono aghօhuduru aghօhu; օphu օ dalahۇduru adalahu; օ rwakputewa arwakpute; g'onnye uke ono gۇ-chia onye ono l'ۇlo g'օ nօo ujiku օsaa. ²² Teke օ bۇ l'օka-iphe-nօ iya օbu kabaa asa օsa eviya; g'onnye uke ono pfukwaa l'օ bۇ onye aasօ nsօ; kօle օ bۇ ekpenta eme iya. ²³ Teke օ bۇ l'օka-iphe-nօ iya ono dۇepho g'օ dۇ; օphu օ sadۇ օsa; l'a maru l'օo ichii ejo-onwo phօ bօ օ bۇ; g'onnye uke ono gۇa ya l'onnye a ta sօdu nsօ.

²⁴ “Teke օ bۇ l'օku hۇru nemadzۇ l'օhu; օka ono, օku hۇru iya ono chaahaa ۇcha; bya adۇkwapho nwa uswe-uswe; օzoo l'օocha ۇcha; ²⁵ g'onnye uke ono lekwa ya օnya; օ -bۇru l'օji, futaru l'օka ono ghօhuwaru aghօhu acha ۇcha; tօme օka ono dalahۇ adalahu; bօ օ bۇkwa ekpenta larۇ onye օbu l'օka ono, օku hۇru iya ono. օo ya bۇ g'onnye uke gۇkwaa ya l'onnye aasօ nsօ; kօle օ kwa ekpenta eme onye ono. ²⁶ Obenu lօ-a; օ -bۇru l'onnye uke ono leru iya օnya; օphu օji, nօ iya l'օka ono aghօhuduru aghօhu acha ۇcha; tօme օphu օka ono dalahۇduru adalahu; tօme օka ono rwakputewa arwakpute; g'onnye uke ono gۇ-chia ya l'ۇlo g'օ nօo ujiku օsaa. ²⁷ օ -be lօ mbօku k'օsaa g'onnye uke ono lebaa ya օnya l'օhu. Teke օ kabaa ya asa օsa l'օhu eviya; g'onnye uke ono pfukwaa l'օ bۇ onye aasօ nsօ; kօle օ kwa ekpenta eme iya. ²⁸ օle օ -bۇkwanuru l'օka-iphe-nօ iya ono dۇepho g'օ dۇ; օphu օ kadۇ iya asa օsa l'օhu; օ gbօchianu arwakpute arwakpute bօ օ bۇkwa օku ono, hۇru iya nۇ ono switaru iya eswita; g'onnye uke ono gۇkwaa ya l'onnye a ta sօdu nsօ; kօle օo ichii օku phօ bօ օ bۇ.

²⁹ “օ -bۇru lօ nwoke; օzoo nwanyi bօ օnyá dۇ l'ishi; օzoo l'agba; ³⁰ g'onnye uke lekwa օnya l'օnyá օbu. օ -bۇru l'օ dalahۇru adalahu; mbۇ օnyá օbu; tօme օjí, furu iya nۇ dۇ manۇ-manۇ; bya adۇ kօ zıtazita; g'onnye uke ono gۇkwaa ya l'onnye aasօ nsօ; kօle օo ejo akuruba; mbۇ l'օo ekpenta turu onye ono l'ishi; օzoo l'agba. ³¹ օle օ -bۇru l'onnye uke ono lechaaru օnya l'օjo akuruba օbu; օphu օ dۇdu l'օnya g'օ dalahۇru adalahu; tօme օphu օjí, dۇ iya nۇ ejidu uji; g'onnye uke ono gۇ-chia onye ono l'ۇlo g'օ nօo ujiku օsaa. ³² օ -be lօ mbօku k'օsaa g'onnye uke ono lebaa օnya l'iphe-ememe ono; օ -bۇru l'օjo akuruba ono ta abakahۇduru abakahۇ; օphu օjí, dۇ iya nۇ adۇdu manۇ-manۇ; օphu akuruba ono adۇdu l'օnya g'օ dalahۇru adalahu; ³³ g'a kpushia onye ono ishi; kpۇ-buru օka akuruba ono dۇ haa; g'onnye uke ono gۇ-chifua ya l'ۇlo g'օ nօo ujiku օsaa օzo. ³⁴ Teke օ rwuru mbօku k'օsaa; g'onnye uke ono lee օnya l'akuruba ono; օ -bۇru l'օ tօ bakahۇduru abakahۇ; e lee ya օnya; օphu օ dalahۇduru adalahu; g'onnye uke ono gۇa ya l'onnye a ta sօdu nsօ. G'onnye ono saa uwe iya; bۇru onye a ta sօdu nsօ. ³⁵ Obenu lօ-a; օ -bۇru l'akuruba ono bakahۇru iya l'akpօ-օhu eviya g'a gۇwaru iya l'onnye a ta sօdu nsօ-a; ³⁶ g'onnye uke ono lebaa ya օnya. օ -bۇru l'akuruba ono bakahۇru iya l'օhu; g'onnye uke te jeekwa ele օnya g'a maru օjí iya; ?օ dۇ manۇ-manۇ. Onye ono buakwaa onye aasօ nsօ. ³⁷ օ -bۇru l'akuruba օbu bօ dۇepho g'օ dۇ l'օnya; tօme օjí ojii rwutawaa l'օka ono bօ akuruba օbu kpօhuakwaru; օ buakwaru onye a ta sօdu nsօ; g'onnye uke gۇa ya l'onnye a ta sօdu nsօ.

³⁸ “Ọ -bụru lẹ nwoke; ọzoo nwanyi bẹ iphe-ọchaa tũkashiru poopoo l'ẹhu; achagbaa ụcha; ³⁹ g'onye uke lekwa onye ọbu ẹnya l'ẹhu. Ọ -bụru l'ẹka ọbu ta achadu ọkpobe ụcha; l'a maru l'ọo ụgwò bẹ tũkashiru onye ọbu l'ẹhu; l'onye ọbu bẹ a ta sọdu nsọ.

⁴⁰ “Egbushi -rishihu onye nwoke l'ishi; bũkwa ishi-ọnmo bẹ ọ bụ; obenu l'a taa sọdu iya nsọ. ⁴¹ Teke ọ bụ l'ọo l'ọnu-iphu bẹ egbushi rishihuru iya; bẹ onye ọbu bũkwa ishi ọnmo ọnu-iphu; obenu l'a taa sọdu iya nsọ. ⁴² Ọle ọ -bụru l'ọ dũru ọnyá, acha ụcha; bya adũkwapho nwa uswe-uswe, nọ iya l'ishi-ọnmo ọbu; ọzoo l'ishi-ọnmo ọnu-iphu ọbu; bẹ ọ bũakwaa ekpenta bẹ tũru iya l'ishi-ọnmo ọbu; ọzoo l'ishi-ọnmo ọnu-iphu ọbu. ⁴³ Ọo ya bụ; g'onye uke lee ya ẹnya. Teke ọ bụ l'ọnyá, dũ onye ono l'ishi; ọzoo l'ọnu-iphu acha ụcha; bya adũkwapho nwa uswe-uswe; mbũ dũ g'ekpenta ono, eswe nswe, emeje nemadũ l'akpo-ẹhu ono; ⁴⁴ ọo ya bụ l'onye ọbu bũ onye ekpenta; ọ bũru onye aasọ nsọ eviya. G'onye uke ono gũa ya l'onye aasọ nsọ; kẹle ekpenta nkiya tũru iya l'ishi.

⁴⁵ “G'onye ekpenta ono lakakwaa uwe iya; haa egbushi iya g'ọ yagashihu ayagashihu; woru ẹkwa gbobuta ụgbo-ọnu; chia mkpu sũ lẹ ya bũkwa onye aasọ nsọ; ya bũkwa onye aasọ nsọ. ⁴⁶ Ọo-bũru onye aasọ nsọ jasũ teke ọo-ka mma. G'ọ bũru onye aasọ nsọ je eburu nkinyi iya l'azũ ẹka ndu Ịzũrelu kpọberu ụlo-ẹkwa pẹ.

Ekemu k'iphe, tsuru evu

⁴⁷ “Ọ -bũru l'ọ nweru uwe, tsuru evu; ọzoo uwe ẹji anũ; ọzoo uwe ọchaa; ⁴⁸ ọzoo ẹkwa, e kweru l'oghu ọchaa; ọzoo ọphu e gude ẹji anũ kwee; ọzoo l'akpo; ọzoo l'iphe, e meru l'akpo; ⁴⁹ teke ọ bũ l'ẹka ono, tsuru evu ono dũ oyingo-oyingo; ọzoo l'ọ dũ uswe-uswe; bẹ ọ bũkwa ekpenta. G'e jekwa egoshi iya onye uke. ⁵⁰ G'onye uke ono lekwa ẹnya l'ẹka ono, tsuru evu ono; woru iphe ọbu, tsuru evu ọbu gũ-chia l'ụlo g'ọ nọo ujiku ẹsaa. ⁵¹ Ọ -be lẹ mbọku k'ẹsaa; g'onye uke ono je elebaa ya ẹnya ọzo. Ọ -bũru l'evu ọbu kabaa asakahũ l'uwe ọbu; g'a makwarũ l'ọ bũ ekpenta. Iphe ono, tsuru evu ono bũakwaa iphe, aasọ nsọ. ⁵² G'onye ono kpọkwaa uwe ono ọku; m'ọ bũ uwe ẹji anũ; ọzoo uwe ọchaa; m'ọ bũ ẹkwa, e kweru l'oghu ọchaa; ọzoo ọphu e gude ẹji anũ kwee; ọzoo l'iphe, e meru l'akpo, bũ ọphu evu ono dũ; g'a kpọkwaa ya ọku; kẹle ọ bũ ekpenta.

⁵³ “Ọle ọ -bũru l'onye uke ono leri iya ẹnya; ọphu evu ọbu asakahũduru asakahũ l'iphe ono; ⁵⁴ g'onye uke ono zia g'a saa iphe ono, tsuru evu ono asasa; l'ọ bya agũ-chia ya l'ụlo g'ọ nọo ujiku ẹsaa ọzo. ⁵⁵ G'onye uke ono lee ẹnya l'iphe ono; mẹ a sachaa ya ono; ọ -bũru l'iphe ọbu ta agbanwedũru ụdudu iya; obetakpọru ọphu ọ sakahũduru asakahũ; bẹ ọ bũkwa iphe, aasọ nsọ; g'a kpọkwaa ya ọku; mẹ evu ọbu; ?ọ nọ iya l'iphu; m'ọ nọ iya l'azũ. ⁵⁶ Ọ -bũru l'onye uke ono jeshiaru iya ele ẹnya; ẹka ono, tsuru evu ono rwakputewa arwakpute g'a sachaa iya ono; g'ọ lakafũkwa ẹka ono, tsuru evu ono; mbũ l'uwe ono; ọzoo l'akpo ono; ọzoo l'ẹkwa ono, e kweru ekwekwe ono; ọzoo l'ọphu a kparũ akpakpa. ⁵⁷ Ọle ọ -bũru l'ọ watawarũ atsũ evu ono ọzo l'uwe ono; ọzoo l'iphe ono, e kweru ekwekwe; ọzoo l'ọphu a kparũ akpakpa; m'ọ bũ l'iphe ono, e meru l'akpo-anũ ono; l'a maru l'ọ bũ iphe, asakahũ asakahũ. G'a kpọkwaa iphe, bũ iphe, tsuru evu ono ọku. ⁵⁸ Iphe, bũ iphe, tsuru evu, a sawaru asasa; ọphu evu ono adũedu iya; g'a saa ya k'ugbo ẹbo g'ọ bũru iphe, a taa sọhedu nsọ.”

⁵⁹ Ono bũ ekemu, dũru iphe, bũ evu, tsuru l'uwe ẹji anũ; ọzoo l'uwe ọchaa; ọzoo l'ẹkwa, e kweru ekwekwe; ọzoo l'ọphu a kparũ akpakpa; ọzoo l'ọphu e gude akpo-anũ mee; g'a gũa ya iphe, a ta sọdu nsọ; ọzoo l'a gũru iya l'iphe, aasọ nsọ.

14

Egoshi l'onye iphe eme l'akpo-ẹhu dũwaa iche

¹ Tòbudu iya bú; Chipfu bya epfuru yeru Mòsisu sù iya: ² “Òwaa bú ekemu, eetoje mbòku, ee-me onye ekpenta shi eme g'a ta sòhe iya nsò: G'e duru iya dutaru onye uke. ³ G'onye uke ono shikwa l'èka ndu Ízurelu kpòberu ùlo-èkwa phẹ lufu je elerwee ya ẹnya ree. Ọ -bùru l'onye ono wekòrohuwaru l'ekpenta ono, shi eme iya l'akpò-ẹhu ono; ⁴ g'onye uke ono zia ozi g'e wotaru onye ọbu, eeme g'a ta sòhe nsò ọbu ẹnu labọ, nọ ndzụ, a ta sọdu nsọ; waa oshi sida; waa ẹkwa uswe-uswe; waa ẹswa isopu. ⁵ Onye uke ono asụ g'e gbua ẹnu ono nanụ l'eli ite, a kpuru l'urwa, e yeru mini, doru risaa. ⁶ Ẹnu ọphu nọ ndzụ phọ bẹ ọo-nwuta; wota oshi sida phọ; waa ẹkwa uswe-uswe phọ; waa ẹswa isopu phọ; tuko tsee lẹ mee ẹnu ono, e gburu l'eli mini ono, dọ ree ono. ⁷ L'ọ bya ephee ya onye ono ugbo ẹsaa; mbụ onye ono, eeme g'a ta sòhe nsò l'ekpenta ono, shi eme iya nụ ono. L'ọ bya agua ya l'onye a ta sọdu nsọ; woru ẹnu k'ono, dzụ ndzụ ono haa g'o pheba l'egu. ⁸ Onye ono, byaru g'e mee ya g'a ta sòhe iya nsò ono eje eworu uwe iya saa; kpushikọta ẹji, dọ iya l'ẹhu g'ọ ha; mẹ ẹgbushi iya; woru ẹhu wua lẹ mini; shi nno búru onye a ta sọdu nsọ. E -mechaa nno; l'ọ batawarọ l'ime ẹka ndu Ízurelu kpòberu ùlo-èkwa phẹ; ọle g'ọ nọkwaa l'azụ ùlo-èkwa iya ujiku ẹsaa. ⁹ Ọ -nọchaa ujiku ẹsaa g'ọ kpushikwaa ẹji, dọ iya l'ẹhu g'ọ ha ọzo. G'ọ kpushia ishi; yee ẹjí-agba; waa njibu-ẹnya; meward ẹji ọzo, dughbaa ya l'ẹhu. L'ọ saa uwe iya; woru ẹhu wua lẹ mini; ọo ya bú; l'ọ búru onye a ta sọdu nsọ.

¹⁰ “Teke o rwuru lẹ mbòku k'ẹsato; g'onye ọbu kputa unwu ebili labọ, adudu ẹka iphe mebyiru iya; waa ada aturu, gbaru apha, adudu ẹka iphe mebyiru iya. Teme l'ọ gude ọzo ẹto l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru ọzo ẹto; gwọo lẹ manụ; g'e gude iya gwee ngweja-nri. L'ọ wotakwaphọ manụ, jiru konggo ejiji tukobe iya. ¹¹ Onye uke ono, eme iya g'a ta sòhe iya nsò ono; abya eduta onye ọbu, eeme g'a ta sòhe nsò ọbu; yee iphemiphe ono, o gude bya ono; bya eworu dobe l'iphu Chipfu l'onu-abata ùlo-èkwa-ndzukọ. ¹² L'ọ bya akpata nwa ebili ono nanụ; yee konggo, manụ jiru ejiji phọ; gude gwee ngweja-apfụ-ugwo. G'ọ maa ngweja ono l'iphu Chipfu g'ọ búru ngweja-amama.

¹³ “L'ọ bya eworu nwa ebili ono gbua l'ùlo-dụ-nsọ; mbụ l'ẹka ono, eegbuje anụ, e gude egwe ngweja-iphe-ẹji; yee ngweja-akpọ-ọku. Ọo ẹgube ono, ngweja-iphe-ẹji bú k'onye uke bukwaphe gẹ ngweja-apfụ-ugwo bukwaphe nkiya; teme ọ búru ngweja, dọ nsọ shii. ¹⁴ Onye uke ono emeta mee anụ ono, e gude gwee ngweja-apfụ-ugwo ono; ye onye ono, eeme g'a ta sòhe nsò ono l'atakpa-nchị ẹkutara; waa lẹ mkpushi-ẹka ezeke-ẹka ẹkutara; yee mkpushi-ọkpa ezeke-ọkpa ẹkutara iya. ¹⁵ Onye uke ono abya emeta konggo manụ ono; bya emeru iya ye onwiya l'ọbochi-ẹka ẹkicha; ¹⁶ l'ọ bya eworu mkpushi-ẹka ẹkutara tsee lẹ manụ ono; meta iya phee ugbo ẹsaa l'iphu Chipfu. ¹⁷ Manụ ọphu ghuduru iya l'ọbochi-ẹka bẹ ọo-tada onye ono, eeme g'a ta sòhe nsò ono l'atakpa-nchị ẹkutara; waa lẹ mkpushi-ẹka ezeke-ẹka ẹkutara; waa mkpushi-ọkpa ezeke-ọkpa ẹkutara; waa l'eli mee anụ ono, e gude gwee ngweja-apfụ-ugwo ono. ¹⁸ Manụ ọphu ghuduru nụ bẹ ọo-hu onye ono, byaru g'e mee ya g'a ta sòhe iya nsò ono l'ishi; gude pfua ugwo iphe-ẹji onye ono l'iphu Chipfu.

¹⁹ “Onye uke ono abya egwee ngweja-iphe-ẹji ono; gude pfua ugwo iphe-ẹji, onye ono meru; mbụ onye ono byaru g'e mee ya g'a ta sòhe iya nsò ono. E -mechaa; l'ọ woru anụ ono, ee-gude gwee ngweja-akpọ-ọku ono gbua; ²⁰ woru ngweja-akpọ-ọku ono; yee ngweja-nri, tso iya nụ l'ọru-ngweja; gude pfua ugwo iphe-ẹji onye ono l'ọ bya aburu onye a ta sọdu nsọ.

²¹ “Ole ọ -bùru l'onye ọbu akpa nri; ọphu ọ dudu ike anụ iphemiphe ono, a gushiru ono; g'onye ọbu kpata nwa ebili lanụ nụ g'ọ búru kẹ ngweja-apfụ-ugwo; l'e woru iya maa g'ọ búru ngweja-amama, e gude apfụ ugwo iphe-ẹji. Teme l'ọ wota nkeru-iri nkweka ukpokutu ereshi, a gwọru lẹ manụ; g'ọ búru ngweja-nri; waa manụ, jiru

konggo; ²² mę ndo labo; ozo kparaka labo; ophu rwukpoeru iya pho eka. Nanu be ee-gude gwee ngweja-iphe-eji; l'e gude ophuu gwee ngweja-akpo-oku. ²³ O -be le mboku k'esato l'o chiru iphemiphe ono byapfuta onye uke g'e gude mee ya g'a ta sohe iya nsọ; gude iya bya l'onu-abata ulo-ekwa-ndzuko l'iphu Chipfu. ²⁴ G'onye uke ono kputa nwaturu ono; yee konggo, manụ jiru ejiji ono je amaa l'iphu Chipfu g'o buru ngweja-amama. ²⁵ L'o woru nwaturu ono gbua; meta mee ya tada onye obu, eeme g'a ta sohe nsọ obu l'atakpa-nchi ekutara; waa le mkpushi-eka ezeke-eka ekutara; wakwapho le mkpushi-okpa ezeke-okpa ekutara. ²⁶ Onye uke ono abya emeta manụ ono bya emeru ye onwiya l'obochi-eka ekicha; ²⁷ l'o woru mkpushi-eka ekutara iya phee manụ ono ugbo esaa l'iphu Chipfu. ²⁸ Onye uke ono abya emeta manụ ono, du iya l'obochi-eka ono tada l'eka ono, o tadaru mee anu ono, e gude gwee ngweja-apfu-ugwo ono, bu iya bu l'atakpa-nchi ekutara onye ono, eeme g'a ta sohe iya nsọ ono; waa le mkpushi-eka ezeke-eka ekutara; waa le mkpushi-okpa ezeke-okpa ekutara iya. ²⁹ Manụ ophu ghuduru iya l'obochi-eka be oo-hu onye ono, byaru g'e mee ya g'a ta sohe iya nsọ ono l'ishi; gude pfua ugwo iphe-eji iya l'iphu Chipfu. ³⁰ L'o nwuta ndo ono; ozo kparaka ono, bu ophu onye ono duru ike gbata; gude gwee ngweja. ³¹ Nanu be oo-gude gwee ngweja-iphe-eji; l'o gude ophuu gwee ngweja-akpo-oku; yee ngweja-nri. Oo egube ono bu g'onye uke a-nodu l'iphu Chipfu pfua ugwo iphe-eji onye ono, eeme g'a ta sohe nsọ ono. ³² Ono bu ekemu, duru onye oome; mbu ekpenta ono; ophu o dudu ike gbata iphe, ee-gude mee g'a ta sohe iya nsọ."

Eka igbulọ tsuru evu

³³ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu yee Eronu; su phe: ³⁴ "Unu -laepho ali Kėnanu ono, bu eka mu abya anu unu g'o buru okiphe unu ono; o -buru l'o duru ulo, no l'ali ono, mu meru; o nweru eka tsuru evu; ³⁵ g'onye nwe ulo ono jekwa akporu onye uke l'ulo iya gbekwa du iya g'o tsuru evu. ³⁶ Onye uke ono a-su g'e gweshigbua iphe l'ulo ono; teme l'o bahu jeshia ahuma eka tsuru evu obu; oo ya bu g'o to tuko ulo ono; yee iphe, no iya nu gua l'iphe, aaso nsọ. E -gweshikotachaa iphe l'ulo ono; g'onye uke ono bahu l'ulo obu je elee ya enya. ³⁷ G'o lee enya l'igbulọ eka tsuru evu obu; teke o bu l'o du oyingo-oyingo; ozo l'o du uswe-uswe; teme eka obu dalahu adalahu; ³⁸ g'onye uke ono lufuta l'ulo ono; woru onu iya gu-chia g'o noo ujiku esaa. ³⁹ O -be le mboku k'esaa; g'onye uke laphu azu je elee enya l'ulo obu ozo. O -buru l'evu obu sakahuru l'oma igbulọ ono; ⁴⁰ l'o su g'e bvufu mkpuma ono, tsuru evu ono je etuphaa l'eka aaso nsọ l'azu mkpukpu. ⁴¹ L'e kwoshia igbulọ ime ulo ono ekwoshi mgburugburu; kpota iphe, e kwoshiru iya je awushia l'azu mkpukpu l'eka aaso nsọ. ⁴² L'e wota mkpuma ozo gude tu-chishia enya iya ophu e bvukpofugbaaru pho; teme l'a kutakwapho epuchi ozo gude rwaa ulo obu ozo.

⁴³ "Teke o bu l'evu obu chafutaru l'ulo obu ozo g'e bvukpofuchaaru mkpuma mkpuma pho; e kwoshichaa ya; bya arwaphu iya azu obu; ⁴⁴ g'onye uke laphu azu jee elee ya enya ozo; teke o bu l'evu obu bakahuru l'ulo obu be o bukwa evu, asakahu asakahu du l'ulo ono; oo ya bu; l'a maru l'ulo obu buwaa ulo, aaso nsọ. ⁴⁵ G'e woru ulo obu gbukaa; vuta mkpuma ulo obu; me oshi iya; waa eja, e gude rwaa ya je awushia l'azu mkpukpu l'eka aaso nsọ. ⁴⁶ Onye bahuru l'ulo ono teke ono, a gu-chikwaduru iya agu-chi ono; be a-buru onye aaso nsọ jasụ nchi ejihu. ⁴⁷ Onye zeru l'ulo ono kua mgbenya; ozo ria nri; g'onye ono sakwaa uwe iya asasa.

⁴⁸ "Ole o -buru l'onye uke byaru g'o lee ulo ono enya; o huma l'evu ono ta aduedu eka o noba l'ulo ono g'a rwaphuchaaru iya azu; g'o gua ulo ono l'ulo, a ta sodu nsọ; noo kele evu obu ta aduedu. ⁴⁹ Iphe, oo-gude mee ulo ono g'o to buhe ulo, aaso nsọ; bukwa g'o nwuta enu labo; wotakwapho oshi sida; waa eka uswe-uswe; waa eswa isopu. ⁵⁰ L'o woru enu lanu gbua l'eli ite, a kpuru l'urwa, e yeru mini, doru risaa.

⁵¹ L'o wota oshi sida pho; waa eswa isopu pho; waa ekwa uswe-uswe pho; yee enu pho, dzu ndzu pho; tuko tsee le mee enu ophu e gburu egbugbu pho; yele mini pho, du ree pho; woru iya phee l'ulo ono akpo esaa. ⁵² Oo-gude mee enu pho; waa mini pho, du ree pho; waa enu ophu no ndzu pho; waa oshi sida pho; waa eswa isopu pho; waa ekwa uswe-uswe pho mee ulo ono g'a ta sohe iya nsọ. ⁵³ L'o gude enu k'ophu no ndzu pho lufu azu mkpukpu je ahaa ya g'o pheba l'oma egu. O kwa egube ono be oo-shi pfua ugwo iphe-eji; shi nno safu nturuwu, du l'ulo ono. Oo ya bu l'ulo obu aburu ulo, a ta sodu nsọ."

⁵⁴ Ono bu ekemu, g'ee-meje k'ekpenta, dukpoo l'udu iya l'udu iya; yee ejo akuruba; ⁵⁵ waa k'evu, turu l'uwe; yee ophu turu l'ulo; ⁵⁶ waa k'onye onya du l'ehu; ozoo iphe du g'ekpa; ozoo onye iphe tukashiru poopoo l'ehu; ⁵⁷ g'e shi egube ono goshi teke iphe, bu iphe, aso nsọ; waa teke o bu iphe, a ta sodu nsọ. Ono bu ekemu, g'ee-meje k'ekpenta; waa k'iphe, tsuru evu.

15

Onye iphe asoshi l'ehu

¹ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu yee Eronu: ² "Unu pfuru yeru ndu Izurelu; su phe-a: O -duru onye nweru iphe, asoshi iya asoshi l'ehu; be iphe ono, asoshi iya l'ehu ono bukwa iphe, aso nsọ. ³ Iphe ono meakwaru onye obu; o buru onye aso nsọ; me iphe obu nodu asoshi g'ososhi; ozoo l'o duru iphe, e gude gbobuta iya be o bukwapho iphe, meru; a nodu aso iya nsọ. ⁴ Iphe, bukpo iphe-azee, onye ono, iphe asoshi l'ehu ono zeru azee be bukwaa iphe, aso nsọ; teme iphemiphe, bu iphe, o noru anoo l'a-bukwarupho iphe, aso nsọ. ⁵ G'onye denyiru aka l'iphe-azee onye obu; sakwaa uwe iya asasa; wua eh. A -nowaa jasu nchi jihu be a taa sohedu iya nsọ. ⁶ Onye noru anoo l'iphe, onye iphe shi l'ehu asoshi shi nodu anoo; g'onye ono sakwaa uwe iya; wua eh. A -nowaa jasu nchi jihu be a taa sohedu iya nsọ. ⁷ G'onye denyiru onye iphe shi l'ehu asoshi aka sakwaa uwe iya; wua eh. A -nowaa jasu nchi jihu be a taa sohedu iya nsọ. ⁸ Onye ono, iphe asoshi l'ehu ono -gbua onye a ta sodu nsọ onu-mini; g'onye obu sakwaa uwe iya; wua eh. A -nowaa jasu nchi jihu be a taa sohedu iya nsọ. ⁹ Teme iphe, aagbajekpo agbagba, onye ono, iphe asoshi ono noru gbaa be bukwaa iphe, aso nsọ; ¹⁰ teme onye denyiru aka l'iphe, onye obu shi nodu anoo; g'a sokwaa onye obu nsọ jasu nchi ejihu. Onye wotaru iphe obu be a-sakwa uwe iya wua eh. A -nowaa jasu nchi jihu be a taa sohedu iya nsọ. ¹¹ Onye iphe shi l'ehu asoshi -denyi onye ozo aka; ophu o kwoduru aka; g'onye ono sakwaa uwe iya asasa; wua eh. A -nowaa jasu nchi jihu be a taa sohedu iya nsọ. ¹² O -buru ite, a kpuru l'urwa be onye obu denyiru aka; g'a tukpokwaa ya; teke o bu iphe, e gude oshi mee; g'e gudekwa mini saa iphe obu asasa.

¹³ "Onye ono, iphe asoshi l'ehu ono -kaepho mma; g'o gutaru onwiya ujiku esaa noo g'e gude mee ya g'a ta sohe iya nsọ; l'o saa uwe iya; gude mini, doru risaa wua eh; l'o bya aburu onye a ta sodu nsọ. ¹⁴ O -be le mboku k'esato l'o nwuta kparaka labo; ozoo unwu ndo labo gude bya l'ataphu Chipfu l'onu-abata ulo-ekwa-ndzuko; bya anu iya onye uke. ¹⁵ Onye uke anwuta iya gude gwee ngweja. Nanu be oo-gude gwee ngweja-iphe-eji; l'o gude ophu gwee ngweja-akpo-oku. Noo g'ee-shi bu ono l'o pfua ugwo iphe-eji onye ono, iphe asoshi l'ehu ono l'iphu Chipfu.

¹⁶ "Teke nwoke gboshiru unwuda; g'o wukotakwa eh iya l'ophu. A -nowaa jasu nchi jihu be a taa sohedu iya nsọ. ¹⁷ Ekwa; ozoo akpo, a gboru unwuda kpua be ee-gude mini saa asasa. A -nowaa jasu nchi jihu be a taa sohedu iya nsọ. ¹⁸ Nwoke yee nyee ya -kwaa akwakwa; o -buru le nwoke ono gboru iphe; g'ephenebo jekwa awua eh. A -nowaa jasu nchi jihu be a taa sohedu phe nsọ."

Nwanyị, anọ nsọ

¹⁹ “Ọ -buru lẹ nwanyị bẹ nsọ-nwanyị eme bẹ ọo-buru onye mmerwu dụ l'ẹhu abali ẹsaa; ọme onye denyiru iya ẹka a-buru onye aasọ nsọ jasụ nchi ejihu. ²⁰ Iphe, bụ iphe, ọ zẹkpoo azẹe teke ono, ọono nsọ ono; ọzoo iphe, ọ nọru anọ bẹ tukoakwaru buru iphe, aasọ nsọ. ²¹ Onye denyiru iphe-azẹe ya ẹka; a-sa uwe iya asasa; wua ẹhu. A -nọwaa jasụ nchi jihu bẹ a taa sọhedu iya nsọ. ²² Onye denyiru iphe, ọ nọru anọ ẹka; a-sa uwe iya asasa; wua ẹhu. A -nọwaa jasụ nchi jihu bẹ a taa sọhedu iya nsọ. ²³ Onye denyiru iphe-azẹe ya ẹka; ọzoo oshi, ọonoje anọ ẹka bẹ buakwaa onye aasọ nsọ jasụ nchi ejihu. ²⁴ Ọ -buru lẹ nwoke jepfuru nwanyị, anọ nsọ; mee ono, ala nwanyị ono -rwua ya l'ẹhu; g'a sọkwaa ya nsọ nọ abali ẹsaa. Ọme iphe, nwoke ono zẹru azẹe g'ọ ha abukotaru iphe, aasọ nsọ.

²⁵ “Ọ -buru lẹ nwanyị bẹ mee larụ ujiku olemole lẹ teke ọ tọ nọdu nsọ; ọzoo lẹ mee ọbu laghataru onye ọbu ujiku ole, ọonoje nsọ; g'a sọkwaa onye ọbu nsọ g'aasoje iya mẹ ọ -nọdu anọ nsọ phọ. ²⁶ Iphe, bukpo iphe-azẹe, ọ zẹru azẹe l'iphe, bukpo mbọku lẹ mbọku ono, mee ono ala iya ono; bẹ aa-sọkwapho nsọ g'a sọru iphe-azẹe, ọozeje mẹ ọ -nọdu anọ nsọ phọ. Iphe, bụ iphe, ọ nọru anọ; g'a sọkwaa ya phọ ẹgube ono, aasoje iya mẹ ọ -nọdu anọ nsọ ono. ²⁷ Iphe, bụ onye denyiru ẹka l'iphe ono buakwaa onye aasọ nsọ. G'onye ono sakwaa uwe iya; wua ẹhu. A -nọwaa jasụ nchi jihu bẹ a taa sọhedu iya nsọ. ²⁸ Obenu lẹ-a; mee ọbu -labuhue ya phọ; g'ọ gutaru onwiya ujiku ẹsaa nọ. E -mechaa l'ọ bya aburu onye a ta sọdu nsọ ²⁹ Ọ -be lẹ mbọku k'ẹsato g'onye ọbu nwuta kparaka labọ; ọzoo unwu ndo labọ; nwutaru onye uke l'onu-abata ọlo-ẹkwa-ndzukọ. ³⁰ G'onye uke ono nwuta ẹnu lanu gude gwee ngweja-iphe-eji; l'ọ gude ọphuu gwee ngweja-akpo-ọku. Onye uke ono e-shi nno pfa ugwo iphe-eji nwanyị ono l'iphu Chipfu lẹ kẹ mee ono, larụ iya nọ ono, shi mee ya; ọ buru onye aasọ nsọ ono.

³¹ “Noo g'unu e-shije dobe unwu Ịzurelu iche l'iphe, e-me g'ephe buru ndu aasọ nsọ; g'ephe ta aburu ndu aasọ nsọ; nwuhu; m'ephe turwua ọlo-ẹkwa mu ono, nọ l'echilabọ pẹ ono.”

³² Ono bụ ekemu, a turu doberu nwoke, iphe asoshi asoshi l'ẹhu; yee nwoke, gboru unwuda; shi nno buru onye aasọ nsọ; ³³ bya abukwarupho kẹ nwanyị, nsọ-nwanyị eme. Ọ bụ k'onye iphe asoshi l'ẹhu; m'ọ bụ nwoke-o; m'ọ bụ nwanyị-o; yee k'onye jepfuru nwanyị, aasọ nsọ.

16*Eswe apfu ugwo iphe-eji**(Uke 23:26-32; Ógú 29:7-11)*

¹ Ọ be lẹ g'unwu Eronu duchaa ẹbo nwuhu; g'ephe jekubeerupho l'atatiphu Chipfu phọ; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu; ² sụ iya: “Pfururu yeru nwune ngu, bụ Eronu sụ iya g'ọ tọ bujekwarupho teke dụ iya ree bẹ ọo-byaje l'ẹka-kakota-adu-nsọ ono; mbu l'ẹka ono, e gude ẹkwa kobuta ono, bụ iya bụ l'iphu ẹka aapfuje ugwo iphe-eji, bụ ọphuu nọ l'eli okpoko Chileke ono; ọdumeka bẹ ọo-nwuhukwa. Noo kele mu anọduje l'urwukpu bya l'eli ẹka aapfuje ugwo iphe-eji ono. ³ Waa gẹ Eronu e-gudeje bahu l'ẹka-kakota-adu-nsọ ono baa: Oo-gude nwa oke-eswi, oo-gude gwee ngweja-iphe-eji; bya egude ebili, oo-gude gwee ngweja-akpo-ọku.

⁴ “L'ọ chita uwe-ime-ẹhu ọchaa, e doberu nsọ phọ yee; bya eyekwaaphọ nwiba ọchaa, eeyeje l'ime ẹhu; l'ọ wota ẹkwa-ọchaa atụ-buta-l'upfu gude tubuta onwiya; bya ewota okpu-ẹkwa ọchaa kpuru. Uwe ono g'ọ ha dukota nsọ; noo g'ọ gude ọ je l'a-wuada ẹhu ọme l'ọ gude uwe ono kwaa onwiya akwa ono.

5 “Ge ndu Ízurelu kpee Erõnu mkpi labo g'o gude gwee ngweja-iphe-eji; waa ebili lanu, oo-gude gwee ngweja-akpo-oku. 6 Ge Erõnu kpata oke-eswi pho gude gwee ngweja-iphe-eji ke nkiya; shi nno pfua ugwo iphe-eji, o meru; yee ke ndibe iya l'ataphu Chipfu. 7 L'o bya akpata mkpi labo pho bya l'ataphu Chipfu l'onu-abata ulo-ekwa-ndzuko. 8 Erõnu abya eworu ido tãaru mkpi labo ono. Ido lanu a-buru ke Chipfu; ophuu aburu ke Azazelu. 9 Erõnu abya akpata mkpi ophu ido Chipfu daru gude gwee ngweja-iphe-eji; 10 obenu le mkpi ophu ido ke Azazelu daru be aa-kpata le ndzu bya l'ataphu Chipfu g'e gude iya pfua ugwo iphe-eji; teme l'a kpatawa iya ro je ahaa l'echiegu g'o lapfu Azazelu.

11 “Erõnu abya akpata oke-eswi pho, oo-gude gwee ngweja-iphe-eji; gude pfua ugwo iphe-eji onwiya yee ke ndibe iya pho. L'o woru oke-eswi ono gbua g'o buru ngweja-iphe-eji k'onwiya ono. 12 L'o wota iphe, aaguje oku; vota oku l'oru-ngweja, no l'ataphu Chipfu; vojia ya avo-ji; bya ahata unwu-isensu ophu e-ji mkpoji aka labo, e gweru rwukuru rwukuru; gude bahu l'eka ono, e kobutaru ekwa ono. 13 L'o bya eworu unwu-isensu ono tukobe l'eli oku ono, no l'ataphu Chipfu ono; k'ophu enwuru-oku unwu-isensu ono a-kpu tuuu kpu-chia aka ono, aanoduje apfu ugwo iphe-eji ono, no l'eli okpoko ono, e doberu ekemu ono. Oo ya bu k'ophu o to nwhudu. 14 L'o meta mee oke-eswi ono; gude mkpushi-eka phee ya l'eli aka ono, aapfuje ugwo iphe-eji ono; l'o gudekwapho mkpushi-eka phee mee-iphe ono mgbo esaa l'iphu aka ono, aapfuje ugwo iphe-eji ono.

15 “L'o woru mkpi pho, e gude gwee ngweja-iphe-eji ndu Ízurelu pho; woru gbua ebugbu; gude mee ya bahu l'ime aka ono, e kobutaru ekwa ono; woru mee ya ono mee g'o meru mee oke-eswi pho; mbu phee ya l'eli aka ono, aapfuje ugwo iphe-eji ono; yele iphu aka ono, aapfuje ugwo iphe-eji ono. 16 O buru egube ono be oo-shi pfua ugwo iphe-eji k'eka-kakota-adu-nsò ono; kele ndu Ízurelu be buwaa ndu aaso nsò; waa kele ephe meswewaru iphe l'iphe-eji, ephe mekotaru g'o ha. O bukwarupho nno bu g'oo-me iya le k'ulo-ekwa-ndzuko, bu ophu no l'echilabo phe teke ono, ephe bu ndu aaso nsò ono. 17 G'o to dukwa onye a-nodu l'ime ulo-ekwa-ndzuko ono; me Erõnu bahuepho l'eka-kakota-adu-nsò ono je anodu apfu ugwo iphe-eji; jasù l'o pfughee ugwo iphe-eji k'onwiya; yee ke ndibe iya; yee ke ndu Ízurelu l'ophu; lufuta. 18 E -mechaa l'o jeshia l'oru-ngweja ono, no l'ataphu Chipfu ono; je apfua ugwo iphe-eji k'eka ono. L'o meta mee oke-eswi pho; yee mee mkpi pho; wuru ye le mpu, e mobegbaaru l'oru-ngweja ono. 19 L'o meta mee ono gude mkpushi-eka iya phee ya l'oru-ngweja ono mgbo esaa; shi nno swafu iya aso nsò ke ndu Ízurelu; dobe iya nsò ozo.”

Mkpi, vu iphe-eji, ndu Ízurelu meru

20 “Erõnu -pfuchaa ugwo iphe-eji, e meru l'eka-kakota-adu-nsò ono; yee k'ulo-ekwa-ndzuko ono; yee k'oru-ngweja ono; l'o bya akpufuta mkpi pho, no ndzu pho. 21 L'o bya eworu aka labo byabe mkpi k'ono, no ndzu ono l'ishi; mbu Erõnu; bya atuko ejo-iphe, ndu Ízurelu mekotaru; mekpoo emeswe, ephe meswekotaru; yee iphe-eji, ephe mekotaru g'o ha; pfushikota kpua ya; l'o toko iya byabe mkpi ono l'ishi; kpuru iya kpee onye a turu aka g'o je ahaa ya l'echiegu. 22 O buru mkpi ono e-vutakota ejo-iphe phe g'o ha laa l'oma-egu; aka e budu ebubu; je anodu. O buru aka oo-je ahaa mkpi ono bu l'echiegu.

23 “Erõnu abahu l'ulo-ekwa-ndzuko je eyefu uwe ochaa ono, o yeru teme o bahushia l'eka-kakota-adu-nsò ono. O -yefuchaa ya l'o haa ya l'eka ono. 24 L'o nodu l'eka du nsò wua ehù; woru uwe iya ye; lufuta bya egwee ngweja-akpo-oku ke nkiya; yee ke ndu Ízurelu; shi nno pfua ugwo iphe-eji k'onwiya yee ke ndu Ízurelu. 25 L'o

woru ẹba-anu, e gude gwee ngweja-iphe-eji pho kpoo oku l'oru-ngweja. ²⁶ Onye pho, jeru je ahaa mkpi pho; g'ọ lapfu Azazelu pho; l'a-sakwapho uwe iya; wua ẹhu; teme l'ọ batawaro l'ime ẹka ndu Ízurelu kpoberu ọlo-ẹkwa phe. ²⁷ Oke-eswi pho; yee mkpi pho, e gude gwee ngweja-iphe-eji pho, bu ophu e wobataru mee ya l'ẹka-kakota-adunso g'e gude pfua ugwo iphe-eji pho; be aa-paru lufu l'azu ẹka ndu Ízurelu kpoberu ọlo-ẹkwa phe; l'e woru akpo iya; waa anu iya; mekpoo nshi iya kpoo oku. ²⁸ G'onye ono, jeru akpoo ya oku ono sakwaa uwe iya asasa; wua ẹhu; teme l'ọ bata l'ime ẹka ndu Ízurelu kpoberu ọlo-ẹkwa phe.”

Ekemu eswe apfu ugwo iphe-eji

²⁹ “No iya; g'iphe-a bukwaru iphe, Chileke toru okpa iya su g'e tsoje, unu e-meje jasu l'ojejoje. Mbua; o -rwuje l'onwa esaa; le mboku, onwa ono du l'abali iri; unu aswije ẹgu. Unu te ejekwa ozi ejeje ophu; mbu unube ndu a nwuru le Ízurelu; me ndu lwaru alwalwa, bu l'echilabo unu; ³⁰ kele o mboku ono be aa-pfu ugwo iphe-eji, unu meru; g'e gude sachafu unu iphe-eji, unu meru g'ọ ha; unu aburu ndu a ta sodu nsọ l'iphu Chipfu. ³¹ Mboku ono a-buru unu eswe Sabatu, bu eswe-atuta-unme; unu aswia ẹgu. Iphe ono bu iphe, Chileke toru okpa iya su g'e tsoje, unu e-meje jasu l'ojejoje. ³² O buru onye uke, a wuru manu l'ishi dobe nsọ g'ọ buru onye uke l'ozori nna iya bu onye a-pfu ugwo iphe-eji obu. Oo-yeje uwe ochaa ono, du nsọ ono. ³³ L'ọ pfua ugwo iphe-eji, e meru l'ẹka-kakota-adunso; me k'ulo-ẹkwa-ndzukọ; me k'oru-ngweja; l'ọ bya apfua ugwo iphe-eji, ndu-uke meru; me ke ndu Ízurelu l'ophu. ³⁴ Ono a-buwaruro iphe, Chileke toru okpa iya su g'e tsoje, unu a-nodu emewaro jasu l'ojejoje; mbu l'aa-pfuje ugwo iphe-eji, unwu Ízurelu l'ophu mekotaru. O buru mgbo lanu l'apha be ee-meje iya.”

E mekotaepho iphemiphe ge Chipfu suru Mosisu g'e mee ya.

17

Ekemu g'a ta tajeshi mee-iphe

¹ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu su iya: ² “Waa iphe, ii-pfuru yeru Eronu yee unwu iya; yee unwu Ízurelu l'ophu baa; su phe-a: Wakwa iphe, Chipfu turu ekemu iya baa: ³ O -duru onye Ízurelu gburu eswi; ozoo nwaturu; ozoo egbu l'ime ẹka ephe kpobegbaaru ọlo-ẹkwà phe; ozoo l'azu ẹka ono; ⁴ ophu onye ono egudedu iya bya l'onu-abata ọlo-ẹkwa-ndzukọ g'e gude gwee ngweja nu Chipfu l'iphu ọlo-ẹkwa Chipfu ono; onye ono be ikpe ochi nmaakwaru; o buakwaa ochi be o gburu. G'e bufukwa iya le ndu nkiya. ⁵ Iphe, meru iphe, a turu ekemu-a bu g'ọ mee ge ndu Ízurelu wotaje ngweja ono, ephe anoduje egwe l'oma ẹgu ono; bya egweru nu Chipfu; mbu g'ephe woru iya nu onye uke l'onu-abata ọlo-ẹkwa-ndzukọ; g'ọ gbua ya g'ọ buru ngweja-ẹhu-guu, e gweru Chipfu. ⁶ Onye uke ono ephee mee anu ono l'oru-ngweja l'onu-abata ọlo-ẹkwa-ndzukọ; bya akpoo ẹba iya oku g'ọ buru ngweja, mkpo iya du Chipfu ree. ⁷ Ephe te egweeduru ngweja phe anu agwa, a kpuru; o du g'eghu; mbu agwa ono, meru ephe du gheleghelehele ono. Ono bu iphe, Chipfu toru okpa iya su g'e tsoje, ephe a-nodu eme jasus l'ojejoje; ephe eme iya; e -shi l'ogbo sweru ogbo.

⁸ “Su phe le-a: Onye bu onye Ízurelu; ozoo onye lwaru alwalwa, ephe l'ephe bu, bu onye gweru ngweja-akpo-oku; ozoo l'ọ duru ngweja ozo, o nuru; ⁹ ophu o gudedu iya bya l'onu-abata ọlo-ẹkwa-ndzukọ bya egweru nu Chipfu; g'e bufukwa onye obu le ndu nkiya.

¹⁰ “Iphe, bukpoo onye Ízurelu; ozoo onye lwaru alwalwa l'ali Ízurelu, taru mee-iphe be mu a-noduapho achi le njo; mbu l'onye ono, taru mee-iphe ono; be mu e-bufu

lẹ ndu nkemu. ¹¹ Noo kẹle ndzụ iphemiphe, e meru ememe dobe bu lẹ mee bẹ ọ dū. Ọ kwa mee ono bẹ mu nūru unu g'unu gudeje iya bya apfua ugwo iphe-eji unu l'oru-ngweja. Ọ buru mee bẹ eegudeje apfu ugwo ndzụ nemadzụ. ¹² Ọo ya kparu iphe, mu suru unubẹ ndu Ízurelu: G'ọ tọ dukwa g'unu ha onye a-tajẹ mee-iphe; ophu ọ dukwa onye lwaru alwalwa, unu l'ephe bu ebubu, a-tajẹ mee-iphe.

¹³ “Ọ -duru onye Ízurelu; ozoo onye lwaru alwalwa, unu l'ephe bu, akpa l'egbudu; ọ -gbua anu; ozoo enu, a ta sọdu nsọ; g'onye ono phushikwaa mee ya l'alị kpochia ya eja. ¹⁴ Noo kẹle iphemiphe, nọ ndzụ, e meru ememe bu lẹ mee bẹ ndzụ iya nọ. Ọ buru iya kparu, iphe, mu suru ndu Ízurelu: ‘Unu ta adukwa mee iphe, unu a-tajẹ; kẹle ndzụ iphemiphe, e meru ememe bukota lẹ mee bẹ ọ nọ; l'onyemonye taru iya nū bẹ ee-bufukwa ebufu.’

¹⁵ “Onyemonye kpọ; m'ọ bu onye a nwuru lẹ Ízurelu; m'ọ bu onye lwaru alwalwa, bu onye taru iphemiphe, bu iphe, nwuhuru anwuhu; ozoo iphe, anu dzugburu; bẹ a-sa uwe iya asasa; wua ẹhu; l'ọ buru onye aasọ nsọ jasụ nchi ejihu; teme l'ọ buru onye a ta sọdu nsọ. ¹⁶ Ole ọ -buru l'onye obu ta saduru uwe iya; ophu ọ wuduru ẹhu; bẹ ejo-iphe obu, o meru tukokwaru iya l'ishi.”

18

Akwakwa nwoke yee nwanyi ophu adudu ree

¹ Tọbudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu sụ iya: ² “Waa iphe, ii-pfuru yeru unwu Ízurelu baa; sụ phe-a: Ọ kwa mbedua bu Chipfu; bya aburu Chileke unu. ³ Unu te emekwa g'eemeje lẹ Ijiputu, bu iya bu ẹka ono, unu shi buru ono; teme ophu unu emekwa g'eemeje l'alị Kėnanu, bu alị ẹka ono, mu edu unu ala ono. Unu te etsokwa ẹka phe. ⁴ Unu mejekwa iphe, mu turu l'ekemu; waa iphe, mu toru okpa iya sụ g'e tsoje; kẹle ọ kwa mbedua bu Chipfu; bya aburu Chileke unu. ⁵ Unu tsojekwa iphe, mu toru okpa iya sụ g'e tsoje; unu emekwapho iphe, mu turu l'ekemu, bu iphe, onye meru iya nū e-gude nọdu ndzụ. Ọ kwa mbedua bu Chipfu.

⁶ “G'ọ tọ dukwa onye e-jepfu onye ephe l'iya bu okpobe abubu g'ephe l'iya kwaa; kẹle ọ kwa mbedua bu Chipfu. ⁷ Te ejekwa g'unu lẹ ne ngu kwaa; shi nno mee nna ngu iphe-iphere; noo kẹle onye obu bu ne ngu. G'unu lẹ ne ngu ta akwakwaa akwakwa nwoke yee nwanyi. ⁸ Te jepfukwa nyee nna ngu; kẹle ọ kwa eme nna ngu iphe-iphere. ⁹ Te jepfukwa onye unu l'iya bu nwune ozoo nwanna; m'ọ bu l'unuphu lanu bẹ e yeru unu; ozoo l'e yeru iya l'ibe onye ozo. ¹⁰ Te jepfukwa nwanwa ngu; m'ọ bu nwa ngu nwoke nwuru iya; ozoo nwa ngu nwanyi nwuru iya; kẹle ono bukwa eme onwongu iphe-iphere. ¹¹ Te jepfukwa nwada nyee nna ngu; mbu onye e yeru nna ngu; noo kẹle ọ bu nwanna ngu nwanyi. ¹² Te jepfukwa nwune nna ngu; noo kẹle ephe lẹ nna ngu bu mee lanu. ¹³ Te jepfukwa nwune ne ngu; noo kẹle ephe lẹ ne ngu bu mee lanu. ¹⁴ Te jepfukwa nyee nwune nna ngu; shi nno mee nwune nna ngu obu iphe-iphere, noo kẹle ọo nyee nwune nna ngu. ¹⁵ Te jepfukwa nyee nwa ngu; kẹle ọo nyee nwa ngu bẹ ọ bu. Be jepfukwa iya. ¹⁶ Te jepfukwa nyee nwune ngu; kẹle ọ kwa eme nwune ngu iphe-iphere. ¹⁷ Te jepfukwa nwanyi; yee nwa iya; ophu i jepfukwa nwanwa nwanyi ono; ozoo onye ophu nwa iya nwoke nwuru; ozoo onye nwa iya nwanyi nwuru; noo kẹle ephe l'iya bẹ bu mee lanu. Onye eme nno eme ejo-ememe. ¹⁸ Te ejekwa aluta nwune nyee ngu g'ephe lẹ nwune iya bya anodu kpaaha enya l'ibe ngu. Teme unu l'iya akwaa akwakwa nwoke yee nwanyi l'eka nyee ngu nokwadu ndzụ.

¹⁹ “Te jepfukwa nwanyi teke onono nsọ; mbu teke aasokwadu iya nsọ kẹ nsọ-nwanyi ono, eme iya nū ono. ²⁰ Te jepfukwa nyee nwoke obutobu ngu; shi nno merwua onwongu. ²¹ Ta adukwa unwu ngu ophu ii-kwe g'e gude kpoo oku gude gwaa agwa

ono, bu Moleku; mbu-a; te shikwa egube ono merwua epha Chileke ngu. O kwa mbedua bu Chipfu. ²² Te jepfukwa nwoke ibe ngu g'unu l'iya kwaa akwakwa nwoke yee nwanyi; kele ono bukwa ebyi. ²³ Te jepfukwa anu; shi nno merwua onwongu. G'o to dukwa nwanyi, a-togbo onwiya g'anu jepfu iya; kele ono bukwa ejo ahuma be o bu.

²⁴ "G'o to dukwa iphe ono me nanu, unu e-gude merwua onwunu; noo kele o iphemiphe-a be ohamoha gude merwushia onwophe; mbu ndu-a, mu abya achifu l'iphu unu-a. ²⁵ Umere phe ono woru ali eka ono merwushia; mu nua ndu eka ono aphu; ali ono gboshia ndu bu iya nu g'onye gboru egbo. ²⁶ Ole-a; unu tsojekwa iphe, mu toru okpa iya su g'e tsoje; waa iphe, mu turu l'ekemu. Ophu o dukwa onye e-je eme iphe ono, bu ahuma ono me nanu. G'onye a nwuru le Izurelu te emekwa iya; ophu onye lwaru alwalwa emekwa iya; ²⁷ kele o ahuma ahuma ono g'o ha be ndu ali-a meru; mbu ndu ono, vuru unu uzo bua l'eka-a; ephe merwushia ali-a. ²⁸ O kwa k'ophu ali ono ata agboshidu unu g'onye gboru egbo; me unu merwushie ya pho; egube ono, o gboshiru oha ono, vu unu uzo ono. ²⁹ Kele o -duru onye meru ahuma ahuma ono; be ee-bufukwa onye ono le ndu nkiya.

³⁰ "Noo g'o gude unu je l'emeje iphe, mu suru g'e meje; g'o to du ejo omelali ono ophu unu e-meje, bu ophu e shi emeje teme unu lwa ono; ophu unu egude iya merwushia onwunu; kele o kwa mbedua bu Chipfu; bya aburu Chileke unu."

19

Ekemu, ekemu ozo dugbaa nu

¹ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu su iya: ² "Waa iphe, ii-pfuru yeru unwu Izurelu l'ophu baa; su phe le-a: Unu dukwa nsu; kele mbedua, bu Chipfu bya aburu Chileke unu dukwa nsu. ³ G'onyenonu l'ime unu kwabejekwa ne iya ephe le nna iya ubvu. Unu edobeje ekemu eswe-atuta-unme mu; kele o kwa mu bu Chipfu; bya aburu Chileke unu.

⁴ "Unu te jejekwa l'agwa; ophu unu akpukwa agwa akpukpu doberu onwunu; kele o kwa mbedua bu Chipfu; bya aburu Chileke unu.

⁵ "Unu -nodu egweru Chipfu ngweja-ehu-guu; unu gwejekwa iya l'uzo, oo-nata iya unu. ⁶ G'a tajakwa iphe ngweja obu le mboku, unu gweru iya; ozo le nchitabohu iya. O -buru l'o duru ophu phoduru jasu le mboku k'eto; g'a kpo ya oku. ⁷ O -bukwanuru l'a taru iya ilile le mboku k'eto ono be o buakwaa ahuma be e meru; ophu a taa nataekwa iya. ⁸ Oo ya bu l'onyemonye, bu onye taru iya nu be ejo-iphe, o meru a-tukoru l'ishi; kele o merwuru iphe, duru Chipfu iche. Onye ono be ee-bufukwa le ndu nkiya.

⁹ "Unu -nodu akpata iphe, unu meberu l'egu; unu ta akparwujekwa okoke; ophu unu aturutajekwa ophu nashihuru ndu akparu iya unu daa l'ali. ¹⁰ Unu te jejekwa mkpakwa akpuru vayinu l'opfu-vayinu unu; ophu unu aturutajekwa ophu dashihuru l'ali. Unu pajeru ndu k'ono haaru ndu ukpa; waa ndu lwaru alwalwa; noo kele o kwa mbedua bu Chipfu; bya aburu Chileke unu.

¹¹ "Unu te ezijekwa iphuru; ophu unu adzujekwa uka; ophu unu aghojekwaru nwibe unu ugho. ¹² Unu ta akpapyabejekwa iphe, unu meru gude epha mu gua enwa; shi nno merwua epha Chileke unu. O kwa mbedua bu Chipfu.

¹³ "Te erijekwa nemadzu ibe ngu urwu; ophu i najekwa iya nfu. G'aswa ozi onye i butaru k'ozi ta akwajekwa ngu akwakwa l'eka futa utsu. ¹⁴ Te ephujekwa onye ada nkuchi iphu; ophu i dochijekwa onye ata aphudu uzo iphe l'uzo. Tsuje Chileke ngu ebvu; noo kele o kwa mbedua bu Chipfu.

15 “Unu te ekpejekwa ikpe, apfuduru-oto. Unu te elejekwa onye ukpa enya l'iphu haaru iya enge; kele o bu onye ukpa; ophu unu akwabejekwa onye ha shii ubvu haaru iya enge; kele o bu onye ha shii. G'ikpe, unu e-kpeje nemadzu ibe unu buru ikpe, pfuru oto. 16 Te etsokwaru aghaphe asuphe asulasu; ophu i nodujekwa le mpfube g'e gbua nwibe ngu. O kwa mbedua bu Chipfu.

17 “Ge nwune ngu ta adujekwa ngu ashi l'ime okpoma. Gudeje obu ngu baaru iya mba g'i ti tsoru keta oke l'ejo-iphe, onye obu meru. 18 Te emelatajekwa iphe, unwu ndibe unu meru ngu; ophu o dukwa onye ophu ii-vujeru aphu l'obu. O chia g'i yee nemadzu ibe ngu obu g'i yeru onwongu. O kwa mbedua bu Chipfu.

19 “Unu mejekwa iphe, mu toru okpa iya su g'e tsoje. G'a ta hajekwa anu-ulo g'o shia ophu yee ya abudu udu anu lanu. Ophu i kujekwa uzi iphe labo l'opfu ngu; ophu i yejekwa uwe, abudu udu ekwa lanu be e gude kwaa ya.

20 “O -duru onye jepfuru nwamgboko, a gbaru ohu, e kwetawaru l'ee-ke nwoke ozo; teme ophu o budu l'a gbafutawaru iya g'o nweru onwiya; g'e kpekwa ya ekpekpe nukwa ndu obu aphu, rwuberu phe nu. Ole g'e te egbukwa phe egbugbu; noo kele nwamgboko ono bukwadu ohu. 21 G'onye ke nwoke kpatakwa ebili gude bya anu l'onu-abata ulo-ekwa-ndzuko; g'e gude gweeru iya ngweja-apfu-ugwo l'iphu Chipfu. 22 Onye uke egude ebili ono, e gude gwee ngweja-apfu-ugwo ono pfua ugwo iphe-eji onye ono l'iphu Chipfu; l'a guaru iya nvu l'iphe-eji ono, o meru ono.

23 “Unu -bahuepho l'ali ono; unu bya eyeshia ya oshi-omi, dugbaa iche iche, eeri mebyi iya eriri; unu sojekwa mebyi iya nsu. G'a sokwaa ya nsu ono apha eto; g'e te erikwa iya eriri. 24 Teke o beerupho l'apha k'eno g'e doo akpuru, oshi ono mitaru nsu; woru gweeru Chipfu ngweja-ekele. 25 O -be l'apha k'ise; unu awatawaro eri akpuru oshi obu. O buru nno bu g'ee-shi; iphe, unu meberu l'ali emehuaha; eevu aka shii eje. O kwa mbedua bu Chipfu; bya aburu Chileke unu.

26 “Unu ta atajekwa anu, mee dukwadu. Unu te emejekwa omamanshi; ophu unu emejekwa mgbashi. 27 Unu ta akpufubebejekwa egbushi, no unu l'ishi; ophu unu akpu-byishijekwa eji-agba unu akpubyishi. 28 Unu te eyebatajekwa onwunu onya l'ehu opfu le nemadzu nwuhuru; ophu unu ebyikashijekwa onwunu mbo. O kwa mbedua bu Chipfu obu.

29 “Te emekwa nwada ngu g'o buru nwanyi-ovuoba; shi nno merwua nwa ngu obu; a -nonyakwa; o buru ndu agba ukpara e-sweta ndu unu; ejo-ememe eji ali ono bushihu. 30 Unu dobeje ekemu eswe-atuta-unme mu; unu akwabeje ulo mu ono, du nsu ono ubvu; kele o kwa mbedua bu Chipfu.

31 “Unu te ejejekwa aji maa l'ibe ndu aphu ophulanya; ozoo ndu jibya; noo kele ephe e-merwu unu. O kwa mbedua bu Chipfu; bya aburu Chileke unu.

32 “Gbeshijekwaru ndu-ishi-ewo l'oshi. Kwabeje ndu bu ogerenya ubvu; l'i tsuje Chileke ebvu. O kwa mbedua bu Chipfu.

33 “O -duru onye lwaru alwalwa l'ali unu; unu te emekpakwa iya eh. 34 G'e mejekwa onye lwaru alwalwa, bu l'ali unu g'emeje onye a nwuru le Izurelu. Unu yekwaa onye ono obu g'unu yeru onwunu; noo kele unubedua shikwapho buru ndu lwaru alwalwa l'ali Ijiputu. O kwa mbedua bu Chipfu bya aburu Chileke unu.

35 “Unu -nodu atu ogologo iphe; ozoo erwa iphe; ozoo g'iphe habe l'igwerigwe; unu te emejekwa iya l'uzo, apfuduru-oto. 36 Unu gudejekwa iphe, darwuru nu gude mee ya; mbu iphe, e gude atu erwa iphe ophu bu okpobe iya; yee okpobe nkweka; yee okpobe ekpemu be bugbaa iphe, unu e-gudeje tua iphe. O kwa mbedua bu Chipfu; bya aburu Chileke unu; onye dufutaru unu l'ali Ijiputu. 37 Oo ya bu le-a; unu tsokotaje iphe, bukpoo iphe, mu toru okpa iya su g'e tsoje; waa iphe, mu turu l'ekemu g'o ha. Unu meje iya nno; noo kele o kwa mbedua bu Chipfu.”

20

Ahù onye meru iphe-ẹjì

¹ Tòbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mòsisu sù iya: ² “Waa iphe, ii-pfuru yeru unwu Ízurèlu baa: Iphe, bụkpoo onye Ízurèlu; ọzoo onye lwaru alwalwa bya eburu lẹ Ízurèlu, kputaru nwa iya je anu Molẹku; g'e gbukwa onye ono egbugbu. Gẹ mkpukpu ono l'ophu wufutakwa je atugbua ya lẹ mkpuma. ³ Mbẹdua l'onwomu a-gbanwuberu onye ono iphu mu; bufu iya lẹ ndu nkiya; kele o gude nwa iya gwaa Molẹku; shi nno merwua ọlo mu ono, du nsọ ono; bya arwutoshia ẹpha mu ono, du nsọ ono. ⁴ Ọ -buru lẹ ndu mkpukpu ono humaru onye kputaru nwa iya je anu Molẹku; ẹphe nyia nchi manu; ophu ẹphe egbuduru onye obu; ⁵ be mu a-gbanwubekwaru onye obu iphu mu; yee ndibe iya; bufu phe lẹ ndu nkephe; mekpoo iphe, bu ndu ono, yee ya eshiswe ọzo; jeru; ẹphe lẹ Molẹku nodu eri ogori ono.

⁶ “Onye ejeje aji maa l'ibe ndu jibya; shi nno du ghelegheleghele; be mu a-gbanwubekwa iphu; bufu iya lẹ ndu nkephe. ⁷ Unu dobekwa onwunu iche; unu adu nsọ; noo kele ọo mbẹdua bu Chipfu; bya aburu Chileke unu. ⁸ Unu dobe iphe, mu toru okpa iya su g'e tsoje; meje iya ememe; kele ọo mbẹdua bu Chipfu, emeje unu g'unu du nsọ.

⁹ “Onye phuru nna iya; ọzoo ne iya iphu; g'e gbukwaa onye obu egbugbu; kele ọo nna iya; ọzoo ne iya be o phuru iphu; ge mee ya tu-kokwaru iya l'ishi.

¹⁰ “Ọ -buru lẹ nwoke jepfuru nyee nwoke ibe iya; ẹphe shi nno ria ogori; g'e gbukwaa nwoke obu yee nwanyi obu egbugbu. ¹¹ Ọzo bu l'onye jepfuru nyee nna iya bukwa nna iya be o meru iphe-iphere. G'e gbukwaa ẹphenebo egbugbu; ishi ọchi phe atụ-koru phe l'ishi; mbu ndu ono, e gburu ono. ¹² Onye -jepfuru nyee nwa iya; g'a tuko ẹphenebo gbua; noo kele iphe, ẹphe meru bu akpamara. Ishi ọchi phe bukwa onwophe be o tu-koru l'ishi. ¹³ Ọ -buru lẹ nwoke jepfuru nwoke ibe iya; ẹphe l'iya kwaa akwakwa nwoke yee nwanyi; be ẹphenebo mekwaru ẹbyi. G'e gbukwaa ẹphenebo egbugbu. Ishi ọchi onwophe bukwa ẹphebedua be o tu-koru l'ishi. ¹⁴ Onye jeru aluta nwanyi; bya emechaa je alutafua ne nyee ya ono mekwaru ejo-ememe. G'a kputakwaa nwoke ono; yee unwanyi labo pho je akpo oku. Ọo ya bu; g'ejo-ememe, du egube ono ta adu l'echilabo unu. ¹⁵ Teke o bu lẹ nwoke jepfuru anu; g'e gbukwaa ya egbugbu; gbukwapho anu obu. ¹⁶ Ọ -buru lẹ nwanyi togboru onwiya g'anu jepfu iya; g'e gbukwaa nwanyi obu yee anu obu. Ishi ọchi onwophe atụ-koru phe l'ishi.

¹⁷ “Teke o bu lẹ nwoke lutaru nwune iya; ọzoo nwanna iya; o -jepfu iya; be o bukwa iphe-iphere. G'a nodukwa l'edzudzu-oha ndu nkephe bufu phe ebufu. Ọ kwa nwune iya be o meru iphe-iphere. Iphe, o meru tu-koru iya l'ishi. ¹⁸ Onye jepfuru nwanyi teke ọono nsọ be buakwaru enu-mee nwanyi ono; mbu lẹ yebe nwanyi kpuhawaru enu-mee ya ghebe onu. Ọo ya bu; g'a tukokwa ẹphenebo bufu ebufu lẹ ndu nkephe.

¹⁹ “Te jepfukwa nwune ne ngu; ọzoo nwune nna ngu; kele onye meru nno bu onye yele iya bu mee lanu be o meru iphe-iphere. Iphe, unu meru a-tu-kokwaru unu l'ishi. ²⁰ Onye jepfuru nyee nwune nna iya; ọzoo nyee nwune ne iya; be bukwa nwune nna iya ono; ọzoo nwune ne iya ono be o meru iphe-iphere. G'iphe, ẹphe meru tu-kokwaru phe l'ishi. ẹphenebo ta abyadu atogbo akọ lẹ mgboko. ²¹ Onye tugburu je aluta nyee nwune iya be mekwaru iphe, aaso nsọ; bya emee nwune iya obu iphe-iphere. ẹphe ta abyadu atogbo akọ lẹ mgboko.

²² “Ọo ya bu lẹ-a; unu tsoje iphe, mu toru okpa iya su g'e tsoje g'ọ ha; waa iphe, mu turu l'ekemu. Unu meje iya ememe; k'ophu ali ono, mu edu unu ala ono ata agbodu unu g'onye gbọru egbo. ²³ Unu te emekwa iphe, ẹphe emeje; mbu oha ono, mu abya achifu l'iphu unu ono; noo kele o kwa iphemiphe ono, ẹphe meru ono meru g'o

gude mu sọ phẹ oyi. ²⁴ Mbụ lẹ mu sūru unu-a: Ọ kwa unu e-nworu alị phẹ; mbụ lẹ mu a-nụ iya unu g'ọ bụru okiphe unu; mbụ alị ono, mini ẹra-eswi waa manụ-ẹnwu asọ gborogboro ono. Ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu; bya aburu Chileke unu, bụ onye hofutaru unu l'echilabọ ndiphe. ²⁵ Ọo ya bụ; unu mejekwa iya g'o doo ẹnya; mbụ ọdu-iche, dū l'anụ, aasọ nsọ; yẹe anụ, a ta sọdu nsọ; yẹe ọdu-iche, dū l'enu, a ta sọdu nsọ; yẹe ẹnu, aasọ nsọ. Unu te egudekwa anụ; ọzoo ẹnu; meward iphe, awu l'ẹpho merwua onwunu; mbụ anụ ono; waa ẹnu; meward iphe ọzo ono, mu gushiru unu sụ g'unu sọje nsọ ono. ²⁶ Unu dukwaru mu nsọ; noo kele mbẹdua, bụ Chipfu dū nsọ; ẹme mu hofutawa unu l'echilabọ ndiphe g'unu bụru nkemu.

²⁷ “Nwoke; ọzoo nwanyi, aji maa; ọzoo onye jibya g'e gbukwaa onye obu. G'e gude mkpuma tughua onye ọ bụ. Ishi ọchi onwiya atụ-koru iya l'ishi.”

21

Ekemu, a tūru ndu-uke

¹ Tọbudu iya bụ; Chipfu bya asụ Mosisu: “Waa iphe, ii-pfuru ndu-uke baa; mbụ unwu Eronu. Sụ phẹ g'ọ tọ dukwa onye ophu e-gudeje k'onye nwuhuru anwuhu l'ibe phẹ mee onwiya onye aasọ nsọ; ² gbahaepho l'onye obu nwuhuru nū obu bẹ ephe l'onye uke obu bụ mee lanụ; mbụ l'ọo ne iya; ọzoo nna iya; ọzoo nwa iya nwoke; ọzoo nwa iya nwanyi; ọzoo nwune iya nwoke; ³ ọzoo nwune iya nwanyi, eteke aludu ji; ọ bụru iya bẹ ọ nọ l'eka opfu l'ọ tọ ludu ji; odzu egube onye ono gbakwaru g'o gude iya mee onwiya onye aasọ nsọ. ⁴ G'o to mekwa onwiya onye aasọ nsọ l'eka ọ bụ onye-ishi l'echilabọ ndibe phẹ; mbụ shi nno merwua onwiya.

⁵ “G'ephe ta akpūshijekwa ishi; ophu ephe akpū-byishijekwa aguga aguga ẹji-agba phẹ; ophu ephe ebyijekwa mbo l'ehu ebyibyi ophu. ⁶ G'ephe dukwaru Chileke phẹ nsọ; g'ephe ta tūrwu ẹpha Chileke phẹ ono; kele ngweja ono, aakpoje oku nū Chipfu ono; mbụ nri ono, aanuje Chileke phẹ ono bẹ bụ phẹ agwajẹ iya. Ọo ya bụ lẹ-a; g'ephe bukwaru ndu dū nsọ. ⁷ G'ephe ta lujekwa nwanyi, gude agba ukpara merwushiwa onwiya; ophu ephe alujekwa nwanyi, ji iya chifuru; noo kele onye uke dūru Chileke iya nsọ. ⁸ Unu meje onye uke g'ọ bụru onye dū nsọ; kele ọo yẹbedua l'agwaru unu Chileke. G'ọ bukwaru onye dūru unu nsọ; kele mbẹdua, bụ Chipfu, bụ onye meru g'unu dū nsọ bukwa onye dū nsọ. ⁹ Ọ -būru lẹ nwada onye uke wataru agba ukpara shi nno merwua onwiya bukwa nna iya bẹ o merwuru. G'a kpokwaa nwamgboko ono oku.

¹⁰ “G'onye bụ onye-ishi uke l'echilabọ unwune iya; mbụ onye ono, a wūru manụ l'ishi; bya aburu onye e meru g'o yeje uwe ndu-uke; g'onye ono ta ahajekwa egbushi iya g'ọ dū yagalayagalayagala; ophu ọ lakajekwa uwe iya alaka. ¹¹ G'onye ono ta abahujekwa l'eka odzu zẹ. G'ọ tọ dukwa m'obetaru ọ bụru nna iya ọzoo ne iya nwuhuru; l'ọ bahụ ẹka ono je eme onwiya onye aasọ nsọ. ¹² G'ọ tọ lufujekwa alufu l'ulo, dū nsọ kẹ Chileke; ophu o merwukwa ulo obu; noo kele ọo manụ Chileke iya bẹ a wūru iya l'ishi. Ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu. ¹³ Gẹ nwanyi, ọo-lū bụru nwanyi, adudu nwoke jepfujeru iya nū. ¹⁴ G'ọ tọ lukwa nwanyi, ji iya ta anọedu; ophu ọ lukwa nwanyi, a chifuru achifu; ọzoo nwanyi, agba ukpara; shi nno merwua onwiya. Gẹ nwanyi, ọo-lū bukwaru onye adudu nwoke, jepfujeru iya nū; ẹme ọ bukwarupho onye Ịzurelu. ¹⁵ Ọo ya bụ; g'o to shi nno mee oshilokpa iya g'ephe bụru ndu ndibe phẹ asọ nsọ. Ọ kwa mbẹdua, bụ Chipfu bụ onye meru iya; ọ dū nsọ.”

¹⁶ Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu sụ iya: ¹⁷ “Waa iphe, ii-pfuru Eronu baa; sụ iya: Iphe, bukpo onye bụ oshilokpa ngu; e -shi l'ogbo sweru ogbo, bụ onye nweru ẹka iphe mebyiru iya; g'ọ tọ byajekwa g'ọ nū Chileke iya nri. ¹⁸ G'iphe, bụ onye nweru ẹka iphe mebyiru iya ta abyakubejekwa Chileke ntse; mbụ onye atsụ ishi;

ozoo onye bu eniyeni; ozoo onye iphe mebyiru eka ozo; ¹⁹ ozoo onye iphe lonwuru okpa lanu; ozoo eka lanu; ²⁰ ozoo onye okwebe kweberu; ozoo onye chipirihuru achikpirihu; ozoo onye iphe eme l'enya; ozoo onye iphe eme l'akpo-ehu; ozoo onye a haru ahaha. ²¹ G'o to dukwa oshilokpa Eronu, bu onye uke, duru eka iphe mebyiru iya, a-byaje ntse k'abya egweru Chipfu ngweja, aakpo oku. Eshinu o duru eka iphe mebyiru iya g'o to kpiritakwaru ntse k'anu Chileke iya nri. ²² G'o rijekwaro nri, a nuru Chileke iya; mbu ophu du nsọ; me ophu du nsọ shii. ²³ O le eshinu o duru eka iphe mebyiru iya g'o to jekubejekwa mgboru eka, e gude kobuta eka-kakota-adu-nsọ; ophu oojekubejekwa oru-ngweja; g'o to shi nno merwua ulo mu ono, du nsọ; kele o kwa mbedua bu Chipfu, bu onye meru phe; ephe du nsọ."

²⁴ Tobudu iya bu; Mosisu bya eworu iphemiphe ono kokotaru Eronu; waa unwu iya; yee ndu Izurelu g'ephe hakota.

22

Ndu uke yee iphe, du nsọ ke Chileke

¹ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu su iya: ² "Pfuaru Eronu yee unwu iya g'ephe kwabejekwaru iya enya; mbu iphe ono, ndu Izurelu doberu mu nsọ; g'ephe te egude iphe ono merwua epha mu ono, du nsọ; kele o kwa mbedua bu Chipfu." ³ L'i su phe-a: "Iphe, bu onye bu oshilokpa unu; e -shi l'ogbo sweru ogbo, bu onye aaso nsọ, byakuberu iphe, ndu Izurelu doberu mube Chipfu nsọ; g'e bufukwa onye ono l'ataphu mu. O kwa mbedua bu Chipfu.

⁴ "O -buru l'o nweru oshilokpa Eronu, iphe, eswe nswe eme l'akpo-ehu; ozoo l'iphe alwashị iya l'ehu; g'onye ono te erikwa iphe, du nsọ; jasụ teke oo-du iche l'iphe obu, eme iya nu obu; buru onye a taa sohedu nsọ. Teke o bukwanu l'o nweru onye denyiru iphe, aaso nsọ eka; du ge l'o meru odzu eka; ozoo nwoke, gboru unwuda; ⁵ ozoo l'onye ono denyiru iphe, awu l'epho eka bu iphe, ee-me iya g'o buru onye aaso nsọ; ozoo l'o denyiru onye aaso nsọ eka; ozoo l'o duru iphe ozo, meru iya; o buru onye aaso nsọ; be o buakwaa onye aaso nsọ. ⁶ Onye denyiru iphe, du nno eka a-buru onye aaso nsọ jasụ nchi ejihu. G'o to dukwa iphe, e doberu nsọ, oo-ri; gbahaa l'o gude mini wua onwiya ehụ. ⁷ Enyanwu -nyihuepho; be a taa sohedu onye obu nsọ. A -gbe teke ono be onye ono a-watawaro eri iphe, e doberu nsọ; noo kele oo nri iya bu ono. ⁸ G'o to rijekwa iphe, nwuhuru anwuhu; ozoo iphe, anu-egbudu dzugburu; g'o to shi nno merwua onwiya. O kwa mbedua bu Chipfu.

⁹ "Ge ndu-uke mejekwa iphe, mu suru g'ephe meje. O -buru l'ephe te emedu iya; ephe emeta iphe-eji kpua onwophe; teme l'o gbukwaa phe pho. O kwa mbedua bu Chipfu, bu onye meru phe; ephe du nsọ.

¹⁰ "G'o to dukwa onye abudu eri ndu-uke, e-rije iphe, e doberu nsọ. G'onye byaru onye uke ebyaa; ozoo onye o butaru ebuta ozi te erijekwa iphe, du nsọ. ¹¹ O le o -buru l'onye uke gude okpoga iya gbata ohu; ozoo l'a nwuru iya ohu l'unuphu; ge ndu k'ono rijekwa nri ono. ¹² Nwada onye uke -je aluru onye abudu onye uke; g'onye obu te erijeekwa iphe ono, du nsọ ono, aanuje ndu-uke ono. ¹³ Obenu teke o bu le nwada onye uke be teke anwutadu nwa; ji iya nwuhu; ozoo l'a chifuru iya achifu; o laa ibe nna iya; g'o rijekwa nri ono, bu nri nna iya ono; g'o shi erije iya teke o bu nwata. O le o bu; g'onye abudu onye oshilokpa ndu-uke te erikwa iya.

¹⁴ "Onye riru iphe, e doberu nsọ l'amagama; g'onye ono pfukwaa onye uke ugwo iya. O -pfuchaa ugwo iya l'o wota iphe ono ozo, ha nno; kee uzo ise woru oke lanu tukobe l'ono, o gude apfu ugwo iya ono. ¹⁵ Ge ndu-uke te emerwukwa iphe ono, du nsọ ono, shi l'eka ndu Izurelu ono, bu ophu ephe nuru Chipfu; ¹⁶ shi egube ono mee g'ephe buru ndu ejo-iphe tukoru l'ishi; teme ephe aburu ndu-ikpe nmaru; kele ephe

riru iphe ono, ephe doberu nsọ ono; kele ọ kwa mbedua bu Chipfu, bu onye meru phe; ephe du nsọ.”

¹⁷ Tọbudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu su iya: ¹⁸ “Waa iphe, ii-pfuru Eronu; yee unwu iya; yee ndu Izurelu l'ophu baa; su phe-a: Ọ -duru onye bu onye Izurelu gedegede; ozoo onye lwaru alwalwa, bu le Izurelu, gude iphe abya g'e gude iya gweeru Chipfu ngweja-akpo-oku k'iphe, o kweru ukwe le ya e-me; ozoo iphe, ọ turu obu iya onyo anu; ¹⁹ g'onye ono kputakwa anu, bu okee ya, adudu eka iphe mebyiru iya bya. Iphe, oo-gude bya bu oke-eswi; ozoo ebili; ozoo mkpi; k'ophu aana-fukwanu iya unu l'eka. ²⁰ Unu te wotakwa iphe, nweru eka iphe mebyiru iya gude bya egwee ngweja obu; kele a taa natakwa iya unu l'eka. ²¹ Onye kputaru eswi; ozoo aturu; ozoo egwu gude abya egweru Chipfu ngweja-ehu-guu; shi nno emekota iphe, o kweru ukwe iya; ozoo g'o buru iphe, ọ turu obu iya onyo anu; g'onye ono wotakwa anu, adudu eka iphe mebyiru iya; k'ophu aana-natakwanu iya ya l'eka.

²² “Unu ba anujekwa Chipfu anu, atsu ishi; ozoo ophu e mekaru iphe; ozoo ophu iphe mebyiru ibe lanu; ozoo ophu iphe alwashị l'ehu; ozoo ophu iphe eme l'akpo-ehu. Unu te egudekwa anu, du egube ono je akporu Chipfu oku l'eli oru-ngweja. ²³ Ọ -buru ngweja, a turu obu onyo anu; g'onye egwe iya nu nujekwaro eswi; ozoo aturu, nweru eka iphe mebyiru iya; aana-nafu iya ya-a l'eka. Ọle ọ -buru ophu onye ono gude emekota iphe, o kweru ukwe iya be a taa nafukwa iya ya l'eka. ²⁴ Unu ta nujekwa Chipfu anu, e mekaru iphe l'akporu-anwu; ozoo ophu e tsupyaruru nkiya etsupya; ozoo ophu iphe lajaru nkiya; m'o bu ophu e bufuru nkiya ebufu. Unu te emejekwa iphe, du egube ono l'ali unu-a. ²⁵ Unu ta nujekwa anu, shi l'eka onye ohozo; g'o buru nri, unu anu Chileke unu. Eshinu egube anu ono du g'anu, nweru eka iphe mebyiru iya be a taa nafukwa iya unu l'eka.”

²⁶ Tọbudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu su iya: ²⁷ “Nwa eswi, a nwuru k'ophuu; ozoo aturu; ozoo egwu be aana-hajekwa ge yele ne iya nọadaa ujiku esaa. A-gbe le mboku, kwe anu ono ujiku esato tugbu; be a -kputa iya bya anu g'e gude gweeru Chipfu ngweja, aakpo oku be aana-natakwa iya-a. ²⁸ Unu ta tukojekwa ne-eswi yee nwa iya; m'o bu aturu yee nwa iya gbua ujiku lanu. ²⁹ Unu -nodu egweru Chipfu ngweja-ekere; unu mejekwa iya l'uzo, du ree; k'ophu aana-nata iya unu l'eka. ³⁰ G'a tukokwa anu, e gude gwee ngweja obu takota mboku ono; g'o to dukwa ophu aana-ha g'o nọo futu utsu. Ọ kwa mbedua bu Chipfu.

³¹ “Oo ya bu le-a; unu dobekwa ekemu mu; unu emeje iya ememe. Ọ kwa mbedua bu Chipfu. ³² Ophu unu emerwukwa epha mu ono, du nsọ ono; ọ chikwa ge ndu Izurelu dobe epha mu iche l'echilabo phe; kele ọ kwa mbedua bu Chipfu, bu onye meru; unu du nsọ; ³³ bya aburu onye dufuturu unu l'ali Ijiputu ge mu buru Chileke unu. Ọ kwa mbedua bu Chipfu.”

23

Ọbo-iphe ke Chipfu

¹ Tọbudu iya bu; Chipfu su Mosisu: ² “Wakwa iphe, ii-pfuru ndu Izurelu baa; su phe-a: Wakwa obo-iphe, mube Chipfu doberu baa; mbu obo-iphe, unu a-ra arara l'oo ya be a-buru ndzuko ophu du nsọ. ³ Oo ujiku ishii be unu e-jeje ozi; mboku k'esaa a-buru eswe Sabatu, bu eswe-atuta-unme. Mboku ono a-buru eswe ndzuko ophu du nsọ. Unu te jejekwa ozi mboku ono; kele ọ bu eswe-atuta-unme ke Chipfu l'ekameka unu bukpọ. ⁴ Owaa bu obo-iphe, Chipfu doberu; mbu ndzuko, du nsọ, unu e-dzuko-beje m'o -rwua teke e doberu iya.”

Ọbo Ojeghata
(*Ógú 28:16-25*)

⁵ “Ọbo Ojeghata Chipfu bụ mbọku, aa-boje iya bụ mbọku, ọnwa mbụ dị l'abalị iri l'eno l'uzenyashi. ⁶ O -be lẹ mbọku k'iri l'ise l'onwa ono kwaphọ; bẹ unu a-bojeru Chipfu Ọbo-Buredi, ekoduru ekoko. Ujiku ẹsaa bẹ unu a-ta buredi, e yeduru iphe, ekoje buredi. ⁷ Mbọku mbụ k'obo-iphe ono bẹ unu e-nweru ndzuko, dị nsọ; g'ọ tọ dukwa ozi, unu e-je mbọku ono. ⁸ Ujiku ẹsaa bẹ unu a-nọduepho egweru Chipfu ngweja, aakpọ ọku. Teke o rwuerupho lẹ mbọku k'ẹsaa; unu enweru ndzuko, dị nsọ; g'ọ tọ dukwa ozi, unu e-je mbọku ono.”

⁹ Tọbodu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu sụ iya: ¹⁰ “Wakwa iphe, ii-pfuru ndu Ízuru ba; sụ phẹ-a: Unu -bahuepho l'alị ono, mu abya anụ unu ono; teke unu kpatarụ iphe, e meberu l'alị ono; unu ewota upfu lanụ l'iphe mbụ, unu e-vuru ụzo kpata je anụ onye uke. ¹¹ G'onye uke ono wota upfu iphe ono maa l'iphu Chipfu. Ọo ya bụ gẹ Chileke anata iya unu l'ẹka. Ọ bụru lẹ nchitabọhu iya; mẹ eswe-atuta-unme -bvuepho bẹ ọo-ma iya ọbu. ¹² Mbọku ono, unu a-ma upfu iphe ono l'iphu Chipfu ono bẹ unu e-gudekwaphọ nwa ebili, nọwaru apha lanụ, adudu ẹka iphe mebyiru iya; bya egwee ngweja-akpọ-ọku nụ Chipfu. ¹³ Ngweja-nri, a-yikwaru iya phọ a-buru ukpokutu ereshi, a gwọru lẹ manụ, jiru nkweka e keru ụzo iri wota uzi labọ, ee-gude gweeru Chipfu ngweja, aakpọ ọku, mkpọ iya dị ree; tẹme l'e yekobekwa iya phọ mẹe, jiru nkeru-eno ọtu-lupfu otumu g'ọ bụru ngweja-mẹe. ¹⁴ Ọphu unu adukwa buredi, unu a-ta; ọphu unu atakwa ereshi, a huru ahuhu; ọphu unu atakwa ọphu dị oyii; gbiriri jasụ mbọku ono, unu e-wotaru Chileke unu ngweja ono. Ono a-buru iphe, mu tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje jasụ l'ojejoje; mbụ l'oo-shije l'ogbo sweru ogbo l'ekameka unu bụ.”

Ọbo-Idzu
(*Ógú 28:26-31*)

¹⁵ “O -be lẹ nchitabọhu mbọku ono, unu byaru egude upfu iphe gwee ngweja-amama ono; mẹ eswe-atuta-unme bvuchaepho; unu agbẹ mbọku ono nọ-dzua idzu ẹsaa. ¹⁶ Teke a nọ-dzuerupho ụkporo abalị labọ l'abalị iri; o -rwua lẹ nchitabọhu eswe-atuta-unme k'ẹsaa; unu abyakwa egweeru Chipfu ngweja-nri, unu e-gude ereshi ọphúú gwee. ¹⁷ Unu gbẹ l'ẹka unu bu wota ishi buredi ẹbo, e gheru l'ukpokutu ereshi, jiru nkweka e keru ụzo iri wota uzi labọ, e yeru iphe, ekoje buredi; bya anụ g'e gude gwee ngweja-amama g'ọ bụru akpuru-iphe-mbụ, a nuru Chipfu. ¹⁸ Iphe, unu e-wotafua yekoberu ishi buredi ono bụ unwu ebili ẹsaa, nọkotaru mgbarapha; tẹme ọ bụru ọphu adudu ẹka iphe mebyiru iya; waa nwa oke-eswi lanụ; waa ebili labọ. G'e gude anụ ono g'ọ ha; waa ngweja-nri, etso iya nụ; yee ngweja-mẹe, etso iya nụ; gwee ngweja-akpọ-ọku nụ Chipfu; mbụ ngweja, aakpọ ọku, mkpọ iya dị Chipfu ree. ¹⁹ Ọo ya bụ; unu abya akpata mkpi lanụ gude gwee ngweja-iphe-ẹji; bya akpata unwu ebili labọ, nọgbaaru mgbarapha gude gwee ngweja-ẹhu-guu. ²⁰ G'onye uke ono woru unwu ebili labọ ono; waa buredi ono, e meru l'akpuru-iphe-mbụ, a kpatarụ l'opfu ono maa l'iphu Chipfu g'ọ bụru ngweja-amama. Iphe ngweja ono bukota ngweja, dị nsọ kẹ Chipfu; ọ bụru onye uke bụ onye e-ri iya nụ. ²¹ Mbọku ono kwaphọ bẹ unu e-nweru ndzuko, dị nsọ. Unu ta adukwa ozi, unu e-je mbọku ono l'ọphu. Ono a-buru iphe, a tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje jasụ l'ojejoje; mbụ l'oo-shije l'ogbo sweru ogbo; unu emeje iya l'ekameka unu bukpo.

²² “Unu -nọdu akpata iphe, unu meberu l'ẹgu; unu ta akparwujekwa okoke; ọphu unu aturutajekwa ọphu nashihuru ndu akparu iya unu daa l'alị. Unu hajeru ndu ụkpa; yee ndu lwarụ alwalwa ọphu daru l'alị. Ọ kwa mbedua bụ Chipfu; bya aburu Chileke unu.”

Ọbo Apha-òphúú
(*Ógú 29:1-9*)

²³ Tòbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mósísis sù iya: ²⁴ Wakwa iphe, ii-pfuru yeru unwu Ízurelu baa; sù phẹ-a: “Iphe, bukpo mbọku mbụ l'ọnwá k'ẹsaa bukwa unu eswe-atụta-unme; mbụ mbọku, unu a-noje ndzukọ, dọ nsọ. O -be mbọku ono g'e gbua opu gude karu onyemonye. ²⁵ Unu ta adukwa ozi, unu e-je mbọku ono l'ophu; iphe, unu e-mejehia bụ l'unu a-nuje Chipfu ngweja, aakpo oku.”

Eswe apfu ugwo iphe-aji
(*Uke 16:1-34; Ógú 29:7-11*)

²⁶ Tòbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mósísis sù iya: ²⁷ “Mbọku, ọnwá ẹsaa ono dọ l'abalị iri l'a-bujeru unu eswe apfu ugwo iphe-aji. Mbọku ono bẹ unu a-noje ndzukọ, dọ nsọ; unu a-swị ẹgu; gwee ngweja, aakpo oku anụ Chipfu. ²⁸ Unu ta adukwa ozi, unu e-je mbọku ono; noo kele mbọku ono bụ eswe apfu ugwo iphe-aji; mbụ mbọku, aa-nọdu l'iphu Chipfu, bụ Chileke unu pfua ugwo iphe-aji, unu meru. ²⁹ Kele onyemonye, ta aswịdu ẹgu mbọku ono bẹ ee-bufukwa ebufu lẹ ndu nkepẹ. ³⁰ Teke o dọru onye jeru ozi mbọku ono; mu e-me onye ono g'ọ chíhu l'echilabọ ndu nkepẹ. ³¹ G'ọ tọ dukwa ozi g'ọ dọhabe, unu e-je. Ono a-buru iphe, a tọru okpa iya sù g'e tsoje jasù l'ojeje; mbụ l'oo-shije l'ogbo sweru ogbo. Unu emeje iya l'ekameka unu bu. ³² Mbọku ono a-buru unu eswe-atụta-unme. Unu aswịa ẹgu mbọku ono. Unu e-shije l'uzenyashi mbọku, ọnwá dọ l'abalị tete tuta unme jasù l'uzenyashi ke mbọku, ọnwá a-dọ l'abalị iri.”

Ọbo-Mkpù
(*Ógú 29:12-40; Dit 16:13-17*)

³³ Tòbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mósísis sù iya: ³⁴ “Wakwa iphe, ii-pfuru yeru unwu Ízurelu baa; sù phẹ-a: Teke ọnwá ẹsaa ono dọepho l'abalị iri l'ise g'a bọ Ọbo-Mkpù ke Chipfu. Iphe, aa-boru iya Chipfu bụ ujiku ẹsaa. ³⁵ Mbọku mbụ bẹ unu e-nweru ndzukọ, dọ nsọ; g'ọ tọ dukwa ozi, unu e-je mbọku ono l'ophu. ³⁶ Ujiku ẹsaa ono bẹ unu a-nuje Chipfu ngweja, aakpo oku. O -be lẹ mbọku k'ẹsato; unu anọje ndzukọ, dọ nsọ; bya anukwapho Chipfu ngweja, aakpo oku. Ndzukọ ono bukwa ndzukọ, dọ nsọ; ọo ya bụ g'ọ tọ dukwa ozi, unu e-je mbọku ono l'ophu.”

³⁷ “Ono bụ ọbo-iphe, Chipfu doberu; mbụ ophu unu a-ra arara g'ọ buru ndzukọ, dọ nsọ. G'a nụ Chipfu ngweja, aakpo oku, bụ iya bụ ngweja-akpo-oku; yee ngweja-nri; waa ngweja-mee; mewaro ngweja ọzo. Iphe, bụ ngweja ono bẹ aa-nọdujeepho egwe lẹ mbọku, gbaru iya nụ. ³⁸ A gufukpokwaru ngweja k'eswe-atụta-unme; bya agufu iphe, unu anuje Chipfu anunu; gufu l'onye-a apfu iphe, o kweru ukwe iya; gufu iphe-anunu ophu unu turu obu unu onyo anụ, bụ ophu unu anụ Chipfu.

³⁹ “O -rwua mbọku, ọnwá ẹsaa dọepho l'abalị iri l'ise; m'unu kpatachaepho iphe, unu meberu l'ali; unu abọoru Chipfu ọbo-iphe ujiku ẹsaa. Mbọku abahụ iya bẹ unu a-tuta unme ozi; unu atutakwapho unme lẹ mbọku k'ẹsato. ⁴⁰ Mbọku mbụ l'ọbo-iphe ono bẹ unu a-hata akpuru oshi, kachaa ree l'akpuru oshi, unu wotaru; unu egbuta igu; mę ekali-oshi, ekwo dọ shii; waa ekali-oshi wilo. Unu gweta iphe ono gude je anọdu l'iphu Chipfu, bụ Chileke unu tee ẹsua ujiku ẹsaa. ⁴¹ Unu bojekwaru Chipfu ọbo-iphe ono ujiku ẹsaa ono aphagapha. Ono bụ iphe, a tọru okpa iya sù g'e tsoje jasù l'ojeje; mbụ l'oo-shije l'ogbo sweru ogbo. Onwa, aa-boje iya bụ l'ọnwá ẹsaa. ⁴² O buru lẹ mkpù bẹ unu e-buru abalı ẹsaa ono; mbụ l'iphe, bukpo ndu a nwuru lẹ Ízurelu e-bukotaru lẹ mkpù teke ono. ⁴³ Oo ya bụ; g'ogbo l'ogbo a-maru lẹ mu meru g'unwu Ízurelu bua lẹ mkpù teke ono, mu shi lẹ Ijiputu dufuta phẹ ono. O kwa mbedua bụ Chipfu; bya aburu Chileke unu.”

⁴⁴ Ọo ya bụ; Mosisu bya atụko ọbo-iphe, Chipfu doberu kakọtaru ndu Ízurelu.

24

Eleta oroku enya (Awụ 27:20-21)

¹ Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu sụ iya: ² “Pfuaru ndu Ízurelu g'ephe wotaru ngu ọkpobe manụ olivu, a tsuru l'ikwe, ee-yeje l'orọku g'ọku orọku ono nwuje mkpụrumkpuru. ³ Gẹ Erọnu; yele unwu iya yeje ọku l'orọku ono l'atatiphu Chipfu l'ime ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono; mbụ l'okotazụ ẹkwa phọ, e gude kobuta okpoko-ekemu phọ. G'ephe mejekwa orọku ono g'o nwuje shita l'ụzenyashi jasụ l'ụtsu. Gẹ ndu Ízurelu dobekwa ekemu-a; a -gbẹ l'ogbo sweru ogbo. ⁴ Gẹ Erọnu dozije ọku l'orọku ono l'eli iphe, aapfubeje orọku ono, e meru lẹ mkpọla-ododo ono; g'o nwuje enwunwu l'atatiphu Chipfu mkpụrumkpuru.”

Buredi, e doberu Chileke nsọ

⁵ “Gude ukpokutu ereshi gheeta ishi buredi iri l'ẹbo. L'ishi buredi lanụ bẹ ii-yeje ukpokutu ereshi, jiru nkweka e keru ụzo iri wota uzi labọ. ⁶ L'i woru buredi ọbu doo l'ogiri labọ l'eli teburu ono, e gude ọkpobe mkpọla-ododo mee dobe l'atatiphu Chipfu ono. Ishi buredi ishii l'ẹka lanụ; ishi buredi ishii ọphuu l'ẹka iya ọphuu. ⁷ L'i bya eworu ọkpobe unwu-isensu dokubegbaa ogiri iya ogiri iya ono; g'ọ buru iphe, nọ-chiru enya buredi ono; teme g'e gude iya gweeru Chipfu ngweja, aakpọ ọku. ⁸ Iphe, bukpo eswe-atuta-unme, a-nwuta anwuta bẹ Erọnu e-dozije iya l'iphe Chipfu. Ọ buru ndu Ízurelu bẹ ọo-nọdu emejeru iya; g'ọ buru ogbandzu, a-nọ jasụ l'ojejeje. ⁹ Buredi ono bụ Erọnu yee oshilokpa iya nwe iya. G'ephe nọdujekwa l'ẹka dū nsọ taa ya; kele ọ dū nsọ shii; kele ọ bụ oke iya nkephẹ lẹ ngweja, aakpọ ọku anụ Chipfu jasụ l'ojejeje.”

Onye pfubyiru ẹpha Chileke

¹⁰ O nweru nwoke, ne iya bụ onye Ízurelu; nna iya buru onye Ijiputu; ephe lẹ ndu Ízurelu swiru. A nọnyaa; ọgu daru ephe l'onye Ízurelu l'ẹka ephe kọberu ụlo-ẹkwa phẹ. ¹¹ Onye ono, ne iya bụ onye Ízurelu ono wata epfubyishi ẹpha Chipfu. A kpata iya kpajeru Mosisu. Ẹpha ne nwata ono bụ Shelomotu; nwada Dibiri onye bụ oshilokpa Danu. ¹² A kpata iya je atụ-chia kwaberu Chipfu g'ọ karu phẹ iphe, bụ uche iya.

¹³ Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu sụ iya: ¹⁴ “Kpata onye ono, pfubyiru ẹpha mu ono kpufu l'azụ ẹka unu kọberu ụlo-ẹkwa unu. G'iphe, bukpo ndu numaru teke oopfubyi ẹpha mu ono byabẹ iya ẹka l'ishi; g'oha wulihu woru iya tugbua lẹ mkpuma. ¹⁵ Sụ ndu Ízurelu: Onye pfubyiru ẹpha Chileke iya bukwa onye ọbu bẹ iphe-ẹji iya ọbu tū-koru l'ishi. ¹⁶ Onye pfubyiru ẹpha Chipfu bẹ ee-gbu egbugbu. G'oha zefutakwa je atugbua onye ọbu lẹ mkpuma. Onye ọbu -buru onye lwaru alwalwa; ọzoo l'ọ bụ onye a nwuru lẹ Ízurelu; o pfubyia ẹpha Chipfu ono; g'e gbu onye ọbu egbugbu.

¹⁷ “Onye gburu nemadzu ibiya; g'e gbukwaa yẹbedua. ¹⁸ G'onye gburu iphe-edobe onye ọzo pfukwaa ugwo iya. Ọphu dzu ndzu bẹ oo-gude dochia ọphu nwuhuru nū.

¹⁹ “Onye mebyiru nwibe iya ibe ẹhu lanụ; bukwapo g'ee-mebyi yẹbedua ibe ẹhu lanụ. ²⁰ Onye gbajiru nwibe iya ọkpu g'a gbajilatakwa iya phọ. Teke ọ bụ enya bẹ o meru; ọ pyahu onye ọbu; g'e mekwaphọ gẹ nkiya pyahulata. Teke ọ bụ eze bẹ o chikwofuru onye ono; g'e chikwofulatakwa iya phọ eze. Ọo g'o mekaberu onye ọzo iphe, bụ g'ee-mekaberu iya. ²¹ Onye gburu anụ nemadzu ibiya; g'ọ pfukwaa ugwo iya; teke ọ bụ l'ọo nemadzu bẹ o gburu g'e gbukwaa yẹbedua. ²² Ekemu-a dū swiru

ndu a nwuru anwunwu le Ízurelu; yee ndu lwaru iya alwalwa. O kwa mbedua bu Chipfu; bya aburu Chileke unu.”

²³ Mosisu pfuchaaru iya ndu Ízurelu; ephe kpata onye ono, pfubyiru epha Chipfu ono; kpufu l'azu eka ephe koberu ulo-ekwa phe je eworu iya tugbua le mkpuma. Ndu Ízurelu shi nno mee iphe, Chipfu turu Mosisu ekemu g'ephe mee.

25

Apha-atuta-unme

(Dit 15:1-11)

¹ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu l'eli ubvu Sayinayi su iya: ² “Wakwa iphe, ii-pfuru yeru unwu Ízurelu baa; su phe-a: Teke unu bahuerupho l'ali ono, mu abya anu unu ono; unu hajekwa ali ono g'o ngoru Chipfu apha-atuta-unme. ³ Unu mebeje iphe l'ali unu apha ishii; unu akochaje opfu-vayinu unu akocha apha ishii; wo akpuru iya. ⁴ O -be l'apha k'esaa l'a haa ali ono g'o tuta unme. Ono bu apha-atuta-unme ke Chipfu. Unu be mebekwa iphe l'ali unu apha ono; ophu unu akochakwa opfu-vayinu unu. ⁵ Unu te ejekwa akpata iphe, daru eda. Teke vayinu, e mechaduru emecha miru amimi; unu ta awotakwa iya; noo kele apha ono be ali ono atuta unme. ⁶ Iphe, ali mitaru l'apha k'ono, ali atuta unme ono; a-buru nri unu; waa k'ohu unu; waa ndu-ozu, unu butaru ebuta; me ndu lwaru alwalwa, bu l'echilabo unu. ⁷ O kwapho iphe, daru eda l'ali ono a-buru nri iphe-edobe unu; waa anu-egbudu, bu l'ali unu.”

Apha-ehu-utso

⁸ “Unu gua apha-atuta-unme guta apha esaa; mbu apha esaa esaa mgbo esaa. Apha-atuta-unme esaa ono bu iphe, oo-du bu apha ukporo labo l'apha tete. ⁹ Onwa k'esaa -duepho l'abali iri, bu iya bu eswe-apfu-ugwo-iphe-eji; l'i zia g'e gbua opu gude jedzuru l'ali unu ono. ¹⁰ Unu edoo apha k'ukporo ebo l'iri nsu; unu epfua g'onnyemone l'ali ono mgburugburu nweru onwiya. Apha ono a-buru unu apha-ehu-utso; noo teke onyenonu a-la ali iya; mbu l'onyenonu a-lapfu ndibe iya. ¹¹ G'apha k'ukporo ebo l'iri ono bukwaru unu apha-ehu-utso. Unu ta akobekwa iphe l'ali; ophu unu ejekwa akpata ophu daru eda l'apha ono; ozo ophu mitaru le vayinu, a kochaduru akocha. ¹² Eshinu apha ono buru unu apha-ehu-utso be unu e-dobe iya nsu. Oo iphe, daru eda l'ali ono be unu e-ri l'apha ono.

¹³ “O -rwua l'apha-ehu-utso ono; g'onnyenonu lakwaa ali iya. ¹⁴ O -buru l'o duru iphe, i reru nwibe ngu; ozo l'o duru iphe, i zutaru l'eka nwibe ngu; unu mekwaa ya g'o to du onye e-ri nwibe iya urwu. ¹⁵ G'ii-gudeje zuu nwibe ngu iphe, bu: a -gbu le g'a bocharu obo-iphe apha-ehu-utso. Mbu l'oo g'oo-no-beru l'aakpata iphe, e meberu l'ali bu g'oo-gude ree ngu iphe, izu iya. ¹⁶ Teke o bu l'apha a-du igwerigwe nwua teme l'o rwua apha-ehu-utso; aswa ali obu aha shii. Teke o bu l'apha habe nwahabe l'i gbuzeta aswa iya; noo kele iphe, izu ele enya iya gubedua l'azu azuzu bu iphe i-meta l'ali obu. ¹⁷ G'o to dukwa onye ophu e-ri nwibe iya urwu; o chia iphe, unu e-meje bu g'unu tsuje Chileke unu ebu. O kwa mbedua bu Chipfu; bya aburu Chileke unu.”

Iphe, atsu l'ehu le k'apha k'esaa ono

¹⁸ “Oo ya bu le-a; unu tsojekwa iphe, mu toru okpa iya su g'e tsoje; unu emeje iphe, mu turu l'ekemu; k'opphu unu e-buru l'ali ono; o to dudu iphe, eme unu. ¹⁹ Oo ya bu; g'ali emehuaha iphe, a koberu iya; unu erijiaha epho; buru iya; o to dudu iphe, eme unu.

²⁰ “Unu a-jikwanu su: ‘?Bu gunu be anyi e-ri l'apha k'esaa obu; m'anyi adudu iphe, anyi koru; ophu o dukwapho iphe, anyi kpataru?’ ²¹ Ole mu e-kebe unu l'oma l'apha

k'ishii; k'ophu apha ono e-mehu iphe; unu enweru akpuru-iphe, a-suru unu apha eto. ²² O -be l'apha k'esato; unu awata akobe iphe l'alì. O buru akahù iphe, unu metaru be unu a-nòdu eri jasù l'apha kẹ tete; teke unu a-kpata iphe, unu meberu l'alì."

Agbafuta iphe, e reru erere

²³ "G'ò tọ dukwa onye e-rebuje alì iya erebu; noo kele alì bukwa mbedua nwe iya. Unubedua bu abyabya be unu byaru; o buru anunu be mu nuru iya unu g'unu buru.

²⁴ "Unu sùbeje iphe, ee-gude agbata alì ono, bu oke alì unu ono l'ophu. ²⁵ O -buru le nwune ngu be ukpa byaru; k'ophu o haru alì iya ree; g'onye a-bya agbata alì ono, o reru ono; bukwaru onye yele iya bu okpobe abubu. ²⁶ Oke o -bukwanuru l'onye obu te nwedu onye e-je agbafuta iya nu; obenu le yebedua nwewaru iphe k'ophu oo-du ike gbata iya; ²⁷ g'ò gbakoo apha, nwuwaru nu e -shi teke o reru iya; l'ò pfa onye o reru alì ono ugwo apha ophu o toko kodu alì obu; laphu azu l'alì iya. ²⁸ Oke o -bukwanuru l'onye obu ta amadu uzo, oo-shi gbafuta iya; g'alì ono, o reru ono nodukwa l'eka onye zuru iya nu jasù l'apha-ehu-utso. O -be l'apha-ehu-utso g'onye zuru iphe obu haa ya; g'onye ono, nwe iya nu ono laphu azu l'alì ono.

²⁹ "O -duru onye reru ulo-ebubu le mkpukpu, e gude igbulò kpuphee mgburugburu; g'ò gbatakwa iya l'ime mgbatapha, o reru iya ono. Oo l'ime teke ono be o- gbata iya. ³⁰ Oke o -buru l'ò tọ gbataduru iya jasù apha gbaru; oo ya bu l'ulo ono, du le mkpukpu, a kpupheru mgburugburu ono be ee-me g'ò buwaruro k'onye zuru iya nu; e -shi l'ogbo sweru ogbo. O tọo kufukpokwaa ya nu l'eka l'apha-ehu-utso. ³¹ Obenu l'ulo, nogbaa l'oma mkpukpu, a kpupheduru igbulò mgburugburu bu g'eemeje oma egu be ee-meje iya. Epebedua du k'agbata; teme o jee l'akufu onye zuru iya nu l'eka me o -rwua l'apha-ehu-utso. ³² O bekwanu le-a; a bya le mkpukpu le mkpukpu ke ndu Lívayi; ulo, nogbaa l'oma mkpukpu, bu nkephe be ndu Lívayi ono a-gbataje teke du phe ree. ³³ Teke o duru onye zuru onye Lívayi ulo; ophu onye Lívayi ono adudu ike gbafuta iya; g'ulo ono, e reru ono, no le mkpukpu ono, bu phe nwe iya ono; laphukwa iya azu l'eka; noo kele ulo ndu Lívayi le mkpukpu ono, a nuru phe ono bu iphe phe l'echilabo ndu Ízurelu. ³⁴ G'ò tọ dukwa iphe, e-me g'ephe ree alì eka ephe echeje aturu phe; mbu ophu no le mkpukpu phe; noo kele ono bu okiphe phe jasù l'ojejoje."

Ejie ndu ukpa ugwo

³⁵ "O -buru l'onye Ízurelu ibe ngu be ukpa byaru; ophu o duedu ike azu onwiya l'obutobu ngu; yejeru iya eka egube ono, eeyejeru onye lwaru alwalwa; ozoo onye byaru abyabya ono; k'ophu oo-bukube ngu g'ò bukube ngu. ³⁶ Ta natakwaa iya ntukwase; o chikwa g'i tsu Chileke ngu ebvu; k'ophu nwune ngu ono e-bukube ngu g'ò bukube ngu. ³⁷ Te jiekwa iya okpoga su iya g'ò tukwaseru ngu iya iphe; ophu i lekwa enya urwu le nri, i nuru iya. ³⁸ O kwa mbedua bu Chipfu; bya aburu Chileke unu, bu onye dufutaru unu l'alì Ijiputu ge mu nu unu alì Kénanu; teme mu aburu Chileke unu."

Aha ohu g'ò nweru onwiya

³⁹ "O -buru l'onye Ízurelu ibe ngu, gu l'iya bu obutobu be ukpa byaru; k'ophu o woru onwiya ree ngu; be mekwa iya g'ò jejeru ngu ozi g'ohu. ⁴⁰ Oo g'iimeje onye i beru ozi; ozoo onye byaru abyabya bu g'ii-me iya; l'ò jeeru ngu ozi nno jasù l'apha-ehu-utso. ⁴¹ O -rwua teke ono l'i haa ya; mekpoo unwu iya; l'ò laa lapfu ndibe phe; lapfu okiphe nna iya. ⁴² Kele eshinu ndu Ízurelu bu ohu nkemu, mu shi l'alì Ijiputu dufuta be e tee redu phe g'ephe buru ohu. ⁴³ Ta dukwaru onye Ízurelu ibe ngu ehuka; l'i tsujekwa Chileke ngu ebvu. ⁴⁴ Ge ndu unu a-gbaje ohu; unwoke me unwanyì; bukwaru ndu shi l'ohozo, no-pheru unu mgburugburu. Nokwa ndu unu a-gbaje ohu

bụ ono. ⁴⁵ Ndu ọzo, unu a-gbajefua ohu bụ ndu byaru abyabya, unu l'ephe tuko buru; ọzoo ndibe ndu ono, unu l'ephe tükokwapho buru ono, bụ ndu ephe nọ l'alị unu nwushia. Unu -gbaa p̄he ohu; unu enwowaṛu p̄he rọ. ⁴⁶ Ndu k'ono b̄e unu e-me g'ephe buru okiphe, unu ketarū unwu unu, l'etso unu l'azu; g'ephe keta p̄he g'ephe buru ohu p̄he jaswaruro. O -be l'unwune unu, bụ unwu Ízurelu; unu ta adukwaru p̄he ehuka.

⁴⁷ “O -buru l'onye lwarū alwalwa; ọzoo onye byaru abyabya, unu l'iya tuko buru nonyaru bya enweru iphe; onye Ízurelu ibe ngu, yee ya bukube -daa ukpa bya eworu onwiya ree onye lwarū alwalwa ono, bukube ngu nū ono; ọzoo l'o woru onwiya ree abubu onye ono, lwarū alwalwa ono; ⁴⁸ e -rechakpoo ya nū b̄e aa-gbafutale iya-a; onye lanū l'ime unwune iya a-gbafutakpoo ya. ⁴⁹ Ḡe nwune nna onye obu; ọzoo nwa nwune nna iya; ọzoo onye ọzo, ephe l'iya b̄e abubu jekwaa agbafuta iya. O -buru l'onye obu nonyaru bya enweru iphe k'ophu ọo-dū ike gbafuta onwiya; g'onye obu gbafutakwa onwiya. ⁵⁰ G'onye reru onwiya; yee onye zuru iya nū; n̄dukwa gbakoo maru apha ole, dū nū; a -gb̄e l'apha onye obu reru onwiya jasū l'apha-ehu-utso. G'a gb̄e l'iphe, onye o-gburu-m̄ita ejetaj̄e ujiku lanū; gbakoo okpoga apha, ghuduru nū; karū iya iphe, ọo-pfū gude gbata onwiya. ⁵¹ O -buru l'apha, ghuduru nū hakwadū shii; g'onye ono keta okpoga ono, o shi gude ree onwiya ono ophu kwata ka shii pfua gude gbata onwiya. ⁵² Teke ọ -bukwanu l'apha, ghuduru nū habewa nwahabe g'o rwua l'apha-ehu-utso; g'ephe l'iya gbakoo ya; g'ọ pfua g'apha ole, ghuduru nū ha gbata onwiya. ⁵³ G'e mejekwa onye ono g'eemeje onye-oz̄i, e butaru ebuta aphagapha. G'e leta enya g'onye ono, ọ n̄ l'eka ono ta adukwaru iya ehuka. ⁵⁴ O -buru l'a taa gbafutadu iya l'uzo, dū egube ono; g'a hakwaa yee unwegirima ibe iya m̄e o -rwuepho l'apha-ehu-utso. ⁵⁵ Noo kele ndu Ízurelu b̄e ohu mu. Ephe b̄e ohu mu, mu dufutaru l'alị Ijiputu. O kwa m̄bedua b̄e Chipfu; bya aburu Chileke unu.”

26

*Obunggo, ee-bu onye emeje iphe,
a suru g'ọ mee
(Dit 7:12-24; 28:1-14)*

¹ “G'ọ t̄o dukwa agwa; ọzoo nt̄ekpe, a pyiru apyipyi; ọzoo mkpuma, a kp̄oberu g'itso, unu e-dobe l'alị unu. Ophu ọ dukwa mkpuma, a pyiru apyipyi, unu ee-dobe l'alị unu wata abarū eja. O kwa m̄bedua b̄e Chipfu; bya aburu Chileke unu. ² Unu dobeje eswe nkemu, b̄e eswe-atuta-unme iche; unu akwabeje ulo mu, dū ns̄o ùbvù. O kwa m̄bedua b̄e Chipfu.

³ “Unu -n̄odu atukojewa iphe, mu t̄oru ọkpa iya s̄u g'e tsoje etso; bya emek̄ota iphe, mu suru g'unu mee; ⁴ b̄e mu a-n̄oduepho edzeru unu mini l'orwuberu iya; iphe, e meberu l'alị emehu emehu; t̄eme oshi, n̄o l'egu am̄ishigbaa mebyi iya. ⁵ Iphe a-n̄odu emehuru unu shii; k'ophu b̄e l'unu a-n̄odu echi ereshi jasū òḡe aw̄o akpuru vayinu erwua. Unu egude aw̄o akpuru vayinu jasū òḡe emebe iphe l'alị erwua ọzo. Unu a-n̄odu eri nri eriji epho; unu eburu l'alị ono; ọ t̄o dudu iphe, eme unu.

⁶ “Mu e-me g'unu buru l'ehu-guu l'alị ono; k'ophu b̄e l'unu a-z̄e pyakoo; ọ t̄o dudu onye eye unu ebvu. Mu emee g'ej̄o an̄-egbudu ch̄ihu l'alị ono; ophu a byadu alwū ọgu l'alị unu ono. ⁷ Unu a-ch̄i ndu ọhogu unu gbushia p̄he. ⁸ Unu -dū ise; unu ach̄ia umadzu ukporo ise; teke unu dū ukporo ise; unu ach̄ia unu ukporo l'ise. Unu e-gude ogu-echi unu gbushia ndu ọhogu unu. ⁹ Mu a-n̄odu eleta unu enya; mee unu g'unu z̄ua az̄uz̄u kabaa l'otu. Ogbandzu mu l'unu b̄e mu e-me g'ọ nguru anguru. ¹⁰ Ozo b̄e l'unu e-rije akahū iphe, unu kpatarū jasū unu akpata k'òphúú; mb̄u a -nonyaa unu ach̄ishiaha akahū iya k'ophu ee-wobata k'òphúú. ¹¹ T̄eme mu eworu ulo-ekwa

mu kpọbe l'echilabọ unu; ọphu unu adubaedu mu ideyideyi. ¹² Mu a-nọdu ejephe l'echilabọ unu; mu aburu Chileke unu; unu aburu ndibe mu. ¹³ Ọ kwa mbedua bu Chipfu; bya aburu Chileke unu, bu onye dufutaru unu l'alị Ijiputu; g'unu ta abụheru ohu ndu Ijiputu. Mu mebyiwaa ike ono, ẹphe shi gude mee g'unu buru ohu pẹ ono; shi nno mee unu g'unu phafuta ishi."

*Aphụ, aa-nụ onye te emejedu iphe,
a suru g'o mee
(Dit 28:15-68)*

¹⁴ "Ọle ọ -buru l'unu ta ngabeduru mu nchi; ọphu unu emedu iphe, mu suru g'unu meje g'ọ ha; ¹⁵ mbụ ọ -buru l'unu ta agubeduru iya iphe; mbụ iphe, mu toru ọkpa iya sụ g'e tsoje; ọzoo l'obu unu woru iphe, mu turu l'ekemu mee; ọ dọ ideyideyi; k'ọphu bu l'unu te emejedu iphe, mu suru g'unu meje g'ọ ha; unu eshi nno woru ọgbandzu, mu l'unu gbaru mebyia; ¹⁶ bukwa iphe, mu e-me unu bu ọwa: Mu e-me gẹ ndzụ-agugu rwuta unu; ẹme ukwaranta esehaa unu; yee ẹjo ẹhu-ọku, e-woru unu ẹnya mebyia; ndzụ unu ala ke mmanụ. Unu -kọbe iphe l'alị l'ọ buru iphe-mmanụ; noo kele ọo ndu ọhogu unu e-mechaa ria ya. ¹⁷ Mu a-gharu unu iphu le ke njo; ndu ọhogu unu alwu-kpee unu l'ogu. Ndu unu dọ ashị a-buru ndu-ishi unu; unu agbaaha ọso teke adudu onye achi unu.

¹⁸ "Ọ -buru le mu mechaaru unu nno; ọphu unu angabeduru nchi; mu anubaa unu aphụ iphe-ẹji unu ono ọphu ha g'owa mgbo ẹsaa. ¹⁹ Mu e-me g'unu kubuhu onwunu; mbụ mee akpaminigwe, unu vu l'ishi g'ọ dọ gbọrojii gẹ mkpurukpu-igwè; bya emee alị, unu zọberu ọkpa g'ọ ha ngerengere g'onwirubvu. ²⁰ Ọkpehu, unu gude kọo alị a-buru unu ke mmanụ; noo kele alị ta aduedu iphe, oo-meta; ẹme oshi-ọmi, pfuru l'alị ono amị-buhu mebyi.

²¹ "Teke ọ bu l'unu emekwaphọ iphe, mu suru g'unu te emejeshi; k'ọphu bu l'unu ta angakwaru mu phọ nchi be mu e-gude iphe-ẹhuka, ka iphe-ẹji, unu meru mgbo ẹsaa; nua unu aphụ. ²² Mu a-chiru anụ-egbudu ye g'ẹphe bya adakaa unu; bya atuko unwegirima unu nakota unu l'okpehu; tuko iphe-edobe unu mebyishichaa; mee; unu ta abaedu ishi; eze gbororo unu adabyiru iphoro.

²³ "Teke mu mechakporo unu iphemiphe ono; ọphu unu agbanwekwarupho; unu nọdu emekwaphọ iphe, mu suru g'unu te emejeshi ²⁴ be mu e-mekwaphọ unu iphe, mu tege emedu unu; mbụ le mu a-nụ unu aphụ iphe-ẹji ono, unu eme ono mgbo ẹsaa. ²⁵ Mu a-ha g'ogu dapfu unu; gude iya gwata unu ugwo ọgbandzu ono, unu mebyiru ono. Unu -dzukobeepho l'oma mkpukpu unu; mu emee g'ejo iphe-ememe dapfu unu; shi nno woru unu yee ndu ọhogu unu l'eka. ²⁶ Teke mu gbuchiru unu ọzo, eeshije akota nri ono; be unwanyi iri a-duje ike ghekota buredi g'unu ha l'ovokoku lanu. ẹphe -ghechaa ya; ẹphe egude iphe, eegudeje atụ ẹrwa iphe keeru iya unu. Unu -richaa ya; ẹgu aguroo unu l'eka ọogu unu.

²⁷ "Ọle ọ -buru le mu mechaaru unu iphemiphe ono; unu nọdu emekwaphọ iphe, mu suru g'unu te emeshi ²⁸ be mu e-gude ẹhu-eghu mee unu iphe, mu tege emedu unu; mbụ l'ọo mbedua l'onwomu e-chi unu iphe mgbo ẹsaa k'iphe-ẹji, unu eme. ²⁹ Noo teke unu a-wata eri anụ unwu unu unwoke; mbụ richaa ria anụ unwu unu unwanyi. ³⁰ Mu e-mebyishi ẹka unu agwaje iphe; bya enwutsushia ọru-ngweja ẹka unu akpoje unwu-isensu ọku. Mu eworu odzu unu tukaa l'eli nshi unu ono, buhukwapho odzu l'onwiya ono. Unu adue mu phọ ideyideyi l'obu. ³¹ Mu emee mkpukpu le mkpukpu unu g'ọ buru iphe, dabyigbaaru iphoro. Mu emee ọlo unu, dọ nsọ g'ọ buru okorobo ọlo. Teke ono be mkpọ ngweja, unu gweru ta abyaedu adu mu ree. ³² Alị ono be mu e-me g'ọ buru ochobu; k'ọphu bu le ndu ọhogu unu, bu ndu e-mechaa buchaa ya nụ be ọo-dụ biribiri. ³³ Ọzo bu le mu a-tuka unu nanunanu l'alị ndu ọhozo. Ọ buru ugu-echi be mu a-mita gude tsoru unu. Alị unu adabyiru iphoro.

Mkpukpu le mkpukpu unu abukotaru ochobu. ³⁴ Noo teke ehu a-wata atso ali ono le ya atuta unme; mbu teke ono, o dabyikporu iphoro; unubedua nodu l'ali ndu ohogu unu ono. Teke ono be ali ono a-nodukpoephe ete eswa le ya atuta unme. ³⁵ Teke ono, ali ono dabyiru iphoro ono bu unme be otuta; kele o to shidu atutajekwadu unme l'apha-atuta-unme unu teke unu shi buru iya.

³⁶ "A bya le ndu ophu ghuduru nu l'echilabo unu; ndu k'ono be mu e-me g'ephe du ogozi l'ime obu phe l'ali ndu ohogu phe; k'ophu bu l'ekwo, a nmaru yigayiga l'e-me g'ephe ye okpa l'oso; gbalaa ge ndu e gude ogu-echi achi. Epe adaa l'ebe adu onye achi phe oso. ³⁷ Epe e-vukotaje nwibe phe daa dapyabe phe ge ndu e gude ogu-echi achi l'ebe abu l'o duru onye achi phe nu. Ophu unu adubaedu ike apfuru l'iphu ohogu unu. ³⁸ Unu a-nwushihu l'ali ndu ohozo. O buru ali ndu ohogu unu e-ri ishi unu. ³⁹ Temen nwa ndu ophu phoduru nu l'echilabo unu be a-nodu eyifu eyifu l'ali ndu ohogu unu. O buru ejo-iphe, epe meshiru; waa ophu nna phe oche phe meshiru be epe e-gude yifu ono.

⁴⁰ "Ole o -buru l'ephe pfushiru ejo-iphe, epe eme; yee ejo-iphe, nna phe oche meshiru; mekpoo emeswe, epe mesweru mu; yee ememe, epe emeje iphe, mu suru g'ephe te emeshi, ⁴¹ bu iphe, meru; mu mee phe iphe, mu tege emedu phe; chiru phe jeye l'ali ndu ohogu phe. O -buru l'okpoma phe ono, ejo-iphe jiru ejiji ono be epe e-woze ali; bya apfu ugwo ejo-iphe, epe mekotaru; ⁴² be mu a-nyatakwa-a ogbandzu mu le Jiekopu; yee ogbandzu mu le Ayizaku; mu anyatakwaphe ogbandzu mu le Ebirhamu; nyatakwaphe ali ono. ⁴³ Obenu l'ali ono be epe a-ha g'o dabyiru iphoro; gude ehu-utso nyaa oku. Noo teke epe a-pfu ugwo ejo-iphe, epe meru; noo kele epe ta adudu iphe, epe guberu iphe, mu turu l'ekemu; wafu l'ephe woru iphe, mu toru okpa iya su g'e tsoje mee; o du ideyideyi. ⁴⁴ Ole g'o duhabe be teke ono, epe a-nodu l'ali ndu ohogu phe ono be mu ta ajikakwa phe; ophu mu edobekwa phe ge ndu du ideyideyi; ke ge mu mebyishikota phe kpamu; mebyia ogbandzu mu l'ephe; kele o kwa mbedua bu Chipfu; bya aburu Chileke phe. ⁴⁵ Ole mu e-gude iswi ehu phe nyata ogbandzu mu le ndu ndiche phe, bu ndu mu shi l'ali Ijiputu dufuta l'ataphu ohamoha; k'ophu mu a-buru Chileke phe. O kwa mbedua bu Chipfu."

⁴⁶ Ono bu iphe, Chipfu toru okpa iya su g'e tsoje; waa iphe, o turu l'ekemu; waa ekemu, Chipfu turu dobe l'echilabo epe le ndu Izurelu l'eli ubvu Sayinayi. O buru Mosisu be o nuru iya g'o nu phe.

27

Ekwe ukwe emeru Chipfu iphe

¹ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu su iya: ² "Pfuaru unwu Izurelu; su phe-a: O -buru le nemadzu rifuru angu le ya e-woru nemadzu nu Chipfu; g'o pfukwaa ugwo l'ishi onye obu:

³ "O -buru nwoke, noru a -gbe l'ukporo apha rwua ukporo apha eto; be iphe, aa-pfu l'ishi iya bu mkpola-ochaa, erwa iya du ukporo shekelu labo le shekelu iri. G'o bukwaru iphe, eegudeje atu erwa iphe l'eze-ulo Chileke be ee-gude tua ya.

⁴ "O -buru nwanyi; be iphe, aa-pfu l'ishi iya bu mkpola-ochaa, erwa iya du ukporo shekelu le shekelu iri.

⁵ "O -buru nwokoro, noru a -gbe l'apha ise jasu l'ukporo apha; be iphe, aa-pfu l'ishi iya bu mkpola-ochaa, erwa iya du ukporo shekelu; o -buru nwanyi; iphe, aa-pfu l'ishi iya aburu mkpola-ochaa, erwa iya du shekelu iri.

⁶ "O -buru nwata ke nwoke, noru a -gbe l'onwa lanu jasu l'apha ise; be iphe, aa-pfu l'ishi iya bu mkpola-ochaa, erwa iya du shekelu ise. O -buru nwata ke nwanyi; iphe, aa-pfu l'ishi iya aburu mkpola-ochaa, erwa iya du shekelu eto.

⁷ “Nwoke, nọ-ghataru ụkporo apha ẹto bụ mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dū shẹkelu iri l'ise bẹ aa-pfụ l'ishi iya; teke ọ bụ nwanyị l'a pfua mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dū shẹkelu iri.

⁸ “Ọ -bụru l'onye ono, riburu angu ono bẹ akpa nri; k'ophu bụ l'ọ tọ dudu ike apfu iphe, a sūru g'ọ pfua; g'o duru onye ọbu, o riru angu iya ọbu; dujeru onye uke. Onye uke ono elee ya ẹnya kọoru iya iphe, ọo-pfu. Ọ bụru g'ike onye ono, riburu angu ono habe bụ g'ee-gbuberu iya iphe, ọo-pfu.

⁹ “Teke ọ bukwanu l'ọo anu bẹ nemadzū gude bya anu Chipfu iphe ngweja; mbu anu ophu gbaru g'anu iya Chipfu; iphe, bukpo anu, a nuru Chipfu egube ono dukotakwa nsọ. ¹⁰ G'o to wotakwa anu ozo dochia ẹnya iya; g'o to wotakwa anu ozo ka eji; ozoo ophu ka ree gude gbanweta anu k'ono, o riburu angu l'ọo-nu ono. Ọ -buru l'o gude anu ozo je agbanweta iya bẹ anu ophu o gude je iya agbanweta; yee anu, o jeru agbanweta tukwakwa buru anu, duru Chileke nsọ. ¹¹ Obenu; ọ -buru l'iphe, o riburu angu l'ọo-nu bụ anu, aasọ nsọ; mbu anu ophu e tee gudejedu egweru Chipfu ngweja; g'a kpatakwa anu ọbu kpujeru onye uke. ¹² G'onye uke ono lee ya ẹnya maru m'ọ dū ree tọ ọ dū eji; ọ buri iphe, onye uke ono sukpoerupho g'ọ pfua bụ iphe, ọo-pfu. ¹³ Ọ -buru l'onye nwe iya nū bẹ ọ dū g'ọ gbata iya; g'onye ono kee aswa iya ụzo ise wota oke lanu tukwase l'aswa iya pfua gude gbata iya.

¹⁴ “Ọ -buru l'ọ duru onye woru ụlo iya nū g'ọ duru Chipfu nsọ; bukwa onye uke bẹ ọ duru epfu l'ulo ono dū ree; ozoo l'ọ dū eji. Ọ buri iphe, onye uke sukpoerupho l'ọo aswa iya bụ aswa iya. ¹⁵ Ọ -buru l'onye woru ụlo ono doberu Chipfu nsọ bẹ ọ dū g'ọ gbata iya; g'onye ọbu kee aswa iya ụzo ise wota yekobe l'aswa iya pfua; teme ụlo ọbu abubaruru nkiya.

¹⁶ “Ọ -buru lẹ nemadzū butaru alı-ihe iya nū g'ọ buri ke Chipfu; g'ee-gude maru iphe, bụ aswa iya bụ ge mebyi iphe, aa-kobe l'alı ono habe shii. Alı, aa-ku-gbu balı, jiru nkweka iri bẹ aswa iya bụ mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dū ụkporo shẹkelu labo lẹ shẹkelu iri. ¹⁷ Ọ -buru l'ọo apha-ẹhu-utso bẹ ọ nuru alı iya g'ọ buri ke Chipfu ọbu; buepho iphe, a sūru g'a pfua bẹ aa-pfu. ¹⁸ Ole ọ -buru l'apha-ẹhu-utso ghatawaru; teme o ribua angu l'oo-woru alı ono doberu Chileke nsọ; g'onye uke gwa apha ole, phoduru nū; teme l'o rwua l'apha-ẹhu-utso ozo; shi nno karu onye ono iphe, aswa iya bụ. Oo ya bụ l'ee-gbubota iphe l'iphe, a sūru g'a pfua. ¹⁹ Ọ -buru l'onye woru alı ono doberu Chileke nsọ bẹ ọ dū g'ọ gbata iya; g'o kekwa aswa iya ụzo ise woru oke lanu yekobe l'aswa iya pfua gude gbata iya. O -mechaa nno; alı ono abubaruru nkiya g'o shi buri iya. ²⁰ Ole ọ -buru l'onye ono ta agbataduru alı ono; o woru iya ree onye ozo; bẹ alı ọbu kwawaru; ophu ọ duedu ike gbata iya. ²¹ O -rwuepho l'apha-ẹhu-utso; bẹ alı ono a-duru Chipfu nsọ; ọ buri ndu-uke bẹ ọo-dū l'eka; eshinu ọ bụ alı, e dobehawaru Chipfu nsọ.

²² “Ọ -duru onye riburu angu anu Chipfu alı, ọ zuru azuzu, abudu alı iya, shi l'ẹnya unuphu ibe phe; ²³ g'onye uke gwa apha ole, phoduru nū; teme l'o rwua l'apha-ẹhu-utso; shi nno karu onye ono iphe, aswa iya bụ. Ọ buri mboku ono bẹ onye ono a-pfu aswa iya ọbu g'ọ buri iphe, duru Chipfu nsọ. ²⁴ O -rwua l'apha-ẹhu-utso; g'alı ono laphu azu l'eka onye a zuru iya l'eka iya; mbu onye alı ono bụ nkiya gedegede.

²⁵ “G'iphe, bukpo aswa iphe, aapfukpo apfufu bukwaru iphe, eegudeje atū ẹrwa iphe l'eze-ulo Chileke bẹ ee-gudeje tua ya; g'a maru shẹkelu ole, ọ dū. Ẹrwa shẹkelu lanu bụ ụkporo gera.

²⁶ “G'ọ tọ dukwa onye a-kputaje anu mbu, vuru ụzo waa ẹkpa ne iya; bya anu g'e doberu Chileke nsọ; kele anu, vuru ụzo waa ẹkpa ne iya bukwa ke Chipfu; m'ọ bụ eswi; ozoo aturu; g'ọ ha tukoru buru ke Chipfu. ²⁷ Ọ -buri anu, aasọ nsọ; g'onye ono pfua iphe, a sūru g'ọ pfua gude gbata iya; g'o kekwapo aswa iya ụzo ise; wota oke

lanụ yekobe l'aswa iya ono pfa. Teke o bu lo to dudu ike gbata iya g'e ree ya onye ozo iphe, a suru lo bu aswa iya.

²⁸ "Ole g'o dhaba; g'o to dukwa iphe, nemadzu goru nu Chipfu, ee-re erere; ozo gbata iya agbata. Mbụ iphe, shi l'iphe, nemadzu nweru enweru; m'o bu nemadzu; ozo anu; ozo ali, bu iya nwe iya; iphemiphe, a goru nu Chipfu dukwaru Chipfu nsọ shii. ²⁹ G'o to dukwa onye e doberu k'egbugbu, aa-gbataje agbata; g'e gbukwaa onye obu egbugbu.

³⁰ "Oke-lanụ-l'uzo-iri l'iphe, e metaru l'ali; m'obeta o buru mebyi iphe, a kpataru l'iphe, a koru l'ali; ozo akpuru, oshi mitaru; bukotakwa ke Chipfu; o duru Chipfu nsọ. ³¹ O -duru onye eme g'o gbata oke-lanụ-l'uzo-iri nkiya; g'onye ono kekwa iphe, bu aswa iya uzo ise; wota oke lanu yekobe l'aswa iya ono gude gbata iya. ³² A bya l'oke-lanụ-l'uzo-iri, shi l'eswi; ozo ophu shi l'eghu me aturu; mekpoo ophu shi l'iphe, bu anu, eye ishi l'oka; g'oke-lanụ-l'uzo-iri, shi iya nu dukotajeru Chipfu nsọ. ³³ G'o to jejekwa iya enyocha ke ?a maru o du ree too o du eji; ophu o gbakwa iya inwe. A -gbakwanaa ya inwe agbagba ophu; g'ono yee ophu e gude agbanweta iya tukokwa buru iphe, du nsọ; ophu a byadu agbata iya agbata."

³⁴ Ono bu ekemu, Chipfu tushiru nu Mosisu l'ubvu Sayinayi g'o je anu ndu Izuru.

Ekwo Ógú

Agụ ndu Ízurelu ogu

¹ Chipfu pfuru opfu yeru Mósísu l'ulo-ekwa-ndzuko ndu Ízurelu le g'ephe no l'echiegu Sayinayi l'abalị mbụ l'onwa k'ebo l'apha, kwe ndu Ízurelu apha labo, ephe shi l'alị Ijiputu wufuta. O sụru iya: ² “Unu gụa ndu Ízurelu g'ephe hakota ogu. Gụa phẹ l'onulo l'onulo; me l'enya-unuphu l'enya-unuphu. Unwoke be ii-deshikota epa phẹ nanu nanu. ³ Ge gu le Eronu tuko iphe, bu unwoke le Ízurelu gukota ogu; mbu ndu nowaru ukporo apha kwaseru; bya aburu ndu sūwaru eje ogu. ⁴ Unu hotachaa nwoke lanu l'okpa-ipfu l'okpa-ipfu g'o yetaru unu eka. Ndu unu a-hota bu ndu-ishi l'enya-unuphu ibe phẹ. ⁵ Waa epa ndu ono, unu a-hota g'ephe yeru unu eka obu baa:

“Onye unu a-hota l'okpa-ipfu Rúbenu bu Elizuru nwa Shediyo.

⁶ “Onye unu a-hota l'okpa-ipfu Simiyonu buru Shelumelu nwa Zurishadayi.

⁷ “Onye unu a-hota l'okpa-ipfu Jiuda buru Nashonu nwa Aminadabu.

⁸ “Onye unu a-hota l'okpa-ipfu Isaka buru Netanelu nwa Zuwa.

⁹ “Onye unu a-hota l'okpa-ipfu Zebulun buru Eliyabu nwa Helonu.

¹⁰ “A -bya l'okpa-ipfu k'unwu Jiosefu; onye unu a-hota l'okpa-ipfu Ifuremu bu Elishama nwa Amihudu. Unu ahota Gamalelu nwa Pedazo l'okpa-ipfu ke Manase.

¹¹ “Onye unu a-hota l'okpa-ipfu Benjiaminu buru Abidanu nwa Gidiyoni.

¹² “Onye unu a-hota l'okpa-ipfu Danu buru Ahiyeza nwa Amishadayi.

¹³ “Onye unu a-hota l'okpa-ipfu Asha buru Pagelu nwa Okuranu.

¹⁴ “Onye unu a-hota l'okpa-ipfu Gadu buru Eliyasafu nwa Diyuwelu.

¹⁵ “Onye unu a-hota l'okpa-ipfu Nafutali buru Ahira nwa Enanu.”

¹⁶ Ndu ono be bu unwoke, a hotaru le Ízurelu l'ophu. Ephe bukota ndu-ishi l'okpa-ipfu, shi le ndiche phẹ; bya abuchaaru ishi l'enya-unuphu, du le Ízurelu.

¹⁷ Mósísu yele Eronu bya achita ndu ono, a gushiru epa phẹ ono; ¹⁸ ephe kukobe ndu Ízurelu g'ephe ha; deshia epa phẹ l'ekwo l'abalị mbụ l'onwa k'ebo ono. Ephe deshiru epa onyemonye l'onulo l'onulo; me l'enya-unuphu l'enya-unuphu. Iphe, bukpo unwoke, nowaru ukporo apha kwaseru be e dekotaru epa phẹ nanu nanu; ¹⁹ egube ono, Chipfu sūru Mósísu g'o mee ya ono. Oo ya bu; Mósísu gụa ndu Ízurelu ogu l'echiegu Sayinayi.

Umadzu ole, a gutaru l'ipfu l'ipfu

²⁰ A -bya l'oshilokpa Rúbenu, bu okpara Ízurelu; iphe, bukota unwoke, nowaru ukporo apha kwaseru; mbu ndu sūwaru eje ogu be a gukotaru; deshikota epa phẹ nanu nanu l'ekwo. E deshiru epa phẹ l'onulo l'onulo; me l'enya-unuphu l'enya-unuphu. ²¹ Iphe, a gutaru l'ipfu Rúbenu be bu ukporo unu nemadzu mgbo ise l'unu iri l'ishii l'ukporo umadzu ise.

²² Oshilokpa Simiyonu be a gukotaru iphe, bu unwoke, nowaru ukporo apha kwaseru, bu ndu sūwaru eje ogu; bya edeshia epa phẹ nanu nanu l'ekwo. E deshiru epa phẹ l'onulo l'onulo; me l'enya-unuphu l'enya-unuphu. ²³ Iphe, a gutaru l'ipfu Simiyonu be du ukporo unu nemadzu mgbo esaa l'unu esato l'umadzu ukporo ise.

²⁴ Oshilokpa Gadu be a gukotaru iphe, bu unwoke, nowaru ukporo apha kwaseru, bu ndu sūwaru eje ogu; bya edeshia epa phẹ nanu nanu l'ekwo. E deshiru epa

phẹ l'ònúlo l'ònúlo; mẹ l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu. ²⁵ Iphe, a gútaru l'ipfu Gadu bẹ dú ụkporo unu nemadzu mgbo ise l'unu iri l'ẹno l'umadzu ụkporo labọ l'iri.

²⁶ Oshilokpa Jiuda bẹ a gúkotaru iphe, bú unwoke, nọwaru ụkporo apha kwasẹru, bú ndu sụwaru eje ọgu; bya edeshia ẹpha phẹ nanụ nanụ l'ẹkwo. E deshiru ẹpha phẹ l'ònúlo l'ònúlo; mẹ l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu. ²⁷ Iphe, a gútaru l'ipfu Jiuda bẹ dú ụkporo unu nemadzu mgbo tete l'unu ishii l'umadzu ụkporo iri.

²⁸ Oshilokpa Isaka bẹ a gúkotaru iphe, bú unwoke, nọwaru ụkporo apha kwasẹru, bú ndu sụwaru eje ọgu; bya edeshia ẹpha phẹ l'ẹkwo. E deshiru ẹpha phẹ l'ònúlo l'ònúlo; mẹ l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu. ²⁹ Iphe, a gútaru l'ipfu Isaka bẹ dú ụkporo unu nemadzu mgbo ishii l'unu iri l'ishii.

³⁰ Oshilokpa Zebulun bẹ a gúkotaru iphe, bú unwoke, nọwaru ụkporo apha kwasẹru, bú ndu sụwaru eje ọgu; bya edeshia ẹpha phẹ l'ẹkwo. E deshiru ẹpha phẹ l'ònúlo l'ònúlo; mẹ l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu. ³¹ Iphe, a gútaru l'ipfu Zebulun bẹ dú ụkporo unu nemadzu mgbo ẹsaa l'unu ẹto l'umadzu ụkporo iri.

³² A -bya l'oshilokpa Jiófẹfu; mbụ awa Ifuremu bẹ a gúkotaru iphe, bú unwoke, nọwaru ụkporo apha kwasẹru, bú ndu sụwaru eje ọgu; bya edeshia ẹpha phẹ. E deshiru ẹpha phẹ l'ònúlo l'ònúlo; mẹ l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu. ³³ Iphe, a gútaru l'ipfu Ifuremu bẹ dú unu nemadzu ụkporo ise l'unu lanụ l'umadzu ụkporo ise.

³⁴ Awa Manáse bẹ a gúkotaru iphe, bú unwoke, nọwaru ụkporo apha kwasẹru, bú ndu sụwaru eje ọgu; bya edeshia ẹpha phẹ l'ẹkwo. E deshiru ẹpha phẹ l'ònúlo l'ònúlo; mẹ l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu. ³⁵ Iphe, a gútaru l'ipfu Manáse bẹ dú ụkporo unu nemadzu mgbo ẹno l'umadzu ụkporo iri.

³⁶ A -bya l'oshilokpa Benjiaminu bẹ a gúkotaru iphe, bú unwoke, nọwaru ụkporo apha kwasẹru, bú ndu sụwaru eje ọgu; bya edeshia ẹpha phẹ l'ẹkwo. E deshiru ẹpha phẹ l'ònúlo l'ònúlo; mẹ l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu. ³⁷ Iphe, a gútaru l'ipfu Benjiaminu bẹ dú ụkporo unu nemadzu mgbo ẹno l'unu ẹsato l'umadzu ụkporo iri.

³⁸ Oshilokpa Danu bẹ a gúkotaru iphe, bú unwoke, nọwaru ụkporo apha kwasẹru, bú ndu sụwaru eje ọgu; bya edeshia ẹpha phẹ l'ẹkwo. E deshiru phẹ l'ònúlo l'ònúlo; mẹ l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu. ³⁹ Iphe, a gútaru l'ipfu Danu bẹ dú ụkporo unu nemadzu mgbo ẹsaa l'unu iri l'ishii l'umadzu ụkporo iri l'ise.

⁴⁰ Oshilokpa Asha bẹ a gúkotaru iphe, bú unwoke, nọwaru ụkporo apha kwasẹru, bú ndu sụwaru eje ọgu; bya edeshia ẹpha phẹ l'ẹkwo. E deshiru ẹpha phẹ l'ònúlo l'ònúlo; mẹ l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu. ⁴¹ Iphe, a gútaru l'ipfu Asha bẹ dú ụkporo unu nemadzu mgbo ise l'unu ẹto l'umadzu ụkporo iri l'ise.

⁴² Oshilokpa Nafutali bẹ a gúkotaru iphe, bú unwoke, nọwaru ụkporo apha kwasẹru, bú ndu sụwaru eje ọgu; bya edeshia ẹpha phẹ l'ẹkwo. E deshiru ẹpha phẹ l'ònúlo l'ònúlo; mẹ l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu. ⁴³ Iphe, a gútaru l'ipfu Nafutali bẹ dú ụkporo unu nemadzu mgbo ishii l'unu iri l'ẹto l'umadzu ụkporo iri.

⁴⁴ Ndu ono bẹ bú ndu Mósísu yẹle Erọnu gúru ọgu. Ndu yetarụ phẹ ẹka gụa ọgu ono bú ndu-ishi ndu Ízurelụ umadzu iri l'ẹbo ono, nọ-chigbaaru ẹnya-unuphu unuphu phẹ ono. ⁴⁵ Iphe, bú unwoke Ízurelụ l'ophu, nọwaru ụkporo apha kwasẹru, bú ndu sụwaru ejeru ndu Ízurelụ ọgu bẹ a gúkotaru l'ẹnya-unuphu phẹ l'ẹnya-unuphu phẹ. ⁴⁶ Mkpakọ iphe, ẹphe dú g'ẹphe ha bẹ bú ụkporo unu nemadzu mgbo ụkporo ẹto l'umadzu ụkporo iri l'ise; l'unu umadzu ẹsato; l'umadzu ụkporo iri l'ẹsaa; l'umadzu iri.

A gụfuru ipfu Lívayi

⁴⁷ Ole ipfu Lívayi bẹ a ta gúdu teke a gúru ndu Ízurelụ ophuna. ⁴⁸ O noo kele Chipfu bẹ sụru Mósísu lẹ-a: ⁴⁹ "Ndu ị tịi gúdu kpoloko bú ipfu Lívayi. Ta gúkobekwa phẹ mẹ ị guje ndu Ízurelụ ophuna. ⁵⁰ Iphe, l'ii-mechia bú g'ị họtá ndu Lívayi ono

g'ephe letaję ęnya l'ulo-ękwa, eedobeje ękwo-ekemu Chileke; ephe eletaję ęnya l'ivu, du iya nu; me iphemiphe, bu iphe, aduje l'ulo-ękwa ono. Oo ephebedua be a-noduje apa ulo-ękwa ono; me iphe, bu ivu, dukota iya nu. O buru phe a-nwuberu iya ęnya; ephe egudeje ulo-ękwa nkephe kpọ-pee ulo-ękwa ono mgburugburu. ⁵¹ Iphe, bu teke ulo-ękwa ono abya atugbu; g'o buru ndu Lıvayi be a-pho-tsutaję iya. Iphe, bu teke aakpobe ulo-ękwa ono; g'o bukwarupho ndu Lıvayi be a-kpobeje iya nu. Onye ozo mmanu, jekuberu iya ntse be ee-gbu egbugbu. ⁵² Ndu İzurelu a-kpobeje ulo-ękwa phe l'onu-ogo l'onu-ogo. Iphe, bu nwoke nonu a-kpobeje ulo-ękwa iya l'onu-ogo nkephe l'eka ephe kpoberu ękwa-ohubama ipfu phe. ⁵³ Obenu le ndu Lıvayi be e-gude ulo-ękwa nkephe kpọ-pheta ulo-ękwa ono, eedobeje ękwo-ekemu Chileke mgburugburu; k'ophu Chileke eta atu-koshidu edzudzu-oha İzurelu oke ehu-eghu iya. Oo ndu Lıvayi be a-nodu eleta ulo-ękwa ęka eedobeje ękwo-ekemu Chileke ono ęnya."

⁵⁴ Tobudu iya bu; ndu İzurelu mekotaepho iphemiphe ono egube ono, Chipfu suru Mosisu g'o mee ya.

2

Ekeshi ęka ndu ipfu nonu a-kpobe ulo-ękwa nkephe

¹ Chipfu bya epfuaru Mosisu waa Eronu; su phe: ² "Ge ndu İzurelu kpobeje ulo-ękwa phe g'o gha iphu l'ulo-ękwa-ndzukọ. Ephe ebuphee ulo-ękwa-ndzukọ ono mgburugburu. G'onyenonu kpobejekwa ulo-ękwa nkiya l'onu-ogo nkephe l'eka ndu ęnya-unuphu phe kpoberu ękwa-ohubama phe."

Ipfu ophu a-kpobe ulo-ękwa ebubu phe laaru uzo ęnyanwu-awawa

³ "Ndu Jiuda bu ephebedua a-kpobe ulo-ękwa nkephe l'uzo ęnyanwu-awawa; l'onu-ogo l'onu-ogo; l'eka ipfu ono kpoberu ękwa-ohubama phe. Onye a-buru ishi ndu Jiuda bu Nashonu nwa Aminadabu. ⁴ Iphe, a gutaru l'ipfu Jiuda ono be du ukporo unu nemadzu mgbo tete l'unu ishii l'umadzu ukporo iri.

⁵ "Ndu a-kpobe ulo-ękwa nkephe tsota phe be bu ndu ipfu ke Isaka. Onye a-buru ishi l'oshilokpa Isaka bu Netanelu nwa Zuwa. ⁶ Iphe, a gutaru l'ipfu Isaka be du ukporo unu nemadzu mgbo ishii l'unu iri l'ishii.

⁷ "Ndu ozo, a-kpobe nkephe tsota phe be bu ndu ipfu ke Zebulun. Onye a-buru ishi l'oshilokpa Zebulun bu Eliyabu nwa Helonu. ⁸ Iphe, a gutaru l'ipfu Zebulun be du ukporo unu nemadzu mgbo esaa l'unu eto l'umadzu ukporo iri.

⁹ "Ipfu ono, a hotaru g'ephe l'ipfu Jiuda kpọ-kube ulo-ękwa phe l'onu-ogo l'onu-ogo ono be tukoru du ukporo unu nemadzu mgbo ukporo l'unu ishii. O buru ephebedua e-vutaję uzo; ndu ozo etso phe."

Ipfu ophu a-kpobe ulo-ękwa ebubu nkephe laaru uzo ndohali

¹⁰ "Ndu ophu a-kpobe ulo-ękwa ebubu nkephe l'uzo ndohali be bu ipfu Rubenu be a-kpobe iya l'onu-ogo l'onu-ogo. Onye a-buru ishi l'oshilokpa Rubenu bu Elizuru nwa Shediyo. ¹¹ Iphe, a gutaru l'ipfu Rubenu be du ukporo unu nemadzu mgbo ise l'unu iri l'ishii l'umadzu ukporo ise.

¹² "Ndu a-kpobe ulo-ękwa nkephe tsota ipfu Rubenu be bu ipfu ke Simiyonu. Onye a-buru ishi l'oshilokpa Simiyonu bu Shelumelu nwa Zurishadayi. ¹³ Iphe, a gutaru l'ipfu Simiyonu be du ukporo unu nemadzu mgbo esaa l'unu esato l'umadzu ukporo ise.

¹⁴ "Ndu ophu a-kpobe nkephe tsota phe be bu ipfu Gadu. Onye a-buru ishi l'oshilokpa Gadu bu Eliyasafu nwa Diyuwelu. ¹⁵ Iphe, a gutaru l'ipfu Gadu be du ukporo unu nemadzu mgbo ise l'unu iri l'eno l'umadzu ukporo labo l'iri.

¹⁶ “Ipfu ono, a họtaru g'ephe l'ipfu Rúbenu kpọ-kube ụlo-ekwa pẹ l'ọnu-ogo l'ọnu-ogo ono bẹ tukuru dụ ụkporo ọnu nemadzu mgbo iri l'esato l'unu iri l'esato; l'ụkporo ụmadzu iri l'ẹbo l'ụmadzu iri. Ọ bụru ephebedua bụ ndu k'ẹbo, a-palihuje mę a -gbeshi ije.

¹⁷ “Ọo ya bụ; ndu Lívayi evuta ụlo-ekwa-ndzuko nọdu l'echilabo ndu ipfu ono tugbushia. Ọo ephe g'ephe gude kpọo ụlo-ekwa pẹ l'ọnu-ogo l'ọnu-ogo ono bụ g'ephe e-gudeje gbeshi ije pẹ. Ndu nonu ephe apagbaaru ekwa-ohubama pẹ.”

Ipfu ophu a-kpọbe ụlo-ekwa ebubu nkepẹ l'uzo enyanwu-ariba

¹⁸ “Ndu ophu a-kpọbe ụlo-ekwa ebubu nkepẹ l'uzo enyanwu-ariba bẹ bụ ipfu ke Ifuremu; l'ọnu-ogo l'ọnu-ogo. Onye a-buru ishi l'oshilokpa Ifuremu bụ Elishama nwa Amihudu. ¹⁹ Iphe, a gutaru l'ipfu Ifuremu bẹ dụ ụkporo ọnu nemadzu mgbo ise; l'unu nemadzu; l'ụmadzu ụkporo ise.

²⁰ “Ndu a-kpọbe ụlo-ekwa nkepẹ tsota ipfu Ifuremu bẹ bụ ipfu Manáse. Onye a-buru ishi l'oshilokpa Manáse bụ Gamalelu nwa Pedazo. ²¹ Iphe, a gutaru l'ipfu Manáse bẹ dụ ụkporo ọnu nemadzu mgbo eno; l'ụmadzu ụkporo iri.

²² “Ndu ophu a-kpọbe ụlo-ekwa nkepẹ tsota pẹ bẹ bụ ndu ipfu ke Benjiaminu. Onye a-buru ishi l'oshilokpa Benjiaminu bụ Abidanu nwa Gidiyoni. ²³ Iphe, a gutaru l'ipfu Benjiaminu bẹ dụ ụkporo ọnu nemadzu mgbo eno; l'unu ụmadzu esato; l'ụmadzu ụkporo iri.

²⁴ “Ipfu ono, a họtaru g'ephe l'ipfu Ifuremu kpọ-kube ụlo-ekwa pẹ l'ọnu-ogo l'ọnu-ogo ono bẹ tukuru dụ ụkporo ọnu nemadzu mgbo iri l'eto; l'unu ụmadzu iri; l'ụmadzu ụkporo ise. Ọ bụru ephebedua bụ ndu k'eto, a-palihuje mę a -gbeshi ije.”

Ipfu ophu a-kpọbe ụlo-ekwa ebubu nkepẹ l'uzo isheli

²⁵ “Ndu ophu a-kpọbe ụlo-ekwa ebubu nkepẹ l'uzo isheli bẹ bụ ipfu Danu; l'ọnu-ogo l'ọnu-ogo. Onye a-buru ishi l'oshilokpa Danu bụ Ahiyeza nwa Amishadayi. ²⁶ Iphe, a gutaru l'ipfu Danu bẹ dụ ụkporo ọnu nemadzu mgbo esaa; l'unu ụmadzu iri l'ishii; l'ụmadzu ụkporo iri l'ise.

²⁷ “Ndu l'a-kpọbe ụlo-ekwa nkepẹ tsota ipfu Danu bẹ bụ ipfu Asha. Onye a-buru ishi l'oshilokpa Asha bụ Pagelu nwa Okuranu. ²⁸ Iphe, a gutaru l'ipfu Asha bẹ dụ ụkporo ọnu nemadzu mgbo ise; l'unu ụmadzu eto; l'ụmadzu ụkporo iri l'ise.

²⁹ “Ndu ophu a-kpọbe ụlo-ekwa nkepẹ tsota pẹ bẹ bụ ndu ipfu Nafutali. Onye a-buru ishi l'oshilokpa Nafutali bụ Ahira nwa Enanu. ³⁰ Iphe, a gutaru l'ipfu Nafutali bẹ dụ ụkporo ọnu nemadzu mgbo ishii; l'unu ụmadzu iri l'eto; l'ụmadzu ụkporo iri.

³¹ “Ipfu ono, a họtaru g'ephe l'ipfu Danu kpọ-kube ụlo-ekwa pẹ l'ọnu-ogo l'ọnu-ogo ono bẹ tukuru dụ ụkporo ọnu nemadzu mgbo iri lę tete; l'unu ụmadzu iri l'eno. Ọ bụru ephebedua bẹ e-kpejeru azu l'ije pẹ ono; pagbaaru ekwa-ohubama pẹ.”

³² Ndu ono bẹ bụ ndu Izurelu; g'e gude gua pẹ ogu l'enya-unuphu pẹ l'enya-unuphu pẹ. Mkpako ndu nokota l'eka a kpọberu ụlo-ekwa, bụ ndu a guru ogu l'ọnu-ogo l'ọnu-ogo bẹ dụ ụkporo ọnu nemadzu mgbo eto; l'ụkporo ụmadzu iri l'ise; l'unu ụmadzu esato; l'ụmadzu ụkporo iri l'esaa; l'ụmadzu iri. ³³ Ọle ndu Lívayi bẹ a ta gụkobeduru lę ndu Izurelu ophu; ọ bụru egube ono bẹ Chipfu suru Mosisu g'o mee ya.

³⁴ Ọo ya bụ; ndu Izurelu mekotaephe iphemiphe, Chipfu turu Mosisu ekemu iya. Ọ bụru egube ono bẹ ephe kpọbechaaru ụlo-ekwa pẹ l'ọnu-ogo l'ọnu-ogo; pẹbechaa ya ekwa-ohubama pẹ. Nokwapho g'ephe eshije gbeshi tugbua; ndu ophu nonu ephe lę ndu onu-ulo nkepẹ; mę ndu enya-unuphu nkepẹ.

3

¹ Ọwaa bú oshilọkpa Eronu yẹle Mosisu lẹ teke ono, Chipfu pfuru yeru Mosisu l'úbvú Sayinayi phọ: ² Ẹpha unwu Eronu bẹ bú Nadabu, bú iya bú ọkpara iya; waa Abihu; mẹ Eleyaza; waa Itama. ³ Noo ẹpha unwu Eronu, bú ndu a wuru manụ l'ishi; mbụ ndu ono, a họtaru dobe g'ẹphe buru ndu-uke Chileke. ⁴ Ọle Nadabu yẹle Abihu bẹ daru l'ataphu Chipfu nwushihu; kele ẹphe gude ọku, ta adudu nsọ kpọoru Chipfu ngweja ọku l'echiegu Sayinayi. Ọphu ẹphe emetaduru unwegirima; ọ buru Eleyaza yẹle Itama bẹ jeahaaru ozi ndu-uke Chileke lẹ teke ono, nna phẹ, bú Eronu nọkwaduro ndzụ.

⁵ Ọo ya bú Chipfu bya asụ Mosisu: ⁶ “Chita ipfu Lívayi jeye l'ẹka Eronu, bú onye uke Chileke; k'ọphu ẹphe a-nọdu ejebude iya ozi. ⁷ Ẹphe a-nọdu ejeru Eronu ozi; bya ejeru ndu Ízurelu l'ọphu ozi l'ulo-ẹkwa-ndzukọ; mbụ l'ẹphe a-nọdu eje ozi, rwuberu phẹ nụ l'ulo Chileke. ⁸ Ẹphe a-nọduje eleta ivu, dụ l'ulo-ẹkwa-ndzukọ ono ẹnya; shi nno ejeru ndu Ízurelu ozi, rwuberu phẹ nụ l'ulo Chileke. ⁹ Tụko ndu Lívayi l'ọphu ye Eronu yẹle unwu iya l'ẹka; mbụ l'a hofutawaru phẹ g'ẹphe hakọta l'echilabọ ndu Ízurelu l'ọphu woru ye iya l'ẹka. ¹⁰ L'ị tụa Eronu mẹ unwu iya ẹka g'ẹphe buru ndu-uke Chileke. Iphe, bú onye ọzo mmanụ, jekuberu mgboru ulo-nsọ ono bẹ ee-gbu egbugbu.”

¹¹ Chipfu byakwa epfuaru Mosisu ọzo sụ iya: ¹² “Lenu; mu shiwaa l'echilabọ ndu Ízurelu họtta ndu Lívayi g'ẹphe nọchia ẹnya iphe, bú ọkpara; mbụ iphe, bú nwoke, vu ọzo waa ne iya ẹkpa-nwa lẹ Ízurelu. Ọo ya bú lẹ ndu Lívayi bẹ bú nkemu; ¹³ noo kele ndu bukota ọkpara bú nkemu. Mbọku ono, mu gbushiru ndu bú ọkpara l'alị Ijiputu ono bẹ mu wotaru iphe, bú ọkpara ndu Ízurelu; doberu onwomu; mbụ e shikpọo lẹ nemadzụ je akpaa l'anụ. Ẹphe a-buru nkemu. Ọo mbẹdua bẹ bú Chipfu.”

Agụ ndu Lívayi ọgu.

¹⁴ No iya; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu l'echiegu Sayinayi sụ iya: ¹⁵ “Gua ndu Lívayi ọgu; gua phẹ l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu; mẹ l'ọnulo l'ọnulo. Ndu ịi-gụ bẹ bú unwoke, nọwaru a -gbẹ l'ọnwa lanụ kwasẹru.” ¹⁶ Tọbudu iya bú; Mosisu gua phẹ ẹgube ono, Chipfu pfuru iya ya ono.

¹⁷ Waa ẹpha unwu Lívayi baa: Geshonu; mẹ Kohatu; waa Merari. ¹⁸ Ọwaa bú ẹpha unwu Geshonu l'ẹnya-unuphu phẹ l'ẹnya-unuphu phẹ: Libuni waa Shimeyi. ¹⁹ Unwu kẹ Kohatu l'ẹnya-unuphu phẹ l'ẹnya-unuphu phẹ bẹ bú Amuramu; mẹ Izuha; mẹ Hẹburonu; waa Uzẹlu. ²⁰ Unwu kẹ Merari l'ẹnya-unuphu phẹ l'ẹnya-unuphu phẹ bẹ bú Mahuli waa Mushi. Ndu ono tukuru buru ipfu Lívayi; ẹgube ẹphe dụ l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu phẹ.

²¹ Unwu Geshonu bú ndu ọnu-ulo Libuni waa ndu ọnu-ulo Shimeyi. Ọ buru phẹ bú ndu ọnu-ulo Geshonu. ²² Unwoke, nọwaru ọnwa lanụ kwasẹru l'ọnulo Geshonu bẹ dụ unu nemadzụ iri l'esato; l'umadzu ukporo iri l'ise. ²³ Ndu ọnu-ulo Geshonu bẹ akpọbeje ulo-ẹkwa ebubu phẹ l'uzo ẹnyanwu-ariba; l'azu ulo-ẹkwa Chileke. ²⁴ Onye bú ishi l'ọnulo Geshonu bú Eliyasafu nwa Layẹlu. ²⁵ Ozi, e yeru unwu Geshonu ono l'ẹka g'ẹphe jeje l'ulo-ẹkwa-ndzukọ ono bú eleta ulo-ẹkwa Chileke ẹnya; waa ẹkwa, e gude kpua ya; mẹ eleta ẹkwa, e gude gbobuta ọnu-abata ulo-ẹkwa-ndzukọ ono ẹnya; ²⁶ mẹ eleta ẹkwa, e gude gbobuta ọma-unuphu; waa ẹkwa, e gude gbobuta ọnu-abata ọma-unuphu ono, nọ-pheru ulo-ẹkwa Chileke ono; waa ọru-ngweja mgburugburu; mẹ eleta ọdo ẹnya; waa iphe, bukpo ozi, gbaru phẹ nụ.

²⁷ Unwu Kohatu bú ndu ọnu-ulo Amuramu; mẹ ndu ọnu-ulo Izuha; mẹ ndu ọnu-ulo Hẹburonu; mẹ ndu ọnu-ulo Uzẹlu. Ọ buru phẹ bú ndu ọnu-ulo Kohatu. ²⁸ Unwoke, nọwaru ọnwa lanụ kwasẹru lẹ ndu ọnu-ulo Kohatu bẹ dụ ukporo unu nemadzụ; l'unu umadzu lanụ; l'umadzu ukporo iri. Ọ buru phẹ bẹ ọ duru; mbụ ozi, eeje l'ulo

dụ nsọ. ²⁹ Ndu ọnu-ulo Kohatu bẹ akpọbeje ọlo-ẹkwa ebubu phẹ l'ụzo ndohali ọlo-ẹkwa Chileke. ³⁰ Onye bụ ishi l'ọnulo Kohatu bụ Elizafanu nwa Uzelu. ³¹ Ozi, dọru phẹ nụ bụ eleta okpokọ Chileke ọnya; mẹ teburu; mẹ iphe, aapfubeje orọku; mẹ ọru-ngweja; mẹ ivu, dụ l'ulo-nsọ, ndu-uke egudeje eje ozi; mẹ ẹkwa, e gude gbobuta ẹka-kakọta-adu-nsọ; waa iphe, bukpo ozi ọzo, gbaru phẹ nụ. ³² Onye-ishi ndu-ishi ndu Lívayi l'ophu bụ Eleyaza nwa Erọnu, bụ onye uke Chileke. Ọo yẹbedua bẹ a hotaru g'ọ buru onye-ishi ndu eleta ọnya l'ulo-nsọ ono.

³³ Ụnwu kẹ Merari bẹ bụ phẹ bụ ndu ọnu-ulo Mahuli waa ndu ọnu-ulo Mushi. Ọ buru ndu ono bụ ọnu-ulo Merari. ³⁴ Unwoke, nọwaru ọnwa lanụ kwaseru lẹ ndu ọnu-ulo Merari dụ unu nemadzu iri l'ise l'umadzu ukporo iri. ³⁵ Onye bụ ishi l'ọnulo Merari ono bụ Zuriyelu nwa Abihelu. Ndu ọnu-ulo Merari akpọbeje ọlo-ẹkwa ebubu phẹ l'ụzo isheli ọlo-ẹkwa Chileke. ³⁶ Ozi, e yeru unwu Merari l'ẹka k'ejeje bụ: eleta mgbo ọlo-ẹkwa Chileke ono ọnya; mẹ oshi, e swebushiru lẹ mgbo ono; mẹ itso iya; mẹ ọnya ẹka aakpọbeje okpa mgbo ono; waa itso ono; mẹ iphe, bụ ngwa, dukota iya nụ; waa ozi ọzo, gbaru phẹ nụ. ³⁷ Ozi ọzo, e yeru phẹ l'ẹka g'ẹphe jeje bụ: eleta ọnya l'itso, e gude kpọ-pheta ọma-unuphu ono mgburugburu; mẹ okpa iya; mẹ nggu, a kpọru l'ulo-ẹkwa Chileke ono; mẹ eri, e kegbaaru iya.

³⁸ Ndu bụ phẹ a-kpọbeje ọlo-ẹkwa ebubu nkephẹ l'ụzo ọnyanwu-awawa ọlo-ẹkwa Chileke; mbụ l'atatiphu ọlo-ẹkwa-ndzukọ ono; bẹ bụ Mosisu; yele Erọnu; mẹ unwu Erọnu. Ọo phẹ e-jekọtaje iphe, bụ ozi, eeje ejeje l'ulo Chipfu. Onye ọzo mmanụ, jekuberu mgboru ọlo Chipfu bẹ ee-gbu egbugbu. ³⁹ Iphe, bụ ndu a guru ọgu l'ipfu Lívayi; mbụ ndu Mosisu yele Erọnu guru ọgu l'ọnulo l'ọnulo, bụ gẹ Chipfu sụru g'ẹphe mee ya; mbụ unwoke, nọwaru ọnwa lanụ kwaseru bẹ dụ ukporo unu nemadzu mgbo labọ l'unu iri l'ise.

⁴⁰ Chipfu bya asụ Mosisu: “Gụkota unwoke, bụ okpara l'alị Ízurelu l'ophu ọgu; mbụ unwoke, nọwaru a -gbẹ l'ọnwa lanụ kwaseru; woru ẹpha phẹ deshia. ⁴¹ L'i woru ndu Lívayi doberu mube Chipfu iche; g'ẹphe nọdu l'ugwo ndu bụ okpara l'ulo l'ulo lẹ Ízurelu. L'i woru anụ, bụ iphe-edobe ndu Lívayi ono doberu mu; g'ẹphe nọdu l'ugwo anụ, vuru ụzo waa ẹkpa-nwa l'iphe-edobe ndu Ízurelu l'ophu.” ⁴² Ọo ya bụ; Mosisu gụa iphe, bụ okpara l'alị Ízurelu l'ophu ọgu; egube ono, Chipfu sụru g'o mee ya. ⁴³ Mkpakọ ndu bụ okpara l'iphe, bụ unwoke l'alị Ízurelu l'ophu; mbụ unwoke, nọwaru a -gbẹ l'ọnwa lanụ kwaseru bẹ dụ ukporo unu nemadzu mgbo labọ; l'unu iri l'ise; l'umadzu ukporo iri l'eto; l'umadzu iri l'eto. A guru phẹ ọgu; deshia ẹpha phẹ l'ekwo.

⁴⁴ Tọbudu iya bụ; Chipfu bya asụ Mosisu: ⁴⁵ “Woru ndu Lívayi doberu mu iche; g'ẹphe nọdu l'ugwo ndu bụ okpara l'ulo l'ulo lẹ Ízurelu. L'i woru anụ, bụ iphe-edobe ndu Lívayi ono doberu mu; g'ẹphe nọdu l'ugwo anụ, vuru ụzo waa ẹkpa-nwa l'iphe-edobe ndu Ízurelu l'ophu. Ọ kwa mbedua bẹ bụ Chipfu. ⁴⁶ A -bya abya l'ukporo umadzu iri l'eto l'umadzu l'iri l'eto ono, bụ iphe, okpara ndu Ízurelu gude ka oshilokpa Lívayi shii ono; iphe, aa-pfu gude gbata phẹ bẹ bụ ⁴⁷ mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ shẹkelu ise, bụ iphe, eegudeje atụ ẹrwa iphe l'eze-ulo Chileke bẹ e gude tụa ya. Ẹrwa shẹkelu lanụ bụ ukporo gera. Ugwo ono bẹ aa-pfu l'ishi onye l'onye. ⁴⁸ L'i woru okpoga ono, ee-gude gbata umadzu ole ono, ẹphe gude ka ndu Lívayi shi ono nụ Erọnu yele unwu iya.” ⁴⁹ Ọo ya bụ; Mosisu nakọo okpoga ono, ee-gude gbata ndu ono; l'ẹka ndu ono, a guru ọgu; ẹphe ka ndu Lívayi shii ono. ⁵⁰ Iphe, Mosisu natakotaru l'ẹka ndu bụ okpara l'alị Ízurelu bẹ bụ mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ unu shẹkelu ẹto; l'ukporo shẹkelu ẹsato lẹ shẹkelu ise, bụ iphe, eegudeje atụ ẹrwa iphe l'eze-ulo Chileke bẹ e gude tụa ya. ⁵¹ Mosisu wota okpoga-agbafuta ono nụ Erọnu yele unwu iya; egube ono, Chipfu turu iya ya l'ekemu.

4

Awa Kohatu

¹ Chipfu bya epfuru yeru Mósísu yẹle Erọnu; sù phẹ: ² “Unu gụa ụnwu Kohatu, bu ndu shi l’eri Lívayi oḡu. Unu gụa phẹ l’ọnulo l’ọnulo; mẹ l’ẹnya-unuphu l’ẹnya-unuphu. ³ Ndu unu a-gụ bẹ bu iphe, bu unwoke, nọwaru ụkporo apha l’apha iri je akpaa l’ụkporo apha labọ l’apha iri; mbụ ndu sụwaru eje ozi l’ulo-ẹkwa-ndzukọ.

⁴ “Ozi, ụnwu Kohatu a-nọdu eje l’ulo-ẹkwa-ndzukọ ono bu: eleta iphe, kakọta adu nsọ ẹnya. ⁵ Ndu Ízurelu -nọdu abya aphọta ulo-ẹkwa phẹ tugbua; gẹ Erọnu yẹle ụnwu iya bahụ l’ime ulo-ẹkwa-ndzukọ je atofuta ẹkwa, eegudeje gbobuta ẹka-kakọta-adu-nsọ; gude iya phụ-chia okpoko-ekemu. ⁶ Oo ya bu; ephe ewota akpọ umoro-ẹnyimu phụ-kputa iya; gude ẹkwa, dukota urwukpu-urwukpu phua ya l’eli; bya eworu mgboro, eegudeje ẹka apa iya ye iya.

⁷ “L’eli teburu phọ, eedobeje buredi ono, aduje l’iphu Chipfu ono bẹ ee-kwebeje ẹkwa, du urwukpu-urwukpu; l’e wota gbamugbamu tu-kobe iya l’eli; mẹ ite; mẹ nkweka; waa okoro, ngweja-mee aduje. Aatu-kobekwa iya phọ buredi ono, aduje l’ataphu Chileke mkpurumkpuru ono. ⁸ Ephe abya eworu ẹkwa uswe-uswe tusa l’eli iphemiphe ono; kwechita iya akpọ umoro-ẹnyimu; wota mgboro, eegudeje ẹka apa iya ye iya.

⁹ “Ephe abya egude ẹkwa, du urwukpu-urwukpu kwechia iphe, aatukobeje oroku, e gude anwu oku; gude iya kwechia oroku l’onwiya; mẹ iphe, apaje oghu iya; mẹ iphe, aaguje oku; mẹ iphemiphe, eeyeje manụ, e gude anwu oku. ¹⁰ Oo ya bu; ephe egude akpọ umoro ẹnyimu phụ-kputa iphemiphe ono; mẹ ivu, dukota iya nu; woru dọbe l’eli iphe, aa-dobeje iya gude apa iya.

¹¹ “Ephe a-phushi ẹkwa, du urwukpu-urwukpu l’eli oru-ngweja ono, e meru lẹ mkpọla-ododo ono; gude akpọ umoro ẹnyimu kwechia ya; woru mgboro, eegudeje apa iya ye iya.

¹² “Ephe ewotakọta iphe, bu ivu, eegudeje eje ozi l’ulo Chipfu; gude ẹkwa, du urwukpu-urwukpu kekobe iya; bya egude akpọ umoro ẹnyimu kwechita iya; woru iya tukobe l’eli iphe, eegudeje apa iya.

¹³ “Ephe e-kpofu ntụ, nọ l’oru-ngweja ono; woru ẹkwa oruswe oruswe tusa l’eli iya. ¹⁴ Noo ya; ephe ewota iphe, bu ivu, eegudeje eje ozi l’oru-ngweja ono; tukobe l’eli ẹkwa oruswe oruswe ono. Mbụ l’ephe a-tukobe iya iphe, aaguje oku; mẹ oji; mẹ iphe, eegudeje ekpo ntụ; mẹ gbamugbamu. Iphemiphe ono bẹ ee-kwechita akpọ umoro ẹnyimu; woru mgboro, eegudeje apa iya ye iya.

¹⁵ “Erọnu yẹle ụnwu iya -kwechishigbuchaepho ulo Chipfu; mẹ ivu, du iya nu; ndu Ízurelu -byaepho aphọta ulo-ẹkwa phẹ tugbua; g’ọ buru ụnwu Kohatu e-vuta iphe ono. Oo g’ephe te edenyikwa ẹka l’iphe, du nsọ; odumeka bẹ ephe a-nwuhukwa. Oo ụnwu Kohatu bẹ e-vutaje iphe ono, du l’ulo-ẹkwa-ndzukọ ono.

¹⁶ “Eleyaza nwa Erọnu, bu onye uke Chileke bẹ kẹ manụ, eegudeje anwu oku du l’eka; mẹ ụnwù-isensu, anọduje eshi mkpọ; mẹ ngweja-nri, eegweje mbokumboku; mẹ manụ, aawuje l’ishi. Oo yẹbedua bẹ a-nọdu eleta ulo-ẹkwa Chileke l’ophu ẹnya; mẹ iphemiphe, du iya nu; mbụ ulo Chipfu; mẹ ivu, dukota iya nu.”

¹⁷ Chipfu sù Mósísu yẹle Erọnu: ¹⁸ “Unu te ekwekwa g’ọnulo Kohatu chihu l’ipfu ndu Lívayi. ¹⁹ Waa iphe, unu e-meru phẹ; k’ophu ephe a-nọdu ndzụ; ephe taa nwuhudu m’ephe jekube iphe, kakọta-adu-nsọ ntse baa: G’ọ buru Erọnu yẹle ụnwu iya a-bahuje l’ime ulo Chipfu je akaru onyenonu ozi ophu oo-je; mẹ ivu, oo-vuta. ²⁰ Oo g’oshilokpa Kohatu ta abahukwa je ele ẹnya l’iphe, du nsọ ono; m’obeta o buru g’ọ chaa ya ẹnya achacha mgbo lanụ; odumeka bẹ ephe a-nwushihukwa.”

Ụnwu Geshonu

²¹ Chipfu bya asu Mósísu: ²² “Gúkwaapho unwu Geshonu ogu. Gwa phe l'onulo l'onulo; me l'enya-unuphu l'enya-unuphu. ²³ Ndu ii-gu bu iphe, bu unwoke, nowaru ukporo apha l'apha iri jeye l'ukporo apha labo l'apha iri; mbu ndu suwaru eje ozi l'ulo-ekwa-ndzuko.

²⁴ “Iphe, a-buru ozi ndu onu-ulo Geshonu l'ozi, eeje ejeje l'ulo-ekwa-ndzuko; me iphe, eevu evuvu be bu: ²⁵ Ephe e-vutaje ekwa, e gude mee ulo-ekwa Chileke; mbu vuta ulo-ekwa-ndzuko ono, me ekwa, e gude kpua ya; me akpo umoro-enyimu, e gude kwechia ya; me ekwa, eegudeje gbobuta onu-ulo-ekwa-ndzuko; ²⁶ me ekwa, eekobutaje mgburugburu l'oma-unuphu ono, no-pheru ulo-ekwa Chileke ono; me oru-ngweja ono; waa ekwa, eekobutaje l'onuzo; me eri, e gude gebe iya; me iphe, bukota ngwa, eegudeje eje ozi, du iya nu. Oo ndu Geshonu ono be e-gude iphe ono g'o ha mee iphe, o gbaru g'e gude iya mee. ²⁷ Iphe, bukpo ozi, unwu Geshonu ejekpo ejeje; obeta o buru evu ivu; ozoo eje ozi ozo; be bu Eronu yeke unwu iya be e-goshije g'ephe e-je iya. Oo unubedua be e-goshije phe ivu, gbaru phe l'evuvu. ²⁸ Noo ozi, ndu onu-ulo Geshonu a-noduje eje l'ulo-ekwa-ndzuko bu ono. Iphe, bu ozi phe be bu Itama nwa Eronu, bu onye uke Chileke be a-nodu egoshije phe g'ephe e-je iya.”

Unwu Merari

²⁹ “A -bya abya l'unwu Merari; gwa phe ogu l'onulo l'onulo; me l'enya-unuphu l'enya-unuphu. ³⁰ Ndu ii-gu bu iphe, bu unwoke, nowaru ukporo apha l'apha iri jeye l'ukporo apha labo l'apha iri; mbu ndu suwaru eje ozi l'ulo-ekwa-ndzuko. ³¹ Waa iphe, gbaru unwu Merari l'ememe teke ephe eje ozi l'ulo-ekwa-ndzuko baa: Ephe e-vutaje mgbo ulo-ekwa Chileke; me oshi, e swebushiru le mgbo ono; me itso iya; me okpa mgbo. ³² Ephe e-vutajekwapho itso, no-pheru oma-unuphu mgburugburu; me okpa itso ono; me nggu, a kporu l'ulo-ekwa ono; me udo iya; mewaro ivu, etsoje iya nu g'o ha; waa iphemiphe, e gude eje egube ozi ono. Unu ketaru onyenonu iphe, gbaru iya l'evuvu.

³³ “Noo ozi, ndu onu-ulo Merari a-noduje eje l'ulo-ekwa-ndzuko bu ono. O buru Itama nwa Eronu, bu onye uke Chileke be a-noduje egoshi phe g'ephe e-je ozi ono.”

Iphe, ndu Lívayi kpakoru du

³⁴ No iya; Mósísu yeke Eronu; me ndu-ishi ndu Ízurelu bya atuko ndu Kohatu gukota ogu; gwa phe l'onulo l'onulo; me l'enya-unuphu l'enya-unuphu. ³⁵ Ndu bu unwoke, nowaru shita l'ukporo apha l'apha iri jeye l'ukporo apha labo l'apha iri; mbu ndu suwaru eje ozi l'ulo-ekwa-ndzuko; ³⁶ mbu ndu a guru l'onulo Kohatu be du unu nemadzu ishii; l'umadzu ukporo iri l'esaa l'umadzu iri. ³⁷ Noo mkpako unwoke, a guru ogu l'ipfu Kohatu bu ono; mbu ndu jeru ozi l'ulo-ekwa-ndzuko. Mósísu yeke Eronu guru ogu ono egube Chipfu turu Mósísu ekemu g'o gwa ya.

³⁸ Unwu Geshonu be a gukwarupho ogu l'onulo l'onulo; me l'enya-unuphu l'enya-unuphu. ³⁹ Iphe, bu unwoke, nowaru shita l'ukporo apha l'apha iri jeye l'ukporo apha labo l'apha iri, bu ndu suwaru eje ozi l'ulo-ekwa-ndzuko ⁴⁰ be a guru ogu l'onulo l'onulo; me l'enya-unuphu l'enya-unuphu phe. Iphe, a gutaru be du unu nemadzu ishii l'ukporo iri le nanu l'umadzu iri. ⁴¹ Noo mkpako unwoke, a guru ogu l'onulo Geshonu; mbu ndu suru eje ozi l'ulo-ekwa-ndzuko teke Mósísu yeke Eronu guru phe ogu ge Chipfu turu phe iya l'ekemu.

⁴² Unwu Merari be a gukwarupho ogu l'onulo l'onulo; me l'enya-unuphu l'enya-unuphu. ⁴³ Iphe, bu unwoke, nowaru shita l'ukporo apha l'apha iri jeye l'ukporo apha labo l'apha iri, bu ndu suwaru eje ozi l'ulo-ekwa-ndzuko ⁴⁴ be a guru ogu l'onulo l'onulo; guta unu umadzu esato damu. ⁴⁵ Noo mkpako unwoke, a gutaru l'onulo Merari bu ono. O buerupho ge Chipfu pfuru iya Mósísu bu ge Mósísu yeke Eronu guru phe ogu ono.

⁴⁶ Ọo ya bụ; Mósísu yẹle Erọnu; mę ndu-ishi ndu Ízurelu gụkọta ndu Lívayi l'ophu ọgu; l'ọnulo l'ọnulo; mę l'ęnya-unuphu l'ęnya-unuphu. ⁴⁷ Ndu ęphe gụru bę bụ iphe, bụ unwoke, nọwaru shita l'ụkporo apha l'apha iri jeye l'ụkporo apha labọ l'apha iri, bụ ndu sụwaru eje ozi l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ; mę evu ivu. ⁴⁸ Iphe, ęphe tukurọ dụ buru ụkporo unu nemadzu; l'unu ụmadzu lanụ; l'ụmadzu ụkporo tete. ⁴⁹ E goshichaa ndu nọnu l'ẹhu l'ẹhu ozi, ęphe a-nọduje eje; mę ivu, ęphe a-nọduje evu. Ọ buerupho gę Chipfu sụru Mósísu g'ọ mee ya bụ g'ọ meru iya.

5

Edobe ẹka ndu Ízurelu kpọberu ụlo-ẹkwa phę nsọ

¹ Chipfu bya asụ Mósísu: ² “Pfuaru ndu Ízurelu g'ęphe chishia iphe, bụ ndu ekpenta eme l'ẹka ono, ęphe kpọberu ụlo-ẹkwa ebubu phę ono; ęphe achishia ndu iphe alwashị alwashị l'ẹhu. Ęphe achishikwaapho ndu denyiru ẹka l'odzu; shi nno merwua onwophe. ³ Unu chifukota phę; unwoke; mę unwanyi. Unu chishia phę l'ẹka ono, unu kpọberu ụlo-ẹkwa unu g'ęphe be merwu iya; mbụ l'ẹka ono, mu bu l'echilabọ unu ono.” ⁴ Ndu Ízurelu mee ya ęgube ono; bya achishikota ndu ono l'ẹka ono, ęphe kpọberu ụlo-ẹkwa phę ono. Ọ buru gę Chipfu pfuru iya Mósísu bụ g'ęphe meru iya.

K'apfu ụgwo iphe, e mebyiru

⁵ Chipfu sụ Mósísu: ⁶ “Pfuaru ndu Ízurelu lę-a: Teke nemadzu; mbụ nwoke; ọzoo nwanyị mesweru nwibe iya ęgube ono, ndiphe emeje; mbụ shi nno meswee Chipfu; bę ikpe nmaakwaru onye ọbu. ⁷ Onye ọbu bę e-pfu iphe-ęji ono, o meru ono. L'ọ pfu-dzukọta ụgwo ęjo-iphe ọbu, o meru ọbu g'ọ ha; wota ụzo lanụ l'ụzo ise l'iphe iya yekọbe iya nụ onye ono, o mesweru ono. ⁸ Ọ -buru l'onye ono, e mesweru ono te nwedu abubu, bụ onye aa-pfu ụgwo iphe ono; ọo ya bụ; ụgwo ono aburu kę Chipfu. Onye aa-nụ iya bę bụ onye uke Chileke. Aakpuru ebili, e gude apfu ụgwo iphe-ęji yekọbe iya. ⁹ Iphe, bụ iphe, ndu Ízurelu doberu nsọ g'ęphe nụ Chipfu, bụ iphe, ęphe wotaru bya anụ onye uke Chileke bụkọta k'onye uke ono. ¹⁰ Iphe, onye doberu nsọ gę ya nụ Chileke bę bụ onye uke Chileke bę nwe iya nụ. Iphe, bụkpoo iphe, a nuru onye uke Chileke buru onye uke Chileke ono nwe iya.”

Kę nwanyị, ji iya ele ęnya l'oori ogori

¹¹ Tọbudu iya bụ; Chipfu bya asụ Mósísu: ¹² “Pfuaru ndu Ízurelu; sụ phę: Ọ -buru lę nwoke bę nyee ya akpa njo uri; shi nno emeswe ji iya; ¹³ mbụ; ọ -buru lę yẹle nwoke ọzo kwaru; o shi nno merwua onwiya; ọphu ji iya ta amadu; tẹme ọphu egechiduru iya teke oome iya; ọphu ọ dudu onye gbaru ekebe l'ọo iphe, o meru bụ ono; ¹⁴ mbụ; ọ -buru lę nwoke ono bę nọnyaaru; o koaharu nyee ya ono okophoo; leahaa ya ęnya l'ọ merwuwaru onwiya; lę teke nwanyị ono merwuru onwiya; ọzoo l'a nọnyaaru; o koaharu nyee ya ono okophoo; leahaa ya ęnya l'ọ merwuru onwiya l'ẹbe abụ l'ọ merwuru onwiya; ¹⁵ gę nwoke ono duta nyee ya ono jepfu onye uke Chileke. L'ọ gude ụzo lanụ l'ime nkweka ukpokutu balị, e keru ụzo iri, ee-gude gwee ęja ẹhu nyee ya ono. G'ọ to yekwa manụ l'ukpokutu balị ono; ọphu o yekwa iya ụnwù-isensu; noo kẹle ọo ngweja-nri, e gweru lę k'okophoo; mbụ ngweja, e gude anyata ęjo-iphe.

¹⁶ “G'onye uke Chileke duritaru nwanyị ono ntse g'ọ pfuru l'atatiphu Chipfu. ¹⁷ Ọo ya bụ; onye uke Chileke ono ekuta mini, e doberu nsọ l'ite, a kpuru l'urwa; kpota udzu ęja, shi l'ọma-ulo ụlo-ẹkwa Chileke wuru ye l'ime mini ono. ¹⁸ Onye uke Chileke -pfubechaapho nwanyị ono l'atatiphu Chipfu; l'ootofu iya iphe, o keberu l'ishi; pata ngweja-nri ono, e gude anyata ęjo-iphe ono nụ iya g'ọ parụ l'ẹka; mbụ ngweja-nri ono, e gweru lę k'okophoo ono. Onye uke Chileke ono l'onwiya aparu mini, atso ilu

ono, emeje gę nemadzu buru onye a turu onu ono. ¹⁹ O buru teke ono be onye uke Chileke a-nu nwanyi ono nte g'o ria su: 'O -buru l'o to dudu nwoke ozo, gu l'iya kwajeru; ophu i ti kpaduru njo uri; shiwa nno merwua onwongu l'ehu-nwoke ozo, gbahakwa ji ngu-a; ge mini, atso ilu-a, emeje gę nemadzu buru onye a turu onu-a ta adukwa iphe, oo-me ngu. ²⁰ Oloburu l'i no l'eka ji ngu-a; bya akpaa njo uri; gu le nwoke ozo kwaa gbahakwa ji ngu-a; i shi nno merwua onwongu; ²¹ ge Chipfu mekwaa g'ekpa-nwa chihu ngu; mbu gi ti tu nwa l'utapfu; gi buru onye aa-noduje ephu l'iphu; bya anma l'ejo etu l'ibe unu.' Noo nte, onye uke Chileke ono a-su nwanyi ono g'o ria; tua onwiya onu bu ono. ²² 'Mbu; ge mini, atso ilu-a, emeje gę nemadzu buru onye a turu onu-a kpobakwa ngu l'epho; k'ophu ekpa-nwa e-chihu ngu; gi ti tu nwa l'utapfu.'

"Oo ya bu; nwanyi ono asu: 'G'o du nu gi pfuru. G'o du nu gi pfuru.'

²³ "Onye uke Chileke ono abya atuko ejo enwa ono, o guru ono deshikota l'ekwo; l'o bya asaru iphe ono, o deru ono ye le mini, atso ilu ono. ²⁴ L'o bya eworu mini, atso ilu ono, emeje nemadzu g'o buru onye a turu onu ono nu nwanyi ono g'o ngua. O -ngue ya pho; mini ono anodu iya l'epho; mee g'ejo iphe-ehuka, tsohuru ilu dapfuta iya. ²⁵ Le teke ono be onye uke Chileke ono a-nata nwanyi ono ngweja-nri ono, e gweru le k'okophoo ono, nwanyi ono pa l'eka ono; l'oobya amaa ya amama l'ataphu Chipfu; woru iya je edobe l'oru-ngweja. ²⁶ Onye uke Chileke ono abya ahajia ngweja-nri ono mkpoji-eka; woru kpo oku l'oru-ngweja ono. Ngweja ono a-buru ngweja, e gude anyata ejo-iphe ono. O -mechaepho nno; l'o bya anu nwanyi ono mini ono g'o ngua. ²⁷ O -buru l'o merwurwu onwiya; mbu l'o mesweru ji iya; be bu teke a neru iya pho mini ono; o ngua; o bahu iya l'epho be oo-me g'ejo iphe-ehuka, atso ilu dapfuta iya. Oo-me g'ekpa-nwa chihu iya; g'o to tu nwa l'utapfu; temanu o buru onye vu onu l'ibe phe. ²⁸ Teke o bu le nwanyi ono be te emerwuduru onwiya; mbu-a; o -buru le nwanyi ono du ree; be o to dudu iphe, bya l'e-me iya nu; oo-nodu anwushi unwegirima.

²⁹ "Noo ekemu, a turu swiberu nwanyi, ji iya ekoru okophoo; mbu nwanyi, no l'eka ji iya; o nodu akpaje njo uri; emerwushi onwiya; ³⁰ ozoo l'a nonyaaru nwoke koaharu nyee ya okophoo; leahaa ya njo enya. G'onye uke Chileke pfube nwanyi obu l'iphu Chipfu mekota iya iphemiphe ono, a turu l'ekemu ono. ³¹ Nwoke ono l'onwiya be ta adukwa ejo-iphe, a-tukoru iya l'ishi. Oo nwanyi ono e-vuru ejo-iphe, o metaru kpua onwiya."

6

Onye woru onwiya doberu Chipfu iche

¹ Chipfu su Mosisu: ² "Pfururu yeru ndu Izurelu su phe-a: O -nweru nwoke; ozoo nwanyi, kweru ukwe, gbaru iche su le ya a-duru Chipfu iche; mbu le ya e-dobe onwiya ge ya buru onye gbaru iche l'enya Chipfu; ³ g'onye obu ta ngujekwa mee; ozoo iphe, aangụ angungu, atsu atsutsu. Ophu o ngujekwa mee-veniga; ozoo ophu e meru l'iphe, aangụ angungu ozo, atsu atsutsu. G'o to ngujekwa mini akpuru vayinu; ophu o rijekwa akpuru vayinu oyii; ozoo ophu e gheru egheghe. ⁴ G'o to rijekwa iphe, shi l'oshi vayinu; m'o bu akpuru vayinu obu l'onwiya; ozoo egbo vayinu jeye teke oo-bu-beru onye duru Chipfu iche.

⁵ "Akwo ta abyadu e-rwu iya l'ishi jeye g'oo-bu-beru onye doberu onwiya iche ono. Oo-duepho iche g'o du iya jasụ; teke ono, o doberu onwiya Chipfu iche ono edzua. Egbushi, no iya l'ishi be oo-ha g'o rwuchia erwuchi. ⁶ L'ogè teke ono, o duru Chipfu iche ono be o to byadu e-je le mgboru eka odzu no. ⁷ Mbu; obeta o buru l'oo nna iya nwuhuru; ozoo l'oo ne iya nwuhuru; ozoo l'oo nwune iya ke nwoke; ozoo nwune iya ke nwanyi be o to budu iya e-me g'o turwua onwiya; kele abubu, o bu onye duru

Chileke iche; tukoru iya l'ishi. ⁸ Lẹ teke ono ọo-nọkotakpo bọru onye doberu onwiya iche ono bẹ ọ bụ onye dọru Chipfu nsọ.

⁹ “Teke o nweru onye gbabuhuru nwuhu lẹ mgboru ẹka ọ nọ; o shi nno tųrwua onwiya l'abubu ono, ọ bụ onye dọru Chileke iche ono, bụ ọphu tukoru iya l'ishi ono; g'ọ nọ abali ẹsaa; o -rwuepho lẹ mbọku k'ẹsaa; l'ọ kpushia ishi; shi nno rọo onwiya ẹhu ọzo. ¹⁰ O -be lẹ mbọku k'ẹsato; l'o wota ndo labọ; ọzoo unwu kparaka labọ wojeru onye uke Chileke l'ọnu ọlo-ẹkwa-ndzukọ. ¹¹ Ọo ya bụ; onye uke Chileke ono abya ewota nanu gwee ngweja-iphe-ẹji; l'o wota nanu ọphuu gwee ngweja-akpo-ọku gude pfua ugwo iphe-ẹji ono, o meru ono; mbu l'ọ nọru lẹ mgboru ẹka nemadzu nwuhuru. Ọ bọru mbọku onokwaphọ bẹ oo-me g'ishi iya dọ-phu nsọ azu. ¹² L'ọ byakwa aburu onye dọru Chipfu iche g'ọ shi bọru iya. Ọ -nọ-dzua ya; l'ọ kpọta ebili, gbaru apha je anu g'e gude gweeru iya ngweja-apfu-ugwo. Ọphu, ọ nọhawaru phọ bẹ a taa gụkwa eye iya; kele ọ nọ iya tųrwua onwiya.

¹³ “Ọwaa bụ ekemu, dọru onye woru onwiya doberu Chipfu iche; nọo ya nọ-dzua. Ee-duru onye ọbu bya l'ọnu ọlo-ẹkwa-ndzukọ. ¹⁴ Ọ bọru l'ẹka ono bẹ ọo-nọdu woru iphe, ọonu Chipfu nu iya. Ọo-nu iya ebili, gbaru apha, te nwedu ẹka iphe mebyiru iya g'e gude gwee ngweja-akpo-ọku; l'ọ bya anu nwada aturu, gbawaru apha, te enwedu ẹka iphe mebyiru iya g'e gude gwee ngweja-iphe-ẹji; l'ọ nu ebili, te enwedu ẹka iphe mebyiru iya g'e gude gwee ngweja-ẹhu-guu. ¹⁵ Iphe ọzo, oo-yekobe iya bụ nkata buredi, e te yeduru iphe ekoje buredi; waa akara, e meru l'ukpokutu witi, gwọo lẹ manu; mẹ ẹcha-mbekee, a wuru manu l'eli; waa ngweja-nri; yele ngweja-mẹe, ayjeru iya nu.

¹⁶ “Iphe ono g'ọ ha bẹ onye uke Chileke e-gweru nu Chipfu. L'ọ gwee ngweja-iphe-ẹji ono; waa ngweja-akpo-ọku ono. ¹⁷ Onye uke Chileke ono bẹ e-woru nkata buredi ono, ekoduru ekoko ono nu Chipfu; bya egbua ebili phọ gude gwee ngweja-ẹhu-guu nu Chipfu; bya eyekobekwa iya phọ ngweja-nri; yeẹ ngweja-mẹe, etsoje iya nu tuko gwee. ¹⁸ Ọ bọru l'ọnu ọlo-ẹkwa-ndzukọ bẹ onye ono, woru onwiya doberu Chipfu iche ono a-nọdu kpushia ishi ono, o shi doberu Chileke iche ono. L'ọ kpota ẹgbushi iya ono ye l'ọku, nọ lẹ mkpula ẹka iphe, e gude gwee ngweja-ẹhu-guu nọ.

¹⁹ “Onye ono, dọru Chipfu iche ono -kpushichaepho ishi ono, o doberu iche ono; g'onye uke Chileke wota ẹka ebili ono ọphu e shiru eshishi dẹe ya l'ẹka; l'ọ bya ewotafua akara lanu, te koduru ekoko lẹ nkata ono; waa ẹcha-mbekee lanu, te koduru ekoko nu iya. ²⁰ Ọo ya bụ; onye uke Chileke ono abya amaa ya amama l'iphu Chipfu g'ọ bọru ngweja amama. Iphe ono bẹ dọ nsọ; ọ bọru onye uke Chileke bẹ nwe iya nu; yele ndu ebili ono, a maru amama; mẹ utapfu iya ono, a nuru Chipfu ono. E -mechaa nno; onye ono, dọru Chipfu iche ono angwaro mẹe.

²¹ “Ono bụ ekemu dọru onye woru onwiya doberu Chipfu iche; mbu onye kwetaru ukwe lẹ ya e-woru onwiya doberu Chipfu iche; wakwaphọ iphe, ọo-nuje Chipfu mẹ ọ nọ-dzue ya phọ; a -gufukwa iphe ọzo, ọo-du ike gbatafua. Ọle o medzufutaje iphe, o kweru ukwe iya; lẹ g'ekemu onye dọru Chipfu iche gude dọ.”

Onu-oma ndu-uke Chileke l'ẹhu ndu Ízurelu

²² Chipfu bya asu Mosisu: ²³ “Pfuaru Eronu yele unwu iya su phe g'ephe gojeru ndu Ízurelu onu-oma. Waa g'ephe epfuje iya baa:

²⁴ “ ‘Gẹ Chipfu goru onu-oma nu unu; chee unu.

²⁵ Gẹ Chipfu mee g'ataphu iya gbuaru unu nwiiinwii;

l'ọ meeru unu eze-iphe-oma.

²⁶ Gẹ Chipfu ghaaru unu iphu;

mee g'ẹhu dọ unu guu.’

²⁷ “Oo ya bu; ephe -gude ephe mu goru onu-oma nu ndu Ízurelu; mu agoru onu-oma nu phe.”

7

Ngweja, e gude edobe ulo-ekwa Chipfu iche

¹ Tɔbudu iya bu; Mosisu bvubechaepho ulo-ekwa Chipfu ono; o wua ya manu; bya edobe iya iche; bya edobekwapho iphe, bu ivu no iya nu g'ọ ha iche. Nokwapho g'ọ wuru manu l'oru-ngweja; dobe iya iche; bya edobekwapho iphe, bu ivu oru-ngweja ono g'ọ ha iche. ² Oo ya bu; ndu-ishi ndu Ízurelu, bu ndu-ishi l'anya-unuphu l'anya-unuphu; mbu ndu-ishi l'ipfu l'ipfu, bu iya bu ndu ono, bu ishi ndu ophu a guru ogu ono bya eworu iphe nu. ³ Iphe, ephe nuru Chipfu be bu ogba-kperekpere ishii, e kpuchiru iphe; me oke-eswi iri l'ebo. Ndu-ishi ono be nuchaaru oke-eswi lanu oke-eswi lanu l'ehu l'ehu. Ephe du ebo ebo nucha ogba-kperekpere lanu. Noo iphe, ephe wotaru bya anu l'iphu ulo-ekwa Chipfu bu ono.

⁴ Chipfu su Mosisu: ⁵ “Natakota phe iphe ono, ephe nuru; k'ophu ee-gude iya eje ozi l'ulo-ekwa-ndzukọ. Li woru iya nu ndu Lívayi. Onyenonu be ii-nucha ya le g'ozu iya gbaru.”

⁶ Oo ya bu; Mosisu bya ewota ogba-kperekpere ono; me oke-eswi ono nu ndu Lívayi. ⁷ Unwu Geshonu be o nuru ogba-kperekpere labo; waa oke-eswi eno g'ephe gude jeje ozi, gbaru phe nu. ⁸ O nu unwu Merari ogba-kperekpere eno; waa oke-eswi esato g'ephe gude jeje ozi, gbaru phe nu. G'ephe ha be nokota l'eka Itama nwa Eronu, bu onye uke Chileke eje ozi phe. ⁹ Obenu l'o to dudu ophu o nuru unwu Kohatu; kele o ephebedua be evu iphe, du nsọ ono l'ukuvu duru.

¹⁰ Mboku, a wuru manu l'oru-ngweja Chileke g'e gude woru iya ye Chileke l'eka be ndu-ishi ono wotagbaaru iphe bya anu Chileke l'iphu oru-ngweja ono. ¹¹ Chipfu bya asu Mosisu: “Ge ndu-ishi ono byaje nanu nanu le mboku le mboku bya anu iphe ngweja phe g'e gwee l'oru-ngweja ono; shi nno woru iya ye Chileke l'eka.”

¹² Onye wotaru iphe nkiya bya anu le mboku ke mbu be bu Nashonu nwa Aminadabu, bu onye-ishi ndu Jiuda. ¹³ Iphe, o nuru bu gbamugbamu mkpola-ochaa lanu, erwa iya du ukporo shekelu ishii le shekelu iri; bya anukwapho ochi lanu, e meru le mkpola-ochaa, erwa iya du ukporo shekelu eto le shekelu iri. G'ọ ha bu iphe, eegudeje atu erwa iphe l'eze-ulo Chileke be e gude tua ya. Ophu nonu be e yejishikotaru ukpokutu ereshi, a gworu le manu; g'e gude gwee ngweja-nri. ¹⁴ Iphe ozo, o nuru be bu ago lanu, e meru le mkpola-ododo, erwa iya du shekelu iri; iphe, jiru iya nu bu unwu-isensu; ¹⁵ bya anu nwa oke-eswi lanu; waa ebili lanu; waa nwa ebili lanu, gbaru apha, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku; ¹⁶ waa mkpi lanu, ee-gude gwee ngweja-iphe-eji; ¹⁷ me oke-eswi labo; waa ebili ise; me mkpi ise; me unwu ebili ise, gbachaaru apha, ee-gude gwee ngweja-ehu-guu. Noo iphe, Nashonu nwa Aminadabu wotaru bya anu bu ono.

¹⁸ O be le mboku k'ebo; Netanelu nwa Zuwa, bu onye-ishi l'ipfu Isaka wota iphe nkiya bya anu. ¹⁹ Iphe, o nuru bu gbamugbamu mkpola-ochaa lanu, erwa iya du ukporo shekelu ishii le shekelu iri; bya anukwapho ochi lanu, e meru le mkpola-ochaa, erwa iya du ukporo shekelu eto le shekelu iri. G'ọ ha bu iphe, eegudeje atu erwa iphe l'eze-ulo Chileke be e gude tua ya. Ophu nonu be e yejishikotaru ukpokutu ereshi, a gworu le manu; g'e gude gwee ngweja-nri. ²⁰ Iphe ozo, o nuru be bu ago lanu, e meru le mkpola-ododo, erwa iya du shekelu iri; iphe, jiru iya nu bu unwu-isensu; ²¹ bya anu nwa oke-eswi lanu; waa ebili lanu; waa nwa ebili lanu, gbaru apha, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku; ²² waa mkpi lanu, ee-gude gwee ngweja-iphe-eji; ²³ me oke-eswi labo; waa ebili ise; waa mkpi ise; me unwu ebili ise, gbachaaru

apha, ee-gude gwee ngweja-ẹhu-guu. Noo iphe, Netanelu nwa Zuwa wotaru bya anu bu ono.

²⁴ O be le mboku k'eto; Eliyabu nwa Helonu, bu onye-ishi ndu ke Zebulun wota iphe nkiya bya anu. ²⁵ Iphe, o nuru bu gbamugbam mkpola-ochaa lanu, erva iya du ukporo shekelu ishii le shekelu iri; bya anukwapho ochi lanu, e meru le mkpola-ochaa, erva iya du ukporo shekelu eto le shekelu iri. G'o ha bu iphe, eegudeje atu erva iphe l'eze-ulo Chileke be e gude tua ya. Ophu nonu be e yejishikotaru ukpokutu ereshi, a gworu le manu; g'e gude gwee ngweja-nri. ²⁶ Iphe ozo, o nuru be bu ago lanu, e meru le mkpola-ododo, erva iya du shekelu iri; iphe, jiru iya nu bu unwu-isensu; ²⁷ O bya anu nwa oke-eswi lanu; waa ebili lanu; waa nwa ebili lanu, gbaru apha, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku; ²⁸ waa mkpi lanu, ee-gude gwee ngweja-iphe-aji; ²⁹ waa oke-eswi labo; me ebili ise; waa mkpi ise; me unwu ebili ise, gbachaaru apha, ee-gude gwee ngweja-ẹhu-guu. Noo iphe, Eliyabu nwa Helonu wotaru bya anu bu ono.

³⁰ O be le mboku k'eno; Elizuru nwa Shediyo, bu onye-ishi, unwu Rubenu wota iphe nkiya bya anu. ³¹ Iphe, o nuru bu gbamugbam mkpola-ochaa lanu, erva iya du ukporo shekelu ishii le shekelu iri; bya anukwapho ochi lanu, e meru le mkpola-ochaa, erva iya du ukporo shekelu eto le shekelu iri. G'o ha bu iphe, eegudeje atu erva iphe l'eze-ulo Chileke be e gude tua ya. Ophu nonu be e yejishikotaru ukpokutu ereshi, a gworu le manu; g'e gude gwee ngweja-nri. ³² Iphe ozo, o nuru be bu ago lanu, e meru le mkpola-ododo, erva iya du shekelu iri; iphe, jiru iya nu bu unwu-isensu; ³³ O bya anu nwa oke-eswi lanu; waa ebili lanu; waa nwa ebili lanu, gbaru apha, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku; ³⁴ waa mkpi lanu, ee-gude gwee ngweja-iphe-aji; ³⁵ waa oke-eswi labo; me ebili ise; waa mkpi ise; waa unwu ebili ise, gbachaaru apha, ee-gude gwee ngweja-ẹhu-guu. Noo iphe, Elizuru nwa Shediyo wotaru bya anu bu ono.

³⁶ O be le mboku k'ise; Shelumelu nwa Zurishadayi, bu onye-ishi unwu Simiyonu wota iphe nkiya bya anu. ³⁷ Iphe, o nuru bu gbamugbam mkpola-ochaa lanu, erva iya du ukporo shekelu ishii le shekelu iri; bya anukwapho ochi lanu, e meru le mkpola-ochaa, erva iya du ukporo shekelu eto le shekelu iri. G'o ha bu iphe, eegudeje atu erva iphe l'eze-ulo Chileke be e gude tua ya. Ophu nonu be e yejishikotaru ukpokutu ereshi, a gworu le manu; g'e gude gwee ngweja-nri. ³⁸ Iphe ozo, o nuru be bu ago lanu, e meru le mkpola-ododo, erva iya du shekelu iri; iphe, jiru iya nu bu unwu-isensu; ³⁹ O bya anu nwa oke-eswi lanu; waa ebili lanu; me nwa ebili lanu, gbaru apha, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku; ⁴⁰ waa mkpi lanu, ee-gude gwee ngweja-iphe-aji; ⁴¹ waa oke-eswi labo; me ebili ise; waa mkpi ise; waa unwu ebili ise, gbachaaru apha, ee-gude gwee ngweja-ẹhu-guu. Noo iphe, Shelumelu nwa Zurishadayi wotaru bya anu bu ono.

⁴² O be le mboku k'ishii; Eliyasafu nwa Diyuwelu, bu onye-ishi unwu Gadu wota iphe nkiya bya anu. ⁴³ Iphe, o nuru bu gbamugbam mkpola-ochaa lanu, erva iya du ukporo shekelu ishii le shekelu iri; bya anukwapho ochi lanu, e meru le mkpola-ochaa, erva iya du ukporo shekelu eto le shekelu iri. G'o ha bu iphe, eegudeje atu erva iphe l'eze-ulo Chileke be e gude tua ya. Ophu nonu be e yejishikotaru ukpokutu ereshi, a gworu le manu; g'e gude gwee ngweja-nri. ⁴⁴ Iphe ozo, o nuru be bu ago lanu, e meru le mkpola-ododo, erva iya du shekelu iri; iphe, jiru iya nu bu unwu-isensu; ⁴⁵ O bya anu nwa oke-eswi lanu; waa ebili lanu; me nwa ebili lanu, gbaru apha, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku; ⁴⁶ waa mkpi lanu, ee-gude gwee ngweja-iphe-aji; ⁴⁷ waa oke-eswi labo; me ebili ise; waa mkpi ise; waa unwu ebili ise, gbachaaru apha, ee-gude gwee ngweja-ẹhu-guu. Noo iphe, Eliyasafu nwa Diyuwelu wotaru bya anu bu ono.

⁴⁸ O be lẹ mbọku k'esaa; Elishama nwa Amihudu, bu onye-ishi ndu Ifuremu wota iphe nkiya bya anụ. ⁴⁹ Iphe, ọ nuru bu gbamugbamụ mkpọla-ọchaa lanụ, ẹrwa iya du ukporo shẹkelu ishii lẹ shẹkelu iri; bya anụkwapho ochi lanụ, e meru lẹ mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya du ukporo shẹkelu ẹto lẹ shẹkelu iri. G'ọ ha bu iphe, eegudeje atụ ẹrwa iphe l'eze-ulo Chileke bẹ e gude tya ya. Ophu nonu bẹ e yejishikotaru ukpokutu ereshi, a gwọru lẹ manụ; g'e gude gwee ngweja-nri. ⁵⁰ Iphe ọzo, ọ nuru bẹ bu ago lanụ, e meru lẹ mkpọla-ododo, ẹrwa iya du shẹkelu iri; iphe, jiru iya nụ bu unwu-isensu; ⁵¹ Ọ bya anụ nwa oke-eswi lanụ; waa ebili lanụ; waa nwa ebili lanụ, gbaru apha, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku; ⁵² waa mkpi lanụ, ee-gude gwee ngweja-iphe-ẹji; ⁵³ waa oke-eswi labo; mẹ ebili ise; waa mkpi ise; waa unwu ebili ise, gbachaaru apha, ee-gude gwee ngweja-ẹhu-guu. Noo iphe, Elishama nwa Amihudu wotaru bya anụ bu ono.

⁵⁴ O be lẹ mbọku k'esato; Gamalelu nwa Pedazo, bu onye-ishi ndu ipfu Manase wota iphe nkiya bya anụ. ⁵⁵ Iphe, ọ nuru bu gbamugbamụ mkpọla-ọchaa lanụ, ẹrwa iya du ukporo shẹkelu ishii lẹ shẹkelu iri; bya anụkwapho ochi lanụ, e meru lẹ mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya du ukporo shẹkelu ẹto lẹ shẹkelu iri. G'ọ ha bu iphe, eegudeje atụ ẹrwa iphe l'eze-ulo Chileke bẹ e gude tya ya. Ophu nonu bẹ e yejishikotaru ukpokutu ereshi, a gwọru lẹ manụ; g'e gude gwee ngweja-nri. ⁵⁶ Iphe ọzo, ọ nuru bẹ bu ago lanụ, e meru lẹ mkpọla-ododo, ẹrwa iya du shẹkelu iri; iphe, jiru iya nụ bu unwu-isensu; ⁵⁷ Ọ bya anụ nwa oke-eswi lanụ; waa ebili lanụ; waa nwa ebili lanụ, gbaru apha, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku; ⁵⁸ waa mkpi lanụ, ee-gude gwee ngweja-iphe-ẹji; ⁵⁹ waa oke-eswi labo; mẹ ebili ise, waa mkpi ise; waa unwu ebili ise, gbachaaru apha, ee-gude gwee ngweja-ẹhu-guu. Noo iphe, Gamalelu nwa Pedazo wotaru bya anụ bu ono.

⁶⁰ O be lẹ mbọku kẹ tete; Abidanu nwa Gidiyoni, bu onye-ishi ndu Benjaminu wota iphe nkiya bya anụ. ⁶¹ Iphe, ọ nuru bu gbamugbamụ mkpọla-ọchaa lanụ, ẹrwa iya du ukporo shẹkelu ishii lẹ shẹkelu iri; bya anụkwapho ochi lanụ, e meru lẹ mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya du ukporo shẹkelu ẹto lẹ shẹkelu iri. G'ọ ha bu iphe, eegudeje atụ ẹrwa iphe l'eze-ulo Chileke bẹ e gude tya ya. Ophu nonu bẹ e yejishikotaru ukpokutu ereshi, a gwọru lẹ manụ; g'e gude gwee ngweja-nri. ⁶² Iphe ọzo, ọ nuru bẹ bu ago lanụ, e meru lẹ mkpọla-ododo, ẹrwa iya du shẹkelu iri; iphe, jiru iya nụ bu unwu-isensu; ⁶³ Ọ bya anụ nwa oke-eswi lanụ; waa ebili lanụ; waa nwa ebili lanụ, gbaru apha, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku; ⁶⁴ waa mkpi lanụ, ee-gude gwee ngweja-iphe-ẹji; ⁶⁵ waa oke-eswi labo; mẹ ebili ise; waa mkpi ise; waa unwu ebili ise, gbachaaru apha, ee-gude gwee ngweja-ẹhu-guu. Noo iphe, Abidanu nwa Gidiyoni wotaru bya anụ bu ono.

⁶⁶ O be lẹ mbọku k'iri; Ahiyeza nwa Amishadayi, bu onye-ishi ndu ipfu Danu wota iphe nkiya bya anụ. ⁶⁷ Iphe, ọ nuru bu gbamugbamụ mkpọla-ọchaa lanụ, ẹrwa iya du ukporo shẹkelu ishii lẹ shẹkelu iri; bya anụkwapho ochi lanụ, e meru lẹ mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya du ukporo shẹkelu ẹto lẹ shẹkelu iri. G'ọ ha bu iphe, eegudeje atụ ẹrwa iphe l'eze-ulo Chileke bẹ e gude tya ya. Ophu nonu bẹ e yejishikotaru ukpokutu ereshi, a gwọru lẹ manụ; g'e gude gwee ngweja-nri. ⁶⁸ Iphe ọzo, ọ nuru bẹ bu ago lanụ, e meru lẹ mkpọla-ododo, ẹrwa iya du shẹkelu iri; iphe, jiru iya nụ bu unwu-isensu; ⁶⁹ Ọ bya anụ nwa oke-eswi lanụ; waa ebili lanụ; waa nwa ebili lanụ, gbaru apha, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku; ⁷⁰ waa mkpi lanụ, ee-gude gwee ngweja-iphe-ẹji; ⁷¹ waa oke-eswi labo; mẹ ebili ise; waa mkpi ise; waa unwu ebili ise, gbachaaru apha, ee-gude gwee ngweja-ẹhu-guu. Noo iphe, Ahiyeza nwa Amishadayi wotaru bya anụ bu ono.

⁷² O be lẹ mbọku k'iri lẹ nanụ; Pagelu nwa Okuranu, bu onye-ishi ndu ipfu Asha wota iphe nkiya bya anụ. ⁷³ Iphe, ọ nuru bu gbamugbamụ mkpọla-ọchaa

lanu, ɛrwa iya du ukporo shekelu ishii le shekelu iri; bya anukwapho ochi lanu, e meru le mkpola-ochaa, ɛrwa iya du ukporo shekelu ɛto le shekelu iri. G'ọ ha bu iphe, eegudeje atụ ɛrwa iphe l'eze-ulo Chileke be e gude tua ya. Ophu nonu be e yejishikotaru ukpokutu ereshi, a gworu le manụ; g'e gude gwee ngweja-nri. ⁷⁴ Iphe ozo, o nuru be bu ago lanu, e meru le mkpola-ododo, ɛrwa iya du shekelu iri; iphe, jiru iya nu bu unwu-isensu; ⁷⁵ O bya anu nwa oke-eswi lanu; waa ebili lanu; waa nwa ebili lanu, gbaru apha, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku; ⁷⁶ waa mkpi lanu, ee-gude gwee ngweja-iphe-eji; ⁷⁷ waa oke-eswi labo; me ebili ise; waa mkpi ise; waa unwu ebili ise, gbachaaru apha, ee-gude gwee ngweja-ehu-guu. Noo iphe, Pagelu nwa Okuranu wotaru bya anu bu ono.

⁷⁸ O be le mboku k'iri l'ebo; Ahira nwa Enanu, bu onye-ishi unwu Nafutali wota iphe nkiya bya anu. ⁷⁹ Iphe, o nuru bu gbamugbamu mkpola-ochaa lanu, ɛrwa iya du ukporo shekelu ishii le shekelu iri; bya anukwapho ochi lanu, e meru le mkpola-ochaa, ɛrwa iya du ukporo shekelu ɛto le shekelu iri. G'ọ ha bu iphe, eegudeje atụ ɛrwa iphe l'eze-ulo Chileke be e gude tua ya. Ophu nonu be e yejishikotaru ukpokutu ereshi, a gworu le manụ; g'e gude gwee ngweja-nri. ⁸⁰ Iphe ozo, o nuru be bu ago lanu, e meru le mkpola-ododo, ɛrwa iya du shekelu iri; iphe, jiru iya nu bu unwu-isensu; ⁸¹ O bya anu nwa oke-eswi lanu; waa ebili lanu; waa nwa ebili lanu, gbaru apha, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku; ⁸² waa mkpi lanu, ee-gude gwee ngweja-iphe-eji; ⁸³ waa oke-eswi labo; me ebili ise; waa mkpi ise; waa unwu ebili ise, gbachaaru apha, ee-gude gwee ngweja-ehu-guu. Noo iphe, Ahira nwa Enanu wotaru bya anu bu ono.

⁸⁴ Iphe ono be bu iphe, ndu-ishi ndu Izurelu wotaru bya anu g'e gude woru oru-ngweja ono ye Chileke l'eka; mbu teke ono, a wuru iya manụ ono. Iphe, ephe nuru be bu: gbamugbamu mkpola-ochaa iri l'ebo; waa ochi mkpola-ochaa iri l'ebo; waa ago mkpola-ododo iri l'ebo. ⁸⁵ Gbamugbamu lanu be ɛrwa iya aduje ukporo shekelu mkpola-ochaa ishii le shekelu iri. ɛrwa ochi lanu nodu aduje ukporo shekelu mkpola-ochaa ɛto le shekelu iri. G'ọ ha bu iphe, eegudeje atụ ɛrwa iphe l'eze-ulo Chileke be e gude tua ya. ⁸⁶ Ago mkpola-ododo ono du iri l'ebo; teme e yejishichaa ya unwu-isensu. ɛrwa iya nodu abujeru shekelu mkpola-ododo iri iri. G'ọ ha bu iphe, eegudeje atụ ɛrwa iphe l'eze-ulo Chileke be e gude tua ya. Mkpola-ododo, e gude mee ago ono be ɛrwa iya tuko du ukporo shekelu mkpola-ododo ishii. ⁸⁷ Iphe mkpakọ anu, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku ono dukota be bu; unwu oke-eswi iri l'ebo; waa ebili iri l'ebo; waa unwu ebili iri l'ebo, gbachaaru apha; ye le ngweja-nri tso iya nu; waa mkpi iri l'ebo, ee-gude gwee ngweja iphe-eji. ⁸⁸ Anu, ee-gude gwee ngweja-ehu-guu be tukoru du oke-eswi ukporo l'eno; waa ebili ukporo ɛto; me mkpi ukporo ɛto; waa unwu ebili ukporo ɛto, gbachaaru apha. Noo iphe, a nuru g'e gude woru oru-ngweja ono ye Chileke l'eka; mbu teke ono, a wuru iya manụ ono.

⁸⁹ O be teke Mosisu bahuru ge ye le Chipfu bogba l'ime ulo-ekwa-ndzuko ono; o numa olu-opfu, a no l'eli opfu okpoko ono; eka aapfuje ugwo iphe-eji ono epfu, bu iya bu eka ono, e doberu ekemu Chipfu ono. Opfu ono be a no le mgbaka chierobu labo pho epfu eyeru Mosisu.

8

Edobe oroku

¹ Chipfu bya asu Mosisu: ² "Pfuaru Eronu su iya l'ọ -bya adobe oroku; g'ọ dobe oroku esaa ono k'ophu iphoro iya a-nga atatiphu iphe ono, a tukoberu iya ono." ³ Eronu mee ya egube ono, a suru g'o mee ya ono; mbu dobe oroku ono; k'ophu iphoro iya ngakotaru atatiphu iphe ono, a tu-koberu iya ono, bu iya bu ge Chipfu karu Mosisu g'e mee ya. ⁴ Waa g'e gude mee iphe ono, aatukobeje oroku ono baa: Oo

mkpọla-ododo, e tsusaru etsusa bẹ e gude mekọta iya shita l'ike iya jeye lẹ nchị iya. Iphe ono, aatukobeje orọku ono bẹ e meerupho ẹgube Chipfu goshiru iya Mosisu.

Edobe ndu Lívayi iche

⁵ Chipfu byakwa asụ Mosisu: ⁶ “Họta ndu Lívayi l'echilabọ ndu Ízurelu; mee phẹ g'ẹphe dẹbe ree. ⁷ Waa g'ii-shi mee phẹ g'ẹphe dẹbe ree baa: Wota mini nturwu phee phẹ l'ẹhu; ẹphe akpụshikota iphe, bụ ẹji, dọ phẹ l'ẹhu; bya asashikota uwe phẹ shi nno sachaa onwophẹ ree. ⁸ Ẹphe ewota nwa oke-eswi; yẹle ngweja-nri, ayiru iya nọ, bụ iya bụ ukpokutu ereshi, a gwọru lẹ manụ. L'i wota nwa oke-eswi ọzo, ee-gude gwee ngweja-iphe-ẹji. ⁹ L'i duru ndu Lívayi ọbu je l'iphu ọlo-ẹkwa-ndzukọ; kukọbe iphe, bụ ndu Ízurelu l'ophu g'ẹphe dzukọta l'ẹka ono. ¹⁰ L'i duru ndu Lívayi ono bya l'atatiphu Chipfu. Ndu Ízurelu ebyibe phẹ ẹka l'ishi. ¹¹ Ọ bụru Erọnu e-woru ndu Lívayi ono ye Chipfu l'ẹka; ẹphe aburu ngweja-amama, shi l'ẹka ndu Ízurelu; k'ophu ẹphe a-nọdu ejeru Chipfu ozi. ¹² Ọo ya bụ; ndu Lívayi ono abya ebyibegbaa oke-eswi ono ẹka l'ishi. L'i gude nanụ gwee ngweja-iphe-ẹji; gude nanụ gwee ngweja-akpọ-ọku nụ Chipfu; shi nno pfula ụgwọ iphe-ẹji ndu Lívayi.

¹³ “L'i mee; ndu Lívayi ono abya atuko pfulu l'iphu Erọnu yẹle unwu iya. L'i woru phẹ ye l'ẹka Chipfu g'ẹphe aburu iya ngweja-amama. ¹⁴ Noo g'ii-shi dobe ndu Lívayi iche l'ẹka ndu Ízurelu ọphuna nọ bụ ono; mee ndu Lívayi ono g'ẹphe bụru nkemu. ¹⁵ I -sachaepho ndu Lívayi ono; bya eworu phẹ dobe g'ẹphe dọ gẹ ngweja-amama; ẹphe ejeahaa ozi l'ọlo-ẹkwa-ndzukọ. ¹⁶ Ọo ẹphebedua g'ẹphe hakọta bẹ e shi lẹ ndu Ízurelu họtta ye mu l'ẹka. Mu nata phẹ; mee phẹ; ẹphe bụru nkemu; nọchia ẹnya ndu bụ ọkpara l'alị Ízurelu; mbụ iphe, bukota unwoke mbụ, vu ọzo waa ẹkpa-nwa l'alị Ízurelu. ¹⁷ Iphe, bụ ọkpara l'ophu l'alị Ízurelu; nemadzu-o; mọ anụ bẹ bukota nkemu. Lẹ teke ono, mu gbushikotaru iphe, bụ ọkpara l'alị Ijiputu bẹ mu doberu phẹ iche g'ẹphe bụru nkemu. ¹⁸ Nta-a bẹ mu wowaru ndu Lívayi mee; ẹphe nọchia ẹnya ndu bụ ọkpara l'alị Ízurelu l'ophu. ¹⁹ Mbụ lẹ mu shiwaa l'echilabọ ndu Ízurelu l'ophu họtta ndu Lívayi woru ye Erọnu yẹle unwu iya l'ẹka; g'ẹphe jejeru ndu Ízurelu ozi l'ọlo-ẹkwa-ndzukọ; ẹphe apfula ụgwọ iphe-ẹji unwu Ízurelu; k'ophu mgbu-onwu ete egbudu phẹ m'ẹphe jekube ọlo Chipfu ono ntse.”

²⁰ Mosisu; waa Erọnu; mọ iphe, bụ ndu Ízurelu l'ophu bya emeeru ndu Lívayi ẹgube ono, Chipfu turu iya Mosisu l'ekemu sụ g'e mee ndu Lívayi. Ọ bụru gẹ ndu Ízurelu meru phẹ iya bụ ono. ²¹ Ndu Lívayi bẹ safuru onwophẹ nturwu; bya asaa uwe phẹ asasa. Ọo ya bụ; Erọnu woru phẹ nụ Chipfu g'ẹphe dọ gẹ ngweja amama; bya apfula ụgwọ iphe-ẹji phẹ shi nno safu phẹ nturwu. ²² E mechaa; ndu Lívayi nọdu Erọnu yẹle unwu iya l'ẹka wata eje ozi l'ọlo-ẹkwa-ndzukọ. Ọ bụru gẹ Chipfu gude tularu iya Mosisu l'ekemu bụ g'ẹphe meru ndu Lívayi ono.

²³ Chipfu bya asụ Mosisu: ²⁴ “Iphe-a bẹ bụ ndu Lívayi bẹ ọ duru: Unwoke nọwaru a-gbẹ l'ukporo apha l'apha ise kwaseru bẹ a-watajẹ eje ozi l'ọlo-ẹkwa-ndzukọ. ²⁵ Ẹphe -nọwa ukporo apha labọ l'apha iri; ẹphe ahaa eje ozi l'ọlo-ẹkwa-ndzukọ ono; ẹphe te ejebaedu iya. ²⁶ Ọle ọ -buru l'ọ dọ phẹ g'ẹphe yejeru unwunna phẹ ẹka l'ọzi ọlo-ẹkwa-ndzukọ ono; g'ẹphe yekporo ẹka. Obenu l'ẹphebedua l'onwophẹ bẹ l'e-jebuhu ozi. Noo g'ii-shi nụ ndu Lívayi ozi, ẹphe a-nọduje eje bụ ono.”

9

Ọbo Ojaghata

¹ L'onwa mbụ l'apha, kwe ndu Ízurelu apha labọ, ẹphe shi l'alị Ijiputu lufuta bẹ Chipfu pfulu yeru Mosisu l'echiegu Sayinayi sụ iya: ² “Gẹ ndu Ízurelu bokwaa ọbo

Ojeghata teke a boje iya. ³ Onwa-a -duẹpho l'abalì iri l'ẹno; unu ọbo ọbo Ojeghata ono teke a boje iya. Teke unu a-wata iya abọbo bẹ bụ mẹ ẹnyanwu ribajeepho. Unu ọbo iphe ono g'ekemu iya gude dụ waa gẹ nsọ iya gude dụ.” ⁴ Ọo ya bụ; Mósísisu bya epfuaru ndu Ízurelu g'ẹphe ọbo ọbo Ojeghata ono. ⁵ Ẹphe woru ọbo Ojeghata ono ọbo l'echiegu Sayinayi g'onwa mbụ ono dụ l'abalì iri l'ẹno; g'ẹnyanwu abyawaa ariiba. Ẹphe tuko iphemiphe mekota gẹ Chipfu sụru Mósísisu g'emeje iya.

⁶ Ọle o nwekwanuru ndu ọphu ayidu lẹ ndu ọbu ọbo Ojeghata ono mbọku ono. Ishi iya bụ l'ẹphe tūruru onwophẹ kele ẹphe denyiru onye nwuhuru anwuhu ẹka. Ndu ono byapfuta Mósísisu yele Erọnu lẹ mbọku ono; ⁷ bya asụ Mósísisu: “Nta-a bẹ nturwu dụ anyi l'ẹhu kele anyi denyiru onye nwuhuru anwuhu ẹka. Ọle-a; ?denu g'o gude ọphu e te ekwedu g'anyi tsoru ndu Ízurelu ọphuna nụ Chipfu ngweja teke a nuje iya?”

⁸ Mósísisu sụ phẹ: “Unu ngabẹ; gẹ mu maru iphe, Chipfu l'e-pfu l'opfu ẹhu unu.”

⁹ Tọbudu iya bụ; Chipfu sụ Mósísisu: ¹⁰ “Pfuaru ndu Ízurelu sụ phẹ: O -nweru onye shi l'ime unu; ọzoo l'onye ọbu bụ oshilokpa unu, denyiru ẹka l'odzu; shi nno tūruru onwiya; ọzoo l'onye ọbu jeru ẹka dụ ẹnya ẹnya; g'onye ono ọlekwa-a ọbo Ojeghata ke Chipfu ono. ¹¹ Teke ẹphe a-ọbo iya bẹ bụ l'abalì iri l'ẹno l'onwa k'ẹbo iya; mẹ ẹnyanwu ribajeepho. Iphe, ẹphe e-gude ọbo ya bụ: buredi, ekoduru ekoko; waa mkpẹekwo, atsogbaa ilu. ¹² G'ọ tọ dukwa iphe ono ọphu ẹphe a-ha g'ọ ọbo nchi; ọphu ọ dukwa ọkpu iya, ẹphe a-nyakwo anyakwo. Ọo g'ekemu ọbo Ojeghata ono dukota bụ g'ẹphe e-gude ọbo ya. ¹³ Ọle onye nturwu adudu l'ẹhu; ọphu o jeduru iphe; ọphu onye ọbu aboduru ọbo Ojeghata ono bẹ ee-bufu l'echilabo ndibe phẹ; noo kele ọ tọ nuduru Chipfu ngweja iya teke a turu ọnu iya. Onye ono bẹ iphe-ẹji, o meru a-tukoru l'ishi.

¹⁴ “Onye lwaru alwalwa; unu l'iya buru; ọ -dụ iya g'o tsoru unu ọbo ọbo Ojeghata ke Chipfu ono; g'onye ọbu mekwaa ya g'ekemu iya; waa nsọ iya gude dụ. Ọo nsọ lanu bẹ duru onye a nwuru anwunwu l'alì-a waa onye lwaru alwalwa.”

Urwukpu asọ-kputa

ulo-ekwa Chileke

(Awu 40:34-38)

¹⁵ Mbọku ono, a kpọberu ulo-ekwa Chipfu, bụ iya bụ ulo-ekwa, ẹka eedobeje ekemu Chipfu ono; bẹ urwukpu sọ-kputeru iya. L'uzenyashi bẹ urwukpu ono duẹpho g'ọku l'eli ulo-ekwa ono; duẹpho nno jasụ l'utsu. ¹⁶ Ọ buerupho g'ọ dụ kwaseru bụ ono. L'eswe bẹ urwukpu ono asọ-kputajẹ ulo-ekwa Chipfu ono; o -be l'enyashi; l'o nwua ke phoo g'ọku. ¹⁷ Ọ nọdu abujeru teke urwukpu ono shi l'eli ulo-ekwa ono palihu imeli imeli; ndu Ízurelu awu-lihu tugbua ije phẹ. Ẹka ẹphe jeberu; urwukpu ono keshiru; ẹphe akpọbe ulo-ekwa phẹ l'ẹka ono; nọshia. ¹⁸ Ọ nọdu abujeru Chipfu -sụ ndu Ízurelu g'ẹphe wu-lihu tugbua; ẹphe awufu tugbua. Teke ọ bụ l'ọ sụru phẹ g'ẹphe nọdu; ẹphe akpọbe ulo-ekwa phẹ nọshia. Ọ buru g'urwukpu ono nọ-beru l'eli ulo-ekwa Chipfu ono bụ g'ẹphe anọ-bejeru l'ẹka ẹphe kpọberu ulo-ekwa phẹ ono. ¹⁹ Teke urwukpu ono nọru ọdu l'eli ulo-ekwa Chileke ono; ndu Ízurelu emeepho gẹ Chipfu pfuru phẹ; nọpyabe; ẹphe ta atugbudu. ²⁰ Teke ọ bụ l'urwukpu ono nọru l'eli ulo-ekwa Chipfu ono; nọo ya nwujiku olemole; bẹ bụ Chipfu -sụ g'ẹphe nọdu; ẹphe akpọbe ulo-ekwa phẹ nọshia. Teke ọ sụru phẹ g'ẹphe wu-lihu tugbua; ẹphe awufu tugbua. ²¹ Teke ọ bụ l'urwukpu ono nọru shita l'uzenyashi jasụ l'utsu; o -rwua l'utsu ọ palihu imeli imeli; ẹphe awufu tugbua. Obetakpọo ọ buru l'eswe bẹ urwukpu ono palihuru imeli; ọzoo l'enyashi; bẹ buẹpho teke ọ palihuru bẹ ndu Ízurelu awufuje tugbua. ²² Obetakpọo urwukpu ono nọdu l'eli ulo-ekwa Chipfu ono nọo ya abalì labo; ọzoo nọo ya onwa ọphu; ọzoo l'ọo apha ọphu; bẹ ndu Ízurelu a-nọdujeepho

l'eka ephe kpoberu ulo-ekwa phe g'ephe no iya; ophu ephe ta abyadu atugbu atugbu. Obenu le teke a nonyaaru urwukpu ono palihu imeli; ephe awufu tugbua. ²³ O nodu abujeru; Chipfu -su phe g'ephe nodu; ephe akpobe ulo-ekwa phe noshia. Teke o suru phe g'ephe tugbua; ephe awufu tugbua. Iphemiphe, Chipfu pfuru phe be ephe mekotaru egube o turu iya Mosisu l'ekemu.

10

Opu labo, e meru le mkpola-ochaa

¹ Chipfu su Mosisu: ² "Gude mkpola-ochaa, e tsusaru etsusa meta opu labo; k'opu ii-gudeje iya eku ndu Izurelu g'ephe dzukobe; gudejekwa iya pho karu phe teke ephe a-phutaje ulo-ekwa phe tugbua. ³ Teke a tukoru opu labo ono gbua be bu iphe, oopfu bu g'iphe, bu ndu Izurelu l'opu dzukobe l'iphu ngu l'onu ulo-ekwa-ndzuko. ⁴ O -buru l'oo opu lanu kpoloko be e gburu; iphe, oopfu bu g'iphe, bu ndu-ishi dzukobekota l'ataphu ngu; mbu ndu bugbaa ishi ipfu ipfu ndu Izurelu. ⁵ Teke opu ono daru ugbo lanu; iphe, oopfu bu g'iphe, bu ipfu, kpoberu ulo-ekwa phe l'uzo enyanwu-awawa wulihu tugbua. ⁶ Teke i gburu opu ono k'ugbo ebo; ge ndu ophu kpoberu ulo-ekwa nkephe l'uzo ndohali wulihu tugbua. Ee-gbuje opu ono g'o gbafe ama teke ephe a-wufu tugbua. ⁷ Unu -byaepho eku edzudzu-oha g'ephe dzukobe; unu egbua opu ono; ole oo g'o to dashi g'opu e gude agba ama. ⁸ Oo unwu Eronu, bu iya bu ndu-uke Chileke be e-gbuje opu ono. Oo-buru omelali, a-duru unu jasuru asuru; e -shi l'ogbo sweru ogbo. ⁹ Teke o bu l'unu eje etso ndu ohogu unu ogu l'ali unu; mbu ndu akpa unu ehuru; unu gbua opu ono g'o dashia oda ike; k'opu Chipfu, bu Chileke unu a-nyata unu; bya adzota unu l'eka ndu ohogu unu ono. ¹⁰ Nokwapho g'unu e-gbuje opu me ehuru nodu ats'o unu; me teke unu abo obo-iphe, unu abojegbaa; me teke unu abo iphe k'onwa ophuu* unu; unu -gwechaepho ngweja-akpo-oku; me ngweja-ehuru-guu ono, unu egweje ono; unu egburu opu ye iya; k'opu Chileke e-gude iya nyata unu. Oo mbedua bu Chipfu, bu Chileke unu."

Ndu Izurelu awufu l'echiegu Sayinayi

¹¹ O be le g'onwa k'eboru du l'ukporo abali; l'apha k'eboru iya; urwukpu ono shi l'eli ulo-ekwa Chipfu ono, bu eka ekwo ekemu aduje ono palia imeli imeli. ¹² Tobudu iya bu; ndu Izurelu bya eshi l'echiegu Sayinayi ono; o buru phe atugbu. Ephe jee jasuru l'echiegu Paranu, bu eka urwukpu ono jeberu keshiru.

¹³ Onoya bu ke mbu, ephe tugburu ije phe ono; egube ono, Chipfu turu iya Mosisu l'ekemu. ¹⁴ O buru ipfu Jiuda be vuturu uzo ije ono. Ephe dzebe l'okpa l'okpa; paru ekwa-ohubama ipfu phe wuru tugbua. O buru Nashonu nwa Aminadabu be bu onye-ishi ipfu Jiuda ono. ¹⁵ Netanelu nwa Zuwa buru onye-ishi ipfu Isaka; ¹⁶ Eliyabu nwa Helonu buru onye-ishi ipfu Zebulonu.

¹⁷ Oo ya bu; a pho-tsuta ulo-ekwa Chipfu ono; oshilokpa Geshonu; me oshilokpa Merari pata iya; o buru phe atugbu.

¹⁸ Ipfu ozo, l'etsota l'atugbu ono be bu ndu ipfu ke Rubenu. Ephe dzebkwapho l'okpa l'okpa; gude ekwa-ohubama ipfu phe wuru tugbua. O buru Elizuru nwa Shediyo bu onye-ishi ipfu Rubenu ono. ¹⁹ Shelumelu nwa Zurishadayi buru onye-ishi ndu ipfu Simiyonu; ²⁰ Eliyasafu nwa Diyuwelu buru onye-ishi ipfu Gadu.

²¹ Tobudu iya bu; ndu Kohatu vuta iphe, du ns'o ono gude tugbushia. Ephe jerwushia; a kpobewa nu ulo-ekwa Chipfu.

* **10:10** 10:10 Obo-iphe-a be ndu Izurelu aboje ujiku ophu teke onwa ophuu furu. Huma g'ephe emeje iya le Ógú 28:18.

²² Ipfu ọzo, l'etsota p̄hẹ nū b̄uru ndu Ifuremu. Ipfu ọzo, l'etsota l'atugbu ono bẹ b̄u ndu ipfu kẹ Rúbenu. Ẹp̄he dzebekwaphọ l'ọkpa l'ọkpa; gude ẹkwa-ọhubama ipfu p̄hẹ w̄uru tugbua. Ọ b̄uru Elishama nwa Amihudu b̄u onye-ishi ndu ipfu Ifuremu ono. ²³ Gamalẹlu nwa Pedazọ b̄uru onye-ishi ndu ipfu Manáse; ²⁴ Abidanu nwa Gidiyoni b̄uru onye-ishi ndu ipfu Benjaminu.

²⁵ Ipfu ọzo, l'etsota nū; bya aburu ipfu ọphu ekpejeru azu l'ije ono b̄uru ndu Danu. Ipfu ọzo, l'etsota l'atugbu ono bẹ b̄u ndu ipfu kẹ Rúbenu. Ẹp̄hebedua dzebekwaphọ l'ọkpa l'ọkpa; gude ẹkwa-ọhubama ipfu p̄hẹ w̄uru tugbua. Ọ b̄uru Ahiyeza nwa Amishadayi b̄u onye-ishi ipfu Danu ono. ²⁶ Pagẹlu nwa Ọkuranu b̄uru onye-ishi ipfu Asha. ²⁷ Ahira nwa Enanu b̄uru onye-ishi ipfu Nafutali. ²⁸ Noo gẹ ndu Ízurelu edzebeje l'ọkpa l'ọkpa wufu m'ẹp̄he gbeshi ije p̄hẹ b̄u ono.

²⁹ Mosisu bya epfuaru Hobabu nwa Ruwelu, b̄u onye Midiyanu; bya aburu ọgo iya s̄u iya: “Nta-a bẹ anyi atugbuwa ala alì ẹka ono, Chipfu pfuru anyi l'ọo-nū anyi ono. Tsonuru anyi g'anyi je. Anyi e-mekwaru ngu ree; kele Chipfu kweshikwaru ndu Ízurelu ukwe-ipe, dugbaa ree.”

³⁰ Hobabu s̄u iya waawaa; lẹ ya te etsoduru p̄hẹ; lẹ ya alaphuwa azu l'alì iya; lapfu ndu ẹp̄he l'iya b̄u.

³¹ Obenu lẹ Mosisu s̄uru iya: “Jiko ta ahashinu anyi. Eshinu ọbu ngu maru ẹka anyi a-kp̄obeje ọlo-ẹkwa anyi l'echiẹgu-a; nọdunu g'ì b̄uru ẹn̄ya, anyi gude aphu ọzo. ³² I-tsoru anyi bẹ anyi lẹ ngu a-gbaru mgba l'ipe, bukpo iphe-oma, Chipfu e-mekotaru anyi.”

Okpoko Chileke waa urwukpu

³³ Noo ya; ẹp̄he shi l'úbvú Chipfu ono tugbua; jee ije abalì ẹto. Okpoko ọgbandzu Chipfu vuta ọzo l'ime abalì ẹto ono; g'ọ chotaru p̄hẹ ẹka ẹp̄he a-nọdu tuta unme. ³⁴ Ọ nọdu abujeru; o-beep̄ho l'eswe; urwukpu, shi l'ẹka Chipfu nọ abya atukoru p̄hẹ l'ishi; mbu teke ono, ẹp̄he shi l'ẹka ẹp̄he kp̄oberu ọlo-ẹkwa p̄hẹ tugbua ono.

³⁵ Teke e vutaerupho okpoko ono tugbua; Mosisu asu: “Zilihunu gube Chipfu. Gẹ ndu ọhogu ngu gbakashihukwa nanu nanu. Gẹ ndu ono, ì d̄u ashì shikwa ngu l'ip̄hu gbalachaa.” ³⁶ Teke a pazetaru okpoko ono; Mosisu asu: “Lwaphuta azu gube Chipfu; lwapfuta unu-kuru-unu ndu Ízurelu-a.”

11

Ọku, shi l'ẹka Chipfu

¹ Tọbudu iya b̄u; ndu Ízurelu wata ak̄u photophoto epfu l'ẹp̄he eje ip̄he-ẹhuka. Photophoto ono, ẹp̄he ak̄u ono bya erwua Chipfu lẹ nchì; ẹhu ghuahaa ya eḡhu. Ọku shinu l'ẹka Chipfu bya ekegbushikota ndu Ízurelu ndu ọphu kp̄oberu ọlo-ẹkwa p̄hẹ l'uzo ishi ishi. ² Ndu Ízurelu bya araku Mosisu; o pfuru nū Chipfu; ọku ono nyishihu. ³ Ọo ya b̄u; e kuahaa ẹpha ẹka ono Tabera, b̄u iya b̄u “ọku-ekeke”; kele ọku, shi l'ẹka Chipfu bya ekegbushia p̄hẹ.

Nri, bu Mana

⁴ Ikpoto ndu ono, ẹp̄he lẹ ndu Ízurelu gwaru ọgwaramogwa, b̄u ndu tsoru p̄hẹ nū g'ẹp̄he gbeshiru ije ono; wata eze nzeri nri. Ndu Ízurelu watanu ara ẹkwa ọzo s̄u: “?B̄u onye a-nukpo anyi anu g'anyi taa? ⁵ Anyi nyataru teke anyi shi anọduje ata anu ẹma l'alì Ijiputu; anyi ta apfudu ugwo; teke ono bẹ anyi shi anọduje eri ata kukumba; bya eri ashì; eri liku; mẹ alibasa; waa galiku. ⁶ Ọle nta-a bẹ ọ tọ d̄uedu ip̄he, agukwadu anyi eḡu; ọphu ọ d̄udu ip̄he, anyi ahumaje ria; gbahaa mana-a!”

⁷ Nri ono, bu mana be ugbugba iya du g'akpuru koriyanda. I-lee ya enya; l'o nyaku anyaku; eshi mkpo g'etse bedelomu. ⁸ Ndu Izurelu nodu ejeje ekpokoo ya; gwee ya egwegwe; ozoo tsua ya etsutsu l'ikwe. Epe ahajeru shia ya eshishi; haru ghee ya egheghe. Onoduje atso g'iphe, e gude manu olivu ghee. ⁹ Teke mana ono adajeru phe bu teke iji daahaerupho l'eka epe kpoberu ulo-ekwa phe l'enyasi.

Mosisu edoru Chipfu edo

¹⁰ Mosisu bya anuma ge ndu Izurelu wushigbaaru l'onu ulo-ekwa phe aragbaa ekwa; onyenonu toko nodugbaa l'onulo l'onulo akwa ntumatu; ehu nodu egbu Chipfu egbu eghushikpo ya ya ike. O tsuaha Mosisu l'ehu. ¹¹ Noo ya; Mosisu jahaa Chipfu su iya: “?Denu g'o gude o buru mube onye-ozu ngu be i meru g'egube iphe-ehuka owa-a dafuta? ?Bu le mu ta adudu ngu l'obu meru g'o gude i paru ivu ehu ndu-a l'ophu bo mu? ¹² ?Bu mbedua be yeru ime ndu-a g'ephe ha; too mu nwushiru phe; meru g'o gude i su ge mu heru phe l'utapfu ge nna he nwa iya, angukwadu era. Ge mu heru phe nno jasu l'ali ono, i riburu nna phe oche nte l'ii-nu phe ono. ¹³ ?Bu awe be mu a-huma anu, mu a-nugbabe ndu-a; g'ephe echiru mu mkpu owa-a, epe echi-a; su g'a nu phe anu g'ephe taa! ¹⁴ Mu taa dukwa ike ehekota ndu-a nwekinyi mu; ivu ehu phe anyi-gbukwa mu anyi-gbu. ¹⁵ O -buru l'oo egube-a be ii-mee mu iya; gbuchikwa mu egbugbu nta; m'o -buru le mu du ngu-a l'obu; ge mu ta anodukwanu ndzu gude enya huma ejo onodu mu.”

¹⁶ Chipfu bya eyeeru Mosisu onu su iya: “Chita ndu bu ogerenya Izurelu umadzu ukporo eto l'iri g'ephe byapfuta mu; mbu ndu i huberu ama l'ephe bupho ndu bu ogerenya; buru ndu-ishi phe. Chita phe ge gu l'ephe toko bya apfuru l'ulo-ekwa-ndzuko. ¹⁷ Mu e-nyizeta byapfuta ngu l'eka ono; mu le ngu epfugba opfu; mu aharu unme, du ngu l'ehu habota woru ye ndu ono l'ehu nkephe; k'ophu epe e-yeta eka vubude ngu ivu ono; g'i ti vuh e iya nwekinyi ngu. ¹⁸ Pfuaru ndu Izurelu g'ephe dobe onwophe iche kwaberu echele; l'o -rwua echele be epe a-ta anu; kele mube Chipfu numawaru ekwa ono, epe ara su: ‘?Bu onye a-nu anyi anu g'anyi taa? Teke anyi shi nodu le Ijiputu be shikwa karu anyi le ree.’ Nta-a be Chipfu a-nu unu anu g'unu taa. ¹⁹ Anu ono be unu ta atagbudu l'ujiku lanu; ophu unu atagbudu iya l'ujiku labo; ozoo l'ime ujiku ise; ozoo l'ime ujiku iri; ozoo l'ime ujiku ukporo. ²⁰ Unu a-ta anu ono onwa ophu; taa ya jasu l'o bushihu unu l'imi; mbu jasu oo-tushihu unu ayi; noo kele unu jikaru Chipfu, bu onye swiru unu; mbu raru ekwa kpua ya su: ‘?Bu gunu meru g'o gude anyi shi l'ali Ijiputu futa?’ ”

²¹ Tobudu iya bu; Mosisu su Chipfu: “I humanuaru-a l'oo ukporo unu nemadzu mgbo ukporo eto; l'ukporo unu nemadzu iri l'ise be mu l'ephe gude okpa eje egube-a. O buru phe be i suru l'ii-nu anu, epe a-ta onwa ophu. ²² E -gbushigbua aturu me eswi; ?bu g'o dzuru phe? Mbu-a; ?bu g'o dzuru phe obetakpo e gbushikotaru phe ema, nokota l'eze-enyimu?”

²³ Chipfu su Mosisu: “?Bu l'eka mu ta asudu iya ememe too? Nta-a be ii-huma; iphe, mu suru l'oo-meru ngu; ?oo-me too too medu?”

Ndu bu ogerenya Izurelu epfuchiru Chileke

²⁴ Noo ya; Mosisu bya alufu je akaru ndu Izurelu iphe, Chipfu pfuru. O chita ndu bu ogerenya ukporo eto l'iri ono; epe bya apfu-pee ulo-ekwa Chileke mgburugburu. ²⁵ Oo ya bu; Chipfu gude urwukpu nyizeta bya epfuru yeru Mosisu; haru unme, du Mosisu l'ehu habota woru ye ndu bu ogerenya ukporo eto l'iri ono l'ehu. Unme ono byae phe pho l'ehu; epe wata epfuchiru Chileke teke ono; obenu l'ephe te epfuchibaeduru iya ozobaa.

²⁶ Òle o nweru umadzu labo ozo, nopyaberu l'ulo-ekwa phe. Epha onye lanu bu Eludadu; epha onye ophuu buru Medadu. Ephe yi le ndu bu ogerenya ono, e deru epha phe ono; ole ephe te ejeduru l'ulo-ekwa Chileke ono. Obenu le Unme Chileke byaleru-a bya eji ephedua ehu; ephe nodu l'ulo-ekwa phe ono; pfuchiahaaru Chileke. ²⁷ Nwata nwokoro lanu gbagbua je asu Mosisu: "Eludadu yele Medadu nokwa l'eka a kporeru ulo-ekwa epfuchiru Chileke."

²⁸ Jioshuwa nwa Nunu, bu onye shi teke o bu nwata jetaru Mosisu ozi tufuekwapho onu su: "Nnajiuphu mu, bu Mosisu; pfunuru phe g'ephe dobe onu doo."

²⁹ Mosisu su iya: "?Bu odzori be igbaru mu egube ono too? O gege adu mu ree; o bu l'oo ge ndu ke Chipfu g'ephe ha gbè bukotaru ndu mpfuchiru; mbu ge Chipfu gbè yekota phe Unme nkiya l'ehu." ³⁰ E mecha; Mosisu me ndu bu ogerenya Izurelu ono laphu azu l'eka ephe kporeru ulo-ekwa phe.

Chipfu woru okwa mee anu atata

³¹ Noo ya; pherephere bya eshi l'eka Chipfu no ziahaa; o shi l'eze-enyimu chikashia okwa; ephe bya adabyigbaaru le mgboru eka ephe kporeru ulo-ekwa phe ono. Ephe toko eka ono go ha dzuru rwua iphe, ha g'eka nemadzu a-du ike jee l'okpa ujiku ophu. G'ephe eheberu l'eli be bu iphe, rwuru ntukpa eto me a -gbè l'omali. ³² Mboku ono l'ophu; me enyashi ono l'ophu; mekwapho nchitabohu iya be ephe tsoru je anwuko okwa ono. Onye nwutanukaru nwanshi be nwu-jiru gbamugbamu-nkweka ukporo ise. Ephe woru iya kpasaaru onwophe; o toko eka ono, ephe kporeru ulo-ekwa phe ono dzuru mgburugburu. ³³ Ephe kpukwaduru-a anu okwa ono l'onu ata; mbu l'ephe teke atagbudu iya; Chipfu watawaa phe atukoshi oke ehu-eghu iya. O loru ejo mgbu-onwu tu phe. ³⁴ Oo ya bu; e kuahaa eka ono Kiburotu-Hatava, bu iya bu "ochieja ndu ekpiri"; kele o l'eka ono be e liru iphe, bu ndu ono, meru ekpiri ono.

³⁵ Ephe shi le Kiburotu-Hatava l'eka ono wufu; je adoru le Hazerotu.

12

Miriyamu yele Eronu etso Mosisu opfu

¹ Tobudu iya bu; Miriyamu yele Eronu wata epfubyishi Mosisu le ke nwanyi Kushi, o luru. Noo kele Mosisu lutakwanuru onye Kushi. ² Ephe su: "?Bu Mosisu kpoloko be Chipfu eshije l'onu iya pfua opfu? ?To shijedu l'onu k'anyibedua pfukwapho opfu?" Chipfu numanu iphe ono, ephe pfuru ono. ³ Su-a; nwoke ono, bu Mosisu be bunukaru onye eme odoo. Oo ya kachakpo eme odoo l'iphe, bu ndu mgboko l'ophu.

⁴ G'e jia epfu; Chipfu pfuaru Mosisu; waa Eronu; me Miriyamu su phe: "Unu n'eto toko futu byakota l'ulo-ekwa-ndzuko." Ephe n'eto ono bya afuta tugbua jeshia. ⁵ Oo ya bu; Chipfu nodu l'urwukpu, kpuru oronmono nyizeta bya apfuru l'onu ulo-ekwa-ndzuko ono; bya ekua Eronu yele Miriyamu oku; ephe kpiritaru. ⁶ Chipfu su phe: "Unu ngabe nchi numa iphe, mu epfuru unu: Obujeru; onye mpfuchiru Chipfu - nodu l'echilabo unu; mube Chipfu egoshi iya onwomu l'ophulanya; bya epfuru yeru iya le nrwo. ⁷ Obenu l'o to dudu nno l'ehu onye-ozu mu, bu Mosisu. Yebedua be mu yekotaru ndibe mu l'ophu l'eka. ⁸ Teme mu l'iya nodu abogbaje uja l'iphu l'iphu; mbu l'anyi l'epfuje opfu doru enya yeru onwanyi; o to budu etu-opfu. Oohumaje ge mube Chipfu gbaru ugbugba. Oo ya bu; ?bu gunu meru g'o gude ophu unu atsudu ebvu; unu nodu epfutoshi onye-ozu mu ono, bu Mosisu?"

⁹ Chipfu tukoshi phe ehu-eghu iya; bya aburu iya atugbu. ¹⁰ Urwukpu ono shiepho l'eli ulo-ekwa ono palia imeli imeli; a bya l'amaru; ekpenta nmawaa Miriyamu swokoswoko. Ehu chahue ya pho ke roboo. Eronu bya elee Miriyamu enya bya ahuma g'ekpenta tukoru iya ehu sweta. ¹¹ Eronu su Mosisu: "Oowaa nnajiuphu mu;

ba nushinu anyi aphu l'oo l'anyi gude eme eswe mee iphe-eji. ¹² Te ekweshinu ge nwanyi-a chahu roboo ge nwata, byaru l'afuta l'epho ne iya; o nwuhuwaa anwuhu; ibe ehu iya rekashihuwa erekashi."

¹³ Tobudu iya bu; Mosisu bya araku Chipfu su: "Jiko gube Chileke; menaa ya g'o wekorohu!"

¹⁴ Chipfu su Mosisu: "O -bu le nna nwanyi-a vuru onu-mini kpua ya l'iphu; ? iphere iya tege adudu abali esaa too? Nwuru iya ye l'azu eka ono, a kporu ulo-ekwa gu-buru iya ye g'o noo ujiku esaa; o -no-chaepho ujiku esaa ono; l'e duphuta iya azu." ¹⁵ Tobudu iya bu; a bya enwufu Miriyamu gu-buru iya ye l'azu eka ono, ephe kporeru ulo-ekwa phe ono; o noo ujiku esaa. Ophu ndu Izurelu agbeshiduru ije jeye teke e duphutaru iya azu. ¹⁶ E mechaa; ephe shi le Hazerotu l'eka ono lufu je akpobe ulo-ekwa phe l'echiegu Paranu.

13

Anwu ngge l'ali Kénanu

(Dit 1:19-33)

¹ Chipfu su Mosisu: ² "Yefu ndu e-je ali Kénanu je anwua ya ngge; mbu ali ono, mu eme ge mu nu ndu Izurelu ono. Shi l'ipfu l'ipfu, bu ipfu ndiche phe hotachaa onye lanu, e-je nu. Ndu ii-hota be bu unwoke, bugbaa ishi l'ipfu, nonu." ³ Mosisu bya ahoo phe egube ono, Chipfu pfuru ono; bya ezia phe su g'ephe shi l'echiegu Paranu tugbua jeshia. Ndu ono, o ziru ozi ono bukotaerupho ndu-ishi ndu Izurelu.

⁴ Owaa be bu epha phe:

Onye shi l'ipfu Rubenu bu Shamuwa nwa Zaku;

⁵ onye shi l'ipfu Simiyonu buru Shafatu nwa Horu;

⁶ onye shi l'ipfu Jiuda buru Kalebu nwa Jiefune;

⁷ onye shi l'ipfu Isaka buru Igalu nwa Jiosefu;

⁸ onye shi l'ipfu Ifuremu buru Hosiya nwa Nunu;

⁹ onye shi l'ipfu Benjaminu buru Paliti nwa Rafu;

¹⁰ onye shi l'ipfu Zebulonu buru Gadiyelu nwa Sodi;

¹¹ onye shi l'ipfu Manase, bu iya bu ipfu Jiosefu be bu Gadi nwa Susi;

¹² onye shi l'ipfu Danu buru Amiyelu nwa Gemali;

¹³ onye shi l'ipfu Asha buru Seturu nwa Maykelu;

¹⁴ onye shi l'ipfu Nafutali buru Nahubi nwa Vofusi;

¹⁵ onye shi l'ipfu Gadu buru Geyuwelu nwa Maki.

¹⁶ Noo epha unwoke ono, Mosisu yeru g'ephe je anwua ngge l'ali Kénanu bu ono. Mosisu woru Hosiya nwa Nunu gube Jioshuwa.

¹⁷ Mosisu bya ezia phe g'ephe jeshia ngge l'ali Kénanu su phe: "Unu tsoru echiegu ndohali bahu l'ali ubvu ubvu eka ono. ¹⁸ Unu je ahuma g'ali ono gbaru; me ge ndu bu iya nu du. Unu maru okpehu du phe; too ?ephe rwuhuru arwuhu? ?Epe ha lotu; too ?ephe habe ahabe? ¹⁹ Unu maru ?bu ali, du ree; too ali, du eji? Unu maru mkpukpu, ephe bugbaa: ?bu mkpukpu, a ta kpu-pheduru igbulo mgburugburu; too mkpukpu, a kpushiru ike? ²⁰ Unu amaru g'ali phe du. Unu maru ?bu ali emehuje iphe, e meberu iya; too ejo ali? Unu amaru ?oshi du iya; too ?oshi ta adudu iya? G'obu shihukwa unu ike. Unu egude akpuru oshi, shi l'ali ono lwa." Teke ono be bu teke akpuru vayinu mbu anoduje achashigbaa.

²¹ Noo ya; ephe tugbua jeshia je anwukota ali ono ngge; shita l'echiegu Zinu je akpaa le Rehobu; me a -nodu eje Hamatu. ²² Ephe tsoru echiegu ndohali ono jeye ephe rwua mkpukpu Heburonu, bu eka Ahimanu; me Sheshayi; me Talumayi, bu ndu shi l'eri Anaku bu ebubu. (A kpuru mkpukpu Heburonu; o noo apha esaa;

temanu a kpua mkpukpu Zowanu ophu du l'ali Ijiputu.) ²³ Epe jerwuepho le nsuda Eshukolu; epe gbukwota ekali vayinu lanu, akpuru wopfuru awopfuru. Umadzu labo l'ime phe pyokafu iya l'oshi, du ogologo paru; onye lanu paru iya l'ishi lanu; onye ophu paru iya l'ishi lanu. Epe wokokwaapho akpuru itorokuma; me akpuru oshi figu wolata. ²⁴ A gube eka ono nsuda Eshukolu, bu iya bu "wopfulaa"; kele o l'eka ono be ndu Izurelu gbukwotaru ekali vayinu, akpuru wopfuru awopfuru vulata.

²⁵ Epe noru ukporo abali ugbo labo g'ephe jeru anwu ngge l'ali ono; temanu epe lwa. ²⁶ Epe bya alwapfuta Mosisu me Eronu; waa ndu Izurelu l'ophu l'echiegu Paranu, du le mkpukpu Kadeshi. Epe bya edooru Mosisu; me Eronu; waa ndu Izurelu l'ophu g'ephe jeru; bya egoshi phe akpuru oshi, shi l'ali ono. ²⁷ Waa iphe, epe pfuru Mosisu baa: "Anyi jewaru je ahuma ali ono, i suru g'anyi je ahuma. Ali ono bu ali, mini era-eswi yee manu-enwu aso gborogboro. Waa akpuru oshi, shi l'ali ono baa. ²⁸ Ole ndu bu l'ali ono be okpehu du; mkpukpu, du iya nu hagbaa shii; bya aburu mkpukpu, e gude igbulo kpu-pee mgburugburu. Anyi humacharuro ndu shi l'eri Anaku l'eka ono. ²⁹ Ndu Amaleku be bu l'echiegu ndohali. Ndu Hetu; me ndu Jiebusu; me ndu Amoru buru l'ali ubvu ubvu eka ono; ndu ke Kénanu bua kube ehu l'eze-enyimu; bukwarupho l'aguga enyimu Jiordanu."

³⁰ Tobudu iya bu; Kalebu bya emee ndu Izurelu daa jii l'iphu Mosisu; bya asu phe: "Unu g'anyi je alwuta ali ono g'o buru nkanyi; noo kele anyi a-du ike lwuta iya."

³¹ Obenu le ndu ono, epe le Kalebu swi je ije ono be suru: "Anyi ta adukwa ike eje adatso ndu ono ogo; noo kele epe kakwa anyibedua okpehu." ³² O buru ejo nzi be epe byaru ezia ndu Izurelu le k'ali ono, epe jeru anwua ngge ono su: "Ali ono, anyi jeru anwua ngge ono be egbukwa ndu bu iya nu mgbu-onwu. Teme ndu anyi humakotaru l'eka ono bukotaru ndu hagbaa ke phengara phengara. ³³ Anyi humaru ndu gbaru oke mkparawa l'eka ono. (Oshilokpa Anaku ono bu l'ehu ndu ono, gbaru oke mkparawa ono be epe shi futa.) Anyi dehucharu onwanyi edehu l'enya dugbaa g'unwu ogo; o buru g'anyi du epebedua bu ono."

14

Jioshuwa yele Kalebu be epfu l'ali Kénanu du ree

¹ Tobudu iya bu; ndu Izurelu l'ophu rakota ekwa l'enyashi ono rashia ya ike. ² Epe tuko g'ephe ha guru aphu kpua Mosisu yele Eronu. Epe nodu epfugbaa su: "O gege akakwaru anyi ree l'anyi nwushihuru l'ali Ijiputu; ozoo l'echiegu-a! ³ ?Bu gunu meru g'o gude Chipfu nodu eme g'o duru anyi je edobe l'ali ono g'ephe gbushia anyi? Unyomu anyi phe; me unwegirima anyi phe be a-bya aburu ndu a kputacharu le ndzu. ?To gege akaduru anyi ree g'anyi laphu azu l'ali Ijiputu?" ⁴ Epe pfuaharu nwibe phe asuje: "G'anyi hota onye lanu; mee ya ishi g'o duru anyi laphu azu l'ali Ijiputu."

⁵ Mosisu yele Eronu daa kpurumu l'ataphu igwe-oha ndu Izurelu ono l'ophu. ⁶ Jioshuwa nwa Nunu; yee Kalebu nwa Jiefune, bu ndu yi le ndu jeru ngge l'ali Kénanu ono gude ehu-eghu lajashia uwe, epe yeru l'ehu; ⁷ aku opfu ekpu edzudu-oha Izurelu ono su phe: "Ali ono, anyi jeru aghaphee bya anwua ya ngge ono be bukwa ali, dushikpoo ree ike. ⁸ O -buru l'anyi du Chipfu ree be oo-duru anyi bahu l'ali ono; nu iya anyi; kele ali ono bu ali, mini era-eswi waa manu-enwu aso gborogboro. ⁹ Iphe, du iya nu kpoloko buepho g'unu te kwefuru Chipfu ike. Iphe ozo buru g'unu ba tsushi ndu ali ono ebvu. Noo kele anyi e-ri phe ge nri. Epe te nwedu onye egbobuta phe nu; obenu l'anyibedua be Chipfu swiru eswiru. G'anyi ba tsushinu phe ebvu." ¹⁰ Obenu l'iphe, bu ndu Izurelu ono g'ephe ha be suru g'a tu-gbushia phe

lẹ mkpuma. Tòbudu iya bụ; ọdu-biribiri kẹ Chipfu bya enwuaru ndu Ízurelu g'ẹphe ha kẹ phoo l'ulo-ẹkwa-ndzukọ ono.

Mósisu arwọ Chipfu l'iswi ẹhu ndu Ízurelu

¹¹ Chipfu bya asụ Mósisu: “?Bụ teke ole bẹ ndu-a a-kpọ-beru mu ẹbo l'afu-a? ? Bụkpoo teke ole bẹ ẹphe a-jika-beru ekweta nkemu; yekwaru iphe-ọhumalenya ono, mu meshigbabẹru l'ẹka ẹphe nọ ono? ¹² Mu e-gude ẹjo iphe-ememe gbushia pẹ; mee pẹ; ẹphe aburu mkpurupyata. Mu eworu gụbedua mee l'ị bụru ọha l'ophu; ọha, parụ ẹka apaa; bya aka ọkpehu eme l'ẹphebedua.”

¹³ Mósisu sụ Chipfu: “Oowaa! Ndu Ijiputu bẹ a-nụmakwa iya mẹ i -mee ya nno. Nyatakwa l'i gude ọkpehu ngu dufuta ndu-a l'ẹka ndu Ijiputu ono. ¹⁴ Ẹphe e-pfukwaru iya ndu bu l'alị-a; kele ẹphe nụmakotawaru lẹ gube Chipfu swiru pẹ eswiru; nụmawa l'ẹphe egudeje ẹnya pẹ hụma gube Chipfu; tẹme l'urwukpu nkengu bẹ anọduje pẹ l'eli; tẹme l'ọobujeru; o -rwua l'eswe; l'i gude urwukpu, kpuru oronmono edu pẹ; o -rwua l'enyashi l'i gude ọku, kpuru oronmono edukwa pẹ phọ. ¹⁵ Ọ -bụru l'i gbushiru ndu-a l'ugbo lanu nta-a bẹ ọha ono, nụmajewaru ụdù ngu ono bẹ a-sụkwa: ¹⁶ ‘Lẹ gube Chipfu ta adụedu ike durwua pẹ l'alị ono, i kweru pẹ ukwe iya; ribua lẹ nte l'ị-nụ pẹ ono; i woru pẹ gbushia l'echiẹgu.’ ¹⁷ Ọo ya bụ; gube Nnajiuphu; mu arwọ ngu g'i goshinu l'ị bụ onye ike parụ ẹka apaa; mbụ ẹgube ono, i pfujehawaru sụ: ¹⁸ ‘Chipfu bụ onye ẹhu te eghujedu eghu ẹgwegwa; bya aburu onye n-yemobu iya nyiberu anyibe; bya aburu onye aguje nvu l'iphe-ẹji; mẹ l'emeswe, e mesweru iya. Obenu l'ọ bụkwapho onye ta ahajedu onye-ikpe nmaru kẹ mmanu. Ọogwaje unwegirima ọchi iphe-ẹji, ndu nwuru pẹ nụ meru jasụ l'ogbo k'eto rwua lẹ k'eno.’ ¹⁹ Iphe, mu arwọ ngu bụ g'i gudenụ obu-imemini ngu ono, nyiberu anyibe ono guaru ndu-a nvu l'ẹjo-iphe, ẹphe meru ngu; mbụ ẹgube ono, i shiro l'alị Ijiputu gutaru pẹ nvu byasu nta-a ono.”

²⁰ Chipfu bya asụ Mósisu: “Mu gwaru pẹ nvu ẹgube ono, ị rworu. ²¹ Ọle; eshinu mu nọ ndzụ gẹ mu nọ iya-a; ọdu-biribiri nkemu sweta mgboko g'o swetaru iya-a; ²² bẹ ndu-a, gudewaa ẹnya pẹ hụma ọdu-biribiri mu-a; mẹ iphe-ọhumalenya ono, mu meshiru l'alị Ijiputu ono; mẹ ophu mu meshiru l'echiẹgu; mbụ ndu ono, mecharu dale mu adale mgbo iri ono; ophu ẹphe angaduru mu nchị ono; ²³ bẹ ọ tọ dudu onye ophu byaru egude ẹnya hụma alị ono, mu riburu lẹ nte kwe nna pẹ ukwe iya ono. Ophu ọ tọ dudu iphe, bụ ndu ono, kpọru mu ẹbo ẹbo l'afu ono, byaru ahuma iya nụ. ²⁴ Ọle a -bya l'ẹhu k'onnye-ozu mu ono, bụ Kalẹbu; eshi ophu ọ bụ onye obu iya gbaru iche; tẹme ọ bụru onye gude obu iya g'ọ ha etso ụzo nkemu bẹ mu e-duru iya bahu l'alị ono, ọ bahu je anwua ngge ono; ọ bụru oshilokpa iya bẹ e-nweru alị ono. ²⁵ Ọo ya bụ; eshinu ndu Amaleku; mẹ ndu Kėnanu bu lẹ nsuda nsuda; o -rwuepho echele; unu dakobe shia ụzo echiẹgu ono, dụ l'uzo, e shi eje Eze-enyimu Uswe-uswe.”

Chipfu anụ ndu Ízurelu aphụ

(Dit 1:34-40)

²⁶ Chipfu bya asụ Mósisu yele Erọnu: ²⁷ “?Bụ teke ole bẹ ndu ẹjo-ememe-a a-gunyaaru mu aphụ gụ-buhu? Mu nụmakotawaru aphụ, ndu Ízurelu nọ gushia kpua mu. ²⁸ Unu karu pẹ lẹ mube Chipfu sụru-a: ‘Eshinu mu nọ-a ndzụ gẹ mu nọ iya-a; bẹ mu a-tụkokpoo iphemiphe ono, mu nūmaru, unu pfushiru ono; mee unu. ²⁹ Ọo l'echiẹgu-a bẹ odzu unu a-wushiru; mbụ iphe, bụ ndu ono, nọwaru a -gbẹ l'ụkporo apha kwaseru ono; mbụ ndu a guru ọgu teke aagu ọgu, bụ ndu ono, yi lẹ ndu ono, guru ẹjo aphụ kpua mu ono. ³⁰ Ọ tọ dudu m'onnye lanu l'ime unu bya a-bahu l'alị ono, mu woliru ẹka mu imeli kweta lẹ mu a-nu unu g'unu buru ono; gbahaepho Kalẹbu nwa Jiefune; waa Jioshuwa nwa Nunu. ³¹ Ọ bụru unwegirima unu ono, unu sụru l'aa-kpu lẹ ndzụ ono bẹ mu e-duru bahu l'alị ono; g'ẹphe je amaru alị ono,

unu jìkaru ono. ³² A -bya l'unubèdua; ọọ l'oma echiègu-a bẹ odzu unu a-wùshiru. ³³ Ònwegirima unu bẹ a-nòdu awù-phe l'oma echiègu-a gẹ ndu eche aturu; għaphee nno ọọ ọkporo apha labọ sùgba ishi; jee iphe-èhuka k'ekwegekwe unu ono; għiriri jasù odzu unu akwashia l'oma echiègu ono. ³⁴ Iphe, unu nọru teke unu jeru anwù ngge l'alì ono bụ ọkporo abalì labọ. Ọ bụru ọkporo apha labọ bẹ unu e-je iphe-èhuka èjo-ememe, unu meru ye iya. Ujiku lanù anwùtaru unu apha ophu. Ọọ ya bụ g'unu a-makwanuru iphe, bụ lẹ mu bụ onye opfu unu. ³⁵ Mùbe Chipfu bẹ pfuakwaru nkemu; mu mefùtajekwa iphemiphe ono l'èhu ndu èjo-ememe ono; mbù ndu ono, dọkoberu etso mu opfu ono. Èphe a-tùko bụru mkpurupyata l'echiègu-a; mbù l'ọọ l'èka-a bẹ èphe a-tùko nwùshihukota.' ”

³⁶ Noo ya; iphe, bụ ndu ono, Mòsisu yeru; èphe je anwù ngge l'alì ono, lwarù nù bya atù ọnu alì ono lẹ nọ ono; mbù shi nno mee ndu Ízurelù gùru aphù kpua Mòsisu ono; ³⁷ ndu ono, bụ phẹ tùru ọnu alì èjì èjì ono bẹ èjo iphe-ememe gbushikọtaru l'iphu Chipfu. ³⁸ Ọ bụru Jioshuwa nwa Nunu yẹle Kalẹbu nwa Jiefune bẹ bụ ndu phòduru nù l'iphe, bụ ndu ono, jeru anwù ngge l'alì ono.

Aalwù-gbu ndu Ízurelù lẹ Homa
(Dit 1:41-46)

³⁹ Mòsisu bya eworu iphe ono pfuaru ndu Ízurelù l'ophu; o rwua phẹ l'èhu; èphe kwatakpọ raa èkwa onwophe. ⁴⁰ O -rwua l'ònmeawa ọtsu ophu etsota mbọku ono; èphe tųgbua jeshia l'alì úbvú úbvú Kénanu je anọdu asuje: “Anyi mewaru iphe-èjì. Unu g'anyi wufukwa jeshia èka ono, Chipfu kweru anyi ukwe iya ono.”

⁴¹ Mòsisu sù: “?Bù gùnu meru iphe unu e-me g'unu mebyia iphe, ekemu Chipfu pfuru? Ọ tọo dųkwaru unu lẹ ree! ⁴² Unu te ejekwa; kẹle Chipfu ta nọkwa swiru unu. Unu -jee bẹ ndu ohogu unu e-chigbushikwa unu; ⁴³ noo kẹle ndu Amalẹku mẹ ndu Kénanu bẹ nọ unu l'uzo atatiphu l'èka ono. Èphe e-gudekwa ogu-echi gbushikọta unu. Chipfu te eswikwaru unu; kẹle unu gbakùtawaru iya azù.”

⁴⁴ Obenu l'èphe ta akpadururo ishi; èphe tųgbua jeshia l'alì úbvú úbvú ono; ọle Mòsisu waa okpoko oğbandzu Chipfu te tsodu phẹ lufu l'èka ono, èphe kpọberu ọlo-èkwa phẹ. ⁴⁵ Tọbudu iya bụ; ndu Amalẹku mẹ ndu Kénanu, bu l'alì úbvú úbvú ono datso phẹ ogu; lwù-kpee; chia phẹ jeye lẹ mkpukpu Homa.

15

Ekemu, dù lẹ ngweja, dù iche iche

1 Chipfu bya asù Mòsisu: ² “Waa iphe, ii-pfuru ndu Ízurelù baa: Unu -laèpho alì ono, unu eje eburu ono, bụ alì ono, mu a-nù unu ono; ³ unu -gwejeèpho ngweja nù Chipfu; unu shi l'ìkpoto èku unu họtà anù gbua kpọo ọku gude gwee ngweja ọbu g'ọ bụru ngweja, mkpọ iya dù Chipfu ree. Unu e-meje iya nno lẹ ngweja-akpọ-ọku; mẹ ngweja, e gude apfù ukwe-iphe e kweru; mẹ teke unu anù iphe, shi unu l'obu; ọzoo teke unu egwe ngweja ọbo-iphe. ⁴ Onye wotaru ngweja ono e-yekọbeje iya ngweja-nri bya anù Chipfu; mbù wota uzi lanù l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru ọzo iri; gwọo lẹ manù, jiru eze ekpemu.

⁵ “Iphe, bụ nwaturu, e gude egwe ngweja-akpọ-ọku; ọzoo ngweja mmanù bẹ unu e-yekọbeje ngweja-mẹ; mbù mẹ, jiru nkeru-eno ọtu-lupfu otumu.

⁶ “A bya l'iphe, bụ ebili, e gude egwe ngweja; unu yekọbeje iya ngweja-nri; mbù ọzo labọ l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru ọzo iri; gwọo lẹ manù, jiru eze ekpemu lanù l'úbvù iya. ⁷ Ngweja-mẹ ono bẹ unu e-gude mẹ, jiru nkereto ọtu-lupfu otumu gwee. Unu meje iya g'ọ bụru ngweja, mkpọ iya dù Chipfu ree.

⁸ “Teke ọ bụ l'ọọ nwa oke-eswi bẹ unu gude abya egweru Chipfu ngweja-akpọ-ọku; ọzoo ngweja, e gude apfù ukwe-iphe; ọzoo ophu e gude egwe ngweja-èhu-guu;

⁹ g'onye egwe ngweja ono yekòbekwa iya ngweja-nri; mbụ ụzo ẹto l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru ụzo iri; gwọọ lẹ manụ, jiru eze ekpemu labọ. ¹⁰ Nokwaphọ g'unu e-wota mee, jiru nkeru-ẹbo ọtu-lupfu otumu gude gwee ngweja-mee. Ngweja ono bẹ a-buru ngweja, a kpọru ọku, mkpọ iya dụ Chipfu ree.

¹¹ “Ọ buru ẹgube ono bụ g'unu e-medzujeru iya l'iphe, bụ oke-eswi; ọzoo ebili; ọzoo nwaturu; m'ọ bụ nweghu, unu gude egwe ngweja. ¹² Noo g'unu e-medzujeru iya bụ ono l'iphe, bụ ngweja, unu egwekpọ egwegwe; g'ọ hahabẹ igwerigwe. ¹³ Iphe, bụ onye a nwuru anwunwu lẹ Ízurelu bẹ bụ ẹgube ono bẹ oo-meje ngweja, oogwe anụ Chipfu; mbụ ngweja, a kpọru ọku shi nno mee gẹ mkpọ iya dụ Chipfu ree. ¹⁴ Shita l'ogbo k'unu-a je akpaa l'ogbo ọphu abya l'atatiphu; onye bụ onye lwaru alwalwa, bu ebubu l'echilabọ unu -wota ngweja bya gẹ ya gweru nụ Chipfu; mbụ ngweja, a kpọru ọku; shi nno mee gẹ mkpọ iya dụ Chipfu ree; g'ọ bukwaru ẹgube unu emeje bẹ oo-me. ¹⁵ Oo omelali lanu ono duru unubẹ ndu Ízurelu l'ophu; mę iphe, bụ ndu lwaru alwalwa, bu l'echilabọ unu. Omelali ono a-nọepho shita l'ogbo unu sweru ogbo ọphu abya nụ jasuru asuru. Oo g'unu dụ l'atatiphu Chipfu bụ gẹ ndu lwaru alwalwa dukwapho. ¹⁶ Ọ buru ekemu lanu; waa omelali lanu bẹ duru unu lẹ ndu lwaru alwalwa; unu l'ẹphe buru.”

Anụ Chipfu iphe-mbụ

¹⁷ Chipfu bya asụ Mosisu: ¹⁸ “Waa iphe, ii-pfuru ndu Ízurelu baa: Unu -rwuepho ali ono, mu edu unu eje ono; ¹⁹ unu -rijeepho nri, shi l'ali ono; unu ketakwa oke iya bya anụ Chipfu. ²⁰ Unu gude ukpokutu-iphe, shi l'akpuru-iphe-mbụ, unu metaru l'ali ono gheta buredi nụ Chipfu g'ọ buru ngweja, shi l'eka eechije bali. ²¹ Ngweja ukpokutu iphe-mbụ, unu metaru l'ali ono bẹ unu a-nuje Chipfu jasuru asuru; mbụ e -shi l'ogbo sweru ogbo.”

Ngweja k'iphe-ẹji, e lekebeduru ẹnya mee

²² “Sụ-a; ọ -buru l'ọ nweru onye elekebeduru ẹnya darwua ekemu-a, Chipfu tushiru ye Mosisu l'eka-a; ²³ mbụ ekemu ono, Chipfu shi l'eka Mosisu nukota unu ono; g'ọ ha; mbụ e -shi lẹ mbọku, Chipfu turu iya nụ unu jaswaruroya; e -shi l'ogbo sweru ogbo; ²⁴ bẹ ọ -buru lẹ ndu Ízurelu te elekebeduru ẹnya darwua ekemu ono; mbụ l'oha Ízurelu l'ophu ta amadu teke ẹphe meru iphe-ẹji ono; gẹ ndu Ízurelu l'ophu kputa nwa oke-eswi gude gwee ngweja-akpọ-ọku; mbụ ngweja, e meru; mkpọ iya dụ Chipfu ree. L'e yekòbekwa iya phọ ngweja-nri; mę ngweja-mee, ayikwaru iya phọ; waa mkpi, ee-gude gwee ngweja-iphe-ẹji. ²⁵ G'onye uke Chileke gwee ngweja ono gude pfa ụgwo iphe-ẹji ndu Ízurelu ono l'ophu; g'aa-guaru phe nvu l'iphe-ẹji ono, ẹphe meru ono; kele ẹphe te elekebeduru ẹnya mee ya; teme ẹphe bya egwewaru ngweja nụ Chipfu lẹ k'emeswe ono, ẹphe mesweru ono; mbụ ngweja, a kpọru ọku; mę ngweja-iphe-ẹji. ²⁶ Ndu Ízurelu l'ophu; mę ndu lwaru alwalwa, bu l'echilabọ phe bẹ aa-gukotaru nvu; noo kele ẹphe tukoru mee iphe-ẹji ono; ọle ẹphe te elekebeduru ẹnya mee ya.

²⁷ “Ole-a; ọ -buru l'ọ onye lanu bẹ meru iphe-ẹji ono; ọphu o lekebeduru ẹnya mee ya; g'onye obu wota nwada egu, gbaru apha g'e gude gwee ngweja-iphe-ẹji ono, o meru ono. ²⁸ Onye uke Chileke bẹ a-nodu l'iphu Chipfu pfa ụgwo iphe-ẹji ono, onye ono elekebeduru ẹnya mee ono. A -pfuwa ụgwo iphe-ẹji ono, onye ono meru ono; bẹ a guwaru iya nvu. ²⁹ Oo ekemu lanu ono bẹ duru iphe, bụ onye meru iphe-ẹji, o lekebeduru ẹnya mee; m'ọ bụ onye a nwuru anwunwu lẹ Ízurelu; m'ọ bụ onye lwaru alwalwa.”

Ngweja k'iphe-ẹji, e lekeberu ẹnya mee

³⁰ “O bekwanu l'onye lekeberu enya mee iphe-ẹji; me a nwuru onye obu anwunwu le Ízurelu; ozo l'ọ bu onye lwaru alwalwa; be onye obu pfubiyakwaru epha Chipfu. Onye du nno be ee-bufu ebufu l'echilabo ndibe phe. ³¹ Eshi ophu onye ono ta adudu iphe, o guberu Opfu Chipfu; bya emebiyawaa ekemu Chipfu; be ee-bufuje onye obu ebufu; iphe-ẹji, o meru atu-koru iya l'ishi.”

Nwoke, darwuru nsọ eswe-atuta-unme

³² Le teke ndu Ízurelu nokwadu l'echiegu be o nweru nwoke lanu, e guderu g'ookpa nku l'eswe-atuta-unme. ³³ Ndu humaru iya l'eka ookpa nku ono kputa iya kpu-pfushiaru Mosisu yele Eronu; me ndu Ízurelu l'ophu. ³⁴ Epe kputa iya tu-chia atu-chi; kele e teke pfukahadu iphe, ee-me iya. ³⁵ Oo ya bu; Chipfu su Mosisu: “Nwoke ono be ee-gbukwa egbugbu. Ge ndu Ízurelu l'ophu kpu-fukwa iya azu eka epe kpoberu ulo-ekwa phe je atugbu ya le mkpuma.” ³⁶ Tobudu iya bu; ndu Ízurelu bya akputa iya kpu-fu azu eka ono, epe kpoberu ulo-ekwa phe ono; je eworu iya tugbu le mkpuma, bu ge Chipfu suru Mosisu g'e mee ya.

Iphe, a kparu akpakpa gude mengashia onu uwe

³⁷ Chipfu bya asu Mosisu: ³⁸ “Waa iphe, ii-pfuru ndu Ízurelu baa: Unu kpajeru iyanguyangu ye le mgbureku uwe mgbalanu unu ishi eno. Iphe, unu e-gudeje kpa iyanguyangu ono aburu oghu, du urwukpu-urwukpu. Noo g'unu e-meje iya bu ono; e -shi l'ogbo sweru ogbo. ³⁹ Iyanguyangu ono be unu e-leje enya gude nyatakota ekemu mube Chipfu; k'ophu unu a-noduje eme iya ememe; haa egu ejo-iphe ono, anoduje agugbaa obu unu; me ophu enya unu ahumagbabe ono; mbu ejo-iphe ono, unu shi anoduje emegbaa ono. ⁴⁰ Oo ya bu; k'ophu unu a-nyataje ekemu; bya eme iya ememe; shi nno duru Chileke unu nsọ. ⁴¹ Oo mbedua bu Chipfu; buru Chileke unu; mbu onye ono, dufutaru unu l'ali Ijiputu; ge mu buru Chileke unu ono. Oo mu bu Chipfu, bu Chileke unu.”

16

Kora; Detanu; waa Abiramu

¹ O be teke ono; Kora nwa Izuha, bu nwanwa Kohatu; onye eri Livayi; waa Detanu; me Abiramu, bu unwu Eliyabu; me Onu nwa Peleti, bu ndu ipfu Rubenu bya achita nemadzu yeru onwophe; ² epe wulihu tsoahaa Mosisu opfu. Ndu ono, tso phe nu ono bugbaa ndu a hotaru g'ephe buru ndu-ishi ndu Ízurelu; bya aburu ndu a maru epha phe le Ízurelu l'ophu. Iphe, epe du bu ukporo umadzu iri l'ebo l'umadzu iri. ³ Epe kpako onwophe byapfutashia Mosisu yele Eronu bya asu phe: “Unu metawaru iphe obu; o tso be paa! Ndu Ízurelu l'ophu be unu maru l'ephe du nsọ l'ehu l'ehu; teme Chipfu swiru phe eswiru. ?Bu gunu meru g'o gude unu palia onwunu eli eli dobe doghata ndu ke Chipfu l'ophu?”

⁴ Mosisu numaepho iphe ono, epe pfuru ono; o daa kpupyabe iphu l'ali.

⁵ O su Kora yele ndu epe l'iya swi: “O -rwua l'utsu echele be Chipfu e-goshiwaro onye ophu bu nkiya; waa onye du nsọ; onye o hotaru be oo-me g'o byakube iya ntse. ⁶ Waa iphe, unu l'e-me baa: Ge gubedua, bu Kora; gu le ndu etso ngu nu; wota iphe, aaguje oku; ⁷ o -be echele; unu aguru oku ye iya; bya eye iya unwu-isensu l'atatiphu Chipfu. Onye bu onye Chipfu hotaru be a-buru onye du nsọ. Unube eri Livayi metawaru iphe obu; o tso be paa!”

⁸ Mosisu bya asukwapho Kora: “Unu ngabe nchi; unube eri Livayi! ⁹ Chileke ke Ízurelu hotaru unu dobe iche le Ízurelu l'ophu; mee g'unu nodu iya ntse; eje ozi, du l'ulo-ekwa ke Chipfu; me g'unu pfujeru l'atatiphu ndu Ízurelu l'ophu jeru phe ozi;

ophu ono asudu unu. ¹⁰ O meru gẹ gubedua; mẹ ndu Lívayi ibe ngu phẹ nọdu iya ntse; nta-a bẹ unu achorua ọzo, unu e-shi buru ndu-uke Chileke. ¹¹ Ọ kwa Chipfu bẹ gụ lẹ ndu etso ngu nọ g'ẹphe ha tukuru etso opfu. ?Bụ onye bẹ Erọnu bụ kẹ g'unu tanyiru iya ntanyi?"

¹² Ọo ya bụ; Mósísu bya ezia g'e je ekua Detanu; mẹ Abiramu, bụ unwu Eliyabu. Ẹphe sụ l'ẹphe ta abyadu. ¹³ Sụ: "?I rwutaru anyi rwufuta l'alì ono, ẹra-eswi waa manụ-ẹnwu asọ gborogboro ono; ophu ono asudu ngu. I nọdu emefua g'i woru anyi gbushia l'echiegu l'ẹka-a; bya emefukwaphọ g'i mee onwongu onye-ishi anyi. ¹⁴ Ophu ka nọ bụ l'i ti dubaduru anyi l'alì, ẹra-eswi waa manụ-ẹnwu asọ gborogboro; mbụ alì ẹka anyi a-kọbeje iphe; waa ẹka anyi e-me opfu-vayinu. ?Iime g'i mee ndu-a mkpurukpuru-ẹnya tọo? Waawaa! Anyi ta abyadu!"

¹⁵ Ọo ya bụ; ẹhu ghushiahaa Mósísu eghu ike; ọ sụ Chipfu: "G'ọ tọ dukwa ngweja, ndu-a gweru nọ ngu, ii-nata. Mu ta natajẹkwaru phẹ g'ọ ka mma l'ọo nkapfu-igara phẹ mẹ nanu; ophu mu emekajeduru phẹ iphe mẹ onye lanu."

¹⁶ Mósísu sụ Kora: "Gẹ gubedua yẹ ndu etso ngu nọ g'ẹphe ha tuko bya l'iphu Chipfu echele. Gẹ gubedua; waa ẹphebedua; waa Erọnu tuko byakota. ¹⁷ G'onyenonu gudekwa iphe, aaguje ọku; ye iya unwu-isensu gude bya l'atatiphu Chipfu. Iphe, ọo-du; mbụ iphe ono, aaguje ọku ono bụ ukporo iri l'ẹbo l'iri. Gubedua, bụ Kora l'onwongu e-gudekwaphọ nkengu; Erọnu egude nkiya bya." ¹⁸ Tọbudu iya bụ; onyenonu wota iphe ono, aaguje ọku ono; bya aguru ọku ye iya; ye iya unwu-isensu je apfugbaaru l'onu ọlo-ẹkwa-ndzuko ono. Ẹphe lẹ Mósísu mẹ Erọnu tuko pfuru l'ẹka ono. ¹⁹ Kora bya achikobe ọha Ízurelu ono l'ophu; l'onu ọlo-ẹkwa-ndzuko ono g'ẹphe tso Mósísu yẹle Erọnu opfu. No iya; ọdu-biribiri kẹ Chipfu sopyabe ọha Ízurelu ono l'ophu. ²⁰ Chipfu sụ Mósísu yẹle Erọnu: ²¹ "Unu shi l'echilabo igwe ọha ono futa gẹ mu bya atuko phẹ mebyishikota lẹ ntabu ẹnya lanu."

²² Mósísu yẹle Erọnu daa; kpube iphu l'alì chishia sụ: "Oowaa! Gube Chileke; mbụ Chileke bụ ishi ndzụ iphe, bụ nemadzụ l'ophu; ?ii-gude k'iphe-ẹji, onye lanu metaru tọ-koshi ọha l'ophu oke ẹhu-eghu ngu tọo?"

²³ Chipfu bya asụ Mósísu: ²⁴ "Pfiaru ọha Ízurelu ono l'ophu g'ẹphe kpuriberu l'ibiya ophu ọlo-ẹkwa Kora; mẹ Detanu; waa Abiramu nọ."

²⁵ Mósísu gbalihu; yẹle ndu bụ ọgerenya Ízurelu swiru jepfushia Detanu waa Abiramu. ²⁶ Ọ sụ igwe ọha ono: "Unu lufutakwa l'ọlo-ẹkwa ndu ẹjo-ememe ono! Unu te edenyikwa ẹka l'iphe, bụ nkepẹ; ọdumeka bẹ Chipfu e-gudekwa k'iphe-ẹji, ẹphe meru woru unu megbushia." ²⁷ Ọo ya bụ; onyemonye buru ọbara yeru ọlo-ẹkwa Kora; mẹ kẹ Detanu; waa kẹ Abiramu.

Detanu yẹle Abiramu bya afuta pfuru l'onu ọlo-ẹkwa phẹ; ẹphe l'unyomu phẹ; mẹ unwu phẹ unwoke; waa unwegirima phẹ. ²⁸ Mósísu sụ: "Ọo iphe-a bẹ unu e-gude maru l'ọo Chipfu ziru mu gẹ mu mee iphemiphe ono; l'ọ tọ bụdu iphe, gbataru mu l'uche bẹ mu emeje. ²⁹ Ọ -buru lẹ ndu-a bẹ nwuhuru gẹ nemadzụ mmanu anwuhuje; mbụ-a; ọ -buru l'ọo g'onwujeru nemadzụ l'ophu bẹ ọ nwuru phẹ; ọo ya bụ l'ọ tọ bụdu Chipfu ziru mu iphe ono, mu eme ono. ³⁰ Ọle ọ -buru lẹ Chipfu meru g'iphe te emejeduru nọ mee; mbụ; alì -saa onu lwegbushia phẹ; mẹ iphemiphe, ẹphe nweru enweru; mbụ; ẹphe buru ndu wubaru l'alì-maa lẹ ndzụ; ọo ya bụ; unu amaru l'ọ tọ dudu iphe, ẹphe guberu Chipfu."

³¹ Epfughe, Mósísu epfughe opfu ono; alì ono, Detanu phẹ pfuru ono kejaha ẹbo; ³² alì ono saa onu lwekota phẹ; mẹ ndibe phẹ; mẹ ndu kẹ Kora; mẹ ivu phẹ. ³³ Ẹphe wubakota l'alì-maa lẹ ndzụ; mẹ iphemiphe, ẹphe nweru enweru; alì kpupyabe phẹ; ẹphe tuko g'ẹphe ha lakota l'iyi l'echilabo ndu Ízurelu. ³⁴ Ọ buru mkpu, ẹphe chishiru

bẹ meru; ndu Ízurelu, nọ-pheru ẹka ono mgburugburu ye ọkpa l'oso; arajẹ su: “Ali abyakwa anyi elwelwe-o!”

³⁵ Noo ya; ọku, shi l'ẹka Chipfu bya ekegbushikọta ụmadzu ụkporo iri l'ẹbo l'ụmadzu iri phọ, shi akpọ ụnwù-isensu ọku phọ.

Gbamugbamu, du nsọ, aagujeru ọku ye

³⁶ Chipfu sụ Mosisu: ³⁷ “Pfururu Eleyaza, bu nwa Erọnu; bya aburu onye uke Chileke g'ọ l'oshia iphe ono, aaguje ọku l'ime ọku ono; voshia icheku-ọku, du iya nu tukaa nanu nanu; noo kele iphe ono du nsọ; ³⁸ mbu iphe ono, aaguje ọku ono, bu ke ndu ono, meru iphe-eji shi nno tuphaa ndzu phe ono. O -l'oshichaa ya; g'a kusaa ya akusa g'ọ chisaa echisa g'e kpubeje iya l'eli oru-ngweja Chipfu. Noo kele a nuwaru iya Chipfu; o buru iya bu l'ọ dwwaa nsọ. Iphe ono be a-buru iphe-ohubama l'ẹka ndu Ízurelu nọ.” ³⁹ Oo ya bu; Eleyaza, bu onye uke Chileke bya achikoo iphe ono, aaguje ọku ono, bu onyirubvu be e gude mee ya ono; mbu iphe ono, ndu ono, ọku kegbushiru gude bya akpọ ụnwù-isensu ọku ono. A kusaa ya ọsa k'ophu ee-kpubeje iya l'eli oru-ngweja Chipfu; ⁴⁰ g'ọ buru iphe, ndu Ízurelu e-gudeje nyata l'ọ to dudu onye ozo, bu onye ta abudu oshilokpa Erọnu, a-kpuritajeru bya g'ọ kpọ ụnwù-isensu ọku l'ataphu Chipfu; odumeka be ọo-dukwaru onye ono egube ono, o duru Kora yele ndu tsoru iya nu; mbu egube ono, Chipfu shi l'ẹka Mosisu pfua ya ono.

Onwu egbushi ndu Ízurelu

⁴¹ O -rwuepho nchitabọhu iya; ndu Ízurelu l'ophu wata aguru Mosisu yele Erọnu aphu asuje: “O kwa unwu Chipfu be unu gbushiru egube ono.” ⁴² Tobudu iya bu; oha Ízurelu ono l'ophu bya akpakobe onwophe g'ephe wata etso Mosisu yee Erọnu opfu. Ephe jeshia ele enya l'ulo-ekwa-ndzukọ; urwukpu so-kputewa iya; odu-biribiri ke Chipfu bya enwua ke phoo. ⁴³ Mosisu yele Erọnu bya ejeshia l'ataphu ulo-ekwa-ndzukọ ono; ⁴⁴ Chipfu sụ Mosisu: ⁴⁵ “Unu shi l'echilabo igwe oha ono lufuta ge mu bya atuko phe mebyishikota le ntabu enya lanu.” Ephe daepho kpurumu l'iphu Chipfu.

⁴⁶ Tobudu iya bu; Mosisu sụ Erọnu: “Wota iphe, iguje ọku; shi l'oru-ngweja Chipfu guta ọku ye iya. Li woru unwu-isensu ye iya mee egwegwa gude jepfu igwe oha ono g'i pfua ugwo iphe-eji phe. Noo kele oke ehu-eghu, shi l'ẹka Chipfu be talihuru nu; ejo iphe-ememe dapfutawa phe.” ⁴⁷ Oo ya bu; Erọnu wota iphe ono egube Mosisu pfuru iya ono; bya agbagbua bahu l'echilabo igwe oha ono. O jerwushia; ejo iphe-ememe ono nodu egbushiwaa ndu ono. O bya akporo Chipfu unwu-isensu ono ọku; bya apfua ugwo iphe-eji ndu ono. ⁴⁸ O pfuru l'echilabo ndu ophu nwuhwaru anwuhu; waa ndu ophu no ndzu; ejo iphe-ememe ono buru bugemu. ⁴⁹ Ndu ejo iphe-ememe ono gbushiru be du ukporo unu umadzu; l'unu umadzu iri l'ishii; l'ukporo umadzu iri l'ise; a -gufukwa ndu ophu nwuhuru l'opfu ehu Kora. ⁵⁰ Erọnu mecha bya ejepfushia Mosisu l'onu ulo-ekwa-ndzukọ; noo kele ejo iphe-ememe ono mebuhwaru.

17

Mgboro Erọnu be rwutaru irwu

¹ Chipfu sụ Mosisu: ² “Pfuaru ndu Ízurelu g'ephe chie ngu mgboro iri l'ẹbo. Ge ndu-ishi l'ipfu, nonu nuchaa ngu mgboro nanu nanu. Li deshia epha onyemoneye le mgboro nkiya. ³ Onye ii-de epha iya le mgboro k'ipfu Livayi bu Erọnu. Kele onyenonu le ndu-ishi l'ipfu l'ipfu e-nweru mgboro lanu. ⁴ Li chita mgboro ono je awushi l'ulo-ekwa-ndzukọ l'iphu okpoko-ekemu, bu ẹka ono, mu abyapfutaje unu ono. ⁵ Mgboro k'onye ophu mu hotaru be a-kpofuta ome. Oo ya bu ge mu e-shi nno

mee gę ndu Ízurelu wofu mube Chipfu onu l'ehu l'aphu ono, ephe anoduje agushi ekpu unu tekenteke ono.” ⁶ Tobudu iya bu; Mosisu bya epfuaru iya ndu Ízurelu. Ndu-ishi l'ipfu nonu bya anugbaa ya mgboro nanu nanu; o tuko du mgboro iri l'ebo. Mgboro ke Eronu yikwaru iya pho. ⁷ Mosisu chita iya je edobe l'ataphu Chipfu l'ulo-ekwa l'eka ono, okpoko-ekemu Chileke no ono. ⁸ O -rwua nchitabohu iya; Mosisu bahu l'ulo-ekwa eka ono, okpoko-ekemu Chileke no ono; bya ahuma ge mgboro ke Eronu, bukwanu onye no-chiru enya ipfu ke Lívayi kpofushiru ome; rwushia irwu; tushikwapho ige; bya amishia akpuru alumundu. ⁹ Oo ya bu; Mosisu bya achifuta mgboro ono g'o ha l'ataphu Chipfu chijeru ndu Ízurelu. Ephe lee ya enya; onyenonu wotachaa mgboro ophu bu nkiya.

¹⁰ Chipfu su Mosisu: “Woru mgboro ke Eronu dobephu azu l'iphu okpoko-ekemu ono; g'o du l'eka ono buru iphe-ohubama noduru ndu ono, ekwefuje ike ono; g'o buru iphe, a-noduje alo phe eka le nchi g'ephe haa agu-phe aphu ekpu mube Chipfu; a -nonyaa ephe nwushihu.” ¹¹ O buerupho ge Chipfu suru ge Mosisu mee ya bu g'o meru iya.

¹² Ndu Ízurelu su Mosisu: “Anyi a-nwushihuchaakwa! Anyi laakwaru maa! Anyi lakotaakwaru maa g'anyi ha! ¹³ Onyemonye, jekubekporu ulo-ekwa Chipfu ntse be a-nwuhukwa nu. ?Anwuhu a-tuko anyi gbuębe to?”

18

Ozi, duru ndu-uke Chileke waa ndu Lívayi

¹ Chipfu su Eronu: “Gubedua l'onwongu; waa unwu ngu; me iphe, bu onu-ulo nna ngu l'ophu be o tu-koru l'ishi; mbu ejo-iphe, e meru l'ulo mu; o buru gubedua l'onwongu kwapho; me unwu ngu be o tu-kokwarupho l'ishi; mbu ejo-iphe, e meru meswee k'abu uke. ² Duta unwunna ngu phe, bu iya bu eri Lívayi, bu ipfu nna ngu g'ephe yejeru ngu eka; gubedua waa unwu ngu phe be a-nodu l'ataphu ulo-ekwa eka okpoko-ekemu Chileke no eje ozi. ³ Ephe a-nodu eje ozi, i ziru phe; me ozi, dukota l'ulo-ekwa. Ole oo ephe g'ephe te jekubekwa mgboru ulo Chipfu; waa mgboru oru-ngweja Chileke; o -dudu be gu l'ephe a-tukokwa nwushihu. ⁴ Gu l'ephe a-tugba nanu; ephe eje ozi, du l'ulo-ekwa-ndzukọ; mbu iphe, bukota ozi, du l'ulo-ekwa ono. G'onye abudu onye Lívayi ta abyakubejekwa unu ntse. ⁵ Oo unubedua a-nodu eje ozi, du l'ulo Chipfu; me ozi k'oru-ngweja Chileke; k'ophu Chileke ata atukoshiędu ndu Ízurelu oke ehueghu iya ozo. ⁶ Su-a; mu hotawaru ndu Lívayi, bu unwunna unu l'echilabo ndu Ízurelu. Ephe bu ndu e woru nu unu; buru ndu e doberu mube Chipfu iche g'ephe jeje ozi, du l'ulo-ekwa-ndzukọ. ⁷ Gubedua waa unwu ngu be a-nodu eje ozi k'egweru Chileke eja; mbu l'unu a-nodu ejekota ozi k'oru-ngweja Chileke; waa ozi, du l'ime eka ekwa-mgbochi no. Noo ozi, unu a-nodu eje bu ono. Mu yeru unu k'egwe ngweja ono l'eka g'o buru iphe-oma, mu meru unu. Onye ozo, abudu oshilokpa Lívayi -byaru le mgboru ulo Chipfu be a-nwuhukwanu.”

Oke, rwuberu ndu-uke Chileke

⁸ No iya; Chipfu su Eronu: “Nta-a be mu woakwaru iphemiphe, bu iphe, aanuje mu anunu ye ngu l'eka. Iphemiphe, bu iphe, ndu Ízurelu doberu mu nsọ; buwaa ngu be mu nukotaru iya g'o buru okiphe ngu; buru okiphe unwu ngu jasuru asuru. ⁹ Owaa be a-bufuaru okiphe unu l'iphe, kakota adu nsọ ono, bu ophu a ta kpoduru oku: Iphe, ephe gudekota bya egwe ngweja nu mu; mbu iphe, shi le ngweja-nri; me iphe, shi le ngweja-iphe-eji; me ophu shi le ngweja-apfu-ugwo; mbu iphemiphe ono, ephe nuru mu g'o buru ngweja, kakota adu nsọ ono. Ndu k'ono be bukota okiphe,

rwuberu gube Erõnu; waa unwu ngu phẹ. ¹⁰ Unu nõduje l'ẹka kakõta adu nsõ ria ya. O buru unwoke kpoloko bẹ e-rije iya nu. G'õ bukwaru unu iphe, du nsõ.

¹¹ "Iphe, bu iphe, ndu Ízurelu doberu mu iche; mbu iphe, shikõta lẹ ngweja-amama bẹ bu nkengu. Mu wowaru iya nu gu l'unwu ngu unwoke; mẹ unwada ngu jasuru asuru. Iphe, bu ndibe ngu, nturwu adudu l'ẹhu bẹ e-tsojeru ria ya. ¹² Iphe, ndu Ízurelu nuru Chipfu l'õo iphe-mbu, shi l'iphe, ẹphe metaru l'alì bẹ bu ngu nwe iya; mbu iphe, bu manu olivu, kakõta ree; mẹ iphe, bu mẹe òphúú, kakõta ree; waa iphe, bu ereshi, kakõta ree. ¹³ Iphe, bukõta iphe, ẹphe wotaru Chipfu l'õo akpuru-iphe-mbu, ẹphe metaru l'alì phẹ bu nkengu. Iphe, bu ndibe ngu, nturwu adudu l'ẹhu bẹ l'e-tsojeru ria ya.

¹⁴ "Iphe, bu iphe, e yeru Chipfu l'ẹka l'alì Ízurelu bẹ bukõta nkengu.

¹⁵ "Iphe, bu iphe, vuchakpõo uzo waa ẹkpa-nwa ne iya; anu mẹ nemadzụ; mbu ophu e woru nu mube Chipfu a-bukõtajeru nkengu. Obenu l'aa-pfujẹ ugwo gude gbata iphe, bu okpara, shi l'ẹhu nemadzụ; nokwapho g'aa-pfujẹ ugwo gude gbata iphe, bu anu mbu, shi l'ẹhu anu, aasõ nsõ futa. ¹⁶ Ẹphe -nõwaa õnwa ophu bẹ aa-pfujẹ mkpõla-õchaa, ẹrwa iya du shekelu ise gude gbata phẹ; mbu mkpõla-õchaa, bu iphe, eegudeje atụ ẹrwa iphe l'eze-ulo Chileke bẹ e gude tụa ya. ¹⁷ Obenu lẹ nweswi, ne iya vuru uzo nwua; mẹ nwaturu, ne iya vuru uzo nwua; mẹ nweghu, ne iya vuru uzo nwua bẹ aa-hajẹ agbata. Ndu k'ono bẹ du nsõ. Unu gbuje iya; phee mee ya l'eli õru-ngweja ono; unu akpoje ẹba iya oku gude gwee ngweja-akpo-oku; mbu ngweja, mkpo iya du Chipfu ree. ¹⁸ Anu iya a-buru nkengu; ẹgube ono, ndu-ipe, e gude gwee ngweja-amama; mẹ utapfu okpa ẹkutara anu bu nkengu ono.

¹⁹ "Iphemiphe, Ízurelu doberu nsõ g'ẹphe nu Chipfu bẹ mu nuwaru gu l'unwu ngu unwoke; mẹ unwada ngu phẹ g'õ buru nkunu jeye lẹ gbururu. Ono bu nrakunraku oğbandzu mu lẹ ngu; mẹ awa ngu l'ophu. Oğbandzu ono a-nõ jasuru asuru. O to nwedu echihu."

²⁰ Chipfu bya asu Erõnu: "Gẹ ndu Ízurelu te emejekwa alì gbaa unu; ophu ẹphe ahejekwa unu okiphe. O kwa mbedua bu okiphe, unu hataru. Oo mu bu okiphe, unu ketaru l'ẹka ndu Ízurelu."

Oke-lanu-l'uzo-iri bu oke, duru ndu Lívayi

²¹ "A bya abya l'ẹhu ndu Lívayi; eshinu ẹphe eje ozi, du l'ulo-ẹkwa-ndzukõ bẹ mu nukotawaru phẹ iphe, shi l'oke-lanu-l'uzo-iri, ndu Ízurelu anuje mu. Ono buwaa okiphe phẹ. ²² Shita nta-a kwaseru bẹ o tõ dudu onye Ízurelu ozo, e-jekube mgboru ulo-ẹkwa-ndzukõ; odumeka bẹ iphe-ẹji onye obu a-tukokwaru iya l'ishi; onye ono a-nwuhukwa. ²³ Oo ndu Lívayi bẹ eje ozi, du l'ulo-ẹkwa-ndzukõ du l'ẹka; o buru phẹ bẹ ejo-ipe, e meru l'ẹka ono tukoru l'ishi. Iphe ono, a-buru nsõ, a-du jasuru asuru; mbu jasụ l'ogbo sweru ogbo. O tõ dudu iphe, ẹphe eketa l'ẹka ndu Ízurelu. ²⁴ Oke-lanu-l'uzo-iri, ndu Ízurelu anuje mu; bẹ mu nuwaru ndu Lívayi g'õ buru okiphe phẹ. Oo ya meru g'o gude mu pfua opfu ẹhu phẹ sụ: 'Ẹphe ta ahatadu okiphe l'ẹka ndu Ízurelu.' "

Oke-lanu-l'uzo-iri kẹ ndu Lívayi

²⁵ Chipfu sụ Mõsisu: ²⁶ "Pfuaru ndu Lívayi sụ phẹ lẹ-a: O -buru l'unu nataru ndu Ízurelu oke-lanu-l'uzo-iri ono, mu nuru unu g'õ buru okiphe unu ono; unu shije l'ime iya woru oke-lanu-l'uzo-iri nukwapho Chipfu. ²⁷ Iphe, unu nuru bẹ aa-nõduje aguru unu g'õ bu ereshi, shi l'ẹka l'eechije ereshi; a gukwaa ya phõ gẹ mẹe, shi l'ẹka aakuje mẹe. ²⁸ Oo ya bu l'unu e-shije l'oke-lanu-l'uzo-iri ono, unu anatajẹ l'ẹka ndu Ízurelu ono woru oke-lanu-l'uzo-iri iya nukwapho Chipfu. O buru l'oke-lanu-l'uzo-iri ono bẹ

unu e-shi woru kẹ Chipfu nọ Erọnu, bụ onye uke Chileke. ²⁹ Unu wojeru iphe, gbaru Chipfu nọ iya l'iphemiphe, a nuru unu; unu shije l'ophu bụ iya kakọta ree nọ iya ya; mę l'ophu kakọta adu nsọ. ³⁰ Oo ya bụ; pfiaru ndu Lívayi sụ phę lę teke ephe woru iphe, kakọta ree nọ Chipfu ono bę aa-guru phę iya g'iphe, shi l'ęka eechije balı; a gụkwaa ya phọ gę męe, shi l'ęka aakuje męe. ³¹ Unu lę ndibe unu a-nọduje l'ęka dọ unu ree ria ndu ophuu; kęle oo obunggo ozi, unu eje l'ulo-ękwa-ndzukọ. ³² O tọ dudu iphe-ęji, bya a-tukoru unu l'ishi m'ọ buru l'unu wotaru iphe ono ophu kachaa ree nọ mu. Teme ophu unu e-merwudu iphe, ndu Ízurelu doberu nsọ g'ephe nọ mu; k'ophu unu ta anwushihudu.”

19

Mini, e gude asafu nturuwu

¹ Chipfu bya asu Mosisu yele Erọnu: ² “Waa ekemu, Chipfu turu sụ: Pfiaru ndu Ízurelu g'ephe kputaru ngu nwada eswi, eke uswe-uswe; ophu o dudu ęka iphe mebyiru iya; ophu o dudu ntuji, dọ iya nọ; teme ophu e gudejeada ya jee ozi. ³ Unu kputa nwada eswi ono kpęe Eleyaza, bụ onye uke Chileke; g'a kpufu iya l'azu ęka a kpoberu ulo-ękwa je egbua l'ęka Eleyaza nọ. ⁴ Gę Eleyaza, bụ onye uke Chileke tşę mkpushi-ęka lę mee ya phee l'uzo atatiphu ulo-ękwa-ndzukọ ugbo esaa. ⁵ Nwada eswi ono bę aa-kpo oku l'iphu Eleyaza; kpo akpo iya oku; mę anu iya; waa mee ya; mę nshi iya. ⁶ Onye uke Chileke ono bę e-wota oshi sida; mę eswa isopu; mę oghu uswe-uswe chiru ye l'echilabo oku ono, e gude akpo nwada eswi ono oku ono. ⁷ Teke ono bę onye uke Chileke ono e-gude mini saa uwe iya; gude mini wua ęhu. O -megheę ya pho nno; l'ọ batawaro l'ime ęka ono, a kpoberu ulo-ękwa ono. Ole o-buru onye aaso nsọ nọ jasụ l'uzenyashi mboku ono. ⁸ Onye bụ iya kporu nwada eswi ono oku bę e-gudekwapho mini saa uwe iya; gude mini wua ęhu; l'ọ bukwarupho onye aaso nsọ nọ jasụ l'uzenyashi mboku ono. ⁹ Onye a ta sodu nsọ bę e-kpota ntụ, shi l'oku ono, e gude kpo nwada eswi ono oku. Oo-kpota iya je awushi l'ęka nturuwu ta adudu; l'azu ęka a kpoberu ulo-ękwa. O buru l'ęka ono bę aa-wushiru iya ndu Ízurelu g'ephe gude meje kę mini, eegudeje asafu nemadzu nturuwu; gude iya eme k'asafu iphe-ęji. ¹⁰ Onye bụ iya kpotaru ntụ ono bę a-sa uwe iya asasa. L'ọ buru onye aaso nsọ nọ jasụ l'uzenyashi mboku ono. Omelali ono bę a-dọ gbururu jeye lę gbururu. Oo-duru ndu Ízurelu; duru ndu lwaru alwalwa; ephe l'ephe buru.”

Edenyi odzu ęka

¹¹ “Onye denyiru odzu onye nwuhuru anwuhu ęka bę a-buru onye aaso nsọ nọ ujiku esaa. ¹² Onye obu bę e-gude mini ono, eegudeje asafu nturuwu saa onwiya lę mboku k'ęto iya; waa lę mboku k'esaa ya; teme l'oo-dọ ree. Ole o -buru l'ọ tọ sachaduru onwiya lę mboku k'ęto iya ono; mę lę mboku k'esaa ya ono bę o tọ dudu ree. ¹³ Iphe, bụ onye meru odzu onye nwuhuru anwuhu ęka; ophu onye obu ta sachaduru onwiya bę bukwa ulo-ękwa Chipfu bę ooturuwu. Onye obu bę ee-bufu l'ęka ndu Ízurelu nọ. Oo-buru onye aaso nsọ; noo kęle e te pheduru iya mini, eegudeje asafu nturuwu; emeswe ono bę dukwadu iya l'ęhu g'ọ dọ iya.

¹⁴ “Owaa bụ ekemu, dọ lę k'onye nọ l'ime ọlo nwuhu. Iphe, bụ onye bahuru l'ime ọlo ono teke ono; mę iphe, bụ onye nọ iya l'ime teke ono bę a-buru onye aaso nsọ abali esaa. ¹⁵ Iphe, bụ ivu, dọ l'ulo ono, e gheberu onu; ophu e kpubeduru iya iphe bę aa-sokwapho nsọ. ¹⁶ Iphe, bụ onye nọ l'oma ęgu denyi ęka l'odzu onye e gburu lę mma; ozoo odzu onye nwuhuru anwuhu mmanu; ozoo l'ọ denyiru ęka l'okpu onye nwuhuru anwuhu; m'ọ bụ l'ilu; bę a-buru onye aaso nsọ nọ abali esaa.

¹⁷ “A -bya lẹ kẹ ndu aasọ nsọ; g'ẹphe kpota ntụ ono, shi l'ọku, e gude kpoo ngweja-
iphe-ẹji ọku ono ye l'iphe; ẹphe eje l'ẹka mini, doru rịsaa dọ; kuta mini ye iya. ¹⁸ Ọo
ya bụ; onye a ta sọdu nsọ ewota ẹsua isopu tsee l'ime mini ono; phee ya l'eli ọlo-ẹkwa
ono; mẹ l'eli ivu, dọ l'ọlo-ẹkwa ono; mẹ l'ẹhu ndu nọ l'ime ọlo-ẹkwa ono. Nokwaphọ
g'oo-phe iya iphe, bụkpo onye denyiru ẹka l'ọkpu onye nwuhuru anwuhu; mẹ onye
denyiru ẹka l'odzu onye e gburu lẹ mma; ọzoo onye denyiru onye nwuhuru anwuhu
mmanu ẹka; mẹ onye denyiru ẹka l'ilu. ¹⁹ Onye ọbu, a ta sọdu nsọ ọbu bẹ e-phe onye
ono, aasọ nsọ ono mini ono lẹ mbọku k'eto; waa lẹ mbọku k'esaa. O -rwua lẹ mbọku
k'esaa ono; l'ọ safu iya nturwu ono. Onye ono, a saru ono asaa uwe iya asasa; gude
mini wua ẹhu; l'ọ bya adu ree l'uzenyashi mbọku ono.

²⁰ “Obenu l'onye aasọ nsọ; ọphu ọ sachaduru onwiya asacha bẹ ee-bufu l'echilabo
ndu Ízurelu; kele o merwuwaru ọlo Chipfu. Eshinu e te pheduru iya mini, eegudeje
asafu nemadzu nturwu bẹ ọ bụ onye aasọ nsọ. ²¹ Ono bụ ekemu, a-duru pẹ nụ jasuru
asuru. Onye ono, bụ iya epheje mini ono, eegudeje asafu nemadzu nturwu ono bẹ
a-sakwaphọ uwe iya asasa. Onye meru ẹka lẹ mini ono, eegudeje asafu nturwu ono
bẹ a-buru onye aasọ nsọ jeye l'uzenyashi mbọku ono. ²² Iphe, onye aasọ nsọ denyiru
ẹka bẹ a turwuwaru aturwu; onye denyiru ẹka l'iphe ọbu bẹ aa-nodu asọ nsọ jasuru
l'uzenyashi mbọku ono.”

20

Anwuhu Miriyamu

¹ Tọbudu iya bụ; o rwua l'onwa mbu l'apha; ndu Ízurelu l'ophu jerwua echiegu
Zinu. Ẹphe noshia lẹ Kadeshi. Miriyamu nọdu l'ẹka ono nwuhu; e lia ya l'ẹka
onokwaphọ.

Mini, shi lẹ mkpuma

² Teke ono bẹ mini ta adudu k'ophu ndu Ízurelu a-ngu; ẹphe kpako onwophe
tsoahaa Mosisu yele Eronu opfu. ³ Ẹphe wata abaru Mosisu mba su: “O gege akaru
anyi ree; ọ bụ l'anyi nwushihuru teke pho ndibe anyi pẹ nwushihuru l'iphu Chipfu
pho. ⁴ ?Bụ gunu meru g'o gude i chita anyibe ndu kẹ Chipfu bya awushi l'echiegu
l'ẹka-a g'anyi l'iphe-edobe anyi nwushihu? ⁵ ?Bụ gunu meru g'o gude i dufuta anyi
l'alị Ijiputu bya eduru dobe lẹ mkpokoro ẹka-a, ta adudu ereshi, dọ iya nụ; ọphu oshi
figu adudu iya; ọphu vayinu adudu iya; ọphu oshi itorokuma adudu iya; ọphu ọ dudu
mini, anyi a-ngu, dọ iya nụ?” ⁶ Tọbudu iya bụ; Mosisu yele Eronu lufu l'ẹka ono,
ndu Ízurelu doru ono tugbua jeshia l'onu ọlo-ẹkwa-ndzuko je adaa; kpupyabechaa
iphu l'alị. O-gbu-nwiiwii kẹ Chipfu nwuaru pẹ kẹ phoo.

⁷ Chipfu su Mosisu: ⁸ “Wota mgboro pho gẹ gu lẹ nwune ngu Eronu chikobe ndu
Ízurelu. Pfuru yeru mkpuma ono l'ẹka ẹphe ele ngu ẹnya gẹ mini shi iya sọfuta.
Noo ọzo, ii-shi mee gẹ mkpuma ono sọfutaru pẹ mini bụ ono; k'ophu ndu Ízurelu
mẹ iphe-edobe pẹ a-ngu mini.” ⁹ Tọbudu iya bụ; Mosisu bya ewota mgboro ono
l'atatiphu Chipfu l'ẹka ono gude tugbua; gẹ Chipfu sọru iya g'o mee ya.

¹⁰ Mosisu yele Eronu bya achikobe ndu Ízurelu l'iphu mkpuma ono. Mosisu su
pẹ: “Unu ngabe nchi nta-a unube ndu okwefurike ono. ?Bụ g'anyi kuta mini lẹ
mkpuma-a nụ unu to?” ¹¹ Ọo ya bụ; Mosisu halia ẹka iya imeli byia mgboro ono
ugbo labọ l'eli mkpuma ono. Mini shi lẹ mkpuma ono nwushihu; ndu Ízurelu; mẹ
iphe-edobe pẹ ngua ya.

¹² Tọbudu iya bụ; Chipfu su Mosisu yele Eronu: “Eshi ọphu unu te kwetaduru
nkemu; ọphu unu emeduru mu gẹ mu dọ nsọ l'ẹnya ndu Ízurelu bẹ unu te
edurwuekwa ndu-a alị ono, mu nuru pẹ ono.”

¹³ Ọwana bụ mini Meriba, bụ iya bụ “uswo”; kele ọo l'ẹka ono bẹ ndu Ízurelu nọ tsoo Chipfu uswo; Chipfu goshi phẹ lẹ ya dụ nsọ.

Ndu Edomu ajika gẹ ndu Ízurelu ta aghatashi l'alì phẹ

¹⁴ Mósìsù bya eshi lẹ Kadeshi zia ozi g'e je zia eze ndu Edomu sù: “Ọwaa bụ iphe, Ízurelu, bụ nwune ngu pfuru: Unu mawaru egube iphe-ẹhuka, byapfutaru anyi g'ọ ha. ¹⁵ Unu mawaru gẹ nna anyi oche phẹ gude chiru anyi laa alì Ijiputu; je ebua ẹka ono nọo ọdu. Ndu Ijiputu kpaa nna anyi phẹ ono ẹhu shii; bya akpakwaaphọ anyibedua. ¹⁶ Obenu lẹ teke anyi rakuru Chipfu bẹ ọ nọmaru olu anyi; bya ezia ojozi; ọ bya edufuta anyi lẹ Ijiputu. Nta-a bẹ anyi nọwa lẹ Kadeshi, bụ mkpukpu, unu l'ephẹ maru oke alì. ¹⁷ Jikọ unu hanaa g'anyi shia alì unu ghata. Anyi te eshidu ẹgu unu aghata; ọzoo ẹka unu gbaru opfu-vayinu; ophu ọ dudu wẹlu unu, anyi bya l'e-kuta mini ngua. Anyi e-tsoerupho ọma oji unu ogologo ghata. Anyi ta abyadu a-swiba aswiba l'uzo ẹkutara; ọzoo l'uzo ẹkicha jasụ anyi aghatakota l'alì unu.”

¹⁸ Ọle eze ndu Edomu yeru iya ọnu sù: “Unu ta aghatakwa l'alì anyi; ọ dudu bẹ mu e-gudekwa ogu-echi byapfuta unu ọgu.”

¹⁹ Ndu Ízurelu sù iya: “Anyi e-tsoerupho ọma oji ghata. Ọ -buru l'anyi nguru mini unu; ọzoo l'ọo iphe-edobe anyi nguru mini unu; anyi apfua unu ụgwo iya. Unu haaro g'anyi gude ọkpa ghata; ọ tọ dukwa iphe ọzo.”

²⁰ Ọle eze ndu Edomu bẹ sùru g'ephẹ ta aghatashi. Ọo ya bụ; ndu Edomu chita ikpoto unwoke phẹ, bụ ndu ọkpehu dụ jepfushia ndu Ízurelu ọgu. ²¹ Ọ buru iya bụ lẹ ndu Edomu ajika gẹ ndu Ízurelu ta aghatashi. Ẹphẹ dakọbe shia ibi ya ọzo.

Anwuhu Erọnu

²² Ndu Ízurelu l'ophu wụ-lihu lẹ Kadeshi dzebe; jasụ ẹphẹ jerwua l'úbvú Họru. ²³ Ọ buru l'úbvú Họru ono, nọ-kube oke alì Edomu ono bẹ Chipfu nọ sù Mósìsù yẹle Erọnu: ²⁴ “Erọnu bẹ abya anwuhu lapfu ndiche ya phẹ. O too jerwudu alì ono, mu nuru ndu Ízurelu ono; kele unu kwefuru ike l'ekemu, mu turu lẹ kẹ mini Meriba. ²⁵ Duta Erọnu yẹle Eleyaza, bụ nwa iya g'unu nyihu eli úbvú Họru; ²⁶ l'i yeshia Erọnu uwe iya woru yee Eleyaza, bụ nwa iya; noo kele Erọnu a-nọdu l'ẹka ono nwuhu lapfu ndiche ya phẹ.” ²⁷ Mósìsù mee iphe, Chipfu sùru g'ọ mee. Ndu Ízurelu nọdu ele phẹ ẹnya; ẹphẹ nyihu eli úbvú Họru ono. ²⁸ Mósìsù yeshia Erọnu uwe iya woru yee Eleyaza, bụ nwa iya. Erọnu nwuhu l'eli úbvú l'ẹka ono. Mósìsù yẹle Eleyaza shi l'eli úbvú ono nyizeta. ²⁹ Ndu Ízurelu l'ophu hụmaepho lẹ Erọnu bẹ nwuhwaru nù; iphe, bụ ndu Ízurelu l'ophu rakota ẹkwa iya ụkporo abalì l'abalì iri.

21

Ndu Ízurelu alwu-kpe ndu Aradu

¹ O be teke onye Kėnanu, bụ eze ndu Aradu; mbụ onye ono, bu l'echiegu ndohali ono nọmaru lẹ ndu Ízurelu bẹ shi l'uzo Atarimu abya; o je etsoo ndu Ízurelu ọgu; kputa ndu ophu ọ kputaru lẹ ndzụ. ² Ndu Ízurelu ribuaru Chipfu nte sù: “Ọ -buru l'ii-woru ndu-a yee anyi l'ẹka bẹ anyi e-woru mkpukpu phẹ g'ọ ha mebyishikota.” ³ Chipfu ngaberu ndu Ízurelu nchì l'olu; bya eworu ndu Kėnanu ye phẹ l'ẹka. Ẹphẹ mee ndu ono; mẹ mkpukpu phẹ omeliwe; mbụ ẹphẹ bukotaru mkpurupyata. Ọo ya bụ; e kuahaa ẹka ono Homa, bụ iya bụ “mkpurupyata”.

Agwo, e meru l'ope

⁴ Ndu Ízurelu bya eshi l'úbvú Họru tugbua; ẹphẹ tsoru ụzo, larụ Eze-enyimu Uswe-uswe; k'ophu ẹphẹ e-shi nno jee alì Edomu mgburugburu. Ẹphẹ jenya l'uzo ono;

ophu ẹphe aduhedu ike takota nshi. ⁵ Ẹphe wata epfutoshi Chileke yele Mosisu su: “?Bụ ụnu kparụ iphe, unu dufutaru anyi le Ijiputu bya awushi l'echiegu-a g'anyi nwushihu? Ẹka nri ta adudu! Ophu mini adudu iya! Njo nri-a, anyi tsoru eriphe-a be tũhuakwaru anyi ayi!” ⁶ Tɔbudu iya bu; Chipfu bya achiru ejo agwo yeru ndu Ịzuru ono. Agwo ono wata phe atagbushi. O tagbua ndu dukpoo igwerigwe. ⁷ Ndu Ịzuru byapfuta Mosisu bya asu iya: “Anyi mewaru iphe-ẹji; kele anyi pfutoshiwaru Chipfu; waa gubedua. Pfunuru nu Chipfu; k'ophu oo-wofuru anyi agwo ono.” Oo ya bu; Mosisu bya eworu opfu ẹhu ndu Ịzuru ono pfuru nu Chipfu. ⁸ Chipfu su Mosisu: “Meta ejo agwo dobe l'eli itso lanu; k'ophu bu onye agwo pho -taru ẹru; l'o lee ya ẹnya; dzuru ndzu.” ⁹ Oo ya bu; Mosisu gude onyirubvu meta agwo bya atukobe iya l'eli itso lanu. O nodu abujeru; onye agwo taru; o -lewa ẹnya l'agwo ono, e meru l'ope ono; l'oo-dzuru ndzu.

Ndu Ịzuru eje ala Mowabu

¹⁰ Ndu Ịzuru bya atugbua; rwua Obotu; ẹphe kpobe ulo-ekwa phe. ¹¹ Ẹphe gbẹ le Obotu tugbua; je akpobe ulo-ekwa phe le Iye-Abarimu l'echiegu ono, no chebe iphu le Mowabu l'uzo ẹnyanwu-awawa ono. ¹² Ẹphe shi l'eka ono tugbua bya erwua nsuda Zeredu; bya akpobe ulo-ekwa phe l'eka ono. ¹³ Ẹphe shikwapho l'eka ono tugbua je akpobe ulo-ekwa phe l'azu ẹnyimu Anonu azu iya ophuu; ẹka ono, no l'echiegu, no kpaal'oke ali ndu Amoru; noo kele oo ẹnyimu Anonu bu oke ali ndu Mowabu; mbu nokaharu ndu Mowabu ẹphe le ndu Amoru. ¹⁴ Oo ya meru g'o gude e pfua l'ekwo, e deru k'ogù, Chipfu lwuru su: “Mkpukpu Wahebu ono, du le Sufa; yele nsuda nsuda ẹnyimu Anonu; ¹⁵ me le mkpo-ze mkpo-ze ono, du le nsuda nsuda, no je akpaal'oke ali ndu Mowabu.”

¹⁶ Ẹphe gbalihu l'eka ono kwaseru jerwua Biye, bu iya bu welu ono, Chipfu suru Mosisu: “Chikobe ndu Ịzuru l'eka lanu ge mu nu phe mini g'ẹphe ngua.” ¹⁷ Tɔbudu iya bu; ndu Ịzuru gua ebvu-a su:

“Nwufuta mini; gube welu!

G'a guru ebvu nu iya.

¹⁸ Oo ndu-ishi bvuru welu ono;

mbu l'oo ndu a maru ẹpha phe le Ịzuru be turu iya nu.

O buru mgboro ndu eze; me mgboro ndu a maru ẹpha phe

be ẹphe gude bvua ya.”

Tɔbudu iya bu; ẹphe shi l'echiegu jeshia Matana; ¹⁹ shi le Matana lufu le Nahalelu; shi le Nahalelu lufu le Bamotu; ²⁰ shi le Bamotu lufu le nsuda, no l'ali Mowabu le mgboru ubvu Pisiga, bu ẹka aagbeje ele ali, dabyiru mgbegere.

Ịzuru alwu-kpe Sihonu, bu eze ndu Amoru (Dit 2:26-37)

²¹ Tɔbudu iya bu; ndu Ịzuru zia ozi g'e je zia Sihonu, bu eze ndu Amoru su: ²² “G'anyi ghatanu l'ali unu. Anyi ta aswibakwa l'egu unu; ophu anyi ta aswibadu l'opfu-vayinu unu. Ophu o dudu welu unu, anyi bya l'e-kuta mini ngua; oo ẹpho oma oji be anyi e-tsoru jasụ anyi aghatagbua l'ali unu.” ²³ Obenu le Sihonu te ekwedu ge ndu Ịzuru ghata l'ali iya. O chikobe ndu nkiya g'ẹphe ha; ẹphe jepfushia ndu Ịzuru ogu l'echiegu. Ẹphe rwuepho mkpukpu Jiahazu; ẹphe datso ndu Ịzuru ogu l'eka ono. ²⁴ Ndu Ịzuru gude ogu-echi sua phe pyaapya; nata phe ali phe ono; shita l'enyimu Anonu je akpaal'enyimu Jiaboku; jeyewaruro l'ali ndu Amoru; oke ali ndu Amoru be a kpuru igbulo mgburugburu; o shihu ike. ²⁵ Ndu Ịzuru lwutakota

mkpukpu ndu Amoru g'ò ha; buchikòta iya; lwutachaa mkpukpu Heshibonu; me mkpukpu, nò-pheru iya mgburugburu. ²⁶ Heshibonu bẹ bụ mkpukpu Sihonu, eze ndu Amoru. Yẹle onye shi buru eze ndu Mówabu lwujeru ogu; Sihonu lwutakota alì iya je akpaa l'enyimu Anonu. ²⁷ Oo ya meru g'ò gude ndu àkàkà ebvu nòdu aguje sù:

“Bya mkpukpu Heshibonu; g'a kpù-phu iya azù;
mbù g'a kpù-phu mkpukpu Sihonu azù;
kpù ya g'ò shihu ike.

²⁸ Noo kẹle oku shi lẹ Heshibonu kpufu;
mbù l'ire-oku shi lẹ mkpukpu Sihonu kpufu.

O tsuwaru mkpukpu Aru kẹ ndu Mówabu;
mbù ndu nwe úbvú, dughbaa lẹ mgboru enyimu Anonu.

²⁹ Nshio unubẹ ndu Mówabu!
E mebyishiwaru unu; unubẹ ndu anoduje agwa agwa Kemoshi!

Unwegirima unu unwoke bẹ o mewaru;
ẹphe gbalakòta lashia alì ozo.

Unwegirima unu unwanyi bẹ o mewaru;
ẹphe buwaru ndu a kpuru lẹ ndzù
nù Sihonu, bụ eze ndu Amoru.

³⁰ Anyi kwatsuwaru pẹ.

Mkpukpu Heshibonu buwaa mkpurupyata je akpaa lẹ mkpukpu Dibonu.

Anyi gwewaru pẹ arakabya jasù lẹ mkpukpu Nofa;
mbù je akpaa lẹ mkpukpu Medeba.”

*Ízurelu alwu-kpe Ogu,
bù eze Beshanu
(Dit 3:1-11)*

³¹ Tobudu iya bụ; ndu Ízurelu buru l'alì ndu Amoru. ³² Mosisu bya ezia ndu e-je anwua ngge lẹ mkpukpu Jiaza; ẹphe jechaephò; ndu Ízurelu je alwua mkpukpu, dù iya nù; chikashia ndu Amoru, shi buru l'eka ono.

³³ Oo ya bụ; ndu Ízurelu ghakòbe shia uzo ophu shiru jeshia alì Beshanu. Ogu, bụ eze ndu Beshanu chita ndu nkiya g'ẹphe ha jepfushia pẹ ogu lẹ mkpukpu Edereyi.

³⁴ Chipfu sù Mosisu: “Ta tsukwa iya ebvu; noo kẹle mu wowaru iya ye ngu l'eka; me ndu nkiya; waa alì iya. Mekwaa ya iphe, i meru Sihonu, bu eze, bu lẹ Heshibonu buru onye-ishi ndu Amoru.” ³⁵ No iya; ndu Ízurelu gbua Ogu; gbushia unwegirima iya; me ndu nkiya g'ẹphe ha; k'ophu bụ l'ò tọ dùdu onye phoduru nù l'ime pẹ. Ndu Ízurelu nata alì iya nworu.

22

Belaku ezi g'e je ekua Belamu

¹ Ndu Ízurelu bya atugbua jerwua phorokoto alì ndu Mówabu; ẹphe kpòbe ulò-ekwa pẹ l'aguga enyimu Jiòdanu, nò chebe iphu lẹ mkpukpu Jieriko.

² Belaku nwa Zipo hùma iphemiphe, ndu Ízurelu meru ndu Amoru. ³ Ndzù-agugu rwuta ndu Mówabu kẹle ndu Ízurelu dù igwerigwe. Ndzù ndu Ízurelu gushiahaa ndu Mówabu ike. ⁴ Ndu Mówabu jepfu ndu bụ ogerenya ndu Midiyanu je asù pẹ: “Nta bẹ ikpoto ndu Ízurelu-a a-tùko iphe, bụ ndu gbaru anyi mgburugburu lwukota g'eswi, atùkoje ẹswa, nò l'egu lwukota-a.” Teke ono bẹ bụ Belaku nwa Zipo bẹ bụ eze ndu Mówabu. ⁵ O bya ezia g'e je ekua Belamu nwa Beyo, bụ onye nò lẹ mkpukpu Peto l'alì Amawu, dù lẹ mgboru enyimu Yufurétisu. Iphe, Belaku ziru iya bụ: “O nweru

ndu shi l'alì Ijiputu fùta; bya atùko mgboko l'ophu dzuru. Nta-a bẹ ẹphe nọakwa mu lẹ mgboru. ⁶ Iphe, mu arwọ ngu nta-a bukwa g'ì bya atọaru mu ndu ono ọnu; noo kẹle ẹphe ka mu ọkpehu. ?A maru; mu alwu-kpe phe; chia phe l'alì-a? Noo kẹle mu maru l'onye ì gọru ọnu-ọma nù bẹ buwaa onye a gọru ọnu-ọma nù; onye ì tọru ọnu buwaru onye a tọru ọnu."

⁷ Ọo ya bụ; ndu bụ ọgerenya ndu Mówabu; mẹ ndu bụ ọgerenya ndu Midiyanu gude ugwo, aapfufe g'a gbaa ẹja tųgbua jepfushia Belamu; je ezia ya ozi, Belaku ziru iya ono. ⁸ Belamu sụ phe: "Unu kwaa l'ẹka-a l'enyashi-a k'ophu mu a-karu unu iphe, Chipfu e-pfuru yeru mu." Ọo ya bụ; Belamu yele ndu-ishi Mówabu ono tųko nọdu.

⁹ Chileke bya abyapfuta Belamu bya aja ya sụ: "?Bụ ndu ole bẹ gu l'ẹphe nọ ono?"

¹⁰ Belamu sụ Chileke: "ọ kwa Belaku nwa Zipo, bụ eze ndu Mówabu bẹ ziru phe ozi g'ẹphe bya asụ mu ¹¹ l'o nweru ndu shi l'alì Ijiputu fùta bya atùko mgboko l'ophu dzuru. L'ọo gẹ mu bya atọaru iya ndu ono ọnu; g'a maru ?Ya a-lwu-kpee phe? chishia phe l'alì phe."

¹² Chileke sụ Belamu: "Te etsokwa phe je; ta tųkwa ndu ono ọnu; kẹle ẹphe bukwa ndu a gọru ọnu-ọma nù."

¹³ O -rwua l'ųtsu iya; Belamu fùta bya epfuaru ndu-ishi ono, ejeru Belaku ozi; sụ phe: "Unu lashia alì unu lẹ Chipfu te ekwedu gẹ mu tsoru unu je." ¹⁴ Ọo ya bụ; ndu-ishi Mówabu ono tųgbua lashia je asụ Belaku lẹ Belamu jikakwaru lẹ ya te etsoduru phe.

¹⁵ Belaku bya ezikwaa ndu-ishi ọzo, kaba igwerigwe; mbụ ndu a ka akwabẹ ùbvù eme lẹ ndu kẹ mbụ phọ. ¹⁶ Ẹphe byapfuta Belamu bya asụ iya: "Waa iphe, Belaku nwa Zipo pfuru baa: 'Jiko g'ọ tọ dukwa iphe, ii-kwe g'ọ kpọshia ngu abya ibe mu. ¹⁷ Noo kẹle mu a-kwabẹ ngu ùbvù, parụ ẹka; bya emeeru ngu iphe, ì sụru gẹ mu meeru ngu. Jiko byanụ atọaru mu ndu-a ọnu.' "

¹⁸ Belamu sụ ndu-ozì Belaku ono: "O -betakpọ Belaku je a-nù mu ọlo iya ono, mkpọla-ododo waa mkpọla-ọchaa jiru ejiji ono; bẹ mu te emeghatadu iphe, Chipfu, bụ Chileke mu pfuru. Mu te ewofudu iya iphe; ophu mu te eyekwadu iya iphe. ¹⁹ Jiko unu kwakwaaphọ akwakwa l'ẹka-a l'enyashi-a gẹ mu maru mẹ o -nweru iphe, Chipfu e-pfubaa yeru mu."

²⁰ Chileke bya abyapfuta Belamu l'enyashi bya asụ iya: "Ọ -buru l'ọo oku bẹ ndu-a byaru ngu ekuku; gbalihu tsoru phe; ọle ọo iphe, mu sụru g'i mee bẹ ii-me kpoloko."

Nkapfụ-igara Belamu epfu opfu

²¹ Belamu bya agbalihu l'ųtsu dozia nkapfụ-igara iya tsoru ndu-ishi Mówabu ono; ẹphe tųgbua. ²² Ọle ẹhu ghuru Chileke egbu shii g'ọ tųgburu jeshia ono. Ojozi Chipfu je apfuru kwachia ya ọzo. Teke ono bẹ Belamu nọ l'eli nkapfụ-igara iya agba eje; yele ndu-ozì iya ọmadzu labọ swiru. ²³ Nkapfụ-igara ono hụmaepho ojozi Chipfu ono g'ọ pfuru l'ųzo; mifuta ogu-echi iya gude l'ẹka; ọ haa ọzo swiba l'egbudu. Belamu chiahaa nkapfụ-igara ono iphe g'ọ gọ-zia ya g'ọ laphu azụ l'ųzo. ²⁴ Ojozi Chipfu ono je apfuru l'owere ọzo, nọ lẹ mgbaka opfu-vayinu labọ, igbulọ nọchaa ibekẹboebo. ²⁵ Tọbudu iya bụ; nkapfụ-igara ono hụmaepho ojozi Chipfu ono; o je akwaa onwiya l'igbulọ ono; woru Belamu ọkpa hua l'igbulọ ono. Belamu chikwaa ya iphe ọzo. ²⁶ Ojozi Chipfu ono bya atųgbukwa je apfuru l'ẹka dọ kparagụ. Ẹka ono te nwedu ọzo, ee-shi swia ẹkutara; ọzo swia ẹkicha. ²⁷ Nkapfụ-igara ono hụmaepho ojozi Chipfu ono; ọ nmakpuru lẹ mkpula Belamu; ẹhu ghuahaa Belamu egbu; o chiahaa ya mgboro iya. ²⁸ Chipfu kùhaa nkapfụ-igara ono ọnu; o pfuru opfu yeru Belamu sụ: "?Bụ gunu bẹ mu meru ngu; meru g'ọ gude i nọdu echi mu ẹgube ono? Ọwaa kweakwa ugbo ẹto, i chiru mu iphe-a?"

²⁹ Belamu sù nkapfù-ìgara ono: “Iphe, mu gude echi ngu egube ono bụ l'iime mu sukusuku. Ọ -bụ lẹ mu gude ogu-echi l'ẹka bẹ mu eworu ngu gbua nta-a.”

³⁰ Nkapfù-ìgara ono sù Belamu: “?Mu ta abụdu nkapfù-ìgara, i nwe enwenwe tọ? I shihawaa gbata mu byasù ntanụ-a. ?Mu mejewaru ngu egube-a?”

Belamu sù iya: “Waawaa.”

³¹ Noo ya; Chipfu bya emee g'ẹnya sahu Belamu; ọ hụma ojozi Chipfu ono g'ọ pfuru l'uzo; mifuta ogu-echi iya parụ l'ẹka. Belamu phozeta ishi ephozeta; bya adaa kpuke iphu l'alị. ³² Ojozi Chipfu ono jia ya sù: “?Bụ gụnu meru iphe, i chiru nkapfù-ìgara ngu iphe ugbo ẹto-a? Mu byaru gẹ mu kwachia ngu ụzo; noo kele ụzo, i phoberu bẹ dọ gbajogbajogbajo l'ẹnya nkemu. ³³ Ugbo ẹto bẹ nkapfù-ìgara-a hụmaru mu; bya agbangochaa mu. Ọ -bụ l'ọ tọ gbango mu; mẹ mu asuwaa ngu pyaapya; haa yẹbedua g'ọ nọdu ndzụ.”

³⁴ Belamu sù ojozi Chipfu ono: “Mu mewaru iphe-ẹji; kele mu ta amadu l'i pfuru kwachia mu ụzo. Ọo ya bụ; ọ -buru l'ọ tọ dudu ngu ree gẹ mu je; mu a-laphu azụ.”

³⁵ Ojozi Chipfu ono sù Belamu: “Tsoruro ndu ono jeshia; ọle ọo g'ọ bukwaru iphe, mu sūru g'i pfua bẹ ii-pfu kpurumu.” Ọo ya bụ; Belamu yele ndu-ishi ono, ejeru Belaku ozi ono tugbua; ọ buru phẹ ejeje.

Belamu nọ l'ibe Belaku

³⁶ Belaku nūmaepho lẹ Belamu abyawaa; ọ lufu jeshia ya ndzuta lẹ mkpukpu, nọ l'alị Mówabu l'oke ẹnyimu Anonu; mbụ l'ime ime ẹka oke alị ono beru. ³⁷ Belaku sù Belamu: “Mu ziru ozi, dọ ọku-ọku g'a bya ekua ngu g'i bya. ?Buhunu gụnu meru iphe, i ti byakebeduru? ?Bụ lẹ mu ta adudu ike akwabẹ ngu ùbvù tọ?”

³⁸ Belamu sù Belaku: “Ọ dọ ree; mu byawaru. Ọle ọ bụ; ?ọ dūhunuru iphe, mu adu ike epfu; abuedupho opfu, Chileke yeru mu l'onu gẹ mu pfua.” ³⁹ Ọo ya bụ; Belamu tsoru Belaku; ephe jeshia Kiriya-tu-Huzotu. ⁴⁰ Belaku gbushia eswi mẹ aturu gude gwee ngweja; bya aharu nū Belamu yele ndu-ishi ono, yee ya tuko swiru ono.

Opfu mbu, Belamu nataru l'ẹka Chipfu

⁴¹ O bẹ l'utsu echele iya; Belaku duta Belamu; ephe tugbua jeshia Bamotu-Belu; Belamu gbẹ l'ẹka ono haru hūma ndu Ízurelu.

23

¹ Belamu sù Belaku: “Kpuru mu ọru-ngweja ụzo ẹsaa. L'i kpuru mu oke-eswi ẹsaa; waa ebili ẹsaa.”

² Belaku bya emee gẹ Belamu pfuru. Belaku yele Belamu gbua oke-eswi; mẹ ebili ono nanu nanu l'oru-ngweja ono. ³ Belamu sù Belaku: “Pfuru lẹ mgboru ngweja-akpo-oku ono gẹ mu kpibeeshikwaru. G'a maru; ?Chipfu abyapfuta mu? Iphe, bukpuo iphe, o goshiru mu bẹ mu a-koru ngu-a.” Ọ tugbua jeshia l'eli nwubvu, adudu iphe, dọ iya nū. ⁴ Chileke byapfuta Belamu. Belamu sù Chileke: “Mu doziwaru ọru-ngweja ụzo ẹsaa; mu gbuwa oke-eswi yele ebili nanu nanu l'oru-ngweja ono ephe n'ẹsaa.”

⁵ Tọbudu iya bụ; Chipfu ye Belamu opfu l'onu sù iya: “Laphu azu jepfu Belaku je ezia ya ozi-a.” ⁶ O jefpushia Belaku; bya ahuma iya g'ọ pfuru lẹ mgboru ngweja-akpo-oku ono; yele ndu-ishi Mówabu g'ephe ha.

⁷ Belamu pfuaha sù:

“Belaku bẹ byaru eduta mu l'alị Aramu.

Eze ndu Mówabu bya eduta mu l'ùbvù ùbvù ụzo ẹnyanwu-awawa.

Ọ sūru gẹ mu bya aturu iya unwu Jiékpọ ọnu;

gẹ mu bya epfubya unwu Ízurelu.

⁸ ?Denu gẹ mu e-shi bya eworu ọnu tua ndu Chileke atuduru ọnu?

?Denu gę mu e-shi pfubya ndu Chipfu te epfubiduru?

⁹ Oo l'eli eze mkpuma bę mu anọduje huma phe.

O buru l'eli úbvú bę mu anọduje ele phe ęnya;

mbu ndu ono, bu iche ono, adudu ndu ęphe l'ęphe buru ęghirigha ono.

Ęphe ta agujeduru onwophe yeru ohozo.

¹⁰ ?Bu onye bę a-du ike guta unwu Jiękopu l'ogu;

mbu ndu ha g'urwuku, no l'ali.

Mbu-a; ?bu onye a-du ike guta nkeru-ęno unwu İzurelu l'ogu?

Gę mu nwuhukwa anwuhu onye pfuberekoto!

Gę mu lakwaa gę ndu pfuberekoto laru!"

¹¹ Belaku su Belamu: "?Bu gunu bę i meru mu ęgube ono? Mu suru ngu g'i bya atua ndu ohogu mu onu; o gbę buru onu-oma bę i goru nu phe!"

¹² Belamu su: "?Bu gę mu te epfushi iphe, Chipfu yeru mu l'onu gę mu pfua?"

Opfu k'ębo, Belamu nataru l'ęka Chipfu

¹³ Belaku su Belamu: "Tsuru mu g'anyi je l'ęka ozo, ii-nodu huma phe. Oo aharu bę ii-haru phe huma; i ti huma-gbudu phe g'ęphe ha. Gbę l'ęka ono tularu mu phe onu." ¹⁴ Belaku duta Belamu; ęphe jeshia l'ęgu mkpukpu Zofimu, no l'eli úbvú Pisiga; o kpua oru-ngweja uzo ęsaa. Ęphe gbushia oke-eswi yele ebili nanu nanu l'oru-ngweja ono.

¹⁵ Belamu su Belaku: "Pfwkwaru lę mgboru ngweja-akpo-oku ono gę mu jepfu Chipfu l'ęka pho."

¹⁶ Chipfu byapfuta Belamu; bya eye iya opfu l'onu su iya: "Jepfu Belaku ozo je ezia ya ozi-a." ¹⁷ Belamu bya ejepfu Belaku; huma iya g'o pfuru lę mgboru ngweja-akpo-oku ono; yele ndu-ishi Mówabu, yę ya tuko nodu. Belaku su Belamu: "?Bu gunu bę Chipfu pfuru?" ¹⁸ Belamu pfushiahaa su:

"Gube Belaku; gbalihu agbalihu ngabę nchi!

Numa iphe, mu epfu; gube nwa Zipo.

¹⁹ Chileke ta abukwa nemadzu; k'ophu o-bya adzuaaha uka.

Ophu o budu nwa ndiphe; kę g'o gbanwee uche iya.

?O pfujewaru opfu; ophu o meduru g'o pfuru?

?O kwejeru ukwe-iphe; g'o to medzu ukwe-iphe obu?

²⁰ Su-a; ekemu, mu nataru bukwa gę mu goru ndu ono onu-oma.

Chileke gowaru onu-oma nu phe.

Ophu mu ta a-dukwa ike agbanwe iya.

²¹ O to dudu ęjo-iphe, e levuru l'ęhu unwu Jiękopu.

Ophu o dudu iphe, ta adudu ree, o humaru l'ęhu unwu İzurelu.

Chipfu, bu Chileke phe swiru phe okpobe eswiru.

Ęphe anọduje atu uzu l'o bu eze phe.

²² Chileke bę dufutaru phe l'ali İjiputu;

bya emee phe; ęphe nweru okpehu g'atsu.

²³ A ta abyadu egude oswe keta unwu Jiękopu.

Ophu a byadu e-shi l'omamanshi mekata unwu İzurelu.

Nta-a bę ee-pfu opfu ęhu unwu Jiękopu;

pfua opfu ęhu unwu İzurelu su:

'Lewarọ iphe, Chileke megbaberu!'

²⁴ Su-a; ndu İzurelu angu-lihuje gę ne oduma.

Ęphe anọduje ebu nggada g'oduma;

mbu oduma, ta azejedu azę jasu l'o labushia anu eriri iya;

mbu jasu l'o ngua mee-iphe, o guderu."

²⁵ Oo ya bụ; Belaku sụ Belamu: “Ta atụekwa phẹ ọnu ilile; ọphu ị ọgọkwaru phẹ ọnu-oma ililekpọo!”

²⁶ Belamu sụ Belaku: “?Mu te epfuduru ngu l'ọo iphe, Chipfu pfuru bẹ mu e-me?”

Opfu k'eto, Belamu nataru l'eka Chipfu

²⁷ Tọbudu iya bụ; Belaku sụ Belamu: “Bya gẹ mu duru ngu je ẹka ọzo. ?G'a maru ọ-dụ Chileke ree g'ị gbẹ l'eka ono tųaru mu phẹ ọnu?” ²⁸ Belaku duta Belamu; ẹphe nyihu ọnonu ọbvú Peyọ; mbụ ọbvú ono, nọ chebe iphu l'alị, dabyiru mgbegere. ²⁹ Belamu sụ Belaku: “Kpųaru mu ọru-ngweja ọzo ẹsaa l'eka-a; l'ị kpųtaru mu oke-eswi ẹsaa waa ebili ẹsaa.” ³⁰ Belaku mee ya gẹ Belamu sųru g'o mee ya. Ẹphe gbua oke-eswi ono yele ebili ono nanų nanų l'ọru-ngweja ono.

24

¹ Belamu bya ahumaepfo l'iphe, dų Chipfu ree bụ g'a ọoru ọnu-oma nų ndu Ízurelu; ọphu o to jeeduru l'ajị ẹgube oojegehawa. Iphe, o meru bụ l'o woru iphu ghaa l'ọzo echiegu. ² Belamu bya apalia ẹnya imeli huma ndu Ízurelu g'ẹphe kpọbegbaaru ọlo-ekwa phẹ l'ipfu l'ipfu. Unme Chileke bya iya l'ẹhu; ³ o pfushiahaa sụ: “Waa iphe, Belamu nwa Beyọ epfu.

Ọ kwa opfu, onye ono, e meru; ẹnya sahu ono epfu.

⁴ Opfu, onye anumaje opfu, shi l'ọnu Chileke epfu;

mbụ onye ono, ahumaje iphe, Ọkalibe-kangokọtaru-nų egoshi; daa kpurumu kpupyabẹ iphu;

onye ono, e meru; ẹnya dų sarimu ono.

⁵ Ẹgube g'ọlo-ekwa ngu amabe mma; gube Jiékọpu;

mbụ ẹka gube Ízurelu bukpo ebubu!

⁶ Oo gẹ nsuda nsuda aduje-a bụ g'ọ susaru asusa.

Ọ dų gẹ mgbabu, a gbaru l'aguga ẹnyimu.

Ọ dų g'oshi alowe, Chipfu yeru l'onwiya;

bya adų g'oshi sida, bvuru l'aguga ẹnyimu.

⁷ Mini e-shije l'ite-mini Ízurelu asoshihu asoshihu.

Oshilokpa phẹ bẹ e-nweru mini nweru k'etsutsu iya.

Eze phẹ bẹ a-ka eze Agagu shii.

Alị-eze phẹ bẹ aa-pali eli.

⁸ Chileke dufutaru phẹ l'alị Ijiputu;

bya emee phẹ; ẹphe nweru okpehu g'atsụ.

Ẹphe a-lwucha ohamoha, ẹphe dų ashị;

mbụ kųpyashia okpu phẹ yọgiri yọgiri.

Ẹphe e-gude arwa phẹ nmafushia phẹ ẹpho.

⁹ Ízurelu bẹ nmakpuru anmakpuru; bya azẹe l'alị g'oduma.

Ẹphe dų gẹ ne oduma; ?bụ onye a-dų ike kpatsu phẹ?

G'iphe, bụ ndu ọoru unwu Ízurelu ọnu-oma bukwaru ndu a ọoru ọnu-oma nų.

G'iphe, bụ ndu tųru unu ọnu bukwaru ndu a tųru ọnu.”

¹⁰ Tọbudu iya bụ; Belamu mee; ẹhu ghushiaha Belaku eghe ike. Ọ kua ẹka kpa; bya asụ Belamu: “Nta-a bẹ mu kuru ngu g'ị bya atųaru mu ndu ọhogu ọnu; ọ bụ-chiaru ọnu-oma bẹ ị ọgọcharu nų phẹ ugbo ẹto-a. ¹¹ Ngwa; keta ọso tųgbua lashia ibe ngu ẹgwegwa! Mu shi rịa kẹ gẹ mu kwabẹ ngu ọbvú, parų ẹka; obenu lẹ Chipfu bẹ nafųwaru ngu ọbvú ọbu.”

¹² Belamu sụ Belaku: “?Mu te epfuduru iya ndu i ziru g'ẹphe bya ekua mu sụ:

¹³ 'Obetakpọo Belaku nų mu ọlo iya ono, mkpọla-ododo mẹ mkpọla-ọchaa jiru pyimu ono bẹ mu te emeghatakwa iphe, Chipfu sųru gẹ mu mee; ọphu mu egudekwa uche

k'onwomu eme iphe, dụ ree; ọzoo iphe, dụ eji. Ọo ẹpho iphe, Chipfu pfuru bẹ mu e-pfu.' ¹⁴ Nta-a bẹ mu alawa; alapfu ndibe mu. Ọle-a; byakwa gẹ mu nmaaru ngu ọkwa; gẹ mu pfiaru ngu iphe, ndu-a e-mechaa mee ndibe unu lẹ teke dụ l'iphu."

Opfu k'eno, Belamu nataru l'eka Chipfu

¹⁵ Ọo ya bụ; Belamu pfiuhaa sụ:

"Waa iphe, Belamu nwa Beyo epfu.

Ọ kwa opfu, onye ono, e meru; ẹnya sahu ono epfu.

¹⁶ Opfu, onye anumaje opfu, shi l'onu Chileke epfu;

mbu onye ono, maru iphe, shi Okalibe-kakota-shii l'eka;

onye ono, ahumaje iphe, Okalibe-kangokotaru-nu egoshi; daa kpurumu kpuruyabe iphu;

onye ono, e meru; ẹnya dụ sarimu ono.

¹⁷ Mu humaru onye ono; ọle ọ tọ budo nta-a.

Mu ele onye obu ẹnya; ọle ọ tọ nodu ntse.

Kpokode bẹ e-shi l'onulo Jiekopu futu.

Mgboro-eze bẹ a-futu lẹ Izurelu.

Mowabu bẹ ọo-tuko egedegge onu-iphu gwee arakabya.

L'ọo-tuko unwu Sheti l'ophu mebyishikota.

¹⁸ Ndu Edomu bẹ aa-lwuta l'ogu.

Nokwapho g'aa-lwuta ndu Siye, bu ndu ohogu Izurelu.

Obenu lẹ ndu Izurelu bẹ a-nodu aka ike eje.

¹⁹ Onye-ishi bẹ e-shi l'onulo Jiekopu futu;

bya emebyishia ndu ophu phoduru nu lẹ mkpukpu ono."

²⁰ Belamu bya elee ndu Amaleku ẹnya bya asu:

"Ndu Amaleku bẹ bu ivuzo l'echilabo ohamoha;

obenu l'ephe a-buru mkpurupyata l'ikpazu."

²¹ Ọ bya elee ndu Kenu ẹnya bya asu:

"Eka unube ndu Kenu bu ebubu bẹ e meru; o shihu ke dungudungu.

Nwamkpu, unu turu bẹ unu turu l'eli mkpuma.

²² Ọle unube ndu Kenu bẹ aa-lwukwa alwulwu.

Ndu Asiriya bẹ a-kpuko unu lẹ ndzu."

²³ Tobudu iya bu; o pfua sụ:

"Oowaa! ?Bu onye a-nodu ndzu lẹ teke Chileke a-nodu eme iphe ono?

²⁴ Ugbo-mini e-shi aguga ẹnyimu l'alị Kitimu bya;

bya emekpaa ndu Asiriya yele ndu Eba ẹhu;

obenu l'ephebedua bẹ a-bukwarupho mkpurupyata."

²⁵ Tobudu iya bu; Belamu pfuchaa nno bya agbalihu; ọ buru iya ala ibe iya; Belaku tugbukwapho lashia.

25

Ndu Mowabu eduswe ndu Izurelu ọzo

¹ A nonyaepho lẹ teke ono, ndu Izurelu bu lẹ nsuda Shitimu ono; ephe l'unwada ndu Mowabu wata apharwushi onwophe. ² Unwanyi Mowabu ono wata eku ndu Izurelu ono g'ephe tsoru phe je agwa agwa phe. Ndu Izurelu nodu erije iphe, e shiru l'agwa ono; bya abaarụ agwa ndu Mowabu ono eja. ³ No iya; ndu Izurelu woru onwophe tugbabe l'agwa Balu-Peyo. Eshi nno; ndu Izurelu kpatsu Chipfu ẹhu-eghu. ⁴ Chipfu bya asu Mosisu: "Chitakota ndu-ishi ndu Izurelu l'ophu megbushia l'atatiphu mu; gbaa phe l'anwu; k'ophu mu e-wofu ẹhu-eghu mu, ata pfupfupfu l'ẹhu

ndu Ízurelu.” ⁵ Oo ya bu; Mosisu su ndu ogbo-ikpe ndu Ízurelu: “G'onyenonu le g'unu ha l'ehu l'ehu gbushia ndu nkiya, bu ndu woru onwophe tugbabe l'agwa Balu-Peyo.”

⁶ Ndu Ízurelu dokwaduru-a l'onu ulo-ekwa-ndzuko aragbaa ekwa. A bya ele enya; onye lanu l'unwu Ízurelu duwaru nwanyi Midiyanu bahu ibe iya l'eka Mosisu phe tukoru ele iya enya; me ndu Ízurelu l'ophu. ⁷ Finehasu nwa Eleyaza; mbu nwanwa Eronu, bu onye uke Chileke humaephe iphe ono; o kwolihu l'eka ono, igwe-oha ono kuru ono; je aduchata arwa iya. ⁸ O tsopyabe nwoke Ízurelu ono bahu l'ime ulo iya; je eworu arwa ono nmaa ya l'eli nwanyi ono; o shi l'eka a nmaru iya nwoke foo ke nwanyi ono l'ephe; nkephe bu. Oo ya bu; ejo iphe-ememe ono haa ndu Ízurelu. ⁹ Ole ndu ejo iphe-ememe ono gburu egbu bu be du ukporo unu nemadzu ugbo eto.

¹⁰ Chipfu su Mosisu: ¹¹ “Finehasu nwa Eleyaza; mbu nwanwa Eronu, bu onye uke Chileke be mewaru ophu ehueghu ndu Ízurelu adueduru mu. Noo kele o wotaru okophoo, mu gege ekoru ndu Ízurelu kooru phe; shi nno mee ophu mu egudeedu okophoo mu ono mee ge ndu Ízurelu laa l'iyi. ¹² Oo ya bu le-a; su iya le mu l'iya nowaa l'ogbandzu ehueghu. ¹³ Ogbandzu ono a-buru nkiya waa k'awa iya phe, bu ndu ophu etso iya etsotso. Ogbandzu ono be bu l'ephe a-buru uke jaswaruroya; kele o gude iswi ehueghu Chileke iya koo okophoo; mbu shi nno pfua ugwo iphe-eji, ndu Ízurelu meru.”

¹⁴ Epha nwoke Ízurelu ono, e gburu yele nwanyi Midiyanu ono be bu Zimiri nwa Salu. Nna iya, bu Salu be bu onye-ishi l'enya-unuphu, no l'ipfu Simiyonu. ¹⁵ Epha ke nwanyi Midiyanu ono, e gbukwarupho ono bu Kozubi nwada Zuru. Nna iya, bu Zuru be bu onye-ishi l'enya-unuphu ndu Midiyanu.

¹⁶ Chipfu bya asu Mosisu: ¹⁷ “Buru ohogu ndu Midiyanu; woru phe gbushia. ¹⁸ Noo kele ephe gude eregede buru ohogu unu; deru unu ye l'agwa agwa Balu-Peyo ono; waa le ke Kozubi, bu nwada onye-ishi ndu Midiyanu; mbu nwune ndu Midiyanu ke nwanyi, bu onye ono, e gburu teke ono, ke Peyo meru; ejo iphe-ememe bya ono.”

26

Agu ndu Ízurelu ogu k'ugbo labo

¹ O be g'ejo iphe-ememe ono lachaaru; Chipfu bya epfuru Mosisu yele Eleyaza nwa Eronu, bu onye uke Chileke su: ² “Unu gu ndu Ízurelu l'ophu ogu l'enya-unuphu l'enya-unuphu; e -shi le ndu nowaru ukporo apha kwaseru; mbu ndu suwaru eje ogu le Ízurelu.” ³ O buru le baswaa ali Mowabu, no l'aguga enyimu Jiodanu le mgboru mkpukpu Jieriko be Mosisu yele Eleyaza, bu onye uke Chileke no pfuaru ndu Ízurelu su: ⁴ “Unu gu ndu Ízurelu l'ophu ogu; e -shi le ndu nowaru ukporo apha kwaseru; mbu egube ono, Chipfu turu iya Mosisu l'ekemu.”

Waa ndu Ízurelu, shi l'ali Ijiputu futa baa:

⁵ Ndu bu oshilokpa Rubenu, bu okpara Ízurelu bu: Hanoku, onye metaru ipfu Hanoku; me Palu, onye metaru ipfu Palu; ⁶ me Hezuronu, onye metaru ipfu Hezuronu; me Kami, onye metaru ipfu Kami. ⁷ Ipfu ono g'ephe ha tukoru buru oshilokpa Rubenu. Ndu ophu a guru ogu be du ukporo unu nemadzu ugbo ise l'unu tete l'ukporo umadzu ishii l'umadzu iri. ⁸ Nwa Palu ke nwoke bu Eliyabu. ⁹ Unwu ke Eliyabu unwoke buru: Nemelu; me Detanu; waa Abiramu. Oo Detanu waa Abiramu-a be a hotajeru g'ephe buru ishi le Ízurelu; ephe tsoru ndu ke Kora kwefuru Mosisu yele Eronu ike; mbu teke ono, ephe kwefujeru Chipfu ike pho. ¹⁰ Ali saa onu tuko ephe le Kora lwekota; ndu shi etso iya nu be nwushihuru nu; mbu le teke ono oku

kegbushijeru ụkporo ụmadzu iri l'ẹbo l'ụmadzu iri phọ. Iphe ono bụru iphe alọ ẹka lẹ nchi. ¹¹ Ole ụnwu Kora ta anwushihuduru.

¹² Ndu bụ oshilọkpa Simiyonu l'ipfu l'ipfu phẹ bụ: Nemelu, onye metaru ipfu Nemelu; me Jiaminu, onye metaru ipfu Jiaminu; me Jiakinu, onye metaru ipfu Jiakinu; ¹³ me Zera, onye metaru ipfu Zera; me Shawulu, onye metaru ipfu Shawulu. ¹⁴ Ipfu ono be tukoru buru oshilọkpa Simiyonu. Ndu ophu a guru ogu be du ụkporo unu nemadzu ugbo labo l'unu iri l'ise l'ụkporo ụmadzu iri.

¹⁵ Ndu ophu bụ oshilọkpa Gadu l'ipfu l'ipfu phẹ bụ: Zefonu, onye metaru ipfu Zefonu; me Hagi, onye metaru ipfu Hagi; me Shuni, onye metaru ipfu Shuni; ¹⁶ me Ozuni, onye metaru ipfu Ozuni; me Eri, onye metaru ipfu Eri; ¹⁷ me Arodi, onye metaru ipfu Arodi; waa Areli, onye metaru ipfu Areli. ¹⁸ Ipfu ono be tukoru buru oshilọkpa Gadu. Ndu ophu a guru ogu be du ụkporo unu nemadzu ugbo ise l'unu nemadzu; l'ụmadzu ụkporo ise.

¹⁹ Jiuda be nwutaru unwoke labo, epha phẹ bụ Eru; waa Onanu. Ole ephenebo nwushihuru l'alị Kėnanu. ²⁰ Ndu bụ oshilọkpa Jiuda l'ipfu l'ipfu phẹ bụ: Shela, onye metaru ipfu Shela; me Pėrezu, onye metaru ipfu Pėrezu; me Zera, onye metaru ipfu Zera. ²¹ Ụnwu ke Pėrezu bụ: Hėzuronu, onye metaru ipfu Hėzuronu; waa Hamulu, onye metaru ipfu Hamulu. ²² Ipfu ono be tukoru buru oshilọkpa Jiuda. Ndu ophu a guru ogu be du ụkporo unu nemadzu ugbo tete l'unu iri lẹ nanu l'ụkporo ụmadzu ise.

²³ Ndu bụ oshilọkpa Isaka l'ipfu l'ipfu phẹ bụ: Tola, onye metaru ipfu Tola; me Puwa, onye metaru ipfu Puwa; ²⁴ me Jiashubu, onye metaru ipfu Jiashubu; waa Shimuronu, onye metaru ipfu Shimuronu. ²⁵ Ipfu ono be tukoru buru oshilọkpa Isaka. Ndu ophu a guru ogu be du ụkporo unu nemadzu ugbo esato l'ụkporo ụmadzu iri l'ise.

²⁶ Ndu bụ oshilọkpa Zebulun l'ipfu l'ipfu phẹ bụ: Seredu, onye metaru ipfu Seredu; me Elonu, onye metaru ipfu Elonu; waa Jiahulelu, onye metaru ipfu Jiahulelu. ²⁷ Ipfu ono be tukoru buru oshilọkpa Zebulun. Ndu ophu a guru ogu be du ụkporo unu nemadzu ugbo esaa l'unu iri lẹ nanu l'ụkporo ụmadzu ise.

²⁸ Ndu bụ oshilọkpa Jiófefu l'ipfu l'ipfu phẹ bụ: Manáse; waa Ifuremu.

²⁹ Ụnwu ke Manáse bụ: Makiya, onye metaru ipfu Makiya. Makiya bụ nna Giladu. Giladu meta ipfu Giladu. ³⁰ Ụnwu Giladu bụ: Iyeza, onye metaru ipfu Iyeza; me Heleku, onye metaru ipfu Heleku; ³¹ me Asurelu, onye metaru ipfu Asurelu; me Shekemu, onye metaru ipfu Shekemu; ³² me Shemida, onye metaru ipfu Shemida; waa Hefa, onye metaru ipfu Hefa. ³³ Zelofehadu, bụ nwa Hefa be ta nwutaduru unwoke. Oo unwanyi be o nwushiru. Epha unwanyi ono, o nwushiru ono bụ Mahula; me Nuwa; me Hogula; me Milika; waa Tiza. ³⁴ Ipfu ono tukoru buru oshilọkpa Manáse. Ndu ophu a guru ogu be du ụkporo unu nemadzu ugbo ishii l'unu iri lẹ nanu l'ụkporo ụmadzu iri l'ise.

³⁵ Ụnwu ke Ifuremu l'ipfu l'ipfu phẹ bụ: Shutela, onye metaru ipfu Shutela; me Beka, onye metaru ipfu Beka; waa Tahanu, onye metaru ipfu Tahanu. ³⁶ Ụnwu Shutela bụ Eranu, onye metaru ipfu Eranu. ³⁷ Ipfu ono be tukoru buru oshilọkpa Ifuremu. Ndu ophu a guru ogu be du ụkporo unu nemadzu ugbo eno l'unu nemadzu l'ụkporo ụmadzu ise.

Ndu ono be tukoru buru oshilọkpa Jiófefu l'ipfu l'ipfu phẹ.

³⁸ Ndu bụ oshilọkpa Benjaminu bụ: Bela, onye metaru ipfu Bela; me Ashibelu, onye metaru ipfu Ashibelu; me Ahiramu, onye metaru ipfu Ahiramu; ³⁹ me Shefufamu, onye metaru ipfu Shefufamu; waa Hufama, onye metaru ipfu Hufamu. ⁴⁰ Ụnwu Bela bụ: Arudu; me Nemanu. Arudu, bụ iya metaru ipfu Arudu; Nemanu buru iya metaru ipfu Nemanu. ⁴¹ Ndu ono be tukoru buru oshilọkpa Benjaminu

l'ipfu l'ipfu phẹ. Ndu ọp̄hu a ḡuru ọgu bẹ d̄u ụkporo ụnu nemad̄z̄u ugbo ise l'ụnu ụmad̄z̄u iri l'ẹno.

⁴² Ndu b̄u oshilọkpa Danu l'ipfu l'ipfu phẹ b̄u: Shuhamu, onye metaru ipfu Shuhamu. Ndu ono bẹ t̄ukoru b̄uru oshilọkpa Danu l'ipfu l'ipfu phẹ. ⁴³ Ẹphe t̄ukoru b̄uru ipfu Shuhamu. Ndu ọp̄hu a ḡuru ọgu bẹ d̄u ụkporo ụnu nemad̄z̄u ẹsato l'ụnu nemad̄z̄u lanu.

⁴⁴ Ndu b̄u oshilọkpa Asha b̄u: Imuna, onye metaru ipfu Imuna; m̄ẹ Ishivi, onye metaru ipfu Ishivi; waa Beraya, onye metaru ipfu Beraya. ⁴⁵ Ụnwu Beraya b̄u: Heba, onye metaru ipfu Heba; waa Maluk̄elu, onye metaru ipfu Maluk̄elu. ⁴⁶ Ọ b̄uru nwa nwanyị lanu bẹ Asha nw̄utaru; ẹpha iya b̄u Sera. ⁴⁷ Ndu ono bẹ t̄ukoru b̄uru oshilọkpa Asha. Ndu ọp̄hu a ḡuru ọgu bẹ d̄u ụnu ụkporo ugbo ishii l'ụnu iri l'ẹto l'ụkporo ụmad̄z̄u iri.

⁴⁸ Ndu b̄u oshilọkpa Naf̄utali l'ipfu l'ipfu phẹ b̄u: Jiahuz̄elu, onye metaru ipfu Jiahuz̄elu; m̄ẹ Guni, onye metaru ipfu Guni; ⁴⁹ m̄ẹ Jieza, onye metaru ipfu Jieza; waa Shilemu, onye metaru ipfu Shilemu. ⁵⁰ Ndu ono bẹ t̄ukoru b̄uru oshilọkpa Naf̄utali l'ipfu l'ipfu phẹ. Ndu ọp̄hu a ḡuru ọgu bẹ d̄u ụkporo ụnu nemad̄z̄u ugbo ise l'ụnu iri l'ẹto l'ụkporo ụmad̄z̄u iri.

⁵¹ Noo ya; iphe, ndu Ízurēlu t̄ukoru d̄u b̄uru ụkporo ụnu nemad̄z̄u ugbo ụkporo ẹto l'ụkporo ụnu ugbo iri l'ise l'ụnu nemad̄z̄u ẹno l'ụkporo ụmad̄z̄u ishii l'ụmad̄z̄u iri.

Ndu Ízurēlu awa alì ono, ẹphe eje eburu ono

⁵² Chipfu s̄u Mós̄isu: ⁵³ “Ọo ndu-a bẹ aa-wash̄iru alì ono g'ọ b̄uru okiphe, ẹphe ketar̄u. Ndu n̄onu e-keta oke l̄ẹ g'ẹphe ha teke a ḡuru phẹ ọgu. ⁵⁴ Ndu ha shii bẹ ìi-w̄ẹ alì, ha shii; ndu ọp̄hu ha nwansh̄ì; w̄ẹ phẹ alì, ha nwansh̄ì. Ndu ọp̄hu n̄onu e-keta oke l̄ẹ g'ẹphe ha teke a ḡuru phẹ ọgu. ⁵⁵ Alì ono bẹ b̄u ido bẹ aa-t̄u gude wash̄ia ya. Aa-wa iya l'ipfu l'ipfu; ipfu n̄onu l'ọ keta oke iya nkeph̄ẹ. ⁵⁶ Ọ b̄uru ido bẹ aa-t̄u gude wash̄iaru ndu ọp̄hu ha shii; m̄ẹ ndu ọp̄hu ha nwansh̄ì alì ono.”

Aḡu eri Lívayi ọgu

⁵⁷ Waa oshilọkpa Lívayi baa; waa g'e gude ḡua phẹ ọgu l'ipfu l'ipfu: Gesh̄onu, onye metaru ipfu Gesh̄onu; m̄ẹ Kohatu, onye metaru ipfu Kohatu; waa Merari, onye metaru ipfu Merari. ⁵⁸ Ipfu-a bẹ b̄ukwapho oshilọkpa Lívayi: Ipfu Libuni; m̄ẹ ipfu H̄eburonu; m̄ẹ ipfu Mahuli; m̄ẹ ipfu Mushi; m̄ẹ ipfu Kora. Kohatu b̄u nna Am̄uramu. ⁵⁹ Ẹpha nyee Am̄uramu bẹ b̄u Jiekob̄edu, b̄u nwada Lívayi. Jiokeb̄edu b̄u nwa nwanyị, a nw̄uru Lívayi l'alì Ijiputu. Ndu ọ nw̄utaru Am̄uramu b̄u Er̄onu; waa Mós̄isu; m̄ẹ Miriyamu. Miriyamu b̄uru nwune phẹ k̄ẹ nwanyị. ⁶⁰ Er̄onu b̄u nna Nadabu; m̄ẹ Abihu; m̄ẹ Eleyaza; waa Itama. ⁶¹ Nadabu ȳẹ Abihu bẹ nw̄uhuru l̄ẹ teke ẹphe gude ọku, ad̄udu ns̄ọ kp̄ọru Chipfu ngweja ọku. ⁶² Ndu a ḡuru ọgu l'eri Lívayi; mb̄u unwoke phẹ, n̄owaru shita l'ọnwa lanu kwas̄eru bẹ t̄ukoru d̄u ụkporo ụnu nemad̄z̄u ugbo lab̄o; l'ụnu ụmad̄z̄u iri l'ẹsaa; l'ụkporo ụmad̄z̄u iri. Ọp̄hu a ḡuduru phẹ teke a ḡuru ndu Ízurēlu ọphuna; k̄ẹle ẹphe te ketaduru oke l'echilab̄o ndu Ízurēlu.

⁶³ Ndu ono bẹ b̄u ndu Mós̄isu ȳẹle Eleyaza, b̄u onye uke Chileke ḡuru ọgu; mb̄u ndu ono, ḡuru ndu Ízurēlu ọgu l̄ẹ baswaa alì Mówabu l'aḡuga ẹnyimu Jìọdanu l̄ẹ mgboru Jieriko. ⁶⁴ Ndu ono ta ad̄udu g'ẹphe ha, yì l̄ẹ ndu ọp̄hu Mós̄isu ȳẹle Er̄onu, b̄u onye uke Chileke ḡujeru ọgu teke ph̄ọ, ẹphe ḡuru ndu Ízurēlu ọgu l'echīegu Saȳinayi ph̄ọ.

⁶⁵ Noo k̄ẹle Chipfu s̄uru ndu Ízurēlu ono l'ẹphe nw̄uhufutaje l'echīegu ono. Ọ t̄ọ d̄udu g'ọ ka mma l'ọo onye lanu, aph̄odu n̄u l'ime ndu ono; a -ḡufuepho Kal̄ebu nwa Jiefune; ȳẹle Jioshuwa nwa Nunu.

27

*Oke alì unwada Zelofehadu**(Ógú 36:1-12)*

¹ Tòbodu iya bụ; unwada Zelofehadu bya atuko je apfuru l'onu ụlo-ekwa-ndzuko. Zelofehadu l'onwiya bụ nwa Hefa; Hefa buru nwa ke Giladu; Giladu buru nwa ke Makiya; Makiya buru nwa ke Manáse. G'ephe ha bukota oshilokpa Manáse. Manáse buru nwa ke Jióséfu. Epha unwada Zelofehadu ono bụ: Mahula; me Nuwa; me Hogula; me Milika; waa Tiza. ² Unwada Zelofehadu ono bya apfuru l'ataphu Mosisu; waa l'ataphu Eleyaza, bụ onye uke Chileke; me l'ataphu ndu-ishi; me l'ataphu ndu Ízurelu l'ophu l'onu ụlo-ekwa-ndzuko pfuaaha su: ³ "Nna anyi be nwuhuru l'echiegu. Ole o to yikwa le ndu ono, chikoberu onwophe tsoo Chipfu opfu ono; mbu ndu ono, tsoru Kora ono. Nna anyi be bukpoephe iphe-eji, o metaru l'onwiya gburu iya; ophu o nwutaduru nwa nwoke. ⁴ ?Ee-gude kele nna anyi ta nwutaduru nwa-nwoke; epha iya echihu l'ipfu iya? G'a hekwa anyi oke l'echilabo ndibe nna anyi."

⁵ Oo ya bụ; Mosisu wota opfu unwada Zelofehadu ono papfu Chipfu. ⁶ Chipfu su Mosisu: ⁷ "Unwada Zelofehadu pfuru iphe, gbaru nu. Unu shi l'oke ali ndu nna phe wep phe ali; k'ophu ephe e-keta okiphe nna phe. ⁸ Pfuaru ndu Ízurelu; su phe-a: O -buru le nwoke be nwuhuru nu; ophu o nwutaduru nwa-nwoke; g'e wotaje okiphe, rwuberu iya nu woru nu nwada iya. ⁹ O -buru l'onye obu ta nwutafudaru nwa-nwanyi; g'e wotaje okiphe, rwuberu iya nu obu woru nu unwune iya ke nwoke g'o buru iphe phe. ¹⁰ Teke obu l'o to nwefuda unwune nwoke; g'e woru okiphe ono, rwuberu iya nu woru nu unwune nna iya phe ke nwoke g'o buru iphe phe. ¹¹ O -buru le nna, nwuru onye obu te nwedu unwune nwoke; g'e woru okiphe, rwuberu iya nu obu nu ndu ephe l'iya bu okpobe abubu g'o buru iphe phe. Iphe ono bu omelali, a toru okpa iya doberu ndu Ízurelu; egube Chipfu turu iya Mosisu l'ekemu."

*Jioshuwa anochi enya Mosisu**(Dit 31:1-8)*

¹² Tòbodu iya bụ; Chipfu su Mosisu: "Nyihu eli ubvu Abarimu-a je anodu humakota ali ono, mu nuru ndu Ízurelu ono. ¹³ I -humachae ya pho be ii-nwuhu lapfushia ndibe unu; egube ono nwune ngu nwoke, bu Eronu nwuhuru. ¹⁴ Iphe, kparu iya nu bu l'unu kwefuru ike l'opfu mu le teke ono, ndu Ízurelu gujeru aphu le mgboru mini ono, du l'echiegu Zinu ono. Ophu unu adudu ike dobe mu nsọ l'iphu phe." (Mini ono bu mini Meriba, du le Kadeshi le mgbegu Zinu.)

¹⁵ Mosisu su Chipfu: ¹⁶ "Ge Chipfu; mbu Chileke ophu gude ndzu onyemonye hota nu onye a-nodu edu ndu Ízurelu. ¹⁷ Onye e-vutajeru phe uzo l'ejeje me l'alwalwa; mbu onye a-nodu edu phe eje ejeje alwa alwalwa; ge ndibe gube Chipfu ta adushi g'aturu, te enwedu onye eche iya nu."

¹⁸ Oo ya bụ; Chipfu su Mosisu: "Duta Jioshuwa nwa Nunu, bu onye Unme ke mube Chipfu bu l'ehu; byabe iya eka l'ishi. ¹⁹ Duru iya g'o je apfuru l'ataphu Eleyaza, bu onye uke Chileke; me l'ataphu ndu Ízurelu l'ophu; g'i nodu l'ataphu ndu ono woru ozi ono ye iya l'eka. ²⁰ Haru ike nkengu ye iya l'eka; k'ophu iphe, bu Ízurelu l'ophu a-noduje eme iphe, o suru g'ephe mee. ²¹ Ge Jioshuwa pfuru l'ataphu Eleyaza, bu onye uke Chileke. Eleyaza egude ido, urimu jee l'iphu Chipfu je ajia Chipfu g'o maru g'o pfuru opfu ehu iya. O buru iphe, Jioshuwa suru ge ndu Ízurelu mee be ephe a-tukoje mee. O -su ge ndu Ízurelu tugbua; ephe atugbua; o -su g'ephe bata; yele ephe a-tuko bata."

²² Mósísu mee gę Chipfu pfuru iya. O duta Jioshuwa pfube l'atathíphu Eleyaza, bu onye uke Chileke; mę l'atathíphu edzudzu-ọha Ízuru. ²³ Ọo ya bu; o byibe Jioshuwa ęka l'ishi woru ozi ono ye iya l'ęka bu iphe, Chipfu shi l'onu Mósísu pfua.

28

Ngweja, eegweje mbokumboku (Awu 29:38-46)

¹ Chipfu su Mósísu: ² “Turu ekemu nu ndu Ízuru; su phe: Unu leta ęnya nuje mu ngweja, rwuberu mu nu; mbu nri, e gude egweru mu ngweja; mbu ngweja ono, a kporu oku, mkpo iya du mu ree. Unu nuje mu iya le teke bu orwuberu iya. ³ Su phe le-a: ‘Waa ngweja, a kporu oku, unu e-gweje nu Chipfu baa: unwu ebili labo, gbachaaaru apha; ophu 'adudu ęka iphe mebyiru iya. Unu gweje iya mbokumboku; g'o buru ngweja-akpo-oku, unu e-gweje tekenteke. ⁴ Unu gbuje ebili lanu l'utsu; unu egbua ebili lanu l'uzenyashi. ⁵ Unu yeje iya ngweja-nri gwee; mbu uzo lanu l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru uzo iri; gwoo le manu, a tsuru l'ikwe; manu e-ji eze ekpemu. ⁶ Ọo ya bu ngweja-akpo-oku, eegweje mbokumboku, bu iya bu g'e meru iya dobe l'ubvu Sayinayi; mbu ngweja ono, a kporu oku, mkpo iya du Chipfu ree. ⁷ Unu -gbua ebili lanu; unu yekobe iya ngweja-mee gwee; mbu mee, jiru nkeru-eno otu-lupfu otumu. O buru l'eka-du-nsọ be unu a-gbashijeru Chipfu ngweja-mee ono; mbu mee, shihuru ike. ⁸ Unu egbufua ebili lanu l'uzenyashi; yekobekwa iya pho ngweja-nri; waa ngweja-mee egube ono, o du le k'utsu pho. Unu gwee ngweja ono; g'o buru ngweja, a kporu oku, mkpo iya du Chipfu ree.’ ”

Ngweja, eegweje l'eswe-atuta-unme

⁹ “A -bya l'eswe-atuta-unme; unu gbuje ebili labo, gbachaaaru apha, 'adudu ęka iphe mebyiru iya; gude gwee ngweja. Unu egude uzo labo l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru uzo iri; gwoo le manu; gude gwee ngweja-nri. Unu yekobe iya ngweja-mee, ayijeru iya nu. ¹⁰ Ono bu ngweja-akpo-oku, unu e-gweje l'eswe-atuta-unme; yekwaru ngweja-akpo-oku, eegweje mbokumboku pho; yeje ngweja-mee, ayijeru iya nu.”

Ngweja, eegweje l'onwa ophuu

¹¹ “Mboku mbu, onwa furu gedegede be unu e-gwejeru Chipfu ngweja-akpo-oku. Unu gudeje unwu oke-eswi labo; waa ebili lanu; me unwu ebili esaa, gbachaaaru apha, adudu ęka iphe mebyiru iya; gude gwee ngweja ono. ¹² Unu -gbua oke-eswi ono nanu be unu e-yekobeje iya ngweja-nri gwee; mbu uzo eto l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru uzo iri; gwoo le manu. Unu -gbua ebili ono; unu yekobe iya ngweja-nri gwee; mbu uzo labo l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru uzo iri; gwoo le manu. ¹³ Unu -gbua nwa ebili lanu; unu eyekobe iya ngweja-nri gwee; mbu uzo lanu l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru uzo iri; gwoo le manu. Ono bu ngweja-akpo-oku, mkpo iya du Chipfu ree; mbu ngweja, a kporu oku gweeru Chipfu. ¹⁴ Ngweja-mee, a-yijeru iya nu bu: unu -gbua oke-eswi; unu eyekobe iya mee, jiru nkeru-ebo otu-lupfu otumu. O -buru l'oo ebili; unu eyekobe iya mee, jiru nkeru-eno otu-lupfu otumu gwee. Unu -gbua nwa ebili; unu eyekobe iya mee, jiru nkeru-eno otu-lupfu otumu gwee. Noo ke ngweja-akpo-oku, unu e-gweje l'onwa l'onwa; mbu l'onwa, dukota l'ime apha. ¹⁵ Unu gbuje mkpi lanu gude gwee ngweja-iphe-iji nu Chipfu; a -gufukwa ngweja-akpo-oku, eegweje mbokumboku; yeje ngweja-mee, ayijeru iya nu.”

Obo Ojaghata (Uke 23:5-14)

¹⁶ Mboku k'iri l'eno l'onwa mbu be bu obo Ojaghata ke Chipfu. ¹⁷ Mboku k'iri l'ise l'onwa mbu ono be bu obo-iphe. Ujiku esaa l'ophu be unu a-takotaje buredi, te

koduru ekoko. ¹⁸ Mbọku mbụ, unu wataru ọbo-iphe ono bẹ unu a-noje ndzuko, du nsọ. G'ọ tọ dukwa ozi, unu e-jeje mbọku ono l'ophu. ¹⁹ Sụ-a; unu gweje ngweja-akpo-ọku nụ Chipfu. Unu gbua unwu oke-eswi labo; waa ebili lanu; me unwu ebili esaa, gbachaaru apha, adudu eka iphe mebyiru iya; gude gwee ya. ²⁰ Ngweja-nri bẹ unu e-gudeje ukpokutu ereshi, a gworu le manu gwee. Oke-eswi lanu bu nkweka ukpokutu ereshi, e keru uzi iri bẹ unu e-yeje iya uzi lanu gude gwee ya. Teke o bu ebili ono; unu eworu uto labo l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru uto iri; gwoo le manu. ²¹ O buru uto lanu l'ime uto iri bẹ unu e-gweje l'ishi nwa ebili ono nanu nanu ephe n'esaa. ²² Unu e-gbukwapho mkpi lanu gude gwee ngweja-iphe-eji; shi nno pfua ugwo iphe-eji, unu meru.

²³ Unu a-tukoje ngweja ono gwekota; yekobe le ngweja-akpo-ọku ono, eegweje l'utsu, bu iya bu ngweja ono, eegweje mbokumboku. ²⁴ O buru egube ono bẹ unu a-nduje egwe ngweja ono mbokumboku abali esaa ono; g'ọ buru ngweja-nri, a kporu oku; mkpo iya du Chipfu ree. Unu gweje ngweja ono; yekobefua le ngweja-akpo-ọku ono, unu egweje mbokumboku; me ngweja-mee, ayijeru iya nu. ²⁵ O -rwua mboku k'esaa; unu anoo ndzuko, du nsọ. G'ọ tọ dukwa ozi, unu e-jeje le mboku ono l'ophu.

Obo-Idzu

²⁶ Ozo bu; o -be mboku, unu abo obo-iphe k'akporu-iphe-mbu unu; unu nojee ndzuko, du nsọ. G'ọ tọ dukwa ozi, unu e-jeje mboku ono l'ophu. Mboku ono bẹ unu a-gbaje l'upfu-oha k'obo Idzu. O buru mboku ono bẹ unu a-nuje Chipfu akporu-iphe ophu, unu metaru. ²⁷ Unu gwee ngweja-akpo-ọku; mbu ngweja, mkpo iya du Chipfu ree. Unu gbujie unwu oke-eswi labo; waa ebili lanu; me unwu-ebili esaa, gbachaaru apha; gude gwee ngweja ono. ²⁸ Ngweja-nri, ee-yekobeje l'oke-eswi lanu bẹ bu uto eto l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru uto iri; gwoo le manu. Teke o bu ebili; unu yekobe iya uto labo l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru uto iri; gwoo le manu. ²⁹ O buru uto lanu l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru uto iri; gwoo le manu bẹ unu e-yekobeje le nwa ebili nanu nanu gwee ephe n'esaa. ³⁰ Unu egbujie mkpi lanu gude pfua ugwo iphe-eji, unu meru. ³¹ Unu tukoje ngweja ono g'ọ ha gwekotaje; yekoberu ngweja-akpo-ọku, unu egweje; me ngweja-nri, ayijeru iya nu; me ngweja-mee, ayijekwaru iya pho nu. Ole oo g'unu nwube enya g'ọ tọ dukwa anu ono, a-duru ophu nweru eka iphe mebyiru iya.

29

Obo Apha-ophuu

(Uke 23:23-25)

¹ "Le mboku mbu lonwa esaa bẹ unu a-noje ndzuko, du nsọ. G'ọ tọ dukwa ozi, unu e-jeje le mboku ono. Mboku ono bu mboku, unu e-gbujie opu. ² Unu egwee ngweja-akpo-ọku; mbu ngweja, mkpo iya du Chipfu ree. Unu egbua nwa oke-eswi lanu; waa ebili lanu; me unwu-ebili esaa, gbachaaru apha, adudu eka iphe mebyiru iya; gude gwee ngweja ono. ³ Ngweja-nri, ayijeru iya nu bẹ bu ukpokutu ereshi, a gworu le manu. Oke-eswi ono bẹ unu e-yekobeje uto eto l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru uto iri gwoo le manu. Ebili ono bẹ unu e-yekobeje uto labo l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru uto iri gwoo le manu. ⁴ A -bya l'unwu-ebili esaa pho; nanu bẹ unu e-yekobeje uzi lanu l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru uto iri gwoo le manu. ⁵ Unu egbua mkpi lanu gude gwee ngweja-iphe-eji; shi nno pfua ugwo iphe-eji, unu meshiru. ⁶ Unu a-tukoje ngweja ono g'ọ ha gwekota; yekoberu ngweja-akpo-ọku pho, eegweje lonwa lonwa; me mbokumboku; ye ngweja-nri, ayijeru iya nu; me ngweja-mee, ayijekwaru iya pho ya; mbu g'a suru g'e meje iya; mbu ngweja ono, mkpo iya du ree, bu iya bu ngweja, a kporu oku nu Chipfu."

Eswé apfu ugwo iphe-eji
(Uke 16:1-34; 23:26-32)

⁷ “Sụ-a; lẹ mbọku k'iri l'ọnwa ẹsaa ono bẹ unu a-noje ndzuko, dọ nsọ. Mbọku ono bẹ unu a-swị ẹgu; g'ọ tọ dukwa ozi, unu e-je mbọku ono. ⁸ Unu egwee ngweja-akpo-ọku nọ Chipfu; mbụ ngweja, mkpọ iya dọ ree. Unu gbua nwa oke-eswi lanu; waa ebili lanu; mẹ unwu-ebili ẹsaa, gbachaaru apha, adudu ẹka iphe mebyiru iya; gude gwee ngweja ono. ⁹ Ngweja-nri, a-yiru iya nọ bụ ukpokutu ereshi, a gwọru lẹ manụ bẹ unu e-gudeje gwee ya. Oke-eswi ono bẹ unu e-yekobeje ọzo ẹto l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru uzi iri. Ebili ono bẹ unu e-yekobeje ọzo labọ l'ime nkweka utu-ereshi, e keru ọzo iri. ¹⁰ A -bya l'unwu-ebili ẹsaa phọ; nanu bẹ unu e-keje nkweka okpokutu ereshi ọzo iri; wota ọzo lanu gude gwee ya. ¹¹ Unu egbua mkpi lanu gude gwee ngweja-iphe-eji; a -gufukwa ngweja-iphe-eji, eegweje gude pfa ugwo iphe-eji; mẹ ngweja-akpo-ọku ono, eegweje mbokumboku ono; yele ngweja-nri, ayijeru iya nọ; mẹ ngweja-mẹe, ayijekwaru iya phọ nọ.”

Ọbo-Mkpù
(Uke 23:33-43; Dit 16:13-17)

¹² “Lẹ mbọku k'iri l'ise l'ọnwa ẹsaa bẹ unu a-noje ndzuko, dọ nsọ. G'ọ tọ dukwa ozi, unu e-jeje mbọku ono. Unu booru Chipfu ọbo-iphe abali ẹsaa. ¹³ Unu e-gwe ngweja-akpo-ọku; mbụ ngweja, a kporu ọku, mkpọ iya dọ Chipfu ree. Unu egbua unwu oke-eswi iri l'ẹto; mẹ ebili labọ; waa unwu ebili iri l'ẹno, gbachaaru apha, adudu ẹka iphe mebyiru iya; gude gwee ngweja ono. ¹⁴ Ngweja-nri, a-yijeru iya nọ bụ ukpokutu ereshi, a gwọru lẹ manụ bẹ unu e-gudeje gwee ya. Unwu oke-eswi ono nanu nanu ẹphe n'iri l'ẹto bẹ unu e-yekobeje ọzo ẹto l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru ọzo iri; gwọ lẹ manụ. Ebili labọ phọ; nanu iya bẹ unu e-yekobeje ọzo labọ l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru ọzo iri; gwọ lẹ manụ. ¹⁵ Unwu ebili iri l'ẹno phọ; nanu nanu bẹ unu e-yekobeje ọzo lanu l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru ọzo iri; gwọ lẹ manụ. ¹⁶ Unu egbua mkpi lanu gude gwee ngweja-iphe-eji; a -gufukwa ngweja-akpo-ọku ono, unu egweje mbokumboku; yele ngweja-nri, ayijeru iya nọ; mẹ ngweja-mẹe, ayijekwaru iya phọ nọ.

¹⁷ “Sụ-a; lẹ mbọku k'ẹbo bẹ unu e-gbu unwu oke-eswi iri l'ẹbo; mẹ ebili labọ; waa unwu ebili iri l'ẹno, gbachaaru apha, adudu ẹka iphe mebyiru iya; gude gwee ngweja ono. ¹⁸ A bya l'unwu oke-eswi ono; yele ebili ono; mẹ unwu ebili ono g'ọ ha; unu yekobeje iya ngweja-nri, ayijeru iya nọ; mẹ ngweja-mẹe, ayijekwaru iya phọ nọ; bụ g'a sọru g'e meje iya. ¹⁹ Unu egbua mkpi lanu gude gwee ngweja-iphe-eji; a -gufukwa ngweja-akpo-ọku ono, unu egweje mbokumboku; yele ngweja-nri, ayijeru iya nọ; mẹ ngweja-mẹe, ayijekwaru iya phọ nọ.

²⁰ “Sụ-a; lẹ mbọku k'ẹto bẹ unu e-gbu unwu oke-eswi iri lẹ nanu; mẹ ebili labọ; mẹ unwu ebili iri l'ẹno, gbachaaru apha, adudu ẹka iphe mebyiru iya; gude gwee ngweja ono. ²¹ A bya l'unwu oke-eswi ono; yele ebili ono; mẹ unwu ebili ono g'ọ ha; unu e-yekobeje iya ngweja-nri, ayijegbaaru iya nọ; mẹ ngweja-mẹe, ayijegbakwaaru iya phọ nọ; bụ g'a sọru g'e meje iya. ²² Unu egbua mkpi lanu gude gwee ngweja-iphe-eji; a -gufukwa ngweja-akpo-ọku ono, unu egweje mbokumboku; yele ngweja-nri, ayijeru iya nọ; mẹ ngweja-mẹe, ayijekwaru iya phọ nọ.

²³ “Sụ-a; lẹ mbọku k'ẹno bẹ unu e-gbu unwu oke-eswi iri; mẹ ebili labọ; mẹ unwu ebili iri l'ẹno, gbachaaru apha, adudu ẹka iphe mebyiru iya; gude gwee ngweja ono. ²⁴ A bya l'unwu oke-eswi ono; yele ebili ono; mẹ unwu ebili ono g'ọ ha; unu yekobeje iya ngweja-nri, ayijegbaaru iya nọ; mẹ ngweja-mẹe, ayijegbakwaaru iya phọ ya; bụ g'a sọru g'e meje iya. ²⁵ Unu egbua mkpi lanu gude gwee ngweja-iphe-eji; a -gufukwa ngweja-akpo-ọku ono, unu egweje mbokumboku; yele ngweja-nri, ayijeru iya nọ; mẹ ngweja-mẹe, ayijekwaru iya phọ nọ.

²⁶ “Sụ-a; lẹ mbọku k'ise bẹ unu e-gbu ụnwu oke-eswi tete; mẹ ebili labọ; mẹ ụnwu ebili iri l'eno, gbachaaru apha, adudu ẹka iphe mebyiru iya; gude gwee ngweja ono. ²⁷ A bya l'ụnwu oke-eswi ono; yẹle ebili ono; mẹ ụnwu ebili ono g'ọ ha; unu yekọbeje iya ngweja-nri, ayijegbaaru iya nụ; mẹ ngweja-mẹe, ayijegbakwaaru iya phọ ya, bụ g'a sụru g'e meje iya. ²⁸ Unu egbua mkpi lanụ gude gwee ngweja-iphe-ẹji; a -gufukwa ngweja-akpo-ọku ono, unu egweje mbokumboku; yẹle ngweja-nri, ayijeru iya nụ; mẹ ngweja-mẹe, ayijekwaru iya phọ ya.

²⁹ “Sụ-a; lẹ mbọku k'ishii bẹ unu e-gbu ụnwu oke-eswi ẹsato; mẹ ebili labọ; mẹ ụnwu ebili iri l'eno, gbachaaru apha, adudu ẹka iphe mebyiru iya; gude gwee ngweja ono. ³⁰ A bya l'ụnwu oke-eswi ono; yẹle ebili ono; mẹ ụnwu ebili ono g'ọ ha; unu yekọbeje iya ngweja-nri, ayijegbaaru iya nụ; mẹ ngweja-mẹe, ayijegbakwaaru iya phọ ya; bụ g'a sụru g'e meje iya. ³¹ Unu egbua mkpi lanụ gude gwee ngweja-iphe-ẹji; a -gufukwa ngweja-akpo-ọku ono, unu egweje mbokumboku; yẹle ngweja-nri, ayijeru iya nụ; mẹ ngweja-mẹe, ayijekwaru iya phọ nụ.

³² “Sụ-a; lẹ mbọku k'ẹsaa bẹ unu e-gbu ụnwu oke-eswi ẹsaa; mẹ ebili labọ; mẹ ụnwu ebili iri l'eno, gbachaaru apha, adudu ẹka iphe mebyiru iya; gude gwee ngweja ono. ³³ A bya l'ụnwu oke-eswi ono; yẹle ebili ono; mẹ ụnwu ebili ono g'ọ ha; unu yekọbeje iya ngweja-nri, ayijegbaaru iya nụ; mẹ ngweja-mẹe, ayijegbakwaaru iya phọ ya, bụ g'a sụru g'e meje iya. ³⁴ Unu egbua mkpi lanụ gude gwee ngweja-iphe-ẹji; a -gufukwa ngweja-akpo-ọku ono, unu egweje mbokumboku; yẹle ngweja-nri, ayijeru iya nụ; mẹ ngweja-mẹe, ayijekwaru iya phọ ya.

³⁵ “Lẹ mbọku k'ẹsato bẹ unu a-noje ndzuko, dọ nsọ. G'ọ tọ dukwa ozi, unu e-jeje lẹ mbọku ono. ³⁶ Unu egwee ngweja-akpo-ọku; mbụ ngweja, a kporu ọku, mkpo iya dọ Chipfu ree. Unu egbua oke-eswi lanụ; mẹ ebili lanụ; mẹ ụnwu ebili ẹsaa, gbachaaru apha, adudu ẹka iphe mebyiru iya; gude gwee ngweja ono. ³⁷ A bya l'ụnwu oke-eswi ono; yẹle ebili ono; mẹ ụnwu ebili ono g'ọ ha; unu eyekọbeje iya ngweja-nri, ayijegbaaru iya nụ; mẹ ngweja-mẹe, ayijegbakwaaru iya phọ nụ; bụ g'a sụru g'e meje iya. ³⁸ Unu egbua mkpi lanụ gude gwee ngweja-iphe-ẹji; a -gufukwa ngweja-akpo-ọku ono, unu egweje mbokumboku; yẹle ngweja-nri, ayijeru iya nụ; mẹ ngweja-mẹe, ayijekwaru iya phọ nụ.

³⁹ “Ngweja ono g'ọ ha bẹ unu e-gweje nụ Chipfu lẹ teke unu abọ ọbo-iphe unu, gechaaru egeru; a -gufukwa iphe, unu kweru Chipfu ukwe iya; mẹ iphe, unu tūru obu unu onyo l'unu l'a-nụ Chipfu; mẹ ngweja-akpo-ọku; mẹ ngweja-nri; mẹ ngweja-mẹe; mẹfua ngweja-ẹhu-guu.” ⁴⁰ Mosisu bya atuko ekemu ono, Chipfu tushiru ye iya l'ẹka ono pfukotaru ndu Ízurelu.

30

Ekwe Chipfu ukwe-iphe

¹ Mosisu bya epfuaru ndu-ishi l'ipfu l'ipfu ndu Ízurelu; sụ phẹ: “Waa iphe, Chipfu tūru l'ekemu baa: ² Nwoke -kweta Chipfu ukwe-iphe; ọzoo l'o nweru iphe, o riburu nte iya lẹ ya te emedu; gẹ nwoke obu te emebyikwa opfu, o pfuru. G'o mekọtakwa iphemiphe, shi iya l'ọnu futa.

³ “Teke nwamgboko, bukwadu l'ibe nna iya kweru Chipfu ukwe-iphe; ọzoo l'o nweru iphe, o riburu nte iya lẹ ya te emedu; ⁴ nna iya -nụma k'ukwe-iphe ono, o kweru ono; mẹ k'iphe ono, o riburu nte iya lẹ ya te emedu ono; ophu ọ dudu iphe, nna iya ono pfuru yeru iya; ọo ya bụ l'ukwe-iphe ono, o kweru ono e-keru; iphe ono, o riburu nte iya lẹ ya te emedu ono ekekwarupho. ⁵ Teke ọ bụ lẹ nna iya nūmachaaru l'o kweru ukwe-iphe; bya anọdu lẹ mbọku ono, ọ nūmaru iya ono jika lẹ ya te ekwetaduru; ọo ya bụ l'ọ tọ dudu ukwe-iphe ono, o kweru ono; mẹ iphe

ono, o riburu nte lẹ ya te emedu ono, duru ophu e-keru nū. Sū-a; Chipfu bẹ a-guru nwamgboko ono nvu; noo kele o nna iya bẹ te kwetaduru g'o mee ya.

⁶ “Teke o bu lẹ nwamgboko ono bẹ kweadaru ukwe-iphe ono; teme o lua ji; mbu l'o nweru iphe, o gudewaa onu iya ribua nte lẹ ya te emedu; ⁷ ji iya ono -numa iya; ophu o dudu iphe, o pfuru yeru iya lẹ mboku ono, o numaru iya ono; oo ya bu l'ukwe-iphe ono, o kweru ono e-keru; iphe ono, o riburu nte lẹ ya te emedu ekekwarupho. ⁸ Ole o -buru lẹ ji iya ono bẹ numacharu l'o kweru ukwe-iphe; bya anodu lẹ mboku ono, o numaru iya ono jika lẹ ya te kwetaduru; oo ya bu l'ukwe-iphe ono, o kweru ono; me iphe ono, o gudewa onu iya ribua nte lẹ ya te emedu ono te eveeduru ire; Chipfu aguru nwamgboko ono nvu.

⁹ “Nwanyi, ji iya anodedu ndu; ozoo nwanyi, ji iya chifuru achifu -kwee Chipfu ukwe-iphe; bẹ o mefutajekwa iphe ono, o kweru ukwe iya ono.

¹⁰ “O -buru l'oo nwanyi, no l'ibe ji iya bẹ kweru Chipfu ukwe-iphe; ozoo l'o nweru iphe, o riburu nte lẹ ya te emedu; ¹¹ ji iya bya anuma iya; ophu o dudu iphe, o pfuru yeru iya; mbu ophu o jikaduru; oo ya bu l'ukwe-iphe ono, nwanyi ono kweru ono e-keru; iphemiphe, o riru nte lẹ ya te emedu ekekwarupho. ¹² Ole o -bukwanuru lẹ ji iya ono bẹ numaru iya nu; bya anodu lẹ mboku ono, o numaru iya ono jika; su g'o to vushiru ire; bẹ iphemiphe, shi nwanyi ono l'onu futa l'ukwe-iphe ono, o kweru ono; mekpoo iphe ono, o riru nte lẹ ya te emedu ono te ekeeduru. Chipfu aguru nwanyi ono nvu; kele oo ji iya bẹ suru g'o to vushiru ire. ¹³ Iphe, bukpoo ukwe-iphe, nwanyi ono kweru; me iphemiphe, o riburu nte lẹ ya te emedu bu ji iya bẹ o du l'eka. Ji iya -su g'o keru; l'o keru; o -su g'o to vushiru ire; o too vuduru ire. ¹⁴ O -buru lẹ ji iya bẹ numacharu iya; ophu o dudu iphe, oopfureru yeru iya mbokumboku; bẹ ukwe, o kweru g'o ha e-keru; iphemiphe, o riru nte lẹ ya te emedu e-kekwarupho. Ji nwanyi ono bẹ suru g'o keru; noo kele o to dudu iphe, o pfuru mboku, o numaru iya. ¹⁵ Ole o -numachaa ya; bya emecha mee g'o to vushiru ire; bẹ oo-vuru ejo-iphe, nwanyi ono gege evuru.”

¹⁶ Noo iphe, Chipfu toru Mosisu okpa iya su g'e tsoje g'o duru nwoke yee nyee ya; duru nna yee nwa iya nwanyi; mbu nwamgboko, bukwadu l'ibe nna iya.

31

Aagwata ndu Midiyanu ugwo iphe, ephe mejeru ndu Izurelu

¹ Chipfu bya epfuaru Mosisu su: ² “Gwata ndu Midiyanu ugwo iphe ono, ephe mejeru ndu Izurelu-a. I -gwatachae phe iya pho bẹ ji-nwuhu lapfu ndibe unu phe.”

³ Oo ya bu; Mosisu su ndu Izurelu: “Unu haru kwaa onwunu ngwo je pfu ndu Midiyanu ogu je agwataru Chipfu ugwo iphe ono, ephe mejeru ndu Izurelu ono. ⁴ Ipfu, nonu lẹ Izurelu bẹ unu a-hota unu umadzu labo l'umadzu ukporo iri g'ephe je ogu ono.”

⁵ Noo ya; e shi l'ipfu, nonu lẹ Izurelu hotachaa unu nemadzu ugbo labo l'umadzu ukporo iri. O buru ukporo unu nemadzu l'unu nemadzu iri bẹ bu ndu a hotakotaru; kwaa phe ngwo. ⁶ Mosisu zia phe g'ephe jeshia ogu ono. Ipfu, nonu bẹ hotaru unu nemadzu ugbo labo l'umadzu ukporo iri k'ogu ono. Ephe lẹ Finehasu nwa Eleyaza, bu onye uke Chileke swiru. Finehasu gude ivu, shi l'ulo Chipfu; me opu-ogu, eegudeje echi mkpu ogu. ⁷ Ephe jepfushia ndu Midiyanu ogu egube Chipfu toru iya Mosisu l'ekemu; tuko iphe, bu unwoke ndu Midiyanu gbushikota. ⁸ Ephe gbukwaapho ndu eze ise, bu ndu-ishi ndu Midiyanu; mbu Evi; me Rekemu; me Zuru; me Huru; me Reba; yekwaru ndu ozo, e gbukwarupho egbu. Ephe gudekwapho ogu-echi gbua Belamu nwa Beyo.

⁹ Ndu Ízurelu kpukota unwanyi ndu Midiyanu le ndzu; me unwegirima phe. Ephe rwuta eswi phe; me eku phe; bya atuko iphe, ephe nweru enwuru kwaa l'okwata; ¹⁰ bya atushia oku le mkpukpu eka ndu Midiyanu bukota; me eka ephe kpoberu ulo-ekwa phe g'o ha. ¹¹ Ephe rwutakota iphe, ephe kwataru l'okwata; me iphe, ephe lwutaru l'ogu; mbu nemadzu; mekpoo iphe-edobe. ¹² Ephe chita ndu ono, ephe lwutaru l'ogu ono; me ivu ono, ephe vutaru; me iphe, ephe kwataru l'okwata wolataru Mosisu yele Eleyaza, bu onye uke Chileke; mewaro ndu Ízurelu l'ophu l'eka ephe kpoberu ulo-ekwa phe le baswaa ali Mowabu l'aguga enyimu Jiodanu le mgboru mkpukpu Jieriko.

Ekemu, Mosisu turu teke ndu Ízurelu shi ogu Midiyanu lwa

¹³ Tobudu iya bu; Mosisu; me Eleyaza, bu onye uke Chileke; me ndu-ishi ndu Ízurelu l'ophu wuru jeshia phe ndzuta l'azu eka ono, ephe kpoberu ulo-ekwa phe ono. ¹⁴ Ndu-ishi ndu ojogu ono, shi l'ogu lwa ono; mbu ndu-ishi unu ndu ojogu labo l'ukporo iri; yee ndu-ishi ndu ojogu ukporo ise ise; mee; ehu ghuaaha Mosisu eghu. ¹⁵ Mosisu su phe: "O kwa l'unu hakotaru unwanyi-a g'ephe nodu ndzu? ¹⁶ ?Tobudu unwanyi-a be Belamu ziru; ephe mee ge ndu Ízurelu meswee Chipfu l'opfu ehu agwa, du le Peyo; eshi nno; ejo iphe-ememe bya adaa l'echilabo ndu ke Chipfu ono. ¹⁷ Ngwa; unu toko unwegirima phe unwoke gbushikota g'ephe ha; unu egbushikota iphe, bu nwanyi, yele nwoke kwajewaru l'ime phe. ¹⁸ Ndu ophu unu a-haru onwunu buepho unwumgboko, ephe le nwoke ta akwajeduru. ¹⁹ A -bya le g'unu ha buru ndu gburu nemadzu ono; me ndu denyiru onye e gburu egbu eka; ge ndu ono jekwa l'azu eka ono, a kpoberu ulo-ekwa je anoo abali esaa. O -rwuepho le mboku k'eto iya waa mboku k'esaa ya; g'ephe safu onwophe nturuwu; safukwapho ndu ono, unu kputaru le ndzu ono nturuwu. ²⁰ Unu mechaa uwe unu emecha; unu emechaa iphe, e meru l'akpo; me iphe, e meru l'aji eghu; me iphe, a pyiru l'oshi."

²¹ Eleyaza, bu onye uke Chileke su ndu ojogu ono, jeru ogo ono: "Waa omelali, du l'ekemu ono, Chipfu turu nu Mosisu baa: ²² Oo mkpola-ododo kpoloko; me mkpola-ochaa; me onyirubvu; me igwe; me gbanugbanu; me ota-njele; ²³ mbu l'iphe, oku te ekepyashiduru be unu a-hu l'oku g'o du ree. Ole e gudefutaje mini ono, eegudeje asafu nturuwu mechaa ya emecha. Obenu l'iphe, oku e-ke me a -hua ya l'oku be unu e-ye le mini ono gude mee ya g'o du ree. ²⁴ Le mboku k'esaa be unu safutaje uwe unu asasa; unu abya adu ree. Unu -mechaa nno; unu abatawaro l'eka ono, a kpoberu ulo-ekwa ono teke ono."

Eekeshi iphe, a lwutaru l'ogu Midiyanu

²⁵ Chipfu su Mosisu: ²⁶ "Ge gubedua; me Eleyaza, bu onye uke Chileke; me ndu-ishi le ndu-unuphu ndu-unuphu ndu Ízurelu toko iphemiphe ono, ephe lwutaru l'ogu ono gukota ogo; mbu nemadzu; mekpoo iphe-edobe ono. ²⁷ Unu ekekaha iphe ono, a lwutaru l'ogu ono uzi labo. Unu kekharu iya ndu ono, jeru ogo ono waa igwe-oha Ízurelu. ²⁸ Unu shi l'ime ndu k'ono, unu keru nu ndu ono, jeru ogo ono taru Chipfu utu. Onye lanu be unu e-wofuta l'ime unu nemadzu l'ukporo ise; unu ewofuta iphe-edobe lanu l'ime unu iphe-edobe l'ukporo ise; mbu eswi; me nkapfu-igara; me aturu; me eghu. ²⁹ Unu shi l'oke iya nkephe ono wota iya nu Eleyaza, bu onye uke Chileke g'o buru iphe, aa-nu Chipfu. ³⁰ Unu eshikwapho l'iphe ono, unu keru nu ndu Ízurelu wofutachaa nanu nanu l'ime ukporo labo l'iri; mbu le nemadzu; me l'eswi; me le nkapfu-igara; me l'aturu; me l'eghu; me l'anu ozo. Unu eworu iya nu eri Livayi, bu ndu eleta ulo-ekwa Chipfu enya." ³¹ Oo ya bu; Mosisu yele Eleyaza, bu onye uke Chileke mee ge Chipfu turu iya Mosisu l'ekemu.

³² Waa iphe, phòduru nù l'iphe ono, ndu ono, jeru oḡu lwùtaru l'oḡu baa: Aturu, phòduru nù bụ ụkporo ụnu aturu ugbo ụkporo ẹno l'ụkporo ụnu ẹno l'ụnu ẹsaa l'ụkporo iri. ³³ Eswi, phòduru nù bụru ụkporo ụnu eswi ugbo tete. ³⁴ Nkapfụ-igara, phòduru nù bụru ụkporo ụnu nkapfụ-igara ugbo ẹsaa l'ụnu iri l'ẹbo l'ụkporo iri. ³⁵ A -bya lẹ nemadzu; ụnwanyi, ẹphe lẹ nwoke ta akwajeduru bẹ dụ ụkporo ụnu ụnwanyi ugbo ẹno. ³⁶ Waa g'iphe, e keru nù ndu ono, jeru oḡu ono ha baa: Aturu dụ ụkporo ụnu aturu ugbo ụkporo labọ l'ụkporo ụnu ugbo labọ l'ụnu ẹto l'ụkporo iri l'ise. ³⁷ L'ime aturu ono; ophu bụ iya utu, aatụ anụ Chipfu bụ ụnu aturu l'ụkporo iri l'ẹto l'aturu iri l'ise. ³⁸ Eswi dụ ụkporo ụnu eswi ugbo ẹno l'ụnu iri. L'ime eswi ono; ophu bụ iya utu, aatụ anụ Chipfu bụ ụkporo eswi ẹto l'eswi iri l'ẹbo. ³⁹ Nkapfụ-igara dụ ụkporo ụnu nkapfụ-igara ugbo ẹto l'ụnu iri l'ishii l'ụkporo ise. L'ime nkapfụ-igara ono; ophu bụ iya utu, aatụ anụ Chipfu dụ ụkporo nkapfụ-igara ẹto lẹ nkapfụ-igara lanụ. ⁴⁰ A bya lẹ nemadzu; iphe, ẹphe dụ bụ ụkporo ụnu nemadzu ugbo labọ. Iphe, bụ ndu e gude atụ utu anụ Chipfu l'ime pẹ bụ ụkporo ụmadzu l'ụmadzu iri l'ẹbo. ⁴¹ Tòbudu iya bụ; Mòsisu bya eworu utu ono, a turu nù Chipfu ono nù Eleyaza, bụ onye uke Chileke g'ọ bụru iphe, aanụ Chipfu. Ono bụru gẹ Chipfu turu iya Mòsisu l'ekemu.

⁴² Waa g'iphe ono, e keru nù ndu Ízurelu ono ha baa; mbụ iphe ono, Mòsisu wofuru l'ophu e keru nù ndu ono, jeru oḡu Midiyanu ono. ⁴³ Iphe, e keru nù igwe-ọha Ízurelu ono bẹ aturu dụ ụkporo ụnu aturu ụkporo ugbo labọ l'ụkporo ụnu ugbo labọ l'ụnu ẹto l'ụkporo iri l'ise. ⁴⁴ Eswi dụ iya ụkporo ụnu eswi ugbo ẹno l'ụnu iri. ⁴⁵ Nkapfụ-igara dụ iya ụkporo ụnu nkapfụ-igara ugbo ẹto l'ụnu iri l'ishii l'ụkporo ise. ⁴⁶ Ndu nemadzu, e ketarụ nù pẹ dụ ụkporo ụnu nemadzu ugbo labọ. ⁴⁷ Mòsisu bya eshi l'iphe ono, e keru nù ndu Ízurelu ono wotachaa iphe nanụ nanụ l'ime ụkporo labọ l'iri iri; mbụ lẹ nemadzu; mẹ l'iphe-edobe; o woru iya nù eri Lívayi, bụ ndu eleta ụlo-ẹkwa Chipfu ẹnya; bụ gẹ Chipfu turu iya Mòsisu l'ekemu.

⁴⁸ Noo ya; ndu-ishi, achị ndu oḡu ono; mbụ ndu-ishi, ụnu ndu oḡu ugbo labọ l'ụkporo iri; mẹ ndu-ishi ndu oḡu ụkporo ise ise wụru byapfutashia Mòsisu. ⁴⁹ Ẹphe sụ Mòsisu: "Anyibe ndu-ozu ngu bẹ guakwaru ndu oḡu ono, anyi chị jee oḡu ono oḡu; ophu ọ dudu m'onye lanụ, aachọ achọcho l'ime pẹ. ⁵⁰ Ọwaa bụ iphe, anyi ewota g'a nù Chipfu. Onyenonu gude iphe, ọ lwùtaru l'oḡu ono; mbụ iphe, e meru lẹ mkpọla-ododo, bụ iya bụ iyagba-upfu; mẹ echi mgbaleka; mẹ echi mkpushi-eka; mẹ iphe-nchị; mẹ iyagba-olu. Anyi wotaru iya g'e gude pfa ụgwo iphe-ẹji l'iphu Chipfu."

⁵¹ Mòsisu yele Eleyaza, bụ onye uke Chileke nata pẹ iphe ono, e meshiru lẹ mkpọla-ododo ono; mbụ iphemiphe, e mekotaru ọna. ⁵² Iphe ono, e meru lẹ mkpọla-ododo ono, ndu-ishi ụnu ndu oḡu ugbo labọ l'ụkporo iri; mẹ ndu-ishi ndu oḡu ụkporo ise ise nuru Chipfu ono bẹ bụ mkpọla-ododo, ẹrwa iya dụ ụkporo ụnu shẹkelu labọ l'ụnu lanụ l'ụkporo shẹkelu iri l'ẹsaa lẹ shẹkelu iri. ⁵³ Ndu oḡu ono l'ẹhu l'ẹhu gudechaa iphe, ẹphe kwataru l'okwata lwa. ⁵⁴ Mòsisu yele Eleyaza, bụ onye uke Chileke nata iphe ono, e meru lẹ mkpọla-ododo ono l'eka ndu-ishi ụnu ndu oḡu labọ l'ụkporo iri; mẹ l'eka ndu-ishi ndu oḡu ụkporo ise ise. Ẹphe nata pẹ iya je edobe l'ulo-ẹkwa-ndzukọ l'eka ọo-nodu l'ataphu Chipfu; gẹ ndu Ízurelu e-gudeje iya nyata oḡu ono.

32

*Alì, a nuru okpa-ipfu Rúbenu;
waa okpa-ipfu Gadu
(Dit 3:12-22)*

1 Ụnwu Rúbènu waa ụnwu Gadu bẹ nweru iphe-edobe shingushingu. Ẹphe bya ahụma l'alì Jiaza; mẹ alì Giladu bẹ dọ ree g'e dobe iya iphe-edobe. 2 Ọo ya bụ; ụnwu Gadu; mẹ ụnwu Rúbènu ono bya ejepfu Mósìsù; waa Eleyaza, bụ onye uke Chileke; mẹ ndu-ishi ndu Ízùrèlù je asù: 3 “Mkpukpu Atarotu; mẹ mkpukpu Dibonu; mẹ mkpukpu Jiaza; mẹ mkpukpu Nimura; mẹ mkpukpu Heshibonu; mẹ mkpukpu Eleyale; mẹ mkpukpu Sebamù; mẹ mkpukpu Nebo; mẹ mkpukpu Beyonu; 4 mbụ alì ono, Chipfu meru gẹ ndu Ízùrèlù lwuta bẹ bukwa alì, dọ ree k'edobe iphe-edobe; tẹmanu anyibe ndu-ozì ngu bụru ndu nweru iphe-edobe. 5 Sù-a; ọ -bùru l'anyi dọ ngu l'obu; nūnu anyibe ndu-ozì nkengu alì ono g'ọ bụwaruro oke alì nkanyi. Unu te edutashìnu anyi dafu azu ẹnìmu Jìódanu azu iya ophuu.”

6 Mósìsù sù ụnwu Gadu; mẹ ụnwu Rúbènu: “?Ụnwunna unu a-nọdu eje ogu; unubedua anọ-kirishia l'ẹka-a tọ? 7 ?Bụ gūnu meru iphe, unu eme g'obu te shihushi ndu Ízùrèlù ike g'ẹphe la l'alì ono, Chipfu nuru phẹ ono? 8 Ọo ẹgube ono bụ gẹ nna unu phẹ meru teke mu ziru phẹ g'ẹphe gbẹ lẹ Kadeshi-Baneya je ahụma alì ono; 9 kele ẹphe jerwuru nsuda Ẹshukolu; je ahumabebe alì ono; bya eteyia ndu Ízùrèlù obu; mee g'ẹphe ta abahụ l'alì ono, Chipfu nuru phẹ ono. 10 Ẹphe shi nno kpatsụ Chipfu ẹhu-eghu lẹ mbọku ono. O ribua angụ sù: 11 ‘Ọ tọ dudu onye nwoke Ízùrèlù, shi lẹ Ijiputu futa; shita l'onye nọwaru ukporo apha kwaseru, bya l'e-gude ẹnà iya hụma alì ono; mbụ alì ono, mu riburu lẹ nte lẹ mu l'a-nu Ẹbirihamu; mẹ Áyizaku; mẹ Jíékọpu; noo kele ẹphe te egudedu obu phẹ g'ọ ha etsò mu; 12 Gbahaephò Kalẹbu nwa Jiefune k'eri Kenazu; mẹ Jioshuwa nwa Nunu; kele ẹphe gude obu phẹ g'ọ ha tsoru Chipfu.’ 13 Chipfu swibenuru ndu Ízùrèlù ẹhu-eghu iya; o mee phẹ; ẹphe tsoru echiegu ghaphee ukporo apha labọ; jeye teke ogbo ono, meru ejo-iphe l'ẹnà Chipfu ono bvukotarù. 14 O rwukwaa nta; unubẹ ụnwu-a, ndu eme iphe-ẹjì nwushiru-a byakwa apfuru l'ọzori nna unu phẹ; g'unu mee g'ẹhu-eghu Chipfu kaba atangirihu l'ẹhu ndu Ízùrèlù. 15 Kele-a; unu -gbakuta iya azu sù l'unu te etsohedu iya nta; bẹ ọo-pakwaru phẹ haa l'echiegu; ọo-buru l'ọo unu bẹ kpataru gẹ ndu Ízùrèlù laa l'iyi.”

16 Tọbudu iya bụ; ụnwu Gadu ono; mẹ ụnwu Rúbènu ono byapfuta Mósìsù bya asù iya: “Ọo-dù anyi ree g'anyi meta ẹka iphe-edobe anyi a-nọdu; mẹ g'anyi kpushia mkpukpu ẹka unwegirima anyi phẹ a-nọdu. 17 Ọle anyi jikobewaru k'achita ngwoгу vutaru ndu Ízùrèlù ọzo jeshia; jeye teke anyi e-durwu phẹ ẹka ono, ẹphe e-buru ono. Ụnwu anyi phẹ bẹ e-buru lẹ mkpukpu-a, a kpuchaarù; o shihu ike-a; gẹ ndu alì-a te sweta iya. 18 Anyi ta abyadụ alwa ibe anyi jeye teke ndu Ízùrèlù e-ketadzuru oke, rwuberu phẹ nù g'ẹphe ha. 19 Ọle anyibedua te etsoduru phẹ eketa oke l'azu ẹnìmu Jìódanu azu iya ophuu; iphe, kparu iya nù bụ l'oke k'anyi bẹ nọ l'azu iya ọwa l'uzo ẹnànwu-awawa ẹnìmu Jìódanu.”

20 Ọo ya bụ; Mósìsù sù phẹ: “Ọ -bùru l'unu e-me iya ẹgube ono; ọ -bùru l'unu a-kwa onwunu ngwoгу unu l'ataphu Chipfu vuta ọzo k'ogu ono; 21 ọ -bùru lẹ g'unu ha bẹ a-chiru ngwoгу unu daa ẹnìmu Jìódanu l'ataphu Chipfu; lwua oгу ono jasù teke Chipfu chifuru ndu ohogu iya ono l'ataphu iya. 22 A -lwua alì ono lwutaru Chipfu; unu alwatashiwaro teke ono; ikpe ta anmaedu unu l'iphu Chipfu; mẹ l'iphu ndu Ízùrèlù l'ophu. Alì ọwa abụwaruro k'unu l'ataphu Chipfu. 23 Ọle ọ -bùru l'unu te emeduru iphe, unu pfuru; ọo ya bụ l'unu meru Chipfu iphe-ẹjì; g'ọ dokwaa unu ẹnà l'iphe-ẹjì, unu meru bẹ unu e-je iphe-ẹhuka iya. 24 Unu kpushia mkpukpu, unwegirima unu phẹ a-nọdu; unu emeta ẹka iphe-edobe unu a-nọdu; unu emeẹbekpoe ya phọ g'unu pfuru iya.”

25 Ụnwu Gadu ono; mẹ ụnwu kẹ Rúbènu sù Mósìsù: “Anyibe ndu-ozì ngu phẹ l'e-me gẹ gube nnajiphu pfuru anyi. 26 Unwegirima anyi phẹ; mẹ unyomu anyi

phẹ; mẹ iphe-edobe anyi bẹ a-nọdu lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu, du l'alị Giladu. ²⁷ Olee anyibedua, bu ndu-ozu ngu phẹ bẹ a-da ẹnnyimu; anyi a-chigbaaru ngwoḡu l'ẹhu l'ẹhu k'oggu ono l'ataphu Chipfu ẹgube ono, gube nnajuphu anyi pfuru anyi."

²⁸ Noo ya; Mosisu bya atua ekemu nu Eleyaza, bu onye uke Chileke; mẹ Jioshuwa nwa Nunu; mẹ ndu-ishi, achigba ẹnny-unuphu nonu l'ipfu Ízurelu lẹ k'opfu ẹhu unwu Gadu ono; mẹ k'opfu ẹhu unwu Rúbenu. ²⁹ O sụ phẹ: "O -buru l'unwu Gadu; mẹ unwu Rúbenu bẹ chitaru ngwoḡu phẹ; tsoru unu daa ẹnnyimu Jiordanu; bya etsoru unu nọdu l'iphu Chipfu lwua oḡu ono lwuta; unu l'ẹphe -lwutachaepo alị ono; unu nukwaa phẹ alị Giladu g'ọ buru oke alị phẹ. ³⁰ Olee o -buru l'ẹphe ta achitaduru ngwoḡu tsoru unu daa ẹnnyimu; ẹphe etsoru unu keta oke l'alị Kėnanu."

³¹ Unwu Gadu; mẹ unwu Rúbenu ono sụ: "Oo gẹ Chipfu pfuru anyibe ndu-ozu ngu phẹ bu g'anyi e-me iya. ³² Anyi a-chiru ngwoḡu daa ẹnnyimu Jiordanu bahu l'alị Kėnanu l'ataphu Chipfu; olee oke alị anyi bẹ a-dukota l'azu ẹnnyimu Jiordanu azu iya owa."

³³ Tọbudu iya bu; Mosisu bya eworu alị-eze Sihonu, bu eze ndu Amoru; mẹ alị-eze Ogu, bu eze ndu Beshanu woru nu unwu Gadu; mẹ unwu kẹ Rúbenu; mẹ nkeru-ẹbo ipfu Manase, bu nwa Jiosefu. O nuru phẹ alị ono l'ophu; mẹ mkpukpu, dukota iya nu g'ọ ha; mbukpoo mkpukpu lẹ mkpukpu, nọ-pheru alị ono mgburugburu. ³⁴ Unwu Gadu kpua mkpukpu Dibonu; mẹ Atarotu; mẹ Arowa; ³⁵ mẹ Atarotu-Shofanu; mẹ Jiaza; mẹ Jiogbeha; ³⁶ mẹ Betu-Nimura; mẹ Betu-Haranu. Ẹphe kpukotaru mkpukpu ono; o shihuchaa ike; bya emetagbaa ẹka iphe-edobe phẹ a-nọduje. ³⁷ Unwu kẹ Rúbenu kpua mkpukpu Heshibonu; mẹ Eleyale; mẹ Kiriyatayimu; ³⁸ mękwapho Nebo; mẹ Belu-Meyonu. Ẹphe kpukwapho mkpukpu Sibuma. Ẹphe gbanweshikota ẹpha mkpukpu ono g'ọ ha; bya eworu ẹpha ozo gushia mkpukpu lẹ mkpukpu ono, ẹphe kpushiru ono.

³⁹ Unwu Makiya, bu nwa Manase jee oḡu l'alị Giladu; je alwuta iya; chishia ndu Amoru, bu l'eka ono. ⁴⁰ Oo ya bu; Mosisu woru alị Giladu nu Makiya, bu nwa Manase; o buru l'eka ono. ⁴¹ Jiayi, bukwapo oshilokpa Manase lwuta unwu mkpukpu lẹ mkpukpu, du iya nu; o gua ẹpha mkpukpu ono Havotu-Jiayi. ⁴² Noba lwuta mkpukpu Kenatu; mẹ nwa mkpukpu, nọ-pheru iya mgburugburu. O gube mkpukpu ono Noba, bu ẹpha, yẹbedua aza.

33

Ije ndu Ízurelu e shi lẹ Ijiputu jasụ lẹ Mówabu

¹ Owaa bu gẹ ndu Ízurelu gude jee ije phẹ teke ẹphe futaru l'alị Ijiputu. Ẹphe dzeberu lẹ mkpa lẹ mkpa; o buru Mosisu yele Eronu bẹ edu phẹ nu. ² O buru Mosisu bẹ deru g'ẹphe gude jee ije ono l'ekwo gẹ Chipfu pfuru iya ya. Waa g'ẹphe gude jee ije phẹ ono baa e shi lẹ Ijiputu:

³ Ndu Ízurelu gbalihuru ije l'onwa mbu; l'abalị iri l'ise l'onwa mbu ono. Lẹ mboku, tsotaru mboku obo Ojehata kẹ Chipfu bẹ ẹphe wataru ije phẹ. Ẹphe shi lẹ mkpukpu Ramesesu wuru goromii wufuta k'ehuka tugba. Ndu Ijiputu doru chikafuchaepo ẹnny ele phẹ; ẹphe nọdu awu atugbu. ⁴ Lẹ teke ono bẹ ndu Ijiputu eligbaa odzu ndu bu okpara phẹ ono, Chipfu chigbushiru l'echilabo phẹ ono. Chipfu bya ekpekwa pho agwa phẹ ikpe.

⁵ Noo ya; ndu Ízurelu shi lẹ Ramesesu wuru tugba. Ẹphe rwua Sukotu; bya akpobe ulo-ekwa phẹ. ⁶ Ẹphe gbeshi lẹ Sukotu je akpobe ulo-ekwa phẹ lẹ Etamu, nọ l'aguga echięu. ⁷ Ẹphe gbeshi lẹ Etamu; bya adakobe laphu azu lẹ Pi-Hahirotu, nọ l'uzo ẹnnyanwu-awawa Belu-Zefonu; ẹphe kpobe ulo-ekwa phẹ lẹ mgboru Migudolu. ⁸ Ẹphe gbeshi lẹ Pi-Hahirotu; bya adaa eze-ẹnnyimu bahu l'echięu. Ẹphe jee ije abalı ẹto lẹ mgbegu Etamu; bya erwua Mara; ẹphe kpobe ulo-ekwa phẹ. ⁹ Ẹphe gbeshi lẹ

Mara; bya ejerwua Elimu. Elimu bẹ nweru ẹnya-obvu mini iri l'ẹbo, nọ iya nọ; mpfu ụkporo ẹto l'iri nọdu iya; ẹphe kpọbe ụlo-ẹkwa phẹ l'ẹka ono.

¹⁰ Ẹphe gbẹshi lẹ Elimu bya erwua aguga Eze-ẹnyimụ Uswe-uswe; ẹphe kpọbe ụlo-ẹkwa phẹ. ¹¹ Ẹphe gbẹshi lẹ Eze-ẹnyimụ Uswe-uswe bya eje akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ l'echiẹgu Sinu. ¹² Ẹphe gbẹshi l'echiẹgu Sinu je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Dọfuka. ¹³ Ẹphe gbẹshi lẹ Dọfuka je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Alushi. ¹⁴ Ẹphe gbẹshi lẹ Alushi je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Refidimu. Ẹka ono bẹ mini ta adudu gẹ ndu Ízurelụ ngua.

¹⁵ Ẹphe gbẹshi lẹ Refidimu je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ l'echiẹgu Sayinayi. ¹⁶ Ẹphe gbẹshi l'echiẹgu Sayinayi je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Kiburotu-Hatava. ¹⁷ Ẹphe gbẹshi lẹ Kiburotu-Hatava je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Hazerotu. ¹⁸ Ẹphe gbẹshi lẹ Hazerotu je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Ritima. ¹⁹ Ẹphe gbẹshi lẹ Ritima je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Rimonu-Pérezu. ²⁰ Ẹphe gbẹshi lẹ Rimonu-Pérezu je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Libuna. ²¹ Ẹphe gbẹshi lẹ Libuna je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Risa. ²² Ẹphe gbẹshi lẹ Risa je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Kehelata. ²³ Ẹphe gbẹshi lẹ Kehelata je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ l'úbvú Shefa. ²⁴ Ẹphe gbẹshi l'úbvú Shefa je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Harada. ²⁵ Ẹphe gbẹshi lẹ Harada je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Makelotu.

²⁶ Ẹphe gbẹshi lẹ Makelotu je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Tahatu. ²⁷ Ẹphe gbẹshi lẹ Tahatu je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Tera. ²⁸ Ẹphe gbẹshi lẹ Tera je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Mitika. ²⁹ Ẹphe gbẹshi lẹ Mitika je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Hashimona. ³⁰ Ẹphe gbẹshi lẹ Hashimona je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Moserotu. ³¹ Ẹphe gbẹshi lẹ Moserotu je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Bene-Jiakanu. ³² Ẹphe gbẹshi lẹ Bene-Jiakanu je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Họru-Hagidigadu. ³³ Ẹphe gbẹshi lẹ Họru-Hagidigadu je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Jiọtubata. ³⁴ Ẹphe gbẹshi lẹ Jiọtubata je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Aburona. ³⁵ Ẹphe gbẹshi lẹ Aburona je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Eziiyonu-Geba. ³⁶ Ẹphe gbẹshi lẹ Eziiyonu-Geba je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Kadeshi, nọ l'echiẹgu Zinu. ³⁷ Ẹphe gbẹshi lẹ Kadeshi je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ l'úbvú Họru, nọ l'oke alị ndu Edomu.

³⁸ Ọ buru l'ẹka ono bẹ ẹphe nọ; Chipfu sụ Eronu, bu onye uke Chileke g'o nyihu eli úbvú Họru ono. Eronu nyihu úbvú ono nọdu iya nwuhu; lẹ mbọku mbụ l'onwa ise l'apha, kwe ndu Ízurelụ ụkporo apha labọ, ẹphe shi l'alị Ijiputu lufuta. ³⁹ Eronu bẹ nọwaru ụkporo apha ishii l'apha ẹto lẹ teke ọ nwuhuru l'úbvú Họru.

⁴⁰ Onye Kėnanu, bu eze ndu Aradu; bu l'echiẹgu ndohali l'alị Kėnanu ono; numa lẹ ndu Ízurelụ l'awu abya.

⁴¹ Ndu Ízurelụ gbẹshi l'úbvú Họru je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Zalumona. ⁴² Ẹphe gbẹshi lẹ Zalumona je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Punonu. ⁴³ Ẹphe gbẹshi lẹ Punonu je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Obotu. ⁴⁴ Ẹphe gbẹshi lẹ Obotu je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Iye-Abarimu, nọ l'oke alị Mówabu. ⁴⁵ Ẹphe gbẹshi lẹ Iye-Abarimu je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Dibonu-Gadu. ⁴⁶ Ẹphe gbẹshi lẹ Dibonu-Gadu je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Alumonu-Dibulatayimu. ⁴⁷ Ẹphe gbẹshi lẹ Alumonu-Dibulatayimu je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ l'úbvú úbvú Abarimu; l'atatiphu úbvú Nebo. ⁴⁸ Ẹphe gbẹshi l'úbvú úbvú Abarimu je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ baswaa alị ndu Mówabu; l'aguga ẹnyimụ Jiódanu lẹ mgboru mkpukpu Jieriko. ⁴⁹ Ẹphe kpọbe ụlo-ẹkwa phẹ l'agugu ẹnyimụ Jiódanu; e-shi lẹ Bẹtu-Jieshimotu je akpaa lẹ Abẹlu-Shitimu lẹ baswaa alị ndu Mówabu ono.

⁵⁰ Ọ buru lẹ baswaa alị ndu Mówabu ono, nọ l'aguga ẹnyimụ Jiódanu lẹ mgboru Jieriko ono bẹ Chipfu pfuru yeru Mosisu sụ: ⁵¹ "Pfuaru ndu Ízurelụ sụ phẹ-a: Unu-daephọ ẹnyimụ Jiódanu bahu l'alị Kėnanu; ⁵² unu tuko ndu bu l'alị ono g'ẹphe ha chifukota. Unu emebyishikota mkpuma, ẹphe pyiru apyipyi; mebyishia iphe, bu ntẹkpe, ẹphe kpushiru doberu onwophe. Unu atuko iphe, bukpoọ ẹka ẹphe agwajẹ iphe nwukposhia. ⁵³ Unu anata phẹ alị ono buru; kele mu nọwaru iya unu g'ọ buru

k'unu. ⁵⁴ Unu a-tụ ido washĩa alì ono l'ipfu l'ipfu. Ipfu ọphu ha shii; unu awẹe phẹ alì, ha shii; ipfu ọphu ha nwanshii; unu awẹe phẹ alì, ha nwanshii. Ẹka a tūru ido; ọ dabarụ ndu ọphu ọ dabarụ; ẹphe enworu ẹka ọbu. Onyenonu a-wata oke alì nkiya l'ipfu nna iya. ⁵⁵ Ọle ọ -buru l'unu ta achifuduru ndu bu l'alì ono l'atatiphu unu bẹ ndu ono, unu haru ono e-mechakwaa buru mkpọ kpọahaa unu l'ẹnya; buru obvu dzụahaa unu lẹ mgbureku. Ẹphe a-nọduepho akpa unu ẹhu l'alì ono, unu e-buru ono. ⁵⁶ Teke ono; mu emee unu iphe, mu kwakọberu gẹ mu mee phẹ.”

34

Oke alì Kénanu

¹ Chipfu sụ Mósisi: ² “Pfuaru ndu Ízurelu sụ phẹ-a: Teke unu bahuru l'alì Kénanu, bu alì ono, unu eje eketa g'ọ buru oke alì unu ono; bu g'oke alì ono a-dụ bu ọwana: ³ Ụzo ndọhali unu bẹ e-shi l'echiegu Zinu; nọ-tsoru oke ndu Edomu ogologo. L'uzo ẹnyanwu-awawa bẹ oke alì ụzo ndọhali unu a-wata l'ishi ẹka Eze-ẹnyimu Únú jeberu. ⁴ Oke alì unu ono e-shi l'uzo ndọhali gojia futa l'elikoro Akurabimu; shi l'ẹka ono jee je afuta lẹ mgbegu Zinu. L'ọ bya ejee nno futa l'uzo ndọhali Kadeshi-Baneya; shikwapho nno lufuta lẹ Hazarada; ghabua ẹka ono rwua Azumonu. ⁵ Oke alì ụzo ndọhali unu ono e-shi lẹ Azumonu gojia futa lẹ nggele Ijiputu. Ẹka oo-jeberu; mbu oke alì ono bu l'eze-ẹnyimu.

⁶ “A bya l'oke alì ụzo ẹnyanwu-ariba; oke iya a-buru l'oke-ẹnyimu. Noo ẹka a-buru oke alì ụzo ẹnyanwu-ariba unu bu ono.

⁷ “A bya l'oke alì ụzo isheli unu; unu shi l'oke-ẹnyimu kpaa oke alì ono jeye l'úbvú Họru. ⁸ Unu eshi l'úbvú Họru kpaa oke alì ono jeye l'ẹka eeshije abahu Hamatu. Ẹka oke alì ono e-beru bu lẹ Zedadu. ⁹ L'ọ shi l'ẹka ono nọ jeye lẹ Zifuronu. Ẹka oke alì ụzo isheli unu ono e-beru aburu lẹ Haza-Enanu. Noo ẹka a-buru oke alì ụzo isheli unu bu ono.

¹⁰ “A bya l'oke alì ụzo ẹnyanwu-awawa unu; unu shi lẹ Haza-Enanu kpaa oke alì ono jeye lẹ Shefamu. ¹¹ Oke alì ono e-shikwapho lẹ ndọhali Shefamu lufuta lẹ Ribula; l'uzo ẹnyanwu-awawa Ayinu. O -rwua ẹka ono l'ọ tsoerupho ụzo ndọhali ono futa l'úbvú úbvú, dụ l'uzo ẹnyanwu-awawa eze-ẹnyimu Kineretu. ¹² L'ọ kwaseru; mbu oke alì ọbu jasụ l'enyimu Jiódanu. Ẹka oo-beru aburu lẹ Eze-ẹnyimu Únú.

“Noo ẹka a-buru alì unu bu ono; mẹ oke iya mgburugburu.”

¹³ Mósisi bya epfuaru ndu Ízurelu sụ phẹ: “Noo alì, unu a-tụ ido gude washĩa g'ọ buru oke alì unu ọbu bu ono. Ọo ya bu alì ono, Chipfu sụru g'a nụ ipfu tete lẹ nkeru-ẹbo ipfu. ¹⁴ Noo kele ipfu unwu Rúbenu; mẹ ipfu k'unwu Gadu bẹ natawaru oke alì nkephe l'ẹnya-unuphu phẹ l'ẹnya-unuphu phẹ; wakwapho nkeru-ẹbo ipfu Manáse. ¹⁵ Ipfu labo ono; mẹ nkeru-ẹbo ipfu Manáse ono bẹ nataru oke alì nkephe l'uzo ẹnyanwu-awawa l'azu ẹnyimu Jiódanu azu iya ọphuu lẹ mgboru mkpukpu Jieriko l'uzo ẹka ẹnyanwu eshije awata.”

Unwoke, a hotaru g'ẹphe washĩa alì ono

¹⁶ Chipfu sụ Mósisi: ¹⁷ “Waa ẹpha unwoke, a-washĩa alì ono nụ unu g'ọ buru oke alì unu baa: Eleyaza, bu onye uke Chileke; waa Jioshuwa nwa Nunu. ¹⁸ Unu hotachaa onye-ishi lanu l'ipfu l'ipfu g'ẹphe yeta ẹka g'a washĩa alì ono. ¹⁹ Ẹpha unwoke ono bu: Kalebu nwa Jiefune, bu onye shi l'ipfu Jiuda; ²⁰ mẹ Sámelu nwa Amihudu, bu onye shi l'ipfu Simiyonu; ²¹ mẹ Elidadu nwa Kisulonu, bu onye shi l'ipfu Benjaminu; ²² mẹ Buki nwa Jioguli; onye-ishi ndu ipfu Danu; ²³ mẹ Hanelu nwa Efodu; onye-ishi l'ipfu Manáse, bu nwa Jiósefu; ²⁴ mẹ Kemelu nwa Shifutanu; onye-ishi l'ipfu Ifuremu, bukwapo nwa Jiósefu; ²⁵ mẹ Elizafanu nwa Panaku; onye-ishi l'ipfu Zebulonu; ²⁶ mẹ

Palùtelu nwa Azanu; onye-ishi l'ipfu Isaka; ²⁷ mę Ahihudu nwa Shelomi; onye-ishi l'ipfu Asha; ²⁸ mę Pedahelu nwa Amihudu; onye-ishi l'ipfu Nafutali.”

²⁹ Noo epha unwoke obu Chipfu suru g'ephe washia ali ono g'o buru oke ali ndu Izurelu l'ali Kėnanu.

35

Mkpukpu, ipfu Lıvayi e-buru

¹ Tɔbudu iya bu; Chipfu pfuru yeru Mosisu le baswaa ali Mowabu l'aguga Jiodanu l'eka ono, no le mgboru Jieriko su iya: ² “Pfuaru ndu Izurelu g'ephe shi l'oke ali, ephe ketaru nugbaa eri Lıvayi mkpukpu le mkpukpu, ephe e-buru. Unu anukwapho ndu Lıvayi ono ali eka iphe-edobe phe a-kpaje nri le mgburugburu mkpukpu le mkpukpu ono, aa-nu phe ono. ³ Mkpukpu ono g'o ha be a-buru eka ipfu Lıvayi e-buru eburu; ali ono aburu eka eswi phe; me eku phe; mekpoo iphe-edobe phe l'ophu a-noduje ata nri. ⁴ Ali eka ono, unu a-nu ipfu Lıvayi g'iphe-edobe phe kpaje nri ono be a-du unu ntı-okpa eto le ntı-okpa ukporo iri l'ise. Oo-shi l'azu igbulo mkpukpu ono nodu gbaa mgburugburu.

⁵ “Uzo enyanwu-awawa azu mkpukpu ono be unu a-tuta unu ntı-okpa esaa le ntı-okpa ukporo iri; unu atuta unu ntı-okpa ise l'uzo ndohali azu mkpukpu ono. Unu atuta unu ntı-okpa ise l'uzo enyanwu-ariba azu mkpukpu ono; tuta unu ntı-okpa ise l'uzo isheli mkpukpu ono. Mkpukpu phe ono anodu l'echilabo. Azu mkpukpu ono aburu eka iphe-edobe phe a-taje nri. ⁶ Mkpukpu ishii l'ime mkpukpu ono, unu a-nu ipfu Lıvayi ono be a-buru mkpukpu eka aa-noduje ezeru ndzu. Onye gburu ochi; l'o gbaru laa le mkpukpu ono je anodu zeeru ndzu. Unu anufua phe ukporo mkpukpu labo le mkpukpu labo ozo yekoberu phe le mkpukpu ono. ⁷ Mkpukpu, unu a-nu ipfu Lıvayi be a-kpakota du ukporo mkpukpu labo le mkpukpu esato; ye le ali eka iphe-edobe phe a-noduje akpa nri. ⁸ A bya le mkpukpu, unu e-shi l'ali unwu Izurelu nu ipfu Lıvayi ono; unu shikwa l'ipfu ophu ali phe ha shii nu phe mkpukpu, du igwerigwe. Unu eshi l'ipfu ophu ali phe pehuru nu-pete phe mkpukpu. Oo epho g'oke ali ndu nonu habe bu g'aa-nu-beru ipfu Lıvayi ono mkpukpu obu.”

Mkpukpu, onye gburu nemadzu a-noduje ezeru ndzu

(Dit 4:41-43; 19:1-13; Jios 20:1-9)

⁹ Chipfu su Mosisu: ¹⁰ “Pfuaru ndu Izurelu su phe: Unu -daepho enyimu Jiodanu bahu l'ali Kėnanu; ¹¹ unu hota mkpukpu, unu a-noduje ezeru ndzu; mbu eka bu: onye -gbua nemadzu; ebe o lekebeduru enya; l'o gbaru laa eka ono. ¹² Mkpukpu ono a-buru unu eka unu a-noduje zeeru ndzu; gbalaaru onye agwata ugwo ochi; g'onye ono, gburu nemadzu ono ta nwuhu jeye teke oo-futa bya apfuru l'iphu edzudzu-oha g'e kpee ya ikpe. ¹³ O buru mkpukpu ishii ono, unu a-nu ipfu Lıvayi ono a-buru mkpukpu ezeru ndzu obu. ¹⁴ Unu a-nu mkpukpu, ee-zejeru ndzu ono eto l'azu enyimu Jiodanu azu iya owa-a; unu anu eto ozo l'ali Kėnanu. ¹⁵ Mkpukpu ishii ono be a-buru mkpukpu eka ndu Izurelu; me ndu abudu ndu Izurelu; me ndu lwaru alwalwa, bu l'echilabo phe a-gbabaje je anodu zeeru ndzu. O buru onye gburu nemadzu; ebe o lekebeduru enya; be a-gbajeru laa l'eka ono.

¹⁶ “Obenu le-a; o -buru le nemadzu bu iphe-igwe be o gude chigbua nemadzu ibiya; be onye obu buakwaa onye gburu ochi. Onye ono, gburu ochi ono lafutajekwa l'ochi, o gburu. ¹⁷ Ozoo o -buru l'o nweru onye turu nemadzu mkpuma tugbua ya; be onye obu buakwaa onye gburu ochi. Onye ono, gburu ochi ono lafutajekwa l'ochi, o gburu. ¹⁸ Ozoo l'o nweru onye wotaru oshi chia nemadzu; woru iya chigbua; be onye

ọbu ọbukwaa ọchi ọbe o gburu. Onye ono, gburu ọchi ono lafuta jekwa l'ọchi, o gburu. ¹⁹ Onye bu iya agwata ugwo ọchi ono be ee-gbu onye ono, gburu ọchi ono. Mbua-a; g'onye ono, bu iya agwata ugwo ọchi ono gbua ya l'eka o jefukporu iya.

²⁰ “Onye gude kele nemadzu be du iya ashi; o nwutsua ya; o nwuhu; ozoo l'ọ kwaberu enya tua ya iphe shi nno tugbua ya; ²¹ ozoo gude kele yele onye ọbu du l'opfu; o je echia ya eka chigbua ya; be onye ono, chigburu nemadzu ono be e gbufutajekwa; noo kele o gburu ọchi. Onye agwata ugwo ọchi ono e-gbu onye ono, gburu ọchi ono teke o jefuru iya.

²² “Ole o -buru l'o nweru onye nwutsuru nemadzu l'otulupfu; o nwuhu; ophu o budu le yele onye ọbu du l'opfu; ozoo l'o to lekebeduru enya tua ya iphe; ²³ ozoo l'oo mkpuma, a-du ike tugbua nemadzu be o to humaduru onye ono; o tua ya woru onye ono tugbua; be eshi ophu onye ono, o tu-gburu ono be yele iya ta adudu l'opfu; ophu o gbaduru enya ge ya meka ya iphe; ²⁴ g'edzudzu-oha kpeshiaru iya onye ono, gburu nemadzu ono yele onye ono, agwata ugwo ọchi onye ono, o gburu ono. Waa g'ee-gude doshiaru phe iya baa: ²⁵ G'edzudzu-oha nafuta onye ono, gburu nemadzu ono l'eka onye ono, bu iya agwata ugwo ọchi onye ono, o gburu ono; ephe eduru iya je edobephu azu le mkpukpu ono, aa-noduje ezeru ndzu ono, bu eka o gbaru laa. O nodu le mkpukpu, aa-noduje ezeru ndzu ono jeye teke onye-ishi ndu-uke Chileke, bu onye ono, a wuru manu, du nsọ l'ishi a-nwuhu. ²⁶ Ole o -buru l'onye ono, gburu ọchi ono be nweru teke o nonyaru; o kpoghata oke mkpukpu, o no ezeru ndzu ono; mbu mkpukpu ono, o gbaru je anodu ono; ²⁷ onye ono, bu iya agwata ugwo ọchi ono -huma iya l'oke azu mkpukpu, o no ezeru ndzu ono; o -buru l'onye ono, bu iya agwata ugwo ọchi ono be gburu iya nu; be ikpe ọchi ta anmakwaru iya. ²⁸ Noo kele onye ono, gburu ọchi ono nodufutaje le mkpukpu, o no ezeru ndzu ono jeye teke onye-ishi ndu-uke Chileke a-nwuhu. Oo ephe; onye-ishi uke Chileke -nwuhuada teme l'ọ lawarọ alı iya. ²⁹ Iphe ono a-bukotaru omelalı, a toru okpa iya, a-duru ogbomogbo l'eka unu bukotakpoo.

³⁰ “Oo ya bu l'iphe, bu onye gburu nemadzu; be onye ono gburu nemadzu ono be e gbufutaje egbugbu; m'o -buru l'ọ duru ndu agba iya ekebe ọchi, o gburu. Ole g'ọ to bukwa ekebe, onye lanu agba be ee-gude gbua nemadzu. ³¹ G'ọ to dukwa iphe, unu a-nataje g'e gude gbata ndzu onye gburu ọchi, bu onye o gbaru g'ọ nwuhu anwuhu. E gbufutaje iya egbugbu. ³² Onye gbaru laa le mkpukpu, eezejeru ndzu; bya eworu iphe nu l'ugwo g'a haa ya g'ọ laa alı phe teme onye-ishi ndu-uke Chileke anwuhu; unu ta natakwa iya iphe ọbu. ³³ Unu te emerwushikwa alı ono, unu eje eburu ono emerwushi; noo kele mee ọchi aturwujekwa alı. O to dudu g'ee-shi pfua ugwo ejo- iphe alı eka e gburu ọchi; gbahaephe l'e gburu onye ono gburu ọchi ono. ³⁴ Unu ta turwukwa alı ono, unu eje eburu ono; noo kele mbedua, bu Chipfu be bu l'echilabo unube ndu Izurelu.”

36

Okè alı unwada Zelofehadu (Dit 27:1-11)

¹ Ndu-ishi l'enya-unuphu l'unuphu, nogbaa l'ipfu Giladu bya abyapfuta Mosisu; me ndu-ishi l'enya-unuphu l'unuphu ndu Izurelu. Giladu bu nwa Makiya; Makiya buru nwa Manase. Manase l'onwiya be shi l'onulo Jiosefu. ² Ephe byapfuta phe bya asu: “Chipfu be suru ge gube nnajiuphu anyi, bu Mosisu tua ido gude washia alı ono keeru ndu Izurelu g'ọ buru oke alı phe. Chipfu sukwaphe ge gube nnajiuphu anyi woru oke alı ophu rwuberu Zelofehadu, bu nwune anyi woru nu unwada iya. ³ Ole-a; o -buru l'o nweru onye shi l'ipfu ozo, no le Izurelu; bya aluta phe; oniya bu

l'aa-gufu okiphe phẹ l'ime okiphe, shi lẹ ndiche anyi phẹ; je eworu yekọbe lẹ k'ipfu ono, ẹphe larụ ji ono. Ọo ya bụ; eeshi nno wofu iphe l'okiphe, anyi ketarụ. ⁴ O -rwuepho l'apha-ẹhu-utso kẹ ndu Ízurelu; ee-wota okiphe phẹ yekọberu ipfu ono, ẹphe larụ ji ono. Okiphe phẹ bẹ aa-gufu l'okiphe ipfu nna anyi phẹ.”

⁵ Tọbudu iya bụ; Mosisu bya epfuaru ndu Ízurelu iphe, Chipfu pfuru iya sụ: “Iphe, ipfu unwu Jiósefu epfu bẹ pfukwaru nhamunha. ⁶ Wakwa iphe, Chipfu pfuru l'opfu ẹhu unwada Zelofehadu ba. Ọ sụru: G'ẹphe luru onye dukpoo phẹ ree. Ọle ẹka ẹphe a-lụ ji bụ l'ẹnya-unuphu ipfu nna phẹ. ⁷ G'okiphe ndu Ízurelu te shikwa l'ipfu dasweru ipfu. Iphe, bụ ndu Ízurelu bẹ e-gudeshichaa okiphe, ẹphe ketarụ l'ipfu nna phẹ. ⁸ Iphe, bụ nwa nwanyi, ketarụ oke l'ipfu Ízurelu bẹ lufutaje ji l'ipfu nna iya; k'ophu ee-shi nno g'iphe, bụ ndu Ízurelu nwekotaru okiphe nna phẹ. ⁹ Ọo ya bụ l'òkè- iphe te eshidu l'ipfu adasweru ipfu ọzo; noo kẹle ipfu nonu lẹ Ízurelu bẹ e-gudeshi òkè-iphe nkephẹ.”

¹⁰ Ọ bụru iphe ono, Chipfu pfuru Mosisu ono bẹ unwada Zelofehadu meru. ¹¹ Noo kẹle unwada Zelofehadu ono, ẹpha phẹ bụ Mahula; mẹ Tiza; mẹ Hogula; mẹ Milika; waa Nuwa bẹ bụ unwu nwune nna phẹ luru phẹ. ¹² A luru phẹ lubata l'ipfu unwu Manáse, bụ nwa Jiósefu; okiphe phẹ nọdu g'ọ nọ l'ipfu nna phẹ.

¹³ Noo ekemu, Chipfu turu; mẹ omelali, ọ gbẹ Mosisu l'ẹka nụ unwu Ízurelu lẹ baswaa ali Mówabu; l'aguga ẹnyimu Jiordanu lẹ mgboru Jieriko bụ ono.

Ekwo Ditoronomi

Ekemu k'alufu l'úbvú Horebu

¹ O waa bu iphe, Mosisu pfuru nu ndu Izurelu g'ephe ha l'echiegu uzo enyanwu-awawa Jiordanu, bu iya bu nsuda Araba, no gha iphu l'uzo Sufu. O no le mgbaka Paranu l'azu lanu; waa Tofelu; waa Lebanu; waa Hazerotu; yee Dizahabu l'azu iya ophuu. ² E-shi l'úbvú Horebu eje Kadeshi-Baneya be ee-jegbuje ije ujiku iri le nanu teme l'e rwua ya me e tsoru uzo úbvú Siye. ³ O be l'apha, kwe phe mgbarapha ukporo labo; le mboku, onwa k'iri le nanu furu gedegede; Mosisu raaru iya ndu Izurelu g'ephe ha arara; mbu iphe, Chipfu turu iya l'ekemu le k'opfu ehu phe. ⁴ Ono bu g'o lwu-kpechaerupho Sihonu, bu eze ndu Amoru; bu onye shi buru le Heshibonu. Teme o jekwapho Ederayi je alwu-kpee Ogu, bu eze ndu Beshanu; bu onye shi buru le Ashitoretu. ⁵ O buru l'uzo enyanwu-awawa Jiordanu l'eka ono l'ali ndu Mowabu be Mosisu no wata phe atokashiru ekemu ono; su:

⁶ "Chipfu, bu Chileke anyi no l'úbvú Horebu pfuru nu anyi su: 'Unu nonukakwaru odu l'úbvú-a. ⁷ Unu phokashia ulo-ekwa unu tugbua jeshia ali úbvú úbvú ndu Amoru; waa ali ndu no-kube phe nu le nsuda Araba; me l'ali úbvú úbvú; me l'ali okpa-úbvú, no l'uzo enyanwu-ariba; waa ndu bu l'uzo echiegu ndohali; waa ndu bu l'uzo aguga eze-enyimu; mbu kwaseru uzo ali ndu Kenu; yee úbvú úbvú Lebanonu; mbu kwaseru rwuchaa enyimu ono, bu enyimu Yufuretisu. ⁸ Lekwaa; mu woakwaru ali ono dobe l'iphu unu. Unu wubakwa je alwuta ali obu nworu; mbu ali ono, Chipfu riru angu le ya a-nu nna unu oche phe ono, bu Ebirhamu; waa Ayizaku; waa Jiekopu; yee oshilokpa phe g'ephe ha.' "

Mosisu ahota ndu-ikpe

(Awu 18:13-27)

⁹ "O buru teke ono be mu suru unu: 'Mu ta adukwa ike evukota ivu-erwa unu nwekinyi mu. ¹⁰ Su-a; nta-a be Chipfu, bu Chileke unu mewaru; unu ka l'otu k'opfu bu le nta-a be unu hawa ge kpokpode, no l'igwe. ¹¹ Mu nodu epfukwapho ge Chipfu, bu Chileke ke nna unu phe mekwaro g'unu kabaa l'otu eme le g'unu ha nta-a ugbo ukporo l'unu; teme l'ookebekwapho unu l'oma, bu iphe, o kweru unu ukwe iya. ¹² ?Denu ge mbedua nweka mu a-du ike vukota ivu-erwa unu; me iphe, atsụ unu l'ehu; edoshikotaru unu opfu? ¹³ Su-a; unu shigbaa l'okpa-ipfu unu l'okpa-ipfu unu hotakota ndu maru iphe; mbu ndu bu ndu iphe edoje enya; bya aburu ndu a maru epha phe; ge mu mee phe g'ephe buru ndu-ishi unu.'

¹⁴ "Unu yeeru mu onu su l'iphe, mu pfuru bu iphe, o gbaru g'unu mee. ¹⁵ Oo ya bu; mu bya ahotagbaa ndu bu ndu nweru enya l'okpa-ipfu unu iche iche buru ndu maru iphe; bukwarupho ndu a maru epha phe; mee phe g'ephe buru ndu-ishi unu. O duru ndu ophu mu meru; ephe buru ishi unu umadzu labo l'ukporo umadzu iri iri; o duru ndu ophu bu ishi umadzu ukporo ise. O dukporuro ndu ophu bu ishi umadzu ukporo ebo l'iri; duru ndu ophu bu ishi umadzu iri; toko g'ephe ha mee ndu-ishi l'ipfu l'ipfu.

¹⁶ "Mu taru ndu-ikpe unu ekemu teke ono; su phe: 'Unu ngabejekwaru unwune unu, opfu adaru nchi; g'ephe dooru unu iphe, adaru phe nu. Ephe -dochaa ya; unu edoshiaru phe opfu obu l'uzo pfuru oto; m'o bu ndu Izurelu le ndu Izurelu be odaru; m'o bu onye Izurelu yele onye lwaru alwalwa. ¹⁷ Unu te elejekwa nemadzu enya

l'iphe ekpe ikpe. Unu ngabejekwaru umadzu labo, opfu adaru nchi; g'ephe doo iphe, adaru phe nu; m'ephe bu ndu ha nwanshii; m'ephe bu ndu ha shii. Unu ta atsujekwa nemadzu ebvu; kele onye-ikpe du l'eka bukwa Chileke. Teke o bu opfu, kariru unu eka; unu egude iya byapfuta mbedua ge mu numa.' ¹⁸ Mbụ le teke ono be mu tukoerupho iphe, gbaru unu l'ememe kakotaru unu g'unu mee."

Anwu ngge l'ali Kénanu

(Ógú 13:1-33)

¹⁹ "Noo ya; ge Chipfu, bu Chileke anyi suru g'anyi wufu l'ubvu Horebu; be anyi wufuru kwaseru uzo, e shi eje ali ubvu ubvu ndu Amoru; jekota ije l'echiegu ono, paru eka bya adu ebvu ono, unu humakotaru ono; jasụ anyi rwua Kadeshi-Baneya.

²⁰ Tobudu iya bu; mu su unu: 'Nta be unu rwuakwaru ali ubvu ubvu ndu Amoru, bu iya bu ali, Chipfu, bu Chileke anyi abya anyi anunu. ²¹ Unu lenu; le Chipfu, bu Chileke unu nukwaru unu ali obu. Unu tugbukwa je anata ali obu, bu iya bu iphe, Chipfu, bu Chileke ke nna anyi oche phe pfuru. Ge ndu ba agukwa unu; ophu ehu anmakwa unu anmanma!'

²² "Obenu l'unu byapfutaru mu bya asu l'o kakwa ree g'anyi hota ndu nemadzu zia g'ephe je anwuru anyi ngge l'ali ono; g'ephe bya akaru anyi uzo, anyi ee-shi bahu iya; teme waa mkpukpu, anyi e-shi bahu.

²³ "Iphe ono, unu pfuru ono du mu ree shii; oo ya bu; mu bya ahota umadzu iri l'ebo; okpa-ipfu, nonu onye lanu. ²⁴ Ndu ono tugbua kwaseru uzo ali ubvu ubvu ono; lufuta le nsuda Eshukolu; nwukota ali obu ngge. ²⁵ Ephe hacharu akpuru oshi, no l'ali ono wota gude lwapfuta anyi; bya asu anyi: 'Ali obu, Chipfu, bu Chileke anyi abya anyi anunu obu dukwa ree.' "

Ndu Izurelu ekwefuru Chipfu ike

²⁶ "Obenu l'unu numacharu iya; bya ekwefu ike ejeje; jika eme iphe, Chipfu, bu Chileke anyi suru g'unu mee. ²⁷ Unu nodu l'ulo-ekwa unu agushi aphu su: 'Chipfu be anyi dukwa ashi; o kwa iphe ono meru iphe, o dufutaru anyi l'ali ndu Ijiputu; woru anyi ye ndu Amoru l'eka g'ephe megbushia anyi.' ²⁸ Unu su: '?Bu ole be anyi e-shi abahu nta; g'unwunna anyi-a mewaru; meji tsukahụ anyi-a? kele ephe suru le ndu bu l'ali ono ka anyi l'otu; bya akagbaa anyi ogologo; teme mkpukpu phe pagbaa eka; yee phengara phengara igbulo mkpukpu ono, aakpujegbaa l'oorwua akpaminigwe. Ozo, ka njo bu l'anyi humacharu unwu ndu Anaku l'ali eka ono.'

²⁹ "Mu su unu: 'Ge meji te tsukahushi unu! Mbụ-a; ge ndu phe ba agushi unu! ³⁰ Le Chipfu, bu Chileke unu, bu onye vutaru unu uzo be a-lwu-chiteru-a unu ogo; egube ono, o lwu-chiteru iya unu l'ali ndu Ijiputu ono; bu ophu unu gude enya unu huma-a. ³¹ Teme wakwapho g'o lwu-chiteru iya unu l'echiegu; eka unu humaru ge Chipfu, bu Chileke unu hetaru unu ge nna ehetaje nwatibe iya-a; hekpoeppo unu gbiriri jasụ unu rwua eka-a.' ³² Unu lephukota opfu mu ono; mbụ bya ajika achiru upfu kwe l'eka Chipfu, bu Chileke unu no, ³³ bu onye vutaru unu uzo l'ije unu obu. Teme o buru yebedua be anoduje eleru unu enya eka unu a-kpobe ulo-ekwa ono. Onye abujeru; o -be l'enyashi l'o nwuberu unu oku; teke o beru l'eswe l'o doberu unu urwukpu; shi nno egoshi unu uzo unu a-nodu eshi; teme o buru yebedua anoduje eleru unu enya eka unu a-kpobe ulo-ekwa unu."

Chipfu anu ndu Izurelu aphu

(Ógú 14:20-45)

³⁴ "Chipfu numa iphe, unu pfuru; ehu ghuaaha ya egu; o buta angu ria su: ³⁵ 'O to dukwa me onye lanu l'ogbo ndu ejo-okpoma-a, byaru ahuma eguru ali ono enya; mbụ ali ono, mu riru angu su le mu a-nu nna unu oche phe ono; ³⁶ gbahaa Kalebu

nwa Jiefune. Yēbedua a-hūma iya; mbū lē yēbedua bē mu a-nū ẹka ọ zọkporu ọkpa l'alī ono; tēme mu anūkwa iya phọ unwu iya. Iphe, kparū iya nū būru l'o gude obu iya g'ọ ha tsoo Chipfu.' ³⁷ Ọ bụkwarupho opfu ẹhu unu meru g'o gude; ẹhu ghuaaha Chipfu eghu l'ẹka mu nọ. O pfua sụ: 'Gūbedua ta abahūkwa iya phọ. ³⁸ L'ọo onye eyejeru mu ẹka bụ Jioshuwa nwa Nunu bē a-bahū iya nū.' Sụ: 'Gbakwaa ya unme g'obu shihu iya ike; noo kẹle ọo yēbedua e-du ndu Ízurelu g'ẹphe je alwūta alī ono nworu. ³⁹ A -bya l'unwegirima kẹ nshī, bụ ndu ọphu unu sūru l'aa-kpū lē ndzū ono; mbū unwegirima unu ndu ọphu teke amaduru iphe, dū ree; mē iphe, dū ẹji lē teke ono; ndu k'ono bụ ndu a-bahū l'alī ono. Ọ būru ẹphebedua bē mu a-nū alī ọbu; ẹphe enworu iya g'ọ būru okiphe phẹ. ⁴⁰ A -bya l'unubēdua; unu laphukwa azū; unu wūkwaru shia ụzo echięgu lashīa l'ụzo Eze-ęnyimu Uswe-uswe.'

Aalwū-gbu ndu Ízurelu

(Ógú 14:39-45)

⁴¹ "Tọbudu iya bụ; unu yeeru mu ọnu sụ: 'Anyi mesweakwaru Chipfu. Anyi e-jewarọ alwūa ọgu ọbu; mekọta iphemiphe, Chipfu, bụ Chileke anyi sūru g'anyi mee.' Ọo ya bụ; unu tūko g'unu ha kwakọbe k'ẹje ọgu. Unu dobesū l'abahū l'alī úbvú úbvú ono dū nphe.

⁴² "Tọbudu iya bụ; Chipfu sụ mu: 'Kakwaru phẹ g'ẹphe te ejekwa abahū; ọphu ẹphe ejekwa alwū ọgu; noo kẹle mu ta nọ-kubekwa unu. Unu -jee bē ndu ọhogu unu a-lwūkwa unu.' ⁴³ Mu pfuaru iya unu; ọphu unu angaduru nchī; unu jīka eme iphe, Chipfu sūru g'unu mee; gude eku onwunu wūfu jeshia l'alī úbvú úbvú. ⁴⁴ Ndu Amọru, bu l'alī úbvú úbvú ono wūfuta tsopfuru unu ọgu. Ẹphe vūpyabe unu g'ẹnwu; gbushia unu. Ẹphe chipfuru unu egbushi unu eshi lē Siye jasū lē Homa. ⁴⁵ Unu lwaphuta azū bya egude olu ẹkwa raku Chipfu; ọphu o yeduru ọnu yeru unu; ọ gbagbua ya lē nkuchi. ⁴⁶ Ọ būru iya bụ l'unu adọru lē Kadeshi nọ ujiku, dū igwerigwe."

2

Aghaphe botorii l'echięgu

¹ "Anyi dakọbe wū-phu azū l'echięgu; wūru shia ụzo Eze-ęnyimu Uswe-uswe, bụ iya bụ gẹ Chipfu sūru mu g'e mee ya. Anyi wū-phekpọo nọo ọdu l'alī úbvú úbvú Siye l'ẹka ono.

² "A nọnyaa Chipfu sụ mu: ³ 'Unu wū-pheshitaakwaru l'alī úbvú úbvú-a. Iphe, unu e-me nta-a bē bụ g'unu shia ụzo isheli. ⁴ Waa iphe, ii-pfuru ndu Ízurelu baa: Nta-a bē unu abyakwa awūghata ẹka unwunna unu, bụ oshilọkpa Iso bu; mbū ndu bu l'alī Siye. Ẹphe a-nọdukwa atsū unu ebvu; ọle-a; unu kwabekwaru onwunu ęnya! ⁵ Unu ta akpakokwaru phẹ k'ọgu; noo kẹle ọ tọ dudu alī phẹ mē ẹka lanū, mu a-nū unu; m'o beta ọ būru ntọkpa lanū. Mu nūakwaru Iso alī úbvú úbvú Siye g'ọ būru nkiya. ⁶ Unu gudekwa okpoga zūta phẹ nri, unu e-ri; unu egudekwaphọ okpoga zūta phẹ mini, unu a-ngū.'

⁷ "Chipfu, bụ Chileke unu kebekwaru unu l'oma l'iphe, bụ ozi, unu gude ẹka unu jee. Ọ būru yēbedua letakotaru unu ęnya l'ije, unu jekotaru l'echięgu-a, parū ẹka apa-a. L'ime ụkporo apha labọ-a bē Chipfu, bụ Chileke nọ-kubekotakwaru unu; ọphu ọ dudu iphe, ụko iya dūjeru unu mē nanū.

⁸ "Tọbudu iya bụ; anyi bya aghata ẹka unwunna anyi ono, bụ oshilọkpa Iso bu l'alī Siye. Anyi bya aji-chi ụzo nsuda Araba, bụ ụzo, shi mkpukpu Elatu; bya eshikwaphọ mkpukpu Eziyonu-Geba. Anyi kwaseru ụzo echięgu Mówabu tugbua. ⁹ Noo ya; Chipfu sụ mu: 'Unu ta chọkwa ndu Mówabu opfu; ọphu unu akpakokwaru phẹ k'ọgu; kẹle ọ tọ dukwa alī phẹ mē ẹka lanū, mu a-nū unu; eshinu mu wowaru alī Aru nū oshilọkpa Lotu g'ọ būru nkephẹ.' "

¹⁰ Ndu shi buru l'eka ono bu ndu Emu. Epe bu ndu okpehu du; teme epe du igwerigwe. Epe hachaepo kpaphere kpaphere ge ndu Anaku. ¹¹ O kwapho egube ono, aasuje le ndu Anaku bu oshilokpa Rafa; bukwapho g'aasuje l'ephebedua bu. Ndu Mowabu ekuje phe ndu Emu. ¹² O buru ndu Huru shi buru l'ali Siye; ole oshilokpa Iso chifuru phe gbushia phe l'eka ono bya ebuchia eka epe shi buru; egube ono, ndu Izurelu meru l'ali ono, Chipfu nuru phe g'o buru nkephe ono.

¹³ "Tobudu iya bu; Chipfu su: 'Unu wu-lihu je adaghaa nggele Zeredu ono.' Anyi wu-lihu je adaghaa nggele Zeredu obu. ¹⁴ A -gbẹ le teke anyi gbeshiru le Kadeshi-Baneya gbiriri jasụ teke anyi jeru je adaghaa nggele Zeredu obu be bu ukporo apha l'apha iri l'esato. O rwutashia teke ono; ogbo, shi suru eje ogu le Izurelu laebewa mpfulome, bu iya bu iphe, Chipfu riburu angu le ya e-me. ¹⁵ Kele Chipfu daburu phe eka; gbushikota jasụ epe chihu l'odu unwu Izurelu.

¹⁶ "Tobudu iya bu; o be teke ndu suru eje ogu l'echilabo ndu Izurelu nwuhubebechaerupho; ¹⁷ Chipfu su mu: ¹⁸ 'Ntanu-a be unu a-ghabu ali ndu Mowabu, bu iya bu Aru. ¹⁹ Ole teke unu rwuru l'ali ndu Amonu; unu ta chokwa phe opfu; ophu unu akpakokwaru phe k'ogu; noo kele o to dudu ali, bu ke ndu Amonu, mu byaru anu unu. Ali obu be mu nuwaru oshilokpa Lotu g'o buru nkephe.

²⁰ " 'Ndu shi buru l'ali ono bukwapho ndu aasuje l'ephe bu oshilokpa Rafa. Mbụ l'oo ndu Rafa shi buru iya teke ndiche. Ndu Amonu bu ndu Zamuzumimu be epe ekuje phe. ²¹ Epe bu ndu okpehu shi du shii; teme epe shi du l'otu; bukwarupho ndu shi hagbaa kpaphere-kpaphere ge ndu Anaku. Obenu le Chipfu mebyishiru phe l'iphu ndu Amonu. Ndu Amonu chifu phe buru l'eka epe shi buru. ²² O bukwapho nno bu ge Chipfu meru iya oshilokpa Iso, shi buru l'ali Siye. O mebyishiru phe ndu Huru, shi buru l'eka ono. Oshilokpa Iso chifu phe buru l'eka epe shi buru gbiriri jasụ ntanu-a. ²³ Ndu Ava, shi bugbaaru l'unwu mkpukpu, noru jasụ le mkpukpu Gaza be ndu Kafuto, shikwapho l'ali Kafuto wufuta byaru bya emebyishia; chifu phe; buchia eka epe shi buru.

*Izurelu alwu-kpe Sihonu,
bu eze ndu Amoru
(Ogu 21:21-30)*

²⁴ " 'Unu gbeshi je aghabua nsuda Anonu. Unu lenu; mu woakwaru Sihonu onye Amoru, bu eze Heshibonu; yee ali iya ye unu l'eka. Unu je awata phe achifu. Unu je akpakoru iya k'ogu. ²⁵ Mu agbe ntanu-a wata eme ge ndzu unu wata agu onyemonye, no le mkpula akpaminigwe-a l'ophu; mbu g'ephe tuko g'ephe ha wata aphu kpaakpaakpa l'opfu ehu unu. Epe a-numa iphe, unu eme; meji etsukahụ phe; epe awata ete kparikpari l'eka ndzu unu agu phe.' "

²⁶ "Mu gbẹ l'echiegu Kedemotu zia ndu-ozu g'ephe je ezia Sihonu, bu eze Heshibonu ozi nchi-odoo; su iya: ²⁷ 'Jiko g'anyi ghatanu l'ali unu. Oo epho l'oma eze gbororo be anyi e-toru. Anyi ta ahakwa gbororo ono; swia uzo ozo. ²⁸ Nri, anyi a-nodu eri; waa mini, anyi a-nodu angu be anyi a-zuje unu l'okpoga. Iphe, anyi arwo unu kpoloko bu g'anyi zo okpa anyi l'ali unu ghata. ²⁹ Mbụ egube ono, oshilokpa Iso, bu l'ali Siye shi ereje iya anyi-a; ndu Mowabu, bu l'ali Aru shi erejekwa iya pho anyi nno. Unu reje iya anyi nno gbiriri jasụ anyi aghaa enyimu Jiodanu bahu l'ali, Chipfu, bu Chileke anyi anu anyi.'

³⁰ "Obenu le Sihonu, bu eze Heshibonu jikaru g'anyi ta aghatashi. Noo kele Chipfu, bu Chileke unu meru g'o buru onye ejo-okpoma waa g'o kpo-chia obu; g'ee-shi g'o woru iya ye unu l'eka; bunu iya bu iphe, o mewaru-a.

³¹ "Chipfu sukwaru mu: 'Lenu; mu wataakwaru eworu Sihonu; yee ali iya ye unu l'eka. Unu watakwa iya alwuta; k'ophu ali iya e-mechaa buru okiphe unu.'

³² Tòbudu iya bụ; Sihonu yee ndu nkiya g'ephe ha wufuta byapfuta anyi ogu le Jiahazu. ³³ Chipfu, bu Chileke anyi woru iya ye anyi l'eka; anyi lwu-kpee ya; waa unwu iya; yee ndu nkiya iya g'ephe ha. ³⁴ Anyi nata mkpukpu le mkpukpu iya g'o ha teke ono; bya emebyishikota iya l'ophu; unwoke; me unwanyi; me unwegirima. Ophu o dudu me onye lanu, anyi haru g'o phodu. ³⁵ Iphe-edobe; me iphe ozo, anyi kwataru l'okwata le mkpukpu ono, anyi lwu-kperu ono be anyi gwetaru; o buru k'anyi. ³⁶ A -gbe le mkpukpu Arowa, no l'oke nsuda Anonu; me le mkpukpu ono, no l'ime nsuda Anonu ono je akpaa l'ali Giladu ta adudu me mkpukpu lanu, okpehu nkephe nyiberu k'anyi; kele Chipfu, bu Chileke anyi tukoru iya g'o ha nukota anyi. ³⁷ Obenu l'ali ndu Amonu; me ali, no l'aguga nggele Jiaboku; me le mkpukpu, nogbaa l'ubvu ubvu be unu gbangoru, bu iphe, Chipfu, bu Chileke anyi suru g'anyi mee."

3

*Ízurelu alwu-kpe Ogu,
bụ eze ndu Beshanu
(Ógú 21:31-35)*

¹ "Tòbudu iya bụ; anyi gbe teke ono gha iphu l'uzo Beshanu. Ogu, bu eze ndu Beshanu; yee ndu ali iya wufuta; byapfuta anyi ogu le mkpukpu Edereyi. ² Chipfu su mu: 'Unu ta atsukwa iya ebvu; kele mu woakwaru iya; yee ndu ali iya; waa ali iya l'ophu ye unu l'eka. Unu mekwaa phe iphe, unu meru Sihonu, bu eze ndu Amoru, bu le Heshibonu.'

³ "Noo ya; Chipfu, bu Chileke anyi woru Ogu, bu eze ndu Beshanu; yee ndu ali iya l'ophu ye anyi l'eka. Anyi gbushiaha phe; lwa phe gbiriri jasu ophu o dudu onye phodukwaduru nu. ⁴ Anyi nata mkpukpu iya g'o ha teke ono; ophu o dudu me mkpukpu lanu, l'ime ukporo mkpukpu eto, o nweru, anyi nataphodoru; mbu ali Agobu l'ophu, bu iya bu ali-eze Ogu, no l'ali Beshanu. ⁵ Mkpukpu ono g'o ha b'e gude igbulu kpu-phekota mgburugburu; teme a kpukotakwapho igbulu obu; o hakota ephekerephe ephekerephe; bya eyekota mgbo-igwe l'onu-abata iya; tuchikota iya atuchi. Teme o dukwarupho mkpukpu le mkpukpu ozo, du igwerigwe, a kpuduru igbulu, anyi lwutachaaaru ye iya. ⁶ Anyi tuko mkpukpu ono g'ephe ha mebyishikota; egube anyi meru ke Sihonu, bu eze ndu Heshibonu; mbu tuko unwoke; me unwanyi; me unwegirima mkpukpu ono mebyishikota. ⁷ Iphe-edobe phe; me iphe, ephe nweru enweru be anyi kwataru l'okwata; g'o buru k'anyi.

⁸ "O buru teke ono be anyi nataru ndu eze ndu Amoru ono ephenebo ali, no l'uzo enyanwu-awawa enyimu Jiordanu; a -gbe le nsuda Anonu jasu l'ubvu Hamonu. ⁹ Ubvu Hamonu be ndu Sayidonu ekuje Siriyonu; ndu Amoru nodu ekuje iya Seniru. ¹⁰ Anyi natakotaru mkpukpu le mkpukpu, nokota le baswaa uswe iya ono l'ophu; waa ali Giladu l'ophu; mekwapho ali Beshanu g'o ha; jasu le mkpukpu Saleka; yee Edereyi, tukokwapho yiru l'ali Beshanu; eka Ogu bu ishi.

¹¹ "Oo Ogu, bu eze ndu Beshanu be shi phodu nu l'oshilokpa Rafa. Mbu l'iphe, ozeje aze bu l'igwe be e meru iya. Ogologo iphe-aze obu du nkwo-eka tete. Uwekete iya du nkwo-eka eno; mbu nkwo-eka mmanu. Iphe-aze ya obu dukwa le mkpukpu Raba, du l'ali ndu Amonu byasu ntanu-a."

*Aaweshi ali ono
(Ógú 32:1-42)*

¹² "Anyi lwutachaepho ali ono; mu woru uzo isheli mkpukpu Arowa, bu ophu du l'aguga nsuda Anonu; waa nkeru-ebo ali ubvu ubvu Giladu me mkpukpu, dukota iya nu; nu oshilokpa Rubenu; waa oshilokpa Gadu. ¹³ Mu bya ekee okpa-ipfu Manase

ẹbo bya eworu alì Giladu ibiya ọphu ghuduru nù phọ; waa alì Beshanu l'ophu; ẹka shikọta buru alì-eze Ọgu; woru nù oke lanù l'uzo labọ ndu Manáse ono.”

Alì Agọbu l'ophu, nọ l'alì Beshanu bẹ aza alì oshilọkpa Rafa. ¹⁴ Ọ buru Jiayi, bụ oshilọkpa Manáse wotakọtaru alì Agọbu ono l'ophu; jasuchaa l'oke ẹphe lẹ ndu Geshu; waa ndu Maka. E woru ẹpha iya gụa alì ono; k'ophu bụ l'a -gbẹ teke ono byasụ ntanu-a bẹ a wataru eku uswe ẹka ono Havọtu-Jiayi.

¹⁵ “Mu woru alì Giladu nù Makiya. ¹⁶ A bya abya l'unwu Rúbenu; yẹe unwu Gadu; ọ buru ẹka mu nuru phẹ bụ a -gbẹ l'alì Giladu tugbua jee jasụ lẹ nsuda nggele Anonu. Ọ buru echilabọ nsuda ono bẹ oke iya kparu. Teme mu nukwa phẹ phọ alì ọphu shi l'ẹka ono nọo jasụ lẹ nggele Jiabọku, bụ iya bụ ẹka alì ndu Amonu kparu. ¹⁷ Mu nukwa phẹ phọ nsuda Jiódanu, gbẹ l'eze-enyimu Gálili nọo jasụ l'eze-enyimu nsuda Araba, bụ iya bụ Eze-enyimu Únú, nọ l'uzo ẹnyanwu-awawa úbvú úbvú Pisiga. Ọ buru l'enyimu Jiódanu bẹ oke iya kparu.

¹⁸ “Mu tọaru iya unu l'ekemu teke ono sụ: ‘Chipfu, bụ Chileke unu nọakwaru unu alì-a g'ọ buru k'unu. G'unwoke unu ndu ike dọ l'ọgu kwakwaa onwophe k'ọgu; vuru unwune unu ndu Ízurelu ọzo daa ẹnyimu Jiódanu. ¹⁹ Ọle g'unyomu unu; yẹe unwegirima unu; mękpoo iphe-edobe unu nọdukwa lẹ mkpukpu ono, mu nuru unu ono. Lẹ mu makwaru-a l'unu nwenukaru iphe-edobe. ²⁰ Unu tsokwaru phẹ je ọgu gbiriri jasụ teke Chipfu e-mefua g'unwune unu ono nọpyabe g'o meru g'unubedua nọpyabe-a; mbụ m'ẹphe nata alì nkephe, bụ alì ono, Chipfu abya phẹ anunu l'azụ ẹnyimu Jiódanu azụ iya ọphuu. Ọ -nwuchaepho nno; ndu nọnu alaphushiwarọ azụ l'oke alì ọphu mu nuru phẹ ono.’

²¹ “Mu bya akaru Jioshuwa teke ono sụ iya: ‘Nta bẹ i gudewaa ẹnya ngu ẹbo ẹbo hụma iphe, Chipfu, bụ Chileke unu meru ndu eze labọ-a. Ọ kwaphọ ẹgube ono bụ gẹ Chipfu e-me alì-eze ọphu nọkota l'azụ-ẹnyimu azụ iya ọphu unu eje phọ. ²² Unu ta tsukwa phẹ ebvu; kele ọ kwa Chipfu, bụ Chileke unu l'onwiya a-lwu-chiru unu ọgu ọbu.’ ”

Aadabuta Mosisu g'ọ tọ ghatashi ẹnyimu Jiódanu

²³ “Ọ buru teke ono bẹ mu rworu Chipfu sụ: ²⁴ ‘Gube Nnajiuphu, bụ Chipfu; nta-a bẹ i wataru egoshi mube onye-ozì ngu g'i habe shii; yẹe ọkpukpu-ike ngu. ?Bụ agwa, dọ idu-agma, nọ l'eliphe-a; ọzoo l'imigwe suru eme iphe, paru ẹka imegbabẹ-a? ²⁵ Hanaa mu jiko gẹ mu daghaa ẹnyimu-a je ahuma ẹguru alì ono, nọ l'azụ ẹnyimu Jiódanu azụ iya ọphuu ono; mbụ ẹguru alì úbvú úbvú ono; waa úbvú úbvú Lébanonu ono!’

²⁶ “Obenu l'ọo opfu ẹhu unu bẹ Chipfu gude tukoshi mu oke ẹhu-eghu iya; ọphu o kwedu ngaberu mu nchì. Chipfu gbenu sụ mu: ‘Be pfuẹkwa iya ọzo! Ta rwọekwa mu iphe ono, iirwo mu ono! ²⁷ Nyihukwa úbvú Pisiga; lee ẹnya l'uzo ẹnyanwu-ariba; lee l'uzo isheli; lee l'uzo ndohali; waa l'uzo ẹnyanwu-awawa. Nodu l'ẹka ono lee ẹnya l'alì ono; kele i tji dakwa ẹnyimu Jiódanu-a alufu azụ iya ọphuu. ²⁸ Ọo g'i zia Jioshuwa iphe, oo-me; l'i mee g'obu shihu iya ike; g'o to te etete; kele ọo yẹbedua bụ onye e-du ndu-a g'ẹphe lufu azụ iya ọphuu je enworu alì ono, i-huma ono.’

²⁹ “Ọ buru iya bụ; anyi doshia lẹ nsuda ono, nọ-kube mkpukpu Bẹtu-Peyo.”

4

Mosisu epfu gẹ ndu Ízurelu meje iphe, a turu l'ekemu

¹ “Unubẹ unwu Ízurelu; unu ngabekwa nchì gẹ mu zia unu iphe, Chipfu tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje; yẹe iphe, ọ suru g'e meje. Unu mekwaa ekemu-a g'unu anodu ndzụ; je alwuta alì ono nworu; mbụ alì ono, Chipfu, bụ Chileke nna unu phẹ abya unu anunu ono. ² Unu te eyekwakwa iphe, l'opfu-a, mu epfuru unu-a; ọphu unu ahabotakwa

iya iphe; k'ophu unu a-nòdu eme ekemu Chipfu, bu Chileke unu, bu ekemu ono, mu aturu unu ono. ³ Unu gudewaa ɛnya unu huma iphe, Chipfu meru l'opfu ɛhu agwa Balu-Peyo. Chipfu, bu Chileke unu meru iphe, bu ndu shi l'ime unu tsohu agwa, bu Balu-Peyo; ɛphe bukotaru mkpurupyata. ⁴ Obenu le g'unu ha, bu ndu noshiru ike l'ime Chipfu, bu Chileke unu be no ndzu rwua ntanu-a.

⁵ “Unu lekwa; mu zia kwawu unu iphe, Chipfu toru okpa iya su g'e tsoje; bya ezia unu iphe, o suru g'e meje, bu iphe, Chipfu, bu Chileke mu suru ge mu zia unu; k'ophu unu a-wata iya ememe me unu laepho l'ali ono, unu eje alwuta ono. ⁶ Unu dobekwa ekemu ono; meje iya ememe; kele oo ya bu mmamiphe unu; bya aburu iya bu l'iphe edoje unu ɛnya l'iphe ndiphe, bu ndu e-mechaa numa iphemiphe ono, Chipfu toru okpa iya ono; pfuahaa su: ‘Okpobe-opfu bu l'oha-a, paru eka-a bukwa oha, maru iphe; bya aburu oha, iphe edoje ɛnya!’

⁷ “Mbua-a; ?deno ohozo, ha shii, agwa phe no-kube ntse okpobe ano-kube ge Chipfu, bu Chileke anyi ano-kubeje anyi me anyi raku iya-a? ⁸ To; ?deno ohozo, habaa shii, nweru ekemu, pfuru oto ge ndu owa-a, mu atushiru unu ntanu-a? ⁹ Oo epho g'unu kwaberu onwunu ɛnya; unu anwuberu ndzu unu okpobe ɛnya; a -nonya unu zoha iphe, unu gude ɛnya unu huma; mbu go to lufu unu alufu l'okpoma jeye g'unu a-no-beru ndzu. O chia g'unu zia ya unwu unu; unu ezia ya unwu nwanwa unu phe. ¹⁰ Unu nyatakwa mboku ono, unu pfuru l'ataphu Chipfu, bu Chileke unu l'ubvu Horebu ono; mbu mboku ono, o suru mu: ‘Kukobe ndu Izurelu g'ephe dzukobe l'ataphu mu; g'ephe numa olu mu; k'ophu epe a-nwuta g'ephe e-shije akwabe mu ubvu; jasu g'ephe a-no-beru l'ali ono; teme epe ezikwaa ya pho unwu phe.’

¹¹ “O buru iya bu; unu kpitaru ntse bya apfuru le mgboru okpa ubvu ono; oku, enwu phoophoopho l'eli ubvu ono nodu ebulihuje erwu echilabo imigwe. Ekameka gbakota ochii; urwukpu nodu akpu ke tuutuutu; ekameka gbakota ke tsukiribaa. ¹² Chipfu gbete l'oku ono epfu anu unu. Unu nodu anu olu-opfu; obenu l'unu ta ahumaduru onye epfu iya nu. O buepho olu-opfu kpoloko be unu numaru. ¹³ O mee g'unu maru ogbandzu iya, o suru g'unu dobe, bu iya bu ekemu iri ono. O wokwaru iya pho deeru unu le mkpuma labo, du bachibachi. ¹⁴ Chipfu bya akaru mu teke ono su mu ge mu zia unu iphe, o toru okpa iya su g'e tsoje; yee iphe, o suru g'e meje; k'ophu unu a-nodu eme iya l'ali ono, unu adagha eje enweru ono.”

Eebuchi abaru agwa eja

¹⁵ “Oo ya bu le-a; eshinu o dudu ugbugba iphe, unu humaru mboku ono, Chipfu gbete l'oku pfuru yeru unu l'ubvu Horebu ono; unu kwabekwaru onwunu ɛnya okpobe akwabe; ¹⁶ a nonya; unu pyia ntekpe; gude merwua onwunu; pyia ya; o yee iphe, oo-ye; ophu l'o yeru nwoke; ozoo nwanyi. ¹⁷ Ozoo l'o yeru udu anu ophu oo-ye l'eliphe-a; ozoo l'o yeru enu, epe le pherephere; ¹⁸ ozoo l'o yeru iphe, akpu wuruwuru l'ali; ozoo ema, bu le mini. ¹⁹ Mbua-a; unu kwabekwa ɛnya; a -nonya; unu jeshia apali ɛnya imeli bya ahuma ɛnyanwu; ozoo onwa; ozoo kpokpode; mbukpoo iphemiphe, nokota l'akpaminigwe; o guahaa unu egu k'abaru eja; unu wata phe ejeru ozi; mbu iphemiphe ono, Chipfu, bu Chileke unu meru; keshigbaaru ndiphe, nokota le mkpula akpaminigwe-a l'ophu. ²⁰ Obenu l'unubedua be Chipfu lofutaru l'o-ta-pfupfufu oku, ekeje mkpurukpu-igwe; mbu l'o dufutaru unu l'ali Ijiputu g'unu buru iya ndu o ketaru l'oke; g'unu bunu iya-a ntanu-a. ²¹ Temanukwapho; mbedua be Chipfu tukoshiakwaru ehu-eghu iya l'opfu ehu unu; bya eribua ya l'angu le mu ta adaghatadu ɛnyimu Jiodanu; ophu mu abahudu l'eguru ali ono, Chipfu, bu Chileke unu nuru unu go buru okiphe unu ono; ²² le mu nwuhufutaje l'ali eka-a; l'o to dudu iphe, e-me ge mu daghata ɛnyimu Jiodanu. L'oo unubedua a-daghata iya je enworu eguru ali ono. ²³ Unu kwabekwa ɛnya g'unu ta azoha ogbandzu Chipfu, bu Chileke

unu meru; unu l'iya gbaa. G'ò tọ dukwa iphe ono, Chipfu, bu Chileke unu suru g'unu ta abashiru eja ono, unu a-kpu; ozoo pyia ntekpe, yeru iya nu. ²⁴ Noo kele Chipfu, bu Chileke unu bukwa oku, ekepyashije iphe, o humaru; bya aburu Chileke, te ekwedu g'e koo ya okpa l'ishi.

²⁵ “O -buru l'unu buchaaru l'ali ono; noo odu; k'ophu unu nwushichawaru unwegirima; bya enwechawaru unwu nwanwa; bya agbe teke ono mebyishiaha onwunu; mbu je emeta ntekpe g'unu emehabe iya; o du; shi nno mee ejo-iphe l'iphe Chipfu, bu Chileke unu bya akpatsu iya ehu-eghu; ²⁶ mbu le mu ekukwa igwe l'ali oku; g'ephe bya agbaa unu ekebe ntanu-a l'unu ta adukwa g'unu a-no-beru; unu alakota l'iyi l'ali ono, unu abya ada enyimu Jiodanu eje enworu ono. Unu te ebukwaru iya noo odu; l'e mewaa unu; unu echihu. ²⁷ Ozo bu le Chipfu a-chikashi unu g'unu dzuru ohamoha; l'o buru nwa ndu habe nwahabe l'a-wafu l'ohamoha ono, Chipfu a-chiru unu laa ono. ²⁸ Eka ono be unu a-baru agwa, nemadzu gude eka mee eja; mbu iphe, bu mkpuma; yee mkpurukpu oshi be o bu. Iphe, ta aphudu uzo; ophu onudu iphe le nchi; ophu oorijedu nri; teme ophu onudu ishishi iphe. ²⁹ Ole unu -nodu l'eka ono choo Chipfu, bu Chileke unu be unu a-chotakwa iya-a; m'o buru l'unu gude obu unu g'o ha; me ndzu unu g'o ha gude choo ya. ³⁰ Teke unu jeahaaru iphe-ehuka ono; mbu teke iphemiphe-a nwukotaru kpua unu be o -be l'ikpazu iya be unu adakobe woru iphu ghaaru Chipfu, bu Chileke unu; bya emeahaa opfu iya. ³¹ Eshinu Chipfu, bu Chileke unu bu Chileke, aphuje obu-imemini; be o to jikakwa unu; ophu oomebyishikwa unu; ophu oozohakwa oghandzu ono, yele nna unu oche phe gbaru ono, bu ophu o riru angu yeru phe.”

Abubu, Chipfu bu Chileke

³² “Mbu-a; unu gbeshikwa nta-a kpa ishi iphe, meru le teke k'azu; teme a nwua unu; mbu e -shi teke Chileke meru nemadzu le mgboko. Unu kpaeshikwa ishi jeye l'eka imigwe beru; ali beru; g'unu maeshikwaru me iphe, paberu eka egube-a mejewaru; ozoo l'a numajewaru etu iya. ³³ ?O duru ndu ozo, numajewaru eka Chileke gbè l'oku epfu opfu; g'unu numaru-a; mechaa nodu ndzu? ³⁴ Too ?o duru agwa, tujeru ama anafutaru onwiya oha, no l'eka ndu ohozo? Mbu-a gude oputama; waa iphe-ohumalenya; waa iphe, du biribiri; waa ogu; gude ike me agburehu iya; yee oke n-yemebvu; egube ono, Chipfu, bu Chileke unu meru unu l'ali ndu Ijiputu; unu gude enya unu huma ono? ³⁵ E goshiru unu iphe ono; k'ophu unu a-maru l'oo Chipfu bu Chileke; l'o to duedu Chileke ozo, du nu. ³⁶ O gbè l'imigwe mee g'unu numa olu iya; shi nno loo unu eka le nchi. O goshi unu o-ta-pfupfupfu oku iya l'eliphe; unu numa olu-opfu, o gbè l'ime oku ono epfu. ³⁷ Oo kele o yeru nna unu oche phe obu; hota oshilokpa phe; meru g'o gude yebdua l'onwiya gude okpukpu-ike iya dufuta unu l'ali Ijiputu; ³⁸ bya achifuru unu ohozo, kagbaa unu shii; ka unu okpehu; bya edubata unu l'ali phe ono; woru iya nu unu g'o buru okiphe unu, bunu iya bu g'o du ntanu-a. ³⁹ Oo ya bu l'iphe, unu a-maru ntanu-a; l'o dukwapho unu l'okpoma bu l'oo Chipfu bu Chileke l'imigwe ophu no ephekerephe; bya aburu iya l'eli ali ophu no iya le mkpula; l'o to duedu Chileke ozo. ⁴⁰ Oo ya bu le-a; unu tsojekwa iphe, o toru okpa iya su g'e tsoje; unu emejekwapho ekemu ya ono, bu ekemu, mu aturu unu ntanu-a. Oo ya bu g'iphe aduru unu le ree; duru unwu unu m'unu nochaa laa; waa k'ophu ndzu unu a-du ogologo l'ali ono, Chipfu, bu Chileke unu abya unu anunu g'o buru k'unu jasù l'ojejeje ono.”

*Mkpukpu, onye gburu nemadzu
a-noduje ezeru ndzu*

(Ógú 35:9-34; Dit 19:1-13; Jios 20:1-9)

⁴¹ Oo ya bu; Mósísu kpafu mkpukpu eto dobe iche l'uzo enyanwu-awawa enyimu Jiódanu; ⁴² eka onye gburu nemadzu ibiya; ebe o lekebeduru enya; a-gbajeru laa; m'ò budu l'onye ono dujehawaru onye obu ashi. G'onye du nno gbaru laa le mkpukpu lanu l'ime mkpukpu eto ono je anodu; zeeru ndzu iya. ⁴³ Epha mkpukpu ono bu: Beza, no l'echiegu, dabyiru baswaa. Ono bu eka oshilokpa Rubenu a-gbajeru laa. Mkpukpu ozo buru Ramatu, no l'ali Giladu; bu eka oshilokpa Gadu a-gbajeru laa. Ozo buru Golanu; no l'ali Beshanu, bu iya bu eka oshilokpa Manase a-gbajeru laa.

Mósísu eme g'ekemu doo enya

⁴⁴ Owaa bu ekemu, Mósísu turu doberu ndu Izurelu. ⁴⁵ Owaa buru iphe, Chipfu turu l'ekemu; bya aburu iphe, o toru okpa iya su g'e tsoje; waa iphe, o suru g'e meje; mbu iphe Mósísu pfushikotaru nu unwu Izurelu g'ephe shichaa l'ali Ijiputu wufuta; ⁴⁶ mbu teke ephe no le nsuda, no le mgboru mkpukpu Betu-Peyo, l'uzo enyanwu-awawa enyimu Jiódanu; l'ali Sihonu, eze ndu Amoru, bu onye shi buru le mkpukpu Heshibonu, bu onye ono, Mósísu yele ndu Izurelu l'wugburu g'ephe shi l'ali Ijiputu wufuta ono. ⁴⁷ Ephe nworu ali Sihonu ono; yee ali Ogu, bu eze ndu Beshanu. Ndu eze labo ono bu ndu eze ndu Amoru, shi buru l'uzo enyanwu-awawa enyimu Jiódanu. ⁴⁸ Ali ono gbete le mkpukpu Arowa, no l'aguga nsuda nggele Anonu; rwua ubvu Siriyonu, bu iya bu ubvu Hamonu. ⁴⁹ Nsuda Araba l'ophu l'uzo enyanwu-awawa Jiódanu; gbiriri jasus l'eze-enyimu nsuda Araba; mbu gbazeta l'ubvu Pisiga tuko yikotaru iya.

5

Ekemu iri (Awu 20:1-17)

¹ Tobudu iya bu; Mósísu bya ekukobe ndu Izurelu g'ephe ha bya asu phe-a: "Unube ndu Izurelu; unu numakwa iphe, Chipfu toru okpa iya su g'e tsoje; yee iphe, o suru g'e meje, mu epfu eye unu le nchi ntanu-a. Unu nwua ya onwu-ekwo; unu edobe iya edobe; eme iya ememe. ² Chipfu, bu Chileke anyi be mekwaru; anyi l'iya gbaa ndzu l'ubvu Horebu. ³ O to bukwa nna anyi oche phe be ephe le Chipfu gbaru ndzu obu; o kwa anyibedua; mbu g'anyi hakota, bu ndu no ndzu l'eka-a ntanu-a. ⁴ Chipfu gbekwa l'ime oku pfuru opfu nu unu l'iphu l'iphu l'eli ubvu. ⁵ Teke ono be mu pfuru le mgbaka unu le Chipfu; epfuru unu iphe, Chipfu pfuru; noo kele ndzu oku ono agu unu; ophu unu enyihuduru ubvu ono. Iphe, o pfuru bu:

⁶ " 'O kwa mbedua bu Chipfu, bu Chileke unu, bu onye dufutaru unu l'ali Ijiputu; mbu l'ali eka ono, unu shi buru ohu ono.

⁷ " 'Ta adukwa iphe ozo, ii-bajeru eja; gbahaa mbedua.

⁸ " 'G'o to dukwa ntekpe, ii-metaje dobe; mbu iphe, dukpoo g'iphe, du l'imigwe l'ephekerephe; ozoo iphe, no l'eli ali le mkpula igwe; ozoo iphe, bu le mini-ime ali. ⁹ Ta abajekwaru phe eja; ophu i jekwaru phe ozi; kele mbedua, bu Chipfu; bya aburu Chileke ngu bukwa Chileke, l'ekoje okophoo. Mu ahujekwa ndu kporu mu ashi ahuhu k'ejo-iphe, ephe meru mu; huchaa me unwu phe; hürwuchaa ya ogbo k'eto me k'eno. ¹⁰ Mu nodu aphujekwanu obu-imemini l'ehu unu-kuru-unu ndu yeru mu obu bya edobe ekemu mu.

¹¹ " 'Te ekujekwa epha Chipfu, bu Chileke ngu ke mmanu; kele onye eku epha Chipfu ke mmanu be o too hakwa g'o to nma iya ikpe.

¹² " 'Dobekwa eswe-atuta-unme nso, bu iya bu iphe, Chipfu, bu Chileke ngu suru g'i meje. ¹³ Oo ujiku ishii be ii-seje akanya; jekota ozi ngu g'o ha. ¹⁴ Obenu l'abali k'esaa bu eswe-atuta-unme ke Chipfu, bu Chileke ngu. G'o to dukwa ozi, ii-je mboku ono. Te ejekwa ozi; ophu nwa ngu nwoke ejekwa; ophu nwa ngu nwanyi ejekwa;

ophu onye nwoke, i gbaru ohu ejekwa; ophu onye nwanyi, i gbaru ohu ejekwa; ophu oke-eswi ngu ejekwa; ophu nkafu-igara ngu ejekwa; ophu o dukwa iphe-edobe ngu ophu e-je nu; ophu onye byaru abyabya, no l'ibe ngu ejekwa; g'onye nwoke, i gbaru ohu; yee onye nwanyi, i gbaru ohu tutakwa unme g'ituta. ¹⁵ Teme; nyatakwa l'i shi buru ohu l'ali Ijiputu; l'oo Chipfu, bu Chileke ngu gude ike; me agburehu iya dufuta ngu l'eka ono. Noo g'o gude Chipfu, bu Chileke ngu nodu aturu ngu iya l'ekemu su g'i tutajekwa unme l'eswe-atuta-unme.

¹⁶ " 'Kwabejekwa nna ngu yee ne ngu ubvu, bu iya bu iphe ono, Chipfu, bu Chileke ngu suru g'i meje ono-a; k'ophu ii-noriberu ndzu; me k'ophu iphe a-duru ngu le ree l'ali ono, Chipfu, bu Chileke ngu abya ngu anunu ono.

¹⁷ " 'Te egbukwa ochi.

¹⁸ " 'Ophu i rijekwa ogori.

¹⁹ " 'Ophu i zijekwa iphuru.

²⁰ " 'Ophu i gbajekwa nwibe ngu ekebe ntuphu-ire.

²¹ " 'Ophu nyee nwibe ngu agujekwa ngu. Ophu ulo nwibe ngu; ozoo ali iya; ozoo ndu o gbaru ohu; ozoo oke-eswi iya; ozoo nkafu-igara iya; ozoo iphe, bukpo iphe, nwibe ngu nweru enweru adujekwa ngu g'a su l'oo ngu nwe iya.'

²² "Ono bu opfu, Chipfu gbẹ l'ime oku raa arara ye unu le nchi l'eli ubvu l'eka unu dzuru edzudzu. Mbụ l'ubvu ono, urwukpu yee ochii soyyaberu ono. O to dudu iphe ozo, o yekoberu iya. O woru iya dee l'eli mkpuma labo, du bachibachi nu mu ono."

*Ndzu agu ndu Izuru
l'ubvu Sayinayi
(Awu 20:18-21)*

²³ "Tobudu iya bu; o be g'unu numaru olu ono, gbẹ l'ime ochii epfu anu unu ono; kele oku ono bu l'eli ubvu ono be ootsu; iphe, bukpo ndu-ishi l'okpa-ipfu l'okpa-ipfu unu; yee ndu bu ogerenya unu wu-pfuta mu. ²⁴ Unu bya asu mu: 'Nta be Chipfu, bu Chileke anyi goshiwaru anyi akpabiri iya; waa g'o habe shii. Teme anyi numakwapho olu-opfu iya, o gbẹ l'ime oku ono epfu. Ntanu-a be anyi humawaru le Chileke pfuru opfu yeru nemadzu; o noduele-a ndzu. ²⁵ Ole nta-a; ?bu g'anyi nwushihu too? Kele ejo oku-a l'e-kegbushikwa anyi; mbu l'anyi -numabaa olu Chipfu, bu Chileke anyi ozobaa be anyi a-nwuhukwa. ²⁶ Noo kele o to dudu nemadzu mmanu numajewaru eka Chileke, dzu ndzu; gbẹ l'oku epfu opfu; g'anyi numaru iya-a; mechaa dzuru ndzu-a.' ²⁷ Unu su mu ge mu jekubechia Chipfu, bu Chileke anyi ntse; je anumakota iphemiphe, oopfu. E -mechaa; mu abyawaro bya akoro unu iphe, Chipfu, bu Chileke anyi pfuru. L'unu angabe-a nchi; mee iphe, o pfuru.

²⁸ "Tobudu iya bu; Chipfu bya anuma iphe, unu epfu teke ono, unu epfu eyeru mu ono; bya asu mu: 'Mu numakotaru iphe, ndu ono pfuru ngu. Iphemiphe, ephe pfuru dukwa ree. ²⁹ Ome l'oo ke g'obu phe duwaro g'o du-a je asuru; mbu g'ephe tsuje mu ebvu; dobe iphemiphe, mu turu l'ekemu; me iphe adukwaru phe le ree; yee unwu phe jasu l'ojeje! ³⁰ Tugbu; je asu phe g'ephe laphuchawaro azu l'ulo-ekwa phe. ³¹ Ole ge gubedua no-kubekwa mu l'eka-a; k'ophu mu a-koru ngu iphemiphe, mu turu l'ekemu; yee iphe, mu toru okpa iya su g'e tsoje; yee iphe, mu suru g'e meje; bu iphe, ii-zi phe g'ephe meje l'ali ono, mu abya phe anu g'ephe nworu ono.'

³² "Oo ya bu; unu kwabekwa enya; meje iphe, Chipfu, bu Chileke unu suru g'unu meje. Unu ta ahakwa iya; meahaa iphe ozo. ³³ Unu tukojekwa uzo ono shije; mbu uzo ono, Chipfu, bu Chileke unu suru g'unu shije ono; k'ophu unu a-nodu ndzu; waa k'ophu iphe aduru unu le ree; wafua k'ophu unu a-karo nka l'ali ono, unu e-nworu ono."

6

Iphe, a tū-doru ekemu obu

¹ “Owaa bugbaa iphe, Chipfu tūru l'ekemu; waa iphe, ọ tōru ọkpa iya sū g'e tsoje; waa iphe, ọ sūru g'e meje, bụ ọphu Chipfu, bụ Chileke unu sūru g'e mu zia unu g'unu meje l'alì ono, unu adagha ẹnnyimu Jìódanu eje enworu ono; ² mbụ k'ọphu unubèdua; mē ụnwu unu; mē ụnwu nwanwa unu a-nọ atsu Chipfu, bụ Chileke unu ebvu; emeje iphe, ọ tōru ọkpa iya sū g'e tsoje; waa iphe, ọ tūru l'ekemu, bụ iphe, mu epfuru unu g'unu meje jasū g'unu a-nọ-beru; k'ọphu unu a-ka nka. ³ Unubè ndu Ízurelú; unu ngabè nchì. Unu letakwa ẹnnya mee iphemiphe ono; k'ọphu iphe a-dūru unu lẹ ree; tēme unu ajaa àjàjà ka l'ọtu l'alì ono, bụ alì, mini ẹra-eswi yee manụ-ẹnwu asọ g'e mini ono, bụ iya bụ iphe, Chipfu, bụ Chileke nna unu phẹ kweru unu ukwe iya.

⁴ “Unubè ndu Ízurelú; unu nūmakwa iya: Chipfu, bụ Chileke anyi bụkwa Chileke lanụ bẹ ọ bụ. ⁵ Ọo ya bụ g'unu gude obu unu g'ọ ha; yee ndzū unu g'ọ ha; waa ike unu g'ọ ha ye Chipfu, bụ Chileke unu obu. ⁶ G'ekemu-a, mu atūru unu ntanụ-a bukwaru unu eburu l'ọkpoma. ⁷ Unu zijekwa iya ụnwegirima unu ọkpobe ezizi. Unu egude iya abọ l'uja mē unu nọdu anọo l'oma ụlo unu; mē teke unu eje ije lẹ gbororo; mē teke unu zẹ azee; mēkpoo teke unu pfuru apfuru. ⁸ Unu gbajeru iya l'ẹka g'ọ buri iphe-ọhubama; unu epfubeje iya l'onu-iphu; k'ọphu unu a-nyatajẹ iya. ⁹ Unu dee ya edede l'ọkpa mgbo ụlo unu; wafua l'oguzo ibe unu.

¹⁰ “K'ọphu bụ lẹ-a; teke Chipfu, bụ Chileke unu dubataerupho unu l'alì ono, o riru angu lẹ ya a-nū nna unu oche phẹ, bụ Ébirihamu; waa Áyizaku; waa Jíékopu ono; mbụ eze mkpukpu lẹ mkpukpu ono, dūgbaa ree, abudu unu kpuru iya l'onwunu ono; ¹¹ nūkwapho unu ụlo, bugbaa iphe, dū ree jiru iya; iphe, abudu unu kwaru iya ye l'ulo obu; nū unu ọmi-mini ono, abudu unu tūru iya ono; nū unu opfu-vayinu; yee oshi olivu, abudu unu yegbaaru iya ono; teke ono, unu a-nọdu eri nri eriji ẹpho ono; ¹² unu kwabekwa ẹnnya; g'unu ta azoha Chipfu, bụ iya dufutaru unu l'alì Ijiputu ono, bụ ẹka ono, unu shi buri ohu ono. ¹³ Unu tsuje Chipfu, bụ Chileke unu ebvu. Unu jejeru iya ozi. Unu egudeje ẹpha iya eri angu. ¹⁴ Unu te etsokwaru agwa ọzogba; mbụ agwa ndu ono, bupheru unu mgburugburu ono. ¹⁵ Ọdumeka bẹ ẹhu-eghu Chipfu, bụ Chileke unu a-dapfutakwa unu; mebyia unu; mee unu; unu achihu l'eliphe-a; kele Chipfu, bụ Chileke unu bụkwa Chileke, l'eko okophoo.

¹⁶ “Unu ta ahukwa Chipfu, bụ Chileke unu ama; egube ono, unu huru iya ya lẹ Masa. ¹⁷ Unu tubekwa nvo; huma l'unu emeje iphemiphe, Chipfu, bụ Chileke unu sūru g'unu meje; mē iphe, ọ tūru l'ekemu; yee iphe, ọ tōru ọkpa iya sū g'e tsoje. ¹⁸ G'iphe, unu e-meje bükwaru iphe, pfuru nhamunha bya aburu iphe, dū ree l'ẹnnya Chipfu; k'ọphu iphe a-dūru unu lẹ ree; waa k'ọphu unu a-dū ike bahū je enworu ẹguru alì ono, bụ ọphu Chipfu rifuru nna unu oche phẹ angu iya; ¹⁹ sū lẹ ya a-chifukotaru unu ndu ohogu unu phẹ g'ephe lufu unu l'iphu, bụ iya bụ g'e Chipfu pfuru iya.

²⁰ “Teke o beru l'iphu; ụnwu unu -jia unu sū: ‘?Bụ gunu bẹ ọ bụ; mbụ iphe, Chipfu, bụ Chileke anyi tūru l'ekemu-a; yee iphe, ọ tōru ọkpa iya sū g'e tsoje-a; waa iphe, ọ sūru g'e meje-a?’ ²¹ Iphe, unu e-pfuru ụnwu unu ono bụ l'unu shi buri ohu Fero l'alì Ijiputu; Chipfu gude ọkpehu, dū iya l'ẹka dufuta unu. ²² Tēme unu gude ẹnnya unu huma iphe-ọhumalenya; waa oke iphe, daru kpaakpaa, Chipfu meru kpua alì Ijiputu; yee Fero; waa ndu alì iya l'ophu. ²³ L'ọ dufutaru unu l'ẹka ono; bya anu unu alì ono, o kweru nna unu oche phẹ ukwe iya; bya eriru angu yeru phẹ iya ono; ²⁴ bya asu unu g'unu tsokotaje iphe-a, ọ tōru ọkpa iya sū g'e tsoje-a; tēme unu atsujekwapho Chipfu, bụ Chileke unu ebvu; g'iphe aduru unu lẹ ree; wafua g'unu akaa nka; buni iya bụ g'ọ dū ntanụ-a. ²⁵ L'ọ -buri l'unu kwaberu ẹnnya; dobekota iphe, bükpoo

ekemu-a l'ataphu Chipfu, bu Chileke unu, bu iya bu iphe, o sūru g'unu meje-a; be unu buakwaa ndu pfuberekoto l'iphu iya."

7

Ndibe Chipfu

(Awu 34:11-16)

¹ "Teke Chipfu, bu Chileke unu durwutaerupho unu ali ono, unu eje enworu ono; bya achishierupho unu ikpoto oha ono; mbu ndu Hetu; waa ndu Gigashi; waa ndu Amoru; waa ndu Kėnanu; waa ndu Pėrezu; waa ndu Hevu; wakwapho ndu Jiebusu; ohamoha esaa, kachaa unu shii; bya akachaa unu okpehu ono; ² mbu-a; teke Chipfu, bu Chileke unu -woeru phe pho ye unu l'eka; unu gbushikotakwa phe; unu tukokwaphe mebyishibebe. G'unu l'ephe ta agbakwa ndzu; ophu unu aphukwaru phe obu-imemini. ³ G'unu l'ephe te kegbakwaru nwanyi. Unu te ekukwaru unwada unu kee unwu phe; ophu unu alutajekwa unwada phe. ⁴ Noo kele ephe e-mekwa unwu unu ono; ephe ahaa ya etsotso; je awata ejeru agwa ozogba ozi. Noo teke unu e-me; ehu eghuahaa Chileke eghu; l'oomee unu; unu achihu nchihu lanu. ⁵ Waa iphe, unu e-me phe bu owa-a: Unu tuko oru-ngweja phe mebyishikotachaa; unu etsukposhichaa mkpuma, ephe doberu nsu; unu atuko itso Ashera phe gbutsushia; woru ntėkpe phe l'ophu kpokota oku. ⁶ Noo kele unu bu oha, duru Chipfu, bu Chileke unu nsu. Mbu le Chipfu, bu Chileke unu hotawaru unu g'unu buru oha, o doberu iche g'o buru nkiya. O doberu unu; unu no-ngoo iphe, bu ndu nokota l'eliphe l'ophu.

⁷ "Iphe, kparu iphe, unu du Chipfu l'obu; o hota unu ta abukwa l'unu ka ndu ozo igwerigwe; g'o gbė buru unu be kachaa nwanshii le ndiphe l'ophu-a. ⁸ Ochia l'oo le Chipfu yeru unu obu; waa kele iphe ono, o rifuru angu iya l'iphu nna oche unu phe le ya e-meru unu ono be o mefutaje; meru g'o gude Chipfu gude okpehu, du iya l'eka dufuta unu; bya agbafuta unu l'eka ono, unu shi buru ohu ono; mbu l'eka Fero, bu eze ndu Ijiputu. ⁹ Oo ya bu le-a; makwaru le Chipfu, bu Chileke ngu bukwa Chileke; mbu Chileke, apfushije ike l'iphe, o kweru ukwe iya; buru Chileke, edobeje ogbandzu, yee ndu yeru iya obu gbaru; teme o nodu egoshije phe l'o yeru phe obu; mbu ndu ono, yeru iya obu bya emeje iphe, o sūru phe g'e meje. Iphe ono be oomeje unu-kuru-unu ogbo. ¹⁰ O nodu apfuje ndu kporu iya ashı ugwo l'iphu phe; mbu l'oomeje; ephe aburu mkpurupyata. Mbu-a; ndu kporu iya ashı be o to kpokwa upfu emelata. ¹¹ Oo ya bu le-a; unu kwabekwa enya mejekwa iphe, Chipfu turu l'ekemu; unu etsoje iphe, o toru okpa iya su g'e tsoje; waa iphe, o sūru g'e meje; ge mu aturu iya unu ntanu-a."

*Obunggo, ee-bu onye emeje iphe,
a sūru g'o mee*

(Uke 26:1-13; Dit 28:1-14)

¹² "Su-a; o -buru l'unu ngaberu nchi l'ekemu-a; unu dobe iya; eme iya ememe; be Chipfu, bu Chileke unu e-dobekwa ogbandzu iya ono; yee n-yemobu iya ono, bu ophu o riburu nna oche unu phe angu l'oo-me. ¹³ Oo-ye unu obu; kebe unu l'oma; l'o mee unu; unu adu igwerigwe. L'o gokwarupho onu-oma nu unwu unu; waa iphe, unu meberu l'ali; mbu ereshi unu; me mee unu; me manu unu; mee g'eswi unu; yee aturu unu; waa eghu unu nodu azu azuzu l'ali ono, o riburu nna unu oche phe angu le ya a-nu unu ono. ¹⁴ G'oo-shi kebe unu l'oma a-kachaa ke ndu ozo shii. O to dudu nwoke, te eyedu ime; ozoo nwanyi, ta atsudu ime, byaru adu l'echilabo unu; ophu o dudu l'iphe-edobe unu. ¹⁵ Ozo bu le Chipfu a-tuko iphe-ememe wofu l'ehu unu; ophu o dudu ejo o-me-l'ehu ndu Ijiputu ono, unu maru ono me nanu, o byaru ekwe g'o mee unu. Oo ndu unu du ashı be oo-gude iya dapfu. ¹⁶ Unu tukokwa ndu ono, Chipfu, bu

Chileke unu abya unu eye l'eka ono gbushia. Unu ta aphujekwaru phe obu-imemini; ophu unu ejejekwaru agwa phe ozi; kele ono a-bukwaru onya be a gbareru unu.

¹⁷ “Unu a-gbekwaro su: ‘Ohamoha-a kagbakwa anyi okpehu. ?Denu g'anyi e-shi lwua phe?’ ¹⁸ Obenu le-a; unu ta atsukwa phe ebvu. Unu nyatakwa iphe, Chipfu, bu Chileke unu meru Fero; yee ndu Ijiputu l'ophu. ¹⁹ Unu gude enya unu ebo ebo huma oke oputama; waa iphe-ohumalenya; waa iphe, dugbaa biribiri, Chipfu, bu Chileke unu gude ike; me agburehu iya dufuta unu. Noo ge Chipfu, bu Chileke unu e-me iphe, bukpo ndu ono, unu atsuk ebvu ono bu ono. ²⁰ Ozo bu le Chipfu, bu Chileke unu l'e-ye evu g'o je adatsu phe; gbagbushiaha phe gbiriri jasuk teke oo-gbagbushibebe mecha ndu ophu nahuru unu je edomia onwophe. ²¹ G'ephe be yekwa unu ebvu; kele Chipfu, bu Chileke unu nokwa l'echilabo unu; mbu Chileke ono, paru eka bya aburu onye aatsuk ebvu ono. ²² Chipfu, bu Chileke unu a-to nwehu chishiaru unu ohamoha ono, no-chiru unu uzo ono. Unu ta adukwa ike erwushikota phe mgbo lanu; odumeka be ejo anu-egbudu a-pakwa eka l'echilabo unu. ²³ Obenu le Chipfu, bu Chileke unu ewokwanuru phe ye unu l'eka. Oo-meje g'utsu daa l'echilabo phe jasuk unu atuko phe gbushichaa. ²⁴ Oo-tuko ndu eze phe g'ephe ha yekota unu l'eka; unu emee g'epha phe chihu le mkpula akpaminigwe-a. O to dudu onye adu ike apfuru g'unu l'iya mee jasuk teke unu e-mebyishibebe phe g'ephe ha. ²⁵ Nteke agwa phe be unu a-kpo oku. Ge mkpola-ochaa; ozoo mkpola-ododo, a wuru le nteke ono ta agujekwa unu agugu ophu. Ophu unu ewotajekwa iya nworu enworu; odumeka be oo-bukwaru onya nmata unu; kele o bukwa eme ahuma l'ehu Chipfu, bu Chileke unu. ²⁶ Ophu unu ewobatajekwa ejo ahuma ono l'ulo unu; a nonyakwa unu buru ndu a turu onu g'ephe bu-a. Ochia iphe, unu e-me bu g'unu kpokotaje iya ashi; unu asokota iya oyi; noo kele o bu iphe, a turu onu.”

8

Ta azohakwa Chipfu

¹ “Unu kwabekwa enya tsoru ekemu-a, mu aturu unu ntanu-a; k'ophu unu a-nodu ndzu jaa ajaja ka l'otu; jekwapho enworu ali ono, Chipfu kweru nna unu oche phe ukwe iya; bya eriru angu yeru phe iya ono. ² Unu nyatakwa ge Chipfu, bu Chileke unu gude dua unu ukporo apha labo l'echiegu; gude nno go-zeta unu; hukwaapho unu ama; ge ya maru iphe, du unu l'obu; mbu ge ya maru; ?me unu e-meje-a ekemu iya; too unu te emedu? ³ O go-zetaru unu mee g'egu gua unu; bya anu-a unu mana, bu nri unu amahadaa; ophu nna unu oche phe amadu iya; k'ophu unu a-maru l'o to budu nri kpurumu be amadu e-gudeje nodu ndzu. Iphe, amadu e-gude nodu ndzu bu iphe, bukpo opfu, shi Chipfu l'onu. ⁴ L'ime ukporo apha labo ono be uwe unu akahuduru; ophu okpa abyaduru unu erwa. ⁵ Oo ya bu g'o dokwaa unu enya ree; l'oo g'amadu ahuje nwa iya ahuhu-a bu ge Chipfu, bu Chileke unu ahuje unu. ⁶ Noo g'o gude unu jee edobe ekemu Chipfu, bu Chileke unu; tsoje uzo iya; tsuje iya ebvu; ⁷ kele Chipfu, bu Chileke unu edu unu ala l'ali, du ree; ali, mini, shi l'ime ali anwu shokoshoko; teme nggele nodu aso iya gborogboro. ⁸ Mbu ali, witi; me bal; me vayinu; me oshi figu; me oshi itorokuma jiru ejiji; mbu ali, oshi olivu; me manu-enwu jiru ejiji. ⁹ O bu ali, uko nri ta abyadu aduru unu; ophu o dudu me iphe lanu, uko iya, bya aduru unu l'ali ono. Mkpuma, no iya nu bukota mkpurukpu-igwe; teme ubvu ubvu, nogbaa ya nu be unu a-nodu ebvutaje onyirubvu. ¹⁰ Teke unu richaaruru nri; epho ji unu; unu tujekwa Chipfu, bu Chileke unu epha k'eguru ali ono, o nuru unu ono.

¹¹ “Unu kwabekwa enya g'unu ta azoha Chipfu, bu Chileke unu; mbu g'unu ta aha emeje ekemu iya; yee iphe, o suru g'e meje; yee iphe, o toru okpa iya su g'e tsoje, bu iya bu ekemu ono, mu aturu unu ntanu ono. ¹² Unu kwabekwa enya g'o to bu; unu -rijeepho nri rijiaha epho; bya awata akpushi ulo, dugbaa ree buru l'ime iya;

¹³ eswi unu yee aturu unu; me eghu unu -wataepho azushi; mkpola-ochaa unu; me mkpola-ododo; mewaro iphemiphe, unu nweru enweru bya aduepho shii; ¹⁴ unu eworu okpoma kpo-vube; zohaa Chipfu, bu Chileke unu, bu iya dufutaru unu l'ali Ijiputu ono; mbu l'eka ono, unu shi buru ohu ono. ¹⁵ Mbu onye ono, duru unu ghakota echiegu ono, paru eka bya eye ebvu ono; eka ejo-agwo dugbaa; akpi du iya; teme o kpohu nku; ophu mini adudu iya; o buru le mkpuma, kporu jegengu be o shi ekufutajeru unu mini. ¹⁶ Mbu onye bu iya nuru unu mana l'echiegu, bu nri, nna unu oche phe amadu. O buru iphe, kparu iya nu bu l'oome g'o go-zeta unu; hua unu ama; meeru unu ree l'ikpazu iya. ¹⁷ Unu ta asunupho l'ime obu unu: 'O kwa ike unu; waa ike eka unu be unu gude kpatakota eku-a.' ¹⁸ Obenu le-a; unu nyatajeka Chipfu, bu Chileke unu; kele oo yebedua nuru unu ike, unu gude akpa eku obu; k'ophu oo-me g'ogbandzu ono keru, bu ophu o riru nna unu oche phe angu iya ono; egube o du ntanu-a. ¹⁹ O -bukwanuru l'unu zoharu Chipfu, bu Chileke unu ililekpo; bya awata etso agwa; jeahaaru phe ozi; baahaaru phe eja be mu agbakwaru unu ama ntanu-a su: L'o to dukwa iphe, e-me g'unu ta laebe l'iyi. ²⁰ O kwa g'ohamoha ono, Chipfu no l'iphu unu mebyishia ono lakotaru l'iyi bu g'unu a-lakota l'iyi; m'o -buru l'unu te emeduru olu Chipfu, bu Chileke unu."

9

Ekwefu ike ndu Izurelu

¹ "Unube ndu Izurelu; unu gebekwapho. O kwa ntanu-a be unu abya adaghata enyimu Jiordanu; g'unu je enworu ohamoha, kakota unu shii; bya akakota unu okpehu; mkpukpu le mkpukpu, kagbaa unu shii; teme e gudegbaa igbulo, su-pfuru l'imigwe kpu-pee ya mgburugburu. ² Mbu ndu paru eka bya ahagbaa ke phengara phengara; mbu ndu Anaku, bu ndu unu maru amaru; teme unu nodu anumajewaa etu, aanmaje su: '?Bu onye suru akpafu unwu Anaku l'iphu?' ³ Ole o bu; g'o dokwaa unu enya ntanu-a l'oo Chipfu, bu Chileke unu bu onye e-vutaru unu uzo g'oku, enwu enwunwu. Oo-mebyishi phe; bya akapyabe phe l'iphu unu; k'ophu unu a-chifu phe egwegwa; mee; ephe aburu mkpurupyata; bu iphe, Chipfu kweru unu ukwe iya.

⁴ "Teke Chipfu, bu Chileke unu chifuchaeru phe pho l'iphu unu; unu ta awatakwa aru l'ime okpoma unu su: 'O kwa l'oo l'unu pfuberekoto meru g'o gude Chipfu dubata unu g'unu bya enworu ali-a.' Waawakwa; iphe, Chipfu gude achifu phe l'iphu unu bukwa l'ohamoha ono menukaru ejo-iphe. ⁵ O to bukwa ke l'unu pfuberekoto; ozo l'obu unu guru iphoro meru g'o gude unu nodu eje enworu ali phe. O buchia l'oha ono wenukaru iwashi meru g'o gude Chipfu, bu Chileke unu nodu achifu phe l'iphu unu; wafua k'ophu oo-me iphe ono, o riru nna unu oche phe angu iya ono; mbu Ebirhamu; waa Ayizaku; me Jieko. ⁶ Oo ya bu; g'o dokwaa unu enya l'o to bu du l'oo l'unu pfuberekoto meru g'o gude Chipfu, bu Chileke unu nu unu eguru ali-a g'unu nworu; kele unubedua bukwa ndu ejo-okpoma."

Nweswi, a kpuru akpukpu

⁷ "Unu nyatakwa iphe-a; mbu-a; unu ba azohakwa g'unu gude kpatsua Chipfu, bu Chileke unu oke ehu-eghu l'echiegu. A -gbe le mboku ono, unu gbeshiru l'ali Ijiputu ono; jasu unu byarwuta eka-a be unu shiepho kwefutaru Chipfu ike. ⁸ L'ubvu Horebu be unu kpatsukwarupho Chipfu oke ehu-eghu iya. Ehu ghutabe Chipfu eghu; k'ophu o gogo mebyishi unu. ⁹ Teke mu nyihuru ubvu je anata mkpuma, du bachibachi ono; mbu mkpuma ogbandzu, unu le Chipfu gbaru ono; be mu noru l'eli ubvu ono ukporo abali labo; eswe l'enyashi; ophu mu eriduru nri; ophu mu anguduru mini. ¹⁰ Chipfu nu mu mkpuma labo, du bachibachi; mbu mkpuma, bu Chileke l'onwiya gude eka iya dee ya iphe. O buru le mkpuma labo ono be e dekotaru ekemu ono; mbu ekemu

ono, Chipfu nọ l'ọku, enwu enwunwu l'eli úbvú tųaru unu g'unu dzukọberu ono. ¹¹ Ụkporo abalị labọ; eswe l'enyashi ono bvụchaephe; Chipfu nụ mu mkpuma labọ ono; mbụ mkpuma oğbandzu ono.

¹² “Tọbudu iya bụ; Chipfu sụ mu: ‘Gbeshikpodapho; shikwa l'ẹka-a nyizeta ẹgwegwa; noo kele ndibe ngu-a, i dufutaru l'alị Ijiputu-a merwuakwaru onwophe. Ọ tọ dụekwa g'ephe nọ-bekwaduru; ephe gbakutawa azụ l'uzo ono, mu tųru phe ekemu g'ephe shije ono; bya akputawaru onwophe iphe a kpuru akpukpu.’

¹³ “Chipfu bya asukwa mu phọ: ‘Mu humawaru le ndu-a bunukaru ndu ejo-okpoma eviya! ¹⁴ Hakwaa mu ge mu mebyishia phe; hufu ephe phe l'eliphe. Mu-mechaa; mu emee ngu g'i buru oha, ka phe okpehu; teme li ka phe l'otu.’

¹⁵ “Tọbudu iya bụ; mu dachi shi l'eli úbvú ono, oku enwu phoophoophoo ono nyizetashia; parụ mkpuma oğbandzu labọ phọ, dụ bachibachi phọ l'ẹka. ¹⁶ Mu bya elee enya; bya huma eviya l'unu meswewaru Chipfu, bụ Chileke unu; mbụ l'unu kputawaru iphe, a kpuru akpukpu, dụ ge nweswi doberu onwunu. L'unu gbakutawaru uzo, Chipfu tųru unu ekemu g'unu shia ono azụ; ebe eteke adu g'a nọ-beru. ¹⁷ Mu woru mkpuma labọ phọ, mu pa l'ẹka phọ tukposhia l'ataphu unu. ¹⁸ Mu byakwa adaa kpurumu l'iphe Chipfu ozo; nọo ukporo abalị labọ; eswe l'enyashi; ophu mu eriduru nri; ophu mu angutaduru mini. Ọ buru iphe, kparu iya nụ bụ iphe-aji, unu meru l'iphe Chipfu; shi nno kpatsua ya ehu-eghu. ¹⁹ Ndu oke ehu-eghu Chipfu shiwaa rwuta mu; noo kele ehu ghutabewaru iya eghe k'ophe o shiwaa abya unu emebyishi. Obenu le Chipfu mechaaru ngaberu mu nchi teke ono kwapho. ²⁰ Eronu shikwapho kpatsua Chipfu ehu-eghu; k'ophe o shikwapho abya iya emebyishi. Mu pfukwarupho nụ Chipfu l'iswi ehu iya. ²¹ Mu bya eworu iphe ono, unu gude mee iphe-aji, bụ iya bụ nweswi ono, unu kpuru ono woru kpo oku; bya eworu iya tsukposhia; bya egwee ya; o dụ rwukuru rwukuru g'urwuku. Mu woru urwuku iya ono wuru ye le ngele ono, shi l'úbvú asoshi ono.

²² “Unu kpatsukwarupho Chipfu ehu-eghu le Tabera; me le Masa; mekwapho le Kiburotu-Hatava. ²³ O be teke Chipfu gbẹ le Kadashi-Baneya zia unu; sụ g'unu tugbu je alwuta alị ono, ya nuru unu ono; unu kwefu ike jika eme iphe, Chipfu, bụ Chileke unu suru g'unu mee. Unu jika akporu obu ye l'ẹka o nọ; jika eme opfu iya. ²⁴ Eshikpo teke mu beberu maru unu be unu gudeephe ekwefuru Chipfu ike byasu nta-a.

²⁵ “Iphe, mu gude daa kpurumu nọdu l'iphe Chipfu ukporo abalị labọ; eswe l'enyashi pho; bukwa l'oo le Chipfu suru le ya e-mebyishi unu. ²⁶ Mu pfuru nụ Chipfu sụ: ‘Gube Nnajiuphu, bụ Chipfu; jiko te emebyishishinu ndu bụ nkengu; bya aburu okiphe ngu, i gbafutaru l'ike-okpu ngu; bya egude okpehu ngu dufuta l'alị Ijiputu. ²⁷ Jiko nyatanu ndu-ozu ngu; mbụ Ebirhamu; waa Ayizaku; waa Jieko! Te eleshinu g'ejo-okpoma ndu-a; waa ejo-iphe phe; me g'iphe-aji phe habe shii! ²⁸ Odumeka be ndu ono, i dufutaru anyi l'alị phe ono a-sukwa l'ọ kwa le Chipfu ta adudu ike edurwu phe alị ono, o kweru phe ukwe iya ono; teme ndu ono dụ iya ashi; meru iphe, o dutaru phe bya egbushia l'echegu. ²⁹ Obenu l'ephe ta adudu ngu ashi; ephe gbetchia buru ndu nkengu; buru okiphe ngu, i gude eze ike ngu; me agburehu ngu dufuta.’ ”

10

Bachibachi mkpuma k'ebọ (Awu 34:1-10)

¹ “Ọ buru teke ono be Chipfu suru mu: ‘Je awata mkpuma labọ, dụ bachibachi ge ke mbụ pho gude nyipfuta mu l'eli úbvú. Teme li gudekwapho oshi kuta okpoko. ² Mu e-wota iphe, e shi dee le mkpuma ke mbụ pho, i tukporu pho dee ya. Li chita iya ephebebo yee l'ime okpoko ono.’

³ “Noo ya; mu gude oshi akesha ruta okpoko ono; bya awata mkpuma labo, du ge ke mbu pho. Mu gude mkpuma labo ono l'eka nyihu eli ubvu ono. ⁴ Chipfu bya eworu iphe, o shi dee le mbu pho; woru dephe azu le mkpuma ono, bu iya bu ekemu iri ono, o gbete l'ime oku l'eli ubvu mee g'unu madzuru le mboku ono, unu dzukoberu ono; bya eworu iya nu mu. ⁵ Mu bya eshi l'eli ubvu ono nyizeta; woru mkpuma ono ye l'ime okpoko ono, mu rutaru ono, bu iya bu ge Chipfu turu mu ekemu ge mu mee ya. Mkpuma ono nokwa l'ime okpoko ono nta-a.”

⁶ Ndu Izurelu shi le welu ndu Jiakanu jerwua Moserotu. O buru l'eka ono be Eronu nwuhuru; e lia ya. Eleyaza, bu nwa iya nwoke buru onye uke nochia enya iya. ⁷ Epe gbete l'eka ono jeshia Gudugoda. Epe shi Gudugoda; o buru phe eje Jiotubata. Ali k'ono bu eka nggele dugbaa. ⁸ O buru teke ono be Chipfu hotaru okpa-ipfu Liviayi dobe iche; g'ephe paje okpoko oghandzu yebe Chipfu; waa g'ephe pfujeru l'iphe yebe Chipfu ejeru iya ozi; waa g'ephe gudeje epha iya go o nu-oma. Epe emekwa iya byasu ntanu-a. ⁹ O buru iphe ono kparu iphe, oshilokpa Liviayi te nwe du okiphe l'eka unwanu phe ndu ophu no. O buru Chipfu bu okiphe phe, bu iya bu iphe, Chipfu, bu Chileke ngu kweru iya ukwe iya.

¹⁰ “Noo ya; mu byakwa anoo l'eli ubvu ono ukporo abali labo; eswe l'enyashi; ge mu noru ke mbu pho. Chipfu ngabekwaru mu pho nchi g'o ngaberu mu ogiya ophu. Ophu o mebyishiduru unu. ¹¹ Chipfu su mu: ‘Tugbaa je edua ndu Izurelu g'ephe je enworu ali ono, mu riburu angu le mu a-nu nna phe oche ono.’ ”

Tsujje Chipfu ebvu

¹² “Oo ya bu le-a; unube ndu Izurelu; ?bubaa gunu be Chipfu, bu Chileke unu ele enya g'unu mee, abudu g'unu tsujje Chipfu, bu Chileke unu ebvu; unu etsokota uzo iya go ha; unu eyee ya obu; gude obu unu go ha; yee ndzu unu l'ophu ejeru Chipfu ono, bu Chileke unu ozi. ¹³ Ozo bu g'unu meje iphemiphe, Chipfu suru g'e meje; waa iphe, o toru okpa iya su g'e tsoje; mbu ekemu-a, mu aturu unu ntanu-a; go duru unu le ree. ¹⁴ Unu lewaro enya; eligwe; yee imigwe, noghataru eligwe bukwa Chipfu, bu Chileke unu nwe iya. Eliphe bukwarupho nkiya; mekpoo iphemiphe, no iya nu. ¹⁵ O buephe le Chipfu be nna unu oche phe dupeho l'obu; k'ophu o yeru phe obu; bya ahota oshilokpa phe; ophu o hotaduru ohozo, nogbaa nu; go dunaa ntanu-a. ¹⁶ Oo ya bu le-a; unu bunaa onwunu ubvu; bufu akpapyi ophu no unu l'ime obu; ba apfubehe olu kanganaa; ¹⁷ kele Chipfu, bu Chileke unu bukwa Chileke, ka agwa, nokota nu; bya aburu Nnajiuphu, kakota iphe, bukpo ndu bu nnajiuphu. O bu Chileke, paru eka bya adu akpabiri; du ebvu l'enya; ophu o dudu onye ooleje enya l'iphe; teme ophu o ridu uphalazu. ¹⁸ Oo yebedua ahajeru ndu enwe du nna; yee unwanyi, ji phe angedu enge. Ndu lwaru alwalwa be ooyeje obu; azu phe le nri; yee iphe, anma l'upfu. ¹⁹ Oo ya bu le-a; unu yejekwa ndu lwaru alwalwa obu; noo kele unubedua shikwapho buru ndu lwaru alwalwa l'ali ndu Ijiputu. ²⁰ Unu tsujje Chipfu, bu Chileke unu ebvu; o buru iya be unu a-nodu ejeru ozi kpoloko; buru iya be unu a-kukuru; buru epha iya be unu e-gudeje eri angu. ²¹ Oo yebedua be unu a-noduje aja ajaja; o buru iya bu Chileke unu, bu onye meru unu eze iphe-a, du ebvu l'enya-a, bu ophu unu gude enya unu huma-a. ²² Nna unu oche phe be teke epe laru ali ndu Ijiputu bu umadzu ukporo eto l'iri be epe du; obenu le nta-a be Chipfu, bu Chileke unu mewaru; unu du ge kpokpode, no l'igwe; o buru g'unu habe igwe.”

11

Eye Chipfu obu; anuru iya opfu

¹ “Oo ya bu le-a; yee Chipfu, bu Chileke ngu obu; meje iphe, o karu ngu g'i meje; li meje iphe, o toru okpa iya su g'e tsoje; me iphe, o suru g'i meje; meje ekemu iya

tekenteke. ² Ophu unu a-maru ntau-a bu owa-a. Ndu mu epfuru iphe-a ta abukwa unwu unu; ndu ata amadu; ophu ephe ahumajeduru ahuhu ono, Chipfu, bu Chileke unu huru unu ono; ozoo akpabiri iya; ozo ike me okpehu iya; ³ waa iphe-ohubama iya ono; waa iphe ono, o meru l'ali ndu Ijiputu l'ophu ono; mbu iphe, o meru Fero, bu eze ndu Ijiputu; yee ali iya l'ophu; ⁴ waa iphe ono, o meru ndu ojogu ndu Ijiputu; me inya phe; me ugbo-inya phe; waa g'o gude mee ge Eze-enyimu Uswe-uswe bya utso byapyabe phe teke ono, ephe achi unu oso ono; teme waa ge Chipfu mecharu gude mee; ephe bukotaru mkpurupyata byasu ntau-a; ⁵ mekpoo iphemiphe ono, o meru unu l'echiegu gbiriri jasun byarwuta eka-a ono; ⁶ waa iphe ono, o meru Detanu; yee Abiramu; unwu Eliyabu, bu nwa Rubenu; teke ono, ali saru onu l'echilabo ndu Izurelu lwekota; ephe le ndibe phe g'ephe ha; me ulo-ekwa phe; mekpoo iphe, dzu ndzu ophu bu nkephe. ⁷ Oo unubedua gude enya unu humakota eze iphe ono, Chipfu mekotaru ono.

⁸ "Oo ya bu; unu toko ekemu, mu aturu unu ntau-a dobekota. Oo ya bu g'ike adukwanu unu; g'unu je alwuta ali ono, unu abya ada enyimu Jiodanu eje enworu ono. ⁹ Teme g'unu enwekwarupho ndzu ogologo l'ali ono, Chipfu riburu nna unu phe angu le ya a-nu phe; yele awa phe ono; mbu ali ono, mini era-eswi; yee manu-enwu aso gborogboro ono; ¹⁰ kele ali ono, unu eje anata ono ta adukwa g'ali Ijiputu, bu eka unu shi lufuta, bu eka unu shi akoje iphe l'ali l'onwunu; unu ejee l'okpa unu je agbaa ya mini g'aagbaje l'eka a koru ekwo-ophe-a. ¹¹ Obenu l'ali ono, unu eje enworu ono bu ali, du ubvu ubvu; bya enweru nsuda nsuda; o buru igwe edzeje mini agba iya l'oonwu shokoshoko. ¹² Oo ali, Chipfu, bu Chileke unu nwuberu enya. Mbu l'enya Chipfu, bu Chileke unu adujeepho l'ali ono mkpurumkpuru; mbu e -shi le mgbube ishi apha jasun l'abvubvu iya.

¹³ "K'ophu bu le; o -buru l'unu kwetaru mee ekemu, mu aturu unu ntau-a, bu iya bu g'unu yee Chipfu, bu Chileke unu obu; unu egude obu unu g'o ha; me ndzu unu l'ophu jeeru iya ozi ¹⁴ be Chipfu e-me g'igwe dzejeru mini l'orwuberu iya wushiru unu l'ali unu; o -dzeeru unu mini ishi-apha; l'o dzekwapho mini ula-apha; k'ophu onyenonu a-kpata iphe, o meberu l'ali; mbu g'i gbuta ereshi ngu; kua mee ngu; mee manu ngu. ¹⁵ Oo-me g'eswa du l'egu ngu; g'eswi ngu taje; k'ophu ii-nodu eri nri eriji ephe. ¹⁶ Unu kwabekwaru onwunu enya; g'e te dephe unu g'unu dakobe wata ejeru agwa ozi baaharu phe eja. ¹⁷ Unu -mee ya nno be Chipfu a-tukoshikwa unu oke ehueghu iya; l'o woru imigwe guchia g'igwe te edzehe mini. Ophu o nweedu iphe, a koberu l'ali, emehuba emehu. O to dedu g'a no-beru; unu aburu mkpurupyata l'eguru ali ono, Chipfu abya unu anunu ono.

¹⁸ "Oo ya bu le-a; unu woru opfu-a, mu epfuru unu ntau-a kwachia l'ime obu unu; yefua le ndzu unu. Unu gbaru iya l'eka g'o buru iphe-ohubama; l'o kejekwarupho unu l'egedegee iphu g'o buru unu iphe-ohubama. ¹⁹ Unu zije iya unwegirima unu. I -nodu l'ibe ngu l'i bo iya l'uja; teke iije l'uzo l'iibo iya. I -zee azee l'iipfu iya; teke i gbalihuru l'i pfukwa iya pho. ²⁰ L'i dekwaa ya pho l'oshi mgbo ulo ngu; waa l'oshi mgbo oguzo ngu. ²¹ Oo ya bu k'ophu gu l'unwegirima ngu a-ka nka l'ali ono, Chipfu riburu angu le ya a-nu nna ngu oche phe ono; g'ephe buru jasun teke mgboko a-no-beru.

²² "Kele-a; o -buru l'unu tokoru ekemu-a, mu aturu unu g'unu dobe-a tsokota; mbu g'unu ye Chipfu, bu Chileke unu obu-a; tsoo uzo iya; chiru upfu kwee ya; ²³ be Chipfu a-chifukwaru unu ohamoha, no unu l'iphu ono. Unu a-chifu oha, kagbaa unu shii; bya aka unu okpehu; buru l'ali phe. ²⁴ Eka unu wotawaru okpa unu zobe a-buru k'unu; mbu a -gbu l'echiegu rwua ubvu ubvu Lebanonu; yee a -gbu l'enyimu Yufuretisuru rwua eze-enyimu uzo enyanwu-ariba. ²⁵ O to dudu onye byaru adu ike akpafu unu l'iphu; kele Chipfu, bu Chileke unu e-me g'a tsuje unu ebvu l'ali ono

l'ophu. Mbụ l'iphe, bukpoọ ẹka unu zọru ọkpa bẹ ndzụ-agụgu e-rwutajẹ phẹ, bụ iya bụ iphe, o kweru unu ukwe iya.

²⁶ “Unu lenu! Ntanụ-a bẹ mu edoberu unu ọnu-oma; yẹe mburọnu. ²⁷ Ọo-buru ọnu-oma duru unu; mẹ ọ -buru l'unu ngaberu nchị mee ekemu Chipfu, bụ Chileke unu, bụ iya bụ ekemu, mu aturu unu ntanụ-a. ²⁸ Ọo-buru mburọnu duru unu; mẹ ọ -buru l'unu jikaru eme ekemu Chipfu, bụ Chileke unu-a; unu bya agbakuta azu l'uzo-a, mu aturu unu ekemu iya ntanụ-a; sụ g'unu shije-a; je etsoaha agwa ọzo, bụ ọphu unu amahaada. ²⁹ Sụ-a; teke Chipfu, bụ Chileke ngu dubaeru ngu phọ l'alị ono, unu eje enworu ono; teke ono bẹ unu e-pfufuta k'ọnu-oma phọ l'úbvú Gerizimu; waa k'atụ ọnu phọ l'úbvú Ebalu. ³⁰ Úbvú ono ẹphenebo nọephe mẹ a dafuta ẹnyimu Jiódanu. Ọ nọ l'ẹka ọzo gbororo ono ibe iya ọphu ẹnyanwu aribaje; lẹ mgboru ibe iya ọphu oshi More pfugbaaru; mbụ l'alị ndu Kėnanu, bu lẹ nsuda Araba; lẹ mgboru mkpukpu Gilugalu. ³¹ Nta-a bẹ unu abyawaa ada ẹnyimu Jiódanu je g'unu nworu alị ono, Chipfu, bụ Chileke unu abya unu anunu ono. Unu -nataẹ ya phọ nworu; ³² unu kwabekwa ẹnya mekotaje iphe, Chipfu toru ọkpa iya sụ g'e tsoje; waa iphe, ọ suru g'e meje, bụ ọphu mu egoshi unu ntanụ-a.”

12

Oru-ngweja kẹ Chipfu

¹ “Ọwaa bụ iphe, Chipfu toru ọkpa iya sụ g'e tsoje; waa iphe, ọ suru g'e emeje, bụ iphe, unu e-leta ẹnya; meje ọkpobe ememe l'alị ono, Chipfu, bụ Chileke nna unu phẹ anụ unu g'ọ buru k'unu jasụ g'unu a-nọ-beru l'eliphe-a. ² Unu tükokpoo ẹka ọhamoha ono agwajẹ agwagwa mebyishicha; mbụ ọha ono, unu eje enworu alị phẹ ono. Unu mebyishicha agwa, ẹphe agwajẹ l'eli úbvú, ha shii; mẹ l'eli úbvú, ha nwanshii; mẹ lẹ mkpula oshi, jaru àjàjà. ³ Unu tükọ ọru-ngweja phẹ nwukposhia; unu atuko mkpuma, ẹphe doberu nsọ tsukposhia; tsua itso Ashera phẹ ọku. Unu tükokwapho ntẹkpe agwa phẹ gbujishia; g'ẹpha iya chihuchaa; g'ọ tọ dühẹkpo adudu ọphu l'ẹka ono.

⁴ “Ọ tọ bukwa g'ẹphe emeje k'agwa phẹ bụ g'unu e-meje kẹ Chipfu, bụ Chileke unu. ⁵ Iphe, unu e-mechia bụ g'unu chọọ ẹka Chipfu, bụ Chileke unu a-họta l'ọkpa-ipfu unu g'ọ buru ẹka ee-dobe ẹpha iya; l'ọ buru iya eburu. Ọ buru ẹka ono bẹ unu e-jeje. ⁶ Ngweja-akpo-ọku; mẹ ngweja mmanụ ọzo; mẹ oke-lanụ-l'uzo-iri; mẹ iphe ọzo, unu nuru iya; mẹ iphe, unu riburu angụ anunu; waa ngweja onye turu obu iya onyo; mẹ nwa eswi yẹe aturu, bụ ọkpara l'ẹpho ne iya; bukota l'ẹka ono bẹ unu a-tukoje iya wota bya anụ. ⁷ Ọ buru l'ataphu Chipfu, bụ Chileke unu l'ẹka ono bẹ unu lẹ ndibe unu a-tukoje nọdu ria nri. Ẹhu atsojekwapho unu l'iphemiphe, unu kuberu ẹka k'ememe; noo kẹle Chipfu, bụ Chileke unu kebwaru unu l'oma.

⁸ “G'ọ tọ bukwaru g'anyi eme l'ẹka-a ntanụ-a bụ g'unu e-meje l'ẹka ono. L'ẹka-a bẹ onyenonu anoduje eme iphe, dọ iya ree l'ẹnya nkiya. ⁹ Noo kẹle nta-a bẹ unu teke erwudu ẹka unu a-tuta unme, bụ ẹka Chipfu, bụ Chileke abya unu anunu g'ọ buru okiphe unu. ¹⁰ Ole unu -daephe ẹnyimu Jiódanu je eburu l'alị ono, Chipfu, bụ Chileke unu abya unu anunu ono; mbụ o -meephe; unu nweru onwunu l'ẹka iphe, bụ ndu ọhogu unu, bupheru unu mgburugburu; k'ọphu unu bu lẹ nchị-odoo; ¹¹ ọ buru teke ono bẹ unu e-wotajẹ iphemiphe-a, mu tushiru unu l'ekemu-a gude bya l'ẹka ono, Chipfu, bụ Chileke unu a-họta g'e dobe ẹpha iya; l'ọ buru iya eburu. Iphemiphe ono bụ iya bụ ngweja-akpo-ọku; waa ngweja mmanụ ọzo; mẹ oke-lanụ-l'uzo-iri; mẹ iphe ọzo, unu anụ iya anunu; mekpoo iphe, kachaa ree l'iphe, unu nweru enweru, bụ iphe, unu riburu angụ l'unu a-nụ Chipfu. ¹² Ọ buru l'ataphu Chipfu, bụ Chileke unu ono bẹ unu a-noduje; tee ẹswa. Unubedua l'onwunu; waa unwu unu unwoke; mẹ unwu unu unwanyi; waa ohu unu unwoke; mẹ ohu unu unwanyi; waa ndu Lívayi,

bu lẹ ndu-unu, bu ndu ophu adudu ali eka a nuru phe; ophu o dudu iphe, e phe ketaru g'o buru okiphe phe. ¹³ Unu kwabekwa enya g'o to buepho eka du unu ree be unu e-jeje anodu gwee ngweja-akpo-oku. ¹⁴ G'eka unu e-gweje ngweja-akpo-oku ono bukwarupho l'eka Chipfu a-hota l'okpa-ipfu unu nanu. O buru eka ono be unu a-tukoje iphemiphe-a, mu turu unu ekemu iya-a emekota.

¹⁵ "Ole o bu; unu gbujekwaa anu, du unu ree; taa lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu unu g'o ha; mbu iphe, bukpo anu, guru unu egu atata. Oo ge Chipfu, bu Chileke keheberu nemadzu l'oma bu g'oo-tabejeru. G'onye duebe ree; ozoo onye aaso nsọ tajakwa iya ro. G'a taje iya g'o bu mgbada; ozoo umoro be aata. ¹⁶ O buepho g'unu ta tajakwa mee ya; unu wushijekwa iya l'ali g'onye wushiru mini. ¹⁷ Ophu unu anodujekwa l'oma mkpukpu unu ria iphe, a turu oke-lanu-l'uzo-iri l'ereshi unu; ozoo mee unu; ozoo manu unu; ozoo nwa mbu, o nwuru mbu eswi unu; ozoo iphe-edobe unu ozo; ozoo iphe, onye kweru ukwe iya; ozoo iphe ngweja, nemadzu turu obu iya onyo anu; ozoo iphemiphe ozo, du iche, a nuru anunu. ¹⁸ Ochia g'unu noduje l'iphu Chipfu, bu Chileke unu rije iya; mbu l'eka ono, Chipfu, bu Chileke unu a-hota ono. Unubedua l'onwunu e-rije iya; waa unwu unu unwoke; waa unwu unu unwanyi; waa ohu unu ke nwoke; waa ohu unu ke nwanyi; waa ndu Lívayi, bu lẹ mkpukpu unu. Unu noduje l'iphu Chipfu, bu Chileke unu tee eswa iphemiphe, unu kuberu eka k'ememe. ¹⁹ Unu kwabekwa enya g'unu ta akwasweru ndu Lívayi enya jasukpoo g'unu a-no-beru l'ali unu ono.

²⁰ "Chipfu, bu Chileke unu -meepho g'oke ali unu ka shii, bu iya bu iphe, o kweru unu ukwe iya; onye egu anu agu; o -nonyaa bya asu: 'Anu agukwa mu!' G'onye ono takwaa ya g'ogugu iya. ²¹ O -buru l'eka Chipfu, bu Chileke unu a-hota g'o buru eka oodobe epha iya be paru enya; oo ya bu g'onye obu gbua eswi iya obu; ozoo iphe-edobe iya obu, bu ophu Chipfu nuru iya, bu iya bu ge mu turu iya unu l'ekemu ono; onye obu anodu l'oma mkpukpu unu taa ya g'o guru iya. ²² O buepho g'aataje mgbada; ozoo umoro bu g'unu a-taje iya. Ge ndu aaso nsọ; waa ndu a ta sodu nsọ tukojekwa taa ya. ²³ O buepho g'unu kwabe enya g'unu te erije mee ya; kele oo mee bu ndzu. Oo ya bu; unu te erijekwa ndzu iphe; taa anu iya. ²⁴ Unu be rijekwa mee-iphe. Unu wushijekwa iya g'onye wushiru mini. ²⁵ Unu be erijekwa iya; k'ophu oo-duru unu lẹ ree; duru unwu unu lẹ ree, bu ndu a-nodu etso unu l'azu; kele unu eme iphe, pfuru oto l'iphu Chipfu. ²⁶ Obenu l'iphe ono, unu doberu Chipfu nsọ ono; yee iphe ono, unu kweru ukwe iya ono be unu e-gudeje je l'eka Chipfu a-hota. ²⁷ Eka unu e-gweje ngweja-akpo-oku; mbu anu obu mekpoo mee ya; l'a-buru l'eli oru-ngweja ke Chipfu, bu Chileke unu. L'a gbashị mee-iphe ono l'eli oru-ngweja Chipfu, bu Chileke unu ono; unu eworu anu iya taa. ²⁸ Unu kwabekwa enya; mekotaje iphe, bu opfu-a, mu epfu anu unu; aturu iya unu l'ekemu-a; k'ophu oo-duru unu lẹ ree; duru unwu unu, etso unu l'azu ree jasu l'ojeje; kele unu eme iphe, pfuru oto l'iphu Chipfu, bu Chileke unu.

²⁹ "Teke ono, Chipfu, bu Chileke unu e-me g'ephe chihu l'ataphu unu; mbu ohamoha ono, unu eje eworu ali phe ono; unu bya anochia enya phe; bya ebuchia ali phe; ³⁰ unu kwabekwaru onwunu enya me a lwuepho ndu ono l'iphu unu: g'a ta kwaru unu ye g'unu wata anwu eka phe; mbu g'unu wata akpa ishi agwa phe; jiahaa su: '?Denu g'ohamoha-a egudeje abaru agwa phe eja; g'anyibedua awata eme g'ephe emeje.' ³¹ Unu ba abajekwaru Chipfu, bu Chileke unu eja g'ephe abajeru agwa phe; kele o bukwapho ahuma ahuma, Chipfu kporu ashị be e phe emejeru agwa phe; mbu l'unwu phe unwoke; yee unwu phe unwanyi be e phe akpojechaa oku; nu agwa phe.

³² "Su-a; iphemiphe-a, mu aturu unu ekemu iya-a; unu letakwa enya mee ya. Unu te eyekwa iya iphe; ophu unu ahabotakwa iya iphe!"

13

Abaru agwa ohozo eja

¹ “O -buru l’o nonyaaru; onye shi l’echilabo unu bya aburu onye mpfuchiru; ozoo o-rwo-nrwo; o bya emeaharu unu iphe-ohubama; ozoo iphe-ohumalenya; ² e mecha; iphe-ohubama ono; waa iphe-ohumalenya ono vwa g’o pfuru iya; o bya epfuahaaru unu su: ‘Unu g’anyi tsopyabe agwa ozo, unu amahaada je awata phe ejeru ozi’; ³ unu ta angakwa nchi l’opfu egube onye mpfuchiru ono; ozoo opfu o-rwo-nrwo, du nno; kele o kwa Chipfu, bu Chileke unu ahụ unu ama ge ya maru: ?unu gude-a obu unu g’o ha; me ndzu unu g’o ha yee Chipfu, bu Chileke unu obu? ⁴ O kwa Chipfu, bu Chileke unu bu onye unu e-tsojeru; o buru iya kpoloko kpeekpu bu onye unu a-tsuje ebvu. Unu dobeje ekemu iya; ngabejeru iya nchi; jeeru iya ozi; chijeru upfu kwee ya. ⁵ G’e gbukwaa onye mpfuchiru ono; ozoo o-rwo-nrwo ono egbugbu; noo kele o ziru unu g’unu kwefu ike; haa etso Chipfu, bu Chileke unu, bu onye dufutaru unu l’ali Ijiputu; bya agbafuta unu l’ali eka unu shi buru ohu ono. Onye ono bu iphe, oome bu g’o kposhia unu g’unu te tsoshi uzo ono, Chipfu turu unu ekemu g’unu tsoo ono. O kwa egube ono be unu e-shije wofu ejo-iphe l’echilabo unu.

⁶ “O -buru nwune ngu; mbu onye gu l’iya shi le ne lanu; ozoo nwa ngu nwoke; ozoo nwa ngu nwanyi; ozoo nyee ngu, du ngu l’obu; ozo eguru onya ngu, gu l’iya no le ndzu; byapfutaru ngu le mpya bya emehaa g’o rata ngu g’unu je awata ejeru agwa ozogba ozi; mbu agwa, gubedua l’onwongu amahaada; ophu nna ngu phe amahadaa ya; ⁷ mbu agwa ndu bupheru unu mgburugburu; ndu ophu no unu ntse; me ndu ophu no unu enya; jasukpoo l’eka igwe beru; ali beru. ⁸ Unu te kwetakwa iphe onye ono pfuru; ophu unu angabekwaru iya nchi. Unu ta aphukwaru onye ono obu-imemini. Unu te edobekwa iya ndzu; ophu unu ewohakwa onye obu ewoha. ⁹ Unu gbukwaa onye obu egbugbu. Ge gubedua vuru uzo dabe iya eka onwu l’ehu; temanu ndu ophuu l’ophu awupyaabewa iya ro. ¹⁰ Unu gude mkpuma tugba ya; kele o meru g’o dufu unu l’eka Chipfu, bu Chileke unu, bu onye dufutaru unu l’ali Ijiputu, bu eka unu shi buru ohu. ¹¹ Oo ya bu ge ndu Izurelu l’ophu anuma iya tsuhu ebvu; o to duedu onye byaru emebaa ejo-iphe, du g’ono l’echilabo unu.

¹² “O -buru l’unu shi le mkpukpu lanu l’ime mkpukpu le mkpukpu ono, Chipfu, bu Chileke unu a-nu unu g’unu buru ono numa; ¹³ l’o duru ndu bu ogalemkpa, no iya nu; o buru l’echilabo unu be epe shi; bya erwutawaa ndu bu le mkpukpu ono; su phe: ‘Unu g’anyi je awata ejeru agwa ozo ozi’; mbu agwa, unu amahaada; ¹⁴ unu kpakwaa ishi; bua eka iya okpobe ebubu; jia aji mkponwu mkponwu. Teke e mechaaru o buru eviya; iphe obu mee ememe eviya; mbu l’ejo ahuma, du nno meru l’echilabo unu; ¹⁵ unu egude ogu-echi gbushikota ndu bu le mkpukpu ono; mebyishikota iya g’o ha; mekpoo iphemiphe, no l’ime iya; mekpoo iphe-edobe no iya nu; unu gude ogu-echi gbushichaa ya. ¹⁶ Unu abya atuko iphemiphe, no le mkpukpu lwua; bya akube l’oma edupfu mkpukpu ono. Unu eworu mkpukpu ono; yee iphemiphe, no iya nu kpo oku; g’o buru ngweja-akpo-oku l’ophu, a nuru Chipfu, bu Chileke unu. Ge mkpukpu ono bukwaru ikpozu jasu l’ojejeje; ophu a kpu-phukwa iya azu ozo. ¹⁷ G’o to dukwa iphe ono, e doberu k’emebyishi ono me nanu, aa-huma nemadzu l’eka; k’ophu Chipfu e-woru onwu-phuruphuru oke ehueghu iya ono sephu azu; imemini unu adu iya; l’o phuru unu obu-imemini; l’o mee unu aka igwerigwe, bu iphe, o rifuru nna unu oche phe angu iya; ¹⁸ m’o -buru l’unu ngaberu Chipfu, bu Chileke unu nchi; dobekota ekemu iya-a, mu aturu unu ntanu-a g’o ha; bya emekwapho iphe, pfuru oto l’anya Chipfu, bu Chileke unu.”

14

*Nri, aaso nsọ; yee nri,
a ta sọdu nsọ
(Uke 11:1-47)*

¹ “Ọ kwa unu bu unwu Chipfu, bu Chileke unu. Unu te eyebatajẹkwa onwunu ọnyá l'ẹhu; ọphu unu akpushijekwa onwunu egbushi onu-iphu me unu -nọdu akwa nemadzu. ² Noo kele unu bu ọha, duru Chipfu, bu Chileke unu nsọ; teme le Chipfu shiwaa l'echilabo ọha, no l'eliphe mgburugburu hota unu dobe g'unu buru ọha, bu yebedua kpoloko nwe unu.

³ “Unu te erijekwa iphe, bu ebyi. ⁴ Waa anu, unu a-taje bu ọwa-a: eswi; waa aturu; waa egbu; ⁵ waa ele; waa anigo; waa egbu-oswa; waa atsu; waa aturu-oswa. ⁶ Unu taje iphe, bu anu, nweru ujarabvu-okpa; bya anwafutaje nri taphu azu. ⁷ O le o bu; anu ọphu anwafutaje nri taphu azu; ozoo ọphu nweru ujarabvu-okpa, unu ata taje bu: inya-kamelu; waa nggamachi; waa nchi-ogba. Ndu k'ono bu anu, unu a-nodu aso nsọ; noo kele onwafutaje nri taphu azu; obenu l'o to nwedu ujarabvu-okpa. ⁸ Ezi bukwapo anu, unu a-nodu aso nsọ; a makwaru-a l'o nweru ujarabvu-okpa; obenu l'o to nwafutajedu nri taphu azu. Unu ta taje kwa anu iya; ọphu unu edenyijekwa odzu iya eka.

⁹ “Iphe, bu le mini be ọphu unu a-taje bu ọphu nweru mkpo yee ekiri. ¹⁰ Ndu ọphu enwedu mkpo yee ekiri bukwa anu, unu a-nodu aso nsọ; unu ta ataje kwa iya.

¹¹ “Iphe, bukpo enu, a ta sodu nsọ; unu taje iya. ¹² O le ndu ọphu unu ta ataje bu: ugo; waa udele; waa udele-oji; ¹³ waa egebe l'udu iya l'udu iya; waa ivu; ¹⁴ mekpoo okpoko-oha l'udu iya l'udu iya; ¹⁵⁻¹⁷ waa mgbashi-ujiku l'udu iya l'udu iya; waa enu golu; waa okpo-ngwere l'udu iya l'udu iya; waa ugo-mini; waa ogu-ikporo; ¹⁸ waa eze oku-eswi-uda; waa apyari-nhoko l'udu iya l'udu iya; waa ovu; waa utsu-nwankuta.

¹⁹ “Iphe, bukpo ogu, furu eba bukotakwa anu, unu a-nodu aso nsọ; unu ta ataje kwa iya. ²⁰ Obenu l'iphe, bukpo iphe, furu eba g'o ha, a ta sodu nsọ be unu a-takotaje.

²¹ “Unu ta ataje kwa iphe, nwuhuru anwuhu. Unu nuje iya ndu lwaru alwalwa, bu le ndu unu g'ephe taa. Ozoo unu eje eree ya ndu ohozo. Kele unubedua bu ndu duru Chipfu, bu Chileke unu nsọ.

“Unu te egudejekwa mini-era ne egbu shia nwa iya.”

Oke-lanu-l'uzo-iri

²² “Unu nukwa oke-lanu-l'uzo-iri l'iphemiphe, unu kpataru l'opfu unu aphagapha. ²³ O kwa l'ataphu Chipfu, bu Chileke unu l'eka ono, oo-hota; dobe epha iya; buru iya eburu ono be unu a-noduje ria oke-lanu-l'uzo-iri ono, bu iya bu iphe, shi l'ereshi unu; waa le mee unu; waa le manu unu; waa l'iphe mbu, shi l'eswi unu; yee egbu unu me aturu unu; k'ophu unu e-shi nno nwuta atsu Chipfu, bu Chileke unu ebvu tekenteke. ²⁴ O -buru l'eka ono be paru unu enya; k'ophu bu le teke Chipfu, bu Chileke unu keberu unu l'oma shii; be unu ta adudu ike evukota iya eje eka ono, Chipfu a-hota g'o buru enya eka epha iya a-du ono; kele o paru unu enya; ²⁵ unu eree ya erere; reta iya okpoga; gudepyabe l'eka gude je eka ono, Chipfu, bu Chileke unu a-hota ono.

²⁶ “Unu -rwua; unu egude okpoga ono mee iphe, du unu ree; unu egude iya zuta eswi; ozoo gude iya zuta aturu; ozoo gude iya gaa mee; ozoo gude iya gaa iphe-angungu ozo, atsu atsutsu; ozoo zukupoe ya pho iphe, du unu ree. Unu anodu l'iphu Chipfu, bu Chileke unu l'eka ono ria ya; tee eswa; unu le ndibe unu l'ophu. ²⁷ A bya le ndu Liviayi, bu le ndu-unu; unu ta akwaswekwaru phe enya; noo kele o to dudu ali eka a nuru phe; ọphu o dudu iphe, ephe ketaru g'o buru okiphe phe. ²⁸ Iphe, bukpo apha eto a-nwuta anwuta; me apha k'eto ono buje abvubvu be unu a-chitakotaje

oke-lanụ-l'uzo-iri l'iphe, bụ iphe, unu meberu l'alị l'apha ono; bya akubegbaa l'eka aa-kwakobechaa ya lẹ ndu-unu; ²⁹ k'ophu ephe a-byaję bya eria rijia ephe; mbụ ndu Lívayi, bụ ndu ophu adudu alị ęka a nuru phe; ophu o dudu iphe, ephe ketarụ g'ọ buru okiphe phe; waa ndu lwaru alwalwa; mę ndu enweędu nna; waa unwanyi, ji phe anọedu, bugbaa lẹ ndu-unu. Oo ya bụ gę Chipfu, bụ Chileke unu ekebe unu l'oma l'iphemiphe, bụ akanya, unu gude ęka unu ese."

15

Apha, onyemonye e-nweru onwiya (Uke 25:1-7)

¹ "Iphe, bukpo apha ęsaa; mę apha k'ęsaa ono bvuje abvubvu bę unu a-haję ugwo, e ji ejiji g'ọ laa nno. ² Waa g'ee-gudeje mee k'aha ugwo ono baa: G'onye jieru nwibe iya ugwo hajękwaaru iya ya. G'o to jeękwa anata onye Ízurelu ibe iya ono; ozoo nwune iya ugwo ono; kele iphe, e kuru apha ono bụ apha, Chipfu sụru gę k'ugwo laa. ³ O -buru ophu onye ohozo ji ngu; jerọ je anata ono; obenu ophu dagbaru gụ lẹ nwune ngu; hakwaa ęka l'ono.

⁴ "O tọ dukwa onye ukpa, byaru l'adu l'echilabọ unu; kele Chipfu, bụ Chileke unu a-kwatakwa kebe unu l'oma l'alị ono, oome gę ya nụ unu g'ọ buru okiphe unu ono; ⁵ m'ọ -buru l'unu ngaberu Chipfu, bụ Chileke unu nchị; leta ęnya; mekọta ekemu-a, mu aturu unu ntanụ-a. ⁶ Noo kele Chipfu, bụ Chileke unu e-kebekwa unu l'oma, bụ iya bụ iphe, o kweru ukwe iya. Unu e-jieje ohamoha, dọ igwerigwe ugwo; ọle unu ta abyadụ ejita; teme unu aburu ishi ikpoto oha; ọle o tọ dudu ndu byaru a-buru ishi unubedua.

⁷ "O -buru l'o nweru nwune unu, bụ onye ukpa, unu l'iya tuko buru lẹ mkpukpu; l'alị-a, Chipfu, bụ Chileke unu abya unu anunu-a; unu te edobekwaru iya okpoma mgbashi; ophu unu ekekwaru nwune unu ono, bụ onye ukpa ono ęka mbvu. ⁸ O chia ęka bę unu a-nọdu asajeru iya okpobe asaru. Unu ejiejee iya ugwo, a-suru iya eme iphe, bụ mkpa iya; gę mkpa obu ahahabe. ⁹ Unu letakwa ęnya g'ęjo oriri ta abatajękwa unu l'obu ke g'unu sụ l'apha k'ęsaa, bụ iya bụ apha aa-ha g'ugwo-a laa dukwaa ntse; woru iphu gbanwuberu nwune unu ono, mkpa byaru ono; o tọ dudu iphe, unu anụ iya. Onye ono a-kpokwaru Chipfu yeru unu; l'ọ buru unu iphe-ęji. ¹⁰ Unu gudejekwa obu unu; nụ iya iphe, o sụru g'unu nụ iya; ophu unu anodukwa agụ aphụ anụ iya ya; kele Chipfu, bụ Chileke unu e-gudekwa k'iphe ono, unu nuru iya ono kebe unu l'oma l'iphemiphe, unu turu ama ememe; mekpoo l'iphemiphe, unu yeru ęka wata ememe. ¹¹ Kele ndu ukpa ta abyadụ abvu abvubvu l'alị-a. Noo g'ọ gude mu nọdu aturu iya unu l'ekemu epfu sụ: Unu sajekwaaru unwane unu ęka okpobe asasa; yę ndu ukpa; mę ndibe unu, nọ lẹ mkpa l'alị unu ono."

Aha ndu bụ ohu *g'ephe nweru onwophe* (Awụ 21:1-11)

¹² "O -buru l'o nweru onye Hiburu ibe ngu, i gbataru l'ohu; m'ọ -bụ nwoke; ozo unwanyi; o jewaru ngu ozi apha ishii; o -be l'apha k'ęsaa; hakwaa ya g'ọ laa; je enweru onwiya l'eka ngu. ¹³ Teke ono, i haru iya g'o shi ngu l'eka lashia ono; ta agbabekwa iya ęka oto. ¹⁴ Sakwaa ęka asasa; nụ iya iphe, shi l'eku ngu; mę ophu shi l'ulo balị ngu; mę ophu shi l'eka ikuje męe. Oo iphemiphe ono, Chipfu, bụ Chileke ngu gude kebe ngu l'oma ono; bụ iphe, i-nụ iya. ¹⁵ Unu nyatakwa l'unu shi buru ohu l'alị Ijiputu; Chipfu, bụ Chileke unu bya agbafuta unu. O buru iphe ono meru iphe, mu aturu unu ekemu-a ntanụ-a.

¹⁶ “Ole ọ bu; teke ọ bukwanu l'ohu ngu ono suru ngu le ya ta alufudu ngu l'eka; kele o yeru ngu obu; bya eyee ndibe ngu obu; teme gu l'iya du le ree; ¹⁷ l'i wota oji; dobe iya nchi le mgbo; kpo-fua; onye ono abuwaruro ohu ngu jasuaruroya. O bukwapho egube ono be ii-mekwapho ohu ngu ke nwanyị. ¹⁸ G'aha ohu ngu g'o nweru onwiya te ejekwa ngu atsu l'ehu; kele ozi, yebedua nwekiya jeru ngu apha ishii ono kakwa shii ugbo labo; eme l'ozi, onye e butaru ebuta gege jeru ngu. I -mee ya nno; Chipfu, bu Chileke ngu ekebe ngu l'oma l'iphemiphe, iime.”

Anu, vuru uzo waa ekpa-nwa ne iya

¹⁹ “Iphe, bu eswi unu; waa aturu yee egbu unu; be nwa mbu, o vuru uzo nwua, bu okee ya be unu e-dobekotajeru Chipfu, bu Chileke unu iche. Unu te egudejekwa oke-eswi, bu iya vuru uzo waa ekpa-nwa ne iya eje ozi egu; ophu unu ebushijekwa aturu, bu iya vuru uzo waa ekpa-nwa ne iya eji. ²⁰ Apha g'apha be unu le ndibe unu a-noduje l'ataphu, Chipfu, bu Chileke unu taa ya; l'eka Chipfu a-hota. ²¹ Ole o -bukwanuru l'anu ono nweru eka iphe mebyiru iya; mbu l'o bu eniyeni; ozoo l'ootsu ishi; ozoo l'o duru eka ozo, iphe mebyiru iya shii; unu te egudekwa iya gweeru Chipfu, bu Chileke unu ngweja. ²² Unu nodujekwa le ndu-unu taa ya. Unu taa ya g'aataje mgbada; ozoo umoro-a. Onye aaso nso a-ta iya; onye debe ree ataa ya. ²³ O buepho g'unu ta taje mee ya. Unu wushije iya l'ali g'onye wushiru mini.”

16

*Obo Ojehata
(Awu 12:1-20)*

¹ “Unu boje obo Ojehata ke Chipfu, bu Chileke unu l'onwa Abibu; noo kele o l'onwa Abibu ono be Chipfu, bu Chileke unu duru unu l'enyashi dufuta l'ali Ijiputu. ² Unu gwejeru Chipfu, bu Chileke unu ngweja Ojehata ono. O buru aturu; ozoo egbu; ozoo eswi be unu e-gudeje egwe ngweja ono l'eka Chipfu a-hota; dobe epha iya; buru iya eburu. ³ Unu te egudejekwa buredi, e yeru iphe, ekoje buredi taa ya. Ujiku esaa be unu a-taje buredi, e yeduru iphe, ekoje buredi, bu iya bu buredi iphe-ehuka. Noo kele o ephuru-oku be unu gude wufuta l'ali Ijiputu. Unu meje iya jasukpoo g'unu a-no-beru gudeje nyata teke unu shi le Ijiputu wufuta. ⁴ G'o to dukwa onye aa-huma iphe, ekoje buredi l'ibe iya l'ali ono mgburugburu gbiriri jas uju esaa ono abvu. Ophu e kwejekwa g'anu ono, e gburu l'uzenyashi mbu pho noo futa l'utsu.

⁵ “Unu ta nodujekwa le mkpukpu le mkpukpu ono, Chipfu, bu Chileke unu abya unu anunu ono bo obo Ojehata. ⁶ Eka ee-gweje iya bu l'eka ono, Chipfu, bu Chileke unu a-hota; dobe epha iya; buru iya eburu ono. Noo eka aa-noduje gwee ngweja Ojehata obu l'uzenyashi; me enyanwu ribaahaepho; l'egube teke ono, unu shi l'ali Ijiputu wufuta ono. ⁷ O buru ahuhu be aa-huje anu iya taa l'eka ono, Chipfu, bu Chileke unu a-hota ono. O -be l'utsu; onyenonu adakobe lashia ibe iya. ⁸ Ujiku ishii be aa-taje buredi, e yeduru iphe, ekoje buredi; o -be le mboku k'esaa; unu edzukoo l'iphu Chipfu, bu Chileke unu. G'o to dukwa onye e-je ozi mboku ono.”

*Obo-Idzu
(Awu 34:22; Uke 23:15-21)*

⁹ “Idzu esaa be unu a-gutaje dobe. Teke aa-wataje agu idzu ono bu me a wataepho egbuta ereshi. ¹⁰ Noo teke unu a-bojeru Chipfu, bu Chileke unu Obo-Idzu. A -nodu abo iya; g'onyenonu wotajekpoepho iphe, o turu obu iya onyo je anu Chipfu; g'onyenonu nujeekwapho ge Chipfu, bu Chileke unu keheberu iya l'oma. ¹¹ Unu adoru l'iphu Chipfu, bu Chileke unu; mee emereme; onyemonye yee unwegirima iya unwoke me unwanyi; me ohu iya unwoke me unwanyi; mekpoo ndu Livayi, no le mkpukpu unu; me ndu lwaru alwalwa; me ndu enweddu nna; me unwanyi, ji phe

nwuhuwaru, bu ndu unu l'ephe tukoru nodu. Eka aa-nodu mee ya bu l'eka ono, Chipfu, bu Chileke unu a-hota; dobe epha; buru iya eburu ono. ¹² Unu nyatajekwa l'unu shi buru ohu l'alì Ijiputu; k'ophu oo-me g'unu kwabe enya mekotaje iphe-a, mu toru okpa iya; su g'e meje-a."

Obo-Mkpù

(Uke 23:33-43; Ógú 29:12-38)

¹³ "Unu boo Obo-Mkpù ujiku esaa; me unu gbutachaepho balì unu; kutachaa me unu. ¹⁴ Unu -nodu abo iphe obu; unu eme emereme; unubedua l'onwunu; mekpoo unwu unu unwoke me unwanyi; me ohu unu unwoke me unwanyi; me ndu Lìvayi; me ndu lwaru alwalwa; me ndu enwedu nna; me unwanyi, ji phe nwuhuwaru, bu ndu unu l'ephe tukoru nodu. ¹⁵ O buru l'eka Chipfu, bu Chileke unu a-hota be unu a-nodu booru iya obo-iphe ono ujiku esaa. Noo kele Chipfu, bu Chileke unu be e-kebe unu l'oma l'iphe, unu kpataru l'egu; waa l'iphemiphe, unu byibekporu eka k'ememe; k'ophu ehu a-tso unu utso tsoufu l'ishi.

¹⁶ "Ugbo eto l'apha g'apha be unwoke unu g'ephe ha a-byakotaje l'atatiphu Chipfu, bu Chileke unu l'eka o-hota. Ephe a-bya le Obo-Buredi, e yeduru iphe ekoje buredi; waa le Obo-Idzu; waa le Obo-Mkpù. Ephe -nodu abya ono; g'ephe ta agbajekwaru eka bya l'iphu Chipfu. ¹⁷ G'onyenonu nujeephe iphe, o-du ike nu. G'o bujeerupho ge Chipfu, bu Chileke unu kebekporupho onyemonye l'oma beru bu g'oo-nu-beru."

Ahota ndu-ikpe

¹⁸ "Unu hotakwa ndu-ikpe; me ndu-ishi l'okpa-ipfu, nonu le mkpukpu, nokota nu, Chipfu, bu Chileke unu abya unu anunu ono. O buru ndu ono, aa-hota ono a-noduje ekpe ndu Izurelu ikpe, pfuru oto. ¹⁹ Unu ta nmajekwa ikpe inmaphu; ophu unu elejekwa enya l'iphu kpee ikpe. Unu te erijekwa uphalazu; noo kele uphalazu apyi-chijekwa onye maru iphe eka l'enya; teme o nodu emeje g'opfu onye pfuberekoto du gheleghele. ²⁰ O bukwapho ikpe, pfuru oto kpoloko kpeekpu be unu a-noduje ekpe; k'ophu unu a-nodu ndzu; ali ono, Chipfu, bu Chileke unu abya unu anunu ono aburu k'unu."

Abaru agwa eja

²¹ "Unu ta akpobejekwa itso Ashera le mgboru oru-ngweja, unu doberu Chipfu, bu Chileke unu. ²² Ophu o dukwa mkpuma, unu e-dobeje onu wata agwagwa; mbu iphe ono, Chipfu, bu Chileke unu kporu ashi ono."

17

¹ "Unu te egudekwa oke-eswi; ozoo aturu, ntucha du l'ehu; ozoo ophu nweru eka iphe mebyiru iya; bya egweeru Chipfu, bu Chileke unu ngweja; kele ono bukwa akpamara l'iphu Chipfu, bu Chileke unu.

² "O -duru nwoke; ozoo nwanyi, unu l'iya bu le mkpukpu lanu l'ime mkpukpu ono, Chipfu, bu Chileke unu abya unu anunu ono, a humaru l'eka oome iphe, du eji l'enya Chileke; shi nno emebyi oqbandzu Chileke; ³ mbu; o -buru l'onye ono wataru agwa agwa ozogbaa; mbu wata abaru phe eja; phozeaharu enyanwu; ozoo onwa; ozo kpokpode, bu iphe, mu suru g'e be emejeshi-a; ⁴ e pfuaru iya unu; unu numa; unu kparwetakwa ishi iya rengurengu; o -buru eviia; l'iphe obu meru ememe; mbu l'egube ahuma ono be e meru l'alì Izurelu; ⁵ g'a kputa onye obu, meru ejo iphe obu; m'o bu nwoke; ozoo nwanyi kpufu l'onu-abata mkpukpu unu ono; gude mkpuma tugba ya. ⁶ Onye ee-kpe mpfugbu be aa-duada ebo; ozoo eto; gbaa ekebe teme l'e gbuje onye obu. G'o to dukwa onye e-gbu me o -buru onye lanu agba iya ekebe. ⁷ G'o bukwaru ndu ekebe ono, e-vuru uzo dabu iya eka onwu l'ehu; teme ndu ophu g'ephe

ha awụpyabewa iya rọ. Ọ kwa ẹgube ono bẹ unu e-shije wofu ẹjo-iphe l'echilabo unu.”

Ụlo-ikpe

⁸ “Ọ -buru l'ọ duru opfu, daru nụ, dụnukaru unu ẹhuka ekpekepe; opfu ke l'e gburu ọchi te egbu; ọzoo l'e tsuru nemadzu iphe te tsu; ọ buru opfu dahaa le mkpukpu unu; unu gude opfu ono je l'eka ono, Chipfu, bu Chileke unu a-hota ono; ⁹ gude iya jepfu ndu-uke, bu oshilokpa Lívayi; waa onye-ikpe, no l'okwa le teke ono; pafuru phe ikpe obu g'ephe kpee; pfua g'ọ gbaru g'e mee ya. ¹⁰ G'onye e kperu ikpe iya mekwaa iphe ono, ephe kperu ono; mbu ikpe ono, ephe no l'enya aka ono, Chipfu a-hota ono kpee ono. Unu kwabekwa enya g'ọ buerupho iphe, ephe suru g'e mee be ee-me. ¹¹ Unu tukokwa ekemu, ephe turu unu g'ọ ha; waa ikpe, ephe kperu unu g'ọ ha mekotaje. Unu ta ahakwa iphe, ephe pfuru unu; meahaa iphe ozo. ¹² Onye jikaru eme iphe onye-ikpe kperu; ọzoo iphe, o kperu mbu onye uke, no l'eka ono ejeru Chipfu, bu Chileke unu ozi be ee-gbu egbugbu. Ọ buru ẹgube ono bẹ unu l'e-shi wofu ẹjo-iphe l'alị ndu Ízurelu. ¹³ Onyemonye a-numa iya; ndzu aguhu iya. Ọ to duedu onye byaru emebaa iphe, du ẹgube ono ozobaa.

Ahota Eze

¹⁴ “Teke unu bahuerupho l'alị ono, Chipfu, bu Chileke unu abya unu anunu ono; ọ -laepho unu l'eka; unu buru iya eburu; unu wata epfu su: ‘Unu g'anyi hota eze, a-buru onye-ishi anyi g'ohozo, no-phegbaaru anyi mgburugburu hotagbaaru nkephe-a.’ ¹⁵ G'ọ dokwaa unu enya l'onye unu a-tu aka bu onye Chipfu, bu Chileke unu hotaru. Mbu-a; g'ọ bukwaru onye Ízurelu ibe unu be unu a-hota. Unu ta ahotakwa onye ohozo g'ọ buru onye-ishi unu; mbu onye abudu onye Ízurelu. ¹⁶ G'onye obu ta abukwaru onye a-nodu achiko inya akuberu onwiya; ophu o mekwa ge ndu Ízurelu laphu azu le Ijiputu; ọ buru g'ee-shi ge ya nmakobaa inya doberu onwiya. Noo kele Chipfu pfuwaru iya unu su: ‘Unu ta alaphubaekwa azu l'eka ono ozobaa.’ ¹⁷ Ophu onye obu abukwa onye a-nodu aluko nwanyi akuberu onwiya; odumeka be uto a-kpo-swehukwa iya. G'ọ to chitakwa mkpola-ododo; waa mkpola-ochaa kuberu onwiya. ¹⁸ Onye ono -bahuepho l'okwa eze ono g'ọ wota ekwo, a phuru aphuphu detakotaru onwiya iphe, nokota l'ekwo ekemu-a, bu ekwo, no l'eka ndu-uke, bu oshilokpa Lívayi. ¹⁹ G'ọ gudeje ekwo ono tekenteke; l'oguje iya mbokumboku jasu ge ndzu iya a-no-beru. Ọo ya bu g'ọ shi nno nwuta g'oo-shije atsu Chipfu, bu Chileke iya ebvu; shi nno kwabe enya mekotaje iphe, bukpoo ekemu Chipfu; yee iphe, ọ toru okpa iya su g'e tsoje. ²⁰ G'onye ono ta arikwa le ya ka unwunna iya ndu ophuu shii; shi nno paru ekemu ono haa; meahaa iphe ozo. Mbu l'ọ kwa g'onye obu anoriberu ndzu l'aba-eze iya obu; yebedua yee unwegirima iya l'echilabo ndu Ízurelu.”

18

Oke, rwuberu ndu-uke

¹ “Ndu uke, bu iya bu oshilokpa Lívayi; mbu ndu okpa-ipfu Lívayi g'ephe ha be a taa hedu oke alị; ophu ọ dudu okiphe ozo, e-rwube phe nu l'alị Ízurelu. Iphe, ephe e-gude buru bu iphe ngweja, a kpo-phoduru oku l'iphu Chipfu; kele ono bu okiphe phe. ² Ephe te enweddu okiphe g'unwunna phe; ọo Chipfu bu okiphe nkephe, bu iya bu iphe, o kweru phe ukwe iya.

³ “Waa iphe, rwuberu ndu-uke baa me ndu Ízurelu gude oke-eswi; ọzoo aturu bya egweru Chipfu ngweja: iphe, aa-nu onye uke bu aka iya; waa agba iya; waa opfuru iya. ⁴ Iphe ozo, unu a-nujukwa phe pho bu ereshi, unu vuru uto gbuta; waa mee ophuú; yee manu; waa eji mbu, unu bushiru l'aturu unu; ⁵ noo kele Chipfu, bu

Chileke unu shiwaa l'okpa-ipfu unu l'ophu hōta p̄h̄; ẹp̄he l'oshilokpa p̄h̄; g'ẹp̄he gude ẹpha Chipfu pfujeru l'ip̄hu iya; ejeru iya ozi tekenteke.

⁶ “Ọ -buru l'onye shi l'okpa-ipfu Lívayi shi lẹ mkp̄kpu ẹka o bu l'alì Ízurelu; gude obu iya l'ophu byatashia ẹka Chipfu, bu Chileke a-hōta; ⁷ g'a hakwaa ya g'o gude ẹpha Chipfu, bu Chileke iya jejeru iya ozi gẹ ndu oshilokpa Lívayi ibe iya; bu ndu nọ l'atatiphu Chipfu ẹka ono ejeru iya ozi. ⁸ G'ẹp̄he kejekwaa ip̄he, gbaru p̄h̄ nū ẹnya nhamunha; g'a -gufukwaro ophu onye k'ono ketarū l'ip̄he, e retaru l'ip̄he ndu unuphu ibe p̄h̄.”

Etso ẹka ndu amadu Chileke

⁹ “Teke unu bahuerupho l'alì ono, Chipfu, bu Chileke unu abya unu anunu ono; unu te ejekwa anwu eme ahuma ahuma ono, ndu ohamoha ono anoduje eme ono. ¹⁰ G'ọ tọ dukwa g'unu ha onye a-kpọ nwa iya nwoke; ozoo kẹ nwanyi oku. Ophu ọ dukwa onye a-nodu agba eja; ozoo eme omamanshi; ophu ọ dukwa onye e-jeje l'eja. ¹¹ Ophu ọ dukwa onye e-keje oswe; ophu ọ dukwapho onye e-jeje l'aji maa; ¹² kele ip̄he, bukpo onye eme iphemip̄he ono bukwa ahuma bẹ oome l'ip̄hu Chipfu; ọ buru ahuma ahuma ono, ohamoha ono eme ono meru g'o gude Chipfu, bu Chileke unu je achifu p̄h̄ l'ip̄hu unu. ¹³ Unu bukwaru ndu uta adudu l'ẹhu l'ip̄hu Chipfu, bu Chileke unu.”

Onye mpfuchiru ono

¹⁴ “Ohamoha ono, unu a-chifu ono anoduje angaru ndu eme omamanshi mẹ ndu agba eja nchì. Ole unubedua bẹ Chipfu, bu Chileke unu te ekwekwa g'unu mee nno. ¹⁵ Chipfu, bu Chileke unu e-shi l'echilabo unu hofutaru unu onye mpfuchiru; onye ono a-buru onye shi l'unwunna unu gededede; buru onye du gẹ mu du. Noo onye unu a-ngabejeru nchì bu ono.

¹⁶ “Kele mboku ono, unu dzukoberu l'úbvú Horebu ono bukwa ip̄he ono bẹ unu rworu Chipfu, bu Chileke unu sù: ‘Jiko g'anyi ta anuhenu olu Chipfu, bu Chileke anyi; ophu anyi ahumahe oku-a, parū ẹka-a; odumeka bẹ anyi a-nwuhukwa.’ ¹⁷ Chipfu sù mu: ‘Iphemip̄he ono, ẹp̄he pfuru ono bẹ ẹp̄he pfukwaru ree. ¹⁸ Mu e-shikwa l'echilabo unwunna p̄h̄ wofutarū p̄h̄ onye mpfuchiru, du gẹ gubedua. Mu eworu opfu mu ye onye obu l'onu; l'ootuko ip̄he, mu pfuru iya kọkotajeru p̄h̄. ¹⁹ Onye ta ngabeduru nchì l'opfu, onye ono a-nodu epfu epfuchiteru mu ono; bu mbedua bẹ a-ji aji iya. ²⁰ Ole onye mpfuchiru, nonyaaru wata eku onwiya bya epfuahaa ip̄he, mu epfuduru; ozoo onye ophu e-gude ẹpha agwa ozo epfu; g'e gbukwaa onye mpfuchiru ono egbugbu.’

²¹ “Unu a-jikwaro onwunu; sù: ‘?Denu g'anyi e-shi maru ozi ophu abudu Chipfu ziru iya?’ ²² Ọ -buru l'onye mpfuchiru gude ẹpha Chipfu ezi ozi; teke ọ bu l'ozi, o ziru te egeduru egeru; ozoo l'o to meduru g'o pfuru iya; nokwa ip̄he, Chipfu epfuduru bu ono. Ọ kwa onye mpfuchiru ono gude eku-onwonye pfua opfu obu. G'a ba tsujekwa egube onye ono ebvu.”

19

Mkp̄kpu, onye gburu nemadzu a-noduje ezeru ndzu

(Ógú 35:9-28; Dit 4:41-43; Jios 20:1-9)

¹ “Teke Chipfu, bu Chileke unu meerupho g'ohamoha ono chihu; mbu ndu ono, Chipfu, bu Chileke unu abya eworu alì p̄h̄ nū unu; g'unu nochia ẹnya p̄h̄; buchia mkp̄kpu lẹ mkp̄kpu p̄h̄; yee unuphu l'unuphu p̄h̄ ono; ² unu hofutakwa mkp̄kpu ẹto dobe iche l'echilabo alì ono, bu alì ophu Chipfu, bu Chileke a-nu unu g'ọ buru k'unu ono. ³ Unu e-gude ẹka unu kpa a oke; gude kee alì ono, Chipfu, bu

Chileke unu abya unu anunu g'ò buru nkunu ono ọ̀zo ẹ̀to. Oke alì ono ẹ̀phe n'ẹ̀to e-nwekọ̀taru mkpụ̀kpụ̀, agbabẹ̀ ezeeru ndzụ̀ nanụ̀ nanụ̀ l'ime iya. L'a bya tụa oji g'ò rwua ẹ̀ka ono; k'ọ̀phu onye gburu nemadzụ̀ a-gbajẹ̀ru laa ẹ̀ka ono.

⁴ “Waa g'ọ̀o-dujeru onye gburu ọ̀chi gbalaa laa ẹ̀ka ono baa; k'ọ̀phu ọ̀o-nọ̀du ndzụ̀; mbụ̀ onye elekebeduru ẹ̀nya gbua nwibe iya; ọ̀phu ọ̀ bụ̀du l'ọ̀pfu dụ̀hawaru yee onye ọ̀bu; ⁵ dụ̀ gẹ̀ lẹ̀ nemadzụ̀ bẹ̀ yee nwibe iya swì je l'ọ̀swa je awata nkụ̀; ọ̀ halia ẹ̀ka gbua kẹ̀ swìi gẹ̀ ya gbutsua oshi ono; ishi ogbunkụ̀ ono mífụ̀ je atụa nwibe iya ono woru iya tugbua; g'onye ono gbalaa laa mkpụ̀kpụ̀ lanụ̀ l'ime mkpụ̀kpụ̀ ẹ̀to ono je adzuru ndzụ̀. ⁶ Ọ̀dumeka bẹ̀ onye eme g'ọ̀ gwata ụ̀gwọ̀ ọ̀chi onye ono, e gburu ono e-gudekwa ẹ̀hu-ẹ̀ghu chipfuru onye ono, gburu nwibe iya ono; gbapfu iya; kẹ̀le ọ̀zo dụ̀ ẹ̀nya; je eworu iya gbua; l'ẹ̀be abụ̀ l'onye ọ̀bu gbaru g'ọ̀ nwụ̀hu; eshinu abụ̀du lẹ̀ yee nwibe iya ono shi dụ̀hawaa l'ọ̀pfu. ⁷ Noo g'ọ̀ gude mu nọ̀du aturu iya unu l'ekemu sụ̀ g'unu họtta mkpụ̀kpụ̀ ẹ̀to doberu onwunu.

⁸ “Teke ọ̀ bụ̀ lẹ̀ Chipfu, bụ̀ Chileke unu kparụ̀ oke alì unu; ọ̀ kabaa ọ̀sa, bụ̀ iphe, o riburu ndiche unu phẹ̀ angụ̀ lẹ̀ ya e-me; e mechaa; ọ̀ nụ̀kota unu iphe, bụ̀kpoo alì ono, o kweru ukwe lẹ̀ ya a-nụ̀ ndiche unu phẹ̀ ono; ⁹ ọ̀ -bụ̀ru l'unu doberu-a ekemu-a g'ọ̀ ha eme iya ememe, bụ̀ ọ̀phu mu aturu unu ntanụ̀-a; mbụ̀ g'unu yee Chipfu, bụ̀ Chileke unu obu; g'ọ̀ buru ọ̀zo iya bẹ̀ unu a-nọ̀dujekpoephe etso; unu eyekwabaa mkpụ̀kpụ̀ ẹ̀to ọ̀zo lẹ̀ mkpụ̀kpụ̀ ẹ̀to ọ̀phuu; ¹⁰ k'ọ̀phu e tee gbujedu onye iswi dụ̀ mma l'alì unu ono, bụ̀ ọ̀phu Chipfu, bụ̀ Chileke unu nuru unu g'ọ̀ buru okiphe unu ono; shi nno mee g'ikpe ọ̀chi tukoru unu l'ishi.

¹¹ “Obenu; teke ọ̀ bụ̀ lẹ̀ nemadzụ̀ bẹ̀ ọ̀pfu duru yee nwibe iya; o je akwabẹ̀ru iya l'uzo; tsoo ya ọ̀gu; megbua ya; bya agbaru laa lẹ̀ mkpụ̀kpụ̀-a nanụ̀; ¹² gẹ̀ ndu bụ̀ ọ̀gerenya mkpụ̀kpụ̀ ono zia g'e je akputa iya l'ẹ̀ka ono; kpẹ̀e onye agwatajẹ̀ ụ̀gwọ̀ ọ̀chi onye e gburu; g'ọ̀ gbua. ¹³ G'a ta aphụ̀kwaru iya obu-imemini. Onye gburu onye adudu iphe, o meru; bẹ̀ ee-wofujekwa ndzụ̀ iya l'alì Ízurelụ̀; g'ọ̀o-duru unu lẹ̀ ree.”

Iphe, e gude kpaa oke alì

¹⁴ “G'ọ̀ tọ̀ dükwa onye e-wofuje mkpuma, e gude kpaarụ̀ yẹ̀le nwibe iya oke alì; mbụ̀ iphe, ndiche meru l'alì ono, bụ̀ okiphe, unu e-keta l'alì ono, Chipfu, bụ̀ Chileke unu abya unu anunu g'unu nworu ono.”

Agba ekebe

¹⁵ “G'e te egudejekwa ekebe onye lanụ̀ gbaru; nma nemadzụ̀ ikpe ẹ̀jo-iphe; ọ̀zo iphe-ẹ̀ji, a sụ̀ru l'ọ̀ meru. Nemadzụ̀ -mee iphe-ẹ̀ji; g'a dụ̀ ẹ̀bo; ọ̀zo ẹ̀to gbaa ya ekebe; tẹ̀me l'e kpẹ̀bua ikpe onye ọ̀bu. ¹⁶ Teke ọ̀ bụ̀ l'onye-ekebe ẹ̀regede watarụ̀ agba nemadzụ̀ ekebe; gbaahaa ya ekebe, abụ̀du eviya; ¹⁷ g'uzi ụ̀madzu labọ̀ ọ̀bu, ọ̀pfu adaru ọ̀bu bya apfuru l'iphu Chipfu: l'iphu ndu-uke mẹ̀ ndu-ikpe, bụ̀ ndu nọ̀ l'ọ̀kwa teke ono. ¹⁸ Gẹ̀ ndu-ikpe ono jja phẹ̀ ajì njinwuru-njinwuru. Teke ọ̀ bụ̀ l'onye-ekebe ono bẹ̀ epfu iphe, abụ̀du eviya; k'ọ̀phu bụ̀ l'ọ̀ watarụ̀ epfu iphe, nwibe iya emeduru; ¹⁹ unu eworu iphe ono, o shi arì l'ee-me nwibe iya ono woru mee ya. Ọ̀ kwa ẹ̀gube ono bẹ̀ unu e-shije wofu ẹ̀jo-iphe l'echilabọ̀ unu. ²⁰ Ọ̀o ya bụ̀; k'ọ̀phu ndu ọ̀zo a-nụ̀ma iya; tsuhu ebvu; ọ̀ tọ̀ dụ̀hedu onye emebaa ẹ̀gube ẹ̀jo-iphe ono ọ̀zo l'echilabọ̀ unu. ²¹ Unu ta aphujekwa obu-imemini. Ọ̀ kwa gẹ̀ ndzụ̀ laaru ndzụ̀; ẹ̀nya alaarụ̀ ẹ̀nya; eze alaarụ̀ eze; ẹ̀ka alaarụ̀ ẹ̀ka; ọ̀kpa alaarụ̀ ọ̀kpa.”

20

Ekemu, duru ọ̀gu ndu Ízurelụ̀

¹ “Unu -huma inya ndu ọ̀hogu unu; waa ụ̀gbo-inya phẹ̀; waa ndu ojogu phẹ̀; l'ẹ̀ka unu ẹ̀jepfu phẹ̀ ọ̀gu; ẹ̀phe ka k'unu shii; gẹ̀ ndzụ̀ phẹ̀ ta agujekwa unu. Noo kẹ̀le

Chipfu, bu Chileke unu, bu onye dufutaru unu l'ali Ijiputu be nokwa swiru unu eswiru. ² Unu -bya awata ogo ono; g'onye uke futakwa bya epfuru opfu yeru ndu ojogu unu. ³ G'o su phe: 'Unube ndu Izurelu; unu ngabekwa nchi; ntanu-a be unu ejepfu ndu ohogu unu ogo. Ge meji ta atofukwa unu; ophu ndzu agukwa unu. G'ehu te etekwa unu etete; ophu ephe eyekwa unu ebvu; ⁴ kele o Chipfu, bu Chileke unu be unu l'iya swi; g'o lwu-chiteru unu ogo l'iphu ndu ohogu unu; shi nno mee g'unu lwu-kpee phe.'

⁵ "Ge ndu-ishi unu byakwapho bya epfuru nu ndu ono; su phe: '?O duru g'unu ha, onye kpuru ulo ophuu; ophu o toko yedu iya Chileke l'eka? G'onye ono lakwa unuphu; a nonyakwa o nwuhu l'ogu; onye ozo je eworu ulo obu ye Chileke l'eka. ⁶ ? O duru onye gbaru opfu-vayinu ophu o toko ridu iphe, shi iya nu? G'onye ono lakwa unuphu; a nonyaa; o nwuhu l'ogu; onye ozo ria ya. ⁷ ?O duru onye kweru nwanyi ukwe l'oo-lu iya; ophu o toko ludu iya? G'onye ono lakwa unuphu; a nonyakwa onye ono nwuhu l'ogu; onye ozo je alua onye obu.'

⁸ "Ge ndu-ishi ono pfukwarupho yebaaru ndu ojogu ono; su phe: '?O -duru onye ndzu agu; ozoo onye meji tofu tofu? G'onye ono lakwa unuphu; a nonyakwa o mee; meji tofuahaa ndu ophuu g'ootofu iya.' ⁹ Teke ndu-ishi ono pfughecherupho iphemiphe ono nu ndu ojogu ono; ephe abya ahotagbaa ndu-ishi ojogu dobe, bu ndu a-nodu edu phe eje.

¹⁰ "Teke unu wufuru ejepfu mkpukpu ogo; unu vukwaru uzo kua phe; g'unu l'ephe doshia; ge nchi du doo. ¹¹ Oo ya bu; teke o bu l'ephe zaru unu oku nchi-adu-doo ono; bya aguhaaruru unu uzo phe; oo ya bu; iphe, bukpoo ndu bu le mkpukpu ono abukotaru ndu unu a-noduje ezi ozi mkponwu-ehu. ¹² Teke ephe te ekwedu g'unu l'ephe nodu le nchi-odoo; ephe gbenu wata unu etso ogo; unu ekee ogo kephee mkpukpu ono mgburugburu. ¹³ Teke Chipfu, bu Chileke unu woerupho mkpukpu ono ye unu l'eka; unu gude ogu-echi tuko unwoke, nokota iya nu gbushigbua. ¹⁴ Obenu l'unwanyi phe; me unwegirima; me iphe-edobe phe; mewaro iphemiphe ozo, no l'ime mkpukpu ono; mekpoo iphe akwa l'okwata g'o hakota; be unu e-gwetakota g'o buru k'unu. Mbua; unu e-ripya iphe, unu gwetaru l'eka ndu ohogu unu, bu ophu Chipfu, bu Chileke unu nuru unu. ¹⁵ Noo g'unu e-mekotaje iphe, bu mkpukpu le mkpukpu ono l'ophu, bu ndu ophu nochaa unu uzanya, bu ndu ophu ayidu l'ohamoha owa-a, bugbaa l'eka-a.

¹⁶ "Ole o -buru mkpukpu ndu owa-a, no l'ali, Chipfu, bu Chileke unu abya unu anunu g'o buru okiphe unu-a; g'o to dukwa iphe, atu unme me nanu, unu a-ha g'o nodu ndzu. ¹⁷ Unu tukokwa phe g'ephe ha gbushikota; mbu ndu Hetu; me ndu Amoru; me ndu Kenanu; me ndu Perezu; me ndu Hevu; me ndu Jiebusu, bu iya bu ge Chipfu, bu Chileke unu turu ekemu; su g'unu mee; ¹⁸ g'ephe te ezi unu ahuma ahuma, ephe anoduje eme, bu ophu ephe anoduje eme eyeru agwa phe; unu eshi nno meswee Chipfu, bu Chileke unu.

¹⁹ "Teke unu keru ogo kephee mkpukpu mgburugburu noo odu; l'eka unu etso iya ogo g'unu lwua ya lwuta; unu te emebyishikwa oshi, pfugbaaru le mkpukpu ono; ke g'unu gude ogbunku wata iya egbutsushi. Unu hakwaa ya; wotaje mebyi iya ria eriri; unu te egbutsushikwa iya egbutsushi. ?Unu eke ogo ekephefa oshi, bvuru l'egu mgburugburu? Oshi; ?o bu nemadzu? ²⁰ O buepho oshi ndu ophu unu maru l'o to budu oshi, eeri mebyi iya eriri; noo ndu ophu unu e-mebyishi. Unu gbutsushia ndu k'ono. Unu akpu a ose-ogu kpu-pee mkpukpu ono, etso unu ogo ono mgburugburu jasu teke unu emekpe phe."

21

Onye e gburu; ophu a madu onye gburu iya nu

¹ O -buru l'a humaru odzu onye e gburu egbugbu; ophu a madu onye gburu iya nu l'eka o dabyiru l'egu; l'alị ono, Chipfu, bu Chileke unu abya anu unu g'o buru okiphe unu ono; ² ge ndu bu ogerenya unu phe; me ndu-ikpe unu phe wufutakwa; bya agbe l'eka onye ono, e gburu ono ze; tua iphe atutu jasuchaa le mkpukpu le mkpukpu, no-pheru iya mgburugburu. ³ Ge ndu bu ogerenya, shi le mkpukpu ophu ka ano-kube onye ono, e gburu ono ntse kpata ada eswi, e teke gudeswee jee ozi; ophu a tugbabejeduru iya le nwibe iya; ⁴ gude bahu le nsuda, mini aso asoso; mbu nsuda, e teke ako-swe akoko; ophu e teke aku-swee ya iphe, aaku akuku. Ge ephe nodu le nsuda ono; swi-kwoo ada eswi ono olu. ⁵ Ge ndu-uke, bu unwu Liviayi lufuta l'ataphu bya apfuru. Noo kele Chipfu, bu Chileke unu hotaru phe g'ephe jejeru iya ozi; wafua g'ephe gudeje epha Chipfu goru nemadzu onu-oma. Teke opfu adaru nemadzu yee nwibe iya; ozoo le nemadzu mekaru nwibe iya iphe; l'o buru ephe e-kpe iya. ⁶ Ndu bu ogerenya, shi le mkpukpu ophu ka ano-kube ntse l'eka onye e gburu pho zee g'ephe hakota akwo eka l'eli ada eswi ono, a swi-kworu olu le nsuda ono. ⁷ Ephe epfua su: "Eka anyi ta adukwa l'ochi onye-a; ophu anyi ahumakwaru teke eegbu iya. ⁸ Jiko Chipfu; natanu ugwo-a, aapfu k'iphe-aji, ndu nkengu, bu ndu Izurelu meru-a; mbu ndu ono, i gbafutaru. G'ochi onye adudu iphe o meru ta atukokwaru ndu nkengu, bu ndu Izurelu l'ishi. Oo ya bu; e shi egube ono pfua ugwo ochi onye ono, e gburu ono. ⁹ O buru egube ono bu g'unu e-shi nwefu onwunu ochi onye adudu iphe, o meru ono l'echilabo unu; kele unu mewaru, iphe, pfuru oto l'iphu Chipfu.

K'alu nwanyi, a lwutaru l'ogu

¹⁰ "O -buru l'unu jepfuru ndu ohogu unu ogu; Chipfu, bu Chileke unu woru phe ye unu l'eka; unu kpa phe le ndzu; ¹¹ o -buru le ndu ono, unu kpuru le ndzu ono be o duru nwanyi, ama mma, nweru g'unu ha onye o du ree; teme o nodu agu onye ono egu g'onye ono duta iya g'o buru nyee ya; ¹² g'onye ono duta iya laa ibe iya je akpushia ya ishi; bee ya nvo ebebe. ¹³ L'o yefu uwe, o shi ye teke a kputaru iya pho. L'o buru l'ibe onye obu; kwaa ekwa ne iya yee nna iya onwa ophu. E -mechaa; yee onye obu awatawaro akwakwa; onye obu aburu ji iya; l'o buru nyee ya. ¹⁴ O -buru l'e mechaaru; ophu nwanyi obu aduedu onye obu ree; g'o pakwaru iya haa g'o je eka du iya ree. O buepho g'i ti re iya erere k'ereta okpoga; ophu i mekwa iya g'eemeje ohu; noo kele i mewaru iya iphe-iphere."

Iphe, rwuberu okpara

¹⁵ "O -buru le nwoke alu unwanyi labo; o yee onye lanu obu; onye ophuu du iya ashị; ephe toko nwutawaru iya unwegirima; me onye ophu e yeru obu yee onye ophu a kporu ashị; teke o bu l'oo onye ophu a kporu ashị yeru okpara le nwoke; ¹⁶ mboku, oo-ke ekpe gude keeru unwu iya eku iya; g'o to wotakwa nwa onye ophu o yeru obu pho dobe l'onodu okpara; hachia nwa nke onye ono, o kporu ashị pho, gbetchia buru iya bu okpara. ¹⁷ G'onye ono mekwaaru okpara iya ono, bu nwa nwanyi ono, o kporu ashị ono iphe, rwuberu iya nu. Mbu-a; g'o hee ya oke labo; l'iphemiphe, o nweru enweru; kele oo nwata ono bu nwa mbu, goshiru l'o duje ike yee ime. Iphe, rwuberu okpara bukwa iya nwe iya."

Nwa, kariru ndu nwuru iya nu eka

¹⁸ "O -buru le nemadzu nwutaru nwa, kariru iya eka; k'ophu bu l'o too ngadu nchi l'opfu ndu nwuru iya nu; mbu l'o too mejedu iphe, nna iya pfuru; ophu o medu iphe, ne iya pfuru; temanu; teke ephe chiru iya iphe; o too yeduru phe onu; ¹⁹ ge nna iya; yee ne iya kputakwa iya kpuleru ndu bu ogerenya l'onu-abata mkpukpu phe.

²⁰ Ẹphe asu ndu bu ogerenya mkpukpu ono: 'Nwatibe anyi-a kariru anyi eka; k'ophu bu l'o too ngajedu nchi l'opfu anyi; ophu oomejedu iphe, anyi suru g'o mee. O bu oke-ekpiri; teme o ngunuka mee.' ²¹ G'unwoke mkpukpu ono g'ephe ha wufuta; woru iya tugbua le mkpuma. O kwa egube ono be unu e-shije wofu ejo-iphe l'echilabo unu; k'ophu ndu Izurelu l'ophu a-numa iya; tsuhu ebvu."

Ekemu, du iche iche

²² "O -buru le nemadzu meru iphe, o gbaru g'o nwuhu; e woru iya gbua; unu kobe odzu onye ono l'eli oshi; ²³ g'odzu iya te kokwaru l'eli oshi l'eka ono jasu nchi abohu. Unu likwaa ya mboku ono gedegede; kele onye koru l'eli oshi be bu onye Chileke turu onu. Unu te emerwushikwa ali ono, Chipfu, bu Chileke unu abya unu anunu; g'o buru okiphe unu ono."

22

¹ "O -buru li humaru eswi; ozoo aturu nemadzu ibe ngu l'eka okpaphuhu akpaphuhu; te emekwa enya gi ti humaduru iya; kukebekwa ehuru kpata iya kpuphuru nwibe ngu ono azu. ² Teke o bu l'onye ono te ebukubedu ngu ntse; ozoo li ti madu onye obu; kpata iya laa ibe ngu je edobe jasu teke onye ono a-choru iya bya; li kpuru iya nu iya. ³ Nokwapho g'ii-meje nkapfu-igara iya; o bukwarupho nno bu g'ii-meje uwe iya; mekpoo iphemiphe, bu ke nwibe ngu, tuphahuru etuphahu; mbu ophu tuphahuru nu; i huma iya. Te emekwa enya gi ti humaduru iya.

⁴ "O -buru li humaru nkapfu-igara nemadzu ibe ngu; ozoo eswi iya l'eka o daru l'aguga gbororo; te emekwa enya gi ti humaduru iya. Kukebekwa ehuru je eyeru onye obu eka g'o palia ya.

⁵ "Ge nwanyi ta akwajekwa ngwa nwoke; ophu nwoke akwajekwa ngwa nwanyi; kele onye eme iphe, du nno bukwa ebyi be oome l'iphu Chipfu, bu Chileke unu.

⁶ "I -nodu aghata le gbororo; i huma epfune enu, kparu l'eli oshi; ozoo l'ali; o buru unwu enu no iya; ozoo l'o bukwa du ekwa iya; ne iya kpuru l'eli unwu iya ono; ozoo l'eli ekwa iya ono; ba anwupyaabekwa ne enu ono; yee unwu iya. ⁷ Kukebekwa ehuru kpatsu ne iya g'o pefu; li nwutawaro unwu iya; k'ophu oo-duru ngu le ree; waa k'ophu ii-kariberu nka.

⁸ "I -nodu akpu ulo ophu; kpusakwaa uko iya osa; swia ya onu mgburugburu; g'o to du onye e-shi l'eka ono wefu bya adaa; g'ochi ta akwa l'ulo ngu ono.

⁹ "I -gbaa opfu-vayinu; ta akukwa iya iphe eghirigha. I -mee ya nno be aa-natakwa ngu mebyi iphe ono, i koru ono; natakwa ngu pho akpuru, vayinu ngu mitaru je edobe l'ulo, du nsu.

¹⁰ "Te eligbabejekwa eswi yee nkapfu-igara gude atupya ali mgbo lanu.

¹¹ "Te eyejekwa uwe, a kwaru eghirigha; du ge l'e wotaru ekwa baragidi je akwagbabe le gerebe-gerebe ekwa mmanu.

¹² "Kpajekwaru iyanguyangu ye le mgbureku uwe mgbalanu ngu ishi eno."

Emebyi k'alulu

¹³ "O -buru le nwoke lutaru nwanyi; ephe le nwanyi obu kwachaepho; o kpoo ya ashi; ¹⁴ boaha ya ibo gude epfubyishi iya su: 'Mu lutaru nwanyi-a; mu jepfu iya; ophu o dudu iphe, egoshi l'o shi buru nwamgboko, ye nwoke teke akwaswee.'

¹⁵ Ge nna nwamgboko ono yee ne iya gude iphe, egoshi le nwamgboko ono shi buru onye ye nwoke teke akwaswee je egoshi ndu bu ogerenya l'onu-abata mkpukpu.

¹⁶ Nna nwamgboko ono asu ndu bu ogerenya ono: 'Nwa mu nwanyi-a be mu keru nwoke-a; ole nta-a be nwamgboko ono duwaa iya ashi. ¹⁷ Ole-a; unu lewaro le nta-a be o wataru iya ebo ibo asuje le nwatibe mu obu ta adukwa iphe, egoshi le ye nwoke teke akwaswee! Ole o bu; wakwa iphe, egoshi le nwatibe mu obu be

yẹe nwoke teke akwaswee baa.' Ẹphe abya eworu ẹkwa ono phushi l'iphu ndu bu ọgerenya mkpukpu ono. ¹⁸ Ndu bu ọgerenya mkpukpu ono akputa nwoke ono chia ya ẹchachi; ¹⁹ reta iya nre ukporo mkpola-ochaa ise; woru nu nna nwamgboko ono; noo kele nwoke ono boru nwamgboko Izurelu ibo. Nwamgboko ono aburu nyee ya ẹka o bu iya; ophu o byadu achifubaa nwanyi ono jasu g'oo-no-beru.

²⁰ "Ole o -bukwanuru l'ibo ono, e boru iya ono bu eviya; k'ophu bu l'o to dudu iphe, e gude goshi le nwamgboko ono be yele nwoke teke akwaswee; ²¹ oo ya bu; g'ephe kpufutakwa nwamgboko ono l'onu eswulo l'ibe nna iya; unwoke mkpukpu iya atua ya mkpuma; woru iya tugbua; kele o meru ejo ememe l'ali Izurelu. O shi nodu l'ibe nna iya agba ukpara. O kwa egube ono be unu e-shije wofu ejo-iphe l'echilabo unu.

²² "O -buru l'e ge-chiru nwoke l'eka ephe le nyee onye ozo akwa; g'e gbukwaa nwoke ono, jepfuru nwanyi obu; yee nwanyi, o jepfuru egbugbu. O kwa egube ono be unu e-shije wofu ejo-iphe l'ali Izurelu.

²³ "O -buru le nwamgboko, yele nwoke teke akwaswee; mbu nwamgboko, e jebuwaru k'alulu; be yele nwoke ozo kwaru l'ime mkpukpu; ²⁴ unu tukokwa ephebebo kputa kpufu l'onu-abata mkpukpu ono; toko ephebebo tu-gbukota le mkpuma. Nwamgboko ono be aa-tu-gbu; noo kele o no l'oma mkpukpu ophu o chiduru mkpu. Nwoke be aa-tu-gbukwapho; kele o merwuru nyee onye ozo. O kwa egube ono be unu e-shije wofu ejo-iphe l'echilabo unu.

²⁵ "Obenu; o -buru l'oo l'azu egu be nwoke guderu nwamgboko, onye ozo jebuwaru k'alulu; ephe l'iya kwaa; bukwa nwoke kpoloko be ee-gbu. ²⁶ G'o to dukwa iphe, unu e-me nwamgboko ono; o to dukwa iphe-aji, o metaru, ee-gude gbua ya. Noo kele owa-a dukwapho g'onye je afuaru nemadzu ibiya l'uzo; gbua. ²⁷ Mbu le nwoke ono guderu nwamgboko ono, onye ozo jebuwaru k'alulu ono l'azu egu; o chia mkpu; ophu o dudu onye nafutaru iya nu.

²⁸ "Ole o -bukwanuru le nwoke zuguderu nwamgboko, adudu onye eje iya nu; ephe l'iya kwaa; a huma phe; ²⁹ ge nwoke ono pfukwaa nna nwamgboko ono ukporo shekelu mkpola-ochaa labo le shekelu mkpola-ochaa iri. G'onye obu lukwaru nwamgboko ono; noo kele o mebyishiwaru iya. Ophu o byadu achifu nwamgboko ono gbiriri jasu g'oo-no-beru.

³⁰ "Ge nwoke ba lukwa nyee nna iya; shi nno mee nna iya iphe-iphere."

23

Ebufu nemadzu le ndzuko

¹ "G'onye e tsupyaru akpuru-anwu; ozo onye e bufuru utsu ta abatajeka l'eka ndu ke Chipfu dzukoberu.

² "G'o to dukwa onye a gbataru l'ukpara; abataje l'eka ndu ke Chipfu dzukoberu. Ophu oshilokpa iya; mbu je eyee l'ogbo k'iri abatajeka l'eka ndu ke Chipfu dzukoberu.

³ "G'o to dukwa onye Amonu; ozo onye Mowabu, abataje l'eka ndu ke Chipfu dzukoberu; ophu oshilokpa phe jeye l'ogbo k'iri abatajeka; mbu g'ephe ta abatajekpo l'eka ndu ke Chipfu dzukoberu jeye l'ojeoje. ⁴ Noo kele ephe te egudedu nri; yee mini gbaa unu ndzuta teke unu shi l'ali Ijiputu. Iphe, ephe meru bu l'ephe gbetchia je ebuta Belamu nwa Beyo, shi mkpukpu Petu l'ali Mesopotemiya g'o bya atua unu onu. ⁵ Obenu le Chipfu, bu Chileke unu ta ngabeduru Belamu nchi; o gbetchia ghazia onu ono; o buru onu-oma; kele Chipfu, bu Chileke unu yeru unu obu. ⁶ Unu ta achokwa uzo, ee-shi g'ehu du phe guu; ozo g'o duru phe le ree jasu g'unu a-no-beru.

⁷ “Gẹ ndu Edomu ta adukwa unu ashi; noo kele epe bu unwune unu. Ophu ndu Ijiputu adukwa unu ashi; noo kele unu shi buru ndu lwaru alwalwa l’ali phe. ⁸ G’a hajekwa oshilokpa phe ogbo k’eto g’ephe bata l’eka ndu ke Chipfu dzukoberu.”

Eme odu-ogu g’o to du ideyideyi

⁹ “O -buru l’unu jepfuru ndu ohogu unu ogo; unu dokwaduru l’odu-ogu unu; unu kwabekwa enya g’unu te eye eka l’eme ejo-iphe. ¹⁰ O -buru l’o nweru onye lanu l’echilabo unu, byaru bya aburu onye aaso nsu; kele o gboru unwuda kpua onwiya l’enyashi; g’onye ono lufukwa je anodu l’azu odu-ogu; g’o to nodukwa l’ime iya. ¹¹ O -be l’uzenyashi l’o gude mini wu ehu. Enyanwu -nyihuchaephe; l’o batawaro l’odu-ogu ono.

¹² “Unu eje l’azu odu-ogu ono je emeta eka unu e-jeje ejelukpo. ¹³ Unu yekobeje ikworo le ngwogu unu; oo ya bu g’o buru; onye eje anyi nshi; l’o gude ikworo ono tu nsu; nyiru iya yee; ghakobe woru iya kpochia. ¹⁴ Noo kele Chipfu, bu Chileke unu etsojeru oma odu-ogu ejephe; adzo unu ndzu; waa g’o woru ndu ohogu unu ye unu l’eka. Noo g’o gude; odu-ogu unu je l’adu nsu; g’o to huma iphe, aaso nsu l’eka unu no; dakobe paru unu haa.”

Unwu ekemu ozo

¹⁵ “Ohu -shi l’eka nnajiuphu iya gbapfuta ngu; ta akputakwa iya kpuphuru nnajiuphu iya ono azu. ¹⁶ Hakwaa ya g’unu l’iya buru; l’o buru l’eka du iya ree le mkpukpu, dukpoe ya pho ree. Ophu a kpakwa iya ehu.

¹⁷ “G’o to dukwa unwada Izurelu onye a-nodu agbaru agwa ukpara; ophu o dukwa onye nwoke Izurelu a-nodu agbaru agwa ukpara. ¹⁸ Mbua; g’e be wotajekwa ugwo, a pfuru nwanyi-ovuoba; ozoo ugwo, a pfuru nkuta-urwuali ono; gude bya l’ulo Chipfu, bu Chileke unu bya apfu ugwo iphe, unu riburu l’angu k’ememe; kele ephenebo bu ebyi l’anya Chipfu, bu Chileke unu.

¹⁹ “Be jiekwa onye Izurelu ibe ngu ugwo ntukwase; ntukwase l’okpoga; ozoo ntukwase le nri; ozoo l’iphemiphe, bukpo iphe, eejeje ugwo ntukwase. ²⁰ Onye ii-jie ugwo ntukwase bu onye ohozo; obenu l’onye bu nwune ngu be i tii jiedu ntukwase; oo ya bu ge Chipfu, bu Chileke ngu ekebe ngu l’oma l’iphemiphe, i biyibekporu eka ememe l’ali ono, iije alwuta ono.

²¹ “O buru l’i riburu angu emeru Chipfu, bu Chileke ngu iphe; ta akpokwa upfu ememe iya; kele Chipfu, bu Chileke ngu a-wata ele ngu enya g’i mee ya; teme l’i buru onye-ikpe nmaru l’i meru iphe-eji. ²² Ole o -bukwanuru l’i selaru onwongu azu l’eribu angu eme iphe; be ikpe ta nmakwaru ngu. ²³ Iphe, shikpowa ngu l’ogbogboromonu futa; letakwa enya g’i meebekota iya. Noo kele oo gubedua turu obu ngu onyo gudekpoo onu ngu gedegede ribuaru Chipfu, bu Chileke ngu angu.

²⁴ “O buru l’i bahuru l’opfu-vayinu nemadzu ibe ngu; ritakpopho akpuru vayinu g’o dukpoe ngu pho ree; ole g’o to dukwa ophu ii-ye le nkata ngu. ²⁵ Teke i -bahuru l’egu nemadzu ibe ngu; o -du ngu g’i wota iphe, o kuru akuku ria; wotakwa iya; ole g’o to dukwa upfu iphe ono ophu ii-gude mma gbutsua.

24

¹ “O -buru le nwoke luchaaaru nwanyi; ophu nwanyi ono aduedu iya ree; kele o humaru iphe, adudu ree l’ehu nwanyi obu; o bya ederu ekwo achifu nwanyi nu iya; bya achifu iya; ² o -buru l’o lufuru g’o jero je aluru nwoke ozo; ³ teke o bukwanu l’onye k’ono byakwarupho bya akpoo ya ashi; bya edekwapho ekwo achifu ozokwa bya eyekwa iya pho l’eka; bya achifukwa iya pho l’ibe iya; ozoo l’onye k’ono bu anwuhu be o nwuhuru; mbu onye k’ono, shi duta iya alu alulu ono; ⁴ ge ji iya ke mbu pho, chifuru iya nu pho ta laphukwa azu jeshia ya alulu g’e merwushichawaru iya

ono; kele ọ bukwa ẹbyi l'iphu Chipfu. Unu te emetakwa ẹbyi kpube alì ono, Chipfu, bu Chileke unu abya unu anunu g'ọ buru okiphe unu ono."

Ekemu, du iche iche

⁵ "Ọ -buru lẹ nemadzu luru nwanyi k'òphúú; g'e te zikwa iya g'o je ọgu; ophu ọ dukwa ozi ọzo, ee-zi iya. G'onye ono nọ-gbukwaa mgbarapha l'unuphu; mee nyee ya ono, ọ lutaru ono g'ẹhu tsoo ya utso.

⁶ "Gẹ nemadzu ta patakwa mkpuma, egweje nri; ọzoo nggu-mkpuma; g'ọ buru iphe, e yeru iya l'itumo; kele ono dukwaa g'onye woru ishi nemadzu ophu sùbe l'itumo.

⁷ "Ọ -buru lẹ nemadzu bẹ e guderu l'ẹka ọ pataru onye Ízurelu ibe iya l'oshi eme iya g'ohu; ọzoo l'ooore onye ọbu erere; g'e gbukwa onye ọpaleda ono egbugbu. Ọ kwa ẹgube ono bẹ unu e-shije wofu ẹjo-iphe l'echilabo unu.

⁸ "Ọ -buru onye ẹhu-ọchaa byaru; unu letakwa ẹnya mee iphemiphe, ndu-uke, bu oshilokpa Lívayi sùru g'unu mee. Unu tükokpoephe iphemiphe, mu turu phẹ ekemu sù g'ẹphe meje mekota. ⁹ Unu nyatakwa iphe, Chipfu, bu Chileke unu meru Miriyamu teke unu nọ l'uzo; g'unu wufutachaa l'alì Ijiputu.

¹⁰ "Teke i jieru nemadzu ibe ngu ugwo; m'obeta ọ buru ugwo, du idu-agma; ta abahukwa l'ulo iya je ewota iphe, ọ sùberu ngu l'itumo. ¹¹ Nodukwa l'etezi g'onye ọbu, i jieru ugwo ọbu wofutaru ngu iphe, ọ sùberu ngu l'itumo ọbu. ¹² Ọ -buru l'onye ọbu akpa nri; te egudekwa iphe ono, o yeru ngu l'itumo ono lashia unuphu je akwaa gẹ nchi bohú. ¹³ Nchi -jihushia; wophutakwaru iya ukpo ono, o yeru ngu l'itumo ono azu; k'ọphu ọo-ze iya; kua mgbenya; goru onu-oma nu ngu. Ọo ya bu g'a gularu ngu iya l'apfubekoto l'iphu Chipfu, bu Chileke ngu.

¹⁴ "Onye adudu g'ọ du iya; ọ nọdu akpa nri -byaru ngu ozi; te emekwa iya omeliwe; m'obeta onye ọbu buru onye Ízurelu ibe ngu; ọzoo onye lwaru alwalwa, bu l'alì unu l'ime mkpukpu unu. ¹⁵ Pfujekwa iya aswa ogburumita iya; teme ẹnyanwu anyihu mbokumboku; kele onye ọbu akpa nri; ọ gbawaru aswa ozi iya ono ye lẹ mkpa. Teke ọdumeka bẹ oo-chikukwa ngu l'ẹjo mkpu l'iphu Chipfu; iphe ọbu aburu ngu iphe-ẹji, iimeta iya.

¹⁶ "Gẹ ndu bu nna ta lajekwa l'iphe, nwa phẹ metaru; ophu unwu alajekwa l'iphe, nna phẹ metaru. G'onye metaru iphe onwu lajekwa l'iphe, o meru.

¹⁷ "Unu ta anafujekwa nemadzu iswi-odumma iya opfu l'ọ bu onye lwaru alwalwa; ọzoo onye enwedú nna; ophu unu anatajekwa ẹkwa nwanyi, ji iya anọedu l'itumo. ¹⁸ Unu nyatajekwa l'unubedua shi buru ohu l'alì Ijiputu; Chipfu, bu Chileke unu gbata unu l'ẹka ono; noo iphe, meru g'o gude mu nọdu aturu unu ekemu epfu g'unu meje iphemiphe ono.

¹⁹ "Unu -nọdu akpata iphe, unu meberu l'opfu unu; unu zohaa tiyotiyoo iya ophu l'egu; unu ba laphuhẹkwa azu je iya achita. Unu hajekwa iya g'ọ duru ndu lwaru alwalwa; yee ndu nna phẹ anọedu; yee unwanyi, ji phẹ anọedu; k'ọphu Chipfu, bu Chileke unu e-kebe unu l'oma l'iphemiphe, unu byiberu ẹka unu k'ememe. ²⁰ Unu -nọdu aji-koshi akpuru, miru l'oshi olivu unu; unu ta ajijekwa iya nji labo. Unu hakwa ophu phoduru nu g'ọ duru ndu lwaru alwalwa; yee ndu nna phẹ anọedu; yee unwanyi, ji phẹ anọedu. ²¹ Teke ọ bu l'unu awo akpuru vayinu l'opfu-vayinu unu; unu te ejekwa mkpakwa iya m'e mechaa. Unu hajekwa ophu phoduru nu g'ọ duru ndu lwaru alwalwa; yee ndu nna phẹ anọedu; me unwanyi, ji phẹ anọedu. ²² Unu nyatajekwa l'unubedua shi buru ohu l'alì Ijiputu; noo iphe, meru g'o gude mu nọdu aturu unu ekemu epfu g'unu meje iphemiphe ono."

¹ “Ọ -bụru l'umadzu labo be opfu adaru; g'ephe gude iya je l'ulo-ikpe ge ndu-ikpe kpeeru phe iya; haaru onye ophu iswi du mma enge; nma onye ophu achọ opfu ikpe. ² Teke o bu l'onye ophu ikpe nmaru be o gbaru g'e chia iphe; g'onye-ikpe mekwaa ya g'o zee aze; g'e chia ya iphe obu l'iphu iya; chia ya onu echachi ole yele iphe o meru ha. ³ Iphe, ee-chi iya bu onu echachi ukporo labo. G'e te chighatakwa iya egube ono. E -chighata iya egube ono be o buakwaa eme nwune ngu ono g'o to dudu iphe, o bu l'iphu ngu.

⁴ “Te ekechijekwa eswi onu me o -nodu azoshiru ngu ereshi.”

Onye nwune iya nwuhuru; gbado nyee ya

⁵ “Ọ -bụru l'unwune labo bu; onye lanu nonyaa bya anwuhu; ebe o nwuta nwa; ge nyee ya ta lukwa ndu unuphu ozo. Ge nwune ji iya dutakwa iya luru; lajeru iya l'ulo. Nwune ji iya ono eshi nno medzukota iphe, gbaru iya nu l'ehu nwanyi ono. ⁶ Nwa nwoke mbu, o nwutaru; mbu nwanyi ono be a-zaru epha la l'epha nwune iya ono, nwuhuru nu ono g'epha iya te echihu l'alị Izurelu. ⁷ Ole o -buru l'o to dudu onye ono g'o luru nyee nwune iya ono; ge nwanyi ono jepfu ndu bu ogerenya mkpukpu ono l'onu-abata mkpukpu ono je asu phe: 'Nwune ji mu jikawaru eme g'epha nwune iya te echihu le Izurelu. O jikakwaru le ya te emeduru mu iphe, nemadzu emejeru nyee nwune iya.' ⁸ Oo ya bu; ndu bu ogerenya mkpukpu ono ekua nwoke ono; pfiaru iya opfu. O -buru l'iphe, oopfu be oopfu epfushi iya ike; su le ya ta abyakpoda aluru nwanyi ono m'obeta gunu mee; ⁹ ge nyee nwune iya ono gbeshi l'ataphu ndu bu ogerenya ono je eyeta akpokpa nwoke ono nanu; gbuta onu-mini tua ya l'iphu su: 'Noo iphe, eemeje onye ta choduru eme g'unuphu ibe nwune iya keru bu ono.' ¹⁰ Iphe, ee-ku ibe nwoke ono le Izurelu bu 'ibe onye e yetaru akpokpa.'

¹¹ “Ọ -buru l'unwoke labo alwu ogu; nyee onye lanu byatashia odzori ji iya; bya azu nwoke ophu l'ehu-nwoke; ¹² g'e gbubufukwa nwanyi ono aka; g'a ta aphukwaru iya obu-imemini.

¹³ “Unu te eyejekwa iphe, eegudeje atu erwa iphe uzo labo l'eda unu; ophu bu okpobe iya; me ophu abudu okpobe iya. ¹⁴ Ophu unu enwekwaru iphe, eegudeje akpo iphe uzo labo l'ibe unu; ophu bu okpobe iya; me ophu abudu okpobe iya. ¹⁵ Unu gudeje okpobe iphe, ugho adudu tua erwa iphe. Unu egudejekwapho okpobe iphe, ugho adudu; kpoo iphe; k'ophu unu a-noriberu ndzu l'alị ono, Chipfu bu Chileke unu abya unu anunu ono; ¹⁶ kele iphe, bukpo onyemonye, eme egube iphe ono; mbukpoo onyemonye, eme iphe l'ugho emekotakwa ebyi l'iphu Chipfu, bu Chileke unu.”

A turu ekemu g'e gbushia ndu Amaleku

¹⁷ “Unu nyatakwa iphe, ndu Amaleku meru unu teke unu no l'uzo; g'unu lufutacharu le Ijiputu. ¹⁸ O bu teke ike ije bvwuaru unu; ophu ike aduziedu unu be ephe shiru unu azu byapfuta unu ogu l'uzo; gbushia ndu ophu kpe azu; ophu ephe atsuduru Chileke ebvu. ¹⁹ Oo ya bu; Chipfu, bu Chileke unu -meepho; unu nweru onwunu l'eka iphe, bu ndu ohogu unu, bupheru unu mgburugburu l'alị ono, oobyu unu anunu ono; g'o buru okiphe unu ono; unu mekwaa g'a ta nyatabahe ndu Amaleku le mkpula akpaminigwe. Unu ta azohakwa iya ememe!”

26

Akpuru-iphe-mbu; waa oke-lanu-l'uzo-iri

¹ “I -bahuepho l'alị ono, Chipfu, bu Chileke abya unu anunu g'o buru okiphe unu ono; mbu unu -natae ya pho buru; ² hatajekwa akpuru-iphe-mbu l'iphe, i kotakpooru l'alị ono, Chipfu abya ngu anunu ono; chiru ye le nkata; vuru je l'eka Chipfu, bu

Chileke ngu a-hóta; dobe epha iya; buru iya eburu. ³ L'i vuru iya jepfu onye bu onye uke teke ono je asu iya: 'Ntanu-a be mu pfuwaru epfuru Chipfu, bu Chileke ngu le mu lwarwutaru l'ali ono, Chipfu riru nna anyi oche phe angu le ya a-nu anyi ono.'

⁴ "Onye uke ono anata ngu nkata ono; sube l'ataphu oru-ngweja Chipfu, bu Chileke ngu. ⁵ L'i nodukwapho l'ataphu Chipfu, bu Chileke ngu pfua su: 'Nnana mu shi buru onye Aramu, aghaphe aghaphe. O gude ndu ha nwanshi laa Ijiputu je aburu onye lwaru alwalwa l'eka ono. O buru l'eka ono be o je eburu; buru oke mba, okpehu du; teme epe du igwerigwe. ⁶ Obenu le ndu Ijiputu nuru anyi aphu; bya emee g'anyi jee iphe-ehuka; mee g'anyi jee ozi mkponwu-ehu. ⁷ Tobudu iya bu; anyi chia mkpu raku Chipfu, bu Chileke ke nna anyi oche phe. Chipfu numa olu anyi; bya ahuma iphe-ehuka, anyi eje; waa ozi mkponwu-ehu, anyi eje; me g'e gude emebe anyi ewere. ⁸ No iya; Chipfu bya egude ike me agburehu iya; yee ebvu, ooye; yee iphe-ohubama; mekpoo iphe, du biribiri; gude dufuta anyi le Ijiputu. ⁹ O bya edubatawa anyi l'eka-a; bya eworu ali-a nu anyi; mbu ali, bu mini era-eswi yee manu-enwu aso iya gborogboro-a. ¹⁰ Nta-a be mu wotawaru ngu akpuru-iphe-mbu, shi l'iphe, mu meberu l'ali-a, gube Chipfu nuru mu-a.' L'i bya eworu iya dobe l'iphe Chipfu, bu Chileke ngu; bya abaru Chipfu, bu Chileke ngu ono eja. ¹¹ L'i bya etee eswa iphemiphe ono, du ree ono, Chipfu, bu Chileke ngu nuru gu le ndibe ngu ono. Ndu Livi; me ndu lwaru alwalwa, unu l'ephe bu etekwapho eswa."

Uzo-lanu-l'uzo-iri k'apha k'eto

¹² "I-pfuchaa oke-lanu-l'uzo-iri l'iphemiphe, i setaru l'apha k'eto, bu apha, aapfuje oke-lanu-l'uzo-iri; mbu; i -wochaaru iya nu ndu Livi; yee ndu lwaru alwalwa; yee ndu nna phe anodu; me unwanyi, ji phe anodu; k'ophu epe a-nodu le ndunu eriji epho; ¹³ L'i nodu l'iphe Chipfu, bu Chileke ngu pfua su: 'Mu wofuakwaru iphe ono, du nsu ono l'ulo mu; teme mu wowaru iya nu ndu Livi; waa ndu lwaru alwalwa; me ndu nna phe anodu; me unwanyi, ji phe anodu, bu ekemu, i turu nu mu. O to dukwa ekemu ono, i turu nu mu ono, duru ophu mu etsotaduru; ophu o dukwa ophu mu zoharu. ¹⁴ O to dukwa oke-lanu-l'uzo-iri ono ophu mu riru teke mu no l'aphu; ophu o dukwa ophu mu wofuru teke mu bu onye aaso nsu; ophu o dudu ophu mu nujeru ndu maa. Mu meerupho olu Chipfu, bu Chileke mu; mbu l'oo iphemiphe, i suru ge mu mee be mu meru. ¹⁵ Shinu l'ibe ngu ono, du nsu ono lezeta enya; mbu-a; shinu l'imigwe lezeta enya; goru onu-oma nu ndibe ngu ono, bu ndu Izurelu; l'i goru onu-oma nu ali ono, i nuru anyi ono, bu ali, mini era-eswi yee manu-enwu aso gborogboro ono; eshinu ono bu iphe, i riru nna anyi oche phe angu iya.'

¹⁶ "Ntanu-a be Chipfu, bu Chileke ngu tawaru ngu ekemu su g'i meje iphe-a, ya toru okpa iya su g'e tsoje-a; waa iphe-a, ya suru g'e meje-a. Zikwaa obu l'ali; gude ndu ngu g'o ha yele obu ngu g'o ha meje iphemiphe ono. ¹⁷ Ntanu-a be i pfuwaru ke Chipfu hoo haa; su l'oo ya bu Chileke ngu; l'oo uzo, o toru be ii-nodu etso; eme iphe, o toru okpa iya su g'e meje; emekwapho iphe, o turu l'ekemu; mekpoo iphe, o suru g'e meje; teme l'i mekwapho olu iya. ¹⁸ Teme Chipfu bya epfuakwaa ya hoo haa ntanu-a; su l'unu buwaa ndibe iya, ya nwe k'iche, bu iphe, o kwehawaru unu ukwe iya; bya asu g'unu mekotaje iphe, o suru g'unu meje l'ophu. ¹⁹ Ozo bu le ya e-me g'unu ha shii; kakota ohamoha ozo, ya meru ememe shii. Unu aka phe enweru epha; oha m'oha ono aka unu etu epha; ka unu akwabe ubvu. Unu aburu oha, duru Chipfu, bu Chileke unu nsu, bu iphe, o pfuhawaru."

1 Noo ya; Mósísu yẹe ndu bu ọgerenya ndu Ízurelu bya aturu ndu Ízurelu ono ekemu-a; su phe: “Unu tukokwa ekemu-a, mu aturu unu ntanu-a dobekota. 2 Teke unu gharu ẹnyimu Jiordanu bahu l'ali ono, Chipfu, bu Chileke unu abya unu anunu ono; unu patachaa mkpuma, ha shii kpokobe; unu emeta urwa gude rwa ya arwarwa. 3 Unu woru ekemu-a g'o ha dekota iya me unu ghachaepho ẹnyimu ono bahu l'ali ono, Chipfu, bu Chileke unu abya unu anunu ono; mbu ali ono, ẹraswi yẹe manu aso gborogboro ono. Ono bu iphe, Chipfu, bu Chileke nna unu oche phe kweru unu ukwe iya. 4 Oo ya bu; teke unu dachaerupho ẹnyimu Jiordanu; unu akpokobe mkpuma ono, mu aturu unu ekemu iya ntanu ono. O buru l'eli ubvu Ebalu be unu a-kpokobe iya. Unu egude urwa rwa ya arwarwa. 5 O buru l'eka ono be unu a-kpuru Chipfu, bu Chileke unu oru-ngweja. O buru mkpuma be ee-gude kpu ya; mbu mkpuma, adudu iphe, e meru l'igwe, a kujeru iya. 6 O buru mkpuma, furu ophu be unu e-gude kpuru Chipfu, bu Chileke unu oru-ngweja obu. Tem e o buru l'eli iya be unu egweje ngweja-akpo-oku; nu Chipfu, bu Chileke unu. 7 Unu gwejekwapho ngweja-ehu-guu l'eka ono. Unu atuko nodu l'eka ono ria ya; tee eswa l'iphu Chipfu, bu Chileke unu. 8 Unu tukokwa ekemu-a g'o ha dekota g'o shia ekiri le mkpuma ono, unu kpobegbaaru ono.”

Mburonu, a no l'ubvu Ebalu togbo

9 Mósísu waa ndu-uke, bu oshilokpa Lívayi bya epfuru yeru ndu Ízurelu l'ophu; su phe: “Unu gebekwa-o; unube ndu Ízurelu; unu ngabekwa nchi. Ntanu-a be unu buakwaa ndibe Chipfu, bu Chileke unu. 10 Oo ya bu le-a; unu mejekwa olu Chipfu, bu Chileke unu. Unu dobekwa ekemu iya; meje iphe, o toru okpa iya su g'e tsoje, bu iphe, mu aturu unu ekemu iya ntanu-a.”

11 O bukwarupho mboku ono be Mósísu turu ndu Ízurelu ekemu su: 12 “Teke unu dachaerupho ẹnyimu Jiordanu; waa okpa-ipfu, a-pfuru l'eli ubvu Gerizimu goru onuma nu ndu Ízurelu baa: Okpa-ipfu Simiyonu; waa ipfu Lívayi; waa ipfu Jiuda; waa ipfu Isaka; waa ipfu Jiófesu; waa ke Benjiaminu. 13 Okpa-ipfu owa-a a-buru ndu ophu a-pfuru l'eli ubvu Ebalu togbo mburonu: Okpa-ipfu Rubenu; waa ipfu Gadu; waa ipfu Asha; waa ipfu Zebulun; waa ipfu Danu; waa ke Nafutali. 14 Ndu Lívayi ewolia olu; raaru iya unwoke ndu Ízurelu l'ophu arara su:

15 “ ‘Mburonu duru onye edobe ntekpe, a pyiru apyipyi; ozoo ophu a kpuru akpukpu. Iphe ono bukwa eme ebyi l'iphu Chipfu; mbu iphe ono, bu ndu eme ona be meru iya nu; bya eworu iya dobe; agwa le mpya!’

“Ndu Ízurelu atuko g'ephe ha su: ‘G'o du egube ono-o!’

16 “ ‘Mburonu duru onye nmaru nna iya; ozoo ne iya phulaphula!’

“Ndu Ízurelu atuko g'ephe ha su: ‘G'o du egube ono-o!’

17 “ ‘Mburonu duru onye wofuru mkpuma oke ali nemadzū ibiya!’

“Ndu Ízurelu atuko g'ephe ha su: ‘G'o du egube ono-o!’

18 “ ‘Mburonu duru onye dusweru onye atsū ishi ūzo!’

“Ndu Ízurelu atuko g'ephe ha su: ‘G'o du egube ono-o!’

19 “ ‘Mburonu duru onye anafuje nemadzū iswi-oduma; opfu l'o bu onye lwaru alwalwa; ozoo onye nna iya anodedu; ozoo nwanyi, ji iya anodedu!’

“Ndu Ízurelu atuko g'ephe ha su: ‘G'o du egube ono-o!’

20 “ ‘Mburonu duru onye jepfuru nyee nna iya; noo kele o nna iya be o meru iphe-iphere.’

“Ndu Ízurelu atuko g'ephe ha su: ‘G'o du egube ono-o!’

21 “ ‘Mburonu duru onye jepfuru anu; ūdu anu, o buhabe!’

“Ndu Ízurelu atuko g'ephe ha su: ‘G'o du egube ono-o!’

22 “ ‘Mburonu duru onye jepfuru nwune iya nwanyi; m'obeta o buru ada nna iya; ozoo ada ne iya!’

“Ndu Ízurelu atuko g'ephe ha su: ‘G'o du egube ono-o!’

23 “ ‘Mburonu duru onye jepfuru ne nyee ya!’

“Ndu Ízurelu atuko g'ephe ha su: ‘G'o du egube ono-o!’

24 “ ‘Mburonu duru onye gburu nemadzu ibiya le mpya!’

“Ndu Ízurelu atuko g'ephe ha su: ‘G'o du egube ono-o!’

25 “ ‘Mburonu duru onye nataru uphalazu je egbua onye adudu iphe, o meru!’

“Ndu Ízurelu atuko g'ephe ha su: ‘G'o du egube ono-o!’

26 “ ‘Mburonu duru onye atukoduru iphemiphe, a turu l'ekemu-a emekota!’

“Ndu Ízurelu atuko g'ephe ha su: ‘G'o du egube ono-o!’ ”

28

*Obunggo, ee-bu onye emeje iphe,
a suru g'o mee*

(Uke 26:1-13; Dit 7:12-24)

1 “Teke o bukwanu l'unu ngaberu nchi okpobe angabe l'olu Chipfu, bu Chileke unu; kwaberu ekemu iya g'o ha enya; eme iya ememe; mbu ekemu ono, mu aturu unu ntanu-a ono; be Chipfu, bu Chileke unu e-me g'unu kakota ohamoha, nogbaa le mgboko-a shii. ² Onu-oma-a g'o ha a-soru so-pfuta unu etso unu purupuru; m'o buru l'unu a-nodu anuru Chipfu, bu Chileke unu olu.

³ “Onu-oma a-nodu etso unu l'oma mkpukpu; etso unu l'oma egu.

⁴ “Onu-oma a-nodu etso unwu, unu nwutaru anwuta; etsokwapho unwu iphe, unu meberu l'ali; etsokwapho unwu iphe-edobe unu nwushiru. Mbu l'eswi unu; waa eghu yee aturu unu a-nodu azu azuzu; azushi iya ike.

⁵ “Onu-oma a-nodu etso nkata, unu evuje eje l'egu; waa ikwe, unu atsuje nri.

⁶ “Onu-oma a-nodu etso unu me unu -nodu abata abata; l'o tsokwapho unu me unu -nodu alufu alufu.

⁷ “Chipfu e-me g'unu lwu-kpee ndu ohogu unu, wu-lihuru etso unu ogu. Epe e-dzebe edzebe byapfuta unu ogu; ole epe e-mechaa gbaa nanu nanu; gbakashihu.

⁸ “Chipfu e-me g'onu-oma iya tsoru oba unu; mekpoo l'iphemiphe, unu byiberu eka k'ememe; mbu l'ogo-goru onu-oma nu unu l'ali ono, Chipfu, bu Chileke unu abya unu anu ono.

⁹ “Chipfu e-me g'unu nguru anguru; mee unu g'unu buru ndu duru iya nsu, bu iphe, o rifuwaru unu angu iya; ole o kwa me o -buru l'unu e-dobe ekemu Chipfu, bu Chileke unu; bya etsokwapho uzo, o toru. ¹⁰ Unwu-eliphe l'ophu ahuma l'unu zaru epha laaru Chipfu; epe atsahaa unu ebvu. ¹¹ Teme Chipfu emee g'unu nweru iphe okpobe enweru; nwushia unwu okpobe anwushi; unwu iphe-edobe unu anwushi nwa okpobe anwushi; unwu iphe, unu meberu l'ali emehu okpobe emehu l'ali ono, Chipfu riburu nna unu phe angu le ya a-nu unu ono. ¹² Chipfu a-guharu unu ulo eka oodobeje eku iya l'imigwe; g'igwe dzeje mini gbaa l'ali unu; l'orwuberu iya; l'o goru onu-oma nu iphe, bukpoo ozi, unu gude eka unu jee. Unu ejeje ikpoto oha ugwo; unu ta adudu ndu unu eje ejita. ¹³ Chipfu e-meje unu g'unu buru ishi; unu ta anodu ndu ozo l'eka. L'o mee; unu akaepho shingushingu eje; unu ta abyadu alwa ali ali; ole o kwa me unu -nodu angabe nchi l'ekemu Chipfu, bu Chileke unu, bu ophu mu aturu unu ntanu-a su g'unu leta enya; meje iya ememe. ¹⁴ Unu ta agbakutakwaru ekemu-a, mu aturu unu ntanu-a azu me nanu. Unu ta ahakwa iya; meahaa iphe ozo; tsolahaa agwa ozo, unu a-nodu abaru eja.

*Aphu, aa-nu onye te emejedu iphe,
a suru g'o mee
(Uke 26:14-46)*

¹⁵ “Ole o -bukwanuraa l'unu ta angadu nchi l'olu Chipfu, bu Chileke unu; ophu unu eletaduru enya eme ekemu iya g'oha; ophu unu etsoduru iphe, o toru okpa iya su g'e tsoje, bugba iphe, mu aturu unu l'ekemu ntanu-a; be mburonu-a g'o ha a-byapfutakwa unu; etso unu purupuru.

¹⁶ “Mburonu a-nodu etso unu l'oma mkpukpu; etso unu l'egu.

¹⁷ “Mburonu a-nodu etso nkata, unu evuje eje l'egu; waa ikwe, unu atsuje nri.

¹⁸ “Mburonu a-nodu etso unwu, unu nwutaru anwuta; etso unwu iphe, unu meberu l'ali; etso unwu, eswi unu nwushiru; mekpoo ikpoto egbu me aturu unu.

¹⁹ “Mburonu a-nodu etso unu me unu -nodu abata abata; l'o tsokwapho unu me unu -nodu alufu alufu.

²⁰ “Chipfu a-tu unu onu; tu unu eberebete; meru ghajoghajoghajo nu unu l'iphemiphe, unu byiberu aka ememe. Oo-me iya unu egube ono gbiriri jasu unu aburu mkpurupyata; mbu ola-l'iswi atu unu l'uzorehu; l'ejo-ememe, unu wataru ememe; gwobe Chileke. ²¹ Chipfu e-gudeepho ejo iphe-ememe swiru unu gbiriri jasu unu abvube l'ali ono, unu abahu eje alwuta g'o buru k'unu ono. ²² Chipfu a-tu unu eh, ami mini; yee ehoku; yee eh-ekoko; yee oke okpomoku; l'o mee; anwu akpobe; iphe unu meberu l'ali achashia man; l'e gude ogu-echi gbushia unu. Iphemiphe ono emekpaa unu eh jasu unu aburu mkpurupyata. ²³ Akpaminigwe-a, unu vu l'ishi-a a-buru onyirubvu; ali, unu zoberu okpa aburu mgboro-igwe. ²⁴ Chipfu e-me ge mini, gege edze l'ali unu buru urwuku; yee udzu. O buru igwe a-nodu edze urwuku yee udzu ono ekpu unu gbiriri jasu unu abvube.

²⁵ “Chipfu a-ha ge ndu ohogu unu lwu-kpee unu. Unu e-dzebe edzebe byapfuta ndu ohogu unu ogu; ole unu a-gba nanu nanu; gbakashihu. Unu aburu ndu ali-eze ndu mgboko l'ophu a-nodu aso oyi. ²⁶ Odzu unu a-buru nri enu, ephe l'eli; yee anu, bu l'eliphe; ophu o dudu onye bya eye phe ebvu; chifu phe. ²⁷ Chipfu a-tu unu ejo-onwo ndu Ijiputu; waa oke-ejo-onwo; waa onwo, aba yoyoyo; waa aka-ebyi; ophu unu abyadu aka mma l'iphe-ememe obu. ²⁸ Chipfu e-me g'obvu bya unu; unu atsuhaha ishi; egomunggo eswehu unu. ²⁹ Echilabo eswe be unu a-wata ebyiphe aka ebyiphe g'eka onye atsu ishi ebyiphe aka l'ochii. Ophu o dukpoda iphe, unu byiberu aka k'ememe, byaru ekeru ekeru. Aa-noduepho akpa unu eh; ana unu nfu mbokumboku; ophu unu abyadu enweru onye a-gbaru unu mkpu.

³⁰ “Ii-je le nwanyi jebua; oo-buru onye ozo e-mechaa jepfuaha ya. Li kpu ulo kpu-ghe; ole i ti buduru iya. Li ko opfu-vayinu; i ti ghotadu mebyi iya. ³¹ Oke-eswi ngu be aa-nodu l'ataphu ngu gbua; ole i ti tadu anu iya. Nkapfu-igara ngu be aa-nata ngu l'okpehu; ophu a byadu akpu-phutaru ngu iya azu. Aturu ngu be ee-rwuta chiru nu ndu ohogu ngu; ophu o dudu onye agbaru ngu mkpu. ³² Unwu unu unwoke; yee ke nwanyi be aa-chiru nu ndu ohozo. Enya aduepho unu l'uzo mbokumboku gbiriri jasu enya agbahu unu tsukiribaa. Eka unu be e-rishihu erine; ole o to dudu iphe unu adu ike ememe. ³³ Ndu unu amadu be e-ri iphe, unu koru l'opfu; mbu iphe, unu setaru l'akanya. Iphe, a-noduepho etso unu kpoloko bu mkpamehu; yee mkpawere mbokumboku; ³⁴ k'ophu bu l'iphe, unu e-gude enya unu huma a-gbaghaa unu iphu. ³⁵ Chipfu a-tu unu ejo-onwo, eme ejo ehuka l'ikpere; me l'okpa l'ophu; mbu ejo-onwo, ata byadu akpohu akpohu. Ejo-onwo ono e-shiepho unu l'obochi-okpa phokota jasu l'ishi.

³⁶ “Chipfu a-chita unu; yee onye unu hotaru g'o buru eze unu; laa oha, unu ta amadu; ophu nna unu oche phe amajeduru oha obu. O buru l'eka ono be unu a-nodu baaru agwa aja; mbu agwa, e gude oshi; yee mkpuma mee. ³⁷ Unu a-buru ndu

ẹka ono, Chipfu a-chiru unu laa ono iphe, anyi ishi ẹdzu; iphe, e gude anma l'ejo ẹtu; waa iphe, e gude agba mgbonu.

³⁸ “Unu e-mebekwa iphe, ha shii l'alì; ọle iphe, unu a-kpata iya ta abadu ishi; noo kele igube e-mebyishi iya. ³⁹ Unu a-gba opfu-vayinu koo ya opfu; ọle unu ta angudu mee, shi iya nu; ophu unu awotadu akpuru, shi iya nu; noo kele unwehu a-tafu iya. ⁴⁰ Oshi olivu a-tuko alì unu sweta; ọle unu ta abyadu ete onwunu manù, shi iya nu; noo kele akpuru iya e-rishihu; dashia. ⁴¹ Unu a-nwushi unwoke; yee unwanyi; ọle ẹphe ta abaduru unu urwu; kele aa-kpu phe le ndzu laa ohozo. ⁴² Iphe, bu oshi, pfuru l'alì unu; waa iphe, unu meberu emebe be igube a-tapyashibebe.

⁴³ “Ndu lwaru alwalwa, bu l'echilabo unu be ẹka phe l'a-kangoje k'unu okpobe akango; unubedua akaepho alwa alì alì eje. ⁴⁴ Ẹphe e-jieje unu ugwo; ọle unu tee nwedù ophu unu e-jie phe. O buru ẹphebedua a-bujeru ishi; unubedua anodu phe l'ẹka.

⁴⁵ “Mburonu ono g'o hakota l'a-dapfuta unu; chia unu kpabe kpabe; jasù l'o gude unu; mee; unu aburu mkpurupyata. Noo kele unu ta ngabeduru Chipfu, bu Chileke unu nchi mee ekemu iya; me iphe, o toru okpa iya su g'e tsoje. ⁴⁶ Mburonu ono adu unu l'ehu; buru unu iphe-ohubama; yee iphe, du biribiri; dukwapho oshilokpa unu l'ehu jasù l'ojejoje. ⁴⁷ Eshinu unu te egudedu ehutu; tee eswa; jeeru Chipfu, bu Chileke unu ozi teke iphe shi ejehuru unu le ree; ⁴⁸ be unu a-swì egu nri; waa egu mini; gbaru oto; teme uko iphemiphe aduru unu; unu ejeeru ndu ohogu unu ozi; mbu ndu ono, Chipfu e-ye g'ẹphe bya etsoo unu ogu ono. L'o woru odogoro-igwe nyabe unu l'olu; jasù unu aburu mkpurupyata. ⁴⁹ Chipfu e-duta oha, shi Ẹzenya; mbu l'ẹka igwe beru alì beru; g'ẹphe zia phaa g'ugo bya ezikota unu. Oha ono a-buru ndu unu ta anodu olu phe. ⁵⁰ Oha ono be iphu a-gba igirigiri; k'ophu bu l'ẹphe ta agubedu ndu bu ogerenya iphe; ophu ẹphe aphuduru unwegirima obu-imemini. ⁵¹ Ẹphe eripya unwu iphe-edobe unu; waa unwu iphe, unu meberu l'alì; jasù e mebyishibebe unu. O to dudu ereshi unu; me mee ophuú unu; me manù unu; ozoo eswi unu; me unwu aturu unu, ẹphe byaru aharu unu gbiriri jasù unu alakota l'iyi. ⁵² Ẹphe a-no-phekota mkpukpu, nogbaa l'alì unu mgburugburu gbiriri jasù igbulò, ha l'eli ono, a kpashiru ike ono, unu chiru upfu kwee ono aphofu daa. Ẹphe a-no-phekota mkpukpu unu l'ophu, nogbaa l'alì unu l'ophu mgburugburu; mbu alì ono, Chipfu, bu Chileke unu nuru unu ono.

⁵³ “Shita l'iphe-ehuka, ndu ohogu unu e-me g'unu je teke ẹphe a-no-phe mkpukpu unu ono mgburugburu be e-me; unu awata ata iphe, shi unu l'ehu; mbu wata ata unwu unu unwoke; me unwanyi, bu unwu, Chipfu, bu Chileke unu nuru unu. ⁵⁴ Odutu-tabe eji; k'ophu bu le nwoke, kachakpo enweru obu-imemini; bya aburu onye iphe kachaa erwu l'ehu be imemini nwune iya nwoke; ozoo nyee ya, o yeru obu; ozoo unwu iya, ghuduru nu ta aduedu. ⁵⁵ Ophu o byadu ebuta anu nwa iya ono, ota ono; bee onye lanu le ndu ono. Iphe, a-kpata iya nu aburu l'o to duedu iphe ozo, phodubaaru iya l'ẹka; kele ndu ohogu unu no-pheru unu mgburugburu; unu nodu eje iphe-ehuka. ⁵⁶ Nwanyi, kachakpo enweru obu-imemini; bya aburu onye iphe kachaa erwu l'ehu l'echilabo unu; mbu onye anoduje arwo alì ge ya zobe okpa le g'o nweberu obu-imemini; yee g'iphe erwube iya l'ehu; be imemini ji iya, o yeru obu; me nwa iya nwoke yee ke nwan yi ta adukwa. ⁵⁷ Unwu, oo-nodu anwushi; mekpoo eze, l'etsoje nwa be oo-meje le mpya ge ya atuko iya taa nkinyi iya. O buru iphe, a-kpa iya nu bu okpa-nri, a-du nu; yee iphe-ehuka, ndu ohogu unu e-me g'unu jee teke ono, ẹphe a-no-phe mkpukpu unu mgburugburu ono.

⁵⁸ “O -buru l'unu te eletaduru enya meje iphemiphe, e pfuru l'ekemu-a, e deru l'ekwo-a; k'ophu unu a-nodu akwabe epha-a ubvu; mbu epha ono, du akpabiri bya adu ebvu ono, bu iya bu Chipfu, bu Chileke unu; ⁵⁹ be Chipfu e-mekwa g'ejo

iphe-ẹhuka, ẹtu iya adujeduru dapfu unu l'awa unu; mbu ẹjo iphe-ẹhuka, a-pa ẹka; teme l'oonoo odu alala; wafua ẹjo iphe-ememe, a-du iberezi; teme l'oomee ẹriri nggeringge. ⁶⁰ L'o wofutakwarupho unu iphe, bu ẹjo iphe-ememe ono, l'emeje ndu Ijiputu ono, bu ophu unu shi atsuje ebvu ono g'o bya arakuwaruro unu arakuru l'ehu. ⁶¹ O bukwarupho iphe, bu iphe-ememe; me iphe, bu iphe-ẹhuka, e deduru l'ekwo ekemu-a be Chipfu e-vuru byabe unu l'ishi gbiriri jasu unu aburu mkpurupyata. ⁶² Unu abya aburu ndu a-phodu nwanshii nwanshii; l'unube ndu shi dutabe igwerigwe ge kpokpode, no l'igwe. O buru iphe, a-kpa iya nu bu l'unu te emeduru Opfu Chipfu, bu Chileke unu. ⁶³ O buru egube ono, Chipfu gude ehutu mee g'iphe duru unu le ree; bya emee g'unu ka l'otu ono; nokwapho ge Chipfu e-gude ehutu; mee; unu aburu mkpurupyata; mekwaapho; o to duhedu iphe, unu a-bu; l'e pefu unu l'ali ono, unu eje alwuta ono.

⁶⁴ "Chipfu a-chika unu; mee unu edzuru mgboko l'ophu; e -shi l'ishi mgboko ishi iya-a jasu l'ishi iya ophuu. Eka ono be unu a-nodu baaru agwa aja; mbu agwa, e meru l'oshi; yee mkpuma. Iphe ono buru iphe, unu ta mahaada; teme ophu nna unu oche phe amajeduru iya. ⁶⁵ Ole iphe ta abyadu adu unu le nphe l'echilabo oha m'oha ono; ophu okpa abyadu adu unu doo. O chia iphe, Chipfu e-me bu l'oo-me g'obu te unu etete l'eka ono; enya agbahukota unu ochii; aphu eji unu obu. ⁶⁶ Ndzu unu a-nodu awa awawa; mbu l'eswe l'enyashi be unu a-noduje le ndzu-agugu. O to nwedu onye a-maru; ya a-dzuru-a ndzu; too ya ta adzudu. ⁶⁷ Teke o beru l'utsu be unu a-su: 'Ome o bukponu l'uzenyashi!' Teke o bu l'uzenyashi; unu asu: 'Ome o bukponu l'utsu!' Iphe, a-kpata iya nu aburu oke ndzu-agugu, a-nodu l'ime okpoma unu; yee ẹjo-iphe, unu e-gude enya unu ahumagbabe. ⁶⁸ Chipfu e-ye unu l'ugbo-mini; mee unu alaphu azu l'ali Ijiputu, bu eka ono, ya suru l'unu te ejebaedu ozo ono. Eka ono be unu a-kpobe onwunu k'erere; ge ndu ohogu unu zua unu g'unu buru ohu phe unwoke; me k'unwanyi; ole o to dudu onye e-kwe azu unu."

29

Ogbandzu, Chileke yele ndu Izurelu gbaru le Mowabu

¹ Owaa bu iphe, e pfuru l'ogbandzu ono, Chipfu turu Mosisu ekemu su g'o mee ge yele ndu Izurelu gbaa l'ali ndu Mowabu ono; a -gufukwa ogbandzu ophu yele epe gbaru l'ubvu Horebu.

² Mosisu bya ekukobe ndu Izurelu g'ephe ha; su phe: "Unu gudewaa enya unu huma iphemiphe, Chipfu meru Fero; waa ndu-ozu iya l'ophu; waa ali iya l'ophu l'ali ndu Ijiputu. ³ Enya unu ebo ebo be unu gude huma iphe-ohutama, paru eka ono; yee iphe-ohumalenyanya ono; me iphe, dugbaa oke biribiri, nwuru nu ono. ⁴ Ole Chipfu ta nuduru unu uche, emeje g'iphe doo enya; waa enya, unu e-gude huma uzo; waa nchi, unu e-gude anu iphe jasu ntanu-a. ⁵ Mu duru unu ukporo apha labo l'echiegu; ophu uwe unu akahuduru unu l'ehu; ophu akpo-okpa unu akahuduru unu l'okpa. ⁶ Unu ta taduru buredi; ophu unu anguduru mee; ozo iphe ozo, atsu atsutsu; k'ophu unu a-maru l'oo mu bu Chipfu bya aburu Chileke unu. ⁷ O be teke anyi rwuru ali eka ono; Sihonu, bu eze ndu Heshibonu; waa Ogu, bu eze ndu Beshanu lufuta bya adatso anyi ugu; anyi lwu-kpee phe. ⁸ Anyi lwuta ali phe bya eworu iya nu okpa-ipfu Rubenu; waa Gadu; waa okpa-ipfu Manase, e keru ebo; woru iya nu phe g'o buru okiphe phe. ⁹ Oo ya bu le-a; unu dobekwa opfu, e pfuru l'ogbandzu-a; unu emeje iya ememe; g'iphe, unu kuberu eka ememe abujeru unu upete.

¹⁰ "G'unu ha ntanu-a pfukotaru l'iphu Chipfu, bu Chileke unu; mbu ndu-ishi unu; okpa-ipfu unu; waa ndu bu ogerenya unu; waa ndu nweru enya, nogbaa l'echilabo unu; mekwapho ndu bu unwoke le ndu Izurelu l'ophu; ¹¹ yee unwegirima unu; me

unwanyi, unu alu alulu; waa ndu lwaru alwalwa, bu l'eka unu kpoberu ulo-ekwa unu, bu ndu awaru unu nku; ekuru unu mini; ¹² k'ophu unu le Chipfu, bu Chileke unu a-gba ndzu; unu ayiru l'angu ono, Chipfu, bu Chileke unu eriru unu ntanu onoya. ¹³ G'ee-shi g'o mee unu ntanu-a g'unu buru ndibe iya; g'o buru Chileke unu, bu iya bu iphe, o pfuru; bya aburu iphe, o riburu nna unu oche phe, bu Ebirihamu; waa Ayizaku; waa Jiekopu l'angu. ¹⁴ Ogbandzu-a, mu no l'eka-a eme g'unu gbaa ntanu-a; me angu-a, mu eri eye iya-a ta abukwa unubedua be yi ya nu kpoloko. ¹⁵ O yi ya; mbu onye anyi l'iya tuko pfuru l'ataphu Chipfu, bu Chileke anyi l'eka-a; o yiru iya; mbu onye anyi l'iya ta nodu l'eka-a ntanu-a.

¹⁶ "Unubedua l'onwunu be o doru enya ree g'anyi shi buru l'ali ndu Ijiputu; waa g'anyi shi ghakota ali ndu ohozo; jee gbiriri; jasu anyi rwua eka-a. ¹⁷ Teme unu humawaa ahuma ahuma, ephe emeshi; me agwa phe, bu iphe, ephe pyiru l'oshi; me ophu ephe wataru le mkpuma; waa ophu a kpuru le mkpola-ochaa; waa mkpola-ododo. ¹⁸ Unu letakwa enya g'o to du nwoke; ozoo nwanyi; ozoo ipfu; ozoo okpa-ipfu obu iya a-lufu l'eka Chipfu, bu Chileke anyi no; tugbu je abaaharu agwa ndu ohozo ono eja. Unu te ekwekwa g'ejo-iphe, egbu egbu bya atso ilu egube ono kprofuta l'echilabo unu. ¹⁹ G'o to dukwa onye a-numacha ejo onu, aatu-a l'owata agoru onu-oma anu onwiya su l'ehu a-du iya-a guu; m'obeta ya tsoru okpoma-mgbashi, shi iya l'obu. Kele egube iphe ono -du be ali, mini du yee k'okponku a-tuko buru mkpurupyata. ²⁰ Chipfu ta abakwa aguru onye obu nvu. Ehu-eghu Chileke; yee okophoo ya a-noduwaro swiru onye obu. Teme mburonu ono, e deshiru l'ekwo-a adafuta iya; teme Chipfu e-hufu epha onye ono le mkpula akpaminigwe-a. ²¹ Chipfu a-hota onye ono l'okpa-ipfu Izurelu l'ophu dobe g'ejo-iphe nwuru iya; mbu ejo onu ono, e pfuru opfu iya l'ekwo ekemu-a, e deru ogbandzu-a.

²² "Unwu unu, bu ogbo ophu e-tsota k'unu; me ndu bu nlwamulwa, shi l'eka du enya a-huma ejo-iphe, a-nwu l'ali ono; waa iphe-ememe, Chipfu e-gude kpakaa ali ono. ²³ Ali ono g'o ha be iphe, e-jiru iya nu bu oku nshi-egbe; waa unu; yee onwuphuruphuru; k'ophu bu l'a taa kodu iphe l'ali ono; ophu o dudu iphe, emehu iya nu; ophu eswa efukpoda ya nu. Mbu l'ee-me iya iphe, e meru Sodomu; yee Gomora; mee ya iphe, e meru Adama; yee Zebowimu; bu ndu Chipfu gude oke ehu-eghu iya mebyishia ono. ²⁴ Ohamoha l'ophu atuko jahaa su: 'Bu gunu kparu iphe, Chipfu meru ali-a egube-a; mbu iphe, kparu iphe, o tu-koshiru ali-a ejo oke ehu-eghu iya egube-a?'

²⁵ "Noo teke ndiphe e-yeru phe onu su: 'Iphe, kparu iya nu bukwa le ndu ono gbakutaru azu l'ogbandzu Chipfu, bu Chileke nna phe oche, bu ophu ephe l'iya gbaru teke ono, o dufutaru phe l'ali Ijiputu ono. ²⁶ Ephe gbafuru je abaaharu agwa eja; bya ephozeaharu iya; mbu agwa ephe amadu; teme ophu o budu yebedua nuru phe iya. ²⁷ Oo iphe ono kparu iphe, oke ehu-eghu Chipfu gbanwuhuru oku l'eka ali-a no; k'ophu o tukuru ejo onu, a turu dee l'ekwo ekemu-a kpukposhi phe l'ehu. ²⁸ Tobudu iya bu; Chipfu pefu phe l'ali ono g'onye pefuru ogbarabvu-oshi; o buru oke ehu-eghu iya; yee enya, ata iya kpitikipiti be o gude nwuru phe ye l'ali ndu ozo g'o duna nta.'

²⁹ "Iphe, e domiru edomi bu ke Chipfu, bu Chileke anyi; obenu l'iphe, e meru g'amaru bu k'anyibedua; waa unwu anyi jasu l'ojeje; k'ophu anyi e-meje iphemiphe, e pfuru dee l'ekwo ekemu-a."

30

Iphe e-jehuru onye izimanu lwaru azu

1 “Oo ya bu; teke iphemiphe-a mejeerupho unu; mbu ago onu-oma yee atu onu ono, mu togboru unu ono; unu nodu l'echilabo ohamoha ono, Chipfu, bu Chileke unu chikashiru unu; unu laa je anodu ono; nyata iya; k'ophu o rwuru unu l'uche; 2 k'ophu unu lwaphutaru azu lwapfuta Chipfu, bu Chileke unu; bya emeahaa olu iya, bu iphemiphe ono, mu aturu unu ekemu iya ntanu ono; mbu unubedua unu l'unwegirima ibe unu; unu gude obu unu g'o ha; yee ndzu unu l'ophu lwa 3 be Chipfu, bu Chileke unu e-dophu unu azu l'onodu unu; mbu l'oo-phuru unu obu-imemini; bya edufutakota unu l'ohamoha ono, bu eka Chipfu, bu Chileke unu chiru unu ye onoya. 4 O -nwekpooru ndibe unu ono ophu a chiru jeye l'eka igwe beru ali beru; Chipfu, bu Chileke unu ejele-a eka ono je eduphuta phe azu; mbu l'oo-jekpoeppo l'eka ono je ekua unu. 5 Mbu le Chipfu, bu Chileke unu e-duphuta unu azu l'ali ono, bu ke nna unu oche phe ono; l'o buru k'unu. L'o meeru g'iphe duru unu le ree; mee g'unu barahu jaa ajaja ka nna unu oche phe shii. 6 Chipfu, bu Chileke unu e-bu unu ubvu l'ime obu; bukwapho awa unu ubvu l'ime obu; k'ophu bu l'unu e-ye Chipfu, bu Chileke unu obu unu g'o ha; gude ndzu unu l'ophu yee ya obu; k'ophu unu a-nodu ndzu. 7 Oo ya bu; Chipfu, bu Chileke unu atuko otu-onu-a byabe l'ishi ndu ohogu unu; waa l'ishi ndu kpuru unu ashi eme unu ewere. 8 Noo teke unu a-lwaphuta azu bya emeahaa opfu, o pfuru; mbu Chipfu, bu Chileke unu; bya awata emekota iphe, bukpo ekemu iya, bu ophu mu aturu unu ntanu-a. 9 Chipfu, bu Chileke unu e-me g'iphe, unu kuberu eka ememe jehuru unu; mekwapho g'unu nwushia unwu; waa g'iphe-edobe zushiaru unu; teme iphe, unu meberu l'ali emehukwapho; kele Chipfu e-mechaa gude ehutso ozobaa mee g'iphe jehuru unu; egube ono, o gude ehutso meeru iya nna unu oche phe ono; 10 me o -buru l'unu ngaberu nchi l'opfu Chipfu, bu Chileke unu; meje ekemu iya; waa iphe, o toru okpa iya su g'e tsoje, buchaa iphe, e deru l'ekwo ekemu-a; yefua m'o buru-a l'unu e-gude obu unu g'o ha; waa ndzu unu l'ophu dakobe lwaphuta azu lwapfuta Chipfu, bu Chileke unu.”

Opfu mkpochi-ishi

11 “Noo kele ekemu-a, mu aturu unu ntanu-a ta atsunukakwa unu l'ehu ememe; ophu o karikwaru unu eka. 12 Opfu ono ta nodu l'imigwe k'ophu unu a-ji su: ‘?Bu onye e-nyihu imigwe je ewota iya bya araaru anyi arara; k'ophu anyi a-ngabe iya nchi mee ya?’ 13 Teme ophu o nodu l'azu eze-enyimu azu iya ophuu; k'ophu unu a-ji su: ‘?Bu onye a-da eze-enyimu je ewota iya raaru anyi arara k'ophu anyi a-numa iya meahaa ya?’ 14 Obenu l'opfu obu nokpoo unu ntse okpobe anono; mbu l'unu kpu iya akpukpu l'onu; teme o nodu unu l'obu; k'ophu unu e-mekwanu iya ememe.

15 “Unu lenu; ntanu-a be mu dobekwaru unu ndzu; waa eka-atutu; bya edoberu unu anwuhu; yee ola-l'iswi. 16 O -buru l'unu yeru Chipfu, bu Chileke unu obu; bya etsokota uzo iya; mbu edobe iphe, o toru l'ekemu; waa iphe, o toru okpa iya su g'e tsoje; waa iphe, o suru g'e meje, bu iya bu iphe, mu ezi unu ntanu-a; be unu a-nodukwa ndzu; jaa ka l'otu; teme Chipfu, bu Chileke unu ekebe unu l'oma l'ali ono, unu abahu eje alwuta nworu ono. 17 Ole o -buru l'unu wofuru okpoma unu l'eka Chipfu no; ophu unu ekweddu angabe nchi; unu haa; e deta unu; unu je ephozeaharu agwa; baaharu iya eja; 18 be mu arajakwaru iya unu araja ntanu-a su l'unu a-lakwa l'iyi. Ophu unu ebukwa noo odu l'ali ono, unu abya ada enyimu Jiodanu eje alwuta nworu ono. 19 Ntanu-a be mu ekukwa igwe yee ali g'o bya agbaa unu ekebe le mu dobeakwaru unu ndzu; bya edoberu unu anwuhu; doberu unu onu-oma; yee mburonu. Oo ya bu le-a; unu hatalakwaa ndzu; k'ophu unu le ndu a-buru oshilokpa unu a-tuko nodu ndzu; 20 k'ophu unu e-ye Chipfu, bu Chileke unu obu; waa k'ophu unu e-meje opfu iya; waa k'ophu unu l'iya arakuru; noo kele oo yebedua bu ndzu unu. O buru iya bu l'unu no ndzu ogologo; k'ophu unu e-buru l'ali ono, Chipfu rifuru

nna unu oche phẹ l'angu lẹ ya anụ phẹ ono; mbụ ndiche unu phẹ, bụ Ébirihamu; waa Áyizaku; yẹe Jiékpọu.”

31

Jioshuwa anọ-chi ẹnya Mósisi

¹ Tọbodu iya bụ; Mósisi nọdu epfukpọekwapho opfu-a anụ ndu Ízurelụ g'ẹphe ha; ² sụ phẹ: “Nta-a bẹ mu kawaru nka nọwa ụkporo apha ishii; ophu mu aduedu ike edu unu eje ejeje alwa alwalwa. Teme Chipfu sụakwa mu phọ gẹ mu ta adafukwa azụ ẹnymu Jiódanu azụ iya ophuu. ³ O bụru Chipfu, bụ Chileke unu e-vuta ụzo; unu etso iya je adaa ẹnymu ono. O bụru iya a-tụko ohamoha-a mebyishiaru unu; mee; unu alwuta alị phẹ nworu. O bụru Jioshuwa e-vutaru unu ụzo; unu etso iya je adaa ẹnymu ono, bụ iya bụ gẹ Chipfu pfuru iya. ⁴ Chipfu emee phẹ ẹgube ono, o meru ndu eze ndu Amọru, bụ Sihonu yẹe Ogu; bụ ndu o mebyishiru; yẹe alị phẹ. ⁵ Mbụ lẹ Chipfu e-woru phẹ ye unu l'ẹka; ọle g'unu mekotakwa phẹ gẹ mu sụru g'unu mee phẹ. ⁶ G'ọkphehu dukwa unu; unu eshihu obu ike. Gẹ ndzụ ba agụkwa unu; ophu unu atsukwa phẹ ebvu. Noo kele ọo Chipfu, bụ Chileke unu l'onwiya bụ onye du unu eje. O tọ byadu aha unu; ophu o leswedu unu ẹnya.”

⁷ Mósisi bya ekua Jioshuwa; bya anọdu l'atatiphu ndu Ízurelụ g'ẹphe ha sụ iya: “G'ọkphehu dukwa ngu; l'i shihu obu ike; kele ọ kwa ngu e-toru ndu-a bahụ l'alị ono, Chipfu riburu angụ l'ọo-nụ nna phẹ oche ono. O bụru gubedua l'e-me g'ẹphe lwuta iya nworu. ⁸ O bụru Chipfu l'onwiya e-vutakwanuru ngu ụzo; teme l'ọ nọdukwapo swiru ngu eswiru. O tọ byadu aha ngu; ophu o leswedu ngu ẹnya. Gẹ ndzụ ba agụkwa ngu; ophu obu etekwa ngu etete!”

Agụ ekemu ono

⁹ Noo ya; Mósisi bya edee ekemu ono edede woru nụ ndu-uke, bụ phẹ bụ oshilokpa Lívayi, bya aburu phẹ apajẹ okpoko ogbandzu Chipfu; nukwa iya phọ ndu bụ ogerenya lẹ Ízurelụ g'ẹphe ha. ¹⁰ Mósisi bya atukwaru phẹ phọ ekemu sụ phẹ: “A -nojechaepho apha ẹsaa; ọ bvujeeepho, bụ iya bụ l'apha akagbu ugwo; mbụ teke ono, aabojẹ Obo-Mkpù ono; ¹¹ teke ndu Ízurelụ wufutakotaerupho l'iphu Chipfu, bụ Chileke phẹ l'ẹka ọo-hota dobe g'unu dzukoje; teke ẹphe dzukoerupho; unu agụa ekemu-a gẹ Ízurelụ l'ophu nụmakota g'ẹphe ha. ¹² Unu dzukoje phẹ l'ẹka lanụ; unwoke mẹ unwanyi; yẹe unwegirima; mẹ ndu lwaru alwalwa, bu lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu unu; k'ophu ẹphe a-tụko ngabẹ nchi; nwuta atsụ Chipfu, bụ Chileke unu ebvu; teme ẹphe eleta ẹnya emekota iphe, e pfuru l'ekemu ono g'ọ ha. ¹³ Unwu phẹ ndu ophu teke amadu ekemu-a bẹ aa-nụmakwa iya phọ nwuta atsụ Chipfu, bụ Chileke unu ebvu jasụ g'unu e-buberu l'alị ono, unu ada ẹnymu Jiódanu eje enworu ono.”

Aanma okwa lẹ ndu Ízurelụ e-mechaa kwefuru Chileke ike

¹⁴ Tọbodu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mósisi sụ iya: “Mbọku, ị-nwuhu erwuakwa ntse. Kua Jioshuwa; g'unu l'iya tuko swiru bya apfuru l'ulo-ekwa-ndzukọ gẹ mu karu iya iphe, oo-me.” Mósisi yẹe Jioshuwa bya ejerwua je apfuru l'ulo-ekwa-ndzukọ obu. ¹⁵ Chipfu gude urwukpu, kpuru oronmono bya l'ulo-ekwa-ndzukọ ono. Urwukpu ono kpua oronmono l'onu-abata ulo-ekwa-ndzukọ ono.

¹⁶ Chipfu sụ Mósisi: “Nta bẹ ịbyakwa alapfu nna ngu oche phẹ. Ọle ndu-a ta adukwa g'ẹphe a-nọ-beru; ẹphe awata apharwushi onwophe g'unwanyi ukpara l'abarụ agwa ndu alị ono, ẹphe abahu ono ẹja. Ẹphe a-gwọbe mu; mebyia ogbandzu ono, anyi l'ẹphe gbaru ono. ¹⁷ O bụru teke ono bẹ ẹhu-eghu mu e-nwuaaha phurupuru. Mu agwọbe phẹ; woru iphu wohaarụ phẹ. L'e woru phẹ mebyishia.

Ikpoto ejo-iphe; mę iphe-ęhuka a-dapfu pę; k'ophu ęphe a-wata epfu l'eswe mboku ono sụ: 'Iphe, meru g'o gude ejo-iphe-a byapfuta anyi bukwa l'ọ lę Chileke anyi ta anọedu l'echilabọ anyi.' ¹⁸ Mboku ono bę mu wohafutajeru pę atatiphu mu. Ọ buru iphe, a-kpa iya nụ bu iphe, bukota ejo-iphe, ęphe e-mekota; merwua k'ophu bu l'ęphe a-gharu agwa ozo iphu.

¹⁹ "Nta-a bu g'i woru ebvu-a dee l'ękwo dobe; gujeru onwongu; l'i zikwaa ya pho ndu Izurelu g'ęphe maru iya agugu; g'ọ buru iphe, mu e-gude agba pę ekebe. ²⁰ Mu-durwutaę pę pho l'ali ono, manụ-ęnwu yę mini ęra-eswi aso gborogboro ono; mbu l'ali, mu kweru nna pę oche pę ukwe iya; bya eriru angu yeru pę iya ono; ęphe -rijiaha ępho bya adu okporokpo; bę ęphe a-gharu agwa ozo iphu; jeahaaru pę ozi; nmaahaa mu phulaphula; bya emebyia oğbandzu mu. ²¹ Ikpoto ejo-iphe; mę iphe-ęhuka -dapfuę pę pho; ebvu ono agbaa pę ejo ekebe; kele oshilokpa pę ta abyadu agu-buhu iya agu-buhu. Noo kele mu mahawaru idzu iphe, ęphe achi k'ememe; temanu mu durwutaę pę ali, mu riburu angu anunu-a."

²² Ọo ya bu; Mosisu dee ebvu ono mboku ono; bya eworu iya zia ndu Izurelu.

²³ Chipfu pfiaru Jioshuwa nwa Nunu iphe, oo-me; sụ iya: "G'okpehu dukwa ngu; l'i shihu obu ike; kele ọo gubedua e-du ndu Izurelu laa l'ali ono, mu riburu angu lę mu a-nu pę ono. Mbędua e-swięru ngu pho eswiru."

²⁴ Mosisu dekotachaepho ekemu-a l'ękwo; e-shi l'ishi jeye l'ęka o bvuru; ²⁵ o pfiaru oshilokpa Lıvayi, bu ndu apaje okpoko oğbandzu Chipfu; sụ pę: ²⁶ "Unu nata ękwo ekemu-a dobe lę mgbureku okpoko oğbandzu Chipfu, bu Chileke unu ono; g'ọ nodu l'ęka ono agba unu ejo ekebe. ²⁷ Kele mu maru g'unu bu-be ndu ekwefuje ike; waa g'unu bu-be ndu ejo-okpoma. Ọ -buru l'unu shiwaa nta-a, mu nokwadu swiru unu-a buru ndu kwefuru Chipfu ike; lewaro g'oo-du mę mu nwuhuepho! ²⁸ Unu kukoberu mu ndu bu ogerenya l'okpa-ipfu l'okpa-ipfu nonu g'ęphe ha; yę ndu-ishi unu; gę mu pfua opfu-a ye pę lę nchi; mu ekua igwe yę ali g'ọ bya agbaa pę ekebe. ²⁹ Kele o dokporu mu ęnya rengurengu lę mu -nwuhuchaa bę unu a-wata eme ejo umere, rehuru erehu; mbu unu ahaa uzo-a, mu turu unu l'ekemu sụ g'unu tsoje-a. L'iphu bę ejo-iphe a-dapfukwa unu; noo kele unu a-nodu eme iphe, du eji l'iphu Chipfu; shi nno gude iphe, unu gude ęka unu meta kpatsu iya ęhu-ęghu."

Ebvu, Mosisu guru

³⁰ Tọbudu iya bu; Mosisu shiępho l'ishi gushiaru pę iphe, e deru l'ebvu ono gbiriri jasụ o bvụ. Ndu Izurelu, dzukoberu nụ g'ęphe ha numakota iya.

32

¹ Gube igwe; ngaberu mu nchi
gę mu pfua opfu!

Gube ali; numakwa opfu,
shi mu l'onu!

² G'iphe, mu ezi dzekwaa
gę mini.

G'opfu, shi mu l'onu
kwakwaa g'iji.

G'o dzekwaa gę mini,
alwa yęgeyege l'irwu ęswa;
mbu g'o dzekwaa g'oke mini,
alwa wọwoowoo l'eli
irwu oshi.

³ Mu a-rakwa ępha Chipfu arara.

Unu janaa ẹpha Chileke anyi ono ajaja;
kele ọ parụ ẹka!

4 Ọ bụ iya bụ oke mkpuma ono!
Iphemiphe, oome nọdu aduebeje ree;
teme ụzo iya pfukotaru nhamunha.

Ọ bụ Chileke, apfushije ike l'iphe,
o pfuru;
ọphu ọ dudu iphe,
apfuduru-oto, oomeje.

Ọ pfuberekoto; teme obu gụa
ya iphóró.

5 Ẹphe watawaru eme ẹjo umere,
rehuru erehu l'ẹka ọ nọ.

Mbụ lẹ ntucha, dụ phẹ l'ẹhu
meakwaru; ọphu ẹphe
abuedu unwu iya.

Ẹphe buru ọgbo,
menukaru ẹjo-iphe;
mbụ ọgbo, ụzo phẹ gberu nggọ.

6 ?Bụ ẹgube iphe-a bẹ unu gude
apfu Chipfu ugwo;
unube ndu-a, bụ ndu eswe;
bya aburu ndu amadu iphe-a?

?Tobudu iya bụ nna unu;
bya aburu onye meru unu?

Mbụ-a; ?to budu iya meru unu
g'unu a-du; bya emee;
unu nguru anguru?

7 Unu nyatakwa teke k'ichee!

Unu arĩa ọriri nyata ọgbo,
ghatawaru nụ!

Unu jĩa nna unu g'ẹphe
kọoru iya unu!

Unu ajikwaa ya pho ndu bụ
ogerenya unu;
g'ẹphe kọkwaaru iya pho unu!

8 Teke Okalibe-kakota-shii
heru ohamoha okiphe phẹ;
mbụ teke o kekashiru unwu-eliphe;
bẹ ọ tu-bugbaaru unwu-eliphe oke
ẹka ẹphe e-jeberu l'ẹhu l'ẹhu;
g'unwu Ízurelu habe l'otu;

9 kele okiphe Chipfu bụ ndibe iya;
mbụ l'ọo ndu Jiékọpu bụ okiphe
ọphu ọ hotaru.

10 Ọo l'echiegu bẹ ọ chọru phẹ
chota; mbụ l'ọo l'ali,
dabyiru mgbegere ẹka
aanugbaa njọ ọrà;
bẹ ọ nọ-pheru phẹ mgburugburu;
eleta phẹ ẹnya.

- Ọ nwụberu phẹ ẹnya
 g'aanwụbejeru akpuru
 ẹnya ojii-a.
- 11 Ọo ẹgube ono, ugo anọduje
 ephephe ẹpfune iya;
 erwuphe l'eli ụnwu iya-a;
 mbụ ẹgube ono,
 ọosashije nkù iya pakoo ụnwu iya;
 mbụ parụ phẹ l'igburonu nkù iya;
 12 bụ gẹ Chipfu nwẹkinyi iya
 duru phẹ;
 ọphu ọ dudu agwa ndu ọhozo,
 yeru iya ẹka.
- 13 Ọ doberu phẹ l'ẹka ha l'eli
 lẹ mgboko;
 g'ephe bụru ishi.
- Ọ bụru akpuru-iphe,
 mịru l'egu bẹ ephe riru.
- Ọ mekwaapho; ephe ria manụ-ẹnwu,
 shi lẹ mkpuma;
 yẹe manụ, shi l'alị,
 dū epfu epfu.
- 14 Manụ ẹra-eswi;
 yẹe mini-ẹra aturu;
 waa nwaturu, tsuru ẹba; yẹe ebili;
 waa iphe-edobe,
 shi l'alị Beshanu; yẹe egbu;
 waa ọkpobe witi
 bẹ o gudekwapho zụ-jia phẹ ẹpho.
- Teme ephe ngukwaapho
 mēe uswe-uswe,
 shi l'akpuru vayinu.
- 15 Ọle Jieshurunu* datachaerupho okporokpo; o kwefu ike.
 Ọ daru okporokpo;
 bya aduwa bogili-bogili.
- Ọ tsuwaru onwiya ẹba;
 teme ọ gbẹ teke ono
 bya ajika Chileke,
 meru iya nū.
- Ọ bụru oke mkpuma ono,
 dzotaru iya nū ono
 bẹ o gude weaha
 gbẹgele-gbẹgele.
- 16 Ẹphe shi nno kpata;
 o koaharụ phẹ okophoo
 k'agwa ndu ọhozo
 ẹphe jetaru dobegba.
- Ọ bụru ahuma ahuma ono,
 ẹphe eme ono bẹ ẹphe gude mee;

* 32:15 32:15 Iphe Jieshurunu bụ bẹ bụ 'onye pfulerekoto' bụ iya bụ l'ọo ndu Ịzurẹlu bẹ eepfu ama ẹka.

- ẹhu ghuahaa ya ẹghu.
 17 Ẹphe wataru ẹgwe ngweja
 nu ọbvụ, abudu Chileke;
 mbu agwa, ẹphe amajeduru;
 agwa ọphuu, bua mgboru nta-a
 be o futaru; agwa, nna unu oche
 phe atsujeduru ebvu.
 18 O kwa oke mkpuma ono,
 zufutaru unu ono be unu
 gbakutaru azu;
 mbu l'oo Chileke ono,
 bu onye nwuru unu ono be
 unu zoharu.
 19 Tobudu iya bu;
 Chipfu bya ahuma iphe ono,
 ẹphe eme ono;
 bya asoaha phe oyi;
 noo kele unwu iya nwoke;
 me ke nwanyi be kpatsuru iya
 ẹhu-ẹghu.
 20 O su: "Mu e-wofu phe ẹnya;
 ge mu humaeshikwa iphe,
 ẹphe e-mechaa buru.
 Noo kele ẹphe bu ogo,
 uzo phe gberu nggo;
 mbu unwegirima,
 ta apfushijedu ike l'iphe,
 ẹphe pfuru.
 21 Ẹphe gude iphe, abudu Chileke
 eme ge mu wata eko okophoo;
 gude unwu agwa,
 buchaa iphe-mmanu akpatsu
 mu ẹhu-ẹghu.
 Mu e-gudekwanu oha,
 abudu okpobe oha
 meru okophoo ye phe l'ẹhu;
 gude oha, eme eswe kpatsu
 phe ẹhu-ẹghu;
 22 kele oke ẹhu-ẹghu mu be gbanwuhuwaru oku;
 oku obu jee eke gbiriri jasu
 l'o kerwua ime ime ali-maa.
 Oo-kekota mgboko; yee iphe,
 a kpataru dobe iya;
 l'o woru oku tua l'eka ubvu futaru.
 23 Mu a-tupyabe phe iphe-ehuka.
 O buru phe be mu a-nodu
 awu apfu mu l'ẹhu.
 24 Mu e-me g'ejo okpa-nri
 byapfuta phe;
 l'o mee g'ẹphe korofu ẹnya.
 Mu emee; okpomoku

erebushi phẹ anụ;
 ẹjo iphe-ememe,
 atụko phẹ gbushia.

Mu e-me g'ẹjo anụ-ẹgbudu
 gude ẹpyii-eze bya atajashia phẹ;
 ẹjo agwọ, awụ l'alị,
 atagbushia phẹ l'ẹru.

25 Ogu-echi bẹ ee-gude egbu phẹ pyaapyaa l'etezi.

Ndụ-agụgu anma phẹ ẹhu
 godagoda l'ime ụlo.

Ụnwokorobya;
 mẹ ụnwumgboko;
 mẹ ụnwegirima nshii;
 mẹ ndu ẹwó befuru l'ishi
 atụko bụru mkpurupyata.

26 Mu shi sụ lẹ mu achikashi phẹ;
 ẹphe edzuru ẹkameka;
 bya emee g'a ta nyatabahe
 phẹ l'eliphe.

27 Obenu l'ọo ẹjo opfu ndu ọhogu
 phẹ bẹ mu ezeru;
 mbụ; a -nonyakwa;
 ndu ọhogu phẹ pfua iphe,
 abudu ire-lanụ.

G'ẹphe ta anọnya wata epfu sụ:
 'L'ọ kwa ẹphebedua gude
 ẹka phẹ lwụ-kpe phẹ;
 l'ọ tọ buebekwa Chipfu
 meberu iphemiphe ono!' "

28 Sụ-a; ndu Ízurelu bụkwa ọha, egomunggo swehuru.

Ọ tọ dụkpodaa iphe,
 edoje phẹ ẹnya mẹ nanụ.

29 Ọme l'ọ dọru mmamiphe,
 dọ phẹ l'ẹhu;
 mẹ iphe-a edokwa phẹ ẹnya.

Mbụ m'ẹphe amakwaru-a
 g'ọ mechaa nwụaru phẹ
 teke ikpazụ.

30 ?Denu g'onye lanụ e-shi
 chia unu ụmadzu labọ
 l'ụmadzu ụkporo iri ọso?

Mbụ-a; ?denu g'ụmadzu labọ
 e-shi chia unu ụmadzu ise ọso
 g'ẹphe gbala; gbahaa l'onye ono,
 bụ Agbara-mkpuma phẹ ono
 bẹ gbahawaru phẹ ẹka;
 mbụ lẹ Chipfu miwaru phẹ ẹnya?

31 Kele mkpuma nkephẹ ta adudu gẹ Agbara-mkpuma k'anyi.

Ndu ọhogu anyi makwaru-a l'ọo
 g'ọ dọ bụ ono.

- 32 Vayinu nkephe shi le vayinu
ke ndu Sodomu.
O buru l'egu ndu Gomora
be akpuru vayinu phe shi.
Akpuru vayinu phe nodu
egbu egbugbu.
Itoto iya nodu atsokota ilu.
- 33 Mee phe bukwa obire ejo agwo;
teme o buru ejo onu-mini,
shi oghu l'onu.
- 34 "Mu woru iphemiphe ono
kwakobe ree;
mbu le mu kwachiwaru iya l'eka
mu doberu eku,
mu nweru enweru.
- 35 O kwa mbedua nwe emelata.
Oo mbedua a-pfu
phe ugwo phe.
O -beepho teke ono be okpa
e-chifu phe.
Mbu le mboku, ephe a-buru
mkpurupyata noakwa ntse.
Ola-l'iswi gudeakwa oso achi
phe kpabe kpabe."
- 36 O kwa Chipfu a-haru
ndibe iya enge.
O buru iya a-phuru
ndu-ozu iya obu-imemini;
me o -humaepho l'ike
ta aduedu phe me nanu;
mbu l'o to duedu onye
ghuduru nu: ohu me amadu.
- 37 Oo-su phe:
"Denu agwa phe obu;
mbu mkpuma phe ono,
ephe agbabaje je
anodu eze ndzu?"
- 38 Mbu agwa,
ataje ebà anu ngweja phe;
bya angua mee ngweja phe ono.
G'o gbeshinu bya eyeru
unu eka!
G'o gbobutanu unu!
- 39 Unu humakwa;
o kwa mbedua kpoloko
bu Chileke!
O to dueduwa Chileke ozo, du nu;
gbahaa mbedua.
O kwa mbedua emeje g'a nwuhu;
teme mu nodu emeje
g'a nodu ndzu.

Oo mbèdua emekajè iphe;
 ọ bụru mu emeje g'e wekọrohu;
 ọphu ọ dudu onye adu ike
 anafu mu onye mu guderu.

⁴⁰ Mu paliru ẹka mu mabe
 l'imigwe ria angu su:

Oo ge mu bu onye a-no ndzu
 jasu l'ojeje-a bu ge mu
 epfu su:

⁴¹ Mu -baepho ogu-echi mu ono,
 egbu nwiiwii ono ababa;
 bya aparu iya l'eka;
 gude kpeahaa ikpe;
 be mu e-melata ndu ohogu mu;
 mbu pfua ndu kporu mu ashị ugwo.

⁴² Mu e-me ge mee nemadzu
 nguguchaa apfu mu angugu;
 mbu mee ndu e gburu egbugbu;
 waa ndu a kpuru le ndzu.

Teme ogu-echi mu asua
 nemadzu pyaapya;
 gbushia ishi ndu bu
 ndu-ishi ndu ohogu mu ono.”

⁴³ Unu tee eswa;
 unube ohamoha!
 G'unu le ndibe Chileke tee eswa!
 Noo kele oo-gwata ugwo
 ishi ochi unwu iya.
 Ndu ohogu iya be oo-melata
 ugwo iphe, ephe eme iya.
 L'ọ pfua ugwo iphe-ẹji,
 ndu nkiya meru l'alị iya.

⁴⁴ Mosisu ephe le Jioshuwa nwa Nunu swiru bata; bya agukota ebvu ono; ndu
 Izurelu l'ophu numakota.

⁴⁵ Tobudu iya bu; Mosisu pfuchaerupho ndu Izurelu iphemiphe ono; ⁴⁶ bya asukwa
 phe phe: “Unu vukwaru opfu-a, mu rarụ unu arara ntanụ-a l'obu. Oo ya bu; g'unu
 ezia unwu unu g'ephe kwabe enya mekotaje iphemiphe, e deru l'ekemu-a. ⁴⁷ G'opfu-a
 ta abukwaru unu opfu, enwedu ishi; kele ọ kwa ẹka ono be ndzu unu no. O buri
 iphemiphe ono e-me g'unu kariberu nka l'alị ono, unu adagha enyimu Jiordanu eje
 alwuta nworu ono.”

Eepfu le Mosisu a-nwuhu l'eli ubvu Nebo

⁴⁸ Noo ya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu l'eswe mboku ono gedegede su:
⁴⁹ “Nyihu ubvu-a, bu ubvu ubvu Abarimu-a; mbu ubvu Nebo, no l'alị Mowabu; bya
 anodukwapho l'okotazu mkpukpu Jieriko; je ahuma alị Kėnanu, bu alị, mu abya
 anu ndu Izurelu g'ephe nworu. ⁵⁰ Oo l'eli ubvu ono, ii-nyihu ono be ii-nodu nwuhu
 lapfu ndiche ngu phe; egube ono, nwune ngu, bu Eronu nwuhuru l'ubvu Huru; lapfu
 ndiche iya phe ono. ⁵¹ Iphe, a-kpa iya nu buru l'unu no l'echilabo ndu Izurelu le mini
 Meriba ke Kadeshi, no l'echiegu Zinu kwefuru mu ike; mbu l'oo l'unu te emeduru

g'a maru gę mu du-be nsọ l'echilabọ ndu Ízurelu. ⁵² Oo ya meru iphe, bu ụzenya be ịi-gbẹ hụma alị ono; ọle ị tịi bahụdu l'alị obu, mu a-nụ ndibe mu, bu ndu Ízurelu ono."

33

Mósisu ago onu-oma anụ okpa-ipfu Ízurelu

¹ Owa bu onu-oma, onye kẹ Chileke, bu Mósisu goru nụ unwu Ízurelu teme o nwuhu. ² O sụru:

"Chipfu shi l'úbvú úbvú Sayinayi bya.

Mbu-a; o gbẹ l'uzo alị Siye nwuaru phẹ kẹ phoo gę nchi-abọhu.

O gbẹ l'úbvú Paranu echiru phẹ kẹ swachaswacha;

chiru unubuku ndu du nsọ abya;

bya aparụ oku, enwu enwunwu l'ekutara.

³ Sụ-a; ndiphe be o yeru obu;

mbu l'iphe, bu ndu du nsọ nokota iya l'eka.

Ephe nodu adaję kpurumu lę mgboru okpa iya; phozeta baaru iya eja.

O buru iphe, o pfuru be ephe emeje.

⁴ Mósisu turu ekemu doberu anyi;

o buru okiphe k'oshilokpa Jiékpọ l'ophu.

⁵ Chipfu buru eze ndu Jieshurunu

teke ono, ndu-ishi lę Ízurelu;

ephe l'okpa-ipfu ndu Ízurelu l'ehu l'ehu dzukoru ono.

⁶ Gę ndzụ bukwaru k'okpa-ipfu Rúbenu!

G'ọ tọ chíhukwa; ophu awa iya epehukwa!"

⁷ Owa bu iphe, o pfuru l'ehu okpa-ipfu Jiuda:

"Jiko Chipfu; nujajekwa olu ndu Jiuda!

Dutakwa phẹ dupfuta ndu nkephe;

l'i mee g'eka shihuje phẹ ike l'ogu!

Jiko yejenuru phẹ eka g'ephe lwu-kpee ndu ohogu phẹ!"

⁸ Okpa-ipfu Lívayi be o pfuru nkephe; sụ:

"Gube Chipfu; menaa g'okpa-ipfu Lívayi tujeru ngu ido,

bu iya bu tumimu yee urimu ngu; gudeje maru iphe, bu obu ngu;

mbu ndu ị huru ama lę Masa;

teme gu l'ephe see opfu l'aguga mini Meriba.

⁹ Oo phẹ pfuru kẹ nna phẹ; yee kẹ ne phẹ;

sụ l'ephe ta akpadu phẹ ishi.

Ephe mĩa unwu, ephe nwuru anwunwu ęnya;

mikwaapho unwune phẹ ęnya.

Obenu l'ephe letaru ęnya mee opfu ngu;

bya eletakwapho ogbandzu ngu ęnya.

¹⁰ O bu phẹ e-zije ndibe Jiékpọ iphe, ị sụru g'e meje.

Ephe ezia ndu Ízurelu iphe, ị turu l'ekemu.

O buru phẹ e-dobejeru ngu unwu-isensu;

buru phẹ e-dobeje ngweja-akpo-oku l'oru-ngweja ngu.

¹¹ Jiko Chipfu; goru onu-oma ye l'akanya, oose!

Jiko g'ozu, o gude eka iya jee dujekwa ngu ree!

Ndu ono, wu-lihuru etso iya opfu ono;

me ndu ono, kpọru iya ashị ono; nyakashinaa phẹ okpu-nka;

k'ophu ephe ta adubaedu ike egbeli ishi ozo!"

12 Ọkpa-ipfu Benjiaminu bẹ o pfuru nkiya; sụ:
 “Onye Chipfu yeru obu l'a-nọdu nọ-kube iya; t̄saru ẹhu.
 Ọ buru Chipfu anọduje egbobuta iya eswe l'enyashi.
 Ọ buru l'echi ọkpoma Chipfu bẹ ọo-nmakojeru.”

13 Ọkpa-ipfu Jiófẹfu bẹ o pfuru nkiya; sụ:
 “G'alì iya bukwaru alì, Chipfu gọru ọnu-ọma nù.
 G'ọ kwajẹru phẹ ẹguru iji, shi l'imigwe;
 l'ọ nwuru phẹ mini ime alì shọkoshoko.

14 G'enyanywu mekwaa g'ẹguru akpuru-iphe, ọ kọberu l'alì mehuru iya!
 G'iphe, e meberu l'alì byaru iya gbukugbuku l'onwa l'onwa!

15 G'a nukwa iya iphe, kachakpoo ree, shi l'úbvú úbvú ndiche ono;
 yẹ ẹguru iphe, shigbaa lẹ nwa-obvù ojejoje onoya!

16 G'e gudekwa iphe, kachaa ree, jiru eliphe kebe iya l'ọma!
 Gẹ Jiófẹfu túbakwa onye ono l'anya;
 mbụ onye ono, nọ l'irwu nwoshi ono, enwu ọku ono!
 G'iphemiphe-a bukotakwaru kẹ Jiófẹfu;
 onye bụ onye-ishi l'echilabọ unwune iya.

17 Ọ dọ akpabiri g'oke-eswi, vu ọzo l'ẹpho ne iya.
 Mpu iya dọ gẹ k'atsu.

Ọ buru mpu iya ono bẹ oo-gude adu-tsushi ohamoha l'ophu;
 mbụ je akpaa lẹ ndu bu l'ẹka igwe beru alì beru.
 Nokwaphọ g'unubuku oshilokpa Ifuremu dọ;
 bya abukwarupho nno bụ g'aguta aguta oshilokpa Manáse dọ.”

18 Ọkpa-ipfu Zebulun bẹ o pfuru nkiya; sụ:
 “G'ẹhu tsoje ngu uto; Zebulun; teke ilufu alufu.
 G'ẹhu tsokwa ngu phọ; Isaka; mẹ ì nọdu l'ibe ngu.

19 Ẹphe e-ku ndiphe g'ẹphe dzuko l'úbvú.
 Ẹphe anọdu l'úbvú ono gwee ngweja l'uzo, pfuru oto.
 Ọ buru iphe-ọma, kuru l'eze-enyimu;
 waa ẹku, domigbaaru onwiya l'alì-evevee
 bẹ ẹphe e-gude buru.”

20 Ọkpa-ipfu Gadu bẹ o pfuru nkiya; sụ:
 “G'ajaja buru k'onye meru g'alì Gadu jaa àjàjà.
 Ipfu Gadu tokpoephe nwehu zẹ; kupyabe ishi g'oduma.
 Iphemiphe, ọ humaru bẹ oozijashije ẹka; zijashia ya ishi.

21 Ọ hotaru alì, kakota ree doberu onwiya;
 kele ọ bụ ẹka oke alì kẹ ndu-ishi ndu ojogu nọ
 bẹ ndu-ishi ndu Ízurelu edzukobeje;
 mee iphe, pfuru oto l'anya Chipfu;
 bya edobe iphe, ọ sọru g'e meje.”

22 Ọkpa-ipfu Danu bẹ o pfuru nkiya; sụ:
 “Danu bukwa nwa oduma, shi lẹ Beshanu apfọ shọshoo eje abya.”

23 Ọkpa-ipfu Nafutali bẹ o pfuru nkiya; sụ:
 “Nafutali bẹ tubaakwaru Chipfu l'anya.
 Teme ọnu-ọma Chipfu bukwarupho nkiya.
 Oke alì iya bẹ shi l'uzo eze-enyimu Gálili; je akpaa l'uzo ndohali.”

24 Ọkpa-ipfu Asha bẹ o pfuru nkiya; sụ:
 “G'ọnu-ọma unwu kẹ Asha kakota k'unwegirima ọzo shii.
 G'ọ túbakwa unwune iya l'anya.
 G'okpa iya dekwaru ederu lẹ manu.

- ²⁵ G'iphe, ii-gudeje gu-chia oguzo ngu bukwaru igwè; yee onyirubvu. Ike ngu; yee ujiku ole, ii-no a-haerupho enya nhamunha.
- ²⁶ O to dukwa onye du ge Chileke ke Jieshurunu; onye aghajaje akpaminigwe ebo bya eyeru unu eka; teme o nodu aduje akpabiri l'eka oogha l'urwukpu.
- ²⁷ O kwa Chiojejoje bu onye ii-noduje l'ime iya eze ndzu. O buru oshi-eka ojejoje iya ono be odeje ngu le mkpula; kuta; heru eheru. O nodu achifuje ndu ohogu ngu l'ataphu ngu; su ngu: 'Ngwa; toko phe gbushia!'
- ²⁸ Oo ya bu le ndu Izurelu e-buru; tusaru ehu; o to dudu iphe, byaru eme phe nu. Mbụ l'eri Jiékpọ e-buru mbvulehu phe l'alị, ereshi yee mee du. Teme igwe akwaaru phe iya iji.
- ²⁹ Ehutso be a goru nu unube ndu Izurelu. ?Bu onye du g'unu; unube ndu Chipfu dzotararu? Oo yebdua bu onye egbobutaje unu; bya aburu onye eyejeru unu eka. O bukwarupho yebdua bu ugu-echi, unu gude eku onwunu. Ndu ohogu unu e-gude ndzu-agugu byapfuta unu; unu azopyashia eka ephe agwaje iphe azopyashi."

34

Anwuhu Mosisu

¹ Noo ya; Mosisu gbè le nsuda Mowabu nyihu ubvu Nebo, bu iya bu ubvu, kachaa l'eli l'ime ubvu ubvu Pisiga, no ghaaru mkpukpu Jieriko iphu. Chipfu bya egoshikota iya alị ono g'ọ ha; a -gbè l'alị Giladu jasụ l'alị ndu Danu; ² goshigbua ya alị ndu Nafutali l'ophu; yee alị ndu Ifuremu; waa alị ndu Manase; mekpoo alị ndu Jiuda l'ophu je akpaa l'eze-enyimu uzo enyanwu-ariba; ³ goshigbua ya echiegu ndohali; mekpoo uswe iya ono l'ophu; eshikpoo le nsuda ke mkpukpu Jieriko, bu iya bu ndu Oha-mpfu; je akpaa le mkpukpu Zowa.

⁴ Tobudu iya bu; Chipfu su iya: "Owaa bu alị ono, mu riburu Ebirhamu; waa Ayizaku; waa Jiékpọ angu le mu a-nu oshilokpa phe ono. Mu hawaru ngu g'i gude enya ngu huma iya; ole i tii bahudu iya abahu." ⁵ Oo ya bu; onye-ozu Chipfu ono, bu Mosisu nwuhu l'eka ono l'alị ndu Mowabu; egube Chipfu pfuru iya. ⁶ O woru iya lia le nsuda l'alị ndu Mowabu l'eka no ghaaru mkpukpu Betu-Peyo iphu; ole o to dudu onye maru nhamunha eka e liru iya jasụ ntan-a. ⁷ Mosisu noru ukporo apha ishii; teme o nwuhu; ole o to phujeduru ragaraga; ophu okpehu iya alwajeduru alị. ⁸ Ndu Izurelu nodu le nsuda Mowabu ono kwaa ekwa Mosisu ukporo abalị l'abalị iri. Ephe nochaa nno; eswe mboku, eegude akwa Mosisu bvụ.

⁹ Unme mmamiphe bya eji Jioshuwa nwa Nunu ehu; noo kele Mosisu byiberu iya eka l'ishi. Ndu Izurelu nodu emeje iphe, o pfuru; ephe shi nno mekotaepho iphe ono, Chipfu turu Mosisu ekemu iya ono. ¹⁰ Eshi teke ono ta adukwa onye mpfuchiru, futajeru l'alị Izurelu, du ge Mosisu; mbu onye Chipfu maru iphu l'iphu. ¹¹ O to dudu onye du g'oo ya l'eme iphe-ohumalenya; yee iphe, du biribiri, bu ophu Chipfu ziru iya; o je emeshia l'alị Ijiputu; mbu meeru Fero; yee ndu-ozu iya; me ndu alị iya l'ophu. ¹² Ophu o dudu onye du ge Mosisu l'enweru oke agburehu; yee eme iphe, paru eka bya adu ebvu l'enya, bu ophu o no l'iphu ndu Izurelu l'ophu meshia.

Ekwo JIOSHUWA

Chipfu ezi Jioshuwa ozi

¹ Tòbudu iya bụ; onye-ozì Chipfu, bụ Mòsìsù nwùhuchaepfo; Chipfu sù Jioshuwa nwa Nunu, bụ onye shì anòduje eyeru Mòsìsù ẹka: ² “Onye-ozì mu, bụ Mòsìsù bẹ nwùhuwaru nù. Nta-a bụkwa g'ì gbẹshi; g'unu lẹ ndu Ízurelù l'ophu je adaa ẹnìmu Jìódanu-a bahù l'alì onò, mu abya phẹ anunu onò. ³ Iphe, bụkpoo ẹka unu zòru òkpa bẹ mu a-nùkota unu, bụ iya bụ gẹ mu pfuru iya Mòsìsù. ⁴ Alì unu a-gbẹ l'echiegu nòdu jasù l'úbvù úbvù Lébanonu l'ẹka onò. L'ò gbẹkwapho l'oke-ẹnìmu Yufurétìsù nòdu je akpaa l'oke eze-ẹnìmu, nò l'ùzo ẹnyanwu-arìba. Alì ndu Hetu l'ophu ayìkwaru iya phò. ⁵ Ọ tọ òkpa onye byaru adù ike pfuchia ngu ùzo gbìrìrì jasù teke ì-nò-beru. Ọ ẹgube onò, mu shì swìru Mòsìsù onò bụ gẹ mu e-swìkwaru ngu phò; ophu mu abya òdu aha ngu nwẹkìnyì ngu; tẹme ophu mu agwòbèkwa ngu.

⁶ “G'òbu shìhu ngu ike; gẹ ndzù ba agùkwa ngu; noo kẹle ọo gùbedua bẹ e-duru ndu-a je g'ẹphe je anata alì onò, mu rìru nna phẹ oche angù lẹ mu a-nù phẹ onò. ⁷ Ọ ẹpho g'òbu shìhukwa ngu ike; gẹ ndzù ba agùkwa ngu agùgu ophu. Ọo g'ì kwabẹ ẹnà dobekòta ekemu onò, onye-ozì mu, bụ Mòsìsù nùru ngu onò. Ta agbakùtakwaru iya azù; ophu i yekwarù iya ẹka lanù. Ọo ya bụ g'upete agbajèru ngu l'ẹkameka i jekpòru. ⁸ Ta ahakwa ẹkwo ekemu onò g'ò gbatehu ngu l'ònu. Rìje iya l'òrìrì eswe l'ẹnàshì; ọo ya bụ l'ì-leta ẹnà mekòtaje iphemiphe, e deru l'ime iya. Ọo ya bụ; g'eso etsoje ngu l'iphemiphe, iimekpò ememe; upete agbakwaaru ngu phò. ⁹ ?Tọ bụnaa mbèdua sùru g'òbu shìhu ngu ike? Gẹ ndzù ba agùshì ngu; ophu meji atòfukwa ngu. G'ò tọ òkpa teke ì-la azù azù. Noo kẹle Chipfu, bụ Chileke ngu bẹ e-swìru ngu nù l'ẹkameka iijekpò.”

¹⁰ Jioshuwa bya ezia ndu-ìshì ndu Ízurelù sù: ¹¹ “Unu jedzuru ẹka ndu Ízurelù kpòberu ùlò-ẹkwa phẹ je epfuaru phẹ g'ẹphe kwakòbe nri erìrì phẹ ree; kẹle o ghuduru ujìkù ẹto; unu adaa ẹnìmu Jìódanu je anata alì onò, Chipfu bụ Chileke unu a-nù unu; g'ò bùru k'unu onò.”

¹² O be l'òkpa-ipfu Rúbenu; waa òkpa-ipfu Gadù; waa ùnwunna òkpa-ipfu Manásẹ, e keru ẹbo; Jioshuwa sù phẹ: ¹³ “Unu nyatakwa ekemu, onye-ozì Chipfu, bụ Mòsìsù tìru nù unu g'unu meje! Chipfu, bụ Chileke unu abya eme g'unu tùta unme; woru alì-a nù unu g'ò bùru k'unu. ¹⁴ Ọo ya bụ l'ùnnyomu unu; waa ùnwegìrìma unu; me iphe-edobe unu bẹ a-nòdu l'alì phò, Mòsìsù nùru unu l'ùzo ẹnyanwu-awawa ẹnìmu Jìódanu phò. Obenu lẹ ndu alwùru unu ọgu bẹ e-vuru ùnwunna unu-a ùzo òkpa azù iya ophuu; je eyeru ùnwunna unu ẹka; ¹⁵ gbìrìrì jasù teke Chipfu e-me g'ẹphe tùta unme; g'ò meru unubèdua; bya emee; ẹphe anata alì onò, Chipfu, bụ Chileke unu a-nù phẹ g'ò bùru nkèphẹ onò. Teke e mecharu; unu alaphuwarò azù je eburu l'alì k'ono, onye-ozì Chipfu, bụ Mòsìsù nùru g'ò bùru k'unu l'azù ẹnìmu Jìódanu azù iya ophuu; l'ùzo ẹnyanwu-awawa.”

¹⁶ Ẹphe sù Jioshuwa: “Iphemiphe, ì sùru g'anyi mee bẹ anyi e-mekòtaje. Ẹka ì sùru g'anyi je be anyi e-je. ¹⁷ Ọo ẹgube onò, anyi ngabèkotaru Mòsìsù nchì l'iphemiphe onò bụ g'anyi a-ngabèjeru ngu iya. Ọle ọo ẹpho gẹ Chipfu, bụ Chileke ngu nò-kube ngu; g'ò shì nò-kube Mòsìsù. ¹⁸ Onye jìkakporu l'ò too medu opfu ngu; m'òbeta ò bùru gunu bẹ i zìru iya bẹ ee-gbujè egbugbu. Ọle ò bụekwapho g'òbu shìhu ngu ike; ophu ndzù agùkwa ngu!”

2

Réhabu; yee ndu ngge

¹ Noo ya; Jioshuwa nwa Nunu bya agbẹ lẹ Shitimu zia ndu ngge labọ lẹ mpya. Su phẹ: “Unu je agbaphee alì ono; kelekelekpọ kẹ mkpukpu Jieriko.” Tọbudu iya bụ; ephe tųgbua bya eje abahụ l'ụlo ibe nwanyị ovuọba, aza Réhabu je anọdu.

² Ama bya agbaarụ eze ndu Jieriko sụ l'o nwekwarụ ndu Ízurelụ batarụ lẹ mkpukpu-a l'ụzenyashi-a; bya anwụ ngge l'alì-a. ³ Eze ndu Jieriko bya ezia ozi sụ g'e je asụ Réhabu g'o je achifuta unwoke ono, bataru ibe iya ono; noo kẹle ephe byaru anwụ ngge l'alì-a l'ophu.

⁴ Obenu l'e jeshiaru; nwanyị ono dutawa unwoke labọ ono je ewoha. O sụ phẹ: “Unwoke ono byakwaru-a; ọle mu ta amakwa ẹka ephe shi bya. ⁵ O be l'ụzenyashi; g'o rwuwaru mgboru teke aabya agụ-chi ọguzo mkpukpu; ephe tųgbua. Ophu mu amaekwa ibe iya ophu ephe shiru. O -buru l'unu tųgburu nta-a gbakwaseru ụzo bẹ unu a-gbapfukwa phẹ-a l'ụzo.” ⁶ (Ama l'o dutaru phẹ je ewohaa lẹ mkpula oghu ọchaa, a sụsagbaaru l'eli ụlo ono.) ⁷ Unwoke ono gbakwaseru ụzo, eeshije je adaa ẹnyimu Jíódanu; jeshia achọ ndu ngge ono. Ephe lufuepho azụ mkpukpu; e woru ọguzo mkpukpu ono gụ-chia.

⁸ Ndu ngge ono bya l'ala l'ụlo; nwanyị ono byapfuta phẹ l'eli ụlo ono; ⁹ bya asụ phẹ: “Mu mawaru lẹ Chipfu nwaru unu alì-a. Akpabiri unu gudewaru anyi g'anyi hakọta. Ndu bukọta l'alì-a bẹ anmakọta rwuurwu l'ẹka ephe atsụ unu ebvu. ¹⁰ Anyi nụmawaru gẹ Chipfu gude meeru unu gbororo l'echi Eze-ẹnyimu Uswe-uswe lẹ teke unu shi l'alì ndu Ijiputu wufuta; wafụa g'unu woru eze ndu Amọru ụmadzu labọ ono, bụ Sihonu; waa Ogu mee umerekete l'ụzo ẹnyanwu-awawa ẹnyimu Jíódanu. ¹¹ Anyi nụmachaa nno; meji tọfu anyi; ike bvukwapho anyi l'opfu ẹhu unu; noo kẹle anyi maru lẹ Chipfu, bụ Chileke unu bụ Chileke k'imigwe; waa k'eliphe. ¹² Nta-a bukwa g'unu gude ẹpha Chipfu riaru mu nte l'unu e-meru mu lẹ ndibe mu iphe-oma; eshinu mbẹdua mekwarupho unu iphe-oma. Unu anụ mu iphe-ohubama iya; ¹³ l'unu a-dzọ nna mu ndzụ; waa ne mu; waa unwune mu nwoke; waa unwune mu kẹ nwanyị; mękpoo ndibe anyi l'ophu; mbụ l'unu a-dzọta anyi g'anyi ta anwuhu.”

¹⁴ Ephe sụ iya: “Anyi e-gude kẹle ì dzọru anyi ndzụ; dzọo ndzụ nkengu. O -buru l'o to nwedu onye i pfuru iphe, anyi byaru ememe-a; bẹ Chipfu -nụepho anyi alì ono bẹ anyi e-doberu ngu ire-lanụ meeru gụ lẹ ndibe ngu iphe-oma.”

¹⁵ O bya epyofu eri lẹ windo; ephe gude iya ẹka lufu azụ iya ophu; noo kẹle o bu l'ụlo, a kpuru l'eli igbulọ, e gude kpụ-pee mkpukpu ono mgburugburu. ¹⁶ O sụ phẹ: “Unu tųgbukwaa je ewohaa onwunu l'úbvú gẹ ndu ono, achọ unu ono ta ahuma unu. Unu wohaa onwunu l'ẹka ono ujiku ẹto gẹ ndu ono lwaphutaada azụ; tẹme unu atųgbuwaro jeshia iphe, unu eje.”

¹⁷ Unwoke ono sụ iya; “Nte-a, i meru anyi ria tee gudekwa anyi; ¹⁸ gbahaa l'anyi byatashiaru; i lipfube eri-a, dụ uswe-uswe-a, i gude yeru anyi ẹka; anyi nyifu-a lẹ windo, anyi pyoru ono. Tẹme i duta nna ngu; yee ne ngu; waa unwune ngu; mękpoo ndibe ngu l'ophu dobe l'ụlo ngu. ¹⁹ Onye tųgburu lufu gbororo; iphe me iya; bẹ bukwa iya paa ishi ọchi onwiya; o to bukwa anyibedua. Oo ndu ophu nọ l'ime ụlo ngu gẹdegede bẹ anyibedua paa ishi ọchi phẹ m'ọ duru onye denyiru phẹ ẹka. ²⁰ Ọle o -bukwanuru l'ì tųgburu je epfukashia iphe, anyi byaru ememe-a; bẹ nte ono, ì suru g'anyi riaru ngu ono tee gudeekwa anyi.”

²¹ O sụ: “Ee! Mu kwetarụ!” G'ọ dụ g'unu pfuru; o dufu phẹ; ephe tųgbua. O wota eri uswe-uswe ono lipfube lẹ windo ono.

²² Ephe tųgbua je ewohaa onwophẹ l'úbvú ujiku ẹto; gbiriri jasụ ndu achị phẹ nụ chọkota phẹ l'ụzo ono; ophu ephe ahumaduru phẹ; ephe laphu azụ. ²³ Noo

ya; unwoke labo ono bya afuta; o buru phe alala. Epe bya akpo-zeta l'okpa ubvu ono; bya adaa enyimu lapfushia Jioshuwa nwa Nunu. Epe je akokotaru iya iphe, nwukotaru phe nu. ²⁴ Epe su Jioshuwa: "Ali ono g'o ha be Chipfu woakwaru ye anyi l'eka. G'ephe ha tukoeppo aphu ke kpaakpaakpaa l'eka ndzu anyi agu phe."

3

Ndu Izurelu awugha enyimu Jiordanu

¹ O be l'onmewa-utsu; Jioshuwa; yele ndu Izurelu g'ephe ha wufu le Shitimu; jeshia enyimu Jiordanu. Epe woru ulo-ekwa phe kpobegba l'eka ono g'ephe noduadaa; teme epe aghaa enyimu ono. ² A nepho ujiku eto; ndu-ishi ndu ojogu bya ejedzuketaru eka epe doru ono; ³ bya asu ndu Izurelu: "Unu -humaepo okpoko ogbandzu ke Chipfu, bu Chileke unu; waa ndu-uke, bu phe bu oshilokpa Liviayi l'eka epe pa iya; unu wu-lihukwa l'eka unu no tsoru iya. ⁴ Oo ya bu g'unu amaru uzo, unu e-shi; eshi ophu unu teke eshiswee uzo owa-a. Oe g'unu te etsokubekwa iya ntse ntse. Unu a-kparu unu nkwo-eka ise yeru okpoko ono."

⁵ Noo ya; Jioshuwa su ndu ono: "Unu doo onwunu nsu; noo kele echele be Chipfu e-me iphe, du biribiri l'echilabo unu!"

⁶ Jioshuwa su ndu-uke: "Ngwa; unu pata okpoko ogbandzu ono ghata ndu Izurelu vuru uzo!" Epe bya apata iya ghata vuru uzo.

⁷ Chipfu su Jioshuwa: "Ntanu-a be mu e-kutse ngu l'ataphu ndu Izurelu g'ephe ha; k'ophu epe a-maru le mu no-kube ngu egube ono, mu shi no-kube Mosisu ono. ⁸ Pfuaru ndu-uke, pa okpoko ogbandzu su phe: 'Teke unu rwuru enyimu Jiordanu; unu rwuba l'ime enyimu ono je apfuru!' "

⁹ Jioshuwa su ndu Izurelu: "Unu dzua l'eka-a bya angabe nchi l'opfu Chipfu, bu Chileke unu. ¹⁰ Waa g'unu e-shi maru le Chileke ophu dzu ndzu bu l'echilabo unu baa; teme l'oo-chifuru unu ndu Kenanu; waa ndu Hetu; waa ndu Hevu; waa ndu Perezu; waa ndu Gigashi; waa ndu Amoru; waa ndu Jiebusu. ¹¹ Unu huma l'okpoko ogbandzu ke Chipfu ophu nwe mgboko l'ophu be e-vuru unu uzo rwuba l'enyimu Jiordanu. ¹² Nta-a bukwa g'unu ho unwoke nanu nanu l'okpa-ipfu l'okpa-ipfu; hota umadzu iri l'ebo dobe. ¹³ Ndu uke, pa okpoko ogbandzu Chipfu; Chipfu ophu nwe mgboko l'ophu; -yeepo okpa le Jiordanu; be mini ono, aso ala l'uzo ndohali ono e-bukahu ebo kpa oronmono."

¹⁴ Oo ya bu; epe bya aphokashia ulo-ekwa phe g'ephe daa enyimu Jiordanu; ndu-uke bya apata okpoko ogbandzu ghata vuru uzo. ¹⁵ Teke ono be enyimu Jiordanu byakporu utso shingushingu; kele o bu teke eemeta iphe, e meberu l'ali. Oe ndu-uke Chileke, pa okpoko ono rwubaerupho l'enyimu Jiordanu; mbu l'oo epho erwurwu, okpa phe erwu le mini ono; ¹⁶ mini, shi l'ishi nggele so-buhu asoso. Mini ono bya akocha obvudu uzanya uzanya le mkpukpu Adamu, no le mgboru Zaretanu; mini ono, aso ala le Eze-enyimu nsuda Araba, bu iya bu Eze-enyimu Unu tabuha ebo. Oo ya bu; ndu Izurelu bya awughaa dafu azu iya ophu gha iphu le mkpukpu Jeriko. ¹⁷ Ndu uke, pa okpoko ogbandzu Chipfu ono; paru iya pfuru pfushia ike l'echilabo enyimu Jiordanu, buwaa ali okponku ono; ndu Izurelu nodu awugha. Epe pfuru gbiriri jasuhaha ono l'ophu jekota ije ghata l'echilabo enyimu Jiordanu ono, buwaa ali okponku ono.

4

Mkpuma, e gude anyata iphe, Chipfu meru

¹ Ndu Ízurelu ghatagbuchaepho ɛnyimu Jiódanu; Chipfu bya epfuru yeru Jioshuwa sù iya: ² “Họo unwoke nanu nanu l'okpa-ipfu l'okpa-ipfu; hota umadzu iri l'ẹbo l'echilabo ndu Ízurelu; ³ zia phe g'ephe pata mkpuma iri l'ẹbo l'echilabo ɛnyimu Jiódanu l'eka ndu-uke Chileke pfuru. G'ephe pata mkpuma ono pafuta l'enyimu ono; paru jeshia eka unu a-kwa. Ephe -rwua; ephe atuko zia mkpuma ono l'eka ono.”

⁴ Oo ya bu: Jioshuwa bya ekukobe unwoke iri l'ẹbo ono, o horu nanu nanu l'okpa-ipfu l'okpa-ipfu ndu Ízurelu ono; ⁵ bya asu phe: “Unu tugbua je l'eka ono, a pa okpoko ogbandzu Chipfu, bu Chileke unu pfuru l'echilabo Jiódanu ono. Unu je apatachaa mkpuma lanu mkpuma lanu nmakobechaa l'ukuvu; gbiriri jasu unu apatadzua ya okpa-ipfu iri l'ẹbo, ndu Ízurelu du. ⁶ Ono a-buru iphe-ohubama, unu doberu l'echilabo unu; k'ophu bu teke unwu unu, eje l'iphu jiru nna phe su: ‘?Bu gunu be unu dobedoru mkpuma owa-a?’ ⁷ Unu asu phe le teke e gude okpoko ogbandzu Chipfu rwubata l'enyimu Jiódanu be ɛnyimu ono tabuharu ẹbo. Mbù l'okpoko ono daerupho ɛnyimu Jiódanu; mini ono tabuha ẹbo. Mkpuma ono bu iphe, ndu Ízurelu e-gudeje nyata iphe ono, nwuru nu ono jasu le tuutuutu le mijimiimii.”

⁸ Oo ya bu; ndu Ízurelu bya emee ge Jioshuwa ziru phe; je apata mkpuma iri l'ẹbo l'echilabo ɛnyimu Jiódanu, bu iya bu g'okpa-ipfu Ízurelu ha; bya aburu ge Chipfu pfuru iya Jioshuwa. Ephe paru mkpuma ono ghaa ɛnyimu Jiódanu; je edobe l'eka ephe kwaru. ⁹ Jioshuwa bya apakobe mkpuma iri l'ẹbo l'echilabo ɛnyimu Jiódanu l'enyoru pho, ndu-uke Chileke, shi paru okpoko ogbandzu Chileke pfuru pho. O noekwapho l'eka ono byasu ntanu-a.

¹⁰ Ndu uke, pa okpoko ono pfukpoerupho l'echilabo ɛnyimu Jiódanu ono gbiriri jasu ndu Ízurelu mekota iphe, Chipfu suru Jioshuwa g'e mee. E meebekota iya ge Mosisu turu Jioshuwa onu su g'e mee ya. Nokwapho ge ndu Ízurelu wuru egwegwa wughaa. ¹¹ Ephe wughataepho je akuru l'azu iya ophuu; ele enya; ndu-uke paru okpoko ogbandzu Chipfu lufuta nkephe. ¹² Ndu okpa-ipfu Rubenu; waa ke Gadu; waa ndu okpa-ipfu Manase, e keru ẹbo; bya akwaa onwophe ngwogu ge Mosisu suru g'ephe mee; wufuta bya awughaa l'ataphu unwu Ízurelu. ¹³ Ndu kwaru onwophe ngwogu wughata l'ataphu Chipfu, bu ndu kwakoberu k'ogu; wuru jeshia le baswaa ali, no le mgboru mkpukpu Jieriko; du ukporo unu unwoke ise.

¹⁴ Mboku ono be Chipfu tuliru Jioshuwa eka l'eli l'ataphu ndu Ízurelu. Ephe wata akwabẹ Jioshuwa ubvu. O buerupho g'e shi akwabẹ Mosisu ubvu bu g'a kwaberu iya ya jasu o nwuhu.

¹⁵ Noo ya; Chipfu bya epfuru nu Jioshuwa su iya: ¹⁶ “Ngwa; kawaruro ndu-uke, pa okpoko-ekemu ono g'ephe lufutawaro l'enyimu Jiódanu l'eka ono, ephe pfuru ono.” ¹⁷ Tobudu iya bu; Jioshuwa bya akaru ndu-uke ono su phe: “Ngwa; unu shiwaro l'enyimu Jiódanu ono futa!”

¹⁸ Tobudu iya bu; ndu-uke Chileke paru okpoko ono lufuta. O buerupho azobe okpa phe l'eli mgboko; mini ɛnyimu Jiódanu ono sogbabe; bya abyaa utso; bya adu g'o shihawaa du.

¹⁹ O -rwua le mboku, onwa mbu du l'abali iri; ephe gbẹ l'enyimu Jiódanu jeshia mkpukpu Gilugalu le mgboru oke ali mkpukpu Jieriko l'uzo ɛnyanwu-awawa. ²⁰ Jioshuwa woru mkpuma iri l'ẹbo, a pataru l'enyimu Jiódanu ono; woru kpokobe le Gilugalu. ²¹ O su ndu Ízurelu: “O -rwuepho l'ataphu; teke unwu unu a-ji unu su: ‘?Bu gunu be e dobedoru mkpuma owa-a?’ ²² Unu asu phe l'unwu Ízurelu gharu ɛnyimu Jiódanu l'ali okponku. ²³ Kele Chipfu, bu Chileke unu meru oma ɛnyimu o kpohu nkù l'iphu unu gbiriri jasu unu wughakota. Oo epho iphe ono, Chipfu, bu Chileke unu meru le Eze-ɛnyimu Uswe-uswe ono be o meru l'enyimu Jiódanu ono.

Mbụ teke ono, o meru Eze-onyimu Uswe-uswe o tabuha; oma alị iya kpọhu jegiri-jegiri nọo jasụ anyi tuko wughakota ono. ²⁴ Iphe, kparụ iphe, o meru iya bụ g'unwu-eliphe amaru lẹ Chipfu nweru okpehu; o o ya bụ g'unu atsujẹ Chipfu, bụ Chileke unu ebvu."

5

¹ Tọbudu iya bụ; eze ndu Amọru, bu l'uzo ọnyanwu-arịba ọnyimu Jíódanu; waa eze kẹ ndu Kénanu, bu lẹ mgboru eze-onyimu; numaepho lẹ Chipfu meru oma ọnyimu Jíódanu kpọhu nkụ; unwu Ízurelu bya awughha g'ephe hakota; ndzụ rwuta pẹ. Akpabiri unwu Ízurelu ono mee; ọphu ụvohu adukpoedu pẹ ililekpọo.

Ndu Ízurelu ebushi úbvù lẹ Gilugalu

² O buru teke ono bẹ Chipfu sụru Jioshuwa: "Gude mma, atsụ nkọ bushia unwu Ízurelu úbvù! Ono bụ k'ugbo ẹbo, e buru ụdu úbvù ono lẹ Ízurelu." ³ O o ya bụ; Jioshuwa bya egude mkpuma mee mma gude bushia unwu Ízurelu úbvù lẹ Úbvù Akpapyị ono.

⁴ Waa iphe, meru g'o gude Jioshuwa bushia pẹ úbvù baa: Unwoke, shi l'alị Ijiputu futa; mbụ ndu sụru eje ọgu bẹ nwushihukotarunu l'echiegu, g'ephe shichaepho l'alị Ijiputu lufuta. ⁵ Iphe, bukota ndu ono g'ephe ha bẹ bushikotaru úbvù. Obenu l'unwegirima, a nwuru l'echiegu teke ephe shiwaa l'alị Ijiputu lufuta bẹ e te buduru úbvù. ⁶ Kẹle unwu Ízurelu nọru ukporo apha labọ l'echiegu. Unwu Ízurelu, bụ ndu sụru eje ọgu; mbụ ndu ono, shi lẹ Ijiputu futa ono nọdu l'eka ono nwushihu-gbua; kẹle ephe te ekweddu mee iphe, Chipfu sụru g'ephe mee. O o ya bụ; Chipfu ria nte sụ l'ephe ta abyadu ahuma alị ono, ya kweru nna pẹ oche ukwe lẹ ya a-nụ pẹ; mbụ alị, manụ-ẹnwu yele ẹra-eswi asọ gborogboro. ⁷ Noo ya; o mee unwu pẹ bya evutachaa nọchia ọnya nna pẹ. O buru ndu ono bẹ Jioshuwa bushiru úbvù-a; kẹle ephe shi buru akpapyị; l'e te buduru pẹ úbvù teke ephe eje l'echiegu. ⁸ E bushichaa ephebe ọha ọphu ono úbvù g'ephe ha; ephe nọdu l'ulo-ekwa pẹ nyaa ya gbiriri jasụ ephe ka mma.

⁹ No iya; Chipfu sụ Jioshuwa: "Ntanu-a bẹ mu swafuwaru unu iphere ono, shi unu lẹ teke unu gbeshiru l'alị Ijiputu ono!" O o ya bụ; e woru ẹka ono gụa Gilugalu, bụ iya bụ "eswifu."

¹⁰ O buru teke ndu Ízurelu nọ lẹ Gilugalu bẹ ephe bọru ọbo Ojaghata; l'uzenyashi mbọku, onwa ono dūepho abalị iri l'eno; lẹ baswaa alị, nọ lẹ mgboru mkpukpu Jieriko. ¹¹ O be lẹ nchitabọhu mbọku ọbo Ojaghata; ephe ria iphe, shi l'alị ono. Ephe taru buredi, ekoduru ekoko; bya ataa akpe, a huru ahuhu. ¹² A -gbẹ lẹ mbọku, ephe beberu wata eri iphe, shi l'alị ono bẹ mana dabuhuru. Ọphu mana adabaeduru ndu Ízurelu; ephe gbẹ l'apha ono rikwaseru nri, a kotaru l'alị ndu Kénanu.

Jioshuwa yee onye pa ogu-echi

¹³ Jioshuwa nọduepho lẹ mgboru mkpukpu Jieriko l'eka ono; o palia ọnya huma nwoke, mitawaru ogu-echi iya parụ l'eka pfuru iya l'ataphu. Jioshuwa bya ejepfu iya sụ: "Ị bụ anyi? Tọo Ị bụ kẹ ndu ọhogu anyi?"

¹⁴ O sụ iya: "Waawakwa; mu bukwa onye-ishi ndu ojogu kẹ Chipfu. O buru iphe ono bẹ mu byaru."

Jioshuwa bya adaa kpurumu; woru iphu kpube l'alị baarụ iya ẹja bya asụ iya: "Ọ bụ gunu bẹ Nnajiuphu ziru mube onye-ozu iya?"

¹⁵ Onye-ishi ndu ojogu Chipfu ono sụ Jioshuwa: "Yefu akpokpa ngu; kẹle ẹka ono, ị pfuru ono bukwa ẹka dū nsọ!" Jioshuwa kwe doo bya emee g'o pfuru.

6

Adada Jieriko

¹ Tɔbudu iya bụ; ndu mkpukpu Jieriko woerupho onuzo eka eeshije abahu l'ime mkpukpu phe tu-chia. Ophu o duedu onye abata abata; ophu o duedu onye alufu alufu; l'eka ephe atsu ndu Izurelu ebvu.

² No iya; Chipfu su Jioshuwa: "Humakwa; mu woakwaru mkpukpu Jieriko yee onye eze phe; yee ndu ojogu phe; ye ngu l'eka. ³ Chita ndu ojogu ngu g'unu je azo-pee mkpukpu ono mgburugburu ugbo lanu le mboku. Unu emee ya nno abali ishii. ⁴ Ndu uke Chileke umadzu esaa apagbaaru opu mpu ebili l'ehu l'ehu; vuru uzo; aaparu okpoko ogbandzu etso phe. O -be le mboku k'esaa; unu ejephee mkpukpu ono mgburugburu ugbo esaa. Ndu uke atuko wata egbu opu ono. ⁵ Teke ephe gbuerupho opu ono mkpeelanu; ndu Izurelu numa opu ono; ge ndu Izurelu l'ophu wata agbo ogboo ehuka ehuka. Noo teke igbulu mkpukpu ono e-zekposhihu; onyemonye echebepho iphu nhamunha."

⁶ Noo ya; Jioshuwa nwa Nunu bya ekua ndu-uke Chileke bya asu phe: "Unu je apata okpoko ogbandzu Chipfu paru. Ge ndu-uke Chileke umadzu esaa gudegbaa opu mpu ebili l'ehu l'ehu; vuru uzo; unu aparu okpoko-ogbandzu Chipfu ono etso phe." ⁷ O bya edzokobe ndu Izurelu su phe: "Unu wu-lihu jephee mkpukpu ono mgburugburu. Ge ndu gude ngwogu vuru uzo; ge ndu pa okpoko ogbandzu Chipfu nodu etso phe!"

⁸ Jioshuwa zibebecha phe iya egube ono; ndu-uke esaa, pa opu mpu ebili l'ehu l'ehu; bya evuta uzo; egbu opu ono l'ataphu Chipfu. Okpoko ogbandzu Chipfu nodu etso phe. ⁹ Ndu kwaru ngwogu bya awughata ndu-uke, egbu opu ono awughata je evuta uzo. Ndu ojogu ozo nodu etso okpoko ogbandzu. Ndu uke Chileke ono nodu egbu ephe opu ono eje l'iphu l'iphu. ¹⁰ Jioshuwa pfuhawaru phe su phe g'o to dukwa onye a-gbo ogboo; ophu e chikwa mkpu; gbiriri jasu mboku, ya a-su g'ephe gbowaro ogboo; teme ephe agbowaro ogboo. ¹¹ Oo ya bu; ephe byanu apata okpoko ogbandzu Chipfu ono bya egude iya wu-pee mkpukpu ono. Ephe wu-pee mkpukpu ono mgbo lanu; bya awu-phuazu l'eka ephe doru je azeshia.

¹² O -rwua l'onmewa-utsu echele iya; Jioshuwa gbeshi; ndu-uke gbeshi; pata okpoko ogbandzu Chipfu. ¹³ Ndu uke esaa, gudegbaa opu mpu ebili l'ehu l'ehu nodu egbu opu ono eje l'ataphu okpoko ogbandzu Chipfu ono. Ndu chi ngwogu vuru uzo; ndu ojogu ozo nodu awu etso phe l'azu. ¹⁴ Le mboku k'ebo ono; be ephe wufutaru; bya awu-pee mkpukpu ono mgburugburu mgbo lanu; bya awu-phuazu l'eka ephe doru. Ephe wu-pee nno abali ishii.

¹⁵ O be le mboku k'esaa; ephe gbeshi l'onmewa-utsu; je awu-pee mkpukpu ono mgburugburu g'ephe awu-phejehawa iya. Ole mboku ono be ephe wu-pheru iya ugbo esaa. ¹⁶ Ephe noduepho le k'ugbo esaa ono; ndu-uke woru opu phe gbua; Jioshuwa su unwu Izurelu: "Unu tua okoo; kele Chipfu wowaru mkpukpu-a yee unu l'eka! ¹⁷ Le mkpukpu ono; me iphemiphe, no iya nu; be a nmaru mkpurophu dobe g'e mebyiaru Chileke g'o buru iya iphe ngweja. Oo ephe nwanyi ovuoba ono, bu Rehabu be aa-ha; yee onyemonye, nokpoo l'ulo iya; noo kele o woharu ndu ngge, anyi zijeru pho. ¹⁸ Ole unu kwabekwa enya g'o to dukwa iphemiphe ono, e doberu k'emebyishi ono, unu e-wota k'enworu; odumeka be unu e-mekwa onwunu g'unu buru ndu e doberu k'emebyishi; kele unu wotaru iphe, e doberu k'emebyishi; unu emee; ndu Izurelu l'ophu aburu iphe, e doberu k'emebyishi; shi nno kpataru phe opfu. ¹⁹ Obenu l'iphe, bu mkpola-ochaa; waa mkpola-ododo; waa iphe, e meru l'onwirubvu; ozoo l'igwe; duchaaru Chipfu nsu. Ndu k'ono be ee-gweta dobe l'ulo-eku ke Chipfu."

²⁰ Ndu Izurelu bya agbo ogbo. Mbụ l'opu ono wataerupho adada; ephe tuko g'ephe ha wata agbo ogboo; igbulu, e gude kpu-pee mkpukpu ono mgburugburu

zekpòshihu búru l'alì gwoo. Ùnwu Ízurèlu wúba l'ime mkpúkpu ono; onyemonye chebeephò iphu nhamúnha; ephe lwúa mkpúkpu ono lwúta. ²¹ Tòbudu iya bú; ephe tùko iphemiphe, dù lè mkpúkpu ono mebyishikòta; ùnwanyi mè unwoke; nwata mè ògerenya; mè eswi; waa atùru; waa nkapfù-ìgara. Iphemiphe ono bè ephe gude ogu-echi sùa pyaapyaa.

²² No iya; Jioshuwa bya asù unwoke labò phò, nwùru ngge phò: “Unu bahù je l'ùlo nwanyi òvuòba ono je edufuta iya; yèe ndibe iya g'ephe ha. Unu je emeeru iya iphe ono, unu riru angù l'unu e-meru iya ono.” ²³ Oo ya bú; unwoke labò ono, jeru anwúa ngge ono bya abahù l'ùlo Réhabu je edufuta iya; dufuta nna iya yèe ne iya; mè unwune iya; mèkpoo iphe, bú ndu ephe l'ìya nò; mèkpoo abùbu iya l'ophu; chíta phè je edobe l'azù èka ndu Ízurèlu dòru.

²⁴ Ephe tufu òku lè mkpúkpu ono; ò tùko iphe, nòkota iya nù tsufu. O be lè mkpòla-òchaa; waa mkpòla-ododo; waa iphe, e meru l'onirubvu; òzoo l'ìgwè; ephe vuta ndu k'ono je edobe l'ùlo-èku kè Chipfu. ²⁵ Oo nwanyi òvuòba ono, bú Réhabu; yèe ndibe iya; waa abùbu iya l'ophu bè Jioshuwa doberu ndzù; noo kèlè o woharu ndu Jioshuwa yeru g'ephe je anwúa ngge lè Jieriko. A haa; o buru l'echilabò ndu Ízurèlu gbiriri jasù ntanù-a.

²⁶ Tòbudu iya bú; Jioshuwa bya epfua ya pfushia ya ike sù l'iphe, búkpoo onye nonyaru bya ejeshia akpúkwa mkpúkpu Jieriko-a búakwaa onye a tùru ònu l'iphu Chipfu. Sù:

“G'onye ono búkwaru òkpara iya
bè oo-gude tùa òkpa igbulò ono.
Tème iphe, onye ono e-gude chia ya mgbo
abùru mbuhu ime iya.”

²⁷ Oo ya bú; Chipfu swikpòerupho Jioshuwa; tème údù Jioshuwa ono tùko alì èka ono vòo pfulurufuru.

7

Iphe-èji Ekanu

¹ Obenu l'iphe ono, Chipfu sùru g'e mebyishiaru iya ono; bè ùnwu Ízurèlu emeèbeeduru gè Chipfu sùru g'e mee ya. Ekanu nwa Kami, bú nwanwa Zabudi; bya abùru nwanwanwaranwa Zera; búru onye shi l'òkpa-ipfu Jiuda; bè harù iphe ono, a sùru g'e mebyishia ono gweta k'enworu. Chipfu vùaharu ndu Ízurèlu òvuma.

² Noo ya; Jioshuwa gbè lè mkpúkpu Jieriko zia unwoke g'ephe je mkpúkpu Eyayi, nò-kube mkpúkpu Bètu-Avènu; l'uzo ènyanwu-awawa mkpúkpu Bètelu; sù phè g'ephe je anwúa ngge l'ònu-ègu ibe iya ono. Oo ya bú; unwoke ono je anwúa mkpúkpu Eyayi ngge.

³ Ephe lwa bya asù Jioshuwa-a: “Gè ndu Ízurèlu l'ophu ta awúkwaru je k'ògiya-a. O kwa ùnu unwoke ise; òzoo ùnu èsaa l'ùmadzu ùkporo iri bè ee-ye g'ephe je alwúta ndu Eyayi òbu. G'a ta chítakwa ndu Ízurèlu l'ophu g'ephe je ese nsegbu akanya; kèlè ndu ono bú-a nwòchileka mkpúkpu.” ⁴ Oo ya bú; a byanù ezia ùnu ùmadzu èsaa l'ùmadzu ùkporo iri; ephe jeshia alwù Eyayi. Ephe jerwua; ndu Eyayi chia phè ìkpabaka. ⁵ Ephe gbua ndu Ízurèlu iphe, rwuru ùmadzu ùkporo l'iri l'ishii. Ephe shièpho l'èka eeshije abahù lè mkpúkpu Eyayi chia ndu Ízurèlu òso jasù l'èka aakwoje mkpuma; bya egbushia ndu dù igwerigwe g'ephe agbazeta lè nsùda ono; k'ophu bú lè meji tòfuru ndu Ízurèlu; ephe rwushihu.

⁶ Tòbudu iya bú; Jioshuwa yeephò èka l'uwe iya laa tarara; bya adaa kpurumu; woru iphu bube l'alì l'atatiphu okpoko Chipfu gbiriri jasù nchi jihu. O búru ephe lè

ndu bu ogerenya ndu Ízurelu tukoru wushiru l'eka ono; votachaa urwuku kpube onwophe l'ishi. ⁷ Jioshuwa bya asu: “Gube Nnajiuphu, bu Chipfu; ?Bu iphe, i dughataru anyi enyimu Jiordanu bu g'i bya eworu anyi ye ndu Amoru l'eka g'ephe gbushia? Anyi gege anodukwaro l'azu enyimu Jiordanu azu iya ophuu! ⁸ Gube Nnajiuphu; ?bu gunu be mu e-pfujekpoo nta-a; ge ndu ohogu ndu Ízurelu achi anyi kpabekpabe egube-a? ⁹ Noo kele o -buru le ndu Kenu; waa ndu ozo, bukota l'ali-a numaru iya be ephe a-byakwa atuko anyi lwuebe; mbu mee; anyi achihu le mgboko-a. O -bukwanuru l'o du nno; ?bu gunu be ii-me g'epha ngu ono, paru eka ono pfuru?”

¹⁰ Oo ya bu; Chipfu su Jioshuwa: “Gbeshi agbeshi! ?Bu gunu kparu iphe, i ze woru iphu kpube l'ali? ¹¹ O kwa ndu Ízurelu meru iphe-aji. Ephe wowaru ogbandzu ono, mu suru g'ephe dobe ono gbukaa. Kele ephe hataru iphe ono, mu suru g'e mebyishia ono woru je achikobe l'iphe, ephe nweru. Ephe zikwaru iphuru; bya adzu aka. ¹² Noo iphe, kparu iphe, ndu Ízurelu adudu ike pfushia ike l'iphu ndu ohogu phe. Ephe dakobe ye okpa l'oso; kele ephe bu ndu e doberu k'emebyishi. Unu-atukoduru iphemiphe ono, mu suru g'e mebyishia ono chifuta mebyishikota be mu ta anokubebaekwa unu ozobaa.

¹³ “Gbalihu je emee ndu Ízurelu g'ephe du nsu. Iphe, ii-pfuru phe bu: Unu dobe onwunu nsu kwaberu echele. Le-a; wakwa iphe, Chipfu, bu Chileke ke ndu Ízurelu epfu baa: O nwekwaru iphe, e doberu k'emebyishi, du l'echilabo unube ndu Ízurelu. Ophu unu adukwa ike apfushibaa ike l'iphu ndu ohogu unu; abudu l'unu wofuru iphe ono, e doberu k'emebyishi ono l'echilabo unu.

¹⁴ “O -rwua l'utsu be aa-chiru unu bya l'eka-a l'ipfu l'ipfu. Ipfu ophu Chipfu turu eka afuta bya l'enya-unuphu l'enya-unuphu. Enya-unuphu ophu Chipfu turu eka abyaa l'onulo l'onulo. Onu-ulo ophu Chipfu turu eka abyaa l'onye l'onye. ¹⁵ Iphe, bukpo onye a humaru iphe ono, e doberu k'emebyishi ono l'eka; unu kpo ya oku; yee ndibe iya; mekpoo iphemiphe, o nweru enweru g'o ha. Onye obu gbukaru ogbandzu Chipfu; bya emewaa akpamara l'ali ndu Ízurelu.”

¹⁶ O -rwua l'onmewa-utsu; Jioshuwa bya ekua ndu Ízurelu g'ephe wufuta bya anoo l'ipfu l'ipfu. A hota ipfu Jiuda. ¹⁷ Okpa-ipfu Jiuda bya anoo l'onulo l'onulo; o nmaa onu-ulo Zera. A bya edoo ndu onu-ulo Zera l'enya-unuphu l'enya-unuphu; o nmaa enya-unuphu Zabudi. ¹⁸ O bya achifuta enya-unuphu Zabudi bya edoo phe l'onye l'onye; o nmaa Ekanu nwa Kami; mbu nwanwa Zabudi; bya aburu nwanwanwanwanwa Zera; buru onye shi l'okpa-ipfu Jiuda.

¹⁹ Noo ya; Jioshuwa bya asu Ekanu: “Nwa mu; jiko kwabekwa Chipfu, bu Chileke ndu Ízurelu ubvu. Pfuaru mu iphe, i meru; mbu-a; pfukpoeru mu pho iphe, i meru. Pfuaru mu iya nta-a; b'emekwaru mu iya le mpya!”

²⁰ Ekanu bya eyeeru Jioshuwa onu su iya: “O kwa eviya; mu mesweakwaru Chipfu, bu Chileke ke ndu Ízurelu. Wakwa iphe, mu meru baa. ²¹ Mu humaru uwe mgbalanu, ama mma; uwe ndu Babilonu, yi l'iphe ono, aakwa l'okwata ono; bya ahuma mkpola-ochaa, erwa iya du ukporo shekelu iri; waa mkpirikpu mkpola-ododo, erwa iya du ukporo shekelu labo le shekelu iri. O gahaa mu egu enworu; mu jenu achita iya nworu. Mu bya eje ebvua nsu l'ime ulo-ekwa mu woru iya libe; mu woru mkpola-ochaa pho dobe l'ohu nsu ono.”

²² Oo ya bu; Jioshuwa bya eye nemadzu; a gbaru jeshia ibe Ekanu. E jeshia; o domiwaa ya l'ulo ibe iya eviya; mkpola-ochaa pho noduepho l'ohu nsu l'eka o domiru iya. ²³ Ephe bya avota iphe ono l'ulo ibe iya l'eka ono gbaru bya achie Jioshuwa yee unwu Ízurelu g'ephe ha. E woru iya tosaa l'ali l'atatiphu Chipfu l'eka ono.

²⁴ Noo ya; Jioshuwa yee ndu Ízurelu g'ephe ha bya akputa Ekanu, bu onye onu-ulo Zera; waa unwu iya nwoke; me ke nwanyi; bya achita mkpola-ochaa ono; yee uwe mgbalanu ono; waa mkpirikpu mkpola-ododo ono; waa ulo-ekwa iya; bya akputa eswi iya; waa nkafu-igara iya; waa aturu iya; mekpoo iphe, o nweru enweru g'o ha gude je adoru le nsuda Akoru. ²⁵ No iya; Jioshuwa su iya: “?Denu g'o gude i kpataru anyi opfu? Ntanu be Chipfu e-mekwanu g'opfu rikpute ngu ishi.”

Noo ya; ndu Ízurelu wupyabe yee ndibe iya woru phe tugbushia le mkpuma; bya eworu phe kpoo oku. ²⁶ Ephe tutua mkpuma, du igwerigwe kube Ekanu l'eli. Mkpuma ono no l'eka ono gbiriri jasu ntanu-a. O buru iya bu le Chipfu avu-buhuru ndu Ízurelu ovuma. Oo ya bu; a wata eku eka ono nsuda Akoru, bu iya bu “iphe-ehuka”. E kumaru eka ono epha ono byasu ntanu-a.

8

Aalwu-kpe ndu Eyayi

¹ Tobudu iya bu; Chipfu su Jioshuwa: “Ge ndzu ba agushi ngu; ophu meji atofukwa ngu. Rwuta ndu ojogu g'ephe ha gude jepfu ndu Eyayi ogu. Kele-a; mu woakwaru onye eze ndu Eyayi; yee ndibe iya; mekpoo mkpukpu iya; waa ali iya woru ye ngu l'eka. ² Oo epho iphe, unu meru ndu Jieriko; waa onye eze phe; be unu e-me ndu Eyayi; yee onye eze phe. Ole iphe phe, a lwutaru l'ogu; waa iphe-edobe phe be unu te emebyishidu emebyishi. Unu a-tuko iya gweta g'o buru nkunu. Unu je edomia onwunu l'azu mkpukpu ono.”

³ Oo ya bu; Jioshuwa yee ndu ojogu ndu Ízurelu l'ophu tsulihu jeshia ogu le Eyayi. Jioshuwa bya ahota ndu ojogu, ike du l'ogu; unu ukporo eto l'iri l'ise; dufu phe l'enyashi. ⁴ Iphe, o pfuru phe bu: “Unu lekwa; unu je edomia onwunu l'azu mkpukpu ono kwaberu phe. Unu ta anodukwa mkpukpu ono enya; oo epho g'unu kwakobe akwakobe. ⁵ Mbèdua le ndu mu l'ephe swi e-je emeeru ndu mkpukpu ono bugagangu. Teke ephe wufutaru byatashia anyi etso ogu; g'ephe tsoru iya anyi ogiya ophu; anyi eye okpa l'oso gbalaaha. ⁶ Ephe achia anyi gbiriri jasu anyi edefutagbua phe; k'ophu ephe nowa mkpukpu ono uzanya; noo kele ephe a-su l'anyi a-gbakwaru phe oso g'anyi gbaru le mbu pho. Oo ya bu; teke anyi yeerupho okpa l'oso gbalashiaru phe; ⁷ unu eshi l'eka unu woharu onwunu wubata le mkpukpu ono; kele Chipfu, bu Chileke unu wowaru iya yee unu l'eka. ⁸ Unu -wubaepho le mkpukpu ono; unu tufu iya oku. Unu mekwaa ya ge Chipfu suru g'e mee ya. Unu tukokwa iphemiphe-a, mu suru g'unu mee-a; mekota!”

⁹ Tobudu iya bu; Jioshuwa su g'ephe je; ephe tugbua je ewohaa onwophe le mgbaka Betelu yee Eyayi; l'uzo enyanwu-awawa Eyayi. Jioshuwa yee ndu Ízurelu nodu l'unuphu l'enyashi ono.

¹⁰ O -rwua l'onmewa-utsu; Jioshuwa dzua ndu nkiya. Ephe le ndu bu ogerenya ndu Ízurelu vuta uzo duru phe jeshia mkpukpu Eyayi. ¹¹ Ndu ojogu, ephe l'iya swi g'ephe ha wu-tsoru iya; jasu ephe jerwua atatiphu mkpukpu ono. Ephe kpobe ulo-ekwa phe l'uzo isheli mkpukpu Eyayi. Nsuda nokaha ephe le mkpukpu Eyayi l'echilabo. ¹² Jioshuwa bya eduta unwoke, rwuru unu iri l'ebò l'ukporo iri je edomia le mgbaka mkpukpu Betelu yee mkpukpu Eyayi; l'uzo enyanwu-ariba mkpukpu ono. ¹³ O bya edoo ndu ojogu ono g'ephe a-nodu k'ogu. O woru ndu bukpoo ndu alwu ogu gedegede dobe l'uzo isheli mkpukpu ono; bya achiru ndu ophu phoduru nu dobe l'uzo enyanwu-ariba. Jioshuwa l'onwiya nodu le nsuda ono.

¹⁴ Eze ndu Eyayi humaepho iphe ono; yele ndu mkpukpu iya ono gude oso wufuta le mkpukpu ono l'onmewa-utsu; chebe iphu l'uzo nsuda Araba jepfushia ndu Ízurelu ogu. Ophu o to madu l'o nweru ndu woharu onwophe l'azu mkpukpu ono kwaberu

phẹ. ¹⁵ Jioshuwa yẹe ndu Ízurelu g'ẹphe ha meahaa g'ọ bu l'eemekpe phẹ emekpe. Ẹphe chipyabe phẹ; chia phẹ gbaa ọzo echięgu. ¹⁶ E kukọta unwoke, bu lẹ mkpukpu Eyayi l'ophu; ẹphe zefuta tuko chipyabe phẹ. Ẹphe gude achi Jioshuwa phẹ ọso gbiriri jasụ ndu Eyayi ono wufu-gbua l'oma mkpukpu phẹ. ¹⁷ Ophu ọ tọ dudu g'ọ ka mma l'ọo nwoke lanu, bu lẹ mkpukpu Eyayi; ọzoo mkpukpu Betelu, alufuduru chiru ndu Ízurelu kwaseru. Ẹphe gbadokọta mkpukpu phẹ; ghebe iya onu; chiru ndu Ízurelu tugbua.

¹⁸ Noo ya; Chipfu sụ Jioshuwa: “Ngwa; wolia arwa ngu maa amama l'uzo mkpukpu Eyayi; gẹ mu bya bya eworu mkpukpu ono ye ngu l'ẹka!” Tọbudu iya bu; Jioshuwa bya ewolia arwa iya bya eworu maa l'uzo mkpukpu Eyayi. ¹⁹ Ewoli, Jioshuwa ewoli arwa ono; ndu phọ, woharu onwophe k'ogu phọ shi l'ẹka ẹphe nọ wufutagbaa wuba lẹ mkpukpu ono je alwua ya lwuta teke ono teke ono woru oku tufu iya.

²⁰ Unwoke Eyayi jeshia agha ẹnya l'azu; ẹnwuru-ọku shiwaa lẹ mkpukpu phẹ kpuwaa oronmono tsoru akpaminigwe l'okotazu phẹ; ophu ẹphe amaedu ọzo, ẹphe e-shi gbalaa; kele ndu Ízurelu ono, shi tsoru ọzo echięgu agbaru phẹ ọso ono kporawaru etsowa phẹ ọgu. ²¹ O be gẹ Jioshuwa; yẹe ndu Ízurelu l'ophu humaerupho lẹ ndu ono, gearu egearu ono wubawaru lẹ mkpukpu ono; l'ẹnwuru-ọku, shi lẹ mkpukpu ono kpufuwaru; ẹphe ghakobe wata egbushi ndu Eyayi. ²² Ndu ophuu shi l'ime mkpukpu ono alwu phẹ eje abya; mbu lẹ ndu ophuu nọ phẹ l'iphu; ndu ophuu nọdu phẹ l'azu; ẹphe kwaa iphè l'echi nọdu lẹ mgbaka ndu Ízurelu. Ndu Ízurelu gbua phẹ pyaapya gbiriri jasụ ophu ọ dudu g'ọ ka mma l'ọo onye lanu nahuru gbala. ²³ Ẹphe kpua onye eze ndu Eyayi lẹ ndzu; kputa iya kpujeru Jioshuwa.

²⁴ O be gẹ ndu Ízurelu gbuẹberu ndu Eyayi ono; mbu l'ẹphe gude ogu-echi sua phẹ pyaapya; jasụ ẹphe bvubebe lẹ mgbegu ono; mbu l'echi-egu l'ẹka ono, ẹphe chi-beru phẹ ono; ndu Ízurelu g'ẹphe ha gbẹ teke ono bya awuba lẹ mkpukpu Eyayi je egude ogu-echi gbushikota ndu nọ iya nu. ²⁵ Ndu Eyayi, e gburu mboku ono rwuru unu nemadzu ukporo l'unu iri; unwoke mẹ unwanyi. Mbu lẹ ndu Eyayi bẹ e gbuẹberupho mboku ono. ²⁶ Kele Jioshuwa te wophuduru ẹka arwa iya azu. O mabeeru iya phọ g'ọ mabeeru iya gbiriri jasụ e gbuẹbe ndu bu lẹ mkpukpu Eyayi l'ophu. ²⁷ Ndu Ízurelu je akpukoo iphe-edobe ndu ẹka ono; bya atuko iphe ndu mkpukpu ono kwaa l'okwata je enworu, bu iya bu gẹ Chipfu suru Jioshuwa g'e mee ya.

²⁸ Oo ya bu; Jioshuwa woru oku tufu lẹ mkpukpu Eyayi; mee ẹka ono; ọ buru ikpozu ojejoje. Ẹka ono buru ochobu byasụ ntanu-a. ²⁹ O kputa eze ndu Eyayi je akpopyabe l'eli oshi. O kporu l'ẹka ono gbiriri jasụ l'uzenyashi. Ẹnyanwu gbuzeepho; Jioshuwa tua ekemu; e je je apazeta odzu iya l'eli oshi ono; je atogbo l'onu-abata mkpukpu ono. Ẹphe kwakoo mkpuma kua ya l'eli jasụ ọ kuta l'ikpo l'ikpo. Ẹphe haa ya; ọ nọdu nno gbiriri byasụ ntanu-a.

Ọgbandzu, a gbaziru l'úbvú Ebalu

³⁰ Noo ya; Jioshuwa bya akpuaru Chipfu, bu Chileke ndu Ízurelu ọru-ngweja l'eli úbvú Ebalu; ³¹ meebekota iya g'onye-ozu Chipfu, bu Mosisu turu ekemu sụ gẹ ndu Ízurelu meje iya l'ekwo ekemu Mosisu. Mbu-a; e gude mkpuma, furu ophu kpua ya; mbu mkpuma, adudu onye kujeru iya iphe-igwè gbengu. O buru l'eli iya bẹ ẹphe gweru Chipfu ngweja-akpo-ọku; waa ngweja-ehu-guu. ³² Jioshuwa nọdu l'iphu ndu Ízurelu l'ẹka ono deru ekemu Mosisu ono ye lẹ mkpuma; mbu ekemu ono, o shihawaa dee ono. ³³ Ndu Ízurelu l'ophu; ndu bu nlwamulwa mẹ ndu bu okpobe Ízurelu; waa ndu bu ọgerenya phẹ; mẹ ndu-ishi phẹ; mẹ ndu-ikpe phẹ; pfugbaru okpoko ọgbandzu Chipfu ono lẹ mgbureku labo; ghagbaru ndu-uke, bu oshilokpa Lívayi, pa iya nu iphu. Ndu ono ọzo lanu pfuru gha iphu l'úbvú Gerizimu; ndu ophuu

pfuru gha iphu l'úbvú Ebalu. Mbù pferupho egube onye-ozí Chipfu, bú Mósísu sùru g'ephe pfuru teke ono, ọ tũru ekemu g'a gòru ọnu-ọma nù phẹ ono.

³⁴ E mechaa; Jioshuwa bya atũko ekemu ono g'ọ ha gùshikotaru phẹ; ọnu-ọma mẹ atũ ọnu; mbù gueru phẹ iya phọ g'e deru iya l'ekwo ekemu. ³⁵ Ọ tọ dudu mẹ akpũru opfu lanũ, Mósísu pfuru, Jioshuwa agufutaduru; ndu Ízurelu l'ophu nũmakota; je akpaa l'ũnwanyi; waa unction; mẹ ndu lwarũ alwalwa, ephe l'ephe buru eghirigha.

9

Eregede, ndu Gibiyonu gbaru ndu Ízurelu

¹ Tòbudu iya bú; ndu eze, bukòta l'uzo ẹnyanwu-aríba ẹnìmu Jíòdanu; ndu bu l'alí úbvú úbvú; mēkpoo ndu ọphu bu l'alí ọkpa úbvú, nọ l'uzo ẹnyanwu-aríba; mē ndu ọphu buru dēe ike l'oke-ẹnìmu ono; je akpaa l'úbvú úbvú Lébanonu; mbù ndu Hetu; waa ndu Amọru; waa ndu Kénanu; waa ndu Pérezu; waa ndu Hevu; waa ndu Jiebusu nũmaepho iphe, nwũru nũ ono; ² ephe dzukòbe tũgba nanũ jeshia etso Jioshuwa yēe ndu Ízurelu ọgu.

³ Obenu lẹ ndu mkpũkpũ Gibiyonu nũmaru iphe, Jioshuwa meru ndu Jieriko waa ndu Eyayi; ⁴ ephe je eworu eregede gbaa wata eme umere gẹ ndu dũru ndu ephe nọ-chiru ẹnya phẹ; je eworu nkíríka ẹda-ukpo; waa akahũ ẹda, eeyeje mēe, lakashihucharu alakashihu; tēme a dzukwachakwaa ya phọ adzũkwa; woru dojicha nkafũ-igara phẹ edoji. ⁵ Ephe wota nkíríka akpòkpa, a dzukwanyaru ike bvũ; woru yee. Ephe bya eworu nkíríka uwe yekwaphọ; bya ewota buredi, kpòhuru nkũ; bya atsua evu gude. ⁶ Noo ya; ephe bya ejepfu Jioshuwa phẹ l'eka ephe kpòberu ọlò-ekwa phẹ lẹ Gilugalu; je epfuru nũ Jioshuwa yēe ndu Ízurelu sũ phẹ: “Anyi bukwa ndu shi ẹka dũ ẹnya bya g'anyi l'unu gbaa ndzũ.”

⁷ Ndu Ízurelu sũ ndu Hevu ono: “?A maru tọ bukwanu lẹ mgboru anyi l'eka-a be unu bu? ?Denu g'anyi l'unu e-shi agba ndzũ?”

⁸ Ephe sũ Jioshuwa: “Anyi bukwa ndu-ozí ngu.”

Jioshuwa sũ phẹ: “?Bũ onye bẹ unu bú? Tēme ?bũ awe bẹ unu shi?”

⁹ Ephe sũ iya: “Anyibe ndu-ozí ngu shikwa ọha, dũ ẹnya. Iphe, kparũ anyi abyabya bukwa l'anyi nũmaru iphe, dũ biribiri, Chipfu, bú Chileke unu meru. Anyi nũmakotaru k'iphe, o meru; mbũ k'iphe, o mekòtaru l'alí ndu Ijiputu; ¹⁰ waa iphe, o meru ndu eze ndu Amọru ono ephe-nebo, bu l'uzo ẹnyanwu-awawa ẹnìmu Jíòdanu; mbũ Sihonu, bú eze Heshibonu; waa Ogu, bú eze ndu Beshanu, bu lẹ mkpũkpũ Ashitoretu. ¹¹ Ọo ya bú; ndu bú ọgerenya anyi; waa onyemonye, bu l'alí anyi sũ anyi g'anyi kwakòbe iphe, anyi e-ri l'uzo; gbeshi byatashia unu ndzuta; bya asũ unu l'anyi bukwa ndu ejeru unu ozí. G'unu kwenu g'onye l'unu gbaa ndzũ. ¹² Sũ-a; buredi anyi-a shikwa evugbaa ọku teke anyi chítaru iya gude gbeshi ije mbòku, anyi gbeshiru abyapfuta unu; ọle lewarọ ẹnya hũma lẹ nta-a bẹ ọ kpòshihuwaru nkũ; tsuchaa evu. ¹³ Ẹda-a, eeyeje mēe-a bẹ shikwa buru k'òphúú teke anyi yeru iya mēe. Ọle lewa iya rọ ẹnya g'ọ lakashihuchaaru. Uwe anyi; mē akpòkpa anyi bú g'anyi nọ l'uzo bẹ ọ tũkocharu kashihu; noo kẹle ẹka anyi shi dũ ẹnya.”

¹⁴ Ndu Ízurelu nata iphe, ephe gude bya eworu ria; ọphu ephe ejeeduru akpata Chipfu ishi g'a maru g'ephe e-me iya. ¹⁵ No iya; Jioshuwa bya ekweta l'ephe l'ephe te enwedu opfu; ephe l'ephe bya agbaa ndzũ ye iya; kweta l'ephe a-ha phẹ g'ephe nọdu ndzũ. Ndu-ishi Ízurelu bya eworu ẹgo riaru phẹ.

¹⁶ A nọepho ujiku ẹto, ephe lẹ ndu Gibiyonu riru nte ndzũ ono; ndu Ízurelu nũma l'ephe bú ndu ephe l'ephe bú obutobu mkpũkpũ. ¹⁷ Ọo ya bú; ndu Ízurelu bya awũfu

nụ; jeephō ije ujiku ẹto; ẹphe rwua ndu ẹka ono. Mkpukpu, nọgbaa l'ẹka ono bu Gibiyonu; waa Kefira; waa Berotu; waa Kiriyatu-Jiarimu. ¹⁸ Obenu lẹ ndu Ízurelu te etsoduru phẹ ọgu; noo kẹle ndu-ishi phẹ gudewaa ẹpha Chipfu, bu Chileke ndu Ízurelu riaru phẹ angu l'ẹphe ta abyadu etso phẹ ọgu.

Ndu Ízurelu wata ata ndu-ishi phẹ uta l'ẹphe meru iphe, du nno. ¹⁹ Tọbudu iya bu; ndu-ishi ono g'ẹphe hakota bya asu ikpoto oha ono l'ophu: "Anyi gudeakwa ẹpha Chipfu, bu Chileke kẹ ndu Ízurelu riaru ndu-a nte. Nta-a ta aduekwa iphe, anyi emekwadu phẹ. ²⁰ Iphe, anyi e-me bu l'anyi a-ha phẹ g'ẹphe nọdu ndzu; k'ophu ẹjo-iphe ata abyapfutadu anyi lẹ nte ono, anyi riru phẹ ono." ²¹ Ndu-ishi ono nọdu epfukwaru phẹ phọ su phẹ: "Unu g'anyi haa phẹ g'ẹphe nọdu ndzu; wajeru anyi nkụ; kujeru anyi mini." E shi ẹgube ono; ndu-ishi mee iphe ono, ẹphe kweru ukwe l'ẹphe e-me ono; mbu ẹphe paru ndu ono haa; ẹphe nọdu dzu.

²² Tọbudu iya bu; Jioshuwa bya ekukobe ndu mkpukpu Gibiyonu; bya asu phẹ: "Denu g'o gude unu gbaberu anyi ẹregede su anyi l'unu shi oha, du ẹnya; l'unube ndu anyi l'unu tukoru buru l'ẹka-a? ²³ Nta-a be unu buakwaa ndu a turu onu. O buakwaa oha anyi be unu bya l'aburu je aduwaruroya. Oo unu a-nodu awa nkụ; eku mini edo l'eze-ulo Chileke mu."

²⁴ Ẹphe su Jioshuwa: "Anyibe oha ngu be a kochakwaru ge Chipfu, bu Chileke unu gude tua ekemu nu onye-ozii iya, bu Mosisu su g'o nu unu ali-a l'ophu; wafua g'o tuko ndu bu l'ali-a gbushikotaru unu. Tọbudu iya bu; ndzu unu rwutanu anyi. O buru iphe ono, meru g'o gude anyi mee iphe ono, anyi meru ono. ²⁵ Nta-a be anyi nọakwa ngu l'obochi-ẹka. O kpoe pho gi mee anyi iphe, dukpoe ngu pho ree."

²⁶ Oo ya bu; Jioshuwa nafuta phẹ l'ẹka ndu Ízurelu; ophu ẹphe e gbuduru phẹ. ²⁷ Jioshuwa woru ndu Gibiyonu mee ndu awa nkụ; me ndu ekuru ndu Ízurelu l'ophu mini. Ẹphe nọdu awakwapho nkụ bya eku mini, eegudeje eme iphe l'ẹka Chipfu hotaru g'o buru ẹka aa-kpuru iya oru-ngweja. O buru iphe ono be ẹphe bu gbiriri jasụ ntanu-a.

10

Enyanwu ekeshiru l'ẹka lanu

¹ Tọbudu iya bu; eze ndu Jierusalemu, bu Adoni-Zedeku bya anuma lẹ Jioshuwa lwu-kpewaru ndu Eyayi; mee mkpukpu phẹ; o buru mkpurupyata. Mbu l'o meru ndu Eyayi; yee onye eze phẹ g'o meru ndu Jieriko; yee onye eze phẹ. Teme o bya anuma lẹ ndu mkpukpu Gibiyonu tugburu jepfu ndu Ízurelu; ẹphe l'ẹphe ria nte nchi-adu-doo; ẹphe l'ẹphe tukowa buru. ² Iphe ono kwatakpooru rwua ẹphe lẹ ndu ali iya l'ehu; noo kẹle mkpukpu Gibiyonu kwatakpooru nweru okpehu okpobe enweru; bya aburu mkpukpu, duta-be mkpa g'oha ndu eze. Teme o buru mkpukpu, ka kẹ ndu Eyayi shii; teme unwoke mkpukpu Gibiyonu buru ndu ike du l'ogu. ³ Oo ya bu; Adoni-Zedeku, bu eze ndu Jierusalemu; zia ozi g'e je ezia Hohamu, bu eze ndu Hẹburonu; yee PIRAMU, bu eze ndu Jiarumutu; yee Jiafiya, bu eze ndu Lakishi; yee Debi, bu eze ndu Ẹgulonu; su phẹ: ⁴ "Unu byanu bya eyetaru mu ẹka g'anyi je etsoo ndu mkpukpu Gibiyonu ọgu; kẹle ẹphe tugburu jepfu Jioshuwa yee ndu Ízurelu; ẹphe ria nte nchi-adu-doo."

⁵ Noo ya; ndu eze ise ono, bu eze ndu Amoru ono bya edzukobe, bu iya bu eze ndu Jierusalemu; waa kẹ ndu Hẹburonu; waa kẹ ndu Jiarumutu; waa kẹ ndu Lakishi; wafua eze ndu Ẹgulonu. Ẹphe chitanu ndu ojogu phẹ je akpobe ulo-ekwa phẹ l'iphu mkpukpu Gibiyonu; bya awata etso ndu Gibiyonu ọgu.

⁶ Ndu Gibiyonu zia ozi g'e je zia Jioshuwa l'eka ndu Ízurelu kpoberu ọlo-ekwa phe le Gilugalu. Sụ iya: "Jiko ta agbadoshinu anyibe ohu ngu phe! Kukeberọ ẹhu bya ẹgwegwa bya adzọo anyi; le ndu eze ndu Amọru, bu l'úbvú úbvú dzukọbeakwaru; abya anyi alwulwu."

⁷ Tọbudu iya bu; Jioshuwa rwutanu ndu ojogu iya l'ophu; mekpoo iphe, bu ndu ike du l'ogu; ẹphe shi le Gilugalu wufuta; o buru phe eje mkpukpu Gibiyonu. ⁸ Chipfu sụ Jioshuwa: "Ba atsukwa phe ebvu; kele mu woakwaru phe ye ngu l'eka. O to dukwa g'ẹphe ha bya l'ekeru okpa l'ataphu unu."

⁹ Noo ya; Jioshuwa phe gude ẹnyashi ono shi le Gilugalu tugbua jekota ije l'enyashi ono je atụ phe l'uzorehu. ¹⁰ Chipfu mee phe; ẹphe mehu butsu-butsu-butsu l'iphu ndu Ízurelu. Ndu Ízurelu gbua phe pyaapya le mkpukpu Gibiyonu gbushikpoo phe ike; chia phe kpara-kpara-kpara chipyabe phe kwaseru ọzo, shiru jeshia mkpukpu Betu-Horonu; saa phe ọsa-mpfu l'uzo, shiru jeshia mkpukpu Azeka; waa mkpukpu Makeda (bu iya bu a -ghachaa mkpukpu Betu-Horonu). ¹¹ Ẹphe nodu agba agbalaru ndu Ízurelu ono; kwaseru ọzo Betu-Horonu; eje ala mkpukpu Azeka ono; Chipfu gbẹ l'imigwe wata phe atụ akamini-mkpuma, parụ ẹka; gude tu-gbushiahaa phe. Ndu akamini-mkpuma ono tu-gburu ka igwerigwe eme le ndu ophu ndu Ízurelu gude ogu-echi sụ pyaapya.

¹² Le mboku ono, Chipfu woru ndu Amọru yee ndu Ízurelu l'eka ono be Jioshuwa pfuru l'iphu ndu Ízurelu sụ Chipfu:

"Gube ẹnyanwu; keshiru le mkpukpu Gibiyonu!
Gube onwa; kwakwaa le nsuda Ajialonu!"

¹³ Oo ya bu; ẹnyanwu keshiru l'eka-lanu; onwa keshiru l'eka o jeberu nokirishia gbiriri jasụ ndu Ízurelu mee ndu ohogu phe g'o ghuru phe. Iphe-a be e dekwaru l'ekwo Jiasha; l'ẹnyanwu keshiru l'echi akpaminigwe; noo ujiku ophu; ophu o ribaduru ariba. ¹⁴ Eshinu ta adudu mboku dujehewaru ge mboku ono; e -mecha ophu o dubaekwapho mboku ozo nwubaaru ge mboku ono; mbu mboku, Chipfu ngabejebaaru amadu nchi ge mboku ono. Ge mu gbukwaa ya tororo; o kwa Chipfu lwu-chiru ndu Ízurelu ogu mboku ono.

¹⁵ E mecha; Jioshuwa yee ndu Ízurelu wufu lashia l'eka ẹphe kpoberu ọlo-ekwa phe le Gilugalu.

Egbushi ndu eze ndu Amọru; ẹphe n'ise

¹⁶ Tọbudu iya bu; ndu eze ise ono gbagbua je ewohaa onwophe l'ogba, no le Makeda. ¹⁷ A bya epfuaru Jioshuwa le ndu eze ise ono be a humakwaru l'eka ẹphe woharu onwophe l'ogba, no le mgboru mkpukpu Makeda. ¹⁸ Jioshuwa sụ: "Unu je eswita eze mkpuma gude swichia onu ogba ono. Unu aharu nemadzu hota ye g'e che iya nche. ¹⁹ Unu alwuro ogu, unu alwu. Unu chiru ndu ohogu unu ono oso tugbua; unu eje atuko ndu ophu no l'uzo okotazu phe gbushia. Unu te ekwekwa g'ẹphe gbarwua mkpukpu phe; noo kele Chipfu wowaru phe ye unu l'eka."

²⁰ Jioshuwa yee ndu Ízurelu toko phe mebyishikota. O phoduru nwanshii me a sụ l'o to nwedu me onye lanu waru nu. O le nwa umadzu olemole, waru nu be laru le mkpukpu phe ono, bu mkpukpu, a kpushiru ike. ²¹ E mecha; ndu Ízurelu g'ẹphe ha wufu le chiriri le werere lapfushia Jioshuwa l'eka ẹphe kpoberu ọlo-ekwa phe le mgboru mkpukpu Makeda; ophu o dudu onye halibaru onu k'epfuru ndu Ízurelu.

²² Jioshuwa sụ: "Unu swifu mkpuma ono l'ogba ono; kpufutaru mu ndu eze ise-a!" ²³ Oo ya bu; ẹphe bya akpufuta ndu eze ise ono. Mbu eze ndu mkpukpu Jierusalemu; waa ke ndu Hẹburonu; waa ke ndu Jiarumutu; waa ke ndu Lakishi; waa ke ndu Egulun. ²⁴ Ẹphe kputacharu Jioshuwa ndu eze ono; o bya ekuko unwoke Ízurelu;

bya ekua ndu-ishi ndu ojoḡu, bu ndu ephe l'iya swi; su phe: “Ngwa; unu bya l'eka-a bya azoḡbecha phe okpa l'olu!” Oo ya bu; ephe wufuta bya eworu okpa zoḡbecha phe l'olu.

²⁵ Jioshuwa su phe: “Unu ta atsukwa ebvu; ophu meji atofukwa unu. G'obu shihukwa unu ike; ophu ndzu agukwa unu; keḡe oo egube-a be Chipfu e-mekoḡa iphe, bukḡpoo ndu ohogu unu, unu eje etso oḡu.” ²⁶ E mecha; Jioshuwa woru ndu eze ono gbushia; woru odzu phe kobegbaa l'eli oshi iche iche uzi ise. A paru phe haa l'eli oshi l'eka ono, e kobegbaru phe ono jasū l'uzenyashi.

²⁷ O be l'uzenyashi; Jioshuwa zia; e je ekofuta phe l'eli oshi eka ono; je eworu nwua l'ogba eka ephe shi wohaa onwophe pho. Ephe pata oke mḡpuma, hagbaa shii swichia onu ogba ono. Mḡpuma ono du l'eka ono gbiriri byasu ntanu-a.

²⁸ O buru mboku ono be Jioshuwa lwutaru mḡpukḡpu Makeda. O tuko ndu bu le mḡpukḡpu ono; waa onye eze phe gbushikoḡa. Ophu o to dudu g'o ka mma l'oo onye lanu, no le mḡpukḡpu ono, waru nu. Oo ephe g'o meru eze ndu Jieriko bu g'o meru ke ndu Makeda.

Aalwu-kpe ndu ndohali

²⁹ Noo ya; Jioshuwa yee ndu Izurelu g'ephe ha gbē le mḡpukḡpu Makeda jeshia oḡu le mḡpukḡpu Libuna. ³⁰ Chipfu wokwarupho ndu mḡpukḡpu ono; yee eze phe ye ndu Izurelu l'eka. Jioshuwa yee ndu Izurelu tuko ndu bu le mḡpukḡpu ono gbuebe. Ophu o dudu g'o ka mma l'oo onye lanu, waru nu. O bukwarupho g'o meru eze ndu Jieriko bu g'o meru eze ndu Libuna.

³¹ Tobudu iya bu; Jioshuwa yee ndu Izurelu l'ophu gbē le mḡpukḡpu Libuna jeshia mḡpukḡpu Lakishi; je eworu ulo-ekwa phe kḡobe l'eka ono; bya awata phe etso oḡu. ³² Chipfu bya eworu mḡpukḡpu Lakishi ye ndu Izurelu l'eka. O be le mboku k'ebo; Jioshuwa lwuta iya. O tukoeḡpho ndu bu iya nu gbushigbua; g'o gbushiru ndu mḡpukḡpu Libuna. ³³ Horam, bu eze ndu Geza bya g'o yeru eze ndu Lakishi eka; Jioshuwa phe lwu-kpekwa ya pho yeḡe ndu ojoḡu iya; ophu o dudu g'o ka mma l'oo onye lanu, waru nu.

³⁴ Noo ya; Jioshuwa yee ndu Izurelu l'ophu gbē le mḡpukḡpu Lakishi jeshia mḡpukḡpu Egulonu; je eworu ulo-ekwa phe kḡobe l'eka ono; bya awata phe etso oḡu. ³⁵ Ephe lwu-kpee ya le mboku ono kwapho; bya egude oḡu-echi gbuebekota onyemonye, bu iya nu; mbu l'iphe, bukḡpoo nemadzu, bu le mḡpukḡpu ono be e gbukoḡtaru pyaapya mboku ono; bu nwune iphe, o meru ndu Lakishi.

³⁶ Jioshuwa yee ndu Izurelu l'ophu bya agbē le mḡpukḡpu Egulonu jeshia mḡpukḡpu Heburonu; je etsoo ndu eka ono oḡu. ³⁷ Ephe lwuta mḡpukḡpu ono; bya egude oḡu-echi gbushia ndu bu iya nu; ephe le ndu eze phe; waa ndu bu le mḡpukḡpu, noḡbaa ya mgburugburu g'ephe hakoḡa. Ophu o dudu m'onye lanu, waru nu. E mee phe iphe, e meru ndu Egulonu. Mbu l'o tukoeḡrupo mḡpukḡpu le mḡpukḡpu ono g'ephe hakoḡa; meḡpoo iphe, bu nemadzu, bukḡota iya nu; su pyaapya.

³⁸ Jioshuwa yee ndu Izurelu l'ophu bya alwatashia; bya abahu le mḡpukḡpu Debi je etsoo phe oḡu. ³⁹ Ephe lwuta mḡpukḡpu ono; waa onye eze phe; waa mḡpukḡpu le mḡpukḡpu, noḡbaa ya mgburugburu; bya egude oḡu-echi tuko phe gbushia; mbu l'ephe tukoru nemadzu, bukḡota l'eka ono suebe pyaapya; ophu o dudu m'onye lanu, wafuru nu; bu nwune iphe, o meru ndu Heburonu. Noo iphe, o meru ndu Debi; yee onye eze phe bu ono; teme o bukwarupho nwune iphe, o meru ndu Libuna; yee onye eze phe be o meru phe ono.

⁴⁰ Oo ya bu; Jioshuwa phe tuko ndu ali eka ono lwu-kpee; mbu ndu bu l'ali ubvu ubvu; yee ndu ophu bu l'echieḡu ndohali; waa ndu bu l'ali okpa ubvu, no l'uzo enyanwu-ariba; waa ndu ophu bu le mgbaka ubvu; ephe le ndu eze phe l'ophu.

Ophu o dudu me onye lanu, waru nu. Epe tuko iphe, bukpo iphe, atu unme l'eka ono gbushikota. O mee ya pho ge Chipfu, bu Chileke ndu Izurelu turu ekemu su g'o mee ya. ⁴¹ Jioshuwa phe shiepho le mkpukpu Kadeshi-Baneya lwua phe gbiriri jasu le mkpukpu Gaza; bya atuko mkpukpu, nokota le Goshenu lwukota; je akpaa le mkpukpu Gibiyonu. ⁴² Ndu eze ono; me ali phe be Jioshuwa lwutakotaru l'akpo ephopho lanu; noo kele Chipfu, bu Chileke ndu Izurelu bu iya alwu-chiru phe ugu.

⁴³ Tobudu iya bu; Jioshuwa yee ndu Izurelu mecha bya awufu lashia l'eka epe kpoberu ulo-ekwa phe le Gilugalu.

11

Aalwu-kpe ndu eze ndu isheli

¹ Tobudu iya bu; Jiabinu, bu eze ndu Hazo numaepho iphemiphe ono, eme nu ono; o zia su g'e je ekua Jiobabu, bu eze ndu Madonu; kukwapho eze ndu Shimuronu; waa eze ndu Akushafu; ² waa ndu eze, bu l'ali ubvu ubvu l'uzo isheli; waa ndu ophu bu le nsuda Araba, no l'uzo ndohali eze-enyimu Kineretu; waa ndu ophu bu l'ali okpa ubvu, no l'uzo enyanwu-ariba; teme wakwapho ndu bu le mgboru mkpukpu Nafatu-Doru, no l'uzo enyanwu-ariba. ³ O byakwapho ezia g'e je ekua ndu Kenu ndu ophu bu l'uzo enyanwu-awawa; epe le ndu ophu bu l'uzo enyanwu-ariba; wakwapho ndu Amoru; waa ndu Hetu; waa ndu Perezu; waa ndu Jiebusu, bugbaa l'ali ubvu ubvu; waa ndu Hevu, bu l'okpa ubvu Hamonu l'ali Mizupa. ⁴ Epe tuko rwuta ndu ojogu phe gude bya. Ndu ojogu phe haepho l'otu g'eja, no laguga eze-enyimu. Epe chikwarupho inya; waa ugbo-inya, du igwerigwe. ⁵ Ndu eze ono g'ephe ha bya achigbabe ndu ojogu phe ono; bya eworu ulo-ekwa phe kpo be laguga nggele Meromu g'ephe tsoo ndu Izurelu ugu.

⁶ Chipfu su Jioshuwa: "Ba atsukwa phe ebvu; kele o -rwutashia egube nta-a echele be mu woakwaru phe ye unube ndu Izurelu l'eka g'unu gbushibebe. Unu ebushikota inya phe akwara azu okpa; unu eworu ugbo-inya phe kpokota oku."

⁷ Jioshuwa yee ndu ojogu ndu Izurelu wufuta; bya atu phe l'uzorehu le nggele Meromu; daru ivoyi kpua phe. ⁸ Chipfu woru phe ye ndu Izurelu l'eka; epe lwukpee phe; chipyabe phe kwaseru uzo eze mkpukpu Sayidonu; me uzo mkpukpu Misurefotu-Mayimu. Epe chikwaa phe pho shia uzo enyanwu-awawa; mbu chia phe gbiriri jasu le nsuda Mizupa. Epe gbua phe gbiriri jasu teke aduedu me onye lanu, ghuduru nu. ⁹ Jioshuwa mee phe ge Chipfu suru g'ephe mee phe. Epe tuko inya phe bushikota akwara azu okpa; bya achikobe ugbo-inya phe tua oku.

¹⁰ Teke ono kwapho be Jioshuwa phe wu-phuru azu je alwua mkpukpu Hazo; bya eworu onye eze phe gbua. Hazo shi buru ishi mkpukpu ono g'o hakota. ¹¹ Epe gude ugu-echi tuko nemadzu, bu le mkpukpu ono sua pyaapya; tuko phe gbuebekota; ophu o dudu g'o ka mma l'oo onye atu unme me nanu, phoduru nu. E woru oku lokpua le mkpukpu Hazo; o tsufu iya.

¹² Jioshuwa tuko mkpukpu ndu eze ono g'o hakota; epe le ndu eze phe, lwutakota; bya egude ugu-echi sukota phe pyaapya; tuko phe gbushibebe; g'onye-ozu Chipfu, bu Mosisu turu iya ekemu su g'o mee ya. ¹³ Obenu l'iphe, bukpo mkpukpu ono, a kpuru l'eli ubvu ono be Jioshuwa phe ta akpoduru oku me nanu; gbahaa Hazo kpoloko be Jioshuwa phe kporu oku. ¹⁴ Ndu Izurelu tuko eku ndu mkpukpu ono gweta; bya akpukoo iphe-edobe phe le ndzu je edoberu onwophe. Obenu le nemadzu be epe gude ugu-echi sua pyaapya; jasu teke epe tukoru g'ephe ha gbushibebebekota. ¹⁵ O buerupho ge Chipfu turu iya onye-ozu iya, bu Mosisu l'ekemu bu ge Mosisu turu iya Jioshuwa; teme o buekwarupho ge Jioshuwa mekotaru iya. Ophu o dukpodaa me iphe lanu, o meduru l'iphemiphe ono, Chipfu turu Mosisu l'ekemu ono.

¹⁶ Oo ya bu; Jioshuwa phe lwutakota ali eka ono l'ophu: ndu bu l'ali ubvu ubvu; yee ndu ophu bu l'echiegu ndohali; waa ndu bu l'ali Goshenu l'ophu; waa ndu ophu bu l'ali okpa ubvu, no l'uzo enyanwu-ariba; waa ndu bu le nsuda Araba; mbu ndu bu l'ubvu ubvu Izurelu; yee ndu bu l'okpa ubvu iya. ¹⁷ Epehe gbe l'ubvu Halaku, no l'uzo Siye; lwuta ali ono jasu le mkpukpu Belu-Gadu, no le nsuda Lebanonu l'uzo ndohali ubvu Hamonu. O kpuchaa ndu eze phe le ndzu gbushia. ¹⁸ Jioshuwa tsokpo ndu eze ono ogo nogo odu. ¹⁹ A -gufu ndu Hevu, bu le mkpukpu Gibiyonu be o to dudu ndu epehe le ndu Izurelu gbabaaru ndzu. Ndu Izurelu lwutacharu ndu k'ophuu g'ephe ha. ²⁰ Kele oo Chipfu l'onwiya kpo-chiru phe okpoma g'ephe tsoje ndu Izurelu ogo; k'ophu oo-shi nno gbuibe phe rengurengu; mee g'ephe chihu; g'a ta phuru phe obu-imemini, bu iya bu iphe, Chipfu turu Mosisu ekemu su g'o mee.

²¹ O bukwarupho teke ono be Jioshuwa phe byaru bya emee ge ndu Anaku chihu l'ali ubvu ubvu; me ndu ophu bu le mkpukpu Heburonu; me ndu ophu bu le mkpukpu Debi; waa mkpukpu Anabu; waa ndu ophu bu l'ali ubvu ubvu ndu Jiuda l'ophu; wakwapho ndu bu l'ali ubvu ubvu Izurelu l'ophu. Jioshuwa tuko phe mebyishikota; epehe le mkpukpu phe. ²² Ophu o to dudu ndu Anaku, phoduru l'ali unwu Izurelu ono me onye lanu. Eka nemadzu phoduru bu le mkpukpu Gaza; waa le mkpukpu Gatu; waa le mkpukpu Ashidodu. ²³ Oo ya bu le Jioshuwa atuko ali ono l'ophu lwutakota; mbu egube ono, Chipfu suru Mosisu g'o mee ya. O lwutachaa ya; bya eworu iya keeru unwu Izurelu l'okpa-ipfu l'okpa-ipfu; o buru okiphe phe.

E mechaa; ali ono kabeta daa jii; haa alwu ogo.

12

Ndu eze, Mosisu lwutaru

¹ Owaa bu epha ndu eze ndu ali ono, unwu Izurelu suru pyaapya natachaa ali phe nworu l'azu enyimu Jiodanu azu iya ophuu l'uzo enyanwu-awawa; a -gbe le ndu bu le nsuda nggele Anonu; jasu le ndu bu l'ubvu Hamonu; mekpoo ndu bu l'uzo enyanwu-awawa nsuda Araba.

² Eze ke mbu bu Sihonu, bu eze ndu Amoru. Yebedua shi buru le mkpukpu Heshibonu. Ali-eze iya kee ali Giladu ebo; o buru eze l'uzo lanu. Ali-eze iya ono gbe le mkpukpu Arowa, no l'aguga aguga nsuda nggele Anonu; bya agbe le mkpukpu ono, no l'echilabo nsuda nggele Anonu ono je akpaa le nggele Jiaboku, bu oke ali ndu Amonu. ³ O shikwapho buru eze ndu ophu bu le nsuda Araba; a -gbe l'uzo enyanwu-awawa eze-enyimu Galili je akpaa le mkpukpu Betu-Jieshimotu, du l'uzo enyanwu-awawa Eze-enyimu Unu; bya ago-jia shia uzo ndohali lufuta le mgbaze mgbaze ubvu Pisiga.

⁴ Onye eze ozo bu Ogu, bu eze ndu Beshanu. Ali eka o shi buru eze phe be a lwutakwarupho. Yebedua shi buru le mkpukpu Ashitoretu; yee mkpukpu Edereyi. Ogu ono bu onye ikpazu l'eri Rafa. ⁵ Ali-eze iya rwuchaaru ubvu Hamonu; waa mkpukpu Saleka; waa ali Beshanu l'ophu; je akpaa l'oke ali ndu Geshu; me ke ndu Maka; me nkeru-ebo ali Giladu; nogo jasu epehe l'onye eze, bu Sihonu je amaa oke le mkpukpu Heshibonu.

⁶ Ndu eze labo ono bu onye-ozu Chipfu, bu Mosisu; yee ndu Izurelu lwu-kperu phe. Mosisu bya eworu ali ono nu okpa-ipfu Rubenu; waa ke Gadu; waa ke nkeru-ebo okpa-ipfu Manase g'o buru okiphe phe.

Ndu eze ophu Jioshuwa lwu-kperu l'onwiya

⁷ Owa-a bu ndu eze ophu bu l'uzo enyanwu-ariba enyimu Jiordanu, bu ndu Jioshuwa yee ndu Izurelu lwu-kpekotaru. Ali ndu eze ono gbe le mkpukpu Belu-Gadu, no le nsuda Lebanonu; je akpaa l'ubvu Halaku, no l'uzo, e shi eje Siye. Jioshuwa bya eworu ali ono keeru ndu Izurelu l'okpa-ipfu l'okpa-ipfu g'o buru okiphe phe. ⁸ Ali, shi toko yikotaru iya nu bu: ali ubvu ubvu; waa ali okpa ubvu, no l'uzo enyanwu-ariba; waa nsuda Araba; waa ali, no le mgbaka mgbaka ubvu; waa oma echiegu; waa echiegu ndohali. Ali ono shi tukoru bukotaru ali ndu Hetu; waa ke ndu Amoru; waa ke ndu Kenu; waa ke ndu Perezu; waa ke ndu Hevu; me ke ndu Jiebusu.

- ⁹ Ndu Izurelu lwu-kperu onye eze ndu Jieriko;
 waa onye eze ndu Eyayi, no-kube mkpukpu Betelu;
¹⁰ waa onye eze ndu Jierusalemu;
 me onye eze ndu Heburonu;
¹¹ waa onye eze ndu Jiarumutu;
 me onye eze ndu Lakishi;
¹² waa onye eze ndu Egulonu;
 me onye eze ndu Geza;
¹³ waa onye eze ndu Debi;
 me onye eze ndu Geda;
¹⁴ waa onye eze ndu Homa;
 me onye eze ndu Aradu;
¹⁵ waa onye eze ndu Libuna;
 me onye eze ndu Adulamu;
¹⁶ waa onye eze ndu Makeda;
 me onye eze ndu Betelu;
¹⁷ waa onye eze ndu Tapuwa;
 me onye eze ndu Hefa;
¹⁸ waa onye eze ndu Afeku;
 me onye eze ndu Lasharону;
¹⁹ waa onye eze ndu Madonu;
 me onye eze ndu Hazo;
²⁰ waa onye eze ndu Shimurону-Merону;
 me onye eze ndu Akushafu;
²¹ waa onye eze ndu Tanaku;
 me onye eze ndu Megido;
²² waa onye eze ndu Kadeshi;
 me onye eze ndu Jiokuneyamu, no l'ubvu Kamelu;
²³ waa onye eze ndu Doru, no le Nafatu-Doru;
 me onye eze ndu Goyimu, no l'ali Galili;
²⁴ wafua onye eze ndu Tiza.

Iphe, ndu eze ono tukoru du bu ndu eze ukporo l'iri le nanu.

13

Ali ophu ee-mechakwapho je alwuta

¹ Tobudu iya bu; Jioshuwa buerupho ogerenya; bya akapfuhuchawa akapfuhu; Chipfu su iya: "Nta be i buwaa ogerenya bya akapfuhuchawa akapfuhu; teme ali, aa-lwuta kpokwaduro ke barara-a. ² Ali ndu ophu ghuduru nu, ee-je alwutafua bu onu-egu ndu Filisitayinu; waa ke ndu Geshu; ³ mbu ali, gbe le nggele Shihon, no l'uzo enyanwu-awawa ali ndu Ijiputu; je akpaa le mkpukpu Ekuronu l'uzo isheli. Ali ono,

ndu-ishi ndu Filisitayinu ise shi buru eze phe ono be aguchaaru yeru ali ndu Kénanu, bu iya bu: mkpukpu Gaza; waa mkpukpu Ashidodu; waa mkpukpu Ashikelonu; waa mkpukpu Gatu; wafua mkpukpu Ekuronu. Ozoo bu ali ndu Ava, ⁴ no l'uzo ndohali; waa ali ndu Kénanu l'ophu; me ndu mkpukpu Meyara, bu ali ndu Sayidonu; je akpaa le mkpukpu Afeku, bu oke ali ndu Amoru; ⁵ wafua ali ndu Gebalu; waa ali ubvu ubvu Lébanonu l'ophu l'uzo enyanwu-awawa; a -gbe le mkpukpu Belu-Gadu, bu ndohali ubvu Hamonu; je akpaa le mkpukpu Lebo-Hamatu; ⁶ wafua ali ndu Sayidonu ndu ophu bu l'ali ubvu ubvu, no le mgbaka ubvu ubvu Lébanonu; ye le mkpukpu Misurefotu-Mayimu. Iphe, bu ndu ono, mu gushiru ono be mu a-chifukotaru ndu Izurelu. Ole gi tua ido gude keshiaru ndu Izurelu ali ono g'o buru okiphe phe; mbu ge mu suru gi keeru phe iya ono. ⁷ Oo ya bu; gbeshi nta-a woru ali ono keeru okpa-ipfu tete pho; waa nkeru-ebo okpa-ipfu Manase ndu ophu ghuduru nu pho; g'o buru okiphe phe."

Eeke ali, no l'uzo enyanwu-awawa enyimu Jiordanu

⁸ Okpa-ipfu Rubenu; waa ke Gadu; waa nkeru-ebo okpa-ipfu Manase be natawaru ali, onye-ozu Chipfu, bu Mosisu nuru phe; l'uzo enyanwu-awawa enyimu Jiordanu; ⁹ natakwapfo ali, noru jasu le mkpukpu Arowa. Ndu Arowa bu le nsuda ono, no l'aguga nggele Anonu; teme o buru iya bu mkpukpu ono, pharu l'echi nggele ono; mekpoo baswaa ali ono, no l'uzo mkpukpu Medeba; je akpaa le mkpukpu Dibonu. ¹⁰ Ephe natakwarupho ali, noru je akpaa l'oke ali ndu Amoru l'uzo enyanwu-awawa, bu iya bu mkpukpu Sihonu, bu eze ndu Amoru, shi buru le mkpukpu Heshibonu; ¹¹ natakwapfo ali Giladu; waa ali ndu Geshu; waa ke ndu Maka; waa ubvu Hamonu l'ophu; wafua ali Beshanu l'ophu je akpaa le mkpukpu Saleka; ¹² mbu ali Beshanu ono, shi buru ali-eze Ogu, bu onye phoduru nu l'oshilokpa Rafa, bu onye shi bua le mkpukpu Ashitoretu; ye le mkpukpu Edereyi. Ole Mosisu lwuchawaru ndu ono; chifu phe l'ali ono. ¹³ Obenu le ndu Izurelu ta achifuduru ndu Geshu; waa ndu Maka. Ephe paru phe haa; ephe le ndu Izurelu toko buru byasu ntanu.

¹⁴ A bya l'okpa-ipfu Livayi; ophu a heduru phe ali; kele Chipfu kwewaru phe ukwe su l'okiphe, ephe e-keta bu iphe-ngweja, a kporu oku nu Chipfu, bu Chileke ke ndu Izurelu.

Ali okpa-ipfu Rubenu

¹⁵ Okpa-ipfu Rubenu be Mosisu mekwarupho ali ono hee l'ipfu l'ipfu. ¹⁶ Ali nkephe shiepho le mkpukpu Arowa noduta. Ndu Arowa bu le nsuda ono, no l'aguga nggele Anonu; teme o buru iya bu mkpukpu ono, pharu l'echi nggele ono; mekpoo baswaa ali ono, no l'uzo mkpukpu Medeba; ¹⁷ waa mkpukpu Heshibonu; waa mkpukpu le mkpukpu, nokota le baswaa ali, bu iya bu: Dibonu; waa Bamotu-Belu; waa Betu-Belu-Meyonu; ¹⁸ waa Jiahazu; waa Kedemotu; waa Mefahatu; ¹⁹ waa Kiriayatayimu; waa Sibuma; waa Zeretu-Shaha, bu iya bu mkpukpu ophu no l'eli ubvu, no l'ime nsuda; ²⁰ wafua mkpukpu Betu-Peyo; waa mkpoze ubvu Pisiga; wafua mkpukpu Betu-Jieshimotu; ²¹ waa iphe, bukpo mkpukpu le mkpukpu, nokota le baswaa ali; mekpoo iphe, bu ohamoha ono, onye eze ndu Amoru ono, bu Sihonu shi buru le mkpukpu Heshibonu buru onye-ishi phe ono. E mechaa; Mosisu lwu-kpee ya; lwu-kpekwapfo ndu-ishi ndu Midiyanu, bu iya bu Evi; waa Reke mu; waa Zuru; waa Huru; waa Reba. G'ephe hakota shi nochia enya Sihonu bugbaaru ishi ndu ali ono. ²² Belamu nwa Beyo, bu onye jibya yi le ndu ophu ndu Izurelu gburu l'ogu. ²³ Eka oke ali ndu okpa-ipfu Rubenu kparu l'uzo enyanwu-ariba bu l'enyimu Jiordanu. Noo oke ali, ndu okpa-ipfu Rubenu ketaru bu ono. E woru mkpukpu le mkpukpu, nogbaa ya nu; mekpoo unwu mkpukpu, no-pheru iya mgburugburu keeru phe l'ipfu l'ipfu.

Alì ọkpa-ipfu Gadu

²⁴ Ọkpa-ipfu Gadu bẹ Mósísu nùkwarupho oke alì ono; ẹphe haa l'ipfu l'ipfu. ²⁵ Alì nkepẹ l'ophu bẹ mkpukpu Jiaza yìkotakpo; mẹ iphe, bukota mkpukpu, nọ l'alì Giladu l'ophu; waa alì ndu Amọnu jasù lẹ mkpukpu Arowa, bụ iya bụ ọzo ẹnyanwu-awawa mkpukpu Raba. ²⁶ Alì ono bya agbẹ lẹ mkpukpu Hẹshibonu; je akpaa lẹ mkpukpu Ramatu-Mizupa; waa mkpukpu Betonimu. Ọ gbẹkwapho lẹ Mahanayimu nọ jasù l'oke alì Lodeba. ²⁷ Mkpukpu, nọgbaa lẹ nsùda, bụ iya bụ Bẹtu-Haramu; waa Bẹtu-Nimura; waa Sukotu; waa Zafonu yìchaaru iya; mękpoo iphe, bụ ọhamoha ono, onye eze ono, bụ Sihonu shi buru lẹ Hẹshibonu buru eze pẹ ono. Mkpukpu ono bukota oke alì ọkpa-ipfu Gadu l'ọzo ẹnyanwu-arìba ẹnyimu Jìọdanu je akpaa l'eze-ẹnyimu Gálili l'ọzo isheli iya. ²⁸ Ono bukpoepho alì, e woru keeru ọkpa-ipfu Gadu. E keru pẹ iya l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu; mbụ mkpukpu lẹ mkpukpu, nọgbaa ya nù; mękpoo nwa mkpukpu, nọ-pheru iya mgburugburu.

Alì nkeru-ẹbo ọkpa-ipfu Manáse

²⁹ Nkerẹbo ọkpa-ipfu Manáse bẹ Mósísu nùkwarupho oke alì ono; ẹphe haa l'ipfu l'ipfu. ³⁰ Alì nkepẹ bụ ẹka o swetaru bụ a -gbẹ lẹ mkpukpu Mahanayimu; je atuko alì Beshanu l'ophu sweta; mękpoo ọhamoha, onye eze ono, bụ Ogu, shi buru eze ndu Beshanu waa ọkporo mkpukpu ẹto, bụ mkpukpu ndu Jiayi; Jiayi ono nọkwapho lẹ Beshanu. ³¹ Nkerẹbo alì Giladu yìkwa iya phọ; waa mkpukpu Ashitoretu; waa mkpukpu Edereyi. Mkpukpu lẹ mkpukpu ono shi buchaaru ọhamoha, onye eze, bụ Ogu shi buru onye-ishi pẹ a -gbẹ lẹ Beshanu ẹka o shi buru. Ono, a gushiru ono bụ ọphu a nuru oke lanu l'oshilokpa Makiya nwa Manáse. Ẹphe keshia ya l'ipfu l'ipfu.

Iphe, e doberu oshilokpa Lívayi

³² Alì ono bụ lẹ baswaa alì ndu Mówabu, nọ l'azụ ẹnyimu Jìọdanu azụ iya ọphuu; l'ọzo ẹnyanwu-awawa mkpukpu Jieriko; bẹ Mósísu nọ keshia ya. ³³ Obenu l'ọkpa-ipfu Lívayi bẹ Mósísu ta ahẹduru oke alì; kẹle ọ sùru pẹ l'ọo Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurelu bụ okiphe nkepẹ.

14*Eeke alì ọzo ẹnyanwu-arìba ẹnyimu Jìọdanu*

¹ Owaa bukota alì ndu Kėnanu; ibe iya ọphu ndu Ízurelu natagbaaru; ọ buru okiphe pẹ, bụ iya bụ gẹ Eleyaza, bụ onye uke Chileke; waa Jioshuwa nwa Nunu; waa ndu-ishi ọkpa-ipfu ndu Ízurelu gude keeru pẹ iya. ² Oke alì pẹ ono bụ ido bẹ a turu gude keeru iya ọkpa-ipfu tete lẹ nkeru-ẹbo iya phọ, bụ iya bụ gẹ Chipfu sùru Mósísu g'e mee ya. ³ Mósísu nwaru ọkpa-ipfu labọ lẹ nkeru-ẹbo iya ọphuu oke alì nkepẹ l'ọzo ẹnyanwu-awawa ẹnyimu Jìọdanu. Obenu l'ọkpa-ipfu kẹ ndu Lívayi ta adudu ọphu a nuru pẹ g'a nuru ndu ọphuu; ⁴ mbụ l'ọkpa-ipfu Jìósefu dụwaa ọkpa-ipfu labọ, bụ iya bụ ọkpa-ipfu Manáse; waa kẹ Ifuremu. Ndu Lívayi bẹ a ta nùduru alì. Nwẹka a nuru pẹ buẹpho mkpukpu ẹka ẹphe e-buru; yẹ ẹka ẹphe e-cheje iphe-edobe pẹ. ⁵ Ndu Ízurelu woru alì ono kee gẹ Chipfu sùru Mósísu g'e kee ya.

Aanu Kalẹbu mkpukpu Hẹburonu

⁶ Noo ya; ndu shi l'ọkpa-ipfu Jiuda wu-pfuta Jioshuwa lẹ Gilugalú. Tọbudu iya bụ; Kalẹbu nwa Jiefune, shi l'ipfu ndu Kenazu sù iya: “?Ọ kwa l'ì makwaduru-a iphe, Chipfu pfuru onye-ozì iya, bụ Mósísu l'opfu ẹhu mu lẹ ngu lẹ Kadeshi-Baneya? ⁷ Iphe, mu nọwaru eshinu a nwuru mu bụ ọkporo apha labọ teke onye-ozì Chipfu, bụ Mósísu nọ lẹ mkpukpu Kadeshi-Baneya zia mu sù gẹ mu je anwua ngge l'alì-a. Mu jechaa bya ewota iphe, mu humaru kọkotaru iya; kọeru iya phọ g'ọ dọ mu l'obu. ⁸ Obenu lẹ ndu ọphu anyi l'ẹphe swì jeru je emee; ndzụ rwuta ndu Ízurelu. Ọle

mbèdua gudeèpho obu mu g'ò ha tsoru Chipfu, bu Chileke mu. ⁹ Oo ya bu; o buru le mbòku ono gèdegede be Mòsisu rifuru angu su l'alì ono, mu zòru òkpa ono a-buru okiphe mu l'unwu mu jasù le tuutuutuu le m̀ìimimii; kele mu gude obu mu l'ophu etso Chipfu, bu Chileke ke yebe Mòsisu.

¹⁰ "Chipfu mechaa mee iphe ono, o kweru mu ukwe iya ono; dobe mu ndzu; k'ophu bu le nta-a be mu nòwaru ùkporo apha labò l'apha ise; e -shi teke ono, o pfuru Mòsisu iphe ono, bu iya bu teke ono, ndu Ízurelu shi aghaphe l'echiègu ono. Waa mu baa ntanù-a; m̀be onye nòwaru ùkporo apha èno l'apha ise eshinu a nwuru mu! ¹¹ Teme mu bukquaduru obya ge mu bu iya eshi teke Mòsisu ziru mu ozi ono. Oo g'ike du mu teke ono bu g'ò du mu nta-a k'eje ogu jee lwa. ¹² O buru iphe, mu epfu bu g'i phenaaru mu èka l'òboto-ègu ndu-a, bu l'alì úbvú úbvú-a, bu alì èka Chipfu kweru mu ukwe iya mbòku ono. O duna g'i numanuru-a teke ono le ndu bu l'èka ono bu oshilòkpa Anaku; le mkpukpu phe parù èka; wafua l'ephe gude igbulò kpù-pee mkpukpu phe ono mgburugburu; obenu le Chipfu e-yetarù mu-a èka; mu achifu phe nata alì phe; bu iphe, o pfuru mu."

¹³ Noo ya; Jioshuwa bya agòru onu-oma nu Kalèbu nwa Jiefune; bya eworu Hèburonu nu iya g'ò buru okiphe iya. ¹⁴ Oo ya bu; mkpukpu Hèburonu buru ke Kalèbu nwa Jiefune, shi l'ipfu ndu Kenazu e -shi teke ono; noo kele o gude obu iya g'ò ha tsoru uzo Chipfu, bu Chileke ndu Ízurelu. ¹⁵ Hèburonu be e shi ekuje Kiriyatu-Araba. Aba ono bu nwoke, bu iya shi kachaa shii l'oshilòkpa Anaku.

Oo ya bu; e mecha; ephe tuta unme k'alwu ogu.

15

Alì òkpa-ipfu Jiuda

¹ Alì, a turu ido; o dabaru òkpa-ipfu Jiuda; ephe haa ya l'ipfu l'ipfu nòru gbiriri jasù l'oke ephe le ndu Edomu; l'uzo echiègu Zinu; l'èka alì ono jeberu l'uzo ndòhali iya.

² Oke alì phe l'uzo ndòhali gbè l'aguga Eze-ènyimu Únú l'ìbiya k'uzo ndòhali; ³ kwasèru uzo ndòhali úbvú "akpì"; bya agbèwaro l'èka ono pfukwaseru nòo jasù l'echiègu Zinu. Teme o gbèkwapho l'èka ono lufu le ndòhali mkpukpu Kadèshi-Baneya. O shijaa mkpukpu Hèzuronu bahù le mkpukpu Adaru; gbajia uswe bahù le mkpukpu Karaka. ⁴ O shikwapho l'èka ono kwasèru jasù le mkpukpu Azumonu; bya anòwaro lufuta l'onu nggele ndu Ijiputu. Alì phe ono l'ophu buru le nggele ono be o kparù. O buru èka alì phe jeberu l'uzo ndòhali bu ono.

⁵ Oke iya l'uzo ènyanwu-awawa shi le Eze-ènyimu Únú kwasèru jasù l'èka ènyimu Jìòdanu asòba le Eze-ènyimu Únú ono.

Oke iya l'uzo isheli gbè l'èka ono ⁶ nòo jasù le mkpukpu Bètu-Hògula; nòwaro gbiriri jasù l'uzo isheli mkpukpu Bètu-Araba; jasù le Mkpuma Bohanu. Bohanu ono bu nwa Rúbènu. ⁷ Oke-alì ono bya agbè le nsùda Akòru kwasèru uzo mkpukpu Debi; bya agbè l'èka ono kwasèru uzo ndègu jasù le mkpukpu Gilugalu, nò gha iphu l'úbvú Adumimu, nò l'uzo ndòhali nsùda nggele, nò l'èka ono. O gbè l'èka ono pfukwaseru Enu-Shèmeshi; kwasèru lufuta le Enu-Rogelu. ⁸ Noo ya; oke alì phe ono gbè le nsùda Hìnomu, nò l'uzo ndòhali mkpukpu Jiebusu, bu iya bu Jierúsalemù; nyikota úbvú, nò l'uzo ènyanwu-arìba nsùda Hìnomu; mbù l'uzo isheli nsùda Refayimu. ⁹ Oke-alì ono bya agbè l'eli úbvú ono nòo jasù l'ènya-mini Nefutowa; bya agbè l'èka ono lufuta le mgboru mkpukpu, nògbaa le mgboru úbvú Èfuronu; bya aswì-jia futa le mkpukpu Bala, bu iya bu Kiriyatu-Jiarimu. ¹⁰ O gbè le mkpukpu Bala gbajia uzo ènyanwu-arìba jasù l'úbvú Siye; shiwarò l'èka ono kwasèru uzo isheli úbvú Jiarimu, bu iya bu úbvú Kesalònu; bya eshi l'èka ono gbazeta mkpukpu Bètu-Shèmeshi; bya aghabua

mkpukpu Timuna. ¹¹ O gbẹ l'ẹka ono pfukwaseru úbvú, nọ l'uzo ndegu mkpukpu Ekuronu; bya agbajia shita mkpukpu Shikeronu; je aghabua úbvú Bala; bya erwua Jiabunelu. Oke iya jeepho je asube l'eze-enyimu.

¹² Oke iya l'uzo enyanwu-ariba bu Eze Enyimu.

Noo g'e gude meeru okpa-ipfu Jiuda ali bu ono; ephe haa ya l'ipfu l'ipfu.

Otuniyelu alwuta mkpukpu Debi
(Ikpe 1:10-15)

¹³ No iya; o buru l'ẹka oke ali okpa-ipfu Jiuda du be Jioshuwa meru ali nu Kalebu nwa Jiefune. O buru egube ono be Chipfu turu iya ya l'ekemu su g'o mee ya. Ali ẹka o nuru iya bu mkpukpu Kiriyatu-Araba, bu iya bu Heburonu. Aba ono bu nna Anaku. ¹⁴ Kalebu bya agbe le Heburonu chifu ipfu ndu Anaku ephe n'eto, bu iya bu ndu Sheshayi; waa ndu Ahimanu; waa ndu Talumayi. G'ephe ha tukoru buru oshilokpa Anaku. ¹⁵ O gbẹ l'ẹka ono jeshia ndu mkpukpu Debi ogo. Iphe, e shi ekuje Debi bu Kiriyatu-Sefa. ¹⁶ No iya; Kalebu su: "Onye -gbeshikpowaru je alwua ndu Kiriyatu-Sefa lwuta; mu ekee onye obu nwatibe mu, bu Akusa g'o luru." ¹⁷ O buru Otuniyelu nwa Kenazu, bu nwune Kalebu be jeru alwuta mkpukpu ono. Oo ya bu; Kalebu kee ya nwada iya ono, bu Akusa; o luru.

¹⁸ O lwaepho ibe Otuniyelu; o su iya g'o je epfuaru nna iya, bu Kalebu g'o wee ya ali.

Akusa bya enyizeta l'eli nkapfu-igara iya; Kalebu jia ya su: "?Bu gunu be mu emeru ngu?"

¹⁹ O su iya: "Menaaru mu iphe-oma. Eshinu i suru ge mu laa echiogu ndohali; nufunaa mu ali l'ẹka mini, anwu shokoshoko." Oo ya bu; Kalebu bya eworu ẹka mini anwu shokoshoko l'ẹka du dagere-dagere me l'ẹka bu odu iya woru nu iya.

²⁰ Waa oke ali, e meru nu okpa-ipfu Jiuda l'ipfu l'ipfu g'o buru okiphe phe baa: ²¹ Mkpukpu, a nugbaru okpa-ipfu Jiuda l'ali ndu ndohali le mgboru oke ali ndu Edomu bu: Kabuzelu; waa Eda; waa Jiagu; ²² waa Kina; waa Dimona; waa Adada; ²³ waa Kadeshi; waa Hazo; waa Itunanu; ²⁴ waa Zifu; waa Telemu; waa Beyalotu; ²⁵ waa Hazo Hadata; waa Keriyotu-Hezuronu, bu iya bu Hazo; ²⁶ waa Amamu; waa Shema; waa Molada; ²⁷ waa Haza-Gada; waa Heshimonu; waa Betu-Peletu; ²⁸ waa Haza-Shuwalu; waa Biye-Sheba; waa Biziyotiya; ²⁹ waa Bala; waa Imu; waa Ezemu; ³⁰ waa Elutoladu; waa Kesilu; waa Homa; ³¹ waa Zikulagu; waa Madumana; waa Sansana; ³² waa Lebawotu; waa Shilihimu; waa Ayinu; wafua Rimonu. Iphe, o tukoru du bu ukporo mkpukpu le mkpukpu tete; yee unwu mkpukpu, nogbaa phe mgburugburu.

³³ Eka a nuru okpa-ipfu Jiuda l'ali okpa úbvú, nọ l'uzo enyanwu-ariba bu Eshutolu; waa Zora; waa Ashuna; ³⁴ waa Zanowa; waa Enu-Ganimu; waa Tapuwa; waa Enamu; ³⁵ waa Jiarumutu; waa Adulamu; waa Soko; waa Azeka; ³⁶ waa Sharayimu; waa Aditemu; waa Gederu; wafua Gederotayimu. Iphe, o du bu mkpukpu iri l'eno; yee unwu mkpukpu, nogbaa phe mgburugburu.

³⁷ Wafua Zenanu; waa Hadasha; waa Migudalu-Gadu; ³⁸ waa Dilanu; waa Mizupa; waa Jiokutelu; ³⁹ waa Lakishi; waa Bozukatu; waa Egulonu; ⁴⁰ waa Kabonu; waa Lahumamu; waa Kitulishi; ⁴¹ waa Gederotu; waa Betu-Dagonu; waa Nama; wafua Makeda. Iphe, o du bu mkpukpu iri l'ishii; yee unwu mkpukpu, nogbaa phe mgburugburu.

⁴² Wafua Libuna; waa Eta; waa Ashanu; ⁴³ waa Ifuta; waa Ashuna; waa Nezibu; ⁴⁴ waa Keyila; waa Akuzibu; wafua Maresha. Iphe, o du bu mkpukpu tete; yee unwu mkpukpu, nogbaa phe mgburugburu.

⁴⁵ Ozo bu mkpukpu Ekuronu; yee mkpukpu ozo, nogbaa le mgboru eka ono; yee unwu mkpukpu, nogbaa phe mgburugburu. ⁴⁶ Ozo bu iphe, bu mkpukpu, no le mgboru Ashidodu; le mgbaka uzo enyanwu-ariba mkpukpu Ekuronu; yee eze-enyimu. ⁴⁷ Ozo bu mkpukpu Ashidodu l'onwiya; waa mkpukpu Gaza; waa mkpukpu ozo, nogbaa le mgboru eka ono; waa nwa mkpukpu, nogbaa iphe, bu mkpukpu ono mgburugburu; gbiriri je akpaa le nggele, bu oke ali ndu Ijiputu; waa l'oke-enyimu.

⁴⁸ Owaa bu mkpukpu, no l'ali ubvu ubvu, a nuru okpa-ipfu Jiuda baa: Shamiru; waa Jiatiru; waa Soko; ⁴⁹ waa Dana; waa Kiriyatu-Sana, bu iya bu Debi; ⁵⁰ waa Anabu; waa Eshutemowa; waa Animu; ⁵¹ waa Goshenu; waa Holonu; wafua Gilo. Iphe, o du bu mkpukpu iri le nanu; yee unwu mkpukpu, nogbaa phe mgburugburu.

⁵² Wafua Arabu; waa Duma; waa Eshanu; ⁵³ waa Jianimu waa Betu-Tapuwa; waa Afeka; ⁵⁴ waa Humuta; waa Kiriyatu-Araba, bu iya bu Heburonu; waa Ziyọ. Iphe, o du bu mkpukpu tete; yee unwu mkpukpu, nogbaa phe mgburugburu.

⁵⁵ Wafua Mawonu; waa Kamelu; waa Zifu; waa Jiuta; ⁵⁶ waa Jiezerelu; waa Jlokudeyamu; waa Zanowa; ⁵⁷ waa Kenu; waa Gibiya; wafua Timina. Iphe, o du bu mkpukpu iri; yee unwu mkpukpu, nogbaa phe mgburugburu.

⁵⁸ Wafua Haluhulu; yee Betu-Zuru; waa Gedo; ⁵⁹ waa Maratu; waa Betu-Anotu; wafua Elitekonu. Iphe, o du bu mkpukpu ishii; yee unwu mkpukpu, nogbaa phe mgburugburu.

⁶⁰ Wafua Kiriyatu-Belu, bu iya bu Kiriyatu-Jiarimu; waa Raba. Iphe, o du bu mkpukpu labo; yee nwa mkpukpu, nogbaa ya mgburugburu.

⁶¹ Owaa bugbaa mkpukpu, no l'echiegu, a nuru okpa-ipfu Jiuda: Betu-Araba; waa Midinu; waa Sekaka; ⁶² waa Nibushanu; waa Unu; waa Enu-Gedi. Iphe, o du bu mkpukpu ishii; yee unwu mkpukpu, nogbaa phe mgburugburu.

⁶³ Ophu ndu Jiuda adudu ike chifu ndu Jiebusu, bu le Jierusalemu. Ndu Jiuda ephe le ndu Jiebusu ono bua eghirigha e -shi teke ono byasu ntanu-a.

16

Ali okpa-ipfu Ifuremu waa Manase

¹ Oke ali ophu a turu ido gude hee oshilokpa Jiosesu; gbẹ l'uzo enyanwu-awawa obvu mini ke mkpukpu Jieriko, no le mgboru enyimu Jiodanu; ghata mkpukpu Jieriko; kwaseru echiegu lufu l'ali ubvu ubvu je akpaa le mkpukpu Betelu. ² O shi le mkpukpu Betelu kwaseru mkpukpu Luzu; bya eshi l'eka ono rwua mkpukpu Atarotu, no l'ali ndu Aku. ³ O gbẹ l'eka ono kwaseru uzo enyanwu-ariba lufu l'oke ephe le ndu Jiafuleti; noduwaro egube ono kwaseru ali ndu Betu-Horonu; shiwaro l'eka ono noo jasụ le mkpukpu Geza; o kwaseru je asube l'eze-enyimu. ⁴ Noo oke ali, okpa-ipfu Manase; yee ke Ifuremu, oshilokpa Jiosesu nataru g'o buru okiphe phe.

⁵ Waa g'oke ali oshilokpa Ifuremu l'ipfu l'ipfu jeru baa: O gbẹ le mkpukpu Atarotu-Ada, no l'uzo enyanwu-awawa kwaseru mkpukpu Betu-Horonu ophu no l'uzo eli iya; ⁶ shikwapho l'eka ono noo jasụ l'eze-enyimu; l'uzo ndohali mkpukpu Mikumetatu. O gbẹ l'eka ono gbajia uzo enyanwu-awawa noo jasụ le mkpukpu Tanatu-Shilo; bya agbẹ l'eka ono pfukwaseru uzo enyanwu-awawa noo jasụ le mkpukpu Jianowa. ⁷ O gbewaro l'eka ono gbazeta jasụ le mkpukpu Atarotu; waa mkpukpu Nara; bya ehuru ehu le mkpukpu Jieriko; gbẹ l'eka ono lufuta l'enyimu Jiodanu. ⁸ L'ibiya ophu be oke ali ndu Ifuremu gbẹ le mkpukpu Tapuwa kwaseru lufu le nggele Kana; nowaro nno kpoda l'eze-enyimu. Ono bukota oke ali ndu Ifuremu l'ipfu l'ipfu; ⁹ yee mkpukpu olemole ozo, e bufuru ndu Ifuremu l'ali ophu a nuru ndu Manase.

¹⁰ Ọle ẹphe ta achifuduru ndu Kėnanu, bu lẹ mkpukpu Geza. Ẹphe lẹ ndu Ifuremu buru ẹghirigha byasụ ntanụ-a; ẹphe nọdu ekebutajẹ ndu Kėnanu ono g'ẹphe jeru phẹ ozi.

17

¹ Ọwaa bu òkè alị ọphu a tūru ido gude keeru oshilokpa Manáse; kele ọo ya bu okpara Jiófẹfu. Okpara Manáse, bu Makiya, bu nna Giladu bẹ a nwaru alị Giladu; waa alị Beshanu, nọ l'uzo ẹnyanwu-awawa ẹnyimu Jiódanu. Noo kele o goshiru l'ọ bu onye ike dọ l'ọgu. ² A tųkwapho ido gude mee alị nọ okpa-ipfu Manáse ọphu ghuduru nọ; ẹphe haa l'ipfu l'ipfu, bu iya bu unwu Abiyeza; waa unwu Heleku; waa unwu Asurelu; waa unwu Shekemu; waa unwu Hefa; waa unwu Shemida. G'ẹphe ha tųkoru bukotaru unwu Manáse; Manáse bukwanuru nwatibe Jiófẹfu. Ọ buru g'ẹphe haru alị ono l'ipfu l'ipfu bu ono.

³ A bya lẹ Zelofehadu; yẹbedua ta nwutaduru nwa nwoke. Oo unwu nwa nwanyi bẹ ọ nwushiru. Zelofehadu ono bu nwa Hefa; Hefa buru nwa Giladu; Giladu buru nwa Makiya; Makiya bukwanuru nwa Manáse. Ẹpha unwanyi ono, Zelofehadu nwushiru ono bu Mahula; yẹ Nuwa; yẹ Hogula; yẹ Milika; yẹ Tiza. ⁴ Unwu iya unwanyi ono wuru bya ejepfu onye uke Chileke, bu Eleyaza; waa Jioshuwa nwa Nunu; yẹ ndu bu ndu-ishi je asu phẹ: "Chipfu tųkwaru ekemu nọ Mosisu sọ iya g'ọ hẹ anyi oke alị g'a heru unwunna anyi phẹ." Ọo ya bu; Jioshuwa bya emeephọ gẹ Chipfu pfuru; mee alị nọ phẹ g'a nuru unwunna phẹ. ⁵ Okpa-ipfu Manáse bẹ a nuru ọzo alị iri; a -gufukwa alị Giladu; waa alị Beshanu, bu ọphu nọ l'uzo ẹnyanwu-awawa ẹnyimu Jiódanu azu iya ọphuu; ⁶ kele unwuada Manáse bẹ a nuru alị g'a nuru unwu iya unwoke. Unwu Manáse ndu ọphuu buru alị Giladu bu oke alị phẹ.

⁷ Alị ndu Manáse shi l'oke ẹphe l'okpa-ipfu Asha nọ je akpaa lẹ mkpukpu Mikumetatu, bu ọzo ẹnyanwu-awawa mkpukpu Shekemu. Oke alị ono gbẹ l'eka ono kwaseru ọzo ndohali; kpabuta ndu bu lẹ Enu Tapuwa yekobe iya. ⁸ Alị ndu Tapuwa l'ọphu bukota kẹ ndu Manáse; obenu lẹ mkpukpu Tapuwa obu gededede laaru ndu Ifuremu; kele ọ nọ lẹ mgbaka ndu Manáse ẹphe lẹ ndu Ifuremu. ⁹ Oke alị ono gbẹ l'eka ono kwaseru ọzo ndohali lufu lẹ nsuda nggele Kana. O nweru mkpukpu olemole, nọ l'uzo ndohali nggele ono, bu kẹ ndu Ifuremu. Ọle alị ono bu ndu Manáse nwe iya. Oke alị ndu Manáse gbẹ l'eka ono laphu azu l'uzo ndegu nggele ono bya kwaseru nno jasụ l'eze-ẹnyimu. ¹⁰ Alị ono l'uzo ndohali nggele ono bẹ bu kẹ ndu Ifuremu; ọzo isheli buru kẹ ndu Manáse. Nkepẹ nọru je akpaa l'eze-ẹnyimu; ẹphe lẹ ndu Asha je amaa oke l'uzo isheli; ẹphe lẹ ndu Isaka je amaa oke l'uzo ẹnyanwu-awawa.

¹¹ L'ime alị ndu Isaka; waa kẹ ndu Asha bẹ o nweru mkpukpu olemole, bu kẹ ndu Manáse, bu iya bu Betu-Shanu; waa Ibulamu; mękwapho mkpukpu kẹ ndu Dọru; waa Enu-Dọru; mę Tanaku; mękwapho Megido; tẹme wakwaphọ ndu bupheru iya mgburugburu. Mkpukpu ọphu kwe k'eto lẹ mkpukpu ono, a gushiru ono bu Nafatu.

¹² Ọle oshilokpa Manáse ta adudu ike chifu ndu Kėnanu, bu lẹ mkpukpu ono; ndu Kėnanu buerupho l'alị ono g'ẹphe bu iya. ¹³ O be gẹ ndu Ízurelu nonyaru bya evuta kapyabẹ ndu Kėnanu; ẹphe kebuta ndu Kėnanu; ẹphe jehaaru phẹ ozi; ọphu ẹphe achifuduru phẹ achifu.

¹⁴ O -rwua ujiku lanu; oshilokpa Jiófẹfu jepfu Jioshuwa je asu iya: "Denu g'ọ nwuru ọ bu uzi alị lanu kpoloko bẹ a tūru ido nọ anyi sọ g'ọ buru oke alị anyi; l'anyibe ndu Chileke keberu l'oma mee; anyi buru ndu dọ igwerigwe egube-a?"

¹⁵ Jioshuwa sọ phẹ: "Ọ -buru l'unu ha l'igwe k'ọphu bu l'alị úbvú úbvú ndu Ifuremu parụ unu nwanshii; unu je asuta ọswa l'alị ndu Pérezu; waa k'oshilokpa Rafa yebaa ya!"

¹⁶ Oshilokpa Jiófèfu ono sù iya: “Alì úbvú úbvú ono ta asukwa anyi; tème ndu Kénanu, bu lẹ nsuda nsuda, nọ lẹ mgboru ẹka ono buru ndu nwechaaru ugbo-inya, e meru l'ígwè; mbụ ndu bu lẹ Bẹtu-Shanu; mẹ ndu bupheru iya mgburugburu; waa ndu bu lẹ nsuda Jiezerẹlu.”

¹⁷ Jioshuwa sù oshilokpa Jiófèfu, bụ iya bụ ndu Ifuremu; waa ndu Manásẹ: “Unu dū igwe shii; tème okpehu dū unu; ọ tọ bụdu uzi alì lanu kpoloko bẹ ido iya a-dabaru unu. ¹⁸ Alì úbvú úbvú l'ophu a-buru k'unu. Ọ bụ eviya l'oswa dū iya. Unu sụa ya; g'oke iya g'ọ hakota bukotaruru k'unu. A makwaru-a lẹ ndu Kénanu bẹ nweru ugbo-inya, e meru l'ígwè; tème okpehu dū phẹ; ọle unu a-dụ-a ike chishichaa phẹ l'ẹka ono!”

18

Eeme alì ophu ghuduru nu

¹ Ndu Ízurelu g'ẹphe ha bya edzukobe lẹ mkpukpu Shilo; woru ọlo-ekwa-ndzuko kpobe. Ẹphe sepyabewaa alì ono; ọ nọdukota phẹ l'ẹka. ² Ọle okpa-ipfu Ízurelu ẹsaa teke anatadụ oke alì nkephẹ.

³ Ọo ya bụ; Jioshuwa sù ndu Ízurelu: “?Bukpoo teke ole bẹ unu a-nọ-beru; tème unu atugbua je anata alì ono, Chipfu, bụ Chileke kẹ nna unu oche phẹ nuru unu ono? ⁴ Ngwa; g'okpa-ipfu nonu họtá unwoke ẹto ẹto g'ẹphe bya gẹ mu zia phẹ g'ẹphe je agbaphe alì ono; bya edee ya l'ekwo kọo g'ee-gude kee ya. Ẹphe -meebe nno; ẹphe ewotaruru mu iya. ⁵ Alì ono bẹ ẹphe e-ke uzi ẹsaa. Ndu Jiuda a-nọdu l'alì ophu a nuru phẹ l'uzo ndohali; ndu Jiófèfu anọdu l'ophu a nuru phẹ l'uzo isheli. ⁶ Unu pfua g'ee-me alì ono ọzo ẹsaa; dee ya l'ekwo; unu abya epfuaruru mu g'unu meru iya; mu atụa ido l'iphu Chipfu, bụ Chileke anyi g'unu gude haa ya. ⁷ Unu te emekwa alì gbaa ndu Lívayi; kele okiphe nkephẹ bụ abubu ono, ẹphe bụ ndu-uke Chileke ono. Tème ophu ndu Gadu; waa ndu Rúbenu; waa ndu Manásẹ ẹka lanu ahatakwaphọ alì ono; kele ẹphebedua bẹ a nuwaruru oke alì nkephẹ l'uzo ẹnyanwu-awawa ẹnyimu Jiódanu. Ọ buru onye-ozí Chipfu, bụ Mósísu bẹ nuru phẹ alì nkephẹ.”

⁸ Tọbudu iya bụ; unwoke ono wụ-lihuepho g'ẹphe je emee alì ono dee ya l'ekwo; Jioshuwa nmaaru phẹ okwa sù phẹ: “Unu tugbua je ejedzuru alì ono mgburugburu; unu edee g'ọ gbaru l'ekwo wotaruru mu; gẹ mu nọdu l'ẹka-a tụa ido l'iphu Chipfu lẹ Shilo l'ẹka-a g'unu gude haa ya.” ⁹ Ọo ya bụ; unwoke ono tugbua je ejedzuru alì ono. Ẹphe bahụ lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu ọzo je emee alì ono ọzo ẹsaa; dekota g'alì ono gbaru l'ekwo; wolataruru Jioshuwa l'ẹka ndu Ízurelu kpoberu ọlo-ekwa phẹ lẹ Shilo. ¹⁰ Jioshuwa bya atuaruru phẹ ido l'iphu Chipfu lẹ Shilo; shi nno doziaruru ndu Ízurelu alì ono; ẹphe haa lẹ g'e keru iya.

Alì ndu Benjaminu

¹¹ Ido ono daaruru okpa-ipfu Benjaminu l'ipfu l'ipfu. Alì ophu a nuru phẹ nọdu lẹ mgbaka alì ndu Jiuda yẹ kẹ ndu Jiófèfu.

¹² L'uzo isheli bẹ oke alì phẹ gbẹ l'enyimu Jiódanu nọo jasụ l'uzo ibiya k'isheli mkpukpu Jieriko; bya adasweru alì úbvú úbvú l'uzo ẹnyanwu-ariba; gbẹ l'ẹka ono lufuta l'echiegu, nọ lẹ mkpukpu Bẹtu-Avenu. ¹³ Oke alì phẹ ono gbẹ l'ẹka ono dasweru ọzo mkpukpu Luzu; mbụ l'ọ jeerupho je adakoru Luzu, bụ iya bụ Bẹtelu; l'uzo ndohali; bya agbẹ l'ẹka ono gbazeta lẹ mkpukpu Atarotu-Ada l'eli úbvú, nọ l'uzo ndohali mkpukpu Bẹtu-Horonu.

¹⁴ Oke alì ndu Benjaminu gbẹ l'úbvú, gharu iphu lẹ mkpukpu Bẹtu-Horonu l'uzo ndohali; gbajia ọzo ndohali; kwaseruru ọzo ẹnyanwu-ariba úbvú ono; bya alufuta lẹ Kiriyatu-Belu, bụ iya bụ Kiriyatu-Jiarimu, bụ mkpukpu, nọ l'alì ndu Jiuda. Noo oke alì ndu Benjaminu k'uzo ẹnyanwu-ariba bụ ono.

¹⁵ L'uzo ndohali be o gbe l'oke Kiriyatu-Jiarimu; pfukwaseru lufu le mgboru enyaminu Nefutowa. ¹⁶ Oke ali ono bya agbe l'eka ono dasweru okpa ubvu, no gha iphu le nsuda Hinomu; mbu l'uzo isheli nsuda Refayimu. O gbe l'eka ono gbazeta le nsuda Hinomu, no l'uzo ndohali mkpukpu Jiebusu; jee jasu o lufu le Enu-Rogelu. ¹⁷ O gbe l'eka ono gbajia uzo isheli lufu l'uzo mkpukpu Enu-Shemeshi; nowaro jasu le mkpukpu Gelilotu, no gha iphu l'ubvu Adumimu; gbe l'eka ono gbafu le Mkpuma Bohanu. Bohanu ono bu nwa Rubenu. ¹⁸ O gbekwapho l'eka ono noo jasu l'uzo isheli mkpukpu Betu-Araba; gbe l'eka ono lufu le nsuda Araba. ¹⁹ O kwaseru uzo isheli mkpukpu Betu-Hogula; bya ebufuta l'uzo isheli Eze-enyimu Unu l'eka enyimu Jiodanu asoba l'eze-enyimu ono l'uzo ndohali. Noo oke ali ndu Benjaminu k'uzo ndohali bu ono.

²⁰ L'uzo enyanwu-awawa be oke iya bu l'enyimu Jiodanu. Ono bu oke ali ndu Benjaminu. O bu ali nkephe bu ono gbaa mgburugburu; o buru g'ephe haru ali phe bu ono l'ipfu l'ipfu.

²¹ Waa mkpukpu, bu k'okpa-ipfu Benjaminu l'ipfu l'ipfu baa: Jieriko; waa Betu-Hogula; waa Emeku-Kezizu; ²² waa Betu-Araba; waa Zemarayimu; waa Betelu; ²³ waa Ava; waa Para; waa Ofura; ²⁴ waa Kefa-Amoni; waa Ofuni; wafua Geba. Iphe, o du bu mkpukpu iri l'ebo; yee unwu mkpukpu, nogbaa phe mgburugburu.

²⁵ Mkpukpu ozo bu ke ndu Benjaminu bu Gibiyonu; waa Rama; waa Berotu; ²⁶ waa Mizupa; waa Kefira; waa Moza; ²⁷ waa Rekeemu; waa Ipelu; waa Tarala; ²⁸ waa Zela; waa Hefefu; waa mkpukpu ndu Jiebusu, bu iya bu Jierusalemu; waa Gibiya; waa Kiriyatu-Jiarimu. Iphe, o du bu mkpukpu iri l'eno; yee unwu mkpukpu, nogbaa phe mgburugburu.

Ono bu g'o hakota; mbu okiphe unwu Benjaminu; g'e keru iya l'ipfu l'ipfu.

19

Ali ndu Simiyonu

¹ A bya atua ido k'ebo; o daaru okpa-ipfu Simiyonu l'ipfu l'ipfu. Oke ali, a nuru phe no l'ime ali ndu Jiuda.

² Mkpukpu, yi l'ophu a nuru phe bu: Biye-Sheba, bu iya bu Sheba; waa Molada; ³ waa Haza-Shuwalu; waa Bala; waa Ezemu; ⁴ waa Elutoladu; waa Betulu; waa Homa; ⁵ waa Zikulagu; waa Betu-Makabotu; waa Haza-Susa; ⁶ waa Betu-Lebawotu; wafukwapho Sharuhenu. Iphe, o du bu mkpukpu iri l'eto; yee unwu mkpukpu, nogbaa phe mgburugburu.

⁷ Mkpukpu ozo, yikwapho l'ali ndu Simiyonu bu Ayinu; waa Rimonu; waa Eta; wafua Ashanu. Iphe, o du bu mkpukpu eno; yee unwu mkpukpu, nogbaa phe mgburugburu; ⁸ mewaro iphe, bu unwu mkpukpu ozo, no-phegbaaru mkpukpu ono, a gushiru ono mgburugburu; je akpaa le Balatu-Biye, bu iya bu Rama, du l'echiegu ndohali.

Noo oke ali, a nuru okpa-ipfu Simiyonu l'ipfu l'ipfu bu ono. ⁹ Ali ke ndu Simiyonu bu ali, a wataru l'ali ophu a nuru ndu Jiuda; noo kele ophu a nuru oshilokpa Jiuda paru eka k'ophu bu l'ephe ta adudu ike buchia ya. Noo iphe, meru g'o gude a wata ali ndu Jiuda nu phe.

Ali ndu Zebulonu

¹⁰ A bya atua ido k'eto; o daaru Zebulonu l'ipfu l'ipfu. Oke ali nkephe kparu le Saridi. ¹¹ O gbe l'eka ono kwaseru uzo enyanwu-ariba mkpukpu Marala; bya eshita mkpukpu Dabeshetu; bya anodu nno gbiriri jasu le nggele, no gha iphu le mkpukpu Jiokuneyamu. ¹² L'ibiya ke mkpukpu Saridi be o kwaseru uzo enyanwu-awawa jasu l'oke ali ndu mkpukpu Kisulotu-Tabo; shiwaro l'eka ono noo jasu le mkpukpu

Daberatu; bya ejerwucha mkpukpu Jiafiya. ¹³ Oo ya bu; o kwasekpoerupho uzo enyanwu-awawa lufu le mkpukpu Gatu-Hefa; waa mkpukpu Etu-Kazinu; o bufuta le mkpukpu Rimonu; bya ekwojia okotazu Mkpukpu Neya. ¹⁴ O -rwua eka ono; o kwaseru uzo ndegu lufu le mkpukpu Hanatonu; je akpaa le nsuda Ifutahelu. ¹⁵ Mkpukpu, no l'oke ibe iya ono bu Katatu; waa Nahalolu; waa Shimuronu; waa Idala; wafua Betulehemu. Iphe, o tukoru du bu mkpukpu iri l'ebo; yee unwu mkpukpu, nogbaa phe mgburugburu.

¹⁶ Mkpukpu ono; yee unwu mkpukpu ono, no-pheru phe mgburugburu ono tukoru buru okiphe ndu Zebulun l'ipfu l'ipfu.

Ali ndu Isaka

¹⁷ O -rwua l'ido k'eno; o daaru ndu Isaka l'ipfu l'ipfu. ¹⁸ Mkpukpu, no l'ali ophu a nuru phe bu:

Jiezerelu; waa Kesulotu; waa Shunemu; ¹⁹ waa Hafarayimu; waa Shiyonu; waa Anaharatu; ²⁰ waa Rabiti; waa Kishonu; waa Ebezu; ²¹ waa Remetu; waa Enu-Ganimu; waa Enu-Hadahu; wafua Betu-Pazezu. ²² Oke ali phe rwuchaaru ubvu Tabo; waa Shahazuma; waa Betu-Shemeshi; shi l'eka ono lufu l'enyimu Jiordanu. Iphe, o tukoru du bu mkpukpu iri l'ishii; yee unwu mkpukpu, nogbaa phe mgburugburu.

²³ Mkpukpu ono; yee unwu mkpukpu ono, nogbaa ya mgburugburu ono g'o ha tukoru buru k'okpa-ipfu Isaka. Ephe kee ya l'anya-unuphu l'anya-unuphu me le mkpukpu le mkpukpu waa l'onu-egu l'onu-egu.

Ali ndu Asha

²⁴ A bya atua ido k'ise; o daaru okpa-ipfu Asha l'ipfu l'ipfu. ²⁵ Mkpukpu, no l'ali ophu a nuru phe bu:

Helukatu; waa Hali; waa Betenu; waa Akushafu; ²⁶ waa Alameleku; waa Amadu; wafua Mishalu. Eka a kparu oke ali obu l'uzo enyanwu-ariba bu ubvu Kamelu; waa mkpukpu Shih-Libinatu. ²⁷ O bya agbajia uzo enyanwu-awawa shita Betu-Dagonu; bya erwua ali ndu Zebulun; waa nsuda Ifutahelu; bya agbe l'eka ono kwaseru uzo ndegu jasu le mkpukpu Betu-Emeku; waa mkpukpu Niyelu; bya aghabua mkpukpu Kabulu l'uzo ekicha. ²⁸ O kwaseru egube ono shita mkpukpu Eburonu; waa Rehobu; waa Hamonu; wafua Kana; jasu o rwua eze mkpukpu ono, bu Sayidonu. ²⁹ Oke ali ono bya agbe l'eka ono laphu azu kwaseru uzo mkpukpu Rama; bya erwua mkpukpu Taya, bu mkpukpu, a kpu-pheru igbulu mgburugburu. O bya agbe l'eka ono gbajia uswe lufu le mkpukpu Hosa; bya ebufuta l'eze-enyimu. Mkpukpu, nogbaa l'ime ali ono bu Mahalabu; waa Akuzibu; ³⁰ waa Uma; waa Afeku; wafua Rehobu. Iphe, o tukoru du bu ukporo mkpukpu le mkpukpu labo; yee unwu mkpukpu, nogbaa ya mgburugburu.

³¹ Mkpukpu le mkpukpu ono; yee unwu mkpukpu, no-pheru iya mgburugburu ono g'o ha tukoru buru okiphe okpa-ipfu Asha. Ephe haa ya l'anya-unuphu l'anya-unuphu; me l'onu-egu l'onu-egu.

Ali ndu Nafutali

³² A byakwa atua ido k'ishii; o daaru Nafutali. Ephe haa ya l'anya-unuphu l'anya-unuphu.

³³ Oke ali ono gbe le mkpukpu Helefu; waa le mgboru eze oshi Zanimu; ghata mkpukpu Adaminekebu; waa mkpukpu Jiabunelu; gbe l'eka ono lufu le mkpukpu Lakumu; kwaseru nno jasu l'enyimu Jiordanu. ³⁴ Oke ali ono bya agbajia uzo enyanwu-ariba ghabua mkpukpu Azunotu-Tabo; bya eshia futa le mkpukpu Hukoku. O bya erwua ali ndu Zebulun l'uzo ndohali; waa ke ndu Asha l'uzo enyanwu-ariba; waa ke ndu Jiuda l'uzo enyanwu-awawa le mgboru enyimu Jiordanu. ³⁵ Mkpukpu, no l'ali eka ono, a kpu-pheru igbulu mgburugburu bu Zidimu; waa Zeru; waa Hamatu;

waa Rakatu; waa Kinereṭu; ³⁶ waa Adama; waa Rama; waa Hazo; ³⁷ waa Kadēshi; waa Edereyi; waa Enu-Hazo; ³⁸ waa Yirōnu; waa Miḡudalu-Ēlu; waa Horemu; waa Bētu-Anatu; waa Bētu-Shēmeshi. Iphe, o kpakotaru du bu mkpukpu iri le tete; yee unwu mkpukpu, nogbaa phe mgburugburu.

³⁹ Mkpukpu ono; yee unwu mkpukpu ono, no-pheru iya mgburugburu ono g'o ha tukoru bukotaru okiphe okpa-ipfu Nafutali l'anya-unuphu l'anya-unuphu; le mkpukpu le mkpukpu me l'onu-egu l'onu-egu.

Ali ndu Danu

⁴⁰ Tobudu iya bu; a bya atua ido k'esaa; o daaru okpa-ipfu Danu. ⁴¹ Mkpukpu, no l'ali ophu a nuru phe bu:

Zora; waa Eshutolu; waa Iru-Shēmeshi; ⁴² waa Shalubimu; waa Ajialonu; waa Itula; ⁴³ waa Elonu; waa Timuna; waa Ekuronu; ⁴⁴ waa Eluteke; waa Gibetonu; waa Balatu; ⁴⁵ waa Jiehudu; waa Bene-Baraku; waa Gatu-Rimonu; ⁴⁶ waa Mejakonu; wafua Rakonu; wawapho ali ophu no gha iphu le Jiopa.

⁴⁷ Obenu le ndu Danu be alwuta ali nkephe tsuru l'ehu. Oo ya bu; ephe gbeshi je adatso ndu mkpukpu Leshemu ogu; lwu-kpee phe bya atuko phe gbushia; nata ali phe buru. Ephe je eburu le mkpukpu Leshemu; bya eworu mkpukpu ono gua epha nna phe oche, bu Danu.

⁴⁸ Mkpukpu ono; yee unwu mkpukpu, no-pheru phe mgburugburu tukoru bukotaru okiphe okpa-ipfu Danu l'ipfu l'ipfu.

Ali Jioshuwa

⁴⁹⁻⁵⁰ A tuebe ido gude washiaru ndu Izurelu ali ono g'ephe nworu ndu Izurelu bya eworu ali nu Jioshuwa nwa Nunu no l'echilabo phe. O buerupho iphe, Chipfu suru g'ephe mee be ephe meru; mbu l'ephe neru iya pho eka o turu eka su g'a nu iya. Ali, ephe nuru iya bu Timunatu-Sera, bu mkpukpu, no l'ali ubvu ubvu Ifuremu. O kpukwaa mkpukpu ono buru.

⁵¹ Ali ono g'o ha be Eleyaza, onye uke Chileke; waa Jioshuwa nwa Nunu; waa ndu-ishi ndu Izurelu l'okpa-ipfu l'okpa-ipfu no l'ataphu Chileke le mkpukpu Shilo; l'onu-abata ulo-ekwa-ndzuko tua ido gude washiaru iya ndu Izurelu. O buru egube ono bu g'ephe gude kee ali ono g'o ha kegehe.

20

Mkpukpu, onye gburu nemadzu a-noduje ezeru ndzu

(Ogu 35:9-34; Dit 4:41-43; 19:1-13)

¹ Tobudu iya bu; Chipfu su Jioshuwa: ² "Pfuaru ndu Izurelu g'ephe hota mkpukpu ono, aa-noduje ezeru ndzu ono, mu shi l'onu Mosisu pfuaru unu ono; ³ k'ophu bu: o -duru onye gburu nemadzu; ebe o lekebeduru enya; l'o gbaru laa eka ono je ezeeru ndzu; ge ndu nwe onye ono, e gburu ono te egude enya-mee gbua ya gwata ugwo ochi onye k'ono, e gburu ono.

⁴ "Onye ono -nodu agba ala le mkpukpu lanu le mkpukpu ono bu a -gbabe aadzuru ono; teke onye ono gbarwuerupho l'onu-abata mkpukpu ono; g'onye ono pfukwaru l'eka ono dooru ndu bu ogerenya mkpukpu ono iphe, daru nu. E -mecha; ephe edubata onye obu le mkpukpu ono, nu iya ali; eka oo-buru. ⁵ O -buru l'o nweru onye achi onye obu g'o melata iya; ge ndu bu ogerenya mkpukpu ono ta ahakwa iya g'onye abya emelata obu melata iya; noo kele o to lekebeduru enya gbua onye obu; teme ophu o budu l'opfu, shiwaa duru ephe l'onye obu. ⁶ Onye ono ebua l'eka ono, o gbaru laa ono gbiriri jasu teke oo-bya apfuru l'iphu ndiphe; ephe ekpee ya ikpe. E -kpechaa

ya ikpe; l'o bukwarupho l'eka ono; jasụ onye-ishi-uke Chileke, ejeru Chileke ozi teke ono anwuhu. Ono -mechaepho; onye ono alashiwaro l'eka o shi buru le mkpukpu ono, o gbẹ gbala gbaru lashi mkpukpu a -gbabe aadzuru ono."

⁷ Oo ya bu; ephe hota mkpukpu Kadeshi, no l'ali ubvu ubvu ke ndu Nafutali l'ali Galili; waa mkpukpu Shekemu, no l'ali ubvu ubvu ke ndu Ifuremu; waa mkpukpu Kiriyatu-Araba, bu iya bu Heburonu, no l'ali ubvu ubvu ke ndu Jiuda. ⁸ O -rwua l'uzo enyanwu-awawa enyimu Jiodanu; mbu baswaa ali, tu-koru l'eli ubvu, no l'echiegu l'uzo enyanwu-awawa mkpukpu Jieriko; ephe hota mkpukpu Beza, no l'ali okpa-ipfu Rubenu; waa mkpukpu Ramatu, no l'ali Giladu l'ali k'okpa-ipfu Gadu; waa mkpukpu Golanu, no l'ali Beshanu l'ali okpa-ipfu ke Manase. ⁹ Mkpukpu ono g'o hakota be a hotaru doberu ndu Izurelu; waa ndu bu nlwamulwa; g'onye gburu nemadzu; ophu o lekebeduru enya gbajeru laa; g'o to du iphe, onye eme g'o gwata ugwo ochi onye ozo e-me iya; gbiriri jasụ teke onye ono a-pfuru l'iphu ndiphe g'e kpee ya ikpe.

21

Mkpukpu ophu a nuru ndu Lívayi

¹ Noo ya; ndu-ishi ndu unuphu ndu Lívayi bya edzukobe; wuru jepfu Eleyaza onye uke Chileke; waa Jioshuwa nwa Nunu; waa ndu-ishi ndu unuphu ndu Izurelu ophu ² le mkpukpu Shilo l'ali Kénanu bya asu phe: "Chipfu shikwa l'onu Mosisu tua ekemu su g'a nu anyi mkpukpu olemole g'anyi buru; wafua ali, iphe-edobe anyi a-noduje ata nri." ³ Oo ya bu; ndu Izurelu bya emee ge Chileke turu ekemu su g'ephe mee; bya eshi l'oke iya nkephe buta mkpukpu; waa eka iphe-edobe phe a-taje nri woru nu oshilokpa Lívayi.

⁴ Ido ke mbu, e vuru uzo tua daaru oshilokpa Kohatu l'ipfu l'ipfu. A nu ndu Lívayi ndu ophu bu oshilokpa Eronu, bu onye uke Chileke mkpukpu iri l'eto, shi l'ali okpa-ipfu Jiuda; waa ke Simiyonu; waa ke Benjiaminu. ⁵ Oshilokpa Kohatu ndu ophu ghuduru nu be a nuru mkpukpu iri, shi l'ali okpa-ipfu Ifuremu; waa ke Danu; wafua ke nkeru-ebo okpa-ipfu Manase.

⁶ Oshilokpa Geshonu be a nuru mkpukpu iri l'eto, shi l'ali okpa-ipfu Isaka; waa ke Asha; waa ke Nafutali; waa nkeru-ebo okpa-ipfu Manase, bu l'ali Beshanu.

⁷ Oshilokpa Merari l'ipfu l'ipfu be a nuru mkpukpu iri l'ebo, shi l'ali okpa-ipfu Rubenu; waa ke Gadu; wafua ke Zebulun.

⁸ Tobudu iya bu; ndu Izurelu bya atua ido gude nu ndu Lívayi mkpukpu le mkpukpu nkephe; waa eka iphe-edobe phe a-taje nri, bu iya bu ge Chipfu turu Mosisu ekemu su g'e mee ya.

⁹⁻¹⁰ A -gbẹ l'ali k'okpa-ipfu Jiuda; waa ke Simiyonu woru mkpukpu-a, aabya agushia nu g'o buru ali nkephe. Ndu a nuru iya bu oshilokpa Eronu, shi l'ipfu unwu Kohatu bu okpa-ipfu Lívayi; kele oophe be ido mbu vuru uzo daaru.

¹¹ Ephe nuru phe ali ke mkpukpu Kiriyatu-Araba, bu iya bu Heburonu; yeke eka iphe-edobe a-taje nri, no mkpukpu ono mgburugburu. Heburonu ono no l'ali ubvu ubvu ndu Jiuda. Aba bu nna oche Anaku. ¹² O be l'ali egu; waa nwa mkpukpu, no-pheru mkpukpu ono mgburugburu; ephe woru iya nu Kalebu nwa Jiefune g'o buru okiphe iya.

¹³ Oshilokpa Eronu, bu onye uke Chileke be a nuru mkpukpu Heburonu g'o buru mkpukpu eka onye gburu ochi a-gbajeru laa je anodu; bya anu iya mkpukpu Libuna; ¹⁴ waa Jiatiru; waa Eshutemowa; ¹⁵ waa Holonu; waa Debi; ¹⁶ waa Ayinu; waa Jiuta; wafua Betu-Shemeshi; yeke eka iphe-edobe ataje nri, no-pheru iya mgburugburu. Mkpukpu tete be a wataru l'ali k'okpa-ipfu labo k'ono.

¹⁷ A bya l'ali k'okpa-ipfu Benjiaminu; a wee phe mkpukpu Gibiyonu; waa Geba; ¹⁸ waa Anatotu; waa Alumonu; teme wakwapho eka iphe-edobe ataje nri, no-pheru iya mgburugburu. Iphe, o du bu mkpukpu eno.

¹⁹ Mkpukpu, a nuru ndu-uke, bu oshilokpa Eronu du iri l'eto; yee eka iphe-edobe phe a-taje nri.

²⁰ Oshilokpa Kohatu, bu okpa-ipfu Lívayi ndu ophu ghuduru nu be e butaru mkpukpu olemole l'ali ke Ifuremu nu.

²¹ Ali úbvú úbvú Ifuremu be e butaru mkpukpu Shekemu; nu phe g'ọ buru eka onye gburu ochi a-gbajeru laa je anodu; waa Geza; ²² waa Kibuzayimu; waa Betu-Horonu; teme yee eka iphe-edobe phe a-taje nri, no-pheru iya mgburugburu. Iphe, o du bu mkpukpu eno.

²³ Okpa-ipfu Danu nu phe Eluteke; waa Gibetonu; ²⁴ waa Ajialonu; wafua Gatu-Rimonu; yee eka iphe-edobe phe a-taje nri, no-pheru iya mgburugburu. Iphe, o dukwapho bu mkpukpu eno.

²⁵ E shi le nkeru-ebo okpa-ipfu Manase, woru Tanaku nu phe; bya anu phe Gatu-Rimonu; yeke eka iphe-edobe phe a-taje nri, no-pheru iya mgburugburu. Iphe, o du bu mkpukpu labo.

²⁶ Mkpukpu iri ono; yee eka iphe-edobe ataje nri ono be a nukotaru oshilokpa Kohatu ndu ophu ghuduru nu.

²⁷ Waa mkpukpu, a nuru oshilokpa Lívayi, bu ipfu unwu Geshonu baa:

Okpa-ipfu Manase, be e keru ebo nu phe Golanu, no l'ali Beshanu g'ọ buru eka onye gburu ochi a-gbajeru laa je anodu; waa Beshitera; yee eka iphe-edobe phe a-taje nri, no-pheru iya mgburugburu. Iphe, o du bu mkpukpu labo.

²⁸ Okpa-ipfu Isaka nu phe Kishonu; waa Daberatu; ²⁹ waa Jiarumutu; wafua Enu-Ganimu; yee eka iphe-edobe phe a-taje nri, no-pheru iya mgburugburu. Iphe, o du bu mkpukpu eno.

³⁰ Okpa-ipfu Asha nu phe Mishalu; waa Abudonu; ³¹ waa Helukatu; waa Rehobu; teme wakwapho eka iphe-edobe phe a-taje nri, no-pheru iya mgburugburu. Iphe, o du bu mkpukpu eno.

³² Okpa-ipfu Nafutali nu phe Kadeshi, no l'ali Galili g'ọ buru eka onye gburu ochi a-gbajeru laa je anodu; waa Hamotu-Doru; wafua Katanu; yee eka iphe-edobe phe a-taje nri, no-pheru iya mgburugburu. Iphe, o du bu mkpukpu eto.

³³ Mkpukpu ophu a nuru ipfu unwu Geshonu ephe kee l'anya-unuphu l'anya-unuphu du iri l'eto; yeke eka iphe-edobe phe a-taje nri, no-pheru iya mgburugburu.

³⁴ Waa mkpukpu, a nuru oshilokpa Lívayi ndu ophu ghuduru nu, bu ipfu unwu Merari baa.

Okpa-ipfu Zebulonu nuru phe Jiokuneyamu; waa Kata; ³⁵ waa Dimuna; wafua Nahalolu; yee eka iphe-edobe phe a-taje nri, no-pheru iya mgburugburu. Iphe, o du bu mkpukpu eno.

³⁶ Okpa-ipfu Rubenu nu phe Beza; waa Jiahazu; ³⁷ waa Kedemotu; wafua Mefahatu; yee eka iphe-edobe phe a-taje nri, no-pheru iya mgburugburu. Iphe, o du bu mkpukpu eno.

³⁸ Okpa-ipfu Gadu nu phe Ramatu, no l'ali Giladu g'ọ buru eka onye gburu ochi a-gbajeru laa je anodu; bya anukwa phe pho Mahanayimu; ³⁹ waa Heshibonu; teme waa Jiaza; yeke eka iphe-edobe phe a-taje nri, no-pheru iya mgburugburu. Iphe, o tukoru du bu mkpukpu eno.

⁴⁰ Mkpukpu ophu a nuru ipfu unwu Merari, bu phe bu oshilokpa Lívayi ndu ophu phoduru nu; du iri l'ebo.

⁴¹ Mkpakota mkpukpu, a nuru oshilokpa Lívayi l'ime ali ndu Izurelu du ukporo mkpukpu labo le mkpukpu esato; yeke ali eka iphe-edobe phe a-taje nri. ⁴² Mkpukpu

ono g'ọ hakọta iche iche bẹ nwekọtachaaru ẹka iphe-edobe a-tajẹ nri nọ-phechaaru iya mgburugburu.

⁴³ Oo ya bụ; Chipfu nukota ndu Ízurelu alì ono, o riburu ndiche phẹ angụ l'ọo-nụ phẹ ono; ẹphe je alwuta alì ono buru. ⁴⁴ Chipfu mee; ọphu ọ duedu ndu emekpakwadu phẹ ẹhu, bụ iphe, o kweru ndiche phẹ ukwe sụ lẹ ya e-meru phẹ. Ọphu ọ duedu ndu ọhogu phẹ, duru ndu ọphu adujekwadu ike gbelia ishi l'ẹka ẹphe nọ. Chipfu wokotaru ndu ọhogu phẹ ono g'ẹphe ha yekota phẹ l'ẹka. ⁴⁵ Ọphu ọ dudu iphemiphe, dū ree ono, Chipfu kweru ndu Ízurelu ukwe iya ono, duru ọphu o meduru phẹ. Ọ tukuru iya g'ọ ha mekotaru phẹ.

22

¹ Noo ya; Jioshuwa bya ekukọbe ndu Rúbenu; waa ndu Gadu; waa ndu Manáse ibe lanu; ² bya asu phẹ: “Nta bẹ unu mekotawaru iphe, Mosisu, bụ onye-ozì Chipfu turu unu ekemu sù g'unu mee; teme unu ngabekotaru yẹbe Jioshuwa nchì mekọta iphe, ya ziru unu g'ọ ha. ³ E -shi teke ama byasu ntanu-a bẹ unu ta ahaduru unwunna unu; unu letakpọpho ẹnya je ozi, Chipfu yeru unu l'ẹka. ⁴ Nta-a, Chipfu mewaru iphe, o kweru ukwe iya-a; bya emee; ọphu ọ duedu ndu akpakwadu unwunna unu ẹhu-a; bukwa g'unu lashwaro ibe unu l'alì ono, Mosisu onye-ozì Chipfu nuru unu l'azu ẹnyimu Jiđdanu azu iya ọphuu. ⁵ Ọle g'unu letakwa ẹnya meje iphemiphe ono, Chipfu suru g'emeje; yele ekemu iya ono, Mosisu turu nù unu ono, bụ iya bụ g'unu yee Chipfu, bụ Chileke unu obu; shije iphe, bukpoọ ọzo, ọ suru g'unu shije; tukota ekemu iya g'ọ ha mekọta. Teme unu achiru upfu kwẹe l'ẹka ọ nọ gude obu unu g'ọ ha ejeru iya ozi.”

⁶ Jioshuwa bya agochaaru onu-oma nù phẹ; bya edufu phẹ; ẹphe wufu; ọ buru phẹ ala ibe phẹ. ⁷ Ọkpa-ipfu Manáse ibe lanu bẹ Mosisu nuru alì lẹ Beshanu; Jioshuwa bya anu ibe lanu k'ọphuu alì l'ẹka ọ nuru unwunna phẹ alì l'azu ẹnyimu Jiđdanu azu iya ọphuu l'uzo ẹnyanwu-ariba. Jioshuwa bya akarụ phẹ g'ẹphe lashia bya agoru onu-oma nù phẹ ⁸ sù: “Unu tukochaa gude ẹku unu, parụ ẹka lashichaa ibe unu; mbụ mẹ igwe iphe-edobe unu; mẹ mkpọla-ọchaa unu; mẹ mkpọla-ododo unu; mẹ onyirubvu unu; mẹ ígwè unu; məkpoọ ẹkwa unu, parụ ẹka. G'unu l'unwunna unu kekwa iphe ono, unu kwataru l'okwata l'alì ndu ọhogu unu ono.”

⁹ Oo ya bụ; ndu Rúbenu; waa ndu Gadu; waa ndu Manáse ibe lanu haa ndu Ízurelu lẹ Shilo, nọ l'alì Kėnanu lashia alì Giladu, bụ alì nkephe, bụ iya bụ alì ono, Chipfu turu ekemu sù gẹ Mosisu nù phẹ ono.

¹⁰ Noo ya; ẹphe jerwuepho mkpukpu Gelilotu lẹ mgboru ẹnyimu Jiđdanu l'alì Kėnanu; ndu Rúbenu; waa ndu Gadu; waa ndu Manáse ibe lanu bya eworu ọrun-gweja, ha shii kpua lẹ mgboru ẹnyimu Jiđdanu l'ẹka ono. ¹¹ Tọbudu iya bụ; ndu Ízurelu numaepho l'ẹphe kpuru ọrun-gweja lẹ mkpukpu Gelilotu, bụ oke alì Kėnanu lẹ mgboru ẹnyimu Jiđdanu l'azu iya kẹ ndu Ízurelu azu iya-a; ¹² ndu Ízurelu l'ọphu bya edzukọbe lẹ mkpukpu Shilo g'ẹphe je etso phẹ ọgu.

¹³ Oo ya bụ; ndu Ízurelu bya ezia Finehasu, bụ nwa Eleyaza, bụ onye uke g'o je l'alì Giladu; jepfu ndu Rúbenu; waa ndu Gadu; waa ndu Manáse ibe lanu. ¹⁴ ẹphe bya eyeru iya ndu-ishi umadzu iri; umadzu iri ono shicha l'okpa-ipfu ndu Ízurelu nanunanu. G'ẹphe ha buchaaru ishi l'ẹnya-unuphu, ndu Ízurelu l'ẹhu l'ẹhu.

¹⁵ ẹphe jerwuepho Giladu jepfu ndu Rúbenu; waa ndu Gadu; waa ndu Manáse ibe lanu bya asu phẹ: ¹⁶ “Ndibe Chipfu l'ọphu sukwaru: ‘?Denu g'ọ nwuru unu mebyiru ekemu, Chileke turu? Mbụ; ?denu g'ọ nwuru unu gbakutaru Chipfu azu je akpuru onwunu ọrun-gweja; shi nno kwefuru iya ike? ¹⁷ ?Iphe-ẹji, anyibe ndu Ízurelu meru lẹ mkpukpu Peyo teke ahudu anyi ahuhù? Ọ kwa l'unu maru l'eshi teke ono byasu

nta-a be anyi teke aduebedu ree le k'iphe-eji ono; mbukponu je akpaa le g'ejo ahuma-a dapfutachakporu anyi ono. ¹⁸ ?Unu towaa nwehu akpo geegeegee akporu l'eka Chipfu to?

“ ‘Unu makwaru l'o -buru l'unu kwefuru Chipfu ike ntanu-a be o -rwutashia echele be Chipfu tukoshiakwaru anyibe ndu Izurelu l'ophu oke ehu-eghu iya. ¹⁹ O -buru l'o du unu g'alij nkunu be e merwushiwaru; unu lwakwa l'alij ke Chipfu l'azu iya-a; l'eka ulo-ekwa ke Chipfu no g'anyi l'unu toko buru. Unu ta akpushiru onwunu oru-ngweja, abudu oru-ngweja Chipfu, bu Chileke anyi; shi nno kwefuru Chipfu; waa anyibedua ike. ²⁰ Teke ono, Ekanu nwa Zera mebyiru ekemu, Chipfu turu le k'iphe, duru iya nsọ ono; ?Chipfu ta atu-koshiduru ndu Izurelu l'ophu oke ehu-eghu iya to? O to bukwapho yebedua nwekinyi iya be nwuhuru nu.’ ”

²¹ Noo ya; ndu Rubenu; waa ndu Gadu; waa ndu Manase ibe lanu su ndu-ishi ndu Izurelu: ²² “Chipfu, bu Chileke; bya aburu Okalibe-Kakota-Ike makwaru! Mbụ le Chipfu, bu Chileke; bya aburu Okalibe-Kakota-Ike tukokwaru iphemiphe maerberu. G'unube ndu Izurelu makwaru iya pho! L'o to budu iphe, anyi gude kpua ya bu l'anyi eme g'anyi kwefuru iya ike. Oo ya bu le teke unube ndu Izurelu mecharu bya amaru l'iphe, anyi gude kpua ya bu g'anyi kwefuru Chileke ike; unu tukoeppo anyi gbushigbua ntanu-a. ²³ Ozoo; o -buru l'iphe, anyi gude kpua oru-ngweja k'eka anyi; bu g'anyi gwaje iya agwagwa; g'anyi shi nno gbakutaru Chipfu azu; wata iya anu ngweja-akpo-oku; ozoo ngweja-nri; ozoo ngweja-ehu-guu; ge Chipfu gwatakwa anyi ugwo iya l'onwiya!”

²⁴ Su: “Waawakwa! L'iphe, anyi gude mee ya bukwa ndzu-agugu. ?A maru ? to budunu; a -nonyaa; awa unu asu l'ephe e-bufu anyi su l'o to dudu iphe, anyi le Chipfu, bu Chileke ke ndu Izurelu jigba? ²⁵ Mbụ; ephe asu le Chipfu mewaru; oke anyi l'unu buru enyimu Jiodanu; l'anyibe ndu Rubenu; waa ndu Gadu be ta agbadu le Chipfu. Oo ya bu; eshi nno; awa unu emee awa nkanyi ababuhuru Chipfu eja.”

²⁶ Su: “O kwa iphe, meru g'o gude anyi kpua oru-ngweja bu ono. O to bukwa iphe, anyi kpu-doru iya bu g'anyi egweahaa ngweja-akpo-oku; ozoo ngweja ozo l'eli iya. ²⁷ Iphe, anyi kpu-doru iya bukwa g'o buru iphe, a-nodu agba anyi l'unu ekebe; waa ogbo ophu no l'iphu; l'anyi e-gudeje ngweja-akpo-oku; waa ngweja-ehu-guu; wafua ngweja ozo bya abaarụ Chipfu eja l'ulo iya, du nsọ. G'o to dukwanu teke bu: a -nonyaa; awa unu asu k'anyibedua l'anyi l'unu ta agbadu le Chipfu.

²⁸ “A -ta asu; o -buru l'a nonyaru awa unu pfiaru anyi; ozoo unwu anyi nno; oo ya bu g'anyibedua asukwanu phe: ‘Unu humakwa oru-ngweja ophu ephe le ke Chipfu gba nanu; mbu ophu nna anyi oche phe kpuru l'onwophe. Ole anyi ta akpukwaru iya g'anyi egwejeru Chipfu ngweja-akpo-oku; ozoo ngweja ozo l'eli iya; obenu l'anyi kpuru iya g'o buru iphe, a-nodu agba anyi l'unu ekebe.’

²⁹ “Tuswekwa! Anyi ta abyadu ekwefuru Chipfu ike; ophu anyi abyakwa aha etso uzo iya; je akpua oru-ngweja ozo, ee-gweje ngweja-akpo-oku; ozoo ngweja-nri; ozoo ngweja ozo; abudu oru-ngweja Chipfu, bu Chileke anyi ono, no l'atatiphu ulo-ekwa iya ono.”

³⁰ Tobudu iya bu; Finehasu, bu onye uke; waa ndu-ishi ndu Izurelu, bu phe bu ndu-ishi, shigbachaa le ndu unuphu ndu Izurelu numaepho iphe, ndu Rubenu; waa ndu Gadu; waa ndu Manase pfuru; ehu tsqahaa phe utso. ³¹ Noo ya; Finehasu, bu nwa Eleyaza, bu onye uke bya eyeru ndu Rubenu; waa ndu Gadu; waa ndu Manase onu su phe: “Nta-a be anyi mawaru le Chipfu no swiru anyi; noo kele unu te emebyiduru ekemu Chipfu. Nta-a be unu nafutawaru anyibe ndu Izurelu l'eka Chipfu.”

³² Oo ya bu; Finehasu, bu nwa Eleyaza, bu onye uke; waa ndu-ishi gbe l'alij Giladu eka ephe le ndu Rubenu; waa ke Gadu shi nodu ndzuko ono lashia alij Kenu nu je

akooru ndu Ízurelu g'ephe jeru. ³³ Ephe nımachaa g'ephe jeru iya; ẹhu tsoo phe ntumatu; teme ephe bya ekele Chileke ekele. Ephe gbẹ teke ono gbutoshia ẹka k'eye etso ndu Rúbenu; waa kẹ Gadu ọgu; mbụ ọgu, ephe shi akwakọbe g'ephe je etso phe; mebyishia alị phe.

³⁴ Ndu Rúbenu waa ndu Gadu bya eworu ephe gwa ọru-ngweja ono. Iphe, ephe guru iya bụ: “Iphe, agba anyi ekebe lẹ Chipfu bụ Chileke.”

23

Ekpe, Jioshuwa eke anụ ndu Ízurelu

¹ A nonyakpowaro gẹ Chipfu mechaaru; ẹhu dụ ndu Ízurelu guu; ophu ọ duedu ndu ọhogu phe akpakwadu phe ẹhu; gẹ Jioshuwa kahụkpowaru kẹ libaliba. ² O -rwua ujiku lanu; o kukọbe ndu Ízurelu g'ephe ha. O kuru ndu bụ ọgerenya phe; waa ndu-ishi; waa ndu-ikpe; waa ndu ọzo, dugbaa mkpa bya asu phe: “Nta bẹ mu bụwaa ọgerenya; teme mu kapfuhuchawa akapfuhu. ³ Unubedua gudewaa enya unu hụma iphemiphe, Chipfu, bụ Chileke unu meru ohamoha-a l'opfu ẹhu unu. Ọo Chipfu ono, bụ Chileke unu ono bụ onye lwu-chiteru unu ọgu. ⁴ Unu nyatakwa gẹ mu gude washaru unu alị ndu k'ono, e teke alwutadu; waa alị ndu k'ono, mu lwutawaru ono; mbụ alị ono, nọ lẹ mgbaka enyimu Jiordanu yee Eze Enyimu, nọ l'uzo enyanwuariba ono. ⁵ Ọo Chipfu, bụ Chileke unu l'onwiya bẹ a-chifuru phe unu; chia phe g'ephe b'anoduhe l'atatiphu unu. Unu anata iya; l'ọ buru alị unu, bụ iphe, Chipfu, bụ Chileke unu kweru unu ukwe iya.

⁶ “Unu dekwa enya lẹ mini tuko iphemiphe, e deru l'ekwo ekemu Mosisu mekota; ẹbe unu agbakutakwaru iya azu shia uzo ẹka-icha; ọzoo ẹkutara. ⁷ G'ọ tọ dukwa iphe, unu l'oha, ghuduru nu, bukube unu e-megbajẹ mẹ ililekpoo. Unu te epfujekwa mabeeru agwa phe; ophu unu egudejekwa phe ria angu. Unu te ephozejekwaru agwa phe ono; ophu unu abajekwaru phe aja. ⁸ Ọ buchia g'unu chiru upfu kwee lẹ Chipfu, bụ Chileke unu; egube ono, unu shi teke ama meta byasu nta-a ono.

⁹ “Chipfu chishiru unu oha, hagbaa shii, okpehu pagbaaru ẹka. Eshi teke ono byasu ntanu-a ta adukpodaa oha ophu duseru ike pfuru wota unu ọgu. ¹⁰ Onye lanu l'ime unu bẹ a-dụ ike chishia aguta aguta nemadzu; noo kele Chipfu, bụ Chileke unu anoduje alwu-chiru unu ọgu, bụ iphe, o kweru unu ukwe iya. ¹¹ Ọo ya bụ; g'unu pfushikpoephe ike l'eye Chipfu, bụ Chileke unu obu g'unu yeru iya.

¹² “Obenu l'ọ -buru l'unu nonyaaru gbakuta iya azu; bya eje; unu l'oha owa, a lwu-phodoru-a tugba buru nanu; ọzoo l'unu l'ephe wataru alugba nwanyi; wata emegbaa l'iphemiphe; ¹³ unu makwaru lẹ Chipfu, bụ Chileke unu bẹ taa achifuekwaru unu oha ono. Ọ chia iphe, e-me nu bụ l'ephe a-buru onya nmata unu. Ephe aburu echachi, ee-mechaa gude ahụ unu ahuhù; bukwarupho obvu, a-nodu adzukashi unu l'ehu; gbiriri jasụ teke unu a-tuko buru mkpurupyata l'eguru alị ono, Chipfu, bụ Chileke unu nuru unu ono.

¹⁴ “Ọ gbabewaru mu l'alala, bụ iphe, duru ndiphe l'opfu. Unu gudewaa obu; waa uche unu maru l'ọ tọ dudu iphe, Chipfu, bụ Chileke unu kweru ukwe iya, duru ophu o mephodoru unu mẹ nanu. Ọ tukuru ukwe-iphe ono g'ọ ha mekota. Ophu ọ dudu g'ọ ka mma l'oo nanu, ọ haru; ọ laa kẹ mmanu. ¹⁵ Ọle ọ kwa egube ono, iphe, du ree, Chipfu, bụ Chileke unu kwekotaru ukwe iya vukotaru ono; bukwaphe g'ejo- iphe, Chipfu pfuru unu opfu iya ono a-vukota; bya atuko unu mebyishikota l'eguru alị-a, ọ nuru unu-a; ¹⁶ m'ọ buru l'unu mebyiru ekemu, dụ l'ogbandzu ono, unu lẹ Chipfu gbaru ono. Ọ -buru l'unu jeru ephozeaharu agwa ishi bya abaaharu phe aja bẹ Chipfu a-tu-koshikwa unu oke ẹhu-eghu iya; ophu ọ dukwa g'unu a-nọ-beru; unu aburu mkpurupyata l'eguru alị ono, Chipfu nuru unu g'unu buru ono.”

24

Ozi ikpazu, Jioshuwa ziru ndu Ízurelu

¹ Noo ya; Jioshuwa bya ekukọbe ọkpa-ipfu ndu Ízurelu l'ophu; ẹphe dzugbua ẹ mkpukpu Shẹkemu. Ọ bya ekugbua ndu bu ọgerenya; waa ndu-ishi; waa ndu-ikpe; waa ndu ọzo, dughbaa mkpa, shi ẹ ndu Ízurelu; ẹphe dzugbua l'iphu Chileke.

² Jioshuwa su ndu ono g'ẹphe ha: “Wakwa iphe, Chipfu, bu Chileke ke ndu Ízurelu epfu baa: ‘Teke ndiche be nna unu oche phe; shi abaru agwa eja; je akpachaa ẹ Tera, bu nna Ẹbirihamu; waa Nahọ; shi buru l'azu ẹnyimu Yufurétisu azu iya ophuu.

³ Obenu ẹ mu dufutaru nna unu, bu Ẹbirihamu l'alẹ ono, no l'azu ẹnyimu azu iya ophuu ono; bya edua ya; o jedzukotaru alẹ Kėnanu l'ophu; teme mu mee ya; o nweru awa, du igwerigwe. Mu nuru iya Ẹyizaku; ⁴ bya emee; Ẹyizaku nwuta Jiėkọpu; yee Iso. Mu woru alẹ ńbvń ńbvń Siye nu Iso; obenu ẹ Jiėkọpu yee unwu iya laru alẹ Ijiputu.

⁵ “ ‘Mu zia Mńsisu yee Eronu ozi; bya egude phe mee ndu Ijiputu; ẹphe jee iphe-ẹhuka; shi nno dufuta unu l'eka ono. ⁶ Teke mu dufutaru nna unu phe l'alẹ Ijiputu be ẹphe rwuru eze-ẹnyimu. Ẹphe bya ele ẹnya; ndu Ijiputu gudewaa ugbo-inya; waa ndu agba l'inya achi phe; ẹphe chia phe jasẹ ẹ Eze-ẹnyimu Uswe-uswe. ⁷ Obenu l'ẹphe rakuru Chipfu su g'ọ dzoo phe. O woru ọchii dobe ẹ mgbaka nna unu phe ẹ ndu Ijiputu. Ọ chiru phe ye l'oma eze-ẹnyimu; o woru phe ria. Unu gude ẹnya unu huma iphe, mu meru ndu Ijiputu. E mechaa; unu buru l'echiegu noo ọdu.

⁸ “ ‘Mu dua unu; jasẹ l'alẹ ndu Amọru, bu ndu shi buru l'uzo ẹnyanwu-awawa ẹnyimu Jiọdanu. Ẹphe bya etsoo unu ọgu; obenu ẹ mu wotaeru phe pho ye unu l'eka; mbu woerupho nkephe meghee l'atatiphu unu; unu nata alẹ phe; ọ buru nkunu. ⁹ Teke ono, Belaku nwa Zipo, bu eze ndu Mńwabu kwakoberu g'ọ bya etsoo ndu Ízurelu ọgu; be o ziru g'e je ekuaru iya Belamu nwa Beyo g'ọ bya atua unu onu. ¹⁰ Obenu ẹ mu ta ngabeduru Belamu nchi; ọ buru iphe ono kparu iphe, ọ wataru agoru unu onu-oma; ọ -gochaa l'ọ gobaa; mu shi nno nafuta unu l'eka iya.

¹¹ “ ‘Noo ya; unu dachaa ẹnyimu Jiọdanu; bya abyarwuta mkpukpu Jieriko. Ndu bu ẹ Jieriko tsoo unu ọgu. Ndu Amọru; waa ndu Pėrezu; waa ndu Kėnanu; waa ndu Hetu; waa ndu Gigashi; waa ndu Hevu; wafua ndu Jiebusu bya etsokwapho unu ọgu. Obenu ẹ mu tukoru phe g'ẹphe ha yekota unu l'ọbochi-eka; unu lwu-kpee phe. ¹² Mu ziru kirikiti-mgbọ g'o vutaru unu uzo ọgu; ọ buru iya chifuru phe unu; teme unu byarwuta; mbu je akpachaa ndu-eze labo, shi buru ndu-eze ndu Amọru pho. Noo kele ọ to budu ogu-echi; ọzoo apfu unu be unu gude mee ya. ¹³ Mu nuru unu alẹ, unu te seduru akanya iya; mbu mkpukpu, abudu unu gude eka unu kpa ya. Unu bya eburu l'ime iya eri iphe, shi l'akpuru vayinu, unu ta akuduru; bya eri iphe, shi l'oshi olivu, unu eyeduru l'onwunu.’

¹⁴ “Nta bukwa g'unu tsuje Chipfu ebvu bajeru iya eja. Unu tuphashikota nshi, nna unu oche phe shi abaru eja l'azu ẹnyimu Yufurétisu azu iya ophuu; wafua l'alẹ ndu Ijiputu; wata ejeru Chipfu ozi. ¹⁵ Obenu ọ -buru l'ejeru Chipfu ozi du unu eji; ọo ya bu; unu ahatawaro onye ophu unu a-nodu ejeru ozi ntanu-a: l'agwa ophu nna unu oche phe shi abaru eja l'azu ẹnyimu; l'agwa ke ndu Amọru, bu ndu ophu shi buru l'eka unu bu-a. Obenu ẹ mbẹdua; waa ndibe mu l'ophu; bukwa Chipfu be anyi a-nodu ejeru ozi!”

¹⁶ Ndu Ízurelu toko pfua su: Tuswekwa! “Anyi ta abyakwa aha Chipfu je ejeahaaru agwa ozi. ¹⁷ Ọo Chipfu, bu Chileke l'onwiya be dufutaru anyi; waa nna anyi oche phe l'alẹ ndu Ijiputu; eka anyi shi buru ohu. Ọ bya emeshigbaa iphe, du biribiri anyi huma. Ọ buru yẹbedua bu onye gbochiteru anyi l'eka ohamoha, anyi ghakotaru

teke anyi nọ l'ije ono. ¹⁸ Teme Chipfu bya achifuru anyi ohamoha; waa oha ke ndu Amoru-a, shi buru l'alì-a. Anyibedua a-tukokwapho jeeru Chipfu ozi; noo kele o ya bu Chileke anyi.”

¹⁹ Jioshuwa sụ phẹ: “Unu taa adukwa ike ejekotaru Chipfu ozi; noo kele o Chileke, du nsọ; teme ophu o dukwa onye ookweje g'o koo ya okpa l'ishi. O to hakwa unu ke mmanu me unu kwefuru iya ike mee iphe-eji. ²⁰ O -buru l'a nonyaaru; unu gbakuta Chipfu azu; bya awata ejeru agwa ndu ohozo ozi; be Chipfu a-ghakobekwa meka unu iphe; mekwaapho unu achihu le g'oomeebechaerupho unu ree ono.”

²¹ Obenu le ndu Izurelu suru Jioshuwa: Waawaa-o! Anyi a-nodu-a abaru Chipfu eja-o!

²² Noo ya; Jioshuwa sụ phẹ: “Unu buakwaa ekebe onwunu l'unu hotaru l'unu a-nodu abaru Chipfu eja.”

Ephe tuko sụ: “Ee; anyi buwaa ekebe onwanyi.”

²³ Jioshuwa sụ phẹ: “Nta bukwa g'unu tuko agwa unu g'oha lwua; unu eworu obu unu nu Chipfu, bu Chileke ke ndu Izurelu.”

²⁴ Ndu Izurelu tuko sụ Jioshuwa: “Anyi a-bajeru-a Chipfu eja bya angabejeru iya nchi mee iphe, o suru g'anyi mee.”

²⁵ O buru mboku ono be Jioshuwa yee ndu Izurelu no le Shekemu gbaa ndzu; teme o tularu phe ekemu; karu phe iphe, ephe e-meje. ²⁶ O bya atuko iphemiphe ono dekota l'ekwo ekemu Chileke; teme o pata mkpuma, ha shii pfube l'upfu achi, no-kube ulo, du nsọ ke Chipfu.

²⁷ O subechara ya; bya asu ndu Izurelu g'ephe ha: “Mkpuma-a a-nodu agba anyi ekebe. O tukowaru iphemiphe, Chipfu pfuru anyi numakota. Teke e mecharu; ophu unu emeeduru iphe, unu kweru Chipfu ukwe iya; mkpuma ono agbaa unu ejo ekebe!”

Anwuhu Jioshuwa

²⁸ Noo ya; Jioshuwa paru phe haa; ephe lashia. Onyenonu lashia ibe iya ophu a weru phe.

²⁹ E meebechaepho iphemiphe ono; Jioshuwa nwa Nunu; onye ejeru Chipfu ozi; nwuhu g'o nochaaaru ukporo apha ise l'apha iri. ³⁰ E lia ya l'eka a nuru iya ali; mbu le mkpukpu Timunatu-Sera l'ali ubvu ubvu ndu Ifuremu l'uzo ndegu ubvu Gashi.

³¹ Ndu Izurelu bakotakpoerupho Chipfu eja le teke Jioshuwa; waa ndu bu ogerenya, gude enya phe huma iphemiphe, Chipfu mekotaru ndu Izurelu; nokwadu ndzu.

³² Okpu Jiosesu, ndu Izurelu shi le Ijiputu chiru be ephe liru le mkpukpu Shekemu l'ali, Jiekopu zuru unwu Hamo, bu nna Shekemu l'ukporo mkpola-ochaa ise. Eka ono mechawaro buru ali k'oshilokpa Jiosesu.

³³ Teme Eleyaza, bu nwa Eronu nwuhu; e lia ya le mkpukpu Gibiya, bu eka a weru nwa iya, bu Finehasu l'ali ubvu ubvu ndu Ifuremu.

Ekwo Ndu-ikpe

Ndu Ízurelu etso ndu Kénanu ophu phoduru nu ogu

¹ Jioshuwa nwuhuchaepfo; ndu Ízurelu bya akpata Chipfu ishi sụ iya: “?Bụ onye e-vuru ụzo je etsooru anyi ndu Kénanu ogu?”

² Chipfu sụ phẹ: “Oo ndu Jiuda bẹ e-je nu; mu wowaru alị ono ye phẹ l'ẹka.”

³ Tọbudu iya bụ; ndu Jiuda bya asụ ndu kẹ Simiyonu, bụ unwune phẹ: “Unu bya g'anyi tuko je l'alị ono, a nuru anyi ono je etsoo ndu Kénanu ogu. E -mechaa anyi ee-tsoru unu jee ogu k'unu.” Oo ya bụ; ndu Simiyonu tsoru phẹ jeshia. ⁴ No iya; ndu Jiuda jenu etsoo phẹ ogu ono. Chipfu woru ndu Kénanu waa ndu Pérezu ye phẹ l'ẹka; ephe gbua ukporo unu nemadzu l'unu ise le mkpukpu Bezeku. ⁵ O buru le mkpukpu Bezeku ono bẹ ephe humaru Adoni-Bezeku; bya etsokwaa ya pho ogu. O buru iya bụ l'ephe alwu-kpee ndu Kénanu waa ndu Pérezu. ⁶ Adoni-Bezeku ye okpa l'oso. Ephe chia ya gude; bushia ya mkpushi-eka ezekeka waa mkpushi-okpa ezekokpa. ⁷ No iya; Adoni-Bezeku sụ: “Ukporo ndu eze eto le ndu eze iri, e bushiru ezekeka me ezekokpa shi atutuje ekputara le mkpula teburu mu. Nta-a bẹ Chileke pfuwaru mu ugwo iphe, mu meru phẹ.” Ephe kpuru iya jeshia Jierusalemu; o buru l'ẹka ono bẹ o mechaaru nodu nwuhu.

⁸ Ndu Jiuda tsokwaapho mkpukpu Jierusalemu ogu; lwuta iya. Ephe gude ogu-echi gbufu mkpukpu ono; tufu iya oku. ⁹ E mechaa; ndu Jiuda jepfushia ndu Kénanu ogu; mbu ndu Kénanu ophu bu l'alị ubvu ubvu; me l'echiegu ndohali; me l'alị okpa ubvu, no l'uzo enyanwu-ariba.

Otuniyelu alwuta mkpukpu Debi (Jios 15:13-19)

¹⁰ Ndu kẹ Jiuda ono bya ejekwapho je etsoo ndu Kénanu ophu bu le mkpukpu Heburonu ogu; lwuta ndu Sheshayi; me ndu Ahimanu; waa ndu Talumayi. Iphe, e shi ekuje Heburonu le mbu bu Kiriyatu-Araba. ¹¹ Ephe gbẹ l'ẹka ono wuru jeshia ndu mkpukpu Debi ogu. Iphe, e shi ekuje Debi bu Kiriyatu-Sefa. ¹² No iya; Kalebu sụ: “Onye gbeshikpowaru je etsoo ndu Kiriyatu-Sefa ogu; lwua phẹ lwuta; mu e-ke onye obu nwatibe mu, bu Akusa g'o luru.” ¹³ Otuniyelu nwa Kenazu, nwune Kalebu kẹ nwata tugbua je alwuta mkpukpu ono. Oo ya bụ; Kalebu kee ya nwada iya ono, bu Akusa; o luru.

¹⁴ O lwaepfo ibe Otuniyelu; o sụ iya g'o je epfuaru nna iya, bu Kalebu g'o wee ya alị.

Akusa bya enyizeta l'eli nkapfu-igara iya; Kalebu jia ya sụ: “?Bụ gunu bẹ mu emeru ngu?”

¹⁵ O sụ iya: “Menaaru mu iphe-oma. Eshinu i suru ge mu laa echiegu ndohali; nufunaa mu alị l'ẹka mini, anwu shokoshoko.” Oo ya bụ; Kalebu bya eworu ẹka mini anwu shokoshoko l'ẹka du dagere-dagere me l'ẹka bu ohu alị woru nu iya.

¹⁶ Oshilokpa ogo Mosisu, bu iya bu ndu Kenu bẹ yee ndu Jiuda shi le mkpukpu Jieriko, bu iya bu ndu Oha-mpfu tuko wufu jeshia echiegu ndu Jiuda, bu iya bu ẹka ono, no l'echiegu ndohali le mgboru mkpukpu Aradu. Oo ya bụ; ephe tuko buru l'ẹka ono. ¹⁷ Tọbudu iya bụ; ndu Jiuda me ndu Simiyonu, bu unwunna phẹ tugbabe nanu je etsoo ndu Kénanu ophu bu le mkpukpu Zefatu ogu; mekota mkpukpu ono l'ophu; o chihu. Oo ya bụ e kuahaa mkpukpu ono Homa, bu iya bu “mkpurupyata”.

¹⁸ Ndu Jiuda lwutakwarupho alị Gaza; me alị Ashikelonu; me alị Ekuronu; lwutakota

mkpukpu, nọkota iya nụ. ¹⁹ Chipfu nọ swiru ndu Jiuda; ephe lwuta ndu bu l'eka dū úbvú úbvú. Ndu ophu bu le nsuda be kpobaru phe achishi kele ndu k'ono be nweru ugbo-inya ogu, e gude igwè mee. ²⁰ Mkpukpu Heburonu be a nuru Kalebu; kele Mosisu kwehawaru iya ukwe iya. Kalebu bya achishia unwu Anaku eto, bu l'eka ono. ²¹ Ndu Benjaminu be ta achifuduru ndu Jiebusu, bu le Jierusalemu. Ndu Benjaminu yee ndu Jiebusu tuko buru eghirigha le Jierusalemu byasu ntanu-a.

²² Ndu onu-ulo ke Jiosefu be jekwarupho etsoo mkpukpu Betelu ogu; Chipfu swikporu phe eswiru. ²³ Ephe bya ezia ndu e-je anwua ngge le Betelu ono, bu iphe, o shi aza bu Luzu. ²⁴ Ndu ono huma nwoke, shi le mkpukpu ono alufuta. Ephe su iya: "Jiko goshinu anyi onu-abata mkpukpu-a. Anyi e-mekwaru ngu-a iphe-oma." ²⁵ Oo ya bu; o goshi phe onu-abata mkpukpu ono. Ephe tsoo ndu mkpukpu ono ogu; gude ogu-echi gbushikota phe. Ole ephe haru nwoke ono; waa ndibe iya l'ophu. ²⁶ Tobudu iya bu; nwoke ono kwafu lashia ali ndu Hetu, bu eka o buwaro jaa buru mkpukpu eka iya. O gube mkpukpu ono Luzu, bu iya bu iphe, oza byasu ntanu-a.

Oha, ndu Izurelu ta achifuduru

²⁷ Ndu Manase be ta achifuduru ndu ali Betu-Shanu waa mkpukpu iya; me ndu ali Tanaku; me ndu ali Doru; me ndu ali Ibulamu; me ndu ali Megido; me mkpukpu le mkpukpu, nogbaa phe nu; kele ndu Kenanu ono be kporu ishi phe ye l'ali ono. ²⁸ A nonyaa; ndu Izurelu bya enweru agburehu; ephe kebuta ndu Kenanu; ephe jeahaaru phe ozi; kele ephe ta achifu-gbuduru ndu Kenanu ono.

²⁹ Ndu Ifuremu be ta achifukwarupho ndu Kenanu ndu ophu bu le mkpukpu Geza; ephe l'ephe tuko bua eghirigha l'eka ono.

³⁰ Ndu ke Zebulun be ta achifuduru ndu ophu bu le mkpukpu Kituronu; me ndu ophu bu le mkpukpu Nahalolu. Ndu Kenanu ono, bu l'echilabo phe ono; jeahaaru phe ozi.

³¹ Ndu ke Asha be ta achifuduru ndu bu le mkpukpu Ako; me ndu ophu bu le mkpukpu Sayidonu; me ndu mkpukpu Ahulabu; me ndu mkpukpu Akuzibu; me ndu mkpukpu Heluba; me ndu mkpukpu Afeku; me ndu mkpukpu Rehobu. ³² Oo ya bu; ndu Asha buru l'echilabo ndu Kenanu, bu ndu vuhawaa uzo buru l'ali ono; kele ndu Asha be ta achifuduru phe.

³³ Ndu Nafutali be ta achifuduru ndu bu le mkpukpu Betu-Shemeshi; waa ndu bu le mkpukpu Betu-Anatu. Ephe buru l'echilabo ndu Kenanu, bu ndu vuhawa uzo buru l'ali ono. Ephe mee ndu Betu-Shemeshi; waa ndu Betu-Anatu; ephe jeahaaru phe ozi.

³⁴ Ndu Amoru be nwularu ndu Danu azu; chiru phe ye l'ali ubvu ubvu. Ophu ephe te ekwedu g'ephe wu-pfuta phe le nsuda. ³⁵ Oo ya bu; ndu Amoru kebe l'ephe bufutaje l'ubvu Heresu; me le mkpukpu Ajialonu; me le mkpukpu Shalubimu. A nonya ndu onu-ulo Jiosefu bya aja ajaja ka l'otu; bya aka enweru okpehu; ephe kebuta ndu Amoru ephe jeahaaru phe ozi mkponwu-ehu.

³⁶ Oke-ali ndu Amoru be shi l'uzo isheli ubvu "Akpi" nno jasu le mkpukpu Sela; bya akwasewaruro ya.

2

Aabarụ ndu Izurelu mba

¹ Ojosi-imigwe, shi l'eka Chipfu bya agbe le mkpukpu Gilugalu jeshia le mkpukpu Bokimu je asu: "Mu dufutaru unube ndu Izurelu l'ali Ijiputu; duru unu ye l'ali ono, mu riburu nte le mu a-nu nna unu ono. Mu su le mu ta abyadu emebyi ogbandzu, mu le unu gbaru. ² L'unubedua be bu iphe, duru unu bu g'unu le ndu bu l'ali-a ta gbashi ndu; unu e-chikposhikota oru-ngweja phe. Obenu l'unu jikaru eme iphe

ono, mu pfuru unu g'unu mee ono. ?Bụ ụ́nụ kparụ iphe, unu meru egube ono? ³ Eshinu ọ́ dụ́ nno bẹ́ iphe, mu epfuru unu nta-a bụ́ lẹ́ mu taa chífuekwaru unu ndu ono. Ẹ́phe a-bụ́ru unu aghamehu; tẹ́me agwa pẹ́, a-bụ́ru ọ́nyà, unu a-nmalahuje.” ⁴ Ojozi-imigwe, shi l'ẹ́ka Chipfu ono pfuchaerupho ndu Ízurelu iphe ono; ẹ́phe tushia ụ́zu-ẹ́kwa. ⁵ Ọ́o ya bụ́; ẹ́phe ụ́be ẹ́ka ono “Bokimu, ụ́zu-ẹ́kwa.” Ẹ́phe nọ́du l'ẹ́ka ono gwaa Chipfu.

Anwụ́hu Jioshuwa

⁶ Tọ́budu iya bụ́ Jioshuwa sụ́chaa gẹ́ ndu Ízurelu lashia; onyenonu laa je enwechaarụ́ oke alị́ nkiya. ⁷ Ẹ́phe bakotaru Chipfu ẹ́ja lẹ́ teke Jioshuwa nọ́ ndzụ́; mę́kwapho lẹ́ teke ndu bụ́ ọ́gerenya ọ́phu ka Jioshuwa aka nka nọ́ ndzụ́, bụ́ iya bụ́ ndu ono, humakotaru iphe, dụ́ biribiri, Chipfu meshiru ndu Ízurelu ono. ⁸ Onye-ozí Chipfu, bụ́ Jioshuwa; nwa Nunu bẹ́ nọ́ru ụ́kporo apha ise l'apha iri; ọ́ nwụ́hu. ⁹ Ẹ́phe lia ya l'ẹ́ka o nweru alị́ lẹ́ mkpụ́kpụ́ Timunatu-Heresu, nọ́ l'alị́ úbvú́ úbvú́ Ifuremu l'ụ́zo isheli úbvú́ Gashị́. ¹⁰ Ọ́gbo k'ono nwushihu-gbuchaeopho lapfuchaa nna pẹ́; ọ́gbo ọ́zo bya alufuta, bụ́ ndu ta amadụ́ Chipfu; ọ́phu epfurọ́ k'iphe, dụ́ biribiri ono, o meshiru ndu Ízurelu ono.

Ndu Ízurelu abarụ́ Balụ́ ẹ́ja

¹¹ Tọ́budu iya bụ́; ndu Ízurelu meahaa ẹ́jo-ememe l'ẹ́nya Chipfu; bya awata abarụ́ Balụ́ ẹ́ja; ¹² mbụ́; parụ́ Chipfu, bụ́ Chileke kẹ́ nna pẹ́ haa, bụ́ onye ono, dufutaru pẹ́ l'alị́ Ijiputu ono. Ẹ́phe tsoru iphe, bụ́ agwa ndu bupheru pẹ́ mgburugburu baaharụ́ ẹ́ja. Ẹ́phe kpatsunụ́ Chipfu ẹ́hu-eghu; ¹³ kẹ́le ẹ́phe parụ́ Chipfu haa; baaharụ́ agwa Balụ́; waa Ashitoretu ẹ́ja. ¹⁴ Tọ́budu iya bụ́; oke ẹ́hu-eghu Chipfu dapfuta ndu Ízurelu; o woru pẹ́ ye l'ẹ́ka ndu ọ́-lwụ́a-ọ́laa; ẹ́phe lwụ́a pẹ́ alwulwu. O nwuru pẹ́ nụ́ ndu ọ́hogu pẹ́, bupheru pẹ́ mgburugburu, bụ́ ndu ẹ́phe ta adụ́edu ike wotaba ọ́gu ọ́zoba. ¹⁵ Ẹ́kameka, ẹ́phe jekporu bẹ́ Chipfu ahajee pẹ́ phọ́; g'e emekpee pẹ́; mbụ́ egube ono, o pfuhawaru pẹ́ l'ọ́o-nọ́du anwuru pẹ́ ono. Ọ́ bụ́nuru iya bụ́ l'ẹ́phe anodunu l'oke iphe-ẹ́huka.

¹⁶ A nọ́nya Chipfu bya emee ẹ́phe nweru ndu-ikpe, bụ́ ndu adzoje pẹ́ l'ẹ́ka ndu lwutaru pẹ́ nụ́. ¹⁷ Obenu l'ẹ́phe ta angabekwarupho ndu-ikpe pẹ́ ono nchị́; kẹ́le ẹ́phe tsoleru-a apharwushi onwophẹ́ l'abarụ́ agwa ẹ́ja. Ẹ́phe dakoberu gbakuta azụ́ l'etso ụ́zo ono, nna pẹ́ tsoru ono, bụ́ iya bụ́; eme ekemu Chipfu. Ẹ́phe te emeduru gẹ́ nna pẹ́. ¹⁸ Ọ́ nọ́du abujeru teke Chipfu meru g'ẹ́phe nweru Onye-ikpe; o swiru onye-ikpe ono eswiru; gude onye-ikpe ono dzotakota pẹ́ l'ẹ́ka ndu ọ́hogu pẹ́ jasụ́ g'onye-ikpe ono a-nọ́-beru ndzụ́. Iphe, kparụ́ iya nụ́ bụ́ru l'ude, ẹ́phe atsujẹ́ lẹ́ k'ishi, ndu ono akpaya pẹ́; mę́ k'ẹ́hu, ẹ́phe anoduje emekpa pẹ́; bẹ́ l'emeje imemini pẹ́ adụ́ Chipfu. ¹⁹ Teke onye-ikpe ono nwuhuerupho; ẹ́phe adakobe; kabaa apharwushi onwophẹ́ eme lẹ́ gẹ́ nna pẹ́ meru; mbụ́ ephozeru agwa abarụ́ iya ẹ́ja. Ẹ́phe te ekwedu haa ẹ́jo-ememe pẹ́; ọ́phu ẹ́phe ta ahaduru ekwefuru Chipfu ike. ²⁰ No iya; oke ẹ́hu-eghu Chipfu dapfuta ndu Ízurelu; ọ́ sụ́: “Eshinu ọ́ha-a mebyiwarụ́ ọ́gbandzu ono, mu meru doberu nna pẹ́ ono; ọ́phu ẹ́phe ta angajeedu nchị́ l'iphe, mu pfuru; ²¹ bẹ́ mu ta abyadụ́ achífukwaduru pẹ́ ọ́ha ono, Jioshuwa ta chishiduru; tẹ́me ọ́ nwụ́hu ono. ²² Mu e-gude pẹ́ huta ndu Ízurelu ama; maeduru ?ẹ́phe a-wata etso mube Chipfu egube nna pẹ́ oche tsoru mu?” ²³ Ọ́o ya bụ́; Chipfu parụ́ ọ́ha ono haa; ọ́phu o woduru pẹ́ ye Jioshuwa l'ẹ́ka; mbụ́ shi nno chishi-kebe pẹ́ egwegwa.

3

Ọ́ha, Chipfu ta achishiduru ndu Ízurelu

¹ Waa ọha ono, Chipfu parụ haa g'o gude hua ndu Ízurelu ama; mbụ ndu Ízurelu, ndu ọphu ta amadụ k'ọgu ono, alwuru l'alị Kénanu ono. ² Iphe, kparụ iphe o meru iphe-a bụ g'o gude iya zia unwu Ízurelu ndu ọphu te eshidu maru g'aalwuje ọgu ẹgube aalwuje iya. ³ Ọha ono bụ umadzu ise, bụ ndu-ishi ndu Filisitayinu; mę ndu Kénanu l'ọphu; mę ndu Sayidonu; mę ndu Hevu, bukọta l'úbvú úbvú Lébanonu; e-shikpọo l'úbvú Belu-Hamonu je akpaa lẹ mkpukpu Lebo-Hamatu. ⁴ Chipfu ta achishiduru phẹ g'o gude phẹ hutaje ndu Ízurelu ama g'ọ maru; ?ephe e-meje-a ekemu Chipfu; mbụ ekemu ono, o shi l'ẹka Mosisu turu nụ nna phẹ ono. ⁵ Ndu Ízurelu buru l'echilabọ ndu Kénanu; mę ndu Hetu; mę ndu Amoru; mę ndu Pérezu; mę ndu Hevu; waa ndu Jiebusu. ⁶ Ndu Ízurelu wata alụ unwada ndu ono; bya ewojekwarupho unwada nkephe kee unwoke ndu ọhozo ono; bya abaahakwarupho agwa phẹ eja.

Ọtuniyelu adzọ ndu Ízurelu

⁷ Ndu Ízurelu bya emee ejo-ememe l'ęnya Chipfu. Ẹphe zoharu Chipfu, bụ Chileke phẹ; baaharu Balu mę Ashera eja. ⁸ Tọbudu iya bụ; Chipfu swibenuru ndu Ízurelu ẹhu-eghu; k'ọphu o nwuru phẹ ye l'ẹka Kushanu-Rishatayimu, bụ iya bụ eze ndu Mesopotémiya. Ndu Ízurelu nọdu Kushanu-Rishatayimu l'ẹka apha ẹsato. ⁹ A nonyaa; ndu Ízurelu raku Chipfu; ọ nụ phẹ onye ndzọta, bụ Ọtuniyelu nwa Kenazu; mbụ Kenazu, bụ nwune Kalẹbu kẹ nwata; ọ dzọta phẹ. ¹⁰ Unme Chipfu bya eji iya ẹhu; ọ bya aburu onye-ikpe ndu Ízurelu. Ọ tughua jeshia ọgu; Chipfu woru Kushanu-Rishatayimu, bụ eze ndu Mesopotémiya ye iya l'ẹka; ọ lwu-kpee Kushanu-Rishatayimu. ¹¹ Tọbudu iya bụ; alị ono buru lẹ nchị-odoo ukporo apha labọ. Ọo ya bụ Ọtuniyelu, bụ nwa Kenazu bya anwuhu.

Ehudu adzọ ndu Ízurelu l'ẹka ndu Mówabu

¹² No iya; ndu Ízurelu bya emekwaa ejo-ememe ọzobaa l'ęnya Chipfu. Ọo ya bụ; Chipfu gude nụ k'ejo-ememe ono ẹphe meru ono mee Ẹgulonu, bụ eze ndu Mówabu ọ kapyabẹ phẹ. ¹³ Ọo ya bụ; Ẹgulonu je akpakọ ndu Amonu; waa ndu Amaleku; ẹphe je alwu-kpee ndu Ízurelu. Ẹphe nata phẹ mkpukpu Ọha-mpfụ ono. ¹⁴ Ndu Ízurelu nọ l'ẹka Ẹgulonu, bụ eze ndu Mówabu ono apha iri l'ẹsato.

¹⁵ Ọle ndu Ízurelu rakerupho Chipfu; ọ nụ phẹ onye ndzọta, bụ Ehudu; nwa Gera; bya aburu onye shi l'ọkpa-ipfu Benjaminu. Ọ bụ onye eme ẹkicha. O be teke ndu Ízurelu byaru aturu utu nụ iya g'o je anụ Ẹgulonu, bụ iya bụ eze ndu Mówabu; ¹⁶ Ehudu bya emeta ogu-echi, atsụ nkọ akpata iphu labọ, ogologo iya habe gę nkwo-ẹka lanu; woru nwua l'ime uwe iya l'utapfu ọkpa ẹkutara. ¹⁷ O je eworu utu ono nụ Ẹgulonu, bụ eze ndu Mówabu. Ẹgulonu bẹ bụ onye dọ okporokpo. ¹⁸ Ọ nuebichaa ya iphe ono; ọ bya edufu ndu ono, shi vuru iphe ono, ẹphe tutaru ono. ¹⁹ E rwuepho l'agwa, nọ-kube mkpukpu Gilugalu; ọ ghakọbe lashia azu je asu: "Jiko eze; ọ duru ozi, mu e-zi ngu lẹ mpya."

Eze ono sụ ndu-ozi iya: "Unu gebeeshikwa-o!" Ọo ya bụ; ẹphe tuko gbado iya tughua.

²⁰ Noo ya; Ehudu bya ejekube iya ntse l'ẹka ọ nọ nkinyi iya l'ime mkpuru ulo-eli ono, bụ ẹka ka ejidata ejidata; je asu iya: "Ọ duru ozi, shi Chileke l'ẹka mu eme gę mu zia ngu." Eze gbalihuepho l'oshi, ọ nọ anọo; ²¹ Ehudu gudepho ẹkicha mifuta ogu-echi ono l'utapfu ọkpa ẹkutara iya ono; woru iya nmaa eze ono l'epho. ²² Ogu-echi ono bahugbua ya l'epho jeye l'ishi iya; ẹba rimia ogu-echi ono; k'ọphu bụ lẹ Ehudu bẹ haru iya amifuta. Akurepho kposihu iya. ²³ Tọbudu iya bụ; Ehudu bya abahu l'oma ulo ono; woru mgbo k'ulo-eli ono gu-chishikọta; guburu iya ye; woru

iya tụ-chishia. ²⁴ Ọ tughbuchaepo; ndu ejeru eze ono ozi bya eje ahuma lẹ mgbo ọlo-eli ono bẹ a tụ-chishikọtaru atụ-chishi; ẹphe sụ: “Ọo-bụkwaru unme bẹ ọotuta l’ime mkpuru ọlo-eli ono.” ²⁵ Ẹphe nọdu kwabẹ gbiriri jasụ ọdu tsuru phẹ; ẹphe ghadashiaha; ọphu ọ tọ ghaduru phẹ ọzo. Ẹphe bya ewota ire-igodo tūhashia ọzo ono. Ẹphe bya ahuma nnajiuphu phẹ ono g’ọ dabyiru l’oma-ọlo ono; nwuhuwaa anwuhu.

²⁶ Ehudu bụ teke ono, ẹphe nọ kwabẹ phọ bẹ o pyofuru gbalaa; shia ọzo ẹka ono, agwa nọ ono; gbaru lasha mkpukpu Seyira. ²⁷ Ọ gbarwuepho l’ẹka ono; ọ nọdu l’alị úbvú úbvú Ifuremu woru opu gbua; ndu Ízurelu wuru tsoru iya; a -gbẹ l’úbvú ono; yẹbedua vuta ọzo. ²⁸ Ọ sụ phẹ: “Unu tso mu! Chipfu yeakwaru unu ndu ọhogu unu, bụ ndu Mówabu l’ẹka.” Ọo ya bụ; ẹphe wuru tsoru iya; je anọ-chishikọta ẹnyimu Jiódanu l’ẹka dukota chara chara, bụ ẹka eeshije gude ọkpa dafu mkpukpu Mówabu; ọphu ẹphe ekwedu g’o nweru m’onye lanu a-dafu azu iya ọphuu. ²⁹ Ẹphe gbua ndu Mówabu ono iphe, rwuru ukporo unu nemadzu l’unu ise lẹ teke ono; mbu ndu bukota mkparawa okpehu dukota; ọphu ọ dudu m’onye lanu, nahuru nu. ³⁰ Ndu Ízurelu lwuta ndu Mówabu lẹ mboku ono; ẹphe nọdu phẹ lẹ mkpula. Tọbudu iya bụ; alị ono nọdu lẹ nchị-odoo ukporo apha ẹno.

Shamuga l’adzota ndu Ízurelu

³¹ Ehudu bughchaepo ishi; Shamuga, bụ nwa Anatu bya aburu ishi. Ọ buru yẹbedua gude mgboro chigbushia ndu Filisitayinu unu nemadzu l’ukporo umadzu iri. Yẹbedua bukwapo onye dzoru ndu Ízurelu.

4

Debora mę Baraku adzota ndu Ízurelu l’ẹka ndu Kėnanu

¹ Tọbudu iya bụ; Ehudu nwuhuchaa; ndu Ízurelu meahaa ejo-ememe l’ęnya Chipfu ọzo. ² Chipfu woru phẹ ye Jiabinu, bụ eze ndu Kėnanu l’ẹka. Ẹka ọ nọ buru eze bẹ bụ lẹ mkpukpu Hazo. Onye-ishi ndu ọhogu iya buru Sizera, onye bu lẹ mkpukpu Haroshetu-Hagoyimu. ³ Ọ gude kele o nweru ugbo-inya, e meru l’igwè; unu labo l’ukporo ise kpaa ndu Ízurelu owechorochocho apha ukporo. Tọbudu iya bụ; ndu Ízurelu raku nu Chipfu g’ọ gbaaru phẹ mkpu.

⁴ Debora, bụ nwanyi epfuchiru Chileke; mbu nyee Lapidotu bụ onye-ikpe ndu Ízurelu teke ono. ⁵ Ẹka o shi anọduje bụ lẹ mkpula mpfu Debora, nọ lẹ mgbaka mkpukpu Rama yele mkpukpu Betelu l’alị úbvú úbvú Ifuremu; ndu Ízurelu awu ejepfu iya g’o kpeeru phẹ ikpe. ⁶ Ọo ya bụ; ọ bya ezia e je ekua Baraku nwa Abinowamu, shi lẹ mkpukpu Kadeshi, nọ l’alị ndu Nafutali. Ọ sụ iya: “Chipfu, bụ Chileke ndu Ízurelu bẹ ziru ngu sụ g’i tughua je achita unwoke ndu Nafutali; mę unwoke ndu Zebulun ukporo unu nemadzu l’unu ise yeru onwongu; duru phẹ g’unu shia ọzo úbvú Tabo. ⁷ Mu e-me Sizera, bụ onye-ishi ndu ojogu Jiabinu; g’ọ chiru ugbo-inya iya; yele ndu ojogu iya; bya l’ęnyimu Kishonu; mu eworu Sizera ye ngu l’ẹka.”

⁸ Baraku sụ iya: “Ọ -buru l’ii-tsoru mu je; bẹ mu e-jekwa-a; teke i tii tsodu mu je bẹ mu tee jekwa.”

⁹ Debora sụ iya: “Ọ dūepho ree; mu lẹ ngu a-swiru-a je; ọle úbvù, nọ l’iphe-a, iibya ejeje-a bẹ taa bukwanuru nkengu. Ishi iya bụ l’ọo nwanyi bẹ Chipfu e-me; l’o gude Sizera.” No iya; Debora gbalihu tsoru Baraku; ẹphe jeshia Kadeshi. ¹⁰ Ọ buru lẹ Kadeshi bẹ Baraku rwukoberu ndu Zebulun waa ndu Nafutali ẹphe doru. Ndu o gude jee bụ ukporo unu nemadzu l’unu ise. Debora tsokwaru phẹ pho.

¹¹ No iya; Heba, bu onye Kénu, bu iya bu oshilokpa Hobabu, bu nwune nyee Mósísi; bufu onwiya l'eka ndu Kénu nọ. O tughua je eworu ụlo-ekwa iya kpobe l'upfu achi, nọ le mkpukpu Zanimu, nọ le mgboru alị Kadeshi. ¹² Tọbudu iya bu; epfuaru Sizera le Baraku nwa Abinowamu be jeshiakwaru l'ubvú Tabọ; ¹³ Sizera chitakota ukporo unu ugbo-inya igwè iya labọ l'ukporo ugbo-inya igwè ise; me unwoke, ephe l'iya nọ l'ophu; shi le mkpukpu Haroshetu-Hagoyimu jeshia l'enyimu Kishonu.

¹⁴ Noo ya; Debora su Baraku: "Ngwa! Oo ntanu-a be Chipfu woru Sizera ye ngu l'eka." Su iya: "Chipfu vutahaakwaru uzo." Oo ya bu; Baraku chiru ukporo unu ojogu labọ l'ukporo iri nyizetakota l'ubvú Tabọ. ¹⁵ Chipfu gude ogu-echi Baraku meru eberebete tu Sizera; me ugbo-inya iya l'ophu; waa ndu ojogu iya g'ephe ha. Sizera pfufuta l'ugbo-inya iya chie okpa l'oso. ¹⁶ Baraku chipyabe ndu ojogu Sizera; me ugbo-inya phe jasụ ephe rwua Haroshetu-Hagoyimu. O buru ogu-echi be e gude gbushikota ndu ojogu Sizera. Ophu o dudu m'onye lanu, phoduru nu.

Jiayelu egbu Sizera

¹⁷ No iya; Sizera gude okpa gbaru lashia l'ulo-ekwa Jiayelu, bu nyee Heba; onye Kénu. O buru iphe, kparu iya nu bu le Jiabinu, bu eze ndu Hazo be yele ndibe Heba, bu iya bu onye Kénu ono du le ree. ¹⁸ Jiayelu gbagbua je agba Sizera ndzuta; bya asu iya: "Nnajiuphu mu tokwa ehú! Gbata! Ta atsushi ebvu!" O gbapfu nu iya l'ulo-ekwa ono; o bya eworu ekwa kpube iya. ¹⁹ O su iya: "Jiko kenaa mu mini ge mu ngua; kele egu mini agukwa mu." O kpuhaa iphe, ooyeje mini-era-eswi; gbata iya nu iya; o ngua. O bya ewokwaru ekwa ono kpuchia ya. ²⁰ O su nwanyi ono: "Pfuokwaru l'onu-abata ulo-ekwa ono; k'ophu bu; o -duru onye byaru bya ajia ngu su: '?O nweru onye nọ l'eka-a?' l'ii-sukwanu iya: 'Waawaa!' "

²¹ Obenu le Jiayelu, bu nyee Heba gbẹ wota nggu, eegudeje kpobe ulo-ekwa; bya ewota ongu; pyaa mpya jepfu iya; je egude ongu ono kpobe iya nggu ono l'ishi nchi. O foo ya bahu l'alị; kele mgbenya tu-rwewaru iya atụ-rwe; teme ike bvushikwa iya pho. O buru iya anwuhu. ²² A bya l'amaru; Baraku nodu agbaghawaa l'eka ochikwanu Sizera; Jiayelu lufuta gbapfuta iya; bya asu iya: "Bya; ge mu goshi ngu nwoke ono, iicho ono." Tọbudu iya bu; o bya etsoru nwanyi ono bahu; bya ahuma Sizera g'ọ dabyiru nwuhuwaa anwuhu; nggu kporu iya l'ishi-nchi.

²³ O buru le mboku ono be Chileke meru Jiabinu, eze ndu Kénanu; o laa ndu Izurelu l'eka. ²⁴ Ike ndu Izurelu bya akapyabe ke Jiabinu, bu eze ndu Kénanu okpobe akapyabe gbiriri jasụ ephe lwu-kpee ya.

5

Ebvú, Debora yee Baraku guru

¹ Le mboku ono be Debora yee Baraku nwa Abinowamu guru ebvu-a su:

² "Ndu-ishi ndu Izurelu vutaru uzo ogu;
ndu Izurelu l'ophu gude obu phe tsoru phe;
unu jaa Chipfu ajaja!

³ Unu numa iphe-a; unube ndu eze!

Unu ngabe nchi; unube ndu-ishi!

Mu a-gu ebvu nu Chipfu; mu a-gu ebvu gu-ku iya;

mbu le mu e-gude ebvu jaa Chipfu, bu Chileke ndu Izurelu ajaja.

⁴ Gube Chipfu; teke i lufuru l'alị Siye;

mbu teke i zoru garamugaramu lufu l'alị ndu Edomu

be mgboko nmahuru jijijiji;

igwe rwua erwurwu; wa mini.

- 5 Úbvú bẹ nmakọtaru jiiijiii l'iphu gube Chipfu;
mbụ jeyekpọ l'úbvú Sayınayi bẹ nmacharu jiiijiii
l'iphu gube Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurelu.
- 6 Lẹ teke kẹ Shamuga nwa Anatu; waa Jiayelu
bẹ a gwoberu eshi eze gbororo;
ndu ije pyoaha ntubo.
- 7 Iphe, bụ mkpukpu, nọ lẹ Ízurelu dabyikọtaru iphoro;
gbiriri jasuru Debora futa;
bya aburu ne ndu Ízurelu.
- 8 G'ephe hataru agwa òphúú; bẹ ogu wataru ada l'alì Ízurelu gbaa mgburugburu;
ophu o dudu mẹ iphe, eegudeje egbobuta onwonye; ozoo arwa, a humaru
l'echilabọ ukporo unu nemadzu ise, nọ l'alì Ízurelu.
- 9 Ndu-ishi ndu Ízurelu du mu l'obu;
mbụ ndu turu obu pẹ onyo wofuta onwophe onoya.
Unu jaa Chipfu ajaja!
- 10 Unube ndu ono agba l'eli nkafu-igara ocha;
mbụ unube ndu ono, nọ l'eli ukpo, a wukoberu l'eli nkafu-igara;
mẹ unube ndu eje l'okpa;
11 unu geedukwa olu-ebvu ndu ono, agu ebvu l'eka eekutaje mini ono.
Oo l'eka ono bẹ ephe a-nodu gua ebvu k'iphe, pfuru oto, Chipfu mekotaru;
mbụ iphe, pfuru oto, o mekotaru ndibe iya lẹ Ízurelu.
Tobudu iya bu; ndibe Chipfu wufu jeshia l'onu-abata mkpukpu.
- 12 'Gbalihukpodapho! Debora gbalihu!
Gbalihu! Gbalihu! Chiswee ebvu!
Baraku; gbalihu!
Gube nwa Abinowamu; duta ndu i kpuru lẹ ndzu.'
- 13 Tobudu iya bu; unwoke ophu phoduru nu wu-pfushia ndu-ishi.
Ndibe Chipfu wuru byapfuta mu g'anyi tsoo ndu okpehu du ogu.
- 14 Ndu Ifuremu, bu ndu ophu gbaru ogbarabvu l'úbvú úbvú Amaleku
wufuta tsoru gube Benjaminu; gu lẹ ndibe ngu.
Ndu-ishi-ogogu, shi l'alì ndu Makiya wufutakwapho;
ndu shi l'alì Zebulun bu ndu gude mgboro onye-ishi-ogogu.
- 15 Ndu-ishi ndu Isaka; ephe lẹ Debora tuko swiru.
Nokwapho ge ndu Isaka l'onwophe wukwarupho tsoru Baraku; gbazeta lẹ nsuda ono.
Ophu obu anodu ndu Rubenu l'eka lanu.
- 16 ?Bu gunu bẹ unu doru l'odu aturu eme?
?Bu g'unu numa okwe onye eche aturu akpo gude ekukobe aturu iya to?
Ndu Rubenu bẹ agba egomunggo shii.
- 17 Ndu Giladu bẹ kwaru l'azu enyimu Jiordanu.
?Bu gunu bẹ ndu Danu gugaru kwaa l'ugbo-mini?
Ndu Asha kwaa l'aguga enyimu;
mbụ l'odu ugbo-mini.
- 18 Ndu Zebulun mia enya lẹ ndzu kweta onwu.
Nokwapho ge ndu Nafutali mikwarupho enya lẹ ndzu bu ono;
mbụ l'egu ogu ono.
- 19 Ndu eze byaru; ephe lwua ogu ono.
Ndu eze ndu Kenanu bẹ lwuru ogu lẹ mkpukpu Tanaku;
lẹ mgboru mini mkpukpu Megido;
ophu ephe alwutaduru mẹ mkpola-ochaa.

- 20 Kpokpode bẹ gbẹchaa l'akpaminigwe alwụ ọgu;
mbụ l'ẹphe shichaa l'ẹka ẹphe eshije; etso Sizera ọgu.
- 21 Ẹnyimu Kishonu tuko phẹ kpota;
mbụ ẹnyimu shi l'ichee ono, bụ iya bụ ẹnyimu Kishonu.
Gube obu mu; gude ike zọru je l'iphu!
- 22 No iya; igiji ọkpa inya nọdu ada g'egbigwe.
Mbụ inya, ọkpehu dọ nọdu agbagbaa kẹ kwaakwa.
- 23 Ojozi-imigwe, shi l'ẹka Chipfu sụru: 'Unu tọa mkpukpu Merọzu ọnu;
mbụ; unu tọa phẹ ẹjo ọnu;
kẹle ẹphe ta abyaduru eyetaru Chipfu ẹka l'ọgu;
mbụ yetaru Chipfu ẹka lwua ndu ike dọ l'ọgu.'
- 24 Gẹ Jiayelu; mbụ nyee Heba, bụ onye Kenu bukwaru onye aa-kachaa agoru ọnu-oma
nụ l'iphe, bụ unwanyi;
g'ọ buru iya bẹ aa-kachaa agoru ọnu-oma nụ l'iphe, bụ unwanyi, bu l'ulo-ekwà.
- 25 O rarụ ọrà mini; ọ nụ iya mini-ẹra-eswi.
Mbụ l'ọo l'iphe, gbaru ndu eze bẹ o yeru iya mini ẹra-eswi.
- 26 O dzu-liru nggu ulo-ekwà;
bya egude ẹkutara palia ọngu ndu-ozu;
kpọbe iya Sizera l'ishi-nchi;
tsupyabẹ iya ishi l'ali; kpọ-fua ọzo.
- 27 O buru lẹ mgboru ọkpa iya bẹ o phozeru; dabyiru.
Mbụ l'ọo lẹ mgboru ọkpa iya bẹ o phozeru dabyiru nwuhu.
O buru l'ẹka o phozeru ono bẹ ọ daru; nwuhu.
- 28 Lẹ windo bẹ ne Sizera gbẹ pyofu ẹnya.
O nọdu l'ọnu-uzo ọlo-eli ara ẹkwa sụ:
'?Bụ gunu kparu iphe, ugbo-inya anọ ọdu alwalwa?
?Bụ gunu meru iphe, a ta nuda ukporo ọkpa ugbo-inya iya?'
- 29 Unwumgboko ibe eze ndu ọphu kachaa amaru iphe nọdu azu eyeru iya l'iphe,
oopfu;
teme yebedua nọdu azukwa iya pho ekwe l'onwiya.
- 30 Ẹphe nọdu asuje iya: '?Tobudu iphe, ẹphe a-kwata l'okwata bẹ ẹphe achọ; bya
ekekwa iya pho ekeke?
Nwoke nonu e-keta nwamgboko lanu; ọzoo ẹbo.
Sizera etetachaa uwe, ama ntumatu;
mbụ l'oo-ketachaa uwe, ama ntumatu, akwaru k'erengete;
waa ẹkwa, dọ ẹguru, mu a-tu-phuje l'olu;
mbụ ?ọ bukotaru iphe, a kwataru l'okwata?'
- 31 Gẹ ndu ohogu gube Chipfu lakota l'iyi ẹgube ono.
Ole gẹ ndu yeru ngu obu gbukwa kẹ nwiiinwii g'ẹnyanwu, agbakota agbakota."
Tobudu iya bụ; ali ono nweru nchi-odoo nọ ukporo apha labo.

6

Ndu Midiyanu akpa ndu Ízurelu ẹhu

¹ Ndu Ízurelu mekwa ẹjo-ememe l'iphu Chipfu ọzo. Chipfu woru phẹ yee ndu Midiyanu l'ẹka; ẹphe nọo phẹ l'ẹka apha ẹsaa. ² Ndu Midiyanu kpaa phẹ ẹhu k'ọphu ẹphe laru l'úbvú je emeshia ọlo waa mkpù lẹ mgbaka mgbaka mkpuma; mẹ l'ogba; mẹ l'ẹka a kpushigbaaru ike je ebugbaaru. ³ No iya; ọ nọdu abujeru teke ndu Ízurelu kọru opfu; ndu Midiyanu; mẹ ndu Amaleku; mewardu ndu buchaa l'uzo ẹnyanwu-awawa awuru bya etsoo phẹ ọgu naa phẹ iya. ⁴ Ẹphe nọdu ejeje anmaa anmanma

ogụ l'alị ono; tuko iphe, ephe meberu l'alị mebyishikota; mbụ mebyishikota iya nno je akpaa l'aturu; waa eswi; me nkapfu-igara. ⁵ Ephe achijeru eku phe; waa ulo-ekwa phe zeru gbiigbiigbi g'igube; mbụ k'ophu a ta majeduru g'e-shi aguta phe l'ogu ephe l'inya-kamelu phe; ephe abya aphunwua alị ono gbaa ya ophorokpo. ⁶ Ndu Midiyanu ono mee ndu Izurelu; ephe kwata daa ukpa okpobe adada. No iya; ephe bya araku Chipfu g'o gbaaru phe mkpu.

⁷ Oo ya bu; ndu Izurelu rakuopho Chipfu l'ephe ndu Midiyanu eme phe ono; ⁸ o zitaru phe onye mpfuchiru Chileke, bu onye pfuru ndu Izurelu su: "Waa iphe, Chipfu, bu Chileke ndu Izurelu epfu baa: Oo mu bu onye ono, dufutaru unu l'alị Ijiputu; mbụ l'alị ono, unu shi buru ohu ono. ⁹ Mu nafutaru unu l'eka ndu Ijiputu me l'eka ndu shi akpa unu ehu; mu chishikotaru unu ndu ono l'alị phe; woru iya nu unu. ¹⁰ Mu pfuaru unu su l'oo mbedua, bu Chipfu, bu Chileke unu. G'unu ta abakwaru agwa ndu Amoru eja l'alị ono, unu bu ono. Ole unu te eyeduru mu onu."

¹¹ Noo ya; ojozi-imigwe, shi l'eka Chipfu bya bya anodu l'upfu achi, no l'epfu mkpukpu Ofura. Onye nwe achi ono bu Jiowashi, bu onye shi l'ipfu ndu Abiyeza. Nwatibe iya, bu Gidiyonu nodu l'eka aazoshije mee l'akpuru vayinu; echishi witi g'o wohaa ya ge ndu Midiyanu ta ahuma iya. ¹² Ojozi-imigwe, shi l'eka Chipfu ono bya achaa Gidiyonu l'iphu bya asu iya: "Chipfu nokwa swiru ngu; gube ojogu, ike du."

¹³ Gidiyonu su iya: "Oowaa; nnajiuphu mu; o -buru l'epfu Chipfu no swiru anyi; ?bu gunu meru g'o gude iphe-a nodu anwukotaru anyi? ?Denuhunu iphe-ohumalenya iya ono, nna anyi phe koru anyi ono; mbụ l'ephe suru: 'L'oo Chipfu dufutaru anyi l'alị Ijiputu.' Ole nta-a be Chipfu obu gbę gwobewaa anyi; woru anyi ye l'eka ndu Midiyanu."

¹⁴ No iya; Chipfu bya adakobe su iya: "Gude ike, i nweru je anafuta ndu Izurelu l'eka ndu Midiyanu. O kpokwaa mbedua gedegede be ezi ngu su ngu g'i je."

¹⁵ Gidiyonu su iya: "Oowaa; nnajiuphu mu; ?mu e-me ime-agma dzoo ndu Izurelu? Humanu l'o kwa unuphu k'anyi be enya kachakpoo alwalwa l'ipfu Manase; teme o buru mu be kachaa alwa alị l'onulo ibe nna mu."

¹⁶ Chipfu su iya: "Mu e-swiru ngu-a; mbụ l'ii-tuko ndu Midiyanu lwu-kpekota g'ephe bu onye lanu."

¹⁷ Gidiyonu yeeru iya onu su: "O -buru l'epfu mu duwaa ngu l'obu; goshinu mu iphe, e-me ge mu maru l'o bu-a gubedua be epfu eyeru mu nu. ¹⁸ Jiko ta atugbukwa l'eka-a jasụ ge mu byapfuta ngu; ge mu je ewota iphe, mu a-nu ngu bya edoberu ngu l'atatiphu."

Tobudu iya bu; Chipfu su iya: "Mu a-nodu-a jeye ilwa azu."

¹⁹ Tobudu iya bu; Gidiyonu bya abahu l'ulo je eworu mkpi gbua shia; bya ewota utu iphe, egudeje eme buredi, jiru nkweka gmeta buredi, e te yeduru iphe, ekoje buredi. O bya agushia anu ono ye l'ekata; wuru urwukurwuku iya ye l'itoshi. O gweta iya wojeru iya l'upfu achi ono. ²⁰ Ojozi-imigwe, shi l'eka Chileke ono bya asu iya: "Gweta anu ono; me buredi ono dobe l'eli mkpuma-a; iwufutakwapho urwukurwuku iya ono." Gidiyonu bya emekota iya nno. ²¹ Tobudu iya bu; ojozi-imigwe, shi l'eka Chipfu ono bya eworu ononu mgboro, o gude l'eka denyi l'anu ye buredi ono. Oku shi l'epfu mkpuma ono gbanwuhu; kepyashikota anu; me buredi ono. Ojozi-imigwe, shi l'eka Chipfu ono phuhu.

²² Gidiyonu maerupho l'oo Ojozi-imigwe, shi l'eka Chipfu; o rashia: "Nnajiuphu, bu Chileke mu-e! Alashikwa mu-o! Kele o kwa Ojozi-imigwe, shi l'eka Chipfu be mu gude enya mu huma ono-o!"

²³ Chipfu sụ iya: “G’ehu dukwa ngu guu! Ta atsushi ebvu. I tii nwuhuduro.”
²⁴ Tòbudu iya bụ; Gidiyọnu kpọaru Chipfu ọru-ngweja l’eka ono; gube iya: “Chipfu bụ ẹhu-guu.” Ọru-ngweja ono bẹ nọepfo lẹ mkpụkpụ Ọfura, nọ l’alị ndu Abiyeza byasụ ntanụ-a.

²⁵ L’enyashi mbọku onokwaphọ bẹ Chipfu sụru iya: “Kpụta oke-eswi k’ẹbo l’eswi nna ngu; mbụ ọphu gbawaru apha ẹsaa. Je enwukpọshia ẹnya ẹka nna ngu agwajẹ Balụ; gbutsushia itso Ashera, nọ iya l’agụga. ²⁶ I -mechaa g’i kpọaru Chipfu, bụ Chileke ngu ọru-ngweja, dukpoo rengurengu l’eka-a, ha l’eli-a. Ii gbẹ teke ono kpụta oke-eswi k’ẹbo ono; chita itso Ashera ono, i gbutsushiru ono gude nkụ iya gwee ngweja-akpọ-ọku.” ²⁷ Tòbudu iya bụ; Gidiyọnu bya achita ndu-ozii iya unwoke iri; bya emee gẹ Chipfu pfuru iya ono. Ọ bụru l’enyashi bẹ o mekọtaru iphemiphe ono. Ọphu o meduru iya l’eswe; kele ọotsu ndibe phẹ waa unwoke mkpụkpụ ono ebvu.

²⁸ Ndu mkpụkpụ ono lufutashia l’onmewa ụtsu; bya ahuma l’a gbẹ mebyishikotawa nụ ẹka ẹphe agwajẹ Balụ; gbutsushiwa itso Ashera, nọ l’agụga iya; bya eworu oke-eswi k’ẹbo ono kpọọ ọku l’eli ọru-ngweja ono, a gbẹ kpụwaanu l’eka ono.

²⁹ Ndu mkpụkpụ ono bya ajiahaa: “?Bụ onye meru iphe ọwa?” Ẹphe kpnyaa ishi; jikashinyaa; a sụ phẹ l’ọ kwa Gidiyọnu nwa Jiowashi bẹ meru iya nụ. ³⁰ No iya; ndu mkpụkpụ ono bya epfuaru Jiowashi sụ iya: “Je edufuta nwa ngu. Ọo-nwuhu; kele o tsukpọshiru ẹnya ẹka aagwajẹ Balụ; bya egbutsushia itso Ashera, nọ l’agụga iya.”

³¹ Iphe, Jiowashi pfuru ndu ono, nọ-pheru iya mgburugburu ẹhuka ẹhuka ono bẹ bụ: “?Unu agbaru Balụ ọdzori? Tọo g’unu dzọo ya bẹ unu eme? Onye agbataru Balụ bẹ ee-gbukwa l’utsu. Ọ -buru-a lẹ Balụ bẹ bụ ọkpobe agwa bẹ teke nemadzu mebyishiru ọru-ngweja iya be ọo-dụ nụ ike gbaarụ onwiya ọdzori.” ³² Ọ bụru lẹ mbọku ono bẹ a guberu Gidiyọnu “Jieru-Balụ;” bụ iya bụ: “Gẹ Balụ gbaa mkpụ onwiya”; kele Gidiyọnu bẹ tsukpọshiru ẹnya ẹka aagwajẹ Balụ.

³³ Tòbudu iya bụ; ndu Midiyanu l’ophu; mę ndu Amalẹku; waa ndu bugbaa l’uzo ẹnyanwu-awawa bya atuko ndu ojogu phẹ dzukọbe; bya awufu azu ẹnyimu Jiọdanu azu iya ọphuu; je anmaa lẹ nsuda Jiezerelu. ³⁴ Ọo ya bụ; Unme Chipfu bya eji Gidiyọnu ẹhu; o woru opu gbua gude kukọta unwu Abiyeza g’ẹphe tsoru iya. ³⁵ Ọ byakwaphọ eye ndu-ozii ẹphe zikọta ozi l’alị ndu Manáse l’ophu g’ẹphe kwaa ngwoğu; bya ekukọkwapho ndu Asha; mę ndu Zebulun; waa ndu Nafutali; ẹphe wuru byapfuta phẹ.

³⁶ Gidiyọnu bya asụ Chileke: “Ọ -buru l’ii-shi l’eka mu dzọo ndu Ízurelu ẹgube ono, i kweru mu ukwe iya; ³⁷ lenu; mu a-kube eji aturu l’eka eechishije witi-a. Ọ -buru l’ọo l’ẹji aturu-a bẹ iji dashiru kpoloko; ọphu ọ tọ dashiduru l’oma alị l’ophu; mu amaru l’ii-shi-a l’eka mu dzọo ndu Ízurelu ẹgube ono, i pfuru iya ono.” ³⁸ No iya; o meepfo ẹgube ono, Gidiyọnu pfuru ono. Ọ bya agbalihu lẹ nchitabọhu iya je apyiya eji aturu ono mini; pyita iya mini, jiru gbamugbamụ, eku mini. ³⁹ Tòbudu iya bụ; Gidiyọnu sụ Chileke: “Jiko g’ehu-eghu ngu te ejekwa aburu ọku dapfuta mu; gẹ mu rwofuna ngu iphe lanụ. Gẹ mu gudeeshi eji aturu ono hutafua ama ugbo lanụ. K’ogiya-a; mee g’ẹji aturu ono kpọhukota nkụ; l’i mee g’iji dashikota l’oma alị l’eka ono.” ⁴⁰ L’enyashi mbọku ono bẹ Chileke meeru iya phọ ẹgube ono. Eji aturu ono kpoloko bẹ iji ta adashiduru; ọ dashikota l’oma alị l’ophu.

7

Gidiyọnu alwu ndu Midiyanu

¹ Ọ -rwua l’onmewa ụtsu; Jieru-Balụ, bụ iya bụ Gidiyọnu yee ndu ojogu iya l’ophu wu-lihu je anmaa anmanma ọgu lẹ mgboru obvu-mini Harodu. Ndu Midiyanu dọru lẹ nsuda, nọ l’uzo isheli ibiya ọphu ẹphebedua nọ; lẹ mgboru úbvú More.

² Chipfu bya asụ Gidiyọnu: “Ndu ojọgu ngu bẹ hanụkakwaru mu igwerigwe gẹ mu e-woru ndu Midiyanu ye phẹ l'ẹka. Iphe, ii-me nta-a gẹ ndu Ízurelụ ta anọdushi epfuru mu l'ọo ike phẹ bẹ ẹphe gude dzọo onwophe ³ bụ g'i je araaru iya ẹphe arara nta-a sụ phẹ: ‘Teke ọ dukwaru onye ẹhu anmaa anmanma lẹ ndzụ-agugu; g'onye ọbu shikwa l'úbvú Giladu-a lashia.’ ” No iya; ụkporo unu nemadzu ugbo labọ l'unu iri l'ise zehu lashia; ọ bụwaru ụkporo unu nemadzu l'unu ise bẹ phoduru nụ.

⁴ Obenu lẹ Chipfu pfuleru-a Gidiyọnu sụ: “Ndu ono bẹ panụkakwarupho igwerigwe. Chita phẹ je lẹ mini gẹ mu huchaaru ngu ẹphe ama l'ẹka ono. Onye mu sụru l'oo-tsoru ngu je; bẹ e-je nụ. Onye ophu mu sụkwanuru l'o too tsoduru ngu eje bẹ te ejekwa.” ⁵ Ọo ya bụ; Gidiyọnu duta ndu ono jeshia lẹ mini. Chipfu sụ iya: “Dobe ndu ophu gude ire angụ mini gẹ nkuta anguje-a iche; l'i dobekwapho ndu ophu gbushiru ikpere angụ iya iche.” ⁶ Ọ bụru umadzu ụkporo iri l'ise bẹ gude ẹka kwọta mini ono ye l'ọnu. Ndu ophuu l'ophu bẹ tukurọ gbushikọta ikpere g'ẹphe nguta iya. ⁷ No iya; Chipfu sụ Gidiyọnu: “Ọo umadzu ụkporo iri l'ise ono, gude ẹka kwọta mini ye l'ọnu ono bẹ mu e-gude dzọo unu; mbụ woru ndu Midiyanu ye unu l'ẹka. Gẹ ndu ophuu tuko lashichaa ibe phẹ.” ⁸ Ọo ya bụ; ndu k'ophuu vulia nri; bya achita opu-ọgu ndu k'ophuu. Gidiyọnu sụ phẹ g'ẹphe lashichaa unuphu. Ọ bụru umadzu ụkporo iri l'ise pho bẹ ọ haru. Ẹka ndu Midiyanu dọru bụru l'uzo alị lẹ nsuda ẹka ono, Gidiyọnu phẹ dọru ono.

⁹ Ọ -rwua l'enyashi mbọku ono; Chipfu sụ Gidiyọnu: “Gbalihu; je adatso ndu Midiyanu ọgu; kele mu wowaru phẹ ye ngu l'ẹka. ¹⁰ Ọ -bụru l'iitsu ebvu eje phẹ etso ọgu; gẹ gụ lẹ Pura, bụ onye-ozu ngu swiru je l'odu-ọgu phẹ ono. ¹¹ Ii-nụmawaro iphe, ẹphe epfu. I -nụmachaa ya bẹ oo-me-a g'obu shihu ngu ike g'i je ọgu l'odu ono.” Tọbudu iya bụ; yele Pura, bụ iya bụ onye-ozu iya ono swiru jerwua azu ẹka ndu ojọgu ono dọru. ¹² Ndu Midiyanu ono; mę ndu Amaleku; mę ndu shikọta l'uzo ẹnyanwu-awawa tuko nmaa ẹrupfu g'igube lẹ nsuda ono. Inya-kamelu phẹ bụru aguta aguta; mbụ byierupho g'ẹja, nọ l'aguga eze-enyimu.

¹³ Gidiyọnu jerwua; bya ahuma gẹ nwoke lanu ezeru ọnyà iya nrwo, ọ rwo ru asuje iya: “Mu rwo ru nrwo g'ishi buredi, du mgburugburu, e meru lẹ balị ewe kperekpere ewebata l'ẹka ndu Midiyanu nmaru anmanma ọgu. Ishi buredi balị ono weru bya asua l'ulo-ekwa; suta iya tuta; ọ daa gwoo; kpoo mkpomishaku.”

¹⁴ Ọo ya bụ; ọnyà iya ono sụ iya: “Iphe-a ta adukwa iphe ọzo, ọ bụ; abudu ogu-echi Gidiyọnu nwa Jiowashi, bụ onye Ízurelụ; kele Chileke woakwaru ndu Midiyanu waa ndu ojọgu phẹ l'ophu ye iya l'ẹka.”

¹⁵ Tọbudu iya bụ; Gidiyọnu numa nrwo ono, e zeru ono; waa iphe, ọ bụ; ọ bya abaarụ Chileke ẹja. Ọ bụru iya ala azu l'odu-ọgu ndu Ízurelụ; je asụ phẹ: “Unu wu-lihu-o! Chipfu woakwaru ndu ojọgu Midiyanu ye unu l'ẹka.” ¹⁶ Ọ bya eworu umadzu ụkporo iri l'ise ono kẹe uzi ẹto; bya eworu opu-ọgu nuchaa phẹ; wakwapho ite nshii, duchaa iphorọ, ọwá nọchaa l'ime. ¹⁷ Ọ sụ phẹ: “Unu lee mu ẹnya! Unu meje gẹ mu meru. Teke mu rwo erupho l'ọnu ẹka ono, ẹphe dọru ono; unu tsokwaru mu mejekpoephọ gẹ mu meru. ¹⁸ Teke mu lẹ ndu ophu mu l'ẹphe swi gburu opu-ọgu; g'unubedua nọdukwapho l'ẹka unu nọ gbaa ọdu phẹ ono mgburugburu gbua nkunu; chia mkpu sụ: ‘A kwa ogu-echi ke Chipfu waa Gidiyọnu-o!’ ”

¹⁹ Tọbudu iya bụ; Gidiyọnu yele umadzu ụkporo ise ono, ẹphe l'iya tuko swiru ono jerwua l'ọnu ẹka ono, ndu Midiyanu ono dọru ono lẹ teke a watawaru eche nche k'echi abalị. Ọ buerupho teke ono bẹ ndu ophu nọ lẹ nche lufuru; ndu ọzo bahuwaa lẹ nche. Gidiyọnu phẹ woru opu-ọgu phẹ ono gbua; bya eworu ite nshii ono, ẹphe gudechaa l'ẹka pho tukposhia. ²⁰ G'ẹphe hakota uzi ẹto ono woru opu-ọgu nkephẹ gbua; bya atukposhichaa ite ono. Ẹphe pagbaarụ ọwá pho l'ekicha; gudegbaa opu-ọgu, ẹphe e-gbu l'ekutara; bya echishia sụ: “A kwa ogu-echi ke Chipfu

waa Gidiyonu-o!" ²¹ Onyenonu pfugbaaru l'ekiya nkiya; ephe gbaphee eka ndu Midiyanu dōru ono mgburugburu. Ndu Midiyanu ono l'ophu ye okpa l'oso; echi mkpu agba agbala. ²² Oo ya bu; ephe gbuēpho opu-ogu ukporo iri l'ise ono; Chipfu mee onyemonye, nō l'odu ndu Midiyanu ono wata egbu nwibe iya ogu-echi. Ndu ojogu ono gbaru lashia mkpukpu Betu-Shita; l'uzo mkpukpu Zerera; mbu gbaa gbarwua oke mkpukpu Abelu-Mehola, nō-kube mkpukpu Tabatu.

²³ Ndu Izurelu, shi l'okpa-ipfu Nafutali; me ipfu Asha; waa ipfu Manase be e kukotaru; ephe chipyabe ndu Midiyanu. ²⁴ Gidiyonu ye ndu-ozu; ephe je ezidzuru iphe, bu ndu bukota l'ali ubvu ubvu ndu Ifuremu g'ephe wufuta je agbabua ndu Midiyanu iphu l'enyimu Jiordanu; je akpakpo le mkpukpu Betu-Bara. Tobudu iya bu: e kukoo ndu Ifuremu l'ophu; ephe wufuta je anochia enyimu Jiordanu; je akpaa le Betu-Bara. ²⁵ Oo ya bu; ephe gude ndu-ishi ndu Midiyanu umadzu ebo. Epha ndu-ishi labo ono bu Orebu waa Zeyebu. Orebu b'ephe gburu le mkpuma Orebu; gbua Zeyebu l'eka aakuje mee le mkpuma Zeyebu. Ephe nodu achikpoepho ndu Midiyanu ono; bya apata ishi Orebu waa Zeyebu palataru Gidiyonu l'eka o nō l'azu enyimu Jiordanu.

8

Gidiyonu alwu ndu Midiyanu ophu phoduru nu

¹ Tobudu iya bu; ndu Ifuremu su Gidiyonu: “?Denu g'o gude i mee ya anyi egube-a? Mbu; ?denukpoo g'o gude ophu i ti kuduru anyi teke i jeru etso ndu Midiyanu ogu?” Ephe gbachae ya pho opfu agbagba ehuka ehuka.

² Gidiyonu su phe: “?Denu iphe, mu gbē mee, ka ophu unu meru shii? ?O du g'akpa mkpakwa akpuru vayinu ke ndu Ifuremu ta akadu ree; eme l'akpuru vayinu ke Abiyeza l'ophu? ³ Chileke be woru Orebu waa Zeyebu, bu ndu-ishi ndu Midiyanu ye unu l'eka. ?Denu iphe, mu gbē mekpō, ka ophu unu meru shii?” O pfuchaepho iphe ono; obu jizeta phe.

⁴ Gidiyonu yee umadzu ukporo iri l'ise pho bya erwua enyimu Jiordanu; bya aghabua ya aghabu. Teke ono be ike bvushichakpowaru phe ree; ole ephe achiepho ndu ohogu phe ono kpabe kpabe. ⁵ Ephe rwua mkpukpu Sukotu; o su ndu mkpukpu ono: “Jiko unu nunu ndu ojogu mu nri le mbā atukwa phe atutu. O kwa Zeba waa Zalumuna, bu ndu eze ndu Midiyanu be anyi achī oso.”

⁶ No iya; ndu-ishi Sukotu ono su iya: “?Unu gudeakwanaru Zeba yee Zalumuna obu meru g'o gude anyi je anu ndu ojogu ngu nri?”

⁷ Tobudu iya bu: Gidiyonu su phe: “O dua ree; teke Chipfu woerupho Zeba yee Zalumuna ye mu l'eka be bu ogara-mbo, shi l'echiegu; waa obyambvu be mu e-gude lakashia anu unu alakashi.” ⁸ O bya agbe l'eka ono jeshia mkpukpu Peniyelu; bya eje arwokwa phe pho nno; ephe pfukwapho ge ndu Sukotu pfuru pho. ⁹ Oo ya bu; o su ndu Peniyelu: “Mu -lwu-kpee l'ogu ono lwajeepho alwalwa; be mu e-tsukposhi ulo-eli unu-a.”

¹⁰ Zeba waa Zalumuna be nō le mkpukpu Kako ephe le ndu ojogu phe, du ukporo unu nemadzu l'unu iri l'esaa l'ukporo nemadzu iri, bukota ndu ojogu, e gbuphodoru le ndu ojogu, shi l'uzo enyanwu-awawa. Ndu ojogu ono be e gbuwaru ukporo unu nemadzu ugbo iri l'ise, bukota ndu pagbaa ogu-echi. ¹¹ Gidiyonu bya eje eshia uzo ndu ije eshije; l'uzo enyanwu-awawa mkpukpu Noba waa mkpukpu Jiogbeha; je etsoo ndu ojogu ono ogu le teke ephe tuzohuru ehū. ¹² Eze ndu Midiyanu ono ephebebo, bu iya bu Zeba yee Zalumuna ye okpa l'oso; a chia phe je egude; bya edukaa ndu ojogu phe.

¹³ Gidiyonu, bu nwa Jiowashi lwajeepho ogu ono o shia uzo ubvu Heresu. ¹⁴ Oo ya bu; o gude nwokoro lanu, shi le mkpukpu Sukotu bya ajiahaa ya aji. Nwokoro ono

deshiaru iya epha ndu-ishi waa ndu bu ogerenya mkpukpu Sukotu; deta umadzu ukporo eto l'iri l'esaa. ¹⁵ Tobudu iya bu; Gidiyonu bya ejepfu ndu mkpukpu Sukotu ono je asu phe: "Wakwa Zeba yee Zalumuna ba; mbu ndu ono, unu shi epfuru mu kwaphukwaphu su: '?Mu gudeakwanaru Zeba waa Zalumuna; meru g'o gude unu je anu ndu ojogu mu, ike bvushiru nri g'ephe ria-a?' " ¹⁶ No iya; o bya akpukoo ndu bu ogerenya mkpukpu Sukotu; gude ogara-mbo, shi l'echiegu; waa obyambvu gude nua phe aphu. ¹⁷ O bya etsukposhia ulo-eli ndu mkpukpu Peniyelu; bya egbushikwaapho ndu mkpukpu ono.

¹⁸ Tobudu iya bu; Gidiyonu bya ajja Zeba waa Zalumuna su phe: "?Bu egube ndu gunu be unu gbushiru l'ubvu Tabo?"

Ephe su iya: "?O kwa unwoke, dukotaepho g'unubedua; mbu l'onye ophu nonu duchaepho ge nwa onye eze."

¹⁹ Gidiyonu su phe: "Ndu ono be bukotakwa unwune mu; mbu l'ephe bukota unwoke, ne mu nwushiru. Eshinu Chipfu no ndzu g'o no iya-a; be mu tege egbukwa unu ome unu doberu phe ndzu." ²⁰ Oo ya bu; o su okpara iya, bu Jieta g'o gbushia phe. Ophu o dudu ike milia ogu-echi iya gbua; kele o bunukaru nwatanshi; ndzu nodu agu iya.

²¹ Tobudu iya bu; Zeba waa Zalumuna su iya: "Gbalihu; bya egbua anyi l'onwongu. Oo ge nwoke ha bu g'ike iya ahaje." Oo ya bu; Gidiyonu zilihu; woru phe gbushia; bya anyafuchaa inya-kamelu phe iphe, e gude mee phe ona, bu iphe, e shi nyabechaa phe l'olu.

²² E mechaa; ndu Izurelu su Gidiyonu: "Buru Onye-ishi anyi; gu le nwa ngu; me nwanwa ngu; eshinu o bu ngu dzotaru anyi l'eka ndu Midiyanu."

²³ Gidiyonu su phe: "Mu taa bukwaru onye-ishi unu; ophu nwa mu abukwaru onye-ishi unu. O kwa Chipfu a-buru Onye-ishi unu." ²⁴ O su phe: "Iphe lanu, mu arwo unu bu g'onyenonu nuchaa mu iphe-nchi, yi l'iphe, o kwataru l'okwata." Ndu Midiyanu eyeje iphe-nchi; noo kele ephe bu ndu ke Ishimelu.

²⁵ Ephe yee onu su: "Anyi e-gudekpoo ehu-utso nu ngu iya." Ephe bya eworu ekwa phushi l'ali; onyenonu wotachaa iphe-nchi, yi l'iphe, o kwataru l'okwata chie l'ekwa ono. ²⁶ Iphe-nchi mkpola-ododo ono, o suru g'ephe nu iya ono be erwa iya ha g'unu ekpa mkpola-ododo eno l'ukporo ekpa mkpola-ododo ise; a -gufukwa iphe, e gude eme ome mma; me iyagba-olu; me uwe uswe, ndu eze ndu Midiyanu eyeje; waa gwogirigwo, ndu eze ono nyabechaaruru inya-kamelu phe l'olu. ²⁷ Gidiyonu gude iphe-nchi mkpola-ododo ono kputa uwe-ukuvu; dobe iya onu le mkpukpu iya ono, bu Ofura. Ndu Izurelu bya agwaahaa ya; gude pharwushiahaa onwophe. O bya aburu onya; nmata Gidiyonu yee ndibe iya.

²⁸ Oo ya bu; ndu Izurelu bya akapyabe ndu Midiyanu; ophu ndu Midiyanu egbelibaeduru ishi ozobaa. Le teke Gidiyonu no ndzu be ali ono bukataru le nchi-odoo ukporo apha labo.

Anwuhu Gidiyonu

²⁹ Jieru-Balu, nwa Jiowashi bya alaa ibe iya je eburu. ³⁰ O nwutaru unwoke ukporo eto l'iri; kele o luru unwanyi igwerigwe. ³¹ O nwekwarupho nwanyi, o to ludu okpobe alulu, bu le mkpukpu Shekemu. Yebedua nwutaru iya nwa nwoke lanu. Iphe, o guru nwata ono bu Abimeleku. ³² Gidiyonu, nwa Jiowashi nwuhu teke o kahwaru okpobe akahu. E lia ya l'ilu nna iya, bu Jiowashi le Ofura, bu iya bu mkpukpu ndu Abiyeza.

³³ Anwuhu, Gidiyonu anwuhu; ndu Izurelu dakobe wata apharwushi onwophe; mbu wata abaru Balu, nogbaa l'ali ono eja. Ephe woru Belu-Beritu dobe; o buru agwa phe. ³⁴ Ophu ephe anyataeduru Chipfu, bu Chileke phe ono, bu iya dzotakotaru

phẹ l'ẹka ndu ọhogu phẹ mgburugburu egede ono. ³⁵ Ọphu ẹphe emejeduru ndibe Jieru-Balu, bu iya bu Gidiyonu ree le ke ree ono, o mekotaru ẹphebe ndu Izurelu ono.

9

Ejo-idzu, Abimeleku chiru

¹ Tọbodu iya bu; Abimeleku nwa Jieru-Balu gbeshi bya ejeshia le mkpukpu Shekemu l'ibe nwune ne iya phe; jekota l'iphe, bu ipfu ke ndu ne iya je asu phe; ² "Unu jikotakpoo iphe, bu ndu Shekemu su phe: '?Bu ole karu unu ree? ?Bu g'unwu Jieru-Balu umadzu ukporo eto l'iri ono buru onye-ishi unu; too ?g'onye lanu buru onye-ishi unu?' Ozo bu g'unu nyatakwapo le mu bu okpu, shi unu l'ehu waa mee unu." ³ Ndu ne iya ono je eworu iphe ono pfukotaru iphe, bu unwoke ndu Shekemu; o buru iphe, okpoma phe nataru bu g'ephe tsoru Abimeleku; kele ẹphe pfuru su: "Oo nwune anyi be obu." ⁴ Ẹphe bya anu iya ukporo mkpola-ochaa eto le mkpola-ochaa iri, shikota l'ulo agwa phe ono, bu Belu-Beritu. Abimeleku bya egude mkpola-ochaa ono buko ndu ogalemkpa waa ndu eme gaphu-gaphu-gaphu; ẹphe wuru tsoahaa ya. ⁵ O bya ejeshia l'ibe nna iya le mkpukpu Ofura; je egbushikota unwunna iya ono, bu iya bu unwu Jieru-Balu ono, du umadzu ukporo eto l'iri ono l'eli mkpuma lanu. Oo ẹpho Jiọtamu, bu iya kachakpo aburu nwata l'unwu Jieru-Balu ono be bu onye phoduru nu; kele o jeru edomia onwiya. ⁶ No iya; ndu Shekemu mekpoo ndu mkpukpu Betu-milo je atuko dzukobe l'upfu achi, no le mgboru itso, du nsọ, bvuru le Shekemu; woru eze mee Abimeleku.

⁷ G'e pferupho Jiọtamu iphe ono, ẹphe meru ono; o je enyihu mkpakponu ubvu Gerizimu; raaru phe iya arara su: "Unube ndu Shekemu; unu ngabekpodaru mu pho nchi-o; k'ophu Chileke a-ngabekwarupho unu nchi! ⁸ Su-a; o nweru teke oshi gbeshikotaru jeshia aho a oshi, a-buru eze phe. Ẹphe pfuaru oshi olivu g'o buru eze phe. ⁹ Oshi olivu su phe: '?Mu a-paru manu mu haa, bu iphe, eegudeje akwabe Chileke me nemadzu ubvu bya eletaha oshi l'ophu enya?' ¹⁰ Ẹphe bya epfukwaarupho oshi figu g'o buru eze phe. ¹¹ Oshi figu su phe: '?Mu a-paru eguru akpuru ono, mu amije ono, atsoje ntumatu ono haa bya eletaaha oshi l'ophu enya?' ¹² Tọbodu iya bu; ẹphebe oshi ono bya asu vayinu g'o buru eze phe. ¹³ Vayinu su phe: '?Bu ge mu paru mee mu, emeje g'obu tso Chileke waa nemadzu utso ono haa bya eletaaha oshi l'ophu enya?' ¹⁴ E mechaa; oshi ono g'ephe ha su ge ogara-mbo bya aburu eze phe. ¹⁵ Ogara-mbo su phe: 'Teke o du unu ge mu buru eze unu; unu wubata nu le mkpula mu bya eze ndzu; o -dudu; g'oku shikwa le mube ogara-mbo bya ekepyashikota iphe, bu oshi sida, nokota l'ubvu Lebanonu!' "

¹⁶ Noo ya; Jiọtamu su phe: "O -buru l'oo iphe, gbaru unu be unu meru ono; mbu o -buru l'oo ree be unu meru ono; woru Abimeleku mee eze; mbu-a; o -bukpooru l'oo iphe, duta aduta be unu meru Jieru-Balu yee ndibe iya ono; mbu o -bukpooru l'oo egube, o gbaru g'unu mee ya ya be unu meru iya ya ono; ¹⁷ mbu nna mu ono, lwuru unu ogu; tua ishi ndzu iya; dzota unu l'eka ndu Midiyanu ono; ¹⁸ be o gbetchia rwua ntanu owa; unu gbẹ tsopyabe ndu unuphu ibe nna mu ono; woru unwu iya ukporo umadzu eto l'iri gbushia l'eli mkpuma lanu. Unu bya eworu Abimeleku, bu nwatibe ohu, nna mu gbataru agbata mee eze ndu Shekemu; kele o bu nwune unu. ¹⁹ O -buru l'oo iphe, gbaru unu be unu meru ono; mbu o -buru l'oo ree be unu meru Jieru-Balu yee ndibe iya le ntanu-a; ge Abimeleku bukwaru unu ehutu; unubedua abukwarupho yebedua! ²⁰ Teke o to dudu; g'oku shikwa l'ehu Abimeleku bya ekepyashia unube ndu Shekemu waa ndu Betu-milo; g'oku shikwapo l'ehu unube ndu Shekemu; waa ndu Betu-milo bya ekepyashia Abimeleku!" ²¹ Noo ya;

Jiótamu pfuchaa nno; bya agbalaa lashiá mkpukpu Biye je ebuwaruro l'eka ono; kele ọtsu nwanna iya ono, bu Abimeleku ebvu.

²² Abimeleku buru onye-ishi ndu Ízurelu noo apha eto; ²³ Chileke zia ejo maa; o je anodu l'echilabo Abimeleku yele ndu Shekemu; ephe meahaaru Abimeleku ghelegheleghele. ²⁴ O buru Chileke meru ge ndu Shekemu meje nno; g'ee-shi g'a pfa Abimeleku ugwo ejo-iphe ono, o meru unwunna iya ono; mbu g'a gwata iya ugwo ochi unwu Jieru-Balu, du umadzu ukporo eto l'iri; mbu unwunna iya ono, o gbushiru ono. Aagwatakwapo ndu Shekemu, bu ndu yetaru Abimeleku njo eka g'o gbushia unwunna iya ono ugwo ochi phe. ²⁵ Tobudu iya bu; ndu Shekemu bya eye ndu jeru akwakaaru iya l'eli ubvu, nogbaa l'eka ono g'ephe mekata iya. O nodu abujeru onye ghatakporu l'uzo ibe iya ono; ephe anaa ya nfu. E je agbaaru Abimeleku ama.

²⁶ Noo ya; Galu, bu nwa Ebedu gbeshi duta unwunna iya; ephe wuru jeshia Shekemu. O jerwua; ndu Shekemu woru onwophe ye iya l'eka okpobe eyeye. ²⁷ Ephe bya awufu jeshia l'egu je awokoo akpuru vayinu l'opfu-vayinu phe. Ephe wokobechaa ya; bya azoshia mee l'akpuru vayinu ono wata abo obo-iphe l'ulo agwa phe. Ephe nodu eri; bya angu; teme ephe nodu epfubyishikwapo Abimeleku. ²⁸ Tobudu iya bu; Galu nwa Ebedu su: “?Bu onye be Abimeleku bunu-a? ?Bukpoo gunu aa-kpata g'anyi be ndu Shekemu nodu iya l'eka? ?O kwa l'oo nwatibe Jieru-Balu be o bu? Mbu ?to budu Zebulu be etsota iya nu l'aburu ishi? Unu jechiaru ndu Hamo, bu iya bu nna ndu Shekemu ozi! ?Bu gunu aa-kpata g'anyi bya ejeahaaru Abimeleku ozi? ²⁹ O du g'a sukwanu le ndu-a be no mu l'eka! Mu gege emegheana ke Abimeleku. Mu gege asu Abimeleku go kwakobe ndu ojogu iya gude lufuta!”

³⁰ No iya; Zebulu, bu onye-ishi mkpukpu ono numaepho iphe ono, Galu nwa Ebedu pfuru ono; o voru oku wua eh. ³¹ O bya ezia ndu-ozu iya le mpya; ephe je ezia Abimeleku ozi su iya: “Lenu; Galu nwa Ebedu be yele ndu unuphu ibe phe byaakwaru Shekemu. Ephe tukoa kwa iphe, bu ndu mkpukpu-a kpalia g'ephe tso ngu opfu. ³² Oo ya bu; iphe, ii-me nta-a bu gi gbeshi l'enyashi; waa ndu ophu gu l'ephe no; je akwakachaa l'ime egbudu. ³³ O -beepho l'utsu; mbu me enyanwu -waepho; unu gbeshi je etsoo mkpukpu ono ogu. Galu yee ndu ono -byatashia g'ephe tso ngu ogu; mee phe g'eka ha ngu.”

³⁴ Oo ya bu; o be l'enyashi; Abimeleku yele ndu ojogu iya l'ophu kee onwophe uzi eno; je akwakachaa l'aguga mkpukpu Shekemu. ³⁵ No iya; Galu nwa Ebedu gbeshi je apfuru l'onu eka eeshije abahu le mkpukpu ono. Abimeleku yele ndu ojogu iya shichaa l'eka ono, ephe domishiru onwophe ono wufuta. ³⁶ Galu humae phe pho; o rashiaru Zebulu su: “Lenu-o! Ndu nemadzu shikwa l'eli ubvu awu abya!”

Zebulu su iya: “Oo onyonyo ubvu ono be i humaru; o gbé duchaa ngu nu go bu nemadzu.”

³⁷ Galu bya epfukwaa ya pho ozo su: “Ophu lekpodapho; ndu nemadzu shikwa l'echilabo mkpukpu eje abya; teme o dukwarupho ndu ophu shi l'uzo upfu achu ndu jibya eje abya.”

³⁸ Zebulu su iya: “?Denuhunu onu ono, i shi apashi-a; mbu onu, i gude su: ‘?Bu onye be Abimeleku bu ke g'anyi bya ejeahaaru iya ozi-a?’ ?Tobunaa ndu-a be i shi epfutoshi-a? Jenu je adatso phe ogu!” ³⁹ No iya; Galu bya eduta ndu Shekemu; ephe je etsoo Abimeleku ogu. ⁴⁰ Abimeleku chia phe oso; ephe ye okpa l'oso. Igwerigwe ndu ojogu ke Galu dachaa iko; mekachaa iphe-ehuka. Ephe daepho popoo jasú l'onu eka eeshije abahu le mkpukpu ono. ⁴¹ E mechaa; Abimeleku lashiá mkpukpu Aruma je anodu. O buru Zebulu be chifuru Galu yele unwunna iya ono le Shekemu. ⁴² Tobudu iya bu; o bya ebekwa le nchitabohu iya; ndu Shekemu bya ejeshikwaa l'egu; e je epfuaru iya Abimeleku. ⁴³ Oo ya bu; o chita ndu ojogu iya; woru phe kee uzi eto; ephe je akwakachaa l'egbudu l'egbudu. O leepho enya; huma ge ndu

Shékemu shi lẹ mkpukpu ono awụ abya; ọ gbeshi datso phẹ ọgu; woru phẹ gbushia. ⁴⁴ Tọbudu iya bụ; Abimeleku waa ndu ọphu yee ya swị bya awụfu-kebe jeshia l'ibiya k'onu ẹka eeshije abahụ lẹ mkpukpu ono. Uzi labọ k'ophuu wufu je adatso ndu Shékemu ndu ọphu nọ l'egu phọ ọgu; woru phẹ gbushia. ⁴⁵ Lẹ mbọku ono l'ophu bẹ Abimeleku lwukotaru ọgu lẹ mkpukpu ono. Ọ lwuta iya; gbushia ndu bu iya nụ; mebyishikọta mkpukpu ono; bya eworu únú ghakọta iya.

⁴⁶ Ndu bu l'ulo-eli ono, nọ lẹ Shékemu ono nūmapho iphe ono; ephe wubakota l'ime ẹka a kpushiru ike l'eze ọlo agwa, bụ Elu-Beritu. ⁴⁷ No iya; ama bya agbaaru Abimeleku lẹ ndu bu l'ulo-eli Shékemu bẹ kükobekwaru l'ẹka lanu. ⁴⁸ Ọo ya bụ; Abimeleku waa ndu ọphu yee ya swị bya ejeshia úbvú Zalumonu. Ephe rwua l'ẹka ono; Abimeleku bya egude ogbunku gbukwoshia nkụ; chita tua l'ukuvu. Ọ bya asu ndu ono, yee ya swị ono: “Ngwa! Iphe, unu hūmaru, mu meru; unu mee egube ono!” ⁴⁹ Noo ya; onyenonu bya ebukọo nkụ; vuta tsoru Abimeleku. Ephe je eworu iya doo l'ime ẹka ono, a kpushiru ike ono; mbụ l'eli ndu nọ l'ime iya ono; woru ọku tua ya. Ọku tsua ọlo-eli ono; kegbushikọta ndu nọ iya nụ, rwuru unu umadzu labọ l'ukporo umadzu iri; unwoke mẹ unwanyi. Ephe nwushihukota.

Anwuhu Abimeleku

⁵⁰ E mechaa Abimeleku bya ejeshia mkpukpu Tebezu; je ekephee mkpukpu ono; lwuta iya. ⁵¹ Ọle o nwekwanuru ọlo-eli, a kpushiru ike nọ lẹ mkpukpu ono. Ọ buru l'ẹka ono bẹ unwoke mẹ unwanyi; mbụ ndu bukọta lẹ mkpukpu ono gbaru la je anodu. Ephe gu-chishikọta onwophe l'ime iya; bya awuru lashia l'ime mkpotsu ọlo-eli ono. ⁵² Abimeleku bya ejeshia l'ulo-eli ono g'o tsoo ndu nọ ya nụ ọgu. Ọ rwutashia onu-abata ọlo-eli ono ntse g'ọ tufu iya ọku; ⁵³ nwanyị lanu l'ime ndu ono, nọ l'ulo-eli ono pataepho nggu-mkpuma uswe woru tua Abimeleku l'ishi; woru iya ọkpu ishi tūpyashia atūpyashi. ⁵⁴ Ọ bya ekukebe nwokorọbya, achijeru iya ngwoğu iya sụ iya: “Mita-kebe ogu-echi ngu gbugbua mu; k'ophu ephe taa anodudu epfu sụ: ‘Ọ kwa nwanyị bẹ gburu iya nụ.’ ” Ọo ya bụ; onye-ozii iya ono wota ogu-echi sụ ya; ọ nwuhu. ⁵⁵ Ndu Ízurelu hūmaepho lẹ Abimeleku bẹ nwuhuwaru nụ; onyenonu tūgbuchaa lashia unuphu.

⁵⁶ Ọ buru egube ono bẹ Chileke shiru gwata Abimeleku ugwo ejo-iphe ono, o meru nna iya ono; mbụ k'unwunna iya, dū ukporo ẹto l'iri, o gbushiru ono. ⁵⁷ Chileke bẹ mekwarupho g'ejo-iphe, ndu Shékemu meru ono tukoru phẹ l'ishi. Onu ono, Jiótamu nwa Jieru-Balụ tūru bẹ mechaa nwua l'ehu phẹ.

10

Tola; onye-ikpe ndu Ízurelu

¹ No iya; gẹ Abimeleku buchaaaru onye-ikpe ndu Ízurelu; bẹ onye ọzo shi l'okpa-ipfu Isaka byaru afuta g'ọ dzọta ndu Ízurelu. Epha nwoke ono bụ Tola; nwa Puwa; mbụ nwanwa Dodo. Ẹka o bu bụ lẹ mkpukpu Shamiru, nọ l'alì úbvú úbvú ndu Ifuremu. ² Ọ buru onye-ikpe ndu Ízurelu ukporo apha l'apha ẹto; bya anwuhu; e lia ya lẹ mkpukpu Shamiru.

Jiayi; onye-ikpe ndu Ízurelu

³ Jiayi, bụ onye Giladu bya etsota iya; bya ekpeeru ndu Ízurelu ikpe ukporo apha l'apha labọ. ⁴ Ọ nwuta unwoke ukporo l'iri. Unwu iya ono nọdu agbakọta nkapfu-igara l'ehu l'ehu. Onye ọphu nonu; nwechaaru mkpukpu nkiya l'alì Giladu. Mkpukpu ono g'ọ hakọta bẹ aza Havotu-Jiayi byasụ lẹ ntanụ. ⁵ E mechaa; Jiayi nwuhu; e lia ya lẹ mkpukpu Kamonu.

Jiẹfuta; onye-ikpe ndu Ízurelu

⁶ Ndu Ízurelu bya emee ejo-ememe l'enyia Chipfu ọzobaa; mbụ baaharu agwa Balu eja; me Ashitoretu; me agwa ndu Aramu; me agwa ndu Sayidonu; me agwa ndu Mowabu; me agwa ndu Amonu; waa agwa ndu Filisitayinu. Epe paru Chipfu haa; ophu epe ta abajeeduru iya eja. ⁷ Oke ehu-eghu Chipfu dapfuta nu ndu Ízurelu. Chipfu nwuru phe ye ndu Filisitayinu waa ndu Amonu l'eka. ⁸ Epe mekpaa phe ehu; gwee phe arakabya l'apha ono. Apha iri l'esato be epe mekpakotaru ndu Ízurelu, bukota l'uzo enyanwu-awawa enyimu Jiordanu ehu; mbu l'ali Giladu, no l'ali ndu Amoru. ⁹ Ndu Amonu bya adafu azu enyimu Jiordanu azu iya ophuu g'ephe je adatso ndu Jiuda; me ndu Benjiaminu; waa unwu Ifuremu ogu. Oo ya bu; ndu Ízurelu nodunu l'oke iphe-ehuka.

¹⁰ Tobudu iya bu; ndu Ízurelu bya araku Chipfu; su iya: "Anyi mesweakwaru ngu; kele anyi paru gube Chileke anyi haa; je abapheahaaru agwa, bu Balu eja." ¹¹ No iya; Chipfu su phe: "?To bunu mu-a be dzotaru unu l'eka ndu Ijiputu; me ndu Amoru; me ndu Amonu; mekpoo ndu Filisitayinu? ¹² Mekpoo teke ndu Sayidonu; me ndu Amaleku; waa ndu Mawonu shi akpaya unu ishi ono be unu rakuru mu ge mu gbaaru unu mkpu; mu dzota unu l'eka phe. ¹³ Unu gbeparu mu haa je abapheahaaru agwa eja. Eshinu o du nno be mu ta abyakwa adzotabaa unu ozo. ¹⁴ Unu tugbua jenu araku agwa, bu ophu unu hataru g'ephe bya adzota unu teke unu no l'iphe-ehuka!" ¹⁵ Tobudu iya bu; ndu Ízurelu su Chipfu: "Anyi meakwaru iphe-eji. Mee anyi iphe, dukpoe ngu pho ree. Oke-a; jiko dzonaa anyi ntanu-a." ¹⁶ Tobudu iya bu; epe wofukota agwa ndu ohozo ono, epe dobechaaru ono; bya abaaharu Chipfu eja. Aphu, ndu Ízurelu no ono rwutabe iya l'ehu k'ophu o to duedu ike taa nshi.

¹⁷ No iya; a bya ekuko ndu Amonu k'ogu; epe je anmaa anmanma ogu l'ali Giladu. Ndu Ízurelu bya edzukobekwapho; je anmaa anmanma ogu le mkpukpu Mizupa. ¹⁸ No iya; ndu-ishi Giladu su nwibe phe: "Onye vukporu uzo je etsoo ndu Amonu ogu be bu onye ono a-buru onye-ishi ndu Giladu l'ophu."

11

¹ Jiẹfuta, bu onye Giladu be bu onye ojogu ike du; ole o bu nwatibe nwanyi ukpara. Nna Jiẹfuta be bu Giladu. ² Unyomu Giladu be nwushiru iya unwu. O be teke unwegirima unyomu iya ono byaru evushichaa; epe chifu Jiẹfuta su iya: "I tii ketakwa oke l'unuphu ibe anyi; kele oo nwanyi ozo be nwuru ngu nu." ³ Tobudu iya bu; Jiẹfuta gbafuru unwune iya ono gbaru lashia ali Tobu je eburu. O buru l'eka ono; ndu ogalemkpa wu-pfuta iya bya etsoahaa ya.

⁴ A nonyaa; ndu Amonu bya etsoo ndu Ízurelu ogu. ⁵ O buru teke ono, ndu Amonu tsoaharu ndu Ízurelu ogu ono be ndu bu ogerenya ndu Giladu tugburu je ekua Jiẹfuta l'ali Tobu; ⁶ su iya: "Bya bya aburu onye-ishi anyi; k'ophu anyi a-du ike datsoo ndu Amonu ogu."

⁷ Jiẹfuta su phe: "?Unu ta akponuru mu-a ashi; chifu mu l'unuphu ibe nna mu? ? Bu gunu kparu iphe, o bu nta-a, unu no l'iphe-ehuka-a be unu choharu mu bya?"

⁸ Ndu bu ogerenya Giladu su: "Oo ya meru g'o gude anyi byapfutashia ngu-a; k'ophu ii-tsoru anyi je etsoo ndu Amonu ogu; li buru onye-ishi ndu bukota l'ali Giladu."

⁹ Oo ya bu; Jiẹfuta su phe: "Unu -duta mu lashia azu ge mu je etsoo ndu Amonu ogu; ?mu a-buru-a onye-ishi unu k'eviya me Chipfu mee mu lwu-kpee phe?"

¹⁰ Ndu bu ogerenya Giladu ono su iya: "O buepho Chipfu be bu onye-ekebe anyi le ngu. Anyi ee-mejeepho iphe, i pfuru." ¹¹ Tobudu iya bu; Jiẹfuta bya etsoru ndu

bụ ọgerenya ndu Giladu ono. Ndu ono mee ya onye-ishi waa onye-ishi ojogu phe. Jiefuta nodu le Mizupa pfushikota iphe ono, o pfuhawaru ono l'iphu Chipfu.

¹² No iya; Jiefuta bya ezia ndu-ozu g'ephe je ajja eze ndu Amonu su iya: “?Bu gunu be anyi meru ngu, meru g'o gude i byatashia anyi etso ogu l'alì anyi?” ¹³ Eze ndu Amonu bya ezia ndu ono, Jiefuta ziru ozu ono; su phe: “Iphe, kparu iya nu bu le teke ndu Izurelu shi l'alì Ijiputu wufuta be ephe natakotaru mu alì mu shita l'enyimu Anonu jeye l'enyimu Jiaboku; mbu jasụ l'enyimu Jiordanu. Unu nu-phuchaa mu alì obu azu nta-a le nchi-odoo.”

¹⁴ Jiefuta bya ezikwaa ndu-ozu iya ozo g'ephe je eziphu eze ndu Amonu ono azu; ¹⁵ su iya: “Waa iphe, Jiefuta pfuru baa: Ndu Izurelu ta natakwaru alì ndu Mowabu; ophu ephe anataduru ndu Amonu alì phe. ¹⁶ Teke ndu Izurelu shi l'alì Ijiputu lufuta be ephe shiru uzo echiegu lufu le Eze-enyimu Uswe-uswe; gbẹ l'eka ono bahu le mkpukpu Kadeshi; ¹⁷ O buru le Kadeshi ono be ndu Izurelu no zia ndu-ozu g'ephe je epfuaru eze ndu Edomu su: ‘Jiko g'anyi shijana-a alì ngu ghata.’ Ophu eze ndu Edomu ta angaduru phe nchi. Ephe byakwapho eje ezia eze ndu Mowabu egube ono; yebedua jikakwapho. Oo ya bu; ndu Izurelu kwaa le Kadeshi. ¹⁸ Tobudu iya bu; ephe wulihu kwaseru echiegu; tsoru alì ndu Edomu waa ke ndu Mowabu gbaa mgburugburu; bya alufuta l'uzo enyanwu-awawa alì ndu Mowabu ono. Ephe je adoru l'azu enyimu Anonu azu iya ophuu; ole ephe ta abahuduru l'alì ndu Mowabu; kele oo enyimu Anonu bu oke alì ndu Mowabu ono. ¹⁹ Ndu Izurelu byakwa ezia ndu-ozu g'ephe je ezia Sihonu, bu eze ndu Amoru, mbu onye bu le mkpukpu Heshibonu su iya: ‘G'anyi shijana-a alì ngu ghata lashia alì nkanyi.’

²⁰ “Ophu Sihonu ekwekwapho ge ndu Izurelu ghata l'alì iya. O bya ekukobekota ndu nkiya l'ophu; ephe wufu je adoru le mkpukpu Jiahazu; ephe le ndu Izurelu lwugbabe ogu. ²¹ Tobudu iya bu; Chipfu, bu Chileke ke ndu Izurelu woru Sihonu; me ndu nkiya l'ophu ye ndu Izurelu l'eka. Ephe lwu-kpee phe. Ndu Izurelu nakota alì ndu Amoru, bu ndu bu l'eka ono. ²² Ephe lwutakota alì ndu Amoru; e shi le Anonu jasụ le Jiaboku; mekwapho; a -gbẹ l'echiegu jasụ l'enyimu Jiordanu. ²³ Oo ya bu; eshi ophu Chipfu, bu Chileke ke ndu Izurelu chishichawaru ndu Amoru; bya eworu alì phe nu ndu nkiya, bu ndu Izurelu; ?o gbaru g'a nu-phu ngu iya azu ozo to? ²⁴ ?Tobudu iphe, agwa ngu, bu Kemoshi nuru ngu bu ophu ii-kwe eka? Nokwapho g'anyibedua e-nweru iphe, Chipfu, bu Chileke anyi nuru anyi g'anyi nweru bu ono. ²⁵ ?I ka eze ndu Mowabu, bu Belaku nwa Zipo ree? ?O tsoru ndu Izurelu opfu? To; ?ephe l'iya lwuru ogu? ²⁶ Ndu Izurelu bukotaru le Heshibonu; me Arowa; me nwa mkpukpu, no-pheru phe mgburugburu; mekwapho le mkpukpu, nochaa l'aguga enyimu Anonu ukporo apha iri l'ise ophu. ?Bu gunu meru iphe, i ti natachadaru alì obu le teke ono? ²⁷ Mbedua te emeswekwaru ngu. Oo gubedua, byaru etsoaha mu ogu be gbẹ achọ mu opfu. Ole-a; ge Chipfu, bu onye-ikpe, bukafukwa opfu ono, duru ndu Izurelu yee ndu Amonu le ntanu.” ²⁸ Ole eze ndu Amonu be ta ngakpodaru nu nchi l'ozu ono, Jiefuta ziru g'e zia ya ono.

Jiefuta alwu ndu Amonu

²⁹ Tobudu iya bu; Unme Chipfu bya eji Jiefuta ehụ. O bya eshijaa alì Giladu; waa alì ndu Manase; bya eshijaa mkpukpu Mizupa, no l'alì Giladu. O buru le mkpukpu Mizupa ono be o gbẹ jeshia etso ndu Amonu ogu. ³⁰ Jiefuta bya ekwee Chipfu ukwe; su: “O -buru l'i woru Amonu ye mu l'eka; ³¹ be iphe, vukpo uzo gbafuta l'ulo mu bya agba mu ndzuta me mu -lwu-kpee ndu Amonu lwaje; be a-buru ke Chipfu. Mu e-gudeele iya pho gwee ngweja-akpo-oku.”

³² Tòbudu iya bụ; Jiẹfuta bya atụgbua jeshia etso ndu Amonu oḡu. Chipfu woru phẹ ye iya l'ẹka. ³³ E -shi lẹ mkpụkpu Arowa jasụ l'uzo, eeshije abahụ lẹ mkpụkpu Minitu bẹ o mekọtaru mkpụkpu ụkporo umerekete; mbụ gbua phẹ pyaapyaasụ lẹ mkpụkpu Abẹlu-Keramimu. Tòbudu iya bụ; ndu Ízurelụ bya akapyabẹ ndu Amonu.

Jiẹfuta eworu nwatibe iya kẹ mgbọko anụ Chipfu

³⁴ No iya; Jiẹfuta lwarutaephọ unuphu ibe iya lẹ mkpụkpu Mizupa; a bya ele ẹnya; nwatibe iya kẹ mgbọko nọdu akụwa nkwa; ete ebvu; agba iya ndzuta. Nwamgbọko ibe iya ono bụ nwa lanụ, ọ nwutaru kpẹkpu. Mbụ l'a -gufu iya bẹ o to nweedu nwa nwoke; ozo nwa nwanyị ozo ọ nwutabaaru. ³⁵ Jiẹfuta hūmae ya phọ; o woru uwe iya lajashia; bya arashia: "Oowa-e! Nwada mu-e! I mewaru aphụ tsorụ mu; mbụ mu bya aburu onye gba ẹka nwa; kẹle ukwe-iphe, mu kweru Chipfu bẹ mu ta adukwa ike gẹ mu te emeru iya ya." ³⁶ Nwa iya nwanyị ono sụ iya: "Nnana mu! Iphe, i pfuru Chipfu bẹ i pfuwaru iya. Mee mu ẹgube ono, i kwetawaru ukwe iya; eshinu Chipfu mewaru g'ị gwata ndu ọhogu ngu bụ ndu Amonu ụgwo iphe, ẹphe meru." ³⁷ Sụ iya: "Ọle-a; iphe, ii-mekpọerụ mu phọ kpoloko bụ g'ị haarụ mu ọnwala labọ gẹ mu lẹ ndu ọnyà mu swirụ je l'úbvú; je araa ẹkwa; kẹle mu ta abyadu aluru ji." ³⁸ Tòbudu iya bụ; ọ sụ iya: "Jenụ." O dufu iya; o je l'úbvú je anọ ọnwala labọ yẹle unwumgboko, bụ ọnyà iya. Ẹphe raa ẹkwa kẹle ọ tọ byadu aluru ji. ³⁹ Ọnwala labọ ono -bvuepho; ọ lapfushia nna iya. O woru iya mee ẹgube ono, o kweru ukwe iya ono; ọphu yee nwoke akwajeduru jasuru ọ nwuhu. Ọo ya bụ; ọ bya aburu omelali, du l'alị ndu Ízurelụ; ⁴⁰ k'ọphu bụ l'aphagapha bẹ akatikpo unwumgboko ndu Ízurelụ awufuje je anọ ujiku ẹno gude nyata nwada Jiẹfuta ono; mbụ Jiẹfuta, onye Giladu ono.

12

Jiẹfuta yẹle ndu Ifuremu

¹ Tòbudu iya bụ; ndu Ifuremu bya edzukọbe k'ọḡu; bya adafu azụ ẹnnyimu Jiódanu azụ iya ọphuu jeshia lẹ mkpụkpu Zafonu je ajia Jiẹfuta; sụ iya: "Bụ ḡunu meru iphe, i jeru alwua ndu Amonu; ọphu i kuduru anyi? Anyi ejeakwa atụ ụlo ngu ọku g'o tsupyabẹ gubedua."

² Jiẹfuta sụ phẹ: "Ọ kwa lẹ mu lẹ ndibe mu bẹ yẹle ndu Amonu shi nọdu l'ukukanyi; mu kua unu; ọphu unu ekwedụ bya adzọo mu l'ẹka phẹ. ³ Mu hūmaephọ l'unu ta agbaduru mu mkpu; mu woru ishi ndzụ mu tua; dafu azụ ẹnnyimu Jiódanu je adatso ndu Amonu oḡu. Chipfu mee kwapho; mu lwu-kpee phẹ. Buhunu ole bẹ unu gbẹ nta-a byatashia mu etso oḡu?" ⁴ Tòbudu iya bụ; Jiẹfuta bya ekukọbe ndu Giladu; ẹphe je etsoo ndu Ifuremu ono oḡu. Ndu Giladu lwu-kpee ndu Ifuremu; kẹle ndu Ifuremu sụru phẹ: "Unubẹ ndu Giladu; unu bụ nlwamulwa, bya eburu l'echilabọ ndu Ifuremu waa ndu Manáse." ⁵ Ndu Giladu je akwachishichaa ẹka eerwuje erwurwu l'ẹnnyimu Jiódanu lufu lẹ mkpụkpu Ifuremu. O nọdu abujeru teke onye Ifuremu, nahuru nụ gbarwutaru l'ẹka ono; ọosu phẹ: "Gẹ mu ghataeshikwa." Ndu Giladu ono ajia ya sụ iya ?I bụ onye Ifuremu? Teke onye ọbu sụru: "Waawaa." ⁶ Ẹphe asụ iya: "Ọ du ree; pfu dukwa: 'Shiboletu.'" O nọdu abujeru; onye jeru iya ekuku; o -kuswee ya kua ya "Shiboletu"; ẹphe egude iya woru gbua l'ẹka ono, eerwuje ẹnnyimu Jiódanu erwurwu ono. Lẹ teke ono bẹ e gburu ndu Ifuremu, du ụkporo unu nemadzu ise l'unu ise.

⁷ Noo ya; Jiẹfuta ono, bụ onye Giladu ono; buru onye-ikpe ndu Ízurelụ apha ishii. O nwuhu; e lia ya lẹ mkpụkpu lanụ, nọ l'alị Giladu ọbu.

Ibuzanu; onye-ikpe ndu Ízurelụ

⁸ Onye ọzo, byaru aburu Onye-ishi, ndu Ízurelu gę Jieřfuta nwuhuchaaru ono be bu Ibuzanu, onye mkpukpu Betulehemu. ⁹ O nwutaru ukporo unwoke l'unwoke iri; waa ukporo unwanyi l'unwanyi iri. Unwumboko ibe iya ono be o keshichaaru ji l'ipfu ọzo. Unwu iya unwoke ono be o jekwarupho alutachaaru unwumboko l'ipfu ọzo. Ibuzanu buru ishi ndu Ízurelu apha esaa; ¹⁰ nwuhu; e lia ya le mkpukpu Betulehemu.

Elonu; onye-ikpe ndu Ízurelu

¹¹ Ibuzanu buchaaaru ishi; Elonu, bu onye Zebulonu bya aburu ishi ndu Ízurelu apha iri. ¹² Tobudu iya bu; Elonu, bu onye Zebulonu bya anwuhu; e lia ya le mkpukpu Ajialonu l'ali ndu Zebulonu.

Abudonu; onye-ikpe ndu Ízurelu

¹³ Noo ya; Elonu nwuhuchaa; Abudonu; nwa Hilelu onye shi le mkpukpu Piratonu bya aburu onye-ikpe ndu Ízurelu. ¹⁴ O nwutaru ukporo unwoke labo; bya enweru unwu nwanwa, du ukporo unwoke l'unwoke iri. Epehe nweru ukporo nkafu-igara eto le nkafu-igara iri. Abudonu buru onye-ikpe ndu Ízurelu apha esato. ¹⁵ Abudonu; nwa Hilelu, bu onye Piratonu nwuhu; e lia ya le Piratonu, no l'ali ndu Ifuremu l'ali ubvu ubvu ndu Amaleku.

13

Anwunwu Samusinu

¹ Ndu Ízurelu bya emee iphe-eji l'enya Chipfu ozobaa. Oo ya bu; o nwuru phe ye; epehe noo ndu Filisitayinu l'eka ukporo apha labo.

² O nweru nwoke lanu, bu onye mkpukpu Zora, epha iya bu Manowa. O bu onye shi l'ipfu ke Danu. O luru nwanyi; ophu nyee ya ono ta atsudu ime; o nodu ophu o to nwutaduru nwa. ³ Tobudu iya bu; ojozi-imigwe, ke Chipfu bya ehee nwanyi ono l'iphu; su iya: "Lenu; nta-a be i tii tsudu ime; ophu o dudu nwa, i nwutaru; ole ii-tsuta ime; nwua nwa nwoke. ⁴ Nta-a bu g'i kwabeekwapho enya g'i ti ngu mee; ophu i ngukwa iphe, atsụ atsutsu; ophu i rikwa iphe, aaso nsọ; ⁵ kele ii-tsuta ime nwua nwa nwoke. G'a ta kpukwa iya ishi; noo kele oo-buru onye duru Chileke iche e -shi l'epho. Oo-wata adzo ndu Ízurelu l'eka ndu Filisitayinu."

⁶ Tobudu iya bu; nwanyi ono tugbua je epfuaru ji iya su iya: "Onye ke Chileke byapfutakwaru mu. O dupeho akpabiri g'ojosi-imigwe ke Chileke. Ole mu ta jikwanuru iya eka o shi; ophu o kokwanuru mu epha iya. ⁷ Ole o suru mu le mu a-tsuta ime; nwua nwa nwoke. Le nta-a be bukwa ge mu ba angushi mee; ophu mu angukwa iphe, atsụ atsutsu; ophu mu erikwa iphe, aaso nsọ; kele nwata ono a-buru onye duru Chileke iche e -shi teke o no l'epho jeye mboku, oo-nwuhu."

⁸ Tobudu iya bu; Manowa bya epfuru nu Chipfu su: "Nnajiuphu; jiko menaa g'onye ke Chileke ono, i ziru; o byapfuta anyi ono lwaphuta azu ọzo bya egoshi anyi g'anyi e-shi hee nwata ono, aa-nwu onoya." ⁹ Chileke numa iphe ono, Manowa pfuru ono. Ojozi-imigwe ke Chileke ono byapfuta nwanyi ono ọzo le teke o no l'egu; ole Manowa, bu ji iya be yele iya ta atukoduru nodu l'eka ono. ¹⁰ Nwanyi ono gbaepho egwegwa je epfuaru iya ji iya su: "Lenu-o! Nwoke ono, byapfutajeru mu mboku pho-a be rwuakwaru ọzo!"

¹¹ Manowa gbalihu tsoru nyee ya ono jeshia. O bya abyapfuta nwoke ono; o jia ya su: "?Bu ngu be pfujeru opfu nu nyee mu-a?"

O su iya: "Oo mu."

¹² Oo ya bu; Manowa su iya: "Teke iphe ono, i pfuru ono vukotaerupho; ?denu egube anyi ee-gude hee nwata ono? Temе; ?bu gunu a-buru ozi iya?"

¹³ Ojozi-imigwe ke Chipfu ono su iya: “Ge nyee ngu mekotaephe iphe, mu pfuru iya ono. ¹⁴ G'o to rikwa iphe, shikpo l'akporu vayinu; ophu o ngukwa mee; ophu o ngukwa mee, atsū atsutsu; ophu o rikwa iphe, aaso nsō. Iphemiphe ono, mu tushiru iya ekemu iya ono be oo-mekota.”

¹⁵ Manowa su ojozi-imigwe ke Chipfu ono: “Jiko g'anyi sede nu ngu gi nodu g'anyi gude nwa mkpi meeru ngu nri.”

¹⁶ Ojozi-imigwe ke Chipfu ono su: “Unu e-sedekpokwa mu; ole mu tee erikwa nri unu. Ole o -buru l'oo ngweja-akpo-oku be unu eme g'unu gwee; unu gweru iya nu Chipfu.” Ophu Manowa amakwanu l'oo ojozi-imigwe ke Chipfu be o bu.

¹⁷ Tobudu iya bu; o bya aja ojozi-imigwe ke Chipfu ono; su iya: “?Iza gunu; k'ophu anyi a-kwabekwanu ngu ubvu me iphe ono, i pfuru ono vukotaephe?”

¹⁸ Ojozi-imigwe ke Chipfu ono su iya: “?Bu gunu kparu iphe, iiji mu iphe, mu aza? Epha mu dakikwaru uche amadu.”

¹⁹ Tobudu iya bu; Manowa bya akputa nweghu yekobe iya ngweja-nri; bya egweshiru iya Chipfu l'eli mkpuma. Manowa yee nyee ya nodukpoephe ele enya; Chipfu mee iphe, du biribiri; ²⁰ noo kele oku gbanwuhurupho l'eli eka ono, eegweje eja ono; kpumia ala l'igwe; ojozi-imigwe ke Chipfu ono bahu l'iroku ono. Manowa yee nyee ya humaeppho iphe ono; ephe dachaa woru iphu kpube l'ali. ²¹ Ojozi-imigwe ke Chipfu ono mechaa; ophu o chafutabaeduru l'iphu Manowa yee nyee ya. Manowa gbeteke ono maru l'oo ojozi-imigwe ke Chipfu be o bu.

²² O su nyee ya ono: “Anyi a-nwuhukwa; noo kele o Chileke be anyi humaru ono!”

²³ Nyee ya ono su iya: “Ome o du Chipfu g'o gbua anyi ebugbu me o togo natadunu ngweja-akpo-oku waa ngweja-nri ono, anyi nuru iya ono; ophu o togo goshidunu anyi iphemiphe-a; ophu o togo pfukwarupho anyi iphemiphe-a, o goshiru anyi-a.”

²⁴ Nwanyi ono mechaa bya atsuta ime; nwua nwa nwoke; bya agua ya Samusinu. Nwata ono bya evuta; Chipfu kebe iya l'oma. ²⁵ No iya; Unme Chipfu bya emeahaa ya ire l'ehu le teke o no le mkpukpu Mahane-Danu, no le mgbaka mkpukpu Zora waa mkpukpu Eshutolu.

14

Samusinu alu nwamgboko Filisitayinu

¹ O be ujiku lanu; Samusinu jeshia mkpukpu Timuna. O buru l'eka ono be o humaru nwamgboko Filisitayinu lanu. ² O bya alarwua unuphu; je asu ne iya yee nna iya le ya jekwaru mkpukpu Timuna; ya huma nwamgboko ndu Filisitayinu lanu. Su g'e jekwa alutaru iya ya g'o buru nyee ya.

³ Nna iya waa ne iya ono su iya: “?To dukpoda nwanyi, du ngu ree l'ime unwada abubu ngu phe; ozoo le ndibe anyi? Gubedua; ?bu l'ibe ndu Filisitayinu, bu ndu te ebuduru ubvu ono be ii-jeshia alu nwanyi?”

Ole Samusinu suleru-a nnana iya g'o je alutaru iya ya; l'oo ya bu nwamgboko ama iya mma shii.

⁴ Ophu nna iya yee ne iya ta amadu l'oo Chipfu be iphe ono shi l'eka; mbu le Chipfu achu g'oo-shi mekata ndu Filisitayinu; kele teke ono be ndu Izurelu no l'eka ndu Filisitayinu.

⁵ Tobudu iya bu; Samusinu yee nna iya waa ne iya tuko swiru jeshia Timuna. Ephe rwueppho l'opfu-vayinu, nogbaa le Timuna ono; a bya l'amaru; nwa oduma lufutawa; aba hanyihanyi azo-kube Samusinu. ⁶ Unme Chipfu bya abya iya l'ehu k'ike. O zueppho oduma ono gburumu; gude eka labushia ya g'onye labushiru nweghu nshii. Ophu o pfuduru nna iya; waa ne iya iphe ono, o meru ono.

⁷ Oo ya bu; o bya atugbua jepfushia nwanyi ono, oopfu k'alulu ono; yee ya bogbabechaa; nwanyi ono nodu ama iya mma shii. ⁸ E mechaa g'a nonyaaru; o laphushia azu je iya aluta; o swiba ge ya huma odzu oduma pho. O huma l'enu gbawaru iya ite; manu-enu duwa iya. ⁹ O gude aka kukuta iya ritsoru uzo. O jepfuepho nna iya waa ne iya; o nu phe; ephe ria. Ophu o pfukwanuru phe l'oo l'odzu oduma pho be o kukutaru manu-enu obu.

Ílú, Samusinu turu

¹⁰ Tobudu iya bu; nna iya bya ejeshia g'o huma nwanyi ono. Samusinu bya eshia nri ekele-nwanyi l'eka ono; kele oo g'unwoke, alu nwanyi l'eka ono emejekpo bu ono. ¹¹ No iya; ephe humaepho Samusinu; ephe duru umadzu ukporo l'iri yeru iya g'ephe l'iya toko nodu. ¹² Samusinu bya asu phe: "Ge mu tukpodarupho unu ilu lanu. O -buru l'unu koru mu iphe, o bu l'ime abali esaa, a no le nri-a be mu a-nu unu uwe mgbalanu ukporo l'iri waa uwe, du iche iche ukporo l'iri. ¹³ Teke o bu l'unu ta akotaduru iya; unu anu mbedua uwe mgbalanu ukporo l'iri waa uwe, du iche iche ukporo l'iri."

Ephe su iya: "Tueshiduru anyi ilu ngu obu; g'anyi numa."

¹⁴ O bya atuaru phe iya su:

"Iphe, erije iphe be iphe, eeri eriri shi lufuta.

Iphe, nweru okpehu be iphe, atsò utso shii lufuta."

A noo abali eto; ophu ephe adudu ike ko iphe, ilu ono bu.

¹⁵ O be le mboku k'eno; ndu ono su nyee Samusinu ono: "Dee ji ngu edede g'o karu anyi iphe, ilu ono bu; odumeka be anyi e-tsukwa ngu oku; gu le ndibe nna ngu. ?Bu iphe, i yeru anyi g'anyi bya bu gi nata anyi iphe, anyi nweru to?"

¹⁶ Tobudu iya bu; nyee Samusinu ono bya anodu iya l'iphu raahaa ekwa; su iya: "Mu du ngu ashì! I ti yeduru mu obu ilile! I turu ndibe anyi ilu; ophu i ti kaduru mu iphe, ilu obu bu!"

O su iya: "Mu ta akoduru iya nna mu; ozoo ne mu; ?denu ge mu e-shi bya akochiaru iya gubedua?" ¹⁷ Nwanyi ono rakota ekwa ujiku esaa, ephe no le nri ono. Oo ya bu; o be le mboku k'esaa ono; o woru iya koru iya; kele oopfukpoeru iya pho g'o koru iya ya. Yebedua je eworu iphe, ilu ono bu koru ndibe phe ono. ¹⁸ Enyanwu bya ariba le mboku k'esaa ono; ndu mkpukpu ono su Samusinu:

"?Bu gunu be ka manu-enu utso?

?Bu gunu be ka oduma okpehu?"

Samusinu su phe:

"O to bu l'unu kularu l'eka ada-eswi mu no;

be unu tege adukwa ike ko iphe, ilu mu ono bu."

¹⁹ Tobudu iya bu; Unme Chipfu bya iya l'ehu k'ike; o buru iya eje mkpukpu Ashikelonu je echigbushia ukporo umadzu l'umadzu iri; natakota phe iphe, ephe nweru. O chiru uwe phe, du iche iche chiru nu ndu ono, kotaru ilu ono, o turu ono. O gude ehueghu, enwu iya phuruphuru l'ehu lashia ibe nna iya. ²⁰ Ephe woru nyee Samusinu ono kee onya Samusinu, yeru iya aka le teke oolu nwanyi ono.

15

Samusinu atu oku l'iphe, ndu Filisitayinu meberu l'ali

¹ O rwuerupho teke eebuje witi; Samusinu kpata nwada eghe; kpapfushia nyee ya ono. O rwua o su ogo iya ono: "Mu e-jepfuakwa nyee mu le mkpuru nkiya."

Ophu nna nyee ya ono te ekwedu g'o bahu l'ime ulo; ² su iya: "Mu maru le nyee ngu ono be du ngu ashì okpobe adudu. Oo ya meru g'o gude mu kee ya onya ngu." Su iya: "?Nwune iya ke nwata ta akadụ iya ama mma to? Dutachinaa yebedua."

³ Samụsinu sụ phẹ: “Nta bẹ mu nweru ẹka mu a-gbabe ọkpa meshia ndu Filisitayinu iphe ike; ọphu ụta taa dudu mu iya.” ⁴ Ọo ya bụ; ọ tughua je akpukoo uphega le ndu; kpata phẹ ukporo iri l'ise; gude phẹ l'ite-odzu ligbabechaa phẹ ebo ebo. Ọ bya eworu ọwá lipyabechaa phẹ le mgbaka ite-odzu ono. ⁵ Ọ bya anwuru ọku yekota l'ọwá ono; paru uphega ono hashichaa ẹka l'ẹka witi ndu Filisitayinu nọ. Ọ tukota ọku le witi, e gbushiwaru egbushi; me ndu ọphu e teke egbushidu egbushi; je akpaa l'opfu-vayinu mekpoo oshi olivu phẹ.

⁶ Tọbudu iya bụ; ndu Filisitayinu sụ: “?Bụ onye meru iphe ọwa?”

A sụ phẹ: “L'ọo Samụsinu, bụ ọgo nwoke Timuna bẹ meru iya nū; kele e dutaru nyee ya kee ọnyà iya.” Ọo ya bụ ndu Filisitayinu tughuepho je egude nyee Samụsinu ono; waa nna iya kpoo ọku.

⁷ Samụsinu sụ phẹ: “Eshinu unu gbẹ mee egube-a bẹ mu ta abyadu aha unu; jasụ mu emelataada unu!” ⁸ O tsoo phẹ ọgu ehuka ehuka; gbushia ndu du igwerigwe l'ime phẹ. O mechaa bya atughua je anodu l'ogba, nọ l'oke mkpuma le mkpukpu Etamu.

⁹ Tọbudu iya bụ; ndu Filisitayinu wufu je adoru l'alị Jiuda k'ogu; nochaa jasụ le mkpukpu Lehi. ¹⁰ Ndu Jiuda jia sụ: “?Bukwa ole bẹ unu byaru anyi etso ọgu?”

Ephe sụ: “Anyi byaru g'anyi gude Samụsinu melata iya ugwo iphe, o meru anyi.”

¹¹ Ọo ya bụ; unu nemadzu esaa l'ukporo iri, shi l'alị Jiuda zafu jepfushia Samụsinu l'ogba, nọ l'oke mkpuma le mkpukpu Etamu ono je asụ iya: “?Bụ egube gunu bẹ i meru anyi ọwana? ?Ti madu l'anyi nọ l'ẹka ndu Filisitayinu?”

Ọ sụ phẹ: “Ọo iphe, ephe meru mu bẹ mu melataru phẹ.”

¹² Ephe sụ iya: “Anyi byakwaru g'anyi kee ngu egbu; kpata je anu ndu Filisitayinu.”

Samụsinu sụ phẹ: “Unu riaru mu angu l'unu te egbudu mu l'onwunu.”

¹³ Ephe sụ iya: “Waawaa; anyi te egbukwa ngu. A kwa egbu bẹ anyi e-ke ngu kpoloko; kpata ngu je anu phẹ.” Ephe bya egude ọkpukpu ọphúú labo kee ya egbu; bya akpufuta iya l'oke mkpuma ono.

¹⁴ O rwutashia le mkpukpu Lehi; ndu Filisitayinu turu oko kpua ya; gbapfushia ya. Unme Chipfu bya iya l'ehu k'ike. Ọkpukpu ono, e kekotaru iya l'ẹka ono ribushihuephoo g'eba-oghu, e gude ọku dabua; egbu ono, e kekotaru iya ono gbabushihukota iya l'ẹka dashihu. ¹⁵ Ọ humaekwapho ọkpu-agba nkafu-igara, du ọphúú ọphúú; ọ dzukotae l'iya pho; gude iya chigbushia unu umadzu labo l'umadzu ukporo iri. ¹⁶ Tọbudu iya bụ; Samụsinu sụ:

“Ọkpu-agba nkafu-igara bẹ mu gude mee;

ephe kuta l'ikpo l'ikpo;

mbu; l'ọo ọkpu-agba nkafu-igara

bẹ mu gude gbushia unu umadzu labo l'umadzu ukporo iri.”

¹⁷ O pfebechaa nno; o tuphaa ọkpu-agba nkafu-igara ono; woru ẹka ono gube “Ramatu-Lehi”, bụ iya bụ “obvudu ọkpu-agba”.

¹⁸ Tọbudu iya bụ; egu-mini bya agushiaha ya ike; ọ raku Chipfu; sụ iya: “Ọo ngu bẹ meru g'onye-ozu ngu lwu-kpe k'ọphu paru ẹka egube-a. Nta; ?bu-chia egu-mini bẹ a-gbẹ gbua mu; mu adaba ndu ono, bugba akpapyi ono l'ẹka?” ¹⁹ Chileke woru ẹka du nsuda le mkpukpu Lehi gbawaa; mini soshiahaa ya. Samụsinu bya anguchaa mini ono; ike bya adu iya; obu guzeta iya. O woru ẹka ono gube Enu-Hakore, bụ iya bụ “obvu-mini onye rakuru nū”. Obvu-mini ono nopho le mkpukpu Lehi byasụ ntanū.

²⁰ Samụsinu buru Onye Ikpe ndu Ízurelu ukporo apha le teke ke ndu Filisitayinu ono.

16

Samụsinu aphokata oguzo, eeshije abahu le mkpukpu Gaza

¹ Samụsinu bya ejee mkpukpu Gaza; je ahuma nwanyi ukpara; o jee yee ya kwaa.
² Tobudu iya bu; a bya epfuaru ndu Gaza su: "Samụsinu be byakwaru l'eka-a!" Oo ya bu; ndu mkpukpu ono je aso-pee eka ono nodu kwabekotaru iya lenyashi ono l'ophu; nodukota nggujunguji l'onu eka eeshije abahu le mkpukpu ono kwabekotaru iya lenyashi ono l'ophu asuje: "L'iphoro nchi-abohu be anyi e-woru iya gbua."
³ Samụsinu ze l'eka ono jeye l'echilabo abali. O gbete teke ono gbalihu je aphokata mgbo-oguzo, e yeru l'onu-abata mkpukpu ono; phokatachaa yee itso labo, e gude yee oguzo ono; mbu phota me mgbo-igwe g'ohakota dee l'ukuvu. O vutakota iya je enyihu mkpakponu ubvu ono, no gha iphu le mkpukpu Hiburonu ono.

Samụsinu yee Delayila

⁴ Tobudu iya bu; a nonyaepho; o bya eje eyee nwanyi, bu le nsuda Soroku obu. Epha nwanyi ono bu Delayila. ⁵ Ndu-ishi ndu Filisitayinu bya ejepfu nwanyi ono je asu iya: "Dejibekpo ya pho g'o goshi ngu eka okpehu iya ono, paru eka ono nokpoo; dekwa ya pho g'o karu ngu g'anyi e-shi gude iya kee ya egbu; bya akapyabe iya." Epehe su nwanyi ono l'ephe a-nuchaa ya ekpa mkpola-ochaa iri le nanu l'ehu l'ehu.

⁶ Oo ya bu; Delayila jepfu Samụsinu je asu iya: "Jiko kanuru mu iphe, meru g'o gude ejo okpehu du ngu egube-a; ikafuaru mu egube ee-me gudekpo ngu kee ngu egbu; mee ngu ewere."

⁷ Samụsinu su iya: "O -buru l'e gude okpukpu esaa, a swiru k'ophuu, ta akpohuduru nku kee mu egbu; be mu a-byaepho adu arwuhu; mu abya adu g'onye ozo du."

⁸ Tobudu iya bu; ndu-ishi ndu Filisitayinu bya achie Delayila okpukpu esaa, a swiru k'ophuu, ta akpohuduru nku; o gude iya kee ya egbu. ⁹ A chiru nemadzu domishia l'ime mkpuru; ephe nodu kwagebe akwagebe. O keebechaa ya ya; o su iya: "Samụsinu! Ndu Filisitayinu abakwa ngu egude!" O gbabushia okpukpu ono g'o bu eba-oghu be e gude oku dabua. Oo ya bu l'a ta cho-vuduru eka okpehu iya no.

¹⁰ No iya; Delayila su Samụsinu: "Ichi mu eswe; bya adzu-pheru mu uka. Jiko kanuru mu g'ee-shikpo kee ngu egbu."

¹¹ O su iya: "Oo e -gude eri ophuu, ta adudu iphe, e mejewaru iya kee mu pyataa; mu abya adu arwuhu; du g'onye ozo du."

¹² Oo ya bu; Delayila bya achita okpukpu ophuu gude kee ya egbu. O nweru unwoke, domiru onwophe l'ime mkpuru; kwaberu iya. O su iya: "Samụsinu! Ndu Filisitayinu abakwa ngu egude!" O lwubilihu; woru okpukpu ono, o keru iya l'eka ono gbabushia g'o bu eba-oghu. ¹³ Delayila bya asu Samụsinu: "Ime teke i shikwanu chita mu eswe; bya adzu-pheru mu uka. Kanuru mu egube ee-shikpo kee ngu egbu obu."

O su iya: "O -buru l'i hakaharu egbushi mu-a uzo esaa; bya eworu iya ganga l'iphe, eegudeje ekwe ekwa; mbu kwepyabechaa egbushi mu ono l'iphe iigudeje ekwe ekwa ono; bya egude ngga, i gudeje ekwe ekwa kpoppyabeshia ya ike l'iphe iikweje ekwa ono be mu a-bya adu arwuhu; mbu bya adu g'onye ozo du."

¹⁴ Tobudu iya bu; Samụsinu kuerupho mgbenya; Delayila bya aloa egbushi ono, a hakaharu uzi esaa ono kwepyabe l'oghu, e gudeje ekwe ekwa; bya egude ngga, e gude ekwe ekwa kpoppyabeshia ya ikike. O bya asu iya: "Samụsinu! Ndu Filisitayinu abakwa ngu egude!" O zilihu le mgbenya, ooku; mi-lita ngga ono; waa iphe, e gudeje ekwe ekwa; me ogghu, e gudeje ekwe ekwa ono. ¹⁵ O su iya: "?Denu g'ii-shi su l'i yeru mu obu l'ebe abu l'obu ngu no l'eka mu no? Owaa kwewa ugbo eto, i chikotacharu mu eswe; ophu i kwedu koru mu eka okpehu ngu ono, paru eka ono nokpoo."

¹⁶ Tobudu iya bu; o tu-chinyaa ya nchi; epfupheru iya iphe ono mbokumboku; mbu pfutabe iya k'ophu bu l'ike bvuchaaru Samụsinu bvụ esha iya. ¹⁷ Oo ya bu; o bya

eworu obu iya pfukotaru iya; su iya: “A ta adajeduru mu akwo l'ishi; kele mu shi l'epho ne mu buru onye duru Chileke iche.” Su iya: “O -buru l'a kpushiru mu ishi; ike mu alufu mu l'ehu; mu abya adu arwuhu; mbu du g'onye ozo mmanu.”

¹⁸ Delayila maerupho l'o pfuwaru iya obu iya; o zia ozi g'e je ezia ndu-ishi ndu Filisitayinu ono; su phe-a: “Unu lwafua azu ogiya-a l'o pfugbuwaru mu iphemiphe.” Oo ya bu; ndu-ishi ndu Filisitayinu gude okpoga ono, ephe kweru iya ukwe iya ono byatashia. ¹⁹ O bya emee Samusinu o nodu iya l'utapfu kuru mgbenya. O kua nwoke lanu; o bya akpushia ya egbushi iya ono, a swingashiru uzi esaa ono. O kpushichaa ya ya; Delayila kapyabe iya; okpehu iya ono pefuwa iya l'ehu. ²⁰ Tobudu iya bu; o su iya: “Samusinu! Ndu Filisitayinu abyakwa ngu egude!” O bya etehu le mgbenya ono gbere rja su: “Ge mu bya emee ge mu emejehawaa; mu a-nyikofu nweru onwomu.” Ophu o to madu le Chipfu be pawaru iya haa. ²¹ No iya; ndu Filisitayinu bya egude iya; woru iya enya swoshia; kpuru iya jeshia mkpukpu Gaza. Ephe bya ekee ya egbu; woru egbirigba onyirubvu tua ya; kputa iya ye le mkporo o je egweaha ereshi l'ulo mkporo. ²² A nonyaa egbushi, no iya l'ishi ono bya erwutaaha ozo g'a kpushicharu iya ya ono.

Anwuhu Samusinu

²³ Ndu-ishi ndu Filisitayinu bya edzukobe g'ephe gwee ngweja, paru eka nu agwa phe, bu iya bu Dagonu; tekwaapho eswa; kele ephe epfu su: “Agwa anyi be wowaru onye ohogu anyi, bu Samusinu ye anyi l'eka.” ²⁴ Ndu ono humaerupho Samusinu; ephe wata etu agwa phe epha; asuje: “Agwa anyi be wowaru onye ohogu anyi ye anyi l'eka; mbu onye ono meru; ali anyi buru mkpurupyata ono; mbu onye bu iya gbushiru igwerigwe l'ime anyi ono.” ²⁵ Emereme jie phe pho ehuru; ephe tushia uzu; su: “G'e dufutaedurunu anyi Samusinu g'o meeru anyi iphe, ezi onochi.” Oo ya bu; a bya edufuta iya l'ulo-mkporo; o bya emeahaaru phe iya. O be teke ephe meru iya o pfuru le mgbaka itso, gudegbaa ulo ono; ²⁶ Samusinu pfuaru nwokoro, sekpu iya l'eka su: “Meekwa mu ge mu mevuchaa itso ono, gudechaa ulo ono k'ophu bu le mu a-daphube iya.” ²⁷ Ulo ono be unwoke me unwanyi jiru ejiji tsua erupfu. Iphe, bu ndu-ishi ndu Filisitayinu g'ephe ha be nokota l'eka ono. L'eli ulo ono be unwoke l'unwanyi, no iya nu rwuru unu esaa l'ukporo iri, bu ndu nokota ele Samusinu l'eka oomeru phe iphe, ezi onochi ono.

²⁸ Tobudu iya bu; Samusinu bya epfuru nu Chipfu su iya: “Gube Nnajiuphu, bu Chipfu; nyatanu mu! Gube Chileke; jiko menaa g'ike dufua mu ugbo lanu-a; k'ophu mu e-gude ugbo lanu-a gwata ndu Filisitayinu ugwo enya mu ephenebo-a.” ²⁹ No iya; Samusinu bya aworu eka l'itso labo, bu iya gude ulo ono. O bya azu-beshichaa ya eka ike; mbu zu-be ophu no iya l'ekutara; bya azube ophu no iya l'ekicha. ³⁰ Samusinu bya asu: “Ge mu le ndu Filisitayinu tukowaro nwushihukota!” O bya atsu-rweta; gude ike iya l'ophu nwubekota l'itso labo ono; ulo ono daa; tupyabekota ndu-ishi ono; me ndu ozo nokota l'ime ulo ono. Oo ya bu le ndu Samusinu gburu le teke o nwuhuru be ka igwerigwe eme le ndu ophu o gbushiru teke o no ndzu.

³¹ Tobudu iya bu; unwunna iya waa ndibe phe tugbua je apata iya. Ephe je eworu iya lia le mgbaka mkpukpu Zora waa mkpukpu Eshutolu l'ilu Manowa, bu nna iya. Samusinu be kperu ikpe le Izurelu ukporo apha.

17

Mayika agwo obvu

¹ O duru nwoke lanu, epha iya bu Mayika, shi l'ali ubvu ubvu ndu Ifuremu. ² O nonyaepho o su ne iya: “Ekpa mkpola-ochaa iri le nanu ngu ono, e wotajerupho;

mbu mu numajeru eka itutu onye wotaru iya nu onu ono be bukwa mu gude iya; mbu l'oo mbedua be wotaru iya nu."

Ne iya ono su iya: "Ge Chipfu kebekwa ngu l'oma; nwa mu!" ³ O bya eworu unu mkpola-ochaa labo l'ukporo mkpola-ochaa iri l'ise ono nu-phu ne iya azu. Ne iya ono su: "Mkpola-ochaa, shikota mu l'eka be mu tukowaru doberu Chipfu iche ge nwa mu gude iya meta ntekepe, a pyiru apyipyi; waa obvu, a kpuru akpukpu. Oo ya bu le nta-a be mu a-nu-phu ngu iya azu." ⁴ Oo ya bu; o bya eworu mkpola-ochaa ono nu-phukota ne iya ono azu; ne iya ono ye eka le mkpola-ochaa ono wota iya ukporo mkpola-ochaa iri je achie onye akpuje mkpola-ochaa. O gude iya kputa ntekepe; waa obvu. E je eworu iya dobekota l'ulo Mayika. ⁵ Mayika nweru ulo-nshi; bya enwekwarupho uwe-ukuvu; mekwapho obvu ozobaa. O woru onye lanu l'unwu iya unwoke mee onye agwaje iphe. ⁶ Teke ono be ndu Izurelu eshidu nweru ndu eze; onyemonye nodu anoduje eme g'o du iya. ⁷ Tobudu iya bu; o duru nwokorobya lanu, bu onye Liviayi, shi le mkpukpu Betulehemu, no l'ali Jiuda. O shi buru l'echilabo ndu ipfu Jiuda. ⁸ Nwoke ono lufu le mkpukpu ono tugbua jeshia achio eka ozo, oo-buru. O jenyaa bya abahu ibe Mayika l'ali ubvu ubvu ndu Ifuremu ono. ⁹ Mayika jia ya su: "?Bu awe be i shi?"

O su iya: "Mu bukwa onye Liviayi. Mu shi le Betulehemu, no l'ali Jiuda; mu nodu achio eka mu e-buru."

¹⁰ Tobudu iya bu; Mayika su iya: "Ge mu le ngu bunuru; gi buru nna mu waa onye a-noduje agwaru mu iphe. Mu a-nuje ngu mkpola-ochaa iri l'apha; akporu ngu uwe; bya azukwa ngu pho le nri." ¹¹ No iya; onye Liviayi ono kweta ge yee nwoke ono buru. Nwokorobya-a bya adu Mayika g'o bu onye lanu l'unwu iya. ¹² Tobudu iya bu; Mayika bya emee onye Liviayi ono onye agwajeru iya iphe; o bya aburu onye gwaaharu iya iphe; buwaruroo ya l'ibe Mayika. ¹³ Oo ya bu Mayika pfua su: "Nta-a be mu makporo le Chipfu ee-me g'iphe duru mu le ree; eshi ophu onye Liviayi buwa iya agwajeru mu iphe."

18

Ndu Danu achio ali, ephe e-buru

¹ Teke ono be ndu Izurelu te nwedu onye eze. O buru teke ono be ipfu Danu shi achio eka ephe e-buru; kele o to dudu ali, a heru phe, g'o buru oke ali phe l'echilabo okpa-ipfu ndu Izurelu. ² Oo ya bu; ndu Danu ono bya ezia ndu ojogu umadzu ise, shi le mkpukpu Zora waa mkpukpu Eshutolu g'ephe je anwua ngge l'ali ono; maru g'o gbaru. Ndu ono be no-chikotaru enya unuphu phe g'o ha. Ephe su phe g'ephe tugbua je anwua ngge l'ali ono. Ndu ono jerwua l'ali ubvu ubvu ndu Ifuremu; bya abahu l'ibe Mayika je akwaa akwakwa l'enyashi ono. ³ Ephe no-kubeepho ibe Mayika ntse; ephe numa olu-opfu nwokorobya, bu onye Liviayi pho; bya amamobeerupho l'oo ya be epfu opfu. Oo ya bu; ephe bahu l'eka ono; je ajia ya su: "?Bu onye du ngu bya l'eka-a? ?Bu gunu be iime l'eka-a? ?Bu gunu meru iphe, i no l'eka-a?"

⁴ O bya edoshikotaru phe iphe, Mayika meshikotaru iya; su phe: "Mayika be butaru mu ebuta ge mu buru onye agwajeru iya iphe."

⁵ Tobudu iya bu; ephe su iya: "Jiko jitaeduru anyi Chileke g'anyi maru ije anyi-a; ?oo-nweru-a ishi?"

⁶ Onye uke ono su phe: "Unu jee le chiriri werere. Chipfu be towaru unu uzo l'ije unu ono."

⁷ Tobudu iya bu; umadzu ise ono tugbua bya ejerwua mkpukpu Layishi. Ephe rwua l'eka ono bya ahuma ge ndu bu iya nu tusaru eh. Ephe bukpoepho nwajii; nweru onwophe ge ndu Sayidonu bu; kele o to dudu onye-ishi, emekpa phe eh l'ali ono m'ilile. Ephe bukwapho ndu Sayidonu uzanya; ophu o dudu ndu ozo, ephe

l'ephe emegbaa. ⁸ Ephe bya alaphu azu le Zora; me le Eshutolu. Unwunna phe jia phe su: “?Denu g'unu jeru iya?” ⁹ Ephe su: “Unu wulihu g'anyi je etsoo phe ogu; kele anyi humawaru l'ali obu be du rengurengu. Mbụ; ?unu nokwadia gbulingbuli? Unu te ejekwa anmarwube k'eje alwuta ali ono. ¹⁰ Teke unu rwuerupho eka ono be unu a-huma ge ndu bu iya nu tuzoshihukotaru ehu; humakwapho g'ali ono ha ke phorokotokongu. Chileke woakwaru ali ono ye unu l'eka; mbụ ali, ta adudu iphe, du le mgboko-a duru ophu du iya uko.”

¹¹ Tobudu iya bu; unu unwoke le unwoke ukporo iri, bu ndu ipfu Danu ono bya akwaa ngwogu shi le Zora me Eshutolu wufu jeshia. ¹² Ephe jenya; ephe je adoru le mgboru mkpukpu Kiriyatu-Jiarimu, no l'ali Jiuda. Oo ya meru iphe, uzo enyanwuariba Kiriyatu-Jiarimu aza Mahane-Danu, bu iya bu “odu Danu” byasu ntanu-a. ¹³ O buru eka ono be ephe shi jeshia l'ali ubvu ubvu ndu Ifuremu; bya awuba ibe Mayika.

Ndu Danu apata obvu Mayika

¹⁴ Tobudu iya bu; umadzu ise ono, jeru anwua ngge l'ali ndu Layishi ono pfiaru unwunna phe ono su: “?Unu maru l'ulo-a, nokota egube-a be o nweru uwe-ukuvu; waa obvu unuphu; mekwapho ntekepe, a pyiru apyipyi; waa ophu a kpuru akpukpu nogbaa ya nu? Nta-a buakwaaro g'unu; maru iphe, unu ee-me.” ¹⁵ Oo ya bu; ephe swiba l'eka ono; bahu l'ulo ophu nwokorobya bu onye Livayi ono bu l'ibe Mayika. Ephe bya ekele iya ekele. ¹⁶ Ndu Danu ono, du unu nemadzu l'ukporo iri ono, bukota ndu kwaru onwophe ngwogu pho tuko pfukotaru l'onu oguzo. ¹⁷ Umadzu ise pho, jejeru anwua ngge l'ali ono pho bahu l'ulo nshi ono je apata ntekepe, a pyiru apyipyi ono; waa uwe-ukuvu ono; waa obvu unuphu ono; me ntekepe, a kpuru akpukpu ono. Onye agwaje iya nu pfuru l'onu oguzo yele unu umadzu ukporo iri ono, kwaru onwophe ngwogu pho.

¹⁸ O be teke ndu ono bahuru l'ulo Mayika je achikoo ntekepe ono, a pyiru apyipyi ono; waa uwe-ukuvu ono; me obvu unuphu ono; mekpoo ntekepe, a kpuru akpukpu ono; onye ono, agwaje iphe ono jia phe; su: “?Bu gunu be unu eme egube ono?”

¹⁹ Ephe su iya: “Dobekwa onu doo. Te epfukwa me akpuru opfu lanu. Bya etsoru anyi gi buru nna anyi waa onye a-nodu agwajeru anyi iphe.” Su iya: “?O ka ngu ree g'o buru unuphu onye lanu be ii-nodu agwajeru iphe; eme le gi gwajeru ipfu waa ndu unuphu ndu Izurelu iphe?” ²⁰ Tobudu iya bu; ehu tsahaa onye agwaje iphe ono ntumatu. O bya ewota uwe-ukuvu ono; waa obvu unuphu; me ntekepe, a pyiru apyipyi ono tsoru ndu ono.

²¹ Ephe bya adakobe o buru phe atugbu. Ephe kparu unwegirima vuru uzo; me iphe-edobe phe; mekpoo iphemiphe, ephe nweru enweru. ²² Ephe jeribeerupho uzanya; me a -gbu l'ibe Mayika; a bya ekuko ndu bunyabe Mayika; ephe zefu je agbabua ndu Danu iphu. ²³ Ephe wata echi mkpu eekpu ndu Danu. Ndu Danu ghakobe su Mayika: “?Bu gunu eme ngu meru g'o gude i chita nemadzu byatashia anyi etso ogu?”

²⁴ O su phe: “Unu gwetaru obvu mu; bya eduta onye agwajeru mu iya nu tugbua.” Su phe: “?Bu gunu be bu iphe, mu nwebakwadaaru ozobaa? ?Denuhunu g'unu gbe jiahaa mu su: “?Bu gunu be e me ngu nu?” ”

²⁵ Ndu Danu ono su iya: “Ta byakwa apfuru g'anyi le ngu saka iya; odumeka be ndu obu oku a-byakwa ngu l'ehu; gu le ndibe ngu e-tuphaa ishi ndzu unu.” ²⁶ Oo ya bu; ndu Danu wuru tugbua jeshia iphe, ephe eje. Mayika bya ahuma l'ephe ka iya okpehu; o kwe doo ghakobe; o buru iya ala unuphu.

²⁷ Tobudu iya bu; ephe gweta iphe ono, Mayika meshiru ono; duta onye ono, agwajeru iya iphe ono tugbua. Ephe jeshia Layishi je etsoo ndu ono, bukpopho le nchi odoo; tusaru ehu ono ogu. Ephe gude ugu-echi gbua phe pyaapya; woru

ọku tufu lẹ mkpukpu ono. ²⁸ Ọphu ọ tọ dudu onye byaru adzota phe nū; kele ẹphe bu ndu Sayidonu ụzenya; teme ọphu ọ dudu iphe, ẹphe lẹ ndu ọzo emegbaje. Ẹka mkpukpu ono, bu Layishi nọ bẹ bu lẹ nsuda úbvú, nọ-kube mkpukpu Betu-Rehobu. Ndu Danu woru mkpukpu ono kpukwaa; buru. ²⁹ Ẹphe gube mkpukpu ono Danu, bu iya bu ẹpha nna phe oche, bu onye ono a nwuru Ízurelu. Ọle iphe, mkpukpu ono shi aza bẹ bu Layishi. ³⁰ Ọo l'ẹka ono bẹ ndu Danu doberu nteke ono, a kpuru akpukpu ono. Ọ buru Jionatanu nwa Geshomu; mbu nwanwa Manáse waa unwu iya bẹ bu ndu gwaaharu ndu ipfu Danu iphe gbiriri jasụ teke a byaru akpua ndu alì ono lẹ ndzụ. ³¹ G'ulo Chileke nọ-bekporu lẹ Shilo bẹ ẹphe gwakotaerupho nteke Mayika ono; mbu nteke ono a pyiru apyipyi ono.

19

Onye Lívayi yee nwanyi, ọ tọ ludu ọkpobe alulu

¹ Teke ndu Ízurelu te enwedu onye eze bẹ ọ duru nwoke lanu, bu onye Lívayi, bu l'imime alì úbvú úbvú ndu Ifuremu. O duta nwanyi, ọ tọ ludu ọkpobe alulu lẹ mkpukpu Betulehemu, nọ l'alì Jiuda. ² Ọle nwamgboko ono wataru agba ukpara; bya alufu lashia ibe nna iya lẹ Betulehemu, nọ l'alì Jiuda. Ọ nochaepho onwa ẹno l'ibe nna iya ono; ³ ji iya gbeshi jeshia ya arworwo g'ọ lwa azu. Ọ gbeshi kputa nkapfu-igara labo; duta nwozi iya ẹphe swiru jeshia. Ẹphe rwua; nwamgboko ono duta iya; ẹphe bahu l'ulo nna iya ono. Nna nwamgboko ono huma ẹ ya pho; bya egude ẹhu-utso gba iya ndzuta. ⁴ Ọgo iya ono, bu iya bu nna nwamgboko ono sede iya; yee ya nọo ujiku ẹto. Ọ nọdu l'ẹka ono eri; angu bya ekujekwapho mgbenya l'ẹka ono. ⁵ Tọbudu iya bu; o be lẹ mboku k'eno; ẹphe tehu l'onmewa utsu; ọ kwakobe g'ọ lashia; nna nwamgboko ono sụ ọgo iya ono: "Ria nri g'ẹhu shihu ngu ike teme l'ilashijewaro."

⁶ Ọo ya bu; ẹphenebo tuko nọdukota ria; ngua. E mechaa; nna nwamgboko ono sụ iya: "Jiko nọdufunaa l'enyashi-a; mee g'ẹhu tsọfua ngu utso."

⁷ Nwoke ono bya agbeshi ge ya lashia; ọgo iya ono rwopyabe iya; k'ọphu bu l'ọ kwafuaru akwakwa l'enyashi mboku ono. ⁸ Ọ bya erwua l'utsu mboku, kwe iya ujiku ise; ọ gbeshi lẹ ya alawa; nna nwamgboko ono sukwa iya: "Ria iphe g'ẹhu du ngu gbukuu; g'jinodu teke o beru l'eswe l'ilashiwaro." Ọo ya bu; ẹphenebo bya atuko nọdu; rigba nri.

⁹ Tọbudu iya bu; o be teke nwoke ono; yee nyee ya ono; me nwozi iya pho gbeshiru g'ẹphe lashia; ọgo iya ono, bu iya bu nna nwamgboko ono sụ iya: "Lenu; nta-a bẹ ọ buakwaa ụzenyashi; jiko kwafua akwakwa l'enyashi-a. Mbu-a; lenu lẹ nchi ejihuakwa. Nọdukwa; kwaa akwakwa l'enyashi-a g'ẹhu tsọo ngu utso. Teke o beru l'onmewa utsu echele; iigbeshi lashia unuphu ibe ngu."

¹⁰ Obenu lẹ nwoke ono bẹ ọ tọ dudu g'ọ kwabaa akwakwa ọzo. Ọ gbeshi tugbua; ọ buru iya alala. O duta nyee ya ono; kputa nkapfu-igara labo ono, o bochaaru ivu; ọ buru phe atugbu kwaseru ọzo mkpukpu Jiebusu, bu iya bu Jierúsalemu. ¹¹ Ẹphe nọduepho Jiebusu ntse; nchi nọdu ejihugbuwa. Nwozi ono pfuaru nnajuphu iya ono sụ iya: "Jiko bya g'anyi bahu lẹ mkpukpu ndu Jiebusu je akwaa l'enyashi-a."

¹² Nnajuphu iya ono sụ iya: "Waawaa; anyi taa bahu mkpukpu ndu ọhoro, ta abudu ndu Ízurelu. Anyi e-jechia jerwua mkpukpu Gibiya." ¹³ Sụ iya: "Bya g'anyi kukebe ẹhu jerwua mkpukpu Gibiya; ọzoo mkpukpu Rama g'anyi akwaa l'ẹka lanu l'ẹka ono." ¹⁴ Ọo ya bu; ẹphe tugbukwa; nchi jipfu phe lẹ g'ẹphe erwuwaa mkpukpu Gibiya, nọ l'alì Benjiaminu. ¹⁵ Ẹphe rwua; bya aswiba; bahu lẹ mkpukpu Gibiya g'ẹphe kwaa l'ẹka ono. Ẹphe je anọdu l'edupfu mkpukpu ono; kele ọ tọ dudu onye dutaru phe nū g'ẹphe bahu ibe iya je akwaa.

¹⁶ No iya; a bya ele ɛnya; nwoke ɔgerenya shiwaa l'ozì ɛgu eje alwa l'uzenyashi ono. Nwoke ono bɛ bɛ onye shi l'alì úbvú úbvú ndu Ifuremu. O bu ebubu lɛ Gibiya. Ndu bu l'ɛka ono bɛ bɛ ndu Benjaminu bɛ ɛphe bɛ. ¹⁷ Nwoke ɔgerenya ono bya apalia ɛnya hɔma onye ije, nɔ l'edupfu ono; ɔ jia ya; sɔ: “?Bɛ awe bɛ iije? Tɛme ?bɛ aweya bɛ i shi?”

¹⁸ O sɔ iya: “Anyi shikwa Bɛtulehemu, nɔ l'alì Jiuda eje ala l'imime alì úbvú úbvú ndu Ifuremu. O l'ɛka ono bɛ mu bu. Mu shi je Bɛtulehemu; mu nɔdu alawa l'ulo Chipfu; ɔphu ɔ dudu onye dutaru mu duba l'ibe iya. ¹⁹ Anyi gudekwaru nkafɔ-igara anyi ɛswa ɔkponku, ɛphe a-zɛ azɛɛ; waa nri, ɛphe e-ri; bya egudekwapho nri waa mee k'anyibe ndu-ozì ngu; mbɛ kɛ mbɛdua; waa kɛ nwozi ngu kɛ nwanì; mɛ kɛ nwokoro-a, anyi l'iya tuko swìru-a. O tɔ dukwa iphe, uko iya duru anyi.”

²⁰ Oo ya bɛ; nwoke ɔgerenya ono; sɔ phɛ: “G'ɛhu dukwa unu guu. Unu hakpooro ɛka; mu e-meeru unu iphe, mkpa iya duru unu. Unu be jekwa k'azɛ l'edupfu.” ²¹ No iya; o duta phɛ; lashia ibe iya. O bya anukota nkafɔ-igara nwoke ono nri. ɛphe bya akwoebechaa ɔkpa; bya eria; ngua.

²² ɛphe nɔdukwadu-a eme ɛmereme; ndu iwashi shi lɛ mkpukpu ono bya agbaa ulo ono, ɛphe nɔ ono mgburugburu. ɛphe bya etsuaha ɛka lɛ mgbo; epfuru nwoke ɔgerenya, nwe ulo ono asuje: “Dufutaru anyi nwoke ono, bataru l'ulo ngu ono g'anyi jepfu!”

²³ Onye ono, nwe ulo ono bya ekpufu etezi je asɔ phɛ: “Ndu mu; waawakwa! Unu te eweshinɔ iwashi. Unu te emeshinɔ ɛgube iphe-iphere ɔwana; eshinu nwoke-a bɛ ibe mu bɛ ɔ byaru. ²⁴ Waa nwa mu nwanì, nwoke teke ejepfuswee baa; wakwapho nwanì, nwoke ono ta aludu ɔkpobe alulu. Mu e-dufuta phɛ nta-a g'unu gude phɛ jepfu; mee phɛ ɛgube dukpoepfo unu ree. ɔle-a; unu te ejekwa eme nwoke-a ɛgube iphe-iphere du nno.” ²⁵ ɔle ndu ono ta ngaduru iya nchi. Oo ya bɛ; nwoke ono, byaru ɛbyaa ono bya edufuta nwanì ono, ɔ tɔ ludu ɔkpobe alulu ono l'etezi; nɔ phɛ. ɛphe gude iya phakota iya l'enyashi ono mgburugburu. Nchi bohujeeppo; ɛphe paru iya haa; g'ɔ tugbua.

²⁶ Nchi bohushia; nwanì ono kpota onwiya je adaa gburugudugungu l'onu mgbo ulo nwoke ono, nnajiuphu iya nɔ ono. O dabyiru l'ɛka ono gbiriri jeye nchi bohù. ²⁷ Nnajiuphu nwanì ono bya etehu l'utsu; guhaa uzo gɛ ya lufu lashia; nwanì ono ɔ tɔ ludu ɔkpobe alulu ono dabyiwaru l'onulo ono; wushi ɛka l'onu-abata. ²⁸ O sɔ iya: “Gbeshi g'anyi la!” O buru rigbidii. O kwe bya apata iya tu-kobe l'eli nkafɔ-igara iya; ɔ buru iya ala unuphu. ²⁹ O larwua unuphu bya ewota mma gbubushia nwanì ono, ɔ tɔ ludu ɔkpobe alulu ono lɛ nkwo lɛ nkwo. Kwakashia uzo iri l'ɛbo; chita je ekeeru ndu Ízurelu l'ipfu l'ipfu. ³⁰ Onyemonye humaru iya nɔ; nɔdu asuje: “ɛgube iya ɔwa bɛ ɛnya ta ahumajekwaru l'alì Ízurelu; ɔphu e te mejekwaru ɛgube iya ɔwa e shikpoo teke ndu Ízurelu shi l'alì Ijiputu lufuta gbiriri byasɔ ntanu-a. Unu rikwaa ya ɔriri; unu achiaru iya idzu; pfua iphe, anyi e-me.”

20

Ndu Ízurelu akwakobe etso ndu Benjaminu ɔgu

¹ Tɔbudu iya bɛ; ndu Ízurelu l'ɔphu bya azafutakota e shi lɛ mkpukpu Danu jeye lɛ mkpukpu Biye-Sheba; mbɛ jeye l'alì Giladu. Ikpoto ɔha ono bya edzukobe g'onye lanu l'iphu Chipfu lɛ mkpukpu Mizupa. ² Ndu-ishi Ízurelu l'ipfu l'ipfu l'alì Ízurelu l'ɔphu bya edzukota l'iphu ndu kɛ Chileke, dzukoberu nɔ ono. Iphe, ndu ojogu phɛ, gude ɔkpa; bya apagbaaru ogu-echi du bɛ bɛ unu ugbo unu labo l'unu ukporo iri. ³ Ndu Benjaminu bya anuma lɛ ndu Ízurelu bɛ jerwuwaru mkpukpu Mizupa. Tɔbudu iya

bụ; ndu Ízurelu bya asụ: “Unu kọkpeeduru anyi g'ejo-iphe ọwana shikpoo nwua.”
⁴ No iya; onye Lívayi ono, bụ iya bẹ alụ nwanyi ono, e gburu ono bya akọahaa ya sụ: “Mu lẹ nyee mu bẹ bahuru lẹ mkpukpu Gibiya, nọ l'alị Benjiaminu g'anyi je akwaa akwakwa. ⁵ O be l'enyashi; unwoke ndu Gibiya byapfutashia mu; bya agbaa ụlo, mu nọ mgburugburu. Ẹphe nọdu eme g'ẹphe gbua mu. Ọ bụru nyee mu bẹ ẹphe guderu k'ẹhuka jepfu jasụ ọ nwuhu. ⁶ Tọbudu iya bụ; mu pata nyee mu ono gbubushia; chita iya wojechaa l'alị Ízurelu mgburugburu; kele ẹphe rwuru alị; bya emee ẹbyi l'alị Ízurelu. ⁷ Nta-a; unubẹ ndu Ízurelu l'ophu; unu pfua g'ee-me iya.”

⁸ No iya; ndu Ízurelu wulihukota g'onye lanu; sụ: “Ọ tọ dukwa m'onye lanu l'ime anyi byaru a-la unuphu. Mbụ l'ọ tọ dudu m'onye byaru a-la ibe iya. ⁹ Ọle nta-a bẹ iphe, anyi e-me ndu Gibiya ta adukwa abudu g'anyi tua ido; egube ido ono meru bẹ bụ g'anyi e-me phẹ. ¹⁰ L'okpa-ipfu Ízurelu l'ophu bẹ e-wofuta umadzu iri l'ime ndu ophu dū ukporo ise; a họtta umadzu ukporo ise l'ime ndu ophu dū unu labo l'ukporo iri; a bya ahota unu umadzu labo l'ukporo iri l'ime unu ukporo l'ise g'ẹphe buru ndu a-nọdu evujeru ndu ojogu nri. Ọo ya bukwanu ẹphe -jerwua mkpukpu Gibiya, nọ l'alị Benjiaminu; ẹphe emee phẹ iphe, gbaru phẹ nū lẹ k'ẹbyi ono, ẹphe meru l'alị Ízurelu ono.” ¹¹ Ọo ya bụ; ndu Ízurelu l'ophu bya edzukobekota g'onye lanu g'ẹphe tsoo mkpukpu ono ogu.

¹² No iya; okpa-ipfu ndu Ízurelu bya ezia unwoke; ẹphe jegbabe ipfu Benjiaminu sụ phẹ: “?Ebyi ọwana, e meru l'echilabo unu-a bukpoogunu? ¹³ Unu dufutaru anyi ndu iwashi ono nta-a; mbụ ndu Gibiya ono g'anyi gbushia; g'anyi shi nno wofu ejo-iphe ono l'alị Ízurelu.” Ọle ndu Benjiaminu ta ngaduru nchị l'iphe ono, unwunna phẹ, bụ ndu Ízurelu pfuru phẹ ono. ¹⁴ Ọ bụru iphe, ndu Benjiaminu meru bụ l'ẹphe jeru edzukobe lẹ mkpukpu Gibiya g'ẹphe tsoo ndu Ízurelu ogu. ¹⁵ Ẹphe bya edzukobe ukporo unu nemadzu ẹto l'unu ise, bukota ndu pagbaa ogu-echi, bụ ndu shikota lẹ mkpukpu ke ndu Benjiaminu; teme waa unu nemadzu l'umadzu ukporo iri l'ise, bụ ndu e shi lẹ mkpukpu Gibiya họtta. ¹⁶ L'ime ndu ojogu ono g'ẹphe ha bẹ unu l'ukporo iri l'ise bụ ndu a họtaru, emegbaa ekicha. Ẹphe bụ ndu maru g'agba mgbeka l'ẹhu l'ẹhu; k'ophu bụ l'ẹphe a-dū ike gude mkpuma gbata akpuru egbushi lanu; ophu ẹphe agbaswedu iya agbaswe. ¹⁷ Ndu Ízurelu; a -gufukwa ndu Benjiaminu; bya edzukobe unu unwoke ugbo unu labo l'unu ukporo iri, bụ ndu pagbaa ogu-echi. G'ẹphe ha bukota ndu alwuje ogu.

Ndu Ízurelu etso ndu Benjiaminu ogu

¹⁸ Ọo ya bụ; ndu Ízurelu bya awu-lihu jeshia mkpukpu Betelu; je ajitaada Chileke; sụ: “?Bụ ndu ole l'ime anyi bẹ e-vuru ụzo je etsoo ndu Benjiaminu ogu?”

Chipfu sụ phẹ: “Ọo ndu Jiuda bẹ e-vuru ụzo je.”

¹⁹ Tọbudu iya bụ; o be l'utsu iya; ndu Ízurelu wu-lihu je adoru kwaberu mkpukpu Gibiya. ²⁰ Ndu Ízurelu bya awufu jeshia etso ndu Benjiaminu ogu. Ẹphe woru onwophe dozichaa g'ẹphe a-nọdu tsoo phẹ ogu ono lẹ mkpukpu Gibiya. ²¹ Ndu Benjiaminu bya eshi lẹ mkpukpu Gibiya wufuta bya egbua ndu Ízurelu ukporo unu umadzu labo l'unu iri l'ise lẹ mboku ono. ²² Ọle ndu Ízurelu bẹ byaru eyeeru nwibe phẹ njima; bya edozichaa onwophe k'ogu l'eka ono, ẹphe shi nọdugbaa lẹ mboku k'ivuzo ono. ²³ No iya; ndu Ízurelu bya awufu je araa ekwa l'iphu Chipfu gbiriri jasụ l'uzenyashi. Ẹphe jikwaapho Chipfu sụ iya: “?Bụ g'anyi je etsobaa unwunna anyi, bụ ndu Benjiaminu ogu ọzo tọo?”

Chipfu sụ phẹ: “Unu jenu.”

²⁴ Tòbudu iya bụ; o be lẹ mbòku k'èbo; ndu Ízurèlu wufutakwa bya g'èphe tsoo ndu Benjiaminu oḡu. ²⁵ Lẹ mbòku k'èbo iya ono bẹ ndu Benjiaminu byaru eshikwaphọ lẹ Gibiya wufuta je etsoo ndu Ízurèlu oḡu. Èphe gbua ndu Ízurèlu ụkporo ụnu ụmadzu labọ l'ụnu ise, bụkota ndu pagbaa oḡu-echi. ²⁶ Tòbudu iya bụ; ndu Ízurèlu l'ophu wufu jeshia Bètelu je anọdu kwaa ẹkwa l'iphu Chipfu. Èphe swịkota ẹḡu mbòku ono jasụ l'ụzenyashi. Èphe bya egweeru Chipfu ngweja-akpọ-ọku waa ngweja-ẹhuguu. ²⁷ Oo ya bụ; ndu Ízurèlu bya ajita Chipfu; kele teke ono bẹ bụ l'ẹka ono bẹ okpoko oḡbandzu Chileke shi nọdu. ²⁸ O bụru Finehasu nwa Eleyaza; mbụ nwanwa Erọnu bẹ bụ onye eleta iya ẹnya. Èphe jia Chipfu sụ iya: “?Bụ g'anyi je je etsoo ndu Benjiaminu, bụ ụnwunna anyi oḡu ozo; tọ g'anyi te ejeshi?”

Chipfu sụ phẹ: “Unu je; kele echele bẹ mu e-woru phẹ ye unu l'ẹka.”

Ndu Ízurèlu alwụ ndu Benjiaminu

²⁹ Tòbudu iya bụ; ndu Ízurèlu bya eye ndu nemadzu; èphe kpukọtaru ekpuru gbaa mkpukpu Gibiya mgburugburu. ³⁰ Ndu Ízurèlu bya awufu jepfushia ndu Benjiaminu oḡu lẹ mbòku k'èto ono. Èphe je edozichaa onwophẹ ẹgube ono, èphe emejehawa iya ono nọdu kwabèru ndu Gibiya. ³¹ No iya; ndu Benjiaminu wufuta g'èphe bapfu ndu Ízurèlu. Ndu Ízurèlu defuta phẹ edefuta. Èphe shi lẹ mkpukpu phẹ ono wufuta. Èphe bya awata egbushi ndu Ízurèlu ẹgube ono, èphe egbujehawaa phẹ ono; k'ophu bụ lẹ ndu Ízurèlu, èphe gbushiru l'ẹḡu; mẹ lẹ gbororo ụzo, e shi eje Bètelu; mẹ ophu e shi eje Gibiya bẹ dụ ụkporo ụmadzu l'ụmadzu iri. ³² Tòbudu iya bụ; ndu Benjiaminu nọdu epfu sụ: “Anyi egbushiakwaa phẹ ẹgube anyi gbushiru phẹ lẹ k'ivuzọ phọ!”

Ndu Ízurèlu nọdu epfu sụ: “Unu g'anyi kpọlaa azụ g'èphe wufuta-gbua lẹ mkpukpu; bya anọdukota lẹ gbororo.” ³³ No iya; ndu Ízurèlu l'ophu lufukota l'ẹka èphe nọ; je akwakachaa k'ọḡu lẹ mkpukpu Belu-Tama. Ndu Ízurèlu, bụ ndu ophu kpugbaaru ekpuru l'ẹgbudu shichaa l'ẹka èphe nọ zefuta l'ụzo ẹnyanwu-arịba mkpukpu Gibiya. ³⁴ Tòbudu iya bụ; ụkporo ụnu nemadzu l'ụnu ụmadzu ise, a họtaru l'ime ndu Ízurèlu l'ophu bya awufu jeshia etso ndu Gibiya oḡu. Oḡu ono kpohu ọku; k'ophu bụ lẹ ndu Benjiaminu ta amadụ lẹ teke èphe a-buru mkpurupyata bẹ rwuwaru nụ. ³⁵ Chipfu gude ndu Ízurèlu lwụa ndu Benjiaminu mbòku ono. Ndu Ízurèlu gbua ndu Benjiaminu ono ụkporo ụnu nemadzu ẹto l'ụnu labọ l'ụkporo ụmadzu iri l'ise, bụ ndu pagbaa oḡu-echi. ³⁶ Oo ya bụ; ndu Benjiaminu hụma l'a lwụ-kpewaru phẹ.

Ndu Ízurèlu parụ ndu Benjiaminu haa laphushia azụ; kele èphe kpọru obu ye lẹ ndu k'ono, èphe yeru èphe kwakaa l'ẹgbudu lẹ mgboru mkpukpu Gibiya ono. ³⁷ No iya; ndu ono, domishiru onwophẹ l'ẹgbudu ono gbaepho ẹḡwegwa bapfu ndu Gibiya; bya agbakashiḡu gude oḡu-echi gbushikọta ndu bu lẹ mkpukpu ono l'ophu. ³⁸ Ndu Ízurèlu bẹ èphe lẹ ndu ono, domishiru onwophẹ l'ẹgbudu ono chihawaru iya achichi l'èphe e-me g'ẹnwuru-ọku kpufu lẹ mkpukpu ono. ³⁹ Oo ya bụ; teke ono ndu Ízurèlu ghakoberu tsụ-phuahaa azụ l'ọḡu ono; ndu Benjiaminu wata egbushi ndu Ízurèlu; gbua phẹ ụkporo ụmadzu l'ụmadzu iri phọ; bẹ ndu Benjiaminu wataru epfufu asuje: “Anyi alwụakwaa phẹ ẹgube anyi lwuru phẹ lẹ mbòku k'ivuzọ phọ!” ⁴⁰ Ẹnwuru ọku kpufuepho lẹ mkpukpu ono; ndu Benjiaminu bya aghaa ẹnya hụma lẹ mkpukpu phẹ ono l'ophu bẹ ẹnwuru-ọku, shi iya nụ akpụ kẹ tụtutuutu ala l'akpaminigwe.

⁴¹ Tòbudu iya bụ; ndu Ízurèlu ghakọbe wụpyabe phẹ. Ndzụ-agụgu rwuta ndu Benjiaminu; kele èphe mawaru lẹ teke èphe a-buru mkpurupyata bẹ rwuwaru nụ. ⁴² Oo ya bụ; èphe chie ọkpa l'ọso gbalaaharu ndu Ízurèlu; agba ala l'ụzo

echiegu. Ole ephe ta awaduru l'ogu ono. Ndu Ízurelu ndu ophu shi le mkpukpu ono awufuta be kwabutaru phe woru phe gbushia l'eka ono. ⁴³ Ephe gbaa ndu Benjiaminu mgburugburu; chia phe je agbabua phe iphu; zoo phe pyakapyaka gbiriri jasụ l'uzo enyanwu-awawa mkpukpu Gibiya. ⁴⁴ Ndu Benjiaminu, e gburu egbugbu be du ukporo unu nemadzu labo l'unu ise, bukota ndu ojogu, ike du l'ogu. ⁴⁵ Ephe ghakobe gbaru lashia l'echiegu l'oke mkpuma Rimonu. Ndu Ízurelu gbutsukwaapho unu umadzu iri l'ebo l'ukporo umadzu iri le gbororo. Ephe chia ndu Benjiaminu kpabekpabe jasụ le mkpukpu Gidomu; bya egbutsushifua unu umadzu ise ozo. ⁴⁶ Mboku ono be ndu Benjiaminu, e gburu egbugbu, bu iya bu ndu pagbaa ogu-echi be du ukporo unu nemadzu eto l'unu umadzu labo l'ukporo umadzu iri. G'ephe hakota be bugbaa ndu ike du l'ogu.

⁴⁷ Ole unu nemadzu l'ukporo umadzu iri be duru ike nahu gbarwua echiegu oke mkpuma, Rimonu. Ephe nokota l'eka ono onwa eno mgburugburu. ⁴⁸ No iya; ndu Ízurelu bya alaphu azu; bapfu ndu Benjiaminu; je egude ogu-echi tuko ndu bu le mkpukpu ono gbushikota; mbu gbukota iphe-edobe; mekpoo iphemiphe, ephe humaru. Iphe, bukpo mkpukpu, ephe jepfuru be ephe tushichaaru oku.

21

Unwanyi, ndu Benjiaminu a-luru

¹ Ndu Ízurelu be ribuhawaru angu le mkpukpu Mizupa su l'o to dudu m'onye lanu l'ime phe byaru ekuta nwada iya kee onye Benjiaminu. ² Oo ya bu; ndu Ízurelu ono zafu je akuru le Betelu; nodu l'iphu Chileke kwaa ekwa kwashia ya ike; gbiriri jasụ l'uzenyashi. ³ Ephe nodu ara su: "Oowaa! Gube Chipfu, bu Chileke ke ndu Ízurelu; ?bu gunu kparu iphe, egube iphe owana dapfutaru ndu Ízurelu? ?Bu gunu kparu iphe, ipfu lanu a-nodu achihu achihu le Ízurelu ntanu?"

⁴ O beepho l'onmewa utsu le nchitabohu iya; ephe woru oru-ngweja kpua l'eka ono; bya egwee ngweja-akpo-oku; waa ngweja-ehu-guu l'eli iya. ⁵ No iya; ndu Ízurelu bya ajia su: "?Bu ndu ole l'ipfu ndu Ízurelu l'ophu be te etsodu bya g'anyi dzukoo l'iphu Chipfu l'eka-a?" Noo kele ephe ribuhawaru oke nte su l'onye ta abyaduru g'ephe dzukobe l'iphu Chipfu le mkpukpu Mizupa be e-gbu egbugbu. ⁶ Tobudu iya bu; aphu rwua ndu Ízurelu l'ehu l'opfu unwunna phe ono, bu ndu Benjiaminu. Ephe su: "Nta-a be ipfu lanu chihuru le Ízurelu." ⁷ Su: "?Denukpoo g'anyi e-me lushiaru ndu ophu phoduru nu nwanyi; eshinu anyi gudewaa epha Chipfu ribua nte l'o to dudu nwada anyi, anyi byaru eke phe-a."

⁸ Oo ya bu ephe bya ajia su: "?Bunu-a ndu ole l'ipfu ndu Ízurelu be ta abyaduru g'anyi dzukobe l'iphu Chipfu le mkpukpu Mizupa?" No iya; ephe bya amaru le ndu mkpukpu Jiabeshi-Giladu be ta adudu m'onye lanu, byaru nu; ⁹ noo kele ephe byaru edzua onwophe maru l'o to dudu ndu Jiabeshi-Giladu m'onye lanu no l'eka ono. ¹⁰ Tobudu iya bu; ndu ono, dzukoberu l'eka ono bya eye ukporo unu ndu ojogu l'unu ndu ojogu iri g'ephe je egude ogu-echi gbushikota ndu bu le Jiabeshi-Giladu; je akpachaa l'unwanyi; me unwegirima. ¹¹ Ephe su phe: "Iphe, unu ee-me baa: Unu gbushia iphe, bukpo unwoke; me unwanyi, nwoke jepfujewaru." ¹² L'ime ndu ono, bu le Jiabeshi-Giladu ono be bu unu unwumgboko be ephe humaru, bu ndu nwoke teke ejepfuswee. Ephe duta phe jeshia l'odu phe le mkpukpu Shilo l'ali Kenanu.

¹³ Tobudu iya bu; ndu ono, dzukoberu nu ono l'ophu bya ezia ozi g'e je ezia ndu Benjiaminu ono, no l'oke mkpuma Rimonu l'ephe l'ephe be duwaa le ree. ¹⁴ Oo ya bu; ndu Benjiaminu lwatashia le teke ono; a bya eduru unwumgboko ono, a

haru ephe ndu ndu, bu ndu shi Jiabeshi-Giladu pho nu phe g'ephe luru; obenu l'unwumboko ono ta asudu phe.

¹⁵ No iya; aphu ndu Benjaminu bya erwua phe l'ehu; kele Chipfu yewaru uwara l'ipfu ndu Izurelu.

¹⁶ Tobudu iya bu; ndu bu ogerenya le ndu ono, dzukoberu nu ono bya asu: “?Denu g'anyi e-me k'unwanyi, ndu ophu phoduru nu a-luru; g'a tukowaru unwanyi, no l'ali ndu Benjaminu gbushigbua?” ¹⁷ Ephe su: “O to dukwa g'ee-me ge ndu Benjaminu, phoduru nu te enweru okiphe; k'ophu bukwanu l'ipfu lanu ta a-chihudu le Izurelu.”

¹⁸ Su: “Ole anyi te e-kekwanu phe unwada anyi; eshinu anyibe ndu Izurelu ribuaru nte su: ‘Onye keru ndu Benjaminu nwada iya; g'onye obu bukwaru onye a turu onu!’”

¹⁹ Ephe su: “Lenu! Anyi nwekwaru obo-ipe, anyi abojeru Chipfu l'aphagapha le Shilo, no l'uzo isheli mkpukpu Betelu; mbu l'uzo enyanwu-awawa uzo, shiru Betelu jeshia mkpukpu Shekemu; waa l'uzo ndohali mkpukpu Lebona.” ²⁰ Oo ya bu; ephe pfiaru ndu Benjaminu su phe: “Unu tugbua je edomishia onwunu l'opfu-vayinu; ²¹ kwagebekpopho. Teke unwumboko Shilo wufutaerupho bya ete ebvu; g'onyenonu gbafutachaa l'opfu-vayinu ono je egude nwamgboko lanu, oo-luru; gude gbaru lashia ali ndu Benjaminu. ²² Teke ndu nna unwumboko ono; ozoo unwune phe unwoke jeru epfufu be anyi a-su phe g'ephe meeruro anyi ree; yetaru unu aka; kele o to dudu nwoke, anyi gbuphoduru nwanyi, oo-luru le teke anyi lwuru ugu ono. Liswi dukwa phe mma; eshinu o to budu ephebedua kutaru unwada phe kee unu.”

²³ Oo ya bu; ndu Benjaminu mee nno. O be teke unwumboko ono ete ebvu; nwoke nonu gbafutachaa je azu-gude nwamgboko lanu; pata iya gbalaa g'o je a buru nyee ya. No iya; ephe lashia l'oke ali phe; je eworu mkpukpu ono kpukwa-zia; buru. ²⁴ Tobudu iya bu; ndu Izurelu wukahu l'eka ono teke ono; onyenonu lashia unuphu l'ipfu nkiya; mbu onyenonu shi l'eka ono lashia l'oke ali nkiya.

²⁵ Teke ono be ndu Izurelu eshidu nweru onye bu eze phe; onyemonye shi anoduje eme g'o du iya.

Ekwo Rutu

Nawomi yee Rutu

¹ Teke ndu-ikpe shi abujekwaduru ndu-ishi ndu Ízurelu be okpa-nri byaru l'ali ono. O duru nwoke lanu, shi le mkpukpu Betulehemu, no l'ali Jiuda; yee nyee ya; me unwu iya unwoke ephenebo gbeshi lashia ali Mowabu. ² Epha nwoke ono bu Elimeloku; epha nyee ya buru Nawomi. Epha unwoke labo, o nwutaru buru Mahlonu waa Kiliyonu. Epe bu ndu mkpukpu Betulehemu, no le Ifurata, l'ali Jiuda. Epe gweta lashia ali Mowabu je eburu.

³ Epe bunyaa l'eka ono; Elimeloku, bu iya bu ji Nawomi nwuhu; gbado nwanyi ono yee unwu iya unwoke labo pho. ⁴ Epe bya aluchaa unwanyi Mowabu. Unyomu phe ono be onye lanu aza Opa; onye ophu buru Rutu. Epe buepho l'eka ono iphe, rwuru apha iri; ⁵ Mahlonu yee Kiliyonu bya anwushihukotakwapho. Oo ya bu; ephenebo gbado Nawomi egube ono, ji iya gbadokwaru iya pho ono.

⁶ A nonyaa o numa le Chipfu byawaru agbaaru ndibe iya mkpu; mee g'ephe nweru nri eriri; Nawomi; yee unyomu unwu iya ephenebo jikobe shi l'eka ono lashia ibe phe. ⁷ Noo ya; yee unyomu unwu iya ono ephenebo toko shi l'ali ono, epe shi buru ono gbeshi; kwaseru uzo, shiru lashia ali Jiuda.

⁸ Nawomi bya epfuaru unyomu unwu iya ono ephenebo su: "Unu tugbukwaa la azu lapfuchaa ne unu l'ulo phe. Ge Chipfu mekwaaru unu ree g'unu meru iya ndu ophu nwuhuwaru nu-a; waa mbedua. ⁹ Mbụ; ge Chipfu mekwaa ge meji nmapfuru unu l'ibe onye unu a-lucharu l'ehu l'ehu."

O pfuebe nno o tsutsuchaa phe onu; epe toko bungee ekwa; raa ntumatu; ¹⁰ su iya: "Waawaa-o! Anyi a-toko swiru lapfu ndibe unu."

¹¹ O le Nawomi suru phe: "Unwada mu; ophu g'unu laphu azu. ?Bu k'ishi gunu be unu e-gude tsoru mu? ?Bu ge mu a-nwutakwadu unwu; k'ophu aa-su l'oo g'ephe aluru unu? ¹² Unu laphu azu unwada mu; kele mu kahunukaakwaru k'alu ji ozo; ole o -bukpoorunu l'oo ge mu su le mu elekwadu enya k'alu ji; mbu; mu -luru ji l'enyashi-a; bya anwushia unwegirima unwoke; ¹³ ?unu a-nodukpoephe kwaberu phe g'ephe vutaada to? Mbụ-a; unu a-ha eje aluru ji; nodukpoephe kwaberu phe to? Waawaa; unwada mu; kele mbedua be o kakwa aburu aphu eme l'unubedua; noo kele Chipfu be tufuwaru eka byia mu l'ehu."

¹⁴ O pfuchaa nno; epe toko waa ekwa ozo. No iya; Opa kwe bya etsutsua ne ji iya ono onu; o buru iya ala azu. Obenu l'onye ophu bu Rutu turu Nawomi swiswi-a.

¹⁵ Nawomi su iya: "Lenu; nyee nwune ji ngu alapfuakwa ndibe phe; waa agwa phe. Tsokwaru iya la azu."

¹⁶ Rutu su iya: "Ta asuhe mu ge mu haa ngu; ozo ge mu laphu azu; l'o kwa eka iije be mu e-je. O buru eka i kwaru be mu a-kwakwapho. Ndibe unu a-buru ndibe nkemu; Chileke ngu abukwarupho Chileke nkemu. ¹⁷ Eka i nwuhuru be mu a-nwuhu. O bukwarupho eka e liru ngu be ee-li mu. Ge Chileke mekwaa mu ophu, ka njo m'o budu anwuhu bu iphe, e-kekaha mu le ngu." ¹⁸ Nawomi maerupho le Rutu pfuwaru iya obu iya; o paru iya haa.

¹⁹ Tobudu iya bu; unwanyi labo ono kpochibe iya; jee gbiriri jasu epe rwua Betulehemu. Epe bahuepho Betulehemu; mkpukpu ono l'ophu swongahu l'opfu ehu phe. Unwanyi nodu ebu mkpu asuje: "?Mbụ; bu Nawomi du egube-a to?"

²⁰ O sụ phẹ: “Ndu mu; unu te ekuhekwa mu Nawomi. Unu kujechia mu ‘Mara’; kele Okalibe-kangokotaru-nụ mewaru; ndzụ mu bụru nwa-otso-ilu. ²¹ Teke mu eje ejeje bẹ mu vu l'ishi parụ l'ẹka. Ole Chipfu mewaru gẹ mu gbaru ẹka lwatashia. ?Bụ k'ishi gunu bẹ unu a-nodu eku mu Nawomi l'ẹka Chipfu nwaru mu chipfuu? Mbụ lẹ Okalibe-kangokotaru-nụ meakwaru iphe-ehuka dapfuta mu.”

²² Oo ya bụ; Nawomi yee nyee nwa iya, bụ Rutu, bụ onye Mówabu tuko swiru lwarwuta Bětulehemu lẹ g'aabahụ lẹ teke akpatajẹ balị.

2

Rutu eje ákpá l'opfu Bówazu

¹ O nweru nwoke lanụ, yee ji Nawomi bụ abụbu. Nwoke ono bụ onye unuphu Elimẹleku phẹ. O bụ onye nweru iphe shii. Ẹpha iya bụ Bówazu.

² O be ujiku lanụ; Rutu, bụ iya bụ nwanyi, shi Mówabu ono sụ Nawomi: “Jiko gẹ mu jenụ l'okabyi ndiphe je amaru; ?ọ duru onye mu a-tuba l'anya, e-kwe gẹ mu je ákpá l'okabyi iya.”

Nawomi sụ iya: “Jenụ nwada mu.” ³ Oo ya bụ; ọ tugbua je akpaahaa ákpá; etsokpoeppo ndu akpata iphe l'okabyi azụ l'azụ akpa mkpakwa iya. Iphe emeje iphe; ọ buerupho l'opfu Bówazu, bụ onye shi l'anya unuphu Elimẹleku phẹ bẹ ọ bahuru obu.

⁴ A bya ele anya; Bówazu shiwaalẹ Bětulehemu bya. O bya ekele phẹ sụ: “Gẹ Chipfu swikwaru unu-o!”

Ẹphe sụ iya: “Gẹ Chipfu kebekwa ngu l'oma.”

⁵ Tọbudu iya bụ; Bówazu bya ajia onye-ishi ndu akparu iya iphe l'egu ono sụ iya: “?Bụ nwamgboko ibe onye bụ owa-a?”

⁶ Onye-ishi ndu akpata iphe l'egu ono sụ iya: “O kwa nwamgboko, shi Mówabu, tso Nawomi lwa. ⁷ O sukwaru: Jiko g'a hanaa ya g'o tso ru ndu ebu balị l'azụ; kpa mkpakwa iya ophu nashihuru l'upfu iya ophu, e keshiru ekeshi. O shiepho l'utsu jeta ozi byasụ nta; gbahaepho ugbo lanụ bẹ o je atuta unme nwanshii l'ime Mkpù.”

⁸ No iya; Bówazu sụ Rutu: “Ngaberu mu nchị jiko nwada mu. Ba adukwa teke ii-je ákpá l'egu k'onye ozo. Ta atugbubaekwa l'eka-a. Gẹ gụ l'unwumgboko, ejeru mu ozi tukokwa nodu l'eka-a. ⁹ Leta anya l'eka-a, ephe akpata iphe l'okabyi-a. Tsojekpoe phẹ pho l'azụ. Mu pfuakwaru unwokorobya ono sụ g'ọ bọ dukwa onye a-cho ngu opfu. Teke mini gutaru ngu; jeje anguta mini, unwoke ono kutaru ye l'itemini pho.”

¹⁰ Bówazu pfuchaa nno; Rutu gbushi ikpere; bya ephozeta ishi l'alị kele iya ekele sụ: “?Bụ gunu meru iphe, mu gude du-beru ngu l'obu egube-a; mbụ kẹ g'i nyata mube onye ohozo?” ¹¹ Bówazu sụ iya: “A kọkotaakwaru mu iphemiphe, i mekotaru ne ji ngu ono; k'eshi teke ono, ji ngu nwuhuru; mekwapho g'i gude haa nna ngu; waa ne ngu; mẹ alị ẹka a nwuru ngu anwunwu ono bya gẹ gụ lẹ ndu i tị mahaada buru. ¹² Gẹ Chipfu pfukwaa ngu ugwo iphe, i meru ono. Gẹ Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurelu, bụ iya bụ onye ono, i gbatataru l'ime iya bya ezeru ndzụ ono; pfukwaa ngu ugwo iya mpfu-ngo lẹ k'oma.”

¹³ O sụ iya: “Nnajiuphu mu; jiko gẹ mu dujenu ngu l'obu tekenteke gẹ mu du ngu iya-a; kele i gudewaa opfu oma ngu dua onye-ozu ngu nwanyi obu; l'ebe abụ lẹ mu dukpoo nụ g'onye lanụ l'unwumgboko, ejeru ngu ozi.”

¹⁴ O gbabeepho l'eri nri; Bówazu sụ iya: “Bya anodu l'eka-a taa buredi; g'i tsutajẹ iya lẹ mee-veniga; taa.” Oo ya bụ; ọ bya ano-kubeepho ndu ono, egbu balị ono; Bówazu woru balị, a huru ahuhu nụ iya. O taa ya tajia epho; taphodo ataphodo. ¹⁵ O gbeshiepho akpa ukpa balị ozo; Bówazu sụ ndu-ozu iya g'ephe hakwaa ya g'ọ kpajechaa ukpa iya kpaa l'opfu, e swekoberu eswekobe; g'ọ tọ dukwa onye e-je iya

abarū mba. ¹⁶ Iphe, unu a-gbẹ mejechia bụ g'unu lekebeje ẹnya hata ọp̄hu unu sweru esweswe w̄sh̄i k'ọp̄hu ọo-t̄t̄uje iya. Unu ta abakwaru iya mba.

¹⁷ No iya; Rutu kpaep̄ho ụkpa balị l'op̄fu ono jas̄u l'ụzenyashi. Ọ bya echishia ọp̄hu, ọ kpatarū ono; ọ buru iphe, d̄u ḡe nkweka labo bẹ balị ono jiru. ¹⁸ O vuta iya lashia unuphu. Ne ji iya ono h̄uma g'ọp̄hu ọ kpatarū ha. Rutu bya ewofutafua nri, o riphodoru eriphodo l'eka ono; woru n̄u iya.

¹⁹ Ne ji iya ono j̄ia ya s̄u: “?B̄u awe b̄e i jeru akpa k̄e ntan̄u? ?B̄u awe b̄e i jeru iya? G'onye ono, nyatarū ngu n̄u ono b̄ukwaru onye a ḡoru ọnu-oma n̄u!”

Ọo ya b̄u; Rutu bya ep̄fuaru ne ji iya ono onye o jeru akpa l'egu iya. Ọ s̄u iya: “Ēpha onye mu jeru l'egu iya ntan̄u b̄ukwa B̄owazu.”

²⁰ Nawomi s̄u nyee nwa iya ono: “Ḡe Chipfu kebekwa iya l'oma; mb̄u onye taa ahaj̄edu egoshi ndu n̄o ndz̄u m̄e ndu nw̄uhuru anw̄uhu l̄e ya yeru ph̄e obu.” Ọ s̄ukwa iya ph̄o: “Nwoke ono b̄e anyi l'iya b̄ukwa ọkpobe ab̄ubu; mb̄u l'ọo onye lan̄u l̄e ndu ọ ḡbaru g'ep̄he leta anyi ẹnya.”

²¹ No iya; Rutu, b̄u nwanyị M̄owabu ono s̄u iya: “L'ọp̄hu kachakp̄oo n̄u b̄ukwa l'ọ suru ḡe mu byaj̄ekp̄oep̄ho bya etsoru ndu-oz̄i iya jas̄u teke ee-gbuebe balị nkiya.”

²² Nawomi s̄u Rutu; mb̄u nyee nwa iya ono: “Ọ d̄ukwa ree nwada mu; g'i tsojeru unwumgboko, ejeru iya oz̄i; kele i -jee eka ọzo b̄e aa-chokwa ngu op̄fu.”

²³ Ọo ya b̄u; Rutu tsoahaa unwumgboko, ejeru B̄owazu oz̄i; akpaj̄ekp̄oep̄ho ụkpa witi; waa balị jeye teke e būberu iya. No iya; Rutu ȳe ne ji iya ono t̄ukokp̄oep̄ho buru g'ep̄he bu.

3

Rutu ȳe l'eka B̄owazu l'eka eechije balị

¹ O be ujiku lan̄u; Nawomi, b̄u ne ji Rutu s̄u iya: “Ada mu; ?t̄o d̄udu ree ḡe mu ch̄otarū ngu unuphu eka aa-n̄odu eleta ngu ẹnya ree; mb̄u eka ẹhu a-d̄u ngu guu?

² B̄owazu; mb̄u onye ono, ḡu l'unwumgboko, ejeru iya oz̄i shi at̄ukoje n̄odu ono b̄e b̄ukwa ọkpobe ab̄ubu anyi. L'enyashi ntan̄u-a b̄e ọo-n̄odukwa aph̄ucha balị l'eka eechije balị ono. ³ W̄uchachaa ẹhu ree; nyia man̄u, eshi mkp̄o; ch̄ita uwe ngu ọp̄hu kachaa ree yee. I mechaa nno; t̄uḡbua jeshia l'eka ono, eechije balị ono; ọle ọo g'i tii mekwa g'ọ maru l'i n̄o l'eka ono jas̄uru oo-righee nri; nḡua iphe, anḡungu. ⁴ Teke ọ z̄e-zetaerupho az̄e; t̄onwube ẹnya maru eka ọ z̄e; t̄uḡbua je aph̄u-lia ya iphe, ọ phukputeru onwiya l'okpa; z̄e-kube iya. Ọo-karū ngu-a iphe, ii-me.”

⁵ Rutu s̄u iya: “Iphemiphe, i suru ḡe mu mee b̄e mu e-mek̄ota.” ⁶ Ọo ya b̄u; ọ t̄uḡbua jeshia l'eka ono, eechije balị ono je emek̄ota iphemiphe ono, ne ji iya suru iya g'o mee ono.

⁷ No iya; B̄owazu richaa nri; nḡua iphe anḡungu; ẹhu tsoahaa ya ụtso; o je az̄e l'ishi eka a k̄uberu balị ono. Rutu pyakp̄oep̄ho mpya je aph̄ufu iya iphe l'okpa bya az̄e-zeta az̄e. ⁸ O beep̄ho l'echi-abalị; ọ lw̄u-bilihu; chizia nchizi; bya amaru l'ọ d̄uru nwanyị, z̄e l'uzo okpa iya.

⁹ Ọ s̄u: “?B̄u onye b̄e i b̄u?”

Rutu s̄u: “Ọ kwa mb̄edua Rutu; onye-oz̄i ngu. Hepyab̄enu mu; kele ọo ngu b̄u ab̄ubu anyi, ḡbaru g'o leta anyi ẹnya.”

¹⁰ B̄owazu s̄u iya: “Ḡe Chipfu kebekwa ngu l'oma; nwada mu. Ree ọp̄hu i meru l'ikpaz̄u-a kakwa ọp̄hu i mehawaru l̄e mb̄u ph̄o shii; kele i t̄i kpaduru ishi g'i ḡbaru tsoru unwokoro; m'ep̄he nweru iphe-o; m'ọ b̄u l'ep̄he daru ụkpa-o. ¹¹ S̄u-a nwada mu; ba ts̄ushi ebvu; mu e-mek̄otarū ngu iphemiphe, i rw̄oru; kele onyemonye, n̄o l̄e mkp̄ukpu-a b̄e mak̄otarū l'i b̄u nwanyị, umere iya d̄ushi ree ike. ¹² Ọ b̄u eviya l'ab̄ubu mu l'unu d̄u ntse shii; ọle o nweru onye ọzo, ab̄ubu unu l'iya kabaa nkemu ntse. ¹³ N̄odu l'eka-a l'enyashi-a. Teke o beru l'utsu; ọ -buru l'oo-meru ngu iphe,

gbaru g'abubu nemadzu meeru iya be o dukwa ree g'o mee ya. Teke o bu l'o to meduru ngu iphe, gbaru g'abubu nemadzu meeru iya be eshinu Chipfu no ndzu g'o no iya-a; be mu e-meru ngu-a iphe, g'onye bu abubu nemadzu emejeru iya. Zero l'eka jasu ge nchi bohu."

¹⁴ Oo ya bu; Rutu ze l'uzo okpa iya jasu l'utsu. O gbalihu l'onma-ewa-utsu l'ahuma onye ama epha iya tugbushia. Bowazu su iya: "Be mekwa g'a maru le nwanyi byaru lekikiya-a, eechishije bali-a."

¹⁵ O sukwa iya pho: "Tofuta ukpo, i gude phukpute onwongu ono; tosa ya atosa." O bya eworu iya tosa; Bowazu bya egude iphe gbata bali ono ugbo ishii yeru iya lekwa ono; woru iya bo iya; o vuru lashia.

¹⁶ Tobudu iya bu; Rutu lwapfutaepho ne ji iya, bu Nawomi; o jia ya su: "?O nwuru inwa; nwada mu?" O tuko iphe-oma, nwoke ono meru iya dokotaru iya; ¹⁷ su iya: "O gude iphe gbata bali ono ugbo ishii nu mu; bya asu ge mu ta agbashiru eka lapfu ne ji mu."

¹⁸ Nawomi su iya: "Nodukpoepho doo nwada mu; jasuru teke ji-maru iphe, e-me nu; kele nwoke ono ta abyakwa atuta unme ntanu-a jasuru teke o humaru iya ishi."

4

Bowazu alu Rutu

¹ Noo ya; Bowazu tugbua je anodu l'onu-abata mkpukpu. A bya ele enya; onye k'ono, epha l'iya ka abubu ono, Bowazu pfuru opfu iya pho nodu aghatawa. O kua ya oku su iya g'o byakpodapho bya anodu anoo. O laphu azu je ano-zeta anoo.

² Bowazu bya ekua ndu bu ogerenya iri le mkpukpu ono su phe: "Unu byakwa bya anodu anoo l'eka-a." Epha kwe bya ano-zeta. ³ O bya asu abubu phe: "Nawomi, bu onye ono shi l'ali Mowabu lwa ono be abyaakwaa ere ali nwanna anyi, bu Elimeleku. ⁴ Oo ya bu; mu ria su le mu e-pfuru ngu g'i nodu l'ataphu ndu-a, no l'eka-a zu ya; waa l'iphu ndu bu ogerenya anyi-a. O -buru l'ii-gbata iya; gbatakwaa iya. Teke o bu l'i tii gbatadu iya; karu mu ge mu maru. Kele o to nwedu onye ozo, o rwuberu l'agbata iya; agufu gubedua. A -kpoghata gubedua; bu mu be o rwuberu."

Nwoke ono su: "Mu a-gbata iya-a."

⁵ Bowazu su iya: "I -zuwa Nawomi yee Rutu, bu nwanyi Mowabu ali ono be ii-lupyabekwapho nyee nwoke ono, nwuhwaru nu ono; k'ophu oo-togbo ako mee g'epha onye ono, nwuhwarunu ono te echihu l'ali iya ono."

⁶ Onye abubu phe ono su: "O -dukwa nno be mu taa gbatakwaa iya; kele mu e-shi nno woru okiphe mu tsebe l'onu eta. Gbatachiwaru mu iya ro; kele mu ta agbatatadu iya."

⁷ Le teke k'ichee le Izurelu be obujeru; o -buru l'aagbata iphe agbata; ozo l'aagbanweta iya agbanweta be onye lanu eyetaje akpokpa iya nu onye ophu. O buru egube ono be eeshije goshi l'iphe be e mewaru; o keru ekeru le Izurelu.

⁸ Oo ya bu; abubu phe ono su Bowazu: "Zunaa ya gubedua." O bya eyefuta akpokpa iya.

⁹ Bowazu bya asu ndu bu ogerenya; me ndu ono l'ophu: "Unu buakwaa ndu ekebe le ntanu-a be Nawomi rekotawaru mu iphemiphe, bu ke Elimeleku; me ke Kiliyonu; waa ke Mahlonu. ¹⁰ Teme mu lupyabeakwapho Rutu, bu nwanyi Mowabu; g'o buru nyee mu; mbu onye ono, ji iya, bu Mahlonu nwuhwaru ono; k'ophu oo-togbo ako mee g'epha onye ono, nwuhwarunu ono te echihu l'ali iya. Mbu g'epha iya ta achihu l'okpoku ibe phe; ophu o chihu le mkpukpu phe. Ntanu-a be unu tukowaru buru ndu ekebe mu."

¹¹ Tobudu iya bu; ndu bu ogerenya ono; me iphe, bu ndu nokota l'onu-abata ono zu mgbede su: "Anyi bukota ndu ekebe. Ge Chipfu mekwaa nwanyi ono, alwa ibe

ngu ono g'ọ dụ ọ Rechielu waa Lii; ọ ọ ọ ọ ndu nwushiru ipfu ndu Ízurelu. Ọ ọ ọ ọ nwekwaru iphe l'ali Ifurata; ọ ọ ọ ọ onye a maru amaru ọ ọ ọ ọ Bẹtulehemu. ¹² Ọ ọ Chipfu shikwa l'ụnwu, oo-me ọ ọ nwata nwanyi ono nwushiaru ngu mee g'onulo ngu dụ ọ ọ ọ ọ Pérezu, ọ ọ onye ono Tema yeru Jiuda.”

Eri Dévidi

¹³ Ọ ọ ya ọ ọ; Bówazu duta Rutu ọ ọ ọ ọ. Ọ ọ bya ejepfu iya; Chipfu mee ya; ọ ọ tsuta ime; nwua nwa nwoke. ¹⁴ Ụnwanyi tuko epfuru Nawomi su: “G'ajaja ọ ọ ọ ọ ọ ọ ọ ọ ọ ọ Chipfu; mbu onye ono meru g'i nweru abubu, l'e-leta ngu enya ntanu-a. G'epha iya tukurwa Ízurelu ngakota. ¹⁵ Ọ ọ ọ ọ iya e-me g'i tefu epa; bya aburu iya e-le ngu nka. Noo kele ọ ọ nyee nwa ngu ono, yeru ngu obu ono; mbu onye ono, ka ngu ree eme l'ụnwu-nwa-nwoke esaa ono be nwuru nwata obu.”

¹⁶ Tọbudu iya ọ ọ; Nawomi bya ekuta nwata ono heru l'utapfu. Ọ ọ ọ ọ ọ ọ ọ ọ ọ ọ ehe iya. ¹⁷ Ụnwanyi obutobu iya pfua su: “Nawomi be a nwutawaru nwa nwoke!” Epe gwa ya Óbedu. Óbedu ọ ọ nna Jiesi; Jiesi ọ ọ nna Dévidi.

¹⁸ Waa oshilokpa Pérezu baa:

Pérezu ọ ọ nna Hezuronu.

¹⁹ Hezuronu ọ ọ nna Ramu.

Ramu ọ ọ nna Amínadabu.

²⁰ Amínadabu ọ ọ nna Náshonu.

Náshonu ọ ọ nna Sálumonu.

²¹ Sálumonu ọ ọ nna Bówazu.

Bówazu ọ ọ nna Óbedu.

²² Óbedu ọ ọ nna Jiesi.

Jiesi ọ ọ nna Dévidi.

Ekwo Sámèlu kẹ mbụ

Hana yee Penina

¹ Ọ duru nwoke lanu, shi le mkpukpu Ramatayimu-Zofimu; mbu l'ali ubvu ubvu ndu Ifuremu. Epha nwoke ono bu Elukana; nwa Jierohamu; mbu nwanwa Elihu. Elihu ono bu nwa ke Tohu; Tohu buru nwa ke Zufu, bu onye Ifuremu. ² Elukana ono be luru unwanyi labo; onye lanu aza Hana; onye ophuu nodu aza Penina. Penina be nwushiru unwegirima; obenu le Hana ta adudu nwa, o nwutaru.

³ Aphagapha be nwoke ono eshije le mkpukpu iya jeshia mkpukpu Shilo je abaru Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eja; gweru ngweja nu iya. O buru unwu Elayi, epha phe bu Hofini waa Finehasu be bu ndu-uke ke Chipfu l'eka ono. ⁴ O nodu abujeru teke Elukana gweru ngweja ono; o woru oke anu hee nyee ya, bu Penina; bya ahetchaa unwu iya unwoke; me unwu iya unwanyi. ⁵ Ole Hana be onmeje anu anmee; kele o yeru iya obu; egudekporo le Chipfu mechiru iya ekpa nwa; ophu ootsudu ime. ⁶ O buru kele Chipfu mechiru iya ekpa nwa; ophu o tsudu ime ono kpataru iphe, nyeji iya anoduje aduka iya l'onya ono gude akpatsushi iya aphu. ⁷ O buru nno bu g'onoduje anwu aphagapha. O nodu abujeru ge Hana jekporu l'eze-ulo Chipfu; nyee ji iya ono akpatsushi iya aphu; k'ophu bu l'ookwaje ekwa; jika eri nri. ⁸ Elukana, bu ji iya abya asu iya: "Hana; ?bu gunu be ikwaru ekwa ke te eri nri? ?Bu gunu be aphu jiru ngu obu? Mu ta akadụ ngu unwu iri aburu iphe to?"

⁹ Tobudu iya bu; Hana kwolihu g'ephe righechaaru nri; bya angua iphe-angungu le Shilo. Teke onoya be Elayi, bu onye uke Chileke no anoo l'oshi, du l'onu eze-ulo Chipfu. ¹⁰ Hana gude obu aphu raa ekwa; pfuru nu Chipfu. ¹¹ O ribua nte su: "Gube Chipfu, bu Okalibe-kakota-ike; o -buru l'ii-le enya l'aphu, byaru mube nwozi ngu; mbu nyata mu; ophu i ti zohaduru mube nwozi ngu; i -mewaa mu nwuta nwa nwoke be mu e-woekwaru iya pho nu gube Chipfu g'o buru nkengu jasụ g'oo-no-bekporu ndzu. Ophu rizo abyadu erwu iya l'ishi."

¹² Tobudu iya bu: o nodu epfu anu Chipfu ono; Elayi nodu elekpo ya pho enya l'onu. ¹³ Hana gudekpopho obu iya epfu anu Chileke; o buru ogbogboromonu be eme iya ukporo; ole a ta numakwanuru iphe, oopfu. Elayi nodu arị l'oo mee atsụ iya. ¹⁴ O bya asu iya " ?Bu teke ole be ii-ngubekporu mee? Panuru mee haa!"

¹⁵ Hana su iya: "O to dukwa nno; nnajiuphu mu. Mu bukwa nwanyị, aphu jiru obu. Mu ta angukwaru mee; ozoo iphe ozo, atsụ atsutsu. O kwa g'o haru mu l'obu be mu shi akoshiru Chipfu. ¹⁶ Ta arikwa le nwozi ngu nwanyị bu onye iphere bvuru l'iphu. O kwa g'aphu ono habe mu shii; waa g'ootsu-be mu l'ehu be mu shi teke ono pfushitaru Chileke."

¹⁷ Oo ya bu Elayi su iya: "Laa l'ehu-guu! Ge Chileke ke Izurelu mekwaaru ngu iphe, i rworu iya."

¹⁸ Hana su iya: "Ge nwozi ngu nwanyị dukwa ngu l'obu." Oo ya bu; Hana tugbua je eria nri; iphu bya atusahụ iya.

¹⁹ O -rwua l'onmewa utsu echele iya; ephe gbeshi bya abaarụ Chipfu eja tugbua laphushia azu l'ibe phe le mkpukpu Rama. Elukana bya ejepfu nyee ya ono, bu Hana; Chipfu nyata nwanyị ono. ²⁰ Tobudu iya bu; o tsuta ime. O rwue ya pho l'ezeda; o nwua nwa nwoke. O gua ya Sámèlu su: "Iphe, kparu iya nu bu l'oo Chipfu be mu rwoataru iya."

Hana eye Sámeļu l'eka Chileke

²¹ O be teke nwoke ono, bu Ɛlukana yee ndibe iya tugburu jeshia anu Chileke ngweja; mekwapho g'o mee iphe, o kweru Chileke ukwe iya, bu g'oomaje aphagapha; ²² ophu Hana ejeduru; kele o suru ji iya: "Mu tee jekwa jasuru teke a nafuadaru nwata-a era; ge mu ekutakwa nu iya je edobe l'ulo Chipfu. O buwaruro l'eka ono be oo-buru jasuru asuru."

²³ Ji iya, bu Ɛlukana su iya: "Mee egube dukpoe ngu pho ree. Nodunu jasuru teke ji-nafu iya era. Oo ge Chipfu mee g'opfu iya vua." Oo ya bu; nwanyi ono nodu l'unuphu; hee nwa iya ono gbiriri jasuru o nafu iya era.

²⁴ O nafuchaepho nwata ono era; o kuta iya; yee ya swiru; bya akputa oke-eswi, gbaru apha eto; wota ukpokutu-nri, jiru, nkweka labo; bya egude otumu mee; duru iya jeshia l'ulo Chipfu le mkpukpu Shilo; e -gudekpooro le nwata ono hakwadu nwanshi. ²⁵ Ephe gbuchaa oke-eswi ono; ephe duta nwata ono dujeru Elayi. ²⁶ Hana bya asu Elayi: "Eshinu i no ndzu g'i no iya-a; nnajiuphu mu; be o kwa mu bu nwanyi ono, pfu-kubejeru ngu nu l'eka-a; epfu anu Chipfu ono. ²⁷ Mu rworu g'o nu mu nwata-a; Chipfu mewaaru mu iphe ono, mu rworu iya ono. ²⁸ Oo ya bu le nta-a be mu ekuwaru iya anu Chipfu. Oo-buru ke Chipfu jasukpooru g'oo-no-beru." Ephe baaru Chipfu eja l'eka ono.

2

Hana epfu anu Chileke

¹ Tobudu iya bu; Hana pfuru nu Chipfu su:
"Obu mu ete eswa l'ime Chipfu; o buru l'ime Chipfu ono be a paliru mpu mu imeli. Mu nodu asawaa kpaakpaa l'iphu ndu ohogu mu; kele mu ete eswa l'i dzotaru mu. ² O to dukwa onye dubaa nsu ge Chipfu; ophu o dukwa onye ozo, l'aturu ngu nu. O to nwedu oke mkpuma, du ge Chileke anyi. ³ Ophu g'unu haa egude etsetse aba l'abaa;
g'opfu etsetse te eshihekwa unu l'onu afushi; noo kele Chipfu bu Chileke, bu iya nwe mmamiphe.
O buru iya bu onye enyochaje umere, nemadzu emekota ememe. ⁴ Apfu ndu okpehu be anyakwoshiakwaru; ole ndu ike bvuru be a kwawaru okpehu g'onye kwaru ngwogu. ⁵ Ndu rijiru ephe be wowaru onwophe nu l'opfu nri; obenu le ndu ophu mbà shi atu be egu ta abyadu agubaa.
Nwanyi ono, te eshidu atsui ime be nwutawaru unwu esaa; ole onye ophu nwushiru unwu igwerigwe be anwupyashihuwaa anwupyashihu. ⁶ Oo Chipfu aduje ike gbua egbugbu;
o bukwaru iya pho emeje g'a dzuru ndzu.
Oo ya be enwubaje nemadzu l'ali-maa;
o bukwaru iya pho emeje g'e teta nodu ndzu. ⁷ Oo Chipfu be emeje g'a daa ukpa; o bukwaru iya pho be emeje g'e nweru iphe. Oo ya ewozetaje nemadzu ali; o bukwaru iya pho bu onye ewolije nemadzu eli. ⁸ Ookulije ndu ukpa, gworu l'urwuku;
ndu adudu g'o du phe be ookufutaje l'ikpozu.
Owojeru phe dobe l'echilabo ndu-ishi;
mbu dobe phe l'eka ephe anoduje eri ubvu.
Eka a turu okpali mgboko bukota ke Chipfu; o buru l'eli iya be o bvugaberu mgboko. ⁹ Oo-noduje aboru ndu duru iya nsu uzu; ole ndu ejo-ememe be oomeje g'ephe tabuhu onu l'ochii.
O to bukwa okpehu be nemadzu egudeje phafuta ishi;

¹⁰ ndu achọ Chipfu opfu bẹ aa-nyakwoshi yegiriyegiri. Oo-shi l'imigwe gude egbigwe bapfuta phẹ; ọo Chipfu e-kpe mgboko l'opfu ikpe jasụ l'ẹka o jeberu.

Ọo-nụ Onye eze iya ike; mbụ woru mpu onye nkiya, a wụru manụ l'ishi palia eli.”

¹¹ Tọbudu iya bụ; Ẹlukana phẹ tugbua lashia ibe phẹ lẹ mkpukpu Rama. Nwata ono, bụ Sámèlu nọdu l'ẹka Elayi, bụ onye uke kẹ Chileke jeahaaru Chipfu ozi.

Iwashị unwegirima ibe Elayi

¹² Unwegirima ibe Elayi bya abukotaru ndu iwashị; ọphu ẹphe ta agubeduru Chipfu iphe. ¹³ Iphe, ndu-uke Chileke emejkpọo bụ l'ọobujeru teke o nweru onye gweru ngweja; bẹ nwozi onye uke Chileke egudeje ọjì, nweru ọnu ẹto bya mẹ anụ ono shikwaduru l'epfu. ¹⁴ Ọ -bya l'oo-bvua ya l'ite-ọku ono; ọzoo nwitoshi ono; ọzoo l'eze ite ono; ọzoo l'ite ono, e gude eshi anụ ono. Iphe, ọjì ono rwutaru bẹ onye uke kẹ Chileke ewotajẹ l'ọo-buru nkiya. Noo g'ẹphe emegbabeje iya iphe, bukpo ndu Ízurelu l'opfu, gude iphe-ngweja bya lẹ Shilo bụ ono. ¹⁵ Teme ọ nọdu abujeru; a -bya l'akpọ ẹba-iphe ono, e gude egwe ngweja ono ọku; nwozi onye uke Chileke ono abyapfuta onye ọbu, egwe ngweja ọbu; bya asụ iya: “Nụkwa mu anụ, onye uke Chileke a-hụ ahùhù; l'ọ tọo natakwa ọphu e shiru eshishi; gbahaa k'oyii.”

¹⁶ Ọ -buru l'onye ono, byaru egwe ẹja ono sụru: “G'e vuadaru ọzo kpọo ẹba-anụ ono ọku; teme l'ii-wotawarọ egube dukpoe ngu phọ ree.” Nwozi ono asụ: “Waawaa! Ye mu iya l'ẹka nta-a; ọ dudu mu ewota iya k'ẹhuka.” ¹⁷ Iphe-ẹji, unwokorobya ono eme kwata paa ẹka apaa l'ẹnya Chipfu; noo kẹle iphe, a nuru Chipfu bẹ ẹphe anọduje emebyishi emebyishi.

Sámèlu ejeru Chipfu ozi

¹⁸ Sámèlu bụ nwata nwokoro nshị, ejeru Chipfu ozi, eyeje akpawuru uwe ọchaa, ndu-uke Chileke eyeje. ¹⁹ Aphagapha bẹ ne iya akwajẹ nwa uwe kpowula-kpowula; chitaru iya mẹ yee ji iya je egwe ẹja, ẹphe egweje aphagapha. ²⁰ Elayi nọdu agojeru ọnu-oma nụ Ẹlukana yee nyee ya ono sụ: “Gẹ Chipfu mee gẹ nwanyi-a nwutaru ngu unwegirima, l'a-nọ-chi ẹnya Sámèlu, onye ono, nwanyi-a rwojeru Chipfu; o mechaa kuru iya nụ-phu Chipfu azu-a.” E -mechaa ẹphe atugbua lashia ibe phẹ.

²¹ Chipfu bya emeeru Hana iphe-oma; ọ tsuta ime bya anwutafua unwegirima unwoke ẹto; waa unwanyi labọ. Nwata ono, bụ Sámèlu nọdu l'iphu Chipfu vuta.

Elayi abaru unwegirima ibe iya mba

²² Nta-a bẹ Elayi kahwaru ọkpobe akahụ. Ọ nọdu anumakotaje iphemiphe, unwegirima ibe iya eme ndu Ízurelu l'opfu; waa l'ẹphe ejepfuje unwanyi, eje ozi l'ọnu-abata ọlo-ẹkwa-ndzukọ. ²³ Ọo ya bụ; ọ sụ phẹ: “?Bụ gunu meru g'o gude unu nọdu eme egube iphe, dū nno? Onyemonye bẹ epfukọtaeru mu phọ k'iwashị, unu ewegbabe. ²⁴ Waawakwa unwu mu. Iphe ono, mu anụ l'ẹka epfu iya l'echilabọ ndu kẹ Chileke ono ta abukwa iphe, dū ree bẹ ọ bụ; kẹ g'unu nọduje eme ndibe Chipfu g'ẹphe shiswee ọzo. ²⁵ Ọ -buru lẹ nemadzụ mesweru nemadzụ ibiya bẹ bukwa Chileke e-doshiru phẹ iya; ọle ọ -bukwanuru l'ọo Chipfu bẹ nemadzụ mesweru; ?bụ onye a-gbaru nemadzụ ono ọdzori?” Unwegirima ibe iya ono nyiele-a nchị manụ l'opfu nna phẹ ono; noo kẹle Chipfu tū-buwaru lẹ ya e-gbushi phẹ.

²⁶ Nwokoro nshị ono, bụ Sámèlu nọdu evukpọepho evuvu eje. Ọ buru onye dū Chipfu mẹ ndiphe l'obu.

Ejo-iphe, a-dapfuta ọnu-ọlo Elayi

²⁷ Onye kẹ Chileke bya abyapfuta Elayi bya asụ iya: “Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: ‘?Mu te ewonuru-a onwomu goshi ọnu-ọlo nna ngu rengurengu lẹ teke ono, ẹphe nọ Fero l'ẹka l'alị Ijiputu ono tọo? ²⁸ ?Tọ bụnaa mbedua hotaru nna ngu l'ime ipfu

ndu Ízurelu l'ophu g'ò buru onye uke nkemu; g'ò buru iya e-jeje l'òru-ngweja mu; g'ò kpoje ùnwù-isensu òku; yeje uwe-ukuvu nòdu mu l'iphu? ?Mu ta atùkoduru iphe ngweja, ndu Ízurelu nùru, ee-gude kpoo òku nùkotakwapho ònu-ùlo nna ngu? ²⁹ ? Bù gunu meru iphe, unu ta agùbeduru ngweja mu iphe; mē iphe, aanuje mu anunu ono, mu tūru ekemu sù g'a nuje mu l'eze-ùlo ẹka mu bu ebubu ono? ?Bù gunu meru g'o gude ì ka akwabẹ ùnwegirima ngu ùbvù eme lẹ mbedua; mbù unu nòdu agbavù iphe, kakòta ree l'iphe, ndibe mu, bù ndu Ízurelu nùru mu anunu; eri iya ada rẹpfurepfu?'

³⁰ “Oo ya bù lẹ Chipfu, bù Chileke kẹ ndu Ízurelu epfu sù-a: ‘Oo eviya lẹ mu pfuru sù l'òo ònu-ùlo ngu; waa ònu-ùlo nna ngu bù phẹ a-nòduje eje ozi l'iphu mu jasù lẹ tuutuutuu lẹ m̀jimiimii’; òle nta-a bẹ m̀bẹ Chipfu epfu sù-a: ‘G'ò tọ bukwaru mu! L'ò kwa ndu akwabẹ mu ùbvù bẹ mu akwabẹje ùbvù. Ndu òphu akpò mu ẹbo l'afù bẹ a taa gùbedu iphe ilile. ³¹ Tùbekwa nvo l'òo-gbabeakwa teke mu e-gbushi ndibe ngu; mē ndu ònu-ùlo nna ngu; k'òphu bù l'ò too nweduru m'onye lanù, bù ògerenya, a-dùbaa nù l'ènya unuphu ibe unu. ³² Ii-gude ẹnya ngu hùma g'ẹka ono, mu bu ono nò l'iphe-ẹhuka. Iphe, dù ree bẹ mu e-mekpòkwaru ndu Ízurelu; òle-a; l'ènya unuphu ibe unu bẹ ta adùdu onye bù ògerenya, byaru l'adùbaa ya nù. ³³ Onyemonye l'imè unu, bù onye mu te ebufuduru l'òru-ngweja mu ono bẹ a-nòdukwa-a ndzù; òle òo-bùru unu iphe-aphù; mbù iphe, unu a-kwa ẹkwa ẹnya adù unu ragaraga. Iphe, bù ndu-shi l'ònulo ngu bẹ a-gbabuhuje nwùhu l'oyii.

³⁴ “ ‘Iphe, a-nwù l'ẹhu ùnwegirima unwoke ngu ono ẹphenebo, bù Hofini yẹ Finehasù bẹ a-bùru ngu iphe-òhubama. Ẹphe a-tùko nwùshihukota l'ujiku lanù. ³⁵ Mu e-gude ẹka mu họtà onye a-bùru uke m̀bẹ Chileke; mbù onye e gude ire iya ẹka; bya abùru onye anòduje eme uche mu; waa obu m̀bẹ Chileke. Mu e-me g'ònulo onye òbu pfushia ike. Oo-nòdu l'iphu onye nkemu ono, mu wùru manù l'ishi ono eje ozi jasuru asuru. ³⁶ O buru g'òo-nwù bù l'iphe, bù onye phòduru nù l'ènya unuphu ibe unu l'a-byajẹ bya ephozeru iya; arwò iya okpoga; waa nri; arwòkwa iya phò g'e ye iya gẹ ya buru onye-ozì l'ẹka ndu-uke Chileke anòduje eje ozi; k'òphu ya a-tùrutajekponu ẹkpu nri ria.’ ”

3

Chipfu eku Sámèlu oku

¹ Nwata nwokoro ono, bù Sámèlu nòdukpoepo l'ẹka Elayi ejeru Chipfu ozi. Teke ono bẹ Chipfu te eshidu akwatajẹkwadu epfu eyeru nemadzù; òphu e shidu akwatajẹkwadu aphù òphulènya.

² O rwua l'ènyashi ujiku lanù; Elayi zẹ l'ẹka ọozeje. Teke ono bẹ nka lawarù iya l'ènya k'òphu bù l'ò tọ kwatadu aphù-rwekwadu aphù-rwe. ³ Ophu oròku, dù l'eze-ùlo Chileke teke anyihudu teke ono. Sámèlu zẹ azẹ l'imè eze-ùlo Chipfu ono l'ẹka okpoko ọgbandzu Chileke nọ. ⁴ Chipfu bya ekua Sámèlu oku. Sámèlu za iya: “Waa mu baa!” ⁵ O gude ọso gbapfushia Elayi je asù iya: “Waa mu baa; ?I kuru mu oku?” Elayi sù iya: “Mu te ekukwaru ngu; jekwa azẹ azẹ!” Oo ya bù; ò tųgbua je azẹ-zetakwa azẹ ọzo. ⁶ Chipfu byakwa ekua ya oku ọzo sù: “Sámèlu!” Sámèlu gbalihukwa bya ejepfushia Elayi je asù iya: “Waa mu baa; ?I kuru mu oku?” Elayi sù iya: “Nwa mu; mu te ekukwaru ngu oku; jekwa je azẹ azẹ.” ⁷ Teke ono bẹ Sámèlu teke amaduru Chipfu; òphu Chipfu teke emedu g'ò maru opfu nkiya. ⁸ Chipfu byakwa ekua Sámèlu oku k'ugbo ẹto; Sámèlu zilihukwa jepfushia Elayi je asù iya: “Waa mu baa; ?I kuru mu oku?” O bya erwua Elayi l'ẹhu l'òo Chipfu bẹ eku nwata ono oku. ⁹ Oo ya bù; Elayi sù Sámèlu: “Tųgbua je azẹ azẹ. O -kuẹ ngu phò ọzo; sù iya: ‘Pfu iphe,

ọ bụ Chipfu; ọke nwozi ngu ngabèru-a nchị.' " Sámèlu bya atugbua je aze-zetakwa aze l'eka ọ zehawaa.

¹⁰ Chipfu bya bya apfuru l'eka ono; bya ekuahaa ya g'o shihawaa eku iya teke ọphuu sụ: "Sámèlu! Sámèlu!" Sámèlu bya asụ: "Pfa iphe, ọ bụ; ọke nwozi ngu ngabèru-a nchị." ¹¹ Chipfu bya epfuaru Sámèlu sụ iya: "Lenu; iphe, mu a-bya ememe l'alì Ízurelu bẹ a-buru onye numaru iya nù; ọo-gbaa ya anwirinwa lẹ nchị. ¹² Lẹ mboku ono bẹ mu e-me g'iphe, mu pfuru l'ehu onu-ulo Elayi nwukota; e-shi l'ishi jeye l'eka ọ bvuru. ¹³ Mu pfuaru Elayi lẹ mu abyawaa anụ onu-ulo iya aphụ shita nta-a jasuru asuru lẹ k'ejo-iphe ono, ọ machacharu l'unwu iya eme ono; mbụ l'ephe bụ ndu anọduje epfubyi epha Chipfu; ọphu o selajeduru pẹ azụ g'ephe te eme nno. ¹⁴ Ọo ya meru g'o gude mu riaru onu-ulo Elayi angụ sụ l'ejo-iphe, onu-ulo Elayi metaru kpua onwophe bẹ ngweja; ọzoo iphe-anunu ta asukwa asafu jaswaroya."

¹⁵ Sámèlu zewaro jasụ l'utsu; bya agbeshi je aguhaa ụzo ulo Chipfu ono. Ọle Sámèlu bẹ ndzụ agụ g'oo-shi pfuaru Elayi iphe, e pfuru iya l'ophulenyanya ono. ¹⁶ Tọbudu iya bụ; Elayi bya ekua ya oku sụ iya: "Nwa mu, Sámèlu." Sámèlu za iya: "Waa mu baa!" ¹⁷ Ọ jia Sámèlu sụ: "Bụ gunu bẹ Chipfu pfuru ngu-a? Be ewohakwaru mu iya ewoha. Teke o nweru iphe ono, o pfuru ngu ono duru ọphu i woharu mu ewoha ọphu iipfuduru mu iya; gẹ Chipfu mekwaa ngu iphe ono; mbụ-a; g'o mekwaa ngu ọphu kabaarọ shii." ¹⁸ Ọo ya bụ; Sámèlu tuko iphe ono pfushikotaru iya; ọphu ọ dudu ọphu ọ wachiru iya awachi. Elayi bya asụ: "Ọ bụ iya bụ Chipfu; g'o mekwaa iphe, dukpoe ya pho ree."

¹⁹ Sámèlu nọdu evukpoe eje; Chipfu swieru iya pho eswiru; ọphu ọ dudu opfu, o pfuru, adaje l'alì gbarụ eka. ²⁰ Iphe, bukota ndu Ízurelu; e-shikpoo lẹ mkpukpu Danu jasụ lẹ mkpukpu Biye-Sheba makotaerupho lẹ Sámèlu bụ ọkpobe onye mpfuchiru kẹ Chipfu. ²¹ Chipfu bya achafuta lẹ Shilo; ọke ooshije l'opfu iya egoshi Sámèlu onwiya.

4

Ndu Filisitayinu alwuta okpoko ọgbandzu Chipfu

¹ Tọbudu iya bụ; iphe, Sámèlu pfuru nwukotaru ndu Ízurelu l'ophu. Lẹ teke ono bẹ ndu Ízurelu wufuru g'ephe je etsoo ndu Filisitayinu ọgu. Ndu Ízurelu je akwabẹ k'ogu lẹ Ebeneza; ndu kẹ Filisitayinu nọdu kwabẹ lẹ mkpukpu Afeku. ² Ndu Filisitayinu bya edzuchaa onwophe k'ogu bya abapfushia ndu Ízurelu. Ọgu ono shihuepho ike; ndu Filisitayinu lwu-kpee ndu Ízurelu; gbua iphe, rwuru unu umadzu iri* l'iphu ọgu ono. ³ Ndu ojogu ndu Ízurelu laphuepho azụ l'odu pẹ; ndu bụ ọgerenya pẹ jia pẹ sụ: "Bụ gunu meru iphe, Chipfu kweru gẹ ndu Filisitayinu lwu-kpee anyi l'ogu ntanu-a? G'anyi je apata okpoko ọgbandzu Chipfu lẹ Shilo k'ophu oo-tsoru anyi je adzota anyi l'eka ndu ohogu anyi." ⁴ Ọo ya bụ; ndu ono bya ezia ndu tugburu jeshia Shilo je apata okpoko ọgbandzu Chipfu, bụ Okalibe-Kakota-Ike ono; mbụ onye ono, bvugaru l'eli chierobu ono. Hofini yee Finehasu, bụ unwegirima Elayi nokwapho l'eka ono; waa okpoko ọgbandzu Chileke ono.

⁵ A pabataepho okpoko ọgbandzu Chipfu ono l'odu ndu Ízurelu; ụzu tų kẹ wọ; k'ophu bụ l'alì nmahuchaaru jijijiji. ⁶ Ndu Filisitayinu numaepho gẹ ndu Ízurelu atụ ụzu ono; ephe jiahaa sụ: "Bukpoo gunu bẹ aatụ oke ụzu ọwana l'odu ndu Hiburu?" Tọbudu iya bụ; ephe bya amaru l'oo okpoko ọgbandzu Chipfu bẹ a pabataru l'odu ono. ⁷ Ndzụ gụhu ndu Filisitayinu ono. Ephe pfuaaa sụ: "Oke-agwa bẹ bataakwaru l'odu ndu Ízurelu!" "Anyi lashakwaru mma! Egube iphe, ọwa-a teke anwu-swekwaa! ⁸ Nshio anyi! Bụ onye a-dzota anyi l'eka oke-agwa ọwa? Ọ kwa

* 4:2 4:2 Bụ iya bụ 4,000 lẹ mbekee.

phe bu agwa ono, gudegbaa ejo iphe-ememe, dugbaa l'udu iya l'udu iya gbushia ndu Ijiputu l'echiegu ono-a. ⁹ Unu shihukwa ike; unube ndu Filisitayinu! Unu mekwaa ge nwoke; g'unu ta aburu ohu ndu Hiburu egube ono ephe shihawaa buru ohu unu ono-a. Oo ya bu; unu rukota onwunu tsoo phe ugu ge nwoke!”

¹⁰ Oo ya bu; ndu Filisitayinu lwua ugu ono; lwu-kpee ndu Izurelu k'opu onyenonu gbalachaaru lashia ibe iya. Ndu e gburu egbugbu kwata paa aka apaa; kele unu nemadzu ugbo ukporo eto l'iri l'ise,[†] bu ndu ojogu eje l'okpa le ndu Izurelu be laru l'ogu ono. ¹¹ Ephe lwuta okpoko Chileke ono. E gbua unwegirima ibe Elayi ephenebo, bu Hofini waa Finehasu l'ogu ono.

Anwuhu Elayi

¹² L'ujiku lanu onokwapho be onye Benjaminu gude oso shi l'iphu ugu ono jeshia Shilo; yee uwe iya, o gbajashiru agbajashi; waa aja, o kporu kpua onwiya l'ishi. ¹³ Teke o bataru be Elayi noepo ango le nggada iya ele enya l'uzo; noo kele obu ete iya ophe le k'okpoko Chileke ono. Nwoke ono bata l'ime mkpukpu; bya epfua iphe, nwuru nu. Uzu-ekwa buru wo le mkpukpu ono l'opu. ¹⁴ Elayi bya anumaepo uzu-ekwa ono; o jahaa su: “?Bu gunu be aatukpooru woowoowo ophuna?” Nwoke ono meepo egwegwa bya ejepfu Elayi. ¹⁵ Elayi be du ukporo apha eno l'apha iri lesato. Opu o kwataeduru aphu uzo ree; mbu l'opuwaa ragaraga. ¹⁶ Nwoke ono su Elayi: “Mu bukwa onye shi l'iphu ugu. O kwa oso be mu gude shi l'iphu ugu ono gbalaa ntanu-a.” Elayi bya aja su: “Nwa mu; ?Denu g'o nwuru?” ¹⁷ Nwoke ono, byaru ezi ozi ono su iya: “Ndu Izurelu be gbakwaru oso l'iphu ndu Filisitayinu. Ndu Izurelu be e gburu k'opu paru aka apaa. Tembe l'unwegirima ibe ngu ephenebo; mbu Hofini waa Finehasu be nwuhucharu nu; a bya anatakwapo okpoko Chileke.” ¹⁸ No iya; teke o kuerepho okpoko Chileke ono; Elayi shi le nggada ono dafu dalaa azu l'aguga onu-abata aka ono. O daa suru olu ye l'ekwe; o buru iya anwuhu; kele o buwaa nwoke ogerenya; bya anyikwapo erwa. O buru ukporo apha labo be o buru onye-ishi ndu Izurelu.

¹⁹ Nyee nwa iya, bu Finehasu, be du ime; o ghabewa iya lezedda. Nwanyi ono numaepo l'okpoko Chileke be a nataru; tembe le nna, nwuru ji iya waa ji iya be nwuhuwuru nu; ime wata iya ememe; o buru iya ezeda. Ole ime ono megharu iya aka. ²⁰ O jiphuaepo ajiphu k'anwuhu; unwanyi, eswi iya ime su iya: “Gude aka l'obu; oo nwa nwoke be i nwuru.” Opu o pfuduru opfu yeru phe; opu o ngaduru phe nchi. ²¹ O bya agwa nwata ono Ikabodu su: “Odu-biribiri Chileke be lufuwaru l'ali Izurelu.” Ishi iya bu l'a nataru okpoko Chileke; tembe waa le nna, nwuru ji iya; waa ji iya nwuhuru. ²² O bya asu: “Odu-biribiri Chileke be lufuwaru l'ali Izurelu; kele okpoko Chileke be a natawaru.”

5

Ndu Filisitayinu ephe l'okpoko ogbandzu Chileke

¹ Ndu Filisitayinu natachaa okpoko Chileke ono; bya apafu iya le Ebeneza je edobe le mkpukpu Ashidodu. ² Ephe paru iya je edobe l'ime ulo agwa phe, bu Dagonu; woru iya dokube Dagonu l'onwiya. ³ O bya ebe ge ndu Ashidodu tehuru l'onmewa utsu le nchitabohu iya; Dagonu dawaa; kpube iphu l'ali l'ataphu okpoko Chileke ono. Ephe bya apalia Dagonu woru iya dopu azu l'aka o shi du. ⁴ Ephe bya etehukwa l'onmewa utsu opu tsotaru mboku k'ono; bya ejeshia ele enya; Dagonu dawaa; kpube iphu l'ali l'ataphu okpoko Chipfu ono. Ishi iya me aka iya tuko chikwoshihu dabyiru l'oma ulo; o buru ogwehu kpoloko be phoduru nu. ⁵ Oo ya kparu iphe ndu agwaje

[†] 4:10 4:10 Bu iya bu 30,000, le mbekee.

Dagonu lẹ mkpukpu Ashidodu; mekpoo ndu abahuje l'ulo Dagonu taa zojedu okpa l'onu-eswa ulo ono byasu ntau-a.

⁶ Chipfu gude ke njo ada ndu Ashidodu eka l'ehu; mewaro ndu obutobu phe. O mee phe umerekete; mbu loru oke-ejo-onwo tu phe; gude iya mekpaaha phe eh. ⁷ Unwoke Ashidodu bya ahuma g'onwuru phe; ephe su: "Okpoko Chileke ke ndu Izurelu be taa noduekwa eswiru anyi l'eka-a; noo kele o gudewaa ke njo adawaa anyi l'agwa anyi, bu Dagonu eka l'ehu." ⁸ Oo ya bu; ephe zia ozi; kukoo ndu-ishi ndu Filisitayinu l'ophu; bya ajiahaa phe su: "?Bukpoo imeagha be anyi e-me okpoko Chileke ke ndu Izurelu-a?" Ephe su: "G'a pafukwa okpoko Chileke ke ndu Izurelu je edobe le mkpukpu Gatu." Oo ya bu; ephe pafu okpoko Chileke ke ndu Izurelu ono. ⁹ Tobudu iya bu; ephe pafuchae ya pho paba le Gatu; Chipfu ghaziaru iya ndu mkpukpu k'ono; gude ke njo daahakwa phe pho eka l'ehu; mbu k'ophu ndzu-agugu rwutaru phe. O mee oke-ejo-onwo phokashiahaa ndu mkpukpu ono; mbu egirima me ogerenya. ¹⁰ Oo ya bu; ephe gulia okpoko Chileke ono je edobe le mkpukpu Ekuronu. Okpoko Chileke ono nodu abahu le mkpukpu Ekuronu; ndu Ekuronu chishia su: "Ephe pataakwaru okpoko Chileke ndu Izurelu bya edobe l'eka-a g'o gbushia anyi le ndibe anyi-o!" ¹¹ Oo ya bu; ephe bya ezia ozi; kukoo ndu-ishi ndu Filisitayinu l'ophu; bya asu phe: "Unu pafu okpoko Chileke ke ndu Izurelu g'o laphu azu l'eka o shi; o-dudu be oo-gbushibebekwa anyi le ndibe anyi." Mgbu-onwu dzuerupho mkpukpu ono l'ophu; mee ndzu-agugu rwuta phe. Noo kele Chileke gude ke njo ada phe eka l'ehu. ¹² Ndu ophu nwuhu-phodoru nu be oke-ejo-onwo phokashiru; ekwa, ndu mkpukpu ono ara rwua imigwe.

6

Okpoko oghandzu Chileke alaphu azu l'ali Izurelu

¹ Okpoko Chipfu ono noo onwa esaa l'ali ndu Filisitayinu. ² Ndu Filisitayinu bya ekukoo ndu l'agbaje eja me ndu jibya bya ajia phe su: "?Bu imeagha be anyi e-me k'okpoko Chipfu ono? Unu pfiaru anyi g'anyi e-gude paphu iya azu l'eka o shi." ³ Ndu agbaje eja me ndu jibya ono, e kukuru ono su: "Teke obu l'unu ewola okpoko Chileke ke ndu Izurelu; unu ta agbabekwa iya eka oto wolaa. Unu gwekwaru ngweja-apfu-ugwo nu iya. Oo ya bu unu agbe teke ono du iche l'iphe-ememe, eme unu; teme unu abyakwapho amaru iphe, meru g'o gude ophu o toko hadu egude ke njo ada unu eka l'ehu." ⁴ Ndu Filisitayinu ono bya ajia su: "?Bu gunu gbaru ke g'anyi nu iya le ke ngweja-apfu-ugwo obu?" Ephe su phe: "Oo Oke-ejo-onwo ise, e gude mkpola-ododo kpua; waa okerepfu ise, e gude mkpola-ododo kpua, bu iya bu ge ndu-ishi ndu Filisitayinu hatabe l'igwe. Noo kele oo nchika-ehu lanu be shi tuko eme unu le ndu-ishi unu. ⁵ Unu kpua iphe, du g'oke-ejo-onwo ono, apho unu ono; waa okerepfu ono, eyi ali unu iyi ono; unu abya akwabe Chileke ke ndu Izurelu ubvu; g'a maru; ? oo-tuwo eka l'egude ke njo ada unu l'agwa unu; me ali unu eka l'ehu?"

⁶ "?Denuhunu g'o gude unu kpochia obu ge ndu Ijiputu waa Fero kpochiru nkephe? Teke ono Chileke meshiaharu phe iphe-ohumalenya ono; ?ephe te emechaeduru paleru-a ndu Izurelu haa? ⁷ Oo ya bu; unu mee ogha-kperekpere ophuu. Unu akputa ne-eswi labo, he unwu; mbu ophu e teke gudeswee odogoro tugbabe ebo. Unu woru ne-eswi labo ono tugbabe l'ogba-kperekpere ono. Unu apata unwu eswi ono paphuchaa azu l'unuphu; pahaaru phe iya ne phe ono. ⁸ Unu aparu okpoko Chipfu ono tukobe l'ogba-kperekpere ono bya eworu iphe ono, unu gude mkpola-ododo kpushia ono; mbu ngweja-apfu-ugwo ono ye l'ime okpoko, du l'aguga okpoko Chipfu ono. Unu mechaa nno; unu ewehaa ya; g'o lashia eka o shi. ⁹ Ole oo g'unu

lekpøe ya phø ɛnya. O -buru l'ò tũgburu; chebe ɔzo ɛka o shi; l'ɔzo mkpũkpũ Bɛtu-Shɛmeshi; unu amaru l'òo Chipfu bɛ meru g'oke ejo-iphe ono dapfuta anyi. Teke o tɔ dũdu; anyi amaru l'ò tɔ bũdu iya gbushiru anyi ono; l'a nɔnyakpoerupho iphe ono melahaa anyi."

¹⁰ Oo ya bũ; ɛphe mee ya nno. ɛphe woru ne-eswi labo ono libe l'ogba-kperekpere ono; bya achita unwu iya je akpo-chishia l'oka-eswi l'unuphu. ¹¹ ɛphe parũ okpoko Chipfu ono tukobe l'ogba-kperekpere ono; parũ okpoko, a chiru okerepfu mkpola-ododo ono; waa iphe ono, dugbaa g'oke-ejo-onwo phe ono, e gudekwapho mkpola-ododo kpushia ono ye iya. ¹² Oo ya bũ; ne-eswi labo ono kwaserupho ɔzo Bɛtu-Shɛmeshi nhamunha. ɛphe kwasekpoephe gbororo ono; egbukpøephe ora eje; ophu o tɔ dũdu ɛka ɛphe swijiru aswiji. Ndu-ishi ndu Filisitayinu nodu etso phe azu azu jasũ l'oke ɛphe le mkpũkpũ Bɛtu-Shɛmeshi. ¹³ Teke ono bɛ ndu Bɛtu-Shɛmeshi akpata witi le nsũda nsũda ali phe. ɛphe bya apalia ɛnya; hũma okpoko Chileke ono; ɛhu tsøo phe ntũmatu l'ɛphe hũmaru iya. ¹⁴ Ogba-kperekpere ono rwua l'egu Jioshuwa ke Bɛtu-Shɛmeshi; bya apfuru l'agũga eze mkpuma, nò l'eka ono. Ndu ono gbujashia oshi, e gude kua ogba-kperekpere ono egbujashi; bya eworu ne-eswi labo ono gude gwee ngweja-akpo-okũ nũ Chipfu. ¹⁵ Ndu Lĩvayi bya apazeta okpoko Chipfu ono waa okpoko ono, e yeru iphe ono, a kpũshiru le mkpola-ododo pho; bya eworu iya tukobekota l'eli eze mkpuma ono. Ndu Bɛtu-Shɛmeshi bya egweeru Chipfu ngweja-akpo-okũ; waa ngweja ozo le mboku ono gedegede. ¹⁶ Ndu-ishi ndu Filisitayinu ɛphe n'ise noduchaa hũma iphe ono g'onwu; ɛphe dakobe laphushia azu le mkpũkpũ ɛkuronu le mboku ono kwapho.

¹⁷ Owana bɛ bũ mkpola-ododo ono, a kpũshiru o dũ g'oke-ejo-onwo ono; mbũ ono, ndu Filisitayinu nũru Chipfu g'ò buru ngweja-apfu-ugwo ono. Mkpũkpũ Ashĩdodu nũru nanũ; nanũ buru ke ndu Gaza; nanũ buru ke mkpũkpũ Ashikelonu; nanũ buru ke ndu Gatu; nanũ buru ke ndu ɛkuronu. ¹⁸ Okerepfu ono, e gude mkpola-ododo kpua pho bɛ hatabeephe igwerigwe ge mkpũkpũ, ndu Filisitayinu, ndu-ishi ise pho bũ eze phe pho; mbũ mkpũkpũ ono, a kpu-phegbaaru mgburugburu; mɛ mkpũkpũ mkpũkpũ, dugbaa ya nũ. Eze mkpuma ono, atũ-koberu okpoko Chileke ono; nøephe buru iphe, ohubama l'egu Jioshuwa ke Bɛtu-Shɛmeshi byasũ ntanũ-a.

¹⁹ Chileke bya awata echigbushi unwoke ndu Bɛtu-Shɛmeshi; kele ɛphe nyoru okpoko oğbandzu Chipfu enyonyo. O chigbua ukporo umadzu eto l'umadzu iri. Ndu Ízureḷu gũa aphũ kele ndu Chileke chigbushiru bɛ kwatarũ paa ɛka apaa. ²⁰ Ndu Bɛtu-Shɛmeshi sũ: "Bũ onye a-dũ ike pfuru Chipfu, bũ Chileke, dũ nsø l'iphu? Bũkpoo onye bɛ anyi a-pajerũ iya?" ²¹ Tøbudu iya bũ; ɛphe bya ezia ndu-zi g'ɛphe jepfu ndu mkpũkpũ Kiriyatu-Jiarimu je ezia phe sũ: "Ndu Filisitayinu bɛ palataakwaru okpoko Chipfu. Unu byakwa apata iya je edobe l'ibiya k'unu!"

7

¹ Oo ya bũ; unwoke mkpũkpũ Kiriyatu-Jiarimu bya eje apata okpoko Chipfu ono. ɛphe parũ iya je edobe l'ulo Abinadabu l'eli ubvũ; bya edobe nwa iya, bũ Eleyaza nsø g'ò letajɛ okpoko Chipfu ono ɛnya.

Aadzota ndu Ízureḷu l'eka ndu Filisitayinu

² Tøbudu iya bũ; okpoko oğbandzu ono nøkpoo odu le mkpũkpũ Kiriyatu-Jiarimu. O nørũ iya ukporo apha ophu. Ndu Ízureḷu tũko akwakota ɛkwa; achø Chipfu.

³ Tøbudu iya bũ; Sámeḷu bya epfuaru ndu Ízureḷu l'ophu sũ: "O -buru l'unu gudewaa obu unu g'ò ha alwapfuta Chipfu; unu wofuchaa agwa ndu ohozo ono; waa agwa Ashĩtoretu. Unu kpørũ obu unu ye l'eka Chipfu nò; g'ò buru iya kpoloko bɛ unu a-nødu abarũ eja; oò ya bũ l'ò nafutakwanu unu l'eka ndu Filisitayinu." ⁴ Oo

ya bụ; ndu Ízurelu wofukọta agwa Balu waa kẹ Ashitoretu, ẹphe dobegbaaru; bya abaaharu Chipfu ẹja nwekinyi ya.

⁵ Sámèlu bya asu: “Unu tuko dzukobe le mkpukpu Mizupa unube ndu Ízurelu l'oplu; ge mu pfuru nu Chipfu l'iswi ẹhu unu.” ⁶ No iya ẹphe dzukobeepho le mkpukpu Mizupa ono; ẹphe kuta mini gbashị l'alị l'iphu Chipfu. Ẹphe swia ẹgu; nodu l'eka ono pfushikota iphe-ẹji phe su: “Anyi mesweakwaru Chipfu.” O buru Sámèlu bu onye-ikpe ndu Ízurelu le Mizupa.

⁷ Ndu Filisitayinu byaepho anuma le ndu Ízurelu be dzukoberu nu le mkpukpu Mizupa; ndu-ishi ndu Filisitayinu jeshia g'ẹphe tsoo ndu Ízurelu ogu. Ndu Ízurelu numae ya pho; ndzu ndu Filisitayinu wata phe agugu. ⁸ Oo ya bu; ndu Ízurelu pfuaru Sámèlu su: “Ta ahakwa araku Chipfu, bu Chileke anyi l'iswi ẹhu anyi; k'oplu o-gbafuta anyi l'eka ndu Filisitayinu!” ⁹ Sámèlu kwe; bya ewota nwaturu, angukwadu era gweeru Chipfu ngweja-akpo-oku. O bya araku Chipfu l'iswi ẹhu ndu Ízurelu. Chipfu numa olu iya. ¹⁰ Sámèlu gudekwadu ngweja-akpo-oku ono l'eka egwe; ndu Filisitayinu zakubewaa ndu Ízurelu ntse k'ogu. Chipfu bya egude egbigwe raaru ndu Filisitayinu oke ora le mboku ono; mbu tu phe eberebete. ¹¹ Ndu Ízurelu wufuta le Mizupa; bya achipfuru ndu Filisitayinu ono; egbutsushi phe l'uzo jeye le mkpoda mkpukpu Betu-Karu.

¹² Oo ya bu; Sámèlu woru mkpuma dobe l'echilabo mkpukpu Mizupa waa Shenu; bya eworu iya gube Ebeneza; bya epfua su: “Chipfu be yetakotaru anyi eka byasu nta-a.” ¹³ Oo ya bu; ndu Ízurelu kapyabe ndu Filisitayinu; ophu ẹphe te eyebaeduru okpa l'alị ndu Ízurelu ozo. Chipfu gude ke njo adaepho ndu Filisitayinu eka l'ehu jasu ge Sámèlu no-beru ndzu. ¹⁴ Mkpukpu, ndu Filisitayinu shi natakota ndu Ízurelu be ndu Ízurelu byaru anataphukotaazu; mbu e shikpo le mkpukpu Ekuronu jasu le mkpukpu Gatu. Ndu Ízurelu nafutachaa ndu ẹphe l'ẹphe bukube l'eka ndu Filisitayinu. Nchi bya adu doo l'echilabo ndu Ízurelu ẹphe le ndu Amoru.

¹⁵ Sámèlu buru iya bukotaru ishi ndu Ízurelu jasu g'o no-beru ndzu. ¹⁶ Aphagapha be o shijeepho le mkpukpu Betelu bahu le mkpukpu Gilugalu; lufu le mkpukpu Mizupa; eekperu ndu Ízurelu ikpe l'eka ono g'o hakota. ¹⁷ O nodu abujeru; o -jehaa g'o jeru; l'o laphu azu le mkpukpu Rama, bu eka ibe iya no. O buru l'eka ono be onoduje edoshiru ndu Ízurelu opfu. O kpuaru Chipfu oru-ngweja l'eka ono.

8

Ndu Ízurelu achọ onye a-buru eze phe

¹ Tobudu iya bu; Sámèlu kahuepho; o chiru unwegirima iya unwoke ye g'ẹphe kpejeru ndu Ízurelu ikpe. ² Ẹpha okpara iya be bu Jiowelu; ẹpha otsota iya buru Abayijia. Eka ẹphe tukuru buru ndu-ikpe bu le mkpukpu Biye-Sheba. ³ Obenu l'unwu iya ono te etsodu uzo, o tsoru. Iphe, ẹphe gharu iphu bu eri urwu l'uzo, apfuduruoto; bya eriphe uphalazu; ekpephe ikpe, apfuduru nhamunha.

⁴ Oo ya bu; ndu bu ogerenya ndu Ízurelu bya edzukobe; jepfu Sámèlu le mkpukpu Rama. ⁵ Ẹphe su iya: “Lenu; nta-a be i kahwaru akahu; teme ophu unwu ngu te eshidu uzo ono, i shiru ono. Nta-a bukwa gi hotaru anyi onye a-buru eze anyi egube ono ndu ozo nwegbaaru ono.” ⁶ Iphe ono, ẹphe pfuru su g'a nu phe onye a-buru eze phe ono du Sámèlu ẹji. O woru iya pfuaru Chipfu. ⁷ Chipfu pfuaru Sámèlu su iya: “Ngabekwaru ndu ono nchi l'iphe, bukpo iphe, ẹphe epfuru ngu opfu iya. O to bukwa ngu be ẹphe jikaru; o gbekhwaa buru mube Chipfu be ẹphe jikaru ge mu ta abuheru eze phe. ⁸ Oo egube ono, be ẹphe shi e -shi ke mboku, mu dufutaru phe

l'alì Ijiputu meta byasù ntanu-a; mbù k'òphu bù l'èphe gwòberu mu; je abaaharu agwa ndu ọzo ẹja. Nokwaphọ g'èphe gwòberu gùbedua bù ono. ⁹ Ngabẹkpoo ru phẹ rọo nchì l'iphe, ẹphe epfu. Ọle ọo g'ì nmashiaru phẹ ọkwa ike; mee g'èphe maru g'onye ọbu, a-buru eze phẹ ọbu a-nọdu eme."

¹⁰ Ọo ya bù; Sámeḷu bya atuko iphe, Chipfu pfuru iya ono dooru ndu ono, epfu g'o goshi phẹ onye a-buru eze phẹ ono. ¹¹ Ọ sù phẹ: "Waa iphe, onye a-buru eze unu a-nọdu e-me baa: Ọo-chiko unwu unu unwoke dobe g'èphe gbajeru iya ugbo-inya; me inya l'onwiya gude ejeru iya ozi; mbù l'èphe e-vutajeru ugbo-inya iya ono ọzo. ¹² O nweru ndu ọphu ọo-haru zia g'èphe buru ishi ndu ojogu, du unu labọ l'ukporo iri iri; ndu ọphu aburu ndu-ishi ukporo ndu ojogu labọ le ndu ojogu iri iri; nweru ndu ọphu a-nọdu akoru iya okoro l'egu; me ndu ọphu a-nọdu akpataru iya iphe, o meberu l'alì; me ndu ọphu a-nọdu emeru iya ngwogu waa ngwa, l'etsoje ugbo-inya iya. ¹³ Ọo-chiru unwada unu ye g'èphe meje manu, eshi mkpo. Hakwaru phẹ phẹ mee ndu eshije nri; me ndu egheje iphe egheghe. ¹⁴ Ọo-nashichaa unu alì unu; waa opfu-vayinu unu; me mgbabu oshi olivu unu, ọphu kachakpo ree; woru iya nukota ndu-ozì iya. ¹⁵ Ọo-vuko ereshi unu; waa akpuru vayinu unu oke lanu iya l'ime ọzo iri woru nu ndu-ishi me ndu-ozì iya. ¹⁶ Ohu unu unwoke me unwanyi; mekpoo unwokorobyia unu ndu ọphu ike ozi kachakpo; me nkafu-igara unu be ọo-tuko chitakota g'èphe jejeru iya ozi. ¹⁷ Aturu unu me eghe unu be oo-rwuta uzi lanu l'ime ọzo iri. Unubedua l'onwunu atuko ejekotaru iya ozi. ¹⁸ O -rwuepho teke ono be unu a-raswerehukwa g'a nafuta unu l'eka onye ono, unu gude eka unu hota g'o buru eze unu ono; ọle Chipfu be ta abyadu angaru unu nchì le teke ono."

¹⁹ Obenu le ndu ono jikaru angaberu Sámeḷu nchì. Epe sù iya: "Waawaa-o! G'a hotaru anyi eze-o; ²⁰ k'òphu anyi a-du ge ndu alì ọzo dugbaa; nweru onye a-buru eze anyi; vutajeru anyi ọzo; alwuru anyi ọgu, anyi alwukpo alwuluwu." ²¹ Sámeḷu bya anumakotachaa iphemiphe ono, ndu ono pfuru ono; ọ tuko iya kọkotaru Chipfu. ²² Chipfu pfuaru Sámeḷu sù: "Numa iphe, ẹphe pfuru ngu; woru onye eze nu phẹ." Tọbodu iya bù Sámeḷu pfuaru unwoke Ízureḷu sù: "G'onyenonu lashichaa mkpukpu iya."

9

Sámeḷu awu Sọlu manu l'ishi

¹ O nweru nwoke, bù onye Benjiaminu, ẹpha iya bù Kishi; nwa Abiyelu; Abiyelu bù nwa Zero; Zero buru nwa Bekoratu; Bekoratu buru nwa Afaya onye Benjiaminu. Kishi ono bù onye okpehu paru eka. ² Ọ nwutaru nwata nwoke, ẹpha iya bù Sọlu; mbù nwokoro, amaghe mma amaghe; k'òphu bù l'ọ tọ dudu onye aturu iya nu le ndu Ízureḷu. Shitakpo l'ukuvu kwaseru ọzo imeli be ọ kakota onyemonye l'eli.

³ O be teke nkafu-igara Kishi, bù nna Sọlu tuphashihuru; Kishi pfuaru nwa iya ono, bù Sọlu sù: "Duta nwozi lanu ge gu l'iya je achogbaa nkafu-igara ono." ⁴ Ọo ya bù; ẹphe tugbaa ghajaa alì ubvu ubvu ndu Ifuremu; bya aghajaa alì Shalisha; ọphu ẹphe ta ahumaduru iya. Epe bya atugbaa; shia ọzo alì ndu Shalimu; ọphu ọ tọ dudu nkafu-igara ono, ọphu nọ l'eka ono. Epe tuko eka iya ke ndu Benjiaminu jekota; ọphu ẹphe ta ahumaduru iya. ⁵ Epe bya erwuepho l'alì Zufu; Sọlu pfuaru nwozi ono, yee ya swi ono sù: "Bya g'anyi laphu azu; odumeka be nna mu a-gbekwa haa arì ke nkafu-igara; wata aku photophoto k'ehu anyi."

⁶ Nwozi ono sù iya: "Lenu; o nwekwaru onye ke Chileke bu le mkpukpu-a. Ọ bù onye aakwabẹ ubvu shii; teme iphemiphe, o pfuru nọdu erekotaje g'o pfuru iya. G'anyi jeedukwa eka ono; je amaru; ?ọo-karu anyi eka anyi a-huma iya?"

⁷ Sòlù bya asù iya: “?Ole-a; lekpodanu; ọ -bùru l'anyi jeru; ?bù gunu bẹ anyi a-nu nwoke ọbu? Nri, dù lẹ nwèda anyi bẹ bvùwaru nù; ọphu ọ dudu iphe, anyi a-nyako onye kẹ Chileke ono. ?Bùkpoo gunu bẹ ẹka anyi tų-pheru?”

⁸ Nwozi ono bya eyeeru Sòlù ọnu ọzo sù iya: “Lenu; iphe, dù mu l'ẹka bẹ bukwa mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dù nkeru-ẹno shẹkelu. Mu e-woru iya nù onye kẹ Chileke ono k'ọphu ọo-karù anyi ọzo ọphu anyi e-shi iya.” ⁹ Teke mbù l'alì Ízurẹlù bẹ shi abujeru -nemadzu nọdu eje ajita Chileke iphe; l'ọo-sù: “Unu bya g'anyi jepfu onye aphù ọphulenyà.” Noo kẹle ndu ono, eekuje ndu mpfuchiru Chileke nta-a ono bẹ e shi ekuje ndu aphù ọphulenyà lẹ teke ono.

¹⁰ Sòlù sù nwozi iya ono: “I pfuru ree! Ngwa bya g'anyi je.” Ọo ya bụ; ọ bụru phe eje mkpùkpù ono, onye kẹ Chileke bu ono.

¹¹ Ẹphe nọdu enyikpọephe òbvù abahù lẹ mkpùkpù ono, ẹphe l'unwumgboko, eje ekuta mini dzuda. Ẹphe jia phe sù: “?Bù ẹka-a bẹ onye aphuje ọphulenyà-a bụ?” ¹² Unwumgboko ono sù phe: “Ee! Ọ nọ-a unu l'uzo atatiphu l'ẹka ono. Unu mekebe ẹgwegwa nta-a; kẹle ọ bụ-a ntanù bẹ ọ byaru mkpùkpù-a; noo kẹle ndu ọha bẹ egwe ngweja l'ẹka aagwajẹ iphe. ¹³ Unu -bahuẹpho l'ime mkpùkpù ono bẹ unu a-hùma iya; tẹme l'oo-jeshia l'ẹka aagwajẹ iphe jeshia eri nri. Noo kẹle ndu ono tee ridu nri jasuru l'ọobyà; kẹle ọo-gọfutajeadaru ọnu-ọma ye l'ẹja, e gweru ono; e -mechaa; ndu e yeru lẹ nri ono eriwarọ nri. Unu tųgbua je nta-a; unu a-hùma iya-a!” ¹⁴ Ẹphe tųgbua je abahù lẹ mkpùkpù ono. Ẹphe nọdu abahù lẹ mkpùkpù ono; a bya ele ẹnya Sámèlù nọdu ejewa abyapfuta phe; eje ala l'ẹka aagwajẹ iphe.

¹⁵ Ọle Chipfu goshihawaru Sámèlù iphe ono l'unyaphu iya tẹme Sòlù bya ono sù: ¹⁶ “Ẹgube nta echele bẹ mu e-zi nwoke, shi l'alì ndu Benjaminu g'ọ byapfuta ngu. Ọ -byarwutaẹpho; wua ya manù l'ishi g'ọ bụru iya a-bùru onye-ishi, ndibe mu ono, bụ Ízurẹlù; je anafuta phe l'ẹka ndu Filisitayinu. Lẹ mu lewaru ndibe mu ẹnya; ẹkwa, ẹphe ara rwuwaa mu lẹ nchì.”

¹⁷ Ahùma, Sámèlù ahùma Sòlù; Chipfu sù iya: “Lekwa nwoke ono, mu pfuru ngu opfu iya ono; ọo ya bẹ a-bùru eze ndibe mu.” ¹⁸ Ọo ya bụ; Sòlù bya ejepfu Sámèlù l'ọnu-abata mkpùkpù ono bya ajia ya sù: “Jiko kanuru mu ọlo, ẹka onye ono, aphuje ọphulenyà ono bu.”

¹⁹ Sámèlù sù iya: “Ọo mbèdua bụ onye aphuje ọphulenyà ọbu. Vuru mu ọzo nyihu eli ẹka ono, aagwajẹ iphe ono; noo l'ẹnyashia bẹ mu lẹ ngu a-tùko rigba nri. Teke e rwuẹrupo l'ùtsu; mu ahaa unu g'unu lashiwaro; mu akakọtakwaru ngu phọ iphe, dù ngu l'obu. ²⁰ A bya lẹ kẹ nkafu-igara unu ono, tuphashihuru e -shi k'abalì ẹto, larù alala ono; unu ta arihe ọriri iya; noo kẹle a hùmakotawaru iya. Sù: ?Tọ bunu ngu-a bẹ iphe ono, ndu Ízurẹlù tųkoru achoshi ike ono kwarù l'ẹka? Mbù; ?tọ bunua gubedua; waa ọnu-ọlo nna ngu bẹ ọbu?”

²¹ Sòlù sù iya: “Ole-a; ?ọ kwa lẹ mu bụ onye Benjaminu; mbù l'ọo ipfu, kakọta alwa alì l'ipfu ndu Ízurẹlù bẹ mu shinu-a; tẹme ọ bụru unuphu ibe anyi bẹ kakọta nwanshì l'ipfu Benjaminu? ?Bù gunu kparù iphe iipfuru mu ẹgube iphe-a?”

²² Ọo ya bụ; Sámèlù bya eduta Sòlù yẹ nwozi iya bahù l'ime phorokoto ọlo, dù l'ẹka ono, aagwajẹ iphe ono; bya eworu phe dobe g'ẹphe nọdu l'ishi ndu ono, e yeru g'ẹphe bya, bụ ndu rwuru ọkpọro ọmadzu l'ọmadzu iri ono. ²³ Sámèlù bya epfuaru onye eshì nri sù: “Wota nù anù ono, mu nuru ngu ono; mbù onoya, mu sùru g'i dobe iche phọ.” ²⁴ Ọo ya bụ; onye ono, eshì nri ono bya ewolia ọtapfu anù ono yẹ iphe, tųkoru iya nù; bya edoberu iya Sòlù l'iphu. Sámèlù sù: “Nokwa iphe, e doberu ngu. Ria ya; noo kẹle ọo gubedua be e doberu iya kwabẹru e -shi teke ono, mu pfuru sù lẹ mu eshiru ndu nemadzu ite ẹbyaa ono.”

No iya; Sòlu yẹe Sámèlu tũko rigba nri lẹ mbòku ono. ²⁵ E mechaa; ẹphe tũko shi l'eli ẹka ono, aagwajẹ iphe ono lufuta bahushia l'ime mkpũkpũ. Sámèlu yẹe Sòlu nõdu l'eli ọlo iya bọo ọja.

²⁶ Ẹphe bya etehu l'õnmewa lẹ teke nchi abõhuwaa; Sámèlu kua Sòlu l'eli ọlo ono; bya asu iya: "Gbeshi gẹ mu dukwa ngu." Ọo ya bu Sòlu bya agbeshi; yẹe Sámèlu tũko lufushia etezi. ²⁷ Ẹphe nõdu ejerwuwaa ishishi mkpũkpũ ono; Sámèlu su Sòlu: "Pfuaru nwozi ono g'ọ tũgbua vuru anyi ọzo." "Gũbedua angabẹ nwanshii k'ophu mu e-zi ngu ozi, Chileke ziru." Nwozi ono bya evuru ọzo tũgbua.

10

¹ Ọo ya bu; Sámèlu wota mgbere, manũ du; woru manũ ono wu Sòlu l'ishi bya etsutsua ya õnu su: "Chipfu bẹ wũwaru ngu manũ l'ishi g'i buru onye-ishi, a-nõdu edu ndibe iya, bu ndu Ízurelu. ² I -haẹ mu pho tũgbua ntanu-a bẹ o nweru unwoke labo, gu l'ẹphe e-dzuda lẹ mgboru ilu Rechielu lẹ mkpũkpũ Zeluza l'oke alĩ ndu Benjaminu. Ẹphe a-su ngu lẹ nkafũ-igara ono, i jeru achõcho ono bẹ a humakotaakwaru; teme lẹ nna ngu ta ariekwa kẹ nkafũ-igara; l'ọ gbẹkwanu ayọ oshi ngu; epfu su: '?Bu imeagha bẹ mu e-me kẹ nwa mu-a?'

³ "Ọ buru l'ẹka ono bẹ ii-shiwaro lufu l'upfu eze oshi, du lẹ Tabo. Ọo l'ẹka ono bẹ gu l'unwoke ẹto, eje mkpũkpũ Bẹtelu je abaru Chileke eja e-dzuda. Onye lanu bẹ a-kpuru unwu-eghu ẹto; onye ophuu achiru ishi buredi ẹto; onye ophuu aparu otumu mẹe. ⁴ Ẹphe e-kele ngu ekele; bya achiru ishi buredi labo nu ngu; l'i nata phe iya.

⁵ "E -mechaa bẹ ii-jerwu l'úbvú Chileke, du lẹ mkpũkpũ Gibiya; mbu ẹka ono, ndu Filisitayinu kwakachaa ono. I -rwujeepho mkpũkpũ ono bẹ ii-huma ndu mpfuchiru Chileke l'ẹka ẹphe dzeberu shi l'eli ẹka aagwajẹ iphe chiru ogumogu; mẹ nkwa; mẹ opu; waa une akũ eje l'uzo. Ẹphe a-nõdu epfuchiru Chileke. ⁶ Noo teke Unme Chipfu a-bya ngu l'ẹhu ẹhuka ẹhuka; l'i tsoru phe pfuchiaharu Chileke bya agbanwee teke ono buru onye du iche. ⁷ Iphe-õhubama-a -mekõtaepho; mee iphemiphe, ii-du ike mee; noo kele Chileke nõwaa swiru ngu.

⁸ "Oo ya bu l'ii-vuru mu ọzo jeshia Gilugal. E -mechaa bẹ mu a-byapfuta ngu l'ẹka ono; bya egwee ngweja-akpo-oku; wakwapho ngweja-ẹhu-guu. Ọle ọo g'i kwabẹ nõdu ujiku ẹsaa jasuru mu abyapfuta ngu bya egoshi ngu iphe, ii-me."

⁹ Sòlu ghakõbephe gẹ ya haa Sámèlu tũgbua; Chileke gbanwee obu iya; iphe-õhubama ono mekõtaephe mboku ono. ¹⁰ Ẹphe bya erwua mkpũkpũ Gibiya ono; ẹphe lẹ ndu mpfuchiru Chileke, dzeberu nu bya edzuda. Unme Chileke bya iya l'ẹhu ẹhuka ẹhuka; yẹe ẹphe tũko pfuchiaharu Chileke. ¹¹ Tõbudu iya bu; ndu mahawaru iya nu bya ahuma iya gẹ yẹe ndu mpfuchiru Chileke tũkoru epfuchiru Chileke; ẹphe jiahaa onwophe su: "'Bũkwa ole bẹ byapfutaru nwatibe Kishi? Sòlu; ?ọ yifua lẹ ndu mpfuchiru Chileke tọo?" ¹² Nwoke, bu l'ẹka ono su: "'Bũ onye bẹ bu nna phe?" Ọo ya bu; a nmalahaa ya l'etu su: "Sòlu; ?ọ yifua lẹ ndu mpfuchiru Chileke tọo?" ¹³ Sòlu pfuchibuhurupho Chileke ono; ọ tũgbua jeshia l'ẹka eegweje ngweja.

¹⁴ Tõbudu iya bu; nwune nna Sòlu bya ajia yẹe nwozi iya ono su: "'Bũ aweya bẹ unu shi jee?"

Sòlu su: "Anyi shikwa je achõ nkafũ-igara-a. Anyi chõnyaa ya; bya amaru l'anyi taa humadu iya; anyi chõru Sámèlu jeshia."

¹⁵ Nwune nna Sòlu ono su iya: "Jiko pfunaaru mu iphe, Sámèlu pfuru unu."

¹⁶ Sòlu su iya: "O pfuru iya anyi hoo haa l'a humachawaru nkafũ-igara õbu." Ọle o to pfukwanuru iya iphe ono, Sámèlu pfuru iya lẹ k'aburu eze pho.

Eeme Sòlu eze ndu Ízurelu

17 Sámèlu bya ekukòbe ndu Ízurèlu l'ip̄hu Chipfu lẹ̀ mkp̄ukpu Mizupa. 18 Ọ bya epfuaru ndu Ízurèlu sù: “Wakwa ip̄he, Chipfu, bụ̀ Chileke kẹ̀ ndu Ízurèlu epfu baa: ‘Mu dufutaru unubẹ̀ ndu Ízurèlu l'alì ndu Ijiputu; nafuta unu l'ẹ̀ka ndu Ijiputu; mękpoo l'ẹ̀ka ndu alì ndu ọ̀zo, shi akpa unu ẹ̀hu.’ 19 Obenu lẹ̀ nta-a bẹ̀ unu jikawaru Chileke unu ono, adzọ̀taje unu l'oke ip̄he-ẹ̀huka mẹ̀ l'oke aphụ̀ ono. Unu sù: ‘Waawaa; l'ọ̀o g'e doberu unu onye a-buru eze unu.’ Ọo ya bụ̀ lẹ̀-a; unu bya edoo onwunu l'ip̄hu Chipfu; unu edoo onwunu l'ip̄fu l'ip̄fu; mẹ̀ l'unuphu l'unuphu unu.”

20 Sámèlu bya achikobechaa ip̄fu ndu Ízurèlu l'ẹ̀ka lanụ̀; ọ̀ buru ip̄fu Benjiaminu bẹ̀ a họtaru. 21 Ọ bya achikobe ip̄fu Benjiaminu ono l'unuphu l'unuphu l'ip̄hu Chileke; ọ̀ buru unuphu kẹ̀ Matiri bẹ̀ a họtaru. E mechaa; ọ̀ buru Sọ̀lu; nwa Kishi bẹ̀ a họtaru. A chọ́ahaa ya; ọ̀phu a humaduru iya. 22 Ọo ya bụ̀; ẹ̀phe bya eje ajitabaa l'ip̄hu Chipfu sù: “?Onye ọ̀bu; ọ̀ nọ̀wa-a l'ẹ̀ka-a tọ̀?”

Chipfu sù: “Ee; o domiru onwiya l'ẹ̀ka a kuberu ivu.”

23 Ẹ̀phe gude ọ̀so je akpufuta iya l'ẹ̀ka ono. Ọ pfuru apfuru. Ọ gbẹ̀ l'ukuvu kakọ̀ta onyemonye l'eli. 24 Sámèlu bya asụ̀ ndu nọ̀kota l'ẹ̀ka ono: “?Unu humawaru onye Chipfu họtaru? Ọ tọ̀ dukwa onye dụ̀ g'ọ̀ dụ̀ lẹ̀ ndu Ízurèlu l'ophu.”

Ndu Ízurèlu ono tụa ụ̀zu sù: “Nọ̀dukwa ndzụ̀ ogologo gbẹ̀ eze!”

25 Sámèlu bya epfuaru ndu Ízurèlu ekemu, dụ̀ nụ̀ lẹ̀ k'onye eze ono. Ọ tuko iya dekọ̀ta edede l'ẹ̀kwo; bya eworu iya dobe l'ip̄hu Chipfu. Ọo ya bụ̀; Sámèlu haa phẹ̀; onyenonu lashia ibe iya. 26 Sọ̀lu lashikwaapho ibe iya lẹ̀ mkp̄ukpu Gibiya. Ndu ọ̀kphehu dụ̀, bụ̀ ndu Chileke yeru iya l'obu tsoru iya. 27 Obenu l'o nweru ndu mkpaka sùru “?Denu g'onye ọ̀wana e-shi dzọ̀o anyi?” Ẹ̀phe kpọ̀o ya ẹ̀bo l'afu; ọ̀phu ọ̀ dudu ip̄he, ẹ̀phe nuru iya. Ọle Sọ̀lu te eyeduru phẹ̀ ọ̀nu.

11

Sọ̀lu Adzọ̀ mkp̄ukpu Jiabeshi

1 Ọo ya bụ̀; Nahashi, bụ̀ eze ndu Amonu tugbua je ekephée mkp̄ukpu Jiabeshi-Giladu k'ọ̀gu. Ndu Jiabeshi l'ophu sù iya: “G'anyi lẹ̀ ngu gbanaa ndzụ̀ g'anyi jeahaaru ngu ozi.”

2 Eze ndu Amonu ono, bụ̀ Nahashi sù phẹ̀: “Teme anyi l'unu agbaa ndzụ̀ buepho mẹ̀ mu tukoru unu l'ẹ̀hu l'ẹ̀hu swoshichaa ẹ̀nya ẹ̀kutara; shi nno meru ip̄he-iphere kpua ndu Ízurèlu l'ophu.”

3 Ndu bụ̀ ọ̀gerenya ndu Jiabeshi sù iya: “Nụ̀ anyi abalì ẹ̀saa g'anyi ye ndu-ozì g'ẹ̀phe zidzuru ozi l'alì Ízurèlu. Ọ -buru l'ọ̀ tọ̀ dudu onye a-dzọ̀ta anyi; anyi atukonu wuru byapfutashia ngu.”

4 Tọ̀budu iya bụ̀; ndu ezi ozi ono bya erwua mkp̄ukpu Gibiya, bụ̀ iya bụ̀ ẹ̀ka Sọ̀lu bu; bya epfuaru ndu ono ip̄he ono. Ẹ̀phe tuko tushia ụ̀zu-ẹ̀kwa. 5 Ọ buerupho teke ono bẹ̀ Sọ̀lu shi l'ẹ̀gu chiru oke-eswi alwa. Ọ jia sù: “?Bụ̀ gunu bẹ̀ eme ndu-a meru g'o gude ẹ̀phe nọ̀du ara ẹ̀kwa?” Ọo ya bụ̀; ẹ̀phe bya epfuaru iya ip̄he ono, ndu Jiabeshi pfuru ono. 6 Tọ̀budu iya bụ̀; Sọ̀lu numachaa ip̄he ono, ẹ̀phe pfuru ono; Unme Chileke bya iya l'ẹ̀hu ẹ̀huka ẹ̀huka; ẹ̀hu wata iya eghushi eghu ike. 7 Ọ kputa oke-eswi labo gbua; bya ebushia anụ̀ iya ebushi chiru nụ̀ ndu-ozì g'ẹ̀phe goshidzuru iya l'alì Ízurèlu l'ophu. Ẹ̀phe nọ̀du ara iya arara asuje: “Ọo ẹ̀gbẹ̀-a bẹ̀ bụ̀ g'ee-me oke-eswi onye ono, te ekwedụ̀ etso Sọ̀lu yẹ̀ Sámèlu.”

Tọ̀budu iya bụ̀; ndzụ̀-agu gu Chipfu rwupyabẹ̀ ndu ono; ẹ̀phe tuko mee pho kẹ̀ kpukumu byakọ̀ta-gbua. 8 Sọ̀lu bya agukota phẹ̀ ọ̀gu lẹ̀ mkp̄ukpu Bezeku. Unwoke ndu Ízurèlu dụ̀ unu umadzu ugbo unu; l'unu ukporo iri l'ẹ̀saa l'unu iri.* Ndu kẹ̀

* 11:8 11:8 Bụ̀ iya bụ̀ 300,000 lẹ̀ mbekee.

Jiuda bẹ̀ dọ̀ unu ọ̀kpọ̀rọ̀ ẹ̀to l'iri l'ise.† 9 Ẹ̀pẹ̀ bya ezia ndu-ozì onò, byaru nù onò sù: “Unu zia unwoke mkpukpu Jiabeshi-Giladu l'aa-dzọ̀ta phẹ̀ echele lẹ̀ teke anwù eswe shihuẹ̀rúpho ike.” O -rwua gẹ̀ ndu-ozì onò jeẹ̀rúpho ezia ndu Jiabeshi ozi onò; ẹ̀hu tsọ̀ phẹ̀ ọ̀tso. 10 Ndu Jiabeshi bya epfuaru ndu Amọ̀nu sù: “O -rwua echele bẹ̀ anyi a-wù-pfuta unu; g'unu mee anyi g'ọ̀ dọ̀ unu ree.”

11 Ọ̀ bya erwua echele iya onò; Sọ̀lu woru ndu nkiya kẹ̀é uzi ẹ̀to. A bya erwua teke eecheje nche ikpazù l'enyashi; ẹ̀pẹ̀ wùba l'ime ọ̀du ndu Amọ̀nu je egbua phẹ̀ pyaapyaasù jasùru anwù eswe shihu ike. Ndu ọ̀phu phọ̀duru nù gbaa nanù nanù; k'ọ̀phu bọ̀ l'ọ̀ tọ̀ dọ̀du onye yẹ̀ ibe iya gbaru ọ̀zo lanù.

12 Tọ̀budu iya bọ̀; ndu Ízùrẹ̀lu onò bya asù Sámèlù: “?Dẹ̀nu onye onò, sùru: ‘Sọ̀lu ?ọ̀o-dù-a ike bọ̀ru onye eze anyi-a?’ Dufutaru anyi ndu onò g'anyi gbushia.”

13 Sọ̀lu sù: “Ọ̀ tọ̀ dọ̀kwa onye eegbu egbugbu ntanù; kẹ̀le ọ̀o ntanù-a bẹ̀ Chipfu dzọ̀ru ndu Ízùrẹ̀lu.” 14 Sámèlù bya asù ndu onò: “Unu bya g'anyi je mkpukpu Gilugalu; je emee gẹ̀ k'aburu eze iya onò kabaa evuru ìrè l'ẹ̀ka onò.” 15 Ọ̀o ya bọ̀; ẹ̀pẹ̀ tọ̀ko g'ẹ̀pẹ̀ ha jeshia mkpukpu Gilugalu je anọ̀du l'iphu Chipfu mee Sọ̀lu onye eze. Ẹ̀pẹ̀ bya egweeru Chipfu ngweja-ẹ̀hu-guu l'ẹ̀ka onò. Sọ̀lu mẹ̀ ndu Ízùrẹ̀lu l'ọ̀phu tọ̀ko teshia ẹ̀swa ike l'ẹ̀ka onò.

12

Opfu, Sámèlù pfuru nù ndu Ízùrẹ̀lu

1 Tọ̀budu iya bọ̀; Sámèlù bya epfuaru ndu Ízùrẹ̀lu l'ọ̀phu sù: “Mu nùmakotaru iphemiphe, unu pfuru mu; bya ewowaru eze, a-bọ̀ru onye-ishi unu doberu unu. 2 Nta-a bẹ̀ unu nwewaa eze, a-nọ̀du edu unu. Mbẹ̀dua l'onwomu bẹ̀ kahùwaru akahù; ishi bukotawaru mu ẹ̀wó. Unwu mu unwoke bẹ̀ unu l'ẹ̀pẹ̀ tọ̀kokwaru nọ̀du. Mu shi lẹ̀ nwata duta unu byasù ntanù-a. 3 Unu eleanaa; waẹ̀kwa mu phọ̀ baa. Unu gbaeshidu mu ekebe l'iphu Chipfu waa l'iphu onye onò, ọ̀ wùru manù l'ishi onò l'ọ̀o waa iphe, dọ̀ ẹ̀ji, mu yejeru ẹ̀ka. ?Bù eswi onye bẹ̀ mu kpọtajeru? ?Tọ̀o nkapfù-ìgara onye bẹ̀ mu kpọtajeru? ?Bù onye bẹ̀ mu mekpọtajeru? ?Bù onye bẹ̀ mu kpajẹ̀kporu ẹ̀hu? Tọ̀o ?mu rijeru onye iphe ọ̀phalazu shi nno mee ẹ̀nya g'o to nwedù iphe, mu hùmaru? Ọ̀ -bọ̀ru l'o nweru iphe onò ọ̀phu mu mejeru bẹ̀ mu a-pfuepho ọ̀gwo iya.”

4 Ẹ̀pẹ̀ sù iya: “I ti mekpọtajẹ̀kwaru anyi; ọ̀phu ì tì kpajẹ̀kwaru anyi ẹ̀hu; ọ̀phu o nwekwa onye ì natajeru iphe.”

5 Sámèlù sù phẹ̀: “Ọ̀ kwa Chipfu bẹ̀ bọ̀ onye-ekebe; onye-a, e meru eze-a bukwarupho onye-ekebe ntanù-a l'ọ̀ tọ̀ dọ̀du iphe, unu a-gbabe ọ̀kpa ebo mu ibo.”

Ẹ̀pẹ̀ zùà sù: “Ọ̀o ya bẹ̀ bọ̀ onye-ekebe.”

6 Sámèlù bya asù phẹ̀: “Ọ̀o Chipfu bẹ̀ họtaru Mòsisu yẹ̀ Ẹ̀rọ̀nu; bya edufutakwaphọ̀ nna unu phẹ̀ l'alì Ijiputu. 7 Ọ̀o ya bọ̀; unu pfukwaru g'unu pfuru; gẹ̀ mu nyatarù unu l'iphu Chipfu iphe onò, bukota iphe, dọ̀ ree, Chipfu meshiru unu waa nna unu phẹ̀ onò. 8 Teke Jiékọ̀pu lachaaru l'alì Ijiputu; nna unu phẹ̀ bya araku Chipfu g'ọ̀ gbaaru phẹ̀ mkpu; bẹ̀ Chipfu yeru Mòsisu yẹ̀ Ẹ̀rọ̀nu, bọ̀ ndu dufutaru nna unu phẹ̀ l'alì Ijiputu; bya emee ẹ̀pẹ̀ buru l'ẹ̀ka-a. 9 Obenu l'ẹ̀pẹ̀ zọ̀haru Chipfu, bọ̀ Chileke phẹ̀; o nwuru phẹ̀ ye l'ẹ̀ka Sizera, bu onye-ishi ojọ̀gu ndu Hazọ̀; woru phẹ̀ yekwaphọ̀ l'ẹ̀ka ndu Filisitayinu; mẹ̀ l'ẹ̀ka eze ndu Mówabu, bọ̀ ndu tsochaaru phẹ̀ ọ̀gu. 10 Ẹ̀pẹ̀ bya araku Chipfu sù: ‘Anyi meakwaru iphe-ẹ̀ji; kẹ̀le anyi parù Chipfu haa bya abaaharu Balù mẹ̀ Ashitoretu ẹ̀ja. Ole-a; dzọ̀naaro anyi l'ẹ̀ka ndu ọ̀hogu anyi l'anyi a-barù ngu-a ẹ̀ja.’ 11 Ọ̀o ya bọ̀; Chipfu bya ezia Jieru-Balù; mẹ̀ Baraku; mẹ̀ Jiẹ̀futa; waa Sámèlù; gude phẹ̀ nafuta unu l'ẹ̀ka ndu ọ̀hogu unu, nọ̀-pheru unu anọ̀-pheru onò. Unu bya eburu l'ẹ̀hu-guu. 12 O be teke unu byaru ahùma lẹ̀ Nahashi, bọ̀ eze ndu Amọ̀nu bẹ̀

† 11:8 11:8 Bù iya bọ̀ 30,000 lẹ̀ mbekee.

abyawaa unu etso ọgu; unu sù mu: Waawaa; g'a nù unu onye a-buru eze unu; l'ẹka Chipfu, bụ Chileke unu gbẹkwa buru onye eze unu.

¹³ “Nta bụ g'unu hụma onye eze ọbu, unu hatarụ ọbu; mbụ onye ono, unu sùru g'a nù unu-a. Unu hụma iya lẹ Chipfu nùwaru unu onye eze ọbu. ¹⁴ Ọ -buru l'unu a-nọdu atsù Chipfu ebvu; ejeru iya ozi; anurù iya opfu; ọphu unu ekwefujedu ike l'eme ekemu Chipfu ono; mbụ-a; unu l'onye ono, bụ onye eze unu ono tuko etso Chipfu, bụ Chileke unu; bẹ ọ dukwa-a ree. ¹⁵ Obenu l'ọ -buru l'unu ta anuduru Chipfu opfu; mbụ unu nọdu ekwefuje ike l'ekemu, ọ turu bẹ oo-gudekwa kẹ njọ byia unu ẹka l'ẹhu; ẹgube o byiru iya nna unu phẹ ono. ¹⁶ Nta-a bụ g'unu gebekpọkwapho g'unu ahuma eze iphe, Chipfu e-me l'anya unu. ¹⁷ ?Tọo bụnaa ọnanwu teke aakpatajẹ witi baa? Mu a-kpoku Chipfu g'ọ tụa egbigwe; dzee mini. Ọo ya bụ g'unu eshikwanu nno maru g'ẹjo-iphe, unu metaru l'iphu Chipfu habe shii; mbụ lẹ k'onye eze ono, unu sùru g'a nù unu ono.”

¹⁸ Ọo ya bụ; Sámèlu bya araku Chipfu. Chipfu tụa egbigwe; bya edzee mini lẹ mbọku ono. Ndu ono g'ẹphe ha wata atsushi Chipfu yẹ Sámèlu ebvu ike. ¹⁹ Ndu Ízurelù ono tuko sù Sámèlu: “Pfunuru nù Chipfu, bụ Chileke ngu l'opfu ẹhu ndu-ozì ngu g'anyi ta anwushihu; kẹle anyi byaru eyekọbe ẹjo-ememe l'iphe-ẹji ono, anyi meru ono; g'anyi byaru epfuahaa g'a nù anyi onye eze.”

²⁰ Sámèlu sù phẹ: “Unu ba atsushi ebvu. Ọ bụ eviya l'unu mekotaru ẹjo-iphe ono; ọle ọo g'unu ba agwọbekwa etso Chipfu; unu gbẹchikwaa gude obu unu g'ọ ha jeeru Chipfu ozi. ²¹ Unu ta adakọbekwa tsoahaa agwa, bụ iphe-mmanụ; iphe, taa badu urwu; ọphu ọ nafutadu unu; noo kẹle ẹphe bukota iphe-mmanụ. ²² Chipfu e-gudekwa l'ẹpha iya parụ ẹka apaa; ọ tọo midu ndibe iya ẹnya; kẹle ọo l'ọ dū iya ree bẹ o gude mee unu g'unu buru ndibe iya. ²³ A -bya lẹ mbedua; tūswekwa! G'iphe ọphu e-me gẹ mu ta anọdu epfu anụ Chipfu l'iswi ẹhu unu; mbụ shi nno meswee Chipfu ta abyakwaru mu. Mu e-zi unu ụzo, dū ree; bya aburu ụzo, pfuru ọto. ²⁴ Ọo ẹpho g'unu tsuje Chipfu ebvu; unu egude ire-lanụ; wofuta obu unu abarụ iya ẹja. Unu nyatakwa eze iphe, o megbaberu unu. ²⁵ Ọle ọ -buru l'unu kwaseru l'eme ẹjo-ememe bẹ unu l'eze unu ọbu a-tukokwa buru ọla-l'iswi.”

13

Ndu ojogu Sọlu waa kẹ ndu Filisitayinu alwu ọgu

¹ Sọlu bẹ dū ụkporo apha l'apha iri teke ọ watarụ aburu eze. Ọ buru eze ono nochaepho apha labo; ² ọ họtà ndu Ízurelù unu unwoke ẹsaa l'ụkporo unwoke iri* dobe. Unu ụmadzu ise† bẹ ẹphe lẹ Sọlu ono tukurù nọdu lẹ mkpukpu Mikumashi; waa l'alì úbvú úbvú mkpukpu Bẹtelu. Ndu ọphu dū unu labo l'ụkporo iri bẹ ẹphe lẹ Jionatanu tukurù nọdu lẹ mkpukpu Gibiya, nọ l'alì ndu Benjiaminu. Ndu ọphunapho bẹ ọ sùru g'ẹphe tuko lashichaa ibe phẹ.

³ Jionatanu lwụ-kpee ndu Filisitayinu, nọ l'ọdu-ọgu phẹ lẹ mkpukpu Geba. Ndu Filisitayinu ono numa-dzuru iya. Sọlu gbua opu l'alì ono l'ọphu sù: “Gẹ ndu Hiburu numakwa iya-o!” ⁴ Ọo ya bụ; ndu Ízurelù numa-dzuru lẹ Sọlu bẹ tsowaru ndu Filisitayinu ọgu l'ọdu-ọgu phẹ; tẹme lẹ ndu Ízurelù bẹ dū-tabewa ndu Filisitayinu ashì; k'ọphu ẹphe eshichiwaa phẹ imi. A bya ekukọbe ndu Ízurelù sù g'ẹphe jepfu Sọlu lẹ mkpukpu Gilugalu.

⁵ Ndu Filisitayinu bya atugba nanụ jeshia etso ndu Ízurelù ọgu. Ẹphe chilia ugbo-inya phẹ, dū unu ugbo ụkporo ẹto l'unu ụkporo iri l'ise; waa ndu ugbo-inya, dū unu ụmadzu iri l'ise gude eje. Ndu ojogu mmanụ ghashierupho g'ẹja, nọ l'aguga

* **13:2** 13:2 Bụ iya bụ 3,000 lẹ mbekee. † **13:2** 13:2 Bụ iya bụ 2,000 lẹ mbekee.

eze-ényimu. Èphe wulihu je akwakaa k'ògu lẹ mkpụkpu Mikumashi l'uzo ẹnyanwu-awawa mkpụkpu Bẹtu-Avẹnu. ⁶ Ndu Ízuru lẹ bya ahuma l'alị arwuhuwaa arwuhu; lẹ ndu nkephẹ bẹ udele atuwaa onu lẹ mejì; èphe domishiahaa onwophẹ l'ime ogha; mẹ l'ime epfukala; mẹ lẹ mkpula oke mkpuma; mẹ l'ime iduma; mękpoo l'ime obvu mini. ⁷ O nwechaaru ndu Hiburu ono haru dafuchaa azu ényimu Jíódanu azu iya ophuu bahu l'alị Gadu; mẹ l'alị Giladu.

Solu nọ-kirishia lẹ mkpụkpu Gilugalu. Ndu ojogu ophu yee ya swi tuko anmagbaa pyaapyaapya l'eka ndu agu phe. ⁸ Solu nokota l'eka ono ujiku esaa, bu iya bu teke Sámèlu turu onu abyabya; obenu lẹ Sámèlu ta abyaduru mkpụkpu Gilugalu. Ndu èphe lẹ Solu nọ gbackashihuaha agbackashihu. ⁹ Oo ya bu; Solu su: "Wotaru mu nu iphe ngweja-akpo-oku ono; waa iphe ngweja-ehu-guu ono." Solu bya eworu ngweja-akpo-oku ono gwee. ¹⁰ O kwada g'oome gweghee ngweja-akpo-oku ono; a bya ele ẹnya Sámèlu rwuwaa. Solu gbeshi gba iya ndzuta g'o kele iya ekele. ¹¹ Sámèlu jia ya su: "Bu gunu bẹ i meru ono?"

Solu su iya: "O kwa lẹ mu byaru elee ẹnya lẹ ndu mu l'èphe swi bẹ agbackashihuaha agbackashihu; ophu i ti byadeduru teke i turu onu; teme ndu Filisitayinu nodu edzuwaa lẹ mkpụkpu Mikumashi. ¹² Mu ria su: 'Nta bẹ ndu Filisitayinu a-byapfutaakwa mu ugu lẹ Gilugalu l'eka-a l'èbe abu lẹ mu rowaru Chipfu g'o doberu mu obu-omaa ya.' Su iphe ono tsutabe mu l'ehu k'ophu mu woru ngweja-akpo-oku ono gwee."

¹³ Sámèlu su iya: "Oo iphe onye-eswe bẹ i meru ono. I ti dobeduru ekemu, Chipfu, bu Chileke ngu turu nu ngu. O -bu l'i doberu iya mę Chipfu gege emekwa-a g'abubu i bu eze ndu Ízuru shihu ike jaswaruroya. ¹⁴ Obenu lẹ nta-a bẹ i ti buadeduru eze kwaseru; kele Chipfu humawaru nwoke lanu, du iya ree l'obu; bya atwa iya eka g'o buru iya a-buru onye-ishi ndibe iya; noo l'i ti dobeduru ekemu Chipfu turu nu ngu."

¹⁵ Oo ya bu; Sámèlu shi lẹ Gilugalu tugba; o buru iya eje mkpụkpu Gibiya, nọ l'alị Benjaminu. Solu bya aga unwoke, èphe l'iya tukoru nodu l'eka ono ugu. Èphe du unu l'ukporo iri. ¹⁶ Solu yee nwa iya, bu Jionatanu; mę ndu èphe l'iya swi tuko nodu lẹ mkpụkpu Gibiya, du l'alị Benjaminu. Ndu Filisitayinu nmaa anmanma ugu lẹ mkpụkpu Mikumashi. ¹⁷ Ndu o-lwua-olaa bya edzebe uzo eto shi l'odu ndu Filisitayinu wufuta. Uzo lanu bẹ wuru shia uzo mkpụkpu Ofura, nọ l'alị Shuwalu. ¹⁸ Uzo lanu ozo wuru kwaseru uzo mkpụkpu Bẹtu-Horonu; ndu ophuu phobe ibiya k'oke-alị ono, nọ laaru nsuda mkpụkpu Zebowimu ono; mbu nọ chebe iphu l'echegu ono.

¹⁹ Ophu o dudu mę onye-uzu lanu, du l'alị Ízuru mgburugburu; kele ndu Filisitayinu te ekwedu. "Èphe suru l'a -hawaa phe bẹ ndu Hiburu ono a-wata akpushi ugu-echi ozoo arwa!" ²⁰ O buru l'alị ndu Filisitayinu bẹ ndu Ízuru ejeje je abaa iphe, èphe egudeje atupya alị; mę ugu; mę ogbunku; waa mma phe. ²¹ Èphe nodu apfuje ugu, ha shii gude baa iphe, eegudeje atupya alị; waa ikworo; mę ayo; mę ogbunku; mękpoo gude iya mee g'iphe, eegudeje achi eswi tupya onu. ²² Oo ya bu; o be mboku, aa-lwu ugu ono; ophu o dudu ndu ojogu Solu waa Jionatanu duru m'onye lanu, gude ugu-echi; ozoo arwa l'eka. O buerupho Solu yee nwa iya, bu Jionatanu bẹ gude iya nu.

²³ Ndu Filisitayinu bya ahakata ndu ojogu phe; èphe wufu je anochia uzo lẹ mkpụkpu Mikumashi.

14

Jionatanu etso ndu Filisitayinu ugu

¹ O be ujiku lanu; Jionatanu; nwa Solu su nwokorobya, achijeru iya ngwogu: "Bya g'anyi je azu iya ophuu l'eka ndu Filisitayinu doru." O lẹ o to pfukwanuru iya nna iya.

² Solu nodu l'ime ime mkpụkpu Gibiya l'upfu itorokuma, nọ lẹ mkpụkpu Míguronu.

Ndu ẹ̀phe l'iya t̀kòru nòdu bẹ̀ rwuru unu nemadzu l'̀kporo iri; ³ tẹ̀me waa Ahayijia, bu onye yeru uwe-ukuvu, ndu-uke Chileke eyeje. Ahayijia ono bẹ̀ bu nwa Ahitubu, bu nwanna Ikabòdu. Onye nwuru Ahitubu buru Finehasu, bu nwatibe Elayi, bu onye uke Chipfu lẹ̀ mkp̀kp̀ Shilo. Ophu o dudu onye maru lẹ̀ Jionatanu bẹ̀ t̀gbuwaru nu.

⁴ Lẹ̀ mgbaka úbvú ono, Jionatanu eme g'o shia ghata je l'ẹ̀ka ndu Filisitayinu dọru ono bẹ̀ mkpuma kp̀kotaru oronmono nòchikota ibekẹ̀boebo. Ẹ̀ka lanu bẹ̀ eekuje Bozẹzu; ẹ̀ka ibe iya ophuu buru Sene. ⁵ Mkpuma ono bẹ̀ nanu bvugaru l'uzo isheli laaru mkp̀kp̀ Mikumashi. Ophuu bvugaru l'uzo ndohali laaru uzo mkp̀kp̀ Geba.

⁶ Jionatanu bya asu nwokorọ́bya ono, achiru iya ngwogu ono: “Bya g'anyi daghata je l'ẹ̀ka ndu ono, ebuduru úbvù onoya dọru ono. ?A maru; Chipfu alwu-chiru anyi ogu? Kele o tọ́ dudu egube iphe, kp̀baru Chipfu egude dzọ́ nemadzu; mẹ̀ a du igwerigwe; mẹ̀ a ha nwanshii.”

⁷ Onye ono, achiru iya ngwogu ono su: “Mekp̀ephe iphe, du ngu l'obu. Mu pfuru ngu l'azu; o buru uche ngu bu uche mu.”

⁸ Jionatanu su: “Ngwa g'anyi jenu. Anyi e-nyighataephe jepfu ndu ono; mee k'ophu ẹ̀phe a-huma anyi. ⁹ O -buru l'ẹ̀phe suru anyi: ‘Unu ngabe g'anyi byapfuta unu’; anyi apfuru nò-kirishia l'ẹ̀ka anyi nọ; anyi tee jeedu phe ejepfu. ¹⁰ Teke ẹ̀phe suru: ‘Unu nyipfutanu anyi’; anyi amaru lẹ̀ Chipfu wowaru phe ye anyi l'ẹ̀ka.”

¹¹ Oo ya bu; ẹ̀phenebo bya ephuphee onwophe l'iphu ndu Filisitayinu. Ndu Filisitayinu ono su: “Lekp̀odapho!” “Ndu Hiburu bẹ̀ ekpufutaakwa l'ime enu, l'ẹ̀ka ẹ̀phe shi domishia onwophe.” ¹² Unwoke ono, dọru kwakachaa k'ogu ono raaru Jionatanu yee onye ono, achiru iya ngwogu ono ora su: “Unu byapfutanu anyi g'anyi bya egoshi unu uzo!”

Oo ya bu; Jionatanu su onye ono, achiru iya ngwogu: “Nyikota tso mu l'azu lẹ̀ Chipfu wowaru phe ye ndu Ízurelu l'ẹ̀ka.” ¹³ Jionatanu gude okpa yee ẹ̀ka enyikokp̀ephe ẹ̀ka ono. Onye ono, achiru iya ngwogu ono nọdu etso iya l'azu. Ndu Filisitayinu nọdu adashi pọpoo l'iphu Jionatanu; onye ono, achiru iya ngwogu ono tsoru iya egbushikwa phe pho. ¹⁴ L'ogu ke mbu ono, bẹ̀ Jionatanu yee onye ono achiru iya ngwogu ono gburwuru umadzu ukporo. Ogologo ali ẹ̀ka e tsopyaberu ndu ono gbushia bẹ̀ hakwa ge nkeru-ẹ̀bo ẹ̀ka e gude eswi labo tupa atupa. ¹⁵ Akparajiji iya tuko ndu ojogu ono l'ophu gudeshichaa; mbu ndu ophu nọ l'ẹ̀ka ẹ̀phe dọru; mẹ̀ l'egu; mbu je akpaa lẹ̀ ndu ophu nọ kwakachaa k'ogu; waa ndu k'o-lwua-olaa. Ali nmahu jiiijiii. Akparajiji obu paa ẹ̀ka apaa.

Ndu Ízurelu achika ndu Filisitayinu

¹⁶ Ndu ojogu Solu ndu ophu nọ lẹ̀ nche lẹ̀ mkp̀kp̀ Gibiya, du l'ali Benjiaminu bya ahuma g'ikpoto ndu ono anmagbaa rwuurwu; ebu ishi kpurukpuru. ¹⁷ Solu bya asu ndu ẹ̀phe l'iya nọ: “Unu dzu edukwa ndu ojogu ono g'a maru onye ophu lufuru nu l'ime anyi.” A bya edzua phe; o buru Jionatanu yee onye ono, achiru iya ngwogu ono bẹ̀ ta anọdu iya. ¹⁸ Solu su Ahayijia: “Patakwaru mu okpoko Chileke ono.” Ishi iya bu l'okpoko Chileke ono nokwadu swiru ndu Ízurelu lẹ̀ teke ono. ¹⁹ Solu nọdu epfu eyeru onye uke Chileke ono; uzu ono nọdu ada adashi ike l'odu-ogu ndu Filisitayinu; mbu kabaa aswo-lihu eje. Oo ya bu; Solu su onye uke Chileke ono: “Hawa iya ro!” ²⁰ Solu yee ndu ojogu iya bya edzuko; o buru phe eje ogu. Ẹ̀phe bya ahuma lẹ̀ ndu Filisitayinu ta amaedu iphe, ẹ̀phe eme; noo l'ẹ̀phe gudgbaa ogu-echi phe egbushi nwibe phe. ²¹ Ndu Hiburu ono, bu ndu ophu shi turu ikẹ̀ yeru ndu Filisitayinu lẹ̀ mbu; tsoru phe laa l'ẹ̀ka ẹ̀phe nmaru anmanma ogu pho; bya atua ike ituphu wupfushia ndu Ízurelu ophu nọ l'ẹ̀ka iya ke Solu yele Jionatanu. ²² O be teke ndu Ízurelu ono, domishiru onwophe l'ali úbvú úbvú, ndu Ifuremu numaru lẹ̀ ndu Filisitayinu

bẹ l'agbawaa ọso; ẹphe wufuta; chipyabeshia pẹ ikike l'ọgu ono. ²³ Ẹphe lwua ọgu ono gbiriri jasụ ẹphe ghata mkpukpu Bẹtu-Avẹnu. Ọo ya bụ; Chipfu nafuta ndu Ízurelù lẹ mbọku ono.

Jionatanu eri manụ-ẹnwu

²⁴ Mbọku ono bẹ ndu Ízurelù jeru iphe-ẹhuka; kele Sọlu guderu pẹ; nua pẹ nte sụ: “Onye wotaru nri ria teme e rwua l'uzenyashi bẹ buakwaa onye a turu ọnu; mbụ onye ta anọdu kwabẹ jasụ teke mu gwatadaaru ndu ọhogu mu ugwo iphe, ẹphe meru mu ono.” Ọo ya bụ; ọphu ọ dudu onye ọphu riru nri. ²⁵ Ndu Ízurelù ono l'ọphu tuko zehu wuba l'oswa. Alì ono buru ẹka manụ-ẹnwu dụ. ²⁶ Ẹphe wubachaa l'ime ọswa ono; ẹphe hụma gẹ manụ-ẹnwu ono alwashihu; ọphu ọ tọ dudu onye meru iya ẹka dee l'ọnu; kele ẹphe atsụ ebvu nte phọ, ẹphe riru phọ. ²⁷ Ọle Jionatanu te eshidu numa lẹ nna iya nuru ndu Ízurelù nte; o je eworu ishishi mgboro, o gude l'ẹka rwua l'ẹbakala ẹnwu ono; bya akpaa ya ẹka dee l'ọnu; ọ bya arọkota ike. ²⁸ Onye lanu lẹ ndu ono sụ iya: “Nna ngu gudekwaru anyi; anyi ribua nte sụ: ‘Onye wotaru nri ria ntanụ-a bẹ buakwaa onye a turu ọnu!’ Ọo ya meru iphe mba atushi onyemonye-a.”

²⁹ Jionatanu sụ: “Nnana mu bẹ meakwaru g'iphe-ẹhuka dapfuta ndu alì-a. Lewarọ g'ẹnya byaru ekosahụ mu nta-a lẹ nwa manụ-ẹnwu, ha nwanshì-a, mu deru l'ọnu-a. ³⁰ Mbụ-a; ?Iphe tege akabadaa ree; ọme a haru ndu Ízurelù; ẹphe haru ria iphe, ẹphe kwataru l'ọkwata l'ẹka ndu ọhogu pẹ ntanụ-a? ?Ẹphe tege akadu egbushi ndu Filisitayinu ọbu igwerigwe tọ?”

³¹ Mbọku ono bẹ ẹphe gbushikpọoru ndu Filisitayinu e -shi lẹ mkpukpu Mikumashi jasụ lẹ mkpukpu Ajialonu. A nonyaa; mba tushiahaa ndu Ízurelù ono. ³² Ẹphe bya avupyabe iphe, a kwataru l'ọkwata ono; kpukaa egbu; mẹ aturu; waa eswi; yee unwu iya; woru pẹ gbushia l'alì ono; taa l'oyii. ³³ Tọbudu iya bụ; e pfuaru Sọlu sụ iya: “Lekwa-a; lẹ ndu Ízurelù egbukwa anu; ata l'oyii; gude nno emeswe Chipfu.”

Sọlu sụ: “Unu ta apfushiekwaru ike l'iphe, unu pfuru; unu switaru mu eze mkpuma ntanta! ³⁴ Sụ: Unu tugbua jechaa l'echilabọ ndu ono je asu pẹ g'onyenonu wotachaa mu eswi waa aturu l'ẹhu l'ẹhu; bya eworu iya gbushia l'ẹka-a taa. G'ẹphe ha ata anu, mee nọ gude nno emeswe Chipfu.” Ọo ya bụ; onyenonu kpıtachaa eswi nkiya l'enyashi ono bya egbua l'ẹka ono. ³⁵ Sọlu bya akpuru Chipfu ọru-ngweja. Onoya buru kẹ mbụ, Sọlu kpuru Chipfu ọru-ngweja.

³⁶ Sọlu sụ: “Unu g'anyi bapfu ndu Filisitayinu l'enyashi; je akwaa iphe pẹ l'ọkwata jasụ lẹ nchiabọhu. G'ọ tọ dukwa m'onye lanu, anyi e-dobe ndzụ l'ime pẹ.”

Ẹphe sụ: “Iphe, dukpoe ngu phọ ree mee ya.”

Onye uke Chileke sụ: “G'anyi kpaadakwaa Chileke ishi l'ẹka-a.”

³⁷ Ọo ya bụ; Sọlu bya ajia Chileke sụ: “?Bụ gẹ mu bapfuarọ ndu Filisitayinu tọ? ?Ii-woru pẹ-a ye ndu Ízurelù l'ẹka tọ?” Ọphu Chileke eyeduru iya ọnu mbọku onoya. ³⁸ Sọlu kwe bya asu: “Unu byakota l'ẹka-a unubẹ ndu ono, bukota ndu-ishi-ọjogu ono; g'anyi chọeshikwa g'anyi gude meswee lẹ ntanụ-a. ³⁹ Eshinu Chipfu, bụ onye ono, adzọje ndu Ízurelù nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a; bẹ o betakpọoru ọ buru ọkpara mu, bụ Jionatanu bẹ ọ nmaru; bẹ ọ nwuhufutajekwa.” Ọphu ọ dudu m'onye lanu l'ime ndu ono yeru iya ọnu. ⁴⁰ Sọlu bya epfuaru ndu Ízurelù l'ọphu sụ: “Unu pfuru l'ẹka phọ; g'anyi l'ọkpara mu, bụ Jionatanu pfuru l'ẹka-a.”

Ndu ono pfua sụ iya: “Iphe, dukpoe ngu phọ ree; mee ya.” ⁴¹ Sọlu bya epfuru nọ Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurelù sụ: “Yenaaru mu ọkpobe ọnu.” A bya atua ido; ọ buru Jionatanu waa Sọlu bẹ ọ nmaru. Ọphu ẹka ndu ọphuu adudu iya. ⁴² Sọlu sụ: “Unu tueduru mu lẹ nwa mu, bụ Jionatanu ido ọbu.” A bya atua ya; ọ buru

Jionatanu bẹ ọ nmaru. ⁴³ Tọbudu iya bu; Sọlu bya asu Jionatanu: “Pfuẹdukwaru mu iphe, i meru.”

Ọo ya bu; Jionatanu su iya: “Ọo nwa manụ-ẹnwu, mu gude mgboro, mu gude l'ẹka rwukata bẹ mu kparu l'onu. Wakwa mu baa; mu nwuhufutajenu!”

⁴⁴ Sọlu su iya: “Gẹ Chileke mekwaa mu nno; mbu g'o mekwaa mu ophu ka-njo; m'o -buru l'i tii nwuhuduru; gube Jionatanu.”

⁴⁵ Ndu ono bya asu Sọlu: “?O gbaru gẹ Jionatanu nwuhu; mbu onye ono, dzoru ndu Ízureḷu ndu k'ophu paru ẹka apaa? Tuswekwa! Eshinu Chipfu no ndu g'o no iya-a; bẹ ọ tọ dukwa me ẹgbushi lanu, shi iya l'ishi, byaru a-darwu ali; noo kele ọo Chileke bẹ yetaru iya ẹka; o mee iphe ono le ntanu.” Ndu Ízureḷu shi nno nafuta Jionatanu; ophu e gbuẹduru iya.

⁴⁶ Sọlu paru achi ndu Filisitayinu oso haa; ndu Filisitayinu wuphu azu lashia ali phe.

Ndu Sọlu tsogbaaru ọgu

⁴⁷ Le teke ono, Sọlu byaru aburu eze ndu Ízureḷu ono; bẹ ọ tukoru ndu ohogu phe, nogbaa mgburugburu tsokota ọgu, bu iya bu ndu Mówabu; me ndu Amonu; me ndu Edomu; me ndu eze ndu Zoba; me ndu Filisitayinu. Ndu ophu o ghachiru jepfu ọgu; bẹ onujeepho aphu. ⁴⁸ O lwuru ọgu mkparawa lwu-gbua ndu Amaleku; shi nno nafuta ndu Ízureḷu l'ẹka ndu shi kwagbaa iphe phe l'okwata.

⁴⁹ Unwoke, Sọlu nwushiru bu: Jionatanu; waa Ishivi; waa Malukishuwa. Epha nwa iya nwanyi k'ogeranya bu Merabu; epha ke nwata buru Mikalu. ⁵⁰ Epha nyee ya bu Ahinowamu, bu nwada Ahimaazu. Epha onye-ishi ndu ojogu Sọlu bu Abuna; nwa Neru. Neru bukwanuru nwune nna Sọlu. ⁵¹ Nna Sọlu buru Kishi; yee nna Abuna, bu Neru bẹ tukoru buru unwu Abiyelu.

⁵² Teke Sọlu shi buru eze bẹ buepho ọgu ọgu bẹ ephe le ndu Filisitayinu shi anoduje alwu-phe. O nodu abujeru Sọlu -huma onye bu mkparawa; ozoo l'oo onye ike du l'ogu; l'ooduta iya yeru onwiya.

15

Aalwu-kpee ndu Amaleku

¹ Tọbudu iya bu; Sámeḷu bya asu Sọlu: “Ọo mbedua bẹ bu onye ono, Chipfu ziru gẹ mu bya awua ngu manu l'ishi gi buru eze ndibe iya, bu ndu Ízureḷu. Su-a; ngabe nchi l'ozi, Chipfu ziru g'e zia ngu. ² Waa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu baa: ‘Mu a-nu ndu Amaleku aphu iphe ono, ephe meru ndu Ízureḷu le teke ono, ephe jeru akwaaru phe l'uzo g'ephe shi l'ali Ijiputu alufuta ono. ³ Tugbua nta-a je etsoo ndu Amaleku ono ọgu. Tukokpoo iphe, bu iphe, ephe nweru enweru mebyishikota. Ta aphukwaru phe obu-imemini. Gbushikota unwoke me unwanyi; unwegirima me ndu e he l'ẹka; me eswi; me aturu; me inya-kamelu; mekpoo nkapfu-igara.’ ”

⁴ Ọo ya bu; Sọlu bya akpako-dzua ndu Ízureḷu le mkpukpu Telayimu. O gua phe ọgu. Ndu ojogu, eje l'okpa du ukporo unu nemadzu ugbo ukporo l'ise;* ndu ophu shi l'ali Jiuda du unu nemadzu ugbo ukporo l'ise.† ⁵ Sọlu phe tugbua jeshia mkpukpu ndu Amaleku; je edomishia onwophe kwabegbaaru phe le nsuda. ⁶ O bya asu ndu Kenu: “Unu tugbukwaa lufu l'echilabo ndu Amaleku; k'ophu anyi ta atukodu unu l'ephe gbushia; noo kele unu meru ndu Ízureḷu l'ophu ree teke ono, ephe shi l'ali Ijiputu lufuta ono.” Ọo ya bu; ndu Kenu shi l'echilabo ndu Amaleku wufu.

* 15:4 15:4 Bu iya bu 200,000 le mbekee. † 15:4 15:4 Bu iya bu 10,000 le mbekee.

⁷ No iya; Sòlu bya eshi lẹ Havila tsua ndu Amalẹku epfu jasụ l'echiẹgu Shuru, nọ l'uzo ẹnyanwu-awawa alì Ijiputu. ⁸ Ọ kpụta Agagu, bụ eze ndu Amalẹku lẹ ndzụ. Ọ gude ogu-echi tuko ndu kẹ Agagu ono gbushikọta. ⁹ Obenu lẹ Sòlu yee ndu ojogu iya doberu Agagu ndzụ; mẹ iphe, bukota aturu, kachaa ree; mẹ eswi; mẹ unwu eswi, tsugbaaru ẹba; mẹ unwu aturu. Mbụ l'ephe hakotaru iphemiphe, dū ree; ophu ephe te emebyishikotaduru iya. Ọ bụru unwu jọgojogojogo iphe; mẹ iphe, ta abadu urwu bẹ ephe mebyishiru.

Chipfu anafu Sòlu okwa-eze iya

¹⁰ Tòbudu iya bụ; Chipfu bya epfuaru Sámèlù sụ iya: ¹¹ “Mu taru onwomu uta lẹ mu meru Sòlu g'ọ bụru eze; kele ọ gbakutawaru mu azu; haa etso mbedua; ophu o to mejedu iphe, mu turu ekemu iya.” Iphe ono tsua Sámèlù l'ehu shii. Ọ rakota ẹkwa l'enyashi ono l'ophu raku Chipfu. ¹² O be l'onmewa utsu; Sámèlù bya agbalihu jepfushia Sòlu. E pfuaru Sámèlù sụ iya lẹ Sòlu bẹ jeshiakwaru úbvú Kamèlù. L'ọ kpụakwaru iphe, ee-gudeje nyata iya; bya adachi jeshia mkpukpu Gilugalu. ¹³ Sámèlù jepfuepho Sòlu; Sòlu sụ iya: “Gẹ Chipfu gọkwaru onu-oma nū ngu. Mu meakwaru iphe, Chipfu sụru g'e mee.”

¹⁴ Sámèlù sụ iya: “?Ọrà aturu pho, mu anu-a ?bụ gunu? ?Eswi, egbugbaa ọrà pho ?bụru gunu bẹ ọ bu?”

¹⁵ Sòlu sụ iya: “Ono bukwa ophu ephe shi lẹ Amalẹku gude lwa. Ndu ophu kakota ree l'aturu phẹ mẹ l'eswi phẹ bẹ e dobekotaru ndzụ, ee-gude gweeru Chipfu, bụ Chileke ngu ngweja. Ndu ophu bẹ anyi tukuru mebyishikota kpakparakpa.”

¹⁶ Sámèlù sụ Sòlu: “Ngabekpodapho gẹ mu karu ngu iphe, Chipfu pfuru mu l'enyashi.”

Sòlu sụ iya: “Ngwa; pfunaaru mu iya.”

¹⁷ Sámèlù sụ: “Teke ono, i shi ha onwongu nwanshii l'enyanya; ?tọ bunu ngu-a bẹ e woru mee onye-ishi l'okpa-ipfu ndu Ízurelù tọ? Chipfu bya awukwa ngu pho manụ l'ishi g'i bụru eze ndu Ízurelù. ¹⁸ Chipfu ziru ngu ozi sụ g'i je atuko ndu ejo-ememe ono, bụ ndu Amalẹku gbushikota; g'i je etsoo phẹ ogu jeye teke ephe a-bukotaru mkpurupyata. ¹⁹ ?Bụ gunu kparu iphe, i ti meduru iphe, Chipfu pfuru? ?Denu g'ọ gude unu gbaa egwegwa je avupyabe iphe-okwata; mbụ shi nno mee ejo-ememe l'enyanya Chipfu?”

²⁰ Sòlu bya asu Sámèlù: “Mu mekwaru-a iphe, Chipfu pfuru; bya ejee ozi ono, Chipfu ziru mu ono. Mu tukuru ndu Amalẹku gbushikota; bya akpụta Agagu, bụ eze phẹ kpulata. ²¹ Ọle ndua kwakwanuru okwata. Ephe kpukuru aturu; mẹ eswi ndu ophu kakota ree l'iphe ono, e doberu k'emebyishi ono; g'ee-gude iya gweeru Chipfu, bụ Chileke ngu ngweja lẹ mkpukpu Gilugalu.”

²² Sámèlù sụ:

“?I dobesu lẹ ngweja akpokotaru oku mẹ
ngweja mmanụ ozowaro bẹ ka adu
Chipfu ree;
karia eme opfu iya g'ọ sụru
g'e mee ya tọ?”

Lekwa-a! Eme iphe, a sụru g'e mee kakwa
ree karia egwe ngweja;
mbua; anuma iphe lẹ nchi kakwa ree
karia egude anu tsuru ẹba gwee ngweja.

²³ Ekwefu-ike bẹ duta-bekwa eji g'agwo obvu;
eku onwonye duta-bekwapho eji g'agwo nshi.
Eshi ophu i jikaru opfu, Chipfu pfuru; bẹ ọ

jìkaakwaru ngu phọ g'ì tì bụheru eze.”

²⁴ Oo ya bụ; Sọlu bya asụ Sámèlu: “Mu mewaru iphe-èji. Mu mebyiakwaru ekemu Chipfu waa opfu i pfuru. Ọ kwa ọ́le ndzụ ndua l'agụ mu meru g'ọ́ gude mu kweta mee iphe, ẹ́phe pfuru. ²⁵ Nta-a jiko; gúnáaru mu nvù l'iphe-èji, mu meru. Tsonuru mu laphu azụ gẹ́ mu je abaarụ Chipfu ẹ́ja.”

²⁶ Sámèlu sụ́ iya: “Mu te etsokwaru ngu alaphu azụ. Noo ọ́le ì jìkaru Opfu Chipfu. Chipfu jìkaakwa ngu phọ g'ì tì bụheru eze ndu Ízùrèlu!”

²⁷ Sámèlu bya aghakọ́be gẹ́ ya tughua; Sọlu wọ́ru ẹ́ka l'ọ́nu uwe-mgbalanụ́ iya; ọ́ lakahu. ²⁸ Sámèlu sụ́ iya: “Ntanu-a bẹ́ Chileke lakafutaakwaru alì-eze ndu Ízùrèlu l'ẹ́ka ngu; mbụ́ woakwaru iya nù onye lanụ́ lẹ́ ndu obutobu ngu phẹ́; mbụ́ onye ọ́phu ka ngu aburu ọ́kpobe nemadzụ. ²⁹ Chipfu, bụ́ iya bụ́ ọ́kpehu kẹ́ ndu Ízùrèlu bẹ́ ta abyakwa adzụ́ ụ́ka; ọ́phu ọ́ogba-nwedu iphe, dụ́ iya l'uche; noo ọ́le ọ́ tọ́ bụ́du nemadzụ́ mmanụ́; k'ọ́phu bụ́ l'ọ́o-gbanwe iphe, dụ́ iya l'uche.”

³⁰ Tọ́budu iya bụ́; Sọlu sụ́ iya: “Mu meswewaru. Ọ́le-a; jiko kwabẹ́nu mu ùbvù l'iphu ndu bụ́ ọ́gerenya ndibe mu; mękwapho l'iphu ndu Ízùrèlu; mbụ́ g'ì tsonu mu rọ́ laphu azụ́ k'ọ́phu bụ́ lẹ́ mu a-barụ́ Chipfu, bụ́ Chileke ngu ẹ́ja.” ³¹ Sámèlu kwe bya etsoru Sọlu laphushia azụ́; Sọlu baarụ́ Chipfu ẹ́ja.

³² Sámèlu bya asụ́: “Kpùtaru mu Agagu, bụ́ eze ndu Amalẹ́ku ono l'ẹ́ka-a!” Agagu bya egude ẹ́hu-ùtso jepfushia ya; bya asụ́: “O doru mu ẹ́nya lẹ́ teke anwùhu shi erwuphe mu bẹ́ ghatawaru nù.” ³³ Obenu lẹ́ Sámèlu sùru: “Ọ́o ẹ́gube ono, i gude ogu-echi mee ụnwanyi; ẹ́phe gbaru ẹ́ka nwa ono; bụ́kwapho gẹ́ ne ngu a-buru onye gba ẹ́ka nwa l'echilabọ́ ụnwanyi.” Sámèlu woru Agagu gbua pyaapya l'iphu Chipfu lẹ́ mkpụ́kpụ́ Gilugalu.

³⁴ Oo ya bụ́; Sámèlu tughua lashia mkpụ́kpụ́ Rama. Sọlu tughua lashia mkpụ́kpụ́ Gibiya, bụ́ ibe iya. ³⁵ Ọ́phu Sámèlu te ejebaeduru gẹ́ ya hụ́ma Sọlu jasuru mbọ́ku, yẹ́be Sámèlu nwuhuru. Iphe ono, Sọlu meru ono bụ́ru aphụ́ tsonu Sámèlu. Chipfu sụ́ lẹ́ ya tege emedu Sọlu eze ndu Ízùrèlu.

16

Sámèlu awụ́ Dévidi manụ́ l'ishi g'ọ́ bụ́ru eze

¹ Tọ́budu iya bụ́; Chipfu bya asụ́ Sámèlu; “?Bụ́ teke ole bẹ́ ìi-gụ́-bekporu aphụ́ Sọlu; l'ẹ́ka mu gbẹ́ jìkawa iya g'ọ́ tọ́ bụ́he eze ndu Ízùrèlu. Gbajia manụ́ l'ụ́pyi ngu tughushia gẹ́ mu zia ngu ibe Jiesi, bụ́ onye Bẹ́tulehemu; noo lẹ́ mu họtawaru onye lanụ́ l'unwu iya unwoke g'ọ́ bụ́ru eze.”

² Sámèlu sụ́: “?Mu e-me imeagha jee? Sọlu -nụ́ma iya bẹ́ oo-gbukwa mu.”

Chipfu sụ́: “Kpùta nwada eswi; sụ́ l'ọ́o Chipfu bẹ́ ì byaru egweru ngweja. ³ Zia Jiesi g'ọ́ bya l'ẹ́ka ono, eegwe ngweja ono. Mu e-goshi ngu-a iphe, ìi-me. Ọ́o onye ọ́phu mu pfuru ngu bẹ́ ìi-wuru mu manụ́ l'ishi g'ọ́ bụ́ru eze ọ́bu.”

⁴ Sámèlu bya emee iphe, Chipfu pfuru. O -rwuẹ́pho mkpụ́kpụ́ Bẹ́tulehemu; ndu bụ́ ọ́gerenya mkpụ́kpụ́ ono tṹko anma rwuurwu lẹ́ k'abyabya, ọ́ byaru ono. Ẹ́phe nọ́du ajigbaa: “?Bụ́-a k'ọ́ma bẹ́ ì byaru?”

⁵ Sámèlu sụ́ phẹ́: “Ee; ọ́ kwa-a k'ọ́ma. Ọ́o Chipfu bẹ́ mu byaru egweru ngweja. Unu je eme onwunu g'unu dụ́ nsọ́; g'unu abya etsoru mu je kẹ́ ngweja ọ́bu.” Ọ́o ya bụ́; ọ́ bya emee Jiesi yẹ́e unwu iya unwoke; ẹ́phe dụ́ nsọ́ k'ẹ́je kẹ́ ngweja ono. Ọ́ bya ekua phẹ́ g'ẹ́phe bya ngweja ono.

⁶ Ẹ́phe tṹko jerwuẹ́pho; Sámèlu hụ́ma Eliyabu; bya arĩa sụ́: “O doru ẹ́nya l'ọ́o onye ono, Chipfu họtaru g'a wụ́a manụ́ l'ishi ono bẹ́ pfuru Chipfu l'iphu-a.” ⁷ Obenu lẹ́ Chipfu sùru Sámèlu: “Te eleshirọ́ ẹ́nya l'ugbugba iya; ọ́zoo g'ọ́ habe l'eli; noo lẹ́ mu jìkaru iya ajìka. Noo ọ́le ọ́ tọ́ bụ́du gẹ́ nemadzụ́ eleje ẹ́nya l'iphe, bụ́ gẹ́ Chipfu

eleje iya. Nemadzụ anọduje ele ụgbugba eli ẹhu; obenu ị Chipfu anọduje ele ẹnya l'ime obu.”

⁸ Oo ya bụ; Jiesi bya ekua Abinadabu; bya emee g'ọ ghabua l'iphu Sámèlu. Sámèlu sụ: “Onye ọwana bẹ Chipfu ta ahọtakwarupho.” ⁹ Jiesi bya emee gẹ Shama ghabua. Sámèlu sụ: “Onye ọwana bẹ ta abụkwapho onye ọphu Chipfu họtaru.” ¹⁰ Jiesi mee g'unwu iya unwoke ẹsaa ghagbua l'iphu Sámèlu. Sámèlu sụkota l'ọ tọ dudu onye ọphu Chipfu họtaru l'ime pẹ. ¹¹ Sámèlu bya ajĩa Jiesi sụ: “?Bụ mkpakọ unwegirima ngu unwoke baa?”

Jiesi sụ iya: “Ọ phọdukwaduru onye ọphu kachakpọo aburu nwata; ọle oochekwanu aturu.”

Sámèlu sụ: “Ye nemadzụ g'e je ekua ya; kele anyi taa nọdukwa anọo jasụ l'ọo-bya.” ¹² Oo ya bụ; o zia e je ekua ya ọ bya. Nwata ono dụ ke nwa putuputu. Ẹnya nọdu egbu iya ke nwa shiishii; ọ dụ ụbvu l'ẹnya. No iya; Chipfu sụ Sámèlu: “Gbalihu wua ya manụ l'ishi; kele ọo ya bẹ bụ onye ọphu obu.” ¹³ Sámèlu bya ewota ụpyi ono, o yeru manụ ono bya egude wua ya manụ ono l'ishi l'iphu unwune iya. E -shi mbọku ono; Unme Chipfu bya Dévidi l'ẹhu k'ike. Sámèlu tughbuwaro lashĩa mkpukpu Rama.

Dévidi akpọru Sọlu une

¹⁴ Nta-a bẹ Unme Chipfu lufuwaru Sọlu l'ẹhu; Chipfu bya ezia ẹjo maa; ọ kpangashiahaa ya ẹhu. ¹⁵ Ndu ozi Sọlu sụ iya: “?Lewarọ; nta-a bẹ ẹjo maa, Chileke ziru akpangashi ngu ẹhu? ¹⁶ Gẹ gube nnajiphu anyi zinaa anyibe ndu-ozii ngu g'anyi je achọo onye maru g'aakpoje une; k'ọphu bụ ẹjo maa ono, Chileke ziru ozi ono -kparwutaẹ ngu phọ l'ẹhu; onye ono akpọoru ngu iya; l'ii-ka nwa mma.”

¹⁷ Oo ya bụ; Sọlu sụ ndu-ozii iya: “Unu chọo onye akpọje une rengurengu dutaru mu.”

¹⁸ Onye lanụ ị ndu-ozii ono sụ iya: “O nweru nwata mu humaru ị mkpukpu Bětulehemu; nwatibe Jiesi. Nwata ọ bụ bẹ akpọ une doru ẹnya ree. Ọ bụ onye ọkpẹhu dụ-ghe adụ-ghe; bụru onye ike dụ l'ọgu; bya amaru g'eepfufe opfu ree; bya amakwaphọ mma; bụru onye Chipfu swiru eswiru.”

¹⁹ Sọlu bya ezia ndu oozije ozi g'ẹphe je ibe Jiesi je asụ iya: “Denaa mu nwa ngu nwoke ono, bụ Dévidi, bụ iya bụ onye ọphu eche aturu ono.” ²⁰ Oo ya bụ; Jiesi bya akpata nkafu-igara; chiru buredi doo ya l'eli; pata otumu mee bya akpata nweghu ye iya; bya eduru nwatibe iya ono, bụ Dévidi nụ pẹ g'ẹphe dujeru Sọlu. ²¹ No iya; Dévidi lapfu Sọlu je ejeahaaru iya ozi. Sọlu kwatakpọo ye Dévidi obu ọkpobe eyeye. Dévidi bya abwaruro onye achijeru iya ngwogu. ²² Tọbudu iya bụ; Sọlu bya ezia ozi g'e ziaru iya Jiesi sụ: “Jiko hanaa gẹ Dévidi buwaruro jeru mu ozi; kele ọ dụ mu l'obu.” ²³ Ọ nọdu abujeru teke ẹjo maa ono, Chileke ziru ono kparwutaerupho Sọlu l'ẹhu; Dévidi ewota une iya kpọahaa. Sọlu agbẹ teke ono bya enweru onwiya; l'ọ bya aka mma; ẹjo maa ono aparu iya haa.

17

Dévidi yee Golayatu

¹ Ndu Filisitayinu bya atuko ndu ojogu pẹ kpakọo k'ọgu. Ẹphe dzukọbe ị mkpukpu Soko, dụ l'alị Jiuda. Ọ bụru ị mkpukpu Efesu-Damimu, nọ ị mgbaka Soko yee mkpukpu Azeka bẹ ẹphe nmaru anmanma ọgu. ² Sọlu yee ndu Ízurelu dzukọbe bya anmaa anmanma ọgu ị nsuda Ela bya akpọo giriri g'ẹphe tsoo ndu Filisitayinu ọgu. ³ Ndu Filisitayinu nọdu l'eli ụbvú lanụ; ndu Ízurelu nọdu l'eli ụbvú lanụ l'ibiya ọphuu. Ọ bụru nsuda ụbvú labo ono bẹ nọ-buharu pẹ l'echi.

⁴ Tọbudu iya bụ; onye bụ ọ-lwua-odoru, shi ị mkpukpu Gatu, ẹpha iya bụ Golayatu bya eshi l'ọdu ndu Filisitayinu lufuta. Ogologo iya bẹ dụ nkwo-ẹka tete.

⁵ Okpu-igwe, o kpuchiru ishi bẹ̀ bụ̀ onyirubvu bẹ̀ e gude mee ya. Tẹ̀me uwe-ọ̀gu, o yeru l'ẹ̀hu bẹ̀ bụ̀kwapho onyirubvu bẹ̀ e gude mee ya; tẹ̀me e mee ya ọ̀ dọ̀ ẹ̀kiri ẹ̀kiri. Uwe-ọ̀gu ono bẹ̀ ẹ̀rwa iya dọ̀ unu shẹ̀kelu iri l'ẹ̀bo l'ụ̀kporo iri. ⁶ O woru iphe, e gude onyirubvu mee kechia ogboro; bya ewofuaru arwa, e gude onyirubvu mee nyakoru l'azụ. ⁷ Oshi arwa iya ọ̀phu o gude l'ẹ̀ka dọ̀epho g'ígwè, shihuru ike, onye ekweje ẹ̀kwa egudeje ekwe ẹ̀kwa. Pyipyipyi igwe, e moberu l'ishishi arwa iya ono bẹ̀ ẹ̀rwa iya dọ̀ unu shẹ̀kelu l'ụ̀kporo shẹ̀kelu iri. Onye apajẹ̀ru iya iphe, l'oogbobeje ezeru onwiya bya evutaru iya ụ̀zo. ⁸ Golayatu bya ebvuru; raarụ̀ ndu ojọ̀gu ndu Ízurèlù ọ̀rà sù phẹ̀: “?Dẹ̀nu g'o gude unu futa bya akpọ̀o giriri k'ọ̀gu? Mbẹ̀dua bụ̀ onye Filisitayinu; unubẹ̀dua bụ̀ru ndu-ozì Sọ̀lu. Unu họtà onye lanụ̀ l'ime unu g'ọ̀ byapfuta mu ọ̀gu! ⁹ Ọ̀ -bụ̀ru l'ọ̀o-dọ̀ ike tsoo mu ọ̀gu; gbua mu; anyi anọ̀du unu l'ẹ̀ka; ọ̀le ọ̀ -bụ̀kwanuru lẹ̀ mbẹ̀dua kapyabẹ̀ru iya; woru iya gbua; unu abụ̀ru ndu a-nọ̀du anyi l'ẹ̀ka; jeahaarụ̀ anyi ozì!” ¹⁰ Onye Filisitayinu ono bya asụ̀: “Ntanụ̀-a bẹ̀ mu tụnwaaru ndu ojọ̀gu ndu Ízurèlù! Unu họtà onye lanụ̀ yeru mu gẹ̀ mu l'iya zụgbabẹ̀ iya!” ¹¹ Sọ̀lu yẹ̀e ndu Ízurèlù nọ̀maepho iphe, onye Filisitayinu ono pfuru; ẹ̀hu rwushihu phẹ̀; oke ndzụ̀-agụ̀gu rwuta phẹ̀.

Dévidi abya agbaphe ndu Ízurèlù

¹² Dévidi bẹ̀ bụ̀ nwatibe onye Ifurata ono, ẹ̀pha iya bụ̀ Jiesi, shi lẹ̀ mkpụ̀kpụ̀ Bẹ̀tulehemu, nọ̀ l'alì Jiuda. Jiesi bẹ̀ nwutaru unwoke ẹ̀sato. Ọ̀ bụ̀waa ọ̀gerenya shii; bụ̀ru onye yì lẹ̀ ndu kawaru nka nọ̀o ọ̀du teke Sọ̀lu bụ̀ eze. ¹³ Unwu Jiesi ụ̀madzu ẹ̀to ọ̀phu kachaa abụ̀ru ọ̀gerenya bẹ̀ tso Sọ̀lu jee ọ̀gu. Ẹ̀pha ọ̀kpara iya bụ̀ Eliyabu. Otsota bụ̀ru Abinadabu. Onye k'ẹ̀to bụ̀ru Shama. ¹⁴ Ọ̀ bụ̀ru Dévidi bẹ̀ kakọ̀ta abụ̀ru nwata l'ime phẹ̀. Ụ̀madzu ẹ̀to ọ̀phu kachaa abụ̀ru ọ̀gerenya bẹ̀ tso Sọ̀lu. ¹⁵ Dévidi nọ̀du eshije l'ibe Sọ̀lu eje eche aturu nna iya lẹ̀ Bẹ̀tulehemu. O -jehaa; l'ọ̀ laphushia azụ̀ l'ibe Sọ̀lu.

¹⁶ Ụ̀kporo abalì labọ̀ bẹ̀ onye Filisitayinu ono afutakotaje l'utsu mẹ̀ l'uzenyashi bya ebvugabẹ̀ onwiya.

¹⁷ Tọ̀budu iya bụ̀; Jiesi sù nwa iya, bụ̀ Dévidi: “Wota nkweka ereshi, a huru ahuhu waa ishi buredi iri-a mee ẹ̀gwegwa wojeru iya unwune ngu l'ẹ̀ka ẹ̀phe dọ̀ru k'ọ̀gu ono. ¹⁸ Gudekwaphọ̀ chiizu-a ẹ̀phe n'iri; woru nù onye-ishi ndu ojọ̀gu phẹ̀. L'ì maru mẹ̀ ?ẹ̀hu dọ̀a unwune ngu ono ree? L'ìbyawaro edooru mu g'ọ̀nodu phẹ̀ dọ̀. ¹⁹ Ẹ̀phe lẹ̀ Sọ̀lu; mẹ̀ ndu Ízurèlù l'ọ̀phu bẹ̀ tukuru nọ̀du lẹ̀ nsụ̀da Ela etso ndu Filisitayinu ọ̀gu.”

²⁰ Ọ̀o ya bụ̀; o be l'ọ̀nmewa utsu; Dévidi gbeshi parụ̀ aturu iya haarụ̀ onye eletaru iya ya ẹ̀nya; bya akwakọ̀be ivu tųgbua jeshia gẹ̀ nna iya, bụ̀ Jiesi ziru iya ono. Ọ̀ bụ̀ru teke o rwuru l'ọ̀du ono bụ̀ teke ndu ojọ̀gu ono azụ̀ ebvu ọ̀gu; awufu ejewaa l'iphu ọ̀gu. ²¹ Ndu Ízurèlù waa ndu Filisitayinu bya akpọ̀o giriri chebegbaaru onwophe iphu. ²² Dévidi tuko ivu ono, o gude bya; haarụ̀ onye l'eche ivu ndu ojọ̀gu nche; gude ọ̀so gbapfu unwune iya l'ẹ̀ka a kpọ̀ru giriri k'ọ̀gu je ekele phẹ̀. ²³ Ẹ̀phe kpụ̀kwadurua opfu l'ọ̀nu; ọ̀-lwụ̀a-ọ̀odoru ndu Filisitayinu, bụ̀ Golayatu, bụ̀ onye shi lẹ̀ mkpụ̀kpụ̀ Gatụ̀; shiẹ̀pho l'ẹ̀ka ẹ̀phe kpọ̀ru giriri k'ọ̀gu hefuta; bya awata atunwa ndu ojọ̀gu ndu Ízurèlù g'ootunwajehawa phẹ̀ phọ̀. Dévidi nọ̀ma iya. ²⁴ Ndu Ízurèlù l'ọ̀phu bya elevu nwoke ono; ndzụ̀-agụ̀gu rwutanụ̀ phẹ̀; ẹ̀phe tuko tsu ọ̀so. ²⁵ Ndu Ízurèlù tuko epfu sù: “?Unu hụ̀maru-a gẹ̀ nwoke-a l'anọ̀dujeepho afuta-phe tekenteke? Iphe, ọ̀ofutajeepho bụ̀ g'ọ̀ tụnwaa ndu Ízurèlù. Onye duru ike gbua ya bẹ̀ eze e-vukwaru ẹ̀ku, parụ̀ ẹ̀ka apaa nù. Oo-kekwapọ̀ onye ọ̀bu nwada iya; bya agufu ndu unuphu ibe nna onye ọ̀bu l'atụ̀ akirikọ̀ l'alì Ízurèlù.”

²⁶ Dévidi bya ajia ndu p̄fu-kube iya nu s̄u: “?B̄u ḡunu b̄e ee-meru onye gburu nwoke Filisitayinu ono; wofu ndu Ízurèlu iphe-iphere ọwana l'ip̄hu? ?B̄u ḡunu b̄e onye Filisitayinu-a, te ebuduru úbv̄u-a b̄u k̄e g'ọ t̄unwaa ndu ojogu k̄e Chileke ọphu nọ ndzu?” ²⁷ Ẹp̄he bya eyeeru iya ọnu; s̄u iya: “Ọo iphe ono, anyi shi pfuhawaa ono b̄e ee-meru onye gburu iya nu.”

²⁸ Eliyabu, b̄u nwune Dévidi k'ọgerenya bya anuma ḡe ȳe ndu ono ep̄fu; ọ voru ọku w̄a ẹhu l'iphe ono, Dévidi pfuru ono s̄u: “?Ị byaru eme ḡunu l'ẹka-a? Mb̄u ?b̄u onye b̄e ị gbadoru aturu olemole pho l'echiẹgu? Mu maru-a g'i kube onwongu; bya amakwarupho g'ẹjo ọkpoma d̄u-be ngu. Iphe, ị byanuru b̄u g'ị bya ahuma g'e gude alwu ọgu.”

²⁹ Dévidi s̄u iya: “?B̄u ḡunu b̄e mu meru nta-a? ?B̄u ḡe mu te ep̄fushi op̄fu?” ³⁰ Ọ ghakọbe ghaaru onye ọzo ip̄hu wata ajị iphe, ọoji. A bya ep̄fukwaaru iya iphe ono, e pfuhawaru iya pho.

³¹ Ndu ọzo n̄uma ọnu, Dévidi yeru; bya atuḡbua je edooru iya S̄olu. S̄olu zia g'e je ekua ya. ³² Dévidi bya asu S̄olu: “G'ọ t̄o dukwa onye obu e-te op̄he l'op̄fu ẹhu onye Filisitayinu-a. Nwozi ngu b̄e e-je-a etsoo ya ọgu.”

³³ S̄olu s̄u iya: “?Ị t̄i hakwa k'eje etso onye Filisitayinu ono ọgu; ị buk̄wadu nwata nwokoro nsh̄i; obenu l̄e ȳeb̄dua b̄uwaa onye b̄u ọgerenya, shi teke ọ b̄u okorọbya lw̄uta ọgu.”

³⁴ Dévidi sukwanu S̄olu: “Nwozi ngu b̄e b̄u aturu nna iya b̄e o shihawaa ụzenya cheta. Teke oduma; ọzoo ẹjo anu, b̄u biye byaru apata nwaturu mu lanu l'ẹka ẹp̄he d̄oru; ³⁵ b̄e mu etsopyabeje iya; chia ya iphe; nafu iya nwaturu ono l'onu. Teke ọ ghakoberu tsopfuru mu; mu aworu iya; kwaa ya agba; woru iya gbua. ³⁶ Nwozi ngu b̄e gbuwaru oduma ȳe ẹjo anu, b̄u biye. Onye Filisitayinu-a, te ebuduru úbv̄u-a je l'adu ẹgube ono; noo k̄ele ọ t̄unwaru ndu ojogu k̄e Chileke ọphu nọ ndzu. ³⁷ Chipfu ono, b̄u onye dzotar̄u mu l'enȳa-nv̄o oduma waa l'enȳa-nv̄o ẹjo anu, b̄u biye ono b̄e b̄u iya a-dzota mu l'ẹka onye Filisitayinu ono.”

S̄olu s̄u Dévidi: “Jeshia. Ḡe Chipfu swikwaru ngu eswiru-o!” ³⁸ S̄olu bya achita akpawuru uwe iya kpua Dévidi; bya eworu okpu-ọgu, e meru l'ope k̄pube iya l'ishi; bya achita uwe-ọgu iya yefua ya. ³⁹ Dévidi bya eworu ogu-echi iya kepyab̄e l'uwe-ọgu ono; bya ejeshia g'o gude iya jep̄hee ejep̄he; ọphu ọ d̄udu ike; k̄ele o toko kwoduru iya ẹhu; mb̄u ẹgube ngwa ono. Ọ s̄u S̄olu: “Mu ta adukwa ike eye ẹgube iphe ọwa-a eje; k̄ele o toko kwoduru mu ẹhu.” Ọo ya b̄u; o woru iya yeshikota. ⁴⁰ Ọ bya ewota oshi-mpaleka iya kpap̄furu; bya ahota mkpuma, a gba ẹnu ọzo ise, akwogbachaa akwokwo l̄e nḡele l'ẹka ono; chiru ye l̄e nw̄ekpa, nọ l'eda, ndu eche aturu o gude. O gude robo iya l'ẹka; bya ejep̄fushia onye Filisitayinu ono ọgu.

⁴¹ No iya; onye Filisitayinu ono kparu onye apajeru iya iphe, eegudeje gbobuta onwonye vuru ọzo; ejekp̄ep̄ho abyap̄futa Dévidi. ⁴² Ọ bya elevu Dévidi; bya ahuma l'ọ b̄u nwata nwokoro nsh̄i, d̄u nwa putuputu; bya acha nwa rweerweerwe; ọ gb̄e lep̄hee ya ẹnya. ⁴³ Ọ s̄u Dévidi: “?Mu b̄u nkuta meru iphe ị ch̄i oshi abyap̄futa mu?” Onye Filisitayinu ono gude agwa ibe ph̄e ep̄hu Dévidi ip̄hu; ⁴⁴ bya asu iya: “Bya l'ẹka-a ḡe mu eworu anu ngu keeru anu-egbudu ȳe ẹnu, ep̄he l'eli!”

⁴⁵ Dévidi s̄u onye Filisitayinu ono: “Ọ b̄u eviya l'i gude ogu-echi; m̄e arwa, d̄u iche iche abyap̄futa mu ọgu; obenu l̄e mb̄dua gude ẹpha Chipfu, b̄u Ọkalibe-kangokotar̄u-nu; mb̄u Chileke k̄e ndu ojogu ndu Ízurèlu, b̄u iya b̄u onye ono, ị t̄unwaru ono. ⁴⁶ Ntanu-a b̄e Chipfu l'e-me g'ị daba mu l'ẹka; mu echitsua ngu l'ali; gb̄uta ngu ishi. Ntanu-a b̄e mu l'e-me g'anu-egbudu ȳe ẹnu, ep̄he l'eli ria odzu ndu ojogu ndu Filisitayinu. Ọo ya b̄u ḡe mḡboko l'ophu amakwanuru l̄e Chileke d̄u l̄e Ízurèlu. ⁴⁷ Teme ndu-a, d̄oru l'ẹka-a b̄e a-makwarupho l'ọ t̄o b̄u ogu-echi ȳe arwa

bẹ Chipfu egudeje adzọ nemadzu; kele ọgu-a bẹ bụ ke Chipfu. Ọo-chikotaru unu ye anyi l'ẹka."

⁴⁸ O be g'onye Filisitayinu ono jepfushiaru iya ntse k'ọgu; Dévidi gude ọso agba eje l'iphu ọgu ono g'ẹphe l'iya zugbabe iya. ⁴⁹ Dévidi bya eye ẹka l'ẹkpa iya; wofutaephō mkpuma lanu; bya eye le robo iya ono; bya esetae ya pho gbaa; o je adaephō onye Filisitayinu ono l'egedegee onu-iphu. Mkpuma ono buru iya ke tsurumu l'egedegee onu-iphu ono. O behuepho ebehu daa ke gworogodogo woru iphu bua l'ali. ⁵⁰ Ọo ya bu; Dévidi gude mkpuma waa robo lwu-kpee onye Filisitayinu ono; mbu gbatsua ya; woru iya gbua; ophu o dudu me ọgu-echi, o gude l'ẹka. ⁵¹ Dévidi gude ọso je apfukota iya l'eli. O woru ẹka l'ọgu-echi onye Filisitayinu ono; mifuta iya l'obo iya; gude ọgu-echi ono gbua ya; bya egbuta iya ishi.

Ndu Filisitayinu hūmaephō l'ọ-lwua-odoru phe ono bẹ nwuhuwaru nu; ẹphe dakobe ye okpa l'oso. ⁵² Unwoke Ízurelu waa ndu ke Jiuda wulihu atu oko; achị ndu Filisitayinu; chia phe chi-rwua mkpukpu Gatu; me l'ẹka eeshije abahu le mkpukpu Ekuronu. Ndu Filisitayinu, e gbushiru dakachaa l'uzo, e shi eje mkpukpu Sharayimu; mbu jasū le mkpukpu Gatu me Ekuronu. ⁵³ Ndu Ízurelu chi-gheephō ndu Filisitayinu ono lwaphuta azu; bya eje akwaa okwata l'odu ndu Filisitayinu ono. ⁵⁴ E mecha; Dévidi pata ishi onye Filisitayinu ono je edobe le Jierusalemu. O bya achikoo ngwoḡu onye Filisitayinu ono dobe l'ulo-ekwa yebe Dévidi gedegede.

Edu Dévidi edupfu Solu

⁵⁵ No iya; Solu bya ahuma Dévidi g'oojepfu onye Filisitayinu ono ọgu; o jiahaa onye-ishi ndu ojogu iya, bu Abuna; su: "Nwata ono bunaa nwatibe onye?"

Abuna su iya: "Gube eze; ge ndzu dukwa ngu. Mu ta amakwa nwata obu."

⁵⁶ Eze su iya: "Kpataedukwa ishi nwatibe onye nwokorobya ono bu."

⁵⁷ Dévidi lwaephō egbu onye Filisitayinu ono; Abuna duta iya dupfutashia Solu le ge Dévidi pakwadua ishi onye Filisitayinu ono l'ẹka. ⁵⁸ Solu bya ajia ya su: "Nwokorobya; ?i bunaa nwatibe onye?"

Dévidi su iya: "Mu bukwa nwatibe nwozi ngu, bu Jiesi ke mkpukpu Betulehemu."

18

Ọnyà Dévidi yee Jionatanu

¹ Dévidi yee Solu bo-ghechaephō uja ono; obu Jionatanu yee ke Dévidi je atugba; Jionatanu yee Dévidi obu g'o yeru onwiya. ² E shi mboku ono, bẹ Solu kutaphuru Dévidi azu swibe onwiya; ophu o to kwebaedu g'ọ laphu azu l'ibe nna iya. ³ Dévidi yee Jionatanu woru ndzu gbaa kele o yeru Dévidi obu g'o yeru onwiya. ⁴ Jionatanu yefu uwe-mgbalanu, o yeru l'ehu chie Dévidi; yee uwe-ọgu iya; me ọgu-echi iya; me apfu iya; waa akpo, ookebeje l'uwe. ⁵ Iphe, Solu zikotaru Dévidi g'o mee bẹ oomekotajeephō rengurengu. Solu woru iya mee onye-ishi ndu ojogu iya. O tuko atsokota ndu Ízurelu utso; jeakpaa le ndu-ozu Solu.

Dévidi aduwaa Solu ashị

⁶ Ndu ojogu wataephō alwa ọgu ono ge Dévidi gbuchaaru onye Filisitayinu pho; unwanyi shi le mkpukpu le mkpukpu, du le Ízurelu l'ophu wufuta chiru nkwa; me une; azu ebvu ehū-utso; bya ete iya etete gude agba eze phe, bu Solu ndzuta. ⁷ Ẹphe nodu agu ebvu ono; ete asuje: "Solu gbuwaru unubuku ndu ojogu; Dévidi gbukwanaa unubuku ugbo iri." ⁸ Tobudu iya bu; ehū ghuaaha Solu egbu shii; kele iphe ono, ẹphe epfu ono bẹ du iya eji. O bya aria su: "Dévidi bẹ eepfu l'o gburu unubuku ugbo iri; mbedua buru unubuku lanu kpologo. ?Bu gunu bẹ ọo-natabaa

ozo; ta abụadaa alị-eze ndu Ízurelu?" ⁹ E shi kẹ mbọku ono bẹ Sọlu jiahaaru Dévidi ijienya.

¹⁰ O rwua nchitabọhu iya; ejo maa, shi l'eka Chileke; bya eji Sọlu l'ehu k'ike. O nọdu anọduje epfushi ọbvụ ọbvụ l'ime ụlo iya. Dévidi nọdu anọduje akporu iya une egube ọokpọjehawa iya ono. Sọlu nọdu egudejekwanụ arwa l'eka. ¹¹ Sọlu bya arịa sụ: "Gẹ mu bya egude arwa-a tųpyabe Dévidi l'igbulọ." O tųya ya ugbo labọ; Dévidi zekọta iya.

¹² Sọlu tsụahaa Dévidi ebvu; kẹle Chipfu pawaru iya haa; je eswiwaru Dévidi eswiru. ¹³ Oo ya bụ; Sọlu bya edufu Dévidi l'eka yẹbe Sọlu nọ; woru iya mee onye-ishi unu ndu ojọgu labọ l'ụkporo iri. Dévidi nọdu edujeru ndu ono eje ọgu. ¹⁴ Iphemiphe, o yeru ẹka nọdu abụjeeru iya phọ ụpete; kẹle Chipfu nọ swiru iya eswiru. ¹⁵ Sọlu hụmaepho g'iphe gude ekweberu Dévidi; o tsụahaa ya ebvu. ¹⁶ Obenu l'iphe, bụ ndu Ízurelu; mę ndu Jiuda l'ophu tųkoru ye Dévidi obu; kẹle ọo ya anọduje edu phẹ eje ọgu.

Dévidi alụ nwada Sọlu

¹⁷ Sọlu bya asụ Dévidi: "Waa Merabu, bụ nwada mu k'ọgerenya baa. Ọoepho g'i gude ike ngu g'ọ ha jeru mu ozi; l'i lwụ-chiru Chipfu ọgu ẹhu mu." Noo lẹ Sọlu rịru l'ime onwiya sụ; "Mu te ebyikpọdaa Dévidi ẹka. G'ọ bųruru ndu Filisitayinu bẹ oo-bugbaru ẹphe l'iya!"

¹⁸ Noo ya; Dévidi sụ Sọlu: "Bụ onye bẹ mu bụkwanu? Bụ gunu bẹ ndu unuphu anyi; ọzoo ipfu nna mu bụkwanu l'alị Ízurelu kẹ gẹ mu bya aburu ọgo eze?" ¹⁹ Tọbudu iya bụ; o gbabe teke o gbaru g'e kee Dévidi nwada Sọlu ono, bụ Merabu; a gbẹ woru iya kee Adurelu, bụ onye mkpukpu Mehola.

²⁰ Mikalu, bụkwapho nwada Sọlu bya eyee Dévidi obu. E je edooru iya Sọlu; ẹhu tsọo ya ntumatu. ²¹ Sọlu rịa sụ: "Mu e-woru iya kee ya g'ọ bųru ọnyà nmata iya; k'ophu ndu Filisitayinu a-daaha ya ẹka nọ l'ehu." Oo ya bụ; Sọlu bya asụ Dévidi: "Nta bẹ bụwaa k'ugbo ẹbo, ụzo duru ngu g'i bųru ọgo mu." ²² Oo ya bụ; Sọlu zia ndu-ozu iya sụ: "Unu kuchi Dévidi ekuchi sụ iya: 'Lenu; i dukwa eze ree; tẹme ndu-ozu iya yekọta ngu obu. Bųnuru ọgo eze ọbu nta-a.' "

²³ Ndu ozi ono je eworu iphe ono pfuaru Dévidi. Dévidi sụ: "Unu dobesu l'ọ dų nphe aburu ọgo eze? Lẹ mube onye adudu g'ọ dų mu; ọphu a ta kwatadu maru mu amaru."

²⁴ Ndu ozi Sọlu je epfuaru iya iphe, Dévidi pfuru; ²⁵ Sọlu sụ: "Unu sụ Dévidi lẹ-a: 'Eze te eledu ẹnya g'a kwaarụ iya aswa l'ishi nwanyị ono; iphe oole ẹnya bụ g'e butaru iya akpapyị ndu Filisitayinu ụkporo ise; kẹle oomee g'ọ shi nno melata ndu ọhogu iya ono.' " Iphe, Sọlu gude eme iphe ono bųru g'ọ mee gẹ Dévidi daba ndu Filisitayinu l'eka. ²⁶ Ndu ozi eze bya epfuchaaru Dévidi iphe, eze pfuru ono; o bya adu iya ree g'ọ bųru ọgo eze. Oo ya bụ; ọphu o toko rwukpọdanu teke a tuburu; ²⁷ Dévidi gbalihu yẹe ndu etsoje iya nų je egbua ndu Filisitayinu ụkporo ụmadzu iri. O chilata akpapyị phẹ; bya agụ-dzua ya agụ-dzu nų eze; k'ophu ọo-bụkwanuru ọgo eze. Sọlu bya ekuru nwada iya ono, bụ Mikalu kee ya; o luru.

²⁸ Tọbudu iya bụ; Sọlu bya amaru lẹ Chipfu nọ swiru Dévidi eswiru; bya ahuma lẹ nwatibe iya kẹ mgboko, bụ Mikalu yekwaru iya phọ obu; ²⁹ Sọlu bya akabaa ya atsụ ebvu. Dévidi bųwaruro ọhogu Sọlu jaswaruro ya.

³⁰ Ndu ojọgu ndu Filisitayinu nọdu anọduje ejepfu ndu Ízurelu ọgu njepya bẹ. Ẹphe -byaa ọgu ono; Dévidi akaepho emekpe ndu ọhogu phẹ; e me lẹ ndu-ishu ndu ojọgu Sọlu l'ophu. E shiwaro nno; ẹpha Dévidi deahaa edede.

19

Sòlu eme g'o gbua Dévidi

¹ Sòlu bya ezia nwa iya, bụ Jionatanu mę ndu-ozì iya l'ophu g'èphe gbua Dévidi. Obenu lẹ Jionatanu bẹ yeru Dévidi obu shii. ² Jionatanu je je edooru Dévidi sù iya: “Nna mu, bụ Sòlu bẹ achọkwa ọzo, oo-shi gbua ngu. Ọo ya bụ; kwabẹkwaru onwongu ẹnya l'ùtsu echele. Jekwa anọdu l'ẹka dọ l'icha domia onwongu. ³ Mu e-tsoru nnana mu je anọdu l'ẹgu l'ẹka ono, ị nọ ono; mu a-chi-koshiędu iya idzu ẹhu ngu. Iphe, mu nọmaru iya l'ọnu k'idzu ẹhu ngu ono; mu abya edooru ngu iya.”

⁴ Jionatanu pfushiaru Sòlu, bụ nna iya kẹ Dévidi l'ọma sù iya: “Gùbe eze; te emekwa nwozi ngu Dévidi ẹji. Ọ tọ dọkwa ẹka o mewaru ngu ẹji. Iphe, o megbabẹru bẹ ị ritakpọru urwu, ha shii. ⁵ Kele-a; ọ tọru ishi ndzọ iya teke ono, o jeru egbua onye Filisitayinu phọ. Chipfu dzọo ndu Ízurelù l'ophu; k'ophu parụ ẹka apaa. Ị humakwaru iya; bya etee ẹswa. ?Dẹnuhununu g'ọ gude ị je emeswe onye adọdu iphe, o meru; mbụ g'ì woru Dévidi gbua l'ẹbe adụ iphe, ịi-guru nù iya?”

⁶ Sòlu nọma iphe, Jionatanu pfuru bya eribua nte sù: “Eshinu Chipfu nọ ndzọ g'ọ nọ iya-a bẹ a ta abyadụ egbu Dévidi.” ⁷ Ọo ya bụ; Jionatanu bya ekua Dévidi tọko iphe ono dokọtaru iya. O mechaa duta Dévidi dujeru Sòlu; ẹphe tọko nọdu g'ẹphe shihawaa nọdu lẹ mbụ.

⁸ Ọgu bya adakwaa ọzo; Dévidi gbalihukwa je etsoo ndu Filisitayinu ọgu. Ọ tsụa phẹ ọtsu-ẹpfu; ẹphe gbachaa ikpabaka.

⁹ Chipfu bya ezia ẹjọ maa; ọ bya Sòlu l'ẹhu lẹ g'ọ nọ l'ime ọlọ iya ujiku lanụ parụ arwa l'ẹka. Dévidi gudekwadụ une iya l'ẹka akpọ; ¹⁰ Sòlu meahaa gẹ ya gude arwa ono tọpyabe Dévidi l'igbulọ; Dévidi zee ya; arwa ono je eguru l'igbulọ. Dévidi pyofu gbalaa l'enyashi ono.

¹¹ Sòlu bya ezia ndu-ozì g'ẹphe je l'ọlọ Dévidi je eche iya nche; g'ẹphe egbua ya l'ùtsu. Mikalu, bụ nyee Dévidi pfuaru iya ya sù: “Ọ -bọru l'ì tì dzọduru ishi ndzọ ngu l'enyashi-a bẹ ee-gbukwa ngu echele.” ¹² Ọo ya bụ; Mikalu shi lẹ windo kuzeta iya; ọ gbafụ gbalaa. ¹³ Mikalu bya ewota ntẹkpe nyebe l'iphe-azẹe; bya achiru ẹkwa phukpute iya; bya eworu pyilo, e meru l'ẹji egbu dobe iya l'uzo ishi. ¹⁴ O beephọ teke Sòlu ziru g'e je egude Dévidi; Mikalu sù phẹ: “Iphe emekwa iya.” ¹⁵ Sòlu bya eziphu ndu ono azụ ọzo g'ẹphe je ahụma Dévidi; bya asụ phẹ: “Unu pata iya l'iphe-azẹe ọbu bya k'ophu mu e-gbuwa iya rọ.” ¹⁶ Obenu lẹ ndu ono byaru abata; ọ bọru ntẹkpe bẹ zẹ l'iphe-azẹe ono; waa pyilo, e meru l'ẹji egbu, nọ iya l'uzo ishi. ¹⁷ Sòlu sù Mikalu: “?Dẹnu g'ọ gude ị ghọru mu ọgho ẹgube-a; mbụ woru ọhogu mu dufu g'ọ gbalaa?”

Mikalù sù Sòlu: “Ọ kwa l'ọo l'ọ sùru mu gẹ mu haa ya gẹ ya gbalaa! Ọ -dọdu bẹ ya e-gbukwa mu!”

¹⁸ Dévidi nahuẹpho gbalaa ono; o jepfushia Sámèlù lẹ mkpukpu Rama je atọko iphe, Sòlu mekọtaru iya dooru iya. Ọo ya bụ; yee Sámèlù swiru jeshia mkpukpu Nayotu je anọdu. ¹⁹ Ozi bya erwua Sòlu nchị lẹ Dévidi bẹ nọ lẹ mkpukpu Nayotu, dọ lẹ mkpukpu Rama. ²⁰ O zia g'e je egude Dévidi. E jerwua bya ahụma ọgbo ndu mpfuchiru Chileke l'ẹka ẹphe epfuchiru Chileke. Ọ bọru Sámèlù bẹ pfuru l'ẹka ono; bọru onye-ishi phẹ. Unme Chileke bya ndu ono, Sòlu ziru ozi ono l'ẹhu; ẹphe pfuchiahaarù Chileke. ²¹ A bya epfuaru iya Sòlu; o zia ndu ọzo; ẹphe jerwua bya epfuchikwarupho Chileke. Sòlu bya ezia ndu k'ẹto; ẹphe pfuchikwarupho Chileke. ²² Tọbudu iya bụ; ọ bya atugbua jeshia Rama l'onwiya bya erwua l'eze wẹlù ono, dọ lẹ Seku; ọ jia sù: “?Bụ awe bẹ Sámèlù yee Dévidi nọ?” Ẹphe sù iya: “Ẹphe nọkwa lẹ Nayotu, dọ lẹ mkpukpu Rama.” ²³ Ọo ya bụ; Sòlu tugbua jeshia Nayotu, dọ lẹ Rama ono; Unme Chileke byakwa iya phọ l'ẹhu; o tsoru ọzo epfuchiru Chileke jasuru o rwua Nayotu, dọ lẹ Rama. ²⁴ Ọ lafuchaa uwe iya gbarù ọto pfuchiaharu Chileke l'iphu Sámèlù. Ọ gbarù ọto dabyiru

l'èka ono eswe mę l'enyashi ono l'ophu. Oo ya meru iphe, ndiphe asuje: “Solu ?o yifua lę ndu mpfuchiru Chileke tọo?”

20

Jionatanu yele Dévidi

¹ Dévidi bya eshi lę Nayotu, du lę mkpukpu Rama gbalaa jepfushia Jionatanu je asu iya: “?Bukpoo gunu bę mu meru? ?Bu gunu bu ejo-iphe, mu mekpọru? ?Bu iphe-eji gunu bę mu meru nna ngu, meru g'o gude o nọdu achọ ishi ndzu mu?”

² Jionatanu su iya: “Tuswekwa! Ishi ngu tee tuphahukwa. Lekpọdapho; nna mu ta adukwa iphe, o byaru eme; ophu o vuru ọzo pfuadaru mu iya; m'obeta o buru iphe, ha shii ọzo ophu ha nwanshii. ?Denu g'o gude o je l'emere mu ọwana lę mpya? O tọo dukwa nno!”

³ Dévidi bya eria angu su: “Nna ngu bę o doru ęnya ree lę mu lę ngu du lę ree. O pfuwa iya hooaha l'ime onwiya su: ‘Jionatanu ta abyadu amaru iphe ya eme. O -maru bę oo-ghu iya eghe.’ Ọle-a; eshinu Chipfu nọ ndzu g'o nọ iya-a; gubedua nọdu ndzu g'i nọ iya-a; bę bukwapo g'o bu ire-lanu lę ndzu mu tso-geewaru atso-geru.”

⁴ Jionatanu su Dévidi: “Iphe, i sukporu gę mu meeru ngu bę mu l'e-meru ngu.”

⁵ Oo ya bu; Dévidi su iya: “Lenu; echele bukwa onwa ọphuu; o gbaru gę mu l'eze tukọ rigba nri. Ọle-a; haa mu gę mu je edomia onwomu l'egu jasọ l'uzenyashi nwarechi. ⁶ O -buru lę nna ngu kpajeru ishi mu; su iya lę mube Dévidi bę rwoshikwaru ngu ike g'i haa mu gę mu gbaru je Betulehemu, bu ibe anyi; kele eegwe ngweja, ndu ipfu anyi l'ophu eegweje aphagapha l'eka ono. ⁷ O -buru l'o suru l'o dua ree; l'i maru lę mube nwozi ngu bę a-dzu-a. O -bukwanu l'ehu ghuru iya eghe; l'i maru l'ooriru mu ejo oriri. ⁸ A -bya lę ke gubedua; mejekwaru mube nwozi ngu iphe-oma; noo kele mu lę ngu tukokwaru nọdu l'iphu Chipfu gbaa ndzu. O -nweru ejo-iphe, mu meru; gbukwaa mu l'onwongu. Kele-a ?bu ke gunu bę ii-gude kpuru mu je anu nna ngu?”

⁹ Jionatanu su: “Tuswekwa! O -buru lę mu maru lę nna mu ariru ngu ejo oriri; ? mu te epfuduru ngu iya tọo?”

¹⁰ Dévidi jia ya su: “?Bu onye e-pfukwanuru mu iya; m'o -buru lę nna ngu yeru ngu iya onu karabaa?”

¹¹ Jionatanu su: “Bya g'anyi je l'egu obu.” Oo ya bu; ephe bya atuko jeshia l'egu ono. ¹² Jionatanu bya asu Dévidi: “Gę Chipfu, bu Chileke ke ndu Izurelu bukwaru onye-ekebe anyi; lę mu a-jita nnana mu iphe ono egube nta-a echele; ọzo nwarechi. O -buru l'ochiru ngu idzu oma bę mu e-pfuru ngu iya-a g'i maru. ¹³ O -bukwanuru lę nna mu bę l'achọ g'o meka ngu iphe; gę Chipfu mekwaa mube Jionatanu ophu ka njo; m'o -buru lę mu te emeduru g'i maru; mbu dufu ngu g'i gbalaa l'ehu-guu. Teme gę Chipfu swikwaru ngu eswiru g'o shi swiru nna mu ono. ¹⁴ Ọle-a; jasukpooru gę mu a-nọ-bekporu ndzu; goshijeekwa mu pho n-yemobu, shi l'eka Chipfu; mbu g'e shi egube ono g'e te egbu mu. ¹⁵ Mbu-a; gę n-yemobu ngu ono te ebuhukwa ebuhu l'ehu ndibe mu; m'o betakpooru Chipfu wofukotachaa ndu ohogu gube Dévidi l'eli mgboko-a.” ¹⁶ Oo ya bu; Jionatanu yee onu-ulo Dévidi gbaa ndzu. O su: “Gę Chipfu jikwaa ndu ohogu Dévidi 'oka-lę-aji.”

¹⁷ Jionatanu bya emee gę Dévidi ribuaru iya nte; gude goshi iya l'o yeru yebe Jionatanu obu; noo kele Jionatanu yeru Dévidi obu g'o yeru onwiya. ¹⁸ Jionatanu bya asu Dévidi: “Echele bę bu obo-iphe k'onwa ọphuu. A taa humadu ngu; oshi, inoduje eghe ru onu. ¹⁹ Teke o beru nwarechi; je anodu l'eka pho, i domijeru onwongu lę teke ono, iphe-a wataru adada lę mbu pho. Nodu kwabe l'aguga mkpuma ono, bu Ezelu.

²⁰ Mu -bya bę mu a-gba onu apfu eto l'uzo ibiya ono; mbu gbaa ya g'o bu l'o nweru

iphe, mu tũberu agbagba. ²¹ Teke ono bę mu e-zi nwata nwokoro sũ iya: ‘Tũgbua je achọo apfũ ono.’ Teke mu sũru iya g’ọ chĩa apfũ ọbu; l’ọ kwa iya nọ iya l’uzo ẹka ibiya ọphuu; fũtawaro teke ono; ono goshiru l’eshinu Chipfu nọ ndzũ g’ọ nọ iya-a bę ọ tọ dũdu iphe, bya l’eme ngu nũ. ²² Teke bũkwanu lę mu sũru nwata nwokoro ono: ‘Lenu; apfũ ọbu bę dũkwadu ngu l’uzo atatiphu!’ Ọo ya bũ; l’i tũgbua; kęle Chipfu bę dufuwaru ngu g’i tũgbua. ²³ A -bya abya l’iphe ọphu anyi shi pfua; nyatakwa l’ọo Chipfu bũ onye-ekebe mu lę ngu jasũ l’ojeje.”

²⁴ Ọo ya bũ; Dévidi domia onwiya l’ęgu. Ọ bya erwua g’ọbo ọnwa ọphũú ono rwuru; eze bya anọdu gę ya ria nri ọbo-iphe ono. ²⁵ Eze nọdu l’ẹka ọonoduje lę mgboru igbulọ. Jionatanu nọdu anọ ghaaru iya iphu. Ábũna nọ-kube Sọlu lę mgbureku. Obenu l’ẹka Dévidi anọduje dabyiru iphoro. ²⁶ Ọphu Sọlu te nwedu iphe, o pfuru mbọku ono; kęle ọ rĩkwanuru sũ: “O nweruphọ g’ọ nwũru Dévidi ọphu ọ tọ dũdu nsọ. Sũ l’ọo-bũru phọ eviya l’ọo nsọ bę Dévidi ta adũdu.” ²⁷ O be lę nchitabọhu iya, bũ iya bũ mbọku k’ẹbo l’ọnwa ọphũú ono; ẹka Dévidi anọduje dabyikwaru iphoro ọzo. Ọo ya bũ; Sọlu sũ nwatibe iya, bũ Jionatanu: “?Bũ gũnu meru iphe, nwatibe Jiesi ta abyadũru eri nri unction ọzoo ntanu?”

²⁸ Jionatanu sũ iya: “Dévidi rwọshikwaru mu ike gę mu haa ya gę ya je Bętulehemu. ²⁹ Ọ sũru l’ọo gę ya je; kęle ndu ipfu phę bę eegwe ngweja lę mkpũkpũ phę; nwune iya sũkwanu gę ya bya. L’ọ -bũru lę ya dũ mu l’obu; gę ya jenũ gę yę unwune iya humagbabe. Noo iphe, meru g’o gude ọphu ọ tọ byaduru eri nri eze bũ ono.”

³⁰ Teke ono Sọlu tukoshi Jionatanu ẹhu-eghu sũ iya: “Gũbe nwa, ejo nwanyĩ; mbũ nwa, nwanyĩ, ekwefuje ike nwũru-a! ?Ọ dũ ngu gę mu ta amadũ l’i tũru ikẹ yeru nwatibe Jiesi; eme iphe-iphere ekpu unu lę ne, nwũru ngu nũ? ³¹ Lę gę nwatibe Jiesi a-nọ-bekpọru ndzũ lę mgboko-a bę ẹhu ngu mę alĩ-eze ngu ta abyakwa l’ekeru ekeru. Ngwa; zia g’e je ekuaru mu iya nta-a; kęle ọ nwũhufutaje!”

³² Jionatanu bya ajĩa nna iya sũ: “?Bũ k’ishi gũnu bę ee-gude gbua ya? ?Bũ gũnu bę o meru?”

³³ Sọlu woerupho arwa iya tũya ya gę ya nmagbua ya. Ọ tũswee ya. Jionatanu maękwarupho lę nna iya chĩbuwaru l’ọo-gbu Dévidi. ³⁴ Jionatanu gude ẹhu-eghu, enwu iya phuruphuru g’ọku l’ẹhu shi l’ẹka a nọ eri nri ono kwolihi lũfu. O gude aphũ k’iphe-iphere ono, nna iya eme ekpu Dévidi ono; ọphu o to riduru nri lę mbọku k’ẹbo l’ọnwa ọphũú ono. ³⁵ O be l’ũtsu iya; Jionatanu gbęshi jepfushia Dévidi l’ęgu g’ęphe l’iya dzuda. O duta nwata nwokoro nshĩ; ẹphe l’iya swĩru. ³⁶ Ọ sũ nwata ono: “Gbagbua je achọo apfũ-a, mu abya agbagba-a.” Nwata ono nọdu agbagbũkwadu; ọ gbaa apfũ ono l’uzo atatiphu nwata ono. ³⁷ Nwata bya erwu l’ẹka apfũ ono, Jionatanu gbaru phọ daru; o kua nwata oku sũ: “?Tọbudu l’uzo atatiphu ngu bę apfũ ono daru?” ³⁸ Ọ rashĩaru nwata ono ọrà ike sũ iya: “Mee ęwegwa! Lọbaru ije! Ta apfũkwaru apfũru!” Nwata ono tũruta apfũ ono; gbapfutashia nnajiuphu iya. ³⁹ Ọphu nwata ono amakpọdanu iphe, akọ nũ; gbahaepho Jionatanu yę Dévidi maru iphe, anwũ nũ. ⁴⁰ Ọo ya bũ; Jionatanu chĩru ngwọgu iya chię nwata sũ iya: “Jewarọ; chĩru iya chĩlaa unuphu.”

⁴¹ Nwata ono tũgbuchaepho; Dévidi shi l’agũga mkpuma ono l’uzo ndọhali bya bya ebuaru Jionatanu iphu l’alĩ ugbo ęto. Ẹphe bya etsutsua onwophe ọnu; bya atũko chiswee ẹkwa; ọle Dévidi ka ara ẹkwa ọbu. ⁴² Jionatanu sũ Dévidi: “Laa l’ẹhuguu; kęle anyi gudewaa ẹpha Chipfu ribua nte lę mu lę ngu bę a-bũru ọnyà. ‘Ọ kwa Chipfu bę bũ onye-ekebe mu lę ngu; mbũ mę oshilọkpa ngu waa oshilọkpa nkemu jasũ l’ojeje.’ ” Ọo ya bũ; Dévidi tũgbushia; Jionatanu laphushia azũ l’unuphu.

21

¹ Dévidi tugbua jepfushia Ahimeleku, bu onye uke Chileke le mkpukpu Nobu. Ehu nmaa Ahimeleku anmanma g'ọ humaru Dévidi. Ọ sụ Dévidi: “?Bụ gunu meru iphe, i swi nwekinyi ngu? ?Bụ gunu meru iphe o to nwedu onye unu l'iya swi?”

² Dévidi sụ Ahimeleku, bu onye uke Chileke: “Eze be nweru iphe, o ziru mu ge mu mee. Ọ sụru mu g'ọ tọ dukwa onye mu e-me g'ọ maru iphe ono, o ziru mu ono; mbụ iphe ono, ọ tūru mu ekemu iya ono. Ndu ozi mu be o nwewaru eka mu suru g'anyi l'ephe dzuda. ³ Sụ-a; ?o nweru g'ọ dụ ngu l'eka tọ? Nunu mu ishi buredi ise; ozokpoephe iphe ozo, dụ ngu nụ.”

⁴ Onye uke Chileke ono sụ Dévidi: “Buredi mmanụ ta adukwa mu; gbahaephe buredi, dụ nsọ. Le mu anụ ngu iya bukwa m'ọ buru l'unwokoro ono be ephe l'unwanyi ta akwaduru.”

⁵ Dévidi yeeru onye uke Chileke ono onu sụ: “Iphe, bu ire-lanụ bu l'anyi l'unwanyi te emegbakwaru e -shi k'ujiku eto, anyi gbeshiru ije. Ono buru g'odujukpoo me anyi -gbeshi ije. Mbụ l'ehu-nwoke agbejenu dụ nsọ me anyi -nọdu eje iphe mmanụ ozo; ophu ọ buro ke ntanụ-a!”

⁶ Ọo ya bu; onye uke Chileke ono woru buredi ono, dụ nsọ ono woru nụ iya; eshi ophu ọ tọ duedu buredi ozo, dụ l'eka ono; gbahaephe buredi k'ono e shi dobe l'iphu Chipfu ono. Mbụ buredi k'ono, a chifuru bya egude ophu evu ọku dochia enya iya le mboku ono, e wofuru iya ono.

⁷ Noo ya onye lanụ le ndu ejeru Sọlu ozi nọdu l'eka ono mboku ono. Kele iphe sederu iya nụ bu g'oo-shi meebe nsọ nsọ abarụ Chileke eja. Epha iya bu Dowegu; ọ bu onye Edomu; buru onye-ishi ndu eche-aturu Sọlu.

⁸ Dévidi jia Ahimeleku sụ: “?Unu nweru arwa; ozoo ogu-echi l'eka-a? Kele mu te egudedu ogu-echi mu; ozoo ngwogu ozo; noo kele ozi ono, eze ziru ono be dụ ọku ọku.”

⁹ Onye uke Chileke ono sụ: “Ọo ogu-echi Golayatu, bu onye Filisitayinu ono, i gburu le nsuda Ela be dụ l'eka-a. A phụ-chiru iya l'ekwa dobe l'azụ uwe-ukuvu, onye uke, eyeje. Ọ -buru l'ii-wota ono; l'i wota iya; eshinu ọ tọ duedu ogu-echi ozo, dụ l'eka-a; gbahaa onoya.”

Dévidi sụ: “Ọ tọ dudu ophu dubaa g'ono; nụ mu iya ro.”

¹⁰ Le mboku ono be Dévidi gbafuru lapfushia Akishi, bu eze mkpukpu Gatu l'eka ọo gbararụ Sọlu. ¹¹ Ndu ozi Akishi sụ iya: “?Tọ bunaa Dévidi ọwa be bu eze ndu ali ono-a? ?Tọ bunaa yebedua be ephe agu-kuje l'ebvu l'eka ephe ete ebvu sụ: ‘Sọlu gbuwaru unubuku ndu ojogu; Dévidi gbukwanaa unubuku ndu ojogu ugbo iri?’ ”

¹² Opfu ono rwua Dévidi l'ehu; ọ tsushiahaa Akishi, bu eze ndu Gatu ebvu ike. ¹³ Ọ bya elekebe enya ghaa umere; meahaa obvu obvu l'atatiphe phe l'eka ono; mbụ nọdu phe l'eka meahaa g'onye obvu eme. Ọ nọdu akakashị mgbo, e yeru l'onu-oguzo; alwashị onu-mini ekpu onwiya l'iji-agba. ¹⁴ Akishi sụ ndu-ozi iya: “Unu lenu; obvu emekwa nwoke-e! ?Bụ gunu be unu dutashiaru mu iya? ¹⁵ ?Ndu obvu eme be akoru mu uko meru g'ọ gude unu duta onye-a g'ọ bya emeahaa obvu obvu l'iphu mu. ?Ọ bu ekemu l'onye-a batafutajeru mu l'ulo tọ?”

22

Sọlu egbushi ndu-uke Chileke

¹ No iya; Dévidi shi le mkpukpu Gatu gbaru je anodu l'ogba, dụ le mkpukpu Adulamu. Unwune iya waa ndibe nna iya l'ophu numa e ya pho; ephe wuru jepfushia ya l'eka ono. ² Ndu bukpo ndu iphe atsụ l'ehu; me ndu ji ugwo; waa ndu iphe, eemegbabe l'ali ono ta adudu ree tuko wu-pfuta iya bya adọ-pee ya mgburugburu. Ọ bya aburu onye-ishi phe. Unwoke, yee ya tukoru nọdu be dụ unu nemadzu.

³ Ọ búru l'ẹka ono bẹ Dévidi shi jeshia mkpukpu Mizupa, dú l'alì Mówabu. O rwua je asù eze ndu Mówabu: “?Jiko kwenu gẹ ne mu waa nna mu lwapfuta ngu gẹ gù l'ẹphe nọdu jeye teke mu a-maru iphe, Chileke l'e-meru mu?” ⁴ Ọo ya bú; ọ parù phẹ haarù eze ndu Mówabu; yẹle ẹphe bukọtaru mkpurumkpuru teke ono Dévidi bukọtaru l'ogba ẹka ọ gbaru laa je anọdu ezeru ndzù ono.

⁵ Onye mpfuchiru Chileke, bú Gadu bya asù Dévidi: “Ba nọduhekwa l'ogba ezeru ndzù. Tugbukwa lashia alì ndu Jiuda.” Ọo ya bú; Dévidi shi l'ẹka ono lufu laa l'oswa Heretu.

⁶ Sọlu bya anuma l'a humawaru Dévidi waa ndu etsoje iya nù. Teke ono bẹ Sọlu nọ lẹ mkpula oshi tamarisuku, nọ l'eli úbvú, dú lẹ mkpukpu Gibiya. Sọlu gude arwa l'ẹka; ndu-ozì iya l'ophu tuko pfu-phee ya mgburugburu. ⁷ Sọlu sù phẹ: “Unu ngabekpodapho; unubẹ ndu Benjiaminu! Nwatibe Jiesi; ?l'oo-nukota unu okabyi; waa opfu-vayinu tọ? ?Oo-mekota unu ndu-ishi unu ndu ojogu labọ l'ukporo iri iri; mẹ ndu-ishi ukporo ndu ojogu ise ise tọ? ⁸ Mbù meru iphe g'unu hakota agbaru mu ẹjo idzu; ophu ọ tọ dudu onye ophu meru gẹ mu maru teke okpara mu waa nwatibe Jiesi gbaru ndzù. Ophu ọ tọ dudu g'unu ha onye ophu kparù mu ishi; ozoo pfuaru mu l'okpara mu bẹ yewaru nwozi mu, bú Dévidi dube dube g'o je edomia onwiya kwaberu mu; mbù egube ọ kwagebenuru mu-a ntanù-a.”

⁹ Tọbudu iya bú; Dowegu, onye Edomu, yẹle ndu-ishi ozi Sọlu tukuru pfuru l'ẹka ono sù: “Mu humakwaru nwatibe Jiesi g'ọ byapfutaru Ahimeleku nwa Ahitubu lẹ mkpukpu Nobu. ¹⁰ Ahimeleku jee akpataru iya ishi l'ẹka Chipfu. O gwekwarupho iphe, eri eriri gwerù nù iya; woru ogu-echi Golayatu, onye Filisitayinu phọ woru nufua ya.”

¹¹ Noo ya; eze bya ezia g'e je ekuaru iya onye uke Chileke, bú Ahimeleku nwa Ahitubu; mẹ ndibe nna iya l'ophu, bú ndu ono, bú ndu-uke Chileke lẹ mkpukpu Nobu. Ẹphe tuko wu-pfuta eze. ¹² Sọlu bya asù: “Ngabẹ nchì nta-a gube nwa Ahitubu!”

Ahimeleku sù iya: “Hm; nnajiuphu mu.”

¹³ Sọlu sù iya: “?Bù gunu meru g'o gude unu lẹ nwatibe Jiesi gbaaru mu ẹjo idzu. Mbù ì nù iya buredi yẹe ogu-echi; bya akpataru iya ishi l'ẹka Chileke; k'ophu ọ byaru ekwefuru mu ike; je akwageberu mu g'ọ kwagebenuru mu-a ntanù-a?”

¹⁴ Ahimeleku yeeru eze onu sù: “?Denukpoo onye ozo, egudebakpoo ire iya ẹka lẹ ndu-ozì ngu l'ophu g'ogo eze, bú Dévidi; mbù onye-ishi lẹ ndu eche ngu nche; bya aburu onye a kakota akwabẹ ùbvù lẹ ndibe ngu l'ophu? ¹⁵ ?Bù mbọku ono bú mbọku mbù, mu kpataru ishi opfu ẹhu iya l'ẹka Chileke? Tùswekwa! Gẹ gube eze te ejekwa atukobe nwozi ngu opfu; ozoo m'onye lanù lẹ ndibe nna mu; noo kẹle nwozi ngu ta amadù iphe, ada nù.”

¹⁶ Eze sù iya: “Ì buakwaa maa Ahimeleku; mbù gubedua l'ishi onwongu waa ndibe nna ngu l'ophu.” ¹⁷ Eze sù ndu eche iya nche, nọ-kube iya nù: “Unu ghakobe gbushia ndu-uke Chipfu; noo kẹle ẹphebedua tukwarupho ikè yeru Dévidi. Ẹphe machacharu teke ọogbala; ophu ẹphe abyaduru epfuaru mu iya.” Ọle ndu-ozì eze ta adudu onye ophu ọ dù nphe gẹ ya halia ẹka gbua ndu-uke Chipfu. ¹⁸ Eze bya asù Dowegu: “Ngwa; ghakobe gbushia ndu-uke Chileke ono!” Ọo ya bú; Dowegu, onye Edomu bya aghakobe gbushiahaa phẹ. Lẹ mbọku ono bẹ o gburu ukporo umadzu ẹno l'umadzu ise, bú ndu yeru uwe-ukuvu. ¹⁹ O gudekwapho ogu-echi tuko ndu Nobu, bú mkpukpu ndu-uke Chileke gbushikota; mbù gbushikota unwoke, bu iya nù; mẹ unwanyi; mẹ unwegirima; je akpaa lẹ ndu ophu angukwadu ẹra; mękpoo eswi; mę nkapfu-igara; mę aturu.

²⁰ Ọle unwoke lanù, ẹpha iya bú Abyiyata, bú onye lanù l'ime unwegirima unwoke, Ahimeleku nwa Ahitubu nwutaru nahuru gbalaa; gbapfushia Dévidi. ²¹ Abyiyata dooru Dévidi lẹ Sọlu bẹ tukokwaru ndu-uke Chipfu gbushikota. ²² Dévidi bya asù

Abyiyata: “Mu malèru-a mbòku ono lẹ Dowègu, bụ onye Edòmu bẹ pfufutajèru iya Sòlu; eshi òphu ọ nọ l'èka ono. Egbugbu ono, e gbushikòtaru ndu unuphu ibe nna ngu ono bẹ bụ mbèdua bẹ o shi l'èka. ²³ Ta atsùshi ebvu; nòdu l'èka-a; kẹle onye ono l'achọ ishi ndzụ ngu ono bẹ l'achòkwapho kẹ mbèdua, bụ Dévidi. O to nwedù iphe, e-me ngu nù mẹ mu lẹ ngu -nòdu.”

23

Dévidi adzọ ndu mkpụkpu Keyila

¹ Tòbudu iya bụ; a bya edooru Dévidi sụ iya: “Lenu; ndu Filisitayinu bẹ etsoakwa ndu mkpụkpu Keyila ọgu; bya anawa phẹ nfu l'èka ẹphe echije balị phẹ.” ² Dévidi bya akpata Chipfu ishi sụ: “?Bụ gẹ mu je etsoo ndu Filisitayinu ono ọgu tọ?”

Chipfu sụ iya: “Jenụ je etsoo ndu Filisitayinu ọbu ọgu; dzọta ndu Keyila.”

³ Ndu ẹphe lẹ Dévidi aswije sụ iya: “Lewarọ; l'alì ndu Jiuda l'èka-a bẹ anyi atsùkpòada ebvu. ?Dènukwanu g'òo-dùwaro mẹ ọ -bùru l'anyi jeshiaru etso ndu Filisitayinu ọgu lẹ mkpụkpu Keyila!” ⁴ Dévidi byakwa akpata Chipfu ishi ọzo. Chipfu sụ iya: “Gbalihu jeshia Keyila; noo kẹle mu e-woru ndu Filisitayinu ye ngu l'èka.”

⁵ Ọo ya bụ; Dévidi yẹe ndu etsoje iya nù tughua jeshia mkpụkpu Keyila je etsoo ndu Filisitayinu ọgu; gbua phẹ pyaapya; rwukọo ẹku phẹ; shi nno dzọta ndu mkpụkpu Keyila. ⁶ Teke ono, Abyiyata nwa Ahimèleku gbalarụ gbapfuta Dévidi lẹ mkpụkpu Keyila ono bẹ ọ chị uwe-ukuvu ono.

⁷ E je edooru Sòlu lẹ Dévidi bẹ nọkwa lẹ Keyila. Sòlu sụ: “Chileke mewaru gẹ Dévidi daba mu l'èka; kẹle ọ kwawaru; eshinu o jeru abahụ lẹ mkpụkpu, e gude igbulọ kpụ-pheta mgburugburu; yee ya mgbo waa mkpụrụkpu-ígwè, eegudeje atuchi iya atuchi.” ⁸ Sòlu bya atùko ndu ojọgu iya kukọbe k'ọgu; mbụ g'ẹphe jeshia mkpụkpu Keyila je ekephee Dévidi yẹe ndu ẹphe l'iya swị.

⁹ O be gẹ Dévidi byaru amaru lẹ Sòlu bẹ achịwaru iya ẹjo idzu; ọ sụ Abyiyata, bụ onye uke Chileke: “Chịtaru mu nù uwe-ukuvu ono.” ¹⁰ Dévidi bya asu: “Gùbe Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurelù; mụbe nwozi ngu bẹ o tsuwaru etsutsu lẹ nchị lẹ Sòlu bẹ eme g'oo-shi bya Keyila bya egude opfu ẹhu mu mebyishia mkpụkpu-a. ¹¹ ? Ndu Keyila a-kpùta mu nù iya tọ? Gùbe Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurelù; pfuaruro mụbe nwozi ngu gẹ mu maru: ?Sòlu a-bya l'èka-a dù gẹ mu nùmaru iya ono?”

Chipfu sụ iya: “Ọo-byakwa.”

¹² Dévidi bya ajikwaa ya ọzo: “?Ndu Keyila a-kpùta mu lẹ ndu-a, l'etsoje mu nù-a nù Sòlu tọ?”

Chipfu sụ: “Ee; ẹphe a-kpụkwaru unu nù iya.”

¹³ Ọo ya bụ; Dévidi yẹe ndu ẹphe l'iya swị, bụ ndu rwuru unu nemadzù l'umadzu ụkporo iri gbeshi lufushia lẹ mkpụkpu Keyila; tsoru je aghapheahaa l'èka ẹphe jebekpọerupho. A bya edooru Sòlu lẹ Dévidi gbafuwaru lẹ mkpụkpu Keyila; ọphu o to jeeduru ẹka ono.

Dévidi nọ l'echiègu

¹⁴ Dévidi nọ-kirishiarọ l'ime ọgba mgbègu-evevee; mbụ nòduwaro l'alì úbvú úbvú l'echiègu, nọ lẹ mkpụkpu Zifu. Sòlu nòdu etsojeru achọ-phe iya mbòkumboku; obenu lẹ Chileke te ekwedù gẹ Dévidi daba iya l'èka.

¹⁵ Ọ bùru gẹ Dévidi nọ l'alì Horèshi l'echiègu, nọ lẹ mkpụkpu Zifu bẹ o nùmaru lẹ Sòlu l'abya g'ò gbua ya. ¹⁶ Jionatanu, bụ nwa Sòlu gbeshi jepfushia Dévidi lẹ Horèshi. Ọ bya eyetaru iya ẹka mee g'òkpoma shihu iya ike l'ime Chileke. ¹⁷ Ọ sụ Dévidi: “Ta atsùkwa ebvu; kẹle ẹka nna mu, bụ Sòlu ta abyakwa erwu ngu l'ẹhu. Ọo ngu l'a-bùru eze ndu Ízurelù; mbèdua e-kwe ngu ẹbo. Nna mu, bụ Sòlu bẹ makaharù onoya.”

18 Èphenebo bya atũko gbaa ndzũ l'ip̄hu Chipfu. E mechaa; Dévidi nọ-kirishiwarọya l'alì Horẹshi ono; Jionatanu lashia ibe iya.

19 No iya; ndu Zifu wupfu Sọlu lẹ mkpũkpũ Gibiya je asũ iya: “Dévidi domikwaru onwiya l'echilabọ anyi. Ọ nọkwa l'ọgba, nọ l'alì Horẹshi; mbũ l'eli úbvú Hakila, nọ lẹ ndọhali Jieshimonu. 20 Ọle-a gũbe eze; nta-a bũ g'ì bya teke dũkpoe ngu phọ ree k'abyabya; ọo anyibedua bẹ ọ dũwaruro g'anyi kpũta iya ye gũbe eze l'ẹka.”

21 Sọlu sũ phẹ: “Gẹ Chipfu gọkwaru ọnu-ọma nũ unu; kẹle unu phũtaru mu. 22 Unu je akwakọbebaa; unu eje achọo ẹka Dévidi ọbu anọduje; hũmakwanu ẹka ọbu; makwarupho onye ọphu hũmawaru iya nũ; kẹle mu nũmaru l'ọ gbanũkaru ẹregede. 23 Ọo ya bũ; g'unu je elerweta ẹnya getachaa ẹka oodomije onwiya; unu alwaphutakwanũ azũ bya epfuaru mu ọkpobe-opfu. Unu -byakwanũ; mu l'unu aswiwaruro: ọ -bũru l'ọ nọ l'alì ẹka ono bẹ mu l'a-chọkota iya l'ẹnya-unuphu, dũkota l'ip̄fu Jiuda mgburugburu.”

24 No iya; ẹphe tũgbua vuru Sọlu ọzo jeshia mkpũkpũ Zifu. Dévidi yẹe ndu ẹphe l'iya swì bẹ gbẹ nọduwaa l'echięgu mkpũkpũ Mawonu; mbũ lẹ nsũda Araba, nọ l'ọzo ndọhali Jieshimonu. 25 Sọlu mẹ ndu yẹe ya tũkoru swìru bya awata achọkashi Dévidi. A bya edooru iya Dévidi; ọ tũgbua lashia eze mkpuma ono, nọ l'echięgu Mawonu je anọdu. Sọlu bya anũma iya; bya achìru Dévidi jeshia l'ẹka ono. 26 Sọlu nọdu eje l'azũ úbvú ono ẹka iya ọphuu; Dévidi yẹe ndu nkiya nọdu eje l'azũ ibiya ọphuu; agba g'ẹphe gbalaaru Sọlu. O be gẹ Sọlu yẹe ndu ojọgu iya eme g'ẹphe gbaa Dévidi phẹ mgburugburu g'ẹphe gude phẹ; 27 onye ezije ozi rwua bya asũ Sọlu: “Bya ẹgwegwa-o! Ndu Filisitayinu bẹ byaakwaru etso ndu alì anyi ọgu.” 28 Sọlu ghakọbeekwapho parũ achì Dévidi haa; ọ bũru iya ejepfu ndu Filisitayinu. Ọo ya kparũ iphe, ẹphe ekuje ẹka ono Sela-Hamalekọtu.* 29 Dévidi bya eshi l'ẹka ono tũgbua je eburu l'ọgba, nọ lẹ mkpũkpũ Enu-Gedi.

24

Dévidi edobe Sọlu ndzu

1 Tọbudu iya bũ; Sọlu chifuchaepho ndu Filisitayinu ono bya alwa; a bya edooru iya lẹ Dévidi nọkwa l'echięgu, nọ lẹ mkpũkpũ Enu-Gedi. 2 Ọo ya bũ; Sọlu bya achita unu ọmadzu ẹsaa l'ũkporo iri, bũ ndu a họtaru ahọta l'ime ndu Ízurelũ l'ọphu ẹphe wũfu chọru Dévidi yẹe ndu l'etsoje iya nũ jeshia l'ibiya kẹ “Mkpuma Eghu Ọsua”. 3 Sọlu bya erwua l'ẹka a kpũru nwũlo atũru l'agũga gbororo; o nweru ọgba, nọ l'ẹka ono; Sọlu bahũ l'ime ọgba ono gẹ ya je atũta unme. A ma lẹ Dévidi waa ndu yẹe ya swì; nọ l'ime ime ọgba ono.

4 Ndu ono, etso Dévidi ono sũ iya: “Lewarọ ya! Ọ kwa ntanũ-a bũ mbọku ono, Chipfu pfuru ngu opfu iya sũ g'ì hũma lẹ ya e-woru ndu ọhogu ngu ye ngu l'ẹka; g'ì woru phẹ mee g'ọ dũ ngu ree.” Ọo ya bũ; Dévidi bya epyofuta tọepho nwehu pyaa mpya je ebyibuta ọnu uwe-mgbalanũ Sọlu. 5 E mechaepho; obu wata anma Dévidi ikpe kẹle o byibutaru ọnu uwe-mgbalanũ Sọlu ono. 6 Ọ sũ ndu ono, l'etsoje iya nũ ono: “Gẹ Chipfu te ekwekwa gẹ mu mee nnajũp̄hu mu ẹgube iphe ono; mbũ onye ono, Chipfu wũru manũ l'ishi ono; ọzoo kẹ gẹ mu halia ẹka denyi iya; kẹle ọ bũ onye Chipfu wũru manũ l'ishi.” 7 Ọ bũru opfu ono bẹ Dévidi gude gbọoru ndu etsoje iya nũ ọja; ọphu ọ tọ hadũru phẹ g'ẹphe tsoo Sọlu ọgu. No iya; Sọlu shi l'ọgba ono lũfu jeshia mkpa iya. 8 Dévidi mechaa bya eshi l'ime ọgba ono lũfuta kuahaa Sọlu oku sũ: “Nnajũp̄hu mu, bũ eze!” Sọlu bya aghaa ẹnya l'azũ. Dévidi bya adaa kpurumu phozeta; bya eworu ip̄hu kpube l'alì; 9 sũ Sọlu: “Bũ gunu kparũ iphe, ìinoduje angaru ndiphe nchì; mbũ ndu anọduje edoru ngu lẹ Dévidi l'achọ g'ọ

* 23:28 23:28 Iphe, Sela-Hamalekọtu bũ bẹ bũ Mkpuma Ogbode-ọgu.

meka ngu iphe? ¹⁰ Hùmanu! Ntanu-a bẹ i gudewaa ẹnya ngu hùma gẹ Chipfu meru; ì daba mu l'ẹka l'ime ọgba phọ. O nweru ndu sùru gẹ mu gbua ngu; obenu lẹ mu dọbeleru ngu-a ndzù. Mu sù lẹ mu ta abyakwa ahali ẹka mu byia nnajìuphu mu; noo kẹle ọ bụ onye Chipfu wùru manù l'ishi g'ọ bụru eze. ¹¹ Nna mu; lekpodapho ẹnya; hùmawaro ọnu uwe-mgbalanù ngu gẹ mu gude iya l'ẹka! Mu byibutaru ọnu uwe ngu ono; ọphu mu te egbuduru ngu. G'ọ dokwaa ngu ẹnya nta-a tẹme l'ìi-makwarupho lẹ mu te emesweduru ngu; ọphu mu te ekwefuduru ngu ike. Ọ tọ dudu ẹjo-iphe, mu meru ngu; ọle ìichie mu phọ kpabẹkpabe g'ì gbua mu. ¹² Gẹ Chipfu kpekwa ikpe ẹhu mu lẹ ngu; mbụ gẹ Chipfu gwatakwa ngu ụgwo ẹjo-iphe ono, iime mu ono; ọle ?mu byahunuru edenyi ngu ẹka. ¹³ Ọ ọdu g'ẹtu ndiche, nmarù sù: 'Ejo-ememe bụ l'ẹka ndu iwashì bẹ ooshije'; obenu lẹ mbẹdua ta abyadu l'edenyi ngu ẹka. ¹⁴ ? Bùnua onye bẹ eze ndu Ízurelù pafutaru onwiya g'ọ gbua? ?Bụ onye bẹ ìichi ọso? ?Tọ bñnaa odzu nwankuta-a? ?Tọ bñnaa nwogu, agbaduru ẹbà-a? ¹⁵ Ọo Chipfu bẹ e-kperu mu lẹ ngu ikpe; pfua onye ọphu iswi adudu mma. G'ọ lee ya ẹnya; haarù mu enge nafuta mu l'ẹka ngu."

¹⁶ Dévidi pfughechaepho nno; Sọlu jìà ya sù: "Bụ gbẹdua epfu iphe ono; nwa mu, Dévidi?" Sọlu bya echishia mkpu ẹkwa. ¹⁷ Ọ bya asù: "Oowa-e! Ì kakwa mu apfubekoto; noo kẹle iimeru mu ree; obenu lẹ mbẹdua eme ngu ẹjo-iphe. ¹⁸ Lẹ ntanu-a bẹ i goshiwaru l'iimeru mu ree; mbụ lẹ Chipfu meru mu daba ngu l'ẹka; ọphu i ti gbuduru mu. ¹⁹ Teke nemadzu hùmaru ọhogu iya; ?ọohaje iya g'ọ laa kẹ mmanù? Ọo ya bụ gẹ Chipfu pfukwaa ngu ụgwo iphe-oma ono, i meru mu ntanu-a ono! ²⁰ Ọle nta-a bẹ o dowarù mu ẹnya l'ì bñfutaje eze; tẹmanu ọ bụru ngu bẹ alì-eze ndu Ízurelù l'ọphu a-du l'ẹka. ²¹ Gude ẹpha Chipfu ribuaru mu angù nta-a sù l'ì tì byadu l'akpabufu awa mu akpabufu; ọzoo mee g'ẹpha mu chìhu achìhu l'unuphu ibe nna mu!" ²² Ọo ya bụ; Dévidi bya eribuaru Sọlu angù ẹgube ono. Sọlu lashia ibe iya.

Dévidi yẹe ndu etsoje iya nù wùfu laphushia azù l'ọgba.

25

Nebalù aswarù Dévidi uswara

¹ Ọo ya bụ; Sámèlù bya anwùhu; ndu Ízurelù bya edzukọbe raa ẹkwa iya. Ẹphe bya elia ya l'ibe iya lẹ mkpukpu Rama.

Dévidi bya atugbua lashia echiegu Paranu. ² Ọ duru nwoke lanù bụ lẹ mkpukpu Mawonu. Ọ bụ onye nweru ẹku lẹ mkpukpu Kamèlù; bya aburu onye nweru iphe shii. Aturu, o nweru enweru dù unu ẹsaa l'ukporo iri. Eghu iya dù unu labọ l'ukporo iri. Ọ nọdu lẹ Kamèlù eseshi aturu iya ono ẹji l'ẹhu. ³ Ẹpha nwoke ono bụ Nebalù; ẹpha nyee ya bụru Abigelu. Nyee ya ono bụru onye maru iphe ọkpobe amaru; bya amakwaphọ mma. Ọle jì iya bẹ dù ẹhuka bya aburu onye ẹjo-obu l'iphe, oomekpọo ememe. Ọ bụ onye shi l'eri Kalẹbu.

⁴ Dévidi nọdu l'echiegu numa lẹ Nebalù bẹ eseshi aturu iya ẹji l'ẹhu. ⁵ Ọ bya ezia umadzu iri l'ime unwokorobyà, ẹphe l'iya swì sù phẹ: "Unu jepfu Nebalù lẹ mkpukpu Kamèlù; unu ekeleru mu iya. ⁶ Unu sù iya: 'Gẹ ndzù ngu tsekwa ogologo. G'ẹhu dukwa ngu guu lẹ ndibe ngu; mẹkpoo iphemiphe, i nweru enweru! ⁷ Mu nùmaru l'ì bushi aturu ngu ẹji. Teke anyi lẹ ndu nche-aturu ngu shi tuko nọdu l'ẹka lanù bẹ anyi te emekpajekwaru phẹ ẹhu; ọphu ọ tọ dudu iphe phẹ, phuhujeru nù l'iphe, bụ teke anyi l'ẹphe nọkotaru lẹ Kamèlù. ⁸ Ì-jìà ya ndu-ozì ngu bẹ ẹphe a-kọru ngu iya-a. Ọo ya bụ; g'obu ngu dunu l'ẹka unwokorobyà mu-a nọ eshi ọphu anyi byaru l'ọbo-iphe-a. Jìko nunu ndu-ozì ngu; mẹ nwa ngu, bụ Dévidi iphe, ẹka ngu rwukpọerupho.'

⁹ Ndu ozi Dévidi ono rwuepho; ephe bya eworu ozi ono, Dévidi ziru ono bya ezia Nebalù; bya adaa ngaberu iya. ¹⁰ Nebalù bya asù ndu-ozi Dévidi ono “?Bù onye bù Dévidi? Mu sùru: nwa Jiesi ?ò bù onye? Ndu nta-a bè òwakwaa igwerigwe anashihu nnajìuphu phẹ agbakashihu. ¹¹ ?Bù k'ishi gùnù bè mu e-wota nri mu waa mini; mẹ anù, mu gburu ndu ebushiru mu aturu mu eji woru nù ndu mu ta amadu ẹka ephe shi?”

¹² Unwokorobyà ono dakòbe laphushia azù je edokotaru Dévidi iphe ono, o pfuru ono. ¹³ Dévidi sù phẹ: “Ngwa; onyenonu wota ogu-echi iya turu!” Oo ya bù; onyenonu bya ewotachaa ogu-echi iya turu. Dévidi bya etukwarupho nkiya. Ndu ophu tso Dévidi bè rwuru unu nemadzu. Umadzu ukporo iri nodu swiru ivu phẹ.

¹⁴ Nwokorobyà lanù l'ime ndu-ozi Nebalù je edooru nyee Nebalù, bù Abigelu sù: “Lekpodapho lẹ Dévidi bè nọ l'echiegu zia ndu-ozi iya g'ephe bya ekeleru iya nnajìuphu; ọ gbẹ meru iphe-iphere kpua phẹ. ¹⁵ Ole ndu ono mekwanuru anyi ree shii; ophu ephe emekpajeduru anyi ẹhu; ophu iphe anyi te ephuhujeduru lẹ teke ono, anyi l'ephe tukoru nokotakpo lẹ mgbegu ono. ¹⁶ Eswe l'enyashi mbokumboku bè ephe shi abujeru igbo-ulo gbobuta anyi lẹ teke ono, anyi shi anọ-kubeje phẹ eche aturu anyi ono. ¹⁷ Nta bukwa g'ì riedu iya oriri maru iphe, ii-me; noo kele ejo-iphẹ abyakwa adapfuta nnajìuphu anyi yee ndibe iya l'ophu; kele ọ kwataru buru onye iwashi k'ophu bù l'ọ tọ dudu onye ejiru iya onu dẹ.”

¹⁸ Abigelu bya emekebe egwegwa je achita ishi buredi ukporo iri; waa otumu mee labo; waa aturu ise, e gburu huchaa ya ahuhù; bya ajaa ya ajàjà dobe; waa akpe, a huru yejia ogbongu ise; waa ẹcha-mbekee ukporo ise, e gude akpuru vayinu ghee; waa ẹcha-mbekee ophu du ukporo iri, e gude akpuru figu ghee. O gwekoo ya tukobegbaa l'eli nkafu-igara. ¹⁹ O bya asù ndu-ozi iya: “Unu tugbua vuta ọzo; mu a-nodu-a etso unu l'azu.” Ole o to pfukwanuru iya ji iya, bù Nebalù.

²⁰ O nodu l'eli nkafu-igara iya agba agbazeta l'uwuru, nọ l'ubvù ono; ọ bya l'amaru Dévidi yele ndu ephe l'iya swi nodu agbazetawaa abyapfuta iya. O bya agba phẹ ndzuta. ²¹ O buru teke ono bè Dévidi pfukwaduru-a sù: “O tọ dudu urwu, ọ baru mu mbu echeche, mu shi echeru nwoke-a ẹku iya l'echiegu; mbu cheketa iya k'ophu bù l'ọ tọ dudu iphe, o nweru enweru duru ophu tuphahuru nù. O buru ejo-iphẹ bè o gude pfua mu ugwo ree, mu meru iya. ²² Gẹ Chileke mekwaa mu iphe, o meru ndu ohogu Dévidi; m'ọ buru l'e rwuru l'utsu mu dobe m'onye lanù, bù nwoke ndzù lẹ ndu o nwekotaru.”

²³ Abigelu bya ahumaepho Dévidi; o nyizetakebe l'eli nkafu-igara iya ono; bya ephozeta l'iphu Dévidi bya eworu iphu kpube l'alì. ²⁴ Nwanyì ono daa gbushi ikpere l'iphu Dévidi sù iya: “Nnajìuphu mu; g'ọ buru mu ro bè aa-ta uta iya nwekinyi mu. Jiko gẹ mube nwozi ngu nwanyì pfunuru opfu yeru ngu. Ngabenuru mube nwozi ngu nwanyì nchì. ²⁵ O -buru kẹ nnajìuphu mu; ba ngakwaru mkpokoro nwoke ono, bù Nebalù nchì; kele oo ephe g'epha iya du bù g'ọ du. Oza onye-eswe l'epha; teme ọ nodu emehukwapho eswe. Obenu lẹ mube nwozi ngu nwanyì gbẹ ophu mu ta ahumaduru ndu-ozi ono, gbẹ nnajìuphu mu yeru ono. ²⁶ O-ẹ nnajìuphu mu; bè eshinu Chipfu sephuwuru ngu azu g'ì ti je egbua ochi waa g'ì tì gwata ugwo iphe, e meru ngu l'eka onwongu; bè Chipfu -nodu-a ndzù g'ọ nọ iya-a; gubedua nodu; bè bukwa gẹ Nebalù du bù gẹ ndu ohogu ngu waa iphe, bukota ndu l'achọ g'ephe e-shi mekata gbẹ nnajìuphu mu a-du. ²⁷ G'ẹ wonuru iphe-a, mube nwozi ngu nwanyì guderu gbẹ nnajìuphu mu-a nù unwokorobyà ono, unu l'ephe swi ono. ²⁸ Jiko guaruru nwozi ngu nwanyì nvù l'eka mu mesweru; noo kele a makahawaru lẹ Chipfu e-me g'abu eze kẹ gbẹ nnajìuphu mu nọo odu; kele oo ogu Chipfu bè ilwu. G'ọ tọ dukwa ejo-iphẹ, aa-huma ngu l'ẹhu jasù teke ii-nọ-beru. ²⁹ O betakporu nemadzu nodu achì ngu k'egbugbu bè Chipfu, bù Chileke ngu e-woerupho ndzù gbẹ nnajìuphu

mu kwachia rengurengu l'ite ndzū. Ole ndzū ndu ọhogu ngu phẹ bẹ aa-gbáphù ẹgube aagbaphuje mkpuma ọbo-a. ³⁰ Tọbudu iya bụ; teke Chipfu meerupho gube nnajiuphu mu iphe, dū ree ono, o kweshigbaaru ngu ukwe iya ono; bya eworu ngu mee onye-ishi l'alì Ízurelu; ³¹ ọ tọ bureduru nnajiuphu mu aphụ; ọzoo g'obu waahaa ngu mini l'i gburu ọchi enwedu ishi; ọzoo l'ì gwataru ụgwo iphe, e meru ngu. Lẹ teke ono, Chipfu e-meshiru gube nnajiuphu mu iphe, dū ree ono; nyatakwa mube nwozi ngu nwanyị."

³² Dévidi sụ Abigelu: "G'ajaja bụru kẹ Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurelu; mbụ onye ziru ngu g'ì gba mu ndzuta ntanụ-a. ³³ Gẹ mmamiphe ngu bụkwaru iphe, a ọrụ ọnu-oma nụ; tẹme g'a ọkwarupho ọnu-oma nụ gubedua gbobutaru mu gẹ mu te egbu ọchi lẹ ntanụ-a; waa gẹ mu te egude ẹka onwomu gwata ụgwo iphe, e meru mu. ³⁴ Ọme ọ tọ bụ l'ì gbaru ẹgwegwa bya mu ndzuta-a; bẹ mu shiakwa ribua nte sụ: 'L'eshinu Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurelu nọ ndzū g'ọ nọ iya-a; mbụ onye ono, gbobutaru ọphu mu te emekaeduru ngu iphe ono; bẹ ọ tọ dukwa onye nwoke l'ibe Nebalụ m'onye lanụ mu gege egbuphodo mẹ o -rwutashia l'utsu echele.' " ³⁵ Ọo ya bụ; Dévidi bya anata iya iphe ono, o gwetarụ iya ono; sụ iya: "Tọkwa ẹhu. Mu nụmawaru iphe, i pfuru bya ekwetawaa iphe, i rwọru."

³⁶ Abigelu bya alapfu Nebalụ je ahuma l'ọ nọroo abọ-iphe l'ibe iya; ẹgube ono, onye eze emeje ono. ẹhu nọdu atso Nebalụ uto; kele mẹe atsushi iya ike. Ọphu ọ tọ dudu iphe, Abigelu pfuru iya jasụ nchi bọhu. ³⁷ O -rwua l'utsu iya lẹ teke mẹe ono sahuwaru Nebalụ; nyee ya bya atuko iphemiphe ono dokotaru iya; meji tofu iya; ọ kpọ-kerehu gẹ mkpuma. ³⁸ A bya anọchaa iphe, dū g'abalì iri; Chipfu chitsua Nebalụ; ọ bụru iya anwụhu.

Dévidi aluta Abigelu

³⁹ O be teke Dévidi byaru anuma lẹ Nebalụ nwuhuwaru ọ sụ: "G'ajaja bụru kẹ Chipfu; mbụ onye ono, gwataru ụgwo iphe-iphere ono, mu nataru l'ẹka Nebalụ. Ọ bya egbobutakwapho mube nwozi iya gẹ mu te eye ẹka l'ejo-iphe. Chipfu bẹ wowaru ejo-ememe, Nebalụ meru kpukposhi iya l'ishi nkiya."

Ọo ya bụ; Dévidi zia g'e je ezia Abigelu g'ọ bya gẹ ya luru iya. ⁴⁰ Ndu ozi Dévidi jeshia mkpukpu Kamelu je ezia Abigelu sụ iya: "Dévidi bẹ zikwaru anyi g'anyi bya eduta ngu g'ì bụru nyee ya."

⁴¹ Abigelu gbalihu bya ephozeta iphu iya l'alì sụ: "Waa mube nwozi unu nwanyị baa; mbụ onye a-nọdu asajẹ ndu-ozì nnajiuphu mu ọkpa." ⁴² Abigelu jikobe ẹgwegwa bya eduta unwumboko ise, l'ejeru iya ozi yeru onwiya; o nyikota eli nkapfụ-igara tsoru ndu ono, Dévidi ziru ozi ono; o je aluru Dévidi.

⁴³ Dévidi bẹ aluhawaa Ahinowamu, bụ onye shi lẹ mkpukpu Jiezerelu; yee Abigelu bya atuko bụru unyomu Dévidi. ⁴⁴ Teke ono bẹ Sọlu kutawaru nwada iya, bụ Mikalu; mbụ nyee Dévidi woru kee Paliti nwa Layishi; mbụ onye shi lẹ mkpukpu Galimu.

26

Dévidi aha Sọlu ndzū ọzobaa

¹ Ndu mkpukpu Zifu bya atugbua je edooru Sọlu lẹ mkpukpu Gibiya sụ: "Dévidi bẹ domikwaru onwiya l'úbvú Hakila, nọ gha iphu lẹ Jieshimonu." ² Sọlu bya atugbua jeshia l'echiegu mkpukpu Zifu; yee unu unwoke esaa l'ukporo iri, a hotaru l'alì Ízurelu tuko swiru jeshia achọ Dévidi. ³ Sọlu phẹ bya adọru l'aguga gbororo l'úbvú Hakila ono, nọ gha iphu lẹ Jieshimonu. Dévidi nọduro ya l'echiegu. Ọ hūmaepho lẹ Sọlu chọwaru iya byatashia ẹka ono; ⁴ o zia ndu anwụ ngge ephe jee; bya eme ọ marweta l'ọo eviya lẹ Sọlu byawaru. ⁵ Ọo ya bụ; Dévidi gbeshi bya ejeshia l'ẹka ono,

Sòlu phẹ dọru ono. O -rwua je ahuma ẹka Sòlu yẹ Ábuna nwa Nẹru, bú onye-ishi ndu ojọgu zẹ. Sòlu zẹe l'ime ọdu ono; ndu ojọgu iya dọ-phae ya mgburugburu.

⁶ Dévidi bya ajia Ahimeleku, bú onye Hetu waa Abishayi nwa Zeruya; mbụ nwune Jiowabu sụ phẹ: “?Bụ onye ole bẹ e-tsoru mu g'anyi jepfu Sòlu l'ẹka ẹphe dọru ono?”

Abishayi sụ: “Ọo mbedua l'e-tsoru ngu je.”

⁷ Ọo ya bú; Dévidi yẹ Abishayi tughua jepfu ndu ojọgu ono l'enyashi. Ẹphe jerwua bya ahuma Sòlu l'ẹka ọ zẹ eku mgbenya l'ime ime ọdu ono; yẹ arwa iya, o woru bvube l'alì l'uzo ishi iya. Ábuna yẹ ndu ojọgu ono zẹ-phae ya mgburugburu.

⁸ Abishayi sụ Dévidi: “Ntanu-a bẹ Chileke mewaru g'ohogu ngu daba ngu l'ẹka. Jiko hanaa nta-a gẹ mu gude arwa-a sụpyabe iya l'alì ugbo lanu; mu ta a-sukwa iya ya ugbo ẹbo.”

⁹ Obenu lẹ Dévidi sụ Abishayi: “Te emeghekwa nkiya! Mbụ-a; ?Bụ onye a-hali ẹka byia onye ono, Chipfu wuru manụ l'ishi g'ọ buru eze; g'e -mecha g'onye ono laa kẹ mmanu?” ¹⁰ “Eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a bẹ bukwa Chipfu l'onwiya bẹ l'e-gude ẹka iya chigbua ya. Ophuu l'anwuhu iya rwuru; ọ nwuhu; ọzoo l'o jeru ọgu; je alaa l'ọgu. ¹¹ Gẹ Chipfu te ekwekwa gẹ mu halia ẹka byia onye ono, Chipfu wuru manụ l'ishi ono. Iphe, e-me nù bú g'i wota arwa ono waa iphe, aangụ mini ono, nọ iya l'uzo ishi ono g'anyi tughua.” ¹² Ọo ya bú; Dévidi tuta arwa ono; bya ewota iphe, aangụ mini ono, nọ Sòlu l'uzo ishi ono ọ buru phẹ atughbu. Ophu ọ tọ dudu onye humaru iya nù; ophu ọ dudu onye maru nù; ophu ọ dudu onye ophu tehuru etehu. Ẹphe tukoepho ekugbaa mgbenya; kele Chipfu meru g'oke mgbenya tų phẹ.

¹³ No iya; Dévidi bya adafu azu iya ophuu; je enyikota eli úbvú; nọdu nwuzenya uzanya. Ẹka nọ-buharu phẹ l'echilabo kwatakpoọ dọ ọsa shii. ¹⁴ Dévidi bya ekua ndu ojọgu ono oku; kua mẹ Ábuna nwa Nẹru sụ phẹ: “Ábuna; t'i zadu ẹnu; Ábuna?”

Ábuna za ẹnu bya asu: “?I bú onye; gube nwophu eku eze oku?” ¹⁵ Dévidi sụ Ábuna: “?Tì bunaa nwoke, dọ ike l'ọgu? ?Bụ onye bẹ atukpooru ngu nù l'alì Ízurelu? ?Denu g'ọ nwuru i ti letaduru nnajiuphu ngu, bú eze ẹnya; k'ophu bú l'o nweru onye byaru gẹ ya gbua nnajiuphu ngu, bú eze? ¹⁶ Iphe ono, i meru ono ta adukwa ree. Eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a; bẹ iphe, gbaru unu g'unu ha bukwa anwuhu. Noo kele unu te eletaduru nnajiuphu unu ẹnya; mbụ onye ono, Chipfu wuru manụ l'ishi ono. Chikaedu ẹnya achika. ?Denu arwa eze yẹ iphe, ọonguje mini, o shi dobe lẹ mgboru ishi iya ono?”

¹⁷ Sòlu maekwarupho l'ọo olu-opfu Dévidi bya asu: “?Bụ olu-opfu ngu bú ono nwa mu, bú Dévidi?”

Dévidi sụ iya: “Ee! Ọ kwa iya-a nnajiuphu mu, bú eze.” ¹⁸ Ọ sukwapo: “?Bụ kẹ gunu bẹ gube nnajiuphu mu achihunuru nwozi ngu? ?Buhunu gunu bẹ mu meru? ?Bụ ejo-iphe gunu bẹ ẹka mu dukpoo? ¹⁹ Jiko gẹ gube nnajiuphu mu, bú eze ngabenuru nwozi ngu nchì nta. Ọ -buru l'ọo Chipfu bẹ kpaliru ngu g'ì chiahaa mu nno; g'ọ natakwa ngweja. Teke obu l'ọo ndiphe bẹ eme iya nù; g'ẹphe bukwaru ndu vu onu l'ataphu Chipfu. Nta-a bẹ ẹphe chifuwaru mu l'echilabo ndibe Chipfu. Ẹphe sụ gẹ mu je ejeaaru agwa ọzo ozi! ²⁰ Ọle-a; gẹ mee mu te egedakwa l'alì l'ẹka dọ ẹnya l'iphu Chipfu; kele eze ndu Ízurelu bẹ lufutawaru bya achiahaa nwogu, teke agbadu ẹbà g'onye achì nta ọkwà l'úbvú.”

²¹ Tọbudu iya bú Sòlu sụ: “Mu meakwaru iphe-eji. Lwanu azu; nwa mu, Dévidi. Mu taa tubaedu ama emeka ngu iphe ọzo; noo kele i guberu ndzụ mube Sòlu iphe ntanu-a. Ọo eswe bẹ mu meru; mbụ lẹ mu meswekpowaru k'ophu paru ẹka apaa.”

²² Dévidi sụ: “Wakwa arwa gube eze baa. G'unwokoro ngu onye lanu tughata bya ewota iya. ²³ Ọo Chipfu a-pfu onyenonu ugwo apfubekoto iya waa k'apfushi ike l'iphe, onye pfuru. Ntanu-a bẹ Chipfu meru; i daba mu l'ẹka; ọle mu taa halikwanu

ẹka ebyi onye ono, Chipfu wuru manụ l'ishi ono. ²⁴ G'ọ bụnuru gẹ mu guberu ndzu ngu iphe ntanụ-a; bụkwapho gẹ Chipfu a-gube ndzu nkemu iphe; mbụ g'ọ nafutakota mu l'iphe-ẹhuka, byaru mu nụ."

²⁵ Oo ya bụ; Sọlu bya asụ Dévidi: "G'e kebekwa ngu l'oma nwa mu, bụ Dévidi. Ii-me iphe, nyiberu anyibe; mbụ mee ya mekọta!"

Oo ya bụ; Dévidi tughushia; Sọlu laphushia azụ l'ibe iya.

27

Dévidi alapfu ndu Filisitayinu

¹ Dévidi bya arịa l'ime onwiya sụ: "Nta bẹ ujiku lanụ bẹ mu e-mechakwaa shi l'ẹka Sọlu laa l'iyi. O to nwedu iphe ọzo, kabakpọo ree; ta abụdu gẹ mu gbaru lashia alị ndu Filisitayinu. Oo ya bụ Sọlu akabẹ haa mu acho-phe l'alị Ízurelụ; mbụ mu e-shi nno ya nahụ iya." ² Oo ya bụ; Dévidi yee unwoke ono, dụ unu nemadzu l'ukporo iri ono, bụ ndu yee ya aswije ono gbeshi lapfushia Akishi, bụ onye eze mkpukpu Gatu; mbụ nwatibe Mawọku. ³ Dévidi phẹ lapfu Akishi je eburu lẹ mkpukpu Gatu. Onyenonu bẹ yele ndibe iya tukochaaru buru. Dévidi bẹ yele unyomu iya labọ tukoru buru; mbụ Ahinowamu kẹ mkpukpu Jiezerelụ waa Abigelu kẹ Kamelụ, bụ iya bụ nwanyị ono, ji iya, bụ Nebalụ ta anọedu-a. ⁴ O be teke e doerupho Sọlu lẹ Dévidi gbalawaru lashia Gatu; ophu ọ tọ chọbaeduru iya.

⁵ Oo ya bụ Dévidi bya asụ Akishi: "Ọ -buru lẹ mu dụ ngu l'obu; wofutanu mkpukpu lanụ l'alị-a; nụ mu gẹ mu buru. ?Denu g'ọ bụ mube nwozi ngu bẹ unu l'iya atuko buru lẹ mkpukpu lanụ l'ẹka eze bu?" ⁶ Oo ya bụ; Akishi woru mkpukpu Zikulagu woru nụ iya mbọku ono. Ọ buru iya meru iphe Zikulagu bụ mkpukpu ndu eze ndu Jiuda byasụ ntanụ-a. ⁷ Dévidi bẹ bugbaru apha ophu l'ónwa ẹno l'alị ndu Filisitayinu ono.

⁸ Dévidi yee ndu etsoje iya nụ bya atughua je alwua ndu Geshu; mę ndu Gizi; mę ndu Amaleku. Ndu-a bẹ shihawaa teke dụ ẹnya butaru l'alị ono; mbụ shitakpọo mę a -nọdu eje Shuru jasụ l'alị ndu Ijiputu. ⁹ Ọ nọdu abujeru ndu ophu Dévidi bapfuwaru l'ọgu ono; l'oogbushikọta phẹ. Ọ tọ dudu nwoke ọzoo nwanyị, oodobeje ndzụ. Ọ bya akpuko aturu; mę eghu; mę eswi; mę nkapfu-igara; mę inya-kamelu; bya achikochaa uwe. O -mechaa; ọolapfushia Akishi. ¹⁰ Teke Akishi jiru iya: "?Bụ ibiya ole bẹ i jeru alwua ntanụ-a?" Dévidi asụ iya: "Ọ kwa echiegu ndohali mkpukpu Jiuda." Ọzoo l'ọosu iya l'ọo echiegu ndohali kẹ mkpukpu ndu Jierahumelu; ọzoo l'ọo echiegu ndohali Kenu. ¹¹ Ọ tọ dudu nwoke ọzoo nwanyị, oodobeje ndzụ kẹ kpuru bya Gatu; kele ọonoduje arị sụ: "Ephẹ e-jekwa agba anyi ama sụ l'owakwa iphe, Dévidi meru baa." Ọ buru gẹ Dévidi shi emeje iya bụ ono lẹ teke o bukọtaru l'alị ndu Filisitayinu. ¹² Akishi daru Dévidi ye l'ẹhu; asuje onwiya: "Dévidi bẹ a-buwaruro nwozi mu jasuru asuru; noo kele ndibe phẹ, bụ ndu Ízurelụ bẹ kpọwaru iya ashị mebyi akpọkpo."

28

¹ Ọ bya erwua teke ono; ndu Filisitayinu bya akpakọo ndu ojogu phẹ g'ephẹ tsoo ndu Ízurelụ ọgu. Akishi je asụ Dévidi: "G'o dokwaa ngu ẹnya ree l'unu l'unwoke ngu bẹ e-dujekwa mu ọgu."

² Dévidi sụ iya: "Ọ n'iya bụ l'ii-humawaro iphe, onye-ozu ngu e-me."

Akishi sụ Dévidi: "Ọ duepho ree; mu e-mewaa ngu rọ g'ị buru onye a-nọdu eche mu nche jeye ndzụ mu abvụ."

Sọlu yee nwanyị, aphuje ophulenyā, bu lẹ Enudo

³ Nta-a bẹ Sámèlu nwùhuwaru; ndu Ízurelu l'ophu tũko raa ẹkwa iya; bya elia ya lẹ mkpũkpũ iya lẹ Rama. Sọlu bẹ tũkowaru ndu emeje ọmamanshi; mẹ ndu aphũje ọphulenyà rwushikọta l'alì ono.

⁴ Ndu Filisitayinu bya edzukọbe bya adọru k'ọgu lẹ mkpũkpũ Shunemu. Sọlu bya akpakọo ndu Ízurelu l'ophu ẹphebedua dọru nkepẹ l'úbvú Gilubowa. ⁵ O be gẹ Sọlu hũmaerupho ndu ojọgu ndu Filisitayinu; ndzũ gũhu iya; tẹme obu nọdu etekwa iya phọ ophe. ⁶ O mee g'ọ kpata Chipfu ishi; ọphu Chipfu ta adudu iphe, ọ gbẹ lẹ nrwọ; ọzoo l'ido urimu pfiaru iya; ọzokpoonu l'ọnu ndu mpfuchiru iya. ⁷ Sọlu bya asũ ndu ejeru iya ozi: "Unu leeru mu ẹnya nwanyị, aphũje ọphulenyà k'ọphu mu e-je akpata iya ishi."

Ẹphe sũ iya l'o nweru onye lanũ, bu lẹ mkpũkpũ Enu-Dọru.

⁸ Sọlu bya eworu onwiya gbugabẹ; chĩa uwe mmanũ yee. O be l'enyashi yẹe unwoke labọ swĩru jefpushia nwanyị ono. Sọlu rwua bya asũ iya: "Kpataẹduru mu maa ishi. Onye ọphu mu kukpọerupho ẹpha iya bẹ ìi-kpokuta."

⁹ Nwanyị ono sũ iya: "Lenu; ì manũrua iphe, Sọlu meru. Mbũ lẹ ndu ajije iphe; mẹ ndu aphũje ọphulenyà bẹ ọ tũkoru rwushikọta l'alì-a. ?Dẹnu g'o gude ì bya ekweberu mu ẹregede; gẹ mu eshi nno nwũhu?"

¹⁰ Sọlu bya egude ẹpha Chipfu ribuaru iya angũ sũ: "Eshinu Chipfu nọ ndzũ g'ọ nọ iya-a bẹ ọ tọ dũkwa aphũ, a bya l'anũ ngu l'opfu iphe-a."

¹¹ Nwanyị ono bya ajĩa ya sũ: "?Bũ onye bẹ mu a-kpokuru ngu?"

O sũ iya: "Ọo Sámèlu bẹ ìi-kpoku."

¹² Nwanyị ono bya ahũmaepho Sámèlu bya echishia mkpu sũ Sọlu: "?Dẹnu g'o gude ì gbaaru mu ẹregede? Ọ kwa ngu bũ Sọlu!"

¹³ Eze, bũ Sọlu bya asũ nwanyị ono: "Ta atsushi ebvu. ?Bũ gũnu bẹ ì hũmaru?"

Nwanyị ono sũ iya: "Mu hũmaru maa g'o shi l'alì afũta."

¹⁴ Ọ jĩa ya sũ: "?Ọ dũkwanu ìdagha?"

Nwanyị ono sũ: "Ọo akahũ nwoke ọgerenya, yeru uwe-mgbalanũ bẹ alũfutanu ọbu."

Sọlu maẹkwarupho l'ọo Sámèlu. O phozeta woru iphu kpupyabẹ l'alì.

¹⁵ Sámèlu bya epfua opfu sũ Sọlu: "?Bũ gũnu bẹ iikuru mu; ì gude akpọshi mu atuta unme, mu atuta-a?"

Sọlu sũ iya: "Mu nọ l'oke iphe-ẹhuka; kele ndu Filisitayinu bẹ etso mu ọgu; tẹme Chileke pawaru mu buhaa; ọphu ooyejeẹdu ọnu yeru mu e -shi lẹ ndu mpfuchiru iya; ọzoo lẹ nrwọ. Ọo ya kpatarũ iphe, mu eku ngu g'ì karũ mu ọzo, mu e-shi iya."

¹⁶ Sámèlu sũ iya: "?Ì chọru mu gũnu nta-a, Chipfu pawaru ngu buhaa; ọ bũwaru onye opfu ngu-a? ¹⁷ Ọo iphe ono, Chipfu shi mu l'ọnu gbaaru ngu ama iya ono bẹ avũkota nno. Chipfu bẹ nafũwaru ngu aba eze ono woru iya nũ onye ọzo, bũ Dévidi. ¹⁸ Kele ì ti medũru Opfu Chipfu; mbũ l'ì ti tukoshiduru ndu Amalẹku oke-ẹhu-ẹghu Chipfu. Ọ bũru iya meru g'o gude; o mee ngu iphe ono, o meru ngu ntanũ-a ono. ¹⁹ Ọphu kachakpọo nũ bũ lẹ Chipfu a-chĩru unu lẹ ndu Ízurelu ye ndu Filisitayinu l'ẹka; mbũ l'echele ọwa-a bẹ unu l'ũnwu ngu unwoke a-lwapfuta mu lẹ maa. Nokwaphọ gẹ Chipfu a-chĩru ndu ojọgu ndu Ízurelu chĩru ye ndu Filisitayinu l'ẹka."

²⁰ Ndzũ-agũgu iphe ono, Sámèlu pfuru ono gude Sọlu; ọ ngabufu daa l'alì teke ono teke ono. Ike bvũ iya; kele o to riduru nri eswe mẹ ke ẹnnyashi mbọku ono l'ophu.

²¹ Nwanyị ono bya bya ahũma g'ẹhu anmashiberu Sọlu anmanma ike bya asũ iya: "Lenu; mũbe nwozi ngu nwanyị bẹ nũkwaru ngu opfu; mee iphe, ì ziru mu ememe. Mu tũru ishi ndzũ mu mekọta iphemiphe, ì sũru gẹ mu mee. ²² Ọo ya bũ jikonu; ngabẹnuru nwozi ngu nwanyị nchì; mbũ gẹ mu nũnu ngu nri g'ì ria; k'ọphu ike a-dũ ngu g'ì gude lashĩa."

²³ Sòlu jìka sù lẹ ya te eridu nri. Òle ndu-ozì iya waa nwanyì onò tùkoru rwoahaa ya; ọ gbẹ teke onò kweta. Ọ bya agbẹshi l'ẹka ọ zẹ l'alì bya anọ-zeta l'iphe-azẹe.

²⁴ Nwanyì onò bẹ nweru nweswì, tsùru ẹba, nọ l'ùlo iya. O woru iya gbua teke onò teke onò. Ọ bya ewota ukpokutu-nri gwọ-phube gude ghee buredi, eeyeduru iphe, ekoje buredi. ²⁵ Nwanyì onò bya akwashìaru Sòlu phẹ iphe onò; ẹphe ria. E mechaa; ẹphe tųgbua l'enyashi onò lashìa.

29

Ndu-ishi ndu Filisitayinu achifu Dévidi l'iphu ọgu

¹ Ndu Filisitayinu bya edzukọbe-gbua ndu ojọgu phẹ lẹ mkpukpu Afẹku. Ndu Ízureru je anmaa anmanma ọgu lẹ mgboru ẹka mini anọduje anwushi lẹ mkpukpu Jiezeru. ² O be gẹ ndu-ishi ndu Filisitayinu keshiru ndu ojọgu phẹ; ẹphe dzebegbaa ukporo ise ise; ndu ophu adu unu labọ l'ukporo iri iri; Dévidi yee ndu etsoje iya nù nọdu awu etso phẹ azu azu ẹphe lẹ Akishi. ³ Ndu-ishi ndu Filisitayinu bya ajìa sù: “?Bụ gunu bẹ ndu Hiburu ọwana eme l'ẹka-a?”

Akishi sù phẹ: “Ọ kwa Dévidi onò, shi buru nwozi Sòlu, bụ eze ndu Ízureru-a. Mu l'iya bughataakwaru apha ophu. Òle eshinu ọ gbafutaru l'ibe Sòlu lwapfuta mu bẹ ta adukwa ntucha, mu humajeru iya l'ehu.”

⁴ Ehu ghuaahaa ndu-ishi ndu Filisitayinu onò egbu; ẹphe sù iya: “Duphukwa phẹ azu g'ẹphe je anọduro l'ẹka onò, ì nuru phẹ g'ẹphe buru onò. G'o to tsokwaru anyi je ọgu; a -nonyanu; e rwua lẹ teke aalwu ọgu; ọ gbẹ ghakọbe tsoahaa anyi ọgu. Kele-a; ?tọ kabadaa nphe g'ee-shi gẹ yee nnajìuphu iya bya adu lẹ ree ọzo mẹ o -gbushia anyi ishi? ⁵ ?Tọ bunaa Dévidi ọwana bẹ ẹphe aguje l'ebvu ete sù: ‘Sòlu gbuwaru unubuku ndu ojọgu; Dévidi gbukwanaa unubuku ndu ojọgu ugbo iri?’ ”

⁶ Ọo ya bụ; Akishi bya ekua Dévidi sù iya: “Eshinu Chipfu nọ ndzọ g'ọ nọ iya-a bẹ ì buepho onye pfuru ọto; teme ọ duhukwa mu phọ ree kẹ g'i tsoru anyi g'anyi tuko swiru jee ọgu-a; noo kele e -shi mbọku onò, ì lwapfutaru mu onò byasù ntan-a bẹ ọ tọ dudu ntucha, mu humajeru ngu l'ehu. Òle ọo ndu-ishi onò bẹ ì tì dudu ree l'anya. ⁷ Ghakọbe lashìa lẹ nchì-odoo; be ejekwa eme iphe, ta adudu ndu-ishi ndu Filisitayinu ree.”

⁸ Dévidi jìa ya sù: “?Bukwanu gunu bẹ mu mehunuru? ?Bukpoo gunu bẹ ì humaru l'ehu mube nwozi ngu shitakpọo lẹ mbọku, mu lwapfutaru ngu byasù nta-a? ?Denu iphe, bụ lẹ mu tee jedu etsoo ọhogu gube nnajìuphu mu, bụ eze ọgu?”

⁹ Akishi sù iya: “Mu maru-a l'ì dọ mu ree l'anya; mbụ l'ì dọ-tabeẹ mu phọ g'ojozimigwe Chileke; ọle ndu-ishi ndu Filisitayinu pfuwaru sù l'ì tì byadu etso anyi je ọgu onò. ¹⁰ Nta-a bukwa g'i tehu l'onma ewa utsu unu lẹ ndu-ozì nnajìuphu ngu onò; mbụ ndu onò, unu l'ẹphe tukuru swiru onò; g'unu tųgbua lẹ geregere nchi-abọhu.”

¹¹ Ọo ya bụ; Dévidi yele ndu etsoje iya nù gbẹshi l'onmewa utsu laphushia azu l'alì ndu Filisitayinu; ndu Filisitayinu tųgbua; ọ buru phẹ eje Jiezeru.

30

Dévidi etso ndu Amaleku ọgu

¹ Ọ bya ebe gẹ Dévidi yee unwoke iya rwoerupho mkpukpu Zikulagu lẹ mbọku ophu kwe iya ẹto, ẹphe gbẹshiru; ẹphe huma lẹ ndu Amaleku byawaru alwu ndu bu l'echiegu ndohali waa ndu mkpukpu Zikulagu alwulwu. Epe lwuru Zikulagu woru ọku tufu iya. ² Ndu Amaleku onò kpukotachaa unwanyi, nọ iya nù lẹ ndzọ; kpuchaa ẹgirima mẹ ọgerenya. Ophu ọ tọ dudu mẹ onye lanu ẹphe gburu egbugbu; gbahaepho akpuko bẹ ẹphe kpukoru phẹ lashìa. ³ Noo ya; Dévidi yee unwoke iya onò bya abyarwuta Zikulagu; bya ahuma g'ọku mebyishiru iya; teme

a kpukoo unyomu phe; me unwegirima phe le ndzu. ⁴ Tòbudu iya bu; Dévidi yee ndu ono, yee ya tukoru swiru ono chishia mkpu ekwa; rae ya pho jasù ike ekwa bvushikota phe. ⁵ Unyomu Dévidi epehe n'èbo, bu iya bu Ahinowamu, onye Jiezerelu; me Abigelu, ophu ji iya, bu Nebalu nwuhuwaru; mbu onye Kamelu be a kputachaa.

⁶ Iphe ono tsushia Dévidi l'ehu ike; kele ndu ono be epfu g'ephe tugbu ya le mkpuma. Onyenonu l'ime phe be ehú gbangahuchaaru le k'unwu phe unwoke me unwada phe, a kputaru. Ole Dévidi be gbataru onwiya ike l'ime Chipfu, bu Chileke iya. ⁷ Tòbudu iya bu; Dévidi bya epfuaru Abyiyata, onye uke Chileke; mbu nwa Ahimeleku su iya: "Wotaru mu nu uwe-ukuvu ono!" Abyiyata chita iya chijeru iya. ⁸ Dévidi bya ajia Chipfu su: "?Bu ge mu chipfuru ikpoto ndu o-lwua-ola-a? ?Mu a-gbapfu phe-a too?"

O su iya: "Chipyabe phe; ii-gbapfu phe-a; mbu nashichaa phe iphe ono g'o ha."

⁹ Dévidi yee unwoke, yee ya swi, du unu l'ukporo iri bya agbarwua nggele Beso. O rwua l'eka ono o nweru ndu ophu haru noshia; ¹⁰ kele umadzu ukporo iri l'ime phe be ike bvueberu k'ophu epehe ta adudu ike daa nggele ono. O buru Dévidi waa unu nemadzu k'ophuu be chikwaseru ndu ono. ¹¹ Epehe gbata je ahuma onye Ijiputu le mgbegu. Epehe duta iya dupfu Dévidi. Epehe bya eworu nri nu iya o ria; bya echebe iya mini o ngua. ¹² Epehe woru ibiribe echa-mbekee, e gude akpuru oshi figu mee nu iya; wafua ophu e gude akpuru vayinu ghee. O bya eria ya rokota ike; kele o to riduru nri; ophu o to nguduru mini e -shi k'abali eto; eswe l'enyashi. ¹³ Dévidi jia ya su: "?Bu onye ke ndu ole be i bu? Temè ?bu awe be i shi bya?"

Nwokokorobya ono su iya: "Mu bukwa onye Ijiputu; bukwarupho nwohu onye Amaleku. Nnajiuphu mu gbadoru mu e -shi k'abali eto, laru alala; kele iphe-ememe zupyaberu mu. ¹⁴ Anyi jeru alwua ndu Kereti, bu l'uzo ndohali; me ndu bu l'eka iya ke ndu Jiuda; me ndu Kalebu, bu l'echiegu ndohali. Anyi tua oku le mkpukpu Zikulagu."

¹⁵ Dévidi jia ya su: "?Ii-du ike duru mu je egoshi mu ikpoto ndu o-lwua-olaa ono?"

O su: "I -gude epha Chileke ribuaru mu nte l'i ti byadu l'e-gbu mu; ophu i kpuduru mu anu nnajiuphu mu; mu e-duru ngu je egoshi ngu eka epehe no." ¹⁶ O duru Dévidi phe rwua. Ndu Amaleku ono doru l'ali ono; eri angu; bya eme emereme k'ikpoto iphe ono, epehe gwekorú l'ali ndu Filisitayinu; me ke ndu Jiuda ono. ¹⁷ Dévidi phe datso phe ogu; shi l'uzenyashi mboku ono lwua phe jasù l'uzenyashi echele iya. Ophu o to dudu m'o onye lanu, gbalaru nu; a -gufuepho unu unwokorobya, nyihuru eli inya-kamelu gbala. ¹⁸ Dévidi phe tukokpoo iphemiphe ono, ndu Amaleku gwekorú pho nafutachaa; lufuchaa l'unyomu iya pho epehe n'èbo. ¹⁹ Ophu o dudu iphe phe ophu tuphahuru etuphahu; onye upfu me onye nta; unwokoro me unwumgboko; iphe, a kwataru l'okwata; mekpoo iphe mmanu ozo, epehe gwekorú egweko. Dévidi phe toko iya naphutachaa azu. ²⁰ Dévidi phe bya akpukochaa aturu ndu Amaleku; me egu phe; me eswi phe. Ndu ojogu Dévidi kparu eku ono vuru uzo asuje: "Owa-a bu iphe, Dévidi kwataru l'okwata."

²¹ Oo ya bu; Dévidi bya abyapfuta umadzu ukporo iri pho bu ndu ono, ike bvushiru k'ophu epehe ta aduedu ike tsoru iya pho; mbu ndu ono, a haru l'azu nggele Beso azu iya ophu-a. Epehe wufuta g'ephe gba Dévidi yee ndu ophu yee ya swi ndzuta. Dévidi jerwua bya ekele phe ekele. ²² Ndu ejo nemadzu me ndu mkpaka l'ime ndu ono, tso Dévidi ono bya asu: "Eshi ophu anyi l'ephe ta aswidu jee ogu be anyi tee kekwa iphe ono, anyi kwataru l'okwata ono agba phe. Iphe, e-mechia nu bu l'onyenonu l'e-duta nyee ya waa unwu iya lasha."

²³ Dévidi su phe: "Waawakwa; unwunna mu; unu be jekwa egude iphe, Chipfu nuru anyi mee nno. Oo Chipfu bu onye gbobutaru anyi; bya eworu ndu byaru anyi etso ogu ye anyi l'eka. ²⁴ ?O du unu g'onye angaru unu nchi l'iphe ono, unu epfu ono?"

Iphe, onye nọ swiru ivu ketarụ bẹ bụ iphe, onye tso je ọgu e-keta. Ẹphe e-ketagbaa iphe lanụ.” ²⁵ Dévidi tụa ya; ọ bụru ekemu bya aburu omelalị ndu Ízurelu e -shi mbọku ono byasuru ntanụ-a.

²⁶ Dévidi bya alarwuepho mkpụkpu Zikulagu; ọ haru iphe ono, ẹphe kwataru l'okwata ono nụ g'e je anụ ndu ẹphe l'iya eshi ọnyà, bụ ndu bụ ọgerenya ndu Jiuda. Ọ sụ g'a sụ pẹ: “Ọwaa bụ iphe, mu anụ unu l'iphe, anyi nataru ndu ọhogu Chipfu l'ogu.” ²⁷ Ọ nuru iphe ono g'a nụ ndu ọphu bu lẹ mkpụkpu Bẹtelu; mę ndu ọphu bu lẹ mkpụkpu Ramotu, dụ l'echiegu ndohali; mę ndu kẹ mkpụkpu Jiatiru; ²⁸ mę ndu kẹ mkpụkpu Arowa; mę ndu kẹ mkpụkpu Sifumotu; mę ndu kẹ mkpụkpu Eshutemowa; ²⁹ mę ndu kẹ mkpụkpu Rakalu; mę ndu kẹ mkpụkpu ndu Jierahumelu; mę ndu kẹ mkpụkpu ndu Kenu; ³⁰ mę ndu kẹ mkpụkpu Homa; mę ndu kẹ mkpụkpu Borashanu; mę ndu kẹ mkpụkpu Ataku; ³¹ mę ndu kẹ mkpụkpu Hẹburonu; męwaro ndu ẹka Dévidi mę ndu nkiya shi anọduje aghaphegbaa.

31

Anwuhu Sọlu yee unwu iya (1Iphe 10:1-12)

¹ Tọbudu iya bụ; ndu Filisitayinu wata etso ndu Ízurelu ọgu; ndu Ízurelu yeru pẹ ọkpa l'oso. E gbushia ndu Ízurelu ndu ọphu dụ igwerigwe l'úbvú Gilubowa. ² Ndu Filisitayinu chipfuru Sọlu waa unwu iya ẹhuka ẹhuka. Ẹphe gbua unwu iya, bụ Jionatanu; mę Abinadabu; waa Malukishuwa. ³ Ọgu ono kpohu ọku mebyi ekpohu l'ibe iya ọphu Sọlu nọ. Ndu chị apfu chipyabe Sọlu woru apfu gbaa ya; meka iya iphe ọkpobe emeka. ⁴ Sọlu sụ onye achijeru iya ngwọgu: “Mifuta ogu-echi ngu nmagbua mu; a -nonyaa nụ ndu ono, ebuduru úbvù ono rwua bya eworu mu nmagbua; meru iphere kpua mu.” Ọle onye ono, achijeru iya ngwọgu ono bẹ ndzụ agu; ọphu o kwedu gbua ya. Ọo ya bụ; Sọlu woru ogu-echi iya gha igharaphu; woru ẹpho chie ya. ⁵ Onye achijeru Sọlu ngwọgu ono hụmaepho lẹ Sọlu nwuhuwaru; ọ dafua l'eli ogu-echi nkiya; ẹphe l'iya tuko nwushihu. ⁶ Ọo ya bụ; Sọlu yee unwu iya unwoke ẹphe n'eto; mę onye achijeru iya ngwọgu; mę ndu ojogu iya g'ẹphe ha tuko nwushihukota l'ujiku lanụ ono.

⁷ O be teke ndu Ízurelu ọphu bu l'azụ nsuda azụ iya ọphuu; mę ndu ọphu bu l'aguga ẹnyimu Jíodanu hụmaerupho lẹ ndu ojogu Ízurelu bẹ yewaru ọkpa l'oso; bya ahumakwapho lẹ Sọlu yee unwu iya unwoke tukowaru nwushihu; ẹphe tuko haa mkpụkpu pẹ gbalachaa; ndu Filisitayinu bya bya eburu iya. ⁸ O beepho lẹ nchitabohu iya; gę ndu Filisitayinu byaru g'ẹphe yeshia ndu ono, e gburu l'ogu ono iphe, ẹphe yeru l'ehu; ẹphe hụma odzu Sọlu yee unwu iya unwoke ẹphe n'eto g'ẹphe dabyigbaaru l'úbvú Gilubowa. ⁹ Ẹphe bya egbuta Sọlu ishi; yeshikota iya ngwọgu, ọ kwaru onwiya; bya eye ndu-ozí g'ẹphe jedzuru alí Filisitayinu mgburugburu je arakashia ya k'ọphu agwa pẹ; mę ndiphe a-numa-dzuru iya. ¹⁰ Ẹphe woru ngwọgu iya ono dobe l'ulo agwa, bụ Ashitoretu; bya eworu ogwehu iya kpopyabe l'igbulọ mkpụkpu Bẹtu-Shanu.

¹¹ O be teke ndu bu lẹ mkpụkpu Jiabeshi-Giladu numaerupho iphe ono, ndu Filisitayinu meru Sọlu ono; ¹² unwoke l'ọphu, bụ ndu ọkphehu dụ lẹ mkpụkpu ono tuko wufu l'enyashi jeshia Bẹtu-Shanu. Ẹphe je apazeta odzu Sọlu yee k'unwu iya l'eli igbulọ Bẹtu-Shanu; pata jeshia Jiabeshi je akpochaa pẹ ọku. ¹³ Ẹphe bya atutukobe ọkpu pẹ lia l'upfu oshi tamarisuku, dụ lẹ Jiabeshi; bya aswĩa ẹgu abalí ẹsaa.

Ekwo Sámèlù k'ẹbo

Anwùhu Sọlu erwu Dévidi lẹ nchi

¹ Tọbudu iya bụ; Sọlu nwùhuchaepo; Dévidi shi l'ọgu ono, o gbushiru ndu Amalẹku ono lwa; bya anọo abali labọ lẹ mkpukpu Zikulagu. ² O -rwua mbọku ophu kwe iya ẹto; a bya ele ẹnya; nwoke lanu, shiwaa l'odu-ọgu Sọlu pẹ rwua; yee uwe iya, a gbajashichaaru agbajashi; kporu urwuku kpua onwiya l'ishi. O byapfutaepo Dévidi; bya adaa kpurumu l'alị gude kwabẹ iya ùbvù. ³ Dévidi jia ya sụ iya: “?Bụ aweya bẹ i shi?”

O sụ Dévidi: “Mu shikwa l'odu-ọgu ndu Ízurelu gbalaa.”

⁴ Dévidi sụ iya: “?Denu g'ọ nwuru? Jiko kọeshiduru mu iya.”

O sụ Dévidi: “Ndu Ízurelu gbakashihukwaru l'iphu ọgu ono. Ndu ophu du igwerigwe bẹ daru nwushihu; k'ophu bụ lẹ Sọlu yee nwa iya, bụ Jionatanu bẹ tukuru nwushihukota.”

⁵ Tọbudu iya bụ; Dévidi bya ajia nwokorọbya ono, byaru bya akọoru iya iphe ono sụ iya: “?Denu g'i shi maru lẹ Sọlu yele nwa iya, bụ Jionatanu bẹ tukuru nwuhuchaa?”

⁶ Nwokorọbya ono, byaru akọoru Dévidi iphe ono sụ: “O nweerupho g'o meru; mu nọdu l'úbvù Gilubowa; Sọlu l'onwiya nọdu l'ẹka ono nmakpuru l'eli arwa iya. Ugboninya ndu ohogu iya; yele ndu agba l'inya ono nọdu achịwa iya kpabẹ kpabẹ. ⁷ No iya; Sọlu bya aghaa ẹnya l'azu huma mu; bya araku mu. Mu jia ya sụ: “?Bụ gẹ mu mee gunu?” ⁸ O jia mu: “?Bụ onye bẹ i bụ?” Mu sụ iya lẹ mu bụ onye Amalẹku. ⁹ O sụ mu jiko gẹ mu bya apfu-kube iya gbua ya; noo kele ya nọ ndzụ, onwu ka mma! ¹⁰ Mu jenu apfu-kube iya; woru iya gbua; noo kele o doru mu ẹnya l'ọ -darwuwa alị bẹ o buwaa iya onwu. Mu bya ekputa iya okpu-eze, o kpu l'ishi; bya agbata iya echi, o gba l'ẹka; o buru iya bẹ mu gude wotaru gube nnajiuphu mu l'ẹka-a.”

¹¹ Noo ya; Dévidi yele ndu ephe l'iya swi ye ẹka l'uwe pẹ gbajashichaa. ¹² Ephe tuko raa ekwa; gua aphụ; swia egu jeye l'uzenyashi l'opfu ẹhu Sọlu; mę nwa iya nwoke, bụ Jionatanu; mę kẹ ndu ojogu Chipfu, bụ onu-ulo Ízurelu ono, e gude oguechi gbushia ono.

¹³ Dévidi bya ajia nwokorọbya ono, byaru iya edoru iphe ono sụ iya: “?I bụ onye awe?”

O sụ: “Mu bukwa nwatibe onye Amalẹku, bụ mbyambya.”

¹⁴ Dévidi jia ya sụ: “?Bụ gunu bẹ i ti tsuduru ebvu k'ahali ẹka gbua onye Chipfu wuru manụ l'ishi?” ¹⁵ Dévidi bya ekua onye lanu l'unwokorobya iya sụ: “Je egbuta nwoke ono tua!” O je egbuta iya tua; o nwuhu. ¹⁶ Dévidi sụ iya: “G'ochi ngu tukokwaru ngu l'ishi; noo kele i gudewaa onu ngu gbaa onwongu ama sụ l'ọo ngu gburu onye Chipfu wuru manụ l'ishi.”

Dévidi agụ aphụ Sọlu yele Jionatanu

¹⁷ Tọbudu iya bụ; Dévidi bya agua ebvu-aphụ ẹhu Sọlu yee nwa iya, bụ Jionatanu; ¹⁸ bya asụ g'e zia ndu Jiuda g'aaguje ebvu-aphụ ono. Epha ebvu ono bụ “apfu.” Ẹka e deru ebvu obu bụ l'ekwo Jiasha.

¹⁹ “Ùbvù, i dụ gube Ízurelu bẹ e gbuwaru togbo l'eli úbvù! Gẹ ndu okpehu du

- tuko dabyigbaaru!
 20 G'e te pfukwa iya ɓe
 mkpukpu Gatu;
 ophu a rakwa iya arara tsoru
 gbororo oma mkpukpu
 Ashikelonu; a -nonyaa;
 ehu je atsoahaa unwada
 Filisitayinu utso;
 mbu a -nonyaa;
 unwada ndu ono,
 e buduru ubvu ono
 taha okoo.
- 21 Unube ubvu ubvu Gilubowa;
 g'iji ta akwabaekwa kpua unu;
 ophu mini edzebaekwaru unu;
 ophu unu enweekwaru ali,
 emehuje iphe.
- Noo kele oo l'eli unu be a no
 merwua iphe, ndu okpehu du
 egudeje egbobuta
 onwophe l'ogu.
- Mbu l'iphe, Solu egudeje
 egbobuta onwiya l'ogu
 be a taa nyibaedu manu.
- 22 Apfu Jionatanu be ta
 akpolajeduru azu g'o to
 nmopfuta eba ndu okpehu du;
 ophu ogu-echi Solu
 ta alwajeduru l'ebe abu
 l'o gburu nemadzu jasuru
 o ji iya.
- 23 Solu waa Jionatanu;
 teke unu no ndzu be unu
 shi ama ntumatu;
 teme unu buru ndu
 e yeru obu.
- Ophu unu ekekahaduru
 ekekahaa jasuru l'onwu.
- Unu shi ka ugo eme barabara;
 teme unu shikwapho ka
 oduma okpehu.
- 24 Unube unwada Izurelu;
 unu kwaa ekwa Solu;
 mbu onye ono,
 yeru unu uwe uswe-uswe,
 ama mma ono;
 onye ono, gude
 mkpola-ododo
 memashia uwe,
 unu yeru l'ehu ememashi ono.
- 25 Lewarog ge ndu okpehu du
 dabyigbaaru l'eka ephe

laru l'ogu!
 L'eli úbvú bẹ e gburu
 Jionatanu toḡbo.
 26 Mu agụ aphụ ẹhu ngu;
 nwune mu Jionatanu.
 I shi bụnukaru mu onye vu
 oke aswa.
 N-yemobu, i shi yee mu bẹ
 dukwa biribiri.
 O ka n-yemobu k'unwanyi
 adu biribiri.
 27 Lewarọ gẹ ndu okpehu
 dabyigbaaru!
 Ngwoḡu, eegudeje alwu oḡu
 bukotawa oḡa-l'iswi!"

2

Eechi Dévidi eze ndu Jiuda

1 Toḡbodu iya bu; e mecha; Dévidi je akpata Chipfu ishi; su: “?Bu gẹ mu tuḡbua lashia mkpukpu lanu le Jiuda?”

Chipfu su iya: “Ngwanu!”

Dévidi jia ya su: “?Bu aweya bẹ mu a-la?”

Chipfu su iya: “Lashinaa Heburonu!” 2 Oo ya bu; Dévidi lashia eka ono; yele unyomu iya ephenebo; mbu Ahinowamu ke Jiezerelu; waa Abigelu ke Kamelu, bu nwanyi ono, ji ya, bu Nebalu anọedu ono. 3 Dévidi bya achitakwapho unwoke yee ya swi; onyenonu duta ndibe iya; epe je eburu le mkpukpu Heburonu waa mkpukpu le mkpukpu, nọgbaa ya nu. 4 Oo ya bu; ndu Jiuda byatashia Heburonu. O buru l'eka ono bẹ epe nọ wu Dévidi manu l'ishi g'o buru eze ndu onu-ulo Jiuda.

A bya epfuaru Dévidi l'oo ndu Jiabeshi-Giladu bẹ liru Solu. 5 Dévidi bya ezia ndu oozije ozi g'ephe je ezia unwoke mkpukpu Jiabeshi-Giladu su phe: “Gẹ Chipfu goru onu-oma nu unu k'ubvu ono, unu kwaberu Solu, bu nnajiuphu unu; woru iya lia ono. 6 Gẹ Chipfu goshikwa unu n-yemobu omaa ya; goshikwapho unu le ya gbaru g'e gude ire iya eka l'opfu ẹhu unu! Mbẹdua, bu Dévidi l'onwomu e-mekwarupho unu iphe-oma eshi ophu unu meru egube iphe-a. 7 Oo ya bu; g'eka shihukwa unu ike; unu aburu ndu ike du; noo kele nnajiuphu unu, bu Solu bẹ nwuhuwuru nu; ndu onu-ulo Jiuda wuwa mu manu l'ishi gẹ mu buru eze phe.”

Eechi Ishibosheti eze ndu Izurelu

8 Abuna nwa Neru, bu onye-ishi ndu ojogu Solu bya edufuta nwatibe Solu, bu Ishibosheti duru bya le mkpukpu Mahanayimu. 9 O bya emee ya eze ndu Giladu; me ndu Ashuru; me ndu Jiezerelu; mecha ndu Ifuremu; me ndu Benjaminu; mewaro ndu Izurelu l'ophu. 10 Nwatibe Solu ono, bu Ishibosheti bẹ nwaru ukporo apha labo teke e meru iya eze ndu Izurelu. Iphe, o noru l'aba-eze ono bu apha labo.

Ole ndu onu-ulo Jiuda bu Dévidi bẹ epehedua awu etso. 11 Dévidi buru le mkpukpu Heburonu buru eze ndu onu-ulo Jiuda. Iphe, o noru l'aba-eze bu apha esaa l'onwa ishii.

Ogu adaru ndu ke Dévidi; epe le ndu ke Ishibosheti

12 No iya; Abuna nwa Neru yele ndu ejeru Ishibosheti, bu nwa Solu ozi shi le Mahanayimu tuḡbua jeshia mkpukpu Gibiyonu. 13 Jiowabu; nwa Zeruya yele ndu ejeru Dévidi ozi tuḡbua jepfushia phe l'okpuru, nọ le Gibiyonu. Ndu ophuu doru

l'azụ okpuru ono ibe lanụ; ndu ọpḡhuu dọru l'ibiya ọpḡhuu. ¹⁴ Ábuna bya asụ Jiowabu: "G'ụnwokorobya-a haeduru gbalihu l'ipḡhu anyị je g'ephe lẹ nwibe pḡhe lwupfuru."

Jiowabu sụ: "Ngwanụ; g'ephe gbalihunu je."

¹⁵ Ọo ya bụ; ephe bya awu-lihu; a bya aguta pḡhe ụmadzu iri l'ẹbo l'eka iya ke ndu Benjaminu yeḷe Ishibosheti, bụ nwa Sọlu; bya guta ụmadzu iri l'ẹbo l'eka iya ke Dévidi. ¹⁶ Ọo ya bụ; onyenonu bya awocharu nwibe iya l'ishi; woru ogu-echi nmachaa ibe pḡhe lẹ mgbureku; ephe tuko daa nwushihu l'ugbo lanụ. Noo iphe, meru g'o gude e kuahaa eka ono "Egu Ogu-echi". Eka ono be nọ lẹ mkpukpu Gibiyonu.

¹⁷ Ọgu mbọku ono kpohu ọku. Ndu ke Dévidi lwu-kpee Ábuna yeḷe unwoke Ízureḷu. ¹⁸ No iya; unwegirima unwoke Zeruya ephe n'eto nọdukota l'eka ono; mbu Jiowabu; me Abishayi; yeḷe Asahelu. Asahelu be bụ onye emebe barabara ge mgbada.

¹⁹ Asahelu chipyabe Ábuna kparakpara; l'ebe ele enya l'ekutara; ọzo ekicha; ke ge ya dakobe; haa ya achi ọso. ²⁰ Ábuna bya aghaa enya huma iya. Ọ jia ya sụ: "Asahelu; bụ gubedua?"

Ọ sụ iya: "Ọo mbedua be ọ bụ."

²¹ Ọo ya bụ; Ábuna bya asụ iya: "Laphu azụ. Shia ekutara ngu; ọzo ekicha; gude onye lanụ l'ụnwokorobya ono; nashichaa ya ngwogu iya!" Ọpḡhu Asahelu te ekwedu haa ya achi ọso. ²² Ábuna bya anmaaru Asahelu okwa ọzo; sụ iya: "Laphu azụ; ba achihe mu! Mu -gbutsukpoo ngu nta-a; ?mu e-shi ishiagha palia ipḡhu l'eka nwune ngu, bụ Jiowabu nọ?" ²³ Ọpḡhu Asahelu ekwedu lẹ ya a-ha iya achi ọso. Ọo ya bụ; Ábuna bya eworu onuonu arwa iya sụ Asahelu l'epḡho; o foo ya l'okpurukpu. Ọ daa nwuhu l'eka ono. Ọ nọdu abujeru; onye jetaru bya ebu ishi l'eka ono, Asahelu dabyiru ono; l'opofuru.

²⁴ Jiowabu yeḷe Abishayi chipyabe Ábuna. Ọ buru g'enyanwu aribawa be ephe chirwuru iya l'ubvú Ama, nọ chebe ipḡhu lẹ mkpukpu Giya l'uzo ibiya ọpḡhu eeshije eje l'echiegu mkpukpu Gibiyonu. ²⁵ Unwoke Benjaminu dzukobe tuko pfuru Ábuna l'azụ. Ephe tugba onwophẹ nanu; buru ogbogu lanu; je atuko pfuru l'eli ubvú lanu. ²⁶ Ábuna bya ekua Jiowabu sụ iya: "Buwaro ya mma be anyi e-gude egbushi onwanyi jasuru? ?Ti madu l'ikpetemazu be iphe-a e-mechaa buru anyi apḡhu? ?Bu teke ole bu a -nọ-beadaru teme l'i pfuaru ndu nkengu g'ephe haa achi unwanna pḡhe?"

²⁷ Jiowabu yee onu sụ: "Eshinu Chileke nọ ndzu g'ọ nọ iya-a; be ọ tọ bụ l'i pfuru opfu; me ndu-a anoduekwapho achi unwanna pḡhe-a g'ephe achi pḡhe jasụ l'utsu."

²⁸ Ọo ya bụ; Jiowabu bya eworu opu gbua; ndu ojogu ono paru achi ndu Ízureḷu ọso haa; ọpḡhu ephe alwubaeduru ogu ọzo.

²⁹ Ábuna yeḷe unwoke, ephe l'iya swi; shia nsuda Araba jekota ije l'enyashi mbọku onoya. Ephe daa enyimu Jiordanu. Ephe jekota ije l'utsu iya futa lẹ mkpukpu Mahanayimu.

³⁰ Ọo ya bụ Jiowabu bya eshi lẹ k'achi Ábuna ono lwa; bya akpakoo ndu nkiya. Ụmadzu iri lẹ tete buru ndu achọ achọcho lẹ ndu ke Dévidi; a -gufukwa Asahelu.

³¹ Ọle ndu ke Dévidi ono gbukwanuru ukporo ụmadzu iri l'esato, bụ ndu ipfu Benjaminu me ndu ephe lẹ Ábuna aswije. ³² Ephe pata Asahelu je elia l'ilu nna iya lẹ Betulehemu. Ọo ya bụ; Jiowabu yeḷe ndu nkiya tugba l'enyashi ono; ọ buru lẹ nchi-abohu be ephe jerwuru Heburonu.

3

¹ Onu-ulo ke Sọlu waa ke Dévidi be ogu, daru pḡhe nụ be ephe lwukporu nọo ọdu. Okpẹhu ke Dévidi nọdu aka shii eje; ike ka abvu onu-ulo ke Sọlu abvubvu eje.

*Unwegirima, a nwùshiru Dévidi lẹ Hẹburonu
(1Iphe 3:1-4)*

² A nwùshiru Dévidi unwoke teke o bu lẹ Hẹburonu. Ọkpara iya bụ Amụnonu. Onye nwuru iya nù bụ Ahinowamu kẹ Jiezerẹlu. ³ Nwa iya k'ẹbo bụ Kilabu. Onye nwuru iya nù bụ Abigelu, bụ onye shi bụru nyee Nebalụ kẹ Kamẹlu. Nwa iya k'ẹto bụ Abusalomu. Onye nwuru iya nù bụ Maka nwada Talumayi, bụ eze ndu Geshu. ⁴ Nwa iya k'ẹno bụ Adonijia. Onye nwuru iya nù bụ Hagitu. Nwa iya k'ise bụru Shefataya. Onye nwuru iya nù bụ Abitalu. ⁵ Nwa iya k'ishii bụru Ituramu. Onye nwuru iya nù bụ nyee ya, bụ Eḡula. Ndu-a bẹ a nwùshikotaru Dévidi teke o bu lẹ Hẹburonu.

Ábuna etsyoru Dévidi

⁶ No iya; ọ bụru teke ono, ọgu adaru ndu ọnu-ulo Sọlu waa ndu ọnu-ulo Dévidi ono bẹ Ábuna nọ l'ẹka ulo kẹ Sọlu; alwùshi ọgu ike. ⁷ Sọlu bẹ nweru nwanyị, o to shidu alụ ọkpobe alụlu. Epha iya bụ Rizupa, nwada Aya. O be ujiku lanụ; Ishibosheti bya ekua Ábuna sù iya: “?Denu iphe, meru g'o gude unu lẹ nwanyị, nna mu ta lụdu ọkpobe alụlu nọdu akwajẹ?” ⁸ Tọbudu iya bụ; ẹhu ghushiahaa Ábuna eghe ike lẹ k'opfu ono, Ishibosheti pfuru ono. Ọ sù Ishibosheti: “?Iiri lẹ mu bụ oke nkuta ndu Jiuda; k'opfu mu e-shi eshi teke ono bya eye ntanụ-a; gude obu mu g'ọ ha tūru íkè yeru nna ngu Sọlu; mẹ ndibe iya; mẹ ndu yẹe ya eshi ọnyà. Mu nọdu alwùkpoephe ọgu ẹhu unu gẹ ndu kẹ Dévidi ta alwuta unu; ị gbẹ nta-a bya ekobe mu opfu ẹhu nwanyị-a. ⁹ Gẹ Chileke gwakwa mu ọchi; mbụ g'o mekwa mu ọphu ka njo m'ọ bụru lẹ mu te emeduru Dévidi iphe ono, Chipfu riburu lẹ nte; kwee ya ukwe iya ono; ¹⁰ mbụ lẹ mu a-nafu ọnu-ulo Sọlu aba-eze ono; woru Dévidi mee g'ọ bụru eze ndu Ízurelu mẹ Jiuda; e -shi lẹ Danu jasụ lẹ Biye-Sheba.” ¹¹ Ọphu Ishibosheti ahalibaeduru ọnu k'epfu opfu yeru Ábuna ọzo; kele ọotsu iya ebvu.

¹² Ọo ya bụ; Ábuna bya ezia ndu oozije ozi g'ẹphe jeru iya ibe Dévidi lẹ Hẹburonu je asụ iya: “?Bunaa onye bẹ alị-a dọ l'ẹka? Gẹ mu lẹ ngu gbanaa ndzụ; gẹ mu eyeta ẹka mee gẹ ndu Ízurelu l'ophu lwakọta ngu l'ẹka.”

¹³ Noo ya; Dévidi sù: “Ọ dọ ree! Mu lẹ ngu a-gba ndzụ ọbu. Ọle mu elekwanụ ẹnya iphe lanụ l'ẹka ngu, bụ iya bụ g'i ti shitakwa ẹka mu nọ gbahaa l'i du Mikalu, bụ nwada Sọlu dutaru mu m'ị byajephe gẹ mu lẹ ngu hụma!” ¹⁴ Dévidi bya eye ndu-ozì g'ẹphe jepfu Ishibosheti, bụ nwa Sọlu je asụ iya: “Dee mu nyee mu Mikalu, bụ onye ono mu butaru akpapyị ndu Filisitayinu ụkporo ise gude kwaa aswa iya ono.” ¹⁵ Ọo ya bụ; Ishibosheti zia; e je anata Mikalu l'ẹka ji iya, bụ Palutelu nwa Layishi. ¹⁶ Ji nwanyị ono nọdu ara ẹkwa etso iya l'azụ jeye ẹphe jerwua mkpukpu Bahurimu. Ábuna sù iya: “Tugbule-a lashia ibe ngu!” Ọ laphushia azụ.

¹⁷ Ábuna bya ekua ndu bụ ọgerenya ndu Ízurelu l'idzù sù phẹ: “Unu shiwaa teke dọ ẹnya seta g'unu e-shi mee Dévidi eze unu. ¹⁸ Ngwa; unu mee ya ya nta! Noo kele Chipfu kwewaru Dévidi ukwe sù: ‘Ọo l'ẹka nwozi mu, bụ Dévidi bẹ mu e-shi nafuta ndibe mu, bụ ndu Ízurelu l'ẹka ndu Filisitayinu; mẹ l'ẹka ndu ọhogu phẹ l'ophu.’ ”

¹⁹ Ábuna l'onwiya bya epfukwarupho yeru ndu Benjaminu. Ọ bya atugbua jeshia Hẹburonu je edooru Dévidi iphemiphe, ndu Ízurelu; mẹ ndu ipfu Benjaminu l'ophu abya ememe.

²⁰ O beephe teke Ábuna yẹle unwoke ụkporo, yẹe ya swị jeru ibe Dévidi lẹ mkpukpu Hẹburonu; Dévidi shiaru iya nri; yẹe ndu yẹe ya swị. ²¹ Ábuna bya asụ Dévidi: “Gẹ mu bya eje nta-a je ekukooru gube eze, bụ nnajiuphu mu ndu Ízurelu l'ophu gẹ gụ l'ẹphe gbaa ndzụ; k'opfu ị-bukotaru eze ndu ono, ọogu obu ngu ẹgu g'ị bụru ono.” Ọo ya bụ; Dévidi dukwa Ábuna; ọ tugbua lashia l'ẹhu-guu.

Jiowabu egbu Ábuna

²² Ọ bụkpoerupho teke ono bẹ ndu-ozi Dévidi waa Jiowabu shi ọgu ndu ọ-lwua-ọlaa, ẹphe jeru bata; vuru iphe, parụ ẹka ẹphe kwataru l'okwata lwa. Ọle Ábuna ta anọkwanu l'ibe Dévidi lẹ Hẹburonu; kele Dévidi dukwawaru iya; ọ tughua lashia l'ehu-guu. ²³ Jiowabu yele ndu ojogu, yee ya swi bataepho; e pfiaru iya lẹ Ábuna nwa Neri bẹ shikwa byapfuta eze; o dukwawa iya ọ lashia l'ehu-guu. ²⁴ Ọo ya bụ; Jiowabu jepfushia eze je asu iya: “?Bụ gunu bẹ i meru egube ono? ?Bụ gunu meru g'o gude Ábuna byapfuta ngu; i haa ya; ọ lashia? Nta-a bẹ ọ lashighawaru! ²⁵ Mbụ-a; i maru-a onye Ábuna nwa Neri bụ. Ọ kwa ugho bẹ ọ byaru ngu aghoru; bya g'o makotacharu giije iya ala; ge ya makotaru iphemiphe, iimekpoo ememe.”

²⁶ Jiowabu bya atughua lufu l'iphu Dévidi. Ọ bya ezia ndu-ozi iya g'ẹphe gbapfu Ábuna. Ẹphe gbapfu Ábuna lẹ welu Sira kuphuta iya azu; ọphu Dévidi ta amadu. ²⁷ Ábuna lwaphutaepho azu lẹ Hẹburonu; Jiowabu kuchi iya ekuchi l'onu-oguzo g'ọ bụ l'o nweru iphe, oome g'o pfiaru iya lẹ mpya. Ọ buru l'eka ono bẹ Jiowabu no nmafua ya ephe; ọ nwuhu. O shi nno gwata ugwo ochi nwune iya pho bụ Asahelu. ²⁸ E mecha; Dévidi bya anuma iya. Ọ su: “Mu lẹ ndu ali-eze mu bẹ ikpe ta anmakwaru l'iphu Chipfu jasuru asuru lẹ k'egbugbu, e gburu Ábuna nwa Neri. ²⁹ G'ọ bụkwaru Jiowabu; me onu-ulo nna iya l'ọphu bẹ ochi Ábuna a-tu-koru l'ishi! G'onye vu atashi ta abvukwa abvubvu l'onulo Jiowabu; ozoo onye ekpenta eme; ozoo onye gude mgboro ete okpa; me onye e gburu l'ike; me onye akpa nri.” ³⁰ Ọ buru Jiowabu yele nwune iya nwoke, bụ Abishayi bẹ gburu Ábuna kele ọo ya gburu Asahelu, bụ nwune phe l'ogu lẹ mkpukpu Gibiyonu.

Eli Ábuna

³¹ Dévidi bya asu Jiowabu me ndu ephe l'iya no: “Unu gbajashia uwe unu; unu achita uwe-aphu yee; tuko raa ekwa Ábuna.” Eze, bụ Dévidi nodu etso igbe-odzu ono l'azu. ³² Ẹphe lia Ábuna lẹ Hẹburonu; eze kwaa idemini l'ilu Ábuna. Ndu nokota l'eka ono rakota ekwa. ³³ Eze, bụ Dévidi bya agua ebvu-aphu ehụ Ábuna su:

“?Ọ gbaru g'ọ buru Ábuna bẹ a-nwuhu anwuhu onye-eswe-a?

³⁴ E te keduru ngu egbu l'eka; ọphu a tuduru ngu mkporo l'okpa.

I laru l'ike g'onye dabaru ndu ejo-iphe l'eka.”

Ndu nokota l'eka ono tuko tu uzu-ekwa iya ozo.

³⁵ Ndu ono g'ẹphe ha bya atuko rwohaa Dévidi g'o ria nri lẹ teke ọ bükwadu l'eswe. Obenu lẹ Dévidi riburu nte su: “Ge Chileke gwakwa mu ochi; mbụ g'o mekwa mu ọphu ka njo me mu wotawaa nri dee l'onu; ozoo wota iphe ozo, ria teme enyanwu ariba!” ³⁶ Ndu ono l'ọphu tube iphe ono nvo; teme ọ tsoo phe utso; mbụ-a; iphemiphe, eze Dévidi meru dukota phe ree. ³⁷ Ọo ya bụ; ndu ono g'ẹphe ha; je akpaa lẹ ndu Izurelu l'ọphu tuko maru l'eze, bụ Dévidi bẹ ẹka iya ta adudu l'egbugbu ono, e gburu Ábuna nwa Neri. ³⁸ E mecha; eze je asu ndu-ozi iya: “?Unu ta amadu l'onye-ishi; mbụ oke amadu bẹ nwuhuru nu l'ali Izurelu ntanu-a? ³⁹ Ọ bụ eviya l'a wuru mu manụ l'ishi ge mu buru eze; obenu l'ike ta adudu mu ntanu-a; noo kele unwegirima Zeruya bẹ nabaru mu ẹka. Ge Chipfu pfukwa ndu eme eji ugwo g'ejo-ememe, ephe meru habe!”

4

Egbu Ishibosheti

¹ Tòbudu iya bụ; Ishibosheti; nwa Sọlu nūmaepho lẹ Ábuna bẹ nwuhuwuru nū lẹ Hẹburonu; ike bvụ iya; ndzụ gụhu ndu Ízurelù l'ophu. ² Nwa Sọlu ono bẹ nweru unwoke labọ, bụ ndu-ishi ọ-lwua-ọlaa. Ẹpha onye lanụ bụ Bana; ẹpha onye ọphuu buru Rekabu. Ẹphe tukururu buru unwu Rimonu, bụ onye ipfu Benjaminu bya aburu onye mkpukpu Berotu. Berotu ono bẹ a gụkoberu l'ẹkiya kẹ Benjaminu; ³ kele ndu Berotu gbaru ọso laa mkpukpu Gitayimu je ebuwaruro l'ẹka ono buru ndu lwaru alwalwa byasụ ntanu-a.

⁴ No iya; Jionatanu, bụ nwa Sọlu bẹ nweru nwa iya nwoke, iphe lonwuru ọkpa labọ. Ọ buru teke nwata ono nọwaru apha ise bẹ e shi lẹ Jiezerelù bya edoo k'anwuhu Sọlu yẹle Jionatanu. Nwanyị, ehe nwata ono nūmaepho iphe ono; o kwoo gburumu jeshia gẹ ya kuta nwata ono gbalaa; nwata nyifu iya daa; mechaa buru ẹnieneni. Ẹpha nwata ono bu Mefibosheti.

⁵ Noo ya; Rekabu waa Bana, bụ unwu Rimonu, bụ onye Berotu ono bya atugbua mbọku ono; ọ buru phẹ eje ibe Ishibosheti. Ọ buru l'echilabọ eswe bẹ ẹphe jerwuru ibe Ishibosheti lẹ teke ọ nọ atuta unme eswe. ⁶ Ẹphe bya abahu l'ime ọlo iya g'ọ bụ l'ẹphe eje ahata witi. Ẹphe nmafua ya ẹpho l'ime ẹka ono; bya epyofu; gbalaa. ⁷ Ọ buru teke Ishibosheti zẹ azẹ l'iphe-azẹe ya bẹ ẹphe bapfuru iya l'ime mkpuru l'ẹka ọozeje l'ime ọlo iya. Ẹphe nmaa ya mma; nmagbua ya; bya egbuta iya ishi. Ẹphe pata ishi iya ono tugbua jekota ije l'uzo nsuda Araba l'enyashi mbọku ono l'ophu. ⁸ Ẹphe pata ishi iya ono pataru Dévidi lẹ Hẹburonu; bya asụ iya: “Waa ishi nwa Sọlu ono, bụ Ishibosheti ba; mbụ ọhogu ngu ono, shi achọ ishi ndzụ ngu ono. Ntanu-a bẹ Chipfu gwatawaru Sọlu yẹle eri iya ụgwo iphe, ẹphe meru gube nnajuphu anyi, bụ eze.”

⁹ No iya; Dévidi bya eyeeru Rekabu yẹle nwune iya nwoke, bụ Bana ọnu; mbụ unwu Rimonu, bụ onye Berotu ono; sụ phẹ: “Eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a; mbụ onye ono, nafutaru mu l'iphe-ehuka; ¹⁰ bẹ ọo-nwuru unu g'ọ nwuru onye ono teke ọ byaru asụ mu lẹ Sọlu bẹ nwuhuwakwaru nū ono. Ọ gbenu ari lẹ ya byaru mu ezi ozi, dụ ree; obenu lẹ mu zuguderu iya gbua lẹ mkpukpu Zikulagu. Ono buru obunggo, mu buru iya l'ozu, ọ byaru ezizi. ¹¹ ?Tọo kabadarọ njo l'ẹka ọ bụ ndu ejo- iphe jeru egbua nwoke, adudu iphe, o meru l'ime ọlo iya; mbụ l'iphe, ọozeje azẹe? ?Tọ buedupho gẹ mu gwata unu ụgwo mee ọchi iya l'ishi unu nta; mbụ wofu unu lẹ mgboko-a?” ¹² Ọo ya bụ; Dévidi bya ezia unwokorobya iya; ẹphe gbushia phẹ. Ẹphe kwashia phẹ ẹka yẹe ọkpa; pakọo ogwehu phẹ je ekobe lẹ mgboru okpuru, nọ lẹ Hẹburonu. Ẹphe pata ishi Ishibosheti je elia l'ilu Ábuna lẹ Hẹburonu.

5

Eeme Dévidi eze ndu Ízurelù l'ophu (1Iphe 11:1-9)

¹ Tòbudu iya bụ; ipfu ndu Ízurelù l'ophu tuko byapfuta Dévidi lẹ Hẹburonu bya sụ iya: “Anyi lẹ ngu tukururu buru mee lanụ waa ogwehu lanụ. ² Teme; teke Sọlu shi buru eze anyi; bẹ bukwa gubedua shi edujeru ndu Ízurelù eje ejeje alwa alwalwa l'ogu. Ọ buru ngu bẹ Chipfu suru l'ọo ngu a-nọdu eche ndu nkiya, bụ ndu Ízurelù g'onye eche aturu; mbụ l'ọo ngu a-buru onye-ishi phẹ.” ³ Ọo ya bụ; iphe, bụ ndu bụ ọgerenya Ízurelù bya awu-pfu eze, bụ Dévidi lẹ Hẹburonu; ẹphe l'iya gbaa ndzụ l'iphu Chipfu; ẹphe wua Dévidi manụ g'ọ buru eze ndu Ízurelù. ⁴ Dévidi nọwaru ụkporo apha l'apha iri teke e meru iya eze. Iphe, ọ nọru l'aba-eze bụ ụkporo apha labọ. ⁵ Teke o bu lẹ Hẹburonu bẹ ọ nọru l'aba-eze ndu Jiuda apha ẹsaa l'ọnwa ishii. Ọ bya anọdu lẹ Jierúsalemuru buru eze ndu Ízurelù l'ophu yẹle ndu Jiuda ụkporo apha l'apha iri l'eto.

⁶ Eze, bụ Dévidi yele ndu nkiya wuru jeshia ogo le Jierusalemu, bu iya bu Jiebusu. O buru ndu Jiebusu be bu l'ali ono teke ono. Ndu Jiebusu ono bya asu Dévidi: “?A suru ngu l'i du ike abata l'eka-a; mbu l'o kwa ndu atsu ishi; me ndu eniyeni be a-chiphu ngu azu; me i -byatashia.” No kele ephe riru le Dévidi ta abyadu adu ike bata l'ali phe. ⁷ Ole Dévidi mechalezu-a lwuta eka a kpushiru ike, no l'eli ubvu Zayonu, mecharu buru mkpukpu Dévidi.

⁸ Mboku ono be Dévidi suru: “Onye a-du ike lwua ndu Jiebusu be e-toru oswà-mini bapfu ndu atsu ishi me ndu eniyeni ono, du Dévidi ashi ono.” Oo ya bu iphe ono, eepfuje su: “Ndu atsu ishi me ndu eniyeni ta abyadu a-bahu l'ulo.”

⁹ Dévidi bya akwata unuphu l'eka ono, a kpushiru ike ono. O woru iya gua mkpukpu Dévidi. O kpua igbulu mkpukpu ono mgburugburu. O shi l'agbarike igbulu mkpukpu ono kpua ya bahu l'ime. ¹⁰ Dévidi nodu aka ike ejekpopho; kele Chipfu; mbu Chileke, bu Okalibe-Kakota-Ike swiru iya eswiru.

¹¹ Tobudu iya bu; Hiram, bu eze ndu Taya bya eye ndu-ozu iya g'ephe vutaru Dévidi oshi sida; bya eyekwapho ndu kapyinta; me ndu edoje eja ulo; ephe tuko swiru je akpuru Dévidi ulo. ¹² Dévidi bya amaru le Chipfu be mewaru ge ya nguru anguru l'abu eze ndu Izurelu; teme le Chipfu be gudewaa iswi ehuru ndibe iya ono, bu ndu Izurelu palia ali-eze iya imeli.

¹³ Dévidi bya alufutachaepho le Heburonu; o latabaa unwanyi, ndu ophu abu-zidu unyomu iya le Jierusalemu; bya alushia igwerigwe unwanyi. A bya nwushibakwaru iya pho unwegirima; unwoke me unwanyi. ¹⁴ Waa epha unwegirima, a nwushiru iya le Jierusalemu baa: Shamuwa; me Shobabu; me Netanu; me Solomonu; ¹⁵ me Ibuha; me Elishuwa; me Nefegu; me Jiafiya; ¹⁶ me Elishama; me Eliyada; me Elifeletu.

Dévidi alwu-kpee ndu Filisitayinu (1Iphe 14:8-17)

¹⁷ Ndu Filisitayinu bya anumaepho l'a wuru Dévidi manu l'ishi g'o buru eze ndu Izurelu; ephe tuko zelihi; choru Dévidi jeshia. Dévidi numa iya; bya abahu l'eka ono, a kpushiru ike ono. ¹⁸ Ndu Filisitayinu bya bya ejerwua je edokaa onwophe; ephe dzuru nsuda Refayimu. ¹⁹ Oo ya bu; Dévidi bya eje ajita Chipfu su: “?Bu ge mu jepfu ndu Filisitayinu ogo to? ?Ii-woru phe-a ye mu l'eka?”

Chipfu yeeru iya onu su iya: “Jeru ya; le mu e-woru-a ndu Filisitayinu obu ye ngu l'eka.”

²⁰ Oo ya bu; Dévidi jeshia mkpukpu Belu-Perazimu; je alwu-kpee phe l'eka ono. O su: “Oo g'ukporo-mini ekpoje-a bu ge Chipfu kpotaru ndu ohogu mu l'atiphu mu.” Oo ya meru g'o gude a gua eka ono Belu-Perazimu. ²¹ Ndu Filisitayinu gbadochaa agwa phe l'eka ono; Dévidi yele ndu nkiya chitakota iya tugbua.

²² E mechaa; ndu Filisitayinu byakwa bya edokaa onwophe dzuru nsuda Refayimu. ²³ Dévidi byakwa eje ajita Chipfu ozo; Chipfu su iya: “Unu te eshikwa phe atatiphu nhamunha; unu shichikwaa phe okotazu; no-pee phe mgburugburu l'iphu eka ono, oshi balusamu pfugbaaru ono tsoo phe ogo. ²⁴ Teke unu bebeerupho numa iphe, ada g'igiji okpa l'eli oshi balusamu ono; unu emekebe egwegwa; noo kele oo teke ono be Chipfu vutawaru unu uzo g'unu je egbushia ndu ogo ndu Filisitayinu.” ²⁵ Noo ya; Dévidi mee ya egube ono, Chipfu ziru iya ono. O shiepho le mkpukpu Geba gbushia ndu Filisitayinu jasule le mkpukpu Geza.

6

Eedobe Okpoko Ogbandzu Chileke l'ibe Obedu-Edomu (1Iphe 13:1-14; 15:1—16:3,43)

1 Dévidi byakwa akpakọ-dzua ndu a hotaru lẹ ndu Ízurelù. Iphe, ephe dọ bu ụkpọro unu umadzu ugbo ẹto l'unu iri l'ise.* 2 Dévidi yele ndu nkiya l'ophu tųgbua jeshia mkpųkpų Belu, nọ l'alị Jiuda g'ephe je apalata okpoko Chileke; mbụ okpoko ono, a guru ephe Chipfu, bụ Okalibe-Kakọta-Ike; mbụ onye ono, aba-eze iya nọ lẹ mgbaka cherubimu ono. 3 Ephe bya apafuta okpoko Chileke ono l'ulo Abinadabu parụ tukobe l'eli ogba-kperekpere ọphuu. Ulo Abinadabu ono tukoru l'eli ubvu. O buru Uza waa Ahiyo, bụ unwu Abinadabu ke nwoke be anga ogba-kperekpere ọphuu ono. 4 Ephe ngarụ ogba-kperekpere ono, a tukoberu okpoko Chileke ono lufuta l'ibe Abinadabu. Ahiyo vuru okpoko ono ụzo. 5 Dévidi yee ndu Ízurelù l'ophu tųko gude ike phe g'ọ ha ete eswa l'iphu Chipfu. Ephe nọdu agụ ebvu; akpọ ogumogu; me une; bya akụ nkwa; egbu opu; akụ ogelenda.

6 Ephe rwuepho ẹka eechishije eswa lẹ balị lẹ Nakonu; Uza tufu ẹka ge ya wota okpoko Chileke ono; kele eswi, alokpu ogba-kperekpere, a tukoberu iya ono be vukotaru iphe. 7 Chipfu tukoshi Uza ehu-eghu iya; kele o to soduru okpoko Chileke ono nsọ. Chileke woru iya chigbua; o nwuhu lẹ mgboru okpoko Chileke l'eka ono. 8 Ehu daa Dévidi ke dzuu; kele oke-ehueghu Chipfu dapfutaru Uza. A nọdu ekuje ẹka ono Pérezu-Uza byasụ ntanụ.

9 Oo ya bụ; ndzụ Chipfu gụhu Dévidi lẹ mbọku ono; o sụ: “?Denukpoo g'e-me palata okpoko Chipfu-a?” 10 Ophu o to vuedu Dévidi evuvu g'ọ palata okpoko Chipfu ono lẹ mkpųkpų Dévidi. O patawa iya rọ je edobe l'ibe Obedu-Edomu, bụ onye Gatu. 11 Okpoko Chipfu ono nọ onwa ẹto l'ibe Obedu-Edomu onye Gatu. Chipfu kebe Obedu-Edomu waa ndibe iya l'ophu l'oma.

*Eevulata okpoko Chileke lẹ Jierusalẹmu
(1Iphe 15:25-29)*

12 Noo ya; a bya edooru eze, bụ Dévidi sụ: “Chipfu gudekwa k'okpoko Chileke-a kebewaa ndibe Obedu-Edomu l'oma; mekpoo iphemiphe, o nweru enweru.” Oo ya bụ; Dévidi teru eswa je apafuta okpoko Chileke ono l'ibe Obedu-Edomu; palaa lẹ mkpųkpų Dévidi. 13 O nọdu abujeru; ndu pa okpoko Chipfu ono -tua ntokpa ishii; Dévidi egbua oke-eswi waa nweswi, eba dọ gude gweeru Chileke ngweja. 14 Dévidi nmaru ekwa ocha l'upfu; bya egude ike iya g'ọ ha ete ebvu l'iphu Chipfu. 15 Noo ya; Dévidi yele ndu Ízurelù l'ophu nọdu apalata okpoko Chipfu ono; akpọ okwe etso iya; bya egbu opu.

16 A nọdu apabata okpoko Chipfu ono lẹ mkpųkpų Dévidi; nwada Sọlu, ephe iya bụ Mikalu pyofu enya lẹ windo; huma eze, bụ Dévidi g'onma-lihuje anmalihu bya ete ebvu l'iphu Chipfu; o nmaa ya phulaphula l'ime obu iya.

17 Oo ya bụ; ephe bya apabata okpoko Chipfu ono; woru iya dobe l'eka rwuberu iya nọ l'ime ulo-ekwa ono, Dévidi kpọberu g'e dobe iya ono. Dévidi bya egweshia ngweja-akpọ-ọku; me ngweja-ehuguu l'iphu Chipfu. 18 Dévidi gweghechaepho ngweja-akpọ-ọku ono; waa ngweja-ehuguu ono; o gude ephe Chipfu, bụ Okalibe-Kakọta-Ike gọru onu-oma nọ ndu Ízurelù. 19 O bya ekeeru ndu ono ishi buredi nanu nanu l'ehu l'ehu; me akara, e meru l'akpuru oshi detu; me akara, e meru l'akpuru vayinu; kedzuru iya ndu Ízurelù ono l'ophu; unwoke; me unwanyi. E mechaa; ndu ono l'ophu wụkashihu lashichaa ibe phe l'ehu l'ehu.

20 O be teke Dévidi larwuru; g'ọ gọru onu-oma nọ ndibe iya; nwada Sọlu, bụ Mikalu gbafuta gba Dévidi ndzuta bya asụ iya: “Eze ndu Ízurelù bvubenukakwaru onwiya ebvube ntanụ-a. O gbabechakwaru onwiya ọto l'iphu unwumgboko, bụ ohu ndu e

* 6:1 6:1 Bụ iya bụ 30,000 lẹ mbekee.

jeru iya ozi; mbù ẹgube ono, iphere abvùje mkpòkoro nemadzu l'iphu; l'òogbabe onwiya ọto-a."

²¹ Dévidi sù Mikalu: "Ọo l'iphu Chipfu bẹ ọ bụ; mbù onye ono, harù nna ngu mẹ onye ọzo, shi l'ònulo nna ngu họtachia mbèdua gẹ mu buru onye-ishi ndu kẹ Chipfu ono, bụ ndu Ízurelù; mbù-a; mu a-nòdu ete ẹswa l'iphu Chipfu. ²² Mu akabakpòkwanu eme g'ò to nwedù iphe, mu bụ; eme l'òwana, mu meru-a. L'ènya nkemu bẹ mu a-buru onye e wozetaru alì; obenu l'ùnwumgboko ono, bụ ohu, iipfuru ono bẹ a-gbènu akwabẹ mu ùbvù."

²³ Ọo ya bụ; ọphu nwada Sọlu ono, bụ Mikalu anwùtaduru nwa jasù mbòku, ọ nwùhuru.

7

Ozi, Nétanu ezi Dévidi (1Iphe 17:1-15)

¹ Tòbudu iya bụ; ọ bya ebe teke eze bukpowaa ebubu l'ibe iya; Chipfu mewa; obu rwua ya alì; ọphu ọ tsuhedu ebvu ndu ọhogu iya, nọ-pheru iya mgburugburu; ² eze pfiaru onye mpfuchiru Chileke, bụ Nétanu sù iya: "Lenu; mbèdua bu l'ùlo, e gude oshi sida kpua; okpoko Chileke buru l'ùlo-ẹkwa bẹ ọ nọ."

³ Nétanu sù iya: "Iphe, bukpo iphe, dù ngu l'obu; tųgbua je emee ya; lẹ Chipfu bẹ swiru ngu eswiru."

⁴ O be l'ènyashi mbòku ono; Chipfu pfuru yeru Nétanu; sù iya: ⁵ "Je ezia nwozi mu, bụ Dévidi lẹ mube Chipfu sùru-a: ?Bù gbèdua bẹ bụ onye a-kpuru mu ùlo, mu e-buru? ⁶ Eshi mbòku, mu dufutaru ndu Ízurelù l'alì Ijiputu byasù ntau-a bẹ mu te ebujekwaru l'ùlo. Mu shihawaa jepheta ejephe; bukpoerupho l'ùlo-ẹkwa. ⁷ L'ẹkameka ono, mu lẹ ndu Ízurelù jekotaru ono; ?o nweru teke mu jijeru ndu-ishi ipfu Ízurelù; mbù ndu ono, mu sùru g'ẹphe cheje ndibe mu, bụ Ízurelù g'onye eche aturu ono iphe, meru g'ò gude ọphu ẹphe akpuduru mu ùlo sida?"

⁸ "Sù nwozi mu Dévidi lẹ-a: 'Mube Okalibe-Kakota-Ike, bụ Chipfu sùru-a: Mu dufutaru ngu l'egu; ẹka ẹku atajẹ nri; g'i ti tsophehe aturu; g'i byachia bya aburu onye-ishi ndibe mu, bụ Ízurelù. ⁹ Mu shi eswijekpoeru ngu pho l'ẹkameka, iije; mu tuko ndu ọhogu ngu g'ẹphe ha gbufu l'iphu ngu. Nta-a bẹ mu e-me ẹpha ngu g'ọ paa ẹka g'ẹpha ndu oke amadu, e nwegbaarù lẹ mgboko. ¹⁰ Mu a-nu ndibe mu, bụ Ízurelù alì ẹka phe. Mu a-dzabẹ phe g'oshi l'alì ono; k'ọphu ẹphe e-buru l'alì ẹka phe. Ẹka ono ta adudu onye byaru l'a-chobaa phe opfu ọzo. Ọphu ndu ejo-iphe ta abyadu emekpabaa phe ẹhu g'e shi emekpa phe iya lẹ mbù pho; ¹¹ mbù g'e shi emekpa phe iya; a -gbẹ teke ono, mu hotaru ndu-ikpe g'ẹphe dua ndibe mu, bụ Ízurelù ono. Mu e-mekwapho g'ogu dabuhuru gu lẹ ndu ọhogu ngu; obu erwua ngu alì. Mube Chipfu bẹ epfukwaru ngu pho lẹ mu e-me g'onulo ngu nguru anguru. ¹² Teke ndzu ngu bvuerupho; mbù i -lapfuepho nna ngu phe; bẹ mu e-shi l'unwu ngu wofuta onye a-nọ-chi ẹnya ngu; mbù onye e-shi l'ẹhu ngu gedegede. Mu emee g'alì-eze iya nguru anguru. ¹³ Ọ buru onye ono bẹ a-kpuru mube Chileke ùlo. Mu emee g'aba-eze iya nguru anguru jasù lẹ tuutuutu lẹ mimiimii. ¹⁴ Mu a-buru nna iya; yebèdua aburu nwa mu. O -mee ejo-iphe; mu egude ẹchachi ndiphe hùá ya àhùhù; mbù chia ya ẹchachi unwu-eliphe. ¹⁵ Mu ta abyadu e-wofu n-yemobu mu l'ẹhu phe; ẹgube ono, mu wofuru iya l'ẹhu Sọlu; mbù onye ono, mu wofuru l'iphu ngu ono. ¹⁶ Onu-ùlo ngu waa alì-eze ngu bẹ e-keru ekeru l'iphu mu jasù lẹ tuutuutu lẹ mimiimii. Mbù-a; aba-eze ngu bẹ ee-me g'ọ nguru anguru jasù lẹ tuutuutu lẹ mimiimii.' "

¹⁷ Noo ya; Nétanu kòkotaru Dévidi iphe ono ẹgube e pfuru iya ya; mẹ g'ọ humaru iya l'ophulenyà.

*Dévidi epfu anu Chileke
(1Iphe 17:16-27)*

¹⁸ Oo ya bu; eze, bu Dévidi gbeshi bahu l'ime ulo-ekwa Chileke je anodu l'iphu Chipfu bya asu: "Gube Nnajiuphu, bu Chipfu; ?bu onye be mu bu? teme onu-ulo mu ?bukwanu gunu; ke g'i wolia mu je apfube l'eka ha l'eli egube-a?" ¹⁹ Ophu ono atudu iya gube Nnajiuphu, bu Chipfu l'anya; i bya atufua onu g'onulo onye-ozu ngu a-du l'iphu yekobefua ya. ?Bu egube ono bu g'iigudeje ehe nemadzu; gube Nnajiuphu, bu Chipfu? ²⁰ ?Bu gunu ozo be mube Dévidi e-pfubaaru ngu? I makotaru ge mube onye-ozu ngu gbaru; gube Nnajiuphu, bu Chipfu. ²¹ I gude k'iphe, i pfuru; waa g'o du ngu l'obu; mee eze iphe, ha egube-a; bya emee ge mube onye-ozu ngu maru iya.

²² "Egube g'i habekwanu shii gube Nnajiuphu, bu Chipfu! O to dudu onye du ge ngu; ophu o dudu Chileke ozo, du nu; gbahaa gubedua; mbu egube ono, anyi gude nchi anyi numawa iya ono. ²³ ?Denukpoo ndu ozo, dubaa ge ndu nkengu, bu ndu Izurelu; mbu oha lanu le mgboko-a, gube Chileke jeru je agbafuta g'ephe buru ndu nkengu; bya egude phe mee g'a maru epha ngu amaru; bya emee iphe, pagbaaru eka; bya adu biribiri l'ali phe; l'iphu ndibe ngu ono, bu ndu ono, i gbafutaru l'eka ndu Ijiputu; teme i chikashikwaapho ohamoha ozo yele agwa, ephe agwagbaa l'iphu ndibe ngu ono? ²⁴ I mewaru ge ndu nkengu, bu ndu Izurelu nguru anguru; buru ndu nkengu gedegede jeyewaroya; teme gube Chipfu bya abuwaru Chileke phe.

²⁵ "Gube Chipfu, bu Chileke; mekwa g'o keru; mbu ukwe-iphe ono, i kweru l'ehu mube onye-ozu ngu; me l'ehu onu-ulo mu ono. G'o rekwa g'i pfuru jasu le tuutuutuu le mimiimii. Mekwaa g'i pfuru; ²⁶ k'opu epha ngu a-pa eka apaa jasu le tuutuutuu le mimiimii. O buru teke ono be ndiphe a-su l'oo gube Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike be bu Chileke ke ndu Izurelu! Teme onu-ulo mube onye-ozu ngu, bu Dévidi angukwarupho anguru l'iphu ngu.

²⁷ "Eshi ophu o bu gube Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; bya aburu Chileke ke ndu Izurelu be goshiru mube onye-ozu ngu iphe-a su l'ii-me g'onulo mu nguru anguru; be bu iya meru g'o gude onu du mube onye-ozu ngu k'anodu epfu anu ngu. ²⁸ Gube Nnajiuphu, bu Chipfu; oo ngu bu Chileke! Opfu ngu be bukota okpobe-opfu. I bya ekweshia mube onye-ozu ngu ukwe iphe-oma, dugbaa egube-a. ²⁹ G'o dunu ngu l'obu; mbu g'i goru onu-oma obu nuwaro onu-ulo onye-ozu ngu; k'opu ephe a-nodu eje kwaseru l'iphu ngu; noo kele oo gube Nnajiuphu, bu Chipfu be pfuru iya nu. G'onu-oma ngu ono dukwaru onu-ulo onye-ozu ngu jasu l'ojejoje."

8

*Ogu, Dévidi lwugbaberu
(1Iphe 18:1-17)*

¹ E mecha; Dévidi bya alwu-kpee ndu Filisitayinu; mee ephe nodu iya l'eka. O nafu ndu Filisitayinu ono mkpukpu Metegama. ² Dévidi bya alwu-kpekwaapho ndu Mowabu; mee ephe zeshikota aze; kpo onwophe giriri l'ali. O bya ewota eri, du ogologo tua phe g'ephe ze giriri ono. Obujeru; o -tuta eri ono ugbo labo l'o woru ndu k'ono gbushikota. O bya atuta k'eto l'o dobe ndu k'ono ndzu. Oo ya bu; ndu Mowabu nodu Dévidi l'eka; bya atukwapho utu anu iya.

³ Dévidi bya alwu-kpekwaapho Hadadeza nwa Rehobu, bu eze ndu Zoba le teke o jeru ge ya mee g'ali, noru je akpaa l'enyimu Yufurétisu lwakota iya l'eka. ⁴ Dévidi nata iya ugbo-inya, du unu labo l'ukporo iri; bya anatakwa iya pho ndu ojogu o-je-l'okpa, du ukporo unu ugbo labo l'unu iri.

⁵ Ndu Arámu, bu lẹ Damasukosu byaepho g'ephe yetarụ eze ndu Zoba, bu Hadadeza ẹka; Dévidi gbua phẹ ụkporo ụnu ugbo labọ l'unu iri l'ise.* ⁶ Dévidi bya emeta odu ndu ojogu l'alị ndu Arámu kẹ Damasukosu; haru ndu ojogu iya chita dobe iya. Ndu Arámu ono nọdu Dévidi l'ẹka; atụ utu anụ iya. Chipfu nọdu emejeepho gẹ Dévidi lwụ-kpee l'ekameka, o jekporu ogu. ⁷ Dévidi chikoo iphe, ndu-ozí Hadadeza egbobeje gude ezeru onwophẹ ophu e gude mkpọla-ododo meshia chilata lẹ Jierúsalemụ. ⁸ Dévidi shikwaphọ lẹ mkpukpu Beta; mẹ lẹ mkpukpu Berotayi, bukota mkpukpu, nọ l'ẹka Hadadeza; vukoo onyirubvu, hakpoo shii.

⁹ Tọbudu iya bu; Toyi, bu eze ndu Hamatu numaepho lẹ Dévidi bẹ lwụ-kpekọtawaru ndu ojogu Hadadeza; ¹⁰ o ye nwa iya nwoke, epha iya bu Jióramu g'o je ekele eze, bu Dévidi ekele; jaa ya ajaja; kele o lwụ-kperu Hadadeza. O buru iphe, kparu iya nụ bu lẹ Hadadeza bẹ yele Toyi shi anọduje alwu ogu. O buru iphe, Jióramu gude bya bu ivu, e megbaaru lẹ mkpọla-ochaa; mẹ mkpọla-ododo; mẹ l'onyirubvu. ¹¹ Eze, bu Dévidi woru ivu ono dobechaaru Chipfu iche; egube ono, o dobehawaru mkpọla-ochaa; yee mkpọla-ododo, shikota l'ohamoha, o lwụ-kpekọtaru phọ; ¹² mbu ophu shi lẹ Edomu; mẹ Mówabu; mẹ kẹ ndu Amonu; mẹ ndu Filisitayinu; waa ndu Amaleku. Nokwaphọ g'o woru iphe, o nataru eze ndu Zoba, bu Hadadeza nwa Rehobu l'ogu doberu Chipfu iche bu ono.

¹³ Dévidi bya aburu onye a maru amaru g'o shichaepho Nsuda Únú lwa; mbu ẹka ono, o nọ gbua ndu Edomu ụkporo ụnu nemadzu ugbo labọ l'unu ise.† ¹⁴ O bya emeshia odu ndu ojogu l'alị ndu Edomu l'ophu; chita ndu ojogu yekota iya. Ndu Edomu l'ophu nọdukota Dévidi l'ẹka. Chipfu nọdu emeje gẹ Dévidi lwụ-kpee l'ekameka, o jekporu ogu.

¹⁵ Oo ya bu; Dévidi buru eze ndu Ízurelu l'ophu; ekperu ndu nkiya ono l'ophu ikpe l'uzo, du ree; mẹ l'uzo, pfuru oto. ¹⁶ O buru Jiowabu nwa Zeruya bẹ bu onye-ishi ndu ojogu. Jiehoshafatu nwa Ahiludu buru onye akwakobeje iphe, meru ememe. ¹⁷ Zadoku nwa Ahitubu; yele Ahimeleku nwa Abyiyata buru ndu-uke Chileke; Seraya buru onye edeje ekwo. ¹⁸ Benaya nwa Jiehoyada buru onye-ishi ndu Kereti waa ndu Peleti, bu ndu anọduje eche eze nche. Unwu Dévidi unwoke buru ndu mgbazi eze.

9

Iphe-oma, Dévidi meru Mefibosheti

¹ Tọbudu iya bu; Dévidi bya ajia su: “?O nwekporu onye shi l'onulo Sọlu, phoduru nụ gẹ mu gude iswi ehu Jionatanu meeru onye obu iphe-oma?”

² O nweru nwozi ndu onu-ulo Sọlu, epha iya bu Ziba. Epha kua ya; o bya l'iphu Dévidi. Eze, bu Dévidi jia ya su: “?Bu gubedua bẹ bu Ziba?”

Ziba su iya: “O kwa-a mube nwozi ngu bẹ bu iya nụ.”

³ Eze jia ya su: “?O nwekporu onye phoduru nụ l'onulo Sọlu gẹ mu meeru iya iphe-oma, shi l'ẹka Chileke?”

Ziba bya asu eze: “O nweru nwa Jionatanu lanu, nokwadu nụ, bu onye okpa labọ nwuhuru anwuhu.”

⁴ Eze jia ya su: “?Bu l'awe bẹ o nọ?”

Ziba su l'o nokwa l'ibe Makiya nwa Amiyelu lẹ mkpukpu Lodeba. ⁵ No iya; eze, bu Dévidi zia g'e je Lodeba l'ibe Makiya nwa Amiyelu je eduta iya.

⁶ Nwanwa Sọlu ono, bu Mefibosheti; nwa Jionatanu ono rwuepho l'iphu Dévidi; o daa l'alị phozeru Dévidi gude kwabe iya ubvu. Dévidi bya ekua ya su: “Mefibosheti!” O za iya enu su: “Oo nwozi ngu bẹ mu bu.”

* **8:5** 8:5 Bu iya bu 22,000 lẹ mbekee. † **8:13** 8:13 Bu iya bu 18,000, lẹ mbekee.

⁷ Dévidi sù iya: “Ta atsukwa ebvu; noo kele mu e-gude iswi ẹhu nna ngu, bu Jionatanu meeru ngu iphe-oma. Alì nna ngu oche, bu Sọlu bẹ mu a-nuphukọta ngu azu; teme ọ buru lẹ teburu mu bẹ ịi-nọduje eri nri mbokumboku.”

⁸ Mefibosheti phozeta l'alì sù: “?Bụ gunu bẹ mube nwozi ngu bukwanu ke g'ì nyata odzu nkuta, du ge mbedua?”

⁹ Ọo ya bu; eze bya ekua Ziba, bu nwozi Sọlu bya asu iya: “Mu wowaru iphe, bu iphe ke Sọlu je akpaa lẹ ke ndu onu-ulo iya gedegede woru nu nwanwa nnajiuphu ngu. ¹⁰ Gubedua waa unwu ngu; me ndu-ozì ngu bẹ a-kojeru iya alì iya ono; kotaje nri k'ophu nri a-duru nwanwa nnajiuphu ngu. Ozo bu lẹ nwanwa nnajiuphu ngu ono, bu Mefibosheti bẹ a-nọduje eri nri lẹ teburu mbedua, bu Dévidi.” Teke ono bẹ Ziba nwutaru unwoke iri l'ise; bya enweru ndu-ozì ukporo.

¹¹ Tọbudu iya bu; Ziba sù eze: “Mube nwozi ngu bẹ e-mekotapho iphe, gube nnajiuphu mu, bu eze ziru mu ge mu mee.”

No iya; Mefibosheti riahaa nri lẹ teburu Dévidi g'ọ bu nwatibe eze. ¹² Mefibosheti bẹ nwutaru nwata nwoke nshì, ẹpha iya bu Mayika. Ndibe Ziba l'ophu tukoru bukotaru ndu-ozì Mefibosheti. ¹³ Ọo ya bu; Mefibosheti buru lẹ Jierusalemu; kele ọo-nọduje eri nri lẹ teburu eze; teme ọ buru eniyenu, okpa labo nwushihuchaaru anwushihu.

10

Ọgu, Dévidi yele ndu Amonu alwu (1Iphe 19:1-19)

¹ A nonyaa; eze ndu Amonu bya anwuhu. Nwa iya nwoke, bu Hanunu bya aburu eze nochia enya iya. ² Dévidi bya epfua sù: “Mu e-meru Hanunu nwa Nahashi ree; egube nna iya meru mbedua.” Ọo ya bu; Dévidi zia ndu-ozì g'ephe je akporu Hanunu iphu nna iya ono.

O be ge ndu-ozì Dévidi ono rwuru alì ndu Amonu; ³ ndu-ishi ndu Amonu sù Hanunu, bu nnajiuphu phe: “?Iri l'oo ubvu bẹ Dévidi akwabẹ nna ngu egube ono meru g'ọ gude o zia g'a bya akporu ngu iphu nna ngu? ?Tọbudu ezizi bẹ Dévidi ziru g'ephe nwua mkpukpu-a ngge; genwushia ya ẹhu; woru iya lwua?”

⁴ Ọo ya bu; Hanunu gudeshia ndu ono, Dévidi ziru ozi ono kpushichaa phe ejì-agba ibe lanu ibe lanu; bya eshi lẹ nhamunha ike bukashia uwe-mgbalanu phe; nwufu phe; ephe lashia. ⁵ O be teke e pfuru iya Dévidi; o zia g'a gba phe ndzuta; kele e meru phe iphe-iphere paru ẹka. Eze zia ozi sù phe: “Unu nodu lẹ Jieriko jeye teke ejì-agba unu erwudzu; teme unu alwatashiwaro.”

⁶ Ndu Amonu bya amaerupho l'ephe eshiwaa tukurubaa l'imi Dévidi; ephe je ebuta ndu ojogu ndu Aramu, bu lẹ Betu-Rehobu; me ndu ke Zoba. Ephe tukoru buru ndu ojogu, eje l'okpa. Iphe, ephe tukoru du bu ukporo unu unwoke ugbo labo l'unu unwoke iri. Ephe butafua eze ndu Maka; yele ndu ojogu, du unu labo l'ukporo iri; bya ebutfua ndu Tobu unu unwoke ukporo l'iri yeru onwophe. ⁷ Anuma, Dévidi anuma iya; o yefu Jiowabu yee ndu ojogu iya g'ephe ha. ⁸ Ndu Amonu wufuta bya akpo giriri k'ogu l'iphu ẹka eeshije abahu lẹ mkpukpu ono. Ndu ke Aramu pho, shi lẹ Zoba; me Rehobu; me ndu shi l'alì Tobu; waa ndu ke Maka nodu l'oma egu.

⁹ Jiowabu humapho l'e gburu iya giriri iphu l'azu k'ogu ono; ọ hokoo ndu Izurelu ndu ophu kachaa amaru k'ogu chiru phe ye g'ephe kwaberu ndu ke Aramu. ¹⁰ Ọ chiru ndu ophuu dobe g'ephe nodu nwune iya, bu Abishayi l'eka kwaberu ndu ke Amonu. ¹¹ Jiowabu sù: “O -buru lẹ ndu Aramu-a lwukpeaharu mu; unu abya eyetaru mu ẹka; teke ọ bukwanu l'oo ndu ke Amonu lwukpeaharu unu; anyi abya eyetaru unu ẹka. ¹² G'obu shihu unu ike; g'anyi lwua ogu ẹhu ndibe anyi ge ndu bu mkparawa;

mbụ g'anyi lwua oḡu l'iswi ẹhu mkpukpu ke Chileke. Chipfu e-me-a iphe, du iya ree l'anya nkiya."

¹³ Oo ya bu; Jiowabu yele ndu nkiya tuko wu-pfuahaa ndu Aramu k'ogu ono; ephe ye okpa l'oso gbalaaharu iya agbala. ¹⁴ Ndu ke Amonu humaeopho le ndu Aramu gbalaru; ephebedua yefua okpa l'oso nkephe gbalaaharu Abishayi; gbaru gbaba l'ime mkpukpu phe. Oo ya bu; Jiowabu shi l'ogu ephe le ndu Amonu ono lwatashia Jierusalem.

¹⁵ Ndu Aramu humaeopho le ndu Izurelu lwu-kpewaru phe; ephe je edzukobe. ¹⁶ Hadadeza zia ndu Aramu, no l'azu enyimu Yufuretisu; ephe bya. Shobaku, bu onye-ishi ndu oḡu Hadadeza duta phe; ephe wuru laa mkpukpu Helamu. ¹⁷ E pfueru iya pho Devidi; o kpakoo ndu Izurelu l'ophu; ephe daa azu enyimu Jiodanu jeshia Helamu. Ndu Aramu ono kpo giriri; tsoo Devidi phe oḡu. ¹⁸ Ndu Aramu ono mechaa gbaaru ndu Izurelu oso. Devidi gbua ndu ugbo-inya, du unu l'ukporo iri l'ise; bya egbua ndu oḡu o-je-l'okpa, du ukporo unu ise;* bya egbutsua Shobaku, bu onye-ishi ndu oḡu phe; o nwuhu l'eka ono. ¹⁹ Oo ya bu; ndu eze ono, ephe le Hadadeza shi tuko nmagba buru nanu ono humaeopho le ndu Izurelu lwu-kpewaru phe; ephe je; ephe le ndu Izurelu doshia; ephe nodu ndu Izurelu l'eka. Ndu Aramu tsuahaa ebvu jika eyetaru ndu Amonu eka ozo.

11

Devidi anata Uraya nyee ya

¹ O be le mini-odu; mbu teke ndu eze ejeje oḡu; Devidi bya ezia Jiowabu yele ndu-ozu iya; me ndu Izurelu l'ophu; ephe je emebyishia ndu Amonu; kephee mkpukpu Raba. Devidi l'onwiya nodukwanu le Jierusalem.

² O be l'uzenyashi ujiku lanu; Devidi gbeshi l'iphe-azee ya ge ya kpaphe akpaphe l'eli ulo ibe-eze iya. O nodu l'eli eka ono tufu enya huma nwanyi, awu ẹhu. Nwanyi ono nodu amashikpoo mma ike. ³ Oo ya bu; Devidi zia nemadzu g'o je akpaaru iya ishi onye nwanyi ono bu. Onye o ziru su iya: "O kwa Batusheba, bu nwada Eliyamu. O bu nyee Uraya, bu onye Hetu." ⁴ Devidi bya eye ndu-ozu iya g'ephe je edutaru iya ya. Batusheba byaeopho; Devidi duta iya; yee ya kwaa. O buru teke ono be Batusheba futaeupho l'eme nsu aswafu nturu, eemeje me nwanyi no-ghechaa nsu nwanyi. E mechaa nwanyi ono tugbua lashia. ⁵ Nwanyi ono bya atsuta ime; bya ezia Devidi su iya le ya dukwa ime.

⁶ Oo ya bu; Devidi bya ezia Jiowabu su iya g'o ziaru iya Uraya, bu onye Hetu g'o lwa. Jiowabu bya ezia Uraya g'o je aza Devidi enu. ⁷ Uraya bya abyapfuta iya; Devidi jia ya aji Jiowabu; me ndu oḡu iya; me g'ogu eje ala. ⁸ Oo ya bu; Devidi bya asu Uraya: "Lashwaro ibe ngu je atuta unme." Oo ya bu; Uraya bya agbeshi l'ibe eze tugbushia. Eze gweru iphe nu g'e wolaaru iya unuphu. ⁹ Obenu le Uraya be mechaaru kwaa l'onu-abata ibe eze. Ephe le ndu ejeru nnajiuphu iya ozi tuko zee l'eka ono. Ophu o larwuduru unuphu ibe iya. ¹⁰ A bya epfuaru Devidi le Uraya ta laekwaru unuphu. O bya ajia ya su: "?To bunaa eka du enya be i shi lwa nta? ?Bu gunu meru iphe i ti larwuduru unuphu?"

¹¹ Uraya su Devidi: "Okpoko Chipfu; me ndu Izurelu; me ndu Jiuda; me nnajiuphu mu, bu Jiowabu; me ndu-ozu iya phe be tukoru wushi l'egu oḡu. ?Denu g'ee-shi ge mbedua lashia unuphu je eria; ngua; mu le nyee mu akwaa? Eshinu i no ndzu gi no iya-a be mu ta abyakwa e-me nno!"

* **10:18** 10:18 Bu iya bu 40,000, le mbekee, mbu ndu ophu eje l'okpa.

¹² Tòbudu iya bụ; Dévidi sụ iya: “Nọ-gbufuwaro ntanu-a; o -rwua echele mu aha ngu g'i laphushia azu.” Oo ya bụ; Uráya nọo lẹ Jierúsalemú mbọku ono; waa echele iya. ¹³ Dévidi bya ekua ya; o bya; yele iya tuko ria ngua. Dévidi kwatakpoọ cheshia ya mee ike. E mechaela; o rwua l'enyashi; Uráya gbeshikwa je azee l'eka o ze unyaphu iya; ephe lẹ ndu ejeru nnajiuphu iya ozi; ophu o to laduru ibe iya.

¹⁴ O be l'utsu; Dévidi deeru Jiowabu ekwo-ozí; woru nu Uráya g'ọ nu iya. ¹⁵ O deru l'ekwo-ozí ono sụ: “Duru Uráya ye l'atatiphu eka ogu kachaa ekpohu oku. I -ducharu iya ye; unu alaphu azu g'e meka ya iphe; g'ọ nwuhu.” ¹⁶ E mecha; o buru teke Jiowabu chiru ndu ojogu iya gbaa mkpukpu ono mgburugburu be o duru Uráya ye l'eka o maru l'oo eka ono be ndu ohogu iya phe, ike kachaa adudu no. ¹⁷ Ndu mkpukpu ono wufutaepho jepfu Jiowabu phe ogu; a haru ndu ojogu Dévidi gbushia. Uráya, bu onye Hetu yiru lẹ ndu nwuhuru nu.

¹⁸ Jiowabu bya ezia ozi kooru Dévidi g'ogu ono gude jee. ¹⁹ Jiowabu pfiaru onye ono, o ziru sụ iya: “I -doghechaerupho eze g'ogu obu jeru la; ²⁰ be o -buru l'ehu-eghu byaru iya l'ehu; o -jiahaa ngu sụ: ‘?Denu g'o gude unu je anodunuka mkpukpu obu ntse alwu ogu? ?Unu ta amahaada l'ephe a-gbe l'eli igbulọ agba apfu? ²¹ ?Bunaa onye be gburu Abimeleku nwa Jierubeshetu? ?To bunaa nwanyi, no l'eli igbulọ mkpukpu Tebezu gude mkpuma, eegudeje egwe nri tugbu ya; o nwuhu? ?Denu g'o gude unu je anodunuka igbulọ obu ntse?’ Sụ-a; o -buru l'ọ jiru ngu egube ono; sụ iya lẹ nwozi iya, bu Uráya onye Hetu be nwuhufukwarupho ya.”

²² Nwozi ono tugbu jeshia. O jerwua je atuko iphe, Jiowabu ziru iya zikota Dévidi. ²³ Nwozi ono sụ iya: “Ndu ono be nabaru anyi eka; wuru wu-pfuta anyi ogu l'oma egu. Olee anyi chi-phuru phe azu jeye anyi rwua l'onu eka eeshije abahu lẹ mkpukpu phe. ²⁴ Oo ya bụ; ndu chi arwa nodu l'eli igbulọ atụ ndu-ozí ngu arwa. Ephe haru tu-gbushia ndu-ozí gube eze. Ozo bu lẹ nwozi ngu, bu Uráya onye Hetu yikwapo lẹ ndu nwuhuru nu.”

²⁵ Dévidi bya ezia nwozi ono; sụ iya: “Iphe, ii-pfuru nu Jiowabu bu lẹ mu suru g'ehu be jekwa unu arwushihu; noo kele oo ge nkogo taru ishi onye lanu bu g'oo-ta k'onye ozo. Unu kukebekwa ehú tsoo mkpukpu ono ogu; lwua phe lwuta. Je epfiaru Jiowabu egube ono gude mee g'obu shihu iya ike.”

²⁶ Nyee Uráya numaepho lẹ ji iya nwuhwaru; o raa ekwa iya. ²⁷ Batusheba raghechaepho ekwa ono egube araje iya; Dévidi je eduta iya luhaha. O nwuaru iya nwa nwoke. Olee iphe ono, Dévidi meru ono du Chipfu eji.

12

Nétanu abaru Dévidi mba k'ejo-iphe, o meru

¹ Tòbudu iya bụ; Chipfu bya ezia Nétanu g'o je ibe Dévidi. Nétanu jerwua bya asu iya: “O nweru unwoke labo, bu lẹ mkpukpu lanu. Onye lanu be nweru iphe; onye ophu buru onye ukpa. ² Onye k'ono nweru iphe ono be kwatakpooru nweru aturu waa eswi, paru eka apaa. ³ Obenu l'onye ukpa pho te enwedu iphe, o nweru; gbahaa nwada aturu, o zutaru azuta; chee ya jasụ o nodu yele unwegirima ibe iya l'eka vuta. Nwoke ono yele aturu iya ono nodu anoduje erigba nri; tuko angu mini l'okoro lanu; mbu je akpachaa k'opu bu l'oohejeru nwaturu ono eheru l'o ku mgbenya. Aturu ono nodu onodu nwada iya. ⁴ Tòbudu iya bụ; ebyaa byaru nwoke ono, nweru iphe ono; o haa akputa aturu iya ono nanu; ozoo eswi iya pho nanu gbu gude shiaru onye byaru ibe iya nri; o gbe-chia je akputa nwada aturu k'onye ukpa pho gbu gude shiaru onye byaru nu ono nri.”

⁵ Dévidi voru oku wua ehú l'opfu ehú onye ono; bya asu Nétanu: “Eshinu Chipfu no ndu g'ọ no iya-a be iphe, gbaru onye meru egube iphe ono be bukwa anwuhu! ⁶ O

pfufutaje ugwo aturu ono ugbo ẹno; eshinu o meru ẹgube iphe ono; ọphu imemini onye ụkpa ono adudu iya.”

⁷ Tọbudu iya bu; Nétanu suntu Dévidi: “Ọo gubedua bu onye ọbu! Chipfu, bu Chileke ke Ízureḷu pfuru sụa: ‘Mu wuru ngu manu l’ishi g’i buru eze, ndu Ízureḷu. Mu byakwapho anafuta ngu l’eka Sọlu. ⁸ Mu woru ọlo Sọlu, bu nnajiuphu ngu ye ngu l’eka; wocharu unyomu iya ye ngu l’eka. Mu woru ali-eze ndu Ízureḷu; me ke Jiuda woru ye ngu l’eka. Mbụ; ọ -buru l’iphemiphe ono be pẹhuru nu; be mu gege eyekwabakporu ngu iya iphe. ⁹ ?Denu g’o gude; ọ buru Opfu Chipfu be i kporu ẹbo l’afu; shi nno mee iphe, du iya eji l’anya? I gude ogu-echi gbua Uráya onye Hetu; duta nyee ya lụahaa. Ọ buru ogu-echi ndu Amonu be i gude gbua ya. ¹⁰ Iphe, ii-maru bu l’egbu ọchi ta abyadu abvu abvubvu l’ibe ngu jasuru asuru; noo kele o to nweddu iphe, i guberu mu; teme i nata Uráya, bu onye Hetu nyee ya lụahaa.’”

¹¹ “Chipfu suru-a: ‘Mu e-shi l’ibe ngu vofuta ejo-iphe kpube ngu l’ehu. Ii-nodu rakafu ẹnya; mu anashia ngu unyomu ngu phe woru nu onye ozo; mbu l’oo-jepfu unyomu ngu phe ono l’echilabo eswe ọchaa. ¹² I meru nkengu le mpya; ole mu e-mekwanu ngu nkengu l’atatiphu ndu Ízureḷu l’ophu; l’echilabo eswe ọchaa.’”

¹³ Dévidi su Nétanu: “Mu meswekwaru Chipfu.”

Nétanu su iya: “Chipfu guwaru ngu nvu l’iphe-eji, i meru ono. I tii nwuhudu. ¹⁴ Obenu l’eshinu ndu ohogu Chipfu gudewaa iphe-a, i meru-a epfubyishi iya; be nwata ono, a nwuru ngu ono ta adzukwaru ndzu.” ¹⁵ E mechaa; Nétanu tugbua; ọ buru iya ala unuphu.

Anwuhu nwatibe Dévidi ono

Tọbudu iya bu; Chipfu danaa nwata ono ẹka ke njo; mbu nwata ono, nyee Uráya nwutaru ono. Iphe-ememe zupyaabe nwata ono. ¹⁶ Dévidi rwoahaa Chileke l’iswi ehụ nwata ono. Ọ swia ẹgu; bahu l’ime ọlo iya je azekota l’ali l’enyashi ono l’ophu. ¹⁷ Ndu bu ogerenya l’ibe iya bya apfu-kube iya g’ephe kpu-lia ya l’oma ali ono, ọ ze ono; ọphu o to kwedu; teme ọphu o kwekwapho tsoru phe ria nri. ¹⁸ O be le mboku k’esaa; nwata ono nwuhu. Ndu ozi Dévidi nodu atsụ ebvu g’ephe e-me pfuaru iya le nwata ono nwuhuwaru; kele ephe suru: “Teke nwata ono nokwadu ndzu be anyi pfuru yeru Dévidi; ọphu ọ to ngaduru anyi nchi. ?Denu g’anyi e-shi pfuaru iya le nwata ọbu nwuhuwaru? Oo-mekakwa onwiya iphe.”

¹⁹ Dévidi bya ahuma ge ndu-ozu iya achiphe nwirinwiri l’ime onwophe; o rwua ya l’ehu le nwata ono be nwuhuwaru nu. Ọ jia phe su: “?Nwata ọbu nwuhuwaru to?” Ephe su iya: “Ee; ọ nwuhwakwaru.”

²⁰ Ọo ya bu; Dévidi bya agbeshi l’omali ẹka ọ ze ono je awua ehụ; nyia manu. Ọ bya agbanwee uwe iya bahu l’ime ọlo Chipfu je abaru iya eja. O mechaa nno bya alashia ibe iya. Ọ larwua bya asu g’a nu iya nri ge ya ria. A nu iya ya; o ria. ²¹ Ndu ozi iya bya ajia ya; su: “?Denu g’o gude i nodu emee egube umere ọwa-a? Teke nwata ono nokwadu ndzu be i shi akwa ekwa; aswi ẹgu. Ọ bu-chiaru nta-a, ọ nwuhuwaru-a be i gbeshiru ria nri!”

²² Dévidi su phe: “Mu shi akwa ekwa; aswi ẹgu teke nwata ono shi nodukwadu ndzu; kele mu riru su: ‘?Bu onye maru me Chipfu e-meru mu eze-iphe-oma dobe nwata ono ndzu?’ ²³ Ole nta-a g’o nwuhuwaru-a; ?bu gunu be mu a-nodu aswi-doru ẹgu? ?Mu a-du ike wophuta iya azu ozo to? Mu e-mechaa jepfu iya; ole yebedua ta alwaedu azu alwapfuta mu ozo.”

Anwunwu Sólomonu

²⁴ Ọo ya bu; Dévidi bya adua nyee ya, bu Batusheba obu. Ọ bya alapfu iya; yee ya kwaa. Ọ nwuru iya nwa nwoke. Dévidi gua nwata ono Sólomonu. Chipfu yee

nwata ono obu. ²⁵ Chipfu gude kẹ n-yemobu ono, o yeru iya ono zia onye mpfuchiru iya, bụ Nétanu g'o je agụa ya Jiedidaya, bụ iya bụ “onye Chipfu yeru obu.”

*Jiowabu alwuta mkpukpu Raba
(1Iphe 20:1-3)*

²⁶ No iya; Jiowabu je etsoo mkpukpu Raba oḡu. Mkpukpu ono dū l'ali ndu Amonu. O lwua ya lwuta eka onye eze phe bu. ²⁷ Jiowabu bya ezia ndu-ozii iya g'e je ezia Dévidi ozi; sū iya-a: “Mu tsoakwaru mkpukpu Raba oḡu; natachawa phe eka epe shi angu mini. ²⁸ Oo ya bu; kpakoo ndu oḡu ophu phoduru nu bya ekepheta mkpukpu ono; nata iya; teke mu a-gbe nata iya; e woru epha mu gua mkpukpu ono.” ²⁹ Oo ya bu; Dévidi bya akpakoo ndu oḡu ono g'ephe ha; bya achiru phe jeshia mkpukpu Raba. O -rwua; bya abapfu phe oḡu; lwuta mkpukpu ono. ³⁰ O kpota eze phe okpu-eze, o kpu l'ishi. Erwa mkpola-ododo, e gude mee okpu-eze ono be du talentu lanu. O buru mkpuma, vu oke aswa be no iya nu. E woru okpu-eze ono kpube Dévidi l'ishi. Dévidi kwatakwaphe okwata, paru eka le mkpukpu ono. ³¹ O rwukoo ndu mkpukpu ono dobe g'ephe gudeje soya; yele ikworo-igwe; waa ogbunku jeaha ozi; bya eye phe g'ephe yoje eja ulo. O buru egube ono be o mekotaru mkpukpu, nokota l'ali ndu Amonu l'ophu. E mechaa; Dévidi yele ndu oḡu iya l'ophu laphushia azu le Jierusalemu.

13

Amunonu emerwu nwanna iya, bu Tama

¹ Abusalomu; nwa Dévidi nweru nwune nwanyị, ama mma, epha iya bu Tama. A nonyaa; nwa nwoke Dévidi ozo, aza Amunonu bya eyee Tama obu. ² Ehu gbangahu Amunonu k'ophu o buwaro iphe-ememe zupyaabe iya le k'opfu ehu nwanna iya ono, bu Tama. O buru iphe, nyiberu Amunonu g'oo-shi ge ya kpabata iya; kele Tama bu nwamgboko, yee nwoke ta akwajeduru. ³ Noo ya; Amunonu ono be nweru onya, epha iya bu Jionadabu nwa Shimeya; mbu nwa nwune Dévidi. Jionadabu ono bu onye eregede. ⁴ O bya ajia Amunonu su: “?Bu gunu kparu iphe, o bu nnata gube nwatibe eze abujeru utsu g'utsu; li nwuppyashihu egube-a? ?Tii kaduru mu iphe obu?”

Amunonu su iya: “Mu yeru Tama obu; mbu nwune Abusalomu, bu nwanna mu ono.”

⁵ Jionadabu su iya: “Je aze aze l'iphe-aze ngu; mekiritaru g'iphe-ememe eme ngu. Nna ngu -byae ngu pho ajiji; su iya l'irwo iya g'o haa Tama, bu nwanna ngu nwanyị g'o bya anu ngu nri g'i ria. G'o nodukwanu ngu l'iphe mee nri obu gude eka iya nu ngu iya g'i ria.” ⁶ Oo ya bu; Amunonu kwe je aze g'onye iphe-ememe eme.

Eze byae ya pho ajiji; Amunonu su iya: “Jiko ge nwanna mu nwanyị, bu Tama byanu bya anodu mu l'iphe ghee akara nu mu ge mu taa.”

⁷ Tobudu iya bu; Dévidi zia g'e zia Tama l'eka o no l'unuphu; su iya g'o tugbua je l'ulo nwanna iya, bu Amunonu je emeeru iya nri. ⁸ Tama bya atugbua jeshia l'ulo nwanna iya Amunonu; o rwua; Amunonu ze aze. Tama bya ekpota ukpokutu iphe, eegudeje eme akara bya agwokobe iya gude mee akara l'iphe iya; bya eworu iya ghee egheghe. ⁹ O bya achiru akara ono ye le gbamugbamu woru nu iya. O jika iya eriri. Amunonu su: “Karū onyenonu g'o lufukota l'eka-a!” Onyenonu bya atuko lufuchaa. ¹⁰ Oo ya bu; Amunonu bya asu Tama: “Wobata nri obu l'ime mkpuru gude eka ngu nuje mu iya ge mu ria.” Oo ya bu; Tama pata akara ono, o gheru ono wojeshiaru nwanna iya, bu Amunonu l'ime mkpuru iya. ¹¹ Tama bya ewoerupho nri ono nu iya g'o ria; Amunonu zukobe iya su iya: “Bya ge mu le ngu kwaa; nwanna mu.”

¹² Tama sù iya: “Waawakwa; nwanna mu! Te egudekwa mu k'ike! E te emejekwa egube iphe ono l'alì Ízurèlu! Ophu te emekwa ebyi owana. ¹³ A -bya l'ehu nkemu; ?bù aweya bẹ mu a-paru egube iphe-iphere owa je? Teme gubedua l'onwongu bẹ a-yikwaru lẹ ndu emeshi eswe ike l'alì Ízurèlu. Jiko pfunuru yeru eze; o tọ jikadu g'ì tì lù mu.” ¹⁴ O pfua nta; pfua imo; ophu Amunonu angaduru iya nchì; o gude iya jepfu k'ike; kele o ka iya okpehu.

¹⁵ E mecha; Tama bya adu Amunonu ashì k'ophu paru eka apaa. Ashì, o du iya bya aka shii; e me lẹ g'o shi yeberu iya obu. Amunonu bya asu iya: “Gbeshi tugbua lasha!”

¹⁶ Tama jika; sù iya: “Waawaa! Achichi owa-a, ichi mu gẹ mu lufu-a kabakwa eji; eme l'ophu i mewaru mu.” Ophu Amunonu angaduru iya ro nchì. ¹⁷ O kua onye-ozì iya, eyetajeru iya eka sù iya: “Kpufuru mu nwanyi-a l'iphu; guburu iya ye l'etezi; swo-chia iphe lẹ mgbo!” ¹⁸ Oo ya bu; nwozi iya ono nwufu iya; guburu iya ye l'etezi swobe iphe lẹ mgbo ono. Tama bẹ yeru eguru uwe mgbalanu, nweru eka ogologo; kele oo egube uwe ono bẹ unwada eze ndu ophu bukwa du unwumgboko, nwoke teke ejepfuswee eyeje. ¹⁹ Tama kpota ntu kpube onwiya l'ishi; woru eguru uwe mgbalanu ono, o ye ono gbajashia. O chiru eka kwee l'ishi; rarù eka lasha.

²⁰ Nwune iya, bu Abusalomu huma iya bya aja ya su: “?O du gẹ nwanna ngu, bu Amunonu mebyiwaru ngu? Noduro nwadoo nwune mu. Oo nwanna ngu bẹ o bu; te ejekwa evuru iphe ono l'obu.” Oo ya bu; Tama je eburu l'ibe nwune iya Abusalomu nodu buru nwanyi, e bufuru ebufu.

²¹ Eze Dévidi numaepho iphe nwuru nu; ehu ghushiahaa ya eghe ike. ²² Abusalomu gbaa nkuchi; ophu o pfujeduru opfu oma; ozo ejo opfu yeru Amunonu. Amunonu du iya ashì; kele o guderu nwune iya nwanyi, bu Tama jepfu k'ike.

Abusalomu egbu Amunonu

²³ A bya anochaa apha labo lẹ teke ndu ebushijeru Abusalomu aturu iya eji no lẹ mkpukpu Belu-Hazo, no-kube oke alì ndu Ifuremu; Abusalomu zia iphe, bu unwoke, eze nwuru nzi g'ephe byakotaru iya lẹ nri. ²⁴ Abusalomu jepfu eze l'onwiya je asu iya: “Mube nwozi ngu bẹ ndu ebushije aturu eji byakwaru ozi. Mu nodu arwo gube eze gẹ gu lẹ ndu-ozì ngu tsonuru mu je eka ono.”

²⁵ Eze sù iya: “Waawaa; nwa mu. Anyi ta atukodu abya; kele anyi a-bya aburu ivu-erwa duru ngu.” O rwo ya nta-a rwo imo; ophu o to kwedu lẹ ya e-je. O buru onu-oma bẹ o goru nu iya.

²⁶ Abusalomu bya asu iya: “O -buru l'i tti byadu; jiko gẹ nwanna mu Amunonu tsonuru anyi je!”

Eze jia ya; su: “?Bu ke gunu bẹ oo-gude tsoru unu je?” ²⁷ Abusalomu rwohiahaa ya ike; o kweta gẹ Amunonu yele unwu eze Dévidi ndu k'ophu tsokotaru iya je.

²⁸ Noo ya; Abusalomu bya akaru ndu-ozì iya; sù phe: “Unu tonwube enya maru teke Amunonu ngwaru mee; o nodu atsu iya atsutsu. Mu -su unu g'unu chitsua Amunonu; unu woru iya chigbua. Unu ta atsukwa ebvu. Oo mbedua ziru iya unu. Unu shihu obu ike; mee okpehu!” ²⁹ Ndu ozi Abusalomu mee Amunonu iphe, o ziru g'ephe mee ya. Oo ya bu; unwoke, eze nwushiru ono wu-lihu; onyenonu pfukotachaa inya-mulu iya; gbalaa.

³⁰ Epehe nodukwadro l'uzo; ozi gbẹ rwanu Dévidi nchì lẹ Abusalomu gbushikotawaru unwoke, eze nwuru; l'o to nwedu onye ophu phoduru nu. ³¹ Eze zilihu; ye eka l'uwe iya gbajashia. O gwodoshihu l'alì. Ndu ozi iya pfu-kube iya l'eka ono tuko uwe phe gbajashikwaapho. ³² Jionadabu; nwa Shimeya; mbu nwa nwune Dévidi bya asu: “Nnajiuphu mu; ba arishi l'unwu-eze bẹ e gbushikotawaru. Oo

Amunonu kpoloko bẹ nwuhuru nū. Oo iphe Abusalomu shihawaa rita k'ememe e -shi mboku ono, Amunonu guderu nwune iya nwanyi, bu Tama k'ehuka jepfu pho. ³³ Sū-a; gẹ nnajiuphu mu, bu eze ba chishiru uche ye l'a sūru l'unwu-eze nwushihukotawaru. Oo Amunonu kpoloko bẹ nwuhuru nū."

³⁴ E mecha; Abusalomu ye okpa l'oso gbalaa.

Oo ya bu; nwoke, echeje nche palia enya hūma ikpoto ndu nọ lẹ gbororo l'uzo azu iya; g'ephe shi l'aguga ubvu eje abya. ³⁵ Jionadabu bya asu eze: "Lenu; unwu gube eze alwaakwa. Oo ephe gẹ mube nwozi ngu pfuru bu g'o nwuru." ³⁶ Oo ya bu; epfughe, oopfughe nno; unwu-eze ono wubata; chiahaa mkpu ekwa. Eze ye lẹ ndu-ozu iya g'ephe ha tuko chiswee ekwa; rashikpo ya ike.

³⁷ Abusalomu gbalaa lapfushia Talumayi; nwa Amihudu; mbu eze ndu Geshu. Dévidi nodu anoduje ara ekwa nwa iya ono mbokumboku. ³⁸ Abusalomu gbaru laa Geshu ono je anoo apha eto l'eka ono. ³⁹ A nonyaa; oghoroko Abusalomu bya adushia eze, bu Dévidi ike; kele a dutawaru iya lẹ k'anwuhu Amunonu.

14

Abusalomu alwaphuta azu lẹ Jierusalemu

¹ Noo ya; Jiowabu; nwa Zeruya bya amaru l'oghoroko Abusalomu bẹ dushi eze ike.

² Oo ya bu; o bya eye nemadzu g'o je mkpukpu Tekowa je ekuaru iya nwanyi, maru iphe l'eka ono; su iya: "Mekiritaru gi bu onye no l'aphu. Yee uwe onye no l'aphu. Ta anyikwa manu mbeleke. Mekpopho gi bu nwanyi, shi teke du enya noduta l'aphu onye nwuhuru anwuhu. ³ L'i jepfu eze je epfuaru iya egube ono." Oo ya bu; Jiowabu bya ezikota iya iphe oo-pfu.

⁴ Nwanyi Tekowa ono bya ejepfu eze gẹ ya pfuru yeru iya; bya adaa kpurumu l'iphu iya; woru iphu kpube l'ali gude kwabe iya ubvu. O bya asu eze: "Gube eze; jiko yenuru mu eka!"

⁵ Eze jia ya su: "Bu gunu bẹ atsū ngu l'ehu?"

O su iya: "Mu bu nwanyi, ji iya anodu; mbu lẹ ji mu nwuhuwaru. ⁶ Mube nwozi ngu nwanyi buru unwoke labo bẹ mu nwutaru. Sū-a; ephebebo wata alwu ogo l'egbudu; ophu o dudu onye no l'eka ono; k'ophu e gbokaharu phe. Onye lanu chita ibe iya taa; woru iya chigbua. ⁷ Noo ya; ndibe anyi l'ophu wu-lihu ripyabe mube nwozi ngu nwanyi su mu gẹ mu kpufutafuaru phe onye ophuu chigburu nwune iya nwoke pho g'ephe gbua gude gwata ugwo ochi nwune iya nwoke ono, o gburu ono; mbu l'ephe e-wofufua ndu onye ophu e-ri iphe nna phe. Sū-a; ephe eshi nno menyia nwa akpuru icheku-oku lanu ono, mu togboru ono; mbu mee g'ephe ji mu me awa iya chihu l'eliphe-a."

⁸ Eze bya asu nwanyi ono: "Tugbua lashia ibe ngu; gẹ mu bya aturu ekemu nu phe l'opfu ehū ngu."

⁹ Nwanyi Tekowa ono bya asu iya: "Gube nnajiuphu mu, bu eze; g'uta, e gege ata ngu tukokwaru mu l'ishi; me l'ishi onu-ulo nna mu. G'o to dukwaro onye eje ata eze; ye aba-eze iya uta."

¹⁰ Eze su iya: "O -nwekpowaru onye jeru ngu epfuru; duta iya byapfuta mu; g'onye obu aha ngu epfuchi nchi."

¹¹ Oo ya bu; nwanyi ono su: "Jiko gube eze kpo-kunu Chipfu, bu Chileke ngu; k'ophu onye o du l'eka; mbu agwata ugwo ochi ono a-ha egbu nwa mu nwoke ono."

Eze su iya: "Eshinu Chipfu no ndu g'o no iya-a bẹ egbushi, no nwa ngu l'ishi ta abyakwa erifu me nanu daa l'ali."

¹² Noo ya; nwanyi ono su: "Gẹ mube nwozi ngu nwanyi pfufunaaru akpuru opfu lanu yeru gube nnajiuphu mu, bu eze."

O su iya: "Pfkuporo ya."

¹³ Nwanyị ono sụ iya: “?Denu g'o gude gube eze mee ndibe Chileke egube ejo-ipe owa-a? ?T'o buda ikpe be gube eze anma onwongu l'ipe ono, iipfu nta-a ono; kele nwa ngu pho, a chifuru achifu pho be gube eze teke eduphutada azu. ¹⁴ G'anyi ha nwuhufutaje anwuhu. Anyi du ge mini, wushihuru l'ali, te nweedu g'ee-shi kukobe iya l'ipe ozobaa. O to nweedu onye Chileke gufuru anwuhu l'ehu iya. O chia iphe, oomeje bu l'ochoje uzo, ee-shi g'onye a chifuru achifu lwaphuta azu lwapfuta iya. ¹⁵ Su-a; mu byaru ge mu pfaru iya gube nnajiuphu mu, bu eze; kele ndiphe mewaru ndzu nodu agu mu. Mube nwozi ngu nwanyi ria su le mu e-pfuru yeru gube eze; ?a maru; ?l'i-meru nwozi ngu iphe, oo rwo ngu. ¹⁶ Mbụ; ?a maru gube eze a-numa opfu mu nafuta mube nwozi ngu l'eka nwoke ono, achu uzo, oo-shi gbua mu le nwa mu; nafu anyi okiphe, Chileke nuru anyi ono? ¹⁷ Oo ya bu; mube nwozi ngu nwanyi pfua su: 'Jiko g'opfu gube nnajiuphu mu, bu eze mekwaa ge meji nmapfuru mu'; noo kele nnajiuphu mu, bu eze du g'ojosi Chileke, amajeru iphe, du ree waa iphe, du eji. Ge Chipfu, bu Chileke ngu swikwaru ngu eswiru.”

¹⁸ Oo ya bu; eze bya aja nwanyi ono su: “Ta awachikwaru mu iphe-a, mu eme ge mu ja ngu-a awachi.”

Nwanyị ono sụ iya: “Jinaa mu iphe obu; gube nnajiuphu mu, bu eze.”

¹⁹ Eze bya aja ya su: “?Eka Jiowabu du l'iphemiphe-a, iipfu-a to?”

Nwanyị ono sụ iya: “Gube nnajiuphu mu, bu eze; eshinu i no ndzu gi no iya-a ?bu onye be a-lokata iphe, gube nnajiuphu mu, bu eze pfuru shia ekutara; ozoo loru laa l'ekicha? Ee; oo nwozi ngu Jiowabu be bu onye ziru ge mu mee iphe-a; o bukwaru iya pho be suru ge mu pfua ge mu epfua. ²⁰ Oo nwozi ngu, bu Jiowabu be meru iphemiphe ono; k'ophu onodu-a, a no nta-a l'a-gbanwe. Gube nnajiuphu be maru mmamiphe g'ojosi Chileke; k'ophu bu li makotaru iphemiphe, eme le mgboko-a.”

²¹ No iya; eze bya asu Jiowabu: “O du ree; mu e-me iphe ono. Tugbua je edulata nwokorobia ono, bu Abusalomu.”

²² Jiowabu daa kpurumu woru iphu kpuke l'ali gude kwabe iya ubvu; bya etua eze epha. O pfua su: “Ntanu-a be mube nwozi ngu marwataru le mu du gube nnajiuphu mu, bu eze l'obu; noo kele i meru mu iphe, mu pfuru gi meeru mu.” ²³ Oo ya bu; Jiowabu tugbua jeshia mkpukpu Geshu je eduphuta Abusalomu azu le Jierusalemu. ²⁴ Ole eze sukwanuru g'o jeekwapho eburu l'ulo eka iya; g'o to humakwa iya enya. Noo ya; Abusalomu je eburu l'ulo nkiya; ophu o to humajeduru eze atatiphu.

Jiowabu edoshiru Abusalomu yee Dévidi opfu

²⁵ L'ali Izurelu mgburugburu be o to dudu nwoke ozo, a jaberu ajaja ke mma, ooma g'a ja Abusalomu. E-shi l'ishi jasu l'obochi-okpa be o to dudu eka iphe, takuru iya l'ehu. ²⁶ O nodu abujeru; o -kpushia egbushi, du iya l'ishi; kele ookpuje iya aphagapha m'o nyjee ya pho erwa; l'o wota iya tu atutu maru g'onyita-be erwa. Erwa egbushi iya buru shekelu ukporo iri be obujeru; me e -gude iphe, ndu eze egudeje atu erwa iphe tu ya. ²⁷ Unwegirima unwoke eto; waa nwata nwanyi lanu be Abusalomu nwataru. Epha nwa iya nwanyi ono bu Tama; o buru nwanyi, ama mma.

²⁸ Abusalomu bu apha labo le Jierusalemu; ophu o to humajeduru eze iphu. ²⁹ Oo ya bu; Abusalomu zia g'e ziaru iya Jiowabu g'o bya ge ya zia ya ibe eze. Ophu Jiowabu ekwedu bya iya aza enu. O bya ezia ya k'ugbo ebo; o jikakwapho abyabya. ³⁰ Tobudu iya bu; o bya ezia ndu-ozu iya; su phe: “Unu lenu; egu, Jiowabu koru balu be no-kube nkemu. Unu je atua ya oku.” Ndu ozi iya ono tugbua je eworu oku tu ya.

³¹ Oo ya bu; Jiowabu tugbua jepfu Abusalomu l'ibe iya je asu iya: “?Bu gunu meru g'o gude ndu-ozu ngu je atua oku l'egu mu?”

³² Abusalomu su Jiowabu: “Mu ziru ozi g'e zia ngu gi bya ge mu zia ngu gi jepfu eze je aja ya: ?Buhunu gunu meru iphe, mu shi mkpukpu Geshu lwatashia? O gege

akaru mu ree lẹ mu nõkwadu l'ẹka ono.' Oo ya bụ lẹ-a; mee gẹ mu hụma eze iphu. Ọ -bụru l'o nweru ẹjo-iphe, mu meru; g'o gbua mu rọ egbugbu."

³³ Oo ya bụ; Jiowabu tũgbua je epfuaru eze iphe ono. Eze bya ekua Abụsalomu. Ọ byarwuta l'atatiphu iya; bya adaa kpurumu woru iphu kpube l'alị. Eze bya etsutsua Abụsalomu ọnu.

15

Ẹjo idzu, Abụsalomu achi ru Dévidi

¹ Tọbudu iya bụ; Abụsalomu bya enweru ụgbo-inya; waa inya k'ẹkiya; waa unwoke ụkporo labọ l'iri, bụ ndu evutajeru iya ụzo. ² Ọ nọdu abujeru o -rwua l'ọnmewa ụtsu; Abụsalomu agbeshi je apfuru l'aguga gbororo eeshije bahụ l'ime mkpukpu ono. Teke ọ bụ l'o nweru onye eje echiru eze ichi g'eze kpee opfu ono; Abụsalomu ekua ya jia ya sụ: "Bụ mkpukpu awe bẹ i shi?" Onye ono asụ iya: "Nwozi ngu shikwa l'ipfu lanụ l'ime ipfu ndu Ízurelu." ³ Onye ọbu -pfuchaa iphe ọ byaru; Abụsalomu asụ iya: "Iphe, i pfuru dukwa ree; bya aburu iphe, pfuru ọto; obenu l'o to nwedụ onye a-nọ-chi ẹnya eze numa iphe, adaru unu." ⁴ Iphe ọzo, Abụsalomu epfujefua bụ: "Ome ọ bụ l'ọo g'a họtakwadu mu phọ gẹ mu bụru onye-ikpe l'alị-a; m'ọ bujekwaru iphe, bụ onye wotaru mu opfu; ọzoo onye byaru echia mu ichi; mu ekpejeepho ikpe ono; kperu iswi-odu-mma nụ iya." ⁵ Nokwaphọ g'ọ bujeru; ọ -duru onye byapfutaru iya nụ gẹ ya phozeta l'iphu iya; kele iya ekele; l'ọ machia ẹka; nmatachia onye ọbu akpa; tsutsua ya ọnu. ⁶ Noo gẹ Abụsalomu shi emeje iphe, bụ ndu Ízurelu, gude ikpe abya ibe eze bụ ono. O shi nno mee; ọ bụru yẹbedua bẹ ndu Ízurelu yeru obu.

⁷ Apha ẹno lachaepho; Abụsalomu sụ eze: "Jiko; hana mu gẹ mu je mkpukpu Hẹburonu je emeeru Chipfu iphe, mu kweru iya ukwe iya. ⁸ Noo kele teke ono, mube nwozi ngu nõkwadu lẹ mkpukpu Geshu l'alị Arámu bẹ mu kweru ukwe sụ: 'Chipfu -mewaa mu lwaphuta azụ lẹ Jierúsalemụ bẹ mu a-baru iya eja.' "

⁹ Eze sụ iya: "Jekwaa l'ẹhu-guu!" Oo ya bụ; ọ tũgbua jeshia Hẹburonu. ¹⁰ Abụsalomu bya ezia ndu-ozí ephe je ejekota lẹ mpaya l'ipfu ndu Ízurelu l'ophu sụ phẹ: "Unu -numaepho ọda opu; unu tụa ụzu sụ: 'Abụsalomu buakwa eze lẹ Hẹburonu.' " ¹¹ Ndu ephe lẹ Abụsalomu shi lẹ Jierúsalemụ swiru bẹ dọ unwoke ụkporo iri. Ndu ono bẹ bụ ndu e ziru nzi g'ephe bya ẹbyaa. Ephe gude obu ìphóró jeshia; ọphu ephe amadụ iphe, anwu nụ. ¹² Abụsalomu gudekwadụ ngweja ono l'ẹka egwe; bya ezia g'e je ekuaru iya Ahitofelu, bụ onye mkpukpu Gilo lẹ mkpukpu iya bụ Gilo g'ọ bya. Ahitofelu ono bẹ bụ onye mgbazi Dévidi. Noo ya; ẹjo idzu ono, aachiru Dévidi kabaa eshihu ike; ndu awụ etso Abụsalomu nọdu aka shii eje.

Dévidi agbafu lẹ Jierúsalemụ

¹³ Tọbudu iya bụ; nwozi lanụ gbaru bya asụ Dévidi: "I maru-a l'obu ndu Ízurelu l'ophu buwaa l'ẹka Abụsalomu nọ bẹ ọ dukota?"

¹⁴ Dévidi bya epfuru yeru ndu-ozí iya g'ephe ha, bụ ndu yee ya tukuru nọdu lẹ Jierúsalemụ sụ phẹ: "Unu wu-lihukwa g'anyi gbalachaa; ọdumeka bẹ ọ tọ dukwa onye byaru l'anahụ Abụsalomu. Unu mekebe egwegwa g'anyi tũgbua; a nonyanu o mee egwegwa ghabuta anyi bya emeru ẹjo-iphe kpua anyi; mbụ gude ogu-echi gbugbushia ndu mkpukpu-a."

¹⁵ Ndu ozí eze tuko sụ iya: "Oo iphe, gube nnajiuphu anyi, bụ eze turu ẹka l'ọo iphe, ee-me bẹ anyibe ndu-ozí ngu e-mekotaepho." ¹⁶ Oo ya bụ; eze tũgbua; ndibe iya l'ophu tsoru iya. Eze bya ahaa umadzu iri, bụ unwanyi, ndu ọphu abụ-zidu unyomu iya g'ephe letaru iya ẹnya l'unuphu.

¹⁷ Oo ya bu; eze tugbua; waa ndu yee ya swikota; ephe jekpoeppo jerwua eka du enya; teme ephe bebe doshia. ¹⁸ Ndu ozi iya bya awughakota iya; mbu ndu Kereti; me ndu Peleti; me unu nemadzu l'ukporo iri ono, shi le mkpukpu Gatu tsoru iya pho. Ephe ghata eze; vuta uzo. ¹⁹ Tobudu iya bu; eze bya asu Itayi, bu onye Gatu: “?Bu gunu meru g'o gude i tsoru anyi? Laphukwa azu lapfu eze, bu Abusalomu; kele i bu onye ohozo; teme i buru onye akpuru le ndzu l'ibe unu. ²⁰ ?Denu g'ee-shi l'oo-buru gube onye byaru unyaphu be buwaa ntanu-a mu abya emee gi tsoru anyi ghapheaha aghaphe l'ebe abu le mu maru eka mu eje ala. Chita ndibe unu laphu azu. Ge Chipfu phukwaaru ngu obu-imemini; goshi ngu l'o bu onye apfushije ike l'iphe, o pfuru.”

²¹ Noo ya; Itayi yeeru eze onu; su iya: “Eshinu Chipfu no ndzu g'o no iya-a; teme gube nnajiuphu mu, bu eze nodu ndzu gi no iya-a; be bukwa eka gube nnajiuphu mu, bu eze no be mube nwozi ngu a-nodu; me le ndzu; me l'onwu.”

²² Dévidi su Itayi: “Ngwa; ghata vuru uzo g'anyi je!” Oo ya bu; Itayi, bu onye Gatu bya aghata; me ndu yee ya swi; waa unwegirima, tso iya nu. ²³ Noo ya; uzu-ekwa nodu atu wowoowoo l'ali ono l'ophu ge ndu ono tukoru awughagbaa. Eze waa ndu ono, yee ya swi ono je adaghaa nggele Kidironu; kwaseru chebe uzo echiegu.

²⁴ Abyiyata bya aghata; Zadoku ghatakwapo; me ndu Livayi l'ophu, bu ndu pa okpoko ogbandzu Chileke. Ephe bya apazeta okpoko Chileke ono dobe l'ali jeye teke ndu ono tukoru wufutakota le mkpukpu ono. ²⁵ Eze su Zadoku: “Paphu okpoko Chileke ono azu l'ime mkpukpu ono. O -buru le mu du Chipfu l'obu be oo-duphuta mu-a azu; mee ge mu humabaa okpoko Chileke ono ozo; waa eka ono, onoduje ono.

²⁶ Teke o bu l'ehu ta tsodu Chileke utso l'opfu ehmu; wanaa mu-a baa; g'o mekwaa mu g'o du iya ree.” ²⁷ Eze pfukwaarupho Zadoku, bu onye uke Chileke ono su iya: “?Tii bunaa onye aphuje ophulanya? Laphushia azu l'ime mkpukpu ono l'ehu-guu; unu le nwa ngu, bu Ahimaazu; waa Jionatanu, bu nwa Abyiyata. ²⁸ Mu a-nodu kwabe l'okpa enyimu Jiodanu l'ibe iya ophu eerwuje iya erwurwu l'uzo echiegu jasununu ezia ozi g'e zia mu.” ²⁹ Oo ya bu; Zadoku yee Abyiyata pata okpoko Chileke ono laphushia azu le Jierusalemu je ano-kirishia l'eka ono.

³⁰ Dévidi tugbua kwaseru ara ekwa enyikota eli ubvu olivu. O kpuchia iphe l'ishi gbaru okpa oto eje. Ndu ephe l'iya swi g'ephe ha toko kpuchishikota iphe l'ishi awu etso iya; bya ara ekwa g'ephe jekpoeppo ono. ³¹ A bya epfuaru Dévidi su iya: “Ahitofelu be tsokwa Abusalomu achijejo idzu ono.” Oo ya bu; Dévidi pfuru nu Chileke su: “Jiko Chipfu; menaa ge mgbazi ono, Ahitofelu agbazi ono buru iphemmanu.”

³² Dévidi nyirwuepho mkpakponu ubvu ono, bu eka aanoduje abaru Chileke eja; o bya amaru Hushayi, bu onye Aku gbawa iya ndzuta. Uwe Hushayi gbajashihucha agbajashihu; teme o kporu ntupkua l'ishi. ³³ Dévidi su iya: “I-tsowaru mu be ii-bukwaru ivu-erwa duru mu. ³⁴ O -buru l'i laphuru azu le Jierusalemu je asu Abusalomu: ‘Mu a-buru nwozi ngu gube eze; mbu egube ono, mu shi buru nwozi nna ngu Dévidi pho. Nta-a be mu a-buru nwozi ngu.’ I -mee nno; be ii-yetaru mu eka gbanwe ejo idzu ono, Ahitofelu achijejo ono. ³⁵ Zadoku yele Abyiyata, bu ndu-uke Chileke be unu l'ephe a-tukona-a nodu l'eka ono. Iphemiphe, i numakporu l'ibe eze; pfujeru phe iya. ³⁶ Unwu phe ephe-nebo; mbu Ahimaazu nwa Zadoku; waa Jionatanu nwa Abyiyata be ephe l'ephe tukoru nodu l'eka ono. Iphe, bukpo iphe, i numaru zia phe g'ephe bya epfuaru mu iya.”

³⁷ Oo ya bu; erwurwu, onya Dévidi, bu Hushayi erwu Jierusalemu; Abusalomu nodu abatakpoeppo abata l'ime mkpukpu ono.

16

Dévidi yele Ziba

¹ Tòbudu iya bụ; Dévidi jeribeerupho nwanshii lẹ mkpakponu úbvú ono; ọ bya l'amaru; ọ hụma nwozi Mefibosheti, bụ Ziba g'ọ nọwa kwabere iya g'ọ gba iya ndzuta. Ọ chiru nkapfu-igara olemole, e dozichaaru ree bya ebo iya ishi buredi ukporo iri; waa echa-mbekee ukporo ise, e gude akpuru vayinu ghee; waa akpuru oshi-omi ukporo ise; waa otumu mee lanu. ² Eze bya ajia Ziba su iya: “?Bu ke gunu be i vutaru iphe owa-a?”

Ziba su iya: “Nkapfu-igara ono bu iphe, ndibe eze a-no-kojeru agbaphe. Ophu bu buredi; yee akpuru oshi-omi pho be bu iphe, unwoke, tso ngu nu a-noduje ata. Mee pho bu ndu ike bvuru l'echiegu be a-ngutaje iya gude rokota ike.”

³ Eze jia ya su: “?Denu nwanwa nnajiuphu ngu?”

Ziba su iya: “O nokwa le Jierusalemu; epfufe su le ntanu-a be ndu Izurelu e-woru ali-eze nna iya oche nu-phu iya azu.”

⁴ Oo ya bu; eze su Ziba: “Iphemiphe, shi buru iphe Mefibosheti be buwaa nkengu nta.”

Ziba su iya: “Mu wozeru onwomu ali ephozeru ngu; jiko ge mu tubajekwa ngu lenya gube nnajiuphu mu, bu eze.”

Shimeyi ephu Dévidi iphu

⁵ O be teke eze, bu Dévidi erwu mkpukpu Bahurimu; a bya l'amaru nwoke lanu, yee Solu shi lenya-unuphu lanu shiwaa l'eka ono futa. Epha iya bu Shimeyi; nwa Gera. O nodu ephushi iphu eje abya. ⁶ O tūahaa Dévidi; yele ndu-ozii iya g'ephe ha mkpuma; l'eka ndu yee ya swi me ndu ojogu iya nokakwaru iya ro l'ekutara me l'ekicha. ⁷ Shimeyi nodu ephu iphu ono asuje: “Tugbua! Tugbua; gube ogbu-ochi ono; gube onye ejo-iphe ono! ⁸ Chipfu gwatawaru ngu ugwo ochi ndu i gbushiru l'onulo Solu; mbu onye ono, i no l'aba-eze, o shi nodu ono. Chipfu nafuwaru ngu ali-eze ono woru nu nwa ngu, bu Abusalomu. Humanu l'ejo-ememe, iime gudeshiwaru ngu; kele i bu o-gbu-ochi!”

⁹ Oo ya bu; Abishayi; nwa Zeruya su eze: “?Denu g'o gude odzu nkuta-a nodu ephu gube nnajiuphu mu, bu eze iphu? Jiko hanaa mu ge mu je egbubufu iya ishi.”

¹⁰ Eze su iya: “?Bu gunu be mu l'unu jigba; unube unwu Zeruya? O -buru l'oo Chipfu ziru iya g'ọ phu mu iphu obu; ?bu onye a-du ike jia ya su: ‘?Bu gunu kparu iphe, iime nno?’ ” ¹¹ No iya; Dévidi bya epfuaru Abishayi yele ndu-ozii iya g'ephe ha su: “Unu lewaro l'oo nwa mu, shi mu l'epho be achọ ishi ndu mu. ?Bu-chia onye owana, bu onye Benjiaminu-a be ta a-kadaro njo? Unu paru iya haa g'o phu mu iphu obu; kele oo Chipfu ziru iya ya. ¹² O nweru-a g'oo-du; Chipfu elee enya huma egube ejo-iphe, dapfutaru mu nu; l'oo-meeru mu iphe-oma gude pfua mu ugwo iphu-a, eephusi mu ntanu-a.” ¹³ Noo ya; Dévidi yele ndu nkiya ono kwasekpoerupho gbororo uzo ono; Shimeyi kwaseru aguga úbvú, no chebe iphu l'ibiya ophu Dévidi no. O nodu eje bya ephushi iya iphu; atu iya mkpuma; bya aphuru iya ntụ. ¹⁴ Eze yele ndu ono, yee ya tuko swiru ono bya e-jerwu eka ephe eje; ike bvushikotawa phe; ephe jerwua bya anodu l'eka ono rokota ike.

Ahitofelu ezi Abusalomu ejo-nzi

¹⁵ Tòbudu iya bụ; Abusalomu yele ndu ono l'ophu; mbu unwoke Izurelu wuru zebata le Jierusalemu. Ahitofelu tsokwaru phe pho. ¹⁶ Oo ya bu; Hushayi, bu onye Aku, bu onyà Dévidi jepfu Abusalomu je asu iya: “Nodukwa ndu ogologo; gube eze! Gube eze! Nodukwa ndu ogologo!”

¹⁷ Abusalomu bya asu Hushayi: “?Bu n-yemobu, i yeru onyà ngu obu-a baa? ?Bu gunu meru g'o gude ophu unu l'onya ngu ta aswidu?”

¹⁸ Hushayi su Abusalomu: “Waawaa; kele oo onye ophu Chipfu; me ndu-a; waa ndu Izurelu l'ophu hotaru be mu a-buru nkiya. O buru iya be mu l'iya a-noduwaro

ya. ¹⁹ Tẹmanu; ?bụ onye bẹ ọ gbaru gẹ mu jeru ozi; bụ nna ọọ nwa? Ọo nwa bẹ mu e-jeru ozi. Ọo ẹgube mu shi ejeru nna ngu ozi bụ gẹ mu e-jekwarupho gubedua ozi.”

²⁰ Abusalomu bya asụ Ahitofelu: “Chị-koshikwa mu idzu iphe, anyi e-me.”

²¹ Ahitofelu pfunaaru Abusalomu sụ iya: “Je ejepfukọta unwanyi ono, ndu ophu abụ-zidu unyomu nna ngu ono; mbụ g'unu l'ephe kwa akwakwa nwoke yele nwanyị; mbụ unwanyi ono, ọ haru g'ephe leta ibe eze ọnya ono. Ọo teke ono bẹ ndu Ízurelu l'ophu a-nụma l'i mewaru onwongu ị nọdu eshiwaa nna ngu tukuruba; teme obu akabakwapho eshihu ndu ono, etso ngu nụ ono ike.” ²² Ọo ya bụ; a bya akpọberu Abusalomu ọlo-ekwa l'eli mkpotsu-ọlo ibe eze; Abusalomu jepfu unwanyi ono, abụ-zidu unyomu nna iya ono l'eka ndu Ízurelu l'ophu ele iya ọnya.

²³ Teke ono bẹ mgbazi Ahitofelu shi adujeepho g'egube, eejeje l'ajị l'eka Chipfu-a. Ọ bụru ẹgube ono bẹ Dévidi yele Abusalomu shi ewotaje mgbazi Ahitofelu.

17

Hushayi ezi Abusalomu ẹjo-nzi

¹ Ahitofelu bya ekua Abusalomu sụ iya: “Haa gẹ mu họtá unu unwoke ukporo l'iri g'anyi tugbua je achia Dévidi ọso l'enyashi-a. ² Mu a-bapfu iya teke ike bvušhiwaru iya; ọ dụwaa gologolo. Mu emee gẹ ndzụ-agụgu rwuta iya gẹ ndu ono, yee ya swi l'ophu ono gbakashihu. Mu agbẹ teke ono woru eze gbugbua nwẹkinyi iya. ³ Mu e-duphutaotaruru ngu ndu ono azụ. Onye ono, ịicho -nwuhuwaa bẹ ndu ophuu g'ephe ha lwakotawaru azụ. Ndu ono g'ephe ha bẹ ta adudu mẹ onye lanu, a byaru e-merwu ẹhu.” ⁴ Iphe ono tuko dụ Abusalomu yee ndu bụ ọgerenya ndu Ízurelu l'ophu ree.

⁵ Abusalomu bya asụ: “Unu kufua Hushayi, bụ onye Akụ g'anyi nūmafua iphe, oopfu.” ⁶ Hushayi byapfuta ẹ ya pho; Abusalomu sụ iya: “Wakwa iphe Ahitofelu pfuru baa. ?Bụ g'anyi mee iphe, o pfuru? Teke odumeka yekwaa onu nkengu.”

⁷ Ọo ya bụ; Hushayi bya asụ Abusalomu: “Idzu, Ahitofelu chi-koshiru ngu k'ogiya-a ta adukwa ree. ⁸ Ị mahawaru gẹ nna ngu gbaru; mẹ ndu nkiya. Ephe bukota ndu ike dụ l'ogu; emebe ehuka g'agụ, a chitaru unwu iya. A -gufukpooro ono bẹ nna ngu bụ onye k'ogu doru ọnya; yele ndu ophuu ta abyadu aze l'eka lanu l'enyashi-a. ⁹ Lenu; nta-a bẹ o domiwaru onwiya l'ime ọgba ọzoo l'eka ọzo. Ọ -buru l'ọ futaru bya etsoo unu ọgu nta-a; ndu ojogu ngu haru nwuhu; bẹ onye nūmakporu iya nū a-sukwa: 'E gbushiakwaru nemadzu shii l'echilabo ndu etso Abusalomu.' ¹⁰ Je akpachaa lẹ ndu ike dụ l'ogu; mbụ ndu ono, obu shihuchaaru ike g'oduma ono bẹ ndzụ-agụgu e-rwutachakwaa; noo kele ndu Ízurelu l'ophu bẹ maru lẹ nna ngu bẹ bụ onye ike dụ l'ogu; teme ndu yee ya swi bụ-chaaru ndu okpehu dụ. ¹¹ Sụ-a; iphe, bụ idzu nkemu bụ gẹ ndu Ízurelu l'ophu dzukobe byapfuta ngu; e shikpoo lẹ Danu jasụ lẹ Biye-Sheba; mbụ g'ephe zahụ g'ẹja, nọ l'aguga eze-enyimu; gubedua l'onwongu e-duru phẹ jeshia ọgu obu. ¹² Ọo ya bụ; anyi etsoo ya ọgu l'eka anyi cho-vukpoeru iya pho. Anyi adapyabe iya ẹgube ono, ịji utsu anoduje adashi l'alị-a. Yebedua l'onwiya waa ndu yee ya swi l'ophu bẹ ta adudu onye ophu e-dobe ndzụ m'onye lanu. ¹³ Ọ -buru l'o nweru mkpukpu, o pyobaru; ndu Ízurelu l'ophu e-gude eri bya lẹ mkpukpu ono; bya eworu iya lo-tsua; loo ya wuruwuru nwuru ye lẹ nsuda; k'ophu bụ l'a ta abyadu a-huma m'ibiribe ẹja lanu l'eka ono.”

¹⁴ Abusalomu mẹ ndu Ízurelu l'ophu tuko zua sụ: “Idzu ke Hushayi, onye Akụ bẹ kakwa ke Ahitofelu ree.” Iphe, kparu iya nū bụ lẹ Chipfu chi-buwaru gẹ ya shi nno kpakashia okpobe idzu ono, Ahitofelu chi-koshiru ono; k'ophu Chipfu e-shi nno mee g'ejo-iphe dapfuta Abusalomu.

Ama gbaru Dévidi; ọ gbalaa

¹⁵ Tòbudu iya bụ; Hushayi bya akaru Zadoku yẹe Abyiyata, bụ ndu-uke Chileke idzu ono, Ahitofelu chī-koshiru Abusalomu yẹle ndu bụ ogerenya ndu Ízurelu ono; waa ophu yẹbedua l'onwiya chī-koshiru phẹ. ¹⁶ Sụ: “Unu mee egwegwa zia ozi g'e zia Dévidi sụ iya g'ọ tọ kwakwa akwakwa l'ẹka eerwuje ẹnnyimu Jiódanu erwurwu l'echiẹgu ono. G'ọ tọ dukwa iphe, e-me g'ọ tọ dafu azu iya ophuu; ọ -dudu bẹ aatukokwa yẹbedua bụ eze waa ndu yẹe ya swi kpo g'eekpoje ntụ-a.”

¹⁷ Teke ono bẹ Jionatanu yẹle Ahimaazu anọduje lẹ Enu-Rogelu; kele ephe ta tudu ama abahu lẹ mkpukpu Jierusalemu. Ọ buru nwata nwamgboko, eje ozi bẹ eezije g'o je ezia phẹ ozi; ephe eje ezia ya eze, bụ Dévidi. ¹⁸ Ọle o nweru nwokorobyala lanu humaru phẹ nụ; o je edooru iya Abusalomu. Ephenebo meepho egwegwa lufu l'ẹka ono tugbua jeshia ibe nwoke, bu lẹ mkpukpu Bahurimu. Nwoke ono nweru welu l'oma-unuphu ibe iya. Ephe nyiba l'ime welu ono. ¹⁹ Nyee nwoke ono chita iphe kpuchite onu welu ono; bya eworu akpuru mebyi iphe susaa l'eli iya. Ophu ọ tọ dudu onye maru nụ. ²⁰ Ndu ozi Abusalomu byapfutaepho nwanyi ono l'ulo; ephe jia ya sụ: “?Bụ aweya bẹ Ahimaazu yẹe Jionatanu nọ?”

Nwanyi ono sụ phẹ l'ephe daakwaru azu nggele pho tugbua.

Ephe choo phẹ; ophu ephe ahumaduru phẹ; ephe laphushia azu lẹ Jierusalemu. ²¹ Ndu ono lashichaepho; Ahimaazu yẹe Jionatanu shi lẹ welu ono nyifuta tugbua jeshia ezi eze, bụ Dévidi ozi ono. Ephe rwua bya akoru iya egube idzu, Ahitofelu chiru; bya asu iya g'o tugbuekwapho nta-a dafu azu ẹnnyimu azu iya ophuu. ²² Noo ya; Dévidi yẹe ndu yẹe ya swi tugbua je adaa ẹnnyimu Jiódanu. Nchi bohushia; ophu o nweedu onye ophu phoduru nụ; ephe dafukotawa azu ẹnnyimu Jiódanu.

²³ Ahitofelu humaepho l'ọ tọ budu idzu nkiya bẹ e tsoru; o nyikota eli nkapfu-igara iya gbagbua; ọ buru iya ala ibe iya lẹ mkpukpu, o shi. Ọ larwua bya edozichaa ibe iya g'oo-du; o je aswi-gbua onwiya. Ọo ya bụ; ọ nwuhu; e lia ya l'ilu nna iya.

²⁴ Dévidi tugbua jeshia mkpukpu Mahanayimu; Abusalomu yẹe unwoke ndu Ízurelu l'ophu, ephe l'iya swi, daa ẹnnyimu Jiódanu kwaseru. ²⁵ Abusalomu woru Amasa mee onye-ishi ndu ojogu iya l'ozo Jiowabu. Amasa bẹ bụ nwatibe onye Ízurelu, epha iya bụ Itura. Itura ono bẹ luru Abigelu, nwada Nahashi bya aburu nwune Zeruya, bụ ne Jiowabu. ²⁶ Abusalomu yẹe ndu Ízurelu je adoru l'alì Giladu.

²⁷ Dévidi byarwutaepho Mahanayimu; Shobi nwa Nahashi kẹ mkpukpu Raba, du l'alì ndu Amonu; mẹ Makiya nwa Amiyelu kẹ mkpukpu Lodeba; mẹ Bazilayi, bụ onye Giladu, shi lẹ mkpukpu Rogelimu; ²⁸ vukoo iphe vutaru Dévidi yẹe ndu yẹe ya swi g'ephe rije. Iphe, ọ bụ buru iphe-azee; mẹ eze ghamugbamu; mẹ iphe, a kpushiru l'ẹja; mẹ witi; mẹ balì; mẹ ereshi, e gweru egwegwe; mẹ ophu a huru ahuhu; mẹ azamu; mẹ okpa; ²⁹ mẹ manu-enu; mẹ mini era-eswi, toru atoto; mẹ aturu; mẹ mini era-eswi, hukoru ahuko. Noo kele ephe suru lẹ Dévidi phẹ bẹ egu agwa; ike bvushiwa phẹ; teme egu mini nodu agukwa phẹ pho l'echiẹgu.

18

Anwuhu Abusalomu

¹ Tòbudu iya bụ; Dévidi bya akpakoo ndu yẹe ya swi; bya ahota ndu-ishi ojogu kẹ ndu ophu du unu labo l'ukporo iri iri; bya ahota ndu-ishi ojogu kẹ ndu ophu du ukporo ise ise. ² Dévidi bya eye ndu ojogu ono g'ephe tugbua. Nkereto lẹ ndu ojogu ono bẹ bụ Jiowabu bụ onye-ishi phẹ; nkereto ozo buru Abishayi; nwa Zeruya; mbu nwune Jiowabu, bụ onye-ishi phẹ; nkereto ozo buru Itayi onye Gatu bẹ bụ onye-ishi phẹ. Eze sụ ndu ono: “Mbèdua l'onwomu a-futakwapho bya etsoru unu jeshia.”

³ Obenu lẹ ndu ono suru iya: “Ọ tọ dukwa iphe bya eme g'i tsoru anyi je; kele ọ -buru l'anyi yeru okpa l'oso bẹ ephe ta akpadu anyi ishi. Ọ -buru lẹ nkeru-ebo

l'ime anyi nwushihuru bẹ ẹphe ta abyadụ akpa anyi ishi. Gubedua l'onwongu ha g'anyibedua ụkporo unu nemadzụ l'unu ise. Sụ-a; iphe, kachia ree bụ g'ị nọduchia lẹ mkpukpu; gbẹ l'ẹka ono bụchiaru agbarike anyi."

⁴ Eze sụ pẹ: "Ọo iphe, unu rịkpoerupho l'ọ kaa ree bẹ mu e-me." Ọo ya bụ; eze bya apfucha l'aguga onu-abata mkpukpu ono; ndu ono nọdu awughatagbaa; ndu ophu adu ụkporo ise ise; ndu ophu adu unu labo l'ụkporo iri iri. ⁵ Eze nmaru okwa nu Jiowabu; mę Abishayi; mę Itayi sụ: "Unu gudekwaro iswi ẹhu mbedua haa eme nwokorobyia ono, bụ Abusalomu iphe kpanganga-a." Ndu ono l'ophu nūmakota g'eze nmaru okwa ẹhu Abusalomu yechaa ndu-ishi ndu ojogu ono l'ẹka.

⁶ Ọo ya bụ; ndu ono wuru jeshia l'oma ẹgu je etsoo ndu Ízurelu ogu. O buru l'oswa Ifuremu bẹ ẹphe nọ lwua ogu ono. ⁷ Ndu kẹ Dévidi nọdu l'ẹka ono lwu-kpee ndu ojogu ndu Ízurelu. Ndu e gburu egbugbu mboku ono paa ẹka apaa. Ẹphe dū ụkporo unu nemadzụ ugbo labo l'unu iri.* ⁸ Ogu ono swokobe dzuru alị ono l'ophu. Ndu nwuhuru nu l'ime oswa mboku ono ka ndu ophu e gude ogu-echi gbushia.

⁹ A nọdu alwu ogu ono; Abusalomu yele ndu ojogu Dévidi dzugbabe. Teke ono bẹ Abusalomu agba inya-mulu iya; inya-mulu ono gbaba lẹ mkpula eze achi. Ẹkali achi ono kota Abusalomu l'ishi; o kwaa iphè l'echi; kuahaa eregede l'ẹkali achi. Inya-mulu ono, o shi agba ono gbakwaseru tugbua. ¹⁰ Nwoke lanu huma iya; je edooru iya Jiowabu sụ: "Lenu; mu humakwaru Abusalomu g'ọ kwakoru aku eregede l'achi."

¹¹ Jiowabu jia nwoke ono, pfuru iya iphe ono sụ: "Ị sūru l'ọo gūnu? Ị humaru iya l'enyā tọo? Bū gūnu meru g'o gude ophu i ti chitaduru iya tua l'alị l'ẹka ono. Mu gege anu ngu pho shekelu mkpola-ochaa iri; waa akpo, eekebutaje l'upfu."

¹² Nwoke ono sụ Jiowabu: "Obetakpo e jee aparu shekelu mkpola-ochaa, du unu labo l'ụkporo iri dee mu l'ẹka; mu tege ahalikwa ẹka k'egbutu nwatibe eze; l'ẹka anyi nūmakwaru-a okwa, eze nmaru ye unu lẹ Abishayi; mę Itayi l'ẹka sụ: 'G'unu gudekwa kẹ yebe eze gbobuta nwokorobyia ono, bụ Abusalomu.' ¹³ Sụ-a; o -bū lẹ mu jeru etsebe ndu mu l'onu ẹta; woru Abusalomu gbua; g'o to nwedu iphe, eedomiru eze edomi-a; mę unu apfuribecharu je apfuru paru mu buhaa."

¹⁴ Tobudu iya bụ; Jiowabu sụ: "Mu taa kwabekotaduru ngu egube ono." O chita arwa ẹto je anmaa Abusalomu l'obu; lẹ gę Abusalomu nokwadu ndu l'eli achi ono. ¹⁵ Unwokorobyia iri, bụ ndu achijeru Jiowabu ngwogu nọ-pee Abusalomu mgburugburu woru iya gbugbua; o nwuhu.

¹⁶ Noo ya; Jiowabu bya egbua opu gude sephuta ndu ojogu ono azu. Ọo ya bụ; ẹphe haa achi ndu Ízurelu oso. ¹⁷ Ẹphe bya apata odzu Abusalomu chie l'eze iduma, nọ l'oswa l'ẹka ono; kwaa ikpo mkpuma kube iya l'eli. Ndu Ízurelu gbẹ teke ono tuko tsukah; onyenonu lashia ibe iya.

¹⁸ Teke Abusalomu nọ ndu bẹ o pataru obvuru je ebvube lẹ Nsuda Eze g'ọ buru iphe, ee-gudeje nyata iya; kele o riru sụ: "Mu te enwedu nwa nwoke, ee-gudeje nyata ẹpha mu." O woru ẹpha nkiya gube obvuru ono. A nọdu anoduje eku iya iphe, e gude anyata Abusalomu byasu ntanu-a.

Eepfuru Dévidi k'anwuhu Abusalomu

¹⁹ No iya; Ahimaazu nwa Zadoku sụ: "Gę mu bya agbagbua je ezia eze lẹ Chipfu bẹ nafutawaru iya l'ẹka ndu ohogu iya."

²⁰ Jiowabu sụ iya: "O to budu gubedua bẹ o gbaru g'i jeshia ezi ozi ntanu-a. O -rwua mboku ozo; l'i jewaro ezia ya ozi. O -buru kẹ ntanu-a bẹ o to gbaduru g'i je ezia ya ozi; noo kele nwatibe eze bẹ nwuhuru nu." ²¹ Ọo ya bụ; Jiowabu pfuaru nwoke, shi l'alị Kushi sụ iya: "Tugbua je akoru eze iphe, i humaru." Onye Kushi ono phozeru Jiowabu iphu l'alị; bya agbagbua; o buru iya ejeje.

* **18:7** 18:7 Bụ iya bụ 20,000, lẹ mbekee.

²² Ahimaazu nwa Zadọku bya epfukwaaru Jiowabu ọzo; sù iya: “Haarọ gẹ mu gbatsoru onye Kushi ono azụ l'azụ; obetakpọo gụnu je e-me.”

Jiowabu sù iya: “Nwa mu; ?bụ gụnu meru g'ọ gude ọ dọ ngu g'i je? O to nwedụ obungo, ee-bu ngu l'ọzi ono.”

²³ Ọ sù iya: “Obetakpọo gụnu je e-mee bẹ mu jefutaje.”

Ọo ya bụ; Jiowabu sù iya: “Gbagbunaa!” Ọo ya bụ; Ahimaazu gbagbua shia ọzo nsuda ẹnịmu Jiọdanu shi nno gbaghata onye Kushi phọ.

²⁴ Teke ono bẹ Dévidi nọ lẹ mgbaka echilabọ ọnu-abata ime mkpukpu ono; waa ọphu nọ mẹ a -nọdu alufu alufu. Onye-nche nyihu eli igbulọ ono, e gude kpua ọnu-abata ono je apfuru l'eli iya. Onye-nche ono jeshia ele ẹnya; ọ hụma nwoke, agbakpọepho ọso nwẹkinyi iya. ²⁵ Onye-nche ono kua eze oku; pfiaru iya ya. Eze sù: “Ọ -bụru l'ọ swi nkinyi iya; bẹ bụ ozi, dọ ree bẹ ọobyazizi.” Nwoke ono nọdu agbakpọepho abya ntse ntse.

²⁶ Ọo ya bụ; onye-nche ono tufu ẹnya hụma nwoke ọzo, agbakwaphọ ọso abya. O kua onye-nche ọnu-abata mkpukpu sù: “Lenu; onye ọzo agbakwa ọso nwẹkinyi iya abya!”

Eze sù: “Ọo ozi, dọ ree bẹ ọobyakwapho ezizi.”

²⁷ Onye-nche ono sù: “Onye kẹ mbụ phọ bẹ ọso iya gbẹ dọ mu g'ọ bụ kẹ Ahimaazu nwa Zadọku.”

Eze sù: “Ọo ọkpobe nemadzụ bẹ ọbu; ọ bụru ozi, dọ ree bẹ ọobyazizi ezizi.”

²⁸ Noo ya; Ahimaazu gbarwuta bya ekua eze sù iya: “Iphemiphe dukotaekwapho ree-o!” O phozeta buaru eze iphu l'alị sù: “G'ajaja bụru kẹ Chipfu, bụ Chileke ngu! O wofuwaru ndu ono, haliru ẹka g'ephe gbua gube nnajiuphu mu, bụ eze.”

²⁹ Eze jia ya sù: “?To nwedunu iphe, meru nwokorọbya ono, bụ Abusalomu?”

Ahimaazu sù iya: “Mu hūmaru g'aatu ejo uzu lẹ teke ono, Jiowabu eme g'ọ zia mube nwozi gube eze ozi-a. Ọle mu ta amakwanu ishi uzu ono, aatu ono.”

³⁰ Eze sù iya: “Ghakobe pfuru l'eka-a.” Ọo ya bụ; ọ bya aghachi pfuru l'eka ono.

³¹ Ọo ya bụ; onye Kushi ono byarwuta bya asu: “Gube nnajiuphu mu, bụ eze; numakwa ozi ẹhu-utso! Lẹ ntanu-a bẹ Chipfu nafutakotawaru ngu l'eka ndu wulihuru etso ngu opfu.”

³² Ọo ya bụ; eze jia onye Kushi ono sù iya: “?To nwedunu iphe, meru nwokorọbya ono, bụ Abusalomu?”

Onye Kushi ono sù iya: “G'iphe, bukpuo ndu ohogu nnajiuphu mu, bụ eze; mekpoo iphe, bụ ndu wulihuru etso ngu opfu dukotaekwapho gẹ nwokorọbya ono.”

³³ Iphe ono rwua eze l'ehu shii; ọ nyigobe jeshia l'ulo ọphu a kpuru l'eli ọnu-abata mkpukpu je anọdu raaha ẹkwa. Ọ nọdu eje bya arajẹ sù: “Gube nwa mu Abusalomu; nwa mu-ee; nwa mu Abusalomu! Ọ -bụ l'ọo mbedua nwuhuru; gubedua nọduroya. Gube nwa mu Abusalomu; nwa mu-ee; nwa mu-ee!”

19

Jiowabu abaru Dévidi mba

¹ Tọbudu iya bụ; e je edooru Jiowabu sù iya: “Eze bẹ agukwa aphụ; bya ara ẹkwa Abusalomu.” ² Alwu-kpe ono, ndu ojogu lwu-kperu mboku ono bya aghaa igharaphu bụru ndu ojogu ono g'ephe haa iphe aphụ; noo kele ephe nūmaru g'aasuje l'eze bẹ akwakwa ẹkwa nwa iya ono nwuhuru nū ono. ³ Ephe tọ nwẹhu zitachaa onwophẹ ezita pyoba l'ime mkpukpu mboku ono; g'egube ono, ndu iphere dọ l'ephe gbaru ọso l'ogu ezitajẹ onwophẹ ezita pyobata ono-a. ⁴ Eze kpuchia onwiya iphe l'iphu chia mkpu ẹkwa sù: “Gube nwa mu Abusalomu! Oowa-e Abusalomu nwa mu; nwa mu-ee!”

⁵ Noo ya; Jiowabu bya ejepfu eze l'ime ọlo je asu iya: “Nta-a bu ndu nkengu, dzoru ngu ndzu; dzoo unwu ngu; me unyomu ngu; me unwanyi, abu-zidu unyomu ngu-a be i tukoru meru iphe-iphere kpua ntanu-a; ⁶ O buru ndu i du ashi be i yeru obu; kpo-chia ndu yeru ngu obu ashi. Umere ngu ntanu-a mewaru o doo enya l'o to dudu iphe, i guberu ndu-ishi ndu ojoogu ngu; waa ndu-ozu ngu phe. Mu humawaru l'ehu gege agbe atso ngu utso ome o -bu le Abusalomu no ndzu ntanu-a; anyibedua tuko g'anyi ha nwushihukota. ⁷ Ngwa; tugbukwaa jepfu ndu-ozu ngu je eyeru phe njima. Mu gudekwa epha Chipfu eriburu ngu angu; l'o -buru l'i ti gbeshiduru je; be anyi a-wufu-gbukwa gbado ngu; o to nwe du me onye lanu ihumakwadu le mgboru ngu l'enyashi-a. O buru ono a-bya akakota ngu atsu l'ehu eme l'ejo-iphu, shikpo teke i bu nwokorobyanya nwutaru ngu byasu ntanu-a.” ⁸ Oo ya bu; eze bya agbeshi pata oshi iya je anodu l'onu eka eeshije abahu le mkpukpu ono. A bya akooru ndu ono su phe: “Unu lenu; eze nokwa l'onu eka eeshije abata le mkpukpu-a.” Ndu ono tuko g'ephe ha wu-pfuta iya.

Dévidi alaphu azu le Jierúsalemu

Teke ono be ndu Izurelu gbakashihuwaru; onyenonu lashichawa ibe iya. ⁹ Ndu Izurelu g'ephe ha swoaha uswo l'ipfu nonu; ndu nonu ephe epfugbaa; asuje: “Oo eze be nafutaru anyi l'eka ndu ohogu anyi; bya adzota anyi l'eka ndu Filisitayinu. Obenu le nta-a be o gbafuru l'ali-a; o buru opfu ehu Abusalomu be o gude gbafu obu. ¹⁰ Abusalomu-a, bu onye ono, anyi wuru manu l'ishi g'o buru eze anyi ono-a byawanu anwuhu l'ogu. Su-a; ?bu gunu meru g'o gude ophu e te yedu onu g'ee-shi g'e duphuta eze azu?”

¹¹ Eze, bu Dévidi bya ezia ozi g'e zia Zadoku ye le Abyiyata, bu ndu-uke Chileke su: “Unu jiedu ndu bu ogerenya ndu Jiuda su phe: ‘?Bu gunu meru g'o gude o buru unubedua eme g'unu kperu azu l'eme g'eze lwaphuta azu l'ibe iya; l'eka iphemiphe, ndu Izurelu l'ophu epfu rwuchawaru l'eka mube eze no l'ibe mu? ¹² Unubedua be bu unwunna mu; mbu le mu l'unu tukoru buru anu-ehu waa mee lanu. Su-a; ? denuhunu g'o gude; o buru unubedua bu ikpazu le g'ee-shi mee g'eze lwaphuta azu?’ ¹³ Unu asu Amasa le mu suru-a: ‘?Mu le ngu ta abudu anu-ehu lanu waa mee lanu too? Oo gubedua be mu e-gude dochia enya Jiowabu g'i buru ishi ndu ojoogu mu shita ntanu-a kwaseru; o -dudu nno; ge Chileke gwakwa mu ochi; mbu g'o mekwa mu ophu ka njo!’ ” ¹⁴ Oo ya bu; o pfubuta ndu Jiuda; obu bya aburu phe nanu. Ephe bya ezia su g'e zia eze su iya g'ephe le ndu nkiya tuko lwatashia.

¹⁵ Eze bya alwatashia; lwaberu enyimu Jiordanu. Teke ono be ndu Jiuda jewaru anodu le mkpukpu Gilugalu g'ephe gba iya ndzuta; g'ephe edughatawa iya ro l'enyimu Jiordanu. ¹⁶ Tobudu iya bu; Shimeyi; nwa Gera, bu onye Benjaminu ke mkpukpu Bahurimu mekebeepho egwegwa tsoru ndu Jiuda; ephe jeshia agba eze, bu Dévidi ndzuta. ¹⁷ Ndu ipfu Benjaminu, ephe l'iya swi be du unu labo l'ukporo iri; waa onye-ozu onu-ulo Solu, bu Ziba; ye le unwu iya unwoke, du iri l'ise; waa ndu-ozu iya umadzu ukporo. Ephe mee egwegwa je agba eze ndzuta l'onenyimu Jiordanu l'eka o no. ¹⁸ Ephe rwughata enyimu Jiordanu g'ephe kughata ndibe eze; teme waa g'ephe meeru eze iphe, o du iya g'e meeru iya.

Dévidi aguru Shimeyi nvu

O be ge Shimeyi; nwa Gera daerupho enyimu Jiordanu; o daa kpurumu l'atatiphu eze; ¹⁹ su iya: “Pakwaru haa; jiko nnajiuphu mu l'eka mu mesweru ngu. Te ejekwa anyata iphe, du eji, mube nwozi ngu meru gube nnajiuphu mu, bu eze le mboku ono, i shi Jierúsalemu tugbua ono. Eze; jiko wofukwa iya l'obu ngu. ²⁰ Noo kele mube nwozi ngu maru-a le mu meru iphe-eji; ole o kwanu mbedua bu onye ivuzo l'onulo Jiosofu l'ophu, byaru ntanu-a bya agba gube nnajiuphu mu, bu eze ndzuta.”

²¹ Oo ya bú; Abishayi; nwa Zeruya sù: “Ò gbaru g'e gude k'iphe-a gbua Shimeyi; noo kele oo iphu bẹ o phuru onye Chipfu wùru manù g'ò búru eze.”

²² Dévidi sù: “?Bù gùnu bẹ mu l'unu jigba; unubẹ unwu Zeruya; meru g'o gude unu je a-bùru ndu etso mu opfu lẹ ntanù-a? ?Ò gbaru g'o nweru onye ee-gbu egbugbu l'alì Ízurelu ntanù-a? ?Tọ lẹ mu ta amadù l'òo mbedua bú eze ndu Ízurelu ntanù-a?”

²³ Oo ya bú; ọ sù Shimeyi: “E tee gbudu ngu rọ ya.” Eze kwee ya ukwe ribuaru iya nte.

Dévidi emeru Mefibosheti iphe-oma

²⁴ Nwanwa Sọlu, bú Mefibosheti tughbukwapho jeshia eze ndzuta. Ọ tọ nwubejeduru okpa iya ẹnya; ophu ọ tọ kpobotajeduru éjí-agba iya akpobota; ophu ọ sajeduru uwe iya asasa e -shi mbọku ono, eze lufuru tughbua; jasù mbọku, ọ lwaphutaru azù l'èhu-guu. ²⁵ O shièpho Jierúsalemù bya gẹ ya gba eze ndzuta; eze jia ya sù: “Mefibosheti; ?bù gùnu meru g'o gude ophu i ti tsoduru mu tughbua?”

²⁶ Ọ sù: “Gùbe nnajiuphu mu, bú eze; eshinu mube nwozi ngu bú ẹniyeni bẹ mu sukwaru nwozi mu g'o doziaru mu nkafu-igara mu gẹ mu nọdu iya gbaru tsoru gube eze; obenu lẹ nwozi mu ono, bú Ziba ghoru mu ugho. ²⁷ Teme ọ byawa bya epfutoshia mube nwozi ngu l'eka gube nnajiuphu mu, bú eze nọ. Ọle gube nnajiuphu mu, bú eze bẹ dọ-a g'ojosi Chileke. Iphe, dukpoe ngu pho ree; mee ya. ²⁸ Iphe, shi rwube ndu onu-ulo nna mu l'ophu bú g'ephe nwushihu l'iphu nnajiuphu mu, bú eze; ọle e mecharu i woru mube Mefibosheti, bú nwozi ngu dobe gẹ mu yiru lẹ ndu a-nọduje eri nri lẹ teburu nkengu gèdegede. O to rwubeekwaru mu mẹ ililekpoo gẹ mu rajebaaru kpua gube eze.”

²⁹ Eze sù iya: “?Bù opfu èhu ngu bẹ ii-gudewarọ epfupfu? Mu sùwaru gẹ gù lẹ Ziba kekaha alì ono!”

³⁰ Mefibosheti sù eze: “Haa gẹ Ziba wotakotaro iphemiphe; eshinu e mecharu gube nnajiuphu mu, bú eze lwarwuta ibe ngu l'èhu-guu.”

Dévidi emeru Bazilayi iphe-oma

³¹ Bazilayi kẹ Giladu bẹ shi lẹ mkpukpu Rogelimu bya gẹ ya tsoru eze daa ẹnymu Jiódanu; mbù gẹ ya dughata iya ẹnymu Jiódanu. ³² Bazilayi bẹ búwaa ogerenya shii. Ọ nọwaru ukporo apha ẹno. Ọ bú nwoke nweru iphe shii k'ophu bú l'oo ya shi anuje eze nri teke ọ nọ lẹ Mahanayimu. ³³ Eze sù Bazilayi: “Tsoru mu daa ẹnymu-a; g'anyi je anodu lẹ Jierúsalemù k'ophu mu a-nodu eleta ngu ẹnya ree.”

³⁴ Bazilayi sù eze: “?Mu a-nofua apha ole nta-a kẹ gẹ mu tsoru gube eze lashia Jierúsalemù? ³⁵ Iphe, mu nọwaru nta-a bukwa ukporo apha ẹno. ?Mu makwaduru iphe, dọ ree waa iphe, dọ eji? Tọ ?mu adu ike amakwaduru utso iphe, mu eri eriri; ozoo ophu mu angu angungu? Tọ ?mu adu ike anumakwadu olu-ebvu unwoke; ozoo k'unwanyì? ?Bù kẹ gùnu bẹ mube nwozi ngu a-bya aburu ivu-erwa duru gube nnajiuphu mu, bú eze? ³⁶ Mube nwozi ngu bua gẹ mu duriberu ngu nwanshii l'azu ẹnymu Jiódanu azù iya ophuu. ?Bù kẹ gùnu bẹ gube eze e-gude bua mu obunggo ophu ha egube ono? ³⁷ Haarọ gẹ mube nwozi ngu lashia k'ophu mu a-nodu lẹ mkpukpu ẹka mu shi nwuhu; mbù l'eka nọ-kube ilu nna mu waa kẹ ne mu ntse. Sù-a; waa nwozi ngu, bú Kimuhamu baa; g'o tsoru gube nnajiuphu mu, bú eze dafu azù iya ophuu; l'iimeeru iya iphe, dukpoe ngu pho ree.”

³⁸ Eze sù iya: “Kimuhamu bẹ e-tsoru mu-a dafu azù iya ophuu; ọ búru iphe, dọ ngu ree bẹ mu e-meru iya. Ozo búru l'oo iphe, i sukpoerupho gẹ mu meeru ngu bẹ mu e-meru ngu.” ³⁹ Oo ya bú; ndu ono l'ophu dafukota azù ẹnymu Jiódanu azù iya ophuu; eze bya adafukwapho. Eze bya eworu onu tsutsua Bazilayi; goru onu-oma nù iya. Bazilayi lashia ibe iya.

Ndu Ízurelu ekoru ndu Jiuda okophoo

⁴⁰ Eze bya adaa ẹnyimu ono jeshia mkpukpu Gilugalu; Kimuhamu tsokwaru iya pho. Ndu Jiuda l'ophu me nkeru-ẹbo ndu Ízurelu tuko tsoru edu eze. ⁴¹ Noo ya; iphe, bu ndu Ízurelu l'ophu zahụ byapfuta eze bya asụ iya: “?Denu g'o gude unwanna anyi phe, bu ndu Jiuda bya eduta gube eze le mpya; mbu duta gu le ndibe ngu; me ndu gu l'ephe swi l'ophu dafuta azu ẹnyimu Jiordanu?”

⁴² Ndu Jiuda l'ophu tuko g'ephe ha yeeru ndu Ízurelu onu su phe: “Iphe, kparu iya nu be bu l'anyi l'eze be ka abubu. Su-a; ?bu gunu meru iphe, ehu egu unu egu le k'iphe ono? ?O nweru iphe, shi eze l'eka anyi riru? To; ?o nweru iphe, anyi nataru g'o buru nkanyi?”

⁴³ Oo ya bu; ndu ke Ízurelu yeeru ndu Jiuda onu; su phe: “Eka anyi dukwa l'ehu eze ugbo iri. Ozo bukpooru nu l'anyi kakwa iya unu enweru. ?Dehunu g'o gude; ophu unu agubeduru anyi iphe? ?To buna anyibedua vu uzo wata epfu g'ee-shi g'e duphuta eze azu?”

Ole ndu ke Jiuda gbẹ kabaanu eyeru ndu Ízurelu onu ehuka ehuka.

20

¹ Tobudu iya bu; o nweru ogalemkpa nemadzu, no l'eka ono, epha iya bu Sheba nwa Bikiri. O bu onye ipfu Benjiaminu. O woru opu gbua chishia mkpu su:

“O to dukwa okè, anyi nweru l'ehu Dévidi.

O to dukwa okiphe, anyi nweru l'ehu nwa Jiesi!

Unube Ízurelu; g'onyenonu lashia ibe iya-o!”

² Oo ya bu; ndu Ízurelu l'ophu gbadochaa Dévidi je awu-tsoru Sheba nwa Bikiri. Ole ndu ke Jiuda noepho nonyabe eze shitakpo l'enyimu Jiordanu jasụ le Jierusalemu.

³ Dévidi bya alarwua ibe iya le Jierusalemu; bya achita unwanyi iri ono, abu-zidu unyomu iya ono, o haru g'ephe nodu leta ibe eze enya ono. O chiru phe ye l'ulo eka a no eche phe nche. O nodu azu phe le nri; ole o to jepfujeduru phe. E wuchia phe l'ime ulo; ephe nodu onodu unwanyi, ji phe anodu jasuru ephe nwushihu.

⁴ No iya; eze bya bya ezia Amasa su iya: “Gude ujiku eto kukooru mu ndu Jiuda g'unu l'ephe tuko wu-pfuta mu l'eka-a.” ⁵ O be teke Amasa jeru ge ya kukoo ndu Jiuda obu; o je anoghata teke eze tu-buru iya. ⁶ Dévidi bya asu Abishayi: “Ejo-iphe, Sheba nwa Bikiri e-me anyi be kakwa ophu Abusalomu meru. Chita ndu-ozu mube nnajiuphu ngu chipyabe iya; odumeka be oo-bahukwa le mkpukpu, a kpu-pheru igbulu mgburugburu; nahu anyi gbalaa.” ⁷ Oo ya bu; Abishayi chitanu ndu ojogu Jiowabu; me ndu Kereti; me ndu Peleti; me ndu bukpo ndu ike du l'ogu; ephe shi le Jierusalemu tugbua jeshia achị Sheba nwa Bikiri.

⁸ O be teke ephe nokwadu l'oke mkpuma, no le mkpukpu Gibiyonu; Amasa byapfutashia phe. Teke ono be Jiowabu yeru uwe ojogu iya; gude akpo, o we l'upfu gude kebuta ogu-echi, a tsuru obo. O jeshia ahata okpa; ogu-echi ono shi l'obo iya mifu daa. ⁹ Jiowabu bya ajia Amasa su iya: “?Ehu du ngu-a ree; nwanna mu?”

Jiowabu bya eworu ekutara dee Amasa l'aji-agba ge ya tsutsua ya onu. ¹⁰ Ophu Amasa te elerwetaduru enya huma ogu-echi, Jiowabu kpapyaberu l'eka. Oo ya bu; Jiowabu woru iya nmaa ya l'epho; akurepho iya kposhihu l'ali. Ophu o nmaeduru iya ogu-echi ono ozo; o buwaru iya nu anwuhu.

Oo ya bu; Jiowabu yele nwune iya, bu Abishayi chipyabe Sheba nwa Bikiri. ¹¹ Onye lanu le ndu ojogu Jiowabu je apfuru le mgboru Amasa asuje: “Onye suru le Jiowabu du iya l'obu; mbu onye suru le ya bu ke Dévidi; g'onye obu tsonuru Jiowabu!” ¹² Noo ya; Amasa dabyiru l'echilabo gbororo l'eka ono arwaswi onwiya le mee ya. O nodu abujeru; onye jetaru rwua eka ono; l'o kpo beru. Nwoke ono humaepho l'oobujeru;

onye jetaru rwua ẹka ono; l'ọ kpọo beru; ọ lọcha Amasa l'ẹgbudu; chita kpowula-kpowula uwe phukputa iya. ¹³ Ọ buru g'a pafueru iya pho l'uzo ono be ndu ojoḡu ono l'ophu tukoru wuru tsoru Jiowabu chiahaa Sheba nwa Bikiri.

¹⁴ Sheba ghajakota iphe, bu ipfu, du l'alì ndu Ízurelu je akpaa le mkpukpu Abelu-Betu-Maka. Ndu shi l'ipfu Bikiri g'ephẹ ha kpakodzua wu-tsoru iya. ¹⁵ Jiowabu me ndu ojoḡu iya phe bya bya ekephe mkpukpu Abelu-Betu-Maka mgburugburu; kebuta Sheba l'eka ono. Epehe bya akube eja gude kpu-buta mkpukpu ono; eja ono nodu rwua l'igbulọ mkpukpu ono. Epehe nodu etsukposhi igbulọ mkpukpu ono; g'ophofokwanu daa. ¹⁶ O nweru nwanyi maru mmamiphe, bu le mkpukpu ono, ara ora su: "Unu ngabekpodapho-o! Unu ngabekpodapho-o! Jiko ziaru mu Jiowabu g'o bya ge mu pfuru yeru iya." ¹⁷ Jiowabu bya ejekubeshia ya; nwanyi ono jia ya su: "?Bu gubedua be bu Jiowabu?"

O su iya: "Ee."

Nwanyi ono su iya: "Ngabekwa nchi l'iphe, mube nwozi ngu nwanyi abya epfufu." Jiowabu su iya: "Mu ngaberu-a nchi."

¹⁸ Nwanyi ono su: "Teke ndiche be e shi asuje: 'G'e jekwa akpata ishi le mkpukpu Abelu!' A -kpatawa ishi ono; eeshi nno doshia opfu, ada nu. ¹⁹ Su-a; anyi bu ndu du agù; teme anyi buru ndu e gude ire anyi eka l'alì Ízurelu. Nta-a be iime gi mebyishia mkpukpu, no onodu ne l'alì Ízurelu. ?Denu g'o gude i nodu eme gi lwa ndu bu okiphe Chipfu?"

²⁰ Jiowabu su: "Tuswekwa! Tuswekwa! G'o to bukwaru mu a-lwu mkpukpu unu; ozoo mebyishia ya. ²¹ O to bukwa g'o du bu ono. O le o nwekwanuru nwoke lanu, epha iya bu Sheba nwa Bikiri, shi l'alì ubvu ubvu ndu Ifuremu, bu onye kwefuru eze, bu Dévidi ike. Unu -kpatawa nwoke ono ye mu l'eka; mu alufu le mkpukpu-a."

Nwanyi ono su Jiowabu: "Ee-shi l'eli igbulọ tufuru ngu ishi nwoke obu." ²² Tobudu iya bu; nwanyi ono gude mmamiphe iya ono jepfu ndu mkpukpu ono; epehe gbuta ishi Sheba nwa Bikiri woru tufuru Jiowabu. O woru opu gbua; ndu ojoḡu ono wufu le mkpukpu ono; onyenonu lashichaa ibe iya. Jiowabu laphu azu jepfushia eze le Jierusalemu.

Ndu-ishi Dévidi

²³ Oo Jiowabu be bu onye-ishi iphe, bukpo ndu ojoḡu l'alì ndu Ízurelu. Benaya nwa Jiehoyada buru onye-ishi ndu Kereti me ndu Peleti. ²⁴ Adoniramu buru onye-ishi ogbo ozi. Jiehoshafatu nwa Ahiludu buru onye akwakobeje iphe, meru ememe. ²⁵ Sheva buru onye edeje ekwo. O buru Zadoku yee Abyiyata bu ndu-uke Chileke. ²⁶ Ira ke mkpukpu Jayi bukwarupho onye uke Chileke ke Dévidi.

21

Egu-ememe waa g'e gude gbushia unwu Solu

¹ O nweru teke egu mejeru l'alì Ízurelu mkpurumkpuru apha eto le teke Dévidi bu eze. Dévidi bya akpaa Chipfu ishi iphe ono. Chipfu su: "Iphe, kparu iya nu bu l'ikpe ochi tukoru Solu yee onu-ulo iya l'ishi; kele o gbushiru ndu Gibiyonu."

² Ndu Gibiyonu ono be ta abudu ndu Ízurelu gedegede. Epehe bu ndu phoduru nu le ndu Amoru. Ndu Ízurelu riburu phe nte l'ephe e-dobe phe ndu. Solu gudekwanu amena ke ndu Ízurelu waa ndu Jiuda bya egbushigbua phe. Oo ya bu; eze, bu Dévidi bya akpako ndu Gibiyonu pfuru yeru phe. ³ O jia phe su: "?Bu gunu be mu e-meru unu? ?Denu ge mu e-me mezita unu; k'ophu unu a-goru onu-oma nu ndu ono, bu okiphe Chipfu?"

⁴ Ndu Gibiyonu ono sù iya: “Anyi ta akpadu ishi mkpòla-òchaa òzoo mkpòla-ododo, shi Sòlu l'èka; òzoo òphu shi l'èka ndibe iya. Òphu ò tọ dọkpodanu anyi l'èka g'anyi gbua nemadzù l'alì Ízùrèlù.”

Ò sù phẹ: “Òo iphe, unu sùkpòerupho gẹ mu meeru unu bẹ mu e-meru unu.”

⁵ Òo ya bụ; ẹphe sù eze: “Òo nwoke ono, bụ iya gbushiru anyi ono; bya achipyaa g'ee-shi g'e gbushigbua anyi; g'anyi ta aphòduhe l'alì Ízùrèlù l'òphu ono; ⁶ bẹ ee-duta unwegirima iya unwoke ẹsaa dufutaru anyi g'anyi je megbushia l'iphu Chipfu lẹ Gibiya, bụ mkpúkpu Sòlu, bụ onye ono, Chipfu họtaru ono.”

Òo ya bụ; eze bya asù phẹ: “Mu e-duta phẹ nù unu.”

⁷ Obenu l'eze, bụ Dévidi gude k'ògbandzu yẹle Jionatanu, bụ nwa Sòlu nọ l'iphu Chipfu gbaa dobe Mefiboshẹti ndzù. Mefiboshẹti bụ nwa Jionatanu; bya aburu nwanwa Sòlu. ⁸ Ò bụru Amoni waa Mefiboshẹti, bụ unwoke labọ, Rizupa, bụ nwada Aya nwutaru Sòlu bẹ ò kpuru nù phẹ. Ò kpụtakwapho unwoke ise, nwada Sòlu, bụ Merabu nwutaru nù phẹ. Ẹpha jì nwanyì ono bẹ bụ Adùrelu nwa Bazìlayi, bụ onye shi mkpúkpu Mehola. ⁹ Dévidi kpuru phẹ nù ndu Gibiyonu ono; ẹphe je megbushia phẹ l'eli úbvú l'iphu Chipfu. Ẹphe n'ẹsaa ono lakọta l'ugbo lanù. Ò bụru mbọku mbù lẹ teke aawatajẹ akpata iphe, e meberu l'alì; mbùkpòephe lẹ teke aabya awata egbu balì bẹ e gbushiru phẹ.

¹⁰ Noo ya; Rizupa, bụ nwada Aya je achita uwe-aphù phushi l'eli oke mkpuma; zẹe. Nwanyì ono shi lẹ teke aawatajẹ akpata iphe, e meberu l'alì; nọdu l'èka ono swiru odzu unwu iya ono jeye mini, shi l'igwe dzeru kpua phẹ. Òphu o to kwejeduru g'ò dọru ẹnu, ẹphe l'eli, a-bya ebvua odzu phẹ ọnu l'eswe; òzoo anù-ẹgbudu a-byapfuta phẹ l'enyashi.

¹¹ E pfuẹrupho Dévidi iphe, nwada Aya ono, bụ Rizupa meru; mbù nwanyì ono, Sòlu ta lùdu òkpobe alùlu ono; ¹² ò tųgbua je achita òkpù Sòlu yẹe kẹ nwa iya, bụ Jionatanu l'èka ndu mkpúkpu Jiabẹshi-Giladu wushiru iya. Ndu Jiabẹshi jeru lẹ mpya je achita iya l'eze edupfu, nọ lẹ mkpúkpu Bẹtu-Shanu l'èka ndu Filisitayinu gburu phẹ woru kobe l'eli úbvú Gilubowa. ¹³ Dévidi tųko òkpù Sòlu mẹ kẹ nwa iya, bụ Jionatanu g'ò ha chilata e -shi l'èka ono; mẹkpoo kẹ ndu òphu e megbushiru emegbushi. ¹⁴ E mechaa; ẹphe woru òkpù Sòlu yẹle kẹ nwa iya, bụ Jionatanu je elia lẹ mkpúkpu Zela, nọ l'alì ndu Benjaminu l'ilu Kishi, bụ nna Sòlu. Ẹphe tųko iphe, eze karù phẹ g'ẹphe mee; mekọta. E mechaa; Chileke meeru phẹ iphe, ẹphe rwọru iya l'opfu ẹhu alì ono.

*Ògu òzo, ndu Ízùrèlù waa ndu Filisitayinu nọ lwųgbabe
(1Iphe 20:4-8)*

¹⁵ A nọnyakwaa òzo; ọgu daru ndu Filisitayinu waa ndu Ízùrèlù. Dévidi tųgbua yẹe ndu ojọgu iya jeshia etso ndu Filisitayinu ọgu. A nọnyaa; òphu ike adùedu Dévidi. ¹⁶ Ishibibenobu, bụ onye lanù l'eri Rafa rịa l'ọowa gẹ ya gbua Dévidi. Nwoke ono bẹ ẹrwa arwa iya dọ shẹkelu onyirubvu ọkporo iri l'ise. Tẹme o turu ọgu-echi òphúú. ¹⁷ Òle Abishayi nwa Zeruya bẹ byaru agbatarù Dévidi; bya echitsua onye Filisitayinu ono; woru iya gbua. Òo ya bụ; ndu ojọgu Dévidi ribuaru iya angù sù l'ò tọ byadu etsobaa phẹ je ọgu òzo k'òphu a taa tsọnyidu orọku ndu Ízùrèlù.

¹⁸ Tọbudu iya bụ; e mechaa; ọgu òzo daaru ẹphe lẹ ndu Filisitayinu lẹ mkpúkpu Gobu. Ò bụru teke ono bẹ Sibekayi, bụ onye mkpúkpu Husha gburu Safu, bụ onye lanù l'eri Rafa.

¹⁹ Ọgu òzo bya adaaru ẹphe lẹ ndu Filisitayinu lẹ mkpúkpu Gobu. Ẹluhananu nwa Jiayi, bụ onye mkpúkpu Bẹtulehemu gbua Lahumi, bụ nwune Golayatu, bụ onye Gatu; mbù onye ono, igbidigbi arwa, o gude dọ gẹ k'oshi, onye ekweje ẹkwa egudeje ekwe ẹkwa.

²⁰ Ọgu ọzo bya adaa ẹ mkpukpu Gatu. L'ẹka ono bẹ o nweru nwoke lanu, haephọ kẹ kpikpirikpii. O fuchaaru mkpushi-ẹka ishii ishii l'ẹka iya ẹphenebo; waa mkpushi-ọkpa ishii ishii l'ọkpa iya ẹphenebo. Mkpushi-ẹka iya; mẹ k'ọkpa iya tukuru du ukporo l'eno. Nwoke ono bukwapho eri Rafa. ²¹ Nwoke ono bya awataephọ akọ ndu Ízuruẹlu onu; nwa nwune Dévidi, bu Jionatanu nwa Shimeya woru iya gbua.

²² Ndu ono ẹphen'eno shikọta l'eri Rafa, bu onye mkpukpu Gatu. Ọ buru l'ẹka Dévidi yele ndu-ozí iya bẹ ẹphe shikọta nwushihu.

22

Ebvụ ajaja, Dévidi gụru

(Ebvụ 18:1-50)

¹ Dévidi gụru ebvụ-a nụ Chipfu ẹ mbọku, Chipfu nafutakotaru iya l'ẹka ndu ọhogu iya l'ophu; kelekele kẹ Sọlu.

² Ọ gụru sụ:

Ọo Chipfu bu agbara-mkpuma nkemu;

bya aburu ọlo-ezeru-ndzụ mu; buru onye agbafutaje mu nụ.

³ Ọo Chileke mu bu agbara-mkpuma, mu agbabajẹ je edomia onwomu.

Ọo ya egbobutaje mu g'ọ tọ du iphe, e-me mu nụ.

Ọ buru iya bu onye eegudeje ọkpehu iya dzọo mu.

Ọo l'ime iya bẹ mu agbabajẹ je anọdu zeeru ndzụ.

Teme ọ buru iya bu onye ndzọta mu;

ọo yebedua adzoje mu l'ẹka ndu eme mu mkpawere.

⁴ Ọo Chipfu ono, bu onye gbaru g'a jajẹ iya ajaja ono bẹ mu arakuje;

l'ọ dzọta mu l'ẹka ndu ọhogu mu.

⁵ Anwuhu shiwaa chie mu ẹgbirigba l'olu.

Ọla-l'iswi nọdu asọ gborogboro gẹ mini asọ-pfuta mu.

⁶ Ẹkpa oyi ali-maa nwụa mu kpalaa.

Anwuhu shiwaa woru ọnyà gbaberu mu.

⁷ Ọle teke mu eje iphe-ẹhuka bẹ mu rakuru Chipfu.

Mu rakuru Chileke mu.

Ọ gbẹ l'eze-ọlo iya numa olu mu;

mkpu, mu chiru chiku iya rwua ya nchi.

⁸ Noo ya bu; eliphe l'ophu tehu kparikpari; nmakọta jijijijii.

Ẹka a turu ọkpa imigwe l'ophu nmaghukọta anmaghu;

kele Chileke bẹ ẹhu eghu eghu.

⁹ Ẹnwuru ọku, shi iya l'imi akpu kẹ tọtututu.

Ọku, shi iya l'onu afushi tukoephọ iphemiphe ekepyashi.

Icheku-ọku iphe, o kepyashiru tuko ẹkameka ata pfupfupfu.

¹⁰ Ọ dojaha akpaminigwe kẹ tararara; ọ buru iya alufuta.

Ọchii, gbahuru kẹ tsukiribaa nọdu iya ẹ mkpula ọkpa.

¹¹ Ọ nọdu l'eli chierobu phezeta.

Ọ buru ẹ nkù pherephere bẹ o degeru ezi phuphupu.

¹² Ọ woru ọchii kpuchia onwiya;

mbu l'urwukpu, mini jiru ejiji bẹ nọ-pheru iya mgburugburu.

¹³ Icheku-ọku, ata pfupfupfu

shi l'ogbunwiiinwii ya agushihugba.

¹⁴ No iya; Chipfu gbẹ l'akpaminigwe tọ egbigwe.

A numa olu onye ono, bu Ọkalibe-kakọta-shii ono.

¹⁵ Ọ gbaa apfu gude chikaa ndu ọhogu iya.

Ebemu-igwe bẹ ọ kuru kẹ phoo;

- ęphe zękota l'oso gbalachaa.
 16 Chipfu ziru unme fuu gbooru ndu ohogu iya ęja.
 Eze ęnyimu sokahu ębo; k'ophu a humachaaaru ohu-ęnyimu l'ęnya;
 kpuhachaa ęka a turu okpa-ali mgboko; a huma.
 17 Chipfu gbę l'imigwe tufu ęka;
 zu mu gburumu; gufuta mu l'ogbu-mini.
 18 O nafutakwaru mu pho l'ęka ndu ohogu mu, okpehu du;
 me l'ęka iphe, bukpo ndu mu du ash;
 noo kele ęphe kariru mu ęka.
 19 Mboku ono, mu eje iphe-ęhuka ono be ęphe tsoru mu ogu;
 obenu l'oo Chipfu gbataru mu ike.
 20 Oo yębedua kutaru mu dobe l'ęka mu no tusaru ęhu.
 O yeru mu ęka nafuta mu l'ogu; kele mu du iya l'obu.
 21 Chipfu buru mu nggo; kele mu bu onye pfuberekoto;
 mbu kele mu bu onye iswi du mma.
 22 Noo kele o buępho ęzo, Chipfu toru be mu anoduje etso.
 Ophu mu egudejedu eme ejo-iphe gbakuta Chileke azu.
 23 Ekemu Chipfu be mu nwubekotaru ęnya g'o ha.
 Teme ophu mu aghajeduru iphe, o suru g'e meje okotazu.
 24 O to dukpodaa ęka uta du mu l'ęhu l'atatiphu iya.
 Mu sedekpoerupho onwomu; ophu o dudu ejo-iphe, mu yejeru ęka.
 25 Chipfu buru mu nggo; kele mu bu onye pfuberekoto;
 mbu l'o buru mu nggo; kele mu bu onye iswi du mma l'iphu iya.
 26 Ndu yeru ngu obu be iigoshije l'i yeru obu.
 Ndu duebe ree be iiduebejeru ree.
 27 Ndu obu phe guru iphoro be iidobejeru obu iphoro.
 I nodu emejeru ndu doberu ęzo phe nggodogo nggodogo g'umere phe gbaru.
 28 Ndu wozeru onwophe ali be idzotaje;
 obenu l'ęnya ngu aduje l'ęka ndu eku onwophe no g'i wozeta phe ali.
 29 Oo gubedua, bu Chipfu bu oroku mu.
 Oo gube Chipfu emeje g'iphoro duru mu l'ęka ochii agba.
 30 Eshinu iyeru mu ęka be mu e-tso ikpoto ndu ojogu ogu.
 Igbulo mkpukpu phe be mu e-nyi; eshinu mu le Chileke swi.
 31 Uzo Chileke be ntucha adudu m'ilile;
 opfu Chipfu bukota okpobe opfu.
 Oogbobutaje ndu gbabarų l'ime iya je anodu ezeru ndzu.
 32 ?Bu onye buba Okalibe, du nu, abudu Chipfu kpoloko?
 ?Bu onye buba agbara-mkpuma, abudu Chileke anyi?
 33 Oo Chileke emeje g'ike du mu.
 O buru iya meru ęzo mu; ophu ntucha adudu iya.
 34 Oomeje ge mu pfu shoshoo ge mgbada;
 mbu l'oomeje ge mu pfuru pfushia ike l'eli ubvu.
 35 O ziru mu; mu maru g'aalwuje ogu;
 k'ophu bu l'o to dudu m'obeta o buru apfu, e kweru l'igwe; mu aduele-a ike gbaa
 ya.
 36 Oo gube Chipfu egbobutaje mu; shi egube ono dzoo mu ndzu.
 Eka iyeru mu ekutseje mu.
 37 I mesataru ęzo mu osa; g'okpa te echiswafu mu.
 38 Mu gude oso chia ndu ohogu mu; gwee phe arakabya;
 ophu mu anmaduru nggu; jasų mu mee phe; ęphe buru mkpurupyata.

- 39 Mu chiru phẹ pyakapyaka; k'ophu ẹphe ta aduedu ike gbelibaa ishi ọzo.
 Ẹphe zẹgbaepfo kẹ manyọo lẹ mgboru ọkpa mu.
 40 Oo ike nkengu bẹ mu gude eje ọgu.
 Ndu etso mu opfu bẹ i meru; ẹphe gbushiru mu ikpere.
 41 Ndu ọhogu mu bẹ i meru; ẹphe chie ọkpa l'oso.
 I mee; mu tuko ndu mu dụ ashị gbushikọta.
 42 Ẹphe chia mkpu; ọphu ọ dudu onye gbaru phẹ mkpu.
 Ẹphe raku Chipfu; ọphu o yeduru phẹ ọnu.
 43 Mu gweru phẹ uji mee phẹ; ẹphe dụ g'urwuku, dụ l'alị.
 Mu tsua phẹ ọtsuepfu; zọo phẹ ọtilitoli g'ẹpuchi, nọ lẹ gbororo.
 44 I nafutaru mu l'ẹka ndu etso mu opfu;
     bya emee mu; mu buru ishi ọhamoha;
     k'ophu ndu mu eshidu maru byaru alwakọta mu l'ẹka.
 45 Ndu ọhozo ephozekotaru mu.
 Ẹphe -numa l'owa-a iphe, mu suru g'e mee baa; ẹphe emee ya ẹgwegwa.
 46 Meji ọtukota iphe, bụ ndu ọhozo ono;
     tẹme ẹphe nọdu eshijegbaa l'ẹka ẹphe shi wohaa onwophe phuru yeyeye
     byapfuta mu.
 47 Chipfu nọkwa ndu; unu tua agbara-mkpuma nkemu ono ẹpha!
 Unu kutsee Chileke; l'ọo ya bụ onye adzoje mu nụ!
 48 Oo Chileke ejeje agwata ugwo iphe, ndu ọhogu mu meru mu.
 O meru; unwu-eliphe nọdu mu lẹ mkpula.
 49 Ọonafutaje mu l'ẹka ndu ọhogu mu;
     oowolije mu eli woru mu doghaa ndu etso mu opfu.
 Ọogbafutaje mu l'ẹka ndu emeje nemadzu iphe-kpangangaa.
 50 Noo g'o gude mu je a-pfuru l'iphu ọhamoha kele gube Chipfu ekele.
 Mu a-gu ebvu gude tua ngu ẹpha.
 51 Onye eze, ọ hotaru bẹ oomeje g'o mekpee l'ọgu.
 N-yemobu iya bẹ ọonoduje egoshi onye ọ wuru manụ l'ishi,
     bụ Dévidi yẹe oshilọkpa iya jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịmimii.

23

Opfu ikpazu, Dévidi pfuru

- 1 Ọwaa bụ opfu ikpazu Dévidi:
 “Ọwaa bụ iphe, Dévidi; nwa Jiesi pfuru;
     mbụ opfu nwoke ono, Chileke woliru eli;
     mbụ nwoke ono, Chileke kẹ Jiéọpu wuru manụ l'ishi g'ọ buru eze ono;
     mbụ onye ono, agujeru ndu Ízurelu ebvu, atso uto ono.
 2 Unme Chipfu bẹ shi l'ọnu mu epfu opfu.
 Opfu iya degeru mu edegeru l'ire.
 3 Chileke kẹ Ízurelu bẹ pfuwaru opfu.
 Oke mkpuma kẹ ndu Ízurelu bẹ suru mu lẹ-a:
 “Teke eze eme iphe, pfuru ọto;
     mbụ teke oome atsụ Chileke ebvu
     4 bẹ ọduje g'ìphóró nchi-abọhu lẹ teke ẹnyanwu awa awawa;
     mbụ lẹ mbọku igwe dụ korokoro.
 Ọduje g'anwu, emeje g'ẹsua, akpo-futa akpo-futa l'alị sha kẹ biribiri
     mẹ mini dzegheepfo.’
 5 Ọo ẹgube ono bẹ ndibe mu ẹphe lẹ Chileke dụ lẹ ree.

Noo kéle o meru; mu l'iya gbaa ndzù, a-nò jasù l'ojejoje.

O meru iya ọ nguru anguru l'iphemiphe;

bya emee ya g'ọ tọ dọ iphe, e-mebyi iya nù.

Chileke e-me gẹ ndzọta mu dzua oke;

tẹme iphemiphe, agù mu nù bẹ oo-meru mu.

⁶ Obenu lẹ ndu bù ọgalemkpa bẹ ee-tuphachaa etupha g'onnye tupharu obvu; kéle e te egudejedu ẹka achita phẹ.

⁷ Onye edenyi ẹka l'obvu ono gudefutaje iphe-ígwè ọzoo oshi arwa; ọ bọru ọku bẹ aakpọkotaje iya l'ẹka ọ wushiru."

*Ndu a maru amaru lẹ ndu ojogu Dévidi
(1Iphe 11:10-19)*

⁸ Waa ẹpha ndu ojogu, ike kakọta lẹ ndu ojogu Dévidi baa: Ishubelu onye Hakumonu. Ọo ya shi bọru onye-ishi ọmadzu ẹto, kachakpọo mkparawa. O gudeje arwa jepfu unu ọmadzu labọ ọgu; gbushikọta phẹ l'ugbo lanu.

⁹ Onye ọphu etsota iya nù bù Eleyaza nwa Dodo; onye shi l'eri Ahowa. Yẹbedua yikwapfo l'ọmadzu ẹto ono, kachakpọo mkparawa ono. O tso Dévidi pfubyishia ndu Filisitayinu lẹ teke ẹphe dzukọberu k'ọgu lẹ Pasu-Damimu. Ndu Ízurelu tsulaaharu azu; ¹⁰ yẹbedua pfushiepho ike gbua ndu Filisitayinu jasuru ẹka tsushihu iya mee; mbù ẹka kwekọbechaa ya ekwekọbe nyakuru l'ogu-echi, ọ pa. Chipfu mee; ọ lwụkpee k'ọphu parụ ẹka apaa lẹ mbọku ono. E mechaa; ndu ọphu wụ-phu azu. Ọ bọwaru iphe, ẹphe wụ-phudoru azu bù g'ẹphe gwee ivu ndu e gbushiru egbushi.

¹¹ Onye k'ẹto, etsota iya nù bẹ bu Shama nwa Agee; onye Hararu. Ujiku lanu bẹ ndu Filisitayinu kpakọ-dzujeru onwophe k'ọgu lẹ Lehi; mbù l'ẹgu, azamu jiru ejiji ono. Ndu ojogu ndu Ízurelu yekọta ọkpa l'oso gbalachaa. ¹² Obenu lẹ Shama pfushierupho ike l'echilabọ ẹgu ono; tsoo ndu Filisitayinu ọgu; gbushia phẹ. Chipfu mee; ọ lwụkpee k'ọphu parụ ẹka apaa.

¹³ O be lẹ teke akpata iphe l'alì; ọmadzu ẹto l'ime ọkporo ọmadzu l'ọmadzu iri, bugbaa ndu-ishi ọgu wuru jepfu Dévidi l'ogba Adulamu. Teke ono bẹ ikpoto ndu Filisitayinu wufutaru bya adọru lẹ nsuda Refayimu. ¹⁴ Teke ono bẹ Dévidi nọ l'ime ẹka ọ kpuru; o shihu ike. Ndu ojogu ndu Filisitayinu dọru lẹ mkpukpu Bẹtulehemu.

¹⁵ Ẹgu-mini wata agushi Dévidi ike; ọ sù: "Oowa-e; ọ dọ mu g'a sù l'ọ nweru onye gbẹ je ekutaru mu mini lẹ wẹlu, nọ-kube ẹka eeshije abahù lẹ Bẹtulehemu gẹ mu ngua!"

¹⁶ Ọo ya bù; unwoke ẹto ono, kachakpọo mkparawa ono kpata ọzo ghata ndu ojogu ndu Filisitayinu l'ẹka ẹphe dọru ono; je ekuta mini lẹ wẹlu ono, nọ-kube l'ẹka ono, eeshije abahù lẹ Bẹtulehemu ono; wotaru Dévidi. Ọle Dévidi te ekwedu ngua mini ono; o woru iya wushiaru Chipfu; ¹⁷ bya asù: "Tuswekwa! Jiko Chipfu; te ekwekwa gẹ mu mee ẹgube iphe ọwa-a. ?Mini-a ta aduada ọdudu gẹ mee ndu-a, woru ndzù phẹ tsebe l'ọnu ẹta g'ee-shi g'e kuta iya-a tọo?" Ọo ya bù; ọphu ọ nguduru mini ono. Nochaa eze iphe, unwoke ẹto ono, kachakpọo mkparawa ono megbabẹru bù ono.

¹⁸ Abishayi, bù nwune Jiowabu nwa Zeruya bù onye-ishi ọmadzu ẹto ono. Abishayi bẹ gudeje arwa iya jepfu ọmadzu ọkporo iri l'ise ọgu; gbushikọta phẹ; e shiwarọ nno; a maru ẹpha iya gẹ k'ọmadzu ẹto ono. ¹⁹ Ọo yẹbedua bẹ a kachaa akwabẹ ùbvù l'ime ọmadzu ẹto ono. Ọ bọru yẹbedua bù onye-ishi phẹ; ọle a ta gụkwanuru iya ye l'ọmadzu ẹto ono.

²⁰ Benaya nwa Jiehoyada bù onye ọkpehu dọ shii. Ẹka o shi bù Kabuzelu. Yẹbedua mekwarupho eze iphe, parụ ẹka apaa. Ọo yẹbedua gburu unwoke Mówabu labọ ono, ọkpehu dọ-be g'oduma ono. Ọ bukwaru iya phọ jejeru egbua oduma l'ime nsù lẹ mbọku, akamini, kpukoru akpuko dashiru. ²¹ Benaya gbujekwarupho oke mkparawa onye Ijiputu, pa arwa. Iphe, yẹbedua gude bapfu iya bù mgboro; bya

anata nwoke Ijiputu ono arwa, o gude l'eka; gude nmagbua ya. ²² Noo gẹ Benaya nwa Jiehoyada meberu ike bu ono. E shiwaro nno; a maru epha iya gẹ k'umadzu eto pho, kachakpo mkparawa pho. ²³ O bu onye a kwatakpo akwabe ubvu l'ime ukporo umadzu l'umadzu iri pho. Oe a ta gukobeduru iya l'ime umadzu eto pho. Dévidi meru iya onye-ishi le ndu ojoḡu, eche iya nche.

²⁴ Asahelu, bu nwune Jiowabu yi l'ime ukporo umadzu l'umadzu iri ono. Ndu ozo bu Eluhananu nwa Dodo ke Betulehemu; ²⁵ waa Shama ke Harodu; waa Erika ke Harodu; ²⁶ waa Helezu ke Peleti; waa Ira nwa Ikeshi ke Tekowa; ²⁷ waa Abiyeza ke Anatotu; waa Mebunayi ke Husha; ²⁸ waa Zalumonu, bu onye shi l'eri Ahowa; waa Maharayi ke Netofa; ²⁹ waa Helebu nwa Bana ke Netofa; waa Itayi nwa Ribayi ke Gibiya, du l'ali ndu Benjiaminu; ³⁰ waa Benaya ke Piratonu; waa Hidayi, shi l'uzo nggele Gashi; ³¹ waa Abiyalubonu ke nsuda Jiordanu; waa Azumavetu ke Bahurimu; ³² waa Eliyahuba ke Shalubonu; waa unwu Jiashenu; waa Jionatanu; ³³ waa Shama ke Hararu; waa Ahayamu nwa Shararu ke Hararu; ³⁴ waa Elifeletu nwa Ahasubayi ke Maka; waa Eliyamu nwa Ahitofelu ke Gilo; ³⁵ waa Hezuro ke Kamelu; waa Parayi ke Arabu; ³⁶ waa Igalu; nwa Netanu ke Zoba; waa Bani; onye ipfu Gadu; ³⁷ waa Zeleku, bu onye Amonu; waa Naharayi ke Berotu, bu onye achijeru Jiowabu nwa Zeruya ngwoḡu; ³⁸ waa Ira ke Itiru; waa Garebu ke Itiru kwapho; ³⁹ mefua Uraya, bu onye Hetu. Epe tukoru du ukporo umadzu l'umadzu iri l'esaa.

24

Dévidi agu ndu Izurelu oḡu (1Iphe 21:1-6)

¹ Tobudu iya bu; Chipfu voru oku wua ehu l'opfu ehu ndu Izurelu. O kpalia Dévidi g'o mee g'iphe-ehuka dapfuta phe; bya asu iya: "Tugbua je agua ndu Izurelu waa ndu Jiuda oḡu." ² Oo ya bu; eze, bu Dévidi zia Jiowabu; me ndu-ishi ndu ojoḡu, epe l'iya no su: "Unu jegbabekota ipfu, dukota le Izurelu; e -shi le mkpukpu Danu je akpaa le mkpukpu Biye-Sheba gukota phe oḡu k'ophu mu a-maru g'ephe ha."

³ Jiowabu su: "Ge Chipfu, bu Chileke ngu mekwaa ge ndu ono kabaa igwerigwe ugbo ukporo ise eme le g'ephe ha nta-a; teme ge gube nnajiuphu mu, bu eze gudekwapho enya ngu huma iya. Oe bukwanu ke gunu meru g'o gude gube nnajiuphu mu, bu eze nodu eme g'i mee egube iphe ono?" ⁴ E mechaa; opfu eze dagbunaa ke Jiowabu; yele ke ndu-ishi ndu ojoḡu iya ono. Oo ya bu; Jiowabu waa ndu-ishi ndu ojoḡu ono shi l'iphu eze tugbua jeshia agu ndu Izurelu oḡu ono. ⁵ Epe bya adaepho enyimu Jiordanu; epe doshia le mgboru mkpukpu Arowa; mbu l'uzo ndohali mkpukpu, no l'echilabo nsuda; bya agbe l'eka ono jeshia l'ali ndu Gadu jerwuchaa mkpukpu Jiaza. ⁶ Epe bya abahu l'ali Giladu; me mkpukpu Tatimu-Hodushi. Epe gbé l'eka ono bahu le mkpukpu Danu-Jianu; bya agbajia lufu jeshia mkpukpu Sayidonu. ⁷ Epe bya eshi nno chebwaro mkpukpu ndu Taya, a kpushiru ike; jekota mkpukpu, dukota l'ali ndu Hevu yele ndu Kénanu. Epe mechaa kpochia ya ishi le mkpukpu Biye-Sheba, no l'echieḡu ndohali l'ali ndu Jiuda. ⁸ Epe jeru iya onwa tete l'ujiku ukporo teme epe lwaphuta azu le Jierusalemu. ⁹ Jiowabu bya akooru eze, bu Dévidi ge ndu ono, o guru oḡu ono hakotakpoo. Ndu Izurelu du ukporo unu unwoke ugbo ukporo ise,* bu ndu ike du l'ogḡu; bya aburu ndu aduje ike paa ogu-echi. Ndu Jiuda du ukporo unu unwoke ugbo ukporo eto l'unu unwoke ugbo ukporo labo l'iri.†

* 24:9 24:9 Bu iya bu 800,000, le mbekee. † 24:9 24:9 Bu iya bu 500,000, le mbekee.

¹⁰ Dévidi gūchaepfo ndu ono oḡu ono; meji tsukaha iya. Oo ya bu; o sū Chipfu: “Mu meakwaru iphe-ēji, parū ēka lē k'iphe-a, mu meru-a. Ole-a; jiko Chipfu; wofunu ejo-iphe ono, mūbe onye-ozī ngu meru ono; kele o eswe bē mu meru ono.”

¹¹ Dévidi bya etehushia lē nchitabohu iya; Chipfu pfwaru Gadu, bu onye mpfuchiru Chileke; mbū onye aphujeru Dévidi ophulenyā sū iya: ¹² “Je asū Dévidi lē Chipfu sūru-a: Uzi iphe ēto bē mu doberu ngu; g'ī hata nanū, mu e-me ngu.”

¹³ Oo ya bu; Gadu jepfu Dévidi je asū iya: “?Bū g'ējo okpa-nri byapfuta ngu nōo apha ēto l'alī-a? Tōo ?bū g'ī gbaa oso onwa ēto l'ēka ndu ohogu ngu achī ngu? Tōo ?bū g'ējo iphe-ememe bya emee nōo ujiku ēto l'alī ngu? Nta-a bukwa g'ī rīa ya arīri karū mu; gē mu maru iphe, mu e-je epfuaru onye ono, ziru mu nū ono.”

¹⁴ Dévidi bya asū Gadu: “Mu nōakwa l'oke iphe-ēhuka. Ole o kakwa ree g'anyi daba l'ēka Chipfu; eme l'anyi dabarū nemadzū l'ēka; noo kele obu-imemini Chipfu parū ēka apaa.”

¹⁵ Oo ya bu; Chipfu lōru ejo iphe-ememe tū ndu Ízureļu shita l'utsu mbōku ono jeye mbōku, o tū-buru phē. E -shi lē Danu jasū lē Biye-Sheba bē ephe dū ūkporo unū nemadzū ugbo ēsato l'unu iri l'ise nwūshihu. ¹⁶ Ojozi-imigwe ono machīepho ēka gē ya mebyishia mkpūkpu Jierúsalemū; o rwua Chipfu l'ēhu; mbū ejo-iphe ono, dapfuru phē nū ono. O pfuaru ojozi-imigwe ono, egbushi ndu ono sū iya: “O dūwaa ree! Sephu ēka ngu azū parū phē haa!” Teke ono bē ojozi Chipfu ono nōwaa l'ōma ēka Arawuna, bu onye Jiebusu anōduje echishi ēswa lē balī iya.

¹⁷ Dévidi hūmaepho g'ojozi-imigwe ono gude echitsushi ndu ono; o sū Chipfu: “Oowa-e; o kwa mbēdua meru iphe-ēji; mbū l'ōo mbēdua bē meru iphe, adūdu ree. ?Unwu atūru-a mehunuru ole? G'ō bū-chiaru mbēdua waa ndibe nna mu bē īi-da ejo ēka l'ēhu!”

¹⁸ O būru mbōku ono bē Gadu byaru abyapfuta Dévidi bya asū iya: “Tūgbua je akpūaru Chipfu ōru-ngweja l'ōma ēka ono, Arawuna, bu onye Jiebusu anōduje echishi ēswa lē balī ono.” ¹⁹ Oo ya bu; Dévidi tūgbua jeshia eme ēgube ono, Chipfu shi l'ōnu Gadu zia ya ono. ²⁰ Arawuna tūfuepho ēnya hūma eze, bu Dévidi yele ndu-ozī iya g'ēphe eje abyapfuta iya; o je je adaa kpurumu l'atātiphu eze phozeta kwabē iya ūbvū. ²¹ Arawuna sū: “?Būkwa ole bē nnajīuphu mu, bū eze byapfutashīaru onye-ozī iya?”

Dévidi sū iya: “Mu byaru gē mu zūa ngu ēka īichishije balī gē mu kpūaru Chipfu ōru-ngweja; k'ōphu ejo iphe-ememe-a, emenua e-buhu.”

²² Arawuna sū Dévidi: “Gē gūbe nnajīuphu mu, bū eze wotakpōepho iphe, dū ngu ree gude gwee ngweja ōbu. Waa eswi, ee-gude gwee ngweja-akpō-ōku nū Chipfu; waa iphe, eegudeje echishi ēswa l'ereshi; mē odogoro, eegudeje tūgbabe eswi g'ō būru nkū. ²³ Gūbe eze; iphemiphe ono g'ō ha bū mūbe Arawuna nūru ngu iya.” Arawuna bya asūkwa iya phō: “Gē Chipfu, bū Chileke ngu natakwarō ngweja ngu.”

²⁴ Eze, bū Dévidi sū Arawuna: “Waawakwa; mu a-pfū ngu ūgwo iya. Mu te egudedu iphe, adūdu iphe, o phuru mu egweru Chipfu, bū Chileke mu ngweja-akpō-ōku.” Oo ya bu; Dévidi zūa ōma ēka aanōduje echishi ēswa lē balī ono azūzu; mē eswi ono. O būru mkpōla-ōchaa, ērwa iya dū ūkporo shēkelu labō lē shēkelu iri bē o gude zūa ya. ²⁵ Dévidi bya akpūaru Chipfu ōru-ngweja l'ēka ono; bya egwee ngweja-akpō-ōku; mē ngweja-ēhu-guu l'eli iya. Chipfu nūma arwōrwo, o rwōru iya l'opfu ēhu alī Ízureļu ono; ejo iphe-ememe ono, eme nū ono mebuhu.

Ekwo Ndu eze ke mbu

Teke Dévidi buwaa ogerenya

¹ Teke ono be eze, bu Dévidi kahwaru; nowaa apha, du igwerigwe. Oyi nodu anoduje atsu iya m'obeta a phukputechaa ya ukpo. ² Oo ya bu; ndu-ozu iya bya asu iya: "G'anyi lenaaruu gube nnajuphu anyi, bu eze enya nwamgboko, nwoke teke ejepfuswee; g'o bya eswiru gube eze; letaje ngu enya. Teme ooze-kubeje ngu; k'ophu bu l'oo-meje g'ehu vu gube nnajuphu anyi, bu eze oku."

³ Oo ya bu; ephe tuko ali Izuru l'ophu tukota jii; l'eka ephe achu nwamgboko, ama mma. Ephe bya ahuma nwamgboko, epha iya bu Abishagu; onye mkpukpu Shunemu. Ephe dutaru iya eze. ⁴ Nwamgboko ono be ama ntumatu. O nodu eletaje eze enya; bya ejeru iya ozu. Oe eze te ejepfujeduru iya.

Adonijia eme g'o mee

onwiya eze ndu Izuru

⁵ Noo ya; Adonijia, bu nwatibe nwanyu ono, bu Hagitu wata ekuli onwiya eli asuje: "Mu a-buru eze." O bya akwakoberu onwiya ugbo-inya; me ndu agbaje l'inya; bya edobe ukporo umadzu labo l'umadzu iri g'ephe vutajeru iya uzo. ⁶ Ophu nna iya abajeduru iya mba le k'iphe ono ke g'o jia ya su: "?Bu gunu meru g'o gude i nodu eme iphe, du nno?" Adonijia ono be amashi mma ike. O buru iya be a nwuru tsobe Abusalomu.

⁷ Adonijia je achu-koshi Jiowabu, bu nwatibe nwanyu aza Zeruya; waa Abyiyata, bu onye uke idzu iya; ephe tsoru iya; turu ike yeru iya. ⁸ Obenu le Zadoku, bu onye uke Chileke; me Benaya; nwa Jiehoyada; me Netanu, bu onye mpfuchiru Chileke; waa Shimeyi; me Reyi; me ndu ojogu, eche Dévidi nche ta adudu g'ephe ha, turu ike yeru Adonijia.

⁹ Adonijia je anodu le "mkpuma agwo" le mgboru Enu-Rogelu gbushia aturu; me oke-eswi; me eswi, tsugbaaru eba gude shia nri. O kua unwanu iya l'ophu, bu iya bu unwu eze; bya ekukwapho unwoke ndu Jiuda, bu ndu eje ozu l'ibe eze le nri ono. ¹⁰ Oe o to kuduru Netanu, bu onye mpfuchiru Chileke; ophu o kuduru Benaya; me ndu ojogu, eche eze nche; waa Solomonu, bu nwanna iya.

Batusheba ejepfu Dévidi

l'opfu ehuru Adonijia

¹¹ Tobudu iya bu; Netanu bya epfuaru Batusheba, bu ne Solomonu; su iya: "?Tii numaduru le Adonijia, bu nwa ke Hagitu be buwaa eze; ophu nnajuphu anyi amadu?" ¹² Byakwapho nta-a ge mu karu ngu g'ii-me dzota ishi ndu ngu; waa ke nwa ngu, bu Solomonu. ¹³ Tugbuekwapho nta-a bapfu eze, bu Dévidi je asu iya: "Nnajuphu mu, bu eze; ?ti ribunuru-a mube nwozi ngu nte l'oo nwa ngu, bu Solomonu be a-buru eze no-tsota ngu l'aba-eze ngu? ?O nwuhunuru inwuagha be o gbé buwarunu Adonijia bu eze obu?" ¹⁴ Su: teke ono, i no l'eka ono; unu l'eze kpuru opfu ono l'onu epfu ono; be mu a-bata bya agbaru ido yeru ngu l'opfu ono.

¹⁵ Oo ya bu; Batusheba bya atughua bapfu eze l'ulo iya. Eze l'onwiya buwaa okpobekpo nwoke ogerenya. Abishagu, bu onye Shunemu ono buru iya eleta iya enya. ¹⁶ Batusheba bya adaa kpurumu byishi ikpere l'iphu eze.

Eze jia ya su: "?Bu gunu be mu e-meru ngu?"

¹⁷ Batusheba sụ iya: “Nnajiuphu mu; i gude ẹpha Chipfu, bụ Chileke ngu ribuaru mụbe nwozi ngu nwanyị nte sụ ị nwa ngu, bụ Sólomọnu bẹ a-buru eze nọ-tsota ngu l'aba-eze ngu. ¹⁸ Ọle-a; hụmawaro ị Adonijia gbẹ bụwaru nụ eze ọbu nta-a; ọphu gube nnajiuphu mu, bụ eze ta amadụ. ¹⁹ O gbushiwaru ikpoto oke-eswi; mę eswi, tsuchaaru ẹba; mę aturu; bya ekuwa unwu eze l'ophu; kua Abyiyata, bụ onye uke Chileke; mę Jiowabu, bụ onye-ishi ndu ojogu; ọphu o to kuduru nwa ngu, bụ Sólomọnu. ²⁰ Gube nnajiuphu mu, bụ eze; nta-a bę ndu Ízurelu l'ophu nọakwa ele ngu ęnya; g'ẹphe maru onye ii-mechaa sụ g'ọ nọdu l'aba-eze gube nnajiuphu mu, bụ eze nọ-tsota ngu. ²¹ Teke ọ dudu bę ọo-bukwaru a -nọnyaepho mgbenya tų ngu; ị lapfushia nna ngu phę; aawata eme mu ị nwa mu, bụ Sólomọnu gę ndu meru ejo-iphe.”

²² Noo ya; Batusheba yę eze kpukwaduru-a opfu ono l'onu epfu; Nétanu, bụ onye mpfuchiru Chileke bata. ²³ A bya ezia eze ị Nétanu, onye mpfuchiru Chileke bę byakwaru nụ. Ọ bata; bya adaa kpurumu l'atatiphu eze phozeru iya.

²⁴ Nétanu bya asụ: “Gube nnajiuphu mu, bụ eze; ?ọ dų g'ị sụwaru l'ọo Adonijia a-buru eze nọchia ęnya ngu; mbụ l'ọo ya a-nọdu l'aba-eze ngu? ²⁵ Ntanụ-a bę o jewaru egbushia oke-eswi; mę eswi, tsuchaaru ẹba; mę ikpoto aturu; tẹme o kuwa unwu eze l'ophu; bya ekua ndu-ishi ndu ojogu, bụ Jiowabu; mę Abyiyata, bụ onye uke Chileke; mbụ ị nta-a bę ẹphe nọkwa eri; angụ epfuje sụ: ‘Nọdukwa ndzų ogologo; eze, bụ Adonijia!’ ²⁶ Ọle mbędua, bụ onye-ozu ngu; mę Zadọku, bụ onye uke Chileke; mę Benaya; nwa Jiehoyada bę o to kuduru; ọphu o kuduru nwozi ngu, bụ Sólomọnu. ²⁷ ? Bụ gube nnajiuphu mu, bụ eze bę meru iphe, dų nno; ọphu ị tị kabędu mee g'anyibe ndu-ozu ngu maru l'ophuu onye ọphu a-nọdu l'aba-eze ngu nọ-tsota ngu?”

Dévidi eme Sólomọnu eze

²⁸ Tọbudu iya bụ; eze, bụ Dévidi sụ: “Kuaru mu nụ Batusheba.” Ọo ya bụ; ọ bata bya apfuru l'iphu eze.

²⁹ Eze ribua nte sụ: “Eshinu Chipfu nọ ndzų g'ọ nọ iya-a; mbụ onye ono, nafutaru ndzų mu l'iphe-ẹhuka l'ophu ono; ³⁰ bę nte ono, mu gude ẹpha Chipfu, bụ Chileke kę Ízurelu ribuaru ngu ono bę mu e-mekotakwa ntanụ-a; mbụ nte ono, mu riburu sụ l'ọo nwa ngu, bụ Sólomọnu bę a-buru eze l'ozori mu; ọ buru iya a-nọchi ęnya mu l'aba-eze mu ono.”

³¹ Tọbudu iya bụ; Batusheba daa kpurumu; phozeta kwabę eze ùbvù; bya asụ: “Gę nnajiuphu mu, bụ eze Dévidi nọdukwa ndzų ojeje!”

³² Eze, bụ Dévidi sụ: “Kuaru mu nụ Zadọku, bụ onye uke Chileke; mę Nétanu, bụ onye mpfuchiru Chileke; mę Benaya; nwa Jiehoyada.” Ọo ya bụ; ẹphe byarwuta l'iphu eze. ³³ Eze sụ phę: “Unu ị ndu-ozu mụbe nnajiuphu unu swiru. Gę Sólomọnu, bụ nwa mu nwoke nọdu l'eli inya-mulu kę mbędua g'unu duru iya jeshia ị nggele Gihonu. ³⁴ Unu -rwuepho ẹka ono; gę Zadọku, bụ onye uke Chileke; waa Nétanu, bụ onye mpfuchiru Chileke wụa ya manụ l'ishi g'ọ buru eze ndu Ízurelu. Teke ono; unu egbuwa opu; raa ya sụ: ‘Nọdukwa ndzų ogologo; eze, bụ Sólomọnu!’ ³⁵ E -mechaa; unu awuru tsoru iya g'ọ bya anọdu l'aba-eze mu buru eze l'ozori mu; noo kęle mu tųwaru iya ẹka g'ọ buru iya a-buru eze ndu Ízurelu; buru eze ndu Jiuda.”

³⁶ Benaya nwa Jiehoyada zụa mgbede sụ: “Nokwa g'ọ dų! Gę Chipfu, bụ Chileke kę gube nnajiuphu mu, bụ eze pfufukwaa g'ị pfuru ono. ³⁷ G'ọ bukwaru gę Chipfu swiru gube nnajiuphu mu, bụ eze bụ g'oo-swiru Sólomọnu; bya emee g'abubu ọ bụ eze kangoo kę nnajiuphu mu, bụ eze Dévidi.”

³⁸ Ọo ya bụ; Zadọku, bụ onye uke Chileke; mę Nétanu, bụ onye mpfuchiru Chileke; mę Benaya nwa Jiehoyada; męwaro ndu Kereti mę ndu Pẹleti doziaru Sólomọnu inya-mulu eze, bụ Dévidi; ọ nọdu iya l'eli agba; ẹphe jeshia Gihonu.

³⁹ Ẹphe jerwuẹpho ẹka ono; Zadọku, bụ onye uke Chileke shi l'ulo-ẹkwa wota ụpyi, manụ nọ; wua Sólomọnu l'ishi. Tọbudu iya bụ; ẹphe gbua opu; onyenọnu tuko tịa uzu sụ: "Nọdukwa ndzụ ogologo; eze, bụ Sólomọnu!"

⁴⁰ Ndu ono g'ẹphe ha nọdu awụ etso iya l'azụ. Ẹphe nọdu egbu opu; atụ uzu ẹhu-utso; k'ọphu alị anmachaa jiiijiii l'uzu, ẹphe atụ.

Ndzụ Sólomọnu agụ Adonijia

⁴¹ Adonijia yee ndu o kuru lẹ nri ono bụru g'ẹphe erighewa nri ono bẹ ẹphe nọmaru uzu, aatụ. Jiowabu bya anuma ọda opu, eegbu; ọ jia sụ: "Bụ uzu gunu ada l'ime mkpukpu ẹgube phọ?"

⁴² Ọ kpukwaduru iya l'ọnu epfu; Jionatanu nwa Abyiyata, bụ onye uke Chileke bụru phereketeke. Adonijia sụ iya: "Gude ozi-oma bata; kele i bụ ọkpobe nemadzu."

⁴³ Jionatanu sụ iya: "Tuswekwa! Nnajiuphu anyi, bụ eze, bụ Dévidi bẹ meakwaru Sólomọnu eze. ⁴⁴ Eze bẹ yeru iya Zadọku, bụ onye uke Chileke; me Nétanu, bụ onye mpfuchiru Chileke; me Benaya; nwa Jiehoyada; me ndu Kereti; me ndu Peleti. Ẹphe mee Sólomọnu ọ nọdu l'eli inya-mulu eze agba. ⁴⁵ Ọ bụru lẹ Gihonu ono bẹ Zadọku, bụ onye uke Chileke; waa Nétanu, bụ onye mpfuchiru Chileke wuru iya manụ l'ishi g'ọ bụru eze. Ẹphe shiwaa l'ẹka ono gude ẹhu-utso wufuta; k'ọphu bụ lẹ mkpukpu bẹ phuhuru ẹphu. Ọ kwa iya bụ uzu ono, unu anụ ono. ⁴⁶ Mbụ lẹ Sólomọnu gbekwa nọduwanu l'aba-eze ọbu. ⁴⁷ Ndu ozi eze nọdukwapo etu nnajiuphu anyi, bụ eze Dévidi ẹpha asuje: 'Gẹ Chileke ngu mekwa ẹpha Sólomọnu g'ọ ka nkengu edede; bya emekwaaphọ g'aba-eze iya ka nkengu shii!' Eze l'onwiya nọduwaa l'iphe-azee ya phozeta baarụ Chileke ẹja; ⁴⁸ bya asụ: 'G'ajaja bụru ke Chipfu, bụ Chileke ke Ízurelu, bụ onye ono, doberu mu ndzụ; gẹ mu gude ẹnya mu labọ hụma onye bụ eze nọchia ẹnya mu ntanụ-a!'"

⁴⁹ Ndzụ-agugu rwuta ndu ono, Adonijia kuru lẹ nri ono. Onyenọnu gbalihu; ẹphe gbakashihu. ⁵⁰ Ndzụ Sólomọnu nọdu agụ Adonijia; ọ gbagbua je akwee ẹka lẹ mpu, e moberu l'ọru-ngweja Chipfu. ⁵¹ Ama bya agbaarụ Sólomọnu sụ iya lẹ Adonijia gudekwa ndzụ gube Sólomọnu, agụ iya nụ je akwee ẹka lẹ mpu, e moberu l'ọru-ngweja Chipfu; epfujẹ sụ: "G'eze, bụ Sólomọnu ribuaru mu nte ntanụ-a l'ọ tọ byadu egude ogu-echi gbua mube onye-ozi iya!"

⁵² Sólomọnu sụ: "Ọ -bụru l'ọo-nọdu egoshi lẹ ya bụ ọkpobe nemadzu; bẹ ẹgbushi ta abyadu eshi iya l'ishi darwua alị me nanụ. Ole ọ -bụru l'a hụmaru ẹjo-iphe lẹ ndzụ iya bẹ ọ lajekwa maa." ⁵³ Ọo ya bụ; eze, bụ Sólomọnu bya eye ndu jeru je edufuta iya l'ọru-ngweja ono. Adonijia bya ephozeru eze, bụ Sólomọnu. Sólomọnu sụ iya: "Tugbua lashia ibe ngu."

2

Dévidi eke ekpe anụ Sólomọnu

¹ Ọ gbabeepho teke Dévidi abya anwuhu; o keru ekpe nụ nwa iya, bụ Sólomọnu sụ: ² "Ọ gbabewaru mu l'alala, bụ iphe, duru ndiphe l'ọphu. Shihukwa ike; goshije l'i bụ nwoke. ³ Mejekwa iphe, Chipfu, bụ Chileke ngu ele ẹnya iya; mbụ g'i tsoru ụzo iya; l'iimeje iphe, ọ tọru ọkpa iya; me ekemu iya; me omelali iya; me iphe, o pfuru; ẹgube ono, e deru iya l'ekwo ekemu Mosisu; k'ọphu bụ l'ekameka; me iphemiphe, iime a-bujeeru ngu phọ upete; ⁴ wafua k'ọphu Chipfu e-meebe iphe ono, o kweru mu ukwe iya sụ: 'Ọ -bụru l'unwu ngu kwaberu onwophe ẹnya; gude obu phẹ g'ọ ha; me ndzụ phẹ g'ọ ha pfushia ike l'etsotso, ẹphe etso mu; bẹ nwa ngu nwoke ta abyadu a-nọdu-buhuje l'aba-eze ndu Ízurelu anọ-dubuhu.'

⁵ "Ozo bụ; l'i manuru-a iphe, Jiowabu nwa Zeruya meru mu. Mbụ iphe ono, o meru umadzu labọ, bụ ndu-ishi ndu ojogu Ízurelu ono, bụ Ábuna nwa Nẹru; yee Amasa

nwa Jieta. O gbushiru p̄hẹ lẹ teke nchị dū doo; woru p̄hẹ gbushia g'ọ bụ l'ọo teke aalwū ọgu. Ọ gbẹ b̄uru mb̄edua bẹ byaru evuru ishi ọchi p̄hẹ; ana mbur̄onu iya. ⁶ Gude mmamiphe ngu maru iphe, ii-me iya; ọle ọo g'i ti kwekwa g'ọ kaa nka nw̄uhu anw̄uhu mgboshi.

⁷ “A -bya l'unwu Bazilayi kẹ mkp̄ukpu Giladu; mejeru p̄hẹ ree. G'ẹp̄he ȳikwaru lẹ ndu a-n̄ọduje eri nri lẹ teburu ngu; noo kẹle ọo g'ẹp̄hebedua mekwaru mu p̄họ ree bụ ono lẹ teke ono, mu shi agbalarū nwanna ngu, bụ Abusalomu.

⁸ “Onye ọzo bụ Shimeyi nwa Gera; onye mkp̄ukpu Bahurimu, dū l'alī Benjiaminu. Ọo ȳebedua phuru mu ejo iphu mb̄oku ono, mu jeru Mahanayimu. Ọle teke ọ byapfutaru mu lẹ Jiordanu bẹ mu gude ẹpha Chipfu ribuaru iya angū lẹ mu ta abyadu egude ogu-echi gbugbua ya. ⁹ Ọle ọ bụ; nta-a ba ahakwa iya kẹ mmanū. I bụ onye maru iphe. Ii-maru-a iphe, ii-me iya. Mee ya g'o gude ishi-ewó iya ono l̄okaru mee kpuba l'ilu.”

Anw̄uhu Dévidi
(1Ip̄he 29:26-28)

¹⁰ T̄obudu iya bụ; Dévidi bya anw̄uhu lapfushia nna iya p̄hẹ; e lia ya lẹ mkp̄ukpu Dévidi. ¹¹ Ip̄he, ọ n̄oru l'aba-eze ndu Ízurelu bụ ụkporo apha lab̄o. Ọ b̄uru eze apha ẹsaa lẹ H̄eburonu; bya an̄o l'aba-eze lẹ Jierúsalemu ụkporo apha l'apha iri l'eto. ¹² Ọo ya bụ; Sólom̄onu bya an̄o l'aba-eze nna iya, bụ Dévidi. Alī-eze iya bya anguru anguru k'ọphu parū ẹka apaa.

Eegbu Adonijia

¹³ Noo ya; Adonijia, bụ nwa Hagitu bya ejepfu Batusheba, bụ ne Sólom̄onu. Batusheba j̄ia ya sū: “?B̄u-a k'oma bẹ i byaru?”

Adonijia sū: “Ee; ọ kwa-a k'oma;” ¹⁴ bya asū: “O nweru iphe, mu byaru ngu epfuru.”

Batusheba sū iya: “Pfunaa iphe ọbu.”

¹⁵ Adonijia bya awata epfufu sū: “I maru l'ọo mb̄edua bẹ ọ gbaru gẹ mu b̄uru eze. T̄eme ndu Ízurelu l'ophu b̄uru mu bẹ ẹp̄he shi ele ẹnya l'ọo mb̄edua a-b̄uru eze. Ọle e mecharu ọ nw̄ua inwu-phu; ọ b̄uru nwanna mu bẹ ọ larū l'ẹka; noo kẹle ọo Chipfu bẹ meru g'ọ b̄uru nkiya. ¹⁶ Ọle nta-a bẹ o nweru iphe lanū, mu eme gẹ mu rw̄ota ngu. Ta ajikakwa.”

Batusheba sū iya: “Pfunaa iphe ọbu.”

¹⁷ Ọo ya bụ; Adonijia sū iya: “Jiko pfunaaru eze, bụ Sólom̄onu g'o dee mu Abishagu, bụ nwamgb̄oko ono, shi Shunemu g'ọ b̄uru nyee mu. Ọ t̄o j̄ikadu m'i pfuaru iya ya.”

¹⁸ Batusheba sū: “Ọ dū ree.” “Mu e-pfuru-a yeru eze l'iswi ẹhu ngu.”

¹⁹ Ọo ya bụ; Batusheba t̄ugbua jepfu Sólom̄onu g'o pfuaru iya opfu ẹhu Adonijia. Eze gbalihu gba iya ndzuta; bya ephozeta l'ip̄hu iya; bya an̄o-zeta an̄o l'aba-eze iya; bya eye; e je apata aba-eze doberu ne iya ono; ọ n̄odu an̄o l'uzo ẹkutara iya.

²⁰ Batusheba bya asū: “O nweru iphe, ha nwansh̄i, mu eme gẹ mu rw̄o ngu.” “Jiko ba ajikakwa.”

Eze sū iya: “Rw̄o iphe ọbu ne mu; mu taa j̄ikadu iya ememe.”

²¹ Batusheba sū iya: “G'e dunuru Abishagu, onye Shunemu kee nwanna ngu, bụ Adonijia g'ọ b̄uru nyee ya.”

²² Eze, bụ Sólom̄onu yeeru ne iya ọnu sū: “?B̄u k'ishi ḡunu bẹ i gude sū g'e duru Abishagu, onye Shunemu kee Adonijia? I gege as̄ufuna g'a haarū iya alī-eze-a; eshi ọphu ọ bụ nwanna mu k'ogeranya; mb̄u g'a haarū iya ȳe Abyiyata, bụ onye uke Chileke waa Jiowabu nwa Zeruya!”

²³ Noo ya; eze, bụ Sólom̄onu gude ẹpha Chipfu ribua angū sū: “Gẹ Chileke gwakwa mu ọchi; mb̄u mee mu ọphu ka n̄j̄o m'ọ -b̄uru l'ishi Adonijia ta aladuru l'ip̄he ono,

o pfuru ono!" ²⁴ Eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a; mbụ onye ono, meru mu kpoo abara l'aba-eze nna mu, bụ Dévidi ono; bya emewaa gę mu nweru onu-ulo, ndu eze e-shije futa bya aburu eze; egube ono, o kweru mu ukwe iya; bę ee-gbukwa Adonijia ntanu-a. ²⁵ Oo ya bụ; eze, bụ Sólomonu zia Benaya; nwa Jiehoyada; o je egbugbua Adonijia.

Iphe meru Abiyata; yę Jiowabu

²⁶ A bya lę kę Abiyata, bụ onye uke Chileke; eze sụ iya: "Tugbua lashia ęka i shi; lę mkpukpu Anatoťu. I gbaru k'anwuhu; ọle mu tee gbudu ngu nta; noo kęle ọo ngu shi apajeru okpoko Nnajiuphu, bụ Chileke lę teke nna mu, bụ Dévidi bụ eze; teme i tsoru nna mu jekota iphe-ehuka, byapfutakotaru iya nu." ²⁷ No iya; Sólomonu wofu Abiyata g'ọ to buhe onye-uke kę Chipfu. Eshi nno; opfu, Chipfu pfujeru lę mkpukpu Shilo l'opfu ęhu onu-ulo Elayi vua.

²⁸ Jiowabu bya anumaepho iphe, nwuru nu; ọ gbaba l'ulo-ekwa Chipfu je akwee ęka lę mpu, e mobegbaaru l'oru-ngweja Chipfu; kęle Jiowabu bę shi etso Adonijia; ọle o to tsojeduru Abusalomu.

²⁹ A bya epfuaru eze, bụ Sólomonu lę Jiowabu bę gbakwaru laa l'ulo-ekwa Chipfu; mbụ l'ọ pfukubekwa oru-ngweja. Oo ya bụ; Sólomonu zia Benaya; nwa Jiehoyada sụ: "Je egbua ya."

³⁰ Oo ya bụ; Benaya jeshia l'ulo-ekwa Chipfu ono je asu Jiowabu: "Eze sukwaru g'i lufuta l'ęka ono!"

Jiowabu sụ: "Waawaa. Oo l'ęka-a bę mu a-nwuhu."

Benaya laphushia azu je akaru eze iphe, Jiowabu yeru onu.

³¹ Eze sụ iya: "Mee ya g'o pfuru. Gbugbua ya; woru lia; k'ophu bụ lę mbedua waa onu-ulo nna mu te evueduru ọchi ndu ono, o gbushiru l'ębe adu iphe, ephe meru ono. ³² Chipfu e-me g'ugwo ọchi, o gburu tukoru iya l'ishi. Mbụ ọchi umadzu labo ono, o tsoru ọgu gbugbushia ophu nna mu, bụ Dévidi amadu ono; mbụ egbugbu ono, o gburu Abuna nwa Neru, bụ onye-ishi ndu ojogu Izurelu; waa Amasa nwa Jieta, bụ onye-ishi ndu ojogu Jiuda. Ndu ono bę kakota iya apfubekoto; bya aka iya ree. ³³ G'ochi phe tukokwaru Jiowabu waa oshilokpa iya l'ishi jeye lę tuutuutuu lę mimiimii. Obenu lę Dévidi; me oshilokpa iya; me onu-ulo iya; me aba-eze iya bę Chipfu a-nu ęhu-guu jasụ lę tuutuutuu lę mimiimii."

³⁴ Tobudu iya bụ; Benaya nwa Jiehoyada tugbua je egbua Jiowabu. E je elia ya l'ibe iya l'echiegu. ³⁵ Eze bya ewota Benaya nwa Jiehoyada dochia ęnya Jiowabu g'ọ buru onye-ishi ndu ojogu; bya eworu Zadoku, bụ onye uke Chileke dochia ęnya Abiyata.

³⁶ Tobudu iya bụ; eze bya ezia ozi; e je ekua Shimeyi. O sụ iya: "Kpua ulo lę Jierusalemu buru. Ba adukwa teke ii-lufu alufu l'ęka ono jee ęka ozo. ³⁷ Mboku, i lufuru daa nggele Kidironu bę bukwa g'o doo ngu ęnya l'ii-nwuhu; ọchi ngu a-tukoru ngu l'ishi."

³⁸ Shimeyi sụ eze: "Iphe, i pfuru du ree. Oo gę gube nnajiuphu mu, bụ eze pfuru bụ gę mube onye-ozu ngu e-me." Oo ya bụ; Shimeyi buru lę Jierusalemu; bukpoo ya nọo ọdu.

³⁹ A bya anoo apha eto; ohu Shimeyi du umadzu labo gbafu gbapfushia Akishi nwa Maka, bụ eze ndu Gatu. A bya epfuaru iya Shimeyi sụ iya: "Ohu ngu phe nokwa lę Gatu." ⁴⁰ Shimeyi gbalihu bya edozia nkapfu-igara iya gbagbua; ọ buru iya eje Gatu l'ibe Akishi je ele ęnya ohu iya phe ono. O je eduta ohu iya phe ono lę Gatu.

⁴¹ E je edooru Sólomonu lę Shimeyi shi lufu lę Jierusalemu jee Gatu; bya alwaphutawa azu. ⁴² Eze bya ezia nzi; e je ekua Shimeyi. O sụ iya: "?Mu te emenuru ngu-a g'i gude epha Chipfu ria nte; teme mu bya anmashiaru ngu okwa iya ike sụ ngu; g'o dokwaa ngu ęnya lę mboku, i lufuru alufu jee ęka ozo bę ii-nwuhu? ?Ti

suduru l'ọ dukwa ngu-a ree; mbụ l'ii-mekwaa nno? ⁴³ ?Buhunu gūnu meru g'o gude ọphu i ti meeduru iphe, i riburu Chipfu angụ l'ii-meru iya ono; waa ekemu ono, mu tūru nū ngu ono?"

⁴⁴ Eze bya asukwapho Shimeyi: "Lime obu ngu bẹ ị makotaru ejo-iphe, i meru nna mu, bụ Dévidi. Nta-a bẹ Chipfu a-tukobe ngu ejo-iphe ono, i meru l'ishi. ⁴⁵ Ọle eze, bụ Sólomōnu bẹ aa-gōru ọnu ọma nū; tēme aba-eze Dévidi bẹ a-nguru anguru l'iphu Chipfu jasụ lẹ tuutuutuu-mjimiimii."

⁴⁶ Ọo ya bụ; eze bya akaru Benaya nwa Jiehoyada; o je egbughua Shimeyi. Ọ bụru teke ono bẹ alị-eze ono byaru anguru anguru l'ẹka Sólomōnu.

3

Sólomōnu epfu gẹ Chipfu nū iya mmamiphe (2Iphe 1:1-13)

¹ Sólomōnu bya aluta nwada Fero, bụ eze ndu Ijiputu; ephe shi nno gbaa ndzụ. Ọ duta nwada Fero ono bya edobe lẹ mkpukpu Dévidi; ọ nọdu l'ẹka ono jasụ ọ kpụ-ghee ụlo-ibe-eze iya; mę ụlo Chipfu; mę igbulọ, nọ-pheru Jierúsalemu mgburugburu. ² Ọ bụru l'ẹka aagwaję iphe bẹ ndu Ízurelu shi agwaję Chileke; kele e teke akpudu ụlo Chipfu teke ono. ³ Sólomōnu yee Chipfu obu; bya etsokota iphe, Dévidi, bụ nna iya tọru ọkpa iya. A gụfuepho l'o shi egweje ngweja; bya akpoje ụnwù-isensu ọku l'ẹka aagwaję iphe.

⁴ Eze, bụ Sólomōnu bya ejeshia egwe ngweja lẹ Gibiyonu, bụ ishi ẹka aagwaję iphe; bya eworu ngweja-akpo-ọku unu labọ l'ukporo iri gwee l'oru-ngweja, nọ l'ẹka ono. ⁵ Ọ -rwua l'enyashi; Chipfu byapfuta Sólomōnu lẹ nrwọ lẹ Gibiyonu l'ẹka ono bya asụ iya: "Pfa iphe, bukpo iphe, ọ dū ngu gẹ mu nū ngu."

⁶ Sólomōnu sụ: "I goshiwaru l'i yeru nwozi ngu Dévidi, bụ nna mu obu shii; kele ọ bụ onye ire-lanụ; bya aburu onye pfuberekoto; bukwarupho onye obu guru iphóro l'iphu ngu. Ọ bụru n-yemobu ono bẹ i yekpoeru iya phọ; k'ọphu ị nūru iya nwa, a-nọdu l'aba-eze iya ntanụ-a.

⁷ "Gube Chipfu, bụ Chileke mu; nta-a bẹ i mewaru mube onye-ozu ngu gẹ mu bụru eze nọchia ęnya nna mu, bụ Dévidi; lẹ mube nwatanshii, ta amadu gẹ mu e-shije mee iphe, gbaru mu l'ememe. ⁸ Mube nwozi ngu bẹ nōwaa l'echilabọ ndu ono, ị họtaru; mbụ ndu ono, parụ ẹka apaa; bya aburu aguta aguta ono. ⁹ Ọo ya bụ; nūnu mube nwozi ngu egomunggo mu e-gude bụru eze ndibe ngu obu; waa gẹ mu majeru iphe, dū ree; l'iphe, dū eji. Noo kele ọ tọ dudu onye sūru aburu eze ndibe ngu-a l'ophu."

¹⁰ Iphe ono, Sólomōnu rworu ono dū Nnajiuphu ree. ¹¹ Ọo ya bụ; Chileke sụ Sólomōnu: "Eshi ọphu ọ bụ iphe ono bẹ ị sūru g'e meeru ngu; ọphu i pfuduru ke ndzụ ogologo; ọphu ị suduru g'a nū ngu ẹku; ọphu i pfuduru ke gẹ ndu ọhogu ngu nwushihu; ọ bụ-chiaru egomunggo, ii-gude bụru eze l'uzo, pfuru oto bẹ ị sūru g'a nū ngu; ¹² bẹ mu e-meeru ngu phọ iphe ono, i pfuru sụ g'e meeru ngu ono. Mbụ lẹ mu a-nū ngu mmamiphe bya anū ngu egomunggo; k'ọphu bụ l'ọ tọ dudu onye eze ọzo byaru aturu ngu nū, dujeru nū; ọphu ọ dudu onye eze ọzo byaru aturu ngu nū, byaru a-dū nū. ¹³ Mu a-nukwa ngu phọ iphe, ị tị rwoduru gẹ mu nū ngu; mbụ lẹ mu e-me g'i nweru iphe; bya emee g'a kwabeje ngu ụbvù; k'ọphu bụ l'ọ tọ dudu eze ọzo, bya a-turu ngu nū lẹ ndzụ ngu. ¹⁴ Ọ -būru l'i tsoru ụzo mu; bya eme iphe, mu tọru ọkpa iya; waa ekemu mu egube ono nna ngu, bụ Dévidi meru ono; bẹ mu e-me g'ị kaa nka." ¹⁵ Teke ono; Sólomōnu tehu lẹ mgbenya ono; bya amaru l'ọo nrwọ bẹ ya shi arwọ.

Tobudu iya bụ; ọ lwatashia Jierúsalemu; o je apfuru l'iphu okpoko ogbandzu Chipfu gwee ngweja-akpo-ọku; waa ngweja-ẹhu-guu; bya aboeru ndu-ozu iya g'ephe ha obo-iphe.

Sólomõnu ekpe ikpe, atsu l'èhu

¹⁶ O nweru ùnwanyi ùkpara labo, byapfutaru eze bya apfuru iya l'iphu. ¹⁷ Onye lanu sù: “Nnajiuphu mu; mu lè nwanyi-a bè gba mgba buru l'ulo lanu; mu bya ezeda. Mu l'iya tuko buru l'ulo ono teke mu zedaru. ¹⁸ Lè mboku, kwe iya èto gè mu zedacharu ono bè yèbedua byaru ezedakwapho nkiya. Ophu o tọ dudu onye ozo, no l'ulo ghaha anyi n'èbo bè no iya nu.

¹⁹ “O -rwua l'enyashi; o gude njo azee dagbua nwa nkiya. ²⁰ O beepho l'echi-abali lè teke mube nwozi ngu ekuwaa mgbenya; o gbalihu pata odzu nwa iya ono bya enyekube mu; bya ekuta nwa kè mbedua nyekube onwiya. ²¹ A futa l'utsu iya; mu bya agbalihu gè mu chebe nwa mu era; o buwaru nu odzu. Nchi bohuepho ree; mu bya ato nwehu lerwee nwata ono enya; bya ahuma l'o tọ budu nwa nkemu.”

²² Nwanyi ophuna swo-lihu sù: “Waawaa! Nwata ophu no ndzu bè bu nwa mu; nwata ophu nwuhuru anwuhu buru nwa nkengu.”

Nwanyi k'ivuzo pho sù: “Waawaa; nwata ophu nwuhuru anwuhu bu nwa nkengu; nwata ophu no ndzu buru nwa nkemu.” Epe nodu adzokashi iya nno l'iphu eze.

²³ Tobudu iya bu; eze bya asu: “Onye owa-a sùru: ‘Lè nwa, no ndzu bu nkiya; onye ophu nwuhuru anwuhu buru nwa k'onye ophuu.’ Onye ophuu sù: ‘Waawaa; l'oo nwa nkengu nwuhuru; o buru nwa nkemu no ndzu.’ ”

²⁴ Eze bya asu: “Unu wotaeshikwaru mu nu ogu-echi.” A bya ewotaru eze ogu-echi ono. ²⁵ O sù: “Ngwa; sukaha nwata ophu no ndzu èbo; woru ibe lanu nu onye lanu; l'i woru ibe lanu nu onye ophuu.”

²⁶ Tobudu iya bu; imemini nwata ono bya adushia nwanyi ophu nwa iya no ndzu ike. O chishia sù eze: “Jiko nnajiuphu mu; kururo nwata ono, dzu ndzu ono kee ya; g'e te egbukwa iya egbugbu!”

Nwanyi ophuna sù: “Mu lè ngu ta adudu onye ophu e-nweru nwa ono. G'a sukaha iya èbo!”

²⁷ Tobudu iya bu; eze bya ebua ikpe ono; sù: “Kuru nwata ono nu nwanyi ivuzo pho. Te egbuhèkwa iya egbugbu. Oo nwanyi ono bu ne, nwuru iya nu.”

²⁸ Ndu Ízurelu l'ophu numaepho g'eze gude kpee ikpe ono; epe tsuahaa ya ebvu; kele epe maru l'oo Chileke bè nuru iya mmamiphe, o gude kpee ikpe, pfuru oto nno.

4

Ndu gude okwa l'aba-eze Sólomõnu

¹ Noo ya; eze, bu Sólomõnu buru eze ndu Ízurelu l'ophu. ² Waa ndu gude okwa l'aba-eze iya baa:

Azariya nwa Zadoku bè bu onye uke Chileke.

³ Elihorefu yee Ahayijia, bu unwu Shisha bè bu ndu ederu eze ekwo.

Jiehoshafatu; nwa Ahiludu buru onye akwakobeje iphe, meru ememe.

⁴ Benaya; nwa Jiehoyada bu onye-ishi ndu ojoğu.

Zadoku waa Abyiyata buru ndu-uke Chileke.

⁵ Azariya nwa Nétanu bu onye-ishi ndu ochi-oha.

Zabudu nwa Nétanu buru onye uke Chileke; wakwapho onye agbazijeru eze idzu.

⁶ Ahisha bu onye-ishi l'ibe-eze.

Adoniramu; nwa Abuda buru onye-ishi ogo ozi.

*Ndu Sólomõnu meru ndu-ishi;
mè ekali ibiya ophu epe bugbaa ishi*

⁷ Sólomõnu bẹ nweru ndu-ishi iri l'ẹbo, bụ ndu-ishi Ízurelu l'ophu. O buru phe anọduje ewotaru eze yẹe ndibe iya nri, ẹphe erije. Onye lanu ewotajeru iya nri l'onwa lanu l'ime apha. ⁸ Waa ẹpha ndu ono baa:

Nwa Hõru bụ ishi l'alì úbvú úbvú Ifuremu.

⁹ Nwa Deka buru ishi lẹ Makazu; mẹ Shalubimu; mẹ Bẹtu-Shẹmeshi; waa Elõnu-Bẹtu-hananu.

¹⁰ Nwa Hesedu buru ishi lẹ Arubotu. Soko; mẹ alì Hefa l'ophu bukotaru nkiya.

¹¹ Nwa Abinadabu, bụ ishi ndu Nafatu-Dõru, bụ iya bẹ alu nwada Sólomõnu, bụ Tafatu.

¹² Bana, bụ nwa Ahiludu buru ishi lẹ Tanaku; mẹ Megido; mẹ Bẹtu-Shanu l'ophu; mbụ ẹka ono, nọ-kube Zaretanu; nọ lẹ nsuda Jiezerelu; mbụ e -shi lẹ Bẹtu-Shanu je akpaa lẹ Abẹlu-Mehola; je aghaa Jiokumeyamu.

¹³ Nwa Geba bụ ishi lẹ Ramotu, nọ l'alì Giladu. Mkpukpu Jiayi, bụ iya bụ ẹka nwa Manáse shi buru lẹ Giladu l'ophu bukotaru nkiya; mẹ ẹkali mkpukpu Agõbu l'alì Beshanu; mbụ eze mkpukpu ukporo ẹto ono, e gude igbulọ kpụ-phetagbaa ono; bya egudeje mgboro onyirubvu kpọ-chia õnu-õguzo iya ono.

¹⁴ Ahinadabu nwa Ido buru ishi lẹ Mahanayimu.

¹⁵ Ahimaazu ophu alukwapho nwada Sólomõnu ono, bụ Basumatu nõdu buru ishi lẹ Nafutali.

¹⁶ Bana nwa Hushayi bụ ishi lẹ Asha mẹ Beyalotu.

¹⁷ Jiehoshafatu nwa Paruwa buru ishi lẹ Isaka.

¹⁸ Shimeyi nwa Ela bụ ishi lẹ Benjiaminu.

¹⁹ Geba nwa Uri buru ishi lẹ Giladu, bụ iya bụ alì, ẹka Sihõnu shi; onye shi buru eze ndu Amõru; bukwarupho alì, ẹka Ogu shi; onye shi buru eze ndu Beshanu. O buru yẹbedua kpoloko shi buru õchi-õha l'alì ono.

Iphe, eewotajeru Sólomõnu l'ujiku lanu

²⁰ Ndu Jiuda mẹ ndu Ízurelu bẹ ha igwerigwe g'ẹja, nọ l'aguga eze-ẹnyimu. Ẹphe nõdu anọduje eri; bya angu; ẹhu nõdu anọduje atso phe uto. ²¹ Sólomõnu buru eze ndu alì ono l'ophu; e -shi l'ẹnyimu Yufurétisu jasụ l'alì ndu Filisitayinu; je akpaa l'oke ẹphe lẹ ndu Ijiputu. Iphe, bụ alì-eze, nõkota l'uswe iya ono g'ẹphe ha nõdu atukota akirikõ anu Sólomõnu; tẹme ẹphe nõdukota iya l'ẹka jasụ g'õ nõ-beru.

²² Iphe, eewotajeru Sólomõnu mbokumboku bẹ bụ ẹkpa ukpokutu ereshi, e tsuru etsutsu ukporo ẹkpa l'ẹkpa iri; waa ẹkpa ereshi, a kwõru akwõkwõ, du ẹkpa ukporo ẹto; ²³ mẹ eswi iri, tsuchaaru ẹbà; mẹ ukporo eswi, akpa l'onwiya; mẹ ukporo aturu ise; mẹkwapho ele; mẹ mgbada; mẹ anigo; mẹ õku, phuru l'ẹnya. ²⁴ Sólomõnu buru eze alì ono, dukota l'uzo ẹnyanwu-ariba ẹnyimu Yufurétisu ono l'ophu; mẹkpoo ndu eze, bukota l'uzo ẹnyanwu-ariba ẹnyimu ono; mbụ e -shi lẹ Tifusa je akpaa lẹ Gaza. Tẹme nchì dukota iya doo mgburugburu egede.

²⁵ Teke Sólomõnu nõ ndzụ bẹ ndu Jiuda mẹ ndu Ízurelu tukõru buru lẹ ntusarehu; e -shi lẹ Danu je akpaa lẹ Biye-Sheba. Onyenõnu nwegbaarụ opfu-vayinu; mẹ oshi figu nkiya.

²⁶ Sólomõnu bẹ nweru ọlo, du unu ukporo ise, bụ ẹka oodobeje inya, anọduje akpu ugbo-inya iya; bya enweru ukporo unu nemadzụ iri, bụ ndu agbajẹ inya.

²⁷ Ndu õchi-õha ono bẹ ewotajeru eze, bụ Sólomõnu nri; mẹkwapho kẹ ndu õnu nri. Onyenõnu bẹ ewotajẹ nkiya l'onwa ophu rwuberu iya nu. O tọ dudu iphe, ẹphe ekweje g'uko iya duru iya. ²⁸ Nokwaphõ g'ẹphe ewotajẹ balì; mẹ ẹswa ereshi, inya-õgu; waa inya ọzo mmanu atajẹ bya edobe l'ẹka gbaru nu. Onyenõnu ewotajẹ iphe, gbaru iya l'ewota.

Mmamiphe Sólomõnu

²⁹ Chileke bẹ nuru Sólomọnu mmamiphe; bya emee g'iphe doje iya ẹnya k'ophu parụ ẹka apaa; bya eye iya egomunggo, ha g'ẹja, dọ l'agụga eze-ẹnnyimu l'ẹhu. ³⁰ Sólomọnu bẹ mmamiphe iya kangokotaru mmamiphe kẹ ndu ụzo ẹnyanwu-awawa l'ophu; bya akangokwaphọ mmamiphe kẹ ndu Ijiputu l'ophu. ³¹ Mmamiphe nkiya kakọta kẹ nemadzu ọzo l'ophu shii. Mmamiphe iya kakwaphọ kẹ Etanu, bu onye shi l'eri Ẹzura; bya aka kẹ Hemanu; mẹ kẹ Kalukolu; mẹ kẹ Dada, bu unwu Maholu. Ụdù Sólomọnu ono ngakọta ohamoha, no-pheru iya mgburugburu.

³² Ẹtu ẹtu, o nmashiru dọ unu ẹsaa l'ukporo iri*³²; bya agwa unu ebvu labọ l'ukporo iri l'ebvu ise. ³³ Ọotuje onu ugbugba oshi; mbu e shikpo l'ugbugba oshi sida, dọ lẹ Lébanonu je akpaa l'ẹsua isopu, efushije l'igbulọ. Nokwaphọ g'ootuje onu ugbugba anu; mẹ enu; mẹ ugbugba anu, l'awu l'ẹpho; mẹ kẹ ẹma.

³⁴ Ndu eze ohamoha, nokota lẹ mgboko-a bẹ numakotaru kẹ mmamiphe Sólomọnu ono; ẹphe nodu eyeje ndu e-je anuma opfu mmamiphe, oopfu obu.

5

Sólomọnu akwakọbe akpu eze-ulo Chipfu (2Iphe 2:1-16)

¹ Hiram, bu eze ndu Taya bẹ yee Dévidi shi eshi onya. O numaepho lẹ Sólomọnu bẹ a wuwaru manụ l'ishi g'ọ buru eze, a-nochi ẹnya nna iya, bu Dévidi; o zia ndu-ozii iya g'ẹphe byapfuta Sólomọnu. ² Sólomọnu l'onwiya bya ezia Hiram ozi su: ³ “I mawaru lẹ Dévidi, bu nna mu ta akpuduru Chipfu, bu Chileke iya ulo; mkpata iya buru ọgu ono, ndu ohogu iya shi eshije l'ekameka etso iya ono; jasuru Chipfu mee ndu ohogu iya ono nodukota iya lẹ mkpala okpa. ⁴ Obenu lẹ nta-a bẹ Chipfu, bu Chileke mu mewaru; nchi dọ mu doo l'ekameka; o to nwedu onye opfu duru mu l'iya; ophu o dudu ẹjo-iphe, dapfutawaru mu nu. ⁵ Ọo ya bu; mu nodu ari k'akpuru Chipfu, bu Chileke mu ulo; egube ono o pfuru iya nna mu, bu Dévidi su: ‘Ọo nwa ono, mu e-dobe g'ọ nochia ẹnya ngu l'aba-eze ngu bẹ akpuru mu ulo.’

⁶ “Nta bukwa gi zia ndu e-je egbuaru mu oshi sida, dọ lẹ Lébanonu. Ndu ozi mu bẹ ẹphe lẹ ndu-ozii nkengu a-tuko yekota ẹka l'ozii, dọ iya nu. Mu a-pfu ngu ugwo ozi ndu nkengu ono; iphe, i sukpoerupho ge mu pfua; kele i manuru-a l'ọ to dudu onye maberu ẹnya g'eegbuje oshi l'ime anyi ge ndu Sayidonu.”

⁷ Tobudu iya bu; Hiram numaepho ozi ono, Sólomọnu ziru ono; ẹhu tsoshia ya utso ike. O su: “G'ajaja buru kẹ Chipfu ntanu-a; mbu onye ono, nuru Dévidi nwa, maru iphe egube-a g'ọ buru ishi oha, parụ ẹka ono!”

⁸ Hiram bya ezia Sólomọnu su iya: “Mu numawaru ozi, i ziru mu. Mu emekotacha iphe, i suru ge mu mee lẹ k'oshi sida mẹ oshi payinu ono. ⁹ Ndu ozi mu e-shi lẹ Lébanonu vua oshi ono vufutakota l'onu eze-ẹnnyimu. Mu esweshi iya esweshi gude iya kpoghata l'eze-ẹnnyimu; je edobe l'eka i turu ẹka g'e dobe iya. Ọo l'eka ono bẹ ee-dokashi iya; unu abya evutawa iya ro. Iphe, dọ mu ree gi meeru mu iya bu gi nuje ndibe mu nri.”

¹⁰ No iya; Hiram nukota Sólomọnu oshi sida mẹ oshi payinu, mkpa iya duru iya g'oha. ¹¹ Sólomọnu nodu anuje Hiram unu ẹkpa witi mgbo ukporo labọ l'unu iri g'ọ buru nri, ndibe iya; bya eye iya unu ite-mkpa manụ olivu, a tsuru l'ikwe unu ukporo labọ l'iri. O buru ge Sólomọnu anuje iya Hiram bu ono l'aphagapha. ¹² Chipfu nuerupho Sólomọnu mmamiphe g'ọ kweru iya ukwe iya. Sólomọnu yee Hiram tuko nodu lẹ nchi-odoo; ẹphenebo woru ndzu gbaa.

Ndu ogbo-ozii Sólomọnu (2Iphe 2:17-18)

* 4:32 4:32 Bu iya bu 3,000 lẹ mbekee.

¹³ Eze, bu Sólomõnu bya ahõta ndu õgbo-õzi l'alì Ízurelu l'õphu. Ndu õgbo-õzi ono be tukõru du ukporo unu unwoke eto l'unu iri l'ise. ¹⁴ O nõdu ezije phe ukporo unu l'unu ise ise g'ephe je Lébanõnu; ephe nõdu ejeje je anõo õnwa õphu l'eka ono; ephe alwa bya anõo õnwa labõ l'unuphu. O buru Adoniramu be bu onye-ishi ndu õgbo-õzi ono. ¹⁵ Sólomõnu be nwekwarupho ukporo unu umadzu ugbo esato l'unu iri l'ise, bu ndu evuje iphe; bya enweru ukporo unu umadzu ugbo iri, bu ndu anõduje awa mkpuma l'úbvú úbvú alì ono. ¹⁶ Teme wafukwapho unu umadzu esato l'umadzu ukporo ise, bu ndu-ishi, eleta enya l'õzi ono. ¹⁷ Eze bya atua ekemu su g'ephe gbakpõshia oke mkpuma, vu aswa kwachashia ya g'e gude tua okpa ulo ono. ¹⁸ Oo ya bu; ndu emeru Sólomõnu ona; waa ndu emeru Hiramõ ona; me ndu Gebalu bya egbushia oshi woru kwakõbe; bya agbakpõshia mkpuma, ee-gude kpua ulo ono.

6

Sólomõnu akpu eze-ulo Chipfu (2Iphe 3:1-14)

¹ Tõbudu iya bu; Sólomõnu wata akpu eze-ulo Chipfu ono l'apha, kwe ndu Ízurelu unu apha l'ukporo apha eno g'ephe shichaa l'alì ndu Ijiputu futa; mbu apha, kwe Sólomõnu apha eno, e -shi teke o wataru aburu eze ndu Ízurelu; mbu l'onwa, onwa Zivu, bu iya bu onwa k'ebõ l'apha.

² Eze-ulo ono, eze, bu Sólomõnu kpuru Chipfu ono be ogologo iya du ukporo nkwo-eka eto; uswekete iya du ukporo nkwo-eka; eli iya du ukporo nkwo-eka le nkwo-eka iri. ³ Nwulo, a kpuru; dupfube l'ataphu eze-ulo ono be ogologo iya du ukporo nkwo-eka. Ogologo iya be yele uswekete eze-ulo ono l'onwiya ha enya nhamunha. Uswekete ke nwulo ono du nkwo-eka iri.

⁴ Eze-ulo ono be windo, o yeru iya dugbaa werere werere. ⁵ O kpu-phetaru igbulõ eze-ulo ono; waa ime eka-kakõta-adu-nsõ mgburugburu. O kpua ya nno; bya eyekõta iya mkpuru; o nõ-pee ulo ono mgburugburu. ⁶ Ulo k'alì iya be õsa iya du nkwo-eka ise; õsa iya k'echilabõ buru nkwo-eka ishii; õsa iya k'eto buru nkwo-eka esaa. A kpushiru õbvurú doo mgburugburu l'azu eze-ulo ono. O buru l'eli õbvurú ono be a tukobegbaaru oswebe; k'õphu bu l'o tõ dudu iphe, asupfukwaduru l'ime igbulõ eze-ulo ono.

⁷ Teke aakpu eze-ulo ono be mkpuma, e gude kpua ya bu l'eka aanõduje agbakpõshi mkpuma be a nõ kwachakõta mkpuma õbu. Ophu o tõ dudu teke a numajeru õda õngu; õzoo õda ogbunku; õphu a numajeduru õda iphe-igwè, e gudeje eme k'ulo teke aakpu iya.

⁸ Onu eka eeshije abahu l'õma ulo ono k'alì be nõ laaru uzo ndõhali eze-ulo ono. O nweru eka eenyije enyinyi nyiba le mkpopfu ulo ono k'echilabõ; bya agbewaro le k'echilabõ ono nyihu mkpopfu k'eto.

⁹ Noo ya; Sólomõnu kpua eze-ulo ono kpu-tsee. O gude oswebe oshi sida; me oshi sida, a washiru awashì gude ku-chia eli iya. ¹⁰ A kpushikwarupho nwulo, du mkpopfu mkpopfu; o du-pfuchaaru l'eze-ulo ono mgburugburu. Iphe, ephe dugbaa l'eli bu nkwo-eka ise ise. O buru oshi sida be e gude gbapfube iya l'eze-ulo ono.

¹¹ Chipfu bya epfuru yeru Sólomõnu su: ¹² "A -bya le k'eze-ulo-a, ikpu-a; o -buru l'itsoje iphe, mu toru okpa iya g'e tsoje; bya edobe nsõ mu; bya edobekõta ekemu mu g'o ha; bya emeje iya ememe; be mu e-shi l'eka ngu mee g'õpfu ono, mu pfuru nna ngu, bu Dévidi ono vukota. ¹³ Mbu le mu e-buru l'echilabõ ndu Ízurelu; õphu mu ta abyadu aha ndibe mu ono, bu ndu Ízurelu."

G'e mengashiru ime eze-ulo ono; o du (2Iphe 3:8-14)

14 Oo ya bu; Sólomónu bya akpua eze-ulo ono kpụ-tsee. 15 O gude oshi sida, a washiru awashi kwechishia igbulọ ime eze-ulo ono; shita l'okpa-alị jeye l'eli iya ẹka a kụ-chiru akụ-chi. Oma-ulo iya buru oshi payinu be o gude kwechishia ya. 16 O gude oshi sida, a washiru awashi kụ-buta ẹka du ukporo nkwo-ẹka l'ime ime eze-ulo ono gude meta mkpuru, bu iya bu ẹka-kakota-adu-nsọ. E shi l'oma iya kua ya oshi sida ono jeye l'eli iya. 17 Nwulo ophu du l'iphu ẹka-kakota-adu-nsọ ono be ogologo iya du ukporo nkwo-ẹka labo. 18 Ime eze-ulo ono be bu oshi sida be e gude kwechishikota iya l'ophu; k'ophu bu l'o to dudu mkpuma, e gude kpua ulo ono duru ophu a humaru l'enya. A pyishigbaa iphe, du g'otumu; me okoko, jawaru ajaja l'oshi sida ono.

19 O kpuru ẹka-kakota-adu-nsọ dobe l'ime ime eze-ulo ono g'o buru ẹka aasubeje okpoko ogbandzu Chipfu. 20 Ẹka-kakota-adu-nsọ l'ime ime ulo ono be du ukporo nkwo-ẹka l'ogologo iya. Uswekete iya du ukporo nkwo-ẹka; eli iya du ukporo nkwo-ẹka. O wukota iya mkpola-ododo, guru egugu. O gudekwapho oshi sida kuta oru-ngweja.

21 Sólomónu gude okpobe mkpola-ododo kwechishikota ime eze-ulo ono l'ophu; bya eswebushia gwogirigwo, e gude mkpola-ododo mee l'onu ime mkpuru ẹka-kakota-adu-nsọ ono; bya awua ya mkpola-ododo gude kwechia ya. 22 Eze-ulo ono l'ophu be o wukotaru mkpola-ododo l'ime iya. Nokwapho g'o wukotaru mkpola-ododo l'oru-ngweja ono, du l'ẹka-kakota-adu-nsọ ono.

23 O gude oshi olivu meta chierobu labo, eli iya dugbaa nkwo-ẹka iri iri woru pfube l'eka ono, kakota-adu-nsọ ono. 24 Nku chierobu ono nanu be du nkwo-ẹka ise; nanu ophu du nkwo-ẹka ise. E -shi l'ishishi nku ophuu jasụ l'ophuu be du nkwo-ẹka iri. 25 Chierobu k'ebo be dukwapho nkwo-ẹka iri l'eli. Chierobu ono ephenebo be kakota enya nhamunha; gbakota ugbugba lanu. 26 Chierobu ono nanu be du nkwo-ẹka iri l'eli; o buru nno bu g'ophuu du. 27 O pfubekota chierobu ono l'ime ẹka ono, kakota nsọ l'eze-ulo ono. Nku phe tuko jashichaa ajashi. Nku ke chierobu lanu be no je asupfuru l'igbulọ ibe lanu; nku k'ophuu nodu je asupfuru l'igbulọ ibe iya ophuu. Nku phe ono bya asupfuchaaru le ke nwibe phe l'echilabo ulo ono. 28 O buru mkpola-ododo be o wuru l'eli chierobu ono.

29 O pyishia chierobimu; pyishia mpfu; me okoko l'eli igbulọ ime ulo, du nsọ ono; mekota azu iya mgburugburu. 30 Oma eze-ulo ono be o wukotaru mkpola-ododo l'ime iya me azu iya. 31 L'onu-abata ẹka-kakota-adu-nsọ be o yeru mgbo, du nkwegba labo, e gude oshi olivu pyia. Okpa mgbo ono k'imeli yee ke mgbureku be tukoru nweru mgbureku ise. 32 O pyishia chierobimu; me mpfu; waa okoko, jawaru ajaja l'eli mgbo labo ono, e gude oshi olivu pyia ono; bya ekwekota phe mkpola-ododo l'eli. O woru mkpola-ododo wua l'eli chierobu waa mpfu ono. 33 Nokwapho g'o meru okpa mgbo, nweru mgbureku eno, e gude oshi olivu mee; woru ye l'onu eze-ulo ono gedegede. 34 O bya egude oshi payinu pyia mgbo labo. Mgbo ono be aagujeru tukobe l'ibe iya. 35 O pyishikwapho chierobu; me mpfu; waa okoko, jawaru ajaja l'eli mgbo ono; bya egude mkpola-ododo kwee l'eli iphe ono, o pyishiru le mgbo ono; mbu chibechaa ya echibe.

36 O kpụ-butaru oma-unuphu ye l'ime eze-ulo ono. Igbulo, e gude kpụ-buta iya be aatu-kobeje oshi sida lanu l'eli mkpuma, a kwacharu akwacha, e doru mkpopfu eto.

37 Sólomónu turu okpa eze-ulo Chipfu ono l'apha, kwe iya apha eno, o wataru aburu eze; mbu l'onwa Zivu. 38 O buru l'apha, kwe iya apha iri le nanu, o shi butaru eze; l'onwa Bulu, bu iya bu onwa k'esato be a kpụ-tsekotaru ulo ono l'ophu; kpukota iya egube, a riru k'akpukpu iya. O buru apha esaa be Sólomónu gude kpua ulo ono.

7

Sólomõnu akpu ụlo ibe-eze iya

¹ Sólomõnu gude apha iri l'eto kpua ụlo ibe-eze iya kpu-tse. ² Ụlo ibe-eze ono be o gude oshi sida, shi l'oswa úbvú úbvú Lébanõnu kpua. Ogologo ụlo ono du ụkporo nkwo-eka ise; uswekete iya du ụkporo nkwo-eka labo le nkwo-eka iri; eli iya du ụkporo nkwo-eka le nkwo-eka iri. Ụlo ibe-eze ono be a kporu itso akpaa sida giriri uzi eno; bya eworu oswebe oshi sida swee l'eli itso ono. ³ O buru oshi sida be e gude kpuchia ya l'eli oswebe ono, e swebegbaaru l'eli itso ono. Itso ono be du ụkporo labo l'ise. Iphe, o du l'ogiri l'ogiri buru iri l'ise ise. ⁴ Windo, e yeru iya be a kporu giriri uzi eto; o nodu chegbabegbaa windo ibe iya iphu. ⁵ Mgbo, e yekotaru l'ulo ono; me windo, e yeru iya be e meru okpa iya o nweru mgbureku eno eno. Windo ono be a kporu giriri uzi eto; ephe ghagbabegbaa windo ibe phe iphu.

⁶ O bya emeta oma-ulo ophu bu Ulo-Itso. Ogologo iya du ụkporo nkwo-eka labo le nkwo-eka iri; uswekete iya du ụkporo nkwo-eka le nkwo-eka iri. O nweru nwulo ophu a kpuru du-pfube l'onu eka eeshije abahu iya; bya ekpua ya iphe l'eli; o buru itso ono gudesi iya.

⁷ O bya akputa Oma-ulo Aba-Eze, bu iya bu Oma Ulo-Ikpe; mbu eka oo-noduje ekpe ikpe. O buru oshi sida be e kweru iya; e -shi l'oma iya jasụ l'eli iya.

⁸ Ophu bukpo ulo-ebubu Sólomõnu be no le nkulahu oma-unuphu ono, du l'uzo ulo-ikpe ono. Ulo ono be e meru; o gbaa ugbugba lanu. O bukwarupho egube ulo lanu ono be o kpuru nyee ya; mbu nwada Fero, bu eze ndu Ijiputu pho, o lutaru pho.

⁹ Ulo ono g'o hakota shita l'eka a turu okpa iya jasụ l'eli iya; mekwapho gbe l'etezi jasụ l'eze oma-unuphu ono be bu mkpuma, vu oke aswa be e gude kpukota iya. Mkpuma ono be a gbakposhiru g'o ha; o nweru mgbureku; bya egude soya kwachashia ya iphu l'azu iya.

¹⁰ Mkpuma, e gude tua okpa ulo ono be vugbaa oke aswa bya ahagbaa shingushingu. O nweru ndu ophu du nkwo-eka esato; bya enweru ndu ophu du nkwo-eka iri. ¹¹ E gude mkpuma, a washiru awashi, vugbaa oke aswa; waa oswebe oshi sida doo l'eli iya.

¹² A kpu-pheru igbulo mgburugburu gude meta eze oma-unuphu. Igbulo ono abujeru; a -kpua mkpopfu mkpuma eto; a tu-kobe iya oswebe oshi sida lanu l'eli egube ono, e meru iya l'igbulo, e gude kpu-pheta oma-unuphu eze-ulo Chipfu pho; waa nwulo ono, eeshije abahu l'eze-ulo Chipfu ono.

*Iphe, e meru dobe l'eze-ulo Chipfu**(2Iphe 3:15-17; 4:1-10)*

¹³ Eze, bu Sólomõnu bya ezia g'e je ekuaru iya Hiramụ le mkpukpu Taya. ¹⁴ Hiramụ ono be bu nwatibe nwanyi, ji iya anodedu, shi l'ipfu Nafutali. Nna iya be bu onye Taya; bya aburu onye maru g'e gudeje onyirubvu eme ona. Hiramụ be bu onye nweru mmamiphe; iphe nodu edoje iya enya; o makotaru g'e gudeje onyirubvu eme ona. O bya ibe Sólomõnu bya emekota iphemiphe, a suru g'o mee.

*Itso, e meru l'onyirubvu**(2Iphe 3:15-17)*

¹⁵ O bya egude onyirubvu kpua itso labo, duchaa nkwo-eka iri l'esato l'eli; waa nkwo-eka iri l'ebo le mgburugburu iya. ¹⁶ O gudekwapho onyirubvu, a dazeru adaze kputa nchi-itso labo, aa-tu-kobe l'eli itso ono. Nchi-itso ono l'ehu l'ehu be bu iphe, o duchaa l'eli be bu nkwo-eka ise ise. ¹⁷ O bya akpata iphe, du g'ugbu; waa iphe, du ge gwogirigwo yechaa le nchi-itso ono, du l'eli itso ono. Iphe, o duchaa bu esaa esaa le nchi-itso lanu. ¹⁸ Teme o bya emeshia iphe, du g'akpuru itorokuma doo giriri uzi labo l'eli nchi-itso ono gude dophechaa iphe ono, a kparu akpakpa pho mgburugburu;

gude memashia ya ememashị. ¹⁹ Nchị-itso ono, a tu-koberu l'eli itso ono, a kpoberu l'onu nwulo ono, eeshije abahu l'eze-ulo Chipfu ono be o kpuru; o du g'ojimbvu. O buru nkwo-eka eno be o duchaa l'eli. ²⁰ O buru l'eli nchị-itso ono g'ephe ha; mbu l'eka e meru; o gwoo kokoroko ono, no-kube iphe, a kparu akpakpa ono be e doru iphe ono, du g'akpuru itorokuma ono giriri uzi labo. Ishi itso ono l'ehu l'ehu be e dokotaru ukporo akpuru itorokuma iri iri gbaa mgburugburu. ²¹ O bya akpobe itso ono ephenebo l'iphu nwulo ono, eeshije abahu l'eze-ulo Chipfu ono. Itso ophu o kpoberu l'uzo ndohali be o guberu Jiakinu. Ophu o kpoberu l'uzo isheli be o guberu Bowazu. ²² Nchị-itso ono g'o hakota be e mekotaru o du g'ojimbvu. Oo ya bu; ozi k'itso bvụ.

Iphe, e meru l'onirubvu dobe g'e yeje mini
(2Iphe 4:2-5)

²³ Tobudu iya bu; Hiram bya adazee onirubvu gude kputa iphe, du mgburugburu, ee-yeje mini g'o doru chi ririri. Igburonu iya mgburugburu be du nkwo-eka iri. G'o habe l'eli bu nkwo-eka ise. Mgburugburu iya du ukporo nkwo-eka le nkwo-eka iri. ²⁴ Le mkpula igburonu iya be a kpupyaberu iphe, du g'otumu uzi iri iri l'anya nkwo-eka nanu nanu; woru iya kpo giriri uzi labo. E mee ya; yeje mini ono, echi ririri ono rwagbabe. ²⁵ Iphe ono, ee-yeje mini ono be a doberu l'eli oke-eswi iri l'ebo, a kpuru l'onirubvu. Oke-eswi ono eto be a gharu iphu l'uzo isheli; ghaa eto iphu l'uzo enyanwu-ariba; ghaa eto iphu l'uzo ndohali; ghaa eto iphu l'uzo enyanwu-awawa; ghakota phe ike ye l'uzo ime iya. ²⁶ Iphe ono, ee-yeje mini ono be igbidigbi iya ha g'mpfupfumeke. Igburonu iya be o meru; o du g'igburonu okoro; mbu o duopho g'okoko ojimbvu. Mini, alaje iya nu be e-rwu iphe, du g'unu galonu ukporo labo l'iri. ²⁷ O gudekwapho onirubvu meta ogba-kperekpere iri. Ogba-kperekpere ono l'ehu l'ehu duchaa nkwo-eka eno eno l'ogologo; waa nkwo-eka eno l'uswekete iya; eli iya du nkwo-eka eto. ²⁸ Waa g'e gude mee ogba-kperekpere ono bu owa: O nweru iphe, e gude degbabe iya, e swebuhacharu iya l'echilabo. ²⁹ L'eli iphe ono, o swebuhacharu l'echilabo iya ono be o kpuru oduma; waa oke-eswi; me chierobu dobegbaa. O bya egude ongu tsua onirubvu jeye o du g'iphe, a kparu akpakpa; woru iya hebe l'eli oduma ono; me oke-eswi ono; hebekwa iya pho le mkpula iya. ³⁰ Ogba-kperekpere ono nwechaaru okpa eno l'ehu l'ehu, e meru l'ope; bya enweru iphe, emeje g'okpa iya ono wephe ewephe, bukwapho onirubvu be e gude mee ya. O gude onirubvu meta iphe, aasubeje eze gbamugbamu le mgbureku iya eno; bya akpaa iphe akpakpa; gude memashia ya ememashị. ³¹ Eli ogba-kperekpere ono be a kpofuru uzo; bya eyephee ya iphe mgburugburu l'uzo ono. Eka ono, a kpofuru iya uzo ono be omilomi iya du nkwo-eka lanu. Uzo ono be gbaru mgburugburu du g'iphe, a doberu iya adobe le mkpula. Onu iya yee iphe ono, e yeru iya le mkpula ono tuko du nkwo-eka le mkpirikpu iya. A pyishia iphe, du iche iche gude gbakota eka ono, a kpofuru iya uzo ono mgburugburu. A kuru ogba-kperekpere ono; o nweru mgbureku eno; a ta kuduru iya mgburugburu. ³² E meru okpa iya ephen'eno ye le mkpula iphe ono, e gude kua ogba-kperekpere ono. Iphe ono, emeje okpa iya ewephe ono be e meru; o lipfuchaaruru elipfuru l'ogba-kperekpere ono. Okpa iya nanu be du nkwo-eka le mkpirikpu iya l'eli. ³³ Okpa iya ono be e meru; o du g'okpa ugbo-inya. O buru onirubvu be a dazeru adaze gude meta iphe ono, emeje g'okpa iya wephe ewephe ono; me igburonu okpa iya; me nggara supoku iya; waa iphe, aagajeru nggara supoku ye.

³⁴ Ogba-kperekpere ono nwekotaru iphe, adobeje iphe uzo eno eno. Iphe ono be nochaa nanu nanu le mgbureku iya. Iphe ono be e meru; yee ogba-kperekpere ono tuko lipfuru. ³⁵ L'eli ogba-kperekpere ono be e yeru iphe, du mgburugburu, du uzi eto l'ime nkeru-ebo nkwo-eka lanu l'eli. Iphe ono, aadobeje iphe ono; waa iphe,

e gude kua oḡba-kperekpere ono be e meru; o tuko lipfuru l'eli iya ono. ³⁶ O bya apyishia chierobu; me oduma; me mpfu l'eli iphe ono, aadobeje iphe ono; pyishikwaa ya pho l'eli iphe ono, e gude kua oḡba-kperekpere ono; mbu l'eka ta adudu iphe n-chiru iya nu; bya akpaa iphe-akpakpa l'eli iya gude mee ya ona. ³⁷ Noo g'o gude mee oḡba-kperekpere iri bu ono. O meru iya; o buru iphe lanu; ephe hakotaru enya nhamunha; gbakota ugbugba lanu.

³⁸ O bya egude onyirubvu mee eze gbamugbamu iri. Ophu nonu be anataje ukporo galonu mini ugbo iri le nanu le galonu iri. Gbamugbamu ono l'ehu l'ehu be duchaa nkwo-eka eno eno l'osa. Gbamugbamu ono be aa-dobecheaa nanu nanu l'ogba-kperekpere ono ephe n'iri. ³⁹ O bya apfube oḡba-kperekpere ono ise l'uzo ndohali eze-ulo Chipfu; bya apfube ise l'uzo isheli eze-ulo ono. Eka o doberu eze iphe pho, ee-yeje mini pho bu lekutara l'eze-ulo ono; laaru uzo enyanwu-awawa l'ibiya k'uzo ndohali.

⁴⁰ Iphe ozo, Hiram mefuaru bu ite; me iphe, eegudeje ekpo ntu; waa gbamugbamu.

*Mkpako iphe, Hiramu kpushiru dobe l'eze-ulo Chipfu
(2Iphe 4:11-22)*

Tobudu iya bu; Hiram tuko ozi ono, o jeru eze, bu Solomonu l'eze-ulo Chipfu ono jebekota.

Owaa bu iphe, o kpushiru l'eze-ulo Chipfu ono: ⁴¹ Itso labo; waa nchi-itso labo, gwocharu ke kokoroko, o tu-kobecharu l'eli itso labo ono; me iphe-akpakpa labo, o kparu gude memashia nchi-itso labo ono, gbaru yororo ono; ⁴² me akpuru itorokuma, dukota unu lanu, o dopheru iphe, a kparu akpakpa labo ono. O doru iya giriri uzi labo le nchi-itso ono, gbaru yororo ono; mbu l'eli itso ono; ⁴³ me oḡba-kperekpere iri; waa eze gbamugbamu iri, a dobechaaru iya l'eli; ⁴⁴ me iphe, eeyeje mini, echi ririri; me oke-eswi iri l'ebo, a doberu iphe ono l'eli; ⁴⁵ me ite; me iphe, eegudeje ekpo ntu; waa gbamugbamu.

Iphemiphe, Hiram meshikotaru eze, bu Solomonu le k'eze-ulo Chipfu ono be bu onyirubvu, aphugbaa ke ngerengere be o gude mekota iya.

⁴⁶ Eze be ziru g'a dazee onyirubvu ono gude kpushia iphe ono le phorokoto ali Jiodanu; mbu ali urwa, du le mgbaka Sukotu waa Zaretanu. ⁴⁷ Solomonu ta tuduru erwa iphe ono atutu; kele o panukaru igwerigwe. Erwa onyirubvu, laru iya nu be a ta makahadu g'o habe.

⁴⁸ Solomonu meshikotaru ivu, du l'eze-ulo Chipfu ono, bu iya bu: Oru-ngweja, e gude mkpola-ododo mee; me teburu, e gude mkpola-ododo mee, eedobeje buredi, du nsu l'iphu Chipfu; ⁴⁹ me iphe, aapfubeje oroku, e meru l'okpobe mkpola-ododo. Ise be o doberu lekutara; dobe ise ophu l'ekicha l'iphu mkpuru eka-kakota-adu-nsu ono; me iphe, du g'okoko; me oroku; me iphe, eegudeje akpapyata iphe. Iphemiphe ono be e mekotaru le mkpola-ododo; ⁵⁰ me gbamugbamu; me iphe, apaje oghu oroku; me ago; me iphe, aaguje oku. E gudekota okpobe mkpola-ododo mekota iya; me enya okpa-mgbo ime mkpuru, bu iya bu mkpuru eka-kakota-adu-nsu; yee enya okpa-mgbo eze-ulo ono l'onwiya, e gude mkpola-ododo mee.

⁵¹ Noo ya; ozi, eze, bu Solomonu ejekota l'eze-ulo Chipfu ono bya abukota. O bya ewobakota iphemiphe, Devidi, bu nna iya shi dobe nsu bya eworu dobe l'eka eedobeje eku l'eze-ulo Chipfu ono; mbu mkpola-ochaa; me mkpola-ododo; me ivu, du iche iche.

8

*Aapabata okpoko Chipfu l'eze-ulo Chipfu
(2Iphe 5:2—6:2)*

¹ Tòbudu iya bụ; Sólomõnu bya ekukọo ndu bụ ogerenya ndu Ízurelu; mbụ ndu-ishi l'ipfu l'ipfu; mę ndu-ishi l'ęnya-unuphu ndu Ízurelu; g'ęphe byapfuta iya lę Jierúsalem; k'ọphu ęphe a-pafuta okpoko oğbandzu Chipfu l'úbvú Zayõnu, bụ iya bụ mkpukpu Dévidi. ² O -rwuępho teke ęphe aboje iphe l'õnwa Etanimu, bụ iya bụ õnwa k'ęsaa; unwoke Ízurelu l'ophu tuko g'ęphe ha dzukoo l'iphu Sólomõnu.

³ Ndu bụ ogerenya ndu Ízurelu l'ophu dzukoo; ndu-uke Chileke pata okpoko ono. ⁴ Ęphe pata okpoko Chipfu; bya aphõta ulo-ękwa-ndzuko; gwetakõta iphe, bụ ivu, dụ nsõ, dụ iya nụ. O buru ndu-uke Chileke waa ndu Lívayi bę vutaru iya nụ. ⁵ Eze, bụ Sólomõnu mę ikpoto ndu Ízurelu, ęphe l'iya dzukoberu l'ęka ono tuko nõdu l'iphu okpoko ono; egbushi aturu mę eswi. Ęphe gbushiru ikpoto anụ, a ta tukotadu õnu iya; teme ophu a ta gütadu iya l'õgu.

⁶ Noo ya; ndu-uke Chileke ono pata okpoko oğbandzu Chipfu ono je edobe l'ęka dụ nsõ, e metaru doberu iya l'ime mkpuru eze-ulo ono, bụ iya bụ ęka-kakõta-adu-nsõ; woru iya dobe lę mkpula ñkù chierobu. ⁷ Chierobu ono bę sashigbaaru ñkù l'eli ęka ono, okpoko ono nõ ono; shi nno gbobuta okpoko ono; waa oshi, eegudeje apa iya. ⁸ Oshi ono bę dụ ogologo k'ọphu bụ l'aagbeje l'ęka-dụ-nsõ ono, dụ l'iphu ęka-kakõta-adu-nsõ ono ele ishishi iya g'o tsefutaru. O lę a ta gbejekwanu l'ęka ozo huma iya. Ęphe dukwa-a l'ęka ono byasụ lę ntanụ. ⁹ O tọ dudu iphe, dụ l'okpoko ono; gbahaa mkpuma labõ, dụ bachibachi, Mõsisu yeru iya l'úbvú Horebu l'ęka ono, Chipfu yęe ndu Ízurelu nõ gbaa ndzụ g'ęphe futaru l'alì Ijiputu ono-a.

*Odu-biribiri Chipfu
(2Iphe 5:11-14)*

¹⁰ Ndu uke Chileke ono shiępho l'ęka-dụ-nsõ lufuta; urwukpu bya eji eze-ulo Chipfu ono ejiji. ¹¹ Urwukpu ono mee k'ọphu ndu-uke Chileke ono ta aduedu ike jee ozi, ęphe eje; noo kele õdu-biribiri Chipfu bę jiru eze ulo Chipfu ono.

*Opfu, Sólomõnu pfuru
(2Iphe 6:3-11)*

¹² Tòbudu iya bụ; Sólomõnu sụ: “Chipfu suru l'õo l'urwukpu, gbahuru kę tsukiribaa bę ya e-buru. ¹³ Nta-a bę mu kpwaru ngu eze-ulo, parụ ęka apaa, bụ ęka ii-buru jasụ lę tuutuutuu lę mĩmĩmĩi.”

¹⁴ Ndu Ízurelu ono, dzukoberu nụ ono pfuru l'ęka ono; Sólomõnu bya aghachiru phę iphu; gõru õnu-õma nụ phę; ¹⁵ sụ phę: “G'ajaja buru kę Chipfu, bụ Chileke kę Ízurelu; mbụ onye ono, gude õnu iya kwee Dévidi, bụ nna mu ukwe; bya egudewaa ęka iya meębekota iya g'o pfuru. Kele o pfuru sụ: ¹⁶ ‘Eshi mbõku, mu dufutaru ndibe mu, bụ ndu Ízurelu l'alì Ijiputu bę o tọ dudu mkpukpu, mu hõfutaru l'ipfu Ízurelu l'ophu g'õ buru ęka aa-kpuru mu ulo; g'ępha mu reje ire l'ęka ono. O lę mu hõtaru Dévidi g'õ buru onye-ishi ndibe mu, bụ ndu Ízurelu.’

¹⁷ “Nna mu, bụ Dévidi bę o shikpoo dụ g'a sụ l'õ kpuru Chipfu, bụ Chileke kę ndu Ízurelu eze-ulo. ¹⁸ Obenu lę Chipfu suru nna mu, bụ Dévidi: ‘Eshi ophu i vu iya l'obu g'ì kpuru mu eze-ulo bę o dukwa-a ree l'õ dụ ngu l'obu. ¹⁹ O lę-a; o tọ bụdu gubedua bę a-kpụ ulo õbu. Onye a-kpụ iya nụ bụ nwa ngu, ì nwuru anwunwu. Oo yębedua bę a-kpuru mu eze-ulo õbu.’

²⁰ “Nta bę Chipfu meębewaru ukwe ono, o kweru; kele mu futawaru bya anõchia ęnya nna mu, bụ Dévidi; mu nõduwaa l'aba-eze ndu Ízurelu ęgube ono, Chipfu

kweru ukwe iya; teme mu bya akpuwa eze-ulo Chipfu, bu Chileke ke Izurelu ono. ²¹ O buru l'eka ono be mu metawaru eka okpoko Chipfu no; mbu okpoko ono, e yeru ekwo ogbandzu ono, Chipfu yee nna anyi phe gbaru le teke ono, o dufutaru phe l'ali Ijiputu ono."

*Solomonu epfu anu Chileke
(2Iphe 6:12-42)*

²² Tobudu iya bu; Solomonu pfuru l'iphu oru-ngweja Chipfu; l'iphu edzudzu-oha ndu Izurelu ono; chilia eka iya labo imeli; ²³ pfuaha sụ: "Gube Chipfu, bu Chileke ke Izurelu; o to dudu Chileke ozo, dubaa ge gubedua l'imigwe waa l'eliphe; mbu gube onye edobeje ogbandzu, unu le ndibe ngu gbaru; bya egoshije l'i yeru ndu-ozu ngu obu; mbu ndu gude obu phe g'o ha etso uzo ngu. ²⁴ Gube onye ono, mekotaru ukwe-iphe, i kweru onye-ozu ngu ono, bu nna mu Devidi. I gude onu ngu kwee ya ukwe-iphe; bya egude eka ngu mee iphe, i kweru iya ukwe iya; g'i meru iya ntanu-a.

²⁵ "Gube Chipfu, bu Chileke ke Izurelu; nta-a bu g'i mefunaa ukwe-iphe ono, i kweru onye-ozu ngu ono, bu nna mu Devidi; mbu ono, i kweru iya sụ: 'O to dudu iphe, bya l'e-me g'unwu ngu no-buhu l'aba-eze ndu Izurelu; m'o buru-a l'unwu ngu obu be a-kwaberu onwophe enya; etso uzo mu; egube ono, gubedua tsoru iya ono.'

²⁶ Jiko Chileke ke Izurelu; g'opfu ono, i pfuru yeru onye-ozu ngu, bu nna mu Devidi ono vukotakwa.

²⁷ "Obenu; ?Chileke e-buru l'eliphe k'eviya to? Sụ-a; igwe; mbu igwe ophu kakota l'eli ta asudu ngu anodu; ?bu-chia eze-ulo owa-a, mu kpuru-a l'asuru ngu? ²⁸ Ole-a; numanu epfufu, onye-ozu ngu epfu anu ngu; me arworwo, oorwo ngu. Gube Chipfu, bu Chileke mu; ngabenu nchi le mkpu, onye-ozu ngu echiku ngu; waa epfufu, o no l'iphu ngu epfu anu ngu ntanu-a. ²⁹ Mbu; g'enya ngu dujenu l'eze-ulo-a eswe l'enyasihi. Mbu eka-a i suru l'ii-buru-a; k'opfu bu teke mube onye-ozu ngu gharu iphu l'eze-ulo-a pfuru nu ngu; l'i ngaberu mu nchi. ³⁰ Ngabejenu nchi l'arworwo, onye-ozu ngu; me ndibe ngu, bu ndu Izurelu arwo ngu; le teke ephe gharu iphu l'eka-a epfu anu ngu. Shikwa l'imigwe, bu eka i bu ebubu numa iya. Teke i numaru iya; gukwaaru phe nvu l'iphe-eji phe.

³¹ "O -buru l'o nweru onye mesweru ibe iya; a nodu ele enya g'onye obu ria nte; onye ono -bya l'oru-ngweja ngu, no l'eze-ulo-a; bya eria nte obu; ³² shikwa l'imigwe numa iya; l'iimee iphe, gbaru ngu nu. Kpee ndu-ozu ngu ono ikpe l'onwongu. Onye ophu ikpe nmaru; nmaa ya ikpe; tu-kobe iya iphe, o metaru l'ishi. Onye ophu iswi du mma; haaru iya enge; meeru iya iphe, gbaru iya nu le k'apfubekoto iya.

³³ "O -buru l'ohogu lwu-kperu ndibe ngu, bu ndu Izurelu; kele ephe mesweru ngu; ephe -bya aghaa umere lwapfuta ngu; bya ekuahaa epha ngu; nodu l'eze-ulo-a pfuru nu ngu; rwoo ngu; ³⁴ shikwa l'imigwe numa iya; l'i guaru ndibe ngu ono, bu ndu Izurelu nvu l'iphe-eji phe ono. L'i bya eduphuta phe azu l'ali ono, i nuru nna phe ono.

³⁵ "Teke o bu l'igwe buru mini; mini dzebuhu; kele o l'ephe meru iphe-eji; ephe byakwanu aghaa iphu l'uzo eka-a pfuru nu ngu; kuahaa epha ngu; bya agbakuta iphe-eji phe ono azu; kele i mewaru ephe jee iphe-ehuka; ³⁶ shikwa l'imigwe numa iya; guaru ndu-ozu ngu ono, bu ndu Izurelu nvu l'iphe-eji ono. L'i zia phe uzo, pfuru oto, ephe a-nodu etso. L'i mee ge mini dzee l'ali ono, i nuru ndibe ngu g'o buru okiphe phe ono.

³⁷ "O -buru l'oo egu-ememe byaru l'ali-a; ozoo ejo iphe-ememe; m'obu iphe, emebyishije nri, a koru l'opfu; ozoo ophu emeje g'o tsua evu; ozoo igube; m'obu ntaka, atakashije iphe; ozoo l'oo ohogu phe byaru bya ekepheta phe le mkpukpu, du

l'alì p̄hẹ; mbụ; o betakp̄ooru ọ b̄uru ẹjọ iphe-ememe ɡunu; ọzoo iphe-ememe, d̄u idu-
 agha bẹ byaru n̄u; ³⁸ o -nwep̄oru onye mach̄iru ẹka iya l'uzo ụlo-a pfuru n̄u ngu;
 ọzoo l'oo ndibe ngu, b̄u ndu Ízurelu l'ophu bẹ pfuru n̄u ngu; bya arw̄o ngu; kele ọo
 onyen̄onu maru g'iphe-ẹhuka ono at̄s̄u-beru iya l'ẹhu l'obu iya; ³⁹ shikwa l'imigwe,
 b̄u ẹka ono, i bu ebubu ono n̄uma iya. Ґukwaaru p̄hẹ nv̄u; mee iphe, ɡbaru ngu n̄u;
 l'i meeru onyen̄onu g'iphe, oome ɡbaru; eshi ọphu ị maru obu onyemonye. Noo kele
 ọo ɡubedua kpoloko bẹ maru obu unwu-eliphe l'ophu; ⁴⁰ k'ọphu ẹphe a-n̄odu at̄s̄u
 ngu ebvu mb̄okumboku; jeye g'ẹphe a-n̄o-bekp̄oru l'alì-a, ị n̄uru nna anyi p̄hẹ-a.

⁴¹ "A bya l'onye b̄u onye ọhozo; mbụ onye ta abudu onye Ízurelu, b̄u ndibe ngu;
 mbụ onye ono, gude k'ẹpha ngu shi l'ẹka d̄u ẹnya bya; ⁴² kele ndiphe a-n̄uma k'ẹpha
 ngu ono, par̄u ẹka apaa ono; m̄e k'okpehu ngu; waa k'iphe, d̄u biribiri, ịinoduje
 emegbabẹ. Teke onye ọbu byaru bya aghaa iphu l'eze-ulo-a; pfuru n̄u ngu; ⁴³ shikwa
 l'imigwe, b̄u ẹka i bu ebubu; n̄uma iya; meeru onye ọhozo ono iphemiphe, o gude
 araku ngu; k'ọphu ndu mgboko l'ophu a-madzuru ẹpha ngu; shi nno at̄s̄u ngu ebvu
 ɡẹ ndibe ngu, b̄u ndu Ízurelu at̄s̄u ngu. Teme ẹphe amakwarupho l'eze-ulo-a, mu
 kp̄uru-a bẹ b̄u ẹpha ngu bẹ e gude kp̄ua ya.

⁴⁴ "Ọ -b̄uru lẹ ndu nkengu jeru etso ndu ọhogu p̄hẹ ọgu l'ẹka buk̄poo ẹka i ziru
 p̄hẹ; ẹphe -chebewa iphu lẹ mkp̄ukpu-a, ị h̄otar̄u-a; m̄e l'eze-ulo-a, mu kp̄uru ngu-a
 pfuru n̄u ɡube Chipfu; ⁴⁵ n̄odukwa l'imigwe n̄uma epfupfu ono, ẹphe pfuru n̄u ngu
 ono; m̄e arw̄orwo, ẹphe rw̄oru ngu; bya agbaaru p̄hẹ mkpu.

⁴⁶ "Teke ọ b̄u l'oo iphe-ẹji bẹ ẹphe meru ngu; kele ọ t̄o d̄udu onye te emejedu iphe-
 ẹji; ẹhu ghuaaha ngu eghu; i woru p̄hẹ ye ndu ọhogu l'ẹka; k'ọphu b̄u l'ohogu kp̄uru
 p̄hẹ lẹ ndz̄u lashia alì p̄hẹ l'ẹka d̄u ẹnya; ọzoo ẹka d̄u ntse; ⁴⁷ ẹphe -n̄odu l'alì ono,
 a kp̄uru p̄hẹ lẹ ndz̄u laa ono; egomunggo lwa p̄hẹ az̄u; iziman̄u lwa p̄hẹ az̄u; ẹphe
 n̄odu l'alì ndu ono, kp̄uru p̄hẹ lẹ ndz̄u ono rw̄o ngu s̄u l'ẹphe mewaru iphe-ẹji; bya
 emewaa iphe, ta apf̄uduru-oto; mewaa ẹjo-ememe; ⁴⁸ mbụ; ọ -b̄uru l'ẹphe n̄o l'alì
 ndu ọhogu p̄hẹ ono, kp̄uru p̄hẹ lẹ ndz̄u ono gude obu p̄hẹ ɡ'ọ ha; m̄e ndz̄u p̄hẹ ɡ'ọ ha
 lwapfuta ngu ọzo; ẹphe gha iphu l'alì-a, b̄u alì, ị n̄uru nna p̄hẹ-a; mbụ lẹ mkp̄ukpu-
 a, ị h̄otar̄u-a; m̄e l'eze-ulo-a, mu kp̄uru ngu-a; pfuru n̄u ngu; ⁴⁹ shikwa l'imigwe, b̄u
 ẹka i bu ebubu n̄uma epfupfu ono, ẹphe pfuru n̄u ngu ono; m̄e arw̄orwo ono, ẹphe
 rw̄oru ngu ono; ɡbaaru p̄hẹ mkpu. ⁵⁰ Ґuaru ndibe ngu ono, meru ngu iphe-ẹji ono
 nv̄u. Ґuaru p̄hẹ nv̄u l'emeswe, ẹphe mesweru ngu. L'i mee ɡẹ ndu ono, lw̄utaru p̄hẹ
 n̄u ono ph̄ujeru p̄hẹ obu-imemini. ⁵¹ Noo kele ẹphe b̄u ndibe ngu; bya ab̄uru okiphe
 nkengu ono, i dufutaru lẹ Ijiputu; mbụ l'ẹjo ọ-ta-r̄iriri ọku ono, adazeje iphe-ígwè ono.
⁵² Ґ'ẹnya d̄unu ngu l'iphe, nwozi ngu arw̄o ngu; waa iphe, ndibe ngu ono, b̄u ndu
 Ízurelu arw̄o ngu; ngabejenuru p̄hẹ nch̄i teke buk̄poo teke ẹphe rakuru ngu. ⁵³ Noo
 kele; ẹphe b̄u ndu i wofutaru dobe iche l'echilab̄o ọhamoha, d̄ukota lẹ mgboko-a;
 ɡ'ẹphe b̄uru okiphe ngu; mbụ ẹgube ono, i shi l'onu onye-oz̄i ngu, b̄u M̄osisu pfua
 ya lẹ teke ono, ɡube Ọkalibe-Kak̄ota-Ike, b̄u Chipfu dufutaru nna anyi p̄hẹ lẹ Ijiputu
 ph̄o."

⁵⁴ No iya; Sólomonu bya epfughechaep̄ho n̄u Chipfu; arw̄okota iya iphemiphe ono;
 ọ ɡbalihu l'oru-ngweja Chipfu ono, o byishiru ikpere ono woru ẹka lab̄o ch̄i-lia imeli.

⁵⁵ Ọ bya apf̄uru apf̄uru; wolia olu ewoli; ɡooru edzudzu-ọha Ízurelu ono l'ophu ọnu-
 ọma s̄u:

⁵⁶ "G'ajaja b̄uru kẹ Chipfu, b̄u onye ono, meru ɡẹ ndu Ízurelu t̄uta unme; ẹgube,
 o kweru ukwe iya. Ukwe-iphe, d̄u ree ono, o shi l'ẹka onye-oz̄i iya, b̄u M̄osisu kwee
 ono bẹ ta adudu m̄e nan̄u, lar̄u kẹ mman̄u. ⁵⁷ Ґẹ Chipfu, b̄u Chileke anyi swiru anyi
 eswiru; ẹgube ono, o swiru nna anyi p̄hẹ ono. Ґ'ọ t̄o pakwaru anyi haa; ọphu ọ
 ɡw̄obekwa anyi. ⁵⁸ Ґ'ọ mekwaa ɡ'anyi kp̄oru obu anyi yeru iya; tsoje uzo iya l'ophu;

meje ekemu iya; me iphe, o toru okpa iya g'e tsoje; me omelali iya, bu iya bu iphe, o pfuru nna anyi phe. ⁵⁹ G'epfufu owa-a, mu no l'iphu Chipfu pfuru nu iya-a nodukwa yebe Chipfu, bu Chileke anyi ntse eswe l'enyasi; k'ophu oo-gbajeru nwozi iya; me ndibe iya, bu ndu Izurelu mkpu le mkpa, duru phe nu mbokumboku. ⁶⁰ K'ophu bu le ndu mgboko l'ophu a-maru l'oo Chipfu be bu Chileke obu; l'o to duedu Chileke ozo, du nu. ⁶¹ Su-a; unu wotakota obu unu g'o ha ye l'eka Chipfu, bu Chileke no; unu etsoje iphe, o toru okpa iya; meje iphe, ekemu iya pfuru; mbu g'o du ntanu-a."

*Eeye eze-ulo Chipfu l'eka Chileke
(2Iphe 7:4-10)*

⁶² Tobudu iya bu; eze ye le ndu Izurelu l'ophu, bu ndu ye le iya no l'eka ono woru ngweja gwee l'iphu Chipfu. ⁶³ Anu, Solomonu gburu gude gweeru Chipfu ngweja-ehu-guu be du ukporo unu eswi ugbo labo l'unu iri l'ise*; me ukporo unu aturu ugbo iri l'ise†. Oo ya bu; eze ye le ndu Izurelu ono g'ephe ha tugba woru eze-ulo ono ye Chipfu l'eka.

⁶⁴ O bukwarupho mboku ono be eze doberu echilabo oma-unuphu ono, no l'atiphu eze-ulo Chipfu ono nsu. O buru l'eka ono be o no gwee ngweja-akpo-oku; me ngweja-nri; me eba-anu, e gude gwee ngweja-ehu-guu. Noo kele oru-ngweja ono, e gude onyirubvu mee ono, no l'iphu Chipfu ono be ha nwanshi; k'ophu bu le ngweja-akpo-oku ono; me ngweja-nri ono; me eba-anu, e gude gwee ngweja-ehu-guu ono taa lakotadu iya.

⁶⁵ Oo ya bu; Solomonu me ndu Izurelu g'ephe ha ono, ephe l'iya no l'eka ono; mbu ikpoto oha, shi le mkpukpu Lebo-Hamatu; je akpaa le nggele Ijiputu toko nodu teke ono bo obo-iphe l'iphu Chipfu, bu Chileke anyi; mbu bo ya abali esaa; bya abokwase iya abali esaa ozo; mbu bo ya ujiku iri l'eno. ⁶⁶ O be le mboku k'esato; o su phe g'ephe lashia. Ephe goru onu-oma nu eze; bya awukashihu lashia; eje ete eswa le k'iphe-oma, Chipfu mekotaru onye-ozu iya bu Devidi; me ndibe iya, bu ndu Izurelu.

9

*Chipfu epfu eyeru Solomonu
(2Iphe 7:11-22)*

¹ Noo ya; Solomonu kpu-tsechaa eze-ulo Chipfu; me ulo nkiya; bya emekota iphemiphe, o tuberu k'ememe; ² Chipfu byapfuta iya k'ugbo ebo egube ono, o byapfutahawaru iya le Gibiyonu pho. ³ Chipfu bya asu iya: "Mu numawaru epfufu, i pfuru nu mu; waa iphe, i rworu mu. Mu dobewaru eze-ulo-a, i kpuru-a nsu; bya emewaa iya g'o buru eka epha mu a-nodu ere ire jasu l'ojejeje. Enya mu; waa obu mu be a-duje l'eka ono tekenteke.

⁴ "A bya le gubedua; o -buru l'ii-gude obu, guru iphoro etso mu egube ono Devidi, bu nna ngu meru; bya eme iphemiphe, mu turu ngu l'ekemu; ⁵ be mu e-me g'aba-eze ngu le Izurelu nguru anguru jasuru asuru; egube ono, mu kweru iya nna ngu, bu Devidi ukwe iya le teke ono, mu suru iya l'o to nwedu iphe, bya l'eme ge gu l'unwu ngu no-buhu l'aba-eze ndu Izurelu.

⁶ "Ole-a; o -buru le gubedua; ozoo unwegirima ngu nonyaaru ophu unu te etsoedu mu; teme ophu unu emejeedu ekemu ono, mu turu unu ono; mbu unu je agwaahaa agwa; baaharu phe eja; ⁷ be mu e-wofukwa Izurelu l'ali ono, mu nuru phe ono; mu amia enya l'eze-ulo-a, mu doberu nsu g'epha mu reje ire-a. Izurelu aburu ndu ndu

* **8:63** 8:63 Bu iya bu 22,000 le mbekee. † **8:63** 8:63 Bu iya bu 120,000 le mbekee.

ozo a-nodu anma l'ejo etu; buru ndu aa-nodu eme iphe ochi. ⁸ Eze-ulo-a, ha imelimeli egube-a be a-buru onye aghata iya nu; ishi anyia ya edzu; l'o kpoyia ukuvu su: '?Bu gunu meru g'o gude Chipfu mee ali-a; waa eze-ulo-a egube-a?' ⁹ Ndiphe epfua su: 'Oo kele ephe haru Chipfu, bu Chileke phe; mbu onye dufutaru nna phe l'ali Ijiputu; gbeworu obu phe kporu yeru agwa; gwaahaa ya; abaru iya eja. Noo iphe, meru g'o gude Chipfu wopfuta phe egube ejo iphe-ehuka-a.' "

Iphe ozo, Solomonu megbaberu
(2Iphe 8:1-18)

¹⁰ Noo ya; ukporo apha ono bvuchaepho, bu iya bu teke Solomonu gude kpua ulo labo pho; mbu eze-ulo Chipfu yee ulo nkiya; ¹¹ eze, bu Solomonu woru mkpukpu ukporo, du le Galili nu Hiram, bu eze ndu Taya. Noo kele o Hiram be nukotaru iya oshi sida; me oshi payinu; me mkpola-ododo g'o guru iya. ¹² Hiram bya eshi le Taya bya ge ya huma mkpukpu obu, Solomonu nuru iya obu. O humachaa ya; ophu o to dudu iya ree. ¹³ Tobudu iya bu; o jia su: "'Bu egube mkpukpu gunu be i nuru mu egube-a?'" O woru mkpukpu ono gube ali Kabulu, bu iya bu ali, nwahuru anwahu. E kumaru iya epha ono byasu ntanu-a. ¹⁴ Iphe, Hiram nuru eze bu mkpola-ododo, erwa iya du ukporo talentu ishii.

¹⁵ Owaa bu iphe, ndu ogbo-ozu ono, eze Solomonu hotaru ono megbaberu; mbu ndu o hotaru g'ephe kpua eze-ulo Chipfu; me ulo nkiya; waa igbulo Jierusalemu; me agbarike iya; me mkpukpu Hazo; me mkpukpu Megido; waa mkpukpu Geza. ¹⁶ Fero, bu eze ndu Ijiputu be jeru ugu le mkpukpu Geza je alwuta iya; tufu iya oku; bya egbushia ndu Kenanu, bu phe bu le mkpukpu ono; bya eworu iya nu nwa iya nwanyi ono, Solomonu luru ono; g'o buru iphe, o gude laa ji. ¹⁷ Oo ya bu; Solomonu bya akpukwaa mkpukpu Geza ono. O kpua mkpukpu Betu-Horonu ophu no l'uzo ndohali; ¹⁸ me mkpukpu Balatu. O bya akpua mkpukpu Tama* ono, no l'echiegu ali Jiuda; ¹⁹ kpukwapho mkpukpu, ookwakobeje iphe; me mkpukpu, ee-dobeje ugbo-inya iya; me ophu ndu agbaru iya inya a-noduje. Solomonu tukoru iphemiphe, du iya g'o kpua ya le Jierusalemu kpukota; me l'ubvu ubvu Lebanonu; mekpoo l'ali-eze iya l'ophu.

²⁰ A bya le ndu ophu phoduru nu le ndu Amoru; me ndu Hetu; me ndu Perezu; me ndu Hevu; me ndu Jiebusu; mbu ndu ono, ta abudu ndu Izurelu ono; ²¹ be awa ndu ono, phoduru nu l'ali ono; mbu ndu ophu ndu Izurelu ta adudu ike gbushikota; be Solomonu meru g'ephe buru ohu, eje ozi mkponwu-ehu byasu ntanu-a. ²² A bya le ndu Izurelu be o to dudu onye ophu Solomonu meru ohu. Ephebedua be o meru ndu ojogu iya; me ndu-ishi ozi iya; me ndu-ishi ndu ojogu iya; me ndu-ishi ugbo-inya iya; me ndu agbaru iya inya. ²³ Oo ephe bu ndu-ishi l'iphe, Solomonu gude l'eka eme; ephe du unu nemadzu l'umadzu ukporo esaa l'iri bu ndu eleta ndu-ozu ono enya.

²⁴ Oo ephe ge nwada Fero pho shi le mkpukpu Devidi lwa bya eburu l'ulo ono, Solomonu kpuru iya ono; be Solomonu kpuru agbarike igbulo mkpukpu ono.

²⁵ Ugbo eto l'apha be Solomonu egweje ngweja-akpo-oku; me ngweja-ehu-guu l'eli oru-ngweja ono, o kpuru Chipfu ono. O nodu akpojekwapho unwu-isensu oku l'iphu Chipfu; shi nno meebekota iphemiphe, eemeje l'eze-ulo Chipfu.

²⁶ Eze, bu Solomonu bya akushia ugbo-mini dobe le Ezionu-Geba ono, no-kube mkpukpu Elatu ophu du l'ali ndu Edomu l'aguga Eze-enyimu Uswe-uswe. ²⁷ Noo ya; Hiram ye ndu nkiya, maru g'aakpoje ugbo-mini, bu ndu mahawaru eze-enyimu ono; g'ephe tsoru ndu ke Solomonu meje k'ugbo ono. ²⁸ Ephe jeshia ali Ofi; bya eshi l'eka ono wolata mkpola-ododo, erwa iya du unu talentu le talentu ukporo bya akuberu eze, bu Solomonu.

* 9:18 9:18 O kwa iya pho bu mkpukpu Tadumo.

10

Eze-nwanyị ndu Sheba akpafuta Sólomõnu (2Iphe 9:1-12)

¹ Tòbudu iya bụ; eze-nwanyị ndu Sheba bya anuma údù Sólomõnu; waa gẹ yẹ Chipfu gude nòdu; ọ bya g'o gude aji, shihuru ike dalee ya. ² Ọ chiru ikpoto nemadzu bya Jierúsalem; chiru inya-kamèlu, vugbaa manụ, eshi kwèekweekwee; waa igwerigwe mkpòla-ododo; mę mkpuma, vugbaa oke aswa. Ọ byapfuta Sólomõnu; bya atuko iphemiphe, dụ iya l'obu pfukòtaru iya. ³ Sólomõnu yekòtaru iya onu l'aji, ọ jikotaru iya. Ophu ọ dudu aji, ọ jiru eze, kpuru iya ẹka l'enya kẹ g'ọ tọ saru iya ya. ⁴ Eze-nwanyị ndu Sheba ono bya ahumaephe egube mmamiphe, Sólomõnu nweru; waa egube ụlo, ọ kpuru; ⁵ mę egube nri, oorije; mę udu oshi, ndu-ozì iya anọduje anọ; mę gẹ ndu-ozì iya gude eje ozi; waa egube uwe, ephe eye l'ehu; mę ndu etsujeru iya onu lẹ męe; mękpoo ngweja-akpọ-ọku, oogweje l'ulo Chipfu; ọ tufu iya ehu.

⁶ Ọ bya asu eze: “Akọ, mu nọ l'alì anyi numa k'opfu iphe, i meshiru; mę kẹ mmamiphe ngu bẹ bukota eviya. ⁷ Mu te eshidu kweta l'akọ ono bụ eviya; jasụ gẹ mu byaru bya egude enya mu humakota iya-a. Lenu; a ta kojahaduru mu iya ebo. Mmamiphe ngu; waa iphe, i nweru bẹ ka g'a turu onu iya. ⁸ Ọo epho lẹ ndibe ngu bẹ iphe kweru! Iphe kweru ndu-ozì ngu phẹ, bụ ndu anọduje l'iphe ngu mkpürumkpuru anuma opfu mmamiphe, iipfu! ⁹ G'ajaja buru kẹ Chipfu, bụ Chileke ngu, bụ onye ono, ì dụ ree; o woru ngu dobe l'aba-eze ndu Ízurelu. Ọo kẹle Chipfu yeru ndu Ízurelu obu ojejoje meru g'o gude; o mee ngu eze phẹ; k'ophu ii-nòdu ekpe ikpe, pfuru nhamunha; meje iphe, pfuru ọto.”

¹⁰ Tọ budu iya bụ; eze-nwanyị ono bya eworu mkpòla-ododo, ẹrwa iya dụ ukporo talentu ishii nù eze; bya anu iya manụ, parụ ẹka apaa, eshi kwèekweekwee; waa mkpuma, vugbaa oke aswa. Manụ ono, eze-nwanyị ndu Sheba nuru eze, bụ Sólomõnu ono bẹ parụ ẹka shii; k'ophu bụ l'ọ tọ dudu manụ, a nujebaaru iya habe g'onoya.

¹¹ Ugbò-mini Hiram nọdu eshije l'alì Ofi vulata mkpòla-ododo. Nokwaphọ g'ooshije l'ẹka ono evulata oshi alugumu, ha igwerigwe; mę mkpuma, vugbaa oke aswa. ¹² Ọ buru oshi alugumu ono bẹ eze gude meshia itso ye l'ulo Chipfu; mę l'ulo ibe eze; bya egudekwa iya phọ mee une; waa ogumogu, ndu ebvu egudeje agụ ebvu. Oshi alugumu, ha egube ono bẹ e te vulatabaeduru; ophu a ta humajeduru udu iya ono byasụ ntanu-a.

¹³ Eze, bụ Sólomõnu bya anukota eze-nwanyị ndu Sheba ono iphemiphe, dụ iya ree, ọ suru g'ọ nù iya; a -gufukwa ebyaa, ọ saharu obu iya kwaru iya. Ọo ya bụ; eze-nwanyị ono dakọbe lashia alì phẹ; yele ndu-ozì iya.

Ẹku Sólomõnu (2Iphe 1:13-17; 9:13-28)

¹⁴ Mkpòla-ododo, eevulatajeru Sólomõnu aphagapha bẹ ẹrwa iya aduje unu talentu; l'ukporo talentu iri l'eto lẹ talentu ishii; ¹⁵ a -gufukwa iphe, l'eshije l'ẹka ndu ngho; mę l'ẹka ndu agba eze ngho; waa ophu eshije l'ẹka ndu eze ndu Arabu; mę ophu eshije l'ẹka ndu ọchi-ọha alì ono.

¹⁶ Eze, bụ Sólomõnu gude mkpòla-ododo, e tsusaru ọsa meta iphe, eegudeje egbobuta onwonye, hagbaa galagala; ụzo ukporo iri. Mkpòla-ododo, larụ lẹ nanu bẹ duchaa unu shẹkel; lẹ shẹkelu ukporo iri. ¹⁷ O gudekwaphọ mkpòla-ododo, e tsusaru ọsa meta iphe ono, eegudeje egbobuta onwonye ono kẹ nshii; ụzo ukporo iri l'ise. Mkpòla-ododo, larụ lẹ nanu bụ shẹkelu ukporo ẹsaa; lẹ shẹkelu iri. Ẹka eze doberu iya bụ l'ulo ono, e gude oshi, shi l'oswa, nọ l'úbvú úbvú Lébanonu kpua ono.

¹⁸ Nokwaphọ g'eze gude eze-enyi meta aba-eze, ha shii; bya awukota iya ọkpobe mkpòla-ododo l'eli. ¹⁹ Ẹka eshije enyikota aba-eze ono, bẹ dụ ntọkpa ishii;

ẹka aadaphubeje iya bẹ eli iya dọ kẹ kokoroko. E metaru iya ẹka aatukobeje ẹka ibekẹboebo; kpua oduma labọ pfu-kubechaa iphe ono, aatukobeje ẹka ono ẹphenebo. ²⁰ A kpua oduma iri l'ẹbo pfubechaa ibekẹboebo l'eli ntokpa ishi ono, e shije enyikota aba-eze ono. Ọ tọ dudu aba-eze ozo, e mejewaru; ọ dọ ẹgube ono. ²¹ Iphe, eze egudeje angu iphe-angungu bu mkpola-ododo bẹ e gude mekota iya. Ivu, dukota l'ulo ono, e gude oshi, shi l'oswa ubvu ubvu Lebanonu kpua ono be bu okpobe mkpola-ododo bẹ e gude mee ya. Ọ tọ dudu iphe ono, duru ophu e meru le mkpola-ochaa; noo kele ọ tọ dudu iphe, a guberu mkpola-ochaa le teke Solomonu bu eze. ²² Eze nwegbaarụ ugbo-mini, e gude agbaru iya ngho. Ugbo-mini ono bẹ ẹphe l'ugbo-mini kẹ Hiram atukoje swiru. Ọ buru ugbo lanu l'ime apha ẹto bẹ ugbo-mini ono alwaje; vulata mkpola-ododo; me mkpola-ochaa; me eze-enyi; me adaka; me enwe.

²³ Ọ buru eze, bu Solomonu bẹ kakota enweru ẹku; buru iya kakota enweru mmamiphe l'iphe, bu ndu eze ndu mgboko l'ophu. ²⁴ Eliphe l'ophu nodu abyaje l'iphe Solomonu g'ẹphe anuma opfu mmamiphe, Chileke nuru iya. ²⁵ Aphagapha abujeru: onye -byatashia; l'o gude iphe bya anu iya; mbu iphe, e meru le mkpola-ochaa; me ophu e meru le mkpola-ododo; me uwe mgbalanu; me ngwoğu; me manu, eshi kwekweekwee; me inya; mekpoo inya-mulu. Iphe, aanuje iya bẹ apaje ẹka apaa.

²⁶ Solomonu bya akuberu onwiya ugbo-inya; me ndu agba l'inya. O nweru unu ugbo-inya ẹto l'ukporo iri; bya enweru ndu agba l'inya, du ukporo unu l'unu iri. O nweru ndu ophu yẹbe eze doberu le mkpukpu, eedobeje ugbo-inya; dobe ndu ophuu le Jierusalem swibe onwiya. ²⁷ Eze bẹ meru; mkpola-ochaa kuru g'ẹja le Jierusalem; bya emee g'oshi sida dzuru ekameka g'oshi sikamo, tukoru ali okpa ubvu, no l'uzo enyanwu-ariba sweta-a. ²⁸ Oo l'ali Ijiputu yele ali Kuwe bẹ e shi anmatajeru Solomonu inya. Ọ buru ndu agbaru eze ngho shi anmatajeru iya inya obu. ²⁹ Iphe, ẹphe shi egudeje azu ugbo-inya le Ijiputu bu unu shekelu mkpola-ochaa le shekelu mkpola-ochaa iri; bya egudeje ukporo shekelu mkpola-ochaa esaa l'iri nmata inya. Ndu ono, agbaru eze ngho ono; shikwapho evujejeru ndu eze ndu Hetu; me ndu eze ndu Aramu iphe, shi l'ali nkepẹ.

11

Sólomonu alushi igwe nwanyi

¹ Noo ya; Solomonu bya eyee igwerigwe unwanyi ndu ohozo obu. O je alushia unwanyi, shi Mowabu; me Amonu; me Edomu; me Sayidonu; waa Hetu; yekoberu nwada Fero pho, ooluhawaa pho. ² Ndu ono shikota l'oha ono, Chipfu nmaru unwu Izurelu okwa iya su: "Unu l'ẹphe te kegbakwaru nwanyi; noo kele ẹphe e-mekwa g'unu kporu obu unu yeru agwa phe." Ole Solomonu gbẹ yeshia phe obu ike. ³ Unyomu iya bẹ du unu unwanyi l'unwanyi ukporo mgbo iri l'ise. ẹphe tukoru bukotarua ada-eze ada-eze. Ọ bya enweru unwanyi, ndu ophu abu-zidu unyomu iya, du unwanyi ukporo mgbo iri l'ise. Unyomu iya ono mee; obu iya lufu l'eka Chipfu no. ⁴ Ọ buru ge Solomonu kahwaru bẹ unyomu iya meru o kporu obu ye l'agwa; ophu obu iya l'ophu aduedu l'eka Chipfu, bu Chileke iya no; egube ono, obu nna iya, bu Dévidi shi du iya ono. ⁵ Solomonu bya etsoaha Ashitoretu, bu agwa ndu Sayidonu; me Moleku, bu ejo agwa ndu Amonu. ⁶ Oo ya bu; Solomonu mee ejo-ememe l'anya Chipfu; ophu o to gudeedu obu iya g'o ha tsoo Chipfu; egube nna iya, bu Dévidi tsoru iya.

⁷ L'ubvu uzo enyanwu-awawa Jierusalem bẹ Solomonu kpuru ẹka aagwaje agwa Kemoshi, bu ejo agwa ndu Mowabu; me Moleku, bu ejo agwa ndu Amonu.

⁸ Nokwapho g'o kpushiru unyomu iya ono, shigbaa ohozo ono ẹka ẹphe anoduje akpo unwu-isensu oku; agwa agwa phe.

⁹ Chipfu bya edoberu Sólomõnu ẹhu-eghu; noo kele obu iya lufuwaru l'eka yẹbe Chipfu, bu Chileke ke Ịzurelu no; mbu onye ono, byapfutacharu iya mgbo labo ono. ¹⁰ Chipfu tuhawaru Sólomõnu ekemu; su iya g'o to tsokwa agwa. Obenu l'o jikaru edobe iphe ono, Chipfu turu iya ekemu iya ono. ¹¹ Oo ya bu; Chipfu su Sólomõnu: "Eshi ophu i meru iphe, du egube-a; mbu ophu i ti dobeduru ogbandzu mu; waa iphe, mu toru okpa iya; mbu iphe ono, mu turu ngu ekemu iya-a; be mu a-nafu ngu ali-eze ono; woru iya ye onye-ozu ngu l'eka. ¹² Oe mu e-gude ke nna ngu, bu Dévidi; haa ya anafu nta-a, i no ndzu-a. Mu a-nafu ngu iya l'enya ke nwa ngu nwoke. ¹³ Oe-a; mu ta anafu-gbudu iya ali-eze ono g'o ha. Mu e-gude k'onye-ozu mu, bu Dévidi; me ke Jierusalemu, bu eka mu hotaru ono; woru ipfu lanu nu nwa ngu nwoke."

Ndu ohogu Sólomõnu

¹⁴ Tobudu iya bu; Chipfu bya emee ge Hadadu, bu onye Edomu buru onye a-nodu etso Sólomõnu opfu. O bu onye shi l'eri ndu eze ndu Edomu. ¹⁵ O buru teke Dévidi yee ndu Edomu lwujeru ugu; be Jiowabu, bu onye-ishi ndu ojogu jeru eli odzu ndu e gbushiru l'ogu ono; o jerwua je atuko unwoke Edomu ono gbushia. ¹⁶ Jiowabu yee ndu Ịzurelu noo onwa ishii l'eka ono; jasụ epe gbushikota unwoke ndu Edomu g'ephe ha. ¹⁷ Oe Hadadu tsoru ndu Edomu, shi ejeru nna iya ozi gbalaa lashia ali ndu Ijiputu. Teke ono be o bukwadu nwatanshii. ¹⁸ Epe shi le Midiyanu gbeshi; bya alufuta le Paranu. Epe shi le Paranu chita unwoke; epe l'ephe swiru jeshia Ijiputu; epe bya ejepfu Fero, bu iya bu eze ndu Ijiputu. O nu Hadadu ulo; nu iya ali; bya anu iya nri.

¹⁹ Hadadu bya atuba Fero l'enya shii; k'ophu bu le Fero keru iya nwune nyee ya g'o luru; mbu nwune eze-nwanyi ono, bu Tahupenesu. ²⁰ Nwune Tahupenesu ono bya anwutaru iya nwa nwoke, epha iya bu Genubatu. Tahupenesu, bu eze-nwanyi hee nwata ono hetsee l'ibe-eze. Genubatu yee unwu Fero tuko buru vuta.

²¹ Hadadu bya anodu le Ijiputu numa le Dévidi nwuhwaru lapfushia nna iya phe; teme le Jiowabu, bu onye-ishi ndu ojogu be nwuhwaru nu; o su Fero: "Haa ge mu tugbua lashia ali mu."

²² Fero su iya: "Bu gunu be uko iya duru ngu l'eka mu no; meru g'o gude i nodu achog'i lashia ali unu?"

Hadadu su iya: "Haa mu ro ge mu lashia."

²³ Chileke bya akpalia onye ozo, epha iya bu Rezonu nwa Eliyada; o buru onye tsoaharu Sólomõnu opfu. Rezonu be gbafujeru l'ibe nnajiuphu iya, bu Hadadeza, bu eze ndu Zoba. ²⁴ Le ge Dévidi gbushichaaru ndu ojogu ndu Zoba; be Rezonu chitaru ndu nemadzu swikaa onwiya; woru onwiya mee onye-ishi phe; bya eme phe g'ephe kwefuje ike. Epe tugbua jeshia Damasukosu. Epe je eburu l'eka ono buru ndu-ishi. ²⁵ Rezonu be tsokotaerupho ndu Ịzurelu opfu jeye ge Sólomõnu noberu; yekobewaro emekpa ehu, Hadadu shi emekpa phe. Rezonu obu buru eze ndu Aramu; bya emekpa ndu Ịzurelu ehu.

Jierobowamu ekwefuru Sólomõnu ike

²⁶ Jierobowamu nwa Nebatu bya awatakwapho ekwefuru Sólomõnu ike. O shi buru onye lanu l'ime ndu-ozu Sólomõnu. O bu onye ipfu Ifuremu; eka o shi buru mkpukpu Zereda. Ne iya be bu nwanyi, ji iya anodu, epha iya bu Zeruwa. ²⁷ Waa g'o shi kwefuru Sólomõnu ike obu baa: Sólomõnu be kpuru agbarike igbulo, e gude kpu-pheta mkpukpu Dévidi, bu nna iya mgburugburu; bya akpu-chishia eka gbaru oru l'igbulo ono. ²⁸ Jierobowamu bukwannuru nwoke du ike. Tobudu iya bu; Sólomõnu bya ahuma le nwokorobya ono be bu onye ejeshi ozi ike; o mee ya onye-ishi ndu ogbo ozi onu-ulo Jiosesu l'ophu.

²⁹ O -rwua teke ono; Jierobowamu shi lẹ Jierúsalemu jeshia iphe; Ahayijia, bu onye mpfuchiru Chileke, shi mkpukpu Shilo hụma iya lẹ gbororo. Ahayijia yeru uwe òphúú. Ọ bụru ẹphenebo ono nọ nwẹka phẹ lẹ mgbegu ono. ³⁰ Ọo ya bụ; Ahayijia ye ẹka l'uwe òphúú ono, o yeru ono; zijaha uzi iri l'ẹbo; ³¹ bya asụ Jierobowamu: "Hata mpekala uwe-a iri, ọphu ii-nworu. Noo kele Chipfu, bụ Chileke ke Ízurelu sụru-a: 'Mu abyawaa a-nafu alị-eze ono l'ẹka Sólomonu; nụ ngu ipfu iri. ³² Ọle mu e-gude k'onye-ozí mu, bụ Dévidi; mẹ ke Jierúsalemu, bụ mkpukpu, mu họtaru l'ipfu ndu Ízurelu l'ophu; haaru iya ipfu lanu kpoloko. ³³ Iphe, mu e-gude mee ya nno be bu l'ephẹ haru mbedua; baaharu Ashitoretu, bu agwa ndu Sayidonu ẹja; mẹ Kemoshi, bu agwa ndu Mówabu; waa Moleku, bu agwa ndu Amonu. Ọphu o to tsoduru ụzo mu; meje iphe, pfuru nhamunha l'anya mu; mee iphe, mu toru okpa iya; mẹ omelali mu; egube ono, nna iya, bụ Dévidi tsoru iya.

³⁴ " 'Ọle-a; mu taa nafu-gbukwa iya alị-eze ono l'ophu l'ẹka. Mu e-gude k'onye-ozí mu, bụ Dévidi, bu onye mu họtaru; bya aburu onye doberu iphe, ekemu mu pfuru; mẹ iphe, mu toru okpa iya; haa ya g'ọ bụru onye-ishi jeye g'ọo-nọ-beru. ³⁵ Ọo l'ẹka nwa iya nwoke be mu a-nafu alị-eze ono; woru ipfu iri l'ime iya nụ ngu. ³⁶ Nwa iya be mu a-nu ipfu lanu; k'ophu onye-ozí mu, bụ Dévidi e-nweru onye a-buru ishi lẹ Jierúsalemu, bụ mkpukpu, mu họtaru dobe g'ọ bụru ẹka ẹpha mu a-nodu ere ire. ³⁷ Gubedua l'onwongu be mu e-me gi bụru ishi l'ẹka ono, ọogu ngu gi bụru ishi ono; mbu l'ii-buru ishi lẹ Ízurelu. ³⁸ Ọo ya bụ; ọ -buru l'i ngaberu mu nchi l'iphemiphe, mu toru ngu ekemu iya; etso ụzo nkemu; bya eme iphe, pfuru nhamunha l'anya mu; mbu etso iphe, mu toru okpa iya; mẹ ekemu mu; egube onye-ozí mu, bụ Dévidi tsoru iya; be mu e-swiru ngu eswiru; mee g'alị-eze ngu noduwaro jasuru ge ke Dévidi. Mu eworu Ízurelu nukota ngu. ³⁹ Mu e-gude k'iphe ono, meru nụ ono hua unwu Dévidi ahùhù. Ọle ahùhù ono be taa buduru jasuru asuru.' "

⁴⁰ Tọbudu iya bụ; Sólomonu chokashiahaa ụzo ya e-shi gbua Jierobowamu. Jierobowamu gbalaa lashia Ijiputu; lapfushia Shishaku, bụ eze ndu Ijiputu. Ọ noduwaro lẹ Ijiputu jasuru Sólomonu nwuhu.

Anwuhu Sólomonu (2Iphe 9:29-31)

⁴¹ Iphe ọzo, Sólomonu megbaberu; mẹ ke mmamiphe iya; be e dekotaru l'ekwo-ako, e deshuru iphe, Sólomonu meru. ⁴² Sólomonu be nọ lẹ Jierúsalemu bụru eze ndu Ízurelu ukporo apha labo. ⁴³ Tọbudu iya bụ; ọ nwuhu lapfushia nna iya phẹ. E lia ya lẹ mkpukpu Dévidi, bụ nna iya. Nwa iya nwoke, bụ Rehobowamu bụru eze nochia ẹnya iya.

12

Ndu Ízurelu ekwefuru Rehobowamu ike (2Iphe 10:1-19)

¹ Tọbudu iya bụ; Rehobowamu tugbua jeshia Shẹkemu; kele ndu Ízurelu l'ophu wuwaru jeshia l'ẹka ono g'ephẹ mee ya eze. ² Teke ono be Jierobowamu nwa Nebatu nokwadu lẹ Ijiputu, bụ ẹka ono, ọ gbaru laa teke ọogbaru eze, bụ Sólomonu ọso. Ọ numa ke Rehobowamu ono; o shi lẹ Ijiputu lwatashia. ³ Ọo ya bụ; e zia g'e je ekua ya; yele ndu Ízurelu g'ephẹ ha bya awu-pfu Rehobowamu je asu iya: ⁴ "Nna ngu boru anyi ivu, anyi ẹrwa. Ọ -buru l'ii-me g'ozí aphu ono, nna ngu shi kpabe anyi ono; mẹ ivu ono, o boru anyi ono ka alwa alị; be anyi a-nodukwa-a ejeru ngu ozi."

⁵ Rehobowamu sụ phẹ: "Unu lashia je anọ ujiku ẹto; g'unu alwaphutawaro azu." Ọo ya bụ; ẹphe wukashihu.

⁶ Tọbudu iya bụ; eze, bụ Rehobówamu jeshia akpata ishi l'ẹka ndu bụ ọgerenya ono, shi ejeru nna iya, bụ Sólomonu ozi teke ọ nọ ndzụ ono. Ọ jĩa phẹ sụ: “?Denu g'unu sụru gẹ mu yeeru ndu-a ọnu?”

⁷ Ẹphe sụ iya: “Ọ -bụru l'ii-buru onye-ozi ndu-a ntanụ-a; mbụ wụaru phẹ ẹpho l'ali; bya epfuaru phẹ opfu ọma; bẹ ẹphe a-bụkwaru ndu-ozi ngu jasuru asuru.”

⁸ Obenu lẹ Rehobówamu jikaru idzu ono, ndu bụ ọgerenya chitaru iya ono. O jepfushia unwokorobya, bụ ndu yẹ ya tukuru bụru ọgbo; tẹme ẹphe nọdu ejeru iya ozi; gẹ ya kpata phẹ ishi. ⁹ Ọ jĩa phẹ sụ: “?Denu g'unubedua sụru gẹ mu yeeru phẹ ọnu? ?Bụ gunu bẹ anyi e-pfuru ndu-a, sụru gẹ mu mee g'ivu, nna mu boru phẹ ka alwa ali-a?”

¹⁰ Unwokorobya ono, bụ unwu ọgbo iya ono sụ iya: “Iphe, ii-pfuru ndu ono, sụru ngu lẹ nna ngu boru phẹ ivu, anyi ẹrwa ono; l'ọo g'i mee ya g'ọ ka alwa ali ono bụ lẹ-a: mkpushi-ẹka-nwotsutso ngu bẹ ka upfu nna ngu igbi. ¹¹ L'eshi ọphu nna ngu boru phẹ ivu, anyi ẹrwa bẹ ii-me g'ọ kaba anyi ẹrwa. Eshi ọphu ọ bụ ẹchachi bẹ nna ngu shi echije phẹ bẹ ii-gbaahaa phẹ akpi.”

¹² Ọo ya bụ; o -rwuepho lẹ mbọku k'eto ono; Jierobowamu yele ndu Ízurelu l'ọphu byapfuta eze, bụ Rehobówamu ọzo; ẹgube ono, o pfuru phẹ g'ẹphe bya lẹ mbọku k'eto ono. ¹³ Eze jika idzu phọ, ndu bụ ọgerenya chikoshiru iya phọ; yeeru ndu ono ọnu ẹhuka ẹhuka. ¹⁴ O je etsoru idzu ono, unwokorobya chikoshiru iya ono sụ phẹ: “Nna mu boru unu ivu, anyi ẹrwa; ọle mbedua e-me g'ọ kaba anyi ẹrwa. Nna mu bụ ẹchachi bẹ o shi echije unu; ọle mbedua bẹ a-gbaahaa unu akpi.” ¹⁵ Ọo ya bụ; ọphu eze angaduru ndu Ízurelu ono nchi; noo kele ọo Chipfu bẹ meru g'ọ dū nno; k'ọphu iphe ono, Chipfu shije l'ọnu Ahayijia kẹ mkpukpu Shilo pfuaru Jierobowamu nwa Nebatu ono a-vukota.

¹⁶ Ndu Ízurelu ono l'ọphu bya ahumaepho l'eze ta angaduru phẹ nchi; ẹphe sụ iya: “?Bụ gunu bẹ anyi lẹ

Dévidi jigba?

Ọ tọ dukwa okiphe,

anyi nweru l'ẹhu nwa Jiesi.

Unubẹ Ízurelu;

g'onyenonu lashia

unuphu ibe iya-o!

Gẹ Dévidi letawarọ ọnu-ulo

nkiya ẹnya!”

Ọo ya bụ; ndu Ízurelu wụkashihu lashia unuphu ibe phẹ. ¹⁷ Ọ bụwaruro ndu Ízurelu ọphu bu lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu, dū l'ali Jiuda bẹ Rehobówamu bụ eze phẹ.

¹⁸ Tọbudu iya bụ; eze, bụ Rehobówamu zia Adoniramu, bụ onye-ishi ọgbo ozi; g'ọ jepfu ndu Ízurelu. O -rwua; ẹphe tuko g'ẹphe ha gude mkpuma tugbua ya. Eze, bụ Rehobówamu mekebe ẹgwegwa nyita ugbo-inya iya gbalaa; ọ bụru iya ala Jierúsalemu. ¹⁹ E shi teke ono; ndu Ízurelu wata ekwefuru ọnu-ulo Dévidi ike byasụ ntanụ-a.

²⁰ Noo ya; ndu Ízurelu l'ọphu numa lẹ Jierobowamu bẹ lwawaru nụ; ẹphe zia g'e je ekua ya. Ọ bya lẹ ndzukọ phẹ; ẹphe mee ya eze ndu Ízurelu l'ọphu. Ọphu ọ duedu ndu ọzo, ẹphe l'ọnulo kẹ Dévidi tugbaru; gbahaa ipfu Jiuda kpoloko.

Ozi, Shemaya ezi Rehobówamu

(2Iphe 11:1-4)

²¹ Rehobówamu larwuepho Jierúsalemu; ọ chikobe iphe, bụ ndu ojogu ndu Jiuda; mē ndu ipfu Benjaminu; ukporo unu unwoke ugbo ukporo l'iri l'ẹbo, bụ ndu a

họtaru ahọtá; g'ẹ̀phe je etsoo ndu Ízurèlu ọ̀gu; k'ọ̀phu ẹ̀phe a-nataphu alì-eze ono azu woru nu Rehobówamu, bu nwa Sólomonu.

²² Obenu lẹ̀ Chileke byaru epfuru yeru Shemaya, bu onye kẹ̀ Chileke; sù: ²³ “Je akaru Rehobówamu nwa Sólomonu; mbu eze ndu Jiuda; l'ì karu ndu Jiuda; mẹ̀ ndu Benjaminu l'ọ̀phu; mẹ̀waroya ndu ọ̀phuu g'ẹ̀phe ha ²⁴ lẹ̀ Chipfu sùru-a: ‘Unu te ejekwa etso unwunna unu, bu ndu Ízurèlu ọ̀gu. G'onyenonu lashikwaa ibe iya; noo kẹ̀le ọ̀ mu bẹ̀ iphe ono shi l'ẹ̀ka.’ ” Ọ̀o ya bu; ẹ̀phe numa iphe, Chipfu pfuru; laphu azu ẹ̀gube ono, Chipfu pfuru ono.

*Nwa eswi labo, e gude
mkpọ̀la-ododo kpua*

²⁵ Tọ̀budu iya bu; Jierobowamu bya akpua mkpukpu Shekemu l'alì úbvú úbvú Ifuremu kpushia ya ike; buru l'ẹ̀ka ono. Ọ̀ buru l'ẹ̀ka ono bẹ̀ o shi je akpua mkpukpu Peniyelu.

²⁶ Jierobowamu bya epfua l'ime obu iya sù: “Alì-eze-a bẹ̀ e-mechakwaa laphu onu-ulo Dévidi azu l'ẹ̀ka. ²⁷ Ọ̀ -buru lẹ̀ ndu-a ejeje egwe ngweja l'eze-ulo Chipfu; lẹ̀ Jierúsalemu bẹ̀ obu phẹ̀ a-laphukwa azu l'ẹ̀ka nnajiuphu phẹ̀ nọ̀; mbu Rehobówamu, bu eze ndu Jiuda. Ẹ̀phe eworu mu gbua; lapfushia Rehobówamu, bu eze ndu Jiuda.”

²⁸ Ọ̀o ya bu; eze bya ejecha akpata ishi; o gude mkpọ̀la-ododo kpua unwu-eswi labo; bya asu phẹ̀: “Eje Jierúsalemu bẹ̀ dunukaru unu ẹnya. Unubẹ̀ ndu Ízurèlu; unu waa Chileke unu baa; mbu onye dufutaru unu l'alì Ijiputu!” ²⁹ O woru nanu dobe lẹ̀ mkpukpu Bẹ̀telu; dobe nanu ọ̀phuu lẹ̀ mkpukpu Danu. ³⁰ Iphe ono buru iphe-ẹ̀ji; noo kẹ̀le ẹ̀phe baaharu unwu-eswi ono eja; je akpaa l'ọ̀phu nọ̀ lẹ̀ Danu.

³¹ Jierobowamu kpushikwapho ọ̀lo-agwa l'ẹ̀ka aagwajẹ̀ iphe; bya eshi l'ime ndu Ízurèlu ono l'ọ̀phu họtá ndu abudu ndu Lívayi ẹ̀phe nọ̀du anọ̀duje egwe eja l'ẹ̀ka ono. ³² Ọ̀ bya edobe ọ̀bo-iphe l'ọ̀nwa ẹ̀sato lẹ̀ mbọ̀ku, ọ̀ du l'abalì iri l'ise, bukwapo ẹ̀gube ọ̀bo-iphe ọ̀phuu aaboje l'alì Jiuda. Tẹ̀me ọ̀ nọ̀du egwejewaro ngweja l'ọ̀ru-ngweja. Nokwapo g'o meru iya lẹ̀ Bẹ̀telu bu ono; mbu ọ̀ wata agwa unwu-eswi ono, ọ̀ kpushiru ono. Ọ̀ bya edobekwapho ndu a-nọ̀duje egwe ngweja lẹ̀ Bẹ̀telu l'ẹ̀ka ono, aagwajẹ̀ iphe ono. ³³ O -rwuẹ̀pho g'ọ̀nwa ẹ̀sato du l'abalì iri l'ise, bu iya bu mbọ̀ku ono, ọ̀ họtutaru l'obu iya doberu ndu Ízurèlu g'ẹ̀phe boje ọ̀bo-iphe ono; ọ̀ bya eje l'ọ̀ru-ngweja ono, ọ̀ kpuru lẹ̀ mkpukpu Bẹ̀telu ono; je anọ̀du iya kpọ̀o unwù-isensu ọ̀ku.

13

Onye kẹ̀ Chileke, shi l'alì Jiuda

¹ Noo ya; ọ̀ buerupho gẹ̀ Jierobowamu pfuru l'iphu ọ̀ru-ngweja ono akpọ̀ unwù-isensu ọ̀ku ono bẹ̀ onye kẹ̀ Chileke shi l'alì Jiuda gude opfu, shi Chipfu l'ọ̀nu byarwuta Bẹ̀telu. ² Onye ono raa opfu ono, Chipfu pfuru ono arara kpua ọ̀ru-ngweja ono sù: “Gube ọ̀ru-ngweja-a! Chipfu sùru-a: ‘Ee-mechaa nwua nwa nwoke l'ọ̀nulo Dévidi. Ẹ̀pha iya a-buru Jiosáya. Nwata ono bẹ̀ e-gude ndu-uke ono, egweje eja l'eli ẹ̀ka ono, aagwajẹ̀ iphe ono gwee eja; mbu ndu ono, anọ̀duje ngu l'eli akpọ̀ unwù-isensu ọ̀ku ono. Ọ̀kpụ̀ nemadzụ̀ bẹ̀ aakpọ̀ ọ̀ku l'eli ngu!’ ” ³ Onye kẹ̀ Chileke ono bya emee iphe-ọ̀hubama sù: “Ọ̀waa bu iphe-ọ̀hubama, Chipfu pfuru opfu iya sù: ‘Ọ̀ru-ngweja-a bẹ̀ a-dakpọ̀shihu; ntụ̀, du iya nu awushihu!’ ”

⁴ Eze, bu Jierobowamu numaepo iphe ono, onye kẹ̀ Chileke ara ekpu ọ̀ru-ngweja ono, nọ̀ lẹ̀ mkpukpu Bẹ̀telu ono; ọ̀ gbẹ̀ l'ọ̀ru-ngweja ono machia ẹ̀ka sù: “Unu gude iya!” Ẹ̀ka ono, ọ̀ maberu iya ono nwua ya lwaa; kpọ̀hu iya nkụ̀ k'ọ̀phu bu l'ọ̀ tọ̀ duedu ike sephu iya azu. ⁵ Ọ̀ru-ngweja ono dakpọ̀shihu; ntụ̀ iya wushihu, bu iya bu iphe-ọ̀hubama ono, onye kẹ̀ Chileke pfuhawaru lẹ̀ Chipfu sùru l'oo-me ono.

⁶ Eze sụ onye kẹ Chileke ono: “Rwọnaa Chipfu, bụ Chileke ngu; mbụ pfunuru nụ iya l'iswi ẹhu mu; k'ọphu ẹka mu a-dụ g'o shi dụ.” Onye kẹ Chileke ono bya arwọo Chipfu; o mee; ẹka eze dụ g'o shihawaa dụ lẹ mbụ.

⁷ Eze sụ onye kẹ Chileke ono: “Tsoru mu g'anyi je l'unuphu g'iiria nri; gẹ mu anyakokwa ngu phọ iphe.”

⁸ Onye kẹ Chileke ono sụ eze: “O betakporu i jee e-ke iphe, dụ l'ulo ngu ẹbo; nụ mu uzi lanu; bẹ mu tee tsodu ngu abahu. Teme ọphu mu ta abyadu e-ri nri; ọzoo ngu-a mini l'eka-a. ⁹ Noo kẹle Chipfu nmaru mu okwa iya anmanma sụ: ‘Be rikwa nri; ọphu i ngukwa mini; g'ọ tọ bukwaru ọzo, i shiru bya bẹ ii-shi laa.’ ” ¹⁰ Ọo ya bụ; o tsoru ọzo ọzo; ọphu ọ buedu ọzo ọphu o shiru g'ọoby a Bẹtelu bẹ o shiru lashia.

Onye mpfuchiru Chileke, shi Bẹtelu

¹¹ O nweru nwoke ọgerenya, bụ onye mpfuchiru Chileke, bu lẹ Bẹtelu. Unwu nwoke ono je edokotaru iya iphemiphe, onye kẹ Chileke phọ byaru emee lẹ Bẹtelu mboku ono. Opfu, o pfukotaru eze bẹ ẹphe pfukotaru nna phẹ ono. ¹² Nna phẹ jia phẹ sụ: “?Bụ ọzo ole bẹ o shiru?” Ọo ya bụ; unwegirima iya ono bya egoshi iya ọzo ọphu onye kẹ Chileke ono, shi Jiuda ono shiru. ¹³ Ọ sụ unwegirima iya ono: “Ngwa; unu doziaru mu nkafu-igara!” Ọo ya bụ; ẹphe doziaru iya nkafu-igara ono; o nyikota iya; ¹⁴ gbagbua chipyabe onye kẹ Chileke ono. O je ahuma iya l'eka ọ nọ anọ l'upfu achi. Ọ jia ya sụ: “?Bụ gubedua bụ onye kẹ Chileke ono, shi Jiuda?”

Ọ sụ iya: “Ee; ọo mbedua.”

¹⁵ Ọ sụ iya: “Tsoru mu g'anyi je l'unuphu g'ii-ria nri.”

¹⁶ Onye kẹ Chileke ono sụ iya: “Mu tee tsokwaru ngu alaphu azu; ọphu mu etsokwaru ngu abahu ibe ngu; ọphu mu erikwa nri; ọphu mu angukwa mini l'eka-a. ¹⁷ Noo kẹle Chipfu turu mu ekemu sụ gẹ mu te erikwa nri; ọphu mu angukwa mini l'eka-a; teme g'ọ tọ bukwaru ọzo ọphu mu shiru bya bẹ mu e-shi laa.”

¹⁸ Ọ sụ iya: “Mbẹdua l'onwomu bukwapo onye mpfuchiru g'i bụ. Ojosi, shi l'eka Chipfu bẹ pfuru yeru mu sụ gẹ mu bya eduphuta ngu azu g'anyi je ibe mu; g'i ria nri; ngua mini.” Obenu l'ọo ọka bẹ ọ dzuru iya ẹgube ono. ¹⁹ Ọo ya bụ; onye kẹ Chileke ono tsoru iya; ẹphe je eria; ngua l'ibe iya.

Oduma adzu-gbu onye kẹ Chileke, shi Jiuda

²⁰ Noo ya; ẹphe gudekwada nri l'eka eri; Chipfu pfuru yeru onye mpfuchiru, ọphu ka aburu ọgerenya ono, duphutaru iya azu phọ. ²¹ Ọ raswerehu sụ onye kẹ Chileke ono, shi Jiuda ono: “Chipfu sụru-a: ‘L'eshinu i ti meduru iphe, Chipfu pfuru ngu; ọphu i ti dobeeduru ekemu ono, Chipfu, bụ Chileke ngu turu ngu ono; ²² i lwaphuta azu; bya eria nri; ngua mini l'eka ono, o sụru ngu g'i ti rikwa nri; ọphu i ngukwa mini ono; bẹ e tee likwa odzu ngu l'ilu nna ngu phẹ!’ ”

²³ Onye kẹ Chileke ono richaepo nri; ngua mini; onye mpfuchiru ono, duphutaru iya azu ono je edoziaru iya nkafu-igara iya. ²⁴ Ọ lashia; yee oduma dzuda l'uzo. Oduma ono dzu-gbu ya; paru odzu iya togbo lẹ gbororo; nkafu-igara iya; me oduma ono pfuru iya lẹ mgboru. ²⁵ Ndu nemadzu ghatashia; bya ahuma odzu iya g'ọ dabyiru l'uzo; waa oduma, pfuru iya lẹ mgboru; ẹphe bahu lẹ mkpukpu, nwoke ọgerenya, bụ onye mpfuchiru phọ bu; je edoo ya.

²⁶ Teke onye mpfuchiru ono, bụ iya dubataru iya l'ibe iya ono numaru iphe, meru nụ; ọ sụ: “Ọ kwa onye kẹ Chileke ono, te emeduru iphe, Chipfu pfuru ono. Chipfu wowaru iya nụ oduma; ọ dzu ya; dzu-gbu; ẹgube ono, Chipfu pfuru iya ya ono.”

²⁷ Ọ sụ unwegirima iya: “Unu doziaru mu nkafu-igara.” ẹphe bya edozia ya. ²⁸ O je je ahuma odzu ono g'ọ dabyiru l'uzo. Nkafu-igara; waa oduma pfuru iya lẹ mgboru. Ọphu oduma ono ta ataduru odzu iya ono; ọphu ọ dzu-gbuduru nkafu-igara ono. ²⁹ Tọbudu iya bụ; onye mpfuchiru ono pata odzu onye kẹ Chileke ono

tukobe l'eli nkapfu-igara; vulaa mkpukpu iya; je araa ekwa iya; woru iya lia. ³⁰ O buru l'ilu nkiya be o liru iya. Epe raa ekwa iya su: "Oowa-e; nwune mu-e!"

³¹ O licha ya pho; o su unwegirima iya: "Mu -nwuhuepho; unu lia odzu mu l'ilu ono, e liru onye ke Chileke ono; unu chiru okpu mu dokube okpu nkiya. ³² Noo kele ozi ono, Chipfu ziru iya; o bya araru kpua oru-ngweja ono, du le mkpukpu Betelu ono; me ulo-agwa ono, dugbaa l'eka aagwaje iphe le mkpukpu, dukota l'ali Sameriya ono be a-vukotakwa."

³³ Iphe ono mechakpo; ophu Jierobowamu ta aghaduru umere; haa eme ejo-iphe, oome. Iphe, o mechiaru bu l'o gbe bya ahotagbaa ndu a-nodu egwe eja l'eka aagwaje iphe ono. Iphe, bu onye o du g'o buru uke gweje ngweja l'eka ono, aagwaje iphe ono be onabataje; doo ya nsu; mee ya onye egweje ngweja l'eka aagwaje iphe ono.

³⁴ Iphe ono bya aburu iphe-eji, du l'onulo Jierobowamu. O buru iya kpataru iphe, e meru epe chihu le mgboko; woru phe mee epe buru mkpurupyata.

14

Ozi, Chipfu ziru Ahayijia g'o zia Jierobowamu

¹ Le teke ono be iphe-ememe guderu Abayijia, bu nwa Jierobowamu. ² Jierobowamu su nyee ya: "Gbeshi; mee onwongu g'i gbaa iche; g'o to du onye a-hube ngu ama l'i bu nyee mube Jierobowamu. Tugbaa jeshia mkpukpu Shilo. Ii-huma onye mpfuchiru Chileke, bu Ahayijia l'eka ono; mbu onye ono, suru le mu a-buru eze ndu Izurelu ono. ³ Guderu iya ishi buredi iri; waa akara; me ite manunenwu; g'o karu ngu iphe, e-mechaa nwua l'ehu nwata-a." ⁴ Nyee Jierobowamu bya emee ya nno; bya agbeshi tugbaa; o buru iya eje mkpukpu Shilo l'ibe Ahayijia.

Ahayijia be ta aphurweedu aphurwe; kele nka lawaru iya l'enya. ⁵ Ole Chipfu be pfuhawaru Ahayijia su: "Nyee Jierobowamu be abyakwa ngu akpata ishi ehuru nwa iya, iphe eme. O buru iphe, ii-pfuru iya bu egube-a; waa egube-a. Noo kele teke o byarwutaru; be oo-meahaa g'o bu onye ozo du iche."

⁶ No iya; Ahayijia bya anumaepho igiji okpa iya g'ooje abya l'onu ulo; o su: "Batao; nyee Jierobowamu! ?Bu gunu meru g'o gude i nodu eme g'a su l'i bu onye ozo? E zikwaru mu ozi, du eji ge mu zia ngu. ⁷ Lashia; je ezia Jierobowamu su iya le Chipfu, bu Chileke ke Izurelu suru-a: 'Mu kutseru ngu l'echilabo ndu Izurelu; mee ngu; i buru onye-ishi ndibe mu, bu Izurelu. ⁸ Mu bukafu ali-eze ono l'onulo ke Devidi woru iya nu ngu; ophu i ti dudu ge nwozi mu, bu Devidi, bu onye ono, mekotaru ekemu mu; bya egude obu iya g'o ha tsoo mu; bya abuerupho iphe, pfuru nhamunha kpekpu be o shi emeje l'iphu mu. ⁹ Ejo-iphe, i meru be kakota ke ndu ophu vu ngu uzo. I meshiru onwongu agwa; gude igwe kpushia unwu ntেকে; shi nno kpatsua mu ehuru-eghu; teme i wowaru mu docha edocha l'azu ngu.

¹⁰ " 'Su-a; iphe ono, i meru ono; be e-mekwa ge mu wobata ejo-iphe l'ibe Jierobowamu. Iphe, bu nwa nwoke shi l'ibe iya; m'o bu ohu; m'o bu amadu le Izurelu be mu e-me g'ephe chihu. Oo g'eekepoje ntu-a bu ge mu e-kpofu ndibe Jierobowamu; jasuru ibe iya l'ophu abvukota. ¹¹ Onye shi l'onulo Jierobowamu -nwuhu le mkpukpu be bu nkuta a-ta anu iya; onye ophu nwuhuru l'azu egu bu udele be a-vuka anu iya. Nokwa ge Chipfu pfuru bu ono.'

¹² "A bya le gubedua; tugbaa lashia ibe ngu. I -bebeepho tua okpa le mkpukpu unu be nwata ono a-nwuhu. ¹³ Ndu Izurelu l'ophu be a-kwa ekwa nwata ono; woru iya lia. Oo ya kpoloko l'iphe, bu unwu Jierobowamu bu onye ee-li elili; noo kele oo ya kpoloko bu onye Chipfu, bu Chileke ke Izurelu humaru iphe, du ree l'ehu l'ibe Jierobowamu l'ophu.

¹⁴ “Ozo bu l'oo Chipfu l'onwiya a-pfube onye a-buru eze ndu Ízurelu. O buru onye ono e-kpo ndibe Jierobowamu g'eekepoje ntụ-a. Mbụ; o buakwaa iphe nta; e tee dobeekwa iya edobe. ¹⁵ Chipfu be a-da ndu Ízurelu eka ke njo l'ehu; k'ophu epe a-du g'ekperema, enwunga enwunga le mini. Oo-pheshi phe epheshi l'alị oma ono, o nuru nna phe ono; woru phe tukashia nanu nanu l'azu enyimu Yufurétisu. Noo kele epe gudewaa itso Ashera ono, epe kpobegbaaru ono kpatsu Chipfu ehu-eghu. ¹⁶ Oo-gude k'iphe-eji ono, Jierobowamu meru ono; me k'iphe-eji ono, o meru ndu Ízurelu ye eka ono; mia ndu Ízurelu enya.”

¹⁷ Tobudu iya bu; nyee Jierobowamu gbalihu; o buru iya ala Tiza. Atutu, otu okpa l'onulo; nwata ono nwuhu. ¹⁸ Ízurelu l'ophu lia ya; kwaa eka iya egube ono, Chipfu shi l'onu onye-ozu iya, bu Ahayijia, onye mpfuchiru Chileke pfuhawa iya ono.

Anwuhu Jierobowamu

¹⁹ Iphe ozo, nwugbaberu nu teke Jierobowamu bu eze; me ugu, o lwuru; me g'o gude buru eze be e dekotaru l'ekwo-ako, e deshuru iphe, ndu eze ndu Ízurelu meru. ²⁰ Jierobowamu be buru eze ukporo apha l'apha labo. O nwuhu lapfushia nna iya phe. Nadabu, bu nwa iya buru eze nochia enya iya.

Teke Rehobowamu bu eze ndu Jiuda

²¹ Rehobowamu; nwa Solomonu buru eze le Jiuda. O nowaru ukporo apha labo l'apha lanu; teke o bya aburu eze obu. Iphe, o noru l'aba-eze bu apha iri l'esa le Jierusalemu, bu iya bu mkpukpu ono, Chipfu hofutaru l'ipfu Ízurelu l'ophu g'o buru eka epha iya e-reje ire ono. Epha ne iya bu Nama onye Amonu.

²² Ndu Jiuda bya emee ejo-ememe l'enya Chipfu. Iphe-eji, epe meru kpatsu Chipfu okophoo; kele epe meru iphe-eji, ka ophu nna phe meru. ²³ Epe kpatakwarupho eka aagwaje iphe doberu onwophe; dobegbaa mkpuma, du nsu; me itso Ashera l'ubvu; me le mkpula mkpula oshi, kpugbaaru ke gayii. ²⁴ L'alị ono l'ophu be epe nwekwarupho unwoke, agba ukpara l'ulo agwa phe. Urwuali ono, ohamoha shi arwu ono; mbu ohamoha ono, Chipfu chifuru l'alị phe woru iya nu ndu Ízurelu ono; be epe arwukota g'o ha.

Ndu Ijiputu ezebata le Jierusalemu (2Iphe 12:1-11)

²⁵ O be l'apha, kwe Rehobowamu apha ise, o wataru aburu eze; Shishaku, bu eze ndu Ijiputu byatashia ugu le Jierusalemu. ²⁶ O bya evukochaa eku, du l'ulo Chipfu; me eku, du l'ulo eze. O vutakota iphemiphe; mbu chitachaa iphe, eegudeje egbobuta onwonye ono g'o ha, Solomonu gude mkpola-ododo kpushia pho. ²⁷ Tobudu iya bu; eze, bu Rehobowamu bya egude onyirubvu kpu-phukota iphe ono azu; gude dochia enya iya ophu; bya eworu iya ye l'eka ndu-ishi ndu eche onu eka eeshije abahu l'ibe eze nche; g'ephe leta iya enya. ²⁸ O nodu abujeru teke eze eje l'ulo Chipfu; ndu nche ono aparu iphe, eegudeje egbobuta onwonye ono. E -mechaa; epe ewophuta iya azu bya edobe l'ulo-nche.

Anwuhu Rehobowamu (2Iphe 12:15-16)

²⁹ Iphe ozo, Rehobowamu megbaberu; me iphemiphe, o mekotaru be e dekotaru l'ekwo-ako, e deshuru iphe, ndu eze ndu Jiuda meru. ³⁰ Rehobowamu yee Jierobowamu ta alwu-buhjeduru ugu alwu-buhu. ³¹ Rehobowamu bya anwuhu lapfushia nna iya phe. E lia ya l'eka e liru nna iya phe le mkpukpu Dévidi. Epha ne iya bu Nama onye Amonu. Abyijiam, bu nwa iya nwoke buru eze nochia enya iya.

15

Teke Abyíjiam bụ eze ndu Jiuda

(2Iphe 13:1—14:1)

¹ O be l'apha, kwe Jierobowamu nwa Nebatu apha iri l'eshato, ọ wataru abụ eze ndu Ízurelu; Abyíjiam bahu l'aba-eze ndu Jiuda. ² Iphe, ọ noru l'aba-eze le Jierusalemu bu apha eto. Epha ne iya bu Maka nwada Abishalomu.

³ Abyíjiam be mekotaru iphe-aji, nna iya mehawaru. Obu iya l'ophu be ọ to kpoduru ye l'eka Chipfu, bu Chileke iya no; egube ono obu Dévidi, bu nna iya oché shi du pho. ⁴ Ole oo opfu ehu Dévidi be Chipfu, bu Chileke iya gude nu iya nwa, anochia enya iya le Jierusalemu; bya emee ge Jierusalemu pfushia ike. ⁵ Iphe, kparu iya nu buru le Dévidi be meru iphe, pfuru oto l'enya Chipfu. O to hajeduru eme iphe, Chipfu turu iya ekemu iya jasụ g'ọ no-beru; a -gufuepho k'opfu ehu Uráya, bu onye Hetu.

⁶ Ogu gudeepho adapheru Rehobowamu yee Jierobowamu jeye ge Abyíjiam no-beru.

⁷ Iphe ozo, Abyíjiam megbaberu; me iphemiphe, o mekotaru be e dekotaru l'ekwo akọ, e deshuru iphe, ndu eze ndu Jiuda meru. ⁸ Oo ya bu; Abyíjiam nwuhu lapfushia nna iya phe. E lia ya le mkpukpu Dévidi. Asa, bu nwa iya nwoke buru eze nochia enya iya.

Teke Asa bụ eze ndu Jiuda

(2Iphe 15:16—16:6)

⁹ L'apha, kwe Jierobowamu ukporo apha, e -shi teke o beberu buru eze ndu Ízurelu be Asa byaru aburu eze ndu Jiuda. ¹⁰ Iphe, ọ noru l'aba-eze bu ukporo apha labo l'apha lanu le Jierusalemu. Epha ne iya oché bu Maka nwada Abishalomu.

¹¹ Asa be meru iphe, pfuru oto l'enya Chipfu; egube Dévidi, bu nna iya meru. ¹² O chishikotaru iphe, bu unwoke, agba ukpara l'ulo agwa l'alị ono l'ophu; bya alwukota nshi, nna phe gwotaru dobe. ¹³ O nafucharu Maka, bu ne iya oché okwa eze-nwanyị, o bu; kele o doberu ejo itso agwa Ashera. Asa be gbukwoshuru itso Ashera ono je akpoo ya oku le nsuda nggele Kidironu. ¹⁴ A -gufukpooro le Asa ta aphoshiduru eka ono, aagwaje iphe ono; obu iya g'ọ ha be ọ kpokotaru ye l'eka Chipfu no jeye g'ọ no-beru. ¹⁵ O wotaru iphe, nna iya doberu nsọ; me iphe, yebedua doberu nsọ bya edobe l'eze-ulo Chipfu; mbu mkpola-ochaa; me mkpola-ododo; mewaro ivu ozo.

Asa etso Basha ogu

(2Iphe 16:1-6)

¹⁶ Ogu gudeepho adaru Asa yee Basha, bu eze ndu Ízurelu teke ephenebo bu ishi.

¹⁷ Basha, bu eze ndu Ízurelu bapfu ndu Jiuda ogu; bya akpuaha mkpukpu Rama g'o shihu ike; g'ee-shi g'ọ to du onye e-shi le ke Asa, bu eze ndu Jiuda lufu; ozoo bahu iya abahu.

¹⁸ Tobudu iya bu; Asa wotakota mkpola-ochaa; me mkpola-ododo, phoduru nu l'eku, du l'eze-ulo Chipfu; me l'eku, du l'ibe eze; woru ye ndu-ozu iya l'eka; bya ezia phe g'ephe je ibe Benu-Hadadu nwa Taburimonu; mbu nwanwa Heziyonu, bu eze ndu Aramu. Eka o bu bu le Damasukosu. G'ephe je ezia ya su: ¹⁹ "Ge mu le ngu tugbanu buru nanu; egube nna mu yele nna ngu shi tugba ono. Owaa bu mkpola-ochaa; me mkpola-ododo, mu achie ngu. Jiko tugbunaa je emebyia atugba ono, unu le Basha, bu eze ndu Ízurelu tugbaru ono; k'ophu oo-paru mu haa."

²⁰ Oo ya bu; Benu-Hadadu kweta iphe ono, eze, bu Asa pfuru ono. O yefu ndu-ishi ndu ojogu iya; ephe jeshia ogu le mkpukpu, dugbaa l'alị Ízurelu. Ephe lwuta mkpukpu Ijionu; me mkpukpu Danu; me mkpukpu Abelu-Betu-Maka; me mkpukpu

Kinereṭu l'ophu; mekpoo alì ndu Nafutali l'ophu. ²¹ Basha nūmaepho iphe, meru nū; ọ haa akpū mkpūkpu Rama g'o shihu ike; ọ b̄uru iya ala T̄iza. ²² T̄obudu iya b̄u; eze, b̄u Asa bya at̄uaru ndu Jiuda l'ophu ekemu; ọphu ọ d̄udu onye ọ gufuru. Ọ s̄u g'ephe je evutak̄ota mkpuma ono; ȳe oshi ono, Basha shi gude akpū mkpūkpu Rama g'o shihu ike ono. Ọ b̄uru iya b̄e eze, b̄u Asa gude kp̄ua mkpūkpu Geba, d̄u l'alì Benjiaminu; o shihu ike; waa mkpūkpu Mizupa.

*Anwuhu Asa
(2Iphe 16:11-14)*

²³ Iphe ọzo, Asa megbab̄eru; m̄e ẹhuka ẹhuka, o mek̄otaru; waa iphemiphe, o meru; mekpoo mkpūkpu, ọ kp̄ushiru b̄e e dek̄otaru l'ekwo-ak̄o, e deshiru iphe, ndu eze ndu Jiuda meru. Ọ b̄uru g'ọ kah̄waru b̄uru ọgerenya b̄e iphe-ememe meaharu iya l'okpa. ²⁴ Ọo ya b̄u; Asa bya anwuhu lapfushia nna iya ph̄e; e lia ya l'eka e liru nna iya ph̄e l̄e mkpūkpu Dévidi, b̄u nna iya. Jiehoshafatu, b̄u nwa iya nwoke b̄uru eze n̄ochia ẹn̄ya iya.

Teke Nadabu b̄u eze ndu Ízurelu

²⁵ Nadabu, b̄u nwa Jierobowamu bya ab̄uru eze ndu Ízurelu l'apha, kwe Asa, b̄u eze ndu Jiuda apha lab̄o. Iphe, Nadabu n̄oru l'aba-eze ndu Ízurelu b̄u apha lab̄o. ²⁶ O mee ẹjo-ememe l'ẹn̄ya Chipfu; tsok̄ota ọzo nna iya tsoru; mb̄u mee iphe-ẹji ono, ọ kp̄ataru ndu Ízurelu ye ẹka ono.

²⁷ Basha nwa Ahayijia k'ónulo Isaka bya agbaar̄u Nadabu ẹjo-idzu; woru iya gbua l̄e mkpūkpu Gibetonu, d̄u l'alì Filisitayinu; l̄e teke ono, Nadabu ȳe ndu Ízurelu l'ophu kephetaru mkpūkpu ono. ²⁸ Ọ b̄uru l'apha, kwe Asa apha ẹto, ọ b̄u eze ndu Jiuda b̄e Basha gburu Nadabu; bya ab̄uru eze n̄ochia ẹn̄ya iya.

²⁹ Basha bebeerupho b̄uru eze; o gbushik̄ota ndibe Jierobowamu g'ephe ha. Ọphu ọ d̄udu onye ọ haru g'ọ n̄odu nd̄u l'ibe Jierobowamu. Ọ t̄uko ph̄e g'ephe ha gbushik̄ota ẹgube ono, Chipfu shi l'onu onye-oz̄i iya, b̄u Ahayijia k̄e Shilo pfua l'oo-d̄u ono. ³⁰ Ọ b̄uru iphe, kpar̄u iya n̄u b̄u k'iphe-ẹji ono, Jierobowamu meru; m̄e ọphu ọ kp̄ataru ndu Ízurelu ye ẹka ono; m̄e k'ehu-eghu ono, ọ kp̄atsuru Chipfu, b̄u Chileke Ízurelu.

Anwuhu Nadabu

³¹ Iphe ọzo, nwugbaberu n̄u teke Nadabu b̄u eze; m̄e iphemiphe, o meru b̄e e dek̄otaru l'ekwo-ak̄o, e deshiru iphe, ndu eze ndu Ízurelu meru. ³² Ọgu gudeepho adaru Asa ȳe Basha, b̄u eze ndu Ízurelu teke ẹphenebo b̄u ishi.

Teke Basha b̄u eze ndu Ízurelu

³³ Ọ b̄uru l'apha, kwe Asa apha ẹto, ọ b̄u eze ndu Jiuda; b̄e Basha nwa Ahayijia byaru ab̄uru eze k̄e ndu Ízurelu l̄e mkpūkpu T̄iza. Iphe, ọ n̄oru l'aba-eze ono b̄u ọkporo apha l'apha ẹn̄o. ³⁴ O mee ẹjo-ememe l'ẹn̄ya Chipfu; tsoep̄ho ọzo k̄e Jierobowamu; mek̄ota iphe-ẹji ono, ọ kp̄ataru ndu Ízurelu mee ono.

16

¹ T̄obudu iya b̄u; Chipfu bya epfuaru Jiehu; nwa Hanani iphe lar̄u l̄e k'ehu Basha s̄u:
² “Eshi ọphu mu kulitaru ngu l'ime urwuku; bya emee ngu g'ì b̄uru onye edu ndibe mu, b̄u ndu Ízurelu; ì gb̄e ghaa ọhu tsochiaru ọzo k̄e Jierobowamu; bya emewaa ḡe ndibe mu, b̄u ndu Ízurelu mee iphe-ẹji; mb̄u g'ephe gude iphe-ẹji ph̄e ono kp̄atsu mu ẹhu-eghu; ³ b̄e mu e-me ḡe Basha; m̄e ndibe iya ch̄ihu. Mu e-me ndibe ngu ẹgube ono, mu meru ndibe Jierobowamu; nwa Nebatu. ⁴ Ndibe Basha ph̄e onye ọphu, nwuhuru l̄e mkpūkpu b̄u nk̄uta a-ta iya. Onye ọphu, nwuhuru l̄e mgb̄egu ab̄uru ẹn̄u, ephe l'eli a-v̄uka an̄u iya.”

Anwuhu Basha

⁵ Iphe ọzo, nwugbaberu nū teke Basha bụ eze; mę iphe, o meru; mę ẹhuka ẹhuka, o mekọtaru bę e dekọtaru l'ẹkwo-akọ, e deshiru iphe, ndu eze ndu Ízurelu meru. ⁶ Basha bya anwuhu lapfushia nna iya phę; e lia ya lę mkpukpu Tiza. Ela, bụ nwa iya nwoke buru eze nochia ęnya iya.

⁷ Opfu, Chipfu ono, onye mpfuchiru Chileke, bụ Jiehu; nwa Hanani pfuru l'opfu ẹhu Basha yele ndibe iya phọ vukotaepho. O buru iphe, kparu iya nū bụ k'ejo-iphe, o megbaberu l'ęnya Chipfu; shi nno kpatsu iya ẹhu-eghu; mbu bya emeahaa gę ndibe Jierobowamu; ọle ọ gbekwa buru yebedua gbushiru phę.

Teke Ela bụ eze ndu Ízurelu

⁸ O buru l'apha, kwe Asa ukporo apha l'apha ishii, o shi butaru eze ndu Jiuda; bę Ela nwa Basha byaru aburu eze ndu Ízurelu. Iphe, ọ noru l'aba-eze ono bụ apha labo lę Tiza.

⁹ Onye-ozu iya, bụ Zimiri, bụ onye-ishi nkeru-ẹbo ugbo-inya iya bya agbaaru iya ejo-idzu. Teke ono bę Ela noro l'ulo Aza, bụ onye-ishi l'ibe-eze lę mkpukpu Tiza angu mee angu-sweshi iphu. ¹⁰ Zimiri bapfu iya je echitsua ya l'alı; woru iya gbua. O buru l'apha, kwe Asa ukporo apha l'apha ęsaa, o shi butaru eze ndu Jiuda bę Zimiri gburu Ela obu; bya aburu eze nochia ęnya iya.

¹¹ Zimiri buerupho eze; ọ buru anozeta, ọ nozetaru l'aba-eze ono; ọ tuko ndibe Basha gbushikota. Ophu ọ dudu nwa nwoke, o gbuphodoru mę nanu. O gbukotaru abubu iya phę; mę ndu ẹphe l'iya eshi onya. ¹² Oo ya bu; Zimiri bya emee; ndibe Basha l'ophu bukotaru mkpurupyata. E shi nno; ọ vua mbu opfu ono, Chipfu shi l'onu Jiehu, bụ onye mpfuchiru iya pfua lę k'ẹhu Basha ono. ¹³ Iphe, kpataru iya nū buru iphe-ęji ono, Basha yeę nwa iya, bụ Ela meshiru; teme ẹphe kpata gę ndu Ízurelu mekwaa ya pho ono; mbu gude ogalemkpa agwa ono, ẹphe agwa ono; shi nno kpatsu Chipfu, bụ Chileke kę Ízurelu ẹhu-eghu.

¹⁴ Iphe ọzo, nwugbaberu nū teke Ela bụ eze; mę iphe, o meshiru bę e dekọtaru l'ẹkwo-akọ, e deshiru iphe, ndu eze ndu Ízurelu meru.

Teke Zimiri bụ eze ndu Ízurelu

¹⁵ O buru l'apha, kwe Asa ukporo apha l'apha ęsaa, o shi butaru eze ndu Jiuda; bę Zimiri noru abalı ęsaa l'aba-eze lę mkpukpu Tiza. Teke ono bę ndu ojogu ndu Ízurelu doru lę mkpukpu Gibetonu ono, du l'alı Filisitayinu. ¹⁶ Ndu ono, doru nū ono bya anuma lę Zimiri bę gbaru eze ejo-idzu; gbua ya; ẹphe nodu mboku ono l'eka ono, ẹphe doru ono mee Omuri, bụ onye-ishi ndu ojogu ono g'ọ buru eze ndu Ízurelu. ¹⁷ Oo ya bu; Omuri yeę ndu Ízurelu ono, yeę ya nokota lę Gibetonu; shi l'eka ono wufu tugbua je ekephee mkpukpu Tiza. ¹⁸ Zimiri humaepho l'aanatawa mkpukpu ono; ọ bahu l'ime ulo, du l'ibe-eze, bụ ęka aanoduje zeeru onwonye; nodu iya l'ime nwuru oku ye l'ulo-eze ono; o tsugbua ya. ¹⁹ Mkpata iya buru iphe-ęji, o megbaberu. O meru ejo-iphe l'ęnya Chipfu; bya etsoo ọzo Jierobowamu; mee iphe-ęji ono, ọ kpataru gę ndu Ízurelu ye ęka ono.

²⁰ Iphe ọzo, nwugbaberu nū teke Zimiri bụ eze; mę ejo-idzu, ọ gbaru bę e dekọtaru l'ẹkwo-akọ, e deshiru iphe, ndu eze ndu Ízurelu meru.

Teke Omuri bụ eze ndu Ízurelu

²¹ Tobudu iya bu; ndu Ízurelu bya ekekaha onwophe ẹbo. Ndu lanu turu ikę yeru Tibuni; nwa Ginatu g'ẹphe mee ya eze; ndu ophuu turu ikę yeru Omuri. ²² Ọle ndu ophu tsoru Omuri bę ka ndu ophu tsoru Tibuni; nwa Ginatu okpehu. E mechaa; Tibuni nwuhu; Omuri buru eze.

²³ Ọ bụru l'apha, kwe Asa ụkporo apha l'apha iri lẹ nanu, o shi bataru eze ndu Jiuda; be Omuri byaru aburu eze ndu Izurelu. Iphe, o noru l'aba-eze bu apha iri l'ebo. Apha ishii be o buri eze le mkpukpu Tiza. ²⁴ Ọ bya azuta ubvu Sameriya l'eka Shemeru. Ọ buri mkpola-ochaa, erwa iya du talentu labo be o zuru iya. Ọ bya akpu mkpukpu l'eli ubvu ono; woru iya gu Sameriya, bukwapho epha Shemeru ono, bu onye shihawaa nweru ubvu ono.

²⁵ Omuri be meru ejo-ememe l'enya Chipfu. Ejo-iphe, o meru be kakota ke ndu vuhawa iya uzo. ²⁶ Noo kele o tsoru uzo Jierobowamu; nwa Nebatu; bya emee iphe-eji ono, o meru ge ndu Izurelu ye eka ono; mbu gude agwaphe ogalemkpa agwa shi nno kpatsua Chipfu, bu Chileke ke Izurelu ehu-eghu.

Anwuhu Omuri

²⁷ Iphe ozo, nwugbaberu nu teke Omuri bu eze; me iphe, o meru; me ehuka ehuka, o mekotaru be e dekotaru lekwo-ako, e deshiru iphe, ndu eze ndu Izurelu meru.

²⁸ Omuri nwuhu lapfushia nna iya phe. E lia ya le Sameriya. Ehabu, bu nwa iya nwoke buri eze nochia enya iya.

Teke Ehabu bu eze ndu Izurelu

²⁹ Ọ buri l'apha, kwe Asa ụkporo apha l'apha iri l'esato, e -shi g'o byaru aburu eze ndu Jiuda; be Ehabu nwa Omuri byaru aburu eze ndu Izurelu. Iphe, o noru l'aba-eze bu ukporo apha l'apha labo le Sameriya. ³⁰ Ehabu nwa Omuri bya emee ejo-ememe l'enya Chipfu kangokotachaa ndu ophu vuhawa iya uzo buri eze. ³¹ Ọ to bulekwa l'o meru iphe-eji ono, Jierobowamu nwa Nebatu meru kpoloko; obenu l'o lukwarupho Jiezebelu nwada Etu-Belu, bu eze ndu Sayidonu. Ọ gwaru agwa ono bu Balu; bya abaru iya eja. ³² Ọ kpuru Balu oru-ngweja l'ulo Balu, o kpuru le mkpukpu Sameriya. ³³ Ehabu dobekwarupho nteke Ashera; bya emebaa iphe ozo gude kpatsua Chipfu, bu Chileke ke Izurelu ehu-eghu; mbu kangokota ndu ophu vuhawa iya uzo.

³⁴ Ọo teke Ehabu bu eze be Hiyelu ke Betelu kpuru mkpukpu Jieriko. Teke o turu okpa igbulo mkpukpu ono be o phuru iya ishi okpara iya nwoke, bu Abiramu; o phua ya ishi mbuhu ime iya nwoke, bu Segubu teke ooye onu eka ee-shije abahu le mkpukpu ono. Ọ dupeho egube ono, Chipfu pfuhawaru iya e -shi l'onu Jioshuwa nwa Nunu.

17

Okpoko-ohà aanu Elayijia nri

¹ Noo ya; Elayijia, bu onye mkpukpu Tishibe, du l'alì Giladu bya asu Ehabu: "Eshinu Chipfu, bu Chileke ke Izurelu no ndzu g'o no iya-a; mbu onye ono, mu ejeru ozi; be iji ta abyadu l'a-da; ophu mini ta abyadu e-dze l'ime apha olemole; gbahaepho le mu suru g'o dzee."

² Chipfu bya epfuaru Elayijia su: ³ "Tugbua lufu l'eka-a; swia uzo enyanwu-awawa je edomia onwongu le mgboru nggele Keritu, du l'uzo enyanwu-awawa Jiodanu. ⁴ Ọo le nggele ono be ii-nguje mini; teme mu pfuwaru okpoko-ohà g'o patajeru ngu nri l'eka ono."

⁵ Ọo ya bu; Elayijia tugbua je emee ge Chipfu suru iya g'o mee. Ọo tugbua je anodu le mgboru nggele Keritu ono, du l'uzo enyanwu-awawa Jiodanu. ⁶ Okpoko-ohà nodu apatajeru iya nri waa anu l'utsu; pataru iya nri waa anu l'uzenyashi. Ọ buri le nggele ono be onguje mini.

⁷ A nonyaa; nggele ono tahu; kele igwe te edzeduru mini l'alì ono.

Elayijia yee nwanyi Zarefatu, ji iya anodedu

⁸ Tòbodu iya bụ; Chipfu bya epfuaru Elayijia sụ: ⁹ “Gbalihuèkwapho jeshia mkpukpu Zarefatu ono, dū lẹ Sayidonu je anọdu l'èka ono. O nweru nwanyị, ji iya anọedu bu l'èka ono, mu pfuwaru g'ọ nūje ngu nri.” ¹⁰ Ọo ya bụ; Elayijia tūgbua; ọ bụru iya eje mkpukpu Zarefatu. O -rwuepho onu-abata mkpukpu ono; o nweru nwanyị, ji iya anọedu, nọ l'èka ono akpata nkụ. Elayijia kua ya sụ: “Jiko kutaèshikwa nwamini ye l'iphe wotaru mu gẹ mu ngua” ¹¹ Nwanyị ono tūgbua gẹ ya je ekutaru iya mini ọbu; Elayijia kua ya sụ: “Jiko wotafukwaaru mu rọ nwibiribe buredi.”

¹² Nwanyị ono sụ: “Ọo gẹ Chipfu, bụ Chileke ngu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a; bụ g'ọ bụ ire-lanụ lẹ mu te enwedụ buredi. Iphe, mu nweru kpoloko bukwa nwamkpoji-èka nwa ukpokutu-nri, dū l'ite; waa nwa manụ, dū l'ite-mkpa. Ọo ya bẹ mu akpata nkụ-a gẹ mu ala je emee ya gẹ mu lẹ nwa mu ria. Anyi -richaa ya; anyi anọduwaro ẹgu jasụ anyi anwuhu.”

¹³ Elayijia sụ iya: “Ta atsushi ebvu. Laa je emee ya ẹgube ono, i pfuru ono. Ọle ọo g'i vuadaru ọzo gude nwukpokutu iphe ono gmeta akara, ha nwanshiji wotaru mu. E -mechaa; l'i ghetawarọ kẹ gụ lẹ nwa ngu. ¹⁴ Noo kẹle Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurelụ sụru-a: ‘Nwa ukpokutu-nri ono taa byadu a-bvụ abvubvu l'ite ono; ọphu ite-mkpa manụ ono ta abyadu a-dụ iphoro gbiriri jasụ mbọku, Chipfu e-me g'igwe dzee mini lẹ mgboko.’ ”

¹⁵ Ọ tūgbuekwapho je emee gẹ Elayijia pfuru iya. Noo ya; nwanyị ono waa ndibe iya; mẹ Elayijia bya enweru nri ẹphe erije mbokumboku. ¹⁶ Ọphu nwa ukpokutu-nri ono abvujeduru abvubvu l'ite ono; tẹme ọphu ite-mkpa ono ta adujeduru iphoro; ẹgube ono, Chipfu shi l'ọnu Elayijia pfua ya ono.

¹⁷ A nọnyaa iphe-ememe gude nwa nwanyị ono, bụ iya nwe ọlo ono. Iphe-ememe ọbu nọdu aka iya nọ eje; jasụ o woru iya gbua. ¹⁸ Nwanyị ono sụ Elayijia: “Gube onye kẹ Chileke; ?bụ gūnu bẹ ịi-sụ lẹ mu mekataru ngu? ?I byaru g'i nyataru mu iphe-ẹji, mu meru; shi nno gbua nwa mu-a?”

¹⁹ Elayijia sụ iya: “Kee mu nwa ngu ọbu!” Elayijia bya ekuta iya l'utapfu nwanyị ono; bya ekuba l'ulo eli, l'èka ọonoduje; je enyebe iya l'oshi-azẹe ya. ²⁰ Ọ bya araku Chipfu; sụ: “Gube Chipfu, bụ Chileke mu; ?i mefuaru g'ẹjo akpamara ọwa-a dapfuta nwanyị-a, ji iya anọedu-a, mu nọ l'ibe iya-a; mbụ kẹ g'i mee gẹ nwa iya nwuhu?”

²¹ Tòbodu iya bụ; Elayijia dakoru nwata ono l'eli ugbo ẹto machia onwiya; bya araku Chipfu sụ: “Jiko Chipfu, bụ Chileke mu; menaa gẹ ndzụ nwata-a lwaphutaru iya azụ!”

²² Chipfu numa olu Elayijia. Ndzụ nwata ono bya alwaphutaru iya azụ; ọ gbakerehu. ²³ Elayijia kulita nwata ono shi l'ulo-eli ono nyizeta lẹ k'alị. O kuru iya nū ne iya sụ: “Wa nwa ngu baa; ọ nọwa ndzụ.”

²⁴ Nwanyị ono sụ Elayijia: “Ọo nta-a bẹ mu maru l'ị bụ onye kẹ Chileke; tẹme l'opfu, Chipfu shi l'ọnu ngu pfua bẹ bụ ọkpobe-opfu.”

18

Elayijia yẹe Obedaya

¹ A nọnyakpowaro-o; nọ-rwua apha k'ẹto; Chipfu sụ Elayijia: “Je egoshi Éhabu onwongu; gẹ mu bya e-me g'igwe dzee mini lẹ mgboko.” ² Ọo ya bụ; Elayijia jeshia egoshi Éhabu onwiya.

Teke ono bẹ ẹgu kabaa emeshi ike lẹ Samériya. ³ Éhabu bya ekua Obedaya, bụ onye-ishi l'ibe iya. Obedaya bụ onye Chipfu dūru lẹ nsọ shii. ⁴ Noo kẹle teke Jiezebelu shi egbushi ndu mpfuchiru Chipfu bẹ bụ Obedaya chitaru ndu mpfuchiru Chipfu ono ụkporo ụmadzu ise je edomishia l'ogba. O dobecharu phẹ ụkporo labọ l'ụmadzu iri iri l'ogba lanụ; azụ phẹ lẹ nri; bya ekeje phẹ mini. ⁵ Éhabu sụ Obedaya: “G'anyi

jegbabekota ali-a l'eka obvu-mini du; me nsuda nsuda dukota nu; g'a maru; ?anyi a-huma irwu-eswa; shi nno dzoo inya anyi; me inya-mulu anyi ndzu. G'o to nweru ophu anyi e-gbu l'opfu l'egu emeshiwa iya ike.”⁶ Oo ya bu; ephe bya ekee ali ono ekeke g'ephe e-shi jegbabekota iya. Ehabu tsoru eka lanu; Obedaya tsoru eka iya ophuu.

⁷ Obedaya jenyakpoeppo; yee Elayijia bya edzuda. Obedaya hubeeke iya pho ama; bya ephozeru iya iphu l'ali su: “Nnajiuphu mu, bu Elayijia! ?Bu ngu baa?”

⁸ Elayijia su iya: “Oo mbedua be o bu. Tugbua je akaru nnajiuphu ngu le Elayijia no l'eka-a.”

⁹ Obedaya su: “?Bu ejo-iphe gunu be mu meru; meru g'o gude i nodu eme g'i nwuru mube nwozi ngu ye l'eka Ehabu; g'o woru mu gbua? ¹⁰ Oo ge Chipfu, bu Chileke ngu, no ndzu; g'o no iya-a; be bukwapo g'o bu ire-lanu l'o to dudu oha; me ali-eze, nnajiuphu mu teke ezidu g'e je achoo ngu. Oha; ozoo ali-eze ophu suru li ti nodu le ndu phe; l'o nua phe nte g'ephe ria l'ephe ta ahumaduru ngu. ¹¹ O buru iya be i byaru nta-a bya asu ge mu tugbua je akaru nnajiuphu mu le gube Elayijia no l'eka-a. ¹² ?Mu maru eka Unme Chipfu e-duta ngu je edobe me mu ha e ngu pho tugbua. Mu -jeepho je epfuaru iya Ehabu; o bya; ophu o to humaduru ngu; l'o woru mu gbua. Ole mube onye-ozu ngu be Chipfu shikwa teke mu bu nwokoro dutaru le nsu. ¹³ Nnajiuphu mu; ?ti numajeduru iphe, mu meru teke ono, Jiezebelu shi egbushi ndu mpfuchiru Chipfu; mbu ge mu gude wohaa ndu mpfuchiru Chipfu ono ukporo ise l'ogba? Mu wohachaaru phe ukporo labo l'umadzu iri iri l'ogba lanu; azu phe le nri; bya eku mini anu phe. ¹⁴ O buru nta-a be i byaru asu ge mu tugbua je akaru nnajiuphu mu le Elayijia no l'eka-a. Oo-gbukwa mu!”

¹⁵ Elayijia su iya: “Eshinu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike no ndzu g'o no iya-a; mbu onye ono, mu ejeru ozi; be mu goshifutajekwa Ehabu onwomu ntanu-a.”

Ehabu yele Elayijia edzuda

¹⁶ Oo ya bu; Obedaya tugbua jepfushia Ehabu je ezia ya ya. Ehabu jepfushia Elayijia. ¹⁷ Ehabu humaepo Elayijia bya asu iya: “?Bu ngu baa; gube onye ono, l'akpa ndu Izurelu ehu-a?”

¹⁸ Elayijia su: “O to bukwa mbedua akpa ndu Izurelu ehu. O kwa gubedua; gu le ndibe nna ngu be o bu; kele unu haru eme ekemu Chipfu; tsoahaa Balu.” ¹⁹ “Ngwa; zia g'e je ekua ndu Izurelu l'opfu g'ephe byapfuta mu l'ubvu Kamelu. Chita unu umadzu l'ukporo labo l'iri ono, bu ndu epfuchiru Balu; waa unu nemadzu ono, bu ndu epfuchiru Ashera; mbu ndu ono, Jiezebelu anu nri ono g'ephe bya.”

Elayijia yee ndu epfuchiru Balu

²⁰ Oo ya bu; Ehabu bya ezia nzi ekukota ndu Izurelu l'opfu; waa ndu epfuchiru Balu; ephe dzukota l'ubvu Kamelu. ²¹ Elayijia bya apfuru ndu Izurelu ono l'iphu g'ephe ha su: “?Bu jasu teke ole be unu a-no-bekporo ogazi-enya-labo ono unu no ono? O -buru l'oo Chipfu be bu Chileke; unu tsoru iya. Teke obu l'oo Balu be bu Chileke; unu tsonuru iya.”

O pfuchaa nno; ophu ephe epfuduru opfu yeru iya.

²² Tobudu iya bu; Elayijia su ndu ono: “Oo mbedua kpoloko be phoduru nu le ndu epfuchiru Chipfu. Obenu le ndu epfuchiru Balu be du unu nemadzu l'ukporo labo l'iri. ²³ G'a kputaru anyi oke-eswi labo. G'ephe hata oke-eswi lanu; gbua; bokashia; doo l'eli nku; ole oo g'ephe ta nwukwaru oku ye iya. Mbedua be e-gbu oke-eswi lanu ophuu; bokashia; doo l'eli nku; mu taa nwuduru oku eye iya. ²⁴ Unu araku

ẹpha agwa unu; ẹ ẹ mbedua arakukwapho ẹpha Chipfu. Onye ọphu gude ọku za ẹnu; aamaru l'ọo ya bu Chileke."

Ndu ono g'ẹphe ha zukota mgbede su: "Iphe, i pfuru du ree."

²⁵ Elayijia su ndu epfuchiru Balu: "Unu vuru uto hata oke-eswi lanu gbu; eshi ọphu unu du igwerigwe. Unu araku ẹpha agwa unu; ọle ọo g'unu ta anwukwaru ọku ye l'anu ono." ²⁶ Ẹphe bya akputa oke-eswi lanu l'ime oke-eswi, a nuru phe; gbu.

Ẹphe kpọ-kua ẹpha Balu shita l'utsu jasụ l'eswe asuje: "Gube Balu; zanu anyi oku!" Ophu o dudu ophu, meru nu; mbu ophu e yeduru phe onu. Ẹphe tsoru ọru-ngweja ono, ẹphe meru ono etephe ebvu mgburugburu.

²⁷ O be l'eswe; Elayijia chiaha phe ochi; su phe: "Unu kushibaa ya oku ike; kele ọo agwa be o bu. ?A maru; ?o no l'oke oriri; ?to oome iphe; ?to o jeru iphe; ?to bu mgbenya be ooku; g'unu ekutee ya." ²⁸ Oo ya bu; ẹphe rashia ya ike; gude mma; me arwa ebvujashi onwophe l'uzo omelali phe; jasụ mee, shi phe l'ehu alwashị. ²⁹ Echi-eswe bya aghata g'ẹphe chiphenyaru okorobo mkpu ono, ẹphe echi ono. A bya erwua teke eegweje ngweja ụzenyashi; ọphu o dukwapho ọphu meru nu; ọphu e yeduru phe onu; mbu ophu o dudu iphe nwuru nu.

Chipfu gude ọku eke ngweja Elayijia

³⁰ Tobudu iya bu; Elayijia su ndu ono g'ẹphe ha: "Unu wuritaru mu ntse." Ẹphe bya awupfu iya ntse. Elayijia bya edozia ọru-ngweja Chipfu ono, e nwutsushiwaru enwutsushi ono. ³¹ O bya apata mkpuma iri l'ẹbo, no-chiru ẹnya ipfu iri l'ẹbo, bu unwu Jiékọpu; mbu onye ono, Chipfu pfujeru su: "Ẹpha ngu a-buru Ízurelu-a." ³² O gude mkpuma ono kpokoberu Chipfu ọru-ngweja. O bya ebvua nsu, ha ọsa bvuphee ọru-ngweja ono mgburugburu. ³³ O bya edoo nkụ g'ọo-du; bya egbua oke-eswi ono bokashia; doo l'eli nkụ ono. O su: "Unu je ekujishia mini l'ite-mini ẹno; bya awua l'eli ngweja-akpo-ọku-a; waa le nkụ-a."

³⁴ O su phe: "Unu je ekutafua ya ke mgbo ẹbo" Ẹphe je ekutafua ke mgbo labo.

O su phe: "Unu je ekutafua ke mgbo ẹto." Ẹphe je ekuta iya ke mgbo ẹto. ³⁵ Mini ono nodu asoshihu l'eli ọru-ngweja ono; bya eji nsu ono, e bvupheru mgburugburu ono ejiji.

³⁶ O be teke eegweje ngweja ụzenyashi; Elayijia, bu onye mpfuchiru Chipfu bya akpuritaru ntse su: "Gube Chipfu, bu Chileke ke Ẹbirihamu; me ke Áyizaku; me ke Ízurelu; menaa g'a maru ntanu-a l'ọo ngu be bu Chileke le Ízurelu; teme waa g'a maru le mu bu onye-ozu ngu; waa l'iphe-a, mu meru-a be bu iphe, i suru ge mu mee. ³⁷ Zanu mu oku gube Chipfu; zanu mu oku; k'ọphu ndu-a a-maru l'ọo gube Chipfu bu Chileke; teme o buru ngu bu onye e-me g'obu phe lwaphuta azu l'eka i no."

³⁸ Tobudu iya bu; ọku shi l'eka Chipfu buru phaa; bya ekekota ngweja-akpo-ọku ono; me nkụ ono; me mkpuma ono; me urwuku, no l'ali; bya erichachaa mini ono, doru le nsu ono ericha.

³⁹ Ndu ono l'ọphu huma iphe ono; bya adashihu kpurumu; rashia su: "Oo Chipfu be bu Chileke! Oo Chipfu be bu Chileke!"

⁴⁰ Elayijia su phe: "Unu gudechaa ndu mpfuchiru Balu. Unu te ekwekwa g'ọo duru onye ọphu e-pyofu l'ime phe!" Ẹphe gude phe; Elayijia chita phe je le nsuda Kishonu je eworu phe gbushikota l'eka ono.

Igwe abya mini

⁴¹ No iya; Elayijia su Ẹhabu: "Tugbuja je eria; ngua; kele ẹphu oke mini aphuwaa."

⁴² Ẹhabu tugbuja ge ya je eria; ngua. Elayijia nyihu mkpakponu ubvu Kamelu ono; phozeta kputyabe iphu le mgbaka ikpere iya.

⁴³ Ọ sụ nwozi iya: “Tugbua nta-a je eleēdu ẹnya l'uzo eze-enyimu.”

Nwozi iya ono tugbua je elee ẹnya; bya asụ iya: “Ọ tọ dukwa iphe, nọ l'eka ono.”

O zia ya nno mgbo ẹsaa.

⁴⁴ O be lẹ k'ẹsaa; nwozi iya ono sụ: “Lenu; urwukpu, habeępho nwanshii ge mpfupfumeke nemadzụ bẹ shi l'eze-enyimu erwu eje abya.”

Elayijia sụ iya: “Tugbua je akaru Éhabu sụ iya: ‘Dozia ugbo-inya ngu gbagbua lashia; a -nonyaa oke mini nmaburu ngu ye.’ ”

⁴⁵ A nọtaepho nwanshii; igwe rwua erwurwu; jihu kpakpalu; pherephere ziahaa; oke mini wata edzedze. Éhabu gbaru lashia mkpukpu Jiezerelu. ⁴⁶ Ike Chipfu bya Elayijia l'ehu; ọ rụkota iphe, o yeru l'ehu; gbagbua je agbaghata Éhabu; vuru iya uzo gbarwua mkpukpu Jiezerelu.

19

Elayijia agbaru Jiezebelu ọso

¹ Éhabu bya akọkotaru Jiezebelu iphemiphe, Elayijia meru; waa g'o gude ogu-echi gbushikọta ndu mpfuchiru Balu. ² Ọo ya bụ; Jiezebelu zia nzi g'e je ezia Elayijia sụ: “G'agwa gwakwa mu ọchi; mbụ g'o mekwaa mu ọphu ka njo m'o -betashia egube nta-a echele ọphu mu emeduru ndzụ ngu g'ọ dọ g'i meru kẹ ndu mpfuchiru Balu ono.”

³ Elayijia tsuhu ebvu; bya agbaahaa ọso ndzụ iya. O -rwuepho mkpukpu Biye-Sheba, dọ l'alị Jiuda; ọ haa nwozi iya l'eka ono. ⁴ Yẹbedua l'onwiya jee ije ujiku ọphu bahụ l'echiegu. O -rwua l'upfu oshi junipa; ọ nọ-zeta anọ; bya epfuahaaru Chileke g'o mee gẹ ya nwuhu. Ọ sụ Chileke: “O jiwaru mu epho; jiko Chipfu; wotanụ ndzụ mu; kele mu ta akadụ ndiche mu phẹ ree.” ⁵ O pfuchaa nno; bya aze-zeta l'upfu oshi ono; mgbenya tọ iya.

A bya l'amaru; ojozi-imigwe lanu bya akpaa ya eka sụ: “Gbeshi; ria nri.” ⁶ Elayijia bya achikaa ẹnya hụma ishi buredi, e gheru l'ovokoku waa ite, mini nọ, a sụberu iya l'uzo ishi. Ọ bya eria; ngua; bya aze-zeta ọzo.

⁷ Ojosi Chipfu ono bya alwaphuta azu kẹ mgbo labo; bya akpaa ya eka sụ: “Gbeshi; ria nri; odumeka bẹ ije obu a-panukakwa ngu eka.” ⁸ Ọ bya agbalihu ria; ngua. O gude ike nri ono, o riru ono jee ije ukporo abali labo; eswe l'enyashi jasụ o jerwua ubvu Horebu, bụ iya bụ ubvu Chileke.

⁹ Ọ buru l'eka ono bẹ ọ bahuru l'ogba je akwaa l'enyashi iya. Chipfu bya epfuaru iya opfu sụ: “?Bụ gunu bẹ iime l'eka-a Elayijia?”

¹⁰ Elayijia sụ: “Iphe kẹ gube Chipfu; mbụ Chileke, bụ Okalibe-Kakota-Ike bẹ aphu mu l'obu aphushi mu iya ike. Noo kele ndu Izurelu bẹ gwobewaru ogbandzu ngu; bya enwutsushiwa ọru-ngweja ngu; gude ogu-echi tuko ndu mpfuchiru ngu gbushia; ọ buwaru mbedua nkinyi mu bẹ phoduru nu. Nta-a bẹ epho achofuwaa ishi ndzụ mu.”

¹¹ Chipfu sụ: “Ngwa; lufu je apfuru l'iphu Chipfu l'eli ubvu; kele Chipfu abya aghata.”

Tobudu iya bụ; oke pherephere, paru eka bya eziahaa; agbawashi ubvu ono; bya agbakposhi eze mkpuma, dugbaa l'ubvu ono kẹ yogiri yogiri l'iphu Chipfu. Ọle Chipfu ta anodu lẹ pherephere ono. Pherephere ono zibuhuepho; ali wata anma jijijiji. Ọphu Chipfu ta nodu l'alị-onma-jijijiji ono. ¹² Ali ono, nmabuhuepho jijijiji; oku bya nkiya; ọphu Chipfu ta nodu l'oku ono. Oku ono nyihuepho; e pfua nwa nwirinwiri opfu. ¹³ Elayijia numa iya; bya egude uwe iya kwechia onwiya iphu; lufuta bya apfuru l'onu ogba ono.

Ọ duru olu-opfu suru iya: “?Bụ gunu bẹ iime l'eka-a Elayijia?”

¹⁴ Elayijia sụ: “Iphe kẹ gube Chipfu; mbụ Chileke, bụ Okalibe-Kakọta-Ike bẹ aphu mu l'obu aphushi mu iya ike; noo kẹle ndu Ízurelu bẹ gwọbewaru oğbandzu ngu; teme ephe nwutsushiwa ọru-ngweja ngu; gude ogu-echi tuko ndu mpfuchiru ngu gbushia; ọ bụwaru mbedua nkinyi mu bẹ phoduru nụ. Nta-a bẹ ephe achofuwaa ishi ndzụ nkemu.” ¹⁵ Chipfu sụ iya: “Laphu azụ shia ụzo ọpụ i shiru jeshia echiegu Damasukosu. Teke i jerwuerupho; wụa Hazelu manụ l'ishi g'ọ bụru eze ndu Arámu. ¹⁶ L'ị wụa Jiehu; nwa Nimushi manụ l'ishi g'ọ bụru eze ndu Ízurelu; l'ị wụa Elayisha nwa Shafatu kẹ mkpukpu Abelu-Mehola manụ l'ishi g'ọ nochia enya ngu bụru onye mpfuchiru Chileke. ¹⁷ Onye ọpụ gbalaru nụ ọpụ Hazelu e gudedu ogu-echi gbua ya; Jiehu egbua ya. Onye gbalaru nụ ọpụ Jiehu e gudedu ogu-echi gbua ya; Elayisha egbua ya. ¹⁸ G'ọ dūhabekponu bẹ mu dobeeleru-a unu umadzu iri l'ęsaa l'ukporo umadzu iri l'alị Ízurelu, bụ ndu te wotajeduru ikpere pẹ gbushiru Balu; baaru iya eja; ọpụ ephe te tsutsujeduru iya ọnu.”

Elayijia yee Elayisha

¹⁹ Ọo ya bụ; Elayijia shi l'eka ono lufu; je ahuma Elayisha nwa Shafatu l'eka o gude oke-eswi ukporo l'eno, a jigbaaru ebo ebo arwaze ali. Elayijia jeru jepfushia ya; bya ewota ukpo iya gbaphua ya l'ehu. ²⁰ Elayisha gbadogbua oke-eswi ono; gbatsoru Elayijia. Elayisha sụ: “Gẹ mu tsutsufua ne mu waa nna mu ọnu gẹ mu abyawarọ etsoru ngu.” Elayijia sụ iya: “Laphu azụ. ?Ii-tsoru mu kẹ gunu?”

²¹ Elayisha parụ iya haa laphushia azụ; je egbushikota oke-eswi iya pho. O gude oshi ono, e gude gakoo pẹ ono shia anụ pẹ; woru iya kekashiaru ndiphe; ephe taa. O gbẹ teke ono gbalihu tsoru Elayijia; jeahaaru iya ozi.

20

Benu-Hadadu etso ndu Sameriya ogu

¹ Benu-Hadadu, bụ eze ndu Arámu bya achikobe ndu ojogu iya l'ophu. Yele ndu eze ukporo l'iri l'ebo tuko swiru; waa inya; me ugbo-inya. Ephe je ekepheta mkpukpu Sameriya; tsoo pẹ ogu. ² O zia ndu-ozu g'e je l'ime mkpukpu je ezia Ehabu, bụ eze ndu Ízurelu sụ iya lẹ Benu-Hadadu sụru-a: ³ “Mkpola-ochaa ngu waa mkpola-ododo ngu bukotawa nkemu; unyomu ngu waa unwegirima ngu ndu ọpụ kakota ama mma bukwarupho nkemu.”

⁴ Eze ndu Ízurelu sụ: “Gube eze, bụ nnajiuphu mu; ọo g'i pfuru buepho g'ọ dū; mbedua me iphemiphe, mu nweru bẹ bukota nkengu.”

⁵ Ndu ozi ono bya alaphu azụ ọzo je asụ: “Benu-Hadadu bẹ sụru lẹ-a: ‘Mu zihawaru g'i chita mkpola-ochaa ngu; me mkpola-ododo ngu; me unyomu ngu pẹ; waa unwegirima ngu nụ mu. ⁶ Olee-a; egube nta-a echele bẹ mu e-ye ndu-ozu mu g'ephe bya etsoru ulo ngu; me ulo ndu-ozu ngu vochachaa pfurupfuru. Iphe, bukpo iphe, dū ngu ubvu l'anya bẹ ephe e-gwetakota.’ ”

⁷ Tọbudu iya bụ; eze ndu Ízurelu bya ekukobe ndu bụ ogerenya ali ono l'ophu sụ pẹ: “?Unu humadupho gẹ nwoke-a achọ mu opfu? O ziru ozi gẹ mu nụ iya unyomu mu; me unwegirima mu; me mkpola-ochaa mu; waa mkpola-ododo mu; ọpụ mu ta jikakwaru.”

⁸ Ndu bụ ogerenya ono g'ephe ha; me ndu Ízurelu l'ophu sụ: “Ta ngashiru iya nchi; ọpụ i kwetakwa iphe, o pfuru.”

⁹ Ọo ya bụ; Ehabu ziphu ndu ono, Benu-Hadadu ziru ozi ono azụ sụ: “Unu karu nnajiuphu mu, bụ eze sụ iya lẹ-a: ‘Iphe ono, i vu ụzo sụ gẹ mube onye-ozu ngu mee ono bẹ mu e-mekota. Olee k'ikpazu-a bẹ mu ta adudu ike eme-o!’ ” Ndu ono, byaru ozi ono lufu; je ezia Benu-Hadadu iphe, e ziru pẹ.

¹⁰ Benu-Hadadu bya ezia Éhabu ozi ọzo; su: “G'agwa gwakwa mu ọchi; mbụ g'o mekwaa mu ọphu ka njo m'urwuku, nọ lẹ mkpukpu Samériya phodukpowaa ọphu sụru gẹ ndu tso mu nụ e-kpotachaa ya mkpoji-ẹka.”

¹¹ Eze ndu Ízurelu sụ: “Unu karu iya l'onye kwaru onwiya ngwoğu ta abajedu aba; gbahaepho teke ọ lwu-kpecharu l'ogu.”

¹² Ọ buru gẹ Benu-Hadadu nọ lẹ mkpụ angu mee yee ndu eze, yee ya nọ be a byaru ezia ya ozi ono. Ọ sụ ndu nkiya: “Unu kwakobe k'ogu.” Ọo ya bu; ephe kwakobe onwophe k'etso mkpukpu Samériya ọgu.

Éhabu alwu-kpee Benu-Hadadu

¹³ No iya; o nweru onye mpfuchiru Chileke, byapfutaru Éhabu, bu eze ndu Ízurelu bya asu iya: “Chipfu sụru-a: ‘?Ị humaru ikpoto ndu-a? Mu e-woru phe ye ngu l'eka ntanu-a; g'ii-makwanuru l'ọo mu bu Chipfu.’ ”

¹⁴ Éhabu sụ: “?Bu onye be e-me iya nụ?”

Onye mpfuchiru Chileke ono sụ: “Chipfu sụru: ‘Ọo unwokorobya ndu ojogu ndu-ishi ohamoha ono be e-me iya nụ.’ ”

Tobudu iya bu: Éhabu sụ: “?Bu ndu ole a-wata ọgu obu?”

Onye mpfuchiru Chileke ono sụ: “Ọo unubedua.”

¹⁵ Tobudu iya bu; ọ bya achikobe unwokorobya, bu ndu ojogu ndu-ishi ohamoha ono. Iphe, ephe du buru ukporo umadzu iri lẹ nanu l'umadzu iri l'ebo. E mecha; ọ bya achikobe ndu Ízurelu ndu ọphu tukoru du unu nemadzu iri l'esaa l'ukporo umadzu iri. ¹⁶ Ọ buru l'eswe be ephe tugburu jeshia; mbu teke Benu-Hadadu nọ lẹ mkpụ ngu waa mee k'ọphu ọ tsu iya atsutsu; yele ndu eze ukporo l'iri l'ebo pho, eeyetaru iya aka pho. ¹⁷ Unwokorobya ndu ojogu ndu-ishi ohamoha ono vuru ọzo tugbua.

Ndu Benu-Hadadu yefuhawaru g'ephe kwabe; bya agbaaru iya ama; sụ: “Unwoke shikwa lẹ Samériya eje abya.”

¹⁸ Benu-Hadadu sụ: “Teke ephe byaru ke nchi-odu-doo; unu kpukoo phe lẹ ndu; teke ọ bu k'ogu be ephe abya; unu kpukokwa phe pho lẹ ndu.”

¹⁹ Unwokorobya ndu ojogu ono vuru ọzo wufuta lẹ mkpukpu; ndu ojogu ọzo nodu etso phe etsotso. ²⁰ Onyenonu gbukotaepho onye ọphu ye ya wogbaberu ọgu. Ọ nwuepho nno; ndu Arámu yee okpa l'oso; ndu Ízurelu chipyabe phe. Benu-Hadadu, bu eze ndu Arámu nodu l'eli inya iya gbalaa. Yee ndu agbaru iya l'inya tuko gbalaa.

²¹ Eze ndu Ízurelu chipyabe phe je egudegbaa inya phe; me ugbo-inya phe; bya egbua ndu Arámu k'ọphu paru aka apaa.

²² E mechaepho; onye mpfuchiru Chileke ono byapfuta eze ndu Ízurelu ono bya asu iya: “Unu jekwa emee onwunu g'unu kaba eshihu ike; maru iphe, unu e-me. Noo kele apha gbaerupho be eze ndu Arámu a-byakwa etsoo ngu ọgu ọzo.”

²³ No iya; ndu-ishi ozi eze ndu Arámu bya epfuaru iya sụ: “Iphe, meru g'o gude ndu Ízurelu ka anyi okpehu bu l'agwa phe bu agwa eli ubvu. Ọ -buru l'anyi l'ephe lwuru ọgu ono l'eka du baswaa; be anyi a-kakwa phe okpehu. ²⁴ Iphe, ii-me bu g'i wofuchaa ndu eze pho l'onodu phe; wotachia ndu-ishi ndu ojogu dochia enya phe. ²⁵ L'i chita ndu ojogu, ha gẹ ndu e gburu egbugbu yekwaa lẹ ndu ojogu; me inya, ha g'ọphu tuphashihuru nụ; me ugbo-inya, ha g'ọphu tuphashihuru nụ kwapho; g'anyi jepfu phe ọgu l'eka du baswaa. Anyi kafutaje phe okpehu.” Ọo ya bu; Benu-Hadadu kweta; bya emee iphe, ephe pfuru iya.

²⁶ Apha sugbaepho ishi; Benu-Hadadu chikobe ndu Arámu; ephe jeshia mkpukpu Afeku; g'ephe je etsoo ndu Ízurelu ọgu. ²⁷ A bya akpakoo ndu Ízurelu; ephe

kwakòbekwapho; bya awu-pfushia phẹ. Ndu Ízurelu dọru uzi labọ g'unwu ndòkobe egħu; għaarū ndu Arámu ipħu; obenu lẹ ndu Arámu tųkoru obotẹgu sweta.

²⁸ Onye kẹ Chileke bya eje asu eze ndu Ízurelu: "Chipfu sųru-a: 'Eshi ophu ndu Arámu gude onu phẹ sų lẹ Chipfu bẹ bu agwa, ereje ire l'eli úbvú; l'ọ tọ bųdu agwa ereje ire lẹ nsųda nsųda; bẹ mu a-chįta ikpoto ndu-a g'ẹphe ha ye ngu l'ẹka; g'į makwanųru l'ọo mu bų Chipfu.' "

²⁹ Ẹphe dọru chebegbachaa ibe phẹ ipħu ẹgube ono abalı ẹsaa. O be lẹ mbọku k'ẹsaa; ẹphe wọgbabe ogu ono. Ndu Ízurelu gbua ndu Arámu ųkporo unu unwoke iri l'ẹbo; l'unu iri*, bu ndu ojogu o-je-l'okpa l'ujiku lanų. ³⁰ Ndu ophu e gbuphodoru gbaba lẹ mkpųkpu Afẹku; igbulọ mkpųkpu ono zeshihu tugbua ųkporo unu nemadzu ugbo ẹto; l'unu ẹsaa; l'ųkporo ųmadzu iri†. Benu-Hadadu gbalaa je edomia onwiya l'ime ime ọlo, dų lẹ mkpųkpu ono.

Éhabu edobe Benu-Hadadu ndzu

³¹ Ndu ozi Benu-Hadadu bya asu iya: "Lenu; anyi nųmaru lẹ ndu eze ndu Ízurelu bẹ aphųje obu-imemini. G'anyi gbaphua uwe-aphų l'upfu; rįkua onwanyi eri l'ishi; jepfushia eze ndu Ízurelu. ?A maru; o-dobe ngu ndzu."

³² Oo ya bu; ẹphe bya agbaphua uwe-aphų l'upfu; rįkua eri l'ishi jepfushia eze ndu Ízurelu je asu iya: "Onye-ozu ngu Benu-Hadadu sųru jiko g'į dobe nų iya ndzu."

Eze jįa sų: "?O nọkwadu-a ndzu? Oo nwune mu bẹ o bu."

³³ Ndu ozi Benu-Hadadu ono nọdu egekpọephọ ipħe, e-shi iya l'onu futa. Ẹphe nalitakebe iya opfu ono l'onu; sų: "Ee; mbų nwune ngu Benu-Hadadu."

O sų phẹ: "Unu je eduta iya g'ọ bya." Benu-Hadadu byaephọ; Éhabu mee g'ọ nyikota ųgbo-įnya iya.

³⁴ Benu-Hadadu sų iya: "Mkpųkpu ono, nna mu natarų nna ngu ono bẹ mu a-nų-phukọta ngu azų; l'i meta ẹka aa-nọduje azųru ngu aswa lẹ Damasųkosu ẹgube ono, nna mu meru lẹ Samériya."

Éhabu sų: "Mu e-gude k'ogbandzu-a haa ngu g'į lashįa." Oo ya bu; yẹe ya gbaa ndzu; Éhabu parų iya haa; o lashįa.

Aanma Éhabu ikpe ẹhu Benu-Hadadu

³⁵ O nweru onye lanų l'ime ogbo ndu mpfuchiru Chileke, Chipfu byaru epfuaru g'ọ sų onye ophuu: "Jiko chia mu ipħe." Onye ono jįka iya echi ipħe ono. ³⁶ Tọbudu iya bu; onye mpfuchiru Chileke ono sų iya: "Lenu; eshi ophu į jįkaru eme ipħe, Chipfu pfuru; bẹ i -bebeephọ haa mu l'ẹka-a lųfu; oduma adzugbua ngu." Alųfu, nwoke ono harų iya lųfu; oduma hųma iya woru iya dzugbua.

³⁷ Onye mpfuchiru Chileke ono bya ahųma onye ozo bya asu iya: "Jiko chia mu ipħe." Onye ono wagọchaa ya awago; chibashįa ya ẹhu ónyá. ³⁸ Onye mpfuchiru Chileke ono lųfu; je apfuru l'aguga ųzo; nọdu kwabẹru eze. O gude ipħe kechia onwiya ipħu; g'a ta maru iya. ³⁹ O be teke eze ghatajẹerupho; onye mpfuchiru Chileke ono kua ya oku sų: "Mųbe onye-ozu ngu bẹ bahųru l'echilabọ ogu; o nweru nwoke lanų ghakọberu duta onye o kputaru lẹ ndzu bya asu mu: 'Chee onye-a nche; o -bųru l'ọ gbalarų; bẹ ii-gude ishi ndzu nkengu pfųa ųgwo iya; teke odumeka l'į pfųa mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dų talentu lanų.' ⁴⁰ Tọbudu iya bu; mųbe onye-ozu ngu gbẹ phube ipħu eme ipħe ozo; nwoke ono gbalaa."

Eze ndu Ízurelu sų iya: "Oo ipħe, gbaru ngu nų bu ono. O bųru ngu bẹ o shiękwapho l'onu."

* **20:29** 20:29 Bų iya bų 100,000 lẹ mbekee. † **20:30** 20:30 Bų iya bų 27,000 lẹ mbekee.

⁴¹ Oo ya bu; onye mpfuchiru Chileke ono; bya aphufu-kebe iphe ono, o gude kechia onwiya iphu ono; eze ndu Ízurelu bya amaru l'oo onye lanu le ndu mpfuchiru Chileke be o bu.

⁴² O su eze: "Chipfu suru-a: 'Eshinu i haru onye mu suru g'e mee omeliwe; o laa ke mmanu; be ishi ndzu ngu a-laa l'ugwo ishi ndzu nkiya; ndu nkengu alaa l'ugwo ndu nkiya.' "

⁴³ Eze ndu Ízurelu gude iwe; me ehu-eghu tugbua lashia ibe iya le Sameriya.

21

Mgbabu vayinu Nabotu

¹ O nweru opfu-vayinu, no le mkpukpu Jiezerelu le mgboru ibe Ehabu, bu eze le Sameriya. Onye nwe iya nu bu Nabotu, onye mkpukpu Jiezerelu. ² A nonyaa; Ehabu su Nabotu: "Nunu mu opfu-vayinu ngu-a ge mu mee mgbabu, mu a-kobeje eba; eshi ophu o no-kube ibe mu. Mu e-gude opfu-vayinu ophu kakporoo ya ree gbanweta ngu iya; ozoo le mu gude okpoga pfua ngu aswa iya; me obeta aswa iya buru gunu."

³ Nabotu su Ehabu: "Ge Chipfu te ekwekwa ge mu woru oke ali nna mu phe nu ngu."

⁴ Ehabu gude ehu-eghu; vua ovuma lashia ibe iya; kele Nabotu, bu onye Jiezerelu be suru le ya taa ndu iya oke ali nna iya phe. O je azee l'iphe-azee ya; gbanwube iphu; jika eri nri. ⁵ Jiezebelu, bu nyee ya bya abyapfuta iya; bya asu iya: "?Bu gunu kpataru iphe, ehu egu ngu egu ke g'i ti ri nri?"

⁶ Ehabu su iya: "Iphe, kparu iya nu bu le mu pfuru Nabotu onye Jiezerelu g'o nu mu opfu-vayinu iya ge mu pfua ya aswa iya l'okpoga; odumeka ge mu gbetchia nu iya opfu-vayinu ozo l'ugwo iya; m'o -buru l'o du iya ree. Obenu l'o suru le ya ta anudu mu opfu-vayinu iya anunu ophu."

⁷ Nyee ya ono, bu Jiezebelu su iya: "?Bukwadu ngu-a bu eze ndu Ízurelu too? Gbalihu ria nri; g'ehu tsoo ngu utso. Mu a-nataru ngu-a opfu-vayinu Nabotu, bu onye Jiezerelu ono."

⁸ No iya; Jiezebelu bya egude epha Ehabu deshia ekwo-ozu; gude iphe-ohubama, Ehabu egudeje anyachishi ekwo ozi nyachishia ya; woru iya keshiaru ndu bu ogerenya; me ndu nweru enya, bu ndu ephe le Nabotu tukoru buru le mkpukpu.

⁹ Iphe, o deru l'ekwo-ozu ono bu:

"Unu tua onu mboku unu a-swige. O -be mboku ono; unu dobe Nabotu l'onodu, ha shii l'echilabo oha. ¹⁰ Unu eyeru iya ndu bu ogalemkpa nemadzu labo g'ephe nodu iya l'iphu; boo ya ibo; su l'o pfubyiru Chileke; bya epfubyia eze. Teke ono; unu akpufu iya je atugbua le mkpuma."

¹¹ Tobudu iya bu; ndu mkpukpu ono; mbu ndu bu ogerenya; me ndu nweru enya, bu le mkpukpu Nabotu phe mee ge Jiezebelu pfuru phe l'ekwo-ozu ono, o deru keshiaru phe ono. ¹² Ephe bya atua onu mboku aswige; woru Nabotu dobe l'onodu, ha shii l'echilabo phe. ¹³ Ndu ogalemkpa labo bata bya anodu iya l'iphu; boahaa ya ibo su: "Nabotu pfubyishiru Chileke; bya epfubyishikwapho eze." Noo ya bu; ephe kpufu iya l'azu mkpukpu; je atugbua ya le mkpuma. ¹⁴ Tobudu iya bu; ephe zia Jiezebelu; su: "A tugbuakwaru Nabotu le mkpuma; o nwuhuwaa obu."

¹⁵ Anuma, Jiezebelu anuma l'a tu-gbuwaru Nabotu le mkpuma; o su Ehabu: "Tugbua je anata opfu-vayinu Nabotu onye Jiezerelu pho; mbu ono, o jikaru le ya taa ndu ngu g'i pfua ya okpoga ono. Noo kele Nabotu ta anohedu ndzu; o nwuhuwaru."

¹⁶ Tobudu iya bu; Ehabu numae pho le Nabotu be nwuhuwaru nu; o gbalihu jeshia l'opfu-vayinu Nabotu, bu onye Jiezerelu ono; ge ya nata iya nworu.

Elayijia epfu iphe, e-me Éhabu

¹⁷ Noo ya; Chipfu bya epfuaru Elayijia, bu onye Tishibe su: ¹⁸ “Gbalihu; je Samériya; jepfu Éhabu, bu eze ndu Ízurelu ono. Éka o nọ nta-a bu l'opfu-vayinu Nabotu; l'eka-a, oome g'ọ nata iya nworu. ¹⁹ Karu iya le Chipfu suru-a: ‘?I gbuchaaru nemadzu; bya anafua ya iphe iya?’ Su iya le Chipfu suru-a: ‘Oo eka ono, nkuta nọ richaa mee Nabotu ono be nkuta a-nodu richaa mee nkengu!’ ”

²⁰ Éhabu su Elayijia: “?I chowaru mu bya; gube onye ohogu mu?”

Elayijia su iya: “Ee; mu chowaru ngu bya; kele i wowaru onwongu haaru eme ejo-ememe l'enya Chipfu. ²¹ Huma ahuma le mu e-me g'ejo-iphe dapfuta ngu. Awa ngu be mu a-za l'eza; teme iphe, bukpo onye bu nwoke l'ibe gube Éhabu be mu e-kpo g'e kpoje ntu-a l'ali Ízurelu: ohu; me amadu. ²² Mu e-me onu-ulo ngu ge ke Jierobowamu nwa Nebatu; me ke Basha nwa Ahayijia; noo kele i kpatsuru mu ehu-eghu; teme i mee ge ndu Ízurelu mee iphe-eji.

²³ “A bya l'ehu Jiezebelu be Chipfu pfukwarupho su: ‘Oo nkuta a-ta Jiezebelu l'ime mkpukpu Jiezerelu.’

²⁴ “Ndibe Éhabu phe onye ophu nwuhuru le mkpukpu be bu nkuta a-ta onye obu. Onye ophu nwuhuru l'oma egu be bu enu, ephe l'eli a-vuka anu iya.”

²⁵ O to dudu onye ejo-iphe nkiya duta-bejeru ge ke Éhabu. O woru onwiya ree eme ejo-ememe l'enya Chipfu. O buru nyee ya, bu Jiezebelu be kwaru iya ye. ²⁶ O meru akpamara; kele o gwaru agwa ge ndu Amoru ono, Chipfu chifuru l'iphu ndu Ízurelu ono.

Iphe, Ehabu meru erwu iya l'ehu

²⁷ Noo ya; Éhabu numachaepho opfu ono; o gbajashia uwe iya; yee uwe-aphu; swiahaa egu; azejeepho l'uwe-aphu ono; bya anoduje ejephe ke gologolo.

²⁸ Chipfu bya epfuaru Elayijia, bu onye Tishibe su: ²⁹ “?I humaru ge Éhabu gbey bya ewozeta onwiya ali l'iphu mu? Eshinu o wozetaru onwiya ali l'iphu mu be mu tee meedu g'ejo-iphe ono bya teke o nọ ndzu. Mu e-doheru iya onu-ulo iya yele unwu iya.”

22

Mayikaya aphu ophulanya ehu Éhabu (2Iphe 18:2-27)

¹ A nọ apha eto; ophu ndu Aramu waa ndu Ízurelu ta alwuduru ogu. ² O buru l'ime apha k'eto ono be Jiehoshafatu, bu eze ndu Jiuda kpapfuru Éhabu, bu eze ndu Ízurelu.

³ Eze ndu Ízurelu be pfuhawaru ndu-ozu iya su: “?Unu maru-a l'oo anyibedua nwe mkpukpu Ramotu, du l'ali Giladu; ophu o dudu iphe, anyi eme g'ee-shi g'anyi je anata iya eze ndu Aramu?”

⁴ Oo ya bu; o jiahaa Jiehoshafatu; su: “?Ii-tsoru mu jee ogu le mkpukpu Ramotu, du l'ali Giladu to?”

Jiehoshafatu su eze ndu Ízurelu ono: “Mu le ngu tukokwaru buru nanu. Ndibe mu; waa ndu nkengu buru nanu; inya mu; me inya nkengu buru nanu.” ⁵ Jiehoshafatu su iya: “Vuadaru uzo maru iphe, Chipfu e-pfu.”

⁶ Tobudu iya bu; eze ndu Ízurelu bya achikobe ndu mpfuchiru, rwuru l'unu nemadzu bya ajia phe; su: “?Bu ge mu je etsoo ndu mkpukpu Ramotu, du l'ali Giladu ogu; to ge mu te ejeshi?”

Ephe su iya: “Jeshia; le Nnajiuphu e-woru-a mkpukpu ono ye gube eze l'eka.”

7 Jiehoshafatu sụ: “?Tọ duedu onye mpfuchiru kẹ Chipfu, nọ l'ẹka-a g'anyi kpata iya ishi?”

8 Eze ndu Ízurelu sụ Jiehoshafatu: “O nwefukwaru onye lanu, anyi e-shi l'ẹka iya kpata Chipfu ishi obu. Olee o du mu ashi; noo kele o to pfujeduru opfu oma l'ehu mu; gbahaepho ejo iya. Onye o bu be bu Mayikaya nwa Imula.”

Jiehoshafatu sụ: “Eze; te epfubaekwa egube ono.”

9 Tobudu iya bu; eze ndu Ízurelu bya ekua onye-ozu iya lanu sụ iya: “Je ekua Mayikaya nwa Imula g'o bya ntanta-a.”

10 No iya; eze ndu Ízurelu yee Jiehoshafatu, bu eze ndu Jiuda yegbachaa uwe eze phe; sugacharu l'aba-eze phe l'ẹka eechije balı, nọ l'onu-abata mkpukpu Sameriya; ndu mpfuchiru ono g'ephe ha nodu phe l'iphu epfugbaa iphe, ephe epfu. ¹¹ Zedekaya, bu nwa Kenana bya egude iphe-igwe meshia upyi; bya asuje: “Chipfu suru-a: ‘Oo upyi-a be ii-du ndu Aramu jasụ ephe alakota l'iyi.’ ”

12 Ndu mpfuchiru ono g'ephe ha nodu epfukota iphe lanu; asuje: “Jeshia ogo le mkpukpu Ramotu, du l'alı Giladu; je alwu-kpee; kele Chipfu e-woru-a mkpukpu ono ye gube eze l'ẹka.”

13 Tobudu iya bu; onye-ozu ono, jeru eku Mayikaya ono bya asu iya: “Lenu; ndu mpfuchiru ophuu be tukokwaru wua onu nanu; toko epfu le k'oma a-duru eze. Jiko g'opfu unu l'ephe bukwaru nanu; g'i pfua opfu, du ree.”

14 Mayikaya sụ: “Eshinu Chipfu nọ ndzu g'o nọ iya-a be buepho iphe, Chipfu pfuru mu be mu e-pfu.”

15 Mayikaya bya ejerwua ibe eze; eze sụ iya: “Mayikaya; ?bu g'anyi jee ogo le mkpukpu Ramotu, du l'alı Giladu; too g'anyi te ejeshi?”

Mayikaya sụ iya: “Ngwanu! Unu jenu je alwu-kpee phe. Chipfu e-woru-a mkpukpu ono ye gube eze l'ẹka.”

16 Eze bya asu iya: “?Bu ugbo ole be mu a-rwo ngu g'i gude epha Chipfu ribuaru mu angu l'o to dudu iphe ozo, ii-pfuru mu; gbahaepho okpobe-opfu?”

17 Oo ya bu; Mayikaya sụ: “Mu humaru ge ndu Ízurelu l'ophu gbakashihuru nanu nanu aghaphe l'oma ubvu g'aturu, enwedu onye-nche. Chipfu sụ: ‘Ndu-a be te enwedu nnajiuphu; g'onyenonu lasha ibe iya l'ehu-guu.’ ”

18 Eze ndu Ízurelu sụ Jiehoshafatu: “?Mu ta asuduru ngu l'o to byadu epfu iphe, du ree l'ishi mu; gbahaepho ejo iya?”

19 Mayikaya nodu epfu iphe, oopfu sụ: “Ngwa; ngabe nchi numa iphe, Chipfu pfuru: Mu humaru Chipfu g'o nọ l'aba-eze iya; ndu ojozi-imigwe pfu-pee ya mgburugburu; pfuru iya l'uzo ekutara; me l'uzo ekicha. ²⁰ Chipfu sụ phe: ‘?Bu onye e-je epfubuta Ehabu g'o jeshia ogo le mkpukpu Ramotu, du l'alı Giladu; k'ophu oo-je anwuhu l'ẹka ono?’

“Onye lanu -futa; l'o sụ l'oo g'ee-me iya baa; onye ozo -bya; l'o sụ l'oo g'ee-me iya bu ophuu. ²¹ E mecha; ojozi lanu futa bya apfuru l'iphu Chipfu sụ: ‘Oo mbedua e-pfubuta iya.’

22 “Chipfu sụ iya: ‘?Denu g'ii-shi pfubuta iya obu?’

“O sụ: ‘Mu e-je je aburu nwamaa ntuphu-ire je anodu l'onu ndu mpfuchiru Ehabu.’

“Chipfu sụ iya: ‘Je; l'ii-pfubuta iya-a; je emee ya nno.’

23 “Oo ya bu gi maru le Chipfu yewaru nwamaa ntuphu-ire; o nodukota ndu mpfuchiru ngu-a l'onu; teme Chipfu pfuwaa le ya e-merwu ngu ehụ.”

24 Tobudu iya bu; Zedekaya nwa Kenana je erepyaa Mayikaya ẹka l'upfuru nchi; sụ: “?Denu ge Unme Chipfu shi lufu mu l'ehu; bya epfuru yeru ngu?”

25 Mayikaya sụ: “Mboku, ii-maru bu mboku ono, ii-je edomia onwongu l'ime ime mkpuru ono.”

²⁶ Eze ndu Ízurelu bya asu: “Unu kpúta Mayíkaya kpu-pfu Amonu, bú ochi-oha mkpukpu; waa Jiowashi, bú nwa eze. ²⁷ Unu asu phẹ l'eze sùru-a: ‘Unu tų-chia onye-a l'ọka-mkpọro; nuje iya nri, ha nwanshii; waa mini jasụ mu ejee lwa l'ẹhu-guu.’”

²⁸ Mayíkaya sụ: “Í -lwawaa l'ẹhu-guu; l'í maru l'ọ tọ búdu Chipfu bẹ gbẹ mu l'ọnu pfua opfu.” Ọ bya asu ndu nọ l'ẹka ono g'ẹphe tųbe nvọ l'opfu iya ono.

Eegbu Éhabu l'ọgu (2Iphe 18:28-34)

²⁹ Tọbudu iya bú; eze ndu Ízurelu waa Jiehoshafatu, bú eze ndu Jiuda chíta ndu ojọgu phẹ tųgbua jeshia mkpukpu Ramotu ono, dú l'alí Giladu. ³⁰ Eze ndu Ízurelu bya asu Jiehoshafatu: “Mu e-me onwomu g'a ta maru onye mu bú; bahụ l'ọgu ono. Gụbedua eyee akpawuru-uwe ngu.” Eze ndu Ízurelu bya emee onwiya g'a ta maru iya bahụ l'ọgu ono.

³¹ Eze ndu Arámu bẹ pfuhawaru ndu-ishi ụgbo-inya iya, dú ụmadzu ụkporo l'iri l'ẹbo; sụ phẹ: “Unu te etsokwa onye upfu m'ọ bú onye nta ọgu. Onye unu a-nọdu etso ọgu kpoloko bú eze ndu Ízurelu.” ³² Ndu-ishi ụgbo-inya ono hụmaepho Jiehoshafatu; ẹphe sụ: “Wakwa eze ndu Ízurelu ọbu-o!” Ọo ya bú; ẹphe ghaaru iya iphu g'ẹphe tsoo ya ọgu. Jiehoshafatu chishia mkpu. ³³ Ndu-ishi ụgbo-inya ono bya amaru l'ọ tọ búdu eze ndu Ízurelu; ẹphe dakọbe haa ya achichi.

³⁴ O nweru onye ọphu agbaepho apfụ iya l'ẹka ọ hụmaru; woru iya gbaa eze ndu Ízurelu l'ẹhu lẹ mgbaka ẹka ngwọgu, ọ kwarụ onwiya dzepfuru edzepfuru. Eze rashiaru onye angaru iya ụgbo-inya sụ: “Kpọlaa azụ; pafụ mu l'ọgu-a; kele e mekararụ mu iphe ọkpobe emeka.” ³⁵ Ọgu ono kpohu ọku lẹ mbọku ono; e keyyabẹ eze ekeyyabẹ l'ụgbo-inya ono; ẹphe lẹ ndu Arámu nọdu alwụ ọgu ono. Mee, shi l'ẹka ono, e mekarụ iya iphe ono nọdu asọshihu l'ọma ụgbo-inya ono. O be l'ụzenyashi iya; ọ nwụhu. ³⁶ Ẹnyanwu rịbajeepho; e chishia mkpu l'ẹka ndu ojọgu ono nọ sụ: “G'onyenonu lashia mkpukpu iya-o; g'onyemonye lashia alí iya!”

³⁷ Tọbudu iya bú; eze nwụhu; a palata odzu iya lẹ mkpukpu Samériya bya elia. ³⁸ Ẹphe je asaa ụgbo-inya ono asasa l'okpuru, dú lẹ mkpukpu Samériya, bú ẹka ndu agba ụkpara awụje ẹhu. Nkúta richaa mee ya ẹgube ono, Chipfu pfuhawaru iya ono.

³⁹ A bya l'iphe ọzo, nwụgbaberu nụ teke Éhabu bú eze; mẹ iphemiphe, o mekọtaru; mẹ k'ụlo-eze, ọ kpuru gude eze-enyi memaa ya; mẹ kẹ mkpukpu, ọ kpushigbaaru ike bẹ e dekọtaru l'ẹkwo-akọ, e deshiru iphe, ndu eze ndu Ízurelu meru. ⁴⁰ No iya; Éhabu kua mgbenya ikpazụ; bya alapfushia nna iya phẹ. Éhazaya, bú nwa iya nwoke búru eze nọchia ẹnya iya.

Teke Jiehoshafatu bú eze ndu Jiuda (2Iphe 20:31—21:1)

⁴¹ Jiehoshafatu nwa Asa bya aburu eze ndu Jiuda l'apha, kwe Éhabu apha ẹno, e -shi teke ọ watarụ aburu eze ndu Ízurelu. ⁴² Jiehoshafatu nọwaru ụkporo apha l'apha iri l'ise teke ọ watarụ aburu eze. Ọ nọo l'aba-eze iya ụkporo apha l'apha ise lẹ Jierúsalemu. Ẹpha ne iya bú Azuba nwada Shilihi. ⁴³ Jiehoshafatu bya etsokọtae phọ ụzo, nna iya, bú Asa tsoru. Ọphu ọ dudu ọphu ọ harụ mẹ nanụ. O meru iphe, pfuru ọto l'ẹnya Chipfu. Ọle ọ tọ lwuduru ẹka aagwajẹ iphe. Ndu Ízurelu nọdu ejeje egwe ngweja; bya akpọ ùnwù-isensu ọku l'ẹka ono. ⁴⁴ Jiehoshafatu mekwarupho; yẹle eze ndu Ízurelu nọdu lẹ nchị-odoo.

⁴⁵ Iphe ọzo, Jiehoshafatu megbaberu; mẹ ẹhuka ẹhuka, o mekọtaru; waa g'ọ gude lwua ọgu bẹ e dekọtaru l'ẹkwo-akọ, e deshiru iphe, ndu eze ndu Jiuda meru.

⁴⁶ Unwoke, anọduje agba ụkpara l'ulo agwa, bu ndu ophu phoduru nu le teke nna iya bu eze; be o chishikotaru l'ali ono. ⁴⁷ Teke ono be ndu Edomu te enwedu onye eze; o buru onye no-tsotaru eze be bu onye-ishi.

⁴⁸ Jiehoshafatu bya achiru ugbo-mini, ee-gude agbaru iya ngho ye g'e gude je ali Ofi je evuta mkpola-ododo. Oke ugbo-mini ono tsukposhuru le Ezionu-Geba; ophu o to jeeduru. ⁴⁹ O buru teke onoya be Ehzaya nwa Ehabu suru Jiehoshafatu: "Ge ndu-ozu mu waa ndu-ozu ngu swijenuru l'ugbo-mini ono." Jiehoshafatu jika.

⁵⁰ Noo ya; Jiehoshafatu kuru mgbenya ikpazu; bya alapfushia nna iya phe. E lia ya l'eka e liru nna iya phe le mkpukpu Devidi, bu nna iya. Jiehoramu, bu nna iya nwoke buru eze nochia enya iya.

Teke Ehzaya bu eze ndu Izuru

⁵¹ Ehzaya nwa Ehabu bya aburu eze ndu Izuru l'apha, kwe Jiehoshafatu apha iri l'esa, o bahuru l'aba-eze ndu Jiuda; o buru eze ndu Izuru apha labo le Sameriya.

⁵² O mee ejo-ememe l'enya Chipfu; bya etsoo uzo nna iya; me ke ne iya; bya etsoo uzo Jierobowamu nwa Nebatu; mbu onye ono, kpataru; ndu Izuru mee iphe-aji ono.

⁵³ O baru Balu aja; bya ephozuru iya; shi nno kpatsu Chipfu, bu Chileke ke Izuru ehu-eghu, bu iphe, nna iya meru.

Ekwo Ndu eze k'ẹbo

Éhazaya ezi g'e jeru iya l'agwa Balu-Zebobu

¹ Tọbudu iya bụ; Éhabu nwuhuepho; ndu Mówabu wata ekwefuru ndu Ízurelu ike.

² Ọ bụru teke ono bẹ Éhazaya shi l'ọnuzo ọlo-eli iya lẹ Samériya kabafu bya adaa meka iphe. Ọ bya ezia ndu-ozí; sụ phẹ: “Unu jeeshikwa l'ají lẹ Balu-Zebobu, bụ agwa ndu Ẹkuronu g'a maru ?mu l'a-kaa mma l'iphe-a, mu mekaru-a?”

³ Ọle ojozi Chipfu jeru asụ Elayijia, onye mkpukpu Tishibe: “Gbalihu jepfu ndu-ozí eze ndu Samériya phọ je asụ phẹ: ‘?Bụ lẹ Chileke ta nọdu l'alí ndu Ízurelu meru g'o gude; unu nọdu eje l'ají lẹ Balu-Zebobu, bụ agwa ndu Ẹkuronu?’ ⁴ Ọo ya bụ lẹ-a; Chipfu sụru-a: ‘Í tí byadu agbeshi agbeshi l'iphe-azẹe, ẹka i dabyiru ono. Í nwuhufutajekwa.’ ” Ọo ya bụ; Elayijia jeshia.

⁵ Ndu ozi ono lwaphuta azụ; bya abyapfuta eze; ọ sụ phẹ: “?Denu g'ọ nwuru; unu lwatashiaru azụ?”

⁶ Ẹphe sụ iya: “O nweru nwoke, byapfutaru anyi bya asụ anyi: ‘Unu jepfu eze ono, ziru unu ozi ono je asụ iya lẹ Chipfu sụru-a: ?Bụ lẹ Chileke ta anọdu l'alí Ízurelu meru g'o gude i zia g'e jeru ngu l'ají lẹ Balu-Zebobu, bụ agwa ndu Ẹkuronu? Sụ-a; í tí byadu agbeshi agbeshi l'iphe-azẹe ẹka í dabyiru ono. Í nwuhufutajekwa.’ ”

⁷ Eze bya asụ phẹ: “?Ọ dụ ọdu-agma; mbụ nwoke ono, byapfutaru unu bya epfuaru unu iphe ono?”

⁸ Ẹphe sụ iya: “O yeru uwe, e meru l'ẹji anụ; iphe, o keru l'upfu bụru akpo-anụ.”
Éhazaya sụ: “Ọ kwa Elayijia kẹ Tishibe bẹ ọ bụ.”

Éhazaya ezi g'e je egude Elayijia

⁹ Tọbudu iya bụ; eze bya ezia onye-ishi ndu ojoğu ụkporo labọ l'iri; bya eyeru iya ndu ojoğu iya ono g'ẹphe je egude Elayijia. Ẹphe rwua; onye-ishi ndu ojoğu ono bya ejepfu Elayijia lẹ mkpakponu úbvú l'ẹka ọ nọ; je asụ iya: “Gube onye kẹ Chileke; eze sụru g'i nyizeta!”

¹⁰ Elayijia sụ onye-ishi ndu ojoğu ụkporo labọ l'iri ono: “Ọ -bụru lẹ mu bụ onye kẹ Chileke; g'ọku shikwa l'imigwe bya ekegbushia unu lẹ ndu ojoğu ụkporo labọ l'iri ono, unu l'ẹphe swí ono.” Tọbudu iya bụ; ọku shinu l'imigwe bya ekegbushia yẹle ndu ojoğu ụkporo labọ l'iri ono.

¹¹ Eze byakwa ezia onye-ishi ndu ojoğu ụkporo labọ l'iri ọzo; bya eyeru iya ndu ojoğu ụkporo labọ l'iri g'ẹphe je egude Elayijia. Ẹphe rwua; onye-ishi ndu ojoğu ono sụ iya: “Gube onye kẹ Chileke; eze sụru g'i nyizeta ẹgwegwa!”

¹² Elayijia sụ: “Ọ -bụru lẹ mu bụ onye kẹ Chileke; g'ọku shikwa l'imigwe bya ekegbushia unu lẹ ndu ojoğu ụkporo labọ l'iri ono, unu l'ẹphe swí ono.” Tọbudu iya bụ; ọku kẹ Chileke shi l'imigwe bya ekegbushikọta yẹle ndu ojoğu ụkporo labọ l'iri ono.

¹³ Ọo ya bụ; eze byakwa ezia onye-ishi ndu ojoğu ụkporo labọ l'iri k'ẹto iya; bya eyeru iya ndu ojoğu ụkporo labọ l'iri ono. Ẹphe rwua; onye-ishi ndu ojoğu ụkporo labọ l'iri k'ẹto iya ono nyikota; bya ejepfu Elayijia; je adaa gbushi ikpere l'iphu iya; rwọahaa ya; sụ: “Gube onye kẹ Chileke; jiko gubenu ndzụ mu iphe; mẹ ndzụ umadzu ụkporo labọ l'iri-a, bụ ndu-ozí ngu-a. Gubenu phẹ iphe l'anya nkengu. ¹⁴ Lewarọ

g'oku shi l'imigwe bya ekegbushia ndu-ishi ndu ojogu labo pho, vuhawa uzo bya; me ndu ojogu ukporo labo l'iri iri pho, ephe l'ephe swigbaa pho. Jiko gubero ndzu mu iphe l'enya nkengu."

¹⁵ Tobudu iya bu; ojozi Chipfu su Elayijia: "Tsuru iya nyize. Ba atsushi iya ebvu!" Oo ya bu; Elayijia gbalihu tsuru iya nyizeta; ephe jepfu eze.

¹⁶ Elayijia su eze: "Chipfu suru-a: '?Bu le Chileke ta anodu l'ali ndu Izurelu be meru g'o gude i zia ndu-ozu g'ephe jeshiaru ngu l'aji le Balu-Zebobu, bu agwa ndu Ekuronu. Eshi ophu i meru iya nno be i ti byadu agbeshi agbeshi l'iphe-azee ono, i dabyiru ono. I nwuhufutajekwa.' " ¹⁷ No iya; Ehazaya nwuhu egube ono, Chipfu shi l'onu Elayijia pfua ya ono.

Jioramu bya aburu eze nochia enya iya; kele Ehazaya ta anwutaduru nwa nwoke. O buru l'apha, kwe Jiehoramu, bu nwa Jiehoshafatu apha labo, o shi butaru eze ndu Jiuda be Jioramu, bu iya bu nwune iya byaru aburu eze ndu Izurelu.

¹⁸ Iphe ozo, nwuru nu teke Ehazaya bu eze; me iphe, o meru be e dekotaru l'ekwo-ako, e deshiru iphe, ndu eze ndu Izurelu megbaberu.

2

Chipfu ekuba Elayijia l'imigwe

¹ Teke Chipfu abya egude oke pherephere, l'aswore aswore kuba Elayijia l'imigwe be Elayijia yele Elayisha no l'ije a -gbu le mkpukpu Gilugalu. ² Elayijia su Elayisha: "Nodukwa l'eka-a; kele Chipfu zikwaru mu ge mu je mkpukpu Betelu."

Elayijia su iya: "Eshinu Chipfu no ndzu g'o no iya-a; teme gubedua nodu ndzu gi no iya-a; bu g'o bu ire-lanu le mu ta byadu aha ngu." Oo ya bu ephe swiru jeshia Betelu.

³ O buru le Betelu be ogbo ndu mpfuchiru Chileke, bu iya nu wu-pfutaru Elayisha bya asu iya: "?I maru-a le Chipfu abya ekuta nnajiuphu ngu ntanu-a?"

Elayisha su: "Ee; mu makwaru-a; olobu; unu haaru ono."

⁴ Elayijia su Elayisha: "Nodukwa l'eka-a Elayisha; kele Chipfu zikwaru mu ge mu je mkpukpu Jieriko."

Elayisha su iya: "Oo ge Chipfu no ndzu g'o no iya-a; teme gubedua nodu ndzu gi no iya-a; bu g'o bu ire-lanu le mu ta abyadu aha ngu." Oo ya bu; ephe swiru jeshia Jieriko.

⁵ Ndu ogbo mpfuchiru Chileke, bu le Jieriko bya awu-pfu Elayisha; bya asu iya: "? I maru-a le Chipfu abya ekuta nnajiuphu ngu ntanu-a?"

Elayisha su: "Ee; mu makwaru-a; olobu; unu haaru ono."

⁶ Tobudu iya bu; Elayijia su Elayisha: "Nodukwa l'eka-a; le Chipfu zikwaru mu ge mu je enyimu Jiodanu."

Elayisha su: "Eshinu Chipfu no ndzu g'o no iya-a; teme gubedua nodu ndzu gi no iya-a; bu g'o bu ire-lanu le mu ta abyadu aha ngu." Oo ya bu; ephebebo kpochibe iya.

⁷ Umadzu ukporo labo l'umadzu iri le ndu ogbo ndu mpfuchiru Chileke tsuru phe; je apfuru uzenya ele phe g'ephebebo pfuru l'aguga enyimu Jiodanu ono. ⁸ Elayijia yefuta uwe-mgbalanu iya; bya aphukoo ya aphuko; chia le mini ono; mini ono kekaha ebo; ophuu wuru laa l'ibe iya ophuu; ophuu wuru laa l'ibe iya ophuu; k'ophu bu l'ephebebo ghaburu l'ali okponku.

⁹ Ephe ghabuchaephe; Elayijia su Elayisha: "Pfuaru mu iphe, mu e-meru ngu temanu l'e kuta mu kufu l'eka i no."

Elayisha su: "Jiko g'unme, ha ge nkengu ugbo labo dunu mu l'ehu."

¹⁰ Elayijia su: "Iphe i pfuru g'e mee atsukwa l'ehu ememe. O-*le-a*; o-*buru* l'i humaru mu me Chileke kutaje mu pho be o-*bukwaru-a* nkengu; o-*dudu* be o to o dukwa nno."

¹¹ Noo ya; ephe nodu aboshikpoepo uja eje; a bya l'amaru; ugbo-inya, enwu oku; me inya, enwugbakwapho oku chaa phe l'echilabo; bya ekekaha phe. Elayijia tsoru oke pherephere ono, aswore aswore ono bahu l'imigwe. ¹² Elayisha huma iya; o chishia su: "Nna mu-e! Nna mu-e! Gube onye ono, bu ugbo-inya; bya aburu o-gba-l'inya-ogu ndu Izurelu!" O huma-beru iya. Elayisha ye eka l'uwe, o yeru l'ehu zijaha ebo.

Elayisha awata eje ozi iya

¹³ No iya; Elayisha chita uwe Elayijia, dafuru nu; ghakobe laphu azu je apfuru l'onu enyimu Jiordanu. ¹⁴ O woru uwe Elayijia ono, dafuru nu ono chia le mini; su: "?Denu Chipfu; mbu Chileke ke Elayijia?" O chie ya pho le mini ono; o bukaha ebo; ophuu wuru laa ibiya ophuu; ophuu wuru laa ibiya ophuu. Elayisha ghata.

¹⁵ Ndu ogbo mpfuchiru Chileke pho, shi Jieriko pho; mbu ndu pho, shi pfuru uzanya ele phe enya pho; humaepho Elayisha; ephe su: "Unme Chileke ono, shi du Elayijia l'ehu ono dukwaa Elayisha l'ehu-o!" Ephe zefu je agba iya ndzuta; bya ephozeta l'ali l'iphu iya. ¹⁶ Ephe su iya: "Lenu; anyibe ndu-ozu ngu be nweru ukporo umadzu labo l'umadzu iri, okpehu dukota. Jiko gephe jenu achoo nnajiuphu ngu; g'a maru; ?Unme Chipfu pataru iya je edobe l'ubvu; ozoo le nsuda."

Elayisha su phe: "Waawakwa; unu te ezikwa phe."

¹⁷ Ephe pfunyaaru iya ya; iphere iya du iya; o su phe: "Ngwa; unu zinaa phe iya." Oo ya bu; ephe zia ukporo umadzu labo l'umadzu iri ono. Ephe choo ya abali eto ophu ephe ta ahumaduru iya. ¹⁸ Ephe lwaphutaepho azu byapfuta Elayisha l'eka o no le mkpukpu Jieriko; o su phe: "?Mu ta asunuru-a unu g'unu te ejeshi?"

Iphe ohumalenya, Elayisha meshigaburu

¹⁹ No iya; unwoke mkpukpu ono bya epfuaru Elayisha su: "Nnajiuphu anyi; lekpodapho le mkpukpu-a be nokpoo l'eka du ree; ole mini, no iya nu be du eji; teme ophu ali-a te emehujedu iphe."

²⁰ Elayisha su phe: "Unu jeye unu le gbamugbamu ophuu wotaru mu." Oo ya bu; ephe bya ewotaru iya ya.

²¹ O bya atugbua jeshia l'enya-mini ono je agharu unu ono ye iya su: "Chipfu suru-a: 'Mu mewaru mini-a g'o du ree. O to byadu e-gbubaa egbugbu ozo; ophu o byadu e-mebaa g'ali-a te emehujehe iphe ozobaa.' " ²² Mini ono bya adu ree; bya asu ntau-a, bu iya bu egube ono, Elayisha pfuru iya.

²³ Elayisha shi l'eka ono jeshia Betelu. O nodu eje l'uzo; unwokoro shi l'ime mkpukpu ono wufuta; bya achiahaa ya ochi; asuje iya: "Tugbua je iphe iije; gube ishi-onmo ono! Tugbua; gube ishi-onmo ono!" ²⁴ Elayisha bya aghakobe huma phe; o gude epha Chipfu tua phe onu. Ejo anu-egbudu labo, bu biye, bugbaa nyee ya shi l'oswa futa bya alabushia anu unwokoro ukporo umadzu labo l'umadzu labo ono alabushi.

²⁵ Elayisha shi l'eka ono o buru iya eje l'ubvu Kamelu; o buru l'eka ono be o shi lashia Sameriya.

3

Ogu, ndu Izurelu; waa ndu Mowabu

¹ Jiehoramu nwa Ehabu be byaru aburu eze ndu Izurelu l'apha, kwe Jiehoshafatu apha iri lesato, o shi butaru eze ndu Jiuda. Eka Jiehoramu no buru eze bu le Sameriya. Iphe o noru l'aba-eze bu apha iri l'ebo. ² O mee ejo-ememe l'enya Chipfu;

ọle o to mebeduru iya gẹ nna iya; mẹ gẹ ne iya meru. O phofuru itso, duru Balu nso ono, nna iya kpoberu ono. ³ Obenu l'o yeleru-a ẹka l'iphe-ẹji ono, Jierobowamu nwa Nebatu meru; mbu iphe-ẹji ono, o meru ndu Ízurelu mee ono. O tọ dudu ophu o haru ememe.

⁴ No iya; Meshu, bu eze ndu Mówabu bẹ azu aturu. Aphagapha bẹ ọokpujeru ukporo unu unwu aturu iri l'ẹbo l'unu iri kpee eze ndu Ízurelu; nukwa iya pho ẹji, shi l'ebili ukporo unu iri l'ẹbo l'unu ebili iri. ⁵ Ọle Éhabu nwuhuerupho; eze ndu Mówabu wata ekwefuru eze ndu Ízurelu ike. ⁶ Ọo ya bu; eze, bu Jiehoramu lufu lẹ Samériya je akpakọo ndu Ízurelu l'ophu. ⁷ O bya ezia Jiehoshafatu, bu eze ndu Jiuda sọ: "Eze ndu Mówabu bẹ kwefukwaru mu ike. ?Ii-tsuru mu g'anyi je etsoo ndu Mówabu ogu tọ?"

Jiehoshafatu sọ iya: "Mu e-tsuru ngu-a je. Mbẹdua bẹ dūwaa gẹ gūbedua; ndibe mu dūwaa g'ẹphe bu ndu nkengu; inya mu dukwapho g'ọ bu inya nkengu."

⁸ O jia sọ: "?Bu ọzo ole bẹ anyi e-shi jeshia ogu obu?"

Jiehoramu sọ: "Anyi e-shi echięgu ndu Edomu."

⁹ Ọo ya bu; eze ndu Ízurelu; waa eze ndu Jiuda; mẹ eze ndu Edomu tuko swiru jeshia. Ẹphe jeephọ ngbango ọzo abali ẹsaa mgburugburu; mini phe bvu; ophu o dudu ophu ndu ojogu ono; mẹ ẹku, ẹphe chi a-ngu.

¹⁰ Eze ndu Ízurelu chishia sọ: "Hae! Chipfu kuakwaru anyibe ndu eze ẹto-a g'ọ chiru anyi ye ndu Mówabu l'ẹka." ¹¹ Jiehoshafatu jia sọ: "?Tọ dudu onye mpfuchiru Chipfu, nọ l'ẹka-a; k'ophu anyi e-shi iya l'ẹka jita Chipfu g'ije anyi gbaru?"

Onye lanu l'ime ndu-ozu eze ndu Ízurelu sọ: "Elayisha nwa Shafatu bukwa l'ẹka-a. Ọo ya shi agbashije Elayijia mini l'ẹka."

¹² Jiehoshafatu sọ: "O kwa onye Opfu Chipfu bu l'ẹhu bẹ o bu." Ọo ya bu; eze ndu Ízurelu waa Jiehoshafatu; mẹ eze ndu Edomu jefushia ya.

¹³ Elayisha sọ eze ndu Ízurelu: "?O nweru iphe, mu lẹ ngu jigba tọ? Jepfu ndu mpfuchiru ono, nna ngu; mẹ ne ngu shi ejefuje ono."

Eze ndu Ízurelu sọ iya: "Waawakwa. O kwa Chipfu kukobewaru anyibe ndu eze ẹto-a g'ọ chiru anyi ye ndu Mówabu l'ẹka."

¹⁴ Elayisha sọ: "Ọo gẹ Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike nọ ndu g'ọ nọ iya-a; mbu onye mu ejeru ozi; bẹ bu g'ọ bu ire-lanu; lẹ mu tege eledu ngu ẹnya; ophu o bu ke gẹ mu huma ngu; ome o tọ bu Jiehoshafatu, bu eze ndu Jiuda, nonu-a bẹ mu akwabe ubvu. ¹⁵ Ngwa-a; unu je ekuaru mu onye akpoje ogumogu." Onye ogumogu ono byaephọ bya awata iya akpokpo; ike Chipfu bya akparwuta Elayisha l'ẹhu.

¹⁶ O sọ: "Waa iphe, Chipfu epfu baa: 'Unu tushia nsu g'ọ tuko nsuda nsuda-a sweta.' ¹⁷ Kele Chipfu suru-a: 'Unu ta abyadu a-huma ẹka pherephere ezi; ophu o buro kele ọo mini eedze; ọle mini e-jikota nsuda ono pyimu. Ọo ya bu g'unubedua; mẹ eswi unu; mẹ anu unu angua mini. ¹⁸ O bu iphe, du nphe l'ẹnya Chipfu. Oowokwarupho ndu Mówabu ye unu l'ẹka. ¹⁹ Iphe, bukota mkpukpu, a kpushiru ike bẹ unu a-lwukota; mẹ mkpukpu, nwegbaarū ẹnya. Unu egbutsushikota iphe, bu oshi, du ree; tuko ẹnya-obvu mini nwuchishia; kwakọo mkpuma kubechaa l'okpobe alı phe; gude mebyishia ya.' "

²⁰ O be l'utsu echele iya; lẹ teke egweje ngweja utsu; mini shi l'uzo ibe iya ke Edomu aso gborogboro; bya ejikota alı ono ejiji.

²¹ Ndu Mówabu numaephọ lẹ ndu eze ono byaru phe etso ogu; ẹphe bya ekukobe unwoke, a-du ike kwaa ngwogu; e -shi lẹ ndu ha nwanshi je akpaa lẹ ndu ha shii; ẹphe je apfukachaa l'oke alı phe. ²² Ẹphe tehushia l'onmewa utsu; anwu utsu nodu echi lẹ mini ono. Ndu Mówabu huma mini ono l'azu iya ophu; o du phe uswe-uswe

l'anya gę mee. ²³ Ẹphe sụ: “O kwa mee dụ ẹgube phọ! Ndu eze ono lwuakwaru ọgu gbushia onwophe. Unube ndu Mówabu; ngwa; g'anyi je akwaa iphe phe l'okwata.”

²⁴ Ndu Mówabu wuba nụ l'odu ndu Ízurelu. Ndu Ízurelu wu-lihu tsoahaa phe ọgu; jeye ẹphe ye ọkpa l'oso. Ndu Ízurelu zehu tsoru phe; zeba l'alì phe; je awata phe egbushi. ²⁵ Ẹphe mebyishikọta mkpukpu le mkpukpu phe l'ophu. Onyenonu kwaa mkpuma kubechaa l'okpobe alì phe; gude mebyishia ya; jeye ẹphe ku-jikọta mkpuma l'alì ndu ẹka ono. Ẹphe nwuchishichaa ẹnya-obvu mini phe; gbutsushichaa oshi, dụ ree le mkpukpu ono. Ẹka ẹphe haru mkpuma, nọ iya nụ ọ nọdu l'eka ọ nọ be bu mkpukpu Kiru-Haręsetu kpoloko. Ọle ndu agbaję mgbeka nọ-phekwanuru iya mgburugburu; lwu ya lwuata.

²⁶ Eze ndu Mówabu humaepho l'ogu ono nabawaru iya ẹka; ọ chita unu umadzu ukporo l'umadzu iri l'ise, bu ndu chigbaa ogu-echi; g'ẹphe kpata uzo jepfushia eze ndu Edomu. Ọle ẹphe ta akpataduru uzo. ²⁷ Tọbudu iya bu; ọ kpata okpara iya nwoke, bu onye gege aburu eze nochia ẹnya iya gude gwee ngweja-akpo-oku l'eli igbulọ mkpukpu ono. Ndzụ rwuta ndu Ízurelu; ẹphe tsuphu azu; lashia alì phe.

4

Manu, nwanyi, ji iya anọedu

¹ O nweru nwanyi, bu onye lanu l'ogbo ndu mpfuchiru shi alu iya. O byapfuta Elayisha bya araku iya sụ: “Onye-ozì ngu, bu iya bu ji mu be nwuhwakwaru nu. O doru ngu ẹnya l'onye-ozì ngu ono shi atsụ Chipfu ebvu. Ọle nta-a be onye o ji ugwo be byaru g'ọ nata mu unwu mu: unwokoro mu labọ l'opfu ugwo ono; g'ẹphe buru ohu iya.”

² Elayisha sụ nwanyi ono: “?Bu gunu be mu e-meru ngu? ?Bu gunu bu iphe, i nweru l'ulo ngu? Karu mu iya.”

Nwanyi ono sụ: “Nwozi ngu nwanyi ta adukwa iphe, o nweru l'ulo; gbahaepho nwrite-mkpa manu lanu.”

³ Tọbudu iya bu; ọ sụ: “Je arwokokpo ndu obutobu unu phe ite iphoro. Rwotakpoo ya igwerigwe. ⁴ Teke i mechaaru nno; g'unu l'unwu ngu bahu l'ulo; swo-chia onwunu l'uzo. Unu wu-jishikota ite ono g'ọ hakota le manu; ophu jierupho; unu edocha iya.”

⁵ Ọo ya bu; nwanyi ono haa ya lufu; je aswo-chite onwiya; me unwegirima iya l'ulo. Ẹphe nọdu apatagbaaru iya ite ono; ọ nọdu awu manu eye iya. ⁶ O be g'ite ono jikotachaa g'ọ ha; ọ sụ nwa iya: “Patabanaaru mu ite ozo!” Ọ sụ iya: “Ọ to dukwa ite ozo, dukwadu nu.” Tọbudu iya bu; manu ono soshi-buhu.

⁷ Nwanyi ono tugbua je epfuaru iya onye ke Chileke ono.

Ọ sụ iya: “Je ereshia manu ono gude pfua ugwo obu. Unu l'unwu ngu egude ophu phoduru nu buru.”

Eme nwatibe nwanyi Shunemu g'o teta nọdu ndzu

⁸ O -rwua ujiku lanu; Elayisha jeshia mkpukpu Shunemu. O nweru nwanyi, nweru iphe, bu l'eka ono, shiru iya ite ẹbyaa. Ọ nọdu abujewaruro; ọ -nọdu aghata l'eka ono; l'ọ bahu je eria nri.

⁹ Tọbudu iya bu; nwanyi ono sụ ji iya: “Lenu; nta-a be mu humawaru le nwoke-a, anọduje abya ẹka-a tekenteke-a be bu onye ke Chileke, dụ nsọ. ¹⁰ G'anyi meta nwulo nshii kpọ-pfube l'eli iya nkanyi; doberu iya ya iphe-azee; me teburu; me oshi-anoo; me iphe, aapfubeje oroku; k'ophu bu ọ -byaepho; l'ọ nọduje iya.”

¹¹ O be ujiku lanu gę Elayisha byaru l'eka ono; ọ bahu le nwulo ono je azee. ¹² Ọ sụ nwozi iya, bu Gehazi: “Je ekuaru mu nu nwanyi Shunemu ono.” O kua ya; ọ bya apfuru iya l'iphu.

¹³ Elayisha sụ nwozi iya g'ọ sụ nwanyị ono: “?Bụ gunu bẹ ee-meru ngu lẹ k'onwongu, iilashi lẹ k'iswi ẹhu anyi-a? ?Bụ g'anyi pfuru opfu ẹhu ngu yeru eze; tọ g'anyi pfua ya yeru onye-ishi ndu ojogu?”

Nwanyị ono sụ: “Ọ tọ dukwa iphe mkpa iya duru mu. Mu bukwa tūsarū ẹhu l'echilabọ ndu nwe mu nū.”

¹⁴ Elayisha jia sụ: “?Bụ gunu bẹ ee-meru nwanyị ono?”

Gehazi sụ: “Okpobe opfu bụ l'ọ tọ nwutaduru nwa; tẹme ji iya kahuwaa akahu.”

¹⁵ Elayisha sụ: “Kuëshidukwa iya.” O bya ekua ya; nwanyị ono jeta bya apfuru l'onu mgbo.

¹⁶ Elayisha sụ: “Egube nta-a apha ọzo bẹ l'ii-hewaru nwa nwoke l'eka.”

Nwanyị ono sụ: “Waawaa; nnajiuphu mu; ba kabeshinu dzuaru mu ụka gube onye kẹ Chileke.”

¹⁷ E mechaa; nwanyị ono tsuta ime; nwua nwa nwoke l'egube teke ono, Elayisha pfuru iya opfu iya ono lẹ mgbatapha iya.

¹⁸ O be ujiku lanu gẹ nwata ono vutawaru; ọ tughua jepfushia nna iya l'egu l'eka yee ndu akpata iphe, ọ koru l'opfu tukoru nodu. ¹⁹ A nonyaa; ọ rashiaru nna iya sụ: “Ishi mu-o! Ishi mu-o!”

Nna iya sụ onye-ozii iya: “Kuta iya kulaaru ne iya.” ²⁰ Onye-ozii iya ono bya ekuta nwata ono kulaaru ne iya; ne iya heru iya l'utapfu jeye o rwua l'eswe; nwata ono nwuhu. ²¹ O je eworu iya nyebe l'iphe-azee onye kẹ Chileke ono; gu-buru iya ye l'ime ulo ono; tughushia.

²² Tobudu iya bu; ọ bya ekua ji iya sụ: “Jiko yenuru mu onye-ozii lanu; waa nkapfu-igara lanu gẹ mu gbaru egwegwa je ibe onye kẹ Chileke; gẹ mu alwa.”

²³ Ji iya sụ: “?Bukwa gunu bẹ iije ibe iya ntanu-a; g'ọ tọ budu l'oo onwa ophuu; ozoo eswe-atuta-unme-a?”

Nwanyị ono sụ: “Ọ bukwa k'oma bẹ ọ bu.”

²⁴ Oo ya bu; o dozia nkapfu-igara ono; sụ nwozi ono: “Gbaru iya g'anyi je; te ejekwa iya atọ nwehu; gbahaa lẹ mu suru g'i tọ nwehu.” ²⁵ Nwanyị ono gbagbua; bya ejepfu onye kẹ Chileke l'ubvu Kamelu.

Teke ọ nokwaduro ụzenya bẹ onye kẹ Chileke ono humaru iya; ọ sụ Gehazi, bu onye-ozii iya: “Lenu; ọ kwa nwanyị Shunemu pho bu ophu. ²⁶ Gbagbua je agba iya ndzuta; g'i jia ya sụ: ?Bua k'oma? ?Ehu dua ji iya ree? ?Nwatibe iya bẹ ẹhu dua ree?”

Nwanyị ono sụ iya: “Ọ bukwa oma ayi ayi.”

²⁷ Nwanyị ono byapfutaepho onye kẹ Chileke ono, l'ubvu ono; ọ woru iya aka l'okpa. Gehazi byatashia ya enwufu; onye kẹ Chileke ono sụ: “Paru iya haa; kele aphu jiru iya obu. Ophu Chipfu ta abudu l'o meru gẹ mu maru; tẹme ophu o pfuduru mu iya.”

²⁸ Tobudu iya bu; nwanyị ono sụ: “Nnajiuphu mu! ?Mu pfunaru ngu-a opfu nwa? ?Mu ta asunuru ngu-a g'i ti kobeshi mu obu l'eli?”

²⁹ Elayisha sụ Gehazi: “Rukota onwongu; wota oshi-mpaleka mu pho gude jeshia. Teke unu lẹ nemadzu dzudaru; te kelekwa iya ekele; ophu ọ dukwa onye ii-kwe ekele me o -kele ngu. Je atụ-kobe nwata ono oshi-mpaleka mu ono l'ataphu!”

³⁰ Ne nwata ono sụ: “Oo gẹ Chipfu nọ ndzu g'ọ nọ iya-a; tẹme gubedua nodua ndzu g'i nọ iya-a; bu g'ọ bu ire-lanu lẹ mu ta abyadu aha ngu!” Oo ya bu; Elayisha gbalihu tsoru iya jeshia. ³¹ Gehazi vuru ọzo tughua je atụ-kobe nwata ono oshi-mpaleka ono l'ataphu. Ophu nwata ono ta tsukpodaru nū me pfuu; ozoo mee ukporo. Oo ya bu; ọ laphu azu jepfu Elayisha je asu iya: “Nwata obu te etetakwaru.”

³² Elayisha bya abahu l'ulo; bya ahuma gẹ nwata ono nwuhuru; nyeru l'iphe, ozeje aze. ³³ Oo ya bu; ọ bahu l'ime ulo; bya aswo-chia ọzo; ọ buru yee nwata ono bẹ nọ l'ulo ono; ọ nodu epfu anu Chipfu. ³⁴ O bya gbalihu je aze-koru nwata ono

l'eli; woru onu nkiya tsupfube iya l'onu nkiya; pfube iya enya iya l'enya nkiya; woru eka iya dobe l'eka nkiya. O machinyaepho onwiya l'eli nwata ono; ehu bya evuahaa nwata ono oku. ³⁵ Elayisha bya agbalihu; jephee l'ulo ono; bya alaphu azu je azee machia onwiya l'eli nwata ono. Nwata zee uze ugbo esaa; bya eworu enya saa.

³⁶ Tobudu iya bu; Elayisha kua Gehazi su: "Kueshidu nwanyi Shunemu-a!" Oo ya bu; o kua ya. Nwanyi ono bya abya; Elayisha su iya: "Kutawaro nwa ngu." ³⁷ Nwanyi ono bata bya adaa kpurumu l'iphu Elayisha; phozeru iya; bya eduta nwa iya o buru iya atugbu.

Ine, egbu egbugbu, no l'ite

³⁸ O be teke Elayisha lashiaru mkpukpu Gilugalu; egu nodu eme l'ali ono. Ogbo ndu mpfuchiru bya adoru iya l'iphu; o su nwozi iya: "Wota eze ite pho gwooru ndu ogbo mpfuchiru ine g'ephe ria."

³⁹ No iya; onye lanu tugbua bahu l'egbudu ge ya kpata eba, ee-ye l'ine ono. O je ahuma vayinu oswa. O wokoo mebyi iya; phukobe uwe-mgbalanu iya chiru iya yejia ya eyeji. O lwaepho; o byia ya ebyiby chiru ye l'ite ono, e shiberu ine ono; ophu o dudu onye maru iphe o bu. ⁴⁰ A gwoghee ya pho; a wufuta iya yeru ndu ono g'ephe ria. Ephe rijeepho ine ono; ephe chishia mkpu; su: "Gube onye ke Chileke; iphe, no l'ite-a egbukwa egbugbu!" Ophu ephe aduhedu ike ria ya.

⁴¹ Elayisha su: "Kpotaeduru mu ukpokutu iphe." E kpotaru iya ya. O kpota iya ye l'ite ono; bya asu: "Wufutawa iya ro; nu ndu ono g'ephe ria." A wufuta iya; ophu o duedu iphe, egbu egbugbu nokwadu le nri ono.

Elayisha anu umadzu ukporo ise nri

⁴² No iya; nwoke lanu, shi le mkpukpu Belu-Shalisha wotaru onye ke Chileke ishi buredi ukporo, e gude ukpokutu bali, bu akpuru-iphe-mbu ghee; me ishi akpe olemole, o gbutaru k'ophuu ye l'eda iya. Elayisha su nwozi iya: "Woru iya nu ndu ono g'ephe ria."

⁴³ Nwozi iya ono su: "?Denu ge mu e-shi doberu umadzu ukporo ise iphe-a l'iphu?"

Elayisha su: "Woru iya nu phe roo g'ephe ria; kele Chipfu suru-a: 'Ephe e-ri iya riphodo eriphodo.' " ⁴⁴ Oo ya bu; o bya edoberu phe iya l'iphu; ephe ria ya riphodo eriphodo; bu iphe ono, Chipfu pfuru ono.

5

Nemanu; onye ekpenta

¹ Nemanu bu onye-ishi ndu ojogu eze ndu Aramu. O bu oke amadu l'enya nnajiuphu iya; teme o buru onye aakwabe oke ubvu; kele oo l'eka iya be Chipfu shi mee ndu Aramu nodu alwu-kpeje l'ogu. O bu ebekpo onye ojogu, ike du l'ogu egube ono; ole ekpenta emekwanu iya.

² O nweru teke ndu ojogu o-lwua-olaa, shi l'ali Aramu jeru ogu l'ali Izurelu; ephe kpata nwamgboko lanu le ndzu bya edobe; o nodu ejeru nyee Nemanu ozi. ³ O -rwua ujiku lanu; nwamgboko ono su nyee nnajiuphu iya ono: "O du mu g'a su le nnajiuphu mu jeru ahuma onye mpfuchiru Chileke, no le Sameriya. O gege eme iya l'o ka mma l'ekpenta ono, eme iya nu ono."

⁴ Oo ya bu; Nemanu je epfuaru nnajiuphu iya ono su: "Nwamgboko ono, shi l'ali ndu Izurelu ono be pfukwaru egube-a; bya epfua egube-a." ⁵ Eze ndu Aramu su: "Jewaro. Mu e-deru-a ekwo-ozu nu g'e je anu eze ndu Izurelu." Oo ya bu; Nemanu

tugbuna jeshia. Iphe, o gude bu mkpola-ochaa, erwa iya du talentu iri; waa mkpola-ododo, erwa iya du unu shekelu iri l'ise; waa akpawuru-uwe iri. ⁶ O je eworu ekwo-ozu ono nu eze ndu Izurelu. Ekwo-ozu ono be suru: "Mu gude ekwo-ozu-a ezi onye-ozu mu, bu Nemanu g'o byapfuta ngu; g'i mee ya g'o ka mma l'ekpenta, eme iya nu."

⁷ Eze ndu Izurelu bya agwa ekwo-ozu ono; bya eworu uwe iya zijashia; bya echishia; su: "Bu mu bu Chileke? Mu a-du ike gbua egbugbu bya anu-phu ndzu azu ozo to; mbu meru g'o gude nwoke-a zia onye-a g'o bya ge mu mee ya g'o ka mma l'ekpenta, eme iya nu? Unu lewa iya ro enya; to bu du g'o daru mu l'iya be ocho ono."

⁸ Elayisha onye ke Chileke bya anuma l'eze ndu Izurelu be zijashiru uwe iya; o zia eze nzi su: "Bu gunu meru iphe, i zijashiru uwe ngu? Ge nwoke ono byapfuta mu; g'oo-maru l'onye mpfuchiru Chileke no le Izurelu." ⁹ Oo ya bu Nemanu chiru inya iya; me ugbo-inya iya byarwuta onu-ulo Elayisha; bya apfuru. ¹⁰ Elayisha zia onye-ozu g'o je asu iya: "Je je awua ehu ugbo esaa l'enymu Jidanu! Oo ya bu; ehu ngu abya adu g'o shi du; l'ibya adu iche."

¹¹ Obenu le Nemanu gude ehu-eghu tugbua asuje: "Mu gbekwa ria l'o gege afuta byapfuta mu; bya apfuru kpoku epha Chipfu, bu Chileke iya; mbu phuphechakponu eka iya l'eka ono, ekpenta l'eme mu ono; bya emee mu ge mu du iche. ¹² Enymu Abana; me enymu Farupa, dugbaa le Damasukosu; ta akakotadu mini, dukota le Izurelu ree? Mu e-jenu je awua ehu obu l'eka ono duwaro iche obu." Oo ya bu; o ghakobe gude ehu-eghu tugbua lashia.

¹³ Ndu ozi Nemanu jepfu iya je asu iya: "Nna; o -bu l'onye mpfuchiru Chileke ono suru g'i mee iphe ozo, kabaa shii; ti g'i medu iya to? Denuwaro g'o du l'eka o suru ngu g'i je awua ehu; du iche?" ¹⁴ Oo ya bu; Nemanu tugbua je atsua otsiri l'enymu Jidanu ugbo esaa egube ono, onye ke Chileke pfuru ono; akpehu iya bya alwa azu du ge ke nwatanshi; o bya ewekorohu.

¹⁵ Teke ono; Nemanu yee ndu-ozu iya swiru laphu azu jepfu onye ke Chileke ono. O rwua bya apfuru iya l'iphu su: "Nta-a be mu kabewa maru l'o to dudu eka Chileke nobaa le mgboko-a l'ophu; gbahaa le Izurelu. Jiko natanu iphe, mube nwozi ngu anu ngu."

¹⁶ Elayisha su: "Eshinu Chipfu no ndzu g'o no iya-a; mbu onye ono, mu ejeru ozi; be o bu ire-lanu l'o to dudu iphe, mu anata." Nemanu rwokota iya nta rwo imo g'o nata iya; o jika.

¹⁷ Nemanu su: "O -buru l'i ti natadu iya; jiko kponaa mube onye-ozu ngu eja, inya-mulu labo a-du ike vua. Noo kele mube onye-ozu ngu ta abyadu egwebaa ngweja-akpo-oku; m'o bu ngweja ozo nu agwa ozo; gbahaepho Chipfu. ¹⁸ Ole-a; ge Chipfu garu mube onye-ozu ngu nvu l'iphe lanu kpoloko. Iphe ono bu o -buru le nnajiuphu mu jeshiaru l'ulo agwa Rimonu eje iya abaru eja; mu duru iya o nodu eje; mu -jerwua je etsoru iya phozetakwapho l'ulo agwa Rimonu ono; jiko ge Chipfu gunaarua iya mube onye-ozu ngu nvu."

¹⁹ Elayisha su iya: "Tokwa ehu-o."

Nemanu bya atugbua jeriberu uzanya nwanshi; ²⁰ Gehazi, bu onye-ozu onye ke Chileke, bu Elayisha pfuaha l'ime onwiya; su: "Nta-a be nnajiuphu mu haru Nemanu, onye Aramu-a ke mmanu; ophu o dudu iphe, o gude bya, o nataru iya. Eshinu Chipfu no ndzu g'o no iya-a; be obu g'o bu ire-lanu le mu a-gbapfu iya je anata iya iphe."

²¹ Oo ya bu; Gehazi gbapfushia Nemanu. Nemanu humaepho onye agba agbapfuta iya nu; o shi l'ugbo-inya iya nyizeta jeshia ya ndzuta; bya asu iya: "Bu-a k'oma to?"

²² Gehazi su "Ee; o bukwa-a k'oma. Oo nnajiuphu mu be ziru mu ge mu bya asu ngu l'oo nta-a be unwokoro labo, bu ndu shi l'ogbo ndu mpfuchiru gbeshi l'ali ubvu

úbvú ndu Ifuremu bya ibe iya. Sụ-a; jiko g'ì nūnu phẹ mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya du talentu lanu; waa upfu ẹkwa labo."

²³ Nemanu sụ: "Wotarọo ya mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya du talentu labo." O rwoahaa Gehazi g'ọ nata iya rọ. O kekọbe mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya du talentu labo l'ime ẹda labo; ye iya akpawuru-uwe labo ono woru bo ndu-ozì iya umadzu labo; ẹphe vuta iya vuru Gehazi ọzo. ²⁴ Gehazi rwuẹpho l'úbvú ono; ọ nata ndu-ozì ono iphe ono woru pahaa l'ulo. O bya edufu ndu ono; ẹphe lashia. ²⁵ Tọbudu iya bu; ọ bya abahu l'ulo je apfuru l'iphu nnajiuphu iya. Elayisha jiahaa ya sụ:

"Gehazi; ?Bu awe be i shi jee?"

Gehazi sụ: "O to dukwa ẹka onye-ozì ngu shi jee."

²⁶ Elayisha sụ iya: "?Unme mu te eshinu-a etso ngu teke ono, nwoke ono shi l'ugbo-inya iya nyizeta byapfutashia ngu pho? ?Bu nta-a be ọ gbaru g'a nata okpoga; me ẹkwa; me mgbabu olivu; me opfu-vayinu; me igwe aturu; me eswi; me ndu-ozì unwoke me unwanyi? ²⁷ Ekpenta ono, shi eme Nemanu l'e-sweru unu l'awa ngu jasù l'ojejoje." Oo ya bu; Gehazi shi l'iphu Elayisha lufu; ekpenta dzuru iya ẹhu. O chanwehu; chaaha g'aka-mini-suno.

6

Ire ogbunku, ese eli

¹ O rwuru ujiku lanu; ogbo ndu mpfuchiru sụ Elayisha: "Lenu; ẹka-a, anyi le ngu tukoru buru-a ta asuekwa anyi eburu. ² G'anyi jenu Jiordanu, bu ẹka onyenonu e-gbuta oswebe, anyi e-gude meta ẹka anyi l'a-noduje l'ẹka ono."

Elayisha sụ: "Unu jenu."

³ Tọbudu iya bu; onye lanu l'ime phẹ sụ: "Jiko tsonuru anyibe ndu-ozì ngu jee."

Elayisha sụ: "Mu e-je-a." ⁴ Oo ya bu; o tsoru phẹ jeshia.

ẹphe rwuẹpho Jiordanu; ẹphe wata egbutsushi oshi. ⁵ Onye lanu nodu egbuta oswebe nkiya; ire ogbunku, o gude kpofu dalahu le mini. O chishia mkpu; sụ: "Nnajiuphu mu-e; nshio mu-e! O kwa anguta be mu ngutaru iya-o."

⁶ Oo ya bu; Elayisha, bu onye ke Chileke ono sụ: "?Bu l'awe be ọ dalahuru?" O goshi iya ẹka ọ dalahuru. Elayisha gbuta oshi chiee l'ẹka ono. Ire ogbunku ono see eli. ⁷ O sụ: "Ngwa-a; gutawa iya rọ." Nwoke ono machia ẹka guta iya.

Ndu ojogu ndu Aramu atsù ishi

⁸ A nonyaa; eze ndu Aramu tsoahaa ndu Izurelu ogu. Yee ndu-ishi ojogu iya bya achia idzu sụ: "Eka pho; me ẹka du egube pho be mu e-dobe odu-ogu." ⁹ Onye ke Chileke bya ezia eze ndu Izurelu; sụ: "Kwabekwaru onwongu enya g'ì ti ghata ẹka ono aghata; kele ndu Aramu ejekwa ala l'ẹka ono." ¹⁰ Oo ya bu; eze ndu Izurelu zia g'e jeshia l'ẹka ono, onye ke Chileke pfuru iya opfu iya ono. Elayisha nodu anoduje agbaru eze ama tekenteke; k'ophu ọ kwabekwanuru onwiya enya l'egube ẹka du nno.

¹¹ Iphe ono ghushiaha eze ndu Aramu egbu ike. O bya ekua ndu-ishi ojogu iya sụ phẹ: "Unu karu mu onye ophu turu ikè yeru eze ndu Izurelu l'ime anyi."

¹² Onye lanu l'ime ndu-ishi ono sụ: "Nnajiuphu mu, bu eze; ọ to dukwa. Oo Elayisha, bu onye mpfuchiru Chileke, bu l'alì Izurelu be epfukotajeru iya iphemiphe, i no l'ime mkpuru-azee ngu pfua."

¹³ Eze ndu Aramu sụ: "Unu je achoo ẹka Elayisha obu no; k'ophu mu e-ye ndu e-je egude iya nu." A bya epfuaru iya l'ọ no le mkpukpu Dotanu. ¹⁴ O bya eyefu ikpoto ndu ojogu; ẹphe chigbaaru inya; me ugbo-inya. ẹphe gude enyashi je je aso-pee mkpukpu ono mgburugburu.

15 O be teke nwozi onye ke Chileke ono tehuru l'onmewa utsu; bya alufu etezi. O jeshia ele enya; ikpoto ndu ojogu; me inya phe; waa ugbo-inya phe so-phewaa mkpukpu ono mgburugburu. Nwozi iya ono chishia su: "Owa-e! Nnajiuphu mu; ?Bu gunu be anyi e-me?"

16 Onye mpfuchiru Chileke ono su: "Ba tsushi ebvu; noo kele ndu ophu no swiru anyi be ka ndu ophu no swiru ephebedua shii."

17 Elayisha bya epfuru nu Chileke su: "Jiko Chipfu; menaa g'enya sahu nwozi mu; a; k'ophu oo-huma uzo." Oo ya bu; Chipfu bya eme enya sahu nwokoro ono; o huma l'iphe, jiru ubvu ono gbaphe Elayisha mgburugburu bu inya; me ugbo-inya, l'enwugbaa oku.

18 Ge ndu ojogu Aramu ono abyapfuta Elayisha ugu be o pfuru nu Chipfu su: "Menaa ge ndu-a tsukotaaha ishi." Chipfu meru ishi tu phe; egube ono, Elayisha pfuru nu iya ono.

19 Tobudu iya bu; Elayisha su phe: "Eka-a ta abukwa uzo; ophu o to bukwa mkpukpu ono baa. Unu tsoru mu ge mu duta unu jepfu onye unu acho." O duru phe jeshia Sameriya.

20 Ephe bahuepho le Sameriya; Elayisha pfuru nu Chipfu su: "Gube Chipfu; menaa ge ndu-a saa enya; puhahaa uzo." Oo ya bu; Chipfu bya emee enya sahu phe. Ephe bya elee enya huma l'oo l'echilabo Sameriya be ephe no.

21 Tobudu iya bu; eze ndu Izurelu hūmae phe pho; o su Elayisha: "Nnana mu; ?Bu ge mu gbushia phe to? ?Mu gbushiwa phe ro?"

22 Elayisha su iya: "Te gbushikwa phe. ?Ndu i gude ugu-echi ngu waa apfu ngu kpota le ndu be igbushije to? Nu-chia phe nri; li doberu phe mini; k'ophu ephe e-ri; ngua; lapfushia nnajiuphu phe." 23 Oo ya bu; eze ndu Izurelu bya eshiaru phe okpobe ite ebyaa. Ephe rijishia ephe; ngu-jishia ephe; o dufu phe; ephe lapfushia nnajiuphu phe. Oo ya bu; ndu ojogu o-lwua-olaa, shi l'ali ndu Aramu byaberu ugu l'ali ndu Izurelu.

Okpa-nri, du le Sameriya

24 E mechaa; Benu-Hadadu, bu eze ndu Aramu bya akpakoo ndu ojogu iya l'ophu; chita phe; ephe jeshia je ekephe mkpukpu Sameriya. 25 Okpa-nri bya apaa eka le mkpukpu Sameriya ono. Ephe kepheru iya noo odu k'ophu bu l'e reaharu ishi nkapfu-igara lanu ukporo mkpola-ochaa ugbo eno; bya ereaha nshi ndo, habe nwahabe mkpola-ochaa ise.

26 O be teke eze ndu Izurelu eje aghata l'eli igbulu, e gude kpu-pheta mkpukpu ono mgburugburu; nwanyi lanu rasharu iya su: "Nnajiuphu mu, bu eze; gbanaaru mu mkpu!"

27 Eze su: "O -buru le Chipfu ta agbaduru ngu mkpu; ?bu awe be mu e-shi gbaaru ngu mkpu? ?Mu e-shi l'eka eechije bali; to l'eka aazoshije mee?" 28 Eze bya ajia ya su: "?Bu gunu eme ngu?"

Nwanyi ono su iya: "Oo nwanyi-a be suru ge mu wota nwa mu g'anyi taa anu iya ntanu; o -rwua echele; o wota nwa nkiya g'anyi taa anu iya. 29 Oo ya bu; anyi woru nwa nkemu shia taa anu iya. O be le nchitabohu iya; mu su iya g'o wota nwa nkiya g'anyi taa anu iya; o wowaru iya wohaa."

30 Eze numachaephe iphe ono, nwanyi ono koru ono; bya alajashia uwe iya. Teke ooghata l'eli igbulu ono; ndu no l'eka ono lee enya huma g'o yeru uwe-aphu l'ime ehu.

31 O pfua su: "Ge Chileke gwakwaa mu ochi; mbu g'o mekwaa mu ophu ka njo m'o buru l'ishi Elayisha nwa Shafatu be kpopfuru iya nu ntanu-a!"

³² Teke ono bẹ Elayisha yẹ ndu bụ ọgerenya mkpukpu tukokporuro nọdu l'ibe iya. Eze bya ezia onye-ozu; o vuru iya ụzo jeshia ibe Elayisha. Onye ọbu, e ziru ozi ọbu bya ejerwu; Elayisha vuwaru ụzo pfiaru ndu bụ ọgerenya ono sụ: “?Unu humawaro onye mgbugbumadzu-a g'o yeru onye a-bya egbuta mu ishi? Onye ono, o ziru ozi ono -byaepho; unu gu-chia ụzo; swọ-chia ya iphe g'ọ tọ bata. ?Tobudu igiji-ọkpa nnajiuphu iya bẹ mu anụ g'ootso iya l'azu phọ?”

³³ Elayisha kpukwaduru-a iphe ono l'onu epfu; onye ono, e ziru ozi ono byapfutawa iya. Eze sụ: “Iphe-ehuka-a bụ l'eka Chipfu bẹ o shi. ?Bụ kẹ gunu bẹ mu a-da ngabębaaru Chipfu ọzobaa?”

7

¹ Tobudu iya bụ; Elayisha sụ: “Unu numadupho iphe, Chipfu pfuru. Chipfu sụru-a: 'Egube nta-a echele bẹ aa-nọdu ere ogbongu utu-iphe, eegudeje eme buredi mkpola-ochaa, ęrwa iya dụ shękelu lanu; l'e ree ogbongu balı labọ mkpola-ochaa, ęrwa iya dukwapho shękelu lanu l'onu-abata Sameriya.' ”

² Onye-ishi, anọduje eyeru eze ęka sụ onye kẹ Chileke ono: “Ooyapho! O-betakpoo Chipfu guhashia ụzo ęku k'imigwe bẹ ọ tọ byadu adu nno.”

Elayisha sụ iya: “Ii-gude ęnya ngu huma iya; ọle ı tı byadu atsọ iya onu.”

Ndu ojogu Aramu agba oso

³ O nweru umadzu ęno, ekpenta emegbaa, anọduje l'onu ęka eeshije abahu lẹ mkpukpu Sameriya. Ephe sụ nwibe phę: “?Bụ gunu meru iphe anyi a-nọdu l'eka-a jasụ anyi anwushihu? ⁴ Anyi -sụ g'anyi bahu l'ime mkpukpu bẹ anyi a-nwushihu; kẹle ęgu eme l'eka ono. Teke anyi nọ l'eka-a; anyi anwuhukwapho. G'anyi jechia l'odu-ogu ndu Aramu je eworu onwanyi nụ phę. Ephe -haa anyi; ọo ya bụ anyi anodu ndzụ; teke ephe gburu anyi; anyi anwushihu nụ.”

⁵ O be lẹ nchi-atu-chite; ephe gbalihu jeshia l'odu-ogu ndu Aramu ono. Ephe rwuepho l'aguga odu-ogu ono; ophu ọ tọ dudu m'onye nokwadu l'eka ono; ⁶ kẹle Chipfu meru gę ndu ojogu ndu Aramu numa igiji ikpoto ugbo-inya; mę k'inya; mę igiji ikpoto ndu ojogu; k'ophu ephe sụru nwibe phę: “Unu lekpodapho! Eze ndu İzurelu bẹ butaakwaru eze ndu Hetu; mę eze ndu İjiputu g'ephe bya etsoo anyi ogu.” ⁷ Ọo ya bụ; o be lẹ nchi-atu-chite; ephe wulihu; gbalachaa; gbadochaa ulo-ękwa phę; mę inya phę; mę nkafu-igara phę. Ephe gbado odu-ogu phę ono g'ọ dụ; gbakashihu; gbaahaa oso ndzụ phę.

⁸ Ndu ekpenta ono rwuepho l'aguga odu-ogu ono; ephe bahu l'ulo-ękwa lanu; ria; bya angua; vuta mkpola-ochaa; mę mkpola-ododo; mę ękwa je eworu domia. Ephe bya alaphuta azu; bya abahu l'ime ulo-ękwa ọzo; vuko iphe, dụ iya nụ; je edomikwapho.

⁹ Tobudu iya bụ; ephe sụ nwibe phę: “Anyi te emekwa ree. Ntanu-a bẹ bụ eswe ozi-oma; ọle anyi gbę nọ-kirishia. Ọ -buru l'anyi kwaberu jeye l'utsu bẹ aa-nukwa anyi aphu. Unu g'anyi jeekwapho nta-a je epfiaru iya ndibe eze.”

¹⁰ Ọo ya bụ; ephe tugbuja je ekua ndu echeje nche l'onu-abata mkpukpu ono pfiaru phę iya sụ: “Anyi jeru l'odu-ogu ndu Aramu; ophu ọ dudu m'onye lanu, nọ l'eka ono; ophu anyi ta numaduru ukporo nemadzu. Ọ buru inya; mę nkafu-igara bẹ likacharu l'eka ono; ulo-ękwa phę duępho g'ọ dụ.” ¹¹ Ndu nche ono raa ozi ono arara; e je epfua ya l'ibe eze.

¹² Eze gbalihu l'enyashi ono; bya asu ndu-ozu iya: “Mu a-karu unu iphe, ndu Aramu meru anyi nta. Ephe maru l'ęgu eme anyi. Ọo ya meru g'ọ gude ephe lufu l'odu-ogu phę ono je edomishia onwophe l'ęgu. Ọriri phę bụ l'anyi futajenu phọ afuta; g'ephe akpuko anyi lẹ ndzụ; zebata l'ime mkpukpu-a.”

¹³ Onye lanu le ndu-ozu eze ono su: "G'anyi haru zia unwoke g'ephe gude inya ise, phoduru le mkpukpu-a jeshia. E -gudeshia phe be onodu phe a-duhukwapho ge ke ndu Izurelu ono, a haru l'eka-a. Mbụ l'ephe a-duepho g'ikpoto ndu Izurelu ono, lawaru l'iyi ono. Oo ya bu g'anyi ziekwa phe g'ephe je amaru iphe, meru nu."

¹⁴ Oo ya bu; ephe bya achita ugbo-inya labo; megbaa inya. Eze bya ezia g'a choru ndu ojogu ndu Aramu jeshia; bya asu phe: "Unu je amaru iphe, nwuru nu." ¹⁵ Ephe choo phe jasụ l'enyimu Jiordanu; ephe huma g'uwe me ivu, ndu Aramu tuphashiru l'eka ephe agba egwegwa agbala jiru le gbororo. Oo ya bu; ndu ono, jeru ozi ono laphushia azu je epfuaru iya eze. ¹⁶ Tobudu iya bu; ephe tugbu je egweko iphe l'odu-ogu ndu Aramu ono. Noo ya; e mecha ree ogbongu utu-iphe, eegudeje eme buredi mkpola-ochaa, erwa iya du shekelu lanu; bya eree ogbongu balị labo mkpola-ochaa, erwa iya dukwapho shekelu lanu; egube ono Chipfu pfuru l'oo-du ono.

Aazo onye-ishi ozi eze pyakapyaka

¹⁷ Eze ndu Izurelu yeru onye-ishi ozi, eyejeru iya eka g'o leta enya l'onu-abata mkpukpu ono. O buru l'eka ono be e gude okpa zo ya pyakapyaka; o nwuhu; egube ono, onye ke Chileke pfuhawaru iya teke ono, eze jeru ibe iya-a. ¹⁸ Kele teke ono, onye ke Chileke pfuru eze su: "Egube nta-a echele be ee-re ogbongu utu-iphe, eegudeje eme buredi mkpola-ochaa, erwa iya du shekelu lanu; bya eree ogbongu balị labo mkpola-ochaa, erwa iya dukwapho shekelu lanu l'onu-abata Sameriya;" ¹⁹ be onye-ishi ozi ono, eyejeru eze eka ono suru: "Ooyapho! O to byakwa l'eme nno; o betakporu Chipfu guhashia uzo eku k'imigwe." Elayisha sukwanu iya: "Ii-gude enya ngu huma iya; ole i ti byadu eri iya." ²⁰ O buru g'o nwuru iya bu ono; mbu le ndiphe zoru iya pyakapyaka; o nwuhu l'onu-abata mkpukpu ono.

8

Aanu-phu nwanyi Shunemu ali iya azu

¹ O nweru teke Elayisha pfujeru nwanyi ono, o mejeru nwa iya, nwuhuru anwuhu; o teta nodu ndu pho su: "Gbeshi; duta ndibe ngu g'unu lufu je anodu l'eka unu e-jekpopho anodu; kele Chipfu be kuwaru okpa-nri oku g'o bya l'ali-a. Okpa-nri ono be a-no apha esaa." ² Oo ya bu; nwanyi ono gbeshi bya emee iphe, onye ke Chileke ono pfuru; duta ndibe iya; ephe lufu; je anoo apha esaa l'ali ndu Filisitayinu.

³ A nochapho apha esaa ono; nwanyi ono shi l'ali ndu Filisitayinu lwa. O bya ejepfu eze je arwahaa ya g'a nu-phu iya ulo iya me ali iya azu. ⁴ Teke ono be eze epfuru Gehazi, bu onye-ozu onye ke Chileke asuje: "Kakotanuru mu iphe-ohumalenya, Elayisha meshikotar?" ⁵ Gehazi nodu akoru eze ge Elayisha gude mee g'onye nwuhuru anwuhu teta nodu ndu ozo; a bya l'amaru; nwanyi ono, Elayisha meru nwa iya o teta nodu ndu ono bata bya arwahaa eze g'a nu-phu iya ulo iya azu; yee ali iya.

Tobudu iya bu; Gehazi su: "Gube nnajuphu mu, bu eze; oo nwanyi obu ba; yee nwa iya ono, Elayisha mejeru; o teta nodu ndu ono." ⁶ Eze bya aja nwanyi ono k'iphe ono; o kokotar iya ya.

Oo ya bu; eze bya eduru onye-ozu lanu yeru iya su: "woru iphe, bu ke nwanyi ono g'o ha nu-phukota iya azu. Nukota iya iphe, shikota l'ali iya futa; e -shi mboku, o lufuru l'ali-a byasu nta."

Hazelu egbu Benu-Hadadu

⁷ Tobudu iya bu; Elayisha bya ejee Damasukosu. Teke ono be iphe-ememe guderu Benu-Hadadu, bu eze ndu Aramu. A bya epfuaru iya l'onye ke Chileke be byaru nu.

⁸ Eze sụ Hazelu: “Wota iphe, ì-nụ onye kẹ Chileke ono gude; g'i shi iya l'ẹka kpataedu Chipfu ishi sụ: ‘?Mu a-ka-a mma l'iphe, eme mu nụ-a tọ?’ ”

⁹ Oo ya bụ; Hazelu bya ewota iphe, dughbaa iche iche, kakota ree, shi lẹ Damasukosu dojia l'eli inya-kamelu ukporo labo gude jepfushia Elayisha. O rwua bya apfuru iya l'iphu sụ: “Nwa ngu, bụ Benu-Hadadu, bụ eze ndu Aramu bẹ ziru mu gẹ mu bya aja ngu mę ya ?a-ka-a mma l'iphe, eme iya nụ?”

¹⁰ Elayisha sụ iya: “Je asụ iya l'oo-ka-a mma; ọle Chipfu bẹ goshikwanuru mu l'ọ nwuhufutaje.” ¹¹ O woru ęnya dazibe Hazelu jeye iphere gude iya. Onye kẹ Chileke ono, raahaa ẹkwa.

¹² Hazelu sụ: “Nnajiuphu mu; ?bụ gunu bẹ ịraru?”

Elayisha sụ: “Ishi ẹkwa mu bụ lẹ mu mawaru ejo-iphe, ii-me ndu Ízurelu. Ị-tushikota oku l'ekameka, ephe kpuru; o shihu ike; teme unwokoro phẹ bẹ ii-gude ogu-echi gbushia; gwee unwegirima phẹ arakabya; kpafushia unyomu phẹ, dụ ime ephe.”

¹³ Hazelu sụ: “?Denu gẹ mube onye-ozì ngu, buephe nkuta bẹ obu e-shi mee iphe, parụ ẹka nno?”

Elayisha sụ: “Chipfu bẹ goshiwaru mu l'ii-mechaa buru eze ndu Aramu.”

¹⁴ Oo ya bụ; Hazelu haa Elayisha lapfushia nnajiuphu iya, bụ Benu-Hadadu. Benu-Hadadu jia ya sụ: “?Bụ gunu bẹ Elayisha pfuru ngu?” Hazelu sụ: “Ọ sukwaru mu l'ii-ka-a mma.” ¹⁵ O rwua lẹ nchitabohu iya; Hazelu wota ukpo tsee lẹ mini; ọ ngugua ya angugu; o wota iya kwechia Benu-Hadadu iphu; ọ nwuhu. Hazelu buru eze nochia ęnya iya.

Teke Jióramu bụ eze ndu Jiuda (2Iphe 21:1-20)

¹⁶ L'apha, kwe Jióramu nwa Éhabu apha ise, ọ wataru aburu eze ndu Ízurelu, bụ iya bụ teke Jiehoshafatu shi buru eze kẹ ndu Jiuda; bẹ Jióramu nwa Jiehoshafatu byaru aburu eze ndu Jiuda. ¹⁷ Jióramu bẹ nowaru ukporo apha l'apha iri l'ẹbo teke ọ wataru aburu eze. Iphe, ọ noru l'aba-eze buru apha esato lẹ Jierúsalem. ¹⁸ O tsoo ẹka ndu eze ndu Ízurelu; mee gẹ ndibe Éhabu meru; kele ọ luru nwada Éhabu. O meru ejo-iphe l'ęnya Chipfu. ¹⁹ Ọle Chipfu gude k'onye-ozì iya, bụ Dévidi; ophu o too vudu iya evuvu g'o mebyishia ndu Jiuda; kele o kwehawaru Dévidi ukwe l'unwu iya; mę awa iya ta abyadu abubuhuru eze jasuru asuru.

²⁰ Teke Jióramu bụ eze; bẹ ndu Edomu kwefuru ndu Jiuda ike; bya ahotaru onwophe onye a-buru eze phẹ. ²¹ Noo ya bụ; Jióramu chita ugbo-inya iya g'ọ ha jeshia mkpukpu Zayi. Ndu Edomu bya ekephee yee ndu-ishi ugbo-inya ono mgburugburu. O be l'enyashi; ọ gbeshi bapfu ndu Edomu ono ogu. Ọle ndu ojogu iya gbaru nanu nanu lashia ibe phẹ. ²² Ọ buru gẹ ndu Edomu kwefuru ndu Jiuda ike bụ ono byasu ntanu Ọ bukwarupho teke ono bẹ ndu Libuna kwefuru ike nkephẹ.

²³ Iphemiphe ozo, Jióramu megbaberu bẹ e dekotaru l'ekwo-akọ kẹ ndu eze ndu Jiuda. ²⁴ Oo ya bụ; Jióramu nwuhu lapfushia nna iya phẹ; e lia ya l'ẹka e liru nna iya phẹ lẹ mkpukpu Dévidi. Nwa iya nwoke, bụ Éhazaya buru eze nochia ęnya iya.

Teke Éhazaya bụ eze ndu Jiuda (2Iphe 22:1-6)

²⁵ L'apha, kwe Jióramu nwa Éhabu apha iri l'ẹbo, ọ bụ eze ndu Ízurelu bẹ Éhazaya nwa Jióramu byaru aburu eze ndu Jiuda. ²⁶ Éhazaya nowaru ukporo apha l'apha labo teke ọ wataru aburu eze. Iphe, ọ noru l'aba-eze bụ apha lanu lẹ Jierúsalem. Epha ne iya bụ Atalaya, bụ nwanwa Omuri, bụ onye ono, bụ eze ndu Ízurelu ono.

27 O tsoo ẹka ndibe Éhabu; mee ẹjo-iphe l'ẹnya Chipfu ẹgube ndibe Éhabu meru; kele ọ bu ọgo ndu unuphu ibe Éhabu.

28 O tsoru Jióramu nwa Éhabu; ẹphe jepfu Hazẹlu, bu eze ndu Arámu ọgu le mkpukpu Ramotu, du l'alì Giladu. Ndu Arámu ono meka Jióramu iphe. 29 Ọo ya bu; eze, bu Jióramu lashia mkpukpu Jiezerẹlu g'o je anọdu nyaa iphe-ẹhuka ono, ndu Arámu mekaru iya le mkpukpu Ramotu teke ono, o tsoru Hazẹlu, bu eze ndu Arámu ọgu ono.

No iya; Éhazaya nwa Jióramu, bu eze ndu Jiuda jeshia aji Jióramu nwa Éhabu le mkpukpu Jiezerẹlu l'iphe-ẹhuka ono, e mekaru iya ono.

9

Aawu Jiehu manu l'ishi g'o buru eze ndu Ízurelu

1 Onye mpfuchiru Chileke, bu Elayisha bya ekua onye lanu l'ogbo ndu mpfuchiru su iya: "Jikobe; wota mgbere manu-a jeshia mkpukpu Ramotu, du l'alì Giladu. 2 Teke i rwuru ẹka ono; lee ẹnya Jiehu nwa Jiehoshafatu; mbu nwanwa Nimushi. Kuchi iya ekuchi l'ẹka unwunna iya no; duru iya g'unu bahu l'ime ulo. 3 Teke ono be ii-wota mgbere manu ono; woru manu ono wua ya l'ishi su: 'Chipfu suru-a: Mu wuru ngu manu l'ishi g'i buru eze ndu Ízurelu.' I-mechaa nno; guhaa uzo gbagbua; ba kpokwa upfu!"

4 Ọo ya bu; nwokorobya ono, bu onye mpfuchiru ono tugbua jeshia mkpukpu Ramotu, du l'alì Giladu. 5 O -rwuepho; o huma ndu-ishi ndu ojogu g'ẹphe no ndzuko; o su: "Onye-ishi ojogu; mu nwekaru ozi, mu e-ziekwa ngu."

Jiehu jia ya su: "Bu onye ole l'ime anyi be iipfuru?"

O su iya: "Oo gubedua; onye-ishi ojogu."

6 Ọo ya bu; Jiehu gbalihu ẹphe bahu l'ime ulo. Onye mpfuchiru ono woru manu ono wua ya l'ishi su: "Chipfu, bu Chileke ke Ízurelu suru-a: 'Mu wuwuru ngu manu l'ishi g'i buru eze ndibe ke Chipfu; mbu ndu Ízurelu. 7 Ii-tuko ndu onu-ulo ibe Éhabu, bu nnajuphu ngu gwee arakabya; k'ophu mu e-shi nno gwata ugwo ochi ndu-ozu mu ono, bu ndu mpfuchiru; waa k'iphe, bukpo ndu-ozu Chipfu, bu ndu Jiezebelu gbushikotaru. 8 Ndibe Éhabu l'ophu a-buru mkpurupyata. Mu e-gbafu iphe, bukpo nwa nwoke l'onulo ibe Éhabu l'alì ndu Ízurelu; m'o bu ohu m'o bu amadu. 9 Mu e-me ibe Éhabu g'o du g'ibe Jierobowamu nwa Nebatu; mekwapho g'o du g'ibe Basha nwa Ahayjia. 10 Jiezebelu be bu nkuta a-ta iya l'egu, du le Jiezerẹlu. O to dudu onye e-li iya elili.' " O pfuchaa nno; bya aguhaa uzo gbafu.

11 E mechaa; Jiehu bya ejepfushia ndu-ishi ndu ojogu ophuna; onye lanu jia ya su: "Bu-a k'oma? Bu gunu be onye obvu ono achọ-doru ngu?"

Jiehu su: "G'unu mahawaru onye obu bya amaru g'oopfuje opfu-a."

12 Ẹphe su: "Oo uka be obu! Pfuaru anyi iphe obu."

Jiehu su: "Iphe, o pfuru mu bu le Chipfu suru le ya wuwuru mu manu l'ishi ge mu buru eze ndu Ízurelu."

13 Ẹphe mekebe ẹgwegwa je achikoo uwe phe bya atoru iya l'alì g'o zo okpa. Ẹphe no du egbu opu asuje: "Jiehu buakwaa eze!"

Jiehu egbu Jióramu

14 Noo ya; Jiehu nwa Jiehoshafatu; mbu nwanwa Nimushi bya agbaaru Jióramu ẹjo idzu. Teke ono be Jióramu yee ndu Ízurelu l'ophu shi etso Hazẹlu, bu eze ndu Arámu ọgu g'ẹphe e-shi gbobuta mkpukpu Ramotu, du l'alì Giladu. 15 Oe eze, bu Jióramu be laru mkpukpu Jiezerẹlu je anyaa iphe-ẹhuka ono, ndu Arámu mekaru iya ono; teke ẹphe le Hazẹlu, bu eze ndu Arámu lwuru ọgu ono. Ọo ya bu Jiehu su: "O -buru

l'ọo uche unu bụ ono; g'ọ tọ dukwa onye e-shi lẹ mkpukpu-a pyofu jeshia mkpukpu Jiezerelu je edoo iphe-a." ¹⁶ Tọbudu iya bụ; Jiehu nyihu ugbo-inya iya gbaru jeshia mkpukpu Jiezerelu; kele ọo ẹka ono bẹ Jióramu zẹ. Éhazaya, bụ eze ndu Jiuda bẹ jeru iya ajiji.

¹⁷ O be teke onye-nche, pfuru l'ulo eli, dọ lẹ mkpukpu Jiezerelu ono humaru Jiehu; mę ndu awu etso iya nọ g'ephe dzeberu abya; o chishia mkpu sụ: "O nwekwaru ndu mu humaru, awu abyanu-o!"

Jióramu sụ: "G'a chọta onye agba l'inya zia g'ọ gba pẹ ndzuta je ajia pẹ sụ: '?Bụ-a k'oma tọo?' "

¹⁸ Onye agbajẹ inya gbagbua je agba Jiehu ndzuta sụ iya: "Eze sụru: '?Bụ-a k'oma tọo?' "

Jiehu sụ iya: "?Unu gude k'oma eme gunu? Ghakobe; tso mu l'azu!"

Onye-nche ono sụ eze: "Onye e ziru jepfuakwaru pẹ; ọle ọ gbẹ ọphu ọ tọ lwaedu azu."

¹⁹ Oo ya bụ; eze; bya ezia onye agbajẹ inya lẹ k'ugbo ẹbo. O bya ejepfu pẹ bya asu: "Eze sụru-a: '?Bụ-a k'oma tọo?' "

Jiehu sụ iya: "?Unu gude k'oma eme gunu? Ghakobe; tso mu l'azu!"

²⁰ Onye-nche ono sụ eze: "O jepfuakwaru pẹ; ọle ọ tọ lwakwapho azu. G'onye ọbu gude agba bẹ ọ dukwa gẹ Jiehu nwa Nimushi; kele ọogba ehuka ehuka."

²¹ Jióramu sụ: "Doziaru mu ugbo-inya mu." E doziaru iya ya. Jióramu, bụ eze ndu Ízurelu; yee Éhazaya, bụ eze ndu Jiuda gbagbua jepfushia Jiehu. Onyenonu nọduchaa l'ugbo-inya nkiya. Ẹka ephe gbapfuru iya bụ l'alị Nabotu, bụ onye Jiezerelu. ²² Jióramu humaepho Jiehu bya ajia ya sụ: "Jiehu; ?bụ-a k'oma tọo?"

Jiehu sụ: "?Denu gẹ k'oma e-shi dọ; l'ẹka urwuali; mę agwo nshi ono, shi ne ngu, bụ Jiezebelu l'ẹka; kutaru l'ikpo l'ikpo egube-a?"

²³ Oo ya bụ; Jióramu ghakobe; gbagbua arajeru Éhazaya sụ: "Éhazaya; ọ bụ ọgu-o!"

²⁴ Jiehu gudeepho ike iya g'ọ ha seta apfu iya gbaa Jióramu lẹ mgbaka ukuvu; o foo ya l'obu; ọ daa dakoru l'eli ugbo-inya iya. ²⁵ Oo ya bụ; Jiehu pfuaru onye-ishi ugbo-inya iya, epha iya bụ Bidika sụ: "Pata iya je etuphaa l'alị Nabotu, onye Jiezerelu pho. Nyatakwa lẹ teke pho, mu lẹ ngu tukojeru gude ugbo-inya agbatso nna iya, bụ Éhabu l'azu pho bẹ Chipfu pfuru opfu ehu iya sụ: ²⁶ 'Unyaphu bẹ mu humaru mee Nabotu; mę mee k'unwu iya, e gburu egbu. Nnajiuphu pfua sụ; mu a-gwata ngu ugwo iya l'alị-a. Noo iphe, Chipfu epfu bụ ono.' Oo ya bụ; pata iya je etuphaa l'alị ono; egube Chipfu pfuru iya ono."

Egbu Éhazaya

²⁷ Éhazaya, bụ eze ndu Jiuda humaepho iphe, e me nọ; o ye okpa l'oso tsoru uzo, shiru bahu lẹ mkpukpu Betu-Haganu gbalaaha. Jiehu chipyabe iya; asuje: "Gbagbufua ya l'eli ugbo-inya ono!" Ephe gbaa ya apfu l'ẹka ọ nọ l'uzo, jeru lashia mkpukpu Guru, dọ lẹ mgboru mkpukpu Ibulamu. O gbaru laa mkpukpu Megido; je anwuhu l'ẹka ono. ²⁸ Ndu ozi iya gude ugbo-inya pata iya jeshia Jierusalemu je elia l'ilu iya l'ẹka e liru nna iya pẹ lẹ mkpukpu Dévidi. ²⁹ O buru l'apha, kwe Jióramu; nwa Éhabu apha iri lẹ nanu, o shi butaru eze ndu Ízurelu bẹ Éhazaya byaru aburu eze ndu Jiuda.

Egbu Jiezebelu

³⁰ Noo ya; Jiehu tugbua jeshia mkpukpu Jiezerelu. Jiezebelu numaepho l'ọ byaru; o tee pensuru enya; memaa egbushi iya emema; je eworu enya pyofu lẹ windo.

³¹ Jiehu bya abyarwuta l'onu-abata; Jiezebelu su: “?Bụ-a k'oma Zimiri; mbụ gube onye ono, gburu nnajiuphu ngu?”

³² Jiehu palia ɛnya l'uzo windo ono su: “?Bụ onye bẹ tūru ikè yeru mu nū? ?Bụ onye?” Tɔbudu iya bụ; iphe, dū g'umadzu labo; ozoo umadzu ɛto, bụ ndu eleta ibe eze ɛnya shi lẹ windo lee ya ɛnya. ³³ Jiehu sū phẹ: “Unu gbẹ l'eka ono pata Jiezebelu zee ogbu g'ọ bya ada!” Oo ya bụ; ɛphe tufu iya o bya adaa. Mee ya pfukashihu kpua l'igbulo; mẹ ɲnya, noḡbaa l'eka ono. Jiehu gude ɲnya gbaa ya eli; zo o ya tolitoli.

³⁴ Jiehu bahū l'ime ɹlo je eria; nḡa su: “Unu pata nwanyị ono, vu onu ono je elia; kele o bụ pho nwada eze!” ³⁵ ɛphe lufushia g'ɛphe je elia ya; o buwaru iphe, ɛphe humaru kpoloko bụ okpokoroko ishi iya; mẹ okpu ogboro iya; waa okpu oshi-eka iya. ³⁶ ɛphe laphu azu je epfuaru iya Jiehu; o su: “Oo ya bụ iphe ono, Chipfu shi l'onu onye-ozii iya, bụ Elayijia ke Tishibe pfua su: ‘Oo l'alj, dū lẹ mkpukpu Jiezerelu bẹ nkuta a-ta anu Jiezebelu.’” ³⁷ Jiezebelu bẹ odzu iya a-du ge nshi, a nyiru tukaa nanu nanu l'alj, dū lẹ Jiezerelu; k'ophu bụ l'o to dudu onye byaru a-hube iya ama ke g'ọ su: ‘Oo Jiezebelu baa.’ ”

10

Egbushi ndibe Éhabu

¹ Éhabu bẹ unwu iya dū ukporo ɛto l'umadzu iri lẹ Samériya. Oo ya bụ; Jiehu bya edeshia ekwo-ozii keshiaru ndu-ishi lẹ mkpukpu ono; mẹ ndu bụ ogerenya; mẹ ndu bụ phẹ mefutaru unwu Éhabu ono. Ekwo-ozii ono bẹ o deru su: ² “Eshi ophu unu l'unwegirima nnajiuphu unu tukoru nodu; teme unu nweru ugbo-ɲnya; nweru ɲnya bya enweru ngwoḡu; nweru mkpukpu, a kpushiru ike; bẹ bụ ekwo-ozii-a -bebeepho rwu unu eka; ³ unu hota onye kachaa ree; mbụ onye o gbaru g'unu hota l'unwu nnajiuphu unu; mee ya eze; g'unu lwua oḡu see iswi onu-ulo nnajiuphu unu.”

⁴ Ole ndzu-agugu rwutaru phẹ; ɛphe su: “lewaro; ndu eze labo pho ta adudu ike pfuru wota iya oḡu. ?Denu g'anyibedua e-shi dū ike pfuru wota iya oḡu?”

⁵ Tɔbudu iya bụ; onye bụ ishi l'ibe eze; mẹ onye bụ ishi mkpukpu; mẹ ndu bụ ogerenya; waa ndu bụ phẹ mefutaru unwu Éhabu zia Jiehu ozii su: “Anyi bụ ndu-ozii ngu; oo iphe, i sūru g'anyi mee bẹ anyi e-me. O to nwedu onye anyi eme eze; mekpoeppo iphe, i riru l'o pfuru oto.”

⁶ Jiehu bya edeeru phẹ ekwo-ozii k'ugbo ebo su: “O -buru l'unu tūru ikè yeru mu; unu je a-nodu eme iphe, mu sūru g'unu mee; unu gbukoo ishi unwu nnajiuphu unu ono g'ɛphe ha vutaru mu lẹ mkpukpu Jiezerelu egube nta-a echele.”

Unwu ibe Éhabu ono, bụ iya bụ umadzu ukporo ɛto l'iri ono bẹ bụ ɛphe lẹ ndu oke amadu lẹ mkpukpu ono shi nodu; o buru ndu ono metseshiru phẹ.

⁷ Ekwo-ozii ono rwueppo ndu ono eka; ɛphe kputa unwu ibe eze ono; gbushikota ɛphene ukporo ɛto l'iri ono. ɛphe paru ishi phẹ yechaa lẹ nkata; vulaaru Jiehu lẹ mkpukpu Jiezerelu. ⁸ Onye-ozii bya ezia Jiehu su: “E vulataakwaru ishi unwu Éhabu obu.”

Jiehu su: “Kube phẹ l'ikpo labo l'onu-abata mkpukpu g'ɛphe nodu l'eka ono jeye l'utsu.”

⁹ O be l'utsu; Jiehu lufu je apfuru pfuaru ndu ono g'ɛphe ha su: “Uta ta adukwa unu l'ehu. Oo mbedua bẹ gbaru nnajiuphu mu ejo-idzu; woru iya gbua. Ole o bụ; bukwanu onye bẹ gbushiru ndu owana? ¹⁰ Oo ya bụ g'unu maru l'o to dudu opfu, Chipfu pfuru lẹ k'ehu ndibe Éhabu dūru ophu tee mekotadu nū. Chipfu bẹ mewaru iphe, o shi l'onu onye-ozii iya, bụ Elayijia pfua.” ¹¹ Oo ya bụ Jiehu gbushikota iphe, bụ ndibe Éhabu, phoduru lẹ mkpukpu Jiezerelu. O gbukotaru ndu oke amadu, o

nweru; mę ndu ęguru ọnyà iya; mękpoo ndu-uke, o nweru; ọphu ọ tọ dudu m'onye lanu, ọ haru; ọ nọdu ndzụ l'ime phẹ.

Jiehu egbushi ndu abubu eze Éhazaya

¹² Noo ya; Jiehu bya agbeshi jeshia mkpukpu Samériya; o jetabeepho rwua ẹka ndu nche aturu anọduje ebushi aturu ẹji; ¹³ yee ndu bu abubu Éhazaya ono, shi buru eze ndu Jiuda phọ dzuda. Ọ jia phẹ sụ: “?Unu bu ndu ole?”

Ẹphe sụ iya: “Anyi bukwa abubu Éhazaya. Iphe, anyi abya bu g'anyi kele unwu ibe eze; mę unwu ibe eze-nwanyị.”

¹⁴ Jiehu sụ: “Unu kpukoo phẹ lẹ ndzụ.” Ẹphe bya akpukoo phẹ lẹ ndzụ je egbushia; chiru ye l'iduma, du l'ẹka ono, ndu nche aturu anọduje ebushi aturu ẹji ono. Ẹphe du umadzu ukporo labọ l'ẹbo. E gbushia phẹ; ọphu ọ tọ dudu onye ọphu a haru; ọ nọdu ndzụ m'onye lanu.

Eegbufufua ndibe Éhabu, phoduru nu

¹⁵ Jiehu bya alufu l'ẹka ono; ọ huma Jiehonadabu nwa Rekabu g'ọobyapfuta iya. Jiehu kele iya ekele bya asụ: “?Obu ngu guru-a ìphóró l'ẹka mu nọ; g'obu nkemu guru l'ẹka ì nọ-a?”

Jiehonadabu sụ iya: “Ee; obu mu gukwaru-a ìphóró.”

Jiehu sụ iya: “O -buru l'ọ du nno; machiaru mu ẹka ngu.” Ọ bya amachiaru iya ẹka; Jiehu selita iya lobata l'ugbo-inya. ¹⁶ Jiehu sụ iya: “Tsoru mu g'i huma ge ke Chipfu aphụ-beru mu l'ehu.” Ọo ya bu; ọ pata iya l'ugbo-inya. ¹⁷ Jiehu phẹ rwuepho Samériya; ọ tuko iphe, bu ndibe Éhabu, phoduru nu l'ẹka ono gbushikota. O gwekota phẹ arakabya g'ẹphe ha; ẹgube ono, Chipfu shi l'onu Elayijia pfua ya ono.

Eegbushi ndu abaru Balu eja

¹⁸ Jiehu bya akpakoo ndu Ízurelu l'ophu sụ phẹ: “Éhabu bẹ bapeteru Balu eja; mbedua a-baru iya eja; barweru iya ya abarwe. ¹⁹ Ngwa; unu kukota ndu mpfuchiru Balu g'ẹphe ha; mę ndu abaru iya eja; mę ndu bugbaa uke iya. G'ọ tọ dukwa onye a-gbala nu; noo kele mu abya egweru Balu ngweja, paru ẹka. Onye gbalaru nu bẹ ta adzukwaru ndzụ.” Obenu lẹ Jiehu gude ẹregede eme ge ya mee ge ndu abaru Balu eja bukotaruru mkpurupyata.

²⁰ Jiehu sụ: “Unu tịa ndzuko; g'e dzuko gude kwabẹ Balu ùbvù.” Ẹphe bya araa ke ndzuko obu arara. ²¹ Jiehu bya atuko alì Ízurelu l'ophu zidzuru ozi; ndu bukpo ndu abaru Balu eja g'ẹphe ha byakota; ọphu ọ tọ dudu m'onye lanu, ta abyaduru nu. Ẹphe wubakota l'ime eze ulo Balu ono; jikota iya pyimu; shita l'ishi iya ọphuu je akpaa l'ishi iya ọphuu. ²² Jiehu bya epfuaru onye eleta ẹnya l'ulo, eedobeje uwe sụ iya: “Chitaru ndu abakotakporu Balu eja awurukpata uwe g'ẹphe yee!” Ọ bya achitaru phẹ iya.

²³ Tọbudu iya bu; Jiehu yee Jiehonadabu; nwa Rekabu bahu l'ime ulo Balu ono. Jiehu sụ ndu ono, abaru Balu eja ono: “Unu lerwee ẹnya maru; ?tọ dukwanu onye ke Chipfu tso unu nọdu l'ẹka-a; abuedupho ndu abaru Balu eja kpoloko.”

²⁴ Ọo ya bu; ẹphe bya abahu jeshia egwe eja; mę ngweja-akpo-oku.

Jiehu bẹ wowaru umadzu ukporo ẹno ye g'ẹphe kwakaa l'etezi; bya asụ phẹ: “O -nwewaru onye haru m'onye lanu lẹ ndu-a, mu eye unu l'ẹka-a; ọ gbalaa bẹ e-gude ishi ndzụ nkiya pfua ugwo iya.”

²⁵ Egweghe, Jiehu egweghe ngweja-akpo-oku ono; ọ sụ ndu nche; mę ndu-ishi: “Unu wubawaro je egbushikota phẹ! G'ọ bọ dukwa onye ọphu a-gbala nu!” Ọo ya bu; ẹphe gude ogu-echi gbugbushikota phẹ. Ndu nche ono; waa ndu-ishi ono tufuchaa odzu phẹ l'etezi. Ndu nche ono bya abamihuchaa l'ime ime ulo Balu ono. ²⁶ Ẹphe

pafutagbaa ntekpe, du l'ulo Balu ono; kpo o ya o ku. ²⁷ Epe bya etsukposhia ntekpe Balu; nwukposhia ulo Balu ono. O buru nshi be aanoduje anyi iya byasu ntanu-a.

²⁸ Noo ya bu; Jiehu mebyia k'abar u Balu eja l'ali Izuru. ²⁹ O le Jiehu te wofuduru eka l'eme iphe-eji ono, Jierobowamu nwa Nebatu kpataru ge ndu Izuru mee ono. Mb u eja ono, epe baru unwu-eswi po, e gude mkpola-ododo kpu dobe le mkpuku Betelu; me le mkpuku Danu po.

³⁰ Chipfu su Jiehu: "Eshinu i meru iphe, du ree; mee iphe, pfuru nhamunha l'enya nkemu; bya emee ndibe Ehabu iphe, du mu l'obu g'e mee phe iya; be awa ngu a-odu l'aba-eze ndu Izuru jas u l'ogbo k'eno." ³¹ O le Jiehu te egudegbudu obu iya g'o ha dobe iphe, ekemu Chipfu, bu Chileke ke Izuru pfuru. O to haduru eme iphe-eji ono, Jierobowamu meru; mb u ono, o kpataru ge ndu Izuru mee ono.

Anwuhu Jiehu

³² Teke ono be Chipfu wataru akpa ndu Izuru mkpa-eka. Hazuru lwu-kpekota mkpuku le mkpuku ndu Izuru l'ophu; ³³ shita l'uzo enyanwu-awawa enyimu Jiodanu; mb u ali Giladu l'ophu; me ali ndu Gadu; me ke ndu Rubenu; me ke ndu Manase e -shi le mkpuku Arowa, du le mgboru nsuda Anonu je akpa le Giladu; waa Beshanu.

³⁴ Iphe ozo, nwugbaberu nu teke Jiehu bu eze; waa iphemiphe, o meru; me ehuka ehuka, o mekotaru be e dekotaru lekwo-ako ndu eze ndu Izuru.

³⁵ Tobudu iya bu; Jiehu nwuhu lapfushia nna iya phe; e lia ya le mkpuku Sameriya. Jiehowahazu, bu nwa iya nwoke buru eze nochia enya iya. ³⁶ Iphe, Jiehu noru l'aba-eze ndu Izuru le Sameriya bu ukporo apha l'apha esato.

11

Atalaya yee Jiowashi (2Ipe 22:10—23:15)

¹ Tobudu iya bu; Atalaya, bu ne Ehazaya humaepo le nwa iya nwuhwaru; o gbeshi je atuko ndibe eze g'ephe ha saa osa-mpfu. ² O le Jiehosheba, bu nwada eze, bu Jioramu; bya aburu nwune Ehazaya ke nwanyi be dutaru Jiowashi, bu nwa Ehazaya dufu l'echilabo unwu eze ono, eeme g'e gbushia ono. O duta Jiowashi yele onye ehe iya nu je edomia le mkpuru-azee; shi nno wohaar u iya Atalaya; k'ophu bu l'o to gbuduru iya. ³ E domiru Jiowashi; yele onye ehe iya nu l'eze-ulo Chipfu apha ishii ge Atalaya bukpoepo ishi l'ali ono.

E kwefuru Atalaya ike (2Ipe 23:1-15)

⁴ O be l'apha k'esaa; Jiehojada bya ezia g'e je ekua ndu bugbaa ishi ndu ojogu ukporo ise ise, bu ndu anoduje eche eze; me ndu anoduje eche ibe iya; g'e duru phe byapfuta iya l'eze-ulo Chipfu. Epe l'ephe woru ndzu gbaa; o mee; epe ribuaru iya nte l'ulo Chipfu l'eka ono. O bya egoshi phe Jiowashi, bu nwatibe eze ono. ⁵ O bya atuaru phe ekemu su: "Waa iphe, unu e-me baa; unube ndu ono, anoduje le nche l'eswe-atuta-unme; unu kee onwunu uzi eto. G'uzi lanu je anodu chee nche l'ibe eze; ⁶ uzi lanu eje anodu eche le Onu-abata Suru; uzi lanu ophuu a-odu l'azu ndu nche ono; mb u l'azu oguzo ono azu iya ophuu. Noo g'unu e-shi bu ono chee ulo ono nche. ⁷ Uzi labo l'ime unube ndu anoduje le nche l'eswe-atuta-unme be anodukwapho eche eze-ulo Chipfu nche; gude gbobuta eze; g'o to du iphe e-me iya nu. ⁸ Unu pagbaaru ngwogu unu l'eka no-pee eze, bu Jiowashi mgburugburu. Iphe,

bukpoo onye shitaru ẹka unu nọ; unu gbua onye ọbu. Ẹkameka, eze ejekpo; unu swiru iya eswiru.”

⁹ Ndu-ishi ndu ojogu ukporo ise ise ono mee ge Jiehoyada, bu onye uke Chileke pfuru phe ono. Onyenonu chita ndu nkiya, bu ndu echeje nche l'eswe-atuta-unme; me ndu ophu afuta le nche l'eswe-atuta-unme ono; ephe byapfutashia Jiehoyada, bu onye uke Chileke ono. ¹⁰ Onye uke Chileke ono bya achita arwa; me iphe, eegudeje egbobuta onwonye ono, shi buru ke Dévidi ono; mbu ono, e doberu l'eze-ulo Chipfu ono; woru keshiaru ndu bugbaa ishi ndu ojogu ukporo ise ise ono. ¹¹ Ndu nche ono pagbaarụ ngwogu phe l'ehu l'ehu pfuru gbaphee eze mgburugburu le mgboru oru-ngweja Chipfu; waa eze-ulo ono gedegede; shita l'uzo ekutara jeye l'uzo ekicha.

¹² Jiehoyada bya edufuta nwatibe eze ono, bu Jiowashi; bya eworu okpu-eze kpube iya; woru ekwo, e deru ekemu Chileke dee ya l'eka su l'oo ya bu eze. Ephe bya awua ya manu l'ishi; bya atuko aku ẹka; atu uzu su: “Nodukwa ndzu ogologo; gube eze!”

¹³ Atalaya numaeopho wowoowoo, ndu nche; me ndu oha atu; o tugbua jepfushia phe l'eze-ulo Chipfu. ¹⁴ O bya eje elee enya; bya ahuma eze g'o pfuru le mgboru itso, bu iya bu g'ephe emeje iya l'omelali phe; bya ahumakwapho ndu-ishi ndu ojogu; me ndu egbuje opu g'ephe pfu-kubegbaaru iya; me ge ndu ali ono l'ophu tukoru etegbaa eswa; egbu opu; o gbajashia uwe iya chishia su: “Ebyi anwua-o! Ebyi anwua-o!”

¹⁵ Tobudu iya bu; Jiehoyada, bu onye uke Chileke bya atuaru ndu-ishi ndu ojogu ukporo ise ise ono ekemu su: “Unu kpufuta nwanyi ono l'echilabo ndu nche ono. Iphe, bu onye ephe l'iya swi; unu gude ogu-echi gbua ya.” Noo kele onye uke Chileke ono be suru g'e tee gbukwa iya l'eze-ulo Chipfu. ¹⁶ Oo ya bu; ephe gude iya; kpu-rwua onu ẹka inya eshije abahu l'ibe eze; ephe woru iya gbua l'eka ono.

Jiehoyada edozi ali Jiuda (2Iphe 23:16-21)

¹⁷ No iya; Jiehoyada bya emee eze ephe le Chipfu gbaa ndzu; bya emekwapho ndu ono ephe le Chipfu gbakwapho ndzu. Ogbandzu obu bu l'ephe a-buru ndibe Chipfu. O mekwapho eze; ephe le ndu ono gbaa ndzu nkephe. ¹⁸ Ndu Jiuda l'ophu jeshia l'eze-ulo Balu je enwutsushia ya. Ephe toko iphe, bu oru-ngweja Balu; me ntekepe iya tsukposhichaa yogiri yogiri. Ephe gbua Matanu, bu onye uke Balu l'iphu oru-ngweja Balu.

Oo ya bu; Jiehoyada, bu onye uke Chileke bya eye ndu nche; ephe cheahaa eze-ulo Chipfu nche. ¹⁹ O chita ndu-ishi ndu ojogu ukporo ise ise ono, bu ndu anoduje eche eze; waa ndu anoduje eche ibe iya; me ndu ali ono l'ophu; ephe dufuta onye eze ono l'eze-ulo Chipfu. Ephe shia ẹka ndu nche eshije abahu duba iya l'ibe eze. Oo ya bu; eze je anodu l'aba-eze. ²⁰ Noo ya; ehụ kwatakpo tsoo ndu ali ono l'ophu okpobe atsotso. Nchi bya adu doo le mkpukpu ono; kele e gbuwaru Atalaya l'ibe eze.

²¹ Jiowashi nowaru apha esaa teke o wataru aburu eze.

12

Teke Jiowashi bu eze ndu Jiuda (2Iphe 24:1-16)

¹ L'apha, kwe Jiehu apha esaa, e -shi teke o beberu buru eze ndu Izurelu; be Jiowashi bataru l'aba-eze ndu Jiuda. Iphe, o noru l'aba-eze ono le Jierusalemu bu ukporo apha labo. Epha ne iya bu Zibaya. Eka ne iya obu shi bu le mkpukpu Biye-Sheba. ² Jiowashi be mekotaru iphe, pfuru oto l'enya Chipfu l'apha ono g'o ha, Jiehoyada, bu onye uke Chileke kpo-zikotaru iya uzo. ³ Obenu l'eka aagwaje iphe ono be a ta alwuduru; ndu ali ono nodu egweje eja bya akpo unwu-isensu oku l'eli ẹka ono.

⁴ Tòbudu iya bụ; Jiowashi bya epfuaru ndu-uke Chileke sụ phẹ: “Unu nakòbe iphe, bụ okpoga, dū nsọ, eewobatajẹ l'eze-ulo Chipfu; mbụ okpoga, atụtaje l'utu; mẹ okpoga, e ketarū onyenonu g'ọ pfuje; mẹ okpoga, nemadzū gude obu iya bya anū l'eze-ulo Chipfu. ⁵ Gẹ ndu-uke Chileke l'ẹhu l'ẹhu nakòta okpoga ono l'ẹka ndu edobeje okpoga g'e gude iya mekwakòta iphe, mebyihuru emebyihu l'ulo Chipfu; l'ẹka bụkpoo ẹka a hūmaru mebyihuru emebyihu.”

⁶ Ọle a nọru jeye l'apha, kwe Jiowashi ụkporo apha l'apha ẹto; ọphu ndu-uke Chileke ono te emekwaduru iphe, mebyishihuru l'eze-ulo Chipfu ono. ⁷ Tòbudu iya bụ; eze, bụ Jiowashi bya ekua onye uke Chileke, bụ Jiehoyada; mẹ ndu-uke Chileke ọzo jia phẹ sụ: “?Bụ gūnu meru iphe, unu te emekwaeduru iphe, mebyishihuru l'eze-ulo Chipfu ọbu? Ngwa; g'ọ bọ dukwa okpoga ọzo, unu a-natabaa l'ẹka ndu edobeje okpoga. Iphe, unu e-mechia bụ g'unu tuko iphe, bụ okpoga unu natawaru nū g'e gude mekwaa eze-ulo ọbu.” ⁸ Ọo ya bụ; ndu-uke Chileke ono kweta l'ẹphe taa nakòedu ndu ono okpoga; ọphu ẹphe emekwaedu eze-ulo Chipfu ono l'onwophẹ.

⁹ Noo ya bụ; onye uke Chileke, bụ Jiehoyada bya apata okpoko; swofua ụzo l'opfu iya; dokube iya ọru-ngweja Chipfu l'ẹkutara; mẹ a -nọdu abahū l'eze-ulo Chipfu ono. Ndu uke Chileke, eche ọnu-abata nche tuko okpoga, e wobataru l'eze-ulo ono yekòta l'okpoko ono. ¹⁰ Ọ nọdu abujeru; okpoga ono -haephò shii l'okpoko ono; onye ederu eze ẹkwo; mẹ onye-ishi ndu-uke Chileke abya agua okpoga ono ọgu; chiru ye l'ẹkpa kechia. ¹¹ Ẹphe pyachaa okpoga ono g'ọo-dū; ẹphe eworu iya nū ndu-ishi ozi ọbu, eeje l'eze-ulo ono. Ẹphe nọdu eshije l'okpoga ono pfua ndu eje ozi l'eze-ulo Chipfu ono ụgwo; mbụ ndu kapyinta; mẹ ndu akpu ulo ọbu akpukpu; ¹² mẹ ndu edo ẹja edodo; mẹ ndu akwacha mkpuma. Ọ buri l'okpoga ono bẹ ẹphe eshije zuta oshi; mẹ mkpuma, a gbakposhuru agbakposhi, e gude emekwa eze-ulo Chipfu ono. Ọ buri iya bẹ ẹphe eshije emephu okpoga l'iphe, l'ala, l'iphe, eemekwa emekwa l'eze-ulo ono. ¹³ Ọle ọ tọ bụdu okpoga ono, e wobataru l'eze-ulo Chipfu ono bẹ e gude mee gbamugbamū mkpola-ochaa; mẹ iphe, apajẹ oghu oroku; mẹ gbamugbamū ọzo; mẹ opu; mẹwaro iphe ọzo, e gude mkpola-ododo; mẹ mkpola-ochaa mee dobe l'eze-ulo Chipfu ono. ¹⁴ Ọ buepho ndu eje ozi l'eze-ulo ono bẹ a nuru iya g'ẹphe gude mekwaa eze-ulo ono. ¹⁵ A ta sūjeduru ndu a nuru okpoga ono g'ẹphe bya edoo g'ẹphe gude mepushia okpoga ono; kele ẹphe bụ ndu gude ire-lanū eje ozi ọbu.

¹⁶ Okpoga, shi lẹ ngweja-apfū-ugwo; mẹ kẹ ngweja-iphe-ẹji; bẹ e te ewobatajedu l'eze-ulo Chipfu; ndu nwe iya nū bụ ndu-uke Chileke.

¹⁷ Ọ buri teke ono bẹ Hazelu, bụ eze ndu Arámu jeru etsoo mkpukpu Gatu ọgu; lwua ya lwuta. Ọ bya adakòbe jeshifua ọgu lẹ Jierúsalemū. ¹⁸ Jiowashi, bụ eze ndu Jiuda wota iphemiphe, nna iya phẹ, bụ Jiehoshafatu; mẹ Jiehoramu; mẹ Éhazaya, bụ ndu shi buri eze ndu Jiuda doberu Chipfu iche; mẹ ọphu yẹbedua doberu Chipfu iche; məkota mkpola-ododo, a hūmaru l'ẹka eedobeje ẹku l'eze-ulo Chipfu; mẹ l'ulo ibe eze; wolaaru Hazelu, bụ eze ndu Arámu. Ọ buri teke ono bẹ Hazelu bebe paru Jierúsalemū haa tūgbua.

¹⁹ Iphe ọzo, nwugbaberu nū teke Jiowashi bụ eze; mẹ iphemiphe, o meru bẹ e dekotaru l'ẹkwo-akọ ndu eze ndu Jiuda.

²⁰ Ndu ozi Jiowashi bya agbaaru iya ẹjo-idzu; woru iya gbua l'ulo Betu-milo l'uzo, shiru jeshia Sila. ²¹ Ndu ozi iya, gburu iya nū ọbu bụ Jiozaka nwa Shimeyatu; mẹ Jiehozabadu; nwa Shoma. Tòbudu iya bụ Jiowashi nwuhu; e lia ya l'ẹka e liru nna iya phẹ lẹ mkpukpu Dévidi. Amazaya, bụ nwa iya buri eze nọchia ẹnya iya.

13

Jiehowahazu bụ eze ndu Ízurelu

¹ L'apha, kwe Jiowashi; nwa Éhazaya ụkporo apha l'apha ẹto; e -shi teke o beberu bụru eze ndu Jiuda bẹ Jiehowahazu nwa Jiehu byaru aburu eze ke ndu Ízurelu lẹ mkpụkpu Samériya. Iphe, ọ nọru l'aba-eze bụ apha iri l'ẹsaa. ² O mee ẹjo-ememe l'anya Chipfu. O tsokọtaru ẹjo-iphe ono, Jierobowamu; nwa Nebatu meru ono; mbụ ono, o meru ndu Ízurelu mee ono. Ọ tọ gbakọtaduru ẹjo-ememe ono azụ. ³ Ọo ya bụ; Chipfu woru oke-ẹhu-eghu iya swibe ndu Ízurelu. Ọ parụ phẹ harụ Hazelu bụ eze ndu Arámu; waa nwa iya bụ Benu-Hadadu ẹphe ka phẹ ọkphehu nọ ọdu.

⁴ Jiehowahazu bya epfuru nụ Chipfu; Chipfu ngaberu iya nchị; kele ọ humaru g'eze ndu Arámu gude akpaberu ndu Ízurelu ẹhu. ⁵ Tọbudu iya bụ; Chipfu bya anụ ndu Ízurelu onye dzọru phẹ nụ; ọ bụru iya bụ l'ẹphe anahụ ndu Arámu. Ndu Ízurelu bya eburu l'ibe nkephe g'ẹphe shihawaa buru iya. ⁶ Obenu l'ẹphe ta tų-woduru ẹka l'eme iphe-ẹji ono, ndibe Jierobowamu meru; mbụ ono, o meru ndu Ízurelu g'ẹphe mee ono. Ọ tųkoru iya mekọta. Nokwaphọ g'itso Ashera dų lẹ Samériya g'ọ dų iya.

⁷ Ọphu ọ dudu ndu ojọgu Jiehowahazu phoduru nụ; a -gụfuepho ndu ojọgu ụkporo labọ l'iri, bụ ndu agbajẹ l'inya; mẹ ụgbo-inya iri; waa unu ndu ojọgu ugbo ụkporo l'ise, bụ ndu ojọgu oje-l'ọkpa; kele eze ndu Arámu bẹ sakọtaru phẹ ọsampfu; bya egude ọkpa gwee phẹ uji l'alị.

Anwuhu Jiehowahazu

⁸ Iphemiphe, nwụgbaberu nụ teke Jiehowahazu bụ eze; waa iphe, o meeberu; mẹ ẹhuka ẹhuka, o mekọtaru bẹ e dekọtaru l'ẹkwo-akọ ndu eze ndu Ízurelu. ⁹ Jiehowahazu bya anwuhu; lapfushia nna iya phẹ; e lia ya lẹ mkpụkpu Samériya. Jiowashi, bụ nwa iya nwoke bụru eze nọchia ẹnya iya.

Jiowashi bụ eze ndu Ízurelu

¹⁰ Ọ bụru l'apha, kwe Jiowashi ụkporo apha l'apha iri l'ẹsaa, e -shi teke o beberu bụru eze ndu Jiuda; bẹ Jehowashi nwa Jiehowahazu byaru aburu eze ndu Ízurelu. Iphe, ọ nọru l'aba-eze bụ apha iri l'ishii lẹ Samériya. ¹¹ O mee ẹjo-ememe l'anya Chipfu. Ọ tọ haduru eme iphe-ẹji ono, Jierobowamu nwa Nebatu meru; mbụ ono, o meru ndu Ízurelu ẹphe mee ono. Iphe-ẹji ono bẹ o yeru ẹka l'ememe.

Anwuhu Jiowashi

¹² Iphe ọzo, nwụgbaaru nụ lẹ teke Jiowashi bụ eze; mẹ iphemiphe, o meru; mẹ ọkphehu iya, o gude tsoo Amazaya, bụ eze ndu Jiuda ọgu; bẹ e dekọtaru l'ẹkwo-akọ ndu eze ndu Ízurelu. ¹³ Ọo ya bụ; Jiowashi nwuhu lapfushia nna iya phẹ; e lia ya l'ẹka e liru ndu eze ndu Ízurelu lẹ Samériya. Jierobowamu, bụ nwa iya bya anọdu l'aba-eze nọchia ẹnya iya.

Anwuhu Elayisha

¹⁴ Lẹ teke iphe-ememe, bụ iya mechaaru gbua Elayisha gudeshiru iya ike bẹ Jiowashi, bụ eze ndu Ízurelu jeru iya ajiji. O rwua bya araaha ẹkwa l'iphu iya sụ: “Nna mu-e! Nna mu-e! Gube onye bụ ụgbo-inya; bya aburu ọ-gba-l'inya-ọgu ndu Ízurelu!”

¹⁵ Elayisha sụ iya: “Wota ụta yẹe apfụ.” Jiowashi bya ewota iya. ¹⁶ Elayisha bya asụ eze ndu Ízurelu ono: “Seta apfụ ono!” Ọ bya eseta iya. Elayisha bya atụ-kobe eze ono ẹka l'ẹka nkiya.

¹⁷ Elayisha sụ iya: “gūhaa windo ọphu nọ laaru ụzo ẹnyanwu-awawa!” Ọ gūhaa ya. Elayisha sụ iya: “Gbaa apfụ ono!” Ọ gbaa ya. Elayisha pfua sụ: “Ọwa-a bụ apfụ Chipfu, e-gude lwụ-kpee! Ọo apfụ, ee-gude lwụ-kpee ndu Arámu; kele ii-lwụ ndu Arámu lẹ mkpụkpu Afẹku; mbụ woru phẹ saa ọsampfu.”

¹⁸ Ọ sùkwa iya phọ: “wota apfù ono!” O wota iya. Ọ sù eze ndu Ízurelu ono: “Wata iya asù l'alì!” Ọ sùà ya ugbo ẹto; bya ahaa ya. ¹⁹ O mee; ẹhu ghuahaa onye kẹ Chileke ono egbu; ọ sù: “I gege asù iya ugbo ise m'ọbu ugbo ishii; k'ọphu i gege alwu-kpekwanu ndu Arámu jasù ii-mebyishikọta phẹ. Ọle nta-a bụ ugbo ẹto kpoloko bẹ ịi-lwu-kpe phẹ.”

²⁰ Tọbudu iya bụ; Elayisha nwuhu; e lia ya.

Ndu ojogu ọ-lwua-ọlaa, shi l'alì ndu Mówabu bẹ ezebatajẹ l'alì Ízurelu; mẹ a bahuepho l'apha ọphúú. ²¹ O be teke o nweru ndu eli odzu; ẹphe bya amaru; ndu ojogu ọ-lwua-ọlaa ono bụwaru phereketeke; ẹphe parụ odzu nwoke ono tụa l'ilu Elayisha. Odzu nwoke ono je edenyi l'okpu Elayisha; o teta bya anodu ndzụ ọzo; gbeshi pfuru apfuru.

Ogu ndu Ízurelu waa ndu Arámu

²² Hazelu, bụ eze ndu Arámu bẹ kpakotaru ndu Ízurelu ẹhu teke Jiehowahazu bụ eze. ²³ Ọle Chipfu l'anoduje emeru ndu Ízurelu eze-iphe-oma; aphuru phẹ obu-imemini; teme ọ ghakwaaru phẹ phọ iphu. Ọ bụru iphe, kparụ iya nù bụ ogbandzu ono, yee Ébirihamu; mẹ Áyizaku; waa Jiékpọ gbaru ono. Byasù ntanụ-a bẹ ọ tọ bụdu uche iya g'o mebyishia phẹ; ọzo g'ọ chifu phẹ l'atatiphu iya.

²⁴ Teke Hazelu, bụ eze ndu Arámu nwuhuru; bẹ nwa iya, bụ Benu-Hadadu byaru aburu eze nọchia ẹnya iya. ²⁵ Ọ bụru teke ono bẹ Jiowashi, bụ nwa Jiehowahazu tukuror mkpukpu lẹ mkpukpu ono, Hazelu shi natakota nna iya, bụ Jiehowahazu l'ogu ono naphutakota azu. Jiowashi lwu-kpekotaru iya ugbo ẹto; shi nno naphutakota mkpukpu ndu Ízurelu ono azu.

14

Teke Amazaya bụ eze ndu Jiuda (2Iphe 25:1-24)

¹ O be l'apha, kwe Jiowashi nwa Jiehowahazu apha labọ, e -shi teke ọ wataru aburu eze ndu Ízurelu; Amazaya nwa Jiowashi bya aburu eze kẹ ndu Jiuda. ² Ọ nọwaru ukporo apha l'apha ise teke ọ wataru aburu eze. Iphe, ọ nọru l'aba-eze bụru ukporo apha l'apha tete lẹ Jierúsalem. Ẹpha ne iya bụ Jiehowadinu. Ẹka ne iya ọbu shi bụ Jierúsalem. ³ Amazaya bẹ meru iphe, pfuru ọto l'ẹnya Chipfu. Ọle o to mebeduru iya g'ochooroke iya, bụ Dévidi meru. O mekotaerupho gẹ nna iya, bụ Jiowashi meru. ⁴ Obenu l'ọ tọ lwuduru ẹka aagwajẹ iphe ono; ndu Jiuda nọdu anoduje egwe ẹja; bya akpọ unwù-isensu oku l'eli ẹka ono.

⁵ Alì-eze ono laepho Amazaya l'ẹka okpobe alala; o gbushia ndu-ozì iya ono, bụ phẹ gburu nna iya teke ọ bụ eze phọ. ⁶ Ọle o to gbuduru unwegirima ndu mgbugbumadzu ono; kele o tsoru iphe ono, e deru l'ekwo ekemu Mosisu l'ẹka ono, Chipfu turu ekemu sù: “Ndu nwuru nwa bẹ e tee gbudu l'ugwo iphe, unwu phẹ metaru; ọphu eegbukwapho unwegirima l'ugwo iphe, nna, nwuru phẹ nù metaru; onyenonu bẹ aa-lajẹ l'iphe-ẹji, o metaru.”

⁷ Ọo yẹbedua bẹ gburu ndu Edomu unu ugbo ukporo l'ise* lẹ nsuda alì Únú; bya alwuta mkpukpu Sela l'ogu; woru iya gube Jiokutelu. Ọ bụru ẹpha ono bẹ ọza byasù ntanụ-a.

⁸ Tọbudu iya bụ; Amazaya bya ezia ozi g'e je ezia eze ndu Ízurelu, bụ Jiowashi nwa Jiehowahazu mbụ nwanwa Jiehu; sù iya: “Bya g'anyi lẹ ngu zugbabe ogu.”

⁹ Jiowashi, bụ eze ndu Ízurelu ziphu Amazaya, bụ eze Jiuda ozi azu sù: “Oshi uke, dọ l'úbvú úbvú Lébanonu bẹ ziru oshi sida, dukwapho l'úbvú úbvú Lébanonu sù

* 14:7 14:7 Bụ iya bụ 10,000 lẹ mbekee.

iya: 'Kena nwatibe mu ke nwoke nwada ngu g'ọ luru.' Tọbudu iya bu; anu-egbudu, bu l'ubvú ubvú Lébanonu ono ghatajephō; ọ zọo oshi úkèè ono pyaapya. ¹⁰ I lwu-kpeanaru ndu Edomu; i nọdu ekuanaa onwongu. Nọdule-a l'ibe ngu ku onwongu; k'alwu-kpe, i lwu-kperu. ?Bu gunu be iime g'i kpataru onwongu opfu, e-me g'unu le ndu Jiuda daa?"

¹¹ Ole Amazaya ta ngaduru iya nchi. Oo ya bu; Jiowashi, bu eze ndu Ízurelu chita ndu ojogu iya jeshia; ephe l'eze ndu Jiuda, bu Amazaya je aghaa ya le mkpukpu Betu-Shemeshi, no l'ali Jiuda. ¹² Ndu Ízurelu lwu-kpee ndu Jiuda; mee phe; ephe gbaa nanu nanu lashichaa ibe phe. ¹³ Jiowashi, bu eze ndu Ízurelu bya egude Amazaya nwa Jiowashi; mbu nwanwa Éhazaya; mbu eze ndu Jiuda le mkpukpu Betu-Shemeshi. O jekwapho Jierusalemu je enwutsushia igbulọ Jierusalemu; a - gbe le Onu-abata Ifuremu; je erwua l'onu-abata Mgbureku. Eka o nwutsuru be ogologo iya rwuru unu nkwo-eka. ¹⁴ O chitakota mkpola-ododo; me mkpola-ochaa; mewaro ivu, o humaru l'eze-ulo Chipfu; me ophu du l'eka eedobeje eku l'ulo eze. O chitakwapho ndu a tu-chiru atu-chi lashia Sameriya.

¹⁵ Iphe, nwugbaberu nu teke Jiehowashi bu eze; mbu iphe, o meberu; me ehuka ehuka, o mekotaru; waa ge yee Amazaya, bu eze ndu Jiuda gude lwa ogu; be e dekotaru l'ekwo-ako ndu eze ndu Ízurelu. ¹⁶ To budu iya bu; Jiehowashi nwuhu lapfushia nna iya phe; e lia ya l'eka eelije ndu eze le mkpukpu Sameriya. Oo ya bu; Jierobowamu, bu nwa iya buru eze nochia enya iya.

¹⁷ Amazaya, bu nwa Jiowashi; mbu eze ndu Jiuda bya anofua apha iri l'ise; ge Jiowashi nwa Jiehowahazu, bu eze ndu Ízurelu nwuhuchaaru. ¹⁸ Iphe ozo, Amazaya megbaberu be e dekotaru l'ekwo-ako, ndu eze ndu Jiuda.

¹⁹ Le Jierusalemu be a no gbaaru Amazaya ejo-idzu; o gbalaa lashia mkpukpu Lakishi. Ephe ye ndu jepfuru iya le Lakishi l'eka ono je egbua ya. ²⁰ Ephe gude inya palata iya bya elia le Jierusalemu l'eka e liru nna iya phe le mkpukpu Dévidi.

²¹ Ndu Jiuda l'ophu wofuta Azariya, bu onye nowaru apha iri l'ishii mee ya eze l'ozo nna iya, bu Amazaya. ²² O buru Azariya ono mechaaru; kpukwaa mkpukpu Elatu woru iya nu-phu ndu Jiuda azu ge Amazaya nwuhuchaaru lapfushia nna iya phe.

Jierobowamu k'ebo bu eze ndu Ízurelu

²³ O be l'apha, kwe Amazaya nwa Jiowashi apha iri l'ise, o shi butaru eze ndu Jiuda; Jierobowamu nwa Jiehowashi bya aburu eze ke ndu Ízurelu. Iphe, o noru l'aba-eze iya bu ukporo apha labo l'apha lanu le Sameriya. ²⁴ O mee ejo-ememe l'enya Chipfu. O to haduru eme iphe-eji ono, Jierobowamu nwa Nebatu meru; mbu ono, o meru ndu Ízurelu mee ono. ²⁵ Oo ya be e shi l'eka; a nataphukota oke ali ndu Ízurelu azu; e -shi le mkpukpu Lebo-Hamatu jeye l'eze-enyimu nsuda Araba†. O shi nno vua; mbu iphe ono, Chipfu, bu Chileke ke ndu Ízurelu shihawaa l'onu onye-ozii iya, bu Jiona nwa Amityai pfua; mbu onye mpfuchiru Chileke ono, shi le mkpukpu Gatu-Hefa.

²⁶ Chipfu be humawaru g'iphe-ehuka, ndu Ízurelu eje habe shii; mbu le g'ephe ha be o rwubekotaru eka; mbu iphe ehuka ono; shita l'ohu je akpaa l'amadu; ophu o dudu onye a-gbaru phe mkpu. ²⁷ Ole eshinu Chipfu ta asuduru le ya e-me g'epha ndu Ízurelu chihu le mgboko-a be o shi l'eka Jierobowamu, bu nwa Jiowashi dzota phe.

²⁸ Iphe, nwugbaberu nu teke Jierobowamu bu eze; me iphe, o meberu; me ehuka ehuka, o mekotaru; waa k'ogu, o lwugbaberu; mewaro g'o shi nataphu mkpukpu Damasukosu; me mkpukpu Hamatu azu l'eka ndu Jiuda woru nu ndu Ízurelu be e

† 14:25 14:25 Oo mini ono bukwapho 'Eze-enyimu Unu'.

dekọtaru l'ekwo-akọ ndu eze ndu Ízurelu. ²⁹ Tọbudu iya bụ; Jierobowamu nwụhu lapfushia nna iya phẹ, bụ ndu eze ndu Ízurelu. Zekaraya, bụ nwa iya nwoke bụru eze nọchia ọnya iya.

15

Teke Azaríya bụ eze ndu Jiuda (2Iphe 26:1-5)

¹ O be l'apha, kwe Jierobowamu ụkporo apha l'apha ọsaa, e -shi teke ọ wataru aburu eze ndu Ízurelu; Azaríya nwa Amazaya bata l'aba-eze ndu Jiuda. ² Ọ nọwaru apha iri l'ishi teke ọ wataru aburu eze. Iphe, ọ nọru l'aba-eze bụru ụkporo apha labo l'apha iri l'ẹbo lẹ Jierúsalemụ. Ẹpha ne iya bụ Jiekolaya. Ẹka ne iya ọbu shi bụ Jierúsalemụ. ³ Azaríya bẹ meru iphe, pfuru ọto l'ọnya Chipfu; ẹgube ono, nna iya, bụ Amazaya meru. ⁴ Obenu l'ọ tọ lwuduru ẹka aagwajẹ iphe; ẹphe nọdu egweje ẹja l'ẹka ono; bya akpọ ụnwù-isensu ọku.

Ekpenta eme Azaríya (2Iphe 26:16-23)

⁵ Chipfu bya alọru ekpenta tọ eze ono; ekpenta ono mee ya jasụ mbọku, ọ nwuhuru. O buru l'ulo iche. O bụru Jiótamu, bụ nwa iya nwoke bẹ bụ onye-ishi l'ibe eze; bụru iya bụ onye bụ ishi ndu alí ono.

⁶ Iphe ọzo Azaríya megbaberu bẹ e dekọtaru l'ekwo-akọ ndu eze ndu Jiuda. ⁷ No iya; Azaríya nwụhu lapfushia nna iya phẹ. E lia ya l'ẹka e liru nna iya phẹ lẹ mkpụkpu Dévidi. Jiótamu, bụ nwa iya nwoke bụru eze nọchia ọnya iya.

Zekaraya bụ eze ndu Ízurelu

⁸ Ọ bụru l'apha, kwe Azaríya ụkporo apha l'apha iri l'ẹsato, e -shi teke o beberu bya aburu eze ndu Jiuda; bẹ Zekaraya nwa Jierobowamu; byaru aburu eze ndu Ízurelu. Iphe, ọ nọru l'aba-eze bụ ọnwa ishii lẹ Samériya. ⁹ Zekaraya mee ejo-ememe l'ọnya Chipfu gẹ nna iya phẹ. Ọ tọ haduru eme iphe-ẹji, Jierobowamu nwa Nebatu meru; mbụ iphe-ẹji ono, o meru ndu Ízurelu mee ono.

¹⁰ Ọo ya bụ; Shalumu nwa Jiabeshi gbaaru iya ejo-idzu; nọdu l'iphu ndu Ízurelu gbua ya; bya aburu eze nọchia ọnya iya. ¹¹ Iphe, nwugbaberu nọ teke Zekaraya nọ bẹ e dekọtaru l'ekwo-akọ ndu eze ndu Ízurelu. ¹² Ọo ya bụ; iphe ono, Chipfu pfuru Jiehu vua; mbụ iphe ono, o pfuru iya sụ: "Oshilọkpa ngu bụ phẹ a-nọdu l'aba-eze ndu Ízurelu; bụru eze jeye l'ogbo k'eno."

Shalumu bụ eze ndu Ízurelu

¹³ Shalumu nwa Jiabeshi bya aburu eze l'apha, kwe Uzaya ụkporo apha l'apha iri lẹ tete, e -shi teke o beberu bya aburu eze ndu Jiuda. Iphe, ọ nọru l'aba-eze bụ ọnwa lanu lẹ Samériya. ¹⁴ Menahemu nwa Gadi bya eshi lẹ mkpụkpu Tiza jeshia Samériya. Ọ nọdu lẹ Samériya l'ẹka ono tsoo Shalumu nwa Jiabeshi ọgu; gbua ya; bụru eze nọchia ọnya iya.

¹⁵ Iphe, nwugbaberu nọ teke Shalumu bụ eze; mẹ ejo-idzu, ọ gbaru bẹ e dekọtaru l'ekwo-akọ ndu eze ndu Ízurelu.

¹⁶ Teke onoya bẹ Menahemu gbẹ lẹ mkpụkpu Tiza tsoo ndu mkpụkpu Tifusa ọgu; woru phẹ lwua; mẹ ndu bukube phẹ nọ; kele ẹphe jikaru iya. Ọ kpafushicha unwanyi, dọ ime ẹpho.

Menahemu bụ eze ndu Ízurelu

¹⁷ O be l'apha, kwe Azaríya ụkporo apha l'apha iri lẹ tete, e -shi teke ọ byaru aburu eze ndu Jiuda; Menahemu nwa Gadi bahụ l'aba-eze ndu Ízurelu. Iphe, ọ nọru l'aba-eze bụ apha iri lẹ Samériya. ¹⁸ Menahemu mee ejo-ememe l'anya Chipfu. Teke ọ bụ eze bẹ ọ tọ haduru eme iphe-ẹji ono, Jierobowamu nwa Nebatu meru ono; mbụ ono, o meru ndu Ízurelu mee ono.

¹⁹ Eze ndu Asiriya, bụ Pulu bya achita ndu ọgu zebata l'alị ndu Ízurelu. Menahemu nụ iya mkpọla-ọchaa, ọrwa iya dū ụnu talentu labọ l'ụkporo talentu iri; g'o mee g'ọ noshia ike l'aba-eze iya. ²⁰ Ọ bụru l'alị Ízurelu bẹ Menahemu shi wofuta okpoga ono. Ndu nweru iphe bẹ o keshiru utu ono; onyenonu bẹ o keru mkpọla-ọchaa, ọrwa iya dū ụkporo shẹkelu labọ lẹ shẹkelu iri nū; g'a chikobe nū eze ndu Asiriya. Ọo ya bụ; eze ndu Asiriya ono tughua laphushia azụ; ọphu ọ tọ nọdubaeduru l'alị ono.

²¹ Iphe ọzo, nwughaberu nū teke Menahemu nọ; mę iphe, o mekotaru bẹ e dekotaru l'ekwo-akọ ndu eze ndu Ízurelu. ²² Menahemu kuru mgbenya ikpazụ; ọ bụru iya alapfu nna iya phez. Pekahaya, bụ nwa iya bụru eze nọchia ọnya iya.

Pekahaya bụ eze ndu Ízurelu

²³ O be l'apha, kwe Azaríya ụkporo apha labọ l'apha iri, e -shi teke o beberu bụru eze ndu Jiuda; Pehahaya nwa Menahemu bahụ l'aba-eze ndu Ízurelu. Iphe, ọ nọru l'aba-eze bụ apha labọ lẹ Samériya. ²⁴ Pehahaya bẹ meru ejo-ememe l'anya Chipfu. Ọ tọ haduru eme iphe-ẹji ono, Jierobowamu nwa Nebatu meru ono; mbụ ono, o meru ndu Ízurelu ẹphe mee ono. ²⁵ Onye-ishi ndu ojogu Pehahaya, ẹpha iya bụ Peka nwa Remalaya gbaaru iya ejo-idzu; gbata ụkporo ụmadzu labọ l'iri lẹ Giladu; ẹphe tsoru iya je etsoo Pehahaya ọgu l'eka a kpuru o shihu ike l'ulo-eze lẹ Samériya; ẹphe gbua ya; gbukwaphọ Agọbu; mę Ariye yeru iya. Ọo ya bụ; Peka gbua Pehahaya; bụru eze nọchia ọnya iya.

²⁶ Iphe ọzo, nwughaberu nū teke Pehahaya bụ eze; mę iphe, o mekotaru bẹ e dekotaru l'ekwo-akọ ndu eze ndu Ízurelu.

Peka bụ eze ndu Ízurelu

²⁷ O be l'apha, kwe Azaríya ụkporo apha labọ l'apha iri l'ẹbo, ọ byaru aburu eze ndu Jiuda; Peka nwa Remalaya bahụ l'aba-eze ndu Ízurelu. Iphe, ọ nọru l'aba-eze ono bụ ụkporo apha lẹ Samériya. ²⁸ Peka meru ejo-ememe l'anya Chipfu. Ọ tọ haduru eme iphe-ẹji ono, Jierobowamu; nwa Nebatu meru; mbụ ono, o meru ndu Ízurelu mee ono.

²⁹ Teke Peka bụ eze ndu Ízurelu bẹ Tigulatu-Pilesa, bụ eze ndu Asiriya nataru mkpukpu Ijionu; mę mkpukpu Abelu-Betu-Maka; waa mkpukpu Jianowa; mę mkpukpu Kadeshi; mę mkpukpu Hazọ. Ọ natakwarupho alị Giladu; mę alị Gálili, bụ iya bụ alị ndu Nafutali l'ọphu; kpukoo ndu ẹka ono lẹ ndzụ lashia Asiriya. ³⁰ O be l'apha, kwe Jiótamu nwa Uzaya ụkporo apha, e -shi teke o beberu bya aburu eze ndu Jiuda; Hosiya nwa Ela gbaaru Peka nwa Remalaya ejo-idzu; woru iya gbua; bụru eze nọchia ọnya iya.

³¹ Iphe ọzo, nwughaberu nū teke Peka bụ eze; mę iphe, o mekotaru bẹ e dekotaru l'ekwo-akọ ndu eze ndu Ízurelu.

Teke Jiótamu bụ eze ndu Jiuda (2Iphe 27:1-9)

³² O be l'apha, kwe Peka nwa Remalaya apha labọ, e -shi teke ọ wataru aburu eze ndu Ízurelu; Jiótamu nwa Uzaya bahụ l'aba-eze ndu Jiuda. ³³ Iphe, ọ nọru bụ ụkporo apha l'apha ise teke ọ wataru aburu eze. Iphe, ọ nọru l'aba-eze lẹ Jierúsalemu bụ apha iri l'ishii. ẹpha ne iya bụ Jierusha nwada Zadoku. ³⁴ Jiótamu meru iphe, pfuru

oto l'anya Chipfu egube ono, nna iya, bu Uzaya meru. ³⁵ Obenu l'ọ to lwuduru eka aagwaje iphe. Ndu Jiuda nodu egweje eja; bya akpo unwu-isensu oku l'eka ono. Jiótamu bu iya kpukwaru onu-abata ono, eeshije abahu l'eze-ulo Chipfu ono, bu iya bu Onu-abata Imeli.

³⁶ Iphe ozo, Jiótamu megbaberu be e dekotaru lekwo-ako ndu eze ndu Jiuda. ³⁷ Oo teke ono be Chipfu byaru awata ezi Rezinu, bu eze ndu Aramu; me Peka nwa Remalaya g'ephe je etsoo ndu Jiuda ogu. ³⁸ No iya; Jiótamu nwuhu lapfushia nna iya phe; e lia ya l'eka e liru nna iya phe le mkpukpu Dévidi, bu ochooroke iya. Nwa iya, bu Éhazu bya aburu eze nochia enya iya.

16

Teke Éhazu bu eze ndu Jiuda (2Iphe 28:1-4)

¹ O be l'apha, kwe Peka nwa Remalaya apha iri l'esaa, e -shi teke o wataru aburu eze; Éhazu nwa Jiótamu bya aburu eze ke ndu Jiuda. ² Éhazu be nowaru ukporo apha teke o wataru aburu eze. Iphe, o noru l'aba-eze le Jierusalemu bu apha iri l'ishii. O to meduru iphe, pfuru oto l'anya Chipfu, bu Chileke iya egube ochooroke iya, bu Dévidi meru. ³ O tsoru eka ndu eze ndu Ízurelu. O kporu nwa iya nwoke oku gude gwee eja, bu iya bu ebyi ono, oha ono, Chipfu chifuru l'iphu ndu Ízurelu shi anoduje eme ono. ⁴ O gweru eja; kpo unwu-isensu oku l'eka aagwaje iphe; me l'ubvu ubvu; mekpoo le mkpula mkpula oshi, jakashiru ajakashi.

⁵ Tobudu iya bu; Rezinu, eze ndu Aramu; me Peka nwa Remalaya, eze ndu Ízurelu bya eje ogu le Jierusalemu; ephe kepheta Éhazu; ole ephe ta alwu-kpeduru iya. ⁶ O buru teke ono be eze ndu Edomu lwuta-phuru mkpukpu Ilatu azu nu ndu Edomu. O chishikotaru ndu Jiuda le mkpukpu Elatu ono; ndu Edomu bya ebuchishia ya byasu ntanu-a.

Éhazu arwo n-yemeka l'eka ndu Asiriya (2Iphe 28:16-21)

⁷ Oo ya bu; Éhazu bya ezia ndu-ozu g'e je ezia Tigulatu-Pilesa, bu eze ndu Asiriya su: "Mu bu onye-ozu ngu; teme mu buru nwa ngu; byanu bya anafuta mu l'eka eze ndu Aramu; me l'eka eze ndu Ízurelu, bu ndu etso mu ogu." ⁸ Éhazu bya achikoo mkpola-ochaa; me mkpola-ododo, du l'eze-ulo Chipfu; me ophu du l'ulo eku l'ibe eze nu g'a nu eze ndu Asiriya onoya. ⁹ Eze ndu Asiriya bya ekweta iphe, Éhazu rworu iya; chita ndu ojogu iya ephe wuru jeshia Damasukosu je alwuta iya; kpukoo ndu bu l'eka ono le ndzu lashia ali Kiru; bya eworu Rezinu gbua.

¹⁰ Noo ya; eze, bu Éhazu tugbua jeshia Damasukosu ge ya je ahuma Tigulatu-Pilesa, bu eze ndu Asiriya. O jerwua; bya ahuma oru-ngweja le Damasukosu; o woru ophu du egube ono see esese nu g'e wolaaru Uraya, bu onye uke; dekota ugbugba iya; me egube, ee-gude kpu ya woru nu iya. ¹¹ Oo ya bu; Uraya, bu onye uke ono kpu oru-ngweja; mbu ophu dupho g'ono, Éhazu shi Damasukosu nu iya ono. O kpu-gheru iya teme eze, bu Éhazu shi Damasukosu lwa. ¹² Eze bya eshi Damasukosu lwa; bya ahuma oru-ngweja ono. O bya ejerwua ya; bya egwee ngweja l'eli iya. ¹³ O gweru ngweja, a kpokotaru oku; me ngweja-nri; me ngweja-mee; bya ephee mee anu, o gburu ke ngweja-ehu-guu l'eli oru-ngweja ono. ¹⁴ Oru-ngweja ono, e gude onyirubvu mee, shi nodu l'iphu Chipfu ono be o pafutaru l'ataphu ulo ono; mbu ono, du le mgbaka oru-ngweja ono, a kpuru k'ophuu; yele eze-ulo Chipfu; woru iya dobe l'uzo isheli oru-ngweja ono, o kpuru ono.

¹⁵ No iya; eze, bu Éhazu bya atuaru Uráya, bu onye uke ekemu su: “Oo l’eli oru-ngweja-a, a kpuru k’òphúú-a bẹ ii-gweje ngweja-akpo-oku, eegweje l’ùtsu; gwee ya ngweja-nri, eegweje l’úzenyashi; mę ngweja-akpo-oku; waa ngweja-nri, shi eze l’eka; mę ngweja-akpo-oku, shi ndu alı-a l’eka; mę ngweja-nri phę; mę ngweja-mę phę. Nokwapho g’ii-pheje iya mee anu, ngweja-akpo-oku; mę mee anu, e gude gwee ngweja ozo. Oru-ngweja ono, e meru l’onyirubvu ono bę mu e-jeje akpata ishi iphe.”

¹⁶ Uráya, bu onye uke ono mekota iphe, eze, bu Éhazu kakotaru iya g’o mee.

¹⁷ Eze, bu Éhazu bya akpokashia iphe ono, e swebegbaru lę mgbureku mgbureku ogba-kperekpere pho; pashikwaapho eze gbamugbamu, shi nodugbaa ya l’eli. O pafukwarupho eze durongu mini pho, e doberu l’eli oke-eswi, a kpuru l’onyirubvu pho; mbu ono, shi nodu iya lę mkpula ono; woru iya tu-kobe l’eli mkpuma. ¹⁸ O gude gę ya mee iphe, a-du eze ndu Asiriya ree l’obu pafu eka oshi-eze atu-kojeru; bya agu-chia eka eze eshije abahu l’eze-ulo Chipfu.

Anwuhu Éhazu (2Iphe 28:26-27)

¹⁹ Iphe ozo, Éhazu megbaberu bę e dekotaru l’ekwo-akpo ndu eze ndu Jiuda. ²⁰ No iya; Éhazu nwuhu lapfushia nna iya phę; e lia ya l’eka e liru nna iya phę lę mkpukpu Dévidi. Hezekáya, bu nwa iya nwoke buru eze nochia enya iya.

17

Hosiya bu eze ndu Ízurelu

¹ O be l’apha, kwe Éhazu apha iri l’ebo, e -shi teke o byaru aburu eze ndu Jiuda; Hosiya nwa Ela bahu l’aba-eze ndu Ízurelu. Iphe, o noru l’aba-eze ono buru apha tete lę Samériya. ² Hosiya bę meru ejo-ememe l’anya Chipfu. Iphe o buepho kpoloko bu l’ejo-iphe, o meru te erwuduru gę kę ndu vuhawa iya uzo buru eze l’alı Ízurelu.

³ Shalumanesa, bu eze ndu Asiriya bya ejepfu Hosiya ogu; je alwu-kpee ya. Hosiya bya awata iya ejeru ozi; bya atuhaha akiriko nuhaa ya. ⁴ Eze ndu Asiriya bya amaru lę Hosiya achiru iya ejo-idzu; kele Hosiya ziru ndu-ozı g’ephe je ezia So, bu eze ndu Ijiputu g’o yetaru iya eka; ophu o tuedu akiriko anu eze ndu Asiriya egube ono, o shi atuje iya aphagapha ono. Oo ya bu; eze ndu Asiriya gude Hosiya tu-chia lę mkporo.

⁵ No iya; eze ndu Asiriya chıta ndu ojogu iya ephe zebata l’alı Ízurelu l’ophu; ephe wuba lę Samériya kephee ya apha eto. ⁶ O buru l’apha, kwe Hosiya apha tete, e -shi teke o bataru l’aba-eze; bę eze ndu Asiriya lwutaru Samériya; kpukoo ndu Ízurelu lę ndzu chıta lashıa Asiriya; je edobe phę ephe buru lę mkpukpu Hala; waa l’uzo enyimu Habo lę mkpukpu Gozanu; bya achıta ndu ophu o chıtaru dobe; ephe buru lę mkpukpu lę mkpukpu, du l’alı Midiya.

Iphe-ęji, ndu Ízurelu waa ndu Jiuda megbaberu

⁷ Iphe, meru g’o gude o nwuaru ndu Ízurelu nno bu l’oo l’ephe mesweru Chipfu, bu Chileke phę; mbu onye ono, dufutaru phę l’alı Ijiputu l’eka Fero, bu eze ndu Ijiputu ono. Ephe baaharu agwa eja; ⁸ teme ephe tsoru meahaa g’oha ono, Chipfu chıshiru l’iphu ephebe ndu Ízurelu ono shi eme; mbu meahaa iphe ono, ndu eze ndu Ízurelu wobataru l’alı ono. ⁹ Ndu Ízurelu ono nodu anoduje l’edomi eme Chipfu, bu Chileke phę iphe, apfuduru-oto. Lę mkpukpu lę mkpukpu phę bę ephe kpushiru eka aagwaje iphe dobegbaaru onwophe. Ephe kpushiru iya lę mkpukpu lę mkpukpu, hagbaa nwanshıı je akpaa lę mkpukpu, a kpuru; o shihu ike. ¹⁰ L’ubvú ubvú, nogbaa l’alı ono; mę lę mkpula mkpula oshi, jakashıru ajakashı bę ephe dobekotaru agwa; kpobegba

itso Ashera. ¹¹ Ẹphe nọdu anọduje akpọ ùnwù-isensu oku l'ẹka ono, aagwajẹ iphe ono; ẹgube ono, ndu ọha ono, Chipfu chifuru ẹphe shi akpoje iya ono. Ẹphe meru ẹjo-ememe gude kpatsua Chipfu ẹhu-eghu. ¹² Ẹphe baaru agwa ẹja; mbụ iphe ono, Chipfu sụru phẹ: “Unu be emekwa iphe, dọ nno-a!” ¹³ Chipfu shi l'ọnu ndu mpfuchiru iya l'ophu; mẹ ndu aphụ ọphulenyà lọo ndu Ízurelù mẹ ndu Jiuda ẹka lẹ nchị sụ: “Unu haa eme ẹjo-ememe, unu eme. Unu meje ekemu mu; mẹ iphe, mu tọru ọkpa iya; mbụ ekemu ono, mu tọru nọ nna unu phẹ ono; mbụ ono, mu shi l'ẹka ndu-ozì mu phẹ, bụ ndu mpfuchiru nọ unu ono.”

¹⁴ Obenu l'ẹphe ta angaduru nchì; ẹphe kwefuru ike; gẹ nna phẹ ono, te ekwetaduru kẹ Chipfu, bụ Chileke phẹ ono. ¹⁵ Ẹphe jikaru eme iphe, ọ tọru ọkpa iya; mẹ ọgbandzu ono, yẹle nna phẹ gbaru ono; ẹphe kwefuru ike l'iphe, ọ nmaru phẹ ọkwa iya. Ẹphe tsoru abapheru agwa, adudu iphe, ọ yì ẹja; ẹphebedua l'onwophe bya abufuaru ndu ta aduedu iphe, ẹphe yì. Ẹphe tsoru ẹka ndu ọha ono, bupheru phẹ mgburugburu, bụ iya bụ ndu ono, Chipfu sụru g'ẹphe te emekwa gẹ ndu ono eme ono.

¹⁶ Ekemu, Chipfu, bụ Chileke phẹ tụtotarù phẹ l'ophu bẹ ẹphe jikakotarù. Ẹphe kpuru agwa labọ, dọ g'ùnwu oke-eswi doberu onwophe; bya edobekwaphọ itso Ashera; bya abaahaaru kpokpode; mẹ Balu ẹja. ¹⁷ Ẹphe kporu unwu phẹ unwoke; mẹ unwada phẹ oku; gude gwee ẹja. Ẹphe nọdu anọduje ejekwaphọ l'ẹja; bya eme ọmamanshi. Ẹphe woru onwophe togboru eme ẹjo-ememe l'ẹnya Chipfu; gude nno akpatsu iya ẹhu-eghu.

¹⁸ Ọo ya bụ; ndu Ízurelù mee; ẹhu ghushiaha Chipfu egu ike; ọ chifu phẹ l'iphu iya. Ndu ọphu ọ haru kpoloko buru ndu ọkpa-ipfu Jiuda. ¹⁹ Ọphu ndu Jiuda edobekwarupho ekemu Chipfu, bụ Chileke phẹ. Ẹphe jekwaphọ eye ẹka l'eme iphe ono, ndu Ízurelù wobataru ono. ²⁰ Chipfu jikakota iphe, bụ oshilokpa Ízurelù; nua phẹ aphụ bya enwuru phẹ nọ ndu kwaru phẹ l'okwata; jeye ọ chifukota phẹ l'atatiphu iya.

²¹ Teke Chipfu bufuerupho Ízurelù l'ọnulo Dévidi bẹ ẹphe meru Jierobowamu nwa Nebatu eze phẹ. Jierobowamu mee ndu Ízurelù ẹphe haa etso Chipfu; bya akpata ẹphe mee iphe-ẹji, paru ẹka apaa. ²² Ndu Ízurelù bẹ yekotarù ẹka l'eme iphe-ẹji ono, Jierobowamu meru ono. Ẹphe ta ahaduru iya ememe; ²³ jeye teke Chipfu chifuru ndu Ízurelù ono l'iphu iya ẹgube ono, o shihawaa l'ọnu ndu-ozì iya, bụ ndu mpfuchiru pfua l'ọo-dụ ono. Noo ya; a kpukoo ndu Ízurelù l'alì phẹ chiru lashia Asiriya byasu ntanù-a.

Ndu ohozo byaru ebuchishia Samériya

²⁴ Eze ndu Asiriya je achita nemadzu l'alì Babilonu; mẹ lẹ Kuta; mẹ lẹ Ava; mẹ lẹ Hamatu; mẹ lẹ Sefavayimu je edobe phẹ g'ẹphe buru lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu, dọ l'alì Samériya l'ozo ndu Ízurelù. Ọo ya bụ; ẹphe nweru alì Samériya; tuko mkpukpu, dọ iya nọ buchishikota. ²⁵ Lẹ mbụ teke ẹphe bya eburu l'ẹka ono bẹ ẹphe te eshidu abajeru Chipfu ẹja. Ọo ya bụ Chipfu yenu oduma; ọ nọdu l'echilabọ phẹ; haru phẹ gbushiaha. ²⁶ E pfuaru iya eze ndu Asiriya sụ: “Ndu-a ì chitaru dobe g'ẹphe buru lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu, dọ l'alì Samériya-a bẹ ta amakwa nsọ Chileke alì ono. O ye oduma; ọ nọdu l'echilabọ phẹ egbushi phẹ; kẹle ẹphe ta amadu nsọ Chileke alì ono.”

²⁷ Tọbodu iya bụ; eze ndu Asiriya tọa ekemu sụ: “Unu duta onye lanu lẹ ndu-uke Chileke ono, unu kputaru l'ẹka ono; g'o je eburu eburu l'ẹka ono; g'o zia phẹ nsọ Chileke alì ono.” ²⁸ No iya; onye lanu lẹ ndu-uke Chileke ono, ẹphe shi lẹ Samériya kputa jenu je eburu lẹ mkpukpu Bételù; ziahaa phẹ g'ẹphe e-shi abajeru Chipfu ẹja.

²⁹ Ọle ọha, nonu bẹ metacharu agwa alì phẹ swibe onwophe lẹ mkpukpu, ẹphe bugbaa; woru iya dobechaa lẹ nwulo-agwa, ndu Samériya kpushiru l'ẹka ẹphe

agwaję iphe. ³⁰ Ndu ọp̄hu shi l'alì Bábìlọnu metaru agwa Sukọtu-Benotu; ndu ọp̄hu shi l'alì Kutu; meta agwa ọp̄hu bụ Nẹgalu; ndu ọp̄hu shi l'alì Hamatu meta agwa, bụ Ashima; ³¹ ndu ọp̄hu shi lẹ Ava meta agwa, bụ Nibuhazu yẹ Tatakụ. Ndu ọp̄hu shi l'alì Sefavayimu meta agwa, bụ Adurameleku; yẹ Anameleku. Ndu Sefavayimu ono bẹ akpoje unwu phẹ ọku gude gweeru agwa phẹ ẹja.

³² Ẹphe abajękwarupho Chipfu ẹja. Ọle iphe, ẹphe meru bụ l'ọo ndu nkep̄hẹ bẹ ẹphe hotaru g'ẹphe gwajęru phẹ iphe lẹ nwulo-agwa, dughbaa l'ẹka aagwaję iphe ono. ³³ Ẹphe nọdu abajęru Chipfu ẹja; obenu l'ẹphe abajękwarupho agwa phẹ ẹja l'uzo ndu alì ẹka ẹphe shi emeje.

³⁴ Ẹphe emeephọ g'ẹphe shi emejehawaa ono byasụ ntanụ-a. Ẹphe ta abaduru Chipfu ẹja; ọp̄hu ẹphe emedu iphe, ọ toru ọkpa iya; mẹ omelalì iya; ọp̄hu ẹphe emedu ekemu iya; waa ekemu ono, ọ turu nù oshilọkpa Jiékọpu, bụ onye ono, ọ guberu Ízurelụ. ³⁵ Teke Chipfu yẹ ndu Ízurelụ gbarụ ndzụ bẹ ọ sụru phẹ: "G'ọ tọ dukwa agwa ọzo, unu a-barụ ẹja; ọzoo phozeru iya; ọzoo jeeru iya ozi; ọzo gwaa ya agwagwa. ³⁶ Ọo Chipfu, bụ onye gude ike iya, parụ ẹka; mẹ ọkpehu iya dufuta unu l'alì Ijiputu bẹ unu a-bajęru ẹja. Ọo yẹbedua bẹ unu e-phozejeru; ọ bụru iya bẹ unu e-gwejeru ẹja nù. ³⁷ Unu kwabękwa ẹnya meje iphe, mu toru ọkpa iya; mẹ omelalì mu; mẹ iphe, mu sụru g'e meje; waa ekemu ono, mu deru doberu unu ono jasuru asuru. Unu ta abajękwaru agwa ẹja. ³⁸ Unu ta azọhakwa ọgbandzu ono, mu l'unu gbaru ono; ọp̄hu unu abajękwaru agwa ẹja. ³⁹ Ọo Chipfu, bụ Chileke unu bẹ unu a-bajęchiaru ẹja. Ọo ya bụ onye a-nafuta unu l'ẹka ndu ọhogu unu l'ọp̄hu."

⁴⁰ Ọle ẹphe ta angaduru nchị; ẹphe kwaa l'eme g'ẹphe shi emejehawaa phọ. ⁴¹ Noo ya; ọha ono nọdu abarụ Chipfu ẹja; bya abakwarupho agwa nkep̄hẹ ẹja. Unwu phẹ je akpaa lẹ nwanwa phẹ bụru gẹ nna phẹ meru bụ g'ẹphebedua eme byasụ ntanụ.

18

Teke Hezekáya bụ eze ndu Jiuda (2Iphe 29:1-2)

¹ O be l'apha, kwe Hosiya nwa Ela apha ẹto, e -shi teke ọ watarụ aburu eze ndu Ízurelụ; Hezekáya, bụ nwa Éhazu bahụ l'aba-eze ndu Jiuda. ² Ọ nọwaru ụkporo apha l'apha ise teke ọ watarụ aburu eze. Iphe, ọ nọru l'aba-eze lẹ Jierúsalemụ bụru ụkporo apha l'apha tete. Ẹpha ne iya bụ Abi nwada Zekaraya. ³ Hezekáya bẹ meru iphe, pfuru ọto l'ẹnya Chipfu ẹgube ochooroke iya, bụ Dévidi meru. ⁴ Ọ lwuru ẹka aagwaję iphe; bya akupyashia mkpuma, e doberu nsọ; bya egbutsushichaa itso Ashera. O tsupyashikwarupho agwo ono, Mosisu gudeje onyirubvu mee phọ; kele jasụ lẹ teke ono bẹ ndu Ízurelụ shi akpojekwadu unwù-isensu ọku anụ iya. E shi ekuje agwo ono Nehushutanu.

⁵ Hezekáya bẹ dakoberu Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurelụ. Ọ tọ dudu onye eze ọzo, dughbaa g'ọo ya lẹ ndu eze ndu Jiuda g'ẹphe ha; mbụ je akpaa lẹ ndu ọp̄hu vu iya ụzo bụru eze; mẹ ndu ọp̄hu tsotaru iya nù. ⁶ Noo kele ọ turu Chipfu swiswia. O to tsonyadaru Chipfu o tsobuhu iya. O doberotaru ekemu ono, Chipfu turu nù Mosisu ono. ⁷ Chipfu swiru iya ọkpobe eswiru; k'ọp̄hu bụ l'iphemiphe, o yeru ẹka l'abujeru iya phọ upete. O kwefuru eze ndu Asiriya ike; ọp̄hu o to jeduru iya ozi. ⁸ Ọ lwukperu ndu Filisitayinu; e -shi lẹ mkpukpu, ha nwanshịi je akpaa lẹ mkpukpu phẹ, a kpuru; o shihu ike; mbụ je akpaa lẹ mkpukpu Gaza; yẹ mkpukpu, gbapheru iya mgburugburu.

⁹ O be l'apha, kwe Hezekáya apha ẹno, e -shi teke ọ byaru aburu eze ndu Jiuda, bụ iya bụ apha, kwe Hosiya nwa Ela apha ẹsaa, e -shi teke ọ bahuru l'aba-eze ndu Ízurelụ; Shalumanesa, bụ eze ndu Asiriya jee ọgu lẹ Samériya; je ekephee ya

mgburugburu. ¹⁰ A nọepho apha ẹto; ẹphe naa mkpukpu ono. O buru l'apha, kwe Hezekáya apha ishii bẹ a nataru Samériya, bu iya bu apha, kwe Hosiya apha tete, e -shi teke o bahuru l'aba-eze ndu Ízurelu. ¹¹ Eze ndu Asiriya chita ndu Ízurelu lashia Asiriya; je edobe phe le mkpukpu Hala; me l'uzo enyimu Habo le mkpukpu Gozanu; me le mkpukpu le mkpukpu, du l'ali Midiya. ¹² Iphe, kparu iphe o du nno bu le ndu Ízurelu jikaru eme iphe, Chipfu, bu Chileke phe suru g'ẹphe mee; ẹphe mebyiru ogbandzu Chileke ono. Iphe, Mosisu, bu onye-ozu Chipfu pfukotaru phe be ẹphe ta angaduru nchi; ophu ẹphe emeduru iya.

*Senakeribu eye ndu Jierúsalemu ebvu
(2Iphe 32:1-19; Azá 36:1-22)*

¹³ Tobudu iya bu; o rwua l'apha, kwe eze, bu Hezekáya apha iri l'eno, o wataru aburu eze; Senakeribu, bu eze ndu Asiriya bya ogu l'ali ndu Jiuda; bya atuko mkpukpu phe g'o ha, bu mkpukpu, a kpushiru ike lwua lwuta. ¹⁴ No iya; Hezekáya, bu eze ndu Jiuda bya ezia ozi g'e je ezia eze ndu Asiriya l'eka o no le mkpukpu Lakishi su: "Mu chowaru ngu opfu. Jiko laphuro azu. Iphe, i sukpoerupho ge mu pfa bẹ mu a-pfu." Eze ndu Asiriya ono su Hezekáya, bu eze ndu Jiuda g'o nu iya mkpola-ochaa, erwa iya du ukporo talentu iri l'ise; yee mkpola-ododo, erwa iya du ukporo talentu le talentu iri. ¹⁵ Oo ya bu; Hezekáya chitakota mkpola-ochaa, nokota l'eze-ulo Chipfu; me l'ulo eku ibe eze woru nu eze ndu Asiriya ono.

¹⁶ Teke ono be Hezekáya kweshiru mkpola-ododo, o kweru le mgbo; me ophu o kweru l'okpa mgbo eze-ulo Chipfu woru nu eze ndu Asiriya ono.

¹⁷ No iya; eze ndu Asiriya ono bya agbe le mkpukpu Lakishi zia umadzu ẹto, bu ndu-ishi ojogu iya; yeru phe ndu ojogu, du igwerigwe g'ẹphe jepfu eze, bu Hezekáya le Jierúsalemu. Ẹphe jerwua Jierúsalemu; bya eje apfuru l'ishi mgba-mini okpuru uzo eli, du l'uzo ono, eeshije eje eka aasaje uwe. ¹⁸ Ẹphe zia g'e je ekuaru phe eze; o buru Eliyakimu nwa Hilikaya, bu onye-ishi l'ibe eze; waa Shebuna, onye edeje ekwo; waa Jiowa nwa Asafu, bu onye nkwakobe be lufutaru byapfutashia phe.

¹⁹ Onye-ishi ndu ojogu ono bya asu phe: "Unu je akaru Hezekáya le-a: Wakwa iphe, o pfuru; mbu Okalibe eze, bu eze ndu Asiriya. O suru-a: ?Bu le gunu be i chiru nwupfu ophu i nweru kwee? ²⁰ I suru l'i machawaru ẹregede ogu bya enweru ike, e gude alwu ogu. Obenu l'opfu ngu bu okorobo opfu. ?Bu onye be i dakoberu ekwefuru yebe eze ndu Asiriya ike? ²¹ Lenu nta-a; o kwa ndu Ijiputu be i dakoberu; mbu Ijiputu ono, bu mgbawa-echara, abujeru: onye dakoberu iya nu; l'o yejashia ya eka meka iya iphe onoya. O kwa egube ono be Fero du; mbu eze ndu Ijiputu. O kwa nno bu g'o duru iphe, bukpo ndu dakoberu iya nu. ²² Teke i sukwanuru mu l'oo Chipfu, bu Chileke unu be unu dakoberu; ?to budu Chipfu obu bu ophu Hezekáya lwuru eka aagwaje iya; bya emebyishia oru-ngweja iya; bya asu ndu Jiuda ẹphe le ndu Jierúsalemu g'ẹphe byaje abaru oru-ngweja ono, du le Jierúsalemu ono eja-a?

²³ "Byalẹkwa-a g'idzù buru unu le nnajiuphu mu, bu eze ndu Asiriya nanu. Mu a-kpuru unu inya ise kpee ngu; me o -buru l'ii-du ike yechaa ya ndu a-nodu agba iya nu. ²⁴ Odumeka; ?denu g'i riru l'ii-du ike kpafu l'iphu onye-ishi ndu ojogu nnajiuphu mu; m'obeta o buru onye enya kachaa alwalwa le ndu-ishi ndu ojogu iya; l'eka o bu ndu Ijiputu be i dakoberu g'ẹphe chie ngu ugbo-inya; chie ngu ndu agbaje inya-ogu? ²⁵ Ozo bu le-a; ?i dobesu l'o to budu Chipfu be mu no l'eka bya ogu l'eka-a ge mu mebyishia ya? O kwa Chipfu l'onwiya ziru mu ge mu bya ogu l'ali-a mebyishia ya."

²⁶ Tobudu iya bu; Eliyakimu nwa Hilikaya; yee Shebuna; waa Jiowa bya asu onye-ishi ndu ojogu ono-a: "Jiko gude opfu-ali ndu Aramu* pfuru yeru anyibe ndu-ozu ngu; eshinu anyi anu iya ree. Te egudeshi opfu-ali ndu Jiuda† pfuru yeru anyi; kele ndu

* 18:26 18:26 Bu iya bu 'Aramaic' le mbekee. † 18:26 18:26 Bu iya bu 'Hebrew' le mbekee.

nọ l'eli igbulọ anụkwa iya.”

²⁷ Onye-ishi ndu ojọgu ono sụ phẹ: “?Bụ unu lẹ nnajịuphu unu kpoloko bẹ ọ dū unu gẹ nnajịuphu mu ziru mu gẹ mu bya ezia ozi-a? Waawakwa. Ọ kwa unu lẹ ndu ono, nọ l'eli igbulọ ono; mbụ ndu ono, unu l'ẹphe e-mechaa ria nshị unu l'ọnu; ngwa mamini, unu gbọru bẹ mu epfuru iya.”

²⁸ Onye-ishi ndu ojọgu ono bya apfuru bya egude opfu ndu Jiuda bya arashia ya ike sụ: “Unu nūmakwa iphe, o pfuru; mbụ Ọkalibe eze ono, bụ eze ndu Asiriya! ²⁹ Wakwa iphe, eze ndu Asiriya pfuru: Unu te ekwekwa gẹ Hezekáya dephua unu. Ọ tọo dūkwa ike adzọta unu l'ẹka mu! ³⁰ Ọphu unu ekwekwa gẹ Hezekáya deta unu g'unu dakobe Chipfu; l'ẹka oopfuru unu asuje lẹ Chipfu ta adūkwa iphe, e-me g'ọ tọ dzọta unu. Lẹ mkpukpu-a taa lakwa l'ẹka eze ndu Asiriya. ³¹ Unu ta angakwaru Hezekáya nchị; kele eze ndu Asiriya sūkwaru g'unu wufutakwa wu-pfuta iya gẹ yẹle unu doshia. Ọo ya bụ g'onjemonye lẹ g'unu ha eria akpuru shi lẹ vayinu iya; ria akpuru, shi l'oshi figu iya; bya angwa mini, dū lẹ wẹlu iya; ³² jasụ teke ya a-bya eduta unu; lashia alị, dū gẹ k'unu; mbụ alị, ereshi dū; mẹe ọphúú dū iya; alị, nri dū; tẹme opfu-vayinu dū iya; oshi olivu dū iya; bya aburu alị, manụ-ẹnwu dū; k'ọphu unu a-nọdu ndzụ; haa anwụhu.

“Unu ta angakwaru Hezekáya nchị l'ẹka oodephu unu edephu asuje unu lẹ Chipfu l'a-dzọta-a unu. ³³ ?Ọ dūkporu ọha ọphu agwa alị phẹ nafutajewaru l'ẹka eze ndu Asiriya? ³⁴ ?Bụ awe bẹ agwa ndu Hamatu yee kẹ ndu Apadu nọ? Agwa ndu Sefavayimu; mẹ kẹ ndu Hena; mẹ kẹ ndu Iva; ?ẹphe nọ l'awe? ?ẹphe duru-a ike dzọo ndu Samériya l'ẹka yẹbe eze ndu Asiriya tọo? ³⁵ ?Bụ agwa ole l'ime agwa ndu alị ono bẹ duru ike nafuta ndu alị iya l'ẹka iya? ?Denu gẹ Chipfu e-shi dū ike nafuta ndu Jierúsalemụ l'ẹka iya?”

³⁶ Ndu Jiuda ono, oopfụ eyeru ono nọduepho nggujungguji; ọphu ọ dudu onye ọphu pfuru opfu yeru iya; kele eze, bụ Hezekáya turu ekemu sụ g'ọ tọ dūkwa onye e-yeru iya ọnu.

³⁷ Tọbudu iya bụ; Eliyakimu nwa Hilikaya, bụ onye-ishi l'ibe eze; yẹe Shebuna, bụ onye edeje ẹkwo; waa Jiowa nwa Asafu, bụ onye nkwakọbe tųgbua; ọ buri phẹ ejepfu Hezekáya. ẹphe gbajachaa uwe phẹ agbaja. ẹphe jerwua bya eje akọoru iya iphe, onye-ishi ndu ojọgu ono pfuru.

19

Eepfu lẹ Chileke a-dzọta Jierúsalemụ (Azá 37:1-37)

¹ Eze, bụ Hezekáya nūmaepho iphe ono; o ye ẹka l'uwe yẹbe eze; gbajaa kẹ tarara; bya achita uwe-aphụ yee; ọ buri iya eje l'eze-ulo Chipfu. ² Ọ bya ezia Eliyakimu, bụ onye-ishi l'ibe eze; yẹe Shebuna, bụ onye edeje ẹkwo; waa ndu-ishi lẹ ndu-uke Chileke; g'ẹphe jepfu onye mpfuchiru Chileke ono, bụ Azáya nwa Emọzu. ẹphe tuko yee uwe-aphụ jeshia. ³ ẹphe je je asụ iya: “Hezekáya suru-a: ‘Ntanu-a bukwa mboku, oke iphe-ẹhuka dapfutaru anyi; bya aburu mboku, aanu anyi aphụ; bya aburu mboku, iphe-iphere jiru anyi iphu. Ọ dūkwa g'ẹgube ime anọduje eme nwanji; ọ tọo dudu ike nyia ọnyi nwua nwata ọbu-a. ⁴ ?Bụ onye maru; Chipfu, bụ Chileke ngu nūmaru iphe ono, onye-ishi ndu ojọgu ono pfuru ono; mbụ onye ono, nnajịuphu iya, bụ eze ndu Asiriya yeru g'ọ bya epfutoshia Chileke, nọ ndzụ ono; k'ọphu bụ lẹ Chipfu a-baru iya mba l'opfu ono, yẹbe Chipfu, bụ Chileke ngu nūmaru ono. Ọo ya bụ; pfuru nū Chileke l'opfu ẹhu ndu ọphu phoduru nū.’ ”

⁵ Ọo ya bụ; ndu ono, eze, bụ Hezekáya ziru ono bya abyapfuta Azáya; ⁶ Azáya sụ phẹ: “Unu je asụ nnajịuphu unu lẹ Chipfu suru-a: ‘Ba atsukwa ebvu lẹ k'iphe ono, i nūmaru ono; mbụ opfu ono, ndu-ozie eze ndu Asiriya gude bya mu epfutoshi ono.

⁷ Huma le mu e-woru unme lanu ye iya l'ehu; k'ophu bu l'oo-numa asulasu; lashia ali phe; mu emee g'e gude ogu-echi gbua ya l'ali phe gedegede.' "

⁸ Onye-ishi ndu ojogu ndu Asiriya bya anuma l'eze ndu Asiriya lufuwaru le mkpukpu Lakishi; o lwatashia; je ahuma l'eze ndu Asiriya ono be etsowa ndu Libuna ogu.

⁹ Noo ya; a bya ezia Senakeribu ozi le Tirihaka, bu eze ndu Kushi be abyapfutawa iya ogu; o zia ndu-ozi g'ephe je ezia Hezekaya su: ¹⁰ "Iphe, unu e-pfuru Hezekaya baa; mbu eze ndu Jiuda: 'B'ekwekwa ge Chileke ngu, bu onye i dakoberu duphua ngu; l'eka oopfu le Jierusalemu ta alwadu l'eka mube eze ndu Asiriya. ¹¹ Ophu doru enya bu l'i numahawaru iphe, ndu eze ndu Asiriya meru ndu ali ozo; mbu l'o mebyishikotaru phe. ?Aa-nafuta-chia gubedua to? ¹² Mbu-a; ohamoha ono, nna mu oche phe mebyishiru ono; ?agwa phe nafutaru phe-a to? Mbu agwa ndu Gozanu; yee ke ndu Haranu; waa ke ndu Rezufu; me ke ndu Edenu, bu ndu shi nodu le Telasa. ¹³ ?Bu awe be eze ndu Hamatu no nta-a; me eze ndu Apadu; me eze ndu mkpukpu Sefavayimu; ozoo eze ndu Hena; ozoo eze ndu Iva? "

¹⁴ Tobudu iya bu; Hezekaya nata ekwo-ozi ono l'eka ndu e ziru iya; bya eworu iya gua. O bya abahu l'eze-ulo Chipfu bya eje eworu iya tosaa l'iphu Chipfu. ¹⁵ Hezekaya bya epfuru nu Chipfu su: "Gube Chipfu, bu Chileke ke ndu Izurelu; onye sugaru l'aba-eze iya l'echilabo chierobu. Oo ngu kpoloko bu Chileke, nwekota ali-eze, du le mgboko mgburugburu. Oo ngu meru igwe bya emee eliphe. ¹⁶ Ngabenu nchi gube Chipfu; numa iphe, mu epfu. Sanaa enya humakpodapho. Ngabekpodapho nchi; numa opfu ono, Senakeribu ziru g'e gude bya epfutoshia gube Chileke, no ndzu ono.

¹⁷ "Gube Chipfu; o kwa eviya le ndu eze ndu Asiriya mebyishiwaru ohamoha; waa ali phe. ¹⁸ Ephe chiwaru agwa ndu ono ye l'oku; o kepyashia; kele agwa phe obu ta adudu iphe, ozo o bu; gbahaa nku; yee mkpuma, bu iphe, nemadzu gude eka mee. ¹⁹ Oo ya bu le-a; gube Chipfu, bu Chileke anyi; jiko dzonaa anyi l'eka eze ndu Asiriya; k'ophu ali-eze, dukota le mgboko l'ophu a-maru l'oo gubedua kpoloko; mbu gube Chipfu be bu Chileke."

Azaya aphu ophulunya ge Senakeribu e-gude daa

²⁰ Tobudu iya bu; Azaya nwa Emozu bya ezia Hezekaya ozi su: "Chipfu, bu Chileke ke ndu Izurelu suru-a: 'Iphe, i pfuru nu mu l'opfu eh u Senakeribu, bu eze ndu Asiriya be mu numawaru. ²¹ Waa iphe, Chipfu pfuru l'opfu eh u Senakeribu baa:

" "Nwada Zayonu, nwoke teke ejepfuswee;

ta adukwa iphe,

o guberu ngu;

teme o nodu aja ngu ewenu.

Nwada Jierusalemu ekwe

l'ishi l'eka igba oso ndzu.

²² ?Bu onye bu onye ono,

i shi ephu iphu;

bya epfutoshi iya ono?

?Bu onye be i shi atu uzu ekpu-a;

mbu onye ono,

i gude eku-onwonye

vooru enya ono?

O kwa Onye du Nso ke Izurelu!

²³ I ziru ndu-ozi ngu;

ephe bya eburu iphu

nyabe Nnajiuphu.

I sụru l'i gudewaa ikpoto
 ụgbo-inya-ọgu ngu
 nyirwuchaa mkpakponu
 úbvú úbvú.

Mbụ l'i nyirwuwaru mkpakponu,
 ẹka úbvú úbvú Lébanonu jeberu;
 bya egbutsushiwa oshi sida,
 dụ iya nụ, bụ ndu ọphu
 kachaa etse ogologo;
 mę oshi payinu iya ọphu
 kachaa adu úbvú l'ęnya;
 bya ejerwuwaa ẹka ọ kachaa
 aburu ẹpfukala;
 mę ẹka ọ kachaa aburu ọswa,
 dụ ree.

²⁴ Mbụ l'i tųwaru wẹlu l'alị
 ndu ọhozo;
 bya angua ya mini;
 bya egudewaa ọbochi-ọkpa
 ngu zọo iphe, bụ nggele,
 dukota l'alị Ijiputu ọtitoli;
 jasụ ọ tashihukota.

²⁵ Sụ-a; ?ọ dụ g'ị tị nụmajeduru iya?
 Oo mu tųbehawaru g'ọ dụ nno
 teke dųhawaa ęnya.

Mbụ l'oo teke ndiche bę mu
 chihawaru iya rọo dobe.

Ọ bụru nta-a bę mu meru iya
 g'ọ vọ; mbụ mee;
 i woru mkpukpu, a kpugbaaru
 o shihu ike mebyishia;
 ọ bụru ikpo mkpuma.

²⁶ Ọ bụru iya bụ;
 ike bvụ ndu bu iya nụ;
 ẹphe bụru ndu a tųru ẹberebete;
 e meru iphe-iphere kpua phe.

Ẹphe bya adu g'iphe, a kuru l'opfụ;
 g'iphe, rwuru irwu k'òphúú;
 mbụ dụ g'ęswa,
 furu lę mkpotsu ọlo,
 anwụ chigbushiru l'ẹbe adu
 g'o vutaberu l'eli.

²⁷ Obenu lę gubedua bę mụbe
 Chileke maru ẹka ị nọ.

Mu maru teke ịibata abata;
 maru teke ịitugbu atugbu;
 bya amaru g'ịiba-taberu
 hanyihanyi ekpu mu.

²⁸ Eshi ọphu ọ bụ mụbe Chileke
 bę ịibaru hanyihanyi;
 tẹme bẹbeebēe, iipfuru

mu rwuwa mu nchi;
 bẹ mu e-woru ikokoro mu
 dzube ngu l'imi;
 woru mkpukurukpu-igwè mu
 ye ngu l'onu g'inya.

Mu emee ngu g'i shia ophu
 i shiru laphu azu l'eka i shi."

²⁹ " 'A -bya lẹ gubedua, bu Hezekaya; waa iphe, a-buru ngu iphe-ohubama baa: apha-a bẹ ii-ri iphe, daru eda. O -be apha ozo l'i ria ophu shi l'ono futa. O -rwua l'apha k'eto iya; koo opfu kpata iphe, i koro iya. Gbaa opfu-vayinu; ria akpuru, e-shi iya nu. ³⁰ Su-a; nwa ndu ono, a-phodu nu l'onulo Jiuda bẹ a-gba ogbarabvu l'ime ali; mia mebyi l'eli mgboko; ³¹ noo kele o nweru nwa ndu a-waa nu lẹ Jierusalemu. Ikpoto ndu phoduru nu e-shi l'ubvu Zayonu. O buru Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike e-gude g'o phu-beru iya l'ehu mee g'o du nno.

³² " 'Oo ya bu; waa iphe, Chipfu pfuru l'ehu eze ndu Asiriya baa: "O to byadu a-bata lẹ mkpukpu-a; ophu o byadu agba g'o ka mma l'oo apfu l'eka-a. O too gudekpodanu iphe, eegbobutaje onwonye abyakube iya ntse; ophu o byadu ebvuphe iya ose-ogu. ³³ Oo uzo, o shiru bya bẹ oo-shi laa. O to byadu abata lẹ mkpukpu owa abata ophu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ³⁴ Su-a; mu e-gude k'epha mu; me ke Dévidi, bu onye-ozu mu gbobuta mkpukpu-a; dzoo ya." ' ' "

³⁵ Tobudu iya bu; o rwua l'enyashi mboku ono; ojozi Chipfu tugbuepho bya eje l'eka ndu ojogu Asiriya doru; bya eje egbua ukporo unu umadzu ugbo ukporo l'eto l'unu umadzu labo l'ukporo umadzu iri* l'ime ndu ojogu ono. E tehushia l'utsu; odzu zeshiwaa ke baarii. ³⁶ Noo ya; Senakeribu, bu eze ndu Asiriya tugbua; o buru iya alaphu azu. O laphushia azu lẹ Ninive je anodu. ³⁷ O be ujiku lanu; o nodu agwa agwa iya, bu Nisuroku; unwu iya, bu Adurameleku; me Shareza je egude ogu-echi gbugbua ya; gbaru lashia ali Araratu. Oo ya bu; Esahadonu, bu nwa iya buru eze nochia enya iya.

20

Iphe-ememe guderu Hezekaya *(Azá 38:1-8,21-22; 2Iphe 32:24-26)*

¹ A nonya iphe-ememe gude Hezekaya; k'ophu bu l'o byawa anwuhu. Onye mpfuchiru Chileke, bu Azaya nwa Emozu bya ejepfu iya je asu iya: Chipfu suru-a: "Dozia ibe ngu ree; kele iibyawa anwuhu; i tii kadu mma."

² Noo ya; Hezekaya bya aghaa iphu l'uzo igbulo pfuru nu Chipfu su: ³ Gube Chipfu; nyatanu ge mu bu-be onye gude ire-lanu; me obu mu g'o ha tsoo uzo nkengu; me ge mu gude meberu iphe, du ree l'enya ngu. Hezekaya raa ekwa kpoo pfula pfula.

⁴ Tobudu iya bu; temanu Azaya ghata oma-unuphu k'echilabo; bẹ Opfu Chipfu kparwutaru iya l'ehu bya asu: ⁵ "Laphu azu je akaru Hezekaya, bu onye-ishi ndibe mu lẹ Chipfu, bu Chileke ke nna ngu, bu Dévidi suru-a: 'Mu numawaru epfupfu, i pfuru nu mu; bya ahumawaa enya-mini, shi ngu l'enya. Mu e-me ngu g'i wekorohu. Lẹ mboku k'eto bẹ ii-je l'eze-ulo Chipfu. ⁶ Mu e-yekwafua apha iri l'ise lẹ ndzu ngu. Ozo bu lẹ mu a-nafuta ngu; nafuta mkpukpu-a l'eka eze ndu Asiriya. Mu e-gude k'epha mu; waa k'epha Dévidi ono, bu onye-ozu nkemu ono; gbaaru mkpukpu-a odzori.' "

⁷ No iya; Azaya su: "Unu meta iphe oshi figu." Ephe meta iya tufube Hezekaya l'ejo-onwo ono, phokashiru iya l'ehu ono; o wekorohu.

* **19:35** 19:35 Bu iya bu 185,000 lẹ mbekee.

⁸ Hezekáya bya ajia Azáya sù: “?Bù gùnu bù iphe-òhubama, e-goshi lẹ Chipfu e-me-a gẹ mu wekòrohu; tẹme lẹ mu e-je l’eze-ùlo Chipfu lẹ mbòku k’ẹto?”

⁹ Azáya sù: “Waa iphe-òhubama, Chipfu e-goshi ngu baa; g’i gude maru lẹ Chipfu e-me-a iphe ono, o pfuru ono. Mbù-a; ?bù g’onyonyo jeru laa l’iphu jeberu ntòkpa iri? Tọo ?bù g’o jeru laa azù jerwua ntòkpa iri?”

¹⁰ Hezekáya sù: Ọ òkwa nphe g’onyonyo jeru laa l’iphu jeberu ntòkpa iri; g’o jechiarò laa azù jeberu ntòkpa iri.

¹¹ Ọo ya bù; onye mpfuchiru Chileke, bù Azáya bya araku Chipfu; Chipfu mee g’onyonyo ono, shi jerwuwa ntòkpa iri l’ùlo-eli Éhazu; tsù-phu azù jeberu ntòkpa iri.

Ndu ozi, shi Bábilònu

¹² Ọ bùru teke ono bẹ Merodaku-Baladanu; mbù nwa Baladanu, bù eze ndu Bábilònu deshìru ẹkwo-ozì nù g’e je anù Hezekáya; bya eyekwaru iya ya phò iphe-òma g’e gude bya iya ajiji; kele ọ nùmaru l’iphe shi eme iya; ọ kawaa mma.

¹³ Hezekáya nabata ndu ono, e ziru ozi ono; bya egoshi phẹ iphe, nòkota l’ùlo-ẹku iya; mbù goshi phẹ mkpòla-òchaa; yẹe mkpòla-ododo; mẹ manù, eshi mkpò; mẹ ngwògu iya; mẹ iphe, bukòta ẹku iya. Ọ tọ òdùdu iphe, dù l’ibe iya; ọzoo iphe, dù l’alì-eze iya l’ophu, o to goshiduru ndu ono; mbù Hezekáya.

¹⁴ Tòbudu iya bù; Azáya, onye mpfuchiru Chileke bya ejepfu eze, bù Hezekáya je ajia ya sù: “?Bù awe bẹ ndu ọwa-a shi bya? ?Bù gùnu bẹ ẹphe pfuru?”

Hezekáya sù iya: “Ẹphe shikwa ẹka dù ẹnya bya. Ẹphe shi Bábilònu.”

¹⁵ Azáya bya ajia ya sù: “?Bù gùnu bẹ ẹphe hùmaru l’ibe ngu?”

Hezekáya sù iya: “Ẹphe tùkokwaru iphemiphe, dù l’ibe mu hùma-gbua. Ọ tọ òkwa iphe, dù g’ẹku, mu nweru enweru, mu te egoshiduru phẹ.”

¹⁶ Noo ya; Azáya bya asù Hezekáya: “Nùma opfu, shi Chipfu l’ònu. ¹⁷ Ọ sùru-a: Lẹ mbòku abyawaa teke iphemiphe, dù l’ùlo eze ngu; mẹ iphe ono, nna ngu phẹ setarù dobe; ọ nọ byasù nta-a a-bùru iphe, ee-vuta lashìja Bábilònu. Ọ tọ òdùdu m’òphu ee-wophodo. Noo iphe, Chipfu epfu. ¹⁸ Tẹme unwu ngu unwoke, bù ndu a nwùtaru ngu bẹ aa-harù kpùkaa; ẹphe eje abùru ndu anòduje eleta ibe eze ndu Bábilònu ẹnya.”

¹⁹ Hezekáya sù iya: “Opfu, ì sùru lẹ Chipfu pfuru òkwa ree.” Iphe, Hezekáya gude pfua nno bù l’ọ rìru sù: ?ọ kwa lẹ nchì a-dù-a doo nta-a; mbù l’ọ tọ byadu ememe nta-a, mu nòkwadu ndzù-a.

Anwùhu Hezekáya

(2Iphe 32:32-33)

²⁰ Iphe ọzo, Hezekáya megbabèru; mẹ ẹhuka ẹhuka, o mekòtaru; mẹkpoo g’o gude tọa okpuru; bya ebvua ọswa-mini, bù ẹka mini e-shije asòbata l’ime mkpùkpù ono bẹ e dekòtaru l’ẹkwo-akò ndu eze ndu Jiuda. ²¹ Ọo ya bù; Hezekáya nwùhu lapfushia nna iya phẹ. Manáse, bù nwa iya bya abùru eze nòchia ẹnya iya.

21

Teke Manáse bù eze ndu Jiuda

(2Iphe 33:1-20)

¹ Manáse bẹ nòwaru apha iri l’ẹbo teke ọ watarù abùru eze. Iphe, ọ nòru l’aba-eze lẹ Jierúsàlẹmu bùru ọkporo apha labò l’apha iri l’ise. Ẹpha ne iya bù Hefuziba.

² O mee iphe, dù ẹji l’ẹnya Chipfu; ẹbyi, ọha ono, Chipfu chifuru l’atatiphu ndu Ízùrelù ono shi eme; bẹ yẹbedua mekòtakwarupho. ³ Ẹka ono, aagwajẹ iphe ono, nna iya, bù Hezekáya mebyishìru ono bẹ o woru kpùkwaa; bya edobegbaa ẹnya ẹka aagwajẹ Balù; kpòbe itso Ashera ẹgube ono, Éhabu, shi bùru eze ndu Ízùrelù meru. O phozekwarupho kpokpode, nògbaa l’igwe; bya abakwaaru iya phò ẹja. ⁴ Ọ

kpùshia ẹn̄ya ẹ̀ka aagwajẹ iphe l'eze-ùlo Chipfu, bụ iya bụ ẹ̀ka ono, Chipfu pfuru sụ: Ọo Jierúsalem̄u bẹ mu e-me g'ẹpha mu reje ire. ⁵ L'oma-unuphu labọ, dụ l'eze-ùlo Chipfu ono bẹ ọ kpùshiru ẹn̄ya ẹ̀ka aagwajẹ kpokpode, nọgbaa l'igwe. ⁶ Ọ kporu nwa iya kẹ nwoke ọku gude gwee ẹja. O meru mgbashị; gwọo ọbvụ; bya ejeje l'ajị l'ẹka ndu maa; mẹ l'ẹka ndu aphụ ọphulenyā. O meru ejo-iphe, parụ ẹka l'ẹn̄ya Chipfu; shi nno kpatsua ya ẹhu-eghu.

⁷ Ọ pyiri ntekpe Ashera woru iya je edobe l'eze-ùlo Chipfu, bụ ẹka ono, Chipfu sụru Dévidi waa nwa iya, bụ Sólomonu: “Ọo l'eze-ùlo-a; mẹ lẹ Jierúsalem̄u, bụ mkpukpu, mu hotaru l'ipfu ndu Ízurelu l'ophu bẹ mu e-me g'ẹpha mu reje ire jasụ l'ojejeje. ⁸ Ọphu mu ta abyadụ eme gẹ ndu Ízurelu shi l'alị ono, mu nuru nna phẹ ono hata ọkpa lufu alufu ọzo; m'ọ -buru-a l'ẹphe letaru ẹn̄ya emekota iphe, mu sụru g'ẹphe meje; bya emekota ekemu ono, Mosisu, bụ onye-ozu mu turu nụ phẹ ono.” ⁹ Ọle ndu Ízurelu ta angaduru nchị. Manáse bẹ dusweru phẹ ọzo; k'ọphu bụ l'ẹphe meru ejo-iphe, ka ọphu ndu ọha ono, Chipfu mebyishiru l'ipfu ndu Ízurelu megbabẹru.

¹⁰ Noo ya; Chipfu bya e -shi l'ọnu ndu-ozu iya, bụ ndu mpfuchiru pfua sụ: ¹¹ “Eshi ọphu Manáse, bụ eze ndu Jiuda mewaru akpamara; bya emewaa ejo-ememe, ka ọphu ndu Amọru, bụ ndu vu iya ọzo meru; bya emekwaphọ gẹ ndu Jiuda ye ẹka l'agwa nshi; shi nno mee iphe, dụ eji; ¹² bẹ Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurelu sụru-a: mu e-wota ejo-iphe bya edoberu ndu Jierúsalem̄u mẹ ndu Jiuda; mbụ ọdu iya ọphu bụ onye nọmaru iya nụ; nchị agbachaa ya anwirinwa. ¹³ Mu e-wota iphe, mu meru ndu Samériya; mẹ iphe, mu meru ndibe Éhabu mee ndu Jierúsalem̄u. Mu e-hucha ndu Jierúsalem̄u ẹgube ono, onye asa gbamugbamu ehuchajẹ iya kpube iya ipfu ono. ¹⁴ Ndu ọphu phoduru nụ l'okiphe mu ono bẹ mu a-gwọbe; woru phẹ ye l'ẹka ndu ọhogu phẹ; g'a lwua phẹ alwulwu; kwaa iphe phẹ l'okwata. ¹⁵ Iphe, kparụ iya nụ buru l'ẹphe meru ejo-iphe l'ẹn̄ya nkemu; kpatsua mu ẹhu-eghu; e -shi mbọku, nna phẹ shi l'alị Ijiputu lufuta bya asụ ntanụ-a.”

¹⁶ Ọphu ka njo buru lẹ Manáse bẹ gbushiru ndu adudu iphe, ẹphe metaru; k'ọphu bụ lẹ mee ọchi ono tukuru Jierúsalem̄u l'ophu jikota shita l'ishi iya ọphuu rwua l'ishi iya ọphuu. Ono je adakpuaru iphe-eji ono, ọ kpatarụ ndu Jiuda mee; shi nno mee ejo-iphe l'ẹn̄ya Chipfu ono.

Anwuhu Manáse (2Iphe 33:18-20)

¹⁷ Iphe ọzo, Manáse megbabẹru; mẹ iphe-eji, o meshiru; bẹ e dekotaru l'ekwo-akọ ndu eze ndu Jiuda. ¹⁸ Ọo ya bụ; Manáse nwuhu lapfushia nna iya phẹ; e lia ya lẹ mgbabu ibe iya; mbụ lẹ mgbabu Uza. Amonu, bụ nwa iya buru eze nọchia ẹn̄ya iya.

Teke Amonu bụ eze ndu Jiuda (2Iphe 33:21-25)

¹⁹ Amonu bẹ nọwaru ukporo apha l'apha labọ teke ọ wataru aburu eze. Iphe, ọ nọru l'aba-eze lẹ Jierúsalem̄u bụ apha labọ. Ẹpha ne iya bụ Meshulemetu nwada Haruzu. Ẹka ne iya shi bụ mkpukpu Jiotuba. ²⁰ Amonu meru iphe, dụ eji l'ẹn̄ya Chipfu gẹ nna iya, bụ Manáse. ²¹ O tsokotaru ọzo, nna iya tsoru; mbụ l'agwa, nna iya barụ ẹja bẹ ọ bakwarupho ẹja bya ephozejegbaaru phẹ. ²² Ọ parụ Chipfu, bụ Chileke kẹ nna iya phẹ haa; jika etso ọzo kẹ Chipfu.

²³ Ndu ozu Amonu gbaaru iya ejo-idzu; woru iya gbua l'ibe iya. ²⁴ Ndu Jiuda bya eworu ndu ono, gbaru eze, bụ Amonu ejo-idzu ono gbushikota. Ẹphe bya eworu Jiosáya, bụ nwa iya mee eze nọchia ẹn̄ya iya.

²⁵ Iphe ọzo, Amonu megbabẹru bẹ e dekotaru l'ekwo-akọ ndu eze ndu Jiuda. ²⁶ Ẹka e liru iya bụ lẹ mgbabu Uza. Ọo ya bụ Jiosáya, bụ nwa iya buru eze nọchia ẹn̄ya iya.

22

Teke Jiosáya bụ eze ndu Jiuda (2Iphe 34:1-2)

¹ Jiosáya bę nọwaru apha ęsato teke ọ wataru aburu eze. Iphe, ọ nọru l'aba-eze lę Jierúsalemu buru ukporo apha l'apha iri lę nanu. Epha ne iya bụ Jiedida nwada Adaya. Eka ne iya shi bụ lę mkpukpu Bozukatu. ² Jiosáya meru iphe, pfuru ọto l'ęnya Chipfu. O tsokotaru ọzo ochooroke iya, bụ Dévidi tsoru. Ọ tọ dudu ophu o mephodoru; mę nanu.

A humaru ekwo ekemu (2Iphe 34:8-28)

³ O be l'apha, kwe eze, bụ Jiosáya apha iri l'ęsato, ọ wataru aburu eze; o zia onye edeje ekwo, bụ Shafanu, bụ nwa Azalaya; mbụ nwanwa Meshulamu g'o jee l'eze-ulo Chipfu. O ziru iya sụ: ⁴ "Jepfu Hilikaya, bụ onye-ishi ndu-uke Chileke; g'ọ gukota okpoga, e wobataru l'eze-ulo Chipfu; mbụ okpoga, ndu ono, eche nche l'onu eze-ulo Chipfu nataru ndu nemadzụ. ⁵ G'e woru okpoga ono ye l'ęka ndu eleta ęnya l'ozi ono, eeje l'eze-ulo Chipfu; mbụ g'ęphe woru iya nụ ndu ono, eje ozi l'eze-ulo Chipfu g'ęphe gude kpukwaa ya; ⁶ mbụ ndu kapyinta; mę ndu akpu ulo; mę ndu edo ęja ulo. Ephe egudekwa iya pho zua oshi; mę mkpuma, a gbakposhiru agbakposhi, ee-gude kpukwaa eze-ulo ono. ⁷ Ọ tọ gbaduru g'a kpa phę ishi g'ęphe gude mephua okpoga ono; noo kele ęphe bụ ndu e gude ire phę ęka."

⁸ Hilikaya, bụ onye-ishi ndu-uke Chileke pfuaru Shafanu, bụ onye edeje ekwo; sụ: "Mu humakwaru ekwo ekemu l'eze-ulo Chipfu." Ọ bya eworu ekwo ekemu ono nụ Shafanu; ọ gụa. ⁹ Ọo ya bụ; Shafanu, bụ onye edeje ekwo laphu azu je akaruru eze; sụ: "Ndu ozi ngu bę wotaakwaru okpoga obu, dū l'eze-ulo Chipfu ye l'ęka ndu eleta ęnya l'ozi ono, e je l'ulo Chipfu ono." ¹⁰ Shafanu, bụ onye edeje ekwo bya agbe teke ono pfuaru eze sụ: "O nweru ekwo onye uke Chileke, bụ Hilikaya nuru mu." Shafanu bya eworu iya gụa l'iphe eze.

¹¹ Eze numaepho iphe, ọ gutaru l'ekwo ekemu ono; ọ gbajashia uwe yebe eze. ¹² Ọ bya ekua Hilikaya, bụ onye uke Chileke; mę Ahikamu nwa Shafanu; mę Akubo nwa Mayikaya; mę Shafanu, bụ onye edeje ekwo; mę Asaya, bụ onye-oziri eze sụ phę: ¹³ "Unu je akpataru mu Chipfu ishi l'iswi ęhu mu; mę l'iswi ęhu ndu-a; waa l'iswi ęhu ndu Jiuda l'ophu l'opfu iphe-a, a gufutaru l'ekwo ono, a humaru ono. Noo kele oke ęhu-ęghu Chipfu bę paakwaru ęka; nodu swiru anyi; kele nna anyi phę ta angaduru nchi l'iphe, dū l'ekwo-a; ophu ęphe emeduru iphe, e deru anyi l'ekwo ekemu ono."

¹⁴ Ọo ya bụ; Hilikaya, bụ onye uke Chileke; mę Ahikamu; mę Akubo; mę Shafanu; mę Asaya jeshia ibe nwanyi, bụ onye mpfuchiru Chileke, epha iya bụ Huluda. Huluda bę bụ nyee Shalumu, nwa Tikuva; mbụ nwanwa Hahasu. Shalumu bụ onye eletaje uwe ndu-uke Chileke ęnya. Eka o bu bụ lę mkpukpu k'ębo lę Jierúsalemu.

¹⁵ Nwanyi ono sụ phę: "Waa iphe, Chipfu, bụ Chileke ke Izurelu pfuru baa: Unu je ezia onye ziru unu g'unu byapfuta mu lę-a; ¹⁶ lę Chipfu suru-a: Mu a-byaakwa ewotaru mkpukpu Jierúsalemu; waa ndu bu iya nū ęjo iphe-ęhuka; mbụ ęgube ono, ọ dū l'ekwo ekemu ono, eze ndu Jiuda guru ono. ¹⁷ Eshi ophu ęphe gwoberu mu; kpọhaa unwu-isensu oku anu agwa; ọ buru iphe, ęphe gude ęka mee bę ęphe gude akpatsu mu ęhu-ęghu; bę oke ęhu-ęghu mu a-noduepho ata pfupfupfu g'oku l'ęhu ndu ęka-a; ophu e tee gbobotadu iya egbobuta. ¹⁸ A bya l'ęhu eze ndu Jiuda l'onwiya, bụ onye ziru unu g'unu bya akpata ishi l'ęka Chipfu; unu karu iya lę Chipfu, bụ Chileke ke Izurelu bę suru-a: Lę k'opfu ono, i numaruru ono; ¹⁹ bę eshi ophu iphe ono rwuru ngu l'obu; i bya ewozeta onwongu ali l'iphe Chipfu teke ono, i numaruru iphe, mu pfuru lę k'ęka-a; mę ndu bu iya nū; mbụ ke l'ęphe a-buru mkpurupyata; buru

ndu a tūru ọnu; mbụ i gude k'iphe ono gbajashia uwe ngu; raa ẹkwa l'iphe mu; be mu nūmawaru iphe, i pfuru. Noo iphe, Chipfu pfuru bụ ono. ²⁰ Sụ-a; mu e-me g'ị lapfu nna ngu phẹ; e-lia ngu jii. Ẹnya ngu ta abyadu ahuma ejo iphe-ẹhuka ono, mu e-wopfuta mkpukpu ẹka-a ono."

Ọo ya bụ; ẹphe lwa bya akọoru eze gẹ nwanyị ono pfuru.

23

Jiosáya agbaphu ọgbandzu Chipfu azụ (2Iphe 34:3-7,29-33)

¹ Tọbudu iya bụ; eze bya ezia; e je ekukọo ndu bụ ọgerenya ndu Jiuda; mę ke ndu bu lẹ Jierúsalemụ. ² Eze yele unwoke ndu Jiuda ono g'ẹphe ha; mę ndu bu lẹ Jierúsalemụ; mę ndu-uke Chileke; mę ndu mpfuchiru Chileke; mękpoo ndu Jiuda l'ophu; ndu upfu mę ndu nta; bya atuko swiru jeshia l'eze-ulo Chipfu. O woru ẹkwo ọgbandzu ono, a humaru l'eze-ulo Chipfu ono guru ye phẹ lẹ nchi. ³ Ọ bya apfuru lẹ mgboru itso eze-ulo ono; ẹphe lẹ Chipfu gbaa ndzụ; o kwee ukwe lẹ ya a-nodu etso Chipfu; gude obu iya g'ọ ha; mę ndzụ iya g'ọ ha eme ekemu iya; mę iphe, ọ sūru g'e meje; mę iphe, ọ tọru ọkpa iya; shi nno eme iphe, ọgbandzu ono pfuru, bukwa iya phọ bụ iphe, e deru l'ẹkwo ọgbandzu ono. Ndu ono tuko zua mgbede lẹ k'ọgbandzu ono.

⁴ Noo ya; eze bya ezia Hilikaya, bụ onye-ishi ndu-uke Chileke; mę ndu-uke Chileke ọphu nọ-tsotaru Hilikaya; mę ndu eche ọnu eze-ulo Chipfu nche g'ẹphe je achishikota ivu, eegudeje abaru Balu ẹja; mę ke Ashera; mę ke kpokpode l'eze-ulo ono. Ọo ya bụ; eze je akpọ ivu ono ọku l'oma ẹgu Kidirọnu l'azụ Jierúsalemụ; kpota ntụ iya lashia Betelu. ⁵ Ọ chishikota ndu ono, ndu eze Jiuda yeru g'ẹphe kpoje ụnwù-isensu ọku l'ẹka ono, aagwajẹ iphe, dugbaa lẹ mkpukpu Jiuda ono; mę ọphu nọ-pheru Jierúsalemụ mgburugburu; mbụ ndu ono, akpoje ụnwù-isensu ọku nụ Balu; mę ẹnyanwu; mę ọnwa; mę iphe, bụ kpokpode, nọnu ono. ⁶ Ọ phọfu itso Ashera, a kpọberu l'eze-ulo Chipfu; je akpọo ọku lẹ nsuda Kidirọnu l'azụ Jierúsalemụ; gwee ya nukuru nukuru jeye ọ buru ntụ; kpota ntụ iya wushia l'ẹka eelije unwu-eliphe. ⁷ Ọ nwutsushia ulo-ebubu unwoke, agba ukpara, dū l'eze-ulo Chipfu, bukwa iya phọ bụ ẹka unwanyi, anọduje akpa uwe, eewebeje Ashera.

⁸ Ọ bya achitakota ndu-uke, bụ ndu shi lẹ mkpukpu, dugbaa l'alị Jiuda; bya aturwua ẹka aagwajẹ iphe; mbụ ẹka ono, ndu ono shi akpoje ụnwù-isensu ọku ono; e-shi lẹ mkpukpu Geba jeye lẹ mkpukpu Biye-Sheba. O mebyishia ẹka aagwajẹ iphe ono, dū l'ọnu-oguzo Jioshuwa, bụ onye-ishi mkpukpu ono, bụ ọphu dū l'ẹkicha m'ị-nodu l'ọnu-abata mkpukpu ono. ⁹ Ndu uke ono, shi egweje ngweja l'ẹka aagwajẹ iphe ono te etsojekwa egwe ngweja l'ọru-ngweja Chipfu, bụ ọphu dū lẹ Jierúsalemụ; ọle ẹphe etsojeru unwunna phẹ taa buredi, ekoduru ekoko.

¹⁰ Ọ turwua Tofetu, bụ ẹka aagwajẹ iphe, dū lẹ nsuda unwu Hinomu; k'ọphu ọ tọo duedu onye a-kpojekwadu nwa iya nwoke; ọzoo nwa iya nwanyị ọku gude gwee ẹja nū Moleku. ¹¹ O wofukọta inya, ndu eze Jiuda nuru ẹnyanwu, bụ ọphu nọ l'ọnu ẹka ono, eeshije abahu l'eze-ulo Chipfu; bya anwuru ọku ye l'ugbo-inya, e shi dobekwarupho ẹnyanwu iche; ọku kepyashia ya. Ẹka ẹphe shi nọdu bụ l'oma ẹka ono, dū lẹ mgboru ulo ono, onye eleta ibe eze ẹnya, bụ Nétanu-Meleku bu.

¹² O nwutsushia ọru-ngweja ono, ndu eze ndu Jiuda kpuru l'ulo-eli Éhazu; nwutsushia ọru-ngweja, Manase kpuru l'oma-unuphu labo, dū l'eze-ulo Chipfu. Ọ kupyashiru phẹ l'ẹka ono; kua ya pyaapya; chita iphiriba iya je enwuru ye lẹ nsuda Kidirọnu. ¹³ Eze turwukota ẹka aagwajẹ iphe, dū l'uzo ẹnyanwu-awawa Jierúsalemụ; l'ẹkutara úbvú ejo-ememe; mbụ ẹka aagwajẹ iphe, Sólomonu kpuru doberu Ashitoretu, bụ ejo agwa ndu Sayidonu; mę Kemoshi, bụ ejo agwa ndu

Mówabu; me Moleku, bu ejo agwa ndu Amonu. ¹⁴ Jiosáya bya aku-kwoshikota ntekepe, du l'eka ono; gbukwoshia itso Ashera; woru okpu ndu nwuhuru anwuhu kube l'eka ono.

¹⁵ O mebyishichaaru oru-ngweja, du le mkpukpu Betelu; mbu eka aagwaje iphe, Jierobowamu nwa Nebatu kpuru; mbu onye ono, kpataru ndu Izurelu mee iphe-eji ono. Oru-ngweja; me eka aagwaje iphe be o nwutsushikotaru. O bya atua oku l'eka aagwaje iphe; tsupyashikota iya; o buru ntụ; bya anwuru oku ye l'itso Ashera. ¹⁶ No iya; Jiosáya bya achikaa enya humu ilu, dugbaa l'ubvu ono; o zia; e je avoshiaru iya okpu, du l'ilu ono; o kpo ya oku l'eli oru-ngweja ono; shi nno turwua ya. Oo ya bu; o vua; mbu iphe ono, Chipfu shi l'onu onye mpfuchiru iya pfua ono.

¹⁷ Noo ya bu; Jiosáya bya aja su: “?Bu gunu be a kpuru egube pho, mu ele enya pho?”

Ndu shi mkpukpu ono su iya: O kwa ilu onye ke Chileke pho, shije ali Jiuda; bya epfua k'iphe-a, i meru oru-ngweja Betelu-a.

¹⁸ O su phe: “Unu hakwaa ya; g'o to dukwa onye e-me eka l'okpu.” Oo ya bu; ephe paru okpu onye ke Chileke ono haa; me k'onye mpfuchiru Chileke ophu shi mkpukpu Sameriya.

¹⁹ O buru ge Jiosáya mebyishiru eka aagwaje iphe, dukota le mkpukpu Betelu bu g'o mebyishikwarupho eka aagwaje iphe, nogbaa le mkpukpu Sameriya; mbu ophu ndu eze ndu Izurelu kpushiru; shi nno kpatsu Chipfu ehu-eghu ono. ²⁰ O tuko iphe, bu ndu agwaje iphe l'eka ono, aagwaje iphe ono gbushikota l'eli oru-ngweja ono; bya akpo okpu ndiphe oku l'eli oru-ngweja ono. E mecha; o tugbua laphushia azu le Jierusalemu.

A bohaaru obo Ojehata ozo (2Iphe 35:1-19)

²¹ Tobudu iya bu; eze bya epfuaru ndu Jiuda l'ophu su: “Unu boru Chipfu, bu Chileke unu obo Ojehata egube e deru iya l'ekwo ogbandzu.” ²² O to dudu obo Ojehata ophu a bojewaru g'a boru ono. A ta abojeduru iya nno teke ndu-ikpe shi buru ishi l'ali Izurelu; ophu abojeduru iya nno teke ndu eze no l'ali Izurelu; me teke ndu eze no l'ali Jiuda. ²³ O buru l'apha, kwe Jiosáya apha iri l'esato, e -shi teke o wataru aburu eze be a boru Chipfu obo Ojehata ono le Jierusalemu.

²⁴ Iphe ozo, Jiosáya meru bu l'o chishikotaru ndu ejeje akpata ishi l'eka maa; me ndu mgbash; tuko iphe, bu agwa; me ejo akpamara, dukota le Jierusalemu; me l'ali ndu Jiuda l'ophu wofukota. Iphemiphe ono o mekotaru ono mee o vukota mbu iphe, e deru l'ekwo ekemu ono, Hilikaya, bu onye uke Chileke humaru l'eze-ulo Chipfu ono. ²⁵ O to dudu eze ozo, du ge Jiosáya le ndu vu iya uzo buru eze; me ndu ophu, etso iya l'azu, bu onye gudeje obu iya g'o ha; me ndu iya g'o ha; me ike iya g'o ha ghaaru Chipfu iphu, bu iya bu g'o du l'ekwo ekemu Mosisu.

²⁶ Obenu l'oke ehu-eghu Chipfu, ata pfupfupfu, o kpukposhiru ndu Jiuda ono; be ta tu-zetaduru atu-zeta. O buru iphe, kparu iya nu bu iphemiphe ono, Manase megbaberu gude kpatsu iya ehu-eghu ono. ²⁷ Oo ya meru iphe, Chipfu pfuru su: “Mu e-wofufua ndu Jiuda l'ataphu mu egube ono, mu wofuru ndu Izurelu; mu ajika Jierusalemu, bu mkpukpu ono, mu hotaru; me eze-ulo ono, mu suru l'oo eka epha mu a-nodu ere ire ono.”

Anwuhu Jiosáya (2Iphe 35:20—36:1)

²⁸ Iphe ozo, Jiosáya megbaberu be e dekotaru l'ekwo-ako ndu eze ndu Jiuda.

²⁹ O buru teke Jiosáya bu eze ono be onye eze ndu Ijiputu, bu Neko, chi ndu ojogu iya jeshia enyimu Yufuretisu ge ya yetaru eze ndu Asiriya eka l'ogu. Eze, bu Jiosáya

chịta ndu ojogu nkiya tugbua jepfushia ya ogu. Eze ndu Ijiputu ono bu Neko humae ya pho bya eworu iya gbua le mkpukpu Megido. ³⁰ Ndu ozi iya shi le Megido gude ugbo-inya palata odzu iya le Jierusalemu; bya elia ya l'ilu nkiya. Ndu Jiuda wofuta nwa Jiosaya ke nwoke, epha iya bu Jiehowahazu; wua ya manu l'ishi; o buru eze nochia enya nna iya.

*Teke Jiehowahazu bu eze ndu Jiuda
(2Iphe 36:2-4)*

³¹ Jiehowahazu be nowaru ukporo apha l'apha eto teke o wataru aburu eze. Iphe, o noru l'aba-eze le Jierusalemu bu onwa eto. Epha ne iya bu Hamutalu nwada Jieremaya ke mkpukpu Libuna. ³² Jiehowahazu be meru iphe, du eji l'enya Chipfu ge nna iya oche phe meru. ³³ Eze ndu Ijiputu bu Neko tu-chiru iya le mkporo le mkpukpu Ribula l'ali Hamatu; k'ophu bu l'o to nohedu le Jierusalemu buru eze. O bya atu-buaru ndu Jiuda g'ephe pfua mkpola-ochaa, erwa iya du ukporo talentu ise; waa mkpola-ododo, erwa iya du talentu lanu. ³⁴ O bya eworu Eliyakimu, bu nwa Jiosaya mee eze l'ozo nna iya, bu Jiosaya. O gbanwee epha iya gube iya Jiehoyakimu. Oo ya bu; o dufu Jiehowahazu je edobe l'ali Ijiputu; o nodu l'eka ono nwuhu. ³⁵ Jiehoyakimu pfua Eze ndu Ijiputu bu Neko mkpola-ochaa; me mkpola-ododo ono, o tu-buru ndu Jiuda ono. O keru utu nuchaa ndu Jiuda g'ike beru onyemonye; shi nno gbata mkpola-ochaa; waa mkpola-ododo ono.

*Teke Jiehoyakimu bu eze ndu Jiuda
(2Iphe 36:5-8)*

³⁶ Jiehoyakimu nowaru ukporo apha l'apha ise teke o wataru aburu eze. Iphe, o noru l'aba-eze le Jierusalemu buru apha iri le nanu. Epha ne iya bu Zebida nwada Pedaya ke mkpukpu Ruma. ³⁷ Jiehoyakimu meru iphe, du eji l'enya Chipfu ge nna iya oche phe g'ephe ha meru.

24

¹ O buru teke ono, Jiehoyakimu bu eze be Nebukadineza, bu iya bu eze ndu Babilonu jeru ogu l'ali ono. Jiehoyakimu nodu iya l'eka apha eto. A nonyaa; o ghachi kwefuahaaru iya ike. ² Chipfu bya zia ndu ojogu o-lwua-ola, shi ali Babilonu; me ke ndu Aramu; me ke ndu Mowabu; me ke ndu Amonu; epe byapfutashia Jiehoyakimu ogu; mbu g'ephe bya emebyishia Jiuda egube ono, Chipfu shi l'onu ndu-ozu iya, bu ndu mpfuchiru iya pfua l'oo-du ono. ³ Iphe, doru enya bu l'iphe ono, nwukotaru l'ehu ndu Jiuda ono; be bu Chipfu suru g'o nwua; g'o shi nno wofu phe l'ataphu iya l'opfu iphe-eji, Manase megbaberu; mewaro iphemiphe, o meshiru; ⁴ mekwapho ke ndu ono, adudu iphe, epe meru, o gbukotaru; o tukoru Jierusalemu l'ophu gbujia ndu te nwedu iphe, epe meru egbuji. Ophu o dudu Chipfu ree; g'o gua nvu l'ono.

⁵ Iphe ozo, Jiehoyakimu megbaberu be e dekotaru l'ekwo-akọ ndu eze Jiuda. ⁶ Oo ya bu; Jiehoyakimu nwuhu lapfushia nna iya phe. Jiehoyakinu, bu nwa iya buru eze nochia enya iya.

⁷ Ophu Eze ndu Ijiputu eshibaedu l'ali iya futabaa; kele eze ndu Babilonu be natakotaru ali, bu k'eze ndu Ijiputu; e -shi le nggele Ijiputu je akpaa l'enyimu Yufuretis.

*Teke Jiehoyakinu bu eze ndu Jiuda
(2Iphe 36:9-10)*

⁸ Jiehoyakinu be nowaru apha iri l'esato teke o wataru aburu eze. Iphe, o noru l'aba-eze le Jierusalemu buru onwa eto. Epha ne iya bu Nehushita; nwada Elunatanu ke Jierusalemu. ⁹ Jiehoyakinu meru iphe, du eji l'enya Chipfu ge nna iya meru.

¹⁰ O bya erwua teke ono; ndu-ozí Nebukadineza, bú eze ndu Bábilónu wuru byatashia Jierúsalemú bya ekepheta mkpukpu ono. ¹¹ Nebukadineza l'onwiya bya abyapfuta ndu-ozí iya ono lẹ́ Jierúsalemú l'ẹ́ka ẹ́phe kephetaru iya ono. ¹² Tọ́budu iya bú; Jiehoyakinu, bú eze ndu Jiuda; mẹ́ ne iya; mẹ́ ndu-ozí iya; mẹ́ ndu-ishi iya; mẹ́ ndu eleta ibe iya ẹ́nya tuko woru onwopẹ́ nù eze ndu Bábilónu.

O búru l'apha, kwe eze ndu Bábilónu apha ẹ́sato, ọ́ byaru aburu eze bẹ́ ọ́ kputaru Jiehoyakinu lẹ́ ndzú. ¹³ O woshikọ́ta ẹ́ku, dú l'eze-ulo Chipfu; mẹ́ k'ulo-eze; bya evutakọ́ta ivu ono, Sólomónu gude mkpọ́la-ododo mekọ́ta, dobe l'eze-ulo Chipfu; teke ono, ọ́ bú eze ndu Ízurelú ono. O vutakọ́taru iya ẹ́gube ono, Chipfu pfujehawaru opfu iya ono. ¹⁴ O kpukota ndu Jierúsalemú l'ophu lẹ́ ndzú lashia alí Bábilónu; kputa ndu-ishi; mẹ́ ndu ojọ́gu; mẹ́ ndu eme ọ́na; mẹ́ ndu akpu ọ́zu. Iphe, ẹ́phe dú bú unu umadzu ugbo ukporo l'ise*; ọ́ kpua phẹ́. Ophu ọ́ dúdu onye phoduru nù; gbahaa ndu kachaa aburu ndu ukpa l'alí ono.

¹⁵ Nebukadineza bya eshi lẹ́ Jierúsalemú kpua Jiehoyakinu lẹ́ ndzú laa alí Bábilónu; kputa ne Jiehoyakinu; mẹ́ unyomu iya; mẹ́ ndu eleta ibe iya ẹ́nya; mẹ́ ndu ike dú l'alí ono. ¹⁶ Eze ndu Bábilónu ono kputaru ndu ojọ́gu, dú unu iri l'ẹ́saa l'ukporo ndu ojọ́gu iri, bú ndu okpehu dú; bya aburu ndu maru ẹ́nya ọ́gu; bya akputa unu umadzu labọ́ l'umadzu ukporo iri, bú ndu eme ọ́na; mẹ́ ndu l'akpu ọ́zu. ¹⁷ Oo ya bú; o wota Matanaya, bú nwune nna Jiehoyakinu mee eze l'ọ́zo Jiehoyakinu. O gbanwee ẹ́pha iya gube iya Zedekaya.

*Teke Zedekaya bú eze ndu Jiuda
(2Iphe 36:11-12; Jier 52:1-3)*

¹⁸ Zedekaya bẹ́ nọ́waru ukporo apha l'apha lanu teke ọ́ wataru aburu eze. Iphe, ọ́ nọ́ru l'aba-eze lẹ́ Jierúsalemú búru apha iri lẹ́ nanu. Ẹ́pha ne iya bú Hamutalu nwada Jieremaya kẹ́ Libuna. ¹⁹ O meru iphe, dú eji l'ẹ́nya Chipfu gẹ́ Jiehoyakimu meru. ²⁰ O búru ẹ́hu-eghu, egbu Chipfu bẹ́ iphe ono gude nwua l'ẹ́hu ndu Jierúsalemú; mẹ́ l'ẹ́hu ndu Jiuda; jeye teke ọ́ chífuru phẹ́ l'atatiphu iya.

Zedekaya nọ́nyaa; bya ekwefuaharu eze ndu Bábilónu ike.

25

*Adada Jierúsalemú
(2Iphe 36:13-21; Jier 39:1-10; 52:3-11)*

¹ Tọ́budu iya bú; o be l'apha, kwe Zedekaya apha tete, ọ́ wataru aburu eze; l'abalí k'iri l'ọ́nwa iri; eze ndu Bábilónu, bú Nebukadineza chíta ikpoto ndu ojọ́gu iya; ẹ́phe byatashia Jierúsalemú. Ẹ́phe nọ́-pee ya mgburugburu. Ẹ́phe kepheta mkpukpu ono; bvuphee ya ose-ọ́gu mgburugburu. ² Ẹ́phe kepheta mkpukpu ono jeye l'apha, kwe eze, bú Zedekaya apha iri lẹ́ nanu; e -shi teke ọ́ wataru aburu eze. ³ O rwua abalí kẹ́ tete l'ọ́nwa ẹ́no; ẹ́gu-ememe, dú lẹ́ mkpukpu ono kabaa njọ́; k'ophu ndu bu iya nù te nwehẹ́du nri, ẹ́phe e-ri. ⁴ O rwua mbọ́ku ono; e tsukpọ́o igbulọ́ mkpukpu ono. O be l'ẹ́nyashi iya; onye eze, bú Zedekaya yele ndu ojọ́gu l'ophu tsukahú gbala. Ẹ́ka ẹ́phe shiru gbalaa bú l'ọ́nu ọ́guzo ono, dú lẹ́ mgbaka igbulọ́ labọ́ ono, dú lẹ́ mgboru mgbabu eze. Teke ono bẹ́ ndu ojọ́gu ndu Bábilónu kepheru mkpukpu ono mgburugburu. O búru ẹ́ka ẹ́phe shiru bú ọ́zo nsuda Araba. ⁵ O le ndu ojọ́gu ndu Bábilónu chípyaberu eze, bú Zedekaya je egude iya lẹ́ baswaa alí, dú lẹ́ Jieriko. Ndu ojọ́gu iya buhaa ya tsukashihu. ⁶ Ẹ́phe kpua eze, bú Zedekaya lẹ́ ndzú; kpuru iya kpú-pfu eze ndu Bábilónu lẹ́ mkpukpu Ribula, bú ẹ́ka ọ́ nọ́ nmaa ya ikpe. ⁷ Ẹ́phe gbushia unwu Zedekaya; ọ́ nọ́du ele phẹ́ ẹ́nya; a nọ́du egbushi phẹ́. E mechaa bya

* **24:14** 24:14 Bú iya bú 10,000 lẹ́ mbekee.

aswoshia yēbedua akpuru-ēnya; gude ęgbirigba, e meru l'onwirubvu tua iya mkporo kpūta lashia Bābilōnu.

*Eemebyishi Jierúsalem; mę eze-ulo Chipfu
(Jier 52:12-23)*

⁸ O bya erwua g'onwa ise dū l'abali ęsaa; l'apha, kwe Nebukadineza apha iri lę tete, e -shi teke o wataru aburu eze ndu Bābilōnu; Nebuzaradanu, bu onye-ishi ndu ojogu, eche Nebukadineza nche; mbu onye-ozu eze ndu Bābilōnu ono jeshia Jierúsalem.

⁹ O je atua oku l'eze-ulo Chipfu; mę l'ulo-eze; me l'ulo, dukota lę Jierúsalem; mbu l'ulo ndu oke amadu bę o tukotaru oku. ¹⁰ Ndu ojogu, onye-ishi ojogu ono, echeje eze nche chitaru je l'ęka ono; bę tsukposhiru igbulọ, e gude kpū-pheta Jierúsalem mgburugburu. ¹¹ Nebuzaradanu, bu onye-ishi ndu ojogu, echeje eze nche ono bya atuko iphe, bu ndu ophu phoduru lę mkpukpu ono rwukoo lashia Bābilōnu; ephe lę ndu lapfuru eze ndu Bābilōnu alapfu; mękpoo ndu phoduru nu g'ephe ha. ¹² Onye-ishi ndu ojogu ono bę ndu ophu o haru haa bu ndu ophu kachakpo aburu ndu ukpa l'alı ono; g'ephe jeje ozu l'opfu-vayinu; mę l'opfu.

¹³ Itso onwirubvu, dū l'eze-ulo Chipfu; mę oęba-kperekpere; mę iphe ono, e shi eyeje mini ono, e gude onwirubvu kpua, dū iya nu; bę ndu Bābilōnu kupyashichaa akupyashi; vuta onwirubvu ono lashia alı Bābilōnu. ¹⁴ Ephe vutakwarupho ite; mę iphe, eegudeje ekpo ntū; mę iphe, apaję oghu oroku; mę gbamugbam; waa iphe, bukpo iphe, a kpuru l'onwirubvu, eegudeje eze ozu l'eze-ulo Chipfu; ¹⁵ mę iphe, aaguje oku; mę gbamugbam; waa iphemiphe, e mekotaru lę mkpola-ododo; mę lę mkpola-ochaa bę onye-ishi ndu ojogu ono vutakotaru.

¹⁶ Onwirubvu, lakotaru l'itso labo ono; mę l'iphe ono, e shi eyeje mini ono; mę l'ogba-kperekpere ono, buchaa iphe, Solomonu meshiru dobe l'eze-ulo Chipfu; bę erwa, dū iya nu dakiri atu onu iya. ¹⁷ Itso ono bę eli iya dugbaa nkwo-ęka iri l'ęsato l'ęhu l'ęhu. O buru onwirubvu bę e gude kpua nchi-itso tu-kobe l'eli itso ono ephebebo. Nchi-itso ono dū nkwo-ęka eto eto l'eli; bya enwegbaaru iphe, dū g'ugbu; waa iphe, dū g'itorokuma, a kpuchaaaru l'onwirubvu, no-pheru iya mgburugburu. Itso k'ębo; yę iphe ono, dū g'ugbu, dū iya nu ono bę bu iphe lanu yę ophuu.

*A kpuru ndu-ishi ndu Jiuda lę ndzu
(Jier 52:24-27)*

¹⁸ Noo ya; onye-ishi ndu ojogu ono, bu ndu anoduje eche eze nche ono bya akpota Seraya, bu onye-ishi ndu-uke Chileke lę ndzu; kpota Zefanaya, bu onye-uke, etsota Sereya; mę umadzu eto, echeje nche l'onu-abata eze-ulo Chipfu. ¹⁹ A bya abya lę ndu ophu nokwadu lę mkpukpu; o bya akpota onye-ishi ndu ojogu; mę umadzu ise, shi agbazijeru eze idzu; kpota onye edejeru onye-ishi ndu ojogu ekwo, bu iya bu onye-ishi ndu akputaje ndu ęka ono mee phe ephe aburu ndu ojogu; mę ukporo umadzu eto, bu unwoke alı ono, a humaru lę mkpukpu ono. ²⁰ Nebuzaradanu, bu onye-ishi ndu ojogu, anoduje eche eze nche ono tuko g'ephe ha kpota kpū-pfuta eze ndu Bābilōnu lę mkpukpu Ribula. ²¹ O buru lę Ribula l'ęka ono, dū l'alı Hamatu bę eze ndu Bābilōnu no gbushia phe. Noo g'e shi kpua ndu Jiuda lę ndzu l'alı phe laa alı ozo bu ono.

*Teke Gedalaya bu ochi-oha ndu Izurelu
(Jier 40:1—41:15)*

²² Nebukadineza, bu eze ndu Bābilōnu bya ahotu Gedalaya, bu nwa Ahikamu nwa Shafanu g'o buru ochi-oha; buru onye-ishi ndu ophu phoduru nu l'alı Jiuda. ²³ O be gę ndu-ishi ndu ojogu ndu Jiuda g'ephe ha; ephe lę ndu nkephe numaru l'eze ndu Bābilōnu hofutawaru Gedalaya g'o buru ochi-oha; ephe wu-pfuta Gedalaya lę

mkpukpu Mizupa. Ndu byaru nu bu Ishimelu nwa Netanaya; yee Jiohananu nwa Kareya; waa Seraya nwa Tanuhumetu, bu onye Netofa; me Jiazanaya, bu nwa onye Maka; epehe le ndu nkephe. ²⁴ Gedalaya bya eribuaru epehe le ndu nkephe ono nte su: "Unu ta tsushi ndu-ishi ndu Babilonu ebvu. Unu nodukpoephe l'ali ono jeeru eze ndu Babilonu ozi g'o duru unu le ree."

²⁵ No iya; o be lonwa k'esaa l'apha ono; Ishimelu, bu nwa Netanaya, bu nwa Elishama; mbu onye shi l'unuphu ndu eze; chita umadzu iri jeshia mkpukpu Mizupa je egbua Gedalaya; me ndu Jiu; me ndu Babilonu ono, epehe l'iya nokota le mkpukpu Mizupa ono. ²⁶ Iphe ono mee; ndu Jiuda l'ophu; ndu upfu me ndu nta; je akpaa le ndu-ishi ndu ojogu phe; epehe gude ntsu-mebvu ndu Babilonu gbaru lasha ali ndu Ijiputu.

*A tufutaru Jiehoyakinu l'ulo-mkporo
(Jier 52:31-34)*

²⁷ O rwua l'apha, kwe Jiehoyakinu, bu eze ndu Jiuda ukporo apha l'apha iri l'esaa, e-shi teke a kpuru iya le ndzu; Evilu-Merodaku, bata l'aba-eze ndu Babilonu. O buru g'onwa iri l'ebo du l'ukporo abali l'abali esaa; be o tufutaru Jiehoyakinu, bu eze ndu Jiuda ono l'ulo-mkporo. ²⁸ O pfuru opfu oma yeru Jiehoyakinu; bya edobe iya l'onodu, kakota ke ndu eze ozo shi, a tukoru ye epehe kpua le ndzu laa ali Babilonu. ²⁹ O buru iya bu le Jiehoyakinu eyefu uwe mkporo iya; bya awata eri nri le teburu eze gbiriri jasu g'o no-beru. ³⁰ Mbokumboku be eze anuje iya okpoga, oo-gudeje eme mkpa iya jeye g'o no-beru.

Ekwo Iphe, ndu eze meru ke mbu

*Ndu a nwuru e -shi l'ogbo Adamu
jasu l'ogbo ke Ebirhamu
(Mbu 5:1-32; 10:1-32; 11:10-26)*

¹ Adamu bu nna Setu; Setu buru nna Enoshi; ² Enoshi buru nna Kénanu; Kénanu buru nna Mahalalélu; Mahalalélu buru nna Jiaredi; ³ Jieredi buru nna Inoku; Inoku buru nna Metusela; Metusela buru nna Laméku; ⁴ Laméku buru nna Nuwa. Unwu Nuwa bu Shemu; Hamu; waa Jiafeti.

⁵ Unwu Jiafeti bu Goma; me Magogu; me Madayi; me Jiavanu; me Tubalu; me Mesheku; me Tirasu. ⁶ Unwu Goma bu Ashikenazu; me Difatu; me Togarama. ⁷ Unwu Jiavanu bu Elisha; me Tashishi; me Kitimu; me Rodaniyimu.

⁸ Unwu Hamu bu Kushi; me Ijiputu; me Putu; me Kénanu. ⁹ Unwu Kushi bu Seba; me Havila; me Sabuta; me Rama; me Sabuteka. Unwu Rama buru Sheba waa Dedanu. ¹⁰ Kushi bu nna Nimurodu. Nimurodu ono mechaaru buru onye ojogu, okpehu du l'eliphe. ¹¹ Ijiputu bu nna ndu Ludu; me ndu Anamu; me ndu Lehabu; me ndu Nafutuhu; ¹² me ndu Paturosu; me ndu Kasuluhu. Kasuluhu bu eka ndu Filisitayinu shi futa. Mizuremu bukwarupho nna ndu Kafuto. ¹³ Kénanu bu nna Sayidonu. Sayidonu bu okpara iya. Kénanu bukwarupho nna Hetu; ¹⁴ me ndu Jiebusu; me ndu Amoru; me ndu Gigashi; ¹⁵ me ndu Hevu; me ndu Aku; me ndu Sini; ¹⁶ me ndu Avadu; me ndu Zamaru; me ndu Hamatu. ¹⁷ Unwu Shemu bu Elamu; me Ashuru; me Afakusadu; me Ludu; me Aramu; me Uzu; me Hulu; me Geta; me Mesheku. ¹⁸ Afakusadu bu nna Shela; Shela buru nna Eba. ¹⁹ Eba nwutaru unwoke labo. Epha onye lanu bu Pelegu. Noo kele a nwuru iya teke ndiphe kekashiru onwophe ekekashi. Epha nwune iya nwoke buru Jiokutanu. ²⁰ Jiokutanu bu nna Alumodadu; me Shelefu; me Hazamaveti; me Jiera; ²¹ mekwapho Hadoramu; me Uzal; me Dikila; ²² me Ebalu; me Abimelu; me Sheba; ²³ me Ofi; me Havila; mefua Jibabu. Ephe tukoru bukotaru unwu Jiokutanu.

²⁴ Shemu bu nna Afakusadu; Afakusadu buru nna Shela; ²⁵ Shela buru nna Eba; Eba buru nna Pelegu; Pelegu buru nna Rewu. ²⁶ Rewu buru nna Sérugu; Sérugu buru nna Nahọ; Nahọ buru nna Tera. ²⁷ Tera buru nna Ebiramu, bu iya bu Ebirhamu.

*Eri Ishimelu
(Mbu 25:12-16)*

²⁸ Unwu Ebirhamu bu Ayizaku waa Ishimelu. ²⁹ Waa eri phe baa: Nebayotu bu okpara Ishimelu. Ndu ozo bu Keda; me Adubelu; me Mibusamu; ³⁰ me Mishima; me Duma; me Masa; me Hadadu; me Tema; ³¹ me Jieturu; me Nafishi; me Kedema. Ephe bukota unwu Ishimelu g'ephe ha.

³² Nwanyị, Ebirhamu ta ludu okpobe alulu, epha iya bu Ketura be nwutaru iya Zimuranu; me Jiokushanu; me Medanu; me Midiyanu; me Ishibaku; me Shuwa. Unwu Jiokushanu bu Sheba; me Dedanu. ³³ Unwu Midiyanu buru Ifa; me Ife; me Hanoku; me Abida; me Eludaa. Ndu ono g'ephe ha bukota unwu Ketura.

*Eri Iso
(Mbu 36:1-19)*

³⁴ Ébirihamu bụ nna Áyizaku. Ụnwu Áyizaku bụ Iso waa Ízurelu. ³⁵ Ụnwu Iso bụ Elifazu; mę Ruwelu; mę Jieyushi; mę Jielamu; mę Kora. ³⁶ Ụnwu Elifazu bụ Temanu; mę Omaru; mę Zefi; mę Getamu; mę Kenazu; mę Timuna; waa Amaleku. ³⁷ Ụnwu Ruwelu bụ Nehatu; mę Zera; mę Shama; mę Miza.

Ndu ivuzo, buru l'ali Edomu
(Mbu 36:1-19)

³⁸ Ụnwu Siye bụ Lotanu; mę Shobalu; mę Zibiyonu; mę Ana; mę Dishonu; mę Eza; mę Dishanu.

³⁹ Ụnwu Lotanu bụ Hori; mę Homamu. Timuna bụ nwune Lotanu kę nwanyi.

⁴⁰ Ụnwu Shobalu bụ Alayanu; mę Manahatu; mę Ebalu; mę Shefi; mę Onamu.

Ụnwu Zibiyonu bụ Aya; mę Ana. ⁴¹ Nwa, Ana nwutaru bụ Dishonu.

Ụnwu kę Dishonu bụ Hamuranu; mę Eshubanu; mę Ituranu; mę Keranu.

⁴² Ụnwu Eza bụ Bilihanu; mę Zevanu; mę Jiakanu.

Ụnwu Dishanu bụ Uzu; mę Aranu.

Ndu eze ndu Edomu
(Mbu 36:31-43)

⁴³ Waa ndu eze, noadaru l'aba-eze l'ali Edomu; temekpooro ndu Ízurelu bebe nweru eze baa:

Bela; nwa Beyo. Epha mkpukpu iya bụ Dinuhaba.

⁴⁴ Bela nwuhuepho; Jiobabu nwa Zera kę mkpukpu Bozura buru eze nochia enya iya.

⁴⁵ Jiobabu nwuhuepho; Hushamu, bụ onye ali Temanu buru eze nochia enya iya.

⁴⁶ Hushamu bya anwuhu; Hadadu nwa Bedadu buru eze nochia enya iya. Oo yebedua bę lwu-kperu ndu Midiyanu l'ali ndu Mowabu. Epha mkpukpu iya bụ Avitu.

⁴⁷ Hadadu nwuhuepho; Samula, bụ onye mkpukpu Masureka buru eze nochia enya iya.

⁴⁸ Samula nwuhuepho; Shawulu, bụ onye mkpukpu Rehobotu, no le mgboru enyimu Yufuretisuru buru eze nochia enya iya.

⁴⁹ Shawulu nwuhuepho; Belu-Hananu nwa Akubo buru eze nochia enya iya.

⁵⁰ Belu-Hananu nwuhuepho; Hadadu buru eze nochia enya iya. Epha mkpukpu iya bụ Payi. Epha nyee ya buru Mehetabelu; nwada Maturedi. Maturedi bụ nwada Mezahabu.

⁵¹ Hadadu bya anwuhu.

Ndu owa-a buru ndu-ishi ndu Edomu: Timuna; mę Aluva; mę Jietetu; ⁵² mę Oholibama; mę Ela; mę Pinonu; ⁵³ mę Kenazu; mę Temanu; mę Mibuza; ⁵⁴ mę Magudelu; mę Iramu. Ndu ono shi bukotaru ndu-ishi ndu Edomu.

2

Unwu Ízurelu

¹ Owaa bụ unwu Ízurelu: Rúbenu; mę Simiyonu; mę Lívayi; mę Jiuda; mę Isaka; mę Zebulonu; ² mę Danu; mę Jiófufu; mę Benjaminu; mę Nafutali; mę Gadu waa Asha.

³ Ụnwu Jiuda bụ: Eru; mę Onanu; mę Shela. Onye nwutaru iya umadzu eto ono bụ Batushuwa, bụ nwanyi Kėnanu. Ole Eru, bụ iya bụ okpara Jiuda bę meru ejo-iphe l'enya Chipfu. Chipfu woru iya gbua. ⁴ Tema, bụ nyee nwa Jiuda bya anwutakwaru iya pho Pérezu waa Zera. Iphe, unwu Jiuda tukoru du bụ ise.

⁵ Ụnwu Pérezu bụ Hezuronu waa Hamulu. ⁶ Ụnwu Zera bụ Zimiri; mę Etanu; mę Hemanu; mę Kalukolu; mę Dara. Iphe, ephe tukoru du bụ ise. ⁷ Nwa Kami bụ Ekanu.

Oo ya bẹ meru iphe-ehuka dapfuta ndu Ízurelu; kele o mebyiru iphe ono, e pfuru su g'ọ tọ dukwa onye e-wota iphe, e doberu Chileke iche ono.*

⁸ Nwa Etanu bụ Azaríya.

⁹ Ụnwu, a nwutaru Hezuronu bụ Jierahumelu; mę Ramu; waa Kelubayi.

¹⁰ Ramu bụ nna Amínadabu; Amínadabu buru nna Náshonu, onye bụ iya bụ onye-ishi ndu Jiuda. ¹¹ Náshonu bụ nna Saluma; Saluma buru nna Bówazu; ¹² Bówazu buru nna Óbedu; Óbedu buru nna Jiesi.

¹³ Jiesi bẹ nwutaru okpara iya nwoke, bụ Eliyabu; Abinadabu buru otsota; Shimeya buru k'eto; ¹⁴ Netanelu buru k'eno; Radayi buru k'ise; ¹⁵ Ozemu buru k'ishii; Dévidi buru k'esaa. ¹⁶ Unwune pẹ unwanyi bụ: Zeruya waa Abigelu.

Unwoke eto, Zeruya nwutaru bụ: Abishayi; mę Jiowabu; waa Asahelu. ¹⁷ Abigelu bụ ne Amasa. Nna Amasa buru Jieta, bụ oshilokpa Ishimelu.

Eri Hezuronu

¹⁸ Kalẹbu nwa Hezuronu bẹ shi l'eka nyee ya, bụ Azuba nwuta Jieriyotu. Ụnwu nwanyị ono ozo bụ Jiesha; mę Shobabu; mę Adonu. ¹⁹ Azuba bya anwuhuepho; Kalẹbu je aluta Ifuratu; ọ nwutaru iya Huru. ²⁰ Huru bụ nna Uri; Uri buru nna Bezalelu.

²¹ E mecha; Hezuronu jepfu nwada Makiya, bụ nna Giladu. O luru iya teke yẹbe Hezuronu nowaru ukporo apha eto; ọ nwutaru iya Segubu. ²² Segubu bụ nna Jiayi; onye ukporo mkpukpu lẹ mkpukpu eto l'alí Giladu shi du l'eka. ²³ Ole ndu Geshu waa ndu Arámu bẹ nataru pẹ mkpukpu Havotu-Jiayi; waa Kenatu; mę unwu mkpukpu lẹ mkpukpu, nopheru iya mgburugburu. Mkpukpu obu tukoru du mkpukpu ukporo eto. Ndu ono, bukota oshilokpa Makiya, bụ nna Giladu. ²⁴ Hezuronu, bụ nna Kalẹbu nwuhuchaepho; ọ lupyabe Ifurata, bụ nyee nna iya; ọ nwutaru iya Ashuru. Ashuru nwuta Tekowa.

Eri Jieramelu; nwa Hezuronu

²⁵ Ụnwu Jierahumelu, bụ okpara Hezuronu bụ: Ramu, bụ okpara iya; mę Buna; mę Orenu; mę Ozemu; mę Ahayijia. ²⁶ Jierahumelu bẹ lukwarupho nwanyị ozo, epha iya bụ Atara. Yebedua bụ ne Onamu. ²⁷ Ụnwu Ramu, bụ okpara Jierahumelu bụ: Mazu; mę Jiaminu; mę Eka. ²⁸ Ụnwu Onamu bụ: Shamayi waa Jiada. Ụnwu Shamayi buru Nadabu waa Abishuru.

²⁹ Epha nyee Abishuru bụ Abihelu. O nwutaru iya Ahubanu waa Molidu. ³⁰ Ụnwu Nadabu bụ: Seledu waa Apemu. Seledu nwuhuru; ophu ọ tọ togboduru akọ. ³¹ Nwa Apemu bụ Ishi. Ishi buru nna Sheshanu; Sheshanu buru nna Ahulayi.

³² Ụnwu Jiada; mbụ nwune Shamayi kẹ nwoke bụ: Jieta waa Jionatanu. Jieta nwuhuru; ophu ọ tọ togboduru akọ. ³³ Ụnwu Jionatanu bụ: Pẹleti waa Zaza. Ndu ono bukota oshilokpa Jierahumelu.

³⁴ Sheshanu ta anwutaduru unwoke. Oo unwanyi bẹ ọ nwushiru kpoloko. O shi nweru onye Ijiputu, shi ejeru iya ozi, epha iya bụ Jiaruha. ³⁵ Sheshanu woru nwa iya nwanyị kee Jiaruha, bụ onye-ozí iya g'ọ luru. O nwutaru iya Atayi. ³⁶ Atayi bụ nna Nétanu; Nétanu buru nna Zabadu; ³⁷ Zabadu buru nna Efulalu; Efulalu buru nna Óbedu; ³⁸ Óbedu buru nna Jiehu; Jiehu buru nna Azaríya; ³⁹ Azaríya buru nna Helezu; Helezu buru nna Eleyasa; ⁴⁰ Eleyasa buru nna Sisumayi; Sisumayi buru nna Shalumu; ⁴¹ Shalumu buru nna Jiekamaya; Jiekamaya buru nna Elishama.

Eri Kalẹbu

⁴² Ụnwu Kalẹbu, bụ nwune Jierahumelu kẹ nwoke bụ: Misha, bụ okpara iya. Misha ono bụ nna Zifu. Nwa Kalẹbu ozo bụ Maresha, bụ iya bụ nna Heburonu.

* 2:7 2:7 Gúnaa Jios 7:1-26.

⁴³ Ụnwu Heburonu bu: Kora; me Tapuwa; me Reķemu; me Shema. ⁴⁴ Shema bu nna Rahamu. Rahamu buru nna Jiokamu. Reķemu bu nna Shamayi. ⁴⁵ Nwa Shamayi buru Mawonu. Mawonu buru nna Betu-Zuru.

⁴⁶ Nwanyi, Kalebu ta aludu okpobe alulu, epha iya bu Efa be nwutaru Haranu; me Moza waa Gazezu. Haranu bu nna Gazezu.

⁴⁷ Ụnwu ke Jiahudayi bu Reķemu; me Jiokamu; me Geshanu; me Peleti; me Efa; me Shafu.

⁴⁸ Nwanyi, Kalebu ta aludu okpobe alulu, epha iya bu Maaka be nwuru Sheberu waa Tirihana. ⁴⁹ O bukwaru iya pho nwuru Shafu, bu onye bu nna Madumana; bya anwuta Sheva, bu onye bu nna Makubena waa Gibiya.

Nwada Kalebu be bu Akusa.

⁵⁰ Ndu ono bukota oshilokpa Kalebu.

Ụnwu Huru, bu okpara Ifuratu bu: Shobalu, bu onye bu nna Kiriyatu-Jiarimu; ⁵¹ me Saluma, bu onye bu nna Betulehemu; me Harefu, bu onye bu nna Betu-Gaderu.

⁵² Ụnwu Shobalu, bu nna Kiriyatu-Jiarimu bu: Harowe; waa nkeru-ebo ndu Menuhotu. ⁵³ Enya-unuphu Kiriyatu-Jiarimu bu: ndu Itiru; me ndu Putu; me ndu Shumatu; me ndu Mishira. O buru l'eri ndu ono be ndu Zora; me ndu Eshutolu shi futa.

⁵⁴ Ụnwu Saluma bu: ndu mkpukpu Betulehemu; me ndu mkpukpu Netofa; me ndu mkpukpu Atarotu-Betu-Jiowabu; me nkeru-ebo ndu mkpukpu Manahatu; me ndu mkpukpu Zora.

⁵⁵ Ndu bu enya-unuphu ndu edeje ekwo, bu ndu bu le mkpukpu Jiabezu bu: ndu Tiratu; me ndu Shimeya; me ndu Suka. Ndu ono bu ndu Kenu; mbu ndu shi l'eri Hamatu, bu nna ndu onu-ulo Rekabu.

3

Ụnwu, Dévidi nwushiru le Heburonu (2Sám 3:2-5)

¹ Waa unwu Dévidi baa; mbu ndu a nwushiru iya teke o bu le Heburonu. Okpara iya bu Amunonu. Onye nwuru iya nu bu Ahinowamu ke Jiezerelu. Nwa iya k'ebo bu Danelu. Onye nwuru iya nu bu Abigelu ke Kamelu. ² Nwa iya k'eto bu Abusalomu. Onye nwuru iya nu bu Maka nwada Talumayi, bu eze ndu Geshu. Nwa iya k'eno bu Adonijia. Onye nwuru iya nu bu Hagitu. ³ Nwa iya k'ise buru Shefataya. Onye nwuru iya nu bu Abitalu. Nwa iya k'ishii buru Ituramu. Onye nwuru iya nu bu nyee ya, bu Egula. ⁴ Umadzu ishii be Dévidi nwutaru teke o bu le Heburonu, bu eka o noru buru eze epha esaa lonwa ishii.

O nokwarupho l'aba-eze ukporo apha l'apha iri l'eto le Jierusalemu. ⁵ Ndu a no le Jierusalemu nwushiaru iya bu: Shimeya; me Shobabu; me Netanu; me Solomonu. Onye nwutaru iya umadzu eno ono bu Batusheba nwada Amiyelu.

⁶ Ụnwu iya ozo bu Ibuha; me Elishama; me Elifeletu; ⁷ me Noga; me Nefegu; me Jiafiya; ⁸ me Elishama; me Eliyada; me Elifeletu; umadzu tete ono. ⁹ Ndu ono l'ophu bukota unwoke, Dévidi nwushiru a -gufukwa unwoke ophu unwanyi, abuzidu unyomu iya nwushiru. Tama be bu nwune phe ke nwanyi.

Ndu-eze Jiuda

¹⁰ Nwa Solomonu bu Rehobowamu; Abayijia buru nwa Rehobowamu; Asa buru nwa Abayijia; Jiehoshafatu buru nwa Asa. ¹¹ Jiokamu buru nwa Jiehoshafatu; Ehazaya buru nwa Jiokamu; Jiowashi buru nwa Ehazaya; ¹² Amazaya buru nwa Jiowashi; Azariya buru nwa Amazaya; Jiokamu buru nwa Azariya; ¹³ Ehasu buru nwa

Jiótamu; Hezekáya búru nwa Éhazu; Manáse búru nwa Hezekáya; ¹⁴ Amõnu búru nwa Manáse; Jiosáya búru nwa Amõnu; ¹⁵ Ùnwu Jiosáya bú: Jiohananu bú òkpara iya; Jiehoyakimu búru otsota; Zedekaya búru k'eto; Shalumu búru k'eno. ¹⁶ Ùnwu Jiehoyakimu bú: Jiëkonáya bú nwa Jiehoyakimu; Zedekaya búru nwa Jiëkonáya.

Ùnwu Jiëkonáya

¹⁷ Ùnwu Jiëkonáya, bú nwoke ono, a kpuru lẹ ndzụ ono, bú: Sheyalutiyelu; ¹⁸ mẹ Malukiramumu; mẹ Pedaya; mẹ Shenaza; mẹ Jiekamaya; mẹ Hoshama; mẹ Nedabaya. ¹⁹ Ùnwu Pedaya bú Zerúbabelu waa Shimeyi. Ùnwu Zerúbabelu búru Meshulamu waa Hananaya. Shelomotu bẹ bú nwune phẹ kẹ nwanyi. ²⁰ Ọ nwutakwarupho umadzu ise ozo, epha phẹ bú Hashuba; mẹ Ohelu; mẹ Berekaya; mẹ Hasadaya; mẹ Jiushabu-Hesedu.

²¹ Ùnwu kẹ Hananaya bú: Pelataya; mẹ Jieshaya; mẹ ùnwu Refaya; mẹ ùnwu Ananu; mẹ ùnwu Obedaya; mẹ ùnwu Shekanaya.

²² Ùnwu Shekanaya búru: Shemaya mẹ ùnwu iya, bú Hatushi; mẹ Igalu; mẹ Baraya; mẹ Neyaraya; mẹ Shafatu. Epha tukuroru dọ ishii.

²³ Ùnwu Neyaraya bú Eliyowenayi; mẹ Hezekáya; mẹ Azurikamu. Epha tukuroru dọ eto.

²⁴ Ùnwu Eliyowenayi bú Hodavaya; mẹ Elyashibu; mẹ Pelaya; mẹ Akubu; mẹ Jiohananu; mẹ Delaya; mẹ Anani. Epha tukuroru dọ esaa.

4

Oshilokpa Jiuda

¹ Ùnwu Jiuda bú: Pérezu; mẹ Hezuronu; mẹ Kami; mẹ Huru; mẹ Shobalu. ² Shobalu bú nna Reyaya. Reyaya búru nna Jiahatu. Jiahatu búru nna Ahumayi; mẹ Lahadu. Ndu ono bukota enya-unuphu ndu Zora.

³ Waa ùnwu Etamu baa: Jiezerelu; mẹ Ishima; mẹ Idubashi. Epha nwune phẹ kẹ nwanyi bú Hazeleponi.

⁴ Penuwelu bú nna ndu Gedo. Eza búru nna Husha. Ndu ono bú ùnwu Huru, bú iya bú òkpara Efuratu; bya aburu iya bú nna ndu Betulehemu.

⁵ Ashuru, bú nna ndu Tekowa. Ọ luru unwanyi labo; epha phẹ bú Hela; mẹ Nara.

⁶ Nara bẹ nwutaru iya Ahuzamu; mẹ Hefa; mẹ Temeni; waa Hahashutari. Ndu ono bú ùnwu Nara. ⁷ Ùnwu kẹ Hela bú Zeretu; mẹ Zoha; mẹ Etunanu;

⁸ Kozu bú nna Anubu; mẹ Zobeba; bya abukwarupho nnaji ndu enya-unuphu Ahahelu, bú nwa Harumu.

⁹ Jiabezu bẹ a ka akwabẹ ùbvù eme l'unwunna iya. Ne iya bẹ guberu iya Jiabezu sụ: "Mu jeru iphe-ehuka teme mu nwua ya." ¹⁰ Jiabezu raku Chileke kẹ Ízuru sụ iya: "Jiko kebenu mu l'oma. Menaa g'oke ali mu ka osa. Gudenu eka ngu heru mu jiko Chileke. Wofujenuru mu ejo-iphe; g'o to mekaje mu iphe!" Ọo ya bú; Chileke meeru iya iphe, ọ suru g'o meeru iya.

¹¹ Kelubu, bú nwune Shuha bẹ bú nna Mehuru. Mehuru bya aburu nna Eshutonu.

¹² Eshutonu búru nna Betu-Rafa; mẹ Paseya; mẹ Tehina; onye bú nna ndu Iru-Nahashi. Ndu ono bú phẹ bú unwoke mkpukpu Reka.

¹³ Ùnwu Kenazu bú Otuniyelu; mẹ Seraya. Ùnwu kẹ Otuniyelu búru Hatatu mẹ Meyonotayi. ¹⁴ Meyonotayi ono búru nna Ofura. Seraya bú nna Jiowabu, onye bú nna ndu Ge-harashimu. Ge-harashimu ono bú nsuda ndu emeje ona; kele ndu bu iya nọ bú ndu emeje ona.

¹⁵ Ùnwu Kalebu, bú nwa Jiefune bú Iru; mẹ Ela; mẹ Namu. Nwa kẹ Ela bú Kenazu.

¹⁶ Ùnwu Jiehalelelu bú: Zifu; mẹ Zifa; mẹ Tiraya; waa Asarelu.

¹⁷ Ụnwu Ẹzura bụ Jieta; mę Męredu; mę Ife; mę Jialonu. Nye Męredu bę nwuru Miriyamu; mę Shamayi; mę Ishiba, bụ nna ndu Eshutemowa. ¹⁸ Nwanyị ọzo, Męredu lụtaru l'ipfu Jiuda bę nwutaru iya Jięredu, bụ nna ndu Gedo; bya anwuta Heba, bụ nna ndu Soko; tęme ọ nwutakwapho Jiekutiyęlu, bụ nna ndu Zanowa. Ndu ono bukota unwu Bitiya, bụ nwada Fero, Męredu luru.

¹⁹ Ụnwu nyee Hodaya, bụ nwune Nahumu kę nwanyị bę bụ phę bụ nna Keyila, bụ onye Gami; mę nna Eshutemowa, bụ onye Maka.

²⁰ Ụnwu Shimonu bụ Amunonu; mę Rina; mę Benu-Hananu waa Tilonu.

Unwegirima ibe Ishi bụ: Zohetu waa Benu-Zohetu.

²¹ Ụnwu Shela, bụ nwa Jiuda bụ: Ẹru, bụ nna Leka; mę Lada, bụ nna Maresha; bya abukwaru iya pho bụ nna ndu ęnya-unuphu ono, anọduje ekwe ękwa-ochaa lę mkpukpu Bętu-Ashubeya; ²² mę Jiokimu; mę unwoke Kozeba; mę Jiowashi; mę Sarafu, bụ onye ono, shi buru ishi l'alį Mówabu; mbu onye ono, mechaaru laa mkpukpu Bętulehemu. Iphe ono bę shi l'ichee. ²³ Ọo phę bụ ndu akpuje ite, bu lę mkpukpu Netayimu; mę lę mkpukpu Gedera. Ẹphe bu l'ęka ono ejeru eze phę ozi.

Oshilokpa Simiyonu

²⁴ Ụnwu Simiyonu bụ: Nemelu; mę Jiaminu; mę Jiaribu; mę Zera; mę Shawulu.

²⁵ Shalumu bụ nwa kę Shawulu; Mibusamu buru nwa Shalumu; Mishima buru nwa kę Mibusamu. ²⁶ Nwa kę Mishima bụ Hamelu; Zaku buru nwa Hamelu; Shimeyi buru nwa Zaku. ²⁷ Shimeyi nwutaru unwoke iri l'ishii; bya anwuta unwanyi ishii. Ọle unwune iya kę nwoke ta anwushiduru unwu igwerigwe. Ọ buru iya meru ophu ęnya-unuphu phę akwatadu jaa ajaja ęgube ndu Jiuda jaru.

²⁸ Ẹka ęphe bugbabe bụ lę mkpukpu Biye-Sheba; mę lę mkpukpu Molada; mę lę mkpukpu Haza-Shuwalu; ²⁹ mę lę mkpukpu Biliha; mę lę mkpukpu Ezemu; mę lę mkpukpu Toladu; ³⁰ mę lę mkpukpu Betuwelu; mę lę mkpukpu Homa; mę lę mkpukpu Zikulagu; ³¹ mę lę mkpukpu Bętu-Makabotu; mę lę Haza-Susimu; mę lę Bętu-Biri; mę lę mkpukpu Sharayimu. Ọo lę mkpukpu ono g'ọ ha bę ęphe shi buru jasụ teke Dévidi bụ eze. ³² Ụnwu mkpukpu phę bụ: Etamu; mę Ayinu; mę Rimonu; mę Tokenu waa Ashanu. Mkpukpu ise bę ọ tukoru du; ³³ yekoberu unwu mkpukpu lę mkpukpu, no-pheru mkpukpu ono mgburugburu je akpaa lę mkpukpu Belu. Noo ęka ęphe bugbabe bụ ono. Ẹphe nwekwarupho ękwo, akọ g'e gude nwushia phę.

³⁴ Meshobabu; mę Jiamuleku; mę Jiosha; nwa Amazaya; ³⁵ mę Jiowelu; mę Jiehu; nwa Jioshibaya. Jioshibaya buru nwa Seraya; Seraya buru nwa Asiyelu; ³⁶ Eliyowenayi; mę Jiakoba; mę Jieshohaya; mę Asaya; mę Adiyelu; mę Jiesimelu; mę Benaya; ³⁷ mę Ziza; nwa Shifi. Shifi bụ nwa Alonu; Alonu buru nwa Jiedaya; Jiedaya buru nwa Shimiri; Shimiri buru nwa Shemaya. ³⁸ Ndu ono, a gushiru ępha phę ono bugbaa ndu-ishi l'ęnya-unuphu phę. Onu-ulo nna phę bę zuru azuzu k'ophu paru ęka apaa. ³⁹ Ẹphe buru je akpaa l'onu ęka eeshije abahu lę mkpukpu Gedo; mbu jeye l'uzo ęnyanwu-awawa nsuda ono l'ęka ęphe achọ nri, ęku phę a-nọduje ata. ⁴⁰ Ọ buru ęka ono bę ęphe chọ-vuru okpobe nri; mę nri, du ree, ęku phę a-taje. Alį obu bę ha ọsa shii; bya ejia oyi; tęme nchị du doo l'ęka ono. Ndu shi buru l'ęka ono bụ ndu shi l'eri Hamu.

⁴¹ Ndu ono, e deshuru ępha phę ono bę byaru mkpukpu Gedo lę teke Hezekaya shi buru eze ndu Jiuda. Ẹphe tsoo oshilokpa Hamu ono ọgu l'ęka ęphe bu; mękwapho ndu Meyuni, ęphe humaru l'ęka ono. Ẹphe woru phę mee ęphe buru mkpurupyata, bụ iya bụ g'ęphe du byasụ ntanụ-a. Ẹphe bya ebuchishia ęka ęphe shi buru; kele nri duru ęku phę l'ęka ono. ⁴² Ụnwu Simiyonu ono haru tugbua jeshia l'ubvú Siye. Iphe, ęphe du bụ unu unwoke l'unwoke ukporo ise. Ndu du phę nu bụ: Pelataya; mę Nayaraya; mę Refaya waa Uzelu. Ẹphe bụ unwegirima ibe Ishi. ⁴³ Ẹphe gbushikota

ndu phoduru nụ lẹ ndu Amaleku ono, gbalajeru nụ pho. Epe buru l'eka ono byasu ntanụ-a.

5

Oshilokpa Rúbenu

¹ Ụnwu Rúbenu, bụ iya bụ okpara Ízurelu; (Ọo yēbedua bụ okpara; ọle o jepfuru nyee nna iya; e shi nno nafu iya onodu okpara ono, o bụ; woru iya nụ ụnwu Jiósefu, bukwapo nwa Ízurelu. O buru iphe ono meru g'o gude ophu e deduru l'oo ya bụ okpara l'ekwo, e deshiru g'e shiru nwua p̄hẹ. ² E -gudekp̄oro l'oo Jiuda kachakp̄o ike l'ụnwunna iya; t̄eme o buru l'eri iya b̄e onye-ishi shi futa; obenu l'onodu okpara bule-a Jiósefu b̄e o laru.) ³ Ụnwu Rúbenu, bụ okpara Ízurelu bụ: Hanoku; m̄e Palu; m̄e H̄ezuronu waa Kami.

⁴ Eri Jiowelu bụ: Jiowelu bụ nna Shemaya; Shemaya buru nna Gogu; Gogu buru nna Shimeyi. ⁵ Shimeyi buru nna Mayika; Mayika buru nna Reyaya; Reyaya buru nna Belu; ⁶ Belu buru nna Bera. Bera b̄e Tigulatu-Pilesa, bụ eze ndu Asiriya kpuru lẹ ndzu. O bukwaru iya pho shi buru ishi l'ipfu Rúbenu.

⁷ Waa ndu bụ abubu p̄hẹ l'anya-unuphu l'anya-unuphu p̄hẹ; m̄e lẹ g'e shi dee epha p̄hẹ l'ekwo, e deshiru g'e shiru nwua p̄hẹ baa: Onye-ishi p̄hẹ bụ Jiyelelu; m̄e Zekaraya; ⁸ m̄e Bela; nwa Azazu. Azazu bụ nwa Shema; Shema buru nwa Jiowelu. Eka o bu bụ lẹ mkpukpu Arowa. O bua nno je akpaa lẹ mkpukpu Nebo; m̄e lẹ mkpukpu Belu-Meyonu. ⁹ O bukwapho je akpaa l'uzo enyanwu-awawa; bua jasụ l'eka eeshije abahu l'echiegu, noru jasụ l'enyimu Yufur̄etisu; kele eku p̄hẹ zushiru kabaa igwerigwe l'al̄i Giladu.

¹⁰ Lẹ teke Solu shi buru eze b̄e ipfu Rúbenu tsoru ndu Hega ogu; lwu-kpee p̄hẹ; buchishia ulo-ekwa eri Hega ono l'al̄i, dukota l'uzo enyanwu-awawa al̄i Giladu l'ophu.

Oshilokpa Gadu

¹¹ Ụnwu Gadu b̄e bu ghaaru ụnwu Rúbenu iphu l'al̄i Beshanu; bua je akpaa lẹ mkpukpu Saleka. ¹² Jiowelu bụ onye-ishi p̄hẹ. Shafamu buru onye etsota iya nụ. Ndu ozo bụ Jianayi; m̄e Shafatu lẹ ndu bu l'al̄i Beshanu. ¹³ Ndu bụ abubu p̄hẹ l'anya-unuphu l'anya-unuphu p̄hẹ bụ: Mayikelu; m̄e Meshulamu; m̄e Sheba; m̄e Jiorayi; m̄e Jiakanu; m̄e Ziya; m̄e Eba. Epe tukoru du esaa. ¹⁴ Waa ụnwu Abihelu nwa Huri baa: Huri bụ nwa Jiarowa; Jiarowa buru nwa Giladu; Giladu buru nwa Mayikelu; Mayikelu buru nwa Jieshishayi; Jieshishayi buru nwa Jiahudo; Jiahudo buru nwa Buzu. ¹⁵ Ahi, bụ nwa Abudiyelu; bya aburu nwanwa Guni b̄e shi buru ishi l'anya-unuphu ibe nna iya. ¹⁶ O buru l'al̄i Giladu b̄e epe bu; m̄e l'al̄i Beshanu; m̄e lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu, no iya nụ; bya enwekotaru al̄i eka eku p̄hẹ ataje nri l'al̄i Sharonu je akpaa l'eka o jeberu. ¹⁷ Ndu ono g'ephe ha b̄e e dekotaru epha p̄hẹ l'ekwo, e deshiru g'e shiru nwua p̄hẹ. Teke e deru iya bụ lẹ teke Jiótamu shi buru eze ndu Jiuda; Jierobowamu buru eze ndu Ízurelu.

¹⁸ Ndu ipfu Rúbenu; m̄e ndu ipfu Gadu; m̄e nkeru-ēbo ipfu Manáse b̄e nweru ndu mkparawa ojogu; mbu ndu aduje ike gude iphe, eegudeje egbobuta onwonye; m̄e ogu-echi; mbu ndu agbaje apfu; bya aburu ndu k'ogu doru enya ree. Epe du ukporo unu ndu ojogu ugbo ise l'unu iri lẹ nanu; l'ukporo iri l'esato; bukotaru ndu ejeje ogu. ¹⁹ Epe tsoru ndu Hega ogu; m̄e ndu Jieturu; m̄e ndu Nafishi; m̄ekpoo ndu Nodabu. ²⁰ Chileke yetaru p̄hẹ eka mee ḡe ndu Hega; m̄e ndu epe l'ephe tugbaru la p̄hẹ l'eka; kele epe rakuru Chileke l'ogu ono; bya akporu obu yeru iya; o meeru p̄hẹ iphe, epe suru g'o meeru p̄hẹ. ²¹ Epe rwukoo eku ndu Hega. Inya-kamelu, epe kputaru b̄e du ukporo unu ishii l'unu ise. Aturu, epe kputaru du ukporo unu ugbo

ụkporo l'iri lẹ nanu l'unu ise. Nkapfu-igara, ephe kputaru du unu ise. Nemadzu, ephe kpuru lẹ ndzu du ukporo unu ugbo iri l'ebo l'unu iri. ²² Ndu du igwerigwe be e gburu egbugbu; kele o Chileke be alwu ogo ono. Ndu Rubenu buchishia aka ono jeye teke a kpuru phe lashia ali ozo.

Nkerebo ipfu Manase

²³ Nkerebo ipfu Manase be du igwerigwe shi; o buru phe bu l'ali ono. Ephe shi l'ali Beshanu bua jeye lẹ mkpukpu Belu-Hamonu; me l'ubvu Seniru; bya ebua jasụ l'ubvu Hamonu. ²⁴ Waa ndu bugbaa ndu-ishi l'enya-unuphu ibe nna phe baa: Eferu; me Ishi; me Eliyelu; me Azuriyelu; me Jieremaya; me Hodavaya; me Jiahudiyelu. Ephe bukota ndu ojogu, ike du; buru ndu a maru amaru; bya aburu ishi l'enya-unuphu ibe nna phe.

²⁵ Ole ephe te egoshiduru l'o gbaru ge Chileke ke nna phe gude ire phe aka; ephe bya awata abaru agwa ndu ali ozo aja; mbu ndu ali ono, Chileke meru ephe buru mkpurupyata l'ataphu phe ono. ²⁶ Oo ya bu; Chileke ke Izurelu kpalia obu Pulu, bu eze ndu Asiriya, bu iya bu Tigulatu-Pilesa, o kpa ipfu Rubenu; me ipfu Gadu; me nkeru-ebo ipfu Manase lẹ ndzu; kpuru lashia mkpukpu Hala; me Habo; me Hara; me enyimu mkpukpu Gozanu. O buru l'eka ono be ephe no byasu ntanu-a.

6

Ipfu Livayi

¹ Unwu Livayi, bu unwoke bu: Geshonu; me Kohatu; me Merari.

² Unwu Kohatu, bu unwoke bu: Amuramu; me Izuha; me Heburonu; me Uzelu.

³ Unwu Amuramu, bu Eronu; me Mosisu waa Miriyamu.

Unwu Eronu, bu unwoke bu Nadabu; me Abihu; me Eleyaza; me Itama.

⁴ Eleyaza bu nna Finehasu; Finehasu buru nna Abishuwa; ⁵ Abishuwa buru nna Buki; Buki buru nna Uzi; ⁶ Uzi buru nna Zerahaya; Zerahaya buru nna Merayotu; ⁷ Merayotu buru nna Amaraya; Amaraya buru nna Ahitubu; ⁸ Ahitubu buru nna Zadoku; Zadoku buru nna Ahimaazu; ⁹ Ahimaazu buru nna Azariya; Azariya buru nna Jiohananu; ¹⁰ Jiohananu buru nna Azariya. Oo ya shi buru onye uke Chileke l'eze-ulo Chileke ono, Solomonu kpuru lẹ Jierusalemu ono. ¹¹ Azariya buru nna Amaraya; Amaraya buru nna Ahitubu; ¹² Ahitubu buru nna Zadoku; Zadoku buru nna Shalumu; ¹³ Shalumu buru nna Hilikaya; Hilikaya buru nna Azariya; ¹⁴ Azariya buru nna Seraya; Seraya buru nna Jiehozadaku. ¹⁵ Jiehozadaku be a kputaru lẹ ndzu lashia ali ozo lẹ teke ono, Chipfu shi l'eka Nebukadineza kpukoo ndu Jiuda waa ndu Jierusalemu lẹ ndzu lashia ali ozo ono. ¹⁶ Unwu Livayi, bu unwoke bu Geshonu; me Kohatu; me Merari. ¹⁷ Waa epha unwu Geshonu baa: Libuni; me Shimeyi. ¹⁸ Unwu Kohatu bu Amuramu; me Izuha; me Heburonu; me Uzelu. ¹⁹ Unwu Merari bu Mahuli waa Mushi.

Waa ndibe Livayi l'enya-unuphu l'enya-unuphu phe:

²⁰ Eri Geshonu bu: Libuni bu nwa Geshonu. Jiahatu buru nwa Libuni. Zima buru nwa ke Jiahatu; ²¹ Jiowa buru nwa Zima; Ido buru nwa Jiowa; Zera buru nwa Ido; Jieyaterayi buru nwa Zera.

²² Eri Kohatu bu: Aminadabu bu nwa Kohatu; Kora buru nwa Aminadabu; Asiru buru nwa ke Kora; ²³ Elukana buru nwa Asiru; Ebyasafu buru nwa Elukana; Asiru buru nwa Ebyasafu; ²⁴ Tahatu buru nwa Asiru; Uriyelu buru nwa Tahatu; Uzaya buru nwa Uriyelu; Shawulu buru nwa Uzaya.

²⁵ Unwu Elukana bu Amasayi waa Ahimotu. ²⁶ Elukana bu nwa Ahimotu; Zofayi buru nwa Elukana; Nahatu buru nwa Zofayi; ²⁷ Eliyabu buru nwa Nahatu; Jierohamu buru nwa Eliyabu; Elukana buru nwa Jierohamu; Samelu buru nwa Elukana.

²⁸ Waa unwu Sámèlu baa: Jiowèlu bù ọkpara iya. Abáyijia búru nwa iya k'èbo.

²⁹ Waa eri Merari baa: Mahuli bù nwa Merari; Libuni búru nwa Mahuli; Shimeyi búru nwa Libuni; Uza búru nwa Shimeyi; ³⁰ Shimeya búru nwa Uza; Hagaya búru nwa Shimeya; Asaya búru nwa Hagaya.

Ndu aguje ebvu l'eze-ulo Chileke

³¹ Waa unwoke, Dévidi yeru g'èphe búru ndu-ishi ebvu l'ulo Chipfu lẹ g'e dobechaaru okpoko Chileke l'ẹka ono bù ọwana. ³² Ozi phẹ bù g'èphe guje ebvu l'atatiphu ulo-ẹkwa Chileke, bù iya bù ulo-ẹkwa-ndzukọ ono. Èphe nọdu anọduje iya nno jasụ Sólomọnu kpua eze-ulo Chipfu lẹ Jierúsalem. Èphe nọdu ejeje ozi phẹ ẹgube ọ gbaru g'èphe jeje iya.

³³ Waa unwoke ono, shi búru ọgbo-ebvu ono waa unwu phẹ nwoke baa:

Ndu ọphu shi l'eri Kohatu bù: Hemanu; onye aguje ebvu agugu. Hemanu bù nwa Jiowèlu; Jiowèlu búru nwa Sámèlu; ³⁴ Sámèlu búru nwa Ẹlukana; Ẹlukana búru nwa Jierohamu; Jierohamu búru nwa Eliyèlu; Eliyèlu búru nwa Towa; ³⁵ Towa búru nwa Zufu; Zufu búru nwa Ẹlukana; Ẹlukana búru nwa Mahatu; Mahatu búru nwa Amasayi; ³⁶ Amasayi búru nwa Ẹlukana; Ẹlukana búru nwa Jiowèlu; Jiowèlu búru nwa Azariya; Azariya búru nwa Zefanaya; ³⁷ Zefanaya búru nwa Tahatu; Tahatu búru nwa Asiru; Asiru búru nwa Ẹbyasafu; Ẹbyasafu búru nwa Kora; ³⁸ Kora búru nwa Izuha; Izuha búru nwa Kohatu; Kohatu búru nwa Lívayi; Lívayi búru nwa Ízurelu.

³⁹ Onye notsotaru Hemanu bù Asafu. Ọ búru yẹbedua anọduje Hemanu l'ẹkutara. Asafu bù nwa Berekaya; Berekaya búru nwa Shimeya; ⁴⁰ Shimeya búru nwa Mayìkelu; Mayìkelu búru nwa Baseya; Baseya búru nwa Malukayijia; ⁴¹ Malukayijia búru nwa Etuni; Etuni búru nwa Zera; Zera búru nwa Adaya; ⁴² Adaya búru nwa Etanu; Etanu búru nwa Zima; Zima búru nwa Shimeyi; ⁴³ Shimeyi búru nwa Jiahatu; Jiahatu búru nwa Geshonu; Geshonu búru nwa Lívayi.

⁴⁴ Onye ọzo, etsoje Hemanu bù Etanu, bù onye shi l'eri Merari. Yẹbedua anọduje Hemanu l'ẹkicha. Etanu bù nwa Kishi; Kishi búru nwa Abudi; Abudi búru nwa Maluku; ⁴⁵ Maluku búru nwa Hashabaya; Hashabaya búru nwa Amazaya; Amazaya búru nwa Hilikiya; ⁴⁶ Hilikiya búru nwa Amuzi; Amuzi búru nwa Bani; Bani búru nwa Shemeru; ⁴⁷ Shemeru búru nwa Mahuli; Mahuli búru nwa Mushi; Mushi búru nwa Merari; Merari búru nwa Lívayi.

⁴⁸ Unwunna phẹ, bù ndu Lívayi bẹ e yeru g'èphe jeje ozi ọzo, dughbaa lẹ mkpu eze-ulo Chileke.

Unwu Eronu

⁴⁹ Ọo Eronu yẹle unwu iya bẹ egweje ngweja l'ọru-ngweja ẹka eegweje ngweja-akpo-ọku; mẹ l'ọru-ngweja ẹka aakpoje unwu-isensu ọku. Ọ búru phẹ bẹ k'ẹka-kakota-adu-nsọ dù l'ẹka; mẹkpoo ngweja k'apfu ugwo iphe-ẹji, ndu Ízurelu meshiru; ẹgube ono, Mosisu, bù onye-ozì Chileke turu iya l'ekemu.

⁵⁰ Waa eri Eronu baa: Eleyaza bù nwa Eronu; Finehasu búru nwa Eleyaza; Abishuwa búru nwa Finehasu; ⁵¹ Buki búru nwa Abishuwa; Uzi búru nwa Buki; Zerahaya búru nwa Uzi; ⁵² Merayotu búru nwa Zerahaya; Amaraya búru nwa Merayotu; Ahitubu búru nwa Amaraya; ⁵³ Zadọku búru nwa Ahitubu; Ahimaazu búru nwa Zadọku.

⁵⁴ Ọwaa bù ẹka èphe bu ebubu; mbụ oke alì, a nuru phẹ g'èphe buru. Ẹka ono bù oshilọkpa Eronu; mbụ eri Kohatu bẹ a nuru iya èphe buru; noo kẹle ọo phẹ bẹ ido mbụ daru. ⁵⁵ A nuru phẹ mkpukpu Hẹburonu, nọ l'alì Jiuda; mẹ alì ẹka ẹku atajẹ nri, nọ-pheru iya mgburugburu. ⁵⁶ Ole ẹgu, dù lẹ mkpukpu ono; mẹ unwu mkpukpu ọzo, nọkota iya nù bẹ a nuru Kalẹbu; nwa Jiefune. ⁵⁷ Ọ búru oshilọkpa

Erõnu bẹ a nuru mkpukpu, eezeje ndzu, bu Heburonu; me Libuna; me Jiatiru; me Eshutemowa; yele ali eka eku ataje nri, nokotagbaa le mkpukpu ono. ⁵⁸ Eka ozo bu mkpukpu Hilenu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Debi; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; ⁵⁹ me mkpukpu Ashanu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Betu-Shemeshi; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu. ⁶⁰ Mkpukpu, e shi l'ipfu ke Benjaminu nu phe bu; mkpukpu Geba; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Alemetu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; me Anatotu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu. Mkpukpu, a nuru eri Kohatu l'enya-unuphu l'enya-unuphu be tukoru du iri l'eto. ⁶¹ A bya atua ido shi le mkpukpu k'enya-unuphu nkeru-ebo ipfu Manase keta mkpukpu iri nu ndu phoduru nu l'eri Kohatu.

⁶² E shi le mkpukpu ipfu Isaka; me k'ipfu Asha; me k'ipfu Nafutali; me k'ipfu Manase, bu ndu ophu bu l'ali Beshanu keta mkpukpu iri l'eto nu eri Geshonu; l'enya-unuphu l'enya-unuphu.

⁶³ E shi le mkpukpu k'ipfu Rubenu; me l'ipfu Gadu; me ipfu Zebulun tu ido keta mkpukpu iri l'ebo nu eri Merari; l'enya-unuphu l'enya-unuphu.

⁶⁴ Oo ya bu; ndu Izurelu woru mkpukpu le mkpukpu ono nu eri Liviayi; nuchaa phe ali eka eku ataje nri, nokota iya nu. ⁶⁵ Ndu Izurelu tukwapho ido shi le mkpukpu ipfu ndu Jiuda; me ipfu Simiyonu; me ipfu Benjaminu woru mkpukpu ono nu phe, bu iya bu mkpukpu le mkpukpu ono, a gushiru epha phe ono.

⁶⁶ O nweru ndu ophu shi l'enya-unuphu eri Kohatu, e shi l'ipfu Ifuremu nu mkpukpu, e phe bugbaa. ⁶⁷ L'ali ubvu ubvu Ifuremu, be a nuru phe mkpukpu Shekemu, bu iya bu mkpukpu, eezeje ndzu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Geza; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; ⁶⁸ me mkpukpu Jioyumeyamu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Betu-Horonu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; ⁶⁹ me mkpukpu Ajialonu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Gatu-Rimonu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu.

⁷⁰ Enya-unuphu, phoduru nu l'eri Kohatu be e shi l'ali nkeru-ebo ipfu Manase nu mkpukpu Ana; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Bilamu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu.

⁷¹ Unwu Geshonu be e shikwapho l'ali nkeru-ebo ipfu Manase nu mkpukpu Golanu, du l'ali Beshanu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Ashitoretu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu.

⁷² E shi l'ali ipfu Isaka nu phe mkpukpu Kadeshi; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Daberatu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; ⁷³ me mkpukpu Ramatu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Anemu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu.

⁷⁴ E shi l'ali ipfu Asha nu phe mkpukpu Mashalu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Abudonu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; ⁷⁵ me mkpukpu Hukoku; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Rehobu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu.

⁷⁶ E shi l'ali ipfu Nafutali nu phe mkpukpu Kadeshi, no le Galili; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Hamonu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Kiriyatayimu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu.

⁷⁷ Ndu phoduru nu l'eri Merari be e shi l'ali ipfu Zebulun keta mkpukpu Rimonu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Tabo; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu woru nu.

⁷⁸ E shi l'ali ipfu Rubenu, no l'azu enyimu Jidanu azu iya ophuu l'uzo enyanwu-awawa mkpukpu Jeriko nu phe mkpukpu Beza, no l'echiegu; yele ali eka eku ataje

nri, nọkota iya nụ; mę mkpụkpu Jiahazu; yęle alị ęka ęku ataję nri, nọkota iya nụ; ⁷⁹ mę mkpụkpu Kedemotu; yęle alị ęka ęku ataję nri, nọkota iya nụ; mę mkpụkpu Mefahatu; yęle alị ęka ęku ataję nri, nọkota iya nụ.

⁸⁰ E shi l'alị ipfu Gadu nụ phę mkpụkpu Ramatu, nọ l'alị Giladu; yęle alị ęka ęku ataję nri, nọkota iya nụ; mę mkpụkpu Mahanayimu; yęle alị ęka ęku ataję nri, nọkota iya nụ; ⁸¹ mę mkpụkpu Hęshibonu; yęle alị ęka ęku ataję nri, nọkota iya nụ; mę mkpụkpu Jiaza; yęle alị ęka ęku ataję nri, nọkota iya nụ.

7

Oshilọkpa Isaka

¹ Ụnwu Isaka bụ Tola; mę Puwa; mę Jiashubu; mę Shimurọnu. Ęphe tųkoru dų ụmadzu ęno.

² Ụnwu kę Tola bụ Uzi; mę Refaya; mę Jieriyęlu; mę Jiahumayi; mę Ibusamu; mę Sámęlu. Ęphe bụkota ndu-ishi l'ęnya-unuphu nna phę, bụ Tola. Ęphe bụkota ndu ojọgu, ike dų l'ọgbo nkephę. Teke Dévidi shi bụru eze bę ęphe dų ụkporo ụnu ugbo labọ l'ụnu nemadzu ugbo iri l'ishii l'ụkporo iri.

³ Nwa kę Uzi bụ Izurahiya. Ụnwu nwoke Izurahaya bụ Mayịkelu; mę Obedaya; mę Jiowęlu; mę Ishaya. G'ęphe hakọta ęphe n'ise tųkoru bụkotaru ndu-ishi l'ęhu l'ęhu.

⁴ Ęphe lųshiru ụnwanyi igwerigwe; nwųshia ụnwu igwerigwe. L'eri nkephę l'ęnya unuphu nna phę bę e nweru ụkporo ụnu ugbo ęno l'ụnu ụmadzu iri, bųchaa ndu sųwaru eje ọgu.

⁵ Ipfu Isaka l'ophu; mbụ ęnya unuphu phę mę abụbu phę bę ndu bụ ojọgu dų ụkporo ụnu ugbo iri; l'ụnu nemadzu ugbo iri l'ęsaa l'ụkporo iri; mbụ ęgube e deru iya l'ękwo, e deshiru g'e shiru nwųa phę.

Oshilọkpa Benjaminu

⁶ Ụnwu Benjaminu bụ Bela; mę Beka; mę Jiediyęlu. Ęphe dų ụmadzu ęto.

⁷ Ụnwu kę Bela bụ Ęzubonu; mę Uzi; mę Uzęlu; mę Jierimotu; mę Iri. Ęphe tųkoru dų ụmadzu ise; bųchaaru ndu-ishi l'ęnya unuphu ibe nna phę; bya abụkotaru ndu ike dų l'ọgu. L'ękwo, e deshiru g'e shiru nwųa phę bę ęphe dų ụkporo ụnu ugbo labọ; l'ụnu ugbo iri l'ise; l'ụkporo l'iri l'ęno.

⁸ Ụnwu kę Beka bụ Zemira; mę Jiowashi; mę Eliyęza; mę Eliyowenayi; mę Omuri; mę Jieremotu; mę Abáyijia; mę Anatọtu; mę Alemetu. G'ęphe ha tųkoru bụkotaru ụnwu Beka. ⁹ L'ękwo, e deru g'e shi nwųa phę bę ęphe dų ụkporo ụnu ugbo labọ; l'ụnu iri l'ụkporo iri. Ęphe bụkota ndu-ishi l'ęnya unuphu ibe nna phę; bya abụkotaru ndu ojọgu.

¹⁰ Nwa Jiediyęlu bụ Bilihanu. Ụnwu kę Bilihanu bụ Jieyushi; mę Benjaminu; mę Ehudu; mę Kenana; mę Zetanu; mę Tashishi; mę Ahishaha. ¹¹ Ụnwu Jiediyęlu ono g'ęphe ha bụkota ndu-ishi l'ęnya unuphu ibe nna phę; bya abụru ndu ojọgu. Ndu sųwaru eje ọgu bę dų ụkporo ụnu ugbo labọ l'ụnu ęto. ¹² Shupimu mę Hupimu bę bụ ụnwu Iri; Hushimu bụru nwa Aha.

Oshilọkpa Nafutali

¹³ Ụnwu Nafutali bụ Jiahazęlu; mę Guni; mę Jieza; mę Shalumu. Ęphe bụ eri Biliha.

Oshilọkpa Manáse

¹⁴ Ụnwu Manáse bụ: Asųrelu, onye ọphu nwanyi Arámu, ọ tọ lųdu ọkpobe alųlu nwųtaru iya; mę Makiya, bụ nna Giladu. ¹⁵ Makiya bya alųaru Hupimu yęle Shupimu nwanyi. Ępha nwune Makiya kę nwanyi bụ Maka. Ępha onye k'ębo bụru Zelofehadu. Zelofehadu bę bụ ụnwanyi bę ọ nwųshiru kpoloko.

¹⁶ Nye Makiya ono, epha iya bu Maka be nwutaru nwa nwoke; bya agube iya Pereshi. Epha nwune Pereshi buru Shereshi. Unwu Pereshi buru Ulamu waa Rekemu. ¹⁷ Nwa ke Ulamu bu Bedanu. Ndu ono bu eri Giladu. Giladu bu nwa Makiya; Makiya buru nwa Manase.

¹⁸ Nwune iya nwanyi, bu Hamoleketu be nwutaru Ishodu; me Abiyeza; me Mahula.

¹⁹ Unwu ke Shemida bu Ahayanu; me Shekemu; me Likih; me Anayamu.

Oshilokpa Ifuremu

²⁰ Ifuremu bu nna Shutela; Shutela buru nna Beredu; Beredu buru nna Tahatu; Tahatu buru nna Eleyada; Eleyada buru nna Tahatu; ²¹ Tahatu buru nna Zabadu; Zabadu buru nna Shutela. Eza waa Eleyadu be jeru ezita oshi eku le mkpukpu Gatu; ndu a nwuru l'eka ono gude phe gbushia. ²² Nna phe, bu Ifuremu raa ekwa phe no odu; unwuna iya phe bya akporu iya iphu. ²³ Ifuremu byakwa ejepfu nyee ya ozo; o tsuta ime nwua nwa nwoke. Epha, o guru iya bu Beraya; kele ejo-ipe nwuru l'ibe iya.

²⁴ Ifuremu be nwutaru nwa nwanyi, epha iya bu Shera. O buru iya kpuru mkpukpu Betu-Horonu, du l'uzo nsuda; yele k'isheli; bya akpua mkpukpu Uzen-Shera.

²⁵ Onye nwoke ozo, Ifuremu nwutaru bu Refa. Refa bu nna Reshefu; Reshefu buru nna Tela; Tela buru nna Tahanu; ²⁶ Tahanu buru nna Ladanu; Ladanu buru nna Amihudu; Amihudu buru nna Elishama; ²⁷ Elishama buru nna Nunu; Nunu buru nna Jioshuwa.

²⁸ Ali, bu nkephe; mbu eka epe bu ebubu bu mkpukpu Betelu; me mkpukpu, no-pheru iya mgburugburu; je akpaa le mkpukpu Naranu, l'uzo enyanwu-awawa; me mkpukpu Geza, du l'uzo enyanwu-ariba; yele mkpukpu, nokota iya nu; mewaro mkpukpu Shekemu; me mkpukpu, nokota iya nu; waa mkpukpu Aya; me mkpukpu, nokota iya nu.

²⁹ Ndu buru kwaseru oke ali unwu Manase bu mkpukpu Betu-Shanu; me Tanaku; me Megido; me Doru; me iphe, bu mkpukpu dukota iya nu.

Mkpukpu ono g'o ha bu oshilokpa Jiosefu, bu nwa Izurelu bukota iya.

Oshilokpa Asha

³⁰ Unwu nwoke Asha bu Imuna; me Ishiva; me Ishivi; me Beraya. Nwune phe ke nwanyi bu Sera.

³¹ Unwu Beraya bu Heba; me Malukelu, bu nna Biruzayitu.

³² Heba bu nna Jiafuleti; me Shoma; me Hotamu. Nwune phe ke nwanyi bu Shuwa.

³³ Unwu Jiafuleti ke nwoke bu Pasaku; me Bimuhalu; me Ashuvatu. Noo unwu Jiafuleti bu ono.

³⁴ Unwu Shema bu Ahi; me Rohuga; me Huba; me Aramu.

³⁵ Unwu nwoke ke Helemu bu Zofa; me Imuna; me Sheleshi; me Amalu.

³⁶ Unwu Zofa bu Suwa; me Hanefa; me Shuwalu; me Beri; me Imura; ³⁷ me Beza; me Hodu; me Shama; me Shilusha; me Ituranu; me Bera.

³⁸ Unwu Jieta bu Jiefune; me Pisupa; me Ara. ³⁹ Unwu Ula ke nwoke buru Ara; me Hanelu; me Riziya.

⁴⁰ Ndu ono g'ephe ha bukota eri Asha. Epe bukota ndu-ishi l'enya unuphu ibe nna phe; buchaaru ndu a horu ahoho; bya aburu ndu ojogu; buchaaru ndu-ishi. L'ekwo, e deru g'e shi nwua phe be epe tukoru du ukporo unu ugbo eto l'unu ise, bu ndu sware eje ogu.

¹ Benjiaminu bu Bela bu okpara iya; Ashibelu, bu nwa iya nodu etsota iya; Ahara buru onye k'eto; ² Nohahu, buru k'eno. Onye k'ise buru Rafa.

³ Unwu Bela bu Adaru; me Gera; me Abihudu; ⁴ me Abishuwa; me Nemanu; me Ahowa; ⁵ me Gera; me Shefufanu; waa Huramu.

⁶ Unwu Ehadu bukota ndu-ishi l'enya unuphu ibe ndu shi buru le mkpukpu Geba. Ole a chitaru phe lashia mkpukpu Manahatu. ⁷ Epha phe bu: Nemanu; me Ahayijia; me Gera, bu onye chitaru phe nu; bya aburu iya bu nna Uza waa Ahihudu.

⁸ Shahaarayimu be nwutaru unwu l'ali ndu Mowabu g'o chifucharu unyomu iya, bu Hushimu yele Bara. ⁹ Nwanyi ozo, o luru, epha iya bu Hodeshu bya anwutaru iya Jiobabu; me Zibiya; me Meshu; me Malukamu; ¹⁰ me Jieyuzu; me Sakaya; me Mirima. Ndu ono bukota unwu iya; teme ephe bukotaru ndu-ishi l'enya unuphu phe. ¹¹ O shikwapho l'eka Hushimu nwuta Abitubu yele Elupalu.

¹² Unwu Elupalu bu: Eba; me Mishamu; me Shemedi, bu onye bu iya metaru mkpukpu ono, bu Ono; waa Lodu; me mkpukpu, dukota iya nu.

¹³ Beraya; me Shema be bu ndu-ishi l'enya unuphu ndu bu le mkpukpu Ajialonu; buru phe chifuru ndu shi buru le Gatu.

¹⁴ Unwu Beriya bu Ahiyo; me Shashaku; me Jieremotu; ¹⁵ me Zebadaya; me Aradu; me Eda; ¹⁶ me Mayikelu; me Ishupa; me Jioha.

¹⁷ Unwu Elupalu bu Zebadaya; me Meshulamu; me Hiziki; me Heba; ¹⁸ me Ishimerayi; me Izulaya; me Jiobabu.

¹⁹ Unwu Shimeyi bu Jiakimu; me Zikiri; me Zabudi; ²⁰ me Eliyenayi; me Ziletayi; me Eliyelu; ²¹ me Adaya; me Beraya; me Shimuratu.

²² Unwu ke Shashaku bu Ishupanu; me Eba; me Eliyelu; ²³ me Abudonu; me Zikiri; me Hananu; ²⁴ me Hananaya; me Elamu; me Anatotayijia; ²⁵ me Ifudeya; me Penuwelu.

²⁶ Unwu ke Jierohamu bu Shamusheyayi; me Sheharaya; me Atalaya; ²⁷ me Jiareshaya; me Elayijia; me Zikiri.

²⁸ Ndu ono bukota ndu-ishi l'enya-unuphu nna phe; egube e deru iya lekwo, e deshuru g'e shiru nwua phe. Eka ephe bu bu le Jierusalemu; bugbaaru ndu-ishi.

²⁹ Nna ndu Gibiyonu, bu Jieyelu bu le Gibiyonu be o bu. Epha nyee ya bu Maka. ³⁰ Okpara iya bu Abudonu. O gbeteke ono nwua Zuru; me Kishi; me Belu; me Nadabu; ³¹ me Gedo; me Ahiyo; me Zeka; ³² me Mikulotu. Mikulotu bu nna Shimeya. Ephebedua be bukubekwapho unwunna phe le Jierusalemu.

³³ Neru bu nna Kishi; Kishi buru nna Solu; Solu buru nna Jionatanu; me Malukishuwa; me Abinadabu; me Eshibelu. ³⁴ Nwa, Jionatanu nwutaru bu Meribu-Belu; Meribu-Belu buru nna Mayika.

³⁵ Unwu Mayika bu Pitonu; me Meleku; me Tareya; me Ehazu. ³⁶ Ehazu bu nna Jiehowada; Jiehowada buru nna Alemetu; me Azumavetu; me Zimiri. Zimiri buru nna Moza; ³⁷ Moza buru nna Bineya; Bineya buru nna Rafa; Rafa buru nna Eleyasa; Eleyasa buru nna Azelu.

³⁸ Azelu be nwutaru unwoke ishii. Epha phe bu Azurikamu; me Bokeru; me Ishimelu; me Sheyaraya; me Obedaya; me Hananu. Ndu ono g'ephe ha bukota unwu Azelu. ³⁹ Unwu ke nwune iya nwoke, bu Eshoku bu: Ulamu, bu iya bu okpara iya; Jieyushi bu k'ebo; Elifeletu buru k'eto.

⁴⁰ Unwu Ulamu bukota ndu ojogu, ike du; buru ndu maru k'apfu. Ephe nwushuru unwu igwerigwe bya enweru unwu nwanwa. Iphe, ephe tukoru du bu ukporo esaa l'iri. Ndu ono g'ephe ha tukoru bukotaru oshilokpa Benjiaminu.

9

Ndu a kpuru le ndzu laa Babilonu, alwa azu le Jierusalemu

¹ Noo ya; e deshikota epha ndu Izurelu l'ophu l'ekwo g'e shi nwua phe. G'ephe ha be e deshuru l'ekwo ndu eze ndu Izurelu.

Ndu Jiuda be a kpuru le ndzu laa Babilonu; kele epe mesweru Chileke. ² Ndu mbu, vuchakpo ozo bya ebubaaru ozo l'ali ono, bu nkephe ono; mbu le mkpukpu phe ono bu ndu Izurelu; me ndu-uke Chileke; me ndu Lívayi; me ndu ejeje ozi l'ezeulo Chileke.

³ Ndu ophu bu ndu Jiuda; me ndu Benjiaminu; me ndu Ifuremu; me ndu Manase, bu le Jierusalemu bu: ⁴ Utayi, bu nwa Amihudu; Amihudu buru nwa Omuri; Omuri buru nwa Imuri; Imuri buru nwa Bani; Bani shi l'eri Perezu, bu nwa Jiuda.

⁵ A bya le ndu ophu shi l'eri Shilo; o buru Asaya, bu iya bu okpara; me unwu iya.

⁶ A bya le ndu ophu shi l'eri Zera; o buru Jiyuwelu. Ndu shi l'eri Jiuda be du unu nemadzu l'ukporo iri l'eno; l'umadzu iri.

⁷ A bya le ndu ophu shi l'eri Benjiaminu; o buru Salu, bu nwa Meshulamu; Meshulamu buru nwa Hodavaya; Hodavaya buru nwa Hasenuwa; ⁸ teme waa Ibunayjia, bu nwa Jierohamu; me Ela, bu nwa Uzi; Uzi buru nwa Mikiri; me Meshulamu, bu nwa Shefataya; Shefataya buru nwa Ruwelu; Ruwelu buru nwa Ibunayjia.

⁹ Ndu shi l'eri Benjiaminu be du unu nemadzu ugbo labo; l'ukporo esaa l'umadzu iri l'ishii. G'ephe ha bugbaa ishi l'enya-unuphu ibe nna phe.

¹⁰ A bya le ndu-uke Chileke; o buru Jiedaya; me Jiehoyaribu; me Jiakinu; ¹¹ me Azariya, bu nwa Hilikaya; Hilikaya buru nwa Meshulamu; Meshulamu buru nwa Zadoku; Zadoku buru nwa Merayotu; Merayotu buru nwa Ahitubu, bu onye-ishi ulo Chileke. ¹² Onye ozo bu Adaya, bu nwa Jierohamu; Jierohamu buru nwa Pasho; Pasho buru nwa Malukayjia; me Masayi, bu nwa Adiyelu; Adiyelu buru nwa Jiahuzera; Jiahuzera buru nwa Meshulamu; Meshulamu buru nwa Meshilemitu; Meshilemitu buru nwa Ima.

¹³ Ndu bu abubu ndu-uke Chileke ono; mbu ndu-ishi l'enya unuphu ibe nna phe be du unu eno l'ukporo umadzu esato. Epe bu ndu ike du l'eje ozi, du l'ulo Chileke.

¹⁴ A bya le ndu ophu bu eri Lívayi; o buru Shemaya, bu nwa Hashubu; Hashubu buru nwa Azurikamu; Azurikamu buru nwa Hashabaya, bu onye shi l'eri Merari; ¹⁵ teme waa Bakubaka; me Hereshi; me Galalu; me Matanaya, bu nwa Mayika; Mayika buru nwa Zikiri; Zikiri buru nwa Asafu; ¹⁶ me Obedaya, bu nwa Shemaya; Shemaya buru nwa Galalu; Galalu buru nwa Jiedutunu; waa Berekaya, bu nwa Asa; Asa buru nwa Elukana, bu onye bu le nwa mkpukpu ndu Netofa.

¹⁷ A bya le ndu nche eze-ulo Chileke; o buru Shalumu; me Akubu; me Talumonu; me Ahimanu; me unwune phe. Shalumu bu onye-ishi phe. ¹⁸ Eka e doberu phe g'ephe che nche bu Onu-oguzo Eze, no laaru uzo enyanwu-awawa; mbu bya asu ntanu-a. Oo epehedua shi echeje eka eeshije abahu l'eka ndu Lívayi bu.

¹⁹ Shalumu bu nwa Kore; Kore buru nwa Ebyasafu; Ebyasafu buru nwa Kora. Shalumu yele unwunna iya, bu iya bu ndu enya unuphu phe, bu unwu Kora be o shi du l'eka; mbu eche eka eeshije abahu l'ulo-ekwa Chipfu. Nokwapho ge nna phe shi eche eka eeshije abahu l'eka Chipfu bu.

²⁰ Le teke ndiche bu Finehasu nwa Eleyaza shi buru onye-ishi phe. Chipfu shi swiru iya eswiru.

²¹ Zekaraya, bu nwa Meshelemaya be shikwapho eche onu eka eeshije abahu l'ulo-ekwa-ndzukono.

²² Iphe, bukota ndu a hotaru g'ephe cheje nche l'onu eka eeshije abahu ono be du ukporo umadzu iri l'umadzu iri l'ebo. E dekotaru epha phe l'ekwo, e deshiru g'e shiru nwua phe le mkpukpu le mkpukpu phe. O Dèvidi yele Sámèlu, bu onye aphuje ophulenyà be woru ozi ono ye phe l'eka; kele epha bu ndu gbaru g'e gude ire phe eka. ²³ Oo ya bu; o buru epha l'unwu phe be o du l'eka g'ephe cheje nche eka eeshije abahu l'ulo Chipfu, bu iya bu ulo-ekwa. ²⁴ Ndu nche ono anodukotaje le mgbureku eno k'eze-ulo ono. Epha anoduje l'uzo enyanwu-awawa; nodu l'uzo enyanwu-ariba; nodu l'uzo isheli; me uzo ndohali. ²⁵ Unwunna phe eshije l'ime mkpukpu bya echebude phe nche abali esaa. O buru g'ephe emeje iya bu ono tekenteke kpo. ²⁶ Umadzu eno, shi l'eri Lívayi, bu ndu-ishi nche ono be anodujeepho l'ozi phe mkpurumkpuru. Oo phe be echeje mkpuru; me ulo, aakwakobeje eku l'ulo Chipfu. ²⁷ Epha anopheje eze-ulo Chileke ono mgburugburu; kwaa akwakwa; noo kele oo epheredua anoduje eche eka ono nche; teme o buru phe aguhaje ulo ono l'utsu g'utsu.

²⁸ L'ime phe be o nweru ndu ophu eleta enya l'ivu, eegudeje eje ozi l'eze-ulo Chileke. Oo epheredua be aguje iya ogo le teke a chibatara iya; me le teke a chifuru iya achifu. ²⁹ O nweru ndu ophu a tukwarupho eka g'ephe buru ndu-ishi, eleta ngwa, du l'eze-ulo ono enya; me ivu, dukota nso; me ukpokutu iphe; me mee-vayinu; me manu; me unwu-isensu; me manu, eshi mkpo. ³⁰ O nweru ndu-uke Chileke ono, ozi phe bu g'ephe gwakobeje manu, eshi mkpo.

³¹ Onye Lívayi, epha iya bu Matitaya; mbu okpara Shalumu, bu eri Kora be bu ozi nkiya bu eghe iphe, bukpo iphe, egheje egheghe le gbamugbamu. ³² Nokwapho g'o nweru unwunna phe, bu eri Kohatu, o du l'eka mbu eme buredi, eedobeje l'iphu Chileke, bu iya bu buredi eswe atuta-unme.

³³ E nwekwarupho ndu ogo ebvu. Epha bugbaa ndu-ishi l'enya unuphu ibe nna phe l'ipfu Lívayi. Eka epha bu ebubu bu l'eze-ulo Chileke. O to nwe du ozi ozo, a guru phe ye; noo kele epha anoduje l'ozi eswe l'enyashi.

³⁴ Ndu ono g'ephe ha be bukota ndu-ishi l'enya-unuphu ndu Lívayi; noo g'e deru iya l'ekwo, e deshiru g'e shiru nwua phe. Epha bugbaa ndu-ishi, bu le Jierusalemu.

Eri Solu (1Iphe 8:29-38)

³⁵ Jieyelu, bu nna Gibiyonu, bu onye bu le mkpukpu Gibiyonu. Epha nyee ya bu Maka. ³⁶ Okpara iya bu Abudonu. O gbeteke ono nwua Zuru; me Kishi; me Belu; me Neru; me Nadabu; ³⁷ me Gedo; me Ahiyo; me Zekaraya; me Mikulotu. ³⁸ Mikulotu bu nna Shimeyamu. Epheredua be bukubekwapho unwunna phe le Jierusalemu.

³⁹ Neru bu nna Kishi; Kishi buru nna Solu; Solu buru nna Jionatanu; me Malukishuwa; me Abinadabu; me Eshibelu. ⁴⁰ Nwa, Jionatanu nwutaru bu Meribu-Belu; Meribu-Belu buru nna Mayika.

⁴¹ Unwu Mayika bu: Pitonu; me Meleku; me Tahureya; me Ehazu. ⁴² Ehazu bu nna Jiara; Jiara buru nna Alemetu; me Azumavetu; me Zimiri. Zimiri buru nna Moza; ⁴³ Moza buru nna Bineya; Bineya buru nna Refaya; Refaya buru nna Eleyasa; Eleyasa buru nna Azelu.

⁴⁴ Azelu be nwutaru unwoke ishii. Epha phe bu Azurikamu; me Bokeru; me Ishimelu; me Sheyaraya; me Obedaya; me Hananu. Ndu ono bukota unwu Azelu.

10

Anwuhu Solu yee unwu iya (1Sam 31:1-13)

¹ Tòbudu iya bụ; ndu Filisitayinu wata etso ndu Ízurèlu ọ́gu; ndu Ízurèlu yeru p̄he ọ́kpa l'ọ́so. E gbushia igwerigwe ndu Ízurèlu l'úbvú Gilubowa. ² Ndu Filisitayinu chipfuru Sọlu waa unwu iya ẹ́huka ẹ́huka. Ẹ́phe gbua unwu iya, bụ Jionatanu; m̄ ẹ́ Abinadabu; waa Malukishuwa. ³ Ọ́gu ono kpohu ọ́ku mebyi ekpohu l'ibe iya ọ́phu Sọlu nọ; ndu apfụ chipyabe Sọlu woru apfụ gbaa ya; meka iya iphe. ⁴ Sọlu sụ onye achijeru iya ngwọ́gu: “Mifuta ogu-echi ngu nmagbua mu; a -nọ́nyaa nù ndu ono, ebuduru úbvú ono rwua bya emeru iphere kpua mu.” Ọ́le onye ono, achijeru iya ngwọ́gu ono b̄ ndzụ agụ; ọ́phu o kwedu nmagbua ya. Ọ́o ya bụ; Sọlu woru ogu-echi iya gha igharaphu; woru ẹ́pho chie ya. ⁵ Onye achijeru Sọlu ngwọ́gu ono hụmaepho l̄ Sọlu nwuhuwaru; ọ́ dafua l'eli ogu-echi nkiya nwuhufua. ⁶ Ọ́o ya bụ; Sọlu yele unwu iya ẹ́phe n'eto; m̄ ndibe iya tuko g'ẹ́phe ha nwushihukota. ⁷ Ndu Ízurèlu ndu ọ́phu bu l̄ nsuda bya ahumaepho l̄ ndu ojogu yewaru ọ́kpa l'ọ́so; t̄me l̄ Sọlu yele unwu iya b̄ nwushihuwaru nù; ẹ́phe haa mkpukpu p̄he gbalachaa; ndu Filisitayinu bya ebuchia ya.

⁸ O beepho l̄ nchitabohu iya; ḡ ndu Filisitayinu byaru g'ẹ́phe yeshia ndu ono, e gburu l'ogu ono iphe, ẹ́phe yeru l'ẹ́hu; ẹ́phe hụma odzu Sọlu yele unwu iya g'ẹ́phe dabyigbaaru l'úbvú Gilubowa. ⁹ Ẹ́phe yeshia Sọlu iphe, o yeru l'ẹ́hu; bya egbuta iya ishi; chikoo ngwọ́gu iya; bya eye ndu-ozí g'ẹ́phe jedzuru alí Filisitayinu mgburugburu je arakashia ya k'ọ́phu agwa p̄he m̄ ndiphe a-nụma-dzuru iya. ¹⁰ Ẹ́phe woru ngwọ́gu Sọlu je edobe l'ulo agwa p̄he; woru ishi iya kobe l'ulo agwa, bụ Dagonu. ¹¹ O be teke ndu bu l̄ mkpukpu Jiabeshi-Giladu numaerupho iphemiphe ono, ndu Filisitayinu meru Sọlu ono; ¹² unwoke l'ọ́phu, bụ ndu ọ́kpehu d̄ l̄ mkpukpu ono tuko wufu je apata odzu Sọlu yele k'unwu iya palata mkpukpu Jiabeshi. Ẹ́phe lia ọ́kpu p̄he l'upfu eze oshi, d̄ l̄ Jiabeshi; bya aswía ẹ́gu abalí ẹ́saa.

¹³ Sọlu b̄ nwuhuru nù; kele o mesweru Chipfu. O to meduru iphe, Chipfu pfuru; t̄me o jee l'aji l'ẹ́ká ndu maa g'ẹ́phe kpọ́-ziaru iya ọ́zo; ¹⁴ ọ́phu ọ́ t̄ kpataduru Chipfu ishi. Ọ́o ya bụ; Chipfu woru iya gbua; woru alí-eze ono nù Dévidi, bụ nwa Jiesi.

11

Eeme Dévidi eze ndu Ízurèlu l'ophu (2Sám 5:1-10)

¹ Tòbudu iya bụ; ndu Ízurèlu l'ophu tuko wụ-pfuta Dévidi l̄ mkpukpu Hẹburonu bya asụ iya: “Anyi l̄ ngu tukuru buru mee lanu waa ogwehu lanu. ² Teke Sọlu shi buru eze; b̄ bukwa gubedua shi edujeru ndu Ízurèlu eje ejeje; alwa alwalwa l'ogu. T̄me ọ́ buru ngu b̄ Chipfu, bụ Chileke ngu s̄ru l'oo ngu a-nodu eche ndu nkiya, bụ ndu Ízurèlu g'onye eche aturu; mbụ l'oo-buru ngu a-buru onye-ishi p̄he.” ³ Ọ́o ya bụ: iphe, bụ ndu bụ ọ́gerenya Ízurèlu bya awụ-pfu eze, bụ Dévidi l̄ Hẹburonu; ẹ́phe l'iya gbaa ndzụ l'iphu Chipfu; ẹ́phe wua Dévidi manụ g'ọ́ buru eze ndu Ízurèlu; ẹ́gube ono, Chipfu shi l'onu Sám̄elu pfua ya ono.

⁴ Dévidi yele ndu Ízurèlu l'ophu wuru jeshia ọ́gu l̄ Jierúsalemu, bụ iya bụ Jiebusu. Ndu Jiebusu b̄ bụ p̄he bu l'alí ono. ⁵ Ndu Jiebusu ono sụ Dévidi: “Í t̄ byadu adu ike bata l'eka-a.” Ọ́le Dévidi mechalewu-a lwuta ẹ́ka a kpushiru ike, nọ́ l'eli úbvú Zayonu, mecharu buru mkpukpu Dévidi. ⁶ Dévidi b̄ pfuhawaru sụ l'onye bụ iya vuchakpoo ọ́zo gbua onye Jiebusu b̄ a-buru ishi; t̄me onye ọ́bu abukwarupho onye-ishi ndu ojogu. Jiowabu; nwa Zeruya vuru ọ́zo tugbua; ọ́o ya bụ; ọ́ bya aburu onye-ishi ono. ⁷ Dévidi woru unuphu kwaa l'eka ono, a kpushiru ike ono. E kuahaa ya mkpukpu Dévidi. ⁸ Ọ́ kpua igbulọ́ mkpukpu ono mgburugburu. O shi l'agbarike igbulọ́ mkpukpu ono kpua ya jeye l'igbulọ́ ono ḡdegede. Ọ́ buwaruro Jiowabu b̄

dozi-fufuaru ẹka phoduru le mkpukpu ono. ⁹ Dévidi nodu aka ike ejekpopho; kele Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike swiru iya eswiru.

*Ndu a maru amaru le ndu ojogu Dévidi
(2Sám 23:8-39)*

¹⁰ Waa ndu-ishi le ndu ojogu Dévidi baa; mbu ndu ephe le ndu Izurelu l'ophu turu ikè yeru Dévidi okpobe eyeru l'aba-eze iya; teme o buru phe tugbaru mee ya eze; egube ono, Chipfu kweru ndu Izurelu ukwe iya ono.

¹¹ Waa epha ndu ojogu, ike kakota le ndu ojogu Dévidi baa: Jiashobamu, bu onye Hakumonu. Oo ya shi buru onye-ishi umadzu eto, kachakpo mkparawa. O gudeje arwa iya jepfu umadzu ukporo iri l'ise ogu; gbushikota phe l'ugbo lanu.

¹² Onye ophu etsota iya nu bu Eleyaza nwa Dodo; onye shi l'eri Ahowa. Yebedua yikwapho l'umadzu eto ono, kachakpo mkparawa ono. ¹³ O tso Dévidi nodu le Pasu-Damimu le teke ono, ndu Filisitayinu dzukoberu k'ogu l'eka ono. O nweru egu, a kuru balj; o buru l'eka ono be ndu Izurelu yeru okpa l'oso gbalaaharu ndu Filisitayinu agbala. ¹⁴ Yebedua yee Dévidi pfushiepho ike l'echilabo egu ono; tsoo ndu Filisitayinu ogu; gbushia phe. Chipfu mee; ephe lwu-kpee k'ophu paru eka apaa.

¹⁵ Umadzu eto l'ime ukporo umadzu l'umadzu iri, bugbaa ndu-ishi ogu wuru jepfu Dévidi le mkpuma, no l'ogba Adulamu. Ikpoto ndu Filisitayinu wufuta bya adoru le nsuda Refayimu. ¹⁶ Teke ono be Dévidi no l'ime eka o kpuru; o shihu ike. Ndu ojogu ndu Filisitayinu doru le mkpukpu Betulehemu. ¹⁷ Egu-mini wata agushi Dévidi ike; o su: "Oowa-e; o du mu g'a su l'o nweru onye gbje je ekutaru mu mini le welu ono, no-kube eka eeshije abahu le Betulehemu ono ge mu ngua!" ¹⁸ Noo ya; unwoke eto ono kpata uzo ghata ndu ojogu ndu Filisitayinu l'eka ephe doru ono; je ekuta mini le welu ono, no-kube l'eka ono, eeshije abahu le Betulehemu ono; wotaru Dévidi. Ole Dévidi te ekwedu ngua mini ono; o woru iya wushiaru Chipfu; ¹⁹ bya asu: "Tuswekwa! Jiko Chileke; te ekwekwa ge mu mee egube iphe owa-a. ?Mini-a ta aduada ge mee ndu-a, woru ndzu phe tsebe l'onu eta g'ee-shi g'e kuta iya-a to?" Oo ya bu; ophu o nguduru mini ono. Noo ehuka ehuka, unwoke eto ono, kachakpo mkparawa ono meru bu ono.

²⁰ Abishayi, bu nwune Jiowabu nwa Zeruya bu onye-ishi umadzu eto ono. Abishayi be gudeje arwa jepfu umadzu ukporo iri l'ise ogu; gbushikota phe; e shiwaro nno; a maru epha iya ge k'umadzu eto ono. ²¹ Oo yebedua be a kachaa akwabe ubvu l'ime umadzu eto ono. O buru yebedua bu onye-ishi phe; ole a ta gukwanuru iya ye l'umadzu eto ono.

²² Benaya nwa Jiehoyada bu onye okpehu du shii. Eka o shi bu Kabuzelu. O meru ehuka k'ophu paru eka apaa. Oo yebedua gburu unwoke Mowabu labo ono, okpehu du-be g'oduma ono. O bukwaru iya pho jejeru egbua oduma l'ime nsu le mboku, akamini, kpukoru akpuko dashiru. ²³ Benaya gbujekwarupho nwoke Ijiputu, du nkwo-eka ise l'ogologo. Arwa, nwoke ono pa l'eka be ha g'oshi, onye ekwe ekwa egudeje ekwe ekwa. Obenu l'iphe, yebedua gude bapfu iya bu mgboro; bya anata nwoke Ijiputu ono arwa, o gude l'eka; gude nmagbua ya. ²⁴ Noo okpehu, Benaya nwa Jiehoyada meru bu ono. E shiwaro nno; a maru epha iya ge k'umadzu eto pho, kachakpo mkparawa pho. ²⁵ O bu onye a kwatakporu akwabe ubvu l'ime ukporo umadzu l'umadzu iri pho. Ole a ta gukobeduru iya l'ime umadzu eto pho. Dévidi meru iya onye-ishi le ndu ojogu, eche iya nche.

²⁶ Epha ndu ono, ike du l'ogu ono bu: Asahelu, bu nwune Jiowabu; waa Eluhananu nwa Dodo ke Betulehemu; ²⁷ waa Shamotu ke Haroru; waa Helezu ke Pelonu; ²⁸ waa Ira nwa Ikeshi ke Tekowa; waa Abiyeza ke Anatotu; ²⁹ waa Sibekayi ke Husha; waa Ilayi, bu onye shi l'eri Ahowa; ³⁰ waa Maharayi ke Netofa; waa Heledu nwa Bana ke

Netofa; ³¹ waa Itayi nwa Ribayi ke Gibiya, du l'ali ndu Benjaminu; waa Benaya ke Piratonu; ³² waa Hurayi, shi l'uzo nggele Gashi; waa Abiyelu ke nsuda Jiordanu; ³³ waa Azumavetu ke Baharumu; waa Eliyahuba ke Shalubonu; ³⁴ waa unwu Hashemu ke Gizonu; waa Jionatanu nwa Shage ke Hararu; ³⁵ waa Ahayamu nwa Saka ke Hararu; waa Elifalu nwa Uru; ³⁶ waa Hefa ke Mekera; waa Ahayjia ke Pelonu; ³⁷ waa Hezuro ke Kamelu; me Narayi nwa Ezubayi; ³⁸ waa Jiowelu, bu nwune Netanu; waa Mibuha nwa Hagiri; ³⁹ me Zeleku, bu onye Amonu; waa Naharayi ke Berotu, bu onye achijeru Jiowabu nwa Zeruya ngwogu; ⁴⁰ waa Ira ke Itiru; waa Garebu ke Itiru kwapho; ⁴¹ waa Uraya, bu onye Hetu; me Zabadu nwa Ahulayi; ⁴² waa Adina nwa Shiza, bu onye okpa-ipfu Rubenu. Oo ya bu onye-ishi ndu ke Rubenu; bya aburu iya bu onye-ishi ndu ojogu ukporo l'iri, ephe l'ia tukoru nodu. ⁴³ Me Hananu nwa Maka; waa Jioshafatu ke Mitanu; ⁴⁴ waa Uzaya ke Ashitoretu; waa Shama yele Jieyelu, bu unwu Hotamu, bu onye Arowa; ⁴⁵ waa Jiediyelu nwa Shimiri; Jioha, bu nwune iya. Ephe bu ndu Tizu; ⁴⁶ me Eliyelu, bu onye Mahava; waa Jieribayi yele Jioshavaya, bu unwu Elunamu; me Ituma ke Mowabu; ⁴⁷ me Eliyelu; me Obedu; me Jiasiyelu, bu onye Mezoba.

12

Ndu ojogu, shi l'ipfu Benjaminu

¹ Waa ndu byapfutaru Devidi le mkpukpu Zikulagu bu owa; teke Solu nwa Kishi meru iya ophu o kpadu ntusarehu. Ndu ono yi le ndu ojogu, yetaru iya eka l'ogu. ² Ephe chi uta; bya amaru g'eegudeje ekutara waa ekicha agba apfu; ozo atu mkpuma. Ephe bu abubu Solu, bu ndu shi l'ipfu Benjaminu. ³ Onye-ishi phe bu Ahiyeza; onye ozo buru Jiowashi. Ephe tukoru buru unwu Shema, bu onye mkpukpu Gibiya; teme waa Jieziyelu; me Peleti, bu unwu Azumavetu; me Beraka; me Jiehu ke mkpukpu Anatotu. ⁴ Ishimaya, bu onye mkpukpu Gibiyonu yiru iya. O bu onye okpehu du, tso le ndu ojogu ukporo l'iri pho; temanu o buru iya bu onye-ishi phe; me Jieremaya; me Jiahazyelu; me Jiohananu; me Jiozabadu, bu onye mkpukpu Gedera; ⁵ me Eluzayi; me Jierimotu; me Beyalaya; me Shemaraya; me Shefataya ke mkpukpu Harufu. ⁶ Ndu ozo bu Elukana; me Ishaya; me Azarelu; me Jioweza; me Jiashobamu, bu onye shi l'eri Kora; ⁷ me Jiowela; me Zebadaya, bu unwu Jierohamu ke mkpukpu Gedo.

Ndu ojogu, shi l'ipfu Gadu

⁸ A bya l'ipfu Gadu; o duru ndu ophu bufuru onwophe jepfu Devidi l'eka a kpushiru ike l'echiegu. Ndu obu bu ndu okpehu du; buru ndu ojogu, k'ogu doru enya; buru ndu aduje ike paru iphe, eegudeje egbobuta onwonye l'ogu; me arwa. Ephe gbaru igiri igiri g'oduma; bya emebe barabara ge mgbada, no l'ubvu. ⁹ Onye-ishi phe bu Eza; onye k'ebo bu Obedaya; onye k'eto bu Eliyabu; ¹⁰ onye k'eno buru Mishimana; onye k'ise buru Jieremaya; ¹¹ onye k'ishii bu Atayi; onye k'esaa buru Eliyelu; ¹² onye k'esato bu Jiohananu; onye ke tete buru Eluzabadu; ¹³ onye k'iri bu Jieremaya; onye k'iri le nanu buru Makubanayi.

¹⁴ Ndu ipfu Gadu ono bukota ndu-ishi ojogu l'ehu l'ehu. Onye ophu enya kachaa alwalwa l'ime phe bu onye-ishi ndu ojogu ukporo ise; onye ophu kakota ike l'ime phe buru onye-ishi unu ndu ojogu labo l'ukporo iri. ¹⁵ Oo ndu ono dajeru enyimu Jiordanu l'onwa ke mbu; le teke o byajeru utso sofuta l'onu iya; je achikashia iphe, bu ndu bukota le nsuda nsuda je akpaa l'uzo enyanwu-awawa; me l'uzo enyanwu-ariba.

Ndu ojogu, shi l'ipfu Benjaminu; me ipfu Jiuda

¹⁶ O nwekwarupho ndu ophu shi l'ipfu Benjaminu; me l'ipfu Jiuda; jepfuru Devidi l'eka ono, a kpushiru ike ono. ¹⁷ Devidi lufu je agba phe ndzuta bya asu phe; "O

-buru l'oo nchi-odoo be unu gude byapfuta mu g'unu yeru mu eka; be obu mu l'unu a-tugbakwa-a buru nanu. Teke o bu l'iphe, unu byaru bu g'unu seru mu ye l'eka ndu ohogu mu; l'ebe abu l'eka mu du l'ejo-iphe; be bukwa ge Chileke ke nna anyi phe lee ya enya; gbooru unu uja."

¹⁸ Tobudu iya bu; unme Chileke bya Amasayi, bu onye-ishi ndu ojogu ukporo l'iri pho l'ehu; o su:

"Anyi bukwa nkengu Dévidi!

Anyi turu ikè yeru gube

nwa Jiesi!

Ge nchi dukwa ngu doo!

Ge nchi dukwa ngu doo!

Ge nchi dukwa ndu

yeru ngu eka doo;

Noo kele Chileke ngu e-yeru

ngu eka."

Oo ya bu; Dévidi nata phe; bya emee phe ndu-ishi ndu ojogu o-lwua-olaa nkiya.

Ndu ojogu, shi l'ipfu Manase

¹⁹ O nwekwarupho ndu shi l'ipfu Manase, bukafuru tsoru Dévidi le teke ono, yele ndu Filisitayinu swi jepfu Solu ogo ono. Ole Dévidi mechaaru; ophu o to yetaeduru ndu Filisitayinu eka; kele ndu-ishi phe chichaaru idzu; bya achifu iya g'o to tsoshiru phe. Ephe su l'ishi phe e-je; me Dévidi bukafu tsoru nnajiuphu iya, bu Solu. ²⁰ O buru ge Dévidi eje mkpukpu Zikulagu be ndu ipfu Manase-a wu-pfutaru iya; mbu Aduna; me Jiozabadu; me Jiediyelu; me Mayikelu; me Jiozabadu; me Elihu; me Ziletayi. Ndu ono bukota ndu-ishi, bu ishi unu ndu ojogu labo l'ukporo iri iri l'ipfu Manase. ²¹ Ephe yetaru Dévidi eka tsoo ndu o-lwua-olaa ogo. Ephe bukota ndu ojogu, ike du; teme ephe buru ndu-ishi le ndu ojogu iya. ²² Mbokumboku be ndu nemadzu anoduje abya g'ephe yetaru Dévidi eka; jasuru ephe buru ikpoto ndu ojogu, du ge ndu ojogu Chileke.

Ge ndu ojogu Dévidi ha

²³ Owaa bu unwoke ole, ephe du mbu ndu ono kwaru onwophe ngwogu k'ogu; mbu ndu ono, byapfutaru Dévidi le mkpukpu Heburonu g'ephe nafu Solu ali-eze ono woru nu Dévidi; egube ono, Chipfu pfuru l'oo-du ono.

²⁴ Ndu k'ipfu Jiuda; mbu ndu pa iphe, e gude egbobuta onwonye; me arwa be du unu iri l'esaa; * bukotaru ndu kwaru ngwogu.

²⁵ Ndu k'ipfu Simiyonu be du unu ndu ojogu iri l'esaa l'ukporo iri l'ise; bukotaru ndu ojogu, ike du k'ogu.†

²⁶ Ndu k'ipfu Liviayi be du unu iri le nanu l'ukporo umadzu iri;‡ ²⁷ yekoberu Jiehyada, bu onye-ishi onu-ulo Eronu. Ndu ephe l'iya swi be du unu tete l'ukporo ise.§ ²⁸ Teme waa Zadoku, bu nwokorobya bya aburu onye ojogu, ike du l'alwu ogo. Ndu-ishi ndu ojogu, shi l'onulo nna iya be du ukporo l'ebo.

²⁹ Ndu k'ipfu Benjiaminu, bu iya bu abubu Solu be du unu esaa l'ukporo umadzu iri.* Ndu ophu ka igwerigwe l'ime phe be tukwaduru ike yeru Solu jeye teke ono.

³⁰ Ndu k'ipfu Ifuremu be du ukporo unu ugbo labo; l'unu iri l'ebo;† bukotaru ndu ojogu, ike du; teme ephe buru ndu a maru epa phe l'enya unuphu ibe nna phe.

³¹ Le nkeru-ebo ipfu Manase be ephe du ukporo unu ugbo labo l'unu ise.‡ Ndu ono bu ndu e wofutaru epa phe g'ephe bya etsoru mee Dévidi eze.

* **12:24** 12:24 Iphe, o bu be bu 6,800. † **12:25** 12:25 Iphe, o bu be bu 7,100. ‡ **12:26** 12:26 Iphe, o bu be bu 4,600. § **12:27** 12:27 Iphe, o bu be bu 3,700. * **12:29** 12:29 Iphe, o bu be bu 3,000. † **12:30** 12:30 Iphe, o bu be bu 20,800. ‡ **12:31** 12:31 Iphe, o bu be bu 18,000.

³² Ndu k'ipfu Isaka bẹ bukota ndu k'ogu doru ẹnya; ẹphe makotaru iphe, gbaru ge ndu Ízurelu mee ya. Ẹphe dụ ụkporo iri;§ bukotaru ndu-ishi. Ndu abubu pẹ ọdu pẹ l'ẹka.

³³ Ndu k'ipfu Zebulun bẹ dụ ụkporo unu ugbo ishii; l'unu ụmadzu ise;* bukotaru ndu maru k'ogu shii; teme ẹphe nweru ngwoğu, dụ iche iche. Ẹphe gude obu lanu bya g'ẹphe yeru Dévidi ẹka.

³⁴ Ndu k'ipfu Nafutali bẹ dụ unu labo l'ụkporo iri;† bukotaru ndu-ishi ndu ojoğu. Ndu tso pẹ nọ bẹ dụ ụkporo unu ugbo ẹno l'unu ụmadzu iri l'ẹbo l'ụkporo iri;‡ buru ndu pa iphe, e gude egbobuta onwonye; me arwa.

³⁵ Ndu k'ipfu Danu bẹ dụ ụkporo unu ugbo ẹto l'unu iri le nanu l'ụkporo iri;§ bukotaru ndu k'ogu doru ẹnya.

³⁶ Ndu k'ipfu Asha bẹ dụ unu ụkporo ise;* bukotaru ndu maru k'ogu shii; buru ndu kwakoberu k'ogu.

³⁷ Ndu k'ipfu Rúbenu; me ndu k'ipfu Gadu; me ndu ke nkeru-ẹbo ipfu Manase, bu iya bu ndu k'ono, bu l'azu ẹnymu Jiordanu azu iya ophuu bẹ dụ unu ụkporo ugbo iri l'ise;† buru ndu nweru ngwoğu, dụ iche iche.

³⁸ Ndu ojoğu ono g'ẹphe ha bẹ kwakotaru ngwoğu l'ehu l'ehu. Ẹphe gudekota obu pẹ g'o ha byapfuta Dévidi le mkpukpu Heburonu g'ẹphe mee ya eze ndu Ízurelu l'ophu. O kwapho egube ono bẹ obu ndu Ízurelu ophuu bukota nanu g'e mee Dévidi eze ono. ³⁹ Ndu ono bẹ ẹphe le Dévidi noru abali ẹto l'ẹka ono. Ẹphe ọdu eri; bya angu; noo kele ndibe pẹ tukoru pẹ nri eriri. ⁴⁰ Nokwapho ge ndu obutobu pẹ; je akpaa le ndu shi l'ipfu Isaka; me l'ipfu Zebulun; me l'ipfu Nafutali kebegbaaru nri l'eli nkapfu-igara vutaru pẹ; me l'eli inya-kamelu; me l'eli inya-mulu; mekpoo l'eli oke-eswi. Nri dụ k'etsusu iya; mbu utu-ereshi; me ẹcha-figu; me wopfulaa akpuru vayinu, a miru amimi; me mee; me manu; me eswi; me aturu; kele ehutu bẹ jiru Ízurelu ejiji.

13

Eedobe Okpoko Chileke l'ibe

Obedu-Edomu

(2Sam 6:1-11)

¹ Tọbodu iya bu; Dévidi bya ejepfu ndu-ishi, unu ndu ojoğu labo l'ụkporo iri iri; me ndu-ishi ụkporo ndu ojoğu ise ise g'ẹphe l'iya chia idzu. ² Dévidi bya epfuaru edzudu-oha ndu Ízurelu su pẹ: “O -buru l'o dụ unu ree; teme o buru uche Chipfu, bu Chileke anyi; g'anyi zikwaa ozi g'o rwukota unwune anyi pẹ nchi l'ali Ízurelu l'ophu; zikwaa ya pho ndu-uke Chileke; me ndu Liviayi, yee pẹ tukoru buru le mkpukpu pẹ l'ẹka eecheje ẹku; g'ẹphe bya g'anyi l'ẹphe toko tugba; ³ mbu g'anyi je apalata okpoko Chileke anyi ono; kele teke Solu shi buru eze bẹ anyi ta akpaduru ishi iya.” ⁴ Ndzuko ono l'ophu kwetakota g'e mee ya nno; kele iphe ono bu iphe, dụ ree l'ẹnya ndu ono l'ophu g'e mee ya.

⁵ Oo ya bu; Dévidi bya akpako-dzua Ízurelu l'ophu; shita l'enyimu Shihọ l'ali Ijiputu jeye l'ẹka eeshije abahu mkpukpu Hamatu; g'ẹphe je apafuta okpoko Chileke ono le mkpukpu Kiriya-tu-Jiarimu. ⁶ Dévidi yele ndu Ízurelu l'ophu zaru jeshia mkpukpu Bala, bu iya bu Kiriya-tu-Jiarimu, no l'ali Jiuda g'ẹphe je apalata okpoko Chileke ono; mbu okpoko ono, a guru ẹpha Chipfu ono; mbu onye ono, aba-eze iya no le mgbaka

§ 12:32 12:32 Iphe, o bu be bu 200. * 12:33 12:33 Iphe, o bu be bu 5,000. † 12:34 12:34 Iphe, o bu be bu 1,000. ‡ 12:34 12:34 Iphe, o bu be bu 37,000. § 12:35 12:35 Iphe, o bu be bu 28,600. * 12:36 12:36 Iphe, o bu be bu 40,000. † 12:37 12:37 Iphe, o bu be bu 120,000.

chierobu ono. ⁷ Ẹphe bya apafuta okpoko Chileke ono l'ulo Abinadabu paru tukobe l'eli oḡba-kperekpere òphúú. Ọ bụru Uza waa Ahiyo bẹ anga oḡba-kperekpere ono. ⁸ Dévidi yeḡe ndu Ízureḡu l'ophu tuko gude ike phe g'ọ ha ete ẹswa l'iphu Chileke. Ẹphe nọdu agu ebvu; akpo ogumogu; me une; bya aku nkwa; me ogelenda; egbu opu eye iya.

⁹ Ẹphe rwuepho ẹka eechishije ẹswa le balị le Kidonu; Uza tufu ẹka ge ya wokobe okpoko Chileke ono; keḡe eswi, alokpụ oḡba-kperekpere, a tukoberu iya ono be vukotaru iphe. ¹⁰ Chipfu tukoshi Uza ẹhu-eghu iya; woru iya chigbua; keḡe o tufuru ẹka denyi l'okpoko ono. Ọo ya bu; o nọdu l'ataphu Chileke l'eka ono nwuhu. ¹¹ Ẹhu daa Dévidi ke dzuu; keḡe oke-ẹhu-eghu Chipfu dapfutaru Uza. A nọdu ekuje ẹka ono Pérezu-Uza byasu ntau.

¹² Ọo ya bu; ndu Chileke guhu Dévidi le mboku ono. Ọ su: “?Denu ge mu e-shi bya aparu okpoko Chileke-a doḡe l'unuphu ibe mu?” ¹³ Ọphu Dévidi apalataeduru okpoko Chileke ono le mkpukpu Dévidi. Ọ bụru iphe, o gbẹchia mee bu l'o pataru iya je edobe l'ibe Óbẹdu-Edomu, bu onye Gatu. ¹⁴ Okpoko Chileke ono ye ndibe Óbẹdu-Edomu nọ l'unuphu iya onwa ẹto. Chipfu keḡe ndibe Óbẹdu-Edomu l'oma; mekpoo iphemiphe, o nweru enweru.

14

Ndibe Dévidi

¹ Tọbodu iya bu; Hiram, bu eze ndu Taya bya eye ndu-ozu iya g'ẹphe vutaru Dévidi oshi sida; bya eyekwapho ndu edoje ẹja ọlo; me ndu kapyinta; ẹphe tuko swiru; g'ẹphe je akparu Dévidi ọlo. ² Dévidi bya amaru le Chipfu be mewaru ge ya nguru anguru l'aburu eze ndu Ízureḡu; teme l'ali-eze iya be e gudewaa iswi ẹhu ndu nkiya ono, bu Ízureḡu palia imeli.

³ No iya; Dévidi bya alushibaa unwanyi igwerigwe le Jierusalemu; bya anwushibaa unwegirima; unwoke me unwanyi. ⁴ Waa epha unwegirima, a nwushiru iya le Jierusalemu baa: Shamuwa; me Shobabu; me Nétanu; me Sólomonu; ⁵ me Ibuha; me Elishuwa; me Elupeletu; ⁶ me Noga; me Nefegu; me Jiafiya; ⁷ me Elishama; me Beluyada; me Elifeletu.

Dévidi alwu-kpee ndu Filisitayinu

(2Sám 15:11-16)

⁸ Ndu Filisitayinu bya anumaepho l'a wwaru Dévidi manu l'ishi g'ọ buri eze ndu Ízureḡu l'ophu; ẹphe tuko g'ẹphe ha jeshia ya egude k'ehuka. Dévidi numa iya; bya ejepfushia phe. ⁹ Teke ono be ndu Filisitayinu byawaru egwee tutua le nsuda Refayimu. ¹⁰ Ọo ya bu; Dévidi bya eje ajita Chileke su: “?Bu ge mu jepfu ndu Filisitayinu oḡu too? ?Ii-woru phe-a ye mu l'eka?”

Chipfu yeeru iya onu su iya: “Jerọ ya; mu e-woru phe-a ye ngu l'eka.”

¹¹ Ọo ya bu; Dévidi waa ndu nkiya jeshia mkpukpu Belu-Perazimu; je alwu-kpee phe l'eka ono. Ọ su; “Ọo g'ukporo-mini ekpoje-a bu ge Chileke shiwaa l'eka mu kpota ndu ohogu mu.” Ọo ya meru g'ọ gude a gua ẹka ono Belu-Perazimu. ¹² Ndu Filisitayinu gbadochaa agwa phe l'eka ono. Dévidi tua ekemu g'a kpo ya oku.

¹³ E mechaa; ndu Filisitayinu byakwa egwee tutua le nsuda ono ozo. ¹⁴ Dévidi byakwa eje ajita Chileke ozo; Chileke su iya: “Te eshikwa phe ataphu nhamunha; shichia okotazu gbaa phe mgburugburu l'iphu ẹka ono, oshi balusamu pfugbaaru ono tsoo phe oḡu. ¹⁵ Teke unu bebeerupho numa iphe, ada g'igiji okpa l'eli oshi balusamu ono; unu emekebe ẹgwegwa jeshia alwu oḡu; noo keḡe ọo teke ono be Chileke vutawaru unu ọzo g'unu je egbushia ndu ojogu ndu Filisitayinu.” ¹⁶ Noo ya;

Dévidi meeṗho ǵ Chileke ziru iya. O shieṗho le mkpukpu Gibiyonu gbushia ndu oṗogu ndu Filisitayinu jasṗ le mkpukpu Geza. ¹⁷ Toṗudu iya bu; údù Dévidi tuko mgboko l'ophu ngakota. Chipfu mee; ohamoha noṗu atsukota iya ebvu.

15

Aapafu okpoko Chileke l'ibe Óṗedu-Edomu

¹ Dévidi bya akpūshichaaru onwiya ẖlo le mkpukpu Dévidi; bya e dozia eka okpoko Chileke a-du; bya akpoberu iya ẖlo-ekwa. ² Toṗudu iya bu; Dévidi su: “O to duṗu onye ozo, a-paru okpoko Chileke; gbahaṗho ndu Lívayi; noo kele o oṗhe be Chipfu hotaru g'ṗhe pajṗ okpoko Chipfu ono; waa g'ṗhe jeru iya ozi jeyewaroya.”

³ Dévidi bya ekukobe ndu Ízurelu g'ṗhe ha le Jierúsalemu; g'ṗhe je apata okpoko Chipfu ono bya edobe l'eka ono, o kwakoberu iya g'oo-du ono. ⁴ O kukobe oshilokpa Eronu; me ndu Lívayi. ⁵ Oshilokpa Kohatu, o kuru be du ukporo umadzu ishii. O buru Uriyelu bu onye-ishi phe. ⁶ Oshilokpa ke Merari be du ukporo umadzu iri le nanu. O buru Asaya bu onye-ishi phe. ⁷ Oshilokpa ke Geshonu be du ukporo ishii l'umadzu iri. O buru Jiowelu bu onye-ishi phe. ⁸ Oshilokpa ke Elizafanu be du ukporo umadzu iri. O buru Shemaya bu onye-ishi phe. ⁹ Oshilokpa Heburonu be du ukporo umadzu eno. O buru Eliyelu bu onye-ishi phe. ¹⁰ Oshilokpa Uzelu be du ukporo ise l'umadzu iri l'ebo. O buru Amínadabu bu onye-ishi phe.

¹¹ Toṗudu iya bu; Dévidi bya ekua Zadoku; yele Abyiyata, bu ndu-uke Chileke; me Uriyelu; me Asaya; me Jiowelu; me Shemaya; me Eliyelu; me Amínadabu, bu ndu Lívayi. ¹² O su phe: “Oo unubedua bu ndu-ishi l'enya unuphu ibe nna unu l'ipfu Lívayi. Unu je edobe onwunu nsu; unu l'unwunna unu phe; k'ophu unu apata okpoko Chipfu, bu Chileke ke Ízurelu bya edobe l'eka mu kwakoberu iya g'o du. ¹³ Oo kele o to buṗu unubedua be pataru iya le mbu pho; be Chipfu, bu Chileke gude tukoshi anyi ehu-eghu pho; kele anyi ta ajitaduru iya g'e-gude paa ya; k'ophu anyi a-pa iya g'o suru g'apaje iya.”

¹⁴ Oo ya bu; ndu-uke Chileke ono; me ndu Lívayi ono bya edoo onwophe nsu; k'ophu ṗhe e-je apata okpoko Chipfu, bu Chileke ke Ízurelu ono. ¹⁵ Ndu Lívayi ono bya atukoru oshi, e gude apa okpoko Chileke ono l'ukuvu gude paru iya, bu iya bu ge Mosisu turu iya l'ekemu; mbu egube Chipfu pfuru iya.

¹⁶ Toṗudu iya bu; Dévidi bya asu ndu-ishi ndu Lívayi g'ṗhe tua unwunna phe eka g'ṗhe buru ndu a-noṗu agu ebvu; mbu gude ngwa-ebvu, bu une; me ogumogu; me ogelenda; mbu g'ṗhe gude ehu-utso gushia ebvu ike. ¹⁷ Oo ya bu; ndu Lívayi bya atua Hemanu; nwa Jiowelu eka; me Asafu; nwa Berekaya, bu onye lanu l'unwunna iya; me Etanu; nwa Kushaya, bu oshilokpa Merari. ¹⁸ Unwunna phe ozo, ṗhe hotaru tsobe phe bu Zekaraya; me Jiaziyelu; me Shemiramotu; me Jiehiyelu; me Uni; me Eliyabu; me Benaya; me Maseya; me Matitaya; me Elifelehu; me Mikuneya; me Óṗedu-Edomu; me Jieyelu, bu ndu nche onu-oguzo. ¹⁹ Ndu ono agu ebvu agugu ono, bu iya bu Hemanu; me Asafu; me Etanu be anoduje aku ogelenda, e meru l'onwirubvu. ²⁰ Zekaraya; me Aziyelu; me Shemiramotu; me Jiehiyelu; me Uni; me Eliyabu; me Maseya; me Benaya buru phe a-noṗu akpo ogumogu g'o daje gengugengu.

²¹ Matitaya; me Elifelehu; me Mikuneya; me Óṗedu-Edomu; me Jieyelu; me Azazaya buru ndu akpo une g'o daje zinguzingu.

²² Kenanaya, bu onye-ishi ebvu ndu Lívayi be bu iya a-noṗu akpo-zi k'ebvu ono; kele o doru iya enya.

²³ Berekaya; yele Elukana buru ndu nche onu eka okpoko Chileke no.

²⁴ Shebanaya; me Jioshafatu; me Netanelu; me Amasayi; me Zekaraya; me Benaya; me Eliyéza, bu phe bu ndu-uke Chileke be a-noṗu egbu opu l'atatiphu okpoko Chileke

ono. Óbèdu-Edòmu waa Jiehaya bè a-bùkwarupho ndu nche ònu èka okpoko ono nò.

*Aapalata okpoko Chileke
lẹ Jierúsalemu
(2Sám 6:12-22)*

²⁵ Oo ya bú; Dévidi; mẹ ndu bú ogerenya ndu Ízurèlu; mẹ ndu-ishi unu ndu ojoju labò l'ùkporo iri iri wùbe; gude èhu-ùtso jeshia apata okpoko oḡbandzu Chipfu ono l'ibe Óbèdu-Edòmu. ²⁶ Èphe gbua oke-eswi esaa waa ebili esaa; kẹle Chileke bè eyetaru ndu Lívayi ono, pa okpoko oḡbandzu Chipfu ono èka. ²⁷ Dévidi yee akpawuru uwe ocha; mẹkpoo ndu Lívayi ono, apa okpoko ono; mẹkpoo ndu ebvu; mẹ Kenanaya, bú onye-ishi ebvu ono. Dévidi nmakwarupho èkwa ocha l'upfu. ²⁸ Noo ya; ndu Ízurèlu l'ophu nõdu apalata okpoko oḡbandzu Chipfu ono; akpò okwe etso iya; aphù upyi; bya egbu opu; akù nkwa; bya egude ogumogu mẹ une azù ebvu. ²⁹ A nõdu apabata okpoko oḡbandzu Chipfu ono lẹ mkpùkpu Dévidi; nwada Sòlu, èpha iya bú Mikalu pyofu enya lẹ windo; hùma eze, bú Dévidi g'òonma-lihujẹ anmalihu ete ebvu; o nmaa ya phulaphula l'ime obu iya.

16

¹ Oo ya bú; èphe pabata okpoko Chileke ono; woru iya dobe l'ime ọ̀lo-èkwa ono, Dévidi kpòberu g'e dobe iya ono. Èphe bya egweshia ngweja-akpò-òku; mẹ ngweja-èhu-guu l'iphu Chileke. ² Dévidi gweghechaèpho ngweja-akpò-òku ono; mẹ ngweja-èhu-guu ono; o gude èpha Chipfu gòru ònu-òma nù ndu Ízurèlu. ³ O bya ekeeru ndu ono ishi buredi nanù nanù l'èhu l'èhu; mẹ akara, e meru l'akpùru oshì detu; mẹ akara, e gheru l'akpùru vayìnu; kedzuru iya ndu Ízurèlu ono l'ophu; unwoke; mẹ unwanyi.

⁴ O bya a harù ndu Lívayi hòta g'èphe jeje ozi l'atatiphu okpoko Chipfu ono; mbù g'èphe rwoje Chileke iphe; mẹ g'èphe tuje iya èpha; jajẹ Chipfu, bú Chileke kẹ Ízurèlu ajaja. ⁵ Asafu bú ishi; Zekaraya búru otsota. Ndu ọ̀zo bú Jieyèlu; mẹ Shemiramotu; mẹ Jiehiyèlu; mẹ Matitaya; mẹ Eliyabu; mẹ Benaya; mẹ Óbèdu-Edòmu; mẹ Jieyèlu. Èphebedua bè a-nòduje akpò une; mẹ ogumogu. Asafu akù ogelenda. ⁶ Benaya yèle Jiahaziyèlu, bú ndu-uke Chileke bè a-nòduje egbu opu tekenteke l'atatiphu okpoko oḡbandzu Chileke ono.

*Ebvù-ekele
(Ebvù 105:1-15; 96:1-13; 106:1,47-48)*

⁷ Mbòku ono bè Dévidi vuru ọ̀zo pfiaru Asafu; mẹ ndu oḡbo-ebvu iya g'èphe gùà ebvu ekele nù Chipfu.

⁸ Unu keke Chipfu ekele;
unu kua èpha iya!

Unu mee g'òhamoha
madzuru iphe,
o meru!

⁹ Unu guku iya l'ebvu!
Unu gùà ebvu gude tua ya èpha!
Unu pfukashìkwapho iphe,
bùkpoo iphe, dù biribiri,
òonoduje eme!

¹⁰ Unu gude èpha iya ono,
dù nsò tua onwunu èpha!
G'obu ndu achò Chipfu

teje ẹsua!

11 Unu wojeru ẹnya dabe
le Chipfu me okpehu iya!

Unu achoje iphu iya
mkpurumkpuru!

12 Unu nyatakwa iphe,
du biribiri, o mekotaru;
waa iphe-ohumalenya,
o meshigbaaru; waa ikpe,
o kperu;

13 unube oshilokpa Izurelu,
bu onye-ozu iya;
unube unwu Jiekopu,
bu ndu o gude aka iya hota!

14 O kwa iya bu Chipfu;
bya aburu Chileke anyi;
ikpe o kperu tukoru
mgboko l'ophu sweta.

15 Unu nyataje oqbandzu iya
jasuru asuru.

Ukwe-iphe, o kweru be anoje;
e -shi l'ogbo sweru ogbo.

16 Oqbandzu ono,
yele Ebirihamu gbaru ono;
mbu angu ono,
o riburu Ayizaku ono;
17 be o meru; o buru
ekemu l'ehu Jiekopu.

Ndu Izurelu be o meru iya;
o buru oqbandzu,
a-no ojejoje;
18 su phe: "Oo unu be mu
a-nu ali Kenu
g'o buru okiphe, unu ketaru."

19 Teke ono be ephe shi habe
nwahabe; mbu teke ephe
shi ha nwa chiaka-chiaka;
buru ndu lwaru alwalwa
l'ali ono.

20 Ephe shi etsojeru ohamoha
aghaphe.

Ephe -shi l'ali-eze owa-a;
ephe alufu l'ali-eze ophuu.

21 Ophu o dudu onye o
kweru g'o mee phe ewere.

O nodu egudeje opfu ehuphe
baarun du eze mba;
22 su phe: "Unu te edenyikwa
ndibe mu, mu, a wuru manu,
aka!

- Ba adukwa iphe,
 unu e-me ndu epfuchiru
 mu nu!"
- 23 Unu gụa ebvu nu Chipfu;
 unube eliphe l'ophu!
 Unu raje iya arara
 mbokumboku l'odzoje
 nemadzu!
- 24 Unu tuaru ndu ohozo onu
 g'o du-be biribiri!
 Unu epfuaru ndiphe l'ophu iphe,
 du biribiri, oomeje!
- 25 Noo kele Chipfu paru eka;
 bya aburu onye gbaru g'a
 jaje iya ajaja.
 G'a tsujekwa iya pho ebvu
 l'o kakota iphe,
 bu agwa ndu mgboko
 l'ophu shii.
- 26 Kele agwa ndiphe l'ophu
 bukota iphe,
 e gude eka mee;
 obenu le Chipfu bu iya gude
 eka iya mee igwe l'onwiya.
- 27 Akpabiri yee ogbunwii
 be no iya l'ataphu;
 teme okpehu waa ehu-utso
 tuko eka o bu sweta.
- 28 Unube ipfu l'ipfu,
 du le mgboko-a;
 unu kwabe Chipfu ubvu!
 Unu pfua g'o du-be biribiri;
 yee g'okpehu iya habe shii!
- 29 Unu kwabe Chipfu ubvu,
 gbaru epha iya.
 Unu gude iphe bya l'iphu iya.
 Unu yee adu nsọ g'onye yeru
 uwe baaru Chipfu eja.
- 30 Unu nmahukwa
 pyaapyaapya l'iphu iya;
 unube eliphe l'ophu.
 Mgboko be e mewaru o
 nguru anguru;
 ophu o dudu iphe,
 suru iya enwubata.
- 31 G'imigwe l'ophu tee eswa;
 ehu atsọ ndiphe l'ophu utso!
 G'ephe karu ohamoha l'oo
 Chipfu bu eze.
- 32 G'eze-enyimu yee iphemiphe,
 no iya l'ime tukokwa tua

oke akparamini.

G'egu l'ophu mękpoo iphemiphe,
nọ iya nọ tuko gbọo ogboo!

³³ Noo teke iphe, bu oshi,
du l'oswa a-gu ebvu ẹhu-utso
l'iphu Chipfu.

Noo kele oobyawaa ge ya
kpee unwu-eliphe ikpe.

³⁴ Unu kele Chipfu ekele
kele o bu onye oma!

N-yemobu nkiya anoje jasu
l'ojejoje.

³⁵ Unu rarụ kpua ya su:
“Dzọnaa anyi; gube Chileke,
bu onye ndzọta anyi!

Rwukobenu anyi;
dzọta anyi l'eka ndu ohozo ono;
k'ophu anyi e-tu ngu ẹpha;
gube onye ono,
ẹpha ngu du nsọ ono;
gude ajaja, anyi a-ja ngu baa aba.

³⁶ G'ajaja buru ke Chipfu,
bu Chileke ke Izurelu;
e -shi le gbururu jeye le gbururu.”

Noo ya; ndu Izurelu l'ophu tuko zukota mgbede su: “Nokwa g'o du. G'ajaja buru ke Chipfu.”

Eke ozi

³⁷ Oo ya bu; Dévidi bya ahaa Asafu me ndu ogbo-ebvu iya l'ataphu okpoko ogbandzu Chipfu ono; g'ephe jeje ozi du l'eka ono tekenteke; mbu g'o gbaru g'e jeje iya mbokumboku. ³⁸ O hakwarupho Obedu-Edomu waa unwunna iya, du ukporo eto l'umadzu esato. Obedu-Edomu nwa Jiedutunu; yele Hosa nodu eche onu eka ono nche.

³⁹ O haa Zadoku, bu onye uke Chileke; waa unwunna iya, bukwapho ndu-uke Chileke g'ephe nodu l'ataphu ulo mkpu Chipfu, du l'eka aagwaje iphe le mkpukpu Gibiyonu ono. ⁴⁰ Ozi phe bu g'ephe gwejeru Chipfu ngweja-akpo-oku l'oru-ngweja; eswe l'enyashi; mbu tekenteke; egube ono, e deru iya l'ekwo ekemu, Chipfu turu nu ndu Izurelu ono. ⁴¹ Ndu a guru yeru phe bu Hemanu; me Jiedutunu; mewaro ndu a hotaru kua phe l'epha l'epha g'ephe keleje Chipfu ekele ke n-yemobu iya ono, anoje jasu l'ojejoje ono. ⁴² Hemanu; yele Jiedutunu be egbu opu duru; me aku ogelenda; mewaro ngwa-ebvu ozo, e gude agu ebvu, du nsọ. Unwu Jiedutunu be bu ndu eche onu-oguzo.

⁴³ Tobudu iya bu; ndu Izurelu l'ophu wukashihu lashia ibe phe. Dévidi lashia ibe nkiya g'o goru onu-oma nu ndibe iya.

17

*Ozi, Nétanu ziru Dévidi
(2Sám 7:1-17)*

¹ Tòbudu iya bụ; ọ bya ebe teke Dévidi bụkpowa ebubu l'ibe iya; ọ sụ onye mpfuchiru Chileke, bụ Nétanu: "Lenu; mbèdua bu l'ulo, e gude oshi sida kpua; okpokò ọgbandzu Chipfu bụru l'ulo-ekwa bẹ ọ nọ."

² Nétanu sụ iya: "Iphe, bụkpoo iphe, dū ngu l'obu; tūgbua je emee ya; lẹ Chipfu bẹ swiru ngu eswiru."

³ O be l'enyashi mbọku ono; opfu Chileke kparwuta Nétanu l'ehu bya asụ iya: ⁴ "Je ezia nwozi mu, bụ Dévidi lẹ mụbe Chipfu sūru-a: 'Ọ tọ bụdu gūbedua bẹ a-kpuru mu ụlo, mu e-buru. ⁵ E-shi mbọku, mu dufutaru ndu Ízurelu l'alì Ijiputu byasụ ntanu-a bẹ mu te ebujekwaru l'ulo. Oo mu -shi l'ulo-ekwa ọwa; mu abahụ l'ulo-ekwa ọzo; mu -shi lẹ mkpu ọwa mu abahụ lẹ mkpu ọzo. ⁶ L'ekameka ono, mu lẹ ndu Ízurelu jekotaru ono; ?Ọ dūru teke mu jjeru ndu-ishi ipfu Ízurelu; mbụ ndu ono, mu sūru g'ephe cheje ndibe mu, bụ Ízurelu g'onye eche aturu ono; "?Bụ gūnu meru g'o gude ọphu unu akpuduru mu ụlo sida?" "

⁷ "Sụ nwozi mu Dévidi lẹ-a: 'Mụbe Okalibe-Kakota-Ike, bụ Chipfu sūru-a: Mu dufutaru ngu l'egu; ẹka ẹku atajẹ nri; g'i ti tsophehe aturu; g'i byachia aburu onye a-buru ishi ndibe mu, bụ Ízurelu. ⁸ Mu shi eswijekpọeru ngu pho l'ekameka, iije; mu tuko ndu ohogu ngu g'ephe ha gbufu l'iphu ngu. Nta-a bẹ mu e-me epha ngu g'ọ paa ẹka g'epha ndu oke amadu, e nwegbaarụ lẹ mgboko. ⁹ Mu a-nu ndibe mu, bụ Ízurelu alì ẹka phe. Mu a-dzabẹ phe g'oshi l'alì ono; k'ophu epe e-buru l'alì ẹka phe. Ẹka ono te nwedu onye byaru l'a-chobaa phe opfu ọzo. Ophu ndu ejo-iphe ta abyadu emekpabaa phe ehu g'e shi emekpa phe iya lẹ mbụ pho; ¹⁰ mbụ g'e shi emekpa phe iya a-gbẹ teke ono, mu hotaru ndu-ikpe g'ephe dua ndibe mu, bụ ndu Ízurelu ono. Ndu ohogu ngu phe bẹ mu a-kapyabekota. Iphe ọzo, mu epfuru ngu bụ lẹ Chipfu e-meru ngu ụlo. ¹¹ Teke ndzụ ngu bvuerupho; mbụ i -lapfuepho nna ngu phe; bẹ mu e-shi l'unwu ngu hota onye a-nọ-chi enya ngu; mbụ onye bụ nwa ngu gedegede. Mu emee g'alì-eze iya nguru anguru. ¹² O bụru onye ono bẹ a-kpuru mu ụlo. Mu emee g'aba-eze iya nguru anguru jasụ lẹ tuutuutu lẹ mimiimii. ¹³ Mu a-buru nna iya; yebèdua aburu nwa mu. Mu ta abyadu e-wofu n-yemobu mu l'ehu iya; egube ono, mu wofuru iya l'ehu onye ono, vu ngu ụzo ono. ¹⁴ Tẹmanu; mu e-dobe iya g'ọ bụru onye-ishi l'ulo mu; mẹ l'alì-eze mu jeye lẹ tuutuutu lẹ mimiimii. Nokwapho g'aba-eze iya bẹ ee-me g'ọ nguru anguru jasụ lẹ tuutuutu lẹ mimiimii.' "

¹⁵ Noo ya; Nétanu kọkotaru Dévidi iphe ono egube e pfuru iya ya; mẹ g'ọ humaru iya l'ophulenyà.

Dévidi epfu anụ Chileke (2Sám 7:18-29)

¹⁶ Oo ya bụ; eze, bụ Dévidi gbeshi bahụ l'ime ụlo-ekwa Chileke je anodu l'iphu Chipfu bya asụ: "Gūbe Nnajiuphu, bụ Chipfu; ?bụ onye bẹ mu bụ? Tẹme; ?onu-ulo mu bụkwanu gūnu? kẹ g'i wolìa mu je apfube l'eka ha l'eli egube-a? ¹⁷ Ophu ono atsudu iya gūbe Chileke l'enya; i bya atufua onu g'onulo onye-ozì ngu a-du l'iphu yekobefua ya. I wotaru mu mee mu bụru onye bụ iya bẹ ndiphe kachaa apali eli; gūbe Chipfu, bụ Chileke? ¹⁸ ?Bụ gūnu ọzo bẹ mụbe Dévidi e-pfubaaru ngu l'egube ubvù ọwa-a, i kwaberu mụbe onye-ozì ngu-a? I makotaru gẹ mụbe onye-ozì ngu gbaru. ¹⁹ Gūbe Chipfu; i gudewaa iswi ehu onye-ozì ngu; waa g'ọ dū ngu l'obu; meshia eze iphe, hagbaa egube-a; bya emee gẹ mu makotaru eze iphe ọwa-a. ²⁰ O tọ dudu onye dū gẹ ngu; gūbe Chipfu; ọphu ọ dudu Chileke ọzo, dū nū; gbahaa gūbedua, mbụ egube ono, anyi gude nchì anyi nūmawa iya ono. ²¹ ?Denukpoo ndu ọzo, dūbaa gẹ ndu nkengu, bụ ndu Ízurelu; mbụ ọha lanu lẹ mgboko-a, gūbe Chileke jeru je agbafuta g'ephe bụru ndu nkengu; bya egude phe mee g'a maru epha ngu amaru;

bya emee iphe, pagbaaru ẹka; bya adu biribiri l'iphu ndu nkengu. Mbụ ndu ono, i gbataru l'alì Ijiputu; teme i chikashikwaapho ohamoha ozo l'iphu ndibe ngu ono? ²² I meru ge ndu nkengu, bu ndu Izurelu buru ndu nkengu gedegede jaswaroya; teme gube Chipfu bya abwaru Chileke phe.

²³ “Gube Chipfu; mekwaa g'o keru; mbu ukwe-iphe ono, i kweru l'ehu mube onye-ozu ngu; me l'ehu onu-ulo mu ono. G'o rekwa g'i pfuru jasule tuutuutuule mijimiimii. Mekwaa g'i pfuru; ²⁴ g'o kekwaru; k'ophu epha ngu a-pa ẹka apaa jasule tuutuutuule mijimiimii. O buru teke ono be ndiphe a-sule gube Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; mbu le Chileke ke Izurelu be bu Chileke ndu Izurelu eviya! Teme onu-ulo mube onye-ozu ngu, bu Dévidi a-ngukwarupho anguru l'iphu ngu.

²⁵ “Oo kele oo gube Chileke mu be goshiru mube onye-ozu ngu iphe-a su l'ii-me g'onulo mu nguru anguru; be bu iya meru g'o gude onu du mube onye-ozu ngu k'anodu epfu anu ngu. ²⁶ Gube Chipfu; oo ngu be bu Chileke obu! I kweshiwaru mube onye-ozu ngu ukwe iphe-oma, dugbaa egube-a. ²⁷ Nta-a be o byaru adu ngu ree gi goru onu-oma obu nwaro onu-ulo onye-ozu ngu; k'ophu epe a-nodu kwaseru l'iphu ngu; noo kele oo gube Chipfu be goru onu-oma nu iya; o je l'aburu onu-ulo, a goru onu-oma nu jasule l'ojejeje.”

18

Ogu, Dévidi lwugbaberu (2Sám 18:1-18)

¹ E mecha; Dévidi bya alwu-kpee ndu Filisitayinu; mee epe nodu iya l'eka. O nata ndu Filisitayinu ono mkpukpu Gatu; yele nwa mkpukpu le mkpukpu, dukota iya nu. ² Dévidi bya alwu-kpekwaapho ndu Mowabu; mee epe nodu iya l'eka; bya atukwapho utu anu iya.

³ Dévidi bya alwu-kpekwapfo Hadadeza, bu eze ndu Zoba; je akpaa le mkpukpu Hamatu; le teke o jeru g'o mee g'alì, noru je akpaa l'enyimu Yufurétisu lwakota iya l'eka. ⁴ Dévidi nataru iya ugbo-inya, du unu labo l'ukporo iri; bya anata iya ndu agba l'inya, du unu iri l'esaa l'ukporo iri; bya anakwa iya pho ndu ojogu o-je-l'okpa, du ukporo unu ugbo labo l'unu iri. Dévidi tuko inya, anoduje alokpu ugbo-inya gbubushikota akwara azu okpa; bya eworu ukporo ise dobe.

⁵ Ndu Aramu, bu le Damasukosu byaepho g'ephe yetaru eze ndu Zoba, bu Hadadeza eka; Dévidi gbua phe ukporo unu ugbo labo l'unu iri l'ise. ⁶ Dévidi bya emeta odu ndu ojogu l'alì ndu Aramu ke Damasukosu; haru ndu ojogu iya chita dobe iya. Ndu Aramu ono nodu Dévidi l'eka; atukwapho utu anu iya. Chipfu nodu emejeepho ge Dévidi lwu-kpee l'ekameka, o jekporu. ⁷ Dévidi chikoo iphe, ndu-ozu Hadadeza egbobeje gude ezeru onwophe ophu e gude mkpola-ododo meshia chilata le Jierusalemu. ⁸ Dévidi shikwapfo le mkpukpu Tibuhatu; me le mkpukpu Kunu, bukota mkpukpu, du l'alì, Hadadeza bu ishi iya; vukoo onyirubvu, ha shii. O buru iya be Solomonu mechaaru gude mee eze iphe, eeyeje mini, no l'eze-ulo Chileke; me itso; mewaro iphe ozo, o gude onyirubvu meshia.

⁹ Tobudu iya bu; Towu, bu eze ndu Hamatu numaepho le Dévidi be lwu-kpekotawaru ndu ojogu Hadadeza, bu eze ndu Zoba; ¹⁰ o ye nwa iya nwoke, bu Hadoramu g'o je ekele eze, bu Dévidi ekele; jaa ya ajaja; kele o lwu-kperu Hadadeza. O buru iphe, kparu iya nu bu le Hadadeza be yele Towu shi anoduje alwu ugu. O buru iphe, Hadoramu gude bya bu ivu, e megbaaru le mkpola-ododo; me mkpola-ochaa; me l'onyirubvu.

¹¹ Eze, bu Dévidi woru ivu ono dobechaaru Chipfu iche; egube ono, o dobehawaru mkpola-ochaa yele mkpola-ododo, o natagbaaru ndu ohozo pho; mbu ndu Edomu; me ndu Mowabu; me ndu Amonu; me ndu Filisitayinu; waa ndu Amaleku.

¹² Abishayi nwa Zeruya gburu ndu Edomu ukporo unu nemadzu ugbo labo l'unu umadzu ise le Nsuda Unu. ¹³ O bya emeshia odu ndu ojogu l'alij ndu Edomu; chita ndu ojogu yekota iya. Ndu Edomu l'ophu nodukota Dévidi l'eka. Chipfu nodu emeje ge Dévidi lwu-kpee l'ekameka, o jekporu.

¹⁴ Oo ya bu; Dévidi buru eze ndu Izurelu l'ophu; ekperu ndu nkiya ono l'ophu ikpe l'uzo, du ree; me l'uzo, pfuru oto. ¹⁵ O buru Jiowabu nwa Zeruya be bu onye-ishi ndu ojogu. Jiehoshafatu nwa Ahiludu buru onye akwakobeje iphe, meru ememe. ¹⁶ Zadoku nwa Ahitubu; yele Ahimeleku* nwa Abyiyata buru ndu-uke Chileke; Shavusha buru onye edeje ekwo. ¹⁷ Benaya nwa Jiehojada buru onye-ishi ndu Kereti waa ndu Peleti, bu ndu anoduje eche eze nche. Unwu Dévidi unwoke buru ndu-ishi, anonyabeje yebe eze.

19

Ogu, Dévidi yele ndu Amonu lwuru (2Sam 10:1-19)

¹ A nonyaa; Nahashi, bu eze ndu Amonu bya anwuhu. Nwa iya nwoke bya aburu eze nochia enya iya. ² Dévidi bya epfua su: "Mu e-meru Hanunu nwa Nahashi ree; egube nna iya meru mbedua." Oo ya bu; Dévidi zia ndu-ozu g'ephe je akporu Hanunu iphu nna iya ono.

O be ge ndu-ozu Dévidi ono rwuru alij ndu Amonu bya erwua ibe Hanunu g'ephe kporu iya iphu ono; ³ ndu-ishi ndu Amonu su Hanunu: "?Iiri l'oo ubvu be Dévidi akwabe nna ngu egube ono meru g'o gude o zia g'a bya akporu ngu iphu nna ngu? Todbudu iphe, ndu-ozu iya ono byaru bu g'ephe nwua alij-a ngge; genwushia ya eh; woru iya lwua?"

⁴ Oo ya bu; Hanunu gudeshia ndu ono, Dévidi ziru ozi ono; kpushia phe ejí-agba; bya e -shi le nhamunha ike bukashia uwe-mgbalanu phe; nwufu phe ephe lashia. ⁵ Todbudu iya bu; o nweru ndu tugburu je epfuaru Dévidi g'e meru ndu ono; o zia g'a gba phe ndzuta; kele e meru phe iphe-iphere shii. Eze zia su phe: "Unu nodu le Jieriko jeye teke ejí-agba unu erwudzu; teme unu alwatashiwaro."

⁶ Ndu Amonu bya amaerupho l'ephe eshiwaa tukurubaa l'imi Dévidi; Hanunu me ndu Amonu wota mkpola-ochaa, erwa iya du unu talentu labo l'ukporo talentu iri gude je ebuta ugbo-inya; me ndu agbaje inya l'alij Mesopotemiya; me l'alij ndu Aramu-Maka; me l'alij ndu Aramu-Zoba. ⁷ Ephe je ebuta ugbo-inya, du ukporo unu ugbo eno; butafua eze ndu Maka yele ndu ojogu iya. Ephe bya adoru l'ataphu mkpukpu Medeba. Ndu ke Amonu shigbaa le mkpukpu phe gbakodzua futa k'ogu ono.

⁸ Anuma, Dévidi anuma iya; o zia Jiowabu yele ndu ojogu iya g'ephe ha; ephe jepfushia phe. ⁹ Ndu Amonu wufuta bya akporo giriri k'ogu l'iphu eka eeshije abahu le mkpukpu ono. Ndu eze pho, byaru nu pho nodu l'oma egu.

¹⁰ Jiowabu humaeopho l'e gburu iya giriri iphu l'azu k'ogu ono; o hokoo ndu Izurelu ndu ophu kachaa amaru k'ogu chiru phe ye g'ephe kwaberu ndu ke Aramu. ¹¹ O chiru ndu ophuu dobe g'ephe nodu nwune iya, bu Abishayi l'eka kwaberu ndu ke Amonu. ¹² Jiowabu su: "O -buru le ndu Aramu-a be kariaharu mu eka; unu abya eyetaru mu eka; teke o bukwanu l'oo ndu ke Amonu be kariaharu unu eka; anyi abya eyetaru unu eka. ¹³ G'obu shihu unu ike; g'anyi lwua ogu eh ndibe anyi ge ndu bu

* **18:16** 18:16 Ahimeleku be e kukwarupho Abimeleku le Vulugati waa l'ekwo ozo, e deshuru l'opfu ndu Hiburu.

mkparawa; mbụ g'anyi lwua oḡu l'iswi ẹhu mkpukpu ke Chileke. Chipfu e-me-a iphe, du iya ree l'enyanya nkiya."

¹⁴ Oo ya bu; Jiowabu yele ndu nkiya tuko wu-pfuahaa ndu Aramu k'ogu ono; ephe ye okpa l'oso gbalaaharu iya agbala. ¹⁵ Ndu ke Amonu humaephe le ndu Aramu gbalaru; ephebedua yefua okpa l'oso nkephe gbalaaharu Abishayi, bu nwune Jiowabu; gbaru gbaba l'ime mkpukpu phe. Oo ya bu; Jiowabu laphushia azu le Jierusalemu.

¹⁶ Ndu Aramu humaephe le ndu Izurelu lwu-kpewaru phe; ephe zia; e je achitakota ndu Aramu ndu ophu no l'azu enyimu Yufurétisu. O buru Shofaku, bu onye-ishi ndu ojogu Hadadeza be edu phe nu. ¹⁷ E pfueru iya pho Dévidi; o kpakoo ndu Izurelu l'ophu; ephe daa azu enyimu Jiordanu jepfushia phe; je akpoo giriri g'ephe tsoo phe oḡu. Dévidi bya akpochaa ndu ojogu iya ono giriri ono; ephe le ndu Aramu ono wata oḡu. ¹⁸ Ndu Aramu ono gbaaru ndu Izurelu oso. Dévidi gbua ndu Aramu ono unu unwoke iri l'esaa l'umadzu ukporo iri, bu ndu egudeje ugbo inya alwu oḡu; waa ndu ojogu o-je-l'okpa, du ukporo unu ise; gbukwapho Shofaku, bu onye-ishi ndu ojogu phe. ¹⁹ Oo ya bu; ndu eze ono, ephe le Hadadeza shi tuko nmagba buru nanu ono humaephe le ndu Izurelu lwu-kpewaru phe; ephe wupfu Dévidi; ephe l'iya doshia; ephe nodu iya l'eka. Ophu ndu Aramu ejejebaeduru eyeru ndu Amonu eka ozo.

20

Jiowabu alwuta mkpukpu Raba (2Sám 12:26-31)

¹ Tobudu iya bu; apha -bvuepho, bu teke ndu eze alufuje jeshia oḡu; Jiowabu chita ndu ojogu; ephe je alwukota ali ndu Amonu alwulwu. Ephe jeshia mkpukpu Raba je ekephee ya. Dévidi nodukporoo ya le Jierusalemu. Jiowabu tsoo ndu Raba ono oḡu; mee ephe buru mkpurupyata. ² Dévidi kpata eze phe okpu-eze mkpola ododo, o kpu l'ishi kpuru l'ishi nkiya. Erwa iya buru talentu ophu. O buru mkpuma, vu oke aswa be e gude mee ya ona. Dévidi kwatakwaphe okwata, paru eka le mkpukpu ono. ³ O rwukoo ndu mkpukpu ono dobe g'ephe gude soya jeahaa ozi; me oḡu, e meru l'igwe; me ogbunku. O buru egube ono be Dévidi mekotaru mkpukpu, nokota l'ali ndu Amonu l'ophu. E mechaa; Dévidi yele ndu ojogu iya l'ophu laphushia azu le Jierusalemu.

Ogu ozo, ndu Izurelu waa ndu Filisitayinu no lwugbabe (2Sám 21:15-22)

⁴ Tobudu iya bu; e mechaa; oḡu daaru ephe le ndu Filisitayinu le mkpukpu Geza. O buru teke ono be Sibekayi, bu onye mkpukpu Husha gburu Sipayi, bu onye lanu l'eri Rafa. A kapyabe ndu Filisitayinu enya.

⁵ Ogu ozo bya daaru ephe le ndu Filisitayinu. Eluhananu, bu nwa Jiayi gbua Lahumi, bu nwune Golayatu, bu onye Gatu; mbu onye ono, igbidigbi arwa, o gude du ge k'oshi, onye ekweje ekwa egudeje ekwe ekwa.

⁶ Ogu ozo bya daa le mkpukpu Gatu. L'eka ono be o nweru nwoke lanu, haephe ke kpikipirikpii. O fuchaaru mkpushi-eka ishii ishii l'eka iya ephebebo; waa mkpushi-okpa ishii ishii l'okpa iya ephebebo. Mkpushi-eka iya; me k'okpa iya tukoru du ukporo l'eno. Nwoke ono bukwapho eri Rafa. ⁷ Nwoke ono bya awataephe ako ndu Izurelu onu; nwa nwune Dévidi, bu Jionatanu nwa Shimeya woru iya gbua.

⁸ Ndu ono shikọta l'eri Rafa, bu onye mkpukpu Gatu. O buru l'eka Dévidi yele ndu-ozu iya be ephe shikọta nwushihu.

21

Dévidi agu ndu Ízurelu ogu (2Sám 24:1-25)

¹ Tọbudu iya bu; Nsetanu gbeshi ge ya mekata ndu Ízurelu; bya akpalia Dévidi g'ogua ndu Ízurelu ogu. ² Oo ya bu; Dévidi su Jiowabu me ndu-ishi ndu oogu: "Unu je agua ndu Ízurelu ogu. Unu shi le mkpukpu Biye-Sheba gua ya je akpaa le mkpukpu Danu. Unu -guchae ya pho; unu abya akaru mu; k'ophu mu a-maru g'ephe ha."

³ Jiowabu su: "Ge Chipfu mekwaa ge ndibe iya kabaa igwerigwe ugbo ukporo ise e -me le g'ephe ha nta-a. Ole-a; gube nnajiuphu mu, bu eze; ?ndu-a ta abukotanu-a ndu-ozu ngu? ?Denuhunu iphe, meru g'o gude gube nnajiuphu mu nodu eme g'i mee egube iphe ono? ?Bu gunu meru iphe, o bu yebedua be a-gbe meta iphe-eji kpube ndu Ízurelu?" ⁴ E mechaa; opfu eze dagbunaa ke Jiowabu. Oo ya bu; Jiowabu lufu je atuko Ízurelu l'ophu jegbabekota; bya alwaphuta azu le Jierusalemu. ⁵ Jiowabu bya akporu Dévidi ge ndu ono, o guru ogu ono hakotakpoo. Ndu Ízurelu l'ophu be du ukporo unu unwoke ugbo ukporo ishii l'iri l'esaa l'unu iri,* bu ndu aduje ike paa ogu-echi. Ndu Jiuda du ukporo unu unwoke ugbo ukporo labo l'iri l'esato l'unu iri l'ise, bukwapho ndu aduje ike paa ogu-echi.

⁶ Ole o to gokobeduru ipfu Lívayi; waa ipfu Benjaminu l'ogu ono; kele iphe ono, eze pfuru ono be ta adudu iya ree.

⁷ Iphe ono, o suru g'e mee ono buru iphe, du Chileke eji; oo ya bu; o nua ndu Ízurelu aphu. ⁸ Dévidi bya asu Chileke: "Mu mewaru iphe-eji, paru eka le k'iphe-a, mu meru-a. Ole mu arwo ngu g'i wofunu ejo-iphe ono, mube onye-ozu ngu meru ono; kele oo eswe be mu meru ono."

⁹ No iya; Chipfu pfuru nu Gadu, bu onye aphujeru Dévidi ophulanya su iya: ¹⁰ "Je asu Dévidi le Chipfu suru-a: Uzo iphe eto be mu doberu ngu; gi hata nanu, mu e-mengu."

¹¹ Oo ya bu; Gadu bya ejepfu Dévidi je asu iya: "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Hata nanu. ¹² ?i hataru g'okpa-nri du apha eto? Too ?ge ndu ohogu unu phe gude onwa eto mee unu umerekete; mbu g'ephe gude ogu-echi gbushia unu? Too ?i hataru ogu-echi ke Chipfu abali eto, bu iya bu teke ejo iphe-ememe a-du l'ali-a; mbu g'ojosi Chipfu tukokpoepho mkpukpu Ízurelu l'ophu mebyishia? Nta bukwa gi pfuaru mu iphe, mu e-je epfuaru onye ziru mu ozi obu."

¹³ Dévidi bya asu Gadu: "Mu noakwa l'oke iphe-ehuka. Ole o kakwa ree ge mu daba l'eka Chipfu; eme le mu dabaru nemadzu l'eka; noo kele obu-imemini Chipfu pakporu eka apaa."

¹⁴ Oo ya bu; Chipfu loru ejo iphe-ememe tu ndu Ízurelu. Ndu nwushihuru nu du ukporo unu nemadzu ugbo esato l'unu iri l'ise. ¹⁵ Chipfu zia ojozi-imigwe ono g'o je emebyishia Jierusalemu. Ole ojozi-imigwe ono mejeerupho g'o mebyishia Jierusalemu; Chipfu huma iya; o rwua ya l'ehu; mbu ejo-iphe, dapfuru phe nu ono. O pfuaru ojozi-imigwe ono, egbushi ndu ono su iya: "O duwaa ree! Sephu eka ngu azu paru phe haa!" Teke ono be ojozi Chipfu ono nowaa l'oma eka Onanu, bu onye Jiebusu anoduje echishi eswa le bali iya.

¹⁶ Dévidi bya apalia enya imeli huma ojozi Chipfu ono g'o pfuru le mgbaka igwe yee ali; mifuta ogu-echi mabe le Jierusalemu. Teke ono be Dévidi yee ndu bu ogerenya

* 21:5 21:5 Bu iya bu 1,100,000 le mbekee.

tukoru yegbaa uwe-aphu; daa kpubechaa iphu l'ali. ¹⁷ Dévidi bya asu Chileke: “O kwa mbedua be turu ekemu g'a gua ndu-a ogo ono. Mbua-a; ogo mbedua be meru iphe-eji; mbu l'ogo mbedua be meru iphe, adudu ree. ?Unwu aturu-a mehunuru ole? Jiko Chipfu, bu Chileke mu; iphe, mu arwo ngu bu g'o buru mbedua waa ndibe nna mu be ii-da ejo eka l'ehu. Te kweshinu g'ejo-ehu-a duru ndibe ngu!”

¹⁸ Tobudu iya bu; ojozi Chipfu ono su Gadu g'o je epfuaru Dévidi g'o je akpuaru Chipfu oru-ngweja l'oma eka ono, Onanu, bu onye Jiebusu anoduje echishi eswa le balu ono. ¹⁹ Oo ya bu; Dévidi tugbua jeshia eme egube ono, Gadu gude epha Chipfu pfuaru iya ya ono. ²⁰ Teke ono be Onanu echishi witi; o bya aghakobe huma ojozi-imigwe ono; yele unwegirima iya eno, yele iya no toko domichaa onwophe. ²¹ Dévidi bya ejepfushia Onanu; Onanu lee enya bya ahuma Dévidi g'ooje abyapfuta iya; o shi l'eka oochi witi ono lufuta; je ephozeta iphu l'ali l'ataphu Dévidi. ²² Dévidi su Onanu: “Nunu mu ali-a, bu eka iichije balu-a ge mu kpuaru Chipfu oru-ngweja; k'ophu ejo iphe-ememe-a l'eme ndu-a l'e-buhu. Ree mu iya erere ge mu pfu-dzua ngu ugwo iya.”

²³ Onanu su Dévidi: “Wota iya roya. Ge gube nnajiuphu mu, bu eze gudekpoe ya pho mee iphe, du ngu ree. Mu a-nu eswi, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku obu. Mu anu iphe, eegudeje echishi eswa l'ereshi g'o buru nku; nu witi g'e gude gwee ngweja-nri. Iphe ono g'o ha be mu a-nukota.”

²⁴ Eze, bu Dévidi su Onanu: “Waawakwa; mu a-pfu-dzu aswa iya apfu-dzu. Mu te ewotadu iphe, bu iphe ngu nu Chipfu. Ophu mu egudedu iphe, adudu iphe, o phuru mu egwe ngweja-akpo-oku.” ²⁵ Oo ya bu; Dévidi pfua Onanu mkpola-ododo, erwa iya du unu shekelu l'ukporo shekelu iri g'o buru ugwo ali ono. ²⁶ Dévidi bya akpuaru Chipfu oru-ngweja l'eka ono; bya egwee ngweja-akpo-oku; me ngweja-ehu-guu l'eli iya; bya araku Chipfu; Chipfu shi l'imigwe gude oku bya aza iya oku l'eli oru-ngweja ono.

²⁷ Tobudu iya bu; Chipfu karu ojozi ono; g'o mi-phu ogu-echi ono azu l'obo iya. ²⁸ Teke ono; Dévidi bya ahuma le Chipfu be zaru iya oku l'eka ono, Onanu, bu onye Jiebusu echishije eswa le balu ono; o nodu l'eka ono gweshia ngweja. ²⁹ Ishi iya bu le teke ono be ulo-ekwa Chipfu pho, Mosisu meru l'echiegu pho; yele oru-ngweja eka eegweje ngweja-akpo-oku; be bukota l'eka aagwaje iphe le mkpukpu Gibiyonu be o nokota. ³⁰ Ole Dévidi te ejeduru l'iphu eka ono g'o jita Chileke; kele ootsu ogu-echi ojozi Chipfu ono ebvu.

22

¹ Tobudu iya bu; Dévidi su: “Oo eka-a be ulo Chipfu, bu Chileke a-du; o buru l'eka-a be oru-ngweja a-dukwapo; mbu eka ndu Izurelu a-noduje egwe ngweja-akpo-oku.”

Aakwakobe k'akpu eze-ulo Chileke

² Oo ya bu; Dévidi tua ekemu g'a chikobe ndu bu nlwamulwa, no l'ali Izurelu. O bya eshi l'ime phe hota ndu a-nodu akwachashi mkpuma g'ephe kwachaa mkpuma, ee-gude kpu ula Chileke ono. ³ O nukwarupho mkpurukpu-igwe, du igwerigwe g'e gude kpushia nggu, aa-kupyabechaa le mgbo onu-oguzo; m'ophu ee-gude jigbabe iphe ajigbabe; bya anukwapo onyirubvu, du igwerigwe k'ophu a ta amadu g'ee-shi tua erwa iya. ⁴ O bya anu oshi sida, bu aguta aguta; noo kele ndu Sayidonu; me ndu Taya be vulataru Dévidi oshi sida, du igwerigwe. ⁵ Dévidi su: “Nwa mu Solomonu be bu nwatanshi, adudu iphe, o mawaru. Teme ulo obu aa-kpuru Chipfu obu be a-kwata paa eka apaa. Ulo obu be aa-nodu atu onu iya; teme l'o du-dzuru ndiphe l'ophu biribiri. Oo ya bu le mu a-kwakobe eka iya akwakobe.” Oo ya bu; Dévidi kwakobe g'ee-gude kpu ula ono; okpobe akwakobe teme o nwuhuje.

⁶ Tòbudu iya bụ; o kua nwa iya, bụ Sólomónu; tǎaru iya ekemu sù iya g'ò kpǎaru Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízùrèlu ụlò. ⁷ Dévidi sù Sólomónu: “Nwa mu; o shi dù mu l'obu gẹ mu kpǎaru Chipfu, bụ Chileke mu ụlò. ⁸ Obenu lẹ Chipfu byaru epfuaru mu sù: ‘I gbunukawaru ọchi; lwuwa ọgu, parụ ẹka apaa. Ọ tọ bụdu ngu a-kpuru mu ụlò. I gbunukawaru ọchi l'eliphe-a l'ènya nkemu. ⁹ Aa-nwutaru ngu nwa nwoke. Nwata ọbu bẹ a-buru onye emeje gẹ nchị dù doo. L'oo-me gẹ yele ndu ọhogu iya mgburugburu zẹe jii. Ẹpha iya bẹ a-buru Sólomónu. Ọ buru teke ọ bụ eze bẹ mu e-me gẹ nchị dù ndu Ízùrèlu doo; ẹkameka adakọtaru phẹ jii. ¹⁰ Ọ buru yebedua bẹ a-kpuru mu ụlò. Ọo-buru nwa mu. Mbèdua aburu nna iya. Mu emee g'abubu ọ bụ eze lẹ Ízùrèlu nguru anguru jasuru asuru.’

¹¹ “Nwa mu; gẹ Chipfu swikwaru ngu eswiru; k'ophu bụ l'ìi-kpụ ụlò Chipfu, bụ Chileke ngu ono kpukota; ẹgube ono, o pfuru iya l'èhu ngu ono. ¹² Ọo gẹ Chipfu nù ngu ọriri; mee g'iphe doje ngu ẹnya; k'ophu bụ lẹ teke o meru g'ike dù ngu; g'ì buru onye-ishi ndu Ízùrèlu; bẹ ìi-buru onye a-nọduje eme ekemu Chipfu, bụ Chileke ngu ono. ¹³ Teke ono bụ; ọ -buru l'ì nwuberu ẹnya eme iphe, ọ turu ọkpa iya; mẹ omelalì ono, Chipfu karu Mósìsù gẹ ndu Ízùrèlu meje ono; bẹ iphe a-nọduepho ejehuru ngu. Shihukpọephe ike; shihu obu ike. Ta atsukwa ebvu; ọphu ike abvukwa ngu.

¹⁴ “Mu jeru iphe-ẹhuka gẹ mu e-shi dobe iphe, ee-gude mee k'ulo Chipfu ono. Mu doberu mkpọla-ododo, ẹrwa iya dù ụkporo ụnu talentu ugbo iri l'ẹbo l'unu talentu iri; bya edobe mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dù ụkporo ụnu talentu ugbo ụnu ẹto l'ụkporo labọ l'iri; bya akwatakpọo dobe onyirubvu; mẹ mkpukurukpu-ígwè, dù shingushingu k'ophu a ta atukotadu ẹrwa iya atutu. Mu dobekwarupho oshi; bya edobe mkpuma. E -mechaa, l'ii-yekwabawa iya rọ iphe. ¹⁵ Ndu ozi bẹ i nweru nweru k'etsutsu iya. I nweru ndu akwachashì mkpuma; nweru ndu edoje ẹja ụlò; nweru ndu kapyinta; mewardu ndu eme ọna l'uzo, dù iche iche; ¹⁶ ndu emeje ọna lẹ mkpọla-ododo nọ iya; mẹ ndu kẹ mkpọla-ọchaa; mẹ ndu k'onnyirubvu; tẹme ndu kẹ mkpukurukpu-ígwè nọdukwa iya phọ. Ẹphe bụ aguta aguta. Gbalihu wata ozi ọbu. Gẹ Chipfu swikwaru ngu eswiru!”

¹⁷ Dévidi bya akakwarupho ndu-ishi ndu Ízùrèlu l'ophu g'ẹphe yetaru nwa iya, bụ Sólomónu ẹka; sù phẹ: ¹⁸ “?Chipfu, bụ Chileke unu ta anọnaa swiru unu tọo? ?To meduru gẹ nchị dù unu doo l'ẹkameka tọo? O mewaru gẹ ndu bu l'alì-a lwakota mu l'ẹka; tẹme a kapyabewa ndu alì-a ẹnya l'iphu Chipfu; mẹ l'ẹka ndu nkiya nọ. ¹⁹ Nta-a bukwa g'unu gude ndzụ unu; mẹ obu unu chọo Chipfu, bụ Chileke unu. Unu wụ-lihu kpua ẹka-dụ-nso kẹ Chipfu, bụ Chileke; k'ophu aa-pata okpoko oğbandzu Chipfu; mẹ ivu, dù nso, bụ kẹ Chileke bya edobe l'ulo ono, aa-kpuru Chipfu ono.”

23

Ozi, duru ndu Lívayi

¹ Dévidi kahuepho; nọwaa apha, dù igwerigwe; o mee nwa iya, bụ Sólomónu eze ndu Ízùrèlu.

² Ọ bya ekukọbekwapho ndu-ishi ndu Ízùrèlu l'ophu; mẹ ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi. ³ Ndu Lívayi, nọwaru e -shi l'ụkporo apha l'apha iri kwaseru bẹ a gụkotaru ọgu. Iphe, unwoke phẹ tukuroru dù buru ụkporo ụnu ugbo ẹno l'unu iri l'ise. ⁴ Dévidi sù: “Ụkporo ụnu unwoke ugbo ẹto l'ime ndu ono bẹ a-nọdu eleta ẹnya l'ozì, eeje l'ulo Chipfu ono. Ụnu unwoke iri l'ise aburu ndu-ishi; mẹ ndu-ikpe. ⁵ Ụnu unwoke iri a-buru ndu nche ọnu-oguzo; ụnu unwoke iri ọzo; e gude ngwa-ebvu, mu metaru g'e gudeje gụ ebvu ajaja; gude agụ ebvu aja Chipfu.”

⁶ Dévidi bya ekee phẹ l'ọkpa l'ọkpa g'ẹphe dù l'awa Lívayi, bụ iya bụ Geshonu; mẹ Kohatu; waa Merari.

⁷ Ndu ọp̄hu eketarū yeru ndu Geshonu bu: Ladanu; mē Shimeyi. ⁸ Ụnwu Ladanu bu Jiehiyelu, bu ọkpara; waa Zetamu; mē Jiowelu. Eto bē ẹp̄he tukuru dū. ⁹ Ụnwu kē Shimeyi bu Shelomotu; mē Haziyelu; mē Haranu. Eto bē ẹp̄he tukuru dū. Ẹp̄he bukotarū ndu-ishi l'anya unuphu ibe Ladanu.

¹⁰ Ndu ọp̄hu bu eri Shimeyi bu: Jiahatu; mē Zina; mē Jieyushi; mē Beraya. Eno bē ẹp̄he tukuru dū. ¹¹ Jiahatu bu ọkpara; Ziza buru otsota. Jieyushi waa Beraya bē ta nwutaduru unwoke igwerigwe; a gūa phē gē ndu ẹnya-unuphu lanu.

¹² Ụnwu Kohatu buru: Amuramu; mē Izuha; mē Hẹburonu; mē Uzelu. Eno bē ẹp̄he tukuru dū. ¹³ Ụnwu kē Amuramu bu: Eronu; mē Mosisu. Eronu bē e doberu iche; mbū yēbedua waa unwu iya g'ẹp̄he buru ndu e-wojeru iphe, kakota adū nsọ dobe nsọ; kpoje unwù-isensu ọku l'ip̄hu Chipfu jasuru asuru. O buru phē a-nodu ejeru Chipfu ozi; gude ẹpha iya ago onu-oma jasū l'ojejoje. ¹⁴ A bya lē Mosisu, bu onye kē Chileke bē a gūru unwu iya yeru ndu Lívayi. ¹⁵ Ụnwu Mosisu bu: Geshonu mē Eliyéza. ¹⁶ Ụnwu kē Geshonu buru: Shebelu, bu ọkpara. ¹⁷ Ụnwu kē Eliyéza bu: Rehabaya; yēbedua bu ọkpara. Eliyéza ta nwutaeduru nwa nwoke ozo; ọle unwoke, Rehabaya nwushiru dukwanu igwerigwe shii.

¹⁸ Ụnwu kē Izuha bu: Shelomotu, bu iya bu ọkpara. ¹⁹ Ụnwu kē Hẹburonu bu: Jieraya, bu ọkpara; Amaraya buru otsota; Jiahaziyelu buru k'eto; Jiekameyamu buru k'eno. ²⁰ Ụnwu kē Uzelu bu: Mayika, bu ọkpara; Ishaya buru otsota.

²¹ Ụnwu kē Merari bu: Mahuli waa Mushi. Ụnwu kē Mahuli buru: Eleyaza waa Kishi. ²² Eleyaza nwuhuru; ọp̄hu o nwutaduru unwoke. Oo unwanyi bē o nwushiru kpoloko. O buru unwu Kishi, bu abubu phē bē lukotarū phē nū. ²³ Ụnwu kē Mushi bu: Mahuli; mē Eda; waa Jieremotu. Eto bē ẹp̄he tukuru dū.

²⁴ Ndu ono bukota eri Lívayi l'anya-unuphu l'anya-unuphu phē. Ẹp̄he bukota ndu-ishi l'anya-unuphu ibe nna phē; ẹgube e deru ẹpha phē l'ekwo; bya agūa phē ọgu l'ehu l'ehu; mbū ndu ono, nwaru e -shi l'ukporo apha kwaseru; bya aburu ndu eje ozi l'ulo Chipfu ono.

²⁵ Noo kele Dévidi bē pfuhawaru sū: “Chipfu, bu Chileke kē Ízurelu bē mewaru gē nchi dū ndibe mu doo; teme o buwaru lē Jierúsalemu g'oo-buru iya jasū lē tuutuutuu lē m̄imiimii. ²⁶ O tọ gbaeduru gē ndu Lívayi vupheje ulo-mkpu; mē iphe, e gude eje ozi l'ime iya.” ²⁷ O buru op̄fu ikpazu, Dévidi pfuru bē meru g'o gude a gūa ndu Lívayi ọgu e -shi lē ndu nwaru ukporo apha kwaseru.

Ozi, duru ndu Lívayi l'ulo Chipfu

²⁸ Ozi, duru ndu Lívayi bu g'ẹp̄he yetajeru unwu Eronu ẹka l'ozi, eeje l'eze-ulo Chipfu; mbū l'oma-unuphu eze-ulo ono; mē lē mkpuru, dugbaa ya nū; mēkpoo emecha iphemiphe, dū nsọ emecha; mēwaru ozi ozo, eeje l'eze-ulo Chileke ono. ²⁹ Ozi ozo, duru phē nū bu kē buredi, eedobeje l'ip̄hu Chileke; mē k'ukpokutu-nri, eegudeje egwe ngweja-nri; mē k'echa-mbekee, te ekoduru ekoko; mē k'eghe iphe egheghe; mē k'iphe, bukpo iphe, aagwoje agwoḡwo; mēwaro atū iphe atutu; maru ole, o dū; mē g'o habe. ³⁰ Utsugutsu bē ẹp̄he aa-pfujeru ekele Chipfu ekele; aja iya ajaja. Ẹp̄he e-mejekwa iya pho nno l'uzenyashi; ³¹ mēkpoo teke e gwee ngweja-akpo-oku k'eswe-atuta-unme; mē k'onwa ọphúú; mē k'obo-iphe, a tūru teke aaboje iya. Ẹp̄he a-noduje eje ozi l'atatip̄hu Chipfu tekenteke; mbū ẹgube a tuburu phē g'ẹp̄he meje iya. ³² Oo ya bu l'oo phē bē o dū l'eka; mbū ozi, eeje l'ulo-ekwa-ndzuko; mē k'ekadū-nsọ; mbū g'ẹp̄he yetajeru unwunna phē, bu unwu Eronu ẹka l'ozi, dū l'ulo Chipfu ono.

¹ Waa g'e gude keshia unwu Erõnu baa. Unwu Erõnu bu: Nadabu; me Abihu; me Eleyaza; waa Itama. ² Nadabu yele Abihu be vu nna phe uzo nwuhu; ophu o dudu onye ophu nwutaru nwa. Oo ya bu; Eleyaza yele Itama jeaha ozi ndu-uke Chileke. ³ Zadoku, bu oshilokpa Eleyaza; yele Ahimeleku, bu oshilokpa Itama be yetaru Dévidi eka kee phe g'ephe a-nodugba eje ozi, duru phe nu. ⁴ L'oshilokpa Eleyaza be a ka enweru ndu-ishi eme l'oshilokpa ke Itama. Waa g'ephe gude keshia phe bu owa: l'oshilokpa ke Eleyaza be e ketaru umadzu iri l'ishii, bugbaa ndu-ishi l'enya-unuphu l'enya-unuphu; bya eketa umadzu esato, bugbaa ndu-ishi l'enya-unuphu l'enya-unuphu l'eri ke Itama. ⁵ A turu ido gude kee phe; ephe haru enya nhamunha; noo kele oo g'e nweru ndu-ishi ozi eka-du-nsõ; me ndu-ishi ozi Chileke l'oshilokpa Eleyaza bu g'e nweru iya l'oshilokpa ke Itama. ⁶ Onye edeje ekwo, bu Shemaya; nwa Netanelu; mbu onye Lívayi be nõ l'iphu eze deshia epha phe; me l'iphu ndu-ishi, bu Zadoku, bu onye uke Chileke; me Ahimeleku, bu nwa Abyiyata; me l'iphu ndu-ishi enya-unuphu ndu-uke Chileke; me ndu Lívayi. E vuru uzo hota enya-unuphu lanu l'eri Eleyaza; bya agbe teke ono hota enya-unuphu lanu l'eri Itama.

⁷ A turu ido ke mbu; o daaru Jiehoyaribu; a tua ido k'ebo; o daaru Jiedaya. ⁸ Ido k'eto daaru Harimu; ido k'eno daaru Seyorimu; ⁹ k'ise daaru Malukayijia; k'ishii daaru Mijiaminu. ¹⁰ Ido k'esaa daaru Hakozu; k'esato daaru Abáyijia; ¹¹ ke tete daaru Jieshuwa; k'iri daaru Shekanaya; ¹² k'iri le nanu daaru Elyashibu; k'iri l'ebo daaru Jiakimu; ¹³ k'iri l'eto daaru Hupa; k'iri l'eno daaru Jieshebeyabu; ¹⁴ k'iri l'ise daaru Biliga; k'iri l'ishii daaru Ima; ¹⁵ k'iri l'esaa daaru Heziru; k'iri l'esato daaru Hapizezu; ¹⁶ k'iri le tete daaru Petahaya; k'ukporo daaru Jiehezekelu; ¹⁷ k'ukporo le nanu daaru Jiakinu; k'ukporo l'ebo daaru Gamulu; ¹⁸ k'ukporo l'eto daaru Delaya; k'ukporo l'eno daaru Mazaya.

¹⁹ Noo g'e gude gbaa phe g'ephe jeje ozi bu ono le teke ephe bahuru l'ulo Chipfu; egube ono, ocheoroke phe, bu Erõnu turu phe eka iya, bu iya bu ge Chipfu, bu Chileke ke Izurelu turu iya ya l'ekemu.

²⁰ A bya l'eri Lívayi ndu ophu phoduru nu:

L'unwu Amuramu be a hotaru Shubelu; l'unwu ke Shubelu buru Jiehudeya.

²¹ A bya l'eri ke Rehabiya; onye shi l'unwu Rehabaya bu Ishaya, bu okpara.

²² Onye shi l'eri ke Izuha bu Shelomotu; onye shi l'unwu Shelomotu buru Jiahatu.

²³ L'eri Hiburõnu bu Jieraya, bu iya bu okpara; Amaraya buru otsota; Jiahaziyelu buru onye k'eto; Jiekameyamu buru k'eno.

²⁴ L'eri ke Uzelu bu Mayika; onye shi l'unwu Mayika buru Shamiru.

²⁵ Nwune Mayika ke nwoke bu Ishaya. Onye shi l'unwu Ishaya buru Zekaraya.

²⁶ L'unwu ke Merari be bu Mahuli waa Mushi. A hota Beno; nwa Jiazaya. ²⁷ L'eri ke Merari be ndu shi l'unwu Jiazaya bu: Beno; me Shohamu; me Zaku; me Ibiri. ²⁸ L'eri Mahuli bu Eleyaza. Eleyaza ta anwutaduru unwoke. ²⁹ A bya l'eri Kishi be bu nwa Kishi, bu Jierahumelu. ³⁰ L'unwu ke Mushi buru Mahuli; me Eda; waa Jierimotu.

Ndu ono bukota eri Lívayi l'enya-unuphu phe l'enya-unuphu phe.

³¹ Ephebedua be tukwarupho ido; egube ono, unwunna phe, bu oshilokpa Erõnu turu pho. Ephe nõ l'iphu eze, bu Dévidi; me l'iphu Zadoku; me Ahimeleku; me l'iphu ndu-ishi enya-unuphu ndu-uke Chileke; me ke ndu Lívayi tua ido ono. O buru g'e meru enya-unuphu unwunna phe k'ogeranya bu g'e meru ndu ophu bu nwata.

¹ Dévidi yẹle ndu-ishi ndu ojoḡu tuko shi l'unwu Asafu; me Hemanu; me Jiedutunu hoṭa ndu e-gudeje ogumogu; me une; me ogelenda epfuchiru Chileke. Waa epha ndu eje ozi ono bu owa:

² L'unwu ke Asafu bu: Zaku; me Jiosefu; me Netanaya; me Asharela. Unwu Asafu ono be bu Asafu bu onye anoduje egoshi phe iphe, epe e-me. Asafu l'onwiya buru eze be o no l'eka epfuchiru Chileke.

³ A bya le Jiedutunu; ndu ophu shi l'unwu iya bu: Gedalaya; me Zeri; me Jieshaya; me Shimeyi; me Hashabaya; me Matitaya. Epe du umadzu ishii. O buru nna phe, bu Jiedutunu be bu onye epe no l'eka egudeje ogumogu agu ebvu ekele; me ebvu ajaja; shi nno epfuchiru Chipfu.

⁴ A bya l'unwu Hemanu; ndu ophu shi l'unwu iya buru: Bukaya; me Matanaya; me Uzelu; me Shebelu; me Jierimotu; me Hananaya; me Hanani; me Eliyata; me Gidaliti; me Romamiti-Eza; me Jioshubekasha; me Maloti; me Hotiru; me Mahaziyotu. ⁵ Ndu ono g'ephe ha bukota unwu Hemanu, bu onye aphujeru eze ophuleny. O buru shita l'ukwe, Chileke kweru iya be o shi nwushia phe; k'ophu oo-shi nno buru onye ike du. Chileke be nuru Hemanu nwa nwoke iri l'eno; waa unwada eto.

⁶ G'ephe ha shi nodukota nna phe l'eka. O buru iya egoshije phe ebvu, epe a-nodu agu l'ulo Chipfu. Epe egudeje ogelenda; me une; me ogumogu agu ebvu ono l'ulo Chileke. Asafu; me Jiedutunu; me Hemanu be shi nodukota l'eka eze; eme iphe, o suru g'ephe mee.

⁷ Iphe, epe dukota; mbu ndu aguje ebvu ono be bu ukporo iri l'eno l'umadzu esato. Epe bukota ndu e ziru k'ebvu ono ezizi; bya aburu ndu k'ebvu, aaguru Chipfu doru enya.

⁸ Epe turu ido l'ehu l'ehu gude haa ozi phe; mbu egirima me ogerenya; me onye ezi iphe; me ndu ophu eezi iya ezizi.

⁹ Ido ke mbu be a turu Asafu; o daaru Jiosefu;

k'ebo daaru Gedalaya. Yebedua me unwunna iya; waa unwu iya be du iri l'ebo.

¹⁰ K'eto daaru Zaku; yele unwu iya; me unwunna iya. Epe du iri l'ebo.

¹¹ Ido k'eno daaru Izuri; yele unwu iya; me unwunna iya. Epe du iri l'ebo.

¹² K'ise daaru Netanaya; yele unwu iya; me unwunna iya. Epe du iri l'ebo.

¹³ K'ishii daaru Bukaya; yele unwu iya; me unwunna iya. Epe du iri l'ebo.

¹⁴ K'esaa daaru Jiesharela; yele unwu iya; me unwunna iya. Epe du iri l'ebo.

¹⁵ K'esato daaru Jieshaya; yele unwu iya; me unwunna iya. Epe du iri l'ebo.

¹⁶ Ke tete daaru Matanaya; yele unwu iya; me unwunna iya. Epe du iri l'ebo.

¹⁷ K'iri daaru Shimeyi; yele unwu iya; me unwunna iya. Epe du iri l'ebo.

¹⁸ K'iri le nanu daaru Azarelu; yele unwu iya; me unwunna iya. Epe du iri l'ebo.

¹⁹ K'iri l'ebo daaru Hashabaya; yele unwu iya; me unwunna iya. Epe du iri l'ebo.

²⁰ K'iri l'eto daaru Shubelu; yele unwu iya; me unwunna iya. Epe du iri l'ebo.

²¹ K'iri l'eno daaru Matitaya; yele unwu iya; me unwunna iya. Epe du iri l'ebo.

²² K'iri l'ise daaru Jierimotu; yele unwu iya; me unwunna iya. Epe du iri l'ebo.

²³ K'iri l'ishii daaru Hananaya; yele unwu iya; me unwunna iya. Epe du iri l'ebo.

²⁴ K'iri l'esaa daaru Jioshubekasha; yele unwu iya; me unwunna iya. Epe du iri l'ebo.

²⁵ K'iri l'esato daaru Hanani; yele unwu iya; me unwunna iya. Epe du iri l'ebo.

²⁶ K'iri le tete be daru Maloti; yele unwu iya; me unwunna iya. Epe du iri l'ebo.

²⁷ K'ukporo daaru Eliyata; yele unwu iya; me unwunna iya. Epe du iri l'ebo.

²⁸ K'ukporo le nanu daaru Hotiru; yele unwu iya; me unwunna iya. Epe du iri l'ebo.

²⁹ K'ukporo l'ebo be daru Gidaliti; yele unwu iya; me unwunna iya. Epe du iri l'ebo.

³⁰ K'ụkporo l'eto daaru Mahaziyotu; yele unwu iya; me unwunna iya. Epe du iri l'ebo.

³¹ K'ụkporo l'eno be daru Romamiti-Eza; yele unwu iya; me unwunna iya. Epe du iri l'ebo.

26

Ndu nche onu-abata eze-ulo Chileke

¹ G'e gude keshia ndu eche onu-abata nche be bu:

Ndu shi l'eri Kora bu Meshelemaya, bu nwa Kore, bu oshilokpa Asafu.

² Meshelemaya be nwushiru unwoke: Zekaraya bu okpara iya; Jiediyelu buru otsota; Zebadaya buru onye k'eto; Jiaturiyelu buru onye k'eno; ³ Elamu buru onye k'ise; Jiehohananu buru onye k'ishii; Eliyowenayi buru onye k'esaa.

⁴ Obedu-Edomu nwushikwarupho unwoke: Shemaya bu okpara; Jiehozabadu buru otsota; Jiowa buru onye k'eto; Saka buru onye k'eno; Netanelu buru onye k'ise; ⁵ Amiyelu buru onye k'ishii; Isaka buru onye k'esaa; Peyuletayi buru onye k'esato; noo kele Chileke goru onu-oma nu Obedu-Edomu. ⁶ Nwa Obedu-Edomu, bu Shemaya be nwushikwarupho unwoke, bugbaa ndu-ishi l'enya-unuphu nna phe; kele epe buchaa ndu tsuru le nwoke. ⁷ Unwu Shemaya bu: Otuni; me Refayelu; me Obedu; me Eluzabadu. Unwunna phe, bu Elihu; me Semakaya be bukwapho ndu tsuru le nwoke.

⁸ Ndu ono g'ephe ha be bukota oshilokpa Obedu-Edomu. Epe l'unwu phe me unwunna phe bukota ndu tsuru le nwoke; nweru ike k'eje ozi ono. Epe du ukporo eto l'umadzu labo; mbu oshilokpa Obedu-Edomu ono.

⁹ Meshelemaya be nweru unwu; nweru unwunna, tsugbaaru le nwoke. Iri l'esato be epe kpakota du.

¹⁰ Hosa, bu oshilokpa Merari be nwushiru unwu. Shimiri bu okpara. O to budu yebdua bu okpara gedegede; ole nna iya wotaru iya mee okpara. ¹¹ Hilikaya bu otsota; Tebalaya buru k'eto; Zekaraya buru k'eno. Unwu Hosa g'ephe ha; me unwunna iya be tukoru du iri l'eto.

¹² Ndu nche onu-abata ono be e keshigbaaru le ge ndu-ishi phe du. Epe nwegbaaru ozi, epe eje l'ulo Chipfu egube ono unwunna phe nweru ono. ¹³ Epe tua ido l'enya-unuphu l'enya-unuphu gude keshia onu-abata ono; mbu onye upfu me onye nta. ¹⁴ Ido, a turu le k'onu-abata ophu no laaru uzo enyanwu-awawa be daru Shelemaya. A bya atuaru nwa iya, bu Zekaraya ido; o daaru iya; mbu k'onu-abata ophu no l'uzo isheli. Zekaraya bu onye mgbazi, nweru egomunggo. ¹⁵ Obedu-Edomu be nkiya daru l'onu-abata ophu no l'uzo ndohali. O buru unwu iya be ido k'ulo, aakwakobeje iphe daru. ¹⁶ Shupimu yele Hosa be bu ido k'onu-abata ophu no chebe uzo enyanwu-ariba be daru phe nu; yele oguzo Shaleketu, no l'aguga gbororo uzo imeli. Nche ono be a gbaru agbagba. ¹⁷ L'oguzo k'uzo enyanwu-awawa be ndu Liviayi aduje ishii eche le mboku. L'uzo isheli be epe aduje eno le mboku; bya aduje eno l'uzo ndohali le mboku; bya aduje ebo ebo l'ulo, aakwakobeje iphe.

¹⁸ A bya l'oma-unuphu ono, ibiya ophu no chebe uzo enyanwu-ariba be aaduje eno le gbororo; du ebo eche oma-unuphu ono gedegede.

¹⁹ Noo g'e kekashiru ndu nche onu-abata ono bu ono; mbu oshilokpa Kora waa Merari.

Ulo eku k'ulo Chileke

²⁰ Ulo eku k'ulo Chileke bu ndu Liviayi ibe phe be o du l'eka; me ulo eku k'eka aakwakobeje iphe, e doberu nsọ. Onye bu ishi phe buru Ahayjia. ²¹ A bya l'eri Ladanu; mbu oshilokpa Geshonu ono, ndu ophu shi l'eri Ladanu; mbu ndu bugbaa

ishi l'anya-unuphu Ladanu, bu onye Geshonu be bu Jiehiyeli. ²² Jiehiyeli bu nna Zetamu. Nwune Zetamu buru Jiowelu. Oo phe be eku k'ulo Chipfu du l'eka.

²³ A bya l'eri Amuramu; me eri Izuha; me eri Hiburonu; me eri Uzelu bu: ²⁴ Shebelu be bu onye-ishi eku k'eze-ulo Chileke ono. O bu oshilokpa Geshonu, bu nwa Mosisu.

²⁵ A bya l'unwunna iya, bu eri Eliyeza: Eliyeza bu nna Rehabaya; Rehabaya buru nna Jieshaya; Jieshaya buru nna Jioramu; Jioramu buru nna Zikiri; Zikiri buru nna Shelomotu.

²⁶ O buru Shelomotu yele unwunna iya be o du l'eka; mbu eka ono, aakwakobeje iphe, e doberu nsọ; mbu iphe, eze, bu Dévidi; me ndu-ishi enya-unuphu ibe nna phe; me ndu-ishi unu ndu ojogu labo l'ukporo iri; me ndu-ishi ndu ojogu ukporo ise; me ndu-ishi ndu ojogu ozo doberu nsọ. ²⁷ Iphe, ephe gwetaru l'ogu be ephe haru dobe nsọ g'e gude mekwaa ulo Chipfu ono. ²⁸ Iphe, bukpo iphe, ephe doberu nsọ; mbu Samelu, bu onye aphuje ophulanya; waa Solu; nwa Kishi; waa Abuna nwa Neru; wafua Jiowabu; nwa Zeruya; be bu Shelomotu; yele unwunna iya be eletakota iya enya.

Ndu e yeru l'ishi

²⁹ E shi l'eri Izuha tua Kenanaya; yele unwu iya eka g'ephe buru ndu a-nodu eje ozi, abudu l'eze-ulo Chileke. A turu phe eka g'ephe buru ndu-ishi ozi waa ndu ogbo-ikpe ke Izurelu.

³⁰ E shi l'eri Hiburonu hota Hashabaya; yele unwunna iya g'ephe buru ndu eleta ndu Izurelu enya; l'uzo enyanwu-ariba enyimu Jiodanu le k'iphe, bukpo ozi, e jeru Chipfu; me ozi, ejeru eze. Ephe du unu unwoke eno l'ukporo ise; bukpotaru ndu tsuru le nwoke. ³¹ O buru Jieraya be bu onye-ishi l'eri Hiburonu, bu iya bu g'e deru iya l'ekwo, e deshiru g'e shiru nwua phe l'anya-unuphu phe. L'apha, kwe Dévidi ukporo apha labo e -shi teke o beberu bya aburu eze; be o gu-vuru l'ekwo l'o nweru ndu shi l'eri ono, bu ndu tsuru le nwoke, bu le mkpukpu Jiaza l'alij Giladu. ³² Eze, bu Dévidi bya ahota Jieraya yele unwunna iya g'ephe buru ndu-ishi, eleta ipfu Rubenu enya; me ipfu Gadu; me nkeru-ebo ipfu Manase; l'iphe, eeme l'uzo ke Chileke; me iphe, eeme l'opfu ehue eze. Ephe du unu unwoke ishii l'ukporo iri l'ise; bukpotaru ndu tsugbaaru le nwoke; bya abucharu ndu-ishi l'anya-unuphu ibe nna phe.

27

Ndu ojogu

¹ Owaa bu epha ndu Izurelu; mbu ndu-ishi l'anya-unuphu; me ndu-ishi unu ndu ojogu labo l'ukporo iri iri; me ndu-ishi ndu ojogu ukporo ise ise; me ndu-ishi, bu ndu ejeru eze ozi le k'iphe, lakporu le k'ibiya ophu e ketaru phe ye. Oobujeru ndu ophu eje ejeje; ndu ophu alwa alwalwa l'onwa l'onwa jeye apha asugba ishi. A gbachaaru phe unu ukporo eto eto.

² Onye-ishi ndu ojogu ivuzo; mbu ndu k'onwa ke mbu be bu Jiashobamu nwa Zabudelu. Ndu e keru yeru iya du unu ugbo ukporo eto. ³ Jiashobeyamu be shi l'eri Perezu. O buru iya bu onye-ishi ndu-ishi ojogu l'onwa k'ivuzo.

⁴ Onye-ishi ndu ojogu k'ebo mbu ndu k'onwa k'ebo be bu Dodayi, bu onye shi l'eri Ahowa. Mikulotu be yikwapho le ndu-ishi. Ndu nkiya be dukwapho unu ukporo eto.

⁵ Onye-ishi ndu ojogu k'eto; mbu ndu k'onwa k'eto be bu Benaya; nwa Jiehoaya, bu onye uke Chileke. Ndu nkiya be du unu ukporo eto. ⁶ Oo yebedua bu Benaya ono, yi le ndu ojogu ukporo l'iri pho; buru iya bu onye-ishi ndu ojogu ukporo l'iri ono. Nwa iya, bu Amizabadu be bu ishi le ndu ojogu, e keru yeru iya ono.

⁷ Onye-ishi ndu ojogu ke eno; mbu ndu k'onwa k'eno be bu Asahelu, nwune Jiowabu. Nwa iya, bu Zebadaya be mecharu buru onye-ishi l'ozo iya. Ndu nkiya be du unu ukporo eto.

⁸ Onye-ishi ndu ojogu k'ise; mbu ndu k'onwa k'ise be bu Shamuhutu, bu onye eri Izura. Ndibe nkiya be du unu ukporo eto.

⁹ Onye-ishi ndu ojogu k'ishii; mbu ndu k'onwa k'ishii be bu Ira; nwa Ikeshi, bu onye eri Tekowa. Ndibe nkiya be du unu ukporo eto.

¹⁰ Onye-ishi ndu ojogu ke esaa; mbu ndu k'onwa k'esaa be bu Helezu, bu onye shi l'eri Pelonu; mbu onye ipfu Ifuremu. Ndibe nkiya be du unu ukporo eto.

¹¹ Onye-ishi ndu ojogu k'esato; mbu ndu k'onwa k'esato be bu Sibekayi, bu onye eri Husha; mbu onye shi l'eri Zera. Ndibe nkiya be du unu ukporo eto.

¹² Onye-ishi ndu ojogu ke tete; mbu ndu k'onwa ke tete be bu Abiyeza ke Anatotu; onye ipfu Benjaminu. Ndibe nkiya be du unu ukporo eto.

¹³ Onye-ishi ndu ojogu k'iri; mbu ndu k'onwa k'iri be bu Maharayi ke Netofa; onye shi l'eri Zera. Ndibe nkiya be du unu ukporo eto.

¹⁴ Onye-ishi ndu ojogu k'iri le nanu; mbu ndu k'onwa k'iri le nanu be bu Benaya ke Piratonu; onye okpa-ipfu Ifuremu. Ndibe nkiya be du unu ukporo eto.

¹⁵ Onye-ishi ndu ojogu k'iri l'ebo; mbu ndu k'onwa k'iri l'ebo be bu Heludayi ke Netofa; onye shi l'eri Otuniyelu. Ndibe nkiya be du ukporo eto.

Ndu bugbaa ndu-ishi

l'okpa-ipfu ndu Izurelu

¹⁶ Ndu bugbaa ndu-ishi l'okpa-ipfu ndu Izurelu bu owana:

Onye bu ishi l'okpa-ipfu Rubenu be bu Eliyeza nwa Zikiri.

Onye bu ishi l'okpa-ipfu Simiyonu buru Shefataya nwa Maka.

¹⁷ Onye bu ishi l'okpa-ipfu Livayi be bu Hashabaya nwa Kemelu.

Onye bu ishi l'okpa-ipfu Eronu buru Zadoku.

¹⁸ Onye bu ishi l'okpa-ipfu Jiuda be bu Elihu, bu nwune Devidi.

Onye bu ishi l'okpa-ipfu Isaka buru Omuri nwa Mayikelu.

¹⁹ Onye bu ishi l'okpa-ipfu Zebulun be bu Ishimaya nwa Obedaya.

Onye bu ishi l'okpa-ipfu Nafutali buru Jierimotu nwa Azuriyelu.

²⁰ Onye bu ishi l'okpa-ipfu Ifuremu bu Hosiya nwa Azazaya.

Onye bu ishi le nkeru-ebo okpa-ipfu Manase buru Jiowelu nwa Pedaya.

²¹ Onye bu ishi ke nkeru-ebo okpa-ipfu Manase ophu bu l'ali Giladu be bu Ido nwa Zekaraya.

Onye bu onye-ishi l'okpa-ipfu Benjaminu buru Jiasiyelu nwa Abuna.

²² Onye bu ishi l'ipfu Danu be bu Azarelu nwa Jierohamu.

Noo ndu-ishi l'okpa-ipfu ndu Izurelu bu ono.

²³ Devidi be ta aguduru ndu ophu nowaru ukporo apha; ozoo ndu ophu teke erwudu iya nu; kele Chipfu be kweru ukwe le ya e-me ge ndu Izurelu habe igwerigwe ge kpokpode, no l'igwe. ²⁴ Jiowabu; nwa Zeruya be wataru agu ugu ono; ophu o to gufuduru iya l'ishi. O buru k'ogu, a guru ono be Chipfu gude tukoshi ndu Izurelu oke ehu-eghu iya. Ophu e te deeduru ugu ono l'ekwo, e deshuru iphe, e meru le teke Devidi bu eze.

Ndu-ishi ibe eze

²⁵ Onye bu ishi l'ulo, eze akwakobeje eku iya be bu Azumavetu; nwa Adiyelu. Onye bu ishi ulo, aakwakobeje eku k'ali ono buru Jionatanu; nwa Uzaya; mbu ulo eku, du le mkpukpu le mkpukpu; me le mkpukpu ke nshii; mekpoo l'ulo-eli l'ulo-eli.

²⁶ Onye-ishi ndu eje ozi egu, bu iya bu ndu ako opfu buru Ezuri; nwa Kelubu.

²⁷ Onye bu ishi opfu-vayinu be bu Shimeyi ke mkpukpu Rama.

Onye bu ishi, k'emefuta mee l'opfu-vayinu; me k'eka aakwakobeje iya buru Zabudi ke mkpukpu Shifamu.

²⁸ Onye-ishi, k'oshi olivu; mę oshi sİKamo, nọ l'alı ọkpa ńbvú, nọ l'uzo ęnyanwu-arıba dı l'ęka bę bı Belu-Hananu kę mkpukpu Geda.

Onye bı ishi, l'ęka eedobeje manı bıru Jiowashi.

²⁹ Onye-ishi, eleta ęnya l'ęku, ata nri l'alı Sharonu bę bı Shiturayi, bı onye shi Sharonu.

Onye bı ishi, eleta ęnya l'ęku ọphu nọ lę nsıda nsıda bıru Shafatu; nwa Adılayi.

³⁰ Onye bı ishi, eleta k'inya-kamelu bę bı Obilu, bı oshilokpa Ishimelu.

Onye bı ishi, eleta kę nkafı-ıgara bıru Jiehudeya, bı onye Meronotu.

³¹ Onye bı ishi, eleta k'eghu; mę aturu bę bı Jiazizu, bı oshilokpa Hega.

Ndu ono g'ęphe ha bę bukota ndu eleta iphe Dėvidi ęnya.

³² Nwune nna Dėvidi, bı Jionatanu bę bı onye mgbazi. Ọ bı onye ęnya erwuje alı; bya abıru onye edeje ękwo. Yele Jiehiyelu; nwa Hakumoni bę bı ndu eleta unwegirima eze ęnya. ³³ Ahitofelu bę bı onye mgbazi eze. Hushayi, bı oshilokpa Aku bę bı ęguru ọnyà eze. ³⁴ Ahitofelu bę bı Jiehojada nwa Benaya; mę Abyiyata bę mecharu nochia ęnya iya.

Ọ bıru Jiowabu bı onye-ishi ndu ojogu eze.

28

Okwa, Dėvidi nmarı lę g'ee-gude kpua ọlo Chipfu

¹ No iya; Dėvidi bya ekua ndu-ishi ndu İzurelu ndzuko lę Jierúsalemu. O kuru ndu-ishi l'ipfu l'ipfu; mękpoo ndu bı ndu-ishi ndu ojogu ono shigba lę g'e gude keshia phe iche iche, ejeru eze ozi ono; mę ndu-ishi unu ndu ojogu labo l'ukporo iri iri; mę ndu-ishi ndu ojogu ukporo ise ise; bya ekua ndu eleta iphe eze; yele k'unwegirima iya ęnya; mę ndu-ishi, eleta ęku eze mę k'unwegirima iya ęnya; mękwapho ndu eleta ibe eze ęnya; mę ndu okpehu dı; mękpoo ndu maru ęnya k'ogu.

² Tọbudu iya bı; eze, bı Dėvidi gbalihu bya apfuru apfuru sı: "Unwunna mu; mę ndibe mu; unu ngaberu mu nchi. O shi dı mu l'obu gę mu kpua ọlo ęka okpoko oğbandzu Chipfu a-nọduje; mbı okposhi, Chileke a-tukobeje okpa. Mu shi kwakobewaa k'akpu ọlo ono. ³ Ọle Chileke bę sıru mu l'ọ tọ bıdu mu a-kpuru iya ọlo ono; kele mu bı ojogu; mu gbuwa ndu dı igwerigwe. ⁴ Obenu lę Chipfu, bı Chileke kę İzurelu bę hotaleru mu-a l'onulo nna mu l'ophu gę mu bıru eze ndu İzurelu jaswaroya. Ọo ya bę hotaru ipfu Jiuda g'ọ bıru ishi; bya eshi l'ọlo kę Jiuda hota onu-ọlo nna mu. A bya l'unwunna mu; ọ bıru mbedua bę dı iya ree g'o mee mu eze ndu İzurelu g'ęphe ha. ⁵ Ọ nuru mu unwegirima, dı igwerigwe. A bya l'unwu mu ono; ọ bıru nwa mu, bı Sólomonu bę ọ hotaru g'ọ nọdu l'aba-eze k'alı-eze Chipfu; bıru eze ndu İzurelu.

⁶ "Ọ sıru mu: 'Ọo nwa ngu Sólomonu bę a-kpuru mu ọlo; mę oma-unuphu mu; kele mu hotawaru iya g'ọ bıru nwa mu; mbedua abıru nna iya. ⁷ Mu e-me g'alı-eze iya, nguru anguru jasuru asuru; mę ọ -bıru-a l'oomeje ekemu mu; waa iphe, mu toru okpa iya; ęgube ono, oome iya nta ono.'

⁸ "Nta bı iphe, mu epfuru unu l'atatiphu ndu İzurelu l'ophu, bı iya bı edzudzu-ọha kę Chipfu; teme mu nọdu epfu iya gę Chipfu numa; bukwa g'unu nwube ęnya meje iphe, Chipfu turu l'ekemu; k'ophu unu e-nweru alı oma-a; teme l'ọ nọdu nọdoru unwegirima unu, bı ndu ọphu etso unu etsotso g'ọ bıru okiphe phe jeye lę tuutuutu lę miiimii.

⁹ "Gubedua, bı nwa mu Sólomonu; makwarı Chileke kę nna ngu. L'i gude obu ngu g'ọ ha; mę uche ngu g'ọ ha ejeru iya ozi; noo kele ọ bı Chipfu enyochaje obu; teme iphe, nemadzu vu l'uche; mę ọphu ọ rıru l'oriri nọdu edokotaje iya ęnya. I -chọo ya bę ii-chotakwa iya. Ọle ọ -bıru l'i gwoberu iya bę ọo-jikakwa ngu jası lę tuutuutu

lẹ m̄jimiimii. ¹⁰ Kwabẹekwapho ẹn̄ya nta; noo kele Chipfu họtawaru ngu g'ì kp̄uaru iya ụlo, a-buru ẹka-dụ-nsọ. Shihuẹkwapho ike jee ozi ono.”

¹¹ Tọbudu iya bụ; Dévidi woru ụgbugba nwulo, aa-kp̄ụ d̄-pfube l'ọnu eze-ulo ono woru n̄ nwa iya, b̄ Sólom̄onu. Ọ n̄kwa iya pho ụgbugba g'ulo ono, a-dukota; m̄ ụgbugba mkpuru ẹka aa-kwakọbeje iphe l'ulo ono; m̄ k'ulo-eli iya; m̄ k'ulo ime iya; m̄ k'ẹka aa-nọduje pfua ụgwo iphe-eji. ¹² Ọ byakwapho eworu g'ụgbugba ọma-unuphu ụlo Chipfu ono a-d̄ n̄ iya; m̄ ke mkpuru, a-gba iya mgburugburu; bya an̄ iya k'ulo ẹku k'ulo Chileke; m̄ ụlo ẹku, b̄ ẹka aa-kwakọbeje iphe, e doberu nsọ. Iphemiphe ono b̄ ọ n̄uru ẹgube ọ d̄ iya l'uche g'a kp̄ua ya. ¹³ Ọ bya epfua g'ee-gude keshia ndu-uke Chileke; m̄ ndu Lívayi; bya epfua k'ozi, eejekota l'ulo Chipfu; m̄ k'ivu, ee-gude eje ozi l'ulo Chipfu ono. ¹⁴ Ọ bya egoshi ẹrwa mkp̄ola-ododo, a-suru eme ivu, eeme lẹ mkp̄ola-ododo; bya egoshi ẹrwa mkp̄ola-ọchaa, a-suru eme ivu, eeme lẹ mkp̄ola-ọchaa; mb̄ ọphu ee-gude eje ozi, d̄ iche iche. ¹⁵ Ọ goshi ẹrwa mkp̄ola-ododo, ee-gude kp̄ushia iphe, aapfubeje orọku, e meshiru lẹ mkp̄ola-ododo; m̄ k'orọku l'onwiya; mb̄ g'ẹrwa iphe, aapfubeje orọku ono, a-hagbaa l'ẹhu l'ẹhu; m̄ k'orọku a-nọdu iya n̄; bya egoshi ẹrwa mkp̄ola-ọchaa, ee-gude kp̄ushia iphe, aapfubeje orọku, e meru lẹ mkp̄ola-ọchaa; m̄ k'orọku l'onwiya; mb̄ ẹgube a-sukpoerupho iphe, aapfubeje orọku ono l'ẹhu l'ẹhu. ¹⁶ Ọ bya egoshi ẹrwa mkp̄ola-ododo, ee-gude kp̄ushia teburu, eedobejeru Chileke buredi; m̄ ẹrwa mkp̄ola-ọchaa, ee-gude mee teburu mkp̄ola-ọchaa. ¹⁷ Ọ goshikwapho ẹrwa mkp̄ola-ododo, guru egugu, ee-gude mee oji; m̄ ọphu ee-gude mee gbamụgbamu; m̄ okoro; bya egoshichaa ẹrwa mkp̄ola-ododo, e-gude meshia gbamụgbamu mkp̄ola-ododo l'ẹhu l'ẹhu; goshi ẹrwa mkp̄ola-ọchaa ọphu a-suru emeshi gbamụgbamu mkp̄ola-ọchaa. ¹⁸ Ọ bya egoshi ẹrwa mkp̄ola-ododo, a h̄uru l'ọku, a-suru eme ọru-ngweja ụnwù-isensu. Ọ goshikwapho ụgbugba ụgbo-inya, ee-me lẹ mkp̄ola-ododo doberu chierobu ono, sash̄iru ñkù asash̄i gude gbobuta okpoko ọgbandzu Chipfu ono.

¹⁹ Dévidi s̄uru: “Iphe ono g'ọ hakota b̄ Chipfu b̄ goshiru mu iya n̄; mu dee ya edede. Mb̄ l'ọo ya meru; o doo mu ẹn̄ya g'ọo-gbakota ụgbugba.”

²⁰ Dévidi bya epfukwarupho nwa iya Sólom̄onu s̄u: “Shihukp̄oepho ike; gude ẹka l'obu jee ozi ono. Ta atsukwa ebvu; ọphu meji atofukwa ngu; noo kele Chipfu, b̄ Chileke; mb̄ Chileke ke m̄bedua b̄ swiru ngu eswiru. Ọ tọ byadu agbakota ngu azu; ọphu ọ byadu aha ngu jas̄u teke ozi, dukota l'ulo Chipfu ono a-bvukota. ²¹ Ọgbo ndu-uke Chileke; m̄ ke ndu Lívayi b̄ n̄wa an̄ono lẹ k'iphe, bukpo ozi, eeje l'ulo Chileke ono. Ndu unu l'ẹphe a-gbaru m̄gba jee ozi ono; b̄ b̄ ndu eme ọna l'iphe d̄gbaa iche iche, ẹphe buru ndu-ozi ono evu evuvu. Nokwapho ḡe ndu-ishi; m̄ ndu Ízurelu l'ọphu a-nọdu emekotakpoo iphe, ì s̄uru g'ẹphe mee.”

29

Iphe, a n̄uru g'e gude kp̄ua eze-ulo Chileke

¹ Tọbudu iya bụ; eze, b̄ Dévidi bya epfuaru edzudzu-ọha ono l'ọphu s̄u: “Sólom̄onu, b̄ nwa mu ono, Chileke họtaru b̄ bukwađu nwatansh̄i, ad̄udu iphe, ọ maru; t̄eme ozi ono buru ozi, par̄u ẹka; kele eze-ulo ono b̄ ta ab̄udu nemad̄u b̄ aakpuru iya; ọo Chipfu, b̄ Chileke b̄ aakpuru iya. ² Mu dobewaru iphe, ee-gude mee k'eze-ulo Chileke mu ono g'ike beru mu. Mu doberu mkp̄ola-ododo, ee-gude mee iphe, eeme lẹ mkp̄ola-ododo; dobe mkp̄ola-ọchaa, ee-gude mee iphe, eeme lẹ mkp̄ola-ọchaa; dobe onyirubvu, ee-gude mee iphe, eeme l'onyirubvu; dobe mkp̄urukpu-ígwè, ee-gude mee iphe, eeme lẹ mkp̄urukpu-ígwè; m̄ oshi, ee-gude mee iphe, eeme l'oshi. Nokwapho ḡe mu k̄uberu ikpoto mkpuma ónik̄usù; m̄ mkpuma, ee-do edodo; m̄ mkpuma, aphugbaa ke ngerengere; m̄ewaro mkpuma, d̄ iche iche, vugba oke aswa; m̄ mkpuma-egbe mab̄ulu. ³ Ọzo b̄ lẹ-a; eshinu k'ulo Chileke mu ono d̄ mu l'obu

shii bẹ mu anụkwapho mkpọla-ododo; mę mkpọla-ọchaa k'ẹka mu gędegede; mbu anụ iya anụghata ọphu ka ọphu mu shi kwakọbehawa g'e gude kpua ụlo nsọ ono. ⁴ Mu anụ mkpọla-ododo, ẹrwa iya dụ unu talentu ẹsaa l'ụkporo talentu iri, bu mkpọla-ododo, shi l'alị Ofi; mu nọdu anụkwapho mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ unu talentu iri l'ẹsaa l'ụkporo talentu iri; g'e gude wukota l'eli igbulọ ụlo ono. Mkpọla-ọchaa ono bẹ a huru; o gbuchafu egbuchafu. ⁵ Mkpọla-ododo ono bẹ ee-gude mee iphe, eeme lẹ mkpọla-ododo; gude mkpọla-ọchaa mee iphe, eeme lẹ mkpọla-ọchaa; mę iphemiphe, ndu eme ọna emekọta. "Nta-e? ?Bụ onye bẹ oovu evuvu g'o woru onwiya ye l'ẹjeru Chipfu ozi ono?"

⁶ Tọbudu iya bu; ndu-ishi l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu; mę ndu-ishi l'ipfu l'ipfu; mę ndu-ishi unu ndu ojogu labọ l'ụkporo iri iri; mę ndu-ishi ndu ojogu ụkporo ise ise; mękpoo ndu-ishi-ozi eze woru iphe nụ ẹgube, oovu phẹ evuvu g'ẹphe nụ. ⁷ Iphe, ẹphe nuru g'e gude mee k'ulo Chileke ono bu: mkpọla-ododo, ẹrwa iya dụ unu talentu iri l'ẹbo l'ụkporo talentu iri; mę ụkporo unu dariku l'unu ise; mę mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ ụkporo unu talentu l'unu talentu ise; mę onyirubvu, ẹrwa iya dụ ụkporo unu talentu ugbo labọ l'unu talentu ise; mę iphe-igwè, ẹrwa iya dụ ụkporo unu talentu iri l'ẹbo l'unu talentu iri. ⁸ Iphe, bukpo onye nweru mkpuma, vu oke aswa bẹ nuru iya g'e dobe l'ulo ẹku eze-ulo Chipfu ono. O buru Jiehiyelu, bu onye Geshonu bẹ eleta iya ẹnya. ⁹ Oo ya bu; ndu Ízurelu tekọta ẹswa; kele ndu ono bẹ o vuru evuvu g'ẹphe nụ iphe ono; mbu l'ẹphe gude obu phẹ g'ọ ha nụ Chipfu iphe ono. Eze, bu Dévidi tekwaaphọ ẹswa shii.

Dévidi epfu anụ Chileke

¹⁰ Tọbudu iya bu; Dévidi wata aja Chipfu ajaja l'iphu edzudzu-ọha ono asuje: "G'ajaja buru nkengu; gube Chipfu, bu Chileke kẹ nna anyi, bu Ízurelu; shita l'ojejoje jasụ l'ojejoje. ¹¹ Gube Chipfu bẹ parụ ẹka apaa; teme ike; mę ubvù; mę ọdu-biribiri bukotaru nkengu. Iphemiphe, nọ l'igwe; mę ọphu nọ l'eliphe bẹ bukota nkengu. Oo ngu bu eze; gube Chipfu; o buru ngu bu ishi iphemiphe. ¹² Ẹku yele ọkwabe ubvù bu ngu bẹ o shikọta l'ẹka. O buru ngu bu ishi iphemiphe. Oo ngu bẹ ike yele ọkpehu kwaru l'ẹka. Eme nemadzụ g'ọ buru oke amadu; buru onye ike dụ bẹ bu ngu bẹ o dụ l'ẹka. ¹³ Nta-a bẹ anyi ekele ngu ekele; gube Chileke anyi; anyi nọdu aja ẹpha ngu ono, dụ akpabiri ono ajaja.

¹⁴ "Ole o bu; ?bụ onye bẹ mu bu? Tọo ?bụ gunu bẹ ndibe mu bu; kẹ g'o vu anyi evuvu g'anyi dụ ike nụ iphe ẹgube-a? Oo ngu bẹ iphemiphe shikọta l'ẹka; o buru iphe, shi ngu l'ẹka bẹ anyi wotaru bya anụ ngu ono. ¹⁵ L'atatiphu ngu bẹ anyi bu ndu mbyambya; buru ndu nọ l'ije; ẹgube ono, nna anyi phẹ shi buru iya. Ndzu, anyi nọ l'eliphe-a bẹ agba phuruphuru g'ononyo; kele o tọo nọdu jasuru asuru. ¹⁶ Gube Chipfu, bu Chileke anyi; ikpoto iphe ọwana, anyi wofutaru g'e gude kpuaru ngu ụlo, bu k'ẹpha ngu, dụ nsọ ono bẹ bukwa l'ẹka ngu bẹ o shi bya; teme g'ọ ha bukotaru ngu nwe iya. ¹⁷ Chileke mu; mu maru l'iidaleje obu; o buru obu, guru iphóró aduje ngu ree. O buru obu, guru iphóró bẹ mu gude nukota ngu iphe-a g'ọ ha ẹgube oovu mu evuvu. Nta-a bẹ mu humawaru ndibe mu, bu ndu ọphu nọ l'ẹka-a g'ọ vu phẹ evuvu; ẹphe gude ẹhu-utso anụ ngu iphe. ¹⁸ Jiko Chipfu, bu Chileke kẹ nna anyi phẹ, bu Ébirihamu; mę Áyizaku; mę Ízurelu; mekwaa g'ẹgube ọriri ono dụ l'obu ndibe ngu jasuru asuru; l'i mee g'obu phẹ dụ l'ẹka i nọ. ¹⁹ Mee gẹ nwa mu, bu Sólomonu gude obu iya g'ọ ha meje ekemu ngu; mę iphe, i suru g'e meje; mę iphe, i toru ọkpa iya; mbu g'ọ mekọtaje iphemiphe ono g'ọ ha; l'ọ kpua eze-ulo ono, mu dobewaru iphe, ee-gude kpua ya ono."

²⁰ No iya; Dévidi bya asụ edzudzu-ọha ono: “Unu jaa Chipfu, bụ Chileke unu ajaja.” Edzudzu-ọha ono tuko jaa Chipfu, bụ Chileke kẹ nna pẹ ajaja. Ẹphe bya ephozeta; baarụ Chipfu ẹja; bya ephozeru eze.

Eeme Sólomonu eze

²¹ O be lẹ nchitabọhu iya; ẹphe gweeru Chipfu ngweja. Ẹphe gburu oke-eswi, dụ unu labọ l'ukporo iri; gbua ebili, dụ unu labọ l'ukporo iri; mę unwu aturu, dụ unu labọ l'ukporo iri; gude gweeru Chipfu ngweja-akpo-ọku; yele ngweja-mee, ayijegbaaru iya nụ. Ẹphe gwee ikpoto ngweja mmanụ ọzo l'iswi ẹhu ndu Ízurelu.

²² Ẹphe gude oke ẹhu-utso ria; ngua l'iphu Chipfu mbọku ono.

Ẹphe bya emee Sólomonu, bụ nwa Dévidi eze k'ugbo labọ. Ẹphe nọdu l'iphu Chipfu wua ya manụ l'ishi g'ọ buru onye-ishi pẹ; Zadọku buru onye uke Chileke. ²³ Ọo ya bụ; Sólomonu nọdu l'aba-eze, Chipfu doberu; buru eze nọchia ẹnya nna iya, bụ Dévidi. Iphe nọdu ejehuru iya; ndu Ízurelu l'ophu nọdu emeje iphe, ọ sụru g'e mee. ²⁴ Iphe, bụ ndu-ishi; mę ndu ojogu; mękpoo unwu Dévidi, g'ẹphe ha; tuktaru ike yeru eze, bụ Sólomonu. ²⁵ Chipfu mee Sólomonu buru oke amadụ l'ẹnya ndu Ízurelu l'ophu; bya eworu ọdu-biribiri k'onye eze ye iya l'ẹhu; mbụ udu iya ophu ta adudu onye eze, vu iya ọzo nwejeru iya nụ.

Anwuhu Dévidi (1Ndu 2:10-12)

²⁶ Noo gẹ Dévidi nwa Jiesi gude nọ l'aba-eze ndu Ízurelu. ²⁷ Iphe, Dévidi nọru l'aba-eze lẹ Ízurelu bụ ukporo apha labọ. Ọ bụ eze nọ apha ẹsaa lẹ Hẹburonu; bya aburu eze lẹ Jierúsalemu ukporo apha l'apha iri l'eto. ²⁸ Ọ nwuhuru teke ọ kahwaru ọkpobe akahụ. Ọ nọru apha, dụ igwerigwe; buru onye nweru ẹku; ria ùbvù. Nwa iya, bụ Sólomonu bya aburu eze nọchia ẹnya iya. ²⁹ Iphemiphe, eze Dévidi megbabẹru; e -shi l'ishi jasụ l'eka o jeberu bẹ e dekọtaru l'ekwo, ẹphe deshuru iphe, meru nụ; mbụ Sámẹlu, bụ onye aphuje ophulenyanya; mę Nétanu, bụ onye mpfuchiru Chileke; mę Gadu, bụ onye aphuje ophulenyanya. ³⁰ E dekọtaru iphemiphe o mekọtaru teke ọ bụ eze mękpoo ẹhuka ẹhuka o megbabẹru mę iphemiphe dapfutagbarụ iya nụ; mę ophu dapfutaru ndu Ízurelu; męwaru iphe, dapfutaru alị-eze ono l'ophu.

Ekwo Iphe, ndu eze meru k'ẹbo

Sólomọnu arwo mmamiphe (1Ndu 3:1-15)

¹ Tobudu iya bu; Sólomọnu, bu nwa Dévidi bya akpo onwiya g'abara l'ali-eze iya. Chipfu, bu Chileke iya swiru iya okpobe eswiru; bya emee ya; o buru onye paru eka mebyikpo apaa.

² Sólomọnu bya ekuko ndu Izurelu l'ophu. Ndu o kukoru bu ndu-ishi ndu ojogu, du unu labo l'ukporo iri iri; me ndu-ishi ndu ojogu, du ukporo ise ise; me ndu-ikpe; me iphe, bu ndu-ishi ndu Izurelu g'ephe ha; mbu ndu-ishi l'anya-unuphu ibe nna phe. ³ Sólomọnu yele edzudzu-oha Izurelu tugbua jeshia l'eka aagwaje iphe, no le mkpukpu Gibiyonu; kele o l'eka ono be ulo-ekwa-ndzukọ Chileke no; mbu ono, Mosisu, bu onye-ozu Chipfu meru l'echiegu pho. ⁴ Dévidi be pafutawaru okpoko Chileke le mkpukpu Kiriya-tu-Jiarimu bya edobe l'eka o metaru iya; kele o kpoberu iya ulo-ekwa le Jierusalemu. ⁵ O le oru-ngweja, Bezalelu meru l'onwirubvu; be du le Gibiyonu l'eka ono; l'iphu ulo-ekwa Chipfu. Bezalelu bu nwa Uri; Uri buru nwa Huru. Sólomọnu yele edzudzu-oha ono chọahaa Chipfu l'eka ono. ⁶ Sólomọnu bya ejeshia le Gibiyonu je anodu l'ataphu oru-ngweja, e meru l'onwirubvu ophu no l'iphu ulo-ekwa-ndzukọ ono; mbu l'iphu Chipfu gwee ngweja-akpo-oku, du unu labo l'ukporo iri.

⁷ O rwua l'enyashi; Chipfu byapfuta Sólomọnu bya asu iya: "Pfuaru mu iphe, bukpoo iphe, o du ngu ge mu meeru ngu."

⁸ Sólomọnu su Chileke: "I goshiwaru l'i yeru Dévidi, bu nna mu obu shii; bya emewaa ge mu buru eze nochia enya iya. ⁹ Jiko Chipfu, bu Chileke; g'iphe ono, i kweru nna mu, bu Dévidi ukwe l'ii-meru iya ono vukota nu; kele i mewaru ge mu buru eze ikpoto ndu-a, ha g'eja, no l'ali-a. ¹⁰ Nunu mu mmamiphe yele nkwananya, mu e-gude meeru ndu-a iphe, gbaru mu l'ememe; noo kele o to dudu onye suru aburu ishi ndu nkengu-a, paru eka egube-a."

¹¹ Chileke yeeru Sólomọnu onu su: "Eshi ophu o bu iphe ono agu ngu egu l'obu; ophu i suduru g'a nu ngu eku; ozoo iphe-enweru; ozoo g'e mee g'a kwabeje ngu ubvu; ophu i suduru g'e mee ge ndu ohogu ngu nwushihu; ophu i suduru g'a nu ngu ndzu ogologo; gbahaa g'a nu ngu mmamiphe; waa nkwananya, ii-gude buru eze ndibe mu ono, mu meru g'i buru eze phe ono; ¹² be mu a-nu ngu mmamiphe; me nkwananya ono. Mu a-nukwa ngu pho eku waa iphe-enweru; mee g'a kwabeje ngu ubvu, adudu onye eze akwabejeruwaru iya le ndu ophu vu ngu uzo; ophu o dukwapho onye ozo; abyaru akwabebaa ya le ndu ophu etso ngu etsotso."

¹³ Oo ya bu; Sólomọnu shi l'eka aagwaje iphe le Gibiyonu ono nyizeta; mbu l'iphu ulo-ekwa-ndzukọ ono; o buru iya ala Jierusalemu je anodu buru onye eze ndu Izurelu.

Ēku Sólomọnu (1Ndu 10:14-29; 2Iphe 9:13-28)

¹⁴ Sólomọnu kuberu onwiya ugbo-inya; me ndu agba l'inya. O nweru unu ugbo-inya eto l'ukporo iri; bya enweru ndu agba l'inya ukporo unu l'unu iri. O nweru ndu ophu eze doberu le mkpukpu, eedobeje ugbo-inya; dobe ndu ophu le Jierusalemu

swibe onwiya. ¹⁵ Eze bẹ meru; mkpọla-ọchaa kuru g'eja lẹ Jierúsalemu; bya emee g'oshi sida sweta ẹkameka; g'oshi sịkamo, tuko alị ọkpa úbvú, nọ l'uzo ẹnyanwuarịba sweta. ¹⁶ Oo l'alị Ijiputu yele alị Kuwe bẹ e shi anmatajeru Sólomonu inya. O buru ndu agbaru eze ngho shi ejeje alị Kuwe je apfua ugwo iya nmata iya. ¹⁷ Aswa, ẹphe shi apfuje gude zua ugbo-inya lẹ Ijiputu bẹ bu unu shekelu mkpọla-ọchaa l'ukporo shekelu mkpọla-ọchaa iri. Inya bẹ ẹphe shi egudeje ukporo shekelu mkpọla-ọchaa ẹsaa lẹ shekelu iri nmaa. Ẹphe shikwapho evujejeru iya ndu eze ndu Hetu; mẹ ndu eze ndu Arámu.

2

Sólomonu akwakọbe k'akpu eze-ulo Chipfu (1Ndu 5:1-18)

¹ No iya; Sólomonu bya epfua ya hoo haa lẹ ya a-kpuru Chipfu eze-ulo; teme ya abya akpua ulo-eze dobe k'eka iya. ² O bya aguta ukporo unu unwoke ugbo ẹsato l'unu iri l'ise g'ẹphe buru ndu a-nodu evu iphe; guta ukporo unu unwoke ugbo iri g'ẹphe buru ndu a-nodu awashi mkpuma l'úbvú úbvú alị ono; bya aguta unu unwoke tete g'ẹphe buru ndu eleta phe ẹnya l'ozi ono.

³ Sólomonu bya ezia Hiram, bu eze ndu Taya ozi su: "G'ọ bukwaru egube ono, i meru nna mu, bu Dévidi; nu iya oshi sida g'ọ kpua ulo-ebubu iya ono bu g'ii-meru mbedua. ⁴ Nta-a bẹ mu abya akpuru Chipfu, bu Chileke mu ulo; doberu iya ya nsọ g'ọ buru ẹka aa-kpoje unwu-isensu, eshi kweekweekwee oku l'iphu iya; mekwapho g'e dobeje iya buredi, eedobeje l'iphu Chileke tekenteke; bya aburu ẹka ee-gweje ngweja-akpo-oku eswe l'uzenyashi; mẹ l'eswe-atuta-unme; mẹ l'onwa ophuu; mẹ l'obo-iphe, geru egeru, aabojeru Chipfu, bu Chileke anyi. Iphe ono bẹ e doberu g'ọ buru omelalị, duru ndu Izurelu jasuru asuru. ⁵ Ulo ono, mu abya akpukpu ono bẹ a-pa ẹka; noo keke Chileke anyi bẹ kangokotaru agwa l'ophu. ⁶ Ole o bu; ?bu onye bẹ suru g'okpuru iya ulo? Eshi ophu imigwe; mẹ imigwe ophu kakota l'eli ta asudu iya anodu; ?bu onye bẹ mu bu ke ge mu kpuru iya ulo? Oo ẹpho g'akputa ẹka aa-kpojeru iya unwu-isensu oku. ⁷ Nta-a bukwa g'i yeru mu onye emeje ona lẹ mkpọla-ododo; mẹ lẹ mkpọla-ọchaa; mẹ l'onwirubvu; mẹ lẹ mkpukurukpu-igwe; bya aburu onye maru g'eegudeje oghu uswe-uswe; mẹ oghu, eke mee-mee mẹ oghu, du urwukpu-urwukpu eme ona. Onye obu a-bukwarupho onye apyi iphe apyipyi doru ẹnya. Yele ndibe mu, bu ndu eme ona, nna mu Dévidi doberu bẹ a-tuko eje ozi lẹ Jierúsalemu; mẹ l'alị Jiuda.

⁸ "G'i nukwa mu pho oshi sida; mẹ oshi payinu; mẹ oshi alugumu, shigba l'úbvú úbvú Lébanonu; keke mu maru lẹ ndu nkengu bẹ awa oshi doru ẹnya. Ndu ozi mu bẹ ẹphe lẹ ndu-ozi nkengu a-tuko yekota ẹka l'ozi, du iya nu; ⁹ k'ophu ẹphe a-kwakoberu mu oshi ono k'etsutsu iya; keke ulo obu, mu abya akpukpu obu bẹ a-pakwa ẹka apaa; teme l'ọ dukwapho biribiri. ¹⁰ Ndu nkengu ono, egbu oshi ono bẹ mu a-nu ukpokutu witi, jiru ukporo unu ẹkpa ugbo labo l'unu ẹkpa iri. Mu anu phe balị, jiru ukporo unu ẹkpa ugbo labo l'unu ẹkpa iri; bya anu phe ite mee, du ukporo unu labo l'unu iri; bya anu phe ite manu, du ukporo unu labo l'unu iri."

¹¹ Tobudu iya bu; Hiram, bu eze ndu Taya dee ekwo-ozi gude yeeru Sólomonu onu su: "Oo keke Chipfu yeru ndibe iya obu meru g'ọ gude o mee g'i buru eze phe."

¹² Hiram pfukwaapho su: "G'ajaja buru ke Chipfu, bu Chileke ke Izurelu; mbu onye ono, meru igwe mee eliphe; mbu onye ono, nuru eze, bu Dévidi nwa, maru iphe; kwaa ẹnya; bya aburu onye iphe edoje ẹnya; g'ọ buru onye a-kpuru Chipfu eze-ulo; kpuru onwiya ulo-eze. ¹³ Nta-a bẹ mu ziwaru nwoke, maru eme ona; mbu onye iphe, edoje ẹnya, aza Huramu-Abi g'ọ byapfuta ngu.

14 “Ọ bụ nwatibe nwanyi, shi l'ipfu Danu. Nna iya bụru onye Taya. Ọ maru g'e shi eme ọna lẹ mkpọla-ododo; mę lẹ mkpọla-ọchaa; mę l'onyirubvu; mę lẹ mkpụrukpu-ígwè; mę lẹ mkpuma; mękpoo l'oshi; tẹme ọ maru g'eegudeje oghu uswe-uswe; mę oghu, dụ urwukpu-urwukpu; mę oghu, eke meemee; mę ọkpobe ẹkwa-ọchaa eme ọna. Ọ maru g'aapyije iphe-apyipyi, dụ iche iche; tẹme ẹgube ẹrengete, a sụru g'o mee bẹ oo-mekọtaephō. Yele ndu nkengu, bụ ndu eme ọna; mę ndu eme ọna ono, nnajiuphu mu, bụ Dévidi, bụ iya bụ nna ngu doberu bẹ a-tụko jee ozi ono. 15 Nta-a bụkwa gę gube nnajiuphu mu nwaro ndu-ozi ngu witi; mę balị; mę manụ; mę męe ono, i pfuru opfu iya ono. 16 Ọo ya bụ; g'anyi eje awataru ngu oshi, dükpoe ngu pho ree l'úbvú úbvú Lébanonu; sweshia ya esweshi kpoghaa ya eze-enyimu; je edobe iya lẹ Jiopa, bụ ẹka ọo-dụ; l'i vuta iya lashia Jierúsalemú.”

Ndu ogbo-ozi Sólomonu
(1Iphe 5:13-18)

17 Tọbudu iya bụ; Sólomonu bya agụa ndu lwaru alwalwa, bukọta l'alị Ízurẹlu ogu; mbụ ẹgube ono, nna iya, bụ Dévidi guru phẹ ono. Mkpakọ iphe, ẹphe dụ bụru ụkporo unu ugbo iri lẹ tete l'unu ẹno*. 18 O woru ụkporo unu nemadzu ugbo ẹsato l'unu iri l'ise† dobe g'ẹphe bụru ndu evuje iphe; dobe ụkporo unu nemadzu ugbo iri‡ g'ẹphe bụru ndu agbakposhi mkpuma l'úbvú úbvú alị ono; bya edobe unu tete g'ẹphe bụru ndu-ishi, eleta ẹnya l'ozi ono; k'ọphu ẹphe a-nọdu eme gę ndu ono je ozi ono.

3

Sólomonu akpụ eze-ulo Chileke
(1Ndu 6:1-36)

1 Tọbudu iya bụ; Sólomonu wata akpụ eze-ulo Chipfu ono lẹ Jierúsalemú l'úbvú Moriya, bụ ẹka ono, Chipfu byapfutajeru nna iya, bụ Dévidi ono; mbụ l'oma ẹka Onanu, bụ onye Jiebusu echije balị, bụ iya bụ ẹka ono, Dévidi doberu g'a kpua ya ono. 2 Ọ bụru l'abalị k'ẹbo l'onwa k'ẹbo l'ime apha k'ẹno e -shi teke ọ wataru aburu eze bẹ ọ wataru iya akpukpu. 3 Waa gę Sólomonu gude tya ọkpa-ulo ono, aa-kpuru Chileke ono baa: A -bya l'ọ-gba-lẹ-mbụ iphe, e shi egudeje atụ iphe; bẹ ogologo iya dụ ụkporo nkwo-ẹka ẹto; uswekete iya dụ ụkporo nkwo-ẹka. 4 Nwulo, a kpuru; dupfube l'atatiphu eze-ulo ono bẹ ogologo iya dụ ụkporo nkwo-ẹka. Ogologo eze-ulo ono bẹ yele uswe iya ha ẹnya nhamunha. Eli nwulo ono dụ ụkporo nkwo-ẹka ishii. L'ime iya bẹ bụ ọkpobe mkpọla-ododo bẹ a wukotaru iya. 5 O gude oshi Sayipurosú kwechishia igbulọ ime eze-ulo ono; bya awukota iya mkpọla-ododo, guru egugu; bya esengashia ya mpfu mę gwogirigwo l'eli iya gude mee ya ọna. 6 O gude mkpuma, vugbaa oke aswa memaa ulo ono emema. Mkpọla-ododo, o gude mee ulo ono bẹ bụ mkpọla-ododo, shi l'alị Pavayimu. 7 Ọ wukota mkpọla-ododo l'ulo ono l'ophu. Ọ wukotaru iya l'oswebe; mę l'onu-ulo ono; mę l'igbulọ ulo ono; mękpoo mgbo iya; bya apyishia chierobu doo l'eli igbulọ ono. 8 Ọ bya akputa mkpuru ẹka-kakọta-adu-nsọ. Ogologo ulo ono bẹ ọ kpuru; yele uswekete iya bụru iphe lanu. Ọ kpuru ogologo iya; ọ dụ ụkporo nkwo-ẹka; uswekete iya dụ ụkporo nkwo-ẹka. Ọ wukota iya ọkpobe mkpọla-ododo, ẹrwa iya dụ unu talentu l'ụkporo talentu iri. 9 Nggú mkpọla-ododo, e gude mee k'ulo ono bẹ ẹrwa iya dụ shẹkelu ụkporo labọ l'iri. Ọ wukotakwarupho mkpọla-ododo l'ulo k'eli iya.

10 Lẹ mkpuru ẹka-kakọta-adu-nsọ bẹ ọ kpuru chierobu labọ akpukpu dobe; wukota iya mkpọla-ododo. 11 Nkù chierobu ono ẹphenebo bẹ tukurú dụ ụkporo nkwo-ẹka.

* 2:17 2:17 Bụ iya bụ 153,600 lẹ mbekee. † 2:18 2:18 Bụ iya bụ 70,000 lẹ mbekee. ‡ 2:18 2:18 Bụ iya bụ 3,600 lẹ mbekee.

Ñkù lanụ bẹ dụ nkwo-ẹka ise l'ogologo; nọdu je asụ-pfuru l'igbulọ ụlo ono; nanu ọphuu dụ nkwo-ẹka ise; nọdu je asụ-pfuru lẹ ñkù chierobu ọphuu. ¹² Ñkù chierobu ono ọphuu dụ nkwo-ẹka ise l'ogologo; nọdu je asụ-pfuru l'igbulọ ụlo ono; nanu ọphuu dụ nkwo-ẹka ise; nọdu je asụ-pfuru lẹ ñkù kẹ nanu ọphuu. ¹³ Chierobu ono bẹ sashichaaru ñkù phẹ asashi; ọ dụ ụkporo nkwo-ẹka. Ẹphe pfuru ghagbaa iphu lẹ mkpuru ono gẹdegede. ¹⁴ O gude oghu, dụ urwukpu-urwukpu; mẹ oghu uswe-uswe; mẹ oghu eke meeme; mẹ ọkpobe ẹkwa-ọchaa kwee ẹkwa-mgbochi; bya eseshia chierobu l'eli iya.

Itso, e meru l'onvirubvu
(1Ndu 7:15-22)

¹⁵ L'ọnu-ulo ono bẹ o meru itso labọ bvube. O dụchaa ụkporo nkwo-ẹka lẹ nkwo-ẹka iri l'ise l'eli; bya emeta nchị-itso, eli iya dụ nkwo-ẹka ise tukobegbaa l'eli iya iche iche. ¹⁶ O bya akpata iphe, dụ gẹ gwogirigwo yechaa lẹ nchị-itso ono, dụ l'eli itso ono; bya akpua iphe, dụ g'itorokuma, dụ ụkporo ise swọbechaa lẹ gwogirigwo ono. ¹⁷ O bya akpobe itso ono ẹphenebo l'iphu eze-ulo ono. Nanu bẹ ọ kpoberu l'uzo ndohali ulo ono; kpobe ọphuu l'uzo isheli. Ophu ọ kpoberu l'uzo ndohali bẹ ọ guberu Jiakinu; gube ophu nọ l'uzo isheli Bówazu.

4

Oru-ngweja, e meru l'onvirubvu
(1Ndu 7:23-51)

¹ Tọbudu iya bụ; ọ bya egude onvirubvu meta oru-ngweja, dụ ụkporo nkwo-ẹka l'ogologo; uswekete iya dụ ụkporo nkwo-ẹka; eli iya dụ nkwo-ẹka iri.

Iphe, e meru l'onvirubvu dobe g'e yeje mini
(1Ndu 7:23-26)

² Tọbudu iya bụ; Hiramụ bya adazee onvirubvu gude kpata iphe, dụ mgburugburu, ee-yeje mini g'ọ doru chi ririri. Igburonu iya mgburugburu bẹ dụ nkwo-ẹka iri. G'ọ habe l'eli bụ nkwo-ẹka ise. Mgburugburu iya dụ ụkporo nkwo-ẹka lẹ nkwo-ẹka iri. ³ Lẹ mkpula igburonu iya bẹ a kpopyaberu iphe, dụ g'oke-eswi uzi iri l'anya nkwo-ẹka lanu; woru iya kpọo giriri uzi labọ. E meru iya; yeje mini ono, echi ririri ono rwagbabe. ⁴ Iphe ono, eeyeje mini ono bẹ a doberu l'eli oke-eswi iri l'ẹbo, a kpuru l'onvirubvu. Oke-eswi ono ẹto bẹ a gharu iphu l'uzo isheli; ghaa ẹto iphu l'uzo ẹnyanwu-ariba; ghaa ẹto iphu l'uzo ndohali; ghaa ẹto iphu l'uzo ẹnyanwu-awawa; ghakota phẹ ike ye l'uzo ime iya. ⁵ Iphe ono, eeyeje mini ono bẹ igbidigbi iya ha gẹ mpfupfumeke. Igburonu iya bẹ o meru; ọ dụ g'igburonu okoro; mbụ ọ dụepho g'okoko ojimbvu. Mini, alaje iya nụ bẹ e-rwu iphe, dụ g'unu galonu ụkporo ẹto l'iri l'ise.

⁶ O mekwarupho eze gbamugbamụ iri, ee-gudeje asa iphe. Ise bẹ ọ suberu l'uzo ndohali; sube ise l'uzo isheli. O bụru eze gbamugbamụ ono bẹ ẹphe asaje iphe, e gude mee kẹ ngweja-akpo-oku. Eze iphe phọ, eeyeje mini phọ bụru ophu ndu-uke Chileke asaje onwophe.

⁷ O bya egude mkpola-ododo meta iphe, aapfubeje oroku uzo iri dobe l'eze-ulo ono. O bụru g'a sụru g'e mee ya bụ g'o meru iya. O woru ise dobe l'uzo ndohali; dobe ise l'uzo isheli. ⁸ O mekwaaphọ teburu iri dobe l'eze-ulo ono. Ise bẹ o doberu l'uzo ndohali; dobe ise l'uzo isheli. O gude mkpola-ododo mee gbamugbamụ ụkporo ise.

⁹ O bya emeta oma-unuphu kẹ ndu-uke Chileke; mẹ eze oma-unuphu; mẹ mgbo, ee-yegbaa l'onu oma-unuphu ono. O wukota onvirubvu lẹ mgbo iya. ¹⁰ O pata eze iphe phọ, eeyeje mini phọ sube l'uzo ndohali; mbụ l'uzo ẹnyanwu-awawa ndohali ulo ono.

11 Iphe ọzo, Huramu mefuaru bu ite; me iphe, eegudeje ekpo ntụ; me gbamugbamu.

Mkpako iphe, Hiramu kpushiru dobe l'eze-ulo Chipfu
(1Ndu 7:40-51)

Tobudu iya bu; Huramu tuko ozi ono, o jeru eze, bu Solomonu l'eze-ulo Chileke ono jebekota.

Owaa bu iphe, o kpushiru l'eze-ulo Chipfu ono: 12 Itso labo; waa nchi-itso labo, gwocharu ke kokoroko, o tu-kobecharu l'eli itso labo ono; me iphe-akpakpa labo, o kparu gude memashia nchi-itso labo ono, gbaru yororo ono; 13 me akpuru itorokuma, dukota unu lanu, o dopheru iphe, a kparu akpakpa ono mgburugburu. O doru iya giriri uzi labo le nchi-itso ono, gbaru yororo ono; mbu l'eli itso ono; 14 me ogba-kperekpere; waa eze gbamugbamu, a dobechaaru iya l'eli; 15 me iphe, eeyeje mini, echi ririri; me oke-eswi iri l'ebo, a doberu iphe ono l'eli; 16 me ite; me iphe, eegudeje ekpo ntụ; waa oji; mewaro unwu ivu ọzo, gbaru nu.

Iphemiphe, Huramu-Abi meshikotaru eze, bu Solomonu le k'eze-ulo Chipfu ono be bu onyirubvu, apugbaa ke ngerengere be o gude mekota iya.

17 Eze bya ezia g'a dazee onyirubvu ono gude kpushia iphe ono le phorokoto ali Jiodanu; mbu ali urwa, du le mgbaka Sukotu waa Zaretanu*. 18 Solomonu be meshiru iphemiphe ono o du igwerigwe k'ophu bu l'erwa onyirubvu, laru iya nu be a ta amakahadu g'o habe.

19 Solomonu meshikotaru ivu, du l'eze-ulo Chipfu ono, bu iya bu: Oru-ngweja, e gude mkpola-ododo mee; me teburu, eedobeje buredi, du nsọ l'iphu Chipfu; 20 me iphe, aapfubeje oroku, e meru l'okpobe mkpola-ododo; ye le oroku, a pfubegbaaru iya g'o nwuje oku l'iphu aka-kakota-adu-nsọ; egube ono, a suru g'o du; 21 me iphe, du g'okoko; me oroku; me iphe, eegudeje akpapyata iphe. Iphemiphe ono be e mekotaru l'okpobe mkpola-ododo; 22 me iphe, apaje oghu oroku; me gbamugbamu; me ago; me iphe, aaguje oku. E gudekota okpobe mkpola-ododo mekota iya; mekpoo mgbo eze-ulo ono, bu iya bu mgbo k'ime mkpuru aka-kakota-adu-nsọ; me mgbo k'eze-ulo ono l'onwiya.

5

1 Noo ya; ozi, Solomonu ejekota l'eze-ulo Chipfu ono bya abvukota. O bya ewobatakota iphemiphe, Dévidi, bu nna iya shi dobe nsọ bya eworu dobe l'eka eedobeje eku l'eze-ulo Chipfu ono; mbu mkpola-ochaa; me mkpola-ododo; me ivu, du iche iche.

Aapabata okpoko Chipfu l'eze-ulo Chileke
(1Ndu 8:1-9)

2 Tobudu iya bu; Solomonu bya ekuko ndu bu ogerenya ndu Izurelu le Jierusalemu; mbu ndu-ishi l'ipfu l'ipfu; me ndu-ishi l'enya-unuphu ndu Izurelu; k'ophu ephe a-pafuta okpoko oghandzu Chipfu l'ubvu Zayonu, bu iya bu mkpukpu Dévidi. 3 O -rwuepho teke ephe aboje iphe l'onwa esaa; unwoke Izurelu l'ophu dzukota l'iphu eze.

4 Ndu bu ogerenya ndu Izurelu l'ophu dzuko; ndu Liviayi pata okpoko ono. 5 Ephe pata okpoko ono; bya aphota ulo-ekwa-ndzuko; gwetakota iphe, bu ivu, du nsọ, du iya nu. O buru ndu-uke Chileke waa ndu Liviayi be vutaru iya nu. 6 Eze, bu Solomonu me ikpoto ndu Izurelu, ephe l'iya dzukoberu l'eka ono tuko nodu l'iphu okpoko ono; egbushi aturu me eswi. Ephe gbushiru ikpoto anu, a taa tukotadu onu iya; teme ophu a taa gutadu iya l'ogu.

* 4:17 4:17 O kwa iya pho bu Zereda.

⁷ Noo ya; ndu-uke Chileke pata okpoko ogbandzu Chipfu obu je edobe l'eka e metaru g'ọ nduje l'ime mkpuru eze-ulo ono, bu iya bu eka-kakota-adu-nsọ; woru iya dobe le mkpula nkù chierobu. ⁸ Chierobu ono be sashigbaaru nkù l'eli eka ono, okpoko Chipfu no ono; shi nno gbobuta okpoko ono; waa oshi, eegudeje apa iya. ⁹ Oshi ono be du ogologo k'ophu bu l'aagbeje l'eka-du-nsọ, du l'iphu eka-kakota-adu-nsọ ele enya l'ishishi iya g'o tsefutaru. Ole a ta agbejekwanu l'eka ozo huma iya. Ephe dukwa-a l'eka ono byasu ntau-a. ¹⁰ O to dudu iphe, du l'okpoko ono; gbahaa mkpuma labo, du bachibachi, Mosisu yeru iya l'ubvu Horebu l'eka Chipfu yee ndu Izurelu no gbaa ndzu g'ephe futaru l'ali Ijiputu ono-a.

Odu-biribiri Chipfu

(1Ndu 8:10-11)

¹¹ Tobudu iya bu; ndu-uke Chileke bya eshi l'eka-du-nsọ wufuta. Ndu uke Chileke ono, bu ndu ophu no l'eka ono be dobehawaru onwophe nsọ g'ephe hakota; ophu ephe akpaduru ishi k'ogbo ophu ephe yi. ¹² Asafu; me Hemanu; me Jiedutunu; me unwu phe; me abubu phe; mbu ogbo-ebvu ono, shi l'eri Liviayi ono l'ophu bya bya apfuru l'uzo enyanwu-awawa oru-ngweja ono. Ephe yekota uwe, e meru l'okpobe ekwa-ochaa; chiru ogelenda; me une; me ogumogu aku ebvu. Ndu uke Chileke, du ukporo ishii tuko tsoru phe egbu opu. ¹³ Oda opu ono; waa olu ebvu ndu ono, agu ebvu ono tuko awukotaepho nanu. Ephe nodu agu ebvu ajaja; me ebvu ekele anu Chipfu. Ephe nodu agu ebvu ono egbu opu eye iya; aku ogelenda; mewaro ngwa-ebvu ozo eye iya. Olu phe nodu aha gengugengu l'eka ephe aguru Chipfu ebvu ajaja asuje:

“Chipfu bu onye oma;
n-yemobu iya
a-noje jasụ l'ojejoje.”

Tobudu iya bu; urwukpu bya eji ulo ono ejiji; mbu ulo Chipfu ono. ¹⁴ Urwukpu ono mee k'ophu bu le ndu-uke Chileke ono ta aduedu ike takebe eje ozi phe; kele odu-biribiri Chipfu byaru bya eji eze-ulo Chileke ono ejiji.

6

Opfu, Sólomonu pfuru

(1Ndu 8:12-21)

¹ Tobudu iya bu; Sólomonu su: “Chipfu suru l'ọo l'urwukpu, gbahuru ke tsukiribaa be ya e-buru. ² Nta-a be mu kpwaru ngu eze-ulo, paru eka apaa, bu eka ii-buru jasụ le tuutuutuu le mjimiimii.”

³ Ndu Izurelu ono, dzukoberu nu ono pfuru l'eka ono; Sólomonu bya aghachiru phe iphu; goru onu-oma nu phe; ⁴ su phe: “G'ajaja buru ke Chipfu, bu Chileke ke Izurelu; mbu onye ono, gude onu iya kwee Dévidi, bu nna mu ukwe; bya egudewaa eka iya meebekota iya. Kele o pfuru su: ⁵ 'E-shi mboku, mu dufutaru ndibe mu l'ali Ijiputu be o to dudu mkpukpu, mu hotaru l'ipfu Izurelu l'ophu g'ọ buru eka aa-kpuru mu ulo; g'epha mu reje ire l'eka ono; teme ophu o dudu onye mu hotaru g'ọ buru onye-ishi ndibe mu, bu ndu Izurelu. ⁶ Ole nta-a be mu hotawaru Jierusalemu g'ọ buru eka epha mu e-reje ire; teme mu hotawa Dévidi g'ọ buru onye-ishi ndibe mu ono, bu ndu Izurelu.’

⁷ “Nna mu, bu Dévidi be shikpo dobesu le ya a-kpuru Chipfu, bu Chileke ke Izurelu eze-ulo. ⁸ Obenu le Chipfu suru nna mu, bu Dévidi: Eshi ophu i vu iya l'obu g'i kpuru mu eze-ulo be o dukwa-a ree l'ọo du ngu l'obu. ⁹ Ole-a; o to budu gubedua be a-kpu

ulo obu. Onye a-kpu iya nu bu nwa ngu, i nwuru anwunwu. Oo yebedua be a-kpuru mu eze-ulo.

¹⁰ “Nta be Chipfu mekotawaru iphe o kweru ukwe iya; kele mu futawaru bya anochia enya nna mu, bu Dévidi; mu noduwaa l'aba-eze ndu Ízurelu egube ono, Chipfu kweru ukwe iya; teme mu bya akpuwa eze-ulo Chipfu, bu Chileke ke Ízurelu ono. ¹¹ O buru l'eka ono be mu doberu okpoko Chipfu; mbu okpoko ono, e yeru ekwo ogbandzu ono, Chipfu yele ndu Ízurelu gbaru ono.”

Sólomonu epfu anu Chileke

(1Ndu 8:22-53)

¹² Tobudu iya bu; Sólomonu pfuru l'iphu oru-ngweja Chipfu; l'iphu edzudzu-oha ndu Ízurelu ono; chilia eka iya labo imeli. ¹³ Sólomonu be gude onyirubvu meta eka aapfu-kojeru apfu-koru; ogologo iya du nkwo-eka ise; osa iya du nkwo-eka ise; eli iya du nkwo-eka eto. O buru eka o doberu iya bu l'oma-unuphu ono; pfu-koru l'eli iya. O gbushi ikpere l'ataphu edzudzu-oha Ízurelu ono; bya achilia eka imeli; ¹⁴ pfuahaa su: “Gube Chipfu, bu Chileke ke Ízurelu; o to dudu Chileke ozo, dubaa ge gubedua l'imigwe waa l'eliphe; mbu gube onye edobeje ogbandzu, unu le ndibe ngu gbaru; bya egoshije l'i yeru ndu-ozu ngu obu; mbu ndu gude obu phe g'o ha etso uzo ngu. ¹⁵ Gube onye ono, meebekotaru ukwe, i kweru onye-ozu ngu ono, bu nna mu Dévidi. I gude onu ngu kwee ya ukwe; bya egude eka ngu meebekota iya egube o du ntanu-a.

¹⁶ “Gube Chipfu, bu Chileke ke Ízurelu; nta-a bu g'i mefunaa ukwe-iphe ophu, i kweru onye-ozu ngu ono, bu nna mu Dévidi; mbu ono, i kweru iya su: ‘O to dudu iphe, bya l'e-me gunwu ngu no-buhu l'aba-eze ndu Ízurelu; m'o buru-a l'unwu ngu obu be a-kwaberu onwophe enya; meje ekemu mu; egube ono, i shi emeje iya ono.’

¹⁷ Jiko Chipfu, bu Chileke ke Ízurelu; g'opfu, i pfuru yeru onye-ozu ngu, bu nna mu Dévidi vukotakwa.

¹⁸ “Obenu; ?Chileke yele nemadzu mmanu e-bukotaru l'eliphe-a k'eviya too? Su-a; igwe; mbu igwe ophu kakota l'eli ta asudu ngu anodu; ?bu-chia eze-ulo owa-a, mu kpuru-a be l'asuchiaru ngu nu? ¹⁹ Ole-a; numanu epfupfu, onye-ozu ngu epfu anu ngu; me arworwo, oorwo ngu. Gube Chipfu, bu Chileke mu; ngabenu nchi le mkpu, onye-ozu ngu echiku ngu; waa epfupfu, o no l'iphu ngu epfu anu ngu. ²⁰ Mbu; g'enya ngu djuenu l'eze-ulo-a eswe l'enyashi. Mbu eka-a i suru l'ii-buru-a; k'opfu bu teke mube onye-ozu ngu gharu iphu l'eze-ulo-a pfuru nu ngu; l'i ngaberu mu nchi. ²¹ Ngabenu nchi l'arworwo, onye-ozu ngu; me ndibe ngu, bu ndu Ízurelu arwo ngu; le teke ephe gharu iphu l'eka-a epfu anu ngu. Shikwa l'imigwe, bu eka i bu ebubu numa iya. Teke i numaru iya; gukwaaru phe nvu l'iphe-eji phe.

²² “O -buru l'o nweru onye mesweru ibe iya; a nodu ele enya g'onye obu ria nte; onye ono -bya l'oru-ngweja ngu, no l'eze-ulo-a; bya eria nte obu; ²³ shikwa l'imigwe numa iya; l'i mee iphe, gbaru ngu nu. Kpee ndu-ozu ngu ono ikpe l'onwongu. Onye ophu ikpe nmaru; nmaa ya ikpe; tu-kobe iya iphe, o metaru l'ishi. Onye ophu iswi du mma; haaru iya enge; meeru iya iphe, gbaru iya nu le k'apfubekoto iya.

²⁴ “O -buru l'ohogu lwu-kperu ndibe ngu, bu ndu Ízurelu; kele ephe mesweru ngu; ephe -bya aghaa umere lwapfuta ngu; bya ekuahaa epha ngu; nodu l'eze-ulo-a pfuru nu ngu; rwo ngu; ²⁵ shikwa l'imigwe numa iya; l'i guaru ndibe ngu ono, bu ndu Ízurelu nvu l'iphe-eji phe ono. L'i bya eduphuta phe azu l'ali ono, i nuru nna phe ono.

²⁶ “Teke o bu l'igwe buru mini; mini dzebuhu; kele oo l'ephe meru iphe-eji; ephe byakwanu aghaa iphu l'uzo eka-a pfuru nu ngu; kuahaa epha ngu; bya agbakuta

iphe-iji phe ono azu; kele i mewaru ephe jee iphe-ehuka; ²⁷ shikwa l'imigwe numa iya; guaru ndu-ozu ngu ono, bu ndu Izurelu nvu l'iphe-iji ono. L'i zia phe uzo, pfuru oto, ephe a-nodu eshi. L'i mee g'igwe dzeje mini l'ali ono, i nuru ndibe ngu o buru okiphe phe ono.

²⁸ "O -buru l'oo egu-ememe byaru l'ali-a; ozoo ejo iphe-ememe; m'obu iphe, emebyishije nri, a koru l'opfu; ozoo ophu emeje g'o tsua evu; ozoo igube; m'obu ntaka, atakashije iphe; ozoo l'oo ohogu phe byaru ekepheta phe le mkpukpu, du l'ali phe; mbu o betakporu o buru ejo iphe-ememe gunu; ozoo iphe-ememe, du idu-agma be byaru nu; ²⁹ o -nwekporu onye machiru eka iya l'uzo ulo-a pfuru nu ngu; ozoo l'oo ndibe ngu, bu ndu Izurelu l'opfu be pfuru nu ngu; bya arwo ngu; kele oo onyenonu maru g'iphe-ehuka ono atsu-beru iya l'ehu l'obu iya; ³⁰ shikwa l'imigwe, bu eka i bu ebubu numa iya. Gukwaaru phe nvu; mee iphe, gbaru ngu nu; l'i meeru onyenonu g'iphe, oome gbaru; eshi ophu i maru obu onyemonye. Noo kele oo gubedua kpoloko be maru obu unwu-eliphe l'opfu; ³¹ k'opfu ephe a-nodu atsu ngu ebvu mboku-mboku; jeye g'ephe a-no-bekporu l'ali-a, i nuru nna anyi phe-a.

³² "A bya l'onye bu onye ohozo; mbu onye ta abudu onye Izurelu, bu ndibe ngu; mbu onye ono, gude ke epha ngu; waa k'okpehu, du ngu nu; waa k'iphe, du biribiri, inoduje emegbabe; shi l'eka du enya bya. Teke onye obu byaru bya aghaa iphu l'eze-ulo-a; pfuru nu ngu; ³³ shikwa l'imigwe, bu eka i bu ebubu; numa iya; meeru onye ohozo ono iphemiphe, o gude araku ngu; k'opfu ndu mgboko l'opfu a-madzuru epha ngu; shi nno atsu ngu ebvu ge ndibe ngu, bu ndu Izurelu atsu ngu. Teme ephe amakarwapho l'eze-ulo-a, mu kpuru-a be bu epha ngu be e gude kpua ya.

³⁴ "O -buru le ndu nkengu jeru etso ndu ohogu phe ugu l'eka bukpo eka i ziru phe; ephe -ghawaa iphu le mkpukpu-a, i hotaru-a; me l'eze-ulo-a, mu kpuru ngu-a pfuru nu gube Chipfu; ³⁵ nodukwa l'imigwe numa epfufu, ephe pfuru nu ngu; me arworwo, ephe rworu ngu; bya agbataru phe.

³⁶ "Teke o bu l'oo iphe-iji be ephe meru ngu; kele o to dudu onye te emejedu iphe-iji; ehuhuaa ngu egu; i woru phe ye ndu ohogu l'eka; k'opfu bu l'ohogu kpuru phe le ndzu lashia l'eka du enya; ozoo eka du ntse; ³⁷ ephe -nodu l'ali ono, a kpuru phe le ndzu laa ono; egomunggo lwa phe azu; izimanu lwa phe azu; ephe nodu l'ali ndu ono, kpuru phe le ndzu ono rwo ngu su l'ephe mewaru iphe-iji; bya emewaa iphe, ta apfuduru-oto; mewaa ejo-ememe; ³⁸ mbu; o -buru l'ephe no l'ali ono, a kpuru phe le ndzu laa ono gude obu phe g'o ha; me ndzu phe g'o ha lwapfuta ngu ozo; ephe gha iphu l'ali-a, bu ali, i nuru nna phe-a; mbu le mkpukpu-a, i hotaru-a; me l'eze-ulo-a, mu kpuru ngu-a; pfuru nu ngu; ³⁹ shikwa l'imigwe, bu eka i bu ebubu numa epfufu, ephe pfuru nu ngu; me arworwo, ephe rworu ngu; gbaaru phe mkpu. L'i guaru ndibe ngu ono, mesweru ngu nu ono nvu.

⁴⁰ "Jiko Chileke mu; g'enya ngu dujenu l'epfufu, a no l'eka-a epfu anu ngu; l'ingabejekwa iya pho nchi.

⁴¹ "Nta bukwa g'i gbalihu gube Chipfu, bu Chileke; jeshia l'okpoku ngu.

"Gbalihu gu l'okpoku ngu
ono, egoshi l'i bu onye
okpehu du ono.

Gube Chipfu, bu Chileke;
ge ndu-uke nkengu
bukwaru ndu ee-ye
ndzota egube eeyeje
uwe-a.

Ge ndu duru ngu nsọ tekwa
eswa l'iphe, du ree,

iimeru phe.

42 Jiko Chipfu, bu Chileke;
ta ajikakwa onye-ozu ngu
ono, i hotaru bya emee
ya o buru eze ono.

Nyatakwa n-yemobu ono,
i yeru Dévidi,
bu onye-ozu ngu ono.”

7

1 Sólomónu pfughechaepho nu Chileke; oku shi l'imigwe buru ke phaa bya ekekota ngweja-akpo-oku; me ngweja ozo, e gweru. Odu-biribiri Chipfu bya eji ulo ono ejiji. 2 Ophu ndu-uke Chileke adudu ike bahu l'ime ulo Chipfu ono; kele odu-biribiri Chipfu jiru iya ejiji. 3 Ndu Izurelu humaepho oku ono g'o nwuru; bya ahuma g'odu-biribiri Chipfu ono no l'eli ulo ono; ephe phozeta kpubegbaa iphu l'alì l'eli eka e gude mkpuma kpu-lia akpu-li; ephe baaharu Chipfu eja ekele iya ekele asuje:

“Chipfu bu onye oma;
n-yemobu iya anoje
jasu l'ojejeje.”

Eye Eze-ulo Chipfu l'eka Chileke
(1Ndu 8:62-66)

4 Tobudu iya bu; eze yele ndu Izurelu l'ophu toko gwee ngweja l'iphu Chipfu. 5 Anu, eze, bu Sólomónu gburu gude gwee ngweja be du ukporo unu eswi ugbo labo l'unu iri l'ise;* me ukporo unu aturu ugbo iri l'ise.† Oo ya bu; eze yele ndu Izurelu ono g'ephe ha tugba woru eze-ulo ono ye Chipfu l'eka. 6 Ndu uke Chileke toko pfuru l'onodu phe. Nokwapho ge ndu Lívayi pfuru le nkephe; gude ngwa ebvu Chipfu; mbu ono, eze, bu Dévidi meru dobe g'e gude guje ebvu ekele nu Chipfu, bu iya bu ngwa ebvu ono, o shi egudeje agu ebvu ekele asuje: “N-yemobu iya anoje jasu l'ojejeje.” Ndu uke Chileke ono nodu ghaaru ndu Lívayi iphu egbu opu; ndu Izurelu l'ophu pfugbaaru apfuru.

7 Sólomónu dobe echilabo oma-unuphu ono, no l'ataphu ulo Chipfu ono nsò. O buru l'eka ono be o no gwee ngweja-akpo-oku; me eba-anu, e gude gwee ngweja-ehuguu. Noo kele oru-ngweja, e gude onyirubvu mee, no l'iphu Chipfu be ha nwanishi; k'ophu bu le ngweja-akpo-oku; me ngweja-nri; me eba-anu, e gude gwee ngweja-ehuguu ono taa alakotadu iya.

8 Oo ya bu; Sólomónu me ndu Izurelu g'ephe ha, bu ndu ephe l'iya no l'eka ono; mbu ikpoto oha, shi le mkpukpu Lebo-Hamatu; je akpaa le nggele Ijiputu, bu ndu tukoru nodu teke ono; boo Obo-iphe ono abali esaa. 9 O be le mboku k'esato; ephe noo ndzuko, gbaru iche; noo kele ephe meru k'edobe oru-ngweja ono nsò ujiku esaa; boo obo-iphe ujiku esaa. 10 O be le mboku, onwa esaa du l'ukporo abali l'abali eto; o gbasaa ndu ono g'ephe lashia ibe phe. Ephe gude ehutso lashia; me obu-utso le k'iphe-oma, Chileke meru Dévidi; me Sólomónu; me ndibe iya, bu ndu Izurelu.

Chipfu epfu eyeru Sólomónu
(1Ndu 9:1-9)

11 Oo ya bu; Sólomónu kpu-tsechaepho eze-ulo Chipfu obu; me ulo nkiya; mbu toko iphemiphe, o tuberu k'ememe l'eze-ulo Chipfu ono; me l'ulo nkiya mekota; 12 Chipfu byapfuta iya l'enyashi bya asu iya: “Mu numawaru epfupfu, i pfuru nu

* 7:5 7:5 Bu iya bu 22,000 le mbekee. † 7:5 7:5 Bu iya bu 120,000 le mbekee.

mu; bya ahotawa eka-a g'ọ buru eka aa-noduje egweru mu ngweja. ¹³ Ọ -buru le mu guchiru igwe; k'ophu bu l'o to dzeduru mini; ozoo le mu turu igube ekemu g'ọ tuko iphe, du l'ali ono tapyashia; ozoo le mu ziru ejo iphe-ememe g'ọ bya l'echilabo ndibe mu; ¹⁴ ọ -buru le ndibe mu ono, bu ndu eeku epha ala l'epha mu ono; wozetaru onwophe ali; pfuru nu mu; choo atatiphu mu; bya adakobe haa ejo-ememe, epeheme; be mu e-shikwa l'imigwe numa epfupfu, epeh epfu anu mu; guaru phe nu l'iphe-eji phe; mee g'ali phe du iche. ¹⁵ Nta-a be enya mu; me nchi mu a-duje l'epfupfu, eepfu anu mu l'eka-a. ¹⁶ Mu hotawaru eze-ulo-a; bya edobewa iya nsọ; mewaa iya g'ọ buru eka epha mu a-noduje ere ire jasuru asuru. Enya mu; waa obu mu a-duje l'eka ono tekenteke.

¹⁷ "A bya le gubedua; ọ -buru l'i tsoru ọzo mu egube ono, nna ngu Dévidi tsoru iya ono; eme iphemiphe, mu turu ngu l'ekemu; ¹⁸ be mu e-me g'onodu ngu l'aba-eze ndu Ízurelu nguru anguru; egube ono, mu le nna ngu, bu Dévidi gbaru iya le ndzu le teke ono, mu suru iya l'o to nweddu iphe, byaru e-me g'unwu iya no-buhu l'aba-eze ndu Ízurelu.

¹⁹ "Ole-a; ọ -buru l'i nonyaaru ophu iitsoedu mu; gwobe ekemu ono, mu turu unu ono; mbu je agwaaha agwa abaru phe eja; ²⁰ be mu a-vukwa phe l'ogbarabvu vufu l'ali ono, mu nuru phe ono; mu amia enya l'eze-ulo-a, mu doberu nsọ g'epha mu reje ire-a. Mu e-me iya g'ọ buru iphe, ndiphe e-gude anma l'ejo etu; waa iphe, aa-nodu eme iphe ochi. ²¹ Eze-ulo-a, ha imelimeli egube-a be a-buru onye aghata iya nu; ishi anyia ya edzu; l'ọ kpọ-yiaru iya ukuvu su: 'Bu gunu meru g'o gude Chipfu mee ali-a; waa eze-ulo-a egube-a?' ²² Ndiphe epfua su: 'Oo kele epeh haru Chipfu, bu Chileke ke nna phe; mbu onye ono, dufutaru phe l'ali Ijiputu ono; gbẹ woru obu phe kpọru yeru agwa; gwaaha ya; abaru iya eja. Noo iphe, meru g'o gude Chipfu wopfuta phe egube ejo iphe-ehuka-a.' "

8

Iphe ozo, Sólomonu megbaberu (1Ndu 9:10-28)

¹ Noo ya; a noepho ukporo apha sugba ishi, bu iya bu teke Sólomonu gude kpua eze-ulo Chipfu ono; yee ọlo nkiya; ² ọ tuko mkpukpu, Hiramuru nuru iya kpukwashia; bya eworu ndu Ízurelu yekota iya g'ephe bugbaaru iya.

³ Sólomonu bya eje ọgu le mkpukpu Hamatu-Zoba; je alwuta iya. ⁴ Ọ kpua mkpukpu Tadumo l'echiegu; bya akpushia mkpukpu, aakwakobeje iphe le mgboru Hamatu. ⁵ Ọ kpukwaa mkpukpu Betu-Horonu k'imeli; me ophu no l'uzo ali; kpua ya; o shihugbaa ike. O gude igbulọ kpupheta iya; bya eyee ya oguzo; me mgborigwe, e gude aswo-chi iya aswo-chi; ⁶ bya akpua mkpukpu Balatu; kpushia mkpukpu, okwakobeje iphe; me mkpukpu, ee-dobeje ugbo-inya iya; me ophu ndu agbaru iya inya a-noduje. Sólomonu tukoru iphemiphe, du iya g'ọ kpua ya le Jierusalemu kpukota; me l'ubvu ubvu Lebanonu; mekpoo l'ali-eze, nokota iya l'eka l'ophu.

⁷ A bya le ndu ophu phoduru nu le ndu Hetu; me ndu Amoru; me ndu Perezu; me ndu Hevu; me ndu Jiebusu; mbu ndu ono, ta abudu ndu Ízurelu ono; ⁸ be awa ndu ono, phoduru nu l'ali ono; mbu ndu ophu ndu Ízurelu te egbushiduru; be Sólomonu meru g'ephe buru ohu, ejeru iya ozi byasu ntau-a. ⁹ A bya le ndu Ízurelu be ọ to dudu onye ophu Sólomonu meru ohu, ejeru iya ozi. Epebedua be o meru ndu oogu iya; me ndu-ishi ozi iya; me ndu-ishi ugbo-inya iya; me ndu agbaru iya inya. ¹⁰ Ọ epeh bu ndu-ishi ozi Sólomonu. Epeh du ukporo umadzu iri l'ebo l'umadzu iri buru ndu-ishi l'ozu ono.

¹¹ Sólomõnu bya eshi lẹ mkpukpu Dévidi dufuta nwada Fero phọ bya edobe l'ulo ono, ọ kpuru iya ono; kele Sólomõnu bẹ sũru lẹ nyee ya tee budu l'ulo Dévidi, bụ eze ndu Ízurelu; noo kele iphe, bụ ẹka okpokò Chipfu bahugbaaru bẹ dukota nsọ.

¹² Sólomõnu bya egweeru Chipfu ngweja-akpo-oku l'eli ọru-ngweja Chipfu, ọ kpuru l'atatiphu eze-ulo ono. ¹³ Ngweja ono bẹ oogweje egube ọ gbaru g'e gweje iya mbokum-boku; mbu egube ekemu Mosisu pfuru g'e gweje iya l'eswe-atuta-unme; me l'onwa ophuu; me l'obo-iphe eto, aaboje aphagapha ono: bu iya bu Obo-Buredi, ekoduru ekoko; me Obo-Idzu; me Obo-Mkpũ. ¹⁴ O tsoru egube ono, nna iya Dévidi toru okpa iya gude hoo ogbo ndu-uke Chileke dobe phe l'ozi, ephe a-nodu eje; me ogbo ke ndu Lívayi g'ephe bujeru ishi l'agu ebvu ajaja; me g'ephe yejeru ndu-uke Chileke ẹka l'ozi egube ọ gbaru lẹ mbokum-boku; ọ gbaa ogbo ndu nche dobegbaa phe l'oguzo g'ephe chee nche; kele ọo egube ono bẹ Dévidi, bụ onye ke Chileke tũru iya l'ekemu. ¹⁵ Ophu ọ dudu iphe, eze tũru ekemu iya doberu ndu-uke Chileke; me ndu Lívayi g'ephe meje, dũru ophu ephe haru ememe; je akpaa lẹ k'eka aakwakobejegba ẹku.

¹⁶ Noo ya; ozi Sólomõnu ono buru iphe, e jekotaerupho e -shi lẹ mboku, a tũru okpa eze-ulo Chipfu ono jasuru a kpu-tsee ya. O buru iya bu l'aakpu-ghe ulo Chipfu ono.

¹⁷ Tobudu iya bu; Sólomõnu bya atugbua jeshia Eziyonu-Geba; me Elatu ophu du l'ali Edomu l'aguga eze-enyimu. ¹⁸ Hiramũ ye ndu nkiya, bu ndu mahawaru eze-enyimu ono; ephe pataru Sólomõnu ugbo-mini. Ephe lẹ ndu ke Sólomõnu tũko jeshia ali Ofi; bya eshi l'eka ono wolata mkpola-ododo, erwa iya du unu talentu l'ukporo talentu labo lẹ talentu iri bya akũberu eze, bu Sólomõnu.

9

Eze-nwanyi ndu Sheba akpafuta Sólomõnu (1Ndu 10:1-13)

¹ Tobudu iya bu; eze-nwanyi ndu Sheba bya anuma udu Sólomõnu; ọ byatashia Jierusalemũ g'o gude aji, shihuru ike dalee ya. O chiru ikpoto nemadzu; me inyakamelu, vugbaa manũ, eshigbaa kwekweekwee; waa igwerigwe mkpola-ododo; me mkpuma, vugbaa oke aswa. O byapfuta Sólomõnu; bya atũko iphemiphe, ọ riru k'epfufu pfukotaru iya. ² Sólomõnu yekotaru iya onu ree l'aji, ọ jikotaru iya. Mbu l'ọ to dudu aji, ọ jiru Sólomõnu, ọ madu yeru iya onu ree. ³ Eze-nwanyi ndu Sheba ono bya ahuma egube mmamiphe, Sólomõnu nweru; waa egube ulo, ọ kpuru; ⁴ me egube nri, oorije; me udu oshi, ndu-ozu iya anoduje anoo; me ge ndu-ozu iya gude eje ozi; waa egube uwe, ephe eye l'ehu; me ndu etsujeru iya onu lẹ mee; me egube uwe, ephe eye l'ehu; mekpoo ngweja-akpo-oku, oogweje l'ulo Chipfu. O bya ahumakotachaa iphemiphe ono; ọ tũfu iya ẹhu.

⁵ O bya asu eze: "Akọ, mu no l'ali anyi nũma k'iphe, i meshiru; me ke mmamiphe ngu bẹ bukota eviya. ⁶ Mu te eshidu kweta l'akọ ono bẹ bu eviya; jasũ ge mu byaru nta-a bya egude enya mu humakota iya-a. Lenu; ge ke mmamiphe ngu ono gude habe shii bẹ a ta kojahaduru mu ẹbo; noo kele i dakiri g'aturu onu ngu. ⁷ Oo ephe lẹ ndibe ngu bẹ iphe kweru! Iphe kweru ndu-ozu ngu phe, bu ndu anoduje l'iphe ngu mkpurumkpuru anuma opfu mmamiphe, iipfu! ⁸ G'ajaja buru ke Chipfu, bu Chileke ngu; bu onye ono, i du ree; o woru ngu dobe l'aba-eze iya g'i buru eze l'iswi ẹhu iya. Oo kele Chileke ngu yeru ndu Ízurelu obu ojejoje meru g'o gude; o mee ngu eze phe; k'ophu i-nodu ekpe ikpe, pfuru nhamunha; meje iphe, pfuru oto."

⁹ Tobudu iya bu; eze-nwanyi ono bya eworu mkpola-ododo, erwa iya du ukporo talentu ishii nu eze; bya anu iya manũ, paru ẹka apaa, eshi kwekweekwee; waa mkpuma, vugbaa oke aswa. Manũ ono, eze-nwanyi ndu Sheba nũru eze, bu Sólomõnu ono paru ẹka shii; k'ophu bu l'ọ to dudu manũ, a nũjebaaru iya habe g'onoya.

¹⁰ Teme ndu ke Hiram; me ndu ke Solomonu, bu ndu ono, evutaje mkpola-ododo l'ali Ofi ono be evutajekwapho oshi alugumu; me mkpuma, vugbaa oke aswa. ¹¹ O buru oshi alugumu ono be eze gude meta eka aazoje okpa enyihu ulo Chipfu ono; me k'ulo ibe eze; bya egudekwa iya pho mee une; waa ogumogu, ndu ebvu egudeje agu ebvu. Oshi alugumu, ha egube ono be a ta ahumajebaeduru l'ali Jiuda.

¹² Eze, bu Solomonu bya anukota eze-nwanyị ndu Sheba ono iphemiphe, du iya ree, o suru g'o nu iya; a -gufukwa ophu eze-nwanyị ono nuru eze l'onwiya. Oo ya bu; eze-nwanyị ono yele ndu-ozu iya dakobe lashia ali phe.

Eku Solomonu
(1Ndu 10:14-25)

¹³ Mkpola-ododo, eevulatajeru Solomonu aphagapha be erwa iya aduje unu talentu; l'ukporo talentu iri l'eto le talentu ishii; ¹⁴ a -gufukwa iphe, eshije l'eka ndu ngho, ephe agba ha nwanshii me l'eka ndu agba eze ngho. Mkpola-ododo; waa mkpola-ochaa be eeshijekwapho l'eka ndu eze ndu Arabu; me l'eka ndu ochi-oha ali ono evulataru Solomonu.

¹⁵ Eze, bu Solomonu gude mkpola-ododo, e tsusaru osa meta iphe, eegudeje egbobuta onwonye, hagbaa galagala; uzo ukporo iri. Mkpola-ododo, laru le nanu be duchaa unu shekelu; le shekelu ukporo iri. ¹⁶ O gudekwapho mkpola-ododo, e tsusaru osa meta iphe ono, eegudeje egbobuta onwonye ke nshii; uzo ukporo iri l'ise. Mkpola-ododo, laru le nanu iya bu ukporo shekelu iri l'ise. Eka eze doberu iya bu l'ulo ono, e gude oshi, shi l'oswa, no l'ubvu ubvu Lebanonu kpua ono.

¹⁷ Nokwapho g'eze gude eze-enyi meta aba-eze, ha shii; bya awukota iya okpobe mkpola-ododo l'eli. ¹⁸ Aba-eze ono be bu ntokpa ishii; bya enweru okposhi, e meru le mkpola-ododo ye iya g'a tukobeje okpa. E meru iya eka aatukobeje eka ibekobo; kpua oduma labo pfu-kubecha iphe ono, aatukobeje eka ono ephenebo. ¹⁹ A kpuru oduma iri l'ebo pfube l'eli ntokpa ishii ono. O pfugbaaru l'ibe lanu; waa l'eka ibe iya ophuu. O to dudu aba-eze ozo, e mejewaru o du egube ono. ²⁰ Iphe, eze egudeje angu iphe-angungu bu mkpola-ododo be e gude mekota iya. Ivu, dukota l'ulo ono, e gude oshi, shi l'oswa ubvu ubvu Lebanonu mee ono be bu okpobe mkpola-ododo be a wukotaru iya. O to dudu iphe ono, duru ophu e meru le mkpola-ochaa; noo kele o to dudu iphe, a guberu mkpola-ochaa le teke Solomonu bu eze. ²¹ Eze nwegbaaru ugbo-mini, e gude agbaru iya ngho. Ugbo-mini ono be ephe le ndu-ozu Hiram atukoje swiru. O buru ugbo lanu l'ime apha eto be ugbo-mini ono alwaje; vulata mkpola-ododo; me mkpola-ochaa; me eze-enyi; me adaka; me enwe.

²² O buru eze, bu Solomonu be kakota enweru eku; buru iya kakota enweru mmamiphe l'iphe, bu ndu eze ndu mgboko l'ophu. ²³ Ndu eze ndu mgboko l'ophu nodu abyaje l'iphu Solomonu g'ephe numa opfu mmamiphe, Chileke nuru iya. ²⁴ Aphagapha abujeru: onye -byatashia; l'o gude iphe bya anu iya; mbu iphe, e meru le mkpola-ochaa; me ophu e meru le mkpola-ododo; me uwe mgbalanu; me ngwogu; me manu, eshi kwekweekwee; me inya; mekpoo inya-mulu. Iphe, aanuje iya be apaje eka apaa.

²⁵ Solomonu be nweru eka oodobeje inya; me ugbo-inya. Eka ono be du unu iri. O nwekwarupho ndu agba l'inya ukporo unu l'unu iri. O nweru ndu ophu eze doberu le mkpukpu, eedobeje ugbo-inya; dobe ndu ophuu le Jierusalemu swibe onwiya. ²⁶ O buru iya bu ishi iphe, bu ndu eze; e -shi l'enyimu Yufuretisu je akpaa l'ali ndu Filisitayinu; je akpaa l'oke ali ndu Ijiputu. ²⁷ Eze meru; mkpola-ochaa kuru ge mkpuma le Jierusalemu; bya emee g'oshi sida dzuru ekameka g'oshi sikamo, tuko ali okpa ubvu, no l'uzo enyanwu-ariba sweta. ²⁸ A nodu eshije l'ali Ijiputu mewaro ali ndu ozo anmataru Solomonu inya.

Anwuhu Sólomõnu
(1Ndu 10:28)

²⁹ Iphe ọ́zo, Sólomõnu megbabẹ́ru; e -shi l'ishi jeye l'ẹ́ka o jeberu; bẹ́ e dekotaru l'ẹ́kwo, Nétanu, bụ́ onye mpfuchiru Chileke; mẹ́ l'ẹ́kwo mpfuchiru Ahayijia, bụ́ onye Shilo; mẹ́ l'ẹ́kwo ọ́phulenyá Ido, bụ́ onye aphiye ọ́phulenyá; mbụ́ ọ́phulenyá, ọ́ phuru lẹ́ k'ẹ́hu Jierobowamu nwa Nebatu. ³⁰ Sólomõnu bẹ́ nọ́ lẹ́ Jierúsalemụ́ bụ́ru eze ndu Ízurelụ́ ụ́kporo apha labọ́. ³¹ Tọ́budu iya bụ́ ọ́ nwuhu lapfushia nna iya phẹ́. E lia ya lẹ́ mkpụ́kpụ́ Dévidi, bụ́ nna iya. Nwa iya nwoke, bụ́ Rehobówamu bụ́ru eze nọ́chia ẹ́nya iya.

10

Ndu Ízurelụ́ Ekwefuru Rehobówamu ike
(1Ndu 12:1-20)

¹ Tọ́budu iya bụ́; Rehobówamu tųgbua jeshia Shẹ́kemu; kele ndu Ízurelụ́ l'ophu wụ́waru jeshia l'ẹ́ka ono g'ẹ́phe mee ya eze. ² Teke ono bẹ́ Jierobowamu nwa Nebatu nọ́kwadu lẹ́ Ijiputu, bụ́ ẹ́ka ono, ọ́ gbaru lashia teke ono, ọ́ogbaru eze, bụ́ Sólomõnu ọ́so ono. Ọ́ numa kẹ́ Rehobówamu ono; o shi lẹ́ Ijiputu lwatashia. ³ Ọ́o ya bụ́; e zia g'e je ekua ya. Jierobowamu yele ndu Ízurelụ́ g'ẹ́phe ha bya awụ́-pfu Rehobówamu je asụ́ iya: ⁴ “Nna ngu boru anyi ivu, anyi ẹ́rwa. Ọ́ -bụ́ru l'ii-me g'ozí aphi ono, nna ngu shi kpabẹ́ anyi; mẹ́ ivu ono, o boru anyi ono ka alwa alí; bẹ́ anyi a-nọ́dukwa-a ejeru ngu ozi.”

⁵ Rehobówamu sụ́ phẹ́: “Unu lashia je anọ́ ujiku ẹ́to; g'unu alwaphutawarọ́ azụ́.” Ọ́o ya bụ́; ẹ́phe wụ́kashihu.

⁶ Tọ́budu iya bụ́; eze, bụ́ Rehobówamu jeshia akpata ishi l'ẹ́ka ndu bụ́ ọ́gerenya ono, shi ejeru nna iya, bụ́ Sólomõnu ozi lẹ́ teke ọ́ nọ́ ndzụ́ ono. Ọ́ jia phẹ́ sụ́: “?Denu g'unu sụ́ru gẹ́ mu yeeru ndu-a ọ́nu?”

⁷ Ẹ́phe sụ́ iya: “Ọ́ -bụ́ru l'ii-nọ́du emeru ndu-a iphe-ọ́ma; emeru phẹ́ ree; bya epfuru phẹ́ opfu ọ́ma; bẹ́ ẹ́phe a-bụ́kwaru ndu-ozí ngu jasuru asuru.”

⁸ Obenu lẹ́ Rehobówamu bẹ́ jikaru idzu ono, ndu bụ́ ọ́gerenya chítaru iya ono. O jepfushia unwokorobyá, bụ́ ndu ẹ́phe l'iya tųkoru tsee, ejeru iya ozi; gẹ́ ya kpata phẹ́ ishi iphe. ⁹ Ọ́ jia phẹ́ sụ́: “?Denu g'unubẹ́dua sụ́ru gẹ́ mu yeeru phẹ́ ọ́nu? ?Bụ́ gụ́nu bẹ́ anyi e-pfuru ndu-a, sụ́ru gẹ́ mu mee g'ivu, nna mu boru phẹ́ ka alwa alí-a?”

¹⁰ Unwokorobyá ono, bụ́ unwu ọ́gbo iya ono sụ́ iya: “Iphe, ii-pfuru ndu ono, sụ́ru ngu lẹ́ nna ngu boru phẹ́ ivu, anyi ẹ́rwa ono; l'ọ́o g'i mee ya g'ọ́ ka alwa alí ono bụ́ lẹ́-a: mkpụ́shi-ẹ́ka ọ́tsutso ngu bẹ́ kakwa upfu nna ngu igbi. ¹¹ L'eshi ophi nna ngu boru phẹ́ ivu, anyi ẹ́rwa bẹ́ ii-me g'ọ́ kaba anyi ẹ́rwa. Eshi ophi ọ́ bụ́ ẹ́chachi bẹ́ nna ngu shi echije phẹ́ bẹ́ ii-gbaahaa phẹ́ akpí.”

¹² Ọ́o ya bụ́; o -rwuepho lẹ́ mbọ́ku k'ẹ́to ono; Jierobowamu yele ndu Ízurelụ́ l'ophu wụ́-pfuta eze, bụ́ Rehobówamu ọ́zo; ẹ́gube ono, o pfuru phẹ́ g'ẹ́phe bya lẹ́ mbọ́ku k'ẹ́to ono. ¹³ Eze, bụ́ Rehobówamu jika idzu, ndu bụ́ ọ́gerenya phọ́ chikoshiru iya; eyeeru phẹ́ ọ́nu ẹ́huka ẹ́huka. ¹⁴ O je etsoru idzu ono, unwokoro phọ́ chikoshiru iya sụ́: “Nna mu boru unu ivu, anyi ẹ́rwa; ọ́le mbẹ́dua bẹ́ e-me g'ọ́ kaba anyi ẹ́rwa. Nna mu bụ́ ẹ́chachi bẹ́ o shi echije unu; ọ́le mbẹ́dua bẹ́ a-gbaahaa unu akpí.” ¹⁵ Ọ́o ya bụ́; ophi eze angaduru ndu Ízurelụ́ ono nchí; noo kele ọ́o Chileke bẹ́ meru g'ọ́ dụ́ nno; k'ophu iphe ono, o shije l'ọ́nu Ahayijia kẹ́ mkpụ́kpụ́ Shilo pfuaru Jierobowamu nwa Nebatu ono a-vụ́kota.

¹⁶ Ndu Ízurelụ́ ono l'ophu bya ahumaepfo l'eze ta angaduru phẹ́ nchí; ẹ́phe sụ́ iya: “?Bụ́ gụ́nu bẹ́ anyi lẹ́ Dévidi jigba?”

Ọ tọ dukwa okiphe,
anyi nweru l'ẹhu nwa Jiesi.

Unube Ízurelu;
g'onyenonu lashia
unuphu ibe iya-o!

Gẹ Dévidi letawarọ onu-ulo
nkiya ẹnya!"

Ọo ya bu; ndu Ízurelu l'ophu wukashihi lashia unuphu ibe phe. ¹⁷ Ọ buwaruro ndu Ízurelu ophu bu le mkpukpu le mkpukpu, du l'ali Jiuda be Rehobowamu bu eze phe.

¹⁸ Tobudu iya bu; eze, bu Rehobowamu zia Adoniramu, bu onye-ishi ogbo ozi; g'o jepfu ndu Ízurelu. O rwua; ẹphe gude mkpuma tugbua ya. Eze, bu Rehobowamu mekebe egwegwa nyita ugbo-inya iya gbalaa; o buru iya ala Jierusalemu. ¹⁹ E -shi teke ono be ndu Ízurelu shi kwefutaru onu-ulo Dévidi ike byasu ntanu.

11

Shemaya Ezi Rehobowamu Ozi (1Ndu 12:21-24)

¹ Rehobowamu larwuepho Jierusalemu; o chikobe ndu onu-ulo Jiuda; me ndu Benjiaminu; ukporo unu unwoke mgbo ukporo l'ebo l'unu unwoke iri, bu ndu a hotaru ahota; g'ẹphe je etsoo ndu Ízurelu ogu; k'ophu ẹphe a-nataphu ali-eze ono azu woru nu Rehobowamu.

² Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuaru Shemaya, bu onye ke Chileke su: ³ "Je akaru Rehobowamu nwa Solomonu; mbu eze ndu Jiuda; li karu ndu Ízurelu l'ophu, bu ndu ophu no le Jiuda me le Benjiaminu ⁴ le Chipfu suru-a: 'Unu te ejekwa etso unwunna unu phe ogu. G'onyenonu lashia ibe iya; noo kele o mu be iphe ono shi l'eka.' " Ọo ya bu; ẹphe numa iphe, Chipfu pfuru; laphu azu. Ophu ẹphe ejeeduru etso Jierobowamu ogu.

Rehobowamu akpu Jiuda; g'o shihu ike

⁵ Rehobowamu be bu le Jierusalemu. O kpushia mkpukpu le mkpukpu, du l'ali Jiuda; o shihuchaa ike; k'ophu oo-gbobutaje phe l'ogu. ⁶ Mkpukpu, o kpuru bu Betulehemu; me Etamu; me Tekowa; ⁷ me Betu-Zuru; me Soko; me Adulamu; ⁸ me Gatu; me Maresha; me Zifu; ⁹ me Adoremu; me Lakishi; me Azeka; ¹⁰ me Zora; me Ajialonu; me Hẹburonu. Mkpukpu ono be bukota mkpukpu, a kpushiru ike l'ali Jiuda; me l'ali Benjiaminu. ¹¹ O mekwarupho aka eedomije onwonye; o shihugbaa ike; bya achita ndu-ishi ndu ojogu yechaa ya. O meta ulo aka aakwakobeje nri; me manu; me mee yechaa ya. ¹² O yekotaru iphe, eegudeje egbobuta onwonye; me arwa le mkpukpu nonu; bya emee; mkpukpu ono shihu ike okpobe eshihu. Ọo ya bu; Jiuda; me Benjiaminu buwaru iya be o du l'eka.

Ndu uke Chileke; me ndu Lívayi alwa Jiuda

¹³ No iya; ndu-uke Chileke; me ndu Lívayi, nokota l'ali Ízurelu bya aturu ike yeru iya. ¹⁴ Ndu Lívayi paru ali aka eku phe ataje nri; me ali phe haa; lashia Jiuda; me Jierusalemu; kele Jierobowamu yele unwu iya chifuru phe g'ẹphe te ejeshiru Chipfu ozi ndu-uke. ¹⁵ Jierobowamu gude aka iya hota ndu e-gweje ngweja l'eka aagwaje iphe; me ndu a-gwaje nwamkpi; yele oke-eswi, o kpushiru dobe. ¹⁶ Iphe, bu ndu doberu obu phe g'ẹphe choo uzo ke Chipfu, bu Chileke ke Ízurelu shi l'ipfu nonu le Ízurelu wufu tsoru ndu Lívayi jeshia Jierusalemu; g'ẹphe gweeru Chipfu ngweja; mbu Chileke ke nna phe. ¹⁷ ẹphe mee; ali-eze ndu Jiuda ka eshihu ike; turu ikè yeru

Rehobówamu, bu nwa Sólomónu apha ẹto. Ẹphe nọdu etsokọta ọzo, Dévidi; me Sólomónu tọru l'ime apha ẹto ono.

Ndibe Rehobówamu

¹⁸ Rehobówamu be luru Mahalatu, bu nwada Jierimotu. Jierimotu bu nwa Dévidi ke nwoke. Jierimotu ono lya Abihelu, bu nwada Eliyabu. Eliyabu bu nwa Jiesi ke nwoke. ¹⁹ Mahalatu nwutaru iya unwoke, epha phe bu: Jieyushi; me Shemaraya; me Zahamu. ²⁰ O luchaa ya; bya alua Maka, bu nwada Abusalomu. O nwutaru iya Abáyijia; me Atayi; me Ziza; me Shelomiti. ²¹ Rehobówamu buru Maka, bu nwada Abusalomu ono be o kachaa eye obu eme l'unyomu iya ndu ophuu; mekpoo unwanyi, ndu ophu abụ-zidu unyomu iya. O luru unwanyi iri l'eshato. O nweru unwanyi ukporo ẹto, bu ndu ophu abụ-zidu unyomu iya. O nwuta unwoke ukporo l'eshato; bya anwuta unwanyi ukporo ẹto.

²² O buru Abáyijia, bu nwa ke Maka be o turu eka g'o buru onye-ishi l'echilabo unwunna iya; noo kele oo ya be oome ge ya mee eze. ²³ O meru g'onye maru iphe; bya edokaa unwu iya; epha dzuru ali Jiuda; me ke Benjaminu; mbu le mkpukpu ono, a kpugbaaru; o shihu ike ono; mbu nu phe nri k'etsutsu iya; bya alushiaru phe nwanyi.

12

Ndu Ijiputu ezebata le Jierúsalemu (1Ndu 14:25-28)

¹ O be teke Rehobówamu meerupho aba-eze iya o nguru anguru shihu okpobe ike; yele ndu Ízurelu g'ephe ha gwobe ekemu Chipfu. ² Eshinu epha ta apfushiduru ike l'eka Chipfu; Shishaku, bu eze ndu Ijiputu byatashia ogu le Jierúsalemu l'apha kwe Rehobówamu apha ise o wataru aburu eze. ³ O chiru unu ugbo-inya ẹto; me ndu agba l'inya, du unu umadzu ugbo ukporo esaa l'unu iri bya ogu ono. Ndu yee ya shi le Ijiputu swiru bya ogu ono buru aguta aguta; mbu ndu Libiya; me ndu Sukimu; me ndu Kushi. ⁴ O natakota iphe, bu mkpukpu, a kpushiru ike le Jiuda; mbu epha byarwutachaa Jierúsalemu.

⁵ Tọbudu iya bu; Shemaya, bu onye mpfuchiru Chileke byapfuta Rehobówamu; yele ndu-ishi ndu Jiuda g'ephe dzukoberu le Jierúsalemu l'eka epha atsụ Shishaku ebvu. O su phe: "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Unu pawaru mu haa; oo ya meru iphe, mbedua paru unu haaru Shishaku."

⁶ Oo ya bu; ndu-ishi ndu Ízurelu ono waa eze bya ewozeta onwophe ali su: "Chipfu bu onye pfuberekoto."

⁷ Chipfu bya ahumaepho l'ephe wozetaru onwophe ali; Chipfu byakwa epfuaru Shemaya su: "Eshinu epha wozetawaru onwophe ali be mu te emebyishiedu phe; mu e-mechia g'a nafuta phe. Mu te eshiedu Shishaku l'eka tu-koshi Jierúsalemu oke ehu-eghu mu. ⁸ Ole-a; epha a-nodu ejeru iya ozi; k'ophu epha a-maru iphe, du iche l'ejeru mu ozi waa ejeru ndu eze ndu ali ozo ozi."

⁹ Oo ya bu; Shishaku, bu eze ndu Ijiputu byatashia ogu le Jierúsalemu; bya evukochaa eku, du l'ulo Chipfu; me eku, du l'ulo eze. O vutakota iphemiphe; mbu chitachaa iphe, eegudeje egbobuta onwonye pho, Sólomónu gude mkpola-ododo kpushia pho. ¹⁰ Tọbudu iya bu; eze, bu Rehobówamu bya egude onyirubvu kpukpukota iphe ono azu; gude dochia enya iya ophuu; bya eworu iya ye l'eka ndu-ishi ndu eche onu eka eeshije abahu l'ibe eze nche; g'ephe leta iya enya. ¹¹ O nodu abujeru teke eze eje l'ulo Chipfu; ndu nche ono aparu iphe, eegudeje egbobuta onwonye ono tsoru iya. E -mechaa; epha ewophuta iya azu bya edobe l'ulo-nche.

¹² Rehobówamu wozetaepfo onwiya alì onò; Chipfu vù-buhuru iya ovuma; k'ophu bụ l'ò to meduru iya g'ò buru mkpurupyata; teme iphe bya aduharu ndu Jiuda le ree.

¹³ Noo ya; eze, bụ Rehobówamu eze le Jierúsalemu; kpoo onwiya g'abara. O nwaru ukporo apha labo l'apha lanu teke o wataru aburu eze. Iphe, o noru l'aba-eze iya bu apha iri l'esaa le Jierúsalemu, bu iya bu mkpukpu ono, Chipfu hofutaru l'ipfu Izurelu l'ophu g'o buru ono. Epha ne iya bu Nama onye Amonu. ¹⁴ O meru ejo-iphe; kele o to gudedu obu iya choo Chipfu.

Anwuhu Rehobówamu

(1Ndu 14:29-31)

¹⁵ Iphe, Rehobówamu megbaberu; e -shi l'ishi jeye l'eka o bvuru be e dekotaru l'ekwo Shemaya, bu onye mpfuchiru Chileke; me l'ekwo Ido, bu onye aphuje ophulanya. Ophu Rehobówamu yele Jierobowamu alwu-buhujeduru ogu alwu-buhu. ¹⁶ Rehobówamu bya anwuhu lapfushia nna iya phe. E lia ya le mkpukpu Dévidi. Abáyijia, bu nwa iya nwoke buru eze nochia enya iya.

13

Teke Abáyijia bu eze ndu Jiuda

(1Ndu 15:1-8)

¹ L'apha, kwe Jierobowamu apha iri l'esato, o wataru aburu eze ndu Izurelu be Abáyijia wataru aburu eze ndu Jiuda. ² Iphe, o noru l'aba-eze le Jierúsalemu bu apha eto. Epha ne iya bu Mayikaya nwada Uriyelu ke mkpukpu Gibiya.

Abáyijia yele Jierobowamu shi anoduje alwu-phe ogu. ³ Abáyijia bya atugbua jeshia ogu ono; chita ndu ojogu, du ukporo unu ugbo ukporo labo l'iri, buchaa ndu ike du l'ogu; buru ndu ojogu, a horu ahoho. Jierobowamu chita ndu nkiya, du ukporo unu ndu ojogu ugbo ukporo ise, bukwapho ndu a horu ahoho; ephe je akwaberu Abáyijia k'ogu ono.

⁴ Tobudu iya bu; Abáyijia je apfu-koru l'eli ubvu Zemarayimu ophu no l'ali ubvu ubvu Ifuremu; pfushiahaa su: "Gube Jierobowamu me Izurelu l'ophu; unu ngaberu mu nchi! ⁵ ?Unu ta amadu le Chipfu, bu Chileke ke Izurelu be gude ogbandzu, ta abyadu anwahu anwahu woru abu eze ndu Izurelu nu Dévidi yele oshilokpa iya jasu l'ojejoje? ⁶ O buru iya be Jierobowamu nwa Nebatu, bu onye-ozu Solomonu nwa Dévidi gbalihuru bya ekwefuru nnajiuphu iya ike. ⁷ Ogalemkpa nemadzu phe, bu mkpokoro nemadzu je eswiphee ya mgburugburu. Ephe noduru Rehobówamu nwa Solomonu l'ukukanyi; mbu le teke Rehobówamu bukwaduro nwatanshi, adudu iphe, o maru; ophu o to dudu ike kpafu phe l'iphu.

⁸ "Nta-a bu iphe, unu tuberu bu g'unu tsoo ali-eze Chipfu ogu; mbu ali-eze ono, no l'eka unwu Dévidi ono. Unu bukpoo ikpoto nemadzu; teme unu l'unwu oke-eswi mkpola-ododo ono, Jierobowamu meshiru g'o buru agwa unu ono tuko nodu. ⁹ Oleea; ?to bunaa unu be chishiru ndu-uke ke Chipfu-a; mbu oshilokpa Eronu ono; me ndu Livayi; mbu gude eka unu dobe ndu egweru unu ngweja egube ono, ndu ohozo emeje ono? Iphe, bu onye gude oke-eswi; yele ebili esaa bya ge ya swaa onwiya eja be abujewaru nu onye egweru agwa ono, adudu iphe, o bu ngweja.

¹⁰ "Obenu l'anyibedua be bu Chipfu bu Chileke nkanyi; anyi teke ahakwa iya. Anyi nweru ndu-uke Chileke, bu oshilokpa Eronu. O buru phe ejeru Chipfu ozi; ndu Livayi nodu eyetaru phe eka. ¹¹ Utsugutsu; me uzenyashi nonu be ephe egwejeru Chipfu ngweja-akpo-oku; waa ngweja unwu-isensu, eshi kwekweekwee; bya edoo buredi, eedobeje l'iphu Chileke l'eli teburu ono, e mecharu emecha ono. L'uzenyashi be ephe eyeje oku l'oroku ono, a tukoberu l'iphe, e meru le mkpola-ododo, aapfubeje oroku

ono. O buru iphe, kparu iya nu bu l'anyibedua eme iphe, Chipfu, bu Chileke anyi suru g'emeje. Obenu l'unubedua be pawaru Chipfu haa. ¹² Chileke be swiru anyi eswiru. Oo ya bu onye-ishi anyi. Ndu uke iya be egbuwaru unu opu-ogu eje abya. Unube unwu Izurelu; unu te etsokwa Chipfu ogu; mbu Chileke ke nna unu phe; noo kele o too jehukwaru unu."

¹³ Jierobowamu be gbeyewanu ndu ojogu kpugbaaru ekpuru k'ophu ephe e-shi l'azu ndu Jiuda ono. Jierobowamu phe nodu ndu Jiuda l'iphu; ndu ojogu iya ophu kpuru ekpuru pho nodu ndu Jiuda ono l'azu. ¹⁴ Ndu Jiuda bya aghaa enya; huma l'e shi l'iphu me l'azu etso phe ogu ono. Ephe raku Chipfu; ndu-uke Chileke woru opu gbua. ¹⁵ Tobudu iya bu; ndu Jiuda chishia mkpu ogu. Ephe chiepho mkpu ogu ono; Chileke tu Jierobowamu; me ndu Izurelu l'ophu eberebete l'iphu Abayijia; yele ndu Jiuda. ¹⁶ Ndu Izurelu gbaaru ndu Jiuda oso; Chileke woru phe ye ndu Jiuda l'eka. ¹⁷ Abayijia yele ndu nkiya lwu-kpee phe; gbua phe pyaapya; k'ophu bu le ndu ephe gburu egbugbu le ndu ojogu ndu Izurelu ono be du ukporo unu ugbo ukporo eto l'ebo l'unu iri, bu ndu ojogu, a horu ahoho. ¹⁸ Oo ya bu; a kapyabe ndu Izurelu le teke ono. Ndu Jiuda lwu-kpee; kele ephe dakoberu Chipfu, bu Chileke ke nna phe.

¹⁹ Abayijia chipyabe Jierobowamu; je anaa ya mkpukpu Betelu; yele unwu mkpukpu, nokota iya nu; me mkpukpu Jieshana; yele unwu mkpukpu, nokota iya nu; me mkpukpu Efuronu; yele unwu mkpukpu, nokota iya nu. ²⁰ Ophu Jierobowamu aduedu ike palihubaa ozo teke Abayijia bu eze. Tobudu iya bu; Chipfu chita iya tua; o nwuhu.

²¹ Ole Abayijia be ike kaba shi eje. O lua unwanyi iri l'eno; nwuta unwoke ukporo l'ebo; nwuta unwanyi iri l'ishii.

²² Iphe ozo, Abayijia megbaberu be e dekotaru l'ekwo ako onye mpfuchiru Chileke, bu Ido.

14

¹ Oo ya bu; Abayijia nwuhu lapfushia nna iya phe. E lia ya le mkpukpu Devidi. Asa, bu nwa iya nwoke buru eze nochia enya iya. Teke Asa bu eze be ali ono noru le nchi-odoo apha iri.

Teke Asa bu eze ndu Jiuda

² Asa be meru iphe, du ree; me iphe, pfuru oto l'enya Chipfu, bu Chileke iya. ³ O wofuru enya eka eegwejeru agwa ndu ohozo ngweja; wofu eka aagwaje iphe; bya akupyashia mkpuma, e doberu nsu; gbutsushia itso Ashera. ⁴ O bya ataru ndu Jiuda ekemu su g'ephe choo Chipfu; mbu Chileke ke nna phe; waa g'ephe meje ekemu iya me iphe, o suru g'e meje. ⁵ Nokwapho g'o wofuru eka aagwaje iphe, dukota le mkpukpu ndu Jiuda; me enya eka aakpoje unwu-isensu oku, du iya nu. Ali-eze ono nodu le nchi-odoo teke o bu eze. ⁶ O kpushia mkpukpu, a kpu-phetaru mgburugburu l'ali Jiuda; kele ali ono be no le nchi-odoo. Ophu o dudu onye tsoru iya ogu l'apha ono; kele Chipfu be meru; nchi du iya doo.

⁷ O bya asu ndu Jiuda: "Unu g'anyi kpu mkpukpu-a; gude igbulu kpu-pee ya mgburugburu; kpushia ya ulo-eli; yekota iya oguzo; me mgborigwe, ee-gudeje aswo-chi iya aswo-chi. Ali-a be bukwa du nkanyi; kele anyi choru Chipfu, bu Chileke anyi; o mewaa ge nchi du anyi doo ibekeboebo." Oo ya bu; ephe kpu ya; o jehuru phe.

⁸ Asa be nweru ndu ojogu, shi l'ipfu Jiuda, ndu du ukporo unu unwoke ugbo ukporo l'ugbo iri l'esaa l'unu iri. Ndu ono egudeje eze iphe, eegudeje egbobuta onwonye; me arwa. O nweru ndu ojogu, shi l'ipfu Benjaminu, ndu du ukporo unu unwoke ukporo l'iri l'ise. Ephebedua apaje iphe, eegudeje egbobuta onwonye ke nshii; me apfu. G'ephe ha bukota ndu ike du l'ogu.

Asa lwu-kperu Zera

⁹ No iya; Zera, bu onye Kushi bya achita unu-kuru-unu ndu Ojogu byapfutashia ndu Jiuda ogu; chiru ugbo-inya, du ukporo iri l'ise; ephe byarwutacha mkpukpu Maresha. ¹⁰ Asa phe bya ejepfushia Zera phe ogu. Ephe bya akpo giriri k'ogu ono le nsuda Zefata le mkpukpu Maresha.

¹¹ Tobudu iya bu; Asa bya araku Chipfu, bu Chileke iya su: "Jiko Chipfu; o to duekwa onye ozo, du ge gubedua, bu onye e-yetarū onye okpehu adudu eka ge yele onye okpehu du ghaa ya. Yetanuru anyi eka; gube Chipfu, bu Chileke anyi; kele o ngu be anyi dakoberu; teme o buru epha ngu be anyi gude abyapfuta ikpoto ndu-a ogu. Gube Chipfu; o ngu bu Chileke anyi; te ekwekwa ge nemadzū ka ngu ike."

¹² Oo ya bu; Chipfu dukaa ndu Kushi ono l'iphu Asa yele ndu Jiuda. Ndu Kushi ono ye okpa l'oso. ¹³ Asa me ndu yee ya swi chia phe jeye le mkpukpu Gera. E gbushia ndu Kushi ono jeye ophu o dudu onye e gbuphodoru. E gwee phe arakabya l'iphu Chipfu yele ndu ojogu iya. Ndu Jiuda kwatakpo kwaa okwata k'ophu paru eka. ¹⁴ Mkpukpu, no-phekotaru mkpukpu Gera mgburugburu be ephe mebyishikotaru; kele ndzu-agugu, shi l'eka Chipfu be byaru ndu mkpukpu ono l'ehu. Ephe gwekota ivu ndu mkpukpu ono; kele iphe, aakwata l'okwata paru iya eka. ¹⁵ Ephe kwatsushikwaapho ulo-ekwa ndu nweru iphe-edobe; kpukoo ikpoto aturu waa egbu ndu ono; me inya-kamelu phe. Ephe gbete teke ono lwatashia Jierusalemu.

15

Iphe, Asa meziru emezi

¹ Tobudu iya bu; Unme Chileke bya Azariya nwa Odedu l'ehu. ² O lufu jepfushia Asa je asu iya: "Asa; me ndu Jiuda; me ndu Benjaminu l'ophu; unu ngaberu mu nchi. Chipfu be a-tukwaru ikè yeru unu; me o -buru l'unu turu ikè yeru iya. Unu -chọ ya be unu a-chota iya. Ole unu -haa ya; l'o haa unu. ³ A nowaru odu, ndu Izurelu no; ophu ephe enwedu okpobe Chileke; ophu ephe enwedu ndu-uke Chileke, ezije phe iphe; teme ophu ephe enwedu ekemu Chileke. ⁴ Ole ephe noephe l'iphe-ehuka; ephe dakobe lwapfuta Chipfu, bu Chileke ke Izurelu; ephe chọ ya; chota iya. ⁵ Teke ono be nemadzū te ejedu g'o du iya ree; iphe emee ya; noo kele iphe, bukpo ndu bu l'ali ono noephe l'aghamehu. ⁶ Oha anoduje egwe oha ibe phe arakabya; mkpukpu anodu egwe mkpukpu ibe phe arakabya; kele Chileke be gude iphe-ehuka, du iche iche akpa phe owechorocho. ⁷ Ole oo g'unubedua shihukpopho ike. G'ike ta abvukwa unu; noo kele ozi, unu jeru be ee-bu unu obunggo iya."

⁸ Asa numaephe opfu; mbu ozi, Azariya nwa Odedu ziru; obu shihu iya ike. O bya ewofukota ejo agwa, du l'ali Jiuda; mekpoo ophu du le mkpukpu Benjaminu l'ophu; mekpoo ophu du le mkpukpu, o lwutakotaru l'ubvu ubvu ali Ifuremu. O bya emekwaa oru-ngweja Chipfu, no l'atatiphu eze-ulo Chipfu ono.

⁹ Tobudu iya bu; o chikobe ndu Jiuda; me ndu Benjaminu l'ophu; me ndu ophu shi l'ipfu Ifuremu; me ndu k'ipfu Manase; me ndu k'ipfu Simiyonu; mbu ndu ono, ephe l'iya bu; kele igwerigwe be kekatarunu le ndu Izurelu wu-pfuta Asa g'ephe humaru le Chipfu, bu Chileke iya be swiru iya eswiru.

¹⁰ Oo ya bu; ephe dzua le Jierusalemu l'onwa k'eto l'apha, kwe Asa apha iri l'ise e -shi teke o wataru aburu eze. ¹¹ Ephe gweeru Chipfu ngweja le mboku ono. O buru anu, ephe kpukoru l'ogu be ephe hataru gude gwee ngweja ono; mbu unu eswi l'ukporo iri l'ise; me unu aturu iri l'esaa l'ukporo iri. ¹² Ephe gbaa ndzu su l'ephe e-gude obu phe l'ophu; me ndzu phe l'ophu chọ Chipfu, bu iya bu Chileke ke nna phe; ¹³ l'onye ta achoduru Chipfu, bu Chileke ke Izurelu be ee-gbu egbugbu; obeta o buru nwata ozoo ogerenya; ozoo nwoke ozoo nwanyi. ¹⁴ Ephe chia mkpu; tua uzu;

gbua opu; phua upyi gude ribuaru Chipfu nte. ¹⁵ Ndu Jiuda l'ophu tekota eswa ke nte ono, ephe riru ono; kele ephe gude obu phe g'ọ ha ribua ya; teme ephe kwatakpo cho Chileke okpobe achochi; ephe chota iya. Chipfu bya emee; ephe tuta unme ibekboebo.

¹⁶ Eze, bu Asa nafu ne iya, bu Maka okwa k'abu ne eze-nwanyi; kele o doberu ejo agwa, bu Ashera. Asa gbujishia ntakpe Ashera ono; gwee ya arakabya; woru iya kpoo oku le nggele Kidironu. ¹⁷ Ole o to wofuduru aka aagwaje iphe le Izurelu. Obenu le ntucha ta adudu l'obu Asa l'eka Chipfu no jeye g'ọ no-beru. ¹⁸ O wota iphe, nna iya doberu nsọ; me iphe, yebdua doberu nsọ bya edobe l'eze-ulo Chileke; mbu mkpola-ochaa; me mkpola-ododo; me ivu ozo.

¹⁹ Ophu ogu ozo adajeeduru jeye l'apha, kwe Asa ukporo apha l'apha iri l'ise, e -shi teke o wataru aburu eze.

16

Asa Etso Basha Ogu (1Ndu 15:16-22)

¹ O be l'apha, kwe Asa ukporo apha l'apha iri l'ishii, e -shi teke o wataru aburu eze; Basha, bu eze ndu Izurelu bapfu ndu Jiuda ogu; bya akpuaha mkpukpu Rama g'o shihu ike; g'ee-shi g'ọ to du onye e-shi le ke Asa, bu eze ndu Jiuda lufu; ozoo bahu iya abahu.

² Tobudu iya bu; Asa wota mkpola-ochaa; me mkpola-ododo, shi l'eku, du l'eze-ulo Chipfu; me l'eku, du l'ibe eze; wojeru eze ndu Aramu, bu Benu-Hadadu; mbu onye ono, bu le Damasukosu; bya asu iya: ³ "Ge mu le ngu tugbanu buru nanu; egube ono, nna mu yele nna ngu shi tugba buru nanu ono. Owaa bu mkpola-ochaa; me mkpola-ododo, mu anu ngu. Jiko tugbunaa je emebyia atugba ono, unu le Basha, bu eze ndu Izurelu tugbaru ono; k'ophu oo-paru mu haa."

⁴ Oo ya bu; Benu-Hadadu kweta iphe ono, eze, bu Asa pfuru ono. O zia ndu-ishi ndu ojogu iya; ephe jeshia ogu le mkpukpu, dugbaa l'ali Izurelu. Ephe lwuta mkpukpu Ijionu; me mkpukpu Danu; me mkpukpu Abel-Mayimu; mekpoo mkpukpu aka aakwakobeje iphe l'ali Nafutali l'ophu. ⁵ Basha numaepho iphe, meru nu; o haa akpu mkpukpu Rama g'o shihu ike; gwobe ozi, o gude l'eka. ⁶ Tobudu iya bu; eze, bu Asa chitakota ndu Jiuda l'ophu; ephe je evutakota mkpuma, yee oshi, Basha shi gude akpu mkpukpu Rama g'o shihu ike. O buru iya be Asa gude kpu mkpukpu Geba; o shihu ike; waa mkpukpu Mizupa.

⁷ O buru teke ono be Hanani, bu onye aphuje ophulanya byapfutaru Asa, bu eze ndu Jiuda bya asu iya: "Eshi ophu i dakoberu eze ndu Aramu; ophu i dakobeduru Chipfu, bu Chileke ngu; be ndu ojogu eze ndu Aramu ono pyofuchawaru ngu l'eka. ⁸ ?Ndu Kushi; me ndu Libiya ta abuna ikpoto ndu ojogu, chi igwerigwe ugbo-inya me ndu agba l'inya to? Obenu l'oo l'i dakoberu Chipfu be o gude woru phe ye ngu l'eka. ⁹ Enya Chipfu be ejekwa warawara le mgboko l'ophu; achọ ndu kporu obu phe l'ophu yeru iya g'o mee g'ephe kaba eshihu ike. I mewaru umere onye-eswe; oo ya bu le shita nta-a kwaseru be ogu a-nduepho etso ngu."

¹⁰ Oo ya bu; Asa voru oku wua ehul'eka onye ono, aphuje ophulanya ono no; o woru iya ye l'oka-mkporo; kele ehul'eghushi iya eggu ike le k'iphe ono. Asa nweru ndu ophu o wataru akpa ehul'eka le teke ono.

Anwuhu Asa (1Ndu 15:23-24)

¹¹ Iphe, Asa megbaberu; e -shi l'ishi jeye l'eka o bvuru be e dekotaru l'ekwo ndu eze ndu Jiuda me ke ndu Izurelu. ¹² O buru l'apha, kwe Asa ukporo apha l'apha iri le

tete, e -shi teke ọ wataru aburu eze; be iphe-ememe meaharu iya l'okpa. Iphe-ememe ono kabaa ya njo. Mbukponu teke iphe eme iya ono be ọ to chokwaru Chipfu; ọ buru ndu eme obvu be ọ chochiaru g'ephe yeru iya aka. ¹³ Ọo ya bu; Asa bya anwuhu lapfushia nna iya phe. Ọ buru l'apha, kwe iya ukporo apha labo l'apha lanu, e -shi teke ọ wataru aburu eze be ọ nwuhuru. ¹⁴ Epe kua ya l'igbe odzu a wuru manu du l'udu iya l'udu iya, eshigbaa kweekweekwee; teme ọ buru ndu emeje manu meru iya l'onwophe; bya e woru iya lia l'ilu, ọ turu doberu onwiya le mkpukpu Dévidi. Epe kpobe oku enwu phoophoophoo gude kwaa ya.

17

Jiehoshafatu; eze ndu Jiuda

¹ Tobudu iya bu; Jiehoshafatu, bu nwa Asa ke nwoke buru eze nochia enya iya. Ọ bya emee onwiya; ike kabaa ya adudu k'etso ndu Izurelu ogo. ² O dokashia ndu ojoju l'iphe, bu mkpukpu, e gude igbulo kpu-pheta mgburugburu, no l'ali Jiuda; bya edobe odu-ogo l'ali Jiuda; me le mkpukpu le mkpukpu ndu Ifuremu, bu aka ono, nna iya, bu Asa natakotaru l'ogo ono.

³ Chipfu swikpoerupho Jiehoshafatu eswiru; kele teke ọ wataru aburu eze be ọ tso ru aka ochoroke iya, bu Dévidi. Ọ to gwaduru agwa Balu. ⁴ Ọo Chileke ke nna iya be ọ choru; eme ekemu iya; ophu o to tsoduru aka ndu Izurelu. ⁵ Ọ buru iya meru g'o gude Chipfu mee g'ali-eze ono kwata lwa Jiehoshafatu l'aka okpobe alwalwa. Ndu Jiuda g'ephe ha nodu abyaje anu iya iphe; ọ bya enweru iphe k'ophu paru aka; buru onye aakwabe ubvu, paru aka. ⁶ O wofutaru obu iya dobe l'aka Chipfu no. Ọzo buru l'o wofuru aka aagwaje iphe; me itso Ashera l'ali Jiuda.

⁷ O be l'apha, kwe iya apha eto, e -shi teke ọ wataru aburu eze; o zia ndu-ishi iya, bu Benu-Hayilu; me Obedaya; me Zekaraya; me Netanelu; me Mayikaya; g'ephe je ezia iphe le mkpukpu, dukota l'ali Jiuda. ⁸ Ndu Lívayi, o yeru phe bu Shemaya; me Netanaya; me Zebadaya; me Asahelu; me Shemiramotu; me Jiehonatanu; me Adonijia; me Tobayijia; me Tobu-Adonijia. Ndu ophu bu ndu-uke Chileke buru Elishama; waa Jiehoramu. ⁹ Epe zigbabekota iphe l'ali Jiuda; gude ekwo ekemu Chipfu ezi iya. Epe jegbabekota mkpukpu, nokota l'ali Jiuda ezi phe iphe.

¹⁰ Iphe, bu ndu eze ndu ali ono, buphegbaaru ndu Jiuda mgburugburu ono wata atsu Chipfu ebvu; k'ophu bu l'ephe te etsoduru Jiehoshafatu ogo. ¹¹ Ndu Filisitayinu haru wotaru Jiehoshafatu iphe; gude mkpola-ochaa turu utu nu iya. Ndu Arabu kputaru iya ebili, du unu iri le tete l'ukporo ise; me mkpi, du unu iri le tete l'ukporo ise.

¹² Jiehoshafatu nodu aka ike akaka eje. Ọ bya akpushia aka eedomije onwonye; kpushia mkpukpu aka aakwakobeje iphe l'ali Jiuda; ¹³ bya enweru iphe, ọ kubechaaru ke nyimunyimu le mkpukpu, dugbaa l'ali Jiuda. Ọ bya enweru ndu ojoju, bu ndu ike du l'ogu le Jierusalemu. ¹⁴ Waa g'e shi doo phe l'enya-unuphu l'enya-unuphu baa: L'ipfu Jiuda be onye bu onye-ishi ndu ojoju, dugbaa unu labo l'ukporo iri iri be bu Aduna. Ndu ojoju, ọ bu ishi phe be du ukporo unu unwoke ugbo ukporo l'iri l'esa l'unu unwoke iri. ¹⁵ Onye etsota iya nu be bu onye-ishi ndu ojoju, bu Jiehohananu. Ndu ojoju, yebedua bu onye-ishi phe be du ukporo unu unwoke ugbo ukporo l'iri l'ise. ¹⁶ Onye ophu tsotaru iya nu buru Amazaya nwa Zikiri. Yebedua be wofutaru onwiya k'ejeru Chipfu ozi. Ndu ojoju, ọ bu onye-ishi phe du ukporo unu unwoke ugbo ukporo l'ise; mbu ndu bukota ndu ike du l'ogu.

¹⁷ L'ipfu ke Benjaminu be ọ bu Eliyada, bu onye ike du l'ogu. Ndu ojoju, yebedua bu onye-ishi phe be du ukporo unu unwoke ugbo ukporo l'ise, bu ndu pagbaa uta; me iphe, eegudeje egbobuta onwonye. ¹⁸ Onye etsota iya nu be bu Jiehozabadu. Ndu

ojoḡu, yebedua bu onye-ishi phe be du ukporo unu unwoke ugbo ukporo l'ebo l'unu unwoke iri. ¹⁹ Ndu ono bu ndu ejeru eze ozi; a -gufukwa ndu ophu eze doberu le mkpukpu, o kpuru; o shihugbaa ike l'alì Jiuda l'ophu.

18

Mayikaya aphu ophulanya ehu Éhabu (1Ndu 22:1-28)

¹ Teke ono be Jiehoshafatu nweru iphe, paru eka; bya aburu onye aakwabe ubvu, paru eka. Yee Éhabu gbaa ndzu alugba nwanyi. ² A nochaa apha olemole; o tugbua kpapfushia Éhabu le mkpukpu Samériya. Éhabu gbushiaru yele ndu yee ya swi ikpoto aturu; me eswi; bya akwata iya g'o je etso mkpukpu Ramotu, du l'alì Giladu oḡu. ³ Éhabu, bu eze ndu Ízurelu bya asu Jiehoshafatu, bu eze ndu Jiuda: “?Ii-tsoru mu je oḡu le mkpukpu Ramotu, du l'alì Giladu to?”

Jiehoshafatu su iya: “Mu le ngu tukoru buru nanu. Ndibe mu me ndibe nkengu buru nanu. Anyi le ngu a-tugbabe lwua oḡu ono.” ⁴ Jiehoshafatu su iya: “Vuadaru uzo maru iphe, Chipfu e-pfu.”

⁵ Tobudu iya bu; eze ndu Ízurelu bya achikobe ndu mpfuchiru, du unu nemadzu bya aja phe su: “?Bu g'anyi je etsoo ndu mkpukpu Ramotu, du l'alì Giladu oḡu; to g'anyi te ejeshi?”

Éphe su iya: “Jeshia; le Chileke be e-woru-a mkpukpu ono ye gube eze l'eka.”

⁶ Jiehoshafatu su: “?To duedu onye mpfuchiru ke Chipfu, no l'eka-a g'anyi kpata iya ishi?”

⁷ Eze ndu Ízurelu su Jiehoshafatu: “O nwefukwaru onye lanu, anyi e-shi l'eka iya kpata Chipfu ishi obu. Ole o du mu ashi; noo kele o toko pfuswe opfu oma l'ehu mu; gbahaepho ejo iya. Onye obu bu Mayikaya nwa Imula.”

Jiehoshafatu su: “Eze; te epfubaekwa egube ono.”

⁸ Tobudu iya bu; eze ndu Ízurelu bya ekua onye-ozì iya lanu su iya: “Tugbua je ekua Mayikaya nwa Imula g'o bya ntanta-a.”

⁹ No iya; eze ndu Ízurelu yee Jiehoshafatu, bu eze ndu Jiuda yegbaa uwe eze phe; sugachaaru l'aba-eze phe l'eka eechije bali, no l'onu-abata mkpukpu Samériya; ndu mpfuchiru ono g'ephe ha nodu phe l'iphu epfugbaa iphe, ephe epfu. ¹⁰ Zedekaya, bu nwa Kenana bya egude iphe-igwe meshia upyi; bya asuje: “Chipfu suru-a: ‘Oo upyi-a be ii-du ndu Arámu jasú teke ephe a-lakota l'iyi.’ ”

¹¹ Ndu mpfuchiru ono g'ephe ha nodu epfukota iphe lanu; asuje: “Jeshia oḡu le mkpukpu Ramotu, du l'alì Giladu; je alwu-kpee; kele Chipfu be e-woru-a mkpukpu ono ye gube eze l'eka.”

¹² Tobudu iya bu; onye-ozì ono, jeru eku Mayikaya ono bya asu iya: “Lenu; ndu mpfuchiru ophu be tukokwaru wua onu nanu; toko epfu le k'oma a-duru eze. G'opfu unu l'ephe bukwaru nanu; g'i pfua opfu, du ree.”

¹³ Mayikaya su: “Eshinu Chipfu no ndzu g'o no iya-a be buepho iphe, Chileke mu pfuru be mu e-pfu.”

¹⁴ Mayikaya bya ejerwua ibe eze; eze su iya: “Mayikaya; ?bu g'anyi je oḡu le mkpukpu Ramotu, du l'alì Giladu; to ge mu kposhia ya?”

Mayikaya su: “Ngwa jenu je alwu-kpee; ee-woru phe-a ye ngu l'eka.”

¹⁵ Eze bya asu iya: “?Bu ugbo ole be mu a-rwo ngu g'i gude ephe Chipfu ribuaru mu angu l'o to dudu iphe ozo, ii-pfuru mu; gbahaepho okpobe-opfu?”

¹⁶ Oo ya bu; Mayikaya su: “Mu humaru ge ndu Ízurelu l'ophu gbakashihuru nanu nanu aghaphe l'oma ubvu g'aturu, enwedu onye-nche. Chipfu su: ‘Ndu-a be te nwedunaji; g'onyenonu lashia ibe iya l'ehu-guu.’ ”

¹⁷ Eze ndu Ízurelu sù Jiehoshafatu: “?Mu ta asùduru ngu l'ò tò byadu epfu iphe, du ree l'ishi mu; gbahaepho èjo iya?”

¹⁸ Mayikaya nõdu epfu iphe, oopfu sù: “Ngwa; ngabè nchì nùma iphe, Chipfu epfu: Mu humaru Chipfu g'ò nõ l'aba-eze iya; ndu ojozi-imigwe pfu-phee ya mgburugburu; pfuru iya l'uzo èkutara; mè l'uzo èkicha. ¹⁹ Chipfu sù phè: “?Bù onye e-je epfubuta Éhabu, bù eze ndu Ízurelu g'o jeshia õgu lè mkpukpu Ramotu, dù l'alì Giladu; k'õphu oo-je anwuhu l'èka ono?”

“Onye lanù -futa l'ò sù l'õo g'ee-me iya baa; onye õzo -bya l'ò sù l'õo g'ee-me iya bù õphuu. ²⁰ E mecha; ojozi lanù futa bya apfuru l'iphu Chipfu sù l'õo yèbedua e-pfubuta iya.

“Chipfu sù iya: “?Dènu g'ii-shi pfubuta iya õbu?”

²¹ “Ò sù lè ya e-je je aburu nwamaa ntuphu-ire nõdu l'õnu ndu mpfuchiru Éhabu.

“Chipfu sù iya: ‘Je; l'ii-pfubuta iya-a; je emee ya nno.’

²² “Òo ya bù g'ì maru lè Chipfu yewaru nwamaa ntuphu-ire; o je anõdukota ndu mpfuchiru ngu-a l'õnu; tème Chipfu pfuwa l'èjo-iphe a-dapfuta ngu.”

²³ Tõbudu iya bù; Zedekaya nwa Kenana je erepyaa Mayikaya èka l'upfuru nchì sù: “?Dènu gè Unme Chipfu shi lufu mu l'èhu; bya epfuru yeru ngu?”

²⁴ Mayikaya sù: “Mbõku, ìi-maru bù mbõku ono, ii-je edomia onwongu l'ime ime mkpuru ono.”

²⁵ Eze ndu Ízurelu bya asù: “Unu kpùta Mayikaya kpù-pfu Amõnu, bù õchi-õha mkpukpu; waa Jiowashi, bù nwa eze. ²⁶ Unu asù phè l'eze sùru-a: ‘Unu tù-chia onye-a l'òka-mkpõro; teje iya nri atèe; waa mini jeye mu ejee lwa l'èhu-guu.’ ”

²⁷ Mayikaya sù: “Ì -lwawaa l'èhu-guu; l'ì maru l'ò tò bùdu Chipfu bè gbè mu l'õnu pfua opfu.” Ò bya asù ndu nõ l'èka ono g'èphe túbè nõ l'õpfu iya ono.

Éhabu ala l'õgu

(1Ndu 22:29-35)

²⁸ Tõbudu iya bù; eze ndu Ízurelu waa Jiehoshafatu, bù eze ndu Jiuda chita ndu oõõgu phè tũgbua jeshia mkpukpu Ramotu ono, dù l'alì Giladu. ²⁹ Eze ndu Ízurelu bya asù Jiehoshafatu: “Mu e-me onwomu g'a ta maru onye mu bù; bahù l'õgu ono. Gùbedua eye akpawuru-uwe ngu.” Eze ndu Ízurelu bya emee onwiya g'a ta maru iya; èphe bahù l'õgu ono.

³⁰ Eze ndu Arámu bè pfuhawaru ndu-ishi ùgbõ-ìnya iya sù phè: “Unu ta etsokwa onye upfu m'ò bù onye nta-a õgu. Onye unu a-nõdu achì õso kpoloko bù eze ndu Ízurelu.” ³¹ Ndu-ishi ùgbõ-ìnya ono hùmaepho Jiehoshafatu; èphe sù: “Òo eze ndu Ízurelu bè ò bù!” Òo ya bù; èphe gharu iya iphu; meahaa g'èphe tsoo ya õgu. Jiehoshafatu chishia mkpu; Chipfu gbaaru iya mkpu; mee èphe haa ya. ³² Ndu-ishi ùgbõ-ìnya ono bya amaru l'ò tò bùdu eze ndu Ízurelu; èphe dakõbe haa ya achìchi.

³³ O nweru onye õphu agbaepho apfù iya l'èka ò humaru; o woru iya gbaa eze ndu Ízurelu l'èhu lè mgbaka èka ngwõgu, ò kwarù onwiya dzepfuru edzefuru. Eze rashìaru onye angaru iya ùgbõ-ìnya sù: “Kpõlaa azù; pafù mu l'õgu-a; kèlè e mekaakwaru mu iphe õkpobe emeka.” ³⁴ Ògu ono kpõhu õku lè mbõku ono; e kepyabè eze ekepyabè l'ùgbõ-ìnya ono; èphe lè ndu Arámu nõdu alwù õgu ono jasù l'ùzenyashi.

Ènyanwu rìbajeepho; ò nwùhu.

19

Mba, onye mpfuchiru Chileke baru Jiehoshafatu

1 Tòbudu iya bụ; Jiehoshafatu, bụ eze ndu Jiuda bya alwa ibe iya lẹ Jierúsalemu l'èhu-guu. ² Jiehu, bụ nwa Hanani; mbụ onye aphiye òphulenyà lufu g'o je agba iya ndzuta. O sù eze, bụ Jiehoshafatu: “?O gbaru kẹ g'i yetarụ onye èjo-iphe èka? ?O gbaru g'i yee ndu kporu Chipfu ashì obu? Eshi òphu i meru nno; bẹ oke èhu-eghu Chipfu dapfutaakwaru ngu. ³ Oke g'ò dūhabe bẹ iphe, dū ree haru dū ngu l'èhu; kẹle i wofukotaru itso Ashera, dukota l'alì-a; tẹme i woru obu ngu dobe l'achọ Chipfu.”

Iphe, Jiehoshafatu meziru emezi

⁴ Jiehoshafatu bẹ bu lẹ Jierúsalemu. O shi l'èka ono jepfu ndu Ízurelù; mbụ ndu shi lẹ mkpukpu Biye-Sheba bua jeye l'úbvú úbvú alì Ifuremu; je emee ephe buru kẹ Chipfu, bụ Chileke kẹ nna pẹ ọzo. ⁵ O woru ndu ọgbo-ikpe dobekota lẹ mkpukpu, e gude igbulọ kpụ-pheta mgburugburu, nọ l'alì Jiuda; dobegbaa pẹ lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu. ⁶ O sù ndu ọgbo-ikpe ono: “Unu nwubekwa enya l'iphe, unu eme; noo kẹle o tọ bukwa nemadzụ bẹ unu ekperu ikpe; onye unu ekperu iya bukwa Chipfu, bụ onye ono, anọduje swiru unu l'ikpe, unu ekpe ono. ⁷ Nta-a bukwa g'unu tsua Chipfu ebvu; unu akwabẹ enya l'iphe, unu eme; kẹle Chipfu, bụ Chileke anyi bẹ èka iya ta adukwa l'ikpe, apfuduru-oto; òphu o ledu nemadzụ enya l'iphu; tẹme òphu o ridu uphalazu.”

⁸ Lẹ Jierúsalemu bẹ Jiehoshafatu hakwarupho dobe ndu Lívayi; mẹ ndu-uke Chileke; mẹ ndu-ishi l'enya-unuphu l'enya-unuphu g'ephe kpeje ikpe kẹ Chipfu; waa g'ephe doshije opfu. O buru lẹ Jierúsalemu bẹ ephe bu. ⁹ O pfiaru pẹ sù: “Wakwa g'umere unu a-duje baa: Unu tsua Chipfu ebvu; pfiushia ike l'iphe, unu pfuru; gude obu unu l'ophu mee iphe, unu eme. ¹⁰ Iphe, bụ opfu, unwunna unu pẹ shi lẹ mkpukpu, ephe bu wotaru unu g'unu doo; mbụ opfu l'e gburu òchi; ọzo opfu, laru lẹ k'ekemu; ọzo k'omelalì; unu loje pẹ èka lẹ nchì k'òphu ephe tee metadu iphe, ikpe a-nma pẹ l'iphu Chipfu. Odumeka bẹ oke èhu-eghu Chipfu a-dapfutakwa unu l'unwunna unu ono. Noo g'unu e-me iya bụ ono; g'ikpe ta nma unu.

¹¹ “Oo Amaraya, bụ onye-ishi ndu-uke Chileke bẹ a-buru onye-ishi unu l'iphe, eeme ala lẹ kẹ Chipfu. Zebadaya nwa Ishimelu, bụ òchi-òha ipfu Jiuda bẹ a-buru onye-ishi l'iphe, eeme ala lẹ k'eze. Ndu Lívayi bẹ a-buru ndu-ishi unu. G'obu shihukwa unu ike l'iphemiphe, unu eme. Gẹ Chipfu swikwaru ndu eme iphe, pfuru oto.”

20

Jiehoshafatu alwu-kpee ndu Mówabu; waa ndu Amonu

¹ E mechaa; ndu Mówabu; mẹ ndu Amonu; mẹ ndu òphu haru buru ndu Meyuni byatashia g'ephe tsoo Jiehoshafatu ọgu.

² O nweru ndu haru bya epfiaru Jiehoshafatu sù iya: “Ikpotọ nemadzụ awukwa abyapfuta ngu ọgu. Ephe shikwa l'azụ eze-enyimu abya; mbụ l'ephe shi lẹ Edomu. Ephe nọduwaa lẹ Hazazonu-tama, bụ iya bụ Enu-Gedi.” ³ Ndzu gụhu Jiehoshafatu; o woru onwiya ghaa l'achọ Chipfu. O bya araa ya arara g'a swikota egu l'alì Jiuda l'ophu. ⁴ Oo ya bụ; ndu Jiuda tuko g'ephe ha dzukobe g'ephe chọo n-yemeka l'èka Chipfu. Ephe shi lẹ mkpukpu, dukota l'alì Jiuda l'ophu byakota g'ephe chọo Chipfu.

⁵ Tòbudu iya bụ; Jiehoshafatu bya apfuru l'ataphu edzudzu-òha ndu Jiuda; mẹ ndu Jierúsalemu, dzukoberu l'iphu oma-unuphu òphúú, dū l'eze-ulo Chipfu; ⁶ bya asu: “Gube Chipfu, bụ Chileke kẹ nna anyi pẹ; ?tọ bụdu ngu bụ Chileke l'imigwe? ?Tòbudu ngu bụ ishi alì-eze, nọ l'òhamoha tọ? Ike mẹ ọkpehu bẹ bụ l'èka ngu bẹ o dukota; k'òphu bụ l'ò tọ dudu onye suru ngu akpafu l'iphu. ⁷ Gube Chileke anyi; ?tọ bunaa gubedua bẹ chifuru ndu shi buru l'alì-a l'ataphu ndibe ngu, bụ ndu Ízurelù; bya eworu alì obu nù oshilokpa Ébirihamu, bụ ònyà ngu g'ò buru nkepẹ jasụ lẹ tuutuutu lẹ mijiimii? ⁸ Ephe buwa iya ebubu; nọduwa iya kpuaru ngu ulo, bụ

ẹka ẹpha ngu a-nọduje ere ire; bya epfua su: ⁹ Ọ -buru l'ejo-iphe bẹ byapfutaru anyi; o betakpọoru ọ buru ọgu; ọzoo l'ii-nu anyi aphu; ọzoo ejo iphe-ememe; m'ọ bu ọkpānri byaru; bẹ anyi a-pfuru l'ulo-a; mbu l'ataphu ngu-a; rarū kpua ngu l'iphe-ẹhuka, anyi eje; l'ii-numa olu anyi dzoo anyi; kele i bu ebubu l'ulo-a.

¹⁰ “Sū-a; lewaro unwoke ndu Amonu; me ndu Mowabu; me ndu k'ubvu ubvu ali Siye; mbu ndu ono, i ti kwedu ge ndu Izurelu zeba l'ali phe le teke ono, ẹphe shi l'ali Ijiputu futa ono. Ẹphe kwe gbango phe; haa phe emebyishi ono. ¹¹ Lewaro l'oo iphe, ẹphe gude apfu anyi ugwo iya bu l'ẹphe abya anyi achifu l'iphe, anyi nwe enwenwe; mbu l'ali-a, i nuru anyi g'ọ buru okiphe anyi-a. ¹² Oowaa Chileke anyi; ? tii gwadu phe ochi? Noo kele anyi te nwedu ike, anyi gude ejepfu ikpoto ndu-a, eze gidigidi abyapfuta anyi-a ọgu. Anyi ta amakwa iphe, anyi e-me; ọle ọo ngu bẹ anyi chiru ẹnya dzee.”

¹³ Ndu Jiuda l'ophu tuko pfuru l'ataphu Chipfu; yele ndu ophu hagbaa nwanshii; me unyomu phe; me unwegirima phe.

¹⁴ No iya; Unme Chipfu bya Jiahaziyelu l'ehu l'echilabo edzudu-oha ono. Jiahaziyelu bẹ bu nwa Zekaraya; Zekaraya buru nwa Benaya; Benaya buru nwa Jieyelu; Jieyelu buru nwa Matanaya. Jiahaziyelu ono bẹ bu onye Liviayi; buru oshilokpa Asafu. ¹⁵ Ọ su: “Unu ngabe nchi; unube ndu Jiuda g'unu ha; me ndu bu le Jierusalemu; me eze, bu Jiehoshafatu. Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: ‘Unu ta atsukwa ebvu; ophu ike abvukwa unu opfu l'unu humaru ikpoto ndu-a; kele ọgu ono ta abudu unu a-lwu iya; ọo Chileke bẹ a-lwu iya nu. ¹⁶ Unu gbalihu echele jepfu phe ọgu. Ẹphe e-shi ọzo, no l'ibiya k'ubvu Zizu abya; ẹka unu a-huma phe bu l'ishishi nsuda, no l'ataphu echiegu Jieruwelu. ¹⁷ Mkpa g'unu lwua ọgu alwulwu ta adudu. Unu dozichaa onwunu; pfuru nwadoo; huma adzota, Chipfu a-dzota unube ndu Jiuda; me ndu Jierusalemu.’ Unu ta atsushi ebvu; ophu ẹhu arwushihukwa unu. O -be echele; unu jepfu phe; Chipfu e-swiru unu eswiru.”

¹⁸ Tobudu iya bu; Jiehoshafatu phozeta iphu l'ali. Ndu Jiuda l'ophu; me ndu bu le Jierusalemu tuko g'ẹphe ha dakota kpurumu l'ataphu Chipfu; baahaaru iya ẹja.

¹⁹ Ndu Liviayi, bu ndu ophu shi l'eri Kohatu; me ndu ophu shi l'eri Kora wulihu wata arashi ọra ike gude aja Chipfu, bu Chileke ke Izurelu ajaja.

²⁰ O be lonmewa utsu; ẹphe gbalihu jeshia l'echiegu mkpukpu Tekowa. Ẹphe jenyaa Jiehoshafatu pfuru apfuru su: “Unu numa iphe, mu epfu; unube ndu Jiuda; me ndu bu le Jierusalemu! Unu kweta ke Chipfu, bu Chileke unu; k'ophu unu a-nguru anguru. Unu ekweta iphe, ndu mpfuchiru iya epfu; k'ophu iphe a-nodu ejehuru unu.”

²¹ Jiehoshafatu jechaa l'idzu; bya atua ẹka le ndu a-guru Chipfu ebvu; mbu ndu a-nodu aja iya ajaja; yee uwe, du nsọ vutaru ndu ojogu ono ọzo; asuje:

“Unu kele Chipfu ekele;

kele n-yemobu iya anoje

jasu l'ojeje.”

²² Ẹphe wataepho agu ebvu gude aja Chipfu ajaja; Chipfu woru ndu ojogu dobe g'ẹphe kpuru ekpuru wata etso ndu Amonu ono ọgu; me ndu Mowabu; me ndu ubvu ubvu ali Siye, bu iya bu ndu ono, byapfutaru ndu Jiuda ọgu ono. Ndu Jiuda lwu-kpee phe l'ogu ono. ²³ Ndu Amonu; me ndu Mowabu zeliwu wupyabe ndu k'ubvu ubvu ali Siye; mebyishikota phe; ẹphe buru mkpurupyata. Ẹphe gbushigheepho ndu k'ubvu ubvu ali Siye ono; ẹphe gbushiaha onwophe.

²⁴ Ndu Jiuda bya erwua l'eka aagbeje lee ẹnya l'echiegu; ẹphe bya ele ẹnya l'uzo ẹka ikpoto ndu ono kuru. Iphe, ẹphe humaru buru odzu, dabyigbaaru l'ali; mbu ophu ọ to dudu onye ophu nahuru nu. ²⁵ Ọo ya bu; Jiehoshafatu yele ndu nkiya wuru jeshia egwe ivu ndu ono; je asu-vu ikpoto iphe-edobe; me ivu, bu aguta aguta; me ekwa; me iphe, vugbaa oke aswa; mbu iphe, habe shii k'ophu ẹphe ata dudu ike

egwetagbudu iya. Iphe okwata ono be ha shii; k'ophu ephe gweru iya ujiku eto. ²⁶ O be le mboku ophu kwe iya eno; ephe dzukota le nsuda Beraka; nodu l'eka ono jaa Chipfu ajaja. Oo ya meru g'o gude ephe kuahaa eka ono nsuda Beraka byasu ntanu.

²⁷ Tobudu iya bu; ndu Jiuda l'ophu; me ndu Jierusalemu tukoo lwatashia Jierusalemu. O buru Jiehoshafatu bu onye-ishi phe. Ephe gude ehutu awu alwa; kele Chipfu be mewaru g'ephe turu okoo kpua ndu ohogu phe. ²⁸ Ephe wubata le Jierusalemu; akpo une; me ogumogu; bya egbu opu gude abahu l'ulo Chipfu.

²⁹ No iya; iphe, bu ndu eze ndu ali ozo l'ophu numaepho le Chipfu tsoru ndu ohogu ndu Izurelu ogu; ephe tsuaha ya ebvu. ³⁰ Oo ya bu; ali-eze Jiehoshafatu dakota jii; kele Chileke iya be meru g'o tuta unme ibekeboebo.

Mkpochi-ishi abụ eze Jiehoshafatu (1Ndu 22:41-50)

³¹ O buru iya bu le Jiehoshafatu aburu eze ndu Jiuda. Iphe, o noru bu ukporo apha l'apha iri l'ise teke o wataru aburu eze. O noo l'aba-eze ono ukporo apha l'apha ise le Jierusalemu. Epha ne iya bu Azuba nwada Shilihi. ³² Jiehoshafatu tsoru uzo, nna iya, bu Asa tsoru. O to dudu ophu o haru me nanu. O meru iphe, pfuru oto l'enya Chipfu. ³³ Ole o to lwuduru eka aagwaje iphe; teme ophu ndu Jiuda te edobeduru obu phe l'eka Chileke ke nna phe no.

³⁴ Iphe ozo, Jiehoshafatu megbaberu; e-shi l'ishi jeye l'eka o bvuru be e dekotaru l'ekwo, e deru iphe, meru nu teke Jiehu nwa Hanani no ndzu; mbu ophu e deru l'ekwo ndu eze ndu Izurelu.

³⁵ E mecha; Jiehoshafatu, bu eze ndu Jiuda; yele Ehazaya, bu eze ndu Izurelu je atugba buru nanu; mbu onye ono, meru ejo-iphe ono. ³⁶ Yelee iya be tugbaru pyishia ugbo-mini, ee-gude agbaru iya ngho. O buru le mkpukpu Ezionu-Geba be ephe no pyishia ugbo-mini ono. ³⁷ Tobudu iya bu; Eliyeza, bu nwa Dodavahu ke mkpukpu Maresha bya epfuru maberu Jiehoshafatu su: "Eshi ophu gu le Ehazaya tugbareru be Chipfu a-tuko iphe, i mekotaru mebyishikota." Ugbo ono kpukota; ophu ephe egudeedu iya agba ngho.

21

Teke Jióramu bu eze ndu Jiuda (2Ndu 8:16-24)

¹ Noo ya; Jiehoshafatu bya anwuhu lapfushia nna iya phe. E lia ya l'eka e liru nna iya phe le mkpukpu Dévidi. Jióramu, bu nwa iya nwoke buru eze nochia enya iya. ² Jióramu be nweru unwune nwoke, bukwapho unwu Jiehoshafatu. Epha unwune iya ono bu: Azariya; me Jiehiyele; me Zekaraya; me Azariya; me Mayikelu; me Shefataya. G'ephe ha bukota unwu Jiehoshafatu, bu eze ndu Jiuda. ³ Nna phe be nuru phe igwerigwe mkpola-ochaa; me mkpola-ododo; me ivu, vugba oke aswa; bya anukota phe mkpukpu, a kpugbaaru o shihu ike l'ali Jiuda. O woru ali-eze nu Jióramu; kele oo ya bu okpara iya.

⁴ Jióramu byaepho bya aburu eze; nodu l'aba-eze nna iya ono; mbu kpo g'abara; o tuko unwuna iya gbushikota; hakwarupho ndu-ishi ndu Izurelu gbushia. ⁵ Jióramu nowaru ukporo apha l'apha iri l'ebo teke o wataru aburu eze. Iphe, o noru l'aba-eze buru apha esato le Jierusalemu. ⁶ O tsoo eka ndu eze ndu Izurelu; mee ge ndibe Ehabu meru; kele o luru nwada Ehabu. O meru ejo-iphe l'enya Chipfu. ⁷ Ole Chipfu be gude k'ogbandzu, yee Dévidi gbaru haa onu-ulo Dévidi ono; ophu o to mebyishiduru iya; kele o kwehawaru Dévidi ukwe l'unwu iya; me awa iya ta abyadu alufubaa l'aba-eze ono jeaduru aduru.

⁸ O b̄uru teke Jióramu b̄u eze b̄e ndu Edómu kwefuru ndu Jiuda ike; bya echia onye ibe ph̄e eze; woru iya dobe l'aba-eze ph̄e. ⁹ Oo ya b̄u; Jióramu ch̄ita ndu-ishi ndu ojoḡu iya; m̄e ugbo-inya iya l'ophu gbapfushia ph̄e. Ndu Edómu bya ekephee ȳe ndu-ishi ugbo-inya iya ono mgburugburu. O be l'enyashi; o gb̄eshi bapfu ndu Edomu ono oḡu. ¹⁰ O b̄uru ḡe ndu Edómu ekwefuru ndu Jiuda ike b̄u ono byas̄u ntan̄u. O b̄ukwarupho teke ono b̄e ndu Libuna kwefuru ike nkep̄e; keḡe Jióramu ḡw̄oberu Chipfu, b̄u Chileke ke nna iya ph̄e.

¹¹ Nokwaph̄o ḡe Jiehoramu megbaaru eka aagwaj̄e iphe l'úbvú úbvú al̄i Jiuda. O mee ḡe ndu bu le Jierúsalem̄u d̄u ḡhelegheleghele; t̄eme o duswee ndu Jiuda ụzo.

¹² T̄obudu iya b̄u; ekwo-oz̄i, shi l'eka Elayj̄ia, b̄u onye mpfuch̄iru Chileke bya erwua Jióramu eka. Ekwo-oz̄i ono epfu s̄u: “Waa iphe, Chipfu, b̄u Chileke ke nna ngu Dévidi pfuru baa: Eshi ophu i ti tsoduru ụzo ophu nna ngu, b̄u Jiehoshafatu tsoru; ophu i ti tsoduru ke Asa, b̄u eze ndu Jiuda; ¹³ o b̄u-chiaru eka ndu eze ndu Ízurelu b̄e i tsoru; bya emee ḡe ndu Jiuda; m̄e ndu bu le Jierúsalem̄u d̄u ḡhelegheleghele; egube ono, ndibe Éhabu meru ono; t̄eme i gbushikwaaph̄o un̄wunna ngu, b̄u ndibe nna ngu ph̄e; mb̄u ndu ono, ka ngu mma ono; ¹⁴ b̄ukwa ḡ'i h̄uma ah̄uma le Chipfu e-gude ejo iphe-ememe daa ndibe unu eka; m̄e unwegirima unu; m̄e unyomu unu; m̄e eku unu l'ophu. ¹⁵ ḡubedua l'onwongu b̄u epho-ekoko a-byapfuta ngu; mb̄u ejo ehu, eme l'epho. Ehu ono e-me ngu; epho achaa ngu nkiriri. Ak̄urepho ngu achabushihu ada p̄opoo mb̄oku-mb̄oku.”

Anw̄uhu Jióramu

¹⁶ No iya; Chipfu bya akpalia ndu Filisitayinu; m̄e ndu Arabu, b̄u iya b̄u ndu ono, bukube ndu Kushi; Jióramu d̄u ph̄e ash̄i. ¹⁷ Ephe bya oḡu l'al̄i Jiuda; zebata l'al̄i ono; vutak̄ota iphemiphe, ephe h̄umaru l'ulo eze; kp̄ukoo un̄wu iya unwoke; m̄e unyomu iya; k'ophu b̄u l'o t̄o d̄udu nwa iya nwoke, a haru iya; gbahaa Éhazaya, b̄u onye ophu kachakp̄oo ab̄uru nwata l'un̄wu iya nwoke.

¹⁸ Iphemiphe ono nw̄uchaep̄ho; Chipfu bya al̄oru iphe-ememe, b̄u alagala tu Jióramu l'akuru-ep̄ho. ¹⁹ A n̄onyaa; ḡ'apha lab̄o bv̄uru; iphe-ememe ono mee ya; ep̄ho chaa ya nkiriri. O taa kp̄ookpookpo nw̄uhu. Ophu ndibe ph̄e ta akp̄obeduru iya oḡu gude kwab̄e iya ub̄v̄u; egube ono, a kp̄oberu nna iya ph̄e.

²⁰ Jióramu n̄owaru uk̄poro apha l'apha iri l'eb̄o teke o wataru ab̄uru eze. Iphe, o n̄oru l'aba-eze b̄uru apha esato le Jierúsalem̄u. O nw̄uhu; ophu o d̄udu onye yoru oshi iya. E lia ya le mkp̄ukpu Dévidi; oḡe e te liduru iya l'ilu ndu eze.

22

Teke Éhazaya b̄u eze ndu Jiuda (2Ndu 8:25-29; 9:21-28)

¹ T̄obudu iya b̄u; ndu bu le Jierúsalem̄u mee Éhazaya, b̄u nwa nwoke Jióramu onye ophu kachaa ab̄uru nwata ḡ'o b̄uru eze n̄ochia en̄ya nna iya; keḡe ndu o-lw̄ua-olaa; yeḡe ndu Arabu sw̄i w̄ubata l'odu-oḡu ono b̄e tuk̄oru ndu ophu b̄u ogerenya gbushik̄ota. Oo ya b̄u; Éhazaya nwa Jióramu bya ab̄uru eze ndu Jiuda.

² Éhazaya b̄e n̄owaru uk̄poro apha eb̄o l'apha lab̄o teke o wataru ab̄uru eze. Iphe, o n̄oru l'aba-eze b̄u apha lanu le Jierúsalem̄u. Ep̄ha ne iya b̄u Atalaya, b̄u nwanwa Omuri. ³ O tsokwarupho eka ndibe Éhabu; keḡe ne iya b̄e kp̄o-ziru iya ụzo ḡ'o mee ejo-iphe. ⁴ O mee ejo-iphe l'en̄ya Chipfu; egube ono, ndibe Éhabu meru ono; keḡe nna iya nw̄uhuchaaru; ep̄he kp̄o-ziaharu iya ụzo; shi nno l̄oru iya ye l'eka ola-l'iswi.

⁵ O tsoru ụzo, ep̄he kp̄o-ziru iya; je etsoru Jióramu nwa Éhabu, b̄u eze ndu Ízurelu; ep̄he jepfu Haz̄elu, b̄u eze ndu Arámu oḡu le mkp̄ukpu Ramotu, d̄u l'al̄i Giladu. Ndu

Arámu ono meka Jióramu iphe. ⁶ Oo ya bú; o lashia mkpukpu Jiezerelu g'o je anodu nyaa ónyá éka ono, ndu Arámu mekaru iya iphe le mkpukpu Ramotu teke ono, o tsoru Hazelu, bú eze ndu Arámu ogo ono.

No iya; Éhazaya nwa Jióramu, bú eze ndu Jiuda jeshia aji Jióramu nwa Éhabu le mkpukpu Jiezerelu le k'iphe-ehuka ono, e mekaru iya ono.

Jiehu Egbu Éhazaya

⁷ Éhazaya tugbua jeshia ibe Jióramu; je alaa l'iswi. O buru Chileke be o shi l'eka. Kele Éhazaya byaru erwua éka ono; yele Jiehoramu je adatso Jiehu nwa Nimushi ogo; mbu onye ono, Chipfu turu éka g'o gbushigbua ndibe Éhabu ono.

⁸ No iya; o buru ge Jiehu agwa ndibe Éhabu ochi; be o humaru ndu-ishi ndu Jiuda; me unwu unwune Éhazaya, bú ndu ejeru Éhazaya ozi; o toko phe gbushikota. ⁹ O wata achokashi Éhazaya; e je egude iya l'eka o domiru onwiya le Samériya; kpuru iya kpu-pfu Jiehu; e woru iya gbua. Epe lia ya elili; kele epe suru l'o bu nwa Jiehoshafatu, bú onye ono, gude obu iya l'ophu cho Chipfu ono. Oo ya bú; ophu o to nweedu onye ozo, shi l'ibe Éhazaya, bú onye a-du ike buru ishi l'alí-eze ono.

Atalaya yele Jiowashi (2Ndu 11:1-3)

¹⁰ Tobudu iya bú; Atalaya, bú ne Éhazaya humaepo le nwa iya nwuhwaru; o gbeshi je atoko ndibe ndu eze, shi l'onu-ulo Jiuda g'ephe ha saa osampfu. ¹¹ Ole Jiehosheba, bú nwada eze, bú Jiehoramu be dutaru Jiowashi, bú nwa Éhazaya dufu l'echilabo unwu eze ono, eeme g'e gbushia ono. O duta Jiowashi yele onye ehe iya nu je edomia le mkpuru-azee. Noo ge Jiehosheba, bú nwada eze, bú Jiehoramu; bya aburu nyee Jiehojada, bú onye uke Chileke shiru wohaa Jiowashi ge Atalaya ta ahuma iya bú ono; k'ophu bu l'o to gbuduru iya; kele Jiehosheba be bu nwune Éhazaya ke nwanyi. ¹² E domiru Jiowashi; yele phe nodu l'ulo Chileke apha ishii ge Atalaya bu eze l'alí ono.

23

E kwefuru Atalaya ike (2Ndu 11:4-16)

¹ O be l'apha k'esaa; Jiehojada bya akata obu. Yele ndu-ishi, bugbaa ishi ukporo ndu ogo ise ise woru ndzu gbaa; me Azariya nwa Jierohamu; me Ishimelu nwa Jiehohananu; me Azariya nwa Obedu; me Maseya nwa Adaya; me Elishafatu nwa Zikiri. ² Epe toko ali Jiuda jegbabekota; je ekuko ndu Lívayi, bu le mkpukpu, dukota l'alí Jiuda l'ophu; kua ndu-ishi l'enya-unuphu l'enya-unuphu ndu Izurelu. Epe dzukota le Jierusalemu. ³ Eze waa edzudzu-oha ono l'ophu nodu l'ulo Chileke gbaa ndzu.

Jiehojada bya asu phe: "Unu lekwa nwa eze! Oo ya a-buru eze; egube ono, Chipfu pfuru iya l'ehu unwu Dévidi ono. ⁴ Waa iphe, unu e-me baa: Unube ndu-uke Chileke; me ndu Lívayi ono, bu ndu anoduje le nche l'eswe-atuta-unme; unu kee onwunu uzi eto. G'uzi lanu je anodu chee onu-abata nche; ⁵ uzi lanu eje anodu eche ibe eze; uzi lanu ophuu eche Onu-abata Okpa-ulo. Ndu ophuu l'ophu be a-nodugbaa l'oma-unuphu eze-ulo Chipfu. ⁶ G'o to dukwa onye e-je abahu l'ulo Chipfu; gbahaepo ndu-uke Chileke; me ndu Lívayi, bu ndu eje ozi. Oo phe bu ndu a-bahuje iya; noo kele epe du nsó. Obenu le ndu ophuu be a-kwabeje enya l'iphe, Chipfu suru g'a kwabe enya. ⁷ Ndu Lívayi a-no-pee eze ono mgburugburu. Onyenonu a-pakotaru ngwogu

iya l'eka. Iphe, bukpo onye bahuru l'ulo ono; unu gbua onye obu. Ekameka, eze ejekpo unu swiru iya eswiru.”

⁸ Ndu Lívayi ono; me ndu Jiuda l'ophu mee ge Jiehoyada, bu onye uke Chileke pfuru phe ono. Onyenonu chita ndu nkiya; mbu ndu anoduje le nche l'eswe-atuta-unme; me ndu ophu afuta le nche l'eswe-atuta-unme ono; kele Jiehoyada, bu onye uke Chileke ta adudu ogbo ophu o hawaru g'ephe lashia. ⁹ Jiehoyada, bu onye uke Chileke ono bya achita arwa; me iphe, eegudeje egbobuta onwonye ophu ha shii me ke nshii ono, shi buru ke Dévidi; mbu ono, e doberu l'eze-ulo Chileke ono; woru keshiaru ndu-ishi bugbaa ishi ndu ojogu ukporo ise ise ono. ¹⁰ O woru ndu Jiuda l'ophu kpo giriri; ephe pagbaaru ngwogu phe l'ehu l'ehu; pfuru gbaphee eze mgburugburu le mgboru oru-ngweja Chipfu; waa eze-ulo ono gedegede; shita l'uzo ekutara jeye l'uzo ekicha.

¹¹ Ephe bya edufuta nwatibe eze ono, bu Jiowashi; bya eworu okpu-eze kpupe iya; su l'oo ya bu eze; bya eworu ekwo, e deru ekemu Chileke dee ya l'eka. Jiehoyada yele unwu iya wua ya manu l'ishi; tua uzu; su: “Nodukwa ndzu ogologo; gube eze!”

¹² Atalaya numaepho wowoowoo, ndu Jiuda atu l'eka ephe agba oso; bya aja eze ajaja; o tugbaa jepfushia phe l'eze-ulo Chipfu. ¹³ O bya eje elee enya; bya ahuma eze g'o pfuru le mgboru itso l'onu-abata eze ulo ono; bya ahumakwapho ndu-ishi ndu ojogu; me ndu egbu opu g'ephe pfu-kubegbaaru iya; teme ndu ali ono l'ophu nodu etegbaa eswa; egbu opu; ndu ebvu chiru ngwa-ebvu phe azu ebvu ajaja. Atalaya gbeteke ono gbajashia uwe iya chishia mkpu su: “Ejo-iphe anwua-o! Ejo-iphe anwua-o!”

¹⁴ Tobudu iya bu; Jiehoyada, bu onye uke Chileke bya edufuta ndu-ishi ndu ojogu ukporo ise ise ono; bya asu phe: “Unu kpufuta nwanyi ono l'echilabo ndu nche ono. Unu te egbukwa iya l'ulo Chipfu. Iphe, bu onye ephe l'iya swi; unu gude ogu-echi gbua ya.” ¹⁵ Oo ya bu; ephe gude iya; kpuru iya jerwuepho Onu-abata Inya, no l'ibe eze; ephe woru iya gbua l'eka ono.

Jiehoyada edozi ali Jiuda

(2Ndu 11:17-20)

¹⁶ No iya; Jiehoyada yele ndu Jiuda l'ophu waa eze l'onwiya; bya agbaa ndzu. Ogbandzu obu bu l'ephe a-buru ndu ke Chipfu. ¹⁷ Ndu Jiuda l'ophu jeshia l'eze-ulo Balu je enwutsushia ya. Ephe tuko iphe, bu oru-ngweja Balu; me ntekpe tsukposhichaa ke yogiri yogiri. Ephe gbua Matanu, bu onye uke Balu l'iphu oru-ngweja Balu.

¹⁸ Oo ya bu; Jiehoyada bya eye ndu nche; ephe cheahaa ulo Chipfu nche. Ephe nodu l'eka ndu-uke Chileke, bu oshilokpa Lívayi; me l'eka ndu Lívayi ono, Dévidi yeru ozi ulo Chipfu l'eka bya edobe g'ephe gweje ngweja-akpo-oku nu Chipfu; egube ono, e deru iya l'ekwo-ekemu Mosisu. Ehu nodu atso phe utso; ephe nodu agu ebvu eme iya, egube ono, Dévidi turu iya l'ekemu doberu phe ono. ¹⁹ O woru ndu nche ono yekota l'onu-abata eze-ulo Chipfu; k'ophu bu l'o to dudu onye aaso nso, a-bahu iya nu.

²⁰ O chita ndu-ishi ndu ojogu ukporo ise ise ono; me ndu oke amadu; me ndu-ishi ndu Jiuda; me ndu ali ono l'ophu; yeru onwiya; ephe dufuta onye eze ono l'eze-ulo Chipfu ono. Ephe shia uzo onu-oguzo imeli duba iya l'ibe eze; bya emee ya; o nodu l'aba-eze. ²¹ Noo ya; ehú kwatakpo tsoo ndu ali ono l'ophu okpobe atsotso. Nchi bya adu doo le mkpukpu ono; kele e gbuwaru Atalaya l'ibe eze.

24

Teke Jiowashi bu eze ndu Jiuda

(2Ndu 12:1-16)

¹ Jiowashi bẹ nọwaru apha ẹsaa teke ọ wataru aburu eze. Iphe, ọ nọru l'aba-eze lẹ Jierúsalemú bụ ụkporo apha labọ. Ẹpha ne iya bụ Zibaya. Ẹka ne iya ọbu shi bụ lẹ mkpukpu Biye-Sheba. ² Jiowashi bẹ mekotaru iphe, pfulu ọto l'anya Chipfu jeye gẹ Jiehoyada, bụ onye uke Chileke nọ-beru. ³ Jiehoyada bẹ luru Jiowashi unwanyi labọ; ọ nwushia unwoke; mę unwanyi.

⁴ A nọnyaa; Jiowashi bya achipyaa ya l'obu iya sụ lẹ ya e-dobe ọlo Chipfu l'onodu, gbaru iya nụ. ⁵ Ọ bya ekukọbe ndu-uke Chileke waa ndu Lívayi; sụ phẹ: “Unu tuko mkpukpu, dukota l'alị Jiuda jegbabekota; naa ndu Ízurelu okpoga, ee-gudeje emekwa ọlo Chileke l'aphagapha. Unu mee ẹgwegwa nakọo ya.” Ọle ndu Lívayi ono te emeduru iya ẹgwegwa.

⁶ Ọo ya bụ; eze kua Jiehoyada, bụ onye-ishi ndu-uke Chileke; sụ iya: “?Buhunu gunu meru g'ọ gude ọphu ị sụduru ndu Lívayi g'ẹphe wolata okpoga akirikọ ono, shi l'alị Jiuda; mę Jierúsalemú ono; mbụ ono, Mósísu, bụ onye-ozí Chipfu tų-buru g'edzudzu-ọha ndu Ízurelu pfulu g'e gude mee k'ulo-ekwa, e doberu ekemu Chipfu ono?”

⁷ Unwu Atalaya, bụ nwanyí iwashí ono bẹ wubatawaru l'ulo Chipfu; mbụ gudechaa iphe, e doberu nsọ l'ulo Chipfu ono gwaa Balu.

⁸ Ọo ya bụ; eze bya asụ g'e meta okpoko dobe l'azụ onu ẹka eeshije abahu l'ulo Chipfu. ⁹ A bya araa ya arara l'alị ndu Jiuda; mę lẹ Jierúsalemú; g'e wolataru Chipfu okpoga akirikọ ono, Mósísu, bụ onye-ozí Chileke keru nụ ndu Ízurelu teke ẹphe nọ l'echięgu ono. ¹⁰ Ndu-ishi; mę ndu Jiuda l'ọphu gude ẹhu-utso wolata okpoga akirikọ ono; bya ewojeru iya chie l'ime okpoko ono; jasuru ẹphe wolatagbua ya; ọ bvụ. ¹¹ Ọ nọdu abujeru; teke ndu Lívayi pataru okpoko ono pajeru ndu-ishi ozí eze; ẹphe - bya ahuma l'okpoga bẹ ha iya shii; onye edejeru eze ẹkwo; yele onye-ozí onye-ishi ndu-uke Chileke abya ephoo okpoko ono olu; pata iya je edobenwee l'ẹka ọduje. Ọ bụru ẹgube ono bẹ ẹphe emeje iya mbọku-mbọku; shi nno nata okpoga ono nata k'etsutsu iya. ¹² Eze yele Jiehoyada woru okpoga ono nụ ndu-ozí ono, eeje ozí l'ulo Chipfu ono dų l'ẹka. Ẹphe gude iya buta ndu edoje ẹja ọlo; mę ndu kapyinta g'ẹphe mezia ọlo Chipfu ono g'ọ dų g'ọ shi dų. Nokwaphọ g'ẹphe gude iya buta ndu gude mkpurukpu-ígwe; mę ope ẹje ozí g'ẹphe gude iya mekwaa ọlo Chipfu ono.

¹³ Ndu ẹje ozí ono bẹ nwuberu iya ẹnya. Ẹphe nọdu emekwa ọlo ono ẹje l'iphu l'iphu. Ẹphe bya akpukwa ọlo Chileke ono; ọ dų g'ọ shi dų lẹ mbụ; mee ya; o shihu ike. ¹⁴ Ẹphe meghechaephọ ọlo ono; ẹphe wota okpoga ọphu phoduru nụ bya anụ eze yele Jiehoyada. Ọ bụru iya bẹ e gude meshia ivu, e doberu l'ulo Chipfu ono; mbụ ivu, e gude ẹje ozí; mę ivu, e gude eme kẹ ngweja-akpo-oku; mę gbamugbamú; mę ivu, e meru lẹ mkpọla-ododo; mę kẹ mkpọla-ọchaa. Ẹphe gweahaa ngweja-akpo-oku l'ulo Chipfu ono tekenteke jeye gẹ Jiehoyada nọ-beru.

Anwuhu Jiehoyada

¹⁵ Ọle Jiehoyada bẹ kakporu nka nọo apha, dų igwerigwe; teme ọ nwuhu. Ọ nọwaru ụkporo apha ishii l'apha iri teke ọ nwuhuru. ¹⁶ Ẹphe lia ya l'ẹka e liru ndu eze lẹ mkpukpu Dévidi; kẹle o meru iphe, dų ree lẹ Ízurelu; meeru iya Chileke; waa eze-ọlo Chileke ono.

Iwashi, Jiowashi weru

¹⁷ Gẹ Jiehoyada nwuhuchaaru bẹ ndu-ishi ndu Jiuda byaru bya ephozeru eze; eze ngaberu phẹ nchị. ¹⁸ Ẹphe paru ọlo Chipfu, bụ Chileke kẹ nna phẹ haa; gwaahaa itso Ashera; mę agwa ọzo. Chileke tukoshi ndu Jiuda; mę ndu Jierúsalemú ẹhu-eghu iya; kẹle ikpe nmaru phẹ. ¹⁹ Chipfu bya ezichaakpo ndu mpfuchiru iya g'ẹphe duphuta phẹ azụ l'ẹka ọ nọ; ndu mpfuchiru ono pfua nta pfua imo; ọphu ẹphe ta ngaduru nchị.

²⁰ Tòbudu iya bụ; Unme Chileke bya Zekaraya nwa Jiehoyada, bụ onye uke Chileke l'èhu. O phekori ndu ono sù phẹ: "Waa iphe, Chileke p̄furu baa: ?Bụ ḡunu meru iphe, unu emebyishi ekemu Chileke; g'iphe te ejehuru unu? Eshi ọp̄hu unu haru Chipfu bẹ Chipfu haakwaru unubedua."

²¹ Ọo ya bụ; ephe gbaaru iya ejo-idzu; eze sù phẹ g'ephe tugbua ya lẹ mkpuma. Ephe woru iya tugbua l'oma-unuphu eze-ulo Chipfu. ²² Ọp̄hu eze, bụ Jiowashi anyataduru eguru iphe-oma, Jiehoyada, bụ nna Zekaraya meru iya; o woru nwa iya nwoke gbua. Zekaraya nwuhuje; ọ sù: "Gẹ Chipfu humakwa iphe, unu meru-a; gwata unu ugwo iya!"

Anwuhu Jiowashi

²³ Apha gbaerupho; ndu ojogu ndu Aramu bapfu Jiowashi ogu. Ephe zebata l'ali Jiuda; me lẹ Jierusalemu bya atuko ndu-ishi ndu Jiuda l'ophu gbushikota. Ephe vutakota iphe, ephe kwataru l'okwata wolaaru eze phẹ lẹ Damasukosu. ²⁴ Ndu ojogu ndu Aramu ono bẹ bụ-a ndu habe nwahabe bẹ ephe chi bya ogu ono; obenu lẹ Chipfu bẹ yeru phẹ igwerigwe ndu ojogu ndu Jiuda l'eka; kele ephe haru Chipfu, bụ Chileke ke nna phẹ. Ọ buru g'ephe shi bụ ono nua Jiowashi aphu.

²⁵ Ndu Aramu ono tugbuchaepho; kele ephe mekararu Jiowashi iphe okpobe emeka; ndu-ozii iya chiaru iya ejo-idzu; woru iya gbua l'iphe-azee ya; lẹ k'ishi ochi nwatibe Jiehoyada ono, bụ onye uke Chileke, o gburu pho. Ọo ya bụ; Jiowashi nwuhu; ephe lia ya lẹ mkpukpu Dévidi. Ole ephe te eliduru iya l'ilu ndu eze. ²⁶ Ndu ono chiru iya ejo-idzu ono bụ: Zabadu nwa Shimeyatu, bụ nwanyi Amonu nwuru iya; me Jiehozabadu nwa Shimiritu, bụ nwanyi Mowabu nwuru iya. ²⁷ A bya l'ako ehụ unwegirima iya; me igwerigwe ozi, Chipfu zigbaberu l'ishi iya; me g'o gude mezia ulo Chileke g'o du g'o shi du; bẹ e dekotaru l'ekwo, e deshiru iphe, ndu-eze meru. Ọo ya bụ; Amazaya, bụ nwa iya nwoke buru eze nochia enya iya.

25

Teke Amazaya bụ eze ndu Jiuda

(2Ndu 14:1-6)

¹ Amazaya bẹ nowaru ukporo apha l'apha ise teke ọ wataru aburu eze. Iphe, ọ noru l'aba-eze buru ukporo apha l'apha tete lẹ Jierusalemu. Epha ne iya bụ Jiehowadanu. Eka ne iya obu shi bụ lẹ Jierusalemu. ² Amazaya bẹ meru iphe, p̄furu oto l'enya Chipfu. Ole o to gudegbudu obu iya mee ya. ³ Aba-eze Amazaya bya anguerupho anguru; o gbushia ndu-ozii iya ono, bụ phẹ gburu nna iya teke ọ bụ eze pho. ⁴ Ole o to gbuduru unwegirima ndu ono; kele o tsoru iphe ono, e deru l'ekemu; mbu l'ekwo Mosisu; l'eka ono, Chipfu turu ekemu su: "Ndu nwuru nwa bẹ e tee gbudu l'ugwo iphe, unwu phẹ metaru; ophu eegbukwapho unwegirima l'ugwo iphe, nna, nwuru phẹ nu metaru; onyenonu bẹ aa-laje l'iphe-eji, o metaru."

⁵ Amazaya bya ekukobe ndu Jiuda; doo phẹ l'enya-unuphu l'enya-unuphu ndu bụ nna l'ipfu Jiuda me l'ipfu Benjaminu; g'ephe nodu l'eka ndu-ishi, bụ ishi unu ndu ojogu labo l'ukporo iri iri; me l'eka ndu-ishi, bụ ishi ndu ojogu ukporo ise ise. Ndu ọ gutaru bẹ bụ ndu nowaru shita l'ukporo apha kwaseru. Ọ bya ahuma l'iphe, ephe du bụ ukporo unu ugbo ukporo l'iri l'esaa l'unu iri. Ndu ono bukota ndu a horu ahoho; mbu ndu suwaru eje ogu; buru ndu a-du ike paru arwa; me iphe, eegudeje egbobuta onwonye. ⁶ Nokwapho g'ọ p̄furu mkpola-ochaa, erwa iya du ukporo talentu ise gude buta ndu ojogu ndu Izurelu, du ukporo unu unwoke ugbo iri l'ebo l'unu iri, bụ ndu ike dukota.

⁷ No iya; onye ke Chileke byapfuta iya bya asu iya: "Gube eze; ge gu lẹ ndu ojogu ndu Izurelu ta aswikwaru jee ogu ono; noo kele Chipfu te eswikwaru ndu Izurelu;

ophu o to swiduru ndu Ifuremu. ⁸ Olee-a; i -jewaa be obetakpoo ike oogu duchakpoo ngu idu-agma; be Chileke e-chitsukwa ngu l'iphu ndu ohogu ngu; noo kele oo Chileke bu onye nweru ike, oo-gudeje yeta aka; bya enweru ike, oo-gude chitsua nemadzu."

⁹ Amazaya su onye ke Chileke ono: "?Bu gunu be anyi e-mekwanu le mkpola-ochaa ono, erwa iya du ukporo talentu ise ono, mu nuru ndu ojogu ndu Izurelu pho?"

Onye ke Chileke ono su iya: "Chileke be a-dukwaa ike nu ngu ophu ka ono shii."

¹⁰ Tobudu iya bu; Amazaya chifuta ndu ojogu ono, shi l'ali Ifuremu byapfuta iya ono; su phe g'ephe lashia ibe phe. Iphe ono mee ehugushia phe eghu ike. Ephe taru ehugochoro lashia ibe phe.

¹¹ Obu bya eshihu Amazaya ike; o duta ndu nkiya; o buru phe eje le nsuda ali Unu; je egbushia ndu Siye; unu unwoke ugbo ukporo l'ise.* ¹² Unwoke ndu Jiuda ono kputakwapho unu unwoke ugbo ukporo l'ise† le ndzu; chita phe je edobe l'eli eze mkpuma; bya eshi l'eka ono nwuhaa phe; ephe bya adaa; gwee onwophe arakabya.

¹³ Olee ndu ojogu ono, Amazaya chiphuru azu g'ephe te etsoshi iya jee oogu ono; wubarule mkpukpu ndu Jiuda; je eshilepho le Sameriya lwua phe nlwu lanu jasu le Betu-Horonu; gbua unu umadzu esaa l'umadzu ukporo iri‡ le ndu Jiuda ono; bya egwee ivu phe shii.

¹⁴ Teke ono Amazaya shi l'eka o gbushiru ndu Edomu alwa ono be o chigbaa agwa ndu Siye. O dobe agwa ono; o buru nkiya; bya abaaharu iya aja; akporu iya unwuisensu oku. ¹⁵ Oo ya bu; Chipfu tanwuberu Amazaya ehughu iya; o zia onye mpfuchiru; o jepfu Amazaya je asu iya: "?Bu gunu meru g'o gude o buru agwa, ta adudu ike nafuta ndu nkiya l'eka ngu be i choharu?" ¹⁶ Onye mpfuchiru ono kputkwaduru-a opfu ono l'onu epfu; eze jipfube iya su iya: "?Bu ngu be anyi taru aka g'i buru onye mgbazi eze? Dobe onu doo! O -dudu be ee-gbukwa ngu."

Oo ya bu; onye mpfuchiru ono nokirishia; bya agbe teke ono su: "Mu maru le Chileke chipyawaru g'o mee g'i laa l'iyi; kele i meru iphe, du nno; teme ophu i ngabeduru nchi l'idzu, mu chikoshiru ngu."

Ogu, daru ndu Jiuda waa ndu Izurelu (2Ndu 14:8-14)

¹⁷ Tobudu iya bu; Amazaya, bu eze ndu Jiuda yele ndu agbazijeru iya idzu bya achia idzu. O zia ozi g'e je zia eze ndu Izurelu, bu Jiowashi nwa Jiehowahazu mbu nwanwa Jiehu su iya: "Bya g'anyi le ngu daleedu onwanyi l'ogu."

¹⁸ Jiowashi, bu eze ndu Izurelu bya eziphu Amazaya, bu eze ndu Jiuda ozi azu su: "Oshi uke, du l'ubvu ubvu Lebanonu be ziru oshi sida, dukwapho l'ubvu ubvu Lebanonu su iya: 'Kena nwatibe mu ke nwoke nwada ngu g'o luru.' Tobudu iya bu; anu-egbudu, bu l'ubvu ubvu Lebanonu ono ghatajeepho; o zoo oshi uke ono pyaapya. ¹⁹ Iphe, iipfunu bu g'a humanu l'i lwu-kpewaru ndu Edomu. O buru iya meru g'o gude i nodu ekuanaa onwongu. Nodule-a l'ibe ngu. ?Bu gunu be iime g'i kpataru onwongu opfu, e-me g'unu le ndu Jiuda daa?"

²⁰ Obenu le Amazaya ta ngaduru iya nchi; kele oo Chileke be o shi l'eka k'ophu ooworu phe ye ndu ohogu phe l'eka; noo kele ephe choharu agwa ndu Edomu. ²¹ Oo ya bu; Jiowashi, bu eze ndu Izurelu chita ndu ojogu iya jeshia; ephe l'eze ndu Jiuda, bu Amazaya je aghaa ya le mkpukpu Betu-Shemeshi, no l'ali Jiuda. ²² Ndu Izurelu lwu-kpee ndu Jiuda; mee onyenonu gbalaa lashichaa ibe phe. ²³ Jiowashi, bu eze ndu Izurelu bya egude Amazaya nwa Jiowashi; mbu nwanwa Ehazaya; mbu eze ndu Jiuda le mkpukpu Betu-Shemeshi. Jiowashi kpuru iya rwua Jierusalemu; bya enwutsushia igbulu Jierusalemu; a -gbe le Onu-abata Ifuremu je rwua le Onu-abata

* 25:11 25:11 Iphe, o bu be bu 10,000. † 25:12 25:12 Iphe, o bu be bu 10,000. ‡ 25:13 25:13 Iphe, o bu be bu 3,000.

Mgbureku. Eka o nwutsuru be ogologo iya rwuru unu nkwo-eka. ²⁴ O chitakota mkpola-ododo; me mkpola-ochaa; me iphe, bu ivu, o humaru l'eze-ulo Chileke, bu ndu ophu no l'eka Obedu-Edomu. O chitakwapho iphe, bu eku, du l'ulo eze; me ndu atu-chiru atu-chi, lashia Sameriya.

²⁵ Amazaya, bu nwa Jiowashi; mbu eze ndu Jiuda bya anofua apha iri l'ise; ge Jiowashi nwa Jiehowahazu, bu eze ndu Izurelu nwuhuchaaru. ²⁶ Iphe ozo, Amazaya megbaberu; e -shi l'ishi jeye l'eka o bvuru be e dekotaru l'ekwo ndu eze ndu Jiuda me ke ndu Izurelu. ²⁷ Eshi teke Amazaya haru etso Chipfu be a no le Jierusalemu gbaaru iya ejo-idzu; o gbalaa lashia mkpukpu Lakishi. Epe ye ndu jepfuru iya le Lakishi l'eka ono je egbua ya. ²⁸ Epe gude inya palata odzu iya; bya eworu iya lia l'eka e liru nna iya phe le mkpukpu Devidi.

26

Teke Uzaya bu eze ndu Jiuda (2Ndu 14:21-22; 15:1-7)

¹ Tobudu iya bu; ndu Jiuda l'ophu duta Uzaya, bu onye nowaru apha iri l'ishii eshinu, a nwuru iya; mee ya eze; o nochia enya nna iya, bu Amazaya. ² Oo ya be kpukwaru mkpukpu Elatu woru iya nu-phu ndu Jiuda azu; ge Amazaya nwuhuchaaru lapfushia nna iya phe.

³ Uzaya be nowaru apha iri l'ishii e -shi teke a nwuru iya teme o bya aburu eze ono. Iphe, o noru l'okwa-eze buru ukporo apha labo l'apha iri l'ebo le Jierusalemu. Epha ne iya bu Jiekolaya. Eka ne iya obu shi bu le Jierusalemu. ⁴ Uzaya be meru iphe, pfuru oto l'enya Chipfu; egube ono, nna iya, bu Amazaya meru. ⁵ O choru Chileke le teke Zekaraya no ndzu; o buru Zekaraya ono be kpo-ziru iya uzo g'o tsuje Chileke ebvu. Jasukpoo g'o no-beru buru onye achu Chipfu; be Chileke meerupho; iphe nodu ejehuru iya.

⁶ Uzaya tugbua je etsoo ndu Filisitayinu ogu; nwutsushia igbulu mkpukpu Gatu; me igbulu mkpukpu Jiabune; me igbulu mkpukpu Ashidodu. O bya akpushia mkpukpu l'ali Ashidodu; mewaro l'eka ozo l'ali Filisitayinu. ⁷ Chileke yetaru iya eka o tsoo ndu Filisitayinu ogu; me ndu Arabu ono, bu l'ali Guru-Belu; bya eyekwaru iya pho eka o tsoo ndu Meyuni ogu. ⁸ Ndu Amonu tufuaha utu anu Uzaya ono. Udun iya ngakota je akpaa l'oke ali ndu Ijiputu; kele o byaru aburu onye atsue ebvu shii.

⁹ O kpushikwarupho ulo-eli le Jierusalemu le Onu-abata Mgbureku; me le Onu-abata Nsuda; me le nkuji nkuji igbulu ono; kpu ya; o shihugbaa ike. ¹⁰ O kpushia ulo-eli l'echiegu; bvushia iduma mini, du igwerigwe; kele o nweru iphe-edobe shii l'ali okpa ubvu, no l'uzo enyanwu-ariba; me le phorokoto ali. O nweru ndu akoru iya opfu; me ndu eletaru iya opfu-vayinu enya l'ali ubvu ubvu; me l'ali, emehuje iphe; kele emebe iphe l'ali be o yenukaru enya.

¹¹ Uzaya nweru ndu ojogu, e ziru k'ogu okpobe ezizi. Epe anoduje l'odze l'odze eje ogu; mbu egube a guru phe gephe noduje. Ndu guru phe nu bu Jieyelu, bu onye edeje ekwo; waa Maseya, bu onye-ishi ozi. O buru onye lanu le ndu-ishi ojogu eze, bu Hananaya be kpo-ziru phe g'aa-gu iya. ¹² Iphe, ndu-ishi l'enya-unuphu, bu ndu-ishi ndu ojogu ono du be bu unu ishii l'ukporo iri. ¹³ Ndu ojogu, epe bu ishi phe du ukporo unu umadzu ugbo ukporo l'esato; l'unu umadzu esato; l'umadzu ukporo iri l'ise. Epe bu ndu gude okpehu alwu ogu alwu-chiru eze gude emekperu iya ndu ohogu iya. ¹⁴ Uzaya nukota ndu ojogu ono iphe, eegudeje egbobuta onwonye; me arwa; me okpu-igwe; me uwe-igwe; me apfu; me mkpuma, eegudeje agba robo. ¹⁵ Le Jierusalemu be o meshiru ugbo-igwe, a-noduje agba apfu; bya atu mkpuma, ha shii dobegbaa l'eli ulo-eli; me l'eli nkuji nkuji igbulu mkpukpu. Ndu meru iya nu bu ndu

eme ọna. Údù Uzáyá ngakọta ẹkameka; ọ́kẹ́ Chileke yetarù iya ẹka l'uzo, dù biribiri jasuru; ọ́ búru onye aatsù ebvu.

Ekpenta eme Uzáyá
(2Ndu 15:5-7)

¹⁶ Ọ́le Uzáyá wataerupho eme ike ike ono; o kuahaa onwiya; eku-onwonye ono mee ya ọ́ búru ọ́la-l'iswi. Ọ́ tọ́ p̄fushiduru ike l'ẹka Chipfu, bú Chileke iya; ọ́kẹ́ ọ́ bahuru l'eze-ulo Chipfu gẹ́ ya kpọ́o ùnwù-isensu ọ́ku l'ọ́ru-ngweja ùnwù-isensu. ¹⁷ Onye uke Chileke, bú Azaríya; waa ndu-uke Chipfu, dù ụkporo ụmadzu ẹno; búkotaru ndu ike dù; tsopyabẹ́ Uzáyá bahù l'eze-ulo ono. ¹⁸ Ẹp̄he kwachia ya ụzo; sù iya: “Gùbe Uzáyá; ọ́ tọ́ búdu ngu bẹ́ ọ́ gbaru g'ì kpọ́oru Chipfu ùnwù-isensu ọ́ku. Ndu ọ́ gbaru bẹ́ bú ndu-uke Chileke, bú p̄hẹ́ bú oshilọ́kpa Eronu; mbù ndu ono, e doberu nsọ́ g'ẹ́p̄he kpọ́je ùnwù-isensu ọ́ku ono. Shi l'ẹka dù nsọ́ ono lufu; ọ́kẹ́ i mewaru iphe, adudu ree; mbù l'ì nafuwaru onwongu ùbvù, shi l'ẹka Chipfu, bú Chileke.”

¹⁹ No iya; ẹ́hu ghuahaa Uzáyá eghu. Teke ono bẹ́ o gudewaa iphe, eegudeje akpọ́ ùnwù-isensu ọ́ku l'ẹka gẹ́ ya kpọ́o ùnwù-isensu ọ́ku. Ẹ́hu wataẹ́ ya p̄họ́ eghu eghu l'op̄fu ono ndu-uke Chileke ep̄fu ono; ekpenta mifuta iya l'egedegee ọ́nu-iphu; l'ẹka ọ́ p̄furu lẹ́ mgboru ọ́ru-ngweja ùnwù-isensu, nọ́ l'ime ụlo Chipfu ono. Ndu uke Chileke ono tuko ele iya ẹ́nya. ²⁰ Azaríya, bú onye-ishi ndu-uke Chileke ono; waa ndu-uke Chileke ono g'ẹ́p̄he ha bya elee ya ẹ́nya; ẹ́p̄he hùma g'ekpenta tukuru iya egedege ọ́nu-iphu. Ẹ́p̄he mekebe ẹ́gwegwa nwufu iya l'ẹka ono. Yẹ́bedua l'onwiya mekebekwaphọ́ ẹ́gwegwa lufu; ọ́kẹ́ Chipfu byiwaru iya ẹka.

²¹ Ekpenta ono bẹ́ meerupho eze, bú Uzáyá jasù mbọ́ku, ọ́ nwuhuru. O vuru ekpenta ono buru l'ulo iche. E bufu iya ebufu l'eze-ulo Chipfu. Ọ́ búru Jiótamu, bú nwa iya nwoke bẹ́ bú onye-ishi l'ibe eze; búru iya bú onye-ishi ndu alì ono.

²² Iphe ọ́zo, Uzáyá megbaberu; e -shi l'ishi jeye l'ẹka ọ́ bvuru bẹ́ bú onye mp̄fuchiru Chileke, bú Azáyá nwa Emọ́zu bẹ́ deshuru iya nù. ²³ No iya; Uzáyá nwuhu lap̄fushia nna iya p̄hẹ́. E lia ya l'ẹka e liru nna iya p̄hẹ́; mbù l'ẹ́gu, nọ́-kube ẹka eelije ndu eze; ọ́kẹ́ ẹ́p̄he sùru l'ọ́ bú onye ekpenta. Jiótamu, bú nwa iya nwoke búru eze nọ́chia ẹ́nya iya.

27

Teke Jiótamu bú eze ndu Jiuda
(2Ndu 15:32-38)

¹ Jiótamu bẹ́ nọ́waru ụkporo apha l'apha ise teke ọ́ watarù aburu eze. Iphe, ọ́ nọ́ru l'aba-eze lẹ́ Jierúsalemù bú apha iri l'ishii. Ẹ́pha ne iya bẹ́ bú Jierusha nwada Zadọ́ku. ² Jiótamu meru iphe, p̄furu ọ́to l'ẹ́nya Chipfu ẹ́gube ono, nna iya, bú Uzáyá meru. Ọ́phu ọ́ tọ́ bahụkwanuru l'eze-ulo Chipfu ẹ́jo abahù gẹ́ nna iya; tẹ́me ndu Jiuda nọ́duele-a arwù ụrwuali, ẹ́p̄he arwù. ³ Ọ́ kpukwaru ọ́nu-abata, dù ep̄hekerep̄he, eeshije abahù l'eze-ulo Chipfu. Bya akpukwakwapho igbulọ́ Ofẹ́lu ẹka ha shii. ⁴ Nokwaphọ́ g'ọ́ kpushiru mkpukpu l'ùbvù ùbvù alì ndu Jiuda; ọ́ kpushia ẹka eedomije onwonye; mẹ́ ụlo-eli l'ẹka ọ́swa dughaa.

⁵ Jiótamu bẹ́ tsoru eze ndu Amọ́nu ọ́gu; lwù-kpee ya. L'apha ono bẹ́ ndu Amọ́nu nuru iya mkpọ́la-ọ́chaa, ẹ́rwa iya dù ụkporo talẹ́ntu ise; mẹ́ ogbongu witi, dù ụkporo ụnu l'ụnu ise; mẹ́ ogbongu balì, dù ụkporo ụnu l'ụnu ise. Ndu Amọ́nu ono bẹ́ nukwaru iya p̄họ́ ọ́phu ha ẹ́gube ono l'apha k'ẹ́bo iya; mẹ́ l'apha k'ẹ́to iya.

⁶ Ọ́o ya bú; Jiótamu búru onye parù ẹka; noo ọ́kẹ́ o tsoerupho ụzo kẹ́ Chipfu, bú Chileke iya kwaseru.

⁷ Iphe ọ́zo, Jiótamu megbaberu; mẹ́ ọ́gu, ọ́ lwukotaru; bẹ́ e dekọ́taru l'ẹ́kwo ndu eze ndu Ízurelù; mẹ́ kẹ́ ndu Jiuda. ⁸ Ọ́ nọ́waru ụkporo apha l'apha ise teke ọ́ watarù

aburu eze ono. Iphe, o nọru l'aba-eze buru apha iri l'ishii le Jierúsalemu. ⁹ No iya; Jiótamu nwuhu lapfushia nna iya phe; ephe lia ya le mkpukpu Dévidi. Nwa iya, bu Éhazu buru eze nochia enya iya.

28

Teke Éhazu bu eze ndu Jiuda (2Ndu 16:1-4)

¹ Éhazu be nọwaru ukporo apha teke o wataru aburu eze. Iphe, o nọru l'aba-eze le Jierúsalemu bu apha iri l'ishii. Ophu o meduru iphe, pfuru oto l'enya Chipfu egube ochooroke iya, bu Dévidi meru. ² O tsoru eka ndu eze ndu Ízurelu; kpushiaru Balu ntekpe. ³ O kpoo unwu-isensu oku le nsuda Hinomu; kpoo unwu iya unwoke oku gude gwee eja, bu iya bu ebyi ono, oha ono, Chipfu chifuru l'iphu ndu Ízurelu shi anoduje eme ono. ⁴ O gweru eja; kpoo unwu-isensu oku l'eka aagwaje iphe; me l'ubvu ubvu; mekpoo le mkpula mkpula oshi, jakashiru ajakashi.

⁵ Oo ya bu; Chipfu, bu Chileke iya woru iya ye l'eka eze ndu Aramu. Ndu Aramu lwu-kpee ya; kpu ikpoto ndu nkiya le ndzu; kpuru phe laa Damasukosu. E wokwaru iya pho ye l'eka eze ndu Ízurelu, bu onye gbushiru ndu ke Éhazu ono k'ophu paru eka apaa. ⁶ Peka nwa Remalaya be gburu ukporo unu unwoke ugbo iri l'ise l'ali Jiuda l'ujiku lanu; mbu ndu bukota ojogu, ike du. Iphe, kparu iya nu buru l'ephe gwoberu Chipfu, bu Chileke ke nna phe. ⁷ Zikiri, bu onye ojogu, ike du, shi l'ipfu Ifuremu be gburu Maseya, bu nwa eze; me Azurikamu, bu onye-ishi l'ibe eze; gbukwaapho Elukana, bu onye etsota eze l'okwa. ⁸ Ndu Ízurelu kpukoo ukporo unu umadzu ugbo ukporo l'ise le ndzu l'ime ndu Jiuda ono, bu abubu phe ono. Ephe kpukoru unwanyi; me unwu phe unwoke; me unwu phe unwanyi; bya egwekwaapho ivu k'ophu paru eka apaa vuru laa Sameriya.

⁹ Ole o nweru onye mpfuchiru Chipfu, epha iya bu Odedu, bu le Sameriya. O tugbua je agba ndu ojogu ono ndzuta g'ephe shi ogu alwa Sameriya; je asu phe: "Unu lenu; Chipfu, bu Chileke nna unu phe be gude le ndu Jiuda be meru ehu nodu eghu iya eghu; o woru phe ye unu l'eka. Ole unu gudewaa ehu-iwe ophu rwuru imigwe gbushia phe. ¹⁰ Nta-a be unu tuberu g'unu dobe ndu Jiuda ono; me ndu Jierúsalemu ono; mbu unwoke phe me unwanyi phe g'ephe buru ohu unu. Ole-a; ?unubedua te emeadaru Chipfu, bu Chileke unu iphe-eji too? ¹¹ Unu ngaberu mu nchi nta. Unu duphu ndu abubu unu ono, unu kpukoru le ndzu ono azu; kele oke ehu-eghu Chipfu be dapfutaakwaru unu."

¹² Tobudu iya bu; Azariya nwa Jiehohananu; me Berekaya nwa Meshilemotu; me Jiehezekaya nwa Shalumu; me Amasa nwa Hadulayi, bu iya bu ndu-ishi ndu Ifuremu kwachia ndu ojogu ono uzo, mbu ndu ojogu ono, shi ogu alwa ono; ¹³ su phe: "Unu te edubatakwa ndu ono, unu kpuru le ndzu ono l'eka-a; kele iphe, unu tuberu be bu g'unu metabaa iphe-eji; me iphe, Chipfu e-gude nmaa anyi ikpe; yekobe l'ophu anyi mewaru ememe. Ikpe, nmaru anyi be panukaru eka k'ophu oke ehu-eghu Chipfu atawa ririirii l'ehu ndu Ízurelu."

¹⁴ Oo ya bu; ndu ojogu ono nodu l'iphu ndu-ishi; me edzudzu-oha ono haa ndu ono, ephe kpukoru ono; me ivu, ephe gwekoruru l'ogu ono. ¹⁵ Tobudu iya bu; unwoke, a guru epha phe bya achita ndu ono, a kpuru le ndzu ono; bya eye eka l'ivu ono, e gwekoruru ono chita uwe yee ndu ophu gba oto l'ime phe. Ephe nu phe iphe eye l'ehu; me akpokpa; me nri; me iphe-angungu; bya edebe phe manu l'eka onya, du phe l'ehu. E gude nkafu-igara pata ndu ophu ike bvushiru; duru phe dulaaru ndu abubu phe le Jieriko, bu iya bu ndu Oha-mpfu. Oo ya bu; ephe lwatashia Sameriya.

*Éhazu arwo n-yemeka l'eka ndu Asiriya
(2Ndu 16:7-9)*

¹⁶ O buru teke ono be eze, bu Éhazu ziru ndu eze ndu Asiriya g'ephe bya eyetaru iya eka. ¹⁷ Noo kele ndu Edomu be byaru bya etsoo ndu Jiuda ogo ozo; kpukoo ndu ephe kpukoru le ndzu. ¹⁸ Ndu Filisitayinu be zebatakwarupho le mkpukpu, nogbaa l'ali okpa ubvu, no l'uzo enyanwu-ariba; me l'echiegu ndohali l'ali ndu Jiuda. Ephe lwuta mkpukpu Betu-Shemeshi; me Ajialonu; me Gederotu; me Soko; yele unwu mkpukpu, nokota iya nu; bya alwuta mkpukpu Timuna yele unwu mkpukpu, no iya nu; me mkpukpu Gimuzo yele unwu mkpukpu, no iya nu. Ephe buru l'eka ono. ¹⁹ Chipfu gude k'iphe, Éhazu, bu eze ndu Izurelu meru wozeta ndu Jiuda ali; kele Éhazu be rwuru urwuali, du shii l'ali Jiuda; ophu Chipfu egudedu ire iya eka. ²⁰ Oo ya bu; Tigulatu-Pilesa, bu eze ndu Asiriya labeshia ophu oo yeru iya eka; o gbe byapfuta iya; bya anua ya nshi kpurukpuru. ²¹ Éhazu shichakpo o l'ulo Chipfu; me l'ulo eze; me l'ulo ndu-ishi hata iphe nu eze ndu Asiriya ono; ophu o to yetaduru iya eka.

Iphe-eji, Éhazu meru

²² Teke ono, eze, bu Éhazu eje iphe-ehuka ono be o kabaa aburu onye Chipfu te egudedu ire iya eka. ²³ O gweru eja nu agwa ndu Damasukosu, bu iya bu ndu ono, lwu-kperu iya nu ono. O su le ya e-gwe eja nu agwa ndu Aramu g'ephe yetaru iya eka; eshi ophu ephe yetaru ndu eze ndu Aramu ono eka. Obenu l'oo ya mecharu mee yebedua waa ndu Izurelu l'ophu laa l'iyi. ²⁴ Éhazu bya achikobe ivu, du l'ulo Chileke; gbupyashia ivu ono ke yogiri yogiri. O gu-chia mgbo ulo Chipfu ono agu-chi; toko ekameka le Jierusalemu dokaa enya-agwa. ²⁵ Iphe, bukpoo mkpukpu le mkpukpu, dukota l'ali Jiuda be o metakotaru eka aakpoje unwu-isensu oku l'enya-agwa. O shi nno kpatsu Chipfu, bu Chileke ke nna iya phe ehueghu.

*Anwuhu Éhazu
(2Ndu 16:19-20)*

²⁶ Iphe ozo Éhazu megbaberu e -shi l'ishi jeye l'eka o bvuru be e dekotaru l'ekwo ndu eze ndu Jiuda me ke ndu Izurelu. ²⁷ No iya; Éhazu nwuhu lapfushia nna iya phe. Ephe lia ya le mkpukpu Jierusalemu. Ole e te liduru iya l'ilu eka eelije ndu eze ndu Izurelu. Hezekaya, bu nwa iya nwoke buru eze nochia enya iya.

29

*Teke Hezekaya bu eze ndu Jiuda
(2Ndu 18:1-3)*

¹ Hezekaya be wataru aburu eze teke o nowaru ukporo apha l'apha ise. Iphe, o noru l'aba-eze iya le Jierusalemu bu ukporo apha l'apha tete. Epha ne iya bu Abayijia nwada Zekaraya. ² Hezekaya meru iphe, pfuru oto l'enya Chipfu egube ochooroke iya, bu Dèvidi meru.

Hezekaya emecha eze-ulo Chipfu

³ Lonwa mbu l'apha mbu, Hezekaya wataru aburu eze be o guhashiru mgbo eze-ulo Chipfu; bya emekwachaa ya emekwa. ⁴ O bya edubata ndu-uke Chileke; me ndu Livayi; kukobe phe l'edupfu, no l'uzo enyanwu-awawa; ⁵ bya asu phe: "Unube ndu Livayi; unu ngaberu mu nchi! Unu dobe onwunu nsu nta-a; unu edobe eze-ulo Chipfu, bu Chileke ke nna unu phe nsu. Unu wofukota iphe, aaso oyi, no l'eka ono, du nsu ono. ⁶ Noo kele nna anyi phe shi buru ndu e gudedu ire phe eka; ephe mee iphe, du eji l'enya Chipfu, bu Chileke anyi. Ephe paru iya haa; wofu iphu l'eka Chipfu

bu ebubu; bya agbakuta iya azu. ⁷ Ephe gu-chishikwarupho mgbo nwulo, eeshije abahu l'eze-ulo Chipfu; menyishicha oku l'oroku, du l'ulo ono; teme ephe kpo-buhu unwu-isensu oku; ephe gwebuhuru Chileke ke Izurelu ngweja-akpo-oku l'eka ono, du nsọ ono. ⁸ O buru iya meru g'o gude oke ehu-eghu Chipfu dapfuta ndu Jiuda; me ndu Jierusalemu. O mee; ephe buru iphe, anyi ishi edzu; mbu mee phe; ephe buru iphe, aaso oyi bya anmaru ota; egube unu gude enya unu elenu iya-a. ⁹ Oo ya meru iphe, e gude ogu-echi gbushia nna anyi phe. O buru iphe ono meru iphe, unwu anyi unwoke; me unwanyi; me unyomu anyi phe bu ndu no l'eka a kpuru phe le ndzu laa.

¹⁰ "Iphe, du mu l'obu nta-a be bu ge mu le Chipfu gbaa ndzu; mbu Chileke ke Izurelu; k'opfu ehu-eghu iya ono, ata pfupfufu ono a-lufu anyi l'ehu. ¹¹ Unwu mu; unu te eyekwaru ozi unu eka lanu nta-a; noo kele Chipfu be hotaru unu g'unu pfuru l'iphu iya; ejeru iya ozi; mbu g'unu buru iya ndu-ozi; me ndu anoduje akporu iya unwu-isensu oku."

¹² Tobudu ya bu; ndu Livayi ono jikobe k'ozi ono. Oshilokpa Kohatu, tso iya nu be bu Mahatu nwa Amasayi; yee Jiowelu nwa Azariya. Oshilokpa Merari, tso iya nu buru Kishi nwa Abudi; yee Azariya nwa Jiehalelelu. Oshilokpa Geshonu, tso iya nu be bu Jiowa nwa Zima; yee Edenu nwa Jiowa. ¹³ Oshilokpa Elizafanu, tso iya nu be bu Shimiri; yee Jiyuwelu. Oshilokpa Asafu, tso iya nu buru Zekaraya; yee Matanaya. ¹⁴ Oshilokpa Hemanu, tso iya nu buru Jiehiyelu; yee Shimeyi. Oshilokpa Jiedutunu, tso iya nu buru Shemaya; yee Uzelu.

¹⁵ Ephe bya achikobechaa unwunna phe; bya emee onwophe; ephe du nsọ. Oo ya bu; ephe bahu je emechaa ulo Chipfu emecha; egube ono, eze tu-buru phe iya; mbu egube ono, Opfu Chipfu pfuru iya. ¹⁶ Ndu uke Chileke bya abahu l'ime ime eze-ulo Chipfu ono je emechaa ya emecha. Iphemiphe, ephe humaru, aaso nsọ, no l'eze-ulo Chipfu ono be ephe chifutakotaru l'oma-unuphu ulo ono. Ndu Livayi ye iya eka vuta vufu je awushi le nsuda nggele Kidironu. ¹⁷ Eze-ulo ono be ephe wataru emecha le mboku mbu l'onwa mbu. O be le mboku k'esato l'onwa ono ephe metabe iya rwua le nwulo ono, eeshije abahu l'eze-ulo Chipfu ono. Oo ya bu ephe gude abali esato mecha eze-ulo Chipfu ono l'onwiya. O buru ujiku iri l'ishii l'onwa mbu ono be ephe megheru iya.

Eeyephu ulo Chileke azu l'eka Chileke

¹⁸ Tobudu iya bu; ephe jepfu eze, bu Hezekaya je asu iya: "Anyi mechaakwaru eze-ulo Chipfu ono l'opfu; me oru-nweja eka eegweje ngweja-akpo-oku; me iphe, bu ivu, aduje iya nu; me teburu ono, eedobeje buredi, eedobeje l'iphu Chileke ono; yee ivu, aduje iya nu. ¹⁹ Iphe, bu ivu ono, eze Ehazu woshiru l'eze-ulo ono teke o bu eze; mbu teke ono e te gudedu ire iya eka ono be e dobephuwaru azu; teme anyi mechawa iya emecha. Ephe dukotawa l'iphu oru-ngweja Chipfu."

²⁰ No iya; o be l'onmewa utsu; eze, bu Hezekaya gbalihu je ekukota ndu-ishi mkpukpu ono; ephe jeshia l'ulo Chipfu ono. ²¹ Ephe kpuru oke-eswi esaa; me ebili esaa; me unwu aturu esaa; me mkpi esaa, ephe e-gude gwee ngweja-iphe-eji l'iswi ehu ali-eze ono; me l'iswi ehu eze-ulo Chileke; me l'iswi ehu ndu Jiuda. Eze su ndu-uke Chileke, bu oshilokpa Eronu g'ephe gwee ngweja ono l'oru-ngweja Chipfu. ²² Oo ya bu; ephe gbua oke-eswi ono; ndu-uke Chileke nata mee ya; phee l'oru-ngweja. Ephe gbukwapho ebili ono; phee mee ya l'oru-ngweja. Ephe bya egbua unwu aturu pho; phee mee ya l'oru-ngweja. ²³ Mkpi ono, e gude egwe ngweja-iphe-eji ono be a kpatakotaru je anu eze; yee edzudzu-oha ono; ephe byibegbaa phe eka. ²⁴ Ndu uke Chileke gbushia mkpi ono; bya eworu mee ya gwee ngweja-iphe-eji l'oru-ngweja; gude pfua ugwo iphe-eji, ndu Izurelu l'opfu mekotaru; kele eze be turu ekemu su g'e gwee ngweja-akpo-oku ono; me ngweja-iphe-eji ono l'iswi ehu ndu Izurelu l'opfu.

²⁵ O bya achiru ndu Lívayi ye l'ulo Chipfu; nu phe ogelenda; me une; me ogumogu; egube ono, ephe turu l'ekemu; mbu Dévidi; yee Gadu, bu onye aphujeru eze ophulunya; me Nétanu, bu onye mpfuchiru Chileke. Ekemu ono be bu ekemu, Chipfu shi l'eka ndu mpfuchiru iya tua. ²⁶ Oo ya bu; ndu Lívayi pfuru gudegbaa ngwa-ebvu Dévidi ono; ndu-uke Chileke gudegbaa opu phe. ²⁷ No iya; Hezekáya tua ekemu su g'e gwee ngweja-akpo-oku l'oru-ngweja. A wataepho egwe ngweja ono; a wata agu ebvu anu Chipfu; bya egbu opu eye iya; aku ngwa-ebvu, bu ke Dévidi ono, bu eze ndu Ízurelu. ²⁸ Edzudzu-oha ono l'ophu nodu abaru Chipfu eja; ndu ebvu nodu agu ebvu; ndu opu nodu egbu opu. E mee ya nno jeye e gweghee ngweja-akpo-oku ono. ²⁹ E gwegheepho ngweja ono; eze me iphe, bu ndu yele iya no l'eka ono tukko g'ephe ha phozeta baaru Chipfu eja. ³⁰ Eze, bu Hezekáya; yele ndu-ishi ndu Jiuda bya epfuaru ndu Lívayi g'ephe gua ebvu ajaja nu Chipfu; mbu g'ephe gua ya l'uzo Dévidi; yele Asafu, bu onye aphuje ophulunya guru iya. Oo ya bu; ephe gude ehutu-gua ebvu ajaja ono; bya ephozeta baaru Chipfu eja.

³¹ Tobudu iya bu; Hezekáya su: "Nta be unu dobewaru onwunu Chipfu iche. Unu gude ngweja; me ngweja-ekete bya l'ulo Chipfu." Oo ya bu; edzudzu-oha ono wota ngweja; me ngweja-ekete ono. Iphe, bukpo ndu oovu evuvu l'obu wotagbaa iphe, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku.

³² Anu, edzudzu-oha ono nuru g'e gude gwee ngweja-akpo-oku ono be du oke-eswi ukporo eto l'iri; me ukporo ebili ise; me ukporo unwu aturu iri. Anu ono g'o ha be bukota ophu ee-gude gweeru Chipfu ngweja-akpo-oku. ³³ Anu, e doberu nsoko k'egwe ngweja ono be du unu oke-eswi l'ukporo oke-eswi iri; waa unu aturu esaa l'ukporo iri. ³⁴ Ole ndu-uke Chileke be ha nwanshii; k'ophu bu l'ephe ta adudu ike swashikota akpo l'anu ono, e gude egwe ngweja-akpo-oku ono. O buru unwunna phe, bu ndu Lívayi be yetaru phe eka ge ndu ozo, bu ndu-uke Chileke dobefua onwophe nsoko; ephe yeru phe eka ono jasuu ozi, du iya nu bvuu; kele ndu Lívayi be o ka erwu l'ehu ke g'ephe dobe onwophe nsoko eme le ndu-uke Chileke. ³⁵ Anu, e gude eme ke ngweja-akpo-oku ono be ha igwerigwe; mekwapho eba-anu, e gude egwe ngweja-ehu-guu; me ngweja-mee, ayijeru le ngweja-akpo-oku ono.

Noo ya; ozi, eeje l'ulo Chipfu bya alwa azu l'onodu iya. ³⁶ Hezekáya yele ndu Jiuda g'ephe ha tekota eswa k'iphe, Chipfu meru ndu nkiya; kele iphe ono be e mekotaru egwegwa egwegwa.

30

Aakwakobe k'obo Ojehata

¹ Tobudu iya bu; Hezekáya bya ezikota iphe, bu ndu Ízurelu me ndu Jiuda ozi; dekwarupho ekwo-ozii nu ndu Ifuremu; me ndu Manase g'ephe byakota l'eze-ulo Chipfu le Jierusalem; k'ophu ephe a-boru Chipfu, bu Chileke ke Ízurelu obo Ojehata. ² Eze yele ndu-ishi; me edzudzu-oha ono, no le Jierusalem bya achipyaa ya l'oo l'onwa k'eboko be ephe a-boko obo Ojehata ono. ³ Ephe ta aboduru iya teke aabojee iya; noo kele ndu doberu onwophe nsoko le ndu-uke Chileke ta ahadu shii; ozo bu le ndu Ízurelu te eshidu dzukowaa le Jierusalem. ⁴ Iphe ono, ephe chitaru idzu iya ono tukko du eze yele ndu Jiuda l'ophu ree. ⁵ Tobudu iya bu; ephe pfua ya hoo haa su l'aa-ra iya arara l'alii Ízurelu mgburugburu; e -shii le Biye-Sheba jasuu le Danu ge ndu Ízurelu wuru byatashia Jierusalem bya abooru Chipfu, bu Chileke ke Ízurelu obo Ojehata ono; noo kele ephe ta adudu igwerigwe zefuta bya aboo obo-iphe ono egube e deru iya l'ekwo.

⁶ Eze t̄a ekemu ḡe ndu ọkpa-ẹgwa jegbabẹkota al̄i Ízurelu; m̄e al̄i Jiuda. Ẹphe gude ẹkwo-oz̄i, eze ȳele ndu-ish̄i iya deru jeshia. Iphe, e deru l'ẹkwo-oz̄i ono b̄e s̄uru:

“Unub̄e ndu Ízurelu; unu lwaphuta az̄u lwapfuta Chipfu; mb̄u Chileke k̄e Ẹbirihamu; m̄e Áyizaku; m̄e Ízurelu; k'ọphu ọo-ghachiru unu iphu ọzo; mb̄u unub̄e nwa ndu ọphu waf̄uru l'ẹka ndu eze ndu Asiriya ono. ⁷ Unu ta ad̄ukwa ḡe nna unu ph̄e; m̄e ẃnwunna unu ph̄e, b̄u ndu ono, d̄uru Chipfu, b̄u Chileke k̄e nna ph̄e ḡhelegheleghele k'ọphu b̄u l̄e Chipfu meru ph̄e; ẹphe b̄uru mkpurupyata ẹgube unu humanuru-a. ⁸ Unu te kwefukwa ike ḡe nna unu ph̄e. Iphe, unu e-mechia b̄u g'unu woru onwunu ye Chipfu l'ẹka. Unu bya l'eze-ulo iya ono, d̄u ns̄o; mb̄u ulo ono, o mewaru g'ọ d̄u ns̄o jas̄u l̄e tuutuutuu l̄e m̄iimiimii ono. Unu abaj̄eru Chipfu, b̄u Chileke unu ẹja; k'ọphu ẹhu-eghu iya ono, ata pfupfufu ono a-lufu unu l'ẹhu. ⁹ Ọ -b̄uru l'unu lwapfutaru Chipfu ọzo; b̄e ndu kp̄uru ẃnwunna unu; m̄e ẃnwegirima unu ph̄e l̄e ndz̄u a-ph̄uru ph̄e obu-imemini; haa ph̄e ẹphe alwaphuta az̄u l'al̄i-a; k̄ele Chipfu, b̄u Chileke unu b̄e b̄u onye emeje eze-iphe-oma; bya ab̄uru onye aph̄uje obu-imemini. Ọ t̄o byadu ewofu iphu iya l'ẹka unu n̄o; m̄e ọ -b̄uru l'unu lwapfutaru iya.”

¹⁰ Ọo ya b̄u; ndu ọkpa-ẹgwa ono t̄uko mkp̄ukpu l̄e mkp̄ukpu jegbabẹkota l'al̄i ipfu Ifuremu; m̄e k'ipfu Manás̄e jas̄u l'al̄i ipfu Zebulon̄u. Obenu l'ọo ọchi b̄e aach̄i ph̄e; aja ph̄e ewenu. ¹¹ Ọle o nwel̄eru-a ndu ọphu har̄u sh̄i l'ipfu Asha; m̄e ipfu Manás̄e; m̄e ipfu k̄e Zebulon̄u, b̄u ndu kweru wozeta onwoph̄e al̄i byatash̄ia Jierúsalem̄u. ¹² Nokwaph̄o g'ẹka Chipfu d̄u l'ẹhu ndu Jiuda; o mee k'ọphu obu ph̄e b̄u nan̄u; ẹphe n̄odu eme iphe, Chipfu pfuru ẹgube eze ȳe ndu-ish̄i s̄uru ph̄e g'ẹphe mee.

Aab̄o ọbo Ojehata ono

¹³ No iya; ikpoto nemadz̄u bya edzuk̄o l̄e Jierúsalem̄u g'ẹphe b̄o ọbo-iphe ono, aataj̄e buredi, ekoduru ekoko l'ọnwa k'ẹbo. Ẹphe dzuk̄oberu k'ọphu par̄u ẹka apaa. ¹⁴ Ẹphe wu-lihu; t̄uko ẹnya ẹka e sh̄i agwaj̄e iphe l̄e Jierúsalem̄u wofuk̄ota. Ẹphe vutakwaph̄o ẹnya ẹka aakpoje ẃnw̄u-is̄ensu ọku je enwuru ye l̄e ns̄uda Kidiron̄u.

¹⁵ O rwua l'abal̄i iri l'ẹno l'ọnwa k'ẹbo ono; ẹphe gbua nwat̄uru Ojehata ono. Iphere bya ad̄u ndu-uke Chileke ono; m̄e ndu Lívayi. Ẹphe je emechaa onwoph̄e emecha; gude an̄u, ee-gude gwee ngweja-akpo-ọku byatash̄ia l'ulo Chipfu ono. ¹⁶ Ẹphe je an̄odukota l'ọnodu, ẹphe an̄oduje; ẹgube ono, o pfuru iya; mb̄u ekemu Mós̄isu, b̄u onye k̄e Chileke. Ndu uke Chileke ono woru mee-iphe ono, ẹphe natar̄u l'ẹka ndu Lívayi ono ph̄ek̄ota l'ọru-ngweja ono. ¹⁷ Igwerigwe, ndu n̄o l'igwe-ọha ono b̄e te emechad̄uru onwoph̄e emecha. Ọ b̄uru iya meru g'ọ gude ndu Lívayi gbuaru ndu ono, aas̄o ns̄o ono nwat̄uru Ojehata nkep̄e; k'ọphu ẹphe e-me iya g'ọ d̄uru Chipfu ns̄o. ¹⁸ Ndu ọphu ka l'ọtu l̄e ndu sh̄i l'ipfu Ifuremu; m̄e ipfu Manás̄e; m̄e ipfu Isaka; m̄e k̄e Zebulon̄u b̄e te emechad̄uru onwoph̄e emecha; ọle ẹphe rikwan̄uru iphe Ojehata ono. Eriri, ẹphe riru iya ta ab̄ukwa ẹgube ono b̄e e deru iya l'ẹkwo. Ọle Hezekáya pfukwan̄uru n̄u Chipfu l'iswi ẹhu ph̄e s̄u: “Ḡe Chipfu, b̄u onye ono, d̄u ree ono ḡuaru ¹⁹ onyemonye nv̄u; mb̄u onye gude obu iya l'ọphu ach̄o Chipfu, b̄u Chileke k̄e nna iya ph̄e; e -gudekp̄ooro l'onye obu te emeduru onwiya g'ọ d̄ube ree g'ekemu k'eze-ulo Chileke pfuru.” ²⁰ Ọo ya b̄u; Chipfu n̄uma epfufu, Hezekáya pfuru n̄u iya; bya emee; ẹhu d̄u ndu ono ike.

²¹ Ndu Ízurelu, b̄u ndu ọphu n̄o l̄e Jierúsalem̄u gude ẹhu-ut̄so b̄o ọbo-iphe, aataj̄e buredi, ekoduru ekoko ono ujiku ẹsaa. Ndu Lívayi m̄e ndu-uke Chileke n̄odu an̄oduje aḡu ebvu an̄u Chipfu mb̄oku-mb̄oku; ẹphe n̄odu egudeje ngwa-ebvu, ada ọda aḡu ebvu ono.

²² Hezekáya pfuru opfu, agba unme nù ndu Lívayi, goshiru l'o doru phẹ ẹnya; mbu ozi, ephe ejeru Chipfu. Abalì ẹsaa ono bẹ ephe rikọtaru iphe; egwe ngweja-ẹhu-guu; bya ekele Chipfu, bụ Chileke kẹ nna phẹ ekele.

²³ Ndu ono l'ophu bya ekweta l'ephe a-bofua obo-iphe ono ujiku ẹsaa ozo. Oo ya bụ; ephe gude ẹhu-utso bo obo-iphe ono abalì ẹsaa ozo. ²⁴ Hezekáya, bụ eze ndu Jiuda bya anụ ndu ono unu oke-eswi labo l'ukporo iri; me unu aturu iri l'esaa l'ukporo iri. Ndu-ishi nù phẹ unu oke-eswi labo l'ukporo iri; me unu aturu ugbo ukporo l'ise g'ephe gbushia gude bo obo-iphe ono. Igwerigwe le ndu-uke Chileke mechaa onwophe emecha. ²⁵ Iphe, bụ ndu Jiuda l'ophu tekota ẹswa; me ndu-uke Chileke; me ndu Lívayi; mekpoo ndu shi Ízurelu bya ndzukọ ono; mekwapho ndu lwaru alwalwa, shi l'alì Ízurelu bya; mekpoo ndu ophu bu ebubu l'alì Jiuda. ²⁶ Ehu-utso kwatakpo ha shii le Jierúsalemu; kele e -shi le teke Sólomonu, bụ nwa Dévidi, shi buru eze ndu Ízurelu be ta adujeduru iphe, du nno, dujeru le Jierúsalemu. ²⁷ Tobudu iya bụ; ndu-uke Chileke; me ndu Lívayi wulihu goru onu-oma nù ndu ono; Chileke numa olu phẹ; epfufu, ephe epfu anụ Chileke rwua imigwe, bụ ẹka ono, du nsọ, o bu ebubu ono.

31

¹ E meghechaepho iphemiphe ono; ndu Ízurelu l'ophu, nọ l'eka ono wu-lihu bahu l'ime mkpukpu ndu Jiuda; je atuko mkpuma, e dobegbaaru nsọ kupyashikota akupyashi. Ephe gbutsushia itso Ashera; bya enwutsushia ẹka aagwaje iphe; me iphe, bụ ẹnya ẹka aagwaje iphe, nokota l'alì Jiuda l'ophu; me kẹ Benjiaminu; me kẹ Ifuremu; me kẹ Manáse. Ephe mee ya nno jasụ ephe mebyishikota iphemiphe ono. E mecha; ndu Ízurelu lashichaa mkpukpu phẹ; onyenonu lashia ibe iya.

Iphe, a nuru g'e gude baaru Chipfu ẹja

² Hezekáya bya agbaa ndu-uke Chileke; me ndu Lívayi l'ogbo l'ogbo. O kechaaru ozi nù ogbo nonu; mbu ozi, gbaru ndu-uke Chileke; me ozi, gbaru ndu Lívayi. Ozi phẹ bụ egwe ngweja-akpo-oku; me egwe ngweja-ẹhu-guu; me anodu l'onu-ulo Chipfu eje ozi; ekele Chipfu ekele; agụ ebvu ajaja anụ iya. ³ Eze bya eshi l'iphe, o nweru enweru hata anụ nù g'e gude gwee ngweja-akpo-oku l'utsu me l'uzenyashi; me k'eswe-atuta-unme; me k'onwa ophúú; mewaro k'obo-iphe, geru egeru; mbu egube ono, e deru iya l'ekemu Chipfu.

⁴ O bya atua ekemu ge ndu bu le Jierúsalemu woru okiphe, rwuberu ndu-uke Chileke; me ndu Lívayi nù phẹ; k'ophu ephe e-yeru ẹhu l'eme ekemu Chipfu. ⁵ Ekemu ono bya angaa ekameka; teke ono teke ono; ndu Ízurelu nuaha akpuru-iphe-mbu phẹ; mbu ereshi; me mee ophúú; me manụ olivu; me manụ-enwu; mekpoo iphemiphe, shi l'egu. Ephe vubatakwapo oke-lanu-l'uzo-iri, shi l'iphemiphe, ephe nweru; o nyibe anyibe. ⁶ Ndu Ízurelu; me ndu Jiuda, bukota le mkpukpu, nogbaa le Jiuda wotakwapo oke-lanu-l'uzo-iri, shi l'eswi phẹ; me l'aturu phẹ; me l'eghu phẹ bya anụ. Ephe nukwapo oke-lanu-l'uzo-iri, shi l'iphe, du nsọ, e doberu Chipfu, bụ Chileke phẹ nsọ. Ephe kube iya l'ikpo l'ikpo. ⁷ Ephe wataru akube iphe ono l'ikpo l'ikpo l'onwa k'eto; o buru l'onwa k'esaa ya be ephe megheru iya. ⁸ Teke Hezekáya yee ndu-ishi byaru ahuma g'iphe ono kutaru l'ikpo l'ikpo; ephe jaa Chipfu ajaja; bya agoru onu-oma nù ndibe iya, bụ ndu Ízurelu.

⁹ Hezekáya bya ajiahaa ndu-uke Chileke; me ndu Lívayi g'ee-me iphe ono, kutaru l'ikpo l'ikpo ono. ¹⁰ Azariya, bụ onye-ishi ndu-uke Chileke ono; mbu onye onu-ulo Zadoku bya eyee onu sụ: "Anyi wataru eriji ephe e -shi teke a wataru evubata iphe ono l'eze-ulo Chipfu; teme ophu aphoduje aphodu paa ẹka; noo kele Chipfu be keberu ndibe iya l'oma. Oo ya meru iphe, eze iphe, ha egube-a tsufutaru etsufuta."

¹¹ Hezekáya bya epfuaru p̄h̄e g'ep̄he dozia mkpuru, aakwak̄obeje iphe l'ulo Chipfu; ep̄he bya edozia ya. ¹² Ep̄he yeru ̄hu vubak̄ota iphe ono, a n̄uru ono l'ime mkpuru ono; m̄kpoo oke-lan̄u-l'uzo-iri p̄h̄o; m̄e iphe, e doberu ns̄o. O b̄uru Konanaya, b̄u onye Lívayi b̄e b̄u onye-ishi, eleta p̄h̄e ̄nya. Onye etsota iya n̄u b̄uru nwune iya, b̄u Shimeyi. ¹³ Eze, b̄u Hezekáya; m̄e onye-ishi eze-ulo Chipfu, b̄u Azariya bya ah̄ota ndu a-n̄odu l'eka Konanaya yele nwune iya, b̄u Shimeyi eleta iphe ono ̄nya. Ndu ep̄he h̄otaru b̄u: Jiehiȳelu; m̄e Azazaya; m̄e Nahatu; m̄e Asah̄elu; m̄e Jierimotu; m̄e Jiozabadu; m̄e Eliȳelu; m̄e Isumakaya; m̄e Mahatu waa Benaya.

¹⁴ O b̄uru Kore, b̄u nwatibe onye Lívayi, b̄u Imuna; mb̄u onye-nche ̄onu-abata uzo ̄nyanwu-awawa b̄e iphe, a n̄uru Chileke ̄gube oovu nemadz̄u evuvu l'obu d̄u l'eka. Iphe, a n̄uru Chipfu; m̄e iphe, kachakp̄oo ad̄u ns̄o b̄u iya an̄oduje ekeshi iya. ¹⁵ Ndu yekp̄oru ̄hu eyetaru iya ̄ka l̄e mkp̄ukpu ̄ka ndu-uke Chileke bu ebubu b̄e b̄u: ̄Ed̄enu; m̄e Minyaminu; m̄e Jieshuwa; m̄e Shemaya; m̄e Amaraya; m̄e Shekanaya. Ep̄he yetar̄u ̄ka ekeshiru ndu-uke Chileke ibe p̄h̄e iphe, gbaru p̄h̄e n̄u. Ep̄he keshiru iphe ono l'ogbo l'ogbo. O b̄uru g'a n̄uru ̄gerenya b̄u g'a n̄uru nwata.

¹⁶ Ndu ̄ozo, ep̄he keru iphe gbaa b̄e b̄u unwoke, n̄owaru shita l'apha ̄eto kwas̄eru, b̄u ndu ̄ep̄ha p̄h̄e n̄o l'ekwo, e deshiru g'e shiru nw̄ua p̄h̄e; keru gbaa iphe, buk̄poo ndu abah̄uje l'ulo Chipfu je eje ozi mb̄oku-mb̄oku. Ep̄he keru p̄h̄e iya g'ozi, ep̄he ejegbaa gbaru; m̄e l'ogbo l'ogbo p̄h̄e. ¹⁷ Ep̄he bya ekeru gbaa ndu-uke Chileke, e deru ̄ep̄ha p̄h̄e l'̄nya-unuphu p̄h̄e ̄gube e shi nw̄ua p̄h̄e; m̄e ndu Lívayi, n̄owaru shita l'ukporo apha kwas̄eru. Ep̄he keeru p̄h̄e iphe ono g'ozi p̄h̄e gude d̄u; m̄e l'ogbo l'ogbo p̄h̄e. ¹⁸ E deshichaaru ̄ep̄ha unwegirima p̄h̄e; m̄e unyomu p̄h̄e; m̄e unwu p̄h̄e unwoke; m̄e unwu p̄h̄e unwanyi l̄e mkp̄ukpu ono l'ophu l'ekwo, e deshiru g'e shiru nw̄ushia p̄h̄e; k̄ele ep̄he gbaru g'e gude ire p̄h̄e ̄ka l'edobe onwoph̄e ns̄o.

¹⁹ A bya l̄e ndu-uke Chileke, b̄u oshil̄okpa Er̄onu; mb̄u ndu ono, bu l'̄egu, n̄o-pheru mkp̄ukpu p̄h̄e mgburugburu; ep̄hebedua b̄e a ḡutaru unwoke l̄e mkp̄ukpu l̄e mkp̄ukpu g'ep̄he keeru unwoke oshil̄okpa Er̄onu ono iphe nkeph̄e; m̄kpoo ndu e deru ̄ep̄ha p̄h̄e l'ekwo, e deshiru g'e shi nw̄ushia ndu Lívayi.

²⁰ Iphe ono b̄e b̄u iphe, Hezekáya meru l'al̄i ndu Jiuda l'ophu. O meru iphe, d̄u ree; m̄e iphe, p̄furu ̄oto; bya ab̄uru onye e gude ire iya ̄ka l'eka Chipfu, b̄u Chileke n̄o. ²¹ Iphemiphe, o yeru ̄ka k'ememe l'ozi, d̄u l'ulo Chileke; m̄e l'eme ekemu; m̄e eme iphe, a s̄uru g'e meje; mb̄u l'ach̄o Chileke iya; b̄e o gudek̄ota obu iya l'ophu mee. Eshi nno iphe n̄odu ejehuru iya.

32

Senakeribu abya ̄ogu l̄e Jierúsalem̄u

(2Ndu 18:13-27; 19:14-19,35-37; Azá 36:1-22; 37:8-38)

¹ Hezekáya meghechaep̄ho iphemiphe ono, o yeru ̄hu mee ono; eze ndu Asiriya, bu Senakeribu ch̄ita ndu oj̄ogu iya; ep̄he zebata l'al̄i Jiuda; bya ekephetagbaa mkp̄ukpu, a kp̄ushiru ike. O b̄uru iphe, ̄ori b̄u l̄e ya a-lw̄utacharu iya onwiya. ² Hezekáya bya ah̄umaep̄ho l̄e Senakeribu byaru; t̄eme l'iphe, ̄o gbaru ̄nya iya bya b̄u g'̄o lw̄ua Jierúsalem̄u. ³ O jepfu ndu-ishi iya m̄e ndu oj̄ogu iya l'idz̄u; ep̄he s̄u l'ep̄he a-t̄uko je enwuchishia ̄nya-mini, d̄u l'az̄u mkp̄ukpu ono g'̄o ḡbabuhu mini. Ep̄he yetar̄u iya ̄ka mee ya. ⁴ Ikpoto nemadz̄u dzuk̄obe; ep̄he je enwuchishia ̄nya-mini ono g'̄o ha; m̄e nggele, as̄oghataje l'al̄i ono. Ep̄he s̄u l'ep̄he tee kwedu ḡe ndu eze ndu Asiriya h̄uma mini, ep̄he a-nḡu; m'ep̄he -byaep̄ho. ⁵ Hezekáya bya ephube iphu kp̄ukwachaa ̄ka daru adada l'igbul̄o mkp̄ukpu ono; bya akp̄ushia ̄lo-eli ̄lo-eli l'eli igbul̄o ono. L'az̄u igbul̄o ono b̄e ̄o kp̄uru igbul̄o ̄ozo. O bya emee agbarike igbul̄o mkp̄ukpu Dévidi; ̄o kabaa eshihu ike. O kp̄ushikwaapho ngw̄ogu, d̄u igwerigwe; m̄e iphe, eegudejegba egbobuta onwonye.

⁶ O bya edobe ndu ojogu, a-buru ishi ndu Ízurelu. O bya ekukobe phe; ephe byapfuta iya l'edupfu, no l'onu mkpukpu ono. O pfuaru phe opfu, e-me g'obu shihu phe ike su: ⁷ "Unu shihukwa ike; ge ndzu ta agukwa unu. Unu ta tsukwa ebvu; ophu ehú arwushihukwa unu le k'eze ndu Asiriya; yele ikpoto ndu ephe l'iya swi; kele onye no swiru anyi be kakwa onye ophu no swiru phe nu okpehu. ⁸ Iphe, o nweru be bu ngwogu nemadzu mmanu; obenu l'anyibedua nweru Chipfu, bu Chileke anyi, bu onye e-yetaru anyi aka lwu-chiru anyi ugu." Iphe ono, Hezekaya, bu eze ndu Jiuda pfuru ono mee; meji nmapfuru ndu Jiuda.

⁹ A nonyaa; eze ndu Asiriya, bu Senakeribu; mbu onye ono, chi ndu ojogu iya kepheta mkpukpu Lakishi ono bya ezia ndu-ozu iya g'ephe je Jierusalemu je ezia Hezekaya, bu eze ndu Jiuda; me iphe, bu ndu Jiuda, no le Jierusalemu ozi su:

¹⁰ "Waa iphe, Senakeribu, bu eze ndu Asiriya pfuru baa: ?Bu le gunu be unu chiru upfu kwee; meru g'o gude unu noshia le Jierusalemu l'eka e kephetarununu ekepheta? ¹¹ ?Unu maru-a l'oo eduphu be Hezekaya eduphu unu l'eka osuje unu le Chipfu, bu Chileke unu a-nafuta unu l'eka eze ndu Asiriya? Iphe, oome bu gegu-nri; me egu-mini gbushia unu. ¹² ?Tobudu Hezekaya ono be wofuru aka aagwaje iya; bya emebyishia oru-ngweja iya; bya asu ndu Jiuda ephe le ndu Jierusalemu l'oo l'ataphu oru-ngweja lanu be ephe a-baje aja; o buru l'eka ono be ephe a-kpoje unwu-isensu oku?"

¹³ "?Unu ta amadu iphe, mu le nna mu phe meru iphe, bu ndu ali ozo? ?Agwa ohamoha ono dukporu-a ike nafuta ali phe l'eka mu? ¹⁴ A bya l'oha ono, nna mu phe meru; ephe buru mkpurupyata ono; ?denu agwa ohamoha ono ophu duru ike nafuta ndu nkiya l'eka mu? ?Denu ge Chileke nkunu e-shi du ike nafuta unu l'eka mu? ¹⁵ Ophu g'unu te ekwekwa ge Hezekaya ghogbua unu; dephushia unu g'oodephushi unu ono. Unu te ekwetashi nkiya; kele o to dukwa agwa oha; ozoo k'ali-eze ophu dujewaru ike nafuta ndibe iya l'eka mu; ozoo l'eka nna mu phe. ?Denuwaro g'o bu chia Chileke unu a-nafuta unu l'eka mu?"

¹⁶ Ndu ozi Senakeribu ono pfutoshibakwapho Chipfu, bu Chileke; me onye-ozu Chipfu ono, bu Hezekaya. ¹⁷ Eze, bu Senakeribu dekwaapho ekwo-ozu gude pfungashia Chipfu, bu Chileke ke Ízurelu ehú; mbu epfubyishi iya asuje: "Oo egube ono, agwa ndu ali ozo ta adudu ike nafuta ndu nkiya l'eka mu pho; bu ge Chileke ke Hezekaya ta adukwapho ike anafuta ndu nkiya l'eka mu." ¹⁸ Ndu ozi Senakeribu ono gude opfu ndu Jiuda rashia ya ike ge ndu Jierusalemu ono, no l'eli igbulu mkpukpu ono numa iya; g'ephe shi nno mee ge ndzu guhu phe; ephe atsuhaha ebvu; k'opfu ephe e-shi nno nata mkpukpu ono. ¹⁹ Ephe pfuaharu Chileke ke Jierusalemu sukusuku g'o bu agwa ndiphe, bu iphe, nemadzu gude aka iya mee.

²⁰ Eze, bu Hezekaya waa onye mpfuchiru, bu Azaya nwa Emozu bya epfuru nu Chileke; raku iya; o rwua l'imigwe le k'iphe ono. ²¹ Chipfu zia ojozi; o bya echigbushia iphe, bu ndu ojogu, ike du l'ogu; me ndu-ishi ndu ojogu; me ndu-ishi ozo, no l'odu-ogu eze ndu Asiriya ono. Eze ndu Asiriya ono gude iphere laphushia azu l'ali iya. Olwa bya abahu l'eze-ulo agwa iya; o duru unwu iya unwoke gude ugu-echi je egbuta iya tya.

²² Oo ya bu; Chipfu shi nno dzoo Hezekaya yele ndu bu le Jierusalemu l'eka Senakeribu, bu eze ndu Asiriya; mewaro l'eka ndu ozo. O nwuberu phe enya ibekboebo. ²³ Igwerigwe vuta iphe bya anu Chipfu le Jierusalemu; me iphe, eregbaa ire, ephe nuru Hezekaya, bu eze ndu Jiuda. E -shi teke ono be ohamoha byaru edobe iya l'onodu, ha shii.

Iphe-ememe guderu Hezekaya
(2Ndu 20:1-3,12-19; Azá 38:1-3; 39:1-8)

²⁴ A nonyaa iphe-ememe gude Hezekáya; k'ophu bu l'ọ nọwaa l'ọnu ọnwu. O pfuru nu Chipfu; ọ za iya; bya emeru iphe-ohumalenya nu iya. ²⁵ Hezekáya gbẹ wata etse etsetse l'ime obu iya; ophu ọ dudu iphe, o meru le k'iphe-oma ono, ọ nataru ono. Oo ya bu; oke ehu-eghu Chipfu dapfuta iya; me ndu Jiuda; me ndu Jierusalemu. ²⁶ Tobudu iya bu; izimanu etsetse ono lwa Hezekáya yele ndu Jierusalemu azu. Oo ya bu; Chipfu haa phe atu-koshi oke ehu-eghu iya le teke Hezekáya bu eze.

Iphe, Hezekáya nweru

²⁷ Hezekáya be nweru iphe shii; teme a nodu akwabe iya ubvu, ha shii. O metaru onwiya mkpuru eka okwakobeje mkpola-ochaa; me mkpola-ododo; me mkpuma, vugbaa oke aswa; me manu, eshi mkpo; me iphe, eegudeje egbobuta onwonye; mewaro ivu ozo, vugbaa oke aswa. ²⁸ O kpukwarupho ulo eka oodobeje ereshi; me eka oodobeje mee; me manu; nweru oka-eswi, du iche iche anoduje; me mgbabu eka aturu anoduje. ²⁹ O kpushiaru onwiya mkpukpu le mkpukpu; nweru ikpoto aturu; me eghu; me eswi; kele Chileke nuru iya eku, paru eka apaa.

³⁰ Oo Hezekáya be mechiru eka mini Gihonu eshije l'uzo imeli asofu; bya eshi l'uzo ali iya gbuhaar u iya uzo l'uzo enyanwu-ariba mkpukpu Dévidi. Hezekáya mekota iphemiphe, o meru; o jehuru iya. ³¹ O be teke ndu-ishi ndu Babilonu yeru ndu abya amaru ge k'iphe-ohumalenya pho, Chipfu meru l'ali ono meru; Chileke haa ya g'o dalee ya; maru iphe, dukota iya l'obu.

Anwuhu Hezekáya

(2Ndu 20:20-21)

³² Iphe ozo, Hezekáya megbaberu; me g'o gude goshi l'o yeru Chileke obu; be e dekotaru l'ophulanya onye mpfuchiru, bu Azaya nwa Emozu; me lekwo ndu eze ndu Jiuda; me ke ndu Izurelu. ³³ Oo ya bu; Hezekáya nwuhu lapfushia nna iya phe. E lia ya l'okpa ubvu eka e liru iphe, bu Nwa Dévidi. Ndu Jiuda l'ophu me ndu Jierusalemu kwabe iya ubvu teke o nwuhuru. Manase, bu nwa iya buru eze nochia enya iya.

33

Teke Manase bu eze ndu Jiuda

(2Ndu 21:1-9,17-18)

¹ Manase be nwaru apha iri l'ebo teke o wataru aburu eze. Iphe, o noru l'aba-eze le Jierusalemu buru ukporo apha labo l'apha iri l'ise. ² O meru iphe, du eji l'enya Chipfu; ebyi, oha ono, Chipfu chifuru l'atatiphu ndu Izurelu ono shi eme; be yebdua mekotakwarupho. ³ Eka ono, aagwaje iphe ono, nna iya, bu Hezekáya mebyishiru ono be o woru kpukwaa; bya edobegbaa enya eka aagwaje Balu; kpobechaa itso Ashera. O phozekwarupho kpokpode, nogbaa l'igwe; bya abakwaaru iya pho eja. ⁴ O kpushia enya eka aagwaje iphe l'eze-ulo Chipfu, bu iya bu eka ono, Chipfu pfuru su: "Jierusalemu be epha mu a-du jeye le tuutuutuu le mijimimii." ⁵ L'oma-unuphu labo, no l'eze-ulo Chipfu ono be o kpushiru enya eka aagwaje kpokpode, nogbaa l'igwe. ⁶ O kporu unwu iya unwoke oku gude phe gwee eja le nsuda Hinomu. O meru mgbashi; gwoo obvu; mee omamanshi; bya ejeje l'aji l'eka ndu maa; me l'eka ndu aphu ophulanya. O meru ejo-iphe, paru eka l'enya Chipfu; shi nno kpatsu iya ehu-eghu.

⁷ O pyiru ntekpe dobe l'eze-ulo Chileke, bu eka ono, Chileke pfuru Dévidi waa nwa iya, bu Solomonu su: "Oo l'eze-ulo-a; me le Jierusalemu, bu mkpukpu ono, mu hotaru l'ipfu ndu Izurelu l'ophu be mu e-me g'epha mu reje ire jas u ojejoje. ⁸ Ophu mu ta abyadu eme ge ndu Izurelu shi l'ali ono, mu turu nna phe eka ono hata okpa

lufu alufu ozo; m'ọ -buru-a l'ephe letaru ẹnya emekọta iphe, mu turu phẹ l'ekemu ono, mu shi l'ẹka Mósisu nọ phẹ ono; mẹ iphe, bu iphe, mu toru okpa iya.”⁹ Manáse bẹ dusweru ndu Jiuda; mẹ ndu bu lẹ Jierúsalemu; ephe mee ejo-iphe, ka ophu ndu oha ono, Chipfu mebyishiru l'iphu ndu Ízurelu ono megbaberu.

Izimanu Alwa Manáse Azu

¹⁰ Chipfu pfuru yeru Manáse; yele ndu nkiya; ophu ephe angaduru nchi. ¹¹ Oo ya bu; Chipfu chita ndu-ishi ndu ojogu eze ndu Asiriya; ephe bapfu phẹ. Ephe gude ikokoro kota Manáse l'imi; tua ya egbirigba, e meru l'onvirubvu kpuru lashia Babilonu. ¹² Iphe ono tsujee ya pho l'ehu; o chohaa g'oo-shi tuba Chipfu, bu Chileke iya l'anya; o kwata wozeta onwiya ali l'iphu Chileke ke nna iya phẹ. ¹³ O pfuru nu Chileke. Opfu ono o pfuru ono, rwua Chipfu l'ehu; o numa opfu iya; bya eduphuta iya azu lẹ Jierúsalemu; o bya anodu l'ali-eze iya. Manáse gbẹ teke ono bya amaru l'oo Chipfu bu Chileke.

¹⁴ E mechaa; o kpukwaa igbulọ mkpukpu Dévidi ekibiya ophu no l'a -nodu afuta afuta; mbu lẹ nsuda, no l'uzo ẹnyanwu-ariba obvu-mini Gihonu; kpa ya jeye lẹ Onu-abata Ema; bya akpu-pee ubvu Ofelu mgburugburu. O kpukwaru iya pho; o kabaa l'eli. O bya edokaa ndu-ishi ndu ojogu l'iphe, bu mkpukpu, a kpuru; o shihukota ike l'ali Jiuda.

¹⁵ O wofukota obvu, e jetaru ejeta; bya ewofu ntekpe pho l'eze-ulo Chipfu; bya emebyishia ẹnya ẹka aagwaje iphe, o kpushiru l'ubvu ẹka eze-ulo Chipfu du; mẹ lẹ Jierúsalemu. O vuta phẹ tuphaa l'azu mkpukpu. ¹⁶ O bya edozia oru-ngweja Chipfu; bya egwee ngweja-ehu-guu; mẹ ngweja-ekele l'eli iya. O pfuaru ndu Jiuda g'ephe bajeru Chipfu, bu Chileke ke Ízurelu eja. ¹⁷ O lẹ g'o duhabe bẹ ndu Jiuda ta ahakwanuru egwe ngweja l'eka aagwaje iphe; o lẹ o Chipfu, bu Chileke phẹ bẹ ephe anoduje egwe iya anu kpoloko.

Anwuhu Manáse (2Ndu 21:17-18)

¹⁸ Iphe ozo, Manáse megbaberu; mẹ epfufu, o pfuru nu Chileke; mẹ iphe, ndu aphu ophulanya gude epha Chipfu, bu Chileke ke Ízurelu pfuru nu iya; bẹ e dekotaru l'ekwo-akọ ndu eze ndu Ízurelu. ¹⁹ Epfufu, o pfuru nu Chileke; mẹ g'iphe, o rworu gude rwua Chileke l'ehu; mēkpoo iphe-ẹji, o meshiru; je akpaa lẹ ndu gheleghelehele, du iya l'ehu; mēkpoo ẹka o kpushiru, aagwaje iphe; m'eka o doberu itso Ashera mẹ ntekpe; teme o wozetaje onwiya ali; bẹ e dekotaru l'ekwo-akọ onye aphuje ophulanya, bu Hozayi. ²⁰ Oo ya bu; Manáse nwuhu lapfushia nna iya phẹ. Ephe lia ya l'ibe iya. Amonu, bu nwa iya buru eze nochia ẹnya iya.

Teke Amonu bu eze ndu Jiuda (2Ndu 21:19-26)

²¹ Amonu bẹ nowaru ukporo apha l'apha labo teke o wataru aburu eze. Iphe, o noru l'aba-eze lẹ Jierúsalemu bu apha labo. ²² O mee iphe, du eji l'anya Chipfu gẹ nna iya, bu Manáse. Iphe, bu ntekpe Manáse, bu nna Amonu doberu bẹ o gweru ngweja nu; baaru iya eja. ²³ O to wozeduru onwiya ali l'iphu Chipfu egube nna iya, bu Manáse wozetaru onwiya. Amonu buepho ikpe bẹ oomeko ekpu onwiya. ²⁴ Ndu ozi iya gbaaru iya ejo-idzu; woru iya gbua l'ibe iya. ²⁵ Ndu Jiuda bya eworu ndu ono, gbaru eze, bu Amonu ejo-idzu ono gbushikota. Ephe bya eworu Jiosaya, bu nwa iya mee eze; o nochia ẹnya iya.

34

Teke Jiosáya bụ eze ndu Jiuda (2Ndu 22:1-2)

¹ Jiosáya bẹ nọwaru apha ẹsato teke ọ wataru aburu eze. Iphe, ọ nọru l'aba-eze lẹ Jierúsalemu buru ụkporo apha l'apha iri lẹ nanu. ² Jiosáya meru iphe, pfuru ọto l'anya Chipfu. O tsokọtaru ụzo, ochooroke iya, bụ Dévidi tsoru. Ọ tọ dudu ophu o mephodoru; mę nanu.

³ L'apha, kwe iya apha ẹsato, ọ wataru aburu eze bẹ ọ wataru achọ ụzo kẹ Chipfu, bụ Chileke k'ochooroke iya, bụ Dévidi. Teke ono bẹ ọ bukwauro nwatanshiji. O be l'apha k'iri l'ẹbo iya; ọ gwòahaa mkpukpu Jiuda; waa Jierúsalemu; mbụ woshiahaa ẹka aagwajẹ iphe, nọgbaa ya nụ; mę itso Ashera; mę ntekpe, a pyiru apyipyi; mę ophu a kpuru akpukpu. ⁴ O zia g'e tsukposhia ẹnya ẹka aagwajẹ Balu. O nwutsushia ẹnya ẹka aakpoje ụnwù-isensu ọku, dụ l'ẹka ono. Itso Ashera; mę ntekpe, a pyiru apyipyi; mę ophu a kpuru akpukpu bẹ o gwekọtaru ọ dụ rwukuru rwukuru; o woru iya je ephekaa l'ilu ndu shi agwajẹ phẹ nụ. ⁵ Ndu egweru agwa ono eja bẹ ọ kpokotaru ọkpụ phẹ ọku l'eli ẹnya ẹka ono, aagwajẹ agwa ono. Ọ tuko Jiuda waa Jierúsalemu mechakọta emecha. ⁶ Lẹ mkpukpu ẹka ndu Manáse; mę ndu Ifuremu; mę ndu Simiyonu bukọta; mbụ je akpaa lẹ kẹ ndu Nafutali; mę l'ẹka nọ-pheru iya mgburugburu, e meru; ọ buru mkpurupyata; ⁷ bẹ o nwutsushiru ẹnya ẹka aagwajẹ iphe; bya egwepyashia itso Ashera; mę ntekpe, dụ iya nụ; ọ dụ rwukuru rwukuru. Ọ tuko ẹnya ẹka aakpoje ụnwù-isensu ọku, dukota l'alị Ízurelu nwutsushikọta. E mecha; Jiosáya laphushia azụ lẹ Jierúsalemu.

A humaru ẹkwo ekemu (2Ndu 22:3-20)

⁸ O be l'apha, kwe Jiosáya apha iri l'ẹsato, ọ wataru aburu eze; teke ono bẹ o wofuchawaru iphe, dụ eji l'alị ono; o zia Shafanu, bụ nwa Azalaya; mę Maseya, bụ ọchi-ọha mkpukpu ono; mę Jiowa, bụ nwa Jiowahazu, bụ onye nkwakọbe; g'ẹphe je emekwaa ụlo Chipfu, bụ Chileke iya.

⁹ Ẹphe bya ejepfu Hilikaya, bụ onye-ishi ndu-uke Chileke je eworu okpoga, e wobataru l'eze-ulo Chileke nụ iya; mbụ okpoga ono, ndu Lívayi, bụ ndu eche nche l'ọnu eze-ulo nataru l'ẹka ndu Manáse; mę l'ẹka ndu Ifuremu; mę l'ẹka ndu Benjiaminu l'ophu; mę l'ẹka ndu bu lẹ Jierúsalemu. ¹⁰ Ẹphe woru okpoga ono ye l'ẹka ndu eleta ẹnya l'ozi, eeje l'eze-ulo Chipfu. Ẹphebedua woru iya nụ ndu ono, eje ozi l'ulo Chipfu ono g'ẹphe gude kpukwaa ya; mezia ya emezi. ¹¹ Ẹphe woru okpoga ono nụ ndu kapyinta; mę ndu akpụ ụlo ono g'ẹphe gude zua mkpuma, a gbakposhiru agbakposhi; mę oshi, aagbajẹ uko l'ulo; mę oswebe, eswebeje l'ulo; kele ndu ophu shi dụ iya nụ bẹ ndu shi buru eze, lẹ Jiuda hakọtaru ọ lakọta l'iyi.

¹² Unwoke ono bya eyeru ẹhu jee ozi ono. Ndu e doberu g'ẹphe leta ẹnya lẹ g'e gude eje ozi ono bẹ bụ Jiahatu; mę Obedaya. Ndu ono bẹ bụ ndu Lívayi, shi l'eri Merari. Ndu ọzo bẹ bụ Zekaraya; mę Meshulamu, bụ oshilokpa Kohatu. Ndu Lívayi ono, bụ ndu ophu emeje ọna l'akụ ngwa ebvu ¹³ bẹ bụ ndu-ishi kẹ ndu ophu evu iphe, e gude eme k'ulo ono; ọ buru phẹ eleta ndu eje ozi ono ẹnya l'ozi, dugbaa ya nụ. Ndu Lívayi ono bẹ haru buru ndu edeje ẹkwo; mę ndu-ishi ozi; mę ndu nche ọnu ọguzo.

¹⁴ Ọ buru g'ẹphe ewofuta okpoga ono, e wobataru l'eze-ulo Chipfu ono bẹ Hilikaya, bụ onye uke Chileke humaru ẹkwo ekemu ono, Chipfu shi l'ẹka Mosisu nụ ono. ¹⁵ Hilikaya pfuaru Shafanu, bụ onye edeje ẹkwo; sụ: "Mu humakwaru ẹkwo ekemu l'eze-ulo Chipfu." Ọ bya eworu ẹkwo ekemu ono nụ Shafanu. ¹⁶ Ọo ya bụ; Shafanu gude ẹkwo ono jepfu eze; bya akaru iya sụ: "Iphemiphe, e yeru ndu-ozu ngu l'ẹka g'ẹphe mee bẹ ẹphe emekwa-a. ¹⁷ Ẹphe wotaakwaru okpoga, dụ l'eze-ulo Chipfu ye

l'eka ndu-ishi ozi; me ndu ophu eje ozi obu." ¹⁸ Shafanu, bu onye edeje ekwo bya agbe teke ono pfiaru eze su iya: "O nweru ekwo onye uke Chileke, bu Hilikaya nuru mu." Shafanu bya eworu iya ga l'iphu eze.

¹⁹ Eze numaepho iphe, o gutaru l'ekwo ekemu ono; o woru uwe iya gbajashia. ²⁰ O bya ekua Hilikaya; me Ahikamu nwa Shafanu; me Abudonu nwa Mayika; me Shafanu, bu onye edeje ekwo; me Asaya, bu onye-ozu eze su phe: ²¹ "Unu je akpataru mu Chipfu ishi l'iswi ehu mu; me l'iswi ehu ndu phoduru nu le Izurelu; me le Jiuda; k'iphe ono, e deru l'ekwo ono, a humaru ono. Noo kele oke ehu-eghu, Chipfu a-tukoshi anyi be paakwaru eka; kele nna anyi phe be te emeduru iphe, Chipfu pfuru; teme ophu e phe emeduru iphe, e deru l'ekwo-a."

²² Oo ya bu; Hilikaya; me ndu ono, eze ziru ozi ono jeshia ibe nwanyi, bu onye mpfuchiru Chileke, epha iya bu Huluda. Huluda be bu nyee Shalumu, bu nwa Tokuhatu nwa Hasura. Shalumu bu onye eletaje uwe ndu-uke Chileke enya. Eka o bu bu le mkpukpu k'ebon le Jierusalemu. E phe bya efiaru iya k'iphe ono.

²³ Nwanyi ono su phe: "Waa iphe, Chipfu, bu Chileke ke Izurelu pfuru baa: Unu je ezia onye ziru unu g'unu byapfuta mu le-a; ²⁴ le Chipfu suru-a: Mu a-byaakwa ewotaru mkpukpu Jierusalemu; waa ndu bu iya nu ejo iphe-ehuka; mbu iphe, bu mburonu ono, e deshuru l'ekwo ono, a guru l'iphu eze ndu Jiuda ono. ²⁵ Eshi ophu e phe gwoberu mu; kpoahaa unwu-isensu oku anu agwa; o buru iphe, e phe gude eka mee be e phe gude akpatsu mu ehu-eghu; be mu a-tukoshi eka-a oke ehu-eghu mu; ophu e tee gbobotadu oke ehu-eghu mu ono egbobuta. ²⁶ A bya l'ehu eze ndu Jiuda l'onwiya, bu onye ziru unu g'unu bya akpata ishi l'eka Chipfu; unu karu iya le Chipfu, bu Chileke ke Izurelu be suru-a: Le k'opfu ono, i numaru ono; ²⁷ be eshi ophu iphe ono rwuru ngu l'obu; i bya ewozeta onwongu ali l'iphu Chileke teke ono, i numaru iphe, mu pfuru le k'eka-a; me ndu bu iya nu; mbu eshi ophu i gude k'iphe ono wozeta onwongu ali l'iphu mu; bya gbajashia uwe ngu; raa ekwa l'iphu mu; be mu numawaru iphe, i pfuru. Noo iphe, Chipfu pfuru bu ono. ²⁸ Su-a; mu e-me gi lapfu nna ngu phe; e-lia ngu jii. Enya ngu ta abyadu ahuma ejo iphe-ehuka ono, mu e-wopfuta mkpukpu eka-a; me ndu bu iya nu ono."

Oo ya bu; e phe lwa bya akporu eze ge nwanyi ono pfuru.

Jiosaya agbaphu ogbandzu Chipfu azu (2Ndu 23:1-20)

²⁹ Tobudu iya bu; eze bya ezia; e je ekuko ndu bu ogerenya ndu Jiuda; me ke ndu bu le Jierusalemu. ³⁰ Eze yele unwoke ndu Jiuda ono g'ephe ha; me ndu bu le Jierusalemu; me ndu-uke Chileke; me ndu Livayi; mekpoo ndu Jiuda l'ophu; ndu upfu me ndu nta; bya atuko swiru jeshia l'eze-ulo Chipfu. O woru ekwo ogbandzu ono, a humaru l'eze-ulo Chipfu ono guru ye phe le nchi. ³¹ O bya apfuru le mgboru itso iya; e phe le Chipfu gbaa ndu; o kwee ukwe le ya a-nodu etso Chipfu; gude obu iya g'o ha; me ndu iya g'o ha eme ekemu iya; me iphe, o suru g'e meje; me iphe, o toru okpa iya; shi nno eme iphe, ogbandzu ono pfuru, bukwa iya pho bu iphe, e deru l'ekwo ogbandzu ono. ³² O mee g'iphe, bu ndu no le Jierusalemu; me le Benjaminu kweta iphe ono, o pfuru ono. Oo ya bu; ndu bu le Jierusalemu mee iphe, ogbandzu Chileke ke nna phe ono pfuru.

³³ Jiosaya wofukota ejo agwa, no l'ali ke ndu Izurelu l'ophu. O mee g'iphe, bu ndu nokota le Izurelu bageru Chipfu, bu Chileke phe eja. Ophu e phe ta ahajeduru etso Chipfu, bu Chileke ke nna phe jasu g'o no-beru.

35

A ọ́báharu ọ́bọ Ojẹghata ọ́zọ
(2Ndu 23:21-23)

¹ Tọ́budu iya bú; Jiosáya bya abọ́oru Chipfu ọ́bọ Ojẹghata lẹ́ Jierúsalemú. E gbua nwatúru Ojẹghata onó lẹ́ g'ónwa mbú dú l'abalí iri l'ẹ́no. ² O dobe ndu-uke Chileke l'ọ́zì, gbaru phẹ́ nù; bya agbaa phẹ́ unme sù phẹ́ g'ẹ́phe leta ẹ́nya l'ọ́zì, dú l'ùlọ́ Chipfu. ³ O bya epfuru yeru ndu Lívayi, bú ndu ezije ndu Ízùrẹ́lú l'ọ́phu iphe; bya abúru ndu dú nsọ́ l'ẹ́ka Chipfu nọ́ sù phẹ́: “Unu woru okpoko onó, dú nsọ́ onó dobe l'ùlọ́, Sólomọ́nu nwa Dévidi, bú eze ndu Ízùrẹ́lú kpúru. Unu ta apaphehẹ́kwa iya l'ukuvu ọ́zọ. Unu jeeru Chipfu, bú Chileke unu yẹ́le ndibe iya, bú ndu Ízùrẹ́lú ozi nta-a. ⁴ Unu kwakọ́be onwunu l'ẹ́nya-unuphu l'ẹ́nya-unuphu ẹ́gube unu dú l'ọ́gbo l'ọ́gbo, bú iya bú ẹ́gube onó, Dévidi, bú onye onó, shi búru eze ndu Ízùrẹ́lú; yẹ́le nwa iya, bú Sólomọ́nu deru iya l'ẹ́kwo doberu unu onó.

⁵ “Unu pífuru l'ẹ́ka onó, dú nsọ́ onó; unu pífua ẹ́gube e gude keshia unwunna unu l'ẹ́nya-unuphu l'ẹ́nya-unuphu ndu Ízùrẹ́lú. Ọ́gbo ndu Lívayi apfú-kubecha ndu ọ́phu nọ́nu. ⁶ Unu egbua nwatúru Ojẹghata onó; mee onwunu g'unu dú nsọ́; kwakọ́be nwatúru onó k'ọ́phu unwunna unu phẹ́ a-nọ́du eme iya gẹ́ Chipfu shi l'ẹ́ka Mósísu tta ekemu iya.”

⁷ Ndu Ízùrẹ́lú mmanù, bú ndu nọ́ l'ẹ́ka onó bẹ́ Jiosáya nùru nwatúru; mẹ́ nweghu, tukurú dú ọ́kporo unu ugbo ẹ́to l'unu iri l'ise g'ẹ́phe gude mee kẹ́ ngweja ọ́bọ Ojẹghata onó. O nùkwa phẹ́ phọ́ eswi, dú unu ẹ́saa l'ọ́kporo iri. Anù onó bẹ́ shikọ́ta l'ẹ́ku, eze nweru.

⁸ Nokwaphọ́ gẹ́ ndu-ishi Jiosáya woru iphe, shi phẹ́ l'obu nù ndu Ízùrẹ́lú onó; mẹ́ ndu-uke Chileke; mẹ́ ndu Lívayi. Hilikaya; mẹ́ Zekaraya; mẹ́ Jiehiyẹ́lú, bú ndu-ishi ọ́lọ́ Chileke bya eworu unu nwatúru ishii l'ọ́kporo iri; mẹ́ eswi ọ́kporo iri l'ise nù ndu-uke Chileke g'ẹ́phe gude gwee ngweja Ojẹghata onó. ⁹ Konanaya; mẹ́ Shemaya yẹ́le Netanelú, bú unwunna iya; mẹ́ Hashabaya; mẹ́ Jieyẹ́lú; mẹ́ Jiozabadu; bú ndu-ishi ndu Lívayi bẹ́ nùru ndu Lívayi unwu-atúru; yẹ́le unwu-eghu, dú unu iri l'ẹ́bo l'ọ́kporo iri; nùkwa phẹ́ phọ́ unu eswi l'ọ́kporo ise; g'ẹ́phe gude gwee ngweja Ojẹghata onó.

¹⁰ A kwakọ́bechaa nkwaọ́ Ojẹghata onó; ndu-uke Chileke je apfuru l'ọ́nodu phẹ́; ndu Lívayi nọ́du ẹ́gube e keshiru phẹ́; mbú ẹ́gube onó, eze sùru g'ẹ́phe mee. ¹¹ Ẹ́phe gbushia unwu-atúru Ojẹghata onó. Ndu uke Chileke nata mee ya phee; ndu Lívayi swashia anù onó akpọ́. ¹² Ẹ́phe woru anù, e gude eme kẹ́ ngweja-akpọ́-ọ́ku dobe iche; k'ọ́phu ẹ́phe e-keshiru iya ndu Ízùrẹ́lú l'ẹ́nya-unuphu l'ẹ́nya-unuphu; g'ẹ́phe gude ẹ́ka phẹ́ gweeru iya Chipfu; ẹ́gube onó, e deru iya l'ẹ́kwo Mósísu. O búkwarupho g'ẹ́phe meru anù eswi bú onó. ¹³ Unwu-atúru Ojẹghata onó bẹ́ ẹ́phe hùru ahùhu l'ọ́ku; ẹ́gube omelalí iya dú. Ẹ́phe gude ite-ọ́ku; mẹ́ nwtoshi; mẹ́ ite-ọ́phe shia ngweja ọ́zọ, dú nsọ́ eshishi; bya emekebe ẹ́gwegwa pajẹ́ru iya ndu Ízùrẹ́lú l'ọ́phu. ¹⁴ Ẹ́phe mechaa onó; bya akwakọ́be nkepẹ́; mẹ́ kẹ́ ndu-uke Chileke; noo kẹ́le ndu-uke Chileke, bú oshilọ́kpa Erọ́nu bẹ́ phuberu iphu egwe ngweja-akpọ́-ọ́ku; mẹ́ ẹ́ba-anù onó jasù nchi jihu. O búru iya meru g'o gude ndu Lívayi kwakọ́be nkepẹ́ waa ọ́phu ndu-uke Chileke, bú oshilọ́kpa Erọ́nu riru.

¹⁵ Ndu ọ́gbo-ebvu; mbú oshilọ́kpa Asafu nọ́du l'ọ́nodu phẹ́, bú iya bú ọ́nodu, Dévidi; mẹ́ Asafu; mẹ́ Hemanu; mẹ́ Jiedutunu, bú onye aphujẹ́ru eze ọ́phulẹ́nya doberu phẹ́. Ndu nche nọ́dúchaa l'ọ́guzo l'ọ́guzo; ọ́phu ọ́ dúdu onye gbadoru ozi nkiya; noo kẹ́le unwunna phẹ́, bú ndu Lívayi bẹ́ eshiru phẹ́ nri.

¹⁶ Tòbudu iya bụ; e jekòta ozi, e jeru Chipfu mbòku ono gude bọo ọbo Ojehghata ono; gwee ngweja-akpọ-ọku ono l'ọru-ngweja Chipfu; ẹgube ono, eze, bụ Jiosáya karu g'e mee ya. ¹⁷ Ndu Ízurelu, bụ ndu ọphu nọ anọno l'ẹka ono bọo ọbo Ojehghata ono teke ono; bya abọo Ọbo-iphe ono, aatajẹ buredi, ekoduru ekoko ujiku ẹsaa. ¹⁸ Ẹgube ọbo Ojehghata ono bẹ a ta bojeduru l'alì Ízurelu e -shi teke onye mpfuchiru Chileke, bụ Sámẹlu bụ ishi. Ọphu ọ dudu onye eze ndu Ízurelu, bojeru ọbo Ojehghata ọphu dujeru g'ọphu Jiosáya bọru ono; mbụ yẹle ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi; mẹ ndu Jiuda l'ọphu; mẹ ndu Ízurelu, nọ l'ẹka ono; mẹ ndu bu lẹ Jierúsalem. ¹⁹ Ọbo Ojehghata ono bẹ a bọru l'apha, kwe Jiosáya apha iri l'ẹsato, e -shi teke ọ wataru aburu eze.

Anwuhu Jiosáya (2Ndu 23:28-30)

²⁰ E meghebebechaepho iphemiphe ono; Jiosáya bya edozichaa ọlo Chipfu; ọ du ree; Neko, bụ eze ndu Ijiputu chita ndu ojogu iya; ẹphe jeshia ọgu lẹ Kakemishi, du lẹ mgboru ẹnyimu Yufurétisu; Jiosáya chita ndu ojogu nkiya jeshia gẹ ya wota iya ọgu. ²¹ Ọle Neko bẹ yeru ndu jeru ezia Jiosáya sụ iya: “?Bụ gunu bẹ adaru mu lẹ ngu; gube eze ndu Jiuda? Ọ tọ bukwa ngu bẹ mu byapfutaru ọgu ntanu; ndu mu byapfutaru bukwa ndu ono, mu l'ẹphe alwu ọgu ono. Chileke bẹ ziru mu gẹ mu mekebe ẹgwegwa. Ta pfu-chikwa Chileke ọzo l'ọ kwa iya swiru mu eswiru; ọ -dudu bẹ oo-mekwa g'ì laa l'iyi.”

²² Ọle Jiosáya te ekwedu haa ya; bya emee onwiya g'a ta hube iya ama gẹ yele iya lwua ọgu. Ọ jika lẹ ya ta angadu nchi l'opfu Neko, bụ iya bụ opfu, shi l'onu Chileke; ọ tughule-a jepfushia ya ọgu lẹ phorokoto alì mkpukpu Megido.

²³ No iya; ndu agba apfu gbanaa eze, bụ Jiosáya apfu; ọ sụ ndu-ozì iya: “Unu pafu mu l'ẹka-a; kele e mekawaru mu iphe ọkpobe emeka.” ²⁴ Ọo ya bụ; ndu-ozì iya ono pata iya pafu l'ugbo-inya iya; paru iya ye l'ugbo-inya iya ọphu kwe ẹbo palata Jierúsalem. Ọ buru l'ẹka ono bẹ ọ nwuhuru; e lia ya l'ẹka e liru nna iya phe. Ndu Jiuda l'ọphu; mẹ ndu Jierúsalem raa ẹkwa iya.

²⁵ Jieremaya gua ebvu-aphu ẹhu Jiosáya. Unwoke; mẹ unwanyi, agu ebvu nọdu aguje ebvu ẹhu Jiosáya m'ẹphe -nọdu erwu erwubvu. Ọ buru g'ọ du bụ ono byasu ntanu-a. Ẹphe mee ya; ọ buru omelali, du l'alì Ízurelu; teme e dee ya edede l'ekwo ebvu-aphu.

²⁶ Iphe ọzo, Jiosáya megbaberu; mẹ g'o gude mee iphe-oma l'uzo, ọ du l'ekemu Chipfu; ²⁷ mewardu iphe, o mekotaru; e -shi l'ishi jeye l'ẹka ọ bvuru bẹ e dekotaru l'ekwo ndu eze ndu Ízurelu; mẹ kẹ ndu Jiuda.

36

Teke Jiehowahazu bụ eze ndu Jiuda (2Ndu 23:31-35)

¹ Tòbudu iya bụ; ndu alì ono wofuta Jiehowahazu, bụ nwa Jiosáya kẹ nwoke; mee ya ọ buru eze lẹ Jierúsalem nọchia ẹnya nna iya.

² Jiehowahazu bẹ nwardu ukporo apha l'apha ẹto teke ọ wataru aburu eze. Iphe, ọ nọru l'aba-eze lẹ Jierúsalem bụ onwa ẹto. ³ Eze ndu Ijiputu chifu iya l'aba-eze iya lẹ Jierúsalem; bya asu gẹ ndu Jiuda tua mkpola-ochaa, ẹrwa iya du ukporo talentu ise; waa mkpola-ododo, ẹrwa iya du talentu lanu. ⁴ Eze ndu Ijiputu ono bya eworu Ẹliyakimu, bụ nwune Jiehowahazu kẹ nwoke; mee ọ buru eze ndu Jiuda; mẹ Jierúsalem. Ọ gbanwee ẹpha iya gube iya Jiehowakimu. Ọle Neko bẹ kputaru nwune Ẹliyakimu ono, bụ Jiehowahazu lashia Ijiputu.

Teke Jiehoyakimu bu eze ndu Jiuda
(2Ndu 23:36—24:7)

⁵ Jiehoyakimu nɔwaru ɔkporo apha l'apha ise teke ɔ wataru aburu eze. Iphe, ɔ nɔru l'aba-eze le Jierusalemu buru apha iri le nanu. O mee iphe, du eji l'enya Chipfu, bu Chileke iya. ⁶ Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu bya bya etsoo ya ogu; tua ya egbirigba onyirubvu kpuru lasha Babilonu. ⁷ Nebukadineza be hakwarupho ivu, du l'ulo Chipfu vuta lasha Babilonu je edobe l'ulo agwa iya le Babilonu l'eka ono.

⁸ Iphe ozo, Jiehoyakimu megbaberu; me ebyi, o mekotaru; me ejo-iphe, a humaru l'oome; iphemiphe ono be e dekotaru l'ekwo ndu eze ndu Izurelu; me ke ndu Jiuda. Jiehoyakinu, bu nwa iya nwoke buru eze nochia enya iya.

Teke Jiehoyakinu bu eze ndu Jiuda
(2Ndu 24:8-17)

⁹ Jiehoyakinu be nɔwaru apha iri l'esato teke ɔ wataru aburu eze. Iphe, ɔ nɔru l'aba-eze le Jierusalemu buru onwa eto l'abali iri. O mee iphe, du eji l'enya Chipfu. ¹⁰ Apha sugbaepho ishi; eze, bu Nebukadineza zia ozi g'e je ekua ya g'o bya Babilonu; l'oo-chiru ivu, eregbaa ire, shi l'ulo Chipfu bya. O woru nwune nna Jiehoyakinu ono, bu Zedekaya mee eze ndu Jiuda waa Jierusalemu.

Teke Zedekaya bu eze ndu Jiuda
(2Ndu 24:18-20; Jier 52:1-3)

¹¹ Zedekaya be nɔwaru ɔkporo apha l'apha lanu teke ɔ wataru aburu eze. Iphe, ɔ nɔru l'aba-eze le Jierusalemu buru apha iri le nanu. ¹² O mee iphe, du eji l'enya Chipfu, bu Chileke iya. Ophu o wozetaduru onwiya ali l'iphu Jieremaya, bu onye mpfuchiru Chipfu.

Adada Jierusalemu
(2Ndu 25:1-7; Jier 39:1-10; 52:3-11)

¹³ Zedekaya be kwefukwarupho eze, bu Nebukadineza ike, bu iya bu onye ono, meru o gude epha Chileke ribua angu ono. O kporu gagaraga; teme o kpo-chia obu; ophu o to gaduru Chipfu, bu Chileke ke Izurelu iphu. ¹⁴ Ozo buru le ndu-ishi ndu-uke Chileke; me ndu Jiuda l'ophu be ghelegheleghele nkephe kabaa njo. Ephe yekotaru eka l'akpamara ono, ohamoha ono anoduje eme; teme ephe merwushia eze-ulo Chipfu, bu eka ono, o doberu nsɔ le Jierusalemu ono.

¹⁵ Chipfu, bu Chileke ke nna phe nodu eshije l'onu ndu-ozu iya epfu opfu anu phe; o-pfuchaa l'o pfubaa; kele imemini ndibe iya; waa eka ono, o bu ebubu ono be du iya nu. ¹⁶ Obenu l'oo ewenu be ephe anoduje aja ndu-ozu Chileke ono; akpo opfu iya ebo ebo l'afu; achu ndu mpfuchiru iya ochi. Ephe mee ya nno jasɔ teke oke ehu-eghu Chipfu tangirihuru l'ehu ndibe iya; o buru a-ma-g'eme iya.

¹⁷ Tobudu iya bu; Chipfu duta eze ndu Babilonu dobe g'o tsoo phe ogu. O gude ogu-echi gbugbushia unwokorobya phe l'eze-ulo Chileke. Ophu o dudu onye ophu o haru l'unwokorobya phe; me l'unwumboko phe; me l'unwoke, buwaa ogerenya; me ndu ophu kahwaru akahu. Chileke tuko phe g'ephe ha yekota Nebukadineza l'eka. ¹⁸ O gwetakota ivu, du l'eze-ulo Chileke lasha Babilonu; mbu ophu ha shii me ndu ophu ha nwanshii. O vutakwapho eku, du l'eze-ulo Chipfu; me eku k'onye eze; waa ke ndu-ishi iya. ¹⁹ Ephe tufu oku l'eze-ulo Chileke; bya enwutsushia igbulu, e gude kpu-pheta Jierusalemu mgburugburu. Ephe tufukota oku l'ulo ndu eze, dukota iya nu. Ephe tukokpoo iphe, ere ire, no l'eka ono mebyishikota.

²⁰ O chita nwa ndu ophu phoduru nu lasha Babilonu; ephe jeahaaru iya ozi; ejeru unwu iya ozi jasɔ teke ndu Peshiya wataru abu eze. ²¹ Ali ono bya atuta nwune le

teke ono, ọ dabyiru bụru ochobu ono; nọo ụkporo apha ẹto l'apha iri. O shi nno vukota; mbụ opfu, Chipfu shi l'ọnu Jieremaya pfua.*

Sayırosu eme ọe ndu a kpuru ọe ndzu laphu azu
(Ezu 1:1-4)

²² O be l'apha ọe mbụ, Sayırosu wataru aburu eze ndu Peshiya; Chipfu nwusaa ya obu; mbụ eze ndu Peshiya ọbu; ọ raa ozi arara l'ali-eze iya l'ophu; bya edekwapho ozi ono edede l'ekwo. Iphe ono bụru g'ee-shi g'opfu ono, Chipfu shi l'ọnu Jieremaya pfua ono vukota.†

²³ “Waa iphe, Sayırosu, bu eze ndu Peshiya pfuru baa:

“Chipfu, bu Chileke k'imigwe nukotawaru mu ali-eze, nokota ọe mgboko-a; bya asuwa mu ọe mu kpuru iya ulo ọe Jierusalemu ono, du l'ali Jiuda. Iphe, bukpo onye ọe Chileke, no l'echilabo unu; ọe Chipfu, bu Chileke iya swikwaru iya okpobe eswiru; teme g'onye ono tugbukwaa lashi ọka ono.”

---

* 36:21 36:21 Guna Jier 25:11. † 36:22 36:22 Guna Jier 25:12; 29:10.

Ekwo Ezura

*Sayirosu atụ ekemu gę ndu a kpuru lę ndzụ laphu azụ
(2Iphe 36:22-23)*

¹ O be l'apha kę mbụ, Sayirosu wataru aburu eze ndu Peshiya; Chipfu nwusaa Sayirosu, bu eze ndu Peshiya obu; o raa ozi arara l'ali-eze iya l'ophu; bya edekwapho ozi ono edede l'ekwo. Iphe ono buru g'ee-shi g'opfu ono, Chipfu shi l'onu Jieremaya pfua ono vukota.

² Waa iphe, Sayirosu, bu eze ndu Peshiya pfuru baa:

“Chipfu, bu Chileke k'imigwe nukotawaru mu ali-eze, nokota le mgboko-a; bya asuwa mu gę mu kpuaru iya ulo le Jierusalemu ono, du l'ali Jiuda. ³ Iphe, bukpo onye kę Chileke, no l'echilabo unu; gę Chileke iya ono swikwaru iya okpobe eswiru. G'onye obu tugbua lashia Jierusalemu ono, du l'ali Jiuda je akpu ulo Chipfu, bu Chileke kę Izurelu; mbu Chileke ono, no le Jierusalemu. ⁴ A -bya le ndu phoduru nu l'eka-a ephe lwaru alwalwa-a; gę ndu ephe bu l'eka iya nkephe gude mkpola-ochaa; me mkpola-ododo yetaru phe eka; ephe anu phe ivu ozo, du iche iche; me iphe-edobe; mewaro iphe ozo, shi phe l'obu futa g'ephe gude je akpu ulo Chileke le Jierusalemu.”

⁵ Tobudu iya bu; ndu bugbaa ishi l'unuphu l'unuphu; l'ipfu Jiuda; me kę Benjiaminu; me ndu-uke Chileke; me ndu Lıvayi; mbu iphe, bukpo onye Chileke yeru iya l'obu tuku wulihu jeshia akpu ulo Chipfu ono le Jierusalemu. ⁶ Ndu obutobu phe gweru ivu mkpola-ododo me mkpola-ochaa nu phe gude yetaru phe eka; me ivu ozo, du iche iche; me iphe-edobe; me iphe, vugbaa okaswa; a -gufukwa iphe, shi phe l'obu futa, ephe nuchaaru phe.

⁷ Eze, bu Sayirosu gwefutakwapho ivu ulo Chipfu ono, Nebukadineza shi gweta le Jierusalemu je edobe l'ulo agwa iya pho. ⁸ O buru onye edobeje okpoga, epha iya bu Mituredatu be Sayirosu, eze ndu Peshiya shi l'eka iya gwefuta ivu ono. Onye ono woru iya gu ogu nu Sheshubaza, bu onye-ishi ndu Jiuda.

⁹ Waa g'ivu ono ha baa:

Gbamugbamu mkpola-ododo
be du ukporo l'iri;
gbamugbamu
mkpola-ochaa du
unu labo l'ukporo iri;
iphe, eegudeje akpo
unwu-isensu oku,
e meru le mkpola-ochaa
du ukporo le tete.

¹⁰ Ochi, e meru le
mkpola-ododo du
ukporo l'iri.

Ochi, e gude
mkpola-ochaa mee,
l'udu iya l'udu iya
du unu ochi l'ochi iri.

Uwu ivu ozo, dugbaa
nu du unu l'ukporo iri.

¹¹ Ivu, e meru lẹ mkpọla-ododo; mẹ kẹ mkpọla-ọchaa bẹ dọ ọnu iri l'eto l'ụkporo iri. Ivu ono g'ọ ha bụ ivu, Sheshubaza gwelataru teke ndu ono, a kpuru lẹ ndzụ laa alị Babilonu ono lwaru Jierusalemu.

2

Ndu lwaru nu lẹ ndu ono a kpuru lẹ ndzụ ono

¹ Waa ndu Ízurelu ono, shi l'alị Babilonu lwa; mbụ ndu ono, a kpuleru lẹ ndzụ laa alị ozo, bụ iya bụ ndu Nebukadneza, bụ eze ndu Babilonu kpukojeru laa Babilonu. Epe lwaru Jierusalemu; mẹ Jiuda; onyenonu lashichaa mkpukpu ẹka o shi. ² Ndu epe tso lwa bẹ bụ Zerubabelu; mẹ Jieshuwa; mẹ Nehemaya; mẹ Seraya; mẹ Relaya; mẹ Modekayi; mẹ Bilishanu; mẹ Misupa; mẹ Biguvayi; mẹ Rehumu; waa Bana.

Waa gẹ ndu Ízurelu ono ha bụ ọwana:

³ Oshilokpa Paroshi bẹ dọ
     unu ise l'ụkporo ụmadzu ẹsato;
     l'ụmadzu iri l'ẹbo.

⁴ Oshilokpa Shefataya dọ
     ụkporo ụmadzu iri l'ẹsato
     l'ụmadzu iri l'ẹbo.

⁵ Oshilokpa Ara dọ ọnu
     l'ụkporo iri l'ẹsato
     l'ụmadzu iri l'ise.

⁶ Oshilokpa Pahatu-Mówabu,
     bụ iya bụ ndu shi l'eri
     Jieshuwa yele Jiowabu
     bẹ dọ ọnu ẹsaa l'iri l'ẹbo.

⁷ Oshilokpa Elamu dọ ọnu
     eto l'ụmadzu ụkporo labọ
     l'ụmadzu iri l'ẹno.

⁸ Oshilokpa Zatu dọ ọnu
     labọ l'ụkporo ẹsaa
     l'ụmadzu ise.

⁹ Oshilokpa Zakayi dọ ọnu
     l'ụmadzu ụkporo iri l'ẹsato.

¹⁰ Oshilokpa Bani dọ ọnu
     l'ụmadzu ụkporo ugbo iri
     l'ẹbo l'ụmadzu labọ.

¹¹ Oshilokpa Bebayi dọ ọnu
     l'ụmadzu ụkporo iri lẹ
     nanu l'onye lanu.

¹² Oshilokpa Azugadu dọ
     ọnu eto l'ụmadzu ụkporo
     l'ẹbo.

¹³ Oshilokpa Adonikamu
     dọ ọnu l'ụmadzu ụkporo
     iri l'eto l'ụmadzu ishii.

¹⁴ Oshilokpa Biguvayi dọ
     ọnu ụmadzu ise l'ụmadzu
     ụkporo labọ l'ụmadzu
     iri l'ise.

¹⁵ Oshilokpa Adinu dọ ọnu
     l'ụmadzu ụkporo labọ

- l'iri l'eno.
- 16 Oshilokpa Ateya, bu iya
bu ndu shi l'eri Hezekaya be
du ukporo eno l'umadzu iri
l'esato.
- 17 Oshilokpa Bezayi du ukporo
umadzu iri l'ishii l'umadzu eto.
- 18 Oshilokpa Jiora du ukporo
ise l'umadzu iri l'ebo.
- 19 Oshilokpa Hashumu du
ukporo iri le nanu
l'umadzu eto.
- 20 Oshilokpa Gibaru du ukporo
eno l'umadzu iri l'ise.
- 21 Unwoke, shi le Betulehemu
be du ukporo ishii
l'umadzu eto.
- 22 Ndu ke Netofa be du ukporo
labo l'umadzu iri l'ise.
- 23 Ndu ke Anatotu du ukporo
ise l'umadzu esato.
- 24 Ndu ke Azumavetu be du
ukporo labo l'umadzu
labo.
- 25 Ndu ke Kiriyatu-Jiarimu;
me Kefira; me Berotu be
du unu l'umadzu ukporo
iri l'esaa l'umadzu eto.
- 26 Ndu ke Rama yee Geba
du unu l'umadzu ukporo
iri le nanu l'umadzu eto.
- 27 Ndu ke Mikumashi du
ukporo ishii l'umadzu labo.
- 28 Ndu ke Betelu; me Eyayi du
ukporo iri le nanu
l'umadzu eto.
- 29 Ndu ke Nebo du ukporo
labo l'umadzu iri l'ebo.
- 30 Ndu ke Magubishi du ukporo
esaa l'umadzu iri l'ishii.
- 31 Ndu ke Elamu ophunapho be
du unu eto l'ukporo
labo l'umadzu iri l'eno.
- 32 Ndu ke Harimu du ukporo
iri l'ishii.
- 33 Ndu ke Lodu; me Hadidi;
me Ono be du unu l'umadzu
ukporo iri l'ishii l'umadzu ise.
- 34 Ndu ke Jieriko du ukporo iri
l'esaa l'umadzu ise.
- 35 Ndu ke Senaa du unu tete
l'ukporo l'iri.

- 36 A bya lẹ ndu-uke Chileke:
 Oshilokpa Jiedaya, bu iya bu
 ndu shi l'onu-ulo ndibe
 Jieshuwa be du unu labo
 l'ukporo esato l'umadzu
 iri l'eto.
- 37 Oshilokpa Ima du unu labo
 l'ukporo iri l'ebo l'umadzu
 iri l'ebo.
- 38 Oshilokpa Pasho du unu
 eto l'ukporo labo
 l'umadzu esaa.
- 39 Oshilokpa Harimu du unu
 labo l'ukporo iri l'umadzu
 iri l'esaa.
- 40 A bya lẹ ndu Lívayi:
 Oshilokpa Jieshuwa; me
 Kadumelu, bu iya bu ndu
 shi l'eri Hodavaya be du
 ukporo eto l'umadzu
 iri l'eno.
- 41 A bya lẹ ndu aguje ebvu:
 Oshilokpa Asafu be du
 ukporo ishii l'umadzu
 esato.
- 42 A bya lẹ ndu anoduje eche
 nche l'onu-abata
 eze-ulo Chileke:
 Oshilokpa Shalumu; me
 oshilokpa Ateya; me
 oshilokpa Talumonu;
 me oshilokpa Akubu;
 me oshilokpa Hatita;
 me oshilokpa Shobayi;
 be tukoru du ukporo ise
 l'umadzu iri le tete.
- 43 A bya lẹ ndu anoduje eje
 ozi l'eze-ulo Chileke bu:
 Oshilokpa Ziha; me
 oshilokpa Hasufa;
 me oshilokpa Tabayotu;
 44 me oshilokpa Kerosu;
 me oshilokpa Siyaha;
 me oshilokpa Padonu;
 45 me oshilokpa Lebana;
 me oshilokpa Hagaba;
 me oshilokpa Akubu;
 46 me oshilokpa Hagabu;
 me oshilokpa Shamulayi;
 me oshilokpa Hananu;
 47 me oshilokpa Gidelu;
 me oshilokpa Gaharu;

mę oshilokpa Reyaya;
⁴⁸ mę oshilokpa Rezinu;
 mę oshilokpa Nekoda;
 mę oshilokpa Gazamu;
⁴⁹ mę oshilokpa Uza;
 mę oshilokpa Paseya;
 mę oshilokpa Besayi;
⁵⁰ mę oshilokpa Asuna;
 mę oshilokpa Meyuni;
 mę oshilokpa Nefisimu;
⁵¹ mę oshilokpa Bakubuku;
 mę oshilokpa Hakufa;
 mę oshilokpa Hahuru;
⁵² mę oshilokpa Bazulutu;
 mę oshilokpa Mehida;
 mę oshilokpa Hasha;
⁵³ mę oshilokpa Bakosu;
 mę oshilokpa Sizera;
 mę oshilokpa Tema;
⁵⁴ mę oshilokpa Nezaya;
 mę oshilokpa Hatifa.

⁵⁵ A bya l'oshilokpa ndu
ojozi Sólomonu bę bę:

Oshilokpa Sotayi;
 mę oshilokpa Hasoferu;
 mę oshilokpa Peruda;
⁵⁶ mę oshilokpa Jiala;
 mę oshilokpa Dakonu;
 mę oshilokpa Gidelu;
⁵⁷ mę oshilokpa Shefataya;
 mę oshilokpa Hatilu;
 mę oshilokpa
 Pokeretu-Hazebayimu;
 mę oshilokpa Ami.

⁵⁸ Ndu anoduje eje ozi
l'eze-ulo Chileke
g'ęphe ha; mę oshilokpa
ndu ojozi Sólomonu
bę dę ukporo iri lę tete
l'umadzu iri l'ębo.

⁵⁹ Waa ndu ophu shi lę mkpukpu Telu-Mela; mę lę mkpukpu Telu-Hasha; mę lę mkpukpu Kerubu; mę lę mkpukpu Adanu; mę lę mkpukpu Ima lwa bę owana: Ole ndu ono ta adudu ike goshi ipfu, ęphe bę; mę oshilokpa onye ęphe bę; k'ophu ee-shi nno maru l'ęphe bę ndu Izurelu. ⁶⁰ Oshilokpa Delaya; mę oshilokpa Tobaya; mę oshilokpa Nekoda bę dę unu l'ukporo iri l'ębo l'umadzu iri l'ębo.

⁶¹ A bya l'oshilokpa ndu-uke Chileke: oshilokpa Habaya; mę oshilokpa Hakozu; mę oshilokpa Bazilayi; nwoke ono, luru nwada Bazilayi kę Giladu; a nodu ekuwa iya ro ępha ala l'ępha iya. ⁶² Ndu ono bę a choru ępha phę l'ękwo, e deru g'e gude nwushia phę; ole a ta humaduru ępha phę l'ękwo ono. Oo ya bę; e wofu phę l'onodu ndu-uke Chileke mee phę ęphe buru ndu aaso nso. ⁶³ Ochi-oha bya asu g'ęphe te tsojeshi ria

nri, kakota adu nsọ jeye teke onye uke Chileke, e-gude Urimu; waa Tumimu kpata ishi l'eka Chipfu.

⁶⁴ Mkpako ndu ono, lwaru nu ono g'ephe ha du ukporo unu ise l'unu ise l'ukporo iri l'esato;* ⁶⁵ a -gufukwa ndu-ozu phe unwoke; me unwanyi. Ndu k'ono du unu iri l'esato l'ukporo ishii l'umadzu iri l'esaa.† Epehewekwarupho ndu aguje ebvu, du ukporo iri; unwanyi yee unwoke.

⁶⁶ Inya phe du unu l'ukporo iri l'ishii; l'inya iri l'ishii; inya-mulu phe du ukporo iri l'ebo l'inya-mulu ise. ⁶⁷ Inya-kamelu phe du unu l'ukporo l'iri l'ise; nkafu-igara du unu iri l'ishii l'ukporo iri l'ishii.‡

⁶⁸ Epehewrua l'ulo Chipfu le Jierusalem; o duru ndu bugbaa ishi l'onu-ulo l'onu-ulo wotaru iphe, shi phe l'obu nu g'e gude kpukwaa ulo Chileke ono g'o du g'oshi du. ⁶⁹ Epehewmeru g'ike phe beru woru mkpola-ododo, du ukporo unu ugbo esaa; l'unu iri l'ebo; l'ukporo iri; nu g'e dobe l'ulo eku, ee-gudeje jee ozi ono; bya anu mkpola-ochaa, du ukporo unu ugbo ukporo l'iri le nanu; l'unu ise; bya anufua uwe ndu-uke Chileke, du ukporo ise.

⁷⁰ Ndu uke Chileke; me ndu Livi; me uphodu ndu ono; me ndu aguje ebvu; me ndu echeje onu-oguzo nche; me ndu anoduje eje ozi l'eze-ulo Chileke be buchaa le mkpukpu nkephe. Ndu Izuru l'ug'ephe ha bukwarupho le mkpukpu nkephe.

3

Aakpukwa oru-ngweja Chileke

¹ O ruwa l'onwa k'esaa; ndu Izuru l'ug'ephe ha gude obu lanu dzukobe le Jierusalem. Teke ono be ndu Izuru l'ug'ephe ha gude obu lanu dzukobe le Jierusalem. Teke ono be ndu Izuru l'ug'ephe ha gude obu lanu dzukobe le Jierusalem. ² Tobudu iya bu; Jieshuwa, nwa Jiozadaku epehew l'unwunna iya, bu iya bu ndu-uke Chileke; me Zerubabelu, nwa Sheyalutiyelu epehew l'unwunna nkiya wulihu kpua ora-ngweja Chileke ke Izuru; k'opu epehew e-gwe ngweja-akpo-oku l'eli iya; g'e deru iya l'ekwo-ekemu Mosisu, bu onye ke Chileke. ³ Epehew k'pua ora-ngweja ono l'eli eka e shi tuhawa okpa iya; kele epehew atsụ ndu ono, bu l'ali ono ebvu; bya egweeru Chipfu ngweja-akpo-oku l'eli iya; mbu epehew gwee ngweja ono l'utsu me l'uzenyashi. ⁴ Epehew bokwapho Obo-Mkpü; boya g'e deru iya l'ekwo; bya egwee ngweja-akpo-oku, eegweje mboku-mboku l'obo-iphe ono. Ngweja ono be epehew gweru ugbo ole, ekemu iya suru g'e gweje iya le mboku le mboku. ⁵ E mecha; epehew bya egweaha ngweja-akpo-oku ono, eegweje tekenteke ono; me ngweja, eegweje l'obo onwa-afufu; me ngweja ozo, eegweje l'obo-iphe e dobegbaaru Chipfu iche; mekwapho ophu onyemonye wotagbaaru iphe, o turu obu iya onyo nu Chipfu. ⁶ E -shi le mboku mbu l'onwa k'esaa ono be epehew wataru egwe ngweja-akpo-oku anu Chipfu. Obenu l'e teke atudu okpa eze-ulo Chipfu teke ono.

Aakpukwa eze-ulo Chipfu

⁷ Epehew woru okpoga nu ndu akpuje ulu; me ndu kapyinta; woru nri; me iphe-angungu; me manu nu ndu Sayidonu; me ndu Taya k'opu epehew e-shi l'ubvu ubvu Lebanonu vufutaru phe oshi sida l'eze-enyimu; mbu vufutaru phe iya le Jiopa, bu iya bu ge Sayirosu, bu eze ndu Peshiya kweru g'ephe vuta. ⁸ L'onwa k'ebo l'apha, kwe apha labo, epehew byarwutaru l'ulo Chileke le Jierusalem be Zerubabelu, bu nwa Sheyalutiyelu; me Jieshuwa, bu nwa Jiozadaku epehew l'unwunna phe ndu ophuna, bu iya bu ndu-uke Chileke; me ndu Livi; mewaro ndu ono, e shi k'pua le ndu, bu ndu ono, lwaru Jierusalem ono bya atuko g'ephe ha wata ozi ono. Epehew hotagbaa ndu

* **2:64** 2:64 Bu iya bu 42,360 le mbekee. † **2:65** 2:65 Bu iya bu 7,337 le mbekee. ‡ **2:67** 2:67 Bu iya bu nkafu-igara du 6,720 le mbekee.

Lívayi, a -gbe le ndu nowaru ukporo apha kwaseru g'ephe buru ndu eleta enya l'ozi, eeje l'eze-ulo Chipfu. ⁹ O buru Jieshuwa yee oshilokpa iya; me abubu iya; me Kadumelu yee oshilokpa iya, bu unwu Jiuda be bu ndu eleta enya l'ozi, eeje l'ulo Chipfu; mekwapho oshilokpa Henadadu; me ndu Lívayi, unwu phe unwoke me abubu phe.

¹⁰ Ndu akpu eze-ulo Chipfu ono tpepho okpa iya; ndu-uke Chileke chita uwe uke phe yee; bya apagbaaru opu. Ndu Lívayi, bu unwu Asafu gudegbaa nkwa futa; ephe wata aja Chipfu ajaja l'uzo, Dévidi, bu eze ndu Ízurelu toru phe okpa iya. ¹¹ Ebvu nodu ada; ephe toko ekwe iya ekwekwe aja Chipfu ajaja; ekele iya ekele asuje:

“O bu onye du ree.

N-yemobu iya l'anoje
 jasu le tuutuutuu le
 mijimiimii l'ehu
 ndu Ízurelu.”

Ndu ono g'ephe ha toko tua oke uzu gude jaa Chipfu ajaja; kele a turu okpa ulo Chipfu. ¹² Ole ikpoto ndu-uke Chileke; me ndu Lívayi; me ndu-ishi l'ipfu; mbu ndu ono buwaa ogerenya ono, humahawaru ulo ke mbu pho be rarú ekwa rashia ya ike g'ephe humaru g'aatu okpa ulo ono. Igwerigwe nodu aturo uzu ehú-utso atushi iya ike; ¹³ k'ophu bu le ndiphe ta amadu ophu bu uzu ehú-utso; ozo uzu-ekwa, ephe atu; kele uzu tukoeurpho swokobe atu ke wowoowoo; a nodu uzanya anugbaa ya.

4

Ndu akposhi g'a ta kpu ulo Chileke

¹ Noo ya; ndu ohogu ndu Jiuda yee ke ndu Benjiaminu numae-pho le ndu ono, e shi kpu le ndu ono akpuwa eze-ulo Chipfu, bu Chileke ke Ízurelu; ² ephe byapfuta Zerúbabelu; me ndu-ishi l'onu-ulo l'onu-ulo bya asu phe: “G'anyi tsonuru unu yeta eka kpu ulo ono; kele anyibedua abakwaru-a Chileke unu eja g'unubedua. Kele anyi shihawaa uzanya gweta ngweja anu iya. Anyi shiro le teke Esahadonu bu eze ndu Asiriya; mbu onye ono, duru anyi lwa eka-a ono gweta ngweja obu.”

³ Obenu le Zerúbabelu; me Jieshuwa; me ndu ozo, bu ishi l'onu-ulo l'onu-ulo le Ízurelu be suru phe: “O to dudu iphe, anyi l'unu jigba le k'akpuru Chileke anyi ulo. Oo anyibedua nwekinyi anyi be a-kpuru Chipfu, bu Chileke ke Ízurelu ulo ge Sayirosu, bu eze ndu Peshiya tu-buru iya anyi.”

⁴ Oo ya bu; ndu ali ono mee ndu Jiu tsuaha ebvu; ephe tu-gbee eka l'akpu ulo ono. ⁵ Ndu ono je ebuko ndu mkpaka g'ephe bya akposhia iphe, ephe tuberu k'ememe. Ephe shiepho teke Sayirosu, bu eze ndu Peshiya; kpakashita iphe, ephe eme gbiriri jasú le teke Dariyosu bu eze ndu Peshiya.

⁶ O be teke Kuzakusesu bataru l'aba-eze; ndu ohogu ono dee ekwo gude epfu iphe, ephe suru le ndu bu le mkpukpu Jiuda meru; me ndu bu le mkpukpu Jierúsalemu.

⁷ O be teke Atakuzakusesu bu eze ndu Peshiya; Bishilamu; me Mitedatu; me Tabelu; waa ndu ozo, ephe l'ephe aswije; dee ekwo-ozí nu iya. Ekwo-ozí ono be e gude eka-ekwo ndu Arámu dee; o bukwarupho opfu-ali ndu Arámu be e gude dee ya.

⁸ O buru Rehumu, bu nnajioha; yee Shimushayi, bu onye edeje ekwo be deru ekwo-ozí ono nu eze Atakuzakusesu gude pfubyishia ndu Jierúsalemu. Iphe, ephe deru l'ekwo-ozí ono bu:

⁹ “Ekwo-ozí owa shi l'eka Rehumu, bu nnajioha; me Shimushayi, bu onye edeje ekwo; waa ndu ozo, ephe l'ephe aswije; mbu ndu-ikpe; me ndu eze; me ndu-ishi ndu Peshiya; me ndu-ishi ndu Ereku; me ndu-ishi ndu Babilonu; me ndu-ishi ndu Susa,

bụ iya bụ ndu Elamu; ¹⁰ mēwaro iphe, bụ ohamoha ono, parū ẹka; bya enwegbaaru ẹn̄ya ono, bụ ndu Ọsunapa ch̄shiru; ẹphe je ebugbaaru lẹ mkp̄kpu lẹ mkp̄kpu, dū lẹ Samériya; mē l'ẹka ọzo, dūchaa l'azū ẹn̄yimu.”

¹¹ Waa iphe, e deru l'ime ẹkw̄o-oz̄i, ẹphe deru nū Atakuzakuz̄esu baa:

“Ẹkw̄o-oz̄i-a bē anyi ede anū gūbe eze Atakuzakuz̄esu.

“Ndu ede iya nū bụ ndu-oz̄i ngu; mbū anyibe ndu ono, bu l'azū ẹn̄yimu:

¹² “Gē gūbe eze makwarū lẹ ndu Jiu ono, bụ ndu shi ngu l'ẹka lwapfuta anyi-a bē jeshiwaru Jierúsalemu. Ẹphe akp̄kwawa mkp̄kpu ono, ekwefuje ike; bya ab̄kwarupho mkp̄kpu ẹjo-ememe ono. Ẹphe akp̄-phuwa igbulō iya azū; at̄kwafuwa ọkpa iya. ¹³ Iphe ọzo bụ gē gūbe eze makwarū l'a -kp̄wa mkp̄kpu ono; kp̄a igbulō iya bē ẹphe ta t̄baekwa utu al̄i ọzo; mē utu aswa; mē utu ụzo; shi nno mee g'uzo, okpoga shi erwu ndu eze ẹka rw̄uhu. ¹⁴ Eshi ọphu ọ bụ l'ibe eze bē anyi shi eri nri; tēme ọphu ọ dudu ree g'anyi hūma ẹka eeme eze iphe-iph̄ere meru iphe anyi ezi ozi g'eze maru; ¹⁵ k'ọphu bụ l'e -nyochaa ẹkw̄o, nna unu ph̄e desh̄iru iphe, meru nū; unu ahūma l'ime ẹkw̄o ono lẹ mkp̄kpu-a bụ mkp̄kpu ekwefuje ike; emejkwaph̄o g'iphe tsū ndu eze l'ẹhu; mē iphe, b̄kpoo al̄i-eze al̄i-eze; mbū l'ẹjo-ememe ono b̄kp̄waa iphe, ẹphe shi teke dū ẹn̄ya meta. Ọ b̄ru iya meru iphe e mebyish̄iru mkp̄kpu ono. ¹⁶ Anyi eme gē gūbe eze maru l'a -kp̄a mkp̄kpu ono; bya akp̄a igbulō iya bē ọ t̄o dudu iphe, byaru e-shikwadu l'azū ẹn̄yimu erwu ngu ẹka ọzo.”

¹⁷ Eze bya eyee ọnu sū:

“Mu ekele Rehumu, bụ nnaj̄ioha ekele; bya ekelekwaph̄o Shimushayi, bụ onye edeje ẹkw̄o; mē ndu ono, bụ ndu ẹphe l'ẹphe asw̄ije ono, bu lẹ Samériya; mē ndu ọphu bu l'ẹka ọzo, dū iche iche l'azū ẹn̄yimu azū iya ọphuu.

¹⁸ “Ẹkw̄o-oz̄i, unu n̄ru anyi bē a gūwaru gbanwee l'atatip̄hu mu. ¹⁹ Mu bya at̄waa ekemu; a bya enyochawa hūma lẹ mkp̄kpu-a te emej̄edu iphe, ndu eze pfuru e -shi teke ndiche; mē l'ẹphe ekwefuje ike; eme gē ndu ọzo ta an̄dujeshi eme iphe, ndu eze pfuru. ²⁰ Tēmanu; lẹ Jierúsalemu shi nweru ndu eze, ọkp̄ehu dū; tēme mkp̄kpu dū igwerigwe shi n̄du ph̄e l'ẹka l'azū ẹn̄yimu. E shi an̄duje at̄uru ph̄e utu al̄i; mē utu aswa; mē utu ụzo. ²¹ Nta-a bụ g'unu t̄a ekemu sū gē ndu ono te jeh̄ekwa ozi ono, ẹphe ẹje ono. G'ẹphe ta akp̄ekwa mkp̄kpu ono ọzo jasū teke mu a-sū g'a wata iya akp̄kpu. ²² Unu te ewekwa ozi ono gb̄gele gb̄gele; l'a taa ahakwa iphe, emebyi iphe g'o vu evuvu ẹje; shi nno emekata ndu eze.”

²³ T̄obudu iya bū; a gūep̄ho iphe ono, eze, bụ Atakuzakuz̄esu deru l'ẹkw̄o-oz̄i ono, o deru nū Rehumu; mē Shimushayi, bụ onye edeje ẹkw̄o; mē ndu ẹphe l'ẹphe asw̄ije ono; ẹphe mekebe ẹgw̄egwa jepfushia ndu Jiu ono, n̄o lẹ Jierúsalemu ono; je ekebuta ph̄e k'ike; g'ẹphe te ẹjeh̄e ozi ono, ẹphe ẹje ono.

²⁴ Noo ya; ozi ono, e gude l'ẹka ẹje l'ulo Chileke lẹ Jierúsalemu ono; kwaa g'o jeberu; ọphu e tee jeh̄edu iya jeye o rwua l'apha, kwe Dariȳosu, bụ eze ndu Peshiya apha lab̄o, ọ watarū ab̄uru eze.

5

Aakp̄phu eze-ulo Chileke azū lẹ Jierúsalemu

¹ T̄obudu iya bū; ndu mp̄fuch̄iru Chileke, bụ Hagaȳi ȳele Zekaraya nwa Ido bya awata ep̄fu op̄fu Chileke n̄aha ndu Jiu, bu lẹ Jierúsalemu; mē l'al̄i ndu Jiuda; mbū l'ẹphe gude ẹpha Chileke k̄e ndu Ízurēlu, pfuaharu ph̄e iya. ² Ọo ya bū; Zerúbabelu nwa Sheyalutiȳelu; ȳele Jīeshuwa, bụ nwa Jiozadaku wata akp̄u ulo Chileke ono; mbū ulo ọphu dū lẹ Jierúsalemu. Ndu mp̄fuch̄iru Chileke tsokwaru ph̄e ph̄o eyetaru ph̄e ẹka.

³ Ọ bụru teke ono bẹ Tatenayi, bụ ọchi-ọha ndu bu l'azụ ẹnyimu; mẹ Sheta-Bozenayi yẹle ndu ẹphe l'ẹphe aswiye wụ-pfutaru pẹ bya asụ pẹ: “?Bụ onye karu unu g'unu kpua ụlo-a dozia?” ⁴ Ẹphe jikwaa pẹ pho sụ: “?Bụ gunu bugbaa ẹpha ndu ono akpu ụlo ono?” ⁵ Ọle Chileke bẹ nwuberu ndu bụ ọgerenya ndu Jiu ono ẹnya; k'ọphu bụ lẹ ndu ono ta akpọshiduru pẹ eje ozi, ẹphe eje; jeye teke opfu ono rwuru Dariyosu lẹ nchi; o dee ẹkwo-ozi nụ g'abya akarụ pẹ ọnu ya yeru lẹ k'opfu ono.

⁶ Ọwaa bụ iphe, e deru l'ẹkwo-ozi ono, Tatenayi, bụ ọchi-ọha ndu bu l'azụ ẹnyimu deru; yẹ Sheta-Bozenayi; mẹ ndu ẹphe l'ẹphe aswiye, bụ ndu nọ l'oke-ọkwa, bu l'azụ ẹnyimu; mbụ ẹkwo-ozi ono, ẹphe deru nụ eze Dariyosu. ⁷ Ẹkwo-ozi ono, ẹphe deru nụ iya ono bẹ e deru sụ:

Ẹkwo-ozi-a bẹ anyi ede anụ gube eze Dariyosu. Anyi ekele ngu ekele!

⁸ Ọwaa bụ gẹ gube eze maru l'anyi jeru l'ẹka ndu Jiuda bu. Anyi jeshia l'ulo Chileke ono, bụ onye parụ ẹka ono; bya ahuma lẹ ndu ono gudewaa mkpuma, ha shii akpu ụlo ono; ẹphe zubechaa eze-itso l'ime igbulọ ono. Ẹphe yeru ẹhu l'ozi ono; ọ nọdu eje ẹgwegwa ẹgwegwa l'ẹka pẹ.

⁹ Anyi jja ndu ọphu bụ ọgerenya ndu Jiuda ono sụ pẹ: “?Bụ onye karu g'unu kpua ụlo ono dozia?” ¹⁰ Anyi bya ajikwaa pẹ pho ẹpha pẹ; k'ọphu anyi e-de ẹpha pẹ ono edede nụ ngu g'i maru ndu-ishi ozi ono.

¹¹ Ọwaa bụ ọnu, ẹphe yeru anyi: “Anyi bụ ndu-ozi kẹ Chileke, nwe igwe; nweru alị. Anyi akpukwa ụlo ono, a kpuhawaru teke dū ẹnya ono; mbụ ụlo, onye eze ndu Ízurelu ono, parụ ẹka apaa ono kpuleru kpụ-tse ono. ¹² Ọ bụru l'ọo lẹ nna anyi pẹ kpatsuru Chileke k'imigwe ẹhu-eghu meru g'o gude o woru pẹ ye l'ẹka Nebukadineza, bụ eze ndu Babilonu; mbụ onye Kaludiya ono, bụ iya mebyishiru ụlo-a bya achita ndu alị-a chiru lashia Babilonu. ¹³ Ọ bụru iya bụ l'o rwua l'apha, kwe Sayirosu, bụ eze ndu Babilonu apha lanụ, ọ wataru aburu eze; ọ tua ekemu; mbụ eze, bụ Sayirosu g'a kpukwaa ụlo Chileke ono. ¹⁴ Ivu, e meru lẹ mkpola-ododo; mẹ ndu ọphu e meru lẹ mkpola-ọchaa dobe l'ulo Chileke, bụ iya bụ ono, Nebukadineza gwetajeru l'eze-ulo ono, dū lẹ Jierusalemu je edobe l'eze-ulo agwa ndu Babilonu bẹ bụ eze bụ Sayirosu ono l'onwiya jeru egweta iya l'eze-ulo agwa ndu Babilonu ono. Eze Sayirosu gweru ivu ono ye l'ẹka onye eekuje Sheshubaza; onye o meru ọchi-ọha; ¹⁵ bya asụ iya: 'Gweta ivu-a gweru je edobe l'eze-ulo, dū lẹ Jierusalemu. Ozo bụ g'a kpukwaa ụlo Chileke g'ọ nọdu-phu azụ l'ẹka ọnohawa.' ¹⁶ Nokwa iya bụ lẹ Sheshubaza abya atua ọkpa ụlo Chileke lẹ Jierusalemu. Eshi teke ono bya eye nta-a bẹ e shi kputa iya; ọphu a kpụ-gheduru iya.”

¹⁷ “Oo ya bụ; ọ -buru l'ọ dū gube eze ree; i haa g'a vọchaada ụlo ẹka aakwakọbeje iphe ndu eze deru lẹ Babilonu l'ẹka ono g'a maru; ?bua eviya l'eze, bụ Sayirosu turu ekemu sụ g'a kpukwaa ụlo Chileke, lẹ Jierusalemu. Gẹ gube eze ezilatakwanuru anyi iphe, i chi-taru l'idzù l'obu ngu l'opfu-a.”

6

A chọru ekemu, eze, bụ Sayirosu turu chọta

¹ Tọbudu iya bụ; eze, bụ Dariyosu bya atua ekemu; e tsoru ụlo ẹka akwakọbeje iphe vọchaaha lẹ Babilonu; mbụ ẹka a kuberu ẹkwo, e deshuru iphe, meru l'alị ono. ² Ọ bụru lẹ mkpukpu Ẹkubatana, bụ ishi mkpukpu ndu Midiya bẹ a vofutaru ẹkwo, a phuru aphupu.

Iphe, e deru l'ẹkwo ono bẹ suru:

³ “L'apha kẹ mbụ, Sayirosu wataru abụ eze bẹ ọ turu ekemu g'a kpua ụlo Chileke ono, dū lẹ Jierusalemu; sụ g'a kpukwaa ụlo ono, bụ ẹka aanọduje egwe ngweja; mbụ g'a tukwaa ọkpa iya atukwa. G'ọo-habe l'eli aburu ntụ-ọkpa ukporo ẹno l'iri; mgbureku iya adu ntụ-ọkpa ukporo ẹno l'iri. ⁴ Aakpopfube iya mkpuma, ha shii uzi

eto; aapfube iya itso lanu. Ugwo iya be ee-shi l'ulo eku ndu eze pfua. ⁵ Ozo bu; ivu, e meru le mkpola-ododo; me ke mkpola-ochaa, bu ophu Nebukadineza shi l'eze-ulo ono, du le Jierusalemu ono gweta je edobe le Babilonu; g'e gwetakota iya je edobephu azu l'eka o shi du l'eze-ulo ono.

⁶ "Oo ya bu ge gube Tatenayi, bu ochi-oha l'azu enyimu; me Sheta-Bozenayi; me ndu unu l'ephe aswije, bu ndu no l'oke-okwa toko g'unu ha buru ubara yeru eka ono. ⁷ Ba adukwa g'unu ha onye e-je akposhi ozi ono, eeje l'ulo Chileke ono. Unu haa g'ochi-oha ndu Jiu; me ndu bu ogerenya ndu Jiu kpukwaa ulo Chileke ono g'o pfuru l'onodu iya. ⁸ Ozo bu le mu atu ekemu iphe, unu e-meru ndu bu ogerenya ndu Jiu ono g'ephe gude kpukwaa ulo Chileke ono su: G'a pfu-dzukotaje ndu ono ugwo, ephe gude eme k'ulo ono rengurengu. Eka ee-shi pfua phe iya bu l'ulo eku ndu eze; mbu shita l'utu, ndu bu l'azu enyimu turu; oo ya bu g'o to du iphe, a-kposhi ozi ono akposhi. ⁹ Iphe, bu iphe, mkpa iya duru phe; g'a nujekwa phe iya; du g'unwu oke-eswi; me ebili; m'o bu nwaturu, ee-gude egwe ngweja-akpo-oku nu Chileke k'imigwe; me witi; me unu; me mee; me manu; mbu egube ono, ndu-uke Chileke le Jierusalemu sukpoerupho g'a nu phe be aa-nukotajekwa phe mboku-mboku; g'a ba hakwa phe iya anunu; ¹⁰ k'ophu ephe e-gwe ngweja, du ree nu Chileke k'imigwe; pfukwarupho nu iya g'o kebe eze l'oma; yee unwu iya.

¹¹ "Ozo bu le mu atukwapho ekemu su l'onye gbanweru opfu mu ono be aa-phota itso, gude ulo iya nanu; gude tsebe onye obu etsebe; teme l'e mee ulo iya obu g'o buru ikpozu. ¹² Ge Chileke ono, bu iya hotaru eka ono g'o buru eka oo-buru eburu ono mebyikwaa iphe, bu ndu eze; waa iphe, bu ndu e-me g'ephe gbanwee opfu-a; ozo machia eka g'ephe mebyia ulo Chileke-a, du le Jierusalemu. Oo mbedua, bu eze, bu Dariyosu be turu ekemu-a. G'unu doo enya le mini mee iphe, ekemu-a pfuru."

Eeye eze-ulo Chileke ono l'eka Chileke

¹³ Tobudu iya bu; Tatenayi, bu ochi-oha l'azu enyimu; me Sheta-Bozenayi; me ndu ephe l'ephe aswije; bya emee iphe ono, eze, bu Dariyosu suru g'e mee ono egwegwa. ¹⁴ Oo ya bu; ndu bu ogerenya ndu Jiu ono nodu akpu ulo ono eje l'iphu l'iphu shita l'opfu Chileke, Hagayi, bu onye mpfuchiru Chileke ye Zezaraya, bu nwa Ido epfu. Ephe kpu ulo ono jasu ephe kpu-ghee ya o du ge Chileke ke Izurelu suru g'ephe kpu ya g'o du; me l'uzo Sayirosu; me Dariyosu; me Atakuzakuzesu, bu ndu eze Peshiya turu phe ekemu iya. ¹⁵ Ephe kpu ulo ono kpu-ghee l'abali k'eto l'ime onwa Ada; l'apha, kwe eze Dariyosu apha ishii, o waturu aburu eze.

¹⁶ Tobudu iya bu; ndu Izurelu; mbu ndu-uke Chileke; me ndu Lívayi; mewaro ndu ono, e shi kpu le ndzu ono toko g'ephe ha gude ehutu, bo iphe; woru ulo ono ye Chileke l'eka. ¹⁷ Ephe gude ukporo oke-eswi ise; me ukporo ebili iri; me unu unwu aturu gwee ngweja, ephe gude yee ulo Chileke ono l'eka Chileke. Ephe gude mkpi iri l'ebo gwee ngweja-iphe-eji l'iswi ehutu ndu Izurelu l'ophu. Mkpi iri l'ebo ono nouchiru enya ipfu iri l'ebo, Izurelu nweru. ¹⁸ Ephe bya edobe ndu-uke Chileke l'ogiri l'ogiri; dobe ndu Lívayi l'ogbo l'ogbo phe g'ephe a-nodu eje ozi Chileke le Jierusalemu; egube e deru iya l'ekwo Mosisu.

Obo Ojaghata

¹⁹ O rwua l'abali k'iri l'eno l'ime onwa mbu; ndu ono, e shi kpu le ndzu ono bo obo Ojaghata. ²⁰ Ndu uke Chileke; me ndu Lívayi be a sachakotaru; ephe toko g'ephe ha buru ndu mmerwu adudu l'ehu. Ndu Lívayi gbua nwaturu obo Oje-aghata l'iswi ehutu ndu ono, e shi kpu le ndzu ono; bya egbudoru iya unwunna phe ono, bu ndu-uke Chileke; bya egbudokwaru iya pho onwophe. ²¹ Oo ya bu; ndu Izurelu ono, e shi kpu le ndzu ono, lwaru nu ono toko ria ya; mewaro ndu ono, woru onwophe dobe

iche l'urwuali ono, ndu ta amadu Chileke l'ali ono emegbabe; shi nno abaru Chipfu, bu Chileke ke Izurelu eja. ²² Abali esaa be ephe gude ehutso bo Obo-iphe aataje buredi ekoduru ekoko; kele Chipfu be meru g'ehu tso phe utso shii; bya emee g'eze ndu Asiriya kporu obu yeru phe; k'ophu bu l'o meru g'eka shihu phe ike l'akpu ulo Chileke ono, bu Chileke ke Izurelu.

7

Ndu Ẹzura du lwa Jierusalemu

¹ Toṣudu iya bu; abya anṣo gbiriri jeye teke Atakuzakuzesu wataru abu eze ndu Peshiya; Ẹzura gbalihu alala. Ẹzura ono bu nwa Seraya; Seraya buru nwa Azariya; Azariya buru nwa Hilikaya; ² Hilikaya buru nwa Shalumu; Shalumu buru nwa Zadoku; Zadoku buru nwa Ahitubu; ³ Ahitubu buru nwa Amaraya; Amariya buru nwa Azariya; Azariya buru nwa Merayotu; ⁴ Merayotu buru nwa Zerahaya; Zerahaya buru nwa Uzi; Uzi buru nwa Buki; ⁵ Buki buru nwa Abishuwa; Abishuwa buru nwa Finehasu; Finehasu buru nwa Eleyaza; Eleyaza buru nwa Erṣonu. Erṣonu buru onyeshi ndu-uke Chileke.

⁶ O buru Ẹzura ono gbalihuru shi le Babilonu lwatashia. Ẹzura ono bu onye ede ekwo; bya aburu onye k'ekemu Mosisu doru enya rengurengu; mbu ekemu, Chipfu, bu Chileke ke Izurelu turu. Eze mekotaru iya iphemiphe, o rworu iya g'o meuru iya; kele eka Chipfu, bu Chileke iya du iya l'ehu. ⁷ O dukwarupho ndu Izurelu, lwakwarupho Jierusalemu teke ono; mbu l'apha, kwe eze, bu Atakuzakuzesu apha esaa, o wataru aburu eze. Ndu uke Chileke hakwarupho yiru iya; me ndu Liviayi; me ndu aguje ebvu; me ndu echeje onu-oguzo nche; me ndu eze ozi l'eze-ulo Chileke. ⁸ Ẹzura l'onwiya be jerwuru Jierusalemu lonwa k'ise, bukwapho apha, kwe eze apha esaa l'abu eze iya. ⁹ O shi le Babilonu gbeshi ije iya gonwa mbu du l'abali mbu; rwua Jierusalemu gonwa ise du l'abali mbu; noo kele eka-oma ke Chipfu, bu Chileke iya be du iya l'ehu. ¹⁰ Noo kele Ẹzura be ziberu obu iya g'o nwuta ekemu Chipfu; mekwapho iphe, o pfuru; me g'o zia iphe, Chipfu toru okpa iya; me nsṣo iya l'ali Izurelu.

Ẹkwo-ozu, eze, bu Atakuzakuzesu deru nu Ẹzura

¹¹ Owaa bu iphe, e deru l'ekwo-ozu, eze, bu Atakuzakuzesu nuru Ẹzura, bu onye uke Chileke; buru onye edeje ekwo; mbu onye iphe, Chipfu turu l'ekemu; me iphe, o toru ndu Izurelu okpa iya doru enya:

¹² "Ẹkwo-ozu-a be shi l'eka mube eze, bu Atakuzakuzesu, bu onye eze ka ndu eze. Onye mu ede iya anu bu Ẹzura, bu onye uke Chileke; buru onye edeje ekwo k'ekemu Chileke k'imigwe.

"Mu ekele ngu ekele.

¹³ "Mu turu ekemu dee ya edede su l'iphe, bu onye Izurelu, no l'ali-eze mu; mekpoo ndu-uke Chileke; me ndu Liviayi, bu onye ogu ala Jierusalemu; g'onye obu tsokwaru ngu lashia. ¹⁴ Mube eze; me umadzu esaa, l'agbazijeru mu idzu be ezi unu g'unu je amaru gonodu du le Jiuda; me le Jierusalemu; unu amaru g'e gude emebe ekemu Chileke unu l'eka ono, bu iya bu ekemu ono, no unu l'eka ono. ¹⁵ Iphe ozo, unu emefua bu g'unu chita mkpola-ochaa; me mkpola-ododo ono, mube eze; me ndu ono, agbazijeru mu idzu ono gude obu anyi nu Chileke ke Izurelu; bu onye ono, bu ebubu le Jierusalemu. ¹⁶ Unu achitafua mkpola-ochaa; me mkpola-ododo, unu a-nata le Babilonu l'ophu yekobe iya; mefua iphe ndu Izurelu; me ndu-uke Chileke e-gude obu phe nu g'e gude mee k'ulo Chileke phe obu le Jierusalemu.

¹⁷ "Unu huma l'unu gudefutaje okpoga ono zuta oke-eswi; me ebili; me nwaturu, unu e-gude gwee ngweja; yele ngweja-nri, etsoje iya nu; me ngweja iphe-angungu,

l'etsojekwa iya pho. Unu e-gwe ngweja ono l'eli ẹnya ẹka eegweje ngweja l'ulo Chileke unu le Jierusalemu. ¹⁸ A bya le mkpola-ochaa; me mkpola-ododo ophu phoduru nu; ge gube Ẹzura; me ndu Jiu ophuna gude iya mee iphe, du unu ree l'uzo, o bu uche Chileke unu. ¹⁹ Iphemiphe, a nukotaru unu g'unu gude jeje ozi l'ulo Chileke unu ono be unu e-gweshikota dobe l'iphu Chileke le Jierusalemu. ²⁰ Iphe ozo, du unu mkpa, bu iphe unu ee-gude eme k'ulo Chileke unu ono; o -buru iphe, unu nufutaje; unu eshi l'ulo ẹku eze wota iya nu.

²¹ "Nta be mbedua, bu eze Atakuzakuzesu atu ekemu ede iya edede anu iphe, bu ndu akwakobeje okpoga l'azu ẹnymu azu iya ophuu su: Iphe, bu iphe Ẹzura, bu onye uke Chileke; bya aburu onye edeje ekwo k'ekemu Chileke k'imigwe suru g'unu nu iya; unu nujekwa iya iphe o bu. ²² Je akpaa l'okpoga mkpola-ochaa, du ukporo ise; me ogbongu witi, du ukporo ise; me ite-mee, du ukporo ise; me ekpemu manu, du ukporo ise; me unu; ole unu b'a ta sudu l'o waa g'oo-jeberu. ²³ Iphe, Chileke k'imigwe turu l'ekemu; g'e mekwaa ya rengurengu; mbu iphe, a turu l'ekemu g'e mee l'ulo Chileke k'imigwe; a -nonyanu oke ehu-eghu iya dapfuta ali-eze iya; yee k'unwu iya. ²⁴ Ozo bu l'anyi emekwapho g'o doo unu ẹnya l'a dachiwaru unu anata utu-ali; me utu-aswa; me utu-uzo l'eka ndu-uke Chileke; me l'eka ndu Liviayi; me l'eka ndu aguje ebvu; me l'eka ndu echeje onu-oguzo nche; me l'eka ndu eje ozi l'eze-ulo Chileke; me l'eka ndu ozo, ejekpo ozi l'ulo Chileke.

²⁵ "Ge gube Ẹzura gude mmamiphe, Chileke ngu nuru ngu gude hota ndu-ikpe; me ndu a-noduje edoshi opfu g'ephe kpeje ikpe, pfuru oto l'opfu ehu iphe, bukpo ndu bu l'azu ẹnymu; mbu iphe, bukpo ndu maru ekemu Chileke ngu. Unu eworu ekemu ono zia ndu amadu ekemu g'ephe maru iya. ²⁶ Iphe, bu onye jikaru eme iphe, ekemu Chileke ngu pfuru; me iphe, ekemu eze pfuru; g'e kpee onye obu ikpe, shihuru ike; g'e kpee ya mpfugbu; ozoo l'achifu onye obu achifu; ozoo l'e gweta iphe, o nweru; ozoo l'a tua ya ukporo."

Ẹzura etu Chileke epha

²⁷ G'ajaja buru ke Chipfu; mbu Chileke ke nna anyi phe; onye meru g'egube iphe owa du eze l'obu ke g'o mee g'ulo Chipfu ono, du le Jierusalemu buru eka du ubvu. ²⁸ Yebe onye meru ge n-yemobu eze; me ke ndu anoduje agbaziru eze idzu rwube mu eka; me n-yemobu ke ndu bukpo ndu ike du, bu ndu-ozu eze. Obu be shihuru mu ike shii; noo kele eka Chileke be du mu l'ehu. O buru iya meru g'o gude mu du ike chikota ndu-ishi le Izurelu; ephe tsoru mu; anyi lashia.

8

Ẹpha ndu ephe le Ẹzura swi lwa

¹ Owaa bu epha ndu bugbaa ishi l'onu-ulo nna phe; temanu owa-a buru ekwo, e deshuru epha phe g'e gude nwua phe; mbu ndu ono, mu l'ephe shi le Babilonu swiru lwa teke Atakuzakuzesu bu eze:

² Onye-ishi ndu oshilokpa
Finehasu bu Geshomu.

Onye-ishi ndu oshilokpa
Itama buru Danelu.

Onye-ishi ndu Nwa Dévidi
buru Hatushi,

³ bu nwa Shekanaya.

Onye-ishi ndu oshilokpa
Paroshi bu Zekaraya.
Ndu ephe l'iya swi,

- bukwanu ndu e deru l'ekwo,
e deshuru g'e gude nwua phe
du unwoke ukporo esaa l'iri.
- ⁴ Onye-ishi ndu oshilokpa
Pahatu-Mowabu bu
Eliyowenayi nwa Zerahaya.
Ndu ephe l'iya swi du
unwoke ukporo iri.
- ⁵ Onye-ishi ndu oshilokpa
Zatu bu Shekanaya nwa
Jiahaziyele. Ndu ephe l'iya
swi du unwoke ukporo
iri l'ise.
- ⁶ Onye-ishi ndu oshilokpa
Adinu bu Ebedu nwa
Jionatanu. Ndu ephe l'iya
swi du unwoke ukporo
labo l'iri.
- ⁷ Onye-ishi ndu oshilokpa
Elamu bu Jieshaya nwa
Atalaya. Ndu ephe l'iya
swi du unwoke ukporo
eto l'iri.
- ⁸ Onye-ishi ndu oshilokpa
Shefataya bu Zebadaya
nwa Mayikelu. Ndu ephe
l'iya swi du unwoke
ukporo eno.
- ⁹ Onye-ishi ndu oshilokpa
Jiowabu bu Obedaya nwa
Jiehiyele. Ndu ephe l'iya
swi du unwoke ukporo iri
l'unwoke iri l'esato.
- ¹⁰ Onye-ishi ndu oshilokpa
Bani bu Shelomiti nwa
Jiosifaya. Ndu ephe l'iya
swi du unwoke ukporo
esato.
- ¹¹ Onye-ishi ndu oshilokpa
Bebayi bu Zekaraya nwa
Bebayi. Ndu ephe l'iya swi
du unwoke ukporo l'esato.
- ¹² Onye-ishi ndu oshilokpa
Azugadu bu Jiohananu
nwa Hakatanu. Ndu ephe
l'iya swi du unwoke ukporo
ise l'unwoke iri.
- ¹³ Onye-ishi ndu oshilokpa
Adonikamu be bu phe
byakpechaaru azu. Epha
phe bu Elifeletu; me Jiyuwelu;

mẹ Shemaya. Ndu ẹphe l'ẹphe swi dụ unwoke ụkporo ẹto.

14 Onye-ishi ndu shilokpa Biguvayi bu Utayi; me Zaku. Ndu ẹphe l'ẹphe swi dụ unwoke ụkporo ẹto l'unwoke iri.

Ezura Achọ ndu a-nọdu eje ozi l'eze ụlo Chileke

15 Mu bya achikobe phe l'aguga enyimu ono, l'aso ala Ahava. Anyi kpobe ụlo-ekwa anyi l'eka ono nọo ujiku ẹto. Mu bya elekota enya le ndu ono g'ẹphe ha; me ndu-uke Chileke; huma l'ọ to dudu m'onye Lívayi, nọ l'eka ono. 16 Tọbudu iya bu; mu zia g'e je ekua Eliyéza; me Ariyelu; me Shemaya; me Elnatanu; me Jiaribu; me Elnatanu; me Nétanu; me Zekaraya; me Meshulamu, bu ndu-ishi. Mu kukwapho Jioyaribu; me Elnatanu, bu ndu iphe edoje enya. 17 O buru Ido, bu onye-ishi phe le mkpukpu Kasifiya be mu ziru phe g'ẹphe jepfu. Mu karu phe iphe, ẹphe e-pfuru Ido; me ndu nkiya phe; mbu ndu ono, l'eje ozi l'eze-ulo, dụ le Kasifiya l'eka ono; g'ẹphe zia ndu a-byapfuta anyi bya eje ozi l'ulo Chileke anyi.

18 O buru l'oo le Chileke doberu anyi eka oma iya l'ehu meru g'o gude ẹphe dutaru anyi onye iphe edoje enya; mbu oshilokpa Mahuli, epha iya bu Sherebaya. Mahuli bu nwa Lívayi; Lívayi buru nwa ke Izurelu. Unwu Sherabaya; me ndibe phe be dụ iri l'esato. 19 Ndu ozo bu Hashabaya; me Jieshaya, bu oshilokpa Merari. Ndibe phe me unwune iya k'unwoke be dụ ụkporo. 20 Ndu ozo, ẹphe dutafuaru le ndu eje ozi l'eze-ulo ono dụ ụkporo iri le nanu. Ndu ono bu ndu Dévidi; yele ndu-ishi ozi iya hotaru g'ẹphe yetajeru ndu Lívayi eka. Ndu ono g'ẹphe ha be e deshikotaru epha phe l'ekwo.

Aswi ẹgu ẹfu anu Chileke

21 Tọbudu iya bu; mu bya araa ya arara su g'a swia ẹgu l'eka ono; mbu l'enyimu Ahava ono. K'ophu anyi e-shi nno wozeta onwanyi ali l'atatiphu Chileke anyi; rwoo ya g'o duru anyi l'unwegirima anyi; me ivu anyi shia ụzo ophu ka ree. 22 Kele iphere dụ mu ke ge mu jepfu eze je arwo ya g'o yeru anyi ikpoto ndu ojogu; me ndu agba l'inya g'ẹphe dua anyi l'uzo m'obvu ndu ohogu. Eshi ophu anyi gudewaa onu anyi su eze: "Eka-oma Chileke anyi be aduje l'ehu ndu bukpo, ndu achọ iya nu g'ee-shi g'o duru phe le ree. Oke okpehu iya; me oke ehu-eghu iya be aduje l'ehu iphemiphe bu ndu jikaru iya nu." 23 Oo ya bu; anyi swia ẹgu rwoo Chileke anyi k'iphe ono. O meeru anyi iphe, anyi suru g'o meeru anyi.

Iphe, a nuru g'e gude mee iphe l'eze-ulo Chileke

24 Tọbudu iya bu; mu woru umadzu iri l'ebo pho, bu ndu-ishi ndu-ishi-uke Chileke dobe iche; mbu Sherebaya; me Hashabaya; mewaro ndibe phe umadzu iri ophuna. 25 Mu bya atukota erwa mkpola-ochaa; me mkpola-ododo; me ivu; mekpoo iphemiphe, ndu eze; me ndu-uke Chileke; me ndu l'agbazijeru eze idzu; me ndu o meru ishi; me ndu Izurelu l'ophu, nọ l'eka ono nuru g'e gude eje ozi l'ulo Chileke. 26 Mu tua erwa iphe ono goshi phe. Iphe, erwa mkpola-ochaa dụ buru unu talentu l'ukporo talentu iri l'ebo le talentu iri; ivu, e meru le mkpola-ochaa be erwa iya dụ ụkporo talentu ise. Erwa ke mkpola-ododo dụ ụkporo talentu ise. 27 Iphe ozo bu gbamugbamu, e meru le mkpola-ododo, dataru unu dariku labo l'ukporo iri; me ivu labo, e meru l'okpobe onyirubvu, eke ododo ododo, vukwapho onu aswa ge ke mkpola-ododo.

28 Mu su phe: Unu duru Chipfu nsọ; onokwapho g'ivu-a g'o ha dukotaru iya nsọ bu ono. Mkpola-ochaa; me mkpola-ododo ono bu iphe, ndiphe turu obu phe onyo

nụ Chipfu, bụ Chileke kẹ nna unu pẹ. ²⁹ Unu letakwa pẹ ẹn्या ree jeye teke unu a-tụ ẹrwa iya l'ataphu ndu-ishi ndu-uke Chileke; mẹ ndu-ishi ndu Lívayi; mẹ ndu-ishi l'onu-ulo nna pẹ lẹ Ízurelu. O bụru l'ime mkpuru, duchaa l'ulo Chileke lẹ Jierúsalemu bẹ unu a-nodu tụa ẹrwa iphe ono goshi pẹ. ³⁰ Oo ya bụ; ndu-uke Chileke chita mkpola-ochaa ono; mẹ mkpola-ododo ono; mẹ ivu ono, a tųwaru ẹrwa iya atutu ono; gude jeshia l'ulo Chileke anyi lẹ Jierúsalemu.

³¹ Tọbudu iya bụ; o rwua g'onwa mbụ dụ l'abalị iri l'ẹbo; anyi shi l'enyimu Ahava gbalihu jeshia Jierúsalemu. Ẹka Chileke anyi dụ anyi l'ẹhu; o shi nno nafuta anyi l'ẹka ndu ohogu; mẹ l'ẹka ndu ana nfu, kwakachaa anyi l'uzo. ³² Anyi rwua Jierúsalemu bya anoo ujiku ẹto l'ẹka ono. ³³ O be mboku k'eno iya; anyi nodu l'ulo Chileke tụa ẹrwa mkpola-ochaa; mẹ mkpola-ododo; mẹ ivu ozo, dụ nsọ; woru ye l'ẹka Meremotu, bụ nwa Uráya, bụ onye uke Chileke. Eleyaza nwa Finehasu bẹ yee ya nọgbabe. Ndu tso pẹ nodu l'ẹka ono bụ ndu Lívayi; mẹ Jiozabadu nwa Jieshuwa; mẹ Nowadaya nwa Binuyi. ³⁴ Iphemiphe ono bẹ a guru ogu; tụa ẹrwa iya atutu; bya edeshikota ẹrwa iya ono l'ekwo teke ono.

³⁵ Ozo bụ lẹ ndu ono, e shi kpua lẹ ndzụ ono; mbụ ndu ono, shi l'ẹka ono, e shi kpua pẹ lẹ ndzụ lwa ono bẹ gweru ngweja-akpo-oku nụ Chileke kẹ Ízurelu. Ẹphe gburu oke-eswi iri l'ẹbo l'ẹhu ndu Ízurelu l'ophu; gbua ebili ukporo ẹno l'iri l'ishii; mẹ unwu aturu ukporo ẹto l'iri l'esaa; bya egbua mkpi iri l'ẹbo, e gude gwee ngweja-iphe-eji. Ngweja ono g'ọ ha bẹ a kpokotaru oku nụ Chipfu. ³⁶ Ẹphe zia ozi ono, eze ziru ndu nọ-chiru ẹn्या eze; mẹ ndu bụ ochi-oha; l'azụ ẹnyimụ azụ iya ophuu. Ndu ono bya eyeru ndu Jiu ono ẹka; yetakwapho ẹka l'akpu ulo Chileke ono.

9

Ezura epfu anụ Chileke kẹ ndu Jiu, alụ nwanyị ẹghirigha

¹ E mechaepho iphemiphe ono; ndu-ishi byapfutashia mu bya asu mu: “Ndu Ízurelu je akpaa lẹ ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi bẹ jikakwaru edobe onwophe iche l'ẹka ndu alị-a nọ; ẹphe tsoakwaru eyephe ẹka l'akpamara, ndu alị-a l'anoduje emegbabe; mbụ ndu Kėnanu; mẹ ndu Hetu; mẹ ndu Pėrezu; mẹ Jiebusu; mẹ ndu Amonu; mẹ ndu Mówabu; mẹ ndu Ijiputu; mẹ ndu Amoru. ² Ẹphe watawaru aluta unwada ndu alị-a k'onwophe; bya alutakwaru pẹ pho unwu pẹ; k'ophu bụ lẹ ndu ono, dụ nsọ ono bẹ wotawaru onwophe tųgbabe l'ẹhu ndu alị-a. O bụru ndu-ishi; mẹ iphe, bụ ndu nọ l'oke okwa bẹ ẹka pẹ kangoru l'eme ejo-iphe ono.” ³ Mu numaepho iphe ono; mu lajashia uwe mu; lajashia uwe mgbalanụ mu; mu pheta onwomu ẹgbushi l'ishi; pheta ẹji l'agba; bya anọ-zeta anoo; ẹdzu nodu eswi mu l'ẹhu. ⁴ Tọbudu iya bụ; iphe, bukpo ndu ndzụ guhuru l'ẹka ẹphe numaru opfu, o pfuru mbụ Chileke kẹ Ízurelu lẹ k'emeswe ono, ndu ono, a kpuru lẹ ndzụ pho, lwaru nụ pho mesweru ono; bya egbuphe mu mgburugburu; mu nodu ge mu nọ jeye teke eegweje eja ụzenyashi; ẹdzu nodu eswie mu pho l'ẹhu.

⁵ O beepho l'egwe eja ụzenyashi ono; mu shi l'enyoru, mu gworu gbalihu; yele uwe mu pho, mu lajashiru pho; mẹ uwe mgbalanụ mu pho, mu lajashiru pho; bya ephureta gbushi ikpere l'alị chiliaru Chipfu, bụ Chileke mu ẹka mu labo imeli; ⁶ pfuru nụ iya su: “Gube Chileke nkemu; iphere dụ mu; teme ẹhu rwuhukwa mu pho ge mu e-shi palia ẹn्या lee gube Chileke mu; iphe, kparu iya nụ bụru l'ejo-iphe, anyi eme bẹ kawa anyi l'eli; temanu ikpe, nmaru anyi ruwaa imigwe. ⁷ E -shi teke nna anyi pẹ nọ; rwua ntanu-a bẹ ikpe, paru ẹka nmaakwaru anyi. O bụru ejo-iphe, anyi emegbabe bẹ meru g'o gude e woru anyibedua; mẹ ndu eze anyi pẹ; mẹ ndu-uke Chileke anyi pẹ ye ndu eze ndu alị-a l'ẹka ẹphe gude ogu-echi gbushia anyi; kpukoo anyi lẹ ndzụ; kwaa iphe anyi l'okwata; ẹphe nodu eme anyi iphe-iphere

ẹgube ono, ẹphe eme iya anyi ntanu-a. ⁸ Ọle kẹ nwanta bẹ gube Chipfu, bu Chileke mewaru anyi iphe-oma; kele i meru anyi nweru nwa ndu ophu, phoduru nu; bya emee g'anyi nguru anguru l'eka-a, duru ngu nso-a; k'ophu bu le gube Chileke anyi eme g'enya sahu anyi; bya emekwapho g'anyi shi l'abu ohu, anyi bu-a jakerehu. ⁹ Anyi shi buru ndu ohu; ole gube Chileke ta ahaduru anyi g'anyi kwawaroo ya l'abu ohu ono. I goshiru l'iphuru anyi obu-imemini l'ataphu ndu eze ndu Peshiya; i meru anyi jakerehu; shi nno mee g'anyi kpukwaaru gube Chileke anyi ulo ngu; me g'anyi kpukwachaa eka o mebyishihuru; teme i mee g'anyi nweru igbulo le Jiuda me le Jierusalemu.

¹⁰ “Gube Chileke anyi; ?bu gunu be anyi e-pfu me e -mechaa; kele anyi gwobewaru eme ekemu ngu ono. ¹¹ Mbụ ekemu ono, i turu shita l'eka ndu-ozu ngu ono, bu ndu mpfuchiru su: ‘Alì ono, unu eje eburu ono be bu alì, ndu bu iya nu pharwushiru apharwushi. O buru akpamara, ẹphe eme; yele ahuma ahuma be jiru alì ono shita l'ishi iya lanu rwua l'ishi iya ophuu. ¹² Oo ya bu; g'unu b'e wokwaru unwada unu kee unwu phe unwoke; ophu unu alutakwa unwada nkephe duru nu unwu unu unwoke. Unu l'ẹphe ba anodukwa le nchi-adu-doo; ozo g'unu choo iphe a-nodu ejehuru phe nu; k'ophu unu e-shihu ike; ria iphe-oma, shi l'alì ono; unu eme g'o buru okiphe unwu unu jasuru l'ojejoje ono.’ ¹³ Iphe, nwuru anyi buru l'ejo-iphe, anyi meru; me l'ikpe, nmaru anyi ono be o shi. Ọle iphe, du eji, anyi meru be ka shii eme l'ahuhù gube Chileke anyi huru anyi; temanu i mee g'anyi nweru nwa ndu owana, phoduru nu-a. ¹⁴ ?O gbaru g'anyi mebyibaa ekemu ngu ozo; ke g'anyi le ndu ono, eme akpamara ono kegbajeru nwanyi ozo? ?Anyi te emedu ehu eghua ngu eghu ghumihu k'ophu ii-me anyi alakota l'iyi k'ophu o to dudu onye aphodu nu; ophu o dudu onye anahu nu? ¹⁵ Gube Chipfu, bu Chileke ke Izurelu; i bu onye pfuberekoto; kele anyi nweru nwa ndu ophu phoduru nu ntanu-a; mbu nwa ndu ophu nahuru nu. Huma g'anyi pfuru l'iphu ngu buru ndu-ikpe nmaru; mbu l'o meru ophu o to dudu onye a-du ike pfuru l'ataphu ngu.”

10

Ndu Jiu akoshiru Chileke iphe-eji phe

¹ Ge Ẹzura epfu anu Chileke; akoshiru Chileke iphe, du eji, ẹphe megbaberu; ara ekwa; echi onwiya gbaagbaa l'alì l'ataphu ulo Chileke; ndu Izurelu zefuta igwerigwe wu-pfuta iya; unwoke; me unwanyi; me unwegirima; ẹphebedua nodu arakwapho ekwa nkephe arashi iya ike. ² Shekanaya, bu nwa Jiehiyelu; onye lanu l'ime ndu shi l'eri Elamu bya epfuru nu Ẹzura su iya: “Anyi meakwaru ge Chileke anyi te egudehe ire anyi eka; noo kele anyi jeru je alushia unwanyi ndu ohozo; mbu unwanyi ndu alì-a. Ọle g'o duhabe be ndu Izurelu dulekwarua iphe, ẹphe a-nodu ele enya iya. ³ Oo ya bu; g'anyi le Chileke anyi gbanaa ndzu; l'anyi l'a-chishikota unwanyi ono, anyi lushiru ono; me unwegirima, ẹphe nwushiru, bu iya bu egube ono nnajiphu mu chiru idzu iya; me ndu ono, anoduje atsu ekemu Chileke anyi ebvu ono. Ozo bu l'anyi e-me iya g'ekemu pfuru. ⁴ Gbalihu; o kwa ngu be opfu-a du l'eka; anyibedua be aa-pfukwaru ngu-a l'azu. Shihu obu ike mee ya.”

⁵ Oo ya bu; Ẹzura gbalihu; bya emee ge ndu-ishi ndu-uke Chileke; me ndu Lìvayi; me ndu Izurelu l'ophu ribua nte l'ẹphe e-me iphe ono g'e pfuru iya. Ẹphe tuko g'ẹphe ha ria nte ono. ⁶ Noo ya; Ẹzura bya alufu l'ataphu ulo Chileke ono; tugbua o buru iya eje l'ulo Jiehohananu nwa Eliyashibu. O rwua eka ono; o jika eri nri; jika angu mini; kele ogokwadu aphu le ndu ono, e shi kpu le ndzu ono be e te gudedu ire phe eka.

⁷ A bya atuko Jiuda; me Jierusalemu l'ophu raa ya arara ge ndu ono, e shi kpua le ndzu ono tuko dzukota le Jierusalemu. ⁸ L'iphe, bu onye ta abyaduru l'ime abali eto iya be ee-gwe ivu iya; chifu onye obu g'o bo yihe l'ogbo, e shi kpua le ndzu. O buru ge ndu-ishi; me ndu bu ogerenya chiru idzu iya bu ono.

⁹ Tobudu iya bu; unwoke ndu Jiuda me ndu ke Benjaminu tuko g'ephe ha dzukota le Jierusalemu l'ime abali eto ono. Mboku ono bu mboku onwa ke tete du l'ukporo abali. Ndu ono g'ephe ha nodugbaa l'oma etsuzo l'ataphu ulo Chileke l'eka ono. Iphe ono; yee eze mini ono, edze nu ono mee; ehu nodu etegbaa phe etete. ¹⁰ Ezura, bu onye uke Chileke gbalihu su phe: "Unu mewaru; ophu egudedu ire unu eka; kele unu lushiru unwanyi ndu ohozo; shi nno mee g'ikpe kaba anma unube ndu Izurelu. ¹¹ Oo ya bu; unu tuko iphe-eji, unu meru koshiaru Chipfu, bu Chileke ke nna unu phe; unu awata eme iphe, du iya ree. Unu bufu onwunu l'eka ndu ali-a no; me l'eka unwanyi ndu ohozo ono, unu lushiru ono no."

¹² Ndu ono, dzukoberu l'eka ono tua uzu su: "O kpoephe iphe, i pfuru be anyi eme. ¹³ Obenu le ndu kuru l'eka-a paru igwerigwe; teme o buru udzumini; k'ophu anyi taa apfukotaduru l'etezi. Ozo bu l'iphe-a ta abudu iphe, ee-mekota ujiku lanu; ozoo ujiku labo; noo kele iphe ono mewaru anyi meswewa shingushingu. ¹⁴ Ge ndu-ishi igwe-oha-a pfunuru; g'iphe, bukpo ndu ndu-anyi le mkpukpu le mkpukpu, bu ndu luru unwanyi ndu ohozo; byakota l'iphe phe; g'ephe byaje mboku, a suru g'ephe bya. Ephe -nodu abya; ephe le ndu ogerenya le mkpukpu le mkpukpu aswijeru; mekwapho ndu-ikpe; jeye teke Chileke e-wofu oke ehu-eghu iya ono, l'enwu g'oku l'ehu anyi ono." ¹⁵ O buerupho Jionatanu nwa Asahelu; yele Jiazaya nwa Tikuva kpoloko be bu ndu jikaru iphe ono, e pfuru ono. Meshulamu; me Shabetayi nodu agba eyeru phe.

¹⁶ Ndu ono, e shi kpua le ndzu ono, lwaru nu ono mee iphe ono, e pfuru ono. Ezura, bu onye uke Chileke hota unwoke, bu ndu-ishi l'onu-ulo nna phe; deshia epha phe l'ekwo. O hota phe g'onu-ulo phe hakota. O beephe l'abali mbu l'onwa k'iri; ephe nodu pfushia opfu ono. ¹⁷ O buru g'onwa ke mbu du l'abali mbu be ephe pfugheru opfu ehu ndu ono, luru unwanyi ndu ohozo ono.

Unwoke, luru unwanyi ndu ohozo

¹⁸ A -bya l'echilabo ndu-uke Chileke be bu ndu owa-a luru unwanyi ndu ohozo ono: Ndu shi l'eri Jieshuwa nwa Jiozadaku; yee unwune iya ke nwoke, luru unwanyi ndu ohozo ono bu: Maseya; me Eliyaza; me Jiaribu; me Gedalaya. ¹⁹ Ndu ono g'ephe ha be tukuru kweta ukwe l'ephe a-chishikota unyomu phe ono, ephe luru l'ohozo ono. Onyenonu l'ime phe shi l'igwe-aturu iya kpota ebili lanu nu g'e gude gwee ngweja-apfu-ugwo.

²⁰ Ndu shi l'eri Ima, luru phe nu bu: Hanani; me Zebadaya.

²¹ Ndu shi l'eri Harimu, luru phe nu bu: Maseya; me Elayijia; me Shemaya; me Jiehiyelu; me Uzaya.

²² Ndu shi l'eri Pasho, luru phe nu bu: Eliyowenayi; me Maseya; me Ishimelu; me Netanelu; me Jiozabadu; me Eleyasa.

²³ A bya le ndu Livayi; ndu luru unwanyi ndu ohozo bu: Jiozabadu; me Shimeyi; me Kelaya, bukwapho onye eekuje Kelita; me Petahaya; me Jiuda; me Eliyaza.

²⁴ A bya le ndu aguje ebvu be bu Eliyashibu bu onye luru unwanyi ndu ohozo.

Le ndu nche-onu-oguzo buru Shalumu; me Telemu; me Uri bu ndu luru unwanyi ndu ohozo.

²⁵ A bya le ndu Izurelu ozo, luru unwanyi ohozo ono:

Ndu shi l'eri Paroshi, luru phe nu bu: Ramaya; me Izaya; me Malukayijia; me Mijiaminu; me Eleyaza; me Hashabaya; me Benaya.

²⁶ Ndu shi l'eri Elamu, luru phẹ nụ bụ: Matanaya; me Zekaraya; me Jiehiyelu; me Abudi; me Jieremotu; me Elayijia.

²⁷ Ndu shi l'eri Zatu, luru phẹ nụ bụ: Eliyowenayi; me Elyashibu; me Matanaya; me Jieremotu; me Zabadu; me Azayiza.

²⁸ Ndu shi l'eri Bebayi, luru phẹ nụ bụ: Jiehohananu; me Hananaya; me Zabayi; me Atulayi.

²⁹ Ndu shi l'eri Bani, luru phẹ nụ bụ: Meshulamu; me Maluku; me Adaya; me Jiashubu; me Sheyalu; me Jieremotu.

³⁰ Ndu shi l'eri Pahatu Mowabu, luru phẹ nụ bụ: Aduna; me Kelalu; me Benaya; me Maseya; me Matanaya; me Bezalelu; me Binuyi; me Manase.

³¹ Ndu shi l'eri Harimu, luru phẹ nụ bụ: Eliyeza; me Ishaya; me Malukayijia; me Shemaya; me Simiyonu; ³² me Benjiaminu; me Maluku; me Shemaraya.

³³ Ndu shi l'eri Hashumu, luru phẹ nụ bụ: Matenayi; me Matata; me Zabadu; me Elifletu; me Jieremayi; me Manase; me Shimeyi.

³⁴ Ndu shi l'eri Bani, luru phẹ nụ bụ: Madayi; me Amuramu; me Uwele; ³⁵ me Benaya; me Bedeya; me Keluhi; ³⁶ me Vanaya; me Meremotu; me Elyashibu; ³⁷ me Matanaya; me Matenayi; me Jiasu.

³⁸ Ndu shi l'eri Binuyi, luru phẹ nụ bụ: Shimeyi; ³⁹ me Shelemaya; me Netanu; me Adaya; ⁴⁰ me Makunadebayi; me Shashayi; me Sharayi; ⁴¹ me Azarelu; me Shelemaya; me Shemaraya; ⁴² me Shalumu; me Amaraya; me Jiosefu.

⁴³ Ndu shi l'eri Nebo, luru phẹ nụ bụ: Jieyelu; me Matitaya; me Zabadu; me Zebina; me Jiadayi; me Jiowelu; me Benaya.

⁴⁴ Ndu ono g'ephe ha be shi lukota unwanyi ndu ohozo; mbu lo duru ndu ophu unwanyi ono shi yechawaru unwegirima.

Ekwo Nehemaya

¹ O waa bu opfu Nehemaya nwa Hakalaya.

Nehemaya vutaru ivu ẹhu Jierúsalem

L'ónwa Kisilewu l'apha k'ụkporo ọ mu nọ ọ Susa, bu ishi mkpụkpu; ² bẹ Hanani, bu onye lanu l'ime unwune mu yele unwoke ozo tukuror shi l'alị Jiu bya. Mu jia phe aji ndu Jiuda, phoduru nu; mbu ndu ono, shi l'alị, e shi kpuru phe ọ ndzu laa; laphu azu ono. Mu bya ajikwaa phe pho aji Jierúsalem. ³ Epe sụ mu ọ-a: "Ndu ono, e shi kpua ọ ndzu laa alị ozo; epe mecha laphu azu l'alị ndu Jiuda ono bẹ onodu phe dukwa eji shii; mbu l'onodu phe bẹ iphere iya dukwa. Igbulo Jierúsalem bẹ e nwukposhichaar enwukposhi; teme onu-abata iya bẹ oku tsukotar." "

⁴ Mu numachaa iphe ono, epe pfuru ono; mu nọ-zeta anọ wata ara ọkwa.

Mu nọ ujiku olemole gukota aphu; aswị ẹgu epfu anu Chileke k'imigwe. ⁵ Iphe, mu pfuru bu: "Gube Chipfu, bu Chileke k'imigwe; mbu Chileke ono, paru ọka bya adu ebvu ono; onye ono, edobeje ogbandzu iya l'ẹhu ndu yeru iya obu bya eme iphe, o pfuru; teme o nodu egoshije phe ọ ya yeru phe obu. ⁶ Ngabenu nchi; le mu enya; numa epfufu, mube onye-ozu ngu epfu anu ngu; mbu epfufu, mu anoduje l'iphu ngu epfu anu ngu eswe l'enyasi l'iswi ẹhu ndu-ozu ngu, bu ndu Izurelu. Mu epfufuta iphe-aji, anyibe ndu Izurelu megbaberu ngu; mbu iphe-aji, mbedua me ndibe nna mu phe meru ngu. ⁷ Anyi mewaru ngu ejo-ipe, ha shii; mbu l'anyi pawaru eme ekemu ono, i turu ono haa; bya ahaa eme iphe, i toru okpa iya sụ g'e meje; me eme omelali, i doberu, bu iya bu iphe, i turu l'ekemu nu onye-ozu ngu, bu Mosisu. ⁸ Nyatanu opfu ono, i pfuru onye-ozu ngu, bu Mosisu sụ: 'O -buru l'e te egudedu ire unu ọka bẹ mu a-tukashikwa unu nanu nanu l'echilabo ohamoha. ⁹ O ọ -buru l'unu dakoberu lwafuta mu; bya edobe ekemu mu; eme iya ememe; o betakpo ọka a chiru unu laa buru l'ohu ọka igwe beru alị beru; bẹ mu e-shi l'ọka ono rwukobe unu; duphuta unu azu l'ọka ono, mu hotaru g'ọ buru ọka mu e-buru eburu ono.'

¹⁰ "Oo ndu-ozu ngu bẹ epe bu; bya aburu ndibe ngu; mbu ndu i gude eze ike ngu; me okpehu ngu gbafuta. ¹¹ Gube Nnajiuphu; ngabenu nchi l'epfufu, onye-ozu ngu epfu anu ngu; me l'epfufu, ndu-ozu ngu epfu anukwa ngu pho; mbu ndu ono, bu ndu oduje ree g'ephe tsu ngu ebvu ono. Jiko menaa g'ipe jeeru mube onye-ozu ngu ọ ree ntanu-a; mbu g'i mee g'imemini mu du nwoke-a, bu eze."

Teke ono bẹ bu mu shi buru onye agbajeru eze mee.

2

Aaha Nehemaya g'o je Jierúsalem

¹ O be l'onwa Nisanu l'apha, kwe Atakuzakuzesu ukporo apha, o wataru aburu eze; g'a pataru iya mee; mu pata mee ono; gbaahaaru eze. Ophu o toko du-swee teke mu gbanwubejeru iphu l'iphu eze. ² Eze jia mu sụ: "Bu gunu meru iphe idzu iphu l'ebe abu iphe-ememe eme ngu? O to nwe du iphe ozo gbahaa l'obu ta atso du ngu utso."

Teke ono; ndzu wata mu agushi ike. ³ Mu bya asu eze: "Ge gube eze nodukwa ndzu jasuru asuru. Bu ke gunu bẹ mu ta anodudu adzu iphu; ọ mube onye mkpukpu mu dakposhihuru adakposhihu; mbu ọka ono, e liru nna mu oche phe; teme oguzo iya buru iphe, oku tsukotar?" ⁴ Tobudu iya bu; eze sụ mu: "Bu gunu bẹ o du ngu ge mu meeru ngu?"

Mu bya atakpeeru Chileke k'imigwe opfu; ⁵ bya asu eze: “O -buru l'ọ du gube eze ree; mbu ọ -buru le mube nwozi ngu du ngu l'obu; hanaa mu ge mu jeshia ali Jiuda; je le mkpukpu ono, e liru nna mu oche phe ono; je akpukwaa ya.”

⁶ Eze yele eze-nwanyi, bu onye no-kube iya nu jia mu su: “?Denu g'ii-no-beru l'ije ngu obu? ?Bu teke ole be ii-lwa?” O du eze ree ge mu je; mu bya atuaru iya onu.

⁷ Mu pfukwaarupho eze su iya: “O -buru l'ọ du gube eze ree; denuru ekwo-ozu nu mu ge mu nu ndu bu ochi-oha l'azu enyimu; k'ophu ephe a-ha mu ge mu ghata jeshia ali ndu Jiuda. ⁸ Dekwaapho ekwo-ozu ophu mu a-nu Asafu, bu onye eleta oswa eze enya; g'ọ nu mu oshi, mu e-gude mee mgbo onu-abata ulo-mgbobuta eze-ulo Chileke; me oshi, mu e-gude mezia igbulọ mkpukpu ono; me ophu mu e-gude mee ulo, mu e-buru.” Iphemiphe, mu rworu eze be o mekotaru mu; kele eka-oma ke Chileke mu be du mu l'ehu.

Nehemaya agbaphe igbulọ Jierúsalem

⁹ Mu bya ejerwua azu enyimu; mu bya eworu ekwo-ozu ono, eze deru ono nu ndu ochi-oha ono. Eze be duwaru ndu-ishi ndu ojogu; waa ndu agba l'inya yeru mu ge mu l'ephe swiru. ¹⁰ Teke Sambalatu, bu onye Horonu; me Tobaya, bu onye-ishi l'ali Amonu numaerupho l'o nweru onye byaru achọ g'ee-shi g'iphe duru ndu Izurelu le ree; ọ du phe eji dushia phe iya ike.

¹¹ Noo ya; mu bya abata le Jierúsalem; noo ya abali eto. ¹² O be l'enyashi ujiku lanu; mu gbalihu; mu l'unwoke olemole; anyi tugbua. Ophu ọ dudu onye mu pfuwaru iphe, Chileke mu yeru mu l'obu ge mu meeru Jierúsalem. Ophu ọ dukwapho anu-agbagba ozo, mu gude ghahaepho ophu mu l'agba. ¹³ O buru l'echi abali be mu gude tugbua. Eka mu shiru bu Onu-abata Nsuda lufuta le Welu Nkuta-otswa; shia ono futa le Onu-abata Ikpozu; ejekpoepho agbaphe igbulọ Jierúsalem ono, e tsukposhiru etsukposhi ono; yele oguzo iya ono, oku tsukotaru ono. ¹⁴ Mu bya eshi l'eka ono tugbua shia uzo Onu-abata Enya-nwobvu; waa Okpuru Eze; ole anu, mu agba agbagba te nwedu eka oo-shi ghata. ¹⁵ Tobudu iya bu; mu gude enyashi ono tugbua kwaseru uzo nsuda; agbaphe igbulọ ono. Mu gbaphechaa ya; bya alwaphuta azu shia Onu-abata Nsuda bahu l'ime mkpukpu.

¹⁶ Ophu ndu-ishi amadu eka mu jeru; ozoo iphe, mu meru; kele o toko dudu iphe, mu pfuwaru ndu Jiu; me ndu-uke Chileke; me ndu a maru epha phe; me ndu-ishi; mewaro ndu ozo, bu ndu e-mechaa eje ozi ono.

Nehemaya epfu le ya a-kpukwa igbulọ Jierúsalem

¹⁷ Tobudu iya bu; mu su phe: “Unu humawaru egube iphe-otsulehu, anyi no l'ime iya; mbu ge Jierúsalem gude dakposhihu; oku tsukota oguzo iya. Unu byakwa g'anyi kpukwaa igbulọ Jierúsalem; k'ophu anyi e-mefu onwanyi iphe-iphere l'ehu.”

¹⁸ Mu bya epfukwaaru phe pho g'eka-oma ke Chileke mu gude du-be mu l'ehu; waa k'iphe, eze pfukotaru mu. Ephe su: “Ngwa; g'anyi wata iya akpukpu.” Ephe kwakobeahaa eka k'awata eguru ozi ono.

¹⁹ Sambalatu, bu onye Horonu; yele Tobaya, bu onye-ishi l'ali Amonu; me Geshemu, bu onye Arabu numaepho iphe ono, anyi chiru idzu iya k'ememe ono; ephe chiahaa anyi ochi jaahaa anyi ewenu asuje: “?Bu gunu be unu eme nno? ?Bu ike be unu ekwefuru eze to?”

²⁰ Mu bya eyeeru phe onu su phe: “O kwa Chileke k'imigwe be e-me g'anyi mee iphe, anyi eme mekota. Anyibe ndu-ozu iya abya awata akpu igbulọ obu; ole unubedua te nwedu oke le Jierúsalem; ophu eka unu adudu iya; ophu ndiche unu ebujeduru iya.”

3

Aakpukwa igbulọ Jierúsalemu

¹ No iya; Eliyashibu, bu onye-ishi uke Chileke; yele ndu ozo, bu ndu-uke Chileke bya agbeshi je atuko kpukwaa Onu-abata Aturu. Epehe kpuchaa ya; bya eyeshia ya mgbo. Epehe kpuru igbulọ iya o futa l'ulo-ephekerephe "Ukporo-ise" me le Ulo-ephekerephe "Hananelu." Epehe mechaa ya bya eworu iya ye Chileke l'eka.

² Eka ophu etsota eka ono be bu unwoke mkpukpu Jieriko be kpuru iya nu. Zaku nwa Imuri kpua tsota phe.

³ Unwu Hasena bu phe kpuru Onu-abata Ema. Epehe gbaru iya oshi l'eli iya; yeshia ya mgbo; me iphe, eegudeje aswo-chi iya aswo-chi; me mgborigwe.

⁴ Onye kpu-tsotaru phe nu bu Meremotu nwa Uraya, mbu nwanwa Hakoza. Meshulamu nwa Berekaya, bu nwanwa Meshezabelu kpuru tsota Meremotu. Zadoku nwa Bana kpu-tsota Meshulamu.

⁵ Ndu mkpukpu Tekowa kpuru eka etsota iya nu. Ole ndu ophu a maru epha phe le mkpukpu ono te ekwedu wozeta onwophe ali jee ozi, ndu-ishi-ozu ono suru g'ephe jee.

⁶ Jioyada nwa Paseya; me Meshulamu nwa Besodeya be kpukwaru Akahu Onu-abata. Epehe gbaru iya oshi l'eli iya; yeshia ya mgbo; me iphe, e gude aswo-chi iya aswo-chi; me mgborigwe.

⁷ Ndu kpukwaru eka etsota iya nu bu Melataya, bu onye Gibiyonu; me Jiadonu, bu onye Meronotu; me unwoke Gibiyonu yele Mizupa. Eka ono bukota eka ndu ochi-oha azu enyimu bu ishi.

⁸ Onye kpukwaru eka etsota iya nu bu Uzelu nwa Hahaya. Uzelu yi le ndu akpuje uzu mkpola-ododo.

Onye kpuru tsota iya nu buru Hananaya. Hananaya be yi le ndu emeje manumbeleke, eshi mkpo. Epehe kpuru igbulọ Jierúsalemu ono jasule Igbulo-osa.

⁹ Refaya nwa Huru be kpu-tsotaru phe nu. Refaya bu onye-ishi nkeru-ebo uswekete Jierúsalemu.

¹⁰ Onye kpu-tsotaru phe nu bu Jiedaya nwa Harumafu. Eka o kpukwaru be bu nhamunha atatiphu ibe iya.

Hatushi nwa Hashabuneya kpukwaa eka tsotaru iya nu.

¹¹ Malukayijia nwa Harimu; me Hashubu nwa Pahatu-Mowabu be kpukwaru eka igbulọ ibiya ozo; bya akpua ulo-ephekerephe, "Otapfupfufu-oku."

¹² Onye kpukwaru eka tsotaru iya nu bu Shalumu nwa Haloeshi. O bu onye-ishi, nkeru-ebo uswekete Jierúsalemu. O buru yee unwada iya tukoru kpua ya.

¹³ Hanunu yele ndu bu le mkpukpu Zanowa be kpukwaru Onu-abata Nsuda. Epehe kpuru iya bya eyeshikota iya mgbo; me iphe, egudeje aswo-chi iya aswo-chi; me mgborigwe; bya akpua igbulọ ono eka du unu nkwo-eka labo l'ukporo nkwo-eka iri; kpua ya jeye le Onu-abata Ikpuzu.

¹⁴ Onye kpuru Onu-abata Ikpuzu bu Malukayijia nwa Rekabu, bu onye-ishi uswekete Betu-Hakeremu; o kpuru iya yeshikota iya mgbo; me iphe, e gude aswo-chi iya aswo-chi; me mgborigwe.

¹⁵ Shalumu nwa Kolu-Hoze, bu onye-ishi ndu bu l'uswekete Mizupa be bu iya kpukwaru Onu-abata Enya-nwobvu. O kpuru iya bya ekpua ya iphe l'eli; yeshia ya mgbo; me iphe, e gude aswo-chi iya aswo-chi; me mgborigwe. O kpukwakwarupho igbulọ Okpuru Shela, no le mgboru mgbabu eze; kpua ya futa l'eka eeshije le mkpukpu Dévidi agbazeta.

¹⁶ Onye kpu-tsotaru iya nu bu Nehemaya nwa Azubuku; onye bu onye-ishi, nkeru-ebo uswekete Betu-Zuru. O kpuru nkiya je akpaa l'iphu ilu Dévidi; kpua ya o futa l'okpuru ono, e gude eka tua ono; wafua l'eka ndu ojogu bu.

¹⁷ Ndu kpụ-tsotaru iya nụ bụ ndu Lívayi. Ẹphe nọ l'ẹka Rehumu nwa Bani kpua ya.

Onye kpuru tsota iya bụ Hashabaya, bụ onye-ishi, nkeru-ẹbo uswekete Keyila.

¹⁸ Ẹka tsotaru iya nụ bę bụ onye kpukwaru iya nụ bụ Bavayi nwa Henadadu, bụ onye-ishi nkeru-ẹbo uswekete Keyila lanu ophuu; yele unwunna iya.

¹⁹ Onye kpuru tsota iya bụ Eza nwa Jieshuwa. O kpukwaru ibiya ophu du l'iphu ẹka eeshije enyiba l'ulo, eedobeje ngwogu; mbu le nkulahu nggoji igbulu ono. Eza l'onwiya bę bụ onye-ishi, ndu Mizupa.

²⁰ Ẹka tsotaru iya nụ bę bụ Baruku nwa Zabayi bę gude g'ophu iya l'ehu kpukwaa ya. O shi le nkuku igbulu ono kpua ya jeye l'onu-oguzo ibe Eliyashibu, bụ onye-ishi uke Chileke.

²¹ Meremotu nwa Uraya; mbu nwanwa Hakozu bę kpuru tsota Zabayi. O shi l'onu-oguzo ibe Eliyashibu kpua ya jeye l'eka ibe Eliyashibu jeberu.

²² Ndu ozo, kpụ-tsotaru iya nụ bụ ndu-uke Chileke. Ẹphebedua shigbaa le mkpukpu, no-pheru Jierusalemu mgburugburu.

²³ Ndu kpukwaru tsota phe bę bụ Benjiaminu waa Hashubu. Ẹka ẹphe kpukwaru bụ ataphu ibe phe.

Onye kpuru tsota phe bę bụ Azariya nwa Maseya; mbu nwanwa Ananaya. Ẹbedua kpukwaru ẹka no le mgboru ibe phe.

²⁴ Onye kpukwaru ibe iya ozo, tsotaru iya nụ bę bụ Binuyi nwa Henadadu; ẹbedua kpuru shita l'ibe Azariya jasụ le nkuku igbulu ono.

²⁵ Palalu nwa Uzayi bę kpukwaru ẹka du l'iphu nkuku igbulu ono; yele ulo-ephekerephe ono, sefutaru ishi l'ibe eze l'eka iya ophu du l'uzo imeli mkpukpu ono le mgboru oma ẹka ndu nche anoje.

Onye kpukwaru tsota iya nụ bụ Pedaya nwa Paroshi.

²⁶ Ndu eje ozi l'eze-ulo Chileke, bụ ndu bu l'ubvu, Ofelu bya akpukwaa nkephe futa l'iphu Onu-Abata-Mini, no l'uzo enyanwu-awawa; yele ulo-ephekerephe ono, sefuru esefu ono.

²⁷ Ndu kpụ-tsotaru phe nụ, kpuru ibiya ozo bę bụ unwoke ndu Tekowa. Ẹphe kpukwaru iphu oke ulo-ephekerephe ono, sefuru esefu ono; kpua ya jeye o sibe l'igbulu Ofelu.

²⁸ Ndu uke Chileke bę kpukwaru a -gbę le Onu-abata Inya kwaseru; onyenonu kpuru ataphu ibe iya.

²⁹ Onye kpuru tsota phe nụ bę bụ Zadoku nwa Ima. Ẹbedua kpukwaru ataphu ibe iya.

Onye ophu kpuru tsota iya nụ buru Shemaya nwa Shekanaya. Ẹbedua bụ onye-nche Onu-abata Enyanwu-awawa.

³⁰ Ndu ozo, kpuru tsota iya nụ bụ Hananaya nwa Shelemaya; yele Hanunu, bụ onye k'ishii l'unwu Zalafu.

Meshulamu nwa Berekaya kpuru tsota phe; ẹka o kpukwaru bụ ataphu ulo iya.

³¹ Onye ophu kpuru tsota iya bụ Malukayijia. Ẹbedua yi le ndu akpuje uzu mkpola-ododo. O kpukwaru igbulu nkiya jeye l'ulo ndu eje ozi l'eze-ulo Chileke; me ke ndu ngho l'ataphu Onu-abata Nlele; o kpukwaa ya pho futa le nwulo, du l'eli nkuku igbulu ono.

³² Ndu akpuje uzu mkpola-ododo; me ndu ngho bę kpukwaru mgbaka nwulo ono, du l'eli nkulahu nggoji igbulu ono; ẹphe kpua ya jeye le Onu-abata Aturu.

4

¹ Sambalatu nūmaepho l'anyi akpukwawaa igbulọ ono; ẹhu-eghu ghuahaa ya; mbu ọ voru ọku wua ẹhu wata aja ndu Jiu ewenu. ² Ọ nọdu l'iphu ndibe phe; me l'iphu ndu oḡo Samériya pfuahaa sū: “?Bū gūnu be ndu Jiu-a, bū ndu arwūhu-a eme? ?Epe eme g'ephe kpukwaa igbulọ ono tọo gūnu? Mbū-a; ?ephe e-mechaa gwee ngweja tọo? ?Epe eme g'ephe kpū-ghee ya l'ujiku lanu tọo? ?Bū g'ephe a-dū ike mee ge mkpuma ono dūbaa ree ọzo? mbū mkpuma ono, ephe voshiru le mkpokpo igbulọ ono, ọku gbanwushiru ono.”

³ Tobaya, bū onye Amonu, nọ iya le mgboru sū: “Igbulọ mkpuma obu, ephe akpu obu ?o nweru ishi? Iphe, bū agulo -gbakotakpo o ya nu l'ọ dakposhihu!”

⁴ “Sū-a; jiko Chileke anyi; ngabenuru anyi nchi; kele o tọ dudu iphe, a guberu anyi. Menaa g'ewenu, ephe aja anyi tukoru phe l'ishi. L'i mee g'a lwuta phe l'ogu lashia ali ọzo. ⁵ Ta agukwaru phe nvu l'ejo-iphe, ephe meru; te ehuchafukwa iphe-ẹji phe l'iphu ngu; kele ephe gudewaa okonu kwechia ndu ono, akpukwa igbulọ ono iphu.”

⁶ Noo ya; anyi kpua igbulọ ono kpujaha iya ẹbo le g'o shi hahawaa; kele ndu ono phuberu iphu eje ozi ono.

⁷ Teke Sambalatu; me Tobaya; me ndu Arabu; me ndu Amonu; me ndu Ashidodu nūmaerupho l'aakpukwa-a igbulọ Jierúsalemu ono g'aakpu iya; teme l'eka ọzo du iya be akpu-chishiwa; ẹhu wata phe eghushi egu ike. ⁸ Epe nokobe chia idzu g'ephe bya oḡo le Jierúsalemu; bya akuru utsu yeru phe. ⁹ Tobudu iya bū; anyi bya epfuru nu Chileke anyi; woru ndu nche ye g'ephe cheje mkpukpu ono nche eswe l'enyashi; g'ephe be eme iphe, ephe chiru idzu iya.

¹⁰ Ọ buru teke ono be ndu Jiuda wataru epfu sū: “Ike abvuakwa ndu l'eje ozi obu; teme mkpokpo igbulọ pakwadu-a ẹka; k'ophu bū l'anyi ta amadu g'anyi e-shi kpukwaa igbulọ obu.”

¹¹ Ndu ohogu anyi nọdu epfukwapho sū l'anyi -bya amaru; mbu l'anyi -bya ahuma phe; be ephe nowaa l'echilabo anyi egbushi anyi; k'ophu eje ozi ono e-buhu. ¹² No iya; ndu Jiu, bukube phe nu byapfutawa anyi iphe, rwuru ugbo iri bya akuru anyi l'iphe, bukpo ibiya ophu anyi shiru be ndu ohogu anyi ono e-shikwa byapfuta anyi oḡo. ¹³ Oo ya bū; mu bya eye ndu nche l'azu igbulọ ono; g'ephe cheje nche l'eka igbulọ ono kachaa mkpulali; mbu ẹka a kpū-beru iya ubele. Mu gbaa ndu nche ono l'ipfu l'ipfu; ephe pagbaaru oḡo-echi phe; me arwa phe; me apfu phe.

¹⁴ Mu bya ahuma g'iphe du; mu gbalihu pfuaru ndu a maru epa phe; me ndu-ishi; mewaro ndu ọzo sū phe: “Unu ta atsushi ndu-a ebvu! Unu nyatanu Nnajiuphu ono, bū onye paru ẹka; bya aburu onye du ebvu ono! Unu lwua oḡo ẹhu ndibe unu; me k'unwu unu unwoke; me k'unwada unu; me k'unyomu unu; me k'unuphu ibe unu.”

¹⁵ Teke ndu ohogu anyi nūmaru l'ejo idzu ono, ephe chiru anyi ono be anyi mawaru; mbu le Chileke mebyiwaru iya; oo ya bū anyi tuko g'anyi ha laphu azu je akpua igbulọ ono ọzo.

¹⁶ E -shi le mboku ono kwaseru be nkeru-ẹbo l'unwoke, ejeru mu ozi bū phe jehaaru ozi ono; nkeru-ẹbo ophuna nọdu le nche; paru arwa; me iphe, eegudeje gbobuta onwonye; me apfu; yee uwe-ogū. Ndu-ishi pfuru ndu onu-ulo Jiuda l'ophu l'azu; ¹⁷ ephe nọdu akpu igbulọ ono. Ndu ophu evu iphe, e gude eje ozi ono gude ẹka lanu eje ozi ono; gude ẹka ophuu paru ngwoḡu. ¹⁸ Ndu ophu akpu igbulọ ono l'ehu l'ehu tucharu oḡo-echi phe l'upfu akpu iya. Onye egbuje opu pfuru mu l'aguga.

¹⁹ Tobudu iya bū; mu pfuaru ndu a maru epa phe ono; me ndu-ishi ono; me ndu ozowaro sū phe-a: “Ozi-a pakwaru ẹka; teme o ha osa shii; o mee anyi nọdu onwanyi uzanya uzanya l'igbulọ-a. ²⁰ Iphe, bukpo ẹka unu nūmaru oda opu ono; unu wuru byapfuta anyi l'eka ono. Chileke anyi a-lwuchiru-a anyi oḡo!” ²¹ Noo g'anyi shi jee ozi ono; nkeru-ẹbo nọdu apajeru arwa e -shi le nchi-aboḡu jeye l'enyashi teke kpokpode lufutawaru. ²² Iphe ọzo, mu pfukwarupho ndu ono teke ono bū: “G'onyenonu yele

onye ejeru iya ozi zẹjekwa l'ime Jierúsalemu l'enyashi; k'ophu ephe a-buru anyi ndu nche l'enyashi; teke o beru l'eswe ephe ejee ozi.”²³ G'anyi ha; mbẹdua; mę unwune mu; mę ndu-ozu mu; mę ndu nche, mu l'ephe nọ bę ta adudu onye eyefuje iphe, o yeru l'ehu eyefu. Onyenonu apajeru ngwogu iya; o betakporu o buru mini bę onye obu eje ekuta.

5

Nehemaya eyeru ndu ukpa ęka

¹ A nonyaa; unwoke ndu Jiuda; waa unyomu phez wata echi mkpu iphe, ndu Jiuda ibe phez l'eme phez. ² O nweru ndu ophu epfu su: “Anyi l'unwegirima anyi unwoke mę unwanyi bę ha igwerigwe; ọo ya bu g'a hanaa anyi g'anyi chota akporu ereshi ria nodu ndzu.”

³ O dukwarupho ndu ophu epfu su: “Anyi yeru alı anyi l'itumo; yechaa opfu-vayinu anyi; mę ulo anyi g'ee-shi g'anyi huma ereshi ria l'egu, eme nu.”

⁴ O duru ndu ophu suru: “Anyi jiwaru ugwo tua utu alı anyi; mę k'opfu-vayinu anyi nu eze. ⁵ A makwaru-a l'anyi le ndu Jiu ibe anyi phez bę gbaru ugbugba lanu. O buru g'unwegirima phez du ree bu g'unwegirima nkanyi dukwapho; obenu l'unwegirima anyi unwoke mę unwanyi bę anyi dobewaru l'onodu ohu. Unwada anyi nkwawaru ndu ophu gbę buwaru nu ohu nta; ophu anyi ta amadu g'anyi e-me gbafuta phez; kele alı anyi mę opfu-vayinu anyi bukotawa ke ndu ozo.”

⁶ Mu numaeopho mkpu ono, ephe echi ono; yeke iphe ono, ephe epfukashi ono; ehuru wata mu eghushi eguru ike. ⁷ Mu bya arichaa iphe ono l'ime onwomu; mu bobee iya ndu a maru epha phez mę ndu-ishi. Mu su phez: “O kwa ndu Jiu ibe unu bę unu anataje ugwo ntukwase.” Mu bya ekua nduko, ha shii g'a chia idzu g'ee-shi nua phez chiipfu. ⁸ Mu su phez: “Nta-a bę anyi kukeberu ehuru gbafuta unwune anyi, bu ndu Jiu, e shi ree ndu ohozo. Unubedua bya nta-a bya ereshiahaa unwune unu ono ozo g'anyi zu-phuaha phez azu.” Mu pfuchaa nno; ephe daa ke nyonyoronyo; ophu ephe ta amadu iphe, ephe epfu.

⁹ Mu sukwa phez pho ozo: “Iphe, unu eme ta adukwa ree. ?To gbaduru g'unu tsua Chileke anyi ebvu k'ophu ndu ohozo, bu ndu ohogu anyi ata watadu anyi aja ewenu?

¹⁰ Mbẹdua; mę unwune mu; mę ndu-ozu mu bę ejiejekwa ndibe anyi ugwo okpoga mę ugwo ereshi. Ole ọo g'anata ugwo ntukwase laa! ¹¹ Unu nu-phukota phez alı phez azu ntanu-a; mę opfu-vayinu phez; mę mgbabu olivu phez; mę ulo phez. Unu eworu ntukwase, unu nataru phez l'okpoga; mę l'ereshi; mę le mee; mę le manu nu-phukota phez azu.”

¹² Ephe tuko su: “Anyi a-nu-phukota iphe ono azu. O to du du iphe, anyi a-suba g'ephe nu anyi ozo. Oo epho g'i suru g'anyi mee bu g'anyi e-me.”

Mu bya ekua ndu-uke Chileke; woru nte nu ndu a maru epha phez ono; mę ndu-ishi g'ephe mee iphe ono, ephe kweru ukwe iya ono. ¹³ Mu bya ajia uwe mu phulaphula su: “G'ọ bukwaru egube-a bę Chileke a-jifu ndu te emeduru iphe, ephe kweru ukwe iya; mbu jifu phez l'ulo phez; mę l'iphe, ephe nweru. G'ọ bukwaru nno bu g'aa-jifu onye ono; gbabe iya ęka oto!”

Ndukọ ono l'ophu tuko zu mgbede su: Nokwa g'ọ du. Ephe jaa Chipfu ajaja. Ndu ono mee iphe ono, ephe kweru ukwe iya ono.

Nehemaya ta abudu ehuru iya b'ọ maru nwekiya

¹⁴ E -shi le teke a turu mu ęka ge mu buru ochi-oha l'alı Jiuda; mbu l'apha, kwe Atakuzakuzesu apha ukporo jeye l'apha, kwe iya ukporo apha l'apha iri l'ębo, o wataru aburu eze; l'ime apha iri l'ębo ono bę mbẹdua; mę unwunna mu ta adudu onye ophu rijeru nri, gbaru ochi-oha. ¹⁵ Obenu le ndu ochi-oha ophu vu mu uzu buru

ishi bẹ shi bo ndu Jiuda ivu anyinyi; shi anakoje phe nri me mee; bya eyekoberu mkpola-ochaa, erwa iya du ukporo shekelu labo, ephe shi atuje. Nokwapho ge ndu shi ejeru phe ozi shi akpa ndu Jiuda ono ehu. Ole mbedua gude atsụ Chileke ebvu ophu mu te emeduru egube ono. ¹⁶ Mu gbẹ yechiaru ehu le k'akpu igbulo ono; ophu o dudu ali, anyi zuru m'ilile. Ndu ozi mu g'ephe ha dzukotaephe eje ozi ono l'eka ono. ¹⁷ Ozo buru le ukporo umadzu esaa l'umadzu iri; mbu ndu Jiu; me ndu bu ndu-ishi be anoduje eri nri le teburu mu; yekoberu ndu eshije l'ohamoha, no-pheru anyi mgburugburu byapfuta anyi. ¹⁸ Mboku-mboku be eegbuje oke-eswi lanu; waa aturu ishii, ehu du ree; me oku gude shiaru mu nri. Abali iri, nwutaru anwuta be eevutajeru mu mee, du iche iche; vuta iya k'etsutsu. A makwaru-a l'iphemiphe ono dukota; ole mu ta asujeduru g'a nu mu oke nri, rwuberu ochi-oha; noo kele ivu-erwa ndu Jiuda vu be panukaru eka.

¹⁹ Jiko Chileke mu; nyatakwa mu ro le k'oma l'iphemiphe-a, mu mekotaru ndu-a.

6

Ejo idzu, a chiru Nehemaya

¹ Sambalatu; me Tobaya; me Geshemu, bu onye Arabu; me ndu ohogu anyi ozo bya anuma le mu kpu-ghewaru igbulo ono; ophu o to dudu eka ghekwaduru iya onu; ole teke ono be mu teke yeshidu mgbo l'oguzo iya. ² Sambalatu yele Geshemu zia mu ozi su ge mu bya ge mu l'ephe dzuda le mkpukpu lanu, du le baswaa ali, aza Ono. Obenu l'iphe, ephe chiru idzu iya bu g'ephe meka mu iphe. ³ Mu zia ndu-ozu g'ephe je ezia phe su phe: "Ozi, mu gude l'eka be pakwaru eka. Mu ta abyakotakwa. Denu ge mu e-shi paru ozi ono haa g'o rwuhu le mu abya unu aza oku?"

⁴ Ugbo eno be ephe ziru mu ozi lanu ono; o buru onu, mu yehawaru be bu onu, mu yekotaru phe.

⁵ O be le k'ise iya; Sambalatu zia nwozi iya g'o gude ozi lanu ono byapfuta mu. O buru ekwo-ozu, e gheberu onu be o gude bya. ⁶ L'ime ekwo ono be o deru su:

"Iphe, ngakotaru ohamoha; teme Geshemu gbakwaapho ama iya bu le gu le ndu Jiu be agba idzu g'unu kwefu ike; o buru iya meru iphe unu akpukwa igbulo ono. Iphe ozo, e pfuru ye iya bu l'oo gubedua eme gi buru eze phe. ⁷ Ozo bu li gbẹ hotawa ndu mpfuchiru g'ephe je araa k'opfu ehu ngu arara le Jierusalemu su li bu eze ndu Jiuda. O doru ngu enya l'opfu ono e-rwu eze le nchi. Oo ya bu l'o kakwa ree gi byakwa g'anyi chi-zia ya achi-zi."

⁸ Mu ziphu iya ozi azu su iya: "Iphe ono, iipfu ono ta adukwa ophu meru ememe ilile; o kwa l'obu ngu be i ritaru iya pfua."

⁹ Iphe ono bu iphe, ephe eme g'anyi tsuhu ebvu; kele ephe riru l'anyi a-paru ozi ono haa; anyi te ejefuedu iya l'ishi. Ole mu rworu Chileke su iya: "Jiko menaa g'eka shihu mu ike."

¹⁰ O be teke mu jeru l'ulo Shemaya nwa Delaya, mbu nwanwa Mehetabelu, bu onye ta lufujedu alufu l'ibe iya; o su ge mu l'iya dzuda l'ulo Chileke; l'ime ime eze-ulo ono; g'anyi gu-chishia mgbo, du l'eze-ulo ono agu-chishi; l'o nweru ndu l'a-bya mu egbugbu; l'oo l'enyashi be ephe a-bya mu egbugbu obu.

¹¹ Ole iphe, mu pfuru bu: "Bu onye du ge mbedua be a-gbalaaha agbala? Mbu? bu onye du ge mbedua be a-gbaru lashia l'eze-ulo Chileke ge mu dzota ndzu mu? Mu te ejedu."

¹² O buru teke ono be o byaru edoo mu enya l'o to budu Chileke be ziru iya nu; l'oo Tobaya yele Sambalatu pfuru iya ugwo g'o pfua iphe, a-tsuru mu nu. ¹³ Ephe pfuru iya ugwo g'o yee mu ebvu; k'ophu mu e-me iphe, o suru ge mu mee; shi nno mee iphe-eji; g'ephe e-nweru iphe, ephe a-gbabe okpa gube mu ejo epha; mee mu iphe-iphere.

¹⁴ Gùbe Chileke mu; ta azòhakwa iphe, Tobaya yèle Sambalatu meru mu. Nokwaphò g'ì tìi zòhakwapho nwanyì mpfuchiru ono, bụ Nowadaya; mę ndu mpfuchiru ọzo, shi eme g'èphe yee mu ebvu.

Aakpu-ghe igbulò ono

¹⁵ Noo ya; iphe, a kpuru igbulò ono bụ ùkporo abalì labò l'abalì iri l'èbo. Mbòku, a kpu-gheru iya bụ l'ùkporo abalì l'abalì ise l'ònwà Elulu. ¹⁶ Ndu òhogu anyi l'òphu; mę iphe, bụ ndu òhozo, bupheru anyi mgburugburu nùmae ya phò; èphe pehu onwophè l'ènya; noo kẹle ò byaru edoo phè ẹnya l'ozi ono bę bụ Chileke anyi yeru anyi ẹka; anyi jefu iya l'ishi.

¹⁷ Lẹ teke ono bę ndu a maru ẹpha phè l'alì Jiuda nuru Tobaya ẹkwo-ozì, dọ igwerigwe. Ẹkwo-ozì òphu shi Tobaya l'ẹka nọdu anọdujekwapho abyarù phè. ¹⁸ Noo kẹle ndu dọ igwerigwe l'alì Jiuda bę riru nte turu ikè yeru iya; kẹle ò bụ ọgo Shekanaya nwa Ara; tẹme nwa iya nwoke, bụ Jiehohananu lùkwaapho nwada Meshulamu nwa Berekaya. ¹⁹ Tẹme èphe nọdu anọdujekwapho epfushiru mu iphe, dọ ree, Tobaya l'emegbabẹ. Iphe, mu pfuru; èphe aturuta iya je edooru iya. Tobaya nọdu edetajẹru mu ẹkwo gẹ ya gude yee mu ebvu.

7

¹ A kpu-ghechaa igbulò ono; mu bya eyeshikòta iya mgbo. A bya ahọ ndu nche ònu-òguzo; mę ndu ebvu; mę ndu Lívayi. ² Ndu mu meru ishi ndu Jierúsalemù bụ nwune mu Hanani; yèle Hananaya, bụ onye-ishi ùlo-mgbobuta. Noo kẹle Hananaya bụ onye e gude ire iya ẹka; tẹme ò ka atsu Chileke ebvu eme l'igwerigwe ndu ọzo. ³ Iphe, mu pfuru phè bụ: "G'a ta agùhajekwa ònu-abata Jierúsalemù ghebe ònu l'èbe abụ l'ènyanwu gbakotaru. Ò -bùru lẹ ndu nche nọkwadu lẹ nche; g'a gu-chishije mgbo iya agù-chishi swòbechaa ya mgborìgwè. Unu shi lẹ ndu bu lẹ Jierúsalemù họtà ndu nche; g'èphe cheje nche l'ẹka dọ k'èche nche; ndu òphuu anọdu l'ìphu ùlo phè eche."

Ndu shi l'ẹka a kpuru phè lẹ ndzụ lwa

(Ezu 2:1-70)

⁴ Jierúsalemù bụ eze mkpukpu, ha shii bya aha kẹ phorokotokongu; òphu ndu nọ iya nù abadụ nwishi; tẹme òphu ò dudu ùlo, a kpwaru iya. ⁵ Tòbudu iya bụ; Chileke mu yee mu iya l'òbu gẹ mu kukoo ndu ono, a maru ẹpha phè ono; mę ndu-ishi; męwaro ndu ọzo g'e deshia ẹpha phè l'eri phè l'eri phè. Mu bya ahuma ẹkwo, e deshiru ẹpha ndu vu ọzo, shi l'ẹka a kpuru phè lẹ ndzụ lwa; mbụ ẹkwo, e deshiru phè l'eri phè l'eri phè. Iphe, mu humaru, e deru l'ẹkwo ono bụ:

⁶ Waa ndu Ízurelù ono, shi l'alì Bábilonu lwa; mbụ ndu ono, a kpjẹru lẹ ndzụ laa alì ọzo, bụ iya bụ ndu Nebukadineza, bụ eze ndu Bábilonu kpukojeru laa Bábilonu ono. Èphe lwaru Jierúsalemù; mę Jiuda; onyenonu lashichaa mkpukpu ẹka o shi. ⁷ Ndu èphe tso lwa bę bụ Zerúbabelu; mę Jieshuwa; mę Nehemaya; mę Azaríya; mę Ramaya; mę Nahamani; mę Mòdekayi; mę Bilishanu; mę Misuperetu; mę Biguvayi; mę Nahumu; mę Bana.

Waa gẹ ndu Ízurelù ono ha
bụ ọwana:

⁸ Oshilokpa Paroshi bę dọ
unu ise l'ùkporo ẹsato
l'umadzu iri l'èbo.

⁹ Oshilokpa Shefataya dọ
ùkporo iri l'ẹsato l'umadzu
iri l'èbo.

- 10 Oshiloḡpa Ara du unu
nemadzu l'ukporo iri l'ebo
l'umadzu iri l'ebo.
- 11 Oshiloḡpa Pahatu-Mówabu,
bu iya bu ndu shi l'eri
Jieshuwa yeḡe Jiowabu be du
unu esaa l'iri l'esato.
- 12 Oshiloḡpa Elamu du unu eto
l'ukporo labo l'umadzu iri
l'eno.
- 13 Oshiloḡpa Zatu du unu labo
l'ukporo labo l'umadzu ise.
- 14 Oshiloḡpa Zakayi du unu
nemadzu l'ukporo iri l'esato.
- 15 Oshiloḡpa Binuyi du unu
l'umadzu ukporo iri l'ebo
l'umadzu esato.
- 16 Oshiloḡpa Bebayi du unu
l'umadzu ukporo iri le
nanu l'umadzu esato.
- 17 Oshiloḡpa Azugadu du unu
ise l'ukporo iri l'ishii
l'umadzu labo.
- 18 Oshiloḡpa Adonikamu du
unu l'ukporo iri l'eto
l'umadzu esaa.
- 19 Oshiloḡpa Biguvayi du
unu ise l'ukporo eto
l'umadzu esaa.
- 20 Oshiloḡpa Adinu du unu
ukporo iri l'ebo l'umadzu
iri l'ise.
- 21 Oshiloḡpa Ateya, bu iya bu
ndu shi l'eri Hezekaya be du
ukporo eno l'umadzu iri
l'esato.
- 22 Oshiloḡpa Hashumu du
ukporo iri l'ishii l'umadzu
esato.
- 23 Oshiloḡpa Bezayi du ukporo
iri l'ishii l'umadzu eno.
- 24 Oshiloḡpa Harifu du ukporo
ise l'umadzu iri l'ebo.
- 25 Oshiloḡpa Gibiyonu du
ukporo eno l'umadzu iri
l'ise.
- 26 Unwoke, shi le Betulehemu
me Netofa be du ukporo tete
l'umadzu esato.
- 27 Ndu ke Anatotu du ukporo
ishii l'umadzu esato.
- 28 Ndu ke Betu-Azumavetu

- bẹ dụ ụkporo labọ
l'umadzu labọ.
- 29 Ndu kẹ Kiriyatu-Jiarimu;
mẹ Kefira; mẹ Berotu dụ
unu l'ụkporo iri l'ẹsaa
l'umadzu ẹto.
- 30 Ndu kẹ Rama; mẹ Geba dụ
unu l'ụkporo iri lẹ nanụ
l'onye lanụ.
- 31 Ndu kẹ Mikumashi dụ ụkporo
ishii l'umadzu labọ
- 32 Ndu kẹ Bẹtelu; mẹ Eyayi dụ
ụkporo iri lẹ nanụ l'umadzu
ẹto.
- 33 Ndu kẹ Nebo ọphunapho
bẹ dụ ụkporo labọ l'umadzu
iri l'ẹbo.
- 34 Ndu kẹ Elamu ọphunapho bẹ
dụ unu ẹto l'ụkporo labọ
l'umadzu iri l'ẹno.
- 35 Ndu kẹ Harimu dụ ụkporo iri
l'ishii.
- 36 Ndu kẹ Jieriko dụ ụkporo iri
l'ẹsaa l'umadzu ise.
- 37 Ndu kẹ Lodu; mẹ Hadidi;
mẹ Ono bẹ dụ unu l'ụkporo
iri l'ishii l'onye lanụ.
- 38 Ndu kẹ Senaa dụ unu tete
l'ụkporo iri l'ishii l'umadzu
iri.
- 39 A bya lẹ ndu-uke Chileke:
Oshilọkpa Jiedaya, bụ iya bụ
ndu shi l'ọnu-ulo Jieshuwa
bẹ dụ unu labọ l'ụkporo
ẹsato l'umadzu iri l'ẹto.
- 40 Oshilọkpa Ima dụ unu labọ
l'ụkporo iri l'ẹbo l'umadzu
iri l'ẹbo.
- 41 Oshilọkpa Pashọ dụ unu ẹto
l'ụkporo labọ l'umadzu ẹsaa.
- 42 Oshilọkpa Harimu dụ unu
labọ l'ụkporo iri l'umadzu
iri l'ẹsaa.
- 43 A bya lẹ ndu Lívayi:
Oshilọkpa Jieshuwa; mẹ
Kadumelu, bụ iya bụ
ndu shi l'eri Hodavaya bẹ
dụ ụkporo ẹto l'umadzu iri
l'ẹno.
- 44 A bya lẹ ndu aguje ebvu:
Oshilọkpa Asafu bẹ dụ
ụkporo ẹsaa l'umadzu ẹsato.

⁴⁵ A bya lẹ ndu nche ọnu-abata:

Oshilọkpa Shalumu; me
 oshilọkpa Ateya; me oshilọkpa
 Talumonu; me oshilọkpa
 Akubu; me oshilọkpa Hatita;
 me oshilọkpa Shobayi be
 tukoru du ukporo ishii
 l'umadzu iri l'esato.

⁴⁶ Ndu anọduje eje ozi l'eze-ulo
 Chileke bu:

Oshilọkpa Ziha; me
 oshilọkpa Hasufa;
 me oshilọkpa Tabayotu;
⁴⁷ me oshilọkpa Kerosu;
 me oshilọkpa Siya; me
 oshilọkpa Padonu;
⁴⁸ me oshilọkpa Lebana;
 me oshilọkpa Hagaba; me
 oshilọkpa Shamulayi;
⁴⁹ me oshilọkpa Hananu;
 me oshilọkpa Gidelu;
 me oshilọkpa Gaharu;
⁵⁰ me oshilọkpa Reyaya;
 me oshilọkpa Rezinu; me
 oshilọkpa Nekoda;
⁵¹ me oshilọkpa Gazamu;
 me oshilọkpa Uza; me
 oshilọkpa Paseya;
⁵² me oshilọkpa Besayi;
 me oshilọkpa Meyuni;
 me oshilọkpa Nefisimu;
⁵³ me oshilọkpa Bakubuku;
 me oshilọkpa Hakufa;
 me oshilọkpa Hahuru;
⁵⁴ me oshilọkpa Bazulutu;
 me oshilọkpa Mehida;
 me oshilọkpa Hasha;
⁵⁵ me oshilọkpa Bakosu;
 me oshilọkpa Sizera;
 me oshilọkpa Tema;
⁵⁶ me oshilọkpa Nezaya;
 me oshilọkpa Hatifa.

⁵⁷ A bya lẹ ndu bu oshilọkpa
 ndu-ozì Sólomonu bu:

Oshilọkpa Sotayi;
 me oshilọkpa Soferetu;
 me oshilọkpa Perida;
⁵⁸ me oshilọkpa Jiala; me
 oshilọkpa Dakonu; me
 oshilọkpa Gidelu;
⁵⁹ me oshilọkpa Shefataya;

mẹ oshilọkpa Hatilu; mẹ
 oshilọkpa Pọkẹretu-Hazebayimu;
 mẹ oshilọkpa Amọnu.

⁶⁰ Ndu eje ozi l'eze-ulo
 Chileke g'ẹphe ha; mẹ oshilọkpa
 ndu-ozì Sólomọnu bẹ dọ
 ọkpọro iri lẹ tete l'umadzu iri
 l'ẹbo.

⁶¹ Ndu ọwana bọ ndu ọphu shi lẹ mkpukpu Tẹlu-Mela; mẹ lẹ mkpukpu Tẹlu-Hasha; mẹ lẹ mkpukpu Kerubu; mẹ lẹ mkpukpu Adọnu; mẹ lẹ mkpukpu Ima Iwa. Ọle ndu ono ta adọdu ike goshi ọnu-ulo, ẹphe shi futa; mẹ oshilọkpa onye ẹphe bọ; k'ọphu ee-shi nno maru ẹphe bọ ndu Ízurelu? ⁶² Oshilọkpa Delaya; mẹ oshilọkpa Tobaya; mẹ oshilọkpa Nekoda bẹ dọ unu l'ọkpọro iri l'ẹbo l'umadzu labọ.

⁶³ A bya l'oshilọkpa ndu-uke Chileke: oshilọkpa Hobaya; mẹ oshilọkpa Hakọzu; mẹ oshilọkpa Bazilayi; nwoke ono, luru nwada Bazilayi k'alì Giladu; a nọdu ekuwa iya rọ ẹpha ala l'ẹpha iya. ⁶⁴ Ndu ono bẹ a chọru ẹpha phẹ l'ẹkwo, e deru g'e gude nwushia phẹ; ọle a ta ahumaduru ẹpha phẹ l'ẹkwo ono. Ọo ya bọ; e wofu phẹ g'ẹphe ta abụheru ndu-uke Chileke; dobe phẹ gẹ ndu aasọ nsọ. ⁶⁵ Ọchi-ọha bya asọ g'ẹphe ta ayijeshiru ria nri, kakọta adọ nsọ jasọ teke ee-nweru onye uke Chileke, e-gude ido Urimu; waa Tumimu kpata Chipfu ishi.

⁶⁶ A -kpakọta igwe-ọha ono bẹ ẹphe dọ ọkpọro unu ise l'unu ise l'ọkpọro iri l'ẹsato;* ⁶⁷ a -gufukwa ndu-ozì phẹ unwoke; mẹ unwanyi, ndu dọ unu iri l'ẹsato l'ọkpọro ishii l'umadzu iri l'ẹsaa. Ẹphe nwekwarupho ọkpọro umadzu iri l'ẹbo l'umadzu ise, bọ unwoke yẹle unwanyi, anọduje agọ ebvu; ⁶⁸ bya enweru inya, dọ unu l'ọkpọro iri l'ishii l'inya iri l'ishii. Ẹphe nweru inya-mulu, dọ ọkpọro iri l'ẹbo l'inya-mulu ise. ⁶⁹ Inya-kamẹlu phẹ dọ unu l'ọkpọro l'iri l'ise; bya enweru nkafu-igara, dọ unu iri l'ishii l'ọkpọro iri l'ishii.

⁷⁰ O nweru ndu-ishi l'ẹnya-unuphu ibe nna phẹ, nuru iphe g'e gude yeta ẹka jee ozi ono. Ọchi-ọha bẹ yeru ẹkpa mkpọla-ododo iri l'ulo-ẹku; mẹ gbamugbamu, dọ ọkpọro labọ l'iri; mẹ uwe ndu-uke Chileke, dọ unu uwe l'ọkpọro ishii l'iri. ⁷¹ Ndu bụgbaa ishi l'ẹnya-unuphu ibe nna phẹ haru woru mkpọla-ododo, dọ ọkpọro unu ugbo labọ l'unu iri; nọ g'e dobe l'ulo ẹku, ee-gudeje jee ozi ono; bya anọ mkpọla-ọchaa, dọ ọkpọro unu ugbo iri l'ẹto l'unu iri l'ise. ⁷² Mkpakọ iphe, ndu ọzo nuru bọ mkpọla-ododo, dọ ọkpọro unu ugbo labọ l'unu iri; mẹ mkpọla-ọchaa, dọ ọkpọro unu ugbo iri l'ẹbo l'unu iri; mẹ uwe ndu-uke Chileke, dọ ọkpọro ẹto l'ẹsaa.

⁷³ Tọbodu iya bọ; ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi; mẹ ndu nche ọnu-oguzo; mẹ ndu aguje ebvu; mẹ ndu eje ozi l'eze-ulo Chileke; mẹwaro ndu ọzo; mẹ ndu Ízurelu g'ẹphe ha tuko buchaaru lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu phẹ.

8

Ẹzura agọ ẹkwo ekemu Chileke

¹ O rwua l'ọnwa k'ẹsaa teke ndu Ízurelu bukọtawá lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu phẹ; ndu Ízurelu g'ẹphe ha dzukọta l'edupfu, nọ l'iphu mkpọchi-oguzo, Ọnu-Abata-Mini. Ẹphe sọ Ẹzura, bọ onye edeje ẹkwo g'o wofuta ẹkwo ekemu Mosisu, bọ iya bọ ekemu, Chipfu turu nọ ndu Ízurelu. ² O be l'abalì mbụ l'ọnwa ẹsaa; Ẹzura, bọ onye uke Chileke wofuta ẹkwo ekemu ono l'iphu edzudu-ọha l'ẹka unwoke mẹ unwanyi; mẹ ndu iphe edoje ẹnya dọru. ³ Ọ nọdu l'edupfu ono, dọ l'iphu Ọnu-Abata-Mini ono gọ ẹkwo ekemu ono l'ẹka unwoke mẹ unwanyi; mẹ ndu ono, iphe edoje ẹnya dọru ono.

* 7:66 7:66 Bọ iya bọ 42,360 lẹ mbekee.

O shi l'õnmewa utsal gwa ya jasul l'echilabul eswe. Edzudzu-õha ono ngabul nchil ree l'iphe, ekwo ekemu ono epfu.

⁴ Ezura, bu onye edeje ekwo bel pfuru l'eli aka a gbaru oshi agbagba, bu aka e meru medoru k'iphe, ephe eme ono. Ndu pfuru iya l'ekutara bu Matitaya; mel Shema; mel Anaya; mel Uraya; mel Hilikaya; mel Maseya. Ndu pfuru iya l'ekicha buru Pedaya; mel Mishelu; mel Malukayijia; mel Hashumu; mel Hashubadana; mel Zekaraya; mel Meshulamu. ⁵ Ezura bya ekpuhaa ekwo ono; ephe humakota; noo kele aka o pfuru bel o kakota ndu ono l'eli. Teke o kpuharu iya bel ephe tukoru wulihu pfuru apfuru. ⁶ Ezura jaa Chipfu ajaja; mbu Chileke ono, paru aka ono.

Ndu ono chilikota aka phe imeli zua su: "Nokwa g'o du! Nokwa g'o du-o!" Ephe phozeta kpube iphu l'ali baaru Chipfu aja. ⁷ Ndu Liviayi, bu Jieshuwa; mel Bani; mel Sherebaya; mel Jiaminu; mel Akubu; mel Shabetayi; mel Hodaya; mel Maseya; mel Kelita; mel Azariya; mel Jiozabadu; mel Hananu; mel Pelaya bel yetaru aka mee g'ekemu ono doo ndu ono enya g'ephe pfukwaduru l'aka ono. ⁸ Ephe gwa iphe, du l'ekwo ekemu Chileke ono risaa; bya akoo iphe o bu; mee iphe ono, a guru ono dokota enya.

⁹ Ochi-õha, bu Nehemaya; mel Ezura, bu onye uke Chileke; buru onye edeje ekwo; mel ndu Liviayi, bu ndu ezi ndu ono ekemu ono bya epfukota opfu nu ndu ono su phe: "Ntanua bukwa mboku, duru Chipfu, bu Chileke unu nsõ. Unu ta agukwa aphu; ophu unu arakwa ekwa." Iphe, kpataru ephe pfua nno bu lel ndu ono g'ephe ha wataru ara ekwa g'ephe numaru iphe, ekemu ono pfuru. ¹⁰ Nehemaya su phe: "Unu lashwaro je eria okpobe nri; unu angwa mee, l'atsõ rengurengu; unu ewota je anu ndu ophu te enwedu ophu ephe shiru g'ephe ria. Ntanu-a dukwaru Nnajiuphu nsõ. Unu ta arashi ekwa; noo kele ehul-utso ophu shi l'aka Chipfu bel bu ike, du unu."

¹¹ Ndu Liviayi gboo ndu ono g'ephe ha ekwa; asuje phe: "Unu nodu doo; kele ntanu-a bukwa mboku, du nsõ. Unu ta arashi ekwa." ¹² Ndu Izurelu g'ephe ha wukashihu lashia je eria ngwa; wojechaaru ndu ozo nri; mbu gude ehul-utso boo obo-iphe ono; noo kele opfu ono, a guru phe ono bel doru phe enya.

Obo-Mkpul

¹³ O bel lel mboku k'ebõ iya; ndu-ishi, shi l'enya-unuphu l'enya-unuphu ndu Izurelu; mel ndu-uke Chileke; mel ndu Liviayi wuru bya ado-pee Ezura, bu onye edeje ekwo g'ephe nwua iphe, ekemu ono pfuru. ¹⁴ Ephe huma l'e deru l'ime ekwo ekemu ono lel Chipfu shi l'aka Mõsisu tua ekemu su; lel ndu Izurelu bel e-bujeru l'ime mkpul lel teke aabõ obo-iphe l'onwa esaa. ¹⁵ Wakwaphõ l'oo g'ephe raa ya arara; mee g'a numadzuru iya lel mkpukpu phe l'ophu; yele Jierusalemu su: "Unu tugbua je l'ubvu je egbukoo ekali-oshi olivu; mel ekali-oshi payinu; mel kel mituru; mel igu; mel ekali-oshi ozo, nweru ekwo; g'e gude tushia mkpul egube ono, e deru iya l'ekwo ekemu ono."

¹⁶ Oo ya bu; ephe tugbua je egbukoo ekali-oshi ono bya atushiaru onwophe mkpul; onyenõnu tua nkiya l'eli ulõ iya; mel l'õma-unuphu phe; mel l'õma-unuphu eze-ulo Chileke; mel ledupfu ono, nõ-kube Onu-Abata-Mini; mel ophu nõ-kube Oguzo Ifuremu. ¹⁷ Igwe-õha ono, bu ndu shi l'aka a kpuru phe lel ndzu lwa ono; tushikota mkpul ono buru. Mbu lel ndu Izurelu ta atujeduru egube Mkpul ono; e -shi teke Jioshuwa nwa Nunu nõ jeye mboku ono. Ehu tsõo phe utso shii.

¹⁸ Ezura shiephõ e -shi kel mboku mbu, a wataru abõ obo-iphe ono aguephõ iphe, e deru l'ekwo ekemu Chileke ono; ague ya phõ mboku-mboku; jeye lel mboku ikpazu iya. Ephe boõ obo-iphe ono abali esaa; o bel lel mboku k'esato; ephe nweru ndzukõ, du iche egube ekemu pfuru iya.

9

Ndu Ízurelu akoshi iphe-iji, ephe meshiru

¹ Onwa ono dūepho l'abalì ukporo l'eno; ndu Ízurelu dzukòta swìahaa egu. Ephe yee uwe-aphu; kporu eja kpua onwophe l'ishi. ² Ndu ophu bu oshilokpa ndu Ízurelu bufu onwophe l'ehu ndu ohozo. Ephe pfuru koshia iphe-iji, ephe meshigbaberu; me ejo-ememe, nna phe megbaberu. ³ Ephe pfuru l'eka ephe pfuru gua iphe, e deru l'ekwo ekemu Chipfu, bu Chileke phe ono awa eto; ephe gude awa eto ozo koshia iphe-iji, ephe meshiru; bya abaarū Chipfu, bu Chileke phe eja. ⁴ Ndu pfuru l'eli mkpogobe eka ono e metaru ndu Lívayi ono bu: Jieshuwa; me Bani; me Kadumelu; me Shebanaya; me Buni; me Sherebaya; me Bani; me Kenani. Ephe chiru mkpu ekwa chiku Chipfu, bu Chileke phe.

⁵ Ndu Lívayi, bu Jieshuwa; me Kadumelu; me Bani; me Hashabuneya; me Sherebaya; me Hodaya; me Shebanaya; me Petahaya bya asu:

“Unu gbalihu jaa Chipfu, bu
Chileke unu ajaja; mbu
onye ono, shi l'ojejeje
nodu ndzu; teme o je
a-no jasū l'ojejeje ono.”

G'a jakwaa epha ngu ono,
du akpabiri ono ajaja;
mbu epha ngu ono,
daghataru ajaja, aaja iya;
bya adaghata ekele,
eekeleje iya ono.

⁶ Oo ngu kpoloko kpeekpu
bu Chipfu.

Oo ngu meru igwe; mee igwe
ophu kakota igwe l'eli;
me iphemiphe, dukota
iya nu.

O buru ngu meru ali;
me iphemiphe, dukota iya nu.

O buru ngu meru eze-enyimu;
me iphemiphe, nokota iya nu.

O buru ngu meru;
ephe nodukota ndzu.

Iphe, dugbaa l'imigwe anoduje
abakotaru ngu eja.

⁷ Oo gubedua bu Chipfu,
bu Chileke ono,
bu onye hotaru Ebiramu;
dufuta iya le mkpukpu
Uru l'ali Babilonu bya
agbanwee epha iya;
o buru Ebirhamu.

⁸ I humaru l'o bu onye e gude
ire iya eka; gu l'iya woru
ndzu gbaa.

I kwee ya ukwe l'ii-nukota

yẹle awa iya alị ndu Kénanu;
 mẹ alị ndu Hetu; mẹ alị ndu
 Amọru mẹ kẹ ndu Pérezu;
 mẹ kẹ ndu Jiebusu;
 mẹ kẹ ndu Gigashi.

Ukwe-iphe ono, i kweru ono
 bẹ i mekọtaru kele ị bụ onye
 pfuluberu-eka-oto.

⁹ Ị hụmaru iphe-ehuka, nna anyi
 phez jeru l'alị Ijiputu.

Teme ị nụmakwapho ekwa,
 ephe rarụ l'agụga Eze-enyimu
 Uswe-uswe.

¹⁰ I meshiru iphe-ohumalenya
 mẹ iphe, dụ biribiri kpua
 Fero mẹ ndu-ozu iya l'ophu;
 mękpoo ndu alị iya l'ophu;
 kele ị maru gę ndu Ijiputu
 gude eku-onwonye gwaa
 ndibe ngu maa.

I meru a maru epha ngu;
 o dụ egube ono byasụ ntanụ.

¹¹ I meru eze-enyimu; o kekaha
 ebo l'iphu phez; k'ophu bụ
 l'ephe jeru ije l'alị okponku
 ghaa eze-enyimu ono.

Obenu le ndu achị phez oso bẹ
 ị tũbaru l'ohu mini ono;
 gę mkpuma, a tũbaru l'ime
 mini, abya gbukugbukuku.

¹² Eswe bẹ i gude urwukpu,
 kpuru oronmono dua
 ndibe ngu.

L'enyashi bẹ i gude oku,
 kpuru oronmono dua phez;
 g'ọ bụru iphóró, a-nọdu
 egoshi phez uzo, ephe e-shi.

¹³ I nyizetaru l'eli úbvú
 Sayinayi; ị nọdu l'imigwe
 pfuru opfu nụ phez.

Ị nuru phez omelalị, pfuru
 nhamunha;
 mę ekemu, bụ okpobe iya;
 mę iphe, ị tọru okpa iya,
 bụ iphe, dụ ree.

¹⁴ I meru; ephe maru mbọku,
 i doberu g'ọ bụru
 eswe-atuta-unme ngu, dụ nsọ.

I shi l'eka nwozi ngu,
 bụ Mosisu karụ phez ekemu,
 ephe a-nọdu etso.

- 15 Teke ẹgu guru phẹ bẹ ị nuru
phẹ nri, shi l'imigwe.
I kee phẹ mini, shi l'eze mkpuma
g'ẹphe ngua; teke mini
guru phẹ.
Ị suru phẹ g'ẹphe tugbua je
anata alị ono, i riburu nte
l'ii-nụ phẹ ono.
- 16 Ọle ẹphebe nna anyi phẹ ono
bẹ kuaharu onwophẹ ekuku;
kwefu ike jika eme iphe,
ị suru g'e meje.
- 17 Ẹphe jikaru eme iphe, ị suru
g'ẹphe mee;
zohashicha iphe, dụ biribiri,
i meshiru l'echilabọ phẹ.
Ẹphe kwefuru ike gude ekwefu
ike họta onye-ishi, e-duphu
phẹ azụ lẹ Ijiputu,
bụ ẹka ono, ẹphe shi bụru
ohu ono.
Obenu l'ị bụ Chileke, l'aguje
nvu;
ị bụru onye emeje eze-iphe-oma;
mẹ onye obu-imemini;
tẹme ị bụru onye ẹhu te
eghujedu egwu ẹgwewa;
mbụ onye n-yemobu
iya nyiberu anyibe;
ọ bụru iya meru g'o gude
ophu ị paduru phẹ haa.
- 18 Je akpaa lẹ teke ẹphe kpuru
onwophẹ nweswi sụ:
Ọwaa bụ Chileke unu,
bụ onye dufutaru unu
l'alị Ijiputu!
Mẹ teke ẹphe pfubyishiru
ẹpha ngu njo epfubyishi
ono.
- 19 Obenu l'i gude eze
obu-imemini ngu ono
ophu ị ti paduru phẹ haa
l'echiegu.
Urwukpu ono, kpuru
oronmono ono ta
ahajeduru phẹ l'eswe.
O due phẹ phọ shikota l'uzo,
ẹphe shiru.
Ọphu oku ono, kpuru
oronmono ono
ahajeduru phẹ l'enyashi.
Ọ nọdu abujeru iphoro,

- egoshi phẹ ụzo, ẹphe eshi.
 20 Ị nọru phẹ Unme ngu ono,
 dụ ree ono g'ọ kpọ-zijeru
 phẹ ụzo.
 Ọphu i ti kwedu g'ẹphe ribuhu
 Mana, shi ngu l'ẹka.
 Teme ị nọkwa phẹ phọ mini
 g'ẹphe ngua lẹ k'egu mini,
 agụ phẹ nụ.
- 21 Apha ụkporo labọ bẹ i heru
 phẹ l'echiẹgu.
 Ọphu ọ tọ dudu iphe,
 ụko iya dọjeru phẹ.
 Uwe phẹ ta akahujeduru
 akahụ.
 Ọphu ọkpa ta abyajeduru
 phẹ ẹrwa.
- 22 "I meru; ẹphe lwuta alị-eze;
 mẹ ọha, dụ iche iche;
 bya eworu alị ndu ono keshiaru
 phẹ g'ọ bụru oke alị phẹ.
 Ẹphe nataru alị Heshibonu,
 bụ alị-eze Sihonu;
 mẹ alị Beshanu, bụ alị-eze
 Ọgu.
- 23 I meru g'oshilokpa phẹ
 ha igwerigwe gẹ kpokpode,
 nọ l'igwe.
 I dua phẹ dubata l'alị ono,
 ị sọru nna phẹ g'ẹphe bahu
 je anata ono.
- 24 Ọ bụru ụnwu phẹ bahu
 je anata alị ono.
 Ị lwu-kpeeru phẹ ndu bu l'alị
 ono, bụ iya bụ ndu
 Kėnanu.
 I meru gẹ ndu Kėnanu;
 mẹ ndu eze phẹ; mẹ ndu alị
 ono l'ophu lakota phẹ l'ẹka;
 k'ophu ẹphe e-me phẹ
 g'ọ dụ phẹ.
- 25 Ẹphe lwutakota mkpukpu
 lẹ mkpukpu, a kpushigbaaru
 ike; mẹ alị, emehuje iphe;
 natakota ụlo, ivu, dughaa ree,
 dụ iche iche jiru ejiji.
 Ẹphe natakwapọ wẹlu,
 a tuwaru atutu; mẹ
 opfu-vayinu; mẹ k'olivu;
 mẹ oshi-omi, dụ iche iche.
 Ẹphe ria ẹpho ji phẹ; dachaa

okporokpo.

Èguru iphe ono, ì nùkotaru
phẹ ono; bẹ ẹphe riru ọ tsoo
phẹ uto.

26 Obenu l'ẹphe te ekwedu mee
iphe, ì suru g'ẹphe mee;
tẹme ẹphe kwefuru ngu ike;
woru ekemu ngu nwucha
l'azu.

Èphe gbushiru ndu mpfuchiru
ngu, bu ndu loru phẹ ẹka
lẹ nchì g'ee-shi g'ẹphe gha
iphu l'ẹka ì nọ.

Èphe pfubyishia ẹpha ngu
njọ epfubyishi.

27 Ọ buri iya meru g'o gude
i woru phẹ ye l'ẹka ndu
ohogu phẹ, bu ndu
mekpaaharu phẹ ẹhu.

Teke ẹphe nọ l'iphe-ẹhuka
ono bẹ ẹphe rakuru ngu.

Ì gbẹ l'imigwe ngaberu phẹ
nchì; bya egude
obu-imemini ngu, paru ẹka
nu phẹ ndu nafutaru phẹ l'ẹka
ndu ohogu phẹ.

28 Nchì bya adule phẹ phọ doo;
ẹphe mee ẹjo-iphe l'iphu ngu
ozo.

Ì wokwaru phẹ ye l'ẹka ndu
ohogu phẹ ozo; ẹphe buri
ishi phẹ.

Èphe byakwa araku ngu ozo;
ì gbẹ l'imigwe ngaberu phẹ
nchì.

Ì phuhahaaru phẹ obu-imemini;
nafuta phẹ ugbo olemole.

29 Ì loru phẹ ẹka lẹ nchì
g'ee-shi g'ẹphe laphu
azu meahaa ekemu ngu.

Ọle ẹphe wataleru-a eku
onwophe jika eme iphe,
ì suru g'e meje.

Èphe mee iphe-ẹji gude mebyia
omelali ngu;
mbu omelali ngu ono,
bu nemadzu -dobe iya;
l'ọ nodu ndzu ono.

Èphe gude l'ẹphe bu
ekwegekwe gbakutaru
ngu azu;

- ume ẹphe kwefu ike jika
 angaberu ngu nchi.
 30 Apha, du igwerigwe be i
 takotaruru phe nshi.
 Teme i gude Unme ngu lo
 phe ẹka le nchi shita l'onu
 ndu mpfuchiru ngu.
 Ole ẹphe ta angaduru iya
 nchi.
 O buru iya meru g'o gude i
 woru phe ye l'eka ndu ali ozo,
 bukube phe nu.
 31 Obenu l'i gude k'obu-imemini
 ngu ono, paru ẹka;
 ophu i ti kwedu g'ẹphe chihu;
 ophu i kwedu haa phe;
 kele i bu Chileke ophu emeje
 eze-iphe-oma; bya aburu onye
 aphuje obu-imemini.
 32 Oo ya bu; gube Chileke anyi;
 mbu gube Chileke, paru ẹka;
 buru Okalibe;
 bya aburu onye du ebvu;
 mbu gube onye ono,
 edobeje ogbandzu ngu;
 ophu n-yemobu ngu abvudu
 abvubvu;
 jiko g'iphe-ehuka-a,
 anyi ejegbabe-a ta adukwa
 ngu mkpee mkpee l'enya;
 bu iya bu iphe-ehuka, dapfutaru
 anyi le ndu eze anyi-a;
 me ndu-ishi anyi;
 me ndu-uke Chileke anyi;
 me ndu mpfuchiru Chileke anyi;
 mbu iphe-ehuka ono,
 dapfutaru nna anyi phe;
 me ndibe ngu l'ophu;
 e -shi le teke ndu eze ndu
 Asiriya bu ishi byasu
 ntanu-a.
 33 Iphemiphe ono,
 dapfutakotaruru anyi ono be
 iswi dukotakwa ngu mma.
 I meru iphe, pfuru nhamunha;
 obenu l'anyibedua meru
 ejo-iphe.
 34 Noo kele ndu eze anyi phe;
 me ndu-ishi anyi;
 me ndu-uke Chileke anyi;
 me nna anyi phe te

emeduru ekemu ngu.
 Ophu ephe ta ngaduru nchi
 l'iphe, i suru g'e mee;
 me l'eka i loru phe le nchi;
³⁵ je akpaa le teke ephe no
 l'ali-eze phe l'eka ephe eri
 eguru iphe, paru eka i
 nukotaru phe; bya anodu
 l'ali ono, ha osa ono; mbu ali,
 emehuje iphe,
 bu eka i nuru phe ono;
 be ephe te ejeduru ngu ozi;
 ophu ephe adakobeduru haa
 ejo-ememe, ephe eme.

³⁶ Lewarọ g'anyi bu ohu nta-a
 l'ali ono, i nuru nna anyi oche
 phe ono; mbu g'ephe ria iphe,
 shi iya futa; me iphe-oma,
 du iya nu ono.

Lewarọ g'anyi bu ohu.

³⁷ O buru ndu eze ono, i doberu
 g'ephe buru ndu-ishi anyi-a be
 iphe, shi l'ali ono a-alakotaje
 l'eka.

Iphe, kparu iya nu buru iphe-eji,
 anyi meshiru.

Ephe gude anyibedua;
 me eku anyi eme iphe,
 du phe ree.

Anyi nokwa l'oke iphe-ehuka!"

Ndu byaru eka l'ekwo ogbandzu

³⁸ "O kwa iphe ono meru g'o gude anyi nodu agba ogbandzu-a, geru egeru-a; bya edekwa iya pho edede l'ekwo ge ndu-ishi anyi; me ndu Lívayi anyi; me ndu-uke Chileke anyi mee ya iphe-ohubama."

10

¹ Ndu meru iphe-ohubama l'ekwo ogbandzu ono bu: ochi-oha, bu Nehemaya nwa Hakalaya; me Zedekaya; ² me Seraya; me Azariya; me Jieremaya; ³ me Pasho; me Amaraya; me Malukayijia; ⁴ me Hatushi; me Shebanaya; me Maluku; ⁵ me Harimu; me Meremotu; me Obedaya; ⁶ me Danelu; me Ginetonu; me Baruku; ⁷ me Meshulamu; me Abayijia; me Mijiaminu; ⁸ me Mazaya; me Biligayi; me Shemaya. Ndu ono bukota ndu-uke Chileke.

⁹ Ndu ke Lívayi bu: Jieshuwa nwa Azanaya; me Binuyi, bu onye shi l'eri Henadadu; me Kadumelu; ¹⁰ me unwunna phe, bu Shebanaya; me Hodaya; me Kelita; me Pelaya; me Hananu; ¹¹ me Mayika; me Rehobu; me Hashabaya; ¹² me Zaku; me Sherebaya; me Shebanaya; ¹³ me Hodaya; me Bani; me Beninu.

¹⁴ Ndu-ishi ndu Izurelu, mekwarupho iphe-ohubama l'ekwo ogbandzu ono bu: Paroshi; me Pahatu-Mowabu; me Elamu; me Zatu; me Bani; ¹⁵ me Buni; me Azugadu; me Bebayi; ¹⁶ me Adonijia; me Biguvayi; me Adinu; ¹⁷ me Ateya; me Hezekaya; me Azuru; ¹⁸ me Hodaya; me Hashumu; me Bezayi; ¹⁹ me Harifu; me Anatotu; me Nebayi;

²⁰ me Magupiyashi; me Meshulamu; me Heziru; ²¹ me Meshezabelu; me Zadoku; me Jiaduwa; ²² me Pelataya; me Hananu; me Anaya; ²³ me Hosiya; me Hananaya; me Hashubu; ²⁴ me Haloheshi; me Piliha; me Shobeku; ²⁵ me Rehumu; me Hashabuna; me Maseya; ²⁶ me Ahaya; me Hananu; me Ananu; ²⁷ me Maluku; me Harimu; me Bana.

Ogbandzu, a gbaru

²⁸ Ndu Ízurelu ozo, phoduru nu; me ndu-uke Chileke; me ndu Lívayi; me ndu nche-onu-oguzo; me ndu aguje ebvu; me ndu eje ozi l'eze-ulo Chileke; me iphe, bu ndu gude k'ekemu Chileke ono bufu onwophe l'ehu ndu ohozo; mewaro unyomu phe; me unwu phe unwoke; me unwada phe, bu ndu ophu iphe edowa enya; ²⁹ tuku g'ephe ha tsoru unwunna phe; me ndu a maru epha phe kporu enwa kpua onwophe; ria nte l'ephe a-nodu eme ekemu Chileke; mbu ekemu ono, Chileke shi l'eka Mosisu, bu nwozi iya tua; teme l'ephe a-nodu eme iphe, Chipfu, bu Nnajiuphu suru g'e meje; meje omelali iya; me iphe, o toru okpa iya.

³⁰ "Anyi nodu ekwe ukwe l'anyi tee kuduru unwada anyi kee ndu ali ozo; ophu anyi ta alutaduru unwu anyi unwoke unwada nkephe.

³¹ "O -buru le ndu ali ozo be wobataru ngwaswa phe; me ereshi phe bya erere l'eswe atuta unme be anyi ta azudu phe aswa l'eswe-atuta-unme; ozo mboku ozo, du nsu. Apha k'esaa be anyi taa kodu ali akoko; teme iphe, bu ugwo, e ji anyi ejiji be anyi a-hakotaje g'o laa ke mmanu.

³² "Iphe ozo, anyi kwetaru l'anyi a-nodu eme bu l'aphagapha be anyi e-wotaje mkpola-ochaa, erwa iya du nkereto shkelu bya anu g'e gude eje ozi, du l'ulo Chileke anyi. ³³ Mbu g'e gudeje iya zuta iphe, e gude eme buredi, eedobejeru Chileke nsu; gude iya zuta iphe, e gude egwe ngweja-nri, eegweje tekenteke; me iphe, e gude egwe ngweja-akpo-oku, eegweje tekenteke; me iphe, e gude egwe ngweja, eegweje l'eswe-atuta-unme; me ophu eegweje l'obo onwa ophuú; me l'obo-iphe ozo, bu obo-iphe, geru egeru; me ngweja ozo, du nsu; me ke ngweja-iphe-eji, e gude apfu ugwo iphe-eji, ndu Ízurelu meshiru; mewaro iphe, bukpuo ozi, eeje ejeje l'ulo Chileke anyi.

³⁴ "Anyibe ndu-uke Chileke; me ndu Lívayi; me ndu Ízurelu mmanu be tuakwaru ido gude gbaa g'ee-shije akpa nku, e wobata l'ulo Chileke anyi aphagapha. A gbaru akpa nku obu l'enya-unuphu l'enya-unuphu; tubukwaapho teke aa-kpataje iya; mbu nku, e gude akpo ngweja oku l'oru-ngweja Chipfu, bu Chileke anyi; egube ono, e deru iya l'ekemu ono.

³⁵ "Akpuru-iphe-mbu, shi l'iphe, anyi meberu l'ali; yele akpuru mbu oshi-omi anyi mitaru be anyi e-wobataje l'ulo Chipfu aphagapha.

³⁶ "Nokwapho g'anyi e-kutaje okpara l'unwoke, a nwuru anyi; kputa anu, bu ivuzo l'eswi anyi; me aturu anyi; me egu anyi; gude je l'ulo Chileke anyi; je anu ndu-uke Chileke, bu ndu eje ozi l'ulo Chileke anyi ono; egube ono, e deru iya l'ekemu ono.

³⁷ "Anyi e-wotakwapho ereshi mbu anyi, e gweru egwegwe; yele iphe ozo, gbaru g'anyi nu Chileke; du g'akpuru mbu, oshi-omi anyi mitaru; yele mee ophuú anyi; me manu; je anu ndu-uke Chileke g'e dobegbaa l'ulo, aakwakobeje iphe l'ulo Chileke. Anyi e-wota oke-lanu-l'uzo-iri l'iphe, anyi metaru l'ali nu ndu Lívayi; noo kele o ndu Lívayi be anakoje oke-lanu-l'uzo-iri le mkpukpu le mkpukpu eka aakobeje iphe.

³⁸ Onye uke Chileke, bu onye shi l'eri Eronu be a-noduje swiru ndu Lívayi ono m'ephe nakoje oke-lanu-l'uzo-iri ono. Ndu Lívayi ono e-shi l'ime oke-lanu-l'uzo-iri ono, ephe nakoru ono wofuta oke-lanu-l'uzo-iri je edobe l'ulo, aakwakobeje iphe l'ulo-eku, du l'ulo Chileke anyi. ³⁹ Ndu Ízurelu me ndu Lívayi be a-tuje ereshi; me mee ophuú; me manu wobata l'ulo, aakwakobeje iphe, bu eka ivu k'eze-ulo Chileke aduje; me l'eka

ndu-uke Chileke, l'eje ozi teke ono anọduje; me eka ndu nche-ọnu-oguzo; me ndu aguje ebvu anọduje; mbu l'anyi taa haedu ọlo Chileke anyi."

11

Ndu byaru eburu le Jierusalemu

¹ Teke ono bu ndu-ishi ndu Izurelu bu le Jierusalemu. Ndu Izurelu ophuna bya atua ido gude hota ndu e-je eburu le Jierusalemu, bu mkpukpu, du nsọ ono. O buru onye lanu be ephe ahotaje l'ime umadzu iri; ephe ahaa tete ophuu g'ephe buru le mkpukpu phe. ² Ndu kweru wofuta onwophe l'ephe e-buru le Jierusalemu be ndu Izurelu jaru ajaja. ³ Ndu owa-a bu ndu ophu bu ndu-ishi mkpukpu le ndu ophu bu le Jierusalemu; obenu le ndu ophuu, bu iya bu ndu Izurelu; me ndu-uke Chileke; me ndu Lívayi; me ndu eje ozi l'eze-ulo Chileke; me oshilokpa ndu ejeru Solomonu ozi be onyenonu l'ehu l'ehu bukota l'ali k'eka iya le mkpukpu phe l'ali Jiuda. ⁴ Oshilokpa Jiuda me oshilokpa Benjiaminu be haru buru le Jierusalemu.

Ndu ophu bu oshilokpa Jiuda, bu le Jierusalemu bu: Ataya; Ataya bu nwa Uzaya; Uzaya buru nwa Zekaraya; Zekaraya buru nwa Amaraya; Amaraya buru nwa Shefatiya; Shefataya buru nwa Mahalalelu, bu onye shi l'eri Perezu.

⁵ Teme waa Maseya; Maseya bu nwa Baruku; Baruku buru nwa Kolu-Hoze; Kolu-Hoze buru nwa Hazaya; Hazaya buru nwa Adaya; Adaya buru nwa Jioyaribu; Jioyaribu buru nwa Zekaraya, bu onye shi l'eri Shilo.

⁶ Oshilokpa Perezu, bu le Jierusalemu be tukoru du unu l'ukporo eto l'umadzu esato; bukotaru mkparawa.

⁷ Ndu bu oshilokpa Benjiaminu, bu le Jierusalemu bu: Salu; Salu bu nwa Meshulamu; Meshulamu buru nwa Jiowedu; Jiowedu buru nwa Pedaya; Pedaya buru nwa Kolaya; Kolaya buru nwa Maseya; Maseya buru nwa Itiyelu; Itiyelu buru nwa Jieshaya.

⁸ A bya eyeru iya unwunna Salu phe, bu Gabayi; me Salayi.

Iphe, ephe tukoru du bu unu labo l'ukporo ishii l'umadzu esato. ⁹ Onye bu onye-ishi phe bu Jiowelu; nwa Zikiri; Jiuda, bu nwa Hasenuwa buru onye etsota onye-ishi le mkpukpu ono.

¹⁰ Ndu uke Chileke, bu le Jierusalemu ono bu: Jiedaya nwa Jioyaribu; me Jiakinu; ¹¹ me Seraya nwa Hilikiya; Hilikaya buru nwa Meshulamu; Meshulamu buru nwa Zadoku; Zadoku buru nwa Merayotu; Merayotu buru nwa Ahitubu, bu onye-ishi l'ulo Chileke. ¹² A bya eyeru iya unwunna phe, bu ndu eje ozi l'eze-ulo Chileke. Iphe, ephe tukoru du bu unu labo l'ukporo umadzu l'umadzu labo.

Onye ozo bu Adaya nwa Jierohamu; Jiehoramu buru nwa Pelalaya; Pelalaya buru nwa Amuzi; Amuzi buru nwa Zekaraya; Zekaraya buru nwa Pasho; Pasho buru nwa Malukayijia. ¹³ A bya eyeru iya unwunna iya, bukota ndu-ishi l'enya-unuphu ibe nna phe. Iphe, ephe tukoru du buru ukporo iri l'ebo l'umadzu labo.

Onye ozo bu Amashayi nwa Azarelu; Azarelu buru nwa Ahuzayi; Ahuzayi buru nwa Meshilemotu; Meshilemotu buru nwa Ima. ¹⁴ A bya eyeru iya unwunna iya ndu bukota mkparawa. Iphe, ephe tukoru du bu ukporo ishii l'umadzu esato. Onye-ishi phe bu Zabudelu nwa Hagedolimu.

¹⁵ Ndu Lívayi, bu le Jierusalemu bu: Shemaya nwa Hashubu; Hashubu buru nwa Azurikamu; Azurikamu buru nwa Hashabaya; Hashabaya buru nwa Buni.

¹⁶ Ndu ozo bu: Shabetayi yele Jiozabadu, bu ndu-ishi ndu Lívayi mbu ndu eleta enya l'ozu, eeje l'azu ọlo Chileke.

¹⁷ Onye ozo bu: Matanaya nwa Mayika; Mayika buru nwa Zabudi; Zabudi buru nwa Asafu, bu onye-ishi ebvu-ekele; me epfu anu Chileke.

Bakubukaya bu onye k'ebo l'unwunna Matanaya.

Onye ozo bu Abuda nwa Shamuwa; Shamuwa buru nwa Galalu; Galalu buru nwa Jiedutunu.

¹⁸ Ndu Lívayi, bu le mkpukpu ono, du nsọ ono be tukoru du ukporo iri l'eno l'umadzu eno.

¹⁹ Ndu nche-onu-oguzo, bu le Jierusalemu bu: Akubu; me Talumonu; me unwunna phe, bu ndu anoduje eche nche l'onu-oguzo. Iphe, ephe du bu ukporo esato l'umadzu iri l'ebo.

²⁰ Ndu Izurelu ozo, phoduru nu; me ndu-uke Chileke; me ndu Lívayi ozo, bu ndu phoduru nu be bukota le mkpukpu le mkpukpu, nogbaa l'ali Jiuda. Onyenonu bugbaa l'oke ali nkiya. ²¹ Ndu eje ozi l'eze-ulo Chileke buru l'eli ubvu Ofelu. O buru Ziha yele Gshipa bu ndu-ishi ndu ono, eje ozi l'eze-ulo ono.

²² Ndu bu ndu-ishi ndu Lívayi ono, bu le Jierusalemu bu: Uzi nwa Bani; Bani bu nwa Hashabaya; Hashabaya buru nwa Matanaya; Matanaya buru nwa Mayika, bu onye shi l'eri Asafu. Eri Asafu be bu ndu-ishi ebvu, aagu agugu l'eze-ulo Chileke.

²³ Ephebe ndu aguje ebvu ono be eze turu ekemu swiberu; o buru iya anoduje egoshi iphe, ephe a-nodu eme mboku-mboku.

²⁴ Onye no-chiru enya ndu Izurelu l'iphu eze be bu Petahaya nwa Meshezabelu; mbu onye shi l'eri Zera nwa Jiuda.

Ndu Izurelu, bu le mkpukpu, ta abudu Jierusalemu

²⁵ A bya l'unwu mkpukpu ozo me egu, du iya nu; unwu Jiuda be haru buru le Kiriyatu-Araba; me unwu mkpukpu, dukota iya nu. Ephe hakwarupho buru le Dibonu me unwu mkpukpu, dukota iya nu; me Jiekabuzelu me unwu mkpukpu, dukota iya nu. ²⁶ Ephe buru le Jieshuwa; me Molada; me Betu-Peletu; ²⁷ me Haza-Shuwalu; me Biye-Sheba; yele unwu mkpukpu, dukota iya nu; ²⁸ me le Zikulagu; me Mekona; yele unwu mkpukpu, dukota iya nu; ²⁹ me le Enu-Rimonu; me Zora; me Jiarumutu; ³⁰ me Zanowa; me Adulamu; yele unwu mkpukpu, dukota iya nu; me le Lakishi; yele egu, nokota iya nu; me le Azeka yele unwu mkpukpu, dukota iya nu. Oo ya bu l'ephe bu e -shi le Biye-Sheba jeye le nsuda Hinomu.

³¹ Oshilokpa Benjaminu be shi le Geba bua kwaseru; ephe bu le Mikumashi; me Ayijia; me Betelu; yele unwu mkpukpu, dukota iya nu; ³² me le Anatotu; me Nobu; me Ananaya; ³³ me Hazo; me Rama; me Gitayimu; ³⁴ me Hadidi; me Zebowimu; me Nebalatu; ³⁵ me Lodu; me Ono; yele nsuda "Nsuda ndu eme ona." ³⁶ Ndu Lívayi, bu ndu ephe l'ipfu Jiuda shi buru be a haru keru yeru ipfu Benjaminu.

12

Ndu uke Chileke waa ndu Lívayi

¹ Waa ndu-uke Chileke; me ndu Lívayi, ephe le Zerubabelu nwa Sheyalutiyele; me Jieshuwa swi shi l'eka a kpuru phe le ndzu lwa baa: Seraya; me Jieremaya; me Ezura; ² me Amaraya; me Maluku; me Hatushi; ³ me Shekanaya; me Rehumu; me Meremotu; ⁴ me Ido; me Ginetoyi; me Abayijia; ⁵ me Mijiaminu; me Madaya; me Biliga; ⁶ me Shemaya; me Jioyaribu; me Jiedaya; ⁷ me Salu; me Amoku; me Hilikaya; me Jiedaya. Ndu ono shi bukotaru ndu-ishi ndu-uke Chileke; buru ishi unwunna phe teke Jieshuwa bu ishi.

⁸ Ndu ke Lívayi bu: Jieshuwa; me Binuyi; me Kadumelu; me Sherebaya; me Jiuda; me Matanaya. O buru Matanaya yele unwunna iya be bu ndu k'ebvu-ekete du l'eka.

⁹ Unwunna phe, bu Bakubukaya; yele Uni buru ndu anoduje ekweru phe ebvu ono.

Eri Jieshuwa, bu onye-ishi ndu-uke Chileke

¹⁰ Jieshuwa bu nna Jioyakimu; Jioyakimu buru nna Elyashibu; Elyashibu buru nna Jiyada; ¹¹ Jiyada buru nna Jionatanu; Jionatanu buru nna Jiaduwa.

Ndu-ishi l'anya-unuphu ndu-uke Chileke

¹² Ndu shi buru ishi l'anya-unuphu ndu-uke Chileke le teke Jioyakimu bu ishi bu:

Onye-ishi ke anya-unuphu Seraya bu Meraya.

Onye-ishi ke anya-unuphu Jieremaya buru Hananaya.

¹³ Onye-ishi ke anya-unuphu Ezura buru Meshulamu.

Onye-ishi ke anya-unuphu Amaraya buru Jiehohananu.

¹⁴ Onye-ishi ke anya-unuphu Maluki buru Jionatanu.

Onye-ishi ke anya-unuphu Shebanaya buru Jiosifu.

¹⁵ Onye-ishi ke anya-unuphu Harimu buru Aduna.

Onye-ishi ke anya-unuphu Merayotu buru Helukayi.

¹⁶ Onye-ishi ke anya-unuphu Ido buru Zekaraya.

Onye-ishi ke anya-unuphu Ginetonu buru Meshulamu.

¹⁷ Onye-ishi ke anya-unuphu Abayijia buru Zikiri.

Onye-ishi ke anya-unuphu Minyaminu yele ke Mowadaya buru Pilitayi.

¹⁸ Onye-ishi ke anya-unuphu Biliga buru Shamuwa.

Onye-ishi ke anya-unuphu Shemaya buru Jiehonatanu.

¹⁹ Onye-ishi ke anya-unuphu Jioyaribu buru Matenayi.

Onye-ishi ke anya-unuphu Jiedaya buru Uzi.

²⁰ Onye-ishi ke anya-unuphu Salayi buru Kalayi.

Onye-ishi ke anya-unuphu Amoku buru Eba.

²¹ Onye-ishi ke anya-unuphu Hilikaya buru Hashabaya.

Onye-ishi ke anya-unuphu Jiedaya buru Netanelu.

Edeshi epha ndu-uke Chileke waa ke ndu Lívayi l'ekwo

²² Teke Elyashibu bu ishi; me Jiyada; me Jiohananu; me Jiaduwa be e dekotaru epha ndu-ishi ndu Lívayi; me ke ndu-ishi ndu-uke Chileke l'ekwo; epha ono be e deru teke Dariyosu bu eze ndu Peshiya.

²³ Unwu Lívayi, bu ndu-ishi l'anya-unuphu ibe nna phe be e dekotaru epha phe l'ekwo, e deshuru iphe, e meru teke ono. Epha ono be e deru jeye teke ke Jiohananu, bu nwa Elyashibu.

Ekeshi ozi eze-ulo Chileke

²⁴ Ndu-ishi ndu Lívayi bu: Hashabaya me Sherebaya; me Jieshuwa, bu nwa Kadumelu. Unwunna phe be apfujeru ghaaru phe iphu; agu ebvu-ajaja yele ebvu-ekele. Teke ndu ophuu guru iya; ndu ophuu ekwee ya ekwekwe egube ono, Dévidi, bu onye ke Chileke toru phe okpa iya.

²⁵ Matanaya; me Bakubukaya; me Obedaya; me Meshulamu; me Talumonu; me Akubu be bu ndu nche, anoduje eche nche l'ulo, eedobeje iphe l'onu-abata eze-ulo Chileke.

²⁶ Ndu ono be jeru ozi le teke ke Jioyakimu nwa Jieshuwa; mbu nwanwa Jiozadaku; me teke ke Nehemaya, bu ochi-oha; mekwapho teke ke Ezura, bu onye uke Chileke bya aburu onye edeje ekwo.

Eye igbulọ Jierúsalemú l'eka Chileke

²⁷ O be teke ee-woru igbulọ Jierúsalemú ono ye l'eka Chileke; a choo ndu Lívayi jekota l'ekameka, ephe bu; g'ephe byakota Jierúsalemú bya egude ehu-utso; me ebvu-ekele; kua ogena; kpo unu; me ogelenda; gude woru igbulọ ono ye l'eka Chileke. ²⁸ Ndu Lívayi, bu ndu ogbo-ebvu ono shi l'iphe, bu ali, no-pheru Jierúsalemú mgburugburu; me unwu mkpukpu, du le Netofa toko dzukobe. ²⁹ Ndu ophu shi le

Bētu-Giligalu; mē l'uzo Geba; mē Azumavetu dzukotaru; kele ndu ogbo-ebvu ono bē metaru mkpukpu buphee Jierúsalemu mgburugburu. ³⁰ Ndu uke Chileke mē ndu Lívayi doo onwophe nsọ; bya edokwaapho ndu Ízurelu nsọ; bya edoo onu-abata Jierúsalemu yele igbulọ ono nsọ.

³¹ Teke ono bē mu byaru eduta ndu-ishi ndu Jiuda; ephe nyihu eli igbulọ ono. Mu bya agbaa uzi ndu ebvu labo, hagbaa shi, bu ndu a-nodu agu ebvu-ekele.

Uzi lanu wuru shia eli igbulọ ono uzo ekutara futa le Onu-abata Ikpọzu. ³² Ndu l'etso phe l'azu bu Hoshaya yele nkeru-ebo ndu-ishi ndu Jiuda; ³³ mē Azariya; mē Ezura; mē Meshulamu; ³⁴ mē Jiuda; mē Benjiaminu; mē Shemaya; mē Jieremaya; ³⁵ mē ndu ozo, shi l'eri ndu-uke Chileke, chigbaa opu; mekwapho Zekaraya, bu nwa Jionatanu; Jionatanu bu nwa Shemaya; Shemaya buru nwa Matanaya; Matanaya buru nwa Mayikaya; Mayikaya buru nwa Zaku; Zaku buru nwa Asafu; ³⁶ yee unwunna iya, bu Shemaya; mē Azarelu; mē Milalayi; mē Gilalayi; mē Mayi; mē Netanelu; mē Jiuda; mē Hanani. Ephebedua bē gude ududu ngwa-ebvu, Dévidi, bu onye ke Chileke suru g'e gudeje. O buru Ezura, bu onye edeje ekwo bē vutaru phe uzo. ³⁷ Ephe rwuepho Onu-abata Enya-nwobvu; ephe kwaseru je enyikota eka eeshije enyiba le mkpukpu Dévidi; mbu mē a -nodu enyikota igbulọ ono enyikota. Ephe kwaseru eli igbulọ ulo Dévidi ono futa le Onu-Abata-Mini, no l'uzo enyanwu-awawa.

³⁸ Ndu ebvu ophunapho wuru shia uzo ekicha. Mbēdua mē nkeru-ebo ndu Ízurelu nodu etso phe l'azu l'eli igbulọ ono. Anyi shi l'ulo-ephekerephe Otapfupfupfu-oku futa le Igbulo-osa. ³⁹ Anyi shi l'eka ono wuru je aghaa Onu-abata Ifuremu; mē Akahu Onu-abata; mē Onu-abata Ema; mē Ulo-ephekerephe Hananelu; mē Ulo-ephekerephe, aza Ukporo-ise; shi nno futa le Onu-abata Aturu. O buru l'onu-abata Nche bē ephe jeberu.

⁴⁰ Ndu ogbo-ebvu labo ono, aguje ebvu-ekele ono bya anodu l'onodu phe l'ulo Chileke. Mbēdua mē nkeru-ebo ndu-ishi ono nodukwapho l'onodu k'anyi. ⁴¹ Ndu uke Chileke, bu Eliyakimu; mē Maseya; mē Minyaminu; mē Mayikaya; mē Eliyowenayi; mē Zekaraya; mē Hananaya nodu l'onodu nkephe pagbaarụ opu l'eka. ⁴² Ndu ozo bu Maseya; mē Shemaya; mē Eleyaza; mē Uzi; mē Jiehohananu; mē Malukayijia; mē Elamu; mē Eza. Ndu ebvu ono wata agu ebvu; onye bu ishi ebvu phe buru Jiezurahaya.

⁴³ Mboku ono bē ephe gweru ngweja, paru eka apaa; ehu tsoo phe utso; noo kele Chileke bē meru g'ehu tsoo phe utso shii. Unwanyi mē unwegirima tuko ete eswa. A -gbe l'eka du enya anu uzu ehu-utso, aatu le Jierúsalemu.

Iphe, a nuru g'e gude baaru Chileke eja l'ulo iya

⁴⁴ O buru mboku ono bē a hotaru ndu a-nodu eletaje enya l'ulo, eedobeje iphe, a turu atutu; mē akpuru-iphe-mbu; mē oke-lanu-l'uzo-iri. Ndu ono e-shije l'opfu, a kokotaru le mkpukpu ono mgburugburu wobata iphe bya edobe l'ulo ono, eedobeje iphe ono egube ekemu suru g'e mejeru iya ndu-uke Chileke mē ndu Lívayi. Kele ndu-uke Chileke; mē ndu Lívayi ono, eje ozi ono meru; ehu nodu atso ndu Jiuda utso. ⁴⁵ Ephe eje ozi Chileke phe; bya eje ozi k'asafu nturuwu; egube ono, ndu ebvu mē ndu nche-onu-oguzo ejekwapho ozi, rwuberu phe nu; egube ono, Dévidi mē nwa iya, bu Sólomonu suru g'e meje iya. ⁴⁶ Noo kele teke Dévidi mē Asafu no ndzu; mbu teke ndiche bē e shi nweru ndu-ishi ndu ebvu; nweru ebvu, e gude aja Chileke ajaja; mē ebvu, e gude ekele iya ekele. ⁴⁷ Teke Zerúbabelu yee Nehemaya bu ishi bē ndu Ízurelu g'ephe ha ewotaje iphe, rwuberu ndu ebvu mē ndu nche-onu-oguzo nu phe mboku-mboku. Nokwapho g'ephe edobeje iphe nsọ nu ndu Lívayi; ndu Lívayi edobe iphe nsọ nu oshilokpa Eronu.

13

Ebufu ndu ọhozo l'ẹka ndu Ízurelu nọ

¹ Mbọku ono bẹ ẹphe gūru iphe, e deru l'ẹkwo Mósisu; ndu Ízurelu numa-dzuru iya. Iphe, a guvuru l'ẹkwo ono bu g'ọ tọ dukwa onye Amonu; ọzoo l'ọo onye Mówabu e-je abata l'ẹka ndibe Chileke dzukoberu; ² noo kele ẹphe te gudedu nri me mini gba ndu Ízurelu ndzuta; ọ buchiaru Belamu bẹ ẹphe butaru g'ọ bya bya atua phe onu. O tọ bu le Chileke anyi gharu onu ono ighaphu; ọ buru onu-oma. ³ Oo ya bu; ndu Ízurelu numaeпо iphe, ekemu ono pfuru; ẹphe bufukota ndu shi l'ohozo l'ẹka ndu Ízurelu nọ.

Nehemaya edozi iphe

⁴ Temanu iphe ono mee bẹ Eliyashibu, bu onye uke Chileke; mbu onye a turu ẹka g'ọ buru onye-ishi ẹka eedobeje iphe l'eze-ulo Chileke; bẹ yele Tobaya du le ree shii. ⁵ Eze mkpuru ono, e shi edobeje ngweja-nri; me unwu-isensu; me ivu, e gude eje ozi l'eze-ulo Chileke; me oke-lanu-l'uzo-iri k'ereshi; me ke mee; me ke manu, aasuje g'e wotaru ndu Lívayi; me ndu ebvu; me ndu nche-onu-oguzo; mbu mkpuru ono, e shi edobeje iphe, a turu utu nu ndu-uke Chileke bẹ Eliyashibu nuru Tobaya. ⁶ Teke ono, iphe ono eme ono bẹ mu ta nodu le Jierúsalemu. Noo kele apha, kwe Atakuzakuzesu ukporo apha l'apha iri l'ẹbo, e meru iya eze ndu Babilonu bẹ mu laphuru azu l'ibe eze. A nọephe nwanshii; mu rwo eze g'ọ haa mu ge mu lashia. ⁷ Mu bya alwarwuta Jierúsalemu bya ahuma ejo-iphe ono, Eliyashibu meru l'opfu ẹhu Tobaya ono; mbu anunu ono, ọ nuru iya mkpuru, du l'eze-ulo Chileke o buru ono. ⁸ Iphe ono ghushikpo mu eghe ike; mu chitakota ivu ulo, bu ke Tobaya, nọ le mkpuru ono; tuphashia l'etezi. ⁹ Mu bya akaru; a bya emechaa mkpuru ono emecha; mu bya egwetakota ivu, eegudeje eje ozi l'ulo Chileke bya edobephe azu l'ẹka ono; me ngweja-nri; me unwu-isensu.

¹⁰ Mu bya amakwarupho l'a taa nujedu ndu Lívayi iphe, rwuberu phe nu; o mee k'opfu bu le ndu Lívayi; me ndu l'aguje ebvu, bu ndu l'eje ozi l'eze-ulo Chileke ono bẹ gbakashihuru nu; onyenonu kọahaa opfu iya. ¹¹ Oo ya bu mu baaru ndu-ishi mba su phe: “?Bu gunu meru g'ọ gude a paru eze-ulo Chileke gbado egube-a?” Mu bya achikobe ndu Lívayi; me ndu ono, aguje ebvu ono dobephe phe azu l'onodu phe. ¹² O buru teke ono bẹ ndu Jiuda l'opfu wobataaharu oke-lanu-l'uzo-iri, shi l'ereshi; me mee; me manu l'ulo, eedobeje iphe. ¹³ Ndu mu turu ẹka g'ẹphe buru ndu-ishi ulo ono, eedobeje iphe ono bu: Shelemaya, bu onye uke Chileke; me Zadoku, bu onye edeje ekwo; me onye Lívayi, ẹpha iya bu Pedaya. Onye mu hotaru swibe phe g'ọ yejeru phe ẹka bu Hananu nwa Zaku; buru nwanwa Matanaya; noo kele ndu ono bẹ a guru le ndu e gude ire phe ẹka. Ozi phe bu g'ẹphe kejeru unwunna phe iphe.

¹⁴ “Gube Chileke mu; nyatakwa mu roo ya l'iphe-a, mu meru-a. Be huchafukwa iphe, du ree, mu megbaberu eze-ulo gube Chileke mu; me l'ozi, eeje l'ẹka ono.”

¹⁵ Teke ono bẹ mu humaru ndu nọ le Jiuda azoshi mee l'akpuru vayinu l'eswe-atuta-unme; gude nkafu-igara evubatabaa ereshi; me mee; me akpuru vayinu; me akpuru figu; me ivu ozo, du iche iche. ẹphe nodu evu iya ala le Jierúsalemu l'eswe-atuta-unme. Mu loo phe ẹka le nchi g'ẹphe haa ere nri le mboku ono. ¹⁶ Ndu Taya, bu ndu bukwapho le Jierúsalemu bẹ evubataje ema; me ngwaswa ozo, du iche iche ere ndu Jiuda le Jierúsalemu l'eswe-atuta-unme. ¹⁷ Oo ya bu; mu baaru ndu a maru ẹpha phe le Jiuda mba su phe: “?Ejo-iphe owa, unu eme-a bu gunu; ke g'unu merwushi eswe-atuta-unme? ¹⁸ ?Tobudu egube iphe ono bẹ nna unu phe meru; meru iphe, Chileke anyi meru g'ejo iphe-ehuka-a dapfuta anyi waa mkpuku-a? Unu

byakwa nta-a bya awata emerwushi eswe-atuta-unme; shi nno eme g'oke ehu-eghu Chileke kabaa azupyabe ndu Ízurelu.”

¹⁹ O be l'uzo nchi-ejihu le mboku, bu nchitabohu iya a-buru eswe-atuta-unme; mu tua ekemu su g'a gbachishikota mgbo onu-abata Jierusalemu; sukwapo g'a ta guhakwa iya aguha jeye eswe-atuta-unme a-bvuada. Teme mu haru ndu-ozu mu dokachaa l'onu-abata ono g'o to dushi ivu, ee-vubata l'eswe-atuta-unme ono. ²⁰ Ndu ngho; me ndu ere ngwaswa, du iche iche kwachaa akwakwa l'azu Jierusalemu ugbo lanu; ozoo ugbo ebo. ²¹ Mu bya aloru phe eka le nchi su phe: “?Bu gunu meru g'o gude unu nodu akwaje l'azu igbulu ono? Unu -mebaa ya ozo be mu a-dakwa unu eka.” Shita teke ono kwaseru be ephe byabuhuru l'eswe-atuta-unme. ²² Mu su ndu Livayi g'ephe sachaa onwophe asacha je anodu cheje nche l'onu-abata ono; k'ophu ee-dobe eswe-atuta-unme ono nsu.

Nyatakwa mu pho l'iphe-a, mu meru-a; gube Chileke mu. Guderu n-yemobu ngu ono, paru eka ono phuru mu obu-imemini.

²³ Le teke ono be mu humakwarupho ndu Jiu, lushiru unwany, shi le Ashidodu; me le Amonu; me le Mowabu. ²⁴ Nkerebo l'unwegirima phe nodu epfu opfu ndu Ashidodu; ozoo opfu ndu ibiya nkephe; ophu ephe ta amadu g'epfu opfu-ali ndu Jiu. ²⁵ Mu bya abaru phe mba tua phe onu. O nweru ndu ophu mu chiru iphe; lashia phe egbushi l'ishi. Mu su phe g'ephe gude epha Chileke ria nte su: “Anyi ta abyadu e-kuta unwada anyi kee unwu phe nwoke; ophu anyi ta abyadu alutaru unwu anyi unwoke unwada phe; ophu anyi ta alutadu phe k'unwany. ²⁶ ?To bunaa k'unwany, du nno be Solomonu, bu eze ndu Ízurelu gude mee iphe-eji too? L'ohamoha be ta adukwa eze ozo, du ge yebdua. Teme o buru onye Chileke iya yeru obu; Chileke mee ya g'o buru eze ndu Ízurelu l'ophu. Obenu l'oo unwany ohozo be kpataleru-a o mee iphe-eji. ²⁷ ?O du ree g'anyi gude nchi anyi numa l'unu l'eme ejo-iphe, ha egube-a; mbu l'unu lushiru unwany ohozo; shi nno buru ndu mesweru Chileke anyi too?”

²⁸ Onye lanu l'unwu Jioyada; nwa Eliyashibu, bu onye-ishi ndu-uke Chileke be bu ogo Sambalatu, bu onye Horonu. Oo ya bu; mu chifu iya g'o shi l'eka mu no lufu.

²⁹ Nyatakwa phe; gube Chileke mu; noo kele ephe turwuwaru okwa ndu-uke Chileke; bya aturwua oqbandzu, gu le ndu-uke Chileke me ndu Livayi gbaru.

³⁰ Tobudu iya bu; mu safukota phe nturuwu, ephe chitaru l'ehu ndu ali ozo; bya anuchaa phe ozi, gbaru ndu-uke Chileke; me ndu Livayi; onyenonu jeahaa ozi, gbaru iya nu. ³¹ Mu mekwapho g'e vutaje nku yele akpuru-iphe-mbu l'orwuberu iya.

Gube Chileke mu; nyatakwa mu ro le k'oma.

Ekwo Esuta

Eze-nwanyị, bụ Vashiti ekwefuru ji iya ike

¹ Owa-a bụ iphe, nwuru teke Kuzakusesu shi buru eze; mbụ Kuzakusesu ono, shi buru ishi mkpukpu ukporo ishii l'esaa; e-shi l'alị Indiya jasụ l'alị Kushi. ² Teke ono bẹ eze, bụ Kuzakusesu shi nọdu l'aba-eze iya lẹ mkpukpu Susa, bụ ishi mkpukpu alị ono.

³ O be l'apha, kwe iya apha ẹto, ọ wataru abụ eze; o shiaru ndu-ishi l'alị-eze iya nri; waa ndu-ozii iya g'ephe ha. Ndu-ishi ndu ojogu ndu Peshiya; yele kẹ ndu Midiya; waa ndu nweru ọnya; mę ndu-ishi lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu, nọkota iya l'eka g'ọ ha bẹ o yekotaru lẹ nri obu. ⁴ Obo-iphe ono bẹ ọ boru ukporo abalị tete mgburugburu. O gude teke ono goshi gę ya bụ-be eze, nwenụkaru iphe; waa gę ya habe shii bya adu-bekwapho biribiri.

⁵ A bọ-ghechaepho obo-iphe ono; eze kua ndu bu lẹ mkpukpu Susa, bụ ishi mkpukpu alị-eze iya lẹ nri ephe nọru ujiku esaa k'iche. Eka ephe nọ bọ obo-iphe k'ono bụ l'eka dọ g'oma-unuphu l'ime mgbabu ibe-eze. Onyemonye bẹ o yeru lẹ nri ono; ndu ha shii mę ndu ha nwanshii. ⁶ Iphe, e gude dozia eka obu g'ọ maa mma bụ upfu ekwa-ochaa; waa ophu dọ urwukpu-urwukpu. E gude oghu ochaa; waa k'urwukpu urwukpu likota l'ishishi upfu ekwa ono. E wota ishi oghu ono ishi iya ophuu woru lia l'echi mkpola-ochaa, e moberu l'itso, e meru l'ogbu-nwijnwii mkpuma, a kpobegbaaru l'eka ono. L'oma eka ono bẹ e gude mkpuma ere ire, dọ iche iche chia oma alị iya; bya eworu iphe, aazę azę, e meru lẹ mkpola-ododo; yele mkpola-ochaa doo ya. ⁷ Upyi, e gude ngua mę mbọku ono bẹ e mekotaru lẹ mkpola-ododo; teme ọ gbakota iche iche. O to nwedu ophu yę ibe iya gbagba nanu. Mę, ndu eze anguje dukpoo shii; kele eze saru eka okpobe asasa kwakobe obo-iphe ono. ⁸ Eze turu ekemu sụ g'a haa ndu ebyaa ono g'onyenonu ngua g'ọ dọ iya. Iphe, meru nọ buru l'eze sūhawaru ndu e yeru kẹ mę l'eka g'ephe nųje onyemonye iphe, ọ sūru g'a nų iya.

⁹ Eze-nwanyị, bụ Vashiti shikwaarupho unwanyi nri obo-iphe l'unuphu ibe eze, bụ Kuzakusesu. ¹⁰ O be lẹ mbọku, kwe iya esaa; eze, bụ Kuzakusesu nguchaa mę; ẹhu tsọhaa ya utso l'eka mę atsụ iya. O zia umadzu esaa, anọduje eleta ibe eze ọnya, ẹpha phę bụ Mehumanu; waa Bizuta; waa Habona; waa Biguta; waa Abaguta; waa Zetaru; waa Karukas; ¹¹ g'ephe je ekuaru iya eze-nwanyị, bụ Vashiti. O sụ g'ọ kpuru okpu eze-nwanyị iya gude bya egoshi ndu-ishi; mę onyemonye nọ l'eka ono onwiya; g'ephe huma g'ọ mabe mma; noo kele ọ dọ ubvu l'ọnya. ¹² Noo ya; ndu-ozii ono jechaa je ezia iphe, eze ziru; eze-nwanyị, bụ Vashiti jika ejeje. Eze numaepho l'onoo iphe, o pfuru; ẹhu ghuaaha ya egbu; ọ voru oku wua ẹhu.

¹³ Eshinu ọ bụ omelalị g'eze kpatajeda ndu maru k'ekemu-alị; waa k'ikpe, pfuru oto ishi; teme l'ọ mee iphe, oobyia ememe; bẹ eze chị-koshiru phę idzu; mbụ ndu mmamiphe, bụ ndu maru iphe, gbaru l'ememe; ¹⁴ bya aburu ndu kachaa ya anọdu ntse. Ndu ọ chị-koshiru iya bụ Kashena; waa Sheta; waa Adumata; waa Tashishi; waa Meresu; waa Masena; waa Memukanu. Umadzu esaa ono, shi l'alị Peshiya; waa alị Midiya bụ ndu kachaa anọdu eze ntse; bya aburu phę kachaa shii lẹ ndu ejeru eze ozi l'alị ono mgburugburu. ¹⁵ O jia phę sụ: "Bukpoo gunu bẹ ekemu-alị sūru g'e mee eze-nwanyị, bụ Vashiti? Eshinu ọ bụ ozi, mu ziru ndu-ozii mu g'ephe je ezia ya bẹ ọ jikaru lẹ ya te emedu."

¹⁶ Noo ya; Memukanu nodu l'iphu eze yele iphu ndu-ishi ophuu su: "Eze-nwanyị, bu Vashiti ta abụekwa eze be o mesweru kpoloko, l'o meswefuakwaru ndu-ishi; mekpoo iphe, bu ndu bukota l'iphe, bukpoo mkpukpu, nọgbaa l'ali-eze Kuzakusesu. ¹⁷ Noo kele iphe, eze-nwanyị, bu Vashiti meru ono be unwanyi l'ophu a-numakwa. Epehe -numae ya pho; epehe ekoaha ji phe okpa l'ishi su: 'O kwa l'eze-nwanyị, bu Vashiti be eze-nwoke, bu Kuzakusesu ziru g'e dutaru iya; o jika ejeje.' ¹⁸ Su-a; nchi -bya ejihu ntanu-a be unwanyi ndu-ishi ndu Peshiya; waa ke ndu Midiya ndu numaru iphe, eze-nwanyị meru a-watakwa epfuru ji phe iphe, meru nu. E -shi nno; unwanyi taa kwabedu ji phe ubvu, rwuberu phe nu. Unwanyi emee ehu awata eghe unwoke, alu phe nu eghe. ¹⁹ Oo ya bu; o -buru le gube eze be e-kwe bukwa iphe, ii-me bu gi tua ekemu g'eze-nwanyị, bu Vashiti ta afutabahe l'iphu ngu. G'eze wokwaru okwa eze-nwanyị, o bu; nu nwanyị ozo, ka iya ree. G'e wokwarupho ekemu ono dee l'ekwo, e deru ekemu, ndu Peshiya; waa ndu Midiya, bu ekemu, a taa gbanwejedu agbanwe. ²⁰ Ekemu ono, ii-tu ono -ngadzerupho ali-eze ngu l'ophu, bu ali-eze, paru eka; unwanyi awata akwabe ji phe ubvu; shita l'onye kachaa shii je akpaa l'onye ophu kachaa nwanshii."

²¹ Idzu ono, Memukanu chitaru ono du eze ree; yele ndu-ishi iya. Oo ya bu; eze mee go pfuru. ²² Eze zia ozi g'e jedzuru l'iphe, bukpoo mkpukpu ono, o bu ishi phe ono; je akaruphe l'eze suru ge nwoke nonu buru ishi l'ibe iya. A nodu edejeru ndu nonu ekwo-ozu ono le gephe egudeje ede ekwo nkephe; teme ohamoha nonu be eedeje iya l'opfu-ali phe nu phe.

2

Esuta be e meru eze-nwanyị

¹ E mechaa g'ehu-eghe ono jidatachaerupho eze Kuzakusesu; o wata aru ke Vashiti; mbu k'iphe, ono, Vashiti meru iya ono; waa k'ekemu ono, yebedua turu tu-doru Vashiti ono. ² Ndu ejeru eze ozi chitaru iya idzu su iya: "G'e jenu achokoo unwumgboko, ama mma, nwoke teke ejepfuswee; dutaru eze. ³ G'eze hotakwa ndu e-je achikobe unwumgboko ono, ama mma ono, nwoke teke ejepfuswe ono; l'iphe, bukpoo mkpukpu, nokota gube eze l'eka go ha duta bya edobe l'ulo unwanyi l'ibe eze le Susa, bu ishi mkpukpu ali-eze iya. G'e dujekwaru phe onye-ozu ngu, bu Hegayi, bu onye eletajeru eze unwanyi iya enya. Ge Hegayi mee phe iphe, o gbaru g'e mee phe gephe kabaa ama mma. ⁴ Teke e mecharu; nwamgboko, kachaa eze ree l'ime unwumgboko ono gephe ha; g'onye k'ono buru eze-nwanyị nochia enya Vashiti." Idzu ono tsoo eze ntumatu. O tsoo ya egube ono.

⁵ Le mkpukpu Susa, bu ishi mkpukpu ali-eze Kuzakusesu be o duru onye Jiu, shi l'okpa-ipfu Benjaminu bu iya nu. Epha nwoke obu bu Modekayi nwa Jiayi. O bu nwanwa Shimeyi; buru nwanwanwanwanwa Kishi. ⁶ Kishi ono yi le ndu Nebukadineza kpuru le ndzu le Jierusalemu; yele Jiehoyakinu, bu eze ndu Jiu, kpuru lashia ali Babilonu. ⁷ Modekayi be epehe le nwamgboko, bu nwa nwune nna iya bu. Epha nwamgboko ono bu Hadasa. O buru yebedua mefutaru nwata ono; noo kele ne iya; yele nna iya toghoru iya nwa maa. Nwamgboko ono, epha iya ozo bu Esuta be ama mma bya adu ubvu l'enya. Ge ne iya; yele nna iya nwuhuchaaru be Modekayi wotaru iya dobe ge nwa iya, o nwuru l'epho iya.

⁸ Noo ya; o be teke e gudeepho ekemu, eze turu je ara arara; e duta unwumgboko, du igwerigwe bya le Susa, bu ishi mkpukpu; duru phe nu Hegayi go leta phe enya. E dutakwapho Esuta bya l'ibe eze; bya eduru nu Hegayi, bu onye anoduje eleta ulo unwanyi eze enya go leta enya. ⁹ Nwamgboko ono, bu Esuta du Hegayi ree l'obu; o je atuko iphe, o gbaru g'e mee ya go kabaa ama mma mekota iya teke ono teke ono;

bya anụ iya nri, gbaru iche. O duta iya je edobe l'ulo, kakota ree l'ulo unwanyi eze ono; bya eduta unwumgboko esaa l'ibe eze duru nu iya g'ephe yejeru iya aka.

¹⁰ Ophu Esuta akoduru oha, o shi; ozoo aka a nwuru iya; noo kele Mokedayi suru iya g'o to pfushi iya. ¹¹ Mokedayi be anoduje ejephe le mgboru oma-unuphu ulo unwanyi eze ono mboku-mboku g'o maru ?ehu du-a Esuta ree; waa g'o maru g'oome ala.

¹² Temenwamgboko ejeshia l'iphu eze Kuzakusesu; be o-nodzuada onwa iri l'ebo mekota iphe, a gushiru g'unwanyi gudeje mee onwophe ome-mma. Onwa ishii be ephe e-gude nyia manu meru. Onwa ishii k'ophuu be ephe e-gude manu mbeleke; waa ophu eete etete gude memaa onwophe ree. ¹³ Onye ophu o gbaru l'eye l'iphu eze be iphe, o sukpooru l'o du iya ge ya gude je l'ibe eze; be aa-nuje onye obu l'ulo unwanyi eze. ¹⁴ Onye obu alapfu eze l'uzenyashi; o be l'utsu echele iya l'o bahu je anodu l'ulo ozo, bukwapo ulo unwanyi eze. Onye eleta ibe iya ono enya bu onye ejeru eze ozi, bu Shashugazu, bu onye eletaje unwanyi, ndu ophu abu-zidu unyomu eze enya. Nwamgboko k'ono ta alapfubaedu eze gbahaa l'eze kuru iya l'onwiya.

¹⁵ Esuta, bu iya bu nwamgboko ono, Mokedayi eme ge nwa iya ono; mbu onye ono, bu nwune nna Mokedayi, aza Abihelu be nwuru iya nu ono; be o rwubeerupho l'alapfu eze; ophu o dudu iphe ozo, o suru g'a nu iya, abuedupho iphe, Hegayi suru g'o gude; mbu onye ono, ejeru eze ozi ono; bya aburu onye eleta unwanyi eze enya. Esuta dukota ndu humaru iya nu l'obu le g'o gude amabe mma. ¹⁶ Mboku, e dutaru Esuta jepfu eze Kuzakusesu l'ibe iya bu l'onwa k'iri, bu iya bu l'onwa Tebeti l'apha k'esaa, o wataru aburu eze. ¹⁷ Eze ka eye Esuta obu eme l'unwanyi ophuu. Mbu le Esuta ka atuba iya l'enya eme l'unwumgboko ophuu. O buru yebedua be eze nataru. O woru okpu-eze-nwanyi kpube iya; mee ya; o buru eze-nwanyi nochia enya Vashiti. ¹⁸ Eze bya eshiaru ndu-ishi; waa ndu-ozi iya nri paru aka. Onye o shidoru nri ono buru Esuta. O zia g'e mee g'a madzuru iya l'iphe, bukpo ohamoha, nokota iya l'eka; g'onnyemonye tuta unme ozi mboku ono. O mekotaru ndiphe iphe-oma, gbaru onye eze l'ememe.

Mokedayi agbaru eze ama

¹⁹ Teke e kukoru unwumgboko ono k'ugbo ebo ono; be Mokedayi no l'onu-oguzo ibe eze. ²⁰ Teke ono be Esuta teke akokwa oha, o shi; ozoo aka a nwuru iya; noo kele Mokedayi suru iya g'o to koshi iya. Esuta angabejekpoerupho Mokedayi nchi g'o shi angabejeru iya teke ono, o shi emefuta iya ono.

²¹ Teke ono, Mokedayi no l'onu-oguzo ibe eze ono; be Bigutanu; waa Tereshi; ndu-ozi eze labo, eche oguzo ibe eze nche be ehuru wataru eghu eghu; ephe chjaha idzu g'ephe e-shi gbua eze Kuzakusesu. ²² Mokedayi numanu idzu ono; bya epfuaru iya eze-nwanyi, bu Esuta. Esuta tugbua je akooru iya eze su l'oo Mokedayi pfuru iya ya. ²³ E je enyochaa ya; bya amaru l'oo eviya; e woru umadzu labo ono je aswi-gbua l'eli oshi. A nodu l'iphu eze dee iphe ono edede l'ekwo ako, eedeje iphe, meru l'al-eze iya.

3

Ejo idzu, Hamanu achiru ndu jiu

¹ E mechaa; eze, bu Kuzakusesu bya akwabe Hamanu nwa Hamedata; onye shi l'eri Agagu ubvu. O kwaberu iya ubvu woliam ya dobe; o kakota ndu-ishi, ephe l'iya tukoru nodu l'udu okwa lanu, shii; l'al-eze iya. ² Ndu ozi eze g'ephe ha, no l'onu-oguzo ibe eze nodu egbuje ikpere eburu Hamanu iphu l'al; noo kele eze turu ekemu su g'e meje iya nno. Obenu le Mokedayi te egbueduru iya ikpere; ophu oobueduru iya iphu l'al. ³ Ndu ozi eze, no l'onu-oguzo ibe eze su Mokedayi: "Denu g'o nwuru i tii

mejedu iphe, eze pfuru?”⁴ Mbọku-mbọku ephe epfuru iya Mọdekayi; obenu l'o too yejedu onu yeru phe. Ephe woru iya dooru Hamanu g'a maru ?ephe ahaa Mọdekayi g'o mee g'oome; kele o pfuwaru phe le ya bu onye Jiu.⁵ Teke Hamanu humaru le Mọdekayi te egbushiduru iya ikpere; ophu oobuduru iya iphu l'ali; o voru oku wua ehu.⁶ O numachaepho oshilokpa ndu Mọdekayi bu; o haa k'ari g'e-shi gbua Mọdekayi kpoloko. O chọahaa ge ya e-shi mee ge ndu Jiu, bu ndu ke Mọdekayi g'ephe ha chihu l'ali-eze Kuzakusesu l'ophu.

⁷ O be l'apha, kwe eze Kuzakusesu apha iri l'ebo, o wataru aburu eze; l'onwa mbu, bu iya bu onwa Nisanu; a tua “puru”, bu iya bu ido l'iphu Hamanu; shi nno hota onwa lanu; waa ujiku lanu. Ephe tua ido ono; o daaru onwa k'iri l'ebo, bu iya bu l'onwa Ada.

⁸ Noo ya; Hamanu su eze Kuzakusesu: “O dukwaru oha, gbakashihuru dzuru ekameka l'iphe, bukpo ohamoha, nokota l'ali-eze ngu l'ophu. Omelali phe gbafuru iche l'eka omelali iphe, bu ohozo no; ophu ephe edobejedu ekemu, eze turu. Uchiru ndu ono be a -haa phe eka be o to dukwaru iphe, a-duru eze le ree.⁹ O -buru l'o du eze ree; g'eze tunaa ekemu g'e gbushia phe. E -mewa iya nno be mu a-pfu mkpola-ochaa, erwa iya du unu talentu ukporo l'ise; g'e woru iya yekoberu eze l'eku iya.”

¹⁰ Noo ya; eze bya agbata echi-eka iya gbẹ Hamanu, bu nwa Hamedata; oshilokpa Agagu; onye bu ohogu ndu Jiu.¹¹ Eze su iya: “Dobekporo okpoga ngu; je emee ndu ono g'o du ngu.”

¹² O be le mboku, onwa ke mbu du l'abali iri l'eto; e kukoo ndu ederu eze ekwo. Ephe bya atuko iphemiphe, Hamanu suru g'ephe dee woru dee l'ekwo nugbaa ndu no-chiru enya eze; waa ndu-ishi l'ohamoha, no l'eka eze; nukwaa ya pho ndu-ishi ndiphe l'ophu. Ekwo ono be e deru nu ohamoha le g'ephe egudeje ede ekwo nkephe. Ndu nokota nu be e deru iya l'opfu-ali phe nu phe. O buru epha eze, bu Kuzakusesu be e gude dee ekwo ono; bya eworu echi-eka iya mee ya iphe-ohubama.¹³ E zia ndu ezilaje ekwo-ozu ephe gude ekwo ozi ono je ekedzuru l'iphe, bukpo ohamoha, nogbaa l'ali-eze Kuzakusesu l'ophu; mbu ekwo ono, e deru ekemu, a turu g'a tuko gbushikota iphe, bu ndu Jiu l'akpuru enyanwu lanu; egirima me ogerenya. Mbu g'egbuchaa unwanyi me unwegirima; me onwa k'iri l'ebo, bu iya bu onwa Ada duapho l'abali iri l'eto. Ekemu ono sukwarupho: teke e gbuchaaru phe; g'a kwaa iphe phe l'okwata.¹⁴ Iphe e deru l'ekwo ono be a turu o buru ekemu su g'anudzuru iya l'ohamoha g'o buru ekemu duru phe; wafua g'e mee g'onyenonu maru k'ophu ephe a-kwakobekwanu eka ke mboku ono.

¹⁵ Eze bya ezia su g'e gude ekwo-ozu ono tugbaa je ezikashia. Ndu okpa egwa gbeshi; o buru phe ejeje. E vuadaru uzo zia ekemu ono le Susa, bu ishi mkpukpu. Eze yele Hamanu nodu angu mee; ndu bu le Susa deru yekete g'ephe numachaaru ozi ono.

4

Mọdekayi epfuru Esuta g'o yeru phe eka

¹ Tobudu iya bu Mọdekayi maerupho iphe, anwu nu; o ye eka l'uwe iya zijaha ebo; bya achita uwe-aphu ye; kpushi onwiya nu; gbafu oma mkpukpu ara ekwa arashi iya ike.² O jebeepho onu-oguzo ibe eze; o pfuru; noo kele o to dudu onye yeru uwe-aphu, eekweje g'o bata.³ Iphe, bukpo ohamoha, a nuru ekwo ono, e deru ekemu, eze turu ono be aphu atsojeerupho ndu Jiu, bu iya nu. Ephe agu aphu; aswi egu; ara ekwa. Igwerigwe yee uwe-aphu bya ekpua onwophe nu.

⁴ Unwumgboko; waa ndu ejeru Esuta ozi bya akooru iya ke Mọdekayi; o buru aphu tsoru iya shii. O chiru uwe nu g'a chijeru iya g'o yee; g'o to yehe uwe-aphu.

E gude uwe obu je; ophu o kwedu iya anata. ⁵ Esuta bya ekua Hataku, bu onye-ozu eze; mbu onye e yeru g'o jejeru yebe Esuta ozi; zia ya g'o je amaru iphe, atsu Modekayi l'ehu; waa iphe, kpataru iya nu. ⁶ Noo ya; Hataku bya ejepfu Modekayi l'eka o pfuru l'edupfu mkpukpu ono, no l'atatiphu onu-oguzo ibe eze. ⁷ Modekayi bya atuko iphemiphe, nwuru nu kokotaru iya; kokwaaru iya pho mkpola-ochaa ole, Hamanu kweru ukwe le ya a-nu g'e ye l'eka eedobejeru eze eku iya; g'e gude mee g'e gbushia ndu Jiu. ⁸ O bya ewota ekwo, e deru iphe, e deru l'ekwo ekemu pho, eze turu su g'e gbushia ndu Jiu ono; mbu ekwo ono, e keshidzuru le mkpukpu Susa ono; nu Hataku g'o goshi Esuta; gude kooru iya ya g'o doo ya enya. O zikwapho g'e zia Esuta g'o jepfu eze je arwo ya g'o phuaru ndu Jiu obu-imemini. ⁹ Hataku tugbua je atuko iphe, Modekayi doru iya dokotaru Esuta. ¹⁰ Esuta ziphu iya azu g'o je akaru Modekayi su: ¹¹ "Iphe, bu ndu-ozu eze; je akpaa l'iphe, bu ndu bu l'ohamoha, dukota l'ali-eze iya g'o ha; mawaru l'o to dudu nwoke me nwanyi, byaru atugbu jepfushia eze le teke o no l'okpoku; ophu o budu l'eze kuru iya. Onye meru nno bukwa iphe, ekemu pfuru bu g'e gbua onye obu egbugbu; gbahaa l'o bu uche eze g'onye ono nodu ndzu; o machiaru onye obu mgboro-eze, e meru le mkpola-ododo pho. Eze noakwaru ukporo abali l'abali iri; o to kuduru mu oku."

¹² A bya ezia Modekayi ozi, Esuta ziru; ¹³ o ziphu ozi azu g'o je asu iya: "Ta arikwa l'eshi ophu i no l'ibe eze be gubedua a-buru onye Jiu lanu, a-wafu nu g'e te egbu ngu; ¹⁴ kele o -buru l'i no-kirishiru nta-a; ophu i yeduru onu be ee-shikwa l'uzo ozo dzota ndu Jiu. Ole gubedua; me ndibe nna ngu a-bukwanuru mkpurupyata. ?Buhunu onye maru ?bu iphe, meru g'o gude e mee ngu; i nodu l'okwa eze-nwanyi bu g'i yeta eka l'iphe, anwu nta-a?"

¹⁵ Esuta ziphukwa ozi azu ozo g'e je ezia Modekayi su iya: ¹⁶ "Tugbua je akpakoo ndu Jiu, bu le Susa g'ephe ha l'eka lanu; unu aswia egu pfuru nu Chileke l'iswi eh mu. G'unu noo ujiku eto eswe l'enyasi; g'unu te erishi nri; ophu unu etsushi okoro l'onu. Mbdua yele unwumgboko, ejeru mu ozi e-mekwapho nno. E -mechaa nno be mu e-jepfu eze. A makwaru-a l'ekemu suru l'o to dudu ree. Ole mu e-je; o -buru le mu a-nwuhu ge mu nwuhuro."

¹⁷ Modekayi tugbua je emekota iphe, Esuta ziru iya g'o ha.

5

Iphe, Esuta rworu eze

¹ O be le mboku k'eto; Esuta wota uwe eze-nwanyi iya yee; bya atugbua je apfuru l'oma-unuphu ibe eze; mbu l'atatiphu ulo eka eze anoduje. Teke ono be Eze no l'aba-eze iya l'eka ono woru iphu ghaa l'onu-oguzo. ² O tufuepho enya huma eze-nwanyi, bu Esuta eka o pfuru l'oma-unuphu; eh tsoo ya ntumatu. O woru mgboro-eze, e meru le mkpola-ododo, o pa l'eka machiaru iya; Esuta byarwuta bya edenyi mgboro-eze ono eka. ³ Noo ya; eze jia ya su: "?Bu gunu; eze-nwanyi, bu Esuta? ?Bu gunu be o du ngu g'eze meeru ngu? O -beta o buru ge mu kee ali-eze mu ebo nu ngu nanu; mu emeeru ngu iya."

⁴ Esuta su: "O -buru l'o du eze ree; ge gube eze gu le Hamanu swinuru byaru mu le nri ntanu-a; g'unu bya eria nri, mu shiberu gube eze."

⁵ Eze zia ozi su l'onye ya byaru ahuma g'o buakwaru Hamanu; k'opfu ephe l'iya a-tugbu je aza Esuta enu. Oo ya bu; eze yele Hamanu tugbua jeshiaru Esuta le nri, o yeru phe. ⁶ Ephe tuko ngunyaephe mee; eze jikwa Esuta ozo su iya: "?Bu gunu bu mkpa ngu obu ge mu meeru ngu iya? Mbu; ?bu gunu be o du ngu ge mu meeru ngu? O betakpo o buru ge mu kee ali-eze mu ebo nu ngu nanu; mu emeeru ngu iya."

⁷ Esuta su: "Iphe, bu mkpa mu bya aburu iphe, o du mu g'e meeru mu bu: ⁸ O -buru le mu du gube eze l'obu; teme o du gube eze g'i meeru mu iphe, mu arwo ngu;

bẹ iphe, mu arwọ bụ gẹ gube eze gụ lẹ Hamanu byanuru mu lẹ nri, mu e-shiru unu echele. Teke unu byaerupho echele; mu eyee onu l'aji ono, gube eze jiru mu ono."

Hamanu achị idzu egbu Mọdekayi

⁹ Mbọku ono bẹ Hamanu gude ẹhu-utso teru ẹswa lashia. Obenu l'ọ humaerupho Mọdekayi l'ọnu-oguzo ibe eze; bya ahuma l'ọ tọ gbeshiduru agbeshi; ọphu o goshiduru l'ọokwabe iya ùbvù; ẹhu ghushiahaa Hamanu egbu ike. ¹⁰ O meshikpọepho ike byabẹ ẹka l'obu lashia; mbụ Hamanu. Ọ larwua bya ezia; e je ekukọo ndu ọnyà iya phẹ; waa nyee ya, bụ Zẹreshi. ¹¹ Ọ nọdu l'atatiphu phẹ wata aba abaa gẹ ya nweberu iphe; waa gẹ ya nwuta-beru unwu igwe; waa g'eze gude kwabẹ-beru iya ùbvù, ha shii; bya emee ya; ọ bụru iya kachaa shii lẹ ndu eze meru ishi; waa ndu ejeru eze ozi. ¹² Ọ sụ: "Ọ kwa mbẹdua kpoloko bụ onye eze-nwanyị, bụ Esuta sụru g'ọ tsoru eze byaru iya lẹ nri. Ọ yekwaru mu phọ lẹ nri gẹ mu tsoru eze echele. ¹³ Obenu l'iphemiphe ono te emeduru mu ẹhu-utso; eshinu ọobujeru; mu -ghatashia; mu ahuma onye Jiu phọ, bụ Mọdekayi l'ọnu-oguzo ibe eze."

¹⁴ Nyee ya ono, bụ Zẹreshi; yele ndu ọnyà iya phẹ ono g'ephe ha sụ iya: "Zia g'e je emetaru ngu oswebe, aaswıgbuje nemadzụ; g'e mee ya g'eli iya dū ụkporo nkwo-ẹka labọ lẹ nkwo-ẹka iri. O -rwuepho l'utsu echele; l'i pfuaru eze g'a kputa Mọdekayi je aswı-gbu l'eli oswebe ono. Ọo ya bụ; g'iigude ẹhu-utso tsoru eze; unu ejeshia l'ẹka e yeru unu lẹ nri."

Idzu ono dū Hamanu ree shingushingu; ọ tugbuja je ezia; emee oswebe, aaswıgbuje nemadzụ ọbu dobe.

6

Eze akwabẹ Mọdekayi ùbvù

¹ O be l'enyashi mbọku ono; ọphu mgbenya te ekwedu atụ eze; o zia g'e je ewotaru iya ẹkwo akọ iphe, e deru iphe, anwu l'alị-eze iya. A bya aguaru iya ya. ² L'ẹkwo ono bẹ a gutaru lẹ Mọdekayi gbajeru ama lẹ Bigutana; yele Tẹreshi, bụ ndu-ozı eze, shi echeru eze oguzo ibe iya nche; chiru idzu g'ephe gbua eze, bụ Kuzakusesu. ³ Eze jia sụ: "Bụ ùbvù gunu bẹ a kwabejeru Mọdekayi mee g'a maru ẹpha iya lẹ k'iphe ono, o meru ono?"

Ndu ejeru eze ozi sụ: "Ọ tọ dukwa iphe, e meru iya."

⁴ Eze jia sụ: "Ọ duru onye nọ l'oma-unuphu ibe mu?"

Ọ bụru teke ono bẹ Hamanu abatakpọepho l'oma-unuphu, nọ l'azu ibe eze; gẹ ya pfuaru eze k'aswı-gbu Mọdekayi l'eli oswebe ono, ọ kwakọberu, aa-swı-gbu iya ono.

⁵ Ndu ozi iya sụ iya: "Ọ kwa Hamanu nọ l'oma-unuphu."

Eze sụ g'e kua ya g'ọ bata.

⁶ Hamanu bataepho; eze jia ya sụ: "Bụkpoo gunu bẹ ee-meru onye eze eme g'ọ kwabẹ ùbvù?"

Oriri, gbatataru Hamanu l'obu teke ono bụ l'ọ tọ dudu onye ọzo, eze a-nọdu arı k'akwabẹ ùbvù, abudu yẹbedua.

⁷ Tọbudu iya bụ; Hamanu sụ eze: "Iphe, ee-meru onye ọ dū eze g'ọ kwabẹ ùbvù ⁸ bukwa g'a chita uwe, eze yejewaru; l'a kputa inya, eze gbajewaru; mbụ inya ọphu e kpuberu okpu-eze l'ishi. ⁹ G'a chita uwe ono; kputa inya ono nū onye lanu lẹ ndu-ishi, a kachaa amaru ẹpha phẹ l'alị-eze ngu-a. G'e yee onye ono, eze eme g'ọ kwabẹ ùbvù ono uwe ono. G'onye ono nọdu l'eli inya ono g'e gude iya ngu-phẹkọta edupfu mkpukpu-a; araru iya ọha arara sụ: 'Waa iphe, ee-mejeru onye eze eme g'ọ kwabẹ ùbvù baa-oo!' "

¹⁰ Eze sụ Hamanu: "Ngwa! Je achita uwe ono; waa inya ono je atuko g'i pfushiru ono meeru Mọdekayi, bụ onye Jiu, anọduje l'ọnu-oguzo ibe eze. G'ọ tọ dukwa iphe ono, i pfushiru ono mẹ nanu, ii-mephodo!"

¹¹ Noo ya; Hamanu bya achita uwe ono; bya akputa inya pho. O woru uwe ono kpua Modekayi; bya edoberu iya inya ono; o nyikota nodu iya anoo l'eli okpurukpu; o duru iya kwaseru ngu-phekota angungu l'edupfu mkpukpu ono; ara iya arara asuje: "Waa iphe, ee-mejeru onye eze eme g'oo kwabe ubvu baa-oo!"

¹² E mechaa; Modekayi laphu azu l'onu-oguzo ibe eze. Obenu le Hamanu nyigobeerupho mekebe egwegwa; guru aphu vuru aka l'ishi lashia unuphu ibe iya.

¹³ O larwua je atuko iphe, nwukotaru nu kokotaru nyee ya, bu Zereshi; waa ndu ephe l'iya eshi onya g'ephe ha. Ndu akpo-zijeru iya uzo; waa nyee ya ono, bu Zereshi su iya: "O -buru eviya le Modekayi bu onye Jiu; mbu onye ono, iphe e-me ngu nu gbubewaru ishi l'eka o no ono; be o too dukwa iphe, i-du ike emebata iya. Oo ya be e shifutaje l'eka kponya ngu enya."

¹⁴ Ephe gudekwadu iphe ono l'eka epfu; ndu-ozu eze bya ekua ya. Ephe gude oso duru iya jeshia le nri ono, Esuta kwakoberu ono.

7

Aaswi-gbu Hamanu

¹ Tobudu iya bu; eze yele Hamanu jeshia ibe eze-nwanyi, bu Esuta g'ephe rigba nri. ² Ephe wataepho angu mee le mboku k'ebo ono; eze jia ozo su: "Eze-nwanyi, bu Esuta; ?bu gunu bu mkpa ngu obu? Pfu ya ge mu meeru ngu iya. ?Bu gunu bu iphe obu, o du ngu ge mu meeru ngu? O betakporu o buru ge mu kee ali-eze mu ebo be i rworu mu; be ee-mekwaru ngu iya."

³ Eze-nwanyi, bu Esuta su iya: "Gube eze; iphe, mu arwo ngu bu: O -buru le mu du ngu l'obu; teme o dukwa ngu pho ree; jiko hanaa mu ge mu nodu ndzu. Teme li hafukwapho ndibe mu g'ephe nodu ndzu; o kwa iya bu iphe, o du mu gi meeru mu.

⁴ Noo kele mu le ndibe mu be e rewaru g'e gbushikota l'ophu. Mbu l'e rewaru anyi g'e mee g'anyi buru mkpurupyata. O -bu l'e rekporunu anyi g'anyi buru ohu me mu te epfukwa opfu; kele egube iphe-ehuka ono ta agbaduru g'e gude iya papfuta eze bya iya epfuchi nchi."

⁵ Eze Kuzakusesu jia eze-nwanyi, bu Esuta su iya: "?Bu onye be o bu? Denu nwoke, turu ama eme iphe, du nno?"

⁶ Esuta su: "Onye ohogu anyi obu; bya aburu onye achi anyi le njo obu bukwa ejo Hamanu-a!"

Ndu rwuta Hamanu l'iphu eze; yele eze-nwanyi. ⁷ Eze gude ehu-eghu gbeshi; paru mee ono haa; jeshia le mgbabu ibe iya. Hamanu humaepho l'eze be chibuwaru l'ime obu iya l'oo-meghe nkiya; o tsukpaa l'azu ge ya rwo eze-nwanyi, bu Esuta g'a hakpo ya nu ge ya nodu ndzu.

⁸ O buerupho teke Hamanu daru kpurumu l'iphu eze-nwanyi arwo iya l'eka o no anoo; dakobe oshi be eze shiepho le mgbabu pho buru phereketeke. Eze bua mkpu su: "?O gbemefuanu g'o gude eze-nwanyi jepfu l'ataphu mu; l'ibe mu-a?"

O buru epfuzeta, eze epfuzeta iya; e gude Hamanu kechia ya iphu. ⁹ Habona; onye lanu le ndu-ozu eze su: "O nwekwaru oswebe, aaswi-gbuje nemadzu, du ukporo nkwo-eka labo le nkwo-eka iri l'eli, Hamanu meru dobe l'ibe iya. Onye o meru iya doberu buru Modekayi; bu onye gbajeru ama ejo idzu pho, a chijeru gube eze pho; shi nno dzoo ndzu ngu-a."

Eze su: "Unu je aswi-gbuja ya l'oswebe ono!"

¹⁰ Noo ya; e je eworu Hamanu swi-gbuja l'eli oswebe, aaswi-gbuje nemadzu, o shi mee doberu Modekayi ono. E mechaa nno; obu jidata eze.

8

Ekemu, eze turu tu-doru ndu Jiu

¹ Mbọku onokwaphọ bẹ eze, bu Kuzakusẹsu woru ọlo Hamanu, bu onye ọhogu ndu Jiu nọ eze-nwanyị, bu Esuta. Mọdekayi wata abya l'atatiphu eze; noo kele Esuta kọru eze g'ẹphe l'iya gude buru. ² Eze bya agbata echi-ẹka iya, o nataru Hamanu nọ Mọdekayi. Esuta bya emee Mọdekayi onye eleta ọlo, Hamanu shi nweru ẹnya.

³ Esuta bya epfuru opfu yeru eze ọzo; bya adaa kpurumu lẹ mgboru ọkpa eze; raahaa ẹkwa; wata iya arworo g'o mebyinaa ejo idzu ono, Hamanu, onye shi l'eri Agagu chiru l'ẹhu ndu Jiu ono. ⁴ Eze ono woru mgboro-eze e meru lẹ mkpọla-ododo machiaru Esuta; ọ gbalihu bya apfuru iya l'atatiphu. ⁵ Ọ sụ: "Ọ -buru l'ọ du gube eze ree; ọ -buru lẹ mu du gube eze l'obu; teme i nọdu arikwapho l'ọ iphe, pfuru ọto; mu bya adu ngu ree l'ẹnya; g'eze tunaa ekemu dee ya edede; g'ọ to dukwa onye a-tu ama eme iphe ono, Hamanu nwa Hamedata, onye shi l'eri Agagu deru l'ẹkwo g'e mee gẹ ndu Jiu, bu l'iphe, bu ọhamoha, nọgbaa l'alị-eze ngu mgburugburu; buru mkpurupyata. ⁶ ?Denu gẹ mu e-shi tamia ya lẹ nshi; nọdu huma l'ẹka ejo-iphe abyapfuta ndibe mu? Mbụ-a; ?denu gẹ mu e-shi tamia ya lẹ nshi; nọdu ele ndu nwuru mu nọ ẹnya; ẹka eeme g'ẹphe buru mkpurupyata?"

⁷ Eze Kuzakusẹsu sụ eze-nwanyị Esuta yele Mọdekayi onye Jiu: "Ọ kwa lẹ Hamanu meru g'o gbushia ndu Jiu bẹ mu gude wota ọlo iya nọ Esuta; bya asu g'e je aswi-gbua ya. ⁸ Nta-a bu g'unu gude ẹpha eze tọ ekemu ọzo l'iswi ẹhu ndu Jiu; dee ya edede g'ọo-du unu ree l'obu; wota echi-ẹka eze mee ya iphe-ọhubama; noo kele ọ to dudu iphe, e deru woru echi-ẹka eze mee ya iphe-ọhubama, duru onye bya ephugha iya nọ."

⁹ Mbọku ono gẹdegede bẹ e yeru nemadzu; e je ekukọta ndu edejeru eze ẹkwo. Mbọku ono bẹ ọnwa k'eto, bu iya bu ọnwa Sivanu du l'ukporo abali l'abali ẹto. A tuko ekemu, Mọdekayi turu dekọta l'ẹkwo g'a nọ ndu Jiu; waa ndu nọ-chiru ẹnya eze; waa ndu eze; waa ndu-ishi, nọgbaa l'ọhamoha ukporo ishii l'esaa ono, nọ l'alị-eze Kuzakusẹsu, a -gbẹ l'alị Indiya rwua l'alị Kushi. Ekemu ono g'ọ ha bẹ e gude ẹka-ẹkwo ọhamoha nọnu dee; waa l'opfu-alị ndu nọkota l'alị-eze ono. Ndu Jiu bẹ e dekwaru iya pho nọ l'opfu-alị phe; waa g'ẹphe egudeje ede ẹkwo nkephe. ¹⁰ Ọ buru ẹpha eze, bu Kuzakusẹsu bẹ Mọdekayi gude dee ẹkwo ono; bya eworu echi-ẹka eze mee ya iphe-ọhubama; woru iya nọ ndu ezilajẹ ẹkwo-ozu, ndu egudeje inya, agba ọso shii, a zufuta-doru eze; eje ozi g'ẹphe zilaa.

¹¹ Ekemu ono, eze turu ono; mee gẹ ndu Jiu, bu lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu nweru ike; ẹphe dzukọbeaha wata akwaberu onwophe ẹnya. K'ophu bu ọ -duru mkpukpu; ọzo ọhamoha, dzukoberu g'ẹphe tsoo phe ọgu g'ẹphebe ndu Jiu emee phe g'ẹphe buru mkpurupyata. G'ẹphe atuko ẹphe l'unwanyị phe; yele unwegirima phe gbushikọta; kwaa iphe ndu ono l'okwata. ¹² Mbọku, a turu onu gẹ ndu Jiu mee iphe ono l'iphe, bukpo ọhamoha, nọ l'alị-eze Kuzakusẹsu; bu mbọku, ọnwa k'iri l'ẹbo, bu iya bu ọnwa Ada a-du l'abali iri l'eto. ¹³ Ekemu ono bẹ e ziru g'e dee ya l'ẹkwo keshikọta l'ọhamoha, nọkota nọ; bya atọ ya; ọ buru ekemu g'e mee ya gẹ ndu nọnu nọmakota; k'ophu ndu Jiu a-kwakọbekwanu ẹka emelata ndu ọhogu phe mbọku ono. ¹⁴ Eze tọ ekemu gẹ ndu ezilajẹ ẹkwo-ozu iya; ndu agbagbaa l'inya ibe eze, bu inya, agba ọso shii; tugbua teke ono teke ono je ezikashia ozi ono. Ẹphe tugbua je ezikashia ya. E zikwapho ekemu ono lẹ Susa, bu ishi mkpukpu alị-eze Kuzakusẹsu.

¹⁵ Mọdekayi shi l'iphe eze futashia; o yewaa uwe eze, du urwukpu-urwukpu; waa ọphu acha ọcha; yele okpu-eze, e gude mkpọla-ododo mee; waa uwe kpowula-kpowula, e gude ọkpobe oghu ọchaa kpa. Ndu bu lẹ Susa tushia uzu ẹhu-utso teahaa ẹswa. ¹⁶ Ẹhu nọdu atso ndu Jiu; ẹphe nọdu ete ẹswa; mbu ẹhu nọdu atso phe ntumatu; a nọdu akwabekwa phe pho ubvu. ¹⁷ Iphe, bu ọhamoha, nọnu; waa mkpukpu lẹ mkpukpu, nọkota nọ, a nataru ekemu ono, eze turu ono bẹ ndu Jiu, bukọta iya nọ tekotaru ẹswa; ẹhu nọdu atso phe utso. Mbọku ono buru phe eswe

ọbo-iphe waa eswe ẹhu-utso. Igwerigwe ndu ọhozo bya aburu ndu Jiu; kele ẹphe atsu ndu Jiu ebvu.

9

Ndu Jiu alwu-kpe ndu ọhogu phe

¹ Ọnwa k'iri l'ẹbo, bu iya bu ọnwa Ada; bya adu l'ujiku iri l'eto, bu iya bu mboku, ee-me iphe ono, eze turu l'ekemu ono. Mboku ono bu mboku, ndu ọhogu ndu Jiu shi ari k'akapyabe ndu Jiu. Obenu l'o mechaaru gha igharaphu; ndu Jiu kapyabe ndu ẹphe du ashị. ² Ndu Jiu dzukobekota le mkpukpu, ẹphe bukota g'o ha; l'ohamoha, eze Kuzakusesu bu ishi phe g'o hakota; g'ẹphe tsoo ndu achi phe okpa akpohu ogu; ophu o dudu onye duru ike kpafu phe l'iphu; noo kele ndiphe l'ophu atsukota phe ebvu. ³ Ndu-ishi l'ohamoha ono l'ophu; me ndu no-chiru enya eze; me ndu-ishi oha; me ndu ejeru eze ozi; yekotaru ndu Jiu ẹka; kele ẹphe atsu Modekayi ebvu. ⁴ A kabaa amaru Modekayi l'ibe eze; teme udu iya ngadzuru ohamoha ono, nokota nu ono g'ẹphe ha. Teme o nodu akakwapho enweru okpehu eje.

⁵ Ndu Jiu gude ogu-echi gbushikota ndu ọhogu phe g'ẹphe ha; mee phe g'ẹphe buru mkpurupyata. Ẹphe woerupho ndu kporu phe ashị mee g'o du phe ree.

⁶ Le Susa bu ishi mkpukpu ali-eze ono be ndu Jiu gburu unu umadzu l'ukporo umadzu ise. ⁷ Ẹphe gbukwarupho Pashandata; waa Dalufonu; waa Asupata; ⁸ waa Porata; waa Adalaya; waa Aridata; ⁹ waa Pamashuta; waa Arisayi; waa Aridayi; waa Vayizata. ¹⁰ Ẹphe n'iri bu unwu Hamanu nwa Hamedata, bu onye ọhogu ndu Jiu. Ole ẹphe ta akwaduru iphe phe l'okwata.

¹¹ Mboku ono gedegede be e jeru edooru eze umadzu ole, e gburu le Susa, bu ishi mkpukpu ali-eze ono. ¹² Eze su eze-nwanyi bu Esuta: "Ndu Jiu gbuakwaru unu umadzu l'ukporo umadzu ise; waa unwu Hamanu ẹphe n'iri; l'ishi mkpukpu ali-eze mu-a, bu Susa. ?Bu onye maru iphe, ẹphe meru l'ohamoha ndu ophuu? ?Bu gunu bu mkpa ngu; ge mu meeru ngu iya? Mbua; ?bu gunu be o du ngu ge mu meeru ngu? Pfuaru mu iya; g'e meeru ngu iya."

¹³ Esuta su iya: "O-buru l'o du gube eze ree; jiko nunu ndu Jiu, no le Susa ike g'ẹphe woru iphe, eze turu l'ekemu g'e mee ntanu mefu echele; waa g'ẹphe je ekobe unwu Hamanu ẹphe n'iri l'eli oswebe, aaswi-gbuje nemadzu." ¹⁴ Oo ya bu; eze ta ekemu g'e mee ya nno. E woru ekemu ono zia le Susa; a pata unwu Hamanu ẹphe n'iri je ekobe l'eli oswebe. ¹⁵ Ndu Jiu, no le Susa dzukobe le mboku, onwa Ada du l'abali iri l'eno. Ẹphe gbua unwoke ukporo iri l'ise le Susa; obenu l'ẹphe ta akwataduru iphe phe l'okwata.

¹⁶ Ndu Jiu, phoduru nu, bu ndu ono, bukota l'ohamoha ophu, nokota l'ali-eze Kuzakusesu be dzukobekwarupho g'ẹphe dzota ishi onwophe; shi nno tata nwa unme; ophu o dudu iphe ndu ọhogu phe mebaaru phe. Ndu ẹphe gburu du ukporo unu tete l'unu esaa l'ukporo iri; ole ẹphe ta akwataduru iphe phe l'okwata. ¹⁷ Iphe-a nwuru mboku, onwa Ada du l'abali k'iri l'eto; o be le mboku k'iri l'eno; ẹphe tata unme. Ẹphe woru mboku ono mee eswe ọbo-iphe; waa eswe ẹhu-utso. ¹⁸ Obenu le ndu Jiu, no le Susa dzukoberu mboku, onwa Ada du l'abali iri l'eto; waa k'iri l'eno; o be le mboku k'iri l'ise; ẹphe tata unme; mee ya eswe ọbo-iphe; yee eswe ẹhu-utso. ¹⁹ Oo iphe ono meru iphe, ndu Jiu, bu l'ime nwa mkpukpu woru mboku, onwa Ada du l'abali iri l'eno dobe o buru eswe ọbo-iphe; yee eswe ẹhu-utso; waa mboku, onyenonu eshije nri je anu nwibe iya.

Obo-Purimu

²⁰ Modekayi tuko iphemiphe ono, nwuru nu ono dekota l'ekwo. O deru ekwo-ozu nu ndu Jiu, bukota l'ohamoha, nogbaa l'ali-eze Kuzakusesu g'o ha; ndu bu uzenya;

me ndu bu ntse; ²¹ su phe: Aphagapha le mboku, onwa Ada du l'abali iri l'eno; waa k'iri l'ise g'ephe noduje bo obo-iphe; ²² ke mboku ono, ndu Jiu kabeta nwa unme alwu ogo ephe le ndu ohogu phe; bya aburu onwa, aphu phe gbanweru buru ehutso; ekwa phe gbanwee buru obo-iphe. O deru phe ekwo su g'ephe dobe eswe mboku ono eswe obo-iphe; yee eswe ehutso; waa mboku, ephe e-shije nri je anu nwibe phe; waa mboku, ephe e-mejeru ndu adudu g'o du phe iphe-oma. ²³ Oo ya bu; ndu Jiu kweta iphe, Modekayi deru phe lekwo su g'ephe meje; mbu g'ephe boje obo-iphe ono, ephe watawaru ono. ²⁴ Noo kele Hamanu nwa Hamedata, onye shi l'eri Agagu, bu onye ohogu ndu Jiu g'ephe ha be chijeru idzu g'oo-shi mee ge ndu Jiu buru mkpurupyata; bya atwa "puru", bu iya bu ido; gude maru mboku, ee-gwe phe arakabya g'ephe buru mkpurupyata. ²⁵ Obenu teke ejo idzu ono rwuru eze nchi; o tua ekemu dee ya lekwo g'e wota iphe ono, Hamanu shi chia doberu ndu Jiu ono; mee Hamanu l'onwiya. G'e wota ephe l'unwu iya je ekobe l'eli oswebe, aaswi-gbuje nemadzu.

²⁶ O buru iphe ono meru g'o gude e kua mboku labo ono "Purimu." Eka opfu ono shi bu l'akpuru-opfu, bu "puru." O buru shita l'iphe ono, e deru lekwo-ozu ono; waa l'iphe, ephe humakotaru, nwuru phe nu ono; ²⁷ be ndu Jiu meru iya; o buru omelali, duru phe nu; k'ophu ephebedua; waa oshilokpa phe; waa ndu lwapfutaru phe nu e-dobeje ujiku ebo ono iche g'e deru iya lekwo nu phe; teme ephe nodu emeje iya teke a suru g'ephe meje iya. ²⁸ Ge ndu unuphu, nonu; me mkpukpu, nonu; waa ohamoha, nonu nyataje mboku ono dobe iya iche; e -shi l'ogbo sweru ogbo. Ge ndu Jiu ta azohajekwa abo obo-iphe ono; ophu oshilokpa phe azohakwa eswe mboku ono.

²⁹ Tobudu iya bu; eze-nwanyi, bu Esuta nwada Abihelu; yele Modekayi onye Jiu bya edee ekwo k'ebo, meru ge k'obo-iphe purimu kabaa eshihu ike. ³⁰ Ephe dee ekwo-ozu ono nukota ndu Jiu, bukota l'ohamoha ukporo ishii l'esaa, nogbaa l'ali-eze Kuzakusesu. Lekwo-ozu ono be ephe pfuru phe opfu oma; bya akaru phe ge ndzu ba agushi phe; ³¹ g'ephe boje obo-iphe purimu teke gbaru iya nu, bu iphe, Modekayi onye Jiu; waa eze-nwanyi, bu Esuta turu phe ekemu; bukwarupho g'ephebedua yele awa phe dobewaru eswe aswi egu; yee k'agu aphu. ³² Ekemu, Esuta turu mee; ekemu k'obo-iphe purimu kabaa eshihu ike; e woru iya dee lekwo.

10

Modekayi akabaa ajata enya eje

¹ Eze Kuzakusesu bya atwa ekemu ge ndu bukota l'ali-eze iya g'o ha je akpaa le ndu bukube eze-enyimu tuje akiriko nu iya. ² Iphemiphe, o mekotaru gude goshi g'okpehu iya habe shii; wakwapho g'o meru ge Modekayi buru onye paru eka be e dekotaru lekwo ako iphe, meru l'ali ndu Peshiya; waa ndu Midiya. ³ Modekayi onye Jiu buru iya no-tsotaru eze Kuzakusesu l'okwa; buru onye paru eka l'ehu ndu Jiu; teme o du igwerigwe ndu Jiu, bu unwunna iya l'obu. O nodu anoduje eme iphe, a-duru ndu Jiu ibe iya le ree; bya anoduje epfu iphe, e-me g'ehu du phe guu.

Ekwo Jobu

Ako ẹhu Jobu

¹ O nweru onye aḷi Uzu lanu; teke o shi nodu be ẹpha iya bu Jobu. Nwoke obu bu nwoke, uta adudu le ndu iya bya aburu onye pfuberekoto. O bu onye atsuhuje Chileke ebvu haa eme ẹjo-ememe. ² Iphe, o nwutaru bu unwoke ẹsaa waa unwanyi ẹto. ³ O nwekwarupho ẹku. Aturu iya du unu iri l'ẹsaa l'ukporo iri. Inya-kamelu iya du unu ẹsaa l'ukporo iri. Eswi, a turu njigba ẹbo ẹbo du unu njigbabe eswi ugbo labo l'ukporo ise. Ne nkapfu-igara iya du unu l'ukporo ise. Ndu bu nemadzu, ejeru Jobu ozi kwatakpo du igwerigwe mebyikpo. O buẹpho l'oo ya bu onye shi kakota shii l'iphe, bukpo nemadzu, a nwuru anwunwu l'uzo ẹnyanwu-awawa l'ophu.

⁴ Unwu iya ndu ophu bu nwoke nodu aboje obo-iphe l'ibe phe. Onye owa-a -boo ogiya; ogiya ozo onye ozo abo; ẹphe -nodu abo obo-iphe obu; ẹphe ezia unwune phe ndu ophu bu unwanyi pho ẹphe n'eto; ẹphe abya le nri ono. ⁵ O nodu abujeru; a -bochaa iphe ono teke ẹphe abo iya; Jobu ekua phe bya edoo phe nsọ. Nchita-abohu iya l'o bya egweeru Chileke ngweja-akpo-oku l'iswi ẹhu phe l'ẹhu l'ẹhu. Kele orije su: “?A maru ?unwu iya te emeadaru nu iphe-ẹji? ?A maru ?ẹphe te egudeadanu obu phe ko Chileke onu?” O buru nno bu ge Jobu shi emeje iya tekenteke.

Nsetanu ahụ Jobu ama

⁶ Obenu ujiku lanu; unwu Chileke bya g'ẹphe goshi onwophe l'iphu Chipfu. Nsetanu tsokwaru phe pho bya. ⁷ Chipfu su Nsetanu: “?Bu awe be i shi bya?”

Nsetanu su Chipfu: “Mu ejenupho ejeje alwa alwalwa l'eliphe. Mu tsonurupho oma mgboko aghaphe botorii.”

⁸ Chipfu su Nsetanu: “?Enya tsuru ngu l'eka onye-ozu mu, bu Jobu no? Mbụ l'o to duedu nemadzu, du g'oo ya le mgboko l'ophu. O bu nwoke, pfuberekoto bya aburu onye uta adudu le ndu iya; buru onye atsuhuje Chileke ebvu; haa eme ẹjo-ememe.”

⁹ Tobudu iya bu; Nsetanu bya eyeeru Chileke onu su iya: “?Iipfu to? ?Jobu nonyaerupho tsuaha gube Chileke ebvu? ¹⁰ ?Tobudu ngu kporu okpokuu kpo-pee yele ndibe iya mgburugburu; mekpoo iphemiphe, o nweru? Iphemiphe, oome l'eka be i meru; o buru upete; k'ophu bu l'eku iya tukoru ekameka. ¹¹ Machinaa ẹka nta-a denyi l'iphemiphe, o nweru enweru g'ihuma l'oo-pfuru l'ataphu ngu ko ngu onu.”

¹² Tobudu iya bu; Chipfu sunu Nsetanu: “O du ree; iphemiphe, o nweru duwaa ngu l'eka; oo ẹpho ge mkpushi-eka ngu te erwu iya l'ẹhu.”

Nsetanu kwoepho gburumu; o bueru iya pho eshi l'iphu Chipfu l'eka ono tugbua.

¹³ Tobudu iya bu; o be ujiku lanu; unwu Jobu ndu ke nwoke me ndu ke nwanyi dzukobe l'ulo okpara nna phe ke nwoke abo iphe; eri nri; angu mee. ¹⁴ Onye-ozu buerupho phereketeke l'iphu Jobu bya asu iya: “Oke-eswi, eegudeje eje ozi ẹgu be e gudegbaa eje ozi ẹgu; nkapfu-igara dokwarupho l'aguga ẹka ono ata nri. ¹⁵ Ndu Sheba fuaru phe; bya atuko phe rwuta; bya egbushia ndu ejeru ngu ozi. O buru mbedua kpoloko bu onye gbalaru nu su ge mu bya epfuaru ngu g'ooda.”

¹⁶ Onye k'ono kpukwaduru-a opfu l'onu epfu; onye ozo kwobata bya asu: “Oku, shi l'eka Chileke be shiepho l'igwe daa bya atuko aturu ngu l'ophu kee; kechaa kee ndu-ozu ngu kefu; o buru mbedua kpoloko bu onye gbalaru nu su ge mu bya epfuaru ngu g'ooda.”

¹⁷ Onye k'ono kpukwaduru-a opfu l'onu epfu; onye ozo kwobata bya asu: “Ndu o-lwua-olaa, shi le Babilonu buru ogbo ẹto tua le mkpa le mkpa bya awupyabe

inya-kamelu ngu g'ọ ha rwuta; bya egude ogu-echi gbugbushia ndu ejeru ngu ozi. Ọ bụru mbedua kpoloko bụ onye gbalaru nụ sụ gę mu bya epfuaru ngu g'ọoda."

¹⁸ Onye k'ono kpukwaduru-a opfu l'ọnu epfu; onye ọzo kwobata bya asu: "Unwu ngu unwoke me unwu ngu unwanyi dokwaru abo iphe; eri nri angu mee l'ibe nwune phe nwoke k'ogerenya. ¹⁹ A bya ele enya; oke pherephere shiepho l'echiegu ziru taphutaphu rwua bya enwungaa ulo ono l'ophu; ulo zee zepyabe unwu ngu ono g'ephe ha; ephe nwushihu; o buri mbedua kpoloko bu onye gbalaru nu su ge mu bya epfuaru ngu g'oda."

²⁰ Tobudu iya bu; Jobu bya agbalihu bya eworu uwe yebedua, bu Jobu zijaa; bya eworu ishi kpushia; bya eworu onwiya tua gbii l'ali baaru Chileke eja; ²¹ su:

"Oo oto be mu gba teke mu
shi l'epho ne mu daa l'ali."

Ọ bukwarupho oto be mu
a-gbaru laa.

Ọo Chipfu nuru; o buri
Chipfu wotaru iphe,
o nuru.

G'e tukwaa Chipfu epha."

²² Iphemiphe-a mekotaru Jobu; ophu o mekwaru Chileke iphe-eji; ophu o sukwaru le Chileke meru iphe, erwubeduru iya nu.

2

Nsetanu ahụ Jobu ama k'ugbo ebo

¹ Noo ya; o bekwa mboku ọzo; unwu Chileke byakwa g'ephe goshi onwophe l'iphu Chipfu. Nsetanu tsokwaru phe pho bya egoshi onwiya. ² Chipfu su Nsetanu: "?Bu awe be i shi bya?"

Nsetanu su Chipfu: "Mu ejenupho ejeje; alwa alwalwaa l'eliphe. Mu tsonurupho oma mgboko aghaphe botorii."

³ Tobudu iya bu; Chipfu su Nsetanu: "?Enya tsuru ngu l'eka onye-ozu mu, bu Jobu no? Mbụ l'ọ to duedu nemadzu, du g'oo ya le mgboko l'ophu. Ọ bu nwoke, obu guru iphoro; bya aburu onye uta adudu le ndzu iya; buri onye atsuhuje Chileke ebvu haa eme ejo-ememe. I kpatachakporu; mu mekpaa ya ehu; mebyishia ya l'ebe o du iphe, o meru. O gudeshiele-a onwiya g'o gudeshi onwiya."

⁴ Nsetanu su Chileke: "Hanaa g'a rwunaa ya eka l'akpuru-enya-oji! ?Ti madu le nemadzu a-mikota enya l'iphemiphe, o nweru enweru g'ọ buri le ya anodu ndzu?"

⁵ Mbụ le-a; machinaa eka rwua ya l'okpu yele anu-ehu g'ii-huma l'oo-pfuru l'ataphu ngu l'eka ono koo ngu onu."

⁶ Chipfu sunu Nsetanu: "Ngwanu; o no ngu l'eka. Ole o bu; dobekwa iya ndzu!"

⁷ Tobudu iya bu; Nsetanu shiepho l'iphu Chileke l'eka ono; o buri iya atugbu bya eje ewoerupho ejo eka-ebyi chia Jobu l'ehu. O shiepho l'okpa zakotae ya pho barji l'ehu jasụ l'ishi. ⁸ Jobu gbeshiepho je agwo l'ikpozu. Ọ buri agbagba mbeji be oogudeje gude ako onwiya oko.

⁹ Ọ buri iya bu l'ọ nonyaepho; nyee ya su iya: "?I gudeshikpopho onwongu gi gude iya? ?Tii kodu Chileke onu nwuhu?"

¹⁰ Ọ su iya: "Opfu ngu gbę adakwa gi bu onye lanu l'ime unwanyi, amadu iphe. ?Buepho iphe-oma be anyi a-nodu anata l'eka Chileke? ?Anyi taa kabekpoedu nata ejo iya?"

Iphemiphe ono mekotakpoo Jobu; ophu o saduru onu pfuswee Chileke.

Ndu onya Jobu

11 O be teke ndu ephe le Jobu eshi onya; umadzu eto; numaru ejo-iphe, anwugbaaru iya nu; ephe shigbaa l'ekameka, ephe shi byatashia ya agbaru mkpu; k'opphu ephe a-du iya obu. Ndu byaru nu bu Elifazu, onye Temanu; waa Bilidadu, bu onye Shuwa; wafukwapho Zofa, bu onye Nama. Ephe n'eto ono tugbaberu onu eswe ujiku lanu bya g'ephe gbaaru Jobu mkpu dua ya obu. 12 Ephe byarwuta bya agbe uzanya huma iya; ophu ephe ahubeeduru iya ama. Ephe toko kwata tu uzu-ekwa ke wo; bya eyegbaa aka l'uwe phe lajashia; bya ekpotagbaa urwuku ekpugbaa onwophe l'ishi. 13 Ephe gwodoshihu l'ali l'eka ono; ephe l'iya gwokoru nno no abali esaa; eswe l'enyashi. O kpo phe opfu; ophu o du du onye ophu du ru ike saa onu pfuru opfu yeri Jobu. Noo kele ephe humaru l'iphe-ehuka, oje kwata shihu ike mebyi eshihu.

3

Opfu, shi Jobu l'onu

1 Tobudu iya bu; e mechaepho; Jobu saa onu wata epfu opfu; bya awata ephu eswe, a nwuru iya iphu. 2 O pfushiahaa su:

3 "G'eswe, a nwuru mu
bukwaru ola-l'iswi!

G'enyashi, a tsuru ime mu
bukwarupho enyashi,
laru l'iswi!

4 Ge mboku ono gbahukwa
ochii!

Ge Chileke ophu bu l'eli ta
agubehekwa iya iphe;
ophu o dukwa iphe,
du g'iphoro, adukwadu
mboku ono!

5 G'ochii yee tsukiribaa
tsunyikwaa eswe ono
enya!

G'urwukpu sopyabekwa iya!
G'eswe mboku ono
gbahukotakwa tsurikitiki!

6 Mbua; g'ejo dadishi tukwa
enyashi mboku ono
gburumu swiswia!

G'a ta guhekwaru iya ye
l'eswe, nwuru l'apha!

Ophu a gukwaru iya ye
l'eswe lanu l'onwa!

7 Mu suru-a; g'enyashi
mboku ono bukwaru
mboku, gba aka nwa!

G'o to dukwa olu emereme,
aa-numa iya l'ime!

8 Ge ndu atuje mboku onu
tukwaa mboku ono onu;
mbu ndu kwakoberu
akwakobe emete
ejo-oke-agiyi.

- 9 Gẹ kpokpode nchi-abọhu
 iya gbahụkwa ọchii.
 G'o lekwa ọnya l'iphóró
 abya adụdu;
 e -mechaa l'ọ bụru ke
 mmanụ; ọphu ọ
 hụmakwa geregere ọtsu
 ọnya ahụma ọphu.
- 10 Noo kele o to mechiduru
 ọpho ne mu
 g'a ta nwụ mu mbọku ono;
 k'ọphu ọphu ọwa ata
 atọduru mu.
- 11 Mbụ-a; ?bunaa gụnu meru
 g'o gude ọphu ọ bụdu teke
 aanwụ mu;
 mbụ l'ọo teke ono,
 mu shi l'ẹpho afuta ono
 be mu gege atụ-buhu
 unme nwụhu?
- 12 ?Bunaa gụnu meru g'o gude
 ọtapfu hee mu hefuta?
 Mbụ; ?denuanu g'o gude ọra dọ
 k'ọphu mu nguru iya
 angungu ọphu?
- 13 Kele nta-a be mu gege
 azẹkpooro nwadoo.
 Mu gege anoro ge mu ze le
 mgbenya.
 Oo ya bu me mu anoduro
 pyakoo onwomu
 nwa nggujunguji;
 14 mu le ndu eze me ndu
 mgbazi unwu-eliphe;
 ndu kwashiru unuphu
 doberu onwophe
 l'eliphe-a;
 ole nta-a be o bukotawa
 ochobu.
- 15 Mu le ndu-ishi, bu ndu shi
 nweru mkpola-ododo;
 ndu shi doo
 mkpola-ochaa dojia ulo
 phe godogodo.
- 16 Ozokwanu le-a; ?bunaa gụnu
 kparụ iphe,
 mu adụdu ge nwa,
 a byaru anwụ;
 o nwụhuwaa ne iya l'ẹpho;
 e woru iya je elia; mbụ
 ge nwaswa, asakpodarunu

enya asasa ophu.

17 Eka ono be ndu ejo-iphe
a-babuhu hanyihanyi.

Ndu ike bvuru a-nodu iya
tutaahaa unme.

18 Ali-maa ono be ndu mkporo
yichaa le ndu no iya atuta
unme.

Ephe ta anuhedu olu ndu
anoduje achi phe g'ohu.

19 Ndu ha nwanshii no l'eka
ono;
ndu ha shii nodu iya.

Ophu ndu shi buru ohu anodedu
l'eka nnajiuphu phe.

20 ?Denu g'o gude iphoro nodu
adujeru ndu ejebu onwophe
l'iphe-ehuka.

A nodu ahajekwadu ndu aphu
tsoru g'ephe dzukwaduru
ndzu;

21 mbu ndu anwuhu agu egu;
ophu o kwedu phe egbu;
ndu anoduje achu iya ge
ndu achu eku,
ere ire, e domiru edomi.

22 Ndu eteje eswa ntumatu;
mbu kwata mee emereme
m'ephe bahu l'ime ilu.

23 ?Denuanu g'o gude iphoro
nodu adujekwarupho onye
e domiru uzo iya edomi;
teme Chileke gude
okpokuu kphe-pee ya
mgburugburu; o kwaa
l'ime iya?

24 Noo kele o buwaa atsuh ude
bu nri,
epyoje mu onu.

Mgbede, mu ata duapho
g'eka mini aso gborogboro.

25 Iphe, mu atsushi ebvu ike
buepho iphe,
mechaaru byaru mu nu.

O buru iphe ono, mu anmaru
pyaapyaapya mechaaru
mee l'ehu mu.

26 Ehu ta adujeduru mu guu;
ophu mu atutajeduru unme;
ophu eh ebvujeduru mu
ebvuru.

Oo epho iphe-ehuka be mu

l'iya anọduje eme.”

4

Onu, Elifazu yeru

- ¹ Tọbudu iya bụ; Elifazu onye
Temanu bya eyee onu sụ:
² Nemadzu -sukwanu gę ya
yee nwonu nwilile;
?tọ kpatsudu ngu nụ iwe?
Ọlobu ?bụ g'iphe aduje baa
nemadzu edobe onu doo?
³ Leanaroya; gube onye ziwaru
ikpoto nemadzu iphe.
Ndu dahwaru adzulakpa be
i meru;
ephe gbakerehu.
⁴ Onye ada adada be i pfuru
opfu yeru;
opfu ngu kwolia ya.
Mbụ l'ikpere ngwokinaki be
i meru;
ọ pfuru kekereke.
⁵ Nta-a be iphe-ehuka
byapfutaru gubedua
l'ishi onwongu.
Aphụ ji ngu obu egube
owa-a;
mbụ l'ọ turu ngu gbaa
l'ehu; meji tofu ngu.
⁶ Eshinu i bụ onye atsu Chileke
ebvu; dakobenụ iya!
L'i chiru enya yeru abubu,
i bụ onye uta adudu le
ndzu iya.
⁷ Rinaa ya ariri; ?bụ onye be
i makporu,
bụ onye iswi du mma,
lajeru l'iyi?
?Bụ awe be i humajeru l'onye
pfuberekoto
chihuru le mgboko?
⁸ Ọ chikwaa iphe, mu ahumaje
bụ le ndu woru ejo-ememe
akọ g'onye akọ opfu;
bya eworu iphe-ehuka anma
iya bukwapho
iphe ono be ephe akpataje
iya.
⁹ Chileke -zikwadaa unme fuu;
ephe ephukashihu.

Teke ẹhu ẹghu iya swolihuru;
 ẹphe aburu ọla-l'iswi.

10 Oduma asujekwa ekiri;
 baa hanyihanyi; byaa ẹnari;
 obenu l'oduma,
 dafuru ibogolo
 bẹ eekwoshijeẹle-a eze.

11 Oduma, ahumaduru iphe,
 oo-ri alajẹ l'iswi;
 unwu oduma agbaa
 nanu nanu.

12 “Mbu-a; o nwekwaru iphe,
 e pfujeru mu lẹ mpya.

Ọ buru-a nwiphiphe bẹ mu
 numabutaru iya.

13 Mu nodu arwo ẹjo nrwọ
 l'enyashi;
 lẹ teke ono, ndiphe
 adajewa odamgbenya
 ono.

14 Ndzu gahaa mu;
 ẹhu nmaaha mu
 pyaapyaapya;
 k'ophu okpu,
 no mu l'ẹhu nmakotaru
 yilayila.

15 A nonyaepho; nwamaa bya
 eshie mu pho
 l'ataphu ghata.

Edzu swie mu pho l'ẹhu;
 ishi nyia mu ke kpalaa.

16 Maa ono bya apfuerupho
 kekereke;
 ophu mu adukwanu ike
 ako g'ọ gbaru.

Ọ buepho l'o nweru iphe,
 pfuru mu l'iphu.

Ekameka dakotaepho
 nyonyoronyo.

A nonyaa; mu numa olu-opfu
 onye suru mu:

17 ?O nweru g'oo-dunaa
 nemadzu mmanu
 abya aka Chileke
 apfubekoto?

?O nwenuru-a g'oo-du
 nemadzu abya aka
 onye meru iya nu adubebe
 ree?

18 Eshinu Chileke te egudedu
 ire ndu ẹjeru iya ozi ẹka;
 teme o nodu abajeru

ụnwu-ojozi-imigwe iya
 mba l'iphe, ẹphe mesweru;
 19 ?buchia nemadzu bẹ ọo-ha;
 mbu nemadzu ono,
 bu l'ulo ẹpuchi,
 a turu ọkpa iya l'alị;
 ndu azo-gbu phe
 ka nphe eme l'azo-gbu
 mbeberibe!

20 A -bya eshi l'utsu ọọ jasụ ọ
 nchi jihu bẹ e gwewaru
 phe uji.

Ẹphe alaa l'iyi jeye ọ
 tuutuutuu ọ mimiimii;
 ọ to dudu onye ọnya erwu
 l'eka ono.

21 O -buru l'a gbabufuru eri,
 gude ndu phe;
 ?ẹphe ta anwuhudu l'ebe
 enwe egomunggo?"

5

1 Kunaa oku nta-a maru ọ
 ?o nweru onye a-za ngu
 ọnu.

?Denu ụnwu imigwe ono
 ọphu ịi-gharu iphu
 g'ọ gbaaru ngu mkpu?

2 O vuma egbujekwa onye-eswe;
 teme iji ọnya ọdu aphuje
 onye amazidu iphe
 terii.

3 Mu humajeakwaru ẹka
 onye-eswe agba ọgbarabvu;
 ọphu ọ dudu g'ọ ọ-beru;
 atuphuwa iya l'onu.

4 Ụnwu iya kwatakpo awa
 awawa;
 mbu l'ee gweje phe
 arakabya l'eka ekpe
 ikpe.

O to nwedu onye agbaru phe
 ọdzori.

5 O buru ndu ẹgu agụ erifuje
 iphe, ọ kpataru l'egu
 iya;
 mbu l'ẹphe ewotajechaa
 wota ọphu
 ọ l'eka o pheduru ẹswa.

Ndu ẹhu achi ọku ọdu
 alwuje iya alwulwu.

6 Kele mkpawere te eshijedu

l'urwuku futa;
 ọphu iphe-ẹhuka efutajẹdu
 l'ali.

7 Ọle ọ bu; nemadzụ bẹ a
 nwụkwaru ye
 l'eje iphe-ẹhuka ẹgube-a,
 ẹkoroku bu: ọ -gbaa l'o
 phelihu-a.

8 Mbụ l'ome ọo mu;
 mẹ mu edooru iya Chileke;
 mbụ mẹ mu ewoerupho g'ọ
 daru mu shi
 ishi lanụ dokotaru iya.

9 Lẹ Chileke emeje iphe,
 dughbaa biribiri,
 bughbaa akpavu l'ishi;
 mbụ l'oomeje iphe,
 dū ebvu igwerigwe kpọ.

10 Eliphe bẹ oodzejeru mini.
 Ọ nọdu asojeru mini sọba
 l'egu.

11 Ookulije ndu lwarụ alị imeli
 imeli;
 tẹme ọ nọdu ekulije ndu
 agụ aphụ
 dobe l'ẹka adudu iphe,
 byaru eme phẹ nụ.

12 Ndu ẹregede bẹ oomeje;
 o too jehuduru phẹ g'ẹphe
 tūberu;
 k'ọphu bu l'ẹka phẹ ta
 adudu iphe,
 ẹphe emefuje ọnyà.

13 Ndu maru iphe bẹ oogudeje
 ẹregede,
 ẹphe agba nmata.

Tẹmanu mmamiphe ndu
 ntuphu-ire
 bẹ oomeje l'ọ daa ịdaphu.

14 Nchi ejipfuje phẹ l'echilabọ
 eswe.

Ẹphe eje dadishi l'echi
 gbadagbada eswe
 g'onye eje l'echi abalị.

15 Ndu adudu g'ọ dū phẹ
 bẹ ọodzotaje l'ẹjo ọnu phẹ.

Ọ nọdu adzotaje phẹ l'ẹka
 ndu dū ike;

16 k'ọphu bu lẹ ndu ụkpa bẹ
 ele ẹnya g'adzọo phẹ.

O mee iphe, apfuduru-oto

- mee ọnu sọtukumu.
- 17 Ehu-utso bẹ a ọoru nọ onye
 Chileke abajeru mba;
 k'ophu bu:
 Okalibe-kangokotaru-nu
 -nodu alo ngu eka le nchi;
 ta anmakwa iya
 phulaphula;
 18 kele olojeru onya tu
 nemadzu l'ehu;
 l'o bya epfube iya iphe
 l'onya obu.
- Ọ nodu emekaje nemadzu
 iphe;
 e -mechaa l'o mee ya l'o
 kpohu.
- 19 Iphe-ehuka a-byaru ngu akpo
 ishii;
 l'o dzochaa ngu;
 mekpoo akpo esaa;
 ole o too kwedu g'o duru
 iphe, oo-me ngu.
- 20 Le teke akpa-nri; bu iya
 a-gbaru ngu mkpu
 g'i ti kpagbu onwongu
 le nri.
- Teke aalwu ọgu l'o mee g'e te
 egbu ngu mma.
- 21 E -pfuaru ngu ejo opfu;
 o too kwedu g'o rwua ngu
 l'ehu;
 ophu iitsudu ebvu me
 ola-l'iswi rwua.
- 22 Oo ochi be ii-noduje achi
 ola-l'iswi yee okpa-nri;
 ophu i tsudu anu-egbudu
 k'eliphe-a ebvu;
 23 kele gu le mkpuma, no
 l'egu a-gbachaa ndzu.
- Unu l'anu, bu l'egbudu
 a-duchaa le ree.
- 24 Ibe ngu be ii-makporu l'o to
 dudu iphe,
 e-me iya nu.
- L'i bya agua iphe, bukpuo
 iphe,
 i nweru enweru ọgu;
 huma l'o to dudu ophu
 etuphahu etuphahu.
- 25 L'i maru l'unwu ngu a-du
 igwerigwe.

Awa ngu a-kpofushi g'ęswa,
furu l'ali.

²⁶ L'i kakpoo nka kaghee ya
akaghe
teme l'i bahuje l'ilu.

L'i du g'ereshi, e gburu l'ogè
iya.

²⁷ Anyi nyokpowaru iphe-a
enyonyo huma
l'o bu ire-lanu.

Mbu-a; numakwa iya woru
iya ye le ndzu ngu!

6

Onu, Jobu yeru

¹ Tobudu iya bu; Jobu yee
onu su:

² O du mu g'a su g'e wota
mgburwashì ehù mu
tù atùtù g'a huma
g'onyi-be erwa.

Mbu g'a tuko iphe-ehuka mu
chiru ye l'iphe,
aatuje erwa iphe.

³ O to dudu g'e meru g'o to ka
eja, no l'eze-enyimu
anyi erwa.

O buru iya kparu iphe,
opfu mu adanuka
kpaakpaa.

⁴ Kele apfu,
Okalibe-kangokotaru-nu
gbakashiru mu gugbaaru
mu eguru l'ehu.

Uphu, oophu mu nodu alo
mu eka le meji;
mbu le Chileke eyeè mu
pho ebvu mkpee-lanu.

⁵ Nkapfu-igara-oswa ?ooraje
ora me o -nodu ata
eswa?

Too eswi ?oogbuje ora me nri,
oori dukwadu?

⁶ ?Eerije nri, enwedu utso l'ebe
e ye iya unu?

Too ?o duru utso, du l'eka
ono, achaje ucha
l'ekwa-oku,
e shiru eshishi ono?

⁷ Mu te ekwejedu iya edenyi
eka;

kele egube nri ono abyaje
mu egbo l'onu.

- 8 O gogo dukwaru mu ree;
ome ee-meru mu iphe,
mu epfu g'e meeru mu;
mbu le Chileke gege
akabenu nu mu iphe,
mu ele enya iya;
9 mbu le Chileke gege
atukpoepho obu iya
onyo gwee mu uji;
g'o tihakpoepho aka ta
mu l'ehu ke paa;
mee ge mu chihu le mgboko.
- 10 Oo ya bu me o bukwanuru
iphe,
gege anodu adu mu obu;
mee g'ehu tsokpoo mu
nu l'iphe-a,
l'atakposhi mu
g'ootakposhi mu-a;
noo kele mu ta ahajeduru
eme olu onye ono,
du nsọ ono.
- 11 ?Bu ike gunu be mu
nwekwaduru
k'anodu elekwadu enya
iphe?
- ?Mu maru iphe, kpọ-chiru
ndzu mu ishi ophu mu
e-pfukwadu k'ata nshi?
- 12 Okpehu nkemu ?o bu
okpehu
agbara-mkpuma?
Too anu-ehu nkemu ?o bu
akpo-igwe?
- 13 ?Mu nwekwaduru uvo,
mu e-gude yeru onwomu
eka
nta-a, a natawaru mu ike,
mu shi nweru-a?
- 14 Onye meji atofu atofu
gbakporu g'onya iya
phe
anodu aphuru iya
obu-imemini;
m'o betakpo ophu o
tsuhedu
Okalibe-kangokotaru-nu
ebvu.
- 15 Obenu l'unwune nkemu be e

te gudedu ẹka.
 Ẹphe dū g'oke nggele, mini
 tahuru l'ọnanwu;
 ọle o -be l'udzumini;
 ọ byaa utso tuko ẹkameka
 sweta;
 16 me mini, dọru iya nū,
 shi huko ahuko
 dazeshihuepho;
 ọ buru iphe, swetaru iya
 nū bu aka-mini-sunoo.
 17 Ọle ọnanwu -chaepho l'ọ
 tuko buru sọtukumu.
 Mbū okpomoku
 -kpoahaepho;
 ọ tọ duedu ọphu
 a-dukwadu l'ogba iya.
 18 Ndu ije aparu ọzo phe haa
 lashia l'okorobo-egu
 je anodu l'eka ono buru
 ọla-l'iswi.
 19 Ndu ije ọphu shi le Tema
 choru mini ono
 achochu.
 Ndu ije ọphu shi le Sheba
 lee enya iya;
 ọ buru k'iphoro.
 20 Iphere gudewaru phe;
 kele ẹka ẹphe shi kporu
 obu yeru be ẹphe
 rwuru;
 ọphu ọ dudu g'ẹphe riru.
 21 Unubedua l'onwunu bya
 egoshikwapho
 l'o tọ dudu urwu, unu aba.
 Unu humaru iphe, eye ebvu;
 unu tsuaha ebvu.
 22 ?Mu subjekpooru g'e meeru
 mu iphe-oma?
 Tọo ?o nweru onye mu sjueru
 g'o gude iphe,
 o nweru je anuru mu
 uphalazu?
 23 G'unu bya adzota mu l'eka
 ndu ohogu mu;
 ọzo g'unu bya agbafuta
 mu l'eka ndu ewebushi
 akurepho.
 24 Zinaa mu iphe;
 ge mu e-dobe onu doo!
 Goshinu mu ẹka mu jeberu;
 ọzo kpo-swehu!

- 25 Lewarọ g'ire-lanụ emebeje
 ẹhuka l'ẹhu!
 Obenu ọ-a; iphe-a,
 unu epfu-a;
 ?o goshikporu ọunu?
 26 ?Bụ mba bẹ unu byaru mu
 abarụ?
 Mbu-a; ?unu eme g'unu sụ
 l'opfu onye ono,
 ejegbu onwiya l'iphe-ẹhuka
 ono bụ opfu,
 larụ ọ pherephere?
 27 Ono dụ-a g'onye aturu
 nwogbee,
 enwedu nna ido;
 bya aburu ere onye unu
 l'iya eshi ọnyà erere.
 28 Ọle g'ọ dụ nta-a bụkwa ọ-a;
 aswarụ, unu a-swarụ mu
 bụkwa g'unu
 lekpada mu nụ ọphu bụ
 ọnya;
 kele-a; ?mu a-kabehunu
 nọdu unu l'iphu
 dzua ọka?
 29 Jikonu; unu tūnaa mgbeleke
 nwanshii;
 hanaa eme iphe,
 apfuduru-oto!
 Unu ri-phunu ọriri azu;
 kele apfubekoto mu
 dūkwapho g'ọ dū.
 30 ?O nweru iphe, apfuduru-oto,
 mu pfuru nta-a?
 Tọo ?mu ta akabeedu maru
 teke mu pfuru ẹjo opfu?

7

- 1 Nemadzụ ?tọ bụdu iphe,
 ọ byadoru eliphe,
 bụ ese akanya;
 mbụ ọ ndzụ, ọ nọ dūepho
 gẹ ndzụ
 onye e butaru g'o jee ozi.
 2 Ọ dū g'ohu, eje ozi, bụ iphe,
 ọonoduje ele ọnya iya bụ
 gẹ nchi e-me jihu;
 dūkwapho g'onye e butaru
 ozi, bụ iphe,
 ọonoduje ele ọnya iya bụ
 ọgwo, aa-pfu iya.

- ³ Ọo ẹgube ono bẹ e meru
 ọnwa l'ọnwa ọdu
 abukotajeru mu kẹ mmanu.
 Iphe, bukpoọ ẹnyashi ọdu
 abukotajeru mu
 mgburwashị-ẹhu.
- ⁴ Mu -zẹe azẹe; mu echiru
 l'oriri sụ:
 ?Mu e-kukpọo mgbenya
 ọwa-a jasụ teke ole?
 Ẹnyashi ọdu anọduje akpụ
 onwiya gologolo.
 Mu ọdu echijeephọ
 gburugburu jasụ nchi
 abọhu.
- ⁵ Inyi tuko mu ẹhu sweta;
 ẹkà ọdu atụ mu rikarika
 l'ẹhu;
 mbụ l'ẹhu mu l'ophu
 kejashihucharu
 ekejashihu;
 ọnyá, nọ iya nụ ọdu atụ
 rikarika.
- ⁶ Eswe ndzụ mu ọdu agba
 warawara gẹ ngga,
 e gude ekwe ẹkwa;
 mbụ lẹ ndzụ mu eje
 mgbabirishi l'ẹbe adụ iphe,
 mu levuru ẹnya iya.
- ⁷ Jiko Chileke; nyatakwa lẹ
 ndzụ mu ta adudu
 iphe ọzo,
 ọ bụ gbahaa udzu-ọnu.
 Ẹhu ta atsọbaedu mu ọtso lẹ
 ndzụ mu ọwa-a ọzo.
- ⁸ Onye humaru mu nta-a
 e-mechaa;
 ọ tọo humabaedu mu ọzo;
 mbụ l'ii-mechaa chọo mu
 achọcho;
 ọle ị tii humabaedu mu.
- ⁹ Ọo g'igwe erwuje erwurwu
 gbaka-a;
 ọ tọo lwabaedu azụ-a
 bụ g'onye e kpochiru l'ilu
 ta alwajẹedu azụ ọzo;
- ¹⁰ mbụ l'onye ono ta
 alwajẹbaedu azụ l'ulo
 iya ọzo;
 ọphu unuphu ibe iya
 ahumajeedu iya
 ẹnya ọzo.

- 11 “Noo g'o gude ọphu mu edobedu ọnu doo.
 Mu a-nọdu ata kpọokpookpo gẹ mu ata-a.
 Mu epfunu iya phọ gẹ mu epfu iya-a.
 Mu a-tụkonupho g'ooghube obu mu gụ-gbua l'aphụ.
- 12 ?Mu bụ eze-ẹnyimu; tọ ?mu bụ ẹjo-oke-agiyi; k'ọphu unu yeru ndu nche; a nọdu eche mu nche?
- 13 Mu gbẹ arị l'iphe-azẹe, mu zẹ azẹe e-me g'ẹhu dụ mu guu; mbụ l'ẹtemu-anamu mu e-me gẹ nggumaphu lwa mu alị.
- 14 Obenu l'i gudele-a ẹjo nrwọ eme gẹ ndzụ gụ mu; bya egude ọphulenyanya eye mu ebvu;
 15 k'ọphu bụ l'aswị-gbu onwonye byaru aka mu ree.
 Anwuhu ka mu ree eme l'udu ndzụ ọwa-a, mu dzụ nta-a.
- 16 Mu ta agubeeduru ndzụ mu iphe; mbụ l'ọ tọ dukpoedu mu g'a sụ lẹ mu nọ ndzụ anọno ophu jasụ lẹ tuutuutuu lẹ m̄imiimii.
 Pakpọeru mu phọ haa; lẹ ndzụ, mu nọ nta-a buwaa iphe-mmanụ!
- 17 ?Nemadzụ bụ gūnu kẹ g'i meje iya g'ọ ha shii?
 ?Kẹ g'ikpojeru obu yeru iya?
- 18 ?Kẹ g'i lerweje iya ẹnya elerwe l'utsu mbọku-mbọku; ahụ iya ama tekenteke?
- 19 ?Tii-kabekpoda wofu mu ẹnya; ọzoo g'i hakpọo mu nụ gẹ mu nọo nwẹkinyi mu nwanshii nwanshii?
- 20 Ọ -būru lẹ mu meru Chileke iphe-ẹji;

?mu meru gubedua gunu?
 mbu gube onye eche
 nemadzu nche.
 ?Denu g'o gude o buru l'ehu
 mu be enya ngu du?
 ?Mu anyiwa ngu erwa to?
 21 ?Denukpoo g'o gude ophu i
 kabekpodaa gvaru
 mu nvu l'eka mu
 meswekpooru;
 mbu pawarunu haa
 l'ejo-iphe obu, mu eme obu;
 kele o to dukwa
 g'oo-no-beru l'e kpochia
 mu eja.
 L'i chọo mu nta chọo imo;
 i ti hụmaedu mu."

8

Onu ke Bilidadu

1 Tobudu iya bu; Bilidadu,
 bu onye Shuwa bya eyeeru
 iya onu su iya:
 2 ?Ii-pfukpoo udu opfu ono
 pfuberu teke ole?
 Opfu ngu dukwa ge
 pherephere,
 ezi taphutaphu.
 3 ?Chileke ekpeje ikpe
 l'eregede to?
 Okalibe-kangokotaru-nu
 ?oogbanweje iphe,
 pfuru nhamunha?
 4 O kwa iphe-eji, unwu ngu
 meru iya
 be o buru phe nggo iya.
 5 Obenu teke o bu l'i gbapfuru
 Chileke; mbu wata arwo
 Okalibe-kangokotaru-nu
 arworwo;
 6 o -buru l'i duebe ree bya
 aburu onye ire-lanu
 be o to dudu m'obeta o
 buru nta-a ophu
 o-rikota onwiya gbaaru
 ngu mkpu;
 woru ngu dopfu azu
 l'eka shi rwube ngu nu.
 7 Teke i wataru iya be oo-du
 nwa mkpeemkpee;
 obenu o -rwua l'iphu be

- ii-wata aba yoyoyo.
- 8 Jinaa ndu shihawaa nū;
 g'ephe kọoru ngu iphe,
 shi anwujeru ndiche phe;
 9 kele anyibedua bu-a
 unyaphu be a nwuru anyi;
 ophu o dudu iphe,
 anyi mawaru;
 teme ndzu anyi l'eliphe-a
 duapho ke nwa tsokere.
- 10 Ndu ono e-zi ngu-a iphe
 pfua opfu ye ngu le nchi;
 mbu l'ephe e-gude
 mmamiphe phe saaru
 ngu opfu.
- 11 Eji; ?oovuje ogologo eka
 epuchi adudu.
 Mbu-a; eswa, du l'uda
 ?obaje yoyoyo me mini
 adudu l'uda?
- 12 Obujeru;
 o -nodu ezekwadu-a;
 e tee gbudu iya egbugbu;
 ephe akposhihu nku;
 mbu ka eswa akpohu nku
 egwegwa.
- 13 Noo g'ooda-pfuje iphe,
 bukpo ndu zoharu Chileke.
 O buru egube ono bu g'ele
 enya iphe
 ndu amadu Chileke alaje
 l'iyi.
- 14 Iphe, o dakoberu aduje
 phuge phuge.
 Iphe, o kporu obu yeru buru
 udude.
- 15 Teke o dakoberu ugbu
 elwu-elwu iya ono
 l'o rikashihu;
 l'o bya agbaka ya eka;
 o to dudu ophu eme nu.
- 16 O du g'iphe, a kuru l'anwu
 agba iya mini.
 O rwushia irwu ophuú wushi
 ke jashi l'ime mgbabu
 ono;
 17 bya agbaa ogbarabvu
 je agbaka l'agbara-mkpuma;
 buru eka ocho bu eka
 du epfu-epfu.
- 18 Obenu teke e phefuru iya

l'eka ono, o kporu ono;
eka ono ajika iya su le ya
teke ahumaswekwaa
ya.

19 G'e lekeberu enya epfu;
ndzu iya anwulwashihu;
iphe, a kuru akuku ozo
eshi l'ali l'eka ono
wata efushi.

20 Mbụ le-a; Chileke ta
ajikajekwa onye
adudu iphe, o meru;
ophu o bujekwanuru
agbarike onye ejo-iphe.

21 Oo-mecha mee;
onu aburu ngu ochi ochi.

Ogbogboromonu ngu aburu
iphe, e-ji iya nu bu
okoo ngu.

22 Ndu ohogu ngu be ee-ye
iphere g'uwe;
l'a phokashia ulo-ekwa,
ndu ejo-iphe
kweberu buru.

9

Onu, Jobu eye

1 Tobudu iya bu;
Jobu bya eyee onu su:

2 Tororo bu ishi opfu bu le mu
maru l'oo eviya.

Obenu le-a; ?denu ge
gwopya-gwopya iphe-a,
bu nemadzu-a e-me
pfube-eka-oto l'iphu Chileke?

3 Onye o du ge yee Chileke tua
ya be oo-jikwa
unu-kuru-unu aji;
o too zadu g'o ka mma
l'oo nanu.

4 O maru iphe maghee ya
amaghe;
bya adu okpehu du-ghee
ya adu-ghe.

?Bu onye kwefujeru iya ike;
e mecha;
o duru iya le ree?

5 Ubvu be onwuribejeru;
ubvu ta amakpodanu l'e
nwuriberu iya;
o nodu egudeje ehu-eghu

- ghaa ya igharaphu.
- ⁶ Mgboko l'opfu bẹ
 ọonmaghuje anmaghu
 mee itso, e gude kpọbe iya
 g'o tee kpaakpaakpaa.
- ⁷ Ẹnyanwu bẹ oopfujeru opfu
 yeru; l'o chibuhu;
 ìphóró, dọ lẹ kpokpode bọ
 iya byanyịbotaru iya.
- ⁸ Ọ bọru yẹbedua kpoloko
 sọsaru akpaminigwe
 g'ọ sọsaru ono;
 bya abọru iya bọ onye ahajẹ
 ọkpa l'eli akparamini,
 atọ l'echi eze-ẹnyimu.
- ⁹ Ọo ya meshiru oke kpokpode
 kpokpode,
 dọgbaa nọ;
 mbọ kpokpode, bọ biye;
 yẹe orayọnu;
 waa peleyadesu;
 mẹwaro eze kpokpode
 kpokpode,
 nọgbaa l'uzo ndọhali.
- ¹⁰ Oomeje iphe, dọ biribiri,
 adọdu ẹtu, iya dọ nọ;
 tẹme iphe-ọhumalenya
 nkiya bọru agọta agọta.
- ¹¹ Ọobujeru; a -nọnyaa
 l'ọ bya aghata mu;
 mu ta ahọmadu iya;
 teke ooje l'iphu l'iphu mu
 ta amadọ.
- ¹² Ọ -nata nemadzọ iphe;
 ?bọ onye a-sọ iya g'o
 to meshi?
 ?Bọ onye sọru g'ọo-jì iya sọ:
 ?Bọ gọnu bẹ iime ẹgube
 ono?
- ¹³ Ẹhu -nọdu eghe Chileke eghe
 bẹ o too selajẹkwa ẹka
 azọ;
 mbọ lẹ ndu ojọgu Réhabu
 daru kpurumu
 lẹ mgboru ọkpa iya.
- ¹⁴ ?Denu gẹ mu e-jeje gẹ mu
 l'iya je eme opfu?
 ?Mu doberu ọnu l'awe kẹ gẹ
 mu l'iya bya
 awata atọ ẹgo opfu?
- ¹⁵ O -betakponu ọphu ọ dọdu

iphe, mu meru;
mu te ejekwa iya asaru
opfu.

Iphe, mu a-nduekwapho
eme bukwa ge mu
rwonupho yebe onye-ikpe
mu ono g'ọ phuaru mu
obu-imemini.

16 Mu -kukpoo ya nu oku;
ọ -za mu enu be mu ta
arikipokwanu l'oo-yeru
mu onu.

17 Oo oke pherephere be
oo-gude bya bya egwee
mu arakabya; bya emee ọnyá,
tukoru mu ehua ka shii
l'ebe adu iphe, mu
meru.

18 O too kwedu g'unme rwua
mu ohu-epho.

O chia mkpawere be oo-gude
tsua ndzu mu ntsugiji.

19 O -buru l'iphe,
eepfu bu k'okpehu;
ọ bu onye ike du shii.

Teke ọ bu k'ikpe;
?bu onye suru iya eku
ikpe?

20 O -betakponu ophu ọ dudu
iphe,
mu meru be opfu,
shi mu l'onu anmale
mu-a ikpe.

Iswi -dukpoo mu nu mma;
l'ọ sule-a l'ikpe nmaru
mu.

21 A makwaru-a l'ọ to dudu
iphe, mu meru;
ole mu ta ayodu oshi
onwomu.

Ndzu mu duwaa mu ashi.

22 Mbu l'ọ tukoru buru iphe
lanu;
ọ buru iphe ono meru g'o
gude mu su:

“Oomebyishije ndu adudu
iphe, ephe meru;
yee ndu bu ndu ejo-iphe.”

23 Eze-iphe-ehuka -dapfuta ndu
adudu iphe,
ephe meru;
meahaa g'ọ pyi-gbua phe;

- k'ophu meji tofuaharu phe
atofu;
bule-a ochi be onoduje
achi phe.
- 24 Mgboko dabaru l'eka ndu
ejo-iphe.
O gude aka pyi-chishia
ndu-ikpe iya enya.
O -budu iya eme iya ?buhunu
onye be eme iya nu?
- 25 "Eswe ndzu mu kakwa onye
maru oso eme egwa.
Oophegbaephe
phaaphaaphaa
epheghashi;
ophu o dudu g'o ka mma
l'oo nwa ehutu-utso,
ha nwanshi, du iya nu.
- 26 Oochikotaje bururu chighaa
g'ugbo,
e meru l'owa-uda;
zia phaa zighaa g'ugo,
ephe ejepfu iphe, oo-ri.
- 27 Mu -su ge mu zohaa k'agu
aphu
bu iphe, mu e-me bu ge mu
gbanwee iphu
wata anwaja onu-ochi.
- 28 Obenu l'iphe-ehuka,
mu eje be mu
atsukwadu-a ebvu;
kele mu maru l'i ti byadu
ekwe l'o to dudu iphe,
mu meru.
- 29 Eshinu a nmawaru mu ikpe;
?mu a-yobahunaa oshi
k'ole?
- 30 O to dukwa m'obeta mu saa
onwomu du g'eberugo;
bya egude ncha kwoo aka
mu; o nodu ama mma
31 be ji-patalekwaa mu-a chie
wuu l'ime iduma,
echi bururu butubu;
k'ophu bu l'uwe, mu yeru
l'ehu be mu a-duchaa
ashi.
- 32 Chileke ta bukwa nemadzu
ge mu bu-a;
me mu eyekwaaru iya-a onu;
me mu l'iya eje edogbabe
iya l'ulo-ikpe.

33 Ọphu ọ dukwanu onye
 egbogbo g'o gbokahu
 anyi,
 bu onye e-seta anyi l'eka
 doshiaru anyi opfu;
 34 mbu onye a-nafu Chileke
 echachi ono,
 ọowa mu l'ehu g'ọowa mu
 iya-a;
 k'ophu ebvu, ooye mu
 a-kabe lwa mu ali l'ehu.
 35 Noo teke mu e-pfu g'onu ha
 mu;
 mu ta atsuhedu iya ebvu.
 Obenu g'ọ du nta-a be mu ta
 adukwa ike epfugbu
 g'onu ha mu.

10

1 Anodu ndzu dukwaa mu
 enyiru.
 Ọo ya bu le-a;
 ge mu bya evushia
 mgburwashị-ehu mu kube;
 mbu le mu e-pfugbuẹpho
 g'ooghube mu l'obu.
 2 Mu a-su Chileke: Ta
 anmashinu mu ikpe!
 Gushichiaru mu iphe,
 bu iphe,
 jisus l'oo ya bu iphe,
 mu meru!
 3 Tọo ?bukpoepho iphe,
 du ngu ree
 bu g'i mee mu mkpawere;
 g'i gbuphua iphe,
 i gude eka ngu mee;
 ole idzu, ndu ejo-iphe
 chiru be bule-a onu-ochi
 be inwujajeru iya?
 4 ?Bu enya nemadzu mmanu
 be i nweru?
 Mbu ?bu ge nemadzu eleje
 iphe enya bu ge
 gubedua eleje?
 5 ?Bu ge nemadzu anọ-bejeru
 bu ge ii-nọ-beru?
 Mbu ?bu apha ole,
 nemadzu anoje be
 ii-nokwapho?
 6 mbukwanu meru g'o gude i

- nọdu avọkpoepho
 achọ ẹka o deru mu;
 akpa ishi iphe,
 mu meru ngu eji.
- 7 Ole ị makwaru l'ikpe ta
 anmaduru mu;
 tẹme ọphu ọ dudu onye
 a-nafuta mu l'ẹka ngu.
- 8 Ọo ngu gude ẹka ngu mee
 mu gẹ mu du-a.
- ?Ii-bya aghakọbe nta-a bya
 emebyishiẹhukwa mu
 phọ?
- 9 Nyatakwa l'ị kpuru mu
 g'eegudeje urwa kpua
 iphe.
- ?Ii-bya bya egwee mu uji
 ọzo tọo?
- 10 ?Tọbudu g'aawuje era-eswi-a
 bu g'ị wuru mu ye;
 bya emee mu; mu daa adada
 g'ọhu-manu?
- 11 I bya eworu akpo-ẹhu
 yẹ anu-ẹhu yee mu
 g'onye yeru uwe;
 bya egude okpu yẹ
 umi-okpu dzepfua
 mu nanu.
- 12 Ọo ngu meru; mu nọdu ndzu;
 tẹme ị nọdu egoshi l'i yeru
 mu obu.
- Ọ buru g'ị gude ehe mu meru
 g'o gude ị nọdu eche ndzu
 mu nche.
- 13 Ọle i woluru-a iphe-a domia
 l'ime okpoma ngu;
 mbu le mu maru-a
 l'oo iphe,
 ị turu atutu dobe l'ime
 obu ngu;
- 14 le mu -mee iphe-eji be
 ii-nodukpoepho ege mu ngge;
 ọphu igujeduru mu nvu
 me mu meswee.
- 15 Ikpe -nmaa mu;
 be ọ bukwapho aphu
 tsoru mu!
- Iswi -dukpoo mu nu mma;
 mu ta apalidu ishi apali;
 kele iphere dushi mu ike;
 tẹme iphe-ehuka,
 mu eje ripyabewa mu.

- 16 Mu -woru ishi ngakobe;
 l'ì chĩaha nta mu g'ẹka
 oduma achi nta iphe,
 oo-ri;
 l'i woru ọkpehu ngu ono,
 dụ biribiri ono tukoshi mu.
- 17 Tekenteke bẹ ìichikobeje
 ndu a-nọdu agba mu ekebe;
 tẹme ì nọdu anọduje avuru
 mu ọvuma.
 Ndu ojọgu ngu nọdu atụ
 kpereree abya mu etso ọgu.
- 18 Mbụ-a; ?bunaa gụnu meru
 g'o gude i kufuta mu l'ophu
 l'ophu l'ẹpho ne mu?
 Ọ dụ mu g'a sụ lẹ nemadụ
 -byaru ahụma mu ẹnya;
 mu nwụhuwaa.
- 19 O gege aka mu ree;
 ọme mu ta adujekpodarunu
 adudu ophu;
 ọzoo ọme a nwuru mu paa
 mu eli eli jeye l'ilu.
- 20 Nwujiku olemole, mu nweru;
 ?tọo bvụada?
 Wofunu iphu l'ẹka mu nọ;
 k'ophu ẹhu a-tsokpo mu
 nwa ililekpoo;
- 21 tẹme mu alashiwaro ẹka
 bụ: a -laa; a lwagụ azụ;
 ẹka agba ọchii bya adu
 tsukiribaa;
- 22 ẹka ẹnyashi nkiya bụ
 abali-ishi;
 ẹka bụ iphe, dụ iya nụ
 bụ tsukiribaa;
 iphemiphe, dụ iya nụ
 ghalashihu aghalashihu;
 ẹka nwiphe, dụ g'ìphóró,
 dụ iya nụ dụ g'ẹka ọchii
 agba l'ibiya-a."

11

Zofa ebo iya Jobu

- 1 Tọbudu iya bụ; Zofa,
 bụ onye Nama bya eyee ọnu sụ:
- 2 Ikpoto opfu ọwa-a a-lakota
 kẹ mmanụ
 g'e te eye iya ọnu tọo?
 ?Aa-harụ onye ọwa-a,
 epfu opfu igwerigwe-a

- enge tọ?
- ³ Tụkpo-tụkpo-tụkpo ono,
iipfu ono;
?ọo-kpọ nemadzu opfu
tọ?
- ?Tọ ọ bụ i -mecha ndiphe
sukusuku ono,
iime phẹ onoya;
ọ tọ dudu onye agbọru ngu
uja tọ?
- ⁴ Kẹle ị sụru l'iphe, iipfu geru
asa;
bya asụkwapho l'ị dubebe
ree l'anya Chileke.
- ⁵ Ọle ọ bụ; ọ dụ mu g'a sụ
lẹ Chileke e-ye ọnu
l'onwiya;
mbụ saa ọnu pfuru opfu
nụ ngu;
- ⁶ mbụ kpuhaa iphe,
pharu lẹ mmamiphe woru
gheberu ngu ọnu;
kẹle ọkpobe mmamiphe
aduje mkpopfu mkpopfu.
- Ọphu ịi-makpoadaru;
Jobu; bụ l'iphe, Chileke eme
ngu ta ahakpọkwanu
g'ejo-iphe, i megbabẹru.
- ⁷ ?Ịi-dụ ike chọkpoepho
chọfuta iphe, dụ omilomi,
nọ l'ime Chileke?
- ?Ịi-dụ ike vọkpoepho
vọfuta ẹka
Ọkalibe-kangokotaru-nụ
jeberu?
- ⁸ Ọ kakwa akpaminigwe
ephekerephe.
- ?Ịi-mekwanụ iya ime-agha
nta-a?
- Ọ dukwapho omilomi ka
ali-maa omilomi;
?bụ gụnu bẹ ịi-dụ ike maru?
- ⁹ Ogologo bẹ ọ ka mgboko-a
l'ophu ogologo.
- Teme ọsa iya ka eze-enyimu
phosa phosa.
- ¹⁰ Ọ -bya nta-a;
bya akpụta ngu tụ-chia;
bya ekua ngu ikpe;
?bụ onye sụru iya akpọshi?
- ¹¹ Ọphu e-do ngu ọnya ree

bụ l'ọ makọtaru ndu
 ẹregede.

Tọo teke o hụmaru ẹjo-iphe;
 ?ọ dụ ngu g'ọ tọo túbẹjedu
 iya nvọ?

¹² Tọ bụchidaa iphe,
 ọ bụ bụ lẹ tẹme onye-eswe
 enweru egomunggo
 bụ mẹ nkapfụ-igara-ọswa
 nwua nwata-okoro.

¹³ “Ole ọ bụ; i -wowaru ọkpoma
 ngu doziaru Chileke
 bya amachiaru iya ẹka labọ;
¹⁴ bya atuko iphe-ẹji, dụ ngu
 l'ẹka hakọta ememe;
 ọphu i kwedu g'ọ duru
 ẹjo-iphe, a-dụ l'ibe ngu;
¹⁵ noo teke ii-pali iphu
 ephekerephe;
 iphere ta adụedu ngu.

L'i pfuru kẹ kwaragadagangu;
 ndzụ ta agụedu ngu.

¹⁶ Noo teke ii-tuko iphe-ẹhuka
 ngu zọha-gbua.

L'ọ dụ ngu g'ẹgube-a, utso
 agbajẹchaa l'o kpofua.

¹⁷ Ndzụ ngu abya egbuchafu
 bya aka echi eswe agụ
 ìphóró.

Ọchii abya agụsahuru ngu
 dụephọ g'ẹka nchi abọhu
 abọhu.

¹⁸ L'i kpọo g'abara; kele ọ
 duru iphe, iile ẹnya iya.

L'i leaha ẹnya mgburugburu;
 atutakporo nwunme, ìituta;
 ọ tọ dudu iphe,
 byaru eme ngu nụ.

¹⁹ L'i zẹe azẹe; ọ tọ dudu onye
 byaru eye ngu ebvu.

L'a dụ igwerigwe byaahaa
 g'i yeru phẹ ẹka.

²⁰ Obenu l'ẹnya e-mechakwaa
 pyashihu ndu ẹjo-iphe.

Ephe a-chọ ụzo agbala;
 ọ tọo dudururu phẹ.

Iphe, ephe a-nọdu ele ẹnya
 iya aburu atụ-buhu unme.”

12

Ọnu, Jiobu eyeru Zofa

- ¹ Tọbudu iya bụ; Jiobu bya
eyeeru iya ọnu sụ:
- ² A taa tudu iya atutu;
ọo unu bụ o-pfuchaa-ọ-bvu.
Ọ bụru unu lẹ mmamiphe
a-swị laa.
- ³ Ọle egomunggo dukwa mu-a
g'ọ dū unubedua.
Ọ tọ dukwa ẹka ẹnya lwawaru
mu l'ẹka unu nọ.
?Bụ onye ta makotadu
iphemiphe ono g'ọ ha?
- ⁴ Nta-a bẹ mu bụwaa iphe,
ezi ndu mu l'ephe eshi
ọnyà ọnu-ọchi;
l'ẹka mu shikwa ekuje
Chileke oku;
l'ọ numa olu mu.
Mu bya abụwaru nū onye
aachi pfulipfuri
lẹ mube onye pfulerekoto
bya aburu onye iswi
dū mma.
- ⁵ Ndu ẹhu dū guu emeje ndu
iphe-ẹhuka byapfutaru
sukusuku; sụ l'ọo ẹpho
onye ẹpurukutu chikotaru
abya atụ l'alị bẹ ọobyapfutajẹ.
- ⁶ Ọle ndu abalidebvū bukwa
ntusarehu;
ọphu ọ dukwa onye asuje
ndu ono sụu,
bụ ndu anọduje akpatsu
Chileke iwe;
mbụ ndu Chileke phẹ bụ
l'ọbochi-ẹka phẹ bẹ ọ nọ.
- ⁷ Obenu lẹ-a; unu je ajia anụ;
ephe a-kọru-a unu iphe,
mu abya epfupfu-a.
Ọdumeka unu ajia ya ẹnu,
ephe l'eli; ephe a-kọru
iya unu.
- ⁸ Teke ọ dudu unu abọoru ụja
yeru alị g'o zia unu iphe.
Ọzoo unu angabẹ nchị g'ema,
nọ lẹ mini zia unu iphe.
- ⁹ ?Bụ onye ole lẹ ndu ono,
mu gushiru ono ta amadu

- l'ọo Chipfu gude ẹka iya mee
 iphe-a, meru nọ-a?
- 10 Ọo Chileke bẹ ndzụ
 iphemiphe,
 e meru dobe nọkota l'ẹka.
 Ọ bụru l'ẹka iya bẹ unme,
 onyemonye atụ nọ.
- 11 Nchị ?te egejedu iphe,
 ọ nọmaru egege tọo;
 mbụ ẹgube ono,
 ire edejeada l'iphe, ọnu
 e-ri ono?
- 12 ?Mmamiphe ta abụdu l'ẹka
 aahụmaje iya
 bụ l'ẹhu ndu kahụwaru nọ?
 ?Tọbudu onye karụ nka
 ogologo bẹ iphe edoje
 ẹnya ree?
- 13 Ọo Chileke nwe mmamiphe;
 bya enweru ike.
 Ịdzù yẹe nkwamẹnya
 bụkwarupho nkiya.
- 14 Iphe, ọ lashiru alashị bẹ ọ tọ
 dükwa onye sụru iya
 ekpukwa; ọphu ọ dükwa onye
 sụru atụfu onye ọ turu mkpọro.
- 15 Ọo ya bụ; ọ -sephu mini azụ;
 alị akpọo jegengu.
 Teke ọ gbaharu mini ẹka
 l'ọ tuko ẹkameka sọaha
 gborogboro l'alị.
- 16 Ọo ya bẹ ọkpẹhu yẹe
 ọkpobe mmamiphe
 dụ l'ẹka.
 Onye a ghọru ụgho;
 yẹe onye ghọru iya ya nọ
 tuko dụ yẹbedua,
 bụ Chipfu l'ẹka.
- 17 Ndu akpọ-zijeru ndu ọzo ọzo
 bẹ ọogbabeje ọkpa ọto
 duta phẹ dufu;
 tẹme ọ nọdu emeje
 ndu-ikpe g'ẹphe bụru ndu
 egomunggo swehuru.
- 18 Ndu eze bẹ ọonafuje ọkwa
 eze phẹ;
 mee phẹ; ẹphe aburu ohu.
- 19 Ndu bụ uke bẹ ọogbabeje
 ọkpa ọto duta phẹ dufu;
 tẹme ọ nọdu akwatsuje
 onye shihawaa ụzenya bụru

- onye noshiru ike.
²⁰ Ndu e gude ire phẹ ẹka bẹ
 oomeje g'ẹphe ta mahe
 iphe, ẹphe e-pfu.
 Teme ọ nọdu anafuje ndu bu
 ọgerenya iphe,
 gege edo phẹ ẹnya ree.
²¹ Ndu a maru ẹpha phẹ bẹ
 ọonmaje phulaphula.
 Teme ọ nọdu anashije ndu
 ọkpehu dụ ike,
 ẹphe nweru.
²² Ọo ya egoshije iphe,
 dụ omilomi, nọ l'ochii.
 Teme ọ nọdu ewofutaje iphe,
 gbaru tsukiribaa toḡbo
 l'iphóró.
²³ Ọo ya emeje ọha g'ọ ha shii;
 teme ọ bukwaru iya phọ
 emebyishije phẹ.
 Ọo ya emeje ọha g'ẹphe zua
 azuzu ha ọsa;
 teme ọ nọdu ehujekwa phẹ
 phọ adagba nchị l'alị.
²⁴ Ọo ya emeje gẹ ndu bu
 ndu-ishi unwu-eliphe
 mehu phukunaa.
 Ọ nọdu enwujeru phẹ ye
 g'ẹphe je etsoru
 okorobo-egu ghaphee
 l'ẹka gbororo adudu.
²⁵ Ẹphe -gbeshi;
 ẹphe eje etsoru aghaphe
 l'ochii l'ẹka ìphóró
 adukpoda adudu ophu.
 L'o mee phẹ; ẹphe akpọ
 kulakula g'onye mẹn atsu.

13

- ¹ Mbẹdua gudeakwa ẹnya mu
 humakota iphemiphe ono.
 Mu gudewaa nchị mu numa
 iya; o doo mu ẹnya.
² Iphe, unu maru bẹ mu
 makwaru-a.
 Ẹnya ta alwakwaru mu l'ẹka
 unu nọ.
³ Ọle ọ dụ mu g'a sụ lẹ mu
 e-pfuru opfu nọ
 Ọkalibe-kangokotaru-nu.
 Gẹ mu lẹ Chileke l'onwiya

tua ya.

⁴ Obenu l'unubedua gude
ntuphu-ire eme mu
nrwa pomupomu.

Unu bukota mkpokoro ndu
eme obvu g'unu hakota!

⁵ O du mu g'a su l'unu
a-tukokpoepho dobe
onu doo; mbu l'ono
gege abukpoerupho unu
mmamiphe.

⁶ Unu ngabewaro nchi numa
oke onu mu!

Unu ngabe nchi l'opfu,
shi mu l'onu!

⁷ ?Bu unu -nodu epfu egube
ejo-opfu ono, unu epfu ono;
unu asu l'oo Chileke be
unu epfu iya etuku to?

Mbu-a; ?buchakwaa ya pho
be unu epfutura opfu
eregede eregede ono,
unu epfugbaa ono?

⁸ ?Unu a-nodu abo nemadzu
ebo etuku iya to?

?Unu eme g'unu yeeru
Chileke oke onu iya?

⁹ ?Oo-du-a ree me o -jeshia
unu enyocha?

?Unu a-dua ike nmaa ya
phulaphula ge nemadzu
anmaje nwibe iya-a?

¹⁰ Chileke bafutajekwaru unu
mba me unu gude mpya
le mpya abo nemadzu ebo.

¹¹ ?Akpabiri iya ta akabeduru
eye unu ebvu?

?Ndu-agugu iya ta akabedu
gudepyabe unu?

¹² Kpaakpaa ono, unu asagbaa
ono bukota etu etu,
wulahuru le ntu.

Edodo, unu edo g'unu dofu
iya onwunu l'ehu buru
edo, kwaru l'epuchi.

¹³ Mbu-a; unu
nodukpoekwapho doo
ge mu pfua phoe onwomu.

Iphe, e-mekpo mu nu g'o
mee!

¹⁴ Mu e-tsebe ndzu mu l'onu eta;

- bya atua ndzụ mu ntumatu.
 15 Ọ tọ dukwa m'obeta ọ phụa
 mu aphụphu;
 mu adakobelẹkwa iya-a gẹ
 mu dakoberu iya.
 Mu a-pfuekwaru iya phọ
 l'iphu adzọ onwomu.
 16 Mbu l'ọ kwa iphe ono
 a-buru iphe,
 a-dzọta mu nụ;
 kele ọ tọ dudu onye ta
 atsudu Chileke ebvu
 a-dụ ike akpafu iya l'iphu.
 17 Unu ngabekpoekwapho nchi
 ree numa iphe-a,
 mu epfu-a!
 G'iphe-a, mu epfu-a bamikwa
 unu abami le nchi!
 18 Le nta-a, mu edowa opfu mu
 ishi ria be mu makwaru-a
 l'aa-gbaru mu odzori.
 19 ?Ọ duru onye a-bya apfuru
 pfua iphe, ọo-sụ le mu meru?
 Ọ -dụwaa nno;
 mu a-takpube onu nwuhu.
 20 Sụ-a; gube Chileke;
 menaarụ mu iphe labo-a,
 mu abya ngu arworwo-a;
 gẹ mu ahaa edomi onwomu
 edomi l'iphu ngu!
 21 Wofukpoe mu pho eka l'ehu
 ewofu ophu.
 L'i haa mu eyephe ebvu ono,
 iiye mu ono.
 22 Noo teke bu: i -kua mu oku;
 mu aza ngu enu.
 Teke odumeka;
 haa gẹ mu pfuje epfupfu
 g'i yejeru mu onu.
 23 ?Bu emeswe ole yee iphe-eji
 ole be mu mekpooru?
 Goshieshikwa mu eka o deru
 mu yee iphe-eji, mu meru.
 24 ?Denu g'o gude ophu
 ii ghaduru mu iphu;
 i woru mu mee onye opfu
 ngu?
 25 ?Bu mkpkekwo, pherephere
 apa be ii-nu chiipfuu?
 Tọo ?bu eswa, a phushiru
 l'iphe be ii-wata achi oso?

- 26 Noo kele iphe, i deshiru le
mu meru buchaa iphe,
rwuru mu l'anu-mee;
teme i tuko ejo-iphe,
mu meshiru teke mu bu
okorobyanya byabe
mu l'ishi.
- 27 I chiru mu okpa ye le
mkporo;
teme i nodu anoduje
enyocha iphemiphe,
mu emekporo ememe l'ophu;
mbu mechaa mu ohubama
l'ichirupfu okpa;
k'ophu ii-majeru eka mu
zoru okpa.
- 28 Noo g'o gude nemadzu nodu
erwushihuje g'iphe,
rehuru erehu;
mbu le nemadzu alaje pyete
g'uwe,
mkpu tapyashiru.

14

- 1 Nemadzu, nwanyi
nwuru-a
be eswe ndzu iya adudu
igwerigwe.
Teme o buerupho iphe-ehuka
bu iphe, jiru iya nu.
- 2 Ojataje egwegwa g'okoko;
l'o buhukwaru iya pho
anwulwashihu.
- O buru g'ononyo,
a taa noribejeduru-a
bu g'o to dudu eka
ono-bejeru.
- 3 ?Bu egube nemadzu ono
be iije eworu enya swobe?
?Ii-jeje iya akputa bya g'i
kpee ya ikpe l'iphu
ngu?
- 4 ?Bu onye suru g'oo-ye eka
l'iphe, aduebedu ree
wofuta iya iphe, dubebe ree?
O to dudu!
- 5 Eshinu a guwaru eswe,
nemadzu a-no-beru ndzu
ogu doberu iya;
teme i bya atu-buwaru iya
onwa ole, oo-no l'eliphe-a;
bya egoshiwa iya

g'oo-jebejeru l'eliphe-a;
⁶ wofunụ iya ẹnya;
 hanaa ya g'ọ tūsarū ẹhu;
 jasū l'o jee oke ozi iya
 jeghee g'onye e butaru
 ozi.

⁷ Kele-a; oshi, bvuru l'alì
 nwekwarū iphe,
 oole ẹnya iya;
 mbụ l'e -gbutsua ya
 l'oomita ọzo l'upfu iya.

Ono, ọ mītarū k'òphúú
 ono abya adzuru ọzo.

⁸ Ọgbarabvu iya erehu kwaa
 l'ime alì.

Upfu iya anọdu l'alì nwuhu.

⁹ Teke igwe dzeerupho mini
 l'ọ kpọ-futa;
 mbụ l'o rwua irwu òphúú
 g'iphe, a kuru akuku.

¹⁰ Obenu ị nemadzu abujeru;
 ọ -nwuhu; nkiya abvu.

Ọ -tūwaa unme ikpazu;
 ọ tọ tūbaedu ọzo.

¹¹ Ọo g'eze-ẹnnyimu aduje mē
 mini tabọta iya-a;
 ọzoo g'aguga aguga nggele
 aduje nkwagbo-nkwagbo
 mē ọ tahu-a;

¹² noo gē nemadzu aze-zetaje;
 ọ tọ gbeshibaedu jasū
 teke igwe ta aduhedu.

Ọ tọ byadu agbeshibaa;
 ọphu e metebaedu iya ị
 mgbenya ono, tūru iya
 nū ono.

¹³ Ọ dū mu g'a sū l'ii-wotakpọe
 mu phọ je edomia l'alì-maa;
 mbụ kpuchia mu iphe
 l'ẹka ono jasū ẹhu
 eghubuhu ngu eghu.

Ọ dū mu g'a sū l'i gege
 atukpoepho sū l'ọwa-a
 g'ọo-nọ-beru baa;
 tēme l'ì nyatabaa mu.

¹⁴ Mbụ-a; nemadzu
 -nwuhuchaa; ?ọo-dzuru
 ndzū ọzo?

Mbụ eswe ujiku olemole-a,
 mu eje ozi mkponwu
 ẹhu-a bē mu gege

angabeepho g'o rwua
 eswe mboku, ee-me mu
 ge mu du k'ophuu
 k'ophuu.

15 Noo teke bu: i -kua mu oku;
 mu aza ngu enu.

Onye ono, bu ngu gude aka
 ngu mee ya dobe ono
 aduaha ngu ree l'anya.

16 Noo teke ii-nodu agukwanu
 ije mu ogu.

I tii nyochaekwanu iphe-eji,
 mu meru.

17 Iphe, bukpo emeswe,
 mu mesweru ngu aburu
 iphe,
 ii-chiru ye l'eda kechia.

L'i woru iphe kpuchia l'iphe-eji,
 mu meshiru ngu.

18 Obenu le-a; oo g'ubvu
 anonya l'o ribashihuaha
 eribashihu pho;
 o buru g'aanonya l'a
 phofu oke agbara-mkpuma
 l'eka o kpuru pho;
 19 mbu le-a; oo ge mini emeje
 mkpuma l'o chi swacha
 swacha pho;
 teme ochioku-mini nodu
 asochataje eja, no l'ali pho;
 noo g'iisotaje iphe,
 nemadzu ele enya iya
 sofukpoepho asofu.

20 Oo ugbo lanu be ikapyabeje
 nemadzu enya l'o buru
 iya atugbu.

L'i mee ya g'o gbanwube
 iphu l'i chifu iya.

21 Teke aakwabe unwu iya
 ubvu; o to duedu iphe ono,
 duru ophu o makwaduru.

Teke eehu phe adagba-nchi
 l'ali;
 o to duedu ophu
 oohumakwadu.

22 O buwaru iphe, erwuje iya
 l'ehu bu iphe,
 eme iya ehuka l'ehu nkiya.

O -nodu agu aphu l'o guwaru
 iya ro onwiya.

15

Elifazu epfu lẹ Jobu nmawaru onwiya ikpe

- ¹ Tobudu iya bu; Elifazu onye
Temanu bya eyee onu su-a:
- ² Onye maru iphe; ?oopfufe
opfu, enwedu ishi;
ozoo tsukoo okpomoku,
shi lẹ pherephere
enyanwu-awawa
tsu-jia onwiya epho?
- ³ ?Bu mkpokoro-opfu be onye
maru iphe egudeje
eye onu l'opfu;
mbu epfupheepho opfu,
adudu me nanu, baru urwu?
- ⁴ Mbu lẹ gubedua wokpoerupho
k'atsu Chileke ebvu hua
l'ali;
bya akposhikwapho
g'e te pfujehẹ nu Chileke
epfupfu ophu;
- ⁵ kele o iphe-eji ngu ezi onu
ngu iphe, oo-pfu;
mbu l'oo ire onye eregede
be i gude epfu opfu.
- ⁶ I gudeakwa onu ngu anma
onwongu ikpe.
O to buekwa mbedua anma
ngu ikpe.
O bu ru ogbogboromonu ngu
agba ngu ekebe.
- ⁷ ?Bu ngu bu nwa mbu,
e beberu nwua?
?O du g'i vu ubvu ubvu uzo
nodu l'eliphe-a?
- ⁸ ?O du g'i numaru idzu,
Chileke chiru?
?Too jiri l'oo ngu maru iphe
nwekinyi ngu?
- ⁹ ?Bu gunu be i maru,
anyibedua amadu?
?Bu gunu bu iphe,
edoje ngu enya,
te edodu anyibedua?
- ¹⁰ Ndu ishi buwaa ewo ewo;
mbu ndu kahwaru akahu
be anyi l'ephe nokwa l'eka-a;
mbu ndu a nwadaru
teme a nwua nna ngu.
- ¹¹ ?O du g'obu ono, Chileke adu
ngu ono paru ngu nwanshi

l'ɛnya; mbu opfu ono,
a toru nwehu rwebe ehu
erwebe epfu anu ngu ono?

12 ?Denu g'o gude i haa okpoma
ngu g'o duta ngu dufu?

Mbu-a; ?denu g'o gude ɛnya
nodu atu ngu vaavaavaa
g'ootu ngu ono

13 ke g'i woru ehu-eghu ngu
atu-koshi Chileke;
teme opfu, dugbaa egube ono
shigbaa ngu l'onu afushi?

14 ?Bu gunu be nemadzu bu ke
ge o bya aduebe ree?

Mbu-a; ?bu gunu be
nemadzu ono,
bu nwanyi nwuru iya ono
bu ke g'o pfube-eka-oto?

15 O -buru le Chileke te
egudedu ire ndu nkiya eka;
ophu imigwe aduebedu
ree l'ɛnya iya;

16 ?to kadunu ta agube
nemadzu iphe;
mbu nemadzu ono,
adudu iphe, o bu;
teme urwuali ji iya ehu;
teme o nodu angu ejo-iphe
g'onye angu mini?

17 Ngaberu mu nchi ree ge mu
mee g'iphe doghee
ngu ɛnya edoghe;
ge mu kooru ngu iphe,
mu gudewaa ɛnya mu huma;

18 mbu iphe, ndu maru iphe
pfuru togbo iya eba;
ophu o dudu iphe,
ndiche phe pfuru phe duru
ophu ephe domiru edomi.

19 Ndiche phe ono bu phe
gedegede be a nuru ali-a;
ophu o dudu onye lwaru
alwalwa, tuswaru
l'echilabo phe.

20 Su-a; onye ejo-iphe
anodujekwa atsɔ pfupfupfu
mkpurumkpuru
jasukpoo g'oo-no-beru;
ndu ewebushi akurepho
nodu anoduje
aghakotaepho gburugburu

- 15:20   lẹ nwime apha olemole,
           e doberu phẹ l'eliphe-a.
- 21 Iphe, anọduje aphụ iya
       gbudugbudu lẹ nchi
       buerupho iphe, eye ebvu.
- Teke iphe dukpoo
       rengurengu kpọ;
       noo teke ndu abalidebvu
       abyajẹ ibe iya.
- 22 Ọ to byadu ekwe lẹ ya a-lwa
       ndzụ l'ime ọchii ono,
       ọ bahuru ono.
- Ọ buru l'ogu-echi bẹ
       oo-mecha laa.
- 23 Ootsojeru aghaphe achọ ẹka
       ya a-kpata nri.
- Ọ -nọdu l'ọoji sụ:
       “?Bụ awe bẹ ọ nọ?”
- Ọ maanarụ-a l'eswe,
       a-gba ọchii bẹ nọkwa
       iya ntse.
- 24 Ejo iphe-ẹhuka yẹe iphe-aphụ
       abyajẹ abyabẹ iya
       ndzụ-agugu l'ẹhu.
- Ẹphe anọdu echeru iya
       ẹka mgba g'onye eze,
       doziru onwiya abya
       eje ọgu.
- 25 Ọ buru iphe, tukuru iya
       kpaa bụ l'ootsuru
       Chileke ẹka l'ọkpoma.
- Teme ọ nọdu ekoshi ọphoo
       l'iphu
       Ọkalibe-kangokotaru-nụ.
- 26 Oogudeje olu,
       aha kpaakpaa
       agba biribiri etso iya ọgu;
       parụ phosa phosa iphe,
       shihuru ike,
       ya e-gude gboberu onwiya
       l'ọgu, yẹe ya alwụ.
- 27 “A makwarụ-a l'iphu aza
       iya tootootoo;
       ọ tsua anụ kẹ nyimunyimu
       l'upfu;
- 28 obenu l'ẹka oo-mecha buru
       bụ mkpukpu,
       bụwaa ochobu;
       buru l'okorobo ụlo,
       adudu onye bu iya nụ;
       ụlo, a hawaru; ọ buru ikpozu.

29 O too nweheduru iphe;
 ọphu ẹku iya a-noribeduru;
 ọphu iphe, o setarụ eseta
 ejedzuduru alị iya.

30 O tọo nahudu ọchii.

Teme ọ buru ọku e-mechaa
 kee irwu, o rwuru.
 Chileke a-phua ya ọnu
 phukashia.

31 G'o to jekwa eme onwiya
 eswe l'akporu obu ye l'iphe,
 abudu iphe;
 kele ọ tọ dudu iphe,
 oo-rita iya.

32 O tọo nọ-rwudu ndzụ l'ishi;
 l'a pfuwaa ya ụgwo iphe,
 oome pfu-dzua ya ya
 apfu-dzu;
 ọphu ẹkali iya ajadu àjàjà.

33 Oo-du ọ ẹ vayinu,
 e chikoshiru akporu iya
 l'ẹbe ọ cha achacha;
 mbu l'oo-duepho g'oshi
 olivu, tuchaaru ige;
 o rishihu;
 34 kele iphe, bukpo ndu ta
 atsudu Chileke ebvu
 a-gbakotaru ẹka nwa.

O buru ọku e-tsufu ọlo ndu
 yeru obu l'eri ọphalazu.

35 Ẹgube ndu ono atsutaje
 ime ncho-kopfu.

E -mechaa; ẹphe anwua
 ẹjo-ememe.

Ẹregede du phẹ l'ẹpho
 evu evuvu."

16

Jiobu epfu l'onyà iya phẹ duru iya ẹhuka

1 Tọbudu iya bu; Jiobu bya
 eyee ọnu su:

2 Mu anumajehaakwa ẹgube
 opfu-a, unu epfu-a.
 Ayọ oshi k'unu be unu
 gudekwa ayopyashi
 nemadzụ ayopyashi.

3 Opfu, pherephere apa ono,
 unu epfu ono;
 ?tọo bvudu abvubvu?
 ?Bu gunu be kpatsuru unu
 k'epfu g'unu epfu ono?

- 4 Mbɛdua gege epfukwa g'unu
epfu ono;
ɔme ɔ dɔru unu g'ɔ dɔru
mu-a.
- Mu gege anɔdukwa epfu
ɛrengete opfu gude eyeru
unu ɔnu;
ekweru unu une.
- 5 Ɔle mu gege akabɛkwa gude
ɔnu mu dɔa unu obu;
mbɔ l'ɔshi, mu gude obu mu
phɔ yɔoru unu gege
emekwa g'ɛhu gɔa unu phoo.
- 6 Ɔle ɔ bɔ; mu -pfua opfu gɛ
mu epfuhabe;
iphe, eme mu nɔ emele
mu-a l'ɛka oome mu.
- Teke mu harɔ epfufu;
?bɔ g'ɔ ka mma?
- 7 Mbɔ-a; Chileke mewaru;
ike bvɔ mu;
bya eworu ndibe mu l'ophu
mee; ɛphe lakɔta l'iyi.
- 8 O mewaru mu;
mu gbajɔshihuchaa
agbajɔshi.
- Ono bɔru iphe, ekebe dɔ.
Awɔfu, mu wɔfuru bɔru
ɔkpu bɔkwaru phɔ iphe,
agba mu ekebe.
- 9 Chileke gudewaa ɛhu-eghu
lajashɔa mu alajashɔ;
mu bya adɔ iya ashɔ;
tɛme ɔ nɔdu ataru mu
eze nyɔkinyiki.
- Onye ɔhogu mu ono nɔdu
agba mu ɛnya agbagba.
- 10 Ndiphe anɔduje ebvu mu
ɔnu l'ɛhu.
- Tɛme ɛphe nɔdu anɔduje
echi mu ɛka lɛ nchi
gude eme mu iphe-iphere;
mbɔ tɔgba nanɔ g'ɛphe
kpɔnyia mu ɛnya.
- 11 Chileke nwuwaru mu
yeru ndu ɛjo-iphe;
mbɔ-a; o nwuwaru mu ye
ndu ɛjo-iphe l'ɛka.
- 12 Ɛhu shikpɔekwapho
dɔ mu gubala;
ɔ bya anyakashia mu tɔgbo;
pyita mu l'ɛkpiri woru mu

hua ehurugehu.
 O woru mu mee iphe,
     o gude anwu agba mgbeka.
 13 Apfu iya shi mu l'iphu shi
     mu l'azu ada mu l'ehu
     puru mu purumu.
 Ophu imemini mu adukpodaa
     ya g'osufushi mu meji.
 Otsu-ilu mu nodu awu l'ali
     ke torotoro.
 14 O -gude l'o yeru mu oru l'o
     yekwase mu iya ozo.
 O nodu azuje mu gburumu
     pfurii g'onye ogbogu.
 15 Mu chitawaru uwe-aphu
     kpube onwomu;
     bya eworu ukuu-nya mu
     nwua l'imime urwuku.
 16 Mu rawaru ekwa;
     nya chakota mu ke tororo;
     mbu l'nya gbahukotawaru
     mu ke tsukiribaa.
 17 Ole o to dukwanu
     iphe-kpanganga,
     mu asu le mu mejeru.
 Teme epfupfu, mu anoduje
     epfu anu Chileke buru
     iphe, doru risaa.
 18 Gube ali; te erikwa mee mu!
 Jiko ge mkpu,
     mu echi ba adamihukwa
     adamihu!
 19 Mbu le ntaakponu be
     onye-ekebe mu nokwa
     l'imigwe.
 Onye agbaru mu odzori
     anodukwapho
     l'ephekerephe.
 20 Oo ndu mu l'ephe eshi onya
     ekweru mu une.
 Ole onye mu arakwanu ekwa
     ekpu bu Chileke.
 21 E gege akabekpoo rwo
     Chileke l'iswi ehunemadzu
     egube ono, nemadzu arwoje
     arworwo l'iswi ehunemadzu
     ibiya ono.
 22 "O kwa nwapha olemole
     phoduru;
     mu ejeshia iphe-ozo ono,
     bu: mu -jee ya mu ta
     alwabaedu onoya.

17

- 1 Ọkpoma ta adụekwa mu
ree.
Eswe ndzụ mu bẹ e meakwaru;
ọ tsụ-phu azụ.
Ilu echeakwa mu echeche.
- 2 Mbụ lẹ ndu nọru mu
mgburugburu
bukotaepho
ndu ekweru mu une.
Ọ buerupho ẹka ẹnya mu
atubaje bụ l'aphu,
ẹphe akpatsushi mu.
- 3 Natanu mu mkpalẹka;
jiko Chileke;
kẹle ọ tọ dudu onye ọzo,
suru g'ọona mu mkpalẹka
gbahaa gubedua.
- 4 I mechiwaru phẹ ẹkpa
egomunggo;
ọphu ọ duedu iphe,
edoje phẹ ẹnya.
- Ọo ya bunu l'i tii kwedu
g'ẹphe mekpee mu.
- 5 Onye jikaru ndu yele iya
eshi ọnyà l'opfu g'e bua
ya nggo bukwa unwu
iya bẹ ẹnya e-mechaa
nyishihu.
- 6 Chileke mewaru mu iphe,
onyemonye gude
atụ phukuku.
Mu buru onye ndiphe agbụ
ọnu-mini l'iphu.
- 7 Mu jewaru iphe-ẹhuka jasụ mu
nọdu aphuwaa ragaraga;
mbụ l'ẹhu mu l'ophu erewa
uphere.
- 8 Ndu obu phẹ guru ìphóró
bẹ ọ tufuru ẹhu.
Ndu iswi dụ mma swolihu
tsoru ndu te emedu
ele Chileke.
- 9 Ọle g'ọ duhabe;
ndu pfuberekoto
a-buenurupho onye
ẹphe bụ;
tẹme ndu iswi dụ mma
a-nọdu akaẹpho ọkpehu
eje.
- 10 Obenu l'unubedua;
unu bya atuko g'unu ha

nokobe.

Ole o bu; mu ta ahumakwa
g'o ka mma l'oo onye lanu,
maru iphe le g'unu ha.

11 Eswe ndzu mu bvuakwaru;
iphemiphe,
mu riru k'ememe buakwaa
ke mmanu.

Nokwapho g'iphe guru mu
egu ememe dukwapho.

12 L'unubedua woru enyashi
kua echi eswe.

O buru l'eka ochii gbaru
tsukiribaa be ephe no su:
Ha! Iphoro aduakwanu."

13 O -buru le mkpakọ unuphu
mu ele enya iya bu
ali-maa;
o -buru l'eka mu e-je agbaa
iphe-azee bu l'eka gbaru
tsukiribaa;

14 o -buru le mu suru ilu
l'oo ya bu nna mu;

bya ekua eka nene mu;
ozoo kua ya nwune mu;

15 ?bubahunaa gunu ozo be
mu e-lebaa enya iya-a?

?Bu onye a-subaa mu l'owa-a
iphe,
mu a-nodu ele enya iya
bu owa-a?

16 ?Oo-toru mu nwuda
l'ali-maa to?

Anyi l'iya a-tuko buru
wurumu l'ilu to?

18

Bilidadu abaru Jobu mba

1 Tobudu iya bu; Bilidadu,
bu onye Shuwa bya eyeeru
iya onu su iya:

2 ?Denukpoo teke ii-pfubuhu
g'iipfu owa-a?

G'egomunggo dunu ngu;
k'ophu anyi a-maru g'anyi
e-gude eye onu l'iphe-a.

3 ?Denu g'o gude anyi du g'anu
l'enya ngu;
mbu l'i tukoru anyi kua
ndu mmanu?

4 Gube nwophu ehu ghutaberu

eghu;
 k'ophu i woru onwongu
 labushia nanu nanu;
 ?bu g'a gbadoru ngu
 mgboko l'ophu?

Too ?bu g'e je aphoshiaru
 ngu agbara mkpuma
 g'ọ tọ duhe l'eka ọ du?

⁵ “Sua; iphóró, duru ndu
 ejo-iphe be aa-phunyikwa;
 ophu oku iya enwuekwa
 enwunwu.

⁶ Iphóró, shi du l'ulo iya
 a-bukwaru ochii.

Oku anyihu l'oroku,
 o su-kuberu onwiya.

⁷ Okpa ono, o shi azoje
 gbunyingu gbunyingu ono
 ta aduekwa ike, adu iya nu.

O buru iphe, o chiru idzu
 ememe e-nwuta iya
 tua kpurumu l'ali.

⁸ Okpa, o zoru azozo bu l'eka o
 zoru iya bu l'ugbu,
 e geru doberu iya.

Teme o buru l'eli igbudu
 be oo-zo okpa.

⁹ Agburu, e kweberu iya a-tu
 iya l'ichiripfu okpa.

O-tu-gburumu atua ya swiswia.

¹⁰ A turu obu-ali domiaru iya
 l'uzo, ooshi;
 bya agbabekwaru iya pho
 onya le gbororo.

¹¹ N-yemebvu emeje ge ndzu
 gu iya l'ekameka, ooshi.

Teme o nodu anoduje etsoe
 ya pho purupuru l'iphe,
 bukpo eka o zoru okpa.

¹² Ike shi du iya;
 obenu le nta-a be okpuwaa
 rigorigo.

Teme eze iphe-ehuka nodu le
 mgboru iya kwaberu iya
 m'obvu teke oo-da.

¹³ Akpo, du iya l'ehu be
 onoduje atapyashi.

Okpara anwuhu nodu
 atukoje iya okpa yee
 eka tajishia.

¹⁴ Aa-kputa iya l'okpehu

- kpufu l'òbú iya,
 bú ẹka ọ kpọru obu ye;
 dube iya ẹka je enwuru
 yeru onye eze n-yemebvu.
- 15 Ọ tọ duedu iphe,
 nọ l'ụlo iya ọphu ẹka
 iya a-du.
- Ọ buru ọku nshì-egbe bẹ
 ee-woru kpua l'ụlo iya.
- 16 Ọo-kpọhu nkụ jasụ
 l'ogbarabvu;
 nwua lwaa jasụ l'ẹkali iya.
- 17 Ọ tọ dudu onye anyatabaa
 ya nù l'eliphe-a;
 ọphu oonwehẹdu ẹpha
 lẹ mgboko-a.
- 18 Aa-chifuta iya l'ẹka ìphóró
 du;
 chiru iya je eye l'ẹka agba
 ọchii;
 mee ya l'ọ chihu lẹ mgboko
 mgburugburu.
- 19 Ọ too dobedu nwa;
 ọphu o nweedu abubu lẹ
 ndu ẹka o shi.
- Ndibe iya ta aduedu adudu
 ophu l'ẹka o bujeru.
- 20 Ndu shi l'uzo ẹnyanwu-arịba
 -bya bya ahuma
 g'oonwuru iya;
 ndzụ erwuta phẹ.
- Ndu shi l'uzo
 ẹnyanwu-awawa
 -huma iya;
 ishi anyia phẹ ẹdzu.
- 21 Hoo haa; nokwa g'ọduje
 l'ibe onye eme ẹjo-iphe,
 bú onoya.
- Ọ kwa ẹgube ono bú g'ọduje
 l'unuphu onye amadu
 Chileke."

19

Jobu epfu g'opfu ono gude erwube iya l'ẹhu

- ¹ Tọbudu iya bú; Jiobu bya
 eyee ọnu sù:
- ² "Unu a-nukpoo mu aphụ
 ọwa-a,
 unu anụ mu ọwa-a jasụ
 teke ole?
 ?Bụ teke ole bẹ unu

e-gweberu mu uji ọwa-a,
unu gude opfu egwe mu
g'unu egwe mu ọwa-a?

³ Ọwaa kwewaa ugbo iri,
unu kọru mu ọnu;
ọphu iphere adudu unu ẹka
unu abya mu l'iphu
ẹhuka-ẹhuka.

⁴ Ọme ọ bukpoonu l'ọo eviya
le mu shiswewaru ọzo;
emeswe ọbu, mu mesweru
ọbu bukwa mu be ọ no swiru.

⁵ Unu -nọdu etu onwunu
ọphushugbu eje
abyapfuta mu;
bya egude iphe-iphere,
anwuru mu nu abaru mu
mba;

⁶ unu maekwarupho
l'ọ kwa Chileke meru mu eji.

Ọo ya woru ọgbu-egege iya
woru lo-pee mu
mgburugburu.

⁷ Mu chia mkpu su l'eemekwa
mu eji;
ọphu ọ dudu onye yeru
mu ọnu.

Mu chia su g'a gbaaru
mu mkpu;
ọphu ọ dudu onye haru
mu enge.

⁸ Ọo Chileke no-chiru mu
uzo ge mu ta aghatashi.

Ọ bya emee; ọzo,
mu eshi gbakota ochii.

⁹ Ọ nafuru mu ubvu,
e shi akwabeje mu;
bya eye ẹka kputa mu
okpu-eze, mu shi kpuru.

¹⁰ Ọ to dukpoda ọzo,
o to shidu alajashi mu
ke tarara tarara jasu mu
bvu ge mu bvuru-a.

Iphe, mu ele enya l'oo-me
l'ehu mu be o pefuwaru
g'onye pefuru oshi.

¹¹ Ehu-eghu iya be o mewaru;
o nwuhu oku l'ehu mu;
bya aguru mu yeru ndu
ohogu iya.

¹² Ojogu iya phe nọdu

asọ kpereree abyapfuta mu.
 Ẹphe kephe mu ekephe;
 bya anọ-phee ẹka mu
 bu mgburugburu.

13 Ndu mu l'ẹphe bu nwune
 be o bukafuru mu l'ẹphe;
 bya emee ndu mu l'ẹphe
 shi aswi oswi;
 ẹphe gbakashihu.

14 Ndu mu l'ẹphe bu ipfu
 gbawa nanu-nanu.

Ẹguru onya mu phe
 zohashia mu.

15 Ẹbyaa, byaru mu nu;
 me ndu bu ohu mu gu
 mu l'onye lwaru alwalwa.

Ẹphe nodu asuje le mu
 bu onye ohozo.

16 Mu -kua ohu mu oku;
 o tozo zadu mu enu;
 l'eka mu gudekpokwaa
 onu mu rwo ya arworwo.

17 Udzu onu mu nodu
 eshijechaa nyee mu ishi.

Unwune mu gededede
 nodu ebuhachaa mu ebuha;
 18 mbu l'unwegirima
 nshii yichakwa le ndu
 epfutoshi mu nu.

Ẹphe -huma mu;
 ẹphe achi mu ochi.

19 Ndu mu l'ẹphe shi nodu
 phakuu
 be mu dukotawaa ashii.

Ndu mu yeru obu ghaa
 ohu meahaa iphe,
 a-tsuru mu nu.

20 Nta-a ta aduedu iphe,
 mu bu,
 abudu phulaphula akpo
 yee ojogorogo okpu.

Nta-a buwaa iphe,
 phoduru mu l'onu,
 gege aburu eze bu
 egbu kpoloko.

21 Unu kabenu phuru
 mu obu-imemini unubedua,
 mu l'unu eshi onya.

G'imemini mu kabenu du unu;
 lo kwa Chileke chiru
 mu aka-a, mu l'iya eme-a.

- 22 ?Denu g'o gude unu je
 anodu achikwa mu pho
 ge Chileke achị mu?
 ?Unu teke atajikpoda anu
 mu epho?
- 23 O du mu g'a su l'iphe-a,
 mu epfu-a be eede edede
 l'ekwo;
 mbu g'a su l'e ebyiru iya
 ebyibi l'ekwo dobe;
 24 l'e gude mkpurukpu-igwe
 dee ya l'eli mkpuma;
 mbu kaa ya akaka l'agbara
 mkpuma g'o nowaro ojeje.
- 25 O le ophu mu maru bu
 l'onye a-gbafuta mu nu
 no-a ndzu;
 l'e -mechakpopho l'ikpazu
 iya be oo-pfuru-a l'eliphe-a.
- 26 Le teke e
 mebyishichakporunu
 akpo-ehu mu owa-a
 be mu e-gudele-a anu-ehu
 mu huma Chileke.
- 27 O mbedua l'onwomu
 e-gude enya mu
 huma iya gedegede;
 o to budu onye ozo;
 mbu l'oovukpo mu
 evuvu l'okpoma shii.
- 28 Unu -jee l'asu:
 'Anyi a-chihunuru iya gunu;
 l'eka o bu iya be iphe-ehuka
 ono l'ophu shi l'eka.'
- 29 Unu tsunapho ogu-echi
 Chileke ebvu;
 unubedua l'onwunu;
 kele oke ehueghu bukwa
 ogu-echi be oowotajeru
 nemadzu.
- O buru teke ono be unu
 a-maru l'ikpe du."

20

Onu, Zofa yeru

- 1 Tobudu iya bu; Zofa, bu
 onye Nama bya eyee onu su:
- 2 O kwa l'egomunggo agbanuka
 mu gharaghara meru g'o
 gude mu nodu eye onu-a,
 mu abya eyeye-a;

kele ẹhu te ebvuduru
mu ebvuru.

³ Mbù lẹ mba ono, mu anù ono
bẹ iphere iya dù mu.

Ọ bọru iya l'akpali mu eye ọnu.

⁴ Ire-lanù bọ opfu bọ l'ì maru-a
g'iphe dọkpoo e -shi lẹ ndiche;
mbù eshi ọphu e meru
nemadzù dobe l'eliphe.

⁵ Ì maru-a l'onye ẹjo-iphe bẹ
ẹhu-ùtso nkiya abujele-a tsọkere;
mbù l'onye amadù Chileke bẹ
ta adùdu g'ootebejeru ẹswa.

⁶ A makwarù-a l'eku-onwonye
nkiya erwuje akpaminigwe.

Ọ nọdu apangobeje ishi
ẹhuka-ẹhuka;
k'ọphu ishi iya ejeje
asù-pfuru l'urwukpu.

⁷ Ọle ọọ gẹ nshì, o nyìru
anyìnyi erekashìhuje-a
bù g'oo-rekashìhu jasù
l'ojejoje.

Ndu shi ahumaje iya nù
e-mechaa ajije sù:
?O jehunuru awe?

⁸ Ọọ gẹ nrwọ ephukashìhuje-a
bù g'oo-phukahù;
ọphu a humabaedu iya
ọhumalenya;
mbù l'oo-me phosamu
g'ọphulenyà, a phùru l'enyashi.

⁹ Onye shi hùma iya nù -nọnyaa
bẹ ọ tọo hùmahedu iya ọzo.

Ọkpoku ibe iya ta
ahumabaedu iya ẹnà
ọzobaa.

¹⁰ Ọ bọru ọnwu iya e-mechaa
pfua ndu akpa nri
ugwo iphe, o meru phẹ.

Mbù l'ẹphe e-mechaa gude
ẹka phẹ nù-phuchaa phẹ
ẹku phẹ ono azù.

¹¹ Ọkpehu ọkpehu ono,
o shi eme k'okorọbya ono
etsoru iya bọru wurumu
l'ilu.

¹² A makwarù-a l'ẹjo-iphe
atsoje iya uto l'ọnu.

Ọ nọdu akpọjeru ẹjo-iphe l'ọnu;
gude ire sù-mia ya.

- 13 A makwaru-a l'ọ ọtọ ọdujedu
ike haa ẹjo-iphe g'ọ je;
l'ọ wojeru iya kpuru
akpuru l'ọnu.
- 14 Ọle nri, o riru eriri
e-mechakwanaa ọdu
iya l'ẹpho shiahaa ishi.
Nri ọbu e-mechaa ọdu iya
l'ẹhu g'onye óghù tsọru ọnu.
- 15 Noo teke ọo-gbọshi ẹku ono,
o shi elwee kawomu
kawomu onoya;
mbu ẹ Chileke e-me
g'ẹpho iya tuko iya nwashia
g'ọ ha.
- 16 L'ọ wata ericha ọnu-mini
óghù.
Ọ bu ru ire, óghù meru
nmeremu e-mechaa
kpọ-nyia ya ẹnya.
- 17 Ọ-sọ-gborogboro ono taa
aduedu iya k'ele ẹnya;
mbu nggele ono, bu iphe,
agba iya dederere bu
manu-ẹnwu yẹ mini
ẹra-eswi ono.
- 18 Iphe ono, o seru akanya
iya ono be ọo-mecha
nu-phu azu;
o too ridu iya l'ọnu.
Urwu, dabaru iya ẹ ngho,
ọ gbaru ta atsọhedu iya uto.
- 19 Iphemiphe ono bu ru opfu l'ọ
mewaru ndu akpa nri
mkpawere woru phe
to gbo mgbegere.
O yeru ẹka nata ndiphe ọlo,
ọ to kpuduru.
- 20 Hoo haa; eshinu ọ to
nmapfujeduru anmapfuru
l'eme ọghoro be ọ to
dukwa iphemiphe ono,
agu iya nu ono duru ọphu
oo-nweru;
ọphu ẹku iya adzokwanu iya.
- 21 Ọ to duedu iphe, duru iya nu,
bu iphe,
oo-gude ria gwọo-gwọo.
Eku iya ta adukwa ẹka
ọo-nọ-beru.
- 22 Ọo teke ọ nọ eri g'ọ du iya

bẹ ọla-l'iswi atuje iya l'upfu;
mbu aphu asoru kpulakpula
bya aso-kputa iya ishi.

23 Ephi -bya eji iya;
Chileke atukoepho oke
ehu-eghu iya byabe iya l'ishi;
chie ya pho gbaa-gbaa.

24 Teke o ketaru oso nahu
mgbọ-igwè;
apfu, e kweru l'onvirubvu
eguru iya l'okpurukpu.

25 L'o bya ephefu iya
l'okpurukpu iya;
mbu phefu iya mpyipyi
iphe-igwè ono,
charu oku gbarara ono
le meji.

Ndzu-agugu emee ya omeliwe.

26 Eku iya l'ophu aburu iphe,
kuru l'ochii.

Oku, e nweziduru enwezi
enwulihu woru iya
kepyashia tsupyashichaa
me nwa ndu phoduru l'ulo
iya.

27 Akpaminigwe l'ophu atuko
ejo-iphe,
o mekotaru kpuhaa ghebe
onu.

Ali agbalihu gbaa ya ekebe.

28 Mini abyaa utso bya ekpota
ulo iya;
mbu o-gba-gborogboro
mini a-bya mboku,
Chileke a-tu-koshi iya
ehu-eghu iya.

29 Noo egube obunggo,
Chileke ebuje ndu ejo-iphe;
teme o buru okiphe,
Chileke gude aka iya
keru nu phe.

21

Jobu epfu ge ndu ejo-iphe ababeje uba

¹ Jobu bya eyee onu su:

² Unu ngabekwa nchi
ree l'opfu-a, mu epfu-a.

G'ono bukpoorunu obu unu
du mu iya.

³ Unu takpopho nshi haa ge

- mu pfughee.
 Mu -pfuchaa; unu emeahawa
 mu rọ sukusuku ọbu.
- ⁴ Aphụ, mu agụ; ?bụ nemadzụ
 bẹ mu aguru iya?
 ?Denu ẹka mu e-gude taa nshi?
- ⁵ Unu lee mu ẹnya ree;
 hụma l'unu a-kpọ beru.
 Unu woru ẹka hua l'ọnu.
- ⁶ Ọobujeru; mu -rinyaa iphe-a;
 ndzụ agụaha mu;
 ẹhu aphukota mu
 kpaakpaakpaa.
- ⁷ ?Denu g'o gude ndu ẹjo-iphe
 nọdu anọduje ndzụ;
 kaa nka; ẹphe aburu ndu
 ike dụ?
- ⁸ Ẹphe anọdu hụma;
 ụnwu pẹ ekofutachaa
 bya ebuchaaru shihu ike
 nọ-pee pẹ mgburugburu.
 Ẹphe anọdu gude ẹnya pẹ
 humachaa nwanwanwanwanwa
 pẹ nno kwaphọ.
- ⁹ Unuphu ibe pẹ adakọta jii;
 ọ tọ dudu ndzụ-agugu,
 adu iya nụ; ọphu Chileke
 echidu pẹ ẹchachi.
- ¹⁰ Oke-eswi ibe pẹ eyeephō
 eswi ime l'o rwuberu iya.
 Eswi pẹ ono atsuepho ime eje;
 ọ tọ dudu ọphu ekwo nwa.
- ¹¹ Ẹphe anọdu azushi ụnwu
 g'ikpoto aturu.
 Ụnwegirima ono -teru ebvu
 shia ẹkiya-a;
 ẹphe eteru iya shia ẹkiya-a.
- ¹² Ẹphe egude ogumogu gude
 une agụ ntumatu.
 Ẹphe eme ẹmereme egbu opu
 eye iya.
- ¹³ Ẹphe eria gwogwo;w;
 t̄saru ẹhu jasụ g'ẹphe
 a-nọ-beru.
 Mbọku, ẹphe a-nwuhu;
 ẹphe anwuhuepho lẹ
 nchi-odoo.
- ¹⁴ Ẹphe asuje Chileke g'ọ parụ
 pẹ haa;
 l'ọ tọ gudu pẹ ẹgu amaru
 ụzo iya.

- 15 Ẹphe asu: ?Bu onye bẹ
 Ọkalibe-kangokotaru-nu bu
 kẹ g'ẹphe jeeru iya ozi?
 ?Bu gunu bẹ ẹphe erita l'epfu
 anu iya?
- 16 Ọphu ẹphe amadu l'ajajà,
 ẹphe jaru ta abudu phe
 bẹ o shi l'eka.
 Noo ẹka mu gude ọphu mu
 ayidu l'idzù, ndu ẹjo-iphe
 achi.
- 17 Ọle ọ bu; ?ọ dukpooru teke
 aaphunyije ọku ndu ẹjo-iphe?
 ?Ọ dukpooru teke eze
 iphe-ẹhuka abyapfutajẹ phe;
 bu iya bu obunggo ono,
 Chileke egudeje ẹhu-eghu
 bua ono?
- 18 ?Ọ dukpooru teke aanonyaje;
 ẹphe adu g'ẹswa okponku,
 a kuberu l'eka pherephere ezi;
 mbu ẹphe adu g'ẹswa ereshi,
 oke pherephere ezikashi?
- 19 A sukwaru lẹ Chileke
 ewojeru iphe, o gogo me
 nemadzu doberu unwu iya.
 Ọle ọ bu; g'o wojeru iphe obu
 mee onye meru iya nu;
 k'ọphu onye ono a-maru
 l'oola ula iphe, o meru.
- 20 G'o gude ẹnya iya huma
 ọla-l'iswi, a-byapfuta iya nu.
 G'oke ẹhu-eghu
 Ọkalibe-kangokotaru-nu
 tukokwaru iya l'ishi.
- 21 Kele nwa onwa olemole,
 a nuru iya l'eliphe-a -bvụwa.
 ?Ọ kpakwadu ishi ndu
 ọ haru l'eliphe mẹ ọ towaa azu?
- 22 Su-a; ?ọ duru onye suru
 g'oo-zi Chileke mmamiphe;
 eshinu ọ bu iya ekpeje ndu
 kakota shii ikpe?
- 23 A -nonyaa; nwoke
 agbakwohu nwuhu;
 onye ẹhu du guu;
 ọphu ọ dudu iphe,
 atsu iya l'ehu;
- 24 onye ẹhu duebe nwa
 pukalapukala;
 umi tsuru iya l'okpu.

- 25 Onye ọzo ejekpọepho
 iphe-ẹhuka ẹme l'ọonwuhuje;
 mbụ l'ẹhu teke atso-swee
 ya uto.
- 26 E -mechaa l'a tuko pẹ libe
 l'ali;
 ẹkà atuko pẹ ripyabẹ.
- 27 Iphe, unu ari dokwaru mu
 ẹnya ree;
 mbụ iphemiphe ono,
 unu gude ọriri kpakọo bo
 mu onoya.
- 28 Unu pfuru sụ: ?Bụ awe bẹ ọlo
 oke amadu nọhunu;
 mbụ ọlo ono, ndu ẹjo-iphe
 shi bugbaaru onoya?
- 29 ?Unu teke aji-swekpọo ndu
 ije aji?
 ?Unu teke atọ-swee nwehu
 gbua igo l'iphe, ẹphe gude
 ọnu pẹ akọ?
- 30 Sụ l'oke iphe-ẹhuka byaru ọha;
 ọphu ọ dudu iphe,
 o meru onye ẹjo-iphe.
 Chileke bya atụ-koshi ndiphe
 oke ẹhu-eghu iya;
 ọphu ọ dudu iphe,
 o meru onye ẹjo-iphe.
- 31 ?Bụ onye apfujeru iya l'iphu
 gbaa ya iphe, oome?
 ?Bụ onye apfuje iya ọgwo iphe,
 o meru?
- 32 Eelije iya l'ilu lirwee elirwe.
 A gbenu eche ilu iya echeche
 g'ọ tọ du iphe, e-me iya nụ.
- 33 Ẹja, shi lẹ nsuda a-du iya ree
 l'ehu.
 Ndiphe l'ophu awu etso iya l'azu;
 ẹme ndu ọphu bu aguta
 aguta vuwaru iya uto
 wuru jeshia.
- 34 "Sụ-a; ?bu mkpọkoro opfu
 ono, unu epfu ono bu obu,
 unu nọdu adu mu iya nta-a
 tọo?
 Kele iphe, bu ọnu, unu eye ta
 adukwa iphe, du iya nụ,
 abudu ọka bẹ unu adzushi."

- 1 Tɔbudu iya bụ; Elifazu onye
Temanu bya eyee ọnu sụ-a:
- 2 ?Bụ Chileke bẹ nemadzu
abarụ urwu?
Mbụ-a; onye maru iphe;
?ọo-bakporu iya nụ urwu?
- 3 ?Bụ udu ẹhu-utso ọnu bẹ
oo-meru nụ
Okalibe-kangokotaru-nụ
m'ọ buru l'ị bụ onye
p̄fuberekoto?
?Bụ ọnu bẹ oo-rita iya;
ome ọo kẹ g'a sụ l'ọ tọ
dudu uta, dū ngu l'ẹhu?
- 4 ?Bụ l'ị bụ onye atsuje iya
ebvu bẹ ọobaru ngu
mba iya?
?Bụ iya bẹ o gude kua ngu
ikpe tọo?
- 5 Ọo ẹjo-iphe ngu pakporu
ẹka apaa.
Iphe-ẹji, iimeshi bụ aguta aguta.
- 6 Mkpaleka, iipfu g'unwune
ngu naa ngu te nwekwa ishi.
Gube onye atọtaje ndiphe ẹkwa,
ẹphe nma l'upfu gbabẹ
phẹ ọto.
- 7 Onye ike bvruru bẹ i ti
chebeduru mini.
Ị parụ nri domiaru onye ẹgu
agụ g'o to ri iya.
- 8 Ọle ị bukwa oke amadu,
nweru alị ẹka ngu;
bya aburu onye aakwabẹ
ùbvù buru l'alị ọbu.
- 9 Ụnwanyi, ji phẹ anọedu
-gbapfuta ngu l'i chiphu
phẹ azụ; gbabẹ phẹ ẹka ọto;
teme ị nọdu emeje g'ike
bvụ ndu enweddu nna.
- 10 Ọo iphe ono meru g'o gude
a gbaa ọnyà gbaphee
ngu mgburugburu.
Ọtulupfu, eye ngu ebvu nọdu
atsụ ngu l'ẹhu.
- 11 Ọo iphe ono meru g'o gude
ẹkameka gbahukota ngu
ochii; k'ọphu ọ tọ duedu
iphe, ihumaje.
Ọ buru iphe ono meru g'o gude
utso gbawa gbamia ngu.

12 Ẹka Chileke nọ bukwa ẹka
kachaa ephekerephe l'imigwe.

Humawaro gẹ kpokpode
nọ-be ephekerephe!

13 Ị gbẹ sù: "Chileke ?ọ maru
ole?"

?Ọogbeje l'ẹka agba ọchii
ẹgube ono ekpe ikpe?

14 ?Mbù l'oke urwukpu
sọpyaberu iya;
k'ọphu ọ tọo humajedu
anyi ẹnya m'ọ nọdu
aghaphe lẹ mgbaka igwe
yẹe ali."

15 ?Bù ọzo, ịi-nọdu eshi bù
akahù ọzo ono,
bù ọzo, ndu ẹjo-iphe tọru?

16 Ndu ono bẹ a
kpọ-kwofukwaru
akpo-kwofu;
ẹphe laa teke o teke
agbadu phẹ k'alala.

Ukporo-mini bya avua phẹ
l'ogbarabvu.

17 Ẹphe sù Chileke: "Parù anyi
haa!

?Bù gunu bẹ
Ọkalibe-kangokotaru-nu
e-me anyi?"

18 Ọle ọ kwa iya vukọru iphe,
dù ree vujia ọlo phẹ evuji.

Noo ẹka mu gude ọphu mu
ayidu l'idzù, ndu
ẹjo-iphe achi.

19 Ndu pfuberu-ẹka-oto
ahumaje iyi, yiru phẹ
nu tee ẹswa.

Ndu iswi dù mma achia phẹ
ochi sù:

20 Tororo; ndu ọhogu anyi
bẹ a kabekwa mebyishia.

Ọku tsuakwaru ẹku phẹ.

21 Sù-a; wodurupho onwongu
sẹe asẹe l'ẹka Chileke;
k'ọphu gù l'iya a-dù lẹ ree.

Ọo ya bù g'oojehuru ngu.

22 Natadupho anma okwa,
shi iya l'onu.

Woru opfu iya doo giriri
l'okpoma ngu.

23 L'ì -lwaphuta azu

Iwapfuta
 Ọkalibe-kangokotaru-nu
 be oo-dophu ngu azu
 l'onodu ngu.

I -tuko ejo-iphe, du l'ibe ngu
 woshikota;

²⁴ bya eworu mkpola-ododo
 ngu l'ophu rwua le ntu;
 mbu tuko mkpola-ododo
 Ofi ngu je achiru ye l'ogba
 g'o buru mkpuma
 no le mini;

²⁵ noo teke
 Ọkalibe-kangokotaru-nu
 a-buru mkpola-ododo ngu;
 buru mkpola-ochaa,
 kakota ree, i nweru;

²⁶ noo teke
 Ọkalibe-kangokotaru-nu
 atsoaha ngu utso;
 l'i paliaha iphu lee Chileke.

²⁷ Teke ono be ii-pfuru nu
 Chileke; l'o numa olu ngu;
 teme l'i mekwaaru iya pho
 iphe, i kweru ukwe iya.

²⁸ Ii-toje okpa iphe; l'e mee ya
 g'i toru iya.

Iphoro abya aduru ngu l'uzo,
 iishi.

²⁹ Teke e wozeru nemadzu ali;
 i -su g'e wolia onye ono eli;
 Chileke adzo onye ono,
 e wozeru ali ono;

³⁰ mbu l'oo-dzo ndu iswi
 adudu mma.

O buru iphe, oo-gude dzo
 phe bu le gubedua
 l'onwongu du chiriri.

23

¹ Jobu bya eyee onu su:

² Ntanu owa-a be aphu,
 mu agu erwukwa mu le
 meji.

Eka Chileke anyilekwaa
 tuduu l'ehu mu l'eka mu
 atsukpokwaa ude-a,
 mu atsua.

³ Ome mu makporu aka mu
 a-cho-vu Chileke.

O du mu g'a su le mu a-du

ike jerwua ẹka o bu;
 4 mę mu apfuru iya l'iphu
 pfua g'ooghu mu;
 mę mu l'iya atųe ya pho
 jasų mu epfugbua g'o
 jiru mu onu.

5 Noo teke mu gege
 amawaruro iphe,
 o gogo yeru mu onu;
 mę iphe,
 oopfu edokwanaa mu
 ęnya.

6 ?Oo-gude ike-okpu gę mu
 l'iya kpegba ikpe to?
 Waawakwa; o togo dukwa iphe,
 o g'aguru nu mu l'onoo iphe,
 mu meru.

7 Oo l'iphu ẹka ono be onye
 pfuberekoto gege apfuru
 kooru iya iphe,
 atsų iya l'ęhu;
 mę o dzoo mu l'eka
 onye-ikpe mu;
 mu enweru onwomu jasų
 l'ojejoje.

8 Obenu le g'o du nta;
 mu -choo ya shia uto
 ęnyanwu-awawa;
 mu ta ahumadu iya;
 teke mu choru iya shia uto
 ęnyanwu-ariba;
 mu ta ahumakwa iya pho.

9 O -nodu le ndegu eje ozi iya;
 mu ta ahumadu iya.
 Teke o shiru uto ndohali;
 mu ta ahumakpodaa ya
 ro ahuma ophu.

10 O le mbedua ta adukpodaa
 uto, mu shiru, o madu.
 O buru iya bu o -huchaa mu
 ama;
 mu amaaha mma ge
 mkpola-ododo.

11 Okpa mu etsoekwapho ẹka o
 zoru okpa purupuru.

O buekwapho uto,
 o toru be mu tsoru;
 ophu mu ahajekwaru iya
 shiahaa uto ozo.

12 Iphe, o suru g'e meje be mu
 teke ahaswekwaa ememe.
 Opu, shi iya l'onu be mu

kakwa agube iphe
eme le nri, mu erije
mboku-mboku.

13 Obenu l'ọ pfuru akatakpa
eka iya;
teme ?bukwanu onye suru
iya akwachị ọzo?

Ọo iphe, du iya ree ememe
be oomeje.

14 Ọ chiru idzu mee iphe,
du iya ree l'ehu mu.

Ọ chibakwaaro egube idzu
ono igwerigwe
woru kwachiaru onwiya.

15 Ọo iphe ono meru g'o gude
ọ ndu abujeru;
mu -ndu l'eka ọ nọ;
ndzu agushi mu ike.

Teke mu ritaru iya;
ndzu aguhaha mu.

16 Chileke mewaru mu;
meji ndu emewaa mu
pheripheri;
mbu le
Okalibe-kangokotaru-nu
yewaru mu ebvu.

17 Ọ to budu ochii, l'agba nu
meru ge mu dobe onu doo;
mbu ochii ono,
tukoru mu iphu
rachia ono.

24

Umere ndu ejo-iphe

1 ?Bu gunu kparu iphe,
Okalibe-kangokotaru-nu
te edobejedu mboku,
oo-kpe ikpe?

Denu g'o gude ndu maru
Chileke ndu anoduje
ele enya
egube eswe mboku ono;
ọ to dudu ophu ephe
ahuma?

2 Mkpuma a kpoberu gude
kpaa oke ali be amadu
aphoribejeru.

Ephe ndu echechaa eche
aturu, ephe rwutaru l'iphuru.

3 Ephe ndu achifuje
nkapfu-igara nwogbee;

bya anatajẹ nwanyi,
ji iya anọdu oke-eswi
iya l'itumo.

⁴ Ndu ukpa bẹ ẹphe
achiribejeru l'uzo;
tẹme ẹphe nọdu akpatajẹ
gẹ ndu akpa nri domishia
onwophe.

⁵ Oo gẹ nkapfu-igara-oswa
etsojeru echięgu aghaphe-a
bu gẹ ndu ukpa etsojeru
aghaphe achọ ẹka ẹphe
a-kpata nri.

O buru l'okorobo-egu bẹ
ẹphe akpatajeru unwu
phe nri.

⁶ Iphe, bu mkpakọ nri,
ẹphe erije bu iphe,
ẹphe tsoru oma ẹgu kpata
l'akpa.

Tẹme ẹphe nọdu ejejechaa
akpa obu eje iya l'egu
ndu ẹjo-iphe.

⁷ Eshinu ẹphe enwedu uwe
bẹ ẹphe agbajeru oto zẹe
futa utsu.

Oyi -tsua g'ọ tsuhabe;
ẹphe te nweduru iphe,
ẹphe e-gude kpuchia
onwophe.

⁸ Igwe -wata edze eze mini;
mini, shi l'ubvú ono
anmaa phe; ẹphe adu shegele.

O buru l'agbara mkpuma bẹ ẹphe
ejeje anmakoru;
kele o to duedu ẹka ozo,
ẹphe a-gbaba je ekpuru.

⁹ Nwa, enwedu nna bẹ a nataru
ne iya teke ọongukwadu ẹra.

Ndu akpa nri bẹ a naru unwu
phe opfu l'ẹphe ji ugwo.

¹⁰ Eshinu ẹphe enwedu uwe
bẹ ẹphe agbajeru oto tsoru
aghaphe.

Ẹgu anọduje eme phe;
ẹphe evukwaru iphe,
e meberu l'opfu evulata.

¹¹ Ẹphe anọduje lẹ mgbabu
olivu mee manu olivu.
Ẹphe abya akua mee-vayinu
kuta; l'oggu phe;

ẹphe te ededu iya ire.

12 Ude, ndu anwuhu anwuhu
atsụ bẹ adashị ike lẹ mkpukpu;
teme maa ndu e mekaru
iphe nodu echi mkpu
achọ onye e-yeru pẹ ẹka;
ọphu ọ dudu onye Chileke
angajeru nchi l'iphe, oopfu.

13 O nweru ndu ọphu kpuru
ìphóró ono ashị.
Ephe ta amadu ọzo iya amama
ọphu;
ọphu ẹphe eshidu gbororo
iya ililekpoo.

14 Ọobujeru;
ẹkameka -gbahuepho ọchii;
mgbugbumadzu agbalihu
je egbua onye ukpa yee
onye adudu g'ọ dọ iya.

Ọ buru l'enyashi bẹ
ọonoduje apya g'onye-oshi.

15 Ọzo bụ l'onye eri ogori
bụ iphe, ọonoduje ele ọnya
iya bụ nchi-ejihu.

Oriri iya aburu:
“Nta-a bẹ mu maru l'ọ tọ
dudu onye humaru mu nụ!”
L'o woru iphu mee g'a ta hube
iya ama.

16 Ọo l'ọchii bẹ ndiphe ejeje
etsufua ọlo nwibe pẹ bahu.
Teke o beru l'eswe;
ẹphe agu-chia onwophe
ọzo nodu;
noo kele ìphóró aduje
pẹ ashị.

17 L'ehu nkephe g'ẹphe hakota
bụ ọchii,
agbashị ike bụ nchi-abọhu
nkephe.

Ọ buru n-yemebvu,
nọ l'ọchii bẹ ẹphe l'ẹphe
eshi ọnyà.

18 “Obenu l'ẹphe bụ ọphu-mini,
tukoru l'eli mini.
Oke-alị pẹ bẹ a turu ọnu;
k'ọphu ọ tọ dudu onye
agba ọkpa l'ẹka ẹphe
koru opfu.

19 Ọo ẹgube ono, okpomoku
yee anwu erwubashije

- aka-mini-sunoo-a;
 bu g'ilu anọduje alwuko
 ndu emeje iphe-ẹji.
- 20 Ẹpho ne phẹ eworu phẹ
 zọhaa.
- Ẹkà akpaa phẹ nri l'ẹhu.
 Ndu ẹjo-ememe ta adukwa
 onye anyatajẹ phẹ nụ.
- Ọ kwa g'aagbakwoshije oshi-a
 bu gẹ aagbakwotajẹ phẹ.
- 21 Ụnwanyi, ta atsudu ime yẹe
 ndu ọphu enwedu nwa
 bẹ ẹphe egudeje azụ
 onwophe;
 ọphu ẹphe aphujeduru
 ụnwanyi, ji phẹ anọedu
 obu-imemini.
- 22 Obenu lẹ Chileke egudeje
 ike iya lọo ndu nweru
 ike phèlèphèlè.
- A makwaru-a l'ẹphe angujeru
 anguru l'eliphe-a;
 obenu l'ẹphe ta amajedu
 ?ẹphe a-nọdu ndzụ tọo
 ẹphe ta adzudu.
- 23 Ọopajekpokwaaru phẹ rọ
 haa g'ẹphe tuta unme;
 ẹphe nọdu tuzowaruro ẹhu;
 ọle ẹnya iya duẹpho l'iphe,
 ẹphe eme.
- 24 E -mee g'e kuliru phẹ eli;
 a -nọpho nwanshii;
 ẹphe ephukahụ.
- L'a bya ekuzetakpọo phẹ alị;
 ọnwu eworu phẹ gbua
 g'oogbuje ndu ọzo.
- L'e gbua phẹ g'onye egbu
 ishi akpe.
- 25 Teke ọ bu l'ọ tọ dudu gẹ
 mu pfuru ono;
 g'onye a-gba mu iya nụ
 gbawa mu iya rọ.
- G'onye ono byawarọ apfuru
 sụ l'iphe-a,
 mu epfu-a ta adudu iphe,
 ọ bu!"

25

*Bilidadu epfu l'ọ tọ dudu
 onye pfuberekoto l'iphu Chipfu*

- 1 Tɔbudu iya bụ; Bilidadu,
bụ onye Shuwa bya
eyeeru iya ọnu sụ iya:
- 2 “Ọo Chileke bẹ aburu
ishi dụ l'ẹka;
tẹme ọ bụru iya bẹ ọha
l'ophu gbaru g'ẹphe
tsuje ebvu.
Oomeje gẹ nchị dụ doo
l'ephekerephe.
- 3 ?Bụ onye adu ike aguta
ojoḡu iya l'ogụ?
?Tọ bụ onye bẹ ìphóró,
shi iya l'ẹka te erwudu
l'ẹhu?
- 4 ?Denu g'eeshi gẹ nemadzu
buru onye pfuberekoto
l'iphu Chileke?
?Denu g'eeshi gẹ nemadzu,
nwanyi nwuru buru
onye dube ree?
- 5 Ọ -bukpoorunu l'onwa te
echizidu echichi;
ophu kpokpode egbudu
nwɔinwii ree l'iphu iya;
6 ?buchia nemadzu, bụ
ẹkà-alì bẹ ọ guberu iphe;
mbụ nwa, nemadzu nwuru,
bụ mgbashiride bẹ ọ bụ?”

26

Jobu epfu gẹ Chileke habe shii

- 1 Tɔbudu iya bụ;
Jobu bya eyee ọnu sụ:
- 2 Lewarọ ẹgube mkpu,
ìigbaru onye adudu ike,
dụ iya nù!
Lewarọ ẹgube g'i gude dzọo
onye ẹka tsuhuru mee!
- 3 Lewarọ ẹgube ẹguru idzu,
ì chiru nù onye amadu iphe;
mekpoo iphe, dụ omilomi,
ì chifutachaaaru ghebe ọnu.
- 4 ?Bụ onye pfubuderu ngu
iphemiphe ono,
ì pfukotaru ono?
?Bụ unme onye gbẹ ngu l'ọnu
pfua ya?
- 5 Ndu nwuhuru anwuhu bẹ
ndzu-agugu mekwaru;

ẹphe ọdu aphu kparikpari;
 mbu ndu maa,
 bu le mkpula mini;
 me ndu ophu bu iya l'ime.

6 Ali-maa gbakwa oto l'iphu
Chileke.

Ola-l'iswi ghekwarupho onu
l'iphu iya.

7 Akpaminigwe, no l'isheli bu
iya gbaru iya ogodo dobe;
ophu o dudu l'eli iphe,
o tukoberu iya.

Mgboko-a l'ophu be o meru
dobe;
ophu o dudu l'eli iphe,
o tu-koberu iya.

8 Oke mini bu iya kpukoru
iya dobe l'urwukpu;
ophu urwukpu
agbawashihujedu.

9 Oo ya phu-chiru atatiphu
aba-eze iya;
mbu woru urwukpu nkiya
phushi iya l'eli.

10 Okoke, bu enya-erwu be
o togbowaru l'eli eze-mini.

Ono buru okoke, o kparu
doberu iphoro yee ochii.

11 Oobujeru o -baa mba; itso,
gude igwe anmaa jijijiji
tsuhu ebvu.

12 Oo ike nkiya be o gude mee
g'oke-enyimu deru yekete.

O buru mmamiphe iya be o
gude gbua Réhabu.

13 Oo unme be o turu atutu;
akpaminigwe ọdu ama
ntumatu ono.

Teme ejo-agwo ono,
akpu wuruwuru ono bu
iya nmafuru iya epho.

14 Su-a; iphemiphe ono hachaaru
buru iphe, oomeje;
ole udu iya ta adudu eka o
jeberu.

Ole o bu; ike iya ono,
adaje g'egbigwe ono;
?bu ono suru g'oo-do
iya enya?

27

- ¹ Jobu nọdu epfukwaro iphe, oopfu eje. O sụ:
- ² Eshinu Chileke nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a; mbụ onye ono, te ekwedu haarụ mu enge; bya aburu yẹbe Okalibe-kangokotaru-nụ ono, meru g'obu mu gbua ire l'iphe, atso ilu.
- ³ Eshinu ophu ndzụ nọkwadu mu l'ime ililekpọo. Unme, Chileke kuru nụ mu nọdu eshijekwadu mu l'imi akpushi;
- ⁴ bẹ mu ta abyakwa egude ogbogboromonu mu pfua ejo-opfu; ophu ire mu owa-a abyadu epfu iphe, bụ ẹregede opfu.
- ⁵ Tụswekwa! Mu ta abyakwa ekwe l'iphe, unu epfu bụ okpobe-opfu; ophu mu abyakwa l'ekweta l'iswi ta adudu mu mma jasụ mu anwuhu.
- ⁶ Apfubekoto mu ono be mu e-gudeshiẹpho gẹ mu gudeshi iya; ophu mu abyadu aha iya ahaha ophu; ophu ẹkpa-egomunggo mu abyadu abaru mu mba jasụ gẹ mu a-nọ-beru.
- ⁷ Sụ-a; gẹ ndu ohogu mu dukwa gẹ ndu ejo-iphe dụ. Gẹ ndu mu dụ ashị dukwa gẹ ndu apfubeduru ẹka oto.
- ⁸ Lẹ-a; ?bụ gunu bẹ onye amadu Chileke elekwadu ẹnya iya mẹ o chihuwaa; mbụ mẹ Chileke wofuwaa ndzụ iya?
- ⁹ Egube onye ono bẹ Chileke ta angajekwaaru nchị l'olu mẹ oke iphe-ẹhuka byapfuta iya;
- ¹⁰ ophu Okalibe-kangokotaru-nụ adujeekwa iya ree; ophu o buekwa tekenteke bẹ ọora-kuje Chileke.

- 11 Gebe gę mu bya egoshi
 unu g'ike dų-be Chileke;
 mbų l'ųzo kę
 Ọkalibe-kangokọtaru-nų
 ono bę mu te
 edomikpọdaanu edomi.
- 12 Eshinu unu hųmakotawaru
 iphe ono l'onwunu;
 ?dęnuhununu g'o gude unu nọdu
 epfuhunu opfu, enwedu ishi
 ọwa-a?
- 13 Nokwa ęgube obunggo,
 Chileke ebuje ndu ęjo-iphe;
 tęme ọ buru okiphe,
 ndu iwashi ęketaję l'ęka
 Ọkalibe-kangokọtaru-nų
 bų onoya.
- 14 Ọ tọ dųkpodaa g'unwu
 iya a-habe l'ọtu;
 iphe, nọ swiru phę nų
 bų l'aa-phų phę tęterii.
- Awa iya ta abyakpọdaa
 ahųmaje nri, sųru phę
 eriri.
- 15 Ọ buru ęjo iphe-ememe bę
 e-gbushi awa iya ndu ọphu
 wafuru nų; ọphu ųnwanyi,
 ęphe harų l'ųlo-maa aradu
 ękwa phę.
- 16 A makwarų-a l'ọ kparų
 okpoga kųbe l'ikpo
 l'ikpo g'onye kųberu ęja;
 bya anmaa uwe kųbe g'onye
 kųberu ęja-ųlo;
¹⁷ obenu l'uwe ono, ọ kųberu
 ono bų ndu pfųberekoto
 e-mechaa yee ya.
- Ọ buru ndu iswi dų mma
 e-mechaa kee okpoga
 phę ono.
- 18 Ọlo, ọ kpuru dobe dųle-a
 phuge phuge g'ęka
 udude kweru;
 mbų l'ọ dų gę nwobu,
 onye-nche kpuru nọdu.
- 19 Ọ zę azę onye nweru iphe;
 ọle ọ tọ zębaekwanu iya.
- Ọ -bya asa ęnya ta adųedu
 iphe ono ọphu
 ọohumakwadu.
- 20 Ndų-agųgu asọpyabeje

iya g'onye mini sopyaberu.
Oke pherephere nodu abyaje
ezikota iya l'enyashi.

²¹ Pherephere, shi l'uzo
enyawu-awawa apataje
iya pamihu;
a taa humabaedu iya;
mbu l'oozikotaje iya
pafukpoe ya pho l'ibe
iya apafu ophu.

²² Otuje iya gbaagbaa;
imemini iya ta adudu l'eka
ogbalaru ike iya.

²³ L'oochi iya aka gbaagbaa;
l'ophuru iya
swooswooswoo gude
zikota iya zifu l'ibe iya.

28

¹ Su-a; aka eebvutaje
mkpola-ochaa du.

Uzu, aakpuje mkpola-ododo
dukwapo.

² Igwe bukwa l'ali be eebvutaje
iya.

O buru akpaga be eegudeje
meta onyirubvu.

³ Mbu le nemadzu bvuwaru
ochii omilomi omilomi;
bvurwukpopho aka ali
kachaa omilomi;
aka epe achọ iphemiphe
ono l'ime ali.

⁴ E shi l'eka nemadzu bu ebubu
l'eli ali
bvua ogba omilomi
omilomi;
bvurwua aka okpa teke
azobeswee ililekpoo;
nodu l'omilomi aka ono,
adudu onye no iya nu ono
aku eregede aku akukunvu.

⁵ O buru ali ono, bu iya be
eemefutaje nri ono be
e jerwuru je ekwongaa
ya;
o nodu enwu phuruphuru
g'oku.

⁶ O buru agbara-mkpuma,
no l'ime aka ono be mkpuma,
bu safaya shi.

- Nshì mkpọla-ododo du
l'urwuku shi iya etsushihu.
- ⁷ Ọ tọ dudu ọnu, eri anụ,
pheswetajewaru ọzo
ibiya ono;
ọphu ivu amadu iya ọzo.
- ⁸ Anụ-egbudu -kua onwiya
g'ookuhabe;
ọkpa iya ta atudu l'eka ono;
ọphu oduma ejedu iya
akpa nri.
- ⁹ Ọ buru nemadzu gude eka
iya egbukposhi igbangu
igbangu mkpuma ono;
ebvulitajero ubvu ebvulita
gha igharaphu.
- ¹⁰ Ọokukposhi mkpuma
atọ owere eje;
shi nno gude ọnya
tukokpoo eku eku,
dukota iya nu humachaa.
- ¹¹ Oogudeje eja nwuchia ọnya
mini eka nggele eshije
asọ asoso; l'o jee je
ewofuta iphe,
e shi domia edomi bya
atogbo l'ebederebadara.
- ¹² Obenu le-a; ?bu awe be
aa-humakwanu
mmamiphe?
?Bu awe be nkwamenya
bukpoo?
- ¹³ Nemadzu ta adujedu
ike makotaru ge
mmamiphe erebe ire;
mbu l'o tọ dudu onye
maru iya nu l'eliphe-a,
e bu ebubu-a l'ophu l'ophu.
- ¹⁴ A jiru ogbu-mini; ọ su l'o
tọ dukwa l'ime iya.
Oke-onyimu su: Ọphu ọ
dukwa ọphu du l'ime
nkemu.
- ¹⁵ Mkpọla-ododo, kakota ama
mma be e tee gudekotakwa
azu iya; ọphu aatukwanu
aswa iya eyeru
mkpọla-ochaa.
- ¹⁶ A taa zu-butadu iya le
mkpọla-ododo Ofi;
ọphu e gudedu mkpuma

ónìkùsù ọzoo sáfàyà
 azụ-butà iya;
 17 ọphu a tudu iya eyeru
 mkpọla-ododo ọzoo
 mkpuma, aphụ ngerengere;
 ọphu e gudedu iya
 agbanweta
 ụnwu-ẹrengete-iphe,
 e gude ọkpobe
 mkpọla-ododo meshia;

18 ọphu e jeduro epfu kẹ
 l'eewota mmamiphe
 atụ eyeru mkpuma koralu;
 yẹ mkpuma jiásùpà;
 mbụ l'aswa mmamiphe
 kakwa aswa mkpuma
 rubi shii;

19 ọphu e wokwarupho
 mmamiphe atuberu
 mkpuma tópàzù,
 shi l'alì Kushi;
 ọphu e gudedu mkpọla-ododo,
 dubebe ree azụ iya.

20 ?Bukwanu awe bẹ
 mmamiphe shi?

Nkwamenya ?bụ aweya bẹ
 o bukpọo ebubu?

21 Ono bẹ e domiru g'ọ tọ
 dụ iphe, dzụ ndzụ
 a-huma iya nụ;
 mbụ l'e kpuchiru iya
 ekpuchi g'anya ta
 ahuma iya je akpachaa l'enu,
 ephe l'eli.

22 Ola-l'iswi yẹ ọnwu
 l'onwiya tukoru sụ-a
 l'ephebedua bukwa
 tafutafu iya rwuru
 phe nchi.

23 Oo Chileke maru ụzo iya.
 O buru iya kpoloko maru ẹka
 o bu ebubu;

24 kele ọo ya bẹ ẹnya erwuje
 l'ẹka eliphe jeberu;
 teme ọ nọdu atukoje
 iphemiphe,
 nọ igwe lẹ mkpula
 humakota.

25 Teke o meru ike nụ
 pherephere;
 bya atụa mini atùtù dobe;

²⁶ teke ọ tūru ekemu dobe
l'owa-a g'igwe e-gudeje
edze mini;
bya atọo gbororo tọgboru
ire egbigwe;

²⁷ noo teke o leru mmamiphe
enya tua onu iya.

Ọ bya apfubeshia ya ike bya
ahua ya ama;

²⁸ bya asu unwu-eliphe-a:
Atsu Nnajiuphu ebvu bukwa
iya bu mmamiphe.

Ajika eme ejo-iphe,
buru nkwaanya.

29

¹ Jobu nodu epfukwapho
iphe, oopfu eje. Ọ su:

² Ọ du mu g'a su l'onwa l'onwa
ono, chiwaru nyihu ono
a-lwaphutagbaa azu;
mbu mboku le mboku ono,
bu teke Chileke shi anoduje
eche mu nche ono;

³ teke oroku iya shi asujeru
mu l'uzo ishi eke paapaapa.
Mu shi egudeje iphoro iya
ghaa aka ochii agba.

⁴ Su-a; teke ono,
iphe shi ejehuru mu;
noo teke eshi onya mu le
Chileke shi abujeru iphe,
jiru ulo mu bushihu.

⁵ Teke ono be
Okalibe-kangokotaru-nu
shikwadu swiru mu eswiru.
Unwu mu no-pee mu
mgburugburu.

⁶ Teke ono be uzo, mu eshi shi
akwoje teretere g'a wuru
iya mini era-eswi.
Agbara-mkpuma nodu
anwuru mu shokoshoko
anwushi manu olivu.

⁷ Teke mu jeru l'onu-abata
mkpukpu;
bya eje ge mu nodu l'eka
ibe mu no l'oma edupfu;
⁸ be unwokorobyia
humaru mu bya etochiru
mu.

Ndu bu ogerenya wu-lihu

pfuru apfuru.

⁹ Ndu-ishi daa ikpigbi;
bya eworu ẹka ẹẹ l'onu.

¹⁰ Onu kpọru ndu a maru ẹpha
phẹ opfu.

Ire nyakuru phẹ l'akpo.

¹¹ Iphe, bukpo onye numaru
ẹka mu epfu opfu gọru mu
onu-oma; ẹme ndu humaru
mu nọ jaa mu ajaja.

¹² Iphe, kparu iya nọ buru lẹ
ndu ukpa, rarọ g'a gbaaru
phẹ mkpu bẹ mu shi
agbajeru mkpu.

Nokwaphọ gẹ mu shi adzoje
unwu-ogbee, enwedu nna;
ọphu ẹphe enwedu
onye gbaaru phẹ mkpu.

¹³ Onye ala l'iswi shi agojeru
onu-oma nọ mu;
ẹme mu shi emeje g'obu
nwanyi, ji iya anọedu
gua ebvu ẹhu-utso.

¹⁴ Apfubekoto nkemu bẹ mu shi
yee g'onye yeru uwe.

Ikpe, pfuru ọto buru mu
awurukpata uwe mgbalanọ;
yẹ okpu, mu kpu l'ishi.

¹⁵ Mu shi buru ẹnya,
ndu atsọ ishi gude aphọ ọzo;
bya aburu okpa,
ndu ẹniyeni gude eje ije.

¹⁶ Ndu nọ lẹ mkpa bẹ mu shi
buru nna phẹ.

Mu shi agbajeru onye mu
amadọ ọdzori.

¹⁷ Ndu ẹjo-iphe bẹ mu shi
anyakwashije agba;
nata phẹ ndu ẹphe
tabẹwaru ẹru eme
g'ẹphe tagbua.

¹⁸ Mu shi dobesukpoephe lẹ mu
a-zẹkpoephe l'ulo mu nwuhu.

L'apha, mu a-nọ l'eliphe-a
a-du igwerigwe g'ẹja,
nọ l'ali.

¹⁹ Mu shi dobesu l'ogbarabvu
mu a-jakpoephe bahu
l'ime mini.

L'iji a-nọdu akwa putuputu
l'eli ẹkali,

mu jakashiru
 mkpurumkpuru;
 20 L'akpabiri mu a-duepho
 òphúú òphúú l'ime mu.
 Apfu mu adukwapho
 òphúú òphúú nòdu mu l'eka
 jasú l'ojejoje.
 21 Ndiphe shi anòduje anga
 mu nchì l'olu g'èphe
 nwuta iphe.
 Èphe shi adajè gbèe ngabè
 nchì l'ìdzù, mu achiru phè.
 22 O shi abujeru; mu -yewaa
 onu; o tọ dudu iphe,
 èphe epfubaa ozo.
 Opfu mu ejeèpho gurumaa
 gurumaa abahụ phè
 lè nchì.
 23 Èphe shi anòduje kwabèru
 mu g'onye kwabèru
 yègèyègè mini;
 tème èphe shi anguje opfu
 mu g'onye angụ mini
 ishi-apha.
 24 Mu -nwujaaru phè onu-ochi
 obu ejizeta phè.
 Èphe lee mu enya l'iphu;
 èphe ajakerehu.
 25 Oo mu shi anòduje egoshi
 phè ụzo;
 tème mu shi buru eze phè.
 Mu shi asugajeru g'eka eze
 sugaru l'echilabọ ndu
 ojogu iya phè.
 Mbụ lè ndu aphụ tsoru bụ
 mbèdua shi aduje phè obu.

30

1 Obenu lè nta-a bè èphe
 achìwaa mu ochi;
 mbụ ndu mu bụ ogerenya;
 ndu bụ egube ndu mu gege
 enwujeru nna phè ye
 g'èphe lè nkuta,
 echeru mu èku tuko zèe.
 2 ?Bụ urwu gunu bè okpu aka
 phè barụ mu;
 eshinu ike aduedu phè?
 3 Èphe anòduje eje
 phururugbada eje eje
 l'enyashi lè mgbègu

alì ọkponku;
 ẹka ẹjeka dù phẹ;
 tẹme ẹgu nọdu eme phẹ.

⁴ Ẹphe etsojeru ime ẹgbudu
 akpako ẹkwo,
 atso únú-únú ata.

Ọ buru ọgbarabvu oshi,
 amìshije ẹkali g'ẹza bẹ
 ẹphe avùtaje ata.

⁵ Ndu-a bù ndu a chiru achìchi
 g'ẹphe ta anọshi
 l'ẹka nemadzù ibe phẹ nọ.

A nọdu atù phẹ ọzu g'ẹphe bù
 iphuru.

⁶ E kebutaru phẹ;
 ẹphe je eburu l'oma nggele,
 mini tahuru; buru lẹ
 mgbaka agbara mkpuma;
 mbù ọtubuku ime alì.

⁷ Ẹphe anọduje l'ime ẹgbudu
 l'ẹka ono ara mìmimi
 eme kwọpfukwopfu lẹ
 mkpula irwu l'ẹka ono.

⁸ Ndu bù ndu mmanù;
 bya aburu ndibe ndu
 enwedu ẹpha;
 ndu e chiru ẹchachi gude
 chifu lẹ mkpukpu.

⁹ Ọ buru ẹgube ndu ono bẹ
 unwu phẹ gbẹ nta-a
 wata mu aguru ebvu
 phuahaa mu iphu.

Mu bya bya aburu iphe,
 ẹphe gude atù phukuku.

¹⁰ Mu dù phẹ ashì;
 ẹphe nọdu anọduje
 akpa mu ọzenya;
 ọphu ẹphe ezejeedu ezeze
 agbù tųphakwa l'iphu mu.

¹¹ Ọ buru iphe, kparù iya nù bù
 lẹ Chileke tọshiwaru
 ọdo mu;
 bya eyewaa mu ọru;
 ọphu ọ duedu iphe,
 ẹphe asoje nsọ k'anọdu mu
 l'iphu mee.

¹² Ọ buru l'ẹkutara mu bẹ
 unwu-ọgbolanu ono
 eshije abya mu ọgu.

Ẹphe agbakashia ọnyà
 dobegbaa

- l'ẹka mu a-zọ ọkpa;
 bya ekephee mu
 mgburugburu.
- 13 Ẹp̄he tochishia ụzo mu;
 bya emekp̄oep̄ho jas̄u
 ẹp̄he mebyishia mu;
 ọp̄hu ọ d̄udu g'ọ ka mma
 l'ọo onye lanu,
 gbaru mu mkpu.
- 14 Ẹp̄he n̄odu as̄o kpereree
 eje abya;
 awu gb̄utugbutu;
 eshi ụzo, d̄u l'igbulo
 mkp̄ukpu ono,
 ẹp̄he tsukp̄oshiru ono
 eje abya.
- 15 Ndz̄u rwuta mu; nwubvu,
 e shi akwabeje mu
 b̄e a chiru ọso.
 O phekash̄ihu g'ip̄he,
 ph̄erephere pataru.
 Ẹku mu phukash̄ihu
 g'ẹka urwukpu
 phukash̄ihuru l'igwe.
- 16 Nta-a b̄e ndz̄u mu eribufuwa.
 Ip̄he, z̄uru mu gburumu
 p̄furii b̄uwaa eswe
 ip̄he-ẹhuka.
- 17 Ẹnyashi an̄oduje anyapyashi
 mu ọkpu.
 Ẹka-ip̄he-n̄o-mu ono,
 an̄oduje ata mu kwaramu
 kwaramu ono l'an̄odujeep̄ho
 ata mu nno mkp̄urumkpuru.
- 18 Chileke gude ọkp̄ehu iya
 l̄okota uwe mu nmaa
 ẹrupfureru;
 bya eworu mb̄edua l'op̄hu
 ts̄upfua ḡe mu ats̄upfuj̄e
 olu uwe mu-a.
- 19 Ọ par̄u mu chie l'ime ẹp̄uchi.
 Mu n̄odu l'ẹka ono;
 o woru mu gwee arakabya.
- 20 Mu chiku ngu l̄e mkpu gb̄e
 Chileke;
 ọp̄hu i yed̄uru mu ọnu.
 Mu gbalihu p̄furu ap̄furu;
 ọ b̄uleru-a ẹnya b̄e i
 l̄eru mu kpoloko.
- 21 I bya aghaar̄u mu ip̄hu
 bya eworu mu mee

omeliwe.
 I gude ogboro ẹka ngu,
 ha ntumatu eme mu
 omeliwe.

22 I palia mu ephekerephe
 woru mu t̄uaru
 pherephere.

I n̄odu apanga mu g'onye
 oke pherephere apanga.

23 Mu makwaru-a lẹ i kp̄wa
 mu ala maa.
 I kp̄wa mu ala ẹka ono,
 e doberu iphe,
 bu onye n̄o ndzu.

24 S̄u-a; ọ t̄o dukwa onye
 ah̄umajechaa onye ike
 bv̄waru bya ejeshia
 ya echi iphe.

L'ẹka oochi ojilẹka t̄ogbo l'iphe,
 eme iya n̄u.

25 ?Ọ kwa lẹ m̄bedua shi
 ab̄jeru; mu -h̄uma
 onye eje iphe-ẹhuka;
 mu araaharu iya ẹkwa?
 ?Mu te eshidu ab̄jeru;
 mu -h̄uma onye ụkpa;
 meji awash̄ihu mu
 awash̄ihu?

26 Obenu lẹ mu leri ẹn̄ya iphe,
 du ree;
 ọ buru ẹjo iya bẹ mu
 h̄umaru.
 Mu lee ẹn̄ya l'iph̄óró a-d̄uru
 mu;
 ọ buru ọchii t̄ukoru
 ẹkameka gbachia.

27 Iphe, asw̄orishi mu ime ẹhu ta
 ad̄udu teke ọononyaje
 haa mu asw̄orishi.
 Ọ b̄ep̄ho l'ọo eswe
 iphe-ẹhuka t̄uru mu sw̄iswia.

28 Mu tsoru aghap̄he;
 gbachihuchaa agbachihu;
 ọphu ọ b̄udu l'ọo
 anw̄u chiru mu;
 mu gbachihu ọbu.
 Mu pf̄uru l'echi edzudzu-ọha
 chia ojilẹka-t̄ogbo.

29 Mu bya bya ab̄uru nwune
 nk̄uta-ọswa.
 Ọ buru mu lẹ mgbash̄i-ujiku
 asw̄i ọswi.

- 30 Akpọ ẹhu mu jihuwaru
nchi aswashihu
aswashihu.
Ehu nọdu enwu mu
phuruphuru erekuta anu.
- 31 Ogumogu, mu shi akpoje
buwaa mu aphu.
Ototo, mu shi aphuje
buwaru erwubvu.

31

- 1 Mu l'anya mu pfuru iya
gbaa ya ndzu le mu ta abyadu
ele nwamgboko anya k'ejepfu;
2 kele-a; ?bu gunu be
nemadzu e-keta l'eka Chileke,
bu l'igwe?
?Bu gunu bu iphe,
Okalibe-kangokotaru-nu,
no l'ephekerephe nweru,
a-dasweru nemadzu?
- 3 ?Tobudu ndu ejo-iphe be
ola-l'iswi duru.
Eze iphe-ehuka duru ndu te
emedu ree?
- 4 ?To humaduru uzo, mu eshi?
Too ?too gudu ntu okpa mu
ogu?
- 5 O -buru le mu tsoru iphe,
abudu iphe;
ozoo le mu gude okpa
mu-a chipyabe iphe,
abudu ire-lanu;
6 mbu-a; ge Chileke tuwa
mu roo l'iphe,
ootuje ndu ire-lanu;
g'o huma l'uta ta adudu
mu l'ehu.
- 7 Su-a; o -buru le mu
shiswejeru uzo;
ozoo anya mu duphujeru
okpoma mu uzo;
ozoo le mu yejeru aka l'iphe,
du eji;
8 oo ya bu ge ndu ozo
rikwa iphe,
mu koberu l'ali;
teme g'iphe, mu kuru
akuku bukwaru iphe,
ee-pheshi epheshi.
- 9 Mbu-a; teke o bu l'o nweru

onye nwanyi,
 mebyijeru mu ọkpoma;
 ọzoo lẹ mu jejeru ngge
 l'ibe obutobu mu;
 10 ọo ya bụ gẹ nyee mu
 bukwaru onye e-mechaa
 ejeru onye ọzo ozi;
 tẹme gẹ yẹe nwoke ọzo
 watakwa akwakwa;
 11 kele ọo ẹgube iphe ono
 gege aburu iphe-ẹji,
 iphere iya gege adu.

Ọ buri iya bụ iphe,
 gbaru g'e kpee mu ikpe iya.

12 Ono bukwa ọku, etsujewarọ
 tsurwua ali-maa.

Ọ buri iya gege ekegbushi
 iphe, mu gege akpata l'egu.

13 Su-a; ọ -buri l'ohu mu lanu
 byaru echia mu lẹ mu meru
 phe iphe, egbu phe egbu;
 ọphu mu eyeduru phe onu;
 14 ?mu e-mebaa gunu me
 Chileke tsoahaa mu opfu?

?Bu gunu be mu e-pfufe me a
 su gẹ mu bya epfua g'ọ
 nwuru mu l'iya?

15 ?Tobudu Chileke meru mu
 ye l'epho ne mu;
 meru yebedua?

?Tobudu onye lanu ono
 tukoru mu l'iya mee
 g'anyi a-du l'epho ne anyi?

16 Su-a; ọ -buri l'onye ukpa
 rwojeru mu iphe;
 mu jika iya ya anunu;
 ọzoo lẹ mu hajeru nwanyi,
 ji iya anọedu; ọ kwata ishi;

17 ọ -buri lẹ mu wojeru
 nri mu dobe k'eri nwekinyi
 mu; ọphu mu ekeduru iya
 unwu ogbee, enwedu nna;

18 obenu l'eshinu mu bu
 nwata be mu shiepho
 heta iya g'onye nna iya ehe;
 tẹme mu shiepho eshi ọphu
 a nwuru mu eleta nwanyi,
 ji phe anọedu enya.

19 Mbụ-a; mu -humajekwa onye
 emebyihu emebyihu opfu
 l'o to nwedu iphe,

- anma l'upfu;
 ọzoo onye adudu g'ọ dụ iya,
 enwedu uwe eye l'ẹhu;
 20 ọphu ọ gọduru ọnu-ọma nù
 mu;
 opfu lẹ mu gude ẹji aturu
 ibe mu meta ukpo gude
 gbobuta iya oyi.
- 21 Ọ -buru l'o nweru iphe,
 mu halijeru ẹka mee
 ndu enwedu nna;
 opfu lẹ mu bụ onye ọnu
 erwu l'opfu l'ulo-ikpe;
- 22 G'ẹka kwahukwa mu l'ukuvu;
 g'o shikwaa inwo rifu erifu.
- 23 Sụ-a; eshinu mu atsu Chileke
 ebvu l'oo-nụ mu aphụ;
 teme mu nọdu atsu
 akpabiri iya ebvu bẹ mu te
 emejekwaru ẹgube iphe ono.
- 24 Ọme mu chiru upfu ye
 l'okpoga mkpọla-ododo;
 ọzoo lẹ mu sụru ọkpobe
 mkpọla-ododo l'ọ kwa
 iya gude ndzụ mu;
 25 ọme mu tejeru ẹswa
 kpua iphe, mu nweru;
 mbụ ẹku, mu gude ẹka
 mu kpata;
- 26 ọme mu wojeru ẹnya
 dabẹ l'ẹnyanwu,
 egbu nwịinwii;
 ọzoo lẹ mu wojeru ẹnya
 dabẹ l'ọnwa,
 echi phuuphuu;
- 27 k'ọphu bụ l'iphe ono byaru
 bya esweta mu ọkpoma;
 mu gude ẹka mu ọwa-a
 baaharu phẹ eja lẹ mpya;
- 28 noo iphe, gege aburu iphe-ẹji,
 gbaru g'e kpee mu
 ikpe iya bụ onoya;
 kẹle mu -nọdu eme nno
 bụ iphe ọbu bụ lẹ mu ta
 akpọduru obu yeru Chileke,
 bu l'igwe.
- 29 Ọme ẹhu tsojeru mu
 uto l'onye ọhogu mu
 larụ l'iyi;
 ọzoo lẹ mu tejeru ẹswa kpua
 iphe-ẹhuka, byapfutaru iya nù;

³⁰ mbụ-a; mu teke
egudeswekwaa ọnu mu-a
mee iphe-ẹji;
k'atụ ndzụ onye ọhogu
mu ọnu.

³¹ Ọ tọ dukwa onye nọ l'ibe
mu sụjeru lẹ ya te erijiduru
ẹpho l'ibe Jobu.

³² Mbụ l'o toko duswee onye
shi eshishi, kwajeru lẹ gbororo;
kẹle mu shi eghebejeẹpho
ibe mu ọnu;
gẹ ndu eje iphe bata
bya akwaa.

³³ Mu teke emeswe iphe-ẹji,
woru domia ẹgube
ndiphe emeje domia-a;
mbụ woru ikpe,
nmaru mu nụ domia
l'ime ọkpoma mu;
³⁴ kẹle mu atsụ ikpoto
ọha ebvu;
gude ndzụ-agugu k'iphe,
ee-pfuru mu kwaa l'ulo;
ọphu mu afutajedu afuta.

³⁵ Gege ọ dukpooru onye
e-ye ọnu l'iphe-a,
mu epfu-a!

Mu doakwaru edo mu
ye ẹka l'ẹkwo.

Gẹ
Ọkalibe-kangokotaru-nu
gbawa mu iya rọ!

Gege iphe-a, ndu epfuru mu
nụ sụru lẹ mu meru-a bẹ
ẹphe deru l'ẹkwo dobe;
³⁶ mẹ mu ewojeeru iya
phọ jikoru l'ukuvu;
mbụ lẹ mu gege ewoeru
iya phọ kpuru g'onye
kpu okpu-eze;
³⁷ mẹ mu eshikwanu
ishi lanu dooru iya edo
ẹhu mu nanu nanu;
mẹ mu abyakpọepho
bya apfuru iya l'iphu
g'onye pfuru l'iphu
ndu-ishi.

³⁸ “Ọ -buru l'alị mu e-chi mkpu
kpua mu;
mbụ lẹ mgbawara,

nọ iya nọ bụ ẹnya-mini anwụ
iya shọkoshoko;

³⁹ ọ -bụru lẹ mu riru iphe,
mu kọru iya lẹ mu ba pfu
ugwo ozi iya;

ọzoo lẹ mu mebyiru ndzu
ndu eje iya ozi;

⁴⁰ g'ọ bụkwaru ẹwu-óbvú
e-fushi iya.

Gẹ witi, mu kọru iya te
emekwa ememe;
ẹswa mmanụ efushia
ya l'ọzo balị, a kuru iya.”

Nta-a bẹ Jobu
yeghewaru ọnu.

32

Opfu Elihu

¹ Tọbudu iya bụ; ụmadzu ẹto ono haa eye ọnu yeru Jobu; kele ọ pfuberekoto l'ẹnya nkiya. ² Noo ya; Elihu tangirihi. Opfu ẹhu Jobu mee; ẹhu ghuhaa ya egbu; kele Jobu haru eme Chileke onye pfuberekoto bya emechia onwiya onye pfuberekoto. Elihu bụkwanu nwa Barakelu, bụ onye Buzu; oshilokpa Ramu. ³ Ọnyà iya phọ ẹphe n'ẹto mekwapho; ẹhu nọdu egbu iya egbu; kele ẹphe ta adudu ike pfukpee Jobu; ọle ẹphe nmakwaru iya nọ ikpe. ⁴ Iphe, kparu iphe, Elihu nọkpoepho doo gẹ ndu ọphuu pfugbukpọada g'ọ dọ phẹ tẹme o yejeru Jobu ọnu bụ l'ẹphe bụchaa ya ọgerenya. ⁵ O be g'ọ nọnyaaru; ọ hụma l'ụmadzu ẹto ono ta maedu iphe, ẹphe e-pfu; o ghuahaa ya egbu.

⁶ Tọbudu iya bụ; Elihu, bụ nwa Barakelu, bụ onye Buzu bya eyee ọnu sụ:

Mbẹdua bụkwa nwata;
unubẹdua bụwaru ndu
bụ ọgerenya.

Ọ bụru iphe ono meru g'o
gude mu shi asọ unu ẹnya;
ọphu mu ejeduru atụ ama
k'epfuru unu gẹ mu
mataberu.

⁷ Mu shi rịa sụ: G'ọgerenya
pfunaa opfu.

G'onye nọwaru apha olemole
zinaa mmamiphe.

⁸ Obenu l'ọo maa, nọ nemadzu
l'ime;
mbụ unme
Ọkalibe-kangokotaru-nu bẹ
emeje gẹ nemadzu maru iphe.

⁹ Ọ tọ bụekwapho ọgerenya
amajeru iphe;
ọphu ọ bụekwapho onye
akahụwanu bẹ iphe edoje
ẹnya ree.

¹⁰ Noo g'o gude mu sụ: Unu

gebekpòdapho.

Mbèdua e-pfufukwarùpho
unu iphe, mu maru.

11 Mu shikpòekwapho daa gbèe;
unu nòdu epfu k'unu.

Mu shi ngabèkpoephò nchì èka
unu tsòru achòkashi iphe,
unu e-pfu.

12 Mu ngabèkpoòru unu nchì
rengurengu;
òle ò tò dùdu g'o ka mma
l'òo onye lanù l'ime unu,
dùru ike goshi Jiobu
l'o meru èji.

Òphu ò dùdu g'unu ha onye
dùru ike zaa ya àjì,
ò jìru unu.

13 Unu ta asúkwa l'unu
ahùmawaa mmamiphe.

Gè Chileke mawarùro ònu,
oo-yeru Jiobu;
l'ò tò bùdu nemadzù maru
ònu, oo-yeru iya.

14 Sù-a; eshinu Jiobu abùdu
mu bè oopfuru bè mu te
epfukwaru iya;
òphu mu eyekwaru iya
ònu ègube unu yeru iya.

15 Ee! Ò tùwaru phè èberebete;
òphu èphe amaèdu iphe,
èphe e-pfu.

16 ?Bù gè mu ngabèhunuru
gùnu nta-a,
g'èphe nòwaa
nggujunguji-a;
g'èphe nmamoru l'èka phò;
òphu èphe amaèdu iphe,
èphe e-pfua?

17 Mbèdua kwaphò nwekwarùpho
ònu, mu e-ye.

Mbèdua l'e-pfukwaphò gè
mu maberu.

18 Noo kèle opfu jiru mu ònu
ebushihu ebushihu;
tème òphu obu mu ekwedu
gè mu dobe ònu doo.

19 L'ime onwomu bè mu
dùephò gè mèe,
a gbaru ye l'ime ekpemu
kpuchia.

Mu dùephò g'ite òphúú,

e yeru mee;
 ọ nọdu abya agbawahu.
²⁰ Mu e-pfu opfu g'ẹhu agua mu
 phoo.
 Mu a-sa ọnu yee ọnu.
²¹ Ọ tọ dukpooda onye mu agba
 eyeru;
 ọphu ọ dukwa onye mu aja
 ajaja mkpe;
²² kele ọme ọ kworu mu ẹhu;
 mbu aja nemadzu ajaja mkpe;
 me onye ono,
 meru mu dobe ono ewofu
 ndzu mu ẹgwegwa.

33

¹ Noo g'o gude mu su-a: Jobu;
 jiko ngabekpoekwapho
 nchi rengurengu
 l'iphemiphe-a, mu epfu-a!
² Mu abyakwa asa ọnu wata
 epfu opfu;
 mbu l'iphe, mu abya epfufu
 degekwaru mu edegeru l'ọnu.
³ Opfu, mu epfu be mu gudekwa
 obu, guru iphoro epfu.
 Ogbogboromonu mu buru
 iphe, ọ maru be oopfu.
⁴ Ọ kwa Unme Chileke meru
 mu dobe.
 Ọ buru Unme
 Okalibe-kangokotaru-nu
 be mu gude nodu ndzu.
⁵ Zanaa mu iphe-a,
 mu abya epfufu-a
 m'i -je l'adu ike.
 Dozia onwongu ge mu le ngu
 pfuta iya.
⁶ Ọo g'i du bu ge mu du l'iphu
 Chileke.
 Ọo g'e gude eja mee ngu bu
 g'e gude eja mee mbedua.
⁷ Ge ndzu mu te ejekwa ngu
 agugu;
 ozo bu l'eka mu bya ngu
 ebyibi-a ta anyibedu ngu
 ro erwa ke nno.
⁸ I gudekpoo ọnu ngu pfua ya;
 mu numa;
 mbu le mu numakpooru
 iphe, i pfuru gedegede
 teke i pfuru iya.

- 9 “L’i duebe ree;
 ọphu iphe-ẹji adudu ngu l’ẹhu.
 L’i du iche; ọphu ọ dudu uta,
 du ngu l’ẹhu;
 10 ẹme Chileke ọdu
 etsokwa ngu pho opfu.
 O woru ngu gụa l’onye
 opfu iya;
 11 bya akporu ngu okpa ye
 le mkporo;
 ẹme ọ ọdu anọduje enyocha
 iphemiphe, iimekpọo
 ememe ophu.”
- 12 Ọle iphe, mu emekwanu
 g’i maru l’eka ono Jobu
 bu l’iswi ta adudu ngu mma;
 kele Chileke kakwa nemadzu shii.
- 13 ?Denu g’o gude i ọdu ayọru
 iya oshi asuje l’o too yejedu onu
 l’opfu ẹhu unwu-eliphe?
- 14 Kele Chileke epfuje opfu;
 o -pfua ya l’uzo iya ọwa-a;
 l’o pfua ya l’uzo iya ọzo.
 O too dokwapho nemadzu
 ẹnya.
- 15 Oopfu iya le nrwo;
 me l’ophulenyanya ẹnyashi;
 teke oke mgbenya
 tushigbawaru nemadzu;
 ẹphe ọdu eku mgbenya
 l’eli iphe-azee phe.
- 16 Noo teke oopfufe opfu ye phe
 le nchi;
 mee; ndzu aguhu phe l’okwa,
 onmaru phe;
 17 g’eeshi ge nemadzu haa
 emeswe iphe;
 mekwapho g’o to kuhe
 onwiya;
 18 g’eeshi g’a dzota iya g’o to
 dalahu l’iduma;
 dzotakwapho ndzu iya g’e te
 gude ogu-echi supyashia ya.
- 19 Ọ duru ọphu Chileke egudeje
 iphe-ememe hua nemadzu
 ahuhu obu;
 gburu iya togbo l’iphe-azee
 ya anyapyashi iya okpu;
 20 k’opfu bu l’onye obu
 be nri aduje ashi.
 Nri, kachakpo utso aburu iphe,

anọdu atso iya ilu.

21 L'ọ jọo ẹhu bụru ọkpu.

Ọkpu iya ono, e te shidu
ahụmaje l'ẹnya ono awụshiru
kẹ jashii.

22 L'ọokpo gẹegee akpọ
ala l'ilu.

Ndzụ iya eje alapfu
ụnwu-ozii ali-maa.

23 Obenu ọ-a; ọ -bụru l'o nweru
ojozi-imigwe, nọ iya
l'agụga bụru onye nọ l'echilabọ;
onye lanu l'ime unu unwu
ojozi labọ l'unu iri;
g'o pfiaru nemadzu iphe,
gbaru iya l'ememe;

24 g'o meeru iya eze-iphe-oma
su:

“Jiko g'a dzọo ya rọ g'ọ tọ
daba l'iduma;
ọ ya hụmawaru onye a-nọduru
iya l'itumo.”

25 Noo teke akpọ ẹhu iya a-bya
enwee du gẹ kẹ nwata nshii.

L'ọ bya alaphu azu je
adukpooro g'ọ du teke
ọ bu nwokoro.

26 O -pfuru nu Chileke;
l'o meeru iya iphe, o pfuru;
l'ọ hụma iphu Chileke
tee ọkpobe ẹswa,
Chileke abyakwa emee ya
l'ọ bụru onye pfiuberekoto
ọzo.

27 Noo teke ọo-pfuru
l'edzudzu-ọha pfua ya
hoo haa su:

“Mu meakwaru iphe-ẹji;
teme mu mebyiwaa iphe,
pfuru nhamunha;
ọphu a gwataduru mu
ugwo iphe, mu meru.

28 O gbafutaru ndzu mu;
ọphu mu adabaduru l'iduma.

Nta-a be mu a-dzuru ndzu;
huma ẹka iphoro du.”

29 Lewarọ; Chileke emejekwaru
nemadzu iphemiphe ono
ugbo labọ;
mee ya ugbo ẹto;

30 g'eeshi g'ọ nafuta ndzu iya

g'ọ tọ dalahụ l'iduma;
 k'ọphu ìphóró kẹ ndzụ-a
 l'a-nọdu echikwaduru iya.
³¹ Sụ-a; nọdukpoekwapho doo
 Jiobu; ngaberu mu nchị.
 Nọdukpoekwapho doo gẹ
 mu pfu iphe, mu epfu.
³² Teke i nweru ọnu, ii-ye;
 yeeru mu iya.
 Pfua iphe, dụ ngu k'epfupfu;
 kẹle ọ dụ mu g'a sụ l'e
 kpefuru ngu.
³³ Teke ọ tọ dudu;
 ngabekpoeru mu phọ nchị.
 Nọdukpoephopho doo gẹ mu zia
 ngu mmamiphe!

34

¹ Elihu byakwa eyee ọnu
 bya asụ-a:
² Unu ngabekwa nchị l'opfu,
 mu epfu; unube ndu
 maru iphe.
 Unu ngabekwaru mu nchị;
 unube ndu nwuru
 iphe anwunwu;
³ kẹle ọọ g'eedeje ọnu lẹ nri
 g'a maru uto iya-a;
 bu g'aangaje nchị l'opfu.
⁴ G'anyi hotanu iphe,
 pfuru nhamunha l'onwanyi.
 G'anyi tukonu nwua iphe,
 du ree.
⁵ Mbụ lẹ Jiobu sụru l'iswi dụ
 iya mma;
 ọphu Chileke ekwedu iya
 aharu enge.
⁶ L'ọ kalẹru iya; a sukwapfo lẹ
 ya adzụ ụka.
 L'ọ tọ dudu iphe, ikpe iya
 nmaru iya; ọle ọnyá,
 o gburu iya bu agwota
 agwota.
⁷ ?Unu humajeru onye ọphu
 dụ gẹ Jiobu;
 onye ọphu angu ekwe une
 g'onye angu mini?
⁸ Ndu ephe l'iya achị idzu lanu bu
 ndu eme ejo-ememe.
 Ọ buru ndu ejo-iphe be ephe
 l'iya aswi ọswi;

- ⁹ kele ọ sūru l'ọ tọ dudu iphe,
 nemadzu erita l'eme iphe,
 du Chileke ree.
- ¹⁰ Sū-a; unu ngabekwaru mu
 nchi; unube ndu iphe
 edoje enya.
 Tuswekwa! Chileke ta
 abyakwa eme ejo-ememe!
 Okalibe-kangokotaru-nu ta
 abyakwa eme iphe,
 adudu ree!
- ¹¹ Ọ kwa ugwo be ọofuje
 nemadzu l'iphe, o meru.
 Ọ nodu ewotajeru iya iphe,
 gbaru umere, oome.
- ¹² Mbū-a; okpobe opfu kpọ
 bu le Chileke te emejekwa iphe,
 adudu ree.
 Okalibe-kangokotaru-nu ta
 anmaswejekwa ikpe
 anmaswe.
- ¹³ ?Bū onye meru Chileke g'ọ
 buru onye eliphe-a
 l'ophu du l'eka?
 ?Bū onye bu onye sūru iya g'o
 lekota mgboko-a gbaa
 mgburugburu?
- ¹⁴ Ọ -buru l'ọ bu uche iya;
 o seta ndzu sephu azu;
 bya erwuta unme,
 aatuje atutu doberu onwiya;
¹⁵ nemadzu l'ophu atukoepho
 buru mkpurupyata
 mgbo lanu.
 Nemadzu anwuhu je aburu eja,
 no l'ali.
- ¹⁶ Ọ -buru l'iphe edoje ngu enya;
 ngabekwa nchi;
 numakwa iphe-a,
 mu abya epfufu-a.
- ¹⁷ ?Bū onye ono, ikpe pfuru oto
 du ashi a-bya aburu onye
 bu ishi?
 ?I sūru g'ii-nma iya ikpe;
 mbu onye ono, pfuru oto bya
 aburu onye paru eka ono?
- ¹⁸ Tobudu iya bu onye ono,
 asuje ndu eze: Ọ tọ dudu iphe,
 unu bu!
 L'ọ sū ndu nweru enya:
 Ejo-iphe paru unu eka l'ehu!

- 19 Oo ya bu onye ono,
 ta agbajeduru nemadzu odzori
 opfu l'ọ bu onye-ishi;
 ọphu oo-wotadu iphe,
 o gogo meru onye ukpa
 meeru onye eze opfu l'ọ bu eze;
 kele ephenebo tukoru buru
 iya gude ẹka iya mee phe.
- 20 Ephe anwuhuje
 buregedegengu l'echi abali.
 Oonmaghukota igwe oha anmaghu;
 ephe anwushihukota.
 Ndu oke amadu be oowofujekwa;
 ole o to bukwa nemadzu
 egudeje ẹka wofu phe.
- 21 "Su-a; enya Chileke
 tukokwaru iphe, ndiphe eme
 humakota;
 teme o nodu ahumakotaje
 ẹka ephe zoru okpa.
- 22 O to dudu ẹka agba ochii,
 du nu; ọphu o dudu egube
 dadishi, du nu,
 bu ẹka ndu eme ejo-ememe
 e-je edomia onwophe.
- 23 O to dudu Chileke mkpa
 ke ge ya bya awata enyocha
 nemadzu ozobaa;
 mbu ke g'ephe bya anodu iya
 l'iphu k'ikpe ozobaa.
- 24 O too jejedu akpata ishi teme
 l'ọ chikaa ndu oke amadu;
 bya ahoo ndu ozo dochia
 enya phe.
- 25 Eshinu o makotaru iphe,
 ephe eme
 be oomekpeje phe l'enyashi
 gwee phe arakabya.
- 26 L'ọ hua phe ahuhù ejo-iphe,
 ephe eme l'edzudzu-oha;
 ẹka onyemonye a-huma phe;
²⁷ opfu l'ephe haru
 etso Chileke;
 ọphu o dudu iphe,
 o suru g'e mee, duru ọphu
 ephe akpaje ishi ememe.
- 28 Ephe emeje; ndu akpa nri
 echi mkpu, erwuje Chileke
 le nchi;
 k'ọphu Chileke anumaje
 ẹkwa ndu adudu g'ọ du phe.

- 29 Ọle ọ bụ; ọ -sụkwanu ọ ya te
 eyekpọdaa ọnu; ?bụ onye sụru
 iya anma ikpe?
 O -domia iphu iya;
 ?bụ onye bya adu ike hụma iya?
 Ọle ọ kwa iya nwe nemadzụ
 bya enweru ọha l'ophu.
- 30 Oomeje g'onye te emedu ele
 Chileke ta aburu onye-ishi;
 k'ophu ọ tọ watadu agbaru
 ndiphe ọnyà.
- 31 Ọ -buru ke gę nemadzụ
 sụ Chileke:
 'O dekwaru mu; ọphu mu
 alaphubaekwa azu l'iphe-eji
 onó ọzo;
- 32 Zinaa mu iphe,
 mu taa dudu ike ahuma.
 Mu -mewaa eji;
 mu tee emehedu iya ọzobaa.'
- 33 Sụ-a; ?bụ g'ọ du ngu ree
 bụ g'i dobesu ọ Chileke
 a-pfu ngu ugwo l'eka
 i ti kwedu g'izimanu lwa
 ngu azu?
- Ọ kwa ngu e-pfukpọepho
 l'onwongu; ọ tọ bukwa
 mbedua. Pfukwaa iphe,
 i maru.
- 34 Gę ndu iphe edoje enya
 yena ọnu.
 Gę ndu mmamiphe,
 l'anu iphe-a, mu epfu-a
 pfunaa sụ:
- 35 'Jobu epfukwa opfu onye
 enwedu egomunggo;
 mbu l'opfu iya ta adukwa
 omilomi.'
- 36 Ọ du g'a sụ ọ Jobu be
 aa-hukpọepho ama hu-rwua
 ya l'ishi;
 kele oopfu g'onye ejo-iphe.
- 37 O meru iphe-eji; teme ọ nodu
 eko Chileke okpa l'ishi.
 Ọonoduje l'echilabo anyi aku
 eka aja anyi ewenu;
 teme ọ nodu epfu ejo opfu
 mpfukwase ekpu Chileke."

¹ Elihu nodu eyekwaro ọnu,

ooye.

- ² Sụ-a; ?i dobesụ l'iphe ono
bụ apfubekoto;
g'i sụru l'apfubekoto nkengu
ka kẹ Chileke?
- ³ Ọle ị jikwaru iya nụ sụ:
?Bụ urwu gụnu bẹ iirita iya?
Sụ: ?Bụ gụnu bụ obunggo,
dụ iya nụ l'ị harụ eme iphe-eji?
- ⁴ Gebe gẹ mu bya eyeeru
ngu ọnu;
gụ lẹ ndu unu l'iya eshi ọnyà.
- ⁵ Palikpodapho ọnya lee
l'akpaminigwe.
Tabekpodapho ọnya tatata
l'urwukpu ono,
nọ ephekerephe
ephekerephe l'uzo ishi
ngu ono.
- ⁶ I -mee iphe-eji;
?i mekataru Chileke l'awe?
Iphe-eji ngu -dụkpoo igwerigwe
g'ọ dụhabe; ?oo-mebata
iya gụnu?
- ⁷ Teke ọ bụ l'ị pfuberekoto;
?i nuru iya gụnu?
Tọo ?bụ gụnu bẹ ọonata
l'ẹka ngu?
- ⁸ Ejo-iphe, iime bụepho
onye dụ gẹ ngu bẹ
oomekata.
Apfubekoto ngu bukwarupho
unwu-eliphe bẹ ọ duru.
- ⁹ “Ọobujeru; e -menuka
ndiphe ewere;
ephe eye mkpu l'ọnu.
Ephe echiaha: 'Ojileka togbo';
kẹle ndu ike dụ l'ebyi
phe ẹka l'ẹhu.
- ¹⁰ Ọle ọ tọ dudu onye asuje:
?Bụ awe bẹ Chileke,
bụ onye meru mu nụ nọ;
onye ewojeru ebvu-oma
nụ nemadzu l'enyashi;
¹¹ onye ka anyi ezi iphe
eme lẹ g'oozi anụ, bu l'eliphe;
bya emee; anyi ka ọnu,
ephe l'eli amaru iphe.
- ¹² O to yejeduru nemadzu
ọnu mę ọ -nọdu echi mkpu.
Ọ bụru iphe, kparụ iya nụ

- bụ lẹ ndu ejo-iphe
kununaru onwophe.
- 13 Tororo iya bụ lẹ Chileke te
eyejedu onu l'arworwo iphoro,
ephe anoduje arwo;
mbụ lẹ
Okalibe-kangokotaru-nu te
eyejedu onu l'egube
iphe ono.
- 14 ?Denu g'ọ buchia gube onye
suru l'ị ti humaduru iya
ahuma ophu bẹ ọo-nodu
angaru nchi;
mbụ gube onye suru l'ikpe
ngu dabyruru l'ataphu iya;
i je l'anodu echeru iya?
- 15 Teme ị sukwapfo l'ehu-eghu
Chileke ta adudu iphe, oomeje;
ophu okpajedu onye
eme ejo-iphe ishi.
- 16 Oo ya bụ lẹ gube Jobu
epfu mkpokoro opfu.
Iipfu mpfukwase opfu,
enwedu ishi.”

36

- 1 Ophu Elihu ahakwaru
iphe, oopfu.
- 2 Tabakpoekwapfo nshi
nwanshi;
ge mu goshi ngu l'o
nwebakwaru-a iphe, ee-pfu
l'opfu ehu ke Chileke.
- 3 Eka mmamiphe mu shi
dukwa enya.
Mu jekwa egoshi l'ikpe
kaleru onye ono,
meru mu nu ono.
- 4 G'o dokwaa ngu enya ree
l'opfu, mu epfu ta
adukwa ophu bu uka.
L'onye iphe doru enya doebe
be unu l'iya tukokwaru
nodu l'eka-a.
- 5 Chileke pakwaru eka;
ole o to lephuduru
nemadzu enya.
O paru eka bya ekeru
jimujimu l'iphe edo enya.
- 6 Ndu ejo-iphe be o too
dobejedu ndzu.

- O nọdu anụjekwanu ndu
 aakpa ẹhu iphe,
 rwuberu phẹ nụ.
- 7 Ẹnya ta alufujedu iya
 alufu l'ẹka ndu pfuberekoto
 nọ.
- Oomeje; ẹphe lẹ ndu eze
 atuko buru eze;
 teme o nọdu ekutseje phẹ
 ephekerephe jasụ l'ojejoje.
- 8 Obenu teke o bu l'a turu
 nemadzu mkporo;
 l'udo iphe-ẹhuka turu
 iya swiswia;
 9 bu iphe, Chileke eme bu
 l'oogoshi phẹ iphe, ẹphe meru;
 l'ẹphe meru iphe-ẹji l'ẹka
 ẹphe eku onwophe.
- 10 Iphe, oome bu g'ẹphe ngabe
 nchi l'uzo, aakpo-ziru phẹ;
 bya asukwa phẹ pho
 g'izimanu ẹjo-ememe,
 ẹphe eme lwa phẹ azu.
- 11 Ẹphe -mee iphe, o pfuru
 bya ejeahaaru iya ozi;
 nweswe ndzu phẹ ophu
 phoduru nu aburu phẹ
 eswe ẹhu-odu-guu.
- Nwapha olemole ono,
 phoduru lẹ ndzu phẹ ono aburu
 apha, a-buru phẹ k'oma k'oma.
- 12 Obenu teke ẹphe jikaru
 l'ẹphe te eyeduru iya onu;
 ooburu ogu-echi be
 ee-gude saa phẹ osampfu.
- Ẹphe anwuhu l'ẹbe ẹphe
 enwe egomunggo.
- 13 Obenu lẹ ndu Chileke adudu
 l'obu phẹ ewojeru
 ẹhu-eghu gude suchia
 obu phẹ obu;
 mbu o -kekpoo phẹ ẹgbu
 g'ookehabe;
 ẹphe ta aradu g'e yeru
 phẹ ẹka.
- 14 Ẹphe agbakwohuje nwuhu
 teke ẹphe bukwaду okoro bya;
 tsoru unwoke, a goru lẹ nshi,
 agba ukpara laa l'ite lanu.
- 15 Obenu lẹ ndu eje iphe-ẹhuka
 be onafutaje l'iphe-ẹhuka ono.

- O nọdu epfuje opfu gude dua
 phẹ obu m'ephe nọdu
 eje iphe-ẹhuka obu.
- 16 O kwa mkpu bẹ ọogbaru
 ngu.
- Oome g'ọ phafuta ngu l'asha
 iphe-ẹhuka dobe ngu lẹ
 phorokotoko ẹka
 adukpoedu iphe,
 akpakube ngu nụ;
 teme nri, e doberu ngu g'i
 ria buru nri, kachaa ree.
- 17 Obenu lẹ nta-a bẹ ikpe,
 e kperu ngu bu ikpe,
 gbaru onye ẹjo-iphe.
- Ikpe, pfuru ọto yee
 iswi-odumma tawaru
 ngu swiswia.
- 18 Tokwa ẹhu g'ọ tọ du onye
 e-gude ẹku deru ngu ye.
 B'ekwekwa g'oke uphalazu
 chechi ngu iphu.
- 19 Ẹku ono; ọo-me g'i ti
 nọduhe l'iphe-ẹhuka-a?
 Tọo ọii-gude okpehu ngu l'ophu
 gude nahu iya?
- 20 Be lekwa ẹnya udu ẹnyashi
 ono,
 emeje ge ndiphe shi
 l'ibe phẹ chihu ono.
- 21 Tonupho ẹhu g'i ti je aghaaru
 ẹjo-ememe iphu,
 bu iphe, mu ele ẹnya
 l'i ka ahata eme l'eje iphe-ẹhuka.
- 22 Chileke bẹ e kutseru kele
 ike du iya shii.
 Ọbu onye bu O-zi-iphe,
 aatu eyeru iya?
- 23 Ọbu onye suru asu Chileke:
 Waa iphe, ii-me baa.
 Tọo ọbu onye suru iya asu l'iphe,
 o meru bẹ o mekwaru ẹji?
- 24 Nyatajekwa kwolita
 ozi Chileke,
 bu iphe, ndiphe agu ebvu
 gude etu iya ẹpha.
- 25 Nemadzu l'ophu
 humadzuwaru iya.
 A nọdu agbeje ọzenya ele
 iya phoriphori.
- 26 Chileke pakwaru ẹka

- mebyi apapa;
 daghata gę mmamiphe anyi ha.
 O tọ duka onye adu ike aguta
 apha ole o nwaru ndzu.
 27 Oomeje mini; l'oda paapaa.
 O buru mini ono l'edzeje
 wowoowo awu ala
 l'oma nggele l'oma nggele.
 28 Igwe avuje tsutsutsu;
 l'o dzekwapho mini,
 paru eka wushiru unwu-eliphe.
 29 G'oogudeje erwu erwurwu
 ta aduka onye o doru enya;
 ophu o duka onye maru
 g'oomeje shi l'okpoku iya
 atu egbigwe tarara tarara.
 30 Humanu g'o woru
 ebemu-igwe iya doo
 onwiya mgburugburu;
 bya egude iya ekpuhaje
 eka kachaa omilomi
 l'eze-enyimu.
 31 Oo egube ono bu g'o gude
 elekota eliphe l'ophu.
 O nodu emefuta nri eme
 k'etsutsu iya.
 32 Iphe, jiru iya mkpoji-eka
 bu egbigwe.
 O buru eka du iya ree be
 ootuje iya.
 33 Oo ririri be oodeje l'a
 maru l'obyawaa
 edze oke mini;
 mbu je akpaa l'eswi,
 eeche eeche
 egoshijechakwaa l'igwe
 emewaa ome mini.

37

- 1 Nta be meji etekwa mu
 ophe;
 mbu le meji akufukwa mu
 akufu.
 2 Unu ngabekpodapho!
 Unu ngabe nchi
 numakpodapho olu Chileke!
 Unu numakpodapho ekiri,
 o gude onu iya asu!
 3 Oomeje; ebemu-igwe alo
 waawaa l'igwe;
 l'o rwuchaa eka igwe beru

alì beru.

- ⁴ Teke e mechaerupho;
 ọ raahaa ọrà;
 l'ọ gude oke olu iya atụ
 egbigwe.
 Ọphu ọ dudu ọphu oodophuje
 azụ mę ọrà iya gbụfuwa.
- ⁵ G'olu Chileke egudeje edebe
 ririri bę dų oke ebvu.
 Ọ nọdu emeje iphe, parụ ẹka;
 meghata g'oodobe
 nemadzụ ęnya.
- ⁶ Ọo ya asuje aka-mini-sunoo
 g'ọ daa l'eliphe.
 L'ọ bya asukwapho igwe: Ngwa;
 dzee mini dzeshia ya ike!
- ⁷ Oomeje gę nemadzụ
 jebuhu ozi;
 shi nno goshi onyemonye g'ozì,
 ya eje habe shii.
- ⁸ Ụnwu anụ anọduje ekpu
 ekpukpu ndzụ.
 Ẹphe ejeje edomichaa onwophę
 l'ime ọgba phę.
- ⁹ Oke pherephere eshije l'ọgba
 iya;
 tẹme oyi-atsutsu nọdu
 eshije lę taphutaphu pherephere.
- ¹⁰ Mkpukorophu akamini bụ unme,
 Chileke tųru atutu bę ooshije.
 Ọ -tụa ya; phosa phosa mini,
 dọru nyimunyimu akpukoo
 ophu.
- ¹¹ Urwukpu bę oogudeje
 tsutsutsu mini wụ-jia awụ-ji.
 Ọ bųru urwukpu ono
 anọduje atụ egbigwe
 gbaagbaa.
- ¹² Ọ nọdu abujeru; o -zia phę;
 ẹphe alojashia onwophę
 waawaa l'eliphe l'ophu;
 wata eje ozi, o ziru phę.
- ¹³ Erwurwu bę o gude bya
 g'ọ gude iya hụa
 ụnwu-eliphe ahùhù;
 ọzoo gude iya gbaa mini
 l'eliphe gude goshi
 n-yemobu iya.
- ¹⁴ Ngabekpodapho nchị l'iphe-a
 Jiobu!

Hakpọepho iphe, iime;
 gbukpọdapho igo l'ọdu-biribiri
 Chileke!

15 ?Ị makpọoru ọ Chileke
 egudeje esede urwukpu
 l'akpaminigwe?
 ?Ị maru g'oogudeje alọ ebemu
 phaaphaa?

16 ?Ị maru g'urwukpu adojeru
 l'eli iya awunga l'akpaminigwe?
 Ono bukwa ọguru ozi, o jeru;
 mbụ onye tukuru
 iphemiphe makotaru onoya;
 17 mbụ gube onye uwe ngu
 ekpo okpomoku l'eka
 mgboko deru yekete.

Ọ buru iphe, kparu iya nụ bu
 pherephere, shi l'uzo ndohali.

18 ?Ịi-dụ-a ike mee iphe, o meru;
 mbụ mee; akpaminigwe phushi;
 g'o meru nkiya phushi
 ọ mgboko-a;
 ọ kpọo gbengu g'onyo,
 a wuru awuwu?

19 “Kanuru anyi iphe,
 anyi e-pfuru iya.
 Anyi ta adukwa ike rikobe iphe,
 anyi e-pfu.

Ọ buru iphe, kparu iya nụ
 bu l'uzo anyi gbanukaru
 ochii.

20 ?Ee-je epfuaru iya ọ mu
 achọ epfu opfu ọo?
 ?O nweru onye a nonyaa
 rwọahaa arworo g'e
 lwee ya ọo?”

21 “A bya ọ nta-a; nemadzụ
 te elejekwa ọnya l'nyanwu,
 echi echichi;
 mbụ mę igwe ọo gbarara.

22 Chileke abyaakwa. Ọ
 dukwa ebvu l'nyanwu bya adu
 akpabiri. O shikwa l'isheli abya;
 kwaa onwiya akwa ọ
 mkpọla-ododo.

23 Ọ kwa iya bu
 Okalibe-kangokotaru-nu;
 buru onye ọka anyi ta
 abyadu erwu erwurwu ophu.

Ọ paru ọka l'ike-okpu;
 mę l'ekpe ikpe, pfuru ọo.

Apfubekoto nkiya paru ẹka;
 ọphu oomedu
 nemadzu ewere.
 24 Noo g'o gude ndiphe
 noḁu atsụ iya ebvu.
 Ndu ari l'ẹphe maru iphe
 be to gubeduru iphe.”

38

Chipfu wataru eye onu

¹ Toḁudu iya bu; a nonyaepho; oke pherephere wata ezizi. Chipfu gbẹ l'oke pherephere ono wata eyeru Jobu onu. O su Jobu:

² ?Bu onye epfu iphe pho?

?Bu onye woru enweru
 egomunggo mu rwutoshia;
 l'ebe abu l'onye obu maru iphe,
 oopfu?

³ Rikota onwongu ge nwoke;
 ge mu bya aja ngu aji!

O kwa g'i zaje mu iya!

⁴ Su-a; ?bu awe be i no teke
 mu turu okpa mgboko-a
 l'ophu?

Karu mu iya; m'o buru l'o
 doru ngu enya!

⁵ ?Bu onye turu iya onyeka su
 l'owa-a g'oo-habe baa?
 ?I maru iya?

?Bu onye gude eri tu l'uswekete
 iya?

⁶ ?Bu le gunu be a kpobechaaru
 okpa iya?

Too ?bu onye gbuberu ishi
 mkpuma, gude mgboko;
⁷ mbu teke ono, e mechaaru;
 kpokpode nchi-aboḁu tu
 uzu wata agu ebvu;
 unwu-ojozi-imigwe g'ẹphe
 hakota gbọaha kwakokoo.

⁸ ?Bu onye guru uzo gburumu
 gu-buru eze-enyimu ye
 l'azu teke ono, o meru
 kpukungu kpofuta l'epho
 ne iya ono?

⁹ Noo teke mu woru
 urwukpu mee uwe yee ya;
 bya eworu tsukiribaa
 ochii phua ya g'ekwa;
¹⁰ bya akpaaru iya oke
 ẹka oo-jeberu;

bya asu-chia ya woru iya
gụa kpukpurukpu.

11 Noo teke mu sụru: “Lekwa
ẹka ii-jeberu; ba ghatakwa
ẹka ono!

Lekwa ẹka akparamini
ngu e-ku onwiya
jeberu gburu.”

12 ?Ị sụjewaru nchi-abọhu
l'owa-a iphe, oo-me baa?

?Ọzoo karu geregere utsu
l'owa-a ẹka rwuberu iya nū
baa?

13 ?Ị sụjewaru iya g'o je
egudegbaa ẹka l'igburonu
igburonu mgboko
jia ya phulaphula jishia ya
ndu ẹjo-iphe?

14 Mgboko l'ophu kpuru
oronmono g'urwa, e gude
eme ohubama;
teme o nodu aduje rwarii
g'uwe.

15 Ndu ẹjo-iphe be e te
ekwedu g'iphoro duru;
teme a nyakwoshichaa phe
ẹka ephe shi palichawa
ephekerephe.

16 ?Ị jejewaru ije jerwua
ẹka oke-enyimu agba
deredere?

?Ị jejewaru ije l'eka enyimu
bu utubuku?

17 ?E goshijewaru ngu
onu-abata ali-maa?

?Ị humajewaru ẹka eeshije
abahụ l'ononyo onwu?

18 ?Ị rijekpowaru iya;
o doo ngu enya su ge
mgboko-a l'ophu habe
phorokotoko?

Karu mu iya me o -buru li
tukoru iphemiphe-a
makotaru!

19 ?Bu awe be eeshije eje
ẹka iphoro bu?

?Bu awe be ochii chiru
upfu yee?

20 ?Ị du-a ike dua ndu ono
g'ephe lagbaa ẹka ephe
shigbaa?

- ?Ì maru ụzo, eeshije eje ẹka
 ẹphe akwajẹ?
- 21 Mu maru-a l'ì makọtaru
 iphemiphe ono;
 eshinu a nwụadaru ngu
 tẹme e mee iphemiphe ono.
- Ì nọwaru ndzụ nọgbawaa
 apha, dụ igwerigwe!
- 22 ?Ì bahujewaru l'ulo ẹka
 aakubeje aka-mini-sunoo?
- Tọo ?ì humajewaru ulo
 ophu aakubeje ire egbigwe,
 23 bụro iphe, mu doberu
 kwaberu teke iphe-ẹhuka a-bya;
 mbụ kwaberu mbọku ogu
 a-da.
- 24 ?Denu gbororo, eeshije eje
 ẹka ìphóró futaru;
 ọzoo ẹka pherephere ụzo
 ẹnyanwu-awawa
 eshije dzuru mgboko?
- 25 ?Bụ onye gbuwaru ọswawara
 tọgbo;
 ọ bụru ụzo, mini eshije edze;
 bya atọgboru egbigwe ụzo,
 ọo-nọdu eshi.
- 26 Ọ nọdu egudeje iya agba
 mini l'ẹka nemadzụ te
 ebudu ebubu;
 mbụ echięgu, adudu onye
 bu iya nụ;
 27 gude iya mee gẹ ncharacha
 alì, adudu iphe, dụ iya nụ
 ngu-jia ẹpho wata
 efushi ẹswa ọphúú.
- 28 Mini ono, igwe edzeje ono;
 ?o nweru nna tọo?
- Mbụ-a ?bụ onye nwuru iji,
 akwa akwakwa?
- 29 ?Bụ nwanyị ole nwuru
 mkpukorophu mini oyi?
- ?Bụ onye tsuru ime
 mkpukorophu iji mini ono,
 eshije l'imigwe adashihu ono,
 30 bụ iya emeje mini l'ọ
 kpukoo ophu dụ
 gẹ mkpuma;
 mbarabata ogbumini ahukoo
 ahuko?
- 31 ?Ì-dụ-a ike swikọbe
 kpokpode, Puleyadesu?

Tọo ?ị dụ ike atọshi
 kpokpode, Orayọnu
 g'ọ nọdu nanu nanu?
 32 ?Ị dụ ike eme kpokpode,
 dugbaa nu g'ephe
 futaje teke gbaru phe nu?
 Tọo ?ị dụ ike edu kpokpode,
 Beya; yee unwu iya?
 33 ?Ị maru ekemu, a turu doberu
 iphe, bu l'imigwe?
 ?Ị-dụ ike mee g'ọ buru g'ọ
 dụ l'imigwe bu g'ọ-dụ l'eliphe?
 34 ?Ị dụ ike ara ọrà g'ọ rwua
 ẹka urwukpu nọ;
 ọzoo g'ị ratsua mini
 l'a-gba utso, e-ri ngu nu?
 35 ?Bụ ngu atufuje ire egbigwe
 g'ọ tsoru ọzo iya?
 Ẹphe -jeshia; ?ephe abya asu
 ngu l'ephe ejeakwa ozi,
 i ziru phe?
 36 ?Bụ onye nuru okpoma
 egomunggo;
 bya emee g'iphe doje
 uche enya?
 37 ?Bụ onye be mmamiphe
 iya rwuru k'aguje
 urwukpu ọgu?
 ?Bụ onye awushije itemini,
 suru l'imigwe;
 38 me urwuku hukopho
 ahuko; bya anmaa agbadagba.
 39 “?Bụ ngu ejeje akparu
 nyee oduma nri;
 bya anu-jije unwu iya
 ephe g'egu ta aguhe phe;
 40 m'ephe tuko nodu
 l'ime ọgba phe;
 ọzoo l'ephe tukoru gearu
 l'ote ẹka ephe e-gbu anu?
 41 ?Bụ onye anuje okpoko-ohà
 nri, ephe erije;
 teke ono, unwu iya
 anọduje echiru Chileke
 mkpu nri tsoru
 ekameka aghaphe achọ
 nri, ephe e-ri?”

39

1 ?Imajeru teke eghu-ọswa,
 bu l'ubvú nwuru nwa?

- ?Iihubeje ama l'owa-a teke ne
ele anwu nwa baa?
- ² ?Iiguje onwa ole,
ephe anoje teme ephe
atsua ime?
- ?I maru teke ephe ezedaje
gedegede?
- ³ Oobujeru; ephe -bya ezeda;
ephe egbushi ikpere l'ali
woru nwa phe nwua.
Ime, shi eme phe nu
aburu sarimu.
- ⁴ Unwu iya obu agbashia ike
nodu l'ime egbudu
l'eka ono vua vughee.
Ephe aparu ne phe ono haa
gbakashihu;
ephe ta lwapfutabaedu iya.
- ⁵ ?Bu onye haru
nkapfu-igara-oswa;
o nodu akpappe;
ophu o dudu iphe,
eme iya nu?
- ?Bu onye toshiru phe haa;
ephe nodu ejeje eka du
phe ree?
- ⁶ Echiegu ali okponku be mu
nukpoeru iya pho su
g'o buru;
bya emee ali ono,
buepho unu unu ono g'o
buru eka oo-buru eburu.
- ⁷ Woowoowo, aanoduje atu le
mkpukpu be onoduje
achi ochi;
ophu onodu gbagbagba,
ndu udumali anoduje ara.
- ⁸ Ubvú ubvú be otukoje gbaa
ophorokpo achọ iphe,
oo-ri;
achokpoepho nwa
rwushirwushi eswa
ge ya taa.
- ⁹ ?Atsu e-kwe-a bya anodu
meahaa iphe,
i suru g'o mee?
- Mbu-a; ?ii-dobe iya-a g'o
nodu l'eka eeyejeru anu nri;
l'o nodu iya l'enyashi?
- ¹⁰ ?O duru ophu ii-du ike
tua eri kpata kpuru g'o

- jeeru ngu ozi ẹgu;
 ?ozoo ii-gude iya-a kọo
 okoro lẹ nsuda?
- 11 ?Ii-chiru upfu kwẹe ya
 su l'o shihuru ike?
 ?Ii-paru-a ozi ngu ẹka o
 shihuru ike paru
 haaru iya?
- 12 ?Ii-kweta haa ya g'o je
 evulataru ngu ereshi ngu;
 vuru iya je akube l'ulo,
 eechishije balı?
- 13 Oke-enu osuturichi egudeje
 ẹhu-utso chia nkù pyaa.
 Ole i tii tuduru ẹbà iya eyeru
 ẹbà korokoro.
- 14 Oke-enu osuturichi ono atuje
 ẹkwa l'ali.
 O buru l'ali be onoduje kpua
 ya.
- 15 O too kpadu ishi k'a nonyaa
 a zoo ya okpa zopyaa;
 ozoo l'unwu anu
 l'a-zopyashi iya.
- 16 Unwu iya be onoduje ehe
 anuka anuka g'ephe ta
 abudu unwu iya;
 ophu o kpadu ishi ke
 l'akanya, o seru bu
 ola-l'iswi;
 17 noo kele Chileke ta anuduru
 iya mmamiphe.
- Ophu o keduru oke
 k'egomunggo nu yebedua.
- 18 Ole o -wokwanuru nkù iya
 phushia ke ge ya wata
 agba oso
 l'o nyighaaro inya yee onye
 no iya l'eli chia phe ebyi.
- 19 Su-a; ?bu ngu nuru inya ike,
 du iya nu?
- Too ?bu ngu gbaru nza-inya
 phushi iya l'olu;
 o du ke nwa
 buyabuya ono?
- 20 ?Bu ngu meru iya;
 o nodu anoduje apfu
 shooshoo g'igube ono;
 o -zia unme fuu;
 ndzu aguhu unwu-eliphe?
- 21 Ozoje garamu garamu;

- ẹhu atso iya ntumatu
 l'ike du iya.
 Looje enari enari ejepfu ogu,
 duru iya nu.
- 22 Ochi be ochije ndzu-agugu;
 kele o to dudu iphe,
 ootsu ebvu;
 ophu ola-phujedu azu
 me a haliaru iya ogu-echi.
- 23 Ikpoto apfu, kuru l'ekpa apfu,
 no iya le mgbureku
 anoduje azu iya
 yogoro yogoro;
 yele o-gbungerengere arwa.
- 24 G'o gude awu ke wugelengu
 wugelengu be
 ooghudujehaa me o
 lwee ali elwelwe;
 ophu o byadu apfuru doo
 me e gbua opu.
- 25 E -gbua opu ono l'o woru
 okwe rwua.
 Ogu -nodukwaduro uzanya;
 l'o kpotawa egburu iya.
 L'o nuwaro olu ndu-ishi
 ojogu ono;
 waa mkpu-ogu, ada nu.
- 26 "Su-a; ?bu mmamiphe ngu
 be okpo-ngwere gude
 ephe l'eli?
 ?Bu ngu meru iya;
 o nodu ewojeru nkù jaa
 l'uzo ndohali ono?
- 27 ?Bu ngu ezije ugo g'o phee
 phaa phemihu imeli imeli
 je anodu kpa epfune iya
 l'eka du ephekerephe
 ephekerephe?
- 28 Eka onoduje bu l'uji,
 no ephekerephe
 ephekerephe;
 nowaro l'eka ono
 jasu nchi abohu.
 O buru l'eka ono be oodomije
 onwiya.
- 29 O buru eka ono be onoduje
 levu iphe, oo-ri.
 O -nodukwaduro uzanya;
 enya iya arwutawa iya.
- 30 Unwu iya amije mee.
 O buru eka odzu dabyiru be

yẹbedua anọduje.”

40

- ¹ Chipfu nọdu epfukwarọ
eyeru Jiobu sụ iya:
- ² “Gube nwọphu abarụ
Ọkalibe-kangokọtaru-nu
mba;
?ị sụru g'ịikajeru iya iphe,
oo-me?
Gẹ gube onye ono,
ebo Chileke ibo ono
yena ọnu l'opfu-a,
oopfu-a!”
- ³ Tọbudu iya bụ; Jiobu bya eyeeru
Chipfu ọnu sụ iya:
- ⁴ “Mu bụkwa onye ta abadu ọ
mkpa.
?Denu gẹ mu e-shi jeye ọnu
l'iphe, iipfu?
Mu woakwaru ẹka dẹ l'ọnu.
- ⁵ Mu pfuakwaru akpọ opfu
lanu; ọphu mu
adukwanu ike eye ọnu
l'ọphu iipfu.
Mu bya epfuwa akpọ labọ;
nta-a bẹ mu tee
pfubaekwa ọzo.”
- ⁶ Noo ya bụ; Chipfu bya agbẹkwa
l'oke pherephere ono pfuru
yeru Jiobu sụ iya:
- ⁷ Rikota onwongu gẹ nwoke;
gẹ mu bya aja ngu aji.
Ọ ọpho g'i yejekwa ọnu
l'iphe, mu aji ngu.
- ⁸ ?Ii-dụ ike mebyia ikpe,
mu kperu?
?Ii-dụ ike nma mu ikpe;
k'ọphu ikpe a-kalẹru gubedua?
- ⁹ Ọdzu-ẹka ngu; ?ọ ha gẹ kẹ
Chileke?
Tọ ọ?i dụ ike egude olu ngu
atụ egbigwe g'ootuje ono?
- ¹⁰ Ngwanu; gudenụ
o-gbu-nwịinwii yẹ akpabiri
kwaa onwongu akwa!
Yena akwabẹ ùbvù yẹ
enweru ọnya g'onye
yeru uwe!
- ¹¹ Gbanwubenu iphu ẹhuka
ẹhuka gude goshi l'ẹhu

- eghu ngu eghu!
 Lenaa ɛnya hũa iphe,
 bũkpoo ndu eku
 onwophe kuzeta phe ali;
 12 mbũ lee ɛnya hũa iphe,
 bũkpoo ndu eku
 onwophe mee phe
 g'ɛphe darwua ali!
 Tũkonu iphe, bũkpoo ndu
 ɛjo-iphe mebyishikota
 l'ɛka ɛphe pfuru!
 13 Tũko phe g'ɛphe ha lia elili l'ali!
 Woru phe iphu kpupyabe
 ekpupyabe l'ime ilu!
 14 Noo teke mu e-kweta ngu
 l'ɛkutara ngu a-dũ-a ike
 dzoo ngu.
 15 Lenaa oke anũ ono,
 bũ behemotu,
 bũ anũ, mu tũkoru gũ l'iya
 mee dobe;
 tẽme o bũru anũ,
 ata ɛswa l'ali g'eswi.
 16 Sũ-a; lenaa ɛgube ike,
 dũ iya l'okpa!
 Hũawaro ɛgube ike,
 dũ iya l'akwara akwara,
 gbashiru iya l'ɛpho!
 17 Odu iya anũduje enwunga
 g'oshi sida.
 Anũ anũ, dũ iya l'utapfu
 ligbachaaru eligba.
 18 Okpu iya bũ mkpurukpu
 onyirubvu bẽ o bũ.
 Oshi-okpa iya bũru mgborígwè.
 19 Oo ya kachaa shii l'iphe,
 bũkpoo iphe,
 Chileke meshiru dobe lẹ
 mgboko;
 o le onye ono, meru iya nũ
 ono egudejele-a
 ogu-echi iya zaa ya ntse.
 20 Úbvú úbvú anũduje ewotaru
 iya iphe, ɛphe metaru;
 tẽme anũ, bu l'egbudu
 g'ɛphe ha nõdu
 anũduje iya ntse ebvu
 ebvu.
 21 Oozeje lẹ mkpula oshi lotusu;
 woru onwiya domia lẹ
 mkpula ɛswa, nõ l'uda.

- 22 Oshi lotusu ono egudeje
 ẹpfukala, dụ iya nụ
 gude domia ya.
 Ẹkali oshi wilo nọ-pee ya
 mgburugburu.
- 23 Mini -nọdu atụ kpereree;
 o too yedu iya ebvu.
 Ophu o dudu iphe,
 eme iya nụ
 m'obetakpọo ẹnymu
 Jiódanu gbaa utso
 sùbe iya l'ọnu.
- 24 ?Bụ onye sụru iya egude
 m'ọ nọdu ele iya ẹnya?
 Tọo ?bụ onye sụru
 g'ọo-nmata iya swọo
 ya imi?

41

- 1 ?Ịi-dụ-a ike gude
 ịkokoro nmata
 ẹjo-oke-agiyi,
 bụ Leviyatanu;
 ọzoo tua ya eri l'ire woru
 libe elibe?
- 2 ?Ịi-dụ ike ye iya eri l'imi
 lipyia;
 ọzoo woru ịkokoro dzube
 iya l'agba?
- 3 ?Ịi-dụ-a ike mee ya g'ọ wata
 ngu arwọ sụ g'ị
 phuaru iya obu-imemini?
 ?Ọo-gozeta olu pfuru opfu nụ
 ngu?
- 4 ?Ịi-dụ-a ike mee g'unu l'iya
 gbaa ndzụ
 g'ọ buru ohu ngu jasụ
 g'ii-nọ-beru?
- 5 ?Ịi-dụ-a ike mekoshi iya
 g'eemekoshije
 nwenu-a?
 Ii-woru iya haarụ
 unwumgboko ibe ngu
 g'ẹphe gude bvụ ebvu?
- 6 Ndu agba ngho; ?ẹphe e-kwe
 ngu iya-a ọnu?
 Tọo ?ẹphe e-ke iya l'ẹhu l'ẹhu
 g'ẹphe ha agba ngho obu?
- 7 ?Ịi-dụ-a ike gude mkpirikpu
 mkpirikpu igwe
 gbajashia ya akpo?

Tọo ?ii-dụ ike gude ikekee
suwaa ya ishi?

8 I -byikpọo ya ẹka ebyibyi
ophu bẹ ii-nyata-a iphe,
gụ l'iya jeru.

I tii laphubaedu iya azu
ememe.

9 I -dobekpọo ẹnya l'ii-mekpe
iya; maru l'ọo ụka bẹ
ị dzuru.

I -humakpoo ya nụ ahuma bẹ
ike bvụwaru ngu.

10 Eshinu ọ dudu onye agirigo,
nọ iya l'ẹhu sụru
kẹ g'o je akpatsu
ẹjo-oke-agiyi;
?buchia mụbe Chileke bẹ
nemadzụ sụru k'etso opfu?

11 ?Bụ onye abya asụ l'owa-a
iphe iya, ẹka mu dụ
baa gẹ mu pfa ya
ugwo iya?

Noo kẹle iphemiphe,
nọ lẹ mgboko bụ nkemu.

12 “Mu taa hakwa gẹ mu ta tų
onu ọkpa ẹjo-oke-agiyi ono;
tųa onu g'ọ dụ-be ọkpehu
yẹe g'ọ bụ-be anụ,
dụ ùbvù l'ẹnya.

13 ?Bụ onye sụru iya aswa
akpọ?

?Bụ onye a-dụ ike parụ
odogoro eje iya l'iphu
lẹ ya eje iya ya eyeye?

14 ?Bụ onye a-tụkponu ama
k'eje iya ajaha onu,
o gude phengara phengara
eze kpọo ọkpokuu
gbaa mgburugburu?

15 Okpurukpu iya bẹ iphe,
kpọru iya giriri bụ
iphe-mgbobuta-ọgu,
nọchaa huru ahuru;
bya anọduchaa nwibe iya
ntsentsense;

16 mbụ l'ẹphe nọchaa
onwophẹ ntsentsense
shingushingu;
k'ophu pherephere te
eshidu mgbaka iya
abahụ iya l'ẹhu.

- 17 Ẹphe rakùbecharu nwibe phẹ
arakùbe.
Ẹphe tųgbaru nanų k'ọphu
a taa tųwadu iya ẹbo.
- 18 O -zee uze; icheku-ọku
aghashihu.
Ẹnya iya dų g'ẹka ẹnyanwu
keru paa lẹ nchi-abọhu.
- 19 Ọku-ọwa anọduje enwu iya
phoophoophoo l'ọnu.
Ẹkoro-ọku eshi iya agba
kpìtikimu kpìtikimu
kpìtikimu.
- 20 Ẹnwuru-ọku eshi iya l'imi
akpų tųutuutuu
g'ite, e shiberu chiru ẹswa
kùbe iya.
- 21 O -kushi unme l'icheku,
ọku adudu l'ọ gbanwuhu ọku;
tẹme ọku, enwu
phoophoophoo nọdu
eshije iya l'ọnu agushihu.
- 22 Ọkpehu dų iya l'olu;
k'ọphu oomeje gẹ meji tọfu iphe,
bųkpoo onye humaru iya nų.
- 23 Igbigirigbi akpọ ẹhu iya
rakugbaerupho l'ẹhu
nwibe iya;
k'ọphu ọ dudu onye sọru
iya arakufu.
- 24 Ọkpoma iya kpọru
gbengugbengu gẹ mkpuma;
mbų l'o shihuru ike gẹ mkpuma,
eegweje iphe.
- 25 Ọ -gbalihu agbalihu;
ndzų erwuta ndu ike dų.
Ẹphe egude ẹhu-anmanma
gbaphu azų.
- 26 E -gbua ya ogu-echi;
ọ tọ dudu iphe, oo-me iya;
ọphu ọ dudu iphe, arwa;
ọzoo ikekee;
ọzoo agugu emeje iya.
- 27 Ígwè bẹ ọnyajishije g'onye
anyapyashi ọwa.
Ọ nọdu emeje onyirubvu
g'onye eme oshi,
rehuru erehu.
- 28 Apfų te emejedu iya g'ọ gbaa
ọso gbala.
Mkpuma rọbo nọdu adujele

- iya-a g'ọ bụ udzu,
etsushi ekpu iya.
- 29 E -chia ya mgboro l'ọ gbẹ dū
iya g'e chiru iya oshi ọwa.
A -nọdu atụ iya arwa
swiiswiiswii l'ọ chile
iya-a ọchi.
- 30 Mkputephō iya atsu nko
g'igburonu ibiribe mbeji.
Ọ -wụa awụwu l'epuchi l'ọ dū
g'ẹka e swiru igwe,
e gude echi ereshi.
- 31 O -rwuba l'ogbumini l'ọ
phuhu ụphu g'ite,
e shiberu l'ọku.
Teke o rwubaru l'eze-onyimu l'ọ
tsu gbudugbudu g'ẹka e
shiberu manụ ụrwazi.
- 32 Ẹka o gbaru bẹ mini asoje
raa bukahụ ẹbo acha
kẹ phuuphuu.
Onye leri ọnya lẹ mini teke
ono l'ọ dobesu l'ogbu-mini
furu ẹwó.
- 33 Ọ tọ dudu iphe,
dū lẹ mgboko-a,
aatụ eyeru iya.
Ọ bụ iphe, e meru dobe
lẹ mgboko; ọphu ndzu
agụjeedu iya.
- 34 G'iphe ahahabe l'eli;
o tọ dudu iphe, ọo-gube iya.
Ọo ya bụ eze l'iphe,
bukpoo iphemiphe,
eku onwiya ekuku.”

42

- 1 Tọbudu iya bụ; Jiobu bya
eyeeru Chipfu ọnu
bya asu iya:
- 2 Mu maru-a l'ị sụru eme
iphemiphe;
l'ọ tọ dudu iphe, ị tumberu
k'ememe, a byaru
agbanwe agbanwe.
- 3 Ị jiri sụ: “?Bụ onye woru
enweru egomunggo
kẹ gube Chileke rwutoshia;
l'ẹbe abụ l'onye ọbu maru
iphe, oopf?”
Mu kwetakwaru lẹ mu shi

epfu iphe, mu amadu
 ishi iya;
 iphe, du biribiri k'ophu mu
 ta asudu iya amaru.

⁴ I pfukwarupho su:
 "Ngabekwa nchi;
 ge mu bya aja ngu aji.
 O kwa gi zaje mu iya."

⁵ O kwa le nchi be mu
 shi anumaje aka a tu onu ngu.

Obenu le nta-a be mu
 humawaru ngu l'anya.

⁶ Noo g'o gude mu lawaro
 onwomu ashi.
 Izimanu lwawaru mu azu.

Wakwa mu l'ophu l'ime
 urwuku yele ime ntụ.

Akpochi opfu obu ishi

⁷ Tobudu iya bu; Chipfu pfuchaa iphemiphe ono yeru Jobu bya epfukwarupho yeru Elifazu onye Temanu su iya: "Ehu eghukwa mu egbu; o buru gu l'onya ngu phe ephenebo kpatsuru mu iya; kele unu te epfuduru mu iphe, pfuru nhamunha g'onye-ozu mu, bu Jobu pfuru." ⁸ Nta-a bu iphe, unu e-mekwa bu g'unu kputa oke-eswi esaa; yee ebili esaa jepfu onye-ozu mu, bu Jobu g'o gude iya gwee ngweja-akpo-oku nu mu l'opfu ehu unu. Onye-ozu mu, bu Jobu epfuru nu Chileke l'iswi ehu unu; mu anata epfupfu, o pfuru nu mu. Mu te emeudu unu iphe, mu gege eme unu l'esweswe ono, unu meru ono. Noo kele unu te epfuduru mu iphe, pfuru nhamunha g'onye-ozu mu, bu Jobu pfuru." ⁹ Noo ya bu; Elifazu onye Temanu; yee Bilidadu onye Shuwa; waa Zofa, bu onye Nama gbeshi bya emee iphe, Chipfu suru g'ephe mee. Jobu bya epfuru nu Chipfu; o nata iphe, o pfuru nu iya.

¹⁰ Tobudu iya bu; Jobu bya epfuchaepho nuchaa Chileke l'iswi ehu onya iya phe onoya; Chipfu bya emee ya; o byakwa enweru eku ozo. O bya emee ya iphe, bukpo iphemiphe, o shi nweru hakota g'o shi ha ugbo labo. ¹¹ Unwune iya unwoke me unwanyị; mekpoo onyemonye, shi mahawaru iya nu byaahaa ibe iya ozo; ephe l'ephe riaha nri ozo. Ephe kpoaharu iya iphu; duaha ya obu k'iphe-ehuka ono g'o ha, bu iphe, Chipfu shi woru tukobe iya ono. O nodu abujeru onye byatashiaru nu l'ooguderu iya kobo bya egudekwaru iya pho iphe-nchi, e gude mkpola-ododo mee.

¹² Chipfu bya agoru onu-oma nu Jobu le ndzu ophu o mechaaru nofua eme le ndzu ophu o vuru uzo noo. Aturu, o mechaaru nweru du ukporo unu aturu l'unu iri l'ise. Inya-kamelu du unu iri l'ise. Eswi iya, e jigbaru ebo ebo du unu ise. Nkapfu-igara du unu labo l'ukporo iri. ¹³ O nwuta unwoke esaa bya anwuta unwanyi eto.

¹⁴ Okpara iya ke nwanyi be o guru Jiemima bya agwa otsota iya Kezaya bya agwa k'eto Kerenu-Hapuku. ¹⁵ E-jegbabe ekameka l'alị ono ta adudu aka aahuma onye nwanyi, mapfuru unwu ada Jobu le mma. Nna phe, bu Jobu keru iphe, o nweru gbaa phe teke o keru iya unwu iya ke nwoke.

¹⁶ Ge Jobu jechaaru iphe-ehuka ono be o dzufuaru ndzu noo ukporo apha esaa. O nodu ndzu gude enya huma unwu iya; yee unwu nwanwa iya phe; mekpoo unwu nwanwanwanwanwa; mekpoo nwanwanwanwanwa nwanwa iya. ¹⁷ Tobudu iya bu; o mecha nwhu kkpoo nka karwee akarwe; nokpoo ikpoto apha, du igwerigwe igwerigwe.

Ekwo Ebvu-oma

1

- ¹ Ehu-utso be a goru nu onye
 ono,
 yee ndu ejo-iphe ta achidu
 idzu lanu;
 ophu ooshiswetajedu uzo
 ndu iphe-eji;
 ophu o nodujedu l'eka ndu
 epfubyishi ke Chileke no;
² mbu onye buepho iphe,
 aduje iya ree bu ekemu
 Chipfu;
 o buru ekemu Chipfu ono
 be onoduje aru l'oriri eswe
 l'enyashi.
- ³ Onye ono du g'oshi,
 e yeru l'aguga nggele;
 o nodu ami mebyi
 l'orwuberu iya;
 ophu ekwo iya
 anwulwashihujedu
 anwulwashihu.
 Iphe, bukpuo iphemiphe,
 oome abujeeru iya pho
 upete.
- ⁴ Obenu l'o to budu egube
 ono be odujeru ndu
 ejo-iphe.
 Ephebedua du g'eswa ereshi,
 pherephere anoduje
 ezikashi ezikashi.
- ⁵ Oo ya bu le ndu ejo-iphe be
 ikpe Chileke a-nma;
 ophu oodobedu ndu iphe-eji
 l'eka ndu pfuberekoto no.
- ⁶ Noo kele Chipfu aburu ndu
 pfuberekoto uzo;
 obenu l'uzo ke ndu
 ejo-iphe e-me;
 ephe aburu mkpurupyata.

2

- ¹ ?Bu gunu kparu iphe,
 ohamoha gude
 ehu-eghu aba hanyihanyi?
 ?O nwuru inwu-agma be

- ndiphe achi ejo idzu,
enwedu ishi?
- ² Ndu eze, bu ishi ndiphe
akwakọbe k'ọgu;
ndu-ishi dzukọbe;
g'ẹphe tsoo Chipfu ọgu;
tsokwaphọ onye ono,
ọ họtaru g'ọ bụru eze
ono ọgu.
- ³ Ẹphe sụru: “Unu g'anyi
nyakashia mkpọro ono,
ẹphe gude tųgbabe anyi ono!
Unu g'anyi gbabushia
ẹgbirigba ono,
ẹphe gude kee anyi
ẹgbu ono.”
- ⁴ Ọlobuele-a ọchi bẹ onye ono,
sugaru l'aba-eze iya
l'imigwe ono achije pẹ;
mbụ l'ọo ọchi bẹ ọonoduje
ezi Nnajiuphu.
- ⁵ Ọ -nọnyaepfo l'ọ gbanwube
iphu pfiaru pẹ opfu
ẹhu-eghu;
l'ọ gude oke ẹhu-eghu iya
mee gẹ ndzụ rwuta pẹ.
- ⁶ Ọo-sụ pẹ: “Mu gudewaa
ẹka mu mee onye mu
họtaru;
g'ọ bụru eze l'úbvú Zayọnu;
mbụ úbvú ono,
mu doberu nsọ ono.”
- ⁷ Onye ọbu, ọ họtaru ọbu sụ:
“Mu e-wotaepfo
ekemu Chipfu tųa jala.
Noo kẹle Chipfu sụwaru mu;
Ọo ngu bụ Nwa mu.
E -shi ntanụ-a bẹ mu
bụakwaa Nna,
nwuru ngu nụ.
- ⁸ Mu e-woerupho ọha l'ophu
nụ ngu g'ọ bụru
okiphe ngu.
Mu e-woru mgboko l'ophu
nụ ngu g'ọ bụru alì-ihe ngu;
m'ọ bụru l'ì rwọru mu iya.
- ⁹ Ọ bụru mgborígwe bẹ ii-gude
bụru ishi pẹ;
gude iya kua pẹ pyaapyaa
g'ite urwa.”
- ¹⁰ Ọo ya bụ; unubẹ ndu

búkwanu eze;
 unu kwakwaa ẹnya!
 Unubẹ ndu-ikpe kẹ
 mgboko-a; unu ngabẹkwa
 nchị l'ọkwa ono,
 aanmaru unu ono!
 11 Unu gudekwa ndzụ-agụgu
 wata ejeru Chipfu ozi!
 Unu egude ẹhu-anmanma
 tee ẹswa!
 12 Unu phozeta tsutsua Nwa iya
 ọbu ọnu l'ọkpa.
 A nọnyaa ẹhu wata iya eghu
 eghu;
 o mee g'unu bụru
 mkpurupyata lẹ gbororo;
 kẹle ọ kwa nwiphe,
 ha nwanshii bẹ akpatsuje
 iya ẹhu-eghu.
 Ẹhu-utso bẹ a gọru nụ ndu
 gbapfuru iya nụ;
 je anọdu iya l'ẹka
 zee ndzụ.

3

Ebvú-oma, Dévidi deru teke ọgbalaru nwa iya Abụsalomu

1 Oowaa Chipfu; ndu achi
 mu lẹ njo paakwaru igwerigwe!
 Ndu wulihuru etso mu opfu
 bụkwa agụta agụta.
 2 Ndu epfuru mu nụ sụ lẹ
 Chileke ta adzọtadu
 mu pakwaphọ
 igwerigwe.
 3 Ọlobu Chipfu; ọ kwa ngu bụ
 onye egbobutajẹ mu nụ.
 Ọo ngu bụ onye emeje;
 l'aakwabẹ mu ùbvù;
 bya aburu ngu anọduje
 ekutse mu.
 4 Mu woliru olu mu raku
 Chipfu.
 Ọ gbẹ l'ùbvù ono,
 o doberu nsọ ono
 zaa mu ẹnu.
 5 Mu zẹ-zeta kuru
 mgbenya; kua ya
 teta;
 kẹle ọo Chipfu
 gude ndzụ mu.
 6 Ụnubuku nemadzu
 ugbo iri ono,

kwakachaaru
 nõ-pee mu
 mgburugburu ono
 be mu ta atsukwa
 ebvu.

⁷ Kwolihuro Chipfu;
 Chileke mu;
 jiko dzoo mu ro!

Chinaa ndu ohogu
 mu eka le nchi;
 chitsushia phe;
 l'i chishia ndu
 ejo-iphe eze l'onu.

⁸ Oo gube Chipfu
 adzoje nemadzu.
 Gonuru onu-oma ngu nu ndu
 nke ngu.

4

Ebvü-oma, Dévidi deru
nu onye-ishi ebvu; g'a
kporu une ye iya

¹ Zaa mu enu me mu raku ngu;
 jiko Chileke mu; onye
 pfuberekoto.

I gbaru mu mkpu teke mu shi
 eje iphe-ehuka.

Jiko phuaru mu obu-imemini;
 numaro epfupfu,
 mu epfu anu ngu!

² ?Bu teke ole be unube
 unwu-eliphe a-ha egude ubvu,
 a kwaberu mu eme iberezi?

?Bu teke ole be unu e-yeberu
 obu l'iphe, enwedu ishi;
 mbu woru onwunu haaru
 iphe, abudu okpobe iphe?

³ Ole ophu unu a-maru bu le
 Chipfu hotawaru ndu
 yeru iya obu doberu
 onwiya.

Mu -chiku Chipfu be oozaje
 mu enu.

⁴ Ehu -ghuaha unu egbu;
 unu te ekwekwa
 g'ehu-egbu obu kpataru
 unu eme iphe-eji.

Unu zekpoepfo nwapyakoo
 l'iphe, unu azeje aze;
 too nwehu ria ya ariri;
 no-kirishia.

- ⁵ Gẹ ngweja, unu a-nọdu egwe
 anụ Chileke bụkwaru
 ngweja, dị iya ree.
 Unu adakobeje Chipfu.
- ⁶ Ikpoto nemadụ asuje:
 “?Jiko Chipfu; mebanaaru
 anyi iphe oma.
 Mena g'iphe duru anyi le
 ree!”
- ⁷ Obenu l'ẹhu-utso ophu i meru;
 o nọdu atso mbedua
 be kakwa ophu atsoje
 phe nu;
 me iphe, epe meberu
 l'opfu phe mehu shingushingu.
- ⁸ Mu a-tokpoepo nwehu
 ze-zeta kuru mgbanya
 l'ẹhu-guu;
 kele o gube Chipfu kpoloko
 emeje ge mu maru l'o to
 dudu iphe, suru mu emebata.

5

Ebvú-oma, Dévidi deru nu onye-ishi ebvu; g'a phuru ototo ye iya

- ¹ Jiko Chipfu; ngabenu nchi
 numa olu mu;
 Jiko ge ude, mu atsu rwua
 ngu ro l'ẹhu!
- ² Gube Chileke mu, bu onye
 Eze mu;
 ngabenu nchi numa mkpu,
 mu echi echiku ngu!
 Noo kele o ngu be mu epfu
 anu.
- ³ Gube Chipfu; utsu g'utsu be
 inumaje olu mu.
 Mu ewojeru mkpa mu
 dooru ngu giriri; daa
 ngaberu ngu utsu g'utsu.
- ⁴ Chileke; i ti budu onye
 ejo-iphe aduje ree.
 Ophu iikwejedu ge ndu eme
 ejo-ememe no-kube
 ngu.
- ⁵ Ndu eku onwophe ta adudu
 ike apfuru l'iphu ngu.
 Iphe, bukpo ndu eme iphe,
 adudu ree be dukota
 ngu ashị.
- ⁶ Iphe, bukpo ndu anoduje
 adu uka be iimeje

g'ephe buru mkpurupyata.
 Ndu egbu ochi; yee ndu ugho
 be gube Chipfu anoduje
 akpofu akpofu.

7 Obenu le mbedua a-byaje
 l'ulo ngu;
 eshinu i yeru mu obu.

O buru ntsumbervu be mu
 e-gudeje gha iphu
 l'eze-ulo ngu, du nsọ
 baaru ngu eja.

8 Kpo-ziaru mu uzo jiko Chipfu
 eshinu i bu onye
 pfuberekoto.

Kpo-zinaaru mu uzo;
 m'obvu ndu achi mu
 le njo.

Mena g'uzo, icho ge mu
 shia doo mu enya.

9 O to dudu opfu, shi phe l'onu
 me nanu, e gude eka.

Obu phe bu iwashi tukoru
 iya sweta.

Ire phe be ephe egudeje aja
 nwibe phe ajaja;
 obenu l'iphe, no phe l'ime
 obu anoduje eshi
 ishi g'ilu, gheru onu.

10 Jiko Chileke; menaa g'iphe-eji,
 ephe eme tukoru phe l'ishi!

G'idzu, ephe chiru nmakwaa
 phe g'onya.

Chishichaa phe Chileke;
 noo kele ephe
 kwefunukawaru ngu
 ike;

teme ephe nodu anoduje
 atupya ngu tekenteke.

11 Obenu-a; g'ehu-utso bukwaru
 ke ndu agbabaje l'ime
 ngu je anodu
 zeeru ndzu.

G'ephe guje ebvu ehutso
 jasụ le tuutuutu le
 mijimiimii.

Gbochitenu phe Chileke!
 G'iphe, bukpo ndu yeru
 epha ngu obu etee eswa.

12 Noo kele o gube Chipfu
 agojeru onu-oma nu
 ndu pfuberekoto.

Igudeje l'ọọ l'ẹphe dụ ngu
l'obu gbobuta phẹ.

6

*Ebvú-oma, Dévidi deru
nụ onye-ishi ebvú; g'e
gude olu-edede gụa ya;
g'a kpọru une ye iya*

¹ Gụbe Chipfu; te egudekwa
ẹhu-eghu baarụ mu
mba!

Te egudekwa ẹnya,
ata ngu kpịtikpiti hụa
mu àhùhù!

² Phuaru mu obu-imemini
jiko Chipfu;
kẹle mu eyifuwa eyifu.

Mee g'ẹhu dụ mu ike;
kẹle ẹhu mu l'ophu
tụko aphụkota mu
kparịkpari.

³ Teme meji nọdu atọfukwa
mu phọ atọfu.

Sụ-a; gụbe Chipfu; ?bụkpoo a
-nọo jasụ teke ole
b'ii-gbaru mu mkpu?

⁴ Lwaphutanụ azụ Chipfu;
bya agbafuta mu gẹ mu
dzuru ndzụ. Phụnaaru mu
obu-imemini; dzọ mu rọ!

⁵ Kẹle; onye nwuhuru nù
ta anyataekwaru ngu.

?Bụ onye a-gbẹ l'alị-maa
ekele ngu ekele?

⁶ Mu tsụakwaru ude jasụ ike
bvụ mu.

Enyashi mbọku-mbọku bẹ mu
azeje l'iphe-azẹe mu
kwakọta ẹkwa
mkpụrumkpuru.

Ophu ọ dudu mbọku,
a nọghajeri g'ẹnya-mini
ta agba utso l'iphe,
mu azeje azẹe.

⁷ Aphụ, tsọru mu nù mewaru;
mu raa ẹkwa aphụ
ragaraga.

O mewaru; ophu mu
aphụ-rweedu aphụ-rwe;
ọ bụru iphe, ndu achị mu
lẹ njọ kparụ.

- 8 Unu tũko parũ mu haa;
unubę ndu ono, eme iphe,
adũdu ree ono;
kẹle Chipfu nũmawaru
olu ẹkwa mu.
- 9 Chipfu nũmawaru arworwọ,
mu rwọru iya.
Epfupfu, mu epfu anũ iya
rwuwaru iya nchị.
- 10 G'e kpukwaa ndu ọhogu mu
iphu lẹ ntũ;
gẹ meji tọfukwa phẹ.
G'ẹphe tsekwa iphu ẹgwegwa
gude iphere laphu azũ.

7

*Ebvü-aphũ, Dévidi gũru nũ
Chipfu lẹ k'iphe, Kushi, bũ
oshilokpa Benjiaminu pfuru*

- 1 Gũbe Chipfu, bũ Chileke mu;
ọ kwa l'ime ngu bẹ
mu gbabarũ je ezeeru
ndzũ mu.
Dzọnaa mu dzọta l'ẹka iphe,
bũ ndu achị mu nũ;
jiko nafũta mu rọ!
- 2 Ọdumeka bẹ ẹphe e-gudekwa
mu labushia nanũ nanũ;
g'onye agũ dzugburu;
ẹbe adũ onye ọzo, mu nweru,
a-gbaru mu mkpu.
- 3 Gũbe Chipfu, bũ Chileke mu;
a -gũfukwa lẹ-a:
l'o nweru iphe, apfũduru-oto,
mu mejeru;
4 mbũ m'ọ -buru l'o nweru
onye opfu adũduru mu l'iya,
mu mejeru ẹjo-iphe;
ọzoo lẹ mu natajẹru ndu
achị mu lẹ njọ iphe k'ẹhuka;
lẹ bẹ adũ iphe, kparũ iya nũ;
5 ọo ya bũ gẹ ndu ọhogu mu
ono chĩa mu gude;
zọwa mu rọ tọlitoli;
wowarũro ùbvù ono,
aakwabeje mu ono rwũa lẹ ntũ.
- 6 Gũbe Chipfu; kwolihunũ
l'ẹhu-eghu!
Jiko gbeshinu; nọchia ndu ono,
l'achị mu lẹ njọ ono ọzo;

- mbú ndu ono,
atú kpereree abyapfuta
mu ono.
- Kwolihurọ Chipfu; kẹle ọ
kwa gúbedua tǔru
ekemu sù gẹ ndiphe
kpeje ikpe, pǔru ọto.
- ⁷ Jiko chikobenu ọha l'ophu
ono, dzukọberu nù ono;
g'ẹphe gbaa ngu
mgburugburu.
- L'ì nọ-zeta l'aba-eze ngu
l'ephekerephe.
- ⁸ Ọo gúbe Chipfu bú onye
e-kpe ndu ono ikpe.
Jiko Chipfu hanarú mu enge;
kẹle mu bú onye
pǔberekoto;
ọphu ọ dúdu ẹka ọta dú
mu l'ẹhu.
- ⁹ Gúbe Chileke, bú onye
pǔberekoto;
gúbe onye enyochajẹ ime
obu waa egomunggo;
jiko menaa g'ẹjo-ememe,
ndu ẹjo-iphe anọduje
eme búru bugemu!
- Mee gẹ ndu pǔberekoto
nguru anguru!
- ¹⁰ Chileke bú onye egbobutaje
mu nù.
- Ọo yẹbedua adzoje ndu obu
phẹ guru ìphóró.
- ¹¹ Chileke bú onye ekpeje ikpe,
pǔru ọto;
bya aburu onye egoshije
oke ẹhu-eghu iya
mbọku-mbọku.
- ¹² O -lenyaa ẹnya l'izimanu
a-lwa onye ẹjo-iphe azu;
ọphu ọ dúdu;
bẹ oo-wokwaru ogu-echi
iya baa ababa.
- Ọta iya bẹ o setaanarú-a kẹ
kíkiki kwabẹru ndu
ọbu.
- ¹³ Ẹjo ngwọgu iya ono bẹ o
meakwaru dobe;
bya edoziwaa apfú iya,
o meru ọ nọdu ekegbaa
pǔpǔpǔfu.

- 14 Lewarọ ẹ ndu ẹjo-íphe
tsutagbaaru ime íphe-ẹjí.
Ẹpho bewaru phẹ l'ezeda ẹjo
ẹregede.
Ọ búru ntuphu-ire bẹ
ẹphe e-mechaa nwúa.
- 15 Ẹphe buru iduma;
bya ebvumia ya ebvumi;
ọle ọọ ẹphebedua
e-mechaa dalahụ
l'iduma ọbu.
- 16 Ẹregede, ẹphe agba
l'e-mechakwaphọ
daphutaru phẹ azụ;
bya adakoru phẹ l'ishi.
Tẹme íphe-kpanganga,
ẹphe meru ndu ọzo bẹ
a-lwaphutakọtaru phẹ azụ.
- 17 Mbẹdua a-nọduepho ekele
Chipfu ekele l'ọ bú
onye p̄fuberekoto.
Mu agua ebvu gude tua
onye ono, bú
Ọkalibe-kakọta-shii
onoya ẹpha.

8

*Ebvú-oma, Dévidi deru nù
onye-ishi ebvu; g'e gudeje
ngwa ebvu, jita gwa ya*

- 1 Gube Chipfu, bú Nnajiuphu
anyi;
ẹpha ngu nyịberu anyịbe ẹ
mgboko l'ophu.
Gube onye woru ọdu-biribiri
ngu dobe doghaa igwe.
- 2 I mewaru unwegirima;
waa ndu angụ ẹra;
ẹphe wata ngu aja ajaja;
m'obvu ndu ọhogu ngu;
shi nno mee g'ọnu
búru ndu ọhogu ngu ono;
waa ndu eme g'ẹphe
gwata ngu ugwo
íphe kpurukudukuu.
- 3 Teke mu leri ẹnya l'igwe
l'ophu, bú íphe, i gude
mkpushi-ẹka ngu mee;
mbukpoo onwa mẹ
kpokpode, buchaa íphe,
i meru ememe dobe;

- 4 bẹ mu asuje: “?Bụ ụnu
 bẹ nemadzụ bụ; kẹ
 g'iiiri-vuje iya?
 ?Bụ ụnu bẹ unwu-eliphe,
 bụ kẹ g'iiletajẹ phẹ ẹnya?”
- 5 I meru iya; ophu iphe,
 unwu imigwe gude
 sengoo ya
 ahakpodanu g'ẹnya-nvo.
 I kpuberu iya
 o-gbu-nwiiinwii
 g'okpu-eze; bya akwabẹ
 iya ubvu, parụ ẹka.
- 6 I nuru iya ike g'o letakota
 iphemiphe, i meru
 ememe ẹnya;
 bya emee g'iphemiphe
 nodukota iya l'ẹka;
 7 mbụ g'aturu; yẹe egbu;
 waa eswi;
 waa anu-egbudu g'ephe
 hakota;
 8 mẹ ẹnu, ephe l'eli;
 waa ẹma, bu lẹ mini;
 mewardo iphemiphe,
 bu lẹ mini g'ephe ha
 nodukota iya l'ẹka.
- 9 Gube Chipfu,
 bụ Nnajiuphu anyi;
 ẹpha ngu nyiberu anyibe
 lẹ mgboko l'ophu.

9

- Ebvu-oma, Dévidi deru nu
 onye-ishi ebvu; g'e gude olu
 ebvu, “Ekwá Nwa” gụa ya*
- 1 Gube Chipfu; mu e-gude obu
 mu l'ophu ekele ngu
 ekele.
 Mu a-nodu epfukashi
 iphe, dụ biribiri,
 iimeshigbaa.
- 2 Ehu a-nodu atso mu utso;
 mu egude ngu ete ẹswa.
 Mu agụ ebvu etu ngu ẹpha;
 gube
 Okalibe-kangokotaru-nu!
- 3 Ndu ohogu mu tsuphuwaru
 azu!
 Epe vukotawaru iphe daa;
 buru mkpurupyata

l'atatiphu ngu!

⁴ Noo kele i kpewaru ikpe,
pfuru oto bya ahaaru
mu enge.

I no l'aba-eze ngu kpee ikpe,
pfuru nhamunha.

⁵ I bawaru ohamoha mba;
bya emee ndu ejo-iphe;
ephe buru mkpurupyata.

I mewaru g'epha phe
chihu achihu jasụ
le tuutuutuu le
mjimiimii.

⁶ Ndu ohogu mu phe be
nkephe bvwaru.

Ibe phe a-buerupho ochobu
jasuru asuru.

Mkpukpu phe be i vwaru
l'ogbarabvu;
ophu o duedu onye
nyataru iya nu.

⁷ Chipfu a-buru eze jasụ
le tuutuutuu le
mjimiimii.

O mewaru aba-eze iya ono
g'ọ nguru anguru;
k'ophu ọo-nodu iya kpee
ikpe.

⁸ Oo-kpe ndu mgboko ikpe,
pfuru oto.

Ikpe, ookpeje apfujeru
nhamunha.

⁹ Ndu eemekpa ehu agbabaje
Chipfu l'eka je ezeeru
ndzu.

Ndu iphe-ehuka byaru
agbabajekwa iya
pho l'eka je edomia
onwophe.

¹⁰ Iphe, bukpuo ndu maru ngu
nu bu ngu be ephe
dakoberu;
kele gube Chipfu teke
agbadoswee ndu achọ
ngu amaru.

¹¹ Unu gua ebvu gude tua
Chipfu ono, bu eze le
Zayonu ono epha.

Unu tvaru ohamoha onu iphe,
o meru.

¹² Noo kele yebedua, akpaje

- ishi ọchi onye e gburu
 egbugbu;
 bẹ nyatakwaru phẹ nụ.
 Ndu iphe-ẹhuka byaru -chia
 mkpu bẹ ọ tọ
 gbajekwa phẹ nkuchi.
 13 Gube Chipfu; phuru mu
 obu-imemini!
 Lewarọ gẹ ndu achi mu lẹ njo
 akpabe mu ẹhu!
 Lofutanu mu l'onu-oguzo maa!
 14 Oo ya bu gẹ mu anodu
 l'onu-abata Nwada Zayonu
 ono jaa ngu ajaja;
 bya etekwaapho eswa l'i
 dzotaru mu.
 15 Ohamoha dalahuru l'iduma,
 ẹphe buru nweka phẹ.
 Ẹphe jewaru ekoda l'ugbu,
 ẹphe geru l'onwophe.
 16 Iphe, e gude maru Chipfu bu
 g'oogudeje ekpe ikpe.
 Ndu ejo-iphe egudeje
 ejo-ememe, ẹphe eme
 gbaberu onwophe
 onya dalahu.
 17 Ndu ejo-iphe bẹ aa-chiru ye
 l'ali-maa;
 mbu l'iphe, bukpo oha,
 zoharu Chileke bẹ
 a-lakota l'ali-maa.
 18 Obenu lẹ ndu adudu g'ọ
 du phẹ bẹ ọ tọ
 zohajekwa jasuru;
 ophu iphe, ndu ukpa
 ele enya lẹ Chipfu
 e-meru phẹ
 abyadu ala kẹ mmanu.
 19 Gbalihukpodapho gube Chipfu;
 g'ọ tọ bu nemadzu
 l'agbe ka ngu ike!
 G'e kpee ohamoha ikpe l'iphu
 ngu!
 20 Chipfu; menaa gẹ
 ndzu-agugu rwuta phẹ;
 k'ophu ohamoha ono
 a-maru l'ọo nemadzu
 mmanu bẹ ẹphe bu.

¹ ?Denu g'o gude i je apfuru

ụzenya Chipfu?
 ?Denu g'ọ nwuru i domiru
 onwongu nta-a,
 iphe-ẹhuka byaru-a?
 2 Ndu ẹjo-iphe egudeje eku
 onwophe achị nta ndu
 ụkpa.
 Gẹ ndu ẹjo-iphe ono
 nmalahukwa l'idzù,
 ẹphe chiru dobe!
 3 Iphe, ndu ẹjo-iphe egudeje
 aba abaa bu iphe,
 ẹphe riru dobe l'obu phe.
 Chileke be ẹphe anọduje
 epfutoshi;
 ọ buchiaru ndu iphe
 taa asujeduru asuru
 be ẹphe
 anọduje ekutse.
 4 Ndu ẹjo-iphe egudeje eku
 onwophe jika achọ
 Chileke;
 ọphu ẹphe arivujedu
 Chileke ililekpoo.
 5 Ọle iphemiphe, ẹphe eme
 anọdujeele-a ejehuru phe.
 Ndu achị phe le njọ be ẹphe
 akakputeje l'anya;
 ọphu ẹphe
 ahumajedu ikpe ono,
 Chipfu e-mechaa
 kpee phe ono.
 6 Iphe, ẹphe arije l'obu phe
 bu l'ẹphe buwaa
 enwubata enwubata;
 l'ẹphe ta abyadu eje
 iphe ẹhuka.
 7 Iphe, ejije phe onu ebushihu
 ebushihu bu ephu
 iphu;
 waa agho ugho waa
 emekpa nwibe phe ẹhu.
 Iphe, ẹphe akpujeru
 l'onu buerupho
 ẹregede yee iphe,
 adudu ree.
 8 Ẹphe ewohaje onwophe
 l'aguga mkpukpu.
 Ọ buru ẹka ono,
 ẹphe domiru onwophe;
 kwaberu ndu a-nmada

phẹ l'ẹka ono
 bẹ ẹphe anọduje
 gbushia ndu enwedu iphe,
 ẹphe meru.

9 Ọo g'oduma edomije onwiya
 l'ẹgbudu kwabẹru
 unwu-anu-a bu g'ẹphe
 edomije onwophe
 kwabẹru ndu ukpa.

Teke ẹphe nmataẹru phẹ
 phọ; ẹphe akpuru
 phẹ lashia.

10 Ndu nmadaru phẹ l'ẹka bẹ
 ẹphe egweje arakabya;
 jasụ ẹphe eworu ẹnya
 kurwua.

Ẹphe egudeje okpehu phẹ
 kua ndu ukpa ono
 pyaapya.

11 Ẹphe arije lẹ Chileke
 zohakotawaru iphe,
 ẹphe meru;
 mbu lẹ Chileke ghawaru
 okotazu;
 ophu o byaedu aghaba
 ẹnya l'azu huma iphe ono,
 ẹphe meshiru ono.

12 Gube Chipfu;
 gbalihukpodapho
 agbalihu!

Gube Chileke; palikpodapho
 ẹka ngu apali!

Ta azohashinu ndu ono,
 aakpa ẹhu ono!

13 ?Denu g'o nwuru ndu
 ẹjo-iphe anọduje epfutoshi
 Chileke?

?Bu gunu meru iphe,
 ẹphe anọduje ari lẹ Chileke
 ta adudu iphe,
 oome phẹ?

14 Obenu l'itukoje iphemiphe
 humakota.

Ihumaje ndu eje iphe-ẹhuka;
 waa ndu agu aphu.

Ophu ichijeduru ẹka ye
 l'iphu utapfu.

Ndu ukpa bu gubedua bẹ
 ẹphe woru ndu phẹ
 ye l'ẹka.

Ndu nna phẹ anọedu buru

gụbedua agbajeru phe
mkpu.

- 15 Nyakwona ndu ejo-iphe ẹka;
mẹ ndu eme ejo-ememe.
Vokwaa ejo-iphe, ephe eme
g'oha. Ba ahakwa mẹ nanu.
16 Oo Chipfu bu Eze jasụ ẹ
tuutuutu ẹ miimiimii.
Ndu ohozo a-chihu l'ali
ke Chipfu.
17 Gube Chipfu; iphe,
ndu du agụ rwo ru ngu
be i numaruru.
Oo gubedua emeje g'obu
nmapfuru phe;
teme i nodu anumaje olu phe.
18 Haarụ ndu nna phe anọedu enge;
waa ndu eemekpa ẹhu.
G'unwu-eliphe haa phe
akpapa ishi.

11

*Ebvụ, Dévidi deru nu
onye-ishi ebvu*

- 1 Mu woru onwomu ye Chipfu
l'eka.
?Denu g'o nwuru unu suru
ge mu phee ephephe
g'enu je edomia onwomu
l'eka ubvu du?
2 No kele ndu ejo-iphe woharu
onwophe seta apfu phe
ke kikiki g'ephe gbaa
ndu obu phe
guru iphoro.
3 Eshi ophu e mebyishiwuru
itso, gude mkpukpu;
?buhunu gunu b'a suru
g'onye-pfuberekoto
mebaa ozo?
4 Chipfu nokwa l'eze-ulo iya,
du nsọ.
Eka aba-eze Chipfu no
bukwa l'imigwe.
O buru l'eka ono be onoduje
ele enya ẹ mgboko.
Enya iya atuko unwu-eliphe
l'ophu humagbua.
5 Chipfu enyochajekwa ndu
pfuberekoto;

mẹ ndu ejo-iphe enyocha.
 Obenu lẹ ndu bu iphe,
 aduje phẹ ree bu
 eme ndu ọzo iphe
 kpanganga aduje iya ashị.
⁶ Ndu ejo-iphe ono be
 oo-mechaa dzeeru
 icheku-ọku yẹe
 ọku-nshiegbe g'igwe
 edzeje mini-a.
 Ọ buru ejo pherephere,
 ekpo ọku a-buru
 okiphe phẹ.
⁷ Chipfu bu onye pfuberekoto.
 Ndu eme iphe, pfuru
 nhamunha aduje
 iya ree.
 Ndu obu phẹ guru ìphóró
 e-mechaa hụma
 iphu iya.

12

*Ebvú-oma, Dévidi deru
 nu onye-ishi ebvu; g'e
 gude olu-edede gwa ya*

¹ Gube Chipfu; bya agbaa
 mkpu lẹ ndibe ngu
 bvụakwaru!
 Ọ tọ dọekwa ẹka
 aahumakwadu onye
 ire-lanu.
² Onyemonye anọduje adzuru
 nwibe iya ụka;
 gude opfu-enwunwu
 eduphushi nwibe phẹ.
³ Gube Chipfu; menaa g'ẹphe
 chihu;
 mbu ndu ono, enwuru
 nwibe phẹ
 opfu-enwunwu ono;
 waa ndu ono, anọduje etu
 onwophe oke ẹpha ono.
⁴ Mbu ndu ono, asuje l'ẹphe
 a-nodu epfu g'ọ du phẹ;
 l'ọ tọ dudu onye sọru
 akpo-buru opfu ye phẹ
 l'onu.
 ?Bukwanu onye aturu phẹ
 iphe, ẹphe e-pfu?
⁵ Obenu lẹ Chipfu byakwanu
 eyeru phẹ onu bya asu phẹ:

“O rwuakwaru teke ya
 a-byapfuta unu;
 kele ndu ukpa be unu
 kpatashiwaru ehu;
 teme ndu adudu g'ọ du phe
 gunukawa aphu unu.

Nta-a be o rwuwaru teke
 ya a-gbaru phe mkpu ono,
 ephe ele enya iya ono.”

⁶ Iphe, Chipfu pfuru
 bu okpobe opfu.

Opfu iya ono du g'okpobe
 mkpola-ochaa,
 a huru l'oku-uzu mgbo esaa
 g'o gbuchafu egbuchafu.

⁷⁻⁸ Ndu ejo-iphe dzuakwaru
 ekameka; teme iphe,
 unwu-eliphe gharu iphu
 buwaru ejo-ememe.

Obenu l'oo gube Chipfu
 anoduje eche anyi.

Oo ngu eletaje anyi enya
 mkpurumkpuru
 g'eka ndu ejo-iphe te erwu
 anyi l'ehu.

13

*Ebvü, Dévidi deru nu
 onye-ishi ebvü*

¹ Gube Chipfu; ?bu jasü teke
 ole be ii-zoha-beru mu
 g'i zoharu mu owa-a?

?Bu jasü l'ojojoge to?

?Bu jasü teke ole
 be iighaberu mu azu?

² ?Mu a-takpo nshi jasü teke ole?

?Bu je eberu iberu-agma be
 aphu e-ji mu obu eswe
 l'enyashi egube owa-a?

?Bu teke ole be ndu ohogu
 mu a-tu-beru okoo
 kpua mu?

³ Lenaa mu enya gube Chipfu,
 bu Chileke mu;
 yenaaru mu onu!

Menaa ge mu huma uzo;
 a nonyaa mu nwuhu!

⁴ K'ophu ndu ohogu mu
 ata asujedu l'ephe
 mekpewaru mu.

Noo kele ndu achi mu le njo
 be e-tekwa eswa me
 mu daa.
⁵ Obenu l'oo n-yemobu ngu be
 mu dakoberu.
 Mu ete eswa; kele mu maru
 l'ii-dzota mu.
⁶ Mu a-nodu agu ebvu anu
 Chipfu;
 kele o nwubenukaru
 mu enya.

14

*Ebvü, Dévidi deru nu
 onye-ishi ebvu*

¹ Ndu eswe anoduje ari l'ime
 obu phe le Chileke
 ta adudu.
 Ephe mebyishiwaru
 onwophe;
 bya emewaa iphe,
 Chileke kporu ashi;
 ophu o dudu m'onye lanu
 eme iphe, du ree.
² Chipfu gbe l'imigwe lee enya
 le mgboko-a; mbu l'ehu
 unwu-eliphe;
 ge ya maru ?o nweru onye
 kwaru enya?
 Mbu g'o maru ?o nweru onye
 achọ yebe Chileke?
³ O le g'ephe ha tukowaru haa
 uzo jephuhu.
 Ephe tukowaru g'ephe ha
 mebyishihukota.
 O to dudu g'o ka mma l'oo
 onye lanu eme iphe,
 du ree.
⁴ O dukwa ge ndu ono,
 eme ejo-ememe ono te
 nwedu egomunggo;
 mbu ndu ono, anoduje
 eri ndibe mu g'onye eri nri;
 ophu ephe epfujedu
 anu Chipfu.
⁵ Ephe bu ndu ndzu-agugu
 rwutaru;
 obenu le Chileke no-kube
 ogbo ndu pfuberekoto.
⁶ Obujeru; ndu ukpa -chichaa
 idzu; unube ndu

ejo-iphe akpòshia ya.
 Ọle onye ẹphe gbabarú l'ime
 iya je anọdu ezeru ndzú
 phẹ bukwa Chipfu.
 7 Ọ dọ mu g'e shi lẹ Zayọnu
 bya adzọo ndu Ízurelu.
 Jiékọpu e-te ẹswa; ẹhu atsoo
 Ízurelu utso mẹ Chipfu
 dophuẹpho ndibe iya
 azú l'ọnodu phẹ.

15

Ebvú-oma, Dévidi deru

1 Gube Chipfu; ?bú onye
 e-buru l'ibe ngu?
 ?Bú onye dọ idu-agma e-buru l'úbvú
 ngu, dọ nsọ?
 2 Ọo onye enwedu ẹka ọta dọ
 iya l'ẹhu;
 bya abuerupho iphe, pfuru
 ọto bẹ ọonoduje eme;
 mbú onye epfuje ire-lanu,
 shi iya l'obu;
 3 mbú onye ete evujedu
 nwibe iya nvu-azú;
 ọphu o mejedu nwibe iya ẹji;
 tẹme ọphu opfubyishijedu
 nwibe iya epfubyishi.
 4 Onye akpoje ndu dọ Chileke
 ẹji ashị.
 Obenu lẹ ndu atsú Chileke
 ebvú bẹ ọokwabeje úbvú.
 Onye abujeru; o -ribua nte lẹ
 ya e-me iphe;
 l'o mee iphe ọbu; m'obeta
 o jee ebuta iya.
 5 Onye bú; o -jie nemadzú
 ụgwọ; o too ledú ẹnya
 ntukwase;
 ọphu oorijedu uphalazu
 l'ishi ndu iswi dọ mma.
 Onye eme nno bẹ a ta
 byakpọdaa enwubata
 enwubata jasuru asuru.

16

Ebvú-oma, Dévidi deru

1 Gbochite mu gube Chileke;
 kele ọo ngu bẹ mu gbabarú
 l'ẹka je ezeeru ndzú.

- 2 Mu s̄uru Chipfu; “Oo ngu bu
Nnajiuphu nkemu.
Iphe, bu iphe, du ree, mu
nweru bu ngu be o shi
l'eka.”
- 3 A bya le ndu duru Chileke
ns̄o, bu l'eliphe-a;
o o e phe bu ndu du akpabiri;
buru phe kachaa mu
adu l'obu.
- 4 Ndu anoduje akpo ephuhuru
agwa be mgburwash̄i-ehu
phe anoduepho
aka shii eje.
- Mee anu, shi mu l'eka ta
abyadu ebe agwa phe
ono l'onu;
ophu mu abyadu egude
onu mu owa-a kpo-ku phe.
- 5 Oo Chipfu bu okiphe,
mu ketaru;
bya aburu iya buwaa mu
mkpak̄o le nswiko;
mbu l'oo gube Chipfu be iphe,
mu a-buru no l'eka.
- 6 Iphe, e ketaru mu du ree
dugharu iya eka;
mbu l'okiphe nkemu dukpoo ree.
- 7 Mu a-noduje etu Chipfu epha;
mbu onye akpo-ziru
mu uzo.
- Oobujeru; o -be l'enyashi;
obu mu eziahaa
mu iphe.
- 8 Mu anodujeepho ari ke
Chipfu tekenteke.
Tekenteke be o no
mu l'ekutara;
k'ophu a ta abyadu enwubata
mu enwubata.
- 9 Noo g'o gude ehu nodu
ats̄o mu utso.
Mu nodu ete eswa l'ime obu
mu;
kele o to dudu iphe,
byaru emebata mu nu.
- 10 Noo kele mu maru li tii hadu
mu l'al̄i-maa.
I tii hadu onye nkengu,
du ns̄o g'o rehu
erehu.
- 11 Obenu li goshichiaru mu uzo

ndzu.
 Anono, mu anoduje l'iphu
 ngu tekenteke emeje
 g'ehu-utso ji mu obu.
 Mbu l'anono, mu anoduje
 l'ekutara ngu e-me
 g'ehu tsoo mu utso
 jasu l'ojejoje.

17

Epfupfu, Dévidi

pfuru nu Chileke

- ¹ Gube Chipfu; ngabe nchi!
 Numa arworwo, mube onye
 pfuberekoto arwo
 ngu!
 Togbo nchi numa mkpu,
 mu echi echiku ngu;
 l'i gbobe nchi numa epfupfu,
 mu epfu anu ngu;
 kele o to budu ugho be
 mu agho.
- ² Jiko byanu ahaaru mu enge!
 Byanu elee ya enya;
 maru onye iswi du mma!
- ³ I nyochawaru ime obu mu;
 teme i huwa mu ama
 l'enyashi;
 bya elerwewa mu enya
 okpobe elerwe.
- Obenu l'o to dudu iphe-eji,
 i humaru mu l'ehu.
- Onu mu be mu kwaberu enya
 g'o to du ejo opfu,
 e-shi iya nu.
- ⁴ A -bya l'iphe, nemadzu
 emegbabe; be mu
 mekwarupho iphe, i pfuru;
 buru ubara yeru ndu iwashi.
- ⁵ O bu okpa, i toru be mu
 anoduje etso;
 ophu o dudu teke okpa
 chiswafujeru mu.
- ⁶ Iphe, mu gude epfu anu ngu
 Chileke bukwa l'ingajeru
 mu nchi.
- Gbobenu nchi; numa olu mu!
- ⁷ Jiko menaa ge mu huma
 n-yemobu ngu ono,
 du biribiri ono;
 gube onye abujeru;

- ndu -gbabarū ngu l'ẹka
 je ezeeru ndzu
 l'i gude ẹkutara ngu dzota
 phẹ l'ẹka ndu ọhogu phẹ.
- ⁸ Jifujeru mu ẹjo-iphe;
 ẹgube ono, aajifuje
 iphe-ọnuka g'ọ tọ rwupya
 akpuru ẹnya ono.
- Woru mu domia lẹ mkpula
 ñkù ngu;
- ⁹ gẹ ndu ẹjo-iphe ta akpa
 mu ẹhu;
 mbụ ndu ọhogu mu ono,
 nọ-pheru mu mgburugburu
 eme g'ẹphe gbua mu ono.
- ¹⁰ Imemini nemadzụ ta
 adujedu phẹ;
 tẹme ẹphe nọdu egudeje
 ọnu eku onwophe.
- ¹¹ Nta-a abujeru; ẹkameka,
 mu shiru; ẹphe etsophe mu;
 nọ-pee mu mgburugburu;
 eme g'ẹphe kwatsua mu.
- ¹² Ẹphe adzụgabejechaa
 g'agụ, ẹgu àgù;
 ọ nọdu achọ anụ,
 ọo-dzụ-gbu;
 mbụ l'ẹphe aduje g'ẹjo agụ,
 nmakpuru anmakpuru
 kwabẹru iphe
 e-shita iya iphu.
- ¹³ Gbalihunụ gube Chipfu;
 fọaru phẹ!
 Mena g'ẹphe gbushi
 ikpere huaru ngu
 ọnu l'ali!
 Gudenu ọgu-echi ngu
 dzọo mu l'ẹka ndu
 ẹjo-iphe!
- ¹⁴ Gudenu ike nkengu nafuta
 mu l'ẹka phẹ;
 mbụ l'ẹka ndu okiphe
 nkephẹ kpajiru l'iphe
 kẹ mgboko-a;
 mbụ ndu i meru;
 ẹphe nweru ẹku;
 nweru iya k'etsutsu iya;
 k'ọphu unwu phẹ mẹ
 unwu nwanwa phẹ
 e-nweru iphe nweru
 k'anyinyi.

15 Obenu lẹ mbẹdua bẹ e-gude
 apfubekoto hụma
 iphu ngu.
 Mu -tehuẹpho bẹ ẹhu-utso
 e-ji mu obu;
 noo kele mu a-hụma
 ụgbugba ngu.

18

*Ebvú, Dévidi, bụ
 onye-ozí Chipfu deru nụ
 onye-ishi ebvú*

*Ebvú-a bẹ ọ gụru gude kele
 Chipfu lẹ mbọku, Chipfu nafutakotaru iya l'ẹka ndu ọhogu iya l'ophu; kelekele ke
 Sọlu*

(2Sám 22)

1 Mu yeru ngu obu Chipfu.
 Ọo ngu bụ ike mu.
 2 Ọo Chipfu bụ
 agbara-mkpuma nkemu;
 bya aburu
 ụlo-ezeru-ndzụ mu;
 bụru onye
 agbafutaje mu nụ.
 Ọo Chileke mu bụ
 agbara-mkpuma,
 mu agbabajẹ je edomia
 onwomu.
 Ọo ya egbobutaje mu g'ọ
 tọ dụ iphe, e-me mu nụ.
 Ọ bụru iya bụ onye egudeje
 ọkphehu iya dzọo mu.
 Ọo l'ime iya bẹ mu agbabajẹ
 je anọdu zeeru ndzụ.
 3 Ọo Chipfu ono, bụ onye
 gbaru g'a jajẹ iya
 ajaja ono bẹ mu arakuje;
 l'ọ dzọo mu l'ẹka ndu
 ọhogu mu.
 4 Anwụhu shiwaa chie mu
 ẹgbirigba l'olu.
 Ọla-l'iswi nọdu asọ
 gborogboro gẹ mini
 asọ-pfuta mu.
 5 Ẹkpa-oyi alị-maa nwụa mu
 kpalaa.
 Anwụhu shiwaa woru ọnyà
 gbabẹru mu.
 6 Ọle teke mu eje iphe-ẹhuka bẹ
 mu rakuru Chipfu.

Mu rakuru Chileke mu;
     sụ g'ọ dzọo mu.
 Ọ gbẹ l'eze-ulo iya numa olu
     mu.
 Mkpu, mu chiru chiku iya
     rwua ya lẹ nchi.
 7 Noo ya bu; eliphe l'ophu
     tehu kparikpari;
     nmakota jijijiji.
 Ọkpa úbvú l'ophu
     nmaghukota anmaghu;
     kele Chileke bẹ ẹhu egu egu.
 8 Ẹnwuru ọku shi iya l'imi
     akpu ke tụtutuutu.
 Ọku, shi iya l'onu afushi
     tukoephe iphemiphe
     ekepyashi.
 Icheku-ọku iphe,
     o kepyashiru tuko
     ekameka ata pfupfupfu.
 9 Ọ dojaha akpaminigwe
     ke tararara; ọ buru
     iya alufuta.
 Ọchii, gbahuru ke tsukiribaa
     nodu iya lẹ mkpula
     okpa.
 10 Ọ nodu l'eli chierobu phezeta.
 Ọ buru lẹ nkù pherephere
     bẹ o degeru ezi
     phuphuphu.
 11 O woru ochii kpuchia onwiya;
     mbu l'urwukpu, mini jiru
     ejiji bẹ no-pheru iya
     mgburugburu.
 12 Urwukpu; waa
     akamini-mkpuma; waa
     icheku-ọku, ata pfupfupfu
     shi l'ogbunwiiinwii ya
     agushihugba.
 13 No iya; Chipfu gbẹ
     l'akpaminigwe tya
     egbigwe.
 A numa olu onye ono,
     bu Okalibe-kakota-shii
     ono;
     bya ahuma akamini-mkpuma;
     waa icheku-ọku,
     ata pfupfupfu.
 14 Ọ gbaa apfu iya gude chikaa
     ndu ohogu iya.
 Ebemu-igwe bẹ ọ kuru ke

phoo.

Ephe zekota l'oso gbalachaa.

15 Gube Chipfu ziru unme fuu
gbooru ndu ohogu
ngu uja.

Eze Enyimu sokahu ebo;
k'ophu a humachaaru
ohu-enyimu l'enya;
kpuhachaa eka a turu
okpa-alì mgboko; a huma.

16 Chipfu gbẹ l'imigwe tufu eka;
zu mu gburumu;
gufuta mu l'ogbu-mini.

17 O nafutakwaru mu pho l'eka
ejo ohogu mu;
me l'eka iphe, bukpo ndu
mu du ashì;
noo kele ephe kariru mu eka.

18 Mboku ono, mu eje iphe-ehuka
ono be ephe tsoru mu ogu;
obenu l'oo Chipfu gbataru
mu ike.

19 O yebedua kutaru mu dobe
l'eka mu no tusaru ehu.

O yeru mu eka nafuta mu l'ogu;
kele mu du iya l'obu.

20 Chipfu buru mu nggo;
kele mu bu onye
pfberekoto;
mbu kele mu bu onye iswi
du mma.

21 Noo kele o buepho uzo,
Chipfu toru be mu
anoduje etso.

Ophu mu egudejedu eme
ejo-iphe gbakutaru
Chileke azu.

22 Ekemu Chipfu be mu
nwubekotaru enya g'o ha.

Teme ophu mu aghajeduru
iphe, o suru g'e meje
okotazu.

23 O to dukpoda eka uta du
mu l'ehu l'ataphu iya.

Mu sedekperupho onwomu;
ophu o dudu ejo-iphe,
mu yejeru eka.

24 Chipfu buru mu nggo;
kele mu bu onye pfberekoto;
mbu l'o buru mu nggo;
kele mu bu onye iswi

- dú mma l'iphu iya.
- 25 Ndu yeru ngu obu bẹ
iigoshije l'i yeru phẹ obu.
Ndu dọbe ree bẹ ìiduebejeru
ree.
- 26 Ndu obu phẹ gụru ìphóró
bẹ iidobejeru obu ìphóró.
Ì nọdu emejeru ndu doberu
ọzo phẹ nggọdogo
nggọdogo g'umere
phẹ gbaru.
- 27 Ndu wozeru onwophe
alì bẹ ìidzotaje;
obenu lẹ ndu eku
onwophe bẹ iiwozeje
alì l'onwongu.
- 28 Ọo gube Chipfu eyejeru mu
ọku l'orọku mu.
Ọo gube Chileke mu emeje
g'ìphóró dọru mu
l'ẹka ọchii agba.
- 29 Eshinu iiyeru mu ẹka bẹ mu
e-tso ikpoto ndu ojọgu ọgu.
Igbulo mkpukpu phẹ bẹ mu
e-nyi; eshinu mu lẹ
Chileke swì.
- 30 Ụzo Chileke bẹ ntọcha
adọdu m'ilile.
Opfu Chileke bukota ọkpobe
opfu.
Oogbobutaje ndu gbabarọ
l'ime iya je anọdu zee ndzọ.
- 31 ?Bụ onye buba Ọkalibe,
dụ nọ, abọdu
Chipfu kpoloko?
?Bụ onye buba
agbara-mkpuma,
abọdu Chileke anyi?
- 32 Ọo Chileke emeje g'ike dọ
mu.
Ọ bọru iya meru ọzo mu;
ọphu ntọcha adọdu iya.
- 33 Oomeje gẹ mu pfu shọshoo
gẹ mgbada;
mbụ l'oomeje gẹ mu
pfuru pfushia ike
l'eli úbvú.
- 34 Ọ zuru mu; mu maru
g'aalwuje ọgu;
k'ọphu bụ l'ọ tọ dọdu
m'obeta ọ bọru apfu,

- e kweru l'igwe;
mu aduele-a ike gbaa ya.
- 35 Oo gube Chipfu egbobutaje
mu; shi egube ono
dzoo mu.
- O buru ekutara ngu be
iigudeje gudesia mu.
- Eka iyeru mu ekutseje mu.
- 36 I mesataru uzo mu osa;
g'okpa te echiswafu mu.
- 37 Mu gude oso chia ndu
ohogu mu gude;
ophu mu anmaduru nggu;
jasu mu mee phe;
ephe buru mkpurupyata.
- 38 Mu chiru phe pyakapyaka;
k'ophu ephe ta aduedu
ike gbelibaa ishi ozo.
- Ephe zegbaephe ke manyoo
le mgboru okpa mu.
- 39 Oo ike nkengu be mu gude
eje ugu.
- Ndu etso mu opfu be i meru;
ephe gbushiru mu ikpere.
- 40 Ndu ohogu mu be i meru;
ephe ye okpa l'oso.
- I mee; mu toko ndu mu du
ashi gbushikota.
- 41 Ephe chiru mkpu;
ophu o dudu onye gbaru
phe mkpu.
- Ephe raku Chipfu;
ophu o yeduru phe onu.
- 42 Mu gweru phe uji mee phe;
ephe du g'urwuku,
pherephere zikashiru.
- Mu wushia phe g'epuchi le
gbororo.
- 43 I nafutaru mu l'eka ndu etso
mu opfu; bya emee;
mu mu buru ishi ohamoha;
k'ophu ndu mu eshidu
maru byaru alwakota
mu l'eka.
- 44 Ephe -numa l'owa-a iphe,
mu suru g'e mee baa;
ephe emee ya egwegwa.
- Ndu ohozo nodu
ephozekotaru mu.
- 45 Meji tufukota iphe,
bu ndu ohozo ono;

- tēme ēphe nōdu eshijegbaa
 l'ēka ēphe shi wohaa
 onwophe phuru
 yeyeye byapfuta mu.
 46 Chipfu nōkwa ndzū;
 unu tua
 agbara-mkpuma
 nkemu ono ēpha!
 Unu kutsee Chileke;
 l'ōo ya bū onye adzoje
 mu nū!
 47 Ōo Chileke ejeje agwata
 ūgwō iphe, ndu ōhogu
 mu meru mu.
 O meru; unwu-eliphe
 nōdu mu lē mkpula.
 48 Ōonafutaje mu
 l'ēka ndu ōhogu mu.
 Oowolije mu eli woru
 mu doghaa ndu
 etso mu opfu.
 Ōogbafutaje mu l'ēka
 ndu emeje nemadzū
 iphe-kpangangaa.
 49 Noo g'o gude mu je
 a-pfuru l'iphu ōhamoha
 kele gūbe Chipfu ekele.
 Mu a-gū ebvü gude tua
 ngu ēpha.
 50 Onye eze, ō hōtaru bē
 oomeje g'o mekpee
 l'ōgu.
 N-yemobu iya bē
 ōonoduje egoshi onye
 ō wuru manū l'ishi,
 bū Dévidi yēe oshilōkpa
 iya jasū lē tuutuutuu
 lē mīimiimii.

19

*Ebvü-oma, Dévidi deru
 nū onye-ishi ebvü*

- 1 Igwe l'ophu atū ōnu gē
 Chileke dū-be biribiri.
 Akpaminigwe nōdu egoshi
 g'oomebe ōna.
 2 Eswe mbōku-mbōku atū ōnu
 iya; tēme ēnyashi nōdu
 emeje g'a kabaa ya
 amaru.
 3 A taa nūdu olu phe;
 ōphu ō dūdu iphe,

ẹphe ẹpfu, aanyị ịe nchị;
 4 Obenu l'olu p̄hẹ t̄koru eliphe
 l'ophu ngak̄ota.
 Ozi, ẹphe ezi jerwuchaa ẹka
 mgboko beru.
 Ọo Chileke kp̄uru ụlo doberu
 ẹnyanwu l'imigwe.
 5 Ẹnyanwu n̄odu eshije l'ulo
 iya ọbu kpufuta ḡe nwoke,
 luru nwanyị k'òphúú.
 Ẹhu n̄odu atso iya ḡe
 mkparawa, ike d̄u,
 l'eye at̄u ẹgo ọso.
 6 Ọowaje l'akpaminigwe l'ishi
 lanu; o shi l'ishi iya
 ono jee jas̄u l'ishi
 iya ọphuu.
 Ọphu ọ d̄udu iphe, a-s̄u
 ịe ya n̄o l'ẹka
 okpom̄oku iya te
 erwudu iya l'ẹhu.
 7 Ekemu Chipfu d̄ube ree.
 Oomeje g'obu ḡu-zeta
 nemadzu.
 Omelali, Chipfu doberu ta
 angadu anganga.
 Oomeje g'onye amazidu iphe
 kabaa amaru iphe.
 8 Iphe, Chipfu t̄uru ọkpa iya
 pfukwaru nhamunha.
 Oomeje g'ẹhu tsoo nemadzu
 utso.
 Iphe, Chipfu s̄uru g'e meje
 doru r̄isaa.
 Oomeje nemadzu g'ọ
 h̄uma-rweta ụzo ree.
 9 Ntsumebvu Chipfu d̄u ree.
 Ọo-n̄o jas̄u l'ojejoje.
 Iphe, Chipfu t̄uru l'ekemu
 bu eviya.
 Ọ pfukotar̄u nhamunha.
 10 Ọ ka mkp̄ola-ododo aḡu ẹgu;
 ḡe mkp̄ola-ododo ono
 aduhabe ree.
 Teme ọ tsohaa man̄u-ẹnwu
 l'utso; m'o rwuhaa
 ọ buru ẹbakala-ẹnwu.
 11 Ọonoduje al̄o m̄ube onye-oz̄i
 ngu ẹka ịe nchị.
 Obunggo d̄uru iya onye
 an̄oduje eme iphe,

o pfuru.

12 Oḽe o bu; ?bu onye amajeru
teke ya eme iphe-ẹji?

Jiko sachafukwa mu iphe-ẹji,
mu meru ophu mu amadu.

13 Yetaru mube onye-ozu ngu
eka jiko ge mu te
elekebeje enya mee
iphe-ẹji.

Te kwekwa g'iphe-ẹji kapyabeje
mu enya.

Oo ya bu ge mu a-ḽebe ree;
teme l'a haaru mu enge
le mu ta tupyajeduru
gube Chipfu.

14 Jiko Chipfu; g'opfu,
shi mu l'onu; me iphe,
mu aru l'ime obu mu duje
ngu ro ree;
kele oo ngu bu
agbara-mkpuma mu;
bya aburu onye agbafutaje
mu nu.

20

*Ebvú-oma, Dévidi deru
nu onye-ishi ebvu*

1 Ge Chipfu numaru olu ngu
nta-a, iphe-ehuka byaru
ngu-a!

Ge Chileke ke Jiékoḽu jiko
gbobutakwa ngu!

2 G'o shikwa l'ulo iya,
du nsu bya agbaaru
ngu mkpu!

G'o shinu le Zayonu bya
agbaaru ngu odzori!

3 G'o nyatakwa iphemiphe,
i miru enya nu iya!

G'o natakwa
ngweja-akpo-oku,
i gweru nu iya!

4 G'o nukwa ngu iphe,
du ngu l'obu!

G'o mekwaa g'iphe,
i tuberu jee g'i tuberu iya!

5 Oo ya bukwanu g'anyi
atua okoo m'anyi numaepho
l'eka nkengu kangoru.

Anyi achi-liaru Chileke
anyi ekwa-ohubama.

Gẹ Chipfu mekwaru ngu
 iphemiphe, i rwokotaru
 iya!
 6 Nta-a be mu mawaru le
 Chipfu dzotawaru onye nkiya,
 a wuru manu l'ishi.
 Ogbeje l'imigwe,
 du nsọ ono za iya enu.
 O ndu egudeje okpehu iya
 mee g'eka onye eze
 kangoo.
 7 O nweru ndu achijeru upfu
 kwee l'ugbo-inya.
 O nwekwarupho ndu ophu
 akpojeru obu ye
 l'inya-ogu phe.
 Obenu l'anyibedua bu
 epha Chipfu, bu Chileke
 anyi be anyi dakoberu.
 8 Epebedua vukotawaru abali
 dagbua ochii;
 obenu l'anyibedua gbeshiru
 pfuru pfushia ike.
 9 Jiko Chipfu; menaa g'eka
 onye eze anyi kangoo!
 Numarolu olu anyi nta-a,
 anyi araku ngu-a!

21

*Ebvú-oma, Dévidi deru
 nu onye-ishi ebvu*

1 Gube Chipfu; ehu atso eze utso
 l'okpehu ngu paru eka.
 Lewarọ egube eswa,
 oote l'i meru; eka iya kangoo!
 2 I mekpọeru iya phọ iphe,
 du iya l'obu;
 ophu o dudu iphe,
 o saru onu su g'i meeru iya,
 i ti meduru iya.
 3 I gude iphe-oma, nyiberu
 anyibe gba iya ndzuta;
 bya eworu okpu-eze,
 e meru l'okpobe
 mkpola-ododo kpube
 iya l'ishi.
 4 O rworu ngu ndzu;
 i nwekwa iya ya pho;
 mbu mee g'eswe ndzu iya
 buru ojejeje.

- ⁵ Emekpe ono, i meru;
o mekpee ono meru;
a nọdu akwabẹ iya ùbvù,
parụ ẹka apaa.
I meru; ọ dụ akpabiri;
egbu nwịinwii.
- ⁶ Mbụ-a; l'ị gọwaru iya
ọnu-oma ojejeje;
bya emee g'ẹhu tsoje iya uto;
noo kele ị nọ swiru iya.
- ⁷ Eshinu eze dakoberu Chipfu;
tẹme Ọkalibe-kakọta-shii
yee ya obu bẹ a ta
abyakwa enwubata iya
enwubata.
- ⁸ Ẹka ngu a-kpachaaru ndu
ọhogu ngu g'ẹphe hakọta.
Ndu ị dụ ashị bẹ ii-gude
ẹkutara ngu zụ pfụurii.
- ⁹ Teke ii-me g'a hụma ngu
bẹ ịi-hụ phẹ l'ọku,
enwu phoophoophoo;
mbụ lẹ Chipfu
a-tukoshi phẹ oke
ẹhu-eghu iya;
gude ọku tsupyashia phẹ.
- ¹⁰ Ii-mebyishi awa phẹ lẹ
mgboko-a l'ophu;
mekwaaphọ g'unwu phẹ
chihu lẹ mgboko-a.
- ¹¹ Ẹphe a-nọdu achikpooru
ngu ẹjo idzu;
gbachaaru ngu ke njo;
ọle ọ tọ dudu ophu e-nweru ishi.
- ¹² Kele ii-me g'ẹphe ye ọkpa l'oso;
m'ị setaephọ apfụ ngu ke
kikiki g'ị gbaa phẹ.
- ¹³ Gube Chipfu; g'e kutsee ngu
l'okpehu parụ ngu ẹka.
Anyịbedua a-nọdu agụ ebvu
etu ngu ẹpha l'ike
dunukaru ngu.

22

*Ebvụ-oma, Dévidi deru nụ
onye-ishi ebvu; g'e gude olu,
"Ele Nchi-abọhu" gụa ya*

- ¹ Chileke mu! Chileke mu!
?Bụ gụnu bẹ o gude ị haa mu
nkinyi mu?

- ?Bụ gụnu meru g'o gude i haa
mu adzota je anodu mu
uzenya?
- ?I je anodu g'i ti numa ude,
mu atsụ?
- ² Gube Chileke mu;
eswe l'enyashi be mu
arakuje ngu;
i ti zadu mu enu; obenu
le mu ta anokirishijedu.
- ³ Ole i dunaa nsọ g'i du;
mbu gube onye eze ndu
Izurelu anoduje etu epha.
- ⁴ Oo ngu be nna anyi phe
dakoberu.
Epe dakoberu ngu;
i nafuta phe.
- ⁵ Epe rakuru ngu; i dzoo phe.
Epe dakobe ngu;
ophu i kpuduru phe
iphu le ntụ.
- ⁶ Obenu le mbedua bu
mgbashiride;
mu ta abudu nemadzu.
Mu bu onye unwu-eliphe
emeje iphe-iphere;
bya aburu onye adudu iphe,
ndiphe guberu iya.
- ⁷ Iphe, bukpuo ndu ele mu
enya achi mu ochi;
aphuru mu egbonu;
bya ekweru mu une; su:
- ⁸ "O kwa l'o suru l'oo Chipfu
be ya boru mkpa iya.
Ngwa; ge Chipfu obu
nafutanu iya!
G'o gbafutanu iya;
eshinu o suru le ya du
Chipfu l'obu."
- ⁹ Ole o kwa ngu-a kufutaru
mu l'epho ne mu.
O buru ngu meru; mu
dakobe ngu; e -shiro
teke mu angukwadu era.
- ¹⁰ A nwuru mu bya ekuru
mu ye ngu l'eka.
E -shi teke mu no l'epho ne
mu be i buhawaa Chileke mu.
- ¹¹ Ba nodukwa mu uzanya;
kele iphe-ehuka nokwa mu
phakuu;

- ọphu mu enwekwa onye
 gbaru mu mkpu.
- 12 Oke-eswi, dụ igwerigwe
 nọ-pheru mu anọ-peech;
 mbụ lẹ obobena ndu
 Beshanu gbaru mu
 mgburugburu.
- 13 Ẹphe sagbaaru ọnu galaba
 eje abyapfuta mu g'oduma,
 l'agbọ ụja, ejepfu anụ,
 oo-gbu; taa.
- 14 A wụshiru mu gẹ mini.
 Iphe, bụ ọkpu, nọ mu
 l'ẹhu gbụghashihu.
 Nta-a bẹ obu mu dụwaa
 g'ụnwù.
 Ọ nọwa mu l'ime zashihu
 azashihu.
- 15 Ike bvụwaru mu;
 ọphu ụvohu aduhedu
 mu m'ilile.
 Ire nyakwaru mu l'akpo.
 I woru mu gwophua
 l'urwuku gẹ mu nọdu
 nwuhu.
- 16 Nkuta nọ-phewaru mu
 mgburugburu.
 Ikpoto ndu eme ejọ-ememe
 gbaphewaa mu
 mgburugburu;
 kpọ-fushia mu ẹka yee
 ọkpa.
- 17 Nta-a bẹ ẹgara agụwa
 mu ọgu.
 Ndiphe tükowa chiru ẹnya
 dzee mu ele mu kẹ
 phoripori.
- 18 Ẹphe kee uwe mu l'ẹhu l'ẹhu;
 o be l'ọphu mu eyeje l'ime ẹhu;
 ẹphe tụa ido g'ẹphe maru
 onye a-chita iya nụ.
- 19 Jiko gụbe Chipfu;
 ba nọdukwa mu ụzenya!
 Gụbe mkpakọ ike mu;
 bya ẹgwegwa bya
 agbaaru mu mkpu!
- 20 Gbafuta ndzụ mu g'e te
 gude ogu-echi phua mu!
 Gbafutaro mkpakọ iphe ono,
 mu nweru ono, bụ ndzụ mu;
 gẹ nkuta ta takashi iya!

- 21 Jiko dzotanu mu l'onu
oduma;
waa lẹ mgbaka mpu atsụ.
Eshinu i zawaru mu ẹnu;
22 bẹ mu a-ra ẹpha ngu arara
g'unwunna mu phe
nụma-dzuru.
Mu anọdu l'edzudzu-ọha jaa
ngu ajaja.
- 23 Unubẹ ndu atsụ Chipfu ebvu;
unu jaa ya ajaja!
Iphe, bukpo g'unu ha buru
oshilokpa Jiékọpu;
unu kwabeje iya ùbvù!
Unubẹ oshilokpa Ízurelu
l'ophu; unu baje ru iya ẹja!
- 24 Kele onye iphe-ẹhuka byaru
b'ẹ o too lejedu
olegbulẹnya;
mbụ l'ọ tọ gbadojedu
onye eje iphe-ẹhuka;
ọphu ọ ghajeduru
iya azụ.
Ọonumaje-chia olu, o gude
chiku iya lẹ mkpu.
- 25 Mu a-nọdu l'edzudzu-ọha jaa
ngu ajaja iphe, i meru mu.
Ọ buru l'iphe ndu atsụ ngu
ebvu bẹ mu a-nọdu
mekota iphe, mu riburu
angụ ememe.
- 26 Ndu ukpa bẹ ẹpho e-ji.
Ndu achọ Chipfu ajaa
ya ajaja.
“Gẹ ndzụ unu buru ojejeje.”
- 27 Unwu-eliphe l'ophu
e-mechaa nyata iphe,
nwuru nụ.
Epe adakọbe lwapfuta
Chipfu.
Mbụ-a; iphe, bukota ipfu,
nọkota l'ohamoha
bẹ e-mechaa bya
abakotaru iya ẹja.
- 28 Kele iphe, bukotakpo
alị-eze ndiphe l'ophu
bukota kẹ Chipfu;
tẹme ọ buru iya achikota
ohamoha.
- 29 Iphe, bukpo ndu nweru iphe
l'eliphe-a bẹ e-mechaa bọru

iya ọbo-iphe; bakwaaru
 iya phọ eja;
 tẹme iphe, bukotakpoo
 ndu e-mechaa buru eja bẹ
 e-mechakwaphọ gbua
 ikpere l'ataphu iya;
 mbu ndu ta adudu ike edobe
 onwophe ndzu.

³⁰ Ọgbo, nọ l'iphu e-jeru iya ozi.
 Ọgbo, a-bya nọ bẹ aa-kọru
 kẹ Nnajiuphu.

³¹ Aa-raru iya ndu e teke
 anwukpodanu anwunwu
 lẹ Nnajiuphu bu onye
 pfuberekoto;
 mbu l'ọo yẹbedua meru iya.

23

Ebvú-oma, Dévidi deru

- ¹ Chipfu eche mu g'onye eche
 aturu;
 ọphu ọ dukpoda iphe,
 ọko iya bya aduru mu.
- ² Oomeje gẹ mu zẹe tuta unme
 l'eka irwu eswa du.
 Ọ nọdu eduje mu eje l'aguga
 mini, dọru nyimunyimu.
- ³ Oomeje g'obu gu-zeta mu.
 Ọ buru ọzo, pfuru oto bẹ
 oodujeru mu shia g'ee-shi
 g'ẹpha iya apfuru.
- ⁴ Obetakpoo ọ buru ọzo,
 du lẹ nsuda, gbahuru
 tsukiribaa bẹ mu eshi
 ọ tọ dudu ejo-iphe,
 mu atsọ ebvu iya;
 kele i nọ swiru mu eswiru.
 Mgboro mẹ oshi-mpaleka
 ngu anọduje adu mu obu.
- ⁵ Iigweshijeru mu nri gẹ
 mu ria l'iphu ndu achi
 mu lẹ njọ.
- I nọdu eteje mu manu,
 eshi mkpọ l'ishi g'eemeje
 onye a kwaru ẹbyaa.
- Okoro mu bẹ iimeje;
 l'ọ ji pyimu pyimu
 ebushihu ebushihu.
- ⁶ Ọ buẹpho k'oma waa
 n-yemobu Chipfu a-nọdu
 etso mu jasukpoo gẹ mu

a-nọ-beru.
Mu ebuerupho l'ulo Chipfu
jaswaruroya.

24

Ebvú-oma, Dévidi deru

- ¹ Mgboko; yẹ iphemiphe,
nọ iya nọ bukota kẹ Chipfu;
mbụ eliphe-a l'ophu;
mekpoo ndu bu iya nọ;
² kele ọo l'eli eze-onyimu
be ọ turu okpa iya;
bya emee ya;
ọ nguru anguru l'eli onyimu
ime-ali.
- ³ ?Bụ onye a-dụ ike nyihu
úbvú Chipfu?
?Bụ onye a-dụ ike pfuru
l'eka o doberu nsọ?
- ⁴ Ọo onye ọbochi-eka iya labo
adudu iphe-eji, dụ iya nọ;
teme obu iya gụa iphoro;
onye te ewoduru obu iya
ziberu iphe, bụ ugho;
teme ophu okpapyabejedu
iphe, o meru gụa enwa.
- ⁵ Onye ono be Chipfu a-goru
onu-oma nọ;
teme Chileke ono, bụ onye
adzoje iya nọ ono ahaaru
iya enge.
- ⁶ Noo g'ogbo, achọ ngu nọ
aduje bụ onoya;
mbụ ndu achọ g'ephe hụma
iphu gube Chileke kẹ Jiékọpu.
- ⁷ Unu gụhashia onu-abata
ono g'o gheru onu!
Unu gụhashia mgbo ndiche
ono;
k'ophu eze akpabiri a-bata.
- ⁸ ?Bụ onye bukpo eze
akpabiri obu?
Ọo Chipfu, bu onye nwe
ike yẹ okpehu;
mbụ Chipfu onye ejeje ọgu
lwu-kpee.
- ⁹ Unu gụhashia onu-abata
ono g'o gheru onu!
Unu gụhashia mgbo ndiche ono;
k'ophu eze akpabiri a-bata.
- ¹⁰ ?Bụ onye bukpo eze akpabiri

ono?
 Oo Chipfu, bú Okalibe-Kakota-Ike
 bú eze akpabiri obu.

25

Ebvú, Dévidi deru

- ¹ Oo gúbe Chipfu bẹ mu gude
 obu mu g'ọ ha epfu anụ.
² O búru gúbe Chileke mu bẹ
 mu dakoberu.
 Te kwekwa g'e kpua mu iphu
 lẹ ntụ;
 ọphu i kwekwa gẹ ndu ọhogu
 mu tọru okoo kpua mu.
³ O tọ dọkpodaa onye ọnya dọ
 l'ẹka ị nọ, e kpujeru
 iphu lẹ ntụ.
 Obenu lẹ ndu eme umere,
 agbaduru phẹ nụ;
 ẹbe adụ iphe, kparụ iya nụ
 bẹ ee-kpu iphu lẹ ntụ.
⁴ Jiko Chipfu; goshinu mu
 gbororo ngu;
 menaa g'uzo ngu doo mu
 ọnya ree!
⁵ Goshi mu ọzo, mu e-shije
 eme ọkpobe opfu ngu;
 l'i zia mu iphe l'onwongu;
 kẹle ọ ngu bú Chileke,
 l'adzọje mu nụ.
 O búru l'ẹka ị nọ bẹ ọnya mu
 aduje mbọku-mbọku.
⁶ Gúbe Chipfu; jiko nyatakwa
 obu-imemini;
 yẹe n-yemobu ngu;
 kẹle ẹphe shi l'ojejeje.
⁷ Ta nyatakwa iphe-ẹji,
 mu meshiru l'okoro bya;
 ọphu ị nyatakwa lẹ mu
 shi kwefuru ngu ike.
 Gude kẹle i yeru mu obu
 nyata mu rọ;
 kẹle ị dọ ree Chipfu.
⁸ Chipfu dọ ree bya aburu
 onye obu iya guru ìphóró.
 O búru iphe ono meru g'o
 gude ọ nọdu ezije
 ndu iphe-ẹji ọzo iya ono.
⁹ Ndu wozeru onwophẹ alị
 l'iphu iya bẹ ọonoduje
 edu g'ẹphe mee iphe,

- pfuru nhamunha.
 O ñodu anoduje ezi phe uto
 iya.
- 10 Ndu eme iphe, du
 l'ogbandzu Chipfu;
 bya eme iphe, o suru g'e
 meje
 be Chipfu egoshije le ya
 yeru obu; bya aburu
 o-me-g'o-pfuru;
 mbu ndu edobeje iphe,
 ogbandzu epe l'iya pfuru.
- 11 A makwaru-a l'ejo-iphe,
 mu meshiru ngu paru aka.
 Olobu Chipfu; jiko guaru
 mu ro nvu g'epha
 ngu apfuru.
- 12 ?Bu onye bukpo onye atsü
 Chipfu ebvu?
 Onye ono be oo-kpo-ziru uto,
 gbaru iya l'eshishi.
- 13 Onye ono be iphe a-ñodu
 aduru le ree
 mkpurumkpuru.
 O buru oshilokpa iya
 e-nweru ali ono.
- 14 Ndu Chipfu kporu obu yeru
 bu ndu atsü iya ebvu.
 O buru ndu ono be oomeje
 g'ephe maru ogbandzu
 epe l'iya.
- 15 Enya mu buepho le Chipfu
 be oduje;
 kele o bu ya pho kpoloko
 bu onye a-du ike zofu
 mu l'onya.
- 16 Ghanaaru mu iphu;
 phunaaru mu obu-imemini;
 kele mu no nkinyi mu;
 aphu tsokwaru mu pho.
- 17 Iphe, egburwashu mu ehu
 paakwaru igwerigwe.
 Byanu ekufuta mu l'iphe-ehuka
 mu ono!
- 18 Lenaa enya l'aphu ono, byaru
 mu nu ono; yee ejo onodu,
 mu no.
- Gukotanuru mu nvu l'iphe-eji,
 mu meru g'o ha!
- 19 Lewarö ge ndu ohogu mu
 habe igwe!

- Lewarọ ẹn̄ya h̄uma ḡe mu
 d̄u-be ph̄e ash̄i kpar̄u!
- 20 Chenu ndz̄u mu nche;
 jiko naf̄uta mu r̄o;
 g'e te kpu mu iphu l̄e nt̄u;
 k̄ele ọo l'ime ngu b̄e mu n̄o;
 ezeru ndz̄u.
- 21 G'iphe, a-n̄odu adz̄o mu n̄u
 buru k̄ele mu b̄u onye ụta
 ad̄udu l'̄ehu;
 bya aburu onye obu ḡuru
 ìph̄óró;
 eshinu ọ b̄u l'̄eka ì n̄o
 b̄e ẹn̄ya mu d̄u.
- 22 Jiko Chileke; gbaf̄ut̄anu
 ndu Ízur̄elu l'iphe-̄huka,
 ẹph̄e ejek̄ota g'ọ ha!

26

Ebvü, Dévidi deru

- 1 Haar̄u mu enge ḡube Chipfu;
 k̄ele ọ t̄o d̄udu ẹka ụta d̄u
 l̄e ndz̄u mu.
 Ọo ngu b̄e mu dakoberu
 Chipfu;
 ọphu ọ d̄udu teke mu
 ngaj̄eru anganga.
- 2 H̄unaa mu ama Chipfu!
 Nyochana mu enyocha!
 Lerwena ẹn̄ya elerwe
 l'ime obu mu waa
 l'egomunggo mu.
- 3 K̄ele ọo obu, i yeru mu
 an̄oduje akp̄o-ziru mu
 ụzo tekenteke;
 t̄eme mu n̄odu emeje iphe,
 i pfuru.
- 4 Mu l̄e ndu ẹregede ta
 an̄gbajekwa;
 ọphu mu l̄e ndu b̄u
 t̄uko-l'̄ehu-at̄uko-l'obu
 asw̄idu ọswi.
- 5 Ndzuk̄o ndu an̄oduje eme
 ẹjo-ememe b̄e mu
 akp̄o-yiru ukuvu;
 ọphu mu l̄e ndu ẹjo-iphe
 an̄gbajedu.
- 6 Mu akwoje ẹka gude goshi
 l'iswi d̄u mu mma.
 Mu abya ejephe ọru-ngweja
 ḡube Chipfu mgburugburu;

- 7 akwa ẹvu; etu ngu ẹpha;
epfukashi k'iphe, dọ biribiri,
jìnoduje eme.
- 8 Ụlọ gube Chipfu bẹ mu yeru
obu;
mbụ ẹka o-gbu-nwjinwii
ngu dọ.
- 9 Ba sakọbekwa mu ẹ
ndu iphe-ẹji ọ-sa-mpfụ;
ọphu i dobekwa mu ẹ ndu
egbu ọchi l'oshi lanu;
10 mbụ ndu bụepho iphe-ẹji
bẹ ẹphe maru ememe;
bya aburu eri ụphalazu bụ
iphe, doru phe ẹnya.
- 11 Obenu ẹ ndzụ nkemu bẹ
uta ta adudu m'ilile.
Ọo ya bụ; phunaaru mu
obu-imemini; gbafuta
mu ọ!
- 12 Mu pfuru l'ẹka ọkpa rwuru
mu ali.
Mu je l'anọdu l'edzudzu-ọha
tua Chipfu ẹpha.

27

Ebvú, Dévidi deru

- 1 Ọo Chipfu bụ iphóró, duru
mu nụ bya aburu onye
adzoje mu nụ.
?Bụ onye bẹ mu atsukwanu
ebvu ọzo?
Ọo Chipfu bụ
ulo-ezeru-ndzụ mu.
?Bụ onye bẹ ndzụ iya a-nọdu
agubaa mu ọzo?
- 2 Teke ndu eme ẹjo-ememe;
mbụ ndu achi mu ẹ njo;
waa ndu ọhogu mu turu
kpereree byapfuta mu
g'ẹphe vua anu mu avuvu;
ẹphe evukota abali dagbua
ochii.
- 3 Obetakpọo ndu ojogu
no-pee mu mgburugburu;
bẹ obu te etedu mu etete.
Mbụ; o betakpọo nụ ndu
ohogu mu wulihu tsoo
mu ọgu;
mu adakobeẹle-a Chipfu.
- 4 Ọo iphe lanu bẹ mu arwo

- Chipfu;
 ọ bụru iphe ono bẹ mu achọ.
 Iphe obu bụ gẹ mu nọdu
 l'ulo Chipfu jasụ lẹ gẹ mu
 a-nọberu lẹ mgboko-a;
 gẹ mu nọdukpoepho
 egbu igo l'ọ-dụ-úbvú Chipfu;
 tẹme mu anọdukwapo
 l'eze-ulo Chipfu kpatajẹ
 iya ishi iphe.
- ⁵ Kele mbọku, ẹjo-iphe
 byaru mu bẹ oo-dobe mu
 l'ẹka ọ nọ;
 l'o domia mu l'ime m̀kpù-ẹkwa
 iya; bya eworu mu pfube
 ephekerephe l'eli m̀kpuma.
- ⁶ Ọo ya bụ; mu esengoo ndu
 ọhogu mu, nọ-pheru mu
 mgburugburu.
 Mu anọdu l'ulo-ẹkwa
 Chileke tua oko gude
 gwaa Chipfu; gụa ebvu;
 kua nkwa gude tua ya
 ẹpha.
- ⁷ Jiko Chipfu; numanu olu
 mu mẹ mu raku ngu!
 Phunaaru mu obu-imemini;
 zanụ mu ẹnu!
- ⁸ Iphe, obu mu pfuru mu
 bụ gẹ mu chọo iphu ngu.
 Ọ bụru iphu gube Chipfu
 ono bẹ mu achọ-a.
- ⁹ Ta aghakwaru mu azụ;
 ọphu i gudekwa ẹhu-eghu
 ngu nwufu mube
 onye-ozu ngu;
 kele ọ buekwa ngu pho
 bụ onye shi eshinu
 yetarụ mu ẹka.
- Ta ajikakwa mu;
 ọphu i gwọbekwa mu;
 gube Chileke, bụ onye
 adzoje mu nụ!
- ¹⁰ Nna mu yee ne mu
 -gbadokpoo mu nụ;
 bẹ Chipfu e-letalẹ mu-a
 ẹnya.
- ¹¹ Zia mu ụzo ngu; jiko Chipfu!
 Dunaa mu shia ụzo, pfuru
 nhamunha m'obvu ndu
 akpa mu ẹhu.

- 12 Ta ahakwa mu gę ndu
 achi mu lę njọ mee mu g'ọ
 dụ phę; kele ndu agba
 mu ejo-ekebe wulihuru
 ebo mu ibo; anmaru
 mu ọnwu ẹhuka ẹhuka.
- 13 Obenu l'iphe, mu chiru
 ọpfu kwęe bu lę mu
 a-nọdu ndzu huma iphe,
 dụ ree, shi Chipfu l'ẹka.
- 14 Nọdu kwaberu Chipfu!
 Shihukpọepho ike;
 gude ẹka l'obu;
 kwaberu Chipfu.

28

Ebvu, Dévidi deru

- 1 Ọo ngu bę mu araku Chipfu,
 bu oke mkpuma nkemu.
 Ba gbakwa mu nkuchi;
 kele i -nọkirishia bę mu lę
 ndu ẹja taru a-bukwaru
 iphe lanu.
- 2 Numarо mkpu, mu echiku
 ngu g'i yeru mu ẹka;
 gę mu chiliru ẹka mabe
 l'uzo ẹka-kakota-adu-nsọ
 ngu ono.
- 3 Ba tukokwa mu lę ndu
 ejo-iphe kputa kpufu;
 mbu ndu anọduje eme iphe,
 adudu ree;
 ndu anọduje epfuru
 nemadzụ ibe phę opfu
 emereme l'eli onu;
 obenu l'iphe, dụ phę l'obu
 bu mgbashi.
- 4 Pfuа phę ọgwо iphe, ẹphe
 meru;
 mę ọgwо ejo-ememe,
 ẹphe megbaberu.
 Pfuа phę ọgwо iphe,
 ẹphe gude ẹka phę meta;
 l'i wota iphe, gbaru phę
 nu wophutaru phę azu.
- 5 Eshinu ọ dudu iphe,
 ẹphe guberu ozi, Chipfu
 jeru; mbu iphe, Chipfu
 gude ẹka iya mee l'onwiya;
 bę oo-gude ẹka iya
 dojashia phę adojashi;

ọ́phu ọ́ byadu
 agbakwabaa phẹ́ agbakwa.
 6 Unu tua Chipfu ẹ́pha;
 kẹ́le ọ́ nùmaru mkpu,
 mu chikuru iya sù g'ọ́
 phàru mu obu-imemini.
 7 Ọ́o Chipfu bú ike mu;
 bya abùru onye egbobutaje
 mu nù.
 Ọ́ búru iya bẹ́ mu dakoberu;
 ọ́ nọ́du eyeru mu ẹ́ka.
 Mu anọ́duje ete ẹ́swa
 l'ime obu mu.
 Mu a-gù ebvú gude kele
 iya ekele.
 8 Ọ́o Chipfu bú ike ndu nkiya;
 bya abùru ọ́lo-ezeru-ndzù
 onye o teru manù l'ishi.
 9 Dzọ́tanu ndibe ngu;
 gónuru ọ́nu-oma nù ndu bú
 okiphe ngu!
 Chejenu phẹ́ nche g'onye
 eche atùru;
 l'i heru phẹ́ eheru jasù
 l'ojejoje!

29

Ebvú-oma, Dévidi deru

1 Unubẹ́ ọ́nwu imigwe;
 unu kwabẹ́ Chipfu ùbvù!
 Unu pfua g'ọ́kpehu iya
 habe shii!
 2 Unu kwabẹ́ Chipfu ùbvù,
 gbaru ẹ́pha iya!
 Unu baarù Chipfu ẹ́ja;
 mbù onye dù nsọ́ bya
 adù akpabiri.
 3 Olu Chipfu tùkoru
 eze-ẹ́nyimu ngakọ́ta.
 Ọ́ búru Chileke ono,
 dù akpabiri ono atù
 egbigwe;
 mbù lẹ́ Chipfu atù egbigwe
 l'eli eze-ẹ́nyimu.
 4 Olu Chipfu dùkwa ọ́kpehu;
 mbù l'olu Chipfu anọ́duje
 ada kpaa kpaa.
 5 Olu Chipfu agbawashije
 oshi sida; mbù lẹ́ Chipfu
 agbajashije oshi sida,
 pfugbaaru l'ùbvù ùbvù

Lébanonu.

- 6 Oomeje g'úbvú úbvú
Lébanonu nmahụ
jiiijii gẹ nweswi, apfụ
kẹ shọshoo.
- Ọ nọdu emeje úbvú Siriyonu;
g'ọ nma pfula pfula
gẹ nwa atsu, apfụ ntụ.
- 7 Olu Chipfu akuje
g'ebemu-igwe.
- 8 Olu Chipfu anmajẹ echięgu
jiiijii;
mbụ lẹ Chipfu anmajẹ
echięgu Kadęshi jiiijii.
- 9 Olu Chipfu anmajẹ
achị yigayiga.
- Ọjishije ẹkwo l'oswa;
mee ya;
l'o gheru karaphongu.
- Onyemonye, nọ l'ime
eze-ulo iya a-nọdu epfu;
sụ: "Chileke dukwa
biribiri!"
- 10 Chipfu sọgaru l'aba-eze
iya; utso nọdu iya lẹ
mkpula;
tẹme o je a-buru eze
jasụ l'ojejoje.
- 11 Chipfu emeje g'ike
dụ ndibe
iya.
- Chipfu agojeru onu-oma
nchị-adụ-doo nụ ndibe
iya.

30

Ebvú-oma, Dévidi deru

*A guru iya gude woru
eze-ulo Chileke ye Chileke
l'ẹka*

- 1 Mu a-nọdu ekutse gube
Chipfu;
kẹlẹ ị nalitaru mu lọfuta
mu l'ime nsu;
ọphu i kwedu gẹ ndu ọhogu
mu teru ẹswa kpua mu.
- 2 Gube Chipfu, bụ Chileke mu;
mu rakuru ngu g'i
yeru mu ẹka.
- Ị bya emee; ẹhu dụ mu ike.

- ³ Sù-a; gùbe Chipfu;
 ọọ ngu lọ-litaru mu
 lófuta mu l'ime alì-maa.
 I mee gẹ mu ta abù onye
 ẹja tarù.
- ⁴ Unu gùà ebvú gude tua
 Chipfu ẹpha;
 unubẹ ndu dùru iya
 nsọ!
 Unu kele iya ekele;
 l'ẹpha iya dù nsọ!
- ⁵ Kẹle ẹhu te eghujedu iya
 egbu ọọ ọdu.
 Obenu l'obu-ọmaa ya anọduje
 jasù teke onye onoya
 l'a-ọ-beru.
 Ẹnya-mini bù-a l'ẹnyashi bẹ
 aakwashije iya;
 o -be l'ùtsu; ebvú ẹhu-ùtso
 adahaa.
- ⁶ Teke ẹhu dù mu guu bẹ mu
 sùru l'ọ tọ dọkpodaa iphe,
 byaru enwubata mu nù.
- ⁷ Gùbe Chipfu; teke i shi
 emeru mu obu-ọma
 bẹ i meru; mu ngùru
 angùru g'ùbvú.
 Obenu lẹ teke ị gharu mu azù
 bẹ meji tọfuru mu.
- ⁸ Ọọ gùbe Chipfu bẹ mu rakuru.
 Ọ bùru gùbe Nnajiuphu bẹ
 mu rworu g'ì phàru
 mu obu-imemini.
- ⁹ Mu sùru: “?Bù urwu gùnu
 bẹ anwùhu mu a-barù
 ngu?
 Mbù-a? denu urwu, ii-rita iya
 mẹ a tùa mu ẹja?
 ?Bù urwuku, dù l'alì a-wata
 ngu ajaja?
 ?Bù iya a-ra iya arara l'ì bù
 onye apfùshije ike
 l'iphe, i pfuru?
- ¹⁰ Jiko Chipfu; nùmaro olu
 mu; phùnaaru mu
 obu-imemini!
 Jiko Chipfu; yeru mu rọ ẹka!”
- ¹¹ Ẹkwa, mu rarù bẹ ị
 gbanweru mee;
 mu teahaa ebvú.
 Ị bya eyefu mu uwe-aphù,
 mu yeru; woru ẹhu-ùtso

yee mu g'uwe.

- ¹² Iphe ono bukpoerupho
g'ee-shi g'obu mu aguaha
ebvu gude etu ngu epha;
g'ọ tọ nọhe nggujungguji.
Gube Chipfu, bu Chileke mu;
ọọ ngu be mu a-nọduje
ekele jasụ l'ojejoje.

31

*Ebvú-oma, Dévidi deru
nụ onye-ishi ebvu*

- ¹ Ọọ gube Chipfu be mu nọ
l'eka ezeru ndzụ.
B'ekwekwa g'e kpua mu iphu
le ntụ jasụ l'ojejoje.
Eshinu i bu onye
pfuberekoto; nafutanu
mu.
² Gbobenuru mu nchi.
Bya egwegwa bya agbafuta
mu.
Bunuru mu agbara-mkpuma,
mu a-gbabaje je ezeeru ndzụ;
mbụ ụlo-ezeru-ndzụ,
a-dzota mu nụ.
³ Eshinu i buru mu
agbara-mkpuma; bya
aburu mu ụlo-ezeru-ndzụ;
dunaa mu l'onwongu;
kpọ-ziaru mu ụzo g'epha
ngu apfuru.
⁴ Nafuta mu l'onyà ono,
a gbaberu mu onoya;
kele ọọ l'ime ngu be mu
gbabarụ je akwachia
ndzụ mu.
⁵ Mu yeru ngu unme mu l'eka.
Ghafutanu mu; jiko Chipfu,
bu Chileke, apfushije ike
l'iphe, i pfuru.
⁶ Ndu akpojeru obu yeru
ọla-l'iswi ono, bu agwa
adujekwa mu ashi.
Onye mbedua dakoberu
bukwa Chipfu.
⁷ Mu ete eswa; ehu nọdu atso
mu utso l'i yeru mu obu;
kele i humaru iphe-ehuka,
mu jeru;
bya amaru le pfupfupu shi

egbu mu egbugbu;
⁸ ọphu i woduru mu ye l'ẹka
 ndu ọhogu mu.

Ọ chia l'i kufutaru mu je edobe
 l'ẹka mu nọ tɔsaru ẹhu.

⁹ Jiko Chipfu; phunuaaru mu
 obu-imemini;
 kele mu nọkwa l'oke
 mkpamehu.

Mu rawaru ẹkwa-aphu jasụ mu
 nọdu aphu ragaraga;
 teme o mekwaapho;
 ike bvushikotawa mu.

¹⁰ Mu gu-gbuakwaru onwomu
 l'aphu.

Mu tsuwa ude; kahụ l'okpehu.
 Ike bvukotaakwaru mu;
 kele mu menukawaru
 ejo-iphe.

Okpu, nọ mu l'ẹhu nọdu
 akaephọ nyegenyeye
 eje.

¹¹ Ikpoto ndu achi mu le njo
 mewaru; mu buru onye
 ndu obutobu mu akpo
 ẹbo l'afu.

Ndu mu l'ephẹ eshi ọnyà be
 atsuchawa mu ebvu.

Iphe, bu ndu humaru mu
 le gbororo anọduje
 agbaru mu ọso.

¹² Epe tuko zohaa mu
 g'aazohaje onye
 nwuhuru anwuhu-a;
 mbu le mu duwaa g'ite,
 tukposihuru
 atukposihuru.

¹³ Kele mu numawaru nvu
 azu, ikpoto nemadzu
 anọduje evu mu.

Nta-a ta adudu ẹka mu nọ ge
 ndzu ta anodu agu mu.

Epe anọduje achiru mu
 ejo idzu.

Iphe, epe tuberu bu g'ephẹ
 wofu ndzu mu.

¹⁴ Obenu l'oo ngu be mu
 dakoberu gube Chipfu.

Mu epfu l'oo ngu bu Chileke
 mu!

¹⁵ Ge mu a-nọ-beru l'eliphe-a

bụ ngu bẹ ọ dụ l'ẹka.
Nafutanu mu l'ẹka ndu ọhogu
mu; mẹ l'ẹka ndu achị
mu nụ.

16 Lenaa mụbe onye-ozì ngu
ẹnya-oma!

Guderọ n-yemobu ngu dzọo
mu!

17 Jiko Chipfu; b'ekwekwa g'e
kpua mu iphu lẹ ntụ;
kẹle mu chikuwaru ngu lẹ
mkpu.

Ọo ndu ẹjo-iphe ono bẹ
ee-kpuchia iphu lẹ ntụ;
g'ọnu je a-buru phẹ
kpurukudukuu
l'ali-maa.

18 G'ọnu ono, ẹphe gude adzụ
orotophomu ono buru
phẹ kpurukudukuu;
kẹle ẹphe egudeje eku
onwophe; waa akpọ
nemadzụ ẹbo l'afụ;
epfubyishi ndu
pfuberekoto.

19 Lewarọ g'adụ ree ngu habe
shii;
mbụ ree ono, i doberu
ndu atsụ ngu ebvụ ono.

Ọ buru l'iphu unwu-eliphe
bẹ ịi-pfuru;
meeru ndu gbabarụ l'ime
ngu; ezeru ndzụ ree ono.

20 Iwojeru phẹ domia lẹ
mgboru ẹka ị nọ; g'ẹjo
idzụ, unwu-eliphe chiru
ta vù l'ẹhu phẹ.

Ọ buru l'ibe ngu bẹ
iidobeje phẹ; gẹ njo
opfu te erwu phẹ l'ẹhu.

21 G'e tua Chipfu ẹpha;
kẹle o goshiru mu n-yemobu
iya, dụ biribiri
teke mu nọ lẹ mkpukpu,
ọhogu nọ-pheru
mgburugburu.

22 Mu chia mkpu sụ: “Ephuhu
mu l'iphu ngu-o!”

Ị nūmaele-a mkpu, mu
chikuru ngu; bya agbaarụ
mu mkpu.

23 Unu yee Chipfu obu;
 unube ndu duru iya nsọ
 g'unu haa;
 ị ndu Chipfu eleta ọnya
 bukwa ndu apfushije
 ike l'iphe, ọphe pfuru.
 Obenu ị ndu eku onwophe
 be ọpofuje ugwo iphe,
 ọphe eme pfurwua phe
 iya l'ishi.

24 Unu shihukpọepho
 ike gude ọka l'obu;
 unube ndu daru ngaberu
 Chipfu!

32

Évù, Dévidi kwaru

- 1 Ọhu-utso be a ọru nu onye
 Chileke ọru nvu l'emeswe,
 o mesweru iya;
 mbu onye Chipfu safuru
 iphe-ẹji iya.
- 2 Ọhu-utso be a ọru nu onye
 Chipfu ta agukoeduru
 ẹjo-iphe, o meru;
 mbu onye te nwedu ẹregede,
 du iya l'ẹhu.
- 3 Teke mu shi ọdu
 nggujungguji be ọkpu,
 ọ mu l'ẹhu shiepho tsua
 gworigwori.
 O buru iphe, kparu iya nu bu
 ude, mu shi anọduje
 atsu mboku-mboku.
- 4 Kele eswe l'enyashi be
 iinoduje ada mu ọka
 l'ẹhu.
 I shi ẹgube ono michatachaa
 nwife, du mu nu g'onye
 uguru guderu.
- 5 Tọbudu iya bu; mu bya emee
 g'i maru iphe-ẹji, mu meru;
 ọphu ọ dudu ẹjo-iphe,
 mu meru, duru ọphu mu
 domiru ngu edomi.
 Mu su ị mu e-woerupho
 atupya, mu tupyaru
 Chileke koshiaru iya.
 E mechaa; i bya aguru mu
 nvu l'ẹjo-iphe, mu meshiru.

- 6 Ọo ya bú; g'iphe, búkpoo ndu
eme iphe, dú gùbe
Chileke ree pfujeru nù ngu
teke ephe nọ lẹ mkpa;
g'oo-buru teke Eze
Ènyimu iphe-ẹhuka ono
byaerupho g'utso;
o too rwudu phẹ l'ẹhu.
- 7 Ọo ngu bú ẹka mu agbajeru
je edomia onwomu.
Ọo búru ngu a-nọdu eleta mu
ẹnya g'iphe-ẹhuka ta
adapfuta mu;
gude ebvu, e gude atụ
okoo gbaa mu
mgburugburu.
- 8 Ọo mu a-nọdu atụ-ziru ngu
ẹka; ezikwa ngu phọ ọzo,
ii-nọdu eshi.
Mu a-nọduru ngu lẹ mgbazi;
eletakwa ngu phọ ẹnya.
- 9 Ba adukwa g'inya;
ozoo g'inya-mulu;
kele ephe ta amadu
onwophe ẹkicha.
Iphe, eegudeje ago phẹ bú
agadagba waa odogoro.
I -meduru iya nno;
ì tii gọtadu phẹ.
- 10 Ndu ẹjo-iphe anọduje
eje iphe-ẹhuka, dú igwerigwe!
Obenu l'onye dakoberu
Chipfu bẹ n-yemobu
iya anọ-pheje
mgburugburu.
- 11 G'iphe, Chipfu anọduje eme
mee g'ẹhu tsọo unu
utso;
teme unu etekwaphọ
eswa;
unubẹ ndu pfuberekoto!
Unu gụa ebvu ẹhu-utso;
unubẹ ndu obu
guru ìphóró!

33

- 1 Unu gụa ebvu ẹhu-utso nù
Chipfu; unubẹ ndu
pfuberekoto!
Ọo gbaru gẹ ndu obu phẹ guru
ìphóró jaje iya ajaja.

- 2 Unu kpoo une gude kele
 Chipfu ekele!
 Unu gude ogumogu gya ebvu
 gude tua ya epha!
- 3 Unu gya ebvu ophuu nu iya!
 Unu kya ya k'erengete;
 unu agbooru iya ogo!
- 4 Kele Opfu Chipfu pfuru
 nhamunha.
 O buru o-me-g'o-pfuru
 l'iphemiphe, oome ememe.
- 5 Iphe, aduje Chipfu ree
 bu ikpe, pfuru nhamunha;
 me iphe, pfuru oto.
 N-yemobu Chipfu jiru
 mgboko bushihu.
- 6 Oo opfu-onu be Chipfu gude
 mee igwe.
 O buru unme, o turu atutu
 be o gude mee iphemiphe,
 nokota iya nu.
- 7 O bya azakobe mini,
 no l'enyimu l'eka lanu;
 o doru nyimunyimu.
 Eze-enyimu be o kpacharu
 oke eka oo-jeberu.
- 8 G'eliphe l'ophu tsuje Chipfu
 ebvu.
 G'iphe, bukpo ndu no le
 mgboko mgburugburu
 yejeru iya nsu;
 9 kele o pfuru opfu;
 mgboko l'ophu du.
- O turu ekemu; iphemiphe
 dukota.
- 10 Chipfu emeje g'idzu,
 ohamoha chiru
 buru iphe-mmanu.
 Iphe, ndiphe tuberu k'ememe
 be ookposhije.
- 11 Obenu l'idzu ophu Chipfu
 chiru l'aduje g'o chiru iya;
 jasu l'ojejoje.
 Iphe, o tuberu k'ememe be
 oomeje; l'o shi l'ogbo
 sweru ogo.
- 12 Ehu-utso be a goru nu oha ono,
 bu Chipfu bu Chileke phe;
 mbu ndu o hotaru;
 ephe buru okiphe nkiya.
- 13 Chipfu anoduje l'imigwe lee

- ẹnya l'eliphe-a humakota
 unwu-eliphe l'ophu.
 14 Oonoduje l'ẹka o bu l'imigwe
 humakota ndu bu ẹ
 mgboko g'ẹphe ha.
 15 Oo yẹbedua meru ọriri nọ phe;
 tẹme iphemiphe,
 ẹphe emekọta nọdu edoje
 iya ẹnya.
 16 Eze ta alwujedu ọgu lwuta;
 opfu l'ọo l'ọ chi
 igwerigwe ndu ojọgu.
 Ophu onye ike dọ abudu
 ọkphehu iya bẹ
 oogudeje nahu.
 17 Inya-ọgu bu iphe-mmanu;
 ọ tọo dzọtadu nemadzu
 l'ẹgu ọgu.
 G'ike aduhabekwa iya;
 ọ tọo dzọdu ndzu.
 18 Obenu ẹ-a; ẹnya Chipfu
 dukwa l'ẹhu ndu atsu
 iya ebvu; mbu ndu ono,
 daru ngaberu n-yemobu
 iya;
 19 k'ophu ọo-nafuta phe l'onu
 onwu;
 dobe phe ndzu me ẹgu
 nọdu eme.
 20 Anyi adaje ngaberu Chipfu;
 kele ọo ya bu onye eyejeru
 anyi ẹka; bya aburu onye
 egbobutaje anyi.
 21 Oomeje g'obu tsoo anyi utso;
 kele ọo ẹpha iya, dọ nsọ bẹ
 anyi dakoberu.
 22 Gube Chipfu; jiko goshinu l'i
 yeru anyi obu;
 eshinu ọ bu ngu bẹ anyi
 daru ngaberu.

34

*Ebvú, Dévidi deru teke
 o meharu g'onye ọbvú
 eme l'iphu Abimeleku;
 Abimeleku chifu iya*

- 1 Mu anọduje etu Chipfu ẹpha
 tekenteke.
 O tọ dudu teke mu byaru
 ajabuhu iya ajaja.
 2 Oo Chipfu bẹ mu gude eku

- onwomu.
 Ndu aakpa ẹhu -nụmae ya
 phọ; ẹhu atsoo phẹ uto.
- ³ Bya gẹ mu lẹ ngu tuko tua
 onu Chipfu l'ọ parụ ẹka.
 G'anyi tuko kutsee ẹpha iya.
- ⁴ Mu rakuru Chipfu; ọ za mu
 ẹnu; bya emee; ndzu
 gụ-buhu mu.
- ⁵ Ndu ele ẹnya iya bẹ aa-nwuja
 onu-ochi; ophu ọ dudu teke
 iphere bya eme phẹ.
- ⁶ Mube onye adudu g'ọ du mu
 chiru mkpu;
 Chipfu zaa mu ẹnu;
 bya adzotakota mu l'iphe-ẹhuka,
 mu eje g'ọ ha.
- ⁷ Ojozi-imigwe kẹ Chipfu
 anọ-pheje ndu atsụ Chipfu
 ebvu mgburugburu.
 Onoduje adzo phẹ tekenteke.
- ⁸ Unu byanụ g'unu lẹ Chipfu
 megbabẹ iphe g'unu
 ahuma l'ọ du ree.
 Ẹhu-uto bẹ a goru nu ndu
 gbabarụ iya l'ẹka je
 ezeeru ndzu.
- ⁹ Unu tsuje Chipfu ebvu;
 unubẹ ndu duru iya nsọ;
 lẹ ndu atsụ iya ebvu
 ta adukwa iphe, uko iya
 adujeru phẹ.
- ¹⁰ Unwu oduma nwechaaru
 mkpa; teme ẹgu nodu
 agujechaa phẹ;
 obenu lẹ ndu achọ Chipfu
 bẹ uko iphe-oma ta
 abyadu aduru.
- ¹¹ Unu byaedu unubẹ
 unwegirima; bya angaberu
 mu nchi;
 gẹ mu zia unu g'aatsuje
 Chipfu ebvu.
- ¹² ?Bụ onye bẹ ọ du g'asụ lẹ
 ndzu iya e-tse ogologo;
 teme ọ dukwa iya phọ
 g'asụ lẹ mboku-mboku
 a-bujeru iya k'oma?
- ¹³ G'onye ono hakwa epfu
 njọ-opfu;
 hakwaphọ aghọ ughọ.

- 14 Gbakutaru eme ejo-ememe
azu; watachia eme iphe,
du ree.
Kukebeje ehu choo iphe,
e-me ge nchi du doo.
I -choa iya; ta tu-wokwa
iya eka ememe.
- 15 Chipfu anoduje eleta ndu
pfuberekoto enya.
O nodu egbobeje nchi
numa olu phe m'ephe
raku iya.
- 16 Obenu le ndu eme
ejo-ememe be
ogbanwubejeru iphu;
bya emee; ephe anwuhu
chihu le mgboko.
- 17 Ndu pfuberekoto abujeru;
ephe -raku Chipfu;
lo za phe enu;
bya anafuta phe l'iphe-ehuka,
ephe eje g'oh.
- 18 Chipfu ano-kubeje ndu mee
ala l'opfuru.
Ndu eswe bu enyashi be
odzofutaje.
- 19 Onye pfuberekoto ejeje
iphe-ehuka, du igwerigwe;
obenu le Chipfu
anafutakotaje iya l'iphe-ehuka
ono g'ohakota.
- 20 Okpu, no iya l'ehu
be oo-nwubejeru enya;
g'oh to du me nanu, aa-ku-ji
aku-ji.
- 21 Obenu l'onye ejo-iphe,
bu ejo-ememe iya ono
e-gbu iya.
Ndu kporu ndu pfuberekoto
ashi be aa-nmaa ikpe.
- 22 Chipfu agbafutaje ndu ejeru
iya ozi;
ophu o dudu onye gbabarū
l'ime iya je anodu zee
ndzu,
a bya anma
ikpe m'onye lanu.

- 1 Gube Chipfu; ndu etso mu
 opfu bukwa ngu
 e-tsolata phe!
 Ndu ophu etso mu ogu
 bukwapho gubedua
 e-je etsolata phe!
- 2 Gbalihu; chita ngwogu;
 waa
 iphe-mgbobuta-ogu
 ngu;
 bya egude gbaaru mu
 mkpu!
- 3 Palia arwa ngu;
 gude kwachia ndu achị mu
 lẹ njo ụzo!
- Sunu mu l'ii-dzo mu-a!
- 4 Gẹ ndu achọ ụzo, ẹphe e-shi
 gbua mu bụru ndu e
 meru iphe-iphere.
 G'a chiphukwa ndu achiru
 mu ejo idzu azu.
 G'a tu phe eberebete!
- 5 G'ẹphe dụ g'ẹswa ereshi,
 pherephere zikashiru teke
 ojozi-imigwe Chipfu
 a-nodu achị phe ọso.
- 6 G'uzo phe gbakotakwa
 ochii;
 chikwapho ke
 burukutuku
 teke Ojozi-imigwe Chipfu
 a-nodu achị phe
 ikpabaka.
- 7 Eshinu o dudu iphe, mu meru
 phe; ẹphe je agbaberu
 mu ọnyà;
 bya eworu nsu bua gẹ mu
 nwulahu;
- 8 g'ọla-l'iswi tukwaa phe
 l'upfu.
- G'onyà, ẹphe gbaberu
 l'onwophe nmatkwaa
 phe.
- G'ẹphe nwudakpọe ya pho ke
 wurukutukumu.
- 9 Oo ya bu gẹ mu etee ẹswa
 l'ime Chipfu.
- Ehu atsoahaa mu l'ọ dzotaru
 mu.
- 10 Mu e-gudekpoo obu mu g'ọ
 ha su:
 “?Bụ onye aturu gube Chipfu?

Oo ngu adzọtaje ndu ụkpa
l'eka ndu ka phẹ
okpehu.

Mbụ l'inafutaje ndu ụkpa;
waa ndu adudu g'ọ du
phẹ l'eka ndu ana phẹ
nfụ."

11 Ndu ejo-ekebe wulihuru ebo
mu ibo.

Ephe chikoo iphe, mu amadu
kuba sụ l'ọo mu bẹ o
shi l'eka.

12 Ephe gude ejo-ememe pfa
mu ụgwo iphe-oma.

Oo ya bụ lẹ mu dụwaa g'onye
a togboru nwa maa.

13 Obenu lẹ teke iphe-ememe shi
zụu phẹ bẹ mu wotaru
uwe-aphụ yee;
bya ewoze onwomu alị aswị
egu epfu anụ Chipfu;
ọle Chipfu ta anụmaduru
olu mu.

14 Mu nọdu aghaphe egbu
onwomu egbugbu
l'ekwa g'ọ bụ ọnyà mu;
ozoo nwune mu bẹ
iphe-ememe zụpyaberu.

Mu nọdukpoo dẹ ẹka l'agba
g'onye akwa ẹkwa ne iya,
nwuhuru nụ.

15 Obenu l'opfu duru mbedua;
ephe gude ẹhu-utso
dzukobe.

Ephe swiphee mu
mgburugburu tsua
mu iphe teke mu
akwabeduru ẹnya;
bya egude njọ-opfu
alabushi anụ mu nanụ
nanụ.

16 Ndu gudewaa echi ndu ọzo
eswe merwushia
onwophe l'iphu Chipfu;
nọdu atagbaru mu ikireze
kẹ nyikinyiki.

17 Gube Chipfu; ?bụ teke ole bẹ
ii-jipyaberu onwongu
elekpọepho anyi ẹnya?

Dzọnaa mu; a -nonye ephe
mee mu; mu buru
ọla-l'iswi!

- Dzotaro mkpakọ iphe ono,
 mu nweru ono, bụ ndzụ
 mu g'oduma ta
 adzụgbu iya!
- 18 Ọ bụru l'ẹka ọha l'ophu
 dzukọberu bẹ mu
 a-nọdu kele ngu ekele;
 mbụ lẹ mu a-nọdu l'iphu
 ikpoto nemadzụ jaa
 ngu ajaja.
- 19 B'ekwekwa gẹ ndu ọhogu mu
 teru ẹswa kpua mu;
 mbụ ndu kpọru mu ashi;
 ẹbe adụ iphe, mu
 meru phẹ.
- Ọphu i kwekwa gẹ ndu ono,
 mu dụ ashi ono bvua mu
 ẹnya ria.
- 20 Kele ẹphe te epfujedu opfu
 nchi-adu-doo;
 obenu l'iphe, abụjeru ozi,
 duru phẹ nụ bụ achi idzu
 g'ẹphe e-shi ghọru ndu dụ
 àgù lẹ mkpukpu ụgho.
- 21 Ẹphe sarụ ọnu galaba wata
 mu ebo ibo sụ:
 "Ee! Anyi gudekpọo ẹnya
 anyi hụma iphe,
 i meru!"
- 22 Ọle gube Chipfu hụmanuru-a
 iphemiphe ono.
 Jiko ba agbakwa mu nkuchi
 ọphu ị nọdukwa
 mu ụzenya!
- 23 Tehu etehu; kwolihurọ bya
 ahaaru mu enge!
 Gbaaru mu ọdzori;
 jiko Nnajiuphu mu,
 bụ Chileke mu!
- 24 Gude apfubekoto nkengu
 haarụ mu rọ enge; jiko
 Chipfu, bụ Chileke mu!
 Te kwekwa g'ẹphe teru ẹswa
 kpua mu!
- 25 Te kwekwa g'ẹphe rịa l'obu
 phẹ sụ:
 "Nta bẹ anyi chọ-vuwaru iphe,
 anyi achọ!"
- Ọzoo g'ẹphe sụ: "Nta-a bẹ
 anyi patawaru
 iya lwee!"

- 26 G'iphe, bukpo ndu ete eswa
ekpu ejo-iphe, byaru
mu nu bukwaru ndu ee-meru
iphere kpua bya atu
phe eberebete.
G'e gudekwa iphere dejia phe
epho; mbu ndu ono,
etu onwophe
ophushugbu eje abyapfuta
mu ono!
- 27 Ge ndu ele enya g'a haaru
mu enge gua ebvu ehutu-
tee eswa!
G'iphe, epe a-kpujeru l'onu
bukwarupho: "G'a tua
onu Chipfu l'o paru eka;
mbu onye oduje ree me
onye-ozu iya nodu buru
l'ehu-guu."
- 28 Oo ya bu; mu egude onu
mu pfua
k'apfubekoto nkengu.
O bukwarupho ge mu
a-nodu etu ngu epha
mboku-mboku
bu onoya.

36

*Ebvu, Dévidi, bu onye
ejeru Chipfu ozu deru
nu onye-ishi ebvu*

- 1 Oo umere ndu ejo-iphe eme
emeje ge mu pfua l'ime
obu mu su l'ephe
ta atsukpoda
Chileke ebvu atsutsu
ophu.
- 2 Kele onoduje aja onwiya
ajaja; mbu jataberu
onwiya
k'ophu bu l'o to humajedu
ejo-iphe, oome;
k'ophu oo-kpo iya ashi.
- 3 Opfu, eshije iya l'onu
bukotaepho ejo opfu;
waa agho ugho;
ophu oomejeedu
g'onye kwaru enya;
ophu oomekwapho iphe,
du ree.
- 4 O zewaa l'iphe-azee ya

- rikobe iphe-ẹ́jì, oo-me.
 Ọọ ẹ́pho l'ụzo, apfuduru-oto
 bẹ ọọpfujeru;
 ọ́phu ọ dudu iphe, du ẹ́jì,
 ọ́ojikaje ememe.
- ⁵ Gube Chipfu; n-yemobu
 nkengu tukurawaru
 igwe l'ophu vọ
 pfurupfuru.
- O-me-g'o pfuru, i bu
 rwucharu akpaminigwe.
- ⁶ Apfubekoto nkengu nọdu
 etse rigorigo g'ubvú,
 parụ ẹka apaa.
- Ikpe nkengu du wukirima
 g'eze enyimu-ime-alì.
- Gube Chipfu; ọọ ngu tukuru
 anụ, bu l'ẹgbudu yẹle
 nemadzu dobe ndzu.
- ⁷ Lewarọ gẹ n-yemobu ngu
 bu-be iphe, vu oke-aswa!
- Ọọ iphe onọ meru g'o gude
 unwu-eliphe gbaba lẹ
 mkpula oke nkù ngu
 je anọdu ezeru ndzu.
- ⁸ Ẹ́phe anọduje l'ulo ngu eri
 gwogwo lẹ nri,
 kuru iya nụ;
 teme i nọdu emeje g'ẹ́phe
 ngua mini l'enyimu
 ẹhu-utso nkengu.
- ⁹ Kẹle ọọ l'ẹka i nọ bẹ ndzu
 futaru.
- Ọ buru l'ẹka iphóró nkengu
 nọ bẹ anyi a-nọdu
 huma iphóró.
- ¹⁰ Jiko yekpọkwapho ndu
 maru ngu nụ obu g'i
 yeru phẹ iya;
- L'i pfubekpọkwapho ẹka
 ngu oto g'i pfuleru
 iya l'ẹhu ndu obu phẹ
 guru iphóró.
- ¹¹ B'ekwekwa gẹ ndu eku
 onwophẹ zọ-sweta mu okpa;
 ọ́phu i kwekwa gẹ ndu
 ẹjo-iphe gude ẹka phẹ
 nwufu mu.
- ¹² Humawaro g'a wushiru
 ndu anọduje eme iphe,
 adudu ree;

ẹ̀phe dabyigbaaru;
 ọ̀phu ẹ̀phe abyadu
 agbẹ̀shibaa agbẹ̀shi.

37

Ebvú, Dévidi deru

- ¹ G'ọ̀nodu ndu eme ẹ̀jo-ememe
 te eghujekwa ngu eghu;
 ọ̀phu i kojekwaru ndu
 apfubeduru ẹ̀ka ọ̀to
 okophoo.
- ² Kẹ̀le ọ̀ tọ̀ dukwa
 g'aa-nọ̀-beru; ẹ̀phe
 anwulwashihu g'ẹ̀swa;
 tẹ̀me ọ̀phu ọ̀ dukwapho
 g'aa-nọ̀-beru;
 ẹ̀phe akpọ̀shihu nkụ
 g'irwu oshi.
- ³ Dakobe Chipfu; meje iphe,
 du ree!
 Buru l'alì ono buru
 o-me-g'o-pfuru!
- ⁴ Nọ̀dukwa Chipfu l'ẹ̀ka tee
 ẹ̀swa;
 g'ọ̀o-nukwanu ngu iphe,
 bu iphe, agụ ngu nụ.
- ⁵ Woru iphemiphe, iime
 ememe ye Chipfu l'ẹ̀ka.
 Dakobe iya; l'oo-meru ngu
 iya.
- ⁶ Oo-me g'apfubekoto nkengu
 nwua kẹ̀ phoo g'ìphóró;
 mbụ̀ lẹ̀ Chipfu a-harụ
 ngu enge;
 mee g'iswi-ọ̀du-mma
 nkengu gbua kẹ̀ nwìinwii
 g'ẹ̀nyanwu.
- ⁷ Zẹ̀kpoepho kúpya l'ẹ̀ka
 Chipfu; taa nshi kwabẹ̀ru
 iya.
 G'ẹ̀hu te eghukwa ngu
 eghu teke iphemiphe,
 ndu ẹ̀jo-iphe eme
 ejehuru pẹ̀;
 mbụ̀ teke ẹ̀jo-idzu, ẹ̀phe achi
 anọ̀duje eje g'ẹ̀phe chiru iya.
- ⁸ G'ẹ̀hu te eghujekwa ngu eghu;
 ọ̀phu i vojekwaru ọ̀ku
 wụ̀a ẹ̀hu.
 G'ẹ̀hu te eghujekwa ngu eghu;
 anọ̀nya i mee ẹ̀jo-iphe.

- 9 Kele ndu anọduje eme
 ẹjo-ememe bẹ ee-me
 g'ẹphe chihu; obenu
 l'ọo ndu daru ngaberu
 Chipfu bẹ e-nweru
 mgboko.
- 10 Ọ tọ dudu g'ọo-nọ-beru
 l'e mee gẹ ndu ẹjo-iphe
 ta aduhe.
- Ii-le ẹnya phe; ọle ị tii
 humaedu phe.
- 11 Ọo ndu dụ àgù bẹ mgboko-a
 a-buru nkephe;
 tẹme ẹphe enweru ẹhu-guu;
 nweru iya k'etsutsu iya.
- 12 Ndu ẹjo-iphe achi ẹjo
 idzu edoberu ndu
 pfuberekoto;
 ataru phe ikireze kẹ
 nyikinyiki.
- 13 Olobuele-a ọchi bẹ Chipfu
 achi phe;
 kele o maru lẹ teke
 ee-mebyishi phe l'abya-a.
- 14 Ndu ẹjo-iphe mitaru ogu-echi
 phe; g'ẹphe gbushia
 ndu ọzo phe pfuru
 nhamunha;
 bya eseta apfu phe kẹ kikiki
 g'ẹphe gbatsushia ndu
 ọkpa waa ndu adudu
 g'ọ dụ phe.
- 15 Obenu l'ogu-echi phe
 ono e-mechaa nmabaa
 phe ẹpho;
 l'a nata phe apfu phe
 ono nyakwoshia.
- 16 Nwiphe, abadu ishi,
 ndu pfuberekoto nweru
 bẹ kakwa ree eme l'ẹku,
 ndu ẹjo-iphe dụ igwerigwe
 kpaa kẹbe.
- 17 Kele ndu ẹjo-iphe bẹ aa-nafu
 iphe, ẹphe gude eme ike;
 obenu lẹ ndu pfuberekoto
 bẹ Chipfu bụ agbarike phe.
- 18 Chipfu maru gẹ ndu ọta
 adudu l'ẹhu a-nọ-beru.
 Okiphe phe a-nọ jasụ lẹ
 tuutuutuu lẹ mijimiimii.
- 19 Teke eeje iphe-ẹhuka;

bẹ a ta abyadu ekpu phe
 iphu le ntu;
 teme okpa nri -byaepfo;
 nri aduele phe-a
 shingushingu.

20 Obenu le ndu ejo-iphe
 a-buru mkpurupyata.

Ndu ohogu Chipfu
 e-phekashihu nanu nanu
 g'okoko, no l'egu.

Ephe e-phukashihu
 g'enwuru-oku.

21 Ndu ejo-iphe abujeru;
 ephe -jita ugwo ephe
 eria ya.

Obenu le ndu pfuberekoto
 be anoduje emeru
 ndiphe iphe-oma.

22 Oo ndu Chipfu goru
 onu-oma nu e-nweru mgboko-a;
 obenu le ndu o tukwanuru
 onu be a-chihu nu.

23 Oo Chipfu anoduje akpo-ziru
 nemadzu uzo g'oo-gudeje
 aha okpa; mee onye ono
 g'o nguru anguru;
 mbu onye eme iphe,
 du Chipfu ree.

24 Upfu -dukpoo ya nu;
 o to darwudu ali;
 kele oo Chipfu gude aka
 iya agbata iya ike.

25 Mu shikwa teke mu bu nwata
 nowaa jasu mu buru
 ogerenya nta-a;
 ole mu teke ahuma-swee
 aka Chipfu gbadoru
 onye pfuberekoto;
 ozoo aka unwu iya
 arwo nri.

26 Onye pfuberekoto anoduje eme
 iphe-oma tekenteke; o nodu
 ejieje nemadzu ugwo.

Ee-shi l'ehu unwu iya kebe
 ndu ozo l'oma.

27 Gbakutaru eme ejo-ememe azu;
 watchia eme iphe, du ree;
 g'iiburu l'ali-a jasu l'ojejoje.

28 Chipfu be o du ree
 g'unwu-eliphe kpeje ikpe,
 pfuru nhamunha;

- ọphu ọ hajędu ndu yeru iya
 obu ęka.
 Ọokwa-chije phę akwachi
 jasụ l'ojejoje;
 obenu l'awa ndu ęjo-iphe
 bę oo-me g'ęphe chihu.
- 29 Ndu pfuberekoto e-mechaa
 nweru ali-a;
 buru iya jasụ lę tuutuutuu
 lę miiimii.
- 30 Opfu, eshije onye pfuberekoto
 l'ọnu futa bu mmamiphe.
 Ire iya buru iphe, aduje iya
 nu bu epfu iphe,
 pfuru oto.
- 31 Iphe, aduje iya l'obu
 tekenteke bu ekemu
 Chileke;
 ọphu ọ haswejedu ọkpa
 l'ememe iya.
- 32 Ndu ęjo-iphe ejeje ewoha
 onwophe kwaberu ndu
 pfuberekoto;
 g'ee-shi g'ọ buru ęphe
 -ghatashia;
 ęphe egbua phę.
- 33 Obenu lę Chipfu te ekwejedu
 g'ęphe daba phę l'ęka;
 ọphu a byadu anma ndu
 pfuberekoto ikpe;
 mę a kpuru phę bya
 l'ulo-ikpe.
- 34 Nodukpoepho kwaberu
 Chipfu; tsoje uto iya!
 Ọo ya e-kutse ngu mee
 ngu l'i nworu ali-a.
 Ii-gude ęnya ngu huma
 teke ee-me gę ndu
 ęjo-iphe chihu.
- 35 Mu humajewaru onye bu
 onye ęjo-iphe.
 Ọ dukpoepho g'oshi,
 ęhu du guu, jaru du
 ke kpuchi.
- 36 Obenu l'ọ to dudu g'a
 no-beru ọphu ọ dudu.
 Mu choo ya nta choo imo;
 ọphu mu
 ahumaeduru iya;
- 37 Lenaa ndu uta adudu
 l'ęhu ęnya;

mbú-a; gbunaa ndu obu
 phẹ gūru ìphóró igo;
 hūma lẹ ndu eme gẹ nchì
 dù doo bẹ anọduje
 eje l'iphu l'iphu.

38 Obenu lẹ ndu emeswe
 Chipfu bẹ aa-tùkoepfo
 mebyishia.

Iphe, bukpo oshilokpa
 ndu ejo-iphe bẹ
 ee-me g'ẹphe chíhu.

39 Oo Chipfu adzọtaje ndu
 pfulerekoto.

Oo ya abujeru agbarike phẹ
 m'ẹphe nọdu eje
 iphe-ẹhuka.

40 Mbú lẹ Chipfu eyejeru phẹ
 ẹka nafuta phẹ.

Oonafutaje phẹ l'ẹka
 ndu ejo-iphe;
 shi nno dzọo phẹ;
 kẹle ẹphe gbabarú l'ime
 iya je ezeru ndzú.

38

*Ebvú-oma, Dévidi guru
 gude nyatarú Chipfu iphe*

1 Gube Chipfu; te egudekwa
 ẹhu-eghu ngu baarú
 mu mba!

Ophu i gudekwa oke ẹhu-eghu
 ngu hùà mu ahùhù!

2 Kẹle apfú nkengu guẹkwaru
 mu phọ eguru l'ẹhu;
 tẹme ẹka ngu nọdu
 apyipyashi mu apyipyashi.

3 Ẹhu-eghu ngu meru;
 ophu ẹhu mu l'ophu
 enwedu ẹka te emedu
 mu ẹhuka.

Iphe-ẹji, mu meru ngu
 woerupho okpu mu
 gbaghashia.

4 Kẹle ejo-iphe, mu meshiru
 ripyabewaru mu.

O nọdu anyitaberu ẹrwa
 k'ophu mu aduatedu ike
 evuvu iya.

5 Onwo, aba mu nù
 eshiwaa tukuruba.

- O bụrụ iphe, kparụ iya nù
 bụ eswe, mu meru.
- ⁶ Mu nọwa kpoyoo dẹ ẹka
 l'agba gụkota aphụ
 mkpụrumkpuru.
- ⁷ Okpurukpu kwatakpoo
 emeshi mu ẹhuka ike;
 mbụ l'ọ tọ dudu ẹka ẹhu te
 emedu mu ẹhuka mẹ nanu.
- ⁸ Ẹhu mu l'ophu dahuwaru
 adzulakpa;
 tẹme obu mu tsukotawa
 gworigwori.
- Obu te ebvuduru mu
 ebvuru k'ophu bụ lẹ
 mu atsushi ude ike.
- ⁹ Gube Chipfu; iphe bukpo
 iphe, agụ mu nù bẹ i
 makotaru.
- Ude, mu atsụ bẹ e te
 emeduru ngu lẹ mpya.
- ¹⁰ Obu etsu mu gbudugbudu;
 ophu ike adukpoedu
 mu ililekpoo.
- Mu nọdu aphuwaa ragaraga.
- ¹¹ Ndu yeru mu obu;
 yẹ ndu mu l'ẹphe eshi
 ọnyà bufuwaru
 mu iche.
- O bụrụ iphe-ẹhuka, dapfutaru
 mu nù kparụ iya.
- Ndu mu l'ẹphe bụ abubu je
 apfuchaaru ụzenya.
- ¹² Ndu achọ ụzo, ẹphe e-shi
 gbua mu woru ọnyà
 gbakarụ mu.
- Ndu tuberu g'ẹphe meka mu
 iphe nọdu anmaru
 mu ọnwu.
- Oo ẹpho idzu g'ẹphe
 e-shi ghooru mu ụgho
 bẹ ẹphe anọduje achi
 eswe l'enyashi.
- ¹³ Mbèdua dukwa g'onye ada
 nkuchi;
 k'ophu bụ l'ọ tọ dudu iphe,
 mu anumaje.
- Mu dukwapho g'onye
 ete epfudu opfu;
 woerupho ọnu mu
 dobe doo.
- ¹⁴ Mu dụwaa g'onye eepfu opfu

eyeru; ọ́phu o yedu ọ́nu;
 kéle ọ́ tọ́ dudu iphe, eepfu,
 mu nùmaru.

15 Obenu l'obu mu daru
 ngaberu gùbe Chipfu.

Ọ́ bọ́ru gùbe Nnajiuphu,
 bú Chileke mu bẹ́ a-za
 mu oku, mu eku ngu.

16 Mu sùru-a: "B'ekwekwa
 g'ẹ́phe teru ẹ́swa
 kpua mu!

Nta-a, ọ́kpa chiswafuru mu-a
 bẹ́ ẹ́phe tükowaru etu
 onwophe ọ́phushugbu."

17 Kéle mu anga anganga;
 tẹ́me aphụ́ nọ́du ejijeẹ́ mu
 phọ́ obu tekenteke.

18 Mu e-pfushi ẹ́jo-iphe,
 mu meshiru ngu.

Iphe-ẹ́ji, mu meru erwukwa
 mu phọ́ l'ẹ́hu.

19 Obenu lẹ́ ndu ọ́hogu mu
 dọ́ igwerigwe ebu jajaja;
 tẹ́me ndu mu dọ́ ashị́
 l'ẹ́be adọ́ iphe,
 mu meru phẹ́ pakwaaphọ́
 igwerigwe.

20 Ndu egudeje iphe, dọ́ ẹ́ji pfula
 ọ́gwọ́ iphe-oma, e meru phẹ́
 bẹ́ etso mu opfu;
 kéle mu anọ́duje achọ́ iphe,
 dọ́ ree.

21 Ta agwọ́bekwa mu gùbe Chipfu!
 Gùbe Chileke nkemu;

ba nọ́dukwa mu ọ́zenya!

22 Bya ẹ́gwegwa bya eyeru
 mu ẹ́ka; gùbe Chipfu,
 bú onye ndzọ́ta mu!

39

*Ebvú-oma, Dévidi deru nù
 onye-ishi ebvú, bú Jiedutunu*

1 Mu sùru lẹ́ mu a-kwabẹ́ru
 ọ́zo mu ẹ́nya;
 gẹ́ mu te egude ọ́nu mu
 pfuta ẹ́jo-iphe.

Ọ́nu mu bẹ́ mu akuje ngga;
 mẹ́ ndu ẹ́jo-iphe
 nọ́-kube mu.

2 Mu woru ẹ́ka hua l'ọ́nu
 nọ́-kirishia;

- gẹ mu te epfukponu g'ọ ka
 mma l'ọo iphe, dọ ree.
 Ọle mgburwashì-ẹhu mu
 akaẹle-a shii eje.
- ³ A nọnyaa; obu wahụahaa mu
 awahụ;
 mbụ mu nọdu rinyae ya
 phọ;
 ọ gbanwuhu mu
 l'ẹhu g'ọku.
- Mu sanaa ọnu wata epfu opfu sụ:
⁴ Gube Chipfu; menaa mu
 gẹ mu maru gẹ
 mu a-nọ-beru;
 gẹ mbọku e-beru mu
 anwuhu!
- Menaa gẹ mu maru gẹ ndzu
 mu dọ-be mkpirikpu.
- ⁵ I meru ndzu mu; ọ dọ tsokere.
 Gẹ ndzu mu a-nọ-beru ta
 adudu iphe,
 ọ bụ l'iphu ngu.
- Nemadzu l'ophu tukoerupho
 buru udzu ọnu.
- ⁶ Nemadzu g'ogha-phe nno
 buẹpho phẹrephere
 mmanụ bẹ ọ bụ.
- Kpanga kpanga kpanga,
 ọonoduje eme buẹpho
 g'ọ buru.
- Ọokpaje ẹku kuberu onwiya;
 ọle ọ tọ makwanụ onye
 e-mechaa ria ya nụ.
- ⁷ Nta-a Chipfu; ?bukpoo gunu
 bẹ mu ele ẹnya iya?
 Ọ kwa ngu bẹ mu daru
 ngaberu.
- ⁸ Nafuta mu l'emeswe ono,
 mu mesweru ngu ono!
 Be mekwa mu gẹ mu buru
 onye ndu eswe
 e-kweru une!
- ⁹ Mu shi woru ẹka hua
 l'ọnu nọ-kirishia;
 noo kẹle ọo gubedua bẹ
 iphe ono, anwukotaru
 mu nụ ono shi l'ẹka.
- ¹⁰ Hanaa mu echi ẹchachi-a,
 iichi mu-a;
 kẹle ẹka iichi mu gbaa
 gbaa bẹ ike abvụakwa
 mu ree.

- 11 I -baaru nemadzú mba gude
 goshi iya ejo-iphe,
 oome
 be buepho ge nsu,
 asukashije iphe-a bu
 g'ii-noduje asukashi iphe,
 du ree, onye ono
 nweru.
 Nemadzú g'ephe ha
 bukota udzu onu be ephe bu.
- 12 "Numanu epfupfu,
 mu epfu anu ngu
 gube Chipfu!
 Ngabenu nchi le mkpu,
 mu echiku ngu!
 Ba gbakwa nkuchi g'i ti
 numa ekwa, mu ara
 ekpu ngu!
 Kele mu bu onye lwaru
 alwalwa, lwapfutaru
 ngu nu;
 egube ono, ndiche
 anyi phe shikwapho
 buru ono.
- 13 Jiko hafua mu ro; k'ophu
 ehú a-kabe tso mu
 utso ozo;
 teme mu alashiwaro maa."

40

Ebvú-oma, Dévidi deru nu onye-ishi ebvu

- ¹ Mu takpøerupho nshi
 kwaberu Chipfu;
 jasú o ngaberu mu nchi
 bya anuma olu mu.
- ² O bya ekufuta mu le nsu,
 anyi ishi edzu;
 mbu kufuta mu l'epuchi,
 echi eturu, mu no ono;
 bya eworu mu pfube
 l'eli mkpuma, kpøru gbengu;
 mee mu; mu nguru anguru.
- ³ O bya eworu ebvu ophúú
 ye mu l'onu.
 Mu gude ebvu ono wata aja
 Chileke anyi ajaja.
 Ikpoto nemadzú a-huma
 iphe, nwuru nu; ndzu
 erwuta phe.
 Ephe alwaphuta azu bya
 adakobe Chipfu.

4 Ehu-utso bẹ a gọru nụ onye bụ
 Chipfu bẹ ọ dakoberu;
 ọphu ọ ghaduru ndu eku
 onwophe iphu; ọphu
 ọ buro kẹ ndu shisweru
 ụzo; chiru ụpfu kwẹe
 l'iphe, adudu iphe, ọ bụ.

5 Gube Chipfu, bụ Chileke
 mu; iphe, dụ biribiri,
 i meshiru; waa iphe,
 dụ ree, i doberu k'emeru
 anyi pakwaru igwerigwe.

Ọ tọ dudu onye sụru ngu
 iya agushigburu.

Mu -jeshia ya agushi
 nanu nanu bẹ ọ bụ aguta
 aguta.

6 Iphe, agu ngu nụ ta abukwa
 g'a gwajẹ ngu agwagwa;
 ọzoo g'e wotaru ngu ngweja;
 obenu lẹ mbedua bẹ i
 hawaru okpu nchi.

Ngweja-akpo-oku; waa
 ngweja-iphe-eji ta adudu
 ọphu jiru ngu epho.

7 Noo ya bụ; mu sụ: "Waa mu
 Chileke!

Mu byawaru gẹ mu mee
 g'e deru kẹ nkemu lẹ
 Ekwọ Ekemu.

8 Gube Chileke mu; iphe,
 aduje mu ree bụ gẹ
 mu mee iphe, dụ ngu
 l'uche.

Ekemu ngu adujee mu pho
 l'obu tekenteke."

9 Mu gudewaa onu mu raa
 k'apfubekoto ngu
 arara l'eka oha l'ophu
 dzukoberu.

Gube Chipfu; i mawaru lẹ mu
 te edobedu onu doo.

10 Mu ta sumiduru apfubekoto
 ngu l'ime obu mu.

Mu epfukashije l'i bụ
 o-me-g'o-pfuru;
 bya aburu onye ndzota;
 ọphu mu ahaduru
 epfuru oha l'ophu g'i
 yeberu nemadzu obu;
 teme waa l'i bụ onye

ire-lanụ.

- 11 Gube Chipfu; jiko ba
ahakwa mu aphuru
obu-imemini.
Ge n-yemobu waa ire-lanụ
ngu ono chekwaa mu
mkpurumkpuru!
- 12 Iphe-ehuka, bu aguta l'ogu
no-phewaru mu
mgburugburu.
Ejo-ememe, mu meshiru
ripyabewaru mu;
k'ophu bu le mu ta
aphuedu uzo.
O ka egbushi, du mu l'ishi
igwerigwe.
Nta-a be mu amaedu ge mu
e-me iya.
- 13 Gube Chipfu; jiko dzonaa mu!
Byanu egwegwa bya eyeru
mu ro eka; jiko Chipfu!
- 14 G'iphe, bu ndu achọ uzo,
ephe e-shi gbua mu
bukwaru ndu ee-meru
iphere kpua;
g'a tukwa phe eberebete.
Chiphunu ndu agbaru mu
ejo egomunggo azu.
G'iphere ji phe iphu!
- 15 G'e meru ujikputeru nu
ndu ekweru mu hee.
- 16 G'iphe, bukpo ndu achọ ngu
nu buru ndu ehu a-tso.
Ephe anodu ngu l'eka tee eswa.
Ge ndu o du g'a su l'i dzoru
ndzu bukwaru iphe,
ephe a-kpuru l'onu
epfu bu:
"Unu tua onu Chipfu l'o
paru eka!"
- 17 Obenu le mbedua bu onye
ukpa bya aburu onye
adudu g'o du mu;
ole Nnajiuphu arile-a oriri
ehu mu;
mbu l'oo gube Chileke bu
onye eyejeru mu eka;
bya aburu onye adzoje
mu nu.
Jiko Chileke nkemu;
b'akpokwa upfu!

41

*Ebvụ-oma, Dévidi deru
nụ onye-ishi ebvu*

- ¹ Ẹhu-utso bẹ a gọru nụ onye
anọduje eyeru ndu
ụkpa ẹka;
kele Chipfu a-dzọta iya me
ọ -nọdu eje iphe-ẹhuka.
- ² Chipfu l'a-kwachi iya;
bya edobe iya ndzụ.
L'ọ bụru onye a gọru ẹhu-utso
nụ l'eliphe;
ọphu Chipfu enwuduru
iya eye l'iphe,
agụ ndu ọhogu iya.
- ³ Chipfu a-gbaru iya mkpu
me ọ zee l'ẹhu.
Oo-me iya l'ọ ka mma
l'iphe-ememe,
byapfutaru iya nụ.
- ⁴ Mu suru Chipfu: Phụnaaru
mu obu-imemini.
Mu mewaru ngu iphe-ẹji
gube Chipfu;
jiko menaa ge mu
wekoro hu.
- ⁵ Ndu ọhogu mu anọduje
epfuru mu ẹjo opfu
sụ l'ọ dụ phe g'a sụ le
mu nwuhuru;
g'a zọhaa mu l'eliphe-a.
- ⁶ Teke nemadzụ byaru mu ajiji;
oopfuru mu opfu,
te erwuduru iya ọhu-ẹpho.
Obenu l'iphe, ọochiko edo
l'obu iya bụ ikpoki
ntumatu.
- Ọ -lufuepho l'o jeshia ya
edokashi.
- ⁷ Iphe, bukpuo ndu kpọru mu
ashi anọduje
adzụ-phe taba taba gude
epfutoshi mu.
Ọ buerupho iphe, bụ iya
kachaa ẹji bẹ ọduje phe
g'o mee mu.
- ⁸ Ẹphe asụ: “Tuswekwa! Ọ kwa
ẹjo iphe-ememe eme iya.
Ọ turweakwaru iya k'ọphu ọ
tọ gbeshibaedu.”
- ⁹ Mbụ je akpachaa l'onye

mu l'iya eshi okpobe eshishi;
 bya aburu onye mu dakoberu;
 mbu l'onye mu l'iya erigbaje
 nri gbęchaakwa eme iphe,
 a-tsuru mu nu.

- 10 Olobu gube Chipfu;
 phunaaru mu obu-imemini!
 Meerọ ge mu wekorohu;
 k'ophu mu a-pfu phe
 ugwo iphe-a, ephe eme mu-a.
- 11 Mu maru le mu du ngu l'obu;
 kele i ti kwedu ge ndu
 ohogu mu turu okoo
 kpua mu.
- 12 Eshinu uta adudu mu l'ehu be
 i turu mu gburumu
 kuru mu dobe l'atatiphu
 ngu ge mu nodu jasụ
 l'ojejeje.
- 13 G'e tua Chipfu epha;
 mbu Chileke ke ndu Izurelu;
 e -shi le gbururu jeye
 le gbururu.
- Nokwa g'o du;
 bya aburu g'o du.

42

*Évù, a kwaru nu onye-ishi
 ebvu g'unwu Kora gwa*

- 1 Oo ge ne ele anoduje atu
 heehee
 achọ nggele, asọ
 gborogboro g'o ngwa mini;
 bukwapho g'obu mu atu
 heehee achọ gube
 Chileke.
- 2 Ekpiri Chileke; mbu Chileke,
 dzu ndzu akpo mu
 jegiri-jegiri.
- ?Bu teke ole be mu a-bya
 apfuru l'iphu Chileke?
- 3 Enya-mini mu buwaa nri
 eswe l'enyashi mu;
 kele o to dudu teke ephe
 ta ajidu mu su:
 “?Denu eka Chileke ngu no?”
- 4 Nta-a, mu tukoru iphe,
 no mu l'obu epfushi-a
 be mu nyataru ge mu shi
 edujeru igwe oha;

anyi atuko awu eje ala
 l'ulo Chileke.
 Teme anyi agu ebvu ehu-utso;
 bya ekele Chileke
 ekele l'echilabo igwe oha,
 byaru obo-iphe ono.
⁵ Gube obu mu;
 ?denu g'o gude i nodu
 kpoyoo?
 ?Denu g'o gude i nodu
 etsu mu ophe?
 G'anya ngu du l'eka Chileke
 no;
 kele mu e-mechaa kele iya
 ekele;
 mbu onye bu iya bu onye
 adzoje mu nu;
⁶ bya aburu Chileke mu.
 Obu mu no kpoyoo.
 Noo g'o gude mu nodu le
 mgboru Jiodanu nyata
 ngu;
 mbu l'ali Hamonu l'eli
 ubvu Miza.
⁷ Ogbumini akporu ogbumini
 okwe.
 Akparamini ngu me
 gborogboro,
 oso so-kputewaru mu.
⁸ Ole obujeru; o -be l'eswe
 be Chipfu egoshije mu
 n-yemobu iya.
 O -be l'enyashi l'o buerupho
 iphe, mu a-kpuru l'onu
 bu agu ebvu nkiya.
 Mu epfukwapho anu Chileke
 ono,
 bu iya gude ndzu mu ono.
⁹ Mu suru Chileke, bu
 agbara-mkpuma nkemu:
 “?Denu g'o gude i zohaa mu?
 ?Bu gnu kparu iphe,
 ndu ohogu mu akpa mu ehu;
 mu nodu agu aphu ejephe?”
¹⁰ Ndu achi mu le njo anoduje
 ekweru mu une mboku-mboku;
 su mu: “?Denu eka Chileke
 ngu no?”
 Iphe ono, epe anoduje
 epfuru mu ono
 tukowa okpu mu l'ophu
 gwee arakabya.

11 Gube obu mu; ?denu g'o gude
 ì nọdu kpọyoo?
 ?Denu g'o gude ì nọdu etsu
 mu ophe?
 G'anya ngu dụ l'ẹka Chileke
 nọ;
 kele mu e-mechaa kele
 iya ekele;
 mbu onye bu iya bu onye
 adzoje mu nu;
 bya aburu Chileke mu.

43

1 Hanaaru mu enge; Chileke;
 jiko gbanaaru mu
 ọdzori;
 nafutanu mu l'ẹka ndu ono,
 te eyeduru ngu obu ono!
 Gbafuta mu l'ẹka ndu ugho;
 waa ndu apfubeduru-ẹka-oto.

2 Eshinu o bu gubedua,
 bu Chileke bu agbarike mu;
 ?denu g'o nwuru ì gbadoru
 mu?
 ?Bu gunu kparu iphe,
 ndu ohogu mu akpa
 mu ehu;
 mu nọdu eje ogbee-ogbee?

3 Mena g'o buru iphoro
 nkengu; yee ire-lanu ngu
 l'a-nọdu edu mu.
 G'ephe dua mu durwua ubvu
 nkengu ono, du nsọ ono;
 mbu g'ephe durwua mu
 ẹka i bu gedegede.

4 Noo teke mu a-byarwuta
 ọru-ngweja gube Chileke;
 mbu byapfutakpo Chileke
 ono, bu ehu-utso mu;
 bya aburu onye mu ete
 eswa iya ono.
 Mu a-kpo une gude kele
 ngu ekele gube Chileke,
 bu Chileke mu.

5 Gube obu mu; ?denu g'o gude
 ì nọdu kpọyoo?
 ?Denu g'o gude ì nọdu etsu
 mu ophe?
 G'anya ngu dụ l'ẹka Chileke
 nọ;
 kele mu e-mechaa kele
 iya ekele;

mbụ onye bụ iya bụ onye
adzoje mu nụ;
bya aburu Chileke mu.

44

*Évù, a kwaru nù onye-ishi
ebvu g'unwu Kora gwa*

¹ Gube Chileke; anyi gudekwa
nchi anyi numa;
teme nna anyi oche phe
kọkwaaru iya pho anyi;
mbụ iphemiphe ono,
i mekotaru phe teke
ndiche ono.

² L'ọo gubedua l'onwongu
chishiru ndu ohozo l'alị phe;
bya eworu ephedua
dzabe l'alị ono.

Lẹ ndu dụ igwerigwe bẹ i
mebyishiru;
obenu lẹ nna anyi oche
phe bẹ i meru g'ephe
jaa àjàjà.

³ Ọ tọ bụdu ogu-echi phe bẹ
ephe gude lwuta alị ono;
teme ophu o bụdu
okpehu phe bẹ ephe gude
lwu-kpee.

Obenu l'ọo ekutara ngu;
yee okpehu nkengu;
waa anọ-kube ono,
ị nọ-kube phe ono bẹ meru;
ephe lwu-kpee;
noo kele ephe tūbaru ngu
l'anya.

⁴ Ọo gubedua bụ Chileke mu;
bya aburu onye
eze nkemu;
mbụ onye emeje g'oshilokpa
Jiékopu lwu-kpee l'ogu.

⁵ Ọo l'eka ngu bẹ anyi anoduje
nwuta ndu achi anyi lẹ
njọ nwuphu azu.

Ọ bụru epha ngu bẹ anyi
egudeje zọo ndu
wulihuru etso anyi
opfu pyakapyaka.

⁶ Mu ta chiduru upfu kwẹ
l'apfu, mu chi;
teme mu maru l'ogu-echi

- mu ta adzọdu mu.
⁷ Obenu l'ọo ike nkengu bẹ
 anyi gude lwụ-kpee
 ndu achị anyi lẹ njo.
 Ndu anyi dụ ashị bẹ i
 meru iphere kpua.
⁸ Ọ kwa Chileke bẹ anyi
 egudeje eku onwanyi
 mbọku-mbọku.
 Ọ bụru gụbe Chileke bẹ anyi
 e-keleje ekele jasụ lẹ
 tuutuutuu lẹ mīimiimii.
⁹ Ọle ị jikaru anyi;
 bya ekpua anyi iphu lẹ ntụ;
 ọphu iitsojeeduru ndu
 ojogu anyi eje ọgu.
¹⁰ Ị harụ ndu ọhogu anyi;
 ẹphe chiphu anyi azụ;
 ndu anyi dụ ashị bya atuko
 ẹku anyi kwaa ọkwata.
¹¹ Ị gbadoru anyi g'aturu,
 e doberu k'egbushi.
 Ị chĩa anyi; anyi daa ighagha
 l'ọhamoha ọzo.
¹² Ị wowaru ndibe ngu reshia
 ọ-dụ-l'urwu;
 k'ọphu bụ l'ọ tọ dudu urwu,
 i ritaru l'ishi pẹ.
¹³ Ị meru; ndu obutobu anyi
 nọdu ekweru anyi une.
 Ndu nọ-pheru anyi
 mgburugburu nọdu
 anọduje epfubyishi anyi;
 bya achị anyi ọchi.
¹⁴ Ị meru; anyi bụru iphe,
 ndu ọhozo gude anmaku
 l'ejo ẹtu;
 bụru ndu bụ: a -nyata
 pẹ l'e phuphee ishi.
¹⁵ Mbọku-mbọku bẹ aanọduje
 eme mu iphe-iphere
 mmekwase.
 Iphere nọdu ejije mu iphu
 pyimu;
¹⁶ noo kele ndu ọhogu mu;
 waa ndu eme g'ẹphe
 gwata mu ụgwọ-iphe
 anọduje ekweru mu une;
 epfutoshi mu.
¹⁷ Iphemiphe-a mekotaru
 l'ẹhu anyi; ọle anyi ta

- zohaduru ngu;
 ophu anyi emebyiduru
 oghandzu anyi le ngu.
- 18 Ophu obu anyi alufuduru
 l'eka i no;
 ophu anyi ahataduru okpa
 zobe k'eshiswe uzo ngu.
- 19 Obenu l'i gweru anyi
 arakabya l'egu nkuta-oswa;
 bya eworu dadishi-nwamaa
 phukpute anyi.
- 20 Ome anyi zoharu Chileke anyi;
 bya achi-liaru agwa ndu
 ohozo eka;
- 21 ?Chileke tege avodu iya
 vofuta to;
 eshinu o makotaru iphe,
 e domiru edomi,
 du nemadzu l'obu.
- 22 Ole o bu; o l'iswi ehu ngu
 be o to dudu teke onwu
 ta anodujedu eme g'o
 gbua anyi;
 teme l'eeme anyi g'aturu,
 a chitaru eje egbushi.
- 23 Gube Nnajiuphu; tehu etehu!
 ?Denu g'o gude i je anodu
 eku mgbenya?
 Tehu etehu; ba ajikashi anyi
 ojejoje!
- 24 ?Denu g'o gude ophu i
 yheduru anyi onu?
 ?Denu g'o gude i zohaa
 iphe-ehuka, anyi eje;
 bya azohaa l'aakpa anyi ehu?
- 25 E mewaru anyi; anyi daa;
 nmaa epho l'ali;
 k'ophu bu l'ishi tsutawaru
 anyi eja.
- 26 Gbalihu yeru anyi eka!
 Guderu n-yemobu ngu
 gbafuta anyi!

45

*Évù, a kwaru nu onye-ishi
 ebvu g'unwu Kora gua;
 g'e gude olu ebvu, "Ojimvuu" gua ya;
 ebvu ekele-nwanyi*

- ¹ Obu mu be opfu oma jiru ke
 pyimu pyimu.

Onye mu epfu eyeru bukwa
eze anyi.

Ire mu duwaa ge
mkpara-ekwo onye maru
ede ekwo egwegwa.

² I kakota nemadzu,
a nwukpooru anwunwu
ama mma.

Eze-iphe-oma jiru ngu onu ejiji;
kele Chileke goru onu-oma
ojejoje nu ngu.

³ Gube O-gbua-o-turu-ugo;
wota ogu-echi ngu kee
l'upfu!

Gbaphua onwongu akpabiri
yee o-gbu-nwiinwii!

⁴ Dunu akpabiri akpabiri
nyikoru l'ugbo-inya ngu
gbaru kwaakwaakwaa
je alwua lwu-kpee!

See iswi ire-lanu;
yee ewoze onwonye ali;
yee apfubekoto.

G'eka-utara ngu mekwaa iphe,
du ebvu.

⁵ G'apfu ngu, atsụ nkọ
mejeepho tsurumu l'obu
ndu ohogu gube eze.

G'ohamoha dajekwa
kpurumu l'iphu ngu.

⁶ Gube Chileke; oo g'i bu eze
nta-a bu g'ii-buru iya jasu
le tuutuutuu le mijimiimii.

Ikpe, pfuru oto be i gude
buru eze; l'eka i bu eze.

⁷ Iphe, pfuru oto du ngu ree;
ejo-iphe dukwanu ngu
ashi.

Noo g'o gude Chileke,
bu Chileke ngu hota ngu
l'echilabo ndu unu l'ephe
bu ogbo; bya awua ngu
manu ehutu l'ishi.

⁸ Uwe ngu g'o ha be mkpo
meru; waa alowe;
yee kashia tuko voo
pfurupfuru.

Une, a -gbu l'iphe, bukpo
unuphu ibe gube eze
akpogbaa nodu emeje
g'ehu tsoo ngu utso;

mbụ unuphu ọphu e
gudegbaa eze-enyi
mematagbaa.

⁹ Ụnwada eze hachakwaaru
yiru l'ụnwanyi aakwabẹ
ùbvù l'ibe ngu.

Ọọ l'ẹkutara ngu bẹ
eze-nwanyị pfuru.
Iphe, o yeru l'ẹhu bụru iphe,
e meru lẹ mkpọla-ododo
Ofi.

¹⁰ Ngabẹ nchị gube ada-eze!
Jiko rikwaa iphe-a,
mu abya epfufu-a ariri!
Zohakota ndibe unu;
waa ndu nna ngu phẹ!

¹¹ Lẹ mma, ịima meakwaru;
ị nọdu agụ eze ẹgu.
Eshinu ọ bụ iya bụ nnajuphu
ngu; phozejekwaru iya!

¹² Ndu Taya a-nụkwa ngu iphe
kẹ mmanụ;
tẹme ndu nweru iphe
emeahaaru ngu ree;
g'eeshi g'ẹphe tuba ngu
l'anya.

¹³ Ada eze bẹ nọ
l'o-gbu-nwịinwii iya;
e duba iya l'ulo.

Uwe iya bẹ e gude oghu
mkpọla-ododo kwee.

¹⁴ E yeru iya uwe, e meru
erengete duru ejepfu eze.
Ụnwumgboko ibe iya nọdu
etso iya l'azụ.

Ẹphebedua bẹ eedukwaphọ
edujeru eze.

¹⁵ Ẹhu atso phẹ uto;
ẹphe nọdu ete ẹswa;
e duru phẹ abahụ l'ibe eze.

¹⁶ Gube eze; ọọ ụnwu ngu
bẹ a-nọchi ẹnya
ochochoroche ngu phẹ
bụru eze.

Ọ bụru phẹ bẹ ii-me g'ẹphe
bụru ishi lẹ mgboko
mgburugburu.

¹⁷ Mu e-me g'a nyatajẹ ngu;
e -shi l'ogbo sweru ọgbo.

Ọọ ya bụ g'ọhamoha
ekeleje ngu ekele jasụ lẹ

tuutuutuu lẹ m̄imiimii.

46

*Ebvú, e deru n̄ onye-ishi
ebvú g'ụnwu Kora gude
olu ụnwumgboko gwa*

¹ Ọo Chileke bẹ bụ onye anyi nọ
l'ẹka ezeru ndzụ;
bya aburu iya bụ ike anyi.

Ọokwagebeje akwagebe
eyeru anyi ẹka m'anyi
nọdu eje iphe-ẹhuka.

² Ọo ya bụ l'anyi ta abyakwa
l'atsụ ebvú;
m'obeta mgboko gha
igharaphu;
mbụ m'obeta a pata úbvú
l'ophu parụ je echiee
l'echi ogbu-ẹnyimu;

³ mini, nọ iya n̄ phua oke
ẹphu; byaa gbulagbula
byaa mebyikpọo
gbukuu-gbukuu;
k'ophu úbvú angagbaa
anganga.

⁴ O nweru ẹnyimu ophu d̄u n̄.
Mini, shi iya n̄ emeje g'ẹhu
tsọo mkpukpu kẹ Chileke uto;
mbụ ẹka d̄u nsọ,
Okalibe-kakọta-shii bu.

⁵ Chileke nọkwa lẹ mkpukpu
iya;
k'ophu bụ l'ọ tọ dudu iphe,
byaru eme iya n̄.

Nchi -bya abọhu l'ọobyawaa
bya agbaaru iya mkpu.

⁶ Ndu ọhozo gude ẹhu-eghu
aba hanyihanyi.

O mee; alị-eze phẹ nọdu
angakọta anganga;
ọle Chileke woliẹrupho
olu gbọoru phẹ ọja;

Eliphe l'ophu rwushihi.

⁷ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike
bẹ nọkwa swiru anyi.

Ọ kwa Chileke kẹ Jiékọpu
bụ onye anyi nọ l'ẹka
ezeru ndzụ.

⁸ Byanụ ahuma iphe, Chipfu
meru!

Bya ahuma g'o meru;

mgboko buru mkpurupyata!
 9 Oogboje ọgu l'eliphe l'ophu.
 Ọogba-jishije apfu bya
   emebyishia arwa;
   bya eworu ụgbo-inya
   ọgu kpokota ọku.
 10 Ọ sọru: “Unu nọdu doo;
   g'unu amaru l'ọo yẹbedua
   bụ Chileke.
 Ndu ọhozo a-tụ ọnu lẹ yẹbe
   Chileke parụ ẹka;
   mbụ l'aa-tụ ọnu iya l'eliphe
   mgburugburu lẹ ya parụ ẹka.”
 11 Chipfu, bu
   Ọkalibe-Kakota-Ike bẹ
   nọkwa swiru anyi.
 Ọ kwa Chileke kẹ Jiékpọpu
   bụ onye anyi nọ l'ẹka
   ezeru ndzụ.

47

Ebvụ, e deru nụ onye-ishi
ebvu g'unwu Kora gụa
 1 Unu kua ẹka unubẹ
   unwu-eliphe l'ophu!
 Unu gude ebvu ẹhu-utso
   gbọoru Chileke ọgboo!
 2 Noo kẹle Chipfu,
   bụ Ọkalibe-kakota-shii
   gbaru g'a tsuje iya ebvu.
 Kẹle ọo yẹbedua bu Ọkalibe
   eze, achikota ndiphe
   l'ophu.
 3 Oomeje g'anyi kapyabẹ
   ndiphe; bya emee gẹ ndu
   ọhozo nọdu anyi lẹ mkpula.
 4 Ọo yẹbedua họtaru anyi alị,
   anyi bu;
   mbụ alị ono, Jiékpọpu,
   onye Chileke yeru obu
   egudeje eku onwiya.
 5 Chileke kwolihuwaru jeshia
   l'aba-eze iya.
 Ndiphe tushia uzu agbọ
   ọgboo; egburu iya opu.
 6 Unu gụa ebvu gude tua Chileke
   ẹpha! Unu tua ya ẹpha!
 Unu gụa ebvu gude tua eze
   anyi ẹpha! Unu tua ya ẹpha!
 7 Kẹle ọo Chileke bu eze ndu

mgboko mgburugburu.
 Unu kwaa ẹvù gude jaa ya
 ajaja!
 8 Ọ kwa Chileke bụ eze ọhamoha.
 Ọ nọkwa l'aba-eze iya, dụ nsọ.
 9 Ndu nweru ẹnya l'eliphe
 dzukọbeakwaru gẹ ndibe
 Chileke kẹ Ẹbirihamu;
 kẹle ndu eze, egbobutaje
 unwu-eliphe,
 bụkwa Chileke nwe phẹ.
 Ọ kwa Chileke bẹ
 kangokotaru nụ.

48

Ebvú-oma, Unwu Kora gụru

1 Chipfu parụ ẹka.
 G'a jakwaa ya phọ ajaja,
 rwuberu iya nụ
 lẹ mkpụkpu kẹ Chileke anyi;
 mbụ l'úbvú ono, dụ nsọ ono.
 2 Úbvú Zayọnu ono ama
 ntumatu bya adụ akpabiri;
 bya aburu ẹhu-útso
 unwu-eliphe l'ophu.
 Ọ nọ l'uzo isheli mkpụkpu
 Jierúsalemụ, bụ mkpụkpu
 onye eze, parụ ẹka.
 3 Chileke nọakwa l'ulo ndu
 mkpụkpu ono anọduje
 ezeru ndzụ.
 O mewaru g'a maru l'ọo
 yẹbedua bụ a
 -gbabe-ezeeru-ndzụ.
 4 Ndu eze chikoberu ndu ojogu
 phẹ;
 bya awuru bya g'ẹphe tsoo
 mkpụkpu ono ọgu.
 5 Ẹphe byarwutaẹpho bya ebu
 iya ishi.
 Ọ tufu phẹ ẹhu; ndzụ gụhu phẹ;
 ẹphe gbalachaa.
 6 Ndzụ-agụgu, guderu phẹ
 l'ẹka ono
 tsuru phẹ l'ẹhu gẹ nwanyị,
 ime eme.
 7 I mebyishiru phẹ gẹ phẹrephere,
 shi l'uzo ẹnyanwu-awawa
 emebyishije ụgbo-mini
 Tashishi.

- 8 Ọọ iphe, anyi nọmaru bẹ
 anyi hụmakwarupho
 lẹ mkpụkpu kẹ Chipfu,
 bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike,
 bụ iya bụ mkpụkpu
 Chileke anyi;
 mbụ l'ọọ Chileke emeje
 g'ọ nguru anguru
 jasụ l'ọjejoje.
- 9 Anyi anọduje l'ime eze-ulo
 gube Chileke
 arị k'obu ono, i yeru
 anyi ono.
- 10 Gube Chileke; ọọ g'ẹpha ngu
 ngadzuru ẹkameka;
 bụkwapho g'aanọduje aja
 ngu ajaja lẹ mgboko
 l'ophu.
- Ọ bụru ikpe, pfuru ọto bẹ i
 gude bụru eze.
- 11 Ẹhu atso ụbvú Zayonu uto;
 mkpụkpu Jiuda nọdu ete
 ẹswa.
- Ọ bụru iphe, kparu iya nụ bụ
 g'iigudeje ekpe ikpe.
- 12 Unu jegbabeada oma Zayonu.
 Unu jephee ya mgburugburu;
 gụ ulo-ephekerephe,
 o nweru ọgu.
- 13 Unu gbuchakwaa igo l'igbulọ,
 e gude kpụ-pee
 ya mgburugburu!
 Unu elerwekwaapho ẹnya
 l'ulo-ezeru-ndzụ,
 nọgbaa ya nụ.
- Ọọ ya bụ g'unu akọoru iya
 ọgbo ọphu nọ l'iphu.
- 14 Noo kẹle Chileke-a a-buru
 Chileke anyi jasụ lẹ tuutuutuu
 lẹ mimiimii.
- Ọ bụru iya a-nọdu edu anyi
 jasụ g'anyi a-nọ-beru.

49

*Ebvú-oma, e deru nụ
 onye-ishi ebvú g'unwu
 Kora gụ*

- 1 Unubẹ ndiphe; unu nọmakwa
 iphe-a!
 Unu ngabekwa nchi;
 unubẹ ndu bu lẹ mgboko

l'ophu!

² Gẹ ndu ha shii ngabẹ nchi;
ndu ha nwanshii angabẹ.

Gẹ ndu nweru iphe yẹe
ndu ukpa tükokwa
ngabẹ nchi.

³ Opfu, shi mu l'onu a-buru
opfu onye maru iphe.

Iphe, mu ritaru l'obu emeje
g'iphe doo ẹnya.

⁴ Gẹ mu bya eworu nchi
gboberu ẹtu.

Mu akpọo une gude mee g'ílú,
mu turu doo ẹnya.

⁵ Ndzu ta abyadu agu mu mę
mbọku oke iphe-ẹhuka
rwuepho.

Ọ tọ dudu m'obeta ndu achi
mu lẹ njọ nọ-pee
mu mgburugburu;
mu ta atsukpoda phẹ ebvu;

⁶ mbụ ndu ono, achijeru

upfu kwẹe l'ẹku,

ẹphe kpataru;

gude akanya, ẹphe setaru

eku onwophe.

⁷ Ọle ọ tọ dukwa onye a-du ike
a-gbafuta nwibe iya;
ophu ọ dudu onye ophu a-du
ike apfu Chileke aswa ishi
nemadzu ibiya.

⁸ Kele aswa pakwaru ẹka l'iphe,
e gude agbata ndzu.

Ọ tọ dukwa iphe, nemadzu
a-pfu g'ọ suru iya;

⁹ mbụ ugwo, ọo-pfu

nọdu ndzu ojejoje;

g'ọ t'o rehu erehu.

¹⁰ Onyemonye eleanaa lẹ
ndu mmamiphe

anwushihujechaa.

Ndu eswe mę ndu eme

bẹbeebẹe nọdu

abahujechaa l'ilu.

G'ẹphe ha atukoje woru ẹku
phẹ haaru ndu ọzo.

¹¹ Iphe, ẹphe anọduje ari

bụ l'ẹphe a-nọ jasụ l'ojejoje;

l'unuphu phẹ a-buru

oje-lẹ-nwanwa;

ẹphe ewochaaru ẹpha phẹ

- gushia ali-ihe phe.
 12 Obenu l'eku nemadzu
 ta akpòshidu iya anwùhu.
 O bú-a g'anù-ẹgbudu
 anwùhuje-a bú g'oo-mecha
 nwùhu.
- 13 Hùmawaro g'òonwujeru ndu
 amadù iphe;
 waa g'òodapfutaje ndu
 awù etso phe nù;
 mbù ndu iphe, ẹphe anọduje
 epfu adùje ree.
- 14 Iphe, e-mechaa mee phe
 nù bú l'ẹphe a-nwùhu
 g'atùru.
 O búru ọnwu a-bya erwuta
 phe;
 ndu pfuberekoto atù a okoo
 kpua phe;
 mẹ o -bee l'ùtsu.
- Ogwẹhu phe ono erekashihu
 mẹ e -shiepho l'ẹguru
 ọlo phe ono;
 parù phe je adẹe l'ilu.
- 15 Obenu lẹ mbeɖua be Chileke
 a-gbafuta ge mu ta abahu
 l'ali-maa;
 kele oo-mecha kuta mu
 dokube onwiya.
- 16 O -bùru lẹ nemadzu
 nonyaaru bya enweru
 iphe shii;
 k'ophu ndiphe wataru iya
 akwabẹ ùbvù;
 ge ndzu ta agukwa ngu.
- 17 Noo kele o to dudu ophu
 oo-gude ala m'o lashia.
 Ophu ùbvù iya obu etsokwa
 iya pho ala l'ilu.
- 18 O bú eviya lẹ teke o no ndzu
 be o shi gukobe onwiya lẹ
 ndu a goru onu-oma nù;
 teme ndiphe shikwapho
 anọduje aja iya ajaja l'o
 bú onye ẹka-atutu.
- 19 O le oo-mecha ele-a lapfu
 ndiche iya phe l'ali-maa;
 ẹka a ta abyadu ahuma
 iphoro.
- 20 Onye nweru iphe;
 ophu o madu iphe bú-a

g'anụ-ẹgbudu anwụhuje-a
bụ g'oo-mecha nwụhu.

50

Ebvú-oma, Asafu deru

- ¹ Ọ kwa Ọkalibe, bụ Chileke;
bya abụru Chipfu epfu
opfu-a.
Ooku mgboko l'ophu oku;
eshikpọo l'uzo
enyanwu-awawa jasu
l'uzo enyanwu-arịba.
- ² Chileke nọ lẹ Zayọnu egbu
nwịnwii; mbụ Zayọnu
ono ama ntumatu ono.
- ³ Chileke anyi abyaakwaa;
ọle ọ tọ nọdu nggujungguji
abya.
Ọku, ata rịriri nọ iya l'uzo
iphu.
Oke pherephere nọ-pee ya
mgburugburu.
- ⁴ Ooku igwe; eku ali;
g'ephe bya abụru ekebe iya;
g'ephe bya anọdu hụma
gẹ ya gude ekpe ndu nkiya
iya ikpe.
- ⁵ “Unu chikoberu mu ndu bụ
nkemu g'ephe ha;
mbụ ndu mu l'ephe gude
ngweja gbaa ndzụ.”
- ⁶ Imigwe l'ophu anọduje atụ
ọnu gẹ Chileke bụ-be
onye pfuberekoto;
kẹle Chileke l'onwiya bụ
Onye-ikpe.
- ⁷ “Ndu mu; unu ngabẹ nchi;
gẹ mu pfua opfu yeru unu.
Gẹ mu gbaa unubẹ ndu
Ízurelu ekebe.
Ọ kwa mube Chileke bụ
Chileke unu.
- ⁸ Ọ tọ bụkwa kẹ ngweja,
unu egweje anụ mu;
ozoo kẹ ngweja-akpọ-ọku,
unu egwejeru mu bẹ mu
abarụ unu mba iya;
kẹle ndu k'ono bẹ unu
anọduje emekọta l'o
rwuberu iya.

- 9 Ọ tọ ẹkwa eswi, shi l'ọka
 unu, mu a-nata;
 ọphu ọ ẹkwa g'ọ ka mma
 l'ọo mkpi, shi l'ikpoto ẹku
 unu, mu a-nata;
 10 kele iphe, bukpoọ anu,
 nọkọta l'oswa bukọta nkemu;
 mekpoo eswi,
 ọoru l'unubuku ubvu.
- 11 Ẹnu, ephe l'eli be mu
 makotaru g'ephe ha;
 anu-egbudu l'ophu
 bukotaru iphe mu.
- 12 Ọme l'ọo ẹgu agụ mu;
 me mu tege
 abyapfutakwa unu;
 kele ọo mbedua nwekọta
 mgboko-a l'ophu;
 yee iphe, nọ iya nu.
- 13 ?Unu riru le mu ataje anu
 eswi?
 ?Tọo unu dobesu le mu
 anguje mee egbu?
- 14 Ngweja, unu e-gwejeru nu
 mube Chileke bu g'unu
 keleje mu ekele.
 Unu emekotaje iphe,
 unu riburu angu l'unu
 e-meru mube
 Okalibe-kakota-shii.
- 15 Unu -kua mu oku me
 iphe-ehuka byaru unu;
 mu adzota unu;
 ọo ya bu g'unu akwabeje
 mu ubvu."
- 16 Obenu l'onye ejo-iphe be
 Chileke suru:
 "Denu g'o gude i nodu
 anoduje agu ekemu mu
 g'onye agu ebvu?
 ?Denu g'o gude i nodu
 egudeje onu ngu
 pfukuta ogbandzu mu?
- 17 L'eka i jikaru su ge mu ta
 aloshi ngu eka le nchi;
 woru opfu mu l'ophu
 nwuru ye l'azu.
- 18 I -huma onye-oshi; l'i je
 eshita iya onya;
 teme unu le ndu eri ogori
 nodu aswi oswi.
- 19 Onu ngu buepho njo-opfu be

iigudeje iya epfu;
 ìinodu egudeje ire ngu
 agba ẹregede.

20 Ị -nọdu; l'i pfutọshi nwune
 ngu.

Ọ bụru nwune ngu nwoke,
 unu l'iya shi l'epho
 lanu bẹ ìinoduje evu
 nvu-azụ.

21 Iphemiphe ono bẹ
 i mekọtaru; mu nọduele-a
 nggujinguji.

Ị gbẹ dobesuwanu ẹ mu ẹ
 ngu bụ iphe lanu.

Ọle mu a-bakwanuru
 ngu mba iya;
 tua ngu ẹjo-iphe ono,
 l'iime ono jalaa l'iphe.”

22 “Unu ngabẹ nchị l'iphe-a,
 mu abya epfupfu-a;
 unubẹ ndu zoharu
 mube Chileke!

Ọdumeka mu alajashia unu
 iphiriba iphiriba;
 l'ẹbe abụ l'ọ duru onye
 suru unu anafuta.

23 Iphe, bukpo onye woru
 ekele mee ngweja iya
 bẹ bụ onye akwabe
 mu ùbvù.

Ọ bụru iphe, bụ onye eme
 iphe l'uzo, pfuru oto
 bẹ mu e-goshi ẹ mube
 Chileke
 adzotaje nemadzụ.”

51

*Ebvú-oma, Dévidi deru nu
 onye-ishi ebvu*

*Teke o deru iya bụ g'onye
 mpfuchiru Chileke, bụ Nétanu
 byachaaru ibe iya bya epfuaru iya
 l'ọ meru ẹji l'ọ jepfuru Batusheba*

¹ Phunaaru mu obu-imemini;
 jiko Chileke;
 eshinu n-yemobu ngu te
 nwedu echihu.

Huchafunu atupya ono,
 mu tupyaru ngu ono;
 eshinu ìiphuje obu-imemini;
 phua k'etsutsu iya.

- ² Sanaa mu rengurengu;
 safukota mu ejo-iphe,
 mu megbaberu;
 l'i huchafu mu iphe-eji,
 mu meshiru ngu!
- ³ Kele mu maru ge mu
 tupyaberu ngu;
 ophu mu azohajedu iphe-eji
 mu azoha.
- ⁴ Oo gubedua gedegede be
 mu mesweru;
 mbu l'oo gubedua be
 mu meru iphe-eji.
 Iswi du ngu mma l'ikpe,
 i kperu mu;
 ophu uta adudu ngu iya l'ikpe,
 i nmaru mu.
- ⁵ Mbu-a; mu shikwa teke a
 nwuru mu buru onye
 ejo-iphe.
 Mbu le mu shiro teke ne mu
 tsutaru ime mu butaru
 onye eme iphe-eji.
- ⁶ Iphe, iile enya iya le ndzu
 amadu bu ire-lanu.
 Zinaa mu mmamiphe nkengu.
- ⁷ Gude isopu saa mu asasa
 ge mu duebe ree!
 Saa mu ge mu chaa pemu
 pemu g'aka-mini-sunoo!
- ⁸ Mee g'ehu tsoo mu utso;
 ge mu tee eswa;
 k'ophu okpu mu ono,
 i nyajishiru ono
 a-gbakerehu.
- ⁹ Gbakutaru iphe-eji,
 mu meshiru azu!
 L'i hufukota ejo-iphe,
 mu mekotaru g'o ha!
- ¹⁰ Jiko Chileke; menaa g'obu
 mu gua mu iphoro;
 l'i nu mu unme ophuu,
 a-nodu anuru ngu opfu.
- ¹¹ Ta chifukwa mu l'ataphu
 ngu!
 Ophu i nafukwa mu
 Unme-du-Nso nkengu!
- ¹² Nu-phunu mu ehutso
 ono azu;
 mbu ehutso ono, shi l'adzota,
 i dzotaru mu ono.
 Mee g'eme uche ngu heje mu

ihee; k'ophu ọo-gbata
mu ike.

13 Ọo ya bụ ọe mu ezia ndu
anọduje atụpya ngu nū
uzo ngu.

Ndu iphe-ẹji adakọbe
lwapfuta ngu.

14 Dzonaa mu l'ikpe ọchi,
mu gburu; jiko Chileke!

L'ọo ngu bụ Chileke,
adzoje mu nū.

Ọo ya bụ ọe mu egude ire mu
gua ebvu ẹhu-utso sū
l'ị pfuberekoto.

15 Gube Nnajiuphu; kụhaa
mu ọnu;
k'ophu mu a-ja ngu ajaja.

16 Ọme ọo ngweja bẹ iile
ẹnya iya; mẹ mu
egwekwaru iya
nū ngu.

Obenu lẹ ngweja m'obeta ọ
buru ngweja-akpo-ọku
te emekwa g'ẹhu tsọo
ngu utso.

17 Kele ngweja ọphu Chileke
anatajẹ bụ aphụ-ẹji-obu.

Onye aphụ jiru obu l'iphe
o meru; izimanu lwa iya
azu bẹ gube Chileke ta
anmajekwa phulaphula.

18 Menaa Zayonu g'ọ jaa ajàjà;
eshinu ọ dū ngu l'obu.

Kpuna igbulọ Jierúsalemu!

19 Ọo ya bụ g'eegweaharu
ngu ngweja, pfuru ọto;
ngweja-akpo-ọku
atsọahaa ngu utso;
l'a wataru ngu egburu
oke-eswi l'ọru-ngweja
ngu.

52

*Évù, Dévidi kwaru
nụ onye-ishi ebvu*

*Teke ọ kwaru iya bụ teke
Dowegu, onye Edomu byaru
bya agbaaru Solu ama sū iya
lẹ Dévidi nọ l'ibe Ahimeleku
1?Denu g'o gude ị nọdu eku*

- onwongu l'eme ẹjo-iphe;
oke, dụ ike?
?Tị madu ẹ n-yemobu
Chileke a-nọ jeye l'ojejoje?
- ² Iphe, iigudeje ire ngu epfu
l'ii-me buẹpho ẹjo-iphe;
mbụ l'ire ngu atsụ nkọ g'akwọ,
a barụ ababa.
Iphemiphe, iimekpọo ememe
bukotaru ụghoshi.
- ³ I ka eye ẹjo-iphe obu
eme l'iphe, dụ ree.
Adzụ ụka ka ngu ree eme
l'epfu iphe, pfulu nhamunha.
- ⁴ Iphe, i yeru obu bu
epfubyishi nemadzụ;
gube onye ono, adzụ-gbu
onwongu l'uka ono!
- ⁵ Sụ-a; Chileke e-mebyishikwa
ngu; mee ngu l'ị buru
mkpurupyata jasuru asuru.
Oo-wofu ngu; mee ngu g'i ti
buhẹ l'ibe ngu;
l'o phefu ngu ephefu l'ali
ndu nọ ndzụ.
- ⁶ Ndu pfuluberekoto -huma iya;
ẹphe atsuhu ebvu;
ẹphe achia ya ọchi sụ:
- ⁷ "Unu lewaro; onye ọwa-a bu
onye jikaru ẹ ya te
ewoduru Chileke eme
agbaru-ike iya.
Ọ kpọru obu yeru ẹku,
o nweru nwegharu iya ẹka;
bya egude ẹjo-iphe,
ọonoduje emeshi eko
dzudzudzu."
- ⁸ Obenu ẹ mbedua dụ g'oshi
olivu, jaru ajajà nọdu
kpukala l'ime eze-ulo
Chileke.
Mu a-chiru ụpfu kwẹe ẹ
n-yemobu Chileke
jeye l'ojejoje.
- ⁹ Mu a-nọdu ekele ngu ekele
jeye l'ojejoje;
kẹle ọo gubedua l'onwongu
meru iya.
Mu anọdukpoephe nwadoo
ele ngu ẹnya l'ẹka;
kẹle ẹpha ngu dụ ree.

Teme mu anọdukwaphọ
l'iphu ndu dọru ngu
nsọ tua ngu ẹpha.

53

*Évù, Dévidi kwaru nù
onye-ishi ebvu; g'e gude
olu aphu kwaa ya*

¹ Ndu eswe anọduje arị l'ime
obu pẹ ẹ Chileke
ta adudu.

Ẹphe mebyishiwaru onwophe;
iphe, ẹphe eme buru
akpamara;
ọphu ọ dudu m'onye
lanu eme iphe, du ree.

² Chileke gbẹ l'imigwe lee ẹnya
ẹ mgboko-a; mbu l'ẹhu
unwu-eliphe;
gẹ ya maru ?o nweru onye
kwaru ẹnya?

Mbu g'ọ maru ?o nweru onye
achọ yẹbe Chileke?

³ Ọle g'ẹphe ha tukuraru haa
uzo jephuhu.

Ẹphe tukuraru g'ẹphe ha
mebyishihukota.

Ọ tọ dudu g'ọ ka mma l'ọo
onye lanu eme iphe, du ree.

⁴ Ọ dukwa gẹ ndu ono,
eme ẹjo-ememe ono te
nwedu egomunggo;
mbu ndu anọduje eri ndibe
mu g'onye eri nri;
ọphu ẹphe epfujedu anu
Chipfu.

⁵ Ẹphe bu ndu ndu-agugu
rwutaru;
l'eka adudu iphe ndu-agugu,
du iya nu;
teke Chileke e-woru okpu
ndu tsoru ndibe iya ọgu
tukashia nanu nanu;
meru iphe-iphere kpua pẹ;
kẹle ọ jikawaru pẹ.

⁶ Ọ du mu g'e shi ẹ Zayonu bya
adzota ndu Ízurelu.

Jiékopu e-te ẹswa;
ẹhu atsoo Ízurelu utso
mẹ Chileke dophuepho

ndibe iya azu
l'ònodu phẹ.

54

*Évù, Dévidi kwaru
nu onye-ishi ebvu; g'a
kpòru une ye iya*

*Teke o kwaru iya bu gẹ
ndu Zifu byaru bya asu
Solu lẹ Dévidi wohakwaru
onwiya l'echilabọ phẹ*

¹ Gudenu epha ngu dzọo mu;
gube Chileke!

Gudenu okpehu ngu haaru
mu enge!

² Numanu epfufu, mu epfu
anu ngu; jiko Chileke.

Ngabenu nchi; numa iphe,
shi mu l'onu.

³ Kele ndu shi eshishi wuru
bya mu etso opfu;

Ndu ewebushi akurepho nodu
achọ mu egbugbu;
mbu ndu ata akpadu
Chileke ishi m'ilile.

⁴ Obenu l'oo Chileke bu onye
eyejeru mu eka.

Oo Nnajiuphu bu onye gude
ndzu mu.

⁵ Gẹ Chileke mekwaa
g'ẹjo-iphe, ndu achi mu
lẹ njo meru mu
laphuru phẹ azu!

Gẹ Chileke mebyishikwaa
phẹ gude nno goshi
l'oopfushije ike l'iphe,
o pfuru.

⁶ Mu a-tu obu mu onyo
gwetaru ngu ngweja.

Mu abya ekele ngu ekele
gube Chipfu;
kele epha ngu du ree.

⁷ Teme o buru ngu
dzotakotaru mu l'iphe,
bukpoo iphe-ehuka,
byapfutaru mu nu.

Mu byakwapho ahuma l'e
mekperu ndu ohogu
mu phẹ.

55

*Évù, Dévidi kwarú
nù onye-ishi ebvú; g'a
kpòru une ye iya*

¹ Nùmaro epfupfu, mu epfu
anù ngu gùbe Chileke!

Ba agbakwa mu nkùchi;
kẹ g'ì ba anùma arwòrwo,
mu arwò ngu.

² Ngabèru mu nchì zaa mu
ènu l'oku, mu eku ngu!

Oriri mu anòduje egburwashì
mu èhu;
k'òphu o meru; mu nòdu
anòduje atsù oke ude.

³ Iphe, kparú iya nù buru olu
ndu òhogu mu, mu anù;
waa mkpawere,
ndu èjo-iphe eme mu;
kẹle èphè anòduje achìru
mu èjo idzu;
bya egude èhu-eghu
epfubyishi mu.

⁴ Aphù jiru mu obu;
anwùhu nòdu eye mu
ebvú eyeshikpò mu
iya ike.

⁵ Ndzù agù mu agùshikpoo mu
ike;
èhu nòdu aphùkota
mu kpaakpaakpaa.

Ishi nòdu anyì mu èdzu.

⁶ Mu sù l'ò dù mu g'a sù lẹ mu
furu òkù gẹ ndo;
mẹ mu ephefuepho je achòo
èka mu a-nòdu tuta unme;

⁷ mẹ mu epheephò
phemihu je eburu l'echiègu;

⁸ mẹ mu emeephò ègwegwa
lashia l'ùlo-mgbobuta mu;
mbù èka oke phèrephere
adudu.

⁹ Mebyishinaa idzu ndu
èjo-iphe jiko Nnajiuphu!

L'ìghashia phẹ olu-opfu!

Kẹle mu hùmaru lẹ ndu
mkpùkpu ono eme
nwibe phẹ mkpawere;
tẹme èphè nòdu
ese opfu.

- 10 Eṗhe anọduje awu-phe
l'igbulọ mkpukpu ono:
eswe l'enyashi.
Iphe-ẹji yẹ iphe-ẹhuka nọdu
azogba g'ọ du phe
l'ime mkpukpu ono.
- 11 Ejo-iphe pfukwarupho
l'echilabọ iya;
tẹme ophu mkpamehu
yẹ ughoshi alufujedu alufu
l'edupfu phe.
- 12 Ome ọ bu l'ọo ndu ohogu mu
anma mu phulaphula;
mẹ mu -atamikwaa ya
lẹ nshi.
Ozoo ome l'ọo onye mu du
ashi be etu onwiya
ophushugbu l'eka mu nọ;
mẹ mu -edomikwaaru
iya onwomu.
- 13 Obenu l'ọo gubedua,
bu onye ẹbo mu;
bya aburu onye mu l'iya
aswi oswi;
bya eshikwaphọ ọnyà
be ọ gbẹ buru.
- 14 Mbụ onye mu l'iya
kwatakpo eshi utso;
bya aburu onye mu
l'iya atukoje swiru eje
l'eze-ulo Chileke.
- 15 G'onwu byakwa egbukwota
ndu ohogu mu egbukwota!
G'ephe bukwaru ndu ee-li
lẹ ndzụ!
Kele ejo-iphe kwawaru
ikwato l'ime obu phe.
- 16 Obenu lẹ mbẹdua bu Chileke
be mu araku;
kele mu maru lẹ Chipfu
e-mechaa bya adzọo mu.
- 17 Mu egudeje olu aphụ echiku
iya lẹ mkpu l'uzenyashi;
mẹ l'utsu; waa l'eswe.
Mu maru-a l'oo-mecha
numa olu mu.
- 18 Oo-nafuta mu l'eka ndu
etso mu ogu.
Eṗhe -dukpokwaa igwerigwe
g'ephe aduhabe be
ọo-nafutaele mu-a.

Ọ tọ dudu iphe, ẹphe eme mu.

¹⁹ Chileke, bụ onye shi l'ichee
nọduta l'aba-eze iya
bẹ a-nụma olu mu;
bya anụa phẹ chịpfiu.

Kẹle ẹphe jikaru agbanwe;
teme ophu ẹphe atsudu
Chileke ebvu.

²⁰ Onye mu l'iya shi aswị oswi
tsoru ọnyà iya ọgu;
shi nno mebyia oğbandzu,
ẹphe l'iya gbaru.

²¹ Opfu, shi iya l'onu nọdu echi
buruburu g'ụkpa;
ọle iphe, jiru iya obu
bụ ndumashi.

Mbụ l'opfu iya atụ atutu gẹ
manụ urwazi;
ọle ọotsu nkọ g'ogu-echi,
a bataru nkọ.

²² Woru iphe ono, e boru ngu g'i
vuru ono haaru Chipfu.

Ọo-du-a ike gudeshia ngu;
kẹle ọ tọ byadu aha
ndu pfuberekoto
g'ẹphe daa.

²³ Obenu l'oo gubedua,
bụ Chileke l'e-duru ndu
ẹjo-iphe duba l'ime ilu;
eka ẹphe a-nọdu rekashihu.

Ndu egbu ọchi waa ndu
ntuphu-ire bẹ i tii kwedu
g'ẹphe kpọo ọpfu
l'eliphe-a.

Obenu lẹ mbedua bụ ngu bẹ
mu dakoberu.

56

*Ebvú-oma, Dévidi deru
nụ onye-ishi ebvu;
g'e gude olu ebvu, "Ndo beru
l'achi, nọ ụzenya" gụa ya*

*Teke o deru iya bụ
gẹ ndu Filisitayinu
guderu iya lẹ Gatu*

¹ Gube Chileke; phunaaru mu
obu-imemini;
a -nonyaa; ndiphe woru
mu lwee elwelwe;
lẹ ndu ohogu mu anọduje
akpa mu ẹhu

mkpụrumkpuru.

² Mkpụrumkpuru bẹ ndu achi
mu lẹ njo anọduje achi mu
kpabekpabe;
mbụ l'a dū igwerigwe gude
eku-onwonye etso
mu oḡu.

³ Ndzụ -nọdu agụ mu; bue ngu
phọ bẹ mu adakobeje.

⁴ Oo Chileke ono, mu anọduje
aja opfu iya ajaja ono bẹ
mu dakoberu.

Ophu ndzụ agụdu mu;
?bụ ḡunu bẹ nemadzụ
mmanụ sụru mu ememe?

⁵ Tekenteke bẹ ephe ewojeru
opfu mu gha igharaphu.

Iphe, bukpo iphe, ephe
arịkpo ariri buepho
g'ephe eshi mee mu ejo-iphe.

⁶ Ephe dzukoberu bya
edomishia onwophe.

Mbụ l'ephe anọduje edo okpa
mu achokpoepho ụzo,
ephe e-shi gbua mu.

⁷ ?Ephe e-gude eme ejo-ememe
ono nahụ tọo?

Jiko Chileke; gudenụ oke
ẹhu-eghu ngu chitsushia
ndu ono l'ophu.

⁸ I mawaru g'ootsube mu l'ẹhu.
I mawaru ḡe mu kwashiberu
enya-mini.

?Tị tükoduru iphemiphe ono
dekota l'ekwo ngu?

⁹ Mu -rakuẹ ngu phọ bẹ ndu
ohogu mu adakobe
gbaphu azu.

Ophu doru mu enya bụ lẹ Chileke
nọ l'eka iya nkemu.

¹⁰ Oo Chileke ono, mu anọduje
aja opfu iya ajaja ono;
mbụ Chipfu ono,
mu anọduje aja opfu iya
ajaja ono;

¹¹ Oo Chileke ono bẹ mu dakoberu;
ophu ndzụ agụdu mu;
?bụ ḡunu bẹ nemadzụ sụru
mu ememe?

¹² Gube Chileke; iphe, mu rifuru
angụ lẹ mu e-meru ngu

bukwa mu bẹ ọ
 tukoru l'ishi.
 Mu a-bya egweru
 ngweja-ekele nū ngu;
¹³ noo kele ị nafutaru ndzụ
 mu l'ẹka ọnwu;
 bya emekwaphọ gẹ mu
 te vukota iphe daa iko.
 Ọo ya bụ gẹ mu azọo ije
 l'iphu Chileke l'ẹka
 ìphóró duru ndu
 nọ ndzụ.

57

*Ebvú-oma, Dévidi deru nū
 onye-ishi ebvú; ishi ebvú iya
 bụ "Be mekwa gẹ mu laa l'iyi"*

*Teke o deru iya bụ
 teke ọ nahuru Sọlu gbala;
 je anọdu l'ime ọgba*

¹ Gube Chileke; meeru mu
 eze-iphe-oma!
 Jiko meeru mu ọ eze-iphe-oma!
 Kele ọ l'ẹka ngu bẹ mu nọ
 ezeru ndzụ.
 Mu a-nọdu lẹ mkpula oke
 nkù ngu ezeru ndzụ;
 jasụ teke ẹjo-iphe-ẹhuka,
 byaru mu nụ-a
 a-bvụebe.

² Mu araku Chileke;
 mbụ Okalibe-kakọta-shii;
 mbụ Chileke, atụkoje
 iphemiphe mekọtaru
 mu.

³ Ọo-gbẹ l'imigwe zia g'a bya
 adzọo mu;
 bya emeru iphere tų
 ndu ono, achị mu
 kpabẹkpabe ono.
 Chileke e-goshi mu l'o yeru
 mu obu; bya aburu
 onye apfushije ike l'iphe,
 o pfuru.

⁴ Mu nọ l'echilabọ oduma;
 mbụ-a; mu zẹkwa
 l'echilabọ anụ-ẹgbudu,
 atajẹ anụ nemadzụ.
 Ndu ézẹ phẹ dų g'arwa;
 dų g'apfụ;
 tẹme ire phẹ nọdu atsụ

- nkọ g'ogu-echi.
⁵ Goshinu ndiphe g'ì paberu
 ẹka; mbụ l'ì nọghataru
 akpaminigwe anọghata;
 gẹ ndiphe l'ophu ahụma
 g'ì dụ-be biribiri.
⁶ Ẹphe geru ụgbu kwabẹru mu
 l'uzo, mu eshi.
 Oo ya bụ; ẹhu rwushihue
 mu phọ arwushihu.
 Ẹphe gbeshi je ebua nsụ dobe
 mu l'ataphu.
 Ole ẹphe mecharu daba lẹ
 nsụ obu l'onwophe.
⁷ Obu shihukwaru mu ike
 Chileke;
 k'ophu bụ lẹ mu e-gude
 obu mu g'ọ ha agụ ebvu
 etu ngu ẹpha.
⁸ Obu mu; tehu nwuru ẹnya.
 Unu tehu nwuru ẹnya;
 unubẹ ogelenda yee une;
 kele mbedua e-gudekwa
 ebvu kutee geregere
 nchi-abọhu lẹ mgbenya.
⁹ Mu a-nọdu l'echilabọ ndiphe
 kele ngu ekele
 gube Nnajiuphu.
 Mu anọdukwapfo l'echilabọ
 ọha l'ophu gụa ebvu
 gude tua ngu ẹpha.
¹⁰ Noo kele n-yemobu ngu
 parụ ẹka.
 O tukuru imigwe l'ophu vọ
 pfurupfuru.
 Teme ire-lanụ nkengu dzuru
 akpaminigwe.
¹¹ Goshinu ndiphe g'ì paberu ẹka;
 mbụ l'ì nọghataru
 akpaminigwe anọghata;
 gẹ ndiphe l'ophu ahụma g'ì
 dụ-be biribiri.

58

*Ebvú-oma, Dévidi deru nù
 onye-ishi ebvu; ishi ebvu iya
 bụ "Be mekwa gẹ mu laa l'iyi"*

- ¹ Unubẹ ogbo-ikpe;
 ?ọ dukporu-a teke opfu,
 pfuru ọto eshije unu

- l'ọnu futa?
 ?Unu pfubejekporu-a ẹka
 ọto kpee
 unwu-eliphe ikpe?
- ² Waawakwa! Iphe, unu arije
 l'ime obu unu buẹpho
 g'unu e-shi mee iphe,
 apfuduru-oto.
- Ọ buru mkpawere be unu
 anọduje eme unwu-eliphe.
- ³ Ndu ẹjo-iphe eshije le teke
 ẹphe nọ l'ẹpho ne phe
 shiswee ọzo.
- Ẹphe akpaphuhuje le teke a
 dukwadro ime phe.
 Adzu ọka eshi phe le dedede.
- ⁴ Ẹru, ẹphe ataje egbu egbugbu
 g'ẹru ẹjo agwo.
- Ẹphe swọ-chishiru nchi ada
 nkuchi g'oghu;
⁵ mbu oghu, ata anuedu opu,
 onye rwaru iya ẹka l'iphu egbu;
 gude epfuru iya opfu;
 m'o betakpo o gbua ya
 k'erengete igbu-agma.
- ⁶ Kpaa phe eze, nọ phe l'ọnu
 jiko Chileke!
- Jiko Chipfu; swoshinaa
 oduma ono ẹpyii ono,
 nọgbaa phe l'ọnu ono!
- ⁷ G'ẹphe tashihukwa g'ẹka
 mini sọru sọghata.
- Ẹphe -setaẹpho uta phe ke
 kikiki g'ẹphe gbaa;
 mekwaa g'apfu phe buru
 inyiribachi!
- ⁸ G'ẹphe du g'ẹji, rwubashihuru
 erwubashihu.
- G'ẹphe te egudekwa ẹnya
 phe huma ẹnyanwu ge nwata,
 ne iya kworu ekwokwo.
- ⁹ K'ọphu bu; ẹswa, a tsuberu
 l'ite -bya eme g'ọku
 ngaa ẹnishi ite ono;
- Chileke egudewaa oke
 ẹhu-eghu iya zikota ite
 ono g'oke pherephere;
 m'o beta iphe, e shiberu l'ite
 ono dukwadu oyi;
 ozoo l'ọobyawaa eghehu.
- ¹⁰ Ndu pfuberekoto be ẹhu

a-tso uto;
 m'ephe hūmaepho le
 Chileke apfuwa ndu
 ejo-iphe ugwo iphe-eji,
 ephe meru;
 mbu m'ephe wataepho azo
 ndu ejo-iphe pyaapyaa.

11 Oo ya bu; ndiphe epfuahaa su:
 "Ndu pfuberekoto be obunggo
 dukwaru eviya;
 mbu lo kwa ire-lanu lo
 nweru Chileke, ekpeje
 eliphe-a ikpe!"

59

*Ebvü-oma, Dévidi deru nu
 onye-ishi ebvu; ishi ebvu iya
 bu "Be mekwa ge mu laa l'iyi"*

*Teke o guru iya bu teke
 Solu yeru ndu nche, eje
 anodu eche ulo, o no
 nche g'e gbua ya*

¹ Nafuta mu l'eka ohogu mu;
 jiko Chileke mu!

Gbaaru mu odzori l'iphu ndu
 wulihuru vupyabe mu!

² Nafuta mu l'eka ndu eme
 ejo-ememe!

Dzoo mu l'eka ndu
 mgbugbumadzu!

³ Kele-a; gube Chipfu;
 lewaro l'ephe domishiru
 onwophe kwabe g'ephe
 gbua mu.

Ndu nweru okpehu wulihuru
 etso mu opfu;
 ebe abu lo duru ekemu,
 ephe turu, mu mebyijeru;
 teme ophu o dudu g'ephe
 ha, mu tupyajeru.

⁴ Ephe gbaru je edozia onwophe
 g'ephe tsoo mu ugu;
 l'ebe adu iphe, mu meru phe.

Jiko gbalihu; bya eyeru mu
 eka!

Lenaa ejo onodu, mu no!

⁵ Jiko Chipfu; mbu Chileke,
 bu Okalibe-Kakota-Ike;
 bya aburu Chileke ke
 ndu Izurelu;

tehu etehu; je anụa ọhamoha,
 bu lẹ mgboko aphụ!
 Ba adukwa ndu ẹjo-iphe ono,
 elekebeje ẹnya eme iphe,
 a-tsuru nwibe phẹ ono,
 ịi-phuru obu-imemini!
 6 Ọobujeru; ẹphe -lwa
 l'ụzenyashi;
 ẹphe aba hanyihanyi
 gẹ nkuta; tsoru mkpukpu
 ejephe.
 7 Lewarọ ẹnya; ẹphe -saa ọnu
 phẹ tua nkọ gẹ nkuta;
 Ogu-echi eshi phẹ l'ire
 ngushihu.
 Ẹphe edobesuro l'ọ tọ dudu
 onye numaru iphe,
 ẹphe epfu.
 8 Ọlobuele-a ọchi bẹ gube
 Chipfu achije phẹ.
 Ọo ọchi bẹ ọhamoha ono
 anọduje ezi ngu.
 9 Ọo gube Chileke bụ agbarike
 mu.
 Mu chiru ẹnya mu dzee l'ẹka
 ị nọ.
 Ọ bụru l'ime ngu bẹ mu
 gbabarụ je ezeeru ndzụ.
 10 Chileke, bụ onye yeru mu
 obu bẹ a-gba mu ndzuta.
 Chileke e-kwe gẹ mu gude
 ẹnya mu hụma l'e
 mekperu ndu ọhogu
 mu.
 11 Be gbukwa phẹ egbugbu
 gube Chipfu,
 bụ onye mgbobuta anyi!
 Ọdumeka bẹ ndibe anyi
 a-zọhakwa iya.
 Gudechia ike nkengu
 chikashia phẹ!
 Mee phẹ; mekpee phẹ!
 12 Iphe, bụkotakpoo opfu,
 eshije phẹ l'ọnu
 abujeerupho
 mkpọkoro opfu.
 Mbụ l'opfu, eshije phẹ
 l'ogboromonu futa
 abukotajeerupho iphe-ẹji.
 Teme ẹphe nọdu egudeje ọnu
 phẹ adzụ ụka;

- bya egude iya atụ nwibe
phẹ ọnu.
 Ọo ya bụ; g'ekuku ono,
 ẹphe anọduje eku
 onwophẹ ono nmakwaa phẹ
 g'ọnyà.
- 13 Gudenu oke ẹhu-eghu ngu
 mebyishia phẹ!
 Mbụ g'iimebyishia phẹ
 gbiriri jasụ teke ẹphe
 a-bvụebe!
- Ọo ya bụ g'unwu-eliphe
 l'ophu amaru l'ọo Chileke bụ
 Eze ndu Ízurelu;
 tẹme l'ọ bụ eze
 unwu-eliphe mgburugburu.
- 14 Ọobujeru; ẹphe -lwa
 l'uzenyashi;
 ẹphe aba hanyihanyi gẹ
 nkuta; tsoru
 mkpukpu ejephe.
- 15 Ẹphe anọduje awuphe acho
 ẹka ẹphe e-ri nri.
 Ọ -buru l'ẹphe te erijiduru
 ẹpho; ẹphe agbọahaa
 ire gẹ nkuta.
- 16 Obenu lẹ mbẹdua a-gụ ebvu
 gude tụa ọnu g'ọkpẹhu
 ngu habe shii.
 Ụtsu mbọku-mbọku bẹ mu aguje
 ebvu ẹhu-utso gude goshi
 g'eye obu ngu habe.
 Noo kele ọo l'ime ngu bẹ mu
 agbabajẹ je edomia
 onwomu.
 Tẹme ọ buru ngu bẹ mu
 agbabajẹ l'ime je ezeeru ndzụ;
 mẹ mu nọdu eje iphe-ẹhuka.
- 17 Gube ike, dụ mu nụ;
 mu a-gụ ebvu tua ngu ẹpha.
 Noo kele ọo l'ime gube
 Chileke bụ onye yeru mu
 obu bẹ mu gbabarụ je
 edomia onwomu.

60

*Ebvú-oma, Dévidi deru nụ
 onye-ishi ebvu;
 g'e gude olu ebvu,
 "Ojimbvu Ọgbandzu" gụa ya.*

Teke o deru iya bú teke ephe
 lẹ ndu Arámu-Naharayimu
 waa ndu Arámu-Zoba
 lwuru ọgu; mbu teke ono,
 Jiowabu lwaru bya etsoo
 ndu Edomu ọgu bya
 lwu-kpee phe;
 gbua unu ojogu ukporo l'iri
 lẹ Nsuda Únú.

¹ Gube Chileke; i jikawaru
 anyi woru anyi tuka
 nanu nanu.

I shi avuru anyi ovuma.
 Ole nta-a be anyi arwo ngu
 su
 g'i ghanaaru anyi iphu ozo jiko.

² Oo ngu meru eliphe;
 o nmaa jijijii;
 bya emee ya;
 o gbawashihu.

Nta-a bu g'i menaa g'eka
 i mekaru iya iphe
 kpochite;
 kele ọngakwa anganga.

³ I hawaru ndibe ngu;
 ephe jee iphe-ehuka;
 bya echee anyi mee;
 anyi ngua akpo kulakula.

⁴ Obenu lẹ ndu atsụ ngu
 ebvu be i nuru
 ekwa-ohubama;
 g'ephe chilia gude lwua
 ọgu k'okpobe opfu ono.

⁵ Gudenu okpehu ngu dzota
 anyi; zanu anyi enu;
 k'ophu ee-shi nno dzo
 ndu i yeru obu.

⁶ Chileke nowaa l'ulo iya,
 du nsọ pfua opfu su:
 "Mu e-gude agbo ogboo
 kewashia ali ndu Shẹkemu.

Teme mu eworu nsuda
 Sukotu bushia.

⁷ Giladu bu nkemu;
 Manase bukwarupho
 nkemu.

Ifuremu bu okpu, mu
 kpu l'ishi.

Jiuda bukwanuru
 mgboro-eze, mu apaje
 l'eka.

- 8 Mówabu bú ochi, mu akwoje
 ọkpa.
 Ọ búkwanuru ẹ Edomu ẹ
 mu eyeshije akpọkpa
 mu dobe.
 Ndu Filisitayinu ẹ mu
 gbọwaru ọgboo kpua.”
- 9 ?Bú onye e-du mu chíriri
 werere duba ẹ mkpukpu ono,
 a kpuru kpúshia ike ono?
 Mbú-a; ?bú onye e-duru mu
 duba ẹ Edomu?
- 10 Ọ kwa gúbedua Chileke bú
 onye ọbu.
 Obenu l'ì gbẹ jìka anyi;
 ọphu i tii tsojeeduru ndu
 ojọgu anyi eje ọgu.
- 11 Yeru anyi ẹka jiko g'anyi
 mekpee ndu ọhogu
 anyi;
 kele eye ẹka k'unwu-eliphe,
 bú iphe-mmanu.
- 12 Obenu l'anyi -nọduwaa
 Chileke l'ẹka ẹ anyi
 e-mekpe phe gẹ mkparawa.
 Ọ buru iya e-hu ndu ọhogu
 anyi agbagba-nchì
 l'alì.

61

*Ebvú, Dévidi deru nu
 onye-ishi ebvú; g'a
 kpọru unu ye iya*

- 1 Numanu mkpu, mu echi jiko
 Chileke!
 Ngabẹ nchì l'epfupfu, mu
 epfu anu ngu!
- 2 Mu nọ l'ẹka igwe beru
 alì beru echiku ngu ẹ
 mkpu.
 Noo kele meji atọfu mu atọfu.
 Dunuru mu je edobe l'oke
 mkpuma, ka mu l'eli!
- 3 Kele ọo ngu ẹ mu gbabarú
 l'ime ngu je edomia
 onwomu;
 bya abukwaru ngu phọ
 bú ọlo-mgbobuta,
 mu bahuru shi nno
 nahu ndu ọhogu mu.
- 4 Ọogukwa mu ẹgu gẹ mu buru

l'ibe ngu jasú l'ojejoje;
mbú gẹ́ mu nọ́dujewaro lẹ́
mkpula eze ñkù ngu
ezeru ndzu.

⁵ Kẹ́le gùbe Chileke nùmawaru
iphe, mu rifuru angú
lẹ́ mu e-meru ngu.

I mewaru gẹ́ mu tsoru ndu
akwabẹ́ ẹ́pha ngu ùbvù;
keta iphe-oma, iimejeru
phẹ́.

⁶ Mena g'eze nọ́du ndzu
ogologo!

G'apha, ọ́o-nọ́ l'eliphe-a shinu
l'ọ́gbo sweru ọ́gbo!

⁷ G'aba-eze iya nọ́dunu l'atatiphu
Chileke jasú l'ojejoje!

Jiko g'iphe, ii-gude eche
iya nche búkwaru
n-yemobu ngu;
yẹ́e apfúshi ike,
ìpfushije l'iphe,
i pfuru.

⁸ Ọ́o ya bú gẹ́ mu agúa ebvu
gude tua ngu ẹ́pha
jasú l'ojejoje;
bya emeẹ́bekota iphemiphe,
mu rifuru angú
ememe mbọ́ku-mbọ́ku.

62

*Ebvú-oma, Dévidi deru nù
onye-ishi ebvu, bú Jiedutunu*

¹ Ọ́o ẹ́pho Chileke kpoloko bẹ́
mu daru ngabẹ́ru.

Kẹ́le ọ́o ya bú onye a-dzọ́ta
mu nù.

² Ọ́o yẹ́bedua nwẹ́kiya bẹ́ bú
agbara-mkpuma nkemu;
bya abúru iya bú Chileke,
adzoje mu nù;
bya abúru onye mu
agbabajẹ́ l'ime iya
l'oodomia mu.

Ọ́o ya bú l'ọ́ tọ́ dudu onye
byaru l'enwubata mu
enwubata.

³ ?Bú teke ole bẹ́ unu
e-tsuberu nwoke
ọ́wa-a otsukputu?

G'unu hakọ́ta bẹ́ e-mechaa

tuko buru mkpurupyata;
 g'eka igbulọ;
 ozoo mgbabu zeru
 tu-gbushia ndu no
 phe l'ime.

⁴ Iphe, unu shiberu ite iya bu
 g'unu nwufu iya l'aba-eze
 iya ono.

Adzu aka nodu atso unu
 ntumatu.

Unu nodu egudeje
 ogbogboromonu unu
 agoru nwibe unu
 onu-oma.

Obenu l'ime obu unu be unu
 anoduje atu phe ejo onu.

⁵ Gube obu mu; nodukwa
 kwaberu Chileke
 nwekiya.

Kele o ya bu onye mu ele
 enya l'eka kpoloko.

⁶ Oo yebedua nwekiya be
 bu agbara-mkpuma
 nkemu;
 bya aburu iya bu Chileke,
 adzoje mu nu;
 bya aburu onye mu agbabaje
 l'ime iya l'o domia mu.

Oo ya bu l'o to dudu onye
 byaru l'enwubata mu
 enwubata.

⁷ L'aa-dzota mu bu l'eka
 Chileke be o no.

L'aa-kwabe mu ubvu
 bukwaru iya pho be o
 no l'eka.

Oo Chileke bu eze
 agbara-mkpuma mu;
 teme o bukwaru iya pho
 be mu no l'eka ezeru ndzu.

⁸ Unu dakobe iya tekenteke
 kpo unube unwu-eliphe!

Unu woru obu unu gheberu
 iya onu.

L'o kwa Chileke bu onye anyi
 no l'ime iya ezeru ndzu.

⁹ Amadu bu udzu-onu.

Ohu buru iphe, adudu iphe,
 o bu.

O -buru g'atua erwa phe
 l'iphe, e gudeje tua
 erwa nemadzu be ephe

- tuko buru iphe-iphoro.
 10 Unu ta akpọkwaru obu ye
 l'eme ndu ọzo ewere!
 Ọphu unu egudekwa ana nfu
 eku onwunu!
 O betakpọonu ẹku nọdu
 abyaru unu
 nyimunyimu;
 unu ta akpọkwaru obu
 ye iya!
 11 Chileke pfuakwaru iphe-a
 mgbo lanu.
 Mbẹdua numawa iya
 ugbo labo;
 mbu l'ikemike bu Chileke
 nwekota iya.
 12 Teme l'oo gube Nnajiuphu be
 n-yemobu kuru ishi l'eka.
 Noo kele ipfuje onyemonye
 ugwo g'iphe,
 o meru gbaru.

63

*Ebvú-oma, Dévidi deru
 teke o no l'echiegu Jiuda*

- 1 Gube Chileke; oo ngu bu
 Chileke mu!
 Oo ngu bu onye mu anọduje
 ele enya iya eswe
 l'enyashi.
 Ẹkpiri gube Chileke
 anọduje akpo
 obu mu jegirijegiri.
 Oghoroko ngu aduje
 mu l'echiegu;
 mbu l'ali okponku,
 mini adudu.
 2 Mu humawaru g'ike du-be
 ngu; yee g'i du-be
 akpabiri;
 ge mu shi ahumaje iya l'ulo
 ngu, du nsọ.
 3 Mu e-gude onu mu jaa ngu
 ajaja;
 noo kele n-yemobu ngu ka
 ndzu ree.
 4 Mu a-nọduje ekele ngu ekele
 jasọ ge mu a-no-beru.
 Teme o buru epha ngu be mu
 e-gudeje chilia eka
 imeli pfuru nu ngu.

- 5 Obu mu bẹ ẹpho e-ji g'onye
 riru nri, e gude ẹba-anụ;
 waa ụmi ọkpụ iya shia.
 Ọnu mu e-gudekwanụ
 ebvú ẹhu-utso,
 dụ mu l'ogbogboromonu
 tua ngu ẹpha.
- 6 Ọobujeru; mu -zẹe l'iphe-azẹe
 mu; mu anyata ngu.
 Ẹnyashi l'ophu bẹ mu
 arikotaje kẹ nkengu.
- 7 Mu nọ lẹ mkpula oke ñkù
 ngu agụ ebvú ẹhu-utso.
 Noo kẹle ọo ngu bụ onye
 eyejeru mu ẹka.
- 8 Mu anọduje ngu ntse
 tekenteke.
 Ọ bụru ẹkutara ngu bẹ
 gudeshi mu nụ.
- 9 Ndu achọ ụzo, ẹphe e-shi
 gbua mu mebyishia
 ndzụ mu
 bẹ aa-chịru ye l'alì-maa.
- 10 Ee-gude ogu-echi gbua phe
 pyaapyaa.
 Ẹphe aburu nri, a kpataru
 doberu nkuta-ọswa.
- 11 Obenu lẹ Chileke e-me g'ẹhu
 tsọo eze utso.
 Iphe, bukpo ndu egudeje
 ẹpha Chileke eri angụ
 bẹ e-tu iya ẹpha.
 Ọnu ndu ntuphu-ire aburu
 phe kpurukudukuu.

64

*Ebvú-oma, Dévidi deru
 nụ onye-ishi ebvú*

- 1 Jiko Chileke; numanu mkpu,
 mu echi ẹka mu epfu anụ ngu!
 Gbochite mu gẹ mu ta
 nọduhe atsụ ndu ọhogu
 mu ebvú.
- 2 Domia mu g'ẹjo-idzu,
 ndu ẹjo-iphe achịru mu te erwu
 mu l'ẹhu; mbụ hanyihanyi,
 ẹphe aba ekpu mu;
 mbụ ndu eme ẹjo-ememe.
- 3 Ndu abajẹ ire phe g'onye aba
 mma.
 Mbụ ndu anọduje agba njo

opfu phẹ g'onye agba apfu.
 4 Ẹphe edomije onwophe
 kwaberu onye dubebe ree.
 Onye ono -bya amaru;
 apfu abụwaru iya nù
 l'ẹhu kẹ pfuu.
 O to nwedu iphe, ndzụ iya
 agụ phẹ mẹ nanụ.
 5 Ẹphe anọduje eyeru nwibe
 phẹ ọkpụ-ikike g'ẹphe
 kebe ẹhu l'eme iphe-ẹji.
 Ẹphe epfuje sụ l'ẹphe e-je
 agbakacha ọnyà phẹ
 lẹ mpya.
 Ẹphe pfuchaa nno; ẹphe asụ:
 “?Bụkwanu onye abya
 phẹ ahuma?”
 6 Ọo ya bụ; ẹphe -chichaa
 ẹjo-idzu; ẹphe asụ:
 “Idzu, anyi chiru nta-a
 dukpoo ree dụ-ghee
 ya adụ-ghe!”
 Uche amadụ yẹe obu iya bẹ
 ẹregede pakwaru ẹka.
 7 Obenu lẹ Chileke e-seta apfu;
 ẹphe -bya amaru bẹ ọ-gbakata
 phẹ tua l'ali.
 8 Chileke e-me g'ẹphe vukota
 abali dagbua ọchii.
 Ọ bụru iphe, opfu ọnu
 phẹ kpataru.
 Iphe, bụkpoo ndu humaru
 iya nù bẹ e-kwe l'ishi
 gude kweru phẹ une.
 9 Ndzụ e-rwuta amadụ l'ophu.
 Ẹphe e-pfukashia iphe ono,
 Chileke meru ono;
 bya ebvuru shii rịa ya ọriri.
 10 G'ẹhu tsọo ndu pfuberekoto
 uto l'ime Chipfu!
 G'ẹphe gbabakwa l'ime iya je
 domia onwophe!
 G'iphe, bụkpoo ndu obu phẹ
 gụru ìphóró tukwaa
 ya ẹpha!

65

*Ebvú-oma, Dévidi deru
 nù onye-ishi ebvu*

1 Gube Chileke; ọ dụ ree g'anyi

nọdu lẹ Zayọnu tua
 ngu ẹpha!
 Anyi e-medzukọtaru ngu iphe,
 anyi riburu angu
 l'anyi e-meru ngu.
² Oo gube onye ono, azajẹ oku
 m'e pfuru nọ ngu bẹ
 onyemonye a-wu-pfuta.
³ Teke iphe-ẹji shi kapyabẹ anyi
 bẹ i shiele-a anọduje
 aguru anyi nvu l'ẹjo-iphe
 anyi.
⁴ Ẹhu-utso bẹ a gọru nọ onye
 ono, i họtaru dokube
 onwongu
 Gẹ gụ l'iya nọdu l'ibe ngu.
 Iphe, dụ ree, nọ l'ibe ngu
 ejije anyi ẹpho;
 mbụ iphe, dụ ree,
 nọ l'eze-ulo ngu, dụ nsọ.
⁵ Gube Chileke, bụ onye
 ndzọta anyi;
 iphe, iigudeje zaa anyi ẹnu
 bụ iphe, dụ ebvu,
 egoshi apfubekoto nkengu.
 Ndu bu l'ẹka igwe beru alị
 beru;
 waa ndu bu lẹ mgboru ẹnyimu,
 kachakpọo anọdu ẹnya bụ
 ngu bẹ ẹphe tuko chiru
 upfu kwẹe;
⁶ mbụ gube onye bụ ọkphehu
 ngu bẹ i gude mee úbvú;
 ẹphe nguchaaru anguru
 l'ẹka ẹphe nọgbaa.
 I keru onwongu ọkphehu
 g'onye keru akpọ l'upfu.
⁷ Ẹnyimu, asọ gborogboro
 bẹ iimeje l'oderu yekete;
 mbụ l'ọtu-buhu akpara.
 Ohamoha -nọdu aba hanyihanyi
 bẹ iimeje;
 ẹphe adaa kẹ
 nyonyoronyo.
⁸ Ndu bu ụzenya bẹ anọduje
 anma pyaapyaapya
 M'ẹphe numa k'iphe,
 dụ biribiri, imegbabẹ.
 Ndu shi l'uzo ẹnyanwu-awawa;
 waa ndu ụzo ẹnyanwu-ariba
 bẹ iimeje g'ẹphe tọ ụzu-ẹhu-utso.

- 9 I gbaru mini l'eliphe teke i
byaru iya agbaphe;
shi nno mee ya;
ọ buru alì oma.
Enyimu nkengu bẹ i meru gẹ
mini ji ejiji.
Ndiphe l'ophu bẹ i meru g'iphe,
ẹphe kọberu l'alì nọdu emehuru;
kele ọo ẹgube ono bẹ i
meru iya g'ọ dụ.
- 10 Mini bẹ i dzeru;
ọ dọru adọru l'enyoru.
I bya alwaa yegeyege
mini gude mee igbo;
ọ dụ nwuhanwuha;
shi nno gọru onu-oma nọ iya
mee iphe, a kọberu iya
wata efushi.
- 11 I bya eworu ẹka-atutu
nkengu kpube apha
g'okpu-eze.
Teme iphe, bukpoọ ọzo,
i shiru bẹ i dzeru iphe,
dụ ree gẹ mini.
- 12 Ẹswa bya erwushia
nọdugbaa kẹ nyimunyimu
l'echięgu.
Teme ẹhu-utso dọerupho kẹ
nyimunyimu l'úbvú.
- 13 Ẹka eecheje iphe-edobe
bẹ aturu kuru ata nri.
Nsuda bu iphe, jiru iya nọ
bu iphe-akuku,
a kuru iya.
Iphemiphe ono tukurọ akwa
evu; agụ ebvú ẹhu-utso.

66

Ebvú-oma, e deru nọ

onye-ishi ebvú

- 1 Unu tua ọzu ẹhu-utso gude jaa
Chileke;
unubẹ unwu-eliphe l'ophu!
- 2 Unu gụa ebvú gude kutsee
ẹpha iya!
Unu etua ya ẹpha; jaa ya
ajaja!
- 3 Unu sụ Chileke: "Ha!
Iphemiphe, iinoduje
eme dukwa ebvú!
Ike ngu parụ ẹka k'ophu bu ẹ

- ndu ọhogu ngu adaje
 kpurumu l'iphu ngu;
 ẹka ndzụ agụ phe.
- ⁴ Ndiphe mgburugburu adaje
 kpurumu l'iphu ngu baaru
 ngu ẹja; gụa ebvu nụ ngu;
 mbụ l'ẹphe aguje ebvu
 gude kutsee ẹpha ngu."
- ⁵ Unu byanụ ahụma ozi,
 Chileke jeru!
 Chileke dukwa ebvu l'iphe,
 oomeru unwu-eliphe.
- ⁶ Onye meru ẹnyimu;
 ọ buru ali, kpohuru nku.
 Ẹphe gude okpa ghaa ẹnyimu
 ono.
 Ẹhu-utso ozi, o jeru tsoru
 anyi teke anyi nọ l'ẹka ono.
- ⁷ O gude ike okpu nkiya buru
 eze ojeje.
 Ẹnya iya nọdu ahumakotaje
 ohamoha!
 Ọo ya bụ g'ọ tọ dukwa ndu
 ẹjo okpoma ono l'e-je
 iya atupya!
- ⁸ Unu tua Chileke anyi ẹpha;
 unube unwu-eliphe!
 G'a numanu ajaja, unu a-ja iya!
- ⁹ L'ọo ya doberu anyi ndzụ;
 bya emee g'okpa nguru
 anyi anguru g'o to chifu.
- ¹⁰ Noo kele gube Chileke
 hụwaru anyi ama;
 bya emee anyi; anyi dụ ree
 gẹ mkpọla-ọchaa, a huru l'ọku.
- ¹¹ I dutaru anyi duru ye
 l'onyà;
 bya eworu oke ivu tukobe
 anyi l'okpurukpu.
- ¹² I meru g'unwu-eliphe wee
 anyi ishi kperekpere.
 Anyi jeru iphe, anwu chiru anyi;
 mini nmaa anyi.
 Ọle i mechaaru duta anyi bya
 edobe l'ẹka anyi tūsarụ ẹhu.
- ¹³ Mu e-gude
 ngweja-akpo-oku je
 l'ulo ngu.
 Mu emedzukotaru ngu iphe,
 mu rifuru angụ lẹ mu
 e-meru ngu.

- 14 Mbù iphe, mu gude
ogbogboromonu mu
kweta;
bya egude onu mu pfua
lẹ mu e-meru ngu;
teke mu eje iphe-ehuka.
- 15 Mu a-kputa ebili, tsuru eba
je egude gweeru ngu
ngweja-akpo-oku.
Mu egbuaru ngu oke-eswi;
gbushiaru ngu eghu.
- 16 Unu byakpodapho bya
angabe nchi; iphe,
bukpoo unube ndu atsu
Chileke ebvu;
ge mu kooru unu iphe, o
meru lẹ ndu mu.
- 17 Mu gude onu mu owa-a
raku iya.
Mu gude ire mu tua ya epha.
- 18 Ome mu meru iphe-eji kwachia
l'obu mu;
me Nnajiuphu tege
angabekwa nchi anuma
olu mu.
- 19 Obenu lẹ Chileke ngaberu
nchi;
numa olu mu okpobe anuma
teke mu epfu anu iya.
- 20 G'e tukwaa Chileke epha;
mbu onye ajikaduru
angabe nchi numa epfupfu,
mu epfu anu iya;
teme ophu o haduru egoshi
lẹ ya yeru mu obu.

67

*Ebvú-oma, e deru onye-ishi
ebvu; g'a kporu une ye iya*

- 1 Ge Chileke meeru anyi
eze-iphe-oma;
goru onu-oma nu anyi;
mekwapho g'iphu tusahu
iya l'ehu anyi.
- 2 K'ophu unwu-eliphe a-maru
uzo ngu;
teme ohamoha
amakwarupho
l'idzotaje nemadzu.
- 3 G'unwu-eliphe kelenu gube
Chileke ekele!

G'iphe, bukpoö nemadzu
 mgburugburu kele
 ngu ekele!

⁴ G'ehu tsonaa ohamoha utso;
 g'ephe tunaa uzu
 ehü-utso!

Kele ndiphe l'ophu be iikpeje
 ikpe, pfuru oto;
 teme o buru ngu anöduje
 akpo-ziru ohamoha,
 nö l'eliphe uzo.

⁵ G'unwu-eliphe kelekwa gube
 Chileke ekele!

G'iphe, bukpoö nemadzu
 mgburugburu kele
 ngu ekele!

⁶ Oo ya bu; g'iphe, a koberu l'ali
 emehukwanu emehu.
 Teme Nnajiuphu, bu Chileke
 anyi ono agoru onu-oma
 nu anyi.

⁷ Chileke a-goru onu-oma nkiya
 ono nu anyi.

Oo ya bu ge ndiphe l'ophu
 jasü l'eka igwe beru
 ali beru awatakwanu
 iya atsü ebvu!

68

*Ebvü-oma, Dévidi deru
 nu onye-ishi ebvu*

¹ Ge Chileke zilihu;
 ge ndu ohogu iya agbaa
 nanu nanu!

Ge ndu o du ashü shikwa iya
 pho l'iphu gbalachaa!

² Zikashinaa phe nanu nanu;
 ge pherephere ezikashije
 enwuru-okü-a.

Oo g'unwu adazehuje le
 mgboru okü-a
 bu ge ndu ejo-iphe a-la l'iyi
 l'iphu Chileke.

³ Obenu le ndu pfuberekoto be
 ehü a-tso utso.
 Epe a-nödu ete eswa l'iphu
 Chileke.

Epe egude ehü-utso tee eswa
 teshia ya ike.

⁴ Unu gua ebvu nu Chileke;
 gua ebvu gude tua ya

ẹpha!

Unu kutsee onye ono,
anọduje l'ugbo-inya
iya agba l'urwukpu
onoya.

Ẹpha iya bụ Chipfu;
unu nọdukwa iya l'iphu
tee ẹswa.

⁵ Chileke nọ l'ibe iya,
dụ nsọ bụru Nna ndu
enwedu nna;
bya aburu onye agbajeru
unwanyi,
ji pẹ anọedu ọdzori.

⁶ Chileke ewojeru ndu bụ
nkinyi doo l'ipfu l'ipfu;
tẹme ọ nọdu edufutaje
ndu a turu mkpọro
l'ulo-mkpọro.

Obenu ịe ndu kwefuru iya
ike bụ l'alị,
ẹjo anwụ echi bẹ ẹphe
bu.

⁷ Gụbe Chileke;
teke ị gbeshiru duta ndu
nkengu;
duru pẹ ghaa alị,
dabyiru mgbegere;
⁸ bẹ alị nmaru jijijiji.

Igwe bya edzee mini l'iphu
gụbe Chileke, bụ onye
kẹ Sayinayi;
mbụ gụbe Chileke kẹ
Ízurelu.

⁹ Gụbe Chileke;
ọo ngu dzeru ogbodogo
mini;
gude gbaa alị-ihe ngu
unme teke ike bvuru
iya.

¹⁰ Ndibe ngu bya alaa l'ime iya
je eburu;
tẹme i shi l'ikpoto iphe,
i nweru nụ ndu ukpa iphe,
mkpa iya duru pẹ.

¹¹ Ọ bụ-a epfupfu,
Chipfu pfuru opfu obu;
a dụ igwerigwe mee g'a
madzuru iphe,
o pfuru.

¹² Ọ sụru: “Ndu eze mę ndu ojogu

unu mee ẹgwegwa
gude ọso gbafu!"

Unwanyi, kuru l'unuphu;
wufuta bya ekee iphe,
a kwataru l'okwata.

¹³ Ndu ono shi zeshia l'odu
aturu du ge ndo,
a wukotaru nkù iya
mkpola-ochaa;
bya egude mkpola-ododo
mekota eba iya;
o nodu egbu nwijnwii.

¹⁴ Teke
Okalibe-kangokotaru-nu
chikashiru ndu eze
l'ali ono
be o duapho
g'aka-mini-sunoo,
dashiru l'eli ubvu
Zalomonu.

¹⁵ Ubvu ubvu, nogbaa le
Beshanu bugbaa oke ubvu,
paru eka;
mbu l'ubvu Beshanu bu
ubvu, nwegbaarú mpfukashi.

¹⁶ Unube eze ubvu,
nwegbaarú mpfukashi;

?Denu g'o nwuru unu
ejiru ubvu Chileke
ijiɛnya?

Mbu ubvu ono, Chipfu,
bu Chileke hotaru
je eburu buru eze ndibe
iya jasú l'ojejoje ono.

¹⁷ Ugbo-inya ke Chileke bukwa
unu-kuru-unu.

Nnajiuphu shi le Sayinayi
bya ibe iya;
eka o doberu nsó,
bu ubvu Zayonu.

¹⁸ Teke ono, i gbeshiru lashia
l'ephekerephe ono be i
dutaru igwerigwe ndu
i kpuru le ndzu lashia.

Ndiphe gweru iphe nu ngu ke
mmanu;
mbu je akpachaa le ndu
shi anoduje ekwefuru
ngu ike;
k'ophu gube Chipfu,
bu Chileke a-nodu

l'echilabo phe.

19 G'ajaja buru ke Nnajiuphu;
mbu Chileke ophu bu onye
ndzota anyi;
bya aburu onye evutaje
ivu ehu anyi vuru
mboku-mboku.

20 Chileke anyi bu Chileke,
adzoje ndzu.

O buru l'eka Chipfu,
bu Nnajiuphu ono be
eeshije nahu anwuhu.

21 Chileke e-chikposhi ndu
ohogu iya ishi;
mbu okpokoro ishi ndu
emekwadu ejo-ememe.

22 Nnajiuphu suru: "Mu e-shi
le Beshanu duta unu
duphuta azu.

Mu e-je l'ohu eze-enyimu je
aguta unu gude lwa;
23 k'ophu unu a-bya azo
ndu ohogu unu
pyakapyaka.

Nkuta unu eketakwapho oke
ophu rwuberu phe nu."

24 Gube Chileke;
onyemonye gbewaa nta-a
huma ge ndibe ngu dzeberu
awu alwa;
mbu le ndibe Chileke,
bu eze mu dzebewaru
awu ala l'ulo iya,
du nso.

25 Ndu no l'iphu bu ndu aguru
phe ebvu.

Ndu etso ndu k'ono buru ndu
akpo une eye iya.

Akatikpo unwumgboko,
nodu akukwapho nkwa
etso phe.

26 Janaa Chileke ajaja
l'edzudzu-oha!

Jaa Chipfu ajaja l'echi
eka ndu Izurelu
dzukoberu!

27 Su-a; ndu edu phe nu bu
okpa-ipfu Benjaminu,
bu okpa-ipfu ke nwata.

Ndu-ishi okpa-ipfu Jiuda;
waa ke Zebulun;

waa kẹ Nafutali nọdu
eze gbiigbiigbi
etso pẹ.

28 Gube Chileke;

rúkotanú ike ngu!

Goshinu anyi okpehu

ngu Chileke;

mbú ike ono, i shi

gudehawaa ree ire l'opfu

ẹhu anyi ono.

29 Ndu eze e-gude k'eze-ulo ngu,

nọ lẹ Jierúsalemú bya

emeeru ngu iphe-oma.

30 Baaru ẹjo-oke-agiyi ono,

nọ l'ẹ̀jì ono mba;

mbú ọha ono,

achì ndiphe kpabẹkpabe

g'oke-eswi,

eme ẹna achì nweswi

ọso ono;

jasu teke onyemonye

ewoze onwiya alì;

gude mkpọla-ọchaa

bya l'iphu ngu.

Chikashia ndu ono,

alwú ọgu anọduje

agú g'ẹgu-nri ono!

31 Ndu-ishi Ijiputu;

waa ndu Kushi bẹ a-bya

achì-liaru Chileke ẹka.

32 Unu gú ebvú nú Chileke;

unubẹ alì-eze

unwu-eliphe l'ophu!

Unu gú ebvú gude tua

Nnajiuphu ẹpha!

33 Unu gú ya nú onye ono,

anọduje l'ugbo-inya

iya agba l'ephekerephe

urwukpu ichée ono;

mbú onye egudeje

oke olu tọ egbigwe.

34 Unu tọ ọnu g'ike Chileke

habe shii;

mbú onye akpabiri iya

túkọru Ízurelu sweta;

onye bú akpaminigwe

egoshi g'ike iya habe shii.

35 Gube Chileke;

ì dọ ebvú l'ulo ngu,

dọ nsọ.

Ọọ gube Chileke ndu Ízurelu

emeje g'ike dú ndibe ngu;
 ọkpẹhu adụ phẹ.
 G'ajaja buru kẹ Chileke!

69

*Ebvú, Dévidi deru nù
 onye-ishi ebvú; g'e gude olu
 ebvú, "Ojimbvú" gua ya*

¹ Dzọo mu jiko Chileke;

kẹle mini wọwaru mu
 l'ẹkpiri.

² Mu emiwa emimi emiba

l'ẹpuchi;
 ẹka adudu iphe, kọbe nvo,
 dú iya nù.

Mu darwuwaru ọhu-mini;

utso woru mu ria.

³ Mu chiwaru mkpu chita ike
 mu.

Ẹkpiri gọwaa mu agọgo.

Tẹme mu nọdu aphuwaa

ragaraga;
 ẹka mu nọ ele ẹnya
 Chileke mu.

⁴ Ndu mu dú ashị l'ẹbe adu

iphe,
 mu meru phẹ kakwa
 ẹgbushi,
 nọ mu l'ishi igwerigwe.

Mbụ lẹ ndu ọhogu mu

pakpọoru igwerigwe;
 mbụ ndu anọduje achọ ọzo,
 ẹphe e-shi mebyishia mu;
 l'ẹbe ọ dukpoo iphe,
 mu meru phẹ.

Ẹphe ekebutajẹ mu;

mu apfua ụgwọ iphe,
 mu ezitaduru.

⁵ Gube Chileke;

i mawaru gẹ mu shi
 emeberu eswe;
 ọphu ọ dudu iphe-ẹji mu
 ọphu eemeru ngu lẹ mpya.

⁶ Gube Nnajiuphu, bụ Chipfu;

bya aburu Ọkalibe-Kakọta-Ike;
 te ekwekwa g'e gude iswi
 ẹhu mu mee ndu ele ẹnya
 ngu iphe-iphere!

Ọphu i kwekwa g'e gude

iswi ẹhu mu meru iphere
 kpua ndu achọ ngu nù;
 jiko Chileke kẹ Ízurẹlu!

- 7 Kẹle ọọ l'iswi ẹhu ngu bẹ e
gude ekweru mu une;
bya eme iphe-iphere
ekpu mu.
- 8 Ndibe anyi bẹ mu dụwaa gẹ mu
bụ onye byaru abyabya;
mbụ unwune mu gẹdegede
gube mu onye ọhozo.
- 9 Kẹle obu, mu yeru ọlo ngu
rimiwaru mu ishi.
Iphe, bukpuo une,
e kweru ngu buru mbedua
vutaru onwu iya.
- 10 Mu rarụ ẹkwa swia ẹgu
l'iphu Chileke.
Iphe ono tukochaa buru iphe,
ẹphe gude kweru
mu une.
- 11 Mu yee uwe-aphu;
ẹphe gude iya gaharu
mu ebvu.
- 12 Ndu doru l'onu-abata
nodu epfuru mu.
Mu buru onye ndu angu
mẹe gude agu ebvu-mẹe.
- 13 Ọle ọọ gube Chipfu bẹ
mu anọduje epfu anu.
Gube Chileke;
gude n-yemobu ngu
ono zakpọe mu pho ẹnu
teke dụ ngu ree;
bya adzo mu
okpobe adzozo.
- 14 Lofuta mu l'epuchi;
b'ekwekwa g'o ria mu!
Nafutanu mu l'eka ndu mu
dụ ashị!
Bya agufuta mu l'echi
ogbumini ono!
- 15 B'ekwekwa g'utso ria mu!
B'ekwekwa gẹ mu darwua
ohu-mini!
Ophu iikwekwa g'e lia mu
lẹ ndzụ!
- 16 Zanụ mu ẹnu gube Chipfu;
kẹle n-yemobu ngu
dụ ree.
Ghanaaru mu iphu Chileke;
kẹle i phunukaru
obu-imemini.
- 17 Be domikwaru mube onye
ejeru ngu ozi iphu!

Zanu mu enu egwegwa;
kele mu eje iphe-ehuka.

18 Kpiritanuru ntse bya
adzoo mu!

Gbafuta mu ro m'obvu ndu
mu l'ephe du l'opfu!

19 I mawaru g'ephe kweberu
mu une;
bya amakwarupho g'ephe
meberu mu iphe-iphere
kparu.

Ndu bu ohogu mu be
i makotanuru-a.

20 E kwekwaru mu une jasu
okpoma wahuahaa
mu awahu.

Nta-a be o mewaru mu;
ophu ike aduedu mu.

Mu leri enya onye a-phuru
mu obu-imemini;
ophu o dudu.

Mu bya elee enya onye a-du
mu obu;
ophu o dudu onye
mu humaru.

21 Ephe wotaru mu iphe,
egbu egbugbu ge mu ria
g'o buru mu nri;
bya edoberu mu mee-veniga
ge mu nguru ye iya.

22 Mekwaa ge nri,
ephe doberu l'iphu phe
buru igbudu tupyabe phe.

G'anu, ephe gburu gude
gwaa Chileke bukwaru
onyà nmata phe.

23 G'enya gbahukwa phe ochii
g'ephe phu-buhu uzo.

G'okwebe nyajikwaa phe ebo;
g'ephe nyaa mgbaku
jasu l'ojejoje.

24 Tukoshinu phe ehu-eghu ngu!
Gudenu oke ehu-eghu ngu
kpegbushia phe!

25 G'ibe phe bukwaru ochobu.
G'o to dukwa onye e-buru
l'eka ephe
kwaru unuphu.

26 Kele ndu ephe anoduje akpa
ehu bu ndu i chiru echachi.
Teme o buru ndu i mekaru

- iphe bẹ ẹphe
 anọdujekwapho
 epfubyishi.
- 27 Haa pẹ g'ẹphe mebaa
 ẹjo-iphe yekọbe l'ọphu
 ẹphe mewaru;
 ọphu i kwekwa g'ẹphe keta
 oke l'apfubekoto nkengu.
- 28 G'e hufukwa ẹpha pẹ l'ẹkwo,
 e deru ẹpha ndu nọ ndzụ.
 Ọphu e dekwa ẹpha pẹ
 l'ẹka e deru ẹpha
 ndu pfuberekoto.
- 29 Mu daru ụkpa;
 ẹme aphụ tsụbe mu ọnu.
 Gube Chileke;
 gẹ ndzọta nkengu
 dobenụ mu l'ẹka ta adudu
 iphe,
 e-me mu nụ.
- 30 Ọo ya bu gẹ mu agụa ebvu
 gude tua Chileke ẹpha.
 Ẽme mu egude ebvu-ekele
 kutsee ya
 ọkpobe ekutse.
- 31 Ono bẹ a-ka Chileke atso
 uto eme l'a turu iya eswi;
 ọzoo l'a turu iya oke-eswi,
 mpu iya hagbaa kẹ
 phengara phengara;
 ẹme ụyi ọkpa
 pheshihuchaa
 ya epheshihu.
- 32 Ndu wozeru onwophe ali
 humae ya pho;
 ẹhu atsoo pẹ uto.
- G'obu unube ndu achọ
 Chileke nọdukwa ndzụ!
- 33 Chipfu anumaje olu ndu
 adudu g'ọ dọ pẹ.
 Ẽme ndibe iya,
 a turu mkporo bẹ ọ
 ọọ gbakutajedu azu.
- 34 Gẹ ndu bu l'imigwe
 yẹe unwu-eliphe tua
 ya ẹpha!
 G'enyimu yẹe iphe bu l'ime
 iya tukokwapho tua
 ya ẹpha!
- 35 Kele Chileke a-dzo Zayonu;
 bya akpukwaa mkpukpu,

nọ lẹ Jiuda.
 Ndiphe alaa ya je eburu mee
 ya l'ọo-buru iphe phẹ.
³⁶ Ụnwu ndu ejeru iya ozi emee
 ya l'ọo-buru okiphe phẹ.
 Iphe, bukpo ndu yeru ẹpha
 iya obu bẹ e-buru
 l'alị ono.

70

*Ebvú, Dévidi deru nụ
 onye-ishi ebvú gude
 nyataru Chipfu iphe*

¹ Gube Chileke;
 jiko menaa ẹgwegwa
 bya adzọo mu!
 Byanu ẹgwegwa bya eyeru
 mu ẹka; jiko Chipfu!
² G'iphe, bukota ndu achọ ụzo,
 ẹphe e-shi gbua mu
 bukwaru ndu ee-meru
 iphere kpua;
 g'a tukwa phẹ ẹberebete.
 Chiphunu ndu agbaru mu ejo
 egomunggo azu.
 G'iphere ji phẹ iphu!
³ G'e meeru ujikputeru nụ ndu
 ekweru mu hẹe.
⁴ G'iphe, bukpo ndu achọ ngu
 nụ buru ndu ẹhu a-tsọ.
 Ẹphe anọdu ngu l'ẹka
 tee ẹswa.
 Gẹ ndu ọ dụ g'a sụ l'ị dzọtaru
 phẹ buru iphe,
 ẹphe akpuru l'ọnu epfu bu:
 "Unu tụa ọnu Chileke l'ọ
 paru ẹka!"
⁵ Obenu lẹ mbedua bu onye
 ukpa bya aburu onye
 adudu g'ọ dụ iya;
 mbu l'ọo gube Chileke bu
 onye eyejeru mu ẹka;
 bya aburu onye adzoje
 mu nụ.
 Jiko Chipfu; b'akpokwa upfu!

71

¹ Ọo gube Chipfu bẹ mu nọ
 l'ẹka ezeru ndzụ.
 B'ekwekwa g'e kpua mu iphu
 lẹ ntụ jasụ l'ojeje.

- ² Eshinu ì bụ onye
 pfuberekoto;
 nafutanu mu!
 Yeru mu ẹka gẹ mu nahụ!
 Gbobenuru mu nchị;
 dzọo mu!
- ³ Bụnuru mu agbara-mkpuma,
 mu a-gbabajẹ je
 ezeeru ndzụ!
 Tụnaa ekemu sụ g'a dzọo mu!
 Kẹle ọo ngu bụ oke mkpuma
 nkemu;
 bya aburu
 ụlo-mgbobuta mu.
- ⁴ Jiko Chileke mu;
 gbafuta mu l'ẹka ndu
 ẹjo-iphe;
 mbụ l'ẹka ndu apfubeduru
 ẹka phẹ ọto;
 waa ndu iwashị.
- ⁵ Kẹle ọo ngu bụ onye mu
 ele ẹnya iya;
 gube Nnajiuphu,
 bụ Chileke.
- Teme ọ buru ngu bẹ mu
 dakoberu e -shi
 teke mu bụ nwata.
- ⁶ Eshinu a nwuru mu bụe ngu
 phọ bụ agbarike mu.
 Mu a-nọduepho etu ngu
 ẹpha jasụ l'ojejoje;
 noo kẹle ọo ngu kufutaru
 mu l'ẹpho ne mu.
- ⁷ Ndzụ mu bụwaru ndu dụ
 igwerigwe iphe-etu;
 obenu l'ọo l'ime ngu bẹ mu
 anọduje ezeru ndzụ.
- ⁸ Eswe l'enyashi bẹ mu
 anọduje etu ngu ẹpha;
 bya atụ ọnu g'akpabiri ngu
 habe shii.
- ⁹ Jiko ba jikakwa mu nta-a,
 mu bụwaa ọgerenya-a!
 Ba gbakutakwa mu azụ nta-a,
 ike bvụwaru mu-a!
- ¹⁰ Kẹle ndu ọhogu mu
 epfukwaru mu ẹjo opfu.
 Teme ndu domishiru
 onwophe kwabẹ g'ẹphe
 gbua mu nọdu
 anọkobeje achị idzu mu.

- 11 Ẹphe asuje: “Chileke
jikaakwaru iya.
Unu chĩa ya gude;
kele ọ tọ dọekwa onye abya
iya agbaru mkpu.”
- 12 Ba nọdukwa mu ụzenya
jiko Chileke!
Bya ẹgwegwa gube Chileke
nkemu;
bya eyeru mu ẹka!
- 13 G'iphe, bukpuo ndu ebo
mu ibo bukwaru ndu
iphere e-me g'ephe chihu.
Ge ndu ono, eme g'ephe
meka mu iphe ono bukwaru
ndu ee-kweru une bya
ajaa ewenu.
- 14 Obenu le mbedua buepho
l'eka i no be enya
mu a-du.
Mu a-noduepho aka ngu etu
epha eje.
- 15 Mu e-gude onu mu pfua
ya mkpurumkpuru
pfushia ya ike su
li pfuberekoto;
teme i nodu adzoje nemadzu.
Apfubekoto ngu ono waa
ndzota nkengu ono
habe shii
k'opfu bu le mu ta agutadu
iya l'ogu.
- 16 Mu e-gude ike gube Nnajiuphu,
bu Chileke
je epfua l'oo ngu kpoloko
bu onye pfuberekoto.
- 17 Gube Chileke;
i shiwaa teke mu bu nwata
zita mu iphe!
Iphe, du biribiri,
iimeje be mu shiepho teke
ono tuta onu iya
jasu nta-a.
- 18 Nta-a, mu buwaa ogerenya,
ewo jiru ishi-a;
jiko Chileke;
ba gbakutakwa mu azu;
gbiriri jasu mu
akoeberu ogbo ophu
abya nu g'ike ngu
habe shii;

mbú kọoru iphe,
 búkpoo ndu ee-mechaa
 nwúa l'ókpehu ngu
 parú ẹka.

19 Apfubekoto ngu rwuru
 akpaminigwe; gùbe Chileke;
 mbú gùbe onye ono,
 meru iphe, parú ẹka;
 ?Bú onye aturu ngu;
 gùbe Chileke?

20 A makwarú-a l'i mewaru
 mu;
 mu jee ikpoto iphe-ẹhuka,
 parú ẹka bya adú ẹjọ ẹjọ;
 ọle mu maru-a l'ii-mechaa
 mezia ndzú mu;
 mbú l'ii-kufuta mu
 l'ime ilu.

21 Ii-me; aa-ka mu akwabẹ
 ùbvù;
 tẹme l'ì dúkwa mu phọ
 obu ọzo.

22 Gùbe Chileke mu;
 mu a-kpọ une gude tua ngu
 ẹpha l'ì bú onye apfushije
 ike l'iphe, i pfuru.

Mu e-gude ogelenda gúa
 ebvu tua ngu ẹpha;
 gùbe Onye dù Nsọ
 ké Ízurelu.

23 Ogbogboromọnu mu
 ẹphenebo a-tú ọzu ẹhu-utso
 nù ngu;
 mẹ mu nọdu agú ebvu
 gude etu ngu ẹpha;
 mbú mube onye ì gbafutaru.

24 Eswe l'enyashi bẹ ire mu
 a-nọduepho epfu iphe,
 i meshiru gude goshi
 l'ì pfuberekoto;
 kéle ndu shi achì mu lẹ njo
 bẹ a jaru ewenu;
 tẹme e mee; iphere ji
 phẹ iphu.

72

Ebvú, Sólomọnu deru

1 Jiko Chileke;
 menaa g'eze kpeje ikpe
 g'iikpeje!
 Menaa gẹ nwatibe eze

- pfube-eka-oto g'i pfulberu!
- ² Oo ya bu g'o kpeje ndibe
ngu ikpe, pfuru oto;
mbu hajeru ndu aakpa ehu
enge nhamunha.
- ³ Iphe, e-shigba l'oke ubvu
abyaru unwu-eliphe
a-buru ehu-guu.
- O bukwarupho ehu-guu ono
e-shigba l'unwu ubvu.
- O buru iphe, a-kpa iya nu bu
apfubekoto onoya.
- ⁴ Ndu eeme ewere,
bu l'echilabo oha
be oo-haru enge;
l'o dzota unwegirima ibe ndu
adudu g'o du phe;
zopyashia ndu eme phe
ewere ishi.
- ⁵ Ephe a-nodu atsu ngu ebvu
jasu g'enyawu;
waa onwa a-noberu;
mbu e -shi l'ogbo sweru
ogbo.
- ⁶ Oo-du g'eka mini edze l'eli
osu, a suru asusu;
mbu g'eka igwe ayoru
mgboko eyo mini.
- ⁷ Teke oo-buru eze ono be ndu
pfulberokoto a-ja ajaja.
Ehu-guu a-tuko ekameka
sweta;
mbu noo gbiriri jasu teke
onwa a-fubuhu l'eliphe.
- ⁸ Oo-buru eze ndu shi
l'eze-enyimu owa-a bua
jasu l'eze-enyimu ophuu;
mbu ndu shi l'enyimu
Yufuretisu bua jasu l'eka
igwe beru ali beru.
- ⁹ Ndu bu l'echiegu a-bya
ephozeru iya;
teme ndu ohogu iya etsua
onu l'aja.
- ¹⁰ Ndu eze ndu Tashishi me ndu
bukube eze-enyimu anodu
atu akiriko anu iya.
- Ndu eze ndu Sheba yee
ke ndu Seba
a-nodukwapho egudeje
iphe-oma abya ibe iya.

- 11 Ndu búkotakpoo eze
mgburugburu l'e-phozeru iya.
Ọhamoha l'ophu e-jekọtaru
iya ozi.
- 12 Kele ndu adudu g'ọ dụ phẹ
-raku iya bẹ ọo-dzọta phẹ;
mbụ ndu iphe-ẹhuka byaru;
ọphu ẹphe enwedu onye
gbaru phẹ mkpu.
- 13 Ndu ike adudu;
mẹ ndu adudu g'ọ dụ phẹ
bẹ ọo-phuru obu-imemini;
bya adzọta phẹ mee
g'ọnwu te egbu phẹ.
- 14 Ọo-gbafuta phẹ l'ẹka ndu
emekpa phẹ ẹhu;
waa l'ẹka ndu eme
phẹ mkpawere;
noo kele mee phẹ bẹ ọ
guberu iphe.
- 15 Gẹ ndzụ ogologo
búkwaru nkiya!
G'e gwekwaru mkpọla-ododo
ndu Sheba nụ iya g'ọ
búkotaru nkiya!
Gẹ ndiphe pfujekwaru opfu
ẹhu iya nụ Chileke!
Tẹme ẹphe agojekwarupho
ọnu-oma nụ iya
mbọku-mbọku!
- 16 G'iphe, a kuru l'opfu sọkwaa
kpukakpuka l'ali-a!
Gẹ pherephere zikwa mee ẹkwo
iphe,
a kọberu akọbe l'eli úbvú
g'ọ tụa ọzu; g'ẹkwo oshi,
pfugbaru l'úbvú
úbvú Lébanonu!
- Gẹ nemadzụ zushikwa buru
eswa l'igu ẹ
mkpukpu ono!
- 17 G'ẹpha iya nọdukwa jasụ
l'ojejoje.
G'údù iya jedzukwaru
ẹkameka g'ẹnyanwu.
Ọhamoha bẹ aa-gbẹ iya l'ẹka
gọru ọnu-oma nụ;
tẹme ọha l'ophu ekua ya
onye a gọru ẹhu-utso nụ.
- 18 G'ajaja buru kẹ Chipfu,
bụ Chileke;

mbú Chileke ké ndu Ízurelu;
onye búe ya pho
kpoloko emeje iphe,
dú biribiri.

19 G'ajaja búkwarupho k'èpha iya
ono, dú biribiri ono
jasú lè tuutuutuu
lè m̀jimiimii!

G'ogbunẁjinwii ya t̀kókwa
mgboko l'ophu sweta!

Nokwa g'ò dú; bya aburu g'ò dú!

20 Nokwa mkpochi-ishi epfupfu,
Dévidi nwa Jiesi pfuru
nú Chileke.

73

Ebvú-oma, Asafu deru

1 Gè mu gbua ya tororo;
Chileke dúkwaru ndu
Ízurelu ree;
mbú ndu ono,
obu phè guru iphóró.

2 Obenu lè mbèdua bè o
phòduru nwanshii
mè okpa echifu mu;
mbú l'ò phòduru nwanshii
mè mu ta aduhe ike
pfuru l'iphe, mu pfuru;
3 éka mu wataru ejiru ndu
etu onwophe épha ijiènya;
kéle mu humaru lè ndu
èjo-iphe bè èhu dú guu.

4 O tò dúdu iphe,
atsú phè l'èhu.

Èhu dú phè ree;
tème ephe shihu ike.

5 Ophu o dúdu iphe,
atsú ndu ozo l'èhu atsúje
phè l'èhu; ophu èhu,
emeje ndiphe emedu phè.

6 O búru iphe ono meru g'ò
gude eku-onwonye búru
òleka, ephe woru t̀kpoo
onwophe l'olu.

Eme nemadzú mkpawere
búru uwe, ephe eye l'èhu.

7 Èphe daa okporokpo jasú
ènya ribachaa phè ariiba.

Tème èjo-idzu ji phè okpoma
ebushihu ebushihu.

8 Èphe egudeje èjo opfu aja

- nemadzu ewenu.
 Èphe anọduje etu onwophe
 ọphushugbu;
 tẹme ọja, ẹphe anọduje
 abọ buerupho g'ẹphe
 e-me mee ndu
 ọzo ewere.
- ⁹ Èphe anọduje epfuru Chileke,
 bu l'imigwe ejo opfu.
 Ire phe nọdu eje
 phururugbadaa
 l'eliphe.
- ¹⁰ Noo iphe, meru g'o gude
 ndibe mu ghakọbe
 tsoru phe;
 bya atuko iphemiphe,
 shi phe l'ẹka nguru
 ye l'ẹpho wutukumu.
- ¹¹ Èphe nọdu asuje: “?Denu
 gẹ Chileke e-shi maru?
 Okalibe-kakọta-shii;
 ?ọ duru ọphu ọ maru?”
- ¹² Waa gẹ ndu ejo-iphe dụ baa:
 Ọ tọ dudu iphe, erwuje
 phe l'ẹhu;
 tẹme ẹku nọdu
 anọduje abyaru
 phe gbukugbuku.
- ¹³ Sụ-a; mbedua, sụru lẹ mu
 e-me obu mu g'ọ gụa
 ìphóró bukwa
 onye-eswe bẹ mu bu.
 Mbu l'ẹka mu kwọru
 l'iswi-ọdumma
 tükochaa buru iphe-mmanu.
- ¹⁴ Kele ọ tọ dudu mbọku-mbọku
 a taa nudu mu aphụ;
 tẹme ọphu ọ dudu mbọku,
 mu nọghajeru
 g'iphe-ẹhuka ta
 adapfuta mu.
- ¹⁵ Ọ mẹ mu -jeru epfugbua g'ọ
 dụ mu;
 mẹ ọ -bukwaru mgbamu
 bẹ mu agba ọgbo ọwa-a,
 bu unwu Chileke-a.
- ¹⁶ Ọobujeru; mu -jee eme g'iphe
 ono kabekpoo doo mu
 ẹnya ilile;
 ọ gbẹ kabaa mu nọ
 egburwashị ẹhu;

- 17 gbiriri jasụ mu bya abahụ
l'ulo Chileke, dụ nsọ.
O buru ẹka ono bẹ mu nọ;
o doo mu ẹnya;
mbụ iphe, e-mechaa
nwuaru phẹ nụ.
- 18 Sụ-a; iiwojeru phẹ dobe
l'ẹka echi ẹturu;
gbahaa phẹ ẹka;
ẹphe abya adaa
l'alị mebyishihu.
- 19 O tọ dudu g'ọo-nọ-bejeru;
ẹphe aburu okorobo
iphe.
L'e yee phẹ ebvu jasụ l'a zata
phẹ wushia.
- 20 Ẹphe aduje ẹ nrwọ, a rwọru;
o -be l'utsu a zọhaa ya.
Nokwaphọ g'ẹphe achihuje
l'iphu gube Chipfu
m'ị gbalihu.
- 21 Teke ono, mu shi agụ aphụ ono;
mbụ teke ono, aphụ shi
tsọru ime obu mu ono;
22 bẹ mu shi buru onye-eswe,
amadụ onwiya ẹkicha.
Teme mu shi dụ
g'anụ-ẹgbudu l'atatiphu ngu.
- 23 Obenu l'iinoduje mu phọ
ntse tekenteke.
I setaeru mu phọ l'ẹkutara
gudeshia.
- 24 Oo ẹpho g'ị chiru idzu
l'ii-nọdu edu mu bụ
g'iinoduje edu mu;
k'ophu bụ e -mechaa;
g'ị duru mu laa
l'o-gbu-nwịnwii nkengu.
- 25 ?Bụ onye bẹ mu nwebaru
l'imigwe,
abudu gubedua?
Eshinu mu lẹ ngu nọ ta
aduekwa iphe, nọ l'eliphe;
agukwadu mu ẹgu.
- 26 Ike abvuje mu l'ogwehu
bvụ mu l'obu;
obenu l'ọo Chileke bụ onye
agbatajẹ mu ike l'ime obu.
O buru iya bụ okiphe mu jasụ
l'ojejoje.
- 27 Ndu nọ ngu ẹnya a-buru

mkpurupyata;
l'i mebyishia ndu i gudedu
ire phẹ ẹka.

28 Obenu lẹ mbẹdua bẹ ẹhu
anọduje atso uto lẹ mu
no-kube Chileke;
mbu lẹ mbẹdua wowaru
Nnajiuphu, bu Chipfu;
mee ẹka mu a-nọduje
ezeru ndzu.

Oo ya bu lẹ mu e-gude onu
mu kọkota iphe,
du ree, iime l'ẹhu mu.

74

Évù, Asafu kwaru

1 Gube Chileke; ?denu g'o gude
i jika anyi jasụ l'ojejoje?

?Denu g'o gude oke
ẹhu-eghu ngu nọdu akpu
tutuutuu l'iphu igwe aturu,
iiche echeche?

2 Nyatakwa igwe oha ono,
i zururo teke du ẹnya
ẹnya ono;
mbu okpa-ipfu ono,
i gbataru l'itumo mee phẹ;
ephe buru okiphe ngu ono.

Nyatakwapọ ubvú Zayonu
ono, i bu ebubu ono.

3 Shikpodapho uzo ono huma
g'e mebyishibeberu iya;
mbu ẹjo-iphe, ndu ohogu
ngu meru o nwuaru
ulo ngu ono, du nsọ ono.

4 Ndu achi ngu lẹ njo
wubatakwaru
l'ulo-ndzukọ ngu;
bya agboru ogboo kpua ya.

Ephe woru echii kpobe
iya gude goshi l'o
kaleru phẹ.

5 Ephe nọdu eme g'onye pa
ogbunku tsoru egbudu
egbudu; egbutsushi iphe,
bukpoo oshi, o humaru.

6 Iphe, bukpoo iphemiphe,
a pyiru apyipyi
b'ephe gude ogbunku gude
ongu kukposhichaa
akukposhi.

- 7 Ụlo ngu, dụ nsọ b'ephe
nwuru ọku yee o tsua
tsurwua ali.
Ephe woru ẹka ono, ị họtaru
g'ọ buru ẹka ii-buru
eburu ono pharwushia.
- 8 Ephe nọdu epfuje l'ime
ọkpoma phẹ sụ:
“Anyi e-mebyishichaa
ya g'ọ hakotakpool!”
Ephe tuko ẹkameka,
e shi anọduje abaru
Chileke eja tukota
ọku o tsua ya tsufu.
- 9 Ọphu ọ dudu iphe-ọhubama,
dụ biribiri,
eemejekwaduru anyi;
teme ọphu ọ duedu
ndu mpfuchiru phoduru nụ;
ọphu ọ dudu g'ọ ka
mma l'ọo onye lanu
l'echilabo anyi,
maru g'egube iphe
owa-a l'a-nọ-beru.
- 10 ?Ndu ọhogu ngu a-nmakpoo
ngu phulaphula jasụ
teke ole gube Chileke?
?Ndu ị dụ ashi egudewaro
epfubyishi ẹpha ngu
jasụ l'ojejeje too?
- 11 ?Bụ gunu kparu iphe,
iisela ẹka ngu azu;
mbu ẹkutara ngu?
Chifuta ẹka l'iphu utapfu
gude mebyishia phẹ.
- 12 Obenu l'ọo gube Chileke
bu eze nkemu,
e -shi l'edenwede.
Oo ngu byaru adzoo
unwu-eliphe.
- 13 Oo gubedua gude ike
ngu chiwaha
eze-enyimu ẹbo.
Ejo-anu, bu le mini b'i
chikposhicharu
ishi echikposhi.
- 14 Oo gubedua zopyashiru
ejo-oke-agiyi ishi;
woru iya nu anu,
bu l'echiegu g'ọ buru
nri iya.

- 15 Ọo gụbedua gbafushiru
 ọgba yẹe nggele;
 mini shi iya soshihu.
 Ị bya amịchata mini ị
 ẹnyimu,
 asọ gborogboro.
- 16 Eswe bụ nkengu;
 ẹnyashi bụru nkengu.
 Ọ bụru ngu meru ẹnyanwu
 yẹe ọnwa dobe;
 ẹphe keru jịmujimu.
- 17 Ọo gụbedua tubuhawaru
 ẹka oke alị a-kpagbaa
 ị mgboko-a mgburugburu;
 bya edobe ọnanwu
 dobe udzumini.
- 18 Nyatakwa ẹ ndu ọhogu
 ngu chiberu ngu
 ọchi Chipfu;
 mbụ ẹ ndu-eswe
 pfubyishiberu
 ẹpha ngu.
- 19 B'e wokwaru ndzụ
 nwa-ndo-nwenu
 ngu woru ye l'ẹka
 ẹjo anụ-ẹgbudu!
 Ba zọhakwa ndibe ngu,
 bụ ndu eje iphe-ẹhuka.
 Ba hakwa phẹ g'ẹphe nọdu
 iya nno ojejoje!
- 20 Nyatakwa ọgbandzu anyi
 ị ngu;
 noo kele mkpawere
 dukwa l'iphe,
 bụkpoo ẹka agba ọchii l'alị-a.
- 21 B'ekwekwa ẹ ndu eemekpa
 ẹhu gude iphere
 tsuphu azụ.
 Ẹ ndu ukpa mẹ ndu adudu
 g'ọ dụ phẹ janaa ẹpha
 ngu ajaja!
- 22 Gbalihunụ gube Chileke
 pfua l'ọnu onwongu!
 Nyatakwa ẹ ndu eswe
 eshije l'utsu chia ngu
 ọchi jasụ nchi ejihu.
- 23 Ba zọhakwa hanyihanyi,
 ndu achị ngu ị njo aba;
 mbụ wọwoowoo,
 ndu wulihuru etso ngu
 opfu atụ mkpurumkpuru

sekpu ngu.

75

*Ebvụ-ọma, Asafu deru nụ
onye-ishi ebvụ; ishi ebvụ iya
bụ “B'ekwekwa gę mu laa l'iyi”*

¹ Anyi ekele ngu ekele gube
Chileke;
anyi ekele ngu ekele.

Ndu eku ępha ngu atụ ọnu
iphe, dụ biribiri,
iimeje.

² Ọo gubedua, bụ Chileke sụru:
“Mu dobewaru teke mu e-kpe ikpe;
kpee ya nhamunha.

³ Teke eliphe l'ophu; mę iphe,
bụ ndu nụ iya nụ
anma jijijiji;
bụ yębedua bę egudeje itso
iya gudeshia ya ike.

⁴ Ndu eku onwophę bę ya
asuje: Unu hanaa
eku onwunu!

Ya asụ ndu ęjo-iphe: Unu ta
malihę mpu unu imeli!

⁵ Unu ta amalishiru
igwe mpu!

Unu te ewoshinuru olu
pfube kanganaa
asa kpaakpaa!”

⁶ Ektse amadụ te eshidu
l'uzo ęnyanwu-awawa;
ophu o shidu l'uzo
ęnyanwu-adada;
ophu o shikwapho
l'uzo echięgu.

⁷ Ọo Chileke bụ onye
ekpeje ikpe.

Ọo ya ekudaję onye ọwa-a;
l'o kutsee onye ọzo.

⁸ Chipfu pa okoro l'ęka.
Iphe, jiru iya nụ buru męe,
ata kpitikpiti, adudu iphe,
e yeduru iya gude mee
ya o shihu ike.

Ọ nọdu abujeru;
a -nonyaa l'ọ wushia ya.

Iphe, bụ ndu ęjo-iphe,
kuru l'eliphe angua ya
jasu l'ọ bvụ.

⁹ Obenu lę mbedua a-nọdu

ete ẹswa jasú
l'ojejoje.
Mu a-nọduepho agú
ebvú etú Chileke kẹ
Jiékpọpọ ẹpha.
10 Mu a-swọshicha ndu
ẹjo-iphe mpu,
ẹphe gude eme ike;
wolia mpu kẹ ndu
pẹberekoto g'ọ
pẹfuru kanganaa.

76

*Ebvú-oma, Asafu deru
nụ onye-ishi ebvú; g'a
kpọru une ye iya*

1 Chileke bẹ a maru amaru
lẹ Jiuda.
Epha iya tẹkọwaru alí
Ízurelu ngakọta.
2 Eka ọlọ iya nọ bụ lẹ Salemu.
Eka o bu ebubu bụru l'úbvú
Zayọnu.
3 Ọo l'ẹka ono bẹ ọ nọ
gbakwoshia apfụ,
enwu ọku, ndu ọhogu iya
shi agba.
Ọ bya anyakwoshikwaphọ
ogu-echi pẹ; waa iphe,
ẹphe shi egbobeje
gude zeeru onwopẹ;
mẹkpoo iphemiphe,
ẹphe shi egudeje alwụ ọgu.
4 Onye akpabiri bẹ ị bụ.
Ị dọ biribiri dughata
úbvú úbvú, bụ iphe,
jiru iya nọ bụ anụ-ẹgbudu.
5 Ndu gbaru mkparawa bẹ a
kwawaru iphe pẹ ọkwata.
Epha kua mgbenya ikpazụ pẹ;
ọphu ọ dudu ndu ọkpehu
dụ m'onye lanụ,
duru ike mee ẹka ụkporo.
6 Gube Chileke kẹ Jiékpọpọ;
ọ bụ-a mba bẹ ị barụ pẹ;
inya pẹ;
waa ụgbo-inya pẹ
l'ọphu keshiru l'ẹka lanụ.
7 Ọo ngu nwẹkinyi ngu bẹ ọ
gbaru g'a tsuje ebvú.

?Bú onye a-dú ike pfúru pfúshia
ike l'iphu ngu m'èhu wata
ngu eghu eghu?

8-9 Gube Chileke;
teke ì gbalihuru g'i
kpee ikpe;
shi nno dzota ndu aakpa
èhu l'eliphe;
bè ì nò l'imigwe
bua ikpe.

Alì tsuhu ngu ebvu
daa nyonyoronyo.

10 Oo ya bú l'òobujeru;
i -tukoshi ndiphe
oke èhu-eghu ngu bè
aagbejenu tuahaa
ngu èpha.

Nwa ndu ophu èhu-eghu
ngu obu haphodoru
aburu ndu akpo
egomunggo okpolohu.

11 O -buru l'unu rifuru Chipfu,
bú Chileke unu angu
su l'owa-a iphe,
unu e-meru iya;
unu wotakwa iphe obu
bya emeèbekota iphe,
unu kweru ukwe iya.

G'iphe, bukpoò ndu
bupheru phe
mgburugburu wota iphe-oma;
bya emeeru onye lanu ono,
gbaru g'a tsuje iya
ebvu ono.

12 Oogwerishije okpoma
ndu-ishi egwerishi.

Ndu eze unwu-eliphe
nòdu atsù iya ebvu.

77

*Ebvú-oma, Asafu deru nu
onye-ishi ebvu, bú Jiedutunu*

¹ Mu chikuru Chileke lè mkpu
g'o yeru mu èka.

Mu chikuru Chileke
su g'ò numa olu mu;
ò numa olu mu.

² Teke mu eje iphe-èhuka
bè mu choru
Nnajiuphu.

Ènyashi ophu bè mu

- chilikotaru ẹka imeli
epfu anu Chileke;
ọphu ike abvuduru mu.
Teme ọphu obu mu ekwedu
g'a duta iya aduta.
- ³ Mu nyataru gube Chileke bya
atsua ude.
Obu mu bya ebvuru shii
rikota oriri jasu ike
bvú mu.
- ⁴ I meru ọphu mgbenya
atuduru mu.
Iphe ono tsutabe mu l'ehu
k'ọphu o kporu mu opfu.
- ⁵ Mu bya egude egomunggo
bya elee enya le teke
ndiche; mbu apha,
dukpowaa enya enya.
- ⁶ Mu bya anyata egube ebvu,
mu shi anoduje agu
l'enyashi.
Mu bya ebvuru shii rikota
oriri mkpurumkpuru.
A nonyaa; mu ja obu mu su:
- ⁷ “?Nnajiuphu a-jikawaro anyi
jasu l'ojejeje to?
?To dukpoedu teke oo-nonya
l'o goshi l'anyi du iya-a l'obu?
- ⁸ ?O pfuru le n-yemobu iya
ono te erwubaedu
anyi ẹka jasu l'ojejeje to?
?O du g'o to byaedu
emebaru anyi iphe,
o kweru ukwe le ya
e-meru anyi to?
- ⁹ ?Chileke zohawaru
obu-imemini nkiya to?
?O du g'o vwaru ovuma
su le ya taa phueduru
anyi obu-imemini?”
- ¹⁰ Tobudu iya bu; mu su:
“Waa iphe,
kachakpo mu atsu
l'ehu baa.
Ole mu anyata teke
Okalibe-kakota-shii
ono shi egudeje
ekutara iya eme ike.”
- ¹¹ Mu a-nyata iphe-kpaakpa,
Chipfu shi emeje;
mbu le mu a-nyatakota

- iphe, dú biribiri, i shi emeje.
 12 Mu e-bvuru shii rĩa ọriri l'iphe,
 i mekotaru teke ono.
 Mbụ Ọkalibe ọka-ngo,
 i shi emeje teke ndiche
 be mu a-rivucha l'ọriri.
 13 Gube Chileke; ụzo ngu dú nsọ!
 ?Denu agwa, habe shii ge
 Chileke anyi?
 14 Ọo ngu bụ Chileke,
 emeje ọhumalenya.
 Iimeje ge ndiphe hụma g'ike
 dú-be ngu.
 15 I gude ọkpehu ngu gbafuta
 ndibe ngu;
 mbụ gbafuta oshilokpa
 Jiékpọ yẹ Jiósẹfu.
 16 Sụ-a; mini hụmaru gube
 Chileke;
 mbụ l'enyimu,
 asọ asoso hụmaru ngu;
 ndzụ rwuta iya;
 tẹme ogbumini nmahuchaa
 pyaapyaapya.
 17 Igwe dzeru mini;
 akpaminigwe
 raa gbagbagba;
 tẹme ebemu-igwe nọdu alo
 phaaphaa l'ekameka.
 18 A nụmaru ọda egbigwe,
 ịitu l'echi oke pherephere.
 Ebemu, ịilo phaaphaa bụru
 ìphóró, e gude ahụma
 ụzo l'eliphe;
 Alị l'ophu tsuhu ebvu;
 nmahụ jiiijiii.
 19 Ị togboru gbororo l'echi
 eze-enyimu.
 I shijaru eze-ogbu-enyimu,
 parụ ẹka ghata;
 ọphu ọ bụdu l'a hụmaru
 ẹka ị zoru okpa.
 20 Ị gbẹ l'ẹka Mosisu yẹ Erọnu
 dua ndibe ngu g'onye
 edu aturu.

78

Évù, Asafu kwaru

- 1 Unube ndu mu; unu numa
 iphe, mu ezi!

- Unu ngabẹ nchị numa opfu,
shì mu l'ọnu!
- ² Gẹ mu bya asaa ọnu nmaru
ẹtu nù unu;
gẹ mu bya avoshichaa opfu,
e domiru edomi e -shi
teke ndiche.
- ³ Iphe ono bụ iphe,
anyi nūmajehawaru;
bya aburu iphe, anyi maru.
Ọ bụ iphe, nna anyi oche phẹ
shì akojehawaru anyi.
- ⁴ G'ike Chipfu habe shii;
tẹme waa iphe,
gbaru k'etu ẹpha; yẹe iphe,
dụ biribiri,
o mekotaru bẹ anyi te
edomiduru unwu phẹ edomi;
Anyi e-pfucharu iya ọgbo
ọphu dukwadu l'iphu.
- ⁵ O doberu unwu Jiékpọ
omelali, ẹphe e-tsoje;
bya atua ekemu dobe;
ọ nguru anguru l'ali Ízurelu;
bya akaru ndiche anyi phẹ
g'ẹphe zikwaa ya
unwegirima phẹ.
- ⁶ K'ọphu ọgbo ọphu abya nù
a-maru iya;
mbụ ndu ọphu e teke
anwukpoda a nù anwunwu.
Ephēbedua egudekwa iya phọ
zia unwu nkephẹ.
- ⁷ Ọo ya bụ g'ẹphe akporu obu
ye lẹ Chileke.
Ephē ta azohaedu iphe,
o meshiru.
Ephē edobedzua ekemu iya
g'ọ ha.
- ⁸ Ephē ta aduedu gẹ nna phẹ
oche phẹ shi buri ọgbo ẹjo
okpoma; buri ọgbo,
kwefuru Chileke ike;
mbụ ọgbo, adudu teke obu
phẹ ngujeru anguru l'eka
Chileke nọ;
tẹme ọphu ọ dudu teke ẹphe
pfushijeru ike l'iphu iya.
- ⁹ A makwaru-a l'unwoke
Ifuremu gude apfu kwaa
onwophẹ ngwogu;

- obenu l'ogu tsuru;
 ephe ye okpa l'oso
 gbalachaa.
- 10 Ogbandzu ephe le Chileke
 be ephe mebyiru;
 ophu ephe emeduru
 kunyabe iphe,
 o turu l'ekemu.
- 11 Ephe zohaa iphe,
 Chileke meshiru;
 mbu iphe, du biribiri,
 o meshiru goshi phe.
- 12 O meshiru iphe,
 du biribiri l'iphu nna
 phe oche l'ali Ijiputu
 le mgbegu Zowanu.
- 13 Eze Enyimu be o keru
 ebolechiko dua phe dughata.
 O mee mini; o kpua
 oronmono g'igbulo.
- 14 Iphe, o gude dua phe l'eswe
 bu urwukpu;
 bya egude iphoro oku
 dua phe l'enyashi
 mboku-mboku.
- 15 Agbara-mkpuma be o
 gbajaharu ebo l'echiegu;
 shi l'eka ono nu phe mini,
 doru nyimunyimu
 g'oke-enyimu.
- 16 O buru aka mkpuma gbaru
 oru be o meru;
 mini soshihu soaha
 gborogboro ge nggele.
- 17 Obenu l'ephe emejele iya-a
 iphe-eji.
 Ephe noele-a l'echiegu ono
 ekwefuru
 Okalibe-kakota-shii ike.
- 18 Ephe lekebekpo enya wata
 ahụ Chileke ama;
 mbu kebekpopho g'o
 nu-dzujeru phe udu nri,
 agu phe nu.
- 19 Ephe pfuaru Chileke ejo opfu
 su:
 “?Bu ge Chileke adu ike zu
 anyi l'echiegu-a?”
- 20 Teke o chiru iphe
 l'agbara-mkpuma
 be mini shi iya soshihu;

- nggele búru gborogboro.
 Oḽe ọ bú; ?bú g'oo-dúfua ike
 nù anyi nri?
 Tọo ?oo-dúfukwapho ike nù
 anyi anù?"
- 21 Chipfu -nụmae ya phọ;
 ẹhu ghua ya oke egħu.
 O woru onwu taphutaphu
 ọku kpọberu Jiékọpu;
 mbù woru oke
 ẹhu-egħu iya doberu
 ndu Ízurelu.
- 22 Kele ẹphe te ekwetaduru
 lẹ Chileke duru iphe,
 ọ bú;
 tẹme ọphu ẹphe
 ekwetakwarupho
 l'oo-dù ike dzọo phẹ.
- 23 Obenu l'ọ sùru akpaminigwe
 l'owa-a iphe, oo-me;
 o mee ya;
 tẹme ọ gùhashia ọzo
 imigwe;
 24 bya edzeeru ndu Ízurelu nri
 ono, bú mana gẹ mini.
 O búru akpuru-iphe,
 shi l'igwe bẹ ọ nùru phẹ
 ẹgube ono.
- 25 Amadu ria nri unwu imigwe.
 Chileke nù-dzukọtaru phẹ nri,
 sùru phẹ eriri.
- 26 Phẹrephere, eshije l'uzo
 ẹnyanwu-awawa bú
 yẹbedua tùharu iya ọzo
 imigwe; ọ wata ezizi.
 Nokwaphọ g'o gude ike iya
 nwuhaa ọphu eshije
 l'uzo ndọhali; ọ wata ezizi.
- 27 Anù, aata atata b'o dzeru
 phẹ;
 ọ nọdu etsu
 gbiigbiigbi g'udzu,
 nọ l'alị.
 Ẹnu, ẹphe l'eli bẹ o nwuru nù
 phẹ;
 ọ ghakashihuru phẹ g'ẹja,
 kuru l'aguga ẹnyimu.
- 28 O mee; ẹphe phebatachaa
 l'ẹka ẹphe dọru.
 Ụlo-ẹkwa phẹ bẹ o shi
 anọdujecha ẹphephe

mgburugburu.

- 29 Ẹphe ria nri jasụ ẹpho
jigharu phẹ ẹka;
kẹle ọ nuru phẹ iphe,
agụ phẹ nụ.
- 30 Ọle ẹphe byaru erighe nri
ono, shi agụ phẹ nụ ono;
mbụ l'ẹphe kpukwadu
iya l'ọnu;
- 31 Chileke watawaa phẹ
atukoshi oke ẹhu-eghu
iya.
- Ọ tukoephondu kachaa
okporokpo l'echilabo
phẹ gbushia;
mbụ l'ọ tukuroru
unwokorobya Ízurelu
ono mebyishia.
- 32 O mechakpokwa phẹ ẹgube
ono;
ẹphe nọdu
emekwaphọ iphe-ẹji.
- O mechakporu phẹ
iphe-ohumalenya ono;
ophu ẹphe ekwekwaphọ
l'ọ duru iphe,
ọ bu.
- 33 Noo g'ọ gude o mee ndzụ phẹ
chihu g'udzu ọnu;
bya egude keteketekpaa
mebyia ndzụ phẹ.
- 34 Teke ọ haeru phẹ phọ
gbushia;
ẹphe agbẹ teke ono
choahaa ya;
mbụ ẹphe alwukorohu
dakọbe;
ghaaruru iya iphu ọzo
lwapfuta iya.
- 35 Ẹphe anyata lẹ Chileke shi
buru agbara-mkpuma phẹ;
l'ọ Chileke ono,
bụ Okalibe-kakọta-shii
ono bụ onye
gbafutaru phẹ nụ.
- 36 Ọle ẹphe gude ọnu phẹ aja
iya ewenu;
mbụ l'ẹphe gude ire phẹ
adzuru iya ọka.
- 37 Obu phẹ ta anọdu l'ẹka ọ nọ;
ophu ọ dudu teke ẹphe

- pfujeru pfushia ike
l'ogbandzu ephe l'iya.
- 38 O!e Chileke aphujele-a
obu-imemini gvaru
phe nvu l'ejo-iphe ono,
ephe anoduje emegbabe ono;
ophu o mebyishiduru phe.
- Ugbo olemole be o
lo-phuchawaru
ehu-eghu iya azu;
ophu o tukoduru oke
ehu-eghu iya ono g'o
ha wua phe l'ishi.
- 39 O nodu anyataje l'ephe bu
anu-ehu;
l'ephe bu pherephere,
ezi ezizi,
ete eziphujehedu azu
m'o zighatawa.
- 40 Ugbo olemole be ephe
kwefuwaru iya ike
teke ephe eje l'echiegu;
mbu kpatsu iya iwe l'ali,
dabyiru mgbegere.
- 41 Tekenteke kpoo be ephe shi
anoduje ahu Chileke ama.
Ephe shi anoduje eme Onye
du Nso ke ndu Izurelu
iphe ehueghu.
- 42 Ophu ephe anyataeduru
okpehu iya ono;
mbu okpehu ono,
o gude gbafuta phe l'eka
ndu shi eme phe mkpawere ono;
43 bu iya bu mboku, o meru;
a huma-dzuru iphe,
du biribiri,
o meru le Ijiputu; me iphe,
du ebvu, o meshiru le
mgbegu Zowanu.
- 44 O meru nggele nggele phe;
o ghoshia mee.
O mee ophu mini,
doru l'enyimu adudu
k'angungu.
- 45 O chiru ijiji ye;
o turu wowowo bya
anua phe chiipfuu;
bya achiru mbara ye;
o mebyishia ali phe.
- 46 Iphe, ephe kuru l'ali be o

chiru ìnyarinya yee;
 ọ tapyashia;
 bya achiru igube yeru ndu
 ọphu mĩru amĩmi;
 ọ tafu iya.

47 Oshi sũkamo phẹ bẹ o gude
 akamini tũpyashia;
 bya egude iji ụguru
 mebyishia akpuru
 vayĩnu phẹ.

48 Eswi phẹ bẹ o gude ẹjo
 akamini ono tugbushichaa;
 bya egude ire egbigwe
 tugbushikọta
 iphe-edobe phẹ g'ọ ha.

49 Ọ tũko oke ẹhu-eghu
 iya g'ọ ha vuru byabẹ
 phẹ l'ishi.

Ọ chĩa ụnwu-ojozi-imigwe
 ye g'ẹphe je
 emeghe nkephẹ.

50 Ọ tọru ẹhu-eghu iya ono
 ọwerẹ;
 ọphu ọ machiduru ẹka
 iya nafuta phẹ g'ẹphe
 ta anwũhu.

O woru phẹ haaru ẹjo
 iphe-ememe g'o
 meghee nkephẹ.

51 Iphe, bukpuo ndu bu okpara
 l'alĩ Ijiputu bẹ o
 gbukotaru egbugbu;
 mbu mebyishichaa nwa,
 vuru ụzo kpọo
 onyemonye iphu
 l'alĩ Hamu.

52 Obenu lẹ ndibe iya bẹ ọ tọru
 nwẹhu rwua g'onye erwu
 aturu rwufuta;
 bya echee phẹ g'eecheje
 aturu-a gude
 dughaa echięu.

53 O dukpọeru phẹ phọ chiriri
 werere; gẹ ndzũ ba gũ phẹ;
 obenu lẹ ndu ọhogu iya
 bẹ ọ haru;
 eze-ęnyimu rigbushikọta.

54 Tọbudu iya bu;
 o dua phẹ durwua ẹka
 bu oke alĩ iya, du nsọ;
 mbu durwua phẹ l'úbvú

- ono,
o gude ẹkutara iya
lwuta ono.
- 55 O chia ndu ohozo
ikpabaka chifuchaa
l'iphu phe;
bya eworu ali phe keeru
ndu Ízurelu g'ọ buru
okiphe phe.
- O chiru okpa-ipfu Ízurelu ye;
ephẹ buchishia ali
phe ono.
- 56 Oẹ ephẹ mechaẹleru-a
hũa Chileke ama;
bya ekwefuru
Okalibe-kakọta-shii ike;
mekọta iphe, bukọọ iphe,
ọ sọru g'ephẹ te emejeshi.
- 57 Ephẹ tsoo okpa nna phe oche;
gbakutaru Chileke azu;
teme ephẹ buru ndu
adudu onye gude ire
phe ẹka.
- Onye daphuberu phe nu
du g'onye
daphuberu okpete.
- 58 Ephẹ gude ẹka ephẹ agwaje
iphe,
ephẹ dobegbaaru l'ekameka;
gude kpatsua Chileke iwe;
mbu kpatsu iya;
o koaharu ntekpe,
ephẹ pyishiru okophoo.
- 59 Ge Chileke humaru iya be ehu
ghushiru iya eghe ike.
- O jikapho ndu Ízurelu
jikanyia enya.
- 60 O no-buhu l'ulo-ekwa nkiya
ono, du le Shilo;
mbu ulo-ekwa ono,
bu yebedua gude ẹka
iya kpobe l'echilabo
unwu-eliphe.
- 61 O woru okpoko ogbandzu
iya haa; ndu ohogu iya
lwuta l'ogu;
mbu okpoko ogbandzu,
bu iya egoshije g'ike iya
habe shii;
bya aburu iphe,
egoshije g'ọ du-be biribiri

- bẹ ọ parụ haa l'ẹka
ndu ọhogu iya.
- 62 Ọ harụ ndibe iya; e gbushia
phẹ;
noo kele ndu ono,
bụ okiphe iya ono bẹ
kpatsuru iya iwe.
- 63 Nwada phẹ ta adudu onye
byaru phẹ aluta;
noo kele unwokorobya
phẹ bẹ ọku tsugbushibẹberu.
- 64 Ndu uke Chileke phẹ bẹ
e gude mma gbushia;
ọphu unwanyi,
ji phẹ nwuhuru anọjeedu
l'ulo-maa ndu shi alụ
phẹ nụ.
- 65 A -nonyaa; Nnajiuphu
kwolihu g'onye shi
eku mgbenya;
mbụ kwolihu g'onye shi
ngua mee;
ọ lota iya phube;
66 bya enwuphu ndu ọhogu
iya azụ;
mee phẹ iphe-iphere,
ichi iya te nwedu echihu
jasu l'ojeje.
- 67 Oshilokpa Jiófẹfu l'ọphu bẹ
ọ jikakotaru;
mbụ l'okpa-ipfu Ifuremu bẹ
ọ tọ hotaduru.
- 68 Obenu l'ọ gbẹchia hota
okpa-ipfu Jiuda;
bụ iya bụ úbvú Zayonu ono,
o yeru obu ono.
- 69 Ọ bya eworu ọlo iya,
dụ nsọ kpua; ọ ha g'oke úbvú;
mbụ kpua ya; ọ dụ g'eliphe,
ọ turu okpa iya; ọ bụru iphe,
a-nọ jasu l'ojeje.
- 70 Ọ hotaru onye-oziiya,
bụ Dévidi;
bya edufuta iya l'ẹka ọ nọ
l'odu aturu.
- 71 Ọ dufutaru iya l'ẹka ooche aturu
g'ọ bya eleta ndibe iya,
bụ unwu Jiékpọ ẹnya;
mbụ g'ọ kpọ-zijeru unwu
Ízurelu, bụ okiphe iya ọzo.
- 72 Dévidi gudekpọepho obu,

guru ìphóró leta phẹ ẹnya;
 bya egude ọkpobe
 mmamiphe chikota phẹ
 lẹ chiriri werere.

79

Ebvú-oma, Asafu deru

- ¹ Gube Chileke; humanu lẹ ndu
 ọhozo sọ-kputewaru
 alì ono,
 bụ okiphe ngu ono.
 Ẹphe pharwushiwaru eze-ulo
 ngu ono, dù nsọ ono;
 bya emewaa Jierúsalemú;
 ọ bụru ikpọzu.
- ² Odzu ndu ejeru ngu ozi
 bẹ ẹphe wowaru
 tọgbogbaaru ẹnu,
 ẹphe l'eli g'o ria;
 mbụ l'odzu ndu dọru ngu
 nsọ bẹ ẹphe wowaru
 tọaru anụ-ẹgbudu
 nanụ nanụ.
- ³ Jierúsalemú l'ophu gba
 mgburugburu bẹ
 ẹphe gbashiru
 mee nemadzu gẹ mini;
 ọphu ọ dọedu onye
 nọkwadu nụ, e-gburu
 ẹja tukobe ndu ono,
 wushiru ẹgube ono.
- ⁴ Ndu obutobu anyi phẹ mẹ
 ndu bupheru anyi
 mgburugburu
 tuko ekweru anyi une bya
 achị anyi ọchi.
- ⁵ ?Bụ teke ole bẹ ẹhu
 e-ghuberu ngu egbu
 gube Chipfu?
 ?Ehu e-ghuwa ngu rọ egbu
 jasụ l'ojejeje tọ?
 ?Bụ teke ole bẹ okophoo
 ngu e-nwuberu
 phuruphuru g'ọku
 kparụ?
- ⁶ Wonuru ẹhu-egbu ngu
 tukoshi ndu ọhozo ono,
 amadụ ngu nụ ono!
 Tukoshikwa iya phọ alì-eze
 ono,
 ete ekujedu ẹpha ngu ono!

7 Kele ẹphe gbuwaru oshilokpa
 Jiékọpu pyaapya;
 bya emebyishiwa unuphu
 ibe phe.

8 Te emekwa g'anyi nwua
 ọnwu iphe-ẹji,
 nna anyi oche phe meru!

Phuaru anyi obu-imemini
 ẹgwegwa;
 kele anyi dabyiwaru
 mgbegere.

9 Yeru anyi ẹka jiko Chileke;
 mbu gubedua,
 bu onye ndzota anyi;
 k'ophu ee-shi nno kwabe
 ẹpha ngu ubvu.

Guaru anyi nvu l'iphe-ẹji anyi;
 nafuta anyi;
 g'ẹpha ngu apfuru!

10 ?Denu g'o gude ndu ọhozo
 je a-nduje aji-phe su:
 “?Denu ẹka Chileke
 phe no?”

Nodunu l'iphu anyi mee ge
 ndu ọhozo ono madzuru
 l'i gwataru ugwo ọchi
 ndu ejeru ngu ozi ono,
 e gbushiru ono.

11 G'ude, ndu no l'oka mkporo
 atsu rwunaa ngu nchi!

Gudenu okpehu ngu mee ge
 ndu e kperu mpfugbu
 nweru onwophe.

12 Pfu obutobu anyi phe ugwo
 iphe,
 ẹphe meru ngu ugbo esaa;
 mbu iphe-iphere,
 ẹphe mekotaru kpua
 gube Chipfu.

13 Oo ya bu g'anyiibe ndibe ngu
 etua ngu ẹpha jeye
 l'ojejoje;
 mbu anyibe aturu,
 iiche echeche ono;
 mbu l'anyi e-tu ngu ẹpha;
 e -shi l'ogbo
 sweru ogbo.

80

Ebvú-oma, Asafu deru
nú onye-ishi ebvú;
g'e gude olu ebvú, "Ojimbvú Ogbandzu"
gúá yá

- ¹⁻² Ngabenu anyi nchị l'olu;
 gube onye eche Ízurelu
 g'onye eche aturu;
 bya aburu onye anọduje
 erwu Jiósefu g'onye
 erwu igwe aturu eje
 lẹ nri.
- Gẹ gube onye ono,
 sугарu l'echilabọ chierobu
 ono chinaa g'anwu
 l'iphu ndu Ifuremu;
 waa ndu Benjaminu;
 yẹe ndu Manáse!
- Jiko rụkotanu ike ngu bya
 adzọta anyi!
- ³ Dophunu anyi azu l'onodu
 anyi jiko Chileke!
- G'iphu ngu gbua nwiiinwii
 l'ẹhu anyi;
 k'ọphu aa-dzọta anyi.
- ⁴ Gube Chipfu bu Chileke;
 bya aburu Okalibe-Kakota-Ike;
 ?ẹhu e-ghukpoo ngu egbu
 ghuberu teke ole;
 mbu ke g'i ti numaje epfupfu,
 ndibe ngu epfu anu ngu?
- ⁵ Nta-a be i mewaru phe;
 ẹnya-mini buru phe nri
 eriri;
 bya emee phe;
 ẹphe nua ẹnya-mini,
 jiru ochi njaka-onu.
- ⁶ I mewaru; ndu obutobu anyi
 phe ndu ekweru anyi
 une;
 teme ndu ohogu anyi ndu
 achị anyi ntumatu.
- ⁷ Dophunu anyi azu l'onodu
 anyi; jiko Chileke,
 bu Okalibe-Kakota-Ike!
- G'iphu ngu gbua nwiiinwii
 l'ẹhu anyi;
 k'ọphu aa-dzọta anyi.
- ⁸ Oo ngu shi l'alị Ijiputu gude
 akpuru vayinu wolata;

bya atuko ndu ohozo
chifuchaa l'ali phe;
bya eworu iya kua.

⁹ Oo ngu gude eka ngu
gbuchaa eka i kpoberu
iya egbucha.

O bya agbaa ogbarabvu,
tukoru ali ono l'ophu
jedzuru.

¹⁰ O jaa ajaja jachikota ubvu
l'ophu;
mbu l'ekali iya haepho
ephekerephe
ephekerephe g'eze
oshi sida.

¹¹ Epfukala iya jedzuru
oke-enyimu.

O tuko ekameka kpofushia
jasu l'enyimu
Yufuretisú.

¹² ?Denu g'o nwuru o gbetchia
buru nta-a be i jeru
eworu mgbabu iya
phokashia;
k'ophu onyemonye,
aghata nu ejeje je awoo
akpuru iya g'o du iya?

¹³ Ezi-oswa shi l'oke oswa
wu-pfuta iya bya
atakwoshia ya;
teme unwu anu,
i meru dobe l'egbudu buru
iya be ephe gude
azu onwophe.

¹⁴ Lwaphutanu azu lwapfuta
anyi; jiko Chileke,
bu Okalibe-Kakota-Ike!

Gbenu l'imigwe lefu enya
humakpodapho iphe,
anwu nu.

Jiko letanu vayinu
ngu-a enya;

¹⁵ mbu ogbarabvu iya ono,
bu gubedua gude ekutara
ngu yee ya;
mbu nwa nwoke,
bu gubedua gude eka ngu
zua ya zu-tsee.

¹⁶ Ome vayinu ngu ono be
e gbubushiakwaru.

E gudeakwa oku tsupyashia
ya.

- Ọ bụru mba, ị gbanwuberu
 iphu baaru ndibe ngu
 meru iphe,
 ephe wataru alaa l'iyi.
- 17 Wonuru aka tukobe nwoke ono,
 no ngu lekutara ono;
 mbu nwa nwoke ono,
 bu gubedua gude aka ngu zua
 ya zu-tsee ono.
- 18 Oo ya bu g'anyi aghabuhuru
 ngu okotazu.
- Jiko phunwunaa anyi g'oku;
 g'anyi awata eku epa
 ngu ozo.
- 19 Dophunu anyi azu l'onodu
 anyi;
 jiko Chipfu, bu Chileke;
 bya aburu
 Okalibe-Kakota-Ike!
- G'iphu ngu gbua nwii
 l'ehu anyi;
 k'ophu aa-dzota anyi.

81

*Ebvú, Asafu deru nu
 onye-ishi ebvu;
 g'e gude ngwa ebvu,
 jita gua ya*

- 1 Unu gua ebvu ehutu nu
 Chileke;
 onye bu iya bu ike anyi!
 Unu gude ehutu gbọo ogboo
 l'iphu Chileke ke
 Jiekpu!
- 2 Unu watanu agu ebvu;
 kuru nkwa ye iya!
 Unu akporu iya ogumogu;
 waa une erengete!
- 3 Unu gbunaa opu m'onwa
 fupho k'ophuu!
 Unu gbukwaa ya pho m'onwa
 dzuepho edzudzu;
 a wata obo-iphe.
- 4 L'iphe ono bukwa omelali,
 a turu doberu ndu Izurelu;
 mbu l'oo iphe,
 Chileke ke Jiekpu toru
 okpa su g'e tsoje.
- 5 Oo ekemu, o meru o shihu
 ike;
 bya asu ge Jiosefu

meje iya;
mbụ teke ono,
o tsoru ndu Ijiputu ọgu
onoya.

Olu, mu anụ te edokwaru
mu ọnya.

⁶ Olu ono sụru: Ọo mbedua
pafuru phẹ ọke ivu ono,
shi nọdu phẹ l'ukuvu ono;
mbụ bya ezia phẹ nkata
ivu ono,
ẹphe shi vuru ono.

⁷ Teke unu eje iphe-ẹhuka bẹ
unu kuru mu oku;
mu nọdu l'urwukpu gude
egbigwe za unu ọnu
bya adzọta unu.

Mu gude mini Meriba hụa
unu ama.

⁸ Unubẹ ndibe mu;
unu ngabekpodapho;
gẹ mu ọo unu ẹka ẹ nchi!

Unubẹ ndu Ízurelu;
unu ngabekpodaru mu
phọ nchi!

⁹ G'ọ tọ dukwa iphe ọzo,
unu e-dobe agwa
agwagwa
l'echilabọ unu!

Teme ọphu ọ dukwa iphe ọzo,
unu a-bajeru ẹja.

¹⁰ Noo kele ọo mbedua bụ
Chipfu;
bya aburu Chileke unu.

Ọo mbedua bụ onye
dufutaru unu l'alị Ijiputu;
mbụ-a;
unu sakpodapho ọnu
unu gabala gẹ mu
wụ-jia ya awụ-ji!

¹¹ “Obenu ẹ ndibe mu te
eyeduru mu ọnu;
mbụ ẹ Ízurelu te
ekwedu nọdu mu l'ẹka.

¹² Tọbudu iya bụ;
mu wonuru phẹ haaru
ẹjo ọkpoma phẹ;
g'ẹphe tsowaruro iphe,
ẹphe ọritaru l'obu phẹ.

¹³ Sụ-a; ọme ọo kẹ gẹ ndibe
mu ngaberu mu nchi;

ome ọo kẹ gẹ ndu Ízurelu
tsoo ọzo, mu tọru phẹ;
14 emekpe ndu ọhogu phẹ
ta adukpodaa iphe,
o gege aburu mu.

Mu gege ewoerupho ẹka byabẹ
ndu achi phẹ lẹ njo;
chia phẹ ọkpu-akpọhu.

15 Ono gege eme gẹ ndu mube
Chipfu dụ ashị woze
onwophe alì l'iphu mu;
odumeka mu ahùà phẹ
ahùhù jasù l'ojejoje.

16 Obenu l'unubedua bẹ
mu gege egude
ọkpobe ereshi zua;
bya egude manu-ẹnwu,
shi l'agbara-mkpuma
nu-jia unu ẹpho.”

82

Ebvụ-oma, Asafu deru

1 Chileke bataakwaru lẹ
ndzukọ ndu-ikpe.

Ọ nọ l'ẹka ono g'o kpee phẹ
ikpe.

2 Sụ-a: “?Bụ teke ole bẹ unu
e-kpeberu ikpe,
apfuduru-oto?

Mbụ-a; ?bukpoo teke ole bẹ
unu a-gbaberu ndu
ejo-iphe ọdzori?

3 Unu hanaaru ndu ụkpa waa
ndu enwedu nna enge!

Unu kpenaaru ndu aakpa
ẹhu waa ndu akpa nri
ikpe, pfuru oto!

4 Unu gbafutanu ndu ụkpa waa
ndu adudu g'ọ dụ phẹ;
shi nno nafuta phẹ l'ẹka
ndu ejo-iphe!”

5 Ọ tọ dudu iphe, ẹphe maru;
tẹme ọphu ọ dudu iphe,
edoje phẹ ẹnya.

Ẹphe anọduje erwu dadishi
l'ochii.

Ẹka a turu ọkpa eliphe-a
l'ophu tukoakwaru
anga anganga.

6 Mu sụru-a: “Mu makwaru-a

l'unu nọ-chiru ẹnya
 mube Chileke;
 mbu lẹ g'unu ha bukota
 unwu
 Okalibe-kakota-shii;
 7 Obenu l'unu e-mechaa nwuhu
 gẹ nemadzu mmanu.
 Unu e-mechaa daa gẹ
 ndu-ishi ozo adaje.”
 8 Gbalihunu gube Chileke;
 kpee ndiphe ikpe!
 Kele ohamoha bukota iphe,
 i nwe enwenwe.

83

Ebvú-oma, Asafu deru

1 Gube Chileke; ta agbashinu
 nkuchi!
 Su-a; gube Chileke;
 ba nodushinu
 nggujunguji!
 Jiko ba adashinu kọkoroko!
 2 ?I humawaru gẹ ndu ohogu
 ngu aphu temutemu;
 waa gẹ ndu i du ashi
 eseli ishi.
 3 Epe gude ẹregede achi idzu
 ndibe ngu; mbu achi iphe,
 epe e-me ndu du ngu l'obu.
 4 Epe epfu su: “Unu bya
 g'anyi tuko oha ono
 l'ophu lwua.
 G'anyi mee g'epha Izurelu
 chihukpoepho l'ophu
 l'ophu.”
 5 Epe buru obu lanu;
 idzu phe wua nanu.
 Epe riwaru nte l'ephe e-me
 ngu ejo-ipe.
 6 Ndu onu-ulo Edomu;
 yee ndu Ishimelu;
 waa oshilokpa Hega;
 waa ke Mowabu.
 7 Waa ndu Gebalu;
 yee ndu Amonu;
 waa ndu Amaleku.
 Ndu Filisitayinu yikwa iya
 pho;
 ndu Taya yiru iya.
 8 Teme ndu Asiriya bya
 ayikwaru iya pho.

Èphe chikoberu onwophe
g'èphe bùru agbaru-ike
ndibe Lọtú.

⁹ Mena phẹ iphe,
i meru Midiyanu.

Mee phẹ g'i meru Sizera yẹ
Jiabinu l'òkpa ẹnọmu
Kishonu;

¹⁰ mbụ ndu ono,
i meru ẹphe bùru
mkpurupyata lẹ
Enu-Dọru; bya emee;
ẹphe reshihụ kuru l'alị;
bụwaruro ikpọzu,
emekwa alị.

¹¹ Mena ndu eze phẹ iphe,
i meru Oṛẹbu; waa iphe,
i meru Zeyẹbu.

Mekwaaphọ ndu-ishi phẹ
iphe,
i meru Zeba waa
Zalụmuna.

¹² Mbụ ndu ono, sụjeru: “Unu
g'anyi lwụa alị Chileke
l'ophu lwuta nworu.”

¹³ Jiko Chileke nkemu;
mena phẹ g'èphe dù
g'ẹswa ekpofu;
mbụ g'èphe dù g'ẹswa ereshi,
phẹphẹ zikashiru.

¹⁴ G'ọ bùru g'ọku anọduje alwa
wọwoowoo l'ọswa-a;
ọzoo g'ọku etsuje úbvú-a

¹⁵ bụ g'ii-nwuru
phuruphuru g'oke
phẹphẹ chia
phẹ ọso;
tẹme l'i gude oke
phẹphẹ ngu ono mee
gẹ ndzụ rwuta phẹ.

¹⁶ Mena g'iphẹre ji phẹ iphu;
k'ophu ndiphe a-wata acho
uzo,
ẹphe e-shi maru ẹpha
gube Chipfu.

¹⁷ G'e meje phẹ iphe-iphẹre;
mejeru ndzụ-agugu ye
phẹ l'iphu
mkpurumkpuru!

G'ẹphe gudekwa iphẹre
laa maa!

18 G'èphè eshi nno maru l'òo
 gùbe onye ono,
 èpha ngu bù Chipfu ono
 bù Òkalibe-kakòta-shii lè
 mgboko mgburugburu.

84

*Ebvú-oma, e deru nù onye-ishi
 ebvú g'ùnwu Kora gùá;
 g'e gude ngwa ebvú,
 jíta gùá ya*

¹ Gùbe Chipfu,
 bù Òkalibe-Kakòta-Ike;
 Iphe, èka i bu amakwanù!

² Òogushi obu mu ike;
 mbù lè meji atòfuakwa
 mu atòfu èka òogu
 mu anòdu
 l'eze-ùlo Chipfu.

Obu mu; m'ogwèhu mu l'ophu
 ara araku Chileke ono,
 dzù ndzù ono.

³ Lenu l'ùnwu ogbe nwechaaru
 èka èphe bugbaa
 l'eze-ùlo ngu ono.

Agbèta nwekwarupho èka
 èphe akpajè èpfune;
 mbù èka èphe anòduje
 zùshia ùnwu.

Èka ono bù lè mgboru
 òru-ngwèja gùbe Chipfu,
 bù Chileke mu;
 bya abùru
 Òkalibe-Kakòta-Ike;
 bya abùkwarupho
 Eze mu.

⁴ Èhu-ùtso bè a gòru nù ndu bu
 ebubu l'eze-ùlo ngu;
 noo kèlè èphe anòduje
 l'èka ono etu ngu èpha
 mkpùrumkpuru.

⁵ Èhu-ùtso bè a gòru nù ndu bù
 ngu bù agbaru-ike phè;
 mbù ndu bù iphe,
 uche iya echije phè èhu
 bù g'èphè e-me jerwua
 úbvú Zayònu.

⁶ Òobujeru; èphe -nòdu
 awùghata lè nsùda Baka;
 l'ò dù g'èka mini asò
 gborogboro;

teme l'ò dukwa phẹ phọ
 g'ẹka mini udzumini
 dzeshiru ike;
 tuko ẹkameka tukashia
 okpuru okpuru.

⁷ Ẹphe eshije l'ike dasweru ike
 gbiriri jasụ teke ẹphe
 a-tuko je apfuru l'iphu
 Chileke l'úbvú Zayonu.

⁸ Gube Chipfu, bu Chileke,
 bya aburu Okalibe-Kakota-Ike;
 numanu epfufu,
 mu epfu anu ngu!

Ngaberu mu nchi;
 gube Chileke ke Jiékopu!

⁹ Lenaa ẹnya huma onye ono,
 egbobutaje anyi ono
 gube Chileke!

Lenaa onye ono ẹnya;
 mbu onye ono,
 i wuru manu l'ishi;
 gude mee ya;
 o buru eze ono!

Meeru iya eze-iphe-oma!

¹⁰ Anọ ujiku ophu l'eze-ulo
 ngu kakwa ree eme
 l'anọ unu apha labo
 l'ukporo apha iri
 l'eka ozo.

O kakwa mu ree ge mu buru
 onye aguhajeru ndu abata
 l'eze-ulo Chileke uzo;
 eme le mu jeru atusaru
 ehu l'ibe ndu ejo-iphe.

¹¹ Kele Chipfu, bu Chileke du
 g'ẹnyanwu;
 bya aburu onye
 egbobutaje anyi.

Chipfu emejeru ndiphe
 eze-iphe-oma;
 bya emeje g'a kwabe
 nemadzụ ubvu.

O to dudu iphe, du ree,
 o kejeru ẹka mbvu l'ò to
 ndu iya ndu uta adudu
 le ndzu phe.

¹² Gube Chipfu,
 bu Okalibe-Kakota-Ike;
 ehu-utso be a goru nu
 onye dakoberu ngu nu.

85

*Ebvú-oma, e deru nú
onye-ishi ebvú g'unwu Kora gúa*

¹ Gùbe Chipfu; i goshiru l'alì
ngu dù ngu l'obu.

Ọ búru iphe ono meru g'o
gude i duphuta ndibe
Jiékpọ́pọ́ azú l'alì phẹ;
mbú ndu e shi kpúa lẹ ndzú.

² Ejo-iphe, ndibe ngu meshiru
bẹ ì gùru phẹ nvú;
bya eworu iphe kpube l'iphe-ẹ́jì,
ẹ́phe meshiru g'ọ ha.

³ Ị túkọ́waru oke ẹ́hu-ẹ́ghu
ngu g'ọ ha gwọ́be;
bya apakọ́taru ẹ́hu-ẹ́ghu ono,
meru;
ẹ́nya nọ́du ata ngu
kpítìkpítì ono parú haa.

⁴ Dophunú anyi azú l'onodu
anyi; jiko Chileke,
bú onye ndzọ́ta anyi.

Hanaa avúru anyi ọ́vuma!

⁵ ?Iphe, anyi meru ngu
e-ghuwa ngu rọ́ ẹ́ghu
jasú l'ọ́jejeje tọ́?

Mbú-a; ?ìi-hawarọ́ ẹ́hu-ẹ́ghu
ngu ono g'o shi l'ọ́gbo
sweru ọ́gbo tọ́?

⁶ ?Tìì kabẹ́kpọ́daa mee g'anyi
jakerehu ọ́zo;
shi nno mee g'ẹ́hu
kabẹ́kpọ́o tsọ́ ndibe
ngu útso?

⁷ Goshinú anyi l'i yeru anyi
obu jiko Chipfu!

Dzọ́naa anyi l'onwongu!

⁸ Gẹ́ mu nùmaeshikwa
iphe, Chileke,
bú Chipfu epfu.

O kweru ukwe sù lẹ́ ya e-me
g'ẹ́hu dù ndibe iya guu;
mbú ndu dùru iya nsọ́.

Ọ́le iphe, ẹ́phe a-kwa ẹ́nya bú
g'ẹ́phe ta laphubaẹ́
azú l'eme eswe.

⁹ Iphe, doru ẹ́nya bú lẹ́ ndu
atsú Chipfu ebvú bẹ́
ọ́obyakwa adzọ́ta;
k'ọ́phu o-gbu-nwìinwìì

- ya a-ndu l'alì anyi.
 10 N-yemobu yẹ ire-lanụ a-gba
 onwophe ndzuta;
 apfubekoto yẹ
 ẹhu-guu anmaa
 onwophe akpa.
 11 Ire-lanụ e-shi l'eliphe
 mifutachaa;
 teme apfubekoto agbe
 l'imigwe lee ẹnya l'eliphe.
 12 Chipfu a-buru iphe,
 du ree be ọo-nukota;
 bya emee g'iphe,
 anyi meberu l'alì anyi
 mehu emehu.
 13 Apfubekoto e-vutajeru
 iya ọzo;
 je atọoru iya gbororo,
 ọo-ndu eshi.

86

Epfupfu, Dévidi pfuru nụ Chileke

- 1 Ngabenu nchị; gube Chipfu;
 zanụ mu ẹnu!
 Kele mbedua bu onye ukpa;
 bya aburu onye adudu
 g'ọ du iya.
 2 Letanụ mu ẹnya;
 kele mu yeru ngu obu.
 Ọo ngu bu Chileke mu;
 dzonaa mube onye-ozì ngu,
 dakoberu ngu nụ.
 3 Phuaru mu obu-imemini;
 jiko Nnajiuphu;
 kele mu eku ngu oku
 mkpurumkpuru.
 4 Mena g'ẹhu tsoo mube
 onye-ozì ngu utso;
 kele ọo gube Nnajiuphu be
 obu mu l'ophu araku.
 5 Gube Nnajiuphu bu onye oma;
 bya aburu onye agujeru
 nemadzu nvu.
 Iphe, bukpuo ndu arakuje
 ngu nụ be iyeje obu
 yegharu iya ẹka.
 6 Numanu epfupfu,
 mu epfu anu ngu
 jiko Chipfu!

Ngabenu nchi numa mkpu,
mu echiku ngu g'i meeru
mu eze-iphe-oma!

⁷ Iphe -nodu atsụ mu l'ehu bẹ
mu a-kpo-kuje ngu;
kele mu maru l'ii-numa olu
mu.

⁸ Agwa, nokota nụ ta adudu
ophu aturu gube Nnajiuphu;
ophu o dudu iphe, ephe eme,
duru ophu aatu eyeru
ophu gubedua eme.

⁹ Ohamoha ono,
i gude eka ngu mee ono
l'e-mechaa byakota bya
abaaru gube Nnajiuphu eja;
bya etua ngu epha.

¹⁰ Noo kele i parụ eka;
teme i nodu emeje iphe,
du biribiri.

Oo ngu kpoloko kpeekpu bẹ
bu Chileke.

¹¹ Jiko Chipfu; zinaa mu
uzo ngu;
k'ophu mu a-nodu
etso uzo ire-lanu ngu ono.

Mena g'oriri mu ta agbashi
mu uzo otu l'eka i no;
k'ophu mu a-nodu
atsụ epha ngu ebvu.

¹² Mu gude obu mu g'o ha
ekele ngu ekele;
gube Nnajiuphu,
bu Chileke mu.

Mu e-tu ngu epha jasụ
l'ojeje;

¹³ kele i yeru mu obu
yegharu mu iya eka.

Noo kele i nafutaru ndzu
mu l'ali-maa.

¹⁴ Oowaa Chileke! Ndu eku
onwophe wulihuakwaru
bya mu etso ogu.

Teme ndu ewebushi akurepho
dzukobe g'ephe gbua mu;
mbu ndu ono,
te eyeduru gube Chileke
onu ono.

¹⁵ Obenu le gube Nnajiuphu
bu Chileke,
aphuje obu-imemini;
bya aburu onye emeje

eze-iphe-oma.
 Ehu te eghujedu ngu eghu
 egwegwa;
 teme i nọdu eyeje obu
 yegharu iya eka;
 bya aburu onye apfushije
 ike l'iphe, i pfuru.
 16 Ghanaaru mu iphu;
 meeru mu eze-iphe-oma!
 Wonuru ike ngu ye mube
 onye-ozu ngu l'ehu!
 Dzọnaa mube nwa,
 nwanyi ono,
 ejeru ngu ozi ono nwuru!
 17 Goshinu mu iphe-ohubama,
 e-me ge mu maru l'i
 bu onye oma;
 k'ophu ndu ohogu mu
 a-huma iya; iphere egude phe;
 noo kele gube Chipfu
 gbaru mu mkpu bya
 adu mu obu.

87

Ebvú-oma, unwu Kora guru

1 Chipfu tuwaru okpulo iya
 l'eli ubvu, du nsọ.
 2 O yeru Zayonu enya;
 yeghata iya g'o yeberu iphe,
 bukpuo eka ozo,
 unwu Jiekopu bu.
 3 Gube eze mkpukpu ke
 Chileke; iphe,
 du biribiri be eepfukwa
 akunyabe ngu:
 4 "Ndu Rehabu; yee ndu
 Babilonu be mu
 guakwaru ye le ndu
 maru mu nu.
 Ndu Filisitayinu;
 yee ndu Taya;
 waa ndu Kushi be mu
 gukwarupho ye iya.
 Ndu ono g'ephe ha be
 aa-tuko guru ye le ndu
 a nwuru le Zayonu."
 5 Mbu le-a; ee-pfuje phota
 Zayonu su:
 "Onye owa-a; yee onye ophuu
 be a nwukwaru l'ime iya.
 O buru Okalibe-kakota-shii

l'onwiya l'e-me iya g'ò
nguru anguru."

⁶ Chipfu e-de l'ekwo,
o deru epha ndiphe sù:
"Onye owa-a be a nwuru
le Zayonu."

⁷ Ndu agu ebvu;
waa ndu ete iya etete
a-tuko gua ebvu sù:
"Oo le Zayonu be mini ndzu
gbè asoshiru phe!"

88

*Ebvü-oma; évù, Hemanu,
bù oshilokpa Ezura
kwarù nù onye-ishi ebvu
g'unwu Kora gua; g'e
gude olu aphu kwaa ya*

¹ Jiko Chipfu, bù Chileke,
adzoje mu nù;
mu nòwaa l'iphu ngu
kwaa ekwa onwomu;
kwakota iya eswe l'enyashi.

² G'epfufu, mu epfu anù ngu
rwunaa eka i nò!
Ngabenu nchi l'olu ekwa mu!

³ Kele ndzu mu l'ophu buwaa
iphe-ehuka jiru iya;
teme ndzu mu noduwaa
ilu phakuu.

⁴ A guwaru mu ye le ndu
aabyawaa ekpochi
eja l'ilu.

Mu duwaa ge nwoke,
ike bvuru.

⁵ E wowaru mu gbadoru
ndu maa.

Mu duwaa g'onye e gburu
toḡbo l'ime ilu;
mbu ge ndu ono,
ta aduedu g'ephe ha duru
onye ophu i nyataru ono;
mbu ndu ono,
unu l'ephe bukafuwaru;
ophu iiletabaedu phe
enya ono.

⁶ I chiewaru mu l'ilu ophu
bu iya kachaa omilomi;
bya aburu iya kakota
agba ochii.

⁷ Oke ehu-eghu ngu

zup̄yabeshiru mu ike.
 I gudewaa akparamini nkengu
 byaru mu ye l'ime mini.
 8 I natawaru mu ndu mu l'ep̄he
 shi eshi okpobe ònyà.
 I mewaa; ep̄he nòdu ebujeru
 ubara yeru mu;
 t̄eme i gubuwaru mu
 ye l'ime ụlo k'ophu mu
 taa agbaladu.
 9 Mu jewaru ip̄he-ehuka jas̄u
 enya gbah̄u mu ōchii.
 Mbok̄u-mbok̄u b̄e mu anòduje
 eku ḡube Chipfu.
 Lekwa ẹka mu ep̄henebo
 ḡe mu chiliru ngu iya.
 10 ?Iimeje ip̄he, d̄u biribiri
 gude egoshi maa t̄o?
 Ndu nwuhuru anwuh̄u;
 ?ep̄he a-gb̄eshi tuahaa ngu
 ep̄ha t̄o?
 11 ?Aanòduje l'ime ilu at̄u onu
 g'i yeberu nemadz̄u obu?
 T̄o ?aanòduje l'ẹka eegwe
 nemadz̄u arakabya pfua
 g'i b̄u-be onye
 ap̄fushije ike l'ip̄he,
 i pfuru?
 12 T̄o ?aanòduje l'ẹka gbah̄uru
 tsukiribaa maru ip̄he,
 d̄u biribiri, iimeshi?
 T̄o ?aanòduje l'al̄i ẹka a
 taa nyataj̄edu onye lar̄u
 iya n̄u pfua g'ap̄f̄ubekoto
 ngu habe shii?
 13 Obenu l̄e mu eku ngu g'i bya
 agbaar̄u mu mkpu
 ḡube Chipfu.
 Ụtsu g'utsu b̄e mu anòduje
 ep̄fu an̄u ngu.
 14 ?D̄enu g'o gude ḡube Chipfu
 j̄ika mu?
 ?O nwuru inwu-agma b̄e
 iiwoharu mu ip̄hu
 ngu ewoha?
 15 Eshinu mu b̄u nwata b̄e
 ip̄he-ememe shi kpata mu eh̄u;
 k'ophu b̄u l̄e mu n̄owa
 onwu ntse.
 I mewaru mu jee ip̄he-ehuka
 jas̄uru ike bv̄uwa mu;

- ophu mu amakpoedu ge
mu e-me iya.
- 16 Oke ehu-eghu ngu kpowaru
mu kpofu;
teme eye ebvu nkengu
mewaa mu; mu buru
ola-l'iswi.
- 17 Mboku-mboku be ephe
aso-pheje mu g'onye utso
gbaburu haa.
- Ephe woru mu guchia
kpurukudukuu.
- 18 I natawaru mu ndu mu l'ephe
shi aswi oswi;
me ndu yeru mu obu.
Nta-a buwaa ochii bu onye
ebo mu.

89

Évù, Etanu, bu oshilokpa

Ezura kwaru

- 1 Mu a-gu ebvu gude pfua
ge n-yemobu Chipfu habe
shii.
Mu a-gu iya jasu l'ojejeje.
Mu e-gude onu mu pfua
g'ogbo l'ogbo maru l'i
bu onye apfushije ike l'iphe,
i pfuru.
- 2 N-yemobu ngu a-du g'o du
jasu l'ojejeje.
Oo g'akpaminigwe nguru
anguru-a bu
g'apfushi ike l'iphe,
i pfuru angujeru.
- 3 I suru l'onye i hotaru be gu
l'iya gbawaru ndzu;
mbu l'i rifuwaru Dévidi,
bu onye-ozu ngu angu su:
- 4 "Awa ngu be mu e-me g'o
nguru anguru no
ojejeje;
mee g'aba-eze ngu kpoo
g'abara shi l'ogbo
sweru ogbo."
- 5 Imigwe l'ophu atu onu g'i
du-be biribiri gube Chipfu;
teme o nodu egoshikwapho
ndu duru ngu nsu l'i bu
onye apfushije ike
l'iphe, i pfuru.

- 6 Kele-a; ?bú onye nọ l'imigwe
 bú onye aa-nọdu atụ
 eyeru Chipfu?
 ?Mbú denu onye imigwe
 ophu aa-nọdu atụ
 eyeru Chipfu?
- 7 Ẹka ndu dụ nsọ k'imigwe
 dzukọberu bẹ aanọdujekwa
 atsụ Chileke ebvu.
 Ọ kakọta ndu nọ-pheru iya
 mgburugburu adụ ebvu.
- 8 Gube Chipfu, bú Chileke,
 bú Okalibe-Kakọta-Ike;
 ?bú onye dụ gẹ ngu?
 Ị parụ ẹka gube Chipfu;
 tẹme ị nọdu apfujeru
 pfushia ike l'iphemiphe,
 ị pfuru gbaa
 mgburugburu.
- 9 Ọo ngu anọduje eleta oke
 akparamini eze-enyimu ẹnaya;
 tẹme ọ -bụru l'akparamini
 sọru ke kpukumu;
 l'i mee ya l'ọ daa gbẹe.
- 10 Réhabu bẹ ị chitaru tụa l'alị.
 Ọ dabyiru g'onye e gburu
 l'ọgu.
 Ị gude ike ngu chịa ndu
 ọhogu ngu;
 ẹphe gbaa nanụ nanụ.
- 11 Igwe l'ophu bú nkengu.
 Eliphe l'ophu bukwarupho
 nkengu.
 Ọo gubedua turu ọkpa
 mgboko l'ophu;
 yẹe iphemiphe,
 nọ iya nụ.
- 12 Ndegu iya mẹ ndọhali iya
 bukota gubedua meru
 phe dobe.
- Úbvú Tabọ; yẹe úbvú
 Hamonu aguje ebvu
 ẹhu-utso m'ẹphe numa
 ẹpha ngu.
- 13 Oshi-ẹka ngu bú iphe,
 swetaru iya nụ bú
 ọkpehu.
 Ẹka ngu shihuru ike;
 ẹkutara ngu kangoo.
- 14 Aba-eze ngu bú apfubekoto

yẹe ikpe,
 pfuru ọto bẹ e gude tụa
 ọkpa iya.

Ị nọdu akpajẹru n-yemobu
 ngu; yẹe apfushi ike l'iphe,
 i pfuru vuru ọzo l'iphemiphe,
 iimekpọo ememe.

15 Ẹhu-utso bẹ a gọru nụ ndu
 maru g'eetuje ngu ẹpha;
 mbụ ndu bụ ìphóró,
 shi l'ẹka gube Chipfu nọ
 bẹ ẹphe egudeje eje
 ẹkameka, ẹphe eje.

16 Ẹphe egudeje ẹpha ngu ete
 ẹswa mkpụrumkpuru.
 Ẹphe nọdu anọduje ekutse
 ngu l'ì bụ
 onye pfuberekoto.

17 Kẹle ọo ngu bụ ike,
 dụ biribiri, ẹphe nweru.

Ọ buru l'ọo l'anyi dụ ngu
 l'obu meru iphe,
 iimeje g'ike anyi kangoo.

18 Mbụ lẹ-a; l'onye mgbobuta
 anyi bukwa Chipfu bẹ
 nuru iya anyi;
 mbụ l'eze anyi bukwa
 Onye Nsọ kẹ ndu Ízurelu
 bẹ o shi l'ẹka.

19 O nweru teke i gudeje
 ọphulenyia zia ndibe
 ngu ozi;
 sụ l'i mewaru g'ọkpẹhu
 kalẹru ojọgu lanụ.

Ị byaru l'echilabọ ndibe ngu
 bya ahọta nwokorọbya
 lanụ;
 mee g'ọ buru onye
 ndiphe a-nọdu ekutse.

20 Ị hụmawaru onye-ozì ngu,
 bụ Dévidi.

I woru manụ ngu,
 dụ nsọ wụa ya l'ishi.

21 Sụ l'ọo ẹka ngu bẹ ii-gude
 mee ya l'ọ nguru anguru;
 mbụ l'ọ kwa oshi-ẹka
 gube Chileke
 a-nọduje eme g'ike ka
 iya adudu.

22 Ọ tọ dudu ndu ọhogu iya,

- duru ndu ọphu a-dụ
ike ekebuta iya g'ọ turu
pẹ utu;
ọphu ndu ẹjo-iphe asudu
iya emekpa ẹhu.
- 23 Ndu achi iya lẹ njo bẹ ii-nọdu
l'iphu iya zopyashia;
l'i chitsushikota ndu
ọ dụ ashi.
- 24 N-yemobu ngu waa apfushi
ike l'iphe,
i pfuru l'a-nọdu swiru iya.
Ọ buru ẹpha ngu bẹ
oo-gudeje mabẹ mpu
iya gugugu.
- 25 Alì-eze iya bẹ ii-me g'ọ jaa
àjàjà;
mbụ g'o shi l'eze-enyimu
nọo jasụ l'enyimu
Yufurétisu.
- 26 Ọo-nọdu arakuje ngu sụ:
“Ọo ngu bụ nna mu;
bya aburu Chileke mu;
bya aburu agbara-mkpuma,
l'adzoje mu nù.”
- 27 Gụbedua l'onwongu
emekwanaa ya l'ọ
buru ọkpara ngu;
mbụ l'ọ buru iya a-kachaa
shii l'iphe,
bukpoo ndu eze,
nọ l'eliphe l'ophu.
- 28 N-yemobu, i yeru iya l'a-buru
ojejoje.
Ọgbandzu gụ l'iya apfuru
pfushia ike.
- 29 Awa iya bẹ ii-me;
ẹphe anguru anguru
jasụ l'ojejoje.
Alì-eze iya bụ g'igwe
l'ophu nọ-beru
bụ g'ọo-nọ-beru.
- 30 Ọ -buru l'unwu iya jikaru
eme ekemu ngu;
ọphu ẹphe etsodu
iphemiphe,
ị turu ọkpa iya sụ
g'e tsoje;
³¹ ẹphe -mebyia omelali,
i doberu pẹ;
bya ajika eme iphe,

ì sùru g'èphe meje;
³² l'ì gude mgboro bya echia
 phẹ pyaapya gude
 hùà phẹ ahùhù;
 mbù bya echia phẹ ẹchachi
 gude hùà phẹ ahùhù
 k'ẹjo-iphe, ẹphe eme.

³³ Ọle ọ ọto kpọshikwanu g'ì ti
 yehẹ iya obu g'ì yeru
 iya ya;
 ọphu ọ dudu teke ìbya aha
 apfushi ike l'iphe,
 i pfuru lẹ k'ẹhu iya.

³⁴ I tii mebyikwa ọgbandzu ngu
 l'ẹhu iya.

Ọphu ìgbanwekwa iphe,
 ì sawaru ọnu pfua.

³⁵ Eshinu ì bụ onye dū nsọ bẹ
 i riru angụ mgbo lanụ
 sefu ẹka;
 sù l'ì tì byadu adzuru
 Dévidi ụka;
³⁶ sù l'awa iya a-nọ jasụ
 l'ojejoje.

Ọ bụru g'enyanywu keru
 ngu l'iphu bụ g'ali-eze iya
 e-keru damudamu;
³⁷ mbù l'oo-keru jìmujimu
 jasù l'ojejoje g'ọnwa,
 bụ iphe,
 agba ekebe l'akpaminigwe;
 l'e gude ire iya ẹka.

³⁸ Obenu l'onye ono,
 ì wuru manụ l'ishi ono bẹ
 ì jìkawaru;
 bya avụaharu iya ọvuma.

³⁹ I jìkawaru ọgbandzu,
 gụ l'onye-ozì ngu gbaru.

I wowaru okpu-eze iya woru
 gwọọ l'urwuku.

⁴⁰ Igbulọ iya l'ophu bẹ i
 tsukpọshichawaru
 etsukpọshi.

I woru ọlo-mgbobuta iya tsua
 yọgiri yọgiri.

⁴¹ Iphe, bụkpoo ndu aghata
 aghata gwee ya tụtụ-a.

Ndu obutobu iya nọdu
 ekweru iya une.

⁴² I tuliru ndu achì iya lẹ njo

- ẹka l'eli;
 bya emee ndu ọhogu iya;
 ẹphe nọdu ete ẹswa.
- 43 Atatiphu ogu-echi iya bẹ
 i woru ghachaa
 igharaphu;
 ọphu iimejeedu g'ọ pfushia
 ike l'iphu ọgu.
- 44 I mee; ọphu ọ duedu
 akpabiri;
 bya eworu aba-eze iya
 rwua ẹ ntụ.
- 45 I meru iya ọ kahụ ẹ
 nwokoro;
 bya eworu iphere yee ya
 g'onye yeru
 akpawuru uwe.
- 46 ?Ọo-dụ ẹgube ọwa-a jasụ
 teke ole gube Chipfu?
 ?Ii-domiwarọ onwongu jasụ
 l'ojejeje tọ?
 ?Bụ teke ole bẹ ẹhu-eghu ngu
 e-nwu phuruphuru
 g'ọku nwuberu?
- 47 Jiko nyatakwa gẹ ndzụ mu
 dụ-be mkpirikpu;
 kẹle nemadzụ,
 i meru buẹpho udzu
 ọnu mmanụ.
- 48 Lẹ-a; ?denu nemadzụ,
 a-nọdu ndzụ g'ọ tọ
 nwuhu anwuhu;
 ọzoo g'ọ dzọo onwiya g'ọ
 tọ la maa?
- 49 Gube Nnajiuphu; ?bụ awe bẹ
 i doberu eze n-yemobu
 ngu ono,
 i shi egoshije mu ono;
 mbụ n-yemobu ono,
 i gude apfushije ike l'iphe,
 i pfuru rifuru Dévidi
 angụ l'ii-nụ iya ono?
- 50 Nnajiuphu; nyatanụ g'a
 chị-bewaru onye-ozu
 ngu ọchi;
 waa gẹ mu tabewarụ
 nshi l'iphu,
 ndiphe nọ akwagọ mu;
 51 mbụ iphu ono,
 ndu ọhogu gube Chipfu
 anọduje akwagọ

onye i wuru manu
 l'ishi ono.
 Ekameka, o no be ephe
 anoduje akwago iya
 iphu gude eme iya
 iphe-iphere.
 52 G'ajaja buru ke Chipfu jasu
 l'ojejoje!
 Nokwa g'o du;
 bya aburu g'o du.

90

*Epfufu, Mosisu onye ke
 Chileke pfuru nu Chileke*
 1 Gube Chipfu; o buhawaa ngu
 bu onye anyi bu ebubu
 l'ime iya eshikpoo
 l'ogbo sweru ogbo.
 2 Oke ubvu bya a-buru iphe,
 du adudu;
 mbu l'i byaru e-me eliphe
 l'ophu;
 yee mgboko gbaa
 mgburugburu;
 i noduhawaa;
 teme i je a-nodu jasu
 l'ojejoje.
 3 Nemadzu be iizije g'o laphu
 azu l'ali.
 Isuje iya: "Unu laphu
 azu l'ali;
 unube unwu-eliphe!"
 4 Kele unu-kuru-unu apha
 l'anya ngu duele ngu-a
 g'ujiku lanu;
 mbu l'o dujee ngu pho ge
 nche enyashi lanu.
 5 Nemadzu be iigudeje
 anwuhu kpofu g'onye
 kpofuru eswa;
 kele ephe du
 rwushirwushi
 g'eswa.
 6 L'utsu be onoduje asha
 biribirí abya pulapula.
 O -betashia l'uzenyashi
 l'o nwulwashihuwa
 kposhihu nku.
 7 Oke ehu-eghu ngu
 nmaswikotawaru anyi
 g'oku;

- ẹme ẹhu-eghu ngu mee;
 meji gbabuhu daa anyi
 l'ọhu ẹpho.
- 8 Ejo-iphe, anyi meshiru bẹ ị
 kpọru giriri l'iphu ngu.
 Ị bya atuko iphe-ẹji,
 anyi meru ẹ mpya mee;
 ọ dabyikotaru ẹba
 l'ataphu ngu.
- 9 Oke ẹhu-eghu ngu mewaru
 ndzụ anyi;
 ọ nọdu agbajẹ mkpirikpu.
 Ọ bụru atsụ ude bẹ anyi
 egudeje tsugbua
 nwapha olemole ọphu
 ị harụ anyi.
- 10 Iphe, anyi anọ-bejeru bụ
 ụkporo apha ẹto l'apha iri.
 Teke ọ bụ onye ike dū l'ọ
 nọ-rwua ụkporo apha ẹno.
 Ọle ọ bụ; iphe,
 ejije iya nū
 abụkotajeerupho eje
 iphe-ẹhuka yẹ aphụ;
 ọphu ọ dūdu g'aanọ-bejeru
 l'ọ bvụ;
 ndzụ anyi ephukashihu.
- 11 ?Bụ onye maru g'ẹhu-eghu
 ngu shihuberu ike?
 ?Bụ onye bẹ o dokpọoru
 ẹnya;
 mbụ g'oke ẹhu-eghu
 ngu habe shii;
 k'ọphu ọo-nọdu atsụ
 ngu ebvu?
- 12 Mena g'anyi maru l'ọ tọ
 dūdu g'anyi a-nọ-beru
 l'eliphe-a;
 k'ọphu oo-me g'anyi
 maru iphe.
- 13 Lwanụ azụ jiko Chipfu.
 ?Egube ọwa-a a-dụ jasụ
 teke ole?
 Phunaaru anyibe ndu-ozu
 ngu obu-imemini!
- 14 Gẹ n-yemobu ngu jijenụ
 anyi ẹpho l'utsu;
 k'ọphu anyi a-nọduje
 agụ ebvu ete ẹswa
 mbọku-mbọku.
- 15 Mena g'ẹhu tsọ anyi ụtso

tsö-rwua g'èhu shi
 dü-beru anyi èji;
 mbü g'i mee;
 èhu atsöo anyi ütso g'apha,
 anyi jeru iphe-èhuka ha.

16 G'anyibe ndu-ozì ngu
 humanu iphe,
 iimeshi.

G'awa anyi humakwapho
 g'ike ngu dü-be biribiri.

17 Gube Nnajiuphu, bü Chileke;
 g'eze-iphe-oma nkengu
 nõdukwa swiru
 anyi eswiru!

Menaa g'iphemiphe,
 anyi eme nguru anguru!

Ee! Jiko Chipfu;
 mekwaa ya g'ö
 nguru anguru!

91

1 Onye nõ læ mkpula
 Okalibe-kaköta-shii
 l'e-buru eburu læ mkpula
 ibvu
 Okalibe-kangokötaru-nu.

2 Ge mu e-pfu kë Chipfu bü l'ö
 bü iya bü onye mu nõ
 læ mkpula ezeru ndzü;
 bya aburu iya bü
 agbaru-ike mu.

Oo ya bü Chileke;
 onye mu dakoberu.

3 Ö kwa yèbedua l'a-dzöta ngu
 g'i ti nmalahu l'igbudu,
 ndu achì nta ngu
 gbaberu ngu;
 bya adzötakwa ngu phö
 l'èjo iphe-ememe,
 tsoru phèrephere eje.

4 Öo ñkù iya bë oo-gude
 kpuchia ngu.

Ö buru læ mkpula ñkù
 iya bë ii-gbaba je
 edomia onwongu.

Ö buru ike, öpfushije l'iphe,
 o pfuru a-buru iphe,
 e-gbobutaje ngu nu;
 bya aburu iphe,
 i gude ezeru onwongu.

5 Iphe, anöduje eye ebvu

l'enyashi bẹ ị ị
 tsudu ebvu;
 ọphu ịitsukwapho apfu,
 ezi phuphuphu
 l'eswe ebvu.

- 6 Teme ejo iphe-ememe,
 anọduje eze kojokojo
 l'echi abali ta adudu
 ọphu ịitsu ebvu;
 mbu je akpachaa le ndu
 ọphu etsu nemadzu
 pyaapya l'echi eswe.
- 7 Unu labo l'umadzu ukporo iri
 l'a-da ngu le mgbureku;
 teme ndu rwuru unubuku
 adabyiru ngu
 l'uzo ekutara;
 ole o to dudu iphe,
 bya eme ngu nu.
- 8 Oo enya be ii-gudeje huma
 aphu, aanu ndu ejo-iphe;
 obenu le gubedua be o
 to jidu me mgbodzu.
- 9 O kwa gube Chipfu bu onye
 mu no le mkpula
 ezeru ndu.
- Eshi ọphu ị no le mkpula
 Okalibe-kakota-shii;
 10 o to dudu iphe,
 byaru eme ngu nu;
 ọphu o dudu mgbuka,
 bya eshita uzo ibe ngu;
 11 kele oo-karu-a
 unwu-ojozi-imigwe iya
 g'ephe leta ngu enya;
 chee ngu nche l'iphe,
 bukpuo uzo, iishikpo.
- 12 Ephe e-gude aka pata
 ngu apata; a nonyaa;
 i kpoo okpa le mkpuma.
- 13 Oduma; yee oghu be
 ii-zopyabeje l'okpa;
 mbu l'oke oduma;
 yee ejo-agwo be ii-gudeje
 okpa zo-gbua.
- 14 Chipfu sukwaru: "Eshinu o
 yeru mu obu be mu
 a-noduepho anafutaje
 iya;
 mbu le mu a-noduepho
 egbobutaje iya g'o to du iphe,

e-me iya nü;
 kele o guberu epha
 mu iphe.

¹⁵ Oo-ku mu oku;
 mu aza iya enu.

O -nođu eje iphe-ehuka;
 mu anođu swiru
 iya eswiru.

Mu anafuta iya bya akwabe
 iya ubvu.

¹⁶ Mu e-gude ndzu ogologo
 zu-jia ya epho;
 goshi iya ge mu egudeje
 adzo nemadzu."

92

Ebvü-oma eswe-atuta-unme

¹ Oo iphe, du ree g'a jaje
 Chipfu ajaja;
 mbu g'e gudeje ebvu tua
 gube
 Okalibe-kakota-shii epha;
² mbu g'a gbeshije l'utsu
 je epfukashiaru ndiphe
 ke n-yemobu ngu ono.

Teke o rwuru l'enyashi;
 eeje epfuaru phe g'i
 bu-be onye apfushije ike l'iphe,
 i pfuru.

³ Iphe, ee-gude aku iya le
 nkwa bu une,
 a kparu l'udo iri;
 yee ogelenda,
 aha gengugengu;
⁴ kele gube Chipfu gudewaa
 iphe, du ree, iimeje mee
 g'ehu tsoo mu utso.

Mu aguje ebvu ehu-utso me mu
 humaepho iphe,
 i gude eka
 meshigbaa dobe.

⁵ Gube Chipfu; lewaro g'iphe,
 iime habe shii.

Te me oriri ngu paa omilomi.

⁶ Obenu l'onye egomunggo
 swehuru ta amadu
 l'onoo g'o du;
 ophu o dokwarupho
 onye-eswe enya
 egube ono;

⁷ mbu l'a makwaru-a le ndu

ẹ̀jo-íphe akpọ-fushi
 g'ẹ̀ka ẹ̀swa efushi;
 tẹ̀me ẹ̀ ndu iwashì ẹ̀
 íphemíphe, ẹ̀phe eme
 búkọtaephọ ọ̀pete;
 ọ̀le ee-mechakwanaa
 mebyia phẹ̀ jasù l'ọ̀jejoje.

8 Obenu ẹ̀ gùbe Chipfu parù
 ẹ̀ka jasù ẹ̀ tuutuutu
 ẹ̀ m̀jimiimii.

9 Gùbe Chipfu; ndu ọ̀hogu ngu
 e-mechakwaa búru
 mkpurupyata;
 mbù-a; ndu ẹ̀jo-íphe g'ẹ̀phe
 hakọtakpoo ẹ̀
 ee-mechakwaa
 chíka nanù nanù.

10 Obenu l'i meru;
 ọ̀kpehu mu dù gẹ̀ k'atsù.

Ị bya eworu manù,
 eshi mkpọ̀ wùà mu l'ishi.

11 Mu gudewaa ẹ̀nya mu hùma
 ẹ̀ ndu ọ̀hogu mu phẹ̀
 ẹ̀ e mekperu;
 bya egude nchì mu nùma
 ẹ̀ ndu ẹ̀jo-íphe,
 wulihuru etso mu opfu
 ẹ̀ a vùwaru
 l'ọ̀gbarabvu.

12 Ndu p̀fùberekoto a-nọ̀du
 aja ajaja gẹ̀ mpfù.

Ẹ̀phe a-nọ̀du evu evuvu
 g'oshi sida k'úbvú
 úbvú Lébanọ̀nu,
 13 e yeru l'ime ọ̀lo
 kẹ̀ Chipfu.

Ẹ̀phe a-nọ̀du l'ọ̀kpoku Chileke
 anyi asọ̀ pulapula.

14 Ẹ̀phe -kahùchakpoo akahù;
 ẹ̀phe amìle-a mebyi.

Ẹ̀phe adùele-a nwata nwata;
 bya amaẹ̀le-a rọ̀roo;
 15 k'ọ̀phu ẹ̀phe e-shi nno
 goshi ẹ̀ Chipfu bú onye
 p̀fùberekoto;
 bya abùru
 agbara-mkpuma nkemu;
 tẹ̀me ọ̀phu ọ̀ dùdu íphe,
 ap̀fùduru-ọ̀to,
 oomeje.

93

- 1 Chipfu buakwaa eze!
 Akpabiri be o gbaphuru
     g'onye gbaphuru ekwa;
     bya agbaphukwapho
     okpehu g'onye
     gbaphuru ekwa.
 Mgboko be o meru;
     o nguru anguru;
     k'ophu bu l'o to dudu
     onye suru iya enwubata.
- 2 Aba-eze ngu nguru anguru
     e shi l'edenwede.
 Gubedua shiro l'ojeje
     noduta.
- 3 Gube Chipfu;
     eze-enyimu byaakwaru
     utso;
     mbu l'eze-enyimu be
     aanakwa ukporo iya
     l'eka oso ke gborogboro;
     teme eze-enyimu nodu
     atuwa oke akparamini
     gude abya utso.
- 4 Obenu le Chipfu,
     bu l'igwe paru eka;
     k'ophu bu l'olu nkiya
     daghataru mgbeka,
     eze-enyimu anoduje echi.
 Teme okpehu nkiya ka k'oke
     akparamini
     eze-enyimu shii.
- 5 Gube Chipfu; iphe,
     i toru okpa iya su g'e tsoje
     be i meru;
     o pfuru pfushia ike.
 Ulo ngu bu iphe, meru iya;
     o du ubvu l'enya bu
     l'o du nsu;
     teme o buru g'oo-du iya
     bu ono gbiriri
     jasu le tuutuutuu
     le mimiimii.

94

- 1 Gube Chipfu, bu Chileke,
     bu onye agwataje ugwo iphe;
     jiko wanaa g'enyanwu
     g'a huma ngu!
- 2 Gbalihunu gube onye ekpeje
     mgboko l'ophu ikpe!
 Jiko pfunaa ndu eku onwophe

- ̀gwo, gbaru phẹ nù!
 3 Gùbe Chipfu; ?ndu ẹ̀jo-iphe
 a-gbòkpo kwakoko-a,
 ẹ̀phe agbọ-a jasù teke ole?
 4 Ndu eme ẹ̀jo-ememe
 anọduje etu onwophe
 ọphushugbu.
 Ẹ̀phe efunukaje okporokpo
 opfu,
 ọnu phẹ asùdu efpufu.
 5 Ndibe gùbe Chipfu bẹ ẹ̀phe
 egweje uji; mbù ndu ono,
 bụ okiphe ngu ono bẹ ẹ̀phe
 akpapyashì ishi.
 6 Ụnwanyi, ji phẹ nwuhuru;
 yẹe ndu lwarù alwalwa
 bẹ ẹ̀phe aphuje aphuphu.
 Ẹ̀phe eworu ndu enwedu
 nna gbushia.
 7 Ọobujeru; ẹ̀phe -nọdu;
 ẹ̀phe asù: "Chipfu ta adukwa
 iphe, ọohumaje;
 mbù lẹ Chileke kẹ Jiékpọ
 ta adukwa iphe,
 ọokpa ishi iya."
 8 G'owa-a dokwaa unu ẹ̀nya;
 unubẹ ndu egomunggo
 swehuru l'echilabọ
 unwu-eliphe; mbù-a;
 unubẹ ndu eme eswe;
 ?bù teke ole bẹ
 unu a-makpọoru iphe?
 9 ?Bù onye ono, bụ iya
 pfuberu nemadzù nchì
 ta anùdu iphe
 lẹ nchì?
 Tọo ?bù onye ono,
 moberu nemadzù ẹ̀nya
 ta aphùdu ọzo l'onwiya?
 10 ?Bùchia onye ono,
 agbeje ahù ndu amadù
 iya nù ahùhù ono
 te edobedu unu g'unu
 a-dù;
 mbù ?bù yẹbedua ono,
 anọduje ezi nemadzù
 mmamiphe gbẹchia ọphu
 ọ madù iphe l'onwiya?
 11 Chipfu makọtaru iphe,
 nemadzù anọduje ari.
 Ọ maru l'oriri phẹ bukota

iphe-mmanu.

- 12 Sù-a; ẹhu-ùtso bẹ a ọru
 nu onye gube Chipfu
 ahùje ahùhù;
 mbu onye iigudeje ekemu
 ngu ezi iphe.
- 13 Onye ono bẹ iimeje gẹ
 meji nmapfuru m'ọ
 nọdu eje iphe-ẹhuka;
 jasù mbọku,
 ee-bu nsù gẹ ndu ẹjo-iphe
 wulahu.
- 14 Noo kele Chipfu ta
 abyakpoda aha ndibe
 iya;
 ọphu ọ byakpoda ekwe gẹ
 ndu bu okiphe iya laa l'iswi.
- 15 Noo kele ndu-ikpe a-wata
 ekpe ikpe, pfuru oto.
 Ọ buerupho ndu obu phe guru
 iphoro bu ndu a-du ike
 tsokota ikpe ono.
- 16 ?Bu onye a-gbeshi pfu-doru
 mu;
 mekpeeru mu ndu
 ẹjo-iphe?
 ?Bu onye a-pfuru l'ekiya
 nkemu lwu-kpeeru mu ndu
 eme ẹjo-ememe?
- 17 Ọ to bu le Chipfu gbaru
 mu mkpu;
 me mu anoduhawaro l'ali
 ọ-laru-nodu-nggujungguji
 teke du enya.
- 18 Teke mu chiru mkpu su
 l'epurukutu echikotakwa
 mu bẹ n-yemobu nkengu
 wotaru mu gẹ mu ta ada.
- 19 Teke mu wataru ari oke oriri
 bẹ i duru mu obu mee;
 ẹhu tsahaa mu utso.
- 20 ?Ii-kwe gẹ gu le ndu-ishi,
 ete emedu iphe,
 pfuru oto megba iphe;
 mbu ndu egudeje ekemu
 emekpa ndu ẹphe achi ẹhu?
- 21 Ẹphe edzukobeje g'ẹphe
 kpapya ndu
 pfuberekoto ishi.
 Ẹphe woru onye adudu iphe,
 o meru kpee mpfugbu.

- 22 Obenu l'ọo Chipfu bú onye
egbobutaje mu nù.
Ọo Chileke mu bú oke
agbara-mkpuma ono,
mu agbabajẹ je
edomia onwomu ono.
- 23 Ọo ya a-pfù phẹ ụgwo iphe-ẹji,
ẹphe eme;
tẹme ọ búru iya e-mebyishi
phẹ k'ẹjo-iphe ono,
ẹphe eme ono.
- Ọo Chipfu, bú Chileke anyi
e-mebyishi phẹ.

95

- 1 Unu bya g'anyi gụa ebvú
ẹhu-útso gude jaa
Chipfu!
Unu g'anyi tụa ụzu ẹhu-útso
gude kwabẹ iya ùbvù;
mbụ onye ono,
bú agbara-mkpuma,
adzoje anyi ono!
- 2 Unu g'anyi bya l'iphu iya bya
ekele iya ekele!
Anyi egude ebvú-oma tụa
ụzu ẹhu-útso gude kwabẹ
iya ùbvù!
- 3 Kẹle Chipfu bú Chileke,
parụ ẹka;
bya aburu onye eze,
parụ ẹka;
onye kakọta agwa,
ndu mgboko l'ophu shii.
- 4 Ẹka omilomi alị jeberu
bú iya bẹ ọ dụ l'ẹka.
Mkpakponu oke úbvù
búru iya nwe iya.
- 5 Eze Ẹnyimu bú nkiya kẹle ọo
ya meru iya;
tẹme ọ búru iya gude ẹka
iya meta alị-ọkponku dobe.
- 6 Unu bya g'anyi phozeta
baarụ iya ẹja!
G'anyi gbua ikpere l'iphu
Chipfu ono, bú iya meru
anyi ono.
- 7 Kẹle ọo ya bú Chileke anyi.
Anyi búru ndu oochẹ g'onye
eche aturu;
mbụ anyi búru ụnwu

aturu, nọ iya l'ẹka.
 Oo ya bụ; teke unu nọmaru
 olu iya ntanụ ọwa;
 8 Unu ta akpọchikwa obu
 unu gẹ ndiche unu
 phẹ kpọchiru iya
 lẹ Meriba.
 Waa g'ẹphe kpọchiru iya
 lẹ Masa l'echiẹgu;
 9 mbụ ẹka ono, ndiche unu
 phẹ nọru hụa yẹbe
 Chileke ama bya
 adalekwaa ya phọ adale;
 l'ẹka ẹphe gudechaa
 ẹnya phẹ hụma iphe,
 ya meru.
 10 Ụkporo apha labọ
 mgburugburu bẹ ọgbo
 ono mekọtaru yẹbe
 Chileke iphe-eghu.
 Ya sọru l'egomunggo phẹ
 jephuhuwaru
 l'eme iphe-ẹji;
 ọphu ẹphe ekwedu
 alwaphuta azụ bya eshia ụzo,
 ya goshiru phẹ.
 11 Oo ya bụ; mu gude ẹhu-eghu
 buta angụ ria sụ:
 “Ẹphe ta abyadụ abata l'ẹka
 mu l'ẹphe a-nọdu
 tuta unme.”

96

1 Unu gụa ebvú òphúú nù
 Chipfu!
 G'ụnwu-eliphe l'ophu gụnaa
 ebvú nù Chipfu!
 2 Unu gụa ebvú nù Chipfu;
 unu tua ya ẹpha!
 Unu rajẹ iya arara
 mbọku-mbọku
 l'oodzoje nemadzu!
 3 Unu tọaru ndu ọhozo ọnu g'ọ
 dụ-be biribiri!
 Unu epfuaru ndiphe l'ophu iphe,
 dụ biribiri, oomeje!
 4 Noo kẹle Chipfu parụ ẹka;
 bya aburu onye gbaru
 g'a jajẹ iya ajaja.
 G'a tsujekwa iya phọ ebvú l'ọ
 kakọta iphe, bụ agwa

- ndu mgboko l'ophu shii.
- ⁵ Kẹle agwa ndiphe l'ophu
bụkota iphe, e gude ẹka mee;
obenu ẹ Chipfu bụ iya
gude ẹka iya mee igwe
l'onwiya.
- ⁶ Akpabiri yẹ ogbunwụinwii
bẹ nọ iya l'atatiphu;
tẹme ọkpehu waa
ọdu-biribiri tukoepho
ulo iya, dụ nsọ sweta.
- ⁷ Unubẹ ipfu l'ipfu,
dụ ẹ mgboko-a;
unu kwabẹ Chipfu ùbvù!
Unu pfua g'ọ dụ-be biribiri;
yẹ g'ọkpehu iya habe shii!
- ⁸ Unu kwabẹ Chipfu ùbvù,
gbaru iya nù!
Unu bya anụ Chileke iphe
l'ọkpoku iya!
- ⁹ Unu yee adu nsọ g'onye yeru
uwe baaru Chipfu ẹja!
Unubẹ ndiphe l'ophu;
unu tsuje iya ebvu!
- ¹⁰ Unu karu ọhamoha ẹ Chipfu
bụakwaa eze;
tẹme l'eliphe l'ophu bẹ e
mewaru g'ọ nguru anguru;
k'ophu bụ l'ọ tọ dudu iphe,
suru iya enwubata.
Ọ bụru Chipfu ono e-kpe
unwu-eliphe
mgburugburu ikpe,
pfuru ọto.
- ¹¹ G'imigwe l'ophu tee ẹswa;
ẹhu atsoo ndiphe l'ophu
utso!
G'eze-enyimu yẹ iphemiphe,
nọ iya l'ime tükokwa
tụa oke akparamini!
- ¹² G'egu l'ophu mękpoo
iphemiphe, nọ iya
nụ tuko gbọo ọgboo!
Noo teke iphe, bụ oshi,
dụ l'oswa a-gu ebvu
ẹhu-utso l'iphu Chipfu.
- ¹³ Ẹphe a-nodu l'iphu Chipfu
gụa ebvu
kẹle ọobyawaa ekpe
unwu-eliphe ikpe.

Oo-gude apfubekoto iya kpee
 mgboko l'ophu ikpe;
 bya egude ire-lanụ
 kpee ndiphe ikpe.

97

- ¹ Chipfu buakwaa eze; g'ẹhu
 tsọ ndiphe l'ophu uto!
 G'iphe, bukpoọ ohamoha,
 bukube eze-onyimu
 tekwa eswa!
- ² Urwukpu me oohii no-pheru
 iya mgburugburu.
 O bu ru apfubekoto yee
 ikpe, pfuru oto be e gude
 tu okpa aba-eze iya.
- ³ Oku evujeru uzo je atuko
 ndu ohogu iya,
 no-pheru iya mgburugburu
 kepyashia.
- ⁴ Ebemu, oolo phaaphaa bu ru
 iphoro, e gude ahuma
 uzo l'eliphe.
 Ndiphe l'ophu -huma iya;
 ephe anmahụ jiiijii.
- ⁵ Ubvu l'ophu azashihuje
 gunwu m'ephe nodu
 l'iphu Chipfu;
 mbu m'ephe nodu
 l'iphu Nnajiuphu ophu
 nwe mgboko l'ophu.
- ⁶ Akpaminigwe l'ophu atu
 onu l'o bu onye
 pferu-eka-oto;
 teme ndiphe l'ophu nodu
 ahumaje g'o du-be
 biribiri.
- ⁷ Iphe, bukota ndu abaru iphe,
 a pyiru apyipyi aja;
 mbu ndu gude nshi
 eku onwophe be e
 mekotaru iphe-iphere.
 Unube nshi l'ophu;
 unu bya abaru
 Chileke aja!
- ⁸ Ndu bu le Zayonu numaru
 iya; ephe teahaa eswa.
 Ndu Jiuda be ehu atsọ uto
 le ge gube Chipfu egudeje
 ekpe ikpe.
- ⁹ Kele gube Chipfu bu

Okalibe-kakota-shii
 lẹ mgboko mgburugburu.
 I kangokotaru agwa,
 nọ lẹ mgboko-a l'ophu.
 10 Gẹ ndu yeru Chipfu obu
 kpokwa ẹjo iphe-ashi;
 kele o kwa ndu duru iya
 nsọ bẹ ooletajẹ ẹnya.
 O buru phẹ bẹ onafutajẹ
 l'ẹka ndu ẹjo-iphe.
 11 Ìphóró bẹ e meru g'ọ duru
 ndu pfuberekoto.
 Ndu obu guru iphóró bẹ e
 meru g'ẹhu-utso ji ẹhu.
 12 Unu nọdu l'ẹka Chipfu
 tee ẹswa; unubẹ ndu
 pfuberekoto!
 Unu tua ya ẹpha;
 l'ẹpha iya dụ nsọ.

98

Ebvú-oma

1 Unu gụa ebvú òphúú nù
 Chipfu;
 kele o meru iphe, dụ biribiri.
 Oo ẹkutara iya;
 waa oshi-ẹka iya ono,
 dụ nsọ ono bẹ o gude
 lwu-kpee okpobe
 alwu-kpe.
 2 Chipfu mewaru g'a maru
 l'oodzofutajẹ;
 bya emewaa g'ohamoha
 maru l'ọ bụ onye
 pfuberekoto.
 3 O nyatawaru n-yemobu,
 o yeru onu-ulo Ízurelu;
 yẹ ire-lanu,
 oomeru phẹ.
 Je akpaa l'ẹka igwe beru
 alì beru bẹ a
 hụma-dzuwaru gẹ
 Chileke anyi egudeje
 adzọ nemadzu.
 4 Unu tịa ọzu ẹhu-utso gude
 kwabẹ Chipfu ùbvù;
 unubẹ unwu-eliphe
 l'ophu!
 Unu gụa ebvú-oma gushia
 ya ike gude jaa Chipfu!

⁵ Unu gude une gụa
 ebvu-oma gude tua
 Chipfu ẹpha.
 Unu egudekwapho une;
 yee ebvu-ekwekwe
 jaa ya ajaja.
⁶ Unu gburu opu ye iya;
 phua ụpyi ye iya.
 Unu tua uzu ẹhu-utso gude
 kwabe Chipfu, bu
 eze ụbvù.
⁷ G'oke ẹnyimu yee iphemiphe,
 no iya l'ime tukokwa tua
 oke akparamini.
 Mgboko l'ophu atua uzu;
 yee iphemiphe,
 bu l'ime iya.
⁸ G'enyimu ẹnyimu,
 nogbaa nu tuko
 kua ẹka.
 Ụbvù ụbvù anokobe
 gụa ebvu l'ẹhu atso
 phe utso.
⁹ G'ephe tuko nodu l'iphu
 Chipfu gụa ebvu;
 kele oobyawaa ekpe
 unwu-eliphe ikpe.
 Ndu mgboko l'ophu be
 oo-kpe ikpe,
 pfuru oto;
 teme l'ọ hakwarupho
 ndiphe l'ophu enge,
 pfuru nhamunha.

99

¹ Chipfu buakwaa Eze.
 Ge ndiphe nmahukwa
 pyaapyaapya.
 Aba-eze iya no l'echilabo
 chierobu.
 Ge mgboko l'ophu nmaa
 yigayiga.
² Chipfu pakwaru ẹka;
 mbu onye ono,
 bu le Zayonu.
 E woliru iya eli;
 o kakota ohamoha shii.
³ G'ephe jaa ẹpha ngu,
 bu Okalibe ajaja;
 mbu ẹpha ngu ono du nsọ;
 ndiphe nodu atsụ iya ebvu.

- ⁴ Eze obu parụ ẹka.
Iphe, aduje iya ree bu ikpe,
pfuru oto.
Eme iphe ẹnya-nhamunha
be i meru dobe;
o nguru anguru.
L'ehu unwu Jiékọpu be
i meru iphe, pfuru oto;
waa umere,
pfuru nhamunha.
- ⁵ Unu kutsee Chipfu,
bu Chileke anyi.
Unu bya ephozeta le mgboru
okpa iya baaru iya aja.
O du nsọ.
- ⁶ Mosisu yee Eronu shi yiru
le ndu bu uke ke Chileke.
Samelu shi yiru le ndu
shi akpo-kuje epha iya.
Ndu ono shi ekuje epha
Chipfu; l'o za phe enu.
- ⁷ O shi anoduje l'urwukpu,
kpuru oronmono
pfuru opfu nu phe.
Epe shi edobeje ekemu iya
bya eme omelali,
o toru phe okpa iya.
- ⁸ Gube Chipfu, bu Chileke
anyi;
i shi azaje phe enu.
A makwaru-a l'i shi ahuje
ndu Izurelu ahuhu
m'ephe shiswee uzo ngu;
obenu l'i shi buru phe
Chileke,
agujeru onye meru
iphe-eji nvu.
- ⁹ Unu kutsee Chipfu,
bu Chileke anyi.
Unu baaru iya aja l'ubvu iya,
du nsọ; kele Chipfu,
bu Chileke anyi
dukwa nsọ.

100

Ebvú-oma, e gude ekele Chipfu ekele

- ¹ Unu tua uzu ehu-utso gude
kwabe Chipfu ubvu;
unube unwu-eliphe l'opfu.
- ² Unu gude ehu-utso jeru

Chipfu ozi.
 Unu gude ebvú ẹhu-ọtso gude
 bya l'iphu iya.
³ Unu makwaru ẹ Chipfu
 bu Chileke.
 Oo ya meru anyi;
 teme anyi buru nkiya.
 Anyi bu ndibe iya;
 bya aburu aturu,
 ooche echeche.
⁴ Unu gude ebvú-ekele bahu
 ibe iya.
 Unu egude ebvú-ajaja
 jerwua l'okpoku iya.
 Kele iya ekele tua
 ya ẹpha.
⁵ Kele Chipfu bu onye oma;
 teme n-yemobu nkiya
 nodu anoje jasu
 l'ojejoje.
 Opfushije ike l'iphe,
 o pfuru; e -shi l'ogbo
 sweru ogbo.

101

Ebvú-oma, Dévidi deru

¹ Mu a-gu ebvú guku
 n-yemobu ngu;
 yee ikpe ngu, pfuru oto.
 Mu a-gu ebvú gude tua gube
 Chipfu ẹpha.
² Ndu mu be mu a-to nwehu
 mee g'oto du eka uta
 a-du iya.
 ?Bukpoo teke ole be
 ii-kpapfuta mu?
 Mu e-gude obu, adudu eka
 uta du iya buru l'ibe mu.
³ O to dudu ejo-iphe,
 mu bya ekwe g'o shisweta
 mu iphu.
 Umere ndu te etsodu okpobe
 opfu ono du mu ash;e;
 ophu mu ahadu ge mu
 l'ephe rakuru.
⁴ Ndu uzo phe gberu nggo be
 mu a-chifuje l'eka mu no;
 ophu o dudu iphe,
 anyi l'ejo-iphe jigba.
⁵ Ndu anoduje evu nwibe

phẹ nvu-azụ bẹ mu
e-me g'ẹphe buru
ọla-l'iswi.

Ndu etu onwophe
ophushugbu;
waa ndu eku-onwonye
dụ l'obu bẹ mu ta
atagbukwa lẹ nshi.

⁶ Ndu apfushije ike l'iphe,
ẹphe pfuru lẹ mkpukpu-a
bẹ mu a-nọdu eleta ẹnya;
k'ophu anyi l'ẹphe
a-tuko buru jasuru;
mbụ l'onye ụta adudu l'iphe,
oome e-mechaa ejeru
mu ozi.

⁷ Ọ tọ dudu ndu ẹregede
m'onye lanu,
mu bya ekwe g'o buru
l'ibe mu;
ophu ọ dukwapho ndu
atụ kporoko m'onye lanu,
mu bya ekwe g'ọ pfuru
pfushia ike l'iphu mu.

⁸ Ụtsu mboku-mboku bẹ mu
e-meje g'iphe,
bụ ndu ẹjo-iphe,
nọ l'ali-a dobe onu doo.
Mu a-tuko ndu eme iphe-ẹji
bufu lẹ mkpukpu
kẹ Chipfu.

102

*Epfupfu, onye eje iphe-ẹhuka
epfu anụ Chileke*

*Opfu, o pfuru teke ike abvụ
iya abvubvu; guru aphụ,
nọ iya l'obu nụ Chipfu*

¹ Numanu epfupfu, mu epfu
anụ ngu jiko Chipfu!

Gẹ mkpu, mu echi rwunaa
ngu nchị!

² Ta agbakutakwaru mu azụ
nta-a, mu eje iphe-ẹhuka-a!

Ngabẹnuru mu nchị!
Zanụ mu ẹnu ẹgwegwa
nta-a,
mu eku ngu oku-a!

³ Kẹle ndzụ mu l'ophu
phukahwaru

- g'ẹnwuru-ọku.
 Ọkpu mu nọdu enwu
 phuruphuru g'icheku-ọku.
- 4 Ọbu mu bẹ e gburu
 pyaapyaa;
 ọ nwua lwaa g'ẹswa;
 k'ọphu o meru mu;
 mu zọhaa eri nri.
- 5 Mu tsuwaru oke ude
 gbiriri jasụ mu wufu
 koru g'ẹda akpọ;
 bya aburu ọkpu wushiru.
- 6 Mu dụ ọ ẹ mgbashi-ujiku,
 kwaru l'echiegu;
 ọ ẹ mgbashi-ujiku,
 beru l'eka e meru
 umerekete.
- 7 Mu zẹ nwuru ẹnya.
 Mu dụwaa ọ nwenu,
 beru nkinyi iya l'eli
 mkpotsu-ulo.
- 8 Ndu ọhogu mu anọduje
 ekweru mu une mkpurumkpuru.
 Teme ndu achi mu ọ njo
 gudewaa ẹpha mu
 ephu iphu.
- 9 Ọo ntụ bẹ mu erije l'ọ
 buru mu nri.
 Mu nọdu ewojeru ẹnya-mini
 gwakọbe l'iphe,
 mu angu angungu.
- 10 Ọ buru iphe, kparu iya nọ
 bu l'ẹhu eghushi ngu
 eghe ike;
 kele i woliwaru mu bya
 eworu tuphaa etupha.
- 11 Nwujiku ole, mu a-nọ
 l'eliphe-a dụwaa
 g'ononyo ọzenyashi.
 Mu anọdujeephe anwu
 lwaalwaa g'ẹswa.
- 12 Obenu ọ ọ ẹbe Chipfu
 suru ọ ẹdemu l'aba-eze
 ngu ojejeje;
 ọphu a byadu azọha
 ẹpha ngu azọha;
 e -shi l'ogbo sweru ogbo.
- 13 Ii-gbalihu-a phuaru
 Zayonu obu-imemini;
 kele o rwuwaru teke
 ii-meru iya eze-iphe-oma;

- mbú mę teke ono,
 a họtakpooru ahọtá
 dobe ono rwuẹpho;
¹⁴ kẹle mkpuma iya dụ ndu
 ejeru ngu ozi mkpa.
 Ọobujeru; ọ -kpúa udzu tųuu;
 imemini iya adushia phẹ ike.
- ¹⁵ Ọhamoha a-tս ẹpha gube
 Chipfu ebvu.
 Ndu eze, nọkota ẹ mgboko
 l'ophu a-kwabẹ
 o-gbu-nwịinwii ngu ùbvù;
¹⁶ kẹle Chipfu e-gude ẹka iya
 kpukwaa Zayonu;
 bya egude o-gbu-nwịinwii
 ya lufuta.
- ¹⁷ Ọo-ngabẹ nchị l'epfupfu,
 ndu adudu g'ọ dụ phẹ
 epfu anụ iya;
 ọphu oohudu arworwo,
 ẹphe arwọ iya l'alị.
- ¹⁸ G'e dee ọwa-a l'ẹkwo
 doberu ọgbo ọphu
 aa-nwu l'iphu;
 k'ọphu ndu ono,
 e teke atsutakpodaanu
 ime phẹ ono e-tu
 Chipfu ẹpha.
- ¹⁹ Ẹ Chipfu gbẹkwa l'eze-ulo
 iya l'ephekerephe
 ẹka ọonoje;
 mbú l'ọ gbẹ l'imigwe gbua
 igo l'eliphe;
²⁰ gẹ ya numa ude,
 ndu mkpọro atsụ;
 shi nno mee gẹ ndu e
 kperu mpfugbu nweru
 onwophe.
- ²¹ Ọo ya bú g'aa-kọo kẹ Chipfu
 ẹ Zayonu;
 tua ya ẹpha ẹ Jierúsalemu;
²² mę ọhamoha waa
 alị-eze ndiphe l'ophu
 dzukọbeephe g'ẹphe baarụ
 Chipfu ẹja.
- ²³ Ẹ mu byakwa ejejaha ụzo
 ndzu mu ẹbo;
 ọ túkowa ike,
 shi dụ mu nụ nashichaa
 mu;
 bya egbubọta ndzu mu.

- 24 Oo ya bú; mu sù: Te kutashinu
mu; jiko Chileke mu;
l'ẹbe adu gẹ mu
no-bewaru lẹ mgboko;
lẹ gubedua bẹ apha
nkengu a-nokwa
shi l'ogbo sweru ogbo.
- 25 Eshikpoo lẹ mbu bú ngu
turu okpa eliphe l'ophu.
Teme o buru ngu gude
eka ngu mee igwe.
- 26 Iphemiphe ono e-mechaa
lakota l'iyi;
obenu lẹ gubedua
l'a-du g'i du;
mbu-a; l'iphemiphe ono
e-mechakwaa kashihu
g'uwe.
- Oo g'aagbanweje uwe-a
bu g'ii-mechaa gbanwee
phe; nkephe abvu.
- 27 Obenu lẹ gubedua
buepho onye i bu be i bu;
ophu apha nkengu
abvudu abvubvu.
- 28 Unwu, ndu ejeru ngu ozi
nwutaru
l'e-buru kwaseru;
l'e mekwapho g'awa phe
nguru anguru
l'iphu ngu.

103

Ebvú, Dévidi deru

- 1 Gube obu mu; tua Chipfu
epha.
Iphe, bukpuo iphe, du mu
l'ime ehu; tua onye ono,
epha iya du nsọ ono epha.
- 2 Obu mu; jiko tua Chipfu
epha;
ophu o dukwa urwu,
eeritaje iya l'eka me nanu,
ii-zoha azoha
- 3 Oogujeru mu nvu l'iphe-eji,
mu meru g'o ha;
teme o nodu emeje ge
mu ka mma l'iphe,
bukpuo iphe,
eme mu nu.
- 4 Oogbafutaje ndu mu

- g'ò tọ la l'ilu;
 bya ekpube mu n-yemobu;
 waa obu-imemini g'okpu-eze.
- ⁵ Oogudeje iphe, dọ ree zọ-jia
 mu ẹpho;
 tẹme ọ nọdu emeje gẹ
 mu lwa azọ lẹ nwẹpa
 g'ugo.
- ⁶ Chipfu emeje iphe, pẹfuru ọto;
 tẹme ọ nọdu ekpeje ndu e
 eme ewere ikpe,
 pẹfuru nhamunha.
- ⁷ O meru gẹ Mosisu maru
 ọzo iya;
 bya emee gẹ ndu Ízurelu
 maru iphemiphe, oome.
- ⁸ Chipfu bọ onye aphuje
 obu-imemini;
 bya aburu onye emeje
 eze-iphe-oma.
- Ẹhu te eghujedu iya eghu
 ẹgwegwa;
 tẹme ọ nọdu eyeje obu
 yegharu iya ẹka.
- ⁹ O tọo bajedu mba tekenteke;
 ọphu ọovujedu ọvuma
 jaswaruroya.
- ¹⁰ O too lejedu g'iphe-ẹji
 anyi gbaru eme anyi;
 ọphu ọopfujedu anyi
 ọgwo ẹjo-iphe,
 anyi emegbabe.
- ¹¹ Kele ọo g'igwe nọ-be alì
 ephekerephe bọ g'ọ habe;
 mbu eye obu,
 o yeru ndu atsù
 iya ebvu.
- ¹² O bọru g'uzo
 ẹnyanwu-awawa dọ-be
 ẹnya l'uzo ẹnyanwu-adada;
 bọ g'ẹka o wofuru emeswe,
 anyi mesweru iya je
 edobe habe ẹnya l'ẹka
 anyi nọ.
- ¹³ O bọru gẹ nna aphujeru nwa
 iya obu-imemini-a;
 bukwaphe gẹ Chipfu
 aphujeru ndu atsù iya ebvu
 obu-imemini.
- ¹⁴ Kele ọo ya maru g'e gude
 mee anyi.

Ọnyataje l'ọo urwuku mmanụ
bẹ anyi bu.

15 L'a -bya lẹ nemadzu bẹ eswe
ndzu iya du g'eswa.

Ọonoduje aba yoyoyo g'okoko,
nọ l'egu.

16 Phẹphere -ziepho kpua ya
nwanshii l'o phukashihu.

Ẹka o shi nọdu ta
anyatabeedu iya ọzo.

17 Obenu lẹ-a; e -shi lẹ gbururu
jeye lẹ gbururu bẹ
n-yemobu kẹ Chipfu aduje
l'ẹhu ndu atsụ iya ebvu;
tẹme l'o wokwarupho
apfubekoto nkiya doberu unwu
nwanwanwaranwa
ndu ono;

18 mbụ l'ẹhu ndu ọphu
edobeje ọgbandzu iya;
bya anyataje dobe ekemu,
ọ turu doberu pẹ.

19 Chipfu mewaru g'aba-eze
iya nguru anguru l'imigwe;
tẹme abubu,
ọ bu eze dzuru ọha l'ophu.

20 Unube unwu-ojozi-imigwe
kẹ Chipfu; unu tua ya ẹpha;
mbụ unube ndu ike du,
bya aburu ndu eme
opfu iya.

21 Unu tua Chipfu ẹpha;
unube unwu imigwe l'ophu;
mbụ unube ndu-ozu iya,
l'eme iphe, bu uche iya.

22 Unu tua Chipfu ẹpha;
unube iphe,
o meru ememe dobe l'eka
ọ bu eze.

Gube obu mu; tua Chipfu ẹpha.

104

1 Gube obu mu; tua Chipfu
ẹpha.

Gube Chipfu, bu Chileke mu;
i parụ ẹka apaa.

I gbaphuru adu-ubvu yee
adu-akpabiri g'onye
gbaphuru ẹkwa.

2 Iphoro bẹ i yeru g'onye
yeru uwe.

- Imigwe l'ophu bú gubedua
 gude ẹka ngu phushi
 iya g'onye phushiru
 ulo-ẹkwa;
³ bya eworu uko ulo ngu
 gbaa l'eli akpaminigwe.
- I meru urwukpu;
 ọ búru ụgbo-inya ngu.
- Ị nọdu atukojeru pherephere
 ị ńkù ephe.
- ⁴ I meru pherephere;
 ọ búru onye-ozí ngu;
 bya emee
 onwu-phuruphuru-ọku;
 ọ búru onye iizije ozi.
- ⁵ Ọo ngu tọru ọkpa eliphe
 l'ophu;
 k'ophu bú l'a ta abyadu
 enwubata iya enwubata
 jasụ l'ojeje.
- ⁶ I woru eze-enyimu kpua
 ya g'onye kpuru uwe;
 k'ophu mini ha l'eli
 kakọta ńbú l'ophu
 l'eli.
- ⁷ Obenu l'ọo mba be ị baru
 eze-enyimu ono;
 o keta ọso gbaa mgbalanu;
 mbu l'ọ numaerupho ọrà,
 ị gbẹ l'imigwe raa;
 ọ gbalachaa.
- ⁸ Ọ nọdu asọ gborogboro awù
 oke-ńbú awùwù asọ
 ala l'o-bua-ozee ọkpa ńbú.
- Ọ sọkwaseru ọzo,
 ị tọru iya ọkpa iya.
- ⁹ Ị kpawaru iya oke ẹka ọ tọo
 sọghatajedu;
 k'ophu ọ tọ byadu
 erimigbuba mgboko ọzo.
- ¹⁰ O mewaru ge mini shije
 l'ogba gbaa dẹredere
 kwaseru ọkpa-ńbú.
- Ootsojeru mgbaka
 ńbú epyophe.
- ¹¹ Ọ búru iya echebeje unwu
 anu, bu l'egbudu mini
 g'ephe ha.
- Nkapfụ-igara-ọswa nọdu
 angu iya mini.
- ¹² Ẹnu, ephe l'eli nọdu anọduje

- l'agúga nggele ono
akpa ẹ́pfune.
 Ẹ́phe nọ́du anọ́duje
ebephe l'ẹ́kali-oshi ono
agu ebvú.
- 13 Ọ́ nọ́du agbeje l'ẹ́ka o bu
agba mini l'úbvú.
 Mgboko l'ophu bẹ́ iphe,
oome jikpọ́ru ẹ́pho.
- 14 Ẹ́swa bẹ́ o meru;
 ọ́ nọ́du erwushije k'ophu
iphe-edobe a-tajẹ́ nri;
bya emee iphe-akọ́ko
dobe gẹ́ nemadzu
gudeje kọ́o opfu kọ́be
iphe l'alì;
 15 gude kúta mẹ́e,
aanguje g'obu tsọ́o útso;
bya emeta manú,
aanyije g'iphu maa mma;
waa nri,
eerije gẹ́ ndzú dú.
- 16 Oshi Chipfu bẹ́ ọ́gbaje
mini ree;
mbú oshi sida ọ́phu dú
l'úbvú úbvú Lébanọ́nu,
bú oshi ọ́phu o yeru
l'onwiya.
- 17 Ọ́ búru l'eli ẹ́ka ono bẹ́ ẹ́nu
akpajẹ́ ẹ́pfune.
 Eze-ọ́ku-eswi-úda woru
ephekerephe oshi payínu
mee unuphu ibe iya.
- 18 Oke-úbvú oke-úbvú bú
ndu bu iya nù bú
eghu-ọ́swa.
- Ọ́gba búru ẹ́ka nchi-ọ́gba
anọ́duje ezeru ndzú.
- 19 O meru ọ́nwa g'e gudeje gú
apha.
 Ẹ́nyanwu nọ́du amajẹ́ru teke
ya a-ríba.
- 20 Ọ́obujeru; teke i meru;
 ọ́chii wata agbagba
l'ọ́ búru iya bú lẹ́
nchi ejihu.
- Iphe, búkpoo anú,
 nọ́ l'ọ́swa eshi l'ẹ́ka ẹ́phe
nọ́ wufukota jeshia achọ́
iphe, ẹ́phe e-ri.
- 21 Oduma asuahaa ekiri achọ́

- nri, oo-ri; mbú nri,
shi l'ẹka Chileke.
- 22 Teke ẹnyanwu waerupho;
ẹphe ezita onwophe ezita;
je domia l'ogba phe.
- 23 Nemadzu agbeshi teke onoya
jeshia l'egu.
Ooje anodu l'egu jee ozi
jasu l'uzenyashi.
- 24 Gube Chipfu; ozi, iijekota
bukwa aguta aguta.
Iphemiphe ono bukotarú
mmamiphe nkengu be i
gude mekota iya;
mbu le mgboko l'ophu
be iphe,
jiru iya nu bukota iphe,
i gude ẹka mee.
- 25 Eze-enyimu ha shii bya adu
osa.
O buru l'ime iya be
aguta aguta anu bu;
mbu iphe, no ndzu;
ndu ophu ha shii;
me ndu ophu ha nwanshi.
- 26 O buru l'eli iya be aanoduje
angaphe ugbo-mini.
Teme ejo-oke-agiyi ono,
bu ngu gude ẹka ngu
mee ya ono nodu ebvu
mini l'ime iya.
- 27 Iphemiphe ono bu ngu be
ẹphe tuko ele enya l'ẹka
g'i nuje phe nri
l'orwuberu iya.
- 28 Teke i nuru phe iya;
ẹphe achikobe iya
l'onwophe.
Teke i saru ẹka; iphe,
du ree enwushihu;
ẹphe egude iya
rijia epho.
- 29 Teke i domiru phe iphu ngu;
ndzu-agugu erwuta phe.
Teke i nataru phe unme,
ẹphe atu;
ẹphe anwuhu buru
eja ali.
- 30 Teke i kuru Unme ngu ye phe
l'ehu; ẹphe aburu iphe,
e meru k'ophuu.

I nòdu emeje iphu mgboko
l'ophu g'ò dù òphúú òphúú.

³¹ G'o-gbu-nwìnwii Chipfu
dùkwa g'ò dù jasù
l'ojeje.

G'ozì, Chipfu gude ẹka iya
jee mekwa g'ẹhu tsò
ya ọtso;

³² mbù onye abujeru;
o -lee eliphe l'ophu ẹnya;
l'ò nmahù pyaapyaapya.

Teke ọ byaru ẹka l'eli úbvú;
úbvú obu akpùhu
tùtùtùtù.

³³ Mu a-nòduje agù ebvú
anù Chipfu lẹ ndzù
mu l'ophu.

Mu a-gùje ebvú gude
etu Chileke mu ẹpha
jasù gẹ mu a-nò-beru.

³⁴ Jiko gẹ kẹ nkiya-a,
mu ari-a tsòkwaa ya ọtso;
noo kẹle iphe,
Chipfu anòduje eme
emeje g'ẹhu tsò mu ọtso.

³⁵ Jiko gẹ ndu iphe-ẹjì chíhu
l'eliphe l'ophu;
ophu ndu ẹjo-iphe
aduhe adudu ophu.

Gùbe obu mu;
jiko tua Chipfu ẹpha.
G'ajaja bùru kẹ Chipfu.

105

¹ Unu kele Chipfu ekele;
unu kua ẹpha iya!

Unu mee g'òhamoha
madzuru iphe, o meru!

² Unu guku iya l'ebvú!
Unu gù ẹbvú gude tua
ya ẹpha!

Unu pfukashìkwapho iphe,
bùkpoo iphe, dù biribiri,
ònoduje eme!

³ Unu gude ẹpha iya ono,
dù nsò tua onwunu ẹpha!
G'obu ndu achò Chipfu
teje ẹswa!

⁴ Unu wojeru ẹnya dabẹ
lẹ Chipfu mẹ l'òkpehu
iya!

Mbụa unu choje iphu
iya mkpụrumkpuru!

⁵ Unu nyatakwa iphe,
dụ biribiri, o mekọtaru;
waa iphe-ohumalenya,
o meshigbaaru;
waa ikpe, o kperu;
⁶ unubẹ oshilokpa Ébirihamu,
bụ onye-ozì iya;
unubẹ unwu Jiékpọpu,
bụ ndu o gude ẹka iya họtà.

⁷ Ọ kwa iya bụ Chipfu;
bya aburu Chileke anyi.

Ikpe iya tukuru mgboko
vọo pfurupfuru.

⁸ Ọgbandzu iya bẹ ọnyataje
jasu lẹ tuutuutu
lẹ m̄imiimii.

Ukwe-iphe, o kweru bẹ eshije
l'ogbo sweru ogbo.

⁹ Ọgbandzu ono,
yẹle Ébirihamu gbaru ono;
mbụ angụ ono,
o riburu Áyizaku ono;
¹⁰ bẹ o meru; ọ bụru ekemu
l'ẹhu Jiékpọpu.

Ndu Ízurelu bẹ o meru iya;
ọ bụru ọgbandzu,
a-nọ ojejoje;
¹¹ sụ phẹ: “Ọo unu bẹ mu
a-nụ alì Kénanu
g'ọ bụru okiphe,
unu ketaru.”

¹² Teke ono bẹ ẹphe shi
habe nwahabe;
mbụ teke ẹphe shi
ha nwa chịaka-chịaka;
bụru ndu lwaru
alwalwa l'alì ono.

¹³ Ẹphe shi etsojeru
ọhamoha aghaphe.
Ẹphe -shi l'alì-eze ọwa-a;
ẹphe alufu l'alì-eze
ọphuu.

¹⁴ Ọphu ọ dudu onye o kweru
g'o mee phẹ ewere.

Ọ nọdu egudeje opfu ẹhu
phẹ baaru ndu eze mba;
¹⁵ sụ phẹ: “Unu te edenyikwa
ndibe mu,

- mu hofutaru eka!
 Unu ba adukwa iphe,
 unu e-me ndu epfuchiru
 mu nu!"
- 16 O meru; okpa-nri bya l'eliphe;
 shi nno woru nri,
 ephe nweru enweru
 mebyishichaa.
- 17 O ye nwoke lanu g'o vuru
 phe uzo;
 mbu Jiosifu, onye ono,
 e reru; o buru ohu ono.
- 18 Ephe tua ya mkporo l'okpa;
 huswashia ya okpa;
 bya eworu
 agadagba-igwe
 ye iya l'olu;
 19 gbiriri jasụ mboku,
 o pfuru opfu;
 o vua g'o pfuru iya;
 mbu jasụ opfu,
 Chipfu pfuru mee g'a
 maru l'o bu onye ire-lanu.
- 20 Noo ya bu; eze zia su g'e je
 ewehaa ya.
 Onye bu ishi oha woru iya
 wehaa;
 o nweru onwiya.
- 21 O woru iya mee onye-ishi
 unuphu ibe iya l'ophu;
 mbu onye elekota
 iphemiphe,
 o nweru enweru;
 22 su iya g'o hujje ndu-ishi
 ahuhu teke du iya ree;
 l'o zije ndu bu ogerenya
 l'ali-eze iya mmamiphe.
- 23 Oo ya bu; ndu Izurelu
 lanaa Ijiputu.
 Ndibe Jiekopu jenu
 aburu ndu lwaru alwalwa
 l'ali Hamu.
- 24 Chipfu bya emee ndibe iya;
 ephe nodu azu azuzu
 shii.
 O mee phe; ephe paa igwerigwe;
 shi nno kapyabe ndu
 ohogu phe.
- 25 O woru obu ndu ohogu phe
 ono ghaphua.
 Ndibe Chipfu ono bya adu

- ndu ono ashi.
 Èphe wata achìru ndu-ozì
 iya ono èjo idzu.
- 26 O bya ahòta Mòsisu,
 bù onye-ozì iya;
 bya ahòta Erònu bya
 eworu phè zia;
 27 èphe je emeshia
 iphe-òhumalenya
 nkiya l'echilabò phè;
 bya egoshi phè iphe,
 dù biribiri kè Chipfu
 l'alì Hamu.
- 28 O zìru òchii ozi;
 o je emee alì ono;
 ò gbahù tsùkiriba;
 noo kèle ndu Ijiputu
 kwefuru opfu Chileke ike.
- 29 O bya emee; mini,
 nò l'alì phè ghòkota
 mee.
- Èma, dù iya nù tùko
 nwùshihukota.
- 30 Mbara tùko alì phè
 mgburugburu jikòta
 pyìmu kwòchaa
 nkwoòtankwo;
 bahùchaa lè mkpuru
 èka ndu-ishi alì phè
 akwajè akwakwa.
- 31 O bùa opfu bè o pfuru;
 ijiji tsuaha gbiigbiigbi;
 tème mkpùrumkpù
 tùkoepfo alì èka
 ono sweta.
- 32 Igwe haa edze mini
 wata atù akamini;
 bya atùahaa egbigwe
 gbaagbaa l'alì phè l'ophu;
 33 bya atùpyashia vayìnu phè
 mè oshi figu phè;
 bya atùko oshi,
 nò l'alì phè l'ophu
 zijashìkota.
- 34 O gbeshikwa òzo bya epfua
 opfu; igube wata etsutsu;
 mbù ogu, etsu gbiigbiigbi
 bùru agùta agùta.
- 35 Èphe tùko iphe, dzù ndzù,
 èkwo dù tapyashìkota
 l'alì phè l'ophu; mbù tùko

iphe,
 ẹphe meberu l'alì g'ọ ha
 tapyashia.

- 36 Ọ gbẹ teke ono bya atuko
 ndu bu okpara
 l'alì pẹ gbushia;
 mbu tuko nwa,
 vuru ọzo kpoo pẹ iphu
 mee umerekete.
- 37 Ọ bya edufuta ndu Ízurelu;
 kporu mkpola-ododo
 yee mkpola-ochaa kpojia
 pẹ ẹka;
 ọphu ọ dudu unwu
 Ízurelu ono g'ọ ka mma
 l'oo onye lanu,
 mkpo kporu l'okpa.
- 38 Ẹhu tsoo Ijiputu ntumatu
 g'ẹphe tųgbuerupho;
 kele ẹphe shi atsua
 ndu Ízurelu ebvu
 shingushingu.
- 39 Ọ bya aphushiaru pẹ
 urwukpu gude kpuchia pẹ;
 bya akpoberu pẹ oku
 g'ẹphe gude huma
 iphoro l'enyashi.
- 40 Ẹphe suru g'a nu pẹ nri;
 Chipfu bya achiru okwa
 nu pẹ;
 bya egude nri,
 shi l'igwe zu-jia pẹ ẹpho.
- 41 Oke mkpuma be ọ tųharu
 ọzo; mini shi iya soshihu;
 mbu aso ge nggele
 l'echiegu ono;
- 42 noo kele ọ nyataru
 ukwe-iphe, du nsọ,
 o kweru nu onye-ozu iya,
 bu Ebirhamu.
- 43 O dufuta ndibe iya;
 ẹhu nodu atso pẹ.
 Ẹphe nodu atụ ọzu ẹhu-utso
 gude eje afuta;
 mbu ndu ono, ọ hotaru ono.
- 44 O woru alì ndu ohozo woru
 nu pẹ.
 Ọ buru ẹka ndu ozo riru aphu
 iya be ẹphe wotaru;
 ọ buru okiphe pẹ;

45 k'ophu ephe a-wata eme
 omelali iya;
 dobeahaa ekemu,
 shi iya l'eka.
 G'ajaja buru ke Chipfu.

106

1 G'ajaja buru ke Chipfu.
 Unu kele Chipfu ekele;
 kele o bu onye oma.
 N-yemobu nkiya anoje
 jasü l'ojejoje.

2 ?Bu onye a-du ike tua onu
 g'iphe,
 Chipfu eme habe shii?
 Too; ?denu onye a-du
 ike tugbabe Chipfu epha iphe,
 oomeebe?

3 Ehu-utso be a goru nu ndu
 anoduje eme iphe,
 du nhamunha;
 mbu ndu ono,
 anoduje eme iphe,
 pfuru oto tekenteke.

4 Nyatakwa mu jiko Chipfu;
 teke ii-wata egoshi le
 ndibe ngu du ngu l'obu!
 Byakwa agbaaru mu mkpu
 m'i byatashia phe adzota!

5 K'ophu mu a-huma o-du-ree,
 i doberu ndu i hotaru;
 tsokwaru pho oha ono,
 bu nkengu ono tee eswa;
 mbu tsoru ndu ono,
 bu okiphe ngu ono tua
 ngu epha.

6 Anyi meakwaru iphe-eji ge nna
 anyi oche phe meru.
 Anyi mekwaru ejo-iphe;
 mbu l'anyi mewaru iphe,
 apfuduru-oto.

7 Teke nna anyi oche
 phe shi nodu le Ijiputu
 be iphe, du biribiri,
 i shi emeje te eshidu
 edoje phe enya.
 Ophu o dudu ikpoto
 iphe-oma ngu, duru ophu
 ephe nyataru.
 Ephe kwefuru ngu ike
 l'aguga Eze-enyimu

Uswe-uswe ono.

8 Ọle o gudeeḗle-a g'ẹpha iya
apfuru dzoo phe;
k'ophu aa-maru l'ẹpha
iya paru ẹka apaa.

9 Ọ baru Eze-ẹnyimu
Uswe-uswe mba; mini,
no iya nu tashihu.

O dua phe ghaa echi
ogbu-mini g'onye agha
echiegu.

10 Ọ dzotaru phe l'ẹka ndu
ohogu phe;
gbafuta phe l'ẹka ndu ẹphe
du ashì.

11 Mini rikota ndu achi phe
le njò;
ophu o dudu g'o ka mma
l'oo onye lanu, waru nu.

12 Noo teke ẹphe kwetaru l'iphe,
o kweru ukwe ememe be oomeje;
bya agua ebvu gude tua
ya ẹpha.

13 Ọphu o dudu g'o no-beru;
ẹphe zohaa iphe ono,
o meru ono;
teme ophu ẹphe angabejeedu
g'o chi-koshi phe idzu.

14 Ẹphe rwua l'echiegu ono;
ẹphe wata eme iphe,
agu phe nu;
mbu o buru l'ali ono,
dabyiru mgbegere ono
be ẹphe huru Chileke ama.

15 Ọo ya bu; o nunu phe iphe,
ẹphe suru g'a nu phe.

Ọ nuchanaa phe iya;
bya evuru ejo iphe-ememe
byabe phe l'ishi.

16 Ẹphe rwua l'ẹka ẹphe
kpoberu ulo-ekwa
phe g'ẹphe butota.

Ọ duru ndu wataru ejiru
Mosisu yee Eronu ijiyenya;
mbu umadzu labo ono,
Chipfu hotaru dobe iche
ono.

17 Noo ya; ali ghekahu ẹbo
lwee Detanu;
bya atuko Abiramu yee ndu
ẹphe l'iya swi lia le ndzu.

- 18 Teme oku nwulihu ke
phoophoophoo bya
etsufu ndu etsoje phe nu.
Oku ono tukoeppo ndu
ejo-iphe ono tsufu.
- 19 Epe rwukwaa l'ubvu
Horebu;
epe je eworu agwa dobe;
mbu gude mkpola-ododo
wua nweswi dobe
baahaaru iya eja.
- 20 Epe gude odu-biribiri
phe ono, bu Chileke
gude je agbanweta iphe,
a kpuru; o du g'eswi,
ata eswa.
- 21 Epe zohaa Chileke ono,
dzoru phe nu ono;
mbu onye ono,
meru iphe,
paru eka l'ali Ijiputu;
²² bya emee iphe,
du biribiri l'ali Hamu;
bya emekwapho iphe,
du ebvu l'aguga
Eze-enyimu Uswe-uswe
ono.
- 23 Oo ya bu; o su le ya
e-mebyishi phe;
obenu le Mosisu,
bu onye o hotaru jeru
apfu-chia uwara,
o shi abya;
g'o to gude oke ehu-eghu
iya mebyishikota
g'ephe ha.
- 24 E mechaa; epe woru eguru
ali ono nmaa phulaphula;
ophu epe ekwetaduru l'iphe,
Chileke kweru ukwe
ememe be oo-dukwadu
ike mee.
- 25 Epe nodugbaa l'ime ulo-ekwa
phe wata agu aphu;
ophu epe ekweedu eme iphe,
Chipfu suru g'ephe mee.
- 26 Oo ya bu; o chilia eka eli
riaru phe angu su le ya
e-me g'ephe daa popoo
l'echiegu;
²⁷ teme ya erwuta unwu
nwanwa phe jeye ndu

- ọhogu phẹ l'ẹka.
 Ẹphe achikashia phẹ;
 ẹphe agbaa nanu nanu
 dzuru eliphe l'ophu.
- 28 Ẹphe gbeshi je eworu
 onwophe ọo l'ẹka
 Balu-Peyo;
 bya awata eri iphe,
 e gburu l'agwa,
 ta adzudu ndu.
- 29 Ẹphe menaa; Chipfu vuhaha
 ovuma l'ẹjo-ememe,
 ẹphe no megbabe.
- Mgbu-onwu dabanu
 l'echilabo phẹ.
- 30 Ọle Finehasu gbeshiru bya
 egboo ọgu ono su g'ono
 ta nwukwa;
 shi nno gboo mgbu-onwu
 ono.
- 31 A guaru iya ono l'apfubekoto,
 e-shi l'ẹhu iya sweru
 oshilokpa iya jasu l'ojejoje.
- 32 Ẹphe rwukwaa l'aguga
 mini Meriba;
 ẹphe kpatsu Chipfu iwe.
- Mosisu shi phẹ l'ẹka meta
 kpua onwiya.
- 33 Ọo kele ẹphe kwefuru
 Unme Chileke ike meru iphe,
 Mosisu gude pfua iphe,
 o togo pfudu.
- 34 Ọphu ẹphe alwuebeduru
 ndu ono,
 ẹphe jepfuru l'alẹ ono;
 ge Chipfu turu phẹ
 ekemu su g'ẹphe lwua phẹ.
- 35 Ọ buchiaru iphe,
 ẹphe meru bu l'ẹphe
 jeru eworu onwophe
 tukobe le ndu ono.
- Ẹphe ghaa ẹghirigha
 wata eme omelali phẹ.
- 36 Ẹphe wata abaru agwa
 phẹ aja.
- Iphe ono mechaa buru
 onya nmata phẹ.
- 37 Ẹphe gude nwa phẹ nwoke;
 me ke nwanyi gude wata
 agwa ẹjo obvu.
- 38 Ẹphe wata egbushi unwu

- phẹ, adudu iphe, ephe meru;
 gude agwa obvu
 ndu Kėnanu.
- Ephe gude mee unwu
 phẹ ono merwushia ali
 ono;
³⁹ bya eshikwapho nno
 merwushia onwophe;
 mbu shi nno buru ndu
 agba ukpara.
- ⁴⁰ Noo g'o gude Chipfu
 vuhhaarú ndibe iya
 ovuma;
 mbu kpo-yiaharu ndu ono,
 bu okiphe iya ono ukuvu.
- ⁴¹ O chiru phẹ ye l'eka
 ndu ohozo.
- Ndu ephe du ashı buru eze
 chıahaa phẹ.
- ⁴² Ndu ohogu phẹ kpaahaa
 phẹ ehú.
- Ndibe Chileke bya anodu
 phẹ l'eka.
- ⁴³ O dzotakpooru phẹ
 teke du igwerigwe;
 ole eka uche adujee phẹ
 pho bu l'eme iphe,
 a suru g'ephe te emeshi.
- Ephe shi nno nodu l'iphe-eji
 phẹ yifu.
- ⁴⁴ Ole obujeru;
 iphe-ehuka -byapfuta phẹ;
 ephe -raku Chileke;
 l'o rwua Chileke l'ehu
 egwegwa; l'o numa
 olu phẹ.
- ⁴⁵ L'o gude opfu ehú phẹ
 nyata ogbandzu iya.
- O gude ke l'o yeru phẹ
 obu selaa eka azu.
- ⁴⁶ O mee g'iphe,
 bukpoó ndu kpuru
 phẹ le ndzu phuru phẹ
 obu-imemini.
- ⁴⁷ Dzónaa anyi; jiko Chipfu,
 bu Chileke anyi.
- Shinu l'ohamoha ono
 rwukobe anyi ozo;
 k'ophu anyi e-tu ngu epha;
 gube onye ono,
 epha ngu du nsó ono gude

ajaja,
 anyi a-ja ngu baa aba.
 48 G'ajaja buru kẹ Chipfu,
 bu Chileke kẹ ndu
 Ízurelu gbururu jeye
 lẹ gbururu.
 G'onnyemonye sụkwa:
 "Nokwa g'ọ dụ!"
 G'ajaja buru kẹ Chipfu!

107

1 Unu kele Chipfu ekele;
 kele ọ bu onye oma.
 N-yemobu nkiya anọje jasụ
 l'ojejeje.
 2 Ge ndu Chipfu gbafutaru
 kele iya ekele l'ọ bu
 onye oma;
 mbụ ndu ọ gbataru l'eka
 ndu achi phẹ lẹ njo;
 3 ndu ono, o shi l'ohamoha
 rwukọo;
 mbụ ndu o jeru l'uzo
 ẹnyanwu-awawa;
 bya ejee l'uzo ẹnyanwu-ariba;
 je uzo isheli bya ejee ndohali
 je erwukọo.
 4 Ọ duru ndu ọphu bu
 l'echiegu bẹ ẹphe tsoru
 aghaphe;
 mbụ l'ali, dabyiru mgbegere,
 adudu iphe, dụ iya nụ;
 ọphu ẹphe amadu uzo,
 ẹphe e-shi jerwua mkpukpu,
 ẹphe e-je ebupyabe.
 5 Egu-nri guru phẹ;
 ẹgu-mini gua phẹ.
 Epe nọdu l'eka ono jọo ẹhu
 wufu.
 6 Tọbudu iya bu;
 ẹphe raku Chipfu g'ẹphe nọ
 l'iphe-ehuka ono.
 Ọ bya anafuta phẹ l'iphe-ehuka,
 ẹphe eje obu.
 7 Ọ bya edua phẹ shia uzo,
 pfuru oto;
 durwua phẹ mkpukpu,
 ẹphe e-buru.
 8 G'ẹphe kele Chipfu ekele l'o
 yenukaru phẹ obu;
 waa l'oomeru unwu-eliphe iphe,

dú biribiri.

- 9 Kẹ́lẹ́ onye mini agụ bẹ
oochejije iya ẹpho;
l'o gude iphe, dú ree zụ-jia
onye ẹgu agụ ẹpho.
- 10 O dúru ndu ọphu shi nọdu
l'ẹka agba ọchii bya
adụ tsukiribaa;
mbụ bụru ndu nọ mkpọro
eje iphe-ẹhuka l'ẹka e gude
iphe-ígwè tughabe phẹ ọkpa;
11 kẹlẹ ẹphe kwefuru ike l'ẹphe
te emedu opfu Chileke;
mbụ jika l'ẹphe lẹ
Ọkalibe-kakọta-shii
ta achidu idzu lanụ.
- 12 Tọbudu iya bụ;
ọ parụ phẹ haa;
ẹphe jeaha ozi mkponwehu.
Ẹphe jee ya jasụ ẹphe
nọdu aphọhujẹ daa;
ọphu ọ dudu onye gbaru
phẹ mkpu.
- 13 Noo ya; ẹphe raku Chipfu
g'ẹphe nọ l'iphe-ẹhuka ono.
O bya adzọo phẹ l'iphe-ẹhuka,
ẹphe eje ọbu.
- 14 O bya edufuta phẹ l'ẹka
agba ọchii,
gbahuru kẹ tsukiribaa,
bụ ẹka ẹphe shi nọdu;
bya agbabushia ẹgbirigba,
e shi gude tughabe
phẹ ọkpa.
- 15 G'ẹphe kẹlẹ Chipfu ekele l'o
yenụkaru phẹ obu;
waa l'oomeru unwu-eliphe
iphe, dú biribiri;
- 16 Kẹlẹ ọnyakashije ọguzo,
a kparụ l'onirubvu;
bya egbubushije mgborígwè,
e gude gbachishia ụzo.
- 17 O nweru ndu ọphu watarụ
eme eswe.
O bụru iphe, kparụ iya nù
bụ l'ẹphe kwefuru
Chileke ike;
tẹme e mekpaa phẹ ẹhu;
opfu l'ẹphe bụ ndu
meru ẹjo-iphe.
- 18 Ẹhu phẹ nafuchaa phẹ nri.

Ephe nõdu anwuhu phakuu.

¹⁹ Tõbudu iya bu;

ephe raku Chipfu g'ephe
nõ l'iphe-ehuka ono;

Ọ bya adzoo phẹ l'iphe-ehuka
ono,
byapfutaru phẹ nu ono.

²⁰ Ọ buru opfu onu bẹ o pfuru;
o mee; ehụ dukota
phẹ ike;
shi nno dzota phẹ l'ilu.

²¹ G'ephe kele Chipfu ekele
l'o yenukaru phẹ obu;
waa l'oomeru phẹ iphe,
du biribiri.

²² G'ephe gweru ngweja-ekele
nu iya.

Ephe agua ebvu ehụ-utso gude
mee g'a maru g'iphe,
oome gbaru.

²³ Ọ duru ndu ophu gude
ugbo-mini tsoru
eze-enyimu agba ngho.

²⁴ Ndu k'ono humaru ozi,
Chipfu jeru; ozi,
du biribiri,
o jeru l'echi ogbu-mini;
²⁵ kele ọ bu-a opfu bẹ o pfuru
l'onu;
oke pherephere wata ezizi.

O shi nno mee;
oke akparamini ono
wata atushi ike.

²⁶ Ugbo-mini phẹ nõdu
awulihuje ephekerephe
ephekerephe.

L'ọ byakwa atsubakpoo
omilomi omilomi.

Oke iphe-ehuka, ephe eje ono
mee;
obu phẹ zashihu azashihu.

²⁷ Ephe nõdu anga anganga;
akpo garigari gẹ ndu
ngushiru mee ike.

Mmamiphe phẹ l'ophu buru
phẹ ọla-l'iswi.

²⁸ Tõbudu iya bu; ephe raku
Chipfu g'ephe nõ
l'iphe-ehuka ono.

Ọ bya anafuta phẹ l'iphe-ehuka,
ephe eje obu.

- 29 Ënyimu, aphụ oke
 gborogboro bẹ o meru;
 ọ phụahaa nwa swiswiswi;
 bya abaarụ oke
 akparamini mba;
 ọ daa nyonyoronyo.
- 30 Ëhu tsọahaa phẹ ụtso g'ọ
 daru nyonyoronyo ono.
 O dua phẹ gbiriri jasụ ẹphe
 jerwua ọdu ụgbo-mini
 ẹka ẹphe eje.
- 31 G'ẹphe kele Chipfu ekele l'ọ
 yenụkaru phẹ obu;
 waa l'oomeru phẹ iphe,
 dụ biribiri.
- 32 G'ẹphe kutsee ya l'ẹka e
 dzukọberu edzukọbe;
 tua ya ẹpha l'ẹka ndu
 bụ ọgerenya ọdu
 achi idzu.
- 33 Ënyimu bẹ ọ mịshiru mini;
 ọ buru echięgu.
 Ọ bya emee nggele, asọ asoso;
 ọ buru ali, mini tahuru.
- 34 O meru ali, bụ ọsu;
 ọ buru jakpọro jakpọro
 ali únú;
 kele ndu shi buru l'ẹka
 ono menụkaru ẹjo-iphe.
- 35 Echięgu bẹ o meru;
 ọ buru okpuru,
 mini jiru ejiji;
 bya emee ali,
 shi dụ kpọkoro kpọkoro
 kpọkoro;
 ọ buru ishi nggele.
- 36 Ọ buru ẹka dụ ẹgube ono
 bẹ o dutaru ndu ẹgu
 agụ je edobe g'ẹphe buru.
 Ẹphe je eburu l'ẹka ono
 buru mkpụkpu ẹka phẹ.
- 37 Ẹphe woru opfu kọo;
 bya agbaa opfu-vayinu
 l'ẹka ono.
 Ẹphe jeshia ya akpata;
 ọ mịchaa mebyi
 migharu iya ẹka.
- 38 O keberu phẹ l'oma;
 ẹphe wata aka shii
 mebyi akaka;
 ọphu o kwedu g'iphe-edobe

phẹ wata alwa alì alì.

³⁹ E mechaa; Chipfu gude
mkpamehu; waa iphe-ẹhuka;
yẹ aphụ lọ-zeta phẹ.

Ẹphe wata alwa alì alì.

⁴⁰ Mbu onye ono, ewodajẹ
ndu a maru ẹpha phẹ alì;
woru phẹ mee;
ẹphe ghapheahaa l'alì,
dabyiru iphoro, adudu
gbororo, dọ iya nù.

⁴¹ O bekwanụ lẹ ndu adudu g'ọ
dọ phẹ bẹ o setarụ l'ẹka
sefuta l'iphe-ẹhuka,
ẹphe eje.

Ọ bya emee; ndibe phẹ wata
azushi g'aturu.

⁴² Ndu obu phẹ gụru ìphóró
abujeru;
ẹphe -huma iphe ono;
ẹphe eworu ẹswa tee;
obenu lẹ ndu eme iphe,
apfuduru-oto g'ẹphe
ha abujeru;
ẹphe -huma iya;
l'ọ kpọọ phẹ ọnu opfu.

⁴³ Gẹ ndu maru iphe wokwaru
iphe-a je asụ-mia l'ime
obu phẹ.

Ẹphe ariá gẹ n-yemobu
Chipfu habe shii!

108

Ebvú-oma, Dévidi deru

¹ Obu shihukwaru mu ike
Chileke;
k'ọphu bụ lẹ mu e-gude
obu mu g'ọ ha agụ ebvu
etu ngu ẹpha.

Obu mu; tehu nwuru ẹnya.

² Unu tehu nwuru ẹnya;
unubẹ ogelenda yẹ une;
kẹle mbẹdua e-gudekwa
ebvu kutee gẹregere
nchi-abọhu lẹ mgbenya.

³ Mu a-nọdu l'echilabọ
ndiphe kele ngu ekele
gube Chipfu.

Mu anọdukwapho l'echilabọ
ọha l'ọphu gụa ebvu

- gude tua ngu ẹpha.
⁴ Noo kele n-yemobu ngu
 paru ẹka.
 O tukuru imigwe l'ophu
 kakota ephekerephe.
 Teme ire-lanu nkengu
 dzuru akpaminigwe.
⁵ Goshinu ndiphe g'i paberu
 ẹka;
 mbu l'i noghataru
 akpaminigwe anoghata;
 ge ndiphe l'ophu ahuma
 g'i du-be biribiri.
⁶ Gudenu okpehu ngu dzoo
 anyi; zanu anyi enu;
 k'ophu ee-shi nno dzoo
 ndu i yeru obu.
⁷ Chileke nowaa l'ulo iya,
 du nsọ pfua opfu su:
 "Mu e-gude agbo oghoo
 kee ali ndu Shekemu.
 Teme mu eworu nsuda
 Sukotu bushia.
⁸ Giladu bu nkemu;
 Manase bukwarupho
 nkemu.
 Ifuremu bu okpu,
 mu kpu l'ishi.
 Jiuda bukwanuru mgboro-eze,
 mu apaje l'eka.
⁹ Mowabu bu ochi,
 mu akwoje okpa.
 O bukwanuru le Edomu be
 mu eyeshije akpokpa
 mu dobe.
 Ndu Filisitayinu be mu
 gbowaru oghoo kpua."
¹⁰ ?Bu onye e-du mu chiriri
 werere duba le mkpokpu ono,
 a kpuru kpushia ike ono?
 Mbu-a; ?bu onye e-duru mu
 duba le Edomu?
¹¹ O kwa gubedua Chileke bu
 onye obu.
 Obenu l'i gbẹ jika anyi;
 ophu i tii tsojeeduru ndu
 ojogu anyi eje ugu.
¹² Yeru anyi ẹka jiko g'anyi
 mekpee ndu ohogu anyi;
 kele eye ẹka k'unwu-eliphe,
 bu iphe-iphoro.

13 Obenu l'anyi -nọduwaa
 Chileke l'eka bẹ anyi
 e-mekpe phẹ gẹ mkparawa.
 O buru iya e-hu ndu ọhogu
 anyi agbagba-nchi
 l'ali.

109

*Ebvụ-oma, Dévidi deru nụ
 onye-ishi ebvu*

1 Gube Chileke, mu etu ẹpha;
 ba nọdushinu nggujinguji;
 2 kele ndu ẹjo-iphe mẹ
 ndu ẹregede sawaru ọnu
 epfuru mu ẹjo opfu;
 bya adzushi ụka ekpu mu.

3 Ẹphe gudewaa opfu
 ndumashi gbaa mu
 mgburugburu.
 Ẹphe nọdu abya mu l'iphu;
 ẹbe adu iphe, mu meru phẹ.

4 Mu -gbẹ emekoshi phẹ
 k'onyà;
 ẹphe agbẹ ebo mu ibo;
 obenu lẹ mbedua
 anọdujeepho l'epfu anu
 Chileke epfushi iya ike.

5 Ẹphe egudeje ẹjo-iphe pfua
 mu ụgwo iphe-oma,
 mu meru phẹ.

Obu, mu yeru phẹ bu
 ndumashi bẹ ẹphe egudeje
 sata mu iya.

6 Yenu onye ẹjo nemadzu g'o je
 akwachia ya ụzo.

Zinaa onye a-nọdu ebo iya
 ibo g'o je apfuru iya l'iphu
 gbaa ya ekebe.

7 E -kpee ya ikpe; g'ikpe
 obu nmakwa iya.

Gẹ Chileke gukwaru epfupfu,
 oopfu anu iya ye l'iphe-ẹji,
 o meru.

8 G'eswe ndzu iya gbakwaa
 mkpirikpu.

G'onye ozo no-chikwa
 ẹnya iya l'eje ozi,
 o shi eje.

9 G'ọ togbokwa unwegirima
 ibe iya nwamaa.

L'ọ haa nyee ya l'ulo-maa.

10 G'unwegirima ibe iya
wushikwaru ghaphee
rwo arwo!

G'a chifukwa phe g'ephe
te ebukponu le mkpokpo
unuphu ibe phe obu!

11 Ge ndu o ji ugwo tukokwa
iphe,
o nweru enweru natachaa.

Ge ndu a madu eka ephe
shi tukokwa akanya,
o seru esese gweta.

12 G'o to dukwa onye e-mejeru
iya iphe-oma;
ophu o dukwa onye a-phujeru
unwegirima ono,
o togboru nwamaa ono
obu-imemini.

13 G'awa iya chihukwa.
G'epha phe ta aduhekwa l'ogbo
ophu abya nu.

14 Ge Chipfu ta adukwa
teke oo-zoha ejo-iphe,
nna iya oche phe mekotaru;
ophu o hufukwa iphe-eji,
ne iya meru ehufu ophu.

15 G'iphe-eji phe ono tukoekwapho
kwaa l'iphu Chipfu;
k'ophu oo-me g'ephe chihu
l'eliphe;
g'a ta nyatabahe phe!

16 Kele o to rijeduru ke g'o
meeru nemadzu iphe-oma.

O buchianu iphe, ooshibeje
ite iya bu g'oome dulaa
ndu ukpa maa;
waa ndu adudu g'o du phe;
waa ndu obu phe tsuru
gworigwori.

17 Eshinu iphe, aduje iya ree
bu atu onu;
g'o bukwaru onye a
turu onu.

Su-a; eshinu ago onu-oma
aduje iya eji;
g'onu-oma nodukwa iya
uzenya uzanya.

18 Eshinu o yeru onwiya atu
onu g'onye yeru uwe;
g'atu onu ono sodakwa

- iya l'ẹpho ẹ mini.
L'o mibachaa ya l'okpu
ẹ manu.
- 19 G'a phukwaa ya ya g'onye a
phuru ukpo.
L'e kee ya ya g'onye keru
akpo l'upfu jasụ l'ojejoje.
- 20 G'iphe ono, mu gushiru ono
bukwaru ugwo,
Chipfu a-pfu ndu ono,
anọduje ebo mu ibo ono;
mbu ndu ono,
anọduje epfuru mu
ejo-opfu ono.
- 21 Obenu gube Chipfu,
bu Nnajiuphu mu;
menaaru mu ree g'ẹpha
ngu apfuru.
- Gudenu n-yemobu ngu ono,
dunukaru ree ono nafuta mu;
22 kele mu bu onye ukpa
bya aburu onye adudu
g'o du iya;
teme e mewaa mu iphe,
rwuru mu le meji.
- 23 Mu esewa gerere g'ononyo
uzenyashi;
teme a nmakofuwa mu
g'onye nmakofuru igube.
- 24 Ikpere mu ta adudu ophu
shihuru ike l'eka mu
aswi egu;
teme mu jowaa ehu
buru okpu.
- 25 Nta-a be ndu anọduje ebo
mu ibo ekweru mu une.
Epe -huma mu;
epe egude ekwe l'ishi su
mu hee.
- 26 Yenuru mu eka jiko Chipfu,
bu Chileke mu.
Eshinu i bu onye n-yemobu;
dzonaa mu.
- 27 Mena ya g'ẹphe shi nno
maru l'o shi ngu l'eka;
mbu g'ẹphe maru l'oo
gube Chipfu meru iya
l'onwongu.
- 28 Epe a-nodu ephu mu iphu;
obenu le gubedua a-nodu
agoru mu onu-oma.

Ọ -búru l'ẹ̀p̄he byaru mu
 ẹ̀tso ọ̀gu;
 l'e mee p̄he ip̄he-iph̄ere;
 obenu ẹ̀ m̄be onye-oz̄i
 ngu b̄ep̄ho ẹ̀swa b̄e mu
 a-n̄odu ete.
 29 Ndu an̄oduje ebo mu ibo b̄e
 ee-ye ip̄here g'on̄ye
 yeru uwe.
 L'a p̄h̄a p̄he ip̄here g'on̄ye
 p̄h̄uru ukpo.
 30 Ọnu mu b̄e mu e-gude
 jaa Chipfu ọ̀kpobe ajaja.
 Mu an̄odu l'edzudzu-ọ̀ha
 tua ya ẹ̀pha;
 31 kele ọ̀p̄fuj̄eru l'ẹ̀kutara
 onye ad̄udu g'ọ̀ d̄u iya;
 g'ọ̀ dz̄ota nd̄u iya l'ẹ̀ka
 ndu ekpe iya mp̄fugbu.

110

Ebvú-oma, Dévidi deru

1 Chipfu s̄uru Nnajiup̄hu mu:
 “N̄odu mu l'ẹ̀kutara;
 jas̄u teke mu e-me g'ì z̄opyabe
 ndu-ọ̀hogu ngu l'ọ̀kpa.”
 2 Chipfu a-gb̄e ẹ̀ Zaȳonu n̄u
 ngu mgb̄oro-eze,
 egoshi g'ike ngu
 habe shii.
 Ọo-s̄u ngu: “B̄uru onye eze
 ndu ọ̀hogu ngu!”
 3 Ndu oj̄ogu ngu b̄e ọ̀o-n̄odu
 ehe ihee eje ọ̀gu l'eswe
 ọ̀gu.
 Ọo g'iji nchi-ab̄ohu an̄oduje
 akwa-a b̄u g'unw̄okorobȳa
 ngu a-w̄u-p̄futa ngu l'úbv̄ú,
 d̄u ns̄o ono.
 4 Chipfu ribuw̄aru anḡu;
 ọ̀phu ọ̀ogba-nwēdu ip̄he,
 o pfuru.
 Ọ s̄uru: “Ìi-b̄uru onye uke
 Chileke jas̄u ẹ̀
 tuutuutu ẹ̀ m̄imiimii;
 b̄u iya b̄u ḡe
 Melikizedeku b̄u.”
 5 Nnajiup̄hu n̄o l'ẹ̀kutara
 ḡube Chipfu.
 Ndu eze b̄e oo-gwe
 pyakapyaka mb̄oku,

ẹhu e-ghu iya ẹghu.
 6 Oo-kpe ọhamoha ikpe;
 woru ndu nwuhuru
 anwuhu
 kụkobe l'ikpo l'ikpo;
 bya atuko ndu eze
 mgboko l'ophu
 gwee arakabya.
 7 Oo lẹ nggele, nọ l'aguga
 gbororo bẹ
 ọo-nguta mini.
 Oo ya bụ l'o mee ya
 g'ọ ngakerehu.

111

1 G'ajaja bụru kẹ Chipfu.
 Mu e-gude obu mu g'ọ ha
 kele Chipfu ekele.
 Mu e-kele iya l'eka ndu obu
 phẹ guru ìphóró
 nọ l'idzù;
 kele iya l'eka ẹphe
 nọ ndzuko.
 2 Iphemiphe, Chipfu eme
 parụ ẹka.
 Iphe, bụkpoo ndu ọ dụ ree
 ejeje arị iya ọriri.
 3 Iphe, Chipfu emeje dụ
 ùbvù bya adu akpabiri;
 tẹme apfubekoto iya nọdu
 anoje jasụ l'ojejoje.
 4 O mewaru g'a nyata iphe,
 dụ biribiri,
 oomeje.
 Chipfu eme eze-iphe-oma
 tẹme ọ nọdu aphụ
 obu-imemini.
 5 Ndu atsụ iya ebvu bẹ
 ọonoduje anụ nri.
 Ogbandzu iya bẹ ọonyataje
 jasụ lẹ tuutuutuu lẹ
 mịimiimii.
 6 Ndibe iya bẹ o goshiwaru ike,
 dụ l'ozi, ooje;
 kẹle ọ nataru ndu ọhozo
 alị phẹ woru nụ phẹ.
 7 Iphe, o gude ẹka iya eme
 bụ ire-lanụ bya aburu iphe,
 pfuru ọto.
 Ekemu, ọ turu pfushiru ike.
 8 Ekemu ono a-kporu g'abara

jasu l'ojejoje;
 teme e gude obu,
 guru iphóró;
 waa ire-lanu eme iya.

⁹ Ndu nkiya be o gbafutaru;
 bya atua ekemu su
 g'ogbandzu iya dukwa
 ojejoje.

Epha iya du nsó bya adu ebvu.

¹⁰ Atsu Chipfu ebvu bu
 egbube ishi mmamiphe.
 Iphe, bukpuo ndu etso ekemu
 iya be iphe edoje enya ree.
 G'e tua ya epha jasu l'ojejoje.

112

¹ G'ajaja buru ke Chipfu.
 Ehu-utso be a goru nu onye
 atsu Chipfu ebvu;
 onye ekemu iya atsoshije
 utso ike.

² Unwu iya a-buru ndu ike du
 l'eliphe.

Oshilokpa ndu obu phe guru
 iphóró be a-buru ndu
 a goru onu-oma nu.

³ Iphe-enweru yee eku a-tuko
 ibe iya sweta;
 teme apfubekoto iya je
 a-nodu jasu l'ojejoje.

⁴ Mbukponu l'eka agba ochii
 be iphóró awaje
 g'enyanwu l'ehu onye
 obu iya guru iphóró;
 mbu onye emeje eze-iphe-oma;
 bya aburu onye obu-imemini;
 bya abukwarupho onye
 pfuberekoto l'iphu Chileke.

⁵ O buepho k'oma a-nodu
 etso onye emeje iphe-oma
 bya ejieje ugwo mia ya enya;
 onye iphemiphe,
 oome be oomeje k'ophu
 aa-haru iya enge.

⁶ Mbu le-a; a ta abyakwa
 enwubata iya enwubata.

Onye pfuberekoto be
 aa-noduepho anyataje
 jasu l'ojejoje.

⁷ Oo-nodu anu ejo nzi;
 ole nzi ono ta abyadu eme

gę ndzụ gụa ya.
 Obu e-shihuje iya ike;
 kele onye ọ dakoberu
 bu Chipfu.
 8 Obu a-kpọ iya abara;
 ọphu ndzụ abyadu agu iya;
 jasụ l'o gude ęnya iya
 hụma l'e mekperu ndu
 ọhogu iya.
 9 Ọosaje obu iya asasa nụ ndu
 adudu g'ọ dụ phe iphe.
 Apfubekoto nkiya a-nọ jasụ
 l'ojejoje.
 Aa-tuli iya ẹka eli gude
 kwabe iya ùbvù.
 10 Onye ẹjo-iphe -huma iya;
 ẹhu awata iya egbu egbu.
 L'o gude ẹhu-egbu taa
 kpọokpọkpọ jasụ l'ọ
 jọo ẹhu wufu.
 Iphe, agu onye ẹjo-iphe ono
 ta abyakwa erwu
 iya ẹka.

113

1 G'ajaja buru ke Chipfu.
 Unube ndu ejeru Chipfu ozi;
 unu jaa Chipfu ajaja.
 2 G'e tua Chipfu ẹpha shita
 nta-a jasụ l'ojejoje.
 3 Ọ gbaru g'e shi l'ẹka ęnyanwu
 awaje jaa Chipfu ajaja jasụ
 l'ẹka ọoribaje.
 4 Chipfu paru ẹka;
 ọ kakọta ọhamoha shii.
 O-gbu-nwiiinwii ya
 nọ-ngokọta imigwe l'ophu.
 5 ?Bu onye be aatu eyeru
 Chipfu, bu Chileke anyi;
 mbu onye nọ l'aba-eze
 iya l'imigwe?
 6 Onye ewozeje onwiya ali
 g'ọ huma iphe,
 nọ l'imigwe waa iphe nọ
 l'eliphe.
 7 Ookulije onye ukpa
 l'urwuku ẹka ọ gwọru.
 Ọ nọdu ekulije onye adudu
 g'ọ dụ iya l'ikpọzu ẹka
 ọ dabyiru.

- ⁸ L'ò bya eworu phẹ dobe;
yẹe ndu-ishi aharu
ẹnya nhamunha;
mbụ ndu-ishi ndu alì iya.
- ⁹ Nwanyị, ata atsudu ime bẹ
ọkwabeje ùbvù l'ibe jì iya;
mbụ mee ya l'ò bụru nwanyị,
ẹhu dụ guu, nwụshiru
unwu gẹ gụnu.
- G'ajaja bụru kẹ Chipfu.

114

- ¹ Teke ndu Ízurelu shi lẹ
Ijiputu futa;
mbụ teke oshilokpa
Jiékopu shi l'ẹka ndu
opfu phẹ eswe uswe lẹ
nchì futa;
² bẹ Jiuda byaru bya aburu
onye duru Chileke nsọ.
- Ndu Ízurelu bya aburu ndu o
nwe ẹnwenwe.
- ³ Eze Ẹnyimu hụma iya bya
eye okpa l'oso;
tẹme ẹnyimu Jíodanu
dakọbe lashia azu.
- ⁴ Oke úbvú nọdu apfugba kẹ
shọoshoo g'ebili.
- Úbvú nọdu apfu kẹ
karagidingu karagidingu
gẹ nwaturu.
- ⁵ Sụ-a; gube Eze Ẹnyimu;
?ì gbaru gunu?
Gube Jíodanu;
?bụ ole bụ k'ala azu?
- ⁶ Unubẹ oke úbvú;
?bụ gunu bẹ unu gude
apfugba kẹ shọoshoo g'ebili?
Unubẹ úbvú;
?buhunu ole bẹ unu gude
apfu kẹ karagidingu
karagidingu gẹ nwaturu?
- ⁷ Eliphe l'ophu nmakwa jiiijii
l'iphu Nnajiuphu;
mbụ l'iphu Chileke
kẹ Jiékopu.
- ⁸ Onye gbazeru mkpuma;
ọ bụru okpuru;
bya eworu alì,
dụ epfu epfu mee;
ọ bụru ishi nggele.

115

- 1 Ọ tọ bụkwa anyi bẹ
aa-kwabẹ ùbvù jiko
Chipfu;
ọ tọ bụkwa anyi.
Ọ kwa ẹpha ngu kpoloko bẹ
gbaru g'a kwabẹ iya ùbvù.
Noo kele i yenukaru anyi obu;
tẹme ị nọdu apfushije ike
l'iphe, i pfuru.
- 2 ?Denu g'o gude ndu ọhozo
nọdu asuje anyi:
“?Denu Chileke unu?”
- 3 Chileke anyi nọnu l'imigwe.
Ọ buru iphe, dụ iya ree
bẹ oomeje.
- 4 Obenu l'agwa phẹ bụ
mkpọla-ododo yẹe
mkpọla-ọchaa; bụ iphe,
nemadzụ gude ẹka mee.
- 5 Ẹphe nweru ọnu;
ọphu ẹphe epfudu opfu.
Ẹphe nweru ẹnya;
ọphu ẹphe aphudu
iya ụzo.
- 6 Ẹphe nweru nchị;
ọphu ẹphe anudu
iya iphe.
Ẹphe nweru imi;
ọphu ẹphe egudedu iya
akpọ ishishi iphe.
- 7 Ẹphe nweru ẹka;
ọphu ẹphe egudedu iya
ewota iphe.
Ẹphe nweru ọkpa;
ọphu ẹphe ejedu ije;
tẹme ọphu ẹphe egudedu
ẹkpiri phẹ epfufuta opfu.
- 8 Ndu agwọ phẹ nụ;
mẹkpoo ndu dakoberu
phẹ nụ a-dụ g'agwa ono dụ.
- 9 Sụ-a; unubẹ ndibe Ízurelu;
unu dakobe Chipfu;
kele ọo ya eyejeru unu
ẹka bya aburu iya
egbobutaje unu.
- 10 Unubẹ ndibe Eronu;
unu dakobe Chipfu;
kele ọo ya eyejeru unu ẹka
bya aburu iya egbobutaje
unu.

- 11 Unubẹ ndu atsụ Chipfu ebvu;
 unu dakobe Chipfu;
 kẹle ọọ ya eyejeru unu
 ẹka bya aburu iya
 egbobutaje unu.
- 12 Chipfu anyatajẹ anyi;
 ọo-gọru ọnu-oma nụ anyi.
 Ọo-gọru ọnu-oma nụ ndibe
 Ízurelu;
 bya agọru ọnu-oma nụ
 ndibe Erọnu.
- 13 Ọo-gọru ọnu-oma nụ ndu atsụ
 yẹbe Chipfu ebvu;
 ndu upfu mẹ ndu nta.
- 14 Gẹ Chipfu mekwaa g'unu
 jaa àjàjà ka l'otu;
 unubedua l'onwunu
 mẹkpoo ụnwegirima
 ibe unu.
- 15 Gẹ Chipfu gọkwaru ọnu-oma
 nụ unu;
 mbụ onye ono, bụ iya
 meru igwe bya emee
 eliphe l'ophu ono.
- 16 Imigwe l'ophu bụkota
 kẹ Chipfu;
 obenu l'eliphe bẹ o
 wowaru nụ ndiphe.
- 17 Ọ tọ bụkwa ndu nwuhuru
 anwuhu ajajẹ Chipfu
 ajaja;
 mbụ ndu lawarụ alị
 ọ-larụ-nọdu-nggujungguji.
- 18 Ọ kwa anyịbedua a-nọdu etu
 Chipfu ẹpha.
 Anyi a-nọdu etu iya ẹpha nta-a;
 etu iya ya jasụ l'ojejoje.
 G'ajaja bụru kẹ Chipfu.

116

- 1 Mu yeru Chipfu obu;
 kẹle ọ nụmawaru olu mu.
 Ọ nụmaru mkpu, mu chikuru
 iya sụ g'o meeru mu
 eze-iphe-oma.
- 2 Eshinu ọ ngaberu mu nchị
 bẹ mu a-nọdujeepho
 araku iya jasụ gẹ mu
 a-nọ-beru.
- 3 Anwuhu shiwaa chie mu
 ẹgbirigba l'olu.

Èkpa oyi alì-maa nõdu anwu
mu kẹ kpalaa.

Iphe-ẹhuka;
waa aphụ shiẹpho
nọ-pee mu mgburugburu.

⁴ Tọbudu iya bụ;
mu bya araku Chipfu
sụ iya:

“Gube Chipfu; dzọnaa mu!”

⁵ Chipfu bụkwa onye emeje
eze-iphe-oma; bya aburu
onye pfuberekoto;
mbụ lẹ Chileke anyi bụkwa
onye aphuje obu-imemini.

⁶ Ndu amazidu iphe bẹ bụkwa
Chipfu anọduje eleta
phẹ ẹnya.

Teke mu shi nõdu l'oke mkpa
bụ iya dzọru mu.

⁷ Obu mu; jiko kabekwa
dzutabaa ike ozo;
kẹle Chipfu nwubenukaru
ngu ẹnya.

⁸ Oo gube Chipfu nafutaru ndzu
mu gẹ mu ta anwuhu.

Tẹme o buru ngu hucharu
mu ẹnya-mini;
bya egbobuta mu gẹ mu te
vukota iphe daa iko;
⁹ k'ophu mu a-nọdu ejephe
g'ọ dụ mu l'iphu Chipfu
l'alì ndu dzụ ndzụ.

¹⁰ Mu woru onwomu ye
Chileke l'ẹka.

Ono mee mu; mu sụ:
“Iphe-ẹhuka kpaakwaru
mu ẹhu shii.”

¹¹ Tẹme mu pfubulihukwapho
sụ:

“Ndiphe l'ophu bụkotakwa
ndu ntuphu-ire.”

¹² ?Denukpoo gẹ mu e-shi pfa
Chipfu ugwo iphe-oma,
o mekotaru mu g'ọ ha?

¹³ Mu a-pali okoro goshiru l'i bụ
ọ-dzọ-nwa gude
kutse Chipfu.

¹⁴ Iphe, mu rifuru angụ
emeru Chipfu bẹ mu
e-meru iya l'iphu ndu
bụ nkiya.

- 15 Anwùhu ndu duru Chipfu
nsò; bẹ ọ gùberu iphe.
- 16 Gùbe Chipfu; mu bụkwa
onye-ozì ngu ọkpòbe abubu.
Mu bụkwa onye-ozì ngu;
bya aburu nwa, nwanyị onò,
ejeru ngu ozì onò nwuru.
I mewaru gẹ mu nweru
onwomu lẹ mkpọro onò,
e shi tụa mu onò.
- 17 Mu e-gweru ngu
ngweja-ekèlè;
tẹme mu abyakwapho
araku ẹpha gùbe Chipfu.
- 18 Iphe, mu rifuru angu
emeru Chipfu bẹ mu
e-mekotaru iya l'iphu iphe,
bụ ndu nkiya.
- 19 Ọ bụru ẹka mu a-nodu
mee ya bụ l'okpoku
eze-ulo Chipfu l'echilabọ
unubẹ ndu Jierúsalemú.
G'ajaja buri kẹ Chipfu.

117

- 1 Unu jaa Chipfu ajaja unubẹ
ọhamoha.
Unu tua ya ẹpha unubẹ
ndiphe l'ophu;
2 kẹlè o yeru anyi obu
yegharu iya ẹka;
tẹme Chipfu nodu
apfushije ike l'iphe,
o pfuru jasụ lẹ tuutuutuu
lẹ m̄imiimii.
G'ajaja buri kẹ Chipfu.

118

- 1 Unu kele Chipfu ekele l'ọ
bụ onye oma;
kẹlè n-yemobu iya anọje
jasụ l'ojejoje.
- 2 Gẹ ndu Ízurelu tuko sụ:
“N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.”
- 3 Gẹ ndibe Eronu tükokwapho
sụ:
“N-yemobu iya anọje
jasụ l'ojejoje.”
- 4 Gẹ ndu atsụ Chipfu ebvú
sukwapho:

- “N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.”
- ⁵ Teke mu eje iphe-ẹhuka bẹ mu
rakuru Chipfu.
- Ọ zaa mu ẹnu bya emee mu;
mu nweru onwomu.
- ⁶ Chipfu nọ-kubewa mu;
ọphu ndzụ agụdu mu.
- ?Bụkwanu ọnu bẹ nemadzu
mmanụ sụru mu emebata?
- ⁷ Chipfu nọ-kube mu;
ọo yẹbedua bụ onye
n-yemeka mu.
- Mu e-mechaa gude ẹnya mu
huma l'e mekperu ndu
mu dụ ashị.
- ⁸ Anọdu l'ime Chipfu ezeru
ndzụ kakwa ree eme
l'adakobe nemadzu.
- ⁹ Anọdu l'ime Chipfu ezeru
ndzụ kakwa ree eme
l'adakobe ndu-ishi.
- ¹⁰ Iphe, bụ ọhamoha kepheru
mu mgburugburu etso
mu ọgu;
ọle mu gude ẹpha Chipfu
lwụ-kpekọta phẹ
g'ẹphe ha.
- ¹¹ Ẹphe nọ mu ibe k'ẹbo ẹbo;
ọle mu gude ẹpha Chipfu
lwụ-kpekọta phẹ
g'ẹphe ha.
- ¹² Ẹphe ripyaberu mu g'ẹnwu;
ọle ẹphe meekwarupho
kpuru-kpuru-kpuru
l'ali nwushihukota
g'ekperema okponku,
ọku tsupyashiru.
- Ọ bụru ẹpha Chipfu bẹ mu
gude lwụ-kpekọta phẹ
g'ẹphe ha.
- ¹³ E nwuru mu daphuu nwuphu
azụ; mu bya ada iko;
obenu ẹ Chipfu yeru mu ẹka.
- ¹⁴ Ọo Chipfu bụ ike mu;
bya aburu onye mu
agụ-ku l'ebvu.
- Ọo ya bụ onye adzoje mu nụ.
- ¹⁵ Olu ẹhu-utso yẹe agbọ ọgboo
bẹ ada wọwoowoo
l'ẹka ndu pfuberekoto
nọ.

- Èphe tũko epfu sũ: “Chipfu
 gudeakwa ẹkutara iya
 mee iphe parũ ẹka.
 16 Ọ kwa ẹkutara Chipfu bẹ ọ
 paliru imeli.
 O gude ẹkutara iya ono mee
 iphe, parũ ẹka.”
 17 Mu ta anwũhudu;
 mu a-dzũru ndzũ pfukashĩa
 iphe,
 Chipfu meru mu g'a
 nũma-dzuru.
 18 Chipfu hũwaru mu ahũhũ
 hũshia mu ike;
 ọle o to kwedu g'ọnwu
 gbua mu.
 19 Kpọhanaaru mu ọguzo
 apfũbekoto;
 gẹ mu shi iya bahũ je etua
 Chipfu ẹpha.
 20 Ọwa-a bũ ọguzo kẹ Chipfu.
 Ọ bũ ẹka ndu pfũberekoto
 eshije abahũ.
 21 Mu e-kele ngu ekele l'ì
 zarũ mu ẹnu.
 Nta-a bẹ ì bũwaa onye adzoje
 mu nũ.
 22 Mkpuma, ndu akpũ
 ọlo jìkaru; mechaarũ
 bya abũru mkpuma,
 gude ọlo.
 23 Ono bũru iphe, Chipfu meru.
 Ọ dũ anyi biribiri l'ẹnya.
 24 Ntanũ-a bũ mbọku,
 Chipfu meru.
 G'ẹhu tsọo anyi ọtso;
 anyi etekwaphọ ẹswa
 ntanũ ono!
 25 Jiko Chipfu; dzọtanu anyi!
 Mekwaa g'iphemiphe,
 anyi eme bũkotaru anyi
 ọpete; gũbe Chipfu!
 26 Ọnu-oma bẹ a gọru nũ onye
 ono,
 bũ Chipfu ziru iya g'ọ
 bya ono.
 Anyi gbẹ l'ọlo Chipfu agọru
 ngu ọnu-oma.
 27 Ọ kwa Chipfu bũ Chileke.
 O meakwaru g'iphóró,
 shi iya l'ẹka nwuaru anyi.

Unu t̄a an̄u, unu gude abya
 egweru Chipfu ngweja eri;
 kp̄ta bya l̄e mgboru mpu,
 a nmaberu
 l'oru-ngweja iya.

28 Oo ngu b̄u Chileke mu;
 ọ b̄uru ngu b̄e mu
 a-n̄odu ekele ekele.

Oo ngu b̄u Chileke mu;
 ọo ya b̄u l'oo ngu b̄e
 mu a-n̄odu ekutse.

29 Jiko unu kele Chipfu ekele
 l'ọ b̄u onye oma.

T̄eme n-yemobu iya n̄odu
 an̄oje jas̄u l'ojeje.

119

1 Ehu-utso b̄e a ḡoru n̄u ndu te
 emejedu iphe, aa-ta
 ph̄e ụta;
 ndu etsoeph̄o ekemu,
 Chipfu t̄uru.

2 Ehu-utso b̄e a ḡoru n̄u ndu etso
 iphe, ọ t̄uru l'ekemu;
 bya egude obu ph̄e g'ọ ha
 ach̄o iya ach̄oshi
 iya ike.

3 Ndu ad̄ukpoda a iphe,
 apfuduru-oto,
 ephe emeje;
 būep̄ho ụzo, ọ t̄oru b̄e
 ephe eshije.

4 I k̄awaru anyi iphe,
 i s̄uru g'e meje
 merwua l'ishi.

5 O d̄u mu g'a s̄u l'umere
 mu nḡuru anḡuru;
 ḡe mu tsoje iphe ono,
 i t̄oru ọkpa iya ono;
 6 k'ophu ọ t̄o d̄udu iphe,
 iphere iya bya eme mu;
 noo kele mu dab̄eru
 en̄ya l'iphemiphe,
 i s̄uru g'e meje.

7 Mu e-gude obu, ḡuru ìph̄or̄o
 jaa ngu ajaja;
 eshi ọphu mu anw̄u ikpe
 ngu ono, pf̄uru oto
 ono.

8 Mu e-tso iphe, i t̄oru ọkpa iya
 s̄u g'e tsoje.

- Jiko ba jikakwa mu
 phuruphuru
 gberegedege.
- ⁹ ?Denukpoo gę nwokorọbya
 e-me dobe ụzo iya g'ọ
 dubebe ree?
 G'oo-me iya bụ g'o meje iphe,
 e deru l'opfu ngu.
- ¹⁰ Mu gude obu mu g'ọ ha achọ
 ngu.
 B'ekwekwa gę mu phua ụzo
 l'etso iphe, ị sụru g'e
 meje.
- ¹¹ Opfu ngu bę mu domiwaru
 l'ime obu mu.
 Oo ya bụ g'ọ tọ dukwanu
 teke mu e-me ngu
 iphe-ęji.
- ¹² G'ajaja bụru nkengu gube
 Chipfu.
 Jiko zinaa mu gę mu e-me
 tsoje iphe, ị tọru ọkpa
 iya sụ g'e tsoje.
- ¹³ Oo ogbogboromọnu mu-a
 bę mu gudewaa gushikota
 iphe, bụkotakpoo ikpe,
 i kperu l'ọnu ngu.
- ¹⁴ Ehu anọduje atso mu uto me
 mu nọdu eme iphe,
 ị tųru l'ekemu;
 ęgube ono, ęhu atsoje onye
 kparų ęku kpashia ya
 ike ono.
- ¹⁵ Mu anọduje nggujungguji arị
 iphe, ị karų g'e meje ariri.
 Mu adabekwapho ęnya l'uzo,
 ị tọru g'e shije.
- ¹⁶ Iphe, ị tọru ọkpa sụ g'e tsoje
 aduje mu ree ememe;
 ọphu mu abyadu
 agbakutaru opfu ngu
 ono azu.
- ¹⁷ Menaarų mube onye-ozu ngu
 iphe, du ree;
 k'ọphu mu e-shi nno nọdu
 ndzu meje opfu ngu.
- ¹⁸ Mena gę mu saa ęnya;
 huma iphe, du biribiri,
 dugbaa l'ekemu ngu.
- ¹⁹ Mu bukwa onye lwarų
 alwalwa l'eliphe-a.

Jiko ba adukwa iphemiphe,
 ị sụru g'e meje ophu
 ii-domiru mu edomi.

20 Obu awahụwa mu awahụ;
 ẹka mu achọ ikpe ngu
 achoshi iya ike
 tekenteke.

21 Ndu etu onwophe ẹpha;
 bya aburu ndu a turu
 onu be iibajeru mba;
 mbu ndu ono, ahaje iphe,
 ị sụru g'e meje eme iphe
 ozo ono.

22 Mena g'e te kweru mu
 une; ophu a nma mu
 phulaphula;
 kele iphe, ị turu l'ekemu be
 mu emekotaepho.

23 A makwaru-a le ndu-ishi
 anokobeje achiru mu
 ejo idzu; obenu l'iphe,
 mube onye-ozu ngu
 anoduje ari bu ge mu
 e-me tsoje iphe,
 ị toru okpa iya su g'e tsoje.

24 Oo eme iphe, ị turu
 l'ekemu bu iphe,
 aduje mu ree.

O buru iya anoduje akpo-ziru
 mu uzo iphe, mu e-me.

25 E wozekpoeru mu pho woru
 mu dee adee l'urwuku.

Mephunu ndzu mu azu g'o
 buru k'ophuu, bu iya bu iphe
 ono, opfu nkengu pfuru ono.

26 Mu doru ngu g'uzo mu gbaru;
 ị ngaberu mu nchi.

Zinaa mu iphe, ị toru okpa
 iya su g'e tsoje.

27 Mena g'iphe, ị karu
 g'e meje doo mu enya.

Oo ya bu ge mu ato
 nwehu ria k'iphe, du biribiri,
 iimeshi.

28 Mu guwaru aphu jasu ike
 bvube mu ree.

Jiko menaa g'ike du mu,
 bu iya bu iphe,
 opfu ngu pfuru.

29 Phufu mu ge mu ta anodu
 l'uzo ẹgedede.

- Menaarú mu eze-iphe-oma;
 zia mu ekemu ngu.
- 30 Mu hatawaru eme ire-lanú.
 Ọ búru ikpe ngu g'ọ ha bẹ
 mu wowaru dobe onwomu
 l'uzo iphu.
- 31 Iphe, mu gudeshi ike ememe
 bú iphe,
 gùbe Chipfu túru l'ekemu.
 B'ekwekwa g'e mee mu
 iphe-iphere.
- 32 Úzo, mu anọduje agba etso
 bú eme iphe, ị sùru g'e meje;
 kẹle i mewaru g'ẹhu-útso ji
 mu obu ejiji.
- 33 Jiko Chipfu; zinaa mu gẹ
 mu e-shije etso iphe,
 ị tọru ọkpa iya sù g'e tsoje.
 Ọo ya bú gẹ mu emekwanaa
 ya jasù l'ikpazù iya.
- 34 Mena g'iphe doje mu ẹnya;
 k'ọphu mu a-duje ike dobe
 ekemu ngu ono;
 bya egude obu mu g'ọ ha
 emekọtaje iya ememe.
- 35 Goshi mu úzo, mu e-shije
 eme iphe, ị sùru g'e meje;
 kẹle ọ búe ya phọ bú iphe,
 atsoje mu útso ememe.
- 36 Gọ-zinaa obu mu g'ọ gha
 iphu l'eme iphe, ị túru
 l'ekemu.
 G'ọ tọ gha iphu l'eri ndu ọzo
 urwu.
- 37 Mena gẹ mu te eworu ẹnya
 dabẹ l'iphe-mmanú.
 Mephunu ndzù mu azù g'ọ
 búru k'òphúú, bú iya bú iphe,
 opfu ngu pfuru.
- 38 Menaarú mu iphe,
 i kweru ukwe l'ii-meru mụbe
 onye-ozí ngu;
 k'ọphu aa-wata ngu atsù ebvu.
- 39 Wofunuru mu iphe-iphere ono,
 mu atsù ebvu ono;
 kẹle ekemu ngu dù ree.
- 40 Iphe, ị karú g'e meje
 agushikpoo mu
 ike ememe.
 Jiko gudenu kẹle ị bú onye
 pfuberekoto dobe

mu ndzú.

41 Goshinu mu n-yemobu ngu
ono jiko Chipfu.

Dzọtanu mu; noo kẹle ọọ iphe,
i kweru ukwe l'ii-meru mu.

42 Ọọ ya bụ gẹ mu amaru iphe,
mu a-sarụ yeru ndu ekweru
mu une;
kẹle mu kpọru obu ye
l'opfu ngu.

43 Ta anafukwa mu ire-lanụ,
dụ mu l'ọnu;
kẹle mu chiru ọpfun kwẹe
l'ikpe, i kperu.

44 Ọọ iphe, ekemu ngu pfuru bẹ
mu e-meje
jasụ lẹ tuutuutu lẹ
mijimiimii.

45 Mu e-nwekpọru onwomu
tsoru aghaphe;
kẹle mu tükochawaru iphe,
i karụ g'e meje maẹberu.

46 Mu a-pfuru l'iphe ndu eze
pfua k'iphe, i turu l'ekemu.

Ọphe iphere abyadụ adụ mu.

47 Iphe, aduje mu ree bụ
eme iphe, i sụru g'e meje;
noo kẹle mu yeru iya obu.

48 Mu amachije ẹka mu labọ gẹ
mu nata iphe, i sụru g'e meje,
bụ iya bụ iphe ono,
mu yeru obu ono;
tẹme mu nọdu anọduje
nggujunguji arị k'iphe ono,
i tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje
ono.

49 Nyatakwa opfu, i pfuru yeru
mube onye-ozu ngu;
noo kẹle i mewaru;
mu Leahaa ẹnya iphe.

50 Iphe, aduje mu obu mẹ mu
nọdu eje iphe-ẹhuka bụ lẹ-a:
L'ukwe-iphe, i kweru mu
emeje gẹ ndzú mu bụru
k'ọphúú.

51 Ndu eku onwophẹ bẹ achije
mu ọchi kpọkiri huchaa
akpọkiri hu;
ọle o too mejedu mu gẹ mu
haa eme iphe,
ekemu ngu pfuru.

- 52 Gube Chipfu; ọobujeru;
mu -nyata ikpe ngu ono,
shirọ teke ndiche ono
l'ọ dụ mu obu.
- 53 Ehu-eghu azuje mu pfuurii;
ọ buru ndu ejo-iphe
akpaje iya;
mbu ndu ono,
jikaru edobe ekemu
ngu ono.
- 54 Iphe, i toru okpa iya su g'e
tsoje abujeru ishi ebvú mu
l'iphe, bukpoọ ọlo,
mu zekporu l'uzo ije mu-a.
- 55 L'enyashi be mu anyataje
epha gube Chipfu;
l'o mee mu ge mu dobe
ekemu ngu.
- 56 Iphe, mu aghaje iphu ememe
teke bukpoọ teke mu no
bu eme iphe,
i karu g'e meje.
- 57 Oo ngu bu okiphe nkemu
gube Chipfu.
Mu kwewaru ngu ukwe le
mu a-nodu eme opfu ngu.
- 58 Mu gudewaa obu mu g'ọ ha
ele ngu enya l'eka.
Menaaru mu eze-iphe-oma,
bu iphe,
i kweru mu ukwe iya.
- 59 Mu lewaru uzo mu enya
uswe lee ya ogologo;
bya eshiwaa iya futu bya
awata eme iphe,
i turu l'ekemu.
- 60 Mu e-me egwegwa;
mu ta akpodu upfu
eme iphe, i suru g'e meje.
- 61 O -betachakpo ndu
ejo-iphe kee mu egbu;
mu ta abyadu azoha
ekemu ngu.
- 62 Ọobujeru; a -nonyaa l'echi
abali;
mu agbalihu kele ngu
ekele k'ikpe ngu ono,
pfuru oto ono.
- 63 Iphe, bukpoọ ndu atsụ ngu
ebvú be mu l'ephe
eshikota onya;

mbụ ndu ono, tukuru iphe,
 ị karụ g'e meje g'ọ ha
 emekọta ono.

64 Eliphe l'ophu bẹ n-yemobu
 gube Chipfu jiru ke
 pyimu pyimu.

Jiko zinaa mu iphe ono,
 ị toru okpa iya sụ g'e
 tsoje ono.

65 Jiko Chipfu; menaarụ mube
 onye-ozu ngu iphe-oma;
 eshinu ọ bụ iphe,
 i kweru ukwe iya.

66 Zinaa mu mmamiphe;
 yee ekpe ikpe,
 dụ nhamunha;
 kele mu kwekwaru eme
 iphe, i sụru g'e meje.

67 A byaru awata mu anụ
 chiipfuu;
 mu shiswehawarọ ụzo;
 obenu lẹ nta-a bẹ mu
 kwewaru eme opfu
 ngu.

68 Ị bụ onye oma; teme ị nọdu
 emejkwaphọ iphe,
 dụ ree.

Zinaa mu etso iphe,
 ị toru okpa iya sụ g'e tsoje.

69 A makwaru-a lẹ ndu eku
 onwophẹ anọduje
 adzushi ụka ekpu mu;
 obenu lẹ mu gudeepho obu
 mu g'ọ ha emekọta
 iphe, ị karụ g'e meje.

70 Ndu ono bẹ imemini
 nemadzụ ta adujedu.

Obenu lẹ mbẹdua bụ eme
 iphe, ekemu ngu
 pfuru aduje mu ree.

71 Chiipfuu ono, a nuru mu ono
 dukwa-a ree;
 k'ophu mu a-nwuta etso iphe,
 ị toru okpa iya.

72 Ekemu, shi ngu l'onu bẹ mu
 kakwa agube iphe eme
 l'unubuku mkpola-ododo
 waa mkpola-ochaa.

73 Oo aka ngu bẹ i gude kpua
 mu; bya emee mu;
 mu nguru anguru.

- Jiko menaa gẹ mu maru iphe
 k'ophu mu a-nwụ eme
 iphe, ị sụru g'e meje.
- 74 Gẹ ndu atsụ ngu ebvu
 tekwa a ẹswa m'ẹphe
 hụma mu;
 noo kele iphe,
 mu daru ngaberu bu
 opfu nkengu.
- 75 Gube Chipfu; mu makwaru-a
 l'ikpe ngu pfuru ọto;
 teme l'ị pfu-shiru ike l'iphe,
 i pfuru nua mu chiipfu.
- 76 Gẹ n-yemobu ngu bunuru
 iphe, a-nọduje adu mube
 onye-ozu ngu obu;
 eshi ophu o bu iphe,
 i kweru mu ukwe iya.
- 77 Phunaaru mu obu-imemini
 k'ophu mu a-nodu ndzu;
 kele iphe,
 aduje mu ree bu ekemu
 nkengu.
- 78 G'e menuru iphere kpube
 ndu eku onwophe;
 kele ẹphe mesweru mu;
 l'ebe o du iphe,
 mu meru phe.
- Obenu le mbedua
 anodujeepho ari iphe,
 i karu g'e meje l'oriri.
- 79 Gẹ ndu atsụ ngu ebvu
 byapfutajekwa mu;
 mbu ndu iphe,
 i turu l'ekemu doru ẹnya.
- 80 Gẹ mu tukokwa iphe,
 i toru okpa iya su g'e
 tsoje tsokota; g'o to dukwa
 ẹka uta a-du mu l'ehu;
 ophu e shi nno mee
 mu iphe-iphere.
- 81 Meji atofuakwa mu atofu ẹka
 ọogu mu g'a dzota mu;
 obenu l'eka obu mu du
 bu l'opfu ngu.
- 82 Ẹnya anyiwa mu ẹrwa;
 ẹka mu ele ẹnya teke
 ii-me iphe,
 i kweru ukwe iya.
- Mu asuje: “?Bukpohunaa teke
 ole be ii-du mu obu?”

- 83 A makwaru-a le mu du g'akpo,
 a miberu l'enwuru-oku;
 mbu akpo, eeyeje mee.
 Obenu le mu ta azohajedu iphe,
 i toru okpa iya su g'e tsoje.
- 84 ?Bu teke ole be mube
 onye-ozu ngu a-taberu
 nshi?
 Kporu mu teke ii-bebe hua
 ndu akpa mu ehuhuhu.
- 85 Ndu eku onwophe ebvujeru
 mu nsu ge mu daba.
 Ono buru iphe, i turu ekemu
 su g'e te emejeshi.
- 86 Iphemiphe, i suru g'e meje be
 pfukotaru nhamunha.
 Yenuru mu aka;
 kele ndiphe akpa mu ehuhuhu
 l'ebe adu iphe,
 mu meru phe.
- 87 O bufua nwanshi;
 m'ephe ehufu mu ge mu
 ta noduhe l'eliphe-a;
 obenu le mu ta
 agwobeduru eme iphe,
 i karu g'e meje.
- 88 Eshinu i yeru mu obu;
 kwachinaa ndzu mu g'o to
 du iphe, e-me iya nu;
 k'ophu mu e-meje iphe,
 i gude onu ngu tua l'ekemu
 su g'e meje.
- 89 Opfu gube Chipfu a-no jasu
 l'ojejoje.
 O keru ke jingujingu
 l'akpaminigwe.
- 90 Ipfushije ike l'iphe, i pfuru;
 e -shi l'ogbo sweru ogbo.
 I meru eliphe dobe;
 o kporu g'abara.
- 91 Ikpe, i kperu g'o hakpo
 kpoerupho g'abara
 byasu ntanu-a;
 kele iphemiphe ejeru
 ngu ozi.
- 92 O to bu l'ekemu ngu shiepho
 eshinu buru iphe,
 aduje mu ree;
 me mu alakwa l'iyi le teke
 ono,
 mu shi eje iphe-ehuka ono.

- 93 Mbù lẹ mu ta abyadù azọha
eme iphe, ì karù g'e meje;
kẹle ọo ya bẹ i gude
mephu ndzù mu azù;
ọ buru k'òphúú.
- 94 Dzonaa mu; kẹle mu bụ nkengu;
tẹme mu bya atukowa iphe,
ì karù g'e meje g'ọ ha
maeberu.
- 95 Ndu ẹjo-iphe kwageberu
akwagebe g'ẹphe
mebyishia mu;
ọle mu a-tukoephe iphe,
ì turu l'ekemu kwakọbe l'ime
obu mu arì iya ọriri.
- 96 Iphe, a sùru l'ọ dẹbe ree
bẹ mu ahumajeephe l'ọ
duru ẹka ọ phoduru;
obenu l'iphe,
ì sùru g'e meje dẹbe ree.
- 97 Ekemu ngu bẹ mu yekwarù
obu yegharù iya ẹka.
Ọo ya bẹ mu anọduje arì l'ọriri
l'ime obu mu
mkpürumkpuru.
- 98 Eme iphe, ì sùru g'e meje
mewaru;
mu ka ndu ọhogu mu amaru
iphe;
kẹle ọonoduje swiru mu
mkpürumkpuru.
- 99 Ẹnya kakwa mu erwu alì
e -me lẹ ndu ezi mu iphe;
kẹle mu anọduje arì k'iphe,
ì turu l'ekemu l'ọriri.
- 100 Mu ka ndu bụ ọgerenya
amaru iphe;
kẹle mu emeje iphe,
ì karù g'e meje.
- 101 Ọkpa mu labọ bẹ mu
meerupho ọphu
ooshiswetajẹdu ọzo,
bù ẹjo ọzo;
k'ọphu mu e-meje opfu ngu.
- 102 Mu ta ahajẹkwaru ikpe,
i kperu;
kẹle ọo gubedua l'onwongu
ziru mu iphe.
- 103 Ẹgube g'iphe, i pfuru
atsọ-bekwanù mu ọtso!
Ọ kakwa mu ọtso;

e -me ịe manụ-ẹnwu.

104 Urwu, mu eritaję l'eme iphe,
ị karụ g'e meje be
bụ nkwamenya.

Ọ bụru iya meru g'o gude
iphe, bukpoọ ụzo ughoshi
dukota mu ashi.

105 Opfu ngu bụ orọku,
mu egudeje hụma ẹka mu
a-zobe okpa;
bya aburu iphoro,
du l'uzo mu eshi.

106 Mu gudewaa obu mu pfua
ya hoo haa;
bya eriru angụ ye iya;
ịe mu a-noduepho eme iphe,
ikpe ngu ono,
pfuru oto ono pfuru.

107 Mu jenukawaru iphe-ehuka.
Gube Chipfu;
mephunu ndzu mu azu
g'ọ bụru k'ophuu,
bụ iya bụ iphe,
opfu ngu pfuru.

108 Jiko Chipfu; natanu ajaja
owa-a, mu gude obu mu
aja ngu-a.

Zikwaa mu pho g'ikpe
ngu gbaru.

109 A makwaru-a ịe mu achijeru
ndzu mu l'eka tekenteke;
obenu ịe mu ta abyakwa
azoha ekemu ngu.

110 Ndu ejo-iphe gbabewaru
mu onya;
ole o too medu mu ge mu
haa eme iphe, ị karu g'e meje.

111 Iphe, ị turu l'ekemu bụ
okiphe mu jasụ ịe
tuutuutuu ịe mimiimii.

Ọ bụru iya emeje g'ehu
tso mu utso l'ime obu mu.

112 Eka mu phoberu bụ l'etso
iphe, ị toru okpa iya su
g'e tsoje
jasukpoephe ge mu
a-no-beru.

113 Ndu anoduje abo obu ebo
be du mu ashi;
obenu l'ekemu nkengu be
mu yekwanuru obu.

- 114 Oo ngu bú ẹka mu edomije
onwomu;
bya aburu onye mu nọ
l'ẹka iya ezeru ndzụ.
Eka mu chiru ụpfu yee
bú l'opfu ngu.
- 115 Unu pakwaru mu haa;
unube ndu eme ejo-iphe;
k'opfu mu a-nọdu emeje
iphe,
Chileke mu sụru g'e meje.
- 116 Bunuru agbarike mu;
l'ọ bú iphe, i kweru ukwe iya;
ge mu anọdu ndzụ.
B'ekwekwa g'iphe ono,
mu ele ẹnya iya ono mebyia
mu iphu.
- 117 Gudeshinaa mu ike;
k'opfu aa-dzọta mu.
Mu a-nọdujeepfo akwabẹ iphe,
ị toru ọkpa sụ g'e tsoje
ono ụbvù.
- 118 Ndu haru etso ọkpa iphe,
ị toru tsoahaa iphe ọzo be
ijikaje ajika ophu;
kele ẹregede,
ephe agba bú ke mmanu.
- 119 Iphe, bukpuo ndu ejo-iphe,
nọ l'eliphe be iikpoje
g'e kporu ntụ.
Noo g'o gude mu yee obu l'eme
iphe, ị turu l'ekemu.
- 120 Ogwehu mu aphukota jijijiji
ẹka mu atsụ ngu ebvu;
bya atsukwapho ikpe
ngu ebvu.
- 121 Mu mewaru iphe,
pfuru ọto bya aburu iphe,
du nhamunha.
Jiko ba pakwaru mu haaru
ndu eme mu ewere.
- 122 Jiko kwenaa onye-ozu
ngu ukwe l'ii-nọdu-a
eleta iya ẹnya.
Te ekwekwa ge ndu eku
onwophe mee mu ewere.
- 123 Ẹnya anyiwa mu ẹrwa ẹka
mu ele ẹnya g'ị bya
adzọta mu;
bú iya bú iphe,
gube onye pfuberekoto

- kweru mu ukwe iya.
 124 Menaarú mube
 onye-ozí ngu iphe, dú ree;
 eshinu í yeru mu obu.
 Zinaa mu iphe,
 í toru okpa iya sú
 g'e tsoje.
 125 Mbèdua bú onye-ozí ngu;
 jiko menaa g'iphe doje
 mu ɛnya;
 k'ophu iphe,
 í turu l'ekemu e-do
 mú ɛnya.
 126 Gube Chipfu;
 mekwaa ire nta-a;
 kele ekemu,
 í turu be e tee tsohedu.
 127 Oo l'ole mu yeru iphe,
 í sùru g'e meje obu;
 yeghata iya ge mu
 yeru okpobe mkpola-ododo;
 128 teme mu kweta l'iphe,
 í karú g'e meje be
 pfuchaaru oto;
 meru g'o gude uto
 ughoshi dukota mu ashí.
 129 Iphe, í turu l'ekemu
 dú biribiri.
 Noo g'o gude mu nodu
 etso iya l'o rwuberu iya.
 130 Eka opfu ngu bataru
 be iphóro etsojeru iya;
 teme o nodu emeje
 ge ndu amazidu iphe
 maru iphe.
 131 Mu sarú onu wata atú
 hehehe;
 eka egu eme iphe,
 í sùru g'e meje agu mu.
 132 Ghanaaru mu iphu;
 jiko meeru mu eze-iphe-oma;
 g'iimejeru iphe,
 bukpuo ndu yeru epha
 ngu obu.
 133 Menaa ge mu hajé okpa
 g'í sùru g'a hajé iya.
 Te kwekwa g'iphe-eji,
 kapyabe mu ɛnya.
 134 Gbafuta mu l'eka ndu eme
 mu ewere;
 k'ophu mu a-nodu emeje

- iphe, i karu g'e meje.
- 135 Mena g'iphu ngu gbua
nwjinwii l'ehu mube
onye-ozu ngu.
- Zinaa mu iphe, i toru okpa
iya su g'e tsoje.
- 136 Enya-mini aso mu
gborogboro l'enya;
kele e tee etsodu
ekemu ngu.
- 137 I bu onye pfuberekoto gube
Chipfu;
teme ikpe ngu pfuru nhamunha.
- 138 Iphe, i tushiru l'ekemu dobe
pfukotaru nhamunha;
teme ephe bukotaru
ire-lanu.
- 139 Obu, mu yeru ngu rimiwaru
mu ishi;
kele ndu ohogu mu ta
agubeduru opfu ngu iphe.
- 140 Iphe, i kweshiru ukwe
ememe be a towaru
nwehu dalekota adale.
- Mube onye-ozu ngu bya eyee
phe obu ntumatu.
- 141 A maru-a le mu bu
iphe-mmanu;
teme ophu o dudu iphe,
a guberu mu;
obenu le mu ta zohaduru
eme iphe, i karu g'e meje.
- 142 Apfubekoto nkengu
a-dwaro jeye l'ojejoje;
teme ekemu ngu buru
ire-lanu.
- 143 Ejo iphe-ehuka;
waa aphu so-kputeru mu;
obenu le mu yeluru-a iphe,
i suru g'e meje obu.
- 144 Iphe, i turu l'ekemu dobe
du nhamunha jasu
le tuutuutuu le mijimiimii.
- Mena g'e mu nweru
egomunggo k'ophu mu
a-nodu ndzu.
- 145 Mu gude obu mu g'o ha
kua ngu oku;
zanu mu enu jiko Chipfu;
k'ophu mu a-nodu etso iphe,
i toru okpa iya su g'e tsoje.

- 146 Ọọ ngu bẹ mu kuru oku;
 dzọnaa mu;
 k'ọphu mu a-nọdu eme iphe,
 ị tųru l'ekemu.
- 147 Mu gbẹshiru tẹme nchi
 bọhu wata echi mkpu
 g'e yeru mu ẹka;
 ẹka ẹnya mu dų bu
 l'opfu ngu.
- 148 Ẹnya adujee mu phọ sasarasa
 jasų nchi abọhu;
 k'ọphu mu a-tọ nwẹhu rịa
 ọriri l'ukwe-iphe,
 i kweshiru.
- 149 Numanu olu mu;
 k'ọphu yẹe n-yemobu
 ngu a-dagba.
- Mephunu ndzų mu azų
 g'ọ bųru k'ọphúú;
 jiko Chipfu, bų iya bų iphe,
 i kperu l'ikpe.
- 150 Ndu anọduje achiru mu
 ẹjo idzu nọakwa mu ntse;
 obenu l'ekemu ngu nọ
 phẹ ụzenya.
- 151 Gube Chipfu nọakwapho
 ntse; tẹme iphe,
 ị sųru g'e meje tųkoru
 bųkotaru ire-lanų.
- 152 Teke dųhakupowaro ẹnya
 bẹ mu shi l'iphe,
 ị tųru l'ekemu
 nwụta l'ị tọru ọkpa iya
 dobe g'ọ nọ jasų l'ojejoje.
- 153 Lenaa ẹnya l'iphe-ẹhuka,
 mu eje; dzọo mu;
 kẹle mu ta zọhajeduru
 ekemu ngu.
- 154 Hanaaru mu enge;
 gbafuta mu;
- Mephunu ndzų mu azų g'ọ
 bųru k'ọphúú, bų iya bų iphe,
 i kweru ukwe iya.
- 155 Ndzọta nọ ndu ẹjo-iphe
 ụzenya;
 kẹle ẹphe te esejedu
 g'ẹphe e-me maru iphe,
 ị tọru ọkpa iya sų g'e tsoje.
- 156 Aphų obu-imemini kẹ gube
 Chipfu parų ẹka.
- Mephunu ndzų mu azų g'ọ

- buru k'òphúú, bú iya bú iphe,
i kperu l'íkpe.
- 157 Ndu achì mu lẹ njọ pakwaru
igwerigwe;
ọle iphe ono ta akpòshiduru
mu eme iphe, ì tũru l'ekemu.
- 158 Ndu e gudedu ire phẹ ẹka
bẹ agbarwuje mu ẹpho
mẹ mu hũma phẹ;
kẹle ẹphe te emejedu iphe,
opfu ngu pfuru.
- 159 Hũmawaro gẹ mu
yeberu obu l'eme iphe,
ì karu g'e meje.
- Gudenu kẹle i yeru mu obu
kwachia ndzu mu
jiko Chipfu.
- 160 Opfu ngu l'ophu bukota
ọkpobe opfu;
tẹme ikpe, pfuru ọto ono,
iikpeje ono bukotaru iphe,
a-nọ jasụ l'ojeje.
- 161 Ndu-ishi anọduje akpa
mu ẹhu l'ẹbe adu iphe,
mu meru phẹ;
obenu l'iphe, mu aphujeru
kpaakpaakpaa
kpoloko bú opfu ngu.
- 162 Ukwe-iphe, i kweru mu
emeje g'ẹhu tsoo mu uto;
g'onye kwataru iphe,
ha shii l'okwata.
- 163 Ughoshi du mu ashì;
tẹme mu nọdu anọduje
akpo-yiru iya ukuvu;
obenu lẹ mu yekwanuru
ekemu ngu obu.
- 164 Ugbo esaa lẹ mboku bẹ mu
etuje ngu ẹpha k'íkpe ono,
iikpeje nhamunha ono.
- 165 Ndu yeru ẹnya l'ekemu ngu
bẹ ẹhu dukpoo guu
dushia ya ike;
ophu ọ dudu iphe,
byaru aburu opfu du phẹ
l'okpa.
- 166 Mu nọ kwaberu gube Chipfu
g'ì bya adzota mu;
tẹme mu nọdu emeepho
iphe, ì sũru g'e meje.

- 167 Mu emeje iphe, ì tũru l'ekemu;
kẹle mu yeru iya obu
shingushingu.
- 168 Mu anọduje eme iphe,
ì karu g'e meje bya
emekwaphọ iphe,
ì tũru l'ekemu;
kẹle iphemiphe,
mu eme bẹ ì makọtaru.
- 169 Gẹ mkpu, mu echi rwunaa
ngu nchì jiko Chipfu.
Mena g'iphe doje mu ẹnya,
bù iya bù iphe,
opfu ngu pfuru.
- 170 Jiko g'arwọrwo, mu arwo
rwunaa ẹka ì nọ.
Nafutanu mu, bù iya bù iphe,
ì kweru ukwe iya.
- 171 G'ogbogboromọnu mu
bunuru etu ngu ẹpha
eji iya pyimu;
kẹle ì ziru mu iphe,
ì toru okpa iya sù g'e tsoje.
- 172 Mu e-gude onu mu gụa opfu
nkengu l'ebvu; kẹle iphemiphe,
ì sùru g'e meje pfuru
nhamunha.
- 173 Jiko machinaa ẹka ngu
kwagebe g'i yeru mu ẹka;
kẹle iphe, mu hataru bù
eme iphe, ì karu g'e meje.
- 174 Iphe, agù mu nù bù g'ì dzọta
mu jiko Chipfu.
Ekemu ngu aduje mu ree ememe.
- 175 Hanaa mu gẹ mu nọdu ndzù
tuje ngu ẹpha.
Jiko g'ikpe, iikpeje
gudeshinaa ndzù mu.
- 176 Mu kpaphuhuwaru g'aturu,
tuphahuru etuphahu.
Jiko chọnaa mube
onye-ozì ngu;
kẹle mu ta zohajeduru
iphe, ì sùru g'e meje.

120

*Ebvú, aaguje mẹ a -nọdu
eje Jierúsalemú*

- ¹ Mu rakuru Chipfu teke mu
eje iphe-ẹhuka;

- ọ nụma olu mu.
² Dzoṭanu mu jiko Chipfu
 l'ẹka ndu ntuphu-ire;
 mẹ l'ẹka ndu ẹregede.
³ Unube ndu ẹregede;
 ?bu ọnu be unu ari
 l'oo-me unu?
 Mbụ ?bukpoo ọnu be unu
 ari l'oo iphe,
 oo-gude byapfuta unu?
⁴ Oo-zi ndu ojogu;
 ẹphe egude apfu,
 tųpyiru zinguzingu bya
 ahya unu ahuhù.
 Ẹphe emee unu; unu adabyiru
 l'ẹka ono ata pfupfufu
 g'icheku oku.
⁵ Nshio mube onye jeru
 ahata ali Meshoku buru;
 mbụ mube onye bu
 l'ulo-ekwa ndu Keda.
⁶ Mu le ndu nchi-adu-doo
 du ashị shiwaa ụzenya
 butaru;
⁷ obenu le mbedua,
 bu onye anoduje eme ge
 nchi du doo-a abujeru;
 mu -nodu epfuru phe
 opfu belebele;
 ẹphe akpaa vulavula
 g'ephe bya etsoo
 mu ogu.

121

*Ebvú, aaguje me a -nodu
 eje Jierúsalemu*

- ¹ Mu paliru ọnya lee l'eli úbvú
 úbvú ono su:
 “?Bụ awe be n-yemeka mu
 eshije?”
² N-yemeka mu eshije l'ẹka
 Chipfu;
 onye meru igwe mee
 mgboko.
³ Onye ono, eche ngu nche
 ono be mgbenya ta abyadu
 ezinwuta ọnya;
 teme ophu o kwedu g'okpa
 chiswafu ngu.
⁴ Mbụ le-a; onye ono,
 eche ndu Ízurelu nche ono

bẹ mgbenya ta abyadu
ezinwuta ɛnya;
ọphu ọ bụro k'eye iya
ekuru ekuru.

- ⁵ Ọo Chipfu eche ngu nche;
bya aburu iya bụ mkpu,
a turu doberu ngu;
teme ọ buru iya anọduje ngu
l'ekutara egbobuta ngu.
- ⁶ Anwụ, echi l'eswe ta adudu
iphe, oo-me ngu;
ọphu ọ bụro k'onwa,
echi l'enyashi.
- ⁷ Ọo Chipfu ephufuje ngu
l'eka ejo-iphe nọkota.
Ọo yẹbedua anọduje eche
ndzụ ngu nche.
- ⁸ Ọo Chipfu l'eduje ngu ije
l'eyeje mẹ l'alwalwa;
shita nta-a jasụ l'ojeje.

122

*Ebvụ, aaguje mę a -nọdu
eye Jierúsalemu; onye
deru iya nụ bụ Dévidi*

- ¹ Ẹhu tsọru mu ụtso teke ẹphe
suru mu:
“G'anyi je l'eze-ulo Chipfu!”
- ² Anyi zọbeakwaru ọkpa
l'onu-abata gube Jierúsalemu.
- ³ Jierúsalemu bụ eze mkpukpu,
a kpuru; ọ nọkobe l'eka lanu
ama ntumatu.
- ⁴ Ọo ẹka ono bẹ bụ ẹka
ọkpa-ipfu anọduje awu ala;
mbu ọkpa-ipfu ke Chipfu;
awu eye etu Chipfu ẹpha;
bụ iya bụ iphe,
ị turu l'ekemu doberu
ndu Ízurelu.
- ⁵ Ọo l'eka ono bẹ aba-eze,
a nọ ekpe ikpe nọ;
mbu aba-eze,
shi l'ulo Dévidi.
- ⁶ Pfulu nụ Chileke gę nchị
dụ doo lẹ Jierúsalemu:
“G'iphemiphe, bukwaru ndu
yeru ngu obu k'oma k'oma.
- ⁷ Gę nchị dukwa ndu igbulọ
ngu nọ-pheru
ngburugburu doo.

G'èhu-guu bukwaru kẹ ndu
bu l'ime ọlo-mgbobuta
ngu.”

⁸ Mu gude iswi ẹhu unwune mu;
yẹẹ ọnyà mu phẹ asụ:
“Gẹ nchị dukwa doo l'ime
gube Jierúsalemu!”

⁹ Mu gude iswi ẹhu eze-ọlo
Chipfu, bu Chileke anyi
achọ g'iphemiphe bukotarú
k'oma k'oma lẹ
Jierúsalemu.

123

*Ebvú, aaguje mẹ a -nọdu
eje Jierúsalemu*

¹ Mu paliru ẹnya mu lee l'ẹka ị nọ;
mbụ l'ẹka ị nọ gube onye ono,
sugaru l'aba-eze ngu
l'imigwe ono.

² Ọo ẹgube ono nwoke,
bu ohu anọduje ele nnajìuphu
iya ẹnya l'ẹka-a;
bya aburu ẹgube ono nwanyị,
bu ohu anọduje ele nwanyị,
nwe iya nù ẹnya l'ẹka-a;
bukwapho g'anyịbedua
a-nọdu ele Chipfu,
bu Chileke anyi ẹnya l'ẹka
gbiriri jasụ teke ọo-phuru
anyi obu-imemini.

³ Meeruro anyi eze-iphe-oma
jiko Chipfu.
Jiko meeruro anyi eze-iphe-oma;
l'ike bvụwaru anyi anuma
ẹka ndu ọzo epfu l'o to
nwedu iphe, anyi bu.

⁴ Mbụ ike bvụwaru anyi
anuma ọchi,
ndu eku onwophe achị anyi;
waa anuma ẹka ndu etu
onwophe epha epfu
l'o to nwedu iphe,
anyi bu.

124

*Ebvú, aaguje mẹ a -nọdu
eje Jierúsalemu; onye
deru iya nù bu Dévidi*

¹ Ọ tọ bu lẹ Chipfu nọ-kube

anyi ...

Ngwa; g'unube ndu Ízurelu
tuko pfua sù:

² O tọ bụ ịe Chipfu nọ-kube
anyi;

teke ndiphe tsoru anyi oḡu;

³ mbụ teke ono, ẹhu-eghu
pẹ shi nwuhu phuruphuru
g'ọku l'ẹhu anyi ono;

m'ẹphe elwekwaa anyi ịe ndzụ;

⁴ mbụ-a; ẹphe gege erikwa
anyi túbukungu g'utso;
bụru ọchioku mini sọta
anyi tųgbua;

⁵ bụru ukporo-mini
kpota anyi;

anyi eje abụru ọla-l'iswi.

⁶ G'ajaja bụru kẹ Chipfu,
bụ onye ono, te ekwedu
g'ẹphe gude eze

takashia anyi atakashia ono.

⁷ Anahụ, anyi nahuru pẹ
dụwaa g'enu, nahuru
onye agba ọnyà-enu.

Ọnyá ọbu bẹ a gbajishiru;
anyi shi nno nahụ
gbala.

⁸ N-yemeka anyi eshije
l'eka Chipfu;
onye meru igwe mee
mgboko.

125

*Ebvú, aaguje mę a -nọdu
eje Jierúsalemu*

¹ Ndu dakoberu Chipfu dụ
g'úbvú Zayọnu, e tee
nwubatadu enwubata;
bya abụru úbvú,
a-nọwaro jasụ l'ojejeje.

² Oo g'úbvú nọ-pheru
Jierúsalemu
mgburugburu-a;
bụ gẹ Chipfu a-nọ-pheje
ndibe iya mgburugburu
shita nta-a jasụ ịe
tuutuutuu ịe mimiimii.

³ Ndu ẹjo-iphe taa bụkwaru
ishi ndu pfuberekoto;
odumeka bẹ ndu ono

pfúberekoto ono
e-yekwa ẹka l'eme
ẹjo-iphe.

⁴ Jiko Chipfu; menaarú ndu
oma ree;
mbú ndu obu phẹ
guru ìphóró.

⁵ Ọle iphe, búkpoo ndu
eshi ọzo,
apfúdurú nhamúnha
bẹ Chipfu a-túko ẹphe
lẹ ndu eme ẹjo-iphe
l'alì-a wofukọta.

G'ẹhu-guu búkwaru kẹ
ndu Ízurelu.

126

*Ebvú, aagúje mẹ a -nọdu
eje Jierúsalemu*

¹ Teke Chipfu duphutaru ndu
ono, a kpúru lẹ ndzú
ono azú lẹ Zayọnu bẹ ọ
dú anyi g'ọ bú lẹ nrwọ
bẹ anyi arwọ iya.

² Ọnu-ọchi kojachaa anyi
asha ekoja.

Ire pfúru anyi ọto l'agú
ebvú ẹhu-útso.

Ndu ọhozo wata epfu sù:
“Chipfu meakwaru phẹ iphe,
parú ẹka.”

³ Chipfu meakwaru anyi iphe,
parú ẹka.

Ọ búru iya meru g'ọ gude
ẹhu nọdu atsọ anyi
ntumatú.

⁴ Jiko Chipfu; duphunu anyi
azú l'ọnodu anyi ono;
ẹgube ono, i meru;
nggele sọahaa gborogboro
l'echięgu ndọhali ono;

⁵ k'ọphu ndu gude
ẹnya-mini kúa iphe l'alì
e-gude ebvú ẹhu-útso
kpata iya akpata;

⁶ mbú l'onye ono,
gude ẹnya-mini akú
iphe l'alì bẹ a-guru ebvú
ẹhu-útso lwa;
vuru wọpfula-wọpfula iphe,

o metaru l'opfu iya.

127

*Ebvu, aaguje me a -nodu
eje Jierúsalemu; onye deru
iya nu bu Sólomonu*

¹ O -budu le Chipfu kpuru ulo
l'onwiya be ndu akpu iya
nu akpukwa ke mmanu.

O -budu le Chipfu cheru
mkpukpu nche l'onwiya
be ndu nche pfukwaru
nche ke mmanu.

² O tukoru buru ke mmanu
be iitehuje le nchi-abohu;
laa l'ulo l'echi abali;
eka ise akanya nri, ii-ri;
kele ndu Chipfu yeru
obu azejekwaduro le
mgbenya;
l'o wotawaru phe iphe,
ephe e-ri.

³ Unwegirima bu okiphe,
shi l'eka Chipfu.
Atsu ime buru obunggo,
shi l'eka Chipfu.

⁴ Unwegirima, a nwuru
l'okorobyia be du g'apfu,
no l'eka onye ojogu.

⁵ Ehu-utso be a goru nu onye
chi iya chi-jia ekpa iya.
Iphere ta abyadu eme iya
m'ephe le ndu ohogu iya
nodu aba mba
l'onu-abata mkpukpu.

128

Ebvu, aaguje me a -nodu eje Jierúsalemu

¹ Ehu-utso be a goru nu iphe,
bukpoo ndu atsu Chipfu ebvu;
mbu ndu bu uzo iya be
ephe etso.

² Onye ono a-nodu ndzu
ria iphe, o setaru l'akanya;
teme ehu-utso waa k'oma
a-buru nkiya.

³ Nyee ngu a-nodu l'ibe
ngu duapho ge vayinu,
amishi amimi ike;
teme unwu ngu adu

g'ẹkali-oshi olivu
 nọ-pee teburu ngu
 mgburugburu.

⁴ Noo g'onye a ọọru ọnu-oma
 nu a-du bu ono;
 mbu onye atsu
 Chipfu ebvu.

⁵ Ge Chipfu shikwa le
 Zayonu ọọru ọnu-oma
 nu ngu.

Teme l'i nọdukwapho
 huma g'uba Jierusalẹmu
 a-du-be shii jasụ
 g'ii-nọ-beru l'eliphe-a.

⁶ Ii-nọdukwapho ndzu
 huma unwu
 nwanwanwaranwa
 ngu.

G'ehu-guu bukwaru
 ke ndu Izurelu.

129

*Ebvú, aaguje me a -nọdu
 eje Jierusalẹmu*

¹ Epe mewaru mu ewere
 megharu mu iya ẹka
 e -shi teke mu bu nwata ...

Ngwa; g'unube ndu Izurelu
 tuko pfua su:

² Epe mewaru mu ewere
 megharu mu iya ẹka
 e -shi teke mu bu nwata;
 obenu l'ephe te
 emekpeduru mu.

³ Epe gudewaa echachi
 chia mu kpachacha.

Ọnyá, epe chibashiru
 mu l'okpurukpu
 dabyichaerupho du
 g'eka a waru oswawara.

⁴ Obenu le Chipfu bu onye
 pfuberekoto.

O gbeshiru bya atoo mu
 l'egbu, ndu ejo-iphe shi
 kee mu;
 mu nweru onwomu.

⁵ G'iphe, bukpo ndu Zayonu
 du ashi bukwaru ndu
 e-gude iphere laphu azu.

⁶ G'ephe dukwa g'eswa,
 furu l'eli eswulo, abujeru:

- Ọ -bya asuru evuvu;
 anwu ewowaru iya chigbua.
- 7 Ẹswa ono ahatabeje nwanshii
 k'ophu bu l'onye jeru iya
 egbuta abujeru;
 o -gbua nta gbua imo;
 o too gbutadu ẹswa,
 jiru iya obochi-ẹka;
 ophu o buro k'asuru
 upfu ẹswa.
- 8 G'iphe, bukpuo ndu
 aghata aghata ghajekwa
 phe iswi ekele.
- G'o to dukwa onye a-su
 phe g'onu-oma ke
 Chipfu buru nkephe;
 ozoo l'ephe gude
 ẹpha Chipfu agoru
 phe onu-oma.

130

Ebvú, aguje me a -nodu eje Jierusalemu

- 1 Mu no l'echi ogbumini
 k'iphe-ehuka araku
 gube Chipfu;
- 2 Jiko Nnajiuphu; numanu olu
 mu.
 Ngabenuru mu nchi le mkpu,
 mu echi g'i meeru mu
 eze-iphe-oma.
- 3 Ome gube Chipfu edobeje
 iphe-ẹji, onyemonye eme;
 ?bu onye gege adu ike
 pfuru l'ataphu gube
 Nnajiuphu?
- 4 Obenu le gubedua aguje nvu.
 O buru iphe ono meru g'o
 gude a nodu atsú
 ngu ebvu.
- 5 Mu no kwaberu Chipfu;
 teme obu mu nodu
 elekwapho ẹnya iya.
 O buru l'opfu iya be mu
 daru ngaberu.
- 6 Obu mu no ele ẹnya
 Nnajiuphu leghata
 g'onye-nche anoduje
 ele ge nchi bọhu-kebe;
 mbu l'obu mu ka ele

ɛnya Chipfu eme lẹ gẹ
ndu nche anọduje
eleberu ɛnya nchi-abọhu.

- ⁷ Jiko Ízurelu; g'ɛnya unu
duro l'ẹka Chipfu nọ;
kẹle Chipfu bu onye
eyeje obu yegharu iya ẹka;
tẹme o nọdu agbafutaje
nemadzu l'iphe-ẹji iya g'o ha.
- ⁸ O buru yẹbedua l'onwiya
a-gbafutakota ndu Ízurelu
l'iphe-ẹji, ẹphe meshiru.

131

*Ebvu, aaguje me a -nọdu
eje Jierúsalemu; onye
deru iya nu bu Dévidi*

- ¹ Mu te egudedu obu mu eku
onwomu; jiko Chipfu;
ọphu mu aradu ɛnya k'etsetse.
Mu ta ayojedu ọshi l'iphe,
paru ẹka;
ọphu mu ejejedu ekobe ẹka
l'iphe, mu asudu.
- ² Iphe, mu mechiaru bu lẹ
mu toru nwehu woru
obu mu dobekpoephopho
nwadoo.
- Ọo gẹ nwata, a mifuru ọnu
l'era anọduje nwapyaa
lẹ mgboru ne iya;
bukpoephopho g'obu mu
nọ l'ime mu.
- ³ Jiko unube ndu Ízurelu;
g'ɛnya unu dunu l'ẹka
Chipfu nọ;
shita nta-a jasụ lẹ
tuutuutuu lẹ mimiimii.

132

*Ebvu, aaguje me a -nọdu
eje Jierúsalemu*

- ¹ Gube Chipfu; nyatanu Dévidi
yee iphe-ẹhuka, o nọ jegbabe.
- ² O guru ẹnwa; ria nte l'iphu
Chipfu; mbu ria angu
l'iphu Okalibe ke Jiékọpu
sụ:
- ³ “Mu te eyedu ishi l'ulo mu;
ọphu mu abyadu abahu

ẹka mu azeje aze.

- 4 Mu ta abyadu ekwe ge
mgbenya shisweta mu
enya;
mbu le mu ta abyadu
ekwe ge mgbenya mia
mu ẹka l'enya;
5 jasụ mu ahuma ẹka mu
a-chotaru Chipfu g'o buru;
mbu ẹka Okalibe ke
Jiékopu e-buru.”
- 6 Anyi numaru l'ọ nọ le Ifurata.
Anyi tugbua je ahuma
iya l'oma egu
Kiryatu-Jiarimu.
- 7 Unu g'anyi jenu l'ulo-ekwa
Chileke.
Unu g'anyi jenu apfukube
iya baaru iya eja.
- 8 Gbalihunu jiko Chipfu;
bya l'okpoku ngu;
gu l'okpoko ogbandzu
ngu ono, egoshi ike
ngu ono.
- 9 Ge ndu-uke ngu yena
apfubekoto g'uwe.
Ndu duru ngu nsọ agua
ebvu ehu-utso.
- 10 Gudenu iswi ehu Dévidi,
bu onye-ozu ngu nyata
onye ono, i wuru
manu l'ishi gude mee ya;
o buru eze ono.
- 11 Chipfu riburu Dévidi angu;
mbu angu, keru jingujingu,
o to byadu emebyi
emebyi.
- O suru iya: “Oo onye lanu
le ndu bu oshilokpa
ngu be mu e-me g'o nodu
l'aba-eze ngu.
- 12 O -buru l'unwu ngu doberu
ogbandzu mu l'ephe;
bya eme iphe,
mu turu l'ekemu;
oo ya bu; unwu phe
anowaro l'aba-eze ngu
jasu l'ojejoje.”
- 13 Chipfu gudewaa ẹka iya
hota Zayonu;
kele ẹka ono du iya ree

- k'eburu; noo kele o sùru:
 14 “Oo eka-a be mu e-me okpoku
 mu jasù le tuutuutu
 le mimiimii;
 teme o buru eka-a be
 mu e-dobe aba-eze mu sugaru;
 noo kele oo g'ò dù mu
 ree bu ono.
 15 Mu a-gòru onu-oma nu iya
 g'o nweru iphe nweru
 k'etsutsu iya.
 Ndibe iya ndu ophu daru
 ukpa be mu a-nòdu
 azu-ji epho.
 16 Ndu uke Chileke nkiya be
 mu adzota okpobe adzota;
 mbu le ndu duru Chipfu
 nsò a-nòduepho agu
 ebvu ehu-utso.
 17 O buru eka ono be mu
 a-gbe mee g'onye ike dù
 shi l'onu-ulo Dévidi futa;
 teme mu anwuru oku
 ye l'oroku onye mu
 wuru manù l'ishi gude
 mee ya; o buru eze.
 18 Mu e-me g'iphere dù
 ndu ohogu iya okpobe
 adudu;
 obenu le yebedua be
 mu e-kpube okpu-eze,
 a-nòdu eke paapaapa.”

133

*Ebvú, aaguje me a -nòdu
 eje Jierúsalemu; onye
 deru iya nu bu Dévidi*

- ¹ Lewarò g'ò dù-be ree bya adu
 ùbvù l'enya;
 ke g'unwunna bukobe
 tugba buru nanu.
² O duepho g'okpobe manù,
 eshi mkpò, a wuru
 Eronu l'ishi;
 o shi iya l'ishi sofuta iya
 l'èjí-agba;
 gbaa ya gorogoro sofuta
 l'igburonu uwe iya.
³ O dukwapho g'eka iji,
 shi l'ùbvú Hamonu
 akwa l'eli ùbvú Zayonu.

Ọọ l'echilabọ ndu dụ nno
 bẹ Chipfu agojeru ọnu-oma
 nkiya nù;
 mbụ ọnu-oma ọphu bụ
 ndzụ ojejeje.

134

*Ebvú, aaguje mę a -nọdu
 eje Jierúsalemu*

- ¹ Unu jaa Chipfu ajaja unubẹ
 ndu-ozí Chipfu g'unu ha;
 unubẹ ndu anọduje
 ejeru Chipfu ozi l'ulo
 nkiya l'enyashi.
- ² Unu palia ẹka unu imeli l'ulo,
 dụ nsọ kẹ Chipfu;
 kele iya ekele!
- ³ Gẹ Chipfu, bụ onye meru
 igwe mee mgboko gbẹ
 lẹ Zayonu gọru ọnu-oma
 nù ngu.

135

- ¹ Unu jaa Chipfu ajaja.
 Unu tua Chipfu ẹpha.
 Unu tua ya ẹpha; unubẹ ndu
 ejeru Chipfu ozi;
² mbụ unubẹ ndu eje ozi
 l'eze-ulo Chipfu;
 mę l'oma-unuphu Chileke
 anyi.
- ³ Unu tua Chipfu ẹpha kẹle
 Chipfu dụ ree.
 Unu gụa ebvú gude tua ya
 ẹpha; kẹle ọọ iphe,
 gbaru nù bụ ono;
⁴ kẹle Chipfu hotawaru
 Jiékọpu g'ọ bụru nkiya;
 mbụ l'ọ hatawaru
 Ízurelu g'ọ bụru ndu o nwe
 enwenwe gẹdegede kpọ.
- ⁵ O doru mu ẹnya lẹ Chipfu
 parụ ẹka;
 mbụ lẹ Nnajiuphu anyi
 tukurú agwa l'ọphu
 kakọta shii.
- ⁶ Ọọ iphe, dụ Chipfu ree bẹ
 oomeje l'imigwe mę
 l'eliphe l'ọphu.
 Ọ bukwarupho iphe,

dú iya ree bẹ oomeje
l'ime eze-onyimu mẹ
l'ime ogbumini,
dú iya nù.

⁷ Igwe -nọdu erwu
erwurwu bẹ oomeje
g'o shi l'ẹka igwe
beru alì beru wata
erwurwu.

Ọ nọdu emeje g'egbigwe
daa m'ọ nọdu edze mini;
tẹme ọ nọdu emeje gẹ
phẹrephere shi lẹ
mkpuru ẹka ọ tų-chiru
iya wata ezizi.

⁸ Iphe, bukpuo okpara,
nọ lẹ Ijiputu bẹ o
chigbushiru;
mbụ iphe, bụ okpara
lẹ nemadzu yẹle
iphe-edobe.

⁹ Iphe-ohumalenya iya;
waa iphe, dú biribiri
bẹ o mekotaru unube
ndu Ijiputu.

Ono bụru iphe, o gude
hụa Fero yẹe
ndu-ozì iya ahùhù.

¹⁰ Ohamoha,
dú igwerigwe bẹ o
chitsushiru;
bya egbushikwaphọ ndu
eze, okpehu dú.

¹¹ O gburu Sihonu,
bụ eze ndu Amoru;
bya egbua Ogu,
bụ eze ndu Beshanu;
bya egbushikwaphọ eze
ndu Kėnanu g'ẹphe
hakota.

¹² O woru alì phẹ washiaru
ndu nkiya, bụ Ízurelu;
g'ọ bụru okiphe phẹ.

¹³ Ẹpha gube Chipfu anoje
ojejoje.

Ọphu a byadu azoha ngu
azoha;
e -shi l'ogbo sweru ogbo;
¹⁴ kẹle Chipfu a-harụ ndibe
iya enge;
shi nno dọa ndu ejeru iya

- ozi obu.
 15 Agwa ndu ọhozo bụgbaa
 mkpọla-ododo yẹ
 mkpọla-ọchaa,
 bụ iphe, nemadzu gude
 ẹka mee.
- 16 Ẹphe nweru ọnu;
 ọphu ẹphe epfudu opfu.
 Ẹphe nweru ẹnya;
 ọphu ẹphe aphudu
 iya ọzo.
- 17 Ẹphe nweru nchi;
 ọphu ẹphe anudu iya iphe;
 teme ọphu ọ dudu unme ndzu,
 nọ phe l'ime.
- 18 Ndu agwo phe nu a-duẹpho
 g'ẹphe du;
 mekpoo ndu dakoberu
 phe nu.
- 19 Unube ndibe Izurelu;
 unu tua Chipfu ẹpha.
 Unube ndibe Eronu;
 unu tua Chipfu ẹpha.
- 20 Unube ndibe Lívayi;
 unu tua Chipfu ẹpha.
 Unube ndu atsụ Chipfu ebvu;
 unu tua Chipfu ẹpha.
- 21 G'a gbekwa le Zayonu
 tua Chipfu ẹpha;
 mbu onye ono,
 bu le Jierusalemu ono.
 Unu jaa Chipfu ajaja.

136

- 1 Unu kele Chipfu ekele;
 kele ọ bu onye oma.
 N-yemobu iya anoje jasụ
 l'ojejoje.
- 2 Unu kele Chipfu ọphu kakota
 agwa l'ọphu shii.
 N-yemobu iya anoje jasụ
 l'ojejoje.
- 3 Unu kele Nnajiuphu ndu bu
 nnajiuphu l'ọphu.
 N-yemobu iya anoje jasụ
 l'ojejoje.
- 4 Kele onye bu yebedua
 kpoloko emeje
 iphe-ohumalenya,
 paru ẹka.
 N-yemobu iya anoje jasụ

l'ojejeje.

⁵ Onye bụ mmamiphe iya bẹ o
gude mee eligwe.

N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejeje.

⁶ Mbụ onye woru mgboko-a
l'ophu phushi l'eli mini.

N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejeje.

⁷ Ọ bụru iya meshiru eze
iphe-a, emeje g'ìphóró dụ-a,
dụgbaa biribiri-a.

N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejeje.

⁸ O meru ọnyanwu g'o chije
l'eswe.

N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejeje.

⁹ O mee ọnwá; waa kpokpode
g'ephe chije l'enyashi.

N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejeje.

¹⁰ Unu kele onye chigbushiru
ndu shi bụru ọkpara
lẹ Ijiputu.

N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejeje.

¹¹ Onye dufutaru ụnwu
Ízurelu l'echilabọ phẹ.

N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejeje.

¹² Ọ bụru l'ike ọkpu iya bẹ o
gude dufuta phẹ.

N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejeje.

¹³ Unu kele onye bụ iya
kekaharu Eze-onyimu
Uswe-uswe ẹbo.

N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejeje.

¹⁴ Onye duru ndu Ízurelu
ghabua ya ẹbo.

N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejeje.

¹⁵ O kpota Fero yẹe ndu ojogu
iya l'ophu kporu ye lẹ
Eze-onyimu
Uswe-uswe ono.

N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejeje.

- 16 Unu kele onye bú iya
duru ndibe iya ije
l'echiègu.
N-yemobu iya anọje jasú
l'ojejoje.
- 17 Onye chigbushiru ndu
eze, ọkpehu dugbaa.
N-yemobu iya anọje jasú
l'ojejoje.
- 18 Onye gbushikwarupho
ndu eze, a maru epha phe.
N-yemobu iya anọje jasú
l'ojejoje.
- 19 O gburu Sihonu,
bú eze ndu Amoru.
N-yemobu iya anọje jasú
l'ojejoje.
- 20 Ọ bya egbua Ogu,
bú eze ndu Beshanu.
N-yemobu iya anọje jasú
l'ojejoje.
- 21 O woru alí phe nù onye
ozo g'ọ buru okiphe iya.
N-yemobu iya anọje jasú
l'ojejoje.
- 22 Ọo onye-ozí iya, bú Ízurelu
be ọ nuru iya.
N-yemobu iya anọje jasú
l'ojejoje.
- 23 Ọo ya nyataru anyibe ndu
adudu iphe, anyi bú.
N-yemobu iya anọje jasú
l'ojejoje.
- 24 Ọ bya anafuta anyi l'eka
ndu achi anyi le njo.
N-yemobu iya anọje jasú
l'ojejoje.
- 25 Ọ bya abukwaru iya pho
azukota iphemiphe,
no ndzu.
N-yemobu iya anọje jasú
l'ojejoje.
- 26 Unu kele Chileke
k'imigwe ekele.
N-yemobu iya anọje jasú
l'ojejoje.

137

- 1 Anyi rwuru l'aguga enyimu
Bábilonu.
Anyi noshia anọ kwaa

- ẹkwa;
 ẹka anyi nyataru Zayonu.
² Anyi woru une anyi kobe
 l'ekali-oshi wilo l'eka ono;
³ kele anyi rwuru ẹka ono;
 ndu kpuru anyi le ndzu
 su g'anyi gutaru phe
 ebvu.
 Ndu ono, eme anyi omeliwe
 ono su g'anyi metaru
 phe emereme.
 Epe suru anyi: "Unu chonaa
 ebvu ndu Zayonu
 nanu gvaru anyi!"
⁴ O le ?deni g'anyi e-shi pata
 ebvu, e gude ekutse
 Chipfu je agaha l'ali
 ndu ohozo?
⁵ O -buru le mu zoharu
 gube Jierusalemu;
 g'eka-utara mu zohakwa
 iphe, o maru ememe.
⁶ G'ire nyakukwaru mu l'akpo;
 m'o buru le mu ta
 anyataduru ngu;
 mbu m'o bukpodaa gube
 Jierusalemu be mu meru
 mkpukpu, emeje g'ehu
 kachaa mu atso utso.
⁷ Gube Chipfu; nyatakwa iphe,
 ndu Edomu meru mboku,
 Jierusalemu daru!
 Epe tukoru tushia uzu su:
 "Unu tsukposhia ya.
 Unu tsukposhia ya tsurwua
 ẹka a turu okpa iya."
⁸ Gube nwada Babilonu;
 iphe, swiru ngu nu bukwa
 ola-l'iswi.
 Ehu-utso be a goru nu onye
 a-pfu ngu ugwo iphe,
 i meru anyi-a;
⁹ mbu onye a-nata ngu unwu,
 i nwuru k'ophuu kua
 pyaapya le mkpuma.

138

Ebvú, Dévidi deru

- ¹ Gube Chipfu; mu e-gude obu
 mu g'o ha jaa ngu ajaja.
 Mu a-nodu l'iphu agwa gva

- ebvú gude tua ngu ẹpha.
² Mu a-gha iphu l'uzo
 eze-ulo ngu, dụ nsọ baaru
 ngu ẹja.
 Mu e-tu ngu ẹpha kele i bu
 onye n-yemobu;
 bya aburu onye apfushije
 ike l'iphe, i pfuru;
 kele i meru ẹpha ngu yee
 opfu ngu;
 ẹphe kakota iphemiphe l'eli.
³ Mu rakuru ngu; i za mu ẹnu.
 I meru okpehu nu mu;
 bya emee mu; mu nyaaha ndú.
⁴ Iphe, bukpo eze
 unwu-eliphe l'opfu a-ja ngu
 ajaja gube Chipfu;
 m'ẹphe numa opfu,
 shi ngu l'onu.
⁵ Ẹphe e-gude uzo ke Chipfu
 ono gua l'ebvu;
 kele o-gbu-nwiiwii ke
 Chipfu paru ẹka.
⁶ A makwaru-a le Chipfu no
 l'ephekerephe;
 obenu l'anya iya adujeele-a
 l'eka ndu lwazeru nu no;
 mbu le ndu eku onwophe
 be ogbeje ụzenya maru.
⁷ O to dudu m'obeta
 mu je aghajaa echilabo
 iphe-ehuka;
 li kpuchiele mu-a;
 o to dudu iphe, eme mu nu.
 Imachije ẹka nwuphu ndu
 gude ẹhu-eghu achi mu le
 njo azu.
 O buru ẹkutara ngu ono be
 iigudeje dzoo mu.
⁸ Iphe, bukpo iphe,
 Chipfu kweru ukwe le ya
 e-me be oo-mekotaru mu.
 Gube Chipfu; n-yemobu
 ngu anoje jasú l'ojejoje.
 Jiko be buhakwa ozi ono,
 i gude l'eka eje ono.

- 1 Gube Chipfu; ì vòchawaru
mu obu.
Nta-a bẹ ì mawaru gẹ mu gbaru.
- 2 Ì maru teke mu nọ anọo;
maru teke mu gbẹshiru
agbẹshi.
- Ìnoduje ụzenya maru iphe,
mu ari l'obu mu.
- 3 Ìimajeru teke mu agbẹshi eje
iphe;
waa teke mu zẹ azẹe.
- Iphe, bu ụzo mu l'ophu
dokọtaru ngu ẹnya.
- 4 Ọobujeru; opfu -bya eshi mu
l'ọnu futa;
l'ì makọtawaru iphe,
mu abya epfufu gube Chipfu.
- 5 Ì nọ-pheru mu mgburugburu
iphu l'azu.
- I wowaru ẹka ngu byabẹ mu
l'ishi.
- 6 Amama ono, ì maru mu ẹgube
ono dukwa mu oke biribiri;
bya apaa mu ephekerephe
k'ophu uche mu te erwudu iya.
- 7 ?Bu awe bẹ mu a-nọdu,
bu ẹka Unme nkengu anọdu?
?Bu awe bẹ mu a-gbaru laa,
bu ẹka ì tì humaduru mu?
- 8 Mu -pheru lashia l'imigwe
bẹ ì nọwaa l'ẹka ono.
Teke mu jeru je agbaa
iphe-azẹe l'ali-maa zẹe
bẹ ì nọkwa iya phọ.
- 9 Mu -chita nkù nchi-abọhu
kpube onwomu;
gude iya phee pherwua
ẹka ẹnyimu sọ-beru gburu;
¹⁰ mbukponu l'ẹka ono bẹ
ji-nọdulekwa-a edu mu;
teme ẹkutara ngu egudele
mu-a gudeshia mu ike.
- 11 Teke mu sọru lẹ mu maru-a
l'ochii e-domi mu-a;
l'iphóró a-buru-a ẹnyashi
nọ-pee mu mgburugburu;
¹² l'ì bya egoshi l'ochii ono
ta abudu ochii l'ẹka ì nọ.
Ẹnyashi ono taa bukpodaru
ngu nọ ochii.
Ẹnyashi ono a-nọdule-a

echi swachaswacha
g'echi-eswe;
kele gubedua be ochii
dule-a g'iphóró.

13 Kele iphemiphe, no mu l'ime
ehu bu ngu meru iya;
teme o buru ngu dzepfuru
mu nanu teke mu no l'epho
ne mu.

14 Iphe, mu ekele ngu ekele
iya bu l'i meru mu l'uzo,
du ebvu bya adu biribiri.

Iphe, doru mu enya
rengurengu bu l'ozí,
iijeje du biribiri.

15 Okpu okpu, no mu l'ehu g'o
ha ta adudu ophu e domiru
ngu edomi teke ono,
eeme mu l'ochii ono.

Teke mu no l'ime epho;
e mengashia mu dzepfua mu;
mu buru nanu-a;

16 be i gudehawaa enya
ngu huma ogwe mu ophu
adukpoda g'e mewaru iya.

Ujiku ole, a tuburu le mu
a-no l'eliphe-a be e
dekotahawaru l'ekwo ngu;
teme mu bebe no g'o ka
mma l'oo ujiku ono nanu.

17 Egube g'oriri, iriru mu
du-bekwanu mu mkpa;
gube Chileke.

A -chikobe iya be o pakwaru
eka apaa.

18 O -buru ge mu wata iya
agugu be o kakwa eja,
no l'ali l'otu.

Mu -shikpo le mgbenya tehu;
mu -tehushia mu le ngu
anodukwa g'anyi no.

19 Gube Chileke;
o du mu g'a su l'i tukoru
ndu ejo-iphe gbushia.

Unu paru mu haa;
unube ndu ono,
egbu ochi anoduje agu
g'onye mini agu ono.

20 Ndu ono anoduje achiru
gube Chileke ejo idzu;
teme ephe nodu achí ngu

- lẹ njo;
 bya eku ngu oku-eswe.
 21 Iphe, bú ndu kpọru gube
 Chipfu ashị bẹ mu
 kpọkwarupho ashị;
 teme iphe, bukpo ndu
 kwolihuru etso ngu opfu
 bẹ mu anọduje
 akpọ-yiru ukuvu.
 22 Ephe dụ mu ashị mebyi
 adudu;
 mbụ lẹ mu agukobeje
 phẹ lẹ ndu ohogu mu.
 23 Vochanaa okpoma mu jiko
 Chileke;
 maru iphe, dụ mu l'obu.
 Huna mu ama maru g'oriri
 mu gbaru.
 24 Lenaa mu enya maru;
 ?ọ duru eka ọzo
 kpọswehuru mu?
 O -buru l'ọ duru;
 jiko duphutanu mu azu
 l'uzo ndzu ojejeje.

140

Ebvú-oma, Dévidi deru nu onye-ishi ebvu

- 1 Nafutanu mu l'eka ndu
 ejo-iphe jiko Chipfu.
 Letanu mu enya ge mu
 ta adaba l'eka ndu emeje
 nemadzu mkpawere.
 2 Ndu buepho ejo-iphe bẹ ephe
 anọduje achị idzu iya
 l'ime obu phẹ;
 bya abuerupho ọgu bẹ ephe
 anọduje akpali
 mbọku-mbọku.
 3 Ire phẹ bẹ ephe emeje
 l'ootsu nkọ g'ire ejo agwo.
 Opfu, eshije phẹ l'onu nọdu
 egbu egbu g'eru ogiji.
 4 Gudeshinaa mu jiko Chipfu;
 ge mu ta adaba l'eka
 ndu ejo-iphe.
 Phufunu mu l'eka ndu emeje
 nemadzu mkpawere;
 mbụ ndu achọ ọzo,
 ephe e-shi chikota mu okpa!
 5 Ndu eku onwophe

- gbabewaru mu ónyà.
 Èphe gebecharu ụgbu
 phẹ kwabẹru mu;
 bya atụa igbudu dokaa l'iphe,
 bukpoọ ụzo, mu eshi eshishi.
- ⁶ Gụbe Chipfu; iphe,
 mu epfuje bụ l'ọo ngu
 bụ Chileke mu.
 Jiko Chipfu; numanu mkpu
 ono, mu echi sụ g'i
 menaarụ mu eze-iphe-oma ono.
- ⁷ Gụbe Chipfu, bụ Nnajiuphu
 anyi;
 gụbe onye ike dụ;
 bya aburu onye adzoje
 mu nụ;
 gụbe onye egbobutajẹ
 ishi mu mẹ a -nọdu alwụ ọgu;
⁸ be mekwarụ ndu ẹjo-iphe
 iphe ono, agụ phẹ nụ ono;
 jiko Chipfu.
- B'ekwekwa g'ìdzù, ẹphe achi
 jee g'ẹphe achi iya.
 Ọdumeka bẹ ẹphe a-watakwa
 eku onwophe.
- ⁹ G'iphe, e-rikpute ndu ono,
 kepheru mu
 mgburugburu ono
 ishi bukwaru iphe-ẹhuka,
 ẹphe gude ire phẹ
 kpatarụ onwophe.
- ¹⁰ G'icheku-ọku, ata pfupfupfu
 bukwaru iphe, aa-zube
 phẹ l'ishi.
 G'a pakwarụ phẹ chie echie
 l'ọku, enwu
 phoophoophoo;
 mbụ l'ime nsụ,
 ẹphe ta abyadụ afutaba afuta.
- ¹¹ Gẹ ndu njo-opfu ta
 angukwaru anguru l'alị-a.
 G'ẹjo-iphe chikwa nta ndu
 mkpawere ono.
- ¹² Mu maru-a lẹ Chipfu ahajeru
 onye ụkpa enge;
 tẹme ọ nọdu emeje g'ikpe
 kalẹru onye adudu g'ọ
 dụ iya.
- ¹³ Gẹ mu gbukwaa ya tororo;
 ndu pfuberekoto e-kelekwaa
 ngu ekele;

tẹme ọ bụru l'iphu ngu bẹ
ndu obu phẹ gụru ìphóró
e-buru eburu.

141

Ebvú-oma, Dévidi deru

- ¹ Gùbe Chipfu; mu araku ngu.
Gbanaaru mu mkpu
ẹgwegwa.
Nụmanu olu mu mẹ mu
raku ngu.
- ² G'epfupfu, mu epfu anụ ngu
shikwa ngu mkpọ
g'ụnwù-isensu.
G'ẹka, mu chiliru imeli epfu
anụ ngu dukwa ngu g'anụ,
e gburu wotaru ngu
l'ụzenyashi.
- ³ Yenu ndu nche g'ẹphe chee
ọnu mu nche;
jiko Chipfu.
Jiko chenu ogbogboromọnu
mu nche.
- ⁴ Te ekwekwa g'obu mu
ghaaru eme ẹjo-iphe iphu;
mbụ gẹ mu tsoru ndu
ẹjo-iphe wata eme ẹjo-ememe;
ọphu mu etsokwaru phẹ
ria iphe,
ẹphe kwakọberu mu shi
nno rirwua onwomu.
- ⁵ G'onye pfuberekoto chia
mu rọ iphe.
Ọo-dụ mu rọ g'ọ bụ iphe-oma
bẹ o meru mu.
G'ọ baarụ mu rọ mba.
Ono a-gbẹro dụ mu g'ọ bụ manụ,
eshi mkpọ bẹ ọowu
mu l'ishi.
Ishi mu bẹ ọo-gbenu
atso ntumatu.
- Obenu lẹ mu anọdujeepfo epfu
anụ ngu sụ g'i mee g'ẹjo
idzu ndu ẹjo-iphe ta vù.
- ⁶ Ndu-ishi phẹ bẹ ee-nwufu
lẹ mkpakponu ẹka
ẹphe degeru.
Ọo ya bụ gẹ ndu ẹjo-iphe
amaru l'iphe,
mu pfuru bẹ mu pfuru
nhamunha.

- ⁷ Èphe asú: “Òo g'aakoje òkoro
gbubashia alí-a;
bú g'a túkashiru òkpu anyi
nanú nanú l'ònu ilu.”
- ⁸ Obenu lẹ mbèdua bú l'èka
ì nọ bẹ mu dabèru ẹnya
gùbe Chipfu,
bú Nnajiuphu anyi.
Òo l'ime ngu bẹ mu gbabarú
je anọdu ezeru ndzú.
Jiko te enwukwaru mu
haarú onwu.
- ⁹ Menaa gẹ mu ta adalahú l'ònyà,
èphe gbabèru mu;
mbú l'ìgbudu,
ndu èjo-iphe tọru doberu mu.
- ¹⁰ Gẹ ndu èjo-iphe dalahúkwa
l'ùgbu, èphe geberu.
Gẹ mbèdua ghata phẹ g'ọ tọ
dú iphe, e-me mu nù.

142

*Èvù, Dévidi kwarú teke ọ
nọ l'ògba epfu anú Chileke*

- ¹ Mu chiru mkpu chishia ya
ike chiku Chipfu.
Iphe, mu chidoru mkpu ono
bú g'o meeru mu
eze-iphe-oma.
- ² Mu woru iphe, atsú mu
l'èhu woru dooru iya;
mbú lẹ mu woru iphe-èhuka,
mu eje g'ọ ha dokotaru iya.
- ³ Teke ike abvùkpowa mu
abvùbvú bú gùbedua
abọru mu ọzo.
L'ọzo, mu eshikpọo eshishi
bẹ ndiphe gbakaerupho
ònyà gẹ mu nmalahú.
- ⁴ Lenaa ẹnya l'èkutara mu;
huma l'ọ tọ dudu onye
akpa mu ishi.
Mu te nwedu èka bú:
mu -gbabata iya;
mu anọdu iya zee ndzú;
noo kele ọ tọ dudu onye
akpa ndzú mu ishi.
- ⁵ Ọ búru gùbe Chipfu bẹ
mu chikuru lẹ mkpu.
Mu sọru-a: “Òo l'ime ngu

bẹ mu anọduje ezeru ndzu;
tẹme ọ buru ngu bu
okiphe nkemu l'alị ndu
nọ ndzu."

⁶ Ngabenu nchị numa mkpu,
mu echi;
kele ọ duru iphe,
atsushikpo mu l'ẹhu ike.

Jiko nafutanu mu l'ẹka
ndu achị mu lẹ njo;
kele ẹphe ka mu ọkpehu.

⁷ Gbafutanu mu lẹ mkporo-a,
mụ nọ-a;
k'ophu mu e-kele ngu
ekele iya.

Ọo ya bu gẹ ndu pfuberekoto
anọ-phee mu mgburugburu;
noo kele i nwubenukaru
mu ẹnya.

143

Ebvụ-oma, Dévidi deru

¹ Gube Chipfu;
numanu epfupfu, mu epfu
anụ ngu.

Ngabenu nchị numa mkpu,
mu echi sụ g'i meeru
mu eze-iphe-oma.

Eshinu i bu onye pfuberekoto
bya aburu onye apfushije
ike l'iphe, i pfuru;
jiko zanu mu ẹnu!

² Jiko te ekpeshinu mube
onye-ozu ngu ikpe;
kele ọ tọ dudu nemadzu,
dzu ndzu, pfuberekoto
l'iphu ngu.

³ Onye ọhogu mu chiru
mu gude;
bya echita mu tụa l'alị;
bya emee mu;
mu nọdu l'ẹka gbakotaru
ochii g'akahụ maa,
nwuhuru lẹ ndiche.

⁴ Noo g'ọ gude ike wata
mu abvubvu.

Obu wata mu akụ photophoto.

⁵ Mu nyata g'ọ shi aduje
teke ndiche.

Mu bya anọdu nggujunguji
riahaa iphe, bukpo iphe,

i mekọtaru anyi;
 bya elerwebaa ẹnya ree
 l'iphemiphe,
 i gude ẹka ngu mee.

⁶ Mu chiliaru ngu ẹka mu labọ
 imeli.

Ẹgu ngu gụahaa obu mu
 g'ẹgu-mini anọduje agụ
 alị-ọkponku-a.

⁷ Zanụ mu ẹnu ẹgwegwa jiko
 Chipfu;
 kele ike abvuwaa mu l'ele
 ẹnya ngu.

Be domikwaru mu iphu
 ngu edomi;
 ọdumeka bẹ mu a-dụkwa
 gẹ ndu e liru l'ilu.

⁸ O -rwutashia echele gẹ
 mu numanu opfu,
 a-nọdu akọru mu ke
 n-yemobu ngu;
 kele ọo ngu bẹ mu dakoberu.

Jiko goshinụ mu ụzo,
 mu e-shije;
 kele ọo l'ẹka i nọ bẹ obu
 mu nọ.

⁹ Nafutanu mu l'ẹka ndu ọhogu
 mu phe jiko Chipfu;
 kele ọo l'ime ngu bẹ mu
 domiru onwomu.

¹⁰ Zia mu iphe, bu uche ngu
 gẹ mu meje;
 kele ọo ngu bu Chileke mu.

Jiko gẹ Unme nkengu,
 bu ọkpobe Unme ono
 dunaa mu shia ụzo,
 pfuru nhamunha.

¹¹ Kebenu ndzụ mu l'oma jiko
 Chipfu; g'ẹpha ngu apfuru.

Gudenụ apfubekoto
 nkengu nafuta mu
 l'iphe-ẹhuka-a, mu eje-a.

¹² Gudenụ kele i yeru mu obu;
 mee g'ọnu buru ndu ọhogu
 mu kpurukudukuu.

L'i tuko ndu achi mu le njo
 g'ẹphe ha mee g'ẹphe
 buru mkpurupyata;
 noo kele mu bu
 onye ejeru ngu ozi.

144

Ebvú, Dévidi deru

- 1 G'e tua Chipfu,
bù agbara-mkpuma
mu ẹpha.
- Ọọ yẹbedua ezi mu
g'ẹka shihu mu ike l'ọgu;
mbù l'ọọ yẹbedua
ezi mkpùshi-ẹka mu
g'aalwùje ọgu.
- 2 Chileke yeru mu obu;
tẹme ọ buru onye mu
agbabajẹ l'ime iya je
edomia ndzù mu.
- Ọ bù onye egbobutajẹ mu nù;
bya abụkwarupho onye
adzoje mu nù;
tẹme ọ nọdu emeje
unwu-eliphe g'ẹphe
nọdu mu lẹ mkpula.
- 3 Gùbe Chipfu; ?bù gùnu bẹ
nemadzù bù kẹ g'i
rivuje iya?
- ?Bù gùnu bẹ unwu-eliphe
bù kẹ g'i letajẹ phẹ ẹnya?
- 4 Nemadzù dọephọ g'udzu
ọnu.
- Eswẹ ndzù iya aduje g'ìbvù
oshi, abụjeru;
ọ -kpọọ ọpfu nwanshìì
l'a hùma-buhu iya.
- 5 Chijanaa igwe tarara
jiko Chipfu.
- Shi l'ẹka ono nyizeta bya
apfuru l'eli úbvù;
g'úbvù awata akpù
tùutuutu.
- 6 Tùnaa egbigwe gude chikashia
ndu ọhọgu mu achikashi.
- Gbaa phẹ apfù ngu gude
mebyishia phẹ.
- 7 Gbenu l'ephekerephe ẹka ono,
ì nọ ono machia ẹka
dzọta mu.
- Nafuta mu l'echi
asogaso-ẹnyimu;
mbù l'ẹka ndu shi ọhozo.
- 8 Ndu bù iphe,
jiru phẹ ọnu pyimu bù
adzù ọka;
tẹme ẹkutara phẹ buru iphe,

ephe egudeje iya eme
bụ ughoshi.

⁹ Mu a-gụ ebvụ òphúú nù
ngu gùbe Chileke.

Ọ bụru ogelenda,
a kparụ l'ụdo iri bẹ mu
a-kụ gude gụaru ngu
ebvụ ọbu;
¹⁰ mbụ gùbe onye emeje g'eze
lwua ọgu lwụ-kpee;
bya aburu onye anafutaje
onye-ozì iya,
bụ Dévidi g'e te gude
ogu-echi nmagbua ya.

¹¹ Jiko dzonaa mu!
Nafutanu mu l'eka ndu
ọhozo;
mbụ ndu bụ iphe,
ejije phẹ ọnu pyimu bụ
adzụ ụka;
tẹme ẹkutara phẹ bụru iphe,
ephe egudeje iya eme
bụ ughoshi.

¹² Mee g'unwu nwa nwoke,
anyi nwuru dụ g'iphe,
a kuru akuku teke ephe
bụ nwata.

G'ephe dụ g'iphe,
a kuru akuku,
e letaru ọnya mee g'o vu
ọkpobe evuvu.

Tẹme l'i mee g'unwu anyi
nwanyi dụ g'igbulo,
a kpuru; ọ nọdu ama mma;
e gude iya mee unuphu
ibe eze;
ọ nọdu ama ntumatu.

¹³ L'i mekwaphọ gẹ nri,
dulaje iche iche ji ọba
anyi ejiji.

Tẹme l'i mekwaphọ g'aturu
anyi zushia azuzu ike;
k'ophu oogudeje unubuku
aturu ka shii apha
g'apha l'egu adobeje iya.

¹⁴ Eswi anyi eshijekwaphọ
ike vuje oke ivu.

Etsukposhi igbulọ mkpukpu
anyi ta aduhedu.

Ọphu ọ duedu ndu
akpukwadu anyi lẹ ndzụ;

ọ́phu ọ́ ọ́kwa iphe,
 e-me k'ọ́phu aa-ra ẹ́jo
 ẹ́kwa tsoru ọ́zo ndu anyi.
 15 Ẹ́hu-ọ́tso bẹ́ a gọ́ru nù ndu
 ọ́ ọ́ nno l'ibe phẹ́.
 Ẹ́hu-ọ́tso bẹ́ a gọ́ru nù ndu
 Chileke phẹ́
 bú Chipfu.

145

Ebvú-ekẹle, Dévidi deru

1 Mu a-nọ́du ekutse gùbe
 Chileke mu, bú eze.
 Mu a-nọ́du etu ngu ẹ́pha jasù
 l'ojejoje.
 2 Mu a-nọ́du etu ngu ẹ́pha
 mbọ́ku-mbọ́ku.
 Mu a-ja ngu ajaja jasù
 lẹ́ tuutuutuu lẹ́
 m̀jimiimii.
 3 Chipfu parù ẹ́ka;
 ọ́ búru iya bẹ́ ọ́ gbaru
 g'a kachaa etu ẹ́pha.
 G'ọ́ habe shii ta adùdu onye
 sùru iya amaẹ́beru.
 4 Ọ́gbo, nọ́nu a-nọ́du atùjeru
 ọ́gbo,
 etso phẹ́ nù ọ́nu iphemiphe,
 iimekọ́ta.
 Ẹ́phe a-kojeru phẹ́ iphe,
 ọ́ bú biribiri, iimeje.
 5 Ẹ́phe a-nọ́du atù ọ́nu
 g'iigbube nwiiinwii
 waa g'akwabẹ́ ùbvù ngu
 habe shii.
 Mbẹ́dua a-nọ́du nggujungguji
 rị́a g'iphe,
 iime ọ́-bé biribiri.
 6 Ẹ́phe a-nọ́du atù ọ́nu g'ike
 ọ́-bé l'ọ́zi, ọ́ bú biribiri, iije.
 Mbẹ́dua atùkwapho ọ́nu iphe,
 parù ẹ́ka iimekọ́taje.
 7 G'ẹ́phe ha a-tùko pfukashị́a
 g'ì ọ́-bé ree.
 Ẹ́phe abya egude ẹ́hu-ọ́tso gùa
 apfùbekoto ngu l'ebvu.
 8 Chipfu bú onye emeje
 eze-iphe-oma bya abùru
 onye aphùje obu-imemini.
 Ẹ́hu te eghujedu iya eghu
 ẹ́gwegwa;

tẹme ọ nọdu eyeje obu
yegharu iya ẹka.

⁹ Chipfu nwuberu onyemonye
enya.

Iphemiphe, o mekpọru ememe
be ọophujeru obu-imemini.

¹⁰ Iphemiphe, i meru ememe
a-nọdu aja ngu ajaja
gube Chipfu.

Ndu duru ngu nsọ a-nọdu etu
ngu ẹpha.

¹¹ Ẹphe a-tu onu g'ẹka i bu eze
du-be biribiri;
bya atua onu g'okpehu ngu
habe shii;

¹² k'ọphu onyemonye
a-makotaru iphe,
paru ẹka iimeje;
bya amakwarupho g'ẹka,
i bu eze du-be akpabiri.

¹³ Ii-buru eze jasọ l'ojejoje;
bya achia; e -shi l'ogbo
sweru ogbo.

Chipfu bu onye apfushije ike
l'iphemiphe, o kweru
ukwe iya;
tẹme o yekota iphemiphe,
o meru ememe obu.

¹⁴ Iphe, bukpo ndu abya
ada iko be Chipfu abujeru
agbarike phe;
bya apaliye ndu e wozeru ali.

¹⁵ G'ẹphe ha atukoje ele ngu
enya l'ẹka;
tẹme i nọdu anujekwanu
phe nri l'orwuberu iya.

¹⁶ Iisaje obochi-ẹka ngu
gude mee g'ẹpho ji
iphemiphe, nọ ndzu.

¹⁷ Chipfu pfuberekoto
l'iphemiphe, oome;
tẹme o yee iphemiphe,
o meru ememe obu.

¹⁸ Chipfu anọduje ndu rakuru
iya nu ntse;
mbu ndu gude ire-lanu
raku iya.

¹⁹ Ndu atsọ iya ebvu be
oomejeru iphe, agu phe nu;
tẹme ọ nọdu anumaje mkpu,
ẹphe echi je adzota phe.

- 20 Onyemonye yeru Chipfu
 obu bẹ ọonoduje eche nche;
 obenu lẹ ndu ẹjo-iphe bẹ
 oo-mebyishikọta.
- 21 Ọnu mu bẹ mu e-gude etu
 Chipfu ẹpha.
 G'iphemiphe, o meru dobe
 lẹ mgboko kelejekwa
 iya ekele jasụ lẹ tuutuutuu
 lẹ m̄imiimii.

146

- 1 Unu jaa Chipfu ajaja.
 Obu mu; jiko jaa Chipfu ajaja.
- 2 Mu a-nọdu aja Chipfu ajaja
 jasụ gẹ mu a-nọ-beru.
 Mu a-nọdu agụ ebvu gude
 etu Chileke mu ẹpha
 jasuru asuru.
- 3 Ba kpọkwaru obu yeru
 ndu-ishi;
 mbụ nemadzụ mmanụ,
 ta adụdu ike adzọta
 ndzụ nemadzụ.
- 4 Ndu abụjeru; unme,
 nọ phẹ l'ime -phefuwa;
 ẹphe alaphu azụ je
 aburu ẹja.
 Ọ buru mbọku ono gẹdegede
 bẹ iphe,
 ẹphe chiru idzu ememe
 abvukotaje.
- 5 Ẹhu-utso bẹ a goru nụ onye bụ
 Chileke kẹ Jiékopu bẹ
 eyejeru iya ẹka;
 mbụ onye bụ ẹka obu iya
 aduje bụ lẹ Chipfu,
 bụ Chileke iya;
- 6 mbụ Chileke ono,
 bụ onye meru igwe mee alị;
 bya emee eze-ẹnyimu;
 waa iphemiphe, nọ iya nụ;
 bya aburu onye apfushije
 ike l'ire-lanụ jasụ l'ojejoje.
- 7 Ndu eeme ewere bẹ
 ọohajeru enge;
 tẹme ọ nọdu anuje ndu
 ẹgu agụ nri.
 Chipfu emeje gẹ ndu a
 turu mkpọro nweru
 onwophe.

- ⁸ Chipfu emeje gẹ ndu
atsù ishi wata aphù ọ̀zo.
Ookulije ndu e wozeru alì;
tẹme ọ̀ nọdu eyeje ndu
pfuberekoto obu.
- ⁹ Chipfu anọduje eche ndu
lwarù alwalwa nche.
Ọ̀ bọru iya egudeje ndzù
ndu enwedu nna yẹe
unwanyì, jì phẹ anọedu;
obenu l'uzo ndu ẹ̀jo-iphe
bẹ oogbuchije.
- ¹⁰ Chipfu a-bọru eze jasù l'ojejoje;
mbù lẹ̀ Chileke kẹ̀ gùbe
Zayonu a-bọru eze;
e -shi l'ogbo sweru ogbo.
Unu jaa Chipfu ajaja.

147

- ¹ Unu jaa Chipfu ajaja.
Agù ebvú gude ekele Chileke
anyi ekele dù ree.
Aja Chipfu ajaja bọ iphe
ẹ̀hu-utso; bya abọru iphe,
rwuberu iya nù.
- ² Ọ̀o Chipfu gude ẹ̀ka iya
akpù Jierúsalemù.
Nta-a bẹ̀ o rwutawaru ndu
Ízurelu, a kpùru lẹ̀ ndzù
gude alwaphuta azù.
- ³ Ọ̀ bọ onye emeje gẹ̀ ndu obu
phẹ̀ tsuru gwogiri-gwogiri
nọdu ndzù;
tẹme ọ̀ nọdu asachajẹ phẹ̀
ónyá ẹ̀ka e mekarù
phẹ̀ iphe.
- ⁴ Ọ̀o ya gùru kpokpode ọ̀gu
maru ole, ọ̀ gbaru g'ọ̀ dù;
bya agùkota phẹ̀ ẹ̀pha
l'ẹ̀hu l'ẹ̀hu.
- ⁵ Chipfu k'anyi parù ẹ̀ka;
tẹme ike iya bọru ike,
nyìberu anyìbe.
Nkwamenya nkiya ta adùdu
onye sùru atù ọ̀nu g'ọ̀
habe shii.
- ⁶ Ọ̀o Chipfu gude ndzù ndu
wozeru onwophẹ̀ alì;
obenu lẹ̀ ndu ẹ̀jo-iphe bẹ̀
oochitajẹ̀ tọ̀a l'alì.
- ⁷ Unu gúnna ebvú gude kele

- Chipfu ekele.
 Unu gudenụ une kụaru
 Chileke anyi nkwa.
- 8 Ọo ya gude urwukpu
 kwechia akpaminigwe
 l'ophu.
 Ọ nọdu edzejeru eliphe mini;
 bya emeje g'ẹswa rwushia
 l'eli úbvú.
- 9 Ọo ya anụ iphe-edobe nri;
 bya aburu iya anuje unwu
 okpoko-óhà nri m'ẹphe
 raa órà iya.
- 10 Ọ tọ bụdu ike, dụ l'inya emeje
 g'ẹhu tsọo ya uto;
 ọphu ọ bụdu apata-ọkpa
 nemadzụ emeje g'ẹhu
 tsọo ya uto.
- 11 Ndu emeje g'ẹhu tsọo Chipfu
 uto bụ ndu atsụ iya ebvú;
 mbụ ndu bụ ẹka ẹnya
 pẹ aduje bụ lẹ n-yemobu
 Chileke.
- 12 Gube Jierúsalemu;
 janaa Chipfu ajaja.
 Tunaa Chileke ngu ẹpha
 gube Zayonu.
- 13 Kele ọo ya emeje g'okpokuu
 ọnu-abata ngu shihu ike;
 tẹme ọ nọdu agojeru ọnu-oma
 nụ ndu nọ ngu l'ime.
- 14 Oomeje gẹ nchị dụ doo
 l'oke alị ngu l'ophu;
 tẹme ọ nọdu egudeje
 ọkpobe ereshi azụ-ji
 ngu ẹpho.
- 15 Ọo iphe, ọ sụru g'o mee
 l'eliphe emeje.
 Opfu ngu abujeru; epfuzeta,
 iipfuzeta iya l'ọ tuko
 mgboko l'ophu ngadzuru.
- 16 Ọ bụ onye ewojeru
 aka-mini-sunoo phushi
 g'onye phushiru ukpo;
 bya eworu ijimini
 phekaa l'o dzuru ẹkameka
 g'onye phuru ntụ.
- 17 Ookpotajẹ akamini jia g'onye
 jiru ẹja.
 ?Bụ onye a-dụ ike nọdu g'oyi
 akamini ono tsua ya?

18 Ọlobule-a opfu-ọnu bẹ
 oopfufe;
 akamini ono adazehu.
 Oomeje gẹ phẹrephere
 wata ezizi.
 Phẹrephere ono -ziahaẹpho;
 akamini ono adazehu wata
 asọ asọso.
 19 Opfu iya bẹ o kpuhawarụ
 goshi Jiékọpu;
 mbụ l'ikpe, o kperu;
 yẹe iphe, ọ toru ọkpa iya
 sụ g'e tsoje bẹ o
 kpuhawarụ goshi Ízurelu.
 20 Ọ tọ dudu ọhozo, o mejewaru
 ẹgube ono.
 Ndu k'ono ta amadu ikpe,
 o kpewaru dobe.
 Unu jaa Chipfu ajaja.

148

1 Unu jaa Chipfu ajaja.
 Unu shi l'imigwe jaa Chipfu
 ajaja.
 Unu nọdu l'ẹka kachaa
 ephekerephe jaa ya
 ajaja.
 2 Unubẹ unwu ojozi iya l'ophu;
 unu jaa ya ajaja.
 G'iphe, bukpo ojoju imigwe
 l'ophu jaa ya ajaja.
 3 Unu jaa ya ajaja;
 unubẹ ẹnyanwu yẹe ọnwa.
 Unu jaa ya ajaja;
 unubẹ kpokpode,
 egbu nwịinwii.
 4 Unu jaa ya ajaja;
 unubẹ akpaminigwe;
 mękpoo unubẹ mini,
 nọgharu akpaminigwe
 anọgha.
 5 Unu tuko g'unu ha jaa Chipfu
 ajaja;
 kele ọo ya sụru g'unu dụ;
 unu dụ.
 6 Ọ bụru iya sụru unu l'owa-a
 ẹka unu a-nọdugbaa
 baa.
 Ọ bụru ẹka ọ sụru g'unu
 nọdu bẹ unu nọgbaa.
 Unu je a-nọdu iya jasụ l'ojejoje.

Iphe ono, ọ ọtoru ọkpa iya
ono ta abyadu echihu
echihu.

7 Unu ọdunu l'eliphe jaa
Chipfu ajaja;
unube iphe, dugbaa biribiri,
o meshiru dobe l'eze-onyimu;
waa ọphu ọgbaa le
mini-ime-ali.

8 Unu jakwapho Chipfu ajaja;
unube egbigwe;
me aka-mini-sunoo;
mekpoo urwukpu;
waa oke pherephere,
emeje iphe, o pfuru.

9 Unube oke ubvu me iphe,
bu ubvu nshii; waa oshi-omi;
mekpoo oshi sida;
unu jakwaa ya pho ajaja.

10 G'anu-egbudu; me iphe-edobe;
waa unwehu; mekpoo enu,
ephe l'eli tukokwapho
jaa ya ajaja.

11 Unube ndu eze, no l'eliphe;
me unube iphe, bu ohamoha;
waa unube ndu-ishi;
me iphe,
bu ndu eze mgboko l'ophu;
12 me unube unwokorobyia;
waa unube unwumgboko;
teme waa unube ndu bu
ogerenya me unwegirima;
unu jajekwa iya
pho ajaja.

13 Unu toko g'unu ha jaa Chipfu
ajaja;
kele ọo epha iya kpoloko
bu epha, kakota l'eli.
Odu-biribiri iya dagharu
mgboko l'ophu bya
adaghaa imigwe.

14 O meru g'onye ike du futaru
ndu nkiya.

O buru onye ono be ndu
duru iya nsọ,
bu ndu Izurelu anoduje
aja ajaja ono;
mbu ndu ono,
du iya l'obu ono.

Unu jaa Chipfu ajaja.

149

- 1 Unu jaa Chipfu ajaja.
Unu gụa ebvụ òphúú nù
Chipfu.
Unu gụa ebvụ gude jaa ya
ajaja l'ẹka ndu duru
iya nsọ dzukọberu.
- 2 Gẹ ndu Ízurelu tee ẹswa
l'ẹka onye meru phẹ nù.
G'onye eze ndu Zayọnu mee
g'ẹhu tsoo phẹ uto.
- 3 G'ẹphe tuko gude ete ebvụ
jaa ẹpha iya ajaja.
Teme ẹphe egude nkwa yee
une gude gụa ebvụ
nù iya;
4 noo kele Chipfu bẹ ndibe
iya dụ l'obu.
- Ndu wozeru onwophe ali
bẹ ookpubeje ndzota
g'okpu-eze.
- 5 Gẹ ndu duru Chileke nsọ teje
ẹswa l'ẹgube úbvú ọwa-a,
a kwaberu phẹ-a.
Teme ẹphe agụkwapho ebvụ
ẹhu-uto m'ẹphe zẹ azẹe
l'iphe-azẹe phẹ.
- 6 G'aja Chileke ajaja buru iphe,
ẹphe a-kpuru l'ọnu.
Teme ẹphe atsua ogu-echi,
atsụ akpatiphu labọ l'ẹka;
7 gude iya je agwata ndu
ọhozo ugwo iphe,
ẹphe meru phẹ;
bya egude iya nua
unwu-eliphe aphụ.
- 8 Teme ẹphe egudekwa iya
phọ tụa ndu eze
phẹ ẹgbirigba;
mbụ tụa ndu nweru
ẹnya mkporo.
- 9 Ọo ya bụ g'ẹphe eshi nno
meẹbekota iphe,
onye-ikpe deru l'ẹkwo
sụ g'ẹphe mee ndu ọhogu
phẹ ono.
Ọwa-a bụ iphe, o gude kwabẹ
ndu duru iya nsọ
ono ùbvù.
Unu jaa Chipfu ajaja.

150

- ¹ Unu jaa Chipfu ajaja.
 Unu nọdu l'ulo Chileke,
     du nsọ jaa ya ajaja.
 Unu nọdu l'imigwe,
     o gude ọkpehu iya mee
     jaa ya ajaja.
- ² Unu jaa ya ajaja k'iphe,
     paru ẹka o meshigbaru.
 Unu jaa ya ajaja;
     kele apa ẹka nkiya
     nyiberu anyibe.
- ³ Unu gbua opu gude jaa
     ya ajaja.
 Unu akpọo une yee ogelenda
     gude jaa ya ajaja.
- ⁴ Unu kua nkwa tee ebvu
     gude jaa ya ajaja.
 Unu kua ogelenda phua upyi
     gude jaa ya ajaja.
- ⁵ Unu kua eze ogena,
     ada dunguu-dunguu
     gude jaa ya ajaja.
 Unu egude ogena,
     ada gengugengu gude
     jaa ya ajaja.
- ⁶ G'iphemiphe, bukpo iphe,
     atu unme tuko jaa
     Chipfu ajaja.
 Unu jaa Chipfu ajaja.

Ekwo Ètu

Urwu, du l'etu

- ¹ Ètu, Sólomonu, bu nwa Dévidi
nmashiru; mbụ eze ndu Ízurelu.
Iphe, e dedoru iya bụ;
² gẹ nemadzụ egude iya
maru iphe; bya abụru
onye a hùru ahùhù.
Teme waa g'opfu,
du omilomi doo ọnya.
³ G'a nọdu ndzụ bụru onye a
hùru ahùhù;
yẹe onye kwaru ọnya;
bya abụru onye a-nọdu eme
iphe, du ree; waa iphe,
pfuru oto.
⁴ G'e gude iya mee gẹ ndu
enwedu egomunggo
kwa ọnya;
mekwapho g'okoro bya
maru iphe;
makwarupho eye onu l'opfu.
⁵ Gẹ ndu maru iphe ngabe nchi
yekwabaa iphe l'iphe,
ephe nwutaru.
Teme ndu iphe edoje ọnya
angabekwapho nchi
g'a kpọ-zibaaru phe ọzo.
⁶ Teme g'e gudekwa iya pho
mee g'etu doo ọnya;
bya emekwapho g'ílù,
ndu maru iphe atụ;
yẹe opfu phe doo ọnya.
⁷ O kwa atsụ Chipfu ebvu
bụ egbube ishi mmamiphe.
Obenu lẹ ndu eswe bẹ ta
adudu iphe, ephe agubeje
mmamiphe yẹe ahùhù.

Okwa, a nmaru unwokorobyia

- ⁸ Sụ-a; nwa mu; ngabeje nchi
mẹ nna ngu nọdu
abarụ ngu mba.
Opfu i wokwaru iphe,
ne ngu ezi ngu kpọo

ẹbo l'afu.

⁹ Kele opfu phe ono a-bukwaru
okpulishi, e-me l'i du ubvu.

Teme l'o buru iyagba-olu,
a-tukpo ngu l'olu gude mee
l'i buru eguru.

¹⁰ Nwa mu; teke ndu iphe-aji
ede ngu edede;
b'ekwekwa g'ephe deta ngu.

¹¹ O -buru l'ephe suru ngu g'i
bya etsoru phe;
g'unu je egeparu gbua
nemadzu;
mbu g'unu je edomia
onwunu kwaberu onye
adudu iphe, o meru;

¹² g'unu je elwee phe le ndu
g'ilu elweje odzu-a;
mbu lwee phe wo ge ndu
bahuru l'iduma;

¹³ mbu m'obetachakpo
ephe su ngu l'unu
a-natakwa iphe, eregbaa ire;
mbu l'unu e-gudekwa iphe,
unu nataru le nfu dojia ulo
unu edoji;

¹⁴ ephe -su ngu ngwa;
g'unu l'ephe toko swiru;
k'ophu unu l'ephe
a-gbaru mgba l'eda
okpoga obu;

¹⁵ Nwa mu; te etsokwaru phe!
Te eyekwa okpa l'uzo,
ephe eshi!

¹⁶ Kele okpa phe anoduje ekwo
gburumu ala l'eme iphe-aji.
Teme ophu egbu nemadzu
adudu iphe, obujeru
phe.

¹⁷ L'onye wotaru onya-enu
je ekweberu enu l'eka
enu ele iya enya
bukwa iphe-iphoro be oome.

¹⁸ O kwa mee nkephe be ephe
geparu kwaberu.

O kwa onwophe be ephe
domiru onwophe
echeru.

¹⁹ Mbu l'oo egube ono bu
g'oo-du iphe, bukpo ndu
ana ndu ozo iphe

phẹ l'ike.

Urwu, e ritaru l'uzo, dụ nno
egbujekwa onye ritaru
iya nụ.

Okwa, a nmaru ndu

jikaru mmamiphe

²⁰ Mmamiphe tsoru gbororo
echi mkpu.

Ọ nọ l'echi edupfu akpo
okwe.

²¹ Ọobujeru; o -rwua l'ishi ụzo
l'o chia mkpu.

Teke ọ byaru l'onu-abata
mkpukpu l'ọ pfuru
saaru ọha opfu sụ:

²² Unube ndu enwedu
egomunggo; ?bu teke
ole be unu
e-mebekporu eswe?

?Bukpoo teke ole be achị ndu
ozo ọchi e-bebekpo
tsọ-buhu ndu anọduje
achị iya nụ uto?

Mbu-a; ?bu gunu meadaa
teme mmamiphe
adu-buhu ndu eswe ashị?

²³ Unu ghakwaaru mu iphu
nụma mba, mu abaru
unu;
k'ophu mu e-goshi unu
obu mu;
mbu mee g'unu maru
g'ọ dụ mu l'obu!

²⁴ Obenu eshinu unu jikaru mu
teke mu kuru unu oku;
mu machiaru unu ẹka;
ophu ọ dudu onye yeru
mu onu;

²⁵ eshinu unu woru idzu,
mu chị-koshiru unu
hua l'alị;

ophu unu anataduru mba,
mu baru unu;

²⁶ be mbedua e-mechakwaa
chia unu ọchi;
me iphe-ehuka dapfutaepho
unu.

Mu e-kwekwaru unu
une me ndzu-agugu
rwutaepho unu;

²⁷ mbu teke ndzu-agugu e-zi
g'oke pherephere bya

ezikōta unu;
 ọzoo teke iphe-ẹhuka e-gude
 oke pherephere bya
 anmakōta unu;
 mbu mẹ iphe-ẹhuka yẹe
 aphu byapfutaephō unu.

28 “Noo teke ẹphe e-ku
 mu oku;
 mu ta azadu phe ẹnu.

Ẹphe elee ẹnya mu;
 ẹphe ta ahumadu mu.

29 Sụ: eshinu mmamiphe
 du phe ashị;
 ọphu ẹphe ahataduru etso
 ọzo atsu Chipfu ebvu;
³⁰ eshinu mu chi-koshiru
 phe idzu;
 ọphu ẹphe ekwedu mu
 angaberu nchi;
 teme ẹphe jika mba,
 mu baru phe;

³¹ be ẹphe e-mechaa ria
 urwu ẹjo ọzo, ẹphe etso;
 mbu ria urwu ẹjo idzu,
 ẹphe achi; rijia ya ẹpho.

32 Ejo ọzo ono, ndu enwedu
 egomunggo hataru ono
 e-gbukwa phe.

Teme ejiji, ndu eswe jiru
 onwophe ẹnya ono
 e-mekwapho;
 ẹphe aburu ọla-l'iswi.

33 Obenu l'onye ngaberu mube
 mmamiphe nchi be ta
 adudu iphe,
 byaru eme iya nu.

Ẹhu a-du iya guu;
 o to dudu iphe,
 ọotsu ebvu k'a -nonyakwaa;
 o mee ya.”

2

Urwu, eerita le mmamiphe

1 Nwa mu; i -kwe nata opfu
 mu;
 bya eworu iphe, mu suru
 g'e meje doo l'ime obu
 ngu;

2 mbu i -nodu angabejeru
 mmamiphe nchi;
 bya eworu obu ngu

ziberu nkwamenya;
³ ọ -buru l'i kuru amaru iphe,
 dụ omilomi;
 bya echiku nkwamenya ọ
 mkpu;

⁴ mbụ-a; teke ọogu ngu ẹgu
 g'onye mkpola-ọchaa
 agụ;

tẹme ị nọdu achọ iya
 g'onye achọ ẹku,
 e domiru edomi;

⁵ ọo ya bụ; atsụ Chipfu ebvu
 edoo ngu ẹnya;
 tẹme l'ị makwarupho
 Chileke.

⁶ Kẹle ọo Chipfu bụ onye
 emeje g'a maru iphe;
 mbụ l'ọo l'ọnu iya bẹ
 mmamiphe yẹe
 nkwamenya eshije.

⁷ Ọkpobe mmamiphe bẹ ọ
 kwachiru akwachi
 doberu ndu obu pẹ
 gụru ìphóró.

Ndu ụta ta adudu l'iphe,
 ẹphe eme buru iya bẹ
 ẹphe egudeje gbobuta
 onwopẹ.

⁸ Ụzo ndu pfuberekoto
 buru iya anọduje eleta
 iya ẹnya.

Tẹme ọ nọdu anwubejeru
 ndu yeru iya obu ẹnya.

⁹ Noo teke oo-do ngu ẹnya;
 mbụ iphe, dụ ree;
 yẹe iphe, pfuru ọto;
 mẹkpoo iphe,
 bukpoọ uzomuzo,
 bụ ụzo, dụ ree.

¹⁰ Noo kẹle mmamiphe a-bahụ
 l'ime obu ngu;
 amaru iphe atsọaha ngu uto.

¹¹ Ọ buru iphe, a-nọdu egbochi
 ngu nụ bụ amaru eye
 ọnu l'opfu;
 nkwamenya awata ngu
 awata ngu akpo-ziru
 ụzo.

¹² Mmamiphe a-nafuta ngu
 l'uzo ndu ejo-iphe;
 bya adzota ngu l'eka

- ndu opfu phe
 apfuduru-oto;
 13 mbu ndu ahaje uzo,
 pfuru nhamunha je
 etsoru ochii;
 14 ndu bu iphe, aduje phe ree
 bu eme ejo-iphe;
 teme eshi uzo, gberu nggo
 nodu atsoje phe utso;
 15 mbu ndu uzo phe l'ophu
 dukota nggodogo
 nggodogo;
 ophu e gudedu ire phe eka
 l'iphemiphe, ephe eme.
- 16 Oo-dzokwa ngu pho l'eka
 nwanyi-ovuoba;
 mbu l'eka nwanyi-ukpara
 yele opfu erengete iya.
- 17 Onye lufutaru l'ibe ji iya,
 kuru iya le nwamgboko;
 bya aghaaruu oghandzu,
 ephe gbaru l'iphu
 Chileke okotazu;
 18 kele ulo nwanyi, du egube
 ono bukwa eka eeshije
 alufu alufu anwuhu;
 teme gbororo uzo iya buru
 uzo, e shi ala maa.
- 19 O to dudu onye jepfujeru
 iya nu mechaa lwa;
 ozoo mechaa shibaa
 uzo ndzu.
- 20 Oo ya bu le-a; tsoru eka
 ndu eme ree.
 Shije gbororo,
 ndu pfuberekoto eshi.
- 21 Kele ndu obu phe guru
 iphoro l'e-buru l'eliphe.
 Ndu uta adudu l'ehu
 anodukwa iya pho.
- 22 Obenu le ndu ejo-iphe be
 e-mekwa g'ephe chihu
 l'eliphe.
 Teme ndu e gudedu ire phe
 eka be ee-phefu ephefu.

3

*Idzu, aachi-koshi
 unwokorobyia*

¹ Nwa mu; ta zohakwa iphe,

- mu ezi ngu.
 Wochikwaaru iphe ono,
 mu s̄uru g'i mee ono
 kwak̄obe l'ime obu ngu;
² kele oo-me g'eswe
 ndz̄u ngu kabaa ogologo;
 mb̄u l'oo-me l'i kaa nka;
 t̄eme l'oo mekwaph̄o
 g'̄ehu d̄u ngu guu.
- ³ B'ekwekwa ḡe n-yemobu
 ȳe ire-lan̄u nah̄u ngu.
 Woru iya t̄ukpoo l'olu g'̄oleka;
 l'i woru iya dee pfube
 l'ime obu ngu.
- ⁴ Oo ya b̄u l'i b̄uru onye a-t̄uba
 Chileke ȳele nemadz̄u
 l'̄enya;
 t̄eme l'i nweru ̄ep̄ha ̄oma.
- ⁵ Gude obu ngu g'̄o ha
 dakobe Chipfu.
 Ba ch̄ikwaru ̄up̄fu kw̄e l̄e
 nkwam̄enya nkengu.
- ⁶ I -n̄odu emekp̄oo iphemiphe,
 iimekp̄oo ememe;
 nyataj̄e Chipfu;
 kele ̄o ya e-me g'̄uzo ngu
 pfuru ̄oto.
- ⁷ Ta arijekwa l'i maru iphe.
 O ch̄ikwa g'i ts̄uj̄e Chipfu ebvu;
 kp̄o-yij̄eru iphe-eji ukuvu.
- ⁸ Noo iphe, e-me g'̄ehu d̄u
 ngu ike;
 mee g'̄okpu shihukwa ngu
 ph̄o ike.
- ⁹ Gude ̄eku ngu; ȳele iphe-mb̄u,
 i kpatar̄u l'op̄fu ngu;
 kwab̄e Chipfu ùbv̄u.
- ¹⁰ Oo ya b̄u ḡe nri eji ̄oba ngu
 bushihu ebushihu;
 t̄eme m̄e ejikwaph̄o
 mgbaja ngu ejiji.
- ¹¹ Nwa mu; Chipfu -n̄odu abar̄u
 ngu mba;
 b'e wokwaru iya hua l'al̄i;
 ̄ophu i dz̄urubejekwa
 m̄e ̄o -n̄odu al̄o ngu ̄eka
 l̄e nch̄i.
- ¹² Kele ndu Chipfu ah̄ùje ah̄ùh̄u
 b̄u ndu o yeru obu;
 ̄egube ono nna, ah̄ùje nwa,
 o yeru ̄enya ono.

- 13 Ehu-utso be a goru nu onye
chotaruru mmamiphe;
mbu onye nataru
nkwamenya.
- 14 Kele o ka mkpola-ochaa
aba urwu;
teme o nodu anwuta iphe,
ka shii eme l'ophu
mkpola-ododo anwuta.
- 15 O ka mkpuma, aswa du
ere ire.
O to dudu iphe, agu ngu egu
g'i nweru iya me nanu,
aa-nodu atu eyeru iya.
- 16 Iphe, o gude l'ekutara bu
ndzu ogologo;
ophu o gude l'ekicha buru
enweru iphe yee
akwabe ubvu.
- 17 Etso uzo iya bu ehu-utso;
teme gbororo iya bukotaruru
ehu-guu.
- 18 O bu oshi, anuje ndzu l'ehu
ndu nmataru iya akpa.
Ndu turu iya gburumu l'a-buru
ndu a goru ehu-utso nu.
- 19 Oo mmamiphe be Chipfu
gude tua okpa
mgboko-a l'ophu.
O buru nkwamenya iya be o
gude dobe igwe.
- 20 O buru amaru iphe iya be o
gude mee ge mini ime
ali nwushije;
bya emee g'iji shije
l'urwukpu kwaa.
- 21 Nwa mu; iphe, ii-gudeshi ike
bu okpobe mmamiphe;
yee amaru eye onu l'opfu.
B'ekwekwa g'o nahu ngu.
- 22 Oo ya a-buru ngu ndzu;
bya aburu iyagba, a-tukpo
ngu l'olu gude mee
l'i buru eguru.
- 23 Oo ya bu l'iijekpoeppo
l'uzo ngu chiriri werere.
Opfu ta adudu ngu l'okpa.
- 24 I -zee azee; ndzu ta aguedu
ngu.
Mbu-a; mgbenya atsoaha
ngu ntumatu me i zee azee.

- 25 Ẹjo iphe-ẹhuka -tù ngu l'upfu;
 b'atsukwa ebvu!
 Ọphu ì tsukwa iphe, emeje
 gẹ ndu ẹjo-iphe buru
 mkpurupyata ebvu me
 ọ dapfu ngu!
- 26 Ọo Chipfu a-buru agbara-ike
 ngu.
 Ọo ya bu l'oo-me g'ì tì
 nmalahu l'ónyà.
- 27 Ta lọ-phukwa iphe,
 dù ree azu g'o to rwu ndu
 o rwuberu ẹka;
 me ọ -dù ngu l'ẹka ememe.
- 28 Ọphu ì sukwa nemadzu ibe
 ngu g'ọ bya echele bya
 anata iphe ọ bu;
 l'ẹka ì gbekwa gude iphe,
 ọ bu l'ẹka ono.
- 29 Ta achijekwaru nemadzu ibe
 ngu ẹjo idzu;
 mbu onye unu l'iya bu
 tusaru ẹhu.
- 30 Te bokwa nemadzu ibo eswe;
 l'ẹbe abu l'o mekaru ngu
 iphe.
- 31 Te kokwaru onye buẹpho
 iphe ike aduje iya ree
 okophoo!
 Ọphu ọ dukwa ọzo iya ọphu
 ịi-hota su l'ọ du ngu ree!
- 32 Kele onye eegudedu ire iya
 ẹka dukwa Chipfu ashì;
 obenu l'onye obu iya guru
 iphóró be amajeru
 iya ime.
- 33 Chipfu tuakwaru onu-ulo ndu
 ẹjo-iphe onu;
 obenu l'oonoduje ago onu-oma
 anu unuphu ndu pfunberekoto.
- 34 Ndu achì ndu ọzo ọchi be
 Chipfu achilatajekwa;
 ọ nodu emejeru ndu
 wozeru onwophe alì
 eze-iphe-oma.
- 35 Ndu maru iphe be okiphe
 phe bu akwabe ubvu;
 obenu le ndu eswe be
 oogbobejeru iphere.

4

Mmamiphe kachaa ree

- ¹ Sụ-a; unwu mu; unu
ngabekpodaru mu pho nchi
g'unu angabejeru nna unu;
me o -nodu alo unu eka
le nchi.
Unu kpaa iphe le nchi;
g'iphe edoje unu enya.
- ² Iphe, mu ezi unu bu
okpobe mmamiphe.
Oo ya bu; unu te wokwaru
iya nmaa phulaphula.
- ³ Teke mu bu nwokoro buru
l'ibe nna mu;
mbu teke mu bukwadu
ogbo lanu;
bya aburu nwa lanu,
ne mu nwutaru
- ⁴ be nna mu ziru mu iphe
su mu:
"Gudekwa obu ngu g'o ha
gbakua eka l'opfu-onu
mu!
Meje iphemiphe, mu suru
g'i meje g'jinodu ndzu!
- ⁵ Makwaru iphe;
g'iphe dojekwa ngu enya!
Ta azohajekwa opfu-onu mu;
ophu i shikwa iya kpoo
gegege kpofu!
- ⁶ Te ewokwaru mmamiphe
nmaa phulaphula;
oo ya bu g'ooleta ngu
enya.
Yee ya obu; oo ya bu
g'oocheje ngu echeche
g'o to du iphe, e-me ngu nu.
- ⁷ Oo mmamiphe bu ishi;
oo ya bu g'i choo
mmamiphe!
Obetakpoo o je ephu ngu
gunu;
ta ahakwa acho
nkwamenya!
- ⁸ Kutsee ya; g'oopalia
ngu ephekerephe!
Nma iya akpa;
g'ookwabeje ngu ubvu!
- ⁹ Oo-woru okpulishi,
e-me g'i du ubvu l'enya

kpube ngu;
bya eworu okpu-eze,
du akpabiri see ngu l'ishi.”

10 Ngabekpodapho nchi

nwa mu; g'iphe,
mu epfu bahukwa ngu
le nchi;
g'eswe ndzu ngu akabaa
igwerigwe!

11 O kwa uzo mmamiphe be mu
ziru ngu.

O buru gbororo, pfuru
nhamunha be mu duru
ngu shia;

12 K'ophu bu i -nodu eje ije;
o to dudu iphe,
akposhi ngu ahata okpa.

Teke jigba oso;
upfu ta adudu ngu l'okpa.

13 Gudeshia ahuhu, a huru ngu
ike; ba hakwa iya
g'o gbala!

Letakwa iya enya ree;
kele o kwa iya bu ndzu,
i dzu.

14 Ta atukwa okpa atutu ophu
l'uzo ndu ejo-iphe;
ophu i shikwa uzo ndu
eme ejo ememe.

15 Gbangoo ya; be shikwa iya
eshishi ophu.

Gbakutaru uzo ono azu;
shia uzo ozo jeshia iphe,
iije.

16 Kele ephe te ekujedu
mgbenya;
m'ephe emeduru ejo-ememe;
ophu mgbenya eshitajedu
phe enya eshita ophu;
gbahaa l'ephe meadaru ge
nemadzu daa.

17 Iphe, abujeru nri phe bu eme
ejo-iphe.

Mee, ephe anguje buru eme
iphe-ike.

18 Uzo, ndu pfuberekoto
etso aduje g'iphoro
geregere utsu,
l'atoje nwehu abo hu gbiriri
jasu nchi asafu.

19 Obenu l'uzo ndu ejo-iphe

- aduje gẹ tsukiribaa
 ọchii;
 k'ọphu bụ l'ẹphe ta amadu
 iphe,
 ẹphe evukotajẹ daa iko.
- 20 Nwa mu; ngabekwa nchi
 l'iphe, mu epfu.
 Gbobe nchi egbobe
 l'opfu-ọnu mu.
- 21 B'ekwekwa g'ẹphe lufu ngu
 l'iphu.
 Dobe phe l'ime okpoma ngu.
- 22 Kele ẹphe bụ ndzụ l'ẹhu ndu
 humaru phe nù;
 bya emeje g'ẹhu amadu
 l'ọphu wekorohu.
- 23 Ophu kachakponu bụ g'i
 cheje obu ngu nche;
 kele ọo ya bụ ẹka ndzụ shi.
- 24 Tụkokpo iphe, gberu nggọ
 wofukota l'ọnu ngu.
 G'ire ngu te epfujekwa opfu,
 apfuduru nhamunha.
- 25 G'ẹnya ngu dukwa l'iphu.
 Tabekpoephe ẹnya l'atatiphu
 ngu nhamunha
 nhamunha.
- 26 Lerwejeadakwa ẹnya l'uzo
 teme l'itsojeru iya.
 G'uzo, ii-tsoru bujekwaru
 okpobe uzo, shihuru ike.
- 27 Te etsokwaru uzo ekutara;
 ọphu i shikwa ekicha.
 Wofutakwa okpa l'ẹjo ememe;
 kwasekwarupho
 nhamunha.

5

Anma okwa eri ogori

- 1 Nwa mu; kwata ngaberu
 mmamiphe nkemu nchi.
 Woru nchi pfube epfube
 numa opfu nkwamenya,
 mu epfu anu ngu;
- 2 k'ọphu ịi-maru eye ọnu l'o
 rwuberu iya; teme opfu,
 shi ngu l'ọnu egoshi l'i
 maru iphe.
- 3 Kele opfu, shi nwanyi,
 eme eji l'ọnu be anoduje

atso gẹ manụ-ẹnwu;
mbụ l'ookwo tẹretere
gẹ manụ-urwazi.

⁴ Ọle o -rwuẹpho l'ikpazu
iya l'ọ tsọahaa g'age;
tsuahaa nkọ g'ogu,
atsụ nkọ iphu labọ.

⁵ Onye tsoru iya nù laakwaru
maa.

Ụzo iya edubajẹ nemadzu
l'ilu.

⁶ Ọ tọo kpajẹdu ishi etsoru
uzo ndzu.

Ụzo iya l'ophu dukotaepho
nggọdogo nggọdogo;
ophu ọ madu.

⁷ Noo g'o gude mu sụ unube
unwu mu g'unu
ngaberu mu nchi.

G'ọ tọ dukwa teke unu a-ha iphe,
mu pfuru meahaa ọzo.

⁸ G'uzo, ịi-nọdu eshi bukwaru
uzo, nọ iya ụzenya.

B'e shiswetakwa uzo
onu-mgbo ulo ibe iya;
⁹ a -nonyaa i woru ubvu,
rwuberu ngu nù haaru
ndu ọzo;

bya eworu ndzu ngu
tọgboru onye enwedu
obu-imemini;

¹⁰ mbụ a -nonyaa ndiphe
bya ebvukaa ẹku ngu;
ọo ya bụ; akanya,
i seru awuru laa ibe onye
ozo.

¹¹ Teme ndzu ngu bvujeeepho l'ị
tsuahaa ude;
mbụ teke akpọ-ẹhu ngu
mẹ ogwehu ngu
a-gbajoshihukota.

¹² Noo teke ịi-sụ: “?Denuanu
g'o gude e shi alọ mu ẹka
lẹ nchi;
ophu mu agubejedu
iya iphe;
mbụ e shi abajeru mu mba;
ophu o rwujedu mu l'ẹhu?

¹³ Ndu ezi mu iphe bẹ mu
jkaru lẹ mu te emedu iphe,
ẹphe shi ezi mu;
ophu mu eshidu eyeje

- ọnu yeru onye shi
 akpọ-zijeru mu ọzo.
 14 Nta-a bẹ mu abyawaa
 aburu onye laru l'iyi
 l'edzudzu-ọha.”
 15 Mbụ-a; gẹ nyee ngu buru
 ngu obvu-mini,
 a-buru nkengu kpoloko.
 Mbụ mini, agba kẹ ọtitori,
 shi lẹ wẹlu,
 ị turu l'onwongu.
 16 ?Denu g'ii-shi parụ ogba,
 a nwushiru ngu mini
 haa g'ọ sọ gborogboro
 lẹ gbororo?
 ?Mbụ parụ okpuru ngu
 haa g'ọ sọru je adọru l'echi
 edupfu?
 17 Mee ya g'ọ buru nkengu kẹ
 nwẹkinyi ngu.
 G'unu lẹ ndiphe ta
 agbakwaru iya mgba.
 18 G'e kebekwa ẹnya ẹka iikuje
 mini l'oma!
 G'ẹhu tsokwa gu lẹ nwanyi,
 ị luru l'okorobyia uto!
 19 G'ọ dukwa g'umoro-enyimu,
 ama ntumatu.
 G'era iya mejekwa g'ẹhu tso
 ngu uto.
 Gẹ n-yemobu iya
 sepyabejekwa ngu
 l'unuphu.
 20 ?Denu g'ọ nwuru umere
 nwanyi, eme ẹji anọduje
 agba ngu igiri; nwa mu?
 ?Denu g'ọ gude ọ buru
 uto n'onye ọzo
 bẹ ịinoduje arwaphu
 onwongu?
 21 Kele ọzo, onyemonye eshi
 bẹ Chipfu makotakwaru.
 Teme ọ nọdu atukojee
 iphemiphe, oome egbu igo.
 22 Ejo-ememe, onye ejo-iphe
 eme l'anmajekwa iya
 g'onyà; mbụ l'iphe-ẹji,
 oome adujekwa g'udo
 kee ya kpukpurukpu.
 23 Ọ buru iphe, e-gbu iya nū bu
 ahùhù, a hùduru iya;

tẹme eswe eswe ono,
oome ono je eme iya l'ọ
buru ọla-l'iswi.

6

*Ọkwa, aanmaru
onye eme eswe*

¹ Nwa mu; ọ -buru l'i naru
nemadzu ibe ngu mkpalẹka;
ọ -buru l'i woru onwongu
suberu onye ọzo
l'itumo;
² ọ -buru l'opfu ono buwaa
ọnyà nmaa ngu;
mbu l'opfu, shi ngu l'onu
buwaa igbudu tu ngu;
³ wakwa iphe, ii-me baa;
nwa mu; g'i nweru
onwongu;
eshinu i dabawaru l'ẹka
obutobu ngu.

Je ewoze onwongu ali;
rwokpoepho obutobu ngu
jasu l'i rwo-buta iya.

⁴ B'ekwekwa ge mgbenya
zinwuta ngu enya!

Opfu i kwekpokwanu
g'o shita ẹka i no eshita
opfu!

⁵ Kukebe ẹhu dzoo onwongu
ge mgbada adzoge onwiya
l'ẹka ndu achị nta;
mbu g'enu, ephe l'eli,
a nmataru l'ọnyà;
e mecha ọ nahu.

⁶ Jekubenu unwehu;
gube onye enyiru!

Gbua igo l'iphe, oome gude
maru iphe!

⁷ Lenu l'unwehu te nwedu
onye-ishi;
opfu ephe enwedu onye
edu phe nu;
ozoo onye agbapheje ozi,
ephe eje;

⁸ ọle ọo bujeru; o -rwua
l'onanwu;
l'ookukebe ẹhu seta nri;
mbu le ndiphe -nodu
ebu ereshi;
yebedua apako nkiya.

- 9 ?Bù teke ole bẹ ìi-zẹkpo
 ẹgube ono zẹ-beru;
 gùbe onye ẹnyiru?
 ?Bù teke ole bẹ ii-tehu
 lẹ mgbenya ọphu iiku?
- 10 Ịisuje l'ọ kwa-a g'i kuta
 mgbenya nwanshii;
 mbù g'i dobe ishi l'oshi
 ilile;
 mbù l'ọ kwa-a g'i jiru ẹka
 ye l'iphu ọtapfu tuta
 unme nwanshii;
 tẹme l'ì gbeshi je aharu
 ẹhu ngu zọo ọkpa.
- 11 Ọle g'ì makwaru l'ọkpa-nri
 a-fukwaru ngu g'onye ndu
 abalidebvù byaru ibe iya;
 mbù l'ùko-iphe akwatakwa
 ngwọgu byapfuta ngu.
- 12 Unu ngabẹ nchì gẹ mu
 pfiaru unu kẹ mkpọkoro
 nemadzu;
 mbù onye ẹjo-iphe;
 onye bụepho opfu,
 gberu nggọ bẹ oogudeje
 tsoru aghaphe;
- 13 onye anọduje ataburu
 nwibe iya ẹnya;
 tẹme ọ nọdu egudeje
 ọkpa eme iphe-ọhubama;
 bya ajajeru nwibe iya ẹka.
- 14 Onye egudeje ẹregede,
 dọ iya l'obu chĩa ìdzù eme
 ẹjo-iphe;
 tẹme ọ nọdu anọduje
 akpa opfu.
- 15 Noo g'o gude eze-iphe-ẹhuka
 je atọ iya l'upfu.
- A -bya aji ẹnya birimu bẹ
 ee-mebyiwa iya k'ọphu
 e tee mekọtabaedu iya.
- 16 Ọ dọru iphe ishii,
 dọ Chipfu ashì;
 mbù ọzo iphe ẹsaa, bọ ẹbyi
 l'iphu iya.
- 17 Iphe ono bọ: eku-onwonye;
 adzọ ọka egbu ndu adọdu
 iphe, ẹphe meru;
 18 arì k'eme ẹjo-iphe;
 ekwo gburumu gbaba l'eme
 ẹjo ememe;

19 agba ekebe eregede;
mbụ onye opfu, eshije iya
l'ọnu abụkotajeru ụka;
waa akpa opfu l'unuphu.

Anma ọkwa eri ogori

20 Nwa mu; mejekwa iphe,
nna ngu sụru g'i mee;
ọphu ị zohakwa eme iphe,
ne ngu ziru ngu.

21 Kee ya kpukpurukpu l'obu
ngu g'ọ nọ ojeje!
L'i wokwaru iya pho tukpoo
onwongu l'olu!

22 Noo kele ị -nọdu eje ije;
bụ iya a-nọdu edu ngu.
I -nọdu eku mgbenya;
bụ iya a-nọdu eche ngu nche.
O -buru l'i tehuru nwuru ọnya;
l'oopfu eyeru ngu.

23 Kele iphe, a sụru g'i meje ono
bụ oroku; teme iphe ono,
e ziru ngu ono buru iphoro;
teme mba, a baru ngu gude
gbooru ngu uja buru
uzo ndzu.

24 Oo ya e-phufuje ngu l'eka
ejo nwanyi ono no;
bya aburu iya e-selaje
ngu azu l'eka o no mbu
nwanyi-ukpara,
opfu iya anoduje akwo
teretere.

25 Ge mma, nwanyi ukpara ama
te emekwa g'ọ wata ngu
agugu l'ime obu ngu!
Ophu i kwekwa g'o gude ọnya
deritaru ngu!

26 Kele nwanyi-ukpara be
bukwa g'i buru onye
mmanu be oomeje.

Mbu-a; nwanyi, eri ogori
bukwa ishi ndzu ngu
be onoduje achi nta iya.

27 ?O duru onye a-guta
oku kpobe onwiya l'utapfu;
g'oku te eke uwe iya?

28 Mbu-a; ?o duru onye
e-je ije l'eli ovokoku;
g'oku ta ahụ iya l'okpa?

29 Nokwa g'onye yee nyee

- nwibe iya akwa dū
 bụ ono.
 Onye denyiru nyee nwibe iya
 ẹka bẹ a taa hakwa
 kẹ mmanụ!
- 30 Ndiphe te epfubyishijekwa
 onye ẹgu eme;
 m'ọ tūgbua je ezita nri, oo-ri.
- 31 Ọle ọ -būru l'e guderu iya bẹ
 ọ tọo kpoşhijekwa g'ọ tọ
 pfu ugwo iphe ono,
 o zitaru ono mgbo ẹsaa;
 m'obetakporu o je l'atuko iphe,
 dū l'ulo iya reshigbua gude
 pfua ya.
- 32 Obenu l'onye jepfuru
 nyee nwibe iya bẹ egomunggo
 swehuru;
 kẹle onye eme nno bụ
 onwiya bẹ oomebyishi.
- 33 Urwu, ooritajẹ iya bụ
 ẹka-nchị yẹe iphe-iphere,
 eemeje iya; tẹme ujikputeru,
 o meru onwiya būru iphe,
 e te hufubaedu ehufu.
- 34 Kẹle ọo okophoo-nwanyị
 akpatsuje nwoke
 ẹhu-eghu;
 ọphu ọophujedu obu-imemini;
 m'ọ bya emelata onye
 jepfuru nyee ya.
- 35 Ọphu ọ dudu iphe,
 e gude arwo iya duru ọphu
 ọ bya anata;
 tẹme ọphu ọ dudu m'obeta
 ị nū iya gūnu g'ọ nworu
 kẹ mmanụ, ọ bya iya
 ebyi ẹka.

7

*Okwa, aanmaru ndu ejeje
 kẹ nwanyi-ukpara*

¹ Nwa mu; meje olu mu!

Woru iphe, mu sūru g'i meje
 kwachia akwachi
 l'ime obu ngu!

² Ị -nọdu emewaa iphe,
 mu sūru g'i meje bẹ ịi-nọdu
 ndzū.

Ọo g'iiletajẹ ẹnya
 l'akpuru-ẹnya-oji ngu-a

bụ g'ii-leta iphe, mu ezi
ngu ẹnya.

³ Gbaru iya l'eka g'ọ bụru
ngu echi mkpushi-eka!

L'i woru iya dee edede
l'ime obu ngu!

⁴ Kua mmamiphe nwune
ngu nwanyi!

L'i kua nkwamęnya onye gu
l'iya bụ ndu unuphu!

⁵ Oo phę a-nọdu ephufuje ngu
l'eka nwanyi-ovuoba;
mbụ l'eka nwanyi-ukpara,
opfu onu iya akwo
teretere.

⁶ A sụ ngu lę-a; mu gbę lę
windo ụlo mu lee ẹnya;
mbụ-a; mu gbękwa lę
windo ụlo mu pyofu
ẹnya l'etezi;
⁷ mu hụma l'echi ęka ndu
amadụ iphe dọru;
mbụ l'echilabo unwokorobya;
l'o nweru onye ophu
egomunggo swehuru.

⁸ Yębedua tsoru gbororo eje
eshita ęka nwanyi ovuoba
ono bu;
mbụ gha iphu eje l'uzo
ęka ụlo nwanyi ono nọ.

⁹ Teke ono bụ ụzenyashi;
gę nchi ejihuwaa;
mbụ g'ochii atukpuwa ęhu.

¹⁰ Tọbudu iya bụ; nwanyi lanu
futa byapfutashia ya;
kwaa akwa nwanyi-ukpara;
teme ęregede jikwa iya
phọ obu.

¹¹ Nwanyi obu bę anọduje
atụ kwokwokwo;
teme ophu o dudu onye
ookweje g'onu iya rwu
iya l'ęhu;
ophu ikę etsupfuduru
iya l'oshi.

¹² Teke i shiru ụzo gbororo;
l'i hụma iya.

I -lufushia l'edupfu-oha l'ọ
nọduwa iya.

Owojeru onwiya tsukpaa
l'ekameka.

- 13 Noo ya; ọ bya eduta
 nwokorọbya ono bya
 anma iya akpa;
 bya eworu iphu gbua
 teterete ghaaru iya
 iphu sụ iya:
- 14 “Anụ, mu bọtaru ị
 ngweja-ẹhu-guu,
 mu shi je egwegwe nọkwa
 l'unuphu; noo kẹle ọ
 kwa ntanụ-a bẹ mu
 meeḅekotaru iphe,
 mu riburu angụ ị
 mu e-me.
- 15 Ọo iphe ono meru g'o gude
 mu futa bya ele ẹnya ngu.
 Nta-a bẹ mu chọwaru ngu
 jasụ mu hụma ngu!
- 16 Iphe-azẹe mu bẹ mu
 gudewaa ẹkwa,
 turu iphe poopoo dozia;
 mbụ ẹkwa, e kwerurọ
 ị Ijiputu.
- 17 Iphe-azẹe mu bẹ mu
 wukotaru manụ,
 eshi kweekweekwee.
 Mu wuru iya mọru;
 yẹe alowe; waa sinamọnu.
- 18 Bya g'anyi zẹe l'ibe mu
 gbiriri jasụ l'utsu!
 Bya g'anyi kwaa gude mee
 g'ẹhu tsọo anyi uto.”
- 19 Ji mu ta anọkwa l'unuphu.
 O jeru ẹka kwatakpọo
 dụ ẹnya.
- 20 Ẹda, ooyeje okpoga bẹ
 o yejiru okpoga eyeji
 wota gude jeshia;
 k'ophu bụ l'ọ -bya alwa
 bẹ ọnwa e-dzuakwanụ
 edzudzu.
- 21 O gudeephọ epfu opfu
 ẹrengete ono gbiriri jasụ
 ọ jita iya.
 Ọ bụru ire iya, akwọ teretere
 ono bẹ o gude dephua
 ya.
- 22 Teke ono teke ono o phukuru
 tsoru iya g'eswi,
 a kpụ eje egbugbu;
 ọzoo g'ele, eje adalahụ

l'ónyà;
 23 jasù apfù buru iya lẹ
 meji pùrumu;
 mbù g'ènu, ephe eje ala
 l'ẹka a gbabèru ónyà,
 ata makpòdanu lẹ ndzù
 iya tsewaru l'ònu ẹta.

24 Ntamanù-a; unubẹ unwu mu;
 unu ngabèru mu nchì!

Unu tọgbokwa nchì g'iphe,
 mu epfuru unu bahù iya!

25 Unu te ewojekwaru obu unu
 ziberu nwanyì onò;
 ọphu unu ekwekwa g'ò
 duswee unu ọzo;
 duru unu lashìja ọzo, ooshi.

26 Kẹle ikpoto nemadzù bẹ
 o chitaakwaru tọa;
 tẹme ndu o gburu egbugbu
 dọkwapho igwerigwe.

27 Ụlọ iya bụ gbororo ọzo
 alì-maa.

Ụzo onò kwasekpoerupho
 gbiriri jasù l'ime
 mkpuru ẹka ọnwu
 gbaru iphe-azẹe buru.

8

Mmamiphe eku ngu oku

1 ?Tọbudu oku bẹ mmamiphe
 eku ẹgube phọ?

Mbù ?tọ bọdu olu
 nkwamẹnya ada
 g'ọoda phọ?

2 Ọo l'ẹka dọ ephekerephe,
 nọ l'aguga gbororo;
 mbù lẹ mgbakata-ọzo bẹ o
 jeru je apfuru.

3 Ọ pfuru l'aguga ọnu-abata
 ẹka eeshije abahù
 l'ime mkpukpu onò.

Ọo l'ọnu mgbo mkpukpu onò
 gẹdegedede bẹ ọ pfuru
 echi mkpu sù:

4 Ọ kwa unubẹ nemadzù
 l'ophu bẹ mu eku;
 mbù l'ọo ndiphe g'unu ha
 bẹ mu akporu okwe.

5 Unubẹ ndu enwedu
 egomunggo; g'iphe

dojenụ unu ẹnya!
 Unubẹ ndu eme eswe;
 unu kwanaa ẹnya!
 6 Unu ngabẹ nchị;
 kele iphe, mu epfu bukwa
 ọkpobe iphe.
 Mu sakwaru onu k'epfu iphe,
 pfuru nhamunha.
 7 Iphe, mu epfuje bu ire-lanu;
 kele ejo-iphe adujekwa mu
 ashị.
 8 Iphe, bu opfu, shi mu l'onu
 bukota opfu,
 pfuru oto.
 O to dudu opfu, gberu nggo;
 ozoo ophu
 apfuduru-oto, eshije mu
 l'onu.
 9 Onye iphe edoje ẹnya maru
 le g'ọ hakota pfuru oto.
 Ndu maru iphe be maru
 l'opfu ono pfugbaaru
 nhamunha.
 10 Hakwa mkpola-ochaa;
 hatachia mba,
 mu abaru ngu!
 Mmamiphe kakwa ọkpobe
 mkpola-ododo ree!
 11 Kele mmamiphe kakwa
 mkpuma, aswa du ere ire.
 O to dukwa iphe, aguje
 nemadzu egu enweru
 me nanu,
 aa-nodu atu eyeru iya.
 12 Mube mmamiphe be yee
 nkwamenya bukwa
 l'eka lanu.
 Amaru iphe yele eye onu
 l'opfu tukokwaru buru
 mu nwe iya.
 13 Atsu Chipfu ebvu bukwa
 akpo ejo-iphe ashị.
 Iphe, du mu ashị bukwanu
 eku-onwonye yee etu
 onwonye ophushugbu;
 yee eme ejo-ememe;
 waa epfu iphe,
 apfuduru-oto.
 14 Ọkpobe idzu yee mmamiphe
 bu nkemu.
 Nkwamenya yee ike

- bukwarupho nkemu.
 15 Ndu eze gude mube mmamiphe
 nodu l'aba-eze phe.
 Ndu-ishi gude mu atu ekemu,
 pfuru nhamunha.
 16 Oo mu be ndibe ndu eze
 gude nodu l'aba-eze phe;
 mekpoo iphe, bukpo ndu
 ha shii, nokota l'okwa
 buru ishi unwu-eliphe.
 17 Ndu yeru mu obu be mu
 yekwaru obu;
 teme ndu achọ mu nu
 achoshi mu ike je
 l'achota mu.
 18 Enweru iphe; yee akwabe
 ubvu bukota nkemu.
 Eku, a-no jasọ l'ojeje;
 waa apfubekoto tuko
 nodu mu l'eka.
 19 Urwu, eeritaje le mbedua
 kakwa okpobe
 mkpola-ododo ree;
 teme iphe, mu agbataje
 tukobe onwomu
 kakwapho ree eme
 l'okpobe mkpola-ochaa.
 20 Uzo, mu eshije bu uzo
 apfubekoto.
 O buru gbororo k'ikpe,
 pfuru nhamunha be
 mu etsoje.
 21 Ndu yeru mu obu be mu
 emeje g'ephe baa uba;
 teme mu nodu emeje
 g'ulo-eku phe ji ejiji.
 22 Oo mube mmamiphe be
 Chipfu vuchakpo uzo
 nweru;
 teme o wata eme iphemiphe
 ono,
 o meshiru le teke ndiche ono.
 23 A hotahawaru mu ro teke
 aama;
 mbu le mbulembukpo;
 teme e meje mgboko.
 24 Teke oke-enyimu teke
 adukpodanu be mu
 nohawa;
 mburo teke ogba, mini jiru
 ejiji eteke eshidu du.
 25 Teme e mee ubvu ubvu

dobegbaa l'ọnodu iya;
mbụ ẹme e mee úbvú,
hagbaa nwanshii bẹ
mu nọhawa.

26 Ẽme Chipfu mee eliphe-a
l'ophu; yẹe obotẹgu,
dụ iya nù;
mbụkponu ẹme e
mee urwuku, jiru
mkpoji-ẹka.

27 Mu nọkwa l'ẹka ono teke
o meru igwe dobe;
mbụ teke o meru
akpaminigwe;
o phoze je agẹbe ọnu
l'oke-ẹnyimu.

28 Teke o meru urwukpu dobe;
bya edobegbaa ọgba ọgba,
mini ime alì shi asọfuta
lẹ mgboko.

29 Teke ono, ọ kparù
eze-ẹnyimu oke;
k'ophu bụ lẹ mini ta
asọghatadu ẹka ọ sùru
g'ọ sọ-beru;
mbụ teke ono, ọ tũru ọkpa
eliphe-a l'ophu;
30 bẹ bụkwa mụbe mmamiphe
bù nnajìuphu, shi nọdu
iya lẹ mgburẹku emeru
iya ọna.

Mu meru; ẹhu nọdu
anọduje atsọ iya ọtso
mbọku-mbọku;
ẹme mu shi
anọdujekwapho
ete ẹsua l'iphu iya
mkpürumkpuru.

31 Mụbe mmamiphe bẹ mgboko,
o meru shi emeje;
ẹhu-ọtso eji mu obu;
ẹme ndiphe l'ophu nọdu
adujekwa mu phọ ree.

32 Ọo ya bụ; unubẹ unwu mu;
unu ngabẹnuru mụbe
mmamiphe nchì.

Ẹhu-ọtso bẹ a gọru nù onye
etso ọzọ mu.

33 Unu ngabẹ nchì nùma mba,
mu abarù unu;
g'unu amaru iphe!

B'e wokwaru iya hua l'ali!

³⁴ Ẹhu-utso bẹ a gọru nọ onye
ngaberu mu nchị l'olu;
onye anọduje l'onu
mgbo ibe mu eche nche
mbọku-mbọku;
mbụ onye anọduje l'onu-ulo
mu ngaberu mu.

³⁵ Kele onye chọru mube
mmamiphe chọta bukwa
ndzụ bẹ ọ chọtaru;
teme onye ono buwaru
onye tubaru Chipfu l'anya.

³⁶ Obenu l'onye jikaru achọ
mube mmamiphe bukwa
onwiya bẹ oometa iya.

Iphe, bukpuo onye mu du
ashi bukwa onwu bẹ
o yeru obu.

9

*Mmamiphe eku oku;
emeswe nọdu eku*

¹ Mmamiphe gbeshiru je
eworu itso ẹsaa kpọbe gude
mee ulo iya.

² Ọ bya egbua anụ shia dobe
bya agwaa mee dobe;
bya eshia ite dobe;
³ bya ezia unwumgboko,
ejeru iya ozi;
ẹphe je apfuru eku oku.

Ẹka bụ ẹka kachaa l'eli le
mkpukpu bẹ ẹphe pfuru
eku oku sụ:

⁴ “G'iphe, bukpuo ndu amazidu
iphe bata l'ulo l'eka-a!”

O be le ndu enwedu
egomunggo; ọ sụ phe:

⁵ “Unu bya eria nri,
mu shiru dobe; ngua mee,
mu gwaru dobe.

⁶ Unu haa b'e nwe egomunggo
ono bya anodu ndzụ!

G'iphe dojenu unu ẹnya!

⁷ Onye abaru onye mgbonu
mba bukwa onye e-phu
iya iphu bẹ ọcho.

Onye alokwanu onye ejo-iphe
eka le nchị bukwarupho

- ọkonu bẹ ooku oku.
 8 Ta abajẹkwaru onye mgbọnu
 mba; ọdumeka bẹ
 ọokpokwa ngu ashị.
 Bachiru onye maru iphe mba;
 hụma l'oo-ye ngu obu.
 9 Lọoru onye maru iphe ẹka lẹ
 nchị hụma l'ọo-kabaa
 amaru iphe eje.
 Zia onye pfulerekoto iphe
 hụma l'oo-yekwabaa
 iphe l'iphe, ọ maru.
 10 L'ọ kwa atsụ Chipfu ebvu bụ
 egbube ishi mmamiphe.
 Amaru onye ono, dọ nsọ ono
 bụru iphe edo ẹnya.
 11 Kele ọo mube mmamiphe
 e-me g'ị kaa nka.
 Mbụ-a; mu e-me g'e
 yekwabaaru ngu apha
 l'apha olemole i gege
 anọ l'eliphe-a.
 12 I -maru iphe; mmamiphe ngu
 ono ebua ngu nggo.
 Teke i bụkwanu onye
 mgbọnu;
 l'ọ bụru gubedua l'onwongu
 e-je iphe-ẹhuka iya.”
 13 Olu kẹ nwanyị ono,
 bụ iya bụ eme-eswe nọdu
 adakwaphọ adashị ike.
 Ọ bụ onye a hùduru ahùhù;
 tẹme ọphu ọ madu iphe.
 14 Yẹbedua je anọdu l'ọnu-abata
 ibe iya;
 mbụ l'okposhi, o doberu
 l'ẹka kakọta l'eli
 lẹ mkpukpu.
 15 Noo ẹka ọ nọ eku iphe,
 bụkpoo ndu aghata
 aghata;
 ndu pfuleruro ije phẹ
 nhamunha eje iphe,
 ẹphe eje.
 Ọ sụ phẹ:
 16 “G'iphe, bụkpoo ndu amazidu
 iphe bata l'ulo l'ẹka-a!”
 O be lẹ ndu enwedu
 egomunggo; ọ sụ phẹ:
 17 “Mini, e zitaru l'oshi
 adujekwa ree.

Ọ bụru nri, e riru ẹ mpya
kachaa ọtso!”

18 Ọphu ẹphe amaswetakpọdaa
amama ophu l'ụnwu-maa
dọru l'ẹka ono;
ẹ ndu byaru iya ẹbyaa
nọwaa l'ali-maa
anọno.

10

Ẹtu, Sólomọnu nmashiru

1 Ndu ọwa-a bụ ẹtu,
Sólomọnu nmashiru:
Nwata maru iphe emejekwa
g'ẹhu tsọo nna,
nwuru iya nụ ọtso.
Obenu ẹ nwa, eme eswe
bụ aphụ tsọru ne iya.
2 Ẹku, a kparụ ẹjo akpakpa
ta adụkwa urwu, ọ barụ.
Obenu l'apfubekoto adzọtaje
nemadzu l'ẹka ọnwu.
3 Chipfu ta ahajekwa onye
pfuberekoto g'ẹgu
mee ya.
Obenu l'onye ẹjo-iphe bẹ
o to kwejedu g'iphe,
agụ iya nụ rwube iya ẹka.
4 Eme ẹnyiru emejekwa amadụ
g'ọ daa ụkpa.
Obenu l'ẹka e gude ese
akanya emeje g'a baa
uba.
5 Onye kpatarụ iphe, ọ kọru
dokọbe edokọbe l'ọnanwu
bụ onye kwarụ ẹnya.
Obenu l'onye anọduje eku
mgbẹnya teke eemeta iphe,
e meberu l'ali bụkwa
onye-eswe bẹ ọ bụ.
6 Ọnu-ọma bụ okpu-eze,
onye pfuberekoto kpu
l'ishi.
Obenu l'iphe, jiru ọnu
onye ẹjo-iphe bụ eme
nemadzu mkpawere.
7 Anyata, a nyatarụ onye
pfuberekoto abujeru
onye nyatarụ iya nụ
iphe-ekweru.
Obenu l'ẹpha onye ẹjo-iphe

a-chìhu.

⁸ Onye maru iphe l'ime obu
iya emeje iphe, a sùru g'e meje.

Obenu l'onye epfu
jogojogojogo alajẹ l'iyi.

⁹ Onye ọta adudu ẹ ndzụ iya
bẹ obu shihuru ike.

Obenu l'onye eshi ọzo,
dụ nggọdogo nggọdogo
bẹ ee-mechanụ-a hụma.

¹⁰ Onye ebvu ẹnya ẹhuka ẹhuka
bụ aphụ bẹ ọokpatsu.

Tẹme onye epfu jogojogojogo
nọdu alajẹ l'iyi.

¹¹ Ọnu onye pfulerekoto bụ ishi
nggele mini ndzụ.

Obenu l'iphe, jiru ọnu
onye ẹjo-iphe bụ
iphe-kpangangaa.

¹² Ndumashi akpatsu esemopfu.

Obenu ẹ n-yemobu
ekpuchije iphe-ẹji g'ọ ha.

¹³ Ọnu onye iphe edoje ẹnya
bụ mmamiphe eshije
iya afushi.

Obenu l'onye enwedu
egomunggo bụ
ẹchachi nọ swiru iya.

¹⁴ Ndu mmamiphe bẹ ewojeru
iphe, ẹphe maru kwakọbe.

Obenu l'ọnu ndu eswe bụ
ọla-l'iswi bẹ ẹphe anọduje
eku oku.

¹⁵ Ụba onye nweru iphe bụ
mkpukpu, ọ kpuru
kpushia ya ike.

Ụkpa bukwanuru iya
emebyishije onye enwedu
iphe.

¹⁶ Ụgwo ozi, aapfu onye
pfulerekoto emeje gẹ
ndzụ dọ iya.

Obenu l'okpoga, onye
ẹjo-iphe akpata bẹ emeje g'o
mee iphe-ẹji.

¹⁷ Onye angabeje nchị ẹ mba,
aabarụ iya bukwa ọzo ndzụ
bẹ ooshi.

Obenu l'onye abujeru;
a -nọdu ahụ iya ahùhù
l'ọ dọ iya ashị

l'edusweshije ndu ọzo
 ọzo.

18 Onye domiru ndumashi
 l'obu bẹ adzọ ọka dọ
 l'ogbogboromọnu.

Tẹme onye asọ asulasu
 buru onye-eswe.

19 Opfu -paa igwerigwe bẹ
 iphe-eji haakwaru bahu iya.

Obenu l'onye aduje ike sede
 ire iya bẹ kwaru ẹnya.

20 Ire onye pfuberekoto bu
 ọkpobe mkpọla-ọchaa.

Obenu l'iphe, shi l'obu onye
 ejo-iphe ta adudu urwu,
 ọ kwataru baa.

21 Olu-opfu onye pfuberekoto
 azujije ndu dọ
 igwerigwe ẹpho.

Obenu lẹ ndu eswe anwuhuje
 lẹ b'enwe egomunggo.

22 Ọnu-ọma kẹ Chipfu l'emeje g'e
 nweru iphe.

Ọphu ọ dudu iphe-ẹhuka,
 ooyeje iya.

23 Onye eswe bu iphe,
 aduje iya ree bu
 ejo-ememe.

Obenu l'onye iphe edoje
 ẹnya bu iphe,
 aduje iya ree bu mmamiphe.

24 Iphe, onye ejo-iphe atsọ
 ebvu; a -nonyaa o mee ya;
 e-mekota iya kpamu.

Iphe, agukwanu onye
 pfuberekoto g'e meeru
 iya bẹ ee-mekotaru iya.

25 Ọo gẹ oke-pherephere
 ezije tuutuutu zighata-a
 bu g'onye ejo-iphe
 achihuje.

Obenu l'onye pfuberekoto
 eshijuje dngudungu
 jasọ l'ojejoje.

26 Ọo gẹ mee-veniiga aduje
 l'eze-a; mbu g'ẹnwuru-ọku
 aduje l'ẹnya-a bu g'onye
 ẹnyonu aduje onye ezi
 iya ozi.

27 Atsọ Chipfu ebvu akporiberu
 ndzọ.

Obenu ẹ ndzụ onye
 ẹjo-iphe bẹ eegbuje
 mkpirikpu.

28 Iphe, onye p̄f̄uberekoto
 ele ẹnya iya bụ ẹhu-utso.

Obenu l'iphe, onye
 ẹjo-iphe daru ngabẹru
 emechajẹ buru
 iphe-mmanụ.

29 Eshi ọzo Chipfu bụ iphe,
 edomije ndu p̄f̄uberekoto
 bya abụkwanuru iphe,
 etsupyashije ndu emeje iphe,
 adudu ree.

30 Onye p̄f̄uberekoto bẹ a ta
 abyakwa enwubata
 enwubata.

Obenu ẹ ndu ẹjo-iphe tee
 buduru l'ali ono.

31 Ọnu onye p̄f̄uberekoto bụ
 iphe, eshije iya nụ bụ
 mmamiphe.

Obenu l'ire, ap̄f̄uduru-oto
 bẹ ee-mechaa sebufu.

32 Ọnu onye p̄f̄uberekoto maru
 iphe, bụ: e -pfua ya l'ọ
 dū nhamunha.

Obenu l'ọnu onye ẹjo-iphe
 bụ iphe,
 ọ maru kpoloko bụ iphe,
 dū nggọdogo
 nggọdogo.

11

1 Eme iphe, eegudeje atù
 ẹrwa iphe l'uzo ẹregede;
 bụkwa ẹbyi l'ẹnya Chipfu.

Obenu l'iphe, aduje Chipfu
 ree bụ eme ire-lanụ.

2 Eku-onwonye nọdu eje abya;
 iphere etso iya etsotso.

Obenu l'iphe, anọduje etso
 adu àgù l'obu bẹ bụ
 mmamiphe.

3 Ụta ta adu ẹ ndzụ onye
 p̄f̄uberekoto bụkwa
 iya anọduje edu iya.

Obenu ẹ ndu e gudedu
 ire p̄hẹ ẹka bụ iphe,
 emebyije p̄hẹ nụ bụ
 ntuphu-ire p̄hẹ.

- 4 Ẹku ta adukwa urwu,
adukwadu iya nū mbọku,
ẹhu e-ghu Chileke oke eghu.
Obenu l'apfubekoto adzoje
nemadzu l'eka onwu.
- 5 Apfubekoto k'onye uta adudu
le ndzu iya atogbojeru
iya uzo nhamunha.
Obenu l'iphe, akwatsuje onye
ejo-iphe bu eme
ejo-iphe iya.
- 6 Apfubekoto k'onye obu iya
guru iphoro l'adzoje iya.
Obenu l'onye e gudedu ire iya
eka bu egu ejo-iphe,
agu iya nu anmaje
iya g'onya.
- 7 Onye ejo-iphe -nwuhu; iphe,
ori l'oo-mecha mee
l'ehu iya; alaru iya l'iyi.
Iphemiphe ko, bu iphe,
o shi dobesu le ya
e-gude ike iya mee aburu
iphe-mmanu.
- 8 Onye pfuberekoto be
aanafutaje l'eka
iphe-ehuka.
Iphe-ehuka obu ejechia
atu-koru l'ishi onye
ejo-iphe.
- 9 Onye te emedu ele Chileke
bu opfu onu be
oogudeje mebyishia
nemadzu ibiya.
Obenu l'onye pfuberekoto
egudeje nkwamenya
nahu.
- 10 Obujeru teke iphe ejehuru
onye pfuberekoto;
ndu bu le mkpukpu ete
eswa.
Teke onye ejo-iphe laru
ola-l'iswi;
ndiphe agboo oghoo.
- 11 Onu-oma k'onye obu iya guru
iphoro akwo-lijie
mkpukpu.
Obenu l'opfu-onu onye
ejo-iphe emebyije iya emebiyi.
- 12 Onye enwedu egomunggo
akpoje nemadzu ibiya

- ẹbo l'afu.
 Obenu l'onye nweru egomunggo
 bẹ l'esedeje ire iya.
 13 Onye asu asulasu epfuje iphe,
 e domiru edomi.
 Obenu l'onye e gude ire iya
 ẹka edomikotaje iphe,
 du ẹgube ono.
 14 Oha, a taa kpọ-ziduru ọzo
 adajekwa.
 Obenu a -du igwe akpọ-ziru
 oha ọzo;
 l'aadzota oha ono.
 15 Onye naru onye o madu
 mkpalaka ta adukwa iphe,
 e-me g'o to je iphe-ehuka.
 Obenu l'onye suru le ya te
 eyekwa aka l'iphe,
 ana mkpalaka ta adukwa iphe,
 e-me iya nu.
 16 Nwanyi, eme odoo abujeru;
 a -kwabe iya ubvu;
 l'o naa ya aka labo.
 Unwoke, ewebushi akurepho
 nodu atuje eku
 gburumu swiswia.
 17 Onye iphe-oma bu onwiya be
 oome iya edoberu.
 Onye du ehuka bukwanuru
 iphe-ehuka be oometaru
 onwiya.
 18 Iphe, ndu ejo-iphe setaru
 l'akanya a-buru phe
 iphe-mmanu.
 Obenu l'onye aku apfubekoto
 ge mebyi-iphe,
 aaku l'ali be l'a-wota okpobe iphe,
 o kuru.
 19 Onye pfuberekoto okpobe
 apfube be ndzu aduje.
 Obenu l'onye agba etso eme
 ejo-iphe agbaje tsoru iya
 jasu l'o gbaba l'onwu.
 20 Ndu okpoma du eji emekwa
 ebyi l'enya Chipfu.
 Obenu le ndu uta adudu le
 ndzu phe aduje Chipfu
 ree shii.
 21 Ophu ii-makaharu bu le ndu
 ejo-iphe be a taa hadu g'a ta
 hu phe ahuhu.

Obenu l'oshilokpa ndu
 pfuberekoto ta adudu iphe,
 ee-me phe nu.

22 Nwanyi, amashi mma ike;
 mmamiphe pehukwanu iya l'ehu;
 du g'iphe-nchi,
 e gude mkpola-ododo mee;
 woru ye ezi l'imi.

23 Iphe, agu onye pfuberekoto
 bu eka oosubeje ishi
 bu l'iphe-oma.

Obenu l'iphe onye ejo-iphe
 ele enya iya bu l'eka
 oosubeje ishi bu l'oke-ehu-eghu,
 Chileke a-tukoshi iya.

24 Onye bu omeluko be iphe
 iya anoduje aka shii eje.

Obenu l'onye aswi aswi
 emechaje kpabua nvo.

25 Onye eme iphe-oma be eka
 a-nodu agba upete.

Mbu l'onye agbaje nwibe
 iya mini l'obu be
 aa-gbakwapho mini l'obu.

26 Ndiphe anoduje ephu
 nemadzu iphu me o -gbushia
 ereshi gbachishia l'iphe.

A nodu ajaje onye reru nkiya
 l'orwuberu iya ajaja.

27 Onye achọ iphe,
 du ree be atubaje ndiphe
 l'anya.

Obenu l'onye achọ ejo-iphe
 be ejo-iphe abyapfutaje.

28 Onye kpọru obu yeru eku iya
 a-dakwa.

Obenu l'onye pfuberekoto
 a-nodu aja ajaja
 g'ekwo oyii.

29 Nwoke, esetaru ndibe
 iya opfu bukwa
 pherephere be a-buru
 okiphe iya.

Teme o buru onye eme eswe
 l'e-mechaa buru onye
 ejeru onye maru iphe ozi.

30 Mebyi, onye pfuberekoto ami
 bukwa oshi emeje g'a
 nodu ndzu.

Ozo bu l'oo onye aduje ike
 pfubuta nemadzu bu onye

maru iphe.

- ³¹ Eshinu aa-pfu onye
 pfuberekoto ugwo iphe,
 oome l'eliphe-a;
 be aa-pfukwa iya pho ndu te
 emedu ele Chileke yee
 ndu iphe-eji;
 pfua phe iya pfugharu
 phe iya eka.

12

- ¹ Onye aabarụ mba;
 o du iya ree bukwa
 mmamiphe be du iya ree.
 Obenu l'onye o du ashi l'aahu
 iya ahuhu ta amadu
 iphe.
- ² Onye oma be tubaru Chipfu
 l'anya.
 Obenu le Chipfu anmaje
 onye eregede ikpe.
- ³ Nwoke ta abukwa eme
 ejo-iphe be oo-gude nguru
 anguru.
 Obenu l'onye pfuberekoto ta
 adudu onye e-phefu
 iya ephefu.
- ⁴ Okpobe nwanyi bukwa
 okpu-eze,
 ji iya kpu l'ishi.
 Obenu l'ejo nwanyi du g'okpu,
 rehuru erehuru no
 ji iya l'ehu.
- ⁵ Iphe, ndu pfuberekoto tuberu
 k'ememe abujeru iphe,
 pfuru nhamunha.
 Obenu l'idzu ndu ejo-iphe
 achu bukota ughoshi.
- ⁶ Opfu onye ejo-iphe egepajeru
 egeparu achu onye
 oo-gbu.
 Obenu l'olu-opfu onye obu
 iya guru iphoro adzoje
 ndzu.
- ⁷ Ndu ejo-iphe be ee-mechaa
 mebyishikota;
 ephe achihu.
 Obenu l'onu-ulo onye
 pfuberekoto apfujeru
 jimujimu.
- ⁸ Oo ge nkwamenya

- onyemonye jeberu bu
g'aajabejeru iya ajaja.
Obenu l'onye bu ẹjo-iphe
jiru iya obu be a ta
agubejedu iphe.
- ⁹ O kakwa ree l'i bu onye
a gubeduru iphe;
i nwekanuru onye-ozì;
eme l'i guberu onwongu
iphe l'ebe o du nri,
i nweru.
- ¹⁰ Onye pfuberekoto
agubeje iphe le mkpa,
duru anu,
o nweru l'ibe iya.
Obenu l'obu-imemini,
onye ẹjo-iphe aphujeeru
phe bu aduru phe ehuka.
- ¹¹ Onye jeru ozi l'ali iya be nri
a-duru dua k'etsutsu iya.
Obenu l'onye achi
iphe-iphoro oso te nwedu
egomunggo.
- ¹² Onye ẹjo-iphe be iphe,
ndu ẹjo-ememe naru le nfu
anoduje agu egu.
Obenu l'ogbarabvu onye
pfuberekoto anoduje
abya pulapula.
- ¹³ Onye ẹjo-ememe be ẹjo-epfupfu,
oogudeje onu iya epfu anmaje
g'onya.
- Obenu l'onye pfuberekoto
anahuje iphe-ehuka.
- ¹⁴ Nemadzu egudeje
opfu-onu pfutaru onwiya
iphe-oma.
Nokwapho g'oogudeje iphe,
oome l'eka metaru onwiya
obunggo.
- ¹⁵ Iphemiphe, onye-eswe eme
aduje iya ree l'enya nkiya.
Obenu l'onye maru iphe
angabeje nchi numa idzu-oma,
a chi-koshiru iya.
- ¹⁶ Onye eswe abujeru:
a -kpatsu iya iwe;
oomepho g'a maru teke
ono teke ono l'ehu egu
iya egu.
Obenu l'onye nweru

- egomunggo ta adudu iphe,
 oogubeje okonu.
- 17 Onye agba ekebe iphe,
 bu ire-lanu be opfu
 iya apfujeru oto.
 Obenu l'onye ejo-ekebe
 aduzhi uka.
- 18 Mkpokoro opfu aduje
 paramu g'ogu-echi.
 Obenu l'ire onye maru iphe
 eguje ehugugu.
- 19 Ogbogboromonu,
 epfu ire lanu anoje jasu
 l'ojejoje.
 Obenu l'ire, adzu uka ta
 adudu g'oono-bejeru.
- 20 Ughoshi du l'okpoma ndu
 achu ejo idzu.
 Obenu le ndu achu idzu
 ehugugu bu ehuguguso aduje
 l'okpoma nkephe.
- 21 O to dudu ejo-iphe,
 emeje onye pfuberekoto.
 Obenu le ndu ejo-iphe bu
 iphe,
 ejije phe aka bu iphe-ehuka.
- 22 Iphe, aduje Chipfu eji bu
 ogbogboromonu,
 adzu uka.
 Obenu le ndu aduje iya ree bu
 unwoke, epfu ire-lanu.
- 23 Onye nweru egomunggo ta
 arakashijedu iphe,
 o maru arakashi.
 Obenu l'okpoma ndu eswe
 anoduje avoshi
 jogojogojogo opfu.
- 24 Onye gude aka iya eseshi
 akanya ike l'e-mechaa
 buru ishi.
 Obenu l'onye eme enyiru
 e-mechaa buru ohu.
- 25 Ayọ oshi emeje g'ike bvu
 nemadzu egwegwa.
 Obenu l'opfu-oma anoduje
 ekutse nemadzu ekutse.
- 26 Onye pfuberekoto akwaje
 enya le g'o gude eshi onya.
 Obenu l'uzo, onye ejo-iphe
 eshi edujeru iya
 duswee eduswe.

27 Onye enyiru ta amijedu anụ,
 ọ gburu amịmi.
 Obenu l'onye ese akanya
 enwejeru iphe,
 vu oke aswa.
 28 Ụzo, a p̄f̄uberekoto eshi b̄e
 ndz̄u d̄u.
 Mb̄u l̄e gbororo iya b̄e
 anw̄uhu ad̄ukpoda
 ililekp̄oo.

13

1 Nwa, maru iphe;
 angabeje nch̄i l̄e mba,
 nna iya abar̄u iya.
 Obenu l'onye mḡb̄onu ta
 angaj̄edu nch̄i l'uja,
 aagb̄oru iya.
 2 Nemadz̄u egudeje
 op̄fu-̄onu p̄futa iphe-oma.
 Obenu l'onye e gudedu ire
 iya ̄ka b̄u iphe,
 ̄kp̄iri iya ad̄uje iya b̄u eme
 mkpawere.
 3 Onye eche ̄onu iya nche b̄u
 ndz̄u iya b̄e ooche nche.
 Obenu l'onye ep̄fugbuje g'̄onu
 ha iya e-mechaa b̄uru
 ̄la-l'iswi.
 4 Onye enyiru b̄e ̄kp̄iri iphe
 ad̄uje; ̄le ̄ t̄o d̄udu iphe,
 erwuje iya ̄ka.
 Obenu l'iphe, aḡu onye
 akanya erwuje iya ̄ka
 ̄kpobe erwurwu.
 5 Onye p̄f̄uberekoto b̄e iphe,
 aadz̄u ̄ka ad̄uje ash̄i.
 Obenu l'onye ̄jo-iphe
 b̄u iphe-iph̄ere ȳe
 mkparw̄u b̄u iphe,
 oomeje.
 6 Onye ̄ta ad̄udu l̄e ndz̄u iya b̄u
 iphe,
 an̄duje eche iya nche
 b̄u ap̄f̄ubekoto.
 Obenu l'iphe, emekpeje
 onye iphe-̄ji b̄u eme
 ̄jo-ememe.
 7 O nweru onye an̄duje eme
 onwiya g'̄onye nweru iphe;
 ̄le ̄ t̄o d̄ukwa iphe,

- o nweru.
 Onye ọpḡhuu anọduje eme
 g'onye akpa nri;
 ọle o nwekwanḡru iphe
 nweshia ya ike.
- ⁸ Ẹku nemadzḡ l'a-dukwa ike
 gbafuta ndzḡ iya.
 Obenu l'onye ụkpa bẹ e te
 yejedu ebvu.
- ⁹ Ịphóró, dzuru onye
 pḡberekoto anọduje
 enwu phoophoophoo.
 Obenu l'ìphóró orọku k'onye
 ẹjo-iphe bḡ aphḡnyi bẹ
 aaphḡnyije iya.
- ¹⁰ Eku-onwonye bḡ iphe,
 ọonoduje azḡshi bḡ
 aba mba.
 Obenu lẹ ndu angabeje nchì
 l'ìdzḡ,
 a chì-koshiru pḡ bḡ ndu
 maru iphe.
- ¹¹ Okpoga, a kpatarḡ l'ughoshi
 anọduje ala azḡ azḡ.
 Obenu l'onye gude ẹka iya
 akpa okpoga nwanshì
 nwanshì l'emeje iya l'ọoka
 shii eje.
- ¹² Iphe, e leri ẹnya iya nọo ọdu
 anọduje agbawashì
 ọkpoma agbawashì.
 Obenu l'ememe,
 e meru nemadzḡ iphe,
 oole ẹnya iya aduje
 g'ọ wotaru oshi,
 eerije nọdu ndzḡ.
- ¹³ Onye akpofu alọ ẹka lẹ nchì
 akpofu l'e-je iphe-ẹhuka.
 Obenu l'onye emeje iphe,
 a sḡru g'e meje bẹ
 obunggo iya dzuru.
- ¹⁴ Iphe, onye maru iphe ezi dzḡ
 g'ẹka mini anḡje ndzḡ
 futaru.
 Oomeje gẹ nemadzḡ ta
 adaba l'ónyà,
 anwḡhu gbaberu.
- ¹⁵ Iphe edo ẹnya ọkpobe
 edodo l'emeje nemadzḡ
 l'ọ dzḡ ndiphe l'obu.
 Obenu l'uzo onye e gudedu

ire iya ẹka eshijeru
iya ike.

16 Onyemonye bukpo onye
nweru egomunggo emeje
iphemiphe,
oome l'okwenya.

Obenu l'omata ewojeru eme
eswe iya t̄a jala.

17 Onye ẹjo-iphe, e ziru ozi;
o n̄odu eje iya adabajẹ
l'iphe-ẹhuka.

Obenu l'ozi, e ziru onye e gude
ire iya ẹka;
o n̄odu eje iya eguje
ẹhu egugu.

18 Onye ewojeru mba,
aabar̄u iya arw̄toshi
arw̄toshi emechajẹ daba
l'okpa-nri m̄e l'iphe-iphere.

Obenu l'onye a h̄uru ah̄h̄u;
o n̄uma iya b̄e
aakwabeje ùbv̄u.

19 Iphe, aḡushi ẹgu ike -mee b̄e
ootsoje obu uto.

Obenu l'onye gbak̄utaru eme
ẹjo-iphe az̄u;
l'eme ẹbyi l'anya omata.

20 Onye ȳe ndu mmamiphe
asw̄i oswi a-buru onye
maru iphe.

Obenu l'onye etso omata
e-je iphe-ẹhuka.

21 Ẹjo-iphe ẹjo-iphe aan̄oduje
anw̄uru ndu iphe-ẹji.

Obenu l'eka at̄utu bukwanu
obunggo ndu pf̄uberekoto.

22 Okpobe nemadz̄u akpajẹ ẹku
dobe l'e ria ya ria
l̄e nwanwa.

Obenu l'eku, onye iphe-ẹji akpa
b̄u ndu pf̄uberekoto b̄e
ookpaje iya edoberu.

23 Onye akpa nri -koo opfu
b̄e oomehujekpo;
nri ad̄ukpoo d̄uchaa
k'etsutsu iya.

Obenu l̄e be ekpe ikpe,
pf̄uru oto at̄ukoje
iya ch̄ita.

24 Onye esela ẹchachi az̄u l̄e

ya te echidu iya nwa iya
bụkwa ashị bẹ ọ kpọru
nwa iya.

Obenu l'onye yeru iya obu
edeje ẹnya lẹ mini hụa
ya ahụhụ.

²⁵ Onye pfuberekoto erije nri
gudekpọo obu iya kwe
l'o jiwaru iya.

Obenu l'onye ẹjo-iphe ta adudu
teke ẹgu ta agudu iya.

14

¹ Nwanyị, maru iphe
anọduje edozi ọnu-ọlo iya
edozi.

Obenu l'onye ọphu bụ
onye-eswe anọduje
achikashi iya achikashi.

² Onye iphe, oome pfuru
nhamunha l'anọduje atsu
Chipfu ebvu.

Obenu l'onye ụzo iya dū
nggōdōgō nggōdōgō ta
adudu iphe,
ọ guberu Chileke.

³ Onye eswe -pfua opfu;
echachi aburu iya
l'okpurukpu gbaa.

Obenu l'ọo ogbogboromonu
ndu maru iphe
anọduje eche phẹ nche.

⁴ Ẹka eswi, e gude eje
ozi adudu bẹ ọba
adabyijeru iphoru.

Ọo eswi -jeshia ozi ike; iphe,
a kpataru l'opfu akuru
akuru.

⁵ Onye agba ekebe, e gude
ire iya ẹka ta adzujekwa
uka.

Obenu l'onye agba ẹjo-ekebe
bụ uka bẹ ọonoduje
adzushi.

⁶ Onye mgbonu achoje
mmamiphe;
ọ tọ dudu ọphu ọohuma.

Obenu l'amaru iphe atojeele-a
nwẹhu ejepfu ndu iphe
edoje ẹnya.

⁷ Nodukwa ọmata ụzenya;

kele i ti humakwa iya
mmamiphe
l'ogbogboromonu.

8 Onye nweru egomunggo be
bu iphe, egoshije l'o maru
iphe bu l'uzo,
ooshi edoje iya enya.

Obenu l'iphe, egoshije
l'onye-eswe bu omata bu
l'oogudeje ughoshi eme
iphemiphe.

9 Ndu eme eswe egudeje iphe-eji
agba le mgbonu.

Obenu le ndu obu phe guru
iphoro be onoduje agu
g'ephe mee iphe g'o
pfuru nhamunha.

10 Okpoma nemadzu l'ehu l'ehu
makotaru iphe,
atsu iya l'ehu.

Ophu o dudu onye yee ya
agbaje mgba l'ehu-utso,
du iya nu.

11 Onu-ulo onye ejo-iphe be
ee-mechakwaa lwua.

Obenu le nwobu,
onye pfuberekoto
kpoberu a-noduepho aja
ajaja eje.

12 O duru uzo, abujeru;
nemadzu -nodu eshi iya
l'oburu iya okpobe uzo.

Obenu l'eka uzo ono jeberu
bu l'onwu.

13 Je akpachakponu l'achi
ochi be aahajekwaru
tsua okpoma pharamu;
teme ehunodu ahajeru
tsoo utso tsoba l'iphe-ehuka.

14 Onye ekwetaduru nu
be aa-pfu ugwo uzo,
ooshi pfu-dzua ya ya
apfu-dzu.

L'e bua onye oma obunggo
uzo nkiya l'o dzua
edzudzu.

15 Onye amazidu iphe atukoje
iphemiphe kweta
l'onoo g'o du.

Obenu l'onye nweru
egomunggo arijeada oriri

- Ẹme l'ọ zọbe ọkpa.
 16 Onye maru iphe atsuhuje
 Chipfu ebvu jįka eme
 ẹjo-ememe.
 Obenu l'omata edeghajeru
 igiji ẹka dobesu l'ọ tọ
 dudu iphe,
 byaru eme iya nu.
 17 Onye obu-ọku emeje iphe,
 onye-eswe onye-eswe.
 Ẹme a nọdu akpoje onye
 ẹregede ashį.
 18 Onye amazidu iphe bẹ okiphe
 iya abujeru eme eswe.
 Obenu l'onye nweru
 egomunggo ekpujeru
 mmamiphe g'okpu-eze.
 19 Ndu eme ẹjo-ememe e-phoze
 l'iphu ndu du ree;
 ndu ẹjo-iphe ephoze
 l'onu-oguzo ndu
 pfuberekoto.
 20 Ndu akpa nri bẹ aakpoje ashį;
 kpochaa kpoo lẹ ndu ẹphe
 l'ẹphe bu obutobu.
 Obenu lẹ ndu nweru iphe
 nweru ikpoto ọnyà.
 21 Onye agubeduru obutobu iya
 iphe emekwa iphe-ẹji.
 Obenu l'a goru ẹhu-utso nu
 onye emejeru onye o
 tsuru iphe-oma.
 22 ?Tobudu ndu achį ẹjo idzu
 ephuje ọzo?
 Obenu lẹ ndu achį idzu-oma
 bẹ eeyeje obu;
 ẹme a nọdu emejeru phe
 ire-lanu.
 23 Iphe, bukpo ozi, e jeshiru
 ike bẹ urwu adujekwa.
 Obenu opfu, eepfuepho
 l'onu l'onu emeje g'a
 kpaahaa nri.
 24 Ẹku onye maru iphe bu
 okpu-eze iya.
 Obenu l'eme eswe k'omata bu
 iphe, oomitaje bu eme eswe.
 25 A -gbaa ekebe, bu ire-lanu bẹ
 aadzoje ndzu.
 Obenu l'ekebe, aagba ophu
 e pfudu ire-lanu bẹ

bukwa ughoshi.

26 Onye atsu Chipfu ebvu be ẹka
o dakoberu kporu akpaa.

Teme o buwaruro ẹka unwu
iya a-gbabaje je anodu
zee ndzu.

27 Atsu Chipfu ebvu bu ẹka
mini,
emeje g'anodu ndzu futaru;
o nodu emeje g'amadu
ta anmalahu l'onya,
anwuhu gbaberu.

28 Oha, tsuru erupfu abujeru
akpabiri eze.

Obenu l'oke amadu,
enwedu nemadzu be
iyi yifuru.

29 Onye nweru ota-nshi be
iphe, edoje iya enya
pakwaru ẹka.

Obenu l'onye obu-oku egoshije
g'oomebe eswe.

30 Onye doberu okpoma
guu emeje ge ndzu
du ogwehu.

Obenu l'iji enya emeje g'okpu,
no l'ehu repyahu.

31 Onye eme onye ukpa ewere
bukwa Chileke,
meru iya nu be ookwe une.

Obenu l'onye emejeru onye
adudu g'o du iya
iphe-oma bu Chileke be
ookwabe ubvu.

32 Iphe, l'enwutaje ndu ejo-iphe
tua kpurumu l'ali;
bu ejo-iphe ono,
ephe eme ono.

Obenu le ndu pfuberekoto
nweru ẹka ephe
a-nodu zeeru ndzu
m'obeta ephe
nwuhuchakpoo anwuhu.

33 Mmamiphe aduje l'iphe,
bukpoo obu ndu iphe
edoje enya ree.

Mbu je akpaa l'echilabo
ndu bu omata be
oogoshijekwapho onwiya.

34 Apfubekoto ekutse oha l'ophu.
Obenu l'iphe-eji bu iphe-iphere

l'ẹhu ọhamoha.
³⁵ Onye-ozì, maru iphe bẹ
 atubaje onye eze l'ẹnya.
 Obenu l'onye-ozì ọphu bụ
 iphe-iphere bẹ eze
 atukoshije
 ẹhu-eghu iya.

15

¹ Opfu, e pfuru; a tọ
 nwehu yee ya ọnu eselaje
 oke ẹhu-eghu azu.

Obenu l'epfu opfu,
 eme ẹhuka akpataje
 ọvuma.

² Ire onye maru iphe
 emeje mmamiphe g'ọ dọ
 ree k'anuma.

Obenu l'ọnu ọmata bụ iphe,
 anọduje alwa iya torotoro
 bụ epfu rwoorwoorwoo.

³ Ẹnya Chipfu dzuru ẹkameka;
 k'ọphu ọ huma-dzuru
 onyemonye;
 mbu ndu ejo-iphe me
 ndu oma.

⁴ Ire epfu iphe, e-me g'e
 wekorohu bukwa oshi,
 amije ndu ge mebyi.

Obenu l'ire ughoshi etsuje
 ndu pyaapya.

⁵ Ọo onye-eswe abujeru;
 nna iya -baaru iya mba;
 o too yedu iya ọnu.

Obenu l'onye a huru ahuhu;
 ahuta iya egoshi l'o
 nweru egomunggo.

⁶ Ụlo onye pfuberekoto bẹ
 iphe, vu oke aswa dọ
 igwerigwe.

Obenu l'okpoga onye ejo-iphe
 akpata bẹ l'akpatajeru
 iya opfu.

⁷ Ogbogboromonu onye maru
 iphe anọduje araka
 nkwamenya araka.

Obenu l'ọ tọ bụdu g'okpoma
 dọ ọmata bụ ono.

⁸ L'ẹnya Chipfu bẹ ngweja,
 onye ejo-iphe egwe
 abujeru iya ẹbyi.

Obenu l'epfupfu, onye obu
 iya g̃uru ìphóró epfu
 anụ iya atsoje iya r̃ikpotoo.

9 Ụzo ndu ẹjo-iphe abụkotajeru
 ẹbyi l'iphu Chipfu.

Obenu ẹ ndu eme g'ephe
 b̃uru ndu pf̃uberekoto
 b̃e o yeru obu.

10 Ọ kwa ch̃ipfuu b̃e aa-nụ
 onye harụ ọkpobe ụzo.

T̃eme onye ọ dukwanu ash̃;
 l'aahù iya ahùhù
 l'e-mechakwaa nwuh̃u.

11 Al̃i-maa ỹe al̃i ọla-l'iswi
 t̃ukokwaru gheru ọnu
 l'iphu Chipfu.

?B̃u-chia ọkpoma amad̃u te
 egheduru ọnu l'iphu iya?

12 Onye mgbonu te eyejedu
 ahùhù aahù iya obu.

Ọphu o jejedu akpata
 ishi l'ibe onye maru iphe.

13 Onye ẹhu atso uto b̃e
 iphu at̃sahuje at̃sahu.

Obenu l'onye iwe jiru obu;
 edejeru yokoo.

14 Ọkpoma onye iphe edoje
 ẹnya ree l'añduje eme
 g'ọ maru iphe.

Obenu l'ọnu onye b̃u ọmata
 b̃u nri iya b̃e b̃u eme eswe.

15 Iphe, b̃ukpoo eswe ndz̃u
 ndu eje iphe-ẹhuka
 ab̃ukotajeeru ph̃e ph̃o
 mgburwash̃i ẹhu.

Obenu l'onye ọkpoma
 at̃sahuje at̃sahu
 b̃e tekenteke ab̃ujeru iya
 ọbo-iphe.

16 Ọ kakwa ree l'e nweru
 ẹku nwansh̃i;
 a ñodu at̃s̃u Chipfu ebvu;
 eme l'ẹku, jiru ẹkameka;
 ẹgharashi dukwanu.

17 Ọ kakwa ree l'iphe, b̃u nri,
 eeri b̃u nw̃eba, e yeru l'ophe;
 n-yemobu dukwanu;
 eme l'e gburu eswi,
 tsuru ẹba ata;
 mkp̃omashi dukwanu.

18 Onye obu-ọku akpalije

- opfu akpali.
 Obenu l'onye atarụ opfu
 nshi abyanyije ụswo
 abyanyi.
- 19 Ụzo onye ẹnyiru eshi
 bẹ eegudeje óbvú
 tų-chishia atų-chishi.
 Obenu l'ụzo onye obu iya
 gụru ìphóró eshi abụjeru oji,
 akwọ tẹretere.
- 20 Nwata, maru iphe emeje
 g'ẹhu tsọ nna iya ụtsọ.
 Obenu l'omata ta adudu iphe,
 ọogubeje ne, nwuru iya nụ.
- 21 Eme eswe atsoje onye enwedu
 egomunggo ụtsọ.
 Obenu l'onye iphe edoje ẹnya
 ree bụ iphe,
 pfulu nhamunha bẹ oomeje.
- 22 Iphe, nemadzu riru
 k'ememe bẹ o to mekotajekwa
 mẹ a -chikoshiduru iya
 okpobe idzu.
 Obenu a -du igwe chikoshi
 nemadzu idzu l'o mee iphe,
 o tumberu.
- 23 Amadu bẹ ẹhu atsoje ụtsọ
 mẹ o -yee onu l'opfu ree.
 Mbụ lẹ-a; l'onu, e yeru l'o
 rwuberu iya atsoje
 rikpotoo.
- 24 Ụzo ndzu anọduje eje ala l'eli
 l'eli l'eka onye kwaru
 ẹnya nọ.
 O buri iya emeje g'ọ tọ lwa
 alị alị larwua alị-maa.
- 25 Chipfu alashije ụlo onye
 eku onwiya.
 Obenu l'okoke alị nwanyi,
 ji iya anọedu bẹ ọokpoje
 okpo-kuu.
- 26 Oriri, onye ẹjo-iphe riru
 abụjeru Chipfu ẹjo ẹbyi.
 Obenu l'ophu ndu dubebe
 ree riru atsoje iya ụtsọ.
- 27 Onye ụghoro buepho opfu
 bẹ ọonoduje akpa
 l'ibe iya.
 Obenu l'onye kpọru ụphalazu
 ashị bẹ ndzu a-du.
- 28 Onye pfuluberekoto egudeje

òkpoma iya rìada iphe
oo-pfu arìri tẹme l'o
pfua ya.

Obenu l'ònu onye ẹjo-iphe
bù njo-opfu eshije iya
alwa torotoro.

²⁹ Chipfu nọ ndu ẹjo-iphe
ùzenya.

Obenu l'òonumaje olu ndu
pfuberekoto m'ẹphe
-pfuru nù iya.

³⁰ Ẹnya, a tọsaru iphu atọsa
lee emeje g'ẹhu-ùtso
ji òkpoma.

Tẹme ozi ọma nọdu emeje
g'òkpọ gbashia ike.

³¹ Onye ngabẹru nchì lẹ mba,
a barù iya; mbù mba
ọphu emeje g'a nọdu
ndzù bẹ yẹe ndu maru
iphe e-mechaa nọ
l'òkpọku lanù.

³² Onye ta adùdu iphe,
ọ gùberu mba,
aabarù iya bọkwa onwiya
bẹ ọ tọ gùbeduru iphe.

Obenu l'onye abujeru;
a -nọdu ahù iya ahùhù
l'ọoba iya lẹ nchì
enwejeru egomunggo.

³³ Atsù Chipfu ebvu ezije
nemadzù mmamiphe.

Ewoze onwonye alì nọdu
esekutaje akwabẹ ùbvù.

16

¹ Iphe, nemadzù rìru
l'òkpoma iya bù iya bẹ ọ duru.

Obenu l'ọphu e pfuru l'ònu bù
Chipfu bẹ ọ duru.

² Iphemiphe, nemadzù
emekpọọ dẹbe ree
l'ẹnya nkiya.

Obenu lẹ Chipfu maru iphe,
dù iya l'uche teke o
meru iya.

³ Woru iphe, bọkpoo iphe,
iimekpọọ ememe ye Chipfu
l'ẹka;
huma l'iphe, bọkpoo iphe,
ì chiru idzu ememe

- e-mejeṣpho g'ì chìru iya.
- ⁴ Iphemiphe, Chipfu meru
 bẹ o meru doberu onwiya;
 mbụ je akpaa lẹ ndu
 ejo-iphe bẹ o meru
 doberu eswe eze iphe-ẹhuka.
- ⁵ Ndu eku onwophe bukwa
 ẹbyi bẹ ẹphe eme
 l'ẹnya Chipfu.
- Ọphu ịi-makahukporu bụ
 l'a taa hadu phe g'a ta
 hu phe ahuhu.
- ⁶ Ọo n-yemobu yee epfu
 ire-lanu bẹ e gude edoshi
 ejo-iphe.
- Ọ buru atsu Chipfu ebvu
 emeje g'amadu te eme
 ejo-ememe.
- ⁷ Teke iphemiphe, nemadzu
 eme du Chipfu ree
 bẹ oomejehaa mee ge
 yee ndu ohogu iya du
 le ree.
- ⁸ Ọ kakwa ree l'e nweru
 iphe nwanshi;
 a pfubekwanu aka oto;
 eme l'urwu paru aka;
 ọ buru l'uzo,
 apfuduru-oto bẹ o shi.
- ⁹ Iphemiphe, nwoke e-me bu
 l'ime okpoma iya bẹ
 oorije iya dobe.
- Obenu l'oo Chipfu emeje ge
 nzokpa iya nguru
 anguru.
- ¹⁰ Onye eze bẹ opfu,
 shi iya l'onu adaje g'ozi,
 shi Chileke l'eka.
- Ọphu oogudejedu onu iya
 pfuswee m'ọ nodu
 ekpe ikpe.
- ¹¹ Chipfu eele ẹnya g'e
 gudeje iphe,
 gbaru nu tua ẹrwa iphe;
 ẹrwa iphe, atutuduru
 l'uzo ẹregede bẹ du
 Chipfu ree.
- Ọ-nyi-tuduú, nokota l'eda
 g'ọ ha bukota iya
 meru iya.
- ¹² Ndu eze bẹ eme ejo-iphe

abujeru ẹbyi;
 kele onye eze bu
 apfubekoto be oogudeje
 mee g'ọ nguru anguru.

13 Iphe, aduje ndu eze
 ree bu onye epfu iphe,
 pfuru oto.

Mbu l'onye epfu iphe,
 pfuru nhamunha be ẹphe
 agubeje okpobe iphe.

14 Oke ẹhu-eghu onye eze bukwa
 iphe, ejeru onwu ozi.

Obenu l'onye maru iphe
 abyanyije iya.

15 Iphu -tusahu onye eze;
 l'a maru le ndzu du;
 mbu l'i -tuba onye eze
 l'anya be o duje g'eka igwe
 rwuru erwurwu
 k'edze mini ishi-apha.

16 Humawaro g'ọ kabe ree
 enweru mmamiphe eme
 l'enweru mkpola-ododo.

Mbu ahota nkwamenya
 haa mkpola-ochaa.

17 Uzo, a turu mkpoli,
 ndu pfuberekoto toru
 te eshitajekwa ẹka
 ẹjo-ememe du.

Onye eche uzo iya nche
 bu ndzu iya be ooche nche.

18 Eku-onwonye evujeru uzo;
 ọla-l'iswi etso iya.

Teke etu onwonye ẹpha
 gbeshiru;
 adarwu alị etsokwaru
 iya pho.

19 O kakwa mma l'i bu onye
 wozeru onwiya ali;
 i yiru le ndu du agù;
 eme l'unu le ndu eku
 onwophe swi tuko eke iphe,
 unu kwataru l'okwata.

20 Onye angabeje nchi l'opfu
 Chileke bu k'oma
 anoduje etso iya.

Teme onye a goru ẹhu-utso
 nu be o bu;
 mbu onye dakoberu
 Chipfu.

21 Ndu maru iphe l'ime obu phe

- bù ndu eekuje ndu iphe
edoje ẹn̄ya ree.
- Tẹme opfu, atso uto
le nchi ndu emeje
g'a ka anwuta iphe.
- 22 Nkwamenya bu ishi nggele
mini ndzu l'ehu ndu nweru
iya nu.
- Obenu l'abarū onye-eswe
mba bukwa iphe-eswe
be o bu.
- 23 Okpoma onye maru iphe
anoduje eche onu iya nche.
- Tẹme ogbogboromonu
iya ndu emeje g'a
nwuta iphe.
- 24 Opfu, atso uto le nchi du
g'ebakala manu-enu.
- O meje g'ehu tso nemadzu
uto.
- Tẹme o ndu emeje g'okpu
gbakerehu l'iphe-ememe,
eme iya nu.
- 25 O duru uzo, abujeru:
nemadzu -ndu eshi iya
l'oburu iya okpobe uzo.
- Obenu l'eka uzo ono jeberu
be o bu uzo onwu.
- 26 Oo iphe, agu onye akanya
anoduje ejeru iya ozi.
- O buru egu, agu iya nu
anoduje akwaru iya evu.
- 27 Ejo nemadzu anoduje achi
idzu eme ejo-iphe.
- Tẹme opfu, shi iya l'onu ndu
aduje g'icheku oku,
ata ririri.
- 28 Onye eregede anoduje
akpa opfu.
- Tẹme onye asulasu ndu
ebukahuje ndu eshishi
onyà ike.
- 29 Onye anoduje eme ndu ozo
mkpawere bu edephu be
onoduje edephu
nwibe iya;
duru iya shia uzo,
adudu ree.
- 30 Onye ataburu nwibe iya enya
bukwa eregede be ogba.
- Tẹme onye tagbareru onu

buru ejo-iphe be
ocho ememe.

³¹ Aka nka bu okpu-eze,
du biribiri.

O bu ru onye ndzu iya
pfuru oto be
oorwuje aka.

³² O ka ree l'i bu onye
atajeru iphe nshi
eme l'i bu onye ka ike
l'ogu.

Mbu l'onye esedeje onwiya
kakwa ree;
eme l'onye alwuje ogu
lwuta Oha l'ophu.

³³ Ido bu atutu be aatuje iya.
Obenu l'oo Chipfu maru iphe,
oo-me.

17

¹ O kakwa mma l'a
takpoerupho nwecha,
kpohuru nku;
nchi dukwanu doo l'unuphu;
eme l'unuphu,
eegbushi anu ge ndu
abo iphe;
opfu nodu adaphekwanu
iya.

² Onye-ozu, maru iphe be
l'e-mechaa buru ishi nwa
nnajiuphu iya;
mbu nwa ophu anoduje eme
iphe-iphere ekpu ndu nwuru
iya nu.

Ooje l'emecha keta iphe nnajiuphu
g'unwu iya ketaru.

³ Ite be e gude eghe
mkpola-ochaa egheghe.

E gude oku ahụ
mkpola-ododo ama.

Obenu l'oo Chipfu bu onye
ahuje obu amadu ama.

⁴ Onye eme ejo-ememe angabeje
nchi l'ogbogboromonu,
epfu ejo epfufu.

Onye adzufe uka nodu
angabeje nchi l'ire,
epfu tuphutuphutuphu.

⁵ Onye achu onye ukpa ochi;
bukwa Chileke,

- meru iya nù bẹ ọoko ọnu.
 Onye ete ẹswa ekpu eze
 iphe-ẹhuka, byaru nwibe
 iya bẹ ta adukwa g'e meru
 g'a ta hù iya ahùhù iya.
- 6 Enweru ụnwu nwanwa bẹ bu
 okpu-eze,
 e kpuberu onye-ishi-ẹwó.
 Tẹme nna bukwanuru iphe,
 ụnwegirima gude
 eku onwophe.
- 7 Onye egomunggo swehuru te
 epfujedu opfu,
 nweru ishi.
 Nokwaphọ g'onye bu ishi
 agbaduru g'ọ tų-phuje ire.
- 8 Ụphalazu dų gẹ mkpuma,
 vu oke aswa l'ẹhu onye
 anuje iya nų; k'ọphu bu:
 ọ -ghaa ẹkiya-a bu ụpete;
 ọ -ghaa ẹkiya-a bu ụpete.
- 9 Onye aguje nvų l'atųpya,
 a tųpyaru iya bu n-yemobu
 bẹ ookutse.
- Obenu l'onye akpatsu opfu
 akpatsu bu ndu eeshishi
 ọnyà ike bẹ oobukahuje.
- 10 A -baaru onye iphe edoje
 ẹnya ree mba bẹ
 oorwuje iya l'ẹhu;
 eme l'ọnu ẹchachi ụkporo
 ise, e chiru ọmata.
- 11 Onye ẹjo-ememe buẹpho
 iphe, oophubeje iphu
 ememe bu eme iphe,
 a sųru g'ọ to meshi.
- Ọle onye-ọzi, ta aphujedu
 obu-imemini e-mechakwanaa
 bya ahùya ya ahùhù.
- 12 Ọ kakwa mma lẹ ne oduma,
 a kųtaru ụnwu iya fųru
 ngu l'ųzo;
 eme l'i jepfuru ọmata l'ẹka
 oome eswe eswe.
- 13 Ọ -bųru lẹ nemadzų gude
 ẹjo-iphe pfua ųgwo iphe-ọma,
 e meru iya bẹ ẹjo-iphe ta
 abyakpọdaa abvų abvųbvu
 l'ibe iya.
- 14 Awata aba mba dų g'egbuha
 nggele, e gbuchiru

egbuchi.

Oo ya bu ẹ-a; haa opfu ẹme
uswo abata iya.

15 Aharu onye ẹjo-iphe enge;
yẹe anma onye
pfuberekoto ikpe
tukokwaru buru eme ẹbyi
l'iphu Chipfu.

16 ?Bu urwu gunu be okpoga
baru l'eka onye bu omata;
eshinu mmamiphe ta
agudu iya agudu?

17 Ndu eshi onya eyeje
nwibe phe obu
mkpurumkpuru.

Ẹme nwune buru iphe,
e swiberu ngu iya bu g'o
gbajeru ngu mkpu teke
ije iphe-ehuka.

18 Onye enwedu egomunggo
anaje nwibe iya
mkpaleka;
bya eworu onwiya sibe
l'itumo.

19 Onye yeru aswo uswo obu
bukwa iphe-ẹji be o
yeru obu.

Onye wolinkaru egomunggo
iya imeli buru
ola-l'iswi be oole enya iya.

20 Onye okpoma du ẹji be k'oma
ta abyajekwaru.

Onye ire iya bu ugho jiru
iya nodu adabajẹ
l'iphe-ehuka.

21 Onye nwutaru nwa nwoke;
o buru omata be aphu
tsokwaru.

Ophu ehu atsojedu nna,
egomunggo swehuru
nwa iya utso.

22 Obu, atso utso bu okpobe
obvu.

Obenu l'obu agbabuhu emeje
g'okpu kpohu nkụ.

23 Onye ẹjo-iphe anataje
uphalazu ẹ mpya;
k'ophu oo-me g'iphe,
pfuru oto du nggodogo
nggodogo.

24 Onye iphe edoje enya ree

- bụ mmamiphe bẹ oodobeje
l'egomunggo.
Obenu l'omata bẹ ẹnya iya
ejerwuje ẹka igwe beru
alì beru.
- ²⁵ Omata abujeru aphụ tsorù
nna iya; bya aburu iphe,
atsọ ilu l'ẹhu nwanyi,
nwuru iya nù.
- ²⁶ O tọ dukwa ree ere onye
adudu iphe,
o meru nre.
Ophu o dukwapho ree g'e
chia ndu-ishi iphe
l'ẹphe meru iphe,
pfuru oto.
- ²⁷ Onye nweru egomunggo
epfufe opfu zee onu.
Teme onye obu-àgù buru
onye iphe edoje ẹnya.
- ²⁸ Je akpaa l'onye eme eswe
bẹ eedobesujekwa l'o
maru iphe mẹ o -buru
l'o nọ nwa
nggujungguji.
Teme a nọdu edobesuje l'o bụ
onye iphe edoje ẹnya ree
mẹ o -buru l'oosedeye
ire iya.

18

- ¹ Onye akpa nkinyi iya
buepho iphe,
onoduje achọ bụ iphe,
a-duru iya lẹ ree.
Teme okpobe mmamiphe
nọdu eghuje iya eghe.
- ² Omata bẹ nkwamenya ta
adujedu ree.
Iphe, atsoje iya utso bụ g'o
pfu iphe, ee-me nù.
- ³ Ejo-iphe -bya bẹ ntupya
anoduje etso iya.
Teke iphe-iphere byaru;
ekwe une etsokwaru iya
pho.
- ⁴ Opfu, shi nemadzu l'onu
abujeru echi ogbu-mini.
Obenu l'ishi ẹka mmamiphe
futaru bẹ bụ nggele,
asọ gborogboro.

- 5 Ọ tọ dọkwa ree;
mbụ eme eyeru onye
ejo-iphe.
- Ọphu ọ dọkwapho ree;
mbụ anma onye adọdu iphe,
o meru ikpe.
- 6 Iphe, ọmata pfutaru l'ọnu
bẹ yẹe ya emeje.
Tẹme ọ buru ọnu iya ọbu bẹ
oogudeje eku ẹchachi
oku.
- 7 Ọo ọnu ọmata emebyije iya.
Tẹme ogbogboromọnu iya
buru ọnyà,
e gude anmata ndzụ iya.
- 8 Asulasu anọduje atso ntumatu.
Ọotukoje iphe, bụ ẹhu vọo
pfurupfuru.
- 9 Onye tų-gberu ẹka l'ọzi,
ooje bẹ yẹe onye
emebyishi
iphe emebyishi bukwa
nwune.
- 10 Ẹpha Chipfu bukwa ọlo-eli
ephekerephe,
shihuru dųngudungu.
Ndu pfuberekoto nọdu
agbabajẹ iya je anọdu;
ọ tọ dọedu iphe-ọnuka,
emekwadu phẹ nụ.
- 11 Ụba onye nweru iphe bụ
mkpọkpu,
ọ kpọru kpọshia ya ike.
Ọo ya bụ igbulọ-ephekerephe,
ẹphe doberu g'ọ
gbobeje g'ọ tọ dọ iphe,
e-me phẹ nụ.
- 12 Amadụ bụ eku-onwonye
l'ime ọkpoma bẹ
ọokpajeru vuru ọzo mẹ
ọ -bya l'ala l'iswi.
Ewoze onwonye alị
bukwanuru akwabẹ
ùbvù bẹ oosetajẹ.
- 13 Onye teke anumadu iphe,
eepfu;
o vuwaru ọzo tşẹe ya
ọnu bẹ ọ bụ eme eswe
bya abukwaru iya
phọ eme iphe-iphere.
- 14 Ọ kwa obu nemadzụ esedeje

- ndzụ iya mẹ iphe nọdu
eme iya.
Obenu l'obu korofuwa;
a taa nyaedu iya.
- 15 Onye iphe edoje ẹnya ree
bẹ bụ iya akajẹ amaru
iphe tekenteke.
Tẹme onye mmamiphe nọdu
angabeje nchị g'ọ numa iphe,
e-me g'ọ kabaa amaru
iphe.
- 16 Eme iphe-oma asujeru
onye eme iya nụ ụzo.
Ọ nọdu emeje iya g'ọ jerwua
iphu onye parụ ẹka.
- 17 Onye lanụ -vuru ụzo doo
edoo l'ọ dū g'iswi dū
iya mma jasuru onye k'ẹbo
abya eyeahaa ọnu.
- 18 Iphe, eese opfu bụ:
a -tụaru iya ido;
opfu alaa;
l'eegude nno gboo ndu
eseshi opfu ike.
- 19 Arwọ-butana nwune ngu,
i mesweru kakwa
ẹhuka eme l'alwụ ọgu
lwuta mkpukpu,
kpọru akpaa.
Tẹme opfu, gụ lẹ nwune
ngu ese dukwa g'e
gude igwè kpaa ọguzo
yechia ọnu-ulo, a kpushiru ike.
- 20 Nemadzu egudeje opfu-ọnu
pfutaru onwiya iphe,
e-ji iya ẹpho.
Ọ bụru iphe, shi iya
l'ogbogboromonu
bẹ oogudeje kpajia
opfuru.
- 21 Ire tükokwaru ike kẹ ndzụ
yẹe k'ọnwu chiru.
Ọ bụru ndu yeru iya obu e-ri
mebyi, ọ mịtaru.
- 22 Onye achọ nwanyi,
ọo-lụ achokwa iphe,
dụ ree.
Onye ono abujekwaru onye
dụ Chipfu l'obu.
- 23 Onye akpa nri anọduje
arwọ g'a phuru iya

obu-imemini.
 Obenu l'onye nweru iphe
 anọduje aba mba.
 24 Onye eshi igwerigwe
 ọnyà e-mechakwaa laa l'iswi.
 Obenu l'o nweru ẹguru ọnyà,
 akajẹ ngu anọ ntse eme
 lẹ nwune ngu.

19

1 Onye bu onye akpa nri
 bya aburu onye uta adudu
 lẹ ndzụ iya kakwa ree
 eme l'omata,
 eegudedu ire iya ẹka.
 2 Ọ tọ dukwa ree lẹ nemadzụ
 bu onye iphe ehe ihee
 ọphu o madu iphe.
 Ọzoo gẹ nemadzụ gude eme
 ẹgwegwa je eshiswee
 ụzo.
 3 Eswe, amadu eme
 emebyijekwa ndzụ iya;
 e -mechaa l'o woru iya
 bobo Chipfu.
 4 Ẹku -nọdu abya bẹ ọnyà
 aduje igwe etso iya.
 Obenu l'ukpa achikaje ọnyà.
 5 Onye agba ekebe,
 abudu ọkpobe opfu bẹ ta
 anahukwa g'o to je
 iphe-ẹhuka iya.
 Ọphu onye adzujẹ ụka aladu
 mmanu g'o tọ du iphe
 e-me iya nu.
 6 Ikpoto nemadzụ anọduje
 akpa ụzo g'ẹphe buru
 ndu du onye-ishi l'obu.
 Teme onyemonye buru
 ọnyà onye emejeru
 nemadzụ iphe-oma.
 7 Onye akpa nri bẹ adukotaje
 ndu ẹphe l'iya bu ashị.
 Nokwaphọ gẹ ndu ẹphe l'iya
 eshi ọnyà anọduje
 agbaru iya ọso.
 Ọonodujekpoo agba etso
 phẹ arwo phẹ g'ẹphe shiru;
 ọle ọ tọ duedu onye ọphu
 ọohuma.
 8 Onye maru iphe eyeje onwiya

- obu.
 Tẹme ọ buru onye iphe edoje
 ẹn्या ree bẹ k'oma
 etsoje.
- 9 Onye agba ekebe,
 abudu ọkpobe opfu bẹ ta
 anahukwa g'o to je
 iphe-ẹhuka iya.
- Tẹme onye adzujẹ ọka
 l'a-bukwaru ọla-l'iswi.
- 10 Ọ kwa g'ọ tọ dudu nhamunha
 ke g'omata ri gwoogwoo
 bukwapfo g'ọ kabaa eji
 g'ohu buru onye-ishi
 unwu eze.
- 11 Ọ kwa mmamiphe amadu
 emeje g'ọ taru iphe nshi.
 Ọ bukwarupho onwiya bẹ
 ookutse me e -mee ya iphe-ẹji;
 ọphu o yeduru iya
 ro onu.
- 12 Eze -wata aba mba bẹ
 ọdujekwa g'eka oduma
 asu ekiri.
- Obenu le nemadzu -du iya
 l'obu bẹ ọduje g'eka
 iji dashiru l'eli eswa.
- 13 Nwa, eme eswe bukwa
 ọla-l'iswi bẹ ọ buru
 nna iya.
- Nwanyị, anọduje abapheru
 ji iya mba dukwapfo
 ge mini-odzeru,
 shi l'eswa-ulo ada
 paapaa.
- 14 Ulo yele ẹku onye eshijekwa
 l'onye nwe iya nu sweru
 nwa iya.
- Obenu l'okpobe nwanyị bu
 Chipfu bẹ ooshije l'eka.
- 15 Ẹnyiru atuje oke mgbenya.
 Ọ buru onye eme ẹnйiru bẹ
 ẹgu emeje.
- 16 Onye emeje iphe,
 a suru g'e meje bukwa
 ndzu iya bẹ ooche
 nche.
- Obenu l'onye iphemiphe,
 oome jiru ẹpho e-mechaa
 nwuhu.
- 17 Onye emeru ndu ukpa
 iphe-oma bukwa

- Chipfu bẹ oojie ụgwo.
 Tẹme ọ buru Chipfu
 e-mechaa bua ya nggo
 iphe, o meru.
- 18 Hùje nwa ngu ahùhù;
 teke iile ẹn्या l'ìi-hùta
 iya iphe.
- B'ejekwa egude g'ooghu ngu
 l'ẹhu woru iya chigbua.
- 19 Ọ kwa onye obu-ọku
 bẹ obu-ọku iya ebutajẹ.
- I -dzọo ya lẹ nanu;
 bẹ ị dzọjenu iya phọ l'ozo.
- 20 Nujeru nemadzu opfu;
 ngabeje nchị nata iphe,
 aalọru ngu ẹka lẹ nchị iya;
 l'e -mechaa bẹ ịi-buru
 onye maru iphe.
- 21 Amadụ enwejekwaru ikpoto
 iphe,
 ọonoduje arị k'ememe;
 obenu l'ọo ọphu
 Chipfu chiru dobe
 mefutajẹ.
- 22 Iphe, aguje ẹgu l'ẹhu
 nemadzu bukwa eme
 ree ya.
- Ọ kakwa ree lẹ nemadzu
 bu onye ukpa eme l'ọ bu
 onye ntuphu-ire.
- 23 Atsụ Chipfu ebvu edujueru
 amadụ duba lẹ ndzu.
- Ọ buru teke ọ dụ nno bẹ
 oojije onye ọbu ẹpho;
 ọphu ọ dudu ẹjo-iphe,
 erwuje onye ọbu l'ẹhu.
- 24 Onye ẹnyiru abujeru;
 o -je etsuta nri;
 ẹka akwaa ya l'ochi.
- Ọ tọ duedu ike apali iya
 eye l'onu.
- 25 I -chia onye mgbonu iphe;
 onye amazidu iphe egude
 iya nwuta iphe.
- Teke ị baru onye iphe
 edoje ẹn्या ree mba;
 l'o gude iya kabaa amaru iphe.
- 26 Onye ana nna iya nfu;
 bya achifuje ne iya
 bu iphe-iphere;
 bya aburu mkpatsu-aphu.

- 27 Nwa mu; i -haa angabẹ
nchi l'iphe, eezi ngu;
l'i phua ụzo amaru iphe.
- 28 Onye agba ẹjo-ekebe achi
iphe, pfuru ọto ọchi.
- Teme ọnu onye ẹjo-iphe
buerupho ẹjo-ememe be
ọonoduje elwee kwagbụu
kwagbụu.
- 29 Ndu njo-opfu be e dobeakwaru
iphe, ee-me phe edobe.
E dobeakwapho echachi ala
l'okpurukpu ndu-eswe.

20

- 1 Onye mgbonu be mee bu;
mbu le mee, atsu atsutsu
bukwa onye aba hanyihanyi.
Onye o duphuru ụzo ta
amakwa iphe.
- 2 Ehu -wata egbu eze egbu
be ọdujekwa g'eka
oduma asu ekiri.
Onye kpatsukwanuru iya iwe
tuphawaru ndu iya.
- 3 Onye agbalaru opfu l'uzo be
ubvu anodujekwa etso.
Obenu l'oo onye-eswe
akwagebeje akwagebe
aba mba.
- 4 Onye enyiru ta akojedu
opfu teke aakoje iya.
O -rwua l'akpakpa iya l'ọ
wata arwo arwo;
o to dudu iphe, ọo-rwota.
- 5 Iphe, nemadzu riru dobe
l'okpoma dukwa g'ọ no
l'ogbu-mini.
O buru onye iphe edoje
enya ree atsutaje iya.
- 6 Ndu du igwerigwe asuje
l'ephe nweru n-yemobu.
Ole ?bu awe be ihumakwanu
onye apfushije ike l'iphe,
o pfuru?
- 7 Onye pfuberekoto be uta ta
adujedu l'iphemiphe,
oome.
O -nochaa laa; unwu iya
aburu ndu a goru
ehu-utso nu.

- 8 Onye eze -nọdu l'aba-eze iya
ekpe ikpe bẹ ọ hụmaje
ẹjo-iphe hụbe
iya ama.
- 9 ?Bụ onye a-sụ l'obu ọdẹbe iya
sarịsari;
lẹ ya ọdẹbe ree ọpflu ya
teke meswee iphe-ẹji?
- 10 E -gude iphe-ughoshi gude
atụ ẹrwa iphe;
ọzoo atụ ogologo iya
bukotaephọ ẹbyi l'ẹnya
Chipfu.
- 11 Ọo umere nwa atuje ọnu iya.
Oomeje g'a maru ?umere
iya guru egugu bya
apfuru nhamunha?
- 12 Nchị, anụ iphe; yee ẹnya,
aphu ọzo
bụ Chipfu tukurọ iya mee.
- 13 Gẹ mgbenya ta atsonukajekwa
ngu uto;
odumeka bẹ ii-kpakwa nri.
Nwujeru ẹnya;
huma l'ii-nweru nri
nweru k'etsutsu iya.
- 14 Onye azu aswa asuje l'aswa,
ozu renukaru ire.
Ole ọ -tugbuepho l'o gude
iphe obu,
ọ zuru obu kuahaa onwiya.
- 15 Mkpola-ododo du; mkpuma,
oke aswa du tuko
ekameka.
Obenu l'onu, epfu opfu,
egoshi mmamiphe
bukwa o-du-uko-le-mba.
- 16 Nemadzu -su l'oo onye o
madu bẹ ya a-noduru l'itumo;
natakwa iya uwe iya.
Gudeshikwaa ya me o -buru
onye ohozo bẹ o noru
l'itumo obu.
- 17 Nri, a kparu l'ugho atsoje uto
me a -nodu eri iya.
Ole e -mechaephọ;
onu aburu onye riru
iya nu ejirija.
- 18 I -nodu achị idzu iphe, ii-me;
kpajada ishi.
Teke ibya eje ọgu;

- kpaada ishi g'e goshi ngu
g'ii-me iya.
- 19 Onye asu asulasu l'edoje
iphe, a suru iya g'ọ to
dukwa onye oo-doru
iya.
- Oo ya bu; i -huma onye
phenukaru opfu;
kparu iya l'aphara.
- 20 Onye ephu nna iya;
ozoo ne iya iphu be oku,
o gutaru a-nahukwa iya
nyihu l'echi abali-ishi.
- 21 Eku, a kparu le gburugburu
ta abukwaru onye
kparu iya nu iphe-oma
l'ikpazu iya.
- 22 B'asukwa l'oo gubedua l'a-pfu
nemadzu ugwo iphe-eji,
o meru ngu.
- Nodu kwaberu Chipfu;
l'oo ya a-dzo ngu.
- 23 Ndu gude iphe-ughoshi gude
atu erwa iphe bukwa
ebyi be ephe eme
ekpu Chipfu.
- Mbu l'egude iphe-eregede atu
erwa iphe ta adudu iya ree.
- 24 Eshinu o bu Chipfu anoduje
akpo-ziru nemadzu uzo;
?denu ge nemadzu
e-shi mee g'uzo iya doo
ya enya?
- 25 O bukwa agbaru onwonye
onyà me nemadzu dobe
iphe iche su l'o bu ke
Chileke l'ebe o ri iya ariri.
- E -mechaa; o taaha onwiya
uta iphe ono,
o riburu nte iya ono.
- 26 Onye eze, maru iphe
aphuchaje oha iya
g'onye aphucha eswa ereshi
shi nno hoshia ndu
ejo-iphe;
bya egude iphe, e gude
echi ereshi chia phe
pyakapyaka.
- 27 Obu nemadzu bukwa iya bu
oku oroku Chipfu.

Oogudeje iya avofutagbaa
iphemiphe, dụ nemadzụ
l'ime.

28 Onye eze, yeru ndu ọ bụ eze
phẹ obu bya apfube ire iya
oto l'iphu phẹ ta adukwa
iphe-onuka,
emeje iya nụ.

Ọ bụru n-yemobu emeje
g'aba-eze iya ono
shihu dungudungu.

29 Iphe, unwokorobyia gude etu
onwophe epha bukwa
ike phe.

Ewó, dụ l'ishi bukwanuru
iphe, ogerenya gude
egbu nwiiinwii.

30 Ọ kwa eka-nchị yee echibashị
onyá l'ehu bẹ eegudeje
safu ejo-ememe;
mbụ l'ọo gbağğbabu bẹ
e gude edozi ime
okpoma amadu.

21

1 Okpoma onye eze
bukwa nggele, nọ l'eka Chipfu,
bụ eka Chipfu sụru g'ọ
sọru shia bẹ ooshije.

2 Iphemiphe, nemadzụ eme
apfujeru nhamunha
l'enya onye obu.

Obenu l'ọo Chipfu maru obu
onyemonye.

3 Eme iphe, dụ ree bya apfuru
nhamunha bẹ Chipfu
kakwa anata eme l'egweru
ngweja nụ iya.

4 Ekobe enya l'eli waa ekunuka
onwonye; mbụ ororo,
ndu ejo-iphe
atụ bukotakwa iphe-eji
l'iphu Chipfu.

5 Iphe, onye akanya chiru idzu
ememe bẹ eeritaje urwu.

Nokwaphọ g'achị iphe oku
atuje ukpa.

6 Eku, a kparụ le
tuphutuphutuphu ta
adudu g'oono-bejeru
l'oophukashihu.

- Tẹme ndu akpa ẹku l'uzo,
 du nno bu ọnwu
 be ẹphe achọ.
- ⁷ Ọo ẹhuka ẹhuka,
 ndu ẹjo-iphe eme be
 e-kpofu phe ekpofu.
 Kele ẹphe jikaru eme iphe,
 pfuru nhamunha.
- ⁸ Ndu ẹjo-iphe be anọduje eshi
 uzo, apfuduru-oto.
 Obenu l'umere onye iswi
 du mma apfujeru
 nhamunha.
- ⁹ Ọ kakwa ree g'i kwata je
 eburu le mgborulo
 eme le gu le nwanyi,
 anọduje abaphe mba
 tekenteke bu l'ulo.
- ¹⁰ Obu onye ẹjo-iphe buẹpho
 ẹjo-iphe anọduje evu
 iya evuvu ememe.
 Ọphu ọophujeduru ndu
 ẹphe l'iya bu obutobu
 obu-imemini.
- ¹¹ A -hùà onye mgbonu ahùhù;
 onye amazidu iphe
 egude iya nwuta iphe.
 Teke i kpọ-ziru onye maru
 iphe uzo;
 yẹbedua l'onwiya egude
 iya kabaa amaru iphe.
- ¹² Onye ono, pfuberekoto ono
 tubekwaru nvo l'iphe,
 oo-me ulo ndu ẹjo-iphe.
 Mbù l'ọopalitaje phe tya gbaa;
 ẹphe aburu mkpurupyata.
- ¹³ Onye tsuchiru nchi ge ya ta
 numa olu-ekwa onye ukpa
 l'a-ranaa nkiya ujiku lanu;
 o to dudu onye angaru
 iya nchi.
- ¹⁴ Iphe-oma, e meru le mpya
 egboje ẹhu-eghu.
 Tẹme uphalazu, a phaberu
 l'uwe nu nodu
 echinyijekwapho oke
 ẹhu-eghu.
- ¹⁵ E -kpee ikpe, pfuru oto
 be ọotsoje ndu
 pfuberekoto utso.
 Ọ nodu eyejekwanu ndu

ẹjo-iphe ebvu.

16 Onye lekeberu ẹnya haa eshi
 ọzo nkwamenya je
 eshia ọzo ọzo
 bu ẹka oojeje atutu unme
 bu l'ẹka unwu maa turu
 ndzuko.

17 Onye yeru obu l'emereme
 l'e-mechaa kpaa nri.

Ọphu onye yenukaru obu le
 me ẹ ẹe manu abyadu
 aburu onye nweru iphe.

18 Ndu ẹjo-iphe l'alaje l'ochi ndu
 pfuberekoto.

Nokwapho ge ndu e gudedu
 ire phe ẹka adabajeru
 ndu obu phe guru
 iphoro.

19 O kakwa ree gi kwata je
 eburu l'echiegu
 eme l'ilu nwanji, gu l'iya bu;
 ehu nodu anoduje egbu
 iya egbu;
 o nodu anoduje abaphe
 mba tekenteke.

20 L'ulo onye maru iphe be
 eenwejeru mkpuru,
 okpobe nri du me
 okpobe manu.

Obenu lomata atukoje iphe,
 o nweru rifu.

21 Onye achi nta apfubekoto
 yee nta n-yemobu
 l'achotaje ndzu.

L'okpaa eku bya aburu onye
 akwabe ubvu.

22 Onye maru iphe be aduje ike
 tsoo mkpukpu onye
 ike ogu;
 kwatsushia akpaa akpaa,
 epe kpopheru
 onwophe dakobe.

23 Onye eche onu iya nche bya
 eche ire iya nche
 be ezehujeru ola-l'iswi.

24 Onye eku onwiya bya etse
 etsetse be epha iya bu
 onye mgbonu.

Onye ono be umere iya
 l'ophu abukotajeru
 eku-onwonye

eku-onwonye.

25 O kwa iphe, agụ onye ẹniruru
egbuje iya;
kẹle ẹka iya ẹphenebo te
ekwedu eje ozi.

26 Mbọku-mbọku bụ iphe,
anọduje agụ iya nụ bụ
g'ọ kabaa enweru iphe.

Obenu l'onye p̄f̄uberekoto
emeje iphe-oma m̄ia
ya ẹn̄ȳa.

27 Ngweja, onye ẹjo-iphe
egwe b̄ukwa ẹbyi b̄e
ọonoduje eme.

Ophu ọ b̄uro onye eje epfu
k'ophu o gude ẹjo
egomunggo bya
egweeru iya.

28 Onye agba ekebe,
ab̄udu ọkpobe opfu
a-b̄ukwaru ọla-l'iswi.

T̄eme onye ngaberu iya nch̄i
b̄e ee-mebyishikwa jas̄u
l'ojejeje.

29 Onye ẹjo-iphe b̄e
agbanw̄ubeje iphu
ẹhuka ẹhuka.

Obenu l'onye obu iya ḡuru
ìphóró l'emeje g'uzo iya
nḡuru anḡuru.

30 O t̄o d̄ukwa mmamiphe;
ọzoo iphe edo ẹn̄ȳa;
ọzoo idzu, aach̄i ach̄ichi,
aa-s̄u l'ọo g'e mee ya
mebata Chipfu.

31 Inya b̄u iphe, e meru iya
kwaberu b̄u mbọku
eje ọgu.

Obenu l'onye b̄u iya b̄u l'e
mekpee l'ọgu ọbu
b̄u Chipfu.

22

1 Ọkpobe ẹpha kakwa ree
ahata eme l'enweru iphe,
par̄u ẹka.

T̄eme eme odoo ka
mkp̄ola-ọchaa ȳele
mkp̄ola-ododo ree.

2 Iphe lan̄u, d̄u l'ẹhu
onye nweru iphe bya ad̄u

l'ẹhu onye akpa nri
bù l'ọo Chipfu mekọtaru
ẹphenebo.

³ Onye nweru egomunggo
ahumaje iphe, bù ẹjo-ememe
domia onwiya.

Obenu onye amazidu iphe
anọdujeepho eje dukuu
dukuu g'ooje jeye l'ọdalahu
l'iphe-ẹhuka, nọ iya nù.

⁴ Ewoze onwonye alì yẹe atsu
Chipfu ebvu l'emeje
g'e nweru iphe;
tẹme ọ nọdu emeje g'a
kwabẹ amadu ùbvù bya
emekwaphọ g'e nweru ndzù.

⁵ Iphe, a tọru l'uzo, onye
ẹjo-iphe eshi bukwa
òbvù yẹle ọnyà.

Obenu l'onye eche ndzù
iya nche bẹ anọduje
iphemiphe ono ụzenya.

⁶ Zia nwata ụzo, gbaru iya
l'eshishi.

Ọ -buerupho ọgerenya;
ọ tọ byadu aha iyaahaha.

⁷ Ọo onye nweru iphe abujeru
ishi onye akpa nri.

Tẹme ọ buru onye ji ụgwo
abujeru onye-ozì onye
o jitaru iya.

⁸ Onye akù eme ẹjo-iphe
g'akpuru iphe bẹ bù iphe,
ọonoduje awọko bù iphe-ẹji.

Tẹme mgboro ẹhu-eghu,
ọ pa e-mechaa darwua alì.

⁹ Onye eme iphe-oma shii bẹ
aa-gọru ọnu-oma nù;
kẹle owojeru nri iya
ekeru ndu ụkpa.

¹⁰ A -chìa onye mgbonu;
opfu alaa.

¹¹ Onye yeru ọkpoma charachara
obu;
tẹme opfu iya nọdu aduje
bẹlebele bẹ e-shita onye
eze ọnyà.

¹² Chipfu anọduje eleta ẹnya g'ọ
tọ dọ iphe, e-me onye
maru iphe.

Obenu l'opfu onye eegudedu

- ire iya ẹka bẹ oomeje
g'ọ tọ dọ iphe, ọo-bụ.
- 13 Onye ẹniruru asuje:
“Tuswekwa! Oduma
nọkwa l'uzo!
Oo-gbukwa mu mẹ mu lufu
gbororo!”
- 14 Ọnu nwanyi ovuoba bukwa
iduma, dọ wukirima.
Ọ buru onye Chipfu atukoshi
oke ẹhu-eghu iya
a-daba iya.
- 15 Eme eswe swekọkwaru
onwiya nọdu l'ọkpoma
nwatanshi.
- Ọ buru ẹchachi, e gude ahù
iya ahùhù l'a-chi-mihu
iya g'ọ tọ dọhe iya.
- 16 Onye eme onye ọkpa ewere
gẹ ya a-ka enweru iphe;
yẹle onye anọduje anọ
ndu nweru iphe iphe;
e-mechaa tuko buru
ndu ọkpa.
- Akpuru opfu ọkporo l'iri,
shi l'onu ndu maru iphe*
- 17 Ngabẹ nchi numa olu-opfu
ndu maru iphe.
L'i woru ọkpoma ngu kporu
ye l'iphe, mu ezi.
- 18 Noo kele ọo-duru ngu lẹ ree
mẹ i woru iya dobe l'ime
ọkpoma ngu.
L'i kpukwaru iya pho l'onu
tekenteke.
- 19 Ọo ya bọ k'ophu i-kporu obu
yeru Chipfu.
Ọ kwa mu ezi gubedua
gedegede iphe ntanu.
- 20 Ẹtu ẹtu obu, mu ezi obu bẹ
mu dekwaru edede l'ekwo
deta iya ọkporo l'iri;
mbu akpuru-opfu,
l'agba amadu unme;
teme o buru opfu, bu:
i -mee ya l'o duru ngu
lẹ ree.
- 21 Ọ bu opfu, mu pfuru gude zia
ngu ọkpobe opfu;
yẹ opfu, gbaru k'adakobe;

- k'ophu ìi-maru okpobe onu,
ii-yeru onye ziru ngu nu.
- 22 B'anakwa onye ukpa nwophu
o nweru opfu l'ọ tọ dudu
g'ọ du iya.
- Ọp̄hu i gwekwa onye iphe-ehuka
byaru arakabya l'ulo-ikpe.
- 23 Kele Chipfu e-mechakwaa
gbaaru phe ọdzori;
gude ndu ono,
shi ana phe nfu ono nalata
phe nfu nkephe.
- 24 Ge gu l'onye obu-oku te
eshikwa onya.
- Ọp̄hu unu l'onye ehu eghuje
eghu egwegwa
aswikwa oswi.
- 25 O -dumeka be ii-nwukwa
eka iya; li je adalahu l'iphe,
i gbaduru enya iya.
- 26 B'abukwaru onye eyeje eka
l'eye iphe l'itumo.
- Ọzoo onye anaje oji-ugwo
mkpaleka;
27 kele i nwedu iphe,
ii-gude pfua ya;
be aa-pachakwa paa iphe,
i zeje azee.
- 28 Ta aphofukwa mkpuma
ndiche unu phe gude
kpaa oke ali.
- 29 I -humakpoo onye chiru upfu
yee l'ozi, ooje ejeshi iya ike;
maerupho l'oo-mecha jeeru
ndu eze ozi.
- O too jeduru ndu aamadu
epha phe ozi.

23

- 1 Unu l'onye bu ishi -tuko
nodu abya erigba nri;
makwaru egube onye gu l'iya no.
- 2 Wokwaru mma dabu
onwongu l'ekpiri me
i -buru onye ekpiri.
- 3 B'aphukwaru nri,
onu ngu kpaakpaakpaa;
kele nri ono bukwa nri
ohutama.
- 4 B'emebyishikwa onwongu le
g'ii-me nweru iphe.

Makwaru iphe jetaje ghaa
 ẹnya.

⁵ Kele ẹku abujekwaru:
 a -bya aji ẹnya birimu
 l'ọ buwaru phuchamu.
 Ẹphe asashichaa ẹbà g'ugo
 phehuchaa pheba
 l'akpaminigwe.

⁶ B'erijekwa nri, onye uswara
 shiru; mbu g'eguru iphe,
 o shiru ta agujekwa ngu ẹgu;
⁷ kele ọ kwa g'oriri,
 du iya bu g'ọ gbaru.

Ọo-ngukpokwaru ngu nri
 su ngu: "Riaro nri!
 Nggero ngua!"

Ọle iphe ono, oopfuo ono be
 oopfukota l'eli onu.

⁸ I -ria ya be ii-gbokwa
 nwopfu i riru.
 Ajaja, i jaru iya aburu ngu
 ọla-l'iswi.

⁹ B'epfujekwa opfu yeru omata;
 kele oo-wokwaru
 mmamiphe ono,
 shi ngu l'onu ono nmaa
 phulaphula.

¹⁰ Ta aphofukwa mkpuma,
 a kpoberu e -shi le
 ndiche gude kpaa
 oke ali.

Ọphu i gbuswetakwa okè
 bahu l'ali onye nna
 iya anodedu;
¹¹ kele onye agbaru iya mkpu
 shihunukakwaru ike.

O je l'e-mechakwaa gbaaru
 iya odzori.

¹² Ngabeje nchi nwuta iphe,
 eezi ngu.

Mbu-a; wojeru nchi gboberu
 opfu onye maru iphe.

¹³ B'ahakwa ahù nwata ahùhù,
 gbaru iya nu;
 l'ọ to nwuhukwa me
 i chia ya iphe.

¹⁴ Chia ya ro echachi dzotachia
 ndzu iya g'ọ to la maa.

¹⁵ Nwa mu; iphe, e-me g'ehu
 tsoo mu utso
 bukwa l'i bu onye maru

iphe.

16 Mbu l'ime obu mu be ẹhu
a-tso ntumatu
me onu ngu -nodu epfuje-a
iphe, pfuru nhamunha.

17 B'ekwekwa g'i gude obu ngu
koaharu ndu iphe-eji
okophoo.

Iphe, a-noduje evu ngu
evuvu buchikwaaru
atsu Chipfu ebvu.

18 Noo l'i maru l'iphu a-duru
ngu le ree.

Ophu iphe ono, agu ngu nu
ono ejedu mgbabirishi.

19 Ngabe nchi nwa mu;
maru iphe.

Wojeru obu dobe l'uzo,
pfuru oto.

20 B'etsokwa ndu ngunukaru mee;
ozoo ndu rinukaru nri.

21 Kele ndu ngunukaru mee
ye ndu ekpiri akpajekwa
nri.

Mbu l'enyiru e-mechakwaa
nmabe phe nkirika
ekwa.

22 Ngabejeru nna ngu nchi;
mbu onye ono,
bu iya yeru ime
ngu ono.

Ophu i sukwa le ne ngu ta
aduedu iphe,
i guberu iya opfu l'o
buwaa ogerenya.

23 Zuta ire-lanu! Be rephukwa
iya azu!

Maru iphe! Buru onye a huru
ahuhu;
ye onye iphe
edoje enya.

24 Nna onye pfuberekoto be ẹhu
atsoje utso shii.

Temе onye maru iphe nodu
aduje onye nwuru iya
nu ree.

25 Ge nna ngu ye ne ngu
tekwaa eswa ẹhu ngu!

Mbu-a; g'onye ono,
huru mgbu ngu ono
tekwaa ebvu ẹhu ngu!

- 26 Nwa mu; woruro ọkpoma
 ngu nu mu!
 G'ẹnya dunu ngu l'iphemiphe,
 mu eme.
- 27 Kele nwanyi-ovuoba bukwa
 iduma,
 dalahuru tukirima.
 Nwanyi, eme eji buru obvu,
 turu ẹnu omilomi.
- 28 O kwa ge ndu abalidebvu
 akwabejeru nemadzu
 l'egbudu-a bu
 g'oonoduje kwabe.
 Teme o nodu emeje ge ndu
 e gudedu ire phe ẹka
 paa igwerigwe
 l'echilabo unwu-eliphe.
- 29 ?Bu onye bu onye a turu
 onu?
 ?Bu onye anoduje agu aphu?
 ?Bu onye esephe opfu opfu?
 ?Bu onye epfuphe l'e mee ya
 ophuu mee ya ophuu?
 ?Bu onye be eemekaje
 iphe-eheni?
 ?Bu onye be ẹnya eke
 meeme?
- 30 Oo ndu anoje eriri
 nggeringge le me.
 Ndu etsojeru aghaphe acho
 me, a gwagheru
 agwaghe.
- 31 Te elejekwa me ẹnya teke
 ooke uswe-uswe;
 teke oota kpitikpiti l'okoro,
 e yeru iya;
 teke o toru nwehu alwa
 kpetee.
- 32 E -mechaa be otaje eru
 g'agwo.
 Eru iya nodu ereje ire
 g'eru ogiji.
- 33 Noo teke ẹnya ngu a-wata
 ahuma iphe, du oduge.
 Egomunggo ngu awata ari
 iphe, gbachiru ẹnya.
- 34 Noo teke ii-du g'onye ze aze
 l'echilabo eze-enyimu;
 mbu g'onye ze l'eli iphe,
 e bvuberu l'eli
 ugbo-mini.
- 35 Li wata ara su: "Epe

etsugbua mu-o!
 Oḷe e te mekakwaru
 mu iphe.
 Eḗphe etsukwa mu otsukputu;
 oḷe o to rwudu mu l'ẹhu.
 ?Bụ teke ole bẹ mu
 a-gbalihukpọo?
 Mu -gbeshi bẹ mu a-watakwa
 achọ mee ọzo.”

24

- ¹ B'ekokwaru ndu anọduje
 eme ẹjo-ememe okophoo!
 G'ogbo pḗ b'agujekwa ngu
 ẹgu etsotso!
- ² Kele obu pḗ anọduje achi
 idzu mkpamehu.
 O buerupho eme opfu bẹ
 ẹphe egudeje ọnu pḗ
 achi idzu iya.
- ³ Oo mmamiphe bẹ eegudeje
 akpu ọlo.
 O buru nkwamenya bẹ eegudeje
 mee ya g'o shihu ike.
- ⁴ O buru egomunggo bẹ eegudeje
 dozia ọma-ọlo iya;
 chiru ngwa-ọlo, ere ire;
 teme o nọdu ama mma
 gude dozia ya.
- ⁵ Onye maru iphe bẹ ike
 dukwa shii.
 Onye nweru egomunggo
 nọdu anọduje anwuta
 iphe tekenteke.
- ⁶ I -nọdu abya eje ọgu bẹ onye
 ii-nọdu ele ẹnya iya bu
 onye e-goshi ngu iphe,
 ii-me.
 Teke o dukwanu ngu g'i
 mekpee ndu unu
 l'ẹphe alwu ọgu;
 ndu ii-nọdu ele ẹnya pḗ
 aburu ndu a-nọdu
 akpo-ziru ngu ọzo.
- ⁷ Mmamiphe panukakwaru
 phengara l'ẹhu
 onye-eswe.
- O -jee l'ẹka e dzuru opfu
 l'edupfu;
 o to nweduru ọnu-opfu.
- ⁸ Onye anọduje achi idzu

ẹjo-iphe tekenteke
 bẹ aa-sù l'ọ bụ onye
 ẹregede.

9 Achị idzu eme eswe bụ iphe-ẹji.
 Ọphu onye mgbọnu adujedu
 ndiphe ree.

10 Ike -adudu ngu teke iije
 iphe-ẹhuka bẹ ị dukwa
 arwuhu ọkpobe adudu.

11 Dzotanu ndu a kpụ eje
 egbugbu.

Sephunu phẹ azụ;
 mbụ ndu ono l'akpọ
 galagala eje ala l'ẹka
 aa-phụ phẹ terii ono.

12 Teke ị sùru: “?Anyi
 makwanuru iphe,
 eme nù?”
 bẹ onye ono, enyoje obu
 nemadzụ ono manarụ-a
 iphe, iime.

Onye ono, bụ iya edozi ndzu
 ngu ono manurupho iphe,
 eme nù.

Ọ buru iya e-mechaa pfua
 onyemonye ugwo g'iphe,
 o meru gbaru.

13 Rije manụ-ẹnwu; nwa mu;
 kele ọ dọ ree.

Mbụ lẹ manụ-ẹnwu,
 e metarụ l'ẹbakala-ẹnwu
 a-tso ngu utso l'ọnu
 shingushingu.

14 Makwarupho lẹ mmamiphe
 dọ ree lẹ ndzu ngu.

Ị -maru iphe bẹ obunggo
 dukwaru ngu iya.

Ọphu iphe ono, agụ ngu nù
 ono ejedụ mgbabirishi.

15 Sù-a; gùbe onye ẹjo-iphe;
 b'ejekwa ibe onye
 pfuberekoto je
 akwageberu iya;
 ọphu i jekwa ibe iya je iya
 akwagwo!

16 Kele onye pfuberekoto -dakwaa
 iko mẹ ọ -daru ugbo ẹsaa;
 ọ gbalihujekwaphọ.

Obenu l'onye ẹjo-iphe bụ
 ọla-l'iswi akwatsuje iya.

17 G'ọ tọ tsojekwa ngu utso

l'onye opfu ngu daru.
 Ọp̄hu i tekwa ẹs̄wa l'ọkpoma
 ngu l'up̄fu d̄uru iya.

18 Ọdumeka bẹ Chipfu
 a-numakwa ọchi ono
 iichi iya ono;
 l'ọ d̄u iya ẹji;
 l'ọ par̄u onye ono haa;
 ọ t̄o d̄uedu iphe,
 o mekwad̄u iya.

19 G'iphe, eme l'ẹhu ndu
 eme ẹjo-ememe te
 erwujekwa ngu l'ẹhu.

Ọp̄hu i kojekwaru ndu
 ẹjo-iphe okophoo.

20 Kele onye ẹjo-ememe be e tee
 bukwa obunggo-oma.

Tẹme orọku onye ẹjo-iphe je
 l'eme tsurikitiki.

21 Nwa mu; tsujekwa Chipfu
 ebvu;
 l'ịitsukwapho
 onye eze ebvu.

Ọp̄hu i tsokwa ndu
 ekwefujeru phẹ ike;
 22 kele Chipfu yẹe onye eze
 ono bẹ e-mekwa
 g'ọla-l'iswi t̄u ngu l'up̄fu.

?B̄u onye maru gẹ mgbupya
 phẹ e-jeberu phẹ
 l'ẹhu?

23 Ndu ọwa-a bukwap̄ho opfu,
 shikwap̄ho ndu
 mmamiphe l'ọnu:

Ab̄o nemadz̄u ẹb̄o m̄ẹ
 a -n̄odu ekpe ikpe ta
 ad̄ukwa ree.

24 Mb̄u l'onye sar̄u ọnu s̄u
 onye-ikpe nmar̄u l'ọo ya bẹ
 iswi d̄u mma
 bẹ ee-phukwa iphu lẹ
 mkp̄ukpu lẹ mkp̄ukpu;
 tẹme ọhamoha ajikakota
 iya.

25 Obenu l'ọo-d̄uru ndu ono
 lẹ ree;
 mb̄u ndu ekpeje ikpe nmaa
 ya onye o rwuberu.

Ndu ono bẹ ee-kebe l'oma
 ọkpobe ekebe.

26 Ep̄fu ire-lan̄u gude yee

- onu l'opfu bukwa
 n-yemobu be o bu.
²⁷ Vukpoadaru uto jechaa ozi,
 duru ngu l'etezi;
 L'i bya ejebebpoo ozi,
 duru ngu l'egu;
 teme l'i watawaro akpu
 ulo ngu.
²⁸ B'agbakwaru nwibe ngu ekebe
 l'ebe o du iphe,
 o meru.
 Ophu i gudekwa onu ngu ono
 duphua nemadzu.
²⁹ B'asukwa l'ii-melata iya iphe,
 o meru ngu;
 l'ii-pfu nwoke ono ugwo
 iphe, o meru.
³⁰ Mu ghatajeru aka onye
 enyiru koru opfu.
 Mbụ le mu jeru je eshisweta
 opfu-vayinu onye
 enwedu egomunggo.
³¹ O tukoeppo ekameka fukota
 ewu-obvu ke garawuu.
 Teme eswa mmanu tuko opfu
 obu nata.
 Igbulo mkpuma, e shi gude
 gbaa ya mgbabu
 dakashihuchawaa.
³² Mu bya awata ari iphe ono,
 mu humaru ono l'ime
 okpoma mu;
 bya egude iphe ono,
 mu humaru ono gude
 nwuta iphe.
³³ L'o bu: I -kua mgbenya
 nwanshi;
 mgbenya rwee ngu
 nwanshi.
 Mbụ-a; i -chikobe aka
 nwanshi su g'i
 tuta unme;
³⁴ akpa nri afuru ngu g'onye
 abalidebvụ byaru
 ibe iya.
 Mbụ ejeka adu ngu pho
 g'onye nwoke ibe iya
 chi ngwogu bapfuta.

- 1 Ndu ọwa-a bugbakwaa
 ẹtu ẹtu ọzo, Sólomọnu
 nmashiru.
 Ndu deru iya l'ẹkwo bu ndibe
 Hezekáya, eze ndu Jiuda.
- 2 Edomi iphe edomi
 ekutse Chileke ekutse.
 Obenu l'ọphu ekutse ndu
 eze bu avọ iphe kọta
 iya ọhu.
- 3 Ọo g'igwe habe ephekerephe;
 ọ buru g'alì du-be omilomi
 bu g'obu onye eze bu-be
 iphe, a taa vọ-rwudu
 avọ-rwu.
- 4 Rwushia ẹrwu lẹ
 mkpọla-ọchaa huma l'onye
 akpu mkpọla-ọchaa
 nwewaru ẹguru iphe,
 oo-gude kpua iphe,
 ọokpu.
- 5 Rwushia ndu ẹjo-iphe l'iphu
 onye eze huma l'aba-eze
 iya bẹ oo-gude
 apfubekoto mee g'ọ
 pfushia ike.
- 6 B'anọdukwa l'iphu onye eze
 ekutse onwongu!
 Ọphu i jekwa asugaru l'ẹka
 ndu oke-amadụ kuru!
- 7 Ọ kakwa ree l'ọo ya sọru
 ngu: "Gbẹshi bya
 anọdu l'ẹguru ẹka-a!"
 Eme l'ọ pfuru l'iphu
 oke-amadụ mee ngu
 iphe-iphere.
- 8 B'egudekwa k'iphe,
 i humaru l'ẹnya keta ọso
 jeshia l'ulo-ikpe.
 Lẹ-a; ?ii-mekwanu iya
 ime-agma l'ikpazu iya;
 mẹ e -mechaa;
 nemadzu ibe ngu pfuru
 iphe-iphere kpua ngu?
- 9 Teke gu lẹ nemadzu
 ibe ngu atu igoligoli;
 b'ewokwaru iphe,
 nemadzu pfuru ngu lẹ
 mpya woru rakaa araka.
- 10 Ọdumeka bẹ onye nọmaru
 iya nu e-mekwa ngu

iphe-iphere.

Ọp̄hu ẹjọ ẹpha,

ii-vuta achìhubaekwa
achìhu l'ẹhu ngu.

11 Op̄fu, e pfuru l'o rwuberu iya
dù g'igopoto akpuru udara,
a garu ye l'iyagba
mkpola-ochaa.

12 Mba, onye maru iphe abaru
onye angabeje nchì
l'op̄fu, eepfuru iya
bẹ dù g'iphe-nchì,
e gude mkpola-ododo
mee; ọzoo g'iphe ọzo,
e gude akwa onwonye akwa,
e gude ọkpobe
mkpola-ododo mee.

13 Ọo g'akamini-sunoo ejije
oyi gua ẹhu egugu
l'ọkpaji-a bụ gẹ nwozi,
e gude ire iya ẹka eguje
ẹhu ndu ziru iya ozi.

Mbù l'oomeje g'obu guzeta
ndu nwe iya nù.

14 Ọo g'urwukpu,
rwuru erwurwu
zia pherephere;
ọp̄hu oodzeeduru
mini dù; bụ gẹ nwoke,
eku onwiya lẹ ya
emeje iphe-oma,
o to mejedu dù.

15 Ọ kwa nshirima l'e-me
g'onye-ishi mee iphe,
o shidu kwe lẹ ya e-me.

Mbù l'ire, atụ gwelegwele
egbujjekwa ọkp̄u.

16 I -huma manụ-ẹnwu;
ritakwa iya l'okiya.

I -rinuka iya l'ì gbọo ya.

17 Jeta ibe nemadzù ibe ngu
l'ahuma.

I -jenuka iya l'ì dù iya ashì.

18 Ọo gẹ mgboro,
emeje ẹhuka-a;
ọzoo ogu-echi;
ọzoo apfu;
noo g'ọduje;
mbù nwoke agba ekebe
lẹ nemadzù ibiya
meru iphe, o meduru.

- 19 Adakobe onye eegudedu ire
 iya ẹka teke iphe atsu
 nemadzu l'ẹhu dukwa
 g'onye eme g'ọ taa
 iphe l'eze, eme iya
 rikwo rikwo;
 ọzoo onye ẹniyeni,
 eme g'o jee ije l'okpa,
 nwuhuru iya anwuhu.
- 20 Agụ ebvu eyeru onye
 okpoma du eji du g'e
 yefuru iya uwe
 gbabe iya ẹhu oto
 l'eka oyi atsu iya.
- Ọ du ge mee-veniḡa,
 e woru wua l'eli okanwa.
- 21 Teke o bu l'onye opfu duru
 gu l'iya be ẹgu agụ;
 nu iya nri g'o ria.
- Teke ẹgu mini agụ iya;
 chọoru iya mini
 g'o ngua;
- 22 le teke iime nno
 be bu iphere be iimeta
 ekpu iya l'ishi;
 iphe ono ahua ya
 oku l'ẹhu.
- Ọzo bu le Chipfu e-bu
 gubedua nggo.
- 23 Ọo ge pherephere,
 shi l'isheli ezitsutaje
 mini-a;
 nokwapho ge nvu-azu
 akpataje adzu iphu.
- 24 Ọ kakwa ree g'i kwata je
 eburu le mkpotsu-ulo
 eme l'i lu nwanyi,
 gu l'iya bu;
 o nodu anoduje
 abaphe mba
 mboku-mboku.
- 25 Ọo ge mini, eji oyi eguzetaje
 obu onye mini agụ-a
 bu g'ozì-oma,
 shi ụzenya emeje
 okpoma onye e ziru iya.
- 26 Onye pfuberekoto -paru
 onwiya haaru onye ejo-iphe;
 be o dukwa g'ishi nggele,
 a sworu ẹrwu;
 o du g'obvu-mini,

- a tūr wuru atūr wu.
 27 Ọ kwa g'ọ tọ dudu ree
 erinuka manụ-ẹnwu
 bukwapfo g'ọ tọ
 dukwapfo ùbvù
 l'ènya mẹ nemadzụ
 gude ẹka eme g'a
 kwabẹ iya ùbvù.
 28 Nemadzụ, ta adujedu
 ike sede onwiya
 dukwa gẹ mkpukpu,
 e shi gude igbulọ
 kpụ-pee mgburugburu;
 a nọnyaa;
 e tsukposhia ya.

26

- 1 Akwabẹ ùbvù te
 ekweduru onye-eswe.
 Ọ dọ g'ẹka aka-mini-sunoo
 l'ada l'ọnanwu.
 Ọ dọ g'ẹka igwe edze mini
 teke emeta iphe e
 meberu l'alị.
 2 Ọnu, a tūr u onye adudu iphe,
 o meru ta adukwa iphe,
 oo-me onye ọbu.
 Ọ dukwa g'ẹka ogbe eme
 pẹremu pẹremu
 pẹremu;
 ọzoo g'ẹka agbẹta ezi
 swiiswiiswii.
 3 Ẹchachi bẹ eechije inya;
 a nọdu egudeje ọkpukpu
 akpụ nkapfụ-igara.
 Nokwapfo g'eegudeje
 mgboro echi
 onye-eswe l'okpurukpu.
 4 B'eyekwaru onye-eswe ọnu lẹ
 mkpọkoro opfu, oopfu.
 Ọdumeka bẹ gụ l'iya
 a-tukokwa buru ndu
 eswe.
 5 Yechikwaaru onye-eswe
 ọnu ẹhuka ẹhuka lẹ
 mkpọkoro opfu,
 o pfuru.
 Ọdumeka bẹ oo-dobesukwa
 lẹ ya maru iphe.
 6 Onye ezi onye-eswe ozi bụ
 onwiya bẹ o ribushi ọkpa.
 Teme ọ nọdu akpataru

onwiya opfu.

7 Ọo g'ọkpa atugbaa onye
 ẹniyeni lwakpalwakpa
 bu g'etu, onye eme eswe
 anma atu lwakpalwakpa.

8 Akwabe onye-eswe ùbvù
 dukwa g'eye mkpuma
 le robo.

9 Ẹka onye-eswe anma etu
 dukwa g'eka onye mee
 atsu akpa onwiya óbvú,
 dzuru iya l'eka.

10 Onye ekuje onye-eswe;
 ozoo onye aghata
 aghata g'o jeeru iya
 ozi dukwa g'onye ojoḡu,
 egudeje apfu iya meka
 onyemonye iphe.

11 Ọo ge nkuta anwaje enwa
 laphu azu je erichaa
 ya-a bu g'onye eswe
 abujeru: o -mechaa
 rigbarigba l'o laphu azu
 je emephu iya azu.

12 ?I humaru onye ari le ya
 maru iphe?

Onye ono be onye eme eswe
 kaepho mma.

13 Onye enyiru suru l'oduma
 no le gbororo;
 l'oduma tsoru gbororo
 azo-phe.

14 Ọo ge mgbo anoduje
 aghaphu onwiya
 l'ariwa-a bu g'onye
 enyiru anoduje aghaphu
 onwiya l'iphe-azee ya.

15 Onye enyiru abujeru:
 o -jee etsuta utara l'ophe;
 eka akwaa ya l'ochi.

Enyiru te ekweddu iya g'o ye eka
 l'onu.

16 Onye enyiru arije le ya
 maru iphe
 maghata umadzu esaa,
 maru eye onu l'opfu.

17 Onye aghata aghata bya
 ahuma eka aaswo uswo
 bya eworu onwiya
 chie ya dukwa g'onye

- humaru nkuta bya alota
iya le nchi.
- 18 O kwa g'onye obvu eme,
agba apfu enwu oku
phoophoophoo bya
atu icheku-oku
phuuphuuphuu;
19 bu g'o du mbu onye
meru nemadzu ibiya
mkpurukpuru-anya bya
emechaa bya asu iya
l'o kwa ebvu be ya
ebvukoshi iya.
- 20 Nku -adudu l'oku;
oku anyihu.
Asulasu -adudu l'opfu;
uswo anyihukwapho.
- 21 Oo g'icheku aphunwu
oku-uzu;
bya aburu ge nku
aphunwu oku mmanu
bu g'onye opfu aphunwuje
opfu.
- 22 Asulasu anoduje atso ntumatu.
Ootukoje iphe, bu ehv voo
pfurupfuru.
- 23 Erengete opfu edomije
okpoma mgbashi;
egube nshi mkpola-ochaa
etechije ite,
a kpuru l'urwa-a.
- 24 Onye nemadzu du ashi
egudeje opfu-onu
domia onwiya.
- Ole o domiru ejo-iphe
l'ime okpoma iya.
- 25 O -nodu epfukpoo opfu,
atso ntumatu;
b'eyekwaru iya onu;
kele ejo-ahuma,
no iya l'okpoma rwukwaru
l'esaa.
- 26 Ashi, ndiphe du iya be
oogudeje eregede
domia.
- Ole ejo-iphe, oome be
ee-mechaa tua too
l'edzudzu-oha.
- 27 Onye ebu iduma bu iya
e-mechaa daba iya.
O buru onye eswi mkpuma

bẹ mkpuma
ewephutajẹ azu bya
eswipyabẹ.

28 Onye atuphu ire bẹ akpoje
ndu o mebyiru
ẹhu ashi.

Tẹme ọnu, enwu opfu
enwunwu ọdu
emebyije iphe emebyi.

27

1 E kukwa onwongu kẹ
l'owa-a iphe, ii-me echele;
kẹle ị ti madu iphe,
mbọku e-wota.

2 Haa g'onye ọzo jaa ngu ajaja.
B'egudeshi ọnu ngu jaa
onwongu.

Haaru iya onye ọzo;
g'ọ to bushi gubedua
l'onwongu.

3 Mkpuma anyikwa ẹrwa;
tẹme ẹja buru oke-ivu.
Obenu l'onye-eswe -kpatsu
ngu iwe bẹ ọ kakota
iphe labo ono anyi
ẹrwa.

4 Ẹhu-eghu te enwedu
obu-imemini;
ovuma ọdu abya ẹnari.

Obenu ?bu onye adu ike
apfuru l'iphu ijiẹnya?

5 Mba, a baru nemadzu le
sagaa kakwa ree eme
l'eye obu,
e yeru le mpya.

6 Onye gu l'iya du l'opfu -nmaa
ngu akpa bukwa akpa
eregede bẹ ọ nmaru
ngu.

Obenu l'onyá, onye gu l'iya
eshi onyà gburu ngu
bẹ ntucha adudu.

7 Onye ẹpho jiru bẹ
manu-enwu
adujechakwaa ẹji.

Obenu l'onye ẹgu agu bẹ
iphe,
atsọ ilu atukoje atsocha
rengurengu.

8 Onye gbeshiru l'ibe
iya tugbua bya akpaphuhu

dukwa g'enu,
 shi l'epfune iya phelihu
 phefu bya ephuaha
 ọzo epfune iya ọbu.

9 Manu eshi mkpo yee manu
 isensu,
 emeje g'obu nodu atso
 utso.

Nokwapho g'akpo-zi ọzo,
 shi l'eka onya
 nemadzu emeje;
 ehu akpo-vohu iya.

10 B'ahakwa onye gu l'iya eshi
 onya;
 yee onye yee nna ngu eshi
 onya.

Ophu i gbakwaru jeshia ibe
 nwune ngu nwoke me
 ejo iphe-ehuka dapfuta
 ngu.

L'obutobu ngu, no ngu ntse
 kakwa ree eme le
 nwune ngu,
 bu ngu ọzenya.

11 Manuru iphe; nwa mu;
 menaa g'obu kpo-vohu mu;
 k'ophu mu e-yeje onu
 yeru onye anma mu
 phulaphula.

12 Onye nweru egomunggo
 ahumaje iphe,
 bu ejo-ememe domia
 onwiya.

Obenu l'onye amazidu iphe
 anodujeepho eje dukuu
 dukuu g'ooje je ejee iphe-ehuka,
 no iya nu.

13 Nemadzu -su l'oo onye o madu
 be ya a-noduru l'itumo;
 natakwa iya uwe iya.

Gudeshikwaa ya me o -buru
 onye ohozo be o noru
 l'itumo obu.

14 Amadu -gbeshi le
 nchi-abohu ara gbagbagba;
 l'eka oogo onu-oma anu
 obutobu iya be oo-dukwa
 g'o bu iphu be oophu iya.

15 Nwanyị, anoduje abapheru
 ji iya mba;
 dukwa ge mini-odzeru,

atụ paapaa.

- 16 Egbogbo iya dṁkwapho
g'onye egbo
phẹrephere g'o to zihe.
Ọzoo g'onye gude ẹka
egbobuta manu,
alwa torotoro.
- 17 Ọo g'ikpegiri abaje igwè-a
bụ g'amadụ abajeru
ọkwenya nù ibe iya.
- 18 Ọo onye dzaru oshi figu erije
akpuru, ọ mītaru.
Ọ buri onye eleta nnajūphu
iya ẹnya bẹ ọokwabeje
ùbvù.
- 19 Ọo g'amadụ eleje ẹnya lẹ
mini hūma onwiya iphu
bụ g'ọkpoma amadụ
egoshije ugbugba iya.
- 20 Ẹpho te ejikwa ali-maa;
ọphu ẹpho ejidu ali
ọla-l'iswi.
Nokwapho g'ẹpho te ejijedu
ẹnya l'iphe, ọohumaje.
- 21 Ite bẹ e gude eghe
mkpọla-ọchaa egheghe.
E gude ọku ahụ
mkpọla-ododo ama.
Obenu l'amadụ bụ ajaja,
aaja iya bẹ e gude ahụ
iya ama.
- 22 Ọ tọ dṁkwa m'obeta
ì tsua onye-eswe l'ikwe;
mbụ gude ọdzú gwee
ya g'onye egwe ereshi;
i tii mekwa g'ọ haa
eme-eswe.
- 23 Makwaru l'ì maru g'ẹku ngu
gbaru ọkpobe amaru.
Obu ngu adṁkwapho l'ẹka
ọka-eswi ngu dū.
- 24 Kele iphe-enweru ta
anojedu ojejoje.
Ọphu okpu-eze anojedu shi
l'ogbo sweru ọgbo
l'ishi onye lanu.
- 25 E -kpofu akahụ ẹswa,
e shi gbutaru ẹku ngu;
ọ bya erwua irwu ọphúú;
a bya eje l'eli úbvú je
egbua ẹswa ọphúú;

26 unwu-aturu ngu anuaha
 ngu uwe eye l'ehu;
 iireaha eghu ngu gude ereta
 iphe, ii-gude zu aji.

27 Ii-nweru era-eghu du shii,
 ii-gude azu onwongu gu
 le ndibe ngu;
 gude iya azu nwamgboko,
 gu l'iya bu ebubu.

28

1 Onye ejo-iphe anoduje
 agba oso l'ebe adu onye
 achi iya nu.

Obenu l'onye pfuberekoto
 eshihuje obu ike
 g'oduma.

2 Teke ndu bu le mkpukpu du
 njo be ndu abujeru ishi
 phe aduje igwerigwe.

Obenu l'onye maru iphe;
 mbu onye iphe edoje
 enya -buru ishi;
 l'onoo odu.

3 Onye akpa nri,
 anoduje eme ndu ukpa
 ewere dukwa g'ochioku
 mini, tukoru iphe,
 a kuru l'opfu kpota.

4 Ndu jikaru eme iphe,
 a turu l'ekemu anoduje
 aja ndu ejo-iphe ajaja.

Obenu le ndu eme iphe,
 a turu l'ekemu bu
 ugu be ephe etso ndu
 ejo-iphe.

5 Ndu ejo-iphe be iphe,
 pfuru nhamunha te
 edojedu enya.

Obenu le ndu achu g'ephe
 maru Chipfu be
 odoje enya doghee ya
 edoghe.

6 Onye ukpa, te emetajedu
 iphe uta kakwa ree eme
 l'onye nweru iphe;
 ophu o mejekwanu iphe,
 pfuru oto.

7 Nwa, emeje iphe,
 a turu l'ekemu bukwa nwa,
 maru iphe;

obenu l'onye yẹe ndu
 ẹkpiri aswi ọswi
 emetajẹ iphe-iphere
 kpube nna iya l'ishi.

8 Onye gude
 ugwo-onwurunwa
 akpa ẹku bukwa onye
 aphuru ndu ukpa
 obu-imemini bẹ ọokpa
 ẹku obu edoberu.

9 Onye jikaru lẹ ya ta
 angabedu nchi l'ekemu
 bẹ mbukponu epfupfu,
 oopfu anu Chileke
 adujechaa g'ọ bu ẹbyi
 bẹ oome.

10 Onye dutaru onye obu iya
 guru iphoro je eshaha
 ẹjo ọzo bukwa l'onya ono,
 ọ gbaberu l'onwiya ono
 bẹ ọo-daba.

Obenu l'onye ete emedu iphe,
 aata iya uta bẹ e-keta okiphe,
 du ree.

11 Onye nweru iphe;
 edobesuje lẹ ya maru iphe.

Obenu l'onye bu onye ukpa;
 iphe nodu edoje iya
 enya enyovuje iya ime.

12 Ọobujeru; onye pfuberekoto
 -nodu atu okoo;
 ẹhu atso-dzuru
 onyomonye utso.

Teke onye ẹjo-iphe nyibaru
 l'okwa;
 unwu-eliphe achọaha
 ẹka ẹphe e-domi onwophe.

13 Onye edomi iphe-ẹji,
 o meru edomi bẹ ta
 awafujekwa awafu.

Obenu l'onye pfufutaru iphe,
 o meru;
 ọphu o mebaeduru iya
 ọzo bẹ aaphujeru
 obu-imemini.

14 Ẹhu-utso bẹ a goru nu onye
 atsuje Chipfu ebvu.

Obenu l'onye okpoma kporu
 gbengu adabajẹ l'eje
 iphe-ẹhuka.

15 Onye ẹjo-iphe -buru eze ndu
 bu ndu ukpa;

- bẹ ọ duka g'eka oduma
asụ ekiri;
ozoo g'eka agụ abya enari.
- 16 Onye eze, duru ndibe iya
ehuka te nwekwa
egomunggo.
- Obenu l'onye, ọ dū ashị;
mbụ ẹku, aakpa l'ugho
bẹ a-nọ ndzụ ogologo.
- 17 Onye gburu ọchi;
ọchi ono gude iya bẹ
aghapheephō
botorii jasụ l'ọ nwuhu.
- Ọphu ọ duka onye
a-gbaru iya mkpu.
- 18 Onye uta adudu lẹ ndzụ
iya bẹ ta aduka iphe,
byaru eme iya nū.
- Obenu l'onye ọzo iya gberu
nggọ akpọ-kwofuje
akpọ-kwofu daa.
- 19 Onye kọru alị iya bẹ nri
adujeru.
- Obenu l'onye etso iphe-mmanu
bẹ a-kpashị nri ike.
- 20 Onye e gude ire iya ẹka
bẹ onu-oma iya a-du
igwerigwe.
- Obenu l'onye enweru iphe
agunuka ẹgu bẹ ọ tọ
duka iphe,
e-me g'a ta nū iya chiipfuu.
- 21 Abọ nemadzu ẹbo ta
aduka ree.
- Ọle nemadzu emeswejele-a
iphe l'opfu nri.
- 22 Onye ọkpoma mgbashị bẹ
enweru iphe anọduje
agụ ẹgu.
- Ọphu ọomajedu l'ọ-kpa-nri
apfụ echeru iya.
- 23 Onye abaru nemadzu mba bẹ
ee-mehaa ka emeru
iphe-oma eme l'onye gude
ire iya enwu opfu
enwunwu.
- 24 Onye ana nna iya ozoo ne
iya nfu bya asụ l'ọ tọ
duduro ẹji;
bẹ yẹ nwa mmebyi bukwa
iphe lanu.

- 25 Onye ụghoro akpalije
esemopfu.
Obenu l'onye kpọru obu yeru
Chipfu bẹ ọo-ka aduru
lẹ ree.
- 26 Onye kpọru obu ye l'oriri
onwiya bu onye
mmanu.
Obenu l'onye gude
egomunggo eme iphe
ta adudu iphe,
byaru eme iya nu.
- 27 Onye anuje onye akpa nri
iphe bẹ ta adukwa iphe,
bya aduru iya uko.
Obenu l'onye ewofuje
enya g'ọ to huma ndu
ukpa bẹ aatuje onu,
du igwerigwe.
- 28 Onye ejo-iphe -nyiba l'okwa;
ndiphe achọo uto domishia
onwophe.
Teke ndu ejo-iphe
lakwanuru l'iswi;
ndu pfulerekoto
aka shii eje.

29

- 1 Onye aabajeru mba
tekenteke;
o ndu emerọ iphe,
oome bẹ a -bya
aji enya birimu bẹ e
mebyishiwaru iya.
Ophu eemekotabaedu
iya emekota.
- 2 Ndu pfulerekoto -ndu aka
shii eje bẹ ehu atsoje
ndiphe utso.
Teke onye ejo-iphe bu ishi;
ndiphe atsuhaha pflu.
- 3 Onye yeru mmamiphe
obu emeje g'ehu tso nna
iya utso.
Obenu l'onye yee
unwanyi-ukpara aswi
oswi anoduje eripya
eku iya.
- 4 Onye eze, ekpeje ikpe,
pfuru oto emeje g'alị iya
pfuru pfushia ike.

Obenu l'onye ẹnya ọphalazu
 ọ alakashije iya
 alakashi.

⁵ Onye enwuru nemadzu
 ibiya opfu enwunwu bu
 ọgbu-egege be oogeru
 iya g'o chie ọkpa.

⁶ Onye njo be iphe-ẹji,
 oome anmajẹ iya g'ọnyà.

Obenu l'onye pfulerekoto
 anọduje agụ ebvu
 ete ẹswa.

⁷ Onye pfulerekoto anọduje
 arị g'eeme kpeeru onye
 ọkpa ikpe, pfulu ọto.

Obenu l'onye ẹjo-iphe be
 ẹgube iphe ono te
 erwudu l'ẹhu.

⁸ Ndu mpfubyishi akpataje
 ọtsú le mkpukpu.

Obenu le ndu maru iphe
 abyanyije ẹhu-eghu.

⁹ Onye maru iphe -kpuru
 onye-eswe eje l'ulo-ikpe
 be onye-eswe obu
 a-nodule-a atu
 kwokwokwo aba mba
 eye iya;
 ọphu nchi abyakwa
 adu doo.

¹⁰ Ndu egbu ekere be onye ọta
 adudu le ndzu iya
 aduje ashị;
 obenu le ndu obu phe
 guru iphoro anọduje
 echekwa ndzu onye
 du nno.

¹¹ Oo onye mmanu emegbuje
 g'o ghuru iya.

Obenu l'onye maru iphe
 esedeje onwiya me ẹhu
 -nodu egbu iya egbu.

¹² Onye bu ishi -nodu
 angaje nchi l'uka;
 iphe,
 bukpuo ndu ejeru iya
 ozi abukotaerupho ndu
 ẹjo-iphe.

¹³ Onye akpa nri yee onye
 akpa nemadzu ẹhu be o
 duru iphe lanu,

anwuje l'ẹhu ẹphenebo:
Oo Chipfu agusaje ẹphenebo
ono ẹnya.

14 Onye eze -nọdu egudeje
ire-lanụ ekpe ndu ụkpa
ikpe bẹ aba-eze iya
e-keekwarupho
jingujingu g'o keru.

15 Ẹchachi, e gude ahụ nwa
ahùhù emeje gẹ nwata
maru iphe.

Obenu lẹ nwata,
a haru ẹka emeje ne iya
iphe-iphere.

16 Ndu ẹjo-iphe -nọdu aka
shii eje;
iphe-ẹji akakwaphọ
shii eje.

Obenu lẹ ndu pfuberekoto
e-gude ẹnya hụma teke
ẹphe a-nọdu ada.

17 Hùà nwa ngu ahùhù hụma
l'oo-me g'ẹhu dụ
ngu guu.

Oo-me g'obu tsọhu ngu
rikpotoo.

18 Ẹka ọphulanya adudu
bẹ onyemonye
anọduje eme g'ọ dụ iya.

Obenu l'onye eme iphe,
a turu l'ekemu bẹ
bụ onye e keberu l'oma.

19 Ohu ta abuledaa opfu-ọnu bẹ
e gude ezi iya iphe;
kẹle o -dochakpọo ya nù
ẹnya bẹ o too
yekpọdanu ọnu.

20 ?I hụmaru onye awoje opfu
kpokokongu?

Onye ono bẹ eelekwa ẹnya
l'onye-eswe bẹ
a-gbẹkwanu ka
akukuta-iphe eme lẹ
yẹbedua.

21 Nwoke -swanụkaru onye-ozi
iya aswaru;
l'ọ nua ya aphu l'ikpazu iya.

22 Onye ẹhu egbu akpatsuje
nseka.

Tẹme onye obu-ọku nọdu
emeje iphe-ẹji,

- dụ igwerigwe.
 23 Amadụ -kuahaa onwiya;
 l'o woze iya alị.
 Obenu l'onye wozeru onwiya
 alị bẹ aakwabeje
 ùbvù shii.
 24 Onye yẹe onye-oshi emegbaa
 bukwa ohogu onwiya.
 Oo-numa ẹka eri nte;
 ọle ọ tọ dudu iphe, oopfu.
 25 Atsụ nemadzụ ebvu bu ọnyà
 bẹ ọogbabeje.
 Obenu l'onye bu onye kpọru
 obu yeru Chipfu ta
 adudu iphe,
 byaru eme iya nù.
 26 Aaduje igwerigwe achọ
 g'onye-ishi meeru
 phẹ iphe-oma;
 obenu l'onye ekpejeru
 nemadzụ ikpe,
 pfuru ọto bẹ bu Chipfu.
 27 Onye pfuberekoto bẹ
 onye apfubeduru ẹka
 ọto aduje ashị.
 Onye obu guru ìphóró
 nọdu adujekwanu onye
 ẹjo-iphe ashị.

30

- 1 Ọwaa bu opfu-ọnu
 Aguru, bu nwa Jiake;
 ozi, Chipfu ziru iya:
 Nwoke ono pfuru iya Itiyẹlu;
 mbụ l'o pfuru iya Itiyẹlu
 pfiaru iya Ukalu sụ:
 2 Ọ kwa mu kachaa b'a ama
 iphe l'iphe,
 bukpo unwoke.
 Egomunggo nemadzụ ta
 adukwa mu l'ẹhu.
 3 Mmamiphe bẹ mu ta
 nwukpodaaru ilile.
 Ophu mu amadụ Onye nsọ
 ono amama ophu.
 4 ?Bụ onye bahujewaru
 l'imigwe;
 bya eshi iya lwazeta?
 ?Bụ onye gudejewa ẹka
 kpokobe pherephere?
 ?Bụ onye gudejewa uwe iya

- kechia mini mini,
 nọgbaa nù?
 ?Bù onye meru g'ẹka mgboko
 l'ophu beru kpoo
 g'abara?
 ?Ẹpha onye ono bù ọ̀nu?
 ?Bù ọ̀nu bẹ nwa iya aza?
 Kanuru mu iya mẹ ọ -buru
 l'ì maru iya.
- 5 Opfu Chileke l'ophu l'ophu
 dokwaru rìsaa.
 Tẹme ọ̀ buru onye egbobutaje
 iphe,
 bukpo ndu gbabarù
 l'ime iya je anọdu eze ndzù.
- 6 B'e yekwakwa iphe l'opfu iya.
 Odumeka bẹ ọo-bakwaru
 ngu mba goshi ọha l'ì
 bù onye adzùje ọka.
- 7 Iphe labọ bẹ mu akpa ngu
 ishi iya jiko Chipfu.
 Mekwaaru mu iya jiko tẹme
 mu anwuhu.
- 8 Mena gẹ atukporoko yẹ
 adzù ọka nọdu mu
 ẹnya.
 B'emekwa gẹ mu kpa nri;
 ophu i mekwa gẹ mu
 nweru iphe.
 Iphe, ịi-nuje mu phọ bù
 nri, asuje mu eriri
 mbọku-mbọku.
- 9 Odumeka bẹ mu
 e-nwenukakwaru iphe
 shi nno jika ngu:
 pfuahaa sù:
 ?Bù onye bù Chipfu ọbu?
 Ozoo lẹ mu jeru je akpanọka
 nri; je ezia iphuru;
 shi nno mebyia ẹpha
 Chileke mu.
- 10 Ta anọdukwa l'iphu nnajìuphu
 pfubyishia onye-ozì iya.
 Odumeka bẹ ọo-tukwa ngu
 ọnu, a-vuru ngu nù.
- 11 O nwekwaru ndu anọduje
 ephu nna phẹ iphu.
 Ophu ẹphe agojedu ọnu-oma
 anù ne phẹ.
- 12 Mbù ndu duebe ree l'ẹnya
 nkepẹ.

- Ole a ta safukwaru phe
ideyideyi, ẹphe dụ.
- 13 Ndu anọduje avọru nemadzọ
ẹnya;
bya elephuje nemadzọ
ibe phe.
- 14 Eze, dụ phe l'ọnu bu
ogu-echi;
Iphe, doru phe jọo l'ọnu
buru okarara,
ẹphe e-gude tuko ndu ukpa
tagbushikọta g'ẹphe
bvụ l'eliphe;
tuko ndu adudu g'ọ dụ phe
lwua g'ẹphe ta phodu
l'echilabọ ndu nọ ndzọ.
- 15 Etu-uda nwutaru
unwumgboko labọ.
Ọ buru iphe,
ẹphe anọdujeeppo ara
mkpurumkpuru bu:
Nụ mu! Nụ mu!
Mbụ l'o nweru iphe ẹto,
ẹpho te ejijedu ejiji;
mbụ iphe ẹno,
teke asuswee:
O jiwaru mu!
- 16 Mbụ alị-maa;
yẹe ẹpho nwanyi,
ta atsudu ime; yẹe alị;
kẹle alị teke
angunyadaa mini bya
asụ lẹ ya ta anguedu;
waa oku, enwu enwunwu;
ọku, enwu enwunwu
teke anonyakpoo
bya asụ: O jiwaru mu!
- 17 Onye asù nna iya ẹnya ruu;
ọphu ọ kpadu ishi eme iphe,
ne iya suru g'o mee
bẹ okpoko-ohà e-shi lẹ
wukirima bya aguta
ẹnya onye ọbu.
Ọ buru udele l'e-ri iya.
- 18 Ọ duru iphe ẹto,
dụ mu oke biribiri;
mbụ iphe ẹno,
te edokpodaru mu
ẹnya edodo ophu:
19 ọzo ugo l'akpaminigwe;
waa ọzo agwọ l'eli

mkpuma;
 waa ọzo ọgbo-mini
 l'eze-ẹnyimu;
 yẹle ọzo nwoke waa
 nwamgboko.

20 Waa gẹ nwanyị ovuoba
 emeje iya baa:

Oorije nri woru ọnu
 huchachaa;
 sù: Ọ tọ dukwa iphe,
 dù eji, mu meru.

21 Ọ dùru iphe ẹto,
 mgboko l'ophu anọduje
 lẹ mkpula anma jijijiji;
 mbù l'ọ dùru mkpula
 iphe ẹno,
 mgboko ta adukpoda
 ike apfuru apfuru ophu.

22 Mbù lẹ nwata-ozì phelihuru
 bya aburu onye eze;
 waa l'onye-eswe
 wafuru bya enweru nri;
 23 nwanyị, a kporu ashì,
 luru jì;
 ọzoo nwamgboko,
 yẹe nemadzù bu;
 ọ kapyabẹ onye ọbu ẹnya.

24 Ọ dùru iphe ẹno, dù l'eliphe,
 ha nwanshii;
 ọle ẹphe mashiru iphe ike.

25 Ndada bù iphe, e meru dobe
 l'eliphe; ọphu ike aduzidu iya;
 ọle ẹphe akwajẹ nri
 l'ọnanwu dobe,
 ẹphe e-ri l'udzumini.

26 Nchi-ogba bù iphe,
 e meru dobe l'eliphe;
 ọphu ọkpehu aduzidu iya;
 ọle ẹphe ebvuje
 agbara-mkpuma
 dozia buru.

27 Igube te enwedu onye-eze;
 ọle ẹphe anọduje ẹphe
 l'ogbo l'ogbo.

28 Ngwere ta adudu m'obetaru
 ọ buru ẹka be egude
 achì iya; ọphu egude iya;
 ọle ọo-nọdujechaa
 nọdu l'oke-unuphu ibe eze.

29 Ọ dùru iphe ẹto,
 anọduje agù ije ọgu;

- mbụ l'ọ dūru iphe ẹno,
ije iya dūshi ree ike.
- 30 Oduma bụ iya kachaa ọkphehu
l'iphe, bụ anụ;
ọp̄hu ọ dudu anụ,
ọogbaru ọso.
- 31 Ọzo bụ oke-ọku,
azọ pfukangu pfukangu;
mkpi;
yẹe onye eze yẹe ndu
ojuogu iya,
nọ-pheru iya mgburugburu.
- 32 Ọ -buru l'i shi mewaa iphe
onye-eswe;
mbụ l'i shi ekutse onwongu;
ọzoo l'ọ dūru idzu ẹjo-iphe,
i shi chiwaa;
dekwa ẹka l'ọnu!
- 33 Kele ọo g'a pyije ẹra-eswi
meta iya manụ-a;
ọ buru g'ọ bujeru;
a -swikpoo imi aswikpo
l'ọ lwaa mee-a
bụ g'ọ bujeru;
a -kpatsu ẹhu-eghu;
opfu abya.

31

Opfu-ọnu onye eze

ono, bụ Lemelu

- 1 Ọwa-a bụ opfu-ọnu
onye eze ono, bụ Lemelu.
- Ọ bụ ozi, ne iya ziru iya:
- 2 Gube nwa mu; gube nwa,
mu tsuru ime iya; nwa,
mu kwetarū l'ukwe-iphe;
- 3 b'a pakwarū ike ngu
l'ophu ziaru eme k'ụnwanyi!
- Te ewokwaru ọkphehu ngu
hagbuaru ndu ono,
emebyije ndu eze onoya.
- 4 Jiko Lemelu;
ge ndu eze ta angujekwa
mẹe.
- Mbụ l'angu mēe ta abukwa
iphe,
rwuberu ndu eze.
- Mbụ ke ge ndu-ishi
wata angu mēe,
l'atsū atsūtsu ta adukwa
ree.

⁵ A -nonyaa; ẹphe ngua mee
zoha iphe, ekemu pfuru;
woru ikpe,
rwuberu onye eemekpa
ẹhu gbanwee.

⁶ Woru mee, atsụ atsutsu nù
ndu ala l'iswi.

Woru mee nù ndu aphu
tsoru;

⁷ g'ẹphe ngua zohaa
ọ-kpa-nri phe;
mbu zohaa ẹjo ọnodu,
ẹphe nọ.

⁸ “Pfuje opfu ẹhu ndu ono,
ata dudu ike pfua opfu
ẹhu onwophe ono.

Dzoje iphe, rwuberu ndu bu
unwu-ogbee.

⁹ Pfuje iphe, rwuberu ngu
l'epfupfu;
l'i kpeje ikpe nhamunha.

Gbajeru ndu iphe-ẹhuka byaru;
yee ndu adudu g'ọ du
phe ọdzori.”

Nwanyi, umere iya du ree

¹⁰ ?Bu onye a-dukpoo ike chota;
okpobe nwanyi?

Ẹgube nwanyi ono kakwa
mkpuma, vu oke aswa
ere ire.

¹¹ Ji, alu iya nu gude ire
iya ẹka;
ofhu ọ dudu okpobe iphe,
uko iya duru iya.

¹² Iphe, oowotajeru ji iya bu
iphe-oma; ọ to budu ẹjo-iphe;
mbu ge nwanyi ono
a-no-beru l'eliphe-a.

¹³ Ẹji ebili yee oghu ocha bẹ
oohoje aho ho hota;
gude ẹka iya jee ya ozi
l'oohe iya ihee ejeje.

¹⁴ Ọ du g'ugbo-mini ogbangho;
kele oojeje ẹka du ẹnya je
akpata nri.

¹⁵ Teke ootehuje le mgbenya bu
le geregere utsu mee nri
doberu ndibe iya;
bya anukwapho
unwumboko,

- ẹphe l'iya bu oke iya nkepẹ.
- 16 Alì bẹ oolerwejeada ẹn̄ya
 elerwe tẹme l'ọozuje iya.
 Ọ nọdu egudeje nwa okpoga,
 erwuje iya ẹka gbaa
 opfu-vayinu.
- 17 Ọ -gbẹshi eje ozi l'ọogbakpoo
 ẹhu jeshia ya ike.
 Ẹka eshihuje iya ike l'ozi.
- 18 Ngho, ọogba bẹ ọogbaje iya
 rita iya urwu.
 Ọphu orọku iya anyihudu
 anyihu l'enyashi.
- 19 Oo gudeje ẹka iya gbaa oghu
 gude kpaaru onwiya
 ẹkwa.
- 20 Ọosajeru ndu akpa nri ẹka
 iphe-oma;
 mbu lẹ ndu adudu g'ọ du
 phe bẹ oomejeru iphe-oma.
- 21 Igwe -nọdu atu
 akamini-sunoo;
 ọ tọo tsudu ebvu kẹ ?amaru;
 tọ dudu nu iphe,
 oo-me ndibe iya?
 kẹle onyemonye lẹ gẹ
 ndibe iya ha bẹ
 yekotaru uwe-oyi.
- 22 Oogudeje ẹka iya kwee ẹkwa,
 ọophushije l'iphe,
 ẹphe azeje aze.
- Tẹme uwe iya buru ọkpobe
 ẹkwa ọchaa yẹ
 k'uswe-uswe.
- 23 Ji iya bẹ aakwabeje ùbvù
 l'edupfu mẹ ọ -nọdu
 l'edzudzu-ọha ndu bu
 ọgerenya mkpukpu.
- 24 Oogudeje ẹka iya kwee uwe
 ẹkwa ọchaa ereshi
 ereshi.
 Ọ buru iya evujeru ndu agba
 ngho iphe,
 eekebeje l'upfu.
- 25 Ọkpehu yẹ adu ùbvù bẹ o
 yeru g'onye yeru uwe.
 K'ọphu bu l'e -mechaa bẹ
 oo-mechaa nwujaa
 onu-ochi.
- 26 Oogudeje mmamiphe
 epfu opfu.

Tẹme ire nọdu apfujeru iya
 ọto mẹ ọ -nọdu ezi iphe.

²⁷ Ndibe iya bẹ ooswijeru
 eswiru eleta phẹ ẹnya.

Ọphu oorijedu nri meahaa
 ẹnyiru.

²⁸ Ẹnwegirima iya etehuje kua
 ya onye a gọru ẹhu-ọtso
 nọ.

Ji iya nọdu ekukwa iya phọ
 nno;
 tẹme ọ nọdu anọduje
 aja iya ajaja.

²⁹ “Ẹnwanyi, dọ igwerigwe
 emejekwa ẹguru iphe,
 dọ igwerigwe.

Ọle ọo ngu kachaa ememe!”

³⁰ Ọnmogo bukwa ọghoshi.

Tẹme ama rọroo buru
 iphe-mmanọ.

Obenu lẹ nwanyi,
 atsu Chipfu ebvu bẹ
 gbaru g'a jaa ya ajaja;

³¹ bua ya obunggo,
 rwuberu iya nọ.

Mbọ-a; g'ozì, o gude ẹka iya
 eje mekwaa g'e tua
 ya ẹpha l'oma edupfu.

Ekwo O-zì-iphe

¹ Ọwa-a bụ olu O-zì-iphe; mbụ nwa Dévidi, bụ eze lẹ Jierúsalemụ.

² O-zì-iphe sụru-a: “Iphe-mmanụ yẹe iphe-mmanụ bụ iphe-mmanụ! Iphemiphe tũkoru buru iphe-mmanụ!” ³ ?Bụ urwu ọ́nụ bẹ nemadzụ erita l'iphe, bũkpoo akanya, oosegbu onwiya lẹ mkpula ẹnyanwu-a?

⁴ Ọobujeru; ọ́gbọ ọ́wa -fũta l'ọ́ nọ́ jasụ l'ọ́ bvụ. Ọ́gbọ ọ́zo afũtakwa bya anọ́ jasụ l'ọ́ bvũkwapho. Obenu lẹ mgboko-a anọ́dujeepo g'ọ́ nọ́. ⁵ Ẹnyanwu awajẹ chia nyihu; gbaru kparakpara; gbaphu azụ l'ẹka ooshije waa. ⁶ Phẹ́phẹ́re -zita l'ọ́ ziru laa ndọ́hali; ziru laa isheli; ziphee mgburugburu mgburugburu; ziru laphu azụ l'ibiya ọ́phu o shi wata ezizi. ⁷ Nggele l'ọ́phu asọ́kota asọ́ba l'ẹnyimu. Ọ́le ẹnyimu te ejidu ejiji. Ọ́ buru ẹka nggele shi asọ́futagbaa bẹ ọ́oso-phukwapho azụ. ⁸ Iphemiphe tũko tũfukotawa ẹhu; k'ọ́phu ọ́nu amaẹdu g'oo-pfu iya. Ẹnya ta aphũnyadaa ọ́zo l'ọ́ sụ lẹ ya hũma-ghewaru; ọ́phu nchị anũnyadaa iphe l'ọ́ sụ lẹ ya nũ-jiwaru. ⁹ Iphe, shi dũ nũ bụ iphe, e-mechaa dũ nũ. Ọ́ buru iphe, e mehawaru bẹ ee-mephu azụ; k'ọ́phu bụ l'ọ́ tọ́ dudu iphe, bụ iphe ọ́phũú lẹ mkpula ẹnyanwu-a. ¹⁰ ?Ọ́ dũru iphe, dũ nũ, nemadzụ a-sụ g'e lenu; l'iphe ọ́wa-a bũkwa iphe ọ́phũú? Iphe ono dũjehaakwa ọ́zenya ọ́zenya. Ọ́ dũjehawa tẹme o rwua l'ọ́gbọ k'anyi. ¹¹ Iphe, gbahawaru nũ bẹ a ta nyataẹduru; tẹme ọ́phu e-mechaa dũ nũ bẹ ọ́gbọ ọ́phu e-mechaa tsota iya nũ ta anyatakwapo.

Mmamiphe bụ iphe-mmanụ

¹² Sụ-a; mbẹdua, bụ O-zì-iphe-a shi buru lẹ Jierúsalemụ buru eze ndu Ízurelu. ¹³ Mu woru ọ́kpoma zia l'egude mmamiphe chọ́o mękpoo nwua iphemiphe, eemękpoo lẹ mkpula igwe-a. Ọ́ bũepo l'ọ́o akanya aphụ bẹ Chileke meru g'ũnwu-eliphe seje. ¹⁴ Mu lewaru ẹnya l'iphemiphe, eeme lẹ mkpula ẹnyanwu-a bya ahũma l'ọ́ tũko buru iphe-mmanụ; bya abũru achị phẹ́phẹ́re ọ́so. ¹⁵ Iphe, gberu nggo bẹ e tee mekọ́taekwa g'ọ́ pfũru nhamũha; ọ́phu aagujedu iphe, adudu adudu ọ́phu l'ọ́gu.

¹⁶ Mu bya arĩa l'ime obu mu sụ lẹ mmamiphe bẹ mu makpoooru shii; mbụ maghata iphe, bũkpoo ndu vuhawa mu ọ́zo buru eze lẹ Jierúsalemụ. Ọ́ tọ́ dũkpoda gę mmamiphe; yẹe nkwańnyajeru iya, mu atũkoadaru mafushichaa. ¹⁷ Mu bya eyemia ishi l'eme gę mmamiphe doo mu ẹnya; bya emekwapho g'eme bẹebẹebẹ doo mu ẹnya; waa eme eswe. Obenu l'iphe, mu nwũtaru bụ l'iphemiphe onoya bụ achị phẹ́phẹ́re ọ́so; ¹⁸ kẹle oke mmamiphe bẹ oke nggũmaphu tso l'azụ; mbụ lẹ nemadzụ -nọ́du aka amaru iphe; iphe, a-nọ́du akpatsu iya aphụ aka shii.

2

Ẹhu-utso bụ iphe-mmanụ

¹ Mu bya arĩa l'ime obu mu sụ: “Gę mu bya ahũeshikwa ẹhu-utso ama gę mu maękwaru g'ọ́otso-be uto.” E mechaa; mu hũmakwapho l'ono bũkwapho iphe-mmanụ. ² Achị ọ́chi bẹ mu hũmaru l'ọ́o iphe-eswe; tẹme ?ọ́ dũru urwu, amadũ e-rita l'ẹhu-utso tọ́? ³ Mu bya eyemia ishi l'angũ męe; gude iya dũaha onwomu obu; gę mu eshi nno nmata eme eswe akpa. Ọ́le mmamiphe mu melẹru-a; mu maru iphe, mu eme; k'ọ́phu mu e-shi l'ẹka ono maru iphe, gbaru nemadzụ l'ememe lẹ nwujiku olemole, ẹphe a-nọ́ lẹ mkpula igwe-a.

⁴ Mu bya eyemia ishi l'oke akanya. Mu bya akpushiaru onwomu ụlo; bya agbashiaru onwomu opfu-vayinu. ⁵ Mu bya agbashia mgbabu; bya akpushia ẹka atuta iphóró ye iya; bya eshi ishi lanu yeshia oshi-omi, dugbaa l'udu iya l'udu iya l'ime iya. ⁶ Mu bya atushia okpuru, ee-gudeje agba mini l'oshi, mu yeshiru eyeshi. ⁷ Mu bya agbashia ohu; unwoke me unwanyi; teme a nodu anwushikwaru mu pho ohu l'unuphu. Mu nwekwarupho eswi; nweru aturu; me egbu; mbu nweru iphe-edobe, kakota iphe, ndu vuhawaa mu uto buru eze le Jierusalemu nwejeru shii. ⁸ Mu bya akpaaru onwomu ẹku mkpola-ochaa waa mkpola-ododo; mekpoo ẹku, shi l'eka ndu eze; waa ndu ohozo. Mu bya aho ogo ebvu; unwanyi me unwoke; bya edophee onwomu unwanyi, bu ndu emeje g'ehu tso unwoke utso.

⁹ Tobudu iya bu; mu bya enweru iphe, kakota iphe, ndu vuhawaa mu uto buru eze le Jierusalemu shi nweru. Mu ha shii egube ono; bya egudekwapho mmamiphe mu ge mu gude iya. ¹⁰ Ophu o dudu iphe, enya mu humaru; o gua mu egu, mu ahaje; ophu o dukwapho iphe, emeje g'ehu tso obu mu utso, mu hajeru ememe. Akanya, mu esekpo esese be emeje g'obu tso mu utso. O buru iphe ono bu urwu, mu ritaru iya. ¹¹ Ole o bu; teke mu byaru bya egbu igo l'iphemiphe ono, mu gude ẹka mu mekota ono; mbukpoo iphe ono, mu sekotaru akanya iya ono; mu maru l'iphemiphe ono bukota iphe-mmanu yee achi pherephere oso; l'o to dudu urwu, nemadzu ritaru le mkpula enyanwu-a.

¹² Tobudu iya bu; mu bya eworu egomunggo mu zia l'ari ke mmamiphe; yee obvu-ememe; yee eme eswe. Mbu-a; ?buba gunu be onye a-no-tsota eze e-mebaa, a-ka ophu o mewaru? ¹³ Mu bya ahuma le mmamiphe ka eme eswe ree; egube ono, iphóró ka ochii ree ono. ¹⁴ L'onye maru iphe gude enya aphu uto; obenu l'onye-eswe anoduje erwu ije orwu l'ishi. Mu humakwanu l'ephenebo ono a-tuko laa l'ite lanu. L'oo iphe, meru onye mmamiphe bukwapho iphe, e-me onye-eswe.

¹⁵ Mu bya aria l'ime obu mu su: "Iphe-a, meru onye-eswe-a l'e-mechakwaa mee mbedua. ?Buhunu gunu be mu ritaru l'abubu, mu bu onye maru iphe?" Mu byakwa aria l'ime okpoma mu su: "Iphemiphe-a tukokwarupho buru iphe-mmanu." ¹⁶ Noo l'oo g'oo-du onye mmamiphe bukwapho g'oo-du onye-eswe. O to dudu g'aa-no-beru l'a nyatabuhu onye maru iphe; ophu o dukwapho g'aa-no-beru l'a nyatabuhukwapho onye-eswe. Mu bya ahumakwapho l'e-rwua l'atatiphu be aa-tuko g'ephe ha zohakota azoha. L'oo g'anwuhu e-gbu onye maru iphe bu g'oo-gbu onye-eswe. ¹⁷ Noo g'o gude ndzu du mu ashi; kele iphemiphe, eeme le mkpula enyanwu-a bukota mu mkpatsu-aphu. G'o ha tukoru bukotaru mu iphe-mmanu buru achi pherephere oso.

¹⁸ Iphemiphe, mu seru akanya iya l'eliphe-a bya adukota mu ashi; eshinu mu e-mechaa haaru iya onye a-no-tsota mu nu; ¹⁹ l'ebe ama onye obu ?oo-buru onye maru iphe to onye-eswe? Ole o onye ono, a-no-tsota mu nu ono e-nweru iphemiphe ono, mu deru enya le mini see akanya iya l'eliphe-a ono. Iphemiphe ono tukokwarupho buru iphe-mmanu. ²⁰ Mu bya ataaha onwomu uta su: ?Bunaa gunu be mu gudekpo seahaa akanya esese ophu kpole le mkpula enyanwu-a? ²¹ Le nemadzu e-gude mmamiphe iya yee nkwananya iya sebekpoo akanya; see erengete iya; l'o woru iphemiphe ono, o nweru ono haaru onye eriduru aphu iya. Mu bya elee iphe ono enya huma l'o bu iphe-mmanu; bya aburu ejo-ememe. ²² Mbu-a; ?bu gunu be nemadzu eseta l'akanya; yee photophoto, oku gude erigbu onwiya l'aphu ozi, oje le mkpula enyanwu-a? ²³ Kele anono, o no ndzu l'ophu be o nokota iya eje iphe-ehuka; ozi, oje nodu abujeru aphu duru iya; o -be l'enyasi; egomunggo ta anodudu iya l'eka lanu. Su-a; iphemiphe ono tukokwaru buru iphe-mmanu.

²⁴ Oo ya bu l'iphe, ka ree bu ge nemadzu rije g'o du iya; nguje g'o du iya; akanya, oose eji iya epho; kele ono be mu humaru l'o shi l'eka Chileke. ²⁵ Kele-a; Chileke ta adu; ?bu onye gege erije nri? To ?bu onye be ehugere gege atsoje utso? ²⁶ Kele Chileke

emeje g'onye dụ iya l'obu buru onye maru iphe; kwaa ęnya; teme ęhu atsoje iya uto. Obenu l'onye iphe-ęji be ọolojeru iphu ye l'akpa ęku kuberu onye dụ Chileke l'obu. Onoya bukwarupho iphe-mmanu bya aburu achi pherephere ọso.

3

Iphemiphe nweru teke emeje iya

- ¹ Iphemiphe nwekwaru teke
eemeje iya;
mbu l'iphemiphe,
eeme ememe nweru
teke eemeje iya le
mkpula igwe-a.
- ² Teke aanwu nemadzu
anwunwu du;
teke aanwuhu anwuhu
dukwapo.
Teke eemebe iphe l'ali du;
teke aakpata iphe,
e meberu l'ali akpata
dukwapo.
- ³ Teke eeme g'a nwuhu
anwuhu du;
teke eeme g'a ka mma
l'iphe-ememe dukwapo.
Teke eetsukposhi etsukposhi
du;
teke aakpu-li akpu-li
dukwapo.
- ⁴ Teke aara ękwa du;
teke aachi ọchi dukwapo.
Teke aagu aphu du;
teke eete ebvu dukwapo.
- ⁵ Teke eetuphashi mkpuma
etuphashi du;
teke aatutukobe mkpuma
atutukobe dukwapo.
Teke aanma akpa du;
teke eesela onwonye
azu dukwapo.
- ⁶ Teke aachọ iphe achọcho du;
teke aami ęnya l'iphe
dukwapo.
Teke aakwakobe iphe
akwakobe du;
teke eetupha iphe etupha
dukwapo.
- ⁷ Teke aalajashi iphe alajashi
du;
teke aagbakwa iphe
agbakwa dukwapo.
Teke aanodu nggujunguji

dụ;
teke eeye ọnu l'opfu
dụkwapho.

⁸ Teke eeye obu dụ;
teke aadụ ashị
dụkwapho.

Teke aalwụ ọgu dụ;
teke nchị-adụ-doo
dụkwapho.

⁹ ?Bụ gunu bẹ onye akanya erita l'akanya, oose? ¹⁰ Mu humawaru ivu, Chileke boru ndiphe. ¹¹ O deru ọnya lẹ mini mee iphemiphe; ọ nọdu l'ògè iya. Ọ bya emee amadụ g'ọ riye k'ojeje. Ọle amadụ ta adụdu ike maèberu iphe, Chileke meru e -shi l'ishi jeye l'ẹka ọ bvruru. ¹² Ọphu mu maru bụ l'ọ tọ dudu iphe, kabaru amadụ ree; abudu g'ẹhu tsoje iya uto; l'oome iphe, dụ ree teke ọ nọ ndzụ. ¹³ G'onnyemonye riye g'ọ dụ iya nguje g'ọ dụ iya; akanya, oose eji iya ẹpho. Ọo ono bụ iphe-oma, Chileke eme.

¹⁴ Iphe, mu maru bụ l'iphemiphe, Chileke eme a-nọ ojejeje. Ọ tọ dudu iphe, eeyekwa iya eyekwa; ọphu ọ dudu iphe, ee-wofu iya ewofu. Iphe, o gude mee ya nno bụ g'amadụ humaje iya tsua yẹbe Chileke ebvu. ¹⁵ L'iphemiphe, dụ nụ shikpoo dūhawaa. Iphe, l'e-mechaa dụ nụ shikwapho dūhawaa. Ọ buru Chileke e-me g'a nyata iphe, a zoharu azoha.

Ejo-ememe, jiru mgboko

¹⁶ Mu byakwa ahuma iphe ọzo lẹ mkpula ọnyanwu-a: L'ẹka e gege anodu kpee ikpe, pfulu nhamunha bẹ a gbẹ nodu eme ejo-iphe; ẹka e gege anodu eme iphe, pfulu oto bẹ a nokwapho eme ejo-iphe. ¹⁷ Mu bya arịa l'ime obu mu sụ: "Chileke e-mechakwaa tuko ndu pfuluberekoto mę ndu ejo-iphe kpee ikpe; kele iphemiphe nweru ọgè; mbu l'iphemiphe, eeme ememe nweru ọgè teke eemeje iya." ¹⁸ Mu byakwa arịa ọzo sụ: "Chileke ahujekwa nemadzụ ama gude goshi phẹ l'ẹphe l'anụ-egbudu bụ iphe lanụ. ¹⁹ Ọo iphe, eme nemadzụ emekwapho anụ-egbudu; mbu l'ọo iphe, swiru anụ-egbudu swiru nemadzụ. Ọo g'onwu egbu ọphuu bụ g'oogbu ọphuu; ọ buru g'ọphuu atụ unme bụ g'ọphuu atụ. Ọ tọ dudu iphe, nemadzụ nweru gude ka anụ-egbudu. Iphemiphe tukoru buru iphe-mmanụ. ²⁰ G'ẹphe ha tukoru ala ẹka lanụ. G'ẹphe ha tuko shi l'ẹja; ọ buru l'ẹja bẹ ẹphe tukoru ala. ²¹ ?Bụ onye maru mę maa nemadzụ alajephọ l'eli eviya; k'anụ-egbudu nodu alajẹ l'alị?" ²² Mu huma l'ọ tọ dudu iphe, kabaru nemadzụ ree, abudu g'akanya, oose tso iya uto; kele ọwa iya bụ okiphe iya. Kele-a; ?bụ onye suru iya eduphu azu g'ọ bya ahuma iphe, l'e-mechaa nwua l'okotazu iya?

4

¹ Mu byakwa elee ọnya bya ahuma mkpawere, dugbaa lẹ mkpula ọnyanwu-a. Mu bya ahuma ọnya-mini ndu eeme mkpawere; l'ẹbe ẹphe enwe onye gberuma. Teme ndu ono, eme phẹ ewere ono nwekwarupho iphe, bụ agbaru-ike phẹ; obenu ẹphebedua te nwedu onye asụ phẹ gberuma. ² Mu sụ lẹ ndu ọnwu gbuwaru, bụ iya bụ ndu ọphu nwuhuwaru anwuhu; bẹ ẹhu kakwa uto eme lẹ ndu nokwadu ndzụ nta-a. ³ Ọle onye ọphu ẹhu-uto nkiya ka k'umadzu labo ono shii bụ onye ọphu e teke anwukpodanu anwunwu ọphu; mbu onye ọphu teke ahumakpodanu ejo-iphe, eeme lẹ mkpula ọnyanwu-a ahuma ọphu.

⁴ Noo ya; mu bya ahuma l'akanya, eesekpo esese; mę ọphu e setawaru eseta bụ ẹka o shikota bụ l'ekoru nwibe onye okophoo. Onoya bukwapo iphe-mmanụ; bya aburu achị pherephere ọso. ⁵ Onye eswe achijeru ẹka ye l'iphu utapfu bya eria onwiya la ke mmanụ. ⁶ Ọle ọ bụ; ọ kakwa ree l'e nweru iphe, jiru mkpoji-ẹka lanụ; ẹhu dụ

onye obu guu; eme l'a chiru eka kwee l'akanya; eme g'eka labo ji, bu iphe, tukoru buru achi pherephere oso.

⁷ Mu byakwa ahuma iphe-mmanu ozo, du le mkpula enyanwu-a. ⁸ O duru nwoke, bu nkinyi, enwedu nwa nwoke; ophu o nwedu nwune nwoke. O nodu anoduje ese akanya mkpurumkpuru. Ophu eku, o kpataru ejijedu iya epho ejiji. Ophu o teke aji-swee onwiya su: “?Bunaa onye be mu eseru akanya-a? ?Bunaa gunu be mu anashinaa onwomu ehu-utso egube-a?” Iphe, du nno bukwa iphe-mmanu; bya aburu nsegbu akanya.

⁹ Adu ebo kakwa ree eme l'aswi nkinyi onye; kele umadzu labo a-kakwa onye lanu eseta iphe. ¹⁰ Noo le teke onye lanu daru iko; onye ophuu akwo-lia ya. Obenu l'onye daru nu; ophu o nwedu onye kwol-lia ya dukwa k'ayoru oshi. ¹¹ Ozoo bu l'umadzu labo -zee l'oshi be oyi ta atsudu phe. Obenu l'o -buru onye lanu; ?denu g'ee-shi g'oyi ba nodu atsuiya? ¹² Onye lanu be eemekpejekwa. Obenu ?a du ebo ebe aakpa onye? Tem e okpukpu, a chiru eto eto swia be agbabu iya ta adukwa nphe.

¹³ Nwokorobya, enwedu iphe bya amaru iphe kakwa ree eme l'onye eze, nweru iphe bya aburu onye-eswe; buru opfu nkiya anu nkiya; ¹⁴ m'obeta nwokorobya ono shi l'oka-mkporo; ozoo l'unuphu ndu akpa nri futa bya abahu l'okwa eze iya. ¹⁵ Mu bya elee enya huma g'onymonye, no ndzu le mkpula enyanwu-a wufutaru je awutsoru nwokorobya ono; mbu onye eeme g'e gude dochia enya nwoke ono, nweru iphe ono. ¹⁶ Ndu wu-tsoru nwokorobya ono bukwa aguta aguta. Obenu l'ogbo ophu e-mechaa bya nu ta abyadu ekwe l'o duru iphe, nwokorobya ono metakporu emeta ililekpo. Ono bukwa iphe-mmanu; bya aburu achi pherephere oso.

5

Eri angu bu iphe-mmanu

¹ Makwaru gi gude eje ije me i nodu abahu l'eze-ulo Chileke. Li jeru angabe nchi l'iphe, eepfu kakwa ree eme l'i jeru egwe aja onye-eswe; kele ndu eswe ta amajekwaru l'oo iphe-eji be ephe eme nno. ² G'ire ba atsunukakwa ngu nko; ophu okpoma anodukwa etsu ngu gbudugbudu k'epfukebe opfu l'iphu Chileke; kele Chileke nokwa l'igwe; gubedua nodu l'eliphe-a; noo g'o gude opfu je alwa ngu ali l'onu! ³ Oo g'arwoje nrwo me oriri paa eka-a bu ge mkpokoro opfu apaje eka me e pfunuka opfu igwerigwe. ⁴ I-kwee ukwe emeru Chileke iphe; ba nokwa odu ememe iya; kele umere onye-eswe ta adujekwa Chileke ree. ⁵ O kakwa ree me i ribuduru angu eme iphe ililekpo; eme l'i rifuru angu ememe iya; e mecha ophu i meeduru iya gi pfuru. ⁶ G'o to bukwa iphe, i pfutaru l'onu e-duba ngu l'eme iphe-eji. Ophu i sukwa onye eje ozi l'eze-ulo Chileke l'iphe ono, i rifuru angu iya ono be i ti madu teke i pfuru iya. Odumeka be ii-gudekwa onu pfuta iphe, e-ghu Chileke eghu; l'o mebyishia eguru iphe, i shihawaa mee. ⁷ Mbu-a; arwo ikpoto nrwo; yee epfu ikpoto opfu tukokwaru buru iphe-mmanu. Oo ya bu le-a; tsujeepho Chileke ebvu.

Ekwa bu iphe-mmanu

⁸ O -duru eka i no; i huma l'e me ndu ukpa ewere l'eka ono; k'opfu bu l'e te kpejedu phe ikpe, pfuru oto; ophu e mejeduru nemadzu iphe, rwuberu iya nu; g'o to dukwa ngu biribiri; kele onye ha shii be onye ozo, ka iya shii arajekwaru akpuru-enya; teme l'o dukwarupho ndu ozo, akaje ephenebo ono shii.

⁹ Iphe, e meberu l'egu be onyemonye atukojekwa keta oke l'urwu, du iya nu; teme onye eze nodu eritajekwapho urwu l'iphe, a kpataru l'egu.

¹⁰ Onye yeru enya l'okpoga be okpoga te ejijekwa epho. Ophu urwu ejijedu onye yeru enya l'akpa eku ejiji. Ono bukwaphe iphe-mmanu. ¹¹ Eku -nodu abya; ndu e-ri iya nu abyakwaphe. ?Bukwanu gunu be onye nwe iya nu erita iya; abudu g'o le iya

l'enyā? ¹² Onye ese akanya bẹ mgbenya atsojekwa uto; ?mẹ o riru nri shii; ?mẹ o riru nwanshii. Obenu l'oke ẹku, onye nweru iphe kparu arwuje iya mgbenya.

¹³ O duru akpamara, mu humaru le mkpula enyanwu-a. L'eku bẹ onye nwe iya nu kparu dobe g'o gburwashị iya ẹhu. ¹⁴ A nonyaa uburu bya ebuta nwoke ono; ẹku iya ono laa l'iswi; ophu o dudu ẹku iya ono ophu o doberu nwa iya; kele o bvueberu. ¹⁵ O kwa g'o du teke o shi l'epho ne iya bu g'oo-du laa; mbu l'o gba ẹka teke o byaru; ophu o dudu akanya ono, oose ono, duru ophu oo-gude ala. ¹⁶ Ono bukwapo akpamara. Mbu l'oo g'o du teke o byaru bu g'oo-du laa. ?Bu urwu gunu bẹ o ritaru l'akanya, o seru doberu pherephere; ¹⁷ yee anono, o nokotaru l'ochii l'eliphe-a mgburugburu takota kpookpookpo; bya atsukota pfupfufu; teme e mekota iya iphe ẹhu-eghu?

¹⁸ Oo ya bu l'iphe, mbedua humaru l'o du ree; bya aburu iphe, gbaru l'ememe bu g'amadu ria g'o du iya; ngua g'o du iya; tusaru ẹhu l'akanya, oose le mkpula enyanwu-a le nwujiku olemole, oo-no l'eliphe-a, bu nwofhu Chileke nuru iya; kele oo ono bu okiphe nkiya. ¹⁹ Teme onyemonye, Chileke nuru ẹku; yee iphe-enweru; yee ike, oo-gude ria ya; mbu onye duru ike nata oke ophu o keru nu iya; g'onye ono gudekwa ẹhu-uto see akanya, oose; l'ono bukwa iphe-oma, shi Chileke l'eka. ²⁰ Egube onye ono ta adukwa teke oobvujeru shii ari ke nwujiku olemole, oo-no le mgboko-a; noo kele Chileke meru; ẹhu-uto ji iya obu; k'ofhu bu l'uzo ari udu oriri ono ta aduduru iya.

6

¹ O nwekwarupho ejo-iphe ozo, mu humaru le mkpula enyanwu-a. Iphe ono buru oke ivu, anyitsuta nemadzu l'erwa. ² Le Chileke emeje nemadzu g'o nweru ẹku; yee iphe-edobe; teme g'o buru onye aakwabe ubvu; k'ofhu bu l'o to dudu iphe, agu iya nu, ete erwujedu iya ẹka. Obenu l'e mechaaru ophu Chileke ekwedu g'o ria ya; o buchiaru onye ohozo riru iya. Iphe ono buru iphe-mmanu; bya aburu akpamara.

³ Nemadzu a-nwutachakpoo unwegirima nwu-rwua ukporo ise; bya akakpo nka shingushingu; ole o to dukpoda g'o kahabe nka; o -buru l'o to riduru ẹku ono, o seru akanya iya ono; ophu e liduru iya okpobe elili bẹ mbedua sukwaru le nwa, nwuhuru l'epho teme a nwua ya ka iya mma. ⁴ L'egube nwa ono bẹ iphe, o byaru ije iya bukwa ke mmanu; kele o tseru ishi l'abali lashia; epha nwata ono no l'ime ochii phuhu. ⁵ A makwaru-a l'o toko huma-swee enyanwu; ophu o dudu iphe, o maru; ole o kaepho nwoke pho enweru ẹhu-guu; ⁶ m'obetakpokwaru nwoke ono noo ndzu noghata unu apha ise; l'ebe o ri ẹku, o setaru. Noo kele oo l'eka lanu bẹ ephe tukoru ala.

⁷ Akanya, nemadzu esekpo esese bukwa onu bẹ a tukoru iya eseru; ole onu teke asu-swee le ya ritawaru g'o du iya ree. ⁸ ?Bu gunu bẹ onye maru iphe gude ka onye-eswe? ?Bu urwu gunu bẹ onye ukpa ritaru l'amaru g'eeme umere, du ree l'iphu ndiphe? ⁹ Iphe, nemadzu nwewaa enwenwe kakwa ree eme l'ofhu agu iya g'o nweru iya; obenu l'o toko rwudu iya ẹka. Ono bukwapo iphe-mmanu bya aburu achi pherephere oso.

¹⁰ Iphemiphe, du adudu nwehawaru epha; teme iphe, nemadzu bukpo bẹ a mahawaru l'ono bu iphe, oo-buru; ophu nemadzu ejejedu awata abaru onye ka iya ike mba. ¹¹ Opfu -paa igwe; mkpokoro iya aka shii. Goshinu mu urwu, egube iphe ono abaru nemadzu. ¹² ?Bu onye maru iphe, du nemadzu ree nta-a, o no ndzu-a; mbu le nwujiku olemole, o no mkpokoro ndzu l'eliphe-a, eme pherephere g'ononyo-a? ? O dukpooru onye a-du ike karu iya iphe, e-mecha mee le mkpula enyanwu-a me o -nwuhuchaa?

7

¹ Epha oma kakwa manụ-mbeleke, eshi mkpọ ree; ọme mbọku, nemadzu nwuhuru ka ree eme ọ mbọku, a nwuru iya anwunwu.

² Eje l'unuphu, agalaba nwuru kakwa ree eme l'eje ẹka aabọ iphe. Noo ọle anwuhu bu iphe, nọ swiru onyemonye. Gẹ ndu ophu nọ ndzụ nyatajẹkwa l'ọo-dụkwaphe pho nno.

³ Aphụ kakwa ree eme l'achị ọchi; ọle eeshije l'iphu, adu eji mee g'obu tusahu.

⁴ Ẹka obu onye maru iphe anọduje bu l'unuphu, agalaba nwuru; obenu l'ẹka obu k'onye-eswe anọduje bu l'ẹka eeri gwogwo.

⁵ Angabẹ nchị ọ mba, onye maru iphe abaru ngu kakwa ree eme l'angabẹ nchị l'ebvu, ndu eswe agụ.

⁶ Oo gẹ nkụ-agbagba anọduje agba kpitikimu kpitikimu l'ọku, e shiberu ite-a bu g'ọchi, onye-eswe achị aduje. Ono bukwaphe iphe-mmanu.

⁷ Onye maru iphe; ọ nọdu eme nemadzu ewere buakwaa onye-eswe; ọ buru egube ono be eri uphalazu emebi obu nemadzu.

⁸ Teke eemeghe iphe emeghe kakwa ree eme ọ teke a wataru iya awata.

Onye nweru nshirima kakwa onye eku onwiya ree.

⁹ Ta abukwaru onye obu-ọku; ọle ọo onye-eswe edoje opfu l'okpoma.

¹⁰ Ba sukwa: "Bunaa gunu meru g'o gude teke ndiche ka nta-a ree?" Ọle egube aji ono te erwubeduru onye maru iphe.

¹¹ O kwa g'enweru iphe du ree bu gẹ mmamiphe dukwaphe; ọle onye maru iphe be iphe kwewaru ọ mkpula enyanwu-a. ¹² Oo g'okpoga edomije onye nweru iya nu-a bu gẹ mmamiphe edomijekwaphe onye maru iphe. Obenu l'ẹka amaru iphe gude kangoo bu l'onye nweru mmamiphe akaje nka shii.

¹³ Leanaro enya l'ozu, Chileke eje. ?Bu onye suru eme iphe, Chileke meru o gbee nggo g'ọ pfuru nhamunha? ¹⁴ Mbọku -duru ngu ree bu g'i tee eswa; teke mbọku dukwanuru ngu eji g'i nyataje l'ọ kwapho Chileke meru mbọku oma bya emee njo mbọku. Oo ya bu l'ọ to dudu onye maru iphe, a-nwuru iya nu l'iphu.

¹⁵ Ọle mkpokoro ndzu-a, mu dzu-a be mu humakwaru iphe-a ephenebo. Mbụ ọle mu humaru onye pfuberekoto ẹka ọla l'iphe, pfuru oto; bya ahuma onye ejo-iphe ẹka ọka nka eje emekwaphe ejo-iphe, oome. ¹⁶ Ta apfubenakwa ẹka oto; ophu i manukakwaru iphe; ono bukwa eyi onwongu iyi. ¹⁷ Be menukakwa ejo-iphe; ophu i bukwaru onye-eswe. Ono e-mekwa l'i nwuhu teke i tigi nwuhudu. ¹⁸ Iphe, ka ree bu g'i gude ophuu gude ophuu; l'onye atsụ Chileke ebvu ta adukwa iphe, o byiru ẹka te ekeduru nu.

¹⁹ Mmamiphe emejekwa onye nweru iya nu g'ọ ka umadzu iri, bu ishi mkpukpu okpehu.

²⁰ O to dukwa onye pfuberekoto l'eliphe-a l'ophu, a-su l'o toko meswee iphe-eji.

²¹ Ta angabẹ-dzujekwaru nchị l'iphe, ndiphe epfu; odumeka be ii-numakwa ẹka onye-ozu ngu akọ ngu onu. ²² Ọme i mawaru-a l'onwongu ọle gubedua kowaru ndu ozo onu ugbo olemole.

²³ Iphemiphe ono bukota mmamiphe be mu gude hua ya ama; mbụ ọle mu suru gẹ mu bya abukpoerupho onye maru iphe. Obenu ọle mu jeru iya ememe; ophu mu asudu iya. ²⁴ Mu maru l'iphe ono, eeku mmamiphe nọ ọzenya ọzenya; bya adu omilomi shii; k'ophu bu l'ọ to dudu onye suru iya achọ-vu. ²⁵ Mu bya aghaa iphu l'iphe edo enya; bya egbushi ikpere meahaa gẹ mu maru: ?mu a-rwavu ẹka mmamiphe? mbụ gẹ mu maru g'iphe mgboko eje ala; mu amakwarupho g'eme ejo-ememe; waa eme beebabee bu-be iphe-eswe.

²⁶ Mu huma iphe, ka anwuhu atsọ ilu; mbụ nwanyi, obu iya bu onya; bya aburu ugbu, e gude anmata ndiphe; g'ọ chị mkporo l'ẹka labo k'atuphu onye ọo-buru yee ya. O buepho onye du Chileke l'obu be a-du ike nahu iya nu. Obenu l'onye iphe-eji be

òo-zù gburumu pfurii. ²⁷ O-zì-iphe-a sùkwapho: “Unu lekpodapho;” “wakwa iphe, mu rwavuru baa.” “Mu shi abùjeru; mu -wota òwa; mu eyekòberu iya òzo; gè mu shi nno maru g'iphemiphe gude anwùkota. ²⁸ Ò buru teke mu achò iya òphu mu ahùmaduru iya ono; bè mu hùmaru ndu dù unu labò l'ùkporo iri; ò buru nwoke lanù kpoloko bù onye obu guru ìphóró. Obenu l'ò tò dùdu nwanyì lanù, mu hùmaru, obu guru ìphóró l'ime phè. ²⁹ Ò buru iphe, mu chò-vuru kpoloko bù lè Chileke meru nemadzù g'ò buru onye obu guru ìphóró. Obenu lè nemadzù watarù akpa èjo ùzo.”

8

¹ ?Bù onye a-sù lè ya maru iphe? ?Bù onye bè iphemiphe doru ènya? L'ò kwa mmamiphe emeje g'iphu tùsahu nemadzù; mbù l'òomeje g'iphu g'ìphùbe-buhu nemadzù agbafùbe.

Eme iphe, onye eze pfuru

² Mejekwa iphe, onye eze sùru g'i mee. Iphe, mu gude pfua nno bù l'i riburu angu l'iphu Chileke l'ii-meje iya. ³ Te erijekwa nkwole l'iphu onye eze; òphu ì pfujekwaru l'èjo-iphe; kèlè ò kwa iphe, dù eze ree bè oomeje. ⁴ Sù-a; eshinu iphemiphe, onye eze pfuru bùwaa èka o jeberu ò gbùru; ?bù onye bè ònu dùkwanu k'asù iya: “?Bù gùnu bè iime nno?” ⁵ Onyemonye, eme iphe, eze pfuru ta adùkwa iphe byaru eme iya nù. Ò bùkwannuru onye maru iphe a-maru teke oo-me iphe, o pfuru; maru g'oo-gude mee ya. ⁶ A makwarù-a l'iphe-èhuka, nemadzù èje bùwaa oke ivu, anyì èrwa dapyabè iya. Obenu l'iphemiphe nwekwarù ògè; nweru g'eegudeje eme iya. ⁷ Eshinu ò dùdu onye maru iphe, e-me l'iphu; ?bùkwanu onye a-sù iya l'òwa-a iphe, e-mechaa mee nù baa? ⁸ Ò tò dùkwa onye sùru esede phèrèphèrè; nokwaphò g'ò tò dùdu onye sùru esede ndzù iya mè mbòku anwùhu iya rwuèphò. Òo g'ò tò dùdu onye aagùfùje g'ò to jeshi ògu; mè a -nòdu alwù ògu-a; bù g'eme èjo-iphe ta abyadù aha ndu eme iya nù.

Ndu èjo-iphe waa ndu pfùberekoto

⁹ Iphemiphe ono bè mu hùmaru gè mu byaru bya eworu egomunggo mu zia l'iphemiphe, eemekpò ememe lè mkpula ènyanwu-a. Mbù teke ndu-ishi anòduje emekpa ndu nò phè l'èka èhu. ¹⁰ Mu bya ahùma èka eeli ndu èjo-iphe. Mbù ndu ono, shi anòduje èje nggede èje nggede alwa l'eze-ùlo Chileke ono; mbù ndu ono, e shi anòduje aja ajaja l'ime mkpùkpù ono, èphe shi nòdu eme èjo-iphe ono. Ègube iphe ono bùkwapho iphe-mmanù.

¹¹ Òo kèlè e teke ahù-kebedu ndu èjo-iphe ahùhù ègwègwa meru iphe, ò bùèpho iphe, jiru ndiphe obu bù eme èjo-iphe. ¹² Ò tò dùkwa m'òbeta onye èjo-iphe mechakpò iphe-èji merwua ya ugbo ùkporo ise; bya akaèlè-a nka nòo òdu; bè mu maèkwarupho l'onye atsù Chileke ebvu bè òo-karù ree; mbù ndu akwabè Chileke ùbvù. ¹³ Kèlè ndu èjo-iphe bè ò tò dùkwaru lè ree; òphu ndzù phè etsekwa rìgorìgo g'ononyo. Nòo l'èphe ta atsùdu Chileke ebvu. ¹⁴ Ò dùkwarupho iphe òzo, bù iphe-mmanù, dù l'eliphe-a. Iphe ono buru l'ò dùru ndu pfùberekoto, anatajè ùgwo, e gege apfù ndu èjo-iphe; bya adùkwarupho ndu èjo-iphe, anatajè ùgwo, e gege apfù ndu pfùberekoto. Ono bè mu sùkwarupho l'ò bù iphe-mmanù.

¹⁵ Òo ya bù l'iphe, mbèdua arì l'ò ka ree gè nemadzù meje iya bù g'èhu tsoje iya utso. Kèlè ò tò dùdu iphe, kabaaru nemadzù ree lè mkpula ènyanwu-a, abùdu g'ò rìje g'ò dù iya ngùje g'ò dù iya buru onye èhu atso. Òo ya bù; èhu atsòkwanu iya mè ò -nòdu ese akanya iya lè ndzù òwa-a, Chileke nùru iya lè mkpula ènyanwu-a.

¹⁶ Teke mu shi woru egomunggo mu zia l'amarù iphe, bù mmamiphe yèe ele ènya l'akanya, amadù ese l'eliphe-a; mbù l'akanya, ooskòtaje eswe l'ènyashi; mgbènya te eshitadù iya ènya; ¹⁷ bè mu byaru ahùma iphemiphe, Chileke meru; bya amaru l'ò tò dùdu onye iphemiphe, eme lè mkpula ènyanwu-a byaru edo ènya. Nemadzù

a-tukokwa ike iya mekota g'o doo ya enya; ole o to dudu onye a-du ike arwavu iya l'eka. Onye mmamiphe -sachakponu le ya maru iya be o too dokwanu iya enya okpobe edodo.

9

¹ Mu bya atuko iphemiphe ono rja bya elechaa ya enya maru l'onye pfuberekoto; me onye maru iphe; me iphemiphe, ephe eme tukoru dukota l'eka Chileke. Teme ophu o dudu onye amaje ophu e doberu iya ?bu n-yemobu to ndumashi? ² G'ephe ha bu iphe lanu anwukota l'ehu phe; mbu onye pfuberekoto me onye ejo-iphe; onye eme ree me onye eme eji; onye aaso nso me onye a ta sodu nso; me ndu agwa iphe; me ndu ta agwadu. Oo g'oonwu l'ehu onye du ree bu g'oonwu l'ehu onye iphe-eji. O buru g'oonwu l'ehu onye guru enwa bu g'oonwu l'ehu onye atsụ ebvu agu enwa. ³ Waa iphe, bu ejo-iphe, du l'iphemiphe, anwukota le mkpula enyanwu-a baa. Iphe ono bu l'onyemonye bu iphe lanu anwukota l'ehu phe. Teme ophu ka njo buru l'obu amadu buepho ejo-iphe jiru iya; teme eme iphe eswe nodu aduje phe l'obu eka ephe no ndzu; ole e -mechakwa-a, onye ono alakwaa maa. ⁴ Ole o bu; onyemonye, nokpo ndzu be nweekwarupho iphe, oole enya iya. Le nkuta, no ndzu kakwa oduma, nwuhuru anwuhu mma. ⁵ Kele ndu no ndzu maru l'ephe e-mechaa nwuhu anwuhu. Obenu le ndu nwuhuru anwuhu ta aduedu ophu ephe maru. Ndu nwuhuru anwuhu te enweedu obunggo; teme ophu a nyataeduru phe ililekpo. ⁶ N-yemobu onye ono; yee ndumashi iya; me okophoo ya g'ephe ha tukowaru phukashihu. Ophu o duedu iphemiphe, eeme le mkpula enyanwu-a, eka iya dukwadu.

⁷ Oo ya bu; g'ehu tsoje ngu utso me i nodu eri nri ngu. Teme l'iimeje eswa l'ime obu ngu me i nodu angu mee ngu; kele o kwa nta-a be iphe, iime du Chileke ree. ⁸ Yejekwa uwe, acha phuuphuu tekenteke; ophu manu, eshi mkpo abvujekwa ngu abvubvu l'ishi. ⁹ G'ehu tsoje ngu utso gu le nyee ngu ono, i yeru obu ono; jeye g'unu a-no-bekporu ndzu le mkpokoro ndzu-a, Chileke nuru ngu le mkpula enyanwu-a. Mbu le mkpokoro mboku-mboku ono, Chileke nuru ngu ono; waa akanya, iisegbu onwongu le mkpula enyanwu-a be bukwa ehutso ono, bu okiphe, i ketaru iya. ¹⁰ Iphe, eka rwubekporu ngu l'ememe; gude ike ngu l'ophu mee ya; kele ali-maa, bu eka iije be ozi ta adudu; ophu achi idzu iphe, ee-me adudu iya; teme ophu mmamiphe yee nkwamenya adukwa iya pho.

¹¹ Su-a; mu humakwarupho iphe ozo le mkpula enyanwu-a. O to budu onye ka oso agbataje oso; ophu o budu onye okpehu ka be alwukpeje l'ogu. Teme ophu o budu onye maru ekwo kachaa enweru nri; ophu o budu onye maru iphe kachaa enweru iphe; ophu o budu onye kachaa amaru ekwo be eemejeru iphe-oma. G'ephe ha be eso yee ehenu tukoru etsokota. ¹² Ozokwapho bu l'o to dudu onye amajeru teke oobyanu iya. Oo g'eegudeje ejo ugbu nmata ema-a; bya aburu g'aagbabeje onya nmata enu-a bu g'ejo mboku adapfuje ndiphe; mbu l'oozujee phe pho gburumu pfurii teke ephe te eledu enya iya.

Mmamiphe kakwa eme eswe ree

¹³ Mu byakwapho anodu le mkpula enyanwu-a huma iphe, mmamiphe meru; o du mu biribiri. ¹⁴ O duru mkpukpu lanu, ha nwanshii, nonu; o buru-a nwa umadzu olemole bu iya. Onye eze, okpehu du shingushingu bya afuaru mkpukpu ono; bya egude ojogu iya no-pee ya mgburugburu; bya akpo-chia ya mkpo-chi. ¹⁵ O dukwanuru nwoke lanu, bu le mkpukpu ono. Nwoke ono akpa nri; ole o bu onye maru iphe. O buru iya mechaaru gude mmamiphe iya dzoo mkpukpu ono. Ole o to dudu onye nyatajeru nwoke ono, akpa nri ono. ¹⁶ O buru iphe ono meru g'o gude mu su le mmamiphe kakwa okpehu ree. Ole onye ukpa be a taa gubejedu mmamiphe nkiya iphe; ophu o dudu onye angaje nchi l'opfu iya. ¹⁷ Onye maru iphe -to nwehu

pfua opfu bẹ ọ kakwa ree g'i ngabẹ iya nchi eme lẹ gbagbagba, onye-ishi ndu eswe ara. ¹⁸ Mmamiphe kakwa ngwoḡu ree. Obenu l'onye iphe-ẹji lanu emebyijekwa iphe, du shii.

10

¹ Ijiji, nwuhuru anwuhu -daba lẹ manu-mbeleke bẹ oomeje iya l'ooshi tukurubaa. Noo g'umere onye-eswe; g'ọ hahabẹ nwanshii emeje mmamiphe yẹ akwabẹ ubvu g'ọ tọ du iphe, ọo-bu.

² Egomunggo onye maru iphe emeje iya g'o mee iphe, pfuru nhamunha; obenu l'onye-eswe bẹ egomunggo iya emeje l'oome ekicha ekicha. ³ Ọ tọ dudu m'obeta ọ buru lẹ gbororo bẹ onye-eswe eje ije; l'oogoshiẹpho lẹ ya bu itorito; mbu l'oonodujeepho egoshi onyemonye lẹ ya bu idokpamkpata.

⁴ Ọ -buru l'onye bu ishi bẹ i meru; ẹhu wata egu egu; ta agbeshikwa l'eka i no su l'ilawa. Jichikwaa obu oyi; noo l'odoo emeje g'a palia pazeta.

⁵ O nweru ejo-iphe ọzo, mu humaru lẹ mkpula ẹnyanwu-a. Iphe ono buru emeswe, shi l'eka onye bu ishi. ⁶ Aagbeje bya ewota onye-eswe je edobe l'onodu, ha shii; bya ewota onye nweru iphe dobe l'onodu, ha nwanshii. ⁷ Mu humaru ẹka ọ gbẹ buru ndu bu ohu gbẹ nodu l'eli inya; ndu bu unwu eze gbẹchia gude okpa eje gẹ ndu bu ohu.

⁸ Su-a; ọ kwa onye buru nsu e-mechaa dalahu lẹ nsu obu. Ọ buru onye epyo mgbaka igbulọ bẹ agwo atajẹ. ⁹ Ọ kwa onye akukposhi mkpuma bẹ oomekajẹ iphe. Ọ buru onye awa nkụ bẹ anọduje ezeru mgbabahu iya. ¹⁰ Ọ -buru l'ogbunku ta atsudu nkọ; ophu onye awa nkụ abaduru iya ababa bẹ ọo-tukoje g'ike ha iya egbu; teme l'o gbufu nkụ onyá. Obenu l'ọ kwa mmamiphe emeje g'iphe, nemadzu eme nweru iya ishi. ¹¹ Onye egudeje omamanshi eme g'agwo ta ata eru -gbẹ haa ya; ọ taada teme o meahaa ya bẹ iphe, oome buanaa kẹ mmanu. ¹² Opfu, shi onye maru iphe l'onu emeje g'a kwabẹ iya ubvu. Obenu l'onye-eswe bu iphe, o pfutaru l'onu egbuje iya. ¹³ Iphe, onye-eswe saru onu wata epfupfu abujeru iphe, enwedu ishi. Teke o pfugheru iya epfughe; iphe, o pfushiru aburu beriberiberi iphe, adudu iphe, ọ bu. ¹⁴ Opfu onye-eswe bẹ anọduje anwushi anwushi. Ọ tọ dudu onye maru iphe, e-me l'iphu. Ebe ọ dudu onye adu ike akaru iya iphe, e-mechaa mee nu me ọ toepho azu.

¹⁵ Nsegbu akanya, onye-eswe ese emeje ike abvu iya; ọ tọ maeduru ọzo unuphu.

¹⁶ Su-a; nshio oha ophu bu nwatanshii bu eze phe; teme ndu-ishi l'oha ono buerupho gwogwoo bẹ ephe agbeshije l'utsu eri. ¹⁷ Ehu-utso bẹ a gokwanuru nu oha ophu eze phe shi l'oke unuphu; teme ndu-ishi l'oha ono buru ndu eri iphe l'orwuberu iya; ndu eri iphe g'ehu shihu phe ike; ndu abuedupho olwe-kporokporo bẹ ephe bu.

¹⁸ Onye ẹnyiru bẹ ọlo iya ezejekwa kpuru. Ọ buru teke o jiru ẹka ye l'iphu utapfu bẹ ọlo obu awatajẹ eshi eshi.

¹⁹ Obo-iphe bukwa iphe, aabo-dojeru iya bu g'e mee kwakiri kwakiri. Mee buru g'ehu tso utso bẹ aangu-dojeru iya. O bekwanu l'ọo okpoga bu ẹka iphemiphe jeberu ọ sube ishi.

²⁰ Su-a; ta adukwa teke aa-nonyá l'i phuahaa onye eze iphu; o rwuhaa ọ buru l'ime obu ngu. Ebe ọ dukwa teke aa-nonyá g'i nodu l'ime ọlo ngu su l'iphu onye nweru iphe iphu. Noo lẹ nwenu, ephegbaa ephephe; me iphe ọzo, nweru nkù bẹ a-turutakwa iya je edooru iya.

11

Umere onye kwaru ẹnya

¹ Woru nri ngu chie lẹ mini; kele a -noepho ujiku olemole bẹ ìi-huma iya-a. ² Hata iphe ngu keeru umadzu esaa; mbu-a; keeru iya umadzu esato; kele ì tì madu ejo-iphe, e-mechaa nwua l'eliphe-a.

³ Igwe -rwua ji alì bẹ oodzejeru eliphe mini. Oshi, daru adada -daru laa l'uzo ndohali-o; o daru laa l'uzo isheli-o; o buepho eka iya ophu o daru laa bẹ oo-ze.

⁴ Onye eme ele pherephere bẹ ta akobekwa iphe l'alì. Ophu onye ele igwe enya l'iphu adukwa iphe, oo-meta l'opfu iya. ⁵ Oo g'ì tì madu uzo, pherephere eshije; ophu ì madu gẹ nwaswa eshije kpua l'epho ne iya-a; bukwapho g'iphe, Chileke eme tee dodu ngu enya; mbu Chileke, meru iphemiphe. ⁶ Kua mebyi iphe, iku akuku l'utsu. Ophu i dobekwa eka doo l'uzenyashi; kele ì tì madu ophu e-mechaa du ree. ?Bu owa-a; too ophu; too ephenebo e-mechaa dukota ree?

⁷ Iphóró du ree; teme enyanwu nodu aduje ree ele enya. ⁸ Nemadzu -dzukpoo ndzu noo apha olemole; g'ò nohabe; g'ehu tsoje onye ono utso l'apha ono g'ò hakota. G'ò nyatajekwa nchi ejihu iya; kele mboku k'ono a-dukwapo igwerigwe. Iphemiphe, abyakpoo ememe tukokwaru bukotaru iphe-mmanu.

Anyata Chileke l'okorobyia

⁹ G'ehu tsoje ngu utso; gube nwokorobyia; teke ì bu okorobyia. Tejekwa eswa teke ehú nwata dukwadu ngu. Iphe, ìi-nodu etso bu iphe, obu ngu pfuru ngu; yee iphe, ì gude enya ngu huma. Ole oo g'ì nyatakwa l'iphemiphe ono bẹ Chileke e-mechakwaa kpee ngu ikpe iya.

¹⁰ Oo ya bu; haa ayọ oshi l'ime obu ngu! Tuko iphe, egburwashì ngu ehú g'ò ha gwobekota; kele abu okorobyia; yee teke okpehu ngu dzuru edzumedzu tukokwaru buru iphe-mmanu.

12

¹ Su-a; nyatakwa onye meru ngu nu teke ì bukwadu okorobyia; teme ejo mboku ono erwua; mbu apha g'apha ono, ìi-wata epfu su: "Iphemiphe-a ta adukwa ophu atsò mu utso." ² Teke ono bẹ enyanwu a-wata ngu adu inyeku inyeku. Iphóró l'ophu; me onwa; waa kpokpode atukokwapo du ngu inyeku inyeku. Teke ono bẹ mgboko a-du g'eka igwe dzechaaru mini; urwukpu gbakahu. ³ Teke ono bẹ ndu eche unuphu nche a-wata aphu kpaakpaakpaa. Teme umadzu labo ono, bu oke, du ike ono awata eje ephuru ephuru. Ndu egwe iphe egwegwe egwebuhu iya; noo kele epe ta aduedu igwerigwe. Teme ndu ono, agbeje lẹ windo pyofu enya ono awata aphu ragaraga.

⁴ Teke ono bẹ aa-guchishi oguzo, no l'uzo, e shi abahu lẹ mkpukpu. Iphe, eegwe egwegwe adahaa ngu inchi inchi. Teke ono bẹ nemadzu e-tehuje me iphe-odu ha enu. Ole olu ebvu phe a-noduje ada iya enyi enyi. ⁵ Teke ono bu teke amadu atsuwa iphe, ha l'eli ebvu; bya atsuwa ebvu iphe-ehuka, no l'uzo; mbu teke oshi alumondu atu ige; teme igube nodu akpuwa rigorigo; teme ophu egu ejepfu nwanyi aguhedu. Noo teke nemadzu a-tuchi lashia eka oo-no ojejoje; ndu akwa iya nu e-tsoru gbororo erwu erwubvu iya. ⁶ Nyatakwa onye meru ngu nu; teme l'a ghabua udo, e gude mkpola-ochaa swia; mbu teme l'a tukpo ochi mkpola-ododo, eegudeje ese mini lẹ welu ono. Nyatakwa iya; teme l'eetsukposhia ite-mini, eesejeru mini obu ye; mbu teme l'eemebyishia igwe, eekobeje eri ono, e gude ese mini lẹ welu ono. ⁷ Noo teke ogwehu, bu eja alì a-laphu azu l'eja alì eka o shi; unme ndzu alapfu Chileke onye nuru iya nu.

⁸ "Su-a; iphe-mmanu yee iphe-mmanu bu iphe-mmanu. Iphemiphe tukoru buru iphe-mmanu!" Noo olu mube O-zì-iphe.

Mkpochi-ishi iya

⁹ Sụ-a; onye ziru iphe-a ta abulekwa-a l'ọ maru iphe; obenu l'o meru ndu ọzo ẹphe nwuta iphe. Ọ riru ọriri bya avoo iphe avovo; bya anmaa ẹtu ẹtu doo giriri. ¹⁰ O-zì-ìphe ono toru nwehu hoo opfu, rwuberu l'epfufu ahoho; k'ophu bu l'iphe, o deru pfuru nhamunha bya aburu okpobe opfu. ¹¹ L'opfu onye maru iphe adujekwa ge mpyipyi oshi, unwu-eswi egudeje eche eswi. Teme ẹtu ẹtu, Onye Eche Aturu ono nmashiru kube nodu angubajeepho anguba ge nggu, a kpoberu kposhia ike.

¹² Oo ya bu; nwa mu; g'iphe owa-a, mu abya epfufu-a bukwaru iphe, a-nodu alo ngu eka le nchi. Aa-nodukwa ede ekwo, du igwerigwe igwerigwe; ophu e debuhudu iya edebuhu. Obenu l'anwunuka ekwo emejekwa ge nemadzu kpojohu.

¹³ Nta-a be a tukowaru iphemiphe numakota. Waa iphe, bu mkpochi-ishi iya baa: Tsuje Chileke ebvu meje iphe, o suru g'i mee; kele oo ya bu iphe, rwuberu amadu l'ememe. ¹⁴ Kele iphemiphe, nemadzu eme be Chileke e-mechakwaa kpee ya ikpe iya; mekpoo iphemiphe, nemadzu mekotaru l'edomi; me ndu ophu du ree; me ndu ophu du eji.

Ekwo Ebvú Sólomọnu

¹ Ebvú, kakọta ree l'iphe,
bú ebvú, a gúru agúgu,
bú iya bú ebvú ọphu
Sólomọnu gúru.

Iphe eepfu l'ọkpoku ibe eze

² Ọ dú mu g'a sù l'ii-tsutsu mu
ọnu;
kẹle n-yemobu ngu kakwa
mẹe eme ẹhu-útso.

³ Manụ, ị nyịru eshikwa
mkpọ shii.

Ẹpha ngu tọko ẹkameka
ngaa g'ẹka manụ,
eshi mkpọ wúshihuru.

Ọ búru iphe ono kparụ iphe,
únwumgboko yeru
ngu obu.

⁴ Duta mu; g'anyi tųgbu-kebe!
Eze bẹ dubatawaru mu l'ulo
iya;

mbụ l'ẹka anyi a-nọdu;
ẹhu atsoo anyi útso;
anyi etee ẹswa ngu;
bya aburu ẹka anyi
a-tųko nọdu jaa
n-yemobu ngu ajaja
jaghata g'aajajẹ mẹe.

Ọ gbarųpho g'únwumgboko
yeje ngu obu!

⁵ Unubẹ únwada Jierúsalemu;
a makwarų-a lẹ mu eji uji;
ọle mu dúkwanu ùbvù
l'ẹnya.

Mbụ lẹ mu jitabekwaru uji
g'ulo-ẹkwa ndu Keda;
obenu lẹ mu dúkwanu
ùbvù l'ẹnya g'ẹkwa,
Sólomọnu gebegbaaru
l'ulo iya.

⁶ Unu ta anọdukwa ele mu
phọriphori opfu l'anwų
chiru mu;

jasų mu nọdu eji uji;
Ọ kwa l'ẹhu, eghu unwune
mu eghu meru g'o gude

ẹ̀p̄he nwuru mu yee
 ḡe mu n̄oḍuje l'ozì
 op̄fu-vayìnu
 mkp̄urumkpuru;
 op̄hu ọ d̄udu teke ọzo
 d̄ujeru mu k'eleta
 onwomu ẹ̀nya.

7 Ḡube onye mu yeru obu;
 kanuru mu ẹ̀ka iicheje
 aturu ngu!

Yele ẹ̀ka ìidobeje aturu ngu
 obu l'echi-eswe g'ẹ̀p̄he
 t̄uta unme!

Ḡe mu te ejeshi an̄odu
 aghap̄he ḡe nwanyì
 ovuoba l'odu aturu
 ndu ọzo.

Ip̄he nwoke ono ep̄fu

8 Ḡube nwanyì op̄hu b̄u ngu
 kak̄ota ama mma l'ip̄he,
 b̄u unwanyi g'ẹ̀p̄he ha;
 ọ -b̄uru l'ì t̄ì madu ọzo;
 tsopyab̄eep̄ho owere
 aturu ono;
 l'ì je echee unwu-eghu ngu
 l̄e mgboru ọ̀lo-ẹ̀kwa
 ndu eche aturu ono.

Eze egoshi n-yemobu iya

9 Ip̄he, mu a-turu ḡube onye
 ono, d̄u mu l'obu yeru;
 b̄u ada-ìnya, n̄o l'ugbo-ìnya
 Fero.

10 Asha ngu b̄e ip̄he-nchì,
 i yeru meru;
 ọ n̄odu ama ntumatu.

Iyagba, i doru l'olu b̄e
 kwekwaru ngu ntumatu.

11 Anyi e-gude mkp̄ola-ododo,
 a t̄ugbaru mkp̄ola-ọ́chaa
 paapaa metaru ngu
 iyagba.

Nwanyì ono arì

k'onye o yeru obu

12 Eze n̄oro l'aguga teburu iya;
 mkp̄o man̄u-nadu,
 mu nyiru bya avoo
 ẹ̀kameka pfurupfuru.

13 Onye mu yeru obu d̄u mu
 g'ùnwù meru,
 eshi kwekweekwee,

mu tų-koberu l'obu.
 14 Onye mu yeru obu dųe mu phọ
 gę jipfujipfu okoko hena,
 ama ntųmatu,
 shi
 l'opfu-vayinu ndu Enu-Gedi.

Iphe nwoke ono epfu

15 Gųbe onye ono,
 mu yeru obu ono;
 ị dųkwa ųbvų!
 Ire-lanų opfu; ị dųkpoo ųbvų
 ọkpobe adųdu!
 Ẹnya ngu dųephọ g'ęnya
 ndo-nwęnu.

Iphe nwanyị ono epfu

16 Gųbe onye mu yeru obu;
 iphe, ịimakwanu l'ọo mma!
 Ị dų k'eye obu eviya eviya!
 Ẹka anyi azeje azeje dų ke
 kpuchikala.

Iphe nwoke ono epfu

17 Oswebe, anyi gude gbaa uko
 anyi bų oshi sida.
 Oshi, anyi swebushiru iya bų
 oshi payinu.

2

1 Mu dųkwa g'okoko lę nsųda
 Sharọnu;
 mu dųkwaphọ g'ojimbvu,
 jashiru lę nsųda-ųbvų.
 2 Ọ bų ęgube ono abųjeru;
 ojimbvu yele ọbvų -nọgbabe;
 l'ọ kakọta phę ama mma-a;
 bų g'onye ono,
 dų mu l'obu ono kakọta
 ųnwumgboko ọzo
 ama mma g'ęphe ha.

Iphe nwanyị ono epfu

3 Ọ kwa ęgube ono,
 ųdara akakọtaje ama mma
 l'iphe, bų oshi,
 nọ l'ọswa bų g'onye ono,
 mu yeru obu ono
 esengoje l'echilabọ
 ųnwokorobyia ọzo.
 Ọobujeru mu -nọdu iya lę
 mkpula l'ọotso mu
 ntųmatu;

tẹme akpuru iya nọdu
atsojekwa mu phọ
utso.

⁴ O dutaru mu je l'ulo ẹka a nọ
eri nri obo-iphe.

Iphe, o gude mee g'obu shihu
mu ike bu obu,
o yeru mu.

⁵ Gudenu akpuru vayinu,
e gheru egheghe mee
g'ike du mu.

Tẹme l'i gude udara mee
g'obu shihu mu ike;
kele mu avehuakwa avehu
l'obu, mu yeru ngu.

⁶ Ẹkicha iya be o yeru mu l'ishi;
bya rikua mu ẹkutara iya.

⁷ Unube unwada Jierusalemu;
unu kwee mu ukwe l'unu
ta akpatsudu n-yemobu
jasu l'o bya l'onwiya;
kele n-yemobu be bukwa
g'eedoje okpa anigo-a;
me okpa ele-a bu
g'eedoje iya.

⁸ Ngabekpodapho!
O kwa olu onye mu
yeru obu be mu
anu nno!

Lenu g'o gude apfu shoshoo
apfughagbaa ubvu
ubvu;
awu wugelengu wugelengu
awughagbaa obvu
obvu agba abyapfuta mu.

⁹ Onye mu yeru obu dukwa
g'anigo; ozoo ge nwele.

Lenu; o noakwa l'azu igbulọ
anyi;
pyofu enya le windo enyo
swirii.

¹⁰ Onye mu yeru obu sukwaru
mu:

“Gbeshi gube onye du mu
l'obu;
mbu gube onye ono bu
nwoma-mma mu;
tsonuru mu!

¹¹ Humanu! Udzumini
ghaakwaru;
igwe buwa mini;
udzu-mini laa.

12 Okoko atushiakwa ige lẹ
mgboko.

Teke aagụje ebvụ rwuakwaru.
A nọdu anụwaa ọrà kerekete
l'alị anyi.

13 Oshi figu watakwaru amị
mebyi.

Mkpọ ige, vayinu tushiru
emee ẹkameka;
ọ tuko eshikota
kwẹekweekwee.

Gbalihu; gube onye mu yeru
obu! Bya!

Ọ-ma-mma mu;
gbeshi g'anyi je!"

Nwoke ono sụ:

14 Jiko gẹ gube nwando-nwenu
mu, nọ lẹ mgbaka
ikelepfumu mkpuma;
mbụ gube onye domiru
onwongu lẹ mgbawara,
nọ l'eli úbvú;
jiko menaa gẹ mu hụma
iphu ngu!

Jiko pfunuru opfu yeru mu;
kele opfu ngu atsoje
mu uto.

Atatiphu ngu nọdu ama
ntumatu.

15 Gudekotaru anyi uphega
ono nta;
mbụ unwu uphega ono,
anọduje emebyishi
vayinu ono;
kele vayinu anyi
wataakwaru amị
mebyi.

Iphe nwanyị ono epfu

16 Onye mu yeru obu bụ nkemu;
mu buru nkiya;
mbụ onye ono,
eche aturu iya l'eka
ojimbu kuru;
17 gbiriri jasụ l'uzenyashi;
mbụ teke
onyonyo-anwu ta aduhedu.

Jiko gube onye mu yeru obu;
ghakobe pfukwaa
ke shoshoo egube ono,
anigo me ele nshii

apfúje l'ẹka úbvú du
kpọkoro kpọkoro
kpọkoro ono;
lwapfuta mu.

3

Nwanyị ono achọ

onye o yeru obu

- ¹ L'enyashi bẹ mu azẹkotaje
l'iphe azẹ mu gude egomunggo
achọ onye mu yeru obu;
ọle mu chọru iya nta
chọo imo;
ọphu mu ahụmaduru iya.
- ² Mu sụ: "Nta bẹ mu a-gbẹshi
tsoru ọma mkpụkpu;
mbụ tuko ọma gbororo;
mẹ edupfu jekọta;
achọ onye ono,
mu yeru obu ono."
- Ọ bụru nno bụ gẹ mu
lekọtaru ẹnya iya;
ọphu mu ahụmaduru iya.
- ³ Anyi lẹ ndu nche ẹnyashi
dzuda;
teke ẹphe tsoru ọma
mkpụkpu ejephe.
Mu jia pẹ sụ: "Ọunu
levukpọru mu onye
mu yeru obu?"
- ⁴ Mu gharịbeeru pẹ phọ
nwanshii;
mu hụma onye ono,
mu yeru obu ono.
Mu tọ iya gburumu;
ọphu mu
ekweedu iyaahaha.
- Mu kpua ya gbiriri jasụ mu
kpụ-rwuta iya ọlo ne mu;
mbụ kpụ-rwuta iya mkpuru
onye tsuru ime mu.
- ⁵ Unubẹ unwada Jierúsalemụ;
unu kwee mu ukwe
l'unu taa kpatsudu
n-yemobu mu;
ọphu unu emetedu iya
lẹ mgbenya jasụ l'ọ
bya l'onwiya;
kẹle n-yemobu bukwa
g'eedoje okpa anigo;

mẹ k'ele-a bú
g'eedoje ọkpa iya.

Alwalwa onye eze ono

⁶ ?Bú onye shi l'echiẹgu eje
abya phọ;
dú g'ẹka ẹnwuru-ọku akpu
tututuutu phọ?

Mbú onye a wúru mọru mọ
isensu, e gude iphe,
eshi kweekweekwee,
ndu agba nghọ,
ere ire mee.

⁷ Lenu-o! Ọ kwa iphe,
Sólomọnu zẹ bẹ a pa
abya phọ!

Ndu edu iya nù dú ụkporo
ndu ojọgu ẹto,
a gútaru l'iphe,
bú ndu kachaa aburu
mkparawa lẹ Ízurelu.

⁸ Ẹphe tukurú turu
ogu-echi phẹ l'upfu;
tẹme ẹphe bukotarú ndu
k'ọgu doru ẹnya.

Mbú l'ẹphe tukurú turu
ogu-echi phẹ l'upfu;
kwabẹru ẹjo-iphe a-nwụ
l'enyashi.

⁹ Eze Sólomọnu metaru onwiya
iphe, e gude apa eze.

Oshi, o gude mee ya bú
oshi, shi l'úbvú úbvú
Lébanọnu.

¹⁰ Ọkpa iya bú mkpọla-ọchaa
bẹ o gude mekọta iya.

Oshi-ẹhu iya, ẹka aadakobeje
adakobe bẹ e gude
mkpọla-ododo wụa.

Ẹka aanọduje anọ bẹ e
kwekọtaru ẹkwa,
eji g'ube.

Ime iya bẹ a phushikotarú
ẹkwa, amakọta mma;
mbú ẹkwa,
unwada Jierúsalemú
kpashiru gude
goshi n-yemobu phẹ.

¹¹ Unu wufuta-o;
unubẹ unwada Zayọnu;
unu bya ahuma ẹka
eze Sólomọnu kpu

okpu-eze iya;
 mbụ okpu-eze ono,
 ne iya kpuberu iya
 mbọku ono,
 ọ luru nwanyị ono;
 bụ mbọku,
 ẹhu tsọru iya ụtso ono!

4

N-yemobu nwoke ono

- ¹ Iphe, ị dukwanu l'ọo ùbvù;
 gube onye dụ mu l'obu!
 Iphe, ị dukpokwana l'ọo ùbvù!
 Ẹnya ngu ono,
 i phuchiteru ẹkwa ono
 dụepho gẹ kẹ
 ndo-nwẹnu
 Ẹgbushi ngu tuko ejigbaa
 g'ẹka eghu dzeberu shi l'eli
 úbvú Giladu awụ-zeta.
- ² Eze ngu achaepho
 pemu pemu g'igwe aturu,
 e bushigbaaru ẹji k'òphúú;
 bya awụ ya ẹhu;
 ẹphe tuko shi l'ẹka ono
 awụfuta.
 G'ẹphe ha tuko chigbaaru
 unwu ẹbo ẹbo;
 ọphu ọ dudu mẹ nanu,
 gba ẹka nwa.
- ³ Ụgbonu ngu ẹphenebo tuko
 nwua kẹ pfuu g'oghu
 uswe.
 Ọnu ngu l'onwiya tuko
 ama ntumatu!
 Agbagba nchị ngu,
 i phuchiteru ẹkwa
 yeru udara,
 e buwaharu ẹbo.
- ⁴ Olu ngu mịtaru ogologo
 g'ulo-eli, Dévidi kpuru,
 bụ ẹka eedobeje ngwogu.
 Ọo l'igbulọ iya bẹ e kokaaru
 iphe,
 eegudeje ezeru ndzụ l'ogu,
 dụ unu labọ l'ukporo iri.
 Ndu ojogu egudeje iya
 ezeru ndzụ l'ogu.
- ⁵ Ẹra ngu ẹphenebo dụ
 g'unwu umoro labọ.
 Mbụ g'unwu umoro,

a nwuru ẹbo,
 bẹpẹho ẹka ojimbvú dọ
 bẹ ẹpẹho anọduje
 akpa nri.

⁶ Mu e-je anọdu l'eli úbvú,
 a dzarọ oshi mọru;
 mẹkwapho l'eli-òbvù,
 a dzarọ isẹnsu;
 jeye l'uzenyashi;
 teke onyonyo-anwọ
 adọedu.

⁷ Gẹbe onye dọ mu l'obu;
 ị bukwa nwọmarima;
 mbọ l'o to nwedu ẹka
 ntọcha dọ ngu l'ẹhu
 mẹ nanu.

⁸ Gẹbe nwanyị,
 mu luru k'ọphúú;
 shi l'úbvú úbvú Lébanọnu
 tsoru mu!

Jiko shinu l'úbvú úbvú
 Lébanọnu tsoru mu
 g'anyi je!

Ngwa; gbenu l'eli úbvú
 Amana nyizeta!

Shiro l'eli úbvú Seniru,
 bọ iya bọ
 mkpọkponu úbvú
 Hamọnu lufuta;
 mbọ ẹka ono bọ
 ọgba oduma ono;
 ẹka agọ edomishije
 onwopẹ.

⁹ Gẹbe nwamgbọko,
 mu luru k'ọphúú;
 bya abọru nwune mu;
 obu, mu yeru ngu
 hatakwaru mu meji.

Enya, i leri mu mgbo lanu;
 mẹ iphe-olu,
 ị tọkporu l'olu;
 bẹ i gudepẹho hata
 mu meji.

¹⁰ Lewarọ gẹ n-yemobu
 ngu aatsọ-beru uto;
 gẹbe onye bọ nwamgbọko,
 mu luru k'ọphúú
 bya abọru nwune mu.

N-yemobu ngu kakwa mẹ
 atsọ uto.

Ọ bukwarupẹho nno bọ gẹ
 manu,

ì nyìru kakọtakwapho
manụ ọzo eshi mkpọ.

11 Gùbe nwanyị,
mu luru k'òphúú; opfu,
eshije ngu l'ọnu futa
anọduje atso gẹ
manụ-ẹnwu,
shi l'ẹbakala-ẹnwu
atada.

Ire ngu bụ mini ẹra-eswi;
waa manụ-ẹnwu
jiru iya.

Uwe ngu eshi
kwekweekwee
g'úbvú úbvú Lébanonu.

12 Gùbe onye bụ nwanyị,
mu luru k'òphúú;
bya aburu nwune mu;
ì dọpfo gẹ mgbabu,
a tọ-chiru atọ-chi.

Ì dọ g'òbvú, anwushi mini,
e kpuberu iphe;
mbụ g'ogba-mini,
a dọberu iphe.

13 Ụdara, amishi akpuru,
dụ ree bụ iphe,
jiru mgbabu ngu.

Oshi hena;
mẹ nadu jikwapho
mgbabu ngu ono ejiji.

14 Oshi nadu;
mẹ ophu aza safaronu
dụ iya.

Oshi kalamosu;
mẹ oshi sinamonu
dukwa iya pho.

Iphe, bukpo oshi isensu,
dụ iche iche pfuru
iya.

Meru; mẹ alowe;
mekota oshi,
eegudeje eme iphe,
eshi mkpọ
pfukotakwaru iya pho.

15 Ì bụ ogba-mini, doru risaa;
nọ l'ime mgbabu;
teme ị buru welu-mini,
l'anụ ndzu;
bya aburu nggele,
shi l'úbvú úbvú
Lébanonu asoshihu.

16 Gùbe pherephere ọzo isheli;

tehu etehu!
 Watanụ ezizi;
 gube pherephere ophu
 shi l'uzo ndohali!
 Unu bya ezia lẹ mgbabu
 mu-a;
 gẹ mkpọ iya atuko mgboko
 vọo pfurupfuru!
 Jiko batanu lẹ mgbabu ngu
 gube onye mu
 yeru obu;
 bya awọta akpuru-iphe,
 a kuru iya ophu kachaa
 ree ria.

5

*Ọnu nwoke yee
 nwanyi ono eye*

¹ Gube nwanyi, mu luru k'òphúú;
 bya aburu nwune mu;
 mu bataakwaru lẹ mgbabu
 mu ono.
 Mu hekọakwaru ùnwù
 mọru mu;
 mọwaro ùnwù ozo,
 eshigbaa kwẹekweekwee.
 Mu riakwaru manụ-ẹnwu
 mu; yee ẹbakala iya.
 Mee mu; yee mini ẹra-eswi
 mu be mu ngwakwaru.
 Unu ria ngua;
 unube ndu ọnyà!
 Unu ngua nguta ike unu;
 unube ndu yeru
 onwunu obu!
² Mu eku mgbenya;
 obenu l'obu mu
 nwu ẹnya.
 Ngabekpodapho!
 O kwa onye mu yeru
 obu akụ ẹka lẹ mgbo sụ:
 “Guharu mu ọzo;
 gube onye dụ mu l'obu;
 bya aburu nwune mu;
 gube onye bu
 nwando-nwenu mu;
 bya aburu onye nkemu,
 ntucha adudu l'ẹhu!
 Kele iji dawaru kpua mu;
 ishi dụwaa mu
 minimini.
 Egbushi mu be iji ẹnyashi

meakwaru;
ọ bụkotaru mini.”

Ọnu, nwanyi ono eye

³ Mu yefuakwaru uwe mu.

?Bụ gẹ mu gbẹ nta-a yephu
iya azụ ọzo ọo?

Ọkpa bẹ mu kwọwaru
akwọkwo.

?Bụ gẹ mu gbẹ nta-a zọbe iya
l'alị ọzo ọo?

⁴ Onye ono, mu yeru obu
ono bya epyoo ẹka lẹ
mgbaka mgbo.

Èhu mee mu phọ yẹreketeke.

⁵ Mu zilihu gẹ mu gụhaaru
onye mu yeru obu ọzo;
bya emeta manụ mọru
nyia;
ọ nọdu anwukota mu
shokoshoko lẹ
mkpushi-ẹka;
gẹ mu zuru ẹka l'iphe,
eegudeje agụha mgbo
ono.

⁶ Mu bya agụhaaru onye mu
yeru obu ọzo;
ọphu ọ nọedu iya;
ọ tųgbuwa.

Atųgbu iya ono mee;
meji tọfu mu.

Mu chọo ya nta chọo imo;
ọphu mu achọ-vuduru iya.

Mu kua ya nta kua imo;
ọphu mu ekuvuduru iya.

⁷ Ndu nche ẹnyasi hụma
mu teke ẹphe tsoru
ọma-mkpukpu
ejephe agbaphe ọzo.

Ẹphe chia mu iphe;
chibashicha mu ọnyá;
tọtachaa mu ukpo,
mu gbaphuru onwomu;
mbụ ndu nche igbulọ
mkpukpu ono.

⁸ Unubẹ unwada Jierúsalemu;
unu kwee mu ukwe
l'unu -huma onye ono,
mu yeru obu ono bẹ
unu e-zi iya l'oghoroko
iya egbukwa mu
egbugbu.

Ọnu ụnwada Jierúsalemu eye

- ⁹ ?Bụ ụ́nụ́ bẹ́ onye ọ́bụ́,
 ị yeru obu ọ́bụ́ gude
 ka ndu ọ́zọ́,
 e yeru obu mma?
 Gụ́be nwanyị ọ́phụ́
 mma nkengu
 kapyabẹ́kotaru kẹ́
 ndu ọ́zọ́;
 kaẹ́shiduru anyi g'onye
 ị yeru obu ọ́bụ́ gude
 ka ndu ọ́zọ́ ama mma;
 meru g'ọ́ gude ị
 nọ́du arwọ́ anyi ẹ́gube
 arwọ́rwo ono.
- ¹⁰ Onye ono, mu yeru obu ono
 nwukwaru kẹ́ pfulu;
 bya egbu nwiinwii.
 L'echilabọ́ ụnubuku
 nemadzụ́ bẹ́ yẹ́bedua
 agbajẹ́pho iche.
- ¹¹ Ishi iya dụ́ g'ọ́kpobe
 mkpọ́la-ododo.
 Ẹ́gbushi iya tuko ducharu kẹ́
 nwa wụ́yawuya;
 bya ejiẹ́pho hirihiri
 g'ọ́kpoko-ọ́hà.
- ¹² Ẹ́nya iya dụ́ g'ẹ́nya ndo-nwẹ́nu,
 beru l'agụ́ga nggele.
 Mbụ́ l'ọ́ doru rị́saa g'a saru
 iya l'era-eswi.
 Ọ́ nọ́dugbaa lẹ́ nhamunha iya.
- ¹³ Agbagba nchị́ iya ẹ́phenebo
 dụ́ephọ́ g'igbo,
 a dzashiru iphe,
 anọ́duje eshi
 kwẹ́ekweekwee.
- Ogbogboromọ́nu iya dụ́
 g'ojimbvu,
 asọ́shi manụ́ mọ́ru.
- ¹⁴ Oshi-ẹ́ka iya dụ́ gẹ́ mgboro
 mkpọ́la-ododo,
 e gude kirisòlàyitù mee;
 ọ́ dụ́ ù́bvù l'ẹ́nya.
- Ẹ́hu iya nọ́du akwọ́ kẹ́
 buruburu g'eze-enyi,
 e hucharu ehucha;
 bya egude mkpuma,
 vu oke-aswa;
 mbụ́ safayiru mee ya;
 ọ́ dụ́ ù́bvù l'ẹ́nya.

15 Oshi-òkpá iya p̄furu kẹ rọ
g'òbvú rú mkpuma-egbe;
mbụ ọp̄hu a p̄fuberu lẹ
ntọlali mkpọla-ododo.

Ụgbugba ẹhu iya nọp̄ho
kẹ gbọmugbomu
g'úbvú úbvú Lébanonu;
mbụ l'ọomaep̄ho g'oshi
sida, nọ iya nụ.

16 Olu-op̄fu iya anọduje
atsọ gẹ manụ-ẹnwu.

Ọ buẹp̄ho l'ọoma mma
amagharu iya ẹka.
Unubẹ unwada Jierúsalem̄u;
ọ kwa g'ọ gbaru bụ ono;
mbụ onye ono,
yeru mu obu ono;
bya aburu ọnyà mu ono.

6

Ajì, unwada Jierúsalem̄u ajì

1 ?Bụ awe bẹ onye i yeru obu
ọbu jeru; gube nwanyì,
kachaa ama mma l'ip̄he,
bụ unwanyì?

?Bụ ọzo awe bẹ onye i yeru
obu ọbu phoberu;
k'ọp̄hu anyi achọ-bude
ngu iya?

Ọnu nwanyì ono eye

2 Onye mu yeru obu jeru lẹ
mgbabu iya;
mbụ l'ẹka ọ dzashìru ip̄he,
eshi mkpọ.

O jeru eche aturu iya lẹ
mgbabu ono;
tẹme l'oomekọkwapho
ojimbvu.

3 Mu bụ k'onye mu yeru obu;
onye mu yeru obu buru
nkemu.

Ooche aturu iya l'ẹka
ojimbvu kuru.

Nwoke ono atụ ọnu nyee ya l'edzudzu ọha

4 Gube onye nọ mu l'obu;
jima mma gẹ mkpukpu
Tiza;
mbụ l'ì duta-beru ùbvù
gẹ Jierúsalem̄u.

I dū-be akpabiri gẹ ndu ojogu,
pa ẹkwa-ogú phẹ.

⁵ Jiko te elehẹ mu ẹn̄ya;
kẹlẹ ẹn̄ya ngu anọduje
alọ mu ẹka lẹ mejì.

Egbushi, nọ ngu l'ishi tuko
ejigbaa g'ẹka eḡhu
dzeberu shi l'eli úbvú
Giladu awụ-zeta.

⁶ Eze ngu nọdu achaephọ
pemu pemu g'ikpoto
aturu,
shi l'ẹka a wushiru phẹ
ẹhu awufuta.

G'ephẹ ha tuko chigbaaru
unwu ẹbo ẹbo;
ophu o dudu mẹ nanu,
gba ẹka nwa.

⁷ Agbagba nchì ngu,
i phuchiteru ẹkwa ono
yeru udara,
e buwaharu ẹbo.

⁸ Unyomu eze a-duchakpokwa
ukporo ẹto;
ndu ophu abụ-zidu
unyomu iya adukwaro
ukporo ẹno;
tẹme unwumboko,
e teke ejepfuswe
abukwaruro aguta aguta.

⁹ Gube ndo-nwenu mu;
gube onye nkemu,
dube ree;
i bu onye gbaru iche;
bya aburu onye tubaru
ne iya l'ẹn̄ya;
mbu onye ntucha adudu
l'ẹhu l'ẹn̄ya ne,
nwuru iya nu.

Unwumboko humaru iya
bya ekua ya onye a
goru ẹhu-utso nu.

Ndu bu eze-nwanyị;
mẹ ndu a ta luzidu
okpobe alulu jakwaru
iya pho ajaja.

¹⁰ ?Bu onye du g'iphoro
nchi-abo hu ono?

?Bu onye egbu pemu pemu
g'onwa ono?

Mbu-a; ?bu onye egbu nwijnwii

g'ẹnyanwu ono?
 ?Bụ onye dụ akpabiri
 ọ ọ́ ndu ojoḡu,
 chigbaa ẹkwa-ọḡu?
 11 Mu jeru l'ẹka a dzashiru oshi,
 aphoje ishi;
 ọ ọ́ mu je agbaphee iphe
 efushigba k'òphúú ọ
 nsuda ono;
 ọ ọ́ mu maḡduru vayinu
 emeshiwa okoko;
 wakhapho ọ ọ́ mu maru mḡ
 itorokuma atụwa ige.
 12 Iphe ono bya edo mu ẹnya;
 egomunggo mu gbḡ
 nọduwanu l'ugbo-inya
 ono,
 ndibe mu gude dulataru
 mu nwamgboko mu ono.
 13 Lwanu azu! Lwanu azu;
 gube nwanyi Shulemu!
 Lwanu azu! Lwanu azu;
 g'anyi lerwee ngu
 ẹnya elerwee!
 ?Bụ gunu meru iphe,
 unu anodu ele nwanyi
 Shulemu taataataa
 g'onye ele ndu Mahanemu
 ẹnya ẹka ẹphe ete ebvu?

7

1 Gube ada-eze; iphe,
 i dukwanu ubvu l'ẹka i
 yeru akpokpa akpo
 ebvu akpokpo!
 Utapfu ngu tuko ama ọ
 mkpuma, vu oke-aswa,
 onye maru eme ọna
 kwocharu akwocha.
 2 Mkpotubo ngu gbaerupho
 kerere g'otumu;
 mbu otumu,
 mee-vayinu ta abvujedu
 abvubvu.
 Ephi ngu duperho g'igberi,
 a kuberu l'ikpo l'ikpo;
 bya edophee ya ojimbvu,
 ama mma mgburugburu.
 3 Era ngu ephenebo du g'unwu
 umoro labo.
 Mbu g'unwu umoro,
 a nwuru ebo.

- 4 Olu ngu dụ g'ùlo-eli,
 e meru l'eze-enyi.
 Ẹnya ngu ẹphenebo doru kẹ
 rịsaa
 g'okpuru mkpukpu
 Hẹshibonu; mbụ ono,
 nọ-kube ọguzo
 Batu-Rabimu.
 Imi ngu degeru edegeru
 g'ùlo-eli Lébanonu,
 gharu iphu lẹ mkpukpu
 Damasukosu.
- 5 Ishi ngu meru ngu;
 ị nọdu ama mma g'úbvú
 Kamẹlu.
 Ẹgbushi, nọ ngu l'ishi nọdu
 eke oruswe oruswe.
 Iphe, eze eje rwuhuru ẹka
 ọ nọ ele ẹgbushi ngu
 g'a swingashiru iya;
 ọ nọdu ama ntumatu.
- 6 Lewarọ gẹ gube onye mu
 yeru obu amabe mma;
 bya adu ùbvù l'ẹnya;
 waa g'ì bu-be nwamgboko,
 emeje nemadzu ẹhu-utso!
- 7 L'ugbugba bẹ ị mịtaerupho
 kẹ swanguswangu
 gẹ mpfu.
 Ẹra ngu ẹphenebo dụchaepho
 kẹ nwajopfula.
- 8 Mu sọru: "Mu e-nyihu mpfu
 ono enyihu;
 je enwota iya ẹpfu."
 G'era ngu dukwa kẹ jopfula
 g'akpuru vayinu.
 Teme unme, ịitufuta eshi
 kwẹekweekwee gẹ
 mpfu-alị.
- 9 Teme onu nọdu atsọ ngu mẹe
 mẹe gẹ mẹe,
 kachaa atsọ utso.

Nwanyị ono ele ẹnya

onye o yeru obu

G'ọ bukwaru onye ono,
 mu yeru obu ono a-ngu
 mẹe ono!

Mbụ-a g'ọ tọkpoepho nwẹhu
 shi l'ugbonu sọba
 iya l'ọnu!

10 Ọ kwa onye ono,

mu yeru obu ono bẹ mu
bụ nkiya.

Tẹme mu bukwarupho onye
anọduje agụ iya ẹgu.

11 Byanụ gùbe onye mu yeru
obu g'anyi je l'ọma ẹgu!

G'anyi je akwajẹ l'ime
mkpukpu!

12 G'anyi nmaa ẹwa l'utsu
jeedu l'opfu-vayinu;
je amaru mẹ vayinu
tụwaru ige.

Mbụ g'anyi maeduru m'ige
iya jashikotawaru.

Anyi amakwarupho mẹ oshi
udara ono tushiwaru
ige nkiya.

Ọ bụru ẹka ono bẹ mu
a-nọdu goshi ngu lẹ
mu yeru ngu obu.

13 Oshi mandureku eshikwa
mkpọ.

Akpuru oshi ọphúú;
mẹ akahụ iya,
dugbaa iche iche,
nọ l'ọnu-ulo anyi bẹ mu
dobekwaru gùbe
onye yeru mu obu.

8

1 Ọme ị gbẹ bụru nwune
mu nwoke;
mbụ onye ne mu cheru ẹra;
mẹ anyi lẹ ngu -huma
l'uzo mẹ mu
etsutsujekwa ngu ọnu;
o to nwedu onye a-sụ
mu sụu.

2 Mbụ mẹ mu eduta ngu
dubata l'ulo ne mu;
bụ iya bụ onye ziru
mu iphe;
je echee ngu ọkpobe mẹe,
mu kataru; mbụ mẹe,
shi l'ige itorokuma.

3 Ẹkicha bẹ o yeru mu l'ishi;
bya egude ẹkutara iya
gbaphua mu.

4 Unubẹ unwada Jierúsalemu;
unu kwee mu ukwe;
l'unu ta akpatsudu

n-yemobu jasụ l'ọ bya
l'onwiya.

Ike n-yemobu

⁵ ?Bụ onye bụ ọphuu,
shi l'echięgu abya phọ,
dakoberu onye o yeru
obu ęgube phọ?
Ọ kwa ẹ mkpula udara
bẹ ị zẹ;
mu bya akpatsu ngu.
Ọ bụru l'ẹka ono bẹ ne
ngu nwuru ngu.
Mbụ l'ọo l'ẹka ono bẹ ime
wataru iya ememe;
ọ nwua ngu.
⁶ Mee mu ę mu dụ g'iphe-olu,
inya l'olu,
egude mee iphe-ọhubama;
ọ nọdu achichi ngu
l'okpoma.
Mee mu ọ ę mu dụ
g'iphe-ọhubama,
ị gba l'ẹka.
Kele n-yemobu dụ-bekwa
okpehu g'anwuhu.
Okophoo ya dukwapho g'ilu,
a ta rwo-butajedu
arwo-buta.
Ọ nọdu ahuje g'ọ ta
pfupfupfu oku;
mbụ g'oku enwu
phoophoophoo.
⁷ Oke mini ta adukwa ike
anmanyi n-yemobu;
ọphu utso adudu ike eri iya.
Ọ -buru ẹ nemadzu gude
iphemiphe,
o nweru g'ọ ha eme
g'ọ zua n-yemobu;
bẹ oomekwa g'a kpoo ya
ebo l'afu.

Nwanyị ono ęe unwune iya

⁸ Anyi nwekwaru nwune
nwanyi;
ọle ẹra teke adudu iya
l'okpoma.
?Bụ ęunu bẹ anyi e-meru
nwune anyi ono mboku,
a jiru aji iya?
⁹ Ọ -buru l'o shihuru ike

g'igbulo;
 bẹ anyi e-woru
 mkpọla-ọchaa kwọo ya
 nkwo tankwo l'ehu.

Teke ọ bukwanu l'o gheru
 ọnu g'ọnu-abata;
 anyi egude mgbo sida
 gụ-chita iya.

¹⁰ Mu shihukwaru ike g'igbulo.

Teme era mu tuko pfugbaaru
 ke kekereke g'ulo-eli.

Onye mu yeru obu bẹ
 maakwaru le mu l'iya
 -no-kubewaa bẹ ehụ
 adujee ya pho guu.

¹¹ Sólomọnu nweru opfu-vayinu

le Belu-Hamonu;
 bya eworu iya ye l'eka ndu
 a-ndu apfu iya ugwo.

Onyemonye le ndu ono bu
 iphe,
 ephe e-wotajeru iya
 l'aswa akpuru vayinu
 ono bu ekpa
 mkpọla-ọchaa iri iri.

¹² Obenu l'opfu-vayinu nkemu
 bu mu nwe iya.

Ọ buru g'ọ du mu ree bu ge
 mu e-me iya.

Gube Sólomọnu;
 ọ kwa gubedua e-nweru
 ekpa mkpọla-ọchaa
 iri l'iphe,
 e retaru le vayinu ono.

Ekpa mkpọla-ọchaa labo
 aburu ke ndu eletaje
 iya enya.

Uja nwoke ono yee

onye o yeru obu

¹³ Gube onye ono,
 bu le mgbabu ono;
 ndu mu l'ephe eshi onya
 ngabekwaru nchi
 g'ephe numa olu ngu.

Ge mu numaedukwa olu-opfu
 ngu obu!

Nwanyị ono su:

¹⁴ Jiko gube onye yeru mu obu;
 pfukwaa ke shoshoo
 byapfuta mu egwegwa;

ẹgube ono anigo;
ọzoo ele nshii apfuje pho
l'ubvu, a kushiru iphe,
eshi mkpo!

Ekwo Azáya Onye Mpfuchiru Chileke

¹ O waa bu ophulenyia iphe, e-me l'ali ndu Jiuda yee mkpukpu Jierusalemu. Onye phuru iya nu bu Azaya nwa Emozu. Teke o phuru iya bu teke ndu-a bu eze ndu Jiuda, bu iya bu Uzaya; Jiotamu; Ehazu; yee Hezekaya.

Chileke abaru ndibe iya mba

² Gube igwe; numakwa! Ge gube ali ngabekwa nchi; kele Chipfu pfuakwaru opfu. O suru-a: "Mu hewaru unwegirima mu; mee phe metsee; teme phe gbe bya ekwefuru mu ike. ³ Eswi makwaru onye nwe iya nu. Nkapfu-igara bya amaru iphe, onye nwe iya nu eyejeru iya nri; obenu le ndu Izurelu ta adudu ophu phe maru; mbu le ndu ono, bu ndibe mu ono be iphe edoduru enya."

⁴ Oowaa! Unube oha iphe-eji-a! Unube ndu ejo-iphe jiru ehua! Eri ndu ejo-ememe-a! Unwegirima urwuali-a! Ndu-a gwobewaru Chipfu. Phe ta agubeduru Onye nsokwe ndu Izurelu iphe; phe woru azu ghaaru iya. ⁵ ?Denu g'o gude e je anu unu aphu ozo? ?Bu gunu meru g'o gude unu kwee aka l'ekwefuru Chileke ike? Ishi bukotawa unu onya onya; teme meji nodu ebuhuwaa unu ebuhu. ⁶ E-shikpo l'ichirupfu-okpa unu jasuh l'echi ishi unu ta aduedu aka iphe te emedu unu. Iphe, dukota iya nu bu igbiri-echachi; mekpoo onya; mekpoo aka alwa unu mee toritori, adudu ophu a saru asasa; ophu o dudu ophu e kechiru ekechi; ophu o dudu ophu e meberu obvu.

⁷ Ali unu buwaa ochobu. Mkpukpu unu buru iphe, oku tsufugbaaru. Opfu, unu koru be ndu ohozo no l'iphu unu eripya. O dabyiru karaphongu g'aka ndu ohozo lwuru. ⁸ E woru ada Zayonu ono togbo okorobo ge nwa mkpu, a turu dobe l'opfu-vayinu; ge nwulo-egu, a kpuru l'egu akpuru-eli; ge mkpukpu, ndu ohogu iya nopheru mgburugburu. ⁹ O -to bu le Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike haru haphodoru anyi nwanu ophu phoduru nu; me anyi aduepho ge mkpukpu Sodomu; mbu-a; anyi gege aduepho ge mkpukpu Gomora.

¹⁰ Unu numakwa Opfu Chipfu; unube ndu-ishi ndu Sodomu! Unu ngabekwa nchi numa ekemu, Chileke anyi turu; unube ndu Gomora! ¹¹ O suru-a: "O to duedu iphe, mu guberu ikpoto ngweja, unu anoduje egwe anu mu. Ebili ono, unu akpoje oku nu mu ono; yee eba-anu unu ndu ophu kachaa ree; jakwaru mu epho jigharu mu iya aka. Mee eswi; yee ke nwaturu; yee k'eghu te emejeekwa g'iphu tusahu mu. ¹² G'unu abyaje l'iphu mu; ?bu onye asuje unu g'unu bya; mbu g'unu byaru mu azotoshiru oma-unuphu? ¹³ Unu ta abyajehekwa mu anu iphe, adudu iphe, o bu! Unwu-isensu, unu akpoje oku nu mu tukwakwaru buru mu ahuma ahuma. Obo Onwa-ophuu; me obo eswe-atuta-unme; mekpoo ekukobe, unu ekukobeje onwunu g'o ha; dukotakwa mu ashi. O buepho l'o to duedu ejo ndzukokwe unu ophu aduadaa mu ashi. ¹⁴ Obo-onwa-ophuu, unu anoduje abo; mekpoo obo-iphe unu ozokpo, bu ndu ophu geru egeru dukotakwa mu ashi. Phe tukowaru anyi mu erwa. Mu tanyawaru iya nshi; ike bvua mu.

¹⁵ "G'unu achilije aka epfu anu mu-a be mu ewofujekwa enya l'aka ono. Unu -pfuru nu mu nta pfua imo; mu ta angadu nchi; kele ochi no unu l'aka. ¹⁶ Unu jenu asachaa onwunu; mee onwunu g'unu gbuchafu! Unu wofunu ejo-ememe ono, unu eme ono l'iphu mu! Unu hanaa eme ejo-iphe! ¹⁷ Unu nwunaa eme iphe, du ree!

Unu chónaa ikpe, pfuru nhamunha! Unu ahùà ndu eme ndu ozo ewere ahùhù! Unu gbajenuru nwogbee, enweddu nna ođzori! Unu agbachitajeru nwanyi, ji iya anọedu ndzu!”

¹⁸ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Unu byanu g'anyi chia idzù; g'idzù anyi tuko wu nanu! iphe-aji unu -dùchakpoonu eji eke uswe-uswe be oo-mechaa chaahaa pemu pemu g'aka-mini-sunoo. Teke o bu l'ooke gbogbogbo g'uswe be oo-mechaa chaahaa phuuphuu g'oghu ocha. ¹⁹ O -buru l'oohe unu ihee; teme unu nodu emeje iphe, a suru g'unu mee be unu e-rikwa iphe, kachaa ree, shi l'ali-a. ²⁰ Obenu teke unu jikaru bya ekwefu ike bukwa ogu-echi be a-sujashi unu. Nokwa iphe, shi Chipfu l'onu bu ono.”

Jierúsalemu bu mkpukpu, eme iphe-aji

²¹ Lewarọ ge mkpukpu ono, e shi gude eka ono byaru bya aburu ovuoba! Mbụ mkpukpu, duru teke buepho ikpe, pfuru oto be e shi anọduje iya ekpe; mkpukpu, apfubekoto shi buru eburu l'ime. Nta-a be o buwaa ndu egbu nemadzu bu iya.

²² Mkpola-ochaa, i shi nweru buwaa nshi-mkpola. Eguru mee ngu ono buwaru iphe, e gude mini gwanyishia. ²³ Ndu-ishi l'ime ngu bukotawa ndu kwefuru Chipfu ike; bya aburu ndu ephe le ndu-oshi gba l'ogbo. G'ephe ha yeru enya l'eri uphalazu. Teme o buerupho g'a nu phe; l'adu je phe ree. Onye enweedu nna be ephe ta agbajeduru ođzori; ophu ephe angajedu nchi l'opfu ehu nwanyi, ji iya anọedu.

²⁴ Noo g'o gude Nnajiuphu; mbụ Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; mbụ Okalibe ke Izurelu pfua su: “Ihee; ge mu bya emee ndu mu l'ephe du l'ukukanyi iphe; gude du onwomu obu. Ge mu bya egude ndu ohogu mu gwata ugwo iphe l'onwomu. ²⁵ Ge mu bya adaa unu eka ke njo. Ge mu bya ahuchafuchaa nshi-mkpola ono, a gwakoberu unu ono rengurengu; bya atuko erwu, du unu l'ehu rwushia. ²⁶ Mu e-dophuchaa ndu-ikpe unu azu g'ephe du g'ephe shi du teke ndiche. Mu emee ndu akpo-zijeru unu uzo g'ephe du g'ephe shi du le mbu. E -mechaa l'aawata unu eku mkpukpu, pfuberekoto; mkpukpu, e gude eka.”

²⁷ Mkpukpu ono, no l'eli ubvu Zayonu ono be ee-gude ikpe, pfuru oto gbafuta. L'e gude apfubekoto gbafuta ndu izimanu lwaru azu le mkpukpu ono. ²⁸ Obenu le ndu kwefuru Chipfu ike; me ndu iphe-aji be aa-tuko tsupyashia. Teme iphe, bukpo ndu gwoberu Chipfu abukotaru ola-l'iswi.

²⁹ Achi ono, aasogbaa nsọ ono e-mechaa mee unu iphe-iphere; g'o bu iya be unu yeru enya-a; mbu le mgbabu ngweja ono, unu hotaru ono e-mechaa tu unu eberebete; ³⁰ kele unu e-mechakwaa du g'achi, laru ekwo; mbu g'opfu, a koru l'eka mini adudu. ³¹ Ndu shihuru ike e-mechaa du g'ephuuruu. Ozi, ephe jeru abukotaru ekoroku; kele ephenebo a-tuko kekota oku; ophu o dudu onye suru agbanyi oku obu.

2

Ehu-guu ojejoje (Mayi 4:1-5)

¹ Owaa bu ophulanya,
Azaya nwa Emozu phuru l'ehu
ndu Jiuda yee ndu Jierúsalemu.

² Su-a; o -rwua teke ikpazu
be ee-me g'eli ubvu ono,
a kpuru eze-ulo Chipfu
ono nguru anguru;
mee ya g'o buru eze l'eka
iphe,

bukpoo úbvú ọzo nọgbaa.
Mbu l'ee-me iya g'ọ kakọta
úbvú ọzo l'eli.

Noo teke ọhamoha a-nọdu
awu awu-pfu iya.

³ Ikpotọ nemadzọ a-bya bya asu:
“Unu bya g'anyi je l'eli úbvú
ke Chipfu!

Unu g'anyi je l'ulo Chileke
ke Jiékpọpu!

Ọo ya e-zi anyi ọzo iya;
k'ọphu anyi a-wata
etso ọzo, ọ tọru.”

Noo kele ekemu e-shi l'úbvú
Zayọnu futa;
mbu l'ọpfu Chipfu e-shi le
mkpukpu Jierúsalem
bya.

⁴ Ọo ya e-doshi opfu,
dugbaaru ọha yee ọha
ibe iya.

L'ọ bya edoshiaru ikpotọ
nemadzọ opfu,
duru phe nu.

Ephe e-woru ogu-echi phe
kpukwaa l'ọ buru ọgu;
woru arwa phe kpua
l'ọ buru nwa mma,
e gude akocha iphe.

Ọ tọ duedu ọha,
a-patakwadu ogu-echi
ejepfu ọhozo ọgu;
ọphu ephe anwuedu alwu
ọgu ọzobaa.

⁵ Unube ọnu-ulo Jiékpọpu;
unu byanu g'anyi tsoru
ìphóró ọphu Chipfu
nwuberu anyi.

Eswe ke Chipfu

⁶ I jikawaru ndibe ngu ono; mbu ọnu-ulo Jiékpọpu onoya; kele ọmamanshi ndu shi ọzo ẹnyanwu-awawa jiru iya ejiji. Teme ephe nọdu agba eja ge ndu Filisitayinu. Ephe le ndu ọhozo je akua okpa. ⁷ Alì phe bu iphe, jiru iya nu bu mkpọla-ọchaa me mkpọla-ododo. Ọphu ẹku phe abvudu abvubvu. Alì phe bu iphe, jiru iya nu bu inya; ọphu ugbo-inya phe abvudu abvubvu. ⁸ Alì phe bu iphe, jiru iya nu bu nshi nshi; ọ buru iphe, ephe abaru eja bu iphe, ephe gude ẹka phe gedegede mee.

⁹ Noo g'o gude e jee ewoze nemadzọ alì. Mbu l'amadu be ee-me g'o rwua alì. B'a gukwaru phe nvu!

¹⁰ Gbanuru laa l'agbara-mkpuma! Je je edomia onwongu l'ime alì; kele iitsu Chipfu ebvu; teme akpabiri iya nọdu eye ngu ebvu! ¹¹ Onye etu onwiya epha be ee-mechaa mee g'anya lwa. L'e mee ge ndu etse etsetse phuru yoo. Ọ buru Chipfu kpoloko

bụ onye ee-kutse m'o -rwua mbọku ono. ¹² O nwekpọerupho ujiku lanu, Chipfu, bu Ọkalibe-Kakọta-Ike doberu iphe, bụkpoo ndu eku onwophẹ yee ndu akpa nggangga; bya edobekwaru iya phọ ndu ekutse onwophẹ. Ọo mbọku ono bẹ ee-kuze phẹ alị. ¹³ Mbọku ono bẹ e doberu iphe, bụ oshi sida, nọ l'úbvú úbvú Lébanonu, bụ oshi, tsekotaru agbaragba bya ajaa àjàjà; bya edobekwaru iya phọ iphe, bụkotakpoo achi, nọ l'alị Beshanu; ¹⁴ bya edoberu iya úbvú úbvú, hagbaa ephekerephe ephekerephe; mẹ obvu, ha l'eli l'eli. ¹⁵ O doberu iya iphe, bụkpoo oje, hagbaa ephekerephe; mękpoo igbulọ, a kpushiru ike; ¹⁶ mękpoo ugbo-mini ndu Tashishi g'ọ hakọta; mękpoo iphemiphe, e meru; ọ nọdu ama mma. ¹⁷ Onye etu onwiya epha bẹ ee-me g'anya lwa. L'e mee gẹ ndu etse etsetse phuru yoo. Ọ buerupho Chipfu kpoloko bẹ ee-kutse mbọku ono. ¹⁸ Nshi ta adụedu adudu ophu kpọ.

¹⁹ Mbọku ono bẹ nemadzu a-gbaru laa l'ogba, nọ l'agbara-mkpuma; gbaru laa l'enu, a turu l'alị; kele epehe atsụ Chipfu ebvu; teme akpabiri iya nọdu eye phẹ ebvu teke ono, ọo-gbalihu gẹ ya nmaghua mgboko l'ophu anmaghu ono. ²⁰ Mbọku ono bẹ nemadzu a-chiru nshi ono, epehe gude mkpọla-ochaa mę mkpọla-ododo mee dobe agwa agwagwa ono chiru phekaaruru anu, bụ molu yee utsu-nwankuta. ²¹ Epehe a-gbaru laa l'eka agbara-mkpuma gbaru uwa; mękpoo l'ime ogba, nọgbaa l'eli úbvú; kele epehe atsụ Chipfu ebvu; teme akpabiri iya nọdu eye phẹ ebvu teke ono, ọo-gbalihu gẹ ya nmaghua mgboko l'ophu anmaghu ono.

²² Hanaa akporu obu yeru nemadzu; kele mkpakọ iphe, o nweru bụ unme, ọotu l'imi. ?Bụ gunu ọzo bẹ oo-mefuba ọnyá?

3

Ikpe, duru ndu Jierúsalemu yee ndu Jiuda

¹ Sụ-a; lekwa lẹ Nnajiuphu, bụ Chipfu; bya aburu Ọkalibe-Kakọta-Ike abyakwa anafu ndu Jierúsalemu; yee ndu Jiuda eka iphe eshije erwu phẹ eka. Ọobya phẹ anafu eka epehe eshije akpata nri; mę eka epehe eshije ekuta mini-angugu; ² nafu phẹ ndu ike du; mę ndu ojogu; nafu phẹ ndu-ikpe; mę ndu mpfuchiru Chileke; nafu phẹ ndu agba eja; mę ndu bụ ọgerenya; ³ nafu phẹ ndu-ishi ndu ojogu; mę ndu nweru okwa; nafu phẹ ndu mgbazi; mę ndu maru eme ọna; mękpoo iphe, bụ ndu agba eja doru enya. ⁴ Mu e-me g'ọ buru unwokorobya, a-buru ndu-ishi phẹ; mbu l'oo ndu angukwadu era a-bujeru eze phẹ. ⁵ Ndiphe a-wata akpa nwibe phẹ ehu. Onyenonu l'odaru yee nwibe iya; obutobu yee obutobu iya aduru l'opfu. Unwu-ogbo-lanu etso ndu bụ ọgerenya opfu. Ndu adudu iphe, epehe bụ etsokwaphọ ndu aakwabe úbvú opfu.

⁶ A -nonyaa; nemadzu azu nwanna iya gburumu; mbu onye shi l'ibe nna iya; zu iya gburumu sụ: "Ọo ngu a-buru ishi anyi eshinu i nweru uwe nwilile. Ọ buru ngu maru g'ii-me mekọta ọla-l'iswi-a."

⁷ Noo teke onye ono a-rashi sụ: "Waawakwa-o! Mu ta asukwa iya emekota. Mu te enwekwa nri; ophu mu enwekwa uwe, eeye l'ehu. Unu te emekwa mu onye-ishi ndu ndu-anyi-o!"

⁸ Ọ buru iphe, kparu iya nu bu lẹ ndu Jierúsalemu bẹ upfu duru l'okpa. Mbu lẹ ndu Jiuda adawaa iko. Iphemiphe, epehe epfu epfupfu; yee iphe, epehe emekota ememe tukoru buru emeswe Chipfu; mbu aturwuepho atatiphu Chipfu ono, egbu nwiiinwii ono. ⁹ G'iphu gbaru phẹ bụkpooda iphe, agba phẹ ekebe. Epehe nọdu anọduje asa iphe-eji phẹ asasa gẹ ndu Sodomu. Ophu epehe edomidu iya edomi. Nshio phẹ! Noo kele epehe gudewaa eka phẹ setaru onwophẹ eze iphe-ehuka.

¹⁰ Karu onye pfuberekoto l'oo-duru iya le ree; kele oo-ri akpuru, eme oma iya mitaru. ¹¹ Nshio ndu ejo-iphe; kele epehe a-lakota l'iswi. Aa-pfu phe ugwo iphe, aka phe metaru.

¹² Ndibe mu bu unwokorobya akpa phe ehu. Teme o buru unwanyi bu ishi phe.

Su-a; ndu mu! O kwa ndu edu unu uzo gude unu ephu uzo. Epehe duru unu haa uzo shiahaa ophu abudu uzo.

Ikpe, Chipfu e-kpe ndibe iya

¹³ Chipfu noakwa l'eka oo-nodu kpee ikpe l'ulo-ikpe. O gbalihuwaru pfuru ge ya kpee ndiphe ikpe. ¹⁴ Chipfu watawaru ekpe ndu bu ogerenya ikpe; waa ndu-ishi ndibe iya su: "O kwa unu mebyishiru opfu-vayinu mu. Iphe, unu gwetaru l'ibe ndu ukpa kukwaru l'ibe unu. ¹⁵ ?Denu g'o gude unu gwee ndibe mu arakabya; bya egwee iphu ndu ukpa rwukuru rwukuru? Noo iphe, Nnajiuphu epfu; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike."

Okwa, aanmaru unwanyi Jierusalemu

¹⁶ Chipfu suru-a: "Unwanyi, bu l'ubvu Zayonu kunukakwaru onwophe. Epehe abujeru; epehe -nodu eje ije epehe eworu olu ngakobe alo enya vaavaava; to nwehu eje degengu degengu degengu; azo iphe, epehe gba l'okpa jogongu jogongu. ¹⁷ Noo g'o gude Nnajiuphu je l'eworu ekpa-ebyi ghaa unwanyi, bu l'ubvu Zayonu l'ishi. Mbu le Chipfu e-me g'ishi chaa phe swarishwari."

¹⁸ Mboku ono be Chipfu a-nashichaa phe iphe, epehe gude ama mma; mbu iphe obu, a zuru phe jogoro-jogoro obu; me ophu epehe gude kechita ishi; me iyagba, epehe tukporu l'olu; ¹⁹ mekpoo iphe-nchi; me iphe-eka; me ophu e gude ekpuchi iphu; ²⁰ iphe, e gude edozi egbushi; me iyagba-ishi-ikpere; me olokpo, eeswe l'upfu; me ekpemu manu, eshi mkpo; me nwanshi phe; ²¹ echi, epehe agba le mkpushi-eka; me ophu epehe eye l'imi; ²² eguru uwe kpowula-kpowula phe; me ukpo phe; me ekwa achichi phe; mekpoo nweda okpoga phe; ²³ me onyo phe; me nweguru uwe ochaa epehe eyeje l'ime ehu; me ekwa, epehe agbaphuje l'ishi; me ophu epehe ajikobeje l'ukuvu.

²⁴ Noo g'oo-du; teke epehe gege anodu ete iphe, eshi mkpo; epehe eshiaha ishi. Teke epehe gege edo onwophe olokpo l'upfu; epehe ekebechia onwophe eri. Teke epehe gege enweru egbushi, ama ntumatu; epehe akpushia ishi akpushi. Teke epehe gege eye uwe, ama ntumatu; epehe eyechia uwe-aphu. Mma ono, epehe shi ama ono aghakobe buru iphe-iphere.

²⁵ Unwoke unu bu ogu-echi be ee-gude gbushia phe. L'a tukondu ojogu unu gbushia l'ogu. ²⁶ Onu-abata Jierusalemu echia mkpu ekwa gua aphu anwuhu. Mbu le Jierusalemu a-du ge nwanyi, gba aka nwa; gwodoshihu l'ali.

4

¹ Ozo bu l'o -rwua teke ono be unwanyi esaa a-wu-pfutaje nwoke lanu su iya: "Jiko nafunu anyi iphere owa-a! Hanaa g'o buru-a l'anyi a-zaru laaru epha ngu. Anyi a-nodu-a azu onwanyi le nri; anmaru onwanyi ekwa."

Eedophu Jierusalemu azu l'onodu iya

² O -rwua teke ono be onye ono, bu ekali Chipfu a-nodu ama ntumatu; teme l'o dukwapho akpabiri. Mebyi iphe, amishi l'ali a-buru iphe, epehe e-gude eku onwophe; buru iphe, epehe e-gude du ubvu l'enya; mbu nwa ndu ophu phoduru nu l'ali ndu Izurelu. ³ Nwa ndu ono, phoduru l'ubvu Zayonu ono; mbu nwa ndu ono, phoduru le Jierusalemu ono be ee-kuje ndu du nsq; mbu ndu e deru epha phe le ndu dzu ndu le Jierusalemu. ⁴ O buru Nnajiuphu a-sachafu inyinyi, du nwada Zayonu onoya l'ehu. Oo-gude unme nkiya sachafu mee, tukoru Jierusalemu ehu; mbu unme ophu

o gude ekpe ikpe bya aburu unme, enwu oku. ⁵ Oo ya bu; Chipfu abya l'úbvú Zayonu l'ophu; mekpoo iphe, bu ndu ono, edzukoje l'eka ono; bya emeta urwukpu, akpu tuntuutu doberu phe l'eswe; meta oku, enwu phoophoophoo doberu phe l'enyashi; kele eka ono g'ọ ha be ee-gude ọdu-biribiri Chipfu kpuchia. ⁶ Oo-buru ikpuka buru ibvu duru phe g'okpomoku taa du phe l'eswe; bya abukwarupho eka ephe a-gbabaje je anodu zee ndzu; yee eka ephe e-domije onwophe me igwe -nodu alwa yegeyege mini; yee m'o -nodu edze oke mini.

5

Ebvú kẹ opfu-vayinu

¹ Ge mu gua ebvu nu onye
mu yeru obu.

Mu e-gude opfu-vayinu iya
gua ya.

Onye mu yeru obu gbaru
opfu-vayinu l'osu,
no l'okpa-úbvú.

² O hazeru iya ahaze bya
atutushichaa ya mkpuma
bya ahota akpuru vayinu,
kachaa ree kua ya.

O bya akpu ọlo-nche
dobe iya;
bya emetakwa iya pho eka
aakuje mee.

O nodu ele iya enya amita
akpuru vayinu, du ree.

Obenu l'o gbẹ buru ejo
akpuru be o mitaru.

³ "Oo ya bu le-a; unube ndu bu le Jierusalem; me ndu ophu bu l'ali ndu Jiuda; unu yeeshikwa onu l'ehu mu l'opfu-vayinu mu ono. ⁴ ?Bu gunu be mu gege emebaaru opfu-vayinu mu-a, bu iphe, mu emebaru; meru g'o gude mu lee enya l'oo-miru mu mebyi, du ree; o bya ami amimi bya amia ejo mebyi.

⁵ "Nta be mu a-karu unu iphe, mu e-me opfu-vayinu mu. Mu a-phokashi iphe, e gude kpo-buta iya akpo-buta g'iphe mebyishia ya. Mu etsukposhia igbulọ iya haa ya g'a zoọ ya tolitoli. ⁶ Mu e-me iya g'ọ buru ali, a gbadoru agbado. A taa kochabaedu iya akocha; ophu eegbubaedu iya ọgu. Oo ya bu g'olekarara; yee ọgara-mbo eze l'eka ono. Mu akaru igwe g'o to dzebaekwa mini wushiru iya."

⁷ O kwa onu-ulo Izurelu bu
opfu-vayinu ono,

Chipfu,
bu Okalibe-Kakota-Ike
gbaru ono.

O buru ndu Jiuda bu
iphe ono, o kuru iya ono,
tubaru iya l'enya ono.

O shi ele enya mgbazi;
o buchiaru iphe,
o humaru
bu mgbaghashi.

O lee ɛnya apfubekoto;
 ọ buru iphe-aphu be
 ọ humaru.

Aphu, Tsoru ndu Ízurelu

⁸ Nshio unube ndu anataje ọlo yekwa l'ọlo unu; nata ali onye ozo yekwa l'ali k'unu; jasụ unu atuko ekameka nata buru l'obotegu nkinyi unu. ⁹ Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike pfuakwaru mu; mu numa su: "Tororo opfu bu l'ọlo, du igwerigwe e-mechakwaa dabyiru iphoro. Mbụ l'okoke ọlo ono, bugbaa eguru ọlo ono e-mechakwaa buru ọlo, e te budu ebubu. ¹⁰ Eka ee-gude eswi iri, a jigbaberu ebo ebo koo okoro ujiku ophu be nwa mee-vayinu, aa-pyitaje iya e-jijeepho otumu mee eto. Onye kuru mebyi iphe, jiru ogbongu l'ọ wota iya iphe, jiru nkweka kpoloko."

¹¹ Nshio ndu etehuje le nchi-abohu jeshia achọ eka ephe a-ngu mee; ndu anguje mee jasụ l'echi abali; mbụ jasụ ɛnya ekee phe voo l'eka ephe angu iya. ¹² Egube ndu ono egudeje une; me ogelenda aku l'eka ephe abo iphe. Ephe egbu opu; aphu upyi; angushi mee. Ole ephe ta akpadu ishi iphe, Chipfu eme; ophu ephe akwabedu ozi, o gude eka iya jee ubvu. ¹³ Noo g'o gude e je akpu ndibe mu le ndzu; kele iphe te edojedu phe ɛnya. Ndibe phe, bu ndu nweru okwa bu egu e-mechaa gbua phe. Igwe-oha phe a-buru egu-mini a-gu-gbushi phe. ¹⁴ Oo ya bu l'ali-maa be egu kabawaa agugu. O saepho onu ke gabala ghekahu. O buru l'ime iya be ndibe phe, aakwabẹ ubvu a-wuba. Igwe-oha phe awuba iya; ndibe phe ndu aswoje uswo; me ndu rigbarigba-mee a-tuko wuda iya.

¹⁵ Noo teke ee-woze nemadzu ali. Mbụ l'amadu ta aduedu iphe, oo-bukwaduru. ɛnya alwa ndu etse etsetse. ¹⁶ Obenu l'ikpe, pfuru oto ono, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike kperu ono be ee-gude kutsee ya ekutse. Mbụ le Chileke ono, du nsọ ono e-goshi le ya du nsọ. O buru apfubekoto nkiya be oo-gude goshi iya. ¹⁷ Noo teke aturu a-ta nri g'o bu l'ọ no l'egu eka eecheje iya. Unwu aturu ataaha nri l'eka iphe ndu eze laru l'iswi.

¹⁸ Nshio ndu egudeje okpukpu-eregede akpu ejo-iphe wuruwuru; teme ephe egude okpukpu-eswi akpu iphe-eji. ¹⁹ Nshio ndu ono, asuje: "Ge Chileke menaa egwegwa mee iphe, oo-du ike mee g'ephe huma! G'o rwukponaa! G'iphe obu, Onye Nso ke ndu Ízurelu tuberu ememe obu mekponaa g'ephe maeduru iphe obu!"

²⁰ Nshio ndu ewojueru ejo-iphe kua iphe, du ree; woru iphe, du ree kua ejo-iphe. Ndu ewojueru ochii dochia ɛnya iphoro; woru iphoro dochia ɛnya ochii. Ndu ewojueru iphe, atso ilu dochia ɛnya iphe, atso utso; woru iphe, atso utso kua iphe, atso ilu.

²¹ Nshio ndu edobesuje l'ephe maru iphe; dobesukwapho l'ephe kwaru ɛnya.

²² Nshio ndu bu iphe, e gude maru phe bu angu mee. Teme o buru phe be angu ngwaragwa mee wukoru; ²³ mbụ ndu ewehaje onye-ikpe nmaru opfu l'ọ nuru phe iphe-uphalazu; bya anafu onye iswi du mma ikpe, pfuru oto, e gege ekpe iya. ²⁴ Oo ya bu le-a; o kwa g'ire-oku erichaje ekperema okponku erichaa; eswa okponku alaa pyete l'oku, enwu phoophoophoo-a; nokwa g'ogbarabvu phe e-repyahu; okoko phe etsua duu g'urwuku; kele ephe jikaru edobe ekemu, o turu; mbụ Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike. O buru opfu Onye Nso ke ndu Ízurelu ono be ephe gburu tuphee. ²⁵ Noo g'o gude ehu nodu eghushi Chipfu eghu ike l'iphe, ndibe iya meru iya. O woliam eka chia phe gbaa; chikata phe tua. Eli ubvu nodu anma jijijiji. Odzu phe daka poopoo l'oma gbororo. O duchakpoo nno; ehu nodu eghule iya-a eghu g'ooghu iya; o paliela-eka g'o paliru iya.

²⁶ O bururo oha, noro uzanya uzanya be o paliru ekwa-ohubama; mbụ o bururo ndu no l'eka mgboko jeberu be okporu okwe. Ephe shi l'eka ono ezi taphutaphu agba abya. ²⁷ Ophu o dudu g'ephe ha g'o ka mma l'oo onye lanu, ike oso bvuru;

ophu o dudu onye ophu mgbenya rweru; ophu o dudu onye mgbenya turu; ophu o dudu onye ophu akpo, o keru l'upfu to-woru ato-wo l'upfu; ophu o dudu onye ophu eri akpokpa iya gbabuhuru. ²⁸ Apfu phe tupyichaa zinguzingu. Uta phe g'ephe ha gokobechawaa rengurengu. Nzokpa inya phe nodu egbunwutajechaa oku. Okpa ugbo-inya phe nodu ezichaa phaaphaaphaa g'oke pherephere. ²⁹ Ora, ephe ara du g'eka oduma asu ekiri. Mbụ l'ephe agbo uja ge nwada oduma; ephe nodu asu kororo, anyapyashi ndu duwaa ge nri phe; apataje phe ro tugbua; o to dudu onye agbaru phe mkpu.

³⁰ Mboku ono be ephe a-tu uzu kpua ya g'eka mini agba gborogboro. Onye ophu pazetaru enya lee l'ali ono; oobuerupho iphe, oo-huma bu ochii yee mkpamehu; mbu l'iphoro be urwukpu e-mechaa l'o gbahu ochii.

6

Ozi Azáya

¹ L'apha eze, bu Uzaya nwuhuru be mu humakwarupho Nnajiuphu l'eka o no l'aba-eze; o nodu ephekerephe; bya aburu onye e kutseru ekutse. Teme igburonu uwe iya tuko eze-ulo Chileke ono l'ophu sweta. ² Ndu no iya l'eli buru unwu-ojozi-imigwe, bu serafu; g'ephe ha fuchaa nkú ishii ishii. Nkú labo be ephe egudeje kpuchia iphu phe; ephe egude ebo kpuchia okpa phe; bya egude ebo ephe ephephe. ³ Ephe nodu epfugbaa anu nwibe phe asuje:

“Nso! Nso! Nso! Chipfu,
bu
Okalibe-kangokotaru-nu
du nso!
Mgboko l'ophu be akpabiri
iya jiru!”

⁴ Ephe -pfua opfu ono; itso, gude eze-ulo Chileke l'ophu angakota anganga. Enwuru-oku abya ejiepho eka ono ke pyimu!

⁵ Tobudu iya bu; mu su: “Nshio mu! Ephuhu mu. Noo kele mu bu onye onu-urwu; teme mu buru l'echilabo ndu onu-urwu; teme mu bya egude enya mu huma onye eze ono, bu Chipfu ophu bu Okalibe-Kakota-Ike!”

⁶ Tobudu iya bu; onye lanu l'ime serafu ono bya ephepfuta mu. O buru iphe, o gude l'eka bu icheku-oku, oku du. O buru akpa be o gude kpata oku ono l'oru-ngweja Chileke. ⁷ O woru icheku-oku ono daa mu l'onu; bya asu mu: “Lenu; a daakwaru ngu oku l'onu. Nta-a be e nwefuakwaru ngu uta, shi duru ngu nu; teme a pfuwa ugwo iphe-eji ngu l'ophu.”

⁸ Noo teke mu numaru olu-opfu Nnajiuphu l'eka oopfu su: “?Bu onye be mu e-zi ozi? ?Bu onye e-jeru anyi ozi?”

Mu su: “Wakwa mu! Zia mu iya!”

⁹ O su: “Ngwa; je akaru ndu-a; su phe le-a: ‘Unu a-numa numa nta numa imo; ole o to dudu iphe, edo unu enya. Unu elee enya nta lee imo; ole o to dudu iphe, unu a-huma.’ ¹⁰ Mee ndu-a g'okpoma nmaa phe agbadagba. L'iimee ge nchi nyi phe erwa. L'iimee g'enya nyihu phe. Odumeka be ephe e-gudekwa enya phe huma; gude nchi phe numa; gude okpoma phe nwuta iphe; dakobe bya l'eemee g'ephe wekorohu.”

¹¹ Mu bya aja su: “Jiko Chipfu; ?bu teke ole be oo-duberu nno?”

O su: “Oo-du nno jasụ mkpukpu ono adabyiru buru ochobu. O to duedu onye e-buru iya nu; jasụ ụlo atuko buru okorobo ụlo, adudu onye bu iya nu. Ali emebyishihu buru mkpokoro ali. ¹² Su-a; oo-du nno jasụ teke yebe Chipfu e-me g'onnyemonye laa eka du enya. L'aaparuru ali l'ophu togbo iphoru. ¹³ Su l'a makwaru-a l'oke-lanu-l'uzo-iri a-phodu le ndu ali ono. Ole o kwapho e -mechaa; ephe aburu mkpurupyata. Ole

ọ bụ; ọo g'eegbutsuje oshi achi; ọzoo oshi akpurata; upfu iya akwaa l'ali-a; bụ g'oo-mecha nweru nwa ndu a-phodu nụ l'ime oshilokpa Ízurelu, bụ ndu a-duru mube Chipfu nsọ."

7

Ozi, Azáya ziru eze, bụ Éhazu

¹ Teke Éhazu bụ eze ndu Jiuda; mbụ Éhazu ono, bụ nwa Jiótamu; Jiótamu bụru nwa Uzáya; ọ bụru teke ono bẹ Rezinu, bụ eze ndu Arámu; yẹle Peka nwa Remalaya, bụ eze ndu Ízurelu wụ-lihuru je etsoo ndu Jierúsalemu ọgu; ọphu ẹphe adudu ike lwụ-kpee pẹ.

² Tọbudu iya bụ; e pfiaru iya ndu ọnu-ulo Dévidi sụ pẹ: "Ndu Arámu bẹ ẹphe lẹ ndu Ifuremu jeakwaru atugba nanu." Opfu ono mee; obu teahaa Éhazu yẹle ndibe iya ophe; g'ẹka pherephere enwunga oshi, bvuru l'egbudu.

³ Noo ya; Chipfu bya asụ Azáya: Lufu g'unu lẹ nwa ngu, bụ Sheya-Jiashubu swiru jepfu Éhazu l'ishi mgba-mini Okpuru-uzo-imeli; mbụ l'uzo ono, eeshije eje l'egu Ọsa-iphẹ ono. ⁴ Sụ iya: "Tọkwa ẹhu; dobekwa onwongu doo; ọphu i tsukwa ebvu. G'ọ tọ bukwaru nwa icheku-ọku labọ ono, anyihu anyihu ono l'e-me g'obu pħefu ngu; mbụ nwa hanyihanyi, ẹphe aba; mbụ Rezinu; yẹle ndu Arámu; waa kẹ nwatibe Remalaya; ⁵ kẹle ndu Arámu; yẹle ndu Ifuremu; yẹle nwatibe Remalaya chiakwaru ẹjo idzu g'ẹphe e-shi mebyishia ngu. Ẹphe sụru-a: ⁶ 'G'anyi je alwuta ndu Jiuda l'ọgu. G'anyi je atukaa pẹ nanunanu; woru keeru onwanyi. Anyi eworu nwatibe Tabele dobe g'ọ bụru eze, l'ẹka ono.'

⁷ "O bekwanu lẹ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike sụru l'ọ tọ byadu anwu nno! L'o too medu ememe ọphu. ⁸ ?Tọbudu Damasukosu bụ ishi mkpukpu ndu Arámu; onye bụ ishi ndu Damasukosu bụru Rezinu? A -bya anọo ukporo apha ẹto l'apha ise bẹ ee-gwe ndu Ifuremu arakabya; k'ọphu ẹphe ta asuduru aburu ọha ẹka pẹ. ⁹ Sụ-a; ?tọ bụdu Samériya bụ ishi mkpukpu ndu Ifuremu; onye bụ ishi ndu Samériya bụru nwatibe Remalaya? I -pfuduru pfushia ike l'iphe, i kweru bẹ ii-mechakwaa; i tii pfuduru apfuru ọphu."

Iphe, abyabya Imanuelu egoshi

¹⁰ Chipfu gbeshikwa ọzo bya asụ Éhazu-a: ¹¹ "Pfiaru Chipfu, bụ Chileke ngu g'o mee iphe-ọhubama goshi ngu; m'obeta ọ -buru l'ẹka dụ omilomi g'ali-maa; ọzoo l'ephekerepẹ ẹka kachaa ephekerepẹ."

¹² Éhazu sụkwanu: "Mu te epfukwa. Mu te ejekwa ahụ Chipfu ama."

¹³ Noo ya bụ; Azáya sụ: "Unu ngabekwa nchi; unube ndu ọnu-ulo Dévidi! ? Nemadzu, unu anọduje egburwashị ẹhu ono teke asuduru unu? ?Unu eme g'unu watafua egburwashị Chileke mu ẹhu tọo? ¹⁴ Noo g'o gude Nnajiuphu l'onwiya je l'eme iphe-ọhubama nụ unu. Lẹ nwamgboko yẹ nwoke teke akwaswee a-tsuta ime nwua nwa nwoke; teme l'ọ gwa ya 'Imanelu', bụ iya bụ 'Chileke nọ swiru anyi'. ¹⁵ Iphe, ọo-nodu eri bụ manụ, e meru l'era-eswi; yẹ manụ-ẹnwu; mẹ ọ -maerupho iphe ree k'ọphu ọo-jikaje ẹjo-iphe hata iphe-oma. ¹⁶ Olee o -betashia teke nwata ono a-maru iphe ree k'ọphu ọo-jikaje ẹjo-iphe hata iphe-oma; ali ndu eze labọ ono, iitsu ebvu ono a-bukotawaru ochobu.

¹⁷ "Chipfu dobeakwaru teke unu eje iphe-ehuka; ndibe unu ejee iphe-ehuka; ndu ọnu-ulo nna unu pẹ ejekwapho iphe-ehuka; mbụ egube iphe-ehuka, adudu ọ-du-g'oo-ya, dujeru nụ; e -shi gẹ ndu Ifuremu shichaa lẹ ndu Jiuda bukafu. Ndu oo-gude bya ọgu ono bụ eze ndu Asiriya."

¹⁸ O -rwua teke ono be Chipfu e-ku shishishi phekuta ijiji, shiro l'ohu enyimu Ijiputu bya ephekutawapho enwu, shi l'alí ndu Asiriya. ¹⁹ Ephe atuko bya akuru le nkwagbo nkwagbo mkpoda-obvu; me le mgbaka mgbaka agbara-mkpuma; tuko egbudu, obvu du sweta; bya atuko ogra, mini aduje kujia.

²⁰ O -rwua mboku ono be Nnajiuphu e-gude akiriko, o nataru l'azu enyimu Yufurétisu; mbu eze ndu Asiriya; gude kpua unu ishi; kpua unu eji okpa; bya akpukwapho unu eji-agba.

²¹ O -rwua mboku ono be onye lanu a-kutaje nweswi yee egbu labo dobe ndu. ²² O buru era, a-nodu agbo iya jojojo l'e-me g'onye ono nweru manu, du shii, oo-nodu eri, bu manu ophu e meru l'era-eswi. Mbu l'iphe, bukpo nwa g'ephe ha phodu l'alí ono a-noduepho eri manu, e meru l'era-eswi; yee manue-nwu.

²³ O -rwua mboku ono; iphe, bukpo eka e shi nweru unu vayinu labo le vayinu ukporo iri, e shi eretaje eka-ego ise buwaa iphe, a-du iya nu bu ogara-mbo yee olekarara. ²⁴ Iphe, nemadzu e-gudeje eje iya a-buru uta yee apfu; kele ali ono l'ophu bu iphe, e-ji iya nu bu ogara-mbo yee olekarara. ²⁵ A -bya l'ubvu ubvu ono, bu eka e shi egudeje ugu akoko; nemadzu ta aduedu ike eye iya ishi; kele ogara-mbo yee olekarara a-tuko iya sweta. L'o buru eka eswi yee aturu a-nodu awu-phe.

8

Ndu Asiriya bu ndu Chipfu gude eje ozi

¹ Noo ya; Chipfu bya asukwa mu pho-a: "Wota ekwo, eedeje iphe; ekwo, du osa dee iphe; gudekwa mkpara-ekwo mmanu dee ya. Iphe, ii-de iya bu 'Maha-Shalalu-Hashi-Bazu', bu iya bu 'Eme egwegwa l'okwata; ezi kororo l'iphe onye ozo.'" ² Li kua onye uke Chileke, bu Uraya; yele Zekaraya nwa Jieberekaya, bu phe bu ndu e gude ire phe eka g'ephe buru ndu ekebe."

³ Noo ya; mu bya ejepfu nyee mu. O tsuta ime nwua nwa nwoke. Chipfu bya asu mu: "Iphe, ii-gu nwata ono bukwa 'Maha-Shalalu-Hashi-Bazu.'" ⁴ Kele-a; nwata ono -bya amaru eku 'nnana' yee 'nene' be eze ndu Asiriya byakwaru bya achitakota eku ndu Damasukosu yee iphemiphe, ndu Sameriya nweru."

⁵ Chipfu byakwa bya epfuru yeru mu ozo su: ⁶ "Eshinu ndu-a jikaru mini ono, aso nwa rima ono; mbu mini Shilowa; bya etechiaru eswa kpua eze Rezinu yee nwatibe Remalaya ⁷ be Chipfu abyakwa agbapyabe phe l'eze utso, e-shi l'enyimu Yufurétisu. Utso ono bu eze ndu Asiriya; yee akpabiri iya l'ophu. Utso ono a-tuko ogra iya l'ophu gbafushihu; bya atuko oma iya sweta; ⁸ soru gborogboro saba l'alí ndu Jiuda; awuchaa ya awuwu; bya awochaaru iya l'ekpiri. Nku iya, o tusaru atusa atuko uswekete ali ngu ono gbarwee; gube Imanelu!"

⁹ Unu chia mkpu ugu; unube ohamoha! G'a chikashikwaa unu achikashi! Unu ngabekwa nchi; unube ndu bu l'eka du enya! Unu dzukobekwa k'ogu; ole aa-chikashikwanu unu achikashi. Su-a; unu dzukobe k'ogu; ole aa-chikashikwanu unu achikashi. ¹⁰ Unu chikpo idzu g'unu e-me iphe! Ole aa-gbhashile iya-a. Unu pfua g'unu e-me iya! Ole o too dudu g'unu pfuru iya. Noo kele Chileke no swiru anyi!

Atsu Chileke ebvu

¹¹ Chipfu bya ebyibe mu mkparawa eka iya ono bya epfuru yeru mu; loo mu eka le nchi su mu ge mu te etsokwa ndu-a. O su mu-a: ¹² "Iphe, ndu-a suru l'o bu achi ejo idzu; unu b'ekwekwa l'o bu achi ejo idzu! Iphe, ephe atsu ebvu; unu ta atsukwa iya ebvu; ophu unu ejekwaru iya aphuru kparikpari! ¹³ Oo Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike bu onye unu e-kweje l'o du nsu. O buru iya bu onye unu a-tsuje ebvu; buru iya bu onye unu a-noduje aphu kparikpari l'iphu iya. ¹⁴ Teme o buru iya a-buru eka e doberu nsu. Teke a byaru l'eka onu-ulo Izurelu ono no; ephebe be oo-buru

mkpuma, ee-vukotaję daa iko bya abụkwarupho agbara mkpuma, e-meje g'ęphe daa iko. A -byakwanụ l'ęhu kę ndu Jierúsalemụ l'ọ bụru igbudu yę ọnyà, a gbaberu phez. ¹⁵ Ęphe a-dụ igwerigwe kpọo ya ọkpa. Ęphe adaa tsukwoshihu; l'a nmakọkwaa phez phọ l'ọnyà; kpua phez lę ndzu."

¹⁶ Iphe-a, mu epfu g'e meje-a bę ee-woru kechia ekechi; l'e woru ekemu ono suchia g'ọ kwaarụ ndu etsoje mu nụ. ¹⁷ Mbędua a-nọdu kwaberu Chipfu; mbụ onye ono, woru iphu iya wohaarụ ọnu-ulo Jiékpọo ono. Ọ bụru iya bę mu e-le ęnya iya.

¹⁸ Wakwa mu baa; mu l'ụnwegirima ono, Chipfu nuru mu ono. Anyi bụkwa iphe, egoshi iphe; bya aburu iphe-ọhubama, duru ndu Ízurelu; mbụ iphe, shi l'ęka Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike; bya aburu Chipfu, bu ebubu l'úbvú Zayonu.

¹⁹ Ndiphe asuje ngu g'i je l'ajị l'ibe ndu aphụ ọphulenyanya mę ndu emeje ọmamanshi; ndu bụ okpuroswa bę ęphe aphuje; teme ęphe nọdu anọduje epfu l'ime ọnu l'ime ọnu; ?buchia Chileke bę e te ejechidaa ajita iphe? ?Denu g'o gude ọ bụru onye nwuhuru anwuhu bę ndu dzụ ndzụ ejejechia ajị iphe?

²⁰ Tụbe nvọ l'ekemu; yęle iphe, mu karu g'e meje. Ọ -buru l'ęphe te epfudu akunyabe opfu ono; ọo ya bụ l'ęphe taa ahụmadu iphóró nchi-abọhu.

²¹ Aphụ a-tsuru phez; ęgu emeshia phez ike; l'ęka ęphe tsoru alị ęka ono aghaphe botorii. Teke mbà tueru phez phọ; ęhu agbangahụ phez. Ęphe apalia ęnya imeli wata epfu onye eze phez iphu; yęle Chileke phez. ²² Ęphe abyakwa apazeta ęnya lee lę mgboko. Iphe, ęphe a-huma abuerupho aphụ yę ọchii, l'a-nọdu agba nụ yę ragaraga iphe, a-nọdu eye phez ebvu. L'e woru phez chie l'ęka gbakotaru tsukiribaa.

9

¹ Ole g'ọ duhabe; e -mechaa bę ọ tọ duedu iphe, adu ragaraga l'ęnya ndu nọ l'iphe-ęhuka. Teke k'ichee bę ọ tọ dudu iphe, a guberu alị ndu Zebulonụ yę alị ndu Nafutali. Obenu l'o -be l'iphu bę aa-kwabę ndu bu eze-ęnyimu ntse ùbvù; mbụ ndu bu l'azụ ęnyimu Jiódanu azụ iya ọphuu, bụ iya bụ alị Gálili, bụ ęka ono, ndu ọhozo bu ono.

A nwuru anyi nwaswa

² Sụ-a; ndu nọ l'ime ọchii
humaakwaru iphóró,
paru ęka.

Ndu k'ono, bu l'alị ono,
gbakotaru tsukiribaa ono
bę iphóró nwuakwaru
kę phorokotokongu.

³ Ọha ono bę i mewaru;
ọ ka shii; bya emee;
ęhu ka phez atso uto.

Ęphe nọdu anọduje l'iphu
ngu ete ęswa gę ndu
ete ęswa ekpu iphe,
ęphe metaru l'opfu,
ęphe kọru;
gę ndu ete ęswa l'ęka
ęphe eke iphe,
ęphe kwataru l'okwata.

⁴ L'ọ bụ-a g'i meru teke
i mekperu ndu
Midiyanu teke ndiche

phọ bu g'i chikashiru ivu-erwa,
 shi nyipyabe ndibe ngu;
 bya anyakashia mgborigwè,
 e shi swebe phe l'ukuvu;
 yee oshi,
 ndu emekpa phe ehu shi
 gude echi phe echachi.

⁵ Akpokpa ndu ojogu g'ọ ha,
 e gude lwua ogu;
 mekpoo iphe, bu uwe,
 a rwaphuru le mee be bu
 iphe,
 e doberu k'akpo oku;
 mbu l'oo-du ge nku,
 e gude aphu-nwu oku;
⁶ kele a nwuru anyi nwaswa;
 mbu l'a nuru anyi nwa
 nwoke.

Ọ buru iya bu onye a-buru
 onye-ishi.

Iphe, aa-nodu eku iya bu
 "Onye mkpozi-uzo,
 du biribiri";
 yee "Chileke,
 bu Okalibe-Kakota-Ike";
 waa "Nna-ojejeje";
 waa "Onye-ishi,
 eme ge nchi du doo".

⁷ Abubu, oo-buru onye-ishi;
 yee nchi-odoo,
 e-shi iya l'eka a-nodu aka
 shii eje ala l'iphu;
 teme ophu o byadu
 abvu abvubvu.

Ọo-nodu l'aba-eze
 ochochoroche iya,
 bu Dévidi buru eze.

Oo-gude ekpe ikpe, pfuru oto;
 waa apfubekoto mee ya
 g'o keru jingujingu;
 mbu mee ya g'ọ nguru
 anguru e -shi le teke ono
 jasụ l'ojejeje.

Ọ buru g'ọ phu-tabu Chipfu,
 bu Okalibe-Kakota-Ike
 l'ehu l'e-me g'o mee ya.

Ndu Ízurelu akpatsu Chipfu ehu-eghu

⁸ Nnajiuphu pfiwaru iphe, ya e-me oshilokpa Jiékopu. Iphe ono tukoru ndu Ízurelu l'ishi; ⁹ k'ophu bu le ndu Ízurelu l'ophu a-makotaru iya; mbu ndu Ifuremu; mekpoo ndu bukota le mkpukpu Samériya; ndu egudeje eku onwophe yee etsetse, shi phe

l'òkpoma su: ¹⁰ “Ụlo ono, e gude eja kpua ono bẹ dakpòshihuakwaru nụ. Ọle anyi a-pyịkwanu mkpuma kpụkwaa ya. Oshi sịkamo ono bẹ e gbutsuakwaru. Ọle anyi e-wokwanuru oshi sida je adzakwaa l'ozo iya.”

¹¹ Ọle Chipfu byaru eyeeru ndu ọhogu Rezinu ọkpukpu-ike g'ẹphe je etsoo pẹ ọgu; mbụ lẹ ndu ọhogu pẹ bẹ ọ tughawaru nanu doberu pẹ. ¹² Ndu Arámu shiakwa l'uzo ẹnyanwu-awawa. Ndu Filisitayinu shi l'uzo ẹnyanwu-arịba saa ọnu gabala bya eworu ndu Ízurelu lwua. Ọle iphemiphe ono mechaaru; ẹhu nọdu eghuele-a Chileke eghu. Ọ paliẹle-a ẹka g'ọ paliru iya.

¹³ Ọle ndu Ízurelu ta adakọbeduru lwapfuta onye ono, chiru pẹ iphe ono; mbụ l'ẹphe ta achọduru Chipfu ono, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike ono. ¹⁴ Ọo ya bụ lẹ Chipfu e-bufu ndu Ízurelu ishi bufu pẹ ọdzu; sàshía igu; pheshia ẹswa l'akpuru ẹnyanwu lanu. ¹⁵ Ọ buru ndu bụ ọgerenya; yee ndu nweru ẹnya bụ pẹ bụ ishi ọbu. Ọ buru ndu mpfuchiru Chileke, bụ ndu ezi iphe, abudu ire-lanu bụ mgbọdzu. ¹⁶ Ndu edu ndu Ízurelu eduswekwa pẹ eduswe; teme ẹphebedua, eedu ọzo ọbu buru ndu e duphuru ọzo. ¹⁷ Ọo ya bụ lẹ ndu bụ okorọbya l'alị ono te emedu g'ẹhu tsoo Nnajiuphu uto. Ndu enwedu nna yee unwanyi, ji pẹ nwuhuru bẹ ọ tọ phuduru obu-imemini. Noo kẹle onyemonye te emedu ele Chileke; teme onyemonye buwaru onye ejo-iphe; bya egudewaa ọnu epfu mkpọkoro opfu. Ọle iphemiphe ono mechaaru; ẹhu nọdu eghuele-a Chileke eghu. Ọ paliẹle-a ẹka g'ọ paliru iya.

¹⁸ Ejo-iphe, ẹphe eme enwu phuruphuru g'ọku. Ootsu ọgara-mbo etsu olekarara. Teme ọ tuko ẹpfukala, nọ l'oswa l'ophu eze wọwoowoo; k'ophu bụ l'ire-ọku iya zelihuru tsoru ẹnwuru-ọku iya ala l'eli l'eli. ¹⁹ Oke ẹhu-eghu Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike bẹ a-nma alị ono l'ophu swọkoswoko. Ọ buru ndu Ízurelu a-buru manụ-ọku, aa-nọdu ekpu l'ọku ono g'ọ gude bulihu ebulihu. Ọphu ọ dudu onye aphujeru nwune iya obu-imemini. ²⁰ ẹphe e-gbu l'ẹkutara ria; ẹgu agule pẹ-a. ẹphe eria k'ẹkicha; o too jikwa pẹ pho. Onyemonye a-taahaa anu onye yee ya bụ. ²¹ Mbụ lẹ ndu Manáse a-taahaa anu ndu Ifuremu. Ndu Ifuremu ata kẹ ndu Manáse. ẹphe atuko gha iphu tsoahaa ndu Jiuda ọgu. Ọle iphemiphe ono mechaaru; ẹhu nọdu eghuele-a Chileke eghu. Ọ paliẹle-a ẹka g'ọ paliru iya.

10

¹ Nshio ndu ono, anọduje atụ ekemu, apfuduru-oto; mbụ ndu asuje g'e mee iphe, egbupyata anu; ² k'ophu a taa haduru ndu ukpa enge; yee k'ophu ẹphe a-nafu ndibe Chileke, bụ ndu eemekpa ẹhu iphe, rwuberu pẹ nụ. Ndu woru ndu ji pẹ anọedu dobe nri eriri. Teme ẹphe nọdu ana ndu enwedu nna nfu. ³ ?Bụ gunu bẹ unu e-me mbọku Chileke abya unu agbaphe; mbụ mbọku, mkpurupyata e-shi ụzenya bya? ? Bụ onye bẹ unu a-gbapfu g'ọ dzoo unu? ?Bụ awe bẹ unu a-ha ẹku unu? ⁴ Ọ tọ dukwa iphe, aphodu nụ; gbahaa g'ẹphe kpua unu lẹ ndzu; lọo unu wuruwuru l'alị; ozoo ẹphe egbua unu egbugbu. Ọle iphemiphe ono mechaaru; ẹhu nọdu eghule-a Chileke eghu. Ọ paliẹle-a ẹka g'ọ paliru iya.

Ikpe, Chileke e-kpe ndu Asiriya

⁵ “Nshio gube Asiriya; mbụ gube ọha ono, bụ ngu bụ oshi-mpaleka, mu egudeje egoshi ẹhu-eghu mu. Teme ọ buru l'ẹka ngu bẹ mgboro oke ẹhu-eghu mu ono nọ gẹdegede. ⁶ Mu a-chiru Asiriya yeru ọha, amadu mube Chileke. Mbụ lẹ mu e-woru iya nwaru ọha, akpatsuje mu ẹhu-eghu; g'ẹphe kwaa ya ọkwata kee iphe pẹ l'ọha. ẹphe azoo pẹ tolitoli g'onye azoka ẹpuchi lẹ gbororo.”

⁷ Obenu l'ọ tọ budo iphe ono du yẹbedua l'obu. Ọ tọ buuro iphe ono bụ iphe, ọori. Iphe, bụ uche iya bụ emebyishi iphe emebyishi; g'o mee g'ọha, du igwerigwe chihu. ⁸ Ọ -nọdu l'ootu onwiya ẹpha su: “?Ọ kwa lẹ ndu-ishi ojogu mu bukota eze

eze? ⁹ Mkpukpu Kaluno ?tò bụdu gę mkpukpu Kakemishi dụ bụ g'ò dụ? Ọ bụru gę mu meru mkpukpu Hamatu bụ gę mu meru mkpukpu Apadu; bụru gę mu meru mkpukpu Samériya bụ gę mu meru mkpukpu Damasukosu. ¹⁰ Eshinu ẹka mu dūru ike gudechaa aļi-eze ndu agwọ ọbvụ; mbụ aļi-eze ọphu nshi phẹ ka kẹ Jierúsalemu yẹe Samériya shii; ¹¹ ?buchia Jierúsalemu yẹe nshi nshi, dụ iya nụ bẹ mu ta anūdu aphụ ẹgube ono, mu nūru ndu Samériya yẹe iphe, ephe agwa ono?"

¹² Nnajiuphu -meghechaepho iphe, oome l'ẹhu úbvú Zayonu yẹe Jierúsalemu bẹ oo-pfu sụ: "Mu a-hụ eze ndu Asiriya ahùhù; kẹle o lekeberu ẹnya gude obu iya eku onwiya; bya egude ẹnya etse etsetse.

¹³ "Noo kẹle ọ sūru: 'Ọo ike ọkpu nkemu bẹ mu gude mee iphe-a, mu meru-a. Ọ bụru mmamiphe mu bẹ mu gude mee ya; opfu l'iphe edoje mu ẹnya. Oke-aļi unwu-eliphe bẹ mu meru ọphu oke adūedu l'ẹka o shi dụ. Mu kwaa ẹku phẹ l'ọkwata; bya emekpee ndu eze phẹ kẹle mu gbaru mkparawa. ¹⁴ Ọo g'aachitaje ẹpfune ẹnu-a bụ gę mu tufuru ẹka chita ẹku ọhamoha. Ọ bụru gę nemadzụ achikoje ẹkwa-iphe, a gbagharu agbagharu-a bụ gę mu chikoberu ndu aļi, shi ẹkameka l'ọphu. Ọphu ọ dudu g'ò ka mma l'ọo ndu aļi ẹka lanụ chiru ñkù kpaa; ọzokwanu jaa ọnu too; ọzoo raa pfulii.' "

¹⁵ Obenu lẹ Chipfu sūru-a: "Ogbunkụ; ?oo-ku onwiya kughata onye gude iya egbu iphe tọ? Tọo mma, egudeje ekwobu oshi ?oo-wata ekuru onye gude iya nū onwiya? G'ò bụ lẹ mgborigwè a-dụ ike ngalia onye apaliye iya nū; ọzokwanu g'oshi-mpaleka wata etu onwiya ẹpha sụ lẹ ya ta abuekwa oshi."

¹⁶ Ọo ya bụ lẹ Nnajiuphu; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakota-Ike l'a-chiru ẹjo iphe-ememe yeru ndu ojogu iya ono, gbaru mkparawa ono. Ọ bụru l'ime ẹhu phẹ bẹ oo-mecha phụ-nwua o-nwu-phuruphuru ọku. ¹⁷ Ìphóró ndu Ízurelu a-buru ọku; mbụ l'onye nsọ kẹ ndu Ízurelu a-buru ọku, enwu enwunwu. Ọ bụru eswe ujiku lanụ bẹ oo-nwu phoophoophoo kekota ọgarambo; yẹe ọbyambvu, dukota iya nū. ¹⁸ Ẹguru ono, ọswa iya dū ono; yẹe aļi phẹ ono, dū ree ntumatu ono bẹ oo-mecha mebyishichaa l'ọ laa pyetee g'onye iphe eme; ¹⁹ k'ọphu bụ l'oshi, a-phodu l'oke ọswa iya ono a-dụ olemole shingushingu kpọ; k'ọphu nwatanshii e-dekota iya l'ekwo.

²⁰ O -rwua teke ono bẹ nwa ndu phoduru nū l'ime ndu Ízurelu; mbụ nwa ndu ọphu wafuru nū l'ọnu-ulo Jiékọpu ta akpọedu obu eyeru ndu ono, echije phẹ pyaapyaa ono. Ọ bụru onye ephe a-kporu obu yeru ọkpobe eyeru a-buru Chipfu; mbụ Onye nsọ kẹ ndu Ízurelu. ²¹ Nwandu ono, phoduru nū ono e-mechaa lwa; mbụ lẹ nwa ndu a-phodu l'ọnu-ulo Jiékọpu e-mechaa lwa lwapfuta Ọkalibe-Kakota-Ike ono, bụ Chileke. ²² Sụ-a; mbụ l'a makwaru-a l'unube Ízurelu ha g'ẹja, dū l'aguga ẹnyimu. Ọle ọ bụ-a nwuphodu nemadzụ e-mechaa lwa. Ọla-l'iswi phẹ bẹ a tubuwaru l'onoo g'oo-dụ. G'oo-me iya ono a-buru l'orwuberu iya. ²³ Ọ bụru Nnajiuphu; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakota-Ike l'e-gude ẹka iya mebyishia ọhamoha obu l'ọphu, bụ iphe, a tubuwaru l'oo-me phẹ.

Aphụ, Chipfu a-nū ndu Asiriya

²⁴ Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu ọphu bụ Ọkalibe-Kakota-Ike eepfu baa: "Unube unwu mu, bụ ndu bu l'úbvú Zayonu; unu ta tsukwa ndu Asiriya ebvu; mbụ ndu ono, anọduje echi unu oshi-mpaleka ono. Teme ephe nọdu apaliye mgboro echi unu gę ndu Ijiputu shi echije iya unu-a. ²⁵ Ọ tọ dukwa g'oo-no-beru; ẹhu eghubuhu mu eghu l'opfu ẹhu unu. Mu eworu oke ẹhu-eghu mu ghaaru ephebedua woru phẹ mebyishia." ²⁶ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakota-Ike l'e-gude ẹchachi chia phẹ gbaagbaa ẹgube ono, o chiru iya ndu Midiyanu lẹ mkpuma Orebu. Mgboro iya bẹ ọo-palikwaphọ maaru mini ẹgube ono, o meru iya l'aļi ndu Ijiputu ono. ²⁷ Lẹ mbọku ono bẹ ee-zi unu ivu ẹhu phẹ g'ò tọ tukoru unu l'ukuvu. L'a nyafu iya unu g'ò tọ

túkuehe unu l'olu. Iphe ono, e gude kegbabẹ unu ono agbabuhu kele unu pawaru okporokpo.

Ndu Asiriya abya oḡu

²⁸ Ndu oḡogu ono bahuwaru mkpukpu Ayatu shita je aghabua mkpukpu Miguronu. O buru eka ephe jeru je akube iphe phe bu le mkpukpu Mikumashi. ²⁹ Ephe gbaa gorogoro nyighatakota mgbaka mgbaka ubvu epfufe su: "Eka anyi akwa bukwa le mkpukpu Geba." Ndu mkpukpu Rama wata anma pyaapyaapya. Ndu mkpukpu Gibiya, bu eka Solu shi buru; ye okpa l'oso gbala. ³⁰ Unu chia mkpu; unube ndu mkpukpu Galimu! Unu ngabekpodapho nchi; unube ndu mkpukpu Layisha! Unu kaa; unube ndu mkpukpu Anatotu! ³¹ Ndu mkpukpu Madumena be agbawaa oso. Ndu mkpukpu Gebimu nodu edomishiwa onwophe. ³² O buru mboku ono be ephe e-jeta je agburu le mkpukpu Nobu. Ephe egbu eka swikiswiki l'iphu ubvu Zayonu ono; mbu l'eli ubvu Jierusalemu.

³³ Lewaro; Nnajiuphu; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike e-gude okpehu, paru eka kwafu ekali-oshi ono. Ee-gbutsu oshi ono ndu ophu duje phengara phengara; mbu mee; ndu ophu du ogologo alwazeta ali. ³⁴ L'o gude ogbunku gbukaa epfukala k'eze oswa ono. Oo ya bu l'oswa ono, no l'ubvu ubvu Lebanonu ono l'adaa l'iphu onye ono, bu Okalibe-Kakota-Ike ono.

11

Ekali Jiesi

¹ Mkprikpu upfu-oshi ono,
bu Jiesi l'e-rwuta irwu.
O buru l'ogbarabvu iya be
ekali e-shi nyikata.

² Unme ke Chipfu a-nodu iya
l'ehu; mbu Unme,
emeje g'a maru iphe;
bya abukwarupho Unme,
emeje g'iphe doo enya;

Unme mgbazi;
bya abukwarupho Unme,
emeje g'ike du;
Unme, emeje g'a nwuta iphe;
bya abukwarupho Unme,
emeje g'a tsu Chipfu ebvu.

³ O buru iphe, a-duje iya ree
bu g'a tsuje Chipfu ebvu.

O to bukwa iphe,
o gude enya huma be
oo-gudeje ekpe ikpe;
ophu o bukwa iphe,
o numaru le nchi be
oo-gudeje kpebua iphe,
du k'ekpebu.

⁴ O chia iphe, meru nu bu
l'oo-kpeje ndu adudu
g'o du phe ikpe, pfuru oto.

O buru ikpe,

pfuru nhamunha be
 oo-gudeje kpebua ikpe
 ndu ukpa l'eliphe-a.
 Eliphe l'ophu be oo-gude
 mgboro,
 du iya l'onu chia gbaagbaa.
 O buru unme,
 o turu atutu be oo-gude
 phua ndu ejo-iphe teerii.
⁵ Apfubekoto a-buru iphe,
 oo-ke l'upfu.
 Apfushi ike, l'iphe,
 o pfuru aburu iphe,
 oo-tubutaje uwe iya l'upfu.
⁶ Ejo-nkuta-oswa be oo-me;
 yee unwu aturu akpaahaa
 eghirigha.
 Agụ yee egbu adoha l'eka
 lanu.
 Nweswi; me nwoduma;
 mekpoo anu,
 atsuje onwiya eba a-tuko
 akpa eghirigha.
 O buru nwatanshii be
 a-noduje eche phe nu.
⁷ Ne-eswi; yee ejo anu-egbudu,
 bu biye a-nodu ata nri
 eghirigha.
 Unwu phe atuko ado l'eka lanu.
 Teme oduma aburu anu,
 a-nodu ata eswa g'oke-eswi.
⁸ Nwa, angu era a-noduje
 l'onu enu oghu ebvu ebvu.
 Nwatanshii, a mifuwaru onu
 l'era ewojeru eka ye
 l'enu ogiji.
⁹ Iphemiphe ono ta adudu
 ophu emeka nemadzu iphe;
 ophu o buro k'emegbu l'ubvu,
 e doberu mu nsọ l'ophu;
 kele o o ge mini do-jiru
 oma enyimu-a bu g'eliphe
 l'ophu a-madzuru Chipfu.

Alwalwa ndu a kpuru le ndzu

¹⁰ O -rwua teke ono be ogbarabvu Jiesi ono a-buru ekwa-ohubama k'unwu-
 eliphe. O buru iya be ohamoha a-noduje agba agbapfu; okpoku iya a-du akpabiri
 l'enya. ¹¹ Mbụ l'o -rwua mboku ono be Nnajiuphu a-machi eka iya ozo k'ugbo ebo
 nafutafuchaa nwandibe iya ndu ophu a-phodu l'ali ndu Asiriya; me l'ali ndu Ijiputu;
 me l'ali Paturosu; me ndu ophu e-shi l'ali ndu Kushi; me ndu ophu e-shi l'ali ndu
 Elamu; me ndu ophu e-shi l'ali Shina; me ndu ophu e-shi le mkpukpu Hamatu;

me ndu ophu e-shigba l'oha, bukube eze-enyimu. ¹² Ekwá-ohubama be o-paliru ohamoha; bya atuko ndu Izurelu, a kpuru le ndzu chitachaa; l'o rwukobe ndu Jiuda ono, a tukaru nanunanu ono. Eka oo-shi rwukobe phe bu le nkulahu eliphe uzo eno ono. ¹³ Okophoo ndu Ifuremu e-phukashihu; l'e mee ge ndu ohogu ndu Jiuda chihu. Mbú le ndu Ifuremu te ekoeduru ndu Jiuda okophoo; ophu ndu Jiuda adueduru ndu Ifuremu ehuka. ¹⁴ Ephe e-zi phaa je ndu Filisitayinu bu l'uzo enyanwu-ariba swokoswoko. Ephe abyakwapho erwukobe onwophe je akwagwoo ndu bu l'uzo enyanwu-awawa. Ephe a-zu ndu Edomu yee ndu Mowabu gburumu. Ephe emee ndu Amonu ephe anodu phe l'eka. ¹⁵ Chipfu l'e-me g'o tahu; mbu nkulahu eze-enyimu Ijiputu. O buru pherephere, ekpo paraphara be oo-zi gude phee eka l'eli eze nggele Yufuretisu. Oo-me iya l'o ta-bushihu atabushihu; tabuha uzi esaa; k'ophu nemadzu a-zoje gedengu gedengu ghata iya. ¹⁶ Nwandibe iya ndu ophu phoduru nu, e-shi l'ali ndu Asiriya alwa be aa-toqboru oji, a-dabyiru ke phorokotokongu; egube ono, a toqboru iya ndu Izurelu teke ono, ephe shi l'ali ndu Ijiputu alwa ono.

12

Ebvu ekele

¹ Su-a; mboku ono be
ii-su:

“Mu e-kele ngu ekele gube
Chipfu; kele mu shi mee;
ehu nodu egu ngu egu.
Ole nta-a be ehu-egu ngu
jizetawaru;
i bya awata mu adu obu.

² Lenu; o kwa Chileke bu
onye ndzota mu.
Mu a-kporu obu ye l'eka o no;
ophu ndzu agudu mu;
kele Nnajiuphu,
bu Chipfu ono bu okpehu
mu bya aburu iya bu
olu ebvu mu.

Teme o bya nta-a bya aburu
onye dzoru mu nu.

³ O kwa ehu-utso be ii-gude seta
mini le welu ndzota.”

⁴ Noo mboku, ii-wata epfu su:
“Unu kele Chipfu ekele;
unu raku epha iya!
Unu mee g'ohamoha
madzuru iphe-oma,
o meru!
Raa ya arara l'epha iya paru
eka!

⁵ Gu-ku Chipfu ebvu ekele;
kele iphe-oma,
o megbaberu nyiberu
anyibe.

Unu mekwapho ge mgboko

l'ophu madzuru iphe ono,
o megbabèru ono!

⁶ Unubè òha,
bu l'úbvú Zayonu;
unu tya uzu èhu-ùtso;
kèlè onye ono,
nò l'echilabò unu ono
parù èka;
mbù Onye Nsò kè
ndu Ízurèlu."

13

Epfu opfu èhu ndu Bábilonu

¹ Owaa bù ozi, Chileke ziru zidoru ndu Bábilonu. Ò bùru onye o ziru iya bù Azáya nwa Emožu.

² "Palia èkwa-òhubama l'eli úbvú, dabyiru swachamu. Nòdu l'èka ono chiaru phè mkpu. Pheeru phè èka g'èphe shia ònu-ùzo bahù l'èka ndu a maru èpha phè nò. ³ Mbèdua, bù Chipfu tūwaru ekemu nù ndibe mu, bù ndu mu doru nsò; bya achìkobekwapho ndibe mu, bù ndu òkpèhu dù g'èphe je egoshi l'èhu eghu mu eghu; mbù ndu èhu anòduje atso lè mu parù èka."

⁴ Nùmakpodapho uzu, aatù l'eli úbvú; g'ìkpoto ndu parù èka apaa. Nùmakpodapho wòwoowoo, òhamoha atù; g'òha, eme ndzukò. Ò kwa Chipfu, bù Òkalibe-Kakòta-Ike achìkobe ndu a-lwùru iya ògu. ⁵ Ndu ono shi èka dù ènya; èphe shi l'èka igwe jeberu. Ò bùru Chipfu; yèlè ndu bù ngwògu, o gude egoshi l'èhu eghu iya eghu bè l'eme g'ò bya emebyishikota ndu alì-a l'ophu.

⁶ Unu kwaa idemini èkwa; kèlè eswe Chipfu dùwaa ntse! Mbòku ono a-bùru eswe ala iphe l'iswi. Ò bùru l'èka onye oo-shi bù Òkalibe-kangokòtaru-nù. ⁷ Òo ya bù l'èka onyemonye a-tùlwahu. Obu eterwuhu onyemonye. ⁸ Èphe atsùhu ebvu; èhu aphùhu phè uphu; l'òoburu iphe-èhuka byaru phè gè nwanyi, ime eme. Onyemonye adù nwibe iya akpabiri. Èphe agbanwùbè iphu èhuka èhuka. ⁹ Lekwa lè mbòku kè Chipfu abyaakwaa. Mbòku ono a-bùru eswe omeliwe; bya abùru mbòku oke èhu-eghu. Noo mbòku, ee-me gè mgbokò l'ophu bùru ochobu. L'aa-tùko ndu iphe-èji, nò iya nù mebyishia. ¹⁰ Mbòku ono bè kpokpode, nò l'igwe g'ò ha te ekekwa paapaapa. Ènyanwu ekeru l'èka òowataje wata agba òchii. Ophu ònwa echidu ilile.

¹¹ Chipfu sùru-a: "Mu a-nù eliphe l'ophu aphù iphe-èji iya. Mu anù ndu èjo-iphe aphù èjo-iphe, èphe eme. Mu emee gè ndu anòduje aba abaa te ekuhè onwophè; bya ekuzeta ndu eku onwophè l'òkponu òkponu phè. ¹² Mu e-me gè nemadzù dù ùko lè mgboko; mbù g'ò ka òkpobe mkpòla-ododo adù ùko. L'ò kakwaphò mkpòla-ododo òphu shi l'alì Ofi adù ùko. ¹³ Mbù-a; mu e-me g'imigwe l'ophu nmahù jiiijii. Eliphe anmaa jiiijii jasù òokporiberu l'èka o shi ngùru. Ò bùru iphe, a-kpa iya nù bù oke èhu-eghu ono, bù òphu a-nòdu eghu mùbè Chipfu, bù Òkalibe-Kakòta-Ike l'eswe oke èhu-eghu mu ono.

¹⁴ "Ò bùru gè mgbada, aachì òso agbajè-a; òzoo g'atùru, enwedu onye eche iya nù agbakashìhujè-a bù g'onnyemonye a-nòdu agba agbapfu ndu èphe l'èphe bù. Mbù l'onnyemonye a-zè l'òso agba ala èka a nwùru iya. ¹⁵ Onnyemonye a -hùmakwanuru ahùma; aa-nmafua ya èpho. Teke ò bù onye e guderu egude; òola l'ogu-echi.

¹⁶ Unwegirima phè bè aa-nòdu l'iphu phè gbubushia mkpirikpu mkpirikpu. L'a kwaa iphe phè l'òkwata; phatòshia unwanyi, èphe alù alùlu.

¹⁷ "Lekwa; ò kwa ndu Midiya bè mu a-kpatsu g'èphe jepfu phè ògu. Ndu adùdu iphe, èphe gùberu mkpòla-òchaa; òphu mkpòla-ododo agùdu phè ègu. ¹⁸ Apfu phè

e-yebushi unwokorobya phe eyebushi. Ophu imemini akpuru-iphe, shi l'epho adudu phe. Epe -gude enya huma unwegirima nshii; epe ta aphuduru phe obu-imemini. ¹⁹ Temanu-a; ali ndu Babilonu ono, bu eka e gude akwabe ali-eze ozo ubvu ono; mbu eguru ali ono, bu iya meru ndu Babilonu; epe nodu eku onwophe ono; ali ono be Chileke e-mechaa mebyia g'e mebyiru Sodomu yee Gomora. ²⁰ O to bubaeduru eka ee-buru eburu jasu l'ojejoje. Ophu nemadzu abyadu ebuba l'ime iya; e -shi l'ogbo sweru ogbo. Ophu o dudu ndu Arabu akpobe iya ulo-ekwa; ophu ndu eche aturu adobedu iya aturu phe. ²¹ Iphe, a-doru iya nu a-buru anu, ebu l'echiegu. O buru nkuta-oswa bu iphe, akujeru l'ulo, wushiru iya nu. Mgbashi-ujiku akukwaru iya pho. Eghu-oswa apfu-phe karagidingu karagidingu l'ime iya. ²² Achii-anmabu anoduje l'ulo phe, a kpushiru ike ara ntumatu. Nkuta-oswa akuru l'ulo phe ndu ophu shi buru eguru ulo. Ozo bu le teke ee-me iya iphe ono duwaa ntse; mbu l'o too nodedu odu l'o nwua."

14

¹ Chipfu a-phuru Jiekopu obu-imemini k'ophu bu l'oo-mechaa hota Izurelu ozo; mee g'ephe buru l'ali phe ozo. Ndu lwaru alwalwa ayikwaru iya pho. Ndu lwaru alwalwa ono epe l'onu-ulo Jiekopu ebua eghirigha. ² Ohamoha l'e-duta phe dulata l'ali epebe ndu Izurelu gedegede. Ndu Izurelu ono a-buru ndu e-nweru ohamoha; mee phe; epe aburu phe ohu: unwoke l'unwanyi l'ali ophu Chipfu nuru phe l'onwiya. Epe aghaa ohu kpa ndu ono le ndzu; mbu ndu ono, shi kpa epebedua le ndzu ono; buru ndu a-nodu elekota ndu shi emekpa phe eh.

Adada eze ndu Babilonu

³ Chipfu e-me g'obu tushihu unube ndu Izurelu l'aphu-a, unu erigbabe-a; me iphe ehuka-a, unu ejegbabe-a; mekpoo ozi mkponwu-ehu-a, e keru unu-a. ⁴ Noo teke unu a-wata aturu eze ndu Babilonu phukuku su: Onye-a, bu nwa-mmekpa-ehu-a gbeme kwadupho bugengu! Ehu gbeghubuhuwa iya nu eghu! ⁵ Chipfu gbajishiwuru mgborigwe, ndu ejo-iphe ono shi swebe phe l'olu; mekpoo oshi, ndu-ishi shi gude echi phe echachi; ⁶ bu ndu shi egudeje ehueghu echi ndiphe iphe nchipyabe; mbu l'ephe gude enya, ata phe kpitikipiti lwu-kpee oha, du igwerigwe; ophu o dudu onye egbo phe nu. ⁷ Eliphe l'ophu be atutawa unme nta-a. Teme nchi duwaa phe doo. Olu-ebvu gbufu phe l'onu. ⁸ Mbu l'oshi payinu; mekpoo oshi sida k'ubvu ubvu Lebanonu be ehutukocharu atso l'opfu eh ngu. Epe tuko epfu su: Nta-a, e wozewaru ngu-a be ndu ekwo oshi ta abyaedu anyi ekwotsushi.

⁹ "Ali-maa kwagebewaru akwagebe g'o gba ngu ndzuta me i -lashia. O doziwaru unwumaa, l'abya ngu ndzuta; mbu maa iphe, bukpoo ndu ono, shi buru ishi l'eliphe-a. Ndu ono be o meru g'ephe gbeshichaa agbeshi l'aba-eze phe; mbu ndu shi buru eze ohamoha. ¹⁰ G'ephe ha l'e-yeru ngu onu su ngu: 'Gubedua kwapho mechaaru bya aduhukwa edzu g'anyibedua; mbu bya abuhukwaru iphe, anyi bu? ¹¹ Akpabiri ngu ono g'o ha be e nwuwuru ye l'ali-maa; yele oha-gengugengu ogumogu ngu onoya. Eka buwaa iphe-azee, i ze l'eli. Mgbashiride buwaru ekwa, i phushiru l'iphe-azee ngu obu.' "

¹² Lewaro g'i shi l'imigwe daa l'ali; gube kpokpode nchi-abohu; mbu gube nwatibe onma-ewa-utsu! E chitsuwaru ngu chiru ngu ye l'eliphe; mbu gube onye shi byapyabe ohamoha l'ophu! ¹³ I pfuwaru l'ime okpoma ngu su: "Mu e-kuli onwomu kuba l'imigwe. Mu a-pali aba-eze mu g'o ha l'eli l'eli; g'o kakota kpokpode ke Chileke l'eli. Mu e-je anmakoru l'eli ubvu-ndzuko ono, no l'uzo isheli ono. ¹⁴ Mu a-tukoepho akpaminigwe l'ophu nyighakota je anodu; mee onwomu ge mu ha ge Okalibe-kakotashii." ¹⁵ Obenu l'a byazeru ngu byaru ngu ye l'ali-maa; l'ohulohu nsukutu ono.

¹⁶ Iphe, bu ndu humaru ngu nu a-gbe lerwebaa ngu enya elerwe; ephe awata ari oriri ehu ngu su: “To bunaa onye-a bu onye ono, meru mgboko; o nmahu jijijiji-a; mbu onye ono, akpabiri iya guderu ali-eze l'ophu? ¹⁷ ?To buna iya bu onye ono, meru mgboko l'ophu; o du g'echiegu; tsupyashiru mkpukpu, a kpushiru ike, no le mgboko; ophu o dudu ndu mgboko, o kpuru le ndzu, duru ophu o kweru g'ephe la ibe phe-a?”

¹⁸ Iphe, bukpuo ndu shi buru ndu-eze, ohamoha l'ophu be e mekotaru ona lia. Onye ophu nonu l'ooze l'ime ilu nkiya. ¹⁹ Obenu le gubedua be a chifuru l'ilu nkengu; tuphaa ngu g'onye gbutaru ekali-oshi tuphaa. A chikoo ndu e gburu egbugbu tupyabe ngu; mbu ndu e gude ogu-echi nmafushia ephe; ndu wuru laa le mkpuma ophu no l'ali-maa. Oo g'odzu, a zoru pyakapyaka aduje-a bu gi du. ²⁰ E tee lidu odzu ngu g'e liru ke ndu ophu; kele i mebyishiwuru ali ngu; bya egbugba ndibe ngu pyaapya. Awa ndu ejo-iphe be a ta abyakwa ephotaje ephota ophu ozobaa. ²¹ G'e dozia eka ee-dobe unwu iya gbushia gbuduru iphe-eji, nna phe oche metaru. G'ephe te ejekwa agbalihu ke ge mgboko buru okiphe phe; ephe egude mkpukpu le mkpukpu phe buchishia eliphe l'ophu.

Chileke e-mebyishi Babilonu

²² Le Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike pfukwaru su: “Ge mu bya agbalihu tsoo Babilonu ogu; mbu le mu e-me g'epha Babilonu chihu; yele ndibe iya, wafuru nu; mekpoo awa iya yele oshilokpa iya. ²³ Mu e-me ali ono l'ophu g'o buru ali ebyi. Mu emee ya l'o buru ali uda. Mu e-gude ala-l'iswi zaa phe l'eza.” Noo iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu.

Chileke e-mebyishi Asiriya

²⁴ Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike ribuwuru iya l'angu su-a: “Tororo bu opfu bu l'oo ge mu tuberu g'iphe du bu g'oo-du. O buru iphe, mu pfuru bu iphe, e-me nu. ²⁵ Mu e-gwekwa ndu Asiriya uji; mbu ndu Asiriya ono, no l'ali mu ono. Ndu ophu no l'eli ubvu iya be mu a-zo tolitoli nwufu phe. Ophu ndibe mu evuedu ivu ehu phe. Ophu mkpa phe aduedu phe l'ukuvu.” ²⁶ Nokwa ge mu chiru l'oo-duru unwu-eliphe l'ophu bu ono. Nokwa eka njo, mu machiru l'ehu ohamoha l'ophu. ²⁷ Noo kele oo Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike tuburu l'onoo g'oo-du. Ophu o dukwa onye suru agbanwe iphe, o pfuru. O machiakwaru eka; ophu o dukwa onye suru iya esela eka azu.

Chileke e-mebyishia Filisitayinu

²⁸ O kwa l'apha eze ono, bu Ehazu nwuhuru be mu nataru ozi-a. Ozi obu suru-a: ²⁹ “Unu te etekwa eswa; unube ndu Filisitayinu g'unu ha; opfu le mgboro, e chiru unu gbajihuru; kele iphe, e-shi l'agwo ono futa bukwa ogiji. Akpuru, oo-mita buru okpuntu, apfu saa saa. ³⁰ Noo teke onye kachaa akpa nri l'ime ndu akpa nri a-huma nri riaha. Ndu adudu g'o du phe aze pyakoo; o to dudu iphe, byaru eme phe nu. Obenu l'ogbarabvu nkengu be mu e-gude okpa-nri mebyishia. L'o woru nwa ndibe ngu; nwa ndu ophu phoduru nu phushikota terii.

³¹ “Chia mkpu gube oguzo! Tua uzu-ekwa unube mkpukpu ndu Filisitayinu l'ophu! Unube ndu Filisitayinu g'unu ha; unu toko zashihu azashihu; kele enwuru-oku shikwa l'uzo isheli akpu tututuutuu abya. Ophu o dudu onye a-nodu eje nkinyi iya l'ogbo-ogu phe.”

³² ?Bu onu gunu be ee-yeru ndu-ozu, shi l'oha onoya? “Onu, ee-ye bu le Chipfu meakwaru Zayonu; o nguru anguru. O buru l'ime iya be ndibe iya, aakpa ehu agbaba je ezee ndzu.”

¹ Owaa bu ozi, Chileke ziru zidoru ndu Mówabu.

Mkpukpu Aru, nọ l'alì ndu Mówabu buakwaa mkpurupyata. O buru ɛnyashi bẹ e gude mebyishia ya. Mkpukpu Kiru, nọkwapho l'alì ndu Mówabu buru mkpurupyata. O buru ɛnyashi bẹ e gude mebyishia ya. ² Ndu mkpukpu Dibonu wuru jeshia l'ulo agwa phe; ẹka ẹphe meru; o ha l'eli jeshia akwa ẹkwa. Mbụ lẹ ndu Mówabu atụ ụzu-ẹkwa ndu mkpukpu Nebo; yee kẹ Medeba. Onyemonye kpushiru ishi bya akpushia ẹjí-agba. ³ Ndu eje lẹ gbororo yegbaa uwe-aphụ. Ndu nọ l'oma ụlo-eli mẹ ndu kuru l'edupfu tuko atụ ụzu-ẹkwa; arwaphu onwophe l'alì akwa ntumatu. ⁴ Ndu mkpukpu Heshibonu mẹ ndu mkpukpu Eleyale tuko echi mkpu k'ophu ndu nọ lẹ mkpukpu Jiahazu anụ olu phe. Nnoo g'o gude ndu ojogu ndu Mówabu chishia mkpu; kele meji tsukahuru phe. ⁵ Ụzu ẹkwa atụ mu l'obu l'iswi ẹhu Mówabu; kele unwu iya, eje phururugbada agba oso agbarwuchaa mkpukpu Zowa; ndu agbarwua mkpukpu Ẹgulatu-Shelishiya. O nwechaaru ndu ophu jerwuchaaru mkpukpu Luhiti. Ẹphe -nọdu eje; ẹphe akwa ntumatu. Teke ẹphe tsoru ụzo ala mkpukpu Horonayimu bẹ ẹphe nọ l'uzo raa ẹkwa ọla-l'iswi phe ono. ⁶ Mini, nọ lẹ nggele Nimurimu tashihuru; ẹswa nwulwashihu. Ẹgbudu kposhihu nkụ; ophu o duedu iphe, du oyii, phoduru iya nụ. ⁷ Ẹku, ẹphe kparụ akpakpa kùbe; mbụ akanya, ẹphe seru dobe bẹ ẹphe e-vuta je adaghata nggele oshi wilo; ⁸ kele ojileka togbo, ẹphe echi agba Mówabu mgburugburu. Ụzu-ẹkwa, ẹphe atụ rwuchaaru mkpukpu Ẹgulayimu. Teme erwubvu phe rwuchaa mkpukpu Biye-Elimu. ⁹ Mini mkpukpu Dimonu bẹ mee jiwaru ejiji; obenu lẹ mu e-mebakwaaro mkpukpu obu, bu Dibonu iphe, ka njọ. Mbụ lẹ mu a-chiru oduma ye g'o tagbushia ndu shi iya nụ agba oso ndzu phe; tagbushikwapho nwa ndu ophu phoduru l'alì ono l'ophu.

16

¹ Ndu Mówabu chitaru nwaturu g'o buru iphe-oku; chiru je anụ eze ndu alì-a. Mbụ l'e shi lẹ mkpukpu Sela chiru iya je aghaa echięgu tugbua jeshia l'ubvú Zayonu je achie ya ndu bu iya nụ. ² O kwa g'unwu-enu, a chikaru l'epfune ẹpheje nanunanu-a bu g'unwanyi Mówabu agba nanunanu shia aguga nggele Anonu ibiya ophu eerwuje iya erwurwu.

³ Ẹphe nọdu epfu sụ: “Unu kpozinaaru anyi ụzo! Unu pfunaaru anyi iphe, l'e-me nụ! Unu menaa g'ononyo unu buru anyi ibvù, l'a-du kẹ kpuchii g'enyashi. Unu dominaa anyibe ndu eje phururugbada; ophu unu atukwa anyibe ndu agba oso ndzu jala. ⁴ Unu kwenu g'anyibe ndu ono, a chiru oso shi l'alì ndu Mówabu lwapfuta unu. Unu kpuchinaa anyi g'onye mmebyi ono te emebyi anyi!

“O -rwua teke ndu mkpamehu a-chihuwa; ndu mmebyi abwaru bugengu; ndu emeje nemadzu ewere bvuebekpo l'alì-a l'ophu; ⁵ bẹ Chileke e-goshi n-yemobu iya; woru onye apfushije ike l'iphe, o pfuru, shi l'onu-ulo Dévidi mee g'o buru eze; mbụ onye abujeru; o -nọdu ekpe ikpe l'o kpe iya l'uzo, pfuru oto. Ophu opadu apfubekoto ẹka lanu.”

⁶ Anyi numawaru gẹ ndu Mówabu ekube onwophe; l'ẹphe anyanuka ndu; teme ẹphe nọdu etse etsetse. L'ekuku ono, ẹphe eku onwophe ono; mekpoo sukuuku ono, du phe l'ẹhu ono bẹ pawaru ẹka. Ọle ẹpha ono, ẹphe etu onwophe ono bukota okorobo iphe.

⁷ Nnoo g'o gude ndu Mówabu nọdu ara ẹkwa Mówabu obu arashi iya ike. Mbụ l'ẹphe tukoru ara ẹkwa iya. Unu rashikwa ẹkwa ike; g'o rwukwaa unu l'ẹhu, bu opfu ẹhu okpa-ulo, e gude kpua mkpukpu Kiru-Harsetu. Unu gwa aphụ iya; kele e tsuwaru iya pyaapya. ⁸ Ẹgu mkpukpu Heshibonu bẹ iphe, a kọru iya nwukotawaru lwaa. Vayinu, a kọru lẹ mkpukpu Sibuma nwukwapho lwaa. Ndu-ishi ohamoha zowaru okpobe vayinu, du iya nụ pyaapya; mbụ vayinu, shi abajẹ uba barwua mkpukpu

Jiaza; mbụ bawarọ ụba tsowaruro ụzo echiegu. Eri iya bawarọ ụba ono jerwuchaa eze-enyimu. ⁹ Noo ya; mbedua nọdu arakwaphọ ẹkwa ẹgube ono, ndu Jiaza ara ono. Mu arakwaphọ ẹkwa vayinu ndu Sibuma. Unubẹ ndu Heshibonu; unubẹ ndu Eleyale; mu gudeakwa ẹnya-mini awu unu ẹhu; kele okwe, e shi erwujeru ekpu iphe, unu meberu l'alị mę ọ -chashiahaa; yee okwe, e shi erwuje mę a -kpataahaa ya akpata; bẹ bukotawa sutukumu. ¹⁰ Ehu-utso yee ete ẹswa bẹ a nafuwaru ẹgu ono, a kọru oshi-omi ono. Ophu ọ duedu onye anodujekwadu l'egu-vayinu ono agu ebvu; ozokwanu nọdu iya erwu okwe. Ophu ọ duedu onye anodujekwadu l'egu ono aku męe-vayinu. Noo kele mu buchiwaru akwa ẹvu, e shi anoduje l'eka ono akwa. ¹¹ Okpoma mu akwa ẹkwa alị ndu Mówabu; mbụ l'okpoma azu mu uzu g'onye akpo ogumogu. Ime obu mu nọdu akwaru ndu Kiru-Haręsetu ẹkwa. ¹² Ndu Mówabu -nọdu eje l'eka ẹphe agwaję iphe; buepho ike bẹ ẹphe eme g'ọ ka phe abvubvu. Mbụ teke ono, ẹphe eje l'agwa phe je iya agwagwa bụ iphe, abudu iphe bẹ ẹphe eme.

¹³ Noo opfu, Chipfu pfuhawaru l'opfu ẹhu ndu Mówabu. ¹⁴ Obenu lę nta-a bẹ Chipfu ono suru: "L'ọ kwa apha ẹto bẹ ọ phoduru; mbụ l'aaguakwaru alị ndu Mówabu apha g'onye-ozu, e ziru ozi, ọo-nọdu eje. Apha ẹto bẹ ọ phoduru ubvú ono, alị ndu Mówabu du ono; mękpoo ikpoto igwe ọha ono, bu iya nụ ono abukotaru ndu a gubeduru iphe. Nwa ndu a-phodu nụ aha nwanshii shii; teme ophu ike adudu phe."

17

Chileke a-nu ndu Arámu; waa ndu Ízurelu aphu

¹ Owaa bụ ozi, Chileke ziru lę k'ẹhu ndu mkpukpu Damasukosu: "Lewarọ; Damasukosu e-mechakwaa bụ-buhuru mkpukpu. Iphe, oo-mecha buru bụ ikpozu. ² Mkpukpu lę mkpukpu ono, azagba Arowa e-mechaa bukotaru ẹka e budu ebubu. Ee-mechaa pakotaru iya haaru aturu; waa egbu g'ọ buru ẹka ẹphe a-dojeru; ọ tọ dudu onye eye phe ebvu. ³ Mkpukpu lę mkpukpu ono, a kpushiru ike ono bẹ e-mechaa chihu l'alị ndu Ifuremu. Ophu ndu Damasukosu e-nweeduru onye a-buru eze phe. Oo g'ee-me ndu Ízurelu iphe-iphere-a bukwapho g'ee-me ndu Arámu. Nokwa iphe, yebe Chipfu, bụ Okalibe-Kakota-Ike eepfu bụ ono."

⁴ "O -rwua teke ono bẹ ubvù, aakwabẹ oshilokpa Jiékopu a-ngachafu. Okporokpo ono, ọ du ono awufu. ⁵ Ízurelu a-du g'onye akpata iphe l'opfu; g'onye egbu ereshi, pfuru apfuru, bụ ẹka bẹ oogudeje ekpokobe iya. Teme l'ọ dukwapho g'onye akpa ukpa oyoko ereshi lę nsuda Refayimu. ⁶ Ole mkpakwa iya a-phodunu iya-a. Oo-dukwapho g'eka a nmaru oshi-olivu yigayiga; l'ọ phodu nwebo ozoo ẹto lę mkpakpa onu ẹkali-oshi, olivu obu; phodukwapho ẹno ozoo ise l'eze ẹkali iya, mishiru ike. Noo iphe, Chipfu, bụ Chileke kę ndu Ízurelu eepfu bụ ono."

⁷ O -rwua mboku ono bẹ amadu a-gharu onye meru iya nụ iphu. Mbụ l'anya phe bẹ ẹphe a-tuko ghaa l'eka Onye Nso kę ndu Ízurelu nọ. ⁸ ẹphe ta aghaeduru ọru-nshi phe iphu; mbụ iphe, ẹphe gude ẹka phe mee. Ophu ẹphe agubeedu itso Ashera iphe; yee onu ẹka ẹphe akpoje oku l'iphe, eshi kwęekweekwee, bụ iphe, ẹphe gude ẹka phe mee.

⁹ O -rwua mboku ono bẹ mkpukpu phe, a kpushiru ike a-du g'eka a gbadoru agbado l'ime ọswa; ozoo l'eli ubvú; ọ buru ndu meru iphe, a gbadoru iya bụ ndu Ízurelu. ẹkameka atuko buru okorobo ẹgu.

¹⁰ Kele-a; unu zohawaru Chileke, bụ iya dzotaru unu ono. Unu ta anyataduru onye ono, bụ agbara-mkpuma; bya aburu onye meru unu; unu gbashia ike ono. O buru iphe ono meru g'ọ gude; o -betakponu unu kua akpuru oshi, kakotakpoo ree; ozoo l'unu kọru vayinu, unu dzetaru l'ohozo; ¹¹ mbu-a; o -betakpo unu mee g'ọ wata aba

ùba mbòku ono, unu kuru iya ono; o be l'ùtsu iya; ò wata atù ige; unu ta awòtakwa iya mebyi; kele ò buepho nrimaphu yee iphe-ehuka be mbòku ono a-buru.

Alwu-kpe ndu ohozo

¹² Oowaa! Ò kwa òha, dù igwerigwe aba hanyihanyi. Hanyihanyi, ephe aba dù g'eka Eze Enyimu aphu gbudugbudu. Oowaa! Ge ndiphe swokoberu. Ephe aphu gbudugbudu g'eka oke-mini aso gborogboro! ¹³ O -betakponu ohamoha phuchaa gbudugbudu ge mini, a kuru ikpete; ò bu-a mba be oo-baru phe; ephe agbamihu okpobe agbamihu. L'a chiru phe ye le pherephere g'eswa ereshi, a no l'eli ubvu aphushi; yee ge berebere iphe, pherephere apaphe l'eka oke pherephere ezi. ¹⁴ O -be l'uzenyashi; iphe, eye ebvu atuko kuru. Nchi -bya abohu; ephe abvwaa. Noo onodu ndu ono, egwe ivu anyi ono; mbu okiphe ndu ono, akwa iphe anyi l'okwata ono.

18

Aphu, Chileke a-nu ndu Kushi

¹ Nshio gube ali ono, aanu ephe nkù iphe, ephegbaa l'aguga enyimu ndu Kushi; ² mbu unube ndu ezije ndu-ozu unu; ephe etsoru mini. Mbu ephe egude ugbo-èji daghaa mini. Su-a; unube ndu-ozu okpa-egwa; unu lapfunu ndu ono, ha l'eli bya akwo akpo-ehu bururu ono! Unu lapfunu ndu ono, aatsu ebvu l'eka du ntse me l'eka du enya; mbu oha, ike du l'ogu; abyajé alwu lwuta; oha, nggele nggele so-bushiru aso-bushi!

³ Unube unwu-eliphe l'opfu; mbu unube ndu bu le mgboko-a; unu lenu! E -wolièpho iphe-ohubama imeli imeli l'eli ubvu be unu a-huma iya-a. Teke e gbuèrupo opu ono be unu a-numa iya-a. ⁴ Waa iphe, Chipfu pfuru nu mu baa: "Mu a-noduepho nggujunguji gbè l'eka mu bu tufu enya ele; g'anwu echi phuuphuu teke okpomoku du; ozoo g'urwukpu, akwa iji l'onanwu. ⁵ Kele-a; a -bya erwu teke emetaje iphe, e meberu l'ali; mbu teke iphe e meberu l'ali agbawashikwadu ige; iphe ono, shi buru okoko ono abwaru mebyi iphe, chawaru k'awota; noo teke oo-bya bya egude mma beshichaa ekali iya ono chita. ⁶ Noo teke aa-tuko g'ephe ha haaru udele, bu l'oma ubvu; paru phe haaru unwu anu, bu l'egbudu. Unwu enu egude phe kpaa nri jasú onanwu alaa. Unwu ejo-anu, bu l'egbudu egude phe kpaa nri jasú udzumini abvu."

⁷ Noo teke aa-wata ewota iphe-oma gude bya anu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike. O buru ndu a-nodu ewotaru iya iphe obu bu ndu ono, ha l'eli bya akwo akpo-ehu bururu ono; mbu ndu ono, aatsu ebvu l'eka du ntse me l'eka du enya ono; ndu bu oha, ike du l'ogu bya alwuje lwuta; oha, nggele nggele so-bushiru aso-bushi. Iphe-oma obu be ee-gudeje bya l'ubvu Zayonu, bu iya bu eka aanoduje araku Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike.

19

Aphu, Chileke a-nu ndu Ijiputu

¹ Owaa bu ozi, Chileke ezi le k'ehu ndu Ijiputu.

Unu lenu! Chipfu nokwa l'urwukpu ezi phaaphaaphaa agba abya Ijiputu. Agwa ndu Ijiputu nodu anma pyaapyaapya l'iphu iya. Meji rwushihu ndu Ijiputu. ² "Mu a-kpali ndu Ijiputu g'ephe tsoje ndu Ijiputu ibe phe opfu; k'opfu unwune a-nodu etso unwune phe ugu. Obutobu etso obutobu iya opfu. Mkpukpu etso mkpukpu ibe iya ugu. Ali-eze etso ali-eze ibe iya opfu. ³ Meji a-tofu ndu Ijiputu. Ephe -chichaa idzu iphe, ephe e-me; mu emee ya; o too dudu g'ephe chiru iya. Ephe ejee l'aja l'iphu nshi; jee l'aji g'ephe kpata maa ishi. Ephe ejee l'aji l'eka ndu aji maa; me l'eka ndu agba aja. ⁴ Mu e-woru ndu Ijiputu ye l'eka ndu a-nodu eme phe omeliwe. O buru

onye a-buru ishi phẹ bu eze, eme ęgiringa.” Noo iphe, o pfuru; mbu Nnajiuphu, bu Chipfu; bya aburu Okalibe-Kakota-Ike.

⁵ Mini, du l'enyimu Nayilu a-tashihu. Ogbu ogbu nggele akposhihu nku du kpokoro-kpokoro-kpokoro. ⁶ Mini, awu l'ose a-nodu eshi ishi. Nggele nggele, nongbaa l'ali ndu Ijiputu awata alwa ali ali eje jasu l'otahu ree. Okpete okpete; yee eji eji atuko nwushihukota; ⁷ mekwapho iphe, a kuru l'aguga enyimu Nayilu, no l'onu-enyimu ono. Opfu, a koru akoko l'ogbu ogbu enyimu Nayilu l'a-dukota kpokoro kpokoro kpokoro. Pherephere atuko iya pata; a taa humaedu iya. ⁸ Ndu egbuje ema a-tsu ude kwashia enya-mini. Mbu iphe, bukpo ndu eseje ikokoro l'enyimu Nayilu; ndu anoduje ese ugbu-egege le mini a-tuko nwupyashihu. ⁹ Ndu egudeje oghu ochaa, ama mma gude akpa iphe a-chihu. Ndu ekwe okpobe ekwa ochaa a-buru ndu iphere e-gude. ¹⁰ Ndu bu phe gude ali ndu Ijiputu aburu ndu e gweru arakabya. Iphe, bukpo ndu eri ugwo aburu ndu aphu tsoru.

¹¹ Ndu-ishi le mkpukpu Zowanu bukota ndu eswe. Ndu maru iphe, bu ndu anoduje akpo-ziru Fero uzo nodu akpo-zi mkpo-zi onye-eswe. ?Denu g'unu e-shi su Fero: “Mbedua yikwa le ndibe ngu ndu ophu maru iphe. Mu buru nwa onye eze, shi l'ichee.” ¹² Su-a; ?bu awe be ndibe unu ndu maru iphe no nta? G'ephe goshinu unu g'iphe du; ephe emee g'unu maru iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike doberu k'eme ndu Ijiputu. ¹³ Ndu-ishi le Zowanu bukotawa ndu eswe. Ndu-ishi le mkpukpu Memufisu be e mewaru mkpurukpuru-enya. Ndu ono, bu mkpuma, gude ulo l'okpa-ipfu phe ono be duswewaru ndu Ijiputu uzo. ¹⁴ Chipfu chiwaru unme, achije enyaji chiru ye phe l'ehu. Ephe mee; ndu Ijiputu nodu akpo galagala l'iphemiphe, ephe eme egube ono, onye nguru mee anoduje akpo galagala l'eli egbo, o gboru ono; ¹⁵ k'opfu bu l'o to duedu iphe, ishi ozoo odzu emeru ndu Ijiputu; ophu o duedu iphe, ekwo-igu ozoo okpete emekwaduru phe.

Ndu Ijiputu a-baru Chipfu eja

¹⁶ Teke ono be ndu Ijiputu a-du g'unwanyi. Ephe e-rwuhu le ndzu-agugu; o buru aka o paliru aka abya phe echichi; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike. ¹⁷ Ali ndu Jiuda aburu iphe, ee-gudeje eye ndu Ijiputu ebvu. Onye -numaru aka e kuru epha ndu Jiuda; ndzu erwuta iya. O buru iphe, a-kpa iya nu bu iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike e-mechaa mee phe.

¹⁸ Teke ono be mkpukpu ise l'ali ndu Ijiputu a-wata epfu opfu-ali ndu Kėnanu. Ephe eria nte l'ephe a-nodu l'eka Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike. Mkpukpu ono be nanu a-nodu aza “Mkpukpu Ola-l'iswi.”

¹⁹ Le mboku ono be ee-dobe aka aa-gwaje Chipfu l'echilabo ali ndu Ijiputu. L'a kpua iphe, e gude anyata Chipfu akpukpu dobe l'oke ali iya. ²⁰ Ooburu iphe-ohubama me iphe, agba ekebe le Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike nwu enya l'ali ndu Ijiputu. A -nodu eme phe mkpawere; ephe raku Chipfu; l'o zia onye a-dzota phe nu. Onye ono abya anafuta phe. ²¹ Oo ya bu le Chipfu e-me ge ndu Ijiputu maru iya. O buru mboku ono be ephe a-marweta Chipfu amarweta. Ephe e-gude anu yee nri gude bya agwaa Chipfu. Ephe -rifu nte l'owa-a iphe, ephe e-meru Chipfu baa; ephe emeeru iya ya. ²² Chipfu a-tu ndu Ijiputu eh. O -tuchakwaa phe eh ono mee ephe ewekorohu. Ephe alwapfuta Chipfu; l'o ngabe nchi l'arworwo, ephe arwo iya; mee; ephe ewekorohu.

²³ Teke ono be oji a-dabyiru swanmangu shi l'ali ndu Ijiputu je adajaa ali ndu Asiriya. Ndu Asiriya ejeahaa Ijiputu. Ndu Ijiputu ejeahaa Asiriya. Ndu Ijiputu ephe le ndu Asiriya atuko abaru Chipfu eja eghirigha. ²⁴ Le mboku ono be ndu Izurelu a-buru ndu k'eto me a -gua Ijiputu yee Asiriya, bu ndu a-buru iphe-oma, duru eliphe l'opfu. ²⁵ Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike a-goru onu-oma nu phe su: “G'onu-oma

buru ke Ijiputu, bu ndibe mu; yee Asiriya, bu ndu mu gude eka mu mee; yee ndu Izurelu, bu ndu bu okiphe mu.”

20

Iphe, oozi; mbu onye mpfuchiru, gba ehu oto

¹ L'apha, Tatanu byaru mkpukpu Ashidodu; mbu teke Sagonu, bu eze ndu Asiriya ziru iya; o bya etsoo ndu Ashidodu ogu; naa mkpukpu phe; ² be Chipfu gude Azaya nwa Emozu pfua opfu. Iphe, o pfuru bu: “Yefu uwe-aphu ono, i yeru l'ehu ono; yee akpokpa ono, i yeru l'okpa ono!” O yefu iya gbaru ehu oto wata aghaphe; gbakwarupho okpa oto tsoru ejephe. ³ Tobudu iya bu; Chipfu pfua su: “Oo egube ono, onye-ozu mu, bu Azaya gba ehu oto gbaru okpa oto ghaphewaa apha eto ono; o buru iphe-ohubama; yee iphe, du biribiri, e meru ndu Ijiputu yee ndu Kushi ono; ⁴ noo g'eze ndu Asiriya a-kpu ndu Ijiputu yee ndu Kushi le ndzu; yeshia phe uwe; gbase phe okpa oto kpuru phe lashia; me unwokorobya phe; me ndu bu ogerenya phe; ebohu egheeru phe onu g'o buchaaru iphe, ee-gude mee ndu Ijiputu iphe-iphere. ⁵ Ndu kporu obu yeru ndu Kushi; bya egude ndu Ijiputu eku onwophe be ndzu e-rwuta; teme iphere emekwa phe pho. ⁶ Noo mboku iphe, bu ndu bukube eze-enyimu-a e-pfu su: ‘Unu humawaro iphe, meru ndu ono, anyi kporu obu yeru ono; mbu ndu ono, anyi gbaru oso gbapfu g'ephe yeru anyi eka nafuta anyi l'eka eze ndu Asiriya! ?Denukpoo g'anyi e-me nahu?’ ”

21

Alwu-kpe ndu Babilonu

¹ Owa-a bu ozi, Chileke ezi ndu bu l'echiegu ono, no l'aguga eze enyimu ono:

Oo g'oke-pherephere eshije l'echiegu ndohali ezi abya ono; bu g'oo-shi l'echiegu ono bya. Mbu l'oo-shi l'ali, eye ebvu bya. ² Ejo ophulunya be e goshiru mu; eka nwoderu-oye deru ndu ali iya ye; nwokwata nodu akwa okwata.

Unube ndu Elamu; unu gbalihu lwa ogu! Unube ndu Midiya; unu no-pee ndu ohogu unu mgburugburu! L'ude ono, ephe meru; ndiphe tsua ono g'o ha be Chileke buchiakwaru. ³ Noo g'o gude ogwehu mu l'ophu nodu emekota mu ehuka; ehu nodu aphukota mu uphu. Mu dwepho ge nwanyi, ime eme. Anuma, mu numaru iya mee mu; mu kporu kulakula. Ahuma, mu humaru iya nmakota mu ehu jijijiji. ⁴ Meji nodu aku mu pheripheri; ndzu-agugu mee mu; ehu nodu anma mu anmanma. Nchi-ejihu, shi aduje mu ree shi byawaru bya aburu iphe, anyi mu ishi edzu.

⁵ Ephe gweshia nri; bya atogbochaa utute-ukpo; bya awata eri nri; angu iphe, aangugungu. A nonyaepho; o buru: “Unu zelihi unube ndu-ishi ojogu! Unu taa manu le ngwogu unu!”

⁶ Waa iphe, Nnajiuphu pfuru mu baa. “Je je edobe onye-nche, a-nodu elefu enya! G'onye ono pfujekwa iphe, o humaru! ⁷ O -huma ugbo-inya; me ikpoto ndu agba l'inya; me ndu agba nkapfu-igara; ozoo ndu agba inya-kamelu; g'o rukota onwiya; mbu rukota onwiya okpobe arukota.”

⁸ Noo ya; onye-nche ono chia mkpu su: Onye nwe mu nu; mboku-mboku be mu anoduje l'oniyeli-a eche nche. Mbu l'enyashi mboku-mboku be mu anoduje nche l'eka a suru ge mu nodu. ⁹ Lekpodapho; o nweru onye no l'ugbo-inya; me ikpoto ndu agba l'inya etso iya. O nodu epfu su: “O daakwaru! Mkpukpu Babilonu daakwaru! Ozo bu l'iphe, bu agwa mkpukpu ono l'ophu, bu iphe, bu agwa nkephe be e chikotawaru pyaapya; o rwukota ali.”

¹⁰ Sù-a; unubẹ ndibe mu; unubẹ ndu e gweru uji l'oma ẹka eechichajẹ balị; iphe, mu epfuru unu bukwa iphe, mu numaru l'onu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; l'onu Chileke ke ndu Ízurelu.

Ozi, Chileke ziru l'ẹhu ndu Edomu

¹¹ Wakwa ozi, Chileke ziru le k'ẹhu Duma.

O nwekwaru onye gbẹ l'alì Siye eku mu oku sù: “Onye-nche; ?abalì jeberu ijebe-agma? Onye-nche; ?enyashi jeberu ijebe-agma?”

¹² Onye-nche yee onu sù: “Nchi abohuakwa; bya ejihuẹkwapho. O -buru l'unu akpata ishi; unu kpata ishi. Unu lwadupho azu ozobaa.”

Ozi, Chileke ziru l'ẹhu ndu Arabu

¹³ Waa ozi, Chileke ziru le k'ẹhu ndu Arabu.

Sù-a; unubẹ ndu ije, shi l'alì ndu Dedanu; unu je je adoru l'oswa ndu Arabu. ¹⁴ Unu kutakwa mini, unu a-nu ndu mini agu; unubẹ ndu ophu bu l'alì Tema! Unu wotakwa nri bya anu ndu agha phurii! ¹⁵ Ndu ono be bu ndu gbalaru ogu-echi; mbu ndu a miliru mma; ephe nahu gbalaa. Ndu e setaru apfu ke kikiki g'a gbaa. Ephe shi l'eka ogu ekpo oku ono nahu gbalaa.

¹⁶ Wakwa iphe, Nnajiuphu pfuru mu baa: “Aaguakwaru ndu Keda apha ogu g'onye e butaru ozi, o-nodu eje. O kwa apha lanu be o phoduru; iphe, bukpo ubvu, aakwabeje ndu Keda a-bvukota. ¹⁷ Nwa ndu a-phodu nu l'ime ndu agbaje apfu; mbu ndu ike du l'unwu Keda ta abaedu ishi; kele o kwa Chipfu pfuru iya; mbu Chileke ke ndu Ízurelu.”

22

Ozi, Chileke ezi l'ẹhu ndu Jierusalemu

¹ Owaa bu ozi, Chileke ezi ndu bu le Nsuda Ophulenyà ono.

Sù-a; ?bu gunu eme ngu nta-a, meru g'o gude; ndibe ngu tuko wufu wuba l'oma mkpotsu ulo; ² mbu gube mkpukpu ono, bu iphe, jiru iya nu bu etsu utsu. Gube mkpukpu, agba gharagharagbara bya eme rigbarigba.

Ndibe ngu, e gburu egbugbu ta abukwa ogu-echi be e gude gbua phe. Ophu o bukwa l'egu ogu be ephe no nwuhu. ³ Ndu-ishi ngu g'ephe ha tukowaru ye okpa l'oso gbalaa. A kpuru phe le ndzu; ophu e gudedu apfu. Iphe, bukpo unubẹ ndu e guderu be a tukotaru mkporo tugbabe atugbabe; l'unubẹ ndu gbalaru teke ndu ohogu unu nokwaduro enya. ⁴ Noo g'o gude mu sù: Unu wofu mu ro enya. Mbu-a; unu haa mu ge mu kwaa ekwa kwaghee ya akwaghe. G'e b'ejekwa mu egbogbo l'eka o bu ndibe mu be eeme omeliwe ono. ⁵ Kele Nnajiuphu, bu Chipfu; mbu Okalibe-Kakota-Ike be meakwaru eswe mboku ono; o buru mboku, utsu daru; a zo iphe pyaapya. Ndu rwuta onyemonye le Nsuda Ophulenyà ono. Eswe mboku ono be ee-nwukposhi igbulu; l'a nodu araku eze ubvu g'o gbaa mkpu.

⁶ Ndu Elamu byakwa bya achita ekpa apfu phe jeshia ogu; bya achita ndu gude ugbo-inya alwuru phe ogu; me ndu gude inya eje ogu gude jeshia. Ndu Kiru bya ekpuhaa iphe-mgbobuta phe woru ghebe onu. ⁷ Nsuda unu ophu kachaa ree bu iphe, jiru iya nu bu ugbo-inya. E woru ndu gude inya eje ogu yechaa g'ephe che onu-abata mkpukpu nche. ⁸ Oo ya bu l'iphe, gbobutaru ali Jiuda be a nashichawaru iya.

O be mboku ono; unu leaha enya ngwogu ono, kuru l'ibe eze, e meru l'oshi sida, shi l'oswa, du l'ubvu ubvu Lebanonu. ⁹ Unu humawaru le mkpukpu Dévidi gbaru oru l'eka du igwerigwe. Unu kukoo mini, du l'okpuru mkpozeta sukaa ya. ¹⁰ Unu bya agua ulo, dugbaa le Jierusalemu ogu; bya aharu phe tsukposhia gude mekwaa agbarike igbulu Jierusalemu. ¹¹ Unu bya atua okpuru le mgbaka igbulu labo ono ge

mini shi l'akahụ okpuru ono wụbata iya dọru. Ophu unu agbapfuduru onye bụ iya tūru okpuru ono atūtu; mbụ ophu unu akpakpodarunu onye ono ishi; mbụ onye ono, bụ iya chīru idzu l'owa-a g'oo-dụ teke dūhakpowaro ęnya ęnya kpọ.

¹² Tọbudu iya bụ; o be mbọku ono; Nnajiuphu; mbụ Chipfu, bụ Okalibe-Kakọta-Ike bya ekua unu sụ g'unu bya araa ękwa gụa aphụ; g'unu kpūshia ishi; chīta uwe-aphụ yee. ¹³ Ole o bụ; leanarọ ęnya! Ehu atsole-a unu! Unu nọdu emele-a ęmereme; egbushi eswi; egbushi atūru; atashi anụ; angūshi mee! Unu -gbeshi unu asụ: "Unu g'anyi rikwaa nri ngūa mee! ?O kwarọ: o -be echele; anyi anwūhu-a?"

¹⁴ Ole Chipfu, bụ Okalibe-Kakọta-Ike mekpọoru owa-a; mu maru; mu gude nchị mu nūma iya; mbụ l'ọ sūru-a: "iphe-ęji-a, unu eme-a bę a ta abyakwa asachafū asachafū jasū g'unu a-nọ-beru. Noo iphe, oopfū; mbụ Nnajiuphu ono, bụ Chipfu; bya abūru Okalibe-Kakọta-Ike."

Aalọ Shebuna ęka lę nchị

¹⁵ Waa iphe, Nnajiuphu epfu; mbụ Chipfu ono, bụ Okalibe-Kakọta-Ike. O sūru-a: "Tugbua je asū onye-ozī ono, mbụ Shebuna, bụ iya bę unuphu ibe eze dū l'ęka; je asū iya: ¹⁶ ?Bū gunu bę iime l'ęka-a? Teme ?bū onye harū ngu g'ī bya anọdu tūa ilu, ee-li ngu? I bya anọdu atū ilu ngu l'ephekerephe; egbubashi ęka ii-nọduje tūta unme l'ime agbara mkpuma. ¹⁷ Lenu! Chipfu abyaakwa ngu azū gburumu pfuurii; tūhakpọephe etupha; mbụ gube onye ono, bụ oke-dū-ike ono. ¹⁸ Oo-wee ngu kperekpere gę bọlu je eworu ngu chie l'oha, kwata ha okpobe oša. O būru l'ęka ono bę ii-nọdu nwūhu. Teme o būru l'ęka ono bę ęguru ugbo-inya ngu ono a-kwashi; mbụ gube onye ono, bụ iphe, e gude achī ọlo nnaji ngu ochi ono! ¹⁹ Chipfu a-nashi ngu okwa ngu; chīfu ngu l'ęka i nọ eje ozi.

²⁰ "O -be mbọku ono bę mu e-ku onye ejeru mu ozi, bụ Elyakimu nwa Hilikaya. ²¹ Mu achīta uwe kpowula-kpowula ngu woru yee ya; chīta akpọ, iikebutaję uwe woru mee ya mgburugburu; woru ike, shi dū ngu nū nū iya. O būru iya a-būru nna ndu bu lę Jierusalem; mę ndu onu-ọlo Jiuda. ²² O būru iya bę mu e-ye igodo onu-ọlo Dévidi l'ęka; o -gūhaa ọzo ghebe onu; o tọ dudu onye byaru agu-chi iya nū. Teke o gū-chikwanuru ọzo; o tọ dudu onye byaru aguha iya nū. ²³ Mu e-me iya g'ọ nguru anguru gę nggu, a kpọberu kpọ-mia akpọ-mi. Ee-gude iswi ęhu iya kwabę ndibe nna iya ubvū.

²⁴ "Iphemiphe, bukpo iphe, e gude akwabę ndibe nna iya ubvū bę aa-tuko nyabekota iya l'olu; mbụ ndu ephe l'iya bụ abubu; mę unwu, ephe nwutaru anwuta; ngwa ọlo l'ophu, bụ ndu ophu ęnya lwarū l'ibe phe; e -shikpọo l'ochi jasū l'ipoti."

²⁵ Chipfu, bụ Okalibe-Kakọta-Ike sūru-a: "Lę mbọku ono bę nggu ono, e shi kpọbe kpọ-mia akpọ-mi ono a-kpofu daa. Ngwa-ọlo ono, e shi kobegbaa ya ono abūru gwoo l'alị. Nokwa olu Chipfu."

23

Ozi, Chileke ezi ndu mkpukpu Taya

¹ Waa ozi, Chileke ziru lę k'ęhu mkpukpu Taya.

Unu kwashia ęnya-mini; unubę ugbo-mini kę mkpukpu Tashishi; kęle mkpukpu Taya bę e mebyishiwaru. Nta-a ta aduedu ọlo, dū iya nū. Ophu o duedu odu ugbo-mini, dū iya nū. O būru ęka e shiro bya emee g'ephe maru bụ l'alị Sayipuros. ² Unu dakwaa gbęę unubę ndu bukube eze-ęnyimu; mekpoo unubę ndu agba ngho, bụ ndu shi lę mkpukpu Sayidonu. Ndu unu ziru ozi daakwaru eze-ęnyimu jeshia ęka unu ziru phe. ³ Ephe dawarū ęnyimu olemole. Iphe unu shi egudeje akpa okpoga bụ witi, a koru l'aguga ęnyimu Shihọ; mbụ witi ophu a kpatarū l'aguga ęnyimu Nayilū. Mkpukpu unu shi ęgube ono būru ęka ohamoha azukota aswa.

⁴ G'iphere buru ke gube mkpukpu Sayidonu; mbu gubedua, bu onye ike du, bu l'eze-enyimu; kele eze-enyimu yewaru onu su l'ime teke emeswekwaa ya; ophu ya nwujekwaru nwa. Ophu ya ehejekwaru nwa nwoke; ophu ya emetsejekwaru nwa nwanyi.

⁵ Ndu Ijiputu -numaepfo iphe, meru le Taya be oo-gburwashị phe ehu shii.

⁶ Unube ndu bukube eze-enyimu; unu daghakwaa eze-enyimu la l'azu iya ke Tashishi! Unu rakwaa ekwa rashia ya ike! ⁷ ?Bu mkpukpu-a be unu shi anoduje eme emereme-a? Mbu akahu mkpukpu ndiche ono; onye okpa iya ephenebo dutaru je eka du enya; o je eburu buru onye byaru abyabya. ⁸ ?Bu onye kabę chiaru Taya ejo idzu owa? Mbu mkpukpu ono, ekpubeje ndu ozo okpu-eze ono; mkpukpu, ndu agba oke-ngho l'ime iya bukota ndu-ishi ndu-ishi; ndu buepfo l'ephe agba ngho buru ndu mgboko l'ophu akwabe ubvu. ⁹ O kwa onye chiru iya dobe g'o du nno bu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; g'o gude mee g'eku-onwonye k'iphe, bukpo ndu nweru akpabiri kpua epho l'ali; l'ookuzetakwapho iphe, bukpo ndu aakwabe ubvu le mgboko l'ophu.

¹⁰ Unu gbawaro ali unu ophorokpo g'eka enyimu Nayilu byaru utso; unube ndu Tashishi! O to duedu onye no-chikwaduru unu uzo. ¹¹ Chipfu machiwaru eka maberu eze-enyimu; bya emee g'ali-eze ndu mgboko nmakota jijijiji. O twaru ekemu su l'owa-a iphe, ee-me ndu Kėnanu; g'a tuko iphe, bukpo eka e meru; o nguru anguru, du iya nu mebyishikota. ¹² O pfuru su: "Unu tee meekwa emereme; unube ndu Sayidonu, bu unube ndu ophu e gweru uji nta! Unu gbalihunu daghata azu iya ophuu jeshia ali Sayipuros. Unu -jerwukponu eka ono be unu ta abyakpokwanu atuta unme obu."

¹³ Unu lekpodapho enya l'ali ndu Babilonu; mbu ndu ono, adudu iphe, a guberu phe nta-a ono! Ndu Asiriya mewaru iya; o buru eka unwu anu, shi l'echiegu abyaje adoru. Ephe tsoru iya ogu; bya eworu ulo, a kpushiru ike, du iya nu g'o ha tsukoshia; mee ya; o buru ochobu.

¹⁴ Unu raa ekwa rashia ya ike; unube ugbo-mini ke mkpukpu Tashishi; kele mkpukpu, unu shi dakobe be e mebyishiwaru!

¹⁵ O -rwua teke ono be aa-zoha mkpukpu Taya no ukporo apha eto l'apha iri, bu iya bu iphe, eze anoje l'okwa eze iya. Ukporo apha eto l'apha iri ono -bvuepho l'owaru ndu Taya g'ebvu ono, ndu agba ukpara aguje ono, suru:

¹⁶ "Wota ogumogu tsoru oma
mkpukpu ghaphechaa;
gube nwanyi-ukpara,
a zoharu azoha!

Kpo ogumogu obu
rengurengu;
gua ikpoto ebvu guru
ye iya;
k'ophu aa-nyata ngu
ozobakwa."

¹⁷ Le-a; ukporo apha eto l'apha iri ono -bvuepho be Chipfu a-bya emee ndu Taya enweru iphe ozo. Ephe alaphu azu l'iphe ono, shi kwowaru phe ehu ono, bu iya bu agba ukpara. O buru ndu ephe l'iya a-nodu eme iya bu ali-eze ndiphe l'ophu. ¹⁸ Ole urwu, oo-rita; me ugwo, aa-pfu iya a-bukotaru iphe, ee-doheru Chipfu. O too dobedu iya l'oba; ophu o dudu eka ochikobe iya. Urwu, o ritaru aburu ndu aa-nuje iya bu ndu no ndzu no-doru Chipfu; ge ndu ono nweru nri nweru okpobe uwe; nweru iya k'etsutsu iya.

24

Aphụ, Chipfu a-nụ ndiphe l'ophu

¹ Lekwa! Chipfu abyakwa eme g'eliphe l'ophu dabyiru iphoro. Mbụ mee ya g'ọ bụru ochobu. Oo-mebyishi iphu iya chikashia ndu bu iya nụ. ² Ọ bụru g'e meru onye bụ g'ee-me onye! G'e meru ndu-uke bụ g'ee-me nemadzu mmanụ. G'e meru nnajị bụ g'ee-me ohu. G'e meru ne nwe ụlo bụ g'ee-me nwamgboko, ejeru iya ozi. G'e meru onye ere erere bụ g'ee-me onye azụ azuzu. G'e meru onye jeru ejita ụgwo bụ g'ee-me onye jieru ụgwo. G'e meru onye jeru ejita ụgwo oke ntụkwase bụ g'ee-me onye ejie oke ntụkwase. ³ Eliphe l'ophu bẹ ee-me g'ọ dabyikotakporu iphoro; mbụ mebyishikotakpoo ya g'ọ ha. Ọ kwa Chipfu pfuru opfu-a l'onwiya.

⁴ Eliphe l'ophu agbanwushihu agbanwushihu anwụ lwaalwaa anwulwashihu. Mgboko l'ophu nọdu atahụ atahụ anwukwapho lwaa. Iphe, bụ ndu eekutse l'eliphe nọdu atahukotakwapho atahụ. ⁵ Ọ kwa ndu nọ lẹ mgboko pharwuru mgboko; kele ephe jikaru eme iphe, ekemu pfuru; bya agbanwee iphe, a sụru g'e meje; bya emebyia ogbandzu ojeje onoya. ⁶ Noo g'ọ gude onu, Chileke tūru nọdu ere phuruphuru lẹ mgboko. Ọ bụru ndu bu iya nụ e-vuta onwu iya. Ọo ya bụ lẹ ndu bu lẹ mgboko bẹ e kepyashikotawaru. Ophu nwa ndu ophu phoduru nụ abaedu ishi. ⁷ Mee ọphúú tashihuru. Vayinu ata mee nwukota lwaa. Iphe, bụ ndu eme rigbarigba tsuahaa pfupfufu.

⁸ Eguru ọda nkwa ono, ephe akụ ono bụru bugemu. Wọwoowoo, ndu angusweshi onwophe iphu atụ bụru sūtukumu. Ogumogu ono, shi atso ikpoki ono daa nyonyoronyo. ⁹ Ophu ephe abujeeduru; ephe -nọdu angụ mee; ephe agụ ebvu-mee eye iya. Mee, atsụ atsutsu nọdu atsowa ndu angụ iya nụ ilu. ¹⁰ Mkpukpu ọla-l'iswi ono dabyiwaru ophorokpo. Ụlo onyemonye bẹ a gụ-chishichaaru agụ-chishi g'ọ tọ dū onye a-bahụ iya nụ. ¹¹ Ephe wushiru lẹ gbororo ara g'a nụ phe mee g'ephe ngua. Ehu-utso l'ophu tuko gbahukota ochii. Ophu ete eswa aduedu l'eliphe mgburugburu. ¹² A haa mkpukpu ono; ọ bụru ikpozu. E woru oguzo, e shi yee ya gbua pyaapya. ¹³ Noo g'ọo-dū l'eliphe l'ophu bụ ono. Nokwapho g'ọo-duru ohamoha. Ọo-dū g'eka a nmaru oshi olivu yigayiga; ọzo gẹ nwantukantuka akpuru vayinu, phoduru l'eka a woru vayinu.

¹⁴ Ephe e-mechaa wolia olu tūa ụzu; mbụ tūa ụzu ehu-utso. Ephe eshiro l'uzo enyanwu-adada tūta onu gẹ Chipfu paberu eka. ¹⁵ Ọo ya bụ gẹ ndu nọ l'uzo enyanwu-awawa jaa Chipfu ajaja. Gẹ ndu bukube eze-enyimu tukwaapho Chipfu ono, bụ Chileke ke ndu Ízurelụ epha! ¹⁶ Anyi nọdu anuro ebvu, a -gbẹ l'eka igwe beru alị beru agụ, asuje: "G'ajaja bụru k'onye ono, pfuberekoto ono!"

Mbedua sukwanu: "Mu wufuakwaru! Mu wufuakwaru! Nshio kwa mu nshio! Ndu oderu-oye edeakwaru amadu eye! Ephe gudeakwa eregede ederu amadu eye!" ¹⁷ Nggiri; yee nsukutu; mekpoo igbudu tukokwaru kwaberu unube unwueliphe! ¹⁸ Onye nūmaru ukporo nggiri -gbalaaha l'o je adalahu lẹ nsukutu. Onye -shikwanu lẹ nsukutu nyifuta; igbudu atupyabe iya. Uzo-mini uzo-mini, nọkota l'igwe ghekotawaru onu. Okpa-ulo mgboko l'ophu nọdu angakota anganga. ¹⁹ Mgboko l'ophu gbawashihuwaru agbawashihu. Mbụ lẹ mgboko gbajahawaru ebo. Mgboko aphuwaa kpakpakpa aphushi iya ike. ²⁰ Mgboko l'ophu angaakwaa phuphupu g'onye mee l'atsụ. Ọotu kpekengu kpekengu g'ulo, bvuru l'eka oke pherephere ezi. Mbụ l'ejo-iphe, o meshiru bẹ ikpe iya nmaru iya nmashia ya ike; k'ophu bụ l'ọo-da darwua alị; ophu ogbalihubaedu.

²¹ O -rwua mboku ono bẹ Chipfu a-hụ ndu nọ l'ephekerephe ahuhù k'iphe-eji, ephe nọ l'eka dū ephekerephe mee; hūkwapho ndu eze, nọ l'eliphe ahuhù kwapho. ²² Eerwukobe phe l'eka lanu g'onye rwukoberu ndu mkporo l'oka-mkporo. L'a tūchia

phẹ l'ọka-mkpọro ọbu parụ haa. A -noephọ ujiku olemole l'e je ahùà phẹ ahùhù.
²³ Noo teke iphere a-dụ ọnwá; l'e meru ujikputeru nù ẹnyanwu. Noo kele Chipfu, bụ
 Ọkalibe-Kakọta-Ike a-buru eze l'eli úbvù Zayọnu yẹfua lẹ Jierúsalem. O je l'egoshi
 ndu bụ ọgerenya mkpụkpu ọdu-biribiri iya.

25

Etu Chipfu ẹpha

¹ Gube Chipfu;
 ọ bụ ngu bụ Chileke mu.
 Mu a-ọdu ekutse ngu;
 eku ẹpha ngu gude aja
 ngu ajaja.
 Noo kele i mewaru iphe,
 dụ biribiri.
 Ịpfushije ike l'iphe,
 ị chiru idzu iya e -shi
 teke ndiche;
² kele i mewaru mkpụkpu;
 ọ buru ikpọzu;
 mbụ mee mkpụkpu,
 a kpụ-pheru igbulọ
 mgburugburu;
 ọ buru ọla-l'iswi.
 Ẹka ndu ọhozo kpuru;
 ọ nguru anguru bẹ i mewaru;
 ọ buru ẹka mkpụkpu
 aduedu;
 ọphu a byadu emezibaa
 ya jasụ l'ojejoje.
³ Noo g'ọ gude ọha ike dụ je
 a-ọdu akwabẹ ngu
 ùbvù.
 Ndu mkpụkpu ono,
 ndu bu iya nù bụ ndu
 ewebushi akurepho ono
 a-tụko wata ngu eyeru
 nsọ.
⁴ Ọ kwa ngu shikpọo eshinu
 buru onye ndu adudu
 g'ọ dụ phẹ anọduje l'ẹka
 ezeru ndzụ.
 Mbụ l'ị bụ onye abujeeru;
 iphe -ọdu atsụ nemadzụ
 l'ẹhu l'ọ gbaba ngu l'ime
 je anọdu zeeru ndzụ.
 Ọ buru ngu bẹ aagbabajẹ
 l'ime je anonyabe mẹ
 oke pherephere ọdu ezi;
 mbụ l'ọo ngu bụ ìbvù
 onye okpomọku ekpo;
 kele mkpawere ndu

ewebushi akurepho
 dụ g'ẹka oke
 pherephere eme g'o
 nwutsua igbulọ;
⁵ bya adukwapho
 g'okpomọku, ekpo l'alị,
 mini adudu.

Ọ bụ ngu emeje gẹ ndu
 ọhozo,
 atụ kwokwokwo dobe
 ọnu doo.

Ọo g'ibvù, shi l'urwukpu
 atuzetaję okpomọku-a
 bụ g'iibyanije erwu
 úbvù ndu ewebushi
 akurepho.

Nri ọbo-iphe, Chipfu e-shiru ndibe iya

⁶ Ọo l'eli úbvù-a bę Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike a-nọdu kua ndiphe l'ophu oku iphe-eriri, tsuru ẹba; gaaru phę męe ndiche; mbụ shiaru phę anụ, bụ anụ, ụmi jiru ejiji; yęe męe, doru ẹrwu. ⁷ Ọzo bụ l'ọo l'eli úbvù-a bę ọo-nọdu mebyishia phulaphula ẹkwa ono, e gude phukputechaa ọhamoha ono; mbụ ukpo ono, e gude phụ-chia ọha l'ophu onoya. ⁸ L'ọ mebyia ọnwu lwua ya ree jasụ l'ojejeje. Mbụ lę Nnajiuphu, bụ Chipfu l'e-hushi onyemonye ęnya-mini l'ęnya. Iphe-iphere ono, e shi eme ndibe iya ono bę oo-me g'ọ bvukota l'eliphe mgburugburu; kele ọo iphe ono bę Chipfu pfuru.

⁹ O -rwua mbọku ono bę ẹphe a-sụ: “Lenu! Ọ kpọkwaa Chileke anyi baa. Anyi kpọru obu yeru iya; ọ dzọo anyi. Onye-a bụ Chipfu; anyi kpọru obu yeru iya. G'ẹhu tsọo anyi! G'anyi teje ẹswa l'ọ dzọru anyi!”

Aphụ, Chipfu a-nụ ndu Mówabu

¹⁰ Kele ẹka Chipfu a-dụkwa l'eli úbvù-a. Mbụ lę ndu Mówabu bę aa-zọ tọlitoli l'ibe phę ẹgube ono, aazoje ẹswa ekperema pyakapyaka l'ikpọzu ono. ¹¹ Ẹphe a-chiru ẹka labọ tũkaa g'onye ebvu mini, tũkaru ẹka l'eli mini ebvu mini onoya. Teme l'ọ bya emee g'eku onwophe ono lwa phę alị; g'ẹphe amahabe ẹrengete iya. ¹² Ọo-byazeta phengarangu igbulọ ono, unu kpuru; ọ nguru anguru ono. Oo-me iya l'ọodukpoo mkpulalị ọkpobe adudu; mbụ l'oo-wozetakpọ ya alị ọkpobe ewozeta; mbụ worwua ya alị gędegede kpọ.

26

Ebvu Ajaja

¹ O -rwua mbọku ono; waa ebvu,
 aa-gụ l'alị ndu Jiuda baa:

“Anyi nweru mkpukpu,
 shihuru ike.
 Ọ bụru ndzọta bę Chileke
 gude kpụ-pee ya
 mgburugburu g'igbulọ.”

² Unu gụhaa ụzo mkpukpu
 ono ghebe ọnu;
 k'ophu ọha ono,
 pfuberekoto ono,
 bụ ndu apfushije ike l'iphe,

- ẹphe pfuru ono abahu.
³ Ii-kebe iya l'oma; mbụ onye ono,
 uche iya dụ l'eka ị nọ;
 opfu l'ọ kpọru obu yeru
 ngu ono.
⁴ Unu kpọru obu yeru Chipfu
 jasụ ịe tuutuutuu ịe mịimiimii;
 keke Nnajioha,
 bu Chipfu bu oke agbara
 mkpuma ojejoje.
⁵ Ndu woliru onwophe eli
 be o kuzetaru;
 bya emee ge mkpukpu, a kpuru;
 o ha ephekerephe
 ephekerephe lwazetakpo
 mkpulali;
 mbụ l'ọ gweru iya
 pyakapyaka jasụ o rwua ali;
 o woru iya gwọo
 l'urwuku.
⁶ E gude okpa azo iya tolitoli;
 mbụ okpa ndu e shi
 emekpa ehu;
 mbụ ntụ-okpa ndu adudu
 g'ọ dụ phe.
⁷ Uzo, ndu pfuberekoto
 eshi pfuru nhamunha.
 Su-a; gube onye obu guru
 iphoro;
 o ngu meru uzo ndu
 pfuberekoto;
 o nodu akwo teretere.
⁸ Gube Chipfu;
 anyi nokpoephe eme iphe,
 ekemu ngu pfuru;
 gude nno daa gbẹe
 ngaberu ngu.
 Epha ngu;
 yee engiringa ngu bu iphe,
 aduje anyi ree l'obu.
⁹ Oghoroko ngu aduje mu
 l'enyashi.
 O -be l'utsu l'ọ dukwa mu pho
 g'asụ ịe mu humaru
 ngu.
 Teke i kpeerupho
 unwu-eliphe ikpe;
 ndu bu iya nu amaru iphe,
 bu apfubekoto.
¹⁰ Ndu ejo-iphe abujeru;
 e -mechakporu phe

eze-iphe-oma;
 ẹphe ta anwutadu iphe,
 bu apfubekoto.

Ẹphe -nɔdunchakponu l'ali
 ndu obu phe guru iphóró;
 ẹphe emele-a iphe,
 bu iphe, apfuduru-oto.

Ẹphe ta akpadu ishi kele
 Chipfu paru ẹka.

11 Gube Chipfu;
 i paliwaru ẹka ephekerephe;
 obenu l'ẹphe ta ahumaduru
 iya.

G'ẹphe humanu g'opfu-ẹhu
 ndibe ngu aphu-beru
 ngu l'ẹhu;
 g'iphere adu phe!

G'oku, duru ndu ohogu ngu
 tsupyashikwaa phe!

12 Gube Chipfu;
 o bu ngu e-me ge nchi
 du anyi doo.

Iphe, bukpo iphemiphe,
 anyi meru bukota ngu
 be meru iya nu anyi.

13 Gube Chipfu, bu Chileke anyi;
 ndu bu nnajiuphu ozo,
 abudu gubedua shiakwa
 buru nnajiuphu anyi.

Obenu l'oo gubedua kpoloko
 be anyi akwabe ubvu.

14 Ndu k'ono nwuhwakwaru;
 ẹphe ta anokwa ndzu.

Ndu maa, lashiwaru nu;
 ta alwajeekwa azu.

I huru phe ahuhu; mee phe;
 ẹphe buru ola-l'iswi;
 bya emee phe g'a ta
 nyatajeh phe anyata ophu.

15 I mewaru ndu ndu-anyi;
 ẹphe ka igwerigwe;
 gube Chipfu.

I mewaru ndu ndu-anyi;
 ẹphe ka igwerigwe.

I shi egube ono mee
 onwongu;
 a kwabeahaa ngu ubvu;
 gube onye kporibecharu
 oke ali ono l'ophu.

16 Mbua-a Chipfu;
 o kwa ngu be ẹphe

gbapfutaru teke iphe atsu
p̄h̄e l'̄ehu.

Teke ìh̄h̄u p̄h̄e ah̄h̄h̄u b̄e ẹp̄he
t̄uk̄oru wata ngu araku.

¹⁷ Ọo ḡe nwanyi, d̄u ime;
ime n̄odu emewaa iya;
an̄oduje asw̄ik̄poshi onwiya;
echi mkpu l'oome iya ẹhuka-a;
noo g'anyi shi d̄u n̄odu
ngu l'ip̄hu; ḡube Chipfu.

¹⁸ Anyi shi d̄u ime;
anyi n̄odu asw̄ik̄poshi
onwanyi l'ẹka oome
anyi ẹhuka.

E mechaa; ọ d̄u g'anyi nwuru
ph̄ereph̄ere;
mb̄u l'anyi ta ad̄udu ike
dz̄ota un̄wu-elip̄he;
ophu ndu buchiru mgboko
adaduru.

¹⁹ S̄u-a; ndibe ngu,
nw̄uhuru anw̄uhu
e-mechakwaa n̄odu
ndz̄u ọzo.

Ogw̄ehu p̄h̄e e-teta gbalihu.
Unub̄e ndu bu l'ime urwuku;
unu gbalihu rwua okwe
ẹhu-utso.

Iji, akwaru unu d̄uk̄wa g'iji,
akwa l̄e nchi-ab̄oh̄u.

Mgboko e-mechakwaa
ch̄ifutagbua ndu shi
nw̄uhuhawa n̄u,
d̄u iya l'ime.

Adzo ndu Ízurelu ndzu

²⁰ Ndu mu; unu t̄uḡbua bah̄u l'ulo unu je aḡu-chia onwunu ọzo! Unu domia onwunu nwansh̄i; jas̄u oke ẹhu-eghu iya adazeta; ²¹ k̄ele-a; unu lenu! Chipfu shiakwa ẹka o bu eje afuta; g'ọ bya ah̄u ndip̄he ah̄h̄h̄u k'ip̄he-ẹji, ẹp̄he meru. Mgboko l'ophu e-kpofutak̄ota ndu e gburu l'ime iya; ophu oodomīedu ndu a n̄o iya l'ime ph̄ushia.

27

¹ O -rwua mb̄oku ono b̄e Chipfu e-gude ogu-echi, aha gengugengu. Ogu-echi, par̄u ẹka bya ad̄u ike b̄e oo-gude h̄u ẹjo-oke-agiyi ono ah̄h̄h̄u; mb̄u ọkp̄u-wuruwuru ono, b̄u agw̄o; ẹjo-oke-agiyi ono, b̄u iya b̄u nw̄oswi ngḡegeringge agw̄o ono; mb̄u l'ẹjo an̄u, bugbaa l̄e mini b̄e ọo-ph̄ushichaa t̄eterii.

² O -rwua mb̄oku ono b̄e Chipfu e-p̄fu s̄u: “Unu ḡu ebvu n̄u op̄fu-vaȳinu ono, eye mebyi nt̄umatu ono. ³ Ọ kwa m̄ube Chipfu eleta iya ẹnya. Mu agba iya mini mkp̄urumkpuru. Mu n̄odu eche iya nche eswe l'enyashi; g'ọ t̄o d̄u onye e-mebyi iya n̄u. ⁴ Ẹhu te eghujekwa mu eghu. Ọ -b̄ukwanuru l'e woru obvu obvu ȳe mkp̄o

mkpọ tọ-chishia mu ọzo; mu azọo ya ọkpa ghata mę a -nọdu l'iphu ọgu; chiru phę ye l'ọku g'ọku kee. ⁵ Ọdumeka; g'ẹphe gbapfutaęle mu-a bya anọdu mu l'ęka zee ndzu. G'ẹphe byalę-a gę mu l'ẹphe doshia; g'opfu ta aduheru mu l'ẹphe."

⁶ E -mechaa l'uzo iphu; bę oshilọkpa Jiékpọ e-mechaa gbaa ọgbarabvu. Mbụ lę ndu Ízurelu e-mechaa tųa ige; phọo ishi; mịa amimi gude mebyi mị-jia mgboko l'ophu.

⁷ Mbụ-a; iphe, Chipfu chiru iya; ?ọ hakpọwanu g'ọphu o chiru ndu chiru iya iphe? ?E gbubekpọwaru iya nų g'e gburu ndu gburu iya nų? ⁸ Iphe, o gude baaru iya mba bu l'ọ haru; e tsoo ya ọgu kpua ya lę ndzu; mbụ ọ buru ejo pherephere, shi l'uzo ẹnyanwu-awawa bę o gude bya agụ-lia ya. ⁹ Wakwa g'ee-gude byachia ikpe, nmaru oshilọkpa Jiékpọ baa; tẹme ọ bukwaru iya phọ a-buru mebyi, ọ mịru, bu iya bu l'ee-huchafu iphe-ęji iya: Teke oo-gwe mkpuma ęnya agwa iya rwukuru-rwukuru g'onye egwe ndzú. Itso Ashera taa duedu; ọphu ęnya ęka aakpoje unwu-isensu ọku aduedu ọphu apfukwaduru nų.

¹⁰ Noo kele mkpukpu, a kpushiru ike dabyiwaru iphoro. Ọ buru ochobu ęgu mbukọbe; buru ęka a gbadoru g'echięgu, adudu onye bu iya nų. Ọ buru ęka ono bę aanọduje eche eswi; bya aburu ęka aadọbeje iya; ọ nọdu ata ękali-oshi, du iya nų l'ọoburu ęchachi. ¹¹ Teke ękali iya ono kpọhuru nkų l'eegbushia ya. Unwanyi abya evuta iya jeye l'ọku; kele ndu-a bu ndu enwedu egomunggo. Ọ buru iphe ono meru g'o gude ọphu imemini phę adudu onye meru phę nų; mbụ ọphu ọ dudu iphe-oma, oo-meru phę mę ililekpọo.

¹² O -rwua mbọku ono bę Chipfu e-shiępho l'ọnu ęnyimu Yufurétisu tutukoo ndibe iya g'onye atutushi ęswa l'ereshi; gbiriri jasų lę nggele Ijiputu. Mbụ l'unubę ndu Ízurelu bę aa-nọdu atutukọbe nanunanu. ¹³ Mbọku ono bę ee-gbu eze opu. Ndu ono, nọ l'alị ndu Asiriya ala l'iswi ono; mę ndu ọphu a kpuru lę ndzu laa alị ndu Ijiputu; a-tuko lwakọbe bya abaaharu Chipfu eja l'ubvú, du nsọ ono, nọ lę Jierúsalemu onoya.

28

Aphụ atsọru ndu Ifuremu

¹ Nshio mkpukpu Samériya, bu okpu-eze ono, ndu Ifuremu gude eku onwophe ono; gude iya angughajeru mę ęka ono! Nshio ęguru okoko ono, anwawa anwanwa ono; mbụ okoko, bu iya bu ęguru iya; bya aburu ogbunwịnwii ya ono, a tų-koberu l'ishi nsuda, emehuje iphe ono! Nshio mkpukpu ono, ẹphe egudeje eku onwophe; mbụ ndu mę kwatsuru ono! ² Lenu; Nnajiuphu nwekwaru onye ọkpehu du shii; tẹme o shihu ike. Ọo-gbalikpọe ya phọ byia l'alị kę gbaa; g'ęka a tųru akamini; g'ęka oke pherephere mebyishiru iphe; g'ęka igwe ezi pherephere; edze oke mini, asọ gborogboro. ³ Okpu-eze ono, ndu Ifuremu gude eku onwophe ono; gude iya angughajeru mę ęka ono bę ee-gude ọkpa tee pyakapyaka. ⁴ Okoko ono, anwawa anwanwa ono; mbụ okoko, bu iya bu ęguru iya bya aburu ogbunwịnwii ya ono, a tų-koberu l'ishi nsuda, emehuje iphe ono; l'a-du g'akpuru oshi figu, chakeru achake. Ahuma, nemadzu ahuma iya; bya awotawa iya parų l'ęka; buwaa g'ọ wata iya eriri.

⁵ O -rwua mbọku ono bę Chipfu, bu Ọkalibe-kakọta-ike a-buru okpu-eze, egbu nwịnwii; bya aburu okpu, l'eme phę g'ẹphe du ubvú l'ęnya; mbụ nwa ndibe iya ọphu a kpų-phodoru lę ndzu. ⁶ Sų-a; ọo Chileke l'a-buru onye a-nọdu eyeru onye-ikpe ęka g'o kpee ikpe, pfuru ọto; l'ọ buru iya a-buru onye angeje ndu alwu ọgu ike g'ẹphe nwufu ndu ọhogu phę ọnu-oguzo mkpukpu.

Ndu uke yęle ndu mpfuchiru Chileke, ngunukaru mę

⁷ Ndu ọwa akpọkwapho kulakula mę; tẹme ẹphe gudewaa angu mę, shihuru ike dakashihu. Sų-a; ndu-uke Chileke ẹphe lę ndu mpfuchiru Chileke nguakwaru

mee, shihuru ike; akpọ kulakula. Mee riakwaru phe ishi. Ephe nguru mee, shihuru ike akpọ kulakula. Ephe nọdu anọduje akpọ garigari m'ephe nọdu aphụ ophulenyá. Ephe -nọdu epfu iphe, ee-me; ephe epfusweshi iya epfusweshi. ⁸ Iphe, bukpo teburu g'ọ ha be ephe gbokotaru egbo kpua; k'ophu bu l'ọ tọ dudu eka akpoduru iya idzu.

⁹ “?Bu onye be oome g'ọ zia iphe? ?Bu onye be oome g'iphe, oozi doo enya? ? Bu unwegirima nshii, aamifu onu l'era tọ; mbu ndu bu-wokwadu-a be a nafuru phe era. ¹⁰ Kele o kwa ekemu be e woru tu-kobe l'ekemu; mbu l'ekemu tu-koru l'eli ekemu. A bya akaa iphe l'eli iphe, a karu iphe; kaa iphe l'eli iphe, a karu iphe. E metota l'eka-a; metota l'eka pho.”

¹¹ O kwa onye epfu l'onu-oku yee onye epfu opfu-ali ndu ozo be Chileke e-gude pfuru opfu nu ndu-a; ¹² mbu ndu ono, o suru: “Eka-a bu okpoku atuta unme; ge ndu ike bvuru nodukwa iya tuta unme. Teme eka-a buru eka atuta unme.” Ophu ephe angaduru nchi. ¹³ Oo ya bu l'opfu, Chipfu epfu eyeru phe a-buru ekemu be e woru tu-kobe l'ekemu; mbu l'ekemu tu-koru l'eli ekemu. A bya akaa iphe l'eli iphe, a karu iphe; kaa iphe l'eli iphe, a karu iphe. E metota l'eka-a; metota l'eka pho; k'ophu ephe e-jekwanu adaa idaphu-azu; meka iphe; dalahu l'onya; l'aanmata phe.

Mkpuma, gude ulo, a togboru l'ubvu Zayonu

¹⁴ Oo ya bu; unu numakwa opfu, Chipfu epfu anu unube ndu mgbonu! Mbu unube ndu ono, bu ndu-ishi le Jierusalemu ono! ¹⁵ Unu anoduje epfu okpu-onu okpu-onu su: “Anyi l'anwuhu gbaakwaru ndzu; mbu l'anyi l'ali-maa yeakwaru eka l'ekwo. Teke Ochi-gbaagbaa ono, e-dzuru ekameka ono rwuru be o to dukwa iphe, oo-me anyi; kele oo adzu uka be anyi meru; o buru iphe, anyi egudeje ezeru ndzu; ughoshi l'onwiya buru eka anyi ejeje je edomia onwanyi.” ¹⁶ Wakwanu iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu pfuru baa: “Lekwa; mu togbokwaru mkpuma l'ubvu Zayonu; mkpuma, a hwaru ama; bya aburu mkpuma, vu oke aswa; mkpuma, e doberu l'ishi eka o gude okpa-ulo gudesia ya ike; k'ophu bu l'onye dakoberu iya nu ta abyadu anga anganga. ¹⁷ Oo ikpe, pfuru oto be ya e-me oshi onyeka. O buru apfubekoto a-buru iphe, e gude eme g'ọ pfuru nhamunha.”

O buru akamini e-kpota iphe obu, unu gude ezeru ndzu obu; mbu adzu uka. Mini abya asopyabe eka ono, unu ejeje je edomia onwunu ono. ¹⁸ Ogbandzu unu l'anwuhu be tee vuoduru ire. Ophu eka, unu l'ali-maa yeru l'ekwo apfueduru. Teke o-chi-gbaagbaa ono, e-dzuru ekameka ono rwuru; l'oochita unu togbu. ¹⁹ O to dukpodaa teke o bya; ophu o zikota unu. Utsu g'utsu; eswe l'enyashi be oo-byaje bya ezia zighata. Mbu l'onye-ozia doru enya bukwa ndzu e-rwuta iya. ²⁰ Kele iphe-azee taa suedu nemadzu azee lochia onwiya alochi. Ukpo apaa gberere k'ophu o to suedu nemadzu aphu onwiya. ²¹ Noo kele Chipfu a-gbalihu g'ọ gbalihuru l'eli ubvu Perazimu. Ehu eghuahaa ya eghu g'ọ ghuru iya le nsuda Gibiyonu. Noo teke oo-je ozi iya; jee ya g'ọ to jejehaadaru iya; mbu mee ungara nkiya g'ọ to mejehaadaru iya.

²² Nta-a bu le-a; unu hakwa agba mgbonu; odumeka be ee-mekwa gegbirigba unu kabaa unu anyi erwa. O kwa Nnajiuphu; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike be pfuru mu su mu l'a tu-buwaru l'ee-mebyishi ali-a l'ophu.

Mmamiphe Chileke

²³ Unu ngabe nchi numa olu mu! Unu gebekpodapho numa iphe, mu epfu! ²⁴ Teke onye akoje opfu akoshi eka oo-nma iphe; ?onoduje akopho okoro nno eje tọ? ?Bu iphe, onodujeepho eme bu egbukposhi be onodujeepho egbukoshi ali akpa iya eja eje tọ? ²⁵ O -kochaa ya kpasaa ya; o du ree; ?tọ ghajedu iya akpuru dilu; ghaa akpuru kominu; kua ya witi l'eka rwuberu iya nu; ghaa balı l'ibiya ophu a karu iphe; bya aghaa ereshi-supelutu l'okoke ali iya obu? ²⁶ O buru Chileke iya anoduje egoshi iya iphe, oo-me; bya abukwaru iya pho anoduje ezi iya iphe, bu: o -mee ya; l'ọ

buru okpobe iya. ²⁷ E tee gudejekwa mgborígwè, eegudeje echi ereshi echishi akpuru dilu. Ophu eegudejedu ogba-kperekpere-nzoshi-iphe ewephe l'eli kominu. Akpuru dilu bu oshi be eegudeje echishi iya. O buru mgboro be eegudeje echishi kominu. ²⁸ ?Eegwepyashije witi egwepyashi too? Waawakwa. E te egwejedu iya ngwe lanu. Qobujeru; e -wechaa ya ogba-kperekpere-nzoshi-iphe; l'o phushia ya eswa; ole o too gwepyakwanu iya egwepya. ²⁹ Iphemiphe ono bukotaru onye o shi l'eka bu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike. Iphe, otu-beje k'ememe du biribiri; mmamiphe iya be pakwaru aka.

29

Nshio mkpukpu Jierúsalemu

¹ Nshio Ariyelu; gube Ariyelu; mbu mkpukpu ono, Dévidi shi buru ono! Unu guru apha ye l'apha. Unu bo obo-iphe bogbabe mgburugburu. ² Obenu le Ariyelu be mu e-me g'o jee iphe-ehuka. Oo-gu aphu kwashia enya-mini. Oo-due mu pho g'eka aakpoje ngweja oku l'oru-ngweja. ³ Mu e-keru ngu ugu kepee ngu mgburugburu; woru ose-ugu buphee ngu mgburugburu. ⁴ Ee-wozekpo ngu ali k'ophu ii-nodu l'ali aka gberegberere. Olu ngu eshi l'ali adafuta nwiphiphe. Mbu l'ii-nodu l'ali epfu nwa hohoho ge nwamaa. O buru l'ali be ii-ze; olu ngu obu ada nwa rwirwii.

⁵ Ndu ohogu ngu, dukpoo igwerigwe be ee-gwe uji g'urwuku, du nukuru nukuru. L'e mee igwerigwe ndibe ngu, ewebushi akurepho; ephe etsu dududu g'eswa ereshi. Teke ono teke ono; mbu a -bya amaru; ⁶ be Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike e-me phereketeke. O -nodu abya l'o tu ebigwe; ali anma jijijiji; ekameka aphu tititi; oke pherephere ezi; oke mini edze; oku, anodu enwu phoophoohoo; ekepyashi iphemiphe. ⁷ Noo teke ikpoto oha, a-nodu etso Ariyelu ugu a-wufuta; ephe etsoo ya ugu; mekpoo ulo, a kpushiru ike, du iya nu; no-pee ya mgburugburu. O -nodu eme l'o du iya ge nrwo; g'o bu ophulanya be oophu l'enyasi. ⁸ Oo-du g'eka onye ugu agu rworu nrwo ge ya eri nri; o tehushia; ugu nodu ugu iya ro l'eka ogu iya; g'eka onye ugu-mini ugu rworu nrwo aka ya angu mini; o tehushia; ekpiri kpohukwa iya pho nku g'o kpohuru iya; kele mini obu agule iya pho g'oggu iya. Noo g'oo-du ikpoto oha l'ophu, etso ubvu Zayonu ugu bu ono.

Iphe, e-me ndu ta angaduru Chileke nchi

⁹ G'o tufukwaa unu ehu! G'o dukwa unu biribiri! Unu watakwa atsushi! Unu ba aphuhekwa uzo! Ge mee, unu angaduru watakwa unu atsutsu! Unu awata akpo garigari l'ebe unu angu mee, shihuru ike! ¹⁰ Chipfu meakwaru g'oke mgbenya tu unu. O kechiakwaru unu enya; unube ndu mpfuchiru Chileke; o kpuchiwaa unu ishi; unube ndu aphu ophulanya. ¹¹ Ophulanya-a l'ophu ta adukwa iphe, o bu unu. O du-a unu g'opfu, e pfuru dee ya l'ekwo woru nyachia. Teke i wokwanuru ekwo obu nu onye maru ugu ekwo bya asu iya g'o ngge gua jiko; iphe, oo-pfu bu le ya taa dukwa ike ugu iya. L'a nyachikwaru iya anyachi. ¹² Ozoo l'i woru ekwo obu nu onye amadu agugu bya asu iya: "Nngenu gua jiko." Iphe, oo-pfuru ngu bu: "Mu ta amakwa g'aaguje ekwo."

¹³ Su-a; wakwa iphe, Nnajiuphu epfu baa: "Ndu-a buepho epfufu be ephe epfujeru mu l'ephe no mu ntse. O buru eli onu be ephe gude akwabe mu ubvu. Obenu l'obu phe nogbaa mu uzanya. Ebvu, ephe atsushi mu bu iphe, ephe gude eme iya bu ekemu, nemadzu turu. ¹⁴ Oo ya bu le-a; mgbo lanufua be mu e-mefu-a ndu-a iphe, a-du phe ebvu l'enya. Mu e-me iphe, du biribiri tu-kobe l'iphe, du biribiri. Mmamiphe ndu maru iphe be a-la l'iswi. Nkwamenya ndu iphe edoje enya edomia onwiya edomi."

Ele enya l'iphu a-ka ree

¹⁵ Nshio unube ndu ono, ejeje l'eka du omilomi je edomia iphe, ephe chiru idzu ememe; domia ya ge Chipfu ta ahuma iya; ndu anoduje l'ochii eme iphe, ephe eme ariro su: “?Buro onye humaru anyi? ?Buro onye a-maru iphe anyi eme?” ¹⁶ Unu ewoju iphe gha igharaphu g'onye ari l'o-kpu-ite a-du g'urwa, o gude akpu ite. ?O duru teke iphe, e gude eka mee a-su onye meru iya nu: “O to bukwa ngu meru mu?” ?O duru teke ite a-su o-kpu-ite: “O to dukwa iphe, i maru g'eeme?”

¹⁷ O to dukwa g'oo-no-beru l'e woru ubvu ubvu Lebanonu mee g'o buru ali, iphe emehuje; ali, iphe emehuje abya eze du g'oswa.

¹⁸ O -be mboku ono be ndu ada nkuchi a-numachaa opfu, e deru l'ekwo ono. Ndu atsu ishi ahumachaa iphe l'ime ochii, gbaru tsukiribaa. ¹⁹ Ndu wozeru onwophe ali be a-nodu l'eka Chipfu ehuru atso phe utso. Mbụ le ndu adudu g'o du phe a-nodu l'ime Onye Nso ke ndu Izurelu ete eswa. ²⁰ Ndu ewebushi akurepho a-chihu; ndu mgbonu taa duedu; ndu nweru enya eme ejo-iphe l'eenwutsushikota phe g'ephe ha; ²¹ mbụ ndu egudeje onu mee g'ikpe nmaa nemadzu l'iphe, iswi du iya mma; woru onya gbaaru onye agbaru nemadzu odzori l'ulo-ikpe; gbaa ekebe ugho jasụ l'e woru ikpe nma onye iswi du mma.

²² Oo ya bu le-a; wakwa iphe, oopfu anu onu-ulo Jiekopu; mbụ Chipfu ono, bu iya gbafutaru Ebirhamu ono. O suru-a: “Iphere taa aduekwa oshilokpa Jiekopu ozo; ophu iphu agbachihuedu phe agbachihu ozo. ²³ Teke ephe a-huma unwegirima, mu a-nu phe be ephe e-dobe-a epha mu nso. Ephe ekwetakwapho l'onye nso k'oshilokpa Jiekopu be du nso eviya. Ephe anmahu pyaapyaapya l'iphu Chileke ke ndu Izurelu. ²⁴ Ndu te ebvuduru ebvuru l'iphe ke Chileke aburu ndu iphe edoje enya. Ndu agu-phe aphu ekwe mee iphe, a suru g'ephe mee.”

30

Ogbandzu, enwedu ishi

¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Nshio unube unwu ono, bu ndu ejo-okpoma; mbu ndu anoduje eme iphe, abudu idzu mu; ndu ephe l'ibe phe achije idzu atugba buru nanu; ole ephe te egudekwanu Unme nkemu eme iya; ndu eme iphe-eji akube l'eli iphe-eji; ² ndu wufuru lashia ali ndu Ijiputu l'ebe epfuru mu iya; ndu bu Fero be ephe ele enya l'eka g'o yeru phe eka gbobuta phe g'o to du iphe, e-me phe nu; ndu gbapfuru ndu Ijiputu je anodu phe l'eka ezeru ndzu. ³ Ole egbobuta, Fero a-nodu egbobuta unu be iphere iya e-mechaa du unu; mbu l'eka ndu Ijiputu, unu gbabarụ; e-mechakwana tee unu ntụ l'iphu. ⁴ A makwaru-a le ndu-a be ndu-ishi phe nowa le mkpukpu Zowanu; mbu le ndu ephe ziru ozi byarwutawaru mkpukpu Hanesu. ⁵ Ole onyemonye be ee-mekota g'ephe buru ndu iphere du. O buru iphe, a-kpa iya nu bu ndu ono, adudu iphe, ephe gude phe eme ono; ndu te eyeduru phe eka; ophu ephe abaduru phe urwu. O buerupho iphe-iphere yee iphe ata uta be ephe a-buru phe.”

⁶ Owaa bu ozi, Chileke ezi le k'ehu unwu anu, no l'echiegu ndohali: “Ndu ono, e ziru ozi ono wuru je aghaa ali iphe-ehuka yee mkpawere; ali, oke oduma; yee ne oduma bugbaa; eka okpontu; yee ejo agwo ozo bugbaa; mbu l'ephe vu eku phe l'okpurukpu nkafu-igara; bya evuru iphe, vu oke-aswa phe l'okpurukpu inya-kamelu; evujeru oha, ta abaduru phe urwu; ⁷ mbu evujeru ndu Ijiputu l'ebe abu le n-yemeka phe duru urwu, oobaru phe. Noo g'o gude ya kua ndu Ijiputu 'Eze-oke-agiyi O-no-ke-mmanu'.”

Ndu kwefuru ike

⁸ “Jekwa ebyiaru phe iphe-a, mube Chipfu epfu-a l'okwekpu; mbu dekwaa ya edede l'ekwo-aphupu; k'ophu abukwanuru; o -rwua l'iphu; l'o buru iphe-ekebe, a-no jasụ l'ojejoje. ⁹ Le ndu-a bukwa ndu kwefuru ike; bya aburu unwu eregede; mbu unwegirima, o too hedu ihee angabe nchi l'okwa, Chipfu anmaru phe. ¹⁰ Ephe

nòdu asuje ndu òphulenyà: 'Unu ta aphùhekwa òphulenyà òzobaa!' Bya asù ndu mpfuchiru Chileke: 'Unu te ekpuhajèekwaru anyi iphe, gbaru anyi l'ememe! Unu pfujeru anyi iphe, atso ùtso anuma! Unu gbebejeru anyi mpfuchiru egbebe! ¹¹ Unu haaru anyi uzo! Unu gbeshiru anyi l'uzo! Unu ba byahe anyi l'iphu! Unu te epfuhèru anyi kè Onye Nso kè ndu Ízurelu!' "

¹² Oo ya bu lè-a; wakwanu iphe, oopfu; mbu Onye Nso kè ndu Ízurelu: "Eshinu unu jikaru anuma ozi, mu ziru unu; bya asù l'òo mkpawere bè unu a-chiru upfu kwèe; bya akporu obu ye l'eregede; ¹³ bè iphe-èji ono a-buru unu igbulò, ha ephekerephe, gbaru òru; tème ò nòdu ada adada; g'èjia epfua; ò dawanu teke ono teke ono. ¹⁴ Oo-kukposhihu g'onye kukposhiru ite-urwa; tukaa ya nanunanu ehuka ehuka; k'òphu bu l'ìbiribe iya bè a taa humadu g'ò ka mma l'òo mkpebahù iya g'e gude guta òku l'ovokoku; ozokwanu g'e gude kwota mini l'obvu-mini."

¹⁵ Wakwa iphe, oopfu baa; mbu Nnajiuphu, bu Chipfu, bya aburu Onye Nso kè ndu Ízurelu: "Izimanu -lwa unu azu; unu daa ngaberu mu; l'a dzota unu. Unu -dakpòepho gbèdemu bya adakobe mu; ike adu unu. Obenu l'ò tò dùdu iphe ono, dùru ophu unu meru. ¹⁶ O buchia iphe, unu pfuru bu waawaa; l'unu e-nyikotachia inya gude gbala. O buru iphe ono meru g'ò gude unu je l'agbala. Tème unu sukwapo l'unu a-nòdu l'inya okpa-egwa gude agbala. Oo ya bu lè ndu a-nòdu achi unu oso obu a-bukwarupho ndu okpa-egwa. ¹⁷ Unu umadzu labo l'ukporo umadzu iri etsukahuje gbala mè onye lanu yee unu ebvu. Teke a dù ise yee unu ebvu; unu atuko g'unu ha zelihi gbalaa jasù nwa ndu a-phodu l'echilabo unu aduwa gè nwa itso, bvuru lè mkpakponu eze ubvu; mbu gè nwa ekwa, aku peepee l'eli ubvu." ¹⁸ Ole onodulekwa-a agu Chipfu g'ò meeru unu eze-iphe-oma. Oo-gbalihule-a phuru unu obu-imemini; kèle Chipfu bu Chileke, ekpeje ikpe, pfuru nhamunha. Ehu-utso bè a goru nu iphe, bukpo ndu pfuru echeru iya nu.

Iphe-oma, Chileke e-meru ndibe iya

¹⁹ Su-a; unube ndu Zayonu; mbu unube ndu bu lè Jierusalemu; unu a-kwata ekwa gberuma. Oo-mekwaru unu eze-iphe-oma; mè unu raa ekwa raku iya! Oo epho anuma, onuma iya; l'ò za unu enu. ²⁰ Nnajiuphu -nukponu unu nri mkponwu-ehu; bya echebe unu mini eje iphe-ehuka; e tee domieduru unu ndu ezi unu iphe; unu egude enya unu gedegede huma phe. ²¹ ?Unu shiru ekutara-o; unu shiru ekicha-o; iphe, nchi unu a-noduepho anu l'azu unu a-buru: "Wakwa uzo baa! Unu tsokwaru iya!" ²² Noo teke unu a-turu nshi unu ono, a wuru mkpola-ochaa ono. Unu aturwukwapo ntekpe unu ono, e gude mkpola-ododo wua ono. Unu eworu phe tuphashia g'onye etupha nkirika-ekwa bya asu phe: "Unu gbaru eka laa!" ²³ Noo teke Chileke a-wata edzeru unu mini; edze iya ekpu l'iphe, unu meberu l'ali. Nri, aakota l'ali emehuaha emehu; bya adukwapo shii. Noo teke iphe-edobe unu a-wata akpa ntusaru-ehu. ²⁴ Eswi unu; mekpoo nkafu-igara unu, bu ophu ejeru unu ozi egu l'a-nodu ata nri, a gwò-phuberu agwò-phube; pyashichaa ya unu; o buru ago-éze yee shovelu bè e gude gwò-phube iya. ²⁵ Teke o rwuru mboku ono, ee-gbu nemadzu pyaapya ono; mbu teke ono, oje-ephekerephe e-zeshihukota ono; bè mini a-wata aso gborogboro gè nggele; shigbaa l'ubvu, ha l'eli asoshihu; shikwapo lè mkpogiji ophu habe nwahabe asoshihukwapo. ²⁶ Onwa a-wata egbu nwiinwii g'enyanwu; anwu akabaa echishi ike eme lè g'oochi nta-a ugbo esaa; mbu l'òo-nodu echibe g'anwu chiru ujiku esaa l'ophu l'ophu; teke Chipfu e-pfubechaa iphe l'eka o mekaru ndibe iya iphe; bya emee g'onya, o yeru phe kpohukota.

Aphu, Chileke a-nu ndu Asiriya

²⁷ Unu lenu; Chipfu shi l'eka du enya abya. Ehu-eghu iya nodu enwu phuruphuru g'oku; tème ò nòdu akpu tutuutuu g'enwuru-oku. Ogbogboromonu iya bu iphe,

jiru iya nù bú oke-èhu-eghu. Teme ire iya búru òku, enwu phoophoophoo. ²⁸ Unme, òotu atùtu dù gè mini, asò gborogboro, byaru kùlakula bya awòru nemadzù l'olu. Òhamoha bè òonmaje yigayiga; mbù chìru phè ye lè n-yò òla-l'iswi. Ò bya eworu iyagba-ìnya woru ye ndiphe l'asha g'o duphua phè. ²⁹ Noo teke unu awata agù ebvu g'aaguje l'enyashi mbòku, unu abò òbo-iphe, dù nsò. Èhu atsòshikpoo unu útso ike gè ndu egbu opu eje l'úbvú kè Chipfu; mbù agbara-mkpuma kè ndu Ízurelu.

³⁰ Chipfu emekwa gè nemadzù nùma g'olu iya dù-be akpabiri; mekwaphò g'èphe hùma òkpehu iya l'èka ooje alwa l'alì l'èka èhu-eghu iya enwu phuruphuru; teme o gude òku, enwu phoophoophoo; bya edzekwaphò oke mini, atù aka-mini. ³¹ Olu Chipfu l'a-chìkashi ndu Asiriya nanúnanu. Oo-gude mgbòro-eze iya chítachaa phè tògbo. ³² Teke Chipfu gude oshi-mpalèka iya ono, o gude anù phè aphù ono chia phè gbaa; ebvu aswòshihu; mbù ebvu, aakù nkwa eye; bya akpò ogumogu eye iya; teke ono, òo-nòdu etso phè ògu echi phè èka gbaagbaa ono. ³³ Noo kele Tofètu shihawaa lè ndiche dù. E doziwaru iya kwabèru eze. Nsùkutu òku, dù iya nù bè e mewaru; ò dù omilomi bya adù òsa. Òku yèlè nkù kwatakpòoru paa ya èka. Unme, Chipfu tùru sòru gborogboro g'òku nshì-egbe sòbata iya bya emee ya; ò gbanwuhu òku nwuahaa phoophoophoo.

31

Òshi, ayòru ndu kpòru obu yeru ndu Ijiputu

¹ Nshìo unubè ndu ono, agba ala alì ndu Ijiputu eje achò n-yemèka; ndu daphuberu ìnya; bya akpòru obu yeru ikpoto ugbo-ìnya, èphe nweru; yèe oke òkpehu dù ndu ojògu phè, bú ndu egudeje ìnya eje ògu; òphu èphe adabèduru ènya l'èka Onye nsò kè ndu Ízurelu nò; mbù òphu èphe agbapfuduru Chipfu g'o yeru phè èka. ² Òlè ò bú; yèbedua l'onwiya búkwaa onye maru iphe. Ò nòdu ewotajeru nemadzù òla-l'iswi; òphu oopfujedu opfu laa azù azù. Òo-gbalihu tsoo ibe ndu èjo-iphe ògu; mèkpoo ndu anòduje eyeru ndu eme èjo-ememe èka. ³ Obenu lè ndu Ijiputu bú nemadzù; èphe ta abùdu Chileke. Ìnya phè bè bú anù-èhu; ò tò búdu maa. Chipfu -machìwaa èka bè upfu a-dù-a onye eye èka. Onye eeyeru èka adaa gwoo. Èphenebo atùko laa l'ite lanù.

⁴ Wakwa iphe, Chipfu pfuru nù mu baa: “Òo g'oduma asùje ekiri; mbù g'oke-oduma asùje ekiri mè o -gbua iphe, oo-ri; m'obetakpò e kua ikpoto ndu eche atùru; èphe tùko dzukòo g'èphe tsoo ya ògu; mkpu, èphe tùko echi te emekpòdanu gè ndzù gùya ya; òphu ùzu, èphe atù akpòshidu iya iphe, oome-a. Noo gè Chipfu, bú Òkalibe-Kakòta-Ike e-nyizeta bya alwùà ògu l'eli úbvú Zayònu; mèkpoo lè mkpakpònu úbvú ono. ⁵ Chipfu, bú Òkalibe-Kakòta-Ike e-kpuchita Jierúsalemù g'ènu, èphe l'eli. Oo-kpuchi iya; teme l'ò nafutakwa iya phò; agbaru iya òdzori, agbaru iya mkpu; g'ò tò dù iphe, e-me iya nù.”

⁶ “Sù-a; unubè ndu Ízurelu; unu lwaphutanù azù lwapfuta onye ono, unu kwefuru ike ono; ⁷ kele o -rwùà mbòku ono bè onyemonye lè g'unu ha e-mechakwaa jìka nshì mkpòla-òchaa ono; yèe kè mkpòla-ododo ono, unu gude èka iphe-èji unu mee ono. ⁸ Ndu Asiriya bè ee-gude ògu-echi, abùdu k'amadù gude gbushia; mbù ò búru ògu-echi, abùdu kè nemadzù mmanù bè ee-gude gbufu phè. Èphe a-gba òso gbalaaru ògu-echi ono; l'a chìru ùnwokorobya phè ye l'òzi mkpònwu-èhu. ⁹ Agbarike phè a-dakòta; èka eeye phè ebvu. Ndu-ishi ndu ojògu phè -hùmaephe g'ògu òbu eje ala; èphe agbado èkwa-òhubama phè phòta òso gbalachaa.” Noo iphe, Chipfu pfuru bú onoya; mbù onye ono, kpòberu òku l'úbvú Zayònu; bya azùbe òta pfupfupfu òku lè Jierúsalemù ono.

32

Onye eze, p̄f̄uberekoto

¹ Unu lenu; o nweru eze, abyanu a-buru eze, p̄f̄uberekoto. Ndu-ishi iya aburu ndu ekpe ikpe, p̄furu nhamunha. ² Onyemonye a-du g'eka edomi onwonye, a no agbalaru pherephere; dukwapho g'eka aanoduje ezeru ndzu l'eka oke-mini edze; dukwapho ge nggele, aso l'ali, mini adudu; dukwapho g'ononyo oke agbara mkpuma, no l'ali, adudu iphe, du iya nu. ³ Noo teke e tee meedu ge ndu aphu uzo puhu-buhu uzo. Tememe ndu anu iphe le nchi awata anga nchi. ⁴ Ndu iphe aduje egwegwa e nweru egomunggo. Ndu epfu l'onu-oku epfuahaa opfu gbururu; pfuahaa iphe, doru enya. ⁵ E tee kuhedu onye-eswe onye a maru epha iya. Ophu akwabeedu ejo nemadzu oke ubvu; ⁶ kele onye-eswe epfuje mkpokoro-opfu. Egomunggo iya buepho ejo-iphe be onoduje ari. Iphe, onoduje eme ememe buru umere onye agubeduru Chileke iphe. Tememe o nodu anoduje ezi ejo-nzi l'opfu ehu Chipfu. Ndu egu agu be oohaje; epe adabyiru iphoro. O to kejedu ndu egu-mini agu mini. ⁷ Umere k'onye ejo nemadzu bukwaru ejo-iphe. Iphe, ochije idzu ememe bukota ejo-ememe; g'o gude ntuphuire mebyishia ndu akpa nri; mbukpoo m'obetaru ndu ono, adudu g'o du phe ono nodu eyekpo o nu, p̄furu oto. ⁸ Obenu l'onye a maru epha iya achije idzu, a maru epha iya. O buru iphe, a maru epha iya, oomeje be oogudeje p̄furu p̄fushia ike.

Unwada Jierusalemu

⁹ Unube unwanyi ono, no tusaru ehu; unu gbalihu ngaberu mu nchi! Unube unwada ono, ari l'o to dudu iphe, abya unu ememe ono; unu numakpodapho iphe, mu abya epfufu! ¹⁰ A -noepho apha ophu; tu-kobe iya iphe, ha nwanshii be unube ndu ono, ari l'o to dudu iphe, abya unu ememe ono a-wata anma jijijiji. Vayinu ta aduedu mebyi, oo-mita. O to duedu iphe, aawota l'oshi-omi ililekpo. ¹¹ G'ehu nmakwaa unu anmanma; unube unwanyi, no tusaru ehu! G'ehu tekwa unu kparikpari; unube unwada ono, ari l'o to dudu iphe, abya unu ememe ono! Unu tofukwa ekwa unu; chita uwe-aphu gbaphua onwunu l'upfu! ¹² Unu phukwaru yoo l'opfu ehu egu ono, du ubvu l'enya ono; me ke vayinu ono, amije shii ono; ¹³ me k'ali ndibe mu l'opfu; mbu ali, bu iphe, rwuchiru iya nu bu obu yee ewu-obvu. Ee-o! Unu watakwa agu aphu l'opfu ehu iphe, bukpo ulo, aanoduje abo iphe; me k'ehu mkpuku-a, aanoduje eme emereme-a! ¹⁴ Noo kele unuphu ibe eze ono be eemechaa gbado. Mkpuku ono, aatu wowoowo ono adabyiru iphoro. Ubvu Ofelu; yee ulo, a kpushiru ike, du iya nu a-buru ochobu jasuru; buru eka du nkapfu-igara-oswa ree; yee eka eeche egu me aturu; ¹⁵ gbiriri jasuru teke ee-shi l'eli wu anyi unme Chileke l'ehu. Noo teke ee-woru echiegu mee ali, iphe a-nodu emehuje; ali eka iphe emehuje abya eze du g'oswa. ¹⁶ Ee-kpeahaa ikpe, p̄furu nhamunha l'echiegu; haahaa enge, p̄furu oto l'ali, emehuje iphe, a koru iya. ¹⁷ Mebyi, apfubekoto a-mi bu le nchi a-du doo. Iphe, e-goshi l'a p̄fuberekoto aburu l'ekameka a-da nyonyonyo; meji anmapfuru onyemonye jasuru l'ojeje. ¹⁸ Tememe ndibe mu eburu l'unuphu eka nchi a-du phe doo; l'unuphu, adudu iphe, byaru eme phe nu; l'eka epe a-nodu atuta unme; o to dudu iphe, akpo-byi phe iya nu. ¹⁹ Mbu l'igwe a-tu akamini gude tupyashia oke oswa; tupyashia mkpuku ono l'opfu l'opfu. ²⁰ Ehu-utso be a goru nu unube ndu ono, aku iphe, unu aku akuku l'eka mini du; mbu unube ndu haru eswi unu; yee nkapfu-igara unu; epe nodu akpa ntusaru-ehu.

33

¹ Nshio gube nwa mmebyi; l'ebe abu l'o nweru onye mebyiru gubedua! Nshio gube nwoderu-oye; l'ebe abu l'o duru onye deru ngu ye! O kwa: i -haepho emebyishi; l'e mebyia gubedua. Teke i haerupho ederu nemadzu ye; l'e deru gubedua ye.

² Gube Chipfu; menaarụ anyi eze-iphe-oma! Anyi pfukwaru echeru ngu. Bujenuru ike anyi l'utsu mbọku-mbọku. L'i buru onye ndzota anyi; me anyi nodu l'iphe-ehuka. ³ Oobujeru; olu ngu -daepho g'egbigwe; ndiphe agbalacha. Teke i kwolihuru ekwolihu; ohamoha agbakashihu. ⁴ A kwaa phe okwata rwukoo phe g'eka inyarinya erwu ekwo; mbu gbaa phe gorogoro g'eka igube wubaru.

⁵ Chipfu be goshiru l'o paru eka; noo kele o bu l'ephekerephe. Ubvu Zayonu be oo-me g'o buru iphe, e-ji iya nu bu ikpe, pfuru nhamunha; yee apfubekoto. ⁶ Oo ya a-buru onye e-me g'unu nguru anguru l'ogbo k'unu. L'o dzota unu okpobe adzota; mee g'unu maru iphe; kwaa enya. O buru atsụ Chipfu ebvu a-buru eku k'unu.

⁷ Lewarọ; ndibe phe, bu ndu okpehu du l'echikwa mkpu l'oma gbororo. Ndu ephe ziru ozi, bu ndu byaru g'e doshia opfu nodu akwa ntumatu. ⁸ Eze gbororo be a gbadoakwaru; ophu o duedu ndu ije, eshijekwadu iya nu. Ephe mebyiwaru ogbandzu, ephe gbaru; ophu o duedu iphe, a guberu ndu ekebe. Ophu o duedu onye aakwabejekwadu ubvu. ⁹ Ali-a nodu agu aphu edideshihu edideshihu. Iphere du oswa, no l'ubvu ubvu Lebanonu; o nodu anwulwashihu anwulwashihu. Nsuda Sharonu dupeho g'echiegu eka mini adudu. Teme oshi, nogbaa l'ali Beshanu; yele ubvu Kamelu nodu alaepho ekwo kparakpara.

Okwa, Chipfu anmaru ndu ohogu iya

¹⁰ Chipfu bya eyee onu su: "Oo nta-a be mu a-gbalihu agbalihu! Oo nta-a be mu e-goshi le mu paru eka! ¹¹ Unu du ime eswa okponku; o buru oshi ereshi be unu a-nwu. Unme, unu atu buru iya bu oku, e-ke unu. ¹² Ozo bu le ndu ono be a-dupeho ge mkpuma layimu, a kpuru oku; mbu l'oo g'e gbushije irwu obvu kube tsee ya oku-a bu g'ephe e-tsu gburugburu tsufu. ¹³ Unube ndu bu uzanya; unu numakwa iphe, mu meru! Unube ndu ophu bu ntse; g'o donaa unu enya l'okpehu du mu!"

¹⁴ Ndu iphe-eji, bu l'eli ubvu Zayonu be ndu-agugu rwutaakwaru. Ndu ta adudu iphe, ephe guberu Chileke nodu aphuwaa kpaakpaakpaa epfu su: "?Bu onye ole le g'anyi ha be yee oku, enwu enwunwu e-buru? ?Bu onye ole le g'anyi ha be yee oku, etsu ojejeje e-buru?" ¹⁵ O kwa onye bu onye emeje iphe, pfuru oto; teme o nodu epfuje iphe, pfuru nhamunha; onye ajikaje anata urwu, shi l'iphe, a nataru like; teme o nodu eselaje eka azu l'anata uphalazu; onye ta angabejedu nchi me a -nodu achi idzu g'ee-shi gburu ochi; teme ophu osajedu enya humu iphe, bu ejo-iphe. ¹⁶ Noo egube onye a-nodu l'ephekerephe. O buru eka oo-buru zee ndu bu l'ulo, a kpushiru ike l'eli ubvu. Eka ono be aa-nodu anu iya nri. Ophu o dudu teke o byaru achọ mini achọcho.

G'iphe a-du-be ree l'iphu

¹⁷ Gubedua e-gude enya ngu humu onye eze ono g'o du-be ubvu l'enya; bya amaa enya l'ali ono, noru ogologo ono. ¹⁸ L'i bya egude oriri ngu bya alaphu azu l'akahu nggiri ono. Mbu l'i ria su: "?Bunaa awe be onye ono, shi edeje okpoga-akiriko ono nohunu? ?Buhunu awe be onye ophu e shi apfujeru ego obu nu no? Mbu ?bunaa awe be onye ophu shi agu ulo-mgbobuta anyi ogu nonaa?" ¹⁹ I tii humabaedu ndu ono, shi eku onwophe ono enya ahuma ophu; mbu ndu ono, opfu phe egbejeru egberu ono. Ndu atsụ ntsu; ophu iphe, ephe epfu edojedu enya. ²⁰ Lenaa enya le Zayonu; mbu mkpukpu ono, anyi anoduje abo obo-iphe anyi ono! Ii-gudewarọ enya ngu humu Jierusalemu; mbu mkpukpu ono, bu: i -buru iya; nchi adu ngu doo ono; bya adu g'ulo, e meru l'ekwa, adudu onye byaru aphoriberu iya aphoriberu; ophu o dudu onye adu ike apho-lita itso iya apho-lita. Ophu o dukwapho eri iya ophu byaru agbabuhu agbabuhu. ²¹ L'eka ono be Chipfu a-buru Onyibe k'anyi. Eka ono a-du g'eka nggele du osa; enyimu du iya osa. Ophu o dudu unwu ugbo-mini, nweru akwo-ugbo, byaru eshi iya nu. Ophu o dukwapho oke ugbo-mini, a byaru anga l'eli

iya. ²² Noo kele ọo Chipfu bu onye-ikpe k'anyi. Mbụ l'ọo Chipfu l'aturu anyi iphe, anyi a-nọdu eme. Teme ọ buru Chipfu bu onye eze k'anyi. Ọo ya bu onye a-dzọta anyi. ²³ Eri, e shi kee gube ugbo toshihuakwaru. Oshi, gube ugbo gude nguru anguru duchaakwa wogowogo. Ophu ekwa-ugbo ngu adabyiekwaru potoo. Ọo ya bu l'aa-kwa okwata, paru eka kee; mbụ le ndu eniyeni a-kwachaa okwata. ²⁴ Ophu ọ duedu onye bu le Zayonu a-sụ: "Iphe emekwa mu." Teme iphe-eji ndu bu l'eka ono meru be aa-gukotaru phe nvu.

34

Aphụ, Chileke a-nụ ndu ohogu iya

¹ Unu kpitaru ntse; unube ohamoha; unu bya anumakpodapho! Unu ngabekpodapho nchi; unube ndiphe! G'eliphe l'ophu numakwa; iphemiphe, no iya nu anuma! Ge mgboko numa; iphemiphe, shi iya nu anuma! ² Chipfu be avukwaru ohamoha ovuma. Oke ehu-eghu iya be ọ tu-koshiakwaru ndu ojogu phe l'ophu. Oo-mebyishikotakwa phe g'ephe hakotakpoo rengurengu. Oo-woru phe haa g'e gbushia. ³ Ndu nkephe, e gburu egbugbu be aa-pajeru tuphaa etupha. Odzu phe awata eshi ishi; mee phe atuko ubvu ubvu swongaa. ⁴ L'aphu akpaminigwe g'onye phuru utute. Kpokpode atuko adashihu l'ali g'eka ekwo vayinu, nwuru lwaa erishihu l'eri iya; mbu g'akpuru oshi figu, no l'oshi figu gbanwushihuru agbanwushihu dashihu.

⁵ Ogu-echi mu be a nokwa l'imigwe baa bata nko. Lekwa; a paakwaa ya apazeta gude abya anu ndu Edomu aphu; mbu ndu ono, bu ndu mu dochawaru edocha k'emebyishikota rengurengu ono. ⁶ Ogu-echi Chipfu be mee a-ngugukwa angugu. Iphe, e-ji iya nu bukwa eba-iphe. Mee unwu-aturu; yee mee egbu; waa eba-iphe, shi l'akpuru ebili aduchaa ya. Noo kele Chipfu abya egwe ngweja le mkpukpu Bozura; iphe, ee-gbu egbugbu paa eka l'ali ndu Edomu. ⁷ Atsu be aa-tuko ephe l'ephe gbushikota; mekpoo oke-eswi ndu ophu ha nwanshii; me ndu ophu paru eka. Ali phe be mee a-nodu aso gborogboro; l'eegude eba-iphe gwoo urwuku l'ooburu epuchi. ⁸ Noo kele Chipfu nweru eswe agwata ugwo iphe; bya enweru apha, ejo-iphe onye meru a-vo iya l'ehu; g'ooshi nno gbaaru ndu bu le Zayonu odzori.

⁹ Nggele nggele, nokota l'ali ndu Edomu a-wokota korota. Eja, du l'ali ono awokota oku-nshi-egbe. Ali eka ono l'ophu abukotaru korota, oku enwu taphutaphu. ¹⁰ O to byadu anyihu anyihu eswe l'enyashi; enwuru iya akpu tutuutuu jasụ l'ojejeje. L'ọ buru ochobu dabyiru nno shi l'ogbo sweru ogbo. O to dudu onye byaru eshibaa ya ghatakponu aghata ozobaa. ¹¹ Okpo-ngwere yee ebyi esweta iya l'ọ buru iphe phe; mbu le mgbashi-ujiku yee okpoko-ohà akpashi epfuno l'eka ono. Chileke e-me ali ndu Edomu g'ọ du g'o shi du teke o meru eliphe k'ophuu le mbulembu. ¹² Ndu oke amadu phe ta aduedu eka ephe enwekwaduru, bu eka eekuje ali-eze. Ndu-ishi iya g'ephe ha a-chihukota. ¹³ Ewu-obvu erwuchia l'ulo-eli, du iya nu. Ole-karara yee egbara atuko ulo iya, a kpushiru ike zechia. Iphe, a-nodu akpa iya uri aburu nkuta-oswa. Mgbashi-ujiku eworu iya mee ibe phe. ¹⁴ Unwu anu, bu l'echiegu ephe l'achi-anmabu atuko edzudagbaa l'eka ono. Eghu-oswa araku ibe iya l'ora. O buru l'eka ono be mgbashi-ujiku anodukwapho atuta unme. O buru l'eka ono be ephe achotaru onwophe eka ephe a-nodu atuta unme. ¹⁵ Mgbashi-ujiku a-kpa epfuno l'eka ono nodu tushia ekwa. L'o kpua ya; vua nodu l'eka ono kpupyabe phe le nkù iya hee hetseshia. O bukwarupho eka ono be egbé e-dzukwapho okee le nyee.

¹⁶ Unu jenu elee enya l'ekwo Opfu Chipfu; unu agua ya agugu. Unwu iphe ono ta adukwa me nanu adu-phodo l'eka ono. Ophu ọ dukwa ophu byaru asu le ya ta ahumaduru okee ozoo nyee ya; kele ọ kwa mbedua turu ekemu su l'onoo g'odo-du bu ono. Teme ọ buru Unme mu a-nodu erwukobe phe l'eka lanu. ¹⁷ Ọo ya atuje

g'oo-duru phe. O nodu egudeje eka iya tua ya atutu kee. O je aburu nkephe jasụ l'ojeje. Mbụ epe ebuwarurọ l'eka ono gbẹ l'ogbo sweru ogbo.

35

Ehu-utso ndu a dzotaru

- ¹ Echiegu yee ali, adudu
mini,
du iya nu be ehu a-tso.
Mgbegu ali-evevee be a-wata
ete eswa mehuaha iphe,
e meberu iya g'eka
okoko jashiru.
- ² Mbụ l'oo-jashikpoo
igwerigwe.
Ehu atsoo ya tsoshikpoo
ya ike;
l'o rwua okwe kpua ya.
L'e mee ya g'ọ du biribiri
g'ubvú ubvú Lébanonu;
du akpabiri g'ubvú
Kamelu;
yee nsuda Sharonu.
Epe egude enya phe
huma
odu-biribiri ke Chipfu;
mbụ akpabiri ke Chileke
anyi.
- ³ Unu menaa g'eka unu,
tsuru mee shihu ike.
Unu emee g'ikpere unu,
aphu kweekweekwee
nguru anguru.
- ⁴ Unu pfiaru ndu nweru obu
ndzu-agugu su phe-a:
“Unu shihu obu ike;
ge ndzu ba agushi unu.
Le Chileke unu a-bya;
bya emelata nemadzu iphe,
o meru onye ozo.
Oo-bya; bya adzoo unubedua
ndzu.”
- ⁵ Noo teke enya a-sahu ndu
atsu ishi.
Nchi ndu ada nkuchi emee
phosangu.
- ⁶ Noo teke ndu eniyeni a-wata
azo garamu garamu
g'ele.
Ire agbutoshihu ndu te
epfudu opfu;
epe awata erwu okwe

ẹhu-utso.
 Mini e-shi l'echiegu gbafuhu
 soaha ke gborogboro.
 Teme nggele eshi l'ali,
 mini te eshidu du gbafuhu
 soaha gborogboro.
 7 Eja evevee,
 l'ekpo phuruphuru
 l'a-buru okpuru.
 Ali, mini tahuru agbafushihi
 ogba buru nggele.
 O buru eka ono,
 bu nkuta-oswa shi buru
 iya ono
 be eswa e-fushi;
 eji efushia ya;
 echara amishia ya.
 8 L'a bya atogbo iya eze
 gbororo; l'e kua ya uzo,
 du nsọ.
 Ndu aasọ nsọ te eshidu iya.
 Ndu a-nodu eshi iya nu
 kpoloko abuerupho
 ndu o duru;
 ophu ndu eme eswe
 aghaphedu l'ime iya.
 9 Oduma taa nodu iya.
 Ophu o dudu anu ozo,
 eri anu,
 byaru eshitakpo ya
 eshita ophu.
 A taa humakpoda phẹ nu
 ahuma ophu l'eka ono.
 O buephho ndu a gbafutaru bu
 ndu a-nodu eshi iya nu.
 10 Mbu le ndu ono,
 Chipfu pfuru aswa phe
 ono a-lwa.
 Ephe aguru ebvu lwatashia
 Zayonu.
 Ephe ekpuru ẹhu-utso ojejoje
 g'onye kpu okpu eze.
 Ete eswa yee ẹhu-utso
 atuko phe ẹhu sweta.
 Aphu yee atsụ ude agbaa
 oso gbalaa.

36

*Senakeribu eye ndu Jierusalemu ebvu
 (2Ndu 18:13-37; 2Iphe 32:1-19)*

¹ Tòbudu iya bú; o rwua l'apha, kwe eze, bú Hezekáya apha iri l'èno, ọ wataru abúru eze; Senakeribu, bú eze ndu Asiriya bya ọgu l'alì ndu Jiuda; bya atùko mkpùkpu phẹ g'ọ ha, bú mkpùkpu, a kpùshiru ike lwúa lwùta. ² No iya; eze ndu Asiriya ono bya agbẹ lẹ mkpùkpu Lakishi zia onye-ishi ndu ojọgu iya; yeru iya ndu ojọgu, dù igwerigwe; bya asù iya g'ẹphe jepfu eze, bú Hezekáya lẹ Jierúsalemu. Onye-ishi ndu ojọgu ono jerwua bya eje apfuru l'ishi mgba-mini okpuru ọzo eli, dù l'ọzo ono, eeshije eje ẹka asajẹ uwe ono. ³ Ọ nọdu l'ẹka ono; ẹphe byapfuta iya; mbù Ẹliyakimu nwa Hilikaya, bú onye-ishi l'ibe eze; waa Shebuna, bú onye edeje ẹkwo; waa Jiowa nwa Asafu; yẹbedua bú onye nkwakọbe.

⁴ Onye-ishi ndu ojọgu ono bya asù phẹ: “Unu je akaru Hezekáya lẹ-a: Wakwa iphe, o pfuru; mbù Ọkalibe eze, bú eze ndu Asiriya. Ọ sùru-a: ?Bù lẹ gùnu bẹ ì chìru nwùpfu ophu i nweru kwẹe? ⁵ Ì sùru l'ì machawaru ẹregede ọgu bya enweru ike, e gude alwù ọgu. Obenu l'opfu ngu bú okorobo opfu. ?Bù onye bẹ ì dakoberu ekwefuru yẹbe eze ndu Asiriya ike? ⁶ Lenu; ọ kwa ndu Ijiputu bẹ ì dakoberu; mbù Ijiputu ono, bú mgbawa-ẹchara, abùjeru: onye dakoberu iya nù l'ọ yejashia ya ẹka meka iya iphe onoya. Ọ kwa ẹgube ono bẹ Fero dù; mbù eze ndu Ijiputu. Ọ kwa nno bú g'ọ dùru iphe, búkpoo ndu dakoberu iya nù. ⁷ Teke ì sùkwanuru mu l'ọo Chipfu, bú Chileke unu bẹ unu dakoberu; ?tọ búdu Chipfu ọbu bú ophu Hezekáya lwùru ẹka aagwajẹ iya; bya emebyishia ọru-ngweja iya; bya asù ndu Jiuda ẹphe lẹ ndu Jierúsalemu g'ẹphe byajẹ abaa aja l'atatiphu ọru-ngweja-a?”

⁸ “Byalẹkwa-a g'unu lẹ nnajìuphu mu, bú eze ndu Asiriya tuko chia idzù. I -kweta bẹ mu a-kpuru unu ìnya ise kpẹe ngu; mẹ ọ -bùru l'ìi-dù ike yechaa ya ndu a-nọdu agba iya nù. ⁹ Ọdumeka; ?denu g'ì rìru l'ìi-dù ike kpafù l'iphu onye-ishi ndu ojọgu nnajìuphu mu; m'obeta ọ bùru onye ẹnya kachaa alwalwa lẹ ndu-ishi ndu ojọgu iya; l'ẹka ọ bú ndu Ijiputu bẹ ì dakoberu g'ẹphe chiẹ ngu ụgbo-ìnya; chiẹ ngu ndu agba l'ìnya-ọgu? ¹⁰ Ọzo bú lẹ-a; ?i dobesù l'ọ tọ búdu Chipfu bẹ mu nọ l'ẹka bya ọgu l'alì-a gẹ mu mebyishia ya? Ọ kwa Chipfu l'onwiya ziru mu gẹ mu bya ọgu l'alì-a mebyishia ya.”

¹¹ Tòbudu iya bú; Ẹliyakimu; yẹe Shebuna; waa Jiowa bya asù onye-ishi ndu ojọgu ono-a: “Jiko gude opfu ndu Arámu pfuru yeru anyìbe ndu-ozì ngu; eshinu anyi anù iya ree. Te egudeshì opfu ndu Jiuda pfuru yeru anyi; kẹle ndu nọ l'eli igbulọ anùkwa iya.”

¹² Onye-ishi ndu ojọgu ono sù phẹ: “?Bù unu lẹ nnajìuphu unu kpoloko bẹ ọ dù unu gẹ nnajìuphu mu ziru mu gẹ mu bya ezia ozi-a? Waawakwa. Ọ kwa unu lẹ ndu ono, nọ l'eli igbulọ ono; mbù ndu ono, unu l'ẹphe e-mechaa ria nshì unu l'ọnu; ngwa mamìni, unu gbọru ono bẹ mu epfuru iya.”

¹³ Onye-ishi ndu ojọgu ono bya apfuru bya egude opfu ndu Jiuda bya arashia ya ike sù: “Unu nùmakwa iphe, o pfuru; mbù Ọkalibe eze ono, bú eze ndu Asiriya! ¹⁴ Wakwa iphe, eze ndu Asiriya pfuru: Unu te ekwekwa gẹ Hezekáya dephua unu. Ọ tọ dukwa ike adzọ unu! ¹⁵ Ọphu unu ekwekwa gẹ Hezekáya deta unu g'unu dakobe Chipfu; l'ẹka oopfuru unu asùje lẹ Chipfu ta adùkwa iphe, e-me g'ọ tọ dzọta unu. Lẹ mkpùkpu-a taa lakwa l'ẹka eze ndu Asiriya. ¹⁶ Unu ta angakwaru Hezekáya nchì; kẹle eze ndu Asiriya sùkwaru-a g'unu wùfuta wù-pfuta iya gẹ yẹle unu doshia. Ọo ya bú g'onnyemonye lẹ g'unu ha eria iphe, shi lẹ vayìnu iya; ria akpuru, shi l'oshi figu iya; bya angwa mini, dù lẹ wẹlu iya; ¹⁷ jasù teke ya a-bya eduta unu; lashia l'alì, dù gẹ k'unu; mbù alì, ereshi dù; mẹe ọphúú dù iya; alì, nri dù; tẹme opfu-vayìnu dù iya.

¹⁸ “Unu te ekwekwa gẹ Hezekáya dephua unu; kẹle ọo-sù unu lẹ Chipfu l'adzọtakwa unu. ?Ọ dukporu ọha ọphu agwa alì phẹ nafutajewaru l'ẹka eze ndu Asiriya? ¹⁹ ?Bù awe bẹ agwa ndu Hamatu yẹe kẹ ndu Apadu nọ? Agwa ndu Sefavayimu; ?ẹphe nọ l'awe? ?Ẹphe dùru-a ike dzọta ndu Samériya l'ẹka yẹbe eze

ndu Asiriya tọ? ²⁰ ?Bụ agwa ole l'ime agwa ndu alì ono bẹ duru ike nafuta ndu alì iya l'ẹka iya? ?Denu gẹ Chipfu e-shi dọ ike nafuta ndu Jierúsalemu l'ẹka iya?"

²¹ Ndu Jiuda ono, oopfu eyeru ono nọduepho nggujunguji; ophu o dudu onye ophu pfuru opfu yeru iya; kele eze, bụ Hezekáya turu ekemu sụ g'ọ to dukwa onye e-yeru iya onu.

²² Tọbudu iya bụ; Eliyakimu nwa Hilikaya, bụ onye-ishi l'ibe eze; yẹ Shebuna, bụ onye edejeru eze ẹkwo; waa Jiowa nwa Asafu, bụ onye nkwakọbe tugbua; o buru phẹ ejepfu Hezekáya. Ẹphe gbajachaa uwe phẹ agbaja. Ẹphe jerwua bya eje akọoru iya iphe, onye-ishi ndu ojogu ono pfuru.

37

Hezekáya epfu anụ Chileke (2Ndu 19:1-13)

¹ Tọbudu iya bụ; Hezekáya numaepho iphe ono o gbajashia uwe iya; bya achita uwe-aphu yee; o buru iya eje l'eze-ulo Chipfu. ² O bya ezia Eliyakimu, bụ onye-ishi l'ibe eze; yẹ Shebuna, bụ onye edejeru eze ẹkwo; waa ndu-ishi lẹ ndu-uke Chileke; g'ẹphe jepfu onye mpfuchiru Chileke ono, bụ Azáya nwa Emọzu. Ẹphe tuko yee uwe-aphu jeshia. ³ Ẹphe je je asụ iya: "Hezekáya sụru-a: 'Ntanu-a bukwa mboku, oke iphe-ehuka dapfutaru anyi; bya aburu mboku, aahụ anyi ahùhù; bya aburu mboku, iphe-iphere jiru anyi iphu. O dukwa g'egube ime anọduje eme nwanyi; o tọ dudu ike nyia onyi nwua nwata obu-a ⁴ O nweru g'oo-du; Chipfu, bụ Chileke ngu anuma iphe ono, onye-ishi ndu ojogu ono epfu ono; mbụ onye ono, nnajiuphu iya, bụ eze ndu Asiriya yeru g'ọ bya epfutoshia Chileke ono, dzu ndzu ono; k'ophu bụ lẹ Chipfu a-baru iya mba l'opfu ono, yẹbe Chipfu, bụ Chileke ngu numaru ono. Oo ya bụ; pfuru nụ Chileke l'opfu ehụ ndu ophu phoduru nụ.' "

⁵ Oo ya bụ; ndu ono, eze, bụ Hezekáya ziru ono bya abyapfuta Azáya; ⁶ Azáya sụ phẹ: "Unu je asụ nnajiuphu unu lẹ Chipfu sụru-a: 'Ba atsukwa ebvu lẹ k'iphe ono, i numaru ono; mbụ opfu ono, ndu-ozì eze ndu Asiriya gude bya epfutoshia mu ono. ⁷ Huma lẹ mu e-woru unme lanu ye iya l'ehu; k'ophu bụ l'oo-numa asulasu; lashia alì phẹ; mu emee g'e gude ogu-echi gbua ya l'alì phẹ gedegede.' "

⁸ Onye-ishi ndu ojogu ndu Asiriya bya anuma l'eze ndu Asiriya lufuwaru lẹ mkpukpu Lakishi; o laphu azu je ahuma onye eze ono l'ẹka ootso ndu Libuna ogu.

⁹ Noo ya; a bya ezia Senakeribu lẹ Tirihaka, bụ eze ndu Kushi bẹ abyapfutawa iya ogu; o zia ndu-ozì g'ẹphe je ezia Hezekáya sụ: ¹⁰ "Waa iphe, unu e-pfuru Hezekáya baa; mbụ eze ndu Jiuda: 'B'ekwekwa gẹ Chileke ngu, bụ onye ono, i dakoberu ono duphua ngu; l'ẹka oopfu lẹ Jierúsalemu ta alwadu l'ẹka mube eze ndu Asiriya. ¹¹ Ophu doru enya bụ l'ì numahawaru iphe, ndu eze ndu Asiriya meru ndu alì ozo; mbụ l'o mebyishikotaru phẹ. ?Aa-nafuta-chia gubedua tọ? ¹² Mbụ-a; ndu ohamoha ono, nna mu oche phẹ mebyishiru ono; ?agwa phẹ dzotaru phẹ-a tọ? Mbụ agwa ndu Gozanu; yẹ ke ndu Haranu; waa ke ndu Rezufu; me ke ndu Eđenu, bụ ndu shi nọdu lẹ Telasa. ¹³ ?Bụ awe bẹ eze ndu Hamatu nọ nta-a; me eze ndu Apadu; me eze ndu mkpukpu Sefavayimu; ozoo ke ndu Hena; ozoo ke ndu Iva?' "

¹⁴ Tọbudu iya bụ; Hezekáya bya anata ẹkwo-ozì ono l'ẹka ndu e ziru iya; bya eworu iya gụa. O bya abahu l'eze-ulo Chipfu bya eje eworu iya tosaa l'iphu Chipfu. ¹⁵ Hezekáya bya epfuru nụ Chipfu sụ: ¹⁶ "Gube Chipfu, bụ Okalibe-Kakota-Ike; gube Chileke ke ndu Izurelu; onye sugu l'aba-eze iya l'echilabo chierobu. Oo ngu kpoloko bụ Chileke, nwekota alì-eze, dọ lẹ mgboko mgburugburu. Oo ngu meru igwe bya emee eliphe. ¹⁷ Ngabenu nchì gube Chipfu; numa iphe, mu epfu. Sanaa

enya humadupho. Ngabekpodapho nchi; numa opfu ono, Senakeribu ziru g'e gude bya epfutoshia gube Chileke, no ndzu ono.

¹⁸ “Gube Chipfu; o bukwa eviya le ndu eze ndu Asiriya mebyishiwari ohamoha; waa ali phe. ¹⁹ Epe chiwaru agwa ndu ono ye l'oku; o kepyashia; kele agwa phe obu ta adudu iphe ozo, o bu; gbahaa nku; yee mkpuma, bu iphe, nemadzu gude eka mee. ²⁰ Oo ya bu le-a; gube Chipfu, bu Chileke anyi; dzonaa anyi l'eka eze ndu Asiriya ono; k'ophu ali-eze, dukota le mgboko l'ophu a-maru l'oo gubedua kpoloko; mbu gube Chipfu be bu Chileke.”

Adada Senakeribu

²¹ Tobudu iya bu; Azaya nwa Emozu bya ezia Hezekaya ozi su: Chipfu, bu Chileke ke ndu Izurelu suru l'iphe ono, i pfuru nu iya l'opfu ehu Senakeribu, bu eze ndu Asiriya ono be ya numawaru. ²² Waa iphe, Chipfu pfuru l'opfu ehu Senakeribu baa: Nwada Zayonu ta aduekwa

iphe, o guberu ngu;
teme o ndu aja ngu
ewenu.

Nwada Jierusalemu ekwe
l'ishi l'eka igba oso le
ndaba agbala.

²³ ?Bu onye bu onye ono,
i shi ephu iphu;
bya epfutoshi iya ono?

?Bu onye be i shi atu uzu
ekpu-a;
mbu onye ono,
i gude eku-onwonye
voro enya ono?

O kwa Onye du Nso
ke Izurelu!

²⁴ I ziru ndu-ozu ngu;
epe bya eburu iphu nyabe
Nnajiuphu.

I suru l'i gudewaa ikpoto
ugbo-inya-ogu ngu
nyirwuchaa mkpakponu
ubvu ubvu;

Mbu l'i nyirwuwaru
mkpakponu,
eka ubvu ubvu
Lebanonu jeberu;
bya egbutsushiwa oshi sida,
du iya nu, bu ndu ophu
kachaa etse ogologo;
me oshi payinu iya
ophu kachaa adu ubvu
l'anya;
bya ejerwuwaa eka o
kachaa aburu epfukala;
me eka o kachaa aburu oswa,
du ree.

25 Mbụ l'ì tųwaru wẹlu l'ali ndu
 ọhozo; bya angụa ya mini;
 bya egudewaa
 ọbochi-ọkpa ngu zọo iphe,
 bụ nggele,
 dukota l'ali Ijiputu ọtitoli;
 jasụ ọ tashihukota.

26 Sụ-a; ?ọ dụ g'ì tị nụmajeduru
 iya?

Ọo mu tubuhawaru g'ọ dụ
 nno teke dūhawaa ẹnya.

Mbụ l'ọ bụro teke ndiche
 bẹ mu chihawaru iya
 rọo dobe.

Ọ bụru nta-a bẹ mu
 meru iya g'ọ vụa;
 mbụ mee;
 i woru mkpukpu,
 a kpugbaaru o shihu
 ike mebyishia;
 ọ bụru ikpo mkpuma.

27 Ọ bụru iya bụ;
 ike bvụ ndu bu iya nụ.

Ẹphe bụru ndu a tųru
 ẹberebete;
 e meru iphe-iphere
 kpua phe.

Ẹphe bya adụ g'iphe,
 a kuru l'opfu; g'iphe,
 rwuru irwu k'ọphúú;
 mbụ dụ g'ẹswa,
 furu lẹ mkpotsu ọlo,
 anwụ chigbushiru
 l'ẹbe adụ g'o vutaberu l'eli.

28 “Obenu lẹ gubedua bẹ mụbe
 Chileke maru ẹka ị nọ.

Mu maru teke ịibata abata;
 maru teke ịitugbu
 atugbu.

Mu maru g'ịibataberu
 hanyihanyi ekpu mu.

29 Eshi ọphu ọ bụ mụbe Chileke
 bẹ ịibaru hanyihanyi;
 tẹme bẹbeebēe,
 ịipfuru mu rwuwa mu
 nchi;
 bẹ mu e-woru ịkokoro
 dzube ngu l'imi;
 woru mkpurukpu-igwè
 ye ngu l'ọnu g'inya.

Mu emee ngu g'i shia ọphu

i shi laphu azu l'eka
i shi.

³⁰ “A -bya le gubedua, bu Hezekáya; waa iphe, a-buru ngu iphe-ohubama baa: Apha-a be ii-ri iphe, daru eda. O -be apha ozo l'i ria ophu shi l'ono futa. O -rwua l'apha k'eto iya; koo opfu kpata iphe, i koro iya. Gbaa opfu-vayinu; ria akpuru, e-shi iya nu. ³¹ Su-a; nwa ndu ono, a-phodu nu l'onu-ulo Jiuda be a-gba ogbarabvu l'ime ali; mia mebyi l'eli mgboko; ³² noo kele o nweru nwa ndu phoduru nu le Jierusalemu. Ikpoto ndu wafuru nu e-shi l'ubvu Zayonu. O buru Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike e-gude g'o phu-be iya l'ehu mee ya.

³³ “Oo ya bu; waa iphe, Chipfu pfuru l'ehu eze ndu Asiriya baa: O to byadu a-bata le mkpukpu-a; ophu o byadu agba g'o ka mma l'oo apfu l'eka-a. O too gudekpodanu iphe, eegbobutaje onwonye abyakube iya ntse; ophu o byadu ebvuphe iya ose-ogu. ³⁴ Oo uzo, o shi bya be oo-shi laa. O to byadu abata le mkpukpu owa abata ophu.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ³⁵ “Su-a; mu e-gude k'epha mu; me opfu ehú Dévidi, bu onye-ozí mu gbobuta mkpukpu-a; dzoo ya.”

³⁶ Tobudu iya bu; ojozi Chipfu tugbuepho bya eje l'eka ndu ojogu Asiriya doru; bya eje egbua ukporo unu umadzu ugbo ukporo l'eto l'unu umadzu labo l'ukporo umadzu iri* l'ime ndu ojogu ono. E tehushia l'utsu; odzu zeshiwaa ke bee. ³⁷ Noo ya; Senakeribu, bu eze ndu Asiriya tugbua; o buru iya alaphu azu. O laphushia azu le Ninive je anodu. ³⁸ O be ujiku lanu; o nodu agwa agwa iya, bu Nisuroku; unwu iya, bu Adurameleku; me Shareza je egude ogu-echi gbugbua ya; gbaru lashia ali Araratu. Oo ya bu; Esahadonu, bu nwa iya buru eze nochia enya iya.

38

Iphe-ememe guderu Hezekáya (2Ndu 20:1-11)

¹ O buru teke ono be iphe-ememe guderu Hezekáya; k'ophu bu l'o nowaa l'onu onwu. Onye mpfuchiru Chileke, bu Azáya; nwa Emozu bya ejepfu iya je asu iya: Chipfu suru-a: “Dozia ibe ngu ree; kele iibyawa anwuhu; i tii kadu mma.”

² Noo ya; Hezekáya bya aghaa iphu l'uzo igbulo pfuru nu Chipfu su: ³ Gube Chipfu; nyatanu ge mu bu-be onye gude ire-lanu; me obu mu g'o ha tsoo uzo nkengu; me ge mu gude meberu iphe, du ree l'enya ngu. Hezekáya raa ekwa kpoo pfula pfula.

⁴ Tobudu iya bu; Opfu Chipfu bya atuba Azáya le nchi su iya: ⁵ “Je akaru Hezekáya le-a: Waa iphe, o pfuru; mbu Chipfu, mbu Chileke ke nna ngu, bu Dévidi: Mu numawaru epfupfu, i pfuru nu mu; bya ahumawaa enya-mini, shi ngu l'enya. Mu eyekwafua apha iri l'ise le ndzu ngu. ⁶ Ozo bu le mu a-nafuta ngu; nafuta mkpukpu-a l'eka eze ndu Asiriya. Mu a-gbaru mkpukpu-a odzori.

⁷ “Waa iphe-ohubama, Chipfu e-goshi ngu baa; g'i gude maru le Chipfu e-me-a iphe ono, o pfuru ono. ⁸ Nwonyonyo iphe ono, a kpushiru, ee gudeje enyi ulo-eli Éhazu ono; be mu e-me g'o gude ntụ-okpa iri tsu-phu azu.” No iya; onyonyo ono tsua ribo; gude ntụ-okpa iri tsu-phu azu eme le g'o shi habe ogologo.

⁹ Owa-a bu iphe, Hezekáya deru; mbu eze ndu Jiuda g'iphe-ememe ono mechaaru iya; o kachaa mma.

¹⁰ Mu sukwaru: ?Bu le
mkpakponu ndzu mu-a
be mu jeru je eshisweta
onu oguzo ali-maa?
A naa mu nfu nafu mu nwa
apha ndzu mu ophu

* **37:36** 37:36 Bu iya bu 185,000 le mbekee.

phòduru nù?

11 Mu sùkwaru lẹ mu taa
hùmbaedu Chipfu
l'alì ndu dzù ndzù.

Ọphu mu egudebaedu
ẹnya ahùma nemadzù,
dzù ndzù;
ọzoo kẹ g'anyi lẹ ndu
nọkwadu l'eliphe-a
bubaaru.

12 A lashìru ndzù mu g'onye lashìru
ẹswa l'ùlo unwu-eswi;
mbù l'ọo g'onye akpa iphe
akpakpa aphukobeje iphe,
ọ kpagheru akpaghe-a
bù gẹ mu
phukobewaru ndzù mu.

Ọ bya atuwaa mu eri
gbùpyia l'iphe, aakpajẹ iphe;
bya egbubufu iya.

Ọ bọru-a shi l'eswe gẹ nchi
jihù bẹ i mebufùwaru
nù kẹ ndzù mu.

13 Mu nọdu atajẹkpoepho
nshi jasù nchi abọhu.

Obenu l'o gwerù mu
ọkpù arakabya g'ẹka
oduma ata anù.

Ọ bọru-a shi l'eswe gẹ nchi
jihù bẹ i mebufùwaru
nù kẹ ndzù mu.

14 Mu gbọaha chachacha
g'apya ọzoo g'ẹsha.

Mu deahaa kukuku
g'ede-kuukuu.

Mu lenyaa ẹnya l'eligwe;
ẹnya meahaa mu ẹhuka.

Mu sù: Jiko Nnajiuphu;
mu eje iphe-ẹhuka;
byanù agbaarù mu
mkpu!

15 Ọle ọ bọ; ?mu a-sùkwanu
agha?

Ọ pfuakwaru opfu nù mu;
mbù ọ bọru yẹbedua
l'onwiya meru iphe ono.

Mu a-nọdukpoepho eje
nwa gelee jasù gẹ mu
a-nọ-beru;
kẹle obu atawa mu
nyìkinyiki.

- 16 “Gube Nnajiuphu;
 ọ kwa ọdu iphe,
 dugbaa egube-a be
 nemadzụ gude buru.
 Ọ bukwaru iya phọ be unme,
 nọ mu l'ẹhu byaru bya
 egudewaa nọdu ndzụ nta-a.
 Jiko menaa ge mu wekorohu;
 menaa ge mu nọdu ndzụ!
- 17 Ọkpobe opfu;
 ọ kwa g'ọo-duru mu le ree
 be mu gude jee iphe-ẹhuka,
 du nno.
 Ọ buru l'ọo l'i yeru mu obu
 be i ti kwedu ge mu
 bahụ le nsukutu ọla-l'iswi.
 I bya atuko iphe-ẹji mu l'ophu
 chiru ye onwongu l'azụ;
¹⁸ kele ndu nọwaa l'ali-maa te
 etukwa ngu ẹpha.
 Ọphu ndu nwuhwaru anwuhu
 agukwa ebvu egude etu
 ngu ẹpha.
 Ọphu ndu e kpochiru l'ilu
 eleekwa ẹnya ire-lanụ
 nkengu.
- 19 Ọ kwa ndu nọ ndzụ;
 mbụ l'ọo ndu nọ ndzụ bu ndu
 anọduje etu ngu ẹpha ge
 mu etu ngu iya ntanụ-a.
 Ọ buru ndu bu nna anọduje
 akoru unwu phe gi bu-be
 onye ire-lanụ.
- 20 Chipfu a-bya adzọo mu ndzụ.
 Ọo ya bu l'anyi a-nọdu agu
 ebvu akpọ iya l'une
 jasụ g'anyi a-nọ-beru ndzụ.
 Ọ buru l'eze-ulo Chipfu be
 anyi a-nọdu gụ ya.”

²¹ Azáya pfuwaru sụ g'e meta iphe oshi figu tsua etsutsu debechaa Hezekáya l'ẹjo-onwo ono, phokashiru iya l'ẹhu ono; l'o -mewaa ya nno; l'o wekorohu. ²² Hezekáya bya ajia sụ: “?Bụ gunu bu iphe-ọhubama, e-goshi le mu e-mechaa bahubaa l'eze-ulo Chipfu ọzo?”

39

Ndu nnochị-ẹnya, shi Babilonu

¹ Ọ buru teke ono be Merodaku-Baladanu; mbụ nwa Baladanu, bu eze ndu Babilonu deshuru ekwo-ozu nu g'e je anụ Hezekáya; bya eyekwaru iya ya phọ iphe-oma g'e gude bya iya ajiji; kele ọ nọmaru l'iphe shi eme iya; ọ kawaa mma. ² Hezekáya nabata ndu ono, e ziru ozi ono; bya egoshi phe iphe, nọkota l'ulo-ẹku iya; mbụ goshi phe

mkpọla-ochaa; yẹe mkpọla-ododo; mẹ manụ, eshi mkpọ; mẹ ngwọgu iya l'ophu; mẹ iphe, bukota ẹku iya. Ọ tọ dudu iphe, dụ l'ibe iya; ọzoo iphe, dụ l'alị-eze iya l'ophu, o to goshiduru ndu ono; mbụ Hezekáya.

³ Tọbudu iya bụ; Azáya, onye mpfuchiru Chileke bya ejepfu eze, bụ Hezekáya je ajja ya sụ: “?Bụ awe bẹ ndu ono shi bya? ?Bụ gunu bẹ ẹphe pfuru?”

Hezekáya sụ iya: “Ephem shikwa ẹka dụ ẹnya bya. Ephem shi Bábilonu.”

⁴ Azáya bya ajja ya sụ: “?Bụ gunu bẹ ẹphe humaru l'ibe ngu?”

Hezekáya sụ iya: “Ephem tükokwaru iphemiphe, dụ l'ibe mu huma-gbua. Ọ tọ dukwa iphe, dụ g'ẹku, mu nweru enweru, mu te egoshiduru pẹ.”

⁵ Noo ya; Azáya bya asụ Hezekáya: “Nụma opfu, shi Chipfu l'onu; mbụ Ọkalibe-Kakota-Ike ono. ⁶ Ọ sụru-a: Lẹ mbọku abyawaa teke iphemiphe, dụ l'ulo eze ngu; mẹ iphe ono, nna ngu pẹ setaru dobe; ọ nọo byasụ nta-a a-buru iphe, ee-vuta lasha Bábilonu. Ọ tọ dudu m'ophu ee-wophodo. Noo iphe, Chipfu epfu. ⁷ Teme unwu ngu unwoke, bụ ndu a nwutaru ngu bẹ aa-haru kpukaa; ẹphe eje aburu ndu anọduje eleta ibe eze ndu Bábilonu ẹnya.”

⁸ Hezekáya sụ iya: “Opfu Chipfu ono, i pfuru ono dukwa ree.” Iphe, o gude pfua nno bụ l'ọ riru sụ lẹ nchị a-dụ-a doo; ophu ọ dudu iphe, bya l'eme teke ya nọkwadu ndzụ.

40

Adu ndu ke Chileke obu

¹ Unu dunaa ndibe mu
obu! Unu dunaa pẹ obu!
Nokwa iphe, Chileke unu
pfuru bụ onoya.

² Unu pfunaa opfu bebebe
yeru Jierúsalem.
Unu ranaa ya arara g'ọ maru
l'ozii-ike ono,
ooje ono bẹ bvụwaru nụ.
L'a pfwaru ugwo ẹjo-iphe,
o meshiru.
L'ewere, Chipfu meru iya
hawaa g'iphe-ẹji, o meru;
mbụ l'ọ hawaa g'ọo ya
ugbo labo.

³ Ọ duru onye ara iya arara sụ:
“Unu meziaru Chipfu ọzo
l'echiegu.
Unu mee eze gbororo iya g'ọ
dugbaa nhamunha lẹ
mgbegu alị-evevee.

⁴ Ẹka dụ nsuda bẹ ee-nwuchi
enwuchi.
Iphe, bụ úbvú úbvú bẹ
ee-gbuzekota egbuze.
Ẹka dụ nkwagbo-nkwagbo bẹ
ee-mezi emezi.
Ẹka dụ
kpokoro-kpokoro-kpokoro
l'a rwazee ya arwaze g'ọ

kwọọ akwọkwọ;
⁵ k'ọphu ee-kpuha ọdu-biribiri
 kẹ Chipfu g'a hụma.
 Iphe, bụkota nemadzụ l'ọphu
 ahụmakota iya;
 kẹle Chipfu gudewaa ọnu
 pfua ya.”
⁶ Ọ dọru olu-opfu, epfu sụ:
 “Chia mkpu!”
 Mu sụ: “?Bụ gụnu bẹ mu
 e-chi lẹ mkpu?”
 Ọ sụ: “Chia mkpu sụ lẹ
 nemadzụ l'ọphu
 dụkota g'ẹswa.
 Teme mma, ẹphe ama
 dụkwapho g'okoko ẹswa,
 dụ l'ẹgu.
⁷ Ọobujeru;
 ẹswa -kpọhuwaa nkụ;
 okoko iya erishihu dashihu;
 kẹle udzu-ọnu Chipfu
 phushiru phẹ.
 Hoo haa; nemadzụ bụkwa
 ẹswa.
⁸ Mbụ l'ọobujeru;
 ẹswa -kpọhuwaa nkụ;
 okoko iya erishihu dashihu;
 obenu l'opfu, Chileke anyi
 pfuru;
 a-pfuru pfushia ike jasụ
 l'ojejeje.”
⁹ Je apfuru l'eli úbvú, ha shii;
 gụbe Zayọnu;
 onye byaru ezi ozi-ọma.
 Gụbe Jierúsalemu,
 byaru ezi ozi-ọma;
 wolinaa olu chia mkpu!
 Wolia olu; gẹ ndzụ ba agushi
 ngu!
 Sụ mkpukpu,
 dụgbaa l'alị ndu Jiuda-a:
 “Wakwa Chileke unu baa!”
¹⁰ Lekwa! Nnajiuphu,
 bụ Chipfu gudekwa
 ike-ọkpu abya.
 Ọ bụru ọkpehu iya bẹ
 oo-gude bụru eze.
 Lekwa! O gudekwa obunggo
 eje abya;
 bya egudekwapho ụgwo
 ọo-pfu.

11 Ndu ẹphe l'iya swị bẹ
 ọonoduje eche g'onye
 eche aturu.

Ọ nọdu achikobeje unwu
 aturu ono heru l'ẹka;
 mbụ heru phẹ dobe onwiya
 ntse k'ọphu ẹphe a-nọduje
 iya l'obu.

Tẹme ọ nọdu atoje nwehu
 erwu ndu ọphu he nwa.

12 ?Bụ onye dujewaru ike
 gbaa ẹka okorokoro
 gude tụa mini,
 nọ lẹ mgboko l'ọphu atùtù;
 ọzoo gude nkwo-ẹka
 tụa akpaminigwe
 l'ọphu?

?Bụ onye dujewaru ike
 kpokọo urwuku,
 dụ l'eliphe l'ọphu kporu
 ye lẹ nkata;
 ọzoo wota iphe-atùtù
 gude tụa ẹrwa úbvú,
 nọkota nù?

13 ?Bụ onye maru uche Chipfu?
 tọo ?bụ onye a-sụ lẹ ya
 zijeru iya iphe;
 lẹ ya bụ onye akpọ-zijeru
 Chileke ọzo?

14 ?Bụ onye bẹ Chipfu jeru
 akpata ishi?
 tọo ?bụ onye ziru iya
 ọzo ọphu bụ ọkpobe
 ọzo?

?Bụ onye bẹ ọ bụ;
 mbụ onye ziru iya iphe,
 ọ maru;
 ọzoo onye goshiru iya ọzo,
 oo-shi mee g'iphe doo
 ya ẹnya?

15 Tororo opfu bụ l'ọhamoha
 dukwa gẹ mini,
 daru kpọngu l'ime
 bọketi.

Iphe, a guberu phẹ bụ-a
 nwurwuku, dụ l'iphe,
 egudeje tụa ẹrwa iphe.

Mbụ l'ọotùje ndu bukube
 eze-ẹnyimu g'onye
 kpokọberu urwuku,
 dụ rwukuru rwukuru

atù l'iphe.

16 Mbù l'òswa, dù l'úbvú úbvú
Lébanonu ta asúkwa aburu
nkù eye l'òku.

Ọphu anù, nòkòta iya nù
asúkwapho
g'eegbushi iya gude
gweeru Chipfu
ngweja-akpò-òku.

17 L'iphu iya bè òhamoha l'ophu
ta adúkwa iphe, o bù.

Ọ gùberu phẹ iphe,
adùdu iphe, ọ bù;
mbù l'iphe-iphoro ka
phẹ shii.

18 ?Bù onye bè unu a-tùru
Chileke yeru?

?Bù ntẹkpe gùnu bè unu a-sù
lẹ yẹ ya bù iphe lanù?

19 L'a -bya l'iphe,
a kpùru akpùkpu;
onò bù onye eme òna
kpùru iya.

Ọ bùru onye-úzá
mkpòla-ododo wùru
iya mkpòla-ododo;
bya emetaru iya
ẹgbirigba mkpòla-òchaa.

20 Ọobujeru onye daru ùkpa
k'ophu ọ tọ dudu ike
anù Chileke ẹgube
iphe onò;
l'ooje ahòta oshi,
kpòru akpaa;
bya eje achọo onye eme
òna emegharu iya
ẹka kua
l'ọ bya apyia ntẹkpe
doberu iya; mbù ntẹkpe,
ta abyadù aharibejeru
òkpa ahariberu.

21 ?Unu ta amahaada? Tọo
?unu teke anuma-swee?

?Te epfuduru iya unu e
-shikpọo lẹ mbù?

?Toko dodu unu ẹnya g'e
gude tọo òkpa
mgboko l'ophu?

22 L'ọ nọ l'aba-eze iya
l'ephekerephe;
nòghata eliphe,

gbaru mgburugburu.
 Ndu nọ l'eliphe dughbae ya
 phọ ribariba g'unwu ogu.
 Eligwe l'ophu bẹ ọ phushiru
 togbọ g'onye phushiru
 ukpo;
 bya eworu iya togbọ
 jakpata g'ulo-ekwa,
 aabya eburu eburu.

²³ Ndu-ishi bẹ oomeje;
 ọ tọ dudu iphe,
 ephe abụ.
 L'ọ bya emee ndu-ishi
 lẹ mgboko-a;
 ephe aburu iphe-mmanụ.

²⁴ Sụ-a; ọobujeru akuku,
 aaku phẹ l'alị;
 adzadza, aadza phẹ;
 ephe -jekwadu-a agbabẹ
 ọgbarabvu l'alị;
 l'ọophuwa phẹ ọnu;
 ephe anwulwashihu.
 Oke pherephere abya
 ezikọta phẹ g'ęswa ereshi.

²⁵ Onye nsọ ono jiru sụ-a:
 “?Bụ onye bẹ unu a-turu
 mu yeru?
 Mbụ-a; ?bụ onye bẹ unu epfu
 lẹ mu l'iya ha ęnya
 nhamunha?”

²⁶ Palinaa ęnya lee
 l'akpaminigwe.
 ?Bụ onye meru iphemiphe
 ono dobe?
 Mbụ onye ono,
 emeje kpokpode,
 dọ igwerigwe l'ọofushi
 nanunanu;
 tẹmẹ ọ nọdu ekuje
 phẹ ephe l'ẹhu l'ẹhu.

Ọ bụru l'ike paru onye
 ono ẹka;
 tẹmẹ ọkpẹhu dọ iya
 meru g'ọ gude ọphu ọ
 dudu kpokpode ono
 mę nanu etuphahuje nu.

²⁷ Unubẹ ndibe Jiékọpu;
 ?denu g'ọ gude unu
 pfua ęgube opfu-a?
 Mbụ-a; unubẹ ndibe Ízurelu;
 ?denu g'ọ gude unu

nọdu agụ aphụ?
 Kele unu sụru lẹ Chipfu ta
 amadụ iphe-ẹhuka,
 unu eje;
 mbụ lẹ Chileke unu ta
 adụdu iphe,
 ọ gụberu iphe,
 rwuberu unu?
 28 ?Unu ta mahaada?
 Tọo ?unu teke anụma-swee
 lẹ Chipfu bụ Chileke,
 l'a-nọ jasụ lẹ tuutuutuu
 lẹ mịimiimii?
 O buru iya meru eliphe
 l'ophu jasụ l'ẹka o
 jeberu.
 Ike ta abvụdu iya;
 ọphu nkwo atsụdu
 iya mẹe;
 ọphu ọ dudu onye
 amakotaru nkwaanya
 nkiya.
 29 Oo ya emeje g'ike dū
 onye ike bvuru.
 Teme ọ nọdu emeje g'onye
 dū nmelenmele rọkota
 ike.
 30 Mbụ lẹ-a; unwu ọgbo
 lanụ emenyakwaa iphe;
 ike abvụ phẹ;
 ẹphe emehu nmelenmele.
 Mbụ lẹ ndu bukwađu
 okorọbya abụjeru a -nọnya;
 ẹphe evukota iphe daa iko.
 31 Obenu lẹ ndu daru ngaberu
 Chipfu bẹ ike a-nọdu
 aka adụdu.
 Ẹphe e-gude ñkù ephe
 l'eli l'eli g'ugo.
 Ẹphe agbaa ọso;
 ike ta abvụdu phẹ.
 Ẹphe ejee ije; nkwo ta atsụdu
 phẹ mẹe.

41

Onye a-nọdu eyeru Ízurelu ẹka

1 Unubẹ ndu bukube
 eze-enyimu;
 unu nọdukwa nggujunguji
 l'iphu mu!
 G'ike kabakwaa adụ

ohamoha!
 G'ephe kpìritakwaru
 bya eyee onu!
 G'anyi je edzuda l'ulo-ikpe!
² "Sụ-a; ?bụ onye jeru
 je akpalia onye
 pfuberekoto l'uzo
 ẹnyanwu-awawa;
 mbụ onye abujeru;
 o -halia okpa l'ọ lwụa lwụta.
 Mbụ lẹ Chipfu ewojeru
 ohamoha ye iya l'eka;
 bya akwatsushiaru
 iya ndu eze.
 O nọdu egudeje ogu-echi
 gwee phẹ arakabya;
 gbaa phẹ apfụ jasụ ephe
 phekishihu g'eswa ereshi.
³ Oochije phẹ ọso;
 ejerọ l'iphu l'iphu.
 O tọ dudu iphe, eme iya nụ.
 Mbụ eshichaa ụzo,
 okpa iya teke eshiswee
 lẹ mbụ.
⁴ ?Bụ onye meru iphemiphe
 ono; mee ya meghaa;
 mbụ shiepho lẹ mbụ ebu
 ogbo l'onwiya?
 O kwa mbedua, bụ Chipfu;
 onye nọ swiru ndu kẹ mbụ;
 teme mu jekwa anọdu
 swiru ndu k'ikpazụ;
 ọo mu bụ onye obu!"
⁵ Ndu bukube eze-enyimu
 huma iya; ndzụ guhu phẹ.
 Ndu bu l'eka eliphe jeberu
 nọdu anma
 pyaapyaapya eje
 akpìritaru.
⁶ Onyenonu nọdu eyeru nwibe
 iya eka.
 Ephe nọdu asuje nwibe phẹ-a:
 "Shihukpoekwapho ike!"
⁷ Ndu maru eme ọna nọdu
 adukpoephe ndu ụzu
 mkpọla-ododo obu.
 Onye ophu egudeje ongu
 akwọ iphe teretere
 nọdu agba onye ophu
 edzefuje iya edzefu
 unme.

Ọ -nọdu l'ọ sụ onye ọphu
 agbaję iya ọku gude
 dzepfua ya: "Ọ dukwaa ree!"

L'ọ bya akụa ntękpe ono
 ngga g'o to rikashihu.

⁸ A -byakwanụ lę gube Ízurelu,
 bụ onye-ozu mu;
 mbụ gube Jiékọpu;
 onye mu gude ẹka mu
 họta;
 mbụ gube oshilokpa
 Ébirihamu, bụ onye mu l'iya
 eshi ọnyà;
⁹ mu jekpọeruro l'ẹka
 igwe beru alị beru je
 eduta ngu.

Mbụ l'ọo ẹka ọ kachaa
 omilomi bę mu jeru je
 ekua ngu.

Mu sụ ngu: Ị buakwaa
 onye-ozu mu.

Mu họtakwaru ngu;
 ọphu mu ajikaekwa ngu.

¹⁰ Ọo ya bụ; ba atsukwa ebvu;
 kele mu nọkwa swiru
 ngu.

Gę meji ba tọfukwa ngu;
 kele ọ kwa mu bụ
 Chileke ngu.

Mu e-me g'ike dụ ngu;
 mu e-yeru ngu ẹka.

Mu e-gude ẹkutara mu ono,
 bụ ẹka mu egudeje
 mee iphe, pfulu ọto
 ono gudeshia ngu.

¹¹ Iphe, bukpuo ndu aba
 hanyihanyi ekpu ngu
 bę ọ tọ dudu iphe,
 e-me g'e te meru
 iphe-iphere kpua phę.

Ndu etso ngu opfu bę ee-me;
 ẹphe alaa l'iyi bụru
 mkpurupyata.

¹² Mbụ l'ii-chika ęnya ndu
 ọhogu ngu;
 ị tii humadu phę.

Ndu etso ngu ọgu a-duepho
 g'iphe-iphoro.

¹³ Noo kele ọo mbędua
 bụ Chipfu;

bya aburu Chileke ngu;
 onye sekpu ngu
 l'ekutara ngu;
 bya asu ngu g'i ba
 tsushi ebvu;
 le mu e-yeru
 ngu-a eka.

14 "Ba atsukwa ebvu;
 gube nworishi ono,
 bu Jiekopu;
 mbu gube nwata-une,
 bu Izurelu;
 kele o mbedua
 l'onwomu e-yeru
 ngu eka."

Noo iphe, Chipfu epfu;
 mbu onye ono,
 gbafutaru ngu nu ono;
 bya aburu Onye nsọ
 ke ndu Izurelu.

15 Lenu; mu e-mekwa ngu
 g'i buru iphe,
 e gude echi ereshi;
 mbu iphe, bu k'ophuu;
 bya atsu nkọ;
 bya enweru ezé.

Ii-chi ubvu ubvu
 gbiigbii tsutoo ya
 etsuto;
 mbu mee ya l'o du
 swakiri-swakiri
 g'eswa ereshi.

16 L'i phushia phe;
 pherephere apakaa ya.
 Mbu oke-pherephere
 atakaa ya nanunanu.
 Obenu le gubedua
 e-gude Chipfu ete eswa.
 Mbu l'o Onye nsọ ke ndu
 Izurelu ono be ii-gude
 eku onwongu.

17 "Ndu ukpa me ndu adudu
 g'o du phe achọ mini
 angungu.

Ophu o dudu ophu ephe
 humaru.

Ire nodu atu phe heehee
 l'eka mini agu phe.

Ole o bu-a mbedua,
 bu Chipfu a-za phe enu.
 Mbu le mbedua, bu Chileke

ndu Ízurelu taa
hadu phe.

18 Mu e-me gę mini wata
asoshi gę nggele
l'ephekerephe ęka
du jakpọro jakpọro
jakpọro.

Ogba eshi le nsuda nsuda
gbafushihu.

Mu emee g'echięgu buru
okpuru okpuru.

Ali, du jakpọro-jakpọro
aburu ęka mini e-shi
asoshihu.

19 Iphe, mu e-ye l'echięgu bu
oshi sida;
yęe oshi akesha;
mekpoo oshi mıturu;
yęe oshi olivu.

Mbu l'oshi payinu;
yęe oshi firu;
yęe oshi sipuresu be
mu a-tuko dzakota
le chakiri chakiri
chakiri ali;
20 k'ophu ndu nemadzụ
a-huma; teme ephe
amakwarupho.

Ephe e-gbukwaa ya pho igo;
l'oodoo phe ęnya l'oo
Chipfu gude ęka iya
mee iphe ono;
l'oo Onye nsọ ke ndu
Ízurelu be meru
iphemiphe ono dobe."

21 Chipfu sukwaru-a: "Unu
byanu edoo edo k'unu."

Mbu l'eze ndibe Jiékọpu
ono suru-a: Unu byanu
epfua g'oonwuru unu.

22 Unu jenu eduta agwa unu g'ọ
bya epfuaru anyi iphe,
e-me nu.

Ephe epfukwarupho anyi
ophu mehawaru nu;
k'ophu anyi e-gbu
iya igo maru iphe,
o mechaaru nwufuta.

Odumeka; unu pfunaaru
anyi iphe,
e-mechaa mee nu.

23 Unu pfiaru anyi iphe,
e-me l'iphu k'ophu
anyi a-maru l'unu bu
agwa, ere ire.

Unu menaa ohumalenya.
Unu menaa iphe,
du ree; ozo ophu du eji;
k'ophu anyi a-nmahukwanu
pyaapyaapya;
ndzu aguhaha anyi.

24 Obenu l'iphe-iphoro ka
unu mma.

Teme ophu iphe,
unu eme adukpoda iphe,
o bukpo ililekpoo.

Onye hotaru unu bukwa ebyi
be o meru.

25 "Mu jeakwaru akpalia onye
shi l'uzo isheli;
o nodu abyawaa.

Oo-nodu l'uzo
enyanwu-awawa bya
akpo-kua epha mu.

Onye ono a-zo ndu-ishi
pyakapyaka g'onye
atsi nri l'ikwe;
mbu g'eka onye akpu
ite atsi urwa,
o gude akpu iphe.

26 ?Bunaa onye pfuru iphe-a
eshikpoo le mbu;
k'ophu anyi a-maru iya?

?Bu onye nmahawaru iya
g'okwa k'ophu anyi a-su:
'O pfukwaru ire-lanu?'

O to dudu onye pfujeru
iya nu.

Ophu o dudu onye nmajeru
iya l'okwa.

Ophu o dudu onye numajeru
olu unu.

27 O buru mbedua vuru uzo
pfiaru Zayonu su iya:
'Lenu; wakwa phe baa!'

Mbu; o buru mu yeru onye
jeru ezia Jierusalemu
ozio-oma ono.

28 Mu leri enya;
ophu o dudu g'o ka mma
l'oo onye lanu;
mbu g'o ka mma l'oo

onye lanu,
 mu humaru l'echilabọ phe,
 adu ike akpo-ziru mu uzo.
 Ophu o dukwapho onye
 azaje enu me mu jia
 ya aji.
²⁹ Lewaro; ephe tukoru
 bukotaru
 iphe-mmanu!
 Iphe, ephe eme bukwarupho
 iphe-mmanu.
 Mbụ l'agwa phe ono bukota
 pherephere yee
 iphe-iphoro.”

42

Onye-ozu ke Chipfu

¹ Chipfu suru-a:
 “Wakwa onye-ozu mu,
 bu onye mu gudesi;
 mbu onye mu hotaru;
 bya aburu onye emeje
 g'obu jidata mu.
 Mu yeakwaru iya Unme mu
 l'ehu.
 Oo-goshi ohamoha iphe,
 bu ikpe, pfuru oto.
² O too jekwa ara ora;
 ophu oojekwa echi mkpu.
 Ophu o dukwa onye bya
 anuma olu iya l'etsuzo.
³ Mbụ l'ekperema,
 jihuru ejihu be o to
 gbajikpokwanu;
 ophu oophunyikwa oroku,
 enwu reswereswe.
 Oo-gude ire-lanu goshi iphe,
 bu ikpe, pfuru oto.
⁴ Ophu odadu adada;
 ophu o dudu iphe,
 a-kposhi iya iphe,
 oome jasụ teke ikpe,
 pfuru oto e-keru l'eliphe.
 O buru ekemu iya be oha,
 bukube eze-enyimu
 a-nodu ele enya iya.”
⁵ Su-a; wakwa iphe, Chileke,
 bu Chipfu epfu baa;
 mbu onye ono,
 bu iya meru eligwe

l'ophu bya eworu iya t̄osa;
 onye b̄u iya t̄osaru eliphe
 l'ophu m̄ekpoo
 iphemiphe, shi iya n̄u;
 bya an̄u ndu bu iya n̄u
 unme, ephe at̄u;
 bya eworu ndz̄u n̄u ndu eje
 ije l'eli iya.

⁶ O kwa m̄ube Chipfu gude
 apf̄ubekoto nkemu
 kua ngu.

Mu je l'e-seta ngu l'eka
 gudeshia.

Mu e-dobe ngu;
 mee ngu g'ì b̄uru iphe,
 mu l̄e ndiphe e-gude
 gbaa ndz̄u.

T̄eme l'ì b̄uru ìph̄óró,
 d̄uru ohamoha.

⁷ L'i mee g'̄enya sahu ndu atsu
 ishi;
 mee ḡe ndu a kp̄uru l̄e
 ndz̄u nweru onwophe;
 mekwapho g'a haa
 ndu n̄o l̄e mkp̄oro
 l'eka gbahuru tsukiribaa.

⁸ “S̄u-a; o kwa m̄bedua b̄u
 Chipfu.

O b̄uru ep̄ha mu b̄u ono
 ḡedegede!

Ophu mu e-wokwaru úbvú,
 rwuberu mu n̄u an̄u
 onye ozo.

Ophu mu ewokwaru
 etu ep̄ha,
 eetuje mu woru haar̄u
 agwa.

⁹ Lewar̄o; akah̄u iphe,
 a suru l'oo-me meakwaru.
 Mu n̄odu epfuwa k'òphúú.
 Mb̄u l̄e mu epfujeēkwaru
 iya pho unu t̄eme
 l'owata ememe.”

Ebv̄u, e gude aja Chipfu

¹⁰ Unu ḡua ebv̄u òphúú
 n̄u Chipfu!

Unu shikp̄oep̄ho l'eka igwe
 beru al̄i beru tuta iya
 ep̄ha;
 unubē ndu eje l'oma-mini;
 m̄e iphe, b̄u iphe,

bu lẹ mini!
 Iphe, bu ali,
     nọ-kube eze-enyimu;
     mẹ iphe, bu ndu bu iya nọ;
     unu tua ya ẹpha!
 11 G'echiegu mẹ ọha,
     bu iya nọ wata erwu
     okwe!
 Gẹ ndu bugbaa lẹ mkpukpu
     Keda tejekwa ẹswa!
 Gẹ ndu Sela gụa ebvu ẹhu-utso!
 G'ẹphe nọdu lẹ mkpakponu
     úbvú rwua okwe!
 12 G'ẹphe kwabekwa Chipfu
     úbvù!
 Ẹphe anọdu l'ali,
     nọ-kube eze-enyimu
     tua ya ẹpha!
 13 Chipfu a-zọ garamu garamu
     lufuta gẹ nwoke,
     dụ ike.
 L'ọ bya akpalia obu iya
     g'ojogu, ike dụ;
     l'ọ phuahaa ya l'ẹhu.
 L'ọ bya araa ọrà gude chia
     mkpu ọgu;
     lwua ọgu lwu-kpee
     ndu ọhogu iya.
 14 Chileke suru-a:
     "Mu shihaakwa ụzenya
     nọduta doo.
 Mu nọkpoephonwapyakọo
     esedekpọephonwomu.
 Obenu lẹ nta-a bẹ mu a-wata
     echi mkpu; atsụ ude;
     atụ heehee;
     gẹ nwanyị, ime eme.
 15 Mu e-me g'iphe, bu úbvú,
     nọkota nọ dabyikotaru
     iphoro.
 Mu abya emee g'ẹswa,
     rwuru iya nọ kpọshihu
     nkụ.
 Mu emee nggele nggele
     g'ọ ghoshia ali ọkponku.
 Mu abya emee g'okpuru
     okpuru tashihu.
 16 Mu e-duru ndu atsụ ishi
     shia ụzo,
     ẹphe amahaada.
 Gbororo, ẹphe te eshijehaada

bẹ mu a-kpọ-ziru phẹ
 ụzo iya.

Mu e-me g'ọchii bụru ìphóró
 l'iphu phẹ;
 bya emee g'ụzo,
 dụ kpọkoro kpọkoro
 kpọkoro kwọru
 phẹ akwọkwo.

Iphemiphe ono bụkota iphe,
 mu e-me;
 ọphu mu abyadu
 aha phẹ.

17 Obenu lẹ ndu kpọru obu
 yeru agwa;
 mbụ ndu bụ iphe,
 a kpuru akpukpu bẹ
 ẹphe suru l'ọ gude
 ndzụ phẹ;
 ndu ono bẹ ee-me
 iphe-iphere chifu phẹ.”

Ndu Ízurelu atsu ishi ada nkuchi

18 “Unubẹ ndu nkuchi;
 unu nụmadupho iphe
 lẹ nchị!

Unubẹ ndu atsu ishi;
 unu palidapho ẹnya
 humakpodapho!

19 ?Bụkwanu onye atsu ishi ọbu,
 abudu onye-ozu mu?

Tọo ?bụ onye adabe nkuchi
 g'onye ono,
 mu ziru ozu ono?

?Bụ onye atsu-be ishi
 g'onye nọ mu l'eka?

Mbụ ?bụ onye atsu-be ishi
 g'onye-ozu kẹ Chipfu?

20 I humawaru iphe,
 dụ igwerigwe;
 ọphu ìingadu nchị.

Nchị gheru ngu ọnu;
 ọphu ọ dudu iphe,
 ìinumaje.”

21 Chipfu bẹ bụ onye
 pfuberekoto.

Noo iphe, meru g'ọ gude ọ nụ
 phẹ ekemu,
 ereshi ire ike bya
 adukwapho biribiri.

22 Obenu l'ẹphe byaru
 bya aburu ndu a
 lwutaru iphe phẹ l'ọgu;

bya aburu ndu a kwaru
l'okwata.

Mbu le g'ephe ha be
nwulahukotaru
kwaa l'ime nsukutu;
me ndu ophu a
turu mkporo woru
domia edomi.

Ephebedua l'onwophe buwaa
ndu a lwutaru l'ogu.

Ophu o dudu onye gbaru
phe mkpu.

Ephe buwaa ndu a kwaru
l'okwata.

Ophu o dudu onye pfuru
su: "Unu chiphu phe nu
azu-o!"

²³ ?Bu onye ole le g'unu
ha a-ngabe nchi l'opfu-a;
ozokwanu nodukpoepho
nwadoo numa iphe,
e-mechaa mee nu?

²⁴ ?Bu onye woru ndibe Jiekopu
haa g'ephe buru iphe,
a kwaru l'okwata;
mbu haa ndu Izurelu
g'ephe buru ndu a
lwutaru l'ogu?

?Tobudu Chipfu l'onwiya
meru iya;
mbu onye ono,
bu iya be anyi meshiru
iphe-eji ono?

Kele ephe te ekwedu etso
uzo iya.

Ophu ephe ekwedu eme
ekemu iya.

²⁵ O buru iphe ono meru g'o
gude o wua phe oke
ehu-eghu iya;
mee g'ejo ugu dapfuta phe.

Ogu ono gude oku woru phe
kee mbvu;
ophu iphe edoduru
phe enya.

O kee phe phuruphuru g'oku;
ophu o rwuduru phe
l'okpoma.

43

*Onye bụ iya kpoloko**a-dzọ ndu Ízurelu*

¹ O be ọ nta; wakwa iphe,
 Chipfu epfu;
 mbụ onye ono,
 bụ iya meru gụbe Jiékpọ;
 onye bụ iya kpuru
 gụbe Ízurelu pfulube.

Ọ suru-a:

B'atsushi ebvu;
 kele mu gbafutawaru ngu.

Mu kuru ngu oku;
 kukpoo ngu epha ngu;
 mbụ l'i bụ nkemu.

² Teke ọ bụ mini be iirwughata
 be mu nopho swiru
 ngu eswiru.

Teke ọ bụ nggele be iime
 g'i ghata;
 o too ridu ngu.

Teke i jeru ije je aghabua oku;
 ọ tọ hudu ngu;
 ophu ire oku iya te
 ekepyashidu ngu.

³ Noo kele ọo mbedua bụ
 Chipfu;
 bya aburu Chileke ngu;
 bya aburu Onye nsọ
 ke ndu Ízurelu;
 buru onye ndzota ngu.

Ọo ndu Ijiputu be mu
 nuru gude gbata ngu.

Mu woru ndu Kushi;
 yele ndu Seba nụ
 l'ozori ngu.

⁴ Eshinu i du mu mkpa;
 teme i buru onye
 aakwabe ubvu l'enya mu;
 teme eshinu mu yeru
 ngu obu;
 be mu e-woru ndu
 nemadzu nu gude
 gbanweta ngu;
 nukwapho ndiphe gude
 gbanweta ndzu ngu.

⁵ Ge ndzu ba agukwa ngu;
 kele mu nokwa swiru
 ngu eswiru.

Mu e-shi l'uzo

ẹnyanwu-awawa
 chĩlataru ngu ụnwu ngu;
 bya ejekwaphọ l'uzo
 ẹnyanwu-arịba je
 achĩlatachaa ndibe ngu.

6 Mu abya asụ isheli:

“Pakwarụ phẹ haa!”

Bya asụ ndọhali:

“Be sedeekwa phẹ!”

Sụ phẹ: Unu shikwa l'ẹka
 dụ ẹnya chĩtaru mu
 ụnwu mu kẹ nwoke!

Unu eshi l'ẹka igwe
 beru alị beru chĩlataru
 mu ụnwada mu!

7 Mbụ iphe, bukpo
 onyemonye zarụ ẹpha
 laaru mu.

Ndu mu meru g'e gude tua
 mu ẹpha.

Ndu mu gude ẹka mu kpua;
 gude ẹka mu mee g'ọo-dụ.

8 Dufutunu ndu ono,
 nweru ẹnya;
 obenu l'ephe atsụ ishi onoya;
 mẹ ndu ọphu nweru nchị;
 ẹphe nọdu ada nkuchi.

9 Ohamoha l'ophu dzukoru
 l'ẹka lanụ.

Teme ndu nemadzu
 dzukokwaapho.

Ole ?bụ onye ole lẹ g'ephe ha
 pfuru iphe ono,
 eme nụ onoya;
 bya epfukwaphọ ọphu
 mehawaru nụ?

G'ephe jenu ekua ndu ekebe
 phẹ g'ephe bya egoshi
 lẹ nkephe bụ ire-lanụ;
 k'ọphu ndu ọzo a-numa
 iya sụ: O kwa eviya.

10 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:

“O kwa unu bụ ndu ekebe mu;
 unu bukwarupho
 onye-ozu mu,
 mu hotaru l'onwomu;
 k'ọphu unu a-maru mu;
 bya ekwetakwaphọ nkemu.
 L'o dokwaphọ unu ẹnya
 l'ọo mu bụ onye ọbu.

O tọ duedu Chileke ọzo,
 e meru dobe,

abudu mbedua;
 ophu o dudu ozo,
 a-dubaa nu gbahaa mbedua.

11 Mbedua; mbu mbedua
 gedegede;
 oo mu bu Chipfu;
 ophu o duedu onye
 ndzota ozo,
 du nu gbahaa mbedua.

12 Mu goshiwaru iya egoshi;
 bya adzota iya dobe;
 bya echia ya le
 mkpu l'oo mbedua bu
 Chileke;
 l'o to budu agwa ndu
 ohozo ono,
 unu dobegbaaru ono.

Mbu o buru unu bu ndu
 ekebe mu.”
 Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

13 “E -shikpoo l'ichee
 be o bue mu pho be
 bu iya nu;
 ophu o dudu onye adu
 ike anafu mu onye no
 mu l'eka.

Mu -mewaa iphe g'o du mu;
 ?bu onye suru g'oo-bya
 emee ya imephu?”

*Chileke l'e-me ge ndibe iya
 laphu azu l'onodu phe*

14 Wakwa iphe, Chipfu epfu
 baa; mbu onye ono,
 gbafutaru unu ono;
 bya aburu Onye Nso
 ke Izurelu.

O suru-a: “Oo l'iswi ehu
 unu be mu e-gude
 zia g'e je Babilonu;
 je anyakashia
 oguzo-igwe g'o ha.

Noo teke okoo,
 ndu Babilonu atu
 a-gho erwubvu.

15 O kwa mbedua bu Chipfu
 ono;
 mbu Onye Nso k'unu ono.

Mbu onye ono,
 bu iya meru unube
 ndu Izurelu dobe;
 bya aburu iya bu eze unu.”

- 16 Sụ-a; wakwa, iphe,
 Chipfu epfu;
 mbụ onye ono, ọturu ụzo,
 o shijaa eze-onyimu;
 mbụ ọtogbo gbororo;
 ọ ghajaa eze mini;
 17 mbụ onye ono,
 chifutaru ụgbo-inya-ogu;
 mę inya;
 mę ndu ojogu;
 mękpoo ndu gbaru
 mkparawa;
 chikobe phe dobe.
 Ephe zeshia l'eka ephe ta
 abyadu agbalihubaa ozo.
 Mbụ ọ gbanyia phe;
 mbụ phunya phe
 g'onye aphunyi oku
 oroku.
- 18 “Unu zohaa akahu iphe!
 G'ọ ọt bushi l'iphe, mehawaru
 nu be obu unu a-du!
 19 ?Unu te eledu le mu wataru
 eme iphe ophuú!
 Mbụ l'obyawaa efuta.
 ?Unu ta ahumaduru iya?
 Mu eyeakwa ụzo l'echiegu.
 Teme mu nodu emewaa
 nggele l'ali,
 dabyiru mgbegere.
- 20 Anụ-egbudu akwabe mu ubvu;
 mękpoo nkuta-oswa yee
 mgbashi-ujiku;
 kele mu meru ge mini du
 l'echiegu;
 bya emee ge mini so
 gborogboro l'ali,
 dabyiru mgbegere;
 k'ophu ndibe mu a-ngu
 mini; mbụ ndu ono,
 mu gude aka mu hota
 ono;
 21 ndu mu gude aka mu mee
 doberu onwomu
 g'ephe raa ya arara su g'e
 tuje mu epha.”

Iphe-aji ndu Izurelu

- 22 Obenu le gube Jiekopu
 te ekweduru raku mu.
 Mbụ-a; gube Izurelu su l'ike
 mu bvwuru ngu.

- 23 Ọphu ị kputaduru aturu
gude gweeru mu
ngweja-akpo-ọku.
Ọphu i gweduru mu ngweja
mmanụ gude kwabe
mu ùbvù.
Ọ tọ bụdu ị mu bojeru ngu
ivu-erwa sụ g'i gweeru
mu ngweja-nri.
Ọzokwanu ị mu mejeru
g'ike bvụ ngu ị mu
adaru ngu ngweja
ùnwù-isensu.
- 24 I ti gudedu okpoga je azuta
oshi omanko,
eshi mkpo gude bya
anụ mu.
Ọphu i gweduru mu ngweja
eba-anụ gude mee g'epho
ji mu.
Ọ buchia iphe, i meru bụ l'i
mewaru mu iphe-ẹji jasụ
ọ nọdu anyịwa mu erwa.
Mbụ l'i meswewaru mu jasụ
ike ngu bvụwa mu.
- 25 Ọ buru mbeɗua;
mbụ l'ọo mu bụ onye
e-hufu emeswe,
i mesweru mu;
g'epha mu apfuru.
Ọphu mu anyatabaedu iphe-ẹji,
i meshiru ozobaa.
- 26 Sụ-a; nyatanuru mu iphe,
mehawaru nụ.
G'anyi tükonu yee ọnu l'opfu
ọbu.
Donaa g'ọ nwuru g'a maru
?ọ kaleru ngu?
- 27 Nna ngu ke mbụ meru iphe-ẹji.
Ndu-ishi ngu meswee mu.
- 28 Noo g'o gude mu woru
ndu-ishi ụlo-dụ-nsọ
merwushia;
bya ahaa g'e woru Jiékọpu
mebyishikọta l'opfu;
l'e gude ndu Ízurelu
ephu l'iphu.

44

Ízurelu bụ ndu Chileke hotaru

1 “Obenu ị-a; ngabe nchi

nta-a; gùbe Jiékòpu,
 bù onye-ozì mu;
 mbù gùbe Ízurelu ono,
 mu gude ẹka mu hòta ono.”

² Wakwa iphe, Chipfu epfu
 baa; mbù onye ono,
 meru ngu nù ono;
 onye bù iya dozìru
 ngu teke ì nọ l'ẹpho.

Tẹme ọ buru iya bù
 onye e-yeru ngu ẹka:

Ta atsùkwa ebvu;
 gùbe Jiékòpu,
 bù onye-ozì mu;
 mbù gùbe Jieshurunu,
 bù onye mu gude ẹka
 mu hòta.

³ Mu a-gba mini l'alì,
 ẹgu mini agù.

Mbù lẹ mu e-woru
 ọ-sọ-gborogboro
 mini wùà l'alì,
 kpọhuru jegiri-jegiri.

Awa ngu bẹ mu a-wù
 Unme nkemu.

Mu abya awùà iphe-ọma,
 shì mu l'ẹka l'ẹhu ndu
 bù oshilọkpa ngu.

⁴ Ẹphe awata amìshi g'ẹswa,
 amìshi l'ẹka mini
 adùje shii;
 mbù g'oshi wilo,
 zeru l'agùga nggele,
 asọ asọso.

⁵ O nweru onye asù:
 Mu bùkwa kẹ Chipfu.

Onye ọzo ekua onwiya
 ẹpha laaru Jiékòpu.

Onye ọzo edee l'ẹka iya sù:
 Mu bùkwa kẹ Chipfu!

Ẹpha mu bùkwa Ízurelu!

⁶ Wakwa iphe,
 Chipfu epfu baa;
 mbù onye ono,
 bù eze ndu Ízurelu
 bya abùru onye
 gbafùtaru phẹ nù;
 mbù Chipfu,
 bù Ọkalibe-Kakọta-Ike:
 Ọ kwa mbẹdua bù onye ivuzọ;
 bya abùru onye ikpazù.

Ọ tọ ọ̀dekwa Chileke ọ̀zo,
dụ nụ; gbahaa mbẹ̀dua.

⁷ Ọo ya bụ ẹ̀-a;
?bụ onye bẹ unu
a-nọdu atụ eyeru mu?

G'onye ono pfunaa ya!
G'onye ono menaa
ya gẹ mu maru;
g'o doo ya ishi rii
l'iphu mu!

Mbụ iphe, mekotakporu nụ;
eshinụ mu meru ndibe
mu, shi l'ichee.

G'onye ono pfukwaphọ iphe,
e-mechaa mee nụ;
mbụ-a; g'ọ k'ọnaa iphe,
abya ememe.

⁸ G'ẹhu ba nmakwa unu
anmanma;
mbụ gẹ ndzụ ba agukwa
unu!

?Mu te epfuhaadaru iya
unu eshi ẹ mbụ;
mbụ pfua ya raa ya
arara?

Mbụ-a; ọ kwa unu bụ ndu
ekebe mu.

?Ọ duru Chileke ọ̀zo, dụ nụ,
abụdu mbẹ̀dua?

Waawakwa! Agbara mkpuma
ọ̀zo ta aduhekwa.

Ọ tọ ọ̀dekwa onye ọ̀zo,
mụ maru.

Ndu eme ke ntekpe

⁹ Iphe, bukpuo ndu eme ke ntekpe g'ephe ha ta adukwa iphe, ephe bu. Temе iphe ono, ephe suru l'ọ bu phe okpobe iphe ono buru iphe, adudu iphe, ọ bu. Ndu agbaru phe odzori bukwa ishi be ephe atsu. Ophu ephe amadu iphe; k'ophu iphere a-du phe. ¹⁰ ?Bu onye jejeru je emeta agwa; mbu kpu ntekpe, adudu iphe, oo-baru iya?

¹¹ Lekwa; iphe, bukpuo ndu ephe l'iya swi be e-mechakwaa buru ndu iphere e-me. Ndu ono, akpuje iya nu ono bunu nemadzu mmanu be ephe bu. G'ephe dzukobenu bya apfuru huma l'ee-ye phe oke ebvu meru iphere kpu phe g'ephe ha.

¹² Ọo onye-uzú ewotaje anma hube l'oku icheku. L'ọ bya egude ongu tsua ya gude meta ntekpe. Ọ buru ike-okpu iya be oogudeje mee ya. O -menyaa ya; egu guahaa ya; ike abvu iya. Teke ọ nguduru mini; a -nonyaa; egu mini atsua ya nkwo mee.

¹³ Onye ekwo oshi bu eri be oogudeje atụ nkiya. L'ọ bya egude iphe, aakaje iphe kaa gẹ ya e-me iya. L'ọ bya egude ayọ bya ebebashia ya. Gude komupasuu mee ya l'ọ du gẹ nwoke; mbu bukpuo akpabiri gẹ nwoke aduje; woru iya je ebvube l'ulo-nshi.

¹⁴ Mbụ ẹ-a; o gbutsuru oshi sida; ọ̀zo oshi sipuresu; ọ̀zokwanu achi, ọ haru; yele oshi ọ̀zo, dụ l'oswa tuko vua. Ọ̀zo l'ọ woru oshi payinu dzaa; igwe dzee mini mee ya; o vuta. ¹⁵ L'ọ buwaruro nemadzu iphe, oo-gude eshi ite. L'ọ haru hata iya gude nyaa oku. L'ọ gude iya phunwua oku ghee buredi. Temanu l'ọ gbutakwa iya pho gude pyita agwa wata abaru eja. Mbụ pyia ntekpe phozeaharu iya. ¹⁶ L'ọ bya ekee

nkú ọ̀bu ẹ̀bo ch́ta ye l'ọ̀ku; shia ya ite. L'ọ̀ h́a ya anụ taa; ẹ̀pho eji iya. L'ọ̀ gudekwa iya phọ nyaa ọ̀ku; l'ọ̀ sù: "Hm! Nta-a bẹ ẹ̀hu evuwa mu ọ̀ku. Mu h́mawaru ọ̀ku nyarù." ¹⁷ L'ọ̀ bya ach́ta ọ̀phu phọduru nù gude mee agwa; mbù mee ya ntẹkpe; phozeru iya wata iya abarù ẹja. L'ọ̀ bya epfuahaa nùahaa ya sù iya: "Dzọtanu mu; ọ̀ kwa ngu bụ Chileke nkemu."

¹⁸ Sù-a; ẹ̀phe ta amakwa iphe; ọ̀phu ọ̀ dudu iphe, edoje phẹ ẹ̀nya; kele a phuchiru phẹ iphe l'ẹ̀nya; k'ọ̀phu ẹ̀phe ta aphudu ụzo. Tẹme e mechia phẹ egomunggo; g'ọ̀ tọ dudu iphe, e-dojẹ phẹ ẹ̀nya. ¹⁹ Ọ̀phu ọ̀ dudu onye ọ̀phu asuje gẹ ya ría ọ̀riri. Mbù ọ̀phu ọ̀ dudu onye ọ̀phu iphe edoje ẹ̀nya kẹ g'ọ̀ sù: "Nta bụ iphe-a, mu hatarù ye l'ọ̀ku-a; bya egude icheku iya ghee buredi-a; bya egude iya h́a anụ taa-a; bụ ọ̀phu phọduru nù bẹ mu e-gude mee ẹ̀byi ?Bụ kpukurukpu bẹ mu a-wata ephozeru?"

²⁰ Ọ̀ kwa ntú bẹ oorije. Ọ̀ b́ru obu iya, e dephuru edephu dephuru yẹbedua. Ọ̀ tọ b́du l'ọ̀o-dù ike adzọ onwiya. Ọ̀phu ọ̀osudu: "?Ọ̀ kwa l'iphe-a, ya gude l'ẹ̀kutara-a bụ iphe, abudu ọ̀kpobe iphe?"

Chipfu, bụ onye ndzọta

kẹ ndu Ízurelu

²¹ "Nyatakwa iphe-a;
gùbe Jiékọpu;
mbù gùbe Ízurelu;
kele ọ̀ kwa ngu bụ
onye-ozì mu.

Ọ̀ kwa mu meru ngu dobe;
ì b́ru onye-ozì mu.

Gùbe Ízurelu; mu ta abyakwa
azọha ngu azọha!

²² Mu rwufuwaru emeswe,
ì mesweru mu.

Ọ̀ gbakahùwa g'ẹka igwe
rwuchaaru erwurwu;
gbakaa ya.

Mu bya agbaka iphe-ẹji,
ì meru mu; ọ̀ tahù g'iji,
kwarù l'ùtsu atahùje-a.

Lwapfutanù mu;
kele mu gbafutawaru ngu."

²³ Gùbe imigwe;
gùnaa ebvu ẹ̀hu-ùtso;
kele o kwa Chipfu mewaru
iphe-a!

Chia mkpu g'a nùma gùbe
eliphe, nọ igwe lẹ mkpula!

Unu watanù agù ebvu;
unubẹ úbvú úbvú;
mẹkpoo unubẹ
ọ̀swa ọ̀swa; yẹle iphe,
bùkpoo oshi,
nọ iya nù!

Noo kele Chipfu gbafutawaru
Jiékọpu!

O gudewaa Ízurelu goshi

odu-biribiri iya.

24 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa;
mbụ onye ono,
gbafutaru ngu nụ ono,
bukwa iya pho bụ onye
kpuru ngu teke i
nokwadu l'epho ono.

Ọ sụru-a: "Ọ kwa mu bụ
Chipfu;
onye bụ iya meru
iphemiphe dobe.

Ọ bụru mu ọtosaru eligwe
nwẹka mu;
ọ dabyiru swoo;
bya abukwaru mu pho
ọtosaru eliphe l'onwomu.

25 Ọ kwa mu l'emebyije
iphe-ohumalenya, ephe eme;
mbụ ndu ono, epfu iphe,
mu epfuduru ono.

Mu nodu emejkwapho
ndu aphụ ophulenyia;
ephe aburu ndu
eme eswe.

Ọ bụ mu afo-phuje ndu
maru iphe azu
mee mmamiphe phe
l'oburu iphe,
adudu iphe, o bụ.

26 Opfu, onye ejeru mu
ozi pfuru be mu emeje
g'ọ du g'o pfuru iya.

Teme teke ndu epfuchiru mu
nụ pfukwarupho iphe;
mu emee ya g'ephe
pfuru iya;
mbụ ndu pfuru opfu
ehu Jierusalemu
su l'ee-mechakwaa buru
iya eburu ozo;
bya epfukwapho opfu
ehu mkpukpu le mkpukpu,
nogbaa l'alị ndu Jiuda
su l'ee-mechakwaa
kpukwachaa ya;
mbụ l'emebyishi ono,
e mebyishiru iya ono
be ya e-mechakwaa
mekwata g'ọ du g'o shi du.

27 Ọo mu sụru ogbu-mini:
'Ngwa; tahu!

Mu e-mekwa gę mini,
 nọgbaa
 lę nggele ngu tashihu.’
 28 Oo mu pfuru opfu ęhu
 Sayirosu sụ l’ọ bụ onye
 echeru mu aturu mu.
 L’oo-mekọta iphe,
 dụ mu l’obu g’o mee.
 L’oo-sụ g’a kpụ-phu
 Jierúsalemụ azụ.
 L’ọ byakwapho asụ g’a tụa
 ọkpa-ulo
 eze-ulo Chileke.”

45

- 1 Wakwa iphe, Chipfu
 epfu anụ onye ono,
 ọ họtaru g’ọ bụru eze;
 mbụ Sayirosu,
 onye ọ lọtaru l’ẹkutara
 gude kwatsushia ọha,
 dụ ichiche, byaru iya
 l’iphu; gude nashia
 ndu eze ngwoğu pẹ
 gbabẹ pẹ ẹka ọto;
 guhashia ụzo gheberu
 iya onu;
 k’ophu a taa gụ-chihedu
 iya agụ-chi.
- 2 O sụru-a: Mu e-vuru ngu ụzo
 je egbuzeru ngu úbvú
 úbvú egbuze;
 je agbakwoshia oguzo,
 e meru l’onyirubvu;
 bya egbukashia mgborígwè,
 e gude tụ-chia ụzo.
- 3 Mu a-nụ ngu ẹku,
 e doberu l’ochii;
 mbụ iphe-enweru,
 e doberu l’ẹka e domiru
 edomi.
- Ono e-me g’i maru lę mu
 bụ Chipfu bya aburu
 Chileke ndu Ízurelu;
 onye ekuje ngu ẹpha
 ngu gędegede.
- 4 O kwa onye mu eme ele bụ
 Jiékoṗu ono,
 bụ onye-ozí mu ono;
 mbụ Ízurelu ono,
 bụ onye mu họtaru

l'onwomu ono.
 Ọ bụru iya meru g'o gude mu
 kua ngu l'ẹpha;
 bya eworu ọkwa,
 aakwabẹ ùbvù woru nù
 ngu l'ẹbe abụ l'ị maru
 onye mu bụ.
⁵ Ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu;
 ọphu ọ dụekwa onye ọzo,
 dụ nù.
 Mbụ l'a -gụfu mbẹdua ta
 adụekwa Chileke ọzo,
 dụ nù.
 Ọo mbẹdua e-me g'ike dụ
 ngu l'ẹbe abụ l'ị maru
 onye mu bụ.
⁶ Ọ bụru mu -mee ya nno;
 ndu nemadzụ eshita l'ẹka
 ẹnyanwu awatajẹ jasụ
 l'ẹka ọodaje
 maru l'ọ tọ duedu onye ọzo,
 dụ nù, abụdu mbẹdua.
 Ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu;
 ọphu ọ dụekwa onye ọzo,
 dụ nù.
⁷ Ọ kwa mbẹdua emeje
 g'ìphóró dụ; bya emee;
 ọchii adụ.
 Ọ kwa mbẹdua emeje g'e
 nweru ẹku;
 mu nọdu emejkwaphọ
 g'ọla-l'iswi bya.
 Ọ kwa mbẹdua, bụ Chipfu
 tukuru iphemiphe ono
 eme.
⁸ Gụbe imigwe,
 nọgbaa l'ephekerephe;
 dzenaa apfubekoto
 gẹ mini!
 G'urwukpu dzenaa ya
 yoyoyo!
 G'eliphe l'ophu saa ọnu
 gabala!
 K'ọphu ndzọta a-tụko
 ẹkameka sweta;
 apfubekoto atụko ẹkameka
 dzuru.
 Ọ kwa mbẹdua, bụ Chipfu
 meru iya dobe.
⁹ Nshịo onye etso onye meru
 iya nù ụswo.
 Mbụ onye adudu iphe ọzo,

ọ bụ gbahaa ite,
 a kpuru l'urwa.
 Urwa; ?ojije onye akpu ite
 su iya: “?Bụ gụnu bẹ
 iikpu?”
 Iphe, i gude ẹka ngu mee;
 ?l'oo-nonyanya su ngu
 l'i mekwaru iya;
 ophu ya enwedu ẹka?
 10 Aphu tsoru onye asu nna iya:
 “?Bụ gụnu bẹ o gude i nwua
 mu egube-a?”
 Ozoo onye asu ne iya:
 “?Bụ gụnu bẹ i nwuru mu
 egube owa-a?”
 11 Wakwa iphe, Chipfu epfu
 baa;
 mbu Onye Nso ke
 ndu Izurelu;
 teme o buru iya bu onye
 meru Izurelu obu
 dobe.
 O suru-a: “?Unu a-wata
 mu aji njikpa-onu le
 k'unwegirima mu?
 Too ?unu a-nodu aturu mu
 ekemu ge mu e-me iphe,
 mu gude ẹka mu mee?
 12 O kwa mbedua meru eliphe
 dobe.
 Mu byakwapho bya emee
 nemadzu dobe iya.
 O kwa ẹka mu bẹ mu gude
 tosaa imigwe;
 bya edokaa ya kpokpode
 kpokpode l'ophu.
 13 O kwa mbedua meru ge
 Sayirosu futa
 gude goshi le mu bu onye
 pfuberekoto.
 O buru mbedua e-me g'uzo,
 ooshi pfukotaru
 nhamunha.
 Oo ya a-kpukwa mkpukpu
 mu ono mee ge ndibe mu,
 a kpuru le ndzu
 nweru onwophe.
 Ophu oomekwa iya g'apfua ya
 ugwo;
 ozoo g'e bua ya nggo.”
 Nokwa iphe, oopfu;

- mbụ Chipfu,
 bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike.
 14 Wakwa iphe, Chipfu epfu:
 “Iphe, e metaru l'alị Ijiputu;
 mękpoo ngwaswa,
 shi l'alị Kushi;
 mękpoo gwagoro-gwagoro
 ndu ono,
 shigba alị Seba ono;
 g'ọ ha a-lwakọtaru ngu;
 tųkoru bųkotaru nkengu.
 Ẹphe a-tųko etso ngu;
 awų l'odze awų-pfuta ngu.
 Ẹphe abya ephozeta l'iphu
 ngu rwọahaa ngu
 arwọrwo epfu sų:
 ‘Tororo opfu bų lẹ Chileke
 nọkwa swiru ngu
 eswiru.
 Ọ tọ dųekwa onye ọzo,
 dų nų;
 mbụ l'ọ tọ dųekwa onye ọzo,
 dų nų gbahaa yẹbedua.’
 15 Tororo! I bųkwa Chileke,
 anọduje edomi onwiya
 edomi; gųbe Chileke,
 bų onye dzọtaru ndu Ízurelu.
 16 Iphe, bų ndu agwọ ọbvu
 bẹ ee-me iphe-iphere
 meru bọtorii nų phẹ.
 Mbụ l'ẹphe a-tųko mehu
 bọtorii g'ẹphe ha
 tųgbua.
 17 Obenu lẹ ndu Ízurelu bų
 Chipfu a-dzọta phẹ.
 Mbụ l'adzọdzo, ọo-dzọ phẹ
 a-bųru ojejoje.
 Ọphu a byadu eme unu
 iphe-iphere;
 ọphu unu abyadu
 emephe bọtorii gburu
 jeye lẹ gbururu.”
 18 Kele-a; wakwa iphe,
 Chipfu epfu; mbụ onye ono,
 bų iya meru imigwe dobe.
 Ọ kwa iya bų Chileke;
 onye bų iya kpųru
 mgboko;
 bya abųru iya meru iya.
 Ọo ya tọru ọkpa iya;
 ọphu o medųru iya g'ọ

nọdu iphoro.
 O meru iya dobe g'e buru
 iya eburu.
 Ọ buru iya epfu sù: “Ọ kwa
 mbedua bụ Chipfu;
 ọphu ọ dọekwa onye ọzo,
 ọ nù.
 19 Iphe, mu pfuru bẹ mu
 te epfukwaru lẹ mpya.
 Mu te ejekwaru anọdu l'ẹka
 lanù l'ali,
 ọchii agba pfua ya.
 Ọphu mu asụkwaru oshilọkpa
 Jiékọpu phẹ g'ẹphe chọo
 mu kẹ mmanù.
 Mube Chipfu epfuje ọkpobe
 opfu; mu epfuje iphe,
 ọ dọ k'epfupfu.”
 20 Unu dzukọbenu onwunu
 byakpọdapho!
 Unu nọkobe l'ẹka lanù;
 unube ndu ono,
 shi ọhamoha tsoru agha
 phurii ono!
 Ndu amadu iphe bẹ ẹphe bụ;
 mbụ ndu gwọru nshi,
 a pyiru l'oshi parụ aghaphe;
 ndu epfuje anù iphe,
 ta adzọjedu nemadzu.
 21 Unu pfunaa iphe g'ọ ọ dọ;
 unu byanù edoo g'ọonwuru
 unu.
 G'ẹphe nọkobe chiaru iya idzu.
 ?Bụ onye bụ onye pfuhawaru
 iphe-a teke ọ ẹnya?
 ?Bụ onye meru g'a maru
 iya teke dọhawaa
 ọzenya-ọzenya?
 ?Tọbudu mbedua, bụ Chipfu?
 Ọzo bụ l'ọ tọ dọedu Chileke
 ọzo, ọ nù,
 abụdu mbedua.
 Ọo mbedua bụ Chileke,
 pfuberekoto;
 bya aburu onye ndzọta.
 Ọ tọ dọedu onye ọzo,
 ọ nù abụdu mbedua.
 22 Unu ghanaaru mu iphu;
 hụma l'aa-dzọta unu;
 unube ndu mgboko l'ọphu;
 kẹle ọo mbedua bụ Chileke;

ọphu ọ ọ̀ekwa onye ọ̀zo.
 23 Mu gudewaa onwomu ria angu.
 Mu gudewaa ọnu mu pfua
 opfu onye pfuberekoto.
 Ọphu mu abyadu asu g'ọ
 laa azu.
 Mu pfuru su l'iphe,
 bu ikpere ndiphe l'ophu
 e-mechaa rwuchaaru
 mu ali.
 Ọ buru mbedua be ndiphe
 l'ophu e-mechaa gude
 erije angu.
 24 "Epe e-pfu opfu ehu mu su:
 'Oo Chipfu nweka iya
 pfuberekoto;
 bya aburu
 iya be ike du kpeekpu.'
 Ndu ono g'ephe ha, shi
 abaru mu hanyihanyi
 ono l'a-byapfuta mu
 gude iphere bya.
 25 Obenu le-a; iphe,
 bukpo oshilokpa Izuru
 l'a-odu l'eka Chipfu
 buru ndu pfuberekoto;
 bya egude Chipfu
 eku onwophe."

46

Agwa ndu Babilonu

1 Balu phozeakwaru;
 Nebo ndu ekpuwa
 ekpukpu.
 Mbụ le nteke phe ono
 buwaa onye vu iya nu
 bu anu, evuje iphe.
 Mbụ l'iphe, o vu anyi iya
 ntumatu.
 Teme o buru ivu l'ehu nwanu,
 ike bvuru.
 2 Agwa obu g'ephe ha tukoru
 ekpu ekpukpu bya
 atuko phozeta.
 Ọphu epe adudu ike
 dzota onwophe.
 Ọchia l'ephebedua l'onwophe
 be a kpuru le ndzu.
 3 Unu ngabenuru mu nchi;
 unube onu-ulo Jiekopu;

mbụ g'unu ha bụru ndu
 phọduru nụ l'ọnu-ulo
 Ízurelu;
 mbụ unube ndu ono,
 mu gudesi eshinu a tsuru
 ime unu ono;
 mu nọdu ehe unu eshinu a
 nwuru unu.

⁴ Mbụkpoo jasụ unu kahụ;
 ẹwó tuko unu ishi sweta;
 bẹ mu bụekwapho onye
 mu bụ;
 mu bụekwapho onye
 gude ndzụ unu.

Ọo mu meru unu;
 ọ bụru mu a-nọdu apa
 unu geleegelee.

Ọo mu a-nọdu edobe unu
 ndzụ;
 tẹme ọ bụru mu a-nọdu
 agbafutaje unu.

⁵ ?Bụ onye bẹ unu a-turu
 mu yeru?

?Bụ onye bẹ unu a-sụ lẹ mu
 l'iya ha?

?Bụ onye bẹ unu a-sụ l'ọ kwa
 onye dụ ẹgube-a bẹ ọ
 dụ g'a turu yeru mu?

⁶ O nweru ndu evushije
 mkpọla-ododo l'ẹkpa phẹ.
 Ẹphe achikoo mkpọla-ọchaa
 tụa atütùù l'iphe,
 aatùje iphe.

Ẹphe eje ebuta onye-úzú
 mkpọla-ododo g'ọ bya
 egude iya kputaru phẹ
 ntekpe.

A -kpuchaa ya;
 ẹphe awata iya abarụ eja.

⁷ Ẹphe apata iya tụa l'ukuvu
 phẹ parụ iya tughua.

Ẹphe eje eworu iya kpọbe
 l'ẹka ọo-nọdu.

Ọ bụru ẹka ono, a kpọberu
 iya ono bẹ oo-kpọru.

Ọ tọ byadu eshi l'ẹka ono,
 a kpọberu iya ono
 kpịriberu.

Teke nemadzụ byaru bya
 echiku iya lẹ mkpu;
 ọ tọo zadu iya ẹnu.

Ọphu ọ dudu ike adzọta iya
l'iphe-ẹhuka, byaru iya nụ.

⁸ Sụ-a; unube ndu ono,
emeje iphe,
Chileke sụru g'e be meshi
ono;
unu nyatakwa iphe-a!
Unu mekwaa ya g'ọ kwaa
unu l'egomunggo!

Unu yekwa iya eyeye l'ọkpoma!

⁹ Mbụ-a; unu nyatakwa
akahụ iphe; mbụ iphe,
shihawaa ụzenya.

Ọ kwa mu bụ Chileke.
Ọ tọ dụekwa onye ọzo.

Ọ kwa mu bụ Chileke;
ọ tọ dụekwa onye ọzo,
dụ gẹ mu dụ.

¹⁰ Mu eshijeepho lẹ mbụ mee
g'a maru iphe,
a-buru ikpazụ iphe.

Mbụ lẹ mu anọdujero teke
ndiche mee g'a maru iphe,
eteke medu nụ.

Mu sụru-a: Iphe,
mu tumberu k'ememe bẹ
mu mefutajekwa.

Teme ọ buru iphe,
dụ mu ree bẹ mu e-me.

¹¹ Mu jekporuro l'uzo
ẹnyanwu-awawa je ekua
enu, erije odzu;
bya ejemihu l'alị ẹka dụ
ẹnya je ekua onye e-me iphe,
mu tumberu.

Iphe, mu pfuru bẹ mu e-me!

Iphe, mu chiru idzu iya bẹ
mu e-mekwapho.

¹² “Unu ngaberu mu nchi;
unube ndu ono,
ọkpoma kpọru gbengu ono!

Mbụ unube ndu ono,
apfubekoto kwata dụ
ẹnya ono.

¹³ Apfubekoto nkemu bẹ mu
gudeakwa akpịritaru ntse.

Ọ tọ dūhekwa ẹnya.

Ọphu ọ dūekwa g'ọo-nọ-beru;
ndzọta mu erwua.

Mbụ lẹ mu a-dzọta ndu bu
l'eli úbvú Zayonu.

Mu eworu akpabiri mu nū
ndu Ízurẹlu.”

47

Adada Bábilonu

- ¹ “Gube nwada Bábilonu;
Iwakwa alì alì;
gwòdoshihukwa l'urwuku!
Hakwaa anòdu l'aba-eze
je anòdu l'alì;
gube
nwada ndu Bábilonu!
Kẹle e tee kuẹdu ngu nwanyì,
dù bẹlebele bya adu
nyẹgenyege.
- ² Pata mkpuma, eegweje
iphe wata egwe nri!
Phụfunu ẹkwa,
ì phụ-chiru iphu!
Phụ-linaa uwe ngu aphụ-li;
l'ì gbaru ọkpa ọto je
erwughashia nggele!
- ³ L'aa-gbabekwa ngu ọto;
mee g'a hụma iphe-iphere
ngu.
Mu e-melatakwa; ọphu ọ
dụkwa onye mu a-ha.”
- ⁴ Mbụ l'onye agbafutaje anyi
ono
bẹ ẹpha iya bụ Chipfu.
Ọ bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike;
bya aburu Onye nsọ kẹ
ndu Ízurẹlu.
- ⁵ Nọdukpoepo nwa
nggujunguji!
Je anọdukpoepo l'ẹka
gbakọtaru ọchii;
gube
nwada ndu Bábilonu.
Kẹle nta-a bẹ e tee kubaedu
ngu eze nwanyì,
nwe alì-eze, iche iche.
- ⁶ Ndibe mu meru;
ẹhu ghuahaa mu egu.
Mu tųrwua ndu ono,
bụ okiphe mu onoya.
Mu woru phẹ ye ngu l'ẹka;
ọphu ì phuduru phẹ
obu-imemini.
I bochaa phẹ ivu-erwa
bochaa mẹ ndibe phẹ,

kahuru akahu.

⁷ I pfuru sụ l'ii-bụwaruro
eze-nwanyị jasụ l'ojeje.

Ọphu ị rị-vukpodaru
iphemiphe-a;
ozokwanu chĩa idzù iphe,
e-mechaa mee l'ikpazu
iya.

⁸ Ọo ya bụ ị-a;
ngabekpodapho nchi;
gube nwọphu kpọru obu
ye l'akpa ntusaru-ẹhu;
mbụ gube nwọphu arije
l'ọ tọ dudu iphe,
byaru eme ngu nụ;
teme ị nọdu asuje onwongu
l'owa-a ngu kpoloko dụ;
l'ọ tọ duedu onye ọzo
gbahaa ngu;
l'ị tị byadu abụ nwanyị,
ji iya nwuhuru;
ọphu ume nwa abyadu
eme ngu.

⁹ Iphe labọ-a a-nwukwaru
ngu ị ntabu ẹnya lanụ.

L'ujiku lanụ bẹ unwu
ngu a-nwushihu;
ji ngu anwuhu.

Iphe labọ ono a-zue ngu phọ
gburumu pfuurii.

I tii metadu iya l'agwugwo;
ọphu iigwetadu iya
l'ikpoto ngweja.

¹⁰ Kele ị kpọru obu ye l'ejo-iphe,
iinoduje eme.

I pfua sụ l'ọ tọ dudu onye
humaru ngu nụ.

Ọ bụru mmamiphe ngu;
yẹle iphe,
ị nwutaru bẹ dephuru ngu nụ;
mee ngu;
ị sụ onwongu l'owa-a ngu
kpoloko dụ;
l'ọ tọ duedu onye ọzo
gbahaa ngu.

¹¹ Obenu l'ejo-iphe a-nwuru
ngu;

ọphu iimadu ẹka o shi.
Eze iphe-ẹhuka a-dapfuta ngu;
ị tii dudu ike egbobuta
iya.

Ọla-l'iswi a-tụ ngu l'upfu;
 ọphu ịimadu l'onoo
 g'ọo-dụ.

12 Sụ-a; mekpọekwapho
 ọmamanshi ngu g'iime
 iya!

Gwekpọekwapho ikpoto
 ngweja, iigwe; bụ iphe,
 i shi teke ị bụ nwata
 gweta.

?A maru bụ; i -menyaa ya
 l'ọogbohuru ngu?

Tọo ?bụ: i -menyaa ya
 l'ịkpatsu ndzụ-agụgu?

13 Iphe, bụkpoo idzu,
 a chị-koshiru ngu bụ iphe,
 o meru
 bụ l'ọ tukururu mee;
 ike kabaa ngu abvubvu.

Ngwanụ gẹ ndu aphujeru
 ngu ọphulenyaa
 kpịritanuru!

Mbụ ndu ono, anọduje ele
 ọnya l'ọnyanwu yẹle
 kpokpode
 gude akọru ngu g'ọo-duru
 ngu l'ọnwa l'ọnwa ono.

G'ephe dzọnaa ngu l'iphe-a,
 abyaruru ngu anwuru-a!

14 “Ephe dụ g'eswa akpe,
 kpọhuru nkụ.

Ọ bụru ọku e-mechaa kee
 phẹ kefu.

Ọphu ọ bụdu l'ephe adukponu
 ike adzọ onwophẹ;
 g'ọku ono te nwu
 phuruphuru kefu phẹ.

L'eka-a bẹ icheku
 ọku k'anyaru ta adukwa;
 ọphu ọ dukwa ọku,
 a-dụ iya nụ k'anọdu lẹ
 mgboru iya.

15 Nokwa mkpakọ iphe,
 ephe e-meru ngu bụ ono;
 mbụ ndu-a,
 unu l'ephe shi teke ị bụ
 nwata seta akanya-a;
 zuta aswa-a.

G'ephe ha l'ehu l'ehu
 e-shiswekọtaepho ụzo;
 ọphu ọ dudu g'ọ ka mma

l'ọo onye lanu,
byaru adu ike dzoo
ngu nu."

48

Ízurelu ada ike

- ¹ Unu ngabe nchi l'opfu-a;
unube onu-ulo Jiékopu;
mbu unube ndu ono,
eekujeru laaru Ízurelu ono;
mbu unube eri Jiuda;
mbu unube ndu egudeje
epha Chipfu eri nte;
teme unu nodu akpo-kuje
Chileke ke ndu Ízurelu;
ophu o dudu ophu unu
eme ire-lanu;
ophu o dudu ophu unu
pfuberekoto eme;
- ² mbu unube ndu ono,
kuru onwunu ndu shi le
mkpukpu, du nsọ ono;
teme o buru Chileke ke
ndu Ízurelu be unu kporu
obu yeru;
Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike;
nokwa epha iya bu ono.
- ³ O buro teke du enya
enya be mu pfuru iphe,
mewaru nu.
Mu gudekpoo onu mu pfua
ya; raá ya arara;
teme mu mekwapho g'a
madzuru iya.
A bya l'amaru; mu mee ya;
o nwua ge mu pfuru iya.
- ⁴ Kele mu mahawaru g'iidabe
ike;
mbu l'akwara olu ngu bu
mgborigwe;
teme atatiphu ngu buru
onyirubvu.
- ⁵ O buru iphe ono meru g'o gude
mu pfuhawaru ngu
iphe-a teke du enya;
mbu teme o nwuaaha be
mu vuru uzo raaru ngu
iya arara;
k'ophu i tii sudu l'oo nshi
ngu meru iphemiphe
ono; l'oo ntekpe ono,

ì pyìru apyìpyi ono;
 ọzoo ọphu ì kpuru
 l'onvirubvu ono bẹ o shi
 l'ẹka mee.

⁶ Ì nùmawaru iphemiphe-a.

Lewa iya rọ ẹnya! ?Tii
 kwetadu iya?

Nta-a bẹ mu byaru awata
 ngu egoshi iphe ọphúú,
 bú iphe, e domiru edomi,
 bú iphe, ìimadu.

⁷ Iphe ono búa nta-a bẹ e meru
 iya;
 e te mehaadaru
 iya ọzenya.

Mbù l'i tiki nùmaswee ya
 abudu ntanù-a;
 k'ọphu bú l'ì tii sudu l'ì
 machahawaru iya.

⁸ Sù-a; i tiki nùmaswekwaa ya;
 ọphu ì mahaakwaa ya;
 eshinu i shi teke ndiche
 data nkuchi.

Kele mu maru l'ì bú
 mebyikpọo onye
 ẹregede; tẹme iphe,
 i shikpọo l'ẹpho ne
 ngu zata búru Okwerike.

⁹ “Ọ kwa g'ee-shi g'ẹpha
 mu apfuru meru g'o
 gude mu sedekwadù
 ẹhu-eghu mu.

Ọ búru g'ee-shi g'a jajẹ mu
 ajaja meru g'o gude
 ọphu mu teke
 atù-koshidu ngu iya;
 k'ọphu mu te emedu
 ngu g'ì chihu.

¹⁰ Tii ledu; mu hùchaakwaru
 ngu ahùcha;
 l'ẹbe abù l'ì bú
 mkpọla-ọchaa.

Mu byakwapho ahua ngu
 l'ọku-ọzu,
 bú iya bú iphe-ẹhuka.

¹¹ Ọ kwa onwomu bẹ mu emeru
 iya.

Mbù lẹ mu eme iya emedoru
 iya onwomu.

Kele-a; ?denu gẹ mu e-shi
 haa g'e woru ẹpha mu

turwua?
 Mu te ewokwaru ùbvù,
 gbaru mu nù aharu onye
 ọzo.”

Enweru onwonye ndu Ízurelu

- 12 Ngabekpodaru mu phọ nchị
 gube Jiékpọ; mbụ gube Ízurelu,
 mu kuru l'onwomu.
 Ọ kwa mbèdua bẹ ọ bụ.
 Ọ kwa mu bụ onye mbụ bya
 aburu onye ikpazu.
- 13 Ọ kwa mbèdua gude ẹka mu
 tụa ọkpa mgboko-a
 l'ophu.
 Ọ bụru mbèdua gude ẹkutara
 mu tọsaa imigwe
 imigwe l'ophu.
 Mu -kua phẹ oku;
 ẹphe atụkoepho zelihi
 pfuru apfuru.
- 14 Unu tuko g'unu ha byakota
 bya angabẹ nchị.
 Denu nshi ophu duru ike
 pfiaru unu iphe-a;
 mbụ l'onye ono,
 mube Chipfu hotaru ono
 l'e-me iphe,
 mu tumberu l'ẹhu ndu Babilonu;
 mbụ l'oshi ẹka iya bẹ ọ
 dabewaru l'ẹhu ndu Babilonu.
- 15 Ọ kwa mu; mbụ l'ọ kwa
 mu pfuru opfu-a.
 Ee! Ọ kwa mu kuru iya oku.
 Ọ bụru mu e-duru iya bya;
 l'o mee iphe,
 ọ byaru ememe meghaa.
- 16 “Unu kpịritaru mu ntse
 bya angabẹ nchị l'iphe-a.
 E -shikpọ lẹ mbulembu,
 mu shi pfuta opfu bẹ
 mu teke epfuswee opfu
 lẹ mpya.
 Teke o mekpọoru lẹ mbụ
 bẹ mu nọepfo l'ẹka
 ono.”
 Nta-a bẹ Nnajiuphu, bụ Chipfu;
 yele Unme nkiya;
 yewaru mu gẹ mu bya.
- 17 Wakwa iphe,

Chipfu epfu baa;
mbụ onye agbafutaje ngu
nụ ono, bụ Onye Nso
ke ndu Ízurelu.

Ọ sụru: Ọ kwa mu bụ Chipfu,
bụ Chileke ngu;
onye bụ iya ezije ngu iphe,
a-karu ngu le ree;
bya aburu onye anoduje
aturu ngu eka l'uzo,
ji-nodu eshi.

18 “Ọme i ngaberu nchi mee
iphe, mu sụru g'e mee;
ehu-guu gege anoduepho
asoru ngu gborogboro
ge mini aso asoso.

Apfubekoto ngu atụ kpereree
g'akpara-mini, atụ
l'eze-enyimu.

19 Oshilokpa ngu gege adu
igwerigwe g'ija,
no l'ali.

Unwegirima ngu aburu aguta
aguta g'unwu akpuru
ereshi.

Epha phe ta abyadu achihu
achihu;
ophu a byadu emebyishi
phe emebyishi
l'iphu mu.”

20 Unu shikwa le Babilonu
kwafu!

Unu gbakwaa oso gbalaaru
ndu Babilonu!

Unu tua okoo gude pfua
ya g'a numa-dzuru!

Unu zia nzi g'o rwua eka
igwe beru ali beru!

Iphe, unu e-pfu bu le Chipfu
gbatawaru ndu-ozu iya
ono,
bu ndu Jiekopu.

21 Egu-mini ta agukwaru phe
teke o duru phe ghaa echiogu;
mbu l'o meru;
mini shi l'agbara-mkpuma
asoshiru phe.

Ọ gbajaru agbara-mkpuma;
mini wata asoshi.

22 “Ndu ejo-iphe be ehu ta
adujekwa guu.”

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bụ ono.

49

Onye-ozi ke Chipfu

¹ Unu ngaberu mu nchi
unube ndu bukube
eze-enyimu!

Unu nımakpodapho iphe-a
unube oha, bu l'eka du
enya!

Chipfu vukwaru uzo kua
mu teme a nwua mu.

O buro teke mu nokwadu
l'epho ne mu be
o kuru mu epha.

² O meru onu mu;
o nodu atsu nkọ g'ogu-echi,
a baru ababa;
bya eworu mu domia l'ime
obochi-eka iya.

O meru mu; mu du g'apfu,
a rwacharu arwacha;
bya eworu mu su-chia l'iphe,
ooyeje apfu iya.

³ O su mu: "I bukwá onye-ozi
mu gube Izurelu.

Onye bu ngu be mu e-gude
goshi ge mu du-be
biribiri."

⁴ Mbedua sukwanu:
"Mu seakwaru akanya
ola-l'iswi.

Mu swishierupho ike mu
k'iphoro l'iphe,
bu iphe-mmanu.

Ole o bu; iphe, rwuberu mu
nu bu l'eka Chipfu
be o du.

Teme obunggo mu buru
Chileke mu gude iya."

⁵ O be nta-a Chipfu,
bu onye ono,
meru mu ro teke mu
no l'epho;
ge mu buru onye-ozi iya;
su:

"Duphutaru mu unwu Jiékopu
azu.

Chikobe unwu Izurelu
chitaru mu."

Kele mu bu onye aakwabe
 ùbvù l'ènya ke Chipfu;
 teme o buru Chileke
 mu bu ike nkemu.

⁶ Oo ya bu; o su:
 "O to bulekwa g'i buru
 onye ejeru mu ozi
 duphutaru mu ipfu ipfu
 unwu Jiékòpu azu;
 wafua g'i dulatakwaru
 mu pho ndu ke Ízurelu,
 bu nwa ndu ophu mu
 doberu be i no-doru.

Mu e-mekwa ngu pho
 g'i buru iphóró,
 duru ndu
 abudu ndu Jiuda;
 k'ophu ii-me ge ndzota mu
 rwua aka igwe beru
 ali beru."

⁷ Wakwapho iphe, Chipfu epfu;
 mbu onye ono,
 bu onye agbafutaje anyi;
 bya aburu Onye Nso
 ke ndu Ízurelu.

Oopfu iya anu onye ono,
 ohamoha jikaru ajika;
 akpo-yiru iya ukuvu ono;
 mbu onye ono,
 bu onye-ozu ke ndu-ishi.
 Waa iphe oopfu baa:

"Ndu eze e-mechakwaa
 huma ngu wu-lihu.

Ndu-ishi a-huma ngu
 phozeru ngu."

O buru onye e-me iya nu
 bu Chipfu; onye ono,
 apfushije ike l'iphe,
 o pfuru;
 mbu Onye nso ke ndu
 Ízurelu,
 bu onye hotaru ngu nu.

Edophu Ízurelu azu l'onodu iya

⁸ Wakwa iphe, Chipfu epfu:
 Oo teke mu a-wata eme
 eze-iphe-oma be mu a-za
 ngu enu.

O buru mboku,
 mu a-wata adzota
 nemadzu be mu e-yeru

ngu ẹka.

Mu a-kwakọbe ngu mee ngu
g'i bụru iphe,
mu ẹ ndiphe e-gude gbaa
ndzụ;
g'i dophu alị ono azụ
l'ọnodu iya;
mee g'ẹphe keta okiphe ono,
shi dabýiru iphoro
onoya.

⁹ Mbụ-a; g'i sụ ndu ono,
a kpuru ẹ ndzụ ono
g'ẹphe futa;
l'ị sukwaphe ndu nọ
l'ọchii g'ẹphe nweru
onwophe.

Ẹphe adụ g'unwu-aturu,
doru ata nri l'aguga gbororo;
humachaa nri l'úbvú úbvú,
dugbaa kpokoro
kpokoro kpokoro.

¹⁰ Ẹgu nri ta abyadụ agụ phe;
ọphu ẹgu mini agudu
phe; ọphu okpomoku,
shi l'echiegu;
ozoo ọphu shi
l'enyanywu ekpoedu
phe.

Ọ bụru onye aphuru phe
obu-imemini a-nodu
edu phe duru phe
shita aguga mini,
asọ asoso.

¹¹ “Mu e-me g'úbvú úbvú,
mu nweru bụchaaru
gbororo.

L'aabya atụ iphe,
bụ oji mu mkpoli l'ọoha
l'eli l'eli.

¹² Lekwa; ẹphe e-shigbakwa
ẹka dụ ẹnya.

Ọ duru ndu ọphu e-shi
l'isheli;
ndu eshi l'uzo ẹnyanywu-adada;
duru ndu ọphu e-shichaa
uzo alị Asụwanu.”

¹³ Unube imigwe l'ophu;
unu rwua okwe!
Gube eliphe; tenaa ẹswa!
Unube úbvú úbvú;
unu watanụ agụ ebvu!
Noo kele Chipfu wataru

adu ndibe iya obu.
 Teme o buru ndibe iya ono,
 shi eje iphe-ehuka ono
 be oo-phuru obu-imemini.
 14 Obenu le Zayonu suru:
 "Chipfu gbadoakwaru
 mu.
 Nnajiuphu mu zohaakwaru
 mu."
 15 Ne; ?ozohaje nwa, angu iya
 era l'obu;
 mbu ke g'o to phuru nwa,
 bu iya nwuru iya
 obu-imemini?
 O -jekponu azoha be
 oo-zohakwaa;
 obenu le mbedua ta
 azohadu ngu!
 16 Tii ledu; mu deakwaru epha
 ngu g'uri l'obochi-eka
 mu;
 ophu mu azohajedu igbulu
 ngu ono azoha.
 17 "Unwu ngu alwaakwa
 egwegwa.
 Ndu ono, shi mee ngu;
 i buru ochobu ono nodu
 alufuwaa.
 18 Palinaa enya ngu imeli
 lephee mgburugburu!
 Unwu ngu g'ephe ha
 anokoakwa alwapfuta
 ngu.
 Wakwa iphe, mube Chipfu
 epfu baa:
 Eshinu mu no ndzu ge mu no
 iya-a be ii-mechaa yee
 phe g'ephe hakota g'onye
 yeru uwe.
 Mbu l'ii-gude phe kwaa
 ngwa ge ngwa nwanyi,
 aabya alu k'ophuu.
 19 A makwaru-a l'e shi
 mebyishia ngu togbo
 ngu i buru ochobu;
 ali ngu dabyiru iphoro.
 Nta-a be i ti sukpoedunu
 ndibe ngu ebubu.
 Teme ndu ono,
 shi mebyishia ngu nu
 ono nodu ngu
 uzenya.

20 Ụnwegirima, a nwuru teke
 ono,
 iije iphe-ehuka ono
 e-mechakwapho pfua
 l'i numa le nchi ngu su:

Eka-a paakwaru anyi
 nwanshii ebubu;
 chobanaaru anyi ali
 eka anyi e-buru!

21 Noo teke ii-pfu l'okpoma
 ngu su:

'?Bu onye nwushiru mu ikpoto
 unwegirima owa-a?

Mu shi eje iphe-ehuka;
 teme ophu mu atsudu ime.

Mbu le mu shi buru onye
 a jikaru ajika;
 a bya akpu mu le ndu
 laa ali ndu ohozo.

?Bukwanu onye
 hefutaru mu unwegirima
 owa-a?

Le mube onye e shi haa;
 mu nodu nkinyi mu.

?Igwerigwe ndu owa-a
 shihunu awe?' "

22 Wakwa, iphe Nnajiuphu,
 bu Chipfu epfu baa:

"Lenu; mu e-pheru
 ohamoha eka.

Mu e-woru ekwa-ohubama
 mu paliaru ohamoha.

Ephe egude eka phe
 kulataru ngu unwu ngu
 unwoke;
 kworu unwada ngu
 l'ukuvu kwolataru ngu.

23 Ndu eze a-buru nna,
 ehe ngu nu.

Ndu eze-nwanyi aburu ne,
 ehe ngu nu.

Ephe a-nodu ephozeru ngu;
 bubechaa iphu l'ali.

Ephe erichachaa urwuku,
 du ngu l'okpa.

Noo teke ii-maru l'oo mu
 bu Chipfu;
 le ndu enya du l'eka mu
 no be iphere te emedu."

24 ?Aa-nata ndu du ike
 l'ogu iphe, ephe kwaru
 l'okwata to?

Tọo ?aanafu ndu iwashi ndu
ephe kpuru le ndzu?

²⁵ Obenu le-a; wakwa iphe,
Chipfu epfu baa:

“Ee! Ndu a kpuru le ndzu be
aa-nafu l’eka ndu ike
du l’ogu!

Teme l’a nata ndu iwashi iphe,
ephe kwaru l’okwata.

Ole ndu etso ngu ugu be
mu e-tso ugu.

Mu adzoo unwu ngu ndzu.

²⁶ Ndu emekpa ngu ehu be mu
e-me g’ephe taa anu
onwophe.

Ephe angua mee onwophe jasu
l’ootsuahaa phe ge mee.

Noo teke nemadzu l’ophu
a-maru le mbedua,
bu Chipfu bu onye adzoje
ngu nu;
bya aburu onye agbataje
ngu nu;
bya aburu Okalibe
ke Jiekopu.”

50

¹ Wakwa iphe, Chipfu
epfu:

?Denu ekwo, mu deru nu ne
unu gude chifu iya-a?

Tọo ?bu ndu mu ji ugu onye
ole be mu woru unu
ree?

O kwa iphe-eji unu kpataru
iphe,
mu gude woru unu ree.

O buru ejo-ememe,
unu eme meru g’o gude
a chifu ne unu.

² Teke mu byaru; ?bu gunu
meru g’o gude ophu o
dudu onye no l’eka
ono?

Teke mu shi eku oku;
?bu gunu meru g’o gude
ophu o dudu onye zaru
enu?

?Bu eka paru mu mkpurukpu
ke ge mu ta agbata
unu to?

?Bu ike anafuta unu ta adudu

mu ọọ?
 Ọ kwa mba mmanụ bẹ mu
 abajẹ;
 mini atahụ l'eze-onyimu.
 Mu eworu ọma nggele mee;
 l'ọ buru echięgu.
 Ẹma, shi dụ iya nụ ereshihu
 kele mini ta adụedu
 iya.
 Ẹgu mini eworu phe
 gu-gbushia.
³ Akpaminigwe bẹ mu eyeje
 uwe, bụ iya bụ ọchii.
 Mu nọdu achięje iya
 uwe-aphụ g'o kpuchije
 onwiya.
⁴ Nnajiuphu, bụ Chipfu
 nụwaru mu ire ndu nwuru
 ẹkwo gẹ mu maru opfu,
 mu e-pfufe g'ike dụ ndu
 ike bvuru.
 Ookuteje mu l'utsu g'utsu;
 l'ọ bya emee mu echilibe
 nchi ngabẹ g'onye eezi
 iphe.
⁵ Nnajiuphu, bụ Chipfu
 ghebechaękwarupho
 nchi mu ọnu;
 ọphu mu ekwefujeduru iya ike;
 ọphu mu aladụ
 azụ azụ.
⁶ Mu woru okpurukpu mu
 doberu ndu echi mu
 iphe;
 bya eworu agba mu doberu
 ndu pheshiru mu
 ẹji-agba.
 Ọphu mu ewohaduru iphu
 mu g'a ta chi mu
 ọchi ọphu a gbụ mu
 iya ọnu-mini.
⁷ Eshinu Nnajiuphu, bụ Chipfu
 eyejeru mu ẹka
 bẹ ọ tọ dudu iphere,
 byaru eme mu nụ.
 Ọ buru iphe ono meru g'o
 gude mu woru iphu
 mu kpọo gbengu gẹ
 mkpuma;
 teme o doo mu ęnya
 l'iphere tee medu mu.

8 Onye aharu mu enge
    no mu ntse.
 ?Bu onye suru g'obya
    aguharu mu iphe,
    mu meru?
 G'anyi pfunuru dogba iya!
 ?Bu onye bu onye obu,
    epfu iphe,
    o suru le mu meru obu?
 G'onye obu byanu apfuru
    mu l'iphu pfua ya!
 9 O kwa Nnajiuphu,
    bu Chipfu bu onye eyejeru
    mu aka.
 ?Bu onye bu onye obu,
    l'a-bya mu anma
    ikpe-onwu?
 Ndu obu a-tuko kahụ g'uwe;
    o buru mkpu a-takashị phẹ.
 10 ?Bu onye l'echilabo unu
    atsụ Chipfu ebvu;
    teme o nodu emeje iphe,
    onye-ozì Chipfu suru
    g'e meje?
 Mbụ-a; g'onye eje ije l'ochii;
    mbụ onye enwedu iphóró,
    e gude aphụ ụzo;
    g'onye ono kpọru obu
    ye l'epha Chipfu!
 G'onye ono chiru upfu kwẹ
    le Chileke iya!
 11 Obenu nta-a; iphe,
    bu g'unu ha buru ndu
    aphụ-nwu oku;
    mbụ unube ndu nwuru
    oku yegbaa l'oroku paru;
    unu jenu;
    unu gude iphóró oku unu
    je ije!
 Unu gude oroku,
    unu nwuru oku ye;
    o nodu enwu;
    je ije!
 Iphe, unu a-nata l'eka
    mu bukwa l'oo l'eje
    iphe-ehuka
    be unu a-noduepho!

51

Aa-dzota Zayonu ojejoje

1 "Unu ngaberu mu nchi;

unube ndu eme g'unu
 buru ndu p̄f̄uberekoto;
 mbu unube ndu ach̄o
 Chipfu.

G'ęnya unu dukwa
 l'agbara-mkpuma ono,
 bu ęka a k̄ukpofutaru
 unu ono;
 mbu lę wukirima ęka ono,
 e bvutaru unu ono!

² Mb̄u-a; g'ęnya unu dukwa
 lę ́Ebirihamu, bu nna unu!

Waf̄u lę Sera; onye bu iya
 tsuru ime unu!

Teke mu kuru iya bukwa
 onye lanu bę o shi buru.

Mu bya ekebe iya l'oma
 bya emee ya;
 o du igwerigwe.

³ Chipfu te nweđu iphe,
 e-me g'o t̄o du Zayonu obu;
 bya egude obu-imemini
 lee ęnya l'iswi,
 yiru iya nu.

Al̄i iya ono, shi buwaru
 echięgu ono bę oo-me
 g'o du gę ́Edenu.

Al̄i iya ono, dabyiru iphoro
 ono adu gę mgbabu
 Chipfu onoya.

Noo teke ęhu a-wata iya
 atsotso;
 l'owata ete ęswa;
 l'o keleahaa ekele;
 guahaa ebvu.

⁴ Unu ngabękpodaaru mu pho
 nchi; ndibe mu!

Unu numakpodapho iphe,
 mu epfu;
 unube oha mu!

Mu a-tukwaru unu ekemu;
 mbu l'ikpe, p̄f̄uru oto ono,
 mu ekpeje ono
 a-bukwaru iphoro,
 duru ohamoha.

⁵ Mu a-nafuta unu ęwegwa.
 Mb̄u lę mu abyaakwaa unu
 adzota.

O buru ęka mu bę mu
 e-gude kpee ohamoha
 ikpe.

Ndu bukube eze-enyimu
 bu mu be epe a-nodu
 ele enya l'eka.
 Teme epe anodu kwabe;
 ele enya g'epe maru iphe,
 mu e-me l'eka.
⁶ Unu palinaa enya unu
 lee l'imeli!
 Unu lenaa enya l'elipe-a!
 Igwe e-mechakwaa chihu
 g'enwuru-oku.
 Elipe-a l'ophu anwachaa
 anwacha g'uwe.
 Ndu bu iya nu anwushihu
 g'ijiji.
 Obenu le ndzota nkemu
 a-du ojeje.
 Apfubekoto nkemu taa dadu
 adada.
⁷ Unu numakpodapho iphe,
 mu epfu;
 unube ndu maru iphe,
 pfuru nhamunha;
 mbu unube ndu ekemu
 mu du l'okpoma!
 Unu ba atsujekwa ebvu
 l'okonu, nemadzu ako unu;
 ophu iphu, oophu unu
 eyejekwa unu ebvu;
⁸ kele nsu e-mecha sukashia
 phe g'uwe.
 Eka-ali atakashia phe g'ukpo.
 Obenu l'apfubekoto nkemu
 a-no jasu l'ojeje.
 Ndzota nkemu a-no shi
 l'ogbo sweru ogbo."
⁹ Tehunu etehu! Tehu etehu
 yena onwongu
 okpehu g'uwe;
 gube oshi-eka ke Chipfu!
 Tehunu etehu du g'i shi
 adujehewaa teke k'azu;
 mbu l'ogbo teke ndiche.
 ?To bunaa ngu-a bu onye
 gbubushiru Réhabu
 mkpirikpu mkpirikpu;
 mbu gube onye mekaru ejo
 nwanu-egbudu ono
 iphe?
¹⁰ ?To bunaa ngu-a bu onye ono,
 meru eze-enyimu;

ọ tahu;
 mbụ mee; mini,
 nọ l'ogbu-enyimu tahu;
 i woru gbororo ọgbo l'oma
 ọhulohu enyimu
 k'ọphu ndu ono,
 a gbafutaru ono wughataru?

11 Ọo ya bụ gẹ ndu ono,
 a gbataru ono alwa.
 Ẹphe aguru ebvu bahu ẹ
 Zayonu.

Ẹhu-utso ojejeje aburu
 okpulishi,
 ẹphe e-kpuru.
 Ete ẹswa; yẹle ẹhu-utso
 asopyabe phe
 asopyabe.

Agụ aphụ; yẹle atsụ ude
 e-gude ọso ghata.

12 “Ọ kwa mbedua;
 mbụ mbedua gededede
 bụ onye eyeru unu
 ọkpukpu-ike.

?Bụ ole bẹ bụ kẹ g'unu nọdu
 atsụ nemadzụ mmanụ
 ebvu;
 mbụ nwa ndiphe,
 bụ iphe yẹ ya gba nanụ
 bụ ẹswa;

13 kẹ g'unu zọhaa Chipfu,
 bụ onye meru unu;
 bya aburu iya bụ onye
 ọsaru eligwe;
 ọ dabyiru;
 bya aburu iya turu
 ọkpa mgboko l'ọphu;
 kẹ gẹ ndzụ rwutajẹ
 unu tekenteke ẹgube ono;
 opfu l'onye eme unu
 ewere bẹ ẹhu eghu
 oke eghu;
 mbụ onye bụ iphe,
 o shiberu ite iya bụ g'o
 mebyia unu?

Kele-a; ?denu oke ẹhu-eghu
 onye ọbu,
 eme unu ewere ọbu?

14 Ndu ono, a turu mkporo
 ono l'e-me ẹgwegwa
 k'ọphu ee-me g'ẹphe
 nweru onwophe;

- g'ephe ta nwuhu l'oka;
 ophu egu nri eme phe.
 15 Kele o kwa mbedua bu
 Chipfu;
 bya aburu Chileke unu;
 mube onye abujeru:
 mu -kpakobe mini
 l'eze-enyimu;
 akpara-mini iya asua ekiri.
 Chipfu,
 bu Okalibe-Kakota-Ike
 bu epha mu.
 16 Mu woakwaru opfu
 mu ye unu l'onu;
 bya egude obochi-eka mu
 kpuchia unu.
 Mbụ mube onye ono,
 bu mu dobegbaaru igwe
 l'oru iya;
 bya aburu mu turu okpa
 mgboko l'ophu;
 teme o buru mu suru ndu
 Zayonu-a: 'Unu buakwa
 ndibe mu.' "

Okoro k'oke ehu-eghu Chipfu

- 17 Tehu etehu! Tehu etehu!
 Gbalihu agbalihu gube
 Jierusalemu;
 mbu gube onye ono,
 shiwaa l'eka Chipfu
 nata okoro k'oke
 ehu-eghu iya ngua;
 mbu gube onye pataru
 ipoti mee,
 emeje ge nemadzu kpoo
 galagala ngua;
 ngua urwuku urwuku iya.
 18 L'ime ikpoto unwu ono,
 o nwushiru ono ta
 adudu g'o ka mma
 l'oo onye lanu
 letaru iya enya.
 L'ikpoto unwu ono,
 o metaru ono be o to
 dudu me nanu setaru
 iya l'eka.
 19 Mkpamehu-a uzi labo-a
 dapfutawaru ngu;
 le babu l'o duru onye
 dua ngu obu.
 Ola-l'iswi yele mgbu-onwu;

ọkpa-nri yẹle ogu-echi;
mbụ-a;
?bụ onye a-suje ngu
gberuma?

20 Ụnwu ngu kurwuwaru ẹnya.

Ephe dabyigbaaru l'ishi
gbororo gẹ mgbada,
kolahuru l'ugbu.

Iphe, zuru phe gburumu
pfuurii bụ oke
ẹhu-eghu ke Chipfu;
yẹle aba mba ke
Chileke ngu.

21 Oo ya bụ lẹ-a;
nụmakpodapho iphe-a;
gube onye ono,
eemekpa ẹhu;
mbụ onye e meru;
ọ nọdu akpọ garigari
l'ẹbe ọ ngu mee;

22 Wakwa iphe, Nnajiuphu,
bụ Chipfu epfu baa;
mbụ Chileke ngu;
onye ono,
agbajeru ndibe iya ọdzori
ono.

Ọ sọru: "Tii ledu;
mu nafuakwaru ngu
okoro ono l'ẹka bụ
ophu meru;
ị nọdu akpọ garigari.

Oke ẹhu-eghu mu ono,
dụ l'ipoti ono bẹ ị tii
nguedu.

23 Mu e-woru iya pẹe ndu ono,
anụ ngu aphụ ono,
bụ ndu ono, sọru ngu-a:
'Dabyiru kpube iphu l'ali;
g'anyi bya eswee ngu
godogodogodo!'

I woru okpurukpu ngu
mee ali; mbụ mee ya;
ọ dụ gẹ gbororo,
nemadzụ eshi."

52

1 Tehu etehu! Tehu etehu;
gube Zayonu!
Yenaa onwongu ọkpehu
g'uwe!
Yenaa uwe ngu ono,

emeje ngu g'ì dọ biribiri
l'ènya onoya;
gùbe Jierúsalemu,
bù mkpùkpu ono,
dọ nsọ ono.

Ndu ebuduru úbvù;
èphe lẹ ndu ono,
áasọ nsọ ono taa
bahùbaekwa l'ime ngu
ọzo baa.

² Gbalihu agbalihu!

Jìshia urwuku, dọ ngu l'èhu!
Nọdu anọo; gùbe Jierúsalemu!
Tùkufu onwongu ègbirigba,
a tọru ngu l'olu;
gùbe ada Zayọnu ono,
a kpọru lẹ ndzọ ono!

³ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “E shi ree unu erere; ọphu a nataduru aswa unu. Nta-a bẹ e tee gudekwanu okpoga agbata unu.” ⁴ Kele-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bù Chipfu epfu: “Lẹ mbụ bẹ ndibe mu shi laa alì Ijiputu je eburu. Tẹme ndu Asiriya bù-wokwadua bẹ èphe shi emekpa phẹ èhu.” ⁵ Wakwa iphe, Chipfu ajì baa: “A -bya lẹ kẹ nta-a; ?ọwa-a bụhunu ole? Kele ndibe mu bẹ a kpọtaru kẹ mmanu. Tẹme ndu-ishi phẹ gude phẹ eme iphe-ọchi.” Nokwa olu Chipfu. “Tẹme mkpọrumkpuru bẹ eepfubyishièpho èpha mu shi l'utsu jasọ nchi ejihu. ⁶ Ọo ya bù lẹ ndibe mu a-maru èpha mu. Mbụ l'ọ -be mbọku ono bẹ èphe a-maru l'ọo mbẹdua pfuhawaru iya tẹme ọ nwuje. Ee! Ọo mbẹdua!”

⁷ Lenu g'ọoma l'eli úbvú ono;
mbụ ọkpa ndu eje abya ezi
ozi-ọma;
ndu ezi ozi nchi-adu-doo;
ndu nzi, èphe gude abya dọ ree;
ndu byaru ezi ozi kẹ ndzọta;
ndu asuje Zayọnu-a:

“Ọ kwa Chileke ngu bù eze!”

⁸ Ngabẹkpodapho nchì!

Ndu nche ngu wolikwaru
olu phẹ ewoli.
Èphe tükoru erwu okwe;
kẹle èphe e-gude ènya
huma Chipfu teke ọo-nọdu
alwa Zayọnu.

⁹ Unu tuko wata ebvu èhu-utso
mgbo lanu;
unubẹ mkpọkpo iphe,
tükoru lẹ Jierúsalemu;
kẹle Chipfu dọwaru
ndibe iya obu.

Ọ gbatawaru Jierúsalemu.

¹⁰ Chipfu a-gbabẹ onwiya èka
oto l'iphu ọhamoha l'ọphu;
mbụ èka iya ono, dọ nsọ ono;

k'ophu aa-humachaa gẹ
Chileke anyi e-gude dzọta
ndibe iya jasụ l'ẹka igwe
beru alị beru.

11 Unu tugbua! Unu tugbua!
Unu lufu l'ẹka ono!
Unu te edenyikwa ẹka l'iphe,
aasọ nsọ!
Unu shikwa l'ẹka ẹphe
nọ futa!
Unu bukwaru ndu dubebe ree;
unube ndu ono,
apajeru iphe ke Chipfu,
bugbaa iphe, dugbaa iche
iche!

12 O le unu ta alakwa
gburugburu;
ophu unu agbakwa
phuphupu ala;
kele Chipfu e-vuru unu
uzo eje.

Mbu l'oo Chileke ke ndu
Izurelu l'a-buru onye
e-kperu unu azu.

*Eje iphe-ehuka yele odu-biribiri
k'onye-ozu Chipfu ono*

13 "Lekwa; onye-ozu mu
e-mekwa umere onye
maru iphe.

Aa-pali iya eli;
wolia ya ephekerephe;
shi nno kutsee ya.

14 G'o gude gbaa ugbugba meru;
ekpa-oyi nwua ndu du
igwerigwe l'ehu g'ephe
humaru iya.

O gbachihucharu nchi
egube adudu onye
gbachihujewaru iya nu;
ophu o dukpoda gẹ nemadzu
ililekpoo.

15 Nokwapho g'oo-du-dzuru oha,
du igwerigwe biribiri.

Mbu le ndu eze be oo-kpo
onu opfu;
kele ephe a-huma iphe,
e pfuduru phe; teme iphe,
ephe anumajeduru edoo
phe enya."

53

- 1 ?Bụ onye kwetarụ ozi,
anyi ziru?
Tọo ?bụ onye bẹ e meru g'ọ
maru g'ike Chipfu
habe shii?
- 2 Kẹle ọ nọ iya l'iphu vua
g'oshi, rwuru irwu òphúú;
mbụ g'ogbarabvu-oshi,
gbafutaru iphe l'alì
òkponku.
Ọ tọ madụ mma;
òphu ọ dudu ùbvù
l'ènya kẹ g'ọ
gụ anyi ẹgu anọ-kube.
Mbụ l'ọ tọ dudu ụgbugba,
dụ iya l'ẹhu, bụ iphe,
aasụ l'ọo ya meru;
ọ nọdu agụ ẹgu.
- 3 Ndiphe nmarụ iya phulaphula
bya ajika iya.
Ọ bụ nwoke, aphụ tsọru;
bya aburu onye eje
iphe-ẹhuka kwọwaru ẹhu;
onye ndiphe abujeru:
ẹphe -huma iya;
ẹphe aghaa iphu l'ibiya
ọzo.
Mbụ l'a nmarụ iya phulaphula;
òphu ọ dudu iphe,
anyi guberu iya.
- 4 Tororo opfu bụ l'ọ jeru
iphe-ẹhuka, anyi gege
eje;
bya evuta aphụ gege
atsọru anyi.
Anyi gbẹ dobesụ l'ọo Chileke
echi iya iphe;
l'ọo ya chitsuru iya;
anụ iya aphụ.
- 5 Obenu l'e mekarụ iya iphe;
kẹle anyi mesweru.
Mbụ l'e tsuru iya pyaapya;
kẹle anyi meru ẹjo-iphe.
Aphụ, a nuru iya mecharu
mee;
ẹhu bya adụ anyi guu.
Tẹme ọ buru ọnyá,
e chibashiru iya bẹ e
gude eme g'ẹhu dụ
anyi ike.

⁶ G'anyi hakọta
 kpaphuhuakwaru
 akpaphuhu g'aturu.
 G'anyi ha l'onye l'onye
 ghawaru iphu eshi ọzo
 ọphu dụ iya ree.
 Ọle Chipfu woru ẹjo-iphe
 anyi l'ophu woru
 tu-kobe iya l'ishi.

⁷ “A kpapyaru iya ishi bya
 emekpaa ya ẹhu;
 ọphu ọ saduru ọnu pfua
 opfu.
 A kputaru iya g'onye kpu
 nwaturu eje aphupu.
 Ọ nduepho nggujungguji
 g'aturu,
 no l'iphu ndu ebushi iya
 ẹji.

⁸ E meru iya mkpawere;
 bya ekpee ya mpfu-gbu;
 kpuru iya je emegbua.
 A -bya l'ogbo ke teke nkiya;
 ?bukwanu onye
 kpakwanuru ishi?
 Kele e meru iya;
 ọ chihu l'ali ndu dzu
 ndzu.

Ọ buru emeswe,
 ndibe mu mesweru be e
 gude chia ya iphe.

⁹ E doberu iya ilu l'eka eeliye
 ndu ẹjo-iphe.
 Ọ nwuhu; e lia ya l'ilu
 oke amadu;
 ọle o to wejeduru iwashi;
 ọphu ntuphu-ire adujeduru
 iya l'onu.”

¹⁰ “Obenu l'oo Chipfu be ọ bu
 uche iya g'o gwee ya
 arakabya ono;
 mee ya g'o jee iphe-ehuka
 ono.
 Teme Chipfu bya eworu
 ndzu iya mee iphe
 ngweja-apfu-ugwo.
 Ọo-mecha huma unwu
 nwanwa iya;
 bya anodu ndzu ogologo.
 L'ọ buru l'eka iya be aa-gbe
 eme uche Chipfu

emeshi iya ike.

11 O -jehaa iphe-ẹhuka ono;
l'ọ bya ahuma iphóró
kẹ ndzụ;
ono abya eji iya ẹpho.

Ọ bụru amaru ono,
onye ono, pfulerekoto,
ejeru mu ozi a-maru
iya ono l'e-me gẹ ndu
dụ igwerigwe bụru
ndu aa-gụ lẹ ndu
pfulerekoto

Yẹbedua evutakwanụ
ẹjo-ememe, ẹphe meru.

12 Ọo ya bụ lẹ mu a-ẹy iya oke,
a ẹru ndu oke amadụ.

Ọ bụru ẹphe lẹ ndu dụ ike
l'ọgu l'e-ke iphe,
a kwataru l'okwata;
noo kele ọ miru ẹnya
lẹ ndzụ iya nwuhu;
tẹme a guru iya yeru
ndu ẹjo-iphe;
kele o vutaru iphe-ẹji
ndu dụ igwerigwe;
tẹme ọ rwochiru ndu
ẹjo-ememe arworo.”

54

Obu, Chipfu yeru Jierúsalem

1 “Gua ebvu; gube nwanyi,
ta atsudu ime!

Mbu gube onye teke
ezedaswee nwa.

Chikpota ebvu!

Rwua gerwugerwu;
mbu gube onye ono,
ime teke emeswee ono;
kele unwu gube nwanyi,
dabyiru mgbegere
a-kakwa shii eme
l'unwu nwanyi alu ji.”

Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

2 Phoribekwaru ulo-ekwa,
i bu ebubu g'ọ ka ọsa!

Mee g'ekwa, e gude mee
ulo ngu obu ha
phalaphala;
ba lo-phukwa iya azu!

Mekwaa g'eri iya kabaa
ogologo!

Mekwaa g'abara iya kabaa
anguru anguru!

³ Noo kele ii-mechaa jaa àjàjà
buru laa l'ekutara
buru laa l'ekicha.

Awa ngu phe l'a-naphuchaa
oamoha ono azu;
je ebuchishichaa mkpukpu
phe ono,
bugbaa ochobu ono.

⁴ Ge ndzu ba agukwa ngu!
E tee mekwa ngu
iphe-iphere.

Ge ndzu ba agukwa ngu
k'a nonyaa e kpua
ngu iphu le ntụ!

Kele a ta abyadu eme
ngu iphe-iphere.

Ii-mecha zohachaa iphere
ono,
meru ngu teke i bu
ogbolanu ono;
ophu i byadu anyatabaa
mkpatsu aphu,
du l'abu onye ji iya
nwuhuru;
⁵ kele o onye ono meru ngu
nu ono bu ji, alu ngu nu.

Chipfu,
bu Okalibe-Kakota-Ike
bu epha iya.

O kwa Onye nsọ ke ndu
Ízurelu ono bu onye
gbataru ngu nu.

Iphe, eekuje iya bu Chileke
ke mgboko l'ophu.

⁶ “Kele Chipfu ono e-kuphu
ngu azu;
g'i bu nwanyi, aalu alulu,
a togboru mgbegere;
ophu obu adudu iya ree;
mbu nwanyi,
a luru teke o bu nwata;
ji iya paru iya haa.”

Nokwa iphe, Chileke ngu epfu.

⁷ “Mu haru ngu kpoo nwupfu
nwanshi;
ole mu a-phukwanuru ngu
eze obu-imemini gude
duphuta ngu azu.

⁸ Ehu ghuru mu egu nwanshi.

Mu woru iphu mu
 domiaru ngu kpọọ
 nwupfu nwanshii.
 Obenu lẹ mu e-ye ngu obu
 ojejoje gude phọaru
 ngu obu-imemini.”
 Nokwa iphe, oopfufu;
 mbụ Chipfu,
 bukwapfo onye agbafutaje
 ngu.
 9 “L'ẹhu nkemu bẹ ọwa-a
 dukwaa gẹ teke kẹ
 Nuwa,
 bụ teke mu riru nte sụ l'utso,
 dū teke ono taa dūbaedu
 lẹ mgboko ọzobaa.
 Nta-a bẹ mu riwaru nte sụ
 l'ẹhu tee ghubaedu mu
 egbu l'opfu ẹhu ngu;
 ọphu mu ababaeduru
 ngu mba ọzo.
 10 O -betakpọ úbvú l'opfu
 nmakota jijijijii;
 a pashia obvu obvu,
 l'eka ẹphe nọgbaa;
 bẹ n-yemobu ojejoje ono,
 mu yeru ngu ono ta
 apongakwa aponga;
 ọphu ọgbandzu
 ẹhu-guu nkemu ono
 egbukahukwa egbukahu.”
 Nokwa iphe, oopfufu;
 mbụ Chipfu ono,
 aghuru ngu obu-imemini
 ono.
 11 Gube mkpukpu ono,
 eje iphe-ẹhuka ono,
 oke pherephere enwunga;
 ọphu ọ dudu onye
 agbaru ngu mkpu;
 mu e-gude mkpuma,
 amashi mma ike
 kpụ-phu ngu azụ.
 Mu egude mkpuma sáfàyà
 tų-phu ọkpa-ulo
 igbulọ ngu azụ.
 12 Mu e-me g'eli igbulọ
 ngu ono g'ọ ha
 bukotaruru
 mkpuma rubi.
 Mu egude mkpuma,
 aghu ngerengere,

gude kpua onu-abata
 ngu;
 gude mkpuma,
 vu oke aswa kpukota
 igbulọ ngu l'ophu.

13 Unwegirima ngu g'ephe ha
 bu mube Chipfu e-zi
 phe iphe l'onwomu.

Teme unwu ngu be ehu
 a-dukpoo guu mebyi
 adudu.

14 Ee-me g'i nguru anguru l'uzo,
 pfuru oto.

O to dudu onye byaru eme
 ngu mmegbu;
 ophu o dudu iphe,
 byaru eme ngu g'i
 tsua ebvu.

Ndzu-agugu be ee-wofu
 l'eka i no je edobe uzanya;
 ophu oobyadu ngu
 ntse ililekpoo.

15 O -nweru onye tsoru ngu
 opfu;
 o to buduru mu be o
 shi l'eka.

Onye etso ngu opfu bu:
 o -mechaa l'o yeru
 ngu eka l'ali.

16 "Tii ledu; o kwa mbedua
 meru onye-uzu ono,
 anmaje eko l'icheku
 jasu l'o nwuhu oku ono;
 gude iya kpua ngwa
 ugu l'o du k'egude
 alwu ugu.

Teme o bukwarupho mbedua
 meru onye mmebyi g'o
 mebyishia iphe.

17 O to dukwa iphe,
 a kpuru g'e
 gude meka ngu iphe,
 byaru evujeru ire.

Teme iphe, bukpoo onye ebo
 ngu ibo be ire
 a-gwoje eji.

Nokwa iphe, ndu-ozu ke
 mube Chipfu eketa
 l'eka mu.

Teme o bukwarupho ono
 bu odzori;

mu nọdu agbaru phẹ iya.”
Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

55

Oku, eeku ndu mini agu

- ¹ Unu gebekwa-o! G'iphe,
bụkpoo onye mini agu
byakwa anguta mini!
G'onye enwedu okpoga
byakwa azua nri ria!
G'ọ byakwa agata męe;
zuta ęra-eswi,
e gudedu okpoga azu;
ọphu ọ dudu aswa.
- ² ?Denu g'o gude unu nọdu
emebyishi okpoga l'iphe,
abudu nri;
teme unu nọdu ese akanya
l'iphe, tee jidu ępho?
Unu ngabekwa;
unu ngabekpodaru mu
pho nchi; g'unu eria iphe,
du ree; mbu g'unu eria nri,
kachaa aburu okpobe nri.
- ³ “Unu ngabe nchi! Unu
kpiritaru mu nu ntse!
Unu numakpodapho
iphe, mu epfu;
k'ọphu unu a-nọdu ndzu.
Mu l'unu a-gbakwa ndzu
ojejeje.
Ono buru iphe-oma, mu kweru
Dévidi ukwe le mu
e-meru iya;
teme mu buru onye
apfushije ike l'iphe,
mu kweru ukwe iya.
- ⁴ Lewarọ; mu meakwaru iya
g'ọ buru onye a-nọdu agba
ndiphe ekebe;
g'ọ buru iya a-buru ishi;
me onye a-nọduje
aturu ndiphe iphe,
ephe e-me.
- ⁵ Lewarọ; oha, i madu ndu
ephe bu be ii-kukwa oku;
ephe egude oso byapfuta
ngu;
l'ọ bukwaru oha,
amadu ndu unu bu.
Ọ buru onye a-kpa iya

nụ bụ Chipfu,
 bụ Chileke ngu;
 mbụ Onye Nsọ kẹ Ízurelu;
 kẹle o doziwaru ngu;
 ị dụ akpabiri.”

⁶ Chónaa Chipfu teke ịi-hụma
 iya!

Rakua ya teke ọ nọkwadu
 ntse!

⁷ G'onye ẹjo-iphe haa ụzo ono,
 ootso onó;
 onye ọkpoma mgbashị
 ahaa ẹjo ọriri iya.

G'onye ono lwapfuta Chipfu
 hụma l'ọo-phuru iya
 obu-imemini.

Mbụ-a; g'onye ọbu lwapfuta
 Chileke anyi;
 kẹle ọo-guru iya nvụ
 kẹ mmanụ.

⁸ “Ọriri mu ta abụkwa ọriri
 ngu;
 ọphu ọ bụdu g'iimeje bụ
 gẹ mu emeje.”

Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

⁹ Ọ kwa g'igwe dụ-be alị
 ẹnya-a; bụ g'iphe,
 mu emeje dụ-be ẹnya
 l'iphe, iimeje.

Ọ bụru g'ọriri mu dụ-be
 ọriri ngu ẹnya.

¹⁰ Ọ kwa gẹ mini;
 yẹle aka-mini-sunoo eshije
 l'igwe dzee;
 ọ tọo laphuhedu iya azụ;
 abụdu l'ọ gbaru mini
 l'eliphe-a;
 mee ya l'o gua egugu
 fushiaha iphe l'alị;
 k'ọphu ọo-mitaru ndu
 akọ iphe akpuru-iphe;
 tẹme ndu eri eriri enweru
 iphe, ẹphe e-ri;

¹¹ nokwa g'opfu,
 shi mu l'ọnu dụ bụ onoya.

Ọ tọo gbakwaru ẹka
 alwaphutaru mu azụ.

Ọ chia iphe, oo-me bụ iphe,
 bụ obu mu; mbụ mee iphe,
 mu ziru iya g'o je emee.

¹² “Unu e-gude ẹhu-utso lufu;

l'eeduta unu dufu
 l'èhu-guu.
 Iphe, bú úbvú úbvú
 aswòkobe wata agu
 ebvu l'iphu unu.
 Nokwaphò g'iphe,
 búkpoo oshi,
 nòkota l'ègu a-nòdu
 akúkota èka.
 13 O -beta g'ògarambo fushia;
 oshi payínu efushichia.
 Oo lasha ophu obyambvu
 e-fushi;
 oshi míturu efushichia.
 Ono a-bùru iphe,
 Chipfu e-gude zaa èpha;
 kèle oo-bùru iphe-òhubama,
 a-dù ojeje;
 ophu a byadu emebyi
 iya emebyi."

56

Aa-dzòtakwapho ndu òhozo

¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu: "Unu kpeje ikpe, pfuru nhamunha; unu emeje iphe, pfuru oto; kèle teke mu a-dzò nemadzu dukwaa ntse; tème apfubekoto nkemu ta adukwa g'òo-nò-beru l'e kpuhaa ya goshi. ² Onye a goru onu-oma nu bè bú onye eme iphe-a; mbù onye gudeshiru iya ike; onye doberu eswe-atùta-unme nsò; ophu ooturwujedu iya; bya eselajè èka iya g'ò tò dù èjo-iphe, oo-meta."

³ G'ò tò dukwa onye shi eshishi bya atugbabe onwiya l'èhu Chipfu, a-sù lè Chipfu a-gufu iya lè ndibe iya.

Ophu o dukwa onye te eyedu ime a-sù lè ya bú oshi, kpòhuru nkù nòdu; ⁴ kèle-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa l'èhu onye te eyedu ime, bú onye ophu edobeje eswe-atùta-unme iya nsò; mbù onye ophu ahatajè eme iphe, dù Chipfu ree; tème o nòdu egudeshije oğbandzu iya èka: ⁵ "Ò kwa phè bè mu a-nù iphe nkòmepha l'ime eze-ùlo mu. Mu agukwaa phè phò èpha, l'a-ka l'a nwùtaru unwegirima. Mu a-gù phè èpha, a-nò jasù l'ojeje; ophu oochihudu echihu."

⁶ Tème ndu ono, shi eshishi ono, bú ndu woru onwophe tugbabe l'èhu Chipfu g'èphe jeeru iya ozi ono; g'èphe yee èpha Chipfu obu; tème èphe abakwaru iya phò èja ono; iphe, bú ndu ono, doberu eswe-atùta-unme nsò; ophu èphe aturwuduru iya ono; ndu ono, nòshiru ike l'òğbandzu yèle èphe ono bè Chipfu epfu sù: ⁷ "Oo ndu ono bè mu e-gude je l'eli úbvú mu ono, dù nsò ono. Mu emee g'èhu tsòo phè utso l'ùlo, eepfuje anù mu. Ngweja-akpo-òku phè; yèle ngweja ozo, èphe gude abyapfuta mu bè aa-natachaa l'òru-ngweja mu. Noo kèle iphe, ee-ku ùlo mu bú ùlo, ohamoha a-nòduje epfu anù mu."

⁸ Nnajiuphu, bú Chipfu epfukwa sù-a; mbù onye ono, aachilata ndu Ízurelu ono, a kpuru lè ndzù ono: "Mu a-chilatabakwa ndu ozo bya eyeru phè; a -gufukwaro ndu ophu mu chilatawaru."

Iphe, Chileke epfu lè ndu èjo-iphe meru

⁹ Unu byakwa; iphe, búkpoo anù, bu l'ègbudu l'ophu! Unu bya atapyashia iphe; unubè anù, bu l'òswa l'ophu! ¹⁰ Ndu nche ndu Ízurelu atsukwa ishi. Èphe ta adudu

iphe, ephe nwutaru. Ephe bukota nkuta, no ngguingguji. Ephe ta agbodu ire. O buerupho nrwo be ephe azeshije arwo. Mbụ l'iphe, aduje phe ree buerupho mgbenya. ¹¹ Ephe bu nkuta ughoro; ndu ephe te ejijedu ejiji. Ephe bu ndu eche aturu; buru ndu iphe te edojedu enya. G'ephe ha atukoje gha iphu l'uzo k'eka phe. G'ephe ha achọ iphe, ephe e-rita l'urwu. ¹² Ephe nodu atukoje su: "Unu bya g'anyi je agata mee! G'anyi ngua mee, atsu atsutsu g'o ji anyi! Echele a-dulekwaa ge ntanu. Mbụ l'oo-gbenu ka ree okpobe akaka."

57

¹ Onye pfuberekoto abujeru; o -nwuhu; o to dudu onye oorwu l'ehu. Teke a kputaru onye obu-imemini je egbua; o to dudu onye oodo enya. Iphe, te edojedu enya buru l'edufu ono, e dufuru onye pfuberekoto ono bu g'ejo-ememe te erwu iya eka. ² Iphe, bukpoo onye eme iphe, pfuru oto l'abujeru; o -nwuhu; l'oo zee guu wata atuta unme.

³ Obe l'unubedua; unu byakpodapho l'eka-a; unube unwu ndu agba eja! Unube eri ndu eri ogori yele ndu agba ukpara ono! ⁴ ?Bu onye be unu gude eme iphe ochi? ?Bu onye be unu aphushiru ughonu ahashiru ire? Unu bukwa unwu, ndu ono, l'ada ike nwushiru ono; mbu awa ndu aduje uka! ⁵ Unube ndu onoduje anma ehụ anmanma agwa iphe l'upfu achi; mekpoo l'upfu iphe, bu oshi, jaru ajaja! Unube ndu ejeje le nsuda nsuda je anodu egbushi unwu unu gude agwa iphe le mgbaka ogba agbara-mkpuma! ⁶ O buru nshi ono, no l'echilabo mkpuma, akwo teretere, no le nsuda bu okiphe unu. Oo ya be o bu. Mbụ l'oo ya bu iphe, unu ketaru. Ee! G'o bu iya be unu agbaru mee gude agwa; bya egude iphe, unu metaru l'egu unu gude agwa iya. ?Bu unu -nodu eme iphemiphe ono; unu asu ge mu palia pazeta to? ⁷ Unu jeru je eworu iphe-azee unu gbaa l'eli eli ubvu, ha l'eli. O buru eka ono be unu nyihuru je anodu agwa iphe unu. ⁸ L'abata-aghachi ulo me l'azu-mgbo ulo unu be unu dobechaaru obvu unu. Unu jika mu bya eworu iphe-azee unu ghebe onu; mbu nyihu iya ghebe iya karaphongu. Unu le ndu ono, unu yeru iphe-azee phe obu ono gbaa ndzu. Unu je anodu ele iya enya l'eka o gba oto. ⁹ G'unu jiru manu, eshi kwekweekwee bya egude manu olivu jee l'agwa, bu Moleku; bya ezia ndu no-chiru unu; ephe jee l'obvu l'eka du enya enya; mbu jerwuchaa ali-maa l'onwiya. ¹⁰ Unu mee iphe ono, unu eme ono jasụ ike bvụ unu. Ophu unu adukwapho ike su l'iphe-a ta adukwa iphe, o bu. O gbę anoduje adu unu obu; ophu ike iya abvujedu unu abvubvu.

¹¹ " ?Bu onye be ndzu iya shi agu unu; mbu onye unu tsuru ebvu k'ophu unu wataru adzuru mbedua uka? Ophu unu anyataduru mu anyata ophu; ophu o buro ke g'unu jekpoo ya ariri l'obu unu? ?Tobudu l'ole mu shi teke-a gbata nkuchi meru g'o gude ophu unu atsudu mu ebvu? ¹² Mu e-me g'a maru g'unu bu-be ndu pfuberekoto; yele iphe, unu emegbabe; ophu ephe abakwa abaru unu urwu. ¹³ Ge ribaribariba obvu ono, unu gwoshiru dobe ono dzowaro unu! Oo pherephere a-tuko g'ephe ha pata pafu; me unu -wata o-ji-l'eka-togbo. G'o bu pherephere a-tuko iya pata paphua; mbu l'oo unme, a turu atutu a-patakota iya paphua apaphu. Obenu l'onye gbabarụ l'ime mu je anodu ezeru ndzu bu ali-a l'a-buru okiphe iya; teme l'oo buru iya e-nweru ubvu, du nsọ mu onoya."

Aadu ndu izimanu lwaru azu obu

¹⁴ Ee-mecha su: "Unu kpunaa ya; unu kpunaa ya; unu dozinaa uzo! Unu wofuchaa iphe, a-no-chi ndibe mu uzo." ¹⁵ Kele-a; wakwa iphe, onye ono epfu; mbu onye ono, ha shii; teme e kutsee ya ephekerephe; mbu onye ono, no ndzu ojeje; onye ephe iya du nsọ: "Eka mu bu bukwa eka du l'eli bya aburu eka du nsọ. Teme mu bukwapho l'eka o bu; mbu onye izimanu iphe-eji iya lwaru azu; bya ewoze onwiya

alì; gè mu mee g'obu gu-zeta onye wozeru onwiya alì; mu emekwapho g'obu gu-zeta onye izimanu iphe-èji iya lwaru azu. ¹⁶ Mu taa no du adaro l'epfu iphe, e meru mu jaswaruro ya; ophu ehu a-no du adaro eghu mu eghu; odumeka be ndu nemadzu a-dukwa nyegenyege l'iphu mu; mbu unme nemadzu, bu mu gude eka mu mee ya dobe. ¹⁷ Iphe, shi ghua mu eghu bu ughoro ono, shi paa eka l'ehu iya ono. Mu hua ya ahuhu; woru iphu wo haaru iya l'eka ehu eghu mu eghu. O nodu emekwapho iphe, o lekeberu enya eme.

¹⁸ "Mu humaa kwara iphe, ephe emeje. Ole mu e-me g'ephe wekorohu. Mu e-du phe l'onwomu mee g'obu nmapfuru phe. ¹⁹ Mu e-me g'ajaja du l'ogbogboromonu ndu ono, agu aphu le Izurelu ono. Ehu-guu dukwaru ndu no enya me ndu no ntse; ozo bu le mu e-me g'ephe wekorohu." Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ²⁰ "Obenu le ndu ejo-iphe du a g'oke-enyimu, atu akpara, ata atutajedu unme atuta, bu ophu akpara-mini iya anoduje atsushi urwukutu yele epuchi. ²¹ Ndu ejo-iphe be ehu ta adujekwa guu." Nokwa iphe, Chileke mu epfu.

58

Okpobe aswiri Chileke egu

¹ "Chia ya le mkpu g'a numa! B'eselakwa olu azu! Wolia olu chia mkpu, a-da g'eka eegbu opu! Karu ndibe mu l'ephe kwefuru mu ike; li karu onu-ulo Jiekpu iphe-èji phe. ² Ole ephe anoduje achu mu mboku-mboku. Ephe -nodu ephe eme g'ogu phe egu amaru uzo mu. Ephe eme g'ephe bu oha, anoduje eme iphe, du nhamunha; g'ephe taa jikadu eme iphe, Chileke phe suru g'ephe meje. Ephe nodu asuje ge mu pfua iphe, pfuru nhamunha mu e-meru phe. O nodu agu phe egu ge mube Chileke kpitaru phe ntse."

³ "Ephe -nodu ephe asu: '?Bunaa gunu meru g'o gude anyi nodu aswi egu epfu anu Chileke; ophu Chileke ahumaduru iphe anyi eme? ?Bunaa gunu meru g'o gude anyi wozehaa onwanyi ali ophu o rwuduru Chileke l'ehu?'"

"Ole mboku ono, unu aswi egu epfu anu mu ono be bukwa iphe, du unu ree be unu anoduje eme; mbu erichaa me ndu ejeru unu ozi urwu. ⁴ Aswi egu unu bukwa iphe, unu egudeje kpochia ya ishi bu aba mba yele ese opfu; yele egude iwashi echi nwibe unu gbaagbaa. Udu aswi egu ono, unu anoduje aswi ono tee mekwa ge mu nodu l'imigwe numa olu unu. ⁵ ?Bu egube aswi egu ono be mu hataru to; mbu g'o buerupho le nemadzu wotaru ujiku lanu woze onwiya ali? ?Bu iphe, o bu bu ephuru yoo g'eswa ekperema; yele aze l'uwe-aphu; yele aze le nu? ?Bu iphe ono be iiku aswiri Chileke egu; l'eswe, du Chipfu ree?"

⁶ "Wakwa udu aswi egu, du mu ree baa: Unu gbutoshia egbirigba, unu turu ndu unu eme omeliwe! Unu abya atoshikwapho eri odogoro, unu yeru ndu unu akpa ehu; haa phe g'ephe nweru onwophe! Unu atuko odogoro ono nyakwoshia anyakwoshi! ⁷ Iphe ozo, o bufua bu g'unu l'onye egu agu gbaru mgba le nri ngu! Unu abya achoru ndu akpa nri, enwedu ulo eka ephe e-buru. Unu -huma onye gba oto; unu anmabe iya iphe! Ophu unu ewofukwa iphu l'ehu onye unu l'iya bu mee lanu!"

⁸ "Noo teke iphoro unu e-nwu phoo g'iphoro nchi-abohu; ewekorohu unu emee phuruphuru. Noo teke apfubekoto unu e-vuru unu uzo; unu etso iya etsotso. Odu-biribiri ke Chipfu aburu iphe, a-nodu etso unu l'azu. ⁹ Noo teke unu e-ku oku; Chipfu aza unu enu. Unu echia o-ji-l'eka-togbo; l'o su unu le ya no-a."

"O -buru l'unu a-toshi eri odogoro ono, unu yeru ndu unu akpa ehu ono; bya ahaa amaru nemadzu ejo eka ono; hakwapho epfu ejo-opfu; ¹⁰ o -buru l'unu a-wata anu ndu egu agu nri; wata emeru ndu eeme ewere mkpa phe; be iphoro e-nwuru unu phoo l'eka ochii agba; enyashi adu unu g'echi eswe. ¹¹ Oo-buru Chipfu a-nodu edu unu mkpurumkpuru. L'o meeru unu iphe, bu mkpa unu l'eka kporu gbengu;"

mekwapho g'okpu shihu unu ike l'ehu. Unu abya adu ge mgbabu, a gbaru mini ree; g'ogba, ta anwu-buhujedu shokoshoko anwu-buhu. ¹² Ndibe unu akpukwaa akahu ulo ono, shi dakposhihuwa nu ono; bya akpu-lia akahu okpa-ulo ono, shi le ndiche ono. L'e kuahaa unu: 'O-kpukwa-mkpokpo-igbulo'; yele 'O-kpukwa-ulo-l'aguga-oji'."

Obunggo, ee-bu onye doberu eswe-atuta-unme

¹³ "Unu -chifukpowaa okpa unu l'emebyi eswe-atuta-unme; ophu unu emejeedu g'o du unu l'eswe, duru mu nsọ ono; unu -gubekpowaa eswe-atuta-unme iphe; mbu-a; unu -kua eswe ono, duru mube Chipfu nsọ ono eswe aakwabẹ ubvu; o -buru l'unu doberu iya iche; ophu unu ahatajedu enu eka unu; ophu unu emedu g'o du unu; ophu unu epfudu okorobo opfu; ¹⁴ noo teke unu a-nodu Chipfu l'ehu wata ete eswa. Temе o buru l'eka kachaa ephekerephe l'eliphe be mu e-me g'unu ngakojeru tua okoo. Unu eketa okiphe, shi le nna unu ono, bu iphe Jiekopu; o buru iya be mu e-gude azu unu." Nokwa onu, Chipfu yeru.

59

¹ Tororo opfu bu l'eka Chipfu ta adukwa tsokpuru ke g'o to dzota nemadzu. Ophu nchi echihukwaru iya echihu g'o to numa iya iphe. ² O chia ejo-ememe unu dokaharu unu le Chileke unu. Oo iphe-eji unu meru; o wofu iphu l'eka unu no; k'ophu bu l'o to nuedu olu unu; ³ kele eka unu be mee ochi turwuwaru. Mbu le mkpushi-eka unu rwukatawaru ejo-iphe. Ogbogboromonu unu dzuwaru uka; teme unu nodu atu ejo opfu ke tootoo.

⁴ O to dudu g'unu ha onye ophu epfu g'e kpeje ikpe, pfuru oto. Ophu o dudu onye edoje opfu iya ire-lanu. Epe achijeru upfu kwee le mkpoko opfu, aduzhi uka. Epe nodu atsutaje ime nchoko-opfu nwua ejo-iphe. ⁵ Iphe, epe ekpuje ekpukpu kputa iya nwa buru ekwa ogiji. Temе oghu, epe agbaje buru oghu udude. Iphe, bu onye taru ekwa iphe phe nwuhufutaje. Teke o dukwanuru ophu tukpohuru nu l'o vua nwa ogiji. ⁶ Udude, epe kweru ta adukwa k'akpa uwe. Ophu epe egudekotadu iphe, epe gude eka phe mee gbobuta onwophe. Iphemiphe, epe eme bukota ejo-iphe. O buerupho iphe ike iphe ike aduje phe l'eka. ⁷ Okpa phe ekwoje gburumu bahu l'eme iphe-eji. Ophu egbu onye adudu iphe, o meeru adudu iphe, obujeru phe. Oriri phe bukota ejo oriri. Mkpurupyata ye ola-l'iswi buru iphe, anoduje egoshi uzo, epe shiru. ⁸ Uzo, eeshije; nchi-adu-doo be epe ta amadu. Ophu ikpe, pfuru oto adudu l'uzo, epe eshi. Epe tukowaru iya mee; o bukotaru uzo, du nggodogo nggodogo. Ophu o dudu onye eshi iya nu, byaru amaru iphe, bu nchi-adu-doo.

Ndu Izurelu epfushi iphe-eji, epe meru

⁹ Oo ya bu l'ikpe, pfuru oto no anyi enya. Ophu apfubekoto erwuduru anyi eka. Anyi leri enya iphoro; iphemiphe bukotaru ochii. Anyi lee enya g'iphe gbuchafu egbuchafu. Obenu l'eka anyi no aghaphe bu oke ochii. ¹⁰ O buru ge ndu atsushi anoduje aduda eka-a bu g'anyi aduda eka l'igbulo. Mbu gude eka achu uzo anyi ge ndu enweduru enya. O -be l'echi eswe; anyi evuko iphe evuko g'o bu echi abali. Teke anyi no l'echilabo ndu ike du; anyi aduepho ge ndu nwuhuru anwuhu. ¹¹ Anyi atukoje aba hanyihanyi g'oke-ejo-nkuta-oswa; atsuru ntsuru ge ndo. Anyi lee enya ikpe, pfuru oto. Ophu o dudu ophu rwuru anyi eka. Anyi lee enya g'a dzoo anyi. Adzota duro anyi uzanya uzanya.

¹² O buru iphe, kparu iya nu bu l'iphe-eji anyi paru eka l'iphu ngu. O buru iphe-eji anyi agba anyi ekebe. Emeswe, anyi mesweru ngu adujeepho anyi l'egomunggo. Temе anyi maru ejo-iphe, anyi meru ree. ¹³ Anyi mesweru Chipfu; teme anyi nodu ejephe iya. Mbu l'anyi woru azu ghaaru Chileke anyi. Opfu, eshije anyi l'onu afushi

buerupho eme ewere; yele agirigo; mekpoo adzu uka, bu ophu tukoru anyi obu sweta. ¹⁴ Oo iphe ono meru g'o gude ophu e kpeedu ikpe, pfuru oto. Apfubekoto pfururo uzanya uzanya. Ire-lanu dawaa kpoo mkpomishaku l'oma gbororo. Ophu abu onye okpobe opfu adudu ike batakpou abata ophu. ¹⁵ Ire-lanu be ta adudu aka a humaru iya. Onye jeru g'o zehuru ejo-ememe l'a vua ya kpatakpata.

Noo ya bu le Chipfu elee ya enya; o du iya eji; kele ikpe, pfuru oto ta aduedu. ¹⁶ O huma l'o to duedu onye du nu. Mbua-a; o nya ya ehuru kpala l'o to dudu onye gbaa mkpu, du nu. Oo ya bu; o gude aka iya dzoo ya l'onwiya. Teme o buru apfubekoto nkiya sederu iya. ¹⁷ O bya eworu apfubekoto mee uwe-igwe onye eje ugu chibe l'okpoma; bya eworu adzota kpuru l'ishi g'okpu-igwe. O bya eyee agwata ugwo-iphe g'uwe; bya eworu iphe enwu oku l'obu gbaphua onwiya g'onye gbaphuru ekwa. ¹⁸ O buru g'iphe, ephe meru gbaru bu g'oo-gude pfua phe ugwo. Mbua l'oo-tu-koshi ndu ohogu iya oke ehuru-eghu iya. L'o bya agwata ndu opfu iya ugwo iphe, ephe meru iya. L'o bya apfua ndu bukube eze-enyimu iphe, rwuberu phe nu. ¹⁹ Oo ya bu ge nemadzu atsuhaha epha Chipfu ebvu jasuhaha l'uzo enyanwu-adada. Ephe eshikwapho l'uzo enyanwu-awawa akwabe odu-biribiri iya ubvu; kele oo-tu kpereree bya g'utso; o buru unme ke Chipfu a-ndu adube iya ikike.

²⁰ Onye agbafutaje anyi a-bya ubvu Zayonu; mbu byapfuta oshilokpa Jiekou, bu ndu izimanu iphe-eji phe lwaru azu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ²¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "A -bya l'ehuru mube Chipfu; wakwa ogbandzu mu l'ephe baa: Unme mu, bu ophu no ngu l'ehuru; yele opfu mu, bu ophu mu yeru ngu l'onu ta abyakwa abvu ngu l'onu; ophu obvudu l'onu unwu ngu; ophu obvudu l'onu oshilokpa phe e-shi nta-a jasuhaha l'ojeje." Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

60

Zayonu e-mechaa du akpabiri

- ¹ Gbalihu agbalihu!
Wata egbu nwjinwii;
kele iphoro nkengu byawaru!
Teme Chipfu ndu egbuwa
nwjinwii l'ehuru ngu!
- ² Tii ledu; ochii tukwakwaru
eliphe l'ophu gbachia.
Teme oke-ochii gbapyabe
ndiphe l'ophu.
Obenu le Chipfu gbalihuru
pfuru pfu-doru ngu.
Teme e je ahuma
o-gbu-nwjinwii ya l'eli
ehuru ngu.
- ³ Ndu ohozo a-bya anodu
l'iphoro, duru ngu nu.
Ndu eze abya anodukwapho
l'iphoro ono, duru ngu nu ono;
me nchi bohueru ngu pho.
- ⁴ Palinaa enya lephee
mgburugburu huma ge
ndibe ngu dzukoberu
awu awupfuta ngu.
Unwu ngu ke nwoke shi aka

dụ ẹnya alwa.
 Tẹme ẹphe kwọru
 ụnwuada ngu l'ukuvu
 akwọlataru ngu.
⁵ Noo teke ii-le iya ẹnya
 nwujaa.
 Ọkpoma evuahaa ngu evuvu;
 l'ị wata anya ndú.
 L'e shi l'oke-ẹnnyimu kporu
 ẹku kpotaru ngu.
 Tẹme l'ọ bukwaru ngu phọ
 bẹ aa-chịtaru ẹku
 ọhamoha.
⁶ Ọ-dọru-nyịmunyimu
 ịnya-kamẹlu atụko alị
 ngu sweta.
 Mbụ ụnwu ịnya-kamẹlu,
 shigba alị ndu
 Midiyanu yẹle kẹ
 ndu Ifa.
 Tẹme iphe, bụ ndu shi alị
 Sheba azarụ bya.
 Ẹphe eguderu ngu
 mkpọla-ododo yẹle
 ụnwù-isensu.
 Tẹme ẹphe ara iya arara g'e
 tua Chipfu ẹpha.
⁷ Eghu mẹ aturu ndu Keda g'ọ
 ha bẹ aa-tụko chịtaru ngu.
 Mbụ-a; ebili ndu Nebayotu
 e-mechakwaa jeeru
 ngu ozi.
 L'a nata phẹ gude gweeru mu
 ngweja l'ọru-ngweja
 mu.
 Mu abya eworu ẹguru
 eze-ulo mu mee g'ọ dụ
 ụbvù l'ẹnya.
⁸ ?Bụ ndu ole baa? ?Bụ ndu
 ole asọ raaraa g'urwukpu,
 asọ l'igwe phọ;
 mbụ ndu ono,
 eze gbiigbiigbi g'ẹka
 ndo-nwenu
 l'eze gbiigbiigbi ephe
 ala l'ẹpfune iya
 ono?
⁹ Tororo bụ lẹ ndu bukube
 eze-ẹnnyimu bụ mu bẹ
 ẹphe achọ abya.
 Ụgbo, vutagbaaru phẹ ụzo
 bụru ụgbo-mini ndu

Tashishi.
 O bụru ndu ẹphe achilata
 bụ unwu ngu,
 shi ẹka dụ ẹnya;
 yele mkpọla-ọchaa me
 mkpọla-ododo,
 ẹphe vugbaa alwa.
 Ono bụru ùbvù,
 aakwabe Chipfu,
 bụ Chileke ngu ono;
 mbụ onye ono,
 bụ Onye Nso ke ndu Ízurelu;
 kele o meru g'ị dụ akpabiri.
 10 Oo ndu shi eshishi
 a-kpukwa igbulọ ngu
 ono.
 O bụru ndu eze phe a-nodu
 ejeru ngu ozi.
 A makwaru-a le mu gude
 ẹhu-eghu chitsua ngu.
 Obenu le mu e-mechaa gude
 n-yemobu phuru ngu
 obu-imemini.
 11 Onu-abata gube mkpukpu
 ono e-ghejeru onu
 mkpurumkpuru.
 A ta abyadu agu-chije iya
 agu-chi eswe l'enyashi.
 Oo ya bu ge ndiphe anodu
 achibatara ngu ẹku
 unwu-eliphe.
 O bụru ndu eze phe a-chijeru
 phe abya;
 12 kele iphe, bu oha;
 ozoo ali-eze, a-jika
 l'ẹphe te ejeduru
 ngu ozi
 a-buru mkpurupyata;
 ndu ono be
 ee-mebyishikota l'ophu.
 13 Iphe, ali ubvu ubvu
 Lebanonu gude du
 akpabiri a-laru ngu;
 mbu oshi payinu;
 mekpoo oshi firu;
 mechakpoo oshi
 sayipuresu, bukota oshi,
 du iya nu.
 G'o ha be ee-gude mee g'eka
 duru mu nsọ maa
 mma.
 Teme mu emekwapho g'eka

mu azoje okpa buru ẹka
du akpabiri.

14 Unwu ndu ono, eme ngu
ewere ono e-mechaa
bya l'iphu ngu bya
ephozeru ngu.

Iphe, bukpo ndu ono,
agubeduru ngu iphe
ono e-mechaa bya
le mgboru okpa ngu bya
ephozeru ngu.

Ephe e-mechaa tuko kuahaa
ngu Mkpukpu ke Chipfu;

Ubvú Zayonu ke Onye Nso
ke ndu Izurelu.

15 A makwaru-a l'a jikaru ngu
bya akpo ngu ashi;
ophu o dudu onye
aghajaje ngu nu.

Obenu le mu e-mechaa mee ngu
mkpukpu, ogbo l'ogbo
e-gude eku onwophe;
gude iya ete eswa.

O buru g'oo-duwaro bu ono
jasu l'ojejoje.

16 Ii-ngu era ohamoha;
mbu l'oo era ndu eze be
ee-gude hee ngu.

Noo teke ii-maru l'oo
mbedua, bu Chipfu be
bu onye ndzota ngu;
buru onye aagbafuta
ngu nu;
bya aburu Okalibe ke
Jiekopu.

17 O buru mkpola-ododo be
mu a-nu ngu l'ozori
onyirubvu.

Mu anu ngu mkpola-ochaa
l'ozori mgbuguru-igwe.

Onyirubvu be mu a-nukwanu
ngu l'ozori oshi-nku.

Mu anu ngu
mkpurukpu-igwe
l'ozori mkpuma.

O buru nchi-odu-doo be
l'a-nodu aturu ngu iphe,
ii-nodu eme.

Apfubekoto aburu iya a-nodu
edu ngu.

18 A ta abyadu anumabaa

l'iphe-kpangangaa
 l'eme l'alì ngu
 l'ophu.
 Ophu aanumabaedu
 k'ola-l'iswi ozoo
 mgbu-onwu l'alì ngu
 gbaa mgburugburu.
 Iphe, ìi-nòdu eku igbulò ngu
 a-buru: Ndzòta;
 l'ì kua onu-abata mkpukpu
 ngu "Ajaja".
 19 "O tò bueduru enyanwu
 bẹ ii-gude aphụ ụzo l'eswe;
 ophu onwa echieduru ngu
 phuuphuu l'enyashi.
 Noo kele Chipfu a-buru
 ìphóró dùru ngu nù
 jasụ l'ojejeje.
 Mbụ l'oo Chileke ngu ono
 a-buru
 odu-biribiri nkengu.
 20 Enyanwu ta aribaedu ariba;
 ophu onwa aribaedu ariba.
 O buru Chipfu a-buru ìphóró
 ojejeje nkengu.
 O tò duedu mboku, aphụ
 byaru atsobaaru ngu.
 21 Noo teke ndibe ngu l'ophu
 a-bukotaru
 ndu pfuberekoto.
 Ephe enweru alì ono jasụ
 l'ojejeje.
 Mbụ-a; o kwa ephebedua
 bụ irwu oshi ono,
 mu dzaberu ono; mbụ ozi,
 mu gude ẹka mu jee;
 g'e gude hụma ẹ
 mu dù-be akpabiri.
 22 Ndu ophu kachaa alwa alì ẹ
 g'unu ha a-duje unu labo
 l'ukporo iri;
 teme ndu kachaa nwanshii
 ẹ g'unu ha aburu
 mkpukpu, ike dù.
 O kwa mbedua bụ Chipfu.
 Iphemiphe-a bẹ mu e-mekwa
 ẹgwegwa mẹ o -rwuepho
 teke mu e-me iya."

- ¹ Unme Nnajiuphu,
 bu Chipfu dụ mu l'ehu;
 kele o hotaru mu ge mu
 je ezia ndu wozeru
 onwophe ali ozi-oma.
 Ndu meji tofuru be o
 ziru mu ge mu je emee
 ge meji nmapfuru
 phe;
 ge mu je ezia ndu a
 kputaru le ndzu l'ephe
 e-nweru onwophe.
 Mu epfukwarupho ndu no
 l'oka-mkporo l'aa-ha
 phe.
- ² Teme ge mu bya arakaa
 l'apha, Chipfu e-meru
 ndu nkiya eze-iphe-oma
 rwuwaru;
 yele eswe mboku,
 Chileke anyi a-gbaru
 ndibe iya odzori.
 Mu adua ndu agu aphu
 obu g'ephe ha.
- ³ Teme mu eyekwarupho ndu
 Zayonu eka;
 mbu ndu ophu aphu
 tsoru.
 Mu eworu eguru okpu-eze
 kpube phe l'ishi l'ozori
 ntu,
 ephe shi kpube onwophe;
 wua phe manu ehutu-utso;
 l'ozori agu aphu;
 yee phe uwe,
 bu aja Chileke ajaja;
 l'ozori anodu yokoo.
 Iphe, aa-nodu eku phe
 aburu "Achi k'apfubekoto";
 Oshi, Chipfu kuru l'onwiya
 g'e gude huma g'o
 du-be akpabiri.
- ⁴ Ephe a-kpukwa akahu igbulu
 ono,
 dakashihuru e -shi teke
 ndiche ono;
 bya atuko akahu eka ono,
 buhawaa ochobu ono
 doziphuchaa azu.
 Mkpukpu ono,
 dakposhichuuru
 adakposhihu nodu nno

shi l'ogbo sweru ogbo
 ono be epe a-tuko
 kpuzi-kotachaa.

⁵ O buru ndu shi eshishi
 a-nodu echeru unu egbu
 me aturu unu.

Ndu ohozo aburu ndu
 a-nodu ejeru unu ozi egu;
 yele ozi opfu-vayinu
 unu.

⁶ Iphe, aa-nodu eku unu aburu
 "ndu-uke ke Chipfu".

Iphe, aa-gube unu a-buru
 "ndu ejeru Chileke
 anyi ozi".

O buru eku unwu-eliphe be
 unu a-nodu eri.

Mbu o buru iphe-enweru phe
 be unu e-gude eku
 onwunu.

⁷ L'ozori iphe-iphere,
 e gege anodu eme ndibe
 mu bu-chia iphe,
 e-me nu bu le ndibe mu
 a-nata okiphe
 nnakwashe l'eka phe.

Teme l'ozori ekpu iphu le
 ntụ be epe a-nodu
 etechia eswa l'okiphe,
 epe ketaru.

Ehu-utso ojejoje aburu nkephe.

⁸ "Kele mbedua, bu Chipfu bu
 iphe,
 aduje mu ree bu ikpe,
 pfuru nhamunha.

Ophu dukwanu mu ashi buru
 ana nfu yele eme
 ejo-ememe.

Ozo bu le mu e-me
 ire-lanu bua ndibe
 mu obunggo.

Teme mu l'ephe agbaa ndzu
 ojejoje.

⁹ Oshilokpa phe aburu
 ndu a maru amaru
 l'ohamoha.

Nokwapho ge ndiphe a-maru
 awa phe.

Iphe, bukpo onye humaru
 phe nu a-majeerupho
 l'ephe bu ndu Chipfu
 keberu l'oma."

10 Mu a-nòdu Chipfu l'ẹka
tee ẹswa.
Mbụ l'obu mu bẹ ẹhu atso
l'ime Chileke mu;
kẹle o yewaru mu ndzọta
g'uwe;
bya egude apfubekoto
kwaa mu yẹgele g'onye
yeru uwe mkpẹlanu.

O meru mu; mu dọ gẹ nwoke,
abya alọ nwanyị
k'òphúú;
mu kpuchia iphe l'ishi
g'onye uke Chileke;
mbụ mee mu;
mu nòdu ama gẹ nwanyị,
akwakọ ala ji;
mbụ nwanyị,
gude iphe-nchị yẹle
iphe-olu kwaa onwiya
akwa.

11 Kẹle ọọ g'alị emeje g'iphe
fushia-a;
tẹme mgbabu nòdu emeje
g'iphe,
a kuru iya mehu-a;
nokwaphọ gẹ Nnajiuphu,
bụ Chipfu e-me
g'apfubekoto yẹle
ajaja kpọ-futa l'iphu
ọhamoha.

62

Ẹpha ọphúú ndu Zayọnu

1 Ọ kwa l'iswi ẹhu Zayọnu
bẹ mu e-gude;
mu taa nòdudu doo.
Mbụ lẹ mu e-gude l'iswi ẹhu
Jierúsalemu;
mu tee dobedu ọnu doo;
gbiriri jasụ teke
apfubekoto iya achafuta
g'a hụma iya g'ẹka
nchi bọhuru;
ndzọta iya enwua kẹ phoo
g'orọku, eke jajaja.

2 Ọhamoha a-hụma apfubekoto
nkengu.
Ndu eze l'ophu ahuma
ogbu-nwịinwii nkengu.
L'a gụa ngu ẹpha ọphúú,

bụ Chipfu e-gude ọnu iya
 gụa ngu iya l'onwiya.
³ Gụbedua a-dụ g'okpu-eze,
 dụ ùbvù l'ènya,
 nọ l'èka Chipfu.
 Mbụ l'ìi-nọdu l'èka Chileke
 ngu dụ iya g'okpu-eze,
 onye eze kpu l'ishi.
⁴ Èphe te ekubaèdu ngu
 “onye a gbagharu agbagharu”.
 Ọphu e kuèdu alì ngu “ochobu”.
 Iphe, aa-gụ ngu bụ
 “òtsomahu Chileke”.
 L'a gụa alì ngu “nwanyi,
 a luru k'òphúú”;
 kẹle Chipfu e-gude ngu
 ete ẹswa.
 Tẹme alì ngu adụ gẹ nwanyi,
 a luru k'òphúú.
⁵ Mbụ l'ọo ẹgube ono,
 nwokorọbya aluje
 nwamgboko ono
 bụ g'unwu ngu a-luru gube
 Zayọnu.
 Ọ bụru g'onye eme ekele nwanyi
 egudeje nyee ya ete ẹswa-a;
 nokwaphọ gẹ Chileke ngu
 e-gude ngu ete ẹswa.
⁶ Mu woakwaru ndu nche
 dobechaa l'eli igbulọ,
 a kpụ-pheru gube
 Jierúsalemụ.
 Ọphu ẹphe abyakwa e-dobe
 ọnu doo eswe l'enyashi.
 Mbụ-a; unubẹ ndu eku
 ẹpha Chipfu;
 unu ba tụtakwa unme!
⁷ Ọphu unu ahakwa iya g'ọ
 tụtta unme jasụ teke
 oo-me Jierúsalemụ g'ọ
 nguru anguru;
 mee ya g'ọ bụru iphe,
 eliphe l'ophu e-gude
 aja Chileke ajaja.
⁸ Chipfu gudeakwa ẹkutara
 iya;
 yẹle ogwe-ẹka iya l'ophu
 ria angụ sụ:
 “Ọ tọ dukwa teke mu byaru
 ewobaaru iphe,
 ị kọberu l'alì nù ndu

òhogu ngu g'ò büru
nri phẹ.

Òphu ndu òhozo abyadu
angubaa mée òphúú ono,
bù ngu seru akanya
iya ono.

⁹ Ò chia ndu kpataru iya nù e-ri
iya jaa Chipfu ajaja iya.

Tẹme ndu awọ akpuru
vayinu angua mée ya
l'oma-unuphu ibe mu ono,
dù nsọ onoya."

¹⁰ Unu ghajaa ya;
unu ghajaa onu-abata
mkpukpu ono!

Unu dozia ọzo, ndu ono
a-nodu eshi!

Unu tya mkpoli;
unu tya mkpoli l'eze
oji ono!

Unu wofuchaa ya mkpuma
mkpuma, dù iya nù!

L'e wolia ẹkwa-òhubama ono
pfunberu ohamoha
g'ẹphe huma!

¹¹ Lenu; Chipfu raakwaru iya;
o jedzuru mgboko jasù
l'ẹka igwe beru alì
beru sù:

"Unu sù ndu Zayonu g'ẹphe
humakwa l'onye ndzota
phẹ abyakwa!

O gudekwa obunggo iya;
bya egude iphe,
oo-gude pfun ọgwo."

¹² "Iphe, ee-ku ndu ono bù
'Ndu-nsọ kẹ Chileke';
ozoo 'Ndu Chipfu gbataru'.

L'e kua gube Zayonu
'Nwanchota';
ozoo 'mkpukpu,
a ta gbadoeduru agbado'."

63

Eswe mboku, Chipfu a-gwata ọgwo iphe

¹ "Bù onye bù òphuu? Bù onye shi l'alì Edomu abya phọ; mbù onye ono, yeru uwe, dù meeme, shi lẹ mkpukpu Bọzura eje abya ono? Bù onye bù ono yeru akpabiri g'onye yeru kpowula-kpowula uwe; mbù onye ono, azọ garamugaramu eje l'iphu l'iphu gude egoshi g'ò kabe ọkpehu ono?"

“Ọ kwa mbedua. Mu pfubekwaru ẹka ọto epfu iphe, mu epfu. Teme ike adzota nemadzụ dukwa mu phọ.”

² “?Bukwanu gunu meru g'o gude uwe ngu nọdu eke meeme; g'onye azocha akpuru-iphe, e meje mee?”

³ “Ọ kwa mu zoshiru mee ono nweka mu. Ohamoha l'ophu ta adukwa onye byaru ekwe mu ẹbo. Mu gude ẹhu-eghu zọo ya zoshia; mbu gude oke ẹhu-eghu mu zọo ya tolitoli. O buru mee phe gbakarụ kpua l'uwe mu. O buru iya bu le mee, atuko uwe mu l'ophu sweta. ⁴ O buru iphe, kparu iya nu bu l'eswe agwata ugwo iphe no mu l'okpoma. Teme apha aagbata mu ono rwuwa. ⁵ Mu leri ẹnya; ophu o dudu onye gbaa mkpu, du nu. O nyia mu ẹhu kpalaa l'o to dudu onye byaru agbaaru mu mkpu. O buru okpehu mu be mu gude dzoo onwomu. Teme o buru oke ẹhu-eghu mu be gudesi mu nu. ⁶ Mu gude ẹhu-eghu mu zọo ohamoha pyakapyaka; gude oke ẹhu-eghu mu mee; mee tsuaha phe. Mu woru mee phe wua l'alj.”

Ajaja yele epfu anu Chileke

⁷ Mu e-pfu k'obu, Chipfu eyeje ndibe iya.

Mbu iphe, Chipfu meshiru
 anyi, kparu iphe,
 o gbaru g'a jaa ya ajaja;
 mbu ikpoto iphe, du ree,
 o meru onu-ulo Izurelu;
 kele oophushi
 obu-imemini ike;
 teme o nọdu eyeje obu
 yegharu iya ẹka.

⁸ O suru: “Eviya eviya; ndu-a bu ndibe mu; unwu mu, ata abyadu adzuru mu uka.” O buru iphe ono meru g'o gude a dzota phe. ⁹ Ephe nọdu ejekpo iphe-ehuka, ephe jeru g'o ha; o nọdu atsue ya pho l'ehu. O buru ojozi-imigwe, shi l'eka o no jeru je adzoo phe. O buru eye obu, o yeru phe; yele obu-imemini, oophuru phe be o gude gbata phe. O palia phe ephekerephe; heru phe eheru teke ndiche ono l'ophu l'ophu. ¹⁰ Ole o bu; ephe jikale-a l'ephe tee medu iphe, o suru phe g'ephe mee; shi nno mee Unme-du-Nso nkiya iphe aphu. O buru iya meru g'o gude o ghakobe bya aburu onye opfu phe. Mbu yebdua l'onwiya bya etsoaha phe ogu.

¹¹ A nonyaa; ephe nyata teke ndiche; mbu teke Mosisu yele ndu nkiya no. Ephe rja su: “?Bu awe be onye ono, dugharu phe eze-enyimu ono nohunu; mbu onye dugharu ndu nche aturu yele aturu me egu iya-a? ?Bu awe be o no; mbu onye ono, woru Unme-du-Nso nkiya ye; ephe l'ia swiru ono; ¹² onye ono, woru okpehu iya ophu du biribiri ye Mosisu l'ekutara; o woru eze-enyimu kee ẹbo l'iphe phe; k'ophu aa-maru epha iya jasụ l'ojeje; ¹³ mbu onye ono, duru phe ghaa ogbumini ono. Ephe gbaa kwaakwa g'inya agba l'echiegu. Ophu opfu aduduru phe l'okpa. ¹⁴ Unme Chipfu rwukpo phe pho g'onye erwu eswi eje le mbarabata; je adobe l'eka ephe noru tuta unme. O bu egube ono bu g'i gude dua ndibe ngu; k'ophu ii-me g'epha ngu buru iphe, a-du akpabiri.”

¹⁵ Gbenu l'imigwe; mbu l'ephekerephe ẹka ono, aba-eze ngu no ono; mbu ẹka ono, du nso bya adu akpabiri ono; gbenu l'eka ono tufu ẹnya humakpodapho! ?Bu awe be n-yemobu ngu; yele okpehu ngu no? Eme odoo ngu yele aphu obu-imemini ngu ono ta aduekwa ophu i kweru g'o rwua anyi ẹka. ¹⁶ Obenu l'oo ngu bu nna anyi. A makwaru-a le Ebirhamu ta amadu anyi. Ophu Izurelu amadu onye anyi bu. Obenu l'oo gube Chipfu bu nna anyi; bya aburu onye aagbata anyi. Epha ngu shi l'ojeje

dùta. ¹⁷ Sù-a; gùbe Chipfu; ?bù gùnu meru g'o gude i mee g'anyi phukuru lufu l'uzo nkengu; ì sù-chia òkpoma anyi k'òphu bù l'anyi ta tsùduru ngu ebvu? Lwanù azu m'òbvu ndu-ozì ngu; mbù òkpa-ipfu ono, bù okiphe ngu ono!

¹⁸ Alì nsò ngu ono ta nòduru ndibe ngu òdu l'èka. Ndu òhogu ngu bya eworu èka ono, dùru ngu nsò ono zòò tòlitoli. ¹⁹ Òle anyi bùkwapho nkengu e -shi lè ndiche. Ò gbè dù g'i tiki bù-swee ishi anyi; g'e teke ekuswee anyi laaru l'èpha ngu.

64

¹ Ò dù g'a sù g'ì gbajaa igwe èbo nyizeta! G'oke úbvú nmaa jiiijiii l'iphu ngu! ² Mbù-a; ègube ono, òku etsuje nkù, enwu òku ono; ègube ono, òku emeje gè mini, shiru iya nù phùhu ùphu ono; nyizetanù bya emee gè ndu òhogu ngu maru èpha ngu! Byanù emee g'òhamoha phù kpaakpaakpaa l'iphu ngu; ³ kèlè teke ono, i meru iphe, dùgbaa oke ebvu onoya, bù iphe, anyi amadù l'ii-me ono bè i nyizetaru. Oke úbvú nmaa jiiijiii l'iphu ngu. ⁴ E -shi kè teke ndiche ta adùkwa onye nùmajewaru nù. Òphu ò túbajeduru lè nchì. Òphu ènya ahùmajeduru Chileke òzo, dù nù, abùdu gùbedua, bù Chileke, emejeru ndu ele iya ènya l'èka iphe, èphe ele ènya iya. ⁵ Ìgbajeru phè mkpu; mbù ndu egudeje èhu-ùtso eme iphe, pfulu òto. Mbù ndu nyatarù iphe, ì sùru g'e meje. Obenu lè teke anyi emekwaphò iphe-èji ekpu phè; èhu eghuahaa ngu eghu. ?Dènuhunù g'ee-shi dzòtaba anyi? ⁶ G'anyi ha dùkwaa g'iphe, aasò nsò. Tème apfubekoto anyi dùkotawa gè nkìrika èkwa, dù ideyideyi. G'anyi ha nwewaru enwenwe dù gè mkpèekwo. Iphe-èji anyi nòdu apa anyi nganganga gè phèrèphèrè. ⁷ Ò tò dùèdu onye eku èpha ngu. Òphu ò dùèdu onye eme gè ya e-me wòru ngu èka; kèlè i woharu anyi iphu; bya eworu anyi wehaaru èjo-ememe, anyi eme.

⁸ Obenu lè-a; gùbe Chipfu; ò kwa ngu bù nna anyi. Anyìbedua bùkwa ùrwa; gùbedua bùru onye akpù ite. Anyi tükòru bùru iphe, i gude èka ngu mee. ⁹ G'èhu te eghughakwaru ngu eghu èka jiko Chipfu. Ba gùkobekwaru anyi iphe-èji anyi g'ò nòò jasù l'òjejeje! Jikonu lenaa anyi ènya; kèlè anyi tükòkwaru bùru ndibe ngu! ¹⁰ Mkpükpu ngu, dùgbaa nsò ono tükòakwaru bùru èjagiri echiègu. Mbù je akpachaa lè Zayònu bùchakwaa èjagiri echiègu. Tème Jierúsalemù bùru ochobu. ¹¹ Eze-ùlo ngu ono, dù nsò; bya adù akpabiri ono, anyi shi nweru ono, bù èka nna anyi oche phè shi anòduje aja ngu ajaja ono bè a tükòkwaru òku; o tsua ya tsufu. Tème iphe, bùkpoo èka ono, anyi yeru obu ono g'ò ha bùkotaru òla-l'iswi. ¹² G'ò dù ègube ono gùbe Chipfu; ?ii-gudeshikwaphò onwongu? ?ii-nò-kirishi nwadoo hùà anyi ahùhù hùgharu iya èka tòò?

65

Ikpe yele ndzota

¹ Mu shi ekpuhàjè onwomu goshi ndu akpaduru ishi mu. Ndu achòduru mu achòcho bè mu shi emeje g'èphe hùma mu. Ò bùru òha ono, te eshidu ekuje èpha mu ono bè mu shi asùje: Wakwa mu-o! Wakwa mu-o! ² Mbòku-mbòku bè mu amachìje èka tògboru ndu èjo-òkpoma. Mbù ndu ono, ùzo èphe eshi adùdu ree ono, bùepho iphe, èphe rìtaru bè èphe anòduje eme g'èphe mee ono; ³ mbù ndu bù mkpùrumkpuru bè èphe anòduje akpatsu mu iwe l'iphu mu gèdegede; èjeje anòdu lè mgbabu agwa iphe; kpòkobe bùloku mee ya ènya èka aakpoje ùnwù-isensu òku; ⁴ ndu èjeje anòdu l'èka eelije odzu; kwaa akwakwa l'èka ono nwùkota ènya ènyashi eme kè maa l'edomi; ndu anòduje ata anù ezi; eshi mini iphe l'ite phè, bù mini anù, aasò nsò; ⁵ ndu anòduje epfu sù: Ò-nò-l'uzo gbalakwaa! G'ò tò dùkwa onye a-byakube mu ntse; kèlè mu dùkwa nsò! Mu kakwa ngu adù nsò! Ègube ndu ono bù ènwuru, akpù tùuu ala mu l'imi. Èphe bù òku, enwuje phoophoophoo mkpùrumkpuru.

⁶ “Lekwa; e dekwaru iya edede dobe mu l'iphu su: Mu taa nõdukwa doo. Mu a-pfukwa ugwo pfu-dzua apfu-dzu. Mu a-pfu phe iya nwuru iya enwuru ye phe l'eka; ⁷ mekpoo iphe-iji nkephe; me ke nna phe oche phe.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu. “O buru iphe, kparu iya nu bu l'ephe jeru je anodu l'eli ubvu agwa iphe; je anodu l'eli obvu epfubyishi mu. Oo iphe ono meru g'o gude mu je apfu phe ugwo iphe, ephe meru; nwuru iya enwuru dee phe adee l'utapfu.”

⁸ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “O kwa egube ono, mee abujeru: o -dukwadu l'ojopfula akpuru vayinu; l'aasu g'e te mebyishikwa iya le nwiphe, du ree hakwaru dukwadu iya ono; nõkwa ge mu e-me ke ndu ejeru mu ozi bu ono; mu taa tukokwa g'ephe ha emebyishi. ⁹ Mu e-mekwa g'awa Jiekopu phodu. Mbụ le mu e-me g'o duru ndu Jiuda e-nweru oke ubvu mu ono. Mbụ l'oo ndu ono, mu hotaru ono be oo-buru okiphe phe. O buru eka ono be ndu ono, ejeru mu ozi ono e-buru. ¹⁰ Nsuda Sharonu a-buru eka aa-nodu eche iphe-edobe. Teme nsuda Akoru aburu odu-eswi duru ndibe mu, bu ndu achọ mu nu.

¹¹ “Obenu k'unubedua, bu ndu jikaru mube Chipfu; bya azoha eze ubvu mu ono, du nsọ ono; mbụ ndu meru nri doberu Omelonwiya; bya agbajia mee l'okoro suseru Okpuluwa; ¹² egube ndu ono be mu a-gbakọ doberu ogu-echi. Teme g'unu ha e-phuretaepho g'a phushia unu terii; kele mu kuru unu oku; ophu unu azaduru enu. Mu pfua opfu yeru unu; ophu unu angaduru nchi. Unu nodu mu l'iphu mee ejo-ememe. Teme o buru iphe, du mu eji be unu hataru ememe.” ¹³ Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: “Ndu ejeru mu ozi e-rikwa nri; unubedua aswiru egu. Ndu ejeru mu ozi angwa iphe-angungu; unubedua akpohu onu nkụ. Ndu ejeru mu ozi e-tekwa eswa; unubedua aburu ndu e meru iphe-iphere kpua. ¹⁴ Ndu ejeru mu ozi a-gu ebvu; ebvu, shi l'ehu-utso, jiru phe obu; obenu l'unubedua a-ra ekwa aphu, tukoru unu obu sweta; unu echia mkpu l'eka meji tofuwaru unu ree. ¹⁵ Epha unu a-buru iphe, ndu mu hotaru e-gudeje ephu l'iphu. O buru Nnajiuphu, bu Chipfu e-mechaa gbua unu. Obenu le ndu ejeru iya ozi be oo-gu epha ophu. ¹⁶ Onye agokpo onu-oma anu nemadzu l'ali ono l'e-gude Chileke ire-lanu ono ago iya. Onye erikwanu nte l'ali ono egude Chileke ire-lanu ono ria nte obu; kele iphe-ehuka, shi duhawaa nu be aa-tuko zohachaa woru iya domia ge mu ta ahumajehe iya.

¹⁷ “Lekwa; mu e-metakwa igwe ophu; bya emeta eliphe ophu. Akahu iphe be a taa nyatabaedu; ophu obatabaedu l'egomunggo. ¹⁸ O chia g'ehu tsoo unu utso; unu ete eswa ojeje ekpu iphe ono, mu e-meta ono; kele mu e-me Jierusalemu g'o buru mkpukpu ehutso. Teme ndu no iya nu aburu ndu emeje g'ehu tsoo nemadzu. ¹⁹ Mu e-te eswa kpua Jierusalemu. Teme ndibe mu a-buru ndu e-me g'ehu tsoo mu utso. Ophu aanumaedu olu-ekwa; ozoo echi mkpu l'ime iya ozobaa. ²⁰ O to dubaedu nwata, a-no ujiku olemole nwuhu l'ime mkpukpu ono; ozoo onye bu ogerenya, ata akafudu nka l'ishi. Onye noru ukporo apha ise bya anwuhu be aa-suje l'o gbakwohuru agbakwohu. Onye iphe-iji, anorwuduru ukporo apha ise be aa-suje l'a turu iya onu. ²¹ Ephe a-kpushi ulo buru iya. Ephe agbaa opfu-vayinu ria akpuru iya. ²² Ephe taa kpuedu ulo aharu ndu ozo g'ephe buru. Ophu ephe akpedu opfu aharu ndu ozo g'ephe ria; kele oo g'oshi akabeje nka bu ge ndibe mu a-ka nka. Mbụ le ndu ono, mu hotaru ono e-rije iphe, ephe seru akanya iya; ria ya noo odu. ²³ Ephe te eseedu akanya ola-l'iswi. Ophu ephe anwushiedu unwegirima, ehene a-nodu etso; kele ephe a-buru ndu Chipfu keberu l'oma; ephebedua g'ephe ha; mekpoo awa phe l'ophu. ²⁴ Ephe -bya eku oku; mu evuwaru uzo za phe enu. Ephe -gudekwadu-a opfu l'onu epfu; mu anumawa iphe, ephe epfu. ²⁵ Ejo-nkuta-oswa ephe l'unwu aturu atukoje akpa nri l'eka lanu. Teme oduma awata ata eswa g'eswi. O buru iphe, agwo e-rije bu urwuku. Iphe ono ta aduedu ophu emeka iphe; ozoo gbua iphe egbugbu l'eli ubvu mu ono, du nsọ ono l'ophu.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

66

Ikpe yele ẹka obu a-du

¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu: “Imigwe bukwa aba-eze mu. Eliphe buru okposhi, mu tu-koberu ọkpa. Denu ẹgube ọlo, unu a-kpuru mu? ?Bụ ẹgube awe be mu a-nọduje iya atuta unme obu? ² ?Tọbodu mbedua gude ẹka mu mee iphemiphe ono g'ọ ha meru g'o gude ẹphe du?” Nokwa iphe, Chipfu eepfu. “Wakwa ẹgube onye mu a-gube iphe baa: onye wozeru onwiya ali; yele onye obu iya du agụ; onye anumaje opfu mu; ndzu erwuta iya.

³ “Obenu l'onye buẹpho l'oogburu mu eswi; dukwa g'onye egbu nemadzu. Onye gude nwaturu agwa mu dukwanu g'onye aswikwo nkuta olu. Onye gude iphe, ọ kotaru l'opfu bya mu anunu dule mu-a g'onye agbashi mu mee ezi. Onye akpokwanuru mu unwu-isensu oku dẹpho g'onye agwa nshi. Noo kele ẹphe hatawaru ẹnu ẹka phe. Teme ọ buru iphe, aduje phe ree bu ejo ahuma, ẹphe anọduje eme. ⁴ Ọo ya bu le mbedua a-chotakwapho iphe, mu e-gude mekpaa phe ẹhu. Mbụ-a; mu e-mee phe pho iphe, ẹphe atsụ ebvu; kele teke mu kuru oku ta adudu onye zaru mu ẹnu. Ophu ọ dudu onye yeru mu onu teke mu pfuru opfu. ẹphe nọdu mu l'iphu eme ejo-ememe. Teme ọ buru iphe, ẹphe hotaru eme bu iphe, adudu mu ree.”

⁵ Unu numakwa Opfu Chipfu; unube ndu anmajeru opfu iya pyaapyaapya: “Unwunna unu, bu ndu kpuru unu ashị bya ewuchia unu ewuchi l'opfu ẹhu mu be pfuwaru su: ‘Ge Chipfu goshinu l'ọ bu onye gbaru g'a kwabeje iya ubvu; k'ophu anyi a-huma ẹhu-utso unu!’ Ole ee-mechanaa mee ndu ono iphe-iphere. ⁶ Numakpodapho utsu, ada le mkpukpu! Numakpodapho uzu, aatu l'eze-ulo Chileke. O kwa iphe, ada nu bu le Chipfu apfu ndu ohogu iya iphe, rwuberu phe nu.

⁷ “Zayonu be ime byaru awata ememe; ọ nwuwa nwa. Mbụ l'upfu byaru awata iya eme ehuka; ọ nwuwa nwa nwoke. ⁸ ?Bụ onye numajeru ẹgube iphe ono? ?Bụ onye humajeru ẹgube iphemiphe ono? ?Aanwuje oha l'ophu l'ujiku lanu? Tọo ?aa-du ike zeda ndu a-buru oha ẹka phe le mgbo lanu? Ole ọ bu; ọ kwadu-a ime, wataru eme Zayonu; ọ nwuwanu unwegirima iya. ⁹ ?Mu e-mechaa g'ime merwua l'anwunwu; mu emeedu g'a nwua ya tọo?” Nokwa iphe, Chipfu eepfu. “Su-a; ?mu a-gbe su chia ẹkpa-nwa l'eka mu gbe mewaa ge nwa rwua l'anwunwu?” Nokwa iphe, Chileke unu epfu.

¹⁰ G'ehu tuko unu le

Jierusalẹmu tsoo utso!

G'unu gude Jierusalẹmu

tee eswa; iphe,

bukpoo unube ndu yeru

iya obu!

G'ehu tsoshikpoo unu l'iya

ike;

mbu unube ndu rarụ

iya ekwa;

¹¹ kele unu a-ngu era ngu-jia

epho l'era iya ono,

bu era ndumobu ono.

Unu a-ngukpoo ya mia ya

pyopyopyo l'ọ tsoo

unu utso;

kele ọo-nodu agbo ke jojojo.

¹² Kele-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Mu e-me g'ehu-guu sọru iya gborogboro ge nggele. Teme ẹku, shi ohamoha alwaru iya ge nggele, aso asoso. Ee-che ngu era;

hee ngu l'onwiya; tee ngu ebvu l'utapfu. ¹³ Oo ge ne aduje nwa iya obu bu ge mu a-nodu adu unu obu. O buru le Jierusalemu be mu a-nodu adu unu obu obu. ¹⁴ Unu-humaephe iphe ono be obu a-tsoahaa unu utso. Unu abyaahaa pulapula g'eswa. Iphe ono, Chipfu e-me l'ehu ndu ejeru iya ozi ono; be l'e-me g'a maru iya. Obenu le ndu ohogu iya be oo-tukoshi oke ehueghu iya."

¹⁵ Unu lekwa; Chipfu gudekwa oku abya. Teme ugbo-inya iya dugbaa g'oke pherephere. O buru oke iwe be oo-gude tukoshi phe ehueghu iya. L'o gude oku, enwu phoophoophoo baaru phe mba; ¹⁶ kele oo oku yele oguechi iya be Chipfu eegude kpee ndiphe ikpe; mbu le ndu Chipfu a-phu terii adukwa igwerigwe.

¹⁷ "Ndu ono, doru onwophe nsu bya asachaa onwophe awu eje l'enya-agwa; mbu ndu awu l'odze etso onye ono, no l'echilabo ndu ata anu ezi; me ndu ata okerepfu; me ikpoto anu ozo, aasogba nsu; ndu ono g'ephe ha l'a-tuko tabuhu onu l'ugbo lanu." Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ¹⁸ "Teme eshinu ephe eme egube umere ono; teme ephe nodu aru egube oriri ono be mu abyaakwaa achikobe ohamoha; mekpoo ndu epfu egube opfu, ephe epfu g'ephe bya ahuma ge mu du-be akpabiri.

¹⁹ "Mu e-me iphe-ohubama l'echilabo phe. Mu abya aharu nwa ndu ophu waru nu zia g'ephe jedzuru ohamoha ono, bu ndu teke anuma-sweeudu mu; ophu ephe eke ahuma-swee ge mu du-be akpabiri ono; mbu g'ephe jee mkpukpu Tashishi; waa ali Pulu; yele ali ndu Lidiya; mbu ndu ono, agbaje apfu ono. Ephe eje ali ndu Tubalu; yele ke ndu Jiavanu; jekota ali ndu bu uzenya uzenya le mgboru eze-enyimu. Ephe eje emee g'ohamoha ono maru ge mu du-be akpabiri. ²⁰ Ephe a-tuko unwunna unu l'ophu, shigbaa l'ohamoha chita bya l'ubvu mu, du nsu le Jierusalemu. Ephe a-buru iphe, e gude gwaa Chipfu. Ephe anodu l'inya abya; me l'ugbo-inya; mekpoo l'ugbo-ali, ophu aakpu akpukpu. Ephe anodu l'eli inya-mulu; mekpoo l'eli inya-kamelu awu abya." Noo iphe, Chipfu epfu. "Su-a; aa-chiru phe bya egube ono, ndu Izurelu eyeje ngweja-nri l'ite, a ta sodu nsu gude bya mu anunu l'eze-ulo mube Chipfu ono. ²¹ Teme mu a-hakwaru phe pho hota g'ephe buru ndu-uke mube Chileke; yele ndu Livayi." Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

²² "Su-a; o kwa g'igwe ophu; yele eliphe ophu, mu e-me a-no jaswaruroya l'iphu mu; nokwa g'epha unu; yele awa unu a-no." Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ²³ "Ee-shije l'iphe, bu Obo Onwa-ophu jas l'iphe, bukota onwa afufu ozo; teme l'e shijekwapho l'iphe, bu eswe-atuta-unme lanu jas l'iphe, bukota eswe-atuta-unme ozo; mbu le nemadzu l'ophu a-byaje bya abaaru mu aja." Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ²⁴ "Ozo bu l'ephe a-lufuje je ahuma odzu ndu kwefuru mu ike. Eka ono be eka, a-nodu ata phe nu taa nwuhukwa anwuhu. Ophu oku, enwu iya nu anyihudu anyihu. Ephe aburu iphe, ndiphe l'ophu a-nodu akpo-yiru ukuvu."

Ekwo Jieremaya Onye Mpfuchiru Chileke

¹ O waa bu opfu Jieremaya nwa Hilikaya. O tso le ndu-uke Chileke, shi le mkpukpu Anatotu, no l'ali ndu Benjiaminu. ² O numaru opfu Chipfu l'apha k'iri l'eto, Jiosaya nwa Amonu bu eze ndu Jiuda; ³ bya anumakwa iya pho teke Jiehoyakimu nwa Jiosaya bu eze ndu Jiuda; gbiriri jasu l'onwa k'ise l'apha k'iri le nanu l'abubu, Zedekaya nwa Jiosaya bu eze ndu Jiuda, bu teke a kpuru ndu Jierusalemu le ndzu laa aka ozo.

Chileke eku Jieremaya

⁴ Opfu Chipfu rwuru mu nchi su: ⁵ "Mu byaru akpu ngu ye l'epho ne ngu; mu vuhawaru uzo maru ngu. Mbụ l'a byaru anwu ngu; mu vuhawaru uzo hota ngu dobe iche; bya emee ngu onye epfuchiru Chileke l'ohamoha."

⁶ Tobudu iya bu; mu su: "Aa! Gube Nnajiuphu, bu Chipfu; mu ta amakwa g'eepfuje opfu; kele mu bunukaru nwata!"

⁷ Chipfu su mu: "Ta asujeshi l'i bunukaru nwata. Iphe, bukpu onyemonye mu suru g'i jepfu be ii-jepfukota je epfuaru iya iphe, mu karu ngu su g'i pfua. ⁸ Ta tsujekwa phe ebvu; kele mu nokwa swiru ngu eswiru; teme mu je l'anafutaje ngu l'eka phe. Nokwa iphe, mube Chipfu epfu bu ono."

⁹ Tobudu iya bu; Chipfu bya amachia aka iya bya edenyi mu l'onu bya asu mu: "Nta be mu yewaru opfu mu l'onu nkengu. ¹⁰ Lekwa le-a; ntanu-a be mu hotaru ngu dongoo ohamoha l'ophu; bya edobe ngu dongoo iphe, bukpu ali-eze l'ophu; g'i pheshia epheshi; lakashia alakashi; g'i mebyishia emebyishi; kwatsua iphe, du k'akwatsu; l'i kpa iphe, du k'akpukpu; bya adzaa iphe, du k'adzadza."

Iphe-ohumalenya labo

¹¹ Noo ya bu; opfu Chipfu bya erwua mu nchi su: "?Bu gunu be i humaru; Jieremaya?"

Mu su: "O kwa iphe, mu humaru bu ekali-oshi alumundu."

¹² Chipfu su mu: "O bu-a iphe, i humaru be o bu; kele mu nwu enya kwaberu opfu mu; mu je l'e-me iya ge mu pfuru iya."

¹³ Opfu Chipfu rwukwaa mu le nchi ozo. O su mu: "?Bu gunu be i humaru?"

Mu su iya: "Mu humaru ite, puhuru uphu; o gberu egberu kpolia ike l'uzo isheli."

¹⁴ Chipfu su mu: "Oo l'uzo isheli ono be mkpurupyata e-shi dapfu iphe, bukpu ndu bu l'ali-a l'ophu. ¹⁵ Mu abyakwa ekukobe ndu ali-eze ndu isheli l'ophu. Nokwa iphe, mube Chipfu epfu bu ono. Ndu eze phe a-bya bya eworu aba-eze phe sibe l'onu-abata mkpukpu Jierusalemu. Ephe a-dapfu igbulo iya gbaa mgburugburu; bya adapfu iphe, bukpu mkpukpu, no l'ali ndu Jiuda. ¹⁶ Mu e-kpe phe ikpe; opfu l'ephe meru ejo- iphe; l'ephe jikaru mu je awata akporu agwa ozo unwu-isensu oku. Teme ephe wata abaru iphe, ephe gude aka phe mee eja. ¹⁷ Oo ya bu le-a; gubedua l'onwongu; rikobe onwongu. Gbalihu je epfuaru phe iphemiphe, bu iphe, mu suru g'i pfuaru phe. G'ephe be yekwa ngu ebvu; odumeka be mu e-yekwa ngu ebvu l'iphu phe. ¹⁸ Ntanu-a be mu mewaru ngu; i buru mkpukpu, a kpushiru ike; bya aburu itso, a wuru l'igwe; bya aburu igbulo, a kpuru l'onwirubvu. Mu mewaru ngu g'i pfuru pfushia ike l'iphu ndu ali-a l'ophu; mbu l'iphu ndu eze ndu Jiuda l'ophu; me ndu-ishi phe; me ndu-uke phe; me ndu ali-a l'ophu. ¹⁹ Ephe e-tso ngu ugu; ole ephe taa lwu-kpedu ngu; kele

mu nọ swiru ngu eswiru; tẹme mu je l'a-nọdu adzọ ngu l'ẹka phẹ. Nokwa iphe, mube Chipfu epfu bu ono.”

2

Ndu Ízurelu atunwa Chileke

¹ Mu byakwa anuma olu Chipfu, sọru mu: ² “Je je araa ya arara ge ndu Jierusalẹmu numa-dzuru; sọ phẹ-a:

“Mu nyatakwaru g'o shi
evubeje ngu evuvu
eme iphe,
du mu ree teke i bukwalu
okorobyia.

I shi yee mu obu ge nwanji,
a luru k'ophuu.

I shi etsojeru mu je aghakota
echiegu;
mbu je aghaa ali ono,
adudu iphe,
aakoje iya ono.

³ Ndu Ízurelu shi duru Chipfu
nsọ.

O buru phe bu akpuru mbu,
mu vuru uzo kpata l'iphe,
mu koru l'opfu mu.

Iphe, bukpo ndu mekaru
phe ehu be o nmaru
ikpe.

Teme ejo mmekpa-ehu
dapfukwa phe pho.

Noo iphe, Chipfu epfu bu ono.”

⁴ Unu numakwa opfu Chipfu;
unube onu-ulo Jiekopu;
unube ipfu l'ipfu onu-ulo
Ízurelu!

⁵ Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:

“?Bu gunu be ndiche unu phe
sukporu le mu mejeru
phe, meru g'o gude
ephe haa mu jemihu?

Ephe je awata etso ntẹkpe,
adudu urwu, o baru
phe shi nno buru ndu
adudu iphe,
ephe baru urwu iya
l'onwophe;

⁶ ophu ephe ajiduru su:
‘?Bu awe be o no;
mbu Chipfu,
bu iya dufutaru anyi

l'ali Ijiputu;
 bya edua anyi dughaa
 echięgu, adudu iphe,
 dabyiru iya nu;
 mbu dughaa ali ono,
 bu evevee du iya;
 yee iduma iduma;
 ali, du chakiri chakiri
 bya agbahukota tsukiribaa;
 ali, adudu onye eshije iya
 eshishi;
 ophu o dudu onye bu iya
 ebubu?'

⁷ Su-a; mu duru unu dubata
 l'ali emehu iphe,
 e meberu iya g'unu riye
 akpuru-iphe, ami iya nu;
 yee eku, kuru iya nu.

Obenu l'unu bataru iya bya
 aturwua ali mu;
 bya emee okiphe mu ono;
 o kpoo idzu.

⁸ Ophu ndu-uke mu ajiduru su:
 'Bu awe be o no; mbu Chipfu?'
 Ndu eme k'ekemu ta amadu
 onye mu bu;
 ndu-ishi kwefuru mu ike;
 ndu mpfuchiru buru Balu
 be ephe epfuje iphe,
 o pfuru; buru iphe,
 ephe etso bu ntekpe,
 adudu urwu, o baru."

⁹ Wakwa iphe, Chipfu epfu
 baa:
 "Oo ya bu le mu e-pfunupho
 iphe, unu meru mu
 ozo.

Mu a-nodu efunupho ozo
 iphe, unwu nwanwa
 unu meru mu.

¹⁰ Mbu-a; unu ghabunaa
 eze-enyimu bahu l'ali
 ndu Sayipurosu je
 elekpodapho enya!

Unu yenu nemadzu g'e
 jerwua ali ndu Keda
 je egbua ya igo
 rengurengu!

Maeshikwaru ?O nweru
 eka egube iphe ono
 mejeru?

¹¹ Mbu-a; ?O duru oha,

- gbajeru agwa p̄he inwe;
 l'ēbe ab̄u l'ip̄he ọbu,
 ẹp̄he agwa ọbu b̄u Chi?
 Obenu l̄e ndibe mu gbanweru
 m̄ube onye d̄u
 akpabiri je anata ip̄he,
 ad̄udu urwu, ọ bar̄u.
- 12 Ḡube igwe; g'ip̄he-a nȳikwaa
 ngu ishi ẹdzu!
 G'ì kp̄o-yiaru iya ukuvu!
 Nokwa ip̄he, Chipfu eepfu.
- 13 Ndibe mu mewaru uzi ip̄he-ẹji
 lab̄o.
 Ẹp̄he gbadowaru mu;
 mb̄u m̄ube ọgb̄a mini,
 doru r̄isaa;
 as̄o gborogboro;
 bya ebvuaru onwop̄he
 iduma-nnak̄obe-mini;
 t̄eme ọ b̄uru
 iduma-nnak̄obe-mini,
 gbawash̄ihuru agbawash̄ihu;
 ọphu mini adojeduru iya.”
- 14 “Ízurēlu ?ọ b̄u ohu t̄o?
 ?Ọ b̄u onye a byaru anw̄u;
 ọ b̄uwaru ohu t̄o?
 ?D̄enukwanu g'o gude a
 kwaahaa ya ọkwata?
- 15 Oduma, d̄u igwerigwe
 s̄uakwaru ekiri;
 bya abawaru iya
 hanȳihanyi.
- Ẹp̄he t̄ukowaru ip̄he,
 d̄u l'al̄i iya mebyishichaa.
 Mkp̄ukpu, d̄ugbaa ya n̄u b̄e
 a t̄uakwaru ọku;
 ọku tsufuk̄ota iya;
 ọphu ọ d̄uedu onye bu iya
 n̄u.
- 16 Ọzo b̄u l̄e ndu mkp̄ukpu
 M̄emufisu;
 ȳe ndu mkp̄ukpu
 Tah̄upanahesu kp̄uwaru
 ngu ishi.
- 17 ?T̄obudu ngu meru iya
 onwongu;
 eshinu ì j̄ikaru Chipfu,
 b̄u Chileke ngu teke o
 du ngu eje l̄e gbororo?
- 18 Nta-a; ?b̄u gunu kpar̄u ip̄he,
 iije al̄i Ijiputu eje anḡu mini,

shi l'enyimu Shihọ?
 Ọzokwanu; ?bụ ụnu bụ k'ejje
 alị Asiriya je angụ mini,
 shi l'enyimu Yufurétisu?

19 Ejo-iphe, iime bụkwa
 iya e-mechaa hùà ngu
 ahùhù.

Ọ bụru azụ ono, ìla ono
 a-gbọru ngu ụja.

Rịnaa ya ariri maru g'ọ
 dū-beru ngu eji waa
 g'ọotsu-beru ngu l'ẹhu
 g'ị jikaru Chipfu,
 bụ Chileke ngu;
 ọphu ìitsudu iya ebvu
 ililekpọo.

Nokwa iphe, Nnajiuphu epfu
 bụ ono;
 mbụ Nnajiuphu,
 bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike.”

20 Ọ bụro teke dūhawaa ẹnya
 bẹ ì nyakafuru ishi iphe,
 shi segbabẹ mu lẹ ngu;
 mbụ l'ị nyakafuru ẹgbirigba,
 e shi gude tūgbabe mu lẹ ngu;
 bya epfua sụ l'ì tii jeeduru
 mu ozi!

G'e lekeberu ẹnya epfu;
 ì wata aze-phe l'eli iphe,
 bụ úbvú, ha l'eli;
 mẹ l'iphe, bụkpoo mkpula
 eze-oshi, jaru àjàjà;
 gẹ nwanyị-ụkpara.

21 Mu kọwaru ngu g'onye kọru
 opfu ọkpobe vayinu,
 karu upfu bya adubebe ree.

?Denukwanu g'o gude ì
 ghakọbeepho bya awọeru
 mu phọ ohu vayinu?

22 Ọ tọ dūkwa m'obeta i gude
 ncha-ọkanwa saa
 onwongu;
 bya ekwokpọo ncha
 kwogharu iya ẹka;
 ikpe ono, nmaru ngu
 ono rakuru ngu phọ l'ẹhu
 g'ọ rakuru l'iphu mu.

Nokwa iphe, Nnajiuphu,
 bụ Chipfu epfu.

23 ?Denu g'ii-shi sụ l'a ta
 tūrwukwaru ngu;

ọp̄hu ị gwọkw̄waru ọbv̄u
 ono, bu Balu?
 Lewarọ ẹn̄ya l'ẹgube umere,
 i meru lẹ nsuda ono!
 Gbunaa igo l'ẹgube umere,
 i meru l'ẹka ono.
 Ip̄he, ị bu bẹ bukwa nyee
 inya-kamelu, ebu
 nggada karagidimu
 karagidimu.
 O -buru nggada ono shia
 ọwa-a;
 l'o buru iya shia ọp̄huu.
²⁴ Nyee nkafu-igara-ọswa,
 echiegu kwowaru ẹhu,
 akpo pherephere furumu;
 ẹka ọ duru ip̄he,
 agụ iya ememe.
 Mbụ l'ọ -nọdu ana okee;
 ta adudu onye alophuje
 iya azu.
 Okee ya -nọdu achi iya;
 ike taa bvudu okee
 ya obu.
 Ọ -bya eshi nyee ya ono
 okee;
 bẹ ọ humaanaru-a ẹka
 ọ nọ.
²⁵ Sụ-a; ta agbashi ọso gbiriri
 jasụ g'okpa swachafu
 ngu;
 ẹkp̄iri akpo ngu jegirijegiri.
 Obenu l'i pfururo sụ:
 ?Kẹ gunuhunu?
 Agwa ndu ọhozo bẹ mu
 yeru obu.
 Ọ buru phẹ bẹ mu a-nọdu
 agba etso.

Ndu Ízurelu gbaru g'aa-nụ phẹ aphu

²⁶ “Ọ kwa g'eekepuje onye-oshi ip̄hu lẹ ntụ mẹ e -gude iya-a; bu g'e kpuru ọnu-ulo Ízurelu ip̄hu lẹ ntụ. Ẹphebedua; ẹphe lẹ ndu eze phẹ; yẹe ndu-ishi phẹ; mẹ ndu-uke phẹ; mẹ ndu mpfuchiru Chileke phẹ; ²⁷ tukuru sụ ntẹkpe, a pyiru lẹ mkpurukpu oshi l'ọ kwa iya bu nna phẹ. Bya asụ ip̄he, a pyiru lẹ mkpuma l'ọ kwa iya bu ne, nwuru phẹ nụ. Nta-a bẹ ẹphe ghawaru mu azu; ẹphe ta aghaduru mu ip̄hu. Ọle ọobujekwanuru; ẹphe -daba l'ip̄he-ẹhuka; ẹphe asukwa-a gẹ mu bya adzọo phẹ!

²⁸ “?Denuhunu agwa obu, unu gwoshiru onwunu obu? G'ẹphe byanu mẹ ọ -buru l'ẹphe a-dzota unu mẹ unu -nọdu eje ip̄he-ẹhuka; kele ọo g'unube ndu Jiuda nweberu mkpukpu igwerigwe bu g'agwa unu du-be igwerigwe. ²⁹ ?Denu g'o gude unu nọdu ep̄fu l'o nweru ip̄he, mu meru unu? Ee! Unu tukoakwaru g'unu ha kwefukotaru mu ike! Nokwa ip̄he, Chipfu eepfu. ³⁰ Ip̄he, mu chiru ndibe unu bukwa ip̄he-mmanu;

g'ò tọ bụdu l'ẹphe eye ọnu k'emezi iphe, ẹphe mesweru-a. Ogu-echi ngu sụwaru ndu mpfuchiru unu pyaapya g'oduma, alajashi iphe o guderu alajashi. ³¹ Unubẹ ọgbo nta; unu lenaa ẹnya ree l'opfu Chipfu, sụru: ?Mu bụjeru ndu Ízurelu echięgu; tọo alị, gbahuru tsukiribaa? ?Denu g'o gude ndibe mu nọdu epfuje sụ: 'Anyi nwekwaru onwanyi aghaphe g'ò dọ anyi. Ọphu anyi abyapfutabaędu ngu ọzo?' ³² Nwamgboko ?ọozohaje iyagba iya? Tọo nwanyi, ala ji; ?ọozohaje iphe, e gude kwaa ya akwa ala ji? Obenu lẹ ndibe mu zohawaru mu ujiku olemole, ete nweędu aguta. ³³ Lewarọ g'i gude achọ n-yemobu achọ iya k'erengete! Mbụ l'unwanyi, kachakpọo adu njo bẹ i zichawaru iphe, iime. ³⁴ Ọo l'uwe ngu bẹ ndiphe humaru mee-ndzụ ndu ukpa, adudu iphe, ẹphe meru; l'ẹbe abụ l'i guderu pẹ l'ẹka ẹphe etsuka ọlo ngu.

"I mechakpọo iphemiphe ono; ³⁵ i nọdu epfukwarọ sụ l'ọ tọ dukwa iphe, i mejeru. L'ẹhu tee ghukwa mu egbu l'opfu ẹhu ngu. Ọle mu e-kpekwanu ngu ikpe; eshinu i sụru l'ọ tọ dudu iphe, i mejeru. ³⁶ ?Denu g'o gude i tsoru aghaphe achọ g'i gbanwee ọzo ngu. Ọ kwa g'ò tọ dudu iphe, ndu Asiriya duru ike meeru ngu bụ ge ndu Ijiputu adudu iphe, ẹphe a-du ike emeru ngu. ³⁷ Ii-mechakwa shikwaphọ l'ẹka ono vuru ẹka l'ishi lwaje; kele mu tukowaru ndu ono, i kpọru obu yeru ono jika; ọphu ẹphe e-yekwaru ngu ẹka."

3

Ndu Ízurelu, e te gudedu ire pẹ ẹka

¹ "Ọ -buru lẹ nwoke chifuru nyee ya; nwanyi ono -paru iya haa je aluru nwoke ọzo; nwoke ono; ?ọo-chokwarupho nwanyi ono eje tọo? Ono ?tọ bụdu aturwu alị l'ophu l'ophu? Obenu lẹ gubedua gbawaru ukpara l'ẹka ndu dọ igwerigwe, unu l'ẹphe eshi ọnyà. ?Ii-dụ ike lwaphuta azu lwapfuta mu tọo? Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ ono."

² Palia ẹnya hụma nggeregede ẹka aagwaje iphe. ?O nwekpọoru ẹka ono g'ò ha a nọada phaa ngu kutukutu? L'aguga gbororo bẹ jinodujechaa ele ẹnya ọnyà; mbụ nọduchaa g'ẹka ndu Arabu nọ l'echięgu. I merwuakwaru alị l'ukpara ono, iigba ono; yee ejo-iphe ono, iime ono. ³ Nokwa g'o gude e sephu mini azu g'o to dzeshi. Ọphu mini ishi-apha edzejeędu ililekpọo. Ọle iimele-a umere nwanyi-ukpara. Ọphu i kwedu haa g'iphere gude ngu.

⁴ "Ọ kwa l'i wataru mu eku oku sụ: 'Nnana mu-e! Ọ kwa ngu bụ onye shi lẹ teke mu bụ nwata ehe mu! ⁵ ?Ehu a-nọdu egbuwa ngu rọ egbu tekenteke tọo? Oke-ẹhu-egbu ngu; ?ọo-nọ jasụ l'ojejeje tọo?' Ọo egube ono bẹ jinoduje epfu opfu; ọle iphe, bukpoọ ejo-ememe, ii-dụ ike mee; bẹ i mekọtawaru."

Ndu Ízurelu mę ndu Jiuda gbaru g'izimanu lwa pẹ azu

⁶ No iya; o buru teke Jiosaya shi buru eze bẹ Chipfu sụru mu-a: "??I hụmawaru iphe, Ízurelu ono, e te gudedu ire iya ẹka ono meru? Ọ tukokpọoru ubvú, ha l'eli; mekpoo oshi, jaru ajajà jekota je anodu ria ogori. ⁷ Mu dobesu l'o -mechaa iphemiphe ono bẹ ọo-lwaphuta azu lwapfuta mu; obenu l'o to meduru iya nno. Teme nwune iya nwanyi, e te egudekwaphọ ire iya ẹka bụ Jiuda tuko iphemiphe ono, oome ono humakota. ⁸ Mu bya ederu ekwo achifu nu onye ono, e gudedu ire iya ẹka ono, bụ Ízurelu chifu iya; opfu l'o rinukaru ogori. Mu byakwarọ ahuma lẹ nwune iya nwanyi, e gudedu ire iya ẹka kwaphọ, bụ Jiuda bẹ ndzụ aguduru. Yebedua tugbukwapho lufu je eriahaa ogori. ⁹ Ọ buru l'ọo l'urwuali, Ízurelu shi arwu ta adudu iphe, Jiuda guberu iya meru g'ò gude o merwushia alị; mbụ yele iphe, e meru lẹ mkpuma; yee ọphu e meru l'oshi nọdu eri ogori. ¹⁰ Iphemiphe-a mekọtakpo Ízurelu; ọphu o meduru nwune iya nwanyi, e gudedu ire iya ẹka bụ Jiuda g'o gude obu iya g'ò ha lwapfuta mu; ọ buleru-a ẹregede bẹ o gude lwa. Nokwa iphe, Chipfu eepfu."

¹¹ Chipfu bya asukwa mu pho: “Ízurelu ono, ekwedu nkemu ilile ono kakwa apfubekoto eme le Jiuda, e gudedu ire iya eka. ¹² Woru ozi-a je ezia ndu isheli; su phe-a: ‘Lwadupho; gube Ízurelu ono, ekwedu nkemu ono! O kwa Chipfu epfu opfu ono. Mu taa gbanwubeekwaru ngu iphu ozo; kele mu phunukakwaru obu-imemini. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. Ehu taa noduekwaro egu mu egu l'opfu ehu ngu. ¹³ Oo epho g'i kweta l'ikpe nmaru ngu. L'i kwefuru Chipfu, bu Chileke ngu ike; bya eworu eme iphe-oma ngu je atukaaru agwa ndu ohozo nanunanu l'iphe, bukpo mkpula oshi, jaru aja; ophu iimejeedu iphe, mu suru g'i meje. Nokwa olu Chipfu.

¹⁴ “ ‘Unu lwadupho; unube ndu ono, ekweedu nkemu ono! Nokwa iphe, Chipfu eepfu; kele o kwa mbedua bu ji, alu unu. Mu a-hokwa unu nanunanu le mkpukpu le mkpukpu; hoo unu ebo ebo l'ipfu l'ipfu gude lwa Zayonu. ¹⁵ Noo teke mu a-nu unu ndu a-noduje eche unu g'onye eche aturu ophu e-shi mu l'obu, bu ndu e-gude mmamiphe yee nkwamenya dua unu. ¹⁶ O -rwua mboku ono, bu teke unu a-kawa igwe buru l'ali-a; be epe tee pfubaekwa k'okpoko ogbandzu ke Chipfu. Mbú l'oto bahubaedu phe l'egomunggo; ophu epe abyadu anyatabaa ya. Ophu oghoroko iya adubaedu phe; teme ophu epe emebaedu okpoko ogbandzu ozo. Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono. ¹⁷ Teke ono be ee-ku Jierusalemu “aba-eze Chipfu.” O buru le Jierusalemu be ohamoha e-dzukoje bya akwabe epha Chipfu ubvu. Epe tee mebaedu iphe, shi phe l'ejo okpoma mgbashi phe ono. ¹⁸ O -rwua mboku ono be ndu onu-ulo Jiuda a-tugbabe l'onu-ulo Ízurelu; epe eshi l'ali, du l'uzo isheli tuko bya bya eburu l'ali ono, mu nuru ndiche unu phe g'oto buru okiphe phe ono.’ ”

Ndu ke Chileke abaru agwa ozo eja

¹⁹ Mube Chipfu l'onwomu su:

“Lenu le mu gege
egudekpoeppo ehu-utso
emekpoe ngu pho ge
nwa; woru eguru ali,
du ree nu ngu;
mbu eka kachaa
ree l'okiphe,
ndu oha l'opfu enweje
enwenwe.

Mu shi dobesu l'ii-ku
mu nna;
ophu ii-hadu mu etsotso.

²⁰ Obenu l'oo ge nwanyi,
ji iya egudedu ire iya
eka adujeru ji iya
ghelegheleghele
bu g'unu duru mbedua;
unube onu-ulo Ízurelu.

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bu ono.”

²¹ A numaru olu, ada le
nggeregede eka aagwaje
iphe.

O buru eka, epe ara;
teme epe nodu arwo
arworwo;
mbu unwu Ízurelu;

kele ephe shiswewaru
uzo phe bya azohawa
Chipfu, bu Chileke phe.

22 “Unu lwadupho;
unube ndu ono,
ekweedu ke Chileke ono!
Mu e-me g'unu ta abuheru
ndu laphuru azu.”

“Ao; anyi abyapfuta ngu-a; kele o o ngu bu Chipfu bya aburu Chileke anyi. 23 Tororo bu l'onye ele enya ge nggeregede eka aagwaje iphe dzoo ya; ele enya iphe iphoro; ophu uzù, aatù l'eli úbvú adudu onye oo-dzo. Hoo haa bu l'oo Chipfu, bu Chileke anyi be bu onye ndzota ke ndu Ízurelu. 24 E -shikpo teke anyi bu okorobyanya be agwa agwa ono, bugbaa iphe-iphere ono tukoakwaru nwakanya, nna anyi oche phe setaru ripyaa; mbu aturu yee eghe phe; yee eswi phe; yee unwu phe nwoke; me unwu phe nwanyi. 25 G'anyi zenu aze l'eli iphere anyi obu; anyi anodunu g'e kpua anyi iphu le ntu. L'anyi le nna anyi oche phe meakwaru Chipfu, bu Chileke anyi iphe-eji. Noo kele anyi te emejeduru iphe, Chipfu bu Chileke anyi suru g'anyi mee; e -shi teke anyi bu okorobyanya byasu nta-a.”

4

Oku izimanu alwa azu

1 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “O -buru l'ii-lwa; gube Ízurelu; g'i lwapfutanu mu! O -buru l'ii-tso agwa ono, bu mu ebyi ono ogo ge mu ta ahumajehe iya; ophu i kpa-phuhueduru akpaphuhu; 2 teme o -buru l'ii-noduje egude ire-lanu; waa ikpe, pfuru oto; waa apfubekoto ribua angu su: ‘Eshinu Chipfu no ndzu g'o no iya-a’ be Chileke e-gude iswi ehuru iya kebe ohamoha l'oma; teme ohamoha ono egude iswi ehuru iya riaha ubvu.”

3 Su-a; wakwa iphe, Chipfu epfu anu ndu Jiuda waa ndu Jierusalemu: “Unu kopyashinaa eka a koduru akoko! Unu ta akushinu iphe l'egbudu! 4 Unu bunaa onwunu ubvu; buaru iya Chipfu! Unu bunaa onwunu ubvu ime-obu; unube ndu Jiuda yee ndu Jierusalemu. Odumeka be oke ehuru-eghe yee Chileke a-gbanwuhukwa tsuaha g'oku. O buru iphe, a-kpa iya nu bu ejo-ememe, unu mewaru. O -wata etsutsu; ta adukwa onye a-gbanyu iya nu.”

Ola-l'iswi, e-shi l'isheli

5 “Unu raa ya arara l'ali ndu
Jiuda!
Unu echia ya le mkpu le
Jierusalemu su:
'Unu gbua opu-ogu tsoru
ali ndu Ízurelu l'ophu!
Unu rashia ora ike su:
'Unu dzukobe l'eka lanu!
G'anyi gbala laa mkpukpu,
a kpu-pheru igbulu
mgburugburu!’
6 Unu palia ekwa-ohubama
g'e jeshia ubvu Zayonu!
Unu gbalaa je anodu ndzu!
Be ejekpokwa anmarwube;

kele mu shikwa l'uzo
isheli gude ọla-l'iswi abya;
mbụ mgbu-ọnwu, a-dụ ẹjo
ẹji.”

⁷ Oduma shiakwa
l'epfukala iya wafuta.
Ọla-iphe-l'iswi k'oha l'opfu bẹ
gbalihuakwaru nụ.
O shiakwa l'eka ọ nọ tugbua
eje g'o mee alị unu ono
g'ọ bụru ochobu.
Mkpukpu unu a-tuko
buchaaru ikpozu;
opfu ọ dudu onye bya
l'ebubaru l'ime iya.

⁸ Ọo ya bụ lẹ-a;
unu yee uwe-aphụ;
raa ẹkwa;
chia mkpu-ẹkwa;
kele o-re-phuruphuru,
bụ ẹhu-eghu Chipfu
teke alaphukwa azu
l'ẹhu anyi.

⁹ Chipfu sụru-a: “O -rwua mbọku ono bẹ meji a-tofukwa ndu eze ẹphe lẹ ndu-ishi. Ndu-agugu egude ndu-uke Chileke; ndu mpfuchiru Chileke agbachihuchaa nchi.”

¹⁰ Ọ bụru iya bụ; mu sụ: “Haa; gube Nnajiuphu, bụ Chipfu; ndu-a ẹphe lẹ ndu Jierusalemu bẹ i dusweakwaru ọzo rengurengu kpo; kele i sụru pẹ lẹ nchi a-dukpokwaa pẹ doo. Ọle ogu-echi bẹ a dabekwanuru anyi l'ekpiri!”

¹¹ O -rwua teke ono bẹ aa-karu ndu-a ẹphe lẹ ndu Jierusalemu sụ pẹ-a: “Ejo pherephere, erebushi anụ l'ẹhu, e-shi lẹ nggeregede, nọ l'echiegu ono; l'e-zi zipfuta ndibe mu; opfu ọ bukwa g'ọ phuchaa pẹ aphucha ọzoo g'o mecha pẹ emecha.

¹² Pherephere opfu a-ka ono njo, bẹ l'e-shikwapho mube Chipfu l'eka. Nta-a bụ ge mu bya anmaa pẹ ikpe.”

¹³ Lenu! Ohogu obu l'asokwa pulapula g'urwukpu abya. Ugbu-inya pẹ nọdu ezi phaaphaaphaa g'oke-pherephere abya. Inya pẹ kakwa ugo eme ẹgwa. Nshio anyi! Anyi laakwaru l'iswi! ¹⁴ Gube Jierusalemu; sashinaa ẹjo-ememe, nọ ngu l'obu huma l'aa-dzota ngu! ?Bụ jasụ teke ole bẹ i-ha g'ẹjo ọriri kwaa ngu l'obu?

¹⁵ Ọ duru onye-ozu, shi lẹ mkpukpu Danu ara iya arara epfu l'ẹjo-iphe byapfutaru alị ubvú ubvú Ifuremu. ¹⁶ “Woru iphe-a pfuaru ohamoha! Raaru iya ndu Jierusalemu arara; sụ pẹ lẹ ndu ohogu pẹ shikwa l'alị ẹka dọ ẹnya abya. Ẹphe nọdu echi mkpu-ogu ekpu mkpukpu lẹ mkpukpu, nọgbaa l'alị Jiuda. ¹⁷ Ẹphe nọ-phee ya mgburugburu ge ndu eche nche l'egu; opfu l'ọ kwefuru mu ike. Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

¹⁸ “Ọ kwa umere ngu; yee iphe, i gude ẹka ngu meta bẹ lotaru iphe-a kobe ngu. Ọwaa bukwa iphe, bẹ echi ngu. Oomeshikwa ẹhuka ike; teme ọ nọdu alọ ẹka lẹ meji!”

Jieremaya agu aphụ ndibe iya

¹⁹ Ẹpho mu-o! Ẹpho mu-o!
Olokwa mu ẹka lẹ meji.
Meji edekwa mu kukuku

l'ime mu.
 Mu ta adukwa ike edobe
 onu doo;
 kele mu numawaru
 opu-ogu.

Mu numawaru mkpu,
 eechi l'iphu ogu.
²⁰ Ola-l'iswi tsopyabe ola-l'iswi.
 Alì ono l'ophu buakwaa
 ikpozu.

Ibe mu g'ò ha be a
 tukoerupho mebyia
 le buregedegengu;
 tuko ulo mu
 mebyishia le
 ntabu-nya lanu.

²¹ ?Bu jasù teke ole be mu
 a-nodu ele ogu nya
 l'oophuko;
 mu anukwapho eka
 eegbu opu-ogu?

²² “Ndibe mu bukwa ndu eswe;
 kele epe ta amadu onye
 mu bu.

Epe bu unwegirima,
 enwedu egomunggo.
 Teme ophu iphe edojedu phe
 nya.

Iphe, epe maru nya iya bu
 eme ejo-ememe;
 ophu epe amadu eme iphe,
 du ree.”

²³ Mu bya elee nya l'eliphe
 mgburugburu;
 ophu o nwedu ugbugba;
 teme ophu o dudu iphe,
 du iya nu.

Mu bya elee l'imigwe;
 ophu o duedu iphoro,
 du iya nu.

²⁴ Mu bya elee nya l'eli ubvu
 ubvu;
 epe tuko anmagbaa
 jijijii;
 obvu obvu nodu angagbaa
 anganga.

²⁵ Mu bya elee nya;
 ophu o duedu nemadzu,
 mu humaru.

Iphe, bukpoo enu,
 epe l'eli tukowaa
 phehuchaa.

- 26 Mu bya ejeshia ele ɛnya;
 ali, e shi emehujɛ iphe
 a kɔru iya;
 buwaru mgbɛgu-evevee.
 Iphe, bu mkpukpu,
 nokota iya nu g'ɔ ha
 bukotawaru ikpɔzu
 l'iphu Chipfu; mbu l'iphu
 o-re-phuruphuru,
 bu ɛhu-eghu iya onoya.
- 27 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:
 "Ali ono l'ophu a-bukwaru
 ikpɔzu;
 ɔle mu tee mebyishibebedu
 iya rɔ l'ophu.
- 28 Oo ya bu l'eliphe a-gu aphu.
 Imigwe, nɔ l'ephekerephe
 agbahu ɔchii;
 kele mu pfuakwaru iphe,
 mu pfuru;
 ophu mu alakwa azu azu.
 Mu pfuakwaru g'oo-du;
 ophu mu a-ghakwa ɛnya
 l'azu."
- 29 Ndu mkpukpu ono l'ophu
 -numaepfo igiji ndu chi
 inya abya ɔgu;
 yee ndu chi apfu abya ɔgu;
 ephe agbalaa je edomigbaa
 onwophe l'egbudu;
 ndu awuba l'ogba,
 du l'ubvu je edomishia
 onwophe.
- Ephe atuko mkpukpu phe g'ɔ
 ha gbadogbua gbalaa.
 O to duedu ophu nemadzu
 eburu.
- 30 ?Bukwanu gunu be iime
 gube ochobu onoya?
 ?Denu g'o gude i yee uwe,
 eke meeme;
 teme i yee iyagba,
 e meru
 le mkpola-ododo?
 ?Denu g'o gude i gude iphe
 techishia ɛnya?
 Akwa, i kwaru onwongu
 bukwa ke mmanu.
 Ndu gu l'ephe eshi onya
 be i dukwaa ashi.
 Ephe gbekwanu achowa

ndzu ngu.

³¹ Mu n̄makwaru olu-ẹkwa
onye d̄u ẹ n̄wanyị,
ime eme; mb̄u l'ude,
ōotsu d̄u ẹ k'onye
ime-ōduu l'eme.

Olu ono bukwa ẹ Nwada
Zayonu,
l'eme g'oome t̄a unme;
machiru ẹka iya epfu s̄u:
“Oowaa! Ike abv̄uakwaa mu.
Ndz̄u mu b̄e e woakwaru n̄u
ndu mgb̄ugb̄umadzu.”

5

Ọ t̄o d̄udu onye pfuru ọto

¹ “Unu tsokp̄oerupho ọma
gbororo Jierúsalem̄u jee
iphu l'azu;
lephee ẹn̄ya maeshiduru;
ch̄ochaa l'edupfu
l'edupfu ph̄e maru m̄e
unu a-h̄uma nwonye
lan̄u,
b̄u onye eme ire-lan̄u;
t̄eme ọ n̄odu achoje iphe,
b̄u ọkpobe opfu.

Ọo ya b̄u l̄e mu aḡaru
mkp̄ukpu ono nv̄u.

² A makwaru-a l'ephe
egudeje ep̄ha Chipfu ria
anḡu; ọle anḡu ono,
ep̄he eri ono bukwa
uka b̄e ep̄he adzu.”

³ Ḡube Chipfu; ?t̄o b̄udu iphe,
b̄u ire-lan̄u b̄e ịinoduje
ele ẹn̄ya iya?

I chiru ph̄e iphe;
ọphu o meduru ph̄e
ehuka.

I bya egwee ph̄e arakabya;
ọphu ep̄he ekwekwapho
emezita iphe,
ep̄he mesweru.

Ep̄he mechaa iphu ph̄e;
o shihugbaa
d̄ungudungu ẹ mkpuma;
bya ajika l'izimanu taa
lwadu ph̄e azu.

⁴ Mu bya ar̄ia s̄u:
“Ndu-a bukwa ndu ukpa;

teme ephe buru ndu
 eme eswe.
 Noo kele ephe ta amadu uto
 ke Chipfu.
 Mbụ l'ephe ta amadu iphe,
 Chileke phe suru
 g'ephe meje.
⁵ Oo ya bu l'oo ge mu bya
 ejepfu ndu ophu bu
 ndu-ishi je epfuru
 yeru phe.
 Ephebedua a-kabekwa maru
 uto ke Chipfu;
 mbụ iphe,
 Chileke phe suru g'ephe meje.”
 Olee o bule-a ge ndu ophu du
 bu g'ephe du.
 Ephebedua kwapho
 mebyiwaru iphe,
 shi segbabe mu l'ephe;
 bya agbabua udo,
 e shi gude kekota anyi
 l'ephe.
⁶ Oo ya bu l'oduma e-shi l'oswa
 bya afuaru phe.
 Mbụ l'ejo-nkuta-oswa
 e-shi l'echiegu bya
 atapyashia phe.
 Agụ e-domi l'oma mkpukpu
 phe kwaberu phe;
 g'o lajashia phe iphiriba
 iphiriba;
 mbụ me o -dukpooru onye
 ophu jeru afuta;
 kele ekwefu-ike ophu ephe
 kwefuru pawaru eka;
 teme alaphu azu,
 ephe laphuru pawaa
 igwerigwe.
⁷ “?Denu g'o gude mu je
 l'aguru unu nvu?
 Unwu unu gbadoakwaru mu;
 bya egude agwa,
 abudu Chileke riahaa
 angu.
 Olee o kwa mbedua
 emekotaru phe iphe,
 bu mkpa phe g'o ha.
 Ephe nodu erikwapho ogori
 bya awu gbiigbiigbi eje
 l'ulo unwanyi-ukpara.

⁸ Ẹphe bụ ịnya, a nū-jiru ẹpho ree,
eshi okee agushi ike;
kele g'ẹphe ha aragba
mimimi agbapfu nyee
nwoke ibe phe.

⁹ ?Bụ ẹphe -mechaa nno;
mu ahaa phe gẹ mu
ta nū phe aphụ iya ọọ?
?Bụ ọha, dū ẹgube ono bẹ
mu ta agwatadu ugwo
iphe, ẹphe eme?

Nokwa olu Chipfu.

¹⁰ Unu je atuko upho opfu-vayinu
iya ono phokashichaa;
ọle ọ tọ bukwa ke g'unu
mebyishibebekota iya g'ọ ha.

Unu kwashichaa ya ẹkali;
kele ndu-a ta aduedu
ọphu bụ ke Chipfu.

¹¹ Ndu ọnu-ulo Ízurelu yee ndu
ọnu-ulo Jiuda
bẹ mewaru ọphu mu
egudedu ire phe ẹka
ililekpoo.

Nokwa iphe, Chipfu eepfu.”

Chipfu ajika ndu Ízurelu

¹² Ẹphe dzuwaru ọka kpua Chipfu; kele ẹphe sūru: “Ọ tọ dukwa iphe, oo-me! Ọphu ọ dukwa iphe, byaru eme anyi. Ọgu taa dapfukwa anyi; ọphu ọkpa-nri abyapfutakwa anyi. ¹³ Ndu mpfuchiru Chileke ta aduekwa iphe ọzo, ẹphe bụ gbahaa pherephere. Ọphu opfu Chileke anọedu phe l'ime. Ọo ya bụ g'e mee phe iphe, ẹphe sūru l'oo-me ndu ọzo.” ¹⁴ Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu, bụ Chileke; bya aburu Ọkalibe-Kakota-Ike eepfu baa: “Eshinu ndu-a pfuru ẹgube opfu-a bẹ mu e-me g'opfu mu, dū gube Jieremaya l'ọnu buri ọku; ndu-a aburu nkụ, ọo-nọdu eke.” ¹⁵ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Gube ọnu-ulo Ízurelu; mu gudekwa ndu shi ẹka dū ẹnya abapfuta ngu. Ọha ọbu bụ ọha, shi l'ichee; bya aburu ọha, ike dū; ndu ị tị madu opfu-alị phe; ọphu ịinudu iphe, ẹphe epfu. ¹⁶ Ẹkpa-apfu phe dugbaa g'ilu, gheru ọnu. Teme g'ẹphe ha tukoru buri ndu dū ike l'ọgu. ¹⁷ Ẹphe a-tuko iphe, i gege akpata l'opfu ripyaa bya eripyaa nri, i nweru enweru. Ẹphe atapyaa unwu ngu unwoke mẹ unwanyi; ẹphe atapyaa ikpoto eghe mẹ aturu ngu; mēkpoo eswi ngu; ẹphe eripyaa opfu-vayinu ngu; mēkpoo oshi figu ngu; ẹphe egude ogu-echi mebyishia mkpukpu lẹ mkpukpu ngu, bụ ndu ọphu a kpụ-pheru igbulọ mgburugburu, bụ mkpukpu ị kpọru obu yeru.

¹⁸ “Obenu lẹ-a; o -rwua mboku ono; bẹ mu tee mebyishibebekwa unu rengurengu. Noo iphe, Chipfu epfu bụ ono. ¹⁹ Teke ndu Ízurelu jiru sū: ‘?Bụ gūnu kparū iphe, Chipfu, bụ Chileke anyi meru anyi ẹgube ọwa-a?’ Unu asū phe lẹ-a: ‘Eshinu unu gbadoru Chipfu bya eje agwota ọbvū ndu ọhozo gwalaha l'alị unu; bẹ nta-a bẹ unu e-jeahaarū ndu ọhozo ozi l'alị, abudu k'unu.’ ”

Okwa, Chipfu nmaru ndu nkiya

²⁰ “Unu raa iphe-a arara g'ọnu-ulo Jiékpọpu nūma! Unu ejekwaphọ echia ya lẹ mkpu l'alị Jiuda sū phe lẹ-a: ²¹ Unu nūmakwa iphe-a; unubẹ ndu eme eswe; teme ọphu unu

enwedu egomunggo; unube ndu nweru enya; ophu unu aphudu iya uzo. Unu nweru nchi; ophu unu anudu iya iphe. ²² Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: ?To gbaduru g'unu gege anodu atsụ mu ebvu? ?To gbaduru g'unu a-nodu mu l'iphu phua kpaakpaakpaa. O kwa mbedua gude eja-evevee kpaa oke ali yee eze-enyimu. Temu mu tu-bua le jasụ l'ojejoje be o to byadu l'asoghata iya. Akpara-mini a-tukpokwaa so gborogboro; ole o to dakadu iya. Oo-tukpoo wowoowoo; ole o to soghatadu iya. ²³ Obenu le ndu-a buchaa ndu ejo-okpoma. Temu ekwefu ike du phe l'obu. Epe ghakobewaru; o buru phe atugbu. ²⁴ Epe ta asujedu onwophe: 'G'anyi tsushikwa Chipfu, bu Chileke anyi ebvu; onye edzeje mini ishi-apha yee mini udzumini l'orwuberu iya; bya aburu iya doberu teke emetaje iphe e meberu l'ali.' ²⁵ Oo emeswe, unu emesweje be meru g'egube iphe ono ta adu. O buru iphe-eji unu meru; ophu iphe, du ree erwudu unu aka.

²⁶ "A -bya l'eka ndibe mu doru be ndu eme ejo-iphe nokwa iya; ndu egepajeru ge ndu agba onya-enu; mekpoo ge ndu agba onya, epe e-gude nmata nemadzu.

²⁷ Oo g'unwu-enu ejije epfune iya-a bu g'eregede eregede jiru ulo phe pyimu. Epe byawaru bya enweru iphe bya aburu ndu ike du. ²⁸ Epe bya adachaa okporokpo du ke repfurepfu. Ophu iphe-eji, epe eme enweedu oku. Epe ta ahajeduru ndu enwedu nna enge; ophu epe agbajeduru ndu akpa nri odzori.

²⁹ "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: ?To gbaduru ke ge mu nua phe aphu iphe-a, epe eme-a to? ?To gbaduru ge mu melata egube oha, du egube owa-a iphe, epe eme mu to? ³⁰ Iphe, aaso oyi; me iphe, anyi ishi edzu meakwaru l'ali-a: ³¹ Le ndu mpfuchiru epfukwa iphe, abudu eviya. Ndu uke buru ike-okpu be epe gude buru ishi. O buru egube ono bu g'o du ndibe mu ree. Obenu le-a; ?bu gunu be unu e-me me o -rwua l'ikpazu iya?"

6

Ndu ohogu ano-phe Jierusalemu mgburugburu

¹ "Unube oshilokpa Benjiaminu; unu gbadaapho oso ndu unu! Unu shidupho le Jierusalemu gbafu! Unu jedupho egbua opu-ogu le mkpukpu Tekowa! Unu nwube oku agba ama le mkpukpu Betu-Hakeremu; kele ejo-iphe shikwa l'uzo isheli achafuta; mbu ejo-iphe, a-tuko iphe mebyishikota! ² Mu e-mebyishikwa nwada Zayonu, bu onye ono, ama ntumatu ono bya aduchaa nwa tekuteku ono. ³ Ndu eche aturu a-chiru aturu phe bya afuaru iya. Epe abya eworu ulo-ogu phe kpuphee ya mgburugburu. Onyemonye ekebuta uswe iya nkiya." ⁴ "Unu kwakobekwa g'unu l'ephe lwua ogu! Unu gbalihu g'anyi jee ogu l'echi eswe! Obenu le-a; lewaro ya; iphoro, du l'eswe anyihuakwa. Temu onyonyo uzenyashi hawa ogologo. ⁵ Oo ya bu le-a; unu gbalihu g'anyi lwua ogu l'enyashi je emebyishia ibe phe aka nguru anguru!"

⁶ Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu baa: "Unu gbutsushia oshi gude je akpo okpo-kuu kpoph ee Jierusalemu mgburugburu! Mkpukpu-a be e chifutajekwa iphe; kele iphe, jiru iya nu bu eme nemadzu ewere. ⁷ O kwa egube ono, mini anoduje asoshi l'enya-mini ono bu g'ejo-iphe shi iya aso asoshihu. Mkpawere yee emebyishi iphe bu ebubu l'ime iya. Iphe-ememe, eme iya nu; yee iphe, e mekaru iya dukota l'iphu mu mkpurumkpuru. ⁸ Numakwa alo aka le nchi-a; gube Jierusalemu; odumeka be mu a-ghakwaru ngu azu; bya emee ngu g'i buru ochobu; k'ophu bu l'o to dudu onye byaru eburu l'ime iya."

⁹ Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu baa: "Epe a-tutu nwa ndu izurelu, phoduru nu egube ono, aatoje nwehu tutua akpuru vayinu nwa ndu ophu phoduru nu ono. Epe abya atughaa aka ghota phe g'onye agho vayinu."

¹⁰ ?Bụ onye bẹ mu e-pfubaaru opfu nū lọo ya ẹka lẹ nchi? ?Bụ onye a-ngaberu mu nchi l'olu? A swọ-chishiakwaru phẹ nchi; k'ọphu bụ l'ẹphe ta anụedu iphe lẹ nchi. Opfu Chipfu anọdujewa egghu phẹ egghu. Ọ tọ dujeedu phẹ ree anuma. ¹¹ Obenu lẹ mbedua bẹ oke-ẹhu egghu, Chipfu eme g'ọ tükoshi phẹ jiru mu obu; k'ọphu bụ lẹ mu taa dudu ike atagbu iya lẹ nshi.

“Woru iya kpua unwegirima, nọ l'oma gbororo! Kpukwaa ya phọ unwokorobya, kuru l'eka lanu. Nwoke yee nyee ya bẹ ọo-tukocha nmata; mbu ẹphenebo; mechakpoo ndu bu ọgerenya; mbu ndu akahu tutsuwaru. ¹² Ụlo phẹ ụlo phẹ bẹ eewocharu nū ndu ọzo; mekpoo alị phẹ; me unyomu phẹ; me mu -machiapho ẹka byia ndu bu l'alị ono. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ¹³ E -shikpo l'onye ọphu kachaa nwanshii; jasụ l'onye ọphu kachaa shii; g'ẹphe ha emekotaepho ughoro urwu; mekpoo ndu mpfuchiru Chileke phẹ; me ndu-uke Chileke phẹ nno phọ; g'ẹphe ha agbakotaepho ẹregede. ¹⁴ Onwo, aba ndibe mu bẹ ẹphe anọduje eme ẹniruru ẹniruru g'ọ bụ l'ọ tọ dudu iphe, ọ bụ. 'Nchi dukwa doo! Nchi dukwa doo!' Noo iphe, ẹphe anọduje epfu bụ ono; l'ẹbe abụ lẹ nchi dū doo. ¹⁵ ?Bụ iphere ahuma, ẹphe meshiru dū phẹ tọ? Waawakwa. Iphere ta adukpoodaa phẹ ililekpoo! Ẹphe ta makpodanu g'aasoje ẹnya. Noo g'ọ gude ẹphe je l'etsoru ndu daru iko daa. Ẹphe e-rwu alị teke mu a-wata phẹ ahụ ahùhù. Nokwa iphe, Chipfu eepfu.”

¹⁶ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Unu pfukpodarupho lẹ mgbakata-uzo lee ẹnya! Unu jieshikwa ajị uzo, shi l'ichee! Unu jia ajị ẹka uzo, dū ree dū! Unu awata eshi uzo ono! Noo teke meji a-nmapfuru unu.

“Obenu l'ẹphe suleru-a l'ẹphe te eshidu iya. ¹⁷ Mu hotaru ndu nche dobe g'ẹphe chee unu nche bya epfua sụ g'unu ngabeje nchi l'oda opu-ogu phẹ; unu jika sụ l'unu taa ngabedu!

¹⁸ “Oo ya bụ lẹ-a; unu numakwa ọwa-a; unube ọhamoha! Unu lerwetakwa ẹnya ree; unube ndu ekebe; g'unu ahuma iphe, e-me phẹ nū. ¹⁹ Gube mgboko; numakwa: Mu gudeakwa ọla-l'iswi abapfuta ndu-a; mbu mebyi iphe, ejo-oriri phẹ mitaru. Noo kele ẹphe ta ngabeduru nchi l'opfu mu. Teme ẹphe jika ekemu, mu turu dobe. ²⁰ Unwu-isensu, shi l'alị Sheba, aakporu mu ọku; ?mu gude iya eme gunu; je akpachakpoo l'omanko, shi l'alị, dū ẹnya? Ngweja-akpo-oku unu bẹ mu ta anatajekwa; ọphu anu, unu anọduje egburu mu aduekwa mu ree.” ²¹ Oo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Mu e-dobe iphe, a-dū ndu-a upfu l'okpa. Nna me unwu a-tuko vukota iya daa iko. Ndu obutobu me ndu eshi ọnyà atuko gude iya laa l'iswi.”

²² Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Unu lenu; o nwekwaru ndu ojogu, a kpatsuru ẹphe shi l'alị uzo isheli, awu abya. Ọha obu bụ ọha, paru ẹka. Ẹka ẹphe shi bụ l'eka igwe beru alị beru. ²³ Iphe, ẹphe chi abya bụ apfu yee arwa. Ẹphe dū ejo ehuka; teme ọphu ẹphe aphudu obu-imemini. Ẹphu phẹ aduje g'eka eze-enyimu aso gborogboro l'eka ẹphe agba l'inya phẹ eje abya. Ẹphe doru onwophe gẹ ndu nọ l'ogu eje abyapfuta ngu; abya ngu etso ọgu; gube Nwada Zayonu!”

²⁴ A koakwaru anyi akọ phẹ. Ẹka nwukotachaepho anyi lwaalwaa. Meji tofuwaru anyi. Mbu iphe-ehuka, byaru anyi dūepho gẹ kẹ nwanyi, ime eme. ²⁵ Unu ta alufukwa l'egu! Ọphu ọ dukwa onye a-nodu aghaphe lẹ gbororo; kele ndu ohogu ono chikwa ogu-echi. Teme iphe, eye ebvu tukoru uzo ekameka.

²⁶ “Unube ndibe mu; unu yee uwe-aphu; gwoo onwunu lẹ ntụ! Unu raa ekwa; ejo-ekwa, dū gẹ k'onye nwa iya lanu nwuhuru; kele ọ kwa: a -bya l'amaru; ọla-l'iswi ono abya afuaru anyi. ²⁷ Mu meakwaru ngu onye a-hu ndibe mu ama. Ii-noduje elerweta phẹ ẹnya; hua uzo phẹ ama. ²⁸ G'ẹphe ha bukota ndu kwefuru ike, obu kporu gbengu, buepho iphe, ẹphe tsoru aghaphe eme bụ eye mgbamu. G'ẹphe ha tukoeppo arwu alị. Ẹphe bụ onyirubvu yee igwè. ²⁹ Ẹkò, aanma bẹ ọku iya ata pfupfufu; k'ọphu

ee-gude oku kepyashia otanjela. Obenu l'onye-uzú eme ke mmanu; kele ndu ejo-iphe ta abudu l'e mewaru; ephe bvuchaa. ³⁰ Iphe, e kuru phe bu; mkpola-ochaa, a jikaru ajika; noo kele Chipfu jikawaru phe.”

7

Abu ke Chileke l'eregede

¹ Wakwa ozi, Chipfu ziru Jieremaya: ² “Je apfuru l'onu-abata eze-ulo Chipfu raa ozi-a arara l'eka ono: Unu numakwa opfu ke Chipfu; unube ndu Jiuda l'opfu, bu ndu eshije l'onu-abata-a eje abaru Chipfu eja. ³ Wakwa iphe, Chipfu epfu; mbu Okalibe-Kakota-Ike, bu Chileke ndu Izurelu: Unu mezia uzo unu; yee umere unu; ge mu e-kwe g'unu buru l'eka-a. ⁴ Unu ta akpokwaru obu ye l'opfu ndephu ono su: ‘Wakwa eze-ulo Chipfu; eze-ulo Chipfu; eze-ulo Chipfu!’

⁵ “O -buru l'unu gbanweru uzo unu okpobe agbanwe; bya agbanwee umere unu; bya ekpeaharu nwibe unu ikpe, pfuru oto; ⁶ o -buru l'unu te emeedu ndu lwaru alwalwa ewere; me ndu enwedu nna; me unwanyi, ji phe anodu; ophu unu egbedu ndu adudu iphe, ephe meru l'eka-a; teme o -buru l'unu ta agbadu etso agwa l'agwa ozo, buhwakaa onwunu be unu emeka iphe; ⁷ noo teke mu a-ha unu g'unu buru l'eka-a; mbu ali ono, mu nuru ndiche unu phe g'o buru nkephe jasu l'ojeje.

⁸ “Obenu le-a; unu lenu; iphe, unu kporu obu yeru bukwa opfu ndephu, adudu iphe, o bu. ⁹ ?Unu a-nodu ezi iphuru; egbu ochi; eri ogori; eri angu eregede; akporu Balu unwu-isensu oku; agba etso agwa l'agwa, unu amadu; ¹⁰ e mechakwa; unu abya apfuru l'iphu mu l'ulo-a, bu ulo ophu eeku epha mu alaru-a; pfuru su: ‘A nafutawaru anyi k'opfu anyi a-nodu eme ahuma ahuma-a?’ ¹¹ ?O du g'ulo-a, eeku epha mu alaru-a be unu mewaru; o buru eka ndu ana nfu edomije onwophe? Ole mu elekpoenupho unu enya! Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ¹² Unu tugbunaa nta-a je l'eka mu vuru uzo hota g'o buru eka mu e-buru eburu le mkpukpu Shilo; je ahumawaro iphe, mu meru iya; o buru iphe, kparu iya nu bu ejo-iphe ndibe mu, bu ndu Izurelu emegbabe. ¹³ Teke ono, unu emekotakpoo iphemiphe ono; mu pfukwaru yeru unu. Mu -pfuchaa; mu epfubaa; ophu unu angaduru mu nchi. Mu kua unu oku; ophu unu azaduru mu enu. Noo iphe, Chipfu epfu. ¹⁴ Oo ya bu l'oo iphe ono, mu meru Shilo ono be mu e-mekwapho ulo-a, eeku epha mu alaru-a; mbu eze-ulo Chileke ono, bu ulo ono, unu kporu obu yeru ono; mbu eka ono, mu nuru unu; bya anukwa iya pho nna unu oche phe ono. ¹⁵ Mu a-chifu unu l'atatiphu mu egube ono, mu chifuru unwune unu g'ephe ha, bu ndu Ifuremu.

¹⁶ “Oo ya bu le-a; ge gube Jieremaya te epfukwa nu mu l'iswi ehu ndu-a. Te echikwaru phe mkpu; ophu iirwokwaru phe arworwo; kele mu taa ngakwaru ngu nchi. ¹⁷ ?O du g'i ti humaduru iphe, ephe eme l'oma mkpukpu le mkpukpu, nogbaa l'ali ndu Jiuda; mekpoo l'onu gbororo Jierusalem? ¹⁸ Unwegirima akpa nku; ndu nna nodu aphu-nwu oku; unwanyi nodu agwophube ukpokutu witi, koru ekoko g'ephe gude meeru eze-nwanyi igwe akara. Ephe nodu agbaru agwa ozo mee gude agwa iya k'opfu ephe a-kpatsu mu ehu-eghu. ¹⁹ Obenu le-a; ?bu mbedua be ephe akpatsu ehu-eghu? ?To buchidu-a onwophe be ephe emekata; shi nno eme onwophe iphe-iphere? Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ²⁰ Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Oke-ehu-eghu mu be aa-wukwa l'eka-a; me l'ehu nemadzu; mekpoo l'ehu anu; me l'eli oshi, no l'egu; mekpoo le mebyi iphe, eemeta l'ali; l'o tsua ntsulanu; o to dudu onye a-du ike agbanyi iya.

²¹ “Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu; mbu Chileke ndu Izurelu: Unu gururo ngweja-akpo-oku unu yekobe le ngweja mmanu ozo; unu ataro anu iphe obu l'onwunu; ²² kele teke mu dufutaru ndiche unu phe l'ali Ijiputu pfuru opfu nu

phẹ; bẹ ọ tọ bulekwapho ekemu k'egwe ngweja-akpo-oku; yee kẹ ngweja mmanu ọzo bẹ mu turu nọ phẹ. ²³ Obenu lẹ mu tukwarupho ekemu-a nọ phẹ sọ phẹ: Unu meje iphe, mu sọru g'unu meje; g'unu ahuma lẹ mu a-buru Chileke unu; unu aburu ndibe mu. Unu tsojekpọepho ọzo iphe, mu karu unu sọ g'unu tsoje g'ọ hakpoo; k'ọphu ọo-duru unu lẹ ree. ²⁴ Obenu l'ephe ta angabeduru nchi; ọphu ephe eyeduru onu; ọchia iphe, ephe meru bu l'ephe tsoru iphe, ephe ritaru l'ejo okpoma phẹ. Obeta ọphu ephe a-nodu eje l'iphe l'iphe; ephe nodu ala azu azu. ²⁵ E -shi teke ono, ndiche unu phẹ futaru l'alị Ijiputu ono byasu nta-a; mboku-mboku kpọ; bẹ mu anodujeepho ezi ndu-ozu mu, bu ndu mpfuchiru mu g'ephe byapfuta unu; mu -zichaa; mu ezibaa. ²⁶ Obenu l'ephe ta ngaduru mu nchi; ọphu ephe eyeduru mu onu. Ephe wolera olu dobe gborojii; mee ejo-iphe, ka kẹ nna phẹ oche shii.

²⁷ “Gube Jieremaya; i -pfuchakpọoru phẹ nọ iphemiphe-a bẹ ephe taa ngakwaru ngu nchi. I -kua phẹ oku bẹ ephe taa zakwa ngu ẹnu. ²⁸ Ọo ya bu lẹ-a; waa iphe, ii-pfuru phẹ baa: Wakwa ọha, te emeduru iphe, Chipfu, bu Chileke iya pfuru; ọphu ephe emezijedu iphe, ephe mesweru. Ire-lanu laakwaru l'iswi; ọ gbawaru ọso gbafu; ọphu ọ nọhedu phẹ l'ogbogboromonu.

Nsuda Teterii

²⁹ Kpushia ẹgbushi ngu woru je etuphakpọepho etupha.

L'i jekpọoro lẹ nggeregede ẹka aagwaje iphe je anodu gua aphu;

kele Chipfu jikakwaru ogbo ono, ọ tu-koshiru oke-ẹhu-eghu iya ono;

mbu l'ọ gwobewaru phẹ agwobe ophu.”

³⁰ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Ndu Jiuda meakwaru ejo-ememe l'anya mu. Ephe dobeakwaru ahuma phẹ ono l'ulo ono, eeku epha mu alaru ono; woru iya turwua. ³¹ Ephe kpuchawaru ẹnya ẹka aagwaje iphe lẹ nsuda Hinomu gua ya Tofetu; g'ọ buru ẹka ephe a-kpoje unwu phẹ unwoke me unwanyi oku. Iphe ono buru iphe, mu asuduru g'ephe meje; ọphu ọ batajekpodaru mu nọ l'uche abata ophu. ³² Ọo ya bu lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Lekwa; mboku abywa teke ee-mechaa; e tee kuedu iya Tofetu; ọzo nsuda Hinomu. Ọchia iphe, ee-kuje iya bu nsuda Teterii; kele ephe e-mechaa lia odzu lẹ Tofetu jasu a taa humabaedu ẹka ee-lije odzu l'eka ono.

³³ Noo teke odzu ndu-a l'a-buru nri ẹnu, ephe l'eli; yee anu, bu l'eliphe. Ọ tọ dudu onye a-chi phẹ chia k'achifu phẹ. ³⁴ Mu emee g'ehu-utso; yee ete ẹswa mee bugemu. Olu onye alu nwanyi; yee nwanyi, aachọ alulu taa duedu lẹ mkpukpu, nọgbaa l'alị ndu Jiuda l'ophu; yele oma gbororo Jierusalemu; kele alị-a a-buru ochobu.”

8

¹ “Wakwa iphe, Chipfu epfu baa. O -rwua teke ono bẹ okpu ndu shi buru eze l'alị ndu Jiuda; yee okpu kẹ ndu-ishi phẹ; waa okpu ndu-uke yee ndu mpfuchiru Chileke; yee okpu ndu Jierusalemu l'ophu bẹ aa-chishichaa l'ilu phẹ. ² L'a chiru phẹ bya awushi jakpata; anwu echi iya; onwa echi iya; iphe, bukpo kpkpode, nọ l'igwe echikota iya; mbu iphe ono, ephe shi yee obu; shi ejeru iya ozi; mbu iphe ono, ephe shi etso ono; ejeru iya l'aji; abaru iya eja ono. A taa tutukobedu phẹ; ọphu eelidu phẹ elili; ọchia iphe, e-me nọ bu l'ephe a-du g'ekiriko nshi, wushiru l'alị. ³ Teke ono, mu a-chikashi phẹ ono bẹ nwa ndu ọphu a-nodu ndu l'iphe, bukpo alị ẹka mu a-chiru phẹ laa a-hata anwuhu eme l'anodu ndu. Nokwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu.”

Iphe-eji yee eje iphe-ehuka

⁴ “Wafukwaa iphe, ii-pfuru phẹ baa: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Amadu -daa iko; ?tọ gbeshijeedu tọ? Onye laphuru azu; ?tọ lwajeedu azu tọ? ⁵ ?Denukwanu g'ọ gude ndu-a nodu alaepho azu azu? Mbu-a; ?denu g'ọ gude ndu Jierusalemu nodu

alaephō azu azu? Ọ buru ẹregede bẹ ẹphe jeru je agbakwa ẹka; jika l'ẹphe taa lwadu. ⁶ Mu ngabekpooru nchi rengurengu; obenu l'ẹphe te epfujedu iphe, pfuru nhamunha. Ophu ọ dudu g'ẹphe ha ophu izimanu ejo-iphe phe alwaje azu; ke g'ọ su: '?Bunaa gunu bẹ mu meru egube-a?' Onyemonye emeephō iphe, guru iya nu; g'eka inya eme ena l'iphu ogu. ⁷ Mbukponu oku-eswi-uda, me kerekete; mekpoo agbeta; yee ororokiro; g'ẹphe ha makotaerupho teke ẹphe afutaje. Obenu l'unube ndibe mu ta amadu ekemu mu.

⁸ "?Denu g'unu e-shi su l'unu maru iphe; l'unu nweru ekemu ke Chipfu l'eka ndu ede ekwo gude ẹregede gbanwee ya; ọ buru iphe-ẹregede? ⁹ Ndu maru iphe bẹ eemekwa iphe-iphere. Ee-ye phe ebvu; nmata phe l'onya. Eshinu ẹphe jikawaru opfu ke Chipfu; ?bu egube mmamiphe gunu bẹ ẹphe nweru? ¹⁰ Ọo ya bu le mu e-duru unyomu phe nu unwoke ozo. Mu eworu ali phe nu ndu ophu l'e-nweru iya nu. L'e shikpoo l'onye kachaa nwanshii jasū l'onye ophu kachaa shii; g'ẹphe ha emekotaepho ughoro enweru iphe. Ndu mpfuchiru me ndu-uke Chileke tukoaerupho buru iphe lanu. G'ẹphe ha agbakotaepho ẹregede. ¹¹ Onwo, aba ndibe mu bẹ ẹphe anoduje eme obvu enyiru enyiru g'ọ bu l'ọ to dudu iphe, ọ bu. 'Nchi dukwa doo; nchi dukwa doo!' Noo iphe, ẹphe anoduje epfu bu ono; l'ebe abu le nchi du doo. ¹² ?Bu iphere ahuma ahuma, ẹphe meshiru du phe too? Waawakwa. Iphere ta adukpodaa phe ililekpoo. Ẹphe ta makpodanu gaasoje enya. Noo g'o gude ẹphe je l'etsoru ndu daru iko daa. Mbū l'ẹphe e-rwu ali teke mu a-wata phe echi iphe. Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

¹³ "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mu e-mekwa g'ọ to du iphe, ẹphe a-nodu akpata l'opfu phe. Vayinu phe taa miewka amimi. Ophu oshi figu phe amiewka mebyi. Ọo-lakota ekwo. Iphe, mu shi nu phe bẹ mu a-natakota phe."

¹⁴ "?Bunaa gunu kparu iphe, anyi no l'eka-a ngguingguji owa-a? Unu dzukobenu g'anyi tuko gbalaa gbaru lagbaa le mkpukpu ono, a kpu-pheru igbulọ mgburugburu ono je anodu l'eka ono laa l'iswi; kele Chipfu, bu Chileke anyi tu-buwaru l'anyi a-la l'iswi; bya eworu mini, e yeru iphe, egbu egbugbu woru chee anyi. Ọ buru iphe, kparu iya nu bu l'anyi meru iya iphe-eji. ¹⁵ Anyi leru enya nchi-adu-doo; ophu ọ dudu iphe-oma, byaru anyi. Anyi lee enya teke e-me g'ehu du ike; ọ buerupho ebvu bẹ eeye anyi. ¹⁶ Unme, inya ndu ohogu anyi, no le mkpukpu Danu ezi bẹ a -gbẹ l'eka-a anu. Teke oke-inya phe raaharu miimiimii; ndu ali-a l'ophu awata anma pyaapyaapya; kele ẹphe byaru g'ẹphe lwekota ali-a l'ophu; yee iphemiphe, no iya nu; mebyia mkpukpu le mkpukpu; yee ndu bu iya nu."

¹⁷ "Lekwa le-a; mu a-chiru ejo agwo ejo agwo yeru unu; mbu ogiji ogiji, adudu iphe, a-suru iya ederitaru. Ọ buru agwo ono a-bya atagbushia unu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu."

¹⁸ Aphu-a, byaru mu nu-a ta
adukwa onye suru
mu aduta.

Meji tofuakwaru mu l'ime
onwomu.

¹⁹ Ngabekpodapho nchi numa
mkpu, ndibe mu echi;
mkpu, ẹphe gbẹ l'ali,
du enya enya echi su:

"?O du ge Chipfu ta anodu
le Zayonu too?

?Onye Eze phe ono ta anodu
iya too?"

"?Bu gunu meru g'o gude

ẹphe gude ntekpe phe
 kpatsu mu iwe;
 mbu nshi ono,
 ẹphe
 gwotaru l'ohozo ono,
 adudu iphe, o bu ono?"

20 "Teke akpataje iphe e meberu
 l'ali bvukwaru;

Onanwu bvuwa;
 ophu a dzoduru anyi."

21 Eshinu e gwewaru ndibe mu
 arakabya bukwa mu be
 e gwepyashiru.

Mu agukwa aphu;
 teme ndzu-agugu nodu
 agushi mu ike.

22 ?To dukpoda o bvuetete,
 du l'ali Giladu?

?O du g'o to dukpoda onye
 eme o bvuetete l'eka ono?

?Bukwanu gunu meru g'o gude
 ophu onwo ono,
 aba ndibe mu ono akadu
 phe mma?

9

1 O du g'a su l'ishi mu bu
 nggele, mini shi asoshihu.
 Enya mu buru eka enya-mini
 futaru!

Mu gege anoduepho ara
 ekwa eswe l'enyashi
 k'egbushi,
 eegbushi ndibe anyi.

2 O du g'a su le mu nweru
 eka ndu ije akwaje
 l'echiegu;
 me mu ahaepho ndibe
 anyi;
 mbu tgbukpoepho lufuru
 phe;
 kele epeh erikota ogori
 g'ephe ha;
 ndu kuru l'eka ono
 bukota ndu egudedu
 ire phe eka.

3 Epeh ekweje ire phe g'onye
 kweru apfu gude agba
 uka agbagba.

O to budu ire-lanu be epeh
 gude atu okoo l'ali-a.

“Èp̄he eshije l'eme ip̄he-èji
 ọ̀wa-a daba l'eme ọ̀zo;
 ọ̀phu èp̄he amadụ onye
 mu bu.”

Nokwa ip̄he, Chipfu eepfu
 bu ono.

⁴ Sụ-a; onyenonu kpakwaru
 ndu èp̄he l'iya eshi
 ọ̀nyà l'aphara!

Ọ̀phu unu akpọkwaru obu
 yeru unwune unu
 unwoke; kẹ̀le nwoke,
 yẹ̀le nwibe iya bu
 nwune agbakwaru
 iya ẹ̀regede.

Tẹ̀me ip̄he, buk̄poo onye
 unu l'iya eshi ọ̀nyà
 buru onye mgbamu.

⁵ Ọ̀nyà nọdu agbaru
 onye yẹ̀le iya eshi
 ẹ̀regede.

Ọ̀phu ọ̀ duedu onye
 ep̄fuje ire-lanu.

Èp̄he t̄ukowaru zia ire
 phẹ adz̄u ụka.

Èp̄he mewaru ip̄he-èji
 jas̄u èp̄he t̄uhu
 onwophẹ ayi.

⁶ Ọ̀ buẹpho l'unu bu
 l'echilabọ ẹ̀regede.

“Èp̄he gude agba
 ẹ̀regede ono jika
 amaru onye mu bu.”

Nokwa ip̄he, Chipfu eepfu.

⁷ Ọ̀o ya bu lẹ-a; wakwa ip̄he,
 Chipfu, bu
 Ọ̀kalibe-Kakọta-Ike
 eepfu baa:

“Lekwa; mu a-hukwa phẹ
 ama; nuchaa phẹ anucha;
 kẹ̀le-a; ?bubaa gunu ọ̀zo
 bẹ mu e-meba lẹ k'ip̄he-èji,
 ndibe mu eme?”

⁸ Ire phẹ bu ap̄fu, egbu
 egbugbu.

Èp̄he anọduje ep̄fu op̄fu
 l'ẹ̀regede.

Onyemonye nọdu
 egudeje ire
 mecha-mecha ep̄fu
 eyeru nwibe iya;

o bekwanụ l'o gude
 obu iya agbaru iya
 ọnyà.

⁹ ?Mu ta ahùshi phẹ ahùhù
 iphe ono,
 ẹphe eme ono ọtọ?
 ?Mu te emelatahị phẹ iphe,
 ẹphe meru mu;
 mbụ ndu alị-a ọtọ?"
 Nokwa iphe, Chipfu eepfu
 bụ ono.

¹⁰ "Mu a-kwashị ẹn्या-mini;
 kpọo mkpu-ekwa
 l'opfu-ẹhu úbvú úbvú.
 Mu abya agụa aphụ irwu
 ẹswa, dụ l'echiẹgu;
 kẹle ọ kpọshihuwaru nkụ;
 ọphu ọ dudu ndu
 eshiswetajekwadu iya nụ;
 ọphu ọ duedu onye
 anụmaje ọrà eswi l'ẹka
 ono.

Ụnwenu, ephe l'eli
 phakashihuwaru;
 ụnwanu gbakashihu."

¹¹ Wakwa iphe, Chipfu eepfu
 baa:
 "Jierúsalemụ bẹ mu e-me
 g'ọ buru ikpọzu;
 ẹka nkuta-ọswa e-buru.
 Mu jekwa e-mekwaphọ gẹ
 mkpukpu lẹ mkpukpu,
 nọgbaa l'alị ndu Jiuda
 buru ochobu;
 k'ọphu bụ l'ọ ọtọ dudu onye
 ebu iya ebubu."

¹² ?Denu onye bụ nwoke, maru iphe kẹ g'iphe-a doo ya ẹn्या? ?Bụ onye bẹ Chipfu ziru iphe k'ọphu bụ l'ọo-dụ ike kọo ya g'o doo ẹn्या? ?Bụ gụnu meru g'o gude e mebyishia alị-a woru iya ọtọbo ophorokpo g'echiẹgu, a ta adudu onye aghajẹ iya aghagha?

¹³ Wakwa iphe, Chipfu eepfu baa: "Ọ kwa iphe, kparụ iya nụ bụ l'ẹphe gbadoru eme iphe, mu turu l'ekemu, bụ ọphu mu turu doberu phẹ. Ẹphe te emeduru iphe, mu sụru g'ẹphe meje; ọphu ẹphe angaduru nchị l'ekemu mu. ¹⁴ Ọ bụ-chiaru iphe, ẹphe jeru etsoru bụ ẹjo ọkpoma phẹ. Ẹphe jeru awata agwo nshi, bụ Balụ, bụ iphe, ndiche phẹ ziru phẹ. ¹⁵ Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu baa; mbụ Chileke kẹ ndu Ízurelu: Lekwa; mu e-me ndu-a g'ẹphe ria nri, atsọ ilu. Mu emee phẹ; ẹphe angụa mini, e yeru iphe, egbu egbugbu. ¹⁶ Mu a-chikashi phẹ g'ẹphe dzuru ọhamoha, bụ ẹka ẹphe ta majeduru; ọphu ndiche phẹ amajeduru iya. Ọzo bụ l'ọo ogu-echi bẹ mu e-gude chia phẹ jasụ mu emebyishibẹbe phẹ."

¹⁷ Wakwa iphe, Chipfu,
 bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike

eepfu baa:

“Unu rĩnaa ya arĩri nta!

Unu kunaa unwanyi,
 àkàjé àkàkà ẹkwa
 g'ẹphe bya!

Unu zikwaa g'e kua ndu
 ọphu kachaa ara
 ẹkwa ẹrengete
 g'ẹphe byakwaphọ!”

18 “G'ẹphe bya ẹgwegwa bya
 akarọ anyi àkàkà ẹkwa
 jasọ ẹnya-mini awata anyi
 asọ gborogboro l'ẹnya;
 mbụ g'ẹnya-mini nọdu
 awụ anyi gbukugbuku
 l'ishishi ẹnya.”

19 Aanụkwa àkàkà-ẹkwa,
 aaka lẹ Zayọnu ẹka
 ẹphe ara sụ:

“Waa g'e mebyishiru anyi!
 Waa g'iphere anyi habe shii!
 Anyi hafutajekwa alị anyi-a
 kele ọlo anyi bẹ e
 mebyishichawaru.”

20 Nta-a bụ lẹ-a; unube
 unwanyi;
 unu nụmakwa
 Opfu Chipfu!

Unu saa nchị numa opfu,
 shi iya l'ọnu!

Unu zikwa unwada unu
 g'aakajé àkàkà ẹkwa!
 G'onyenọnu zia nwibe iya
 g'eechije mkpu ẹkwa!

21 Ọnwu shiwaa lẹ windo-ọlo
 anyi pyobata
 bya abahụ l'ẹka anyi meru;
 ọ ngụru angụru.

Ọ bapfu unwegirima l'etsuzọ;
 bya emee ọphu
 unwokoroby
 edzukoedu
 l'edupfu-ọha.

22 Pfu sụ: “Wakwa iphe,
 Chipfu eepfu:

Odzu unwu-eliphe l'a-daka
 gẹ nshị l'ọma-ẹgu;
 g'ẹka e gburu ereshi;
 ẹswa iya wushiru;
 ọphu ọ dudu onye
 achikobe iya nụ.”

23 Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:

“G'onye maru iphe te
egudekwa mmamiphe
iya kua onwiya!

Ọp̄hu onye ọkp̄ehu d̄u
egudekwa ọkp̄ehu iya
kua onwiya!

Ọp̄hu onye nweru iphe
egudekwa iphe,
o nweru kua onwiya!”

24 Ọchia l'onye achoro aba abaa;
bu iphe, oo-gude aba
abaa bu;
le mu doru iya enya;
teme o maru mu ree;
mbu maru le mu bu Chipfu;
le mu emeje iphe-oma;
bya ekpe ikpe,
p̄furu oto;
bya egoshi le mu
p̄fuberekoto.

Ọ buru l'eliphe be mu
emekota iphe ono;
kele o bukota iphe,
ememe iya aduje
mu ree.

Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

25 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Lekwa; mboku abyakwa, bu mboku, mu a-nu phe
aphu; mbu ndu e buru ubvu l'ehu kpoloko; 26 mbu ndu Ijiputu; yee ndu Jiuda; waa
ndu Edomu; waa ndu Amonu; waa ndu Mowabu; mekpoo iphe, bukpoo ndu bukota
l'echiegu; mbu ndu akpuje ishi dabunuka iya adabu. Kele ohamoha ono g'ephe ha te
ebuduru ubvu ililekpoo; teme je akpaa le ndu Izurelu l'ophu te ebukwarupho ubvu
l'ime obu phe.”

10

Chileke yee nshi

1 Unu numakwa iphe, Chipfu epfu anu unube onu-ulo Izurelu! 2 Wakwa iphe,
Chipfu epfu baa:

“Unu ta anwukwa iphe,
ndu ohamoha eme;
ophu iphe-ohubama,
emeshi l'akpaminigwe
eyekwa unu ebvu.

A makwaru-a l'udu iphe ono
eyekwa ndu ohamoha
ono ebvu;

3 kele omelali ndu ono bu
iphe, adudu iphe, o bu.
Ephe egbutaje oshi l'oswa;
ndu eme ona abya egude

- ayọọ phẹ pyia ya.
⁴ Ẹphe abya egude
 mkpọla-ọchaa mẹ
 mkpọla-ododo gude
 mee ya ọna.
 Ẹphe abya egude ọngu;
 yẹe nggu kpọbe iya
 g'ọ tọ mịngaa amịngaa.
⁵ Nshi phẹ ono dụ gẹ
 nwanggiri-utobo,
 e keberu l'ẹka a kọru
 iphe;
 mbụ l'o too pfudu opfu.
 Ọ bụru apata bẹ aapatajẹ iya;
 kele o to jedu ije.
 Unu ta atsujekwa iya ebvu;
 kele o to mekajekwa iphe;
 ọphu ọ dukwa iphe, dụ ree,
 oomeje.”
⁶ Ọ tọ dukwa onye dụ gẹ gube
 Chipfu.
 I parụ ẹka; tẹme ẹpha ngu bẹ
 ike dụ.
⁷ ?Bụ onye bụ onye tege
 anọdudu atsụ ngu
 ebvu;
 gube eze ọhamoha?
 Ono bụkwa iphe,
 rwuberu ngu nụ.
 L'iphe, bụkpoo ndu
 mmamiphe,
 nọkota l'ọhamoha;
 mękpoo l'iphe,
 bụkpoo alị-eze phẹ
 l'ọphu bẹ ọ tọ
 dukwa onye dụ gẹ ngu.
⁸ Ẹphe bụkota ndu enwedu
 egomunggo bya aburu
 ndu eswe.
 Iphe, ezi phẹ iphe bụ ntẹkpe,
 a pyiru l'oshi,
 adudu urwu, ọ baru.
⁹ Ọo mkpọla-ọchaa, e tsuru
 ọngu bẹ e jeru eshi lẹ
 mkpukpu Tashishi
 wota bya;
 yẹe mkpọla-ododo,
 e jeru ewota lẹ mkpukpu
 Ufazu, bụcha iphe,
 ndu eme ọna;
 yẹe ndu akpuzu kpuru.

Nshi ono bẹ a chitaru uwe,
 dụ urwukpu-urwukpu;
 yẹe ọphu dụ uswe-uswe
 woru yee.

Iphe ono bukotaru iphe,
 ndu maru eme ọna
 meru dobe.

¹⁰ Obenu lẹ Chipfu bụ iya bụ
 ọkpobe Chileke.

Ọ bụ iya bụ Chileke,
 dzụ ndzụ.

Tẹme ọ bụru iya bụ Eze,
 a-nọ jasụ l'ojejeje.

Èhu -nọdu egghu iya egghu;
 eliphe l'ophu anmahụ
 pyaapyaapya;

ọphu ndu ọhamoha adudu ike ata nshi anata oke-ẹhu-egghu iya.

¹¹ “Wakwa iphe, ii-pfuru pẹ baa: Agwa-a, abudu l'ọo pẹ meru igwe; ọphu ọ bụdu pẹ meru eliphe-a bẹ e-mechakwaa laa l'iswi l'eliphe-a; laa l'iswi l'imigwe.”

¹² Ọo Chileke bẹ gude ike ẹka
 iya mee eliphe.

Ọ bụru yẹbedua gude
 mmamiphe iya tụa
 ọkpa mgboko-a.

Ọ bụru yẹbedua gude
 nkwamenya iya
 phushi akpaminigwe.

¹³ Ọobujeru; o -dee edede
 l'igwe; igwe ara ọrà.

Ọ nọdu emeje g'urwukpu
 shi l'ẹka igwe beru alị
 beru wata afuta.

Ọotuje egbigwe mẹ igwe
 nọdu edze mini.

Tẹme ọ bụru l'ọba iya bẹ
 ooshije ezi pherephere.

¹⁴ Onyemonye te nwedu
 egomunggo;
 ọphu ọ dudu onye kwaru
 ẹnya.

Iphe, bụ ndu akpu ọzu
 mkpọla-ododo g'ẹphe ha
 bẹ iphere nshi pẹ
 gudeakwaru.

Ntekpe, ẹphe meru tukoru
 bụru ughoshi;
 g'ọ tọ bụdu l'ootu unme
 l'onwiya.

¹⁵ Ọo iphe, adudu urwu, ọ baru;
 bya aburu iphe,
 e gude agba mgbonu.

Ọ -rwua teke Chileke e-kpe

ikpe bẹ nshi ono
a-bukotaru ọla-l'iswi.

16 Obenu l'onye ono,
bụ okiphe oshilokpa
Jiékoṣu ono bẹ ta
abudu nno bụ g'ọ dū;
kele ọo ya bụ onye
meru iphemiphe dobe;
mechaa mee ndu Ízureḷu;
mbụ okpa-ipfu ono,
bụ okiphe iya ono.

Onye ono bẹ epha iya bụ
Chipfu;
bya aburu
Okalibe-Kakota-Ike.

Mgbu-ọnwu, e-mechaa bya nū

17 Unu kwakobekwa iphe unu g'unu alufu l'alị-a; unube ndu ono, ndu ọhogu unu nọ-pheru mgburugburu ono; 18 kele-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Nta-a bẹ mu a-gba ndu bu l'alị-a kẹ swaramụ gbafụ mgba lanụ. Mu emee phẹ ewere k'ọphu aa-kpụ phẹ lẹ ndzụ.”

19 “Nshio mu; kele e mekaru
mu iphe!

Onwo, aba mu nū buru
emeta emeta!
Ole iphe, mu epfujelẹru-a
onwomu bụ
l'ọ bụwaa iphe-ememe,
nọ swiru mu nū;
mu je l'ataru iya nshi.

20 Ulo-ekwa mu bẹ e
mebyishiakwaru.
Eri iya bẹ a tukoakwaru
gbabushichaa.
Unwu mu shiakwa mu l'eka
gbakashihu;
ọphu mu l'ephe anọedu.
O tọ duedu onye ọphu
phoduru nū kẹ
g'ọo-kpoberu mu
ulo-ekwa ọbu ọzo;
ozokpoonu g'ọ tọaru mu
nwamkpu.”

21 Ndu eche anyi gẹ ndu eche
aturu te nwedu
egomunggo;
ọphu ephe akpajedu
Chipfu ishi.

O buru iya meru g'o gude
ọphu upete agbaeduru
phe;
a chia aturu phe nanunanu.

22 Unu lekwa! Nzi ọbu
 abyakwaa.
 Mbụ oke ùtsú, e-shi l'uzo
 isheli etsu abya.
 Oo-me alì ndu Jiuda l'ọ
 buru ochobu;
 ẹka nkuta-ọswa e-buru.

Epfufu, Jieremaya pfuru nụ Chileke

23 Gube Chipfu; mu makwaru-a
 lẹ ndzụ amadụ ta
 abụdu nkiya;
 l'ọ tọ bụdu amadụ a-nọdu
 atụ-zirụ onwiya ẹka
 ọo-zọ ọkpa.

24 Jiko Chipfu; baarụ mu mba!
 Ọ kwa g'i gude ikpe,
 pfuru ọto mee ya.
 G'ọ tọ bụkwa teke ẹhu eghu
 ngu eghu; a nọnyakwa;
 i mee mu;
 ọphu ọ duedu iphe,
 mu bụ.

25 Tụ-koshi ọhamoha ono
 oke-ẹhu-eghu ngu;
 mbụ ndu ono,
 ekwedu nkengu ono.
 Tụ-koshi iya ndu ono,
 te ekujedu ẹpha ngu ono;
 kele ẹphe riwaru oshilokpa
 Jiékopu ripyaa.
 Ẹphe kewaru iya gburugburu
 gbeshi;
 bya emebyishia alì iya,
 bụ ibe iya l'ophu.

11

Ọgbandzu ono bẹ e mebyiru

¹ Wakwa opfu, Chipfu pfuru nụ Jieremaya. Ọ sụru iya: ² “Nụmakwa iphe, e pfuru gude gbaa ndzụ ono; l'i wokwaru iya phọ je epfuaru ndu Jiuda; yee ndu bu lẹ Jierúsalemụ. ³ Pfuaru phẹ sụ phẹ l'owa-a iphe, Chipfu, bụ Chileke ndu Ízurelu epfu baa: Onye a tūru ọnu bẹ ọ bụ; mbụ onye te emedu iphe, ọgbandzu-a pfuru; ⁴ mbụ opfu ọgbandzu, mu tūruro l'ekemu nụ ndiche unu phẹ teke mu dufutaru phẹ l'alì Ijiputu; mbụ teke mu dufutaru phẹ lẹ phoophoophoo ọku, agbazeje ígwè. Iphe, mu pfuru bụ: Unu meje iphemiphe, mu sụru g'unu meje; ọo ya bụ g'unu aburu ndibe mu; mbedua aburu Chileke unu. ⁵ Noo teke mu e-mekota iphe, mu riburu ndiche unu phẹ nte lẹ mu e-me; sụ lẹ mu a-nụ phẹ alì, ẹra-eswi; yee manụ-ẹnwu jiru pyimu pyimu, bụ iya bụ alì-a, unu bu nta-a.”

Mu sụ iya: “Ọo g'ọ dụ; gube Chipfu.”

⁶ Chipfu bya asụ mu: “Raa ya arara l'alì ndu Jiuda; yele oma gbororo Jierúsalemụ: Unu ngabẹ nchì l'opfu, dụ l'ọgbandzu-a tsoo ya g'ọ dụ. ⁷ Eshi teke ono, mu dufutaru

ndiche unu phẹ l'alì Ijiputu ono jasụ ntau-a bẹ mu shiẹkwapho lota phẹ ẹka lẹ nchị; mu -lọchaa; mu alọbaa sụ phẹ: 'Unu meje iphe, mu pfuru!' ⁸ Obenu l'ẹphe ta angabeduru nchị; ophu ẹphe eyeduru onu; o chia iphe, ẹphe meru bụ l'ẹphe tsoru ọkpoma-mgbashi, shi phẹ l'ejo ọkpoma phẹ ono. O buru iya bụ lẹ mu atuko ọtu-ọnu, dukota l'ogbandzu ono, mu sụru g'ẹphe tsoru; ẹphe jịka l'ẹphe tee tsodu ono tukota phẹ."

⁹ Tobudu iya bụ lẹ Chipfu asụ mu: "Ndu Jiuda yee ndu bu lẹ Jierusalemu nokobeakwa achiru mu ejo idzu. ¹⁰ Ẹphe laphuakwaru azụ je emeahaa iphe-ẹji, ndiche phẹ meru, bụ ndu jikaru l'ẹphe taa ngadu nchị l'opfu, mu pfuru. Ẹphe tugbuakwaru je agwota obvu ozo, dugbanu jeahaaru iya ozi. Ndu onu-ulo Izurelu ẹphe lẹ ndu onu-ulo Jiuda tukoakwaru mebyia ogbandzu ono, mu lẹ ndiche phẹ gbaru ono. ¹¹ Oo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mu e-mekwa g'oke iphe-ehuka dapfuta phẹ; ophu ẹphe anahukwa iya. O betakpo ẹphe raku mu; mu taa ngakwaru phẹ nchị. ¹² Ndu bu lẹ mkpukpu, nogbaa l'alì ndu Jiuda; yee ndu Jierusalemu l'e-je je araku agwa ono, ẹphe shi anoduje akporu unwu-isensu oku ono; ole ẹphe tee yeduru phẹ ẹka ililekpo; me oke iphe-ehuka ono dapfuta phẹ pho. ¹³ Oo g'unu nweberu mkpukpu igwerigwe bukwapho g'unu nweru agwa igwerigwe; unube ndu Jiuda. Unu nwekwarupho ikpoto enya ẹka unu doberu, unu a-nodu akpo unwu-isensu oku; mbu akpo iya anu agwa iphere ono, bụ Balu; enya ẹka ono dukwapho igwerigwe g'etsuzo, no lẹ Jierusalemu. ¹⁴ Ge gube Jieremaya te epfukwa nu mu l'iswi ehụ ndu-a; ophu i chikwaru phẹ mkpu; ophu i rwokwaru phẹ arworwo; kele mu taa angakwaru phẹ nchị; m'ẹphe -kujee mu pho oku; m'ẹphe -nodu eje iphe-ehuka."

¹⁵ "Bụ gunu bẹ ndu mu yeru obu eme l'eze-ulo mu; l'eka ẹphe l'ikpoto ndu ozo achị ejo idzu eme g'ẹphe chiru iya? Bụ anu, du nsọ a-kposhi g'a ta nu unu aphu to? O kwa teke unu eme ejo-iphe bẹ ehụ anoduje atsọ unu utso. ¹⁶ Chipfu kuru ngu oshi olivu, abya pulapula; teme o nodu ami mebyi, ama ntumatu l'ugbugba. Ole oo ora, igwe a-ra l'eka oke pherephere ezi bẹ oo-gude kpo ya oku; teme ekali iya agbakwashihu.

¹⁷ "O kwa Chipfu, bụ Okalibe-Kakota-Ike, bụ onye dzaru ngu nu bẹ tu-buru l'imechaa buru ala-l'iswi; noo kele onu-ulo ndu Izurelu; yele onu-ulo ndu Jiuda mewaru ejo-ememe; shi egube ono kpatsụ mu iwe; kele ẹphe jeru anodu akpo unwu-isensu oku anu Balu."

Achiru Jieremaya ejo idzu

¹⁸ Eshinu Chipfu kpuharu ejo idzu, ẹphe achiru mu goshi mu bẹ mu maerupho iphe, ẹphe achị; kele teke ono bẹ o gosheru mu pho iphe, ẹphe eme. ¹⁹ Mu dūepho ge nwaturu, eme gelee, a kpu eje ebugbu. Ophu mu amakpodaro l'a chiru mu ejo idzu sụ: "Unu g'anyi mebyishia oshi ono yee mebyi iya. Unu g'anyi mee g'ọ chiru l'alì ndu dzu ndu; k'ophu a ta abyadu anyatabaa epha iya."

²⁰ Obenu lẹ-a; gube Chipfu, bụ Okalibe-Kakota-Ike; gube onye ono, ekpeje ikpe, pfuru oto ono; teme i nodu ahuje ọkpoma yee oriri ama; ge mu humanu ẹka igwata ugwo iphe, ẹphe meru mu l'ishi phẹ; kele oo gubedua bẹ mu e-doru g'ọ duru mu.

²¹ "Oo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu l'ehụ ndu mkpukpu Anatotu, bụ ndu ono, achọ ndu ngu ono, bụ ndu asuje g'i ti gudehewa epha Chipfu epfu mpfuchiru; odumeka bẹ i-nwuhukwa phẹ l'eka. ²² Oo ya bụ l'owakwa iphe, Chipfu, bụ Okalibe-Kakota-Ike eepfu baa: Mu a-nukwa phẹ aphu. Unworoobyia phẹ bụ ogu-echi bẹ ee-gude gbushia phẹ. O buru egu e-gbushi unwu phẹ nwoke yee unwu phẹ nwanyi. ²³ Ophu o dudu g'ọ ka mma l'o nweru nwa ndu aa-ha g'ẹphe phoduru phẹ. Noo kele mu e-me ge ndu Anatotu l'ophu lakota l'iswi; me o -rwuepho apha ono, aa-nu phẹ aphu ono."

12

Jieremaya agu aphu

- ¹ Gube Chipfu; o to dudu
teke i buedupho onye
pfuberekoto;
jasukpoo le ge mu echi
ngu opfu-a.
Ole o bu; mu e-pfukwaru ngu
pho k'ikpe, pfuru oto,
iikpeje.
Sua; ?bu gunu kparu iphe,
upete agbaru ndu
ejo-iphe l'uzo phe?
Mbu-a; ?bu gunu kparu iphe,
ehu aduje ndu e gudedu
ire phe aka guu?
² Oo ngu dzaru phe;
ephe gbaa ogbarabvu;
bya evua miahaha amimi.
Ephe akpujeru ngu l'onu
tekenteke.
Obenu l'o to rwujedu phe l'obu.
³ Obenu le mbedua be gube
Chipfu maru.
Ihumaje mu; teme i nodu
enyochaje oriri,
mu ariru ngu enyocha.
Kputanu phe kpufu g'aturu,
a kpu eje egbugbu!
Wonuru phe dobe iche
kwaberu mboku,
aa-phu phe!
⁴ ?Bu jasu teke ole be ali a-gu
aphu gu-beru; mbu eswa,
nogbaa l'ali
akposhihukota nku?
O buru iphe, kparu iya nu bu
le ndu bu iya nu bu
ndu eme ejo-iphe;
o mee unwu anu me unwu
enu; ephe lakota l'iswi.
Ophu kachaakponu bu le
ndu ono bu iphe,
ephe epfu bu:
"O to humakwa iphe,
e-mehaa mee anyi."

Onu, Chileke yeru

- ⁵ "O -buru le gu le ndu gude
okpa gbaru oso;
ephe loo ngu phelephele;

bụ-chia ndu ọp̄hu gude
 ịnya bẹ gụ l'ẹp̄he s̄uru
 at̄utu?

Ọzo bụ ẹ-a; ọ -b̄uru l'up̄fu
 ad̄u ngu l'al̄i,
 ad̄udu ip̄he d̄u iya n̄u;
 ?d̄enu g'ii-shi mek̄ota
 iya l'os̄wa ono,
 n̄o ẹ mgboru ẹnyimu
 Jiódanu ono?

⁶ Mb̄u-a; unwune ngu nwoke;
 mb̄u ndu unu ẹp̄he shi
 l'unup̄hu lan̄u;
 ẹp̄hebedua deru ngu
 ye g'e gbua.

Ẹp̄he woliru olu ara g'e mee
 ngu ip̄he,
 a-ts̄uru ngu n̄u.

Ba adakobekwa p̄h̄e;
 m'obeta ẹp̄he n̄odu
 ep̄furu ngu op̄fu
 ọma!"

⁷ "Mu gbadowaru ndu ọnu-ulo mu.

Mu gw̄obewaru ndu ono,
 b̄u okip̄he mu ono.

Ndu ono, d̄u mu l'obu ono
 b̄e mu yeakwaru l'eka
 ndu ọhogu p̄h̄e.

⁸ Okip̄he m̄ube Chileke ono
 byaakwaru bya ad̄u
 mu g'oduma, bu l'os̄wa.

Ọonoduje agb̄oru mu ọja.

Ọ b̄uru ip̄he ono meru
 g'o gude ọ d̄u mu ash̄i.

⁹ Ndu ono, b̄u okip̄he mu ono;
 d̄uwaa mu g'enu,
 v̄oru k̄idikidi,
 b̄u ẹnu, erije an̄u ẹnu ọzo;
 un̄wu-ẹnu ọzo
 erijekwaph̄o an̄u ibiya
 n̄o-p̄hee ya mgburugburu
 abya iya etso ọgu.

Ẹp̄he je at̄uko ip̄he,
 b̄ukpoo an̄u,
 bu l'eḡbudu rwuk̄oo
 g'ẹp̄he bya av̄ua an̄u
 iya kpatakpata!

¹⁰ Ikpoto ndu eche at̄uru
 mebyishiwaru
 op̄fu-vaȳinu mu.

T̄eme ẹp̄he gude ọkpa z̄oo

opfu mu pyakapyaka.
 Ẹguru opfu mu ono bẹ
 ẹphe meru;
 ọ bọru echiẹgu,
 dabiyiru kẹ mmanu.

¹¹ E meru iya; ọ bọru
 okorobo-ẹgu.

Eshinu ọ bọ okorobo-ẹgu;
 ọ guahaa aphu
 rakuahaa mu.

Mbọ l'alì ono l'ophu bẹ
 e meru;
 ọ bọru okorobo-ẹgu;
 ophu ọ dudu onye
 akpa iya ishi.

¹² Ndu mgbupya zeru
 gbiigbiigbi bya
 asopyabe nggeregede,
 noḡbaa l'echiẹgu.

Ogu-echi Chipfu e-shi l'ishi
 alì-a ishi lanu sọ
 nemadzu pyaapyaa
 jasọ l'ishi iya ophuu;
 ophu ọ dudu m'onye lanu,
 ẹhu adu guu.

¹³ Ẹphe kuru witi; ọle iphe,
 ẹphe mechaaru kpata
 bu obu obu.

Ẹphe sekashiru onwophe
 l'akanya;
 ọle ọ tọ dudu iphe,
 ẹphe setaru.

Iphere iphe, ẹphe kpataru
 l'opfu phe nodu
 aduje phe.

Ọ bọru ẹka ẹhu egu Chipfu
 egu."

¹⁴ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Ọ -bọru kẹ ndu iwe ono, bu obutobu mu ono g'ẹphe ha; mbọ ndu ono, denyiru ẹka l'okiphe, mu heru ndibe mu, bu ndu Ízurelu g'ọ bọru okiphe phe ono; lekwa le ndu ono bẹ mu e-phefu ephefu l'alì phe. Mu abyakwaphọ ephefu ndu Jiuda g'ẹphe ba nohe l'echilabọ phe. ¹⁵ Teke mu phefuchaeru phe phọ; mu abya aphuaru phe obu-imemini; duphutachaa phe azọ nanunanu g'ẹphe haa; g'ẹphe lwaphuta azọ l'okiphe phe ono; ¹⁶ gude ẹpha mu riaha angu sọ: 'Eshinu Chipfu no ndu g'ọ no iya-a'; egube ono, ẹphe shiwaa zia ndibe mu ẹphe shi egudeje agwa, bu Balu eri angu ono; bẹ ẹphe a-ngukwaru anguru l'echilabọ ndibe mu. ¹⁷ Obenu teke ọ bu l'o nweru oha, ete ekwedu ngabe nchi bẹ mu e-phefukpọe phe phọ rengurengu woru phe mebyishia. Nokwa iphe, Chipfu eepfu."

13

Akpọ ocha, eke l'upfu

¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu anụ mu baa: “Tugbua je azua akpo-upfu, e meru l'ekwa ocha kebe l'upfu; ole g'i ba tsekwa iya le mini.” ² Mu byanụ eje azua akpo-upfu ge Chipfu pfuru; bya ekebe iya l'upfu.

³ Noo ya; Chipfu byakwa bya epfuru opfu yeru mu k'ugbo ebo sụ mu: ⁴ “Wota akpo-upfu ono, i zuru ono, i we l'upfu ono; gude iya je l'enyimu Yufurétisu je edomia ya l'ogba, dụ l'eze mkpuma.” ⁵ Mu tugbukwa je elibe iya le mgboru enyimu Yufurétisu ge Chipfu ziru mu.

⁶ A noekwapho ujiku olemole; Chipfu sụ mu: “Tugbua je l'enyimu Yufurétisu je avota akpo-upfu-a, mu suru g'i je edomia-a.” ⁷ Noo ya; mu tugbunaa bya ejee l'enyimu Yufurétisu je avota akpo-upfu obu; mbụ je ewofuta iya l'eka mu shi domia ya; obenu l'o mebyishihuwaru; ophu o duedu iphe, o dụ ree ememe m'ilile.

⁸ Noo ya; Chipfu byakwa bya epfuru opfu yeru mu sụ mu: ⁹ “Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Nokwa ge mu e-mebyishi eku-onwonye ke ndu Jiuda; yee oke eku-onwonye ke ndu Jierúsalem. ¹⁰ Ndu-a, bu ndu ejo-iphe-a, bya aburu ndu jikaru l'ephe taa ngadu nchi l'opfu mu; ndu bu iphe, ephe anoduje eme bu iphe, shi phe l'ejo okpoma phe ono. O buru agwa ozo be ephe anoduje etso; ejeru phe ozi; abaru phe eja. Ndu ono bu g'akpo-upfu-a du-a bu g'ephe a-du; mbụ l'o to dudu iphe, ephe a-du ree ememe m'ilile; ¹¹ kele oo g'akpo eke l'upfu ekejeru l'upfu nemadzu-a bu ge mu meru ndu Izurelu; yele ndu Jiuda l'opfu ephe keru mu jimujimu l'ehu. Oo ya bu g'ephe a-buru ndibe mu; teme mu egude phe nweru epha; l'aaja mu ajaja akwabe mu ubvu. Obenu l'ephe ta angaduru nchi. Nokwa iphe, Chipfu eepfu.”

Akpo-mee

¹² “Pfuaru phe sụ phe le-a: Wakwa iphe, Chipfu epfu; mbụ Chileke ke ndu Izurelu: ‘Iphe, bukpo akpo-mee l'opfu be ee-yejikota mee.’ Teke ephe suru ngu: ‘?Anyi ta amahaada l'ee-yeji mee l'akpo-mee?’ ¹³ Li sụ phe-a: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mu e-me ge mee wata atsụ iphe, bukpo ndu bu l'ali-a l'opfu; je akpachaa le ndu bu eze, bu ndu no l'aba-eze Dévidi; me ndu bu uke; me ndu mpfuchiru Chileke; mekpoo iphe, bu ndu bukota le Jierúsalem l'opfu. ¹⁴ Mu e-nwuta phe je atupyabe nwibe phe; mbụ ndu bu nna; me ndu bu nwa nwoke. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. Mu taa yoduru phe oshi; ophu mu aphuduru phe obu-imemini; ophu mu emeduru phe eze-iphe-oma ke ge mu haa ge mu te emebyishi phe.”

Eye ebvu akpu le ndzu

¹⁵ Unu numakwa;
 unu ngabekwa nchi!
 Unu te ejekwa eku onwunu
 ekuku;
 kele Chipfu pfuakwaru iya
 g'oo-du.

¹⁶ Unu kwabe Chipfu,
 bu Chileke unu ubvu!
 Odumeka be oo-mekwa
 g'ochii gbaa.
 Teme upfu akpo ngu l'okpa
 l'eli ubvu ono,
 agbakota ochii ono.
 Iphe, unu ele enya iya
 bu iphoro;
 ole oo-me iya l'oburu
 onyonyo onwu.

Teme l'ogbanwee ya;
mee ya l'ò gbahụ tsukiribaa.

17 Obenu lẹ teke ọ bụ l'unu ta
angadu nchị
bẹ mu a-ra ẹkwa lẹ mpya;
kele unu kunukaru
onwunu.

Mu e-gude ẹnya mu raa ẹkwa
raghee ya araghe.

Enya-mini asọ mu
gborogboro l'anya;
kele unwu-aturu Chipfu bẹ
aa-kpụ lẹ ndzụ.

18 “Karụ eze; yele nyee iya, bụ eze-nwanyị sụ phẹ-a: Unu shikwa l'aba-eze unu nyizeta; kele okpu-eze unu ono, egbu nwịinwii ono e-mechakwaa dafuchaa unu l'ishi!

19 Iphe, bụ mkpukpu, nokota l'echiegu ndohali bẹ aa-gụ-chishicha agụ-chishi; ophu ọ dudu onye sụru iya aguha. Ndu Jiuda l'ophu bẹ aa-kpukota laa alị ẹka ọzo; mbụ kpukota phẹ g'ephe hakota.”

20 Palikpodapho ẹnya apali hụma ndu shi l'uzo isheli abya. ?Denu ikpoto aturu ono, e yeru ngu l'eka ono; mbụ aturu ono, i shi gude eku onwunu ono? 21 ?Bụ gunu bẹ ii-pfu mẹ ọ -chitaepfo ndu ono, i shi dobesụ l'ephe bụ okpobe ọnyà ngu ono bya achiru dobe; ephe buru ndu-ishi ngu phẹ? Tọ watadu ngu eme ehuka g'ime emeje nwanyị, dū ime-a? 22 Ọzo bụ; teke i jiru onwongu aji sụ: “?Bunaa gunu meru g'o gude iphe-a mee ngu?” Iphe, kparụ iya nū bụ l'iphe-ẹji ngu parụ ẹka. Noo g'o gude a jia ngu uwele; woru ngu agada pakaa. 23 Onye Kushi; ?oo-dū ike gbanwee akpọ-ẹhu iya? Tọ agụ; ?oo-gbanwe mkpọ ono, ọ chiru l'ẹhu ono? Nokwapho gẹ gube onye ejo-ememe kwowaru ẹhu ta agbanwekotadu iya eme iphe, dū ree. 24 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Mu e-mechaa phukashia ngu g'onye aphukashi ẹswa ereshi, pherephere, shi l'echiegu ezikashi ezikashi. 25 Noo oke iya nkengu bụ ono; mbụ okiphe, mu tū-buhawaru doberu ngu. Ọ buru iphe, kparụ iya nū bụ l'unu zoharu mu je akporu obu yeru agwa, ata abudu ire-lanu. 26 Ọo ya bụ lẹ-a; mu a-ji ngu uwele; phuta uwe ngu kpube ngu l'iphu; k'ophu aa-humakwanu iphe ono, emeje g'iphere dū ngu ono. 27 Mu humaru ogori, iiri; yee mimiimii, inoduje ara agba ala l'eme ejo-ememe; mbụ ukpara ono, iigba; ophu iphere adudu ngu ono! Mu humakotaakwaru ahuma ahuma, inoduje eme l'eli ubvú; mẹ ophu inoduje eme l'egu. Nshio gube Jierusalemu! ?Bụ jasụ teke ole bẹ ii-dū-beru inyinyi?”

14

Anwụ a-kpọbe; unwu abya; ogu-echi etso iya

1 Wakwa opfu, Chipfu pfuru Jieremaya k'anwụ-akpọbe ono:

2 “Ndu Jiuda agukwa aphụ.

Mkpukpu, nokota iya nū
gbajoshihukota
agbajoshihu.

Ephe nodu ara ẹkwa l'opfu
ẹhu alị-a.

Teme a nodu echikwapho
mkpu lẹ Jierusalemu.

3 Ndu a maru ẹpha phẹ ziru
ndu-ozì phẹ g'ephe je

ekuta mini.
 Ẹphe je l'obvu-mini;
 ọp̄hu ọ dudu mini,
 du iya nu.
 Ẹphe paru ite phe
 l'ophorokpo lwa.
 Iphere du phe;
 teme meji tofuwa
 phe.
 Ẹphe woru iphe kpuchia ishi
 l'eka iphere du phe.
 4 Alì gbaakwaru ọru;
 kele igwe te edzeduru mini
 wushi iya.
 Iphere gude ndu akọ opfu.
 Ẹphe woru ẹka kpubegbaa
 l'ip̄hu.
 5 Mbụ je akpachaa le ne ele,
 bu l'egu
 gbaghachaaru unwu,
 ọ nwuru k'òphúú;
 ẹka ọ to humaduru ẹswa,
 ọo-ta.
 6 Nkapfụ-igara-ọswa pfuchaaru
 le nggeregede
 atụ phepfuphepfu ge
 nkuta-ọswa.
 Ẹnya gbahukota phe ọchii
 kele ọ to dudu ẹka ẹphe
 a-ọdu taa nri."
 7 "A makwaru-a l'iphe-ẹji,
 anyi meru agba anyi ekebe;
 ọle gube Chipfu;
 menaa iphe;
 g'ẹpha ngu apfuru;
 kele anyi lawaru azu lamihu;
 teme anyi mewaa ngu
 iphe-ẹji.
 8 Gube onye bu ngu bu ẹka
 ẹnya ndu Ịzurelu du;
 onye adzotaje phe
 nu m'ẹphe -ọdu
 eje iphe-ẹhuka.
 ?Denu g'o gude i bya adu
 g'i byaru abyabya l'alì-a?
 Mbụ i bya adu g'onye ije,
 l'a-ọ ẹnyashi lanu
 kpoloko.
 9 ?Denu g'o gude i du ge
 nwoke, a turu l'upfu;
 g'onye ike ọgu du;

obenu l'ike ta aduedu
iya kẹ g'ọ dzọo ndzụ?
Gube Chipfu;
anyi lẹ ngu tikonuru
nọdu.

Teme anyi nọdu aza
ẹpha alaru ngu.
Ta agbadoshinu anyi!"

¹⁰ Wakwa iphe, Chipfu epfu l'opfu ẹhu ndu-a: "Iphe, aduje phẹ ree shii bu aghaphe. Ẹphe te esedejedu okpa phẹ. Oo ya bu lẹ mu taa natadu phẹ. Oo nta-a bẹ oobyanyaata ejo-iphe ono, ẹphe megbaberu ono; bya ahụa phẹ ahụhù k'iphe-ẹji, ẹphe meru."

¹¹ No iya; Chipfu bya asụ mu: "Te pfukwa g'ọ duru ndu-a lẹ ree. ¹² A makwaru-a l'ẹphe aswijeru Chileke ẹgu; obekwanu lẹ mu ta angadu nchị l'ekwa, ẹphe ara. A makwaru-a l'ẹphe egweru mu ngweja-akpo-oku; bya egwekwaru mu phọ ngwejanri. Obenu lẹ mu taa natadu iya. O bu chia iphe, mu e-me bu lẹ mu e-gude ogu-echi mebyishia ndu-a. Mu egude okpa-nri; yee ejo iphe-ememe mebyikwaa phẹ phọ."

¹³ O buru iya bu lẹ mu asụ: "Gube Nnajiuphu, bu Chipfu; ndu mpfuchiru Chileke anọdujeekwapho epfuru phẹ sụ phẹ l'ẹphe taa ahumakwa ogu-echi ahuma ophu; ophu ẹgu emekwa phẹ. Mbụ lẹ gube Chileke e-me gẹ nchị dụ phẹ doo nọo ọdu l'ali-a."

¹⁴ Tọbudu iya bu; Chipfu byakwa bya asụ mu: "Ndu mpfuchiru ono gudekwa ẹpha mu adzụ ụka. O tọ bukwa mbẹdua ziru phẹ g'ẹphe bya; ophu o bukwa mbẹdua turu phẹ ẹka; ophu o dukwa iphe, mu pfuru nụ phẹ. Mpfuchiru, ẹphe epfu anụ ngu bu ophulenyanya ẹregede. Ẹphe nọdu agba aja, adudu iphe, o bu; yee iphe, ẹphe ritaru l'okpoma phẹ. ¹⁵ Oo ya bu lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu l'opfu ẹhu ndu mpfuchiru ono, gude ẹpha mu epfu ono; mbụ ndu abudu mbẹdua ziru phẹ g'ẹphe je; ẹphe je anọdu epfu sụ l'ọ tọ dudu ogu-echi; ozoo ẹgu, byaru edenyi ndu ali-a ẹka. Ndu mpfuchiru ono l'onwophe bẹ bu-a ogu-echi ono; yee okpa-nri ono e-mechaa mee g'ẹphe laa l'iswi. ¹⁶ Teme ndu ono, ẹphe epfu anụ ono bẹ ee-mechaa tuphaa etuphaa l'oma gbororo Jierusalemu; o buru iphe, a-kpa iya nụ bu okpa-nri ono; yee ogu-echi ono. Ophu o dudu onye a-dukwadunu kẹ g'ọ lia phẹ elili; ozoo lia nyee phẹ; ozoo nwa phẹ nwoke mẹ kẹ nwanyi. Aphụ, rwuberu phẹ nụ bẹ mu a-wụ phẹ l'ẹhu."

¹⁷ Oo ya bu lẹ-a; pfuru iphe-a
yeru phẹ:

"G'enyaminini sọkwa mu
gborogboro l'enyanya
eswe l'enyashi
mkpulumkpuru.

Ndu mu a-nọdu araru ẹkwa
ono buru nwada mu
ono,
adudu nwoke jepfujeru
iya nụ ono;
mbụ ndibe mu ono;
kẹle onwo,
aba phẹ nụ dụ ejo ẹji.

O buru pyaapya bẹ e chiru
iya.

¹⁸ Teke mu bamiru l'ime
ọha ono;

mu ahuma odzu ndu e
 gude ogu-echi gbua.
 Teke mu bahuru le mkpukpu
 phe; mu ahuma iphe,
 okpa-nri mebyishiru.
 Ndu uke me ndu mpfuchiru
 Chileke tukoakwaru
 lashia ali eka ephe amadu.”
 19 ?O du g'i jikawaru Jiuda
 jikaghaa too?
 ?To duedu iphe, i guberu
 Zayonu too?
 ?Denu g'o gude i meka anyi
 iphe, ta akpohudu
 akpohu?
 Anyi leri enya nchi-adu-doo;
 ophu o du du iphe,
 du ree byaru anyi.
 Anyi lee enya teke ee-me
 g'ehu du anyi ike.
 O buerupho ebvu be a gbenu
 eye anyi.
 20 Gube Chipfu; ejo-iphe,
 anyi emegbabe rwuakwaru
 anyi l'ehu; yee ikpe,
 nmaru nna anyi oche
 phe.
 Anyi meakwaru ngu iphe-eji
 eviya kpọ.
 21 Jiko ta agbadokwa anyi;
 g'epha ngu apfuru!
 Te ewokwaru aba-eze ngu ono,
 du biribiri ono hua
 l'ali!
 Nyatakwa ogbandzu anyi
 le ngu!
 Te emebyikwa iya!
 22 ?O nweru nshi nshi ono,
 nogbaa l'ohamoha ono,
 adudu iphe, o bugbaa ono;
 ?o nweru ophu aduje ike
 dzee mini?
 Mbụ-a ?bukponu igwe
 alwaje g'o ka mma l'oo
 yegeyege mini?
 Waawakwa. Oo gubedua;
 mbu gube Chipfu,
 bu Chileke anyi.
 Oo ngu bu eka enya du anyi;
 kele oo ngu emekota
 iphemiphe ono.

15

¹ Tòbudu iya bụ; Chipfu bya asụ mu: Ọ tọ dukwa m'obeta Mosisu yẹ Sámelụ bya apfuru mu l'iphu; uche mu taa lakubeekwa ndu-a. Chifukpoe phẹ phọ achifu l'iphu mu! Haa phẹ g'ephe je! ² Teke ephe jiru ngu sụ: ?Bụ awe bẹ anyị a-la? Sụ phẹ-a: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:

Ndu a tubuwaru l'ọo anwuhu
e-gbu phẹ;
bụ anwuhu e-gbu phẹ.

Ndu a tubuwaru l'ee-gbu
l'ogu-echi;
l'e gbua phẹ l'ogu-echi.

Ndu a tubuwaru l'ọo egu
e-gbu phẹ; egu egbua
phẹ.

Ndu bụ lẹ ndzụ bẹ aa-kpụ
phẹ;
l'a kpụa phẹ lẹ ndzụ.

³ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mu e-zi uzi omeliwe ẹno g'o je emee phẹ l'iwe. Ogu-echi a-nọdu egbu egbugbu; nkuta aloo phẹ wuruwuru; unwu-enu, ephe l'eli; yẹ unwu anụ kẹ mgboko avukaa anụ phẹ; mee phẹ omeliwe. ⁴ Mu e-me phẹ g'ephe bụru ndu alic-eze unwu-eliphe l'ophu a-nọdu asọ oyi. Ọ bụru iphe, kparụ iya nụ bụ iphe, Manáse meru lẹ Jierúsalemụ. Manáse bụ nwa Hezekáya; teme ọ bụru eze ndu Jiuda.

⁵ Gbube Jierúsalemụ; ?bụ onye
a-yokpooru ngu oshi?
?Bụ onye a-guchiru ngu aphụ?
?Bụ onye a-dukpoo ike
pfucha jia sụ:
?Denu g'oonwuru ngu?

⁶ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:
“Ị gbadowaru mu; laahaa azụ
azụ.

Ọo ya bụ lẹ mu a-zụ ngu ẹka
gburumu woru ngu
mebyishia.

Ọphu ọ duedu iphe, e-me
gẹ mu phụaru ngu
obu-imemini.

⁷ Mu e-gude ajakpa phuchaa
phẹ aphucha
l'onu-abata onu-abata
mkpukpu lẹ mkpukpu
ono.

Mu abya egbua phẹ
mgbu-onwu;
mbụ l'e-me ndibe mu ephe
aburu mkpurupyata;
noo kele ephe ta
agbanweduru uzo phẹ.

⁸ Unwanyi phẹ, ji phẹ anọedu
bẹ mu meru ephe ka ẹja,

nọ l'aguga eze-enyimu
igwerigwe.

Eswe kee ẹbo mu wobata
omeliwe gude dapfu ne,
nwuru unwokorobya
phe.

Mu bya emee iphe anọ yọkoo;
yẹe iphe ndzu-agugu;
tụ phe l'uzorehu.”

⁹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:

“Ne nwanyi, nwutaru
unwegirima ẹsaa
meerupho yereketeke
tụ-buhuepho unme
atu-buhu.

Enyanwu nkiya riba lẹ teke
bukwadu echi eswe.

E meru iya iphe-iphere;
kpua ya iphu lẹ ntụ.

Nwa ndu phoduru nụ bẹ mu
nwuru ye;
e gude ogu-echi gbushia
phe l'iphu ndu ohogu
phe.

Nokwa iphe, Chipfu eepfu.”

¹⁰ Nshio mu; ne mu-e; ?bunaa gunu meru g'o gude i nwua mu? Ge mu byaru bya aburu nwoke ophu yele ndu ali-a l'ophu byaru eseahaa opfu dzoahaa enya. Ophu mu ejitadu ugwo; ophu mu ejiedu ejiejie; ole onyemonye ephue mu pho iphu. ¹¹ Chipfu sukwaru-a: “Ge mu gbukwaru ngu iya tororo. Mu a-nafutakwa ngu; g'o-duru ngu lẹ ree. Mu e-me ndu ohogu ngu g'ephe wata ngu arwo arworwo; me o -rwua teke ee-je iphe-ehuka; yee teke ee-me ndiphe mkpawere. ¹² Nemadzu; ?oo-du ike gbajia igwe? Mbụ igwe ono; ozoo onyirubvu ono, a zuru l'ali uzo isheli ono?”

¹³ “Eku, i kpataru; yele iphe, i nweru enweru bẹ me e-nwuru ye g'a kwaa l'okwata. A taa pfudu ugwo iya. O buru iphe, kparu iya nụ bu iphe-eji, imegbabe l'ali ngu mgburugburu. ¹⁴ Mu e-me ngu g'i buru ohu l'eka ndu ohogu ngu l'ali, i mahaada; kele ehu-eghu mu gbanwuhwaru oku, e-tsu ngu phuruphuru.”

¹⁵ “Gube Chipfu; o kwa ngu bu onye maru nu. Nyatanu mu! Letanu mu enya! Gbanaaru mu odzori l'eka ndu akpa mu ehu. G'ehu te eghujedu ngu ehu egwegwa-a; be wofushinu mu. Nyatanu ge mu gude jebe iphe-iphere l'opfu ehu ngu. ¹⁶ Mu numaru opfu ngu; mu nata iya ria ge nri eriri. O mee mu; ehu nodu atso mu utso. Temе o dukwa mu pho ree l'okpoma. O buru kele eeku mu ala l'epha ngu; gube Chipfu, bu Chileke; bya aburu Okalibe-Kakota-Ike. ¹⁷ Mu teke anodu-swekwaa l'eka ndu mgbonu doru; ophu mu l'ephe eke anodu-swekwa eme emereme. Mu anoduje anopho nkinyi mu; kele mu maru l'eka ngu tu-koru mu l'ehu; teme i mewaa; ehu nodu eghushi mu ehu ike. ¹⁸ ?Bu gunu meru g'o gude ophu iphe-a, l'eme mu ehuka-a emebuhudu emebuhu. Temе onwo, aba mu nu du ejo eji; teme ophu okpohudu akpohu. ?Iime g'i bya aduru mu ge nggele, edeje nemadzu edede; mbu ge nggele, e jeru; ophu mini adudu iya.”

¹⁹ Mbụ lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Izimanu -lwa ngu azu; mu edopfu ngu azu l'onodu ngu; k'ophu ii-wata mu ejeru ozi. I -wata epfu opfu, nweru ishi, ophu o buedu mkpokoro opfu; li buru onye a-wata epfu iphe, mu suru g'i pfua. Ge ndu

a lwapfutanu ngu; o to bukwa ge gubedua lwapfuta phe. ²⁰ Mu e-me ngu g'i buru igbulo noduru ndu-a. Igbulo, a kpushiru ike, e gude onyirubvu kpa. Ephe e-tso ngu ogo; ole ephe tee mekpedu ngu; noo kele mu no swiru ngu eswiru; k'ophu mu a-nafutaje ngu; dzoo ngu." Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono. ²¹ Mu a-dzo ngu l'eka ndu ejo-iphe; bya agbafuta ngu l'eka ndu njo ono, turu ngu swiswia ono.

16

Mboku eze iphe-ehuka

¹ Tobudu iya bu; Chipfu byakwa bya epfuru yeru mu su mu: ² "Ba alukwa nwanyi l'ali eka-a; ophu i nwutakwa iya nwoke; ophu i nwutakwa iya nwanyi; ³ kele-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa l'ehu unwu nwoke yee ke nwanyi, a nwushiru l'ali-a; waa l'ehu unwanyi, bu ne phe; ye ehu unwoke, bu nna phe: ⁴ Iphe, e-gbushi phe nu bu ejo iphe-ememe; ophu aa-radu ekwa phe; ophu ee-lidu phe elili. O bu chia iphe, e-me nu bu l'ephe a-du ge nshi, a nyiru togbo l'ali. O buru iphe, e-gbu phe nu bu ugu-echi; yee okpa-nri. Teme odzu phe aburu nri, unwu enu, ephe l'eli; yee unwu anu, bu l'egbudu e-rije.

⁵ "Le-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Te ejekwa l'ulo-ekwa. Be ejekwa akporu iphu l'eka ono; ophu i jekwa ara ekwa. Noo kele mu tee meedu g'ehu du ndu-a guu ozobaa. Ophu mu eyeheduru phe obu; ophu mu aphuheduru phe obu-imemini." Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono. ⁶ "Ndu ha shii me ndu ha nwanshii a-tuko nwushihu l'ali-a. E tee lidu phe elili; ophu a-radu ekwa phe; ophu o dudu onye a-ka onwiya iphe l'opfu ehu phe; ophu a-kpashiduru phe ishi. ⁷ O to dudu onye a-turu phe nri ulo-ekwa. A taa tuduru iya nna; ophu a-tuduru iya ne m'ephe -nwuhu; ophu o dudu onye evuru mee abya akporu phe iphu.

⁸ "Ophu ii-bahukwa l'ulo eka aabo Obo-iphe je anodu eri angu. ⁹ Kele-a; wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu; mbu Chileke ndu Izurelu: Unu e-gude enya unu huma le nta, unu no ndzu-a; teke mu e-me g'a ba numajehe kperekpere k'ehu-utso; me k'ete eswa; ophu aa-nuhedu olu unwumboko, alu ji; ozoo k'unwoke, alu nwanyi l'eka-a.

¹⁰ "I -pfuaru ndu-a iphemiphe-a; ephe -jia ngu su ngu: '?Bukwanu gunu meru g'o gude Chipfu tu-bua eme anyi egube ejo-iphe, ha egube ono? ?Bu gunu bu iphe-aji, anyi meru Chipfu, bu Chileke anyi? ?Bu awe be anyi mesweru?' ¹¹ Noo teke ii-su phe le Chipfu sukwaru-a: Iphe, kparu iya nu bu le nna unu phe gbadoru mu. Ephe gbadoru mu je agwaahaa agwa ozo; je ejeahaaru phe ozi; bya awata phe abaru eja. Ephe gbado mbedua; ophu ephe emedu ekemu, mu turu phe. ¹² O be l'unubedua; unu bya emekporo ejo-iphe, kabaa ke nna unu phe eji. Unu humanu g'unu tukoru g'unu hakporo l'ehu l'ehu tuko etso ejo-okpoma unu; haa eme iphe, mu suru g'unu meje. ¹³ Oo ya bu le mu a-chifu unu l'ali-a; chiru unu ye l'ali, unu amadu; ophu nna unu phe amadeduru iya. Unu -rwuwaro eka ono; unu awata ejeru agwa ozi eswe l'enyashi; kele mu tee mekwannuru unu eze-iphe-oma.

¹⁴ "Ole g'o duhabe; wakwa iphe, Chipfu epfu baa. Teke nemadzu e-mechaa; ephe taa subaedu 'Eshinu Chipfu no ndzu g'o no iya-a; mbu onye dufutaru ndu Izurelu l'ali Ijiputu.' ¹⁵ O buwaru iphe, ee-pfuje bu: 'Eshinu Chipfu no ndzu g'o no iya-a; mbu onye dufutaru ndu Izurelu l'ali ndu isheli; me l'iphe, bu ali ono l'ophu, bu ali eka o shi chiru phe ye ono.' Kele e -mechakpo be mu a-chilatakwa phe l'ali ono, mu nuru nna phe oche ono."

Aphu, Chileke a-nu ndibe iya

¹⁶ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Lekwa le nta be mu e-je ekua ndu eseje ikokoro; ephe adu igwerigwe. Ephe eje esefuta phe. E -mechaa; mu eyekwapho ndu achije

nta; ẹphe adukwapho igwerigwe je achia nta phe l'iphe, bukpoò úbvú úbvú; mekpoo òbvú òbvú; mekpoo l'ogba, dù l'eze mkpuma. ¹⁷ Kele mu gude ẹnya mu ahumakota iphemiphe, ẹphe eme; ọ tọ dùdu ọphu eedomiru mu edomi; ọphu ẹphe eemedu ẹjo-ememe gẹ mu ta ahuma iya. ¹⁸ Mu a-pfu phe ugwo ẹjo-ememe, ẹphe eme; me ugwo iphe-ẹji, ẹphe eme; pfua phe iya mpfukwase. Noo kele ẹphe pharwushiwaru alì mu. Ẹphe gudewaa agwa phe ono, adzudu ndzu teme ọ nọdu asọ oyi ono gude merwushia okiphe mu onoya.”

Jieremaya epfu anu Chileke

¹⁹ Gube Chipfu, bu ike mu; bya aburu onye mu gude nguru anguru; bya aburu onye mu agbabajẹ l'ime je anọdu eze ndzu me mu -nọdu eje iphe-ẹhuka. Ndu abudu ndu Jiuda l'a-byapfuta ngu; shikporo l'ẹka igwe beru alì beru bya byasọ: “Tororo opfu bu lẹ nna anyi phe bu iphe, ẹphe shi kwẹe ẹka bu iphe, abudu iphe; mbu iphe, bu iphe-mmanu; bya aburu iphe, urwu adudu. ²⁰ Nemadzu; ?oo-gude ẹka iya metaru onwiya chi l'ẹbe abu l'iphe obu bu chi?

²¹ “Oo ya bu lẹ-a; lekwa-a; mu e-gudefua nwamgbo lanu-a mee g'ẹphe maru; mbu lẹ mu e-me g'ẹphe maru g'ike mu waa okpehu mu habe. Noo teke ẹphe a-maru l'ẹpha mu bu Chipfu.”

17

¹ “Iphe-ẹji, ndu Jiuda meru bukwa iphe, e meru l'igwè bẹ e gude kàá ya àkàkà; bya e gude iphe tųpyiru zinguzingu dee iphe l'okwekpu ono, bu obu phe; bya ede iphe lẹ mpu iphe, nọgbaa l'ẹnya ẹka ẹphe agwajẹ iphe. ² Mbu l'unwu phe nyatachaaru ẹnya ẹka ẹphe agwajẹ iphe; yee itso Ashera phe ono, e shi edobeje l'aguga iphe, bukpoò oshi, jaru àjàjà; mekpoo l'eli úbvú úbvú, dugbaa l'eli; ³ me l'eze úbvú, nọgbaa l'ẹgbudu. Ẹku ẹku, unu kpataru; mekpoo iphemiphe, unu nweru; bẹ mu e-mekota g'a kwaa l'okwata. Ono buru aswa iphe-ẹji ono, dzuru ẹkameka l'alì unu ono. ⁴ Ọ buru unu bẹ oo-shi l'ẹka; okiphe, mu nukpooru unu anunu etuphahu. Mu e-woru unu mee ohu ndu ohogu unu l'alì ẹka unu amadu; kele unu kpatsuwaru mu iwe; ẹhu je l'e-ghu mu egbu jasọ l'ojejoje.”

⁵ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:

Ọnu bẹ a turu onye dakoberu
nemadzu;
onye bu ẹka ike dù iya
bu l'ẹhu nemadzu
mmanu;
ọphu okpoma iya aduedu
l'ẹka Chipfu nọ.

⁶ Onye ono a-dù g'ishishi-irwu,
bvuru l'echiegu;
ọphu ọo-humadu teke iphe,
dù ree abya.

Ọ buru ẹka dù kpokoro
kpokoro kpokoro
l'echiegu obu bẹ oo-buru;
mbu alì únú,
adudu onye bu iya nu.

⁷ Obenu l'onye dakoberu Chipfu
bu onye a goru onu-oma nu;
onye bu iya bẹ ọ kporu
obu yeru.

8 Onye ono a-dụ g'oshi,
e yeru l'agụga mini,
chiru ọgbarabvu iya ye ị
nggele.

Ọphu ndzụ agụjedu iya mę
anwụ nọdu echi;
ẹkwọ iya anọdujeepho eji
hirihiri tekenteke.

Ọphu ọoyojedu ọshi mę
ọkpa-nri dụ;
ọphu ọ dudu teke ọ tọ
nọdujedu amị mebyi.

9 “Obu nemadzụ ta adudu iphe,
ọ kadu ẹregede.

Teme ejo-iphe paa ya ẹka.
?Bụ onye sụru iya amaru?

10 Ọo mube Chipfu enyoje obu;
teme mu nọdu eleje
egomunggo ule;
k'ọphu mu a-pfu
onyemonye ụgwọ
g'umere iya gbaru;
mbụ g'iphe, o meru gbaru.”

11 Onye akpa ẹku l'ẹregede dụ
g'òkwà, kpuru l'ẹkwa,
ọ tūduru;
kele ẹku onye ono a-gwọbe
iya mę ọ kajahaepho
nka ẹbo.
Ọ bụru l'ikpazụ iya ono be
ọo-buru onye-eswe.

12 Ụlo, anyi doberu nsọ bụ
aba-eze, dụ akpabiri,
o shiēpho ị mbụ;
butaru ẹka eekutse
ekutse.

13 Gube Chipfu, bụ onye ndu
Ízurelu ele ẹnya l'ẹka;
iphe, bụ onyemonye,
gbadoru ngu nụ
be ee-mechakwaa mee
iphe-iphere.

Ndu gharu ngu azụ be ee-de
epha phe l'urwuku;
noo kele ọo Chipfu be
ephe gbadoru;
mbụ ishi mini, doru rịsaa;
emeje g'a nọdu ndzụ.

Jieremaya epfu anu Chileke g'ọ gbaa mkpu

14 Meta mu iphe, eme mu nụ; gube Chipfu; k'ọphu mu a-buru onye iphe te emedu!
Dzọo mu rọ; ge mu a-buru onye a dzọtaru; noo kele ọo ngu bụ onye mu ajaje ajaja.

¹⁵ Iphe, ephe anọdujeepfo epfuru mu bu: “Denuhununu iphe obu, Chipfu pfuru opfu iya obu? G’o menaa g’o pfuru iya!”

¹⁶ Mu ta agbakwaru oso su le mu tee cheheduru ngu aturu; ophu o dudu teke ejo mboku gujeru mu. Gubedua maru l’iphe, shi mu l’onu futa dabyiru eba l’iphu ngu. ¹⁷ Be yekwa mu ebvu! O kwa ngu bu eka mu agbabaje je anodu ezeru ndzu me iphe-ehuka -bya. ¹⁸ Kpuna ndu akpa mu ehuhu iphu le ntu! Ophu i kwekwa g’e kpua mbedua iphu le ntu! Menaa g’ephe buru ndu ee-ye ebvu! Ophu i kwekwa g’e yee mbedua ebvu! Mee g’iphe-ehuka dapfuta phe! Gude oke ola-l’iswi laa phe l’iswi!

Edobe eswe atuta unme nsọ

¹⁹ Wakwa iphe, Chipfu pfuru nu mu baa: “Je apfuru l’onu-abata mkpukpu, bu uzo eka ndu eze ndu Jiuda eshije abata shikwa iya pho alufu. Tukokpoepfo iphe, bu onu-abata, eeshije abata le Jierusalemu je apfuru; ²⁰ su phe-a: ‘Unu numakwa Opfu Chipfu; unube ndu eze ndu Jiuda; mekpoo ndu Jiuda l’opfu; mekpoo onyemonye bu le Jierusalemu, bu ndu eshije onu-abata-a abahu. ²¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Unu tonupho nwehu g’unu te vuje ivu l’eswe-atuta-unme; ophu unu evujekwaru iya shia onu-abata Jierusalemu-a. ²² Unu te shijekwa l’ibe unu vuru iphe futa etezi; ophu unu ejejekwa ozi ejeje ophu l’eswe-atuta-unme. O buchikwaa g’unu dobeje eswe-atuta-unme nsọ, bu iya bu iphe, mu suru ndiche unu phe g’ephe meje. ²³ Obenu l’ephe te eyeduru onu; ophu ephe angaduru nchi. Ephe woru ishi ngakobe; jika l’ephe taa ngadu nchi; ophu ephe eyedu onu le mba, mu baru phe.’

²⁴ “Obenu le-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: ‘O -buru l’unubedua toru nwehu angaru mu nchi l’opfu; ophu unu evujeduru ivu abata l’onu-abata-a l’eswe-atuta-unme; unu -dobe eswe-atuta-unme nsọ; k’opfu bu l’o to dudu ozi, unu ejeje mboku ono; ²⁵ noo teke eze ndu no l’okwa eze Dévidi; ephe le ndu ejeru phe ozi; a-wata eshi onu-abata mkpukpu-a abahu. Ephebedua ephe le ndu ejeru phe ozi a-nodu agba l’ugbo-inya; me l’eli inya abata le mkpukpu-a. Ndu Jiuda awu etso phe; mekpoo iphe, bu ndu bu le Jierusalemu. Noo teke ee-buru eburu le mkpukpu-a jasọ l’ojejoje. ²⁶ Ndiphe e-shi le mkpukpu, nogbaa l’ali ndu Jiuda abya; mekpoo le nwa mkpukpu, nogbaa Jierusalemu mgburugburu; mekpoo l’oke ali ndu Benjiaminu; mekpoo ndu bu l’ali okpa ubvu, no l’uzo enyanwu-ariba; mekpoo ndu bu l’ali ubvu ubvu; mekpoo ndu bu l’echiegu ndohali. Ephe egudegbaa anu, ephe e-gude gwee ngweja-akpo-oku; waa ngweja mmanu ozo; mekpoo ngweja-nri; mekpoo unwu-isensu; mekpoo ngweja-ekele; gude abya agwa Chipfu l’eze-ulo iya. ²⁷ Obenu le teke o bu l’unu te emedu iphe, mu suru g’unu meje; k’opfu bu l’unu te edobejedu eswe-atuta-unme nsọ; unu -nodu evujeru iphe abata le Jierusalemu l’eswe atuta unme be mu a-phunwu oku, e tee menyidu emenyi l’onu-abata Jierusalemu. O buru oku ono a-tuko iphe, bu ali-eze, du le Jierusalemu ono kekota.’ ”

18

Okpu-ite; yee urwa iya

¹ Wakwa opfu, Jieremaya numaru l’onu Chipfu, suru iya: ² “Tugbua jepfu onye akpu ite l’ibe iya. Noo eka mu e-me g’i numa opfu mu.” ³ No iya; mu tugbunaa jeshia ibe okpu-ite. Mu jeshia; o gudewaa iphe-wilu labo, ookpuje ite akpu ite. ⁴ O kpua ite urwa ono, o gude l’eka akpu ono kpu-byia ya akpu-byi. O bya egude urwa ono kpua ozo le g’o du iya ree.

⁵ Noo teke mu numaru Opfu Chipfu, suru mu: ⁶ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Gube onu-ulo Izurelu; ?mu te emedu unu g’okpu-ite-a l’eme-a? Lekwa; o kwa g’urwa du l’eka onye akpu ite bu g’unube onu-ulo Izurelu du l’eka mu. ⁷ Mu -pfua su l’owa-a

g'ee-me ọha baa; ọzoo l'ọwa-a g'ee-me ali-eze baa; l'ee-pheshi iya epheshi; ọzoo l'ee-nwukposhi iya; ọzoo l'ee-mebyishi iya; ⁸ ọ -buru l'ọha ono, mu pfuru l'ọwa-a g'ee-me iya ono dakoberu haa eme ejo-iphe phe; mu ahaa phe eme ejo-iphe ono, mu shi rịa lẹ mu e-me phe ono. ⁹ Teke o nwekwanuru teke mu pfuru sụ l'ọwa-a g'ee-me ọha baa; ọzoo l'ọwa-a g'ee-me ali-eze baa; l'a kwọ-lita iya; mee ya g'ọ nguru anguru; ¹⁰ ọ -wata eme ejo-iphe l'iphu mu; k'ọphu bu l'o too mejedu iphe, mu suru g'e mee; mu ahakwaphọ iphe, du ree ono, mu shi rịa lẹ mu e-me g'o rwu iya ẹka ono. ¹¹ Ọo ya bu lẹ-a; nta-a bu g'i je epfuru yeru ndu Jiuda; me ndu ono, bu lẹ Jierusalemu ono; sụ phe-a: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Unu lekwa; mu kwakobekwaru unu ọla-l'iswi; teme mu nọdu ariru unu ejo oriri. Unu dakobekwa lwaphuta azu; g'onyenonu hakwaa ejo-iphe, oome; unu mee ọzo unu yee iphe, unu eme g'ọ du ree. ¹² Epe asukwaro: 'E tee mekotaekwa iya. Anyi a-nodukwa eme iphe, anyi ritaru l'oriri g'anyi eme iya; g'anyi ha l'onye l'onye a-nodu eme iphe, anyi ritaru l'oriri l'ejo okpoma anyi.' "

Ndu Ízurelu ajika Chipfu

¹³ "Ọo ya bu lẹ-a; wakwa iphe,
Chipfu epfu baa:
Unu kpaeshikwa ishi
l'ọhamoha;
?bu onye numajeru egube
owa?

Nwada mu yee nwoke
akwajeduru ono,
bu Ízurelu be meakwaru
iphe, anyi ishi edzu.

¹⁴ Aka-mini-sunoo k'úbvú úbvú
Lébanonu;
?ọ duru teke ọo-nonya l'ọ
haa adu lẹ kpokoro
kpokoro kpokoro ẹka
ono,
du lẹ mkpoze úbvú ono?

Tọo mini-oyi ono, shi l'ẹka du
enya asọ abya ono;
?ọo-nonya l'ọ sọ-buhu tọo?

¹⁵ Eshinu ndibe mu zohawaru
mu;
wata akpo unwù-isensu oku
anu iphe, abudu iphe;
epe mewaa phe;
epe kpo garigari kpo fu
l'uzo phe ono, bu ọzo,
shi phe lẹ ndiche ono;
wata eshi ọzo du werere;
mbu ọzo, a tuduru mkpoli;
¹⁶ epe mee ali phe;
ọ buru ochobu;
buru ẹka aa-nodu anmaru
otsa jasụ l'ojeje.

Iphe, bukpo onyemonye,
ghataru iya nu be ọo-duje
biribiri;

I'o phuphee ishi.

17 Mu a-tuka phẹ nanunanu
g'iphe, pherephere,
shi l'uzo ɛnyanwu-awawa
zikashiru;
ɛphe adakaa nanunanu
l'eka ndu ɔhogu phẹ.
Mu e-goshi phẹ azu mu;
mu tee goshidu phẹ
iphu mu
m'ɛphe -nɔdu eje iphe-ɛhuka."

Aachiru Jieremaya ejo idzu

18 Tɔbudu iya bu; ɛphe su: "Unu bya g'anyi chɔaru Jieremaya ejo idzu; kele anyi nweru-a ndu-uke, a-nɔdu ezi anyi iphe; anyi nweru ndu maru iphe, bu ndu a-nɔdu atɔ-ziru anyi ɛka; bya enweru ndu mpfuchiru, a-nɔdu ezi anyi opfu Chileke. Unu bya g'anyi gude ire mee ya omeliwe; g'anyi ba ngakwa nchi l'iphe, oopfu me nanu."

19 Ngabenuru mu nchi; jiko Chipfu; numa olu ndu achɔ mu opfu. 20 ?Ee-gude ejo iphe pfua ugwo iphe-oma? Kele-a; ɛphe tɔakwaru nsu doberu mu. Nyatakwa le mu pfuru l'iphu ngu pfuaru phẹ opfu oma gude mee g'ehu ghubuhu ngu egu l'opfu ehuphe. 21 Oo ya bu le-a; chinuru unwu phẹ ye l'okpa-nri; l'e gude ogu-echi gbua phẹ pyaapya; unyomu phẹ aburu ndu ume nwa a-nɔdu eme; teme ɛphe aburu ndu ji phẹ nwushihuru. G'e gbushia unwoke phẹ egbushi; g'unwokorobya phẹ buru ndu ee-gude ogu-echi gbushia l'iphu ogu. 22 G'iphe, a-nɔdu atɔ l'ulo phẹ buru uzu-ekwa teke ono, ii-chiru ndu ojogu sobata l'ibe phẹ bya atɔ phẹ l'upfu ono; kele ɛphe tɔwaru nsu doberu mu ge mu dalahu; bya eworu onya gbaberu mu ge mu ye okpa. 23 Obenu le gube Chipfu machaarɔ ejo idzu, ɛphe achiru mu ke g'ɛphe gbua mu. Ta agukwaru phẹ nvu l'ejo-iphe ono, ɛphe eme ono. Ophu i hufukwa iphe-ɛji, ɛphe eme l'iphu phẹ. Ochia g'ɛphe nɔdu ngu l'iphu buru ndu e mekperu emekpe. Noo iphe, ii-me phẹ bu ono teke ehuphe a-nɔdu egu ngu egu.

19

1 Wakwa iphe, Chipfu epfu: "Je azuta ite-urwa l'eka okpu-ite. G'unu le ndu bu ogerenya mkpukpu yee ndu bu ogerenya uke Chileke hakwaru swiru. 2 Je le nsuda Hinomu l'aguga eka eeshije abahu Jierusalemu, bu Onu-abata Agbagba-mbeji. I-rwuepho eka ono li raa iphe-a, mu ezi ngu-a arara; 3 su phẹ-a: Unu numakwa Opfu Chipfu; unube ndu eze ndu Jiuda; mekpoo ndu Jierusalemu. Wakwa iphe, oopfu; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; bya aburu Chileke ndu Izurelu. Unu ngabekpodapho nchi! Mu abyakwa egude ejo-iphe byapfuta ndu ali-a, bu iphe, a-gba onyemonye, numaru iya nu anwirinwa le nchi. 4 Kele ɛphe gbadowaru mu; bya eworu ali eka-a mee eka aanoduje agwa agwa ndu ohozo. ɛphe nowaa ya kpoo ngweja oku nu agwa, ɛphe amadu; ophu nna phẹ amadu iya; ophu ndu eze ndu Jiuda amajeduru iya. ɛphe nɔduwa iya gbushia ndu adudu iphe, ɛphe meru; mee phẹ nɔdu aso gborogboro.

5 "ɛphe kpwaru eka aagwaje iphe agwagwa, dugbaa iche iche doberu Balu; k'ophu ɛphe a-nɔdu akpo unwu phẹ oku l'eka ono gude agwa Balu ono. Iphe ono buru iphe, mu asuduru g'e meje; ophu mu ephotajekpodaru iya nu ephota ophu; mbu l'o toko bahuswekpo mu nu l'egomunggo. 6 Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: G'ɛnya dokwa unu. O nwekwaru mboku, e-mechaa du nu; mbu teke ee-mechaa; ndiphe tee kuedu eka-a Tofetu; ophu eekuedu iya nsuda Hinomu. Iphe, ee-mechaa kuahaa ya bu nsuda Teterii. 7 O kwa l'eka-a be mu e-chikposhi idzu, ɛphe achi; mbu

ndu Jiuda yee ndu Jierúsalem. Mu e-me ge ndu ohogu phe gude ogu-echi gbushia phe; mbu l'eka ndu achọ ndzu phe. Mu eworu odzu phe tukaa g'ọ buru nri duru enu, ephe l'eli; yee anu, bu l'egbudu. ⁸ Mu e-me mkpukpu ono g'ọ buru ochobu; g'ọ buru eka aa-kpoyijeru ukuvu. Onyemonye, ghataru iya nu be ehu a-nwuje kpalaa; l'ọ kpoyiaru iya ukuvu ghata. O buru iphe, a-kpa iya nu bu g'e gude mebyishiberu iya. ⁹ Mu e-me phe g'ephe taa anu unwegirima ibe phe; teme ephe ataa anu nwibe phe teke ono, iphe a-nodu atsụ phe l'ehu ono, bu teke ndu ohogu phe, l'achọ ndzu phe e-kephe phe mgburugburu ono.

¹⁰ “No iya; tukpoo ite ono teke ndu ono, unu l'ephe swi ono ele ngu enya; ¹¹ l'i su phe-a: Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu: Mu a-tukposhi oha-a yee mkpukpu-a egube-a, a tukposhiru ite o-kpu-ite-a; ophu a byadu l'agbakobe iya ozobaa. Ephe e-li odzu le Tofetu; noo kele a taa humaedu eka ozo, aa-nodu elidzuru phe. ¹² Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Nokwa iphe, mu e-me eka-a yee ndu bu iya nu. Mbu le mu e-me mkpukpu-a l'ọ du ge Tofetu. ¹³ Iphe, bukpo ọlo, no le Jierúsalem; yele ọlo ndu eze ndu Jiuda be aa-turwuchaa g'a turwuru eka-a, bu Tofetu-a, bu eka ephe nogbaa l'eli ọlo akpo unwu-isensu oku nu iphe, bu kpokpode; teme ephe nodu agbaru agwa mee gude agwa phe.”

¹⁴ Tobudu iya bu; Jieremaya byanu bya eshi le Tofetu lwa, bu eka Chipfu shi zia ya g'ọ je epfuchiru iya opfu-a; bya apfuru l'oma-unuphu eze-ọlo Chileke bya asu iphe, bukpo ndu ono l'ophu su phe: ¹⁵ “Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu; mbu Chileke ke ndu Izurelu: Unu lekpodapho. Iphe, bukpo ejo-iphe ono g'ọ ha, bu ophu mu pfuwaru l'oo-me phe ono be mu abyakwa emekota mkpukpu-a yee mkpukpu, no-pheru iya mgburugburu. O buru iphe, kparu iya nu bu l'ephe ngakoberu ishi jika l'ephe taa angabedu mu nchi l'olu.”

20

Jieremaya yee Pasho

¹ O be teke Pasho nwa Ima numaru mpfuchiru Jieremaya; Pasho bu onye uke Chileke bya aburu onye-ishi ndu-ishi eze-ọlo Chipfu; o numaepho iphemiphe ono, Jieremaya epfu ono; ² o mee; e chia Jieremaya, bu onye mpfuchiru ono echachi; bya eworu iya tu-chia l'ulo-mkporo, no l'aguga onu-abata eze-ọlo Chipfu ophu aza Ephekerephe Onu-abata Benjiaminu. ³ O be le nchitabohu iya; Pasho bya atufuta iya l'ulo mkporo ono. Jieremaya su iya-a: “Epha, Chipfu guru ngu ta abuekwa Pasho. O kwa 'Nggiri, no l'uzo l'ekameka'; ⁴ kele-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mu e-me ngu g'i tsuahaa onwongu ebvu; ndu yeru ngu obu g'ephe ha atuko atsụ ngu ebvu. Ii-gude enya ngu gedegede huma teke ndu ohogu phe e-gude ogu-echi egbushi phe. Ndu Jiuda mgburugburu be mu e-woru ye l'eka eze ndu Babilonu, bu onye a-kpu phe le ndzu lashia ali ndu Babilonu; ozokwanu gude ogu-echi gbushia phe. ⁵ Iphe, bukpo eku ndu mkpukpu-a be mu e-woru yekota l'eka ndu ohogu phe; mbu iphe, bukotakpoo iphe, ephe seshiru akanya iya; mekpoo iphe, bukpo iphe, vu oke aswa, nokota l'ime iya; mekpoo iphe, bu eku, eze ndu Jiuda kpataru. Iphemiphe ono be ephe a-kwakota okwata vuta lashia ali ndu Babilonu. ⁶ Gubedua, bu Pasho yee iphe, bu ndu bukota l'ibe ngu be aa-kpokota le ndzu laa ali ndu Babilonu. O buru l'eka ono be unu a-nodu nwushihu; l'e lia unu l'eka ono; unu le ndu yeru unu obu ono, unu suru le Chileke pfuru phe, iphe, ephe pfuru ono.”

Aphu, Jieremaya agu

⁷ Gube Chipfu; i dusweru mu
uzo;
mu buru onye e dusweru

ụzo.
 I mekperu mu; ịme ọ kalere
 ngu.
 Mu buwaa onye anọduje
 eme iphe-ochi
 mkpụrumkpuru.
 Onyemonye anọduje achị mu
 ọchi.
 8 Tekenteke, mu epfukpọo
 opfu be mu araje iya
 arara l'omeliwe
 dukwa; ọla-l'iswi du.
 Opfu Chipfu mewaru;
 mu buru onye aako onu;
 ịme a nọdu achị mu ọchi
 mkpụrumkpuru.
 9 Teke mu sukwanuru le mu
 tee kubaedu iya epha;
 ọphu mu egudebaedu epha
 iya epfu opfu;
 opfu iya obu anodu mu
 l'okpoma enwu mu
 phuruphuru g'oku;
 rakuru arakuru l'ime okpu
 mu.
 Mbụ l'ike esede iya bvwaru
 mu.
 Mbụ le-a; mu taa dukwa ike
 esede iya.
 10 Kele mu anukwa taba taba,
 epe adzugbaaru
 nwibe phe su:
 "Nggiri dukwa l'uzo
 l'ekameka!"
 Epe tukoru epfu su: "Unu je
 edoo iphe ono, oopfu
 ono!
 Unu g'anyi je edoo iphe,
 oome!"
 Iphe, bukpoo ndu mu l'ephe
 eshi onya elekotaepho
 enya g'ephe maru
 teke eturu a-lo mu.
 Epe tuko epfu su: "?a maru
 e-dephuu iya.
 Noo teke oo-kalere anyi.
 O buru teke ono be anyi
 e-melata iya iphe-a,
 oome nta-a."
 11 Obenu le Chipfu no swiru mu
 eswiru g'onye eze-ogogu
 swiru.
 Oo ya bu le ndu ono,

achì mu lẹ njo ono bẹ ụpfu
a-du.

Ọ tọo kalẹduru phẹ;
ọphu ooreduru phẹ
g'ephe tumberu.
Ọo-buru phẹ iphe-iphere;
ọphu a byadu azoha
enya-olwa phẹ azoha.

12 Gube Chipfu, bu
Okalibe-Kakota-Ike;
gube onye ono ahutaje ndu
pfuberekoto ama;
teme i nodu avoje obu yee
oriri;
ge mu humanu eka
iimelata phẹ;
kele oo ngu bẹ mu yeru
ikpe nkemu l'eka.

13 Unu gwa ebvu nu Chipfu!
Unu jaa Chipfu ajaja!
Kele o dzotaruru ndzu onye
adudu g'o du iya l'eka
ndu ejo-iphe.

14 Ge mboku, a nwuru mu
bukwaru eswe,
a turu onu!
G'a ta gokwaru onu-oma nu
eswe mboku ono,
ne
mu nwuru mu onoya!

15 G'onye byaru ezia nna mu ozi
ono bukwaru onye a turu
onu;
mbu onye byaru asu iya:
"A nwukwaru ngu nwa;
o buru nwa nwoke!"
K'ophu bu l'o numaruru iya;
ehu tsahahaa ya.

16 Ge nwoke ono dukwa ge
mkpukpu,
Chipfu mebyishiru;
ophu o phuduru iya
obu-imemini.

G'o bukwaru iphe,
oo-nodu anu l'utsu bu
uzu-ekwa.

O -be l'eswe; l'onuaha mkpu
ogu.

17 Kele o tọo pyi-gbuduru mu
teke mu no l'epho;
ge ne mu buru ilu mu.
Epho ahawa iya ro ragbada

jasuwaroya.

18 ?Bunaa gunu mekpooru iphe,
mu futaru l'epho afuta
ophu ge mu bya bya
ahuma iphe-ehuka yee
nrimaphu;
yee ge mu bya akpo-chi
ishi ndzu mu
l'iphe-iphere?

21

Chileke ajika eme iphe, Zedekaya arwo iya

¹ Opfu, shi l'eka Chipfu byakwa erwua Jieremaya nchi. O buru teke ono be eze, bu Zedekaya yeru Pasho nwa Malukayijia; yele onye uke Chileke, bu Zefanaya nwa Maseya g'ephe jepfu iya. Ephe bya asu iya: ² "Jieshikwaru anyi Chipfu; kele Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu l'etsokwa anyi ogu. ?A maru; ?Chipfu e-meru anyi iphe, du biribiri g'o shi emeje teke ndiche k'ophu oo-laphu azu paru anyi haa."

³ Tobudu iya bu Jieremaya yeru phe onu su phe: "Unu su Zedekaya le-a: ⁴ Wakwa iphe, oopfu; mbu Chipfu, bu Chileke ke ndu Izurelu baa: Iphe, mu abya ememe bu le mu e-me ge ngwogu, unu gude alwu ogu buru unu ogu, bu ngwogu, unu gude etso eze ndu Babilonu ogu; yee ndu Babilonu l'onwophe, bu ndu no l'azu mkpukpu no-pee unu mgburugburu. Mu e-mechaa chibata phe l'ime mkpukpu-a. ⁵ Ozo bu le mbedua l'onwomu a-nodu etso unu ogu. Mu a-machikpo aka mu; gude okpu aka mu vua ovuma; gude iwe tukoshi unu oke ehu-eghu mu. ⁶ Mu e-chitsushicha iphe, bukpo ndu bu le mkpukpu-a; nemadzu yee anu. O buru ejo iphe-ememe e-gbushi phe. ⁷ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Teke e mechaaru nno; mu eworu Zedekaya, bu eze ndu Jiuda; yee ndu-ozu iya; mekpoo ndu ali-a, bu ndu iphe-ememe ono gbuphodoru; yee ndu ophu e gbuphodoru l'ogu-echi; me ndu ophu egu gbuphodoru; chiru ye Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu l'eka; yee ndu ohogu phe ono, bu ndu aachondu phe ono. L'o gudekwapho ogu-echi gbushia phe; ophu oo-hadu phe. Imemini phe taa dudu iya; ophu o dudu onye ophu oophutaru.

⁸ "Ozokwapho le-a; g'i su ndu-a: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Unu lekwa le mu dobeakwaru unu uzu ndzu yee uzu onwu. ⁹ Iphe, bukpo onye no le mkpukpu-a bu ogu-echi be ee-gude gbua ya; egu egbua ndu ophu oo-gbu; iphe-ememe egbua ndu ophuu. Onye lufukwanuru je eworu onwiya ye l'eka ndu Babilonu-a, bu ndu no-pheru unu mgburugburu-a; l'a-nodu ndzu. Onye ono e-gude ndzu iya gbala. ¹⁰ Iphe, mu chiwaru idzu iya bu eme g'ejo-iphe dapfu ndu mkpukpu-a; o to budu iphe-oma. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. Mkpukpu-a be ee-ye l'eka eze ndu Babilonu; l'o gude oku mebyishia ya.

¹¹ "Ozo bu le-a; g'i su ndu onu-ulo onye eze ndu Jiuda: Unu numakwa Opfu Chipfu. ¹² Unube ndu onu-ulo Devidi; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Unu kpeje ikpe, pfuru oto mboku-mboku. Unu adzotaje onye ana nfu l'eka onye emekpa iya ehu. Odumeka be ehu-eghu mu a-gbanwuhukwa oku. O buru iphe, a-kpa iya nu bu ejo-ememe, unu meshiru; mbu l'ehu-eghu mu ono e-nwu oku k'ophu bu l'o to nwedu onye a-gbanyu iya nu. ¹³ Mu noru ngu le njo gube Jierusalem; mbu gube onye bu le nsuda-a; mbu gube agbara mkpuma, no le baswaa ali aka-a. O kwa Chipfu epfu iya anu unube ndu ono, asuje: '?Bu onye abya anyi eme gunu? ?Bu onye adu ike abata l'eka anyi bu-a?'
¹⁴ Mu a-hu unu ahuhu g'iphe, unu meru gbaru. O kwa mube Chipfu epfu iya. Mu a-nwuru oku ye l'oswa unu; toko iphe, no-pheru unu mgburugburu tsukota."

22

Ikpe, e kperu eze ndu l'eme ejo-ememe

¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Je l'ibe eze ndu Jiuda je araa ozi-a arara l'eka ono:
² Nụmakwa Opfu Chipfu; gube eze ndu Jiuda; mbụ gube onye nọ l'aba-eze Dévidi; gubedua l'onwongu; mę ndu-ozu ngu; mękpoo ndibe ngu, bụ ndu eshije l'onu-abata-a abahu. ³ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Unu kpeje ikpe, pfuru nhamunha; unu emeje iphe, pfuru oto. Unu adzotaje onye ana nfu l'eka onye emekpa iya ehu. Unu ta adukwa ewere; ozoo omeliwe, unu e-meje ndu lwaru alwalwa; ozoo ndu enwedunna; ozoo unwanyi, ji phe anodedu ndu. Ophu unu anodujeshi l'eka-a gbua ndu adudu iphe, ephe meru! ⁴ Kele-a; o -buru l'unu jiru obu oyi mee iphe-a, mu suru g'unu meje-a; be eze ndu nọ l'aba-eze Dévidi; ephe le ndu ejeru phe ozi; mę ndibe phe a-nodu agba l'ugbo-inya; mę l'eli inya eshi l'onu-abata ibe eze-a abata. ⁵ Obenu teke o bu l'unu te emedu iphe, mu suru g'unu mee; ge mu gudekwa onwomu riaru unu angu; mbụ l'ibe eze-a e-mechakwaa buru ochobu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono.

⁶ “Kele-a; wakwa iphe, Chipfu epfu l'opfu ehu ibe eze ndu Jiuda: A makwaru-a li du g'ali Giladu l'ehu mu; ozoo g'eli ubvu ubvu Lebanonu. Obenu lo to dudu iphe, e-me ge mu te eme ngu g'i du g'echiegu; mbụ ge mkpukpu, e te bujeduru ebubu. ⁷ Mu dobewaru ndu mmebyi iche g'ephe bya emebyia ngu. G'ephe ha l'onye l'onye e-gudegbaa ngwogu phe. Ephe abya egbutsushia eguru oshi sida ngu ono; bya achiru iya ye l'oku.

⁸ “Ikpotu nemadzụ, shigbaa l'oha, du igwerigwe l'a-ghata le mkpukpu-a; ephe aji nwibe phe su: “?Bu gunu meru iphe, Chipfu meru egube iphe owa-a l'ehu oke mkpukpu-a?” ⁹ Aa-su phe l'iphe, kparu iya nu bukwa l'ephe gwoberu ogbandzu Chipfu, bu Chileke phe; je awata ephozeru agwa; baahaaru iya eja.”

¹⁰ Unu ta arakwa ekwa onye eze
 ono, nwuhuru nu ono!

Ophu unu emekwa
 ekwa iya!

O buchikwaa onye unu
 a-kwa ekwa iya
 kwashia ya ike
 bu onye ophu a kpuru
 le ndu laa eka ozo.

Noo kele o to lwabaedu;
 ophu oohumabaedu
 ali eka a nwuru iya ozo.

¹¹ Kele-a; wakwa ge Chipfu pfuru opfu ehu Shalumu nwa Jiosaya, bu onye no-chiru okwa nna iya; bya aburu eze, ndu Jiuda; mbụ onye ono, tugbuwaru l'eka-a: “O to lwabaekwa. ¹² O kwa l'eka ono, ephe kpuru iya le ndu laa ono be o-nodu nwuhu. O to humabaekwa ali eka-a enya ozo.”

¹³ Nshio onye ono, akpu
 unuphu ibe eze iya l'uzo,
 apfuduru-oto;
 mbụ onye bu l'uzo,
 apfuduru nhamunha be
 o gude akpu ulo-eli iya;
 onye meru ndu ali iya;
 ephe nodu eje ozi ke
 mmanu;
 ophu oopfudu phe ugwo

ozi phe.

14 O nọdu epfuje sụ: Mu a-kwa
unuphu ibe eze mu g'ọ
paa ẹka.

Ya e-mee ọlo-eli iya g'ọ dụ ọsa.

O bya emee ya bya eyeshia
ya windo;
bya egude oshi sida gbaa
ya uko;
bya etee ya penti
uswe-uswe gude rwa
ya.

15 “?Bụ akushi ọlo oshi sida
l'e-me g'i bụru onye
eze tọo?

Nna ngu; ?to shidu eri nri;
angu iphe,
aangu angungu?

O nọdu ekpeje ikpe,
pfuru nhamunha;
bya eme iphe,
pfuru ọto.

Iphemiphe duru iya lẹ ree.

16 Ndu eje iphe-ẹhuka;
waa ndu adudu g'ọ
dụ phe bẹ ọ gbaru
ọdzori;
ọ duru iya lẹ ree.

?Tọbudu iphe ono bụ l'onye-a
maru onye mu bụ?”

Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

17 Obenu lẹ gubedua bẹ ẹnya
ngu;
yẹ ọkpoma ngu bụ
l'ẹka i phoberu iya
bụ l'eri urwu
ghẹlegheleghele;
yẹle egbu ndu adudu
iphe, ẹphe meru;
yẹle eme nemadzu
iphe-kpanganga yẹle
omeliwe.

18 Oo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu l'opfu ẹhu Jiehoyakimu, bụ nwa Jiosáya,
bya aburu eze ndu Jiuda:

A taa rakwa ẹkwa iya sụ:
Owiwo nwune mu nwoke-e!
Owiwo nwune mu nwanyi-e!
A taa rakwa ẹkwa iya sụ:
Owiwo onye nwe mu nụ-e!
Owiwo ẹguru onye-a!

19 Ee-li iya g'onye eli

nkapfu-igara.

Mbụ l'ọo wuruwuru bẹ
aa-lọ iya lọta
je etuphaa l'azụ mkpukpu
Jierúsalem.

²⁰ “Jekwa l'úbvú úbvú Lébanonu
je echia mkpu!

Gẹ ndu alị Beshanu
numakwa olu ngu!

Jekwa anọdu l'eli úbvú úbvú
Abarimu chia mkpu;
kele ndu gụ l'ephe
tugbaru buru nanu
bẹ e gbushichaakwaru
g'ephe ha.

²¹ Mu kakwaru ngu teke ono,
i shi dobesụ l'ọ tọ dudu
iphe,
byaru eme ngu nụ ono.

Ị sule-a l'i tii yedu onu.
Ọ kpọkwa g'i shi teke ị bụ
okorọbya meta bụ ono.

I tiki meswekwaa iphe,
mu sụru g'i mee.

²² Phẹphere a-tuko ndu
echeru ngu aturu pata.

L'a tuko ndu gụ l'ephe
tugbaru buru nanu
kpua lẹ ndzụ.

Noo teke iphere e-gude ngu;
l'e woru ngu iphu kpua
lẹ ntụ.

Ọ buru iphe, kparụ iya nụ
bụ ejo-iphe, imegbabẹ.

²³ Unubẹ ndu bu l'úbvú úbvú
Lébanonu;
mbụ ndu kparụ epfune
l'ulo, a kuru l'oshi-sida;
egube ude,
unu e-mechakwanaa
tsua teke iphe-ehuka
azụ unu gburumu
pfuurii;
mbụ meahaa unu ehuka gẹ
nwanyi, ime eme!”

²⁴ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Eshinu mu nọ ndzụ gẹ mu nọ iya-a; bẹ ọ tọ dukwa m'obeta gube Jiehoyakinu, nwa Jiehoyakimu, bụ eze, ndu Jiuda buru echi-ohubama, mu gba l'ekutara mu; mu agbafulekwa ngu-a. ²⁵ Mu e-woru ngu ye l'eka ndu achọ ndzụ ngu; mbụ ndu iitsu ebvu; mbụ l'eka Nebukadineza, bụ eze ndu Babilonu; yele eka ndu Babilonu. ²⁶ Mu e-tuphakupoe ngu pho etupha; gụ lẹ ne, nwuru ngu nụ; je echie unu l'alị eka ozo; eka abudu eka a nwuru ngu; ophu ọ budu eka a nwuru ne

ọkpoma agbawahụkwa
mu agbawahụ.

Mbụ l'okpu mu l'ophu
anmakota mu jijijiji.
Mu dūepho g'onye mee atsu;
mbụ g'onye mee tu-tsuru.
Ọ buru iphe, kparu iya nu
bu Chipfu yee opfu iya,
du nsọ.

¹⁰ Alì ẹka-a l'ophu bu iphe,
jiru iya nu bu ndu
eri ogori.

Ọ buru onu, a turu meru
g'o gude alì ẹka-a nọdu
l'aphu.

Ẹka anu akpaje nri
l'echiegu kpohu jegiri
jegiri.

Ndu mpfuchiru nọdu
eme ejo-iphe;
teme ephe nọdu eme ike
phe g'ọ gbaduru.

¹¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu:
“Ndu mpfuchiru me ndu-uke
Chileke tukoru buru
ndu te emedu ele Chileke.

Mbụ le mu humacharu
ejo-iphe obu,
ephe eme obu l'eze-ulo
mu.

¹² Noo g'o gude uzo phe je
l'awata echi eturu.

Aa-chiru phe chi-phua
l'eka agba ochii.

Ọ buru ẹka ono be ephe
a-da iko.

Mu egude ejo-iphe
dapfu phe teke ono,
ee-chi phe iphe ono.”

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bu ono.

¹³ “L'echilabo ndu mpfuchiru,
shi le Sameriya be mu
humaru ebyi-a:
mbu l'ephe epfuchiru Balu;
gude egube ono eduphu
ndibe mu, bu ndu Izurelu.

¹⁴ Temanukwapho; l'echilabo
ndu mpfuchiru ke
Jerusalemu be mu
humakwarupho iphe,

anyị ishi ẹdzu.
 Ẹphe anọduje eri ogori;
 ẹme ndzụ phẹ buru
 adzụ ụka.
 Ndu eme ẹjo-ememe
 bẹ ẹphe anọduje eme
 g'ẹka ka phẹ eshihu
 ike l'iphe, ẹphe eme;
 k'ọphu bụ l'ọ tọ
 dudu onye ọphu
 aghajeru ẹjo-iphe,
 oome azu.

L'ẹhu nkemu bẹ ẹphe
 dukotaepho gẹ ndu
 Sodomu;
 ndu Jierúsalemu dukotae
 mu phọ gẹ ndu Gómóra.”

¹⁵ Oo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu l'opfu ẹhu ndu mpfuchiru:

“Mu e-me g'ẹphe ria nri,
 atso ilu;
 ẹphe angwa mini,
 e yeru iphe,
 egbu egbugbu.

Noo kẹle ọo l'ẹka ndu
 mpfuchiru,
 shi Jierúsalemu bẹ o shi;
 be eme ele Chileke
 barahụ dzuru alị ẹka-a
 l'ọphu.”

¹⁶ Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu: “Unu ta angajekwa nchị l'iphe, ndu mpfuchiru epfuru unu. Ẹphe emejekwa g'unu chiru ọpụfu ye l'iphe, te emedu ememe. Ẹphe asuje l'ẹphe phuru ọphulenyaa; ama l'ọo iphe, ẹphe ritaru l'ọkpoma. Ọ tọo bụduru iphe, shi yẹbe Chipfu l'ọnu. ¹⁷ Tekenteke bẹ ẹphe anọduje epfuru ndu kporu mu ẹbo l'afu su phẹ: ‘Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Ẹhu a-dukwaa unu guu!’ Ndu ọphu bụ iphe, shi l'ẹjo ọkpoma phẹ bẹ ẹphe anọduje eme; ndu k'ono bẹ ẹphe asuje: ‘Ọ tọ dukwa iphe, byaru emebata unu.’ ”

¹⁸ Obenu lẹ-a; ?bụ onye ole pfujeru gẹ yẹ Chipfu chia idzù lanu; kẹ g'ẹphe humakwanu iphe, eme nu; ọzoo numa opfu iya? ?Bụ onye ngabejeru nchị numa opfu iya? ¹⁹ Lekwa; Chipfu gudeakwa ẹhu-eghu ezi oke pherephere; mbụ ẹjo oke pherephere. Ọ buru l'ishi ndu ẹjo-iphe bẹ ọophu temutemu. ²⁰ Ọphu ẹhu eghubuhukwa Chipfu eghu gbiriri jasụ l'ọ meebekota iphe, dụ iya l'ọkpoma k'ememe. Mbọku abya-a l'uzo iphu teke iphe-a l'e-dokota unu ẹnya ree.

²¹ “Ọ tọ bụdu mbẹdua ziru ndu mpfuchiru-a ozi. Ẹphe gudele-a ozi phẹ agba phuchaphucha. Ọphu mu epfukwaru opfu yeru phẹ; ẹphe nọdu epfulẹ-a epfuchiru mu. ²² Obenu l'ọme ẹphe pfujeru; mu l'ẹphe chia idzù lanu; mẹ ọ -buru iphe, mu pfuru bẹ ẹphe gege eje araaru ndibe mu arara; m'ẹphe emekwanaa; ẹphe aghakọbe; haa ẹjo ọzo, ẹphe etso; yẹ ẹjo-ememe, ẹphe eme.”

²³ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “?Ọ dū gẹ mu buepho Chileke, nọ ntse; ọphu mu abuedu Chileke, nọ ụzenya tọ?” ²⁴ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “?O nweru onye e-je l'ẹka dū k'edomi onwonye je edomia onwiya k'ọphu bụ lẹ mu taa humadu iya

tọ? ?Mu te ejiduru imigwe; bya eji eliphe l'ophu?" Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono. ²⁵ "Mu nũaakwaru iphe, ndu mpfuchiru ono epfu, bu ndu egudeje epha mu epfu iphe, mu epfuduru. Epe asuje: 'Mu rworu nrwo! Mu rworu nrwo!'

²⁶ "?Bukpoo teke ole be egube iphe owa-a anọ-beru l'okpoma ndu mpfuchiru-a, te epfudu ire-lanu-a; ndu buepho ejo oriri, bataru phe l'egomunggo be epe epfuje. ²⁷ Epe edobesuje le nrwo ono, epe ezeru nwibe phe ono e-me ge ndibe mu zohaa epha mu egube ono, nna phe oche phe gude abaru Balu eja zohaa epha mu ono.

²⁸ "G'onye mpfuchiru, arwo nrwo zenupho nrwo iya; obenu le-a; g'onye ophu nũmaru opfu mu gude ire-lanu pfua ya; kele-a; ?bu awe be eswa akpe eje aturu akpuru iya?" Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ²⁹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Opfu, shi mu l'onu dukwa g'oku; teme o dukwapho g'ongu, etsuje mkpuma yogiri yogiri. ³⁰ Oo ya bu le-a; Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Mu no-chikwaru uzo ndu mpfuchiru ono, ejeje ezita opfu, nwibe phe pfuru bya epfu; bya asu l'oo mu pfuru iya onoya. ³¹ Mbũ le-a; mu no-chikwaru uzo ndu mpfuchiru ono, asaje onu phe su le mu suru ono." Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ³² Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Lekwa; mu no-chikwaru uzo ndu ono, arwoje nrwo eregede ono; ndu anoduje eze nrwo obu; shi nno mee ge ndibe mu tsoru uka ono, epe adzu ono; yee eku-onwonye ono phua uzo ono. Ophu o budu l'oo mu ziru phe; ophu o dukwa ekemu, mu turu nu phe. Oo ya bu l'o to dukpodaa urwu, epe abaru ndu-a ililekpoo." Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

³³ "Teke ndu eka-a; ozoo onye mpfuchiru; ozoo onye uke jiru ngu su ngu: '?I jiru Chipfu o su g'e mee gunu?' L'isu phe-a: 'G'e mee gunu bu gunu? O suru le ya agwobe unu! Noo iphe, Chipfu epfu bu ono.' ³⁴ Teke o bukwanu l'onye mpfuchiru; ozoo onye uke; ozoo onye ozo mmanu pfulaharu su le ya jikwaru Chipfu; o zia iphe, ee-me; mu anua onye obu aphu; yele ndibe iya g'ephe ha. ³⁵ Iphe, unu a-noduje aji nwibe unu phe; aji iya unwunna unu phe bu: '?Chipfu suhunuru agha g'a jiru iya?' Mbũ: '?Buhunu gunu be Chipfu pfuru?' ³⁶ Ole-a; unu te egudekwa onu unu pfua iphe, unu jiru Chipfu; o su g'e mee ozobakpo. Kele o buwaa iphe, onyemonye pfuru onwiya be oome; unu gude nno woru opfu ke Chileke, no ndzu gha igharaphu; mbũ Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; bya aburu Chileke anyi. ³⁷ Waa iphe, ii-pfujeru ndu mpfuchiru baa: '?Unu jiru Chipfu; o suhunuru unu agha?' Mbũ; '?Bu gunu be Chipfu pfuru?' ³⁸ A makwaru-a l'unu epfu l'unu jiru Chipfu; o zia unu iphe, e-me nu. Ole-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Iphe, unu anoduje epfu bu: 'Wakwa iphe, a jiru Chipfu; o su g'e mee'; mbũ o bukwaru unube ndu mu suru g'unu te epfuekwa nno. ³⁹ Oo ya bu le-a; mu zohafutajekwa unu; chipu unu l'iphu mu; unu le mkpukpu ono, mu nuru unu le nna unu oche phe ono. ⁴⁰ Ujikputeru, mu e-me unu a-nokwa ojejeje; mbũ l'oo-buru iphe-iphere, a-no ojejeje; ophu a byadu azoha iya azoha."

24

Nkata akpuru oshi figu labo

¹ O be g'a kpuchaaru ndu-a le ndzu; mbũ Jiehoyakinu nwa Jiehoyakimu, bu eze ndu Jiuda; epe le ndu-ishi ndu Jiuda; mekpoo ndu emeje ona; yee ndu akpu uzu; be e shikota le Jierusalemu kpua le ndzu laa ali ndu Babilonu. O buru onye kpuru phe nu bu Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu. O be g'a kpuchaaru phe le ndzu ono; Chipfu goshi mu nkata akpuru oshi figu labo, a subegbaaru l'aguga eze-ulo Chipfu.

² Nkata lanu bu iphe, du iya nu bu akpuru oshi figu, du ree shii, dugbaa ge figu, charu egwa. Nkata ophuu buru iphe, du iya nu bu figu, du eji shii; mbũ l'o du-be eji; k'ophu bu l'o to dudu k'eriri. ³ Noo ya bu; Chipfu bya aji mu su: "'Bu gunu be i humaru; Jieremaya?"

Mu sụ iya: “Ọ kwa akpuru oshi figu. Ndu ọphu dụ ree dushikpoo ree ike; ndu ọphu dụ eji dushikwanaa eji ike k'ọphu bụ l'ọ tọ dudu k'eriri.”

⁴ Tọbudu iya bụ; mu bya anuma opfu ke Chipfu, sụru mu: ⁵ “Wakwa iphe, Chipfu, bụ Chileke ke ndu Ízurelu epfu baa: Ọ kwa g'akpuru oshi figu figu ọwa-a, dugbaa ree-a dụ; bụ ge ndu ono, a kpuru le ndzụ l'alì ndu Jiuda dụ mu ree, bụ ndu mu chifuru l'alì-a chiru je eye l'alì ndu Babilonu. ⁶ Mu e-gude ọnya mu eche phe nche g'ọ duru phe le ree. E -mechaa; mu edulatakwa phe pho ọzo l'alì ọka-a. Teke ono be mu e-me g'ephe paa ọka; ọphu mu akwatsuedu phe. Mu a-dza phe g'onye dzaru oshi; ọphu mu ephfubaedu phe ephfu. ⁷ Mu a-nụ phe obu, ephe e-gude maru mu; mbụ l'ọo mu bụ Chipfu. Ephe a-buru ndibe mu; mbedua aburu Chileke phe. Noo kele ephe e-gude obu phe l'ọphu l'ọphu lwapfuta mu.”

⁸ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “A bya le k'akpuru oshi figu ono, dụ eji ono; mbụ duta-beru eji; k'ọphu bụ l'e tee ridu iya eriri ono; noo ge mu e-me Zedekaya, bụ eze ndu Jiuda bụ onoya; me ndu-ishi l'alì-eze iya; mekpoo iphe, bụ ndu ono, phoduru le Jierusalemu ono; m'ephe -no l'alì ọka-a; m'ephe -no l'alì ndu Ijiputu. ⁹ Mu e-me phe g'ephe buru ndu alì-eze unwu-eliphe l'ọphu a-nodu aso oyi. Ephe a-buru phe iphe e gude achi ọchi; me iphe, e gude anma l'etu. Ee-gude phe agba mgbonu; gude phe ephu l'iphu l'iphe, bukpo ọka mu chiru phe ye. ¹⁰ Mu e-me g'e gbua phe l'ogu-echi; egu emee phe; ejo iphe-ememe emee phe gbiriri jasụ ephe abvube l'alì-a, mu nuru phe; yele ndiche phe-a.”

25

Ndu a kpuru le ndzụ a-nọ iya ukporo apha eto l'apha iri

¹ Ọwaa bụ opfu Chileke, o pfuru Jieremaya le ke ndu Jiuda l'ọphu l'apha, kwe Jiehoyakimu, bụ nwa Jiosaya apha ọno, o wataru aburu eze ndu Jiuda. Apha ono bụ apha mbụ, Nebukadineza wataru aburu eze ndu Babilonu. ² Jieremaya, bụ onye mpfuchiru Chileke numaepho opfu Chileke ono; o pfuaru iya ndu Jiuda l'ọphu; ephe l'iphe, bụ ndu bukota le Jierusalemu. Ọ sụru phe-a: ³ “E-shi k'ukporo apha l'apha eto nta; mbụ e -shi l'apha, kwe Jiosaya bụ nwa Amonu apha iri l'eto, o wataru aburu eze unube ndu Jiuda; byasu ntanu ọwa-a; be mu shiepho nuta Opfu Chipfu; mu nodu epfuru iya pho unu mpfuto; ọphu unu angajeduru nchi. ⁴ Temekpoo Chipfu bya eyekpo ndu-ozì iya ono, bụ ndu mpfuchiru iya g'ephe ha n-yeto g'ephe bya epfuaru unu opfu; ọphu unu angaduru nchi; teme ọphu unu eyeduru onu.

⁵ “Ephe pfua sụ: ‘Unu ghakobedupho nta; g'unu ha l'ehu l'ehu; unu hadapho ejo-ememe, unu eme; mekpoo ejo-iphe, unu anwu ememe. Ọ kwa iya bụ g'unu a-nodu l'alì ono, Chipfu nuru unu; bya anu iya ndiche unu phe ono jasụ l'ojeje. ⁶ Unu be tsoshi agwa ndu ọzo. Unu be jeshiru iya ozi; ọphu unu abashiru iya eja. Unu be gudeshi iphe, unu gude ọka mee gude akpatsu Chipfu iwe. Ọ kwa iya bụ le mu te emekaduru unu iphe.’ ⁷ Ọphu unu eyeduru mu onu; unu gude iphe, unu gude ọka unu mee gude akpatsu mu iwe. Unu shi egube ono mekaahaa onwunu iphe.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ ono.

⁸ Ọo ya bụ le-a; wakwa iphe, Chipfu, bụ Okalibe-Kakota-Ike eepfu baa: “Eshinu unu ta ngabeduru nchi l'opfu, mu pfuru; ⁹ be mu a-chikobe ndu isheli l'ipfu l'ipfu; ye onye-ozì mu, bụ Nebukadineza, bụ eze ndu Babilonu. Ọ kwa Chipfu epfu iya. Mu a-chiru phe bya g'ephe buru ndu alì-a ohogu; ye iphe, bụ ndu bu iya nù; me iphe, bukpo ọha, bupheru phe mgburugburu. Mu e-mebyishibe phe rengurengu kpo; mee phe; ephe aburu iphe, anyi ishi edzu; bya aburu iphe e gude eme iphe ọchi; yele iphe, e gude ephu l'iphu; teme l'ọ buru ochobu jasụ l'ojeje. ¹⁰ Mu e-me g'ọ-phu-wuruwuru k'ehu-utso yele ete eswa ta aduhe l'echilabo phe; ọphu olu nwanyi, alu ji; yele ke nwoke, alu nwanyi ọphuu aduedu; ọphu oda ikwe nri aduedu iya; ọphu oku

emeedu iya jaa. ¹¹ Alì ẹka-a l'oplu l'oplu a-buru okorobo ochobu; teme oha-a l'oplu anodugbaa eze ndu Babilonu l'eka; ukporo apha eto l'apha iri. ¹² Teke ukporo apha eto l'apha iri ono dzuerupho; mu anua eze ndu Babilonu aphu; yele oha ono l'oplu. Mbù l'alì ndu Babilonu l'oplu be mu a-nu aphu ejo-iphe, epe meshiru. Mu eworu iya togbo; l'o buru ochobu jasù l'ojejoje. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ¹³ Alì ẹka ono be mu e-mekota iphemiphe, mu pfuhawaru le mu e-me iya; mbù iphemiphe, e deru l'ekwo, bu iphe, Jieremaya pfuru le mpfuchiru le k'ohamoha l'oplu. ¹⁴ Epehedua be oha, du igwerigwe; yele eze ndu paru eka e-mechakwapho mee phe ohi. Mu apfu phe ugwo g'iphe, epe meru gbaru; yele iphe, epe gude eka phe meta."

Okoro oke-ehu-eghu Chileke

¹⁵ Wakwa iphe, Chipfu, bu Chileke ndu Izurelu pfuru mu baa: "Okoro-a, bu iphe, jiru iya nu bu mee k'oke-ehu-eghu mu-a; nafunu mu iya l'eka. Jenù emee g'iphe, bu oha, mu e-zi g'i je alì phe ngukota iya! ¹⁶ Epe -ngue ya pho; epe awata akpo garigari; wata eme obvu obvu; kele mu a-chiru ndu ogu-echi ye g'ephe buru phe ogu."

¹⁷ Tobudu iya bu; mu bya anata Chipfu okoro ono; bya ejee ohamoha, bu eka o ziru mu je emee; epe ngukota iya; ¹⁸ mbù Jierusalemu; waa mkpukpu, nogbaa l'alì ndu Jiuda; waa ndu eze phe; waa ndu-ishi l'alì-eze iya; g'e mekota iya g'o buru ochobu; yele iphe, anyi ishi edzu; waa iphe, e-gude achi ochi; me iphe, e-gude ephu l'iphu, bu g'o du ntanu-a; ¹⁹ waa Fero, bu eze ndu Ijiputu; waa ndu-ozu iya; waa ndu-ishi l'alì-eze iya; waa ndu nkiya g'ephe ha; ²⁰ waa iphe, bu ndu ohozo, bu l'alì Ijiputu; waa iphe, bu eze ndu ndu Uzu; waa iphe, bu eze ndu ndu Filisitayinu; mbù eze, ndu mkpukpu Ashikelonu; yele eze ndu mkpukpu Gaza; waa eze ndu mkpukpu Ekuronu; yele nwa ndu phoduru le mkpukpu Ashidodu; ²¹ waa ndu Edomu; waa ndu Mowabu; waa ndu Amonu; ²² waa iphe, bu ndu eze ndu Taya; waa iphe, bu ndu eze ndu Sayidonu; waa iphe, bu eze ndu ndu bu l'azu eze-enyimu azu iya ophuu; ²³ waa ndu Dedanu; waa ndu Tema; waa ndu Buzu; waa iphe, bu ndu bugba l'oha, du enya; ²⁴ waa iphe, bu eze ndu ndu Arabu; waa iphe, bu ndu eze ndu ohozo, bu ndu bu l'echiegu; ²⁵ waa iphe, bu eze ndu ndu Zimiri; waa iphe, bu eze ndu ndu Elamu; waa iphe, bu ndu eze ndu Midiya; ²⁶ waa iphe, bu ndu eze ndu isheli; ndu bu ntse; me ndu ophu bu enya; mbù ndu ono g'ephe hakpo nanunanu; mbù-a; o buepho alì-eze, nokota l'eliphe mgburugburu. G'ephe ha -nguchaa ya; eze ndu Sheshaku angukwaa ya pho.

²⁷ "Su-a; waa iphe, ii-pfuru phe baa: Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu; mbù Chileke ke ndu Izurelu: Unu ngua iphe-a; g'o tsu unu atsutsu; unu agbo ya; unu adaa iko; unu taa gbeshibaedu agbeshi; o buru iphe, a-kpa iya nu bu le mu a-chiru ndu ogu-echi yeru unu. ²⁸ Ole teke epe jikaru l'ephe taa natadu ngu okoro obu angu iphe, no iya nu; l'isu phe-a: Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu baa: Unu ngufutajekwa iya! ²⁹ Lenu! Mu gudeakwa ejo-iphe abyapfuta mkpukpu ono, eeku eyeru epha mu ono. ?Unu ari l'unu a-la g'a ta nu unu aphu? Unu taa alakwa g'a ta nu unu aphu; kele mu e-ku ogu-echi oku g'o bya egbufu iphe, bu ndu bu le mgboko-a." Nokwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu.

³⁰ Nta-a bu le-a; tuko iphe-a,
mu pfuru ngu-a pfuaru
phe; su phe le-a:

"Chipfu a-gbekwa
l'ephekerephe gbou
uja.

Oo-nodukwa l'ibe iya,
du nsou chia mkpu;

gbọoru ndu alì nkiya ụja.
 Ọo-nọdu ara gbagbagba
 gẹ ndu azọshi akpuru
 vayinu.

Ọ bụru ndu ọo-nọdu
 araru iya bụ ndu bu
 l'eliphe l'ophu l'ophu.

³¹ Ụtsú a-da gbaa mgboko
 ophorokpo;
 kele opfu daru Chipfu
 yele ohamoha.

Oo-kpe nemadzụ l'ophu ikpe;
 woru ndu ejo-iphe haa
 g'e gude ogu-echi
 gbushia.”

Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

³² Wakwa iphe, Chipfu, bụ Okalibe-Kakọta-Ike eepfu baa: “Lenu! Ejo-iphe asakwa galagala; o -shi l'ọha ọwa l'ọosoba l'ọhozo. Mbụ l'oke pherephere abyakwa ezizi. Ọ bụru ẹka oo-shi bụ l'ẹka igwe beru alì beru.” ³³ Lẹ teke ono bẹ ndu Chipfu phuru teterii a-tuko dabyigbaaru l'ekameka; eshi l'ishi mgboko ishi iya-a jasụ l'ishi iya ophuu. Ọ tọ dudu onye a-ra ẹkwa pẹ; ophu aa-pakọbedu odzu pẹ; ophu ee-lidu pẹ elili. Ọ chia l'ephe a-dujegbaa gẹ nshị dọru l'alì.

³⁴ Unubẹ ndu eche aturu; unu raa ẹkwa chia mkpu! Unu rwaphua onwunu l'urwuku; unubẹ ndu-ishi ikpoto aturu! Noo kele teke ee-gbushi unu rwuakwaru. Unu a-da iko tukposihu g'ite-urwa, du ree. ³⁵ Ndu eche aturu te enwedu ẹka ephe a-gbaru laa; ophu ndu-ishi ikpoto aturu enwedu ẹka ephe a-gbaru laa gude nahụ. ³⁶ Ọ kwa olu ẹkwa ndu eche aturu ada egube pho; mkpu, ephe echi; mbụ ndu-ishi ikpoto aturu; noo kele Chipfu emebyishiwa ẹka ephe echeje aturu pẹ. ³⁷ Phorokotoko ẹka ono, shi daa nyonyoronyo ono bẹ ee-me g'ọ dabyiru ke mmanụ. Ọ bụru iphe, a-kpa iya nụ bụ ẹhu-eghu Chipfu. ³⁸ Ọo-paru ogba iya haa g'oduma; alì pẹ aburu ochobu. Ọ bụru iphe, a-kpa iya nụ bụ ogu-echi ndu emekpa pẹ ẹhu. Ọzo bụ iphe, a-kpa iya nụ bụ oke ẹhu-eghu Chipfu.

26

Eeme g'e gbua Jieremaya

¹ O be lẹ gẹ Jiehoyakimu nwa Jiosáya bahuerupho l'aba-eze ndu Jiuda k'òphúú; Chipfu bya epfua opfu sụ: ² “Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Je je apfuru l'oma-unuphu eze-ulo Chipfu je epfuru yeru iphe, bukpuo ndu bu lẹ mkpukpu, nọgbaa l'alì ndu Jiuda, bụ ndu abyajẹ abaru Chileke ẹja l'ulo Chipfu. Pfuaru pẹ iphemiphe, mu sụru ngu g'i pfuaru pẹ. Te pfuphodokwaru pẹ iya mẹ nanụ. ³ ?A maru; ?ephe angabẹ nchị. Onyenonu aghakọbe haa ejo-ememe, oome. Ọo ya bụ; mu apalia pazeta. Mu tee meedu pẹ ejo-iphe, mu shi doberu pẹ; bụ iphe, kparu iya nụ bụ ejo-ememe, ephe meshiru.

⁴ “Iphe, ii-pfuru pẹ bụ lẹ-a: Ọ -buru l'unu taa ngabeduru iya nchi; eme iphe, mu turu ekemu iya, bụ ophu mu doberu l'iphu unu; ⁵ tẹme ọ -buru l'unu taa ngadu nchị l'opfu, ndu-ozu mu, bụ ndu mpfuchiru epfu, bụ ndu mu ziru; ephe byapfuta unu; ephe -byachaa; ephe abyabaa; ophu unu angaduru nchị; ⁶ bẹ mu e-mekwa ulo-a g'ọ du gẹ Shilo; mee mkpukpu-a l'oburu iphe, ee-gudeje ephu l'iphu l'ohamoha, nọ lẹ mgboko mgburugburu.”

⁷ No iya; ndu-uke Chileke; me ndu mpfuchiru; mekpoo ndu Ízurelu l'ophu numakota eka Jieremaya epfu iphe ono l'ulo Chipfu. ⁸ Tòbudu iya bu; epfughe, Jieremaya epfugheru ndu ono g'ephe ha iphe, Chipfu sùru g'o pfua; ndu-uke ono; me ndu mpfuchiru ono; mekpoo ndu ono g'ephe hakota zule iya pho gburumu gude; su iya: "Ì nwuhujekwa! ⁹ ?Denu g'o gude i gude epha Chipfu epfu l'ulo-a e-mechaa du ge Shilo; teme le mkpukpu-a e-mechaa buru ochobu, adudu onye bu iya nu?" Tòbudu iya bu; ndu ono l'ophu bya azupyabe Jieremaya l'ulo Chipfu l'eka ono.

¹⁰ O be teke ndu-ishi l'alì ndu Jiuda numaru iphe, ada nu; ephe shi l'unuphu ibe eze wuhu jeshia l'ulo Chipfu. Ephe bya eje anoduchaa l'onu-abata ophuu l'ulo Chipfu. ¹¹ Tòbudu iya bu; ndu-uke; yee ndu mpfuchiru ono bya asu ndu-ishi ono; yee ndu Ízurelu l'ophu su phe: "Nwoke-a gbakwaru k'ekpe mpfu-gbu. Noo kele unu gudekpowa nchi unu numa iphe, o gude mpfuchiru pfua le ke mkpukpu-a!"

¹² No iya; Jieremaya bya asu ndu-ishi ono g'ephe ha ephe le ndu Ízurelu g'ephe ha: "O kwa Chipfu yeru mu ge mu bya epfua iphe, ee-me ulo-a; waa mkpukpu-a, bu iya bu iphemiphe-a, unu numaru-a. ¹³ Nta-a bu; unu dozia uzo unu; yele umere unu! Unu wata eme iphe, o pfuru; mbu Chipfu, bu Chileke unu. Oo ya bu ge Chipfu apalia pazeta. O too meedu unu ejo-iphe, o shi su l'oo-me unu. ¹⁴ O -buru mbedua be unu elenaa le mu no unu l'eka. Iphe, unu rikpooru l'o du ree bya apfuru nhamunha; unu mee mu iya. ¹⁵ Ole o bu; oo epho ophu unu a-makaharu bu le-a; unu -gbua mu; ikpe-ochi onye adudu iphe, o meru atu-koru unu l'ishi; tu-koru l'ishi mkpukpu-a; yele ishi ndu bu iya nu. Kele tororo iya bu l'oo Chipfu yeru mu ge mu byapfuta unu bya epfua iphe-a g'unu numa."

¹⁶ Noo ya bu; ndu-ishi ono yee ndu Ízurelu l'ophu su ndu-uke; ephe le ndu mpfuchiru ono-a: "E tee kpekwa nwoke-a mpfu-gbu! O gudeakwa epha Chipfu, bu Chileke anyi pfua opfu nu anyi."

¹⁷ Ndu bu ogerenya l'alì ono haru gbeshi kpitaru bya apfuru su ikpoto ndu kuru l'eka ono-a: ¹⁸ "Mayika, bu onye Moreshetu be ziru ndu Jiuda ozi Chipfu ziru le teke Hezekaya, bu eze ndu Jiuda. O pfuru ndu Jiuda su phe: Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu:

"Ee-mechaa koo okoro l'ubvu Zayonu kofu g'onye ako opfu.

Mbu le mkpukpu Jierusalemu be e-mechaa buru ikpozu.

Eli ubvu ono, bu eka eze-ulo Chileke no ono

e-mechaa buru eka egbudu zechiru.

¹⁹ Hezekaya, bu eze Jiuda; ozoo onye ozo kpo l'alì ndu Jiuda; ?ephe gburu iya-a egbugbu? ?To bu-chidaa iphe, Hezekaya meru bu l'o tsuru Chipfu ebvu; wata acho uzo, ya e-shi tuba iya l'enya? To Chipfu ?to paliduru pazeta k'ophu bu l'o to meeduru phe ejo-iphe, o shi su l'oo-me phe. O kwa ejo-iphe be anyi eme onwanyi nta-a."

²⁰ O nwekwaruro onye ozo gudejkwapho epha Chipfu pfua mpfuchiru. Onye ono bu Uraya nwa Shemaya. Eka a nwuru iya bu le mkpukpu Kiriya-Jiarimu. O pfukwarupho iphe, Chipfu sùru g'o pfua l'opfu ehu mkpukpu-a; yele ali eka-a; egube-a, Jieremaya pfuru-a. ²¹ O be teke eze, bu Jiehoyakimu; yee ndu-ishi Ojogu iya; waa ndu-ishi l'alì-eze iya numaru opfu iya; eze meahaa ge ya gbua ya. Obenu le Uraya numaru iya gude ndzu-agugu gbalaa laa ali ndu Ijiputu. ²² Eze, bu Jiehoyakimu zile-a Elunatanu nwa Akubo; bya ahakwarupho nemadzu yeru iya; g'o je ali ndu Ijiputu. ²³ Ephe je l'eka ono je akputa Uraya bya akpuru iya je anu eze, bu Jiehoyakimu, bu onye pfuru; e gude ogu-echi gbuta nwoke ono tu. E woru odzu iya je etuphaa etupha l'eka eelije ndu enya lwaru.

²⁴ Ole g'o duhabe; Ahikamu nwa Shafanu turu ikè yeru Jieremaya. O buru iya bu l'a ta akpuduru iya nu ndiphe g'e gbua.

27

Ndu Jiuda a-la l'eka Nebukadineza

¹ O be ge Zedekaya nwa Jiosáya bahuru l'okwa-eze ndu Jiuda k'òphúú; Chipfu bya epfua opfu-a nù Jieremaya. ² Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Kwee agadagba yee odogoro; l'ì tuko iya nyabẹ onwongu l'olu. ³ L'i zia ndu byaru Jierúsalemú ozi g'e je ezia eze ndu Edómu; waa eze ndu Mówabu; waa eze ndu Amónu; waa ke ndu Taya waa ke ndu Sayidonu. L'e zikwaa ya phọ Zedekaya bu eze ndu Jiuda. ⁴ Zia phe ozi g'ephe je ezia nnajiuphu phe sù phe-a: Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu; mbu Chileke ndu Ízurelu. Waa iphe, unu e-zi nnajiuphu unu baa: ⁵ ‘O kwa ike-okpu mu, paru eka; yee oshi-eka mu lochiru alochi be mu gude mee mgbokoa l'ophu; bya emee nemadzu; yele anu, bu iya nu; teme o buru onye du mu ree be mu anuje iya. ⁶ Nta-a bu le-a; ali unu l'ophu be mu yekotawaru l'eka onye-ozimu, bu Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu. Mu mekwarupho ge anu, bu l'egbudu noduchaa mu l'eka. ⁷ Ohamoha l'ophu a-nodu iya l'eka; nodu iya nwa iya; waa nwanwa iya; jasù ali-eze iya adakpohu. Noo teke ohamoha, du igwerigwe mekpoo eze ndu paru eka e-me iya ohu phe.

⁸ “Teke o bu l'o nweru ohamoha; ozoo ali-eze, jikaru anodu Nebukadineza l'eka; mbu eze ndu Babilonu; ozoo l'ephe jikaru edobe olu g'o nyabẹ phe agadagba-njigba iya; mu egude ogu-echi; yee okpa nri; yee ejo iphe-ememe nua ndu obu aphu. Mbu mee ndu ono iphe gbiriri jasù mu egude eka Nebukadineza mebyishibebe ndu obu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ⁹ Oo ya bu le-a; unu ta angakwaru ndu mpfuchiru unu nchi; me ndu jibya unu; me ndibe unu, akoje iphe, nrwọ bu; me ndibe unu, ndu agba eja; me ndu karu akaka, bu ndu asuje unu l'unu taa lakwa eze ndu Babilonu l'eka. ¹⁰ Mpfuchiru, ephe epfuru unu bu uka be ephe adzushiru unu. O buru iphe, oo-me bu g'unu haa ali unu lamihukpoo alamihu. Mu e-nwufu unu enwufu; unu eje alaa l'iswi. ¹¹ Obenu l'oha -woru olu doberu eze ndu Babilonu; o nyabẹ phe agadagba-njigba iya; ephe nodu iya l'eka; be mu e-kwe haa g'ephe buru l'ali k'eka phe; ako iya opfu; buru iya eburu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu.’ ”

¹² Mu wokwarupho ozi ono zia Zedekaya, bu eze ndu Jiuda. Mu su iya: “Wozekwa olu doberu eze ndu Babilonu g'o nyabẹ ngu agadagba-njigba iya; nodu iya l'eka; yee ndibe iya; k'ophu ii-nodu ndzu. ¹³ ?Denu g'o gude gubedua gu le ndu ali ngu l'ophu je l'a-buru ndu ee-gude ogu-echi gbushia; egu egbushia phe; yele ejo iphe-ememe, bu iphe, Chipfu pfuru le ya e-gude gbushia oha, jikaru l'ephe taa nodudu eze ndu Babilonu l'eka. ¹⁴ Unu ta ngakwa nchi l'opfu ndu mpfuchiru, asuje unu l'unu ta abyakwa anodu eze ndu Babilonu l'eka; kele o kwa uka be ephe adzuru unu le mpfuchiru ono. ¹⁵ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: ‘O to bukwa mbedua ziru phe ozi ono. O to bukwa mu be ephe epfuchiru. O kwa uka be ephe adzu. O buru iya e-me; mu enwufu unu nwuru unu jeye; unu alaa l'iswi; unubedua l'onwunu; unu le ndu ono, epfuru unu mpfuchiru ono.’ ”

¹⁶ Mu bya asu ndu-uke Chileke; ephe le ndu Jiuda l'ophu le-a: “Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Unu ta ngakwa nchi l'opfu ndu mpfuchiru, asuje unu l'o bufukwaa nwanshii nta; laatuko ngwa ono, e gwetaru l'ulo Chileke laa ali ndu Babilonu ono gwephuta azu. O kwa uka be ephe adzu le mpfuchiru, ephe epfuru unu. ¹⁷ Unu ta ngakwaru phe nchi. Unu nodu eze ndu Babilonu l'eka g'unu anodu ndzu. ?Denu g'o gude mkpukpu-a je l'a-buru ikpozu? ¹⁸ O -buru l'ephe bu ndu mpfuchiru; ephe nodu anumaje olu Chipfu; g'ephe rwnaa Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike ge ngwa-ulo ono, e gude dozia eze-ulo Chipfu ono, bu ophu phodukwaduru nu; yee ophu phoduru l'ibe eze ndu Jiuda; yee ophu phoduru le Jierúsalemú ta abuhe iphe, ee-rwuta laa ali ndu Babilonu. ¹⁹ Le-a; wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu le k'itso itso

eze-ulo Chileke; waa k'iphe ono, eeyeje mini, echi ririri ono; waa k'ogba-kperekpere; waa ikpoto ngwa ozo ono, phodugbaaru le mkpukpu-a, ²⁰ bu ndu ophu o gwetaduru; mbu Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu; teke o kpuru eze ndu Jiuda, bu Jiehoyakinu nwa Jiehoyakimu le ndzu shi Jierusalemu laa ali ndu Babilonu; kpuyabekota iya ndu a maru amaru l'ali ndu Jiuda yele Jierusalemu. ²¹ Ee! Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu; mbu Chileke ke ndu Izurelu; wakwa iphe, oopfu le k'iphe ono, e gwephodoru l'ulo Chipfu ono; yee ophu phoduru l'ibe eze ndu Jiuda; yee ophu phoduru le Jierusalemu: ²² 'G'ephe ha be ee-gwetachakwa laa ali ndu Babilonu. O buru l'eka ono be oo-nodu gbiriri jasu mboku, mu a-choru iya bya. Noo teke mu a-chiphuta iya azu bya edophukwa azu l'eka-a.' " Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

28

Onye adzuje uka le mpfuchiru, bu Hananiya

¹ O buru l'apha ono kwapho; ge Zedekaya bahuru l'aba-eze ndu Jiuda k'ophuu; lonwa k'ise l'ime apha k'eno; be onye mpfuchiru, bu Hananaya nwa Azuru, bu onye shi mkpukpu Gibiyonu; no l'ulo Chipfu l'iphu ndu-uke Chileke; me l'iphu oha l'ophu su mu-a: ² "Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu; mbu Chileke ndu Izurelu: Mu a-nyakashu agadagba-njigba ono, eze ndu Babilonu nyaberu unu ono. ³ L'ime apha labo be mu a-chi-phutakota iphe, bukpo ngwa ulo Chipfu ono azu l'eka-a; mbu ngwa ono, eze ndu Babilonu, bu Nebukadineza chitaru l'eka-a lasha ali ndu Babilonu. ⁴ Ndu mu a-chi-phutakwapho azu l'eka-a bu Jiehoyakinu nwa Jiehoyakimu, bu eze ndu Jiuda; mekpoo iphe, bukota ndu a kpuru le ndzu l'ali ndu Jiuda, bu ndu laru ali ndu Babilonu; noo kele mu a-nyakwa agadagba-njigba ono, eze ndu Babilonu nyaberu unu ono. Nokwa iphe, Chipfu eepfu."

⁵ Tobudu iya bu; onye mpfuchiru, bu Jieremaya bya eyee onu su onye mpfuchiru ono, bu Hananaya-a l'iphu ndu-uke; yele l'iphu iphe, bukpo ndu pfuru l'ulo Chipfu; ⁶ su iya: "G'o dukwa nno! Ge Chipfu mekwaa ya nno! Ge Chipfu mekwaa iphe ono, i pfuru le mpfuchiru ono; g'o chi-phutakwa ngwa ulo Chipfu azu; yee ndu a kpuru le ndzu; g'o shikwa l'ali ndu Babilonu toko phe chi-phuta azu l'eka-a! ⁷ Ole g'o duhabe; ngabekwa nchi numa iphe, mu abya epfu ye ngu le nchi; yele nchi ndu-a l'ophu. ⁸ Ndu mpfuchiru, vu mu uzo; bya evuru ngu uzo; mbu ndiche; buepho iphe, ephe epfuje le mpfuchiru nu oha, du igwerigwe; yee ali-eze, paru eka; bu l'ogu a-du; yee okpa-nri; waa ejo iphe-ememe. ⁹ Obenu l'onye mpfuchiru, epfu opfu le nchi a-du doo buepho teke iphe, o pfuru meru g'o pfuru iya be ee-kweje le Chipfu ziru iya eviya."

¹⁰ Tobudu iya bu; onye mpfuchiru ono, bu Hananaya bya anyafu Jieremaya, onye mpfuchiru agadagba-njigba ono, o nya ono bya eworu iya nyajia. ¹¹ Hananaya bya apfuru l'iphu oha l'ophu su: "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: O kwa egube-a bu ge ya a-gbajifu agadagba-njigba ke Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu l'olu ohamoha l'ime apha labo." O puepho nno; Jieremaya tugbua.

¹² A noekwapho nwanshii g'onye mpfuchiru, bu Hananaya gbajifucharu agadagba-njigba ono, no l'olu onye mpfuchiru, bu Jieremaya ono; Jieremaya obu numa olu-Opfu Chipfu, suru iya: ¹³ "Je je akaruru Hananaya su iya le-a: Wakwa iphe, Chipfu epfu: Iphe, i gbajifuru bukwa agadagba-njigba ophu e meru l'oshi; ole iphe, mu e-gude dochia ya bu agadagba-njigba ophu e meru l'igwe. ¹⁴ Wakwa iphe, oopfu; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; mbu Chileke ke ndu Izurelu: Mu e-woru agadagba-njigba ophu e meru l'igwe nyabe l'olu ohamoha-a l'ophu gude mee phe g'o buru Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu be ephe a-nodu l'eka. Mbu le mu e-me iya g'o nodu elekotachaa me anu, bu l'egbudu."

¹⁵ Tòbudu iya bụ; onye mpfuchiru, bụ Jieremaya sụ Hananaya, bụ onye mpfuchiru-a: “Ngabekpodapho nchị; Hananaya! Ọ tọ bụkwa Chipfu ziru ngu g'ì bya; obenu l'ì mewaru ndu-a; ephe je adakobe iphe, abudu eviya. ¹⁶ Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: ‘Mu abyakwa ngu ewofu l'eli mgboko-a. Apha-a gèdegede bẹ ì-nwùhu; kẹle i pfuwaru opfu, eme g'e kwefuru Chipfu ike.’ ”

¹⁷ Ọ -rwuepho l'ónwa k'èsa l'apha ono kwapho; Hananaya, bụ onye mpfuchiru nwùhu.

29

Èkwo-ozì, e deru nù ndu a kpuru lẹ ndzụ

¹ Ọwaa bụ iphe, e deru l'èkwo-ozì, Jieremaya gbẹ lẹ Jierúsalemù dee nù g'a nù ndu bụ ọgerenya l'ime ndu ọphu nọ ndzụ l'ime ndu ono, a kpuru lẹ ndzụ ono; l'a nù iya ndu bụ uke; mẹ ndu bụ ndu mpfuchiru; mẹ iphe, bụkpoo ndu ono, Nebukadineza kpuru lẹ ndzụ shi lẹ Jierúsalemù laa alì ndu Bábilonu ono. ² Teke ono bẹ a kpụakwanaru eze, bụ Jiehoyakinu lẹ ndzụ; yee ne iya, bụ eze-nwanyị; mẹ ndu eleta ibe eze ọnya; mękpoo ndu-ishi ndu Jiuda yee ndu Jierúsalemù l'ophu; mẹ ndu eme ọna; mẹ ndu akpụ ụzụ; bẹ a kpụkotawaru lẹ ndzụ kpuru lufu lẹ Jierúsalemù. ³ Onye ọ nuru èkwo-ozì ọbu bụ Eleyasa nwa Shafanu; yee Gemaraya nwa Hilikaya, bụ ndu Zedekaya, bụ eze ndu Jiuda ziru ozi g'e je zia eze, bụ Nebukadineza l'alì ndu Bábilonu. Èkwo-ozì, Jieremaya deru ọbu sụru:

⁴ “Wakwa iphe, Chipfu epfu baa; mbụ Ọkalibe-Kakọta-Ike; Chileke kẹ ndu Ízurelu. Ndu oopfu iya anụ bụ ndu ono, a kpuru lẹ ndzụ ono g'ephe ha; mbụ ndu ono, mu meru; e shi lẹ Jierúsalemù kpuru phẹ laa Bábilonu ono: ⁵ Unu kpụshikwaa ụlo buru; unu akọo opfu ria iphe, o metaru. ⁶ Unu lụshikwaa nwanyị nwushia ụnwegirima; unu achọtaru ụnwu unu nwoke nwanyị alulu; unu ekee ụnwu unu nwanyị jì; k'ophu ephebedua l'e-nwekwarupho ụnwegirima. Unu nọdukwa l'èka ono ka adu igwerigwe; unu taa nọdukwa aka alwa alì. ⁷ Ọzo bụ lẹ-a; unu chojekwa iphe, e-me gẹ nchì dū doo lẹ mkpụkpu ono, bụ èka a kpuru unu lẹ ndzụ laa ono. Unu pfujeru nù Chipfu l'iswi ẹhu ndu ono; kẹle nchì -dū phẹ doo; l'ọ dukwapho unu. ⁸ Kẹle-a; wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu; mbụ Chileke ndu Ízurelu: Unu te ekwekwa gẹ ndu mpfuchiru unu; mẹ ndu agbaru unu eja; duru unu ghaa ụzo. Unu ta angajekwaru phẹ nchì lẹ nrwọ, unu meru phẹ; ephe nọdu arwọ. ⁹ Ọ kwa ụka bẹ ephe adzuru unu sụ l'ephe gude ẹpha mu epfu mpfuchiru. Ọ tọ bụkwa mu yeru phẹ. Nokwa iphe, Chipfu eepfu.”

¹⁰ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “A -nọepho ụkporo apha ẹto l'apha iri lẹ Bábilonu bẹ mu a-byapfuta unu bya emeeru unu iphe ono, dū ree ono, mu kweru ukwe iya ono; mbụ lẹ mu a-bya eduphuta unu azụ l'alì èka-a. ¹¹ Kẹle mu maru ọriri, mu arì l'ẹhu unu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. Mu arì k'eme g'ẹhu dū unu guu; ọ tọ bụkwa g'ọ duru unu lẹ njo. Gẹ mu mee g'uzo iphu duru unu lẹ ree; unu enweru iphe, unu a-nọdu ele ọnya iya. ¹² Teke ono bẹ unu a-rakuje mu; unu abyapfuta mu; bya epfuru nù mu; mu angaberu unu nchì. ¹³ Teme unu achọ mu; chọta mu; mẹ ọ -buru l'unu gude obu unu l'ophu achọ mu. ¹⁴ Teke ono bẹ unu a-chọ mu chọta; nokwa iphe, Chipfu epfu. Mu emee unu; unu taa bụeduru ndu a kpuru lẹ ndzụ. Mbụ lẹ mu e-jeepho l'iphe, bụkpoo ọhamoha; mękpoo ẹkameka ono, mu chiru unu laa ono je achì-phuta unu azụ l'èka ono, mu meru; a kpụa unu lẹ ndzụ ono. Nokwa iphe, Chipfu eepfu.”

¹⁵ Unu a-sụkwaro: “Chipfu yeanaru anyi ndu mpfuchiru lẹ Bábilonu.” ¹⁶ Obenu lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa l'opfu ẹhu onye eze ono, nọ l'aba-eze Dévidi ono; yele opfu ẹhu iphe, bụkpoo ndu phoduru lẹ mkpụkpu-a; mbụ ụnwunna unu, bụ ndu ọphu

a kpukobeduru unu l'ephe le ndzu. ¹⁷ Ee! Wakwa iphe, Chipfu bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu baa: "Iphe, mu e-ye bukwa ogu-echi; yee okpa-nri yee ejo iphe-ememe g'ọ buru phe ọgu. Mu emee phe; ephe adu g'ejo akpuru oshi figu, duta-beru eji k'ophu bu l'e tee ridu iya eriri. ¹⁸ Mu e-gude ogu-echi; yee okpa-nri; yee ejo iphe-ememe achi phe oso. Mu emee phe; ephe aburu iphe, ali-eze nogbaa le mgboko-a a-ndu aso oyi; mbu ephe aburu iphe, e gude atu onu; yee iphe, anyi ishi edzu; waa iphe e gude achi ochi; yee iphe, e gude ephu l'iphu l'eka ohamoha no, bu eka mu chiru phe jeye. ¹⁹ Noo kele ephe ta ngabeduru nchi l'opfu mu; o kwa Chipfu epfu iya; mbu opfu, mu pfuru mpfuto nu phe; o buru ndu mu ziru iya bu ndu-ozu mu bu ndu mpfuchiru. Ophu unubedua, a kpuru le ndzu-a angakwarupho nchi. Nokwa iphe, Chipfu eepfu." ²⁰ Oo ya bu le-a; unu numakwa Opfu Chipfu g'unu ha buru ndu a kpuru le ndzu; bu ndu mu chitaru le Jierusalemu chilaa Babilonu.

²¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa; mbu Okalibe-Kakota-Ike, bu Chileke ke ndu Izurelu; wakwa iphe, oopfu l'opfu-ehu Ehabu nwa Kolaya; yee opfu-ehu Zedekaya nwa Maseya, bu ndu gude epha mu adzuru unu uka le mpfuchiru: "Mu e-woru phe ye l'eka Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu; l'o woru phe gbushia l'ataphu unu eka unu ele enya. ²² Oo phe a-kpa iphe, ndu Jiuda ono, a kpuru le ndzu ono g'ephe ha, bu ndu no l'ali ndu Babilonu a-wata ephu l'iphu su: 'Ge Chipfu mekwaa ngu iphe, o meru Zedekaya; yee Ehabu, bu ndu eze ndu Babilonu huru l'oku.' ²³ Noo kele ephe mewaru iphe-eswe l'echilabo ndu Izurelu. Ephe l'unyomu obutobu phe riwaru ogori; teme ephe gudewaa epha mu dzua uka, buchaa iphe, mu asuduru phe g'ephe mee. Iphemiphe ono be mu makotaru; teme mu buru onye-ekebe iya." Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

Ozi, e ziru Shemaya

²⁴ "Karụ Shemaya, bu onye Nehelamu: ²⁵ Wakwa iphe, Chipfu epfu; mbu Okalibe-Kakota-Ike; bya aburu Chileke ndu Izurelu: I gude epha ngu dee ekwo-ozu wolaaru iphe, bukpo ndu no le Jierusalemu; bya anu iya Zefanaya nwa Maseya, bu onye uke; mekpoo iphe, bukota ndu-uke ndu ophuu g'ephe ha. I suru Zefanaya-a: ²⁶ 'Chipfu meakwaru ngu onye uke g'i ndu l'okwa Jiehojada; g'i ndu eleta ulo Chipfu enya. O -nweru onye obvu eme, kuru onwiya onye mpfuchiru; chiru iya okpa ye le mkporo; nwua ya olu le mgborigwe. ²⁷ ?Bu gunu kparu iphe, i ti gboduru Jieremaya onye Anatotu uja, bu onye epfuru unu mpfuchiru? ²⁸ Wakwa ozi, o ziru anyi le Babilonu baa: "Iphe obu a-nokwa odu. Oo ya bu le-a; unu kpushikwaa ulo buru; unu akoo opfu ria iphe, o metaru." ' "

²⁹ O buru iya bu l'onye uke ono, bu Zefanaya abya eworu ekwo-ozu guaru Jieremaya, bu onye mpfuchiru. ³⁰ No iya; olu-Opfu Chipfu rwua Jieremaya nchi su: ³¹ "Woru ozi-a zia g'o rwua le nchi iphe, bu ndu ono, a kpuru le ndzu ono g'ephe ha: Wakwa iphe, Chipfu epfu l'opfu ehu Shemaya, bu onye Nehelamu: Eshinu Shemaya epfuru unu iphe o suru le mu pfuru; l'ebe abu l'oo mu ziru iya ya; be o mewaru; unu je adakobe iphe, abudu eviya. ³² Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Shemaya, bu onye Nehelamu be mu a-nu aphu; ye le awa iya l'ophu; k'ophu bu l'o to dukwa onye o nweru a-phodukwadu nu l'echilabo ndu-a; ophu oo-humadu iphe-oma ono, mu e-mechaa meeru ndu ndibe ono; noo kele o pfuwaru iphe, e gude kwefuru mu ike." Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

¹ Wakwa opfu, shi l'onu Chipfu rwua Jieremaya nchi. ² “Wakwa iphe, oopfu; mbu Chipfu, bu Chileke ke ndu Ízurelu: Tuko opfu-a, mu pfuru nu ngu-a dekota l'ekwo. ³ Kele-a: wakwa iphe, Chipfu epfu baa: mboku abyakwa; teke mu e-je l'eka a kpuru ndibe mu le ndzu laa; mbu ndibe mu bu ndu Ízurelu ephe le ndu Jiuda; je eduphuta phe azu; bya edophu phe azu l'ali ono, mu nuru nna phe oche g'o buru nkephe ono. Nokwa iphe, Chipfu eepfu.”

⁴ Wakwa opfu, Chipfu pfuru pfudoru ndu Ízurelu ephe le ndu Jiuda.

⁵ “Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:

Anyi anukwa mkpu,
ephe echi;
mbu ndu ndzu agu.
Mbu l'oo n-yemebvu du;
o to budu nchi-adu-doo.

⁶ Jinaa aji huma; nwoke
?o tsuje ime nwa?
?Denukwanu g'o gude mu
humagba unwoke l'ehu
l'ehu g'ephe chigbaaru
eka kwee l'epho ge nwanyi,
ime eme;
onyenonu wocharu iphu
gbanwube onwu onwu?

⁷ Tuswekwa! Mboku ono
a-dukwa ejo eji;
k'opfu bu l'o to duedu
eswe a-dubaa eji g'oo ya.

Teke ono be oshilokpa
Jiekopu e-je iphe-ehuka;
obenu l'ee-mechaa
dzota iya l'ime iya.

⁸ “Wakwa iphe, oopfu; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike: O -rwua mboku ono be mu a-nyakwo agadagba-njigba ono, no phe l'olu ono; mu abya atoshia phe egbu, e keru phe; ophu ndu ohozo emebaedu phe ohu phe. ⁹ Ephe a-nodu ejeru Chipfu, bu Chileke phe ozi; yee Devidi ono, bu eze phe ono, bu onye mu e-me g'o futaru phe.

¹⁰ “Ge ndzu ba agukwa ngu;
gube Jiekopu, bu onye-ozu mu!
Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

G'e be yekwa ngu ebvu;
gube Ízurelu;
kele-a; lekwa le-a;
mu e-shikwa l'eka du
enya dzota ngu.

Mu adzota unwu ngu l'ali
eka a kpuru phe le
ndzu laa.

Noo teke Jiekopu a-lwa azu
bya anodu l'ehu-guu.

Te me o to duedu iphe,
byaru emebaa ya nu;

ọphu ọ dudu onye
byaru emebaa ya g'ọ
buru onye ndzụ agu.

11 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:

Mu nọkwa swiru ngu eswiru;
mu a-dzọ ngu!

A makwaru-a lẹ mu tukuru
ọhamoha emebyishibẹbe,
bụ ndu mu shi woru
ngu ghakaa l'ime phe.

Obenu lẹ mu tee
mebyishibẹbedu ngu
gberegedege.

Mu a-hụ ngu ahụhụ l'uzo,
pfuru nhamunha.

Ọphu mu ahakwanu ngu
phuruphuru gẹ mu
ta anu ngu aphụ l'ophu
l'ophu."

12 Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:

Onwo, aba ngu nụ bẹ e tee
metakwa emeta.

Ọphu iphe, e mekaru ngu
akpohudu akpohu.

13 Ọ tọ dudu onye a-gbaru
ngu ọdzori.

Ọphu ọ dudu iphe ọzo,
ee-mebaa l'onyá obu,
aba ngu nụ obu.

Ọphu ịi-kaedu mma akaka.

14 Iphe, bukpuo ndu gu
l'ephe shi eshi ọnyà
zohakotawaru ngu.

Ephe ta akpaedu ngu ishi
ililekpoo.

Mu tsuwaru ngu iphe,
onye ohogu etsuje
ohogu iya.

Mu bya echia ngu iphe,
onye duru nemadzu
ehuka echije iya.

Ọ buru iphe, kparu iya
nụ bu l'i menukaru
ejo-iphe.

Teme iphe-eji, i meshiru
paa igwerigwe.

15 ?Denu g'o gude ị nodu ara
ekwa iphe, mekaru ngu nụ;
mbu iphe, eme ngu ehuka,
bu iphe,

taa kpohudu akpohu?
 O kwa l'i metanukaru
 iphe-uta; teme iphe-aji,
 i meshiru paa igwerigwe;
 meru g'o gude mu mee
 ngu iphemiphe ono.
 16 Obenu l'iphe, bukpo
 ndu eripya ngu be
 ee-ripyakwa.
 Iphe, bukpo ndu ohogu
 ngu be aa-kpu le ndzu.
 Ndu kwaru iphe ngu
 l'okwata be
 aa-kwakwapho okwata.
 Ndu keru iphe ngu l'ogu
 be ee-kekwapho iphe
 phe l'ogu.
 17 Obenu le mu e-me g'ehu du
 ngu ike;
 mee g'onya, du ngu l'ehu
 kpo.
 Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
 O buru iphe, kparu iya
 nu bu l'e kuru ngu
 onye a chifuru achifu;
 Zayonu, aduedu onye
 akpa ishi iya.
 18 "Wakwa iphe, Chipfu epfu
 baa:
 Onu-ulo Jiekpu ono,
 e shi kpu le ndzu ono
 be mu e-dophu azu l'onodu
 iya.
 Mu aphuaru aka ephe bu
 obu-imemini.
 Mkpukpu ono be aa-kpu-phu
 azu l'eli ozu iya ono.
 Ibe eze ono abyakwa
 anochia l'eka o gbaru
 g'o nodu.
 19 Ephe awata agu ebvu-ekele;
 atu uzu ehutso.
 Mu emee g'ephe kabaa igwe;
 ophu ephe abyadu alwa
 ali ali.
 Mu e-me g'ephe buru ndu
 aakwabebu ubvu;
 ophu enya abyadu alwa phe.
 20 Unwu phe bu g'ephe shi
 du teke ndiche bu
 g'ephe a-du.

Teme edzudzu-oha aburu
 iphe, nguchaaru
 anguru l'iphu mu.
 Mu anua ndu eme phe ewere
 aphu.

²¹ Onye eze phe a-buru onye
 lanu l'ime ndibe phe.
 Onye a-buru onye-ishi phe
 aburu l'echilabo phe be
 oo-shi.

Mu a-kpuritaru iya;
 l'ooby a nodu mu ntse;
 kele-a: ?bu onye suru
 g'oo-dobe onwiya iche
 bya bya anodu mu l'iphu?

O kwa Chipfu epfu iya.

²² Oo ya bu l'unu a-buru ndibe
 mu;
 mu aburu Chileke unu."

²³ Lekwa! Chipfu gudeakwa ehu-eghu ezi oke-pherephere; mbu ejo oke
 pherephere. O buru l'ishi ndu ejo-iphe be oophu temutemu; ²⁴ ophu ehu
 eghubuhukwa Chipfu eghu gbiriri jasu l'o meebekota iphe, du iya l'okpoma k'ememe.
 Mboku abya-a l'uzo iphu teke iphe-a l'e-dokota unu enya ree.

31

Alwalwa ndu Izurelu

¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "O -rwua le teke ono; be mu a-buru Chileke k'ipfu
 l'ipfu ndu Izurelu l'ophu; ephe aburu ndibe mu." ² Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:
 "Ndu ono, ugu-echi gbuphodoru ono be e meru eze-iphe-oma teke ephe no l'echiegu;
 mbu Izurelu; teke o shi achọ eka oo-nodu tuta unme ³ be Chipfu shi l'eka du enya
 mee g'ọ huma iya. Mu yeru ngu obu yee ngu iya k'ojeje. Mu gude n-yemobu mu
 kpuritaru ngu. ⁴ Mu a-kpu-phukwa ngu pho azu; li buru onye a kpuphuru azu;
 gube nwamgboko mu yee nwoke akwajeduru ono, bu gube Izurelu. L'i wota nkwa
 ngu je etsoru ndu ehu atso wata ete ebvu. ⁵ Ii-wata ako opfu-vayinu l'eli ubvu ubvu
 Sameriya ozobaa. Ndu ako opfu a-ko iya; ria iphe, ephe koru iya; ⁶ kele e -mechaa;
 l'o duru mboku, ndu eche nche a-nonya; ephe echiaha mkpu l'ali ubvu ubvu ndu
 Ifuremu su: 'Unu bya g'anyi je l'ubvu Zayonu; jepfu Chipfu, bu Chileke anyi!'"

⁷ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:

Unu ga ebvu ehu-utso nu
 Jiekopu!

Unu tua uzu ehu-utso nu
 onye-ishi ohamoha!

Unu raa ya arara; kwaa ya
 l'evu su:

Jiko Chipfu; dzonaa ndu
 nkengu;

mbu nwa ndu Izurelu ndu
 ophu phoduru nu!

⁸ Lekwa; mu e-shi l'ali ndu
 isheli chi-phuta phe

azụ.

Mu e-jerwuchaa ẹka igwe
beru alị beru je
erwukọo phẹ.

Mu a-chitachaa mẹ ndu atsụ
ishi; mẹ ndu ẹniyeni;
mẹ ndu dụ ime;
mẹ ndu ọphu ime emewaa
ememe.

Ọ buẹpho l'ikpoto ndu a-lwa
nụ a-pa ẹka.

⁹ Ẹphe a-nọdu ara ẹkwa abya.

Mbụ l'ẹphe a-nọdu arwọ mu
arwọrwo;
mu edu phẹ alwa.

Mu e-du phẹ dughaa nggele
nggele;
dua phẹ shia ụzo,
dụ baswaa k'ọphu ọpfu
ata akpọdu phẹ l'ọkpa.

Ọ bụru iphe, kparụ iya nù bụ
lẹ mu bụ nna Ízurelu;
tẹme Ifuremu bụru ọkpara
mu.

¹⁰ “Unu nụmakwa Opfu Chipfu;
unubẹ ọhamoha!

Unu araa ya arara gẹ ndu
bukube eze-ẹnnyimu
l'ẹka dụ ẹnya numa!

L'onye ono, chikashiru
ndu Ízurelu ono
a-chikobekwa phẹ phọ
ọzo.

L'ooche ụnwu aturu iya
ọbu nche g'onye eche
aturu;

¹¹ kele Chipfu gbafutawaru
Jiékpọpu pfa aswa ishi iya
l'ẹka ndu ka phẹ ọkpehu.

¹² Ẹphe a-bya bya atua uzu
ẹhu-utso l'úbvú Zayonu.

Ẹphe eteru ẹswa kpua iphe,
dụ ree, Chipfu doberu;
mbụ ereshi-o; mẹ mẹe-o;
mẹkpoo manụ;
mẹ ụnwu aturu mẹ egbu;
mẹkpoo ikpoto eswi.

Ẹphe a-dụ g'opfu,
a kọru agba iya mini ree;
ọphu ẹphe a-nọdubaedu
aphụ-aphụ.

¹³ Teke ono bẹ ụnwumboko

a-wata ete ebvu;
 ẹhu atso phe;
 me ụnwokorobyia;
 me ndu bu ọgerenya
 kwapho.

Noo teke mu e-me g'aphu,
 ẹphe shi agu buru phe
 ẹhu-utso.

Mu a-du phe obu;
 mu agbanwee aphu,
 tsoru phe nu g'o buru phe
 ẹhu-utso.

¹⁴ Ndu uke be mu a-nukpo iphe,
 du ree nua k'etsutsu iya.

Teme iphe, du ree,
 mu doberu be e-jikpo
 ndu nkiya ẹpho.”

Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

*Chipfu a-phuru ndu
 nkiya obu-imemini*

¹⁵ Wakwa iphe, Chipfu epfu
 baa:

“A numaru ụzu-ekwa le
 mkpukpu Rama;
 mbu ekwa anwuhu me oke
 nggumaphu.

O buru Rechielu l'ara ekwa
 unwu iya;
 ophu o kwedu g'e gbobuta
 iya egbobuta;
 opfu l'unwu iya bvueberu.”

¹⁶ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:
 “Gberuma! Ba rahe ekwa!

Huchaa ẹnya-mini, no ngu
 l'ẹnya;
 kele ee-mechaa bua ngu
 nggo ozi ngu;
 mbu l'ẹphe e-shi l'ali ndu
 ohogu lwa.

O kwa Chipfu epfu iya.

¹⁷ Oo ya bu le-a; unu lee ẹnya
 l'iphu a-duru unu ree.

Unwu unu l'a-lwa l'ali phe.”
 Nokwa iphe, Chipfu eepfu
 bu ono.

¹⁸ Ude, Ifuremu atsu be mu
 numawaru; l'o suru:

I hūwaru mu ahūhū g'onye
 ahū nweswi,
 ekwedu g'a gota iya.

A hūkwanaa mu hūta.

Dophunu mu azụ ọ́ mu
 alwaphuta azụ;
 noo ọ́kele ọ́o ngu bụ́ Chipfu
 bya abụ́ru Chileke mu.

19 Mu kpaphuhucharu;
 izimanụ́ bya alwaphuta
 mu azụ́.

Ọ́nodu, mu nọ́ doọ́ mu phọ́
 ọ́nya.

Mu phuru yoo; ọ́chiru ọ́ka ye
 l'iphu ọ́tapfu.

Iphere bya egude mu;
 mu bya abụ́ru onye
 ọ́nya lwarụ́;
 ọ́kele ọ́o iphe, mu meru
 teke mu bụ́ okoroọ́bya
 bẹ́ byaru eteahaa mu
 ntụ́ l'iphu nta-a.

20 “Sụ́-a; Ifuremu ?tọ́ bụ́du nwa,
 mu yeru obu;
 mbụ́ nwa, tụ́baru mu
 l'ọ́nya?”

A makwarụ́-a lẹ́ mu ahajẹ́ru
 epfuru iya;
 obenu lẹ́ mu anyatajẹ́le
 iya-a.

Ọ́o ya bụ́ lẹ́-a; oghoroko iya
 dụ́ mu shii;
 mbụ́ lẹ́ mu aphuru iya
 obu-imemini,
 parụ́ ọ́ka.

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
 bụ́ ono.

21 Meshia ọ́hubama dobegbaa
 l'oji!

L'ị́ kọ́shia obvudu obvudu
 dobegbaa!

L'ị́ lerwetakwa oji,
 a turu mkpoli ọ́nya,
 bụ́ oji, iishi!

Lwadupho azụ́;
 gụ́be nwamgbọ́ko mu,
 bụ́ Ízurelu!

Lwadupho azụ́ lẹ́ mkpukpu
 ngu ono g'ọ́ ha!

22 ?İi-ghaphekpọ́ ẹ́gube ono
 jasụ́ teke ole;
 gụ́be nwada ono,
 eegudedu
 ire iya ọ́ka ono?

Chipfu mewaru iphe ọ́phúú

lẹ mgboko-a;
mbụ lẹ nwanyi a-wata
eleta nwoke ęnya.”

Iphe e-mechaa duru ndibe Chileke lẹ ree

²³ Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu baa; mbụ Chileke ndu Ízurelu: “Ọ sụru-a: Mu -shiepho l'ẹka a kpuru phẹ lẹ ndzụ duphuta phẹ azụ; bẹ ndu nọ l'alị Jiuda; yẹ mkpukpu lẹ mkpukpu iya a-wata epfu opfu-a ọzo sụ:

“Gẹ Chipfu kebe ngu l'oma;
gube ibe onye ono,
pfuberekoto ono;
gube úbvú, dụ nsọ!

²⁴ Ndu Jiuda mẹ mkpukpu lẹ mkpukpu, nọkota iya nụ l'a-tuko bukọtaru l'ẹka ono; ndu akọ opfu eburu iya; ẹphe lẹ ndu aghaphe aghaphe; ẹphe l'eghu mẹ aturu phẹ.

²⁵ Kele onye ike bvuru bẹ ee-me-a g'ẹpho ji; mu emee iphe, bukpo onye rwuhuru arwuhu g'ọ rokota ike.” ²⁶ Mu jeberu nno bya etehu; bya awata achika ęnya. Mgbęnya mu ọbu nọdu atso mu ntumatu.

²⁷ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Lekwa; mbọku abyakwa-a; teke mu e-woru mebyi-
iphe, bụ nemadzụ yẹ anụ woru ghakaa l'alị Ízurelu yele alị Jiuda. ²⁸ Ọo gẹ mu eche
phẹ nche; e pheshia phẹ; nwukposhia phẹ; e mekpee phẹ; mebyishia phẹ; ẹphe laa
l'iswi; nokwaphọ gẹ mu a-nọdu eche phẹ nche; aa-kpukwa phẹ; dzaphu phẹ azụ.
Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ²⁹ O -rwua mbọku ono bẹ a taa sụbaedu:

Nna anyi phẹ bukwa akpuru
vayinu,
achaduru achacha bẹ
ẹphe riru.

Ọ nọdu akpọ unwu phẹ
eze ihuku.

³⁰ Ọ bụ-chia iphe, e-me nụ bụ l'onymonye a-la l'ẹjo-iphe, o metaru. Onye riwaruro
akpuru vayinu, achaduru achacha; eze akpowa iya rọ ihuku.

³¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mbọku abyakwa teke mu lẹ ndu Ízurelu; waa
ndu Jiuda a-gba ndzụ ọphúú. ³² Ono taa dọdu g'ogbandzu ọphu mu lẹ nna phẹ
oche gbaru; teke ono, mu gude ẹka seta phẹ dufuta phẹ l'alị ndu Ijiputu; noo kele
ẹphe mebyiru ogbandzu mu; l'ẹka bukwa mbedua bụ ji, alụ phẹ nụ. Nokwa iphe,
Chipfu eepfu. ³³ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Wakwa ọdu ogbandzu ọphu mu
l'ọnu-ulo Ízurelu a-gba: mẹ e -mechaepho teke ono. Ekemu mu bẹ mu e-woru ye phẹ
l'egomunggo. Ọ bụru l'ime ọkpoma phẹ bẹ mu e-de iya edede. Mu a-buru Chileke
phẹ; ẹphebedua aburu ndibe mu. ³⁴ Nemadzụ tee ziedu nwibe iya iphe ọzobaa; ọphu
nemadzụ eziedu nwune iya iphe kẹ g'aasuje: Makwaru Chipfu! Kele ẹphe e-shiepho
l'onye ęnya kachaa alwalwa l'ime phẹ maru mu jasụ l'onye ọphu kachaa shii. Noo
kele mu a-guru phẹ nvu l'ẹjo-iphe, ẹphe megbaberu. Ọphu mu anyatabaedu iphe-
iji phẹ ọzobakpo. Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ ono.

³⁵ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:

Mbụ onye ono, doberu
ęnyanwu sụ g'o chije
l'eswe;
bya emee g'ọnwu;
yẹ kpokpode chije
l'ęnyashi; onye ono,
bụ iya akparwubeje

oke-enyimu;
akpara-mini iya ede mba;
epha iya bu Chipfu,
bu Okalibe-Kakota-Ike.

36 “Oo epho m’o bu l’a -nonyaru;
iphe-a,
mu tuburu k'ememe-a
phuhu k’ophu mu
huma-buhuru iya;
o buru iya bu l’oshilokpa
Izurelu achihu;
ephe taa buedu oha eka
phe l’iphu mu jasuru
asuru.”

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bu ono.

37 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:
“Oo epho m’o bu l’aa-tu
imigwe imigwe l’iphe,
aatuje iphe;
aabya ebvua ali bvurwua
eka a toru okpa mgboko
l’ophu;
teme mu e-gude iphe,
oshilokpa Izurelu
megbaberu jika-gbua
phe.”

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bu ono.

38 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Mboku abyakwa teke ee-mechaa kpukwaa
mkpukpu-a doberu mube Chipfu eshi l’oje Hananelu jasuru le Onu-abata Mgbureku.
39 Ogologo iphe, e-gude atu iphe l’a-gbe l’epho l’eka ono dabyiru ogologo jasuru l’eli
ubvu Garebu; l’oobyaga agojia dabyiru jasuru le Gowa. 40 Nsuda ono l’ophu, bu eka
e shi etuphaje odzu; awushi iya nturu; mekpoo egu ono l’ophu, dabyiru jasuru le
nggele Kidironu l’uzo enyanwu-awawa; gbiriri jasuru l’aguga onu-abata Inya; g’o ha
a-dukotaru Chipfu nsoro. Ophu a byadu ephesubaa mkpukpu ono ephetu; ophu ee-
nwukposhibaedu iya enwukposhi.”

32

Jieremaya azu ali-egu

¹ Wakwa olu-opfu, rwuru Jieremaya nchi; mbu olu-opfu, shi l’eka Chipfu l’apha,
kwe Zedekaya apha iri, o wataru aburu eze ndu Jiuda. Ono bukwanuru apha ophu
kwe Nebukadineza apha iri l’esato. ² Ndu ojogu k’eze ndu Babilonu be no-pheru
Jierusalemu mgburugburu teke ono. Onye mpfuchiru ono, bu Jieremaya buro eka o
kwaru bu l’oma-unuphu eka ndu nche anoje l’ibe eze ndu Jiuda; ³ kele Zedekaya, bu
eze ndu Jiuda turu iya mkporo l’eka ono su: “?Bu gunu meru g’o gude i nodu epfu
mpfuchiru nkengu g’iipfu iya ono? I pfuru su le Chipfu suru le ya abyaakwaa eworu
mkpukpu-a ye l’eka eze ndu Babilonu; o jekwa l’anata iya. ⁴ Le Zedekaya, bu eze ndu
Jiuda taa nahukwa ndu Babilonu agbala; o chikwa l’o to dudu iphe, e-me g’e te ye
iya l’eka eze ndu Babilonu; yele iya epfugbaa opfu iphu l’iphu; l’o gude enya iya ebo

ẹbo hūma iya. ⁵ L'oo-kpuru Zedekaya laa Bábilonu bụ ẹka ọo-nọdu jasụ ya anụ ya aphụ. L'onokwa iphe, Chipfu epfu. Lẹ mu -tsoo ndu Bábilonu ọgu; ọ tọ dukwa iphe, mu a-lwuta iya.”

⁶ Tọbodu iya bụ; Jieremaya sụ: “Olu-Opfu Chipfu rwukwaru mu nchị ⁷ sụ lẹ Hanamelu nwa Shalumu, bụ nwune nna mu a-byapfuta mu bya asụ mu gẹ mu zūnaa alị iya, nọ lẹ mkpukpu Anatotu; kele eshinu ọ bụ mu l'iya kachaa abubu bẹ ọ bụ mu bẹ o rwuberu agbata iya. ⁸ E mechaa; ọ nwụepho gẹ Chipfu pfuru ono. Nwa nwune nna mu, bụ Hanamelu mechaa bya abyapfuta mu l'oma-unuphu ẹka ndu nche anoje; bya asụ mu gẹ mu zūnaa alị iya, nọ lẹ mkpukpu Anatotu; l'oke alị ndu Benjiaminu. Eshinu ọ bụ mu bẹ o rwuberu agbata iya nworu; gẹ mu zụ l'iya pho g'ọ buru nkemu. Mu maerupho l'ọ kwa Opfu Chipfu. ⁹ Ọ buru iya bụ lẹ mu eje azụ alị ọbu lẹ mkpukpu Anatotu l'ẹka nwa nwune nna mu, bụ Hanamelu bya apfua ya okpoga iya, bụ mkpola-ochaa, ẹrwa iya dụ shẹkelu iri l'ẹsaa. ¹⁰ Mu bya edeeru iya ẹkwo byaa ya ẹpha mu; mee ya ọhubama; ndu ekebe yekwa iya pho ẹka; bya eworu mkpola-ochaa ono tūa l'iphe, aatùje iphe. ¹¹ Mu bya eworu ẹkwo ono, e deru, goshiru l'alị bụwaa nkemu ono; mbụ mpekala iya ono, e meru ọhubama ono, bụ ọphu e deru g'ọo-nọ-beru mẹ gẹ mu nweberu iya; bya ewotakwapho mpekala iya ọphu e meduru ọhubama gude. ¹² Mu bya eje achiru ẹkwo ono nū Baruku, bụ nwa Neraya nwa Maseya; l'iphu nwa nwune nna mu, bụ Hanamelu yele iphu ndu ekebe, bụ ndu byiru ẹka l'ẹkwo ono; yele iphu ndu Jiuda l'ophu, bụ ndu nọgbaa l'oma-unuphu ẹka ndu nche anoje ono. ¹³ Mu nọdu l'iphu phẹ l'ẹka ono bya eworu ozi-a zia Baruku sụ iya: ¹⁴ ‘Wakwa iphe, oopfu; mbụ Chipfu, bụ Okalibe-Kakota-Ike; mbụ Chileke ndu Ízurelu. Ọ sụru-a: Chita ẹkwo alị-a, e deru-a; mẹ ọphu e meru ọhubama; yee ọphu e meduru ọhubama l'ẹkwo ono, e deru gude zūa alị-a; woru iya je achiru ye l'ite-urwa k'ọphu ọo-nọ ọdu; ¹⁵ kele-a; wakwa iphe, Chipfu bụ Okalibe-Kakota-Ike, bụ Chileke ndu Ízurelu epfu baa: Ee-mechakwaa wata ázú ọlo; yee alị; yee opfu-vayinu l'alị ẹka-a ọzo.’ ”

Jieremaya epfu anụ Chileke

¹⁶ Mu wocharu ẹkwo ono, e gude zūa alị ono nuchaa Baruku nwa Neraya; mu bya awata epfu anụ Chipfu sụ: ¹⁷ “Gube Nnajiuphu, bụ Chileke! Ọ kwa ngu meru igwe; bya emee alị; ọ buru ike okpu ngu yee ẹka ngu, ị lochiru alochi bẹ i gude mee ya. Ọ tọ dukwa iphe, tsunukaru ngu l'ẹhu. ¹⁸ Gube onye egoshije igwerigwe nemadzụ l'i yeru phẹ obu. Ọle iiwojeru aphụ ejo-iphe, ndu bụ nna meru woru nwua l'utapfu ndu bụ unwu phẹ m'ephe anohedu. Gube oke Chileke ono, ike dụ ono; onye ẹpha iya bụ Chipfu, bụ Okalibe-Kakota-Ike; ¹⁹ iphe, ị chiru idzu ememe bẹ ha shii; teme iphe, iime ememe paa ẹka. Ị saru ẹnya humagbua iphemiphe, nemadzụ eme. Ị nọdu ebuje onyemonye nggo g'iphe, o meru gbaru; yee iphe, o metaru. ²⁰ Ị meru iphe-ohumalenya; yee iphe, dụ biribiri l'alị ndu Ijiputu; ị nọdu emele iya pho g'iime iya jasụ ntanụ-a. Iimeru iya ndu Ízurelu; bya emeru iya ndiphe mgburugburu; o mee; ẹpha ngu pfuru g'ọ pfukwaduru-a. ²¹ Ị dufutaru ndibe ngu, bụ ndu Ízurelu l'alị ndu Ijiputu; ọ buru iphe-ohumalenya; yee iphe, dụ biribiri bẹ i gude mee ya. Ọ buru ike okpu ngu; yee ẹka ngu, ị lochiru alochi; waa iphe, dụ ebvu bẹ i gude mee iphemiphe ono. ²² Ị nuru phẹ alị-a, bụ ọphu i riburu angụ l'ii-nụ nna phẹ oche phẹ, bụ alị, mini ẹra-eswi yee manụ-ẹnwu jiru pyimu pyimu. ²³ Ẹphe bya abata bya anata iya nworu; ọphu ẹphe emeduru iphe, ị sụru g'ẹphe meje; ọphu ẹphe etsoduru ekemu ngu; mbụ l'ẹphe te emeduru iphe, ị karu sụ g'ẹphe meje; ọ buru iya meru g'ọ gude ị haa iphemiphe-a, bụ ejo iphe-ẹhuka-a byapfuta phẹ.

²⁴ “Lewarọ g'a kpuru igbulọ-ọgu kpuphee mkpukpu-a mgburugburu g'e gude nata iya. Ọ buru ogu-echi; yee ẹgu; yee ejo iphe-ememe bẹ mewaru g'e woru mkpukpu-a nū ndu Bábilonu, bụ ndu etso iya ọgu. Iphe, ị pfuru bẹ iilenaa ẹnya l'ọ mewaru g'i

pfuru iya. ²⁵ Ole ọ bụ; a makwaru-a lẹ mkpukpu-a bẹ e yewaru l'ẹka ndu Bábilonu; ọle gube Nnajiuphu, bụ Chipfu pfuru mu sụ mu-a: 'Gude mkpola-ochaa zua alị-a; l'inweru ndu ekebe lẹ g'ị gude eme k'azuzu iya ọbu!' "

²⁶ No iya; olu-Opfu Chipfu bya erwua Jieremaya nchị sụ: ²⁷ "Ọ kwa mu bụ Chipfu bya aburu Chileke ndiphe l'opfu. ?Ọ duru iphe, atsunukaje mu l'ehu ememe? ²⁸ Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mu abyaakwa eworu mkpukpu-a ye l'ẹka ndu Bábilonu; yee Nebukadineza, bụ eze ndu Bábilonu, bụ onye a-nata iya nū. ²⁹ Ndu Bábilonu-a, l'etso mkpukpu-a ogu-a l'e-mechaa bata bya atua ya ọku l'ootsua ya tsufu; mbụ tsukota ọku l'ulo; mē l'ulo, bụ ẹka ndu nemadzu nọ kpatsu mu iwe; ẹka ephe ejeje anodu lẹ mkpotsu akpọ unwū-isensu ọku anu Balu; teme ephe agbaru agwa mee gude agwa iya. ³⁰ Ndu Ízurelu ephe lẹ ndu Jiuda ta adudu iphe ọzo, ephe mebaaru gbahaa ejo-ememe bẹ ephe eme l'ataphu mu; eshinu ephe bụ nwata bẹ ephe anodujeepho akpatsu mu iwe l'iphe, ephe eme l'ẹka. Nokwa iphe, Chipfu epfu.

³¹ "E -shi mboku, e doberu mkpukpu ono jasụ nta-a bẹ mkpukpu-a shiepho kpatsuta mu iwe; yee oke ehu-eghu k'opfu bụ lẹ mu e-wofu iya l'ataphu mu. ³² Ndu Ízurelu ephe lẹ ndu Jiuda kpatsuwaru mu iwe; ọ buru iphe, kparu iya nū bụ ejo-ememe ono, ephe meshiru ono g'ọ ha; ephebedua; mē ndu eze pẹ; mekpoo ndu-ishi pẹ; mē ndu-uke pẹ; mē ndu mpfuchiru pẹ; ndu Jiuda mē ndu Jierusalemu. ³³ Ephe gharu mu okpurukpu haa agharu mu iphu. A makwaru-a lẹ mu ziru pẹ iphe nzito; ọle ephe te eyeduru onu ophu ahuhù, mu ahù pẹ erwudu pẹ l'ehu. ³⁴ Ephe woru ejo ahuma pẹ ono, bụ nshi woru dobe l'ulo, e kuru epha mu; shi nno turwua ya. ³⁵ Ephe kpua ẹka aagwaje iphe agwagwa doberu Balu lẹ nsuda Hinomu; g'ọ buru ẹka ephe a-kpoje unwegirima pẹ ọku gude gwaa Moleku; l'ebe abụ lẹ mu tujeru ekemu; mbụ l'ọ to batajekpodaru mu nū l'obu k'asụ g'ephe mee ebyi, dū egube ono; shi nno mee gẹ Jiuda mee iphe-ẹji."

³⁶ "Iphe, unu epfu l'opfu ehu mkpukpu-a bụ l'ọ kwa ogu-echi; yee okpa-nri; yee ejo iphe-ememe bẹ e gudewaa eworu mkpukpu-a eye l'ẹka eze ndu Bábilonu; obenu lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu, bụ Chileke ndu Ízurelu epfu baa: ³⁷ Ọ to dukwa iphe, e-me gẹ mu ta chilatachaa pẹ eshi l'iphe, bukpo ẹka mu shi chiru pẹ jeye teke ehu egu mu egu; enya nodu ata mu kpitipiti. Mu e-duphutacha pẹ azu duru bya edobe l'ẹka-a g'ephe buru g'ọ to dū iphe, e-me pẹ nū. ³⁸ Ephe aburu ndibe mu; mu aburu Chileke pẹ. ³⁹ Mu e-me g'okpoma pẹ buru nanu; umere pẹ aburu nanu; k'opfu ephe a-nodu atsụ mu ebvu g'ọ duru pẹ lẹ ree; duru unwu pẹ, e-mechaa etso pẹ l'azu. ⁴⁰ Mu l'ephe a-gba ogbandzu ojeoje; ophu mu abyadu ahaba emeru pẹ iphe, dū ree; mu akpalia pẹ g'ephe tsuje mu ebvu k'opfu ephe ta abyadu ahabaa mu ahaha. ⁴¹ Ehu a-nodu atso mu; mu emeeru pẹ ree. Ophu ọ dudu iphe, e-me gẹ mu ta adza pẹ adzadza l'alị ẹka-a; mbụ mu e-gudekpoo obu mu l'opfu mee ya."

⁴² "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Ọ kwa gẹ mu wotaru ndu-a eze iphe-ehuka-a bụ gẹ mu a-nukota pẹ iphe, dū ree, mu kweru pẹ ukwe iya. ⁴³ Ee-mechaa zuaaha alị ozobaa l'alị-a, bụ ẹka unu asuje: 'Ọ buakwa ochobu; alị, nemadzu ebudu; ophu anu ebudu iya; kele e wowaru iya yee l'ẹka ndu Bábilonu.' ⁴⁴ Ee-mechaa gudeaha mkpola-ochaa zuaaha alị ọzo; deaha ekwo alị; meahaa ya ohubama; ndu ekebe eyekwa iya pho ẹka; l'oke alị ndu Benjaminu-a; yele mkpukpu lẹ mkpukpu, nọ pheru Jierusalemu mgburugburu; mekpoo l'iphe, bụ mkpukpu, nọ l'alị ndu Jiuda; mē l'opfu nọgbaa l'alị úbvú úbvú; mē ophu nọgbaa l'alị okpa úbvú, nọ l'uzo enyanwu-ariba; mē ophu nọ l'echiegu ndohali. Ọ buru iphe, a-kpa iya nū bụ lẹ mu e-dophu pẹ azu l'onodu pẹ; nokwa iphe, Chipfu epfu."

33

Ee-mechaa dophu Jierúsalemú azú l'ònodu iya

¹ Olu-Opfu Chipfu byakwa erwua Jieremaya nchì kẹ mgbo ẹbo teke ono, ọ nọkwadu l'oma-unuphu ẹka ndu nche anọje ono; sù: ² “Wakwa iphe, Chipfu epfu baa; mbụ onye ono, bụ iya meru mgboko; mbụ Chipfu; onye bụ iya meru mgboko dobe g'òo-dụ; bya emee ya; ọ nguru anguru; ọ kwa Chipfu bụ ẹpha iya. ³ Kua mu oku; hụma lẹ mu a-za ngu ẹnu; bya akarụ ngu iphe, parụ ẹka bya adụ omilomi, bụ iphe, ì mahakpọada; ⁴ kele-a; wakwa iphe, Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurelu epfu baa l'opfu ẹhu ọlọ, dughbaa lẹ mkpukpu-a; yẹle opfu ẹhu ọlọ ibe eze ndu Jiuda, bughbaa ọlọ, a kwatsushiru gude gbobuta obvudu ẹja, ndu ọhogu kuberu; yẹe ogu-echi pẹ; ⁵ l'ẹka aalwụ ogu onye lẹ ndu Bábilonu: Ọ kwa odzu bẹ ee-mechaa gude chì-jishia ya achi-jishi; mbụ odzu ndu mu e-gude ẹhu-eghu mu; yẹe ẹnya, ata mu kpitikipiti gbushia. Mu woharu ndu mkpukpu-a iphu mu; ọ buru iphe, kparụ iya nù bụ ejo-iphe, ẹphe emegbabe.

⁶ “Ole g'ò dühabe; mu e-wotaru pẹ ẹhu-ọdu-ike; mbụ mee g'ẹphe wekọrohu. Mu e-me g'ẹphe wekọrohu; mee g'ẹhu dụ pẹ guu dụ k'etsutsu iya; ọphu ọ duedu iphe, byaru eme pẹ nù. ⁷ Mu e-dophu ndu Jiuda; mẹ ndu Ízurelu azú l'ònodu pẹ; mu akpua pẹ; ẹphe adụ g'ẹphe shì duhawa. ⁸ Mu abya asashia pẹ ejo-iphe, ẹphe meru mu g'ò ha; bya aguaru pẹ nvù l'ejo-iphe ono, ẹphe meru mu ono, bụ l'ẹphe kwefuru mu ike ono. ⁹ Ọo ya bụ ẹpha mkpukpu-a emeahaa g'ẹhu tsọ ọtso. Ọhamoha, nọkota lẹ mgboko l'ọphu, bụ ndu a-nụma iphemiphe, bụ iphe, dụ ree, mu a-nọdu emeru pẹ ajaahaa mu ajaja; kwabẹahaa mu úbvú. Ẹphe awata atsù ebvu; wata anma pyaapyaapya; kele mu e-meru ndu mkpukpu-a iphe, dụ ree; mee g'ẹhu dụ pẹ guu.”

¹⁰ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa; “Alì ẹka-a, unu sùru l'ọ bụ ochobu, nemadzù ebudu ebudu; ọphu anù ebudu iya-a; mbụ ime mkpukpu lẹ mkpukpu Jiuda; yẹe gbororo, dabyigbaaru lẹ Jierúsalemú, bụ ẹka a gbadochawaru agbado; ọphu nemadzù ebudu iya ebudu; ọphu anù adudu iya-a; bẹ ee-mechaa nùaha olu ọzobaa; ¹¹ olu ẹhu-ọtso; mẹ olu ndu ete ẹswa; olu unwumgboko, ala ji; mẹ k'unwoke, alù nwanyì ọphúú; yẹe olu ndu gude ngweja ekele abya l'eze-ọlọ Chipfu; ẹka ẹphe agù ebvu asùje:

“Kele Chipfu,

bù

Ọkalibe-Kakọta-Ike ekele;

kele Chipfu dụ ree;

n-yemobu iya anọje jasù

l'ojejeje.

Ọ buru iphe, a-kpa iya nù bụ lẹ mu e-dophu alì-a azú l'ònodu iya. Noo iphe, Chipfu epfu.”

¹² Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu: “L'alì ẹka-a, bụ ochobu; ọphu nemadzù ebudu iya; ọphu anù ebudu iya-a; l'iphe, bukpo mkpukpu lẹ mkpukpu, nọ iya nù; bẹ ẹka eche eswi e-mechaa lwa azú bya adukota gẹ ndu eche aturu dọbeje anù, ẹphe eche. ¹³ L'iphe, bukpo mkpukpu lẹ mkpukpu ono, nọgbaa l'alì úbvú úbvú; mẹ ndu ọphu nọ l'alì ọkpa úbvú, nọ l'uzo ẹnyanwu-ariba; yẹe ndu ọphu nọ l'echiẹgu ndohali; mẹ lẹ k'alì ndu Benjiaminu; mẹ l'unwu mkpukpu lẹ mkpukpu, nọ-pheru Jierúsalemú mgburugburu; yẹfua l'ime mkpukpu, nọgbaa lẹ Jiuda; bẹ anù, eche echeche e-mechajẹ awughata l'atatiphu onye a-nọdu agù iya ogu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu.”

14 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Mbọku abyakwa teke mu e-meru ndu ọnu-ulo Ízurelu yẹ ọnu-ulo Jiuda iphe, dū ree, mu kweru ukwe lẹ mu e-meru phẹ. 15 O -rwua mbọku ono bẹ mu e-me g'ẹkali-iphe, p̄fuberekoto kpofuta l'oshilokpa Dévidi. Ọ b̄uru yẹbedua e-me iphe, p̄furu ọto yẹ iphe, dū nhamunha l'alì ẹka-a. 16 O -rwua mbọku ono bẹ aa-dzọta ndu Jiuda; ndu Jierúsalemu eburu t̄saru ẹhu; ọ t̄o d̄udu iphe, eme phẹ n̄u. Iphe, aa-wata iya ekuku ab̄uru: ‘Chipfu, b̄u ap̄fubekoto k'anyi’; 17 kele-a wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Ụko onye a-n̄odu l'aba-eze ọnu-ulo Ízurelu ta abyakwa ad̄uru Dévidi; 18 Ọphu ndu-uke, b̄u ndu Lívayi abyadu ak̄o ụko onye a-p̄furu l'ip̄hu mu mkp̄urumkpuru egweru mu ngweja-akp̄o-ọku; waa ngweja-nri; m̄e ngweja mman̄u ọzo.”

19 T̄obudu iya b̄u; Op̄fu Chipfu bya erwua Jieremaya nchì s̄u: 20 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Ọ -b̄uru l'unu a-d̄u ike mebyia ọgbandzu, mu l'eswe gbaru; yẹ ọgbandzu, mu l'enyashi gbaru; k'ọphu b̄u l'eswe yẹ ẹn̄yashi taa nw̄uedu l'orwuberu iya; 21 a bya emebyikwaph̄o ọgbandzu mu lẹ Dévidi, b̄u onye-ozì mu; yẹ ọgbandzu mu lẹ ndu Lívayi, b̄u ndu-uke, ejeru mu ozì; ọo ya b̄u lẹ Dévidi tee nwēdu awa, b̄u onye a-b̄uru eze n̄odu l'aba-eze iya. 22 Mu e-me awa Dévidi, b̄u onye-ozì mu; yẹ awa ndu Lívayi, b̄u ndu eje ozì l'ip̄hu mu; g'ẹphe b̄uru aḡuta aḡuta ḡe k̄pokpode, n̄o l'igwe; ọphu aa-t̄ukotadu phẹ l'iphe, aat̄uje ẹrwa iphe ẹgube-a, a taa t̄ukotajedu ẹja, n̄o l'aguga eze-ẹn̄yimu-a.”

23 T̄obudu iya b̄u; Op̄fu Chipfu bya erwua Jieremaya nchì s̄u: 24 “?Tii ledu iphe, ndu-a an̄oduje epfu s̄u: ‘Ip̄fu lab̄o-a, Chipfu h̄otaru-a bẹ ọ paakwaru gw̄obe?’ Ẹphe shi ẹgube ono kp̄oo ndibe mu ẹbo l'af̄u; k'ọphu b̄u l'ẹphe ta ab̄uedu ọha ẹka phẹ l'ip̄hu phẹ. 25 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Ọme mu l'eswe yẹ ẹn̄yashi ta agbaduru ndz̄u; bya at̄ua ekemu doberu igwe yẹ alì; 26 m̄e mu aj̄ika oshilokpa Jiék̄opu; yẹ k̄e Dévidi, b̄u onye-ozì mu; ọphu mu tege ah̄otadu onye lan̄u, b̄u nwa iya nwoke g'ọ b̄uru ishi ndu b̄u oshilokpa Ẹbirihamu; yele k̄e Áyizaku; yele k̄e Jiék̄opu; kele-a; mu e-dophu phẹ az̄u l'ọnodu phẹ bya aph̄uaru phẹ obu-imemini.”

34

Aal̄oru Zedekaya ẹka lẹ nchì

1 Ḡe Nebukadineza, b̄u eze ndu Bábil̄onu; yẹ ndu oj̄ogu iya l'ọphu; waa iphe, b̄u ọhamoha, n̄okota iya l'ẹka; t̄ukoru etso Jierúsalemu ọgu; yẹ mkp̄ukpu, n̄o-pheru iya mgburugburu bẹ op̄fu-a shi l'ẹka Chipfu rwua Jieremaya nchì. 2 Wakwa iphe, oop̄fu; mb̄u Chipfu, b̄u Chileke k̄e ndu Ízurelu. Ọ s̄uru-a: Jep̄fu Zedekaya, b̄u eze ndu Jiuda je as̄u iya-a: Wakwa iphe, Chipfu epfu: Mu abyakwa eworu mkp̄ukpu-a ye l'ẹka eze ndu Bábil̄onu, b̄u onye a-tu iya ọku l'ootsua ya tsufu. 3 Ọphu ọ d̄ukwa iphe, e-me g'ì nah̄u iya g'ò to gude ngu. Ọ chikwa l'ee-gude ngu kp̄uru n̄u iya. L'ì gude ẹn̄ya ngu h̄uma eze ndu Bábil̄onu; unu l'ìya an̄odu l'ip̄hu l'ip̄hu p̄fugbaa op̄fu; l'ì lash̄ia alì ndu Bábil̄onu.

4 “Ọle ọ b̄u; n̄umakwa ukwe-iphe, Chipfu ekwe ngu; ḡube Zedekaya, b̄u eze ndu Jiuda. Wakwa iphe, Chipfu epfu l'op̄fu ẹhu ngu; e tee gbukwa ngu l'ogu-echi; 5 ì-nw̄uhukpoo ch̄iriri. Ọo g'a kp̄oberu ọku lia ndiche ngu phẹ, b̄u ndu ọphu vuru ngu ụzo b̄uru eze; nokwaph̄o g'ẹphe a-kp̄obe ọku l'ulo-ẹkwa ngu gude raa ẹkwa ngu s̄u: ‘Owiwo; nnajì mu-e!’ Ọ kwa mb̄edua l'onwomu ekwe ukwe-iphe-a; b̄u iphe, Chipfu epfu.”

6 T̄obudu iya b̄u; Jieremaya, b̄u onye mp̄fuchiru t̄uko iphemiphe ono p̄fuaru Zedekaya, b̄u eze ndu Jiuda lẹ Jierúsalemu. 7 Teke ono bẹ ndu oj̄ogu eze ndu Bábil̄onu etsokwa ndu Jierúsalemu ọgu; yẹ mkp̄ukpu lẹ mkp̄ukpu ọzo, n̄ogbaa l'alì ndu Jiuda, b̄u mkp̄ukpu ndu ọphu ph̄oduru n̄u, dū ḡe Lakishi; yẹ Azeka. Ọ b̄u mkp̄ukpu ono

ephenebo bu mkpakọ mkpukpu, a kpu-pheru igbulọ mgburugburu, phoduru nu l'ali ndu Jiuda teke ono.

Ndu bu ohu l'e-mechaa nweru onwophe

⁸ Owaa bu opfu, shi l'eka Chipfu rwua Jieremaya nchi g'eze, bu Zedekaya gbachaaru ogbandzu ephe le ndu Jierusalemu l'ephe a-ra iya arara le ndu bu ohu e-nweru onwophe. ⁹ Onyemonye l'a-ha ohu iya, bu onye Hiburu; me ndu ke nwoke me ke nwanyi; g'o to du onye a-gba onye Jiuda ibe iya ohu. ¹⁰ Oo ya bu; ndu-ishi; mekpoo iphe, bu ndu Izurelu, bu ndu bahuru l'ogbandzu ono toko kweta l'ephe a-ha ohu phe nwoke me unwanyi; g'o to duhe onye a-buru ohu ozobaa. Ephe pfubua ya woru phe hakota. ¹¹ E mechaa; izimanu lwa phe azu; ephe bya achi-phuta ndu bu ohu ono azu; mbu ndu ono, ephe shi hawa ono; bya agbaphu phe ohu azu.

¹² Tobudu iya bu; olu-opfu Chipfu bya erwua Jieremaya nchi su: ¹³ Wakwa iphe, Chipfu epfu; mbu Chileke ndu Izurelu. O suru-a: "Mu le ndiche unu phe gbaru ndu teke mu dufutaru phe l'ali ndu Ijiputu; mbu l'ali eka ephe no buru ohu. Mu pfua su: ¹⁴ Iphe, bukpoo apha esaa, a-nwuta anwuta g'onyemonye l'ime unu l'ehu l'ehu tohajekwa onye Hiburu ibe iya, e reru unu. Mbu l'o -jewaru unu ozi apha ishii; g'unu haje iya g'o la ke mmanu; ophu nna unu oche phe angaduru mu nchi; ophu ephe eyeduru mu onu. ¹⁵ Izimanu lwa unu azu le mgboru nta-a; unu bya emee iphe, pfuru nhamunha l'anya mu. G'unu ha l'onye l'onye bya araa ya arara su ge ndu ali unu nweru onwophe. Unu nodu l'iphu mu gbaa ndu l'ulo-a, e kuru laaru epha mu-a. ¹⁶ O be nta; unu byakwa bya aghakobe bya emerwushiaha epha mu ozo. G'unu ha laphuchaa azu je achi-phuta ohu unu ke nwoke yee ke nwanyi ono azu; mbu ndu unu shi hawa g'ephe jeje eka du phe ree. Nta-a be unu gbaphuwaru phe ohu ozo.

¹⁷ "Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: 'Unu te emekwaru iphe, mu suru g'unu mee. Unu ta arakwaru iya arara su ge ndu ali unu nweru onwophe. Oo ya bu le-a; nta-a be mu arawa iya arara l'unu e-nweru onwunu; o kwa Chipfu epfu iya. Enweru onwunu obu bu l'ee-gude ogu-echi gbua unu; ejo iphe-ememe egbua unu; egu egbua unu. Mu e-me unu ge ndu ali-eze, nokota le mgboko l'ophu soo unu oyi. ¹⁸ Onye ono, mebyiru ogbandzu mu ono; ophu o meduru iphe, e pfuru l'ogbandzu ono, bu ophu ephe no mu l'iphu gbaa; ndu ono be mu e-me g'ephe du ge nweswi ono, a sukaharu ebo bya eshia ya echilabo ghajaa ono. ¹⁹ Ndu-ishi ndu Jiuda yee ke ndu Jierusalemu; me ndu eleta ibe eze enya; me ndu bu uke; mekpoo ndu ali ono l'ophu, bu ndu ghajaru echilabo nweswi ono ²⁰ be mu e-woru ye l'eka ndu ohogu phe, bu ndu achọ ndu phe. Odzu phe l'a-buru nri enu, ephe l'eli; yee anu, bu l'eliphe.

²¹ " 'Zedekaya, bu eze ndu Jiuda; yee ndu-ishi l'ali-eze iya be mu e-yekota l'eka ndu ohogu phe, bu ndu achọ ndu phe; woru phe ye l'eka ndu ojogu eze ndu Babilonu, bu ndu shi sephuwaa onwophe azu l'eka i no. ²² Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mu a-tu ekemu l'onwomu; o buru mu e-duphuta phe azu le mkpukpu-a. Ephe e-tsoo ya ogu; nata iya; woru oku tua ya l'ootsua tsufu. Mu emee ge mkpukpu, nogbaa l'ali ndu Jiuda buru ochobu; o to duedu onye ebu iya ebubu.' "

35

Unwu Rekabu

¹ Wakwa opfu, shi Chipfu l'eka rwua Jieremaya nchi teke Jiehoakimu nwa Jiosaya bu eze ndu Jiuda. O suru: ² "Jepfu ndu onu-ulo Rekabu je eduru phe bya l'eka ulo eze-ulo Chileke eka lanu. Ephe -bya l'iniu phe mee g'ephe ngua."

³ Tobudu iya bu; mu tugbua je ekua Jiazanaya, bu nwa Jieremaya nwa Habazinaya; bya ekua unwune iya g'ephe ha; yee unwu iya g'ephe ha; o buepho ndu onu-ulo Rekabu g'ephe hakota. ⁴ Mu bya achibata phe l'eze-ulo Chipfu; bya achiru phe bahu

l'onu-ulo k'unwu Hananu nwa Igudalaya, bu onye ke Chileke. Onu-ulo k'ono no-kube onu-ulo ke ndu-ishi; bya ano-koru l'eli onu-ulo Maseya nwa Shalumu, bu onye-nche onu-abata. ⁵ Mu bya agbajishia mee l'ite subegbaaru ndu onu-ulo Rekabu ono; bya edoberu phe okoro; bya asu phe: "Unu pata mee nua!"

⁶ Epe yeeru mu onu su mu: "Anyi ta angujekwa mee; kele nna anyi oche, bu Jionadabu nwa Rekabu bukwa iya turu anyi ekemu ono su anyi-a: 'G'unubedua mekpoo oshilokpa unu ta adukwa teke unu angujekpo mee jasụ l'ojeje! ⁷ Ozo bu g'unu ta akpujekwa ulo; ophu unu akujekwa iphe akuku; ophu unu akojekwa opfu-vayinu. G'o to dukwa iphe ono, ophu unu e-nwejeru; o opho ulo, e meru l'ekwa be unu a-noduje ebuphe. Oo ya bu g'unu a-kaa nka l'alị ono, unu lwaru alwalwa ono.' ⁸ Anyi nodu emeepho iphemiphe ono, nna anyi oche, bu Jionadabu nwa Rekabu turu anyi l'ekemu ono. Oo ya bu l'anyibedua; mekpoo unyomu anyi mekpoo unwu anyi unwoke me unwanyi teke angu-swekwa mee; ⁹ ophu anyi eke kpu-swee ulo k'eburu; ophu anyi akodu opfu-vayinu; ophu anyi enweddu egu; ophu anyi akudu iphe, aaku akuku. ¹⁰ O kwa l'ulo, e meru l'ekwa be anyi ebujeru; teme anyi nodu anoduje emeepho iphemiphe ono, Jionadabu, bu nna anyi oche ziru anyi ono. ¹¹ O be ge Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu byaru bya asopyabe alị eka-a; anyi su: 'Unu byakwa g'anyi lashia Jierusalem; g'anyi nahu ndu oogu ndu Babilonu; yee ke ndu Aramu.' O kwa iya meru g'o gude o buru le Jierusalem be anyi no."

¹² Tobudu iya bu; Opfu Chipfu bya erwua Jieremaya nchi su: ¹³ Wakwa iphe, opfu; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; mbu Chileke ke ndu Izurelu: "Je je akaru ndu Jiuda; yee ndu Jierusalem su phe-a: ?Unu tee gudedu ndu-a nwuta iphe wata eme iphe, mu suru g'unu meje? O kwa Chipfu epfu. ¹⁴ Jionadabu nwa Rekabu turu ndibe iya ekemu su g'ephe ta ngujekwa mee. Epe nodu eme iphe ono, a turu phe l'ekemu ono. Ophu epe angudu mee jasụ ntanu-a; o buru iphe, kparu iya nu bu l'ephe eme g'ephe mee iphe, nna phe oche turu phe l'ekemu. Obenu le mbedua pfuwaru yeru unu; mu -pfuchaa; mu epfubaa; ophu unu ekweddu eme iphe, mu suru g'unu mee. ¹⁵ Ndu ozi mu, bu ndu mpfuchiru g'ephe ha be mu yewaru g'ephe byapfuta unu; mu -yechaa; mu eyebaa; epe bya bya asu unu-a: 'G'unu ha l'onye l'onye hanaa ejo-iphe, unu eme; dozia umere unu; g'unu te tsohekwaru agwa; unu ba baheru iya eja. Oo ya bu g'unu eburu l'alị ono, mu nuru unu le nna unu oche phe ono.' Ophu unu angaduru nchi; ophu unu eyeduru mu onu. ¹⁶ Oshilokpa Jionadabu nwa Rekabu be meakwaru iphe, nna phe oche turu phe l'ekemu; obenu le ndu-a te ekweddu eme ophu mbedua suru g'ephe meje.

¹⁷ "Oo ya bu le-a; wakwa iphe, oopfu; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike, bu Chileke ke ndu Izurelu: Unu ngabekwa nchi! Iphe, bukpuo ejo iphe-ehuka ono, mu suru le mu e-wotaru unube ndu Jiuda ono be mu e-wotakwaru unu; wotaru iya iphe, bukpuo onyemonye, bu le Jierusalem. Mu pfuru phe opfu; ophu epe angaduru nchi. Mu kua phe oku; ophu epe azaduru enu." ¹⁸ Tobudu iya bu; Jieremaya bya asu ndu onu-ulo Rekabu: "Wakwa iphe, o pfuru; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike, bu Chileke ndu Izurelu. O suru-a: Eshinu unu mewaru iphe, nna unu oche, bu Jionadabu turu unu ekemu iya; bya emekota iphemiphe, o suru g'unu meje; mbu o buerupho g'o goshiru iya unu bu g'unu eme iya; ¹⁹ be bu le-a; wakwa iphe, oopfu; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; bya aburu Chileke ke ndu Izurelu. O suru: O to dukwa iphe, e-me g'awa Jionadabu nwa Rekabu te nwe onye a-nodu ejeru mu ozi."

¹ O be l'apha, kwe Jiehoyakimu nwa Jiosáya apha ẹno, ọ wataru aburu eze ndu Jiuda; opfu-a shi l'ẹka Chipfu rwua Jieremaya nchi: ² “Wota ẹkwo, a phuru aphuphu dee iphe, bukpo iphemiphe ono, mu pfuru ngu le k'ehu ndu Ízurelu; me ke ndu Jiuda; me k'ohamoha ozo; shikpoephe teke mu wataru ngu iya epfuru le teke Jiosáya shi buru eze byasu nta-a; deta iya. ³ ?A maru; ?ndu onu-ulo Jiuda -numa iya; mbu numa iphe, bukpo ejo iphe-ehuka ono g'ọ ha, mu doberu le mu e-me phe ono; g'ephe ha l'onye l'onye ahaa eme ejo-iphe, ephe eme; mu aguru phe nvu l'iphe, bukpo iphe-aji, ephe eme.”

⁴ Tobudu iya bu; Jieremaya bya ekua Baruku nwa Neraya; ọ bya anodu. Jieremaya wataru iya epfushiru iphemiphe ono, Chipfu pfuru iya ono; Baruku nodu edeshi iya l'ekwo aphuphu ono. ⁵ No iya; Jieremaya su Baruku-a: “Mbẹdua be ephe wuchikwaru ewuchi; k'opfu mu taa dudu ike abya l'eze-ulo Chipfu. ⁶ Ọo ya bu le-a; tugbukwaa je l'eze-ulo Chipfu l'eswe mboku, aaswije egu je aguru ndiphe iphe, i deru l'ekwo aphuphu-a; mbu Opfu Chipfu, bu ophu mu pfuru ngu epfuru; i dee ya edede. Guru iya ndu Jiuda l'ophu, bu ndu shigbaa le mkpukpu ẹka ephe shigbaa abata l'ulo ono. ⁷ ?A maru; ?ephe a-rwo Chipfu; g'ephe ha l'onye l'onye eshi l'eme ejo-ememe ono, ephe eme ono lwaphuta azu; kele oke ehueghu Chipfu, ọ suru l'ọ-tukoru l'ishi ndu-a paru ẹka.”

⁸ Baruku nwa Neraya toko iphemiphe ono, Jieremaya onye mpfuchiru suru g'o mee ono mekota. Ọ pfuru l'eze-ulo Chipfu toko Opfu Chipfu ono, e deru l'ekwo ono woru guru phe. ⁹ O be l'onwa ke tete l'apha, kwe Jiehoyakimu nwa Jiosáya apha ise, ọ bahuru l'aba-eze ndu Jiuda; e woru eswe aa-swiru Chipfu egu raa arara l'iphe, bukpo oha ndu bu le Jierusalemu l'ophu; mekpoo ndu ophu shi le mkpukpu, nogbaa l'ali ndu Jiuda bya. ¹⁰ Baruku bya eje apfuru l'eze-ulo Chipfu l'oma-ulo Gemaraya nwa Shafanu, bu onye edeje ekwo. Onu-ulo k'ono no l'oma ulo-eli iya, no le mgboru onu-abata Ophuu. Ọ pfuru l'ẹka ono woru opfu Jieremaya, e deru l'ekwo-a woru gura; onyemone numa-dzuru.

¹¹ O be ge Mayikaya, bu nwa Gemaraya nwa Shafanu numaru Opfu Chipfu ono g'ọ ha, bu ophu e deru l'ekwo ono; ¹² ọ bya agbazeta jeshia ibe eze; bya eje abahu l'oma-ulo k'onye edeje ekwo. Iphe, bukpo ndu-ishi g'ephe ha doru l'ẹka ono. Ndu no iya nu bu onye edeje ekwo l'onwiya, bu Elishama; yee Delaya nwa Shemaya; yee Elunatanu nwa Akubo; yee Gemaraya nwa Shafanu; yee Zedekaya nwa Hananaya; yee iphe, bukpo ndu-ishi ndu ophuu g'ephe ha. ¹³ Mayikaya bya eworu iphemiphe, ọ numaru, Baruku guru ndiphe l'ekwo ono kooru phe. ¹⁴ Iphe, bu ndu-ishi ono g'ephe ha bya ezia Jiehudi, bu nwa Netanaya nwa Shelemaya, bu nwa Kushi g'o je asu Baruku g'o gudeeshikwa ekwo aphuphu ono, ọ guru ndu Ízurelu ono gude bya. No iya; Baruku nwa Neraya bya aparu ekwo aphuphu ono l'ẹka gude bya ejepfu phe. ¹⁵ Ephe su iya: “Nodueshikwa anoo guru iya anyi.”

No iya; Baruku bya eworu iya guru phe. ¹⁶ O be teke ephe numaru opfu ono g'ọ ha; ephe bya elegbabechaa nwibe phe enya l'ẹka ndu agu phe. Ephe su Baruku: “Opfu-a g'ọ ha be anyi e-jekwa akooru eze.” ¹⁷ Ephe bya aja Baruku su iya: “Kaeshikwaru anyi. ?Denu gi meru dekota iphemiphe-a g'ọ ha? ?Bu Jieremaya epfuru ngu iya; i nodu ede to?”

¹⁸ Baruku su phe; “Ee; ọo ya pfukotaru mu iphe-a g'ọ ha; mu gude mini-ekwo dee ya l'ekwo-a.”

¹⁹ Tobudu iya bu; ndu-ishi ono bya asu Baruku-a: “Ge gu le Jieremaya tugbukwaa je edomia onwunu. Unu te emekwa g'a maru ẹka unu no!”

²⁰ Ephe bya eworu ekwo aphuphu ono bya edobe l'ulo ke Elishama, bu onye edeje ekwo. Ephe bya ejepfu eze l'oma-unuphu ibe iya je epfuaru iya iphemiphe. ²¹ Eze bya

ezia Jiehudi sù iya g'o je ewotaeshikwa ekwo aphuphu obu. Jiehudi bya tugbua je l'ulo Elishama, bu onye edeje ekwo je ewota ekwo ono bya aguaru eze; yee ndu-ishi; ndu-ishi g'ephe ha pfugbaaru l'aguga iya. ²² Teke ono bu onwa tete. O buru l'obu, aanoduje l'udzumini be o no; a zuberu iya oku l'epfu; o nodu enwu taphutaphu l'eka o no. ²³ O nodu abujeru; Jiehudi -güephe mpekala ekwo ono eto ozoo eno; eze egude mma ndu edeje ekwo byikata iya ye l'oku epfu ono. O mee ya nno; jasu ekwo aphuphu ono kekota oku. ²⁴ Ophu eze; yee ndu ejeru iya ozi, bu ndu tukoru opfu ono g'o ha numa ono egoshiduru le ndzu agu phe; ophu ephe alakaduru uwe phe. ²⁵ Elunatanu; yee Delaya; yee Gemaraya rwokpoo eze su iya g'o to kposhi ekwo aphuphu ono oku; ophu o yeduru phe onu. ²⁶ O buchiaru iphe, o meru; mbu eze bu l'o turu ekemu su ge Jierahumelu, bu nwa iya; yee Seraya nwa Azuriyelu; yee Shelemaya nwa Abudelu; g'ephe je egude Baruku, bu onye edeje ekwo; yee Jieremaya, bu onye mpfuchiru. Obenu le Chipfu domiru phe.

²⁷ Eze kpochaephe ekwo aphuphu ono oku; mbu ekwo, e deru opfu, bu Baruku deru iya iphe, Jieremaya pfuru iya g'o dee ya; Opfu Chipfu rwua Jieremaya nchi. ²⁸ O su: "Wota ekwo aphuphu ozo dee iphemiphe ono, du l'ekwo aphuphu ke mbu pho, bu ophu o kporu oku; mbu Jiehoyakimu, bu eze ndu Jiuda. ²⁹ Ozo bu le-a; karu Jiehoyakimu, bu eze ndu Jiuda; su iya le-a: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: I kporu ekwo aphuphu ono oku su: '?Bu gunu meru g'o gude i dee ya su l'eze ndu Babilonu byafutaje bya emebyishia ali-a mee ge nemadzu yee anu ta aduhe iya?' ³⁰ Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa l'opfu ehü Jiehoyakimu, bu eze ndu Jiuda: O too nwekwaru onye e-shi iya l'ehü, a-nodu l'aba-eze Dévidi. Odzu iya be aa-togbo l'etezi; l'o dabyiru; anwu echia ya l'eswe; iji adaa kpua ya l'enyashi. ³¹ Mu a-nu iya aphu; yee unwegirima iya; yee ndu ejeru iya ozi; kele ephe eme ejo-iphe. Iphe, bukpo ejo iphe-ehuka ono, mu suru le mu e-me phe ono be mu e-mekotacha phe; ephe le ndu bu le Jierusalemu me ndu Jiuda. Noo kele ephe ta ngaduru mu nchi."

³² Tobudu iya bu; Jieremaya bya ewota ekwo aphuphu ozo; bya eworu iya nu Baruku nwa Neraya, bu onye edeje ekwo. Jieremaya byakwa bya epfuaru iya iphe, oo-de iya; Baruku byakwa bya edekota iya iphe, bukpo iphe, shi du l'ekwo aphuphu ophu, o kporu oku; mbu Jiehoyakimu, bu eze ndu Jiuda. E yebakwaa ya pho ikpoto iphe ozo, dugbakwapho g'ono.

37

Jieremaya eje mkporo

¹ Zedekaya nwa Jiosaya be Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu meru eze ndu Jiuda. O buru iya bu eze nochia enya Jiehoyakinu bu nwa Jiehoyakimu. ² Yebedua l'onwiya; me ndu ejeru iya ozi; me ndu ali ono l'ophu ta adudu onye ngaru nchi l'opfu ono, Chipfu gbé l'onu Jieremaya, bu onye mpfuchiru pfua ono.

³ Eze, bu Zedekaya bya ezia Jiehukalu nwa Shelemaya; yee onye uke, bu Zefanaya nwa Maseya g'ephe jepfu Jieremaya, bu onye mpfuchiru je ezia ya ozia su iya-a: "Pfua opfu ehü anyi nu Chipfu, bu Chileke anyi jikonu."

⁴ Teke ono be Jieremaya nweru onwiya; kele e teke atudu iya mkporo teke ono. ⁵ Mbu le ndu ojogu Fero-a wufutaru l'ali ndu Ijiputu. O be ge ndu Babilonu, bu ndu no-pheru Jierusalemu mgburugburu numeru abyabya ndu Ijiputu ono; ephe wufu paru Jierusalemu haa.

⁶ Tobudu iya bu; Opfu Chipfu bya erwua Jieremaya, bu onye mpfuchiru nchi su: ⁷ "Wakwa iphe, Chipfu, bu Chileke ndu Izurelu epfu baa: Unu karu eze ndu Jiuda, ziru unu g'unu bya akpata mu ishi: 'Ndu ojogu Fero-a, zefutaru bya unu eyeru eka-a

l'e-mechakwaa laa alì p̄h̄e, b̄u alì ndu Ijiputu. ⁸ Noo teke ndu Bábilõnu a-lwa azu bya etsoo mkp̄ukpu-a ōgu; lw̄uta iya l'õgu t̄ua ya ōku; ōku etsufu iya.'

⁹ "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Unu ba nõdukwa eme onwunu eswe l'eka unu arì s̄u l̄e ndu Bábilõnu ta adukwa iphe, e-me g'ephe be mecha haa unu. Ephe taa hakwa unu! ¹⁰ Ome o bukponu k̄e g'unu mekpekõta ndu oõõgu ndu Bábilõnu l'ophu, b̄u ndu etso unu ōgu; o b̄uerupho ndu e mekaru iphe phõduru l̄e mkpu, ephe t̄uru; ephe afutale-a bya akpõo mkp̄ukpu-a ōku."

¹¹ Ndu Bábilõnu wufuchaepho l̄e Jierúsalem̄u, b̄u iphe, kparu iya n̄u b̄u ndu oõõgu Fero, eze gbiigbii abyapfuta p̄h̄e; ¹² Jieremaya gbeshi l̄e Jierúsalem̄u jeshia alì ndu Benjiaminu g'o je etsoru ndu eka ono keta okiphe iya. ¹³ O -rwuepho õnu-abata Benjiaminu; onye-ishi ndu nche, ep̄ha iya b̄u Irayijia, b̄u nwa Shelemaya nwa Hananaya gude iya s̄u l'õogbalawa agbapfu ndu Bábilõnu.

¹⁴ Jieremaya s̄u iya: "O kwa uka. Mu ta agbalakwa agbapfu ndu Bábilõnu." Ophu Irayijia angaduru iya r̄o nchì. O b̄u-chia iphe, o meru b̄u l'o guderu Jieremaya kp̄uta iya kp̄ujeru ndu-ishi. ¹⁵ Ehu ghuaaha ndu-ishi ono eḡhu l'opfu ehu Jieremaya. Ephe zia; e chia ya iphe woru iya t̄ua mkpõro l'ulo Jionatanu, onye edeje ekwo, b̄u eka ephe meru; o b̄uru ulo mkpõro.

¹⁶ E woru Jieremaya kp̄uru ye l̄e mkpõro l'obu-alì; o nõkpoo l'eka ono nõõ õdu. ¹⁷ Tõbudu iya b̄u; eze, b̄u Zedekaya bya ezia; e je eduta iya dujeru iya. O j̄ia ya l̄e mpya s̄u iya:

"?O nweru opfu, shi l'eka Chipfu t̄o?"

Jieremaya s̄u iya: "Ee; aa-kp̄uru ngu ye l'eka eze ndu Bábilõnu."

¹⁸ No iya; Jieremaya bya asukwapho eze, b̄u Zedekaya: "?B̄u ḡunu b̄u iphe-aji, mu meru ngu; õzoo ndu ejeru ngu ozi; õzoo ndu-a l'ophu, meru g'o gude ì t̄ua mu mkpõro? ¹⁹ ?D̄enu ndu mpfuchiru ngu ono, b̄u ndu shi epfujeru unu mpfuchiru s̄u: 'Eze ndu Bábilõnu tee tsokwa ngu ōgu; ophu ephe etsokwa alì-a ōgu?' ²⁰ Obenu l̄e nta; nnajiuphu mu, b̄u eze; jiko ngabekpodapho nchì l'arwõrwo, mu arwõ ngu. Mb̄u-a; te eduphukwa mu azu l'ibe Jionatanu, b̄u onye edeje ekwo; õdumeka b̄e mu a-nwuhukwa l'eka ono." ²¹ Tõbudu iya b̄u; eze, b̄u Zedekaya bya eworu ekemu t̄ua s̄u g'e woru Jieremaya dobe l'õma-unuphu eka ndu nche anõje; g'a nuje iya ishi buredi mbõku-mbõku; mbukwa udu buredi, ndu egheje buredi gheru; g'a nuje iya ya jas̄u buredi, nõ l̄e mkp̄ukpu abv̄uebe. O b̄uru iya b̄u l'e woru Jieremaya dobe l'õma-unuphu eka ndu nche anõje; o nõdu l'eka ono.

38

Echie Jieremaya l'oke iduma

¹ Shefataya nwa Mátanu; ȳe Gedalaya nwa Pashõ; ȳe Jiehukalu nwa Shelemaya; ȳe Pashõ nwa Malukayijia numa iphe, Jieremaya anõduje epfuru ndu Jiuda l'ophu; k̄ele õosuje: ² "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: 'Onye nõ l̄e mkp̄ukpu-a a-lakwa l'õguechi; ȳe õkpa-nri; ȳe ejo iphe-ememe. Obenu l'onye lapfuru ndu Bábilõnu a-nõdu ndz̄u. Oo-gude ndz̄u iya gbalaa je anõdu ndz̄u.' ³ T̄emanu-a; wakwa iphe, Chipfu epfu: 'Mkp̄ukpu-a ta adukwa iphe, e-me g'e te woru iya ye l'eka ndu oõõgu eze ndu Bábilõnu, b̄u onye e-mechaa lw̄uta iya l'õgu.' "

⁴ Tõbudu iya b̄u; ndu-ishi bya asu eze-a: "G'e gbukwaa nwoke-a. Oomekwa g'ike bv̄u ndu oõõgu, b̄u nwa ndu ophu phõduru n̄u l̄e mkp̄ukpu-a; ȳe ndu-a l'ophu; o b̄uru iphe ono, oopf̄u anu p̄h̄e ono akpa iya. Nwoke-a ta abukwa iphe, a-duru ndu-a ree b̄e õocho; o kwa iphe, e-mebyi p̄h̄e emebyi."

⁵ Eze, b̄u Zedekaya yeeru p̄h̄e õnu s̄u p̄h̄e: "O nõnu unu l'eka; mb̄edua, b̄u eze ta adukwa iphe, mu akpõshi unu ememe."

⁶ Tòbudu iya bụ; ẹphe kpụta Jieremaya jeye l'oke iduma Malukayijia, bụ nwa eze. Oke iduma mini ono nọ l'oma-unuphu ẹka ndu nche anọje. Ọ bụru eri bẹ ẹphe tūru iya seru ye l'iduma ọbu. Teke ono bẹ mini ta adudu l'iduma ono. Iphe, dū iya nū bụru ẹpuchi. Jieremaya bụru bvubvurubvu l'ẹpuchi ono.

⁷ No iya; Ẹbedu-Mẹleku, bụ onye Kushi; bya aburu onye eleta ibe eze ẹnya numa l'e yeru Jieremaya l'oke-iduma mini. O be g'eze nọ anọ l'onu-abata Jierusalemu, bụ Onu-abata Benjaminu; ⁸ Ẹbedu-Mẹleku shi l'ibe eze tugbua jepfu eze je asụ iya: ⁹ “Nnajiuphu mu, bụ eze; iphemiphe-a, ndu-a meru Jieremaya onye mpfuchiru-a buakwaa ẹjo-iphe bẹ ẹphe meru. G'ẹphe woru iya ye l'ime oke iduma g'ọ nọdu l'ẹka ono g'egu gbua ya; l'ẹbe abụ lẹ nri dukwadu lẹ mkpukpu.”

¹⁰ Tòbudu iya bụ; eze bya atuaru Ẹbedu-Mẹleku bụ onye Kushi ekemu sụ iya: “Duta ukporo umadzu l'umadzu iri l'ẹka-a g'unu l'ẹphe swiru je esefuta Jieremaya, onye mpfuchiru l'oke iduma ono; a -nonyà ọ nwuhu.”

¹¹ No iya; Ẹbedu-Mẹleku bya achita ndu ono; ẹphe l'iya swiru jeshia. Ọ bya abahụ l'ibe eze l'ulo, eedobeje iphe bya achita nkiriba ukpo yee nkirika ẹkwa l'ẹka ono bya egude eri seru iya nū Jieremaya l'ime oke iduma ono. ¹² Ẹbedu-Mẹleku, onye Kushi bya asụ Jieremaya-a: “Woru nkiriba ukpo yee nkirika ẹkwa-a dee l'ẹka g'ọ bụru ẹwu l'ẹka ịtu onwongu eri ono!” Jieremaya bya eworu iya mee nno. ¹³ Ẹphe gude eri ono selita iya eli sefuta l'ime oke iduma ono. Jieremaya byakwa bya anọdu l'oma-unuphu ẹka ndu nche anọje.

Zedekaya akpata Jieremaya ishi ọzo

¹⁴ Tòbudu iya bụ; eze, bụ Zedekaya bya ezia; e je ekua Jieremaya, bụ onye mpfuchiru. Ọ bya; e duta iya bahụ l'onu-abata k'eto, bụ ophu e shi abahụ l'eze-ulo Chipfu. Zedekaya bya asụ iya: “Mu abyakwa ngu aji aji. Ta adukwa iphe, ii-domiru mu edomi!”

¹⁵ Jieremaya sụ Zedekaya-a: “Mu -yeeru ngu onu; ?tii gbudu mu nū? Teke mu chikoshiru ngu idzu; ọ tọ budo l'ii-yeru mu onu.”

¹⁶ Zedekaya ribuaru Jieremaya angụ lẹ mpya sụ iya: “Eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a, bụ onye meru anyi nọdu atụ unme; mu tee gbukwa ngu; ophu mu akpukwaru ngu eye l'ẹka ndu achọ ndzụ ngu.”

¹⁷ Tòbudu iya bụ; Jieremaya bya asụ Zedekaya-a: “Wakwa iphe, oopfu baa; mbụ Chipfu, bụ Chileke; bya aburu Okalibe-Kakota-Ike; bụru Chileke ndu Izurelu; sụ-a: I -woru onwongu ye l'ẹka ndu-ishi l'alị eze ndu Babilonu; bẹ ndzụ ngu a-dụ; ophu aakpọdu mkpukpu-a oku; gubedua gụ lẹ ndibe ngu g'unu ha anọdu ndzụ. ¹⁸ Obenu teke ọ bụ l'i tii woduru onwongu eye l'ẹka ndu-ishi l'alị eze ndu Babilonu bẹ ee-wokwaru mkpukpu-a ye l'ẹka ndu Babilonu; ẹphe akpọo ya oku; ophu gubedua l'onwongu eshikwa phẹ l'ẹka anahụ.”

¹⁹ Eze, bụ Zedekaya sụ Jieremaya-a “Ndu mu atsụ ebvu bukwa ndu Jiuda, bụ ndu ophu wowaru onwophe ye l'ẹka ndu Babilonu; lẹ ndu Babilonu a-kpukwaru mu nū phe; ẹphe emelaha mu omeliwe.”

²⁰ Jieremaya sụ iya: “Ẹphe taa kpukwaru ngu eye phẹ l'ẹka. Ọo ẹpho g'i mee olu Chipfu, bụ iya bụ iphe-a, mu epfuru ngu-a. Ọo ya bụ l'ọ dūru ngu lẹ ree; teme ndzụ adu ngu. ²¹ Obenu teke ị jikaru l'i tii woduru onwongu eye phẹ l'ẹka; wakwa iphe, Chipfu kpuharu goshi mu baa: ²² Iphe, bukpo unwanyi ono, a haru l'ibe eze ndu Jiuda ono bẹ aachitahakwaa chijeru ndu-ishi l'alị eze ndu Babilonu. Unwanyi ono epfuaharu ngu sụ ngu:

“ Ẹphe dephukwaru ngu
 edephu;
 bya eworu ngu mekpee;
 mbụ ndu ono, bụ ọnyà ngu,

ì kpọru obu yeru ono.
Nta-a bẹ ọkpa mihuwaru ngu
l'ẹpuchi.
Ndu ọnyà ngu phẹ ono paru
ngu haa gbakashihu.'

²³ “Unyomu ngu g'ẹphe ha; yẹe unwegirima ibe ngu bẹ aa-tuko chifuta chitaru ndu Babilonu. Ophu gubedua l'onwongu anahukwa phẹ agbala; ọ chikwaa iphe, e-me nù bu l'eze ndu Babilonu e-gude ngu; teme ọzo bu lẹ mkpukpu-a bẹ aa-kpokwa ọku.”

²⁴ Tobudu iya bu; Zedekaya bya asu Jieremaya: “Ba adukwa onye ii-me g'o maru uja mu lẹ ngu-a; odumeka bẹ ee-gbukwa ngu. ²⁵ Ndu-ishi -nụma lẹ mu pfuru yeru ngu; ẹphe -byapfuta ngu bya asu ngu: 'Pfuaru anyi iphe, i pfuru eze; yẹe ophu eze pfuru ngu. Be domikwaru iya anyi; odumeka bẹ anyi e-gbukwa ngu!' ²⁶ Ọo ya bu l'iji-su phẹ-a l'ọ kwa arworwo bẹ i shi arwo eze g'o to duphukwa ngu azu l'ibe Jionatanu g'i je anodu l'eka ono nwuhu.”

²⁷ E mechaa; ndu-ishi ono g'ẹphe ha tuko byapfuta Jieremaya bya ajia ya. O woerupho iphe ono, eze suru g'o pfuaru phẹ ono woru pfuaru phẹ. Ophu ọ duedu iphe ọzo, ẹphe epfujeba; kele ọ to dudu onye numaru uja, ẹphe boru.

²⁸ Jieremaya nodu l'oma-unuphu eka ndu nche anoje l'eka ono gbiriri jasụ mboku, a lwutaru mkpukpu Jierusalemu l'ogu.

39

Adada Jierusalemu

(2Ndu 25:1-7; 2Iphe 36:13-21; Jier 52:3-11)

¹ Tobudu iya bu; o be l'apha, kwe Zedekaya apha tete, ọ wataru aburu eze; l'abali k'iri l'onwa iri; eze ndu Babilonu, bu Nebukadneza chita ikpoto ndu ojoju iya; ẹphe byatashia Jierusalemu; bya ekepheta mkpukpu ono mgburugburu. ² No iya; o rwukwaa l'abali ke tete l'onwa k'eno l'apha, kwe Zedekaya apha iri lẹ nanu; e tsukposhia igbulọ, e gude kpu-pee mkpukpu ono mgburugburu. ³ O buru iya bu lẹ ndu-ishi l'ali eze ndu Babilonu awubata bya adoru l'onu-abata Echilabo lẹ mkpukpu ono. Ndu obu bu: Ngalu-Sareza; yẹe Samuga-Nebo; waa Sarisekimu onye bu iya bu ishi ndu eleta ibe eze enya; yẹe Ngalu-Sareza, bu iya bu ishi ndu ejeru eze ozi; waa iphe, bukpo ndu bu ishi l'ali eze ndu Babilonu.

⁴ O be ge Zedekaya, bu eze ndu Jiuda yẹe ndu ojoju iya l'ophu humaru phẹ; ẹphe ye okpa l'oso gbalaa. Ẹphe gude enyashi wufu lẹ mkpukpu ono. Eka ẹphe shiru gbalaa bu l'onu oguzo ono, du lẹ mgbaka igbulọ labo ono, du lẹ mgboru mgbabu eze. O buru eka ẹphe shiru bu uzo nsuda Araba. ⁵ O lẹ ndu ojoju ndu Babilonu chipyaberu phẹ je agbapfu Zedekaya lẹ baswaa ali, du lẹ Jieriko. Ẹphe gude iya kpuru iya kputaru Nebukadneza, bu eze ndu Babilonu lẹ mkpukpu Ribula l'ali Hamatu, bu eka ọ no nmaa ya ikpe. ⁶ O buru lẹ Ribula l'eka ono bẹ eze ndu Babilonu no gbushia unwu Zedekaya. Zedekaya nodu ele iya enya; ọ nodu egbushi phẹ. O byakwapho bya atuko ndu a maru amaru l'ali ndu Jiuda gbushikota. ⁷ O bya aswoshia Zedekaya akpuru enya; bya egude egbirigba, e meru l'onwirubvu tu ya mkporo kputa lashia Babilonu.

⁸ Ndu Babilonu ono woru oku tua l'ibe eze ono; yẹe ulo ndiphe; bya enwukposhia igbulọ, e gude kpu-pee Jierusalemu mgburugburu. ⁹ Nebuzaradanu, bu onye-ishi ndu ojoju, anoduje eche eze ndu Babilonu nche; tuko nwanu phoduru nu lẹ Jierusalemu ono; yẹe ndu wowaru onwophe ye l'eka ndu Babilonu; waa ndu ophu; kputa lẹ ndzu lashia ali ndu Babilonu. ¹⁰ O lẹ Nebuzaradanu, bu onye-ishi ndu ojoju, anoduje eche eze ndu Babilonu nche ono bu ndu ọ haru l'ali ndu Jiuda bu ndu ukpa

olemole, bu ndu adudu iphe, ephe nweru. O nodu teke ono nuchaa phe opfu-vayinu; yee ali-egu.

¹¹ No iya; Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu tua ekemu-a tu-doru Jieremaya; o buru onye o turu iya nu bu Nebuzaradanu, bu onye-ishi ndu ojogu, anoduje eze ndu Babilonu nche su: ¹² “Unu dutakwa iya leta iya enya. Unu ta adukwa iphe, unu e-me iya; o chikwaa iphe, o sukpoerupho g'unu meeru iya; unu emeeru iya ya.” ¹³ Tobudu iya bu; Nebuzaradanu, bu onye-ishi ndu ojogu, anoduje eche eze ndu Babilonu nche ono; yee Nebushazabanu, bu ishi ndu eleta ibe eze enya; yee Negalu-Sareza, bu ishi ndu ejeru eze ozi; yee ndu ophuu, bu ishi l'ali eze ndu Babilonu; ¹⁴ bya ezia; e je eduta Jieremaya dufuta l'oma-unuphu eka ndu nche anoje. Ephe duru iya nu Gedalaya bu nwa Ahikamu nwa Shafanu; su iya g'o duru iya laa ibe iya. O buru iya bu le yee ndibe phe anodu.

¹⁵ Teke pho, Jieremaya shi nodu l'oma-unuphu eka ndu nche anoje pho be o numaru Opfu Chipfu, suru iya: ¹⁶ “Je akaru Ebedu-Meleku; onye Kushi; su iya: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa; mbu Okalibe-Kakota-Ike; bya aburu Chileke ke ndu Izurelu. Su-a; mu abyaakwa emeebe iphe, mu suru le mu e-me mkpukpu-a. Mu e-meru ola-l'iswi nu phe; o to budu upete. O -rwuepho teke ono be iphemiphe ono e-mekota l'oogbaa ngu l'iphu. ¹⁷ Ole mu a-nafuta ngu m'o -rwua mboku ono. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. A taa kpuduru ngu anu ndu itsu ebvu. ¹⁸ O to dukwa iphe, e-me ge mu ta adzota ngu; k'ophu bu l'e tee gbudu ngu l'ogu-echi; o bu-chia l'ii-gude ndzu ngu gbala; kele i kporu obu yeru mu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono.”

40

Teke Gedalaya bu ochi-oha ndu Izurelu (2Ndu 25:22-26)

¹ Opfu-a be Jieremaya numaru l'onu Chipfu ge Nebuzaradanu, bu onye-ishi ndu ojogu, anoduje eche eze ndu Babilonu nche tohachaeru iya pho le mkpukpu Rama. Kele o byaru bya ahuma Jieremaya l'eka a turu iya egbirigba; ephe le ndu a kpuru le ndzu, shi Jierusalemu; yee ali ndu Jiuda ala ali ndu Babilonu. ² O be g'onye-ishi ndu ojogu ono humaru Jieremaya; o su iya: “Chipfu, bu Chileke ngu pfukwaru le ya e-me eka-a omeliwe-a. ³ Nta-a be Chipfu mewaru iphe, o pfuru. Iphemiphe ono mekotaru; kele unu meru Chipfu iphe-eji; ophu unu emeduru iphe, o suru g'unu mee. ⁴ Ole ntanu-a be mu atufuwa ngu l'egbirigba ono, no ngu l'eka ono. Tsuru mu g'anyi la ali ndu Babilonu m'o buru l'o du ngu ree egube ono; o buru mbedua l'a-nodu eleta ngu enya. Teke o bukwanu l'o to dudu ngu ree egube ono l'i haa abyabya. Lekwa! Ali eka-a l'ophu nokwa ngu l'iphu; jekpopho eka du ngu ree! ⁵ Ole o -buru l'o du ngu g'i nodu l'eka-a; g'i laphu azu jepfu Gedalaya, bu nwa Ahikamu nwa Shafanu, bu onye eze ndu Babilonu hofutaru g'o buru ochi-oha, nogbaa l'ali Jiuda l'ophu; je g'unu l'ia buru l'echilabo ndu eka ono; teke odumeka; jekpopho eburu l'eka du ngu ree.”

No iya; onye-ishi ndu ojogu, anoduje eche eze ndu Babilonu nche ono bya anu iya nri, eri eriri; bya anu iya iphe gude meeru iya ree; bya aparu iya haa; o lashia. ⁶ O buru iya bu le Jieremaya alapfushia Gedalaya nwa Ahikamu le mkpukpu Mizupa; je yele iya buru l'echilabo ndu ozo, bu ndu a haru l'ali eka ono.

⁷ O be ge ndu-ishi ndu ojogu ndu Jiuda g'ephe ha; ephe le ndu nke phe, bu ndu shi nodugbaa l'egbudu numaru l'eze ndu Babilonu hofutawaru Gedalaya nwa Ahikamu g'o buru ochi-oha l'ali ono; l'o wowaru unwoke; me unwanyi; me unwegirima, bu ndu kachaa akpa nri l'ali ono; mbu ndu ophu a ta akpuduru le ndzu laa ali ndu Babilonu; ye iya l'eka; ⁸ ephe wufuta wu-pfuta Gedalaya le mkpukpu Mizupa. Ndu byaru nu bu Ishimelu nwa Netanaya; yee Jiohananu; yee Jionatanu, bu unwu Kareya;

waa Seraya nwa Tanuhumetu; waa unwu Efayi onye Netofa; yee Jiezanaya, bu nwa onye Maka; ephe le ndu nkephe. ⁹ Gedalaya, bu nwa Ahikamu nwa Shafanu bya eribuaru ephe le ndu nkephe ono nte su phe: "Unu ta tsukwa ebvu anodu ndu Babilonu l'eka. Unu nodukpoepho l'ali ono jeeru eze ndu Babilonu ozi g'o duru unu le ree. ¹⁰ Mbedua l'onwomu a-nodu le mkpukpu Mizupa no-chije enya unu l'iphu ndu Babilonu, bu ndu-a, byapfutaru anyi-a; obenu l'unu a-nodu akuta mee; awo akpuru oshi onanwu; yee manu woru kwachia l'eka unu edobeje iya; unu eburu le mkpukpu-a, unu natagbaaru-a."

¹¹ O be teke iphe, bukpo ndu Jiuda, no l'ali ndu Mowabu; yee ndu ophu no l'ali ndu Amonu; yele ndu k'ali ndu Edomu; mekpoo ndu ophu nogbaa l'ohamoha ozo; numaru l'eze ndu Babilonu nweru nwa ndu o haru haa l'ali ndu Jiuda; bya eworu Gedalaya, bu nwa Ahikamu nwa Shafanu mee onye-ishi phe; ¹² ephe tuko lwakota ali ndu Jiuda; lwapfuta Gedalaya le mkpukpu Mizupa; shigbaa l'eka ephe shi gbachaa nanu nanu. Ephe kwatakpo kua mee kua k'etsutsu iya; bya awo akpuru oshi onanwu; woshia ya ike.

¹³ O buru iya bu le Jiohananu nwa Kareya; yee ndu-ishi ndu ojogu ono l'ophu, nokwadu l'egbudu ono bya abyapfuta Gedalaya le Mizupa ¹⁴ bya asu iya: "?I maru-a le Balisu, bu eze ndu Amonu zikwaru Ishimelu nwa Netanaya g'o bya egbuu ngu?" Ophu Gedalaya nwa Ahikamu ekwetaduru iphe, ephe epfu.

¹⁵ Tobudu iya bu; Jiohananu nwa Kareya bya ejepfu Gedalaya le mpya le Mizupa je asu iya: "Ge mu jenu egbuu Ishimelu nwa Netanaya g'o to du onye a-maru nu. ? Denu g'o gude e je l'aha iya g'o gbua ngu mee ndu Jiuda l'ophu, bu ndu noru ngu mgburugburu g'ephe gbakashihu; mee ge nwa ndu Jiuda ndu ophu phoduru nu laa l'iswi?"

¹⁶ Obenu le Gedalaya nwa Ahikamu suru Jiohananu nwa Kareya-a: "E jekwa eme iphe, du egube ono. Iphe ono, iipfu l'opfu ehuru Ishimelu ono ta abukwa okpobe opfu."

41

¹ No iya; o be lonwa k'esaa; Ishimelu, bu nwa Netanaya nwa Elishama; mbu onye shi l'unuphu ndu eze; bya aburu onye yi le ndu-ishi, noru l'eka eze; bya achiru umadzu iri gude byapfuta Gedalaya nwa Ahikamu le mkpukpu Mizupa. Ephe wataepho eri nri l'eka ono; ² Ishimelu nwa Netanaya yee umadzu iri pho, yele ephe swi pho wu-lihu woru Gedalaya, bu nwa Ahikamu nwa Shafanu gbua. O buru oguechi be ephe gude gbua onye ono, eze ndu Babilonu hotaru g'o nodu buru ishi l'ali eka ono. ³ Ishimelu tukokwapho ndu Jiuda, ephe le Gedalaya no le Mizupa; yee ndu ojogu ndu Babilonu, no l'eka ono gbushia.

⁴ A nepho ujiku lanu g'e gbucharu Gedalaya; kele o to dukpodaro onye mawaru nu teke ono; ⁵ Ukporo umadzu eno tuko kpushia eji-agba; bya agbajashia uwe phe; bya egbukashichaa onwophe onya wuru bya. Eka ephe shi buru le mkpukpu Shekemu; yee Shilo; waa Sameriya. Ephe gude ngweja-nri; waa unwu-isensu gude abya l'ulo Chipfu. ⁶ Ishimelu nwa Netanaya bya eshi le Mizupa tugbuu je agba phe ndzuta; ara ekwa eje. O jepfue phe pho o su: "Unu byapfutakwa Gedalaya nwa Ahikamu!" ⁷ Ephe bahuepho l'ime mkpukpu ono; Ishimelu nwa Netanaya; yee ndu ephe l'iya no woru phe gbua chiru phe ye l'eze iduma mini. ⁸ Umadzu iri l'ime phe su Ishimelu-a: "Te gbukwa anyi! Anyi nweru witi; yele bali; bya enweru manu; yee manu-enwu, anyi domiru l'egbudu." O paru ephebedua haa; ophu o gbuduru phe yeru ndu ophu. ⁹ No iya; eze iduma mini ono, o chiru odzu ndu ono, o gbushiru ye ono; bu eze, bu Asa turu iya g'o buru iphe, ya gude adzo ndu ali iya l'eka Basha, bu eze ndu Izurelu. O buru iya be Ishimelu nwa Netanaya gude odzu ndu ono, o gbushiru ono kpojia.

¹⁰ Ishimelu bya atuko ndu nokota le Mizupa kpukota le ndzu; mbu unwada eze yee ndu ozokpo, bu ndu phoduru nu l'eka ono, bu ndu Nebuzaradanu, bu onye-ishi ndu ojogu, anoduje eche eze ndu Babilonu nche; hotaru Gedalaya nwa Ahikamu g'o buru ishi phe. Ishimelu nwa Netanaya kpukota phe le ndzu kpuru phe ye; ephe lashia lapfushia ndu Amonu.

¹¹ O be ge Jiohananu nwa Kareya; yee ndu-ishi ndu ojogu g'ephe ha, bu ndu ephe l'ia no; tukoru ejo-iphe ono, Ishimelu nwa Netanaya meru ono numakota; ¹² ephe duta ndibe phe l'ophu jeshia etso Ishimelu nwa Netanaya ogo. Ephe l'ia je edzugba le mgboru oke okpuru ono, no le mkpukpu Gibiyonu ono. ¹³ O be ge ndu Ishimelu chi je ogo ono g'ephe ha humaru Jiohananu nwa Kareya; yee ndu-ishi ndu ojogu, ephe l'ia swi; ehuru tsoahaa phe. ¹⁴ Iphe, bu ndu ono, Ishimelu chi ono, bu ndu o kpuru le ndzu le Mizupa ono dakobe wu-pfu Jiohananu nwa Kareya. ¹⁵ Obenu le Ishimelu nwa Netanaya; yee umadzu esato l'ime ndu ono, ephe l'ia swi ono nahuru Jiohananu gbalaa gbapfu ndu Amonu.

Agba ala Ijiputu

¹⁶ Tobudu iya bu; Jiohananu nwa Kareya; yee ndu-ishi ndu ojogu, bu ndu ephe l'ia no; bya achita ndu ono, phoduru nu ono; mbu ndu Ojogu; me unwanyi; mekpoo unwegirima; me ndu eleta ibe-eze enya; g'ephe ha bu ndu Ishimelu nwa Netanaya shi kpua le ndzu le Mizupa g'o gbuchaaru Gedalaya nwa Ahikamu; Jiohananu tuko phe shi le Gibiyonu chi-phuta azu. ¹⁷ Oo ya bu; ephe tugbukpoephe; jasuru ephe jerwua mkpukpu Gerutu Kimuhamu, no le mgboru Betulehemu; aka ephe phoberu eje ali ndu Ijiputu; ¹⁸ g'ephe gude nahuru ndu Babilonu. O buru ebvu be ephe atsuru phe; kele Ishimelu nwa Netanaya gburu Gedalaya nwa Ahikamu, bu onye eze ndu Babilonu hotaru mee onye-ishi l'ali ono.

42

¹ Tobudu iya bu; ndu-ishi ndu ojogu g'ephe ha; mekpoo Jiohananu nwa Kareya; yee Jiezanaya nwa Hoshaya; mekpoo ndu ono g'ephe ha; eshi le ndu ophu kachaa alwa ali jasuru le ndu ophu kachaa shii; tuko bya awu-pfu ² Jieremaya, bu onye mpfuchiru je asuru iya: "Jiko numakpodapho arworwo, anyi arwo ngu g'i pfuru nu Chipfu, bu Chileke ngu l'opfu ehuru nwa ndu-a, phoduru nu-a g'ephe ha. Kele-a; giilena; a makwaru-a l'anyi shi du igwerigwe; nta-a buwaa nwa ndu abadu ishi phoduru. ³ Pfuru nu Chipfu, bu Chileke ngu g'o karu anyi uzo, anyi e-shi; yee iphe anyi e-me."

⁴ Jieremaya, bu onye mpfuchiru sulu phe: "Mu numakwaru iphe, unu pfuru. Mu e-pfukwaru-a nu Chipfu, bu Chileke unu, bu iphe, unu arwo. Mu -mechaa; mu akaru unu iphemiphe, Chipfu epfu; ophu o dukpodaa ophu mu emeru unu le mpya."

⁵ No iya; ephe sulu Jieremaya-a: "Ge Chipfu bukwaru onye-ekebe, epfu ire-lanu; yee onye e gude ire iya aka l'opfu ehuru anyi le ngu; me o -buru l'anyi te emeduru iphemiphe, Chipfu, bu Chileke ngu suru g'i sulu anyi g'anyi mee. ⁶ O -je l'aduru anyi le ree; o je l'aduru anyi eji be anyi e-me iphe, o suru g'anyi mee; mbu Chipfu, bu Chileke anyi; bya aburu onye anyi ezi ngu g'i jepfu g'oduru anyi le ree m'anyi mee olu Chipfu, bu Chileke anyi."

⁷ A nephe abali iri; olu-opfu Chipfu rwua Jieremaya le nchi. ⁸ O bya ekukobe Jiohananu nwa Kareya; yee ndu-ishi ndu ojogu ono g'ephe ha, bu ndu ephe l'ia no; me ndu aka ono l'ophu; e -shikpo l'onye kachaa alwa ali jasuru l'onye kachaa shii. ⁹ O sulu phe-a: "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa; mbu Chileke ndu Izurelu, bu onye unu yeru mu sulu ge mu je arworu unu arworwo. O suru-a: ¹⁰ 'O -buru l'unu no l'ali aka-a; ya a-kpua unu g'akpuje ulo-a; ya taa lakashidu unu alakashi. Ya a-dza unu adzadza; ya tee phefudu unu ephefu. Kele iphe-ehuka, ya meru unu jee; atsuwaa iya l'ehu.'

¹¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: 'Unu ba atsukwa eze ndu Bábilonu ebvu, bu onye ono, unu atsụ ebvu nta-a ono. Unu ba atsukwa iya ebvu; kele mu nokwa swiru unu eswiru; mu je l'adzota unu; nafuta unu l'eka iya. ¹² Mu a-phuru unu obu-imemini k'ophu imemini unu a-du iya; l'ọ haa g'unu nodu l'ali unu.'

¹³ "Obenu le-a; ọ -buru l'unu suru l'unu taa nodukwa l'ali-a; unu eshi egube ono kwefuru Chipfu, bu Chileke unu ike. ¹⁴ Teke ọ bukwanu l'unu suru waawaa; l'unu e-je eburu l'ali ndu Ijiputu, bu eka unu taa humadu ogu l'enya; ophu unu anumadu opu-ogu; ophu egu nri agudu unu; ¹⁵ Oo ya bu; unu numakwa olu-opfu Chipfu; unube nwa ndu phoduru nu l'ali ndu Jiuda. Wakwa iphe, oopfu baa; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; bya aburu Chileke ke ndu Izurelu: 'O -buru l'unu pfuwaru iya hoo haa l'unu a-la Ijiputu; unu nodu eje eburu l'eka ono; ¹⁶ be ogu-echi ono, unu atsụ ebvu ono a-gbapfutakwa unu l'eka ono; teme okpa-nri ono, ndzu iya agu unu ono etsoru unu lashia ali ndu Ijiputu. O buru l'eka ono be unu a-nodu nwuhu. ¹⁷ Mbu le-a; iphe, bukpo ndu ono, gburu iya tororo l'ephe a-la Ijiputu je eburu ono bukwa iphe, e-gbu phe nu bu ogu-echi; yee okpa-nri; waa ejo iphe-ememe. Ophu ọ dukwa g'ọ ka mma l'oo onye lanu a-lwa nu; ozokwanu nahu iphe-ehuka, mu e-me g'ọ dapfu phe.' ¹⁸ Wakwa iphe, oopfu baa; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; bya aburu Chileke ndu Izurelu. Sụ-a: 'O kwa ge mu tukoshiru ndu bu le Jierusalemu oke ehueghu mu; noo ge mu a-tukoshi iya unu; me unu laa Ijiputu. Unu a-buru iphe, e gude atu onu; yee iphe, anyi ishi edzu; waa iphe e gude achị ochi; yele iphe, e gude ephu l'iphu; ophu unu egudebaedu enya unu ahuma ali eka-a ozo.'

¹⁹ "Unube nwa ndu phoduru nu l'ali ndu Jiuda; Chipfu pfuakwaru iya unu su unu g'unu ba lakwa Ijiputu! Unu makwaru l'oo okwa be mu anmaru unu ntanu-a ²⁰ l'ọ kwa emeswe be unu mesweru onwunu teke unu ziru mu su ge mu jepfu Chipfu, bu Chileke unu; mbu teke unu suru mu-a ge mu pfueshiduru nu Chipfu, bu Chileke unu l'iswi ehueghu unu. Ge mu pfuaru unu iphemiphe, o pfuru; huma l'unu e-mekota iya! ²¹ Mu pfuakwaru iya unu ntanu-a; obenu l'unu te ekwedue eme iphe, Chipfu epfu l'ime iphe, ọ suru ge mu pfuaru unu. ²² Nta-a bu le-a; g'owa-a dokwaa unu enya; ọ kwa iphe, e-mechaa gbua unu l'eka ono, unu eje eburu ono bu ogu-echi; yee egu; yee ejo iphe-ememe."

43

¹ O be ge Jieremaya pfuchaaru ndu ono iphemiphe ono g'ọ ha, bu Opfu Chipfu, bu Chileke phe; mbu iphemiphe ono, Chipfu ziru iya su g'ọ pfuaru phe ono; ² Azariya nwa Hoshaya; yee Jiohananu nwa Kareya; yee iphe, bukpo ndu ono g'ephe ha, bu ndu eku onwophe ono toko su Jieremaya-a: "Oo uka be idzu! Chipfu, bu Chileke anyi te zikwaru ngu g'i bya asu g'anyi te ejekwa eburu le Ijiputu! ³ Oo Baruku nwa Neraya l'enwu ngu eye g'i pfuaru anyi iphe, a-buru anyi ogu; g'eeshi g'e woru anyi ye l'eka ndu Bábilonu g'ephe gbushia anyi; ozoo kpua anyi le ndzu lashia ali ndu Bábilonu."

⁴ Tobudu iya bu; Jiohananu nwa Kareya; yee ndu-ishi ndu ojogu ono; mekpoo ndu ono g'ephe ha kwefu ike l'iphe, Chipfu suru g'ephe mee; l'ephe taa nodudu l'ali ndu Jiuda. ⁵ O bu-chia le Jiohananu nwa Kareya; yee ndu-ishi ndu ojogu ono l'ophu dutaru ndu ono, phoduru nu l'ali ndu Jiuda ono g'ephe ha; mbu ndu ono, lwaru azu bya eburu l'ali ndu Jiuda ono, shigba l'ohamoha, bu eka e shi chigbaaru phe ye. ⁶ Ephe dutakwapho iphe, bukpo unwoke; yee unwanyi; yee unwegirima; yee unwada eze; mekpoo ndu Nebuzaradanu, bu onye-ishi ndu ojogu, anoduje eche eze ndu Bábilonu nche tukoru haaru Gedalaya, bu nwa Ahikamu; buru nwanwa Shafanu; chitachaa me Jieremaya, bu onye mpfuchiru; yee Baruku nwa Neraya. ⁷ No

iya; ephe bahunu l'ali ndu Ijiputu; jikaghaa l'ephe tee medu iphe, Chipfu suru g'ephe mee. Ephe jekpoeppo jerwua mkpukpu Tahupanahesu.

⁸ E rwua le Tahupanahesu; olu-opfu Chipfu rwua Jieremaya nchi su: ⁹ “Ge ndu Jiuda lee ngu enya; g'i haru mkpuma, ha shii pata je egude epuchi kpu-buta iya le mkpoze aka eeshije abahu l'ibe eze, bu Fero le Tahupanahesu. ¹⁰ No iya; li su phe-a: ‘Wakwa iphe, oopfu baa; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike, bu Chileke ndu Izuru: Mu e-zi g'e je ekuaru mu onye-ozu mu, bu Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu; o buru l'eli mkpuma-a be oo-dobe aba-eze iya; mbu mkpuma-a, mu domiru l'eka-a; l'o bya eworu uwe agbada eze iya phushi iya l'eli. ¹¹ O -bya be oo-lwu-kpe ndu Ijiputu; ndu o rwuberu l'egbugbu l'o gbua phe; ndu o rwuberu l'akpu le ndzu l'o kpu phe le ndzu; ndu o rwuberu l'egbu l'ogu-echi; l'o gbua phe l'ogu-echi. ¹² Oo-tu oku l'ulo nshi ndu Ijiputu. Oo-kpo nshi phe ono oku; l'wu nshi phe olwu le ndzu. O buru egube ono, onye eche aturu agbaphuje onwiya ekwa ono; noo g'oo-wota Ijiputu gbaphua onwiya; shi l'eka ono tugbua lasha l'ehu-guu. ¹³ Oo-tsukposhi mkpuma, du nso, nogbaa l'ulo enyanwu, no l'ali ndu Ijiputu; bya atuko ulo-nshi ndu Ijiputu l'ophu kpokota oku.’ ”

44

Ola-l'iswi, shi l'agwo nshi

¹ Opfu-a rwuru Jieremaya nchi l'opfu ehuru ndu Jiuda g'ephe ha, bu ndu bu l'ali ndu Ijiputu, bu iya bu le mkpukpu Migudolu; yele mkpukpu Tahupanahesu; waa le mkpukpu Nofu; yele ali ndu Paturosu su: ² Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu baa; mbu Chileke ndu Izuru: “Unu humanuru-a oke ola-l'iswi, mu meru ndu Jierusalemu; yele mkpukpu ndu Jiuda l'ophu. Nta-a be ephe buwaa ochobu; ophu o duedu onye bu iya nu; ³ o buru iphe, kparu iya nu bu ejo-iphe, ephe meru; shi nno kpatsu mu iwe; kele ephe wataru akpo unwu-isensu oku anu agwa; bya aburu agwa ono, ephebedua lonwophe; ozoo unubedua; ozoo nna unu oche phe amajeduru be ephe wataru abaru eja. ⁴ Mu bya ezia ndu-ozu mu, bu ndu mpfuchiru; mu -zichaa; mu ezibaa; ephe je asu phe-a: ‘Ophu g'unu be meshi ejo ahuma-a, bu iphe, mu kporu ashi-a!’ ⁵ Ophu ephe angaduru nchi; ophu ephe eyekpodarunu onu; ophu ephe aghakobeduru haa eme ejo-iphe, ephe eme; ophu ephe ahaduru akpo unwu-isensu oku anu agwa. ⁶ O buru iya bu le mu eworu oke ehuru-eghu mu wu phe l'ishi. O nwua phuruphuru tsoru mkpukpu Jiuda l'ophu; bya etsoru onu gbororo Jierusalemu; woru phe mee ochobu, bu ikpozu ono, ephe bu ntanu ono.

⁷ “Nta bu le-a; wakwa iphe, Chipfu, bu Chileke, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu baa; mbu Chileke ndu Izuru: ?Denu g'o gude unu nodu eme onwunu egube ejo-iphe owa-a; ke g'unu mee g'unwoke chihu le Jiuda; unwanyi achihu iya; me ndu bu unwegirima; me ndu bu nwaswa; g'o to duhe onye a-phodu nu ililekpo? ⁸ ?Denu g'o gude o buru iphe, unu gude aka unu mee be unu gude akpatsu mu iwe; mbu ke g'unu wata akpo unwu-isensu oku anu agwa l'ali ndu Ijiputu, bu aka unu byaru eburu-a? Unu e-mebyikwa onwunu; woru onwunu mee iphe, ee-gude ephu l'iphu; teme ohamoha, no l'eliphe l'ophu anodu achu unu ochi. ⁹ ?Unu zohawaru ejo-iphe, nna unu oche phe meshiru; ye ke ndu eze ndu Jiuda; ephebedua me unyomu phe; ye ejo-iphe, unubedua meru; me unyomu unu; l'ali ndu Jiuda; yele oma gbororo Jierusalemu? ¹⁰ Byasukwa ntanu-a be ephe teke ewozekwa onwophe ali; ophu ephe eke akwabekwa mu ubvu; ophu ephe eke ekwekpodanu mee ekemu mu; ye iphe, mu toru unu okpa iya; ye nna unu oche phe.

¹¹ “Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu baa; mbu Chileke ke Izuru: Mu gbuakwaru iya tororo su le mu a-buru unu ogo; le mu e-me

unu ejo-iphe; mbu le mu e-me ge ndu Jiuda l'ophu chihu-gbua. ¹² Mu e-wofu nwa ndu ono, phoduru nu le ndu Jiuda, bu ndu ono, pfuwaru iya hoo haa l'ephe lafutaje Ijiputu je eburu ono. Ephe a-nwuhushikota le Ijiputu. O buru ogu-echi be ee-gude gbutsushia phe; ozoo egu egbushia phe. Ephe e-shiepho le ndu kachaa nwanshii jasu le ndu kachaa shii nwushihuepho l'ogu-echi ozoo l'egu ememe. Ephe a-buru iphe, e gude atu onu; yee iphe, anyi ishi edzu; waa iphe e gude achi ochi; yee iphe, e gude ephu l'iphu. ¹³ Ndu ono, laru Ijiputu ono be mu e-gude ogu-echi nua aphu; yee egu ememe; waa ejo iphe-ememe; egube ono, mu meru ndu Jierusalemu ono. ¹⁴ Ophu o dudu ndu ono, phoduru nu ono, shi ali ndu Jiuda ono, bu ndu ono, byaru eburu l'ali ndu Ijiputu ono; duru ophu a-gbala nu; ophu o dudu onye ophu a-wa nu k'alwa azu l'ali ndu Jiuda, bu eka agu phe alwa azu bya eburu; o to dudu onye a-lwa nu; gbahaa nwochileka ndu gbaru oso ogu."

¹⁵ No iya; iphe, bu ndu ono, maru le nyee phe anoduje akpo unwu-isensu oku anu agwa ono; ephe l'ikpoto unwanyi, pfuru l'eka ono; mekpoo iphe, bu ndu bukota l'ali Paturosu, no l'ali ndu Ijiputu; toko su Jieremaya-a: ¹⁶ "Ozi ono, i gude ephe Chipfu ezi anyi ono be anyi taa ngakwaru ngu nchi. ¹⁷ Iphemiphe, anyi sukpooru l'anyi e-me be anyi mefutaje. Anyi a-nodu akpo unwu-isensu oku anu eze-nwanyi igwe; anyi agbaru iya mee gude agwa iya; egube anyibedua; yee nna anyi phe; yee ndu eze anyi phe; yee ndu-ishi anyi phe shi emeje le mkpukpu, nogbaa l'ali ndu Jiuda; yele oma gbororo Jierusalemu. Teke ono be anyi shinu nweru nri shii; iphe duru anyi le ree; ophu o dudu iphe, shi atsui anyi l'ehu. ¹⁸ Obenu l'eshinu anyi haru akpo unwu-isensu oku anu eze-nwanyi igwe; bya ahaa agbaru iya mee gude agwa iya; be o to dukpodaa iphe, uko iya aduduru anyi; teme ogu-echi yee okpa-nri nodu agwa anyi maa."

¹⁹ Unwanyi bya eyekwapho onu su: "Teke ono, anyi shi akpo unwu-isensu oku anu eze-nwanyi igwe; bya agbaru iya mee gude agwa iya; ndu alu anyi ?ephe ta amadu g'anyi shi egheje akara mee ya erengete kpua ya l'o du g'o du; anyi ebvube iya agba mee gude agwa eze-nwanyi igwe ono?"

²⁰ Noo ya; Jieremaya bya asu ndu ono g'ephe ha; mbu unwoke phe; me unwanyi phe; me iphe, bukpo g'ephe ha buru ndu yeru iya udu onu ono: ²¹ "O -buru k'unwu-isensu ono, unu shi anoduje akpo oku l'oma mkpukpu Jiuda ono; me l'oma gbororo Jierusalemu ono; mbu unubedua; yee nna unu phe ono; ndu eze unu phe; yee ndu-ishi unu phe; yee ndu ali-a l'ophu; Chipfu ?to nyataduru iya too? ?Too batajedu iya l'egomunggo too? ²² Chipfu be ejo-iphe, unu emegbabe atsuakwa l'ehu; mekpoo ahuma ahuma ono, unu megbareru ono. O buru iphe ono meru g'o gude ali unu buru ochobu; bya aburu ikpozu; buru iphe, e gude ephu l'iphu; k'ophu bu l'o to dudu onye bu iya ebubu; o du g'o du ntanu-a. ²³ O kwa kele unu kporu oku l'unwu-isensu; yele kele unu meru Chipfu iphe-eji; ophu unu emejedu olu Chipfu; ophu unu etsodu ekemu iya; ophu unu emedu omelali iya; ophu unu emejedu iphe, o suru g'e meje; meru g'o gude ejo-iphe-a dapfuta unu g'o du ntanu-a."

Ijiputu be aa-lwu-kpe l'ogu

²⁴ Tobudu iya bu; Jieremaya bya asu ndu ono g'ephe ha: "Unu numakwa Opfu Chipfu; unube ndu Jiuda l'ophu, bu ndu no l'ali Ijiputu. ²⁵ Wakwa iphe, o pfuru; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; bya aburu Chileke ndu Izurelu: Unubedua; unu l'unyomu unu gude onu unu pfua ya epfufu; su l'iphe, unu riburu nte ememe ono be unu mefutaje; l'unu a-nodu akpo unwu-isensu oku anu eze-nwanyi igwe; teme l'unu a-nodu agbaru iya mee. Ngwanu; unu meekwapho iphe ono g'unu riburu nte iya ono. ²⁶ Oo ya bu le-a; unu numakwa olu-opfu Chipfu; unube ndu Jiuda l'ophu, bu ndu bu l'ali Ijiputu. Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Unu lekwa; mu gudekwa eze

epha mu ono ria angu su l'onye shi le Jiuda taa gu-kubaedu mu l'enwa l'ali Ijiputu l'ophu l'ophu. L'ephe taa subaedu: 'Eshinu Chipfu no ndzu g'o no iya-a'.

²⁷ "Unu lekwa-a; mu egekwa phe-a ngge ejo-iphe; o to bukwa k'oma Iphe, bukpo ndu Jiuda, no le Ijiputu be ogu-echi a-sukwa pyaapya; ephe akpaa nri jasu ephe taa phoduedu. ²⁸ O buru nwa ndu ophu nahuru ogu-echi be e-shi l'ali Ijiputu lwaphuta azu l'ali ndu Jiuda; ole ephe ta adudu igwerigwe. Noo teke ndu ono, phoduru le Jiuda ono, bu ndu lwaru bya eburu l'ali ndu Ijiputu ono a-maru opfu onye ophu a-pfuru nu; ?bu nkemu; to nkephe? ²⁹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Wakwa iphe, e-goshi unu le mu a-hu unu ahuhu l'eka-a baa. Oo ya e-me g'unu maru l'iphe-ehuka ono, mu suru le mu e-me unu ono be mu e-mekota unu. ³⁰ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Fero, bu Hofura; mbu eze ndu Ijiputu be mu e-wokwaru ye l'eka ndu ohogu iya; mbu le mu e-woru iya ye l'eka ndu achu ndzu iya egube ono, mu woru Zedekaya, bu eze ndu Jiuda ye l'eka Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu ono, bu onye ohogu iya bya aburu onye achu ndzu iya onoya."

45

¹ Wakwa iphe, onye mpfuchiru Chileke, bu Jieremaya pfuru nu Baruku nwa Neraya l'apha k'eno, Jiehoyakimu nwa Jiosaya bahuru l'aba-eze ndu Jiuda; ge Baruku dechaaru opfu, oopfu; o nodu ede iya. ² "Wakwa iphe, Chipfu, bu Chileke ke ndu Izurelu epfu eyeru gube Baruku baa. ³ I pfuru su: 'Nshio mu! Chipfu yekwaru nrimaphu l'iphe-ehuka mu. Mu tsuakwaru ude; ike bvu mu; ophu mu atutajeedu unme.' "

⁴ Chipfu suru-a: "Waa iphe, ii-pfuru iya baa: 'Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mu a-bya enwukposhia iphe, mu shi kpu l'onwomu; mu abya epheshi iphe, mu shi dzaa l'onwomu l'ali-a mgburugburu. ⁵ ?Denu g'ii-shi bya awata achoru onwongu iphe, paru eka? Ba chokwa iya nno. Kele mu e-mekwa nemadzu mgburugburu ejo-iphe. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. Obenu le gubedua be mu a-noduepho eleta enya l'ekameka, i jekporu. Mu a-haa ngu ro g'i gude ndzu ngu gbala.' "

46

Ozi ehuru ndu Ijiputu

¹ Owaa bu Opfu Chipfu, bu ophu rwuru onye mpfuchiru Chileke, bu Jieremaya nchi, bu opfu ehuru ohamoha.

² Opfu ehuru ndu Ijiputu: Ndu eezi ozi owa-a bu ndu ojogu Fero Neko, bu eze ndu Ijiputu, bu onye e mekperu le mgboru mkpukpu Kakemishi, no l'aguga enyimu Yufuretis. O buru onye mekperu phe nu bu Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu; l'apha, kwe Jiehoyakimu nwa Jiosaya apha eno, o bahuru l'aba-eze ndu Jiuda.

³ Unu dozikwaa iphe, unu
egudeje ezeru ogu;
unu dozia ndu ophu ha
osa me ndu ophu ha
nwanshi;
unu ezefuta jeshia ogu!

⁴ Unu kwakobe inya unu k'ogu!
Unu awu-koru inya-ogu
unu l'eli;
unube ndu agba l'inya!
G'onyenonu pfukwaaru l'eka
rwuberu iya nu!
Unu ekpuchaaru okpu-igwe!

Unu rwachaa arwa unu
 arwacha!
 Unu atuko uwe-ogu unu
 l'ophu yee onwunu!
⁵ ?Bu gunu be mu humaru?
 Ndu aguwaa phe.
 Epe agbawaa oso.
 Ndu ojogu phe be e
 mekpewaru.
 Epe ye okpa l'oso gbala
 l'ebe agha enya l'azu;
 kele nggiri du l'uzo
 l'ekameka.
 Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu
 ono.
⁶ Ndu okpa egwa ta agbakwa
 oso.
 Ophu onye du ike l'ogu
 agbalakwa.
 O kwa l'uzo isheli;
 l'uzo enyimu Yufuretisu
 be epe vukotaru iphe daa.
⁷ ?Bu ndu ole baa, l'abya
 kulakula g'enyimu
 Nayilu; ge nggele,
 du igwerigwe, asogba
 gborogboro?
⁸ O kwa ndu Ijiputu abya
 kulakula g'enyimu
 Nayilu ono;
 ge nggele, du igwerigwe,
 asogba gborogboro.
 Epe epefu su l'ephe
 e-tsulihu tuko mgboko
 l'ophu sopyabe.
 L'ephe e-mebyishi mkpukpu
 le mkpukpu;
 yele ndu bu iya nu.
⁹ Unube inya; unu watakwa
 eje l'iphu l'iphu!
 Unube ndu agba l'ugbo-inya;
 unu tangirihukwa g'e je!
 Ge ndu du ike l'ogu
 gbeshikwa g'e je;
 mbu unube ndu Kushi;
 yee ndu Putu,
 bu ndu chigbaa iphe,
 eegudeje ezeru ugu;
 me unube ndu Lidiya,
 bu ndu agbaje apfu!
¹⁰ Obenu l'eswe mboku ono bu
 Nnajiuphu nwe iya;

mbụ Chipfu,
 bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike.
 Ọ kwa eswe agwata ụgwọ iphe;
 mbụ mbọku, ọo-gwata ndu
 achi iya lẹ njọ ụgwọ
 iphe.

Ọo ogu-echi a-sụ nemadzu
 pyaapyaa jasụ l'ooji
 iya ẹpho;
 jasụ teke ọo-ngu mee
 ngu-jia ẹpho;
 kele ọo Nnajiuphu;
 mbụ Chipfu,
 bụ
 Ọkalibe-Kakọta-Ike
 agwa iphe l'alị ndu isheli;
 l'aguga ẹnyimu Yufurétisu.

11 “Tugbua je l'alị ndu Giladu
 je emeta ọbvụ etete;
 gube nwamgboko,
 yẹe nwoke akwajeduru,
 bụ Ijiputu!

Obenu l'igwerigwe ọbvụ ono,
 iimegbaa ono bukwa
 ke mmanụ.

I tii wekorohukwa.

12 Ọhamoha nụmawaru iphere
 ono,
 e meru kpua ngu ono.
 Ẹkwa unu tükowa mgboko
 l'ophu ngaa.

Ndu dụ ike l'ọgu tuko
 dapyabegbaa ibe pẹ.
 Ẹphe tuko daa ndatẹwo.”

13 Wakwa ozi, Chipfu ziru onye mpfuchiru iya, bụ Jieremaya lẹ k'ẹhu Nebukadineza eze ndu Babilonu, abya etso ndu Ijiputu ọgu.

14 Raa iphe-a arara l'alị ndu
 Ijiputu!

L'i chia ya lẹ mkpu lẹ
 mkpukpu Mịgudolu!
 Chikwaa ya phọ lẹ mkpu lẹ
 mkpukpu Nofu;
 yẹle Tahupanahesu:
 Onyenonu pfukwaru l'ẹka
 rwuberu iya nụ
 kwakọbe;
 kele ogu-echi byawaru
 egbushi ndu nọ-kube
 ngu nụ.

15 ?Bụ gunu bẹ agwa ngu,
 bụ Apisu agbahunuru?

?Bụ gụnu bẹ obobo-ena
 ngu obu aduedunu
 ike pfuru?

Iphe, kparu iya nu bu le
 Chipfu nwutsuwaru
 iya.

16 Ufu duru phe ndupyabe;
 ephe dagbaa dapyabe nwibe
 phe; ephe su:

Unu gbeshi g'anyi laphu azu
 lapfu ndu ali anyi yee
 ndibe anyi!

G'anyi gbalaaru ogu-echi ndu
 eme anyi mkpawere!

17 Unu gube Fero, bu eze ndu
 Ijiputu epha ozo.

Unu kuje iya:
 O-pfu-epfu-emegeme.

18 Wakwa iphe, Eze ono epfu baa;
 mbu onye epha iya
 bu Chipfu,
 bu Okalibe-Kakota-Ike:

Eshinu mu no ndu ge mu
 no iya-a
 be o nweru onye a-bya nu.

Onye ono a-du g'ubvu Tabo
 l'eka ubvu doru.

Mbu l'oo-du g'ubvu Kamelu,
 no l'aguga eze-enyimu.

19 Kwakokwa iphemiphe,
 ii-gude laa ali ozo;
 unube ndu bu l'ali
 ndu Ijiputu!

Noo kele mkpukpu
 Nofu be e-mechakwaa
 buru ochobu;
 l'eemebyishia ya;
 o to dudu onye eburu
 iya eburu.

20 "Ijiputu bu nwada eswi,
 ama ntumatu.

Obenu l'ijiji-onyieka
 eshije l'uzo isheli eje
 abyapfuta iya
 tekenteke.

21 Ndu ephe butaru g'ephe
 bya alwuaru phe ugu
 be doru l'echilabo phe
 g'oke-eswi,
 daru repfurepfu nodu.

Ephebedua tukowaru

dakọbe gbala;
 ọphu ẹphe adudu ike pfulu.

Noo kele eswe mboku
 ọla-l'iswi dapfutawaru
 phe;
 mbu teke aanu phe aphu.

²² Ndu Ijiputu atsụ kpururu
 g'agwo,
 awu awuwu awufu;
 noo kele ndu ohogu
 phe abyapfuta phe
 ehuka ehuka;
 bya egude ogbunku etso
 phe ọgu ge ndu
 egbutsushi oshi.

²³ Owa phe l'ophu be ẹphe
 a-supyashichaa
 asupyashi;
 g'o duhabe ẹpfukala.

Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
 Ẹphe ka igube adu
 igwerigwe;
 k'ophu bu l'a taa gutadu
 phe l'ogu.

²⁴ Nwada Ijiputu be e mewaru
 iphe-iphere.

Mbu l'e woru iya ye l'eka ndu
 isheli."

²⁵ Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike, bu Chileke ke ndu Izurelu suru-a: "Lekwa; mu abyakwa phe anu aphu; mbu Amonu, bu agwa ndu mkpukpu Tebesu; yee Fero; yee ndu Ijiputu; ẹphe l'agwa phe; mekpoo ndu eze phe; yee iphe, bukpo ndu kporu obu yeru Fero. ²⁶ Mu e-woru phe ye l'eka ndu achọ ndu phe; mbu l'eka Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu; ẹphe le ndu-ozu iya phe. O le o bu; e -mechaa be ee-bukwaru-a le Ijiputu ozo g'e shi buhawaru iya." Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono.

²⁷ "Ta atsukwa ebvu;
 gube Jiékọpu, bu onye-ozu
 mu!

Ophu i nmakwa
 pyaapyaapya;
 gube Izurelu!

Lekwa; mu a-dzota ngu l'ali,
 du enya;
 dzota awa ngu phe l'ali
 eka a kpuru phe le
 ndu laa.

Jiékọpu e-mechakwaa lwa
 bya eburu le nchi-odoo
 tusaru eh.

Ophu o dudu onye byaru
 eyebaa ya ebvu.

²⁸ Ta tsukwa ebvu;

gube Jiékpóu,
 bú onye-ozí mu;
 kéle mu nókwa swíru ngu.
 Ó kwa Chipfu epfu íya.
 Kéle mu e-mebyishícha
 óhamoha ono,
 mu chíru unu túkaa
 l'echilabọ phẹ ono.
 Óphu mu emebyishídu
 unubédua.
 Óo ahùhù bẹ mu a-hù unu
 hùta íya unu l'ahúma.
 Óphu mu ahakwanụ unu
 phuruphuru gẹ mu
 te echí unu ẹchachi."

47

Ozi, e ziru ndu Filisitayinu

¹ Ówaa bú Opfu Chipfu, bú óphu rwuru Jieremaya nchí, bú opfu ẹhu ndu Filisitayinu; tẹme Fero bya etsoo ndu mkpụkpu Gaza ọgu.

² Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:

Lewarọ gẹ mini shi l'ụzo
 isheli abya ké kùlakula.

Oo-mecha búru utso,
 asọ gborogboro.

Oo-sọ-kputa alí l'ophu;
 yẹe iphemiphe,
 nọ íya nụ;
 sopyabe mkpụkpu;
 yẹe onyemonye,
 bu íya nụ.

Ndu ono e-chishi mkpu.
 Mbụ l'iphe, bú ndu bu l'alí
 ono a-tụ ụzu-ẹkwa.

³ Mbụ l'ẹphe -nụmaepho igiji
 ichirupfu-ọkpa ịnya phẹ;
 bya anụma ụzu ụgbo-ịnya
 ndu ọhogu phẹ;
 yẹe kwọkiri kwọkiri,
 ọkpa ụgbo-ịnya
 phẹ ono eme bẹ ndu
 bú nna tee leẹdu
 ẹnya l'azụ k'eyeru ụnwu
 phẹ ẹka.

Ẹka a-tùhu phẹ
 lwakpalwakpa.

⁴ Kéle mbọku rwuakwaru teke
 ee-mebyishíkọta ndu
 Filisitayinu g'ẹphe
 hakọta.

L'e mee gẹ nwa ndu phọduru

nụ, bụ ndu gege eyeru
 ndu mkpụkpu
 Taya yee ndu mkpụkpu
 Sayidonu ẹka chihu;
 kele Chipfu abyakwa
 emebyishi ndu
 Filisitayinu;
 mbụ nwa ndu phoduru nụ
 le ndu ali Kafuto.

⁵ Ndu mkpụkpu Gaza
 kpushiwaru ishi aphụ.
 Ndu mkpụkpu Ashikelonu be
 a lawaru l'iswi.

Sụ-a; unube nwa ndu ophu
 phoduru le ndu Anaku;
 ?unu e-yejashikpoo
 onwunu egube-a jasụ
 teke ole?

⁶ "Sụ-a; gube ogu-echi
 Chipfu;
 ?bukpoo teke ole be
 oo-jeberu l'jikabe
 tuta unme?

Kabenu miru onwongu
 yee l'obo!

Tutanu unme; nodunu nwa
 nggujungguji!

⁷ Ole ?denukwanu g'oo-shi
 nodu nwadoo
 l'eka ile enya le Chipfu
 tūwaru iya ekemu
 sụ g'ọ lwua ndu mkpụkpu
 Ashikelonu;
 yee ndu bu l'aguga
 eze-enyimu?

Mbụ l'onoo g'o pfuwaru
 l'oo-du bụ ono."

48

Ozi ẹhu ndu Mówabu

¹ A -bya l'opfu ẹhu ndu Mówabu; wakwa iphe, oopfu; mbụ Chipfu, bụ Okalibe-
 Kakota-Ike; mbụ Chileke ndu Ízurelu:

"Nshio Nebo; kele e meru iya;
 o buru ochobu.
 Ndu Kiriyaatayimu be e
 meru iphe-iphere;
 bya akpua phe
 le ndu.

Ulo phe, bụ ẹka a kpushiru
 ike be e meru
 iphe-iphere tukaa ya

nanunanu.

² A taa jaędu ndu Mówabu
ajaja.

Ọ buru lẹ mkpukpu
Heshibonu bẹ a chiru
phe ẹjo idzu sụ:

'Unu bya g'anyi mee g'oha
ono chihu!'

Unubędua kwaphọ;
unubẹ ndu mkpukpu
Madumenu
bẹ ee-mechakwaa laa
l'iswi.

Ogu-echi e-mechakwaa chĩa
unu ẹjo ọso.

³ Unu ngabẹkpodapho
nchi numa mkpu,
eechi lẹ mkpukpu
Horonayimu;
mkpu alị arwuhu yẹe
oke ọla-l'iswi.

⁴ Ndu Mówabu bẹ e
mebyishiwaru.

Ụwegirima iya chishiru
mkpu ike.

⁵ Ẹphe enyi obvu awu eje l'uzo
mkpukpu Luhiti;
akwa ntumatu eje atugbu.

Mbu l'uzo ọkpa-úbvú
mkpukpu Horonayimu
bẹ a numaru mkpu ẹkwa,
eechi ekpu iphemiphe ono,
laru l'iswi ono.

⁶ Unu gbalaa! Unu gbaa ọso
ndzu unu!

Unu je ebvuru g'irwu,
bvuru l'echięgu!

⁷ Eshinu unu kpọru obu ye
l'iphe, unu aduje ike mee;
yẹe ẹku unu bẹ
aa-kpufukwaa unubędua
lẹ ndzu.

Tẹme agwa unu, bu Kemoshi
bẹ aa-kpukwapho
lẹ ndzu; yele ndu-uke,
agwajẹ iya nụ;
mẹ ndu-ishi iya.

⁸ Ee-mebyishi mkpukpu lẹ
mkpukpu.

Ọphu ọ dudu mkpukpu,
byaru anahu nụ

mę nanu.
 Nsuda nsuda be a-buru
 mkpurupyata.
 L'e mebyishia eka du baswa;
 kele o egube ono be
 Chipfu pfuru iya.
⁹ Chibe ndu Mowabu nku;
 kele oo-mecha phelihi
 phefu.
 Mkpukpu le mkpukpu phe
 a-bukotachaaru
 ochobu.
 O to dudu m'onye lanu eburu
 iya nu.
¹⁰ Onye a turu onu be o bu;
 mbu onye gude
 eregede ejeru Chipfu
 ozi!
 A tukwaru onye ono onu,
 bu onye te egudedu
 ogu-echi iya egbu ochi!
¹¹ Eshi teke o bu nwata
 be ndu Mowabu
 nokpoeppo tusaru ehu
 g'ohu-mee, doru l'ite.
 Ophu a wu-phedu iya
 awu-phe l'ite;
 kele e teke akpu-swee
 ndu Mowabu le ndzu
 lashia ali ozo.
 Noo g'o gude o nodu
 atsopho g'ootso.
 Ophu ooshibuhudu
 mkpo eshibuhu.
¹² Wakwa iphe, Chipfu epfu
 baa:
 O nwenuru-a mboku,
 abya nu, bu mboku,
 mu e-ye ndu
 awu-phe mee l'ite.
 Epe awufuta iya l'ite ono,
 o doru ono.
 Epe awufuta iya l'ite obu;
 woru ite ono,
 o shi du ono tsukposhia.
¹³ Noo teke iphere Kemoshi
 e-gude ndu Mowabu;
 egube ono,
 iphere Betelu guderu
 ndu Izurelu, bu iphe,
 epe shi dakobe ono.
¹⁴ ?Denu g'unu e-shi su l'okpehu

du unu;
 l'unu bu ndu du ike l'ogu?
 15 Ndu e-mebyishi Mówabu;
 yee mkpukpu, nọgbaa
 ya nu be nọwaa anọno.
 Unwoke phe, kachaa
 agba mkparawa be
 ee-gbukota egbugbu.
 Nokwa iphe, oopfu;
 mbu Eze ono,
 epha iya bu Chipfu;
 bya aburu
 Okalibe-Kakota-Ike.
 16 Teke ndu Mówabu a-la l'iswi
 dukwaa tsokere.
 Eze iphe-ehuka a-dapfukwa
 phe egwegwa.
 17 Unu jekwa akporu phe iphu;
 unube ndu unu l'ephe
 bukubegbaa!
 Mbu unube ndu maru epha
 phe.
 Unu su phe-a: '?Denu g'ọ nwuru
 a gbajiru mgboro-eze,
 shihuru ike;
 teme o buru mgboro,
 ama ntumatu-a?'
 18 Unube ndu bu le mkpukpu
 Dibonu;
 unu shinu le biribiri unu
 nyizeta
 bya anodu l'ali, du jakporo
 jakporo;
 kele onye emeyi ndu
 Mówabu byapfutaru
 unu bya egwepya
 mkpukpu le mkpukpu
 unu ono,
 a kpushiru ike ono.
 19 Unu pfukpodarupho l'aguga
 gbororo gee ngge;
 unube ndu mkpukpu Arowa!
 Unu jia unwoke, agba oso;
 yee unwanyi,
 nahuru nu!
 Unu jia phe su phe:
 '?Bu gunu meru?'
 20 Ndu Mówabu be e meakwaru
 iphe-iphere kpua;
 kele ephe dakashihwaru.
 Unu rwua erwubvu;
 chishia mkpu ike!

Raa ya arara ị nggele Anọnu
 ị Mówabu bẹ e
 mebyishiwaru!

21 Ndu bu ị mbarabata bẹ ikpe
 dapfuakwaru;
 mbụ ndu Holonu;
 yẹe ndu Jiahazu;
 waa ndu Mefahatu;
 22 dapfu ndu Dibonu;
 yẹe ndu Nebo;
 mękpoo ndu
 Bẹtu-Dibulatayimu;
 23 dapfu ndu Kiriyatayimu;
 yẹe ndu Bẹtu-Gamulu;
 yẹe ndu Bẹtu-Meyonu;
 24 dapfu ndu Keriyotu;
 yẹe ndu Bọzura;
 dapfukọta mkpukpu
 ị mkpukpu ndu Mówabu
 l'ophu;
 ndu ophu bu ẹnya mę
 ndu ophu bu ntse.

25 Mpu ndu Mówabu bẹ e
 chikwashịakwaru.
 Teme e chikwoshiwa iya ẹka.”
 Nokwa iphe, Chipfu eepfu
 bụ ono.

26 “Unu chegharu iya męe ẹka;
 kele o Chipfu bẹ o koru
 okpa l'ishi.

Gẹ ndu Mówabu watanu
 ebvuka ẹgbo, ẹphe gbọru;
 g'ẹphe aburu iphe,
 ee-gude agba mgbonu.

27 ?Tọbudu ndu Ízurelu bẹ
 unu shi egudeje agba
 mgbonu?

?Bụ ẹphe ị ndu-oshi shi
 nọdu teke ono ọo;
 mekwanuru g'o gude unu
 shi atuje ụka l'ishi
 ekweru iya une
 mę unu -nọdu epfu opfu
 ẹhu iya?

28 Unu gwọbechaa mkpukpu
 unu je eburu
 l'agbara-mkpuma;
 unubẹ ndu Mówabu!
 Unu dụepho gẹ kparaka,
 bụ l'onu ogba bẹ
 okpaje ẹpfune iya!

29 Anyi n̄makwaru ḡe Mówabu
 gude ekube onwiya.
 Mb̄u l'o kunukaru onwiya;
 t̄eme ọ n̄odu etsen̄ka
 etsetse.
 Mb̄u l'eku-onwonye ọbu
 m̄ekpoo etsetse iya
 ọbu;
 m̄ekpoo mkp̄ofu-ọkpoma
 iya ọbu b̄e par̄u ẹka.”

30 Wakwa iphe, Chipfu epfu
 baa:
 “Mu makwar̄u oke ẹhu-eghu
 iya;
 ọle ọ bukwanu k̄e
 mman̄u.
 T̄eme ekuku, ooku onwiya
 bukwarupho iphe-mman̄u.

31 Noo g'o gude mu n̄odu
 erwu erwubvu l'opfu
 ẹhu ndu Mówabu.
 Mb̄u l'oo ndu Mówabu l'opfu
 l'opfu b̄e mu echi
 mkpu iya.
 Ọ buru ndu mkp̄ukpu
 Kiru-Har̄setu b̄e mu agu
 aph̄u ph̄e.

32 Mu kakwa ara ẹkwa ḡube
 opfu-vaȳinu k̄e mkp̄ukpu
 Sibuma eme l̄e k̄e Jiaza.
 Ị jaru àjàjà jarwuchaa
 k'opfu ẹkali ngu rwuchaaru
 eze-ẹnyimu;
 jerwuchaa eze-ẹnyimu,
 n̄o-kube mkp̄ukpu Jiaza.*

Ọle e mebyishiwaru iphe,
 buk̄poo akp̄uru ngu.

33 E wofuwar̄u ẹhu-utso ȳe eme
 ẹmereme l'egu oshi-omi
 ndu Mówabu ȳele
 al̄i ph̄e.
 M̄e b̄e mu mewaru g'a ba
 kutajehe l'ẹka aakuje
 m̄e.
 Ọphu ọ d̄uedu onye
 an̄odujekwadu akwa
 ẹvu m̄e a -n̄odu ak̄u iya.
 A makwar̄u-a l'aan̄oduje an̄u
 olu l'ẹka ono;
 ọle ọ t̄o buedu olu onye

* 48:32 48:32 Ọo Eze-ẹnyimu Únú b̄e epfu opfu iya l'ẹka-a.

akwa ẹvu.

34 Mkpu, ẹphe echi
ngakọtaakwaru.
E shi ẹ Hẹshibonu chikọta
mkpu ọbu;
je akpaa ẹ Eleyale;
mẹkpoo ẹ Jiahazu.
E shi ẹ Zowa chia ya jasụ
ẹ Horonayimu;
waa Ẹgulatu-Shelishiya;
noo kẹle mini
tashihuchaaru je
akpaa ẹ kẹ Nimurimu.

35 L'alì ndu Mówabu bẹ mu
e-me g'a gwabuhu iphe
l'ẹnya ẹka aagwajẹ iphe;
mee g'a ta akpojehe
ùnwù-isensu ọku nù
agwa phẹ."

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bù ono.

36 "Ọo ya bù l'obu mu aphụ
swooswooswoo
agụ aphụ ndu Mówabu
g'onye aphụ ototo;
ọ nọdu agụ aphụ ndu
Kiru-Haresetu g'onye
aphụ ototo; kẹle urwu,
ẹphe ritaru bvụwaru.

37 Onyemonye kpụshiwaru ishi.
Onyemonye kpụshia ẹjí-agba.
Ọnyá-mma dukota
onyemonye l'ẹka.

Onyemonye gbaphukọta
uwe-aphụ l'upfu.

38 Mbụ l'iphe, ada l'oma
ulo-eli,
nọgbaa l'alì ndu
Mówabu;
mẹ l'edupfu l'edupfu l'ophu
ta adukwa iphe ọzo,
gbahaa ọzu-ẹkwa;
noo kẹle mu tsukpọshiwaru
ndu Mówabu g'ite,
adudu onye ọ dọ ree."

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bù ono.

39 "Waa g'a tụkashiru phẹ
nanụnanu!
Waa g'ẹphe atụ ọzu-ẹkwa
wọowoowo!

Waa gę ndu Mówabu gude
 iphere ghaa azụ!
 Ndu Mówabu buakwaa iphe,
 e gude agba mgbonu.
 Mbụ l'iphe, bukpoo ndu
 nọ phẹ ntse bẹ ọonyi
 ishi ẹdzu.”

⁴⁰ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:
 “Lenu! Ugo ephekwa raa
 ephezeta l'alị.

O woru ñkù iya jashia l'eli alị
 ndu Mówabu.

⁴¹ Mkpukpu, nọgbaa ya nụ bẹ
 aa-lwutachaa.

L'a natachaa phẹ ụlo,
 ẹphe edomije onwophe.

Lẹ mbọku ono bẹ obu ndu
 Ojogu ndu Mówabu
 a-dụepho g'obu nwanyị,
 ime eme.

⁴² Ndu Mówabu l'ophu bẹ
 ee-mebyishi
 kẹle ẹphe koru Chipfu
 ọkpa l'ishi.

⁴³ N-yemebvu; yẹe iduma iduma;
 yẹe ọnyà nọgbakwa echeru
 unu echeru;
 unubẹ ndu Mówabu!”

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
 bu ono.

⁴⁴ “Onye nahuru n-yemebvu;
 l'ọdaba l'iduma.

Onye nyifutaru l'iduma;
 ọnyà a-nmata iya.

Noo kẹle ọo iphe ono bẹ
 mu e-gude byapfuta
 Mówabu l'apha,
 aa-nọdu anụ iya aphụ.”

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
 bu ono.

⁴⁵ “Lẹ mgboru mkpukpu
 Heshibonu bẹ ndu
 agba ọso ọgu pfuru
 nyegenyege.

Noo kẹle ọku kpufuru
 lẹ Heshibonu.

Mbụ l'onwu phuruphuru ọku
 etsu l'ime mkpukpu
 Sihonu.

Ọ buerupho l'echi ishi bẹ
 otsu ndu Mówabu.
 Mbụ ọkpu-ishi ndu ono,

shi anọduje aba
 hanyihanyi ono.
⁴⁶ Nshio unube ndu Mówabu!
 Ndu Kemoshi be e
 mebyishiakwaru.
 Unwu unu nwoke be a
 kpwakwaru le ndzu laa
 ali ozo.
 Teme unwada unu phe buru
 ndu a lwutaru l'ogu laa
 ali ozo.
⁴⁷ Ole mu e-mechakwaa dopfu
 ndu Mówabu azu l'onodu phe
 le mboku, du l'ipfu."
 Nokwa iphe, Chipfu eepfu
 bu ono.
 Nokwa g'ikpe, e kperu ndu
 Mówabu jeberu
 bu onoya.

49

Ozi ehu ndu Amonu

¹ A bya l'opfu ehu ndu Amonu; wakwa iphe, oopfu; mbu Chipfu:
 ?Bu le Izurelu te enwedu
 unwegirima unwoke to?
 ?To nwedu onye e-ri iphe iya
 to?
 ?Denu g'o gude Moleku gbẹ
 nata ali ndu Gadu;
 o buru okiphe iya?
 ?Denu g'o gude ndibe iya
 buru le mkpukpu iya
 be epe bugbaa?
² Oo ya bu le-a; wakwa iphe,
 Chipfu epfu baa:
 Mu e-mechaa mee ge ndu
 mkpukpu Raba,
 no l'ali ndu Amonu numa
 mkpu ugu.
 O -rwua mboku ono be Raba
 a-buru ikpozu;
 teme unwu mkpukpu,
 no-pheru iya
 mgburugburu
 etsufukota l'oku.
 Noo teke ndu Izurelu a-chifu
 ndu shi chifu phe nu.
 Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu
 ono.
³ Unu tua uzu-ekwa;
 unube ndu Heshibonu;

kele mkpukpu Eyayi be
 e mebyishiakwaru!
 Unu chishikwaa mkpu ike;
 unube ndu bu le Raba!
 Unu yekwaa uwe-aphu
 wata ara ekwa.
 Unu ekwoo gburugburu shia
 owa-a yee ophuu
 l'ime npherenphere igbulo
 mkpukpu unu ono;
 kele Moleku be aa-kpukwa
 le ndzu lashia ali ozo;
 yele ndu-uke,
 agwaje iya nu;
 me ndu-ishi iya.

4 ?Denu g'o gude i gude
 nsuda nsuda ngu eku
 onwongu;
 mbu gube nwada e gudedu
 ire ngu eka ono;
 mbu gube onye kpuru obu
 ye l'eku ngu epfu su:

?Bu onye suru mu eme gunu?

5 Lekwa; mu e-mechakwaa
 mee ge ndzu-agugu
 rwuta ngu.

O kwa Nnajiuphu epfu iya;
 mbu Chipfu,
 bu Okalibe-Kakota-Ike.

O buru ndu oo-shi l'eka
 bu ndu bupheru ngu
 mgburugburu.

G'unu hakpo o l'onye l'onye
 be aa-chifu achifu.

Ophu o dudu onye
 a-chi-phuta ndu
 gbalawaru nu azu.

6 "Ole mu e-mechakwaa
 dopu ndu Amonu azu
 l'onodu phe.

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
 bu ono."

Ozi ehu ndu Edomu

7 A bya l'opfu ehu ndu Edomu;
 wakwa iphe, oopfu;
 mbu Chipfu,
 bu Okalibe-Kakota-Ike:

"?Mmamiphe ta adukpoedu
 le mkpukpu Temanu
 to?

?Okpobe idzu bvwuwaru

l'ẹka ndu maru eye
 ọnu l'opfu ọo?
 Mmamiphe phe ?o rehuwaru
 erehu ọo?
⁸ Unubẹ ndu bu ẹ Dedanu;
 unu ghakọbe gbalaa!
 Unu gbaba je edomia
 onwunu l'ime ẹka ẹdu
 omilomi;
 kele mu gudekwa ọla-l'iswi
 abyapfuta oshilokpa
 Iso
 ẹ teke mu abya iya anu
 aphu-a.
⁹ O -buru ẹ ndu awo akpuru
 vayinu byapfutaru
 ngu;
 ?ephe ta awo-phodojedu
 nwofhu ẹdu
 nwolemole?
 Ndu-oshi -bya ibe ngu
 l'enyashi;
 ?to buedupho iphe,
 mkpa iya ẹdu phe be
 ephe e-wota kpoloko?
¹⁰ Obenu l'oshilokpa Iso be
 mu gbabewaru oto.
 Eka ono, ephe edomi edomi
 ono be mu kpuhawaru
 ghebe onu;
 k'ofhu ephe tee
 domikotaedu onwophe.
 Unwegirima phe;
 mekpoo abubu phe;
 mekpoo obutobu phe;
 lakotaru l'iswi;
 teme ephebedua
 chihukwapho.
¹¹ Pakwaru unwu ogbee unu
 haa;
 kele mu e-me-a g'ephe
 nodu ndzu!
 G'unwanyi unu, ji phe
 nwuhuwaru chiru
 upfu kwee l'ehu mu!"

¹² Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "O -buru ẹ ndu agbaduru k'angu iphe, shi l'okoro
 ono anguchaa iphe, shi iya nu; ?bu gunu a-kpa g'a haa unu g'a ta nu unu aphu? A
 taa hakwa unu g'a ta nu unu aphu. Unu ngufutajekwa iphe, shi l'okoro ono; ¹³ kele-
 a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mu gudeakwa onwomu ria angu su ẹ mkpukpu
 Bozura e-mechaa buru ikpozu; bya aburu iphe, aakpo-yiru ukuvu. Mbụ l'oo-buru

ochobu; bya aburu iphe, eephu l'iphu. Teme iphe, bu mkpukpu ozo, nokota l'ali ndu Edomu a-bukotaru ikpozu jasụ l'ojejoje.”

¹⁴ Mu numakwaru ozi,
Chipfu ziru.

Onye-ozu be e ziru g'ephe
jepfu ohamoha su
phe-a:

“Unu dzukobekwa onwunu
bya etsoo phe ugu!

Unu gbalihukwa jeshia ugu!”

¹⁵ Kele-a; lekwa; mu mewaru;
i ha nwanshi l'echilabo
ohamoha;
ophu o dudu iphe,
ndiphe guberu ngu.

¹⁶ O kwa ebvu, i shi eyeje ndu
ozo; yee eku-onwonye,
no ngu l'obu ono
dephuru ngu;
mbu gube onye ono,
bu l'ime agbara-mkpuma
ono;
onye bu l'eka ubvu kakota
l'eli.

O to dukwa m'obeta i je
akpaa epfune ngu
l'ephekerephe
ephekerephe ge k'ugo;
be mu e-shikwa l'eka ono
mekota ngu l'i daa.

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bu ono.

¹⁷ Ndu Edomu e-mechaa buru
iphe,
aakpo-yiru ukuvu.

Iphe, bukpo ndu ghataru
phe nu be ishi anyi
edzu.

Ephe egude iya gbaahaa
mgbonu; o buru iphe,
a-kpa iya nu bu eze
iphe-ehuka ono,
a-dapfu phe nu ono.

¹⁸ O egube ono, e mebyishiru
mkpukpu Sodomu yee
Gomora ono;
bya emebyishia mkpukpu
le mkpukpu,
nogbaa phe le mgboru ono;
nokwa g'o to dudu onye
e-bu l'ali ndu Edomu;

- ọphu ọ dudu onye e-me
 iya unuphu.
 Nokwa iphe, Chipfu eepfu
 bu ono.
- 19 “Lekwa-a! Ọ kwa g'oduma
 shi l'oswa,
 no l'aguga enyimu Jiordanu
 kwofuta;
 bya adapfu aturu,
 doru l'odu aturu,
 nri du shii bukwapho
 ge mu e-kwo
 gburumu je achifu
 ndu Edomu l'ali iya
 l'otulupfu.
- ?Bu onye be mu hotaru g'o
 buru onye mu a-tu aka
 g'o mee iphe ono?
- ?Bu onye du ge mu du?
- ?Bu onye suru mu eku ikpe?
- ?Bu onye bu onye eche aturu,
 a-du ike pfuru ge mu
 l'iya mee?”
- 20 Ọo ya bu le-a; unu numakwa
 idzu,
 Chipfu chiru le ya e-me
 ndu Edomu; mbu iphe,
 o chiru le ya e-me ndu
 bu le mkpukpu Temanu.
- Ọ to dukwa iphe, a-kposhi
 g'a ta kputa unwu
 aturu iya me unwu
 egbu iya kpufu;
 ndu erwuta ndu ọphu
 phoduru nu.
- 21 Ọda, ọo-da teke ephe a-da
 be a-nmayichaa mgboko
 anmayi.
- L'a nodu le mgboru
 Eze-enyimu Uswe-uswe
 numachaa olu-ekwa
 phe.
- 22 Lenu! Ugo ephekwa raa
 ephezeta l'ali.
- O woru nkù iya jashia l'eli
 mkpukpu Bozura.
- Le mboku ono be obu ndu
 Ojogu ndu Edomu
 a-duepho g'obu nwanyi,
 ime eme.

Ozi ehu Damasukosu

23 A -bya l'opfu ẹhu ndu
 Damasukosu;
 “Ndu Hamatu yẹe ndu Apadu
 bẹ e kpuakwaru iphu
 lẹ ntụ;
 noo kẹle ẹphe nụmawaru
 ẹjo nzi.

Meji tofuwaru phe.
 Okpoma aphuwaa phe
 gbudugbudu
 g'eze-enyimu,
 a swongaru aswonga.

24 Ndu Damasukosu bẹ ẹka
 tulwahuru.

Ephe dakobeakwaru
 agbalawa agbala.

Meji tofuakwaru phe atofu.
 Ejo iphe-ehuka gudeshiwaa
 phe gẹ nwanyi,
 ime eme.

25 ?Denu g'o gude ophu a
 gwobeduru mkpukpu
 ono,
 a maru amaru ono?

Mbu mkpukpu ono,
 tubaru mu l'anya ono?

26 Oo ya bu lẹ-a; unwokorobya
 phe a-nodu ada popoo
 l'oma gbororo.

Ndu Ojogu phe l'ophu bẹ
 ee-megbushibebe
 mboku ono.

Nokwa iphe, Chipfu,
 bu
 Okalibe-Kakota-Ike
 eepfu bu ono.

27 Mu a-tu oku l'igbulo
 Damasukosu;
 l'ootsukota iphe, bu ulo,
 Benu-Hadadu kpuru
 kpushia ike.”

Ozi ẹhu Keda yẹe Hazo

28 A -bya l'opfu ẹhu ndu Keda yẹe ali-eze ndu Hazo, bu ophu Nebukadineza, bu eze
 ndu Babilonu lwu-kperu; wakwa iphe, oopfu; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike:
 “Unu zelihi tsoo ndu Keda
 ugu!

Unu mebyishia ndu shi
 uzo enyanwu-awawa!

29 Ulo phe, bu ulo ophu e meru
 l'ekwa;
 yẹe egbu yẹe aturu phe bẹ
 aa-tuko rwuta.

L'aachita ekwa phe;
 yee iphemiphe,
 ephe nweru enweru;
 mekpoo inya-kamelu
 phe.

Ndiphe echi mkpu ekpu
 phe su phe:

'Nggiri nokwa l'uzo
 l'ekameka.' "

³⁰ Wakwa iphe, Chipfu epfu
 baa:

"Unu gbalakwaa agbala;
 unu gbamihukwa
 agbamihu!

Unu jekwa anodugbaa l'ogba,
 du omilomi;
 unube ndu bu le Hazo.

Noo kele Nebukadineza,
 bu eze ndu Babilonu
 chiakwaru idzu unu
 k'oji;
 bya epfubuwaa iphe,
 oo-me unu."

³¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:

"Unu zelihi tsoo oha,
 tusaru ehu ogo, bu oha,
 bu ophu adudu onye
 ephe atsui ebvu;
 mbu oha,
 ete nwedu oguzo;
 ophu o kpobeduru
 mgborigwe;
 teme ndibe iya buerupho
 noduru onwophe.

³² Inya-kamelu phe be
 aa-kwachaa l'okwata.

L'e rwutakwapho ikpoto eswi
 phe l'ogu.

Iphe, bu ndu bugba l'oha,
 du enya be mu e-wojeruro
 tukaa le pherephere.

Mu eshi l'uzo m'uzo mee
 g'oke iphe-ehuka
 dapfu phe.

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
 bu ono.

³³ Mkpukpu Hazo l'e-mechaa
 buru eka nkuta-oswa
 a-dojeru;
 kele oo-buru ochobu
 jasui l'ojejeje.

O to dudu onye byaru eburu

l'eka ono.
 Mbụ l'ọ tọ dudu nwoke,
 byaru akwabaa ya
 unuphu buru.”

Ozi ẹhu ndu Elamu

³⁴ Wakwa Opfu Chipfu, bụ ọpflu rwuru Jieremaya onye mpfuchiru nchị l'opfu ẹhu ndu Elamu. Teke ọ nọmaru iya bụ ọlẹ ntsolọhu teke Zedekaya wataru aburu eze ndu Jiuda.

³⁵ Wakwa iphe, oopfu; mbụ Chipfu,
 bụ Okalibe-Kakota-Ike:
 Lekwa; mu a-gbajikwa apfu
 ndu Elamu,
 bụ iya bụ ẹka ike pẹ
 kpajiru.

³⁶ Iphe, mu e-me g'ọ dapfu
 ndu Elamu bụ uzi
 pherephere ẹno,
 shigbaa ọlẹ mgbureku
 akpaminigwe uzi ẹno.

Mu a-tuka pẹ;
 ẹphe edzuru
 pherephere uzi ẹno.
 Ọpflu ọ dukpoda ọha,
 nonu bụ ẹka ndu
 Elamu ataa gbachadaa
 ọso ọgu laa.

³⁷ Mu a-tukashi ndu Elamu
 nanunanu l'iphu ndu
 ọhogu pẹ;
 mbụ l'iphu ndu achọ
 ndzụ pẹ.

Mu e-me g'ẹjo-iphe dapfu
 pẹ;
 mbụ ọlẹ mu a-tu-koshi
 pẹ oke ẹhu-eghu mu.

Ọ kwa Chipfu epfu iya.
 Mu e-me g'e gude ogu-echi
 achị pẹ
 jasụ teke mu e-me g'ẹphe
 ta aduhe.

³⁸ Ẹka mu e-je ebvube aba-eze
 mu bụ l'alị ndu Elamu.
 Mu emebyishia onye eze pẹ;
 yẹ ndu-ishi pẹ.

Ọ kwa Chipfu epfu iya.

³⁹ “Ole mu e-mechakwaa
 dopfu ndu Elamu azụ
 l'ọnodu pẹ l'atatiphu.
 Nokwa iphe, Chipfu eepfu
 bụ ono.”

50

Ozi ẹhu ndu Bábilọnu

¹ Wakwa opfu, Chipfu pfuru; ọ gbẹ l'ẹka Jieremaya, bu onye mpfuchiru pfua l'opfu ẹhu ndu Bábilọnu; yẹe alì phẹ.

² “Unu raa ya arara radzuru
iya ọhamoha g'a
nụma-dzuru!
Unu palia ẹkwa-ọhubama raa
ya g'a nụma-dzuru!
Unu ba adukwa iphe,
unu a-ha l'azụ.
Ọchia iphe, unu a-nọdu epfu
bu-a:
'Ndu Bábilọnu bẹ a kpukwaru
lẹ ndzụ.

Balụ bẹ e mekwaru
iphe-iphere.
Tẹme Maruduku bẹ
ndzụ-agugu gudewaru.
Ntẹkpe phẹ bẹ e mekwaru
iphe-iphere.
Tẹme e mee; ndzụ-agugu
rwuta iphemiphe ono,
a kpuru akpukpu ono.'

³ Ọha, shi l'isheli gbeshiru g'o
tsoo phẹ ọgu.
Oo-me alì phẹ g'ọ buru
ochobu.
Ọphu ọ dudu onye byaru
ebubaaru eburu l'ime
iya;
nemadzụ mekpoo anu
a-tuko shi iya gbalaa.”

⁴ Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:
“O -rwua mboku ono bẹ ndu
Ízurelu yẹe ndu Jiuda
a-tugbabekwa
gude ẹnya-mini je
achọo Chipfu,
bu Chileke phẹ.

⁵ Ẹphe a-ji aji ọzo, e shi eje
úbvú Zayonu
woru iphu ghaa l'ọzo ibiya
ono epfugbaa su:
Unu bya; g'anyi lẹ Chipfu
tugba buru nanu
l'ogbandzu ojejeje,
a ta abyadu azoha azoha!

⁶ Ndibe mu bu aturu,
tuphahuru etuphahu.

- O bụru ndu eche phẹ nụ
 dusweru phẹ ụzo;
 bya emee phẹ;
 ẹphe tsoru oma úbvú
 aghaphe.
 Ẹphe tsoru úbvú úbvú yẹle
 òbvù òbvù aghaphe;
 bya azọhaa ẹka ẹphe
 anọduje atụta unme.
- ⁷ Iphe, bụkpoo ndu humaru
 phẹ nụ vuru phẹ
 kpatakpata.
 Ndu ọhogu phẹ sụ: 'Ikpe ta
 nmakwaru anyi;
 kẹle ẹphe mesweru Chipfu,
 bụ ọkpobe onye-nche
 phẹ; mbụ Chipfu,
 bụ onye nna phẹ oche
 kporu obu yeru.'
- ⁸ Unu gbafukwa lẹ Bábílọnu!
 Unu lufukpoephe l'alị ndu
 Bábílọnu alufu ophu!
 Unu dụephe gẹ mkpi,
 a chishiru dobe l'iphu
 ikpoto eghu yẹe aturu!
- ⁹ Noo kẹle-a; lekwa-a;
 mu e-jekwa akpalia
 ikpoto ọha, parụ ẹka;
 gude byapfuta Bábílọnu
 ọgu.
 O bụru ẹka mu e-me g'ẹphe
 shi bya bụ l'ụzo isheli.
 Ẹphe abya edokaa onwophe
 kwabẹru iya.
 O bụru ẹka ono bẹ ẹphe e-shi
 bya alwuta iya.
 Onu-apfụ phẹ a-dụ gẹ kẹ ndu
 maru agba apfụ,
 bụ ọphu abụjeru: ọ -gụfu;
 ọ tọo gbaduru ẹka
 alwa.
- ¹⁰ Oo ya bụ lẹ ndu Bábílọnu bẹ
 aa-kwa l'ọkwata.
 Ndu a-kwa iya ọkwata obu
 bẹ e-rijikpoo ẹpho."
 Nokwa iphe, Chipfu eepfu
 bụ ono.
- ¹¹ A makwaru-a l'unu ete ẹswa;
 ẹhu nọdu atso unu;
 mbụ unubẹ ndu ono,
 vukaru okiphe mu ono.

A makwaru-a l'unu azo kitimu
 kitimu ge nwada eswi,
 azoshi ereshi;
 teme unu nodu egbu ora
 g'okee inya.

12 OIe iphere e-mechaa mee
 ne unu.

Mbu l'onye ono, tsuru ime
 unu ono be ee-kpu iphu
 le ntu.

Oo-mecha buru iya be enya
 a-kacha alwalwa
 l'ohamoha.

Mbu l'oo-buru echiegu;
 yee mgbegu ali-okponku;
 waa ali-evevee.

13 Eshinu ehu egbu mube
 Chipfu egbu be e tee
 bubaedu iya ebubu.

Ochia l'aa-togbo iya l'oo-buru
 okorobo ochobu.

Iphe, bukpuo ndu ghataru ali
 ndu Babilonu ono be
 oo-nyi ishi edzu;
 ephe egude iya gbaaha
 mgbonu.

O buru iphe, a-kpa iya
 nu bu iphe ono,
 e mekagbaaru iya ono.

14 Unu dokaa onwunu l'ophere
 l'ophere no-pee
 ndu Babilonu
 mgburugburu;
 mbu unube ndu agbaje
 apfu g'unu hakpo!

Unu gbaje phe iya!

Unu ba adukwa onu-apfu unu
 ophu unu a-gbaphodo
 me nanu;
 noo kele oo Chipfu be
 ephe meru iphe-aji!

15 Unu chi mkpu-ogu kpu iya
 eka ebo ebo!

Ike buwaru iya; mkpoli,
 o turu k'ogu obu
 dakotawaru!

E nwukposhiwa igbulu,
 no-pheru iya
 mgburugburu.

Eshinu iphe-a bu emelata be
 Chipfu emelata;
 unu melata iya iphe,

o shi emeje!
 Unu mee ya iphe,
 o shi emeje ndu ọzo!
 16 Unu mee gẹ ndu akọ opfu
 chihu lẹ Bábilonu.
 Ndu egbuje ereshi;
 ẹphe l'iphe,
 ẹphe gude egbu ereshi
 l'ọkpa-ji achihukwapho.
 Ndu ọhogu pẹ e-gude
 ogu-echi mee;
 onyenonu aghaa iphu
 gbapfushia ndibe pẹ;
 mbụ l'onymonye a-gbala
 lapfushia ndu alị iya.

17 “Ízurelu buakwaa aturu,
 a chikashiru achikashi.
 Ọ buru oduma chikashiru iya.
 Kẹ mbụ, vuru iya kpatakpata
 bu eze ndu Asiriya.
 Onye ikpazụ, tapyashiru
 ọkpu iya buru Nebukadineza,
 bu eze ndu Bábilonu.”

18 Ọo ya bu lẹ-a; wakwa iphe, oopfu; mbụ Chipfu, bu Ọkalibe-Kakọta-Ike; bya
 aburu Chileke kẹ ndu Ízurelu:
 Ọ suru-a: “Mu a-nụkwa eze
 ndu Bábilonu aphụ;
 yẹe ndu alị iya l'ophu;
 ẹgube ono,
 mu nuru eze ndu
 Asiriya aphụ ono.

19 Obenu lẹ ndu Ízurelu bẹ mu
 e-duphuta azụ l'ẹka ẹphe
 shi buru.
 Ẹphe abyakwa anọdu l'úbvú
 Kamẹlu;
 yẹe alị Beshanu riaha
 nri ọzo.
 Ẹphe anọdu l'úbvú úbvú
 Ifuremu;
 yẹle alị Giladu riaha nri;
 rijiaha ẹpho.

20 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:
 O -rwua mbọku ono;
 lẹ teke ono gẹdegede
 bẹ aa-vọkpoo g'a
 maru ẹka ikpe nmaru
 Ízurelu;
 ọle ọ tọ dudu ophu
 aa-chọ-vu.
 L'avọo iphe-ẹji Jiuda nta vọo

imo;
 ọ tọ dudu iphe, aa-vota.
 Noo kele nwa ndu ono,
 mu meru g'ephe phodu
 ono be mu a-guru nvu."

21 Wakwa iphe, Chipfu epfu
 baa:
 "Unu tsoo ndu ali Meratayimu
 ọgu;
 yee ndu bu l'ali Pekodu!
 Unu chia phe oso;
 gbua phe egbu;
 mee phe g'ephe bvueberu
 mu rengurengu!
 Unu mekota iphemiphe,
 mu suru g'unu mee!

22 Ephu-ogu aphwakwa l'ali ono;
 mbu ephu ọla-l'iswi,
 paru eka apaa.

23 Waa g'ongu ndu mgboko
 l'ophu gbajishihuru
 tuka nanunanu!
 Waa ge Babilonu byawaru
 bya aburu ochobu
 l'echilabo ohamoha!

24 Mu gbaberu ngu onya gube
 Babilonu.
 I bya amaru; i dalahwa iya.
 A huma ngu gude ngu;
 kele ọo Chipfu be itso opfu.

25 Chipfu guhaakwaru ọlo-eku
 iya ghebe onu;
 bya atuko ngwogu k'oke
 ehu-eghu iya chishia;
 kele Nnajiuphu, bu Chipfu;
 bya aburu
 Okalibe-Kakota-Ike;
 nwekwaru iphe,
 ọoby ememe l'ali ndu
 Babilonu.

26 Unu shikwa l'ekameka bya
 etsoo ya opfu!
 Unu guhashia obo-eku iya
 ghebechaa onu!
 Unu rwukobe iya kube l'ikpo
 l'ikpo g'eka a kuberu
 ereshi.
 Unu mee ya g'o bvueberu mu
 rengurengu
 g'o to dukwa onye
 a-phoduru iya nu!

- 27 Unu tuko oke-eswi iya
gbushichaa!
G'a chikotaru phe je l'eka
ee-gbushi phe!
Nshio phe; kele eswe nke phe
rwuakwaru;
mbu eswe mboku,
aa-nu phe aphu.
- 28 Unu ngabekpodapho nchi
numa olu ndu agba
oso ogu,
bu ndu shi l'ali ndu
Babilonu nahu agba
ala Zayonu eje epfu le Chipfu,
bu Chileke anyi gwatawaru
ugwo iphe;
mbu ugwo iphe,
e meru eze-ulo iya.
- 29 Mee ge ndu ogba-apfu dzukobe
tsoo Babilonu opfu;
mbu iphe, bukpo
ndu maru ese uta kikiki!
Unu kpohe ulo-ekwa unu
no-pee ya mgburugburu!
G'o to dukwa me onye lanu,
a-nahu nu!
Unu pfua ya ugwo iphe,
o meru!
Unu mee ya iphe,
o meru ndu ozo;
kele o Chipfu be o koru
okpa l'ishi;
mbu Onye nsọ ke ndu Izurelu.
- 30 Oo ya bu le-a; unwokorobya
phe a-nodu ada popoo
l'oma gbororo.
Ndu Ojogu phe l'ophu be
ee-megbushibebe
mboku ono.
Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bu ono.”
- 31 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:
“Lekwa; mu buakwaa ogu
duru ngu;
gube nwophu eku onwongu;
noo kele eswe nke ngu
rwuwaru;
mbu teke aa-nu ngu
aphu.
- 32 Onye eku onwiya be upfu
a-du l'okpa l'o daa.

Ọp̄hu ọ dudu onye a-pali iya
nụ.

Mu e-ye ọku ẹ mkpukpu ẹ
mkpukpu iya, bu ọku,
e-tsu tsua iphemiphe,
nọ iya mgburugburu.”

³³ Wakwa iphe, oopfufu;
mbu Chipfu,
bu Okalibe-Kakota-Ike:

“Ndu Izurelu be eemekwa
ewere;
nokwapho g'eeme
ndu Jiuda.

Ndu kpuru phe ẹ ndzu
gudeshia phe ike.

Ọp̄hu ephe ekwedu g'ephe
laa.

³⁴ Obenu l'onye agbafutaje phe
nu be ike du.

Iphe, oza bu Chipfu,
bu Okalibe-Kakota-Ike.

Ọo-byakpo ehuca ehuca bya
phe agbaru odzori;
k'ophu oo-me g'a tutaaha
unme l'ali phe;
mekwanaa ge ndu ophu bu
l'ali ndu Babilonu ta
tutajehe unme atuta.”

³⁵ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:

“Ogu-echi a-buru ogu duru
ndu Babilonu!

Mbu l'oo-buru ogu duru ndu
bu ẹ Babilonu;
me ndu-ishi iya;
yee ndibe iya,
bu ndu maru iphe!

³⁶ Ogu-echi a-buru ogu duru
ndu mpfuchiru
iya epfu iphe,
mu epfuduru ono;
k'ophu ephe a-bukotaru ndu
eme eswe.

Ogu-echi a-buru ogu duru
ndu ojogu iya;
k'ophu ndzu-agugu e-rwuta
phe okpobe erwuta.

³⁷ Ogu-echi a-buru ogu duru
inya iya;
yee ugbo-inya iya;
yee iphe,
bukpoo ndu Ojogu,
byaru abyabya,

nọ iya l'ime;
k'ọphu g'ẹphe ha
a-bukotaerupho
unwanyi.

Mbụ-a; ogu-echi a-buru ọgu
duru ọlo-ẹku iya;
k'ọphu aa-kwakọta iphe
iya l'ọkwata.

38 Okpomọku a-byapfuta mini,
dụ iya nụ;
k'ọphu ọo-tukoepho
tashihuchaa.

Noo kele ọ bụ ali,
aagwo ọbvụ.

Ọbvụ ono-a bẹ ndzụ-agugu
e-mechaa gbaghaa
iphu.

39 Ọo ya bụ l'iphe, e-mechaa
buru l'ẹka ono
a-buru anụ-ẹgbudu yele
achi-anmabu.

Teme ọ bukwarupho l'ẹka
ono bẹ mgbashi-ujiku
e-buru.

Ọphu a byadu ebubaaru
iya eburu.

Mbụ l'e tee bubaedu iya;
e -shi l'ogbo sweru ogbo.

40 Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:

Ọ kwa egube ono,
Chileke mebyishiru
Sodomu yee Gómóra;
yee mkpukpu,
nọ-pheru iya
mgburugburu ono
bụ g'ọ tọ dudu onye byaru
eburu l'ime iya;
ọphu ọ dudu nwoke,
byaru akwa iya unuphu
buru.

41 Unu lenu! O nweru ndu
Ojogu,
shi l'uzo isheli abya.

Mbụ l'ọo ọha, parụ ẹka apaa;
bya aburu eze ndu dū
igwerigwe bẹ e
jeru akpalia;
ẹphe shi l'ẹka igwe
beru ali beru eje abya.

42 Iphe, e gude kwaa phe

ngwọgu buru apfu
 yẹe arwa.
 Ẹphe dụ njo; ẹme ọphu ẹphe
 aphuduru nemadzu
 obu-imemini.
 Ẹphe anọduje aphụ g'enyimu,
 aphụ gbudugbudu
 l'ẹka ẹphe agba l'eli inya
 phe eje abya.
 Ẹphe dokaru onwophe ge
 ndu keru ọgu
 abyapfuta gube nwada
 Babilonu!
 43 Eze ndu Babilonu numawaru
 akọ phe; ẹka kọda iya.
 Ndzu-agugu gude iya;
 iphe meahaa ya ẹhuka
 ge nwanyi, ime eme.
 44 Lekwa-a! Ọ kwa g'oduma
 shi l'oswa,
 nọ l'aguga ẹnyimu Jiọdanu
 kwofuta;
 bya adapfu aturu,
 dọru l'odu aturu,
 nri dụ shii bukwapfo
 ge mu e-kwo
 gburumu je achifu
 ndu Babilonu l'ali iya
 l'otulupfu.
 ?Bụ onye be mu hotaru g'ọ
 buru onye mu a-tu
 ẹka g'o mee iphe ono?
 ?Bụ onye dụ ge mu dụ?
 ?Bụ onye sọru mu eku ikpe?
 ?Bụ onye bụ onye eche aturu,
 a-dụ ike pfuru ge mu
 l'iya mee?
 45 Ọo ya bụ le-a; unu numakwa
 iphe,
 Chipfu chiru le ya e-me
 Babilonu; mbụ iphe,
 ọ chiru le ya e-me ali
 ndu Kaludiya.
 Ọ tọ dudu iphe, a-kposhi g'a
 ta kputa unwu aturu iya
 me unwu egbu iya
 kpufu.
 Ndu ọphu phoduru nu be
 ndzu e-rwuta.
 46 Teke aa-lwuta Babilonu be
 ọo-da too;

k'ophu ọo-nmayichaa
mgboko anmayi.
Ọhamoha anuma-dzuchaaru
olu-ekwa phe.”

51

¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:

“Unu lekwa; mu a-kpali
onye mmebyi
g'ọ buru ọgu duru ndu
Bábilonu;
mbụ ndu bu l'alị, aza 'obu
ndu wụ-lihuru etso
mu opfu’.

² Mu e-zi ndu ọhozo g'ephe je
etsoo ndu Bábilonu ọgu;
g'ephe je aphụchaa phe
aphụcha;
mee alị phe adabyiru
iphoro.

Ephe a-nọdu abya iya ọgu
eka ẹbo ẹbo mę
o -rwuepho mbọku ono,
ee-mebyishi phe ono.

³ G'onye agbaje apfu te setakwa
uta iya k'agbagba;
ophu ọ kwakwa onwiya
ngwọgu.

Unu ta aphụkwaru
unwokorobyia phe
obu-imemini.

Unu mee ndu ojogu phe
g'ephe bvụeberu mu
rengurengu.

⁴ Aa-nọdu egbushi phe;
ephe ada gbiigbii l'alị
ndu Bábilonu.

Mbụ l'aa-nọdu emeka
phe iphe ọkpobe
emeka l'aguga gbororo.

⁵ A makwaru-a l'alị ndu
Ízurelu ephe le ndu
Jiuda l'ophu bu iphe,
jiru iya nụ bu
ikpe-anmanma,
nmaru phe l'iphu Onye Nso
ke Ízurelu.

Ọle Chileke phe, bu Chipfu
bya aburu
Ọkalibe-Kakota-Ike
teke agbadokwa phe.

- ⁶ Unu gbaa ọso shi l'alì ndu
 Bábilọnu gbalaa!
 G'onyenọnu dzọo onwiya
 ndzụ!
 G'e be mebyishikwa unu opfu
 l'ẹphe meru iphe-ẹji;
 noo kele o rwuakwaru
 teke Chipfu e-melata;
 mbụ teke ọo-pfụ phẹ ụgwo,
 gbaru phẹ nụ.
- ⁷ Bábilọnu shi bụru okoro,
 e meru lẹ mkpọla-ododo
 l'ẹka Chipfu.
 O gude iya mee mẹe tsuahaa
 ndu mgboko l'ophu.
 Ọhamoha nguru mẹe,
 shi l'okoro ono.
 Ọo ya meru g'o gude ẹphe
 meahaa ọbvụ ọbvụ
 nta-a.
- ⁸ Bábilọnu dawarụ l'ọtulupfu
 tsukpọshihu.
 Unu rashia ẹkwa iya ike!
 Unu kpatakwaru iya
 ọbvụ-etete g'o mebe l'ẹka
 iphe eme iya ẹhuka.
 ?A maru l'oo-shi nno bụru
 iya ewekọrohu?
- ⁹ 'Anyi gege emetakwa
 Bábilọnu iphe,
 eme iya nụ;
 ọle o to nwehẹedu
 ewekọrohu.
 G'anyi parụ iya haa
 g'onyenọnu lashia
 alì iya; kele ikpe,
 nmarụ iya nụ rwuwaru
 akpaminigwe;
 mbụ l'ọ ha ephekerephe
 g'ẹka urwukpu nọ.'
- ¹⁰ 'Chipfu meakwaru;
 anyi bụru ndu
 pfụberekoto ọzo!
 Unu bya g'anyi je l'úbvú
 Zayọnu je akọo iphe,
 Chipfu,
 bụ Chileke anyi meru!'
- ¹¹ Unu rwachaa ọnu apfụ unu
 arwacha!
 Unu achị-lia iphe,
 unu egudeje egbobuta

onwunu!
 Chipfu kpaliakwaru ndu eze
 ndu Midiya;
 noo kele iphe,
 o tũberu bu g'o mebyia
 ali ndu Babilonu.

Chipfu a-gwata ugwo iphe;
 ugwo iphe,
 e meru eze-ulo iya.

12 Unu palia ekwa-ohubama
 gude goshi l'ogu duru
 igbulu mkpukpu Babilonu!

Unu cheshi nche ike!
 Mbũ-a unu mee ge ndu nche
 ndu le nche!

Unu eje l'egbudu je edokaa
 ndu mpya-ogu;
 kele Chipfu e-mekwa iphe,
 o tũberu; mbũ iphe,
 o chi-buhuhawaru le ya
 e-me ndu bu le Babilonu.

13 Unube ndu bu l'aguga
 enyimu;
 teme unu nweru eku shii;
 ndzu unu bvuaakwaru!

Mbũ l'eba-oghu ndzu unu
 gbabuhuakwaru!

14 Chipfu, bu
 Okalibe-Kakota-Ike
 gudeakwa onwiya
 ria angu su le ya
 a-chiru nemadzu ye le
 mkpukpu ono;
 ephe eji iya kpimu;
 sweta iya g'eka igube
 swetaru.

Teme ephe atua okoo
 kpua unu.

15 Oo okpehu iya be o gude
 mee mgboko.

O buru mmamiphe iya be o
 gude mee mgboko;
 o nguru anguru;
 bya egude nkwamenya iya
 phushi akpaminigwe.

16 O -mee; igwe raa ora; mini,
 no l'imigwe aphua
 gbudugbudu.

O ndu emeje g'urwukpu shi
 l'eka igwe beru soru
 sofuta.

Teke o meru; igwe ndu edze

mini l'ootukwapho
 egbigwe.
 Teme o nodu eshije l'ulo
 eku iya kpofuta
 pherephere.
 17 Nemadzu l'ophu te enwedu
 egomunggo.
 Teme ophu o dudu iphe,
 o maru.
 Iphere gudekota iphe,
 bukpo ndu akpu uzu;
 o buru ntekpe,
 ephe kpushiru meru
 phe iya;
 kele ntekpe phe obu
 bukota ughoshi.
 O to dudu ophu atu unme.
 18 Ephe bukota iphe-mmanu;
 iphe,
 e gude agba mgbonu.
 O -rwuepho teke aa-nu phe
 aphu; ephe alaa l'iyi.
 19 Onye ono, bu okiphe oshilokpa
 Jiekopu ono ta adukwa
 ge ndu k'ono;
 kele oo ya bu onye
 meru iphemiphe;
 mechakpoo okpa-ipfu ono,
 bu okiphe iya ono.
 Onye ono be ephe iya
 bu Chipfu,
 bu Okalibe-Kakota-Ike.
 20 O kwa ngu bu ogbunku,
 mu gude alwu ugu.
 O bu ngu be mu egudeje
 chikaa oha l'ophu.
 O buru ngu be mu egudeje
 mebyia ali-eze l'ophu.
 21 O bu ngu be mu egudeje
 chikaa inya;
 yee ndu no phe l'eli.
 Mu nodu egudeje ngu chikaa
 ugbo-inya;
 yee ndu agba iya nu.
 22 O bu ngu be mu egudeje
 chikaa nwoke yee
 nwanyi.
 O buru ngu be mu egudeje
 chikaa ndu bu ogerenya;
 yee ndu bu okorobya.
 O buru ngu be mu egudeje

chikaa nwoke ọgbaga;
yẹe nwanyi ọgbaga.

²³ Ọ bụru ngu bẹ mu egudeje
chikaa onye eche aturu;
yẹe aturu iya.

Ọ bụru ngu bẹ mu egudeje
chikaa onye akọ opfu;
yẹe eswi, o gude akọ iya.

Ọ bụru ngu bẹ mu egudeje
chikaa ndu achị ọha;
yẹe ndu-ishi.

²⁴ “Teme; ọzo bụ lẹ mu a-ọduẹpho unu l'iphu pfa Babilonu; yẹe iphe, bukpo ndu bukota l'alị ndu Babilonu l'ophu ụgwo iphe, ephe meru l'ubvú Zayonu.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ onoya.

²⁵ Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:
“Lekwa; mu bukwa ọgu duru
ngu;
gube ubvú ono,
anọduje emebyishi
emebyishi ono;
mbụ unube ndu ono,
mebyishikotaru eliphe
l'ophu ono.

Mu a-machiru ngu ẹka
l'oburu ọgu duru ngu.
Mu eshi lẹ mkpakpa-ọnu ubvú
phụa ngu phuzeta l'alị;
mee ngu l'iburu ubvú,
a kpọru ọku.

²⁶ Ọphu ọ dudu mkpuma
aa-kwata l'ehu ngu
k'eme mkpuma,
gude ọlo.

Ọphu ọ dukwapho mkpuma,
shi iya nụ,
e gude atụ ọkpa-ọlo.

Noo kele ii-dabyiru bụru
okorobo-egu jasụ
l'ojeje.

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bụ ono.

²⁷ Unu palia ẹkwa-ọhubama
l'alị ono!

Unu gbua opu tsoru ọhamoha!

Unu dozia ọhamoha g'ephe
tsoo ya ọgu.

Unu eje ekua ndu alị-eze,
nonu g'ephe tsoo ya ọgu;
ndu Araratu; waa ndu Mini;
waa ndu Ashikenazu!

Unu hōta onye-ishi-ojogu,
a-buru iya ogu!

Unu achifuta inya ye g'o
zeru gbiigbiigbi
je g'eka igube etsu.

28 Unu dozia ohamoha g'ephe
tsoo ya ogu;
mbu ndu eze ndu Midiya;
waa ndu achi oha phe;
waa ndu-ishi phe;
mekpoo ndu ali eka
nokota phe l'eka g'ephe
hakota.

29 Ali anma jijijiji bya echi
gburugburu; kele iphe,
Chipfu chiru k'eme
ndu Babilonu dukwa
g'o du.

Mbu l'oo-me ali Babilonu
l'ophu l'oburu ochobu;
k'ophu bu l'o to dudu
onye byaru ebubaaru
iya eburu.

30 Ndu ojogu ndu Babilonu be
hakwaru alwu ogu
lachaa je anodu l'ulo phe,
a kpushiru ike.

Ike be bvukotawaru phe nu;
ephe duwaa g'unwanyi.

Eka ephe bu ebubu be a
twaru oku.

Mgboro-igwe, o gude
gbaa upho iya be a
nyajishiwaru.

31 Onye okpa-egwa lanu
anoduje agba etso
nwibe iya;
onye-ozu etso onye-ozu ozo;
bukpoerupho ndu eje ezi
eze ndu Babilonu
l'a nataakwaru iya
mkpukpu iya l'ophu
l'ophu.

32 Eka mini asokahu asokahu
be a kuchichaakwaru;
bya atufu oku l'uda l'uda,
dugbaa l'eka ono.

Ndu ojogu be meji tofuwaru."

33 Wakwa iphe, oopfu; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; mbu Chileke ke ndu
Izurelu:

"Nwada Babilonu dukwaa

g'alì ẹka aazọshi ẹswa
 lẹ balì teke aazọ iya
 tọlitoli.

Teke aa-kpa iya g'onye akpa
 ji rwuakwaru.”

³⁴ “Nebukadineza, bụ eze ndu
 Bábilọnu ripyawaru
 anyi.

O mewaru; ọphu anyi amaẹdu
 iphe, anyi eme.

O mewaru anyi;
 anyi bụru ite iphoro.

Ọo g'ẹjo agwọ elweje iphe-a
 bụ g'o lweru anyi
 bya egude ẹku anyi rijia
 ẹpho;
 bya agbẹ teke ono gbọfu
 anyi.

³⁵ G'iwashi, e weru l'anụ-ẹhu
 anyi tukokwaru ndu
 Bábilọnu l'ẹhu!”

Nokwa iphe, ndu bu l'úbvú
 Zayọnu epfu.

“Gẹ mee anyi tukokwaru
 l'ishi ndu bu l'alì ndu
 Bábilọnu!”

Nokwa iphe, ndu bu lẹ
 Jierúsalemụ epfu.

³⁶ Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe,
 Chipfu epfu baa:

“Lekwa; mu a-gbaru unu
 ọdzori; melata iphe,
 e meru unu.

Ẹnyimu phẹ bẹ mu e-me
 g'ọ tashihu;
 bya emee ọgba mini
 phẹ g'ọ tashihuchaa.

³⁷ Bábilọnu e-mechaa bụru
 ikpọzu;
 ẹka nkuta-ọswa bugbaa;
 waa iphe, a-nọdu anyi
 ishi ẹdzu;
 tẹme l'e gudekwa iya
 phọ agba mgbọnu;
 ẹka ọ tọ dudu onye bya
 eburu iya eburu ọzo.

³⁸ Ndibe iya g'ẹphe ha asugbaa
 ekiri g'oduma.

Mbụ l'ẹphe asugbaa kọroro
 g'unwu oduma nshìi.

³⁹ Obenu l'ọo teke ono,

- oonwu phe
 phuruphuru g'oku ono
 be mu e-shiru phe nri
 obo-iphe;
 mee mee atsuaaha phe;
 k'ophu epe a-chiepho
 ochi kpokirihuchaa
 akpokirihu;
 kuwaruro mgbenya,
 epe tee tehubaedu etehu.
 Nokwa iphe, Chipfu eepfu
 bu ono.
- 40 Mu a-kwata phe tua l'ali g'unwu
 aturu, a chi eje egbushi;
 mbu g'ikpoto ebili;
 yee ikpoto eghe.
- 41 Lewaro g'e gude gude ndu
 Sheshaku;
 g'e gude lwuta ndu ndiphe
 l'ophu shi gude eku
 onwophe.
- O buakwaa iphe, anyi
 ishi edzu l'echilabo
 ohamoha.
- 42 Enyimu byaakwaru utso
 ripyabe ali ndu
 Babilonu.
- O buru gborogboro, oso be
 o gude soyyabe iya.
- 43 Mkpukpu le mkpukpu,
 no iya nu bukotaru
 ochobu; kpohe nku;
 buru ali evevee;
 ali eka adudu onye bu
 iya nu;
 ophu o dudu onye eshi iya
 eshishi.
- 44 Mu a-hu Balu ahuhu l'ali
 ndu Babilonu.
- Mu emee ya l'o gbo iphe,
 o lwehawaru elwelwe.
 Ohamoha taa wudu
 awu-pfu iya.
- Teme igbulu mkpukpu
 Babilonu adakposhihu.
- 45 Ndibe mu; unu shikwa
 l'ime iya wufuta!
 Unu gbakwaa oso ndzu unu!
 Unu gbalakwaaru oke
 ehu-eghe Chipfu!
- 46 Ge meji ta tofukwa unu;

ọphu unu atshukwa
 ebvu;
 teke unu a-wata anu ude
 ọgu l'ali ono;
 a -tukpoo ọwa-a apha-a;
 apha ọzo l'aawata ọzo;
 mbu teke iwashi adu
 l'ali ono;
 teme onye-ishi anodu
 etso onye-ishi ọgu.

47 Ọo ya bu; o nweru teke
 dufutaje nu,
 bu teke mu a-nu nshi
 ndu Babilonu aphu.
 Ali phe l'ophu be ee-me
 iphe-iphere.

Ndibe iya, e gburu egbugbu
 adabyigbaaru adabyiru
 l'ime iya.

48 Noo teke imigwe;
 me eliphe l'ophu;
 ye iphe, bukpo iphe,
 nokota iya nu
 a-tu uzu l'eka ehu atso
 phe utso l'opfu ehu
 ndu Babilonu;
 kele ndu mmebyi,
 shi l'uzo isheli abya phe
 etso ọgu."

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
 bu ono.

49 "O kwa ge ndu Babilonu
 meru ndu mgboko l'ophu;
 ephe daa popoo
 bu ge ndu Babilonu ono
 a-da popoo
 ephebedua.

O buru iphe, kparu iya nu bu
 g'ephe gude gbua ndu
 Izurelu.

50 Unube ndu nahuru ogu-echi;
 unu tugbuekwapho!

Unu be jekpokwa
 anmarwube!

Unu nodukpooro uzenya
 nyata Chipfu!

Unu anyatakwapho
 Jierusalemu!"

51 "E kpuakwaru anyi iphu
 le ntu;
 kele a kowaru anyi onu.

Teme iphere kpuchiwaa
 anyi iphu;
 noo kele ndu ohozo
 bahuru l'eka dugbaa
 nsọ l'ulo ke Chipfu.”

⁵² Wakwa iphe, Chipfu epfu
 baa:

“Mboku abyanu-a, bu mboku,
 mu a-nu nshi aphu.

O buru iphe, a-nodu ada l'ali
 iya l'ophu
 bu atsu ude, ndu e mekaru
 iphe atsu.

⁵³ O to dukwa m'obetaru
 Babilonu jerwuchaa
 akpaminigwe;
 bya emee ulo, a kpushiru
 ike nkiya, du ephekerephe;
 mee ya;
 ophu aabahudu iya abahu;
 be mu e-yele-a ndu e-je
 emebyishia ya.

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
 bu ono.

⁵⁴ Uzu-ekwa adakwa le
 Babilonu; uzu,
 egoshi l'e mebyishiaru
 iphe,
 paru eka l'ali ndu
 Babilonu.

⁵⁵ Chipfu abyawaa emebyishi
 Babilonu;
 byanyikota oke uzu ono,
 aanoduje atu l'ime
 iya ono.

Ndu ohogu atu akpara
 g'eze-enyimu abya.

Uzu, ephe a-nodu atu ala
 ephekerephe.

⁵⁶ Noo kele onye mmebyi
 byawaru emebyishi
 Babilonu.

Ndu ojogu iya be a
 kpuchawaru le ndu.

Teme a gbajishiwa uta
 phe mkpurikpu
 mkpurikpu;
 kele Chipfu bu Chileke,
 apfuje nemadzu
 ugwo g'iphe,
 o meru gbaru.

O je l'apfu iya ugwo pfu-dzua
ya ya apfu-dzu.

⁵⁷ Mu e-me ge ndu-ishi iya;
yee ndibe iya, maru iphe;
yee ndu-ishi ojogu iya;
me ndu-ishi
mkpukpu phe;
mekpoo ndu ojogu phe;
ngua mee g'ọ tsu
phe atsutsu.

Mgbenya atuko tushi phe;
ephe tee tetabaedu
eteta jasụ l'ojeje.”

Nokwa iphe, oopfụ;
mbụ onye eze ono,
bụ Chipfu; bya aburu
Okalibe-Kakota-Ike ono.

⁵⁸ Wakwa iphe, oopfụ;
mbụ Chipfu bụ
Okalibe-Kakota-Ike:
“Igbidigbi igbulọ Babilonu
ono be ee-tsukposhichaa
etsukposhi.

L'a tufu oku l'ephekerephe
onu-abata iya ono.

Ndiphe eria aphụ see akanya
ke mmanu.

Ohamoha abuerupho oku be
ephe e-jeru ozi jasụ
ike abvu phe.”

⁵⁹ Wakwa ozi, onye mpfuchiru Chileke, bụ Jieremaya ziru Seraya, bụ nwa Neraya bya aburu nwanwa Maseya; teke ono, o jeru Babilonu ono; ọ buru ephe le Zedekaya swi; mbụ eze ndu Jiuda teke ọ buwaru eze apha eno. Seraya ono bụ onye-ishi, bụ iya achotaje eka ndu ije a-kwaje. ⁶⁰ Jieremaya tukoeppo ejo-iphe, a-nwuru Babilonu dekota l'ekwo; mbụ iphemiphe ono, e dekotaru k'opfu ehu Babilonu ono. ⁶¹ Iphe, o pfuru Seraya bụ: “Teke i jerwuekwarupho Babilonu; gukwaa iphemiphe-a g'a numa-dzuru. ⁶² Iphe, ii-pfufua bụ: ‘Gube Chipfu; i pfuwaru sụ l'ii-mebyishi eka-a; k'opfu bụ le nemadzu tee buedu iya ebubu; ophu anu a-noedu iya; l'oo-buru ochobu ojeje!’ ⁶³ Teke i guchaerupho ekwo-a; l'ilibe iya mkpuma woru chie l'ime enyimu Yufurétisu. ⁶⁴ Iphe ozo, ii-pfufua ye iya bụ: ‘Noo ge Babilonu a-tsu oturi bụ ono; ophu oo-sebaedu ozo. O buru iphe, a-kpa iya nu bụ ejo-iphe, mu abya eme g'ọ dapfu iya; ophu ike adubaedu ndibe iya.’ ”

Noo eka opfu Jieremaya jeberu bụ onoya.

52

*Teke Zedekaya bụ eze ndu Jiuda
(2Ndu 24:18-20; 2Iphe 36:11-16)*

¹ Zedekaya be nowaru ukporo apha l'apha lanu teke ọ wataru aburu eze. Iphe, ọ noru l'aba-eze le Jerúsalemụ buru apha iri le nanu. Epha ne iya bụ Hamutalu nwada Jieremaya ke Libuna. ² O meru iphe, du eji l'enya Chipfu ge Jiehoyakimu meru. ³ O

buru ẹhu-eghu, egbu Chipfu bẹ iphe ono gude nwua l'ẹhu ndu Jierúsalemu; mẹ l'ẹhu ndu Jiuda; jeye teke ọ chifuru phẹ l'atatiphu iya.

Zedekaya nonyaa; bya ekwefuaharu eze ndu Bábilonu ike.

Adada Jierúsalemu

(2Ndu 25:1-7; 2Iphe 36:13-21; Jier 39:1-10)

⁴ Tobudu iya bu; o be l'apha, kwe Zedekaya apha tete, ọ wataru aburu eze; l'abalì k'iri l'onwa iri; eze ndu Bábilonu, bu Nebukadineza chita ikpoto ndu Ojogu iya; ephe byatashia Jierúsalemu. Ephe kepheta mkpukpu ono; bvuphee ya ose-ogu mgburugburu. ⁵ Ephe kepheta mkpukpu ono jeye l'apha, kwe eze, bu Zedekaya apha iri le nanu; e -shi teke ọ wataru abu eze. ⁶ G'o rwuru abali ke tete l'onwa eno be egu-ememe, du le mkpukpu ono kabaa njo; k'opu ndu bu iya nu te nwehedu nri, ephe e-ri. ⁷ O rwua mboku ono; e tsukpo igbulu mkpukpu ono. O be l'enyashi iya; ndu Ojogu l'opu tsukah gbalaa. Eka ephe shiru gbalaa bu l'onu oguzo ono, du le mgbaka igbulu labo ono, du le mgboru mgbabu eze. Teke ono be ndu ojogu ndu Bábilonu kepheru mkpukpu ono mgburugburu. O buru eka ephe shiru bu uzo nsuda Araba. ⁸ Ole ndu Ojogu ndu Bábilonu chipyaberu eze, bu Zedekaya je egude iya le baswaa ali, du le Jieriko. Ndu Ojogu iya buhaa ya tsukashu. ⁹ Ephe kpua eze, bu Zedekaya le ndzu; kpuru iya kpupfu eze ndu Bábilonu le mkpukpu Ribula, bu eka o no nmaa ya ikpe. ¹⁰ O buru le Ribula l'eka ono be eze ndu Bábilonu no gbushia unwu Zedekaya; Zedekaya nodu ele iya enya; o nodu egbushi phe. O byakwapho bya atuko ndu-ishi l'ali ndu Jiuda gbushikota. ¹¹ O bya aswoshia Zedekaya akpuru enya; bya egude egbirigba, e meru l'onirubvu tugbabe iya kpata lasha Bábilonu; je eworu iya tua mkporo; o nodu l'eka ono jasu teke o nwuhuru. ¹² O bya erwua g'onwa ise du l'abalì iri; l'apha, kwe Nebukadineza apha iri le tete, e -shi teke ọ wataru abu eze ndu Bábilonu; Nebuzaradanu, bu onye-ishi ndu ojogu, eche Nebukadineza nche; mbu onye-ozì eze ndu Bábilonu ono jeshia Jierúsalemu. ¹³ O je atua oku l'eze-ulo Chipfu; me l'ulo-eze; me l'ulo, dukota le Jierúsalemu; mbu l'ulo ndu oke amadu be o tukotaru oku. ¹⁴ Iphe, bu ndu Ojogu, onye-ishi ojogu ono, echeje eze nche chi; ephe je l'eka ono; be tsukposhiru igbulu, e gude kpupheta Jierúsalemu mgburugburu. ¹⁵ Nebuzaradanu, bu onye-ishi ndu ojogu, echeje eze nche toko iphe, bu ndu phoduru le mkpukpu ono rwuko lasha Bábilonu; ephe le ndu lapfuru eze ndu Bábilonu alapfu; mekpoo ndu emeje ona, phoduru nu. ¹⁶ Onye-ishi ndu ojogu ono, bu Nebuzaradanu be ndu opu o haru haa bu ndu opu kachakpo aburu ndu ukpa l'ali ono; g'ephe jeje ozi l'opfu-vayinu; me l'opfu.

¹⁷ Itso onirubvu, du l'eze-ulo Chipfu; me oga-kperekpere; me iphe ono, e shi eyeje mini ono, e gude onirubvu kpua, du iya nu; be ndu Bábilonu kupyashichaa akupyashi; vuta onirubvu ono lasha ali Bábilonu. ¹⁸ Ephe vutakarupho ite; me iphe, eegudeje ekpo ntu; me iphe, apaje oghu oroku; me gbamugbamu; waa iphe, bukpo iphe, a kpuru l'onirubvu, eegudeje eje ozi l'eze-ulo Chipfu; ¹⁹ Onye-ishi ndu ojogu ono bya achitakwapho eze ochi; yee iphe, aaguje oku; yee gbamugbamu; mekpoo ite; me iphe, aapfubeje oroku; mekpoo nkweka; mbu iphemiphe, bukpo iphe, e meru le mkpola-ododo yee k'ochaa.

²⁰ Onirubvu, lakotaru l'itso labo ono; me l'iphe ono, e shi eyeje mini ono; yee oke-eswi onirubvu iri l'ebo ono, shi nodu iya le mkpula ono; me l'o-gba-kperekpere ono, buchaa iphe eze, bu Solomonu meshiru dobe l'eze-ulo Chipfu; be erwa, du iya nu be ataa tukotadu onu iya. ²¹ Itso ono be eli iya dugbaa nkwo-eka iri l'esato l'ehu l'ehu. Iphe, itso ono du gbaa mgburugburu buru nkwo-eka iri l'ebo. E meru itso ono; uzo du iya l'echi. Igbidigbi itso ono dugbaa mkpushi-eka eno eno. ²² Nchi-itso, a tu-koberu l'eli itso ono be eli iya du nkwo-eka ise ise. A bya egude ugu

yele itorokuma, a kpuchaaru l'onwirubvu; tsophee ya mgburugburu. Itso k'ẹbo; yele itorokuma, akpuru dobe iya buru iphe lanu yele ophuu. ²³ Itorokuma du ukporo ẹno l'iri l'ishii l'aguga iya. Mkpako itorokuma, akpuru dophee ugbu ono mgburugburu du ukporo ise.

A kpuru ndu-ishi ndu Jiuda le ndzu
(2Ndu 25:18-21)

²⁴ Noo ya; onye-ishi ndu Ojogu ono, bu ndu anoduje eche eze nche ono bya akputa Seraya, bu onye-ishi ndu-uke Chileke le ndzu; kputa Zefanaya, bu onye-uke, etsota Sereya; me umadzu ẹto, echeje nche l'onu-abata eze-ulo Chipfu. ²⁵ A bya abya le ndu ophu nokwadu le mkpukpu; o bya akputa onye aharu ahaha shi buru onye-ishi ndu ojogu; me umadzu esaa, shi agbazijeru eze idzu; kputa onye edejeru onye-ishi ndu ojogu ekwo, bu iya bu onye-ishi ndu egudeje ndu ali ono l'okpehu g'ephe je ogu; me ukporo umadzu ẹto, bu unwoke ali ono, a humaru le mkpukpu ono. ²⁶ Nebuzaradanu, bu Onye-ishi ndu ojogu, anoduje eche eze nche ono tuko g'ephe ha kputa kpu-pfuta eze ndu Babilonu le mkpukpu Ribula. ²⁷ O buru le Ribula l'eka ono, du l'ali Hamatu be eze ndu Babilonu no gbushia phe. Noo g'e shi kpu ndu Jiuda le ndzu l'ali phe laa ali ozo bu ono. ²⁸ Wakwa umadzu ole, Nebukadineza kpuru le ndzu lashia ali ozo. L'apha k'esaa, e -shi teke o wataru aburu eze be o chitaru ndu Jiuda unu umadzu esaa l'ukporo umadzu iri le nanu l'umadzu ẹto. ²⁹ O rwua l'apha ophu kwe iya iri l'esato, e -shi teke o wataru aburu eze; o shi le Jierusalemu chita unu umadzu labo l'ukporo umadzu l'umadzu iri l'ẹbo. ³⁰ O be l'apha, kwe Nebukadineza ukporo apha l'apha ẹto, e -shi teke o wataru aburu eze; Nebuzaradanu, bu Onye-ishi ndu ojogu, anoduje eche eze nche bya achilaaru iya ndu Jiuda, du unu umadzu l'ukporo umadzu iri l'esaa l'umadzu ise. Mkpako ndu a kpuru le ndzu buru unu umadzu iri le nanu l'ukporo umadzu iri.

A tufutaru Jiehoyakinu l'ulo-mkporo
(2Ndu 25:27-30)

³¹ O buru l'apha, kwe Jiehoyakinu, bu eze ndu Jiuda ukporo apha l'apha iri l'esaa, e -shi teke a kpuru iya le ndzu be Evilu-Merodaku, byaru aburu eze ndu Babilonu. O buru g'onwa iri l'ẹbo du l'ukporo abali l'abali ishi; be o tufutaru Jiehoyakinu, bu eze ndu Jiuda ono l'ulo-mkporo. ³² O pfuru opfu oma yeru Jiehoyakinu; bya edobe iya l'onodu, kakota ree eme le ke ndu eze ozo, a tukoru yele ephe kpu le ndzu laa ali Babilonu. ³³ O buru iya bu le Jiehoyakinu eyefu uwe mkporo iya; bya awata eri nri le teburu eze gbiriri jasu g'o no-beru. ³⁴ Mboku-mboku be eze anuje iya okpoga, oo-gudeje eme mkpa iya jeye g'o no-beru; mbu gbiriri jasu mboku, o nwuhuru.

Ekwo Ebvü-aphü

Aphü, byaru Jierúsalemü

¹ Lewarọ gẹ mkpụkpu ono
dabyiru buru ochobu;
mbü mkpụkpu ono,
nemadzü shi tsüa
erupfu ono!

Lewarọ g'ọ byaru adü gẹ
nwanyị, ji iya anọedu;
mbü onye ono,
shi paa ẹka apaa
l'echilabọ ọhamoha
ono!

Onye ono, shi buru
eze-nwanyị l'iphe,
bü ali-eze l'ophu;
bẹ byawa aburu ohu.

² Ẹnyashi ophu bẹ
ọorakotaje ẹkwa akpọ
pfula pfula.

Ẹnya-mini, shi iya l'ẹnya
sọshihu tsoru iya asha.

Ndu yẹe ya dükota lẹ
ree ta adüdu mẹ
onye ọphu abyajẹ
bya adüa ya obu.

Iphe, bü ndu yẹe ya eshi
ọnyà bẹ dewaru
iya ye.

Ẹphe byawa abụkotaru
ndu ọhogu iya.

³ Gẹ Jiuda nọchaaru lẹ
mkpamẹhu;
bya ejee
ozi mkpọnwu ẹhu;
bẹ ẹphe lashịaru ọhozo.

Nta-a bẹ o buwaa l'echilabọ
ndu ọhozo.

Ọle ọ to dudu ẹka ọ hụmaru
tuta unme.

Ndu achị iya k'egude bẹ
gbaburu iya iphu
l'ẹka ọ nọ l'aphü.

⁴ Ụzo, e shi eje Zayọnu bẹ agu
aphü;
noo kele ọ tọ duedu onye

eshijekwadu iya eje
 ọbo-iphe, a tūru ọnu iya.
 Ọguzo, e shije abahụ iya
 l'ophu bẹ
 dachishihuwaru nū.
 Ndu uke iya bẹ atsugbawaa
 ude.
 Iphe, bụ unwumgboko
 iya tūko nọdu l'aphụ.
 Yẹbedua l'onwiya nọdu
 l'oke iphe-ẹhuka.

⁵ Ndu ẹphe l'iya dūru l'opfu gbẹ
 bụru ndu-ishi iya,
 tẹme iphe,
 nọdu ejehuru phẹ.
 Ọ bụru ndu ọhogu iya bẹ ẹhu
 dū guu;
 kẹle ọo Chipfu bẹ meru
 g'aphụ dapfuta iya;
 kẹle iphe-ẹji,
 o meru pawaru
 igwerigwe.

Unwegirima iya bẹ
 lakotawaru ọhozo.
 Mbụ lẹ ndu ọhogu
 kpụtachawaru phẹ lẹ
 ndzụ.

⁶ Ûbvù, nwada Zayonu shi
 dūkota bẹ ọ tọ dūhedu.
 Ndu-ishi mkpukpu ono
 dūkotawa g'ele,
 ta ahumaduru irwu-ẹswa,
 ọo-ta.

Ike bvụwaru phẹ l'ẹka
 ẹphe agbalaru ndu
 achị phẹ nū.

⁷ Lẹ mbọku ono,
 mkpukpu Jierúsalem
 wataru eje iphe-ẹhuka ono;
 mbụ g'ọ wataru aghaphe
 phuuri ono;
 bẹ ọ nyataru ẹguru iphe,
 o shi nweru teke k'ichee.

O be teke ndu nkiya
 dabaru l'ẹka ndu ọhogu;
 ọphu ọ tọ dūedu onye
 yeru iya ẹka.

Ndu ọhogu iya hūma iya;
 bya ajaahaa ya ewenu;
 kẹle ọ dakpọhuwaru.

⁸ Mkpukpu Jierúsalem

meakwaru iphe-eji,
 parü ẹka apaa;
 shiwaa nno merwua
 onwiya.

Iphe, bụ ndu shi akwabeje
 iya ùbvù nọdu akpọwa
 iya ẹbo l'afü;
 noo kele ẹphe humawaru
 iya l'ẹka ọ gba ọto.

Yẹbedua l'onwiya nọdu
 atsü ude;
 bya eworu iphu ghachi
 l'uzo ibe iya ọzo.

⁹ Emerwüşhi ono,
 o merwushiru onwiya
 ono bẹ raküwaru l'iphe,
 ọ nma l'upfu.

Ọ tọ riduru ọriri ri-vu ẹgube
 iphe,
 a-dapfuta iya nü
 l'ataphu.

Ọo ya bụ; ọ daa darwua alì
 k'ọphu dü biribiri;

Ọphu ọ tọ düdu onye
 düa ya obu.

Gübe Chipfu; humanu ẹgube
 iphe-ẹhuka, mu eje;

Ọhogu mu ono bẹ
 lwü-kpewaru nü!

¹⁰ Ọhogu ono bẹ chitakotawaru
 iphe, bụ ẹku,
 o nwerü enweru.

Ọ humaru ọha ono,
 bụ ndu ta amadu Chileke
 g'ẹphe wübaru l'ulo,
 dü nsọ iya;
 mbü ndu ono,
 gübe Chileke dachiru
 abata lẹ ndzukọ ndu
 nkengu ono.

¹¹ Ndu nkiya g'ẹphe ha l'atsükota
 pfupfupfu l'ẹka ẹphe achọ
 nri eriri.

Ẹphe egudeje ẹku phe
 gbanweta nri;
 g'eeshi g'ẹphe dzükporu
 nü ndzü.

“Gübe Chipfu; lenaa ẹnya
 nyata mu;
 kele a ta gübeeduru
 mu iphe.”

¹² ?Tọ düdu iphe, ọ bụ l'ẹnya

unubẹ ndu aghata
aghata?

Unu chikakpodapho ęnya
achika; maru
?o nweru iphe-ęhuka,
dujeru g'ophu mu
eje-a?

Mbụ iphe-ęhuka-a, e meru g'ọ
dapfuta mu-a.

Ọ bụru Chipfu bẹ meru
g'iphe-ęhuka ọbu
dapfuta mu;
mbụ lẹ mbọku ono oke
ęhu-ęghu iya enwu
phuruphuru ono.

¹³ O shi l'ephekerephe tufu ọku;
ọ bya atuko mu ọkpu
kepyashajaha.

O wotaru ụgbu geberu mu gę
mu ye ọkpa;
bya enwuphu mu azụ.

O mewaru gę mu bụru
onye nkinyi;

Mbọku-mbọku bẹ mu anọduje
aave aveve.

¹⁴ Iphe-ęji, mu meshiru bẹ
o mewaru ọ bụru
odogoro;

O gudewaa ęka iya kekọ
ya ekekọ.

Ęphe tükowa kwọtobe
mu l'olu.

Nnajiuphu bẹ mewaru ike
bvụ mu;
bya eworu mu ye l'ęka
ndu ka mu ọkphehu.

¹⁵ Nnajiuphu bẹ jikawaru ndu
ike dụ l'ọgu, bụ ndu ono,
mu l'ęphe shi nọdu ono.

Ọ chikoberu ndu ojogu g'ęphe
bya etso mu ọgu;
mbụ g'ęphe gwee
unwokorobya mu
arakabya.

Nnajiuphu bẹ zowaru nwada,
yę nwoke akwajeduru
ono bụ Jiuda ọtilitoli;
g'onye azoshi mę
l'akpuru vayinu.

¹⁶ Ọ iphe ono meru g'o gude
mu nọdu ara ękwa;

mbụ ẹn̄ya-mini n̄odu
alwa mu k̄e putuputu
l'ẹn̄ya.

Ọphu ọ t̄o d̄udu onye n̄o mu
ntse, l'a-d̄u mu obu;
mbụ onye l'e-me
g'obu guzeta mu.

Ụnwegirima mu b̄uwaa
nk̄inyi;

Noo k̄e ọhogu ono b̄e
lw̄u-kpewaru n̄u.

¹⁷ Mkp̄ukpu Zaȳonu b̄e
chiliwaru ẹka g'a
gbaaru iya mkpu;

Ọle ọ t̄o d̄udu onye l'a-d̄u
iya obu.

Chipfu t̄u-buwaru opfu
ẹhu Jiék̄opu g'ekemu;
mbụ ḡe ndu bupheru
iya mgburugburu
b̄ukotaru ọhogu iya.

Jierúsalem̄u b̄e b̄uakwaa
iphe,
aas̄o ns̄o l'echilab̄o
ph̄e.

¹⁸ Chipfu b̄e emekwa iphe,
pf̄uru ọto;

Noo k̄e ọo mb̄edua b̄e
kwefuru ike l'ekemu
iya.

Ụnwu-eliphe;
unu ngab̄ekpodapho
nch̄i;

Unu lek̄podapho ẹgube
iphe ẹhuka, mu eje!

Ụnwada mu waa
unwokorobyia mu
b̄e a kp̄ukotawaru
l̄e ndz̄u.

¹⁹ Mu rakuru ndu mu
l'ẹphe d̄u l̄e ree;

Ẹphe woru mu dephua.

Ndibe mu, b̄u ndu-uke;
m̄e ndu b̄u ọgerenya
b̄e b̄ukotawa
mkpurupyata l'ime
mkp̄ukpu ono;
l'ẹka ẹphe ach̄o nri,
ẹphe e-ri n̄odu ndz̄u.

²⁰ Ḡube Chipfu; h̄umanu aph̄u,
byaru mu n̄u.

Mu nọwaa l'oke iphe-ẹhuka.
 Obu mu bẹ te ebvụeduru
     ebvuru; kele mu
     kwefunukawaru ike.
 L'ime mkpukpu bẹ e gude
     ogu-echi egbushi
     nemadzu.
 L'ulo bẹ bụepho mgbu-ọnwu
     bẹ nọ iya nụ.
²¹ Ndiphe bẹ nụmawaru ude,
     mu atsụ.
 Ọle ọ tọ dudu onye l'a-du
     mu obu.
 Ndu ọhogu mu g'ẹphe ha
     bẹ nụmawaru k'aphụ,
     byaru mu nụ;
 Ẹphe nọdu ete ẹswa l'ọo ngu
     meru mu iya.
 Mena gẹ mbọku ono,
     i pfuru opfu iya
     oño rwua;
     k'ọphu ẹphe a-du gẹ mu du-a.
²² G'ẹjo-ememe, ẹphe emegbabe
     rwuna l'ataphu ngu;
 Mena phẹ ẹgube,
     i meru mu l'opfu lẹ mu
     mesweru ono.
 Ude, mu atsụ bẹ panukawaru
     ẹka;
     meji nọdu atofu
     mu atofu.

2

Ikpe Chipfu

¹ Lenu gẹ Nnajiuphu gude
     urwukpu,
     shi l'ẹhu-eghu iya
     sọ-kpute nwada Zayonu.
 Ọdu-biribiri ndu Ízurelu
     ono, e shiwaa wolia
     o jerwuwa l'imigwe
     ono bẹ ọ kwadawaru
     l'alị.
 Mbọku ono, ẹhu egbu iya
     eghu ono
     bẹ ọ tọ nyataduru ẹka
     ọotu-kobeje ọkpa ono.
² Nnajiuphu bẹ taswiberu
     obu tuko ẹka Jiékpọ
     bu mee umerekete;
     ọphu ọ tọ phuduru

iya obu-imemini.
 Ọ oke ẹhu-eghu iya bẹ o
 gude tsukpòshichaa
 ẹka nwada Jiuda
 kpùshichaaru ike.
 Ọ kwatsuwaru alì-eze iya;
 mẹ ndu nọ l'aba-eze iya;
 shi nno meru ujikputeru
 tų phẹ.
 3 Ọ gude g'ẹhu-eghu iya enwu
 phuruphuru
 nashichaa Ízurelu ike,
 o nweru enweru g'ọ ha.
 Ọ sephuru ẹkutara iya azų
 lẹ teke ono,
 ndu ọhogu phẹ
 abyarwutawa.
 Ọ tsupyashiru Jiékọpu g'ọku,
 enwu enwunwu;
 mbų g'ọku, atųkoje iphe,
 nọ iya mgburugburu
 tsukọta.
 4 Ọ setawaru apfų iya
 g'onye ọhogu.
 Ọ gudewaa ẹkutara iya
 seta iya kẹ jijiji g'onye
 ọhogu.
 Iphe, bų ndu ono,
 dų ùbvù l'ẹnya bẹ ọ
 tųkowa gbushia.
 Ọ bųru l'ùlo-ẹkwa nwada
 Zayọnu bẹ ọ vọtaru
 oke ẹhu-eghu iya
 kpukposhi g'ọku.
 5 Nnajiuphu bẹ dųwaa g'ọhogu.
 Ọ mewaru Ízurelu umerekete.
 Ọ mebyishikọtawaru ọlo
 ibe-eze iya g'ọ ha;
 bya emebyishikọtawa
 ẹka a kpukotaru o
 shihuchaa ike.
 Nngumaphu; waa ẹkwa-aphü
 bẹ o mewaru ọ kabaa
 shii l'ẹhu nwada Jiuda.
 6 Ọ gudewaa ẹhuka phọkashia
 ẹka o bu g'onye
 phọkashiru mgbabu;
 bya emebyishiwa ẹka ono,
 ẹphe edzukọbeje ono.
 Chipfu bẹ mewaru gẹ
 Zayọnu zọhachaa ọbo-iphe,

nwegbaaru teke aboje iya;
 mękwapho
 eswe-atuta-unme iya.

O gudewaa g'ęhu-ęghu iya,
 enwube phuruphuru
 ọphu ọ tọ gubeeduru
 onye eze;
 waa onye uke iphe.

⁷ Nnajiuphu bę jikawaru
 ọru-ngweja iya.

O pawaru ọlo iya, dọ nsọ haa.

O wowaru ibe eze,
 dukota lę Jiuda ye ndu
 ọhogu l'ęka.

Ephe nọdu l'ime ọlo Chipfu
 tọa rwurwurwu g'ọ
 bu mbọku, ọbo-iphe.

⁸ Chipfu bę pfuwaru iya hoo haa
 su l'oo-tsukpọshikota
 igbulọ, e gude kpụ-pheta
 nwada Zayọnu
 mgburugburu.

O kpabuwaru iya oke.

Ọphu o sephuduru ęka azu;
 haa ya emebyishi.

O mewaru g'ęka a kpushiru
 ike;
 waa igbulọ raa ękwa
 aphụ.

Ephe tuko g'ephe ha yifukọta.

⁹ Onu-oguzo iya bę
 mibachawaru emiba
 l'ime alị.

Mgbo-igwè iya bę ọ
 nyakwoshichawaru
 anyakwoshi bya eworu
 iya mebyishia.

Onye eze iya; mę ndu-ishi iya
 bę lakotawaru ọhozo
 je eburu.

Ọphu ọ duedu ekemu,
 nọ swiru phę nụ.

Ọphu ndu mpfuchiru iya l'ophu
 aphụjeedu ọphulenyaa,
 shi Chipfu l'ęka.

¹⁰ Iphe, bu ndu bu ọgerenya
 nwada Zayọnu bę
 gwodoshihuchawaru
 l'alị;
 tuko nọdugbaa kpoyoo.

Ephe chitawaru uwe-aphụ

yegbaa;
 bya ekpota urwuku
 kpube onwophe l'ishi;
 Ụnwungboko Jierúsalemu
 bẹ kpubewaru iphu l'alị.
 11 Mu kwawaru ẹkwa;
 ẹnya duchawaa mu
 ragaraga.
 Mu nọkwa l'oke iphe-ẹhuka;
 meji nọdu akufu
 mu akufu.
 Iphe, kparụ iya nụ bụ ị
 ndibe mu bẹ e meru
 ẹphe bụru mkpurupyata.
 Ụnwegirima nshii;
 mẹ ndu e he l'ẹka bẹ
 mba tushiru l'oma
 gbororo mkpukpu.
 12 O bụru gẹ mba atushiwa phe
 gẹ ndu e merwuru ẹhu
 l'oma gbororo mkpukpu
 ono;
 mbụ teke ndzụ phe eyifuwa
 eyifu l'utapfu ne phe;
 bẹ ẹphe tuko arakugbaa
 ne phe asuje: “?Denu nri,
 anyi e-ri? ?Denu mee,
 anyi a-ngu?”
 13 ?Bụ gunu bẹ mu e-pfuru ngu?
 ?Bụ gunu bẹ mu a-turu ngu
 yeru gube nwada,
 yee nwoke teke akwaswee
 ono, bụ Jierúsalemu?
 ?Bụ gunu bẹ mu a-sụ
 l'ị dụ g'ọo ya; k'ọphu
 mu a-dụ ngu obu?
 Ónyá, tukuru ngu ẹhu
 bẹ aba kẹ yoyoyo
 g'eze-enyimu;
 ?Bụ onye bẹ e-me g'i
 wekorohu?
 14 Ophulenyá, ndu mpfuchiru
 ngu phuru ngu bẹ bụ ụka
 bẹ ẹphe dzuru ngu bya
 abukotaru iphe ẹswè.
 Ẹphe te kpuhaduru ẹjo-iphe,
 i meshiru goshi ngu;
 k'ọphu e gege aha
 ngu akpu ị ndzụ.
 Iphe, ẹphe phuru ngu
 l'ophulenyá bẹ bụ ụka;

Teme ọ buru iphe,

dusweru ngu ụzo.

15 Iphe, bụ ndu aghata aghata
bẹ akuje ẹka kpua ngu.

Ẹphe aphuje okpurọswa;
pheeru nwada Jierúsalemu
ishi kpakakpaka sụ:

“?Bụ mkpụkpu-a, e shi ekuje
'nwoma-mma-a' baa;
mbụ 'ẹhu-utso unwu-eliphe
l'ophu ono?' ”

16 Ndu ọhogu ngu l'ophu
bẹ sawaru ọnu galaba
kwabẹru ngu.

Ẹphe aphugbaa okpurọswa;
bya ata ikireze asuje:

“Anyi lwewaru iya!
Ọo ntanụ-a bẹ anyi shi ele
ẹnya iya ono.

Nta-a bẹ anyi nọwa ndzụ;
huma iya l'ẹnya.”

17 Chipfu bẹ mewaru iphe,
ọ tūberu ememe.

O mewaru iphe ono,
o pfuru ono,
bụ iphe ono,
ọ tū-buhawaru teke dū
ẹnya ono.

Ọ kwatsuwaru ngu;
ọphu ọ tọ phuduru
ngu obu-imemini.

O mewaru g'ọhogu ngu
turu okoo kpua ngu;
bya emewaa g'okpehu
kabaa adu ndu ị dū ashị.

18 Obu pẹ bẹ arakugbawa
Nnajiuphu;

Gube igbulọ, nọ-pheru nwada
Zayonu;
g'ẹnya-mini shi ngu l'ẹnya
sonaa gborogboro
g'enyimu;
eswe l'enyashi!

Ta adukwa teke ị-tuta unme;
ọphu ọ dukwa teke ẹnya
a-nwu-buhu ngu
gbugbugbu.

19 Gbalihu chia mkpu ẹkwa
l'enyashi;
mbụ lẹ egube teke ono,
nche abali awataje ono!

Guha obu ngu wushiaru
Nnajiuphu g'onye
wushiru mini.

Chilia eka ngu imeli raku iya
l'opfu ehu unwegirima
ngu,
bu ndu mba l'atugbaa
l'ishi mkpukpu; kele egu,
eeme phe.

²⁰ Gube Chipfu; lenaa enya
humadupho.

?Bu onye be i mejewaru
egube-a?

?Bu g'unwanyi taahaa anu
unwegirima phe;
mbu unwegirima,
angukwadu phe era?

?Bu g'e gbushiaha ndu-uke;
me ndu mpfuchiru
l'ulo-nsọ ke Nnajiuphu?

²¹ Egirima me ogerenya be
tukoru dabyigbaaru
l'ali l'oma etsuzo.

Unwokoro me unwumgboko
mu phe be e gudewaa
ogu-echi gbukota.

Oo mboku, ehu eghu
ngu eghu be i
gbushiru phe.

I gbushiru phe;
ophu i ti phoduru phe
obu-imemini.

²² Oo g'eekekobeje k'obo-ipse-a;
bu g'i kukoberu
ndzu-agugu g'ephe swiphe
mu mgburugburu.

Le mboku ono, ehu eghu
Chipfu eghu ono be o
to dudu onye nahuru nu;
ophu o dudu onye
phoduru nu.

Iphe, bu ndu mu heru hefuta
be ndu ohogu mu
sarü osampfu.

3

Iphe-ehuka ndu Izurelu erwu Jieremaya l'ehu

¹ Oo mbedua bu onye
gudekpoo enya mu huma
iphe-ehuka ono,
Chileke gude oke ehu-eghu

- iya echi g'eechi
mgboro ono.
- ² O chifuru mu; mee mu haa
eje l'iphóró jeahaa ije
l'ochii.
- ³ Ire-lanü bü l'o gudewaa
eka iya awago mu
mboku-mboku.
- ⁴ Anüehu mu; me akpo ehu
mu be o mewaru o nodu
ese eli.
- Okpü, no mu l'ehu be o
kü-jishiwaru akü-jishi.
- ⁵ O gude iphe, atso ilu
waa iphe-ehuka kephee mu;
mbü gude iya gbaphee
mu mgburugburu.
- ⁶ O mewaru ge mu nodu l'ochii;
ge ndu nwuhuhawaru nü
teke dü enya.
- ⁷ O kpü-phetaru mu
mgburugburu;
k'ophu bü l'o to nwedu
eka mu e-shi lufu alufu.
- O nyabewaru mu egbirigba,
anyi-tsuta mu anyi-tsuta.
- ⁸ Teke mu chiru mkpu nta
chia imo;
raa nta raa imo g'o
gbaaru mu mkpu;
- O to ngabedu nchi l'epfupfu,
mu epfu anü iya.
- ⁹ O gudewaa mkpuma,
a gbakposhiru
agbakposhi dochishia
mu üzo;
bya emewaa g'üzo mu
dukota
nggogogonggodogo.
- ¹⁰ Oo g'agü akwagebeje-a
bü g'o ze kwaberu mu;
Mbü kwabe g'oduma,
domiru onwiya edomi.
- ¹¹ O nwufuru mu l'üzo,
mu eshije;
woru mu labushia
nanü nanü;
Bya agbado mu;
mu dabyiru nkinyi mu.
- ¹² O setawaru apfü iya;
o buru mbedua be o

- tüberu g'ò gbaa ya.
 13 O wotaru apfü,
 shi l'èkpa apfü iya;
 woru iya sùbaa mu obu.
 14 Mu bñwaa onye ndibe
 mu anòduje atü ùzu òchi;
 Mbü onye aanòduje agürü
 ebvü eswe l'enyashi
 gude aja mu ewenu.
 15 Oò iphe, atsò ilu bẹ o gude
 nù-jia mu èpho.
 O bñru age bẹ o cheru mu
 jasü ò tsüahaa mu atsütsu.
 16 O gudewaa ejirija kujishia
 mu eze;
 bya azòwaa mu tölitoli
 lẹ ntü.
 17 I nafüwaru mu nchì-adü-doo;
 Mbü lẹ mu zòhawaru iphe,
 bñ iya bñ èhu-guu.
 18 Oò ya meru g'o gude mu
 nòdu epfü sù:
 "Ike bvüakwaru mu;
 Ophu iphe, mu ele enya
 iya l'èka Chipfü
 erwüekwaru mu phò èka."
 19 Mu nyatarü iphe-èhuka mu;
 waa phururugbadaa,
 mu aghaphe;
 mbü iphe ono, atsò ilu;
 waa age ono.
 20 Oobujeru teke mu nyatarü
 iya g'ò ha; meji atöfu mu.
 21 Oobujeru mu -nyata iphe
 lanü-a;
 obu eguzeta mu.
 22 L'òo n-yemobu Chipfü
 ono meru g'o gude
 òphu anyi atükodu
 lakòta l'iswi.
 Noo kẹle obu-imemini
 iyà te nwedu eberu.
 23 L'ütsu g'ütsu bẹ n-yemobu
 waa obu-imemini
 Chipfü ono aduje òphúú
 òphúú.
 Apfüshi ike ngu bẹ parü
 èka apaa.
 24 Iphe, mu epfüje l'obu
 mu bñ l'òo Chipfü bñ
 okiphe, mu ketarü.

- Ọo ya meru g'o gude
 mu je l'anọdu kwabẹru
 iya.
- 25 Chipfu bẹ dukwaru
 ndu ono,
 nọ kwabẹru iya nọ lẹ ree;
 mbụ onye ono,
 anọduje ele ẹnya iya.
- 26 Iphe, dọ ree bụ gẹ nemadzu
 nọdu nggujungguji
 kwabẹ;
 nọdu kwabẹru Chipfu
 g'ọ dzọo ya.
- 27 Ẹgube ivu-erwa ono bẹ
 ọ dọje ree gẹ nemadzu
 vua ya lẹ teke ọ bụ okorọbya.
- 28 G'onye ọbu nọdu
 nggujungguji vuru iya
 nkinyi iya;
 Noo kele ọo Chipfu boru
 iya ya.
- 29 G'onye ọbu phozekwa
 kpube iphu l'alị;
 kele o nweru g'ọo-du;
 l'e meeru iya iphe,
 oole ẹnya iya.
- 30 G'o dobe upfuru-nchị
 iya g'onye echi iya ẹka
 chita ike iya;
 Ọ haa g'e gude iphe-iphere
 nọ-jia ya ẹpho.
- 31 Kele Nnajiuphu taa -jikadu
 nemadzu jasụ l'ojejoje.
- 32 Ọ bụ eviya l'oomeje g'aphü
 tsọru nemadzu;
 ọle ọophujekwapho
 obu-imemini.
 Kele n-yemobu iya bẹ
 nyiberu anyibe.
- 33 Ọ tọo nọdujedu atso
 iya uto g'o mee
 g'iphe-ehuka waa aphü
 dapfuta unwu-eliphe.
- 34 G'e gude ọkpa zopyashia
 ndu ono,
 a turu mkporo lẹ
 mgboko;
 35 mbụ g'a nafu nemadzu
 iphe, rwuberu iya nọ
 l'ataphu
 Okalibe-kangokotaru-nu;

- ³⁶ mbü l'a -nafü nemadzü
 iswi-ödu-mma, rwuberu
 iya nü;
 bë iphemiphe ono g'ö ha
 taa dukwa Nnajiuphu ree.
- ³⁷ ?Bü onye a-dü ike pfua opfu;
 mee ya g'o ree;
 m'ö -buru lë Nnajiuphu ta
 atüdurü ekemu g'o ree?
- ³⁸ ?Töbudu
 Ökalibe-kangokötaru-nü
 bë asuje g'iphe-ëhuka
 waa iphe,
 dü ree byapfuta
 nemadzü?
- ³⁹ ?Bü günü meru g'o gude
 nemadzü,
 nö ndzü je anöduje
 atsushi aphü;
 lë teke aahü iya ahühü
 k'iphe-ëji, o meru?
- ⁴⁰ G'anyi nyochana üzo anyi;
 gbua ya igo;
 Lwaphuta azü lwapfuta
 Chipfu.
- ⁴¹ G'anyi palinaa obu anyi
 imeli;
 Chï-liaru Chileke, nö l'imigwe
 ëka imeli sü:
- ⁴² Anyi meswewaru;
 bya ekwefu ike;
 öphu ì tì güeduru
 anyi nvü.
- ⁴³ I kpuchiteru onwongu
 ëhu-eghu gude chïa
 anyi öso.
- I gbuwaru anyi; öphu ì
 tì phüdurü anyi
 obu-imemini.
- ⁴⁴ I gudewaa urwukpu
 kpuchia onwongu;
 k'öphu ö tö düdu epfupfu,
 anyi pfuru nü ngu
 e-rwuje ngu nchï.
- ⁴⁵ I mewaru anyi buru ndu
 dü ëkpa-oyi;
 buru ikpözu l'echilabö
 ndiphe.
- ⁴⁶ Ndu öhogu anyi l'öphu
 bë sawaru önu galaba
 epfubyishi anyi.

- 47 Ndzü-agügu bë rwutawaru
 anyi;
 a gbabëwaru anyi ónyà.
 Mkpurupyata yëe òla-l'iswi
 dapfutawaa anyi.
- 48 Ènya-mini, asöe mu phö
 gborogboro l'ènya gë
 mini nggele;
 Kële ndibe mu bë e
 meru umerekete.
- 49 Ènya-mini ta abyadu
 asöshi-buhu mu l'ènya;
 mbü l'oonodujeephe
 asö mu mkpürumkpuru;
 50 jasü teke Chipfu a-gbë
 l'imigwe lee ènya l'alì
 hùma mu.
- 51 Iphe, ènya mu ahùma
 meru aphü ji mu obu.
 Ö bürü k'unwada mkpükpu
 mu ono bë kparü iya nü.
- 52 Ndu öhogu mu anöduje
 achì nta mu g'onye
 achì nta ènu
 l'èbe abü l'o nweru iphe,
 mu meru phë.
- 53 Èphe nwuru mu ye l'ime
 nsü g'ee-shi g'èphe
 wota ndzü mu.
 Èphe nödu atü mu mkpuma.
- 54 Mini rikputeru mu ishi;
 mu rìa lë mu chihuwaru.
- 55 Ö bürü l'ime wukirima
 nsü ono bë mu nö
 raku gùbe Chipfu.
- 56 Ì numawaru arwörwo,
 mu rwörü ngu sü:
 Ba gbakwa mu nküchi
 l'araku ono,
 mu rakuru ngu g'ì
 gbaaru mu mkpu ono.
- 57 Ì kpìritaru mu ntse teke
 mu rakuru ngu ono.
 Ì sü gë mu ba tsüshi ebvü.
- 58 Gùbe Nnajiuphu;
 ö kwa ngu lèru ènya
 l'opfu èhu mu;
 bya agbafuta ndzü mu.
- 59 Gùbe Chipfu; ì humawaru-a
 èjo-iphe, e meru mu;
 hanaaru mu enge!

- 60 I hụmawaru g'ephe
gwataberu mu ụgwọ
iphe, mu meru;
mẹkwapho ejọ-idzu,
ephe achikotaru mu.
- 61 Gube Chipfu; i nụmawaru-a
g'ephe epfubyishi mu;
mẹkwapho ejọ-idzu,
ephe achikotaru mu.
- 62 Mbọku-mbọku be ndu ono,
etso mu opfu ono;
anọdujeepho agba mu
mgbamu;
bya achiru mu ejọ-idzu.
- 63 Lewa phe rọ ọnya!
Ephe -nọdu anọo;
ozoo l'ephe pfuru apfuru;
be ephe egudejee mu
phọ agụ l'ebvu;
- 64 "Gube Chipfu; pfukwaa phe
ụgwọ, gbaru phe nụ;
mbụ egube ono iphe,
ephe meru dụ.
- 65 Kpọ-chikwaa phe obu
akpọ-chi;
G'ephe bukwaru ndu i
turu ọnu.
- 66 Gudekwa ọhu-eghu chipyabe
phe;
woru phe mebyishia
le mkpula igwe ke Chipfu."

4

Ọnodu Jierúsalem, teke ọ daru

- 1 Lewarọ gẹ mkpọla-ododo
ono,
shi egbu nwịinwii ono
byaru agbachihuwa
agbachihu.
Lewarọ g'ọkpobe mkpọla-ododo
ono, byaru agbanwee.
Mkpuma ụlo, dụ nsọ be a
tụkashichaaru nanụ
nanụ le mgbakata-uzo,
nọnu.
- 2 Ụnwu Zayọnu, vugbaa oke
aswa ono; mbụ ndu ono,
shi aba urwu g'ọkpobe
mkpọla-ododo ono;
be byawaru adụ rivo rivo
gẹ ite, e gude urwa kpua;

mbụ g'iphe, ọ-kpụ-ite
gude ẹka kpụa.

³ Mbụ-a; nkuta-ọswa bẹ
echebejekwa unwu iya ẹra;
obenu lẹ ndibe mu bẹ
ẹjo obu, dụ phẹ nụ
bẹ dụ gẹ k'oke-enu,
bu l'echiẹgu.

⁴ Ire bẹ nyakuchawaru
unwegirima,
angu ẹra l'akpo l'ẹka
ẹgu ẹra agu phẹ.

Unwegirima nshii nọdu
arwọ arwọ nri;
ọphu ọ dudu onye
anuje phẹ iya nụ.

⁵ Ndu ono, shi anọduje eri
gwogwoogwo ono;
bẹ dakachaawaru l'etsuzọ.

Ndu ono, e gude nkụushi
hefuta ono bẹ azejewaa
l'ikpọzu.

⁶ Aphụ, a nuru ndibe mu
k'ẹjo-iphe,
ẹphe meru bẹ ka shii
eme lẹ kẹ ndu mkpukpu
Sodomu;
mbụ Sodomu ono,
e gude ntabu ẹnya lanụ
mebyishia;
ọphu ọ tọ dudu onye
gbaru phẹ mkpu ono.

⁷ Ndu-ishi phẹ bẹ shi ka
aka-mini-sunoo acha
pemu pemu.

Ẹphe shi ka ẹra-eswi
acha ụcha.

Ogwehu phẹ bẹ shi akajẹ
mkpuma-egbe acha
kẹ ziriri.

Ẹphe shi anọduje ama
gẹ mkpuma sáfàyà.

⁸ Ọle nta-a bẹ ẹphe ka unyi eji
uji.

Ọ tọ dudu onye
ahubejekwadu phẹ
ama l'uzo.

Akpọ-ẹhu phẹ bẹ
nyakuchawaru nwa
anyakuru l'okpu phẹ.
Ẹphe kpọhuwaru nkụ dụ

- gẹ mkpushi nku.
⁹ Ndu e gburu lẹ mma;
 kakwa mma eme lẹ
 ndu ẹgu gburu.
 Ẹgu gwaru pẹ maa;
 jasụ ẹphe nwushihu;
 kele ọ tọ dudu nri,
 shi l'ẹgu rwuru pẹ onu.
- ¹⁰ Unwanyi, nweru
 obu-imemini bẹ
 gudechawa ẹka pẹ shia
 unwegirima pẹ l'ite taa;
 ọ buru nri pẹ lẹ teke ono,
 ndibe mu laru l'iswi ono.
- ¹¹ Chipfu bẹ gbahawaru
 oke ẹhu-eghu iya ẹka.
 O kpukposhiwaru
 ẹhu-eghu iya ono,
 enwu phuruphuru
 ono.
 Ọo ya bẹ dụ-nwuru ọku,
 tsuru Zayonu
 tsupyashichaa ẹka a
 turu ọkpa iya.
- ¹² Ndu eze ndu mgboko-a;
 mẹ ndu bu lẹ mgboko
 l'ophu bẹ te ekwetaduru
 lẹ ndu iwashi;
 mẹ ndu ọhogu bẹ a-dụ
 ike ye ọkpa l'ọnu-abata
 Jierúsalemú.
- ¹³ Obenu l'ọ meru nno.
 Ọ buru iphe, kpataru
 iya nù bẹ bụ iphe-ẹji,
 ndu mpfuchiru iya
 emegbaa;
 Mẹkwapho ẹjo-iphe,
 ndu-uke iya eme;
 mbụ ndu ono,
 nọ l'echilabọ mkpukpu
 gbushia ndu
 pfuberekoto ono.
- ¹⁴ Ẹphe tsoru ụzo aghaphe
 phururugbada gẹ ndu
 atsụ ishii.
 Ẹphe gudewaa mee ndu ẹphe
 gbushiru merwushia
 onwophe;
 k'ophu bụ l'ọ tọ dudu
 onye a-dụ ike edenyi
 ẹka l'uwe pẹ.

- 15 Iphe unwu-eliphe anọduje
 araru phẹ bụ: “Unu tųgbua!
 Ntųrwu dų unu l'ẹhu!
 Unu tųgbua! Unu tųgbua!
 G'ọ tọ dųkwa onye
 unu e-denyi ẹka!”
 Ọo ya bụ; ẹphe gbafụ je
 aghapheaha
 phururugbada.
 Ndu shi l'ọhamoha, nọnu
 nọdu asuje:
 “Ẹphe ta abyakwa ebubaaru
 l'ẹka-a ọzobaa.”
- 16 Ọo Chipfu l'onwiya bẹ bụ
 onye chikashiru phẹ nụ.
 Ọphu ọo-gụbeedu phẹ
 iphe ọzobaa.
 Ẹphe ta akwabeduru
 ndu-uke ụbvù;
 Ọphu ẹphe te emeduru
 ndu bụ ọgerenya ree.
- 17 Ọphu kachakpọo nụ
 bụ l'anyi lewaru
 ẹnya ndu a-gbaru anyi
 mkpu; ike bvụ anyi;
 ọ buru kẹ mmanụ.
 Anyi nọ l'ulo-nche anyi ele
 ẹnya ọha ono,
 taa dųkpodanu ike
 adzọta anyi.
- 18 Ẹphe anọduje eedo ọkpa anyi;
 k'ọphu bụ l'anyi te
 eshijeedu ọzo anyi.
 Mbọku ikpazụ anyi dųkwaa
 ntse; a gụwaru mbọku,
 anyi a-nọ-beru ọgu;
 noo kele mbọku
 ikpazụ anyi rwuwaru
 erwurwu.
- 19 Ndu achị anyi ọso bẹ
 kakwa ugo,
 ẹphe l'akpaminigwe
 eme barabara.
 Ẹphe chịru anyi ọso l'eli
 ụbvù ụbvù;
 ẹphe je egepagbaaru
 l'echiegu kwaberu anyi.
- 20 Onye ono, Chipfu wuru manụ
 l'ishi;
 mbụ onye ono, bụ iya bụ
 unme, anyi atụ ono
 bẹ nwulahuru lẹ nsu,

ẹphe t̄uru;
 mb̄u onye ono,
 anyi r̄iru s̄u l'anyi a-n̄odu
 l̄e mkpula iya dz̄uru
 ndz̄u l'echilab̄o
 ọhamoha ono.

²¹ G'ẹhu ts̄o ngu ụtso;
 tee ẹswa ḡbe nwada
 Ed̄omu;
 mb̄u ḡbe onye ono,
 bu l'al̄i Uzu.

Ọle okoro iphe-ẹhuka ono
 b̄e a-n̄ukwa ngu-a.

L'ii-ngua ya; l'ọotsua ngu
 ats̄utsu;
 l'igbabe onwongu ọto.

²² Ḡbe nwada Zaȳonu;
 aph̄u, an̄u ngu
 k'ejo-iphe ono,
 i meru ono b̄e
 bv̄wakwaru n̄u.

Ọ t̄o hāedu ngu g'ị
 b̄waruro onye a kp̄uru
 l̄e ndz̄u.

Ọle ọo-n̄ukwanu ngu
 aph̄u ẹjo-iphe,
 i meru ḡbe
 nwada Ed̄omu.

Iphe-ẹji ngu ono, b̄e ọo-t̄u
 jalaa.

5

*Epfu an̄u Chileke g'ọ
 ph̄ua obu-imemini*

¹ Jiko Chipfu; nyatan̄u
 ẹjo-iphe,
 dapfutaru anyi-a.

Lenaa ẹnya h̄uma
 iphe-iphere, eeme anyi.

² Okiphe anyi b̄e lak̄otawaru
 ndu lwar̄u alwalwa
 l'ẹka.

Ibe anyi lak̄otawa ndu
 ọhozo l'ẹka.

³ Anyi b̄uwaa ndu a t̄ogboru
 nwa maa;
 ọphu anyi enwēedu nna.

Ne anyi ph̄e b̄e b̄uwaa
 unwanyi,
 ji ph̄e an̄oedu.

⁴ Mini-anḡungu b̄e b̄u az̄uta b̄e

- anyi azụtaje iya.
 Nkụ, eeshije ite bụru ụgwo
 bẹ anyi apfujẹ kpata
 iya.
- ⁵ A nyabewaru anyi
 mkpamehu l'olu.
 Ike bvụ-gbuwaru anyi;
 ọphu ẹphe ekwedu
 g'anyi tuta unme.
- ⁶ Anyi wowaru onwanyi ye
 l'eka ndu Ijiputu;
 waa ndu Asiriya
 g'ee-shi g'anyi humaje nri,
 a-suru anyi eriri.
- ⁷ Nna anyi phe bẹ meru iphe-ẹji;
 nwushihu.
 O bụru anyịbedua byaru
 evuta aphụ, dụ iya nụ.
- ⁸ Nta bụ ndu bụ ohu bụ
 phe bụ ishi anyi.
 Ophu o dudu onye a-nafuta
 anyi l'eka phe;
 g'anyi nweru onwanyi.
- ⁹ Anyi aloje ishi anyi alolo
 temanu anyi ahuma nri,
 anyi e-ri;
 kele ogu-echi bẹ nọ
 l'echiegu.
- ¹⁰ Akpo-ẹhu anyi bẹ ahụ ọku
 g'ovokoku.
 Iphe, kparụ iya nụ bụru l'ejo
 ẹgu eme anyi.
- ¹¹ Unwanyi bẹ e gudechaaru
 jepfu k'okpehu ẹ
 Zayonu;
 gudekwapho unwumgboko
 jepfu l'ime mkpukpu,
 dugbaa ẹ Jiuda.
- ¹² Ẹphe gude ẹka phe
 swi-gbushia ndu-ishi.
 Ophu aakwabẹjeedu ndu bụ
 ọgerenya ùbvù.
- ¹³ Unwokoro bẹ ẹphe
 gudechaaru g'ẹphe
 gweje iphe egwegwe
 ẹ mkpuma,
 eegweje iphe.
 Unwegirima unwoke nọdu
 ada tsutsuu ẹ nkụ,
 e boru phe.
- ¹⁴ Ndu bụ ọgerenya ta anọjeedu

l'õnu-abata mkpukpu.
 Ophu unwokorobyã
 agujeedu ebvü,
 ephe shi aguje.
 15 Ehu-utso ta aduedu anyi l'obu.
 Ebvü, anyi eteje be byawaru
 byã aburu nggumaphu.
 16 Okpu-eze ono be shiwaa anyi
 l'ishi dafu.
 Nshio anyi; kele anyi
 mewaru iphe-eji!
 17 Oo iphe ono meru g'o gude
 meji tofu anyi.
 O buru iya kpataru;
 enya duchawaa anyi
 ragaraga.
 18 Kele úbvú Zayonu be buwaa
 ochobu;
 O buru nkuta-õswa be
 etsojeru ejephe l'eli iya.
 19 Oo gube Chipfu be a-buru
 Onye eze anyi jasü l'ojejoje.
 Mbü l'aba-eze ngu anoje;
 e -shi l'õgbo sweru
 õgbo.
 20 ?Bü gunu meru g'o gude
 i zõhaa anyi jasuru
 asuru?
 ?Bü gunu meru g'o gude
 i paru anyi haa nõ
 õdu?
 21 Duphutanü anyi azü l'eka
 i nõ; jiko Chipfu;
 k'õphu anyi a-lwapfuta
 ngü õzo.
 Mephunu õnodu anyi azü g'o
 dü g'o shihawaa dü le
 teke k'ichee.
 22 ?Tõo i jikawaru anyi l'õphu
 l'õphu?
 Mbü ?ivüwaru õvuma
 paru anyi haa
 phuruphuru
 gberegedege tõo?

Ekwo Ezekelu Onye Mpfuchiru Chileke

Iphe, nọgbaa ndzụ waa ọdu-biribiri Chipfu

¹ Tọbudu iya bụ; o be l'apha k'ukporo l'iri lẹ g'onwa ẹno dū l'abalị ise; gẹ mu lẹ ndu a kpuru lẹ ndzụ tukuru nọdu l'aguga ẹnyimu Keba; a guhaa imigwe ghebe onu; mu phua ọphulenyia, shi l'eka Chileke. ² O be mbọku k'ise; l'onwa k'eno, bụ apha kwe eze, bụ Jiehoakinu apha k'ise, a kputaru iya lẹ ndzụ; ³ Chipfu bya epfuru opfu yeru mube onye uke Chileke, bụ Ezekelu nwa Buzu. O buru l'aguga ẹnyimu Keba l'alị Babilonu be mu nọ; Chipfu pfiaru mu iphe ono. O buru l'eka ono be mu nọ; ike Chipfu kparwuta mu l'ehu.

⁴ No iya; mu bya elee ẹnya; bya ahuma oke pherephere g'o shi l'uzo isheli ezi eje abya; urwukpu kpumia; me oku, alo ke waawaa; yele iphoro, charu vaa, nopheru iya mgburugburu. Echilabo iya nodu ekeepho paapaapa g'ope. ⁵ L'echilabo iya onokwapho be iphe ẹno, nọgbaa ndzụ, gbaru ugbugba gẹ nemadzụ nokwapho. ⁶ G'ephe ha nwekotaru iphu ẹno ẹno; me nkù ẹno ẹno l'ehu l'ehu. ⁷ Okpa phe pfukotaru nhamunha; obochi-okpa phe dukotaepho gẹ ke nweswi nshii; bya aphukota ngerengere g'onwirubvu, a jiru manụ. ⁸ Ephe fukota eka, dugbaa gẹ ke nemadzụ lẹ mkpula nkù ẹno ẹno ono, ephe fukotaru lẹ mgbureku ẹno phe ono. Ephe n'eno ono nwekotaru iphu me nkù. ⁹ Nkù phe ono nodu edenyigbaa l'ibe iya. Ophu nonu nodu akwasejeerupho eje ala l'iphu; ophu ephe aghakobejedu aghakobe.

¹⁰ Waa g'iphu phe dugbaa baa: Ephen'eno ono dū gẹ ke nemadzụ. Uzo ekutara phe be ephe nweru iphu dū gẹ k'oduma; l'uzo ekicha be ephe nwekotakarupho iphu, dugbaa gẹ k'eswi; teme ephe nwekwaarupho iphu, dugbaa gẹ k'ugo. ¹¹ Noo g'iphu phe dukota bụ ono. Nkù phe ono be jashikotaru ajashi l'uzo imeli. Ephe nwekotaru nkù ebo ebo, ephe jashichaaru iya; ophu nonu nodu edenyigbaa nkiya lẹ k'ibe iya l'ibekobo. Ephe nwekwarupho nkù ebo ebo, ephe gude kpuchikota ogwehu phe. ¹² Ophu nonu nodu akwasejeerupho nhamunha eje ala l'iphu. O nodu abujeru eka unme ono shiru; ephe awuru tsoru iya; ophu ephe aghajedu aghagha.

¹³ Iphe ẹno ono, nọgbaa ndzụ ono be ugbugba iya dū g'icheku oku, enwu enwunwu; ozoo g'oroku, enwu jajaja. Oku nodu enwuepho ke phoo phoo iphu l'azu l'echilabo iphe ẹno pho, nọgbaa ndzụ ono. Oku ono nodu egbu ke nwijnwii; teme ebemu-igwe shikwapho l'oku ono alo ke phaaphaa. ¹⁴ Iphe ono, nọgbaa ndzụ ono nodu eziepho ke phaaphaa g'ebemu-igwe. Ephe -ziru je l'uzo iphu; ephe e ziru je l'uzo azu.

¹⁵ Gẹ mu elekpoepho iphe ono, nọgbaa ndzụ ono; be mu byaru ahuma okpa ogba-kperekpere, nọ l'alị; nọ-kubegbaa iphe ono, nọgbaa ndzụ ono, nweru iphu ẹno ẹno ono. ¹⁶ Ugbugba okpa ogba-kperekpere ono; me g'e gude mee phe be ephe egbukota nwijnwii gẹ kirisolayitu. Ophu nonu duchaepho g'e pyokafuru iya l'ibe iya. ¹⁷ O nodu abujeru teke okpa ogba-kperekpere ono weru tugbaa; be o wekwasejeru uzo lanu l'ime uzo ẹno ono iphe ono, nọgbaa ndzụ ono chebecharu iphu ono. Okpa ogba-kperekpere ono ta aswi-jijedu aswi-ji me o -nodu ewe atugbu. ¹⁸ Igburonu iya hagbaa ephekerephe ephekerephe; bya adukwapho akpabiri. Igburonu okpa iya ono ephen'eno be ẹnya nokota gbaa mgburugburu. ¹⁹ O nodu abujeru teke iphe ẹno ono, nọgbaa ndzụ ono tugburu; okpa ogba-kperekpere ono, nọgbaa phe l'azu ono eweru tsoru phe. Teke iphe ẹno ono, nọgbaa ndzụ ono shi l'alị ngu-lihu; okpa

ogba-kperekpere ono angu-lihukwapho. ²⁰ Eka unme iphe ono, nogbaa ndzu ono shikpoerupho; okpa ogba-kperekpere ono atuko wu-lihukwapho tsoru phe; kele unme iphe ono, nogbaa ndzu ono be nokota l'ime okpa ogba-kperekpere ono. ²¹ O nodu abujeru; ephe -tugbua; iphe ono atugbua. Teke ephe no-kirishiru; ephe anokirishia. Teke iphe ono, nogbaa ndzu ono gbę l'alı ngu-lihu; okpa ogba-kperekpere ono angu-lihukotakwapho tsoru phe; kele unme iphe ono, nogbaa ndzu ono be nokota l'ime okpa ogba-kperekpere ono.

²² Iphe, nokota iphe ono, nogbaa ndzu l'ishi be haepho osa osa g'akpaminigwe; bya achakota phuuphuu g'akamini; bya adu akpabiri. ²³ O buru le mkpula iphe ono, heru gabala g'akpaminigwe ono be ephe jashikotaru nkü phe; o nodu edenyigbaa le nwibe iya. Ophu nonu nwechaaru nkü ebo ebo, kpuchitegbaaru iya ogwehu. ²⁴ O nodu abujeru; ephe -tugbua; mu anuma ukporo, nkü phe eme g'oda g'eka mini, achi oku aphu gbudugbudu; mbu o nodu ada g'olu-opfu Okalibe-kangokotaru-nu; mbu adaepho g'igiji ndu ojogu ede. Ephe pfuru no-kirishia; ephe aji-zeta nkü phe ono. ²⁵ No iya; ephe pfu-kirishiepho; bya aji-zetachaa nkü phe ono; a numa olu-opfu, shi l'eli iphe, du g'akpaminigwe ono, no phe l'eli ishi ono.

²⁶ L'eli iphe ono, du g'akpaminigwe ono, no phe l'eli ishi ono be o nweru iphe, du g'aba-eze, e gude mkpuma safaya mee, no iya nu. Iphe, du ge nemadzu nodu l'aba-eze ono. ²⁷ Mu bya elee enya; bya anuma le shita l'eka du g'o bu upfu iya je akpaa l'ishi be dukota g'onvirubvu, eke paapaapa; mbu dupeho g'o bu oku nokota iya; shita l'eka du g'upfu iya jeye l'uzo ali be o dupeho g'oku; teme iphoro, egbu nwjinwii chaphee ya mgburugburu. ²⁸ Oo epho egube ono, eko-mini aduje l'urwukpu le mboku, mini edze ono bu egube iphoro ono du; chaphee ya mgburugburu. Noo g'odu-biribiri Chipfu ono gude gbaa ugbugba bu ono. Mu hūmae ya pho; mu daa kpupyabe iphu l'ali; mu bya anuma olu onye epfu opfu.

2

Chileke gude kua Ezekelu g'o jeeru iya ozi

¹ To bu iya bu; a su mu "Nwa ndiphe; gbeshi pfuru apfuru ge mu pfuru yeru ngu." ² O nodu epfu iphe ono; Unme Chileke bata mu l'ehu; bya ekulia mu; mu pfuru apfuru. Mu numa iphe, oopfu eyeru mu. ³ O su: "Nwa ndiphe; mu ezi ngu g'i jepfu ndu Izurelu; mbu mkpukpu ono, bu okwefurike, kwefuru mu ike ono; mbu ndu ono ephe le nna phe shi k'eshinu metaru mu k'ehuka byasu ntanu-a ono. ⁴ Ephe bu ndu ejo okpoma; bya aburu ndu ta anudu anunu me ililekpo. Mu ezi ngu ge i jepfu phe je asu phe: 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa.' ⁵ G'ephe bu ndu ta anudu anunu-a; m'ephe -ngaberu nchi-o; m'ephe ta angabeduru-o; g'o duhabe ephe amarunu l'onye mpfuchiru Chileke be nojeru l'echilabo phe.

⁶ "Gube nwa ndiphe; ge ndzu phe ta agukwa ngu; ophu ndzu iphe, ephe epfu agukwa ngu. Ge ndzu ta agukwa ngu; e -gudekpooro l'ogarambo yee obvu be gbaru ngu mgburugburu; teme i buru l'eka akpi jiru ejiji. Ge ndzu iphe, ephe epfu ta agukwa ngu; ophu ehū arwushihukwa ngu; e -gudekpooro l'ephe bu ndu ta anudu anunu me ililekpo. ⁷ Oo iphe, mu pfuru be ii-pfuru phe; g'ephe bu ndu onu-ulo, ta anudu anunu-a; m'ephe ngaberu nchi; m'ephe ta angabeduru.

⁸ "Ole-a; gube nwa ndiphe; ngabekwa nchi l'iphe, mu epfuru ngu. Ta abukwaru onye ekwefuje ike ge ndu onu-ulo ono kwefuru. Saa onu; ria iphe, mu anu ngu." ⁹ No iya; mu bya elee enya; hūma eka, a machiru mu. Eka obu pfupfube ekwo, a phukoru aphuko. ¹⁰ O bya aphushia ekwo ono l'iphu mu. Iphe, e dekotaerupho l'ekwo ono ibekboebo bu ekwa-aphu; waa nggumaphu; me nshio mu nshio.

3

¹ Tòbudu iya bụ; ọ sụ mu: “Nwa ndiphe; ria iphe, e doberu ngu l'iphe; taa ẹkwo, a phukoru aphuko-a; g'ije epfuaru ndu Ízurelu opfu.”

² Ọo ya bụ; mu saa ọnu; o woru ẹkwo ono, a phukoru aphuko ono ye mu l'ọnu gẹ mu taa. ³ No iya; ọ sụ mu: “Nwa ndiphe; taa ẹkwo-a, a phukoru aphuko-a, mu anụ ngu-a; tajia epho ngu.” Ọo ya bụ; mu woru iya taa; ọ nọdu atso mu rengurengu gẹ manụ-ẹnwu l'ọnu.

⁴ Ọ bya asụ mu: “Nwa ndiphe; tughua nta-a jepfu ndu Ízurelu je epfuaru phẹ iphe, mu pfuru. ⁵ Ọ tọ bukwa ọha-ntsu, bụ ndu opfu phẹ dụ ẹhuka anuma bẹ eezi ngu g'i jepfu. Ọo ndu Ízurelu bẹ e ziru ngu g'i jepfu ọbu. ⁶ Ọ tọ bukwa ikpoto ọha-ntsu ono, opfu phẹ aduje ẹhuka anuma; mbụ ndu iphe, ephe epfu tee dodu ngu ẹnya bẹ e ziru ngu g'i jepfu. Ọme l'ọ gbẹ bụru phẹ bẹ e ziru ngu g'i jepfu; m'ephe agbẹkwanu ngabẹru ngu nchị ọkpobe angabẹ. ⁷ Obenu lẹ ndu Ízurelu bẹ ta abyadu angabẹru ngu nchị; noo kele o too hedu phẹ ihee angabẹru mu nchị. Ọnu-ulo Ízurelu l'opfu bẹ kpochiru ọkpoma bụru ekwegekwe. ⁸ Ọle mu e-me ngu g'i bụru enwubata enwubata; bụru onye ejo-ọkpoma g'ephebedua bụ. ⁹ Mu e-me g'obu ka ngu eshihu ike; eme lẹ mkpuma-egbe. Gẹ ndzụ phẹ ta agụkwa ngu; ọphu ụgbugba phẹ eyekwa ngu ebvu; e-gudekpọoro l'ephe bụ ndu bụ ndu ta anudu anunu.”

¹⁰ Ọ byakwa asụ mu: “Nwa ndiphe; ngabẹru mu nchị rengurengu; woru iphe-a, mu epfukotaru ngu-a dobekota l'ime obu ngu. ¹¹ Tughua nta-a jepfu ndibe unu ono, a kpuru lẹ ndzụ ono je epfuaru phẹ; sụ phẹ: ‘Waa iphe, Ọkalibe, bụ Chipfu epfu baa!’ Pfuaru phẹ iya; mẹ ọ -bụ l'ephe kwetarụ ngabẹ nchị-o; mẹ ọ -bụ l'ephe te ekwetaduru-o.”

¹² Tòbudu iya bụ; Unme Chileke bya apalia mu imeli; mu numa igiji, aphụ-ji aphụ-ji, asuje: “G'a nọdukwa l'ẹka Chipfu bu jaa ọdu-biribiri iya ajaja!” ¹³ Mu nūmakwapho ọda nkù iphe ono, nọgbaa ndzụ ono g'o denyijegbaa lẹ kẹ nwibe phẹ; mẹ igiji, ọkpa ọgba-kperekpere ono, nọ l'aguga phẹ ono; mbụ oke igiji, alwa kẹ gidigidi. ¹⁴ No iya; Unme Chileke ono bya apalia mu imeli; parụ mu tughua; ẹhu-eghu ji mu obu gẹ mu atughbu ono; mbụ ẹhu kwatakpọo gbangahụ mu ọkpobe agbangahụ gẹ mu atughbu ono. Teke ono bẹ ike Chileke kparwutaru mu l'ẹhu k'eze iya. ¹⁵ Tòbudu iya bụ; mu jepfu ndu ono, a kpuru lẹ ndzụ ono, bu lẹ Tẹlu-Abibu lẹ mgboru ẹnyimu Keba. Mu je anọdu l'ẹka ephe nọ; nọduepho rakafu ẹnya l'echilabọ phẹ mgburugburu nọo abalị ẹsaa.

*Aanmaru Ezekielu ọkwa
(Ezek 33:1-9)*

¹⁶ O be gẹ abalị ẹsaa ono bvuerupho; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sụ: ¹⁷ “Nwa ndiphe; mu mewaru ngu g'i bụru onye-nche ndu Ízurelu; ọo ya bụ; teke ị nūmaru opfu, shi mu l'ọnu; jejekwa anmaaru phẹ ọkwa, mu nmaru ngu ono. ¹⁸ Teke mu sūru onye iwashị l'ọ nwuhufutaje; ọphu ị tị nmaduru onye ọbu ọkwa; mbụ ọphu ị tị sūduru iya g'ọ haa ejo ụzo, ootso; k'ọphu ee-shi nno dzọo ya ndzụ; bẹ onye iwashị ọbu a-nwuhu nū-a; k'ẹjo-iphe, oome; ọle ọo kwanu gubedua bẹ mu a-kpa ishi ọchi iya. ¹⁹ Ọ -bukwanuru l'ị nmaru onye ono ọkwa; ọphu o kwedu haa ejo-iphe, oome; ọphu okwedu haa ejo ụzo, ootso bẹ ọo-nwuhu nū-a; l'opfu ejo-iphe, oome ono; ọle gubedua dzọakwanaru onwongu. ²⁰ Ọzo bụ; teke onye pfuberekoto parụ eme iphe, pfuru ọto haa; meahaa ejo-iphe bẹ mu e-doberu iya iphe; l'oovukota daa; dagbua onwiya. Eshinu ị tị lọduru iya ẹka lẹ nchị bẹ ọo-nwuhu nū-a; k'ẹjo-iphe ono, oome ono, l'a-zohashikota iphe, dụ ree, o shi mee. Ọle ọo kwanu gubedua bẹ mu a-kpa ishi ọchi iya. ²¹ Ọ -būru l'onye pfuberekoto bẹ ị nmaru ọkwa g'o to meshi ejo-iphe;

ophu o to meduru ejo-iphe be o-dzuru ndzu; kele o numaru okwa, i nmaru iya; teme gubedua dzokwapho onwongu.”

E me Ezekelu g'o pfubuhu opfu

²² Mu nodu l'eka ono; ike Chipfu bya akparwuta mu l'ehu; Chileke su mu: “Gbeshi jeshia l'eka ono, ali du baswaa ono; o l'eka ono be mu e-pfuru opfu yeru ngu.”

²³ Tobudu iya bu; mu bya agbalihu tugbua jeshia l'eka ali du baswaa ono. Mu rwua l'eka ono bya ahuma odu-biribiri Chipfu, g'o no iya; mbu ophu du g'odu-biribiri ono, mu humajeru le mgboru enyimu Keba pho. Oo ya bu; mu daa kpube iphu l'ali. ²⁴ No iya; Unme Chileke bya akparwuta mu l'ehu; palia mu pfube apfube. O bya e-pfuru yeru mu su: “Tugbua je agu-chia onwongu l'ulo ngu. ²⁵ Gube nwa ndiphe; ephe a-tu ngu okpukpu gude kee ngu egbu; mbu kee ngu egbu k'ophu i tii tsoeduru ejephe l'echilabo phe. ²⁶ Mu e-me g'ire nyakuru ngu l'akpo; mbu k'ophu ii-pfubuhu opfu; gi ti bajheru phe mba; kele ephe bu ndu ejo-okpoma. ²⁷ Ole teke mu pfuru opfu nu ngu be mu e-me g'i kpuhaa onu. Teke ono be ii-su phe: ‘Waa iphe, Okalibe, bu Chipfu epfu baa.’ Onye o du g'o ngabe nchi; l'ongabe iya; onye o to dudu g'o ngabe nchi; l'o jika iya angabe; kele ephe bu onu-ulo ta anudu anunu.”

4

Ophulanya g'ee-gude kephee Jierusalemu

¹ “Oo ya bu; gube nwa ndiphe; pata eja-urwa, du bachibachi dobe l'iphu ngu; woru mkpukpu Jierusalemu see esese l'eli iya. ² L'i bya esee g'ee-gude kepheeta iya ekepheeta; bvuphee ya ose-ogu; l'i bya esekwapho igbulu, ee-shi nyiba iya swikube iya; woru odu-ogu dobegbaa g'o no-kube iya; teme l'i woru okukpo, eegudeje enwukposhi igbulu dophee ya mgburugburu; ³ l'i bya ewota iphe-igwe, du osa bvube g'o buru igbulu igwe no-buharu unu le mkpukpu ono; l'i woru iphu ghaaru iya. G'o dupeho g'o bu mkpukpu, ekephetaru ekepheeta k'ogu; o buru ngu kepheeta iya obu. Iphe ono be a-buru ndu Izurelu iphe-ohubama.

⁴ “L'i bya aze aze; gbube mgbureku ekicha ngu; woru ejo-iphe ndu Izurelu bo onwongu. Abali ole, ii-zekota gbube onwongu nno be ii-vukotaru ejo-iphe phe ono. ⁵ Ukporo abali iri le tete l'abali iri, bu iya no onodu apha ole, ephe mekotaru ejo-iphe; be mu e-me g'i vukotaru ejo-iphe ndu Izurelu. ⁶ L'iibya aze-zeta aze ozo; ole k'ogu iya bu gi ze gbube mgbureku ekutara; vuta ejo-iphe ndu Jiuda. Iphe, mu nuru ngu gi gude vuru iya bu ukporo abali labo; ujiku lanu be no-chiru enya apha lanu.

⁷ “Ghachi iphu l'iphe ono, egoshi g'ee-gude kepheeta Jierusalemu ono; chilia eka pfuaru mkpukpu ono ejo-iphe, mu suru l'oo-me phe. ⁸ Mu e-gude okpukpu kekoo ngu gi tii chizi nchizi jeye i no-ghee ujiku ole, ii-nodukota g'onye kepheeta mkpukpu k'ogu ono.

⁹ “L'i wota witi; me bali; me agwa; me azamu; me igberi; me supelutu wukotaru ye l'ite dobe, ii-gudeje emetaru onwongu buredi. Iphe ono be ii-nodu eri le teke ono, ii-ze le mgbureku ngu lanu ukporo abali iri le tete l'abali iri ono. ¹⁰ L'iiswikwapho nri eriri l'aswi; nri, ii-rije mboku-mboku be erwa iya a-duje ukporo shekelu lanu. ¹¹ Mini, iingu angungu be ii-nodukwapho aswi l'aswi. Kutaje mini jiru okoro nshii, ngua mgbo lanu le mboku. ¹² Nri ono be ii-rije egube itaje akara bali-a. Nodu l'eka ndu Izurelu a-nodu ele ngu enya ghee ya; gudeje nshi nemadzu mee nku, e gude eshi ite.”

¹³ No iya Chipfu su mu: “Oo egube ono bu ge ndu Izurelu e-ri nri, e merwuru emerwu l'ohamoha ono, mu a-chiru phe je edobe ono.”

¹⁴ Noo ya; mu su: “Oowaa! Okalibe, bu Chipfu; mu te emerwushijekwaru onwomu. Eshi teke mu bu nwata byasu nta-a be mu te edejekwaru onu l'iphe, nwuhuru

anwuhu; ophu mu atajeduru anu, anu-egbudu dzu-gburu; ophu anu, aaso nso, abahujeduru mu l'onu."

¹⁵ O su mu: "O du ree; mu haru ngu uzo g'i gudeje nshi eswi ghee buredi ngu obu; haa egude nshi nemadzu."

¹⁶ Tobudu iya bu; o su mu: "Nwa ndiphe; mu e-me g'eka nri eshije abata le Jierusalemu chihu. Ephe a-chijeru uche l'eka eri nri, a turu atutu. Nwa mini, a tadaru atada l'iphe be epe achijeru akurepho l'eka angu; ¹⁷ kele nri waa mini be a-du uko. Onyenonu a-bujeru o -huma nwibe iya; o kpoo ya onu-opfu; kele epe a-jokota ehu wufu; mkpata iya buru ejo-ipe, epe mekotaru.

5

¹ "Gube nwa ndiphe; pata ogu-echi, atsụ nkọ; gude iya g'o buru akwo, eegudeje akpu ishi; gude iya kpushia ishi ngu waa eji-agba ngu akpushi. Li bya ewota iphe, eegudeje atu erwa iphe tua ya atutu gude kee ya ekেকে uzi eto. ² Ujiku olemole, i gude kepheta mkpukpu ono k'ogu -bvuepho; li woru oke lanu l'ime uzo eto ono je akpoo oku l'echi mkpukpu ono. Li bya ekpotakwapho uzi lanu l'ime uzo eto ono gude ogu-echi gbubushia ya gbaphee mkpukpu ono mgburugburu; bya ekpotakwapho ophu kwe iya eto pheka shia l'imeli; kele mu a-mita ogu-echi gude chipyabe phe. ³ Hakwarupho egbushi me eji-agba ono hata kekoo l'igburonu uwe ngu. ⁴ Hatakwapho nwophu haa nwanshi chiru ye l'oku g'oku kepyashikota iya. Oo eka ono be oku e-shi gba-nwuhu dzuru, Izurelu l'ophu.

⁵ "Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Lekpodapho le Jierusalemu be mu woru dobe l'echilabo ohamoha; yele igwerigwe mkpukpu, gbapheru iya mgburugburu. ⁶ Ole epe gude iwashi, epe ewe kwefu ike l'ephe tee medu ekemu mu; me iphe, mu toru okpa iya; mbu gbe kanu ekwefuru mu ike e -me le g'ohamoha, no-pheru iya mgburugburu; me mkpukpu, no-phekwaru iya pho. Jierusalemu jikaru eme ekemu mu; jika etso iphe, mu toru okpa iya. ⁷ Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Unu ka mkpukpu ozo, buphekotaru unu mgburugburu aburu emekota emekota; ophu unu etsojedu iphe, mu toru okpa iya su g'etsoje; teme ophu unu emejedu ekemu mu; mbu l'unu ta adukpodanu ike metaberu ekemu mu g'ohamoha, bupheru unu mgburugburu emeberu iya. ⁸ Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa; o suru: Mbdua l'onwomu be adawaa ngu eka l'ehu ke njo gube Jierusalemu. Mu a-nu unu chipfuu g'ohamoha huma. ⁹ Le k'ebyi ono, unu emegbabe ono be mu e-me unu iphe, mu teke emeswee; ophu mu abyadu emebaa egube iphe ono ozo. ¹⁰ Oo ya bu le-a; l'echilabo unu be ndu bu nna a-ta anu unwu phe; unwegirima ata anu nna phe. Mu a-nu unu chipfuu. Ndu ophu phoduru nu be mu a-chiru tukaa nanu nanu.

¹¹ "Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Eshinu mu no ndzu ge mu no iya-a; be o doru enya l'eshi ophu unu gudewaa ntekpe, bu iphe, aakpofu akpofu pharwushia ulo mu, du nso; bya arwu urwuali; be mu e-wofu unu obu; ophu mu ta abyadu ele unu enya ke phuru unu obu-imemini; ophu mu tee dobedu unu ndzu. ¹² Ee-ke unu uzi eto; uzi lanu be mgbu-onwu e-gbushi; ozoo egu egbushia phe l'echilabo unu; uzi lanu be e-gude ogu-echi gbushia l'azu mkpukpu unu; uzi lanu ophuu be mu a-chiru phekaa epheka; bya amita ogu-echi gude chipyabe phe.

¹³ "Mu e-kpukposhi phe ehu-eghu mu; mbu le mu a-tukoshi phe oke-ehu-eghu mu ono jasụ mu emerwua phe iya g'ooghu mu. Mu -mechaa phe nno; epe amaru l'opfu, mube Chipfu pfuru nu phe be bu l'okophoo be mu gude pfua ya. ¹⁴ Mu e-me unu g'unu buru ola-l'iswi; unu abukwarupho iphe, e gude eme iphe-ochi l'echilabo ohamoha, bupheru unu mgburugburu; me l'enya ndu aghata aghata.

¹⁵ “Mu -gudeepho ehu-eghu mu nua unu aphu; mbu gude oke ehu-eghu mu baerupho unu mba, ahu oku l'ehu; be unu a-buru ndu ohamoha ozo iphe e gude eme iphe-ochi; mbu ndu aanoduje epfutoshi epfutoshi; bya aburu iphe, a-nodu alo ndu ozo eka le nchi; me iphe, a-nodu eyeru ndu ozo ebvu. Noo iphe mube Chipfu pfuru bu ono. ¹⁶ Su-a; mu a-gba unu ejo apfu ono, te edodu nemadzu edodo ono, bu iya bu egu ememe. Mu a-gba iya unu shi nno; mee g'unu buru mkpurupyata. Mu e-me g'okpa-nri; byapfuta unu ibyato; mu abya egbuchia eka nri eshije abata. ¹⁷ Mu e-zi egu-ememe yee ejo anu-egbudu g'o bya awopyabe unu gbushigbua unwu unu. Ejo iphe-ememe yee mgbugbumadzu be e-je unu ije l'ehu. Mu e-gude ogu-echi bapfuta unu. O kwa mube Chipfu be pfuru iya nu.”

6

Emebyi ndu agwaje iphe

¹ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ² “Nwa ndiphe; ghachiru ubvu, nogbaa l'ali Izurelu iphu pfuru maberu mu phe; ³ su phe: Unube ubvu, nogbaa le Izurelu l'ophu; unu numakwa opfu, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu. Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu anu unube ubvu l'ophu; me unube nsuda l'ophu baa: Unu huma ahuma le mbedua l'onwomu abyaakwa egude ogu-echi byapfuta unu; teme mu emebyishikwapho eka unu agwaje iphe. ⁴ Enya eka unu agwaje iphe be ee-chikposhi; eenwukposhia enya eka unu akpoje unwu-isensu oku. Ndibe unu be mu e-gbushichaa tukaa l'iphu agwa unu. ⁵ Odzu unwu Izurelu be mu a-togbochaa l'iphu agwa phe; mu eworu okpu unu tukaa l'enya eka unu agwaje iphe g'o hakota. ⁶ Iphe, bukpo eka unu bu ebubu be mkpuku, nokota iya nu a-buru ochobu. Eenwukposhikota eka unu agwaje iphe enwukposhi; o dabyiru ke mmanu; buru iphe, a gbadoru agbado. Agwa unu be aa-kopyashicha akopyashi; ephe alaa l'iyi. Eka unu akpoje unwu-isensu oku aburu eka ee-tsukposhikota etsukposhi. Iphe, bukpo iphe, unu gude eka mee g'o ha be e-kpo g'eekepoje ntua. ⁷ Ndibe unu be ee-gbushi; ephe adaka l'echilabo unu; g'unu amakwanuru l'oo mbedua bu Chipfu.

⁸ “Ole o nweru-a ndu ophu mu e-dobe ndu. Mbu-a o duru-a ndu ophu mu e-me g'ephe nahu ogu-echi ono; ephebedua be aa-chikashi je edokashia; ephe edzuru ali nonu; me l'ohamoha, du iche iche. ⁹ L'ohamoha ono, a kpuru phe laa ono be ndu ophu phoduru nu l'ime unu a-nodu nyata mu. Mbu l'ephe a-nyata g'o gude du-beru mu eji; l'ephe bu ndu obu phe du gheleghelehele l'eka mu no; mbu l'ephe gbakutaru mu azu; bya ewochiaru iphu ghaaru agwa gwalahaa. Ephe -nyatae ya pho ephe ala onwophe ashi; k'ejo-iphe, ephe meru; waa k'ebiyi, ephe no megbabe ono. ¹⁰ O buru teke ono; be ephe a-maru l'oo mbedua bu Chipfu; l'o to budu ke mkpe be mu shi pfua le mu e-me g'ejo iphe-ehuka dapfuta phe ono.”

¹¹ Nnajiuphu, bu Chipfu bya epfuru yeru mu su: Kua eka pyaa; zo okpa kpitikpiti l'ali; chia mkpu su: Tuswekwa! Noo kele ndu Izurelu eme ejo ahuma; o buru ogu-echi be ee-gude gbushia phe; waa egu-ememe; me mgbu-onwu. ¹² Ndu ophu bu l'eka du enya be bu mgbu-onwu e-gbu phe; ndu ophu bu ntse buru ogu-echi be ee-gude gbua phe; ndu ophu phoduru nu; a -haa phe ephe nodu ndu be bu egu e-gbu phe. Noo ge mu e-gude kpukposhi phe oke ehu-eghu mu bu ono. ¹³ Teke ono; unu a-makwanuru l'oo mbedua bu Chipfu; me ndibe unu, e gbushiru egbushi -dakaepho l'eka agwa phe no; mbu bya adaka nanu nanu l'enya eka ephe agwaje iphe; mbu l'eli ubvu ubvu, hagbaa l'eli; me le mkpakponu eze ubvu; me le mkpula oshi, jakashigbaaru ajakash; mekpoo le mkpula achi, ekwo du; mbu l'ekameka ono, ephe shi akpojeru agwa phe unwu-isensu, eshi mkpo oku ono. ¹⁴ Mu a-hali eka; wata phe ada eka ke njo l'ehu; mee ali ono g'o buru ochobu, dabyiru ke mmanu; shita l'echiegu

ono jasu lẹ Dibula; je akpaa l'iphe, bu ẹka ẹphe bukọtakpoo ebubu l'ophu. Oo ya bu g'ẹphe amakwanuru l'oo mbedua bu Chipfu.

7

Teke ikpazu duakwaa ntse

¹ Tọbudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru mu su: ² “Nwa ndiphe; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfuru ali Ízurelu baa: O bvụ-o! Ke unu abvụ-o! Ali ono, gbaa mgburugburu be nkiya bvụakwaru! ³ Teke k'unu a-bvụ be rwuakwaru nu. Mu atukoshi unu ẹhu-eghu mu. Mu e-kpe unu ikpe g'iphe, unu eme gude du; pfukwaapho unu ugwo ẹbyi, unu emegbabẹ. ⁴ Mu ta abyakpoda ele unu ẹnya ke phuru unu obu-imemini; ophu mu abyadu edobe unu ndzu. Mu pfufutaje unu ugwo iphe, unu eme; waa ke ẹbyi ẹbyi ono, eeme l'echilabo unu ono. Noo teke unu a-maru l'oo mbedua be bu Chipfu.”

⁵ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: “Ejo iphe-ehuka be kwokwaru ibe iya nkwotankwo eje abya. ⁶ Teke ikpazu rwuakwaru! Mbụ lẹ teke ikpazu be rwuwaru erwurwu! O gbalihuakwaru ejewa abyapfuta unu! O byarwutaakwaru abyarwuta! ⁷ Unube ndu bu l'ali-a; o rwuakwaru teke unu a-buru mkpurupyata. Teke o bu be rwuakwaru nu. Mbụ l'eswe-nrimaphu noakwaa unu phakuu. O to buekwa ebvu ẹhu-utso be aa-nodu agu; o buakwaa naganaganaga a-nodu adagbaa l'ubvu ubvu.

⁸ “Mu abyawaa unu atukoshi oke ẹhu-eghu mu; mu e-vuru ẹhu-eghu mu byabe unu l'ishi. Mu e-kpe unu ikpe iphe, unu eme; pfukwapho unu ugwo ẹbyi, unu emegbabẹ. ⁹ Mu ta abyadu ele unu ẹnya ke phuru unu obu-imemini. Mbụ lẹ mu ta abyadu edobe unu ndzu; mu pfufutaje unu ugwo iphe, unu eme; waa ke ẹbyi ono, eeme l'echilabo unu ono. Noo teke unu a-maru l'oo mbedua, bu Chipfu be echi unu iphe ono.

¹⁰ “Lekwa! O kwa ntanu-a be bu mboku ojo-iphe obu; mbụ l'o rwuakwaru! Ola-l'iswi gbeshiakwaru ije! Mgbonu jaakwaru ajaja kpuru yegele! Eku-onwonye tushiwaa ige g'oshi-omi. ¹¹ Oo iwashi be e gude ahụ nemadzu ahuhu ojo-iphe. O to dukwa ndu ono, duru onye ophu aphodu nu mbụ l'ikpoto ndu ono taa phodukwa; ophu iphe, ẹphe nweru enweru aphodudu; ophu iphe, aga lẹ mkpa a-phodukwapho. ¹² Teke o bu rwuakwaru. Mboku o bu be duakwaa ntse. G'onye azuta iphe azuta te etekwa ẹswa; ophu onye ere iphe erere agukwa aphu; kele oke ẹhu-eghu dapfutaakwaru ikpoto oha ono g'ẹphe ha. ¹³ Mbụ-a; onye reru iphe be taa gbataekwa iphe, o reru gbiriri jeye g'ephenebo a-no-beru; kele ophulanya, a phuru l'ishi ikpoto oha ono be a ta abyadu agbanwe agbanwe. Ejo-iphe, ẹphe eme be mewaru ophu o to dudu m'onye lanu, adu ike adzo onwiya ndzu. ¹⁴ Ẹphe gbuwaru opu-ogu; tukowaa iphemiphe kwakobe ree; obenu l'o to nwedu onye ophu eje ogu; kele oke ẹhu-eghu mube Chipfu tukowaru dapfuta ikpoto oha ono g'ẹphe ha.

Ee-me ndu Ízurelu omeliwe

¹⁵ “Lazu mkpukpu be ogu-echi no kwagebe; l'ime mkpukpu bukwanuru mgbu-onwu waa ẹgu-ememe no iya. Ndu ophu no l'egu be bu ogu-echi be ee-gude gbushia phe. Ndu ophu no l'ime mkpukpu buru mgbu-onwu waa ẹgu-ememe a-vu phe kpatakpata. ¹⁶ Ndu phoduru nu be a-gbaru lachaa l'ubvu je anodugbaa kpoyoo ge ndo, no lẹ nsuda; onyenonu a-nodu l'eka ono ara ekwa ojo-iphe, o mekotaru. ¹⁷ Onyemonye be ẹka a-tsushihukota mee; ikpere aphugbaa onyemonye dori dori ge mini, ayọ azamu. ¹⁸ Ẹphe e-ye uwe-aphu; ndzu-agugu erwuta phe erwuta. Iphere ejikota onyemonye iphu; teme aakpushikota phe ishi akpushi. ¹⁹ Mkpola-ochaa phe be ẹphe e-tuphashichaa lẹ gbororo uzo; mkpola-ododo aburu phe iphe, aaso nsọ. Mkpola-ochaa phe; me mkpola-ododo phe be taa dudu ike adzota phe lẹ mboku,

Chipfu a-tukoshi phe oke ehu-eghu iya ono. O too dudu ike eme g'egu ta aguhe phe; ophu ephe egudeedu iya azu-ji onwophe ephe; kele o mewaru; ephe nwulahu l'eme ejo-iphe. ²⁰ Mma iphe, ephe anya l'olu ama be ephe gude kuahaa onwophe. O buru iphe-olu ono be ephe gude akpushiru onwophe agwa; yee iphe, aaso oyi ono, ephe dobegbaaru ono. Oo ya bu; mu e-woerupho iphe ono, mee g'o buru iphe, ephe a-nodu aso oyi.

²¹ “Mu e-woru iya ye ndu ohozo l'eka g'o buru iphe, ephe a-kwata l'okwata; mbu mee ya g'o buru iphe, ndu iwashi, bu le mgboko-a a-natakota le nfu. O buru ndu ono e-woru iya merwushikota. ²² Mu e-wofu iphu l'eka ephe no; ndu ono abya emerwushikota eka ono, mu yeru enya ono; mbu le ndu ana-nfu a-bahu iya je emerwushia ya.

²³ “Meta egbirigba; kele ali ono be bukota egbu-ochi be jiru iya ejiji; mbu le mkpukpu ono be buepho eme ehuka ehuka bu iphe, jiru iya nu. ²⁴ Mu e-duta ndu kachakpo ewe iwashi l'ohamoha l'ophu; g'ephe bya anatakota phe unuphu ibe phe. Mu e-me g'ekuku, ndu nweru okpehu eku onwophe laa nlalanu; kele eka duru phe nsu be ee-merwushikota emerwushi. ²⁵ Teke ejo ola-l'iswi byaerupho be ephe a-choahaa ehu-guu; ole ephe taa cho-vudu iya. ²⁶ Ejo iphe-ehuka akwo ibe iya nkwo tankwo; teme ejo-nzi a-dakwapho mgbadapfu. Ephe a-noduje achi karaphaa g'eeshi ge ndu mpfuchiru Chileke phuaru phe ophulunya; ndu-uke Chileke agbe zibuhufulenu ekemu; teme ndu bu ogerenya akpo-zibuhuru nemadzu uzo. ²⁷ Onye eze a-nodu agu aphu; onye-ishi a-nodu o too maduru iphe, oome ememe. Ndu ali ono be eka a-nodu anmakota jijijiji. Mu e-me phe g'iphe, ephe eme gbaru. Mu e-gude g'ephe gbaru kpee phe ikpe. Noo teke ephe a-maru l'oo mbedua be bu Chipfu.”

8

A phuru ophulunya laagwo nshi l'eze-ulo Chileke

¹ “L'ime apha k'ishii l'abali k'ise l'onwa k'ishii kwapho; be mu no l'ulo mu; ndu bu ogerenya ndu Jiuda toko nodu l'atatiphu mu; unme Nnajiuphu, bu Chipfu bya akparwuta mu l'ehu. ² Mu bya elee enya; bya ahuma iphe, du ge nemadzu. Shita l'eka du g'o bu upfu iya jasu l'ali be du g'o bu oku; gbephe l'upfu iya jasu l'uzo imeli be egbu ephe nwijnwii g'ope, aphu ke ngerengere. ³ Tobudu iya bu; o bya amachia iphe, du g'o bu eka woru mu l'egbushi. Unme Chileke ono palia mu imeli; mu nodu le mgbaka ali waa igwe. O buru l'ophulunya ono, Chileke meru; mu nodu aphu ono; be o gbekwapho pata mu jeshia Jierusalemu; mbu paru mu jeshia onu eka eeshije abahu l'onu-oguzo isheli k'ime oma-unuphu eze-ulo Chileke; mbu l'eka ono, e doberu agwa ono, akpatsuje oke ehu-eghu Chileke ono.”

⁴ Mu bya elee enya huma odu-biribiri Chileke ke Izurelu; mbu ophu du ephe g'opu mu humajeru l'ophulunya l'ali, du baswaa pho. ⁵ Noo ya; o su mu: “Nwa ndiphe; lekpodapho enya l'uzo isheli.” Oo ya bu; mu bya elee enya l'uzo isheli obu. O buru l'eka eeshije abahu l'uzo isheli l'onu-oguzo eka oru-ngweja no be mu humaru agwa ono, emeje g'e koo okophoo ono.

⁶ O bya asu mu: “Nwa ndiphe; ?i humaru iphe, ephe eme; mbu ejo akpamara, ndu Izurelu eme l'eka-a; shi nno achifu mu achifu l'eka duru mu nsu-a? Teme o bururo nta-a be iibya ahuma ejo akpamara ophu kabar owa eshihu uka.”

⁷ No iya; o duta mu jeshia l'eka eeshije abahu l'oma-unuphu eze-ulo Chileke ono. Mu rwua; bya elee enya huma enu, a hafuru l'igbulu ono. ⁸ Onye ono su mu: “Nwa ndiphe; tua enu tu-fua igbulu ono uzo.” Oo ya bu; mu bya eworu igbulu ono tu-fua uzo; bya ahuma onu-mgbo l'eka ono. ⁹ O su mu: “Bahu je ahuma ejo akpamara, ephe eme l'eka ono.” ¹⁰ Tobudu iya bu; mu bahu nu; bya elee enya huma unwu anu,

dụ iche iche, awụje l'ẹpho g'e seshikotaru iya l'igbulọ ono g'ọ ha; mękpoo unwu anụ, aasọ nsọ; mękwapho iphe, bụ agwa ndu Ízurelu g'ọ hakọta. ¹¹ Ndu bụ ọgerenya ndu Ízurelu dụ ụkporo ụmadzu ẹto l'ụmadzu iri pfulkotaru l'iphu ẹka ono; Jiazanaya nwa Shafanu bẹ yikwapho lẹ ndu pfulu l'ẹka ono. Onyenonu pagbaaru iphe, eegudeje akpọ unwu-isensu oku l'ẹka; enwuru oku unwu-isensu, eshi kwęekweekwee shi l'iphe ono akpọ tọtututu. ¹² O sụ mu: "Nwa ndiphe; ?Oo kwa i humaru iphe, ndu bụ ọgerenya ndu Ízurelu anọduje l'ochii eme? Onyenonu bẹ nọchaa l'ulo agwa iya. Ẹphe nọdu epfugbaa asuje: 'Chipfu ta ahumakwaru anyi; teme lẹ Chipfu gbakutakpoakwaru nụ alı-a azu.' "

¹³ O byakwa asụ mu ozo: "Ghakupodapho ẹnya ozo huma phẹ l'ẹka ẹphe eme iphe, kabaa ndu owa-a eshihu ụka." ¹⁴ No iya; o bya eduru mu jeshia l'onu-oguzo, eeshije abahụ l'ulo Chipfu l'uzo isheli iya; mu bya ahuma unwanyi, nọgbaa anọ l'ẹka ono ara ẹkwa agwa phẹ, bụ Tamuzu.

¹⁵ O sụ mu: "?O kwa i humaru iya; nwa ndiphe? O gbẹ bururo nta-a bẹ iibya eje ahumabakpooro ophu ka ndu owa-a eshihu ụka." ¹⁶ O gbẹ teke ono bya eduta mu bahụ l'ime ime oma-unuphu ulo Chipfu ono. L'onu-oguzo, eeshije abahụ l'eze-ulo Chileke ono bẹ iphe, rwuru unwoke ụkporo l'ise nọ lẹ mgbaka nwulo, nọ teme l'e rwua oru-ngweja Chipfu. Ẹphe wokotaru azụ ghaaru eze-ulo Chipfu ono; woru iphu chebekota l'uzo ẹnyanwu-awawa. Ẹphe nọdu ephozetajęba l'uzo ẹnyanwu-awawa abaru ẹnyanwu ẹja.

¹⁷ O sụ mu: "?O kwa i humaru iya; nwa ndiphe? ?O bụ iphe, dụ huswa huswa huswa tọ; mbụ ẹjo akpamara-a, onu-ulo Jiuda nọ l'ẹka-a eme-a? Mbụ ọo ẹpho iphe-kpanganga bẹ ẹphe meru; o ji alı-a ebushihu ebushihu; shi nno akpatsue mu phọ ẹhu-eghu. Lekpodapho g'ẹphe ejikwoshi oshi atsụ onwophẹ l'imi; sụ l'ọo mbedua bẹ ẹphe eme iphe-iphere! ¹⁸ Oo ya bụ lẹ-a; mu e-gude ẹhu-eghu mee phẹ iphe. Mu ta abyadu ele phẹ ẹnya kẹ phuru phẹ obu-imemini; ophu mu abyadu edobe phẹ ndzụ. Ẹphe e-chichakpọ mkpu l'o tsua mu etsutsu lẹ nchi; ọle mu ta abyadu angaru phẹ nchi."

9

Eegbushi ndu agwo nshi

¹ Tọbodu iya bụ; mu numa ẹka oochi mkpu ara iya arara asuje: "Unu kpitaru ntse; unubẹ ndu echeje mkpukpu nche. G'onyenonu gudechaa ngwoğu iya l'ẹka!"

² Noo ya; mu bya ahuma unwoke ishii g'ẹphe shi l'onu-oguzo, nọ l'uzo isheli eje abya. Onyenonu pagbaaru ngwoğu iya l'ẹka. O nwekwarupho nwoke lanu yele ẹphe swi. O yeru uwe ẹkwa ocha; turu mkpara-ekwo lẹ mgbureku. Ẹphe wuba je apfulu l'aguga oru-ngweja ono, e gude onyirubvu mee ono.

³ Noo ya; ọdu-biribiri Chileke kẹ Ízurelu gbeshi l'eli chierobu ono, bụ ẹka o shi nọdu ono je anọdu l'onu-abata eze-ulo Chileke ono. Noo ya; Chipfu bya ekua nwoke ono, yeru uwe ẹkwa ocha; bya eturu mkpara-ekwo lẹ mgbureku ono; ⁴ sụ iya: "Je etsoru mkpukpu Jierusalemu l'ophu jegbabe. Ndu agu aphụ bya ara ẹkwa k'ẹbyi ono, emegbabe l'ime mkpukpu ono bẹ ii-me iphe-ohubama l'egedegee onu-iphu."

⁵ No iya; mu bya angabe nchi numa ẹka o sụru ndu ophuu: "Unu tsoru iya; je etsoru mkpukpu ono gbushia ndu unu humaru. Unu ta aphukwaru phẹ obu-imemini; ophu unu edobekwa phẹ ndzụ. ⁶ Unu gbushia unwoke, bụwaa ọgerenya; mę ndu bụ okoroby; mę unwumgboko; mę unwanyi; mękpoo unwegirima. Ọle ọo g'ọ tọ dukwa ndu ophu e meru iphe-ohubama ono, unu e-byi ẹka. Ẹka unu a-wata iya bụ l'ulo ono duru mu nsọ ono." Oo ya bụ; ẹphe shi lẹ ndu bụ ọgerenya, nọ l'ataphu eze-ulo Chileke ono; wata phẹ egbushi.

⁷ O sũkwa phẹ phọ: “Unu merwushia eze-ulo ono emerwushi; unu egbushia nemadzu g'ọ tũko oma iya sweta. Ngwa unu tũgbua jeshia!” Oo ya bu; ephe tũgbua je etsoru mkpũkpu ono gbushiahaa nemadzu.

⁸ Teke ono, ephe egbushi nemadzu ono be mu no nkinyi mu; mu daa kpube iphu l'ali; chishia mkpu su: “Oowaa! Nnajiuphu, bu Chipfu! ?Iime g'i gude oke ehu-eghu ngu-a, i tukoshi Jierusalem-a gbushigbua ndu Izurelu ophu phodu nũ to?”

⁹ O su mu: “Ejo-iphe, ndu Izurelu; waa ophu ndu Jiuda eme be kwatakwaru paa eka apaa. Ali ono bu iphe, jiru iya nu bu egbu-ochi. Mbũ le mkpũkpu ono be bu eme ejo-iphe, jiru iya ejiji. Ephe nodu anoduje epfu su: ‘Chipfu gwobeakwaru ali-a. Chipfu taa humajekwa iphe, anyi eme.’” ¹⁰ Oo ya bu le mu ta abyadu ele phe enya ke phuru phe obu-imemini; ophu mu abyadu edobe phe ndzu. Iphe ono, ephe mekotaru ono be mu e-vukota kpube phe l'ishi.”

¹¹ A bya ele enya; nwoke ono, yeru uwe eka ocha; bya eturu mkpara-ekwo le mgburuku ono lwaphuta azu; bya asu iya: “Mu meakwaru iphe, i suru ge mu mee.”

10

Odu-biribiri Chileke lufuru l'eze-ulo Chileke

¹ Tobudu iya bu; mu bya elee enya; mu huma iphe, du g'aba-eze, e gude mkpuma safaya mee g'ọ no l'akpaminigwe, no noghata ishi chierobu ono. ² Noo ya; Chipfu pfuaru nwoke ono, yeru uwe eka ocha ono su iya: “Bahũ le mgbaka okpa ogba-kperekpere, nokota le mpula chierobu ono. Ye eka l'ime chierobu ono vota icheku-oku; vo-jia obochi-eka ngu. L'i je eworu iya ghaa le mkpũkpu ono.”

Mu nodu ele iya enya; o bahũ. ³ Chierobu ono pfuchaaru l'uzo ndohali eze-ulo Chileke ono le teke nwoke ono bahuru; urwukpu bya ejichaa imime oma eze-ulo ono ejiji. ⁴ Tobudu iya bu; odu-biribiri Chipfu shi l'eli chierobu ono gbeshi je anodu l'onu-abata eze-ulo Chileke ono. Urwukpu bya eji eze-ulo Chileke ono ejiji. Ogbu-nwĩnwii, shi l'odu-biribiri Chipfu ono bya eji oma-ulo Chileke ono ejiji. ⁵ Igiji nkũ chierobu ono be a gbẽchaa l'azu oma-unuphu anũ g'odaepho g'ọ bu olu Chileke, bu Okalibe-kangokotaru-nũ teke oopfu oopfu.

⁶ Teke Chipfu suru nwoke ono, yeru uwe eka ocha ono g'ọ gũta oku le mgbaka okpa ogba-kperekpere ono; mbũ l'echilabo chierobu ono; be nwoke ono bahuru je apfuru l'agũga okpa ogba-kperekpere lanũ. ⁷ No iya; chierobu lanũ l'ime chierobu eno ono; machia eka gũta oku, no l'echilabo eka ono, ephe no ono. O gũta oku ono ye nwoke ono, yeru uwe eka ocha ono l'eka. Nwoke ono gude iya tũgbua.

⁸ Le mpula nkũ chierobu ono be iphe, du g'eka nemadzu nogbaa. ⁹ Mu bya elee enya huma Okpa Ogba-kperekpere eno, nokota l'agũga chierobu ono. Okpa Ogba-kperekpere ono duchaa nanũ nanũ no-kubegbaa chierobu ono. Okpa Ogba-kperekpere ono nodu aphukotaepho ngerengere ge kirisolayitu. ¹⁰ Okpa ogba-kperekpere ono ephen'eno be gbakotaepho nanũ. O dukotaepho g'ọ bu okpa ogba-kperekpere ozo; be e pyoru l'ime iya. ¹¹ Ephe -nodu atũgbu; ephe atũko shia uzo lanũ l'ime uzo eno ono, chierobu ono ghagbaaru iphu ono. Ophu okpa ogba-kperekpere ono aswi-jijedu aswi-ji me chierobu ono nodu eje. O buru ibiya ophu chierobu ono gharu iphu; be okwasejeru. Ephe -nodu eje; be ephe ta aswi-jijedu aswi-ji m'ephe -phobewaa tũgbua. ¹² Ehu phe l'ophu; mekpoo okpurukpu phe; me eka phe; me nkũ phe be bu enya jikotaru iya ejiji. O buru g'okpa ogba-kperekpere phe ono ephe no eno ono dukotakwapho bu ono. ¹³ Mu nũma geekugbaa okpa ogba-kperekpere ono “Galũgalu.”

¹⁴ Chierobu ono nwekotaru iphu eno eno l'ehu l'ehu. Iphu lanũ bu iphu chierobu; iphu k'ẽbo bu iphu nemadzu; iphu k'eto buru iphu oduma; iphu k'eno buru iphu

ugo. ¹⁵ No iya; chierobu ono bya angulihu imeli imeli. O buru phe be bu iphe ono, nogbaa ndzu ono, mu humajeru l'aguga enyimu Keba ono. ¹⁶ O nodu abujeru teke chierobu ono tugburu; okpa ogba-kperekpere ono, nogbaa phe l'aguga ono etsoru phe. Teke chierobu ono sashiru nkù g'ephe phelihu l'alì; be okpa ogba-kperekpere ono, nogbaa phe l'aguga ono anodujeepho g'ephe no; ephe ta alufudu l'eka ephe nogbacha. ¹⁷ Teke chierobu ono no-kirishiru; ogba-kperekpere ono anokirishikwapho. Teke chierobu ono phelihuru; ephe angu-lihukwapho tsoru phe; kele unme iphe ono, nogbaa ndzu ono be nokota l'ime phe.

¹⁸ Tobudu iya bu; odu-biribiri Chipfu ono lufu l'onu-ulo eze-ulo Chileke ono; je anodu l'eli chierobu ono. ¹⁹ Mu nodu elekpoepho enya; chierobu ono sashia nkù phe; shi l'alì phelihukota. Ephe nodu ephe; okpa ogba-kperekpere ono nodu etso phe. Ephe pheru je anodu l'onu-abata oguzo ophu no l'uzo enyanwu-awawa l'eze-ulo Chileke. Odu-biribiri Chileke ke Izurelu nodu phe l'eli. ²⁰ Oo phe be bu iphe ono, nogbaa ndzu ono, mu humaru le mkpula Chileke ke Izurelu l'aguga enyimu Keba pho. Oo ya bu; mu bya amaru l'oo chierobu be ephe bu.

²¹ Ephe nwekotaru iphu eno eno; me nkù eno eno l'ehu l'ehu. Le mkpula nkù phe ono be iphe, dugbaa g'eka nemadzu nokota. ²² Iphu phe dukotaepho g'iphu ndu ophu mu humajeru l'aguga enyimu Keba pho. Ophu nonu anodujeepho eje ala l'iphu nhamunha.

11

Ee-gbushi ndu Jierúsalem

¹ Tobudu iya bu; Unme Chileke bya apalia mu; paru jeshia l'onu-oguzo ophu no l'uzo enyanwu-awawa l'ulo Chipfu. L'onu eka eeshije abahu l'onu-oguzo ono be unwoke ukporo l'ise no. L'ime phe be mu humaru Jiazanaya nwa Azuru; me Pelataya, bu nwa Benaya, bu phe bu ndu-ishi ndu ono.

² Chipfu bya asu mu: "Nwa ndiphe; oo ndu-a be anoduje achì ejo idzu; buru phe anoduje le mgbazi g'e mee ejo-iphe le mkpukpu-a. ³ Ephe nodu asuje: '?Toko orwudu teke aa-kpushi ulo too? Mkpukpu-a bu ite, eeshi iphe be o bu; anyibedua buru anu, eeshije l'ite ono.' ⁴ Oo ya bu; pfua ejo-iphe e-me phe nu; nwa ndiphe; pfua iphe, mu suru l'oo-me phe."

⁵ Tobudu iya bu; Unme Chipfu bya mu l'ehu; bya asu mu ge mu su: "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Oo iphe ono be unu epfu; unube ndu Izurelu; ole mu makotaru iphemiphe, unu arì l'oriri. ⁶ Unu gbushiwuru ikpoto nemadzu le mkpukpu-a; iphe, jiru gbororo buru odzu ndu unu gbushiru egbushi.

⁷ "Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Ndu ono, unu gbushiru kube l'ime mkpukpu ono be bu anu ono; mkpukpu-a buru ite-oku ono; ole mu a-chita unubedua chifu le mkpukpu-a. ⁸ Ndzù ogu-echi be agu unu; ole oo ogu-echi ono be mu e-gude bapfuta unu. Noo iphe, Chipfu epfu bu ono. ⁹ Mu a-chifuta unu l'ime mkpukpu ono; nwuru unu ye l'eka ndu ohozo; mbu nua unu aphu. ¹⁰ Oo ogu-echi be ee-gude gbushia unu. O buru l'oke alì ndu Izurelu be mu a-nu unu aphu ono. Oo ya bu; g'unu amakwanuru l'oo mbedua bu Chipfu. ¹¹ Mbu le mkpukpu-a ta abyadu aburu unu ite, eeshi iphe; ophu unu abyadu aburu anu nodu l'ime iya. Mu a-nodu l'oke alì ndu Izurelu nua unu aphu. ¹² Oo ya bu; g'unu amakwanuru l'oo mbedua bu Chipfu; kele unu te etsoduru iphe, mu toru okpa iya su g'e tsoje; ophu unu te emeduru ekemu mu. Iphe, unu gbè mechia bu l'unu byaru emeahaa g'ohamoha ono, bupheru unu mgburugburu emeje."

¹³ No iya; mu nɔdukwaɗu epfu iphe ono; Pelataya nwa Benaya nwuhu. Mu bya adaa kpupyabɛ iphu l'ali; chia oke mkpu sɔ: "Oowaa; Nnajiuphu, bu Chipfu! ?Iime g'i gbushikɔta ndu Ízurelu ophu phɔduru nu tɔ?"

E kwe ukwe k'alwalwa ndu alwutaru alwuta.

¹⁴ Chipfu byakwa epfuaru mu ɔzo sɔ: ¹⁵ "Nwa ndiphe; ndu bu lɛ Jierúsalemu l'epfukwa opfu ɛhu ndu Ízurelu; mbu unwune ngu ono a kpuru unu l'ɛphe lɛ ndzu ono asuje: 'Ndu ono, a kpuru lɛ ndzu ono bɛ nɔnukaakwaru Chipfu ɔzenya. Ali-a l'ophu buwaru nke anyi.'

¹⁶ "Oo ya bu; sɔ phɛ: 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: O bu eviya l'oo mbɛdua rwutacharu phɛ je edobe ɔzenya ɔzenya; l'ali ndu ɔhozo; mbu woru phɛ ghakaa lɛ mkpukpu lɛ mkpukpu ono; ɔle g'ɔ duhabe bɛ mu bulekwaru phɛ-a akpɔ gbobutaru mee; lɛ mkpukpu lɛ mkpukpu ɛka ono ɛphe lagbaaru ono.' ¹⁷ Oo ya bu; sɔ phɛ: 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu e-shi l'ohamoha ono rwutakɔta unu; bya achikobe; mbu shi lɛ mkpukpu lɛ mkpukpu ono, a chikashiru unu; unu lagbaa ono chita unu chiphuta azu. Mu abya eworu ali Ízurelu nu-phu unu azu.'

¹⁸ "ɛphe a-lwaphuta azu l'ali ono; bya atuko iphe, aakpofu l'enwa, nɔ iya nu; mɛ ɛbyi, eemegbabe l'ime iya wofukɔta. ¹⁹ Mu e-me g'obu buru phɛ nanu; mu e-woru unme ɔphuú ye phɛ l'ɛhu; mu ewofu ɔkpoma mkpolanu, ɛphe nweru; woru ɔkpoma, du bebebe nu phɛ; ²⁰ k'ophu ɛphe a-nɔduje etso iphe, mu toru ɔkpa iya; bya anwube ɛnya meahaa ekemu mu. ɛphe aburu ndibe mu; mu aburu Chileke phɛ. ²¹ Obenu lɛ ndu ophu kpuru obu ye l'iphe, aakpofu l'enwa ono; mɛ l'ɛbyi, ɛphe emegbabe; bɛ mu e-woru iphe, ɛphe eme kpukposhi l'ishi. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono."

Alufu Odu-biribiri Chipfu lɛ Jierúsalemu

²² Tɔbudu iya bu; chierobu ono, ɔkpa ɔgba-kperekpere nɔgbaa l'aguga ono woru nkú phɛ sashia; ɔdu-biribiri Chileke kɛ Ízurelu nɔdu phɛ l'eli. ²³ Odu-biribiri Chipfu ono bya eshi l'ime mkpukpu ono gbalihu je edegebe l'eli úbvú, nɔ l'uzo ɛnyanwu-awawa mkpukpu ono. ²⁴ Mu nɔdu aphu ɔphulanya, Unme Chileke goshiru mu; Unme ono palia mu je edobe l'ɛka ndu ono, a kpuru lɛ ndzu ono nɔ lɛ Babilonu. Oo ya bu; mu phu-buhu ɔphulanya ono, mu shi aphu ono. ²⁵ Tɔbudu iya bu; mu tuko iphe ono, Chipfu goshikɔtaru mu ono pfuaru ndu ono, a kpuru lɛ ndzu ono.

12

Onye mpfuchiru Chileke, nɔ ɔnodu onye a kpuru lɛ ndzu

¹ Tɔbudu iya bu; Chipfu bya epfuaru mu sɔ: ² "Nwa ndiphe; ɔ kwa l'echilabɔ ndu ekwefujeru mu ike bɛ i bu. ɛphe nwekwaru ɛnya; ophu ɛphe aphudu iya ɔzo; ɛphe nweru nchi; ophu ɛphe ta anudu iya iphe; kele ɛphe ekwefuje ike.

³ "Oo ya bu; nwa ndiphe; gwekobe iphe ngu g'onye a kpuru lɛ ndzu ala ɔhozo. G'ɔ bukwaru l'eswe teke ɛphe ele ngu ɛnya; bɛ ii-gweta gwefu l'ɛka i nɔ; tugbua lashia ɛka ɔzo. ?A maru; ?iphe ono erwu-a phɛ l'ɛhu; e -gudekpoo l'ɛphe bu ndu kwefuru ike. ⁴ Teke o beru l'eswe teke ɛphe ele ngu ɛnya; gwetakɔta iphe ngu gwefu; g'onye a kpuru lɛ ndzu ala ɔhozo. Teke o beru l'uzenyashi; kwalia teke ɛphe ele ngu ɛnya; tugbua g'onye a kpuru lɛ ndzu ala ɔhozo. ⁵ Bvufua ɔzo l'igbulɔ mkpukpu lɛ teke ɛphe ele ngu ɛnya; shi l'ɛka ono vufu iphe ngu ono. ⁶ Dee iphe ono l'ukuvu l'ɛka ɛphe ele ngu ɛnya; vuta iya vufu lɛ nchi ejihu. L'i woru iphe kechia l'iphu g'i ti huma ali ɛnya; kele mu mewaru ngu g'i buru iphe-ɔhubama duru ndu Ízurelu."

⁷ Oo ya bu; mu bya emee egube ono, a suru mu ge mu mee ono. O be l'eswe; mu bya egwefutakota iphe ono, mu gwekoruru gude alufu g'onye a kpuru le ndzu ala ohozo ono. O bya erwua l'uzenyashi mu gude eka bvufu-a uzo l'igbulu ono. Mu gweta ivu mu le nchi ejihu gbeshi; ephe nodu ele mu enya; mu paru iya nmakobe l'ukuvu; o buru mu atugbu.

⁸ Tobudu iya bu; o be l'utsu; Chipfu bya epfuru yeru mu su: ⁹ Nwa ndiphe; ?o kwa le ndu Izurelu, bu ndu kwefuru ike ono ta ajiduru ngu su: ?Bu gunu be iime nno? ¹⁰ Su phe le-a: Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Ozi-a, dukwaru onye bu ishi le Jierusalemu; bya aduru onu-ulo ndu Izurelu l'opfu. ¹¹ Su phe: Mbedua bu unu iphe-nggoshi; mbu l'oo egube ono, mu mekotaru ono bu g'ee-mekota unu. Ephe a-wufu buru ndu a kpuru le ndzu lashia ohozo. ¹² Onye ophu bu onye-ishi l'echilabo phe be e-gweta iphe iya nmakoru l'ukuvu le nchi ejihu tugbua. Ee-bvufuru iya uzo l'igbulu g'o shia lufu. Oo-kwechi iphe l'iphu; g'o to gude enya iya huma ali ono. ¹³ Mu e-woru ugbu mu geberu iya; g'o nmalahuru mu l'onya; mu eduru iya jeshia Babilonu, bu ali ndu Kaludiya. O buru l'eka ono be oo-nodu nwuhu; ole o to byakwanu egude enya iya huma ali ono. ¹⁴ Ndu ono, eswipheje iya nu ono be mu a-chikashichaa nanu nanu; mbu ndu ejejeru iya ozi; me ndu ojogu iya g'ephe ha. Mu a-mita ogu-echi gude chipyabe phe.

¹⁵ "Teke mu chikashieru phe pho; ephe toko iphe, bu ohamoha dzuru; mbu mee ephe dzuru mkpukpu, nonu be ephe a-maru-a l'oo mbedua bu Chipfu. ¹⁶ Ole nwa ndu ophu habe nwahabe be mu e-me-a g'e te gude ogu-echi gbu; waa g'egu-ememe; me mgbu-onwu te egbu phe. Oo ya bu g'ephe anodu l'ohamoha ono, ephe jekporu; koshikota ebyi, ephebe ndu Izurelu shi emegbabe. Noo teke ephe a-maru l'oo mbedua bu Chipfu."

Onye mpfuchiru Chileke, ehu aphu kpaakpaakpaa

¹⁷ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuaru mu su: ¹⁸ "Nwa ndiphe; gude ehu-anmanma ria nri ngu; l'i gude ehu-kpaakpaakpaa ndzu-agugu ngua mini. ¹⁹ Su ndu ali-a: 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu le ke ndu bu le Jierusalemu; me ndu ali Izurelu baa: Ephe e-gude ndzu-agugu eri nri; teke ephe angu mini meji atofu phe atofu; kele ali phe be aa-toko iphemiphe, no iya nu natachaa; kele ndu bu iya nu tsobewaru wenuka iwashi. ²⁰ Mkpukpu, e bu ebubu l'ali ono a-bukotaru eka dabyiru iphoru; mbu l'ali ono be a-bukotaru ochobu. Oo ya bu g'unu amakwanuru l'oo mbedua bu Chipfu.' "

²¹ Tobudu iya bu; Chipfu byakwa epfuru yeru mu su: ²² "Nwa ndiphe; ?buna gunu be etu ono, unube ndu Izurelu anmaje ono bu; mbu ono, unu asuje: 'Mboku -nodu anwushi be ophulanya, a phuru aphuphu abujeru iphe-mmanu.' ²³ Su phe: 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu e-me g'etu ono ta aduhe; mbu l'aa-nmabuhu etu ono l'ali Izurelu.' Su phe: 'Mboku agbarwutakwaa teke ophulanya, a phukotaru e-meebekota g'a phuru iya. ²⁴ Noo kele aa-phu-buhu ophulanya eregede l'ali Izurelu; l'agbabuhu iya eja, enwedu ishi. ²⁵ Mbedua bu Chipfu e-pfukwa opfu; iphe, mu pfuru emee ge mu pfuru iya; o too nodu odu ememe. Mbu l'oo l'ogbo unube ndu ekwefujeru mu ike-a be mu e-mekota iphe, mu pfuru. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.' "

²⁶ Tobudu iya bu; Chipfu byakwa epfuaru mu su: ²⁷ Nwa ndiphe; lewaro le ndu Izurelu epfu l'ophulanya ono, i phukotaru ono be bu iphe, e-me teke dukwadro enya; mbu l'iphe, iipfukota be bu iphe, a-no odu teme l'ovua. ²⁸ "Oo ya bu su phe le-a: Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: O to dukwa opfu mu ono me

nanu, akpo upfu ememe. Iphe, mu pfuru be e-mekota ge mu pfuru iya. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chileke epfu bu ono.”

13

Ikpe, a nmaru ndu mpfuchiru, epfu iphe, Chileke epfuduru

¹ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ² “Nwa ndiphe; pfuaru mu ndu mpfuchiru ke Izurelu g'oo-duru phe; mbu ndu k'ono epfuchiru Chileke nta-ono. Pfu g'oo-du ndu ono bu iphe, gbatataru phe l'uche be ephe epfukpofuje su l'oo Chileke be ephe epfuchiru ono. Su phe le-a: ‘Unu numakwa iphe, Chipfu epfu!’ ³ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Nshio unube ndu eswe ono, bu ndu mpfuchiru; mbu ndu ono, anoduje etso iphe, obu phe pfuru phe; l'ebe abu l'o duru iphe, ephe humaru ono. ⁴ Unube Izurelu; ndu mpfuchiru unu dūepho ge nkuta-oswa, no l'ochobu. ⁵ Unu ta agbajeduru okpa l'eka igbulu Izurelu gbashiru oru; ophu o buro ke kpukwaa ya akpukwa; g'o pfushia ike; kwaberu eswe ke Chipfu ono. ⁶ Ophulunya ephe aphuje bukota ophulunya iphoru. Iphe, ephe asuje l'oo-me abukotajeru uka be ephe dzushiru. Ephe asuje: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa'; l'ebe abu l'oo Chipfu be ziru phe nu; teme ephe gbē anoduje ele enya g'iphe, ephe pfukotaru vua. ⁷ ?Tobudu uka be unu adzujē l'ophulunya, unu aphu; bya epfujē iphe, abudu eviya le teke unu suru: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa; l'ebe abu l'oo mbedua be pfuru iya nu?”

⁸ Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: “Eshi ophu unu adzushi uka bya aphu ophulunya eregede be mu noakwaru unu le njo.” Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono. ⁹ Ndu ono, aphuje ophulunya, bu uka ono; waa ndu ono, epfujē iphe, abudu ire-lanu ono be mu a-da eka l'ehu ke njo. Ephe ta abyadu anodubaa l'eka ndibe mu no; ophu a byadu edebaa epha phe l'ekwo, e deshiru epha ndu onu-ulo Izurelu; ophu ephe abyadu abahubaa l'alī ndu Izurelu ozobaa. Oo ya bu; g'unu amakwanuru l'oo mbedua, bu Nnajiuphu, be bu Chipfu.

¹⁰ “Ephe dusweru ndibe mu uzo; ephe asuje le nchi du doo l'ebe abu le nchi du doo. Obujeru a -nodu akpu igbulu, eshihuduru ike; ephebedua egude penti-ochaa eete iya. ¹¹ Oo ya bu; pfuaru ndu ono, teru iya penti-ochaa ono; l'oo-zekposhihukwa. Oke mini e-dzekwa; akamini-mkpuma adaa; teme oke pherephere ezia ¹² Teke igbulu ono zekposhihuerupho; ?ndiphe ta ajidu unu su: ‘?Denuhunu penti-ochaa ono, unu teru iya ono?’ ”

¹³ “Oo ya bu; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu e-gude oke ehu-eghu mu mee g'oke pherephere zia; mu egudekwapho ehu-eghu mu mee g'akamini-mkpuma daa; mebyishia ya; mee ya g'oke mini dzee; mee ya omeliwe. ¹⁴ Mu e-nwutsushikota igbulu ono, unu teru penti-ochaa ono; mbu rwazekota iya jasū l'alī; k'ophu bu l'aa-humachaa eka a turu okpa iya. O -dakposhihuepho ono be unu abukotaru mkpurupyata l'ime iya. Oo ya bu; g'unu amakwanuru l'oo mbedua bu Chipfu.

¹⁵ “Noo ge mu e-shi tukoshi igbulu ono oke ehu-eghu mu bu ono; tukoshi iya ndu ono, teru iya penti-ochaa ono. Oo ya bu; mu akakwanuru unu l'igbulu obu; me ndu rwaru iya arwarwa be nkephe bvukwaru; ¹⁶ mbu ndu mpfuchiru Izurelu ono, shi anoduje aphuru Jierusalemu ophulunya; mbu ndu ono, shi anoduje epfuru phe le nchi du doo l'ebe abu le nchi du doo. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.”

Iphe, e-me unwanyi, egudeje obvu eduphushi ndu Izurelu

¹⁷ “Oo ya bu; nwa ndiphe; gharu unwanyi ndibe unu iphu le ke njo; mbu ndu ono, bu iphe, ephe ritaru l'obu phe be ephe epfukpofuje ono. Pfu mpfuchiru ke njo l'opfu

ehu phe; ¹⁸ su phe le-a: Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Nshio unwanyi ono, adzütajegbaa obvu gbakachaa le nkwo-eka ono; teme ephe nodu emeshi ekwa-ishi l'asu iya l'asu iya ge ndu ozo keje l'ishi. Ekwa-ishi ono buru iphe, ephe egudeje achi nta ndzu ndu ozo. ?Bu ndzu ndibe mu be unu a-nodu achi nta iya; teme unu eche ndzu nkunu g'o duru unu to? ¹⁹ Unu gudewaa ese iswi nwa-ochileka bal; waa iswi iphiriba buredi; meswee mu; ophu unu akwabeedu mu ubvu. Unu shi nno mee ndu tege anwuhudu nu; ephe nwushihu; mee ndu ophu gbaru g'ephe nwushihu; ephe nodu-chia ndzu. O buru iphe, kparu iya nu bu l'unu dzushiru ndibe mu uka; kele ephe angabeje nchi me a -nodu adzuru phe uka."

²⁰ "Oo ya bu; 'wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: O buwaa ke mu l'obvu unu ono, unu gude anmakọ nemadzu g'ephe bu unwenu ono. Mu a-gbabushichaa obvu ono unu gbaa l'eka ono. Ndu ono, unu achi nta phe ono be mu e-mee g'ephe nweru onwophe; mbu ndu ono unu nmakooru l'onya g'unwenu ono. ²¹ Mu alashichaa ekwa-ishi unu ono; nafuta ndibe mu l'eka unu. Ephe taa dalahubaedu unu l'eka ozo. Noo teke unu a-maru l'oo mbedua bu Chipfu.

²² " 'Eshi ophu unu gudewaa adzu uka mee g'aphu tsoru ndu pfuberekoto; lebe abu le mu meru g'aphu tsoru phe; unu gbetchia eyeru ndu iwashi okpu-ikike; mbu mee g'ephe te eshi l'ejo-iphe, ephe eme lufuta; shi nno dzoo onwophe ndzu; ²³ be unu ta abyakwa aphubaa ophulanya, abudu ire-lanu ono; ophuu unu abyadu epfubaa l'oo ophuu iphe, e-me nu bu ophuu. Mu a-nafuta ndibe mu l'eka unu. Oo ya bu g'unu amakwanuru l'oo mbedua be bu Chipfu.' "

14

Aanma ndu agwo obvu ikpe

¹ Tobudu iya bu; ndu bu ogerenya ndu Izurelu haru byapfuta mu; bya anoduchaa anoo l'atatiphu mu. ² Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ³ "Nwa ndiphe; ndu-a be kporu obu ye l'agwo obvu. Ephe woru ejo-iphe, ephe e-vukota daa dobe onwophe l'atatiphu. ?Denu ge mu e-shi haa phe g'ephe jitajekwadu mu iphe?

⁴ "Oo ya bu; pfiaru phe; su phe le-a: 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Teke o nweru onye Izurelu, kporu obu ye l'agwo obvu; teme o woru ejo-iphe, bu iphe, oo-vukota daa doberu onwiya l'iphu; teme onye ono gbete teke ono jepfu onye mpfuchiru Chileke g'o jita iya iphe; be bu mbedua, bu Chipfu gedegede be a-karu onye ono egube oo-duru iya le k'ikpoto obvu ono, ogwo ono. ⁵ Noo ge mu e-me iya bu ono; shi nno lo-phuta okpoma ndu Izurelu azu; mbu ndu ono, gudewaa agwo obvu lufu mu l'ehu ono.'

⁶ "Oo ya bu; pfiaru ndu Izurelu su phe le-a: 'Wakwa iphe, Nnajiuphu epfu baa: Ophu g'izimanu lwa unu azu g'unu haa agwo obvu ono, unu agwophe ono; mbu g'unu haa iphe, bu ebyi ono, unu emegbaa ono.

⁷ " 'Teke o nwekporu onye Izurelu; ozoo onye byaru abyabya le Izurelu, bufuru onwiya l'eka mube Chipfu no; je akporu obu ye l'agwa iphe; teme o woru ejo-iphe, bu iphe, oo-vukota daa doberu onwiya l'atatiphu; be onye ono -gbete teke ono jepfu onye mpfuchiru Chileke g'o jita iya iphe; be bu mbedua, bu Chipfu gedegede a-karu onye obu g'oo-duru iya. ⁸ Mu a-ghaerupho onye obu iphu le ke nj; mee ya iphe, ee-gude alo ndu ozo eka le nchi; mbu mee ya g'o buru onye ee-gude anma l'etu. Mu e-bufu iya l'echilabo ndibe mu. Oo ya bu g'unu amakwanuru l'oo mbedua be bu Chipfu.

⁹ " 'Teke o bu l'onye mpfuchiru Chileke be e dusweru uzo; o pfua iphe abudu iya nu; be bukwa mube Chipfu meru g'onye mpfuchiru ono pfua ya; k'ophu mu a-machi eka; daa ya eka ke nj l'ehu; woru iya gbaa; g'o to noduhe l'echilabo ndibe mu, bu ndu Izurelu. ¹⁰ Ejo-iphe, ephe meru ono be a-tukoru phe l'ishi. Oo iphe, e meru onye

mpfuchiru Chileke ono bę ee-me onye jeru iya ajita iphe kwapho. ¹¹ Oo ya bu ge ndu İzurelu ahaa agbafu l'ęka mu; teme ephe ahakwaapho egude ejo-ememe, ephe eme emerwushi onwophe. Ephe a-buru ndibe mu; mu aburu Chileke phe. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono.' "

Nuwa waa Danęlu waa Jiobu

¹² Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ¹³ "Nwa ndiphe; o -buru le mkpukpu mesweru mu; ophu mu egudeedu ire phe ęka; mu -machia ęka ge mu daa phe ęka ke njo l'ęhu; be mu e-me g'o to duhe ęka ephe e-shije huma nri; ęgu emeahaa phe; teme mu abya egbushikota nemadzu me iphe-edobe phe. ¹⁴ O betakpo nų umadzu ęto-a nodu iya, bu iya bu Nuwa waa Danęlu waa Jiobu be bukwa ephebedua kpoloko be a-dzoo ndzu; kele ephe pfuberekoto. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.

¹⁵ "O -buru l'oo ejo anų-ęgbudu be mu yeru g'o je esweta mkpukpu ono; anų-ęgbudu ono tagbushikota ndu bu iya nų; mee ya; o buru ochobu; mbu k'ophu bu l'o to dudu onye adu ike aghata ęka ono aghata; kele anų-ęgbudu ono tukoru ęka ono sweta; ¹⁶ be eshi ophu mube Nnajiuphu, bu Chipfu no ndzu ge mu no iya-a; be umadzu ęto-a -nodukponu l'ime iya be ephe taa dukpokwanu ike adzo nwa nwoke; ozoo nwa nwanyi l'alı ono. Oo ephe ephebedua be a-dzota kpoloko; alı ono a-dabyiru buru ochobu.

¹⁷ "Ozoo l'oo ogu-echi be mu gude bapfuta mkpukpu ono; su g'ogu-echi ono tuko mkpukpu ono jegbabe; gbushia nemadzu me iphe-edobe, no iya nų; ¹⁸ be mube Nnajiuphu, bu Chipfu pfuru su-a: Eshi ophu mu no ndzu ge mu no iya-a be umadzu ęto ono -nodukpoo ya nų; be ephe taa dukpokwanu ike adzo nwa nwoke; ozoo nwa nwanyi. Oo ephe ephebedua be a-dzota kpoloko.

¹⁹ "Ozoo le mu meru ejo iphe-ememe bya l'alı ono; mbu mu -gude oke ęhu-ęghu mu gwaa phe ochi; mbu gbushia nemadzu; me iphe-edobe; ²⁰ be mube Nnajiuphu, bu Chipfu epfu su-a: Eshi ophu mu no ndzu ge mu no iya-a; be ome l'oo ge Nuwa waa Danęlu waa Jiobu -nodukpoo ya nų; be ephe taa dukwa ike adzota nwa nwoke; ozoo nwa nwanyi l'alı ono. Oo ephe onwophe be ephe a-du ike dzoo; kele ephe pfuberekoto.

²¹ "Le-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Oo-kabakwaro Jierusalemu njo; teke ono, mu e-gude uzi iphe ęno, eye ebvu, gude byapfuta phe bya anųa phe aphu ono. Uzi iphe ęno ono bu: Ogu-echi; waa ęgu-ememe; me ejo anų-ęgbudu; me ejo iphe-ememe. Iphe ono be mu e-gude bya egbushia nemadzu; me iphe-edobe, no l'alı ono. ²² Ole g'o duhabe be o nwekwaru-a ndu ophu a-waa nų. Ndu a-waa nų ono be bu unwegirima unwoke me unwegirima unwanyi, bu ndu e-shi l'ęka ono lufuta byapfuta unu. Teke unu humaru umere phe; waa g'ephe gude eme be obu e-jizeta unu le k'ejo iphe-ęhuka ono, dapfutaru Jierusalemu ono; mbu k'iphe, bukpo ejo iphe-ęhuka, mu meru; o dapfuta iya ono. ²³ Obu e-jizeta unu teke unu humaru umere phe; waa g'ephe eme; kele unu a-bya amaru l'o to nweđu iphe, mu mekotaru l'ęka ono, te enwechadaa iphe, kpataru iya nų. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono."

15

A tųru Jierusalemu yeru vayinu, oku keru

¹ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ² "Nwa ndiphe; ?Bu gunu bu iphe, vayinu gude ka oshi ozo, no l'oswa ree? ³ ?O nwekpooru iphe, baru urwu, eegudeje oshi iya eme to? Mbu-a; ?e gudejekponu oshi iya apyita nggu, eekobeje iphe? ⁴ O buchia l'oku be eewojeru iya chie; oku ekee ya ishi labo; bya ekebashia

echilabọ iya ekebashị. ?Bu ęunu bę ọ dọ k'ememe teke ono? ⁵ Teke ọ bu l'ọ tọ dọdu iphe, ọoga mkpa iya teke o dzuru oke; ?bu-chia teke ọku gbę kewa iya ishi labọ bya ekebashia echilabọ iya; bę ọ-gbęchihuna bya enweru iphe ọ-bya adọ ree k'egude mee tọo?

⁶ “Ọo ya bu lę-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Ọo ęgube ono, mu wotaru vayinu ye l'ọku g'ọ buru nkọ l'ime iphe, bu oshi, nọ l'oswa ono bu ęę mu e-me iphe, bu ndu bukọta lę Jierúsalemu. ⁷ Mu a-ghachiru phę iphu lę kę njọ. A makwaru-a l'ęphe lufutawaru l'ọku ono; ọle ọ bukwapọ ọku e-kepyashi phę. Teke mu ghachieru phę phọ iphu lę kę njọ; bę unu a-maru l'ọo mbedua bę bu Chipfu. ⁸ Mbụ-a; alị ono bę mu e-me g'ọ buru ochobu; kęle ęphe ta ahaduru adọ ghęlegheleghele. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono.”

16

Ghęlegheleghele mkpukpu Jierúsalemu

¹ Noo ya; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sụ: ² “Nwa ndiphe; mee ęę Jierúsalemu makpodarupho akpamara, ęphe eme; ³ sụ phę: Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfuru Jierúsalemu baa:

“Ęka i shi, bu iya bu ęka a nwuru ngu bę bu l'alị Kėnanu. Nna ngu bę bu onye Amọru. Ne ngu buru onye Hetu. ⁴ Mbọku, a nwuru ngu bę e te buduru ngu otubo ebubu; ọphu ọ dọdu onye wuru ngu ęhu; mbụ mee ngu g'ị dọ ree; tẹme ọphu a nyiduru ngu mę únú l'ęhu; ọphu ọ buru kę kpube ngu ękwa l'ęhu. ⁵ O to nwedu onye imemini ngu dọ; ọphu ọ dọdu onye nweru obu-imemini kę g'ọ nweru iphe ono ọphu oo-meru ngu. Iphe, mechiaru nọ bu l'a nwuru ngu gbado l'ọma-ęgu; kęle i bu nwa, aakpofu akpofu teke a nwuru ngu.

⁶ “Tọbudu iya bu; mu ghatashiepho l'ęka ono bya ahuma ngu l'ęka i dabyiru arwaswi onwongu lę mee ngu ono bę mu suru ngu g'ị dzuru ndzọ. Mbụ ọ buru teke ono ęu lę mee ngu ono puchiru ęgube ono; bę mu suru ngu: ‘Dzuru ndzọ!’ ⁷ Mu bya emee ngu; i vua evuvu g'oshi, nọ l'oswa ęhu dọ guu. I bya evuta; ha kę kpaphere; bya akaa kpurukutuku; ama ntumatu; ęra ji ngu obu; tẹme i bya agbaa ęji kę wogalaa. Obenu l'ị gba ọto; dabyierupho nno.

⁸ “Mu ghatashikwa ọzo bya elee ngu ęnya huma l'ị kajiwaru k'ala lę ji; ọo ya bu; mu gude igburonu ękwa mu phukpute ngu; mbụ gude iya gbochia ngu ọto, i gba ono. Mu kwe ngu ukwe lę mu a-buru nkengu; anyi lę ngu bya eworu ndzọ gbaa; i buru nkemu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.

⁹ “Tọbudu iya bu; mu bya awua ngu ęhu; gude sashia ngu mee ono; bya eworu manụ jia ngu; ¹⁰ woru uwe, a kpangashiru iphe ęrengete yee ngu; bya eyee ngu akpokpa, e meru l'akpo-anu. Mu woru ękwa-ọchaa nmabę ngu; bya eworu uwe, ereshi ire ike yee ngu. ¹¹ Mu gude iyagba kwangashia ngu akwa; bya agbabęchaa ngu mgbalęka; bya anyabę ngu iphe-olu. ¹² Mu byakwaphọ eyee ngu eregedede-imi; woru eregedede-nchị ye ngu lę nchị; bya egude okpu, ama ntumatu sụ-chia ngu ishi. ¹³ Ọ buru g'e gude mkpọla-ododo mę mkpọla-ọchaa memaa ngu bu ono. Uwe, iieje bu uwe, e meru l'ękwa-ọchaa; mę uwe, ere ire ntumatu; mę uwe, a kparu l'ękwa, e dengashiru iphe ọ dọ ree l'ęnya. Nri, iirije buru ọkpobe ukpokutu ereshi; mę manụ-ęnwu; mę manụ-olivu. Ọo ya bu; i bya amashiahaa mma ike bya aburu eze-nwanyị. ¹⁴ Ępha ngu bya atuko iphe, bu ọhamoha ngakọta; ọ buru mma, iima kparu iya; kęle ęguru iphe ono, mu nuru ngu ono bę meru; mma, iima dzua oke. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.

¹⁵ “Ọle mma ono, iima ono gbę mee; i vuahaa ishi lę mkpopfu; bya egude kęle ọdu ngu ngaru ękameka; bya awata agba ukpara. Iphe, bukpo ndu aghata aghata bę iiwojeru onwongu togboru; mbụ woru mma ngu ono nọ phę. ¹⁶ Uwe ngu ono bę i

haru hata gude mema eka i doberu agwaje iphe emema; o buru eka ono be iinoduje agba ukpara obu. Egube iphe ono ta agbaduru g'o mee ememe ophu; mbu l'o to gbaduru g'o du nno. ¹⁷ I wotakwarupho okpobe, iyagba ono, mu nuru ngu ono; mbu iyagba ono, e gude mkpola-ododo mu; me mkpola-ochaa mu mee ono; gude metaru onwongu ntekpe, a kpushigbaaru o du ge nwoke. O buru iya be i gude apharwushi onwongu obu. ¹⁸ I bya achita ekwa ngu ono, e dengashiru o nodu ama mma ono; woru yegbachaa ntekpe ono; bya ewota manu mu; me unwu-isensu mu cheberu phe l'iphu. ¹⁹ Nri ono, mu nuru ngu ono; mbu okpobe utu-ereshi; me manu-olivu; me manu-enwu ono, mu nuru ngu g'i riye ono be i wotakwarupho gude gweeru phe eja, eshi mkpo. Oo epho g'o nwuru bu ge mu pfukotaru ono. Nokwa iphe Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono.

²⁰ "Ophu kachakpo n bu l'i chitaru unwegirima unwoke; me unwanyi, i nwushiru mu ono gude gwahaa agwa ono; mbu woru phe mee nri agwa. ? Apharwushi ono, ipharwushi onwongu ono ta atsudu ngu iya too? ²¹ I bya eworu unwegirima mu gbushia hua ahuhu l'oku gude gwaa agwa ono. ²² Iphe, bu ebyi ono, iimekotakpoo ono; me apharwushi ono, ipharwushi onwongu ono be iimekotakpoepo; ophu i ti nyataduru teke i shi buru nwata; mbu teke ono, i shi gbaru oto; dabyierupho nno; arwaswi onwongu le mee ngu ono.

²³ "Iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu eyeru ngu l'ejo-ememe ono, iimegbabe ono bu: Nshokwa ngu roo! Nshokwa ngu roo ya nshio! ²⁴ I kpushigbaru onwongu ulo-nshi; bya akpushikwarupho onwongu enya eka agwaje iphe l'iphe, bu edupfu, nonu. ²⁵ I tukoru iphe, bu ishi gbororo, nonu dobegbaa enya-agwa; shi egube ono woru mma, ima phaa kutukutu. O nodu abujeru iphe, bu onye ghatashiaru nu l'i pakaaru iya agada; bya eshi egube ono kabaa apharwushi onwongu eje. ²⁶ I woru onwongu nu ndu Ijiputu ephe pharwushia; mbu ndu obutobu ngu ono, egu nwanyi anoduje enwu phuruphuru l'ehu g'oku ono. Eme-eji ngu obu ka ngu pho anwunwe anwunwe l'ehu; i shi nno akpatsu mu ehueghu.

²⁷ "Tobudu iya bu; mu watanu ngu adaa eka l'ehu ke njo; bya ekebota oke ali ngu ono. Mu woru ngu nu ndu ohogu ngu ono; bu nwada ndu Filisitayinu bu ndu ehuechi oku; mbu ndu ono iphere apharwushi, i pharwushi onwongu gbenu ono.

²⁸ "Ophu ukpara, i gbagbaberu l'ibe iya ozo atsudu ngu iya; i choru ndu Asiriya jeshia; unu le ndu Asiriya pharwushichakpo onwunu; ophu o bukwapho l'o tsuru ngu iya. ²⁹ I gbafu; jepfu ndu Babilonu; mbu ndu ono, agba oke-ngho ono; unu l'ephe bya akabakpooro apharwushi onwunu; teme ophu o bukwapho l'o tsuru ngu iya.

³⁰ "Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: 'Obu ngu dahwakwaru adzulakpa; o kwa iya kparu iphe, iimegbabe egube umere owa-a; mbu emeepho ge nwanyi-ukpara, enweedu iphere! ³¹ I woru ulo-nshi ngu kpushicha l'iphe, bukpoo mgbakata-uzo, nonu; bya eworu enya eka igwaje iphe kpushigbaabe l'iphe, bukpoo edupfu nonu. G'i gbeye jika anata okpoga-a; be i gbekwa ophu iimegbuеду umere nwanyi-ukpara. ³² I bu nwanyi, alu ji; ole i gbenu eri ogori bya akaje aswaru unwoke ozo aswaru; eme le ji ngu. ³³ Onye agba ukpara be onye yee ya kwaru apfuge ugwo; obenu le gubedua gbenu anuje nemadzu iphe g'unu l'iya kwaa; mbu l'i gbenu anuje iphe, bu ndu shi ekameka iphe uphalazu g'ephe bya g'unu l'ephe shiru onya. ³⁴ Mbu l'agba ukpara nkengu gbenu iche le k'unwanyi ozo; o to nwedu onye achije ngu g'unu l'iya kwaa. I gbenu eme iche; kele iinuje nemadzu iphe g'unu l'iya kwaa; ophu o dudu onye anuje ngu nu.

³⁵ " 'Oo ya bu; gube nwanyi-ukpara; numa iphe, Chipfu epfu! ³⁶ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Eshi ophu i chishiru iphe, i nweru enweru; bya agbabewa onwongu oto l'apharwushi, unu le ndu i yeru obu anoduje apharwushi onwunu ono; teme waa k'ejo agwa ono, i dobegbaaru ono; waa kele iinuje phe mee unwegirima ngu; ³⁷ be iphe, ii-huma ahuma bu le-a; mu achikobe ndu ono,

apharwushi ngu nu ono g'ephe ha, bu iya bu ndu ono, emeje ngu ehu-utso ono; ndu ophu i yeru obu; me ndu ophu du ngu ashi; g'ephe ghakobe tsoo ngu ogu. Mu agbabe ngu oto l'iphe phe g'ephe huma-gbua ngu ime. ³⁸ Mu a-nu ngu aphu, aanuje nwanyi, riru ogori waa onye gburu ochi. Mu e-kpukposhi ngu oke ehu-eghu mu; bya egude anwuhu nua ngu aphu. ³⁹ Teke ono be mu e-nwuru ngu nu ndu ono, i yeru obu ono; ephe enwutsushikota ulo agwa ngu ono; toko eka igwaje iphe nwukposhikota enwukposhi; yeshikota ngu uwe ngu; bya anatachaa ngu iyagba ngu; mbu mee ngu g'i gbaru oto dabyiru nno.

⁴⁰ " 'Epe a-chita ikpoto nemadzu bya etsoo ngu ogu. Epe atua ngu mkpuma; bya egude ogu-echi phe gbua ngu see see. ⁴¹ Epe a-tukota ulo ngu oku; nua ngu aphu l'eka ikpoto unwanyi ele ngu enya. Mu e-me ngu g'i paru agba ukpara haa; l'i pfu-buhu ndu anoduje apharwushi ngu nu ugwo; ephe apharwushi-buhu ngu. ⁴² Noo teke ehu ebebe ghubuhu mu eghu l'opfu ehu ngu; mu avubuhuru ngu ovuma ono mu shi avuru ngu ono; lebuhi ngu enya ogori; ⁴³ kele i ti nyataduru teke ono, i shi buru nwata ono. O bu-chiaru iphe, i meru bu l'i gude iphemiphe-a eme g'ehu ghuaaha mu eghu. Huma ahuma le mu a-tuko iphe ono, i mekotaru ono vuru byabe ngu l'ishi. Ophu bu ukpara be igba; bya emekwapho ebyi atu-ko iya l'eli. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.

⁴⁴ " 'Ipe, bukpo onye abya anma etu; be a-nmaje ngu l'etu su: "Oo ge ne du; bu ge nwa iya nwanyi aduje." ⁴⁵ Oo ne ngu be i yekotaru gberegedege; mbu ne ngu ono woru ji iya; me unwegirima iya kpọ ebo l'afu. O buepho g'unwune ngu unwanyi du bu ge gubedua dukwapho; ephe kpokwarupho ji phe; me unwegirima phe ebo l'afu. ?Toto ne ngu to budu onye Amoru; nna ngu buru onye Hetu?

⁴⁶ " 'Nwune ngu nwanyi k'ogerenya, bu Sameriya yee unwegirima iya be tokoru buru l'uzo isheli eka iya ophu i bu. Nwune ngu nwanyi ke nwata, bu Sodomu yee unwegirima iya toko buru le ndohali eka iya ophu i bukwapfo. ⁴⁷ O to budu-a l'i tsoaharu uzo, ephe eshi; ozoo l'i wataru eme ebyi, ephe tsoru emegbabe; obenu l'umere ngu l'iphemiphe, iimekpoo ememe; gbę bya aka nkephe eshihu uka.'

⁴⁸ "Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Oo ge mu no ndzu ge mu no iya-a; bu g'o bu ire-lanu le nwune ngu, bu Sodomu yee unwada iya te emerwujeduru iphe-aji, ha g'ophu unu l'unwada ngu meru. ⁴⁹ Waa ejo-iphe, nwune ngu ono, bu Sodomu meru baa: Yebedua yee unwada iya shi buru ndu etsenuka etsetse; buru ndu nweru nri k'etsutsu; obenu l'ephe te eshidu akpa ndu ozo ishi; mbu l'ephe te eshidu eyejeru ndu ukpa me ndu adudu g'o du phe eka. ⁵⁰ Epe shi buru ndu ekunuka onwophe; bya eme ebyi l'iphe mu. Oo ya bu; mu hmae ya pho; mu bya edekufu phe.

⁵¹ "Sameriya te emejahakpodaru nu ejo-iphe, i meru ebo. I kakota unwune ngu phe eme ebyi. O buru ebyi, imegbabe be meru iphe, unwune ngu phe gbę bya adu g'ephe pfuberekoto. ⁵² Vukwaru iphere, i meru onwongu; kele i mewaru g'ikpe kaleru unwune ngu unwanyi. Oo kele ejo-iphe, i meru kabaa nkephe eji; be meru iphe, ephe du g'ephe ka ngu aburu ndu pfuberekoto. Mbu-a; vukwaru iphere, i meru onwongu; g'iphere bukwaru nkengu; kele i mewaru unwune ngu unwanyi g'ephe du g'ephe pfuberekoto.

⁵³ "Ole-a; Sodomu yee unwada iya; me Sameriya yee unwada iya be mu e-mekota g'iphe bya aduru le ree; egube o shi duhawaru phe. Mu e-mekwapho g'iphe duru ngu le ree teke ono, mu e-me g'o duru phe le ree ono. ⁵⁴ Oo ya bu; g'iivutakwanu iphere, i meru onwongu; mbu g'iphere iphe, i mekotaru adu ngu; m'ephe gudee ya pho adu onwophe obu. ⁵⁵ Unwune ngu unwanyi phe; mbu Sodomu me unwada iya; me Sameriya yee unwada iya; be a-bya alwa azu l'onodu phe; mbu g'ephe shi du le mbu ono. Gubedua waa unwada ngu be ee-mekwapho g'unu lwa azu l'onodu unu.

⁵⁶ I ti pfukutakpodanu nwune ngu nwanyi, bu Sodomu le teke ono, i shi eku onwongu

ono; ⁵⁷ mbụ lẹ teke ono, ẹjo-iphe ngu teke eshidu gbafuta iphe ono. Ole nta-a bẹ ọ dụana ngu nno; ụnwada Edomu emewaa ngu iphe ọchi; je akpachaa l'iphe, bụ ndu obutobu iya phẹ; mękwapho ụnwada Filisitayinu. Mbụ l'iphe, bụ ndu bupheru ngu mgburugburu akpọkotawaa ngu ẹbo l'afu. ⁵⁸ Ii-ri urwu ụkpara ono; mę urwu ẹbyi ono, i mekọtaru ono. Noo iphe, Chipfu epfu bụ ono.

⁵⁹ “Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: ‘Mu a-pfu ngu ụgwo iphe, i meru; kele ọ tọ dudu iphe, i gubekwaduru ogbandzu ono, mu lẹ ngu gbaru ono; mbụ l'i wowaru ogbandzu ono mebyia. ⁶⁰ Ọle g'ọduhabe bẹ mu a-nyataela ogbandzu ono, mu lẹ ngu gbaru teke i bụ nwata ono; mu e-me gę mu lẹ ngu gbaa ndzụ, a-nọ jeye l'ojeje. ⁶¹ Ọo ya bụ; g'iinyata iphe, i mekọtaru; iphere iya abya adu ngu; mę mu dulataeru ngu pho unwune ngu unwanyi; mbụ onye k'ogeranya mę onye kę nwata. Mu e-woru phẹ dee ngu g'ephe buru unwu ngu unwanyi. Ọle ọ tọ bukwanu kele mu lẹ ngu gbaru ndzụ bẹ kparu iya nụ. ⁶² Mu e-me g'ogbandzu mu lẹ ngu nguru anguru; g'iimakwanuru l'ọo mbedua bẹ bụ Chipfu; ⁶³ k'ophu bụ iphe, bukpoote teke i nyataru iya; iphere adu ngu; teme onu aburu ngu kpurukudukuu l'eka iphere jiru ngu iphu; lẹ mu gukotaru ngu nvu l'ejo-iphe, i mekọtaru g'ọ ha. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu.’ ”

17

Etu, e gude ugo labo waa vayinu anma

¹ Noo ya; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ² “Nwa ndiphe; tua ilu-opfu; gude etu pfuaru onu-ulo Izurelu opfu. ³ Su phẹ; ‘wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: O nweru ugo, ha shii, nkù iya hakwapho shii; ẹba iya hagbaa ogologo ogologo; teme o fua ẹba dengashiru iphe igwerigwe. Ugo ono phee phaa bya adaa ubvu Lebanonu; je aworu oshi sida l'ononu iya. ⁴ Ọ tu-buta ononu oshi ono; gude iya pheru lashia ali ndu agba oke-ngho; je eworu iya dzabe lẹ mkpukpu ndu oke-ngho ono. ⁵ Ọ hatakwapho iphe, aakuje akuku, no l'ali ono je eworu kua l'ali, emehuje iphe. Eka o woru iya kua bụ l'aguga eze-mini g'oshi-wilo. ⁶ Ọ bya efuta baahaa uba; buru vayinu, baru uba shingushingu; bya adu kę kpuchi; du mkpurali. Ekali iya phobechaa onu l'ibe iya ophu ọ no; ole ogbarabvu iya kepfuchaaru l'eka o kepfuru. Ọo ya bụ; ọ buru vayinu baa uba jakashia ekali. Ekwo iya nodu abya kę pulapula.

⁷ “ ‘Ole o nweru ugo ozo, hakwapho shii, nkù iya hakwapho shii; bya efushikwapho ẹba du ogologo ogologo. No iya; vayinu ono gbeshi l'eka ono, a dzaru iya ono gbaa ogbarabvu jepfushia ya; bya ajakashia ekali jepfushia ya g'ọ gbaje iya mini. ⁸ A dzaru iya l'eka ali du ree l'aguga eka mini jiru ejiji; k'ophu ọo-jakashia ekali; mishia akpuru; buru vayinu, du ubvu.’ ”

⁹ “Su phẹ: ‘Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: ‘?Ọ du unu g'a su l'ome vayinu ono a-nya too; g'e te pefu iya; woshia ya akpuru g'ọ nwulwashihu? Irwu, o rwutakotaru k'ophuu a-nwulwashihukota. E te ejekpodanu ele enya onye okpehu du; ozo ikpoto nemadzu g'a vua ya l'ogbarabvu. ¹⁰ Ọ -buru l'e phetaru iya je adzabe l'eka ozo; ?oo-nya-a? ?Too nwulwashihu-gbudu ree; mę pherephere uzo enyanwu-awawa byapfutaę ya pho; mbụ nwulwashihu bvụ l'eka a dzaru iya?’ ”

¹¹ Tobudu iya bụ; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ¹² “Waa iphe, ii-pfuru ndu onu-ulo ono, bụ ekwegewe ono baa: ‘?Ọ du g'unu ta amadu iphe, etu-a, a nmaru unu-a bụ too? Su phẹ; waa iphe, ọ bụ baa: Eze ndu Babilonu bẹ jeru Jierusalemu je akputa onye eze; bya akpukokwapho ndu-ishi mkpukpu ono kpulatakota ali Babilonu. ¹³ Noo ya; ọ bya eduta onye lanu, shi l'unuphu ndu eze; yee ya gbaa ndzụ; mbụ mee o ribuaru iya angu. Ọ tukokwapho ndu nweru enya l'ali ono kputchaa; ¹⁴ k'ophu ali-eze ono a-buru ali-eze, a kwatsuru akwatsu; ophu ọ byadu egbeliba

ishi egbeli ọzo; gbahakwa l'o doberu ọgbandzu ono; ọo ya bụ; l'ọdubaa kwaseru. ¹⁵ Obenu l'iphe, eze ono meru bụ l'ọ gbẹ kwefuru iya ike; ye ndu oozije ozi g'ẹphe je Ijiputu je akpukooru iya inya; waa g'ẹphe rwutaru iya ndu ojogu, dụ igwerigwe. ?Ọ dụ unu g'onye meru iphe dụ nno a-nya ọtọ? ?Aa-ha iya g'o mee ya ria ọtọ? Mbụ-a; ?oo-mebyi ọgbandzu ono, ọ gbaru ono laa kẹ mmanụ ọtọ?

¹⁶ “Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Ọ kwa gẹ mu nọ ndzụ gẹ mu nọ iya-a; bụ g'ọ bụ ire-lanụ l'ọ nwuhufutaje lẹ Babilonu; mbụ l'alị k'onye eze, doberu iya l'aba-eze ono; mbụ onye ono, ọ tọ gubeduru nte, ọ nuru iya iphe ono, bụ iya bụ onye ono, o mebyiru ọgbandzu, yee ya gbaru ono. ¹⁷ Fero yee ndu ojogu iya, bụ ndu ike dụ; mę ikpoto ndu ọzo, o rwukoru yeru onwiya bę taa dukwa ike adzọ iya l'ogu lẹ teke ndu ohogu iya e-vuru ẹja kụ-jia azụ igbulọ iya; gude kwaberu iya k'ogu; mbụ teke ono, ẹphe e-bvushi ose-ogu g'e gbua ndu dụ igwerigwe pyaapyaapya ono. ¹⁸ Ọ tọ byadu ala kẹ mmanụ; noo kẹle o to meduru iphe, o riburu lẹ nte; ọphu o dobeduru ọgbandzu ono, ọ gbaru ono.

¹⁹ “Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Eshi ọphu mu nọ ndzụ gẹ mu nọ iya-a; bę nte ono, o riru, ọ tọ gubeduru iphe ono; mę ọgbandzu mu ono, o mebyiru ono bę mu e-vuru byabę iya l'ishi. ²⁰ Mu e-woru ugbu mu geberu iya; l'ọ nmalahuru mu l'onyà. Mu akpuru iya laa Babilonu je anụ-a ya aphụ l'ẹka ono; noo kẹle mu te egudedu ire iya ẹka. ²¹ Ndu ojogu iya ọphu agbala agbala bę bụ ugu-echi bę ee-gude gbushia phe. Ndu ọphu phoduru nụ bę a-chiru phekaa epheka. Ọo ya bụ g'iimaru l'ọo mbedua, bụ Chipfu bę pfuru opfu.

²² “Wakwa iphe, Nnajiuphu,
bụ Chipfu epfu baa:
Ọo mbedua gędegede bę
e-gude ẹka mu tų-butu
ononu oshi sida ono
dzabę;
mbụ lẹ mu a-tų-butu ononu
oshi ono l'ẹka ọ dų
penupenu;
je eworu dzabę l'úbvú,
ha l'eli bya aha
ephekerephe.

²³ Ọo l'úbvú ndu Ízurelu,
ha l'eli bę mu a-dzabę
iya.
Ọo-jakashị ẹkali; mįshia mebyi;
buru oshi sida, dų ùbvù
shii.

Iphe, bụ unwenu, dų iche
iche bę a-kpaję ẹpfune
l'eli iya.

Ẹkali iya a-buru unwenu
ono ẹka ibvu dų, ẹphe
a-nọduje.

²⁴ Iphe, bukota oshi,
nọ l'egu bę a-maru l'ọo
mbedua,
bụ Chipfu bę emeje oshi,
ha l'eli g'ọ dų mkpulali;
bya emeje ọphu dų

mkpulalı g'ọ ha l'eli.
 Mu nọdu emejekwaphọ
 g'oshi,
 dụ oyii kpọhu nkụ;
 bya emeje ọphu
 kpọhuwaru nkụ g'ọ
 byaahaa kẹ pulapula.

Ọ kwa mbędua, bụ Chipfu bẹ pfuru opfu ono; mu je l'e-me iya; gẹ mu pfuru iya.”

18

Onye meru ejo-iphe a-nwụhu

¹ Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sụ: ² ?Bụ gụnu bẹ ẹtu ono, unu anmajẹ l'alị Ízurelu ono bụ? Mbụ ẹtu ono, unu anmajẹ sụ:

“Ndu bụ nna erije akpuru
 vayinu, anwụ ọnu;
 ézé agbẹ je akpọahaa
 ụnwegirima yigayiga.

³ “Waa iphe, Nnajiuphu bụ Chipfu epfu baa: Ọo gẹ mu nọ ndzụ gẹ mu nọ iya; bụ g'ọ bụ ire-lanụ l'unu ta abyadụ anmabaa ẹtu ono ọzo lẹ Ízurelu. ⁴ Unu maru amaru l'iphe, bụ nemadzụ l'ọphu bẹ bụ mbędua nwe iya. Ndu bụ nna mẹ ụnwegirima bẹ bụ mu nwekọta phẹ. Ọo onye meru iphe-eji bẹ a-nwụhu nụ.

⁵ “Ọ -bụru l'ọ nweru onye pfuberekoto; bụru onye emeje iphe, pfuru ọto; mẹ iphe, gbaru nụ; ⁶ ọphu onye ọbu erijedu iphe l'ẹka aagwajẹ iphe l'úbvú; tẹme ọphu ẹnya iya adujedu l'ẹka agwa ndu Ízurelu nọ; tẹme ọphu onye ọbu emerwushijedu nyee nemadzụ ibiia; ọphu ojeopfujedu nwanyị lẹ teke ọ nọ nsọ nwanyị; ⁷ ọphu onye ọbu emekpajedu onye ọzo ẹhu; bụru onye ewolajẹru onye o jieru ụgwo iphe, o yeru iya l'itumo; ọphu ọonajedu nfu; ọ bụru onye anuje onye ẹgu agụ nri; ọ nọdu anmabeje onye gba ọto iphe; ⁸ ọphu onye ọbu te ejiejedu nemadzụ ụgwo ntụkwase; mbụ ọphu o to jiejedu nemadzụ ụgwo ele ẹnya urwu; tẹme ọ nọdu esefuje ẹka l'iphe, dụ eji; bya ekpejeru nemadzụ yele ibe iya ikpe pfuru nhamunha; ⁹ bya emeje iphe, mu tọru ọkpa iya g'e meje; mbụ bya eyeru ẹhu eme ekemu mu; onye ono bẹ bụkwa onye pfuberu-ẹka-oto. Ọo-nọdua ndzụ eviya. Noo iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu bụ ono.

¹⁰ “Ọle ọ -bụru l'onye ono bẹ nwutaru nwa, eme kpanga kpanga kpanga; bụru onye egbu ọchi; mbụ harụ iphe ono eme; ¹¹ ọphu nna nwata ono adudu iphe ono duru ọphu o mejeru; obenu lẹ yebe nwata ono gbẹ bụru onye erije iphe l'ẹka aagwajẹ iphe l'úbvú; bya emerwushije nyee nemadzụ ibiia; ¹² bya emekpajẹ ndu ụkpa waa ndu adudu g'ọ dụ phẹ ẹhu; ọ nọdu anajẹ nemadzụ iphe kẹ ẹhuka; bụru onye te ewolajẹdu iphe, e yeru iya l'itumo; bya abụkwarupho onye ẹnya iya aduje l'agwa; bụru onye anọduje eme ẹbyi; ¹³ bya abụru onye ejieje nemadzụ ụgwo ntụkwase; mbụ onye ejieje ụgwo ele ẹnya urwu; ?ọ dụ unu g'aaha iya g'ọ dzuru ndzụ tọ? Ọ tọ dzukwaru ndzụ. Ọ -bụru l'oomekota iphe ono, bụ ẹbyi ono bẹ ọ nwuhufutajekwa; ishi ọchi iya atukoru iya l'ishi nkiya.

¹⁴ “Ọ -bụru lẹ nwata ono byaru anwuta nwa; nwa ono, ọ nwutaru ono bya ahumakota ejo-iphe, nna iya ono mekotaru; ọ -humachaa ya; obenu l'ọ to meduru gẹ nna iya meru; ¹⁵ mbụ ọphu o to rijedu nri l'ẹka aagwajẹ iphe l'úbvú; ọphu o to lejedu ẹnya l'ẹka agwa ndu Ízurelu nọ; ọphu o to merwushijedu nyee nemadzụ ibiia; ¹⁶ ọphu ọ dudu onye oomekpajẹ ẹhu; ọphu ọ sụjedu gẹ nemadzụ yeru iya iphe l'itumo tẹme l'oojie ya ụgwo; ọphu ọ bụdu onye ana nfu; obenu l'oowojeru nri iya

nụ onye ẹgu agu; bya anmabeje onye gba ọto iphe; ¹⁷ bya aburu onye esefuje ẹka iya l'iphe, bu ẹjo-iphe; ophu ọ budu onye ejieje nemadzu ugwo ele ẹnya urwu; ọzoo ntukwase. Ọ buru onye emeje ekemu mu; bya etsoje iphe, mu toru ọkpa iya g'e meje; be onye ono taa nwuhukwa le k'ẹjo-iphe, nna iya meru. Ọo-dzuru ndzu. ¹⁸ Obenu le nna onye obu a-nwuhu k'ẹjo-iphe, o meru; kele ọ bu onye riru nemadzu urwu; buru onye naru nwune iya nfu; bya emee iphe, ta adudu ree l'echilabo ndibe phe.

¹⁹ “Unu gbekwapho ajije su: ‘?Bu gunu kparu iphe, nwa ta alajedu l'ochi k'iphe, nna iya meru?’ Eshi ophu nwatibe iya eme iphe, pfuru oto; me iphe, gbaru nu; bya anwube ẹnya emekota iphe, mu toru ọkpa iya g'e meje be ọo-dzunuru ndzu. ²⁰ Ọo onye meru ẹjo-iphe bu onye a-nwuhu nu. Nwa be taa nwudu onwu iphe, nna iya meru; nna taa nwudu onwu iphe, nwa iya meru. Onye pfuberekoto be aa-gu l'onye eme ree; nokwapho g'onye iwashi, be ẹjo-iphe iya a-kwotoru l'ehu bu ono.

²¹ “Ole ọ -buru l'onye eme ẹjo-iphe; byaru agbakuta ẹjo-iphe, o shi emekota azu; bya atuko iphe, mu toru ọkpa iya g'e meje meahaa; bya emeahaa iphe, pfuru oto; me iphe, du ree; be ọo-dzukwaru ndzu. Ọ to nwuhukwa. ²² Ẹjo-iphe, o mekotaru ono be aa-zohakota; a taa gukoeduru iya ya. Eshi ophu o meru iphe, pfuru oto ono; be ọo-dzuru ndzu. ²³ ?Unu dobesu l'anwuhu onye ẹjo-iphe atsoje mu utso? Ehu akaje mu atso utso me onye ono haa ẹjo-iphe iya ono bya anodu chia ndzu? Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.

²⁴ “Obenu; ọ -buru l'onye pfuberekoto byaru aparu eme iphe, pfuru oto haa; wata eme ẹjo-iphe; mbu meahaa ebyi, onye ẹjo-iphe anoduje emegbabe; ?onye ono adzuru ndzu too? Wawakwa! O to nwedu iphe, du ree ono, o shi emekota ono ophu aa-nyatakwadu; noo kele e te gudeedu ire iya ẹka. Ọo-nwuhu; laa l'iphe-ẹji ono, o mekotaru ono.

²⁵ “Unu asuje l'iphe, mube Nnajiuphu eme ta pfuduru nhamunha. Unu ngabekpodapho nchi unube ndu Izurelu! ?Unu suru l'iphe, mu eme ta pfuduru nhamunha? ?To buchida unubedua be te emedu iphe, pfuru oto? ²⁶ Teke ọ bu l'onye pfuberekoto be haru apfubekoto; bya emeahaa ẹjo-iphe; be onye obu a-nwuhu k'ẹjo-iphe ono, o meru ono. ²⁷ Ọzo bu le teke onye eme ẹjo-iphe paru eme ẹjo-iphe, oome haa; bya emeahaa iphe, pfuru oto; me iphe, du ree; be onye obu a-dzo onwiya ndzu. ²⁸ Eshinu ọ byaru bya ari-phuta oriri azu k'ẹjo-iphe ono, o mekotaru ono; bya agbakuta iya azu; be ọo-dzuru ndzu; ọ to nwuhudu. ²⁹ Ole unube ndu Izurelu gbepfu le Nnajiuphu te emejedu iphe, pfuru oto. Unube ndu Izurelu; ?buchia mbedua te emejedu iphe, pfuru oto too? ?Tobudu unubedua be gbepmejechia iphe, a pfuduru oto obu?

³⁰ “Ọo ya bu; unube ndu Izurelu; mu e-kpekwa unu ikpe g'iphe, onyenonu meru gbaru. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu. G'izimanu lwadupho unu azu! Unu ahakota ẹjo-iphe, unu eme; ọo ya bu g'ẹjo-iphe ta aburu iya e-me g'unu buru mkpurupyata. ³¹ Unu tukokpoo ẹjo-iphe, unu mekotaru g'ọ ha gwobekota; unu emee obu unu g'ọ buru obu ophuu; unu abya anodu ndzu ophuu. ?Bu gunu kparu iphe, unu gude ẹka ekutaru onwunu onwu unube ndu Izurelu? ³² Kele ọ to dudu onye oduje mu ree l'ọ nwuhuru. G'izimanu lwa unu azu; ge ndzu aburu nkunu! Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.

19

Ebvu-aphu, a guru ndu-ishi ndu Izurelu

¹ “Guru ndu-ishi ndu Izurelu ebvu-aphu. ² Gwa ya su:
“Ne ngu shi buru ne oduma,
no l'echilabo oduma.

- 0 zę l'echilabọ ęka ụnwu
 oduma dọru ehe
 ụnwu iya.
- ³ O hefu nwa lanu l'ime
 ụnwu iya ono.
 Nwa iya ono bya aburu
 oduma, ọkpehu du;
 0 bya anwuta g'eeshije
 egbu anu;
 bya ata nemadzu pyaapyaa.
- ⁴ Ọhamoha bya anuahaa
 ke nkiya.
 Ẹphe mee ya o nwulahu
 l'iduma phe.
 Ẹphe gude eze ikekee
 nmata iya kpuru lashia
 ali Ijiputu.
- ⁵ Ne iya ahuma l'iphe,
 ọ tuberu te ejedu
 g'ọ tuberu iya;
 o duta nwa iya lanu ọzo;
 hekwaahafuta;
 ọ buru oduma,
 ọkpehu du.
- ⁶ O tsoru oduma ibe iya
 jepheahaa g'ọ du iya;
 noo kele ọobyawaa
 aburu oduma, ọkpehu du.
 0 bya anwuta g'eeshije
 egbu anu;
 bya atahaa nemadzu
 pyaapyaa.
- ⁷ O woru ęka ẹphe
 kpushigbaaru ike
 nwutsushia;
 mbu ęka egbobutaje
 phe nu;
 bya atuko mkpukpu
 phe mee umerekete.
 Ndu-agugu ndu erwutaje
 ndu ali ono l'ekiri,
 ọosuje.
- ⁸ Tọbudu iya bu; iphe,
 bu ọhamoha bya
 akwageberu iya;
 mbu ndu shikota
 l'ekali ibiya ono
 mgburugburu.
 Ẹphe bya eworu ụgbu
 phe geberu iya.
 O nwulahu l'iduma,

ęphe bvuru.

⁹ Ęphe gude ękekee nmata
iya kpufuta;
bya enwuru iya ye ę
mkpuchi;
pata iya pajęru eze
ndu Bąbilonu.

Ęphe nwuru iya ye
ę mkpọro.

Oo ya bų; a nųma-buhu
ęka ọosu ekiri l'ųbvų
ndu Ịzurelu.

¹⁰ Ne ngu dųepho g'ome
vayinu,
nọ l'opfu-vayinu ngu.

E yeru iya l'agųga mini;
ọ mįa wọpfuru awọpfuru;
jashįa ęka igwerigwe;
kele mini,
tsuru iya l'ęhu mebyi
atsuru.

¹¹ Ękali iya ono shihukọta ike;
dųepho ree ke g'ọ bųru
mgbọro onye eze.

Ọ jakpọo dų kpuchii
kakọta ępfukala ọzo shii.
Ụba iya kakọta ępfukala
ọzo l'eli k'ọphu o
sengoru iphemiphe
ọzo baru ụba l'ọswa.

¹² Obenu l'e gude
ęhu-ęghu vųa ya
l'ọgbarabvu;
mbų vųta iya tọgbo
l'ali.

Pherephere, shi l'ųzo
ęnyanwu-awawa
bya ezia;
akpuru iya kpọshihu
nkų.

A bya anyįswoshikota
iya akpuru.

Ękali iya ono, shihukọtaru
ike ono bya
akpọshihuchaa nkų;
ọku woru iya nmaa
swọkoswoko.

¹³ Nta-a be e je eworu
iya dzabe l'echięgu;
mbų l'ali, kpọru gbengu;
mini adųdu me ililekpọo.

14 Oku bya eshi l'ekali
 iya lanu gbanwuhu;
 kepyashichaa
 akpuru iya.
 Ophu o nweedu ekali,
 shihuru ike,
 nokwadu iya nu;
 mbu ophu dukwadu
 ree k'aburu mgboro
 onye eze.
 Owa-a bu ebvu-aphu g'e
 rwujekwa iya erwubvu."

20

Ndu Izurelu ekwefuru Chileke ike

¹ Tobudu iya bu; o be l'abali k'iri l'onwa ise l'apha k'esaa; o nweru ndu bu ogerenya ndu Izurelu wuru bya ge mu kpataru phe ishi l'eka Chipfu. Ephe bya adoru l'iphu mu. ² No iya; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ³ "Nwa ndiphe; pfuru nu ndu bu ogerenya Izurelu su phe; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: ?O kwa l'oo ishi be unu byaru mu akpata? Oo ge mu no ndzu ge mu no iya; bu g'o bu ire-lanu le mu ta abyadu ekwe g'unu kpata mu ishi. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono."

⁴ "Nwa ndiphe; woru ge ke nkephe du tua jala; wota g'ephe eme tua phe jala l'ataphu. Mee g'ephe maru ebyi, nna phe shi emegbabe. ⁵ Su phe; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mboku ono, mu hotaru Izurelu ono be mu riburu oshilokpa Jiekopu angu; bya emee g'ephe maru onye mu bu le teke ephe no l'ali Ijiputu. Mu pfuaru phe iya hoo haa su phe: 'O kwa mbedua bu Chipfu, bu Chileke unu.' ⁶ Oo le mboku ono be mu riburu phe angu le mu e-dufuta phe l'ali Ijiputu; duru phe laa l'ali, mu chotaru phe; mbu ali, bukota osu ayi-ayi; buru iya bu ali, kakota ree l'iphe, bu ali nonu. ⁷ Mu su phe: Onyenonu wofukota ejo obvu ono, unu doberu agwaphe ono, tuphaa. Unu te egudekwa agwa ndu Ijiputu merwushia onwunu. O kwa mbedua bu Chipfu, bu Chileke unu. ⁸ Obenu l'ephe gbekwefuru mu ike; ophu ephe ta angaduru mu nchi; ophu ephe ta alwuduru ejo obvu ono aso oyi ono, ephe kporu obu ye ono; ophu ephe ahaduru agwa ndu Ijiputu ono. Oo ya bu; mu su le mu a-tukoshi phe oke ehu-eghu mu mbu le mu e-kpukposhi phe oke-ehu-eghu mu le Ijiputu. ⁹ Obenu le mu meru g'e te mebyi epha mu l'iphu ohamoha ono, ndu Izurelu shi bugbaaru ono; mbu ndu ono, mu no l'iphu phe mee ge ndu Izurelu maru mu shita l'edufuta, mu dufutaru phe le Ijiputu ono.

¹⁰ "Oo ya bu; mu kwe dufuta phe le Ijiputu; duru phe lasha l'echiegu. ¹¹ Mu bya eworu iphe, mu toru okpa iya su g'e tsoje goshi phe; bya emee g'ephe maru ekemu mu; kele onye emeje iya nu be e-gude iya nodu ndzu. ¹² Mu bya eworu eswe atuta-unme doberu phe g'o buru iphe-ohubama, no le mgbaka mu l'ephe; k'opu ephe a-makwanuru l'oo mbedua, bu Chipfu meru phe ephe du nsu. ¹³ Oe ndu onu-ulo Izurelu be kwefuleru mu-a ike l'echiegu ono. Ephe te ekwedu mee iphe, mu toru okpa iya su g'emeje; mbu l'ephe te ekwedu mee ekemu mu; mbu ekemu mu ono, bu onye meru iya nu l'oo nodu ndzu ono. Ephe woru eswe-atuta-unme ono, mu doberu phe ono phaa kutukutu. Oo ya bu; mu pfua ya ruhata iphu su le mu a-tukoshi phe oke ehu-eghu mu; woru phe gbushia l'echiegu ono. ¹⁴ Obenu le mu meru g'e te pfubiyi epha mu l'iphu ohamoha ono, bu ndu mu no l'iphu phe dufuta phe ono. ¹⁵ Mu

byakwapho ahalia eka ribuaru phe angu l'echiegu su le mu tee dueduru phe ala l'ali ono, mu nuru phe ono; mbu ali ono, buepho osu ayi-ayi; mbu ali, ono bu iya kakota ree l'iphe, bu ali nonu ono; ¹⁶ noo kele ephe te ekwedu eme ekemu mu; teme ophu ephe te etsoduru iphe, mu toru okpa iya su g'e tsoje. Ephe woru eswe atuta unme mu phatoshia; noo kele o l'agwa be obu phe du.

¹⁷ "Ole mu phuleru phe-a obu-imemini; ophu mu te egbushiduru phe; mbu mee g'ephe chihu l'echiegu ono. ¹⁸ Mu suru unwu phe l'echiegu ono: Unu te etsokwa iphe, nna unu phe toru okpa iya; ophu unu emekwa ekemu phe; ozo g'unu gude agwa agwa phe merwushia onwunu! ¹⁹ Oo mbedua bu Chipfu, bu Chileke unu. Unu tsoje iphe, mu toru okpa iya; mbu g'unu nwube enya meje ekemu mu; mekotaje iya g'o ha. ²⁰ Unu emeje eswe-atuta-unme mu g'o du nsu; k'ophu o-buru iphe-ohubama mu l'unu. Oo ya bu; g'unu a-makwanuru l'oo mbedua bu Chipfu, bu Chileke unu.

²¹ "Obenu l'unwu phe ono be kwefuhukwaru mu pho ike. Ephe te ekwedu mee iphe, mu toru okpa iya su g'ephe meje; ophu ephe ta anwubekpodaru nu enya l'eme ekemu mu; mbu ekemu mu ono, bu onye meru iya nu l'o nodu ndzu ono. Ephe phatoshiru eswe-atuta-unme mu. Oo ya bu; mu pfua su le mu a-tukoshi phe oke ehueghu mu; mbu le mu e-kpukposhi phe ehueghu mu l'echiegu. ²² Ole mu mechaleru-a selaa eka azu; mee g'e te epfubyi epha mu l'iphu ohamoha ono, bu ndu mu no l'iphu phe dufuta phe ono. ²³ Mu byakwapho eriaru phe angu l'echiegu ono su le mu achikashi phe g'ephe lachaa ohamoha, nonu; mbu g'ephe gbakashihu dzuru ali ndu ohozo; ²⁴ kele ephe te ekwedu eme ekemu mu; mbu l'ephe jikaru eme iphe, mu toru okpa iya; bya aphantoshia eswe-atuta-unme mu. Oo buru eka enya phe du bu l'agwa, nna phe gwaru.

²⁵ "Mu panuru phe nwuhaa g'ephe tsoje iphe, a toru okpa iya su g'ephe tsoje; bu iphe, adudu ree; mbu ekemu, ephe te e-gudedu anodu ndzu. ²⁶ Mu bya emee ephe gude ngweja, ephe egweje merwushiahaa onwophe; mbu ephe huahaa okpara phe l'oku gude gweahaa eja. Iphe ono be mu meru g'eeshi ge ndzu-agugu rwuta phe; g'ephe amakwanuru l'oo mbedua bu Chipfu.

²⁷ "Oo ya bu; nwa ndiphe; pfuaru ndu Izurelu su phe; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Oo egube-a be nna unu phe gude gbarwua mu; bya ajika etso uzo ire-lanu mu. ²⁸ Teke mu dubaru phe l'ali ono, mu riburu phe angu iya le mu a-nu phe ono be ephe byaru ahuma iphe, bukpo ubvu ubvu, hagbaa l'eli; mekpoo oshi, ekwo du ke gayii; ephe gweahaa ngweja l'eka ono; gude iya kpatsu mu ehueghu. Oo bukwarupho l'eka ono be ephe gweru ngweja unwu-isensu, eshi kwekweekwee; me ngweja-mee. ²⁹ Tobudu iya bu; mu su phe: ?Bu gunu be eka ono, unu ejeje agwa iphe ono bu? Oo ya bu; e kuahaa eka ono Bama byasu ntanu-a. ³⁰ Oo ya bu; pfuaru ndu Izurelu su phe; 'wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: ?Unu anodu emerwushi onwunu ge nna unu phe; mbu tsoru agwaphe ejo agwa, ephe shi anoduje agwa ono too? ³¹ Mbukponu le ntanu-a be unu anodujeela egwe egube eja ono; mbu eja ono, unu ahije unwu unu l'oku gude egwe ono. Unu gude agwaphe agwa emerwushikpoephe onwunu eje. Unube ndu Izurelu; ?bu ge mu haa unu g'unu jitajekwadu mu iphe too? Eshinu mu no ndzu ge mu no iya-a be unu taa jitabaekwa mu iphe ozobaa. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu. ³² Unu asuje l'o du unu g'unu du g'ohamoha ozo, nogbaa nu; mbu g'unu du ge ndu mgboko, bu oshi me mkpuma be ephe abaru eja. Ole iphe ono, unu aru ono ta ayidu mee ememe ophu.

³³ " 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Eshinu mu no ndzu ge mu no iya-a be mu e-gude ike mu; me agburu-ehu mu; ye oke ehueghu, mu e-kpukposhi unu; buru onye-ishi unu. ³⁴ Mu e-gude eka ike; me agburu-ehu; ye oke ehueghu, mu e-kpukposhi unu gude shi l'iphe, bu ohamoha ono dufuta unu; mbu shi l'iphe,

bukpoo ali ono, unu gbakashihuru laa ono chikobekota unu. ³⁵ Mu e-duta unu lashia l'echiegu, ohamoha bupheru mgburugburu. O buru l'eka ono be mu l'unu a-nodu l'iphu l'iphu; mu e-kpee unu ikpe. ³⁶ Oo egube ono, mu kperu nna unu phe ikpe l'echiegu ali Ijiputu pho bu ge mu e-kpe iya unu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.

³⁷ “ ‘Mu e-chi unu echachi jasu unu edobeahaa oibandzu ono. ³⁸ Iphe, bu ndu bu ekwegekwe ono; mbu ndu ono, anoduje atupya mu ono be mu a-loshikota l'ime unu. Mu e-dufutakwa phe-a l'ali ono, ephe laru je ebugbaaru ono; ole ephe taa bahukwanu l'ali Izurelu. Oo ya bu; g'unu amakwanuru l'oo mbedua bu Chipfu.

³⁹ “ ‘Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Unube ndu Izurelu; g'onyenonu le g'unu ha jekpowaro agwaa nshi iya. Ole unu e-mechakwana ngaberu mu nchi; numa iphe, mu e-pfuru unu; unu aparu egwephe eja haa; mbu eja ono, unu gude apharwushi epa mu, du nsọ apharwushi ono. ⁴⁰ Oo l'ubvu mu, du nsọ; mbu l'eze ubvu Izurelu be mube Nnajiuphu, bu Chipfu suru l'iphe, bu ndu Izurelu a-nodukota; abajeru mu eja. O buru eka ono be mu a-nodu nata phe; teme o buru l'eka ono be unu a-noduje gwaa mu agwagwa; nu mu iphe, kachakpo ree, unu nweru; yee iphe, dukota nsọ, unu egwejeru nu mu. ⁴¹ Mu a-nata unu g'unu bu unwu-isensu, eshi kwekweekwee le teke ono, mu dufutaerupho unu l'iphe, bu ohamoha ono, unu nokota ono; mbu rwufutakota unu l'iphe, bu mkpukpu ono, a chikashiru unu laa ono. Teke ono be mu e-goshikwanu ohamoha le mu bu onye du nsọ okpobe adudu.

⁴² Oo ya bu g'unu a-makwanuru le mu bu Chipfu le teke ono, mu e-dubata unu l'ali Izurelu, bu ali ono, mu riburu angu le mu a-nu nna unu phe ono. ⁴³ O buru l'eka ono be unu a-nodu; enya agbarwukota unu l'iphe, unu mekotaru; mbu iphe ono, unu mekotaru gude merwushia onwunu ono; unu abya adu onwunu ashi le k'ejo-iphe ono, unu mekotaru ono. ⁴⁴ Teke mu gude g'epa mu apfuru meeru unu iphe; mbu ophu mu te ejeduru eme unu iphe g'ejo-iphe unu gbaru; ozoo g'iphe, unu eme rehuberu erehu; be unube ndu Izurelu a-maru l'oo mbedua bu Chipfu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.’ ”

⁴⁵ Tobudu iya bu; Opfu Chipfu bya akparwuta mu l'ehu su mu: ⁴⁶ “Nwa ndiphe; ghachi iphu l'uzo ndohali pfuaru ndu ndohali iphe, a-nwuru phe nu; l'i pfua iphe, e-me oswa, no l'echiegu ndohali; ⁴⁷ mbu gi pfuaru oswa, no l'echiegu ndohali su: Numa iphe, Chipfu epfu! Nnajiuphu, bu Chipfu suru: Mu abyaakwa ngu atufu oku. Oku ono e-kepyashikota oshi oyii ngu; me ophu kpohuru nku. Ire-oku ono be a-buru echinyi echinyi. Iphe, bukpo onye oku ono shitaru ibe iya ophu o no; shita l'uzo ndohali; jeye l'uzo isheli be oku ono a-nma swokoswoko. ⁴⁸ Onyemonye be a-makotaru l'oo mube Chipfu be turu oku ono. A ta abyadu echinyi iya echinyi.”

⁴⁹ Tobudu iya bu; mu su: “Haa! Nnajiuphu, bu Chipfu! Ephe epfukwaru mu asuje l'oo etu etu be mu anoduje anmashi.”

21

Chipfu a-miru ndu Izurelu ogu-echi

¹ No iya; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ² “Nwa ndiphe; gha iphu l'ibiya ke Jierusalemu; pfuru nuru mu eka ono, du nsọ ono; pfuru nuru mu ali Izurelu; karu phe iphe, e-me nu; ³ su iya: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Lenu! Mu noakwaru ngu le njo. Mu a-mifuta ogu-echi mu l'obo iya; gude gbushikota ndu pfuberekoto me ndu eme ejo-iphe l'echilabo unu. ⁴ Eshi ophu mu e-gbushi ndu pfuberekoto me ndu eme ejo-iphe; be mu a-mita ogu-echi mu; gbua iphe, bukpo nemadzu l'ophu. Mu e-shi le ndohali gbua phe jasu l'isheli. ⁵ Oo ya bu ge ndiphe l'ophu amaru l'oo mube Chipfu be mifutaru ogu-echi mu l'obo iya; ophu mu ta amiphuedu iya azu ozo.

6 “Oo ya bu; tsua ude; gube nwa ndiphe! Tsua ude g'onye meji akufu akufu; gude oke aphu tsua ude l'iphu phe. 7 Teke ephe jiru ngu su: ‘?Bu gunu kparu iphe, iitsu ude?’ Iphe, ii-pfuru phe bu: ‘Iphe, kparu iya nu bu l'o nweru nzi, abya nu. Teke nzi ono byaerupho be meji a-gbabuhu onyemonye; aka atsushihukota onyemonye mee. Onyemonye be ehuru a-rwushihukota; ikpere be a-nodu aphukota onyemonye doridori g'akpara-mini. Lenu l'obyaakwa; mbu nzi obu. O mefutaje ememe. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono.’ ”

8 Tobudu iya bu; Opfu Chipfu byakwa akparwuta mu l'ehuru; bya asu mu: 9 “Nwa ndiphe; pfuaru mu phe su: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:

“Ogu-echi be a baakwaru
o nodu atsu nko;
bya ajiwa iya manu o
nodu aphu onyo!

10 A bawaru iya;
o nodu atsu nko g'e
gude iya gbushia
nemadzu.

E huchawaru iya ehucha;
o nodu acha vaa
vaa g'ebemu-igwe.

?Anyi a-nodu ete eswa
le mgboro-eze ke
nwa mu kangokotaru
mgboro-eze ke ndu
ozo to?

11 Ogu-echi ono be iphe,
e medoru iya bu g'e
hua ya manu;
waa g'a dzulia ya.

A baakwaru iya ababa;
huwa iya manu.

Onye mgbugbumadzu
abyaakwaa iya adzuli.

12 Nwa ndiphe; raa ekwa;
chia mkpu;
kele ogu-echi ono
bukwa ndibe mu be
ocho abya.

Oo ndu-ishi le Izurelu
be ocho abya obu.

E nwutaakwaru ndu-ishi
le Izurelu;
waa ndibe mu tua
l'iphu ogu-echi.

Gberu aka ye l'olu.

13 Aa-dalekwa unu.

?Bu gunu be e-me m'o
buru le mgboro-eze ono,
kangokotaru ndu
ozo ono be ta anodedu?

Nokwa iphe, Nnajiuphu,

bụ Chipfu epfu bụ ono.

¹⁴ “Oo ya bụ; nwa ndiphe; pfiaru phẹ iphe e-me nù; kua ẹka kpa. G'e gbua ogu-echi ugbo ẹbo; mbụ g'e gbua ya ugbo ẹto. Oo ogu-echi, ee-gude gbushia nemadzu; mbụ ogu-echi, ee-gude tsua nemadzu o-tsụ-epfu; bya aburu ogu-echi, ee-gude gbaa phẹ mgburugburu. ¹⁵ Mu dobekotawaru ogu-echi, ee-gude egbushi phẹ l'onu-oguzo phẹ; k'ophu bụ lẹ meji a-nodu atofu nemadzu atofu; ndu a-la l'iswi a-ha igwerigwe. Oowaa! A bakwaru ogu-echi ono; o nodu acha vaa vaa g'ebemu-igwe. A dzulitawaru iya g'e gude iya gbushia nemadzu. ¹⁶ Gube ogu-echi; gbua pharamu laa l'uzo ẹkutara! Gbukwaapho laa l'uzo ẹkicha! Gbujekpoepho laa l'ibiya ophu iphu ngu nokpoepho laa. ¹⁷ Mu a-kukwapho ẹka pyaa; ẹhu-eghu mu adazeta. Oo mbedua, bụ Chipfu bẹ epfu iya nù.”

Ogu-echi eze ndu Babilonu

¹⁸ Tobudu iya bụ; Opfu Chipfu byakwa akparwuta mu l'ẹhu; bya asu mu: ¹⁹ “Nwa ndiphe; mee gbororo labo, bụ ẹka ogu-echi eze ndu Babilonu e-shi bapfuta phẹ ogu; g'uzo ono bukotakwaru lẹ mkpukpu lanu bẹ ephe a-watakota. Bvube itso iphe-ohubama l'eka uzo ono swibaru lẹ mkpukpu ono. ²⁰ Mee uzo lanu lẹ gbororo ono g'o buru ẹka ee-shi gude ogu-echi bapfu mkpukpu Raba kẹ ndu Amonu; l'i bya eme uzo ozo g'o buru ẹka ee-shi bapfu Jiuda; me ẹka a kpushiru ike lẹ Jierusalemu. ²¹ Noo kele eze ndu Babilonu bẹ e-jeta pfuru lẹ mgbakata-uzo ono; mbụ lẹ mgbakata-uzo labo ono. Oo-jiadaa iphe; g'o maru iphe, ee-me nù. Oo-gude apfu tua ido; l'o jita nwobvu iya; bya elee enya lẹ meji anu; g'o gude maru uzo ophu oo-shi. ²² O buru l'ekutara iya bẹ ido kẹ Jierusalemu a-daru laa. Oo-do iphe, ee-gude chikposhia Jierusalemu; l'o zia g'a wata egbushi nemadzu; me g'e chia mkpu ogu; l'a bya edoo iphe, ee-gude nwutsushia onu ẹka eeshije abahu lẹ mkpukpu ono; l'a bya akoshia obvudu-ẹja; bya ekephee mkpukpu ono ekephe. ²³ Ndu ophu yee ya gbaru ndzu bẹ oo-du g'o bụ iphe, te emedu ememe; obenu l'oo-nyatakotaru phẹ ejo-iphe, ephe mekotaru; bya akpukota phẹ lẹ ndzu. ²⁴ Oo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Eshi ophu unu byaru bya emewaa a mawaru g'unu emeberu ejo-iphe; mbụ k'ophu bụ l'iphe-ẹji, unu eme bẹ dabyiwaru ẹba; bya egude iphemiphe, unu emekpoo ememe egoshi ejo-iphe, unu eme; bẹ aa-kpukota unu lẹ ndzu.

²⁵ “Oowaa! Gube onye bụ ishi lẹ Izurelu; mbụ gube onye ono, merwushiwaru onwongu ono; mbụ gube onye iwashi ono; o rwuakwaru teke aa-nu ngu chiipfu; nu-rwua ngu iya l'ishi. ²⁶ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Toshia iphe, i keru l'ishi; kpufu okpu-eze ono. O to buekwa g'iphe shi du bẹ o dukwadu. Ndu wozetaru onwophe alị bẹ aa-bya ewolia eli; ndu e woliru eli bẹ ee-wozeta alị. ²⁷ Oo mkpurupyata! Oo mkpurupyata! Mu e-me mkpukpu ono g'o buru mkpurupyata; ophu a ta abyadu akpukwabaa ya akpukwa; jeye teke onye bụ iya bẹ o gbaru k'enweru mkpukpu ono a-bya; mu eworu iya nù iya.

²⁸ “Oo ya bụ; nwa ndiphe; pfiaru phẹ iphe e-me nù; su phẹ: Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu l'opfu-ẹhu ndu Amonu; lẹ k'iphe-iphere, ephe eme ndu Izurelu baa:

“Oo ogu-echi! Oo ogu-echi!
A mifutaakwaru ogu-echi,
ee-gude ekwoshi
nemadzu ishi.

E huchawaru iya ehucha
g'e gude iya lwua
nemadzu alwulwu;
mbụ l'e mewaru iya;

g'ò chaa vaa vaa
g'ebemu-igwe.

²⁹ “A makwaru-a l'a phujeru unu ophulanya iphoro; bya agbajewaru unu eja, bu ụka be a dzushiru unu. Iphe ono g'ò ha be aa-gakọ nyabe ndu ejo-iphe l'olu; mbu ndu ono, ee-gude ogu-echi gbushia ono. Mbu ndu ono, mboku, aa-nu phe chiipfuu nu-rwua phe iya l'ishi rwuwaru ono.

³⁰ “Mi-phu ogu-echi ono azu l'obo iya. Oo l'eka unu futaru be mu a-nodu kpee unu ikpe; mbu l'ali ndiche unu. ³¹ Mu a-tukoshi unu oke ehu-eghu mu; mbu le mu e-kpukposhi unu oke ehu-eghu mu, ata-pfupfufu. Mu e-nwuru unu nu ndu emeje nemadzu l'iwe; mbu ndu bu iphe, eemebyi emebyi bu iphe, doru phe enya. ³² Unu a-buru nku, eeye l'oku. Eka aa-phushi mee unu wushi bu l'echilabo ali unu. A ta abyadu anyatabaa unu ozo; noo kele oo mube Chipfu be pfuru iya nu.”

22

Ejo-iphe, ndu Jierusalemu eme

¹ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ² “Nwa ndiphe; ?ii-kpe iya ikpe to? Mbu; ?ii-kpe-a mkpukpu-a, bu mkpukpu mgbugbumadzu-a ikpe to? Oo ya bu; je aturu iya ebyi, oomekota jalaa. ³ Su iya: Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Gube mkpukpu-a i gudeakwa egbu ochi seta mkpurupyata kpube onwongu l'ishi; kele iigbushi nemadzu; bya egudekwapho agwaphe obvu emerwushi onwongu.

⁴ “Ikpe ndu ono, iigbushi ono nmaakwaru ngu; teme i gudewaa agwa iphe, i jetaru merwushia onwunu. I mewaru ge mboku, ii-no-beru ndu du tsokere; mbu l'apha, ii-no-beru ndu be rwuakwaru nu. Oo ya bu le mu e-me ngu g'i buru mkpukpu ohamoha a-noduje eme iphe ochi; mbu le mkpukpu, nonu a-noduje atu ngu uzu ochi. ⁵ Gube mkpukpu, aamaru ejo eka; teme iphe, tsuru ngu epfu buru nchika-ehu; huma le ndu bu ntse; me ndu bu uzenya a-nodu achi ngu ochi; ⁶ Humawaro ge ndu-ishi ngu, nogbaa ngu l'ime gude ike, ephe nweru egbushi nemadzu. ⁷ Oo l'ime ngu be ephe ta agubejeedu ne le nna phe iphe. O buru l'ime ngu be ephe no kpaa ndu byaru abyabya ehu; bukwarupho l'ime ngu be ephe no megbuta ndu nna phe anodedu; me ndu ji phe nwushihuwaru. ⁸ Iphe duru mu nsọ; be unu ta agubejeedu iphe. Unu wowaru eswe atuta unme mu pharwushikota. ⁹ O buru l'ime ngu be ndu asu asulasu no; ndu buepho iphe, ephe eshibeje ite iya bu g'ephe e-me gbua nemadzu. Oo l'ime ngu be ndu ejeje eria iphe, a tushiru l'agwa no; mbu l'agwa, nogbaa l'ubvu ubvu ono. Ephe nmakpuru l'ime ngu apharwushi onwophe. ¹⁰ Ndu ophu ephe le nyee nna phe akwaje nokwapho l'ime ngu. Ndu ophu ejepfufe unwanyi teke ephe anọ nsọ nodu iya; mbu teke unwanyi teke aswafudu nturuwu anọ nsọ. ¹¹ Oo l'ime ngu be nwoke waa nyee nwoke ibe iya emeje ebyi. Onye ophu egude egu ejo-iphe agu iya nu pharwushia nwune nyee nwa iya; onye ophu aburu nwune iya ke nwanyi; mbu nwa, nna iya nwuru gedegede be oomerwushije. ¹² O buru l'ime ngu be ndiphe erije uphalazu g'e gbua nemadzu; a nodu anataje ntukwase; bya eri uphalazu. Nemadzu nodu anataje nwibe iya iphe iya k'ehuka; g'ee-shi g'unu rita urwu. Teme a gbakutawaa mube Chipfu azu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono.

¹³ “Lenu; mu egbukwaru ngu eka swikiswiki; k'urwu ono, i ritaru l'uzo apfuduru-oto ono; me k'ochi, eegbugbabe l'ime ngu ono. ¹⁴ ?Obu e-shihu ngu-a ike? Mbu; ?eka e-shihu ngu-a ike mboku, ono mu a-da ngu eka ke njo l'ehu ono? O kwa mube Chipfu pfuru iya; mu je l'e-me iya. ¹⁵ Mu a-chikashi ngu mee g'ephe tuko ohamoha dzuru. Mu ezekaa phe g'ephe lachaa mkpukpu le mkpukpu ozo. Mu emee g'emewushi ono,

i merwushiru onwongu ono buru bugemu. ¹⁶ I -buerupho mkpukpu, rwushihuru arwushihu l'anya ohamoha ono; be i-macharu-a l'oo mbedua bu Chipfu.”

¹⁷ Tobudu iya bu; Chipfu byakwa epfuru yeru mu su: ¹⁸ “Nwa ndiphe; ndu Izurelu be dukwaa mu g'iphe, gbaru egba. Mbụ l'ephe dukota g'ope; me ogbongu; me iphe-igwe; me mkpuma ota-njele, kwaru l'oku uzu. Iphe, ephe buepho be bu egba mkpola-ochaa. ¹⁹ Oo ya bu; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Eshi ophu unu bukotawaa egba mkpola-ochaa; be mu e-kpota unu kpokobe le Jierusalemu. ²⁰ Mbụ l'oo egube eekpokobeje mkpola-ochaa; me onyirubvu; me iphe-igwe; me mkpuma-ota-njele; me ogbongu chiru ye l'oku uzu g'o dazee ya-a; bu ge mu e-gude ehu-eghu mu; me oke ehu-eghu mu rwukota unu je achiru dobe le mkpukpu ono; woru unu dazee adaze. ²¹ Mu e-rwukobe unu; kpukposhi unu oke ehu-eghu mu, ata pfupfufu ono; l'o kee unu; unu azashihukota azashihu. ²² Oo egube mkpola-ochaa, adazehuje l'oku uzu-a; bu g'unu a-nodu l'ime mkpukpu ono dazehu. Oo ya bu g'unu amakwanuru l'oo mbedua, bu Chipfu be tukoshiru unu oke ehu-eghu mu.”

²³ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu ozo su: ²⁴ “Nwa ndiphe; su ali ono-a: I bu ali, e teke aturwudu ejo-iphe, no iya nu; ophu mini edzeduru kpua ya le mboku oke-ehu-eghu mu ono. ²⁵ Ndu mpfuchiru Chileke, no l'ime mkpukpu ono be achiru mkpukpu ono ejo idzu; g'oduma, aba hanyihanyi alajashi anu, o gburu. Ephe egbushije nemadzu; nakoo eku; me iphe, vugbaa oke aswa. Ephe mewaa; g'unwanyi, ji phe anodu paa eka l'ime mkpukpu ono. ²⁶ Ndu-uke, no le mkpukpu ono be kpakashwaru ekemu mu; tuko iphe mu, du nsọ merwushikota emerwushi. Ephe ta akpajeedu oke l'iphe, du nsọ; yee iphe mmanu ozo. Ephe anoduje ezi nemadzu l'o to nwedu iphe, du iche l'iphe, aaso nsọ; yee iphe, a ta sodu nsọ. Ephe wowaru enya nmanyibe; ophu ephe ta akpajeedu ishi k'eme eswe-atuta-unme mu g'o du nsọ. A nodu anoduje epfutoshi epha mu l'echilabo phe. ²⁷ Ndu bu ndu-ishi le mkpukpu ono be duepho g'ejo-nkuta-oswa, alajashije anu, o gburu. Ephe egbu ochi; mbu egbushi nemadzu g'ee-shi g'ephe rita urwu l'uzo, apfuduru-oto. ²⁸ Ndu mpfuchiru Chileke, no le mkpukpu ono be e-gude ophulenyia ughoshi yele agbaru phe eja, bukota uka; kpachia ejo-iphe, ndu ono eme akpachi. Ephe asuje: Nnajiuphu, bu Chipfu suru-a l'eba abu l'o nweru iphe, Chipfu pfuru. ²⁹ Ndu ali ono be akparya nemadzu ishi; bya ana nfu. Ephe akpa ndu ukpa; me ndu adudu g'o du phe ehu; bya eme ndu bu mbyambya ewere; ophu ephe emejeduru phe iphe, gbaru g'e meeru phe iya. ³⁰ Mu bya elee enya nemadzu l'echilabo phe, bu onye a-kpukwa igbulu ono; mbu onye apfuru le mgbaka onye l'ephe l'ali ono; ge mu te emebyishi iya; ophu o to dudu onye mu humaru. ³¹ Oo ya bu; mu tukoshi phe oke ehu-eghu mu; gude ehu-eghu mu, ata pfupfufu kepyashia phe; mbu woru iphe ono, ephe mekotaru ono byabe phe l'ishi. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono!”

23

Unwune labo, eri ogori

¹ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu ozo; bya asu mu: ² “Nwa ndiphe; o nweru unwanyi labo, bu ne lanu nwuru phe. ³ Ephe wata agba ukpara le Ijiputu; mbu l'ephe shiro teke ephe bu nwata gbata ukpara. O buru l'eka ono be ephe no a nodu anoduje apyitoshi phe era; mbu l'oo l'eka ono be ephe anoduje l'arwaphe phe eka l'ehe ono, akwokwadu buruburu ono. ⁴ Epha onye k'ogeranya be bu Ohola. Epha nwune iya nwanji buru Oholiba. Ephe bu ndibe mu. Ephe nwushia unwegirima unwoke; me unwegirima unwanyi. Ohola be bu Sameriya. Oholiba buru Jierusalemu.

⁵ “Ohola wataruro agba ukpara teke o bukwadu nkemu. O wataru awu-ko ndu o yeru obu; mbu ndu o-lwua-olaa shi le Asiriya. ⁶ Ndu ono yekotaru uwe, du urwukpu-urwukpu; me ndu bu ndu eze; me ndu-ishi. Epe bukota unwokorobya, amagbaa ntumatu; bukotaru ndu agba l'inya; nodugbaa l'eli inya phe. ⁷ O woru onwiya mee nwanyi-ukpara unwoke ndu Asiriya; mbu ndu ophu nweru enya. O gude agwa ndu oowu-ko ono merwushia onwiya. ⁸ Ophu o haduru agba ukpara ono, o shi le Ijiputu gbata ono. O buro teke o bu nwata be yele unwoke wataru akwakwa. Epe nodu anoduje arwa iya eka l'ehe ono, akwokwadu buruburu ono; agboshi iphe ekpu iya. ⁹ Tobudu iya bu; mu bya enwuru iya ye l'eka ndu o yeru obu ono, bu iya bu ndu Asiriya; mbu ndu ono, agu iya egu ono. ¹⁰ Epe gbabe iya oto; kpu unwu iya unwoke me unwanyi le ndzu; bya egude ogu-echi pha yebedua terii. Oo ya bu; o buru onye unwanyi gude nmaahaa l'ejo etu; kele oo iphe, gbaru iya nu be e meru iya.

¹¹ “Nwune iya nwanyi, bu Oholiba humachakwaa iphe ono; egu ejo-iphe nkiya gbekporo kabaa ke nwune iya njo; mbu l'o gbek ka nwune iya agba ukpara obu. ¹² O nodu awukokwapho ndu obutobu phe, bu ndu Asiriya; mbu ndu bugbaa eze; me ndu-ishi mkpukpu phe; me ndu ojogu phe, kwaru onwophe ngwa; degegbaru l'eli inya; bukotaru unwokoro, amagbaa ntumatu. ¹³ Mu bya ahuma l'o merwushifuaru onwiya. Ephenebo ono tukowaa buru ndu umere phe rehuru erehu.

¹⁴ “Yebedua be kwataru akwata yemibaa ishi eyemi l'ukpara obu. O humaru unwoke, e seru l'igbulu; mbu ndu Babilonu, e gude penti uswe-uswe see; ¹⁵ mbu ndu e seru epe kebegbaa akpo l'upfu; kebechaa ekwa, ekpo phe wiyawiya l'ishi. G'ephe ha be dukotaephe ge ndu-ishi ugbo-inya ndu Babilonu; mbu ndu shi mkpukpu Kaludiya. ¹⁶ Ahuma, oohuma phe; epe wata iya agu egu. O yefu ndu-ozu g'ephe je ezia phe ozi l'ali Babilonu. ¹⁷ Tobudu iya bu; ndu Babilonu byapfuta iya; g'ephe l'iya wata akwakwa. Epe gude egu nwanyi agu phe nu pharwushia ya. E merwushichae ya pho ono; epe bya adu iya ashi; o gbakuta phe azu. ¹⁸ Teke ono, o gbaaharu ukpara ono; bya agbagbukporu oto tua onwiya jalaa ono; be mu gude ehu-eghu gbakuta iya azu; egube mu gbakutaru nwune iya. ¹⁹ Ole o gbek kabaa eyeru ehu l'agba ukpara obu; g'o nyataru g'o shi agba iya le teke o bu nwata nodu le Ijiputu. ²⁰ O shi nodu l'eka ono awu-ko ndu o yeru obu; mbu ndu ehu-nwoke phe dukota ge ke nkafu-igara; bya aburu ndu unwuda phe du ge k'inya. ²¹ Oo ya bu l'egu ejo-iphe ono, i shi anoduje eme teke i bu nwata le Ijiputu ono be anoduje agukwadu ngu; mbu teke ono, e shi anoduje arwaphe ngu eka l'ehe; apyikashi ngu eka l'opu era ngu ono.”

²² “Gube Oholiba; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfuru ngu baa: Mu kpali ndu ono, i yeru obu ono; mbu ndu ono byawaru adu ngu ashi nta-a ono; g'ephe ghakobe buru ohogu ngu. Mu e-me g'ephe shi l'ekameka wufuta tsoahaa ngu opfu; ²³ mbu ndu Babilonu; me ndu Kaludiya; me ndu Pekodu; me ndu Showa; me ndu Kowa; epe le ndu Asiriya l'ophu. Epe a-bukotaru unwokorobya, amakota ntumatu; bugbaaru ndu eze; me ndu-ishi mkpukpu; me ndu-ishi ugbo-inya; me ndu nogbaa l'oke okwa; bya aburu ndu nogbaa l'eli inya. ²⁴ Epe e-gude ngwogu; me ugbo-inya du l'iche l'iche; bya achiru igwe oha bapfuta ngu. Epe a-nodukota l'ekameka kwaberu ngu k'ogu. Epe a-chiru iphe, e gudeje ezeru onwonye k'eze iya me ke nshii; bya ekpukotaru okpu, e meru l'igwe. Mu e-nwuta ngu nwuru nu phe g'ephe nua ngu aphu; mbu g'ephe mee ngu egube o du phe ree. ²⁵ Mu e-gude okophoo mu; mee ngu umerekete. Epe e-befu ngu imi waa nchi. Ndu ophu phoduru l'ime ngu be ee-gude ogu-echi gbushia. Epe a-kpu unwu ngu unwoke me unwada ngu le ndzu. Ndu ophu phodufuaru l'ime ngu bu oku e-tsu phe. ²⁶ Epe e-yeshikotakwa ngu pho uwe, i yeru l'ehu; natachaa ngu iyagba, ama mma, i nwekotaru. ²⁷ Mu

e-me g'ẹbyi, iime; me ụkpara ono, i shi le Ijiputu gbata ono laa nlanu. I ti byadu anyatabaa ya; ke g'o gua ngu egu ozo; ophu i ti byadu anyatabaa Ijiputu ozo."

²⁸ "Mbụ le-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Mu abyaakwaa ngu enwuru ye l'eka ndu du ngu ashị; mbụ l'eka ndu ono, i gbakutawaru azu; kele ephe duwaa ngu eji ono. ²⁹ Ephe e-gude ndumashi tukokpoo iphe, i seru akanya iya nata ngu. Ephe a-gbabe ngu oto; i dabyiru egube ono. Ukpapa ono, igba ono be e-meru iphere iya kpua ngu le sagaa. Ejo-ememe ngu ono; me ụkpara, igba ono; ³⁰ be bu iya meru g'iphe ono dapfuta ngu; kele i wataru awu-ko ohamoha, nonu; bya egude agwa phe merwushia onwongu. ³¹ I tsowaru uzo, nwune ngu nwanyi tso. Mu a-pakwanuru okoro iphe-ehuka iya dee ngu l'eka."

³² Wakwa iphe, Nnajiuphu,

bụ Chipfu epfu baa:

"Ii-ngu iphe l'okoro ono,
nwune ngu nwanyi
nguru;
mbụ l'okoro ono,
ha ke galagala;
bya adu omilomi ono.

Aa-chi ngu ochi;
bya eme ngu ujikputeru;
kele iphe no l'okoro
ono be jiru ke pyimu.

³³ Ii-je iphe-ehuka jasuru
l'ootsuahaa ngu
atsutsu ge mee.

O buru mkpurupyata
waa ola-l'iswi be
ii-ngu nno.

Ono buru iphe,
nwune ngu nwanyi,
bu Sameriya nguru
nguphodoru ngu.

³⁴ Ii-ngu iya;
ngu-gbua gberegedege.

L'i tukposhia ya yegiri
yegiri;
bya alabashia onwongu
era alabashi.

Mu pfuakwaru nkemu.
Nokwa iphe, Nnajiuphu,
bu Chipfu epfu bu ono."

³⁵ Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: "Eshi ophu i zohawaru mbedua; woru mu jicha l'okotazu; be ejo-ememe ono, iime ono; me ụkpara ono, igba ono be ii-ritakota urwu iya."

³⁶ Tobudu iya bu; Chipfu su mu: "Nwa ndiphe; ?ii-kpe Ohola yee Oholiba ikpe to? Ngwanu; karu phe ebyi, ephe emegbabe; ³⁷ mbu l'ephe bu ndu eri ogori; egbu ochi. Ephe gudewaa agwa, ephe gwotaru merwushia onwophe. Ephe nodu egudeje unwu, ephe nwushiru mu tua utara l'agwa phe. ³⁸ Waa iphe, ephe mekwaru mu pho bu owa: Le teke onokwapo be ephe merwushiru eka duru mu nsu; bya emebyishikota eswe-atuta unme mu. ³⁹ Oo le mboku ono, ephe gude unwu phe gwee eja nu agwa

phẹ ono; bẹ ephe bahuru l'eka duru mu nsọ ono; woru iya merwushia. Noo iphe, ephe meru l'ulo mu bu ono.

⁴⁰ "I zicharu ozi g'e zia ndu shi uzo ẹnya g'ephe byachaa; ephe wuru bya. O buru ndu ono bẹ i sachaaruru onwongu degeberu; i bya etee iphe l'ẹnya; bya egude iyagba memaa onwongu emema kwaberu phẹ. ⁴¹ I bya asugaru l'aba, amashi mma ike. A bya eworu teburu dobe ngu l'iphu. I chita unwu-isensu me manu mu tukobe l'eli iya. ⁴² Ikpoto nemadzu, bugbaa idokpamkpata ndu akwa evu ekpu iya. E duta ndu shi l'echiegu, ngu-jishiru mee ephe ephe bya; waa ndu ozo yee ephe swi. Ephe bya agbabe iya mgbaleka; kpube iya okpu, ama ntumatu. ⁴³ Noo ya bu; mu su g'ephe duta yebedua ono, gbawaru ukpara jasụ o kpojohu ono; g'ephe l'iya wata eri ogori kele o buwaa nwanyi-ukpara. ⁴⁴ Oo ya bu; ephe jepfuahaa phẹ egube ono ejepfufe nwanyi-ukpara ono. Mbụ ephe jepfuahaa Ohola yee Oholiba; phaahaa unwanyi ono kutukutu. ⁴⁵ Ndu e-kpe phẹ ikpe bu unwoke pfuleru-eka-oto Ephe a-nma phẹ ikpe ogori; waa ikpe ochi. Noo kele ephe eri ogori; bya aburu ndu egbu ochi."

⁴⁶ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: "G'a chita ikpoto nemadzu bapfuta phẹ; mbụ g'e nwuru phẹ nu ndu e-me ge ndzu-agugu rwuta phẹ; bya atuko iphe phẹ kwa l'okwata. ⁴⁷ Igwe-oha ono a-tu phẹ mkpuma; bya egude ogu-echi egbutsushi phẹ. Ephe e-gbushichaa unwu phẹ unwoke me unwada phẹ; bya ateshia oku l'ulo phẹ. ⁴⁸ Noo ge mu e-shi mee g'emewushi onwonye laa nlanu l'ali-a bu ono; k'ophu unwanyi l'ophu e-gudekwanu iya kwaa ẹnya; g'ephe te eje eme egube ono, unu meru ono. ⁴⁹ Aa-gwata unu ugwo emewushi ono, unu emewushi onwunu ono. Unu e-vuta ejo-iphe o nwutaru unu; mbụ nshi ono unu agwo ono. Oo ya bu; g'unu amakwanuru l'oo mbedua, bu Nnajiuphu bu Chipfu."

24

Etu, e gude ite, e shiberu l'oku nmaa

¹ Tobudu iya bu; o be l'apha ke tete g'onwa iri du l'abali iri; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ² "Nwa ndiphe; dee iphe ntanu-a bu l'ekwo; mbụ ntanu-a gedegede; kele oo ntanu-a gedegede bẹ eze ndu Babilonu kephetaru Jierusalemu k'ogu. ³ Nmaaru ndu ono, bu ekwegekwe ono etu; su phẹ: Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa:

" 'Shibe ite; shibe iya
l'oku kuru mini ye iya!

⁴ Chiru mkpirikpu
mkpirikpu anu ye iya;
mbụ ndu ophu a
hotaru ahota;
utapfu iya;
me upfumeka iya;
mbụ-a woru eka
kachaa aburu okpobe
anu chi-jia ya achi-ji.

⁵ Li kputa aturu,
kachakpoo ree gbua;
chiru anu iya ye l'ohu
ite ono;
shighee anu ono eshighe.

Shighee yee okpu iya
eshighee.

6 “ ‘Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Nshio gube mkpukpu ono, egbu ochi ono! Nshio ite ono, gbawaru egba ono; mbu ite ono, egba iya tee hefuedu ehofu ono. Gushia anu ono nanu nanu; g'o to dukwa ophu aa-ha g'o phodu. 7 Kele mee ndu o gbushikotaru be yee ya tukowaru nmakuru l'eli mkpuma; o to wushiduru iya l'oma ali eka urwuku gege ekpochikpo ya nu. 8 Oo ge mee ndu ono akpalia mu ehueghu; k'ophu mu a-bya agwata iya ugwo iphe, o meru kparu iphe, mu doberu mee ndu ono l'eli mkpuma; g'o to du iphe, e-kpochi iya eja.

9 “ ‘Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Nshio gube mkpukpu ono, egbu ochi ono! Mbueda e-yebakwaro nku l'oku obu g'o kabaa shii. 10 Mu a-kube nku ono g'o ha l'ikpo l'ikpo.

“ ‘Mu eworu oku zunwua ya.

Gude iya shighee anu
ono eshighee.

Mu eyekobechaa ya iphe,
emeje g'iphe shi mkpo.

Mu eshia ya g'okpu iya
kpebatichaa uke
ekpebata.

11 “ ‘Li bya agbe teke ono shikwashe ite iphoro ono l'eli ovokoku ono; shia ya gbiriri jeye oku adu l'ite ono shii; mbu shia ya g'onirubvu, e gude mee ya chaa ziriri; k'ophu inyi, no iya nu a-dazehu; mbu g'egba, o gbaru ono kee oku gbiriri jasu ookechafu.

12 Noo kele e mewaru iya jasu ike labo bvu; ophu egba, o gbaru ono ekwedu eheshihu. Nta-a be oku e-ke egba ono, o gbaru ono. 13 Iphe, bu inyi ono, du ngu l'ehu ono be bu urwuali. Eshi ophu mu mekotaru ge mu e-me hufu ngu inyi ono; ophu o kwedu ge mu hufu ngu iya; be a ta abyadu ehufubaa ngu iya jasu teke mu e-gude oke ehueghu mu mee ngu g'o du mu. 14 Oo mube Chipfu pfuru opfu ono. O rwuakwaru teke mu e-me iya. Mu ta abyadu esela onwomu azu; ophu mu abyadu aphu obu-imemini; ophu mu ta abyadu asu le mu tee meedu ge mu tuseru. Ee-kpe ngu ikpe g'umere ngu waa iphe, iime gbaru. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono.’ ”

Anwuhu Nyee Ezekelu

15 Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: 16 “Nwa ndiphe; mu abyaakwa egude onu echachi lanu nyichata ngu onye ono, i yeru enya ono. Ole-a; ba agukwa aphu; ophu i rakwa ekwa; mbu g'enya-mini ta alwafutakwa ngu l'enya.

17 Tokpoepho nwehu tsu ude. Ta kwashikwaru onye nwuhuru anwuhu enya-mini. Kee iphe, iikeje l'ishi egube iikeje iya; l'i yee akpokpa ngu. Te ekechikwa iphe l'onu; ophu i rikwa nri, ndu aphu tsoru erije.”

18 Oo ya bu; mu pfueberu ndu ono opfu ono l'utsu; o be l'uzenyashi; nyee mu nwuhu. O be le nchitabohu iya; mu bya emekota egube ono, a suru ge mu mee ono.

19 Tobudu iya bu; ndu ono bya aja mu su: “?Tii kaduru anyi iphe, iphe-a, imegbabe-a bu l'ehu anyi?”

20 Tobudu iya bu; mu su phe le Chipfu pfuru mu su-a; 21 ge mu su ndu Izurelu: “Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu abyaakwa eme eka-du-nsu mu g'o to duhe nsu; mbu eka ono, a kpuru o shihu ike, bu eka unu gude eku onwunu ono; mbu eka ono, unu yeru enya ono; bya aburu eka ono, du unu ree ono. Unwu unu unwoke me unwu unu unwanyi, bu ndu ophu unu haru l'azu; be bu ogu-echi be ee-gude gbushia phe. 22 Oo egube ono, mu meru ono be unu e-mekota. Unu tee kechidu iphe l'onu; ophu unu eridu nri, ndu no l'aphu erije. 23 Unu e-kebe iphe l'ishi egube unu ekejehawa iya; yee akpokpa unu. Unu taa agudu aphu; ophu unu taa aradu ekwa; ole unu a-jo ehuebvube l'opfu ejo-iphe ono, unu meru ono; mbu l'unu

a-nodu atsu ude l'ime onwunu. ²⁴ Ezekelu a-buru unu iphe-ohubama. Iphe ono, o mekotaru ono be unu e-mekota. Teke iphe ono nwuerupho; unu amaru l'oo mbedua, bu Nnajiuphu bu Chipfu.

²⁵ "A bya le gubedua; nwa ndiphe; mboku ono, mu a-nafu phe aka ono, a kpushiru ike ono, bu aka ephe gude ehu-utso iya eku onwophe ono; mbu aka ephe yeru enya ono; bya aburu aka du phe ree l'obu ono; mbu mboku ono, mu a-nafu phe unwu phe unwoke me unwu phe unwanyi ono; ²⁶ be onye nahuru gbalaa; a-byapfuta ngu bya edooru ngu iphe emenu. ²⁷ O buru mboku ono be ii-bebe kuhaa onu ngu; gu l'onye ono nahuru nu ono epfugba opfu; i ti bueduru onye te epfudu opfu ozo. Oo ya bu; li buru phe iphe-otube-nvo. Ephe a-maru-a l'oo mbedua be bu Chipfu."

25

Eepfu iphe, e-me ndu Amonu

¹ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ² "Nwa ndiphe; ghachiru ndu Amonu iphu; pfuchiru mu; karu phe iphe, e-me phe nu. ³ Su phe le-a: 'Unu numakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu. Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Eshi ophu i teru eswa kpua ulo mu, du nsu; teke e merwushiru iya; teme o nodu atso ngu utso l'e meru ali Izurelu; o buru ochobu; waa l'a kpuru ndu Jiuda le ndzu laa ali ozo; ⁴ be mu e-nwuru ngu nu ndu uzo enyanwu-awawa g'ephe nworu ngu. Ephe a-bya anodu l'ime ngu nwechaaru ali-eze ali-eze; bugbaaru eburu l'ime ngu. Ephe e-ri akpuru oshi ngu; nua mini era-eswi ngu. ⁵ Mu e-me mkpukpu Raba g'o buru aka inya-kamelu akpaje nri. Mu emee ali ndu Amonu g'o buru aka aturu a-dojeru atuta unme. Oo ya bu g'unu amakwanuru l'oo mu bu Chipfu.

⁶ " 'Le-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Eshi ophu i kuru aka pyaa; tee ebvu; gudekota ejo obu teru eswa kpua ndu Izurelu; ⁷ be mu a-machi aka; bya adaa ngu aka ke njo l'ehu. Mu e-nwuru ngu nugbaa ohamoha, nonu g'ephe lwua ngu alwulwu. Mu e-dekufu ngu l'iphe, bu oha, nonu; mee ngu l'ii chihu l'iphe, bu mkpukpu nonu; mbu mee ngu g'i buru mkpurupyata. Oo ya bu g'ii-maru l'oo mu bu Chipfu.' "

Iphe, ee-me ndu Mowabu

⁸ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu pfuru baa: "Eshi ophu Mowabu waa Siye suru 'Lekpodapho; ndu onu-ulo Jiuda be dukwaa ge ndu ohamoha ozo'; ⁹ be mu e-me g'ibiya ke Mowabu ono gheru onu; e -shi le mkpukpu ndu ophu no l'iphu egu, bu iya bu aka kakota ree l'ali ono; mbu e -shi le mkpukpu Betu-Jieshimotu; me Belu-Meyonu; me Kiriyatayimu. ¹⁰ Mu e-nwuru Mowabu yele ndu Amonu nu ndu uzo enyanwu-awawa; g'ephe nworu; ophu a ta abyadu anyatabaa ndu Amonu anyata ophu l'echilabo ohamoha. ¹¹ Mu anua ndu Mowabu aphu. Oo ya bu g'ephe amakwanuru l'oo mbedua bu Chipfu."

Iphe, ee-me ndu Edomu

¹² Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: "Eshi ophu ndu Edomu gwataru ndu Jiuda ugwo iphe; be ephe shiakwa l'ugwo iphe ono, ephe gwataru ono meswee; k'ophu paru aka. ¹³ Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu a-machi aka gude ke njo daa Edomu aka l'ehu. Mu e-gbushi unwoke; me eku, no iya nu. Mu emee ya g'o buru ochobu. A -gbu le mkpukpu Temanu rwua le mkpukpu Dedanu be bu ugu-echi be ee-gude gbushia phe. ¹⁴ Mu e-gude ndibe mu, bu ndu Izurelu gwata ndu Edomu ugwo iphe ono, ephe meru ono. Ephe e-me ndu Edomu g'ooghu mu; mbu mee phe g'oke ehu-eghu mu gude habe mu l'ehu. Oo ya bu g'ephe

amakwanuru l'oo mbedua agwa phe ugwo iya. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.”

Iphe, ee-me ndu Filisitayinu

¹⁵ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: “Eshi ophu ndu Filisitayinu gudewaa ejo obu melata; mbu gwata ugwo iphe; bya egude kele ndu Jiuda shiro teke k'ichee du phe ashi; eme g'ephe mee phe g'ephe buru mkpurupyata; ¹⁶ be wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu a-machi eka ke njo daa ndu Filisitayinu l'ehu. Mu eme ge ndu Kereti chihu; mee ndu ophu phoduru nu, bu le mgboru eze-nyimu g'ephe buru mkpurupyata. ¹⁷ Mu a-kwatakpo akwata gwata phe ugwo iphe, ephe meru; mbu gude oke ehueghu mu nua phe aphu. Oo ya bu g'ephe amakwanuru l'oo mbedua bu Chipfu; le teke mu agwata phe ugwo iphe, ephe meru ono.”

26

Iphe, ee-me mkpukpu Taya

¹ Tobudu iya bu; o be l'apha k'iri le nanu; le mboku mbu l'onwa onoya; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ² “Nwa ndiphe; eshi ophu ndu Taya ekweru ndu Jierusalemu une asuje phe: ‘Hee!’ Eka ono, iphe, bu ohamoha eshije eje azu aswa ono be dakposhihuwaru nu. Mgbo, e yeru iya be ghachawaru gheru onu; ge mu eshije iya go du mu. Nta-a, mkpukpu ono dakposhihuwaru-a be buwaa g'iphe bya ejaahaaru mu le ree.

³ “Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Gube mkpukpu Taya; mu noakwaru ngu le njo. Mu a-chita oha, du igwerigwe g'ephe bapfuta ngu; mbu l'oo egube ono, eze-nyimu enwutaje akpara-mini ke gbukumu-a; bu ge mu e-nwuta phe; g'ephe byapfuta ngu. ⁴ Ephe e-tsukposhi igbulu, e gude kpu-buta mkpukpu Taya; bya enwukposhikota ulo-eli, no iya nu. Mu e-kwochatachaa eja mkpokpo-ulo ono; bya emee eka ono go buru mkpuma mmanu be a-nodu iya nu. ⁵ Taya a-buru phererali no l'echi eze-nyimu; buru eka aa-noduje asusa ugbu-ikokoro phe go korohu. Mkpukpu ono a-buru iphe, ohamoha a-lwu alwulu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.” ⁶ Ndu ophu bugbaa l'ime egu be ee-gude ogu-echi gbushia. Oo ya bu g'ephe amakwanuru l'oo mbedua be bu Chipfu.

⁷ “Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Oo Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu, bu eze, ka ndu eze; mbu onye ono, shi l'uzo isheli; be mu e-me go dapfu ndu Taya. Oo-chita inya; me ugbo-inya; me ndu agba l'inya; me igwerigwe ndu ojogu gude bya. ⁸ Oo-gude ogu-echi gbushikota ndu ophu bu l'ime egu. O bvua ose-ogu gude kepheta ngu; bya akoo obvudu-eja go nodu kpu oronmono jasul'igbulu ngu. Oo-pali iphe, eegudeje egbobuta onwonye; gude tsoo ngu ugu. ⁹ Oo-nodu asu okurukpo, eegudeje akukposhi ulo l'igbulu mkpukpu ngu ke pfuu. Oo-gude ngwogu iya nwukposhia ulo-eli ngu. ¹⁰ Inya, oo-chiru a-duta-be igwerigwe; k'ophu bu l'udzu, ephe gude okpa ekpokashi be e-lichaa ndibe ngu mkpachi. Igbulu, e gude kpu-buta mkpukpu ngu ono be a-nodu ete nmenmenme; l'igiji, ephe a-nodu ede; mbu ndu agba l'inya; me ikpoto ugbo-inya, ochi teke ono, oo-shi l'oguzo unu abata ono; mbu g'onye abahu le mkpukpu, e nwukpofuru igbulu iya enwukpofu. ¹¹ Upyi-okpa inya iya ono be a-zokota gbororo, no l'ime ngu tolitoli. Oo-gude ogu-echi gbushia ndibe ngu. Itso ngu, shihuru ike a-ngashihuchaa buru memeeje l'ali. ¹² Ephe a-lwu eku ngu alwulu; gwee ngwaswa ngu tutua. Ephe e-nwukposhikota igbulu, e gude kpu-buta ngu; nwutsushikota ulo no l'ime ngu, e meru o nodu ama mma; bya evukoo mkpuma ngu me oshi ngu; mekpoo mkpokpo-ulo ngu; je enwuru ye l'eze-nyimu. ¹³ Mu e-me g'ebvu ono, i guje ono buru nyonyoronyo. Ebvuo ono, i gudeje une akpo

ono be a ta abyadu anumabaa ozo. ¹⁴ Mu e-me ali ngu g'ọ buru mkpuma mmanu bu iphe, a-nodu iya nu; l'i buru aka aa-tusaje ugbu, e gude egbu ema g'ọ korohu; ophu a ta abyadu akpukwaba ngu akpukwa; kele ọo mube Chipfu pfuru iya. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono.”

¹⁵ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfuru mkpukpu Taya baa: ?O du ngu g'ali, nokota l'aguga eze-enyimu taa nmakotadu jijijiji le teke ii-da; mbu le teke ono, ndu e mekagbaaru iphe a-nodu atsu ude ono; mbu teke ono ee-gbushi nemadzu l'ime ngu ono? ¹⁶ O buru teke ono be ndu-ishi, bugba l'aguga eze-enyimu e-nyizetakota l'aba-eze phe; bya eyeshikota akpawuru-uwe phe. Ephe e-yeshikota uwe phe, e mengashiru o nodu ama mma ono. Ndu-agugu e-rwuta phe. Ephe agwodoshihu l'oma ali mmanu; anmagbaa pyaapyaapya tekenteke; l'o kpọ phe onu-opfu; mbu iphe byapfutaru ngu nu. ¹⁷ Ephe erwuaru unu erwubvu su:

“Egube g'e mekwanuru i
 buru mkpurupyata;
 gube ohamoha ono,
 a maru amaru ono;
 mbu gube oha,
 okpehu shi du shii bu
 ndu akpa le mini bukota
 iya.

Gube oha ono shi alwushi
 ọgu ike le mini;
 mbu gubedua;
 me ndu bu ngu l'ime.

Ndu bu l'ibiya ono;
 be i shi mee ephe
 tuko anmagbaa
 rwuurwuu le
 ndu-agugu.

¹⁸ Nta-a be ndu bu l'aguga
 eze-enyimu anmakota
 pyaapyaapya l'eka
 i daru.

Ali, mini so-phegbaaru
 mgburugburu
 l'eze-enyimu be
 ndu-agugu rwutaru;
 kele i daru.

¹⁹ “Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Teke mu e-me mkpukpu ngu ono g'ọ buru ochobu; mbu g'ọ du g'eka e te ebuedu ebubu; mbu teke mu e-gude oke eze-enyimu ime ali bapfuta iya; bya emee g'oke mini ono gbamia ya; ²⁰ be mu e-mekwa ge gule ndu ophu ekpoda ekpoda; tuko kpoda l'iduma; mbu g'i lapfu ndu teke k'azu. Mu e-me ngu g'i nwuda l'ime ali ge mkpokpo-ulo, mebyishihuru teke ndiche. Ndu unu l'ephe a-swiru bu ndu ala l'uwurukutu-maa; ophu i ti byadu alwabaa azu ozo; mbu ke bya ebubaaru l'ali, ndu no ndzu. ²¹ Mu e-me ngu g'i laa ejo alala; mee ngu l'i chihu-gbua ree. A cho ngu nta cho imo; ole a ta abyadu anumabaa ngu ozo. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono.”

¹ Tɔbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sụ: ² “Nwa ndiphe: yọoru ndu Taya oshi; ³ sụ iya: Gube mkpukpu Taya, nọ l'onu ẹka eeshije abahu l'eze-enyimu; buru mkpukpu, iphe, bụ ndu bugbaa l'aguga eze-enyimu abyajẹ azuta aswa. Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa:

“ ‘Oowaa gube Taya;
     ị sụru l'ị maeberu mma.

⁴ Ẹka oke alị ngu kparụ
     bẹ bugbaa l'echi
     eze-enyimu.

Ndu kpuru ngu nụ kputsee
     meru ngu k'ophu ị
     mafufuru mma ngu
     l'ishi.

⁵ Ndu kuru ugbo-mini
     ngu bẹ bụ l'úbvú
     Seniru bẹ ẹphe gburu
     oshi payinu gude kua ya;
     bya ejekwaphọ l'úbvú
     úbvú Lébanonu bua
     oshi sida gude bvua
     itso ugbo-mini ngu ono.

⁶ Ọ buru oshi-akpurata,
     shi l'alị Beshanu bẹ
     e gude pyishia eku-ugbo
     ngu;
     ọ buru oshi-sayipuresu,
     e bukoru l'aguga
     enyimu Sayipurosu
     bẹ e gude mee omali
     ugbo-mini ngu ono;
     bya egude eze-enyi
     mee ya ọna.

⁷ Ẹkwa-ochaa, a kparụ ọ dụ ẹguru,
     shi lẹ Ijiputu bẹ e kweru
     l'imeli ugbo-mini ono;
     bụ iya bụ iphe,
     emeje iya g'ọ gba ọso;
     bya aburu iya bẹ
     eegudeje ahube
     iya ama.

Iphe, e gude kwekota
     l'ugbo-mini ono
     gẹ mini ta abahujeshi
     iya bẹ bụ ẹkwa,
     dụ urwukpu-urwukpu;
     mẹ ẹkwa, dụ uswe-uswe,
     shi l'aguga enyimu
     mkpukpu Elisha.

⁸ Unwoke mkpukpu Sayidonu;
     mẹ unwoke mkpukpu
     Avadu bẹ bụ ndu

shi akpokotaru ngu ugbo;
gube Taya.

Unwoke ngu, bu ndu
iphe doru enya be
bukota ndu
angakotaru ngu
ugbo-mini.

⁹ Ndu-bu-ogerenya mkpukpu
Gebalu, me ndibe phe,
maru eme ona;
be anoduje l'ugbo-mini ngu;
emezibaa aka o
rifushihuru uzo.

Iphe, bu ugbo-mini,
nokota l'eze-enyimu;
me ndu angakota
ugbo-mini ono be
abyaje ngu azuta aswa.

¹⁰ “ Unwoke ndu Peshiya; me unwoke ndu Lidiya; yee unwoke ndu Putu shi bukotaru ndu ojogu ngu alwuru ngu ogu. Ephe achijeru iphe, ephe egudeje egbobuta onwophe; me okpu-igwe phe kobegbaa l'eli igbulo ngu. Ephe meru ngu i du ubvu. ¹¹ Unwoke ndu Avadu; me unwoke ndu Heleku be bu ndu echejeru ngu igbulo ngu nche gba mgburugburu. Unwoke ndu Gamadu bu ndu anodujeru ngu l'ulo-eli. Ephe ewojeru iphe, ephe egudeje egbobuta onwophe kobegbaa l'eli igbulo, e gude kpū-buta mkpukpu ngu. Ephe meru; mma ngu dzua edzudzu.

¹² “ Ndu Tashishi shi buru ndu azuje ngu aswa; kele i nweru eku, paru aka l'udu iya l'udu iya. Ephe shi egudeje mkpola-ochaa; me iphe-igwe; me ogbongu; me mkpuma ota-njele; bya azu-nweta ngu ophu i nweru. ¹³ Ndu Jiavanu; me ndu Tubalu; me ndu Mesheku shi achijeru ohu; me ngwa, e gude onyirubvu mee; gude bya ngu azuta aswa. ¹⁴ Unwoke Betu-Togarama shi akpujeru inya, eegudeje eje ozi; me inya, eegudeje alwu ogu; me inya-mulu bya ngu azuta aswa. ¹⁵ Unwoke ndu Dedanu be unu l'ephe shi azugbaje aswa. Igwerigwe ndu bugbaa l'aguga eze-enyimu shi bukotaru ndu azu ngu aswa. O buru eze-enyi yele oshi-eboni be ephe shi egudeje pfua aswa iphe, ephe zuru. ¹⁶ Ndu Edomu be shi azuje ngu aswa; kele iphe, iimeshi emeshi be du igwerigwe. Ephe shi egudeje mkpuma emeraludu; bya ngu azuta aswa; me ekwa du uswe-uswe; me ekwa, a kparu o nodu ama mma; me ekwa ochaa; me mkpuma koralu; me mkpuma rubi. ¹⁷ Ndu Jiuda; me ndu Izurelu be unu l'ephe shi azugba aswa. Ephe shi egudeje witi, shi le Minitu; me igberi; me manu-enwu; me manu mmanu; waa manu-balumu; bya ngu azuta iphe, i meshiru.

¹⁸ “ Ndu Damasukosu gudekwapho l'i meshiru iphe, du igwerigwe; waa kele i nweru eku ntumatu; ephe nodu egudeje mee, shi le Helubonu; me eji aturu, shi le Zaharu azu ngu aswa. ¹⁹ Ndu Danu; me ndu Jiavanu, shi le Uzalulu be azuje ngwaswa ngu. Ephe nodu egudeje igwe, a kpuru akpukpu; yee kashiya; me kalamosu, bukota iphe, eegudeje eme manu-anyinyi, eshi kwekweekwee; bya ngu azuta aswa. ²⁰ Ndu Dedanu shi egudeje ukpo, eegudeje nodu l'eli inya bya ngu azuta aswa. ²¹ Ndu Arabu; me iphe, bu ndu-ishi ndu Keda be bukota ndu shi azuje ngu aswa. Ephe achijeru aturu; me ebili; yee eghe bya ngu azuta aswa. ²² Ndu Sheba; me ndu Rama be shi azujekwa ngu pho aswa. Ephe shi egudeje manu, vu oke aswa; me mkpuma, vu oke aswa; me mkpola-ododo; bya azu-nweta ngwaswa ngu. ²³ Ndu Haranu; me ndu

Kane; mę ndu  denu; yęe ndu agbagbaa oke-ngho, shi lę Sheba; mę ndu agba oke-ngho, shi lę mkpukpu Ashuru; mękpoo mkpukpu Kilimadu bę shi azukotakwa ngu pho aswa. ²⁴ Iphe, ęphe shi azuje ngu aswa iya bu uwe, amagbaa mma; mę ękwa, du urwukpu-urwukpu; yele ękwa, a kparu dengashia ya iphe edengashi; mę jilajila ukpo, vokashiru avokashi, aatogboje l'oma-ulo; mbu ophu e gude okpukpu swia; bya elichaa ya ke kpukpurukpu. ²⁵ Ugbomini ndu Tashishi bu gube Taya bę ęphe anoduje evuru iphe.

“   dųepho g'ugbo-mini,
e dojiru iphe,
anyishi ęrwa ike;
o nodu l'echilabo
eze-ęnyimu.

²⁶ Ndu l'akpo ngu l'ugbo
kpotawaru ngu je
edegebe l'echi
eze-ęnyimu.

Obenu lę pherephere,
shi l'uzo ęnyanwu-awawa
a-bya ezijashia ngu
iphiriba iphiriba
l'echilabo eze-ęnyimu
ono.

²⁷ Eku ngu; mę iphe,
i gude agba ngho;
mę ngwaswa ngu;
mę ndu etso ugbo-mini ngu;
mę ndu angaru ngu
ugbo-mini;
mę ndu aguchijeru ngu
ugbo-mini;
mę ndibe ngu,
agba oke-ngho;
mękpoo ndu ojogu ngu
g'ęphe ha; mę iphe,
bukpoo ndu ozo no
l'ugbo ngu ono;
bę e-kpolahu l'echilabo
eze-ęnyimu mboku ono,
ugbo-mini ono e-kpu.

²⁸ Aguga aguga
eze-ęnyimu bę
a-nmahukota jijijiji
lę teke ndu angaru
ngu ugbo-mini
a-tushi uzu-ękwa.

²⁹ Iphe, bukpoo ndu gude
eku-ugbo akpo ugbo
bę a-pakotaru ugbo
phę nwuhaa.

Ndu anga ugbo-mini;
mę ndu etso ugbo-mini

ono be a-pfuchaaru
l'aguga eze-enyimu.

³⁰ Epe a-kwatakpo akwata
chia oke mkpu ekwa;
mbu kwatakpo rashia
ekwa ngu ike.

Epe e-kpota ntu kpukposhi
onwophe l'ishi;
bya arwaswikota
onwophe le ntu.

³¹ Epe a-kpushi ishi ngu;
bya eyee uwe-aphu.

Epe e-gude obu,
aphu jiru ejiji kwaa
ekwa ngu;
mbu gua aphu ngu
gushia ya ike.

³² O bu ru teke ono,
epe a-nodu ara ekwa ngu;
agu aphu ngu ono;
be epe a-guru ngu
ebvu-aphu owa-a su:

?Bu mkpukpu ole be
bujekporu
mkpurupyata l'echilabo
eze-enyimu egube-a,
mkpukpu Taya
bu iya-a?

³³ Teke e shi evushije
ngwaswa ngu e -shi
l'eze-enyimu;
be i shi emeje epho
eji oha, du igwerigwe.

O bu ru eku ngu,
paru eka;
me ngwaswa ngu be
i gude mee ndu eze,
nogbaa le mgboko-a
epe nweru iphe.

³⁴ Obenu le nta-a be mini
mebyishiwari ngu
l'ohu eze-enyimu.

Ngwaswa ngu ono;
yee ndu tso ngu nu;
be mini rikotawaru
unu l'epe.

³⁵ " 'Ipe, bukpo ndu bukota l'aguga eze-enyimu be iphe, meru ngu nu nyiru ishi edzu; ndu bugbaa eze phe nmahukota rwuurwu l'eka ndzu-agugu rwutaru phe. Iphu gbapfubecha phe agbapfube l'eka ndzu agu phe. ³⁶ Ipe, bu ndu agbagbaa oke-ngho l'ohamoha be ata mgbede le k'iphe nwuru ngu nu. I lawaru ejo alala; ophu i ti byadu adubaa adudu ophu.' "

28

Iphe, e-me eze ndu Taya

¹ Noo ya; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sụ: ² “Nwa ndiphe; pfiaru onye-ishi ndu Taya sụ iya: Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Eshi ophu iitu onwongu epha sụ l'i bu Chileke; l'i sũgaru l'aba-eze Chileke l'echilabo eze-enyimu; l'eka i bu nemadzu mmanu; mbu l'i ti budu Chileke; e -gudekpoooro l'iri l'i maru iphe ge Chileke. ³ ?I ka Danelu amaru iphe too? ?iri l'o to duedu iphe, e domiru edomi; i ti tukochaada g'o ha maru too? ⁴ I gudewaa mmamiphe ngu; me egomunggo, i nweru kpaa eku kuberu onwongu; bya evuko mkpola-ododo; me mkpola-ochaa kube l'ulo-eku ngu. ⁵ I gude aswa ono, i maru g'aazuje; mee eku ngu kabaa shii. I gbe gude l'i nwewaru iphe bya etuahaa onwongu oke epha.

⁶ “Oo ya bu; waa iphe Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Eshi ophu irije l'i maru iphe; mbu l'i mawaru iphe ge Chileke; ⁷ be mu e-rwutaepho ndu ohozo g'ephe bya etsoo ngu ogo; mbu ndu oha, kachaa enweru ejo-okpoma l'iphe, bu oha l'ophu. Epe a-mita ogu-echi phe gude mee ge mma, iima; me mmamiphe ngu ono buru ola-l'iswi. Ubvu, i du be epe e-woru gwoo le nu. ⁸ Epe a-lo-tsuta ngu; nwuru ngu ye l'ilu; mbu l'ephe e-gbu ngu l'ike l'echilabo eze-enyimu. ⁹ ?Ii-nwekwaduru onu, ii-gude sụ ndu ono, e-gbu ngu nu ono m'ephe -byaepho; l'i bu Chileke? Ndu e-gbu ngu nu ono -byaepho; be i-maru-a l'oo nemadzu mmanu be i bu; l'i ti budu Chileke. ¹⁰ Ii-nwuhu anwuhu onye akpapyi l'eka ndu ohozo. O kwa mbedua pfuru iya. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.”

Adada eze ndu Taya

¹¹ Tobudu iya bu; Opfu Chipfu byakwa akparwuta mu l'ehu; bya asu mu: ¹² “Nwa ndiphe; raa ekwa eze ndu Taya sụ iya: Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: I shi buru onye a suru l'o duibe ree; bya aburu onye shi maru mmamiphe shii; bya eshikwapho buru onye mafuru mma l'ishi. ¹³ I shi buru le Edeu; mbu le mgbabu Chileke. Iphe, bu mkpuma, vugbaa oke aswa be meru ngu; i nodu ama mma. Mkpuma ono be bu rubi; me topazu; me emeraludu; me kirisolayitu; me onikusu; me jiasupa; me safaya; me tokwasu; me berilu. Iphe, e doru mkpuma ono ke joo; bya egude kpapyabe iya o shihu ike bu iphe, e meru le mkpola-ododo. Iphe ono be e meru doberu ngu le mboku e keru ngu; i futa mgboko. ¹⁴ A wuru ngu manu l'ishi gi buru chierobu, anoduje eche nche; mbu l'oo iphe ono be mu meru ngu gi buru. I shi nodu l'eli ubvu, du nsọ ke Chileke. I shi edegejeru le mkpuma, ebugba ke nwijnwii.

¹⁵ “Eshi ke mboku, e meru ngu be uta ta adujeduru ngu l'ehu jasụ teke a byaru ahuma l'iime ejo-iphe. ¹⁶ I gbe gude l'i nweru ngwaswa, ha shii wata eme kpangakpangakpanga; shi nno wata iphe-eji. Oo ya bu; mu chipfu ngu; i gude iphere lufu l'ubvu Chileke ono. Mu nwufu gube chierobu, anoduje eche nche ono le mkpuma, ebugbaa nwijnwii ono. ¹⁷ I gude kele iima mma tseahaa etsetse; bya arwutoshia mmamiphe ono, i makotaru ono arwutoshi opfu l'oo l'i du ubvu. Oo ya bu; mu pata ngu tua l'ali; mee ngu i buru onye ndu eze wataru ele enya ke phoriphori. ¹⁸ I gudewaa ikpoto ejo-iphe, i meshikotaru; me aswa, i gude ugho azu merwushikota eka-du-nsọ ngu. O buru iya meru; mu menaa oku shi l'ime ngu gbanwuhu; woru ngu tsua tsufu. Mu woru ngu mee; i buru nu, wushiru l'omali; mbu i buru nu ekpofu l'iphu ndu ele ngu enya. ¹⁹ Iphe, bu ohamoha, makotaru ngu nu be iphe, meru ngu nu tufuru ehu. I laru ejo alala; ophu i ti byadu adubaa adudu ophu.”

Iphe, e-me mkpukpu Sayidonu

²⁰ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sụ: ²¹ Nwa ndiphe; ghachiru mkpukpu Sayidonu iphu; pfiaru mu phe iphe, a-nwuru phe nu; ²² sụ iya: “Wakwa

iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu noakwaru ngu le njo; gube Sayidonu. Mu e-me gi maru ge mu du-be akpabiri. Oo ya bu; g'ephe amakwanuru l'oo mbedua be bu Chipfu le teke ono, mu a-nu phe aphu; goshi phe le mu bu onye du nsọ ono. ²³ Mu e-me g'ejo-ehu dapfuta iya; mee g'iphe, bu oma ogbororo iya sokota gborogboro le mee. Ee-gbushi nemadzu ephe adakaa l'ime gube mkpukpu ono; mbu e-gude ogu-echi gbushia nemadzu l'ekameka le mkpukpu ono. Oo ya bu g'ephe amakwanuru l'oo mu bu Chipfu."

Eekebe ndu Izurelu l'oma

²⁴ "Ndu ephe le ndu Izurelu bunyabe ta abyadu abubaaru ndu ephe du ash; mbu l'ephe taa dzukashibedu phe; ophu ephe taa lakashibaedu phe g'ogarambo. Oo ya bu g'ephe amakwanuru l'oo mbedua, bu Nnajiuphu bu Chipfu."

²⁵ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Teke mu dufutaerupho ndu Izurelu l'eka a chikashiru phe ephe laa be bu l'ime phe be mu e-goshi ohamoha le mu bu onye du nsọ. Oo ya bu; ephe abya eburu l'ali nkephe, bu iya bu ali ono, mu nuru nwozi mu, bu Jiekopu ono. ²⁶ Ephe e-buru l'eka ono l'ehu-guu; nodu iya kwashia unuphu; kooahaa ya opfu-vayinu. Ephe eburu iya l'ehu-guu teke mu a-nu ndu ephe l'ephe bunyabe aphu, bu ndu ono, shi emekpa phe ehü ono. Noo teke ephe a-maru l'oo mu bu Chipfu, bya aburu Chileke phe.

29

Iphe, e-me ndu Ijiputu

¹ O be l'apha k'iri ono le g'onwa iri du l'abali iri l'ebo; Chipfu pfuru yeru mu su:
² "Nwa ndiphe; ghachiru Fero, bu iya bu eze ndu Ijiputu iphu le ke njo; gude pfuaru mu iya iphe, a-nwuru iya nu; pfukwarupho ndu Ijiputu l'ophu iphe, e-me phe nu.
³ Pfuaru iya su iya: 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu nowaru ngu le njo; gube Fero, bu eze ndu Ijiputu; mbu gube ejo oke agiyi, zee l'echi enyimu ngu. Iisuje l'enyimu Nayilu bu nkengu; l'oo gubedua meru iya doberu onwongu.' ⁴ Ole mu e-woru ikekee dzubechaa ngu l'okpu-agba; bya emee g'ema, nokota l'enyimu ngu bya eripfua l'ekiri, no ngu l'ehu. Mu a-kpufuta ngu l'enyimu eka ono i no ono; ye le ema ono, ripfuru l'ekiri, ngu ono. ⁵ Mu a-paru ngu haa l'echiegu gu l'ema, nokota l'enyimu ngu. Ii-da l'oma egu; a taa patadu ngu apata; ophu o buru ke lia ngu elili. Mu e-woru ngu nu anu-egbudu, bu le mgboko; me unwenu, ephe l'eli gi buru nri phe. ⁶ Oo ya bu ge ndu bukota le Ijiputu amakwanuru l'oo mbedua bu Chipfu.

"Noo kele: i shi buru ndu Izurelu oshi ekperema. ⁷ O nodu abujeru: ephe -kube ngu eka; i nyakwoshihu; yejashia phe ukuvu. Teke ephe dakoberu ngu; i nyajihu; ephe adaa dajia okpu-upfu. ⁸ Oo ya bu; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu e-gude ogu-echi bapfuta ngu; gbushia unwoke ngu me eku ngu. ⁹ Ali Ijiputu be a-buru mkpurupyata; mbu l'oo-buru ochobu. Oo ya bu; g'ephe amakwanuru l'oo mbedua be bu Chipfu. Iphe, kparu iphe, mu e-me nno bu l'i suru l'enyimu Nayilu be bu ngu nwe iya; l'oo ngu meru iya.

¹⁰ "Oo ya bu; mu noakwaru ngu le njo; bya anoduru enyimu ngu ono le njo kwapho. Mu e-me ali Ijiputu g'o buru ola-l'iswi; mbu g'o buru ochobu e shikpo le mkpukpu Migudolu; jasü le mkpukpu Asuwanu; mbu je akpachakpo l'oke unu le ndu Kushi.
¹¹ Okpa nemadzu; ozoo k'anu-egbudu ta abyadu aghabubaa ya; ophu o dudu onye byaru ebubaaru l'eka ono jasü ukporo apha labo anwua laa. ¹² Mu e-me ali Ijiputu g'o yifuaru l'eka a-buru ochobu g'ali ndu ozo buhawaa. Iphe, bu mkpukpu, nokota l'ime iya a-buru eka egbara phuru; ukporo apha labo mgburugburu. Ephe a-duepho ge mkpukpu ozo, a lwuru alwulu duhawaa. Mu a-chikashi ndu Ijiputu g'ephe laa

ohamoha, nogbaa nu; mbu chikashia phe g'ephe tuko iphe, bu mkpukpu, nonu dzuru.

¹³ "Ole-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: A -noepho ukporo apha labo ono be mu e-dufutakota ndu Ijiputu ono l'iphe, bu mkpukpu ono, a chikashikotaru phe ephe laa ono. ¹⁴ Mu e-shi l'eka a kpuru ndu Ijiputu laa ono duphutakota phe azu; duru phe laa ali Paturosu, bu iya bu ali eka ephe futaru. O buru eka ono be ephe a-nodu buru ali-eze, enya lwaru. ¹⁵ Oo-buru ali-eze, enya kachakpo alwalwa; ophu o to byadu apalihubaa k'aka ohamoha ozo shii. Mu e-me iya g'o kwatakpo lwaa ali k'ophu bu l'o to duedu oha, o byaru a-du ike bubaaru ishi phe ozo. ¹⁶ Ijiputu ta abyadu abubaaru mkpukpu, ndu Izurelu chiru upfu kwee ozo. Ndu Izurelu e-gudeje Ijiputu nyata l'oo ejo-iphe be ephe meru; teke ephe chijeru upfu kwe l'eka o no g'o yeru phe eka ono. Oo ya bu g'ephe amakwanuru l'oo mbedua, bu Nnajiuphu bu Chipfu."

*Nebukadineza,
alwu-kpe ndu Ijiputu*

¹⁷ Tobudu iya bu; o be l'apha k'ukporo l'esaa le mboku onwa mbu furu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ¹⁸ "Nwa ndiphe; Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu be chiru ndu ojogu iya ye g'ephe je achiahaa ndu Taya onwu l'eka. Ndu ojogu iya ono be o meru ishi kworihuchaa phe akworihu; ukuvu swashihukota phe aswashihu l'eka ephe evu iphe. Ole Nebukadineza yee ndu ojogu iya ono ta adudu urwu, ephe ritaru l'ogu ono, ephe tsoru ndu Taya ono. ¹⁹ Oo ya bu; waa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu abyawaa eworu Ijiputu nu Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu. Nebukadineza be e-gwe eku ndu Ijiputu tutua atutu. Oo-tuko ali ono l'wua alwulwu; gwee iphe phe g'o hakota. O buru iphe ono, o gweru ono a-buru obunggo, ee-bu ndu ojogu iya. ²⁰ Mu wowaru ali Ijiputu nu iya g'o buru obunggo, mu buru yee ndu ojogu iya k'akanya ephe seru; mbu l'ephe lwuru mu ogu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu ono.

²¹ "Teke o beerupho mboku ono be mu e-me g'ike bya adu ndu Izurelu; mu abya emekwapho gube Ezekelu g'i saa onu pfua opfu l'echilabo phe. Oo ya bu g'ephe amakwanuru l'oo mbedua bu Chipfu."

30

Aayo oshi Ijiputu

¹ Noo ya; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ² "Nwa ndiphe; pfiaru phe iphe a-nwuru phe nu. Su phe: 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Chia mkpu su:

" 'Nshio mboku ono!

³ Noo kele mboku obu
dukwa ntse;
mbu le mboku,
bu ke Chipfu dukwa
ntse.

Mboku ono be a-gbahu
tsukiribaa.

Teke ono be ohamoha
a-la l'iswi.

⁴ Ogu-echi be e-gude
bapfu ndu Ijiputu.

Ejo iphe-ehuka be
a-byapfuta ndu Kushi.

Teke ndu e gbushiru
 a-daka lẹ Ijiputu;
 bẹ aa-tuko ẹku phẹ
 gweta tugbua;
 L'ọ bya aburu mkpukpu,
 dakposhuhuru
 adakposhihu.

⁵ Ndu Kushi; me ndu Putu;
 me ndu Lidiya;
 me ndu Arabu l'ophu;
 me ndu Libiya;
 mekpoo ndu ali ono
 unu l'ephe tuko gbaa
 ndzu ono bẹ ee-gude
 ogu-echi tuko ephe
 lẹ ndu Ijiputu gbushia.

⁶ “Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Iphe, bukpo ndu turu ikẹ yeru Ijiputu bẹ a-dashikota; ndu bu ike du iya nu, o gude eku onwiya ono bẹ a-bvu. Ee-shiepho lẹ mkpukpu Migudolu gude ogu-echi gbushia phẹ l'ime mkpukpu ono jasẹ lẹ mkpukpu Asuwanu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu. ⁷ Ephe a-buru ochobu g'ali ndu ọzo bukwapo. Mkpukpu, phẹ a-dakposhuhukwapo; egbara aphua ya; gẹ mkpukpu ndu ọzo dakposhuhukwarupho egbara phua ya ono. ⁸ Noo teke ephe amaru l'oo mu bu Chipfu; mbu teke ono, mu a-tufu oku lẹ Ijiputu ono; teme ndu agbajeru phẹ mkpu bẹ e gweakwarupho arakabya.

⁹ “Mboku ono bẹ mu e-zi gẹ ndu-ozhi shi l'eka mu no gude ugbo-mini je eyeeru ndu Kushi ebvu l'eka ephe tusaru ehu ono. Ejo iphe-ehuka bẹ e-rikpote phẹ lẹ mboku ono, Ijiputu a-la l'iswi ono; mbu l'ejo iphe-ehuka ono byafutaje.

¹⁰ “Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Ikpoto ndu Ijiputu bẹ mu e-me g'ephe shi l'eka Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu chihu. ¹¹ Yebedua waa ndu ojoju iya, bu ndu kachaa ejo okpoma l'iphe, bu ohamoha nonu bẹ ee-dubata g'ephe lwua ali ono alwulwu. Ephe a-mita ogu-echi phẹ tsopyabe ndu Ijiputu; gbushia nemadzu gbujia ali ono egbuji. ¹² Mu e-me g'enyimu Nayilu tashihukota; mu abya eworu ali ono ree ndu eme ejo-iphe. Oo l'eka ndu ohozo bẹ mu e-shi mee ali ono g'ọ laa l'iswi; mekpoo iphemiphe, nokota iya nu. Mube Chipfu bẹ pfuakwaru nu.

¹³ “Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu e-mebyishikota agwa; mee g'iphe, e dobegbaaru agwa agwagwa chihu lẹ mkpukpu Memufisu. Ophu o dudu onye byaru abubaaru ishi, lẹ Ijiputu. Mu e-me gẹ ntsu-mebvu dzuru ali Ijiputu. ¹⁴ Mu e-me g'ali Paturosu buru ochobu. Mu a-tufu oku lẹ mkpukpu Zowanu; mu anua mkpukpu Tebesu chiipfu. ¹⁵ Mu e-kpukposhi mkpukpu Sinu, bu agbabe-adzuru ndu Ijiputu oke ehu-eghu mu. Mu e-mekwapho g'ikpoto ndu mkpukpu Tebesu chihu. ¹⁶ Mu a-tu oku lẹ Ijiputu. Ndu mkpukpu Sinu bẹ a-nodu l'oke iphe-ehuka. Mkpukpu Tebesu bẹ ee-chikposhi. Mkpukpu Memufisu bẹ a-nodu eje iphe-ehuka mkpurumkpuru. ¹⁷ Unwokorobya ndu mkpukpu Avenu;* me ke ndu mkpukpu Pi-Besetu bẹ ee-gude ogu-echi gbushia. Ndu mkpukpu ono, ndu ophu ghuduru nu bẹ aa-kpokota lẹ ndzu. ¹⁸ Mboku ono a-gbahu ndu mkpukpu Tahupanahesu tsukiribaa; mbu mboku ono, mu e-me gẹ Ijiputu te enweheru ike ono. Oo l'eka ono bẹ mu e-me g'okpehu ono, ephe gude eku onwophe ono bvụ. Urwukpu bẹ e-rikpote iya erikpote. Iphe, bu unwada iya bẹ aa-kpokota lẹ ndzu. ¹⁹ Mbu lẹ mu a-nu ndu Ijiputu aphu. Oo ya bu g'ephe amakwanuru l'oo mbedua bu Chipfu.’ ”

* **30:17** 30:17 Mkpukpu Avenu bukwa iya pho bu “Mkpukpu Onu.”

Arwuhu ndu Ijiputu

²⁰ O be l'apha k'iri le nanu g'onwa mbu du l'abali esaa; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ²¹ "Nwa ndiphe; mu nyakwowaru Fero, bu eze ndu Ijiputu oshi-eka. E teke ekebedu iya ya iphe k'agbagba; ophu o to dudu iphe, aakpaje ye l'eka okpu jihuru g'o dzekwata, a kpawaru ye iya; k'ophu oo-du ike gudeshia ogu-echi. ²² Oo ya bu; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu owa: Mu nowaru Fero, bu eze ndu Ijiputu le njo. Mu a-nyakwoshi iya oshi-eka labo; mbu nyakwofua ya eka ophu du ree; waa ophu a nyakwowaru anyakwo pho; mbu mee g'ogu-echi, o gude l'eka nafu iya; daa. ²³ Mu achikashi ndu Ijiputu g'ephe dzuru ohamoha; mbu chikaa phe g'ephe toko mkpukpu, nonu dzuru. ²⁴ Mu e-me g'eka shihu eze ndu Babilonu ike; woru ogu-echi mu ye iya l'eka. Obenu le Fero be mu a-nyakwoshi eka. Oo-nodu l'iphu eze ndu Babilonu ats'u oke ude g'onye etsugbuphodoru ndzu ubele. ²⁵ Mu e-me eze ndu Babilonu g'eka shihukota iya ike; obenu le Fero be eka a-nodu atukota ke lwakpalwakpa. Noo teke ephe a-maru l'oo mu bu Chipfu; mbu teke ono, mu e-woru ogu-echi mu ye eze ndu Babilonu l'eka; o zeaharu iya ndu Ijiputu ono. ²⁶ Mu e-dukashi ndu Ijiputu g'ephe dzuru ohamoha; mbu chikashia phe g'ephe toko mkpukpu, nonu dzuru. Oo ya bu g'ephe amakwanuru l'oo mu bu Chipfu."

31*Oshi sida, no l'ubvu ubvu Lebanonu*

¹ O be l'apha k'iri le nanu le mboku, onwa k'eto furu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ² "Nwa ndiphe; su Fero, bu eze ndu Ijiputu yee igwe oha iya le-a:

" 'Bu onye be aa-tukporu
ngu yeru le g'i gude
habe shii?

³ Lewaro Asiriya ono,
shi buru oshi sida
nodu l'ubvu ubvu
Lebanonu ono;

O shi nwegbaar'u ekali,
amakota ntumatu;
o jaa kpuru ke yeketee;
so-kputekota oswa,
o no.

O vua; haa l'eli;
mkpakponu iya ephe
l'akpaminigwe je
anmaa eka l'imeli.

⁴ Mini, nokota l'eka ono
mee iya;
o nodu abya ke
kpukakpuka.

Mini, shigbaa l'ime ali
anwushi mee ya;
o vua ha ogologo.

Mini, shigbaa le nggele
ogba ono nodu
aso-phekota upfu
iya mgburugburu;

O buru eka ono be mini
ono eshije sowaruro

dzuru oshi nọkota
l'ọswa ono.

⁵ No iya; o vua; kakọta iphe,
bụ oshi,
nọ l'ọswa ono l'eli.

Ọ kabaa ajakashị ajakashị;
tẹme ẹkali iya tsechaa
ogologo ogologo.

Ọ jakashiru ẹgube ono;
kele mini dụ l'ẹka
ono ọkpobe adudu.

⁶ Iphe, bukpoọ ẹnu,
ephe l'eli kpashikota
ẹpfune l'ẹkali iya.

Iphe, bụ anụ-ẹgbudu
buru ẹ mkpula iya
be ẹphe azushi unwu.

Iphe, bụ ọhamoha,
hagbaa shii lwakotaru
ẹ mkpula ibvu iya.

⁷ Iphe, oshi ono ama be
dụ biribiri;
ọ jakashiru nọdu ke
kpuchii;
kele ọgbarabvu iya
nọchaa je agebe l'ẹka
mini dụ ọkpobe
adudu.

⁸ O to nwedu oshi sida,
nọgbaa ẹ mgbabu
Chileke duru ọphu
aturu iya nụ.

Ọphu oshi payinu
atuduru ẹkali iya.

Mbụ ọphu oshi mmanụ
ta ajakashị-beduru
g'ẹkali iya jakashiru.

Ọphu ọ tọ dudu oshi,
nọgbaa ẹ mgbabu
Chileke duru ọphu
mapfuru iya ẹ mma.

⁹ Ọo mbedua meru iya;
ọ nọdu ama mma;
jakashia ẹkali
igwerigwe ẹgube ono;

Mbụ k'ọphu bụ l'iphe,
bụ oshi,
nọkota ẹ mgbabu
Édenu,
bụ mgbabu Chileke
ono ejikotaru iya

enya.

¹⁰ “ ‘Oo ya bu le-a; Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Eshi ophu o vuliru imeli imeli; mbu vughatakota iphe, bu epfukala; temanu o nodu eku onwiya; kele o ha l'eli ¹¹ be mu nwuwaru iya nu onye bu ishi ohamoha; g'o pfua ya ugwo g'ejo-iphe oome gbaru; mbu le mu nwutawaru iya nwucha. ¹² Ndu ohozo; mbu ndu oha, bu phe kakota ejo okpoma be butawaru iya tua; ngeghata. Ekali iya dakachaaru l'ubvu ubvu; mekpoo le nsuda nsuda. Unwu ekali iya nyakwoshihuwaru dabyicharu le nggele ali ono. Iphe, bu mkpukpu, nokota le mgboko, bu ndu shi nodukota iya le mkpula be lufutakotawaru nu; gbado iya. ¹³ Iphe, bu enu, ephe l'eli; bya anyinwua oshi ono, daru adada ono. Anu-egbudu l'ophu bya anodugbaa l'ekali-oshi ono. ¹⁴ Oo ya bu; g'o to nweheru oshi ozo, nogbaa l'aguga mini, byaru evutabaa kuahaa onwiya; kele ole o ha l'eli; mbu ke g'o vuta g'ephe l'akpaminigwe je anmaa aka l'imeli. Mbu l'o to nweddu oshi, amitakpo mini amita l'ali, byaru a-habaa l'eli egube ono; kele e mewaru phe g'o buru anwushihu be ephe a-nwushihu; laa l'ime ali; mbu je anodu ephe le ndiphe, nwushihuwaru kpoda l'ilu.

¹⁵ “ ‘Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mboku ono, o laru l'ali-maa be mu meru g'aphu kpukposhi mgboko. Mu gude mini-ime-ali woru iya bye-mia; bya emee; nggele nogbanu tabushihu ebo; enyimu so-buhu asoso. O buru opfu ehuru iya be mu gude mee g'ubvu ubvu Lebanonu nodu l'aphu. Iphe, bu oshi, nokota l'egbudu nwulwashihukota anwulwashihu. ¹⁶ Mu meru g'ohamoha nmakota jiiijiii l'oda, o daru teke mu nwuru iya chie l'ali-maa g'o lapfu ndu ophu kpolahuhawaru l'ilu; teme oshi, shi pfugbakwaarupho le mgbabu Edenu; mbu oshi ndu ophu shi kakota ree; bya ahacha okporokpo l'ubvu ubvu Lebanonu, bu iya bu oshi, mini shi dukota l'eka ephe no rengurengu be obu byaru ejizeta l'ime ali aka ephe no; teke ono o daru ono. ¹⁷ Iphe, bu ndu shi nodu l'ibvu iya, bu ndu shi buru agbarike iya be yee ya tukoakwarupho lakota l'ali-maa; lapfu ndu ophu e gude ogu-echi gbushia.

¹⁸ “ ‘?Bukpoo oshi ole le Edenu atukporu ngu l'ubvu, i du; yee g'i gude paa aka apaa? Obenu l'aa-tuko unu l'oshi Edenu; nwuru chie l'ime ali. Unu le ndu te ebuduru ubvu; waa ndu e gude ogu-echi gbushia be a-tuko ze l'eka lanu. Noo g'oo-duru Fero yee igwe oha iya bu ono. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.’ ”

32

A kuru Fero oshi

¹ O be l'apha k'iri l'ebo le mboku, onwa k'iri l'ebo furu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ² “Nwa ndiphe; kuaru Fero, bu eze ndu Ijiputu oshi; su iya: Iirije l'i bu oduma l'echilabo ohamoha; obenu l'i du g'ejo-oke-agiyi bu l'eze-enyimu. I shi le nggele ngu pafuta onwongu; gude okpa akpako mini; bya aswongashia ya aswongashi. ³ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu e-woru ikpoto oha mee ugbo; gude nmata ngu. Ephe e-gude ugbo mu ono kpufuta ngu. ⁴ Mu a-tu ngu l'ali; mu e-woru ngu chia ogbu l'oma egu. Mu e-me g'iphe, bukpo enu, ephe l'eli bya eripyabe ngu; mu e-gude ngu zu-jia anu-egbudu, no le mgboko l'ophu ephe. ⁵ Mu a-tuka anu ngu nanunanu l'ubvu ubvu; mbu le mu e-me g'odzu ngu tuko nsuda nsuda sweta. ⁶ Mu e-me g'ali nwukota shokoshoko le mee ngu, a-nodu aso ke gborogboro; mbu so jeyekotakpo l'ubvu ubvu; teme mee ngu be e-jikota nggele ejiji. ⁷ Teke mu a-kponyi ngu enya; be mu e-me g'akpaminigwe jikpute; mee ge kpokpode, nokota iya nu gbahukota ochii. Mu e-gude urwukpu so-kpute enyanwu; ophu onwa ta abyadu echi echichi ophu. ⁸ Iphe, bukpo iphe, echije echichi, no l'igwe be mu e-me g'ephe gbahukotaru ngu ochii. Mu e-me g'ali ngu gbakota ochii. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.

⁹ “Mu e-me g'obu gbarwua ndu du igwerigwe le teke mu e-me g'i buru mkpurupyata l'echilabo ohamoha ono; mbu l'ali, i ti madu. ¹⁰ Mu e-me oha, du igwerigwe g'ephe terwuhu l'iphe, a-nwuru ngu nu. Ndu eze phe be ndzu-agugu opfu ehu ngu e-rwuta; le teke mu e-ze ogu-echi mu l'iphe phe. Mboku, ii-buru mkpurupyata be ehu a-nodu anmakota onyemonye rwuurwuu le ndzu-agugu; l'iphe, bukpo teke nonu.

¹¹ “Kele Nnajiuphu, bu Chipfu epfukwa su: ‘Ogu-echi eze ndu Babilonu be a-bya ngu l'ehu. ¹² Mu e-me ge ndu okpehu du gude ogu-echi phe gbushia ikpoto nemadzu, bu ndu nkengu. Mbu l'oo ndu ono bu oha, kachakpo ejo-okpoma ono be unu l'ia e-me. Iphe ono, Ijiputu gude eku onwiya ono be ephe e-chi pyaapya. Iphe, bu ikpoto nemadzu, nokota l'eka ono a-bukotaru mkpurupyata. ¹³ Mu e-gbushikota iphe, bu eswi iya l'eka mini doru nyimunyimu. Okpa nemadzu ta abyadu aswongabaa mini ono ozobaa; ophu okpa eswi abyadu aswongabaa ya. ¹⁴ Noo teke mu e-me mini phe g'o doo risaa bu ono; mekwaa ya pho g'o so asoso ge manu olivu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu. ¹⁵ Teke mu e-me Ijiputu g'o buru ochobu; woru ali ono mee g'o to duhe iphe, a-nodu iya nu; mbu teke mu e-gbutsushi iphe, bu ndu bu l'eka ono be ephe a-maru l'oo mu bu Chipfu.’ ¹⁶ Waa ebvu-aphu, aa-nodu aguru iya baa. Unwada ohamoha be a-nodu agu iya; ephe a-guru iya Ijiputu; yee ikpoto oha Ijiputu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.”

¹⁷ No iya; o be l'apha k'iri l'ebo le mboku onwa k'iri l'ebo ono du l'abali iri l'ise; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ¹⁸ “Nwa ndiphe; raa ekwa ikpoto oha Ijiputu; mee phe g'ephe l'ohamoha, a maru amaru toko wuda l'ime ali; mbu g'ephe toko wulahu l'azu iya ophuu g'ephe lapfu ndu ophu kpodawaru l'ilu. ¹⁹ Su phe:

“ ‘?Unu dobesu l'unu ka ndu ozo ama mma to?’

Unu wuba lamihu; je azeshia l'eka ndu daru odaleba ze.’

²⁰ “Epe a-dashi l'eka ndu ophu e gude ogu-echi gbushia daru. A mitaakwaru ogu-echi; bya akpufutawa; yele igwe oha iya ono akpufuta. ²¹ Iphe, bu ndu okpehu du, no l'ali-maa a-su Ijiputu yee ndu agbajeru iya mkpu: Epe tsulahuakwaru; bya awushiru l'eka ndu te ebuduru ubvu dabyigbaaru; mbu ephe le ndu e gude ogu-echi gbua bya azekota l'eka lanu.

²² “Asiriya be no l'eka ono yele ndu ojogu iya l'ophu. Ilu ndibe iya, e gbushiru egbushi be no-pheru iya mgburugburu; mbu ndu e gude ogu-echi gbushia. ²³ Ilu phe be bu l'ime nsu be o nokota. Ikpoto ndu nkiya be ze-pheru ilu iya mgburugburu. G'ephe ha be e gbukotaru egbugbu; mbu l'oo ogu-echi be e gude gbushikota ndu ono, shi akpataje ndzu-agugu abya ndu bu l'ali ndu no ndzu l'ehu ono.

²⁴ “Elamu be nokwapho l'eka ono yele igwe oha iya l'ophu, do-pheru ilu iya mgburugburu. G'ephe ha be e gude ogu-echi gbushikota; ephe dakota odaleba. Iphe, bu ndu ono, shi eyeje ndu bu l'ali ndu no ndzu ebvu ono be wudakotawaru l'ime ali. Epe gude iphere laa yele ndu ophu laru l'ilu. ²⁵ E meru iphe-azee doberu Elamu l'eka ndu e gbushiru egbushi kuru; ilu igwe oha iya no-pee ya mgburugburu. G'ephe ha bukota ndu e gude ogu-echi gbushia; ephe dakota odaleba. Epe shi buru ndzu-agugu duru ndu bu l'ali ndu no ndzu; obenu le nta-a be ephe gudewaa iphere lapfu ndu ophu l'ali-maa. A togboru phe l'eka a togboru ndu ophu e gburu egbugbu.

²⁶ “Mesheku; me Tubalu be nokota l'eka ono; ephe l'igwe oha phe, no-pheru ilu phe mgburugburu. G'ephe ha bukota ndu daru odaleba, e gude ogu-echi gbushia; kele ephe shi eyeru ndu no ndzu ebvu. ²⁷ ?Tobudu l'ali-maa be ephe le ndu ojogu, ike du, daru odaleba ono tokoru lakota? Epe gude ngwogu phe lakota l'ali-maa; e swibechaa phe ogu-echi phe l'ishi. Ejo-iphe, ephe meru tukocharu l'okpu phe; e -gudekpooro l'ephe le ndu ojogu, ike du; shi emeje ndzu erwuta ndu bu l'ali ndu dzu ndzu.

28 “Gubedua, bu Fero kwapho be aa-nyakwo anyakwo; unu le ndu daru odaleba aze l’eka lanu; mbu unu le ndu e gude ogu-echi gbushia.

29 “Edomu be no l’eka ono; yele ndu eze iya; me ndu-ishi iya g’ephe ha. Ephe bukpo ndu okpehu shi du; ole a tukowaru ephe le ndu e gude ogu-echi gbushia togo l’eka lanu. Mbu l’ephe le ndu daru odaleba tukowaru ze l’eka lanu; ephe le ndu wudaru l’ilu tukowa swiru.

30 “Iphe, bu ndu-ishi uzo isheli; me iphe, bu ndu Sayidonu l’ophu be nokotakwapho l’eka ono. Ephe gudewaa iphere lapfushia ndu ophu e gburu egbugbu. Ephe shi egudeje ike, du phe nu eyeru ndiphe ebvu; obenu l’ephe nwushihuwaru daa odaleba; ephe le ndu e gude ogu-echi gbushia toko zeshia l’eka lanu. Ephe vuru iphere ephe le ndu ala l’ilu toko kpoda.

31 “Fero yele igwe oha iya a-huma phe; gude iya du onwiya obu le k’igwe oha iya, e gude ogu-echi gbushia. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.

32 “O bu eviya le mu meru iya g’o yee ndu bu l’ali ndu no ndzu ebvu; ole ee-meela-a yebdua waa igwe oha iya g’ephe lapfu ndu daru odaleba; mbu ndu e gude ogu-echi gbushia. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono.”

33

Ezekelu be eeme g’o buru onye-nche

1 No iya; Chipfu bya epfuru opfu yeri mu su: 2 “Nwa ndiphe; pfuaru ndibe unu su phe; Teke mu meru g’a bya etsoo mkpukpu ogu; ndu mkpukpu ono -hota onye lanu le ndibe phe g’o chejeru phe nche; 3 onye ono -huma eka ogu abyapfuta ndu mkpukpu ono bya egbua opu g’o gude karu ndu ono; 4 onye -numacharu oda opu ono; ophu o to ngaduru nchi; ogu ono -bya egbua ya; be bu onye obu vu ochi onwiya. 5 Eshi ophu o numacharu opu ono; ophu o ngaduru nchi; be bu iya e-vuru ochi onwiya; kele o m’o -ngaru nchi; m’oo-dzo-a onwiya ndzu. 6 Obenu; o -buru l’onye-nche humaru eka ogu abya; ophu o to gbuduru opu gude karu ndu ono; ogu ono -bya egbua onye lanu l’ime ndu ono; be iphe, meru g’o gude e gbua onye obu bu kele o meru ejo-iphe; obenu le mu e-gude onye-nche ono g’o laa l’ochi onye ono, e gburu ono.

7 “Nwa ndiphe; mu meakwaru ngu onye-nche ndu Izurelu. Oo ya bu; ngabekwa nchi numa iphe, mu epfu; gude iya nmaaru phe okwa. 8 Teke mu pfuru onye ejo-iphe su: ‘Gube onye ejo-iphe; i nwuhufutajekwa’ ophu i ti pfuduru iya g’o haa iphe, oome; be onye ejo-iphe ono a-nwuhukwa l’opfu ejo-iphe, oome; obenu l’oo gubedua be mu a-kpa ishi ochi iya. 9 Obenu; o -buru l’i nmaru onye ejo-iphe okwa g’o haa ejo uzo iya; bya adzuru ndzu. Unu ghaa umere! Unu ghaa umere; haa ejo uzo unu g’o ha! Oowaa! ?Bu gunu meru iphe, unu a-nwushihu; unube ndu Izurelu?’

10 “Nwa ndiphe; su ndu Izurelu le-a: Unu epfuje su: Ejo-ememe, anyi meshiru; waa iphe-eji, anyi meru be anyi-gbuwaa anyi l’erwa. Anyi noduwaa l’ime iya eyifuwa eyifu. ?O nwekwaduru g’anyi e-shi dzubaaru ndzu to? 11 Su phe; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: ‘Oo ge mu no ndzu ge mu no iya-a bu g’o bu irelanu l’anwuhu onye ejo-iphe ta atsojedu mu utso; o chia g’onye ejo-iphe haa ejo uzo iya; bya adzuru ndzu. Unu ghaa umere! Unu ghaa umere; haa ejo uzo unu g’o ha! Oowaa! ?Bu gunu meru iphe, unu a-nwushihu; unube ndu Izurelu?’

12 “Oo ya bu; nwa ndiphe; su ndu ali unu-a: Umere oma onye pfuberekoto ta abyakwa adzo iya m’o -buru l’o nonyaru o meahaa iphe, du eji; ophu ejo-iphe, onye ejo-iphe meru te emedu iya g’o laa l’iswi; m’o -buru l’o gharu umere haa ejo-iphe iya. Ole o -buru l’onye pfuberekoto nonyaru meahaa iphe-eji be e te egudekwa kele o shi buru onye pfuberekoto haa ya g’o nodu ndzu. 13 O -buru le mu suru onye pfuberekoto l’oo-dzuru ndzu; umere omaa ya ono gbey bya atsuru iya l’anya; o wata

eme ejo-iphe bę o to nwekwa iphe, du ree ono, o shi emekota ono, aa-nyatakwadu me nanu. O nwuhufutaje le k'ejo-iphe ono, o meru ono. ¹⁴ Ote teke mu suru onye ejo-iphe l'ọ nwuhufutaje; ọ bya ahaa eme ejo-iphe meahaa iphe, pfuru oto; waa iphe, du ree; ¹⁵ ọ -buru l'iphe, ọ nakoru ndu o jieru ugwo be ọ nu-phukotaru phe azu; bya ewolakota iphe, o zitaru l'iphuru; bya emeahaa iphe, a suru g'e meje; paru eme ejo-iphe haa; be ọo-dzuru ndzu; ọ to byadu anwuhu. ¹⁶ O to nwedu iphe-eji, o meru me nanu, a bya anyatakwaduru iya ozo. O mewaru iphe, pfuru oto; waa iphe, du ree; o je adzuru ndzu.

¹⁷ "Ote ndu ali unu gbę epfuje su: 'Nnajiuphu te emejedu iphe, pfuru oto.' Ote ọo epebedua gbę ophu epe emejedu iphe, pfuru oto. ¹⁸ O -buru l'onye pfuberekoto haru apfubekoto; bya awata eme ejo-iphe be ọo-nwuhukwa le k'ejo-iphe ono. ¹⁹ Obenu ọ -buru l'onye ejo-iphe be haru eme ejo-iphe iya ono bya emeahaa iphe, pfuru oto; me iphe, du ree; be ee-gudekwa ke ree ono, oome ono; mee ya l'ọ dzuru ndzu. ²⁰ Ote-a; unube ndu Izurelu; epfuje su: 'Nnajiuphu te emekwa iphe, pfuru oto.' Ote mu e-kpechaa onyemonye g'unu ha ikpe g'iphe, onye meru gbaru."

Epfu l'a lwuru Jierusalemu

²¹ O be l'apha k'iri l'ębo, e -shi teke a kpuru anyi le ndzu ono; mbu g'onwa iri du l'abali ise; nwoke lanu, shi le Jierusalemu pyofu; bya epfuaru mu su: "Mkpukpu ono be dakposhihuakwaru nu." ²² O buru l'uzenyashi unyaphu iya; temanu nwoke ono, pyofuru nu pho byapfuta mu; be eka Chipfu kparwutawaru mu l'ęhu; bya eme onu mu kuhaa; mu pfuaha opfu. Owa nwadaru teme o rwua l'utsu iya teke nwoke ono byapfutaru mu. Oo ya bu; a kuhaa mu onu; mu pfuaha opfu; ophu mu ta abuedu onye te epfudu opfu.

Iphe-eji, ndu Izurelu

²³ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ²⁴ "Nwa ndiphe; ndu bugbaa l'ęka ono, e mebyishiru l'ali Izurelu ono be asuje: 'Ebirihamu bu onye lanu be ọ bu; o shi nwekotaleru-a ali ono. Obenu l'anyibedua ha igwerigwe; a nwaru anyi ali ono g'anyi nweru.'

²⁵ "Oo ya bu; su phe: 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Eshi ophu unu atajekwadu anu, mee no; ęnya unu dukwadu l'ęka agwa unu nogbaa; unu nodu egbu ochi; ?unu arı l'ali ono bukwadu okiphe unu to? ²⁶ Unu kporu obu ye l'ogu-ęchi unu; unu nodu eme ebyi; teme onyenonu nodu apharwushi nyee nemadzu ibiya. ?Unu arı l'ali ono bukwadu okiphe unu to?'

²⁷ "Su phe le-a; 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Eshi ophu mu no-a ndzu ge mu no iya-a be ndu ono kwaru l'ęka ono, a lwuru alwuluwuno be bu ogu-ęchi be ee-gude gbushia phe. Ndu ophu lufuru nodu l'oma egu be e-woru nu anu-ęgbudu g'ęphe vua kpatakpata. Ndu ophu nogbaa l'ęka a kpushiru ike; me ndu ophu no l'ogba be bu ejo iphe-ememe e-gbushi phe. ²⁸ Mu e-me ali ono g'ọ dabyiru buru ochobu. Ike iya ono, o gude eku onwiya ono be a-bvu nu. Iphe, bu ubvu, nokota le Izurelu be a-bukotaru ochobu; k'ophu ọ to dudu onye byaru aghajabaa eka ono aghaja. ²⁹ Oo teke ono be epe a-maru l'oo mu bu Chipfu ono; mbu teke mu meerupho ali ono g'ọ buru ochobu l'opfu ebyi, epe meshiru ono.'

³⁰ "A bya le gubedua; nwa ndiphe; ndu ali unu epfugba opfu ęhu ngu l'ibiya k'igbulu, nogbaa nu; me l'onu-mgbo, du l'ulo, nogbaa nu. Epe anoduje epfuru nwibe phe su: 'Unu bya anuma ozi, Chipfu ezi-o!' ³¹ Ndibe mu abyapfutaje ngu egube epe abyajekpo ono; bya anodu l'iphu ngu g'ęphe ngabe nchi numa iphe, iipfu; ọle epe te emejedu iya. Oo l'onu be epe asuje l'ęphe yeru mu obu; obenu l'obu phe anoduje aji momomo g'ęphe e-shi ria urwu l'uzo, apfuduru-oto. ³² Eviya

eviya; ọ tọ dudu iphe ọzo, ephe guberu ngu; abuedupho l'i bu onye agụ ebvu, atso ntumatu; akpọ une erengete eye iya. Mbụ l'ephe anumajecha iphe, iipfu; obenu l'ephe te emejedu iya ememe. ³³ Ọo teke iphe-a meebekotakpoerupho egube ono, o mefutaje ono; teme ephe agbe teke ono maru l'o nweru onye mpfuchiru Chileke, shi nodu l'echilabo phe."

34

Onye eche aturu yee aturu iya

¹ Tọbudu iya bu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ² "Nwa ndiphe; pfiaru ndu eche aturu Ízurelu iphe, a-nwuru phe nu. Pfiaru phe su phe: Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Nshio ndu ono, eche aturu le Ízurelu, buepho onwophe be ephe eleta enya. ?Tọ gbaduru ge ndu eche aturu leta aturu phe enya too? ³ Unu anguje era, a pyitaru iya; bya eye uwe, e gude eji iya mee; bya egbua ophu kachaa atsu eba; ole unu gbę ophu unu te eletajedu yebe igwe aturu obu enya. ⁴ Unu te emejedu g'ike du ndu ophu ike bvuru; ophu unu te emejedu g'ehu du ndu ophu iphe eme ike; ophu unu ekebejedu ndu ophu iphe-ehuka mekaru iphe l'onya. Unu te eduphutajedu ndu ophu kpaphuhuru nu azu; ophu unu ta achojedu ndu ophu tuphashihuru etuphashihu. Oo ehuka ehuka; yee ejo obu be unu egudeje eche phe. ⁵ Oo ya meru iphe, ephe gbakashihuru; kele ephe te nwedu onye eche phe nu. Teke ono, ephe gbakashihuru ono; be ephe je aburu nri anu-egbudu. ⁶ Aturu mu be aghaphegbaa l'eze ubvu; me l'ubvu nshii. Ephe tuko gbakashihukota tsoru mgboko l'ophu; ophu o dudu onye jeru phe achocho; ozoo lekpoo nu enya phe.

⁷ "Oo ya bu; unube ndu eche aturu; unu numa iphe, Chipfu epfu! ⁸ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Oo ge mu no ndzu ge mu no iya-a bu g'o bu ire-lanu l'eshinu igwe aturu mu te enwedu onye eche phe nu; anu nodu egbushi phe; mbu ephe bya abwaru nu nri anu-egbudu; ophu ndu eche aturu mu ono ta achojedu igwe aturu mu ono; o buru onwophe be ephe eleta enya; gbę paru ikpoto aturu mu ono haa; ⁹ g'unube ndu eche aturu ono numakwa iphe, Chipfu epfu. ¹⁰ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Unu lenu; mu noakwaru ndu ono, eche aturu ono le njo; mu e-gudeshi phe le k'aturu mu ono. Mu e-me g'ephe chebuhu igwe aturu ono; k'ophu ndu ono, eche iya ono ta aduedu ike anu onwophe nri. Mu a-lofu phe aturu mu l'onu; g'ephe ta abheru nri phe.

¹¹ "Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Oo mbedua l'onwomu e-je acho aturu mu ono; bya echeahaa phe. ¹² Oo egube ono onye eche aturu achoje igwe aturu iya, nashihuru iya tuphashihu teke o no swiru iya l'onwiya ono; bu ge mu a-cho aturu mu. Mu a-cho phe humakota l'eka ephe gbakashihuru je anodugba teke ono mboku shi gbahu tsukiribaa ono. ¹³ Mu e-dufutakota phe l'iphe, bu ohamoha; mbu shi le mkpukpu nonu rwukobe phe; duru phe dobe l'ali nkephe. Mu e-cheje phe l'ubvu, nogbaa le Ízurelu; me l'aguga nggele; me l'eka e bukota ebubu l'ali ono. ¹⁴ Mu e-cheje phe l'eka nri du ree. O buru l'eli ubvu Ízurelu be ephe a-noduje akpa nri. O buru l'eka ono nri du shii, ephe ataje nri ono be ephe a-zeshije. O buru l'eka ono nri du shii ono; mbu l'ubvu, nogbaa le Ízurelu be ephe a-taje nri. ¹⁵ Mube Nnajiuphu, bu Chipfu suru-a: Mu e-che aturu mu; chiru phe je edobe l'odu.

¹⁶ "Mu a-cho ndu ophu tuphahuru etuphahu; bya achilata ndu ophu gbakashihuru nu. Mu ekee ndu ophu iphe-ehuka mekaru iphe; l'eka e mekaru phe iphe. Mu emee g'ike du ndu ophu ike bvuru. Obenu le ndu ophu ha okporokpo; me ndu ophu ike du be mu e-me g'ephe buru mkpurupyata. Mu a-nodu eche aturu ono egube o gbaru g'e cheje phe.

17 “A bya l'unube aturu mu; waa iphe, mube Nnajiuphu, bu Chipfu epfu anu unu baa: Unu lenu; mu e-kperu aturu yee ibe iya ikpe; mu ekpeeru ebili yee mkpi ikpe. 18 ?Teke o suduru unu; mbu nri ono, unu ata l'eka nri du ree ono too? ?O gbaru g'unu gudefua okpa zotoshia nri unu ophu phoduru nu too? ?To dzuduru unu; mbu mini oma ono, unu angu ono? ?O gbaru ke g'unu gudefua okpa swoo ndu ophuu unu ngu-phodoru erwu too? 19 ?Bu g'aturu mu taa nri, unu zopyashiru l'okpa; bya angufua mini, unu gude okpa swoo erwu too?

20 “Oo ya bu; ‘Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Lenu! Oo mbedua l'onwomu e-kperu aturu ophu ha okporokpo; yee ophu joru ehui ikpe. 21 Eshi ophu unu gude mgbureku; gude ukuvu unu akwaphu phe; bya egude mpu unu adukashi ndu ophu ike ta adudu; jasuu unu chikashia phe nanunanu; 22 be mu a-nafuta igwe aturu mu ono; g'a ta alwuhe phe alwulwu ozobaa. Mu e-kperu aturu yee ibe iya ikpe. 23 Teke ono be mu e-ye onye lanu, echeje aturu, bu iya bu Devidi, bu nwozi mu g'o leta phe enya. Oo ya a-noduje anu phe nri; teme o buru yebedua bu onye a-noduje eche phe; bya aburu onye eche phe okpobe echeche.

24 “ ‘Mbedua, bu Chipfu be a-buru Chileke phe. O buru nwozi mu, bu Devidi a-buru onye-ishi phe. Mube Chipfu pfuakwaru. 25 Mu l'ephe a-gba ndzu ehui-guu; mu a-chifukota ejo anu-egbudu l'ali ono; k'ophu ephe e-buru l'echiegu; kuje mgbenya l'ime oswa; o too nweduru iphe, e-me phe nu. 26 Mu a-goru onu-oma nu phe; ephe l'eka no-pheru ubvu mu mgburugburu. Mu e-me ge mini dzejeru phe l'orwuberu iya. Onu-oma ono be a-nodu edze ge mini. 27 Iphe, bu oshi, no l'egu be a-nodu ami mebyi l'orwuberu iya. Ali be e-mehujekwapho iphe, e meberu iya. Ndu ono be o to dudu iphe, e-me phe nu l'ali phe. Ephe amaru l'oo mbedua bu Chipfu le teke ono, mu a-nyakwo odogoro igwe ono, e yeru phe ono; mbu nafuta phe l'eka ndu ono, gbaru phe ohu ono. 28 Iphe, bu ohamoha ta abyadu alwuba phe alwulwu ozobaa; ophu anu-egbudu ta abyadu egbushibaa phe ozobaa. Ephe e-buru tusaru ehui; ophu o to dudu onye e-yebaaru phe ebvu. 29 Mu a-nu phe ali, a maru amaru l'oomehuje iphe. Ephe ta abyadu abubaaru ndu egu eme l'ali ono; ophu ephe abueduru ndu ohamoha a-noduje anma phulaphula. 30 O buru teke ono be ephe a-maru le mbedua, bu Chipfu bya aburu Chileke phe be no swiru phe nu. Ephe amakarupho l'ephebe ndu Izurelu be bu ndibe mu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.

31 “ ‘Unube aturu mu; mbu aturu, mu azu azuzu; bu unube nemadzu; mbedua buru Chileke unu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.’ ”

35

Iphe, ee-me ndu Edomu

1 Nokwa iya; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: 2 Nwa ndiphe; ghachiru ubvu Siye iphu le ke njo; pfuaru mu iya iphe, a-nwuru iya nu; 3 su iya: Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu pfuru baa:

Mu noakwaru ngu le njo;
gube ubvu Siye!
Mbu le mu a-machi eka
mu daa ngu ke njo l'ehui;
bya emee ngu gi
dabyiru buru ochobu.

4 Iphe, bu mkpukpu ngu
be mu e-mekota umerekete;
Ii-buru ochobu dabyiru;
Oo ya bu g'iimakwanuru
l'oo mbedua bu Chipfu.

⁵ Eshi ọphu ndu Ízureḷu shi l'edenwede dṽta ngu ashì; i gude ogu-echi gbushia phẹ lẹ teke ẹphe eje oke iphe-ẹhuka; mbṽ teke a nṽru phẹ chiipfuu; ⁶ bẹ mṽbe Nnajiuphu, bṽ Chipfu sṽru-a: Ọo gẹ mu nọ ndzṽ gẹ mu nọ iya-a; bṽ g'ọ bṽ ire-lanṽ; lẹ mu e-woru ngu haarṽ mgbugbumadzu. Eshinu egbu ọchi ta adṽdu ngu ẹji bẹ bṽ ọchi ono a-nọdu etso ngu pṽrupuru. ⁷ Mu e-me úbvú Siye g'ọ dabyiru bṽru ochobu; bya egbufukọta ndu anọduje eje iya nggede eje nggede alwa. ⁸ Mu e-me gẹ ndu e gbushiru egbushi ji úbvú ngu ejiji. Ndu e gude ogu-echi gbushia bẹ a-daka l'iphe, bṽ úbvú úbvú nshìi ngu; mẹ lẹ nsṽda nsṽda; mẹkpoo lẹ nggele ngu. ⁹ Mu e-me ngu g'ì bṽru ochobu jasṽru asṽru; ọphu ọ tọ dṽdu onye bya eburu lẹ mkpṽkpṽ ngu ọzo. Ọo teke ono bẹ ìi-maru l'ọo mbẹdua bṽ Chipfu.

¹⁰ “ ‘Ọo keḷe i gude ọnu ngu sṽ l'ọha labọ ọwa-a; mẹ mkpṽkpṽ labọ ọphuu bẹ a-bṽru nkengu; mbṽ l'unu a-natakọta phẹ nworu; l'ẹka mṽbe Chipfu gbẹ nọdu l'ẹka ono. ¹¹ Ọo ya meru iphe Nnajiuphu, bṽ Chipfu gude sṽ: Ọo gẹ mu nọ ndzṽ gẹ mu nọ iya bṽ g'ọ bṽ ire-lanṽ lẹ mu a-nṽ ngu aphṽ rwuberu ngu nṽ lẹ k'ashì ono ì kpọru ndibe mu; mẹ lẹ k'ẹhu-eghu; mẹ k'ẹnya-pfurupfuru, ẹphe dṽ ngu, bṽ iphe goshiru l'ẹphe dukpoo ngu ashì ọkpobe adṽdu. Mu e-me g'unu maru onye mu bṽ; teke ono mu a-wata unu anṽ aphṽ ono. ¹² Ọo teke ono bẹ ìi-maru lẹ mṽbe Chipfu nṽmakotaru ẹjo-epfupfu ono, i pfukọtaru kpua úbvú úbvú Ízureḷu ono. Ì sṽru: “E mewaru; ẹphe dabyiru bṽru ochobu; e wowaru phẹ nṽ anyi g'anyi vṽkaa avṽka.” ¹³ Ì gbawaru mu opfu; bya epfugbuwa g'ọnu haa ngu l'opfu ẹhu mu; mu tṽko iya g'ọ ha nṽmakota.

¹⁴ “ ‘Wakwa iphe, Nnajiuphu, bṽ Chipfu epfu baa: Mu e-me ngu g'ì bṽru ochobu g'iphe, bṽ mgboko l'ọphu tee ẹswa iya; ¹⁵ keḷe i teru ẹswa teke e meru alì ndu Ízureḷu ọ bṽru ochobu phọ; bẹ mu e-me ngu g'ì dṽ ẹgube ono. Gṽbe úbvú Siye; gṽbedua mẹ alì ndu Edọmu l'ọphu bẹ a-bṽru ochobu. Ọo teke ono bẹ ẹphe a-maru l'ọo mbẹdua bṽ Chipfu.’ ”

36

Opfu epfu anṽ úbvú, nọgbaa lẹ Ízureḷu

¹ “Gṽbe nwa ndiphe; pfuru nṽ úbvú úbvú Ízureḷu; sṽ phẹ: ‘Unubẹ úbvú úbvú Ízureḷu; unu ngabẹkwa nchì nṽma Opfu Chipfu! ² Wakwa iphe, Nnajiuphu, bṽ Chipfu epfu baa: Ọo keḷe ndu ọhogu ngu sṽru Hẹe! Nta-a bẹ iphe, bṽ úbvú úbvú ono, shi lẹ ndiche ono bṽkotaakwa nkanyi.’

³ “Eshi ọphu ọ dṽ nno; pfuru nṽru mu phẹ sṽ: ‘Wakwa iphe, Nnajiuphu, bṽ Chipfu epfu baa: Eshinu ẹphe mewaru; unu dabyiru bṽru ochobu; mbṽ mewaa unu umerekete; k'ọphu unu bṽwaa iphe, ọhamoha ọzo nwe enwenwe; bya emee; ndiphe vṽa unu swii; epfuru unu ẹjo-opfu; ⁴ bṽ g'unubẹ úbvú úbvú Ízureḷu; nṽma opfu Nnajiuphu, bṽ Chipfu. Wakwa iphe, Nnajiuphu, bṽ Chipfu epfuru eze úbvú, nọgbaa nṽ; mẹ úbvú nshìi, nọgbaa nṽ; mẹ nggele nggele; mẹ nsṽda nsṽda; mẹ iphe, bṽ ochobu ono, dabyikọtaru ẹgube ono; mẹ iphe, bṽ mkpṽkpṽ ono, a kwafukotaru akwafṽ ono; mbṽ onoya, ọhamoha, nọ-pheru iya mgburugburu lwṽru alwṽlwṽ; bya emee ya iphe ọchi ono bṽ ọwa.

⁵ “ ‘Wakwa iphe, Nnajiuphu, bṽ Chipfu epfu baa: Mu gudeakwa ẹhu-eghu enwu mu phuruphuru l'ẹhu g'ọku pfuru maberu iphe, bṽ ọhamoha ndu ọphu phọduru nṽ phọ; mẹ iphe, bṽ ndu Edọmu l'ọphu; keḷe ẹphe gudewaa ẹhu-utso; mẹ iwashì, nọ phẹ l'obu mee alì mu; ọ bṽru nkephe; k'ọphu ẹphe a-lwṽ ẹka ẹku akpajẹ nri, nọ l'alì ono alwṽlwṽ.’

⁶ “Ọo ya bṽ; pṽuaru mu phẹ gẹ k'alì Ízureḷu a-dṽ; pṽuaru eze úbvú, nọgbaa nṽ; mẹ úbvú nshìi, nọgbaa nṽ; mẹ nggele nggele; mẹ nsṽda nsṽda, nọgbaa nṽ; sṽ phẹ: Wakwa iphe, Nnajiuphu, bṽ Chipfu epfu baa: Mu gudewaa oke-ẹhu-eghu enwu mu

phuruphuru l'ehu g'oku; pfua opfu; kele ohamoha be mekotawaru ngu iphe-iphere. ⁷ Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu ribuakwaru angu l'iphe, bu ohamoha ono, no-phekotaru unu mgburugburu ono be ee-me iphe-iphere. ⁸ Ole unubedua, bu ubvu ubvu Izurelu be a-pfukashi ekali; miaru ndibe mu Izurelu mebyi; kele ephe abyawaa alwa unuphu. ⁹ Mu arikwaru unu oriri k'oma. Mu egude k'oma ghaaru unu iphu. Ee-mechaa koo unu akoko; kua unu ge mebyi iphe. ¹⁰ Mu e-mekwapho ge ndu bu l'ime ngu kabaa igwerigwe; mbu ndu Izurelu l'opfu. Iphe, bu mkpukpu ono be ee-buchishikota ebuchishi; l'a kpukwakota iphe, bu aka o dakposhihukotaru adakposhihu. ¹¹ Mu e-mekwapho ge nemadzu; me eku kabaaru unu igwerigwe; ephe azua azuzu ka l'otu. Mu e-me ge buchishia unu egube ono, e shi buru l'ime unu ono. Mu abya emee g'iphe duru unu le ree; eme le g'o shi duru unu teke ono. Oo ya bu g'unu amakwanuru l'oo mu bu Chipfu. ¹² Mu e-me ge nemadzu; mbu ndibe mu, bu ndu Izurelu zoo okpa l'eli unu. Ephe e-nweru unu; unu aburu okiphe phe. Ophu unu ta abyadu emebaa phe ume nwa ozo.

¹³ “Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: “Eshinu ndiphe epfu l'unu egbuje nemadzu; teme unu nodu eme ali unu ume nwa;” ¹⁴ be unu ta abyakwa egbushibaa nemadzu ozo; ophu unu abyadu emebaa ali unu ume nwa ozo. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu. ¹⁵ Mu ta abyadu ekwe g'unu numabaa ejo-opfu ohamoha epfu ekpu unu ozo; mbu le mu te ekweedu g'ephe mee unu iphe-iphere ozobaa; ophu mu ekwekwapho g'unu vukotaba iphe daa. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.’ ”

¹⁶ No iya; Opfu Chipfu byakwa akparwuta mu l'ehu bya asu mu: ¹⁷ “Nwa ndiphe; teke ndu Izurelu shi buru l'ali nkephe be ephe gudekwa umere phe; waa iphe, ephe meru pharwushia ya. Umere phe be shikwa du mu ideyideyi ge teke nwanyi ano nsu-nwanyi. ¹⁸ Oo ya bu; mu tukoshinu phe oke ehu-eghu mu; kele ephe gbushiru nemadzu l'ali ono; bya egude agwa, ephe agwaphe merwushia ya. ¹⁹ Mu chikashia phe ephe dzuru ohamoha; ephe gbakashihu toko iphe, bu mkpukpu le mkpukpu tsoru. Mu kperu phe ikpe g'umere phe; waa iphe, ephe meru gbaru. ²⁰ Iphe, bu aka ephe jeru l'ohamoha ono be ephe emeje eepfubyishi epha mu, du nsu ono; kele aasuje phe: ‘O kwa ndibe Chipfu du egube-a; teme ephe gbefe lufuta l'ali iya.’ ²¹ O bya erwua mu l'ehu; mbu k'epha mu, du nsu ono, ndu Izurelu meru anodu eepfubyishi l'echilabo ohamoha ono, ephe laru ono.

²² “Oo ya bu; su ndu Izurelu: wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: ‘O to bukwa k'opfu ehu unube ndu Izurelu be mu gude abya eme iphe-a; oo k'epha mu, du nsu ono, unu rwutoshiru arwutoshi l'echilabo ohamoha ono, unu lakotaru ono. ²³ Mu e-me goshi l'eze epha mu ono paru aka apaa ono du nsu; mbu onoya, e mebyishiru l'echilabo ohamoha ono; mbu epha mu ono, unu mebyishiru l'iphu phe ono. Oo ya bu g'ohamoha ono amakwanuru l'oo mu bu Chipfu; mbu teke ono, mu egude unu goshi phe le mu du nsu ono. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu. ²⁴ Noo kele mu a-nafuta unu l'eka ohamoha ono. Mu e-rwukobekota unu e shi l'ali, nonu; dulata unu l'ali nkunu gedegede. ²⁵ Mu abya epee unu mini, doru risaa; unu abya adu ree; mu a-safukota unu ejo-iphe unu, meshiru; mekpoo agwa, unu gwaru g'o ha. ²⁶ Mu a-nu unu obu ophu; bya eye unu unme ophu l'ime; mu e-wofu unu obu ono, nmaru kpigbii ge mkpuma ono; nu unu obu belebele. ²⁷ Mu e-woru Unme mu ye unu l'ehu; mee unu g'unu meahaa iphe, mu suru g'e meje; unu abya eleta enya meahaa ekemu mu. ²⁸ Unu e-buru l'ali ono, mu nuru nna unu oche phe ono; unu a-buru ndibe mu; mu a-buru Chileke unu. ²⁹ Mu a-dzota unu g'unu te emeha ejo-ememe ono, unu eme ono. Mu e-ku nri oku; mee ya g'o kuru akuru; ophu mu ta abyadu eme g'ejo okpa-nri dapfuta unu. ³⁰ Mu e-me g'oshi-omi ka ami mebyi; bya

eme e g'iphe, e meberu l'ali mehu emehu; k'ophu ohamoha e-mebuhu unu iphe-iphere l'opfu egu. ³¹ Oo teke ono be unu a-nyata ejo uzo ono, unu tsoru ono; me iphe, adudu ree ono, unu eme ono; unu abya adu onwunu ashị le k'ejo-iphe ono, unu eme ono; me ebyi ono, unu eme ono. ³² Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Iphe, mu eme g'unu maru bu l'o to budu iswi ehu unu be mu gude eme iya. Ophu g'iphere du unu; mbu g'iphere ji unu iphu, l'ejo-ememe unube ndu Izurelu eme!

³³ “Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mboku ono, mu a-safu unu ejo-iphe, unu mekotaru ono be mu e-me g'e buru le mkpukpu unu ono ozo; a bya akpukwa eka dakposhuru adakposhihu. ³⁴ Egu ono, shi buru eka dabyiru ke mmanu ono be aa-kohaa iphe; obu-buhuru eka dabyiru ke mmanu; l'anya ndu aghata aghata. ³⁵ Teke ono be epe a-saha: “Ali-a, shi buru eka dabyiru ke mmanu-a be gbę duwanu ge mgbabu Eđenu. Mkpukpu, shi dakposhihu adakposhihu; buru ochobu; e mebyishia ya emebyishia be a gbę kpuwa; o shihu ike; teme e buchishikotawa iya nu ebuchishi.” ³⁶ Noo teke iphe, bu ohamoha, phoduru nu, bupheru unu mgburugburu a-maru l'oo mube Chipfu be kpukwaru iphe ono, e shi nwukposhia enwukposhi ono; bya adzaphukota iphe azu l'eka ono, shi buru ochobu ono. Mbędua, bu Chipfu be pfuakwaru nu; mu je e-me iya.’

³⁷ “Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu e-kweta ozobakwa meeru ndu Izurelu iphe, epe arwo. Mu e-me g'ephe zu azuzu ha igwerigwe g'igwe aturu; ³⁸ mbu g'ephe ha igwerigwe g'ikpoto aturu, e gude abya egwe ngweja le Jierusalemu l'obo-iphe, a turu onu iya. Oo egube ono be ikpoto nemadzu e-ji mkpukpu ono, shi dakposhihu adakposhihu ono. Oo ya bu g'ephe a-makwanuru l'oo mu bu Chipfu.”

37

Nsuda, ojogorogo okpu jiru ejiji

¹ Ike Chipfu bya akparwuta mu l'ehu. Unme Chipfu bya ekuta mu je apfube l'echilabo nsuda lanu. Nsuda ono buerupho okpu nemadzu jiru iya ejiji. ² O duta mu; jephekota okpu ono mgburugburu. Mu huma okpu, du igwerigwe l'ime nsuda ono. Okpu ono kpohukotachaa iyororo g'ephe ha. ³ O bya ajia mu su mu: “Nwa ndiphe; ?okpu-a; o nweru g'o shi du ike teta noduba ndzu ozo too?”

Mu su iya: “Oo gube Nnajiuphu, bu Chipfu be maru nu kpoloko.”

⁴ No iya; o su mu: “Pfurumaberu mu okpu ono; su phe: Unube ojogorogo okpu; unu ngabe nchi numa Opfu Chipfu! ⁵ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfuru unube okpu-a baa: Mu e-me g'unme bahu unu l'ehu; k'ophu unu a-bya adzuru ndzu. ⁶ Mu e-ye unu akwara l'ehu; mu abya eme g'unu nweru anu-ehu; mu abya ekwee unu akpo l'ehu; woru unme ye unu l'ehu; unu abya anodu ndzu. Oo ya bu g'unu a-makwanuru l'oo mu bu Chipfu.”

⁷ Tobudu iya bu; mu bya epfua g'o suru ge mu pfua ono. Mu kpukwaduru-a opfu ono l'onu epfu; g'e jia epfu-a; a nuahaa ukporo iphe, azu jogoro-jogoro; okpu ono bya edepfubekota; ophu nonu dzepfuru l'ibe iya. ⁸ Mu bya ele anya; akwara me anu nodukotawa iya; akpo bya ekwekotawa iya nu; ole epe ta atukwanu unme.

⁹ O bya asu mu: “Pfurumaberu mu unme; pfuru nu iya; nwa ndiphe; su iya; Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Ge gube unme shikwa l'ishi uzo eno, pherephere eshije ezi; bya ezia le ndu-a, e gbushiru egbushi-a g'ephe nodu ndzu ozo.”

¹⁰ Tobudu iya bu; mu pfua g'a suru ge mu pfua ono; unme bya abahu phe l'ehu; epe bya anodu ndzu; bya agbeshi pfuru apfuru; buru ikpoto ndu ojogu, paru eka apaa. ¹¹ Oo ya bu; o su mu: “Nwa ndiphe; okpu-a bu ndu onu-ulo Izurelu l'ophu. Epe epfu su: ‘Okpu anyi kpohukotawaru iyororo; ophu o to nweedu iphe, anyi ele

ęnya iya; nkanyi bę bvụakwaru nụ.' ¹² Oo ya bụ; pfuru maberu mu phe; sụ phe-a: Nnajiuphu, bụ Chipfu sụru: 'Unubę ndibe mu; mu e-kpuhakęta ilu unu; mee g'unu shi l'ime iya lufuta; mu eduta unu duba l'alị İzurelu.

¹³ " 'Oo ya bụ; g'unubę ndibe mu amaru l'ọo mu bụ Chipfu lę teke ono mu kpuhaerupho ilu unu dufutagbaa unu l'ime iya ono. ¹⁴ Mu e-woru Unme mu ye unu l'ęhu; unu abya anọdu ndzụ. Teke ono bę mu e-duta unu dobe l'alị unu gędegede. Noo teke unu a-maru lę mube Chipfu bę pfuru iya; bya emee ya ememe. Oo ęgube ono bę Chipfu pfuru iya.' "

İzurelu a-buru ndu lanu, nweru onye eze lanu

¹⁵ Opfu Chipfu bya akparwuta mu l'ęhu su mu: ¹⁶ "Nwa ndiphe: Wota oshi lanu dee ya iphe-a: 'Owaa bụ kę ndu Jiuda yęe ndu İzurelu, bụ ndu yęe ya tugbaru buru nanu.' L'i bya ewota oshi ọzo bya edekwaa ya phọ iphe ęgube-a: 'Owaa bụ oshi kę Ifuremu, mbụ oshi Jiósefu; mę kę ndu İzurelu l'ophu, bụ ndu yęe ya tugbaru buru nanu.' ¹⁷ Woru phe chigbabe g'ęphe buru oshi lanu. Mee phe g'ęphe buru oshi lanu l'ọbochi ęka ngu. ¹⁸ Teke ndibe unu jiru ngu sụ ngu: '?Tii kaduru anyi iphe, iphe ono, iime ono bukpo?' ¹⁹ Sụ phe lę Nnajiuphu, bu Chipfu sụru-a: Mu abya ewota oshi kę Jiósefu, bụ ophu Ifuremu gude l'ęka ono; mękpoo k'iphe, bụ ipfu İzurelu, bụ ndu ęphe l'iya swi; woru iya tugbabe l'oshi kę Jiuda; mee phe g'ęphe buru oshi lanu nọdu mu l'ęka.

²⁰ "Oshi ono, i decharu iphe ono bę ii-gude l'ęka g'ęphe huma iya. ²¹ L'i bya asu phe; Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Mu e-dufutakęta ndu İzurelu l'iphe, bụ ohamoha, ęphe lakętaru. Mu e-shi l'ękameka rwukębe phe; duta phe duba l'alị nkephe. ²² Mu e-me phe g'ęphe buru ndu lanu l'alị ono, nọ l'ubvú ubvú İzurelu ono. O buru onye eze lanu a-nọdu achikota phe. ęphe ta abyadu abubaaru ndu labọ ọzo; ophu ęphe ta abyadu ekekahabaa buru alị-eze labọ ọzo. ²³ ęphe ta abyadu egudebaa agwa phe; mę iphe, aasọ nsọ, ęphe agwaphe; merwushia onwophe ọzo; ophu ęphe egudehedu ejo-ememe merwushia onwophe; kęle mu a-dzọta phe l'ęjo-iphe ono, ęphe gude laphu azu ono; mu abya asa phe; ęphe aburu ndibe mu; mu aburu Chileke phe. ²⁴ O buru nwozi mu, bụ Dévidi bę a-buru eze, achị phe. ęphe e-nweru onye lanu, a-nọdu eche phe g'onye eche aturu. ęphe a-nọdu eme ekemu mu; bya eleta ęnya eme iphe, mu suru g'e meje. ²⁵ ęphe e-buru l'alị ono, mu nuru onye-ozu mu, bụ Jiękọpu ono; mbụ alị ono, nna unu phe shi buru ono. ęphebedua; mę unwu phe; mę unwu nwanwanwaranwa phe bę e-buru l'ęka ono jasuru asuru. O buru Dévidi, bụ nwozi mu bę a-buru onye-ishi phe jeye l'ojejoje. ²⁶ Mu l'ęphe a-gba ndzụ ęhu-guu. Oo-buru oębandzu, a-duru phe jaswaruroya. Mu e-me g'ęphe buru; mee phe g'ęphe zua azuzu. Mu abya eworu ọlo-nsọ mu dobe l'echilabọ phe jasuru asuru. ²⁷ Mu l'ęphe a-tuko buru. Mu a-buru Chileke phe; ęphebedua abukwanuru ndibe mu. ²⁸ Oo teke ono bę ohamoha a-maru l'ọo mbedua, bụ Chipfu bę meru ndu İzurelu g'ęphe du nsọ; mbụ teke ono ọlo-nsọ mu a-nọdu l'echilabọ phe jasuru l'ojejoje ono."

38

Iphe, e-me Gogu

¹ Tọbodu iya bụ; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sụ: ² "Nwa ndiphe; ghachiru Gogu iphu lę kę njọ; mbụ onye ono bụ onye-ishi ndu Męsheku waa ndu Tubalu; ³ sụ iya: 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Mu nọakwaru ngu lę njọ; gube Gogu, bụ onye-ishi ndu Męsheku waa ndu Tubalu. ⁴ Mu a-lọ-phe ngu mgburugburu; gude ikekee dzugbabe ngu agba; lufuta ngu; mękpoo ndu ojogu ngu l'ophu; mę

inya ngu; me ndu agba l'inya, bu ndu kwakotaru onwophe ngwogu rengurengu; mbu ikpoto nemadzu, bu ndu ophu pagbaa iphe, eegudeje egbobuta onwonye, ophu hagbaa shii; me ndu ophu hagbaa nwanshii. Ephe tuko g'ephe ha ephegbaa ogu-echi phe ke pheremu pheremu.

⁵ “ ‘Ndu Peshiya; me ndu Kushi; me ndu Putu be tsokota phe nu; ephe pakota iphe, eegudeje egbobuta onwonye; bya ekpuchaaru okpu-igwe. ⁶ Egube ono be ndu Goma e-rwuta ndu ojogu phe tsokwaru ngu pho. Ndu Betu-Togarama, shi l'ime ime uzo isheli be e-rwukokwapho ndu ojogu phe tsoru ngu; mbu ohamoha, du igwerigwe aturu ikè yeru ngu. ⁷ Rukotakwa onwongu; kwagebekwa akwagebe; unu l'ikpoto ndu ono, no-pheru ngu mgburugburu ono; buru phe onye-ishi-ogu. ⁸ A -nochaepho odu be ee-ku ngu k'ogu. L'apha, du l'iphe be ii-je ugu l'ali ono, shi l'ogu eteta eteta ono, bu iya bu ali ono, e shi l'oha, du igwerigwe rwukobe ndu bu iya nu ono; mbu ndu ono a chikoberu l'ubvu ubvu Izurelu, bu eka shihawaa dabyitaru buru ochobu ono. Ndu ono be e shi l'ohamoha ozo dufuta phe; ephe tuko buru l'ehu-guu. ⁹ Gubedua waa ndu ojogu ngu l'ophu; me iphe, bu oha, du igwerigwe ono, etsokota ngu nu ono be e-zelihu g'oke pherephere; unu abya eswetakota ali ono g'urwukpu.

¹⁰ “ ‘Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Le mboku ono be oo-nweru oriri, a-gbabata ngu l'obu; li wata agba idzu ejo-iphe. ¹¹ Ii-su: Mu e-je alwu ali, e te gudedu igbulu kpu-buta mkpukpu, no iya nu ono. Mu e-tso ndu ono, no l'ehu-guu ono ugu; mbu ndu ono, bu tusaru ehuru ono. Ephe bukota le mkpukpu, e te gudedu igbulu kpu-buta; ophu o to dudu oguzo, e gude agu-chi iya agu-chi; teme ophu o nwedu mgborigwe, e gude agbachi iya. ¹² Mu a-lwu phe alwulu; gwee iphe phe; mbu ghazia eka dabe l'eka ono, bu ochobu, a lwaru azu bya eburu ono; waa ndu ono, e shi l'ohamoha rwukobe ono; mbu ndu ono, nweru eku; me iphe-enweru ozo, bu ndu bu l'echilabo ali ono. ¹³ Ndu Sheba; me ndu Dedanu; yee ndu agba oke-ngho, shi Tashishi; mekpoo mkpukpu phe l'ophu be a-ji ngu su: “?I byawaru g'i gwee tutua? ?I chiwa ikpoto oha ngu g'i bya akwaa okwata; mbu g'i bya evua mkpola-ochaa me mkpola-ododo; g'unu kpokoo eku; kwatakpo kwaa iphe l'okwata to?”

¹⁴ “ ‘Oo ya bu; nwa ndiphe; pfuru nuru mu Gogu; su iya: Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Teke ndibe mu e-buru l'ehu-guu ono be ii-zilihu; ¹⁵ shi l'eka i shi, du enya l'uzo isheli bya; mbu gubedua; waa oha, du igwerigwe, unu l'ephe swi. Ephe bu ndu agbakota inya; mbu ikpoto nemadzu, bu igwerigwe ndu ojogu. ¹⁶ Unu a-bya eji ali ono; so-kpote ndibe mu, bu Izurelu g'onye urwukpu soyyaberu. L'ataphu be mu e-duta gube Gogu; li bya etso ndu ali mu ugu. Oo ya bu g'ohamoha amaru mu; teke ono mu e-shi l'ehu ngu goshi phe le mu du nsu ono.

¹⁷ “ ‘Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: ?To buna gubedua be mu shi l'onu ndu-ozu mu, bu ndu mpfuchiru Chileke Izurelu pfua opfu ngu le teke ndiche-a? Teke ono be ephe pfukwaru iya apha, du igwerigwe su le mu e-mechaa gude ngu dapfuta phe.

¹⁸ “ ‘Waa iphe, e-me nu le mboku ono baa: “Teke Gogu byaerupho alwushi ali Izurelu ugu be ehuru-eghu mu a-talihu; mbu kpohu oku. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu. ¹⁹ Mu gudewaa g'ophu-beru mu l'ehu; waa oke ehuru-eghu mu raa ya arara l'oke ali-onma-jijijijii be a-du l'ali Izurelu le teke ono. ²⁰ Teke ono be iphe, bu ema, no le mini; me enu, ephe l'eli; me anu-egbudu; mekpoo iphe, bu anu, awu awuwu l'ali; mekpoo iphe, bu ndu no le mgboko-a e-tehukota kparikpari l'iphe mu. Iphe, bukota ubvu be a-ghakota igharaphu; iphe, bu agbara mkpuma a-vokposhihukota; iphe, bu igbulu a-dashikota gburugudu l'ali. ²¹ Teke ono be mu e-me g'e shigbaa l'ubvu mu gude ugu-echi bapfuta Gogu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu. Nwoke nonu e-gude ugu-echi nkiya tsopyabe nwune iya nwoke. ²² Mu

e-gude ejo iphe-ememe; waa egbu-ochi nua ya aphu. Mu abya edzee oke mini nmaa yee igwerigwe ndu ojoğu iya; me iphe, bu ohamoha, ephe l'iya swi; bya atua phe akamini-mkpuma; bya ekpukposhi phe oku-nshiegbe, enwu phuruphuru. ²³ O buru egube ono be mu e-gude goshi ge mu habe shii; waa ge mu du-be nsọ. Mu e-me g'ohamoha maru onye mu bu. Oo teke ono be ephe a-makwanuru l'oo mbedua bu Chipfu." ' "

39

¹ "Nwa ndiphe; pfiaru mu Gogu g'oo-duru iya; su: 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: mu noakwaru ngu le njo; gube Gogu, bu onye bu ishi ndu Mesheku; me ke ndu Tubalu. ² Mu a-lo-phe ngu mgburugburu; kputa ngu ke karakara tugbua. Mu eje avofuta ngu l'uzo isheli bu aka du enya ono; duru ngu g'i je etso ndu bu l'ubvu ubvu Izurelu ogu. ³ Mu e-chifu ngu uta, i gude l'ekicha; bya eme g'apfu, i gude l'ekutara nafu ngu daa. ⁴ Oo l'ubvu ubvu Izurelu be i-da; unu le ndu ojoğu ngu; mekpoo ohamoha ono, tso ngu nu ono. Mu e-woru unu nu unwenu, du iche iche g'ephe ria; bya ewokwarupho unu tularu anu-egbudu. ⁵ Unu a-da l'eba l'egbudu. O kwa mbedua pfuru iya. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu. ⁶ Mu e-ye oku le Magogu; me ndu ophu bukota l'ehu-guu l'aguga eze-enyimu ono. Oo ya bu g'ephe amakwanuru l'oo mu bu Chipfu obu. ⁷ Mu e-me ge ndibe mu, bu ndu Izurelu maru epha mu, du nsọ ono. Ophu mu ta abyadu ekwebaa g'e mebyishia epha mu ono, du nsọ ono ozo; teme iphe, bu ohamoha a-maru l'oo mbedua, bu Chipfu, bu onye ono, du nsọ ono, no le Izurelu.

⁸ " 'Oobyaakwa-a! O mefutajekwa. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu. O kwa iya bu mboku obu mu pfuru iya opfu iya obu. ⁹ Oo teke ono be ndu bu le Izurelu a-wu-lihu je evukoo ngwogu phe gude mee nku, eeye l'oku; woru iya kpokota oku. Ephe a-chita iphe, ndu ono, egudeje egbobuta onwophe ophu ha shii; me ndu ophu ha nwanshii; me uta; yee apfu; me mgboro-ogu; mekpoo arwa phe. Ephe e-gude ngwogu ono shikota iphe apha esaa mgburugburu. ¹⁰ Ephe ta abyadu ejebaa akpata nku l'egbudu; ozo je awata nku l'oswa; kele ngwogu ono a-buru nku, ephe egudeje eshi iphe. Ndu ono, gwejeru iphe phe tutua ono be ephe e-gwekwapho nkephe tutua; ndu ono kwajeru iphe l'okwata ono be ephe a-kwalatakwapo nkephe l'okwata. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.

¹¹ " 'O buru le mboku ono be mu a-nu Gogu aka ee-li iya le Izurelu; le nsuda ndu ije; mbu le nsuda, no l'uzo enyanwu-awawa eze-enyimu ono. Kele oo l'eka ono be ee-li Gogu yee ikpoto oha iya; ee-gude phe lichia uzo, ndu-ije. Oo ya bu ee-kuahaa aka ono "Nsuda Ikpoto Ndu Gogu". ¹² Ndu Izurelu e-li odzu phe onwa esaa; shi nno mee g'a ta sohe ali ono nsọ. ¹³ Ndu bukota l'ali ono g'ephe ha be a-tuko phube iphu wata phe elili. Mboku ono, mu e-goshi le mu du biribiri ono be aa-kwabephe phe ubvu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu. ¹⁴ Onwa esaa -lachaephe be ee-ye ndu iphe a-buru ozi phe bu g'ephe tsojeru ndu-ije gbapheje ali ono; ephe -huma odzu, a gbadoru l'eli ali; ndu-ozu ono eworu iya lia. Ephe eshi nno mee g'a ta sohe ali ono nsọ. ¹⁵ Teke ephe a-nodu agbaphe ali ono be onye humaru okpu nemadzu e-meje iphe-ohubama l'aguga aka okpu obu no; jasu teke ndu elije odzu e-wota iya je elia le Nsuda Ikpoto Ndu Gogu. ¹⁶ Mkpukpu, eeku Hamona be a-nodukwapo l'eka ono. O buru g'ephe e-shi bu ono ephe eme ali ono g'a so-buhu iya nsọ.'

¹⁷ "Nwa ndiphe; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Kua unwenu, du iche iche oku; me anu-egbudu; su phe: 'unu tukocha shi l'eka unu no bya edzukobe; bya eria aja, mu abya egwegwe; mbu eze aja ono, ee-gwe l'ubvu ubvu Izurelu ono.

Èka ono bẹ unu a-ta anụ; ngwa mee. ¹⁸ Unu a-ta anụ ndu okpehu dụ; ngwa mee ndu-ishi mgboko-a; mbụ g'ephe bụ ebili; ozoo aturu; ozoo eghu; ozoo oke-eswi, tsucharu eba, shi l'alị Beshanu. ¹⁹ Eja ono, mu abya egweru nụ unu ono bẹ unu a-ta eba-iphe jasụ o-o-tushihu unu ayị; unu angwa mee jasụ ootsua unu gẹ mẹ. ²⁰ Unu a-nodu lẹ teburu mu taa anụ inya l'ooji unu epho; mẹ anụ ndu agba iya nụ; mẹ anụ ndu okpehu dụ; mẹ ndu ojogu, dụ iche iche.' Nokwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu.

²¹ "Mu e-goshi ohamoha odu-biribiri mu; teme ohamoha a-huma aphụ, mu nuru phe; waa gẹ mu gude daberu phe eka l'ehu kẹ njọ. ²² E -shi mboku ono kwaseru bẹ ndu Ízurelu a-maru l'oo mu bụ Chipfu, bụ Chileke phe. ²³ Iphe, bụ ohamoha bẹ a-maru lẹ ndu Ízurelu bẹ a kpuru lẹ ndzụ laa alị ozo; kele epe meru iphe-eji; ophu mu egudeedu ire phe eka. O buru iya meru iphe, mu wofuru iphu l'eka epe nọ; nwuru phe nụ ndu ohogu phe; epe gude ogu-echi gbushikota phe. ²⁴ Mu wohaaruru phe iphu mu; shi nno gwaa phe ugwo emerwushi, epe merwushiru onwophe ono; waa ejo-ememe, epe mekotaru ono.

²⁵ "Oo ya bụ; wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Mu e-je eshi l'eka a kpuru Jiékopu lẹ ndzụ laa; je eduphuta iya azụ. Mu a-bya aphuaru ndu Ízurelu l'ophu obu-imemini. Mu abya anwuberu epha mu ono dụ nsọ ono enya. ²⁶ Epe a-zohakota iphe-iphere ono, e meru phe ono; mẹ ghelegheleghele ono, epe dụ teke ono epe bu tusaru ehu l'alị phe ono; ophu o dudu onye byaru eyee phe ebvu ono. ²⁷ Teke mu shiepho l'ohamoha ono dulata phe; bya eshigbaa l'alị ndu ohogu phe dufuta phe; bẹ mu e-shi l'ehu phe goshi oha, dụ igwerigwe lẹ mu dụ nsọ. ²⁸ Oo ya bụ; epe a-makwanuru l'oo mbedua bụ Chipfu, bụ Chileke phe; kele o buchakpo eviya l'oo mu meru g'a kpua phe lẹ ndzụ lashigbaa ohamoha; obenu lẹ mu e-duphuta phe azụ l'alị phe; ophu o tọ dudu m'onye lanu, mu a-ha l'eka ono. ²⁹ Mu ta abyadu ewohabaaru phe iphu mu ozo; noo kele mu a-wuu ndu Ízurelu Unme mu." Nokwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu.

40

G'eze-ulo ophuu Chileke ono du

¹ O be l'apha, kwe anyi ukporo apha l'apha ise; eshi teke a kpuru anyi lẹ ndzụ; mbụ g'apha ono awata awata; l'abalị k'iri l'ime onwa ono; mbụ l'apha, kwe apha iri l'eno g'a lwutacharu mkpukpu ono. O buru lẹ mboku ono gedegede bẹ ike Chipfu byaru mu l'ehu; bya eduta mu je edobe l'eka ono. ² O buru gẹ mu aphụ ophulanya, Chileke meru; gẹ mu wata aphuphu ono; bẹ o dutaru mu jeshia l'alị Ízurelu; je edobe mu l'eli úbvú, ha l'eli shii. Úbvú ono bẹ ulo nokota l'uzo ndohali iya; o dupeho gẹ mkpukpu. ³ Oo ya bụ; o duta mu jerwua l'eka ono; mu huma onye ugbugba iya dụ g'onyirubvu; onye ono bẹ pfuru l'onu-oguzo; chiru eri oghu ochaa l'eka; bya egudekwapho mgboro, eegudeje atụ ogologo iphe. ⁴ Onye ono sụ mu: "Nwa ndiphe; bya egude enya ngu huma; l'iibya egude nchi ngu numa. Lerweta enya okpobe elerweta l'iphemiphe-a, mu abya ngu egoshi-a; kele oo ya kparu iphe, e gude duta ngu g'i bya l'eka. Kokotaru ndu Ízurelu iphemiphe, i humaru."

Onu-abata uzo enyanwu-awawa

⁵ Mu bya ahuma igbulọ, e gude kpu-pheta eze-ulo Chileke ono mgburugburu. Ogologo mgboro ono, eegudeje atụ iphe, nwoke ono gude l'eka ono bẹ dụ nkwo-oshi-eka; lẹ nkwo-obocho-eka; mgbo ishii. O bya atua g'igbidigbi 'igbulọ ono habe; o buru ogologo mgboro ono bẹ o dụ l'igbi; o bukwarupho mgboro ono ugbo lanu bẹ o dụ l'eli iya.

⁶ O bya eje l'onu-abata ophu gharu iphu l'uzo enyanwu-awawa. O bya enyikota eka eeshije abahu iya; bya atuta iphe l'onu onu-oguzo ono; ogologo iya buru mgboro ono ugbo lanu. ⁷ Nkulahu eka ndu nche anoduje be ogologo iya bukota mgboro ono ugbo lanu; osa iya bukwarupho mgboro ono ugbo lanu. Uzo, nogbaa le mgbaka nkulahu ono be du nkwo-eka ise. Onu eka eeshije abahu le mkpuru onu-oguzo ophu gharu iphu l'uzo eze-ulo ono be ogologo iya bu mgboro ono nanu.

⁸ O tuta iphe le mkpuru onu-oguzo ono; ⁹ o du nkwo-eka esato. O bya atuta iphe l'igbidigbi oshi mgbo, e yeru iya; o du nkwo-eka labo. Mkpuru onu-oguzo ono be no gha iphu l'ime ulo.

¹⁰ Onu-abata ophu gharu iphu l'uzo enyanwu-awawa be nweru nkulahu eto eto, nochaa ya ibekeboebo. Ephe no eto ono hakota enya nhamunha; igbulo, nokahagbaaru iya nu l'ibekeboebo ono be hakota enya nhamunha. ¹¹ O bya atuta iphe l'ogologo onu-oguzo, no iya nu; o du nkwo-eka iri l'eto; osa iya du nkwo-eka iri. ¹² L'onu nkulahu ono g'ephe hakota be a kputagbaaru igbulo, du nkwo-eka lanu dobe l'onu-abata. Nkulahu ono g'ephe ha be iphe, ephe dukota bu nkwo-eka ishii; ishishi iya uzo eno hakotaru enya nhamunha egube ono. ¹³ O bya eshi l'igbulo nkulahu, no l'eka lanu tuta iphe jeye l'igbulo nkulahu, no l'eka iya ophuu; o du ukporo nkwo-eka le nkwo-eka ise; mbu shita l'ishi igbulo ophuu jasu l'ishi igbulo ophuu. ¹⁴ O bya atuta iphe le mkpuru onu-oguzo ono; o du nkwo-eka ukporo. Onu-oguzo ono be no gbaphee itso oma-unuphu ono. ¹⁵ Shita l'iphu onu-oguzo jeye l'ishi mkpuru onu-oguzo ono be du ukporo nkwo-eka labo le nkwo-eka iri. ¹⁶ Nkulahu ono; me igbulo, nokahagbaaru iya nu be nwekotaru windo, uzo dugbaa ke werere werere; o buru egube ono be o nokota le mkpuru ulo ono mgburugburu. Windo ono g'o hakota be ghakotaru iphu l'ime. Iphu igbulo ono, kebushigbaaru nkulahu ono g'o hakota; be e seshigbaaru mpfu l'eli iya.

Oma-unuphu k'etezi

¹⁷ O bya edubata mu l'etezi oma-unuphu ono; mu humagbaa mkpuru; me eka a wukotaru mkpuma gbaa mgburugburu l'etezi oma-unuphu ono. Eka ono, a wukotaru mkpuma ono be a kporo mkpuru ukporo l'iri giriri. ¹⁸ Mgbureku onu-oguzo ono be a wukotaru mkpuma ono. Mgbureku onu-oguzo ono be ogologo iya yee uswekete iya haepho. Eka ono be phoru olu. ¹⁹ O bya atuta iphe shita l'aabata-aghachi onu-oguzo ono jasu l'atatiphu oma-unuphu ono; o du ukporo nkwo-eka ise l'eka iya k'uzo enyanwu-awawa; me eka iya k'uzo isheli.

Onu-oguzo uzo isheli

²⁰ O bya atuta iphe l'onu-abata ophu gharu iphu l'uzo isheli, bu iya bu ophu shiru lufu l'etezi oma-unuphu ono; g'o maru g'ogologo iya; yee uswekete iya habe. ²¹ Nkulahu du iya eto l'eka iya owa-a; bya adu eto l'eka iya ophuu. Igbulo kebushiru nkulahu ono; me mkpuru iya be hakota ge ndu ophuu no l'onu-abata ke mbu pho. Ogologo iya du nkwo-eka ukporo labo l'iri; osa iya du nkwo-eka ukporo l'ise. ²² Windo, nokota iya nu; me mkpuru iya; mekpoo mpfu, e gude memakota iya emema be hakota ge k'onu-abata ophu gharu iphu l'uzo enyanwu-awawa pho. Eka aazobeje okpa abahu iya du mkpopfu esaa; mkpuru iya nodu ghakotaru iya iphu. ²³ O nweru onu-abata, eeshije abahu l'ime oma-unuphu ono. Onu-abata ono be gharu iphu l'onu-abata k'uzo isheli; mbu egube ono, o dukwapho l'uzo enyanwu-awawa ono. O shi l'onu-abata tuta iya iphe jasu l'onu-abata, ophu no gharu iya iphu; o buru iphe, oduje bu nkwo-eka ukporo ise.

Onu-abata uzo ndohali

²⁴ No iya; o bya eduru mu shia uzo ndohali; mu huma onu-abata ophu gharu iphu l'uzo ndohali. O bya atuta iphe l'igbulo, kebushiru nkulahu, no iya nu; me

mkpuru iya; ephe hakota ge ndu ophuu. ²⁵ Onu-abata ono; waa mkpuru iya be windo nokota mgburugburu. Windo ono dukota egube windo ndu ophuu du. Ogologo onu-abata ono du nkwo-eka ukporo labo l'iri; osa iya du nkwo-eka ukporo l'ise. ²⁶ Eka aazobeje okpa abahu iya du esaa; mkpuru iya nodugbaa l'ataphu iya. O nwekwarupho mpfu, e gude memashia igbulo, kebushiru nkulahu iya ono, nochaa ya ibekeboebo ono. ²⁷ Oma-unuphu k'ime ime be nwekwarupho onu-abata, no gha iphu l'uzo ndohali. O bya eshi l'onu-abata ime oma-unuphu ono tuta iya iphe jasu l'onu-abata uzo ndohali; o du nkwo-eka ukporo ise.

Oguzo, eeshije abahu ime oma-unuphu

²⁸ Tobudu iya bu; o bya eshi l'onu-abata uzo ndohali ono duru mu bahu l'ime oma-unuphu ono. O bya atuta iphe l'onu-abata uzo ndohali ono; o hakwapho ge ndu ophuu. ²⁹ Nkulahu, no iya nu; me igbulo kebushiru nkulahu iya ono; me mkpuru iya be hakota ge ndu ophuu. Onu-abata ono; waa mkpuru iya be windo nokota gbaa mgburugburu. Ogologo onu-abata ono du nkwo-eka ukporo labo l'iri; osa iya du nkwo-eka ukporo l'ise. ³⁰ Mkpuru, no-pheru ime oma-unuphu ono mgburugburu be ogologo iya du nkwo-eka ukporo l'ise; osa iya du nkwo-eka ise. ³¹ Mkpuru k'uzo ndohali ghagbaaru iphu l'etezi oma-unuphu. E seshiru mpfu l'igbulo, e gude kebushigba mkpuru ono. Eka aazobeje okpa abahu iya du mkpopfu esato.

³² Tobudu iya bu; o bya edubata mu l'ime oma-unuphu ono l'uzo enyanwu-awawa. O bya atuta iphe l'onu-abata ono; o hakwapho ge ndu ophuu ha. ³³ Nkulahu, nogbaa ya nu; me igbulo, kebushiru nkulahu iya ono; me mkpuru iya be hakota ge ndu ophuu. Onu-abata ono; waa mkpuru iya be windo nokota gbaa mgburugburu. Ogologo iya du nkwo-eka ukporo labo l'iri; osa iya du nkwo-eka ukporo l'ise. ³⁴ Mkpuru iya be ghagbaaru iphu l'oma-unuphu etezi. Igbulo, e gude kpu-bushia mkpuru iya ono be e seshiru mpfu l'ibekeboebo. Eka aazobeje okpa abahu iya duchaa mkpopfu esato esato.

³⁵ Tobudu iya bu; o bya eduta mu rwua l'onu-abata ophu no l'uzo isheli. O bya atuta iya iphe; o ha ge ndu ophuu ha. ³⁶ Nkulahu, nokota iya nu; me igbulo kebushiru nkulahu iya ono; me mkpuru iya be hakota ge ndu ophuu. Windo nokota iya gbaa mgburugburu. Ogologo iya du nkwo-eka ukporo labo l'iri; osa iya du nkwo-eka ukporo l'ise. ³⁷ Mkpuru iya gharu iphu l'etezi oma-unuphu. E seshigbaaru mpfu, l'igbulo e gude kebushia mkpuru ono ibekeboebo. Eka aazobeje okpa abahu iya du mkpopfu esato esato.

Ulo, aanoduje akwakobe ngweja

³⁸ O nweru nwa mkpuru, a kpuru ye iya mgbo, no l'onu-abata, no l'ime onu-abata oma-unuphu ono. Eka ono be aasaje ngweja-akpo-oku. ³⁹ O nwekwarupho teburu labo, e doberu le mkpuru ono eka labo, bu eka eegbuje anu, e gude egwe ngweja-akpo-oku; me ke ngweja-iphe-eji; me ke ngweja-apfu-ugwo. ⁴⁰ L'etezi me a -nodu eje ala l'onu-abata, no l'uzo isheli be teburu labo nokwapho le mkpuru iya; le mkpuru ophu no l'onu-abata ibe iya ophuu be teburu labo nokwapho. ⁴¹ O du teburu eno nodu l'ibe lanu; teburu eno nodu l'eka onu-abata ono ibe iya ophuu. O tuko du teburu esato, bu eka eegbuje anu, e gude egwe ngweja. ⁴² O nwekwarupho teburu eno, e gude mkpuma mee, bu eli eka eegbuje anu, e gude egwe ngweja, aakpo oku. Ogologo iya duchaa nkwo-eka lanu le mkpirikpu iya; osa iya duchaa nkwo-eka lanu le mkpirikpu iya; o du nkwo-eka lanu l'eli. O buru eka ono be eedobeje iphemiphe, eegudeje egbu anu, e gude egwe ngweja-akpo-oku; me ngweja ozo, eegwekpo egwegwe. ⁴³ Igbulo ono mgburugburu be a kpobekotaru nggu, ogologo iya hakota g'obochieka. Teburu ono g'ephe ha bukota eka eedoje anu, e gude egwe ngweja.

Mkpuru ndu-uke Chileke

⁴⁴ L'azụ ime ọnu-abata ono l'ime ọma-unuphu ono bẹ o nweru mkpuru labọ, nọ iya nū. Nanụ nọ l'ẹka iya k'ọnu-abata ụzo isheli; nọdu gha iphu l'ụzo ndọhali; ọzo nọdu l'ẹka iya k'ọnu-abata ụzo ndọhali; nọdu gha iphu l'ụzo isheli. ⁴⁵ Onye ono sụ mu: "Mkpuru ọphu nọ gha iphu l'ụzo ndọhali ono bụ kẹ ndu-uke Chileke, bụ iya bụ ndu ọphu anọduje eleta eze-ulo Chileke ẹnya. ⁴⁶ Mkpuru ọphu gharu iphu l'ụzo isheli bụ kẹ ndu-uke Chileke, bụ ndu ọphu eletajẹ ẹnya l'ọru-ngweja. Ndu ọbu bụ ụnwu Zadọku, bụ phẹ kpoloko bụ ndu Lívayi, a-byakubeje Chipfu ntse; bya ejeeru iya ozi."

⁴⁷ Tọbudu iya bụ; ọ bya atụta iphe l'ọma-unuphu ono. Ọ harụ ẹnya nhamunha ibekeno ẹno; ọ dọ nkwo-ẹka ụkporo ise l'ogologo; dọ nkwo-ẹka ụkporo ise l'ọsa iya. Ọru-ngweja ono buru l'iphu eze-ulo Chileke ono bẹ ọ nọ.

Eze-ulo Chileke ono

⁴⁸ No iya; ọ bya eduta mu je lẹ mkpuru, ẹka eeshije abahụ l'eze-ulo ono; bya atụta iphe l'itso-mgbo, nọgbaa l'aguga mkpuru ono; ẹphe dọchaa nkwo-ẹka ise ise ibekẹboebo. Ọsa ọnu-mgbo iya dọchaa nkwo-ẹka iri l'ẹno; igbulọ, nọchaa sụ-be l'ọnu-abata ono ibekẹboebo, bẹ ọsa iya dọchaa nkwo-ẹka ẹto ẹto. ⁴⁹ Mkpuru ono bẹ ogologo iya dọ nkwo-ẹka ụkporo; ọsa iya dọ nkwo-ẹka iri l'ẹbo. Ẹka aazọbeje ọkpa bahụ iya bẹ dọchaa mkpopfu iri iri. E bvubechaa itso l'ọnu-abata mgbo ono ẹka labọ.

41

¹ Tọbudu iya bụ; nwoke ono bya eduta mu je l'eze-ulo Chileke ono; bya egude iphe tuta ọkpa-mgbo iya; ọkpa-mgbo ono ibekẹboebo bẹ dọchaa nkwo-ẹka ishii l'ọsa. ² Ọnu-abata iya bẹ ọsa iya dọ nkwo-ẹka iri; igbulọ, nọchaa ya lẹ mgbureku ibekẹboebo; bẹ ọsa iya dọchaa nkwo-ẹka ise ise. Ọ bya atutakwapho iphe l'ogologo iya; ọ dọ nkwo-ẹka ụkporo labọ; ọsa iya dọ nkwo-ẹka ụkporo. ³ Ọ bya abahụ l'ime eze-ulo ono bya egude iphe tuta ọkpa-mgbo iya; ọsa iya dọchaa nkwo-ẹka labọ nkwo-ẹka labọ. Ọnu-abata ono bẹ ọsa iya dọ nkwo-ẹka ishii. Igbulọ, nọgbaa lẹ mgbureku ọnu-mgbo ono ibekẹbo bẹ ọsa iya dọ nkwo-ẹka ẹsaa. ⁴ Ọ bya atụta iphe l'ogologo ime eze-ulo ono; ọ dọ nkwo-ẹka ụkporo; ọsa iya dọ nkwo-ẹka ụkporo l'ụzo atatiphu eze-ulo Chileke ono. Ọ sụ mu: "Ọwaa bụ ẹka kakọta adụ nsọ." ⁵ No iya; ọ bya atụta iphe l'igbulọ eze-ulo Chileke ono; igbidigbi iya dọ nkwo-ẹka ishii; mkpuru nọgbaa l'aguga ulo ono g'ọ ha bẹ ọsa iya dọkota nkwo-ẹka ẹno ẹno. ⁶ Ụlo ono bẹ bụ ụlo-eli mkpopfu ẹto. Mkpofu ọphu nonu nwekọtaru mkpuru ụkporo l'iri iri; a kpukota itso dupfubegbaa l'igbulọ eze-ulo Chileke ono gbaa mgburugburu g'o gudeshia mkpuru, nọgbaa ya nū. Iphe ono, a kpuru dupfube iya ono ta abukwa l'ime igbulọ eze-ulo Chileke ono bẹ a kpupyaberu iya. ⁷ Mkpuru, e yeshiru lẹ mgbureku ulo ono bẹ ka ọsa eje lẹ mkpopfu iya ono. Ụlo ọphu e gude kpụ-pheta eze-ulo ono bẹ a kpuru ọ nọdu lẹ mkpongo lẹ mkpongo; k'ọphu bụ l'a -nọdu enyikota iya; mkpuru ono, a kpushiru iya ono aka ọsa eje. Ẹka eeshije enyikota iya bẹ shi lẹ k'omali nọo je eshijaa k'echilabọ iya; bahụ lẹ k'imeli iya.

⁸ Mu bya ahuma l'eze-ulo Chileke ono nweru ọma ẹka a kpụ-liru eli, nọ gbapee ya mgburugburu; ọ buru iya bụ ẹka a turu ọkpa mkpuru ono, a kpushiru gbapee ya mgburugburu ono. Ọ buru g'ọ habe ogologo bụ gẹ mgboro phọ; mbu l'ọo nkwo-ẹka ishii bẹ ọ dọ l'ogologo. ⁹ Azụ igbulọ kẹ mkpuru aguga aguga iya ono bẹ igbidigbi iya dọ nkwo-ẹka ise. Ẹka dabyikporu nū, nọ lẹ mgbaka mkpuru ono, nọgbaa l'ime eze-ulo Chileke ono; bẹ ọsa iya dọ nkwo-ẹka ise. Mgbaka ẹka dabyiru nū; ¹⁰ waa mkpuru ọphu a kpụ-pheru ime ọma-unuphu ono mgburugburu bẹ ọsa iya dọ nkwo-ẹka ụkporo. ¹¹ Mkpuru ono, e yegbaaru l'aguga eze-ulo Chileke ono bẹ e eyecharu

onu iya; o nodu laaru eka ono, dabyiru iphoro ono; onu iya lanu gharu iphu l'uzo isheli; ophuu gha iphu l'uzo ndohali. Eka ono, a ta akpuduru mkpuru ono be osa iya du nkwo-eka ise.

¹² Ulo ophu a kpuru; o gha iphu l'oma-unuphu eze-ulo Chileke l'uzo enyanwu-ariba iya be osa iya du nkwo-eka ukporo eto l'iri. Igbulo ulo ono be igbidigbi iya gbaa mgburugburu du nkwo-eka ise; ogologo iya du nkwo-eka ukporo eno l'iri.

¹³ No iya; o bya atuta iphe l'eze-ulo Chileke ono; ogologo iya du nkwo-eka ukporo ise; oma-unuphu eze-ulo Chileke ono; me ulo, a kpuru iya; me igbulu iya gephe hakota be ogologo iya dukwapho nkwo-eka ukporo ise. ¹⁴ Oma-unuphu eze-ulo Chileke ono eka iya ophu gharu iphu l'uzo enyanwu-awawa; mekpoo ataphu eze-ulo Chileke ono be osa iya tukoru du nkwo-eka ukporo ise.

¹⁵ O bya atutakwapho iphe l'ulo ophu no gha iphu l'oma-unuphu eze-ulo Chileke ono l'uzo azu iya; mekpoo igbulu iya ibekeboebo; o buru nkwo-eka ukporo ise be o du.

Eka du nsu ono ophu nofutaru anofuta; me k'ime ime; yee mkpuru iya ophu gharu iphu l'oma-unuphu; ¹⁶ mekpoo onu-ulo iya; me windo, dugbaa werere ono; me eka eeshije eshishi, nokota l'ephe n'eto ono be a gbakotaru oshi; shita l'oma-ulo iya; me igbulu iya jeye l'eka e yeshiru iya windo; mbu le windo iya be e kweshikotaru iphe go ha; ¹⁷ je akpakpo l'eli onu-abata ono; me ime ime ulo ono; me azu iya; mekpoo l'eli igbulu ono ime iya me azu iya gbaa mgburugburu; be a pyishiru iphe, dugbaa ¹⁸ ge chierobu; me mpfu. Mpfu ono be e seshigbaaru le mgbaka mgbaka chierobu. Chierobu ono be nwechaaru iphu labo. ¹⁹ Iphu ophu du g'iphu nemadzu be o gharu mpfu ophu no l'eka iya lanu; iphu ophu du g'iphu oduma be o gharu le mpfu ophu no l'eka iya ophuu. O buru egube ono be a pyishikotaru iya dophee eze-ulo Chileke ono mgburugburu. ²⁰ Shita l'omali iya jeye l'eli mgbo be a pyishikotaru chierobu me mpfu l'igbulu eze-ulo ono.

²¹ Okpa-mgbo eze-ulo Chileke ono be hakota enya nhamunha ibekeno eno. O buru g'okpa-mgbo ophuu du bu g'ophuu du l'iphu eka du nsu ono. ²² Oru-ngweja Chipfu ono be e gude oshi mee; eli iya du nkwo-eka eto; ogologo iya du nkwo-eka labo; osa iya du nkwo-eka labo. Nkuku iya; me okpali iya; me mgbureku iya be bu oshi be e gudekota mee ya. Onye ono su mu: "Owaa bu teburu ono, no l'iphu Chipfu ono." ²³ Oma eze-ulo Chileke ono; me eka ono, du nsu ono be e yekotaru mgbo ebo ebo. ²⁴ Mgbo ono be nwekotaru iphe labo, aso asoso; eegudeje pyajia ya apyaji. Ophuu nweru ebo; ophuu nweru ebo. ²⁵ Mgbo oma-ulo eze-ulo Chileke ono be a pyishiru chierobu; me mpfu egube ono, a pyishiru l'eli igbulu pho. L'ataphu mkpuru ono be e gude oshi tua mkpu. ²⁶ O nwekwarupho windo, dugbaa ke werere, a pyishiru mpfu nogbaa le mgbureku mkpuru ono eka labo. Mkpuru mgbureku eze-ulo Chileke ono be nwecharu mkpu, a turu iya.

42

Ulo ndu-uke Chileke

¹ Tobudu iya bu; nwoke ono bya edufuta mu duru mu bahu l'oma-unuphu ono; mbu l'uzo ibiya k'isheli. O bya edubata mu l'ulo, no le mgbaka oma-unuphu eze-ulo Chileke; yee ulo, no l'uzo isheli ono. ² Ulo ono, no l'uzo isheli ono be ogologo iya du nkwo-eka ukporo ise; osa iya du nkwo-eka ukporo labo l'iri. ³ Eka iya lanu be gharu iphu l'eka osa iya du nkwo-eka ukporo, bu eka no l'ime oma-unuphu. Eka iya ophuu be gharu iphu l'eka a wuru mkpuma, no l'ataphu oma-unuphu ono. A kpuru iya mkpopfu eto; o noduchaa le mkpongo le mkpongo. ⁴ O nwekwarupho uzo, no l'ime, eeshije eshishi, no l'iphu ulo ono; onoya be osa iya du nkwo-eka iri; ogologo iya du nkwo-eka ukporo ise. Onu-mgbo iya be nokota l'uzo isheli ulo ono. ⁵ Mkpuru

ophu nɔgbaa l'eli bɛ kagbaa kparagɔ; kele ɔnu-uzo nɔgbaa ya nɔ ka eketa ɛka ha shii; eme lɛ g'ɔnu-uzo kɛ mkpuru k'echilabɔ; mɛ lɛ k'uzo alɔ ketagbaaru. ⁶ Mkpuru, nɔgbaa lɛ mkpopfu k'ɛto l'ulo-eli ono bɛ te nwedu itso, nɔ iya nɔ ɛgube ulo ndu ophu a kpɔshiru l'oma-unuphu phɔ nweru. Oo ya bɔ l'oma ulo k'imeli ono ka ndu ophu nɔ l'alɔ; mɛ k'echilabɔ iya nwanshii. ⁷ O nwekwarupho igbulɔ, tsefutaru etsefuta, nɔ lɛ nhamunha mkpuru ulo ono waa oma-unuphu ono; igbulɔ ono bɛ ogologo iya dɔ nkwo-ɛka ukporo labɔ l'iri l'ataphu eze-ulo Chileke ono. ⁸ Mkpuru ophu nɔ giriri chebe iphu l'oma-unuphu ono bɛ ogologo iya dɔ nkwo-ɛka ukporo l'iri. Ndu ophu a kpuru o chebe iphu l'ɛka iya k'eze-ulo Chileke bɛ ogologo iya dɔ nkwo-ɛka ukporo ise. ⁹ Mkpuru k'uzo alɔ bɛ ɛka eeshije abahu iya nɔ l'uzo ɛnyanwu-awawa mɛ a -gbɛ l'oma-unuphu ono abahu iya.

¹⁰ L'ime oma-unuphu l'ɛka iya k'uzo ndɔhali bɛ o nwekwarupho mkpuru, a kpugbaaru lɛ mgbaka igbulɔ ataphu etezi oma-unuphu ono yɛɛ oma-unuphu eze-ulo Chileke. ¹¹ O nweru uzo, eeshije eshishi, nɔ l'iphu mkpuru mkpuru ono. Mkpuru ono dɔgbaa gɛ ndu ophu nɔ l'uzo isheli. Ogologo phɛ waa ɔsa phɛ bɛ tuko haru ɛnya nhamunha. ɛka eeshije phɛ alufu bɛ gbakɔta nanu. G'e gude kpua phɛ gbakwarupho nanu. Mgbo, nɔchaa phɛ nɔ tuko gbakɔta ugbugba lanu. ¹² Ulo k'uzo alɔ ophu nɔ l'uzo ndɔhali bɛ gharu ɔnu l'uzo ɛnyanwu-awawa, bɔ ɛka eeshije abahu iya. O nwekwarupho igbulɔ, tsefutaru etsefuta, a kpuru nyakube ulo ono.

¹³ Tɔbudu iya bɔ; ɔ sɔ mu: "Ulo k'isheli mɛ kɛ ndɔhali ono, ghakɔtaru iphu l'oma-unuphu eze-ulo Chileke ono bɛ bɔ kɛ ndu-uke Chileke. O buru l'ɛka ono bɛ ndu-uke Chileke, bɔ ndu abyakubeje Chipfu ntse a-nɔduje eri iphe, kakɔta adu nsɔ, a nuru Chileke. Oo ɛka ono bɛ ɛphe e-dobeje iphe, kakɔta adu nsɔ, a nuru Chileke; mbu ngweja-nri; mɛ ngweja-iphe-eji; mɛ ngweja-apfu-ugwo; kele ɛka ono bɛ dɔ nsɔ. ¹⁴ Teke ndu-uke Chileke bahɔwaru l'ɛka ono, dɔ nsɔ ono; g'ɛphe ta alufukwa etezi gbahaa l'ɛphe yefuru uwe, ɛphe eyeje gude eje ozi; kele uwe ono dukota nsɔ. ɛphe e-ye uwe ozo tɛme ɛphe eje l'ɛka ndu ozo nɔ."

¹⁵ Noo ya; teke ɔ tu-ghechaaru iphe l'iphe, nɔ l'ime eze-ulo Chileke ono; ɔ bya eduta mu shia uzo ɔnu-abata uzo ɛnyanwu-awawa; bya atukotá iphe l'ɛka ono g'ɔ ha mgburugburu. ¹⁶ O bya egude mgboro, e gudeje atuta iphe ono tuta iphe l'ɛka iya k'uzo ɛnyanwu-awawa; ɔ buru iphe, ɔ dɔ bɔ unu nkwo-ɛka lɛ nkwo-ɛka ukporo ise. ¹⁷ O bya egude mgboro, e gudeje atuta iphe ono tuta iphe l'ɛka iya k'uzo isheli; ɔ dukwapho unu nkwo-ɛka lɛ nkwo-ɛka ukporo ise. ¹⁸ O bya egude mgboro, e gudeje atuta iphe ono; tuta ɛka iya k'uzo ndɔhali; ɔ dɔ unu nkwo-ɛka lɛ nkwo-ɛka ukporo ise. ¹⁹ O bya aghachi iphu l'uzo ɛnyanwu-ariba; bya egude mgboro, e gudeje atuta iphe ono tuta ɛka iya ono; ɔ dɔ unu nkwo-ɛka lɛ nkwo-ɛka ukporo ise. ²⁰ Oo ya bɔ; ɔ dukota iphe l'ɛka ono ibekeno ɛno. E gude igbulɔ kpɔ-phɛkɔta iya mgburugburu; ogologo iya dɔ unu nkwo-ɛka lɛ nkwo-ɛka ukporo ise; ɔsa iya dɔ unu nkwo-ɛka lɛ nkwo-ɛka ukporo ise; shi nno kebuha ɛka dɔ nsɔ ono waa ɛka nemadzɔ mmanu anɔduje.

43

Odu-biribiri Chileke l'eze-ulo iya

¹ No iya; nwoke ono bya eduta mu bya l'ɔnu-oguzo ophu gharu iphu l'uzo ɛnyanwu-awawa. ² Mu huma odu-biribiri Chileke kɛ Izurelu g'o shi l'uzo ɛnyanwu-awawa abya. Olu iya nɔdu ada g'ɛka eze ɛnyimu aphɔ kɛ gbudugbudu. Odu-biribiri Chileke ono mee iphóró ngakɔta ɛkameka. ³ Ophulenyá ono, mu phuru ono duɛpho g'ophu, mu phujeru teke ɔ byaru emebyishi mkpukpu ono; bya adu g'ophulenyá ono, mu phujeru l'aguga ɛnyimu Keba phɔ. Oo ya bɔ; mu daa kpurumu; kpube iphu l'alɔ.

⁴ Odu-biribiri Chipfu shiepho l'onu-abata ophu gharu iphu l'uzo enyanwu-awawa bahu l'eze-ulo Chileke ono.

⁵ Unme Chileke palia mu je edobe l'ime oma-unuphu; odu-biribiri Chipfu bya eji eze-ulo Chileke ono ejiji. ⁶ Ge nwoke ono pfu-kube mu ono be mu numaru olu-opfu onye no l'ime eze-ulo Chileke g'oopfu anu mu; ⁷ su: "Nwa ndiphe; aka-a bu aka abaeze mu no; bukwarupho aka mu azobeje okpa. Oo l'aka-a be mu e-buru l'echilabo ndu Izurelu jeye l'ojeje. Ndu Izurelu ta abyadu emerwushiba epha mu ono, du nsọ ono ozobaa. Ephe le ndu-eze phe ta abyadu egude ogori, ephe eri l'aka ephe agwaje iphe merwushia epha mu ozobaa; ophu ephe akpubaedu odzu ndu eze phe nwuhuru anwuhu apfube. ⁸ Teke ono, ephe woru onu-ulo phe dokube onu-ulo nkemu; bya eworu onu-mgbo phe ye l'aguga onu-mgbo nkemu; o buru igbulọ kpoloko bu iphe, no-buharu mu l'ephe; be ephe gude urwuali, ephe arwu emerwushi epha mu ono, du nsọ ono. Oo ya meru iphe, mu gude ehu-eghu mebyishia phe. ⁹ Nta-a bu g'ephe haa eri ogori; ephe apashicha odzu ndu-eze phe ono l'aka mu no; ge mu ebukwanuru l'echilabo phe jasọ l'ojeje.

¹⁰ "Nwa ndiphe; tuaru ndu Izurelu onu g'eze-ulo Chileke ono du. G'ephe ria oriri l'ugbugba ulo ono; k'ophu iphere iphe-eji, ephe meshiru a-du phe. ¹¹ Teke o bu l'iphere iphe ono, ephe meru ono du phe; li karu phe g'ee-gude kpua eze-ulo Chileke ono; me g'oo-gude gbaa ugbugba; me g'onu iya a-du; me onu-abata iya; me g'aa-kpukotakpoo ya l'ophu; mekpoo nsọ, dulaje iya nu; waa ekemu, dugbaa ya nu. Dekota iphemiphe ono l'ekwo k'ophu ephe e-mekota iya g'o du; mekota nsọ, dulaje iya nu g'o ha. ¹² Waa ekemu, du le k'eze-ulo Chileke ono baa: Iphe, bu mkpakponu ubvu ono gbaa mgburugburu be a-buru aka kakota adu nsọ. Oo ya bu ekemu eze ulo Chileke ono.

Enya aka eegweje ngweja

¹³ "Waa g'oru-ngweja ono habe le nkwo-aka le nkwo-aka bu owa: nkwo-aka ono bu iphe, o du bu nkwo-aka lanu; waa nkwo mkpushi-aka eto. Omilomi oswa, no iya mgburugburu be a-du nkwo-aka lanu; owa iya a-du nkwo-aka lanu. Igburonu oswa ono mgburugburu a-du nkwo mkpushi-aka ugbo tete. Waa g'enya aka ono, ee-gweje ngweja ono a-habe l'eli baa: ¹⁴ Shita l'oswa, a waru l'omali ono jeye l'uko-ali be eli iya a-du nkwo-aka labo; owa iya adu nkwo-aka lanu. A -gbẹ l'uko-ali rwua l'apokwa be eli iya a-du nkwo-aka eno; owa apokwa ono adu nkwo-aka lanu. ¹⁵ E -shi l'apokwa iya rwua l'enya aka eegweje ngweja gedegede be eli iya a-du nkwo-aka eno; enya aka ono, eegweje ngweja ono be mpu eno, mabecharu l'uzo imeli a-nodu. ¹⁶ Enya aka ono, eegweje ngweja ono be a-haru enya nhamunha ibekeno eno. Ogologo iya a-du nkwo-aka iri l'ebo; owa iya adukwapho nkwo-aka iri l'ebo. ¹⁷ Apokwa iya be a-hakwarupho enya nhamunha ibekeno eno; ogologo iya a-du nkwo-aka iri l'eno; owa iya adu nkwo-aka iri l'eno; igburonu apokwa ono be eli iya a-du mkipirikpu nkwo-aka. Ishi apokwa ono a-du nkwo-aka lanu gbaa mgburugburu. Eka eeshije enyihu enya aka eegweje ngweja ono be a-gha iphu l'uzo enyanwu-awawa."

Edobe oru-ngweja ono nsọ

¹⁸ No iya; o su mu: Nwa ndiphe; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Waa g'ee-gudeje egwe ngweja-akpo-oku l'eli oru-ngweja ono; me g'ee-gudeje ephe mee-iphe l'eli aka ono me a -kpu-ghe e ya pho baa. ¹⁹ Ndu-uke Chileke, bu iya bu ndu Liviayi; mbu ndu ono, shi l'eri Zadoku, bu ndu ejeje ozi l'iphu mu ono be ii-kpe nwokeswi g'ephe gude gwee ngweja-iphe-eji. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu. ²⁰ Haru mee ya nata tee le mpu eno ono, no l'enya aka eegweje ngweja ono; yele ishishi apokwa ono ephen'eno. Li tephekwa ya pho l'igburonu iya mgburugburu g'o buru iphe, i gude mee enya aka ono, eegweje eja ono g'o du nsọ; gudekwa iya pho

safu iphe-eji, nọ iya nu. ²¹ Okeswi ono, e gude egwe ngweja k'iphe-eji ono bẹ ii-kputa je akpọ ọku l'ẹka e meru g'a kpoje ngweja ọku l'eze-ulo Chileke ono l'azu ẹka dọ nsọ ono.

²² “Lẹ mbọku k'ẹbo bẹ ii-gude mkpi, te enwedu ẹka iphe mebyiru iya gwee ngweja-iphe-eji. Ọru-ngweja ono bẹ ee-me g'ọ dọ nsọ ẹgube ono, e gude oke-eswi mee ya phọ. ²³ Teke i meebecharu iya; ọ dọ nsọ ono; l'ị kputa nwa oke-eswi waa ebili, te enwedu ẹka iphe mebyiru phẹ gwee ngweja; mbụ ophu shi l'ẹka iphe-edobe nọ. ²⁴ Ii-gwekọta phẹ l'iphu Chipfu. Ndu-uke Chileke ewota únú phekọta phẹ; woru phẹ mee ngweja-akpọ-ọku nọ Chipfu.

²⁵ “Ujiku ẹsaa; mbọku-mbọku bẹ ii-kpọkube kpufutaje mkpi g'e gude gweje ngweja-iphe-eji. Ẹgube ono bẹ ii-kpufutakwapho nwokeswi waa ebili, te enwedu ẹka iphe mebyiru phẹ, bụ ophu shi l'iphe-edobe. ²⁶ Abali ẹsaa bẹ ndu achijeru Chileke ẹja e-gude safu ejo-iphe l'ọru-ngweja ono; bya emee ya g'ọ dọ nsọ; shi ẹgube ono woru iya ye l'ẹka Chileke. ²⁷ Abali ẹsaa ono g'ọ ha -dzuẹpho; gbẹ lẹ mbọku k'ẹsato kwaseru; bẹ ndu-uke Chileke e-gweru unu ngweja-akpọ-ọku; mẹ ngweja-ẹhu-guu l'eli ọru-ngweja ono. Ọo bọru teke ono bẹ mu a-nata unu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu.”

44

Onye-ishi mẹ ndu Lívayi; waa ndu-uke Chileke

¹ Tọbudu iya bụ; nwoke ono bya eduphuta mu azu l'ọnu-abata ophu nọ l'uzo azu ẹka ono, dọ nsọ ono; mbụ ophu gharu iphu l'uzo ẹnyanwu-awawa phọ. A gụ-chia ya agụ-chi. ² No iya; Chipfu sụ mu: “Ọnu-abata-a bẹ aa-gụ-chi ẹgube-a jeyewaruro ya. A ta abyadu aguha iya aguha. Mbụ l'ọ tọ dudu onye byaru eshije iya bahụ l'ime iya. Ọ bọru ẹgube ono bẹ ọogu-chi jeyewaruro ya; kele ọo ẹka ono bẹ Chipfu, bụ Chileke Ízurelu shiru bahụ l'eze-ulo ono. ³ Ọo onye-ishi unu kpoloko bẹ nweru g'ọodu l'a haa ya g'ọ nọdu l'ime ọnu-abata ono ria nri l'iphu Chipfu. Oo-shi l'uzo, eeshije abata lẹ mkpu ọnu-abata ono bahụ; shikwa iya phọ lufu.

⁴ “No iya; nwoke ono duta mu shia uzo ophu nọ l'ọnu-abata isheli l'uzo iphu eze-ulo Chileke ono. Mu bya apalia ẹnya hụma ọdu-biribiri Chipfu g'o jiru eze-ulo Chipfu ono ejiji; mu daa kpurumu; kpube iphu l'ali. ⁵ Chipfu sụ mu; Nwa ndiphe; tọnwube ẹnya ree; ngabẹ nchị rengurengu; kwabẹ ẹnya l'iphemiphe, mu epfuru ngu lẹ ke g'aa-nọduje eme eze-ulo Chipfu ono; mẹ ekemu, dọ iya nu. Lerwetakwa ẹnya l'iphe, bụ uzo, e shi abahụ l'eze-ulo Chileke ono; mẹ ẹka eeshije alufu l'ẹka dọ nsọ ono.

⁶ “Sụ ndu Ízurelu ono bụ ekwegekwe ono lẹ-a: Nnajiuphu, bụ Chipfu sụru unubẹ ndu Ízurelu l'ọ duwa ree mbụ urwuali ono, unu arwu ono. ⁷ Iphe ọzo, unu meru yekoberu urwuali unu ono bụ l'unu dubataru ndu ọhozo l'ulo nsọ mu; mbụ ndu te ebuduru úbvù k'ime ọkpoma; mẹ k'ogwehu. Unu gude phẹ merwushia eze-ulo mu l'ẹka unu gude nri; mẹ ẹba-anu; mẹ mee ya egwe ngweja anu mu; shi ẹgube ono mebyia ọgbandzu mu ono. ⁸ Ophu unu eletaduru iphe mu dọ nsọ ẹnya; unu gbẹchia zia ndu ọzo g'ẹphe letajẹ ulo nsọ mu ono ẹnya.

⁹ “Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: G'ọ tọ dukwa onye ọhozo; mbụ, ndu te ebuduru úbvù k'ime ọkpoma; yẹe k'ogwehu, a-bata l'ulo nsọ mu; je akpachakpọ lẹ ndu bụ nlwamulwa, buwa ebubu l'echilabọ ndu Ízurelu. ¹⁰ Ndu Lívayi ophu gwoberu mu nu lẹ teke ono, ndu Ízurelu kpaphushihuru l'ẹka mu nọ; mbụ ndu ophu lufuru mu l'ẹhu je etsoaha agwa phẹ bẹ e-vuru iphe, ejo-iphe phẹ kpataru phẹ. ¹¹ Ẹphe nwekwaru ike ẹphe eje ozi l'ulo nsọ mu; bọru ndu nche l'ọnu-abata eze-ulo Chileke; bya eje ozi l'ime iya; ẹphe egbuchakpọ anu, e gude egwe ngweja-akpọ-ọku; bya egwejeru ndu ono ẹja; bya ejeru phẹ ozi; ¹² obenu kele ọo

l'ephe gwaru nshi; bya emee ge ndu Izurelu meahaa ejo-iphe; be mu paliakwaru eka imeli; ribuwa angu l'ephe e-vuru iphe, ejo-iphe phe kpataru. Noo iphe Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono. ¹³ G'ephe ta abyakwa mu ntse l'ephe abya mu abaru eja l'ephe bu ndu-uke; ophu ephe ejekubekwa iphe mu, du nsọ; ozoo iphe, e gweru mu eja, kachakpo adu nsọ. Ephe e-vuru iphe-iphere ebyi, ephe meshiru nwutaru. ¹⁴ Ole g'ọ duhabe be mu emekwa-a phe g'ephe letaje enya l'iphe, eme ememe l'eze-ulo Chileke ono; mekpoo iphe, bu ozi, aa-nodu eje l'ime iya. ¹⁵ Ole ndu-uke Chileke, bu ndu ke Lıvayi, bu ndu ophu shi l'eri Zadoku; mbu ndu ophu shi yeru ehu eje ozi l'ulo nsọ mu le teke ono, ndu Izurelu shi kuhu mu l'ehu ono; be bu phe a-byakubeje mu ntse; bya eje ozi l'iphu mu. Oo ephe a-pfujeru mu l'iphu egweru mu ngweja eba-anu me ke mee ya. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono. ¹⁶ Oo ephebedua nwekinyi phe be a-bahuje l'ime ulo nsọ mu ono; o buru phe nwekinyi phe be ejekubeje teburu mu k'ejeru mu ozi; waa g'ephe mee iphe, mu suru g'e mee. ¹⁷ Teke ephe bahuru l'onu-abata k'ime oma-unuphu ono be ephe e-yeje uwe ochaa; g'ephe te eyekwa uwe, e gude eji anu kwee m'ephe nodu eje ozi l'onu-abata ophu no l'ime oma-unuphu ono; ozoo l'ime eze-ulo Chileke ono. ¹⁸ Ephe e-keje ekwa-ochaa l'ishi; bya eye nwiba ochaa l'upfu; g'ephe te eyejekwa iphe, e-me g'ephuru tsua phe.

¹⁹ "Teke ephe shiepho l'eka ono lufu eje l'oma-unuphu ono l'eka ndu ozo doru; g'ephe yefu uwe ono, ephe shi yee eje ozi ono wushi l'ime ulo nsọ; yeta uwe ozo; k'ophu ephe tee gudedu uwe phe mee ge ndu Izurelu du nsọ. ²⁰ G'ephe ta akpushijekwa ishi akpushi; ophu ephe ahajekwa egbushi phe g'o rwua ha ogologo. G'ephe kpuje ishi phe akpukpu. ²¹ G'ọ to dukwa onye uke Chileke a-nguje mee m'ọ nodu abahu l'ime oma-unuphu Chileke ono. ²² G'ephe ba alujekwa nwanyi, ji iya anodedu; ozoo nwanyi, ji iya chifuru achifu. Onye ephe a-lutaje bu nwangboko, nwoke teke ejepfuswee, bu onye Izurelu; ozoo nyee onye uke Chileke, nwuhwaru nu. ²³ Ephe e-zije ndibe mu g'ephe maru iphe, du iche l'iphe, du nsọ me ophu ta adudu nsọ; goshikwa phe pho egube ephe e-shije maru iphe, aa-nodu aso nsọ; m'ophu a taa nodudu aso nsọ.

²⁴ "O -nweru opfu, daru nu; ndu-uke Chileke a-bujeru ndu-ikpe. Iphe, ephe agbabeje okpa kpe ikpe ono bu iphe, mu toru okpa iya su g'e meje. G'ephe mekotajekwa ekemu mu; mekpoo iphe, mu suru g'e meje; ephe aboje obo-iphe, mu dobegbaaru. Ephe e-mejekwapho eswe-atuta-unme mu g'ọ du nsọ. ²⁵ G'onye uke Chileke te ejekubejekwa odzu; shi nno merwua onwiya emerwu. Ole teke odzu obu bu nna iya; ozoo ne iya; ozoo nwa iya nwoke; m'ọ bu nwada iya; ozoo nwune iya nwoke; m'ọ bu nwune iya nwanyi, teke aludu ji; ọo ya bu l'o merwuwaro onwiya obu. ²⁶ Teke a safucharu iya nturuwuno; g'ọ nodakwa abali esaa. ²⁷ Mboku oo-bebe bahu l'ime oma-unuphu ulo nsọ Chileke g'ọ je ejee ozi l'eka du nsọ ono be oo-gwe ngweja-iph-e-ji k'onwiya. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono. ²⁸ Oo mbedua be a-buru okiphe, ndu-uke Chileke ono e-keta. G'ọ to dukwa oke, unu a-he phe l'ali Izurelu. Oo mbedua a-buru iphe, ephe nweru. ²⁹ Ephe a-noduje eri iphe, a nuru ke ngweja-nri; me ke ngweja-iph-e-ji; me ke ngweja-apfu-ugwo. Iphemiphe, a goru le Chipfu le Izurelu be a-bukotaru nkephe. ³⁰ Iphe, kakota ree l'akpuru-iph-e-mbu, i kpataru l'opfu; mekpoo iphemiphe, i wotaru bya anunu; be bu ndu-uke Chileke be e-nweru iya nu. Ii-hataje iphe, i vuru uzo kpata l'iphe, i meberu l'ali; mbu iphe, i tsuru etsutsu; je anu phe k'ophu onu-oma a-duru ndibe ngu. ³¹ Ge ndu-uke Chileke ta atajekwa iphe, o buhabe, bu iphe, nwuhuru anwuhu; ozoo ophu anu-egbudu dzu-gburu adzu-gbu; m'ọ bu enu; m'ọ bu anu-egbudu ozo mmanu.

G'ee-gude kee alì ono

¹ “Teke unu washijeerupho alì ono g'ò buru okiphe unu; unu wafuru Chipfu ẹka ogologo iya dū ụkporo unu nkwo-ẹka ẹto l'unu nkwo-ẹka labo l'ụkporo nkwo-ẹka iri g'ò bukotaru ẹka dū nsọ; ọsa iya adu ụkporo unu nkwo-ẹka labo l'unu iri. Ẹka ono g'ò hakota mgburugburu be a-buru alì, dū nsọ. ² L'alì ono be ee-kefuta ẹka uswekete iya waa ogologo iya a-dū unu nkwo-ẹka lanu l'ụkporo nkwo-ẹka ise haru ẹnya nhamunha dobe g'ò buru ẹka aa-kpu ulo nsọ ono. Ee-ketakwapho alì ono ẹka ọsa iya a-dū nkwo-ẹka ụkporo labo l'iri; ye iya g'ò no-pee ulo-nsọ ono mgburugburu. ³ Le phorokotokongu ẹka dū nsọ ono be unu a-wafuta ẹka ogologo iya a-dū ụkporo unu nkwo-ẹka ẹto l'unu nkwo-ẹka labo l'ụkporo nkwo-ẹka iri; ọsa iya adu ụkporo unu nkwo-ẹka l'unu nkwo-ẹka ise. Oo ẹka ono be aa-kpu ẹka-kakota-nsọ ono gedegede. ⁴ Oo-buru oke alì, dū nsọ noduru ndu-uke Chileke; mbu ndu ono, ejeje ozi l'ulo, dū nsọ ono; buru phe abyaje l'iphu Chipfu bya iya ejeru ozi ono. Oo ẹka ono be aa-kpushiru phe ulo-ebubu; teme o bukwarupho ẹka ono be aa-kpu ulo nsọ ono. ⁵ Ẹka ozo, aa-wafu be ogologo iya a-dū ụkporo unu nkwo-ẹka ẹto l'unu nkwo-ẹka labo l'ụkporo nkwo-ẹka iri; ọsa iya adu ụkporo unu nkwo-ẹka l'unu nkwo-ẹka ise. Oke-alì ono a-buru ke ndu Lívayi, bu ndu ejeje ozi l'eze-ulo Chileke; ẹka ono a-buru ẹka ephe e-me mkpukpu k'eburu.

⁶ “Unu buta alì, a-buru mkpukpu ophu dobe g'ò nodu dupfuru l'alì, dū nsọ ono. G'osa iya dū unu nkwo-ẹka iri l'ẹbo l'ụkporo nkwo-ẹka iri; ogologo iya adu ụkporo unu nkwo-ẹka ẹto l'unu nkwo-ẹka labo l'ụkporo nkwo-ẹka iri. Alì ono a-buru ndu Ízurelu l'ophu a-tuko dzezfua ẹka nweru iya.

⁷ “Onye-ishi unu be e-nweru alì, no l'ibekeboebo l'alì, dū nsọ ono; alì ono a-nodukwapho laaru ibiya ophu alì oha no. Oo-gbe l'uzo ẹnyanwu-ariba ẹka iya lanu no je akpaa l'ẹka iya ophuu; bya agbe l'uzo ẹnyanwu-awawa ẹka iya lanu nodu je akpaa l'ẹka iya ophuu; mbu shikpopho l'oke alì ophu no l'uzo ẹnyanwu-ariba; no ogologo jasụ l'oke alì ophu no l'uzo ẹnyanwu-awawa; no egube ono je ajiru ẹhu l'ẹka a washiru alì ipfu l'ipfu. ⁸ Alì ono a-buru iphe iya nodu le Ízurelu. Teke ono be ndibe mu, bu ndu-ishi ta abyadu akpabaa ndibe mu ẹhu ozo. Ephe a-ha ndu Ízurelu g'ephe nweru alì ono l'ipfu l'ipfu g'ipfu phe haa.

⁹ “Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: G'ò kparu kpakwaru unube ndu-ishi le Ízurelu! Unu haa ehuka ehuka, unu eme; waa ẹhu, unu emekpa nemadzu. Unu meje iphe, pfuru oto; me iphe, gbaru l'ememe; unu ahaa achishi ndibe mu l'unuphu ibe phe. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono.

¹⁰ “Unu gudeje iphe, dū ree tũa ẹrwa iphe. Iphe, unu e-gudeje tũa ẹrwa iphe, bu nkweka dzuru edzudzu; me ogbongu dzuru edzudzu.

¹¹ “Nkweka me ogbongu ono be a-haru ẹnya nhamunha. Nkweka bu iphe, a-laje iya nu bu e -kee ẹda ukpo uto iri wota uto lanu iya; ogbongu ono be bukwapho e -kee ẹda ukpo uto iri; uzi lanu iya be a-la iya nu. Ẹda ukpo be a-buru iphe, ee-gudeje atu iphe l'ephenebo.

¹² “Shekelu lanu be a-bujeru gera ụkporo. Shekelu ụkporo, e yekoberu shekelu ụkporo l'ise; bya eyekobe iya shekelu iri l'ise be a-buru mina lanu.

Iphe, aa-nu Chileke me mboku, dugbaa nsọ

¹³ “Owaa bu iphe, dukpoo iche, unu a-nuje Chileke. Unu pataje ẹda ukpo witi lanu; kpojia ogbongu ekpoji; woru kee uzi ishii; wota uzi lanu nu Chileke. Unu apatakwapho ẹda ukpo balì lanu; kpojia ekpoji; woru iya kee uzi ishii; wota uzi lanu nu Chileke. ¹⁴ Manu olivu, unu a-nuje bu ekpemu manu lanu l'ime manu, jiru nkweka iri; ozoo manu jiru ite-mkpa lanu. Nkweka iri be yele ite-mkpa lanu ha ẹnya nhamunha; kele l'o nkweka iri alaje l'ite-mkpa lanu. ¹⁵ Nokwapho g'unu a-kputaje

aturu lanu l'ime ukporo aturu iri, shi l'aturu, tsuru eba, ndu Izurelu nweru. Onoya bu ophu ee-gudeje gwee ngweja-nri; me ngweja-akpo-oku; me ngweja-ehu-guu; g'e gude iya pfua ugwo iphe-eji ndu ono. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono.

¹⁶ “Ndu ali ono g'ephe ha be a-tuko wotakota ngweja-a wojeru onye-ishi phe. ¹⁷ Oo onye-ishi ono be o duru g'o wofutaje iphe, ee-gude gwee ngweja, aakpo oku; me ngweja-nri; me ngweja-mee; l'obo-iphe, aabokpoo abobo; mekpoo mboku obo-onwa-afufu; me eswe-atuta-unme; mbu l'iphe, bukpo obo-iphe, e dobegbaaru, ndu Izurelu aboje. Oo yebedua be a-nuje iphe, ee-gude egwe ngweja-iphe-eji; me ngweja-nri; me ngweja-akpo-oku; me ngweja-ehu-guu g'e gude pfua ugwo iphe-eji, ndu Izurelu meru.”

¹⁸ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: “Onwa mbu -du l'abali mbu be unu a-kputaje nwokeswi, e te enwedu eka iphe mebyiru iya gwee eja; swafu nturuwulo, du nsu ono. ¹⁹ Onye uke Chileke be e-wota mee anu ngweja-iphe-eji ono tee l'okpa-mgbo eze-ulo Chileke ono; me le nkuku nkuku eno no l'apokwa oru-ngweja ono; me l'okpa-mgbo k'onu-abata ime oma-unuphu. ²⁰ Nokwapho g'unu e-mekwa iya pho l'abali k'esaa l'ime onwa ono l'opfu ehu iphe, bu onye te elekebeduru enya mee iphe-eji; ozoo onye meru iphe-eji l'amagama. Oo egube ono be unu e-shi chia eja eze-ulo Chileke ono.

²¹ “L'abali k'iri l'eno l'ime onwa mbu ono be unu a-boje obo Ojaghata. Iphe unu a-boje iya bu abali esaa. Iphe, unu e-rije bu buredi, e te eyeduru iphe, ekoje buredi. ²² Le mboku ono be onye-ishi a-kpufuta nwokeswi, ee-gude gweeru iya ngweja-iphe-eji nkiya gedegede; me k'iphe-eji ndu bukota l'ali ono g'ephe ha. ²³ Mboku-mboku l'ime abali esaa ono, aa-nodu abo iphe ono be oo-kpufutaje oke-eswi esaa; me ebili esaa, te enwedu eka iphe, mebyiru iya g'e gudeje gwee ngweja-akpo-oku nu Chipfu. Oo-nujekwapho mkpi g'e gude gwee ngweja-iphe-eji. ²⁴ Oo-nujekwapho nkweka ereshi l'ishi oke-eswi ono nanu nanu; me l'ebili ono nanu nanu; g'o buru ngweja-nri; teme l'o yekobechaa ya manu, jiru eze ekpemu eno le nkweka ono nanu nanu.

²⁵ “Obo-iphe ophu aa-boje le teke onwa k'esaa du l'abali iri l'ise be bukwapho iphe, ha egube ono be oo-wofutaje ujiku esaa g'e gude gwee ngweja-iphe-eji; me ngweja-akpo-oku; me ngweja-nri; me ngweja mmanu.

46

¹ “Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: ‘Onu-abata ime oma-unuphu, bu ophu gharu iphu l'uzo enyanwu-awawa be aa-gu-chije agu-chi l'ime abali ishii, eejeje ozi. Mboku aa-guhaje iya bu l'eswe-atuta-unme waa mboku, onwa furu. ² Onye-ishi be e-shi l'etezi shia nwulo, no l'onu-abata bata bya apfuru l'onuzo gedegede. Ndu uke Chileke be e-gweru iya ngweja-akpo-oku; me ngweja-ehu-guu. O buru l'onu-abata ono be oo-noduje baaru Chileke eja. O -bachaa eja ono l'o lufu; a taa gu-chiedu onu-abata ono agu-chi jasu l'uzenyashi. ³ Mboku, bukpo eswe-atuta-unme me mboku, onwa furu be ndu ali ono a-noduje l'onu eka eeshije l'onu-oguzo ono baaru Chipfu eja l'iphu iya. ⁴ Ngweja-akpo-oku, onye-ishi unu e-gudeje bya anu Chipfu l'eswe-atuta-unme be a-bujeru unwu aturu ishii, te enwedu eka iphe mebyiru iya; waa ebili lanu, te enwedu eka iphe mebyiru iya. ⁵ Iphe, oo-yekobe l'ebili ono gude gwee ngweja-nri be a-buru nkweka ereshi. Ngweja-nri, oo-yekobe l'unwu aturu ono be bu g'eka rwukpoeru iya pho be oo-nu; nkweka nonu be oo-yekota manu, jiru eze ekpemu eno l'ehu l'ehu. ⁶ Mboku, onwa furu be oo-nu oke-eswi, te enwedu eka iphe mebyiru iya; me unwu aturu ishii; waa ebili lanu, te enwedu eka iphe mebyiru iya g'e gude gwee ngweja. ⁷ L'o bya ewofuta iphe, ee-gude gwee ngweja-nri. Nkweka ereshi lanu be oo-ye l'oke-eswi ono; yekobe nkweka ereshi lanu l'ebili pho; unwu aturu pho

bẹ oo-ye ereshi g'ẹka bekpọeru iya phọ; yekọbechaa manụ, jiru eze ekpemu ẹno lẹ nkweka ereshi nonu. ⁸ Teke onye-ishi abahụ; g'o shi lẹ nwulo ọnu-abata ono bahụ; l'o shikwapho l'ẹka ono lufuta.

⁹ “ Teke ndu alị ono byaru l'iphu Chipfu l'iphe, bukpoo obo-iphe, a turu ọnu iya; g'onye -shiru ọzo isheli bahụ je abaru Chileke ẹja; shikwaa ọzo ndohali lufu. Onye -shiru ọzo ndohali bahụ; l'o shia ọzo isheli lufu. G'ọ tọ dukwa onye e-shi ọzo, o shiru bahụ lufu. G'onye alufu nụ shijekwa ọzo ọphu yẹ ọphu o shiru bata chegbabẹru iphu lufu. ¹⁰ Ẹphe -nọdu abahụ; g'onye-ishi phẹ tsojekwaru phẹ bahụ; teke ẹphe awufuta g'o tsojekwaru phẹ phọ lufuta.

¹¹ “ Iphe, bukpoo obo-iphe nonu; mẹ obo-iphe, gegbaaru egeru bẹ iphe, ee-gudeje gwee ngweja-nri bu: Okeswi bẹ ee-yeje nkweka ereshi; ee-yekobe nkweka ereshi l'ebili; unwu aturu bẹ bu ẹgube du nemadzu ree bẹ oo-yekobeje iya. Nkweka ereshi ọphu nonu bẹ ee-yekobeje manụ, jiru eze ekpemu ẹno. ¹² Teke onye-ishi turu obu iya onyo nụ iphe g'e gude gweeru Chipfu ngweja-akpo-oku; ọzo ngweja-ẹhu-guu; g'e ghebekwaru iya ọnu-abata ọphu gharu iphu l'uzo ẹnyanwu-awawa ọnu. Ngweja, aakpo oku; ọzo ngweja-ẹhu-guu iya ono bẹ oo-gwe ẹgube oogweje iya l'eswe-atuta-unme. Teke o megheerupho; l'ọ lufu; ọ -lufuepho; g'a gu-chia ọzo ono.

¹³ “ Mbọku-mbọku bẹ ọo-kputaje nwaturu, gbaru apha, te enwedu ẹka iphe mebyiru iya nụ g'e gude gweeru Chipfu ngweja-akpo-oku. Ọ buru l'utsugutsu bẹ ọo-nuje iya. ¹⁴ Utsugutsu bẹ oo-wotajekwapho uzi lanu l'ime nkweka ereshi, e keru ọzo ishii; l'o wotakwapho manụ, jiru eze ekpemu l'ubvu iya nụ g'e gude gwokobe ukpokutu ereshi ono g'ọ buru ngweja-nri. Egweru Chipfu ngweja-nri-a bẹ a-buru omelali, a-du jasuru asuru. ¹⁵ Ọo ya bu; nwaturu ono; mẹ ngweja-nri ono; yẹ manụ ono bẹ aa-nọdu anuje utsugutsu g'e gude gweje ngweja-akpo-oku.

¹⁶ “ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Ọ -buru l'onye-ishi bẹ ketaru iphe, o nweru enweru nụ onye lanu l'unwu iya; gẹ nwa iya obu nwewaruro iphe obu g'ọ buru okiphe, awa iya e-nweru. ¹⁷ Ole ọ -buru l'ọo onye ejeru yẹbe onye-ishi ono ozi bẹ o ketaru iphe iya nụ; g'onye-ozi ono nweru iphe obu jeye l'apha, ndu bu ohu enwejeru onwophe; teme onye-ishi ono anatawa iya ya ro. Iphe onye-ishi ono bẹ bu unwu iya l'e-nwejeru iya; l'ọ buru nkephe. ¹⁸ G'onye-ishi ono ta anafujekwa ndu ọzo oke alị, gbaru phẹ nụ; shi ẹgube ono chifu phẹ l'alị phẹ. Ọo oke iya nkiya bẹ oo-shije buta alị nụ unwu iya g'ọ buru nkephe; k'ọphu a taa nonyadaa nafu ndibe mu iphe phe.' ”

Ẹka eeshibeje iphe, e gude gwee ngweja

¹⁹ No iya; nwoke ono bya eduta mu shia ọzo ọphu nọ l'ibiya k'ọnu-abata ono, shiru bahụ lẹ mkpuru, du nsọ, nọgbaa l'ẹka ono gharu iphu l'uzo isheli ono. Mkpuru ono bu ndu-uke Chileke bẹ nwegbaa ya nụ. Ọ bya enweru ẹka o goshiru mu l'uzo ẹnyanwu-ariba. ²⁰ Ọ sụ mu: “Ẹka bu ẹka ndu-uke Chileke e-shije iphe, e gude gwee ngweja-apfu-ugwo; mẹ kẹ ngweja-iphe-ẹji; nọdujekwa iya phọ ghee iphe, e gude gwee ngweja-nri; k'ọphu ẹphe tee gudedu iya lufuta l'oma-unuphu; shi nno mee ndu nọ l'ẹka ono g'ẹphe du nsọ.”

²¹ Ọ bya edutakwa mu ọzo bahụ l'oma-unuphu; bya eduru mu jekota lẹ nkuku nkuku oma-unuphu ẹphen'eno; mu humagbaa oma-unuphu ọzo, nọchaa lẹ nkuku oma-unuphu ono ẹphen'eno. ²² Lẹ nkuku oma-unuphu ono ẹphen'eno bẹ o nweru oma-unuphu, nọgbaa ya nụ. Ogologo phẹ duchaa nkwo-ẹka ukporo labo; ọsa phẹ du nkwo-ẹka ukporo l'iri iri. Oma-unuphu ono, nọkota lẹ nkuku nkuku ono bẹ hakota ẹnya nhamunha. ²³ Mgburugburu ime oma-unuphu ono ẹphen'eno bẹ apokwa, e gude mkpuma gbaa nọkota. A kpushikotaru ẹka aakpobeje oku lẹ mkpula apokwa ono gbaa mgburugburu. ²⁴ Ọ bya asu mu: “Ẹka-a bu ẹka ndu ejeje ozi l'eze-ulo Chileke e-shije iphe, ẹphe gude gweeru nemadzu ngweja.”

47

Enyimu, shi l'eze-ulo Chileke ono asofuta

¹ Nwoke ono bya eduta mu lashia azu l'onu eka eeshije abahu l'eze-ulo Chileke ono gedegede; mu huma mini, shi le mkpula onu eze-ulo Chileke ono asofuta; aso ala l'uzo enyanwu-awawa; kele eze-ulo Chileke ono be no gha iphu l'uzo enyanwu-awawa. Mini ono be shi le mkpula onu eze-ulo ono eka iya ophu no l'uzo ndohali asofuta; mbu l'uzo ndohali l'oru-ngweja ono. ² Tobudu iya bu; o bya eduta mu shia uzo ophu no l'uzo isheli; duru mu jephe mgburugburu l'etezi; bya eduru mu shia uzo onu-abata ophu gharu iphu l'uzo enyanwu-awawa ono. Mini pho shi l'uzo ndohali asoshihu. ³ Nwoke ono paru iphe, egudeje atuta iphe l'eka tugbua shia uzo enyanwu-awawa. O bya atuta unu nkwo-eka labo l'ukporo nkwo-eka iri. O gbete teke ono duta mu rwughata mini, beru l'ogba-echi. ⁴ O bya atutakwapho unu nkwo-eka labo l'ukporo nkwo-eka iri ozo; bya eduru mu rwughaa mini, ebe l'ikpere. O bya atutakwapho unu nkwo-eka labo l'ukporo nkwo-eka iri ozo; bya eduru mu rwughaa mini ozo, ebe l'upfu. ⁵ O bya atutakwapho unu nkwo-eka labo l'ukporo nkwo-eka iri ozo; ono buru enyimu, mu ta aduedu ike ghata; kele mini ono be byawaru utso shii; hawa ogbu k'ophu bu ebvubvu be ee-bvu iya; mbu enyimu, te enweddu onye a-du ike rwughata iya nu. ⁶ O jia mu su: "Nwa ndiphe; ?i humaru iphe-a to?"

O gbete teke ono bya eduru mu lashia azu l'aguga enyimu ono. ⁷ Teke mu rwuru l'eka ono be mu humaru oshi, bu aguta aguta, nogbaa l'aguga enyimu ono azu labo. ⁸ O su mu: "Mini-a be anoduje aso ala l'ibiya k'uzo enyanwu-awawa; soru lashia l'uzo nsuda Araba, bu eka ooshije soba l'eze-enyimu. O nodu abujeru teke mini ono sobaru l'eze-enyimu ono; mini eze-enyimu ono abya adu ree. ⁹ Igwerigwe unwu-iphe, nogbaa ndzu be a-dzuru ndzu l'iphe, bukpo eka mini ono soru shia. Ema be a-kwatakpo du iya shii; kele mini ono aso ala l'eka ono. O nodu emeje mini eze-enyimu ono g'o du ree. Oo ya bu l'iphe, bukpo eka enyimu ono so-beru be iphe, no iya nu a-nodukota ndzu. ¹⁰ Ndu egbu ema be a-pfujeru l'aguga eze-enyimu ono. A-gbete le mkpukpu Enu-Gedi je akpaa le mkpukpu Enu-Egulayimu be aa-nodu ahumaje eka ee-gebeje ugbu. Ema ono be a-dukwa l'udu l'udu; ha igwerigwe g'ema, no l'oke-enyimu. ¹¹ Ole mini, no l'uda; me ophu no l'eka anwu umavu l'aguga eze-enyimu ono be ta abyadu adu ree. Oo-buru umaswi, aa-nodu eshita unu. ¹² Oshi-omi dugbaa l'udu l'udu be a-nodugba l'aguga enyimu ono azu labo. Ophu ekwo phe ta ayidu nwulwashihu anwulwashihu; ophu o to yidu mi-buhu akpuru. Epehe a-noduje ami mebyi l'onwa l'onwa; kele mini, shi l'ulo du nso ono aso ala l'eka epehe no. Akpuru, epehe a-mije be a-bujeru nri; ekwo iya aburu obvu, ee-gudeje eme ge nemadzu du iche l'iphe, eme iya nu."

Oke oke ali ono

¹³ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: "Waa g'oke ali ono a-du baa, bu iya bu g'unu e-keshi ali ono g'ipfu iri l'ebo, no le Izurelu hatacha; g'o buru okiphe phe. Jiosofu be a-hata oke ali labo. ¹⁴ Unu e-keru iya epehe enya nhamunha. Oo kele mu paliru eka imeli ribua angu le mu a-nu iya nna unu oche phe be meru g'o gude ali-a je aburu okiphe unu.

¹⁵ "Waa eka a-buru oke ali ono baa: L'uzo isheli be oo-shi l'oke-enyimu l'uzo Hetulonu; jeru lashia Zedadu; ¹⁶ me Hamatu; me Berota; me Suburuyimu ophu no le mgbaka oke ali Damasukosu yee Hamatu; je akpaa le mkpukpu Haza-Hatikonu, bu ophu no l'oke ali Hawuranu. ¹⁷ Oke iya ono be e-shi l'oke-enyimu noo jasu le Haza-Enanu; no-tsoru oke ali Damasukosu l'uzo isheli; yee oke ali Hamatu a-nodu l'uzo isheli. Oo eka ono a-buru oke iya l'uzo isheli.

18 “L'uzo ɛnyanwu-awawa be oke ali ono e-shija mgbaka Hawuranu yee Damasukosu; no-tsuru ɛnyimu Jiordanu ogologo le mgbaka mkpukpu Giladu; me ali Izurelu je alufu eze-ɛnyimu ono, no l'uzo ɛnyanwu-awawa ono; je akpaa le Tama. Oo eka ono be a-buru oke iya l'uzo ɛnyanwu-awawa.

19 “L'uzo ndohali be oke ali ono e-shi le Tama noo jasu le mini Meriba-Kadeshi; o bya anodu kwaseru nggele Ijiputu jasu l'oke-ɛnyimu. Eka ono a-buru oke iya l'uzo ndohali.

20 “L'uzo ɛnyanwu-ariba be bu Oke-ɛnyimu be a-buru oke iya jasu l'eka yee Lebo-Hamatu chegbaberu iphu. Eka ono be a-buru oke iya k'uzo ɛnyanwu-ariba.

21 “Unu e-keshiru onwunu ali-a le g'ipfu Izurelu ha. 22 Unu e-keru iya onwunu me iphe, bu nlwamulwa, buwaa ebubu l'echilabo unu nwushia unwu; g'o buru okiphe unu. Unu guru phe ye le ndu a nwuru anwunwu le Izurelu. Unu emee g'ephe hata ali g'unu a-ha iya l'ipfu l'ipfu Izurelu. 23 Iphe, bukpo ipfu ophu nlwamulwa ono bu be ee-keru ali nkiya nu iya.” Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono.

48

G'ee-gude kee ali ono

1 “Waa epha ipfu ono g'ephe ha baa: Danu be e-nweru oke ali lanu l'ishi uzo isheli. Oke-ali iya ono e-shi l'uzo Hetulunonoo jasu l'eka eeshije abahu mkpukpu Hamatu; je akpaa le Haza-Enanu, bu ophu no l'oke ndu Damasukosu l'uzo isheli; mbu le mgboru Hamatu. Oke ali iya ono e-shi l'uzo ɛnyanwu-awawa noo jasu l'uzo ɛnyanwu-ariba ali ono.

2 “Asha be a-hatakwapho oke lanu. Nkiya be yee ali ke Danu a-ma oke shita l'uzo ɛnyanwu-awawa jasu l'uzo ɛnyanwu-ariba.

3 “Nafutali be a-hatakwapho oke lanu. Nkiya be yee ali ke Asha a-ma oke; shita l'uzo ɛnyanwu-awawa jasu l'uzo ɛnyanwu-ariba.

4 “Manase be a-hatakwapho oke lanu. Nkiya be yee ali ke Nafutali a-ma oke; shita l'uzo ɛnyanwu-awawa jasu l'uzo ɛnyanwu-ariba.

5 “Ifuremu be a-hatakwapho oke lanu. Nkiya be yee ali ke Manase a-ma oke; shita l'uzo ɛnyanwu-awawa jasu l'uzo ɛnyanwu-ariba.

6 “Rubenu be a-hatakwapho oke lanu. Nkiya be yee ali ke Ifuremu a-ma oke; shita l'uzo ɛnyanwu-awawa jasu l'uzo ɛnyanwu-ariba.

7 “Jiuda be a-hatakwapho oke lanu. Nkiya be yee ali ke Rubenu a-ma oke; shita l'uzo ɛnyanwu-awawa jasu l'uzo ɛnyanwu-ariba.

8 “Ali ophu yee ke Jiuda a-ma oke; shita l'uzo ɛnyanwu-awawa jasu l'uzo ɛnyanwu-ariba be unu e-wofuta g'o buru ophu unu e-dobe iche. Uswekete iya be a-tuta g'o du ukporo unu nkwo-eka eto l'unu nkwo-eka labo l'ukporo iri; ogologo iya a-buru shita l'uzo ɛnyanwu-awawa jasu l'uzo ɛnyanwu-ariba; egube k'ipfu ndu ophuu hagbaa pho. Ulo nsu ono be aa-kpu l'echilabo iya gedegede. 9 Ali ono ophu unu e-bufu iche doberu Chipfu ono; be ogologo iya a-du ukporo unu nkwo-eka eto l'unu nkwo-eka labo le nkwo-eka ukporo iri; uswekete iya adu ukporo unu nkwo-eka l'unu nkwo-eka ise. 10 O buru ndu-uke Chileke be e-nweru eka ono, e doberu nsu ono. Ogologo iya be a-du ukporo unu nkwo-eka eto l'unu nkwo-eka labo le nkwo-eka ukporo iri l'uzo isheli; uswekete iya adu ukporo unu nkwo-eka l'unu nkwo-eka ise l'uzo ɛnyanwu-ariba; uswekete iya adukwapho ukporo unu nkwo-eka l'unu nkwo-eka ise l'uzo ɛnyanwu-awawa; ogologo iya adu ukporo unu nkwo-eka eto l'unu nkwo-eka labo le nkwo-eka ukporo iri l'uzo ndohali. O buru l'echilabo iya gedegede be aa-kpu ulo nsu Chipfu ono. 11 Ndu e-nweru iya nu bu ndu-uke Chileke ono, bu unwu Zadoku, mbu ndu e meru; ephe du nsu, bu phe bu ndu ono, yeru ehu l'ejeru mu ozi ono. Ephe

ta ahaduru etso uto mu egube ndu Lívayi haru iya le teke ndu Ízurelu mesweru ono. ¹² Oo-buru iphe-oma, du iche, ee-wofuta l'alí ono, du nsò ono nu phe g'ò buru eka kachaa nsò, yee ndu Lívayi maru oke.

¹³ "L'aguga aguga alí ke ndu-uke Chileke ono be ndu Lívayi a-hata oke alí lanu; ogologo iya a-du ukporo unu nkwo-eke eto l'unu nkwo-eke labo le nkwo-eke ukporo iri; uswekete iya adu ukporo unu nkwo-eke l'unu nkwo-eke ise. Ogologo iya a-kpakota du ukporo unu nkwo-eke eto l'unu nkwo-eke labo le nkwo-eke ukporo iri. Uswekete iya bu iphe, oo-kpakò du bu ukporo unu nkwo-eke l'unu nkwo-eke ise. ¹⁴ G'ephe te erekwa iya erere; ophu ephe egudekwa iya gbanweta ozo. Oo eka ono be alí ono kachakpoò ree; oo ya bu g'ò to lakwa onye ozo l'eke; kele o bu eka duru Chipfu nsò.

¹⁵ "Eke ophu phoduru nu pho, osa iya du unu nkwo-eke iri l'ebo le nkwo-eke ukporo iri ono; ogologo iya du ukporo unu nkwo-eke eto l'unu nkwo-eke labo le nkwo-eke ukporo iri ono be a-buru alí oha; eke mkpukpu e-gudeje eme iphe, du phe ree; buru eka aa-kpushi ulo; me eke ephe a-nodu echeje eku phe. Mkpukpu ono be a-nodu l'echilabo alí ono gedegede. ¹⁶ Waa g'oo-ha baa: Unu nkwo-eke iri le nanu l'ukporo nkwo-eke ise be oo-du l'uzo isheli iya. Uzo ndohali iya adukwapho unu nkwo-eke iri le nanu l'ukporo nkwo-eke ise. L'uzo enyanwu-awawa be oo-du unu nkwo-eke iri le nanu l'ukporo nkwo-eke ise; uzo enyanwu-ariba adukwapho unu nkwo-eke iri le nanu l'ukporo nkwo-eke ise. ¹⁷ Alí eke ndu mkpukpu ono a-nodu echeje eku phe be a-du nkwo-eke ukporo iri l'ebo le nkwo-eke iri l'uzo isheli; dukwapho nkwo-eke ukporo iri l'ebo le nkwo-eke iri l'uzo ndohali. Oo-dukwapho nkwo-eke ukporo iri l'ebo le nkwo-eke iri l'uzo enyanwu-awawa; dukwapho nkwo-eke ukporo iri l'ebo le nkwo-eke iri l'uzo enyanwu-ariba. ¹⁸ Eke phoduru nu l'eke yee alí, du nsò ono maru oke kwaseru ogologo; be a-du ukporo unu nkwo-eke l'unu nkwo-eke ise l'uzo enyanwu-awawa; dukwapho ukporo unu nkwo-eke l'unu nkwo-eke ise l'uzo enyanwu-ariba. O buru iphe, a kotaru l'alí ono be ndu ejeru mkpukpu ozi e-rije. ¹⁹ Oo ndu ejeru mkpukpu ozi, bu ndu shigbaa l'ipfu l'ipfu ndu Ízurelu be a-nodu akoje iya opfu. ²⁰ Alí ono, unu e-bufu dobe iche ono l'ophu; mbu alí, du nsò ono; me ke mkpukpu; be ogologo iya waa uswekete iya a-haru enya nhamunha. Iphe ibe lanu a-duje bu ukporo unu nkwo-eke eto l'unu nkwo-eke labo le nkwo-eke ukporo iri.

²¹ "Eke phoduru nu l'alí ono ibekeboebo; mbu l'alí, du nsò ono; me l'alí ke mkpukpu; be a-tuko buru k'onye ishi. Oo-shi l'eke ono, a tutaru alí, du nsò ukporo unu nkwo-eke eto l'unu nkwo-eke labo; le nkwo-eke ukporo iri ono; nodu laru okoke iya l'uzo enyanwu-awawa. O buru egube ono be oo-dukwapho l'uzo enyanwu-ariba. Oo-shi l'iphu eke ono, a tutaru alí, du nsò ukporo unu nkwo-eke eto; l'unu nkwo-eke labo; le nkwo-eke ukporo iri ono; nodu laaru okoke iya l'uzo enyanwu-ariba. Eke ophu, no-tsotaru alí ono, e keshiru ipfu l'ipfu ogologo ono; be a-buru k'onye ishi. Oo ya bu l'alí ono, du nsò ono; me eze-ulo Chileke ono be a-nodu l'echilabo alí ono. ²² Oo ya bu l'alí ke ndu Lívayi; me alí oha ono be a-nodu l'echilabo alí k'onye ishi ono. Eke iya ophu bu k'onye ishi ono be a-nodu l'echilabo oke alí Jiuda yee oke iya ke Benjaminu.

²³ "A bya le k'ipfu ndu ophu phoduru nu: Benjaminu be a-hatakwapho oke lanu; ono be a-nodu shita l'uzo enyanwu-awawa jasú l'uzo enyanwu-ariba.

²⁴ "Simiyonu be a-hatakwapho oke lanu. Ono be yee alí ke Benjaminu a-ma oke; shita l'uzo enyanwu-awawa jasú l'uzo enyanwu-ariba.

²⁵ "Isaka be a-hatakwapho oke lanu. Ono be yee alí ke Simiyonu a-ma oke; shita l'uzo enyanwu-awawa jasú l'uzo enyanwu-ariba.

²⁶ “Zebulonụ bę a-hatakwaphọ oke lanụ. Nkiya bę yęe alị kę Isaka a-ma oke; shita l'uzo ęnyanwu-awawa jasụ l'uzo ęnyanwu-arịba.

²⁷ “Gadu bę a-hatakwaphọ oke lanụ. Nkiya bę yęe alị kę Zebulonụ a-ma oke; shita l'uzo ęnyanwu-awawa jasụ l'uzo ęnyanwu-arịba.

²⁸ “Kę Gadu bę oke iya l'uzo ndọhali e-shi ndọhali agbę lę Tama jasụ lę mini Meriba kę Kadęshi; jị-jia tsoru aguga nggele Ijiputu jasụ lę Oke-Ęnyimu.

²⁹ “Noo alị, unu e-keru iphe, bụ ipfu, nọ lę Ízurelu g'ọ bụru okiphe phę bụ ono. Ọ bụru iya a-buru oke alị phę. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu bụ ono.”

Onu-abata, nọgbaa lę Jierúsalemụ

³⁰ Waa onu ęka ee-shije alufu lę mkpukpu ono baa: L'uzo isheli bụ ęka a turu; ọ dụ unu nkwo-ęka iri lę nanụ l'ukporo nkwo-ęka ise ono; ³¹ bę onu-abata mkpukpu ono bę aa-gucha ępha ipfu, nọ lę Ízurelu iche iche. Onu-abata ęto, nọ l'uzo isheli bę aa-gu onu-abata Rúbenu; mę onu-abata Jiuda; waa onu-abata Lívayi. ³² Ęka iya k'uzo ęnyanwu-awawa, ogologo iya dụ unu nkwo-ęka iri lę nanụ l'ukporo nkwo-ęka ise ono bę onu-abata ęto a-dụ: onu-abata kę Jiósefu; mę onu-abata kę Benjiaminu; waa onu-abata kę Danu. ³³ Ęka iya k'uzo ndọhali, ogologo iya dụ unu nkwo-ęka iri lę nanụ l'ukporo nkwo-ęka ise ono; bę onu-abata ęto a-dụ: onu-abata kę Simiyonu; mę onu-abata kę Isaka; waa onu-abata kę Zebulonụ. ³⁴ Ęka iya k'uzo ęnyanwu-arịba, ogologo iya dụ unu nkwo-ęka iri lę nanụ l'ukporo nkwo-ęka ise ono bę onu-abata ęto a-dụ, bụ iya bụ onu-abata kę Gadu; mę onu-abata kę Asha; mę onu-abata kę Nafutali. ³⁵ Iphe, ọo-dụ gbaa mgburugburu bụ ukporo unu nkwo-ęka ębo l'unu nkwo-ęka ise. Ępha, mkpukpu ono a-zarụ gbę lę mbọku ono kwasęru bę a-buru: “Chipfu nọ l'ęka ono.”

Ekwo Danęlu Onye Mpfuchiru Chileke

Unwu Ízurelu ęno, eze họtaru

¹ O beru l'apha, kwe Jiehoyakimu apha ęto, ọ wataru aburu eze ndu Jiuda; eze ndu Babilonu, ępha iya bu Nebukadineza chita ndu ojogu iya bya anọ-pee Jierusalemu mgburugburu. ² Tọbudu iya bu; Nnajiuphu mee gę Jiehoyakimu, bu eze ndu Jiuda; yęe ngwa, nọ l'ulo Chileke laa l'ęka Nebukadineza. Nebukadineza tuko iphemiphe ono chiru laa ali Shina; chiru iya je edobe l'ęka eedobeje ęku l'ulo agwa iya.

³ Eze, bu Nebukadineza bya akaru Ashipenazu, bu onye-ishi ndu eleta ibe eze ęnya; bya asu iya g'ọ haru ndu Ízurelu ono ndu ophu shi l'eri ndu eze; yęle ndu ophu shi l'eri ndu a maru ępha pęe dutaru iya. ⁴ Ndu ophu bu unwokoroby, adudu ęka iphe mebyiru pęe; bya adu ubvu l'ęnya; bya aburu ndu nweru egomunggo; bya amaru iphe; bya aburu ndu iphe edoje ęnya ree; bya aburu ndu gbaru g'ęphe a-nodu eje ozi l'ibe-eze. O -họtachaa pęe; l'o zia pęe opfu ndu Babilonu; yęe g'eedeje iya edede. ⁵ No iya; eze, bu Nebukadineza su g'a nuje pęe udu nri, yębe eze erije mboku-mboku g'ęphe riye; ọ buru mee, yębe eze anguje be ęphe a-nodu anguje. O buru apha ęto be a suru g'e gude zia pęe iphe. E -mechaa; ęphe ejeahaaru yębe eze ozi.

⁶ Tọbudu iya bu; a bya ahoo ndu obu. A hota Danęlu ye iya; waa Hananaya; waa Mishęlu; wafu Azariya. ęphebedua buchaaru ndu Jiu. ⁷ Tọbudu iya bu; onye-ishi ndu eleta ibe eze ęnya bya agushia pęe ępha ophu. Iphe, ọ guru Danęlu be bu Beluteshaza; bya agua Hananaya Sheduraku. Mishęlu be ọ guru Mishaku; bya agua Azariya Abedinego.

Ama, a huru Danęlu pęe

⁸ Obenu le Danęlu pfuru iya ruhata iphu; su le ya tee ridu udu nri, onye eze erije gude merwua onwiya; ophu ya angudu mee, onye eze anguje. Noo ya bu; ọ su onye-ishi ndu eleta ibe eze ęnya jiko g'ọ kwe gę ya te emerwu onwiya l'uzo, du nno. ⁹ Chileke byanu bya emee; Danęlu du nwoke ono l'obu; imemini Danęlu bya adu iya. ¹⁰ Tọbudu iya bu; onye eleta ibe eze ęnya ono bya asu Danęlu-a: "Mu atsukwa nnajiuphu mu, bu eze ebvu, bu onye suru gę mu nuje unu udu nri ono; yęe udu mee ono. ?A maru; ?unu taa jodunu ęhu ka ndu unu l'ęphe bu ogo eji? Eze -huma iya be oo-gbutakwa mu ishi l'opfu ęhu unu."

¹¹ No iya; Danęlu bya asu Meluza, bu onye ono, onye-ishi ndu eleta ibe eze ęnya yeru g'o leta Danęlu; waa Hananaya; yęe Mishęlu; waa Azariya ęnya ono su iya: ¹² "Jikonu; hunaa anyibe ndu-ozu ngu ama ujiku iri. Iphe, ii-nujeephe anyi be bu ęba g'anyi taa; nguru mini ye iya. ¹³ E -mechaa l'i bya egua anyi le ndu ono, eri nri eze ono igo maru ndu ophu ugbugba pęe ka ree; ọo ępho g'iphe, i humaru gbaru bu g'ii-me anyibe ndu-ozu ngu pęe." ¹⁴ O bya ekweta iphe, ęphe pfuru bya ahua pęe ama abali iri.

¹⁵ A nochaephe abali iri ono; ọ bya elee pęe ęnya huma l'ęphe ka unwokoroby ophu eri nri eze pho ree bya aka pęe okporokpo. ¹⁶ O buru iya bu le Meluza aparu pęe anu nri ndu eze yęe mee pęe ono haa; bya awata pęe agworu ine ęba.

¹⁷ Chileke mee unwokoroby ęno ono; ęphe maru ekwo shii; bya enweru mmamiphe. Teme ophuleny nodu edoje Danęlu ęnya; nrwo nodu edojefukwa iya pho ęnya.

¹⁸ Tọbudu iya bụ; o -rwuępho teke eze sụru g'a chıtawaru iya rọ ęphe; onye-ishi ndu eleta ibe eze ęnya bya achıta pę je edobe l'iphu eze, bụ Nebukadineza. ¹⁹ Eze waa ndu ono, e shi azu ono bya abogbabenu. Ophu o dudu g'ęphe hakota ono onye ophu aturu Danęlu; ozoo Hananaya; ozoo Mishęlu; ozoo Azariya. ęphe wata ejeru eze ozi. ²⁰ Iphe, bukpo iphe, eze jiru pę, bụ iphe, laru lę kę mmamiphe; ozoo iphe edo ęnya bę ęphe kakota ndu jibya; mę ndu emeje omamanshi, bụ ndu nokota l'ali-eze iya; ugbo iri. ²¹ O buru ęgube ono bę Danęlu nę ya pho jimujimu jasụ Sayirosu nyibata l'okwa eze l'apha mbu iya.

2

Nrwo, eze, bu Nebukadineza rworu

¹ O be l'apha, kwe Nebukadineza apha labo, o wataru aburu eze; o rwoakashia nrwo. Nrwo ono nodu atsụ iya l'ęhu shii. Ophu mgbenya ekweedu iya atutu. ² Tọbudu iya bụ; eze zia g'e je ekuaru iya ndu jibya; mę ndu agwugwo; mę ndu karu akaka; mę ndu maru ęnya kpokpode g'ęphe bya ezeeru iya nrwo ono, o rworu ono. ęphe tuko bya bya akuru l'iphu eze. ³ Eze sụ pę: “Mu rworu nrwo; o buru iphe, atsụ mu l'ęhu shii gę mu eeshi maru ishi nrwo ono.”

⁴ Ndu maru ęnya kpokpode bya egude opfu ndu Aramu pfuru nu eze sụ iya: “Gube eze; ndukwa ndzụ ojeje! Jiko zenaaru anyibe ohu ngu pę nrwo obu g'anyi akoru ngu iphe, bụ ishi iya.”

⁵ Eze bya eyeeru ndu maru ęnya kpokpode ono onu sụ pę: “Mu gbuwaru iya unu tororo. Unu -emedu g'a maru iphe, mu rworu maru iphe, bụ ishi iya; l'a lakashia unu iphuriba iphuriba wushi; l'e mee ulo unu g'o bugbaaru ikpozu. ⁶ Obenu lę-a; teke o bụ l'unu meru; a maru iphe, mu rworu bya amaru iphe, ishi iya bụ; mu emeeru unu iphe-oma, ha shii; bua unu obunggo; bya akwabe unu oke ubvu, paru ęka. Noo g'o gude mu sụ unu-a; unu koru mu iphe, mu rworu; unu ako iphe, ishi iya bụ.”

⁷ ęphe byakwa eyeeru iya onu k'ugbo ębo sụ iya: “Jiko g'eze zeeruro ndu bụ ohu iya iphe, o rworu; g'a koru iya iphe, ishi iya bụ.”

⁸ No iya; eze sụ pę: “Iphe, mu makahakporu nta-a bụ l'ọo mboku bę unu achila; noo kele ophu unu a-nyata bụ lę mu gbuwaru unu opfu tororo. ⁹ Lę-a: O -buru l'unu te emeduru g'a maru iphe, mu rworu lę nrwo-a; bę e kpeakwaru unu ikpe lanu kabuaru unu; noo l'unu chiwaru idzu l'unu a-bya anodu adzushi ęka; epfushi opfu, rehuru erehu l'iphu mu gbiriri jasụ mboku agbanwee. Oo ya bụ; unu -koru mu iphe, mu rworu lę nrwo-a; mu amakwanuru l'unu a-du-a ike ko iphe, ishi iya bụ.”

¹⁰ Ndu ono, maru ęnya kpokpode ono bya asụ eze: “O to dukwa nemadzụ, nọ l'eliphe-a, a-du ike meeru eze iphe ono, oopfu g'e meeru iya ono. Ophu o dukwa eze g'udu iya; ozoo ike iya ahahabe, sujewaru ndu jibya ali iya; ozoo ndu emeje omamanshi; ozoo ndu maru ęnya kpokpode g'ęphe meeru iya ęgube iphe owa-a, i suru g'e meeru ngu-a. ¹¹ Iphe, gube eze suru g'e meeru ngu shihunukakwaru ike. Ophu o dudu nemadzụ adu ike ekpuha iya egoshi eze; ghahaepho agwa agwa; ophu ęphe lę nemadzụ ebukwanu.”

Danęlu humaru nrwo obu

¹² O buru iphe ono meru g'o gude ęhu ghuahaa eze egbu shingushingu; ęhu gbangahu iya. O tya ekemu sụ g'a tukokpoepho ndu maru iphe l'ali Babilonu gbushikota. ¹³ Ekemu eze ono tukonu ekameka jedzuru l'a suru g'a tuko ndu maru iphe gbushia. E yenu nemadzụ g'ęphe je achọ Danęlu yę ọnyà iya pę g'e gbua pę.

¹⁴ O be teke Ariyoku, bụ onye-ishi ndu nche eze tugburu jeshia egbushi ndu bukota ndu maru iphe l'ali ndu Babilonu; Danęlu bya ejikpoeepho obu oyi gude mmamiphe yeeru iya onu. ¹⁵ Iphe, o jiru Ariyoku bụ: “Bụ gunu meru g'o gude eze tya ekemu

ọp̄hu ada ẹhuka ẹhuka ẹgube ọwa-a?" Ọo ya bụ; Ariyọku bya eworu iphe, ada nū woru kọoru Danẹlu. ¹⁶ Danẹlu bya abahụ bya eje arwọ eze; ẹphe l'iya t̄a ọnu teke oo-gude bya akọoru iya iphe, o r̄wọru lẹ nrwọ ono.

¹⁷ No iya; Danẹlu bya alaa unuphu bya eje eworu iphe, ada nū woru kọoru ọnyà iya phẹ, bụ Hananaya; waa Mishẹlu; waa Azaríya. ¹⁸ Ọ karu phẹ g'ẹphe jepfukwa Chileke, bu l'igwe g'ọ ph̄aru phẹ obu-imemini; goshi phẹ iphe ọwa-a, bụ iphe, e domiru edomi-a; k'ọp̄hu yẹbedua yẹe ndu ọnyà iya; ẹphe lẹ ndu maru iphe l'alì Bábilonu ata atukodu laa l'iswi. ¹⁹ Tọbudu iya bụ; e kpuhaa iphe ono, e domiru edomi ono goshi Danẹlu l'ọphulenyà l'enyashi. O woru ekele kele Chileke ọp̄hu bu l'imigwe.

Ekele, Danẹlu keleru Chileke

- ²⁰ Danẹlu kele Chileke sù:
 "G'e tua Chileke ẹpha jasù lẹ
 tuutuutuu lẹ m̄imiimii!
 Noo l'ọo ya nwe mmamiphe
 bya enweru ike.
- ²¹ Ọo ya agbanweje mbọku yẹle
 teke iphe e-me.
 Ọ b̄uru iya emeje ndiphe eze
 bya akwatsujekwa phẹ phọ.
 Ndu maru iphe b̄u iya an̄je
 phẹ mmamiphe ọbu.
 Ndu iphe edoje ẹnya b̄uru iya
 emeje g'iphe doo phẹ
 ẹnya ọbu.
- ²² Iphe, d̄u omilomi bya ab̄uru
 iphe, e domiru edomi
 bẹ ookpuhaje ghebe ọnu.
 Ọ maru iphe, nọ l'ọchii.
 Ọ b̄uru yẹe ìphóró,
 echì echìchi bu l'unuphu.
- ²³ Ọ b̄uru ḡube Chileke kẹ nna
 mu phẹ bẹ mu ekele bya
 aja ajaja;
 noo kẹle i meru gẹ mu
 maru iphe bya emee
 g'ike d̄u mu;
 bya emee nta-a;
 gẹ mu maru iphe ono,
 ẹphe arwọ ngu sù g'i mee
 g'ẹphe maru ono;
 mb̄u i meru; a maru iphe,
 eze r̄wọru lẹ nrwọ."

Danẹlu akọ ishi nrwọ, eze r̄wọru

²⁴ Tọbudu iya bụ; Danẹlu bya ejepfu Ariyọku, bụ onye eze yeru g'o gbushia ndu maru iphe l'alì Bábilonu ono. O jepfu iya je asù iya: "Te ejehẹkwa egbushi ndu maru iphe l'alì ndu Bábilonu. Duta mu jepfu eze gẹ mu je akọoru iya ishi nrwọ, ọ r̄wọru."

²⁵ Ọ b̄uru iya bụ lẹ Ariyọku abya emee ẹgwegwa duru Danẹlu dujeru eze. O rwua bya asù eze-a: "Mu h̄umakwaru onye e-goshi eze iphe, ọ r̄wọru lẹ nrwọ. Onye ono gbẹkwa b̄uru onye shì lẹ ndu a kp̄uru lẹ ndz̄u l'alì Jiuda."

²⁶ Eze sụ Danęlu-a; iphe, a guru Danęlu bụ Beluteshaza: “?İi-dụ ike kọoru mu iphe, mu rwọru lę nrwọ bya epfuaru mu iphe, ishi iya bụ tọo?”

²⁷ Danęlu yeeru eze ọnu sụ iya: “Ọ tọ dukwa onye maru iphe; ọzoo onye emeje ọmamanshi; ọzoo onye jibya; ọzoo onye karu akaka, adu ike egoshi eze iphe ono, e domiru edomi ono, eze suru g'e goshi iya ono. ²⁸ Obenu l'o nweru Chileke, bu l'igwe; onye egoshije nemadzu iphe, e domiru edomi. Ọo onye ono wotaru iphe, e-mechaa mee nu l'iphu woru kpuhaa goshi gube eze, bu Nebukadineza. Nrwo, i rworu; yee ophulenyia, i phuru l'egomunggo teke ono, i ze l'iphe-azee ngu ono baa:

²⁹ “Sụ-a; teke ono, i ze azee ono; gube eze; be oriri ngu gbarwuru l'iphe, e-me l'iphu. Ọ buru iya bu l'onye ono, ekpuhaje iphe, e domiru edomi goshi ono kpuhaa iphe, e-mechaa mee nu goshi ngu. ³⁰ A byakwanu l'ehu ke mbedua; o to bukwa l'oo l'oo mu kachaa amaru iphe meru g'o gude e kpuhaa iphe-a, e shi domia edomia goshi mu. Iphe, e goshiru mu iya bukwa k'ophu gube eze a-maru ishi iphe, i rworu lę nrwo; maru ishi iphe, i riru l'okpoma ngu.

³¹ “Sụ-a; gube eze; iphe, i humaru bu iphe, a kpuru; o du ge nemadzu. Iphe obu paa ejo eka; teme o nodu echi ke swachaswacha; pfuru l'iphu ngu; ugbugba iya nodu eye ebvu. ³² Iphe, e gude mee ishi iphe ono bu okpobe mkpola-ododo. A bya egude mkpola-ochaa mee okpoma iya yee eka iya. Ọ buru onyirubvu be e gude mee mkputepho iya jasụ l'utapfu iya. ³³ A bya egude igwe mee oshi-okpa iya. A bya eworu igwe gwakobe l'urwa gude mee e -shi l'olu-okpa iya jasụ l'obochi-okpa iya. ³⁴ Tobudu iya bu; g'iigbukpoe ya pho igo ono; mkpuma kukpofu; ole o to bukwa eka nemadzu be e gude kukpofu iya. Mkpuma ono bya adaa akpurakpu ono l'okpurukpu okpa iya ono, e gude ngwaragwa igwe yee urwa mee ono; o tsue ya pho yogiri yogiri. ³⁵ No iya; igwe ono; yee urwa ono; waa onyirubvu ono; me mkpola-ochaa ono; me mkpola-ododo ono tukoeppo g'o hakota tukaa nanunanu; dupeho g'udzu eswa bali, aaphushi l'uguru l'eka eetsuje bali. Pherephere zikashia ya rengurengu k'ophu bu l'o to nwedu onye humabaaru udo mee ya. Mkpuma ono, tupyashiru iya nu ono bya abuerupho oke ubvu, tukoeppho mgboko l'ophu sweta.

³⁶ “Noo gi rworu iya bu ono. Nta-a bu g'anyi bya akaru gube eze iphe, ishi iya bu. ³⁷ Ọo gube eze be bu eze ndu bukota eze l'eliphe. Ọ buru ngu be Chileke k'igwe nuru ali-eze bya anu ngu okpehu; bya emee gi du ike; mee g'udu ngu paa eka. ³⁸ Ọo ngu be o yeru nemadzu l'eka; yee anu, bu l'egbudu; yee enu, ephe l'eli. O meru g'o buru ngu a-buru eze phe g'ephe hakota l'ekameka, ephe bu. Ọo gubedua bu ishi iya ono, e gude mkpola-ododo mee ono.

³⁹ “I -buchaeupho eze be onye ozo a-no-tsota ngu. Ali-eze k'ono be enya a-lwa. Ono -gbeshi; ozo abata. Onye eze k'ali-eze k'ono a-buru onye-ishi ndiphe l'ophu; ole enya a-kabakpo ya ro alwalwa. Ono bu iya bu onyirubvu ono. ⁴⁰ K'eno e-mechakwaro dufukwapho. Ono e-shihu ike g'igwe; noo kele o to dudu iphe, igwe te egwejedu arakabya. Ọ buru g'igwe etsupyashije iphe ono bu g'oo-tsukposhi ali-eze ophu o bapfutaru; gwee ya arakabya. ⁴¹ Obochi-okpa iya yee mkpushi-okpa iya ono, e wotaru igwe gwakobe l'urwa gude mee ono; no-chiru enya ali-eze ono teke oo-mecha kekashia onwiya ekekashi; ole o nweru ndu ophu e-shihu ike g'igwe; oo ephe gi humaru iya bu g'oo-du; igwe, a gwakoberu urwa. ⁴² Ọ buru egube ono, mkpushi-okpa iya ibiya ophuu a-buru igwe; ibiya ophuu aburu urwa ono bu g'ali-eze ono a-du; ibiya lanu e-shihu ike; ibiya ophuu a-du nyegenyeye. ⁴³ Ọo egube ono, i humaru l'e wotaru igwe gwakobe l'urwa, a gworu agwogwo ono; bu ge ndu ono a-nodu a-gwa onwophe ngwaragwa l'alugba nwanyi. Ole ephe taa byadu atugba buru nanu; egube ono, e tee wotajedu igwe gwakobe l'urwa g'o tugba ono.

⁴⁴ “Ọ buru teke ndu ono, a-buru eze ono be Chileke k'imigwe e-gude eka iya meta ali-eze ophu a ta abyadu e-mebyishi. Ophu o dudu onye byaru a-nochibaa okwa

eze k'ono. Oo-kupyashikota ali-eze ono g'ọ ha gwee phe arakabya mee ęphe taa dębaedu; yebedua anọdu jasų le tuutuutuu le mįimiimii. ⁴⁵ Oo ya bu ọphulenyanya ono, i phuru huma mkpuma, a kukpotaru l'eli ńbvų; ọphu ọ bųdu ęka nemadzų be e gude kukpota iya ono; mbų mkpuma ono, tukposhiru igwę ye onyirubvu ye urwa; waa mkpọla-ọchaa ye mkpọla-ododo tsua ya pyakapyaka ono.

“Oo Okalibe, bu Chileke, kangokotaru nu; goshiru eze iphe, e-mechaa mee l'ataphu. Noo iphe, gube eze rworu bu onoya; teme iphe ono, mu suru l'ọ bu ono buru iphe, ọ bu eviya.”

Eze akwabę Danęlu oke ńbvų

⁴⁶ Tobudu iya bu; eze, bu Nebukadineza daepo kpurumu woru iphu bube l'ali gude kwabę Danęlu ńbvų; bya asų g'e gude iphe-ngweja; ye ńwų-isensu gwaa Danęlu g'aagwaję iphe-a. ⁴⁷ Eze bya asų Danęlu-a: “Oo eviya; Chileke ngu bu Chileke nwekọta agwa, nokota nu; bya aburu Nnajiuphu, nwekọta ndu eze l'ophu; bya aburu onye ekpuhaję iphe, e domiru edomi goshi; noo kele ọwa-a be i kotakpoerupho g'ọ du.”

⁴⁸ Eze bya eworu oke okwa nu Danęlu bya anushia ya ikpoto iphe, dugbaa okee okee; bya emee ya onye-ishi, a-nọdu elekọta ali ndu Babilonu l'ophu; bya emee ya onye-ishi l'iphe, bukpo ndu maru iphe l'ali ndu Babilonu l'ophu. ⁴⁹ Danęlu bya arwo eze; ọ bya eworu Sheduraku; ye Mishaku; waa Abedinego mekwaapho ndu bu ishi mgbazi l'ali Babilonu; obenu le Danęlu be e meru o buru l'ibe eze.

3

Agwa Nebukadineza

¹ Tobudu iya bu; eze, bu Nebukadineza bya egude mkpọla-ododo kpua oke ntekpe. Ogologo ntekpe obu be bu onyeka iri l'ise; ọsa ọsa iya buru onyeka lanu le mkpirikpu iya. O je l'eka du baswaa le Dura, no l'ali Babilonu je apfube iya. ² No iya; eze, bu Nebukadineza bya ezia ozi; e kukọ ndu no-chiru ęnya eze; me ndu-ishi mkpukpu l'ęnya iya l'ęnya iya; me ndu ọphu okwa phe tsotaru ndu-ishi le mkpukpu; me ndu bu ishi mgbazi; me ndu edoru eze okpoga; me ndu-ikpe; me ndu-ishi ndu-ikpe; mekpoo iphe, bukotakpoo ndu nweru okwa l'ali ono l'ophu; g'ęphe bya g'e dobe oke ntekpe ono onu, bu ntekpe, onye eze ono, bu Nebukadineza kpuru dobe ono. ³ O buru iya bu le ndu oke-okwa ono abya edzugbua g'a guru phe ono: ndu no-chiru ęnya eze; me ndu-ishi l'ali ono; me ndu-ishi mgbazi; me ndu edoru eze okpoga; me ndu-ikpe; me ndu-ishi ndu okwa-ikpe; mekpoo iphe, bukotakpoo ndu nweru okwa l'ali ono l'ophu; g'ęphe bya g'e dobe oke ntekpe ono onu, bu ntekpe, onye eze ono, bu Nebukadineza kpuru dobe. ęphe bya apfuru l'ataphu oke ntekpe ono.

⁴ Onye araję ọra bya arashia ya ike su: “Unu gebekwa-o! A suru-a; unube ọha l'ophu; unube ndu ali, nonu; me ọhamoha, opfu-ali phe dugbaa iche iche; ⁵ teke unu numaru ọda opu; bya anuma ọda ototo; waa ọda ogelenda; me k'ogumogu; waa ọda une; me k'ųpyi; mewaro ọda iphemiphe ọzo, dugbaa nu; unu adaa kpurumu baaru iya aja; mbų oke ntekpe mkpọla-ododo ono, eze, bu Nebukadineza kpuru dobe ono. ⁶ Su-a; onye ta adaduru l'ali baa aja be ee-chie l'oke oku, enwu phoophoophoo teke ono teke ono.”

⁷ O buru iya bu l'anuma, ndu kuru l'eka ono numaru ọda opu ono; me k'ototo; me ọda ogelenda; me k'ogumogu; me k'une; me k'ųpyi; me ọda iphemiphe ọzo, dugbaa nu ono; ọha l'ophu; mekpoo ndu ali, nonu; me ọhamoha, opfu-ali phe dugbaa iche iche ono tuko daa kpurumu baaru oke ntekpe ono aja, bu ntekpe, eze, bu Nebukadineza kpuru.

Okpoma, du ndu no l'eka Chileke

⁸ No iya; ọ bụru teke ono bę o nweru ndu Bábilonu, byaru bya epfuahaa iphe, ndu Jiu meru. ⁹ Ephe byapfuta Nebukadineza bya asu iya: “Nọdukwa ndzụ ojejeje; gube eze!” ¹⁰ Sụ-a; “Eze; ị tūru ekemu sụ g'iphe, bukpo onye nūmaru ọda opu; bya anuma ọda ototo; waa ọda ogelenda; mę k'ogumogu; waa ọda une; mę k'upyi; męwaro ọda iphemiphe ọzo, dugbaa nū; daa kpurumu l'alị baaru oke ntękpe ono, e meru lę mkpọla-ododo ono eja. ¹¹ L'onye adaduru kpurumu baa eja bę ee-chie l'ọku, enwu phoophoophoo. ¹² Ọle ọ dukwanuru ndu Jiu; ndu i yeru g'ephe nọdu lę mgbazi alị Bábilonu; ndu epha phę bụ Sheduraku; yę Mishaku; waa Abedinego; te eyekwaru ngu onu; gube eze! Ephe te ejeduru agwa ngu phę ozi; ophu ephe abaduru iphe, i kpuru akpukpu ono eja.”

¹³ Ọo ya bụ; ehu ghushiahaa Nebukadineza egbu ikike kpọ. O zia g'e je achitaru iya umadzu ęto ono, bụ Sheduraku; yę Mishaku; waa Abedinego. A bya achita phę bya edobe l'iphu eze. ¹⁴ Eze, bụ Nebukadineza sụ phę: “Oowaa! Sheduraku; yę Mishaku; waa Abedinego! ?Unu dupho nno l'unu jikaru l'unu te ejeduru agwa mu phę ozi; ophu unu abaduru oke ntękpe mu-a, e meru lę mkpọla-ododo-a eja; mbu ntękpe ophu mu gude eka mu kpua dobe? ¹⁵ Ọle-a; teke obu l'unu kwakobewaru nta-a; unu -nūmaepho ọda opu; bya anuma ọda ototo; waa ọda ogelenda; mę k'ogumogu; waa ọda une; mę k'upyi; męwaro ọda iphemiphe ọzo, dugbaa nū; unu -da kpurumu baaru ntękpe-a, mu meru-a eja; bę ọo-dushikwa ree ike. Obenu teke unu ta abaduru iya eja; l'a paru unu teke ono teke ono chie l'ọku, enwu phoophoophoo. ?Bụ onye bukwanu chi obu, l'a-du ike dzọo unu l'eka mu?”

¹⁶ Sheduraku; yę Mishaku; waa Abedinego yeeru eze onu sụ iya: “Gube Nebukadineza; opfu ono ta abukwa iphe, anyi e-yeru ngu onu. ¹⁷ Ọ -būru l'a chiru anyi ye l'ọku-a, l'enwu phoophoophoo-a bę Chileke, anyi ejeru ozi a-dukwa-a ike lofuta anyi l'ime iya. Teme o je l'a-dzọta anyi l'eka gube eze. ¹⁸ Teke ọ tọ dumeka; g'anyi mekwaa ya g'o doo ngu ęnya gube eze; anyi te ejekwaru agwa ngu phę ozi; ophu anyi abakwaru oke ntękpe ono, ị kpuru dobe ono eja.”

Oke ọku, enwu phoophoophoo

¹⁹ Ehu ghushiahaa Nebukadineza egbu ike. O woru iphu gbanwuberu Sheduraku; waa Mishaku; waa Abedinego ehuka ehuka. O debilihu karu g'e eme ọku ono; g'ọ kabaa ata ririri ugbo ęsaa eme lę g'ọ gbaru g'ọ du. ²⁰ Ọ bya atua ekemu sụ gę ndu ojogu iya, kachaa okpehu woru egbu kee Sheduraku; waa Mishaku; yę Abedinego chiru ye l'oke ọku ono, enwu phoophoophoo onoya. ²¹ A bya egude ephe n'ęto tuko ephe l'uwe mgbalanu phę; mę uwe agada phę; mękpoo okpulishi phę; mękpoo uwe ọzo, ephe yegbaaru; tuko phę tsukoo chiru ye l'oke ọku ono, enwu phoophoophoo ono. ²² Ekemu ono, eze tūru ono dunuka ehuka ehuka; teme ọku obu nwunuka phoophoophoo k'ophu ire iya jikotaru ndu ono, pataru Sheduraku; yę Mishaku; waa Abedinego ono; woru kegbushia. ²³ Umadzu ęto ono, e keru egbu ono, bụ Sheduraku; yę Mishaku; waa Abedinego tuko bụru l'oke ọku ono, enwu phoophoophoo ono ke wuu.

²⁴ G'ęja epfu-a; Nebukadineza kwolihu l'oshi eka ọ nọ; eka ọ humaru iphe, du iya biribiri. Ọ sụ ndu agbazijeru iya olu: “?Tọ bunu-a umadzu ęto bę e keru egbu chie l'ọku-a?”

Ephe sụ iya: “Ee eze; ọ kwa iya-a.”

²⁵ Ọ sụ phę: “Unu lenu! Mu humakwaru umadzu ęno, e keduru egbu, aghaphero g'ọ du phę l'ime ọku obu; ophu ọ dudu iphe, mekaru phę nū. Onye ophu kwe phę ęno du gę nwa agwa!”

Nebukadineza ekele Chileke ekele

²⁶ Tọbudu iya bụ; Nebukadineza bya akpitaru l'onu oke ọku ono, enwu phoophoophoo ono bya araa ya arara sụ: “Unubę Sheduraku; waa Mishaku; yę

Abedinego; unubę ndu ejeru Chileke, bu Ọkalibe-kangokotaru-nu ozi; unu futawaro-o! Unu byawarọ l'ęka-o!"

Ọ buru iya bu lę Sheduraku; yę Mishaku waa Abedinego eshi l'ọku ono lufuta. ²⁷ Iphe, bukpuo ndu ono, nweru okwa ono; mbu ndu no-chiru ęnya eze; mę ndu-ishi lę mkpuoku; mę ndu ophu okwa phe tsotaru ndu-ishi lę mkpuoku; mę ndu mgbazi ibe eze ono g'ęphe ha zeru gidigidi bya aso-phee phe mgburugburu. ęphe huma l'ọku ta adudu iphe, o meru ndu ono l'ęhu; ophu o ketaduru g'ọ ka mma l'oo ęgbushi phe; ophu o dudu iphe, oku meru uwe phe; ophu ęphe eshipodanu ęnwuru ęnwuru.

²⁸ Nebukadineza su: "Mu ekele Chileke ke Sheduraku; waa Mishaku; yę Abedinego ekele; mbu Chileke, yeru ojozi iya; o bya adzota ndu-ozu iya, bu ndu kweru nkiya; woru ekemu, eze turu hua l'ali; bya eworu ishi ndzu phe tua; mę o -beta ophu ęphe e-woru ozi jeeru; ozoo woru ęja baaru iphe ozo, abudu Chileke phe. ²⁹ Nta-a be ekemu mu atu bu; g'oha l'ophu; mękpoo iphe, bukpuo ndu ali, nonu; mę ohamoha, opfu-ali phe dugbaa iche iche; onye pfubiyuru Chileke ke Sheduraku; waa Mishaku; yę Abedinego; l'ęgbua onye ono bokashia; woru ulo iya mee ikpozu; noo kele o to duedu iphe ozo, a-du ike adzota nemadzu ęgube-a, Chileke dzotaru-a!"

³⁰ Ọ buru iya bu l'eze abya apalia okwa Sheduraku; yę Mishaku; waa Abedinego; mee phe; ęphe kabaa shii l'ali ndu Babilonu.

4

Nrwọ k'ębo, Nebukadineza rworu

¹ Ọwa-a bu ozi, mube eze, bu Nebukadineza l'ęzi g'e zidzuru oha l'ophu; mękpoo iphe, bukpuo ndu ali, nonu; mę ohamoha, opfu-ali phe dugbaa iche iche lę mgboko mgburugburu:

"G'ęhu dukwa unu guu dua k'etsutsu iya!

² "Ọotso mube Nebukadineza utsu ge mu dooru unu iphe-ohumalenya; mę iphe, du biribiri, Chileke, bu Ọkalibe-kangokotaru-nu meru mu.

³ "Iphe-ohumalenya Chileke paru ęka.

Teme o dukwapho oke ebvu;
mbu iphe, du biribiri,
oomeje.

Eze, o bu be oo-buru jasu
l'ojejeje.

O je aburu ishi;
e -shi l'ogbo sweru ogbo.

⁴ "Su-a; mube Nebukadineza noro tusaru ęhu l'ime ulo mu; ęku nodu abyaru mu kugbukugbu. ⁵ Mu rworu nrwọ, mu rwochaaru ndzu guhu mu. Lę ge mu zę l'eli iphe-azę mu be iphe, abyaę mu pho l'oriri; mę iphe, mu aphu l'ophulanya yeru mu ebvu. ⁶ Ọ buru iya bu lę mu abya atu-a ekemu su g'a tuko ndu maru iphe l'ali ndu Babilonu chitaru mu g'ęphe kooru mu ishi nrwọ obu. ⁷ O be ge ndu jibya; mę ndu emeje omamanshi; mę ndu maru ęnya kpokpode; mę ndu karu akaka wuru bya; mu bya ezeeru phe nrwọ obu; ophu ęphe adudu ike kooru mu iphe, ishi iya bu. ⁸ O be l'ikpazu iya; Danęlu bya abya l'iphu mube eze; mu bya ezeeru iya nrwọ obu. Danęlu ono be a guru Beluteshaza. Ọ buru agwa mube eze be a guru iya ono; teme unme k'agwa ophu du nsọ nodu iya l'ęhu.

⁹ "Mu su iya: 'Beluteshaza; onye-ishi ndu jibya. Mu mawaru l'unme k'agwa, du nsọ be du ngu l'ęhu; ophu o dudu iphe, e domiru edomi, atsuje ngu l'ęhu amaru. Ọwaa be bu nrwọ, mu rworu. Jiko kooru mu ro ishi iphe, o bu. ¹⁰ Wakwa iphe, mu humaru ęka mu zę azę l'iphe-azę mu bu owa-a: Mu jeshiaru ele ęnya; mu huma oshi, pfuru

l'echi mgboko gɛdegede. Oshi ɔbu paa ephekerephe ephekerephe. ¹¹ Oshi ono vua bya ajaa àjàjà shihu ike shingushingu kpɔ. Eli eli iya je asu-pfuru l'igwe; mgboko l'ophu huma-dzuru iya. ¹² Èkwo iya nɔdu ama ntumatu; teme ɔ mia deru yekete; mbu le mebyi iya sɛrurupho ndiphe l'ophu eriri. Ọ buru le mkpula iya be anu, bu l'egbudu atukoje nɔdu; l'ookpuchikota phe; enu, ephe l'eli bugbaaru l'ekali iya. Iphe, bukpuo iphe, e meru dobe le mgboko buru akpuru iya be ephe tukoru eri.

¹³ “ ‘No iya; mu ze azee l'iphe-azee mu ono; mu huma onye-nche bya aburu onye du nsɔ. O shiepho l'igwe lufuta. ¹⁴ Ọ raa ya arara rashia ya ike su: “Gbutsua oshi ono egbutsu; koshia ya ekali. Chishia ya ekwo; tukashia akpuru iya nanunanu. G'anu, kuru iya le mkpula wukashihukwa; enu, bugbaa ya l'ime ephekashihukwapho! ¹⁵ Obenu l'upfu iya; ye le ogbarabvu iya be aa-ha l'ali; ri-phua ya egbirigba-igwe; yee k'onvirubvu; paru iya haa l'eka ono ge yee eswa, no l'egu tua ya. G'iji, shi l'igwe kwaa kpua ya. G'o je ge ye le anu-egbudu tua ya l'ime egbudu, du le mgboko. ¹⁶ G'e wofu iya egomunggo ke nemadzu; woru egomunggo anu-egbudu woru nu iya. G'o noo egube ono gbiriri jasu apha esaa awua ya l'eli. ¹⁷ Ndu turu ekemu-a bu ndu nche; ọ buru ndu du nsɔ suru l'onoo g'oo-du bu onoya. Ọ kwanu iya bu g'iphe, bu ndu no ndzu amaru le Okalibe-kangokotaru-nu bu onye ndu eze ndiphe mgburugburu no l'eka; ọ buru onye Chileke turu obu iya onyo k'anunu iya be oo-nuje iya; m'obeta ọ buru onye enya kachakpuo alwalwa l'unwu-eliphe l'ophu.”

¹⁸ “ ‘Su-a; noo nrwo, mube Nebukadineza rwo bu ono. Ọ buru ge gubedua, bu Beluteshaza kowaro iphe, ishi nrwo ono bu. Noo kele ọ to dudu me onye lanu le ndu maru iphe l'ali-eze mu, duru ike koru mu iphe, ishi iya bu. Obenu l'ii-du-a ike; kele unme k'agwa ophu du nsɔ be no ngu l'ehu.’

Ishi nrwo ono

¹⁹ “Mu pfuchaa iphe ono; ọ tufu Danɛlu eh; bya akpuo ya opfu. Danɛlu ono bu onye a guru Beluteshaza. Mu su iya; ‘Beluteshaza; ge nrwo obu; ozo ishi iya ta atufushi ngu ro eh egube ono!’

“Beluteshaza su: ‘Nnajiuphu mu; ge nrwo-a vuchiaru ndu i du ashi l'enya! G'ishi nrwo ono mechia l'ehu ndu ohogu ngu! ²⁰ Gube eze; oshi ono, i humaru, vuturu bya ajaa àjàjà shihu ike shingushingu kpɔ ono; eli eli iya je asu-pfuru l'igwe; mgboko l'ophu huma-dzuru iya; ²¹ ekwo iya nɔdu ama ntumatu; teme ɔ mia deru yekete; mbu le mebyi iya sɛrurupho ndiphe l'ophu eriri; ọ buru le mkpula iya be anu, bu l'egbudu atukoje nɔdu; l'o kpuchikota phe; nwekwarupho ekali, suru k'ophu enu, ephe l'eli kparu epfune l'eli iya. ²² Oshi ono bukwa gubedua l'onwongu eze. Ọ kwa gubedua vuturu bya adu okpehu egube ono. Ọ buru udù ngu vuru vutarwua imigwe ono; i buru eze oha l'ophu jasu l'eka igwe beru ali beru.

²³ “ ‘Gube eze humaru onye-nche, du nsɔ, shi l'imigwe futa, byaru bya asu: “Gbutsua oshi ono woru iya mebyishia; ole g'a hakwaa upfu iya g'o bvuru l'ali; ogbarabvu iya akwaa l'ali. G'a ri-phua ya egbirigba-igwe; yee k'onvirubvu. Ge ye le eswa, no l'egbudu tua ya. G'iji, shi l'igwe kwaa kpua ya. G'o je ge ye le anu-egbudu tua ya l'ime egbudu; gbiriri jasu apha esaa aghata.”

²⁴ “ ‘Su-a eze; wakwa ishi iya bu owanawa: Ọ kwa iphe, Chileke, bu Okalibe-kangokotaru-nu suru l'oo-me l'ehu gube nnajiuphu mu, bu eze be i humaru ono. ²⁵ Aa-chifu ngu l'eka nemadzu anoduje. L'i je gu l'anu-egbudu eburu. L'e mee ngu l'i taahaa eswa g'eswi. Noo eka ii-nodu; iji, shi l'igwe akwaa kpua ngu. L'i noo ya egube ono apha esaa; jasnupho teke ii-maru le Okalibe-kangokotaru-nu bu onye ndu eze ndiphe mgburugburu no l'eka; ọ buru onye Chileke turu obu iya onyo k'anunu iya be oo nuje iya. ²⁶ Ọ buru egube ono, a turu ekemu su g'a haa upfu oshi ono; yee ogbarabvu iya g'o nɔdu l'ali l'eka ono; bukwapho g'aa-nu-phu ngu ali-eze ngu azu me i -maerupho l'oo Chileke bu eze. ²⁷ Ọo ya bu le-a; gube eze; kwekwa nata idzu-a,

mu abya achiru yeru ngu-a! Watakwa eme iphe, pfuru nhamunha gude haa eme iphe-ęji; l'i wata emeru ndu aakpa ęhu ree gude haa ęjo-iphe, imegbabę. G'a maru ?ęhu a-du ngu guu duriberu?' "

Nrwọ Nebukadineza avu

²⁸ No iya; e mechaa; iphemiphe onoya mekọtaepfo l'ęhu Nebukadineza. ²⁹ Lę g'a nọchaerupho ọnwa iri l'ębo g'ọ rwọchaaru nrwọ ono; ọ nọdu l'ọma ọlo ibe eze iya, bu l'ulo-eli iya, nọ l'alị ndu Babilonu; bya atuko ọma ọlo ono tsoru aghaphe. ³⁰ A nọnyaa ọ sụ: "Unu humawaru gę mkpukpu Babilonu habe shii! Ọ kpọo mbedua gude ęka mu kpua ya g'ọ buru ęka mu e-buru eburu. Ọ buru ike du mu nu be mu gude kpua ya; gude goshi g'akpabiri mu habe shii."

³¹ Ọ kpukwaduru-a iphe ono l'ọnu epfu; ọ numa olu-opfu, e shi l'imigwe pfua sụ: "Gube eze, bu Nebukadineza; wakwa iphe, a tu-buru l'ęhu ngu baa. Ike, i shi gude buru eze be a nataakwaru ngu! ³² Aa-chifu ngu gę gule amadu ta anọhe; g'i je gę gu l'anu-ęgbudu buru; g'i je ata ęswa g'eswi; taa ya nno gbiriri jasụ apha ęsaa awua ngu l'ishi; jasụ teke ịi-maru lę Ọkalibe-kangokotaru-nu bu onye ndu eze ndiphe mgburugburu nọ l'ęka; ọ buru onye Chileke turu obu iya onyo k'anunu iya be ọo-nu je iya."

³³ Epfupfu, oopfu iya; ọ nwuaru Nebukadineza g'o pfuru. A chifu Nebukadineza l'ęka nemadzu anọduje; chiru iya ye l'ęgbudu; o je ataahaa ęswa g'eswi. Iji, shi l'igwe kwaahaa kpuahaa ya l'ęhu. Ọ nọ l'ęgbudu jasụ ęgbushi iya hachaepfo loshii loshii g'ęba ugo; nvọ ęka rishichaa ya gę nvọ ęnu.

Izimanu alwa eze azu

³⁴ "A nọchaepfo apha ęsaa onoya; mube Nebukadineza nọdu l'ęgbudu ęka ono palia ęnya imeli; egomunggo lwaahaa mu l'ọrụ iya. Mu tuahaa Ọkalibe-kangokotaru-nu ępha; jaahaa ya ajaja; kwabęahaa ya ọbvù; mbu onye ono, nọ ndzu ojejeje onoya. "Ishi, ọ bu be ọo-buru jasụ l'ojejeje.

O je aburu eze; e -shi l'ogbo sweru ogbo.

³⁵ Ọ tọ dudu iphe,
ọ guberu nemadzu,
nọ lę mgboko
mgburugburu.

Ọ buru iphe, du iya ree
be oomejeru unwu
imigwe me ndiphe
l'ophu;
ophu ọ dudu onye
alọ-phu iya ęka azu;
ophu ọ buro ke ịia ya:
'?Bu gunu meru iphe,
i meru owa-a?'

³⁶ "No iya; egomunggo lwaę mu phọ l'oru iya; ọbvù, mu shi nweru; me akpabiri mu ono lwaphutakotaru mu azu. A wata mu akwabę ọbvù ọzo; g'a kwabęje onye eze. Ndu shi anọduje akpo-ziru mu ọzo; me ndu a maru ępha phe l'alị-eze mu bya achọ mu huma. A bya eworu ike, mu shi gude buru eze nu-phu mu azu; nughata g'o shi du lę mbu. ³⁷ Nta-a be mube Nebukadineza ekele eze k'imigwe ekele; bya akwabę iya ọbvù; bya ekutsekwa iya phọ. Iphemiphe, oome pfuru nhamunha bya adukota ree; ọzo bu lę ndu eku onwophe be ọoduje ike kuzeta alị."

5

Ẹka deru iphe l'igbulọ

¹ Eze, bu Belushaza bya eshia nri oke obo-iphe bya ezia ndu a maru ẹpha pẹ l'alì-eze iya unu umadzu labọ l'umadzu ukporo iri. Ẹphe bya adọru tuko nguahaa mẹe. ² A ngunyaepho mẹe ono; Belushaza karu g'e je achita okoro, e meru le mkpola-ododo; me ke mkpola-ochaa, nna iya, bu Nebukadineza chitaru l'eze-ulo Chileke le Jierusalemu. O zia g'e je achita iya g'ephe gude ngua mẹe; yele ndu ono, a maru ẹpha pẹ ono; me unwanyi, oolu alulu; me ndu ophu o to ludu okpobe alulu. ³ E je chitaru iya iphemiphe ono, e meru le mkpola-ododo ono, bu iphe, a chitaru l'eze-ulo Chileke le Jierusalemu; ephe gude nguahaa mẹe; mbu yele ndu a maru ẹpha pẹ l'alì-eze iya; me unwanyi, oolu alulu; me ndu ophu o to ludu okpobe alulu. ⁴ Ẹphe nodu angu mẹe ono ekele agwa ophu e meru le mkpola-ododo; me ke mkpola-ochaa; me ophu a kpuru l'onirubvu; me ke mgborigwe; me k'oshi; me ke mkpuma.

⁵ A bya ele enya; mkpushi-eka nemadzu chafuta bya awata ede iphe l'igbulọ; l'iphe eka oroku suru l'ulo ibe eze l'eka ono. Eze nodu elekpopho eka nemadzu ono enya; o nodu ede iphe ono. ⁶ Eze gbachihuepho nchi. Ndu guahaa ya gu-mihu iya; k'opu ikpere kugbabecharu iya akugbabe; okpa tsukota iya mẹe. ⁷ Eze chishia mkpu su g'e je ekuaru iya ndu emeje omamanshi; me ndu maru enya kpokpode; me ndu karu akaka. Eze su iphe, bukpuo ndu mmamiphe ono, no l'alì Babilonu ono: "Onye duru ike guta iphe-a, e deru l'igbulọ-a bya akoru mu iphe, ishi iya bu be ee-ye uwe mgbalanu, du uswe-uswe; l'a bya anyabe iya iyagba, e meru le mkpola-ododo; teme o buru iya aburu onye k'eto le ndu kachaa shii, bu pẹ bu ndu-ishi l'alì-a." ⁸ O buru iya bu l'iphe, bukpuo ndu-mmamiphe l'alì-eze ono abata. Ophu o dudu onye duru ike guta iphe, e deru; ophu o dudu onye duru ike ko iphe, ishi iya bu. ⁹ Ndu kabakpo agu eze; o kabaa agbachihu nchi; ophu ndu ono, a maru ẹpha pẹ l'alì-eze iya ono amakpoda iphe, ephe e-me.

Eze eku Danẹlu

¹⁰ Eze-nwanyi numa olu eze; ye ndu-ishi iya bya abatashia l'ulo ono, a no eri nri obo-iphe ono. O bya abata bya asu: "Gube eze; ge ndu ngu bukwaru ojeje! Ge meji ta atofukwa ngu! Ophu i gbachihushi nchi du g'i du ono! ¹¹ L'alì-eze ngu-a be o nweru onye unme k'agwa ophu du nsọ bu l'ehu. Teke nna ngu shi buru eze be onye obu shi egoshije le ya nweru egomunggo; buru onye iphe edoje enya; bya aburu onye maru iphe. O buepho le mmamiphe iya ha ge k'agwa. Nna ngu, bu eze, bu Nebukadineza shi mee ya onye-ishi ndu jibya; me ndu emeje omamanshi; me ndu maru enya kpokpode; me ndu karu akaka. ¹² Noo kele unme ophu dugharu ree eka no iya l'ehu. Iphe nodu edoje iya enya ree; teme o nweru egomunggo, e gudeje ako iphe, nrwọ bu. A -tuta ilu l'o ko iphe, e pfuru. Iphe, atsụ l'ehu l'o goshi g'ee-me iya; mbu Danẹlu. Iphe, eze guru iya bu Beluteshaza. Oo ya bu; g'e je ekua Danẹlu g'o bya ako iphe, iphe-a bu."

¹³ E je ekunaa Danẹlu; o bya apfuru l'iphe eze. Eze bya asu Danẹlu: "?O kwa l'i bu Danẹlu; onye yi le ndu nna mu, bu eze kpuru le ndu eshi l'alì ndu Jiuda? ¹⁴ Mu numaru udu ngu; l'a suru l'unme k'agwa ophu du nsọ no ngu l'ehu. A suru l'i kwaru enya; iphe nodu edoje ngu enya; teme i maru okpobe mmamiphe. ¹⁵ Ndu mmamiphe me ndu emeje omamanshi be e jwaru ekuaru mu g'ephe bya agua iphe-a, e deru l'eka-a; ko iphe, ishi iya bu; ophu ephe adudu ike ko ya. ¹⁶ Mu numa l'ikoje iphe, adudu onye maru iya nu; teme iphe, tufuru ehụ nodu edoje ngu enya. Oo ya bu le-a; o -buru l'i duru ike gua iphe ono, e deru l'eka ono; koru mu iphe, o bu; l'e ye ngu uwe-mgbalanu, du uswe-uswe; l'a nyabe ngu iyagba, e gude mkpola-ododo mee; teme l'i buru onye k'eto le ndu kachaa shii, bu pẹ bu ndu-ishi l'alì-a."

Ikpe Chileke

¹⁷ Tọbudu iya bụ; Danęlu bya eyeeru eze ọnu sụ iya: “G’iphe-oma ngu duru ngu rọ! Woruro obunggo, i gege ebu mu bua onye ọzo! Ọle ọ tọo kpọshidu gę mu ta aguru gube eze iphe ono, e deru edede ono. Mu -guchaa ya; mu akọoru ngu iphe, e deru ọbu.

¹⁸ “Sụ-a eze; Chileke, bụ Ọkalibe-kangokotaru-nụ meru nna ngu, bụ Nebukadineza eze; bya emee ya; ọ paa ẹka; bya emee ya; ọ dọ biribiri; bya adu ụbvù l’ęnya. ¹⁹ Eshinu ọ nuru iya ọkwa, ha shii ęgube ono; bę ọ nuru iya ọha l’ophu; mę ndu alı, nonu; tẹme ndu opfu-alı pęe dughaa iche iche shi anọduje anma pyaapyaapya l’iphu iya; atsụ iya ebvu. Onye ọ dọ iya g’o gbua l’o gbua; onye ọ dọ iya g’o dobe ndzụ; l’o dobe iya ndzụ. Onye ọ dọ iya g’o palia ọkwa iya l’o palia ya; onye ọ dọ iya g’o mee g’o buru onye ęnya lwaru; l’o mee ya. ²⁰ O be teke etse etsetse bahuru iya l’obu; o gude eku-onwonye swichia obu; a chifu iya l’aba-eze; bya anafu iya ụbvù, e shi akwabeje iya. ²¹ A chifu iya l’eka nemadzu anọduje; bya anu iya egomunggo anu-ęgbudu. ęphe lę nkapfu-igara-ọswa je aswıahaa ọswı. Ọ taahaa ęswa g’eswi; iji mgboko wata iya awu ęhu; gbiriri jasụ ọ bya amaru lę Ọkalibe-kangokotaru-nụ bụ onye ndu eze ndiphe mgburugburu nọ l’eka; tẹme ọ buru onye Chileke turu obu iya onyo k’anunu iya bę ọnuje iya.

²² “Sụ-a; gube Belushaza, bụ nwa iya bya afuta; bya atuko iphemiphe ono makotaru; ọphu i kuzetakwarupho onwongu. ²³ I gbęshi bya asu lę gụ lę Nnajiuphu ọphu bu l’imigwe suru atutu. E je achitaru ngu okoro l’eze-ulo iya; unu gude nguahaa męe; mbu gụ lę ndu a maru ępha pęe l’alı-eze ngu; mę unwanyi, ilu alulu; mę ndu ọphu i ti ludu ọkpobe alulu. Unu nọdu angu męe ono ekele agwa ọphu e meru lę mkpola-ododo; mę kę mkpola-ochaa; mę ọphu a kpuru l’onyirubvu; mę kę mgborıgwę; mę k’oshi; mę kę mkpuma; mbu agwa ọphu ata aphudu uzo; ọphu ọonudu iphe; ọphu ọ dudu iphe, ọ maru. Obenu lę Chileke ọphu bụ iya gude ndzụ unu; tẹme iphemiphe, unu eme buru iya bę ọ dọ l’eka; bę unu ta akwabeduru ụbvù.

²⁴ Ọo ya ziru mkpushi-eka ono ọ bya edee iphe-a, e deru-a.

²⁵ “Waa iphe, e deru baa: MENE; MENE; TEKELU; PERESINU. ²⁶ Iphe, ọ bụ baa: MENE bụ iphe, ọ bụ bę bụ lę Chileke gwaru mboku, ıi-buru eze ọgu; bya emee g’o jeberu nno. ²⁷ TEKELU buru iphe, ọ bụ bę bụ l’o turu ngu l’iphe, aatuje iphe; i dapehu. ²⁸ PERESU bụ iphe, ọ bụ bę bụ l’alı-eze ngu bę e kehawaru ębo; woru nanu nı ndu Midiya; bya eworu ọphuu nı ndu Peshiya.”

²⁹ Ọ buru iya bụ l’eze, bụ Belushaza abya atua ekemu; a bya achita uwe-mgbalanu ono, du uswe-uswe ono gude kwaa Danęlu akwa; a bya achita iyagba, e gude mkpola-ododo mee woru nyabe iya. A raa ya arara sụ l’o ya buwaa onye k’eto lę ndu-ishi l’alı-eze ono l’ophu. ³⁰ Ọ buru l’enyashi ono bę e gburu eze ndu Babilonu ono, bụ Belushaza. ³¹ Dariyosu bụ onye Mediya bya aburu eze nochia ęnya iya. Teke ono bę Dariyosu ono nwaru ukporo apha ęto l’apha labo.

6

Ęjo idzu, a chiru Danęlu

¹ Eze, bụ Dariyosu bya elechaa ęnya; ọ dọ iya ree ememe. Ọ bya ahota ukporo umadzu ishii bya anuchaa pęe ọkwa; mbu bya asu g’o buru pęe a-nodu anochi ęnya iya l’alı-eze iya l’ophu. ² Ọ bya ahota ndu-ishi umadzu ęto doberu pęe; Danęlu yiru lę ndu k’ono. Ọ buru umadzu ęto ono bę umadzu ukporo ishii pho abyaje akọoru iphe, eme l’ibiya ọphu ęphe bụ ishi iya; ọo ya bụ g’o tọ dọ iphe eze ọphu e-te ọkpa. ³ Danęlu ono bya aburu onye kakota ike lę ndu nọ-chiru ęnya eze; mę ndu-ishi pęe. Noo kele unme, nọ iya l’ęhu bụ unme, kakota shii. Eze meahaa gę ya mee ya onye a-buru ishi l’alı-eze ono l’ophu l’ophu. ⁴ Tọbudu iya bụ; ndu nọ-chiru ęnya eze;

mẹ ndu-ishi phẹ ono g'ẹphe ha chọahaa ẹka ẹphe a-gbabe ọkpa chọta iphe, ẹphe a-guru nọ Danẹlu l'o meru; ọphu ọ dudu iphe, ẹphe humaru, o meru. Ọphu ọ dudu mkparwu, ẹphe humaru iya l'ẹhu; kele ọ bu onye e gude ire iya ẹka; ọphu oomedu mkparwu; teme ọphu oowedu ozi iya gbẹgele-gbẹgele. ⁵ Ọ buru iya bu lẹ ndu ono asu: "Ọ tọ dukwa iphe, anyi byaru ahuma guru nọ nwoke-a; gbahaephọ l'anyi zoru ọkpa laa l'ekemu, duru yele Chileke iya."

⁶ No iya; ndu nọ-chiru ẹnya eze; mẹ ndu-ishi phẹ ono g'ẹphe ha bya achia idzu lanu bya ejepfu eze je asu iya: "Gube eze, bu Dariyosu; nọdukwa ndzu ojejoje! ⁷ Iphe, bukpo g'a ha buru ndu-ishi l'alẹ-eze ngu; mẹ ndu-ishi mkpukpu l'ẹnya iya l'ẹnya iya; mẹ ndu nọ-chiru ẹnya eze; mẹ ndu-ishi mgbazi; mẹ ndu ọphu ọkwa phẹ tsotaru ndu-ishi mkpukpu tukokwaru g'anyi ha chia idzu su gẹ gube eze tua ekemu mee ya g'o shihu ike; su g'o tọ dukwa onye a-rwo Chileke iphe; ozoo agwa; ozoo nemadzu; a -gufukwa gubedua. G'e mee ya nno ukporo abali l'abali iri. Onye meru iya nọ g'e chie ya l'ogba oduma. ⁸ Eze jiko tua ekemu obu ye ẹka l'ekwo iya; mee ya meshia ya ike g'o tọ gbanwe agbanwe, bu iya bu g'ekemu ndu Midiya waa Peshiya aduje, adudu onye agbanweje iya agbanwe." ⁹ Oo ya bu; eze, bu Dariyosu byanu bya atua ekemu; dee ya l'ekwo; bya ebyia ẹka l'ekwo obu.

Danẹlu l'ime ogba Oduma

¹⁰ Danẹlu maerupho l'eze yewaru ẹka l'ekwo; ọ bahu l'ulo iya, bu ẹka e yeru windo l'ulo eli iya; windo ono bẹ gharu iphu l'uzo Jierusalemu. Ọ nọdu egbushije ikpere l'ime ulo ẹka ono pfuru nọ Chileke kele iya ekele ugbo ẹto mboku-mboku, bu iphe, o shi emejhawaa. ¹¹ Ọ buru iya bu lẹ ndu ono awuru l'odze je ahuma Danẹlu l'eka oopfu anu Chileke g'o yeru iya ẹka. ¹² Ẹphe bya awupfu eze je anyataru iya ekemu iya ono su iya: "Gube eze! ?Ọ kwa l'i yeru ẹka l'ekwo pfushia ya ike su l'onye rworu agwa; ozoo nemadzu iphe, a -gufukwa gube eze; l'ime ukporo abali l'abali iri-a; g'e chie ya l'ogba oduma?"

Eze su: "Iphe, mu pfuru damokwaru gẹ mu pfuru iya, bu iya bu ekemu ndu Midiya yẹ Peshiya, adudu onye agbanweje iya agbanwe."

¹³ Ẹphe pfuru l'iphu eze su: "Danẹlu ono, yi lẹ ndu a kpuru lẹ ndzu l'alẹ Jiuda ono; ta angakwaru gube eze nchi; ọphu ọokpakwa ishi ke l'i turu ekemu ye ẹka l'ekwo; ọ nọdu anọdujele-a ekpe ekpere akpo ẹto mboku-mboku." ¹⁴ Eze numaephọ iphe ono, ẹphe epfu ono; iphe ono, o meru ono turwua ya ọkpoma. O meahaa g'o nafuta Danẹlu. Ọ chokashia ọzo iya jasụ nchi nọdu abya ejihu; ọphu ọ dudu ọphu meru nọ.

¹⁵ Ndu ono byakwa awuru l'odze bya ejepfu eze je asu iya: "Gube eze; nyatakwa g'ekemu ndu Midiya yẹ ndu Peshiya du; l'eze -tu-buwaa iphe, oo-me; ọzo l'ọ turu ekemu bẹ a taa gbanwejekwa iya agbanwe."

¹⁶ Eze tunaa ekemu; e je egude Danẹlu kpuru bya bya echie l'ogba oduma. Eze su Danẹlu: "Jiko gẹ Chileke ngu onye ibaru ẹja mkpurumkpuru dzokwaa ngu!"

¹⁷ A bya eswita oke mkpuma gude swichia onu ogba obu. Eze bya ebyia ya ẹka echi-ẹka iya; bya ebyia ya echi-ẹka ndu a maru ẹpha phẹ l'alẹ-eze iya; g'o tọ du iphe, aa-gbanwe agbanwe lẹ ndzu Danẹlu. ¹⁸ Eze tugbua; ọ buru iya ala ibe iya. Ọ nokota ẹnyashi ono; ọphu o riduru nri; ọphu ọ dudu onye kuru nkwa kpengu l'iphu iya k'eeme iya ẹhu-utso. Ọphu ọ dudu ike kuru mgbenya.

¹⁹ Swichechero; eze kwolihu gbaru oso je l'onu ogba oduma ono. ²⁰ Ọ byarwutaephọ ogba ono, e chieru Danẹlu ono ntse; o gude olu aphu chia mkpu su Danẹlu: "Gube Danẹlu; onye-ozu Chileke ọphu dzu ndzu! Chileke ngu ono, ibaru ẹja mboku-mboku ono; ?ọ duru-a ike dzoo ngu l'eka oduma?"

²¹ Danẹlu su eze: "Gube eze; nọdukwa ndzu ojejoje! ²² Chileke mu yekwaru ojozi iya; ọ bya apyichishia oduma ẹka l'onu; ọphu ọ dudu ọphu kpakporu mu nọ mẹ

nrọ; kele ọ tọ dudu iphe, ọo-sụ lẹ mu mejeru iya; ọphu ọ dudu iphe, mu mejeru gube eze.”

²³ Ehu gbẹ teke ono tsọahaa eze uto; tsoshiahaa ya ike. Ọ karu sụ g'e kufuta Danẹlu l'ogba ono. A bya ekufuta Danẹlu l'ogba ọbu; ọphu ọ dudu iphe, laru iya me nrọ; kele Danẹlu dakobeerupho Chileke iya.

²⁴ Eze tũa ekemu; e je achita ndu ono, gbapheru Danẹlu ono; bya achiru ye l'ogba oduma; me unwu phe; me unyomu phe. Ọphu oduma ono ekwekpodanu g'ephe rwua ọhu ogba ono. Ọ wochaa phe kpokokongu; labushia anu phe; gwechaa okpu phe yogiri yogiri.

Dariyosu ekweta lẹ Chileke Danẹlu bu iphe

²⁵ Tobudu iya bu; eze, bu Dariyosu bya edeeru oha l'ọphu ekwo; bya edeeru ndu ali, nonu; mekpoo ohamoha; opfu-ali phe dugbaa iche iche l'ali ono mgburugburu su:

“G'ehu dukwa unu guu dua k'etsutsu iya!

²⁶ “Nta be mu turu ekemu su-a: ‘G'onnyemonye no l'ekameka l'ali-eze mu-a l'ọphu l'ọphu tsukotajekwa Chileke Danẹlu ebvu; kwabe iya ubvu!

“ ‘Noo kele ọo ya bu Chileke
 ọphu dzu ndzu;
 bya aburu Chileke,
 a-nodu jasụ l'ojeje.

Ali-eze iya ta adudu onye
 byaru emebyi iya
 emebyi.

Ọ buru iya a-buru eze
 jasụ l'ikpazu.

²⁷ Onafutaje nemadzu;
 teme ọ nodu abujeru
 nemadzu ogbata.

Omeje ohumalenya;
 bya emekwapho iphe,
 du biribiri l'imigwe
 me l'eliphe.

Ọ dzotaru Danẹlu l'eka
 oduma.' ”

²⁸ Ọo ya bu; upete gbakpokerupho Danẹlu teke ono, Dariyosu bu eze; ye teke Sayirosu, bu onye Peshiya bukwapho eze.

7

Danẹlu aphu ophuleny

¹ O be l'apha mbu, Belushaza bu eze ndu Babilonu; Danẹlu bya arwo nrwo; teme ọ buhukwarupho ophuleny, byaru iya l'ishi l'eka ọ ze aze eku mgbenya. Ọ gbeshi bya atukoepho iphemiphe ono, ọ rworu lẹ nrwo ono dekota l'ekwo.

² Waa iphe, Danẹlu ono pfuru baa: Mu aphu ophuleny l'enyashi; mu bya ele enya; mu huma pherephere, shi l'uzo eno, du l'igwe l'eka oswo-re l'oke eze-enyimu. ³ Oke anu eno, adudu ọphu ye ibe iya gba nanu shi l'ime eze-enyimu ono nyifutagbaa.

⁴ “Ke mbu du g'oduma; ole o nwegbaaru nkù, dugbaa ge k'ugo. Mu nodu elekpoe ya pho enya. A bya akwashia ya nkù ono. A bya apalia ya l'ali pfube apfube. O gude okpa labo pfuru ge nemadzu. A bya eworu obu nemadzu ye iya l'ime.

⁵ “Anụ k'ębo pfukwaru mu phọ l'iphu. Ono dụ g'ejo anụ-ęgbudu, bu biye. A bya apalia yębedua mgburęku lanụ. ęgara-iphe dụ ęto ghashihu iya l'ọnu; phachaaru iya apharu l'eze. A sụ iya: 'Gbalihu; taa anụ, ha shii!'”

⁶ “Ono bvuchaa; mu jeshia ele ęnya; anụ ọzo pfuwaru mu l'iphu. Ono dụ g'agụ. Ọle o beru l'okpurukpu iya; o fua nkù ęno, dukotaepho ge nkù ęnu. Anụ k'ogiya-a nweru ishi ęno; teme ọ buru iya be a nuru ike g'ọ buru ishi.

⁷ “E mechaa ono; l'ophulenyanya ono, mu aphụ l'enyashi ono kpoekwapho; mu jeshia ele ęnya; anụ ophu kwe iya ęno pfuwaru mu l'iphu. Ono ndu anyi ishi ędzu; teme ọ ndu eye ebvu; teme okpehu paa ya ęka. Eze iya dugbaa ke phengara-phengara bya adugbaa g'igwe. Ọ ndu avuje anụ onye ọ bu yee ya kpatakpata; gude okpa zọ ophu phoduru nụ pyakapyaka. Ono te eyetakpodaru ndu ophuu ililekpo; teme yębedua nweru mpu iri.

⁸ “Mu ndu arikwadu ke mpu ono; ọ ndu mu l'iphu futa mpu ọzo, ha nwanshii. Ọ buru l'echilabo mpu ono g'ọ ha be o futaru. Mpu ęto shi le ke mbu pho nwofu l'iphu iya. Nwa mpu nshii ono fua ęnya, dụ ge ke nemadzu; bya efua onu, etu onwiya ępha.

⁹ “Mu ndu elekpoekwapho ęnya:

“A bya eworu aba-eze bvube.

Onye ono, bu O-shi-l'ichee

bya asugaru iya.

Uwe iya ndu acha

pemu pemu

g'aka-mini-sunoo.

ęgbushi, no iya l'ishi ndu

acha phuuphuu g'ęji

aturu ocha.

Oku ndu enwu

phoophoophoo

l'aba-eze iya ono.

Mbu okpa aba-eze ono

bukotaru oku,

enwu enwunwu.

¹⁰ Oku ndu aso gborogboro

ge nggele shi iya l'iphu

asofuta.

Unubuku ndu ejeru iya ozi.

Unu iri ugbo unu iri ọzo

pfuru iya l'iphu.

A bya anọ-zia k'ikpe;

a bya ekpuhashia ekwo.

¹¹ “Mu ndu elekpoekwapho; eshinu nwampu pho etukpoekwapho onwiya ępha; mu ndu elekpoepho ęnya jasụ e woru anụ ono phua; bya eworu ogwe iya mebyishia woru chie l'oku ono, enwu phoophoophoo ono. ¹² A natachaa anụ ophuu g'ęphe ha ali-eze phe; ọle a hakwanuru phe g'ęphe dzuru ndzu kpobaa nwupfu.

¹³ “Mu ndu aphụ ophulenyanya l'enyashi ono; mu jeshia ele ęnya; ọ duwaru onye ophu, dupho ge Nwa ndiphe, gude urwukpu shi l'igwe eje abya. Ọ bya abyarwuta l'iphu O-shi-l'ichee ono; e duru iya durwua ęka ono gedegede. ¹⁴ E mee g'o nweru ali-eze; bya adu biribiri l'ęnya; teme emee ya ọ buru eze. Oha l'ophu; me ndu ali, nonu; me onyemonye, shi l'ohamoha, opfu-ali phe dugbaa iche iche ndu abaru iya ęja. Ali-eze iya dupho jasụ l'ojejeje; ophu ọ byadu l'abvu abvubvu ophu; ophu uswe-ęka ọ bu eze abudu ęgube iya ophu ee-mebyi emebyi.”

Iphe, nrwo ono bu

¹⁵ “Tọbudu iya bu; ọ bya atsuahaa mube Danęlu l'ẹhu. Ophulenyanya ono, mu aphu ono nọdu agbakashi mu ẹhu. ¹⁶ Mu bya ejepfu onye lanu l'ime ndu pfuru l'eka ono je asu iya g'ọ kọeshikwaru mu iphe, iphe ono bukpo abubu.

“O bya epfuaru mu iya; bya akọoru mu iphe, bu ishi iphemiphe ono. ¹⁷ O su mu le-a: ‘Oke anu ẹno ono bu ndu eze ẹno, l'e-mechaa du l'eliphe-a. ¹⁸ Obenu le ke Okalibe-kangokotaru-nu l'e-mechaa natachaa ali-eze ono nwowaruro jasu l'ojeje; mbu l'oo-noduwa iya ro l'eka jasule tuutuutuule miimiimii.’

¹⁹ “Mu meahaa ge mu maru iphe, anu k'eno ono bukpo abubu, bu ophu eyetakpodaru ndu ophuu ililekpo; teme o nọdu anyi ishi edzu; anu ophu nweru eze, e meru l'igwe; nvo iya buru onyirubvu; anu ophu ataje onye o bu yee ya pyaapyaataa tafu; gude okpa zo ophu phoduru nu tolitoli. ²⁰ Mu mekwapho ge mu maru ke mpu iri ono, du iya l'ishi ono; yee ke nwampu ophu nonyaaru nu bya akpofuta; mpu eto le ndu ophu duhawaanu nwoshihu iya l'ataphu; mpu ophu nweru enya bya enweru onu, etu onwiya epha; teme o kachaa nwibe iya akpabiri. ²¹ Mpu ono be mu elekpoephe enya; o nọdu etso ugu bya alwu-kpee phe pho; ²² jasule O-shi-l'icheerwua bya eworu ikpe bua; haaru ndu-nsọ ke Okalibe-kangokotaru-nu enge. O buru teke ono be ndu-nsọ byaru bya atuko ali-eze l'ophu nwokotaru.

²³ “No iya; o buru iphe, o pfuru iya baa: ‘Anu k'eno ono bukwa ali-eze k'eno, l'emechaa du l'eliphe. Ono taa dudu g'ali-eze ndu ophuu ililekpo. Eliphe mgburugburu be oo-vu kpatakpata; zo ya tolitoli; gwee ya uji. ²⁴ Mpu iri ono bu uzi umadzu iri, a-buchaa eze l'ime ali-eze lanu ono. Epe -buchaa eze; onye eze ozo abata l'okwa. Onye k'ono taa dudu ge ndu ophuu. Yebdua a-lwu-kpe ndu eze eto. ²⁵ Oo-nodu epfutoshi Okalibe-kangokotaru-nu; teme l'okpakwapho ẹhu. L'o kukebechaa ẹhu eme ge ya e-me gbanwee mboku; bya agbanwee ekemu. L'a paru haa ya l'eka ugbo lanu; yee ugbo labo; waa mkpirikpu iya. ²⁶ E -mechaa l'a bya anozia k'ikpe; l'a bya anata iya ike iya ono mebyishia. Ike taa dubaedu iya jasule l'ojeje. ²⁷ Tọbudu iya bu l'a bya eworu ali-eze ono; me okwa-eze; yee akpabiri ali-eze, nokota l'eliphe l'ophu woru ye ndu-nsọ l'eka; mbu ndu ono, bu phe bu ndibe onye ono bu Okalibe-kangokotaru-nu ono. Onye ono be abubu, o bu eze l'a-no ojeje; teme iphe, bukpo ndu bukota ishi a-nodu abaru iya eja emekwapho iphe, o pfuru.’

²⁸ “Noo eka iphe obu jeberu bu onoya. Mbdua, bu Danęlu rie ya pho l'oriri; meji nọdu atofue mu pho mebyi atofu. Mu gbachishihuchaa nchi. Mu woerupho iphemiphe ono suchia l'ime okpoma mu.”

8*Danęlu ahuma ebili yee mkpi l'ophulenyanya*

¹ O be l'apha, kwe Belushaza apha eto, o shi butaru eze ndu Babilonu; mube Danęlu byakwa bya apua ophulenyanya yekwaru ophu mu puhawaru. ² Mu bya ele enya l'ophulenyanya ono; mu noduwaa le Susa, bu ishi mkpukpu, no l'ali ndu Elamu. O buru eka mu no l'ophulenyanya ono bu le mgboru nggele Ulayi. ³ Mu bya apalia enya jeshia elele; ebili, furu mpu labo, pfuwaru mu l'iphu. O pfuwaru l'aguga nggele ono; mpu iya duchaa ke phengara-phengara. Mpu ono nanu ka nwibe ya shii l'ogologo; teme o buru ono ka ogologo ono futakperu azu. ⁴ Mu nọdu elekpoephe ebili ono enya. O nọdu eme ena. O -pfuru laa l'uzo enyanwu-ariba; l'o pfuru laa l'uzo isheli; pfuru laa l'uzo ndohali. Ophu o dudu anu, duru ike kpafu iya l'iphu; ophu o dudu ophu a-du ike anafu iya iphe, o gude. O buerupho iphe, du iya ree be oomeje; teme o paa eka apaa.

⁵ Noo ya bu; mu gudekwadu-a ari k'ono; a bya ele ęnya; mkpi shiepho l'uzo ęnyanwu-ariba chafuta; tukoeppo mgboko l'ophu awuęha awuęha ke wugelengu-wugelengu; ophu okpa erwudu iya ali. Mkpi obu fua mpu, ha shii; mbu woru mpu fua le mgbaka ęnya iya. ⁶ O byatashia ebili mpu labo pho l'iphu; mbu ophu mu shi huma, pfuru l'aguga nggele pho. O nodu aba mba ehuka ehuka eje abyapfuta iya. ⁷ Mu huma g'ọ wataru etso ebili ono oęu ehuka ehuka. O nodu echije ebili ono o-chi-too gude nno chifuchaa ya mpu labo onoya. Ophu ike apfuru ge yee ya lwua oęu aduedu ebili ono. Mkpi ono tsuta iya togbo l'ali zo ya tolitoli. Ophu o dudu onye duru ike dzofu ebili ono l'eka iya. ⁸ Mkpi ono bya apaa igiri igiri. Igiri iya ono panukaepho eka; a ku-kwofu eze mpu iya ono. Mpu eno ozo, ha shii byaepho bya efuta l'eka eze mpu lanu pho shi du pho. Mpu ono ephen'eno chikotachaa ru onu ghagbaa l'uzo eka pherephere shigbaa uzo eno, shi l'igwe.

⁹ A nonyaa; mpu ono nanu bya efuta nwampu nshii ozo. Nwampu nshii ono nonyaa bya apaa eka; bya evuru lashia uzo ndohali; vukwaa shia uzo ęnyanwu-awawa bya evukwapho shia uzo ali oma ono. ¹⁰ O vua gbiriri jasu o tuko ikpoto iphe, no l'imigwe rwudzuru. O haru igwerigwe kpokpode dukoshia; o dashihu l'ali; o zokota iya tolitoli. ¹¹ O bya ekutse onwiya ge ya ha g'onye-ishi iphemiphe ono. O nata iya ngweja, aanoduje egwe anu iya mboku-mboku; bya emee ulo-nsọ iya ophu ooreedu ire. ¹² O buru atupya Chileke meru g'o gude a chiru ikpoto ndu-nsọ nu iya; bya anukwa iya pho ngweja, eegweje mboku-mboku. Iphe, bukpo iphemiphe, oome nodu agbaru iya upete. E woru ire-lanu hua l'ali.

¹³ Tobudu iya bu; mu bya anuma olu-opfu, onye du nsọ epfu. O gude iya epfufu; Onye Nsọ ozo su iya: “?Oo-nobekpooru ino-beagha teme ophulenyaa-a avua; mbu ophulenyaa ke ngweja, aanu mboku-mboku-a; yee k'atupya, l'akpata ola-l'iswi-a; yee k'eworu ulo-nsọ haaru iya-a; yee k'ikpoto ndu-a, aa-zo tolitoli-a?”

¹⁴ O su mu: “Nchi e-jihukwa bohu unu mgbo ise l'ukporo mgbo iri l'ise l'o buru iya bu l'e wophubaa ulo-nsọ ono azu g'o dubaa nsọ ozobaa.”

Aako iphe ophulenyaa Danęlu ono bu

¹⁵ O be ge mube Danęlu nokpoepho elekpoepho iphe ono, mu aphu l'ophulenyaa ono; bya arikpoepho g'oo-me doo mu ęnya; mu bya ele ęnya; a pfuwaru mu l'iphu. Onye obu dūepho ge nemadzu. ¹⁶ Mu numa olu-opfu nemadzu. Eka o no epfu opfu obu buru l'aguga nggele Ulayi. O kua oku su: “Geburelu-e! Mee ge nwoke ono maru iphe ono, ophu l'ophulenyaa ono-o!”

¹⁷ O byarwutashia eka ono, mu pfuru ono; ndzu guahaa mu. Mu dabyierupho dzuladzula. O su mu: “Nwa ndiphe. Ophu e-do ngu ęnya bu l'ophulenyaa-a bukwa iphe, e-me teke ikpazu.”

¹⁸ O gudekwadu-a opfu ono l'eka epfu eyeru mu; oke mgbenya tu mu; mu zee woru iphu kpuke l'ali. O bya edenyi mu eka bya ekulia mu pfube apfube; ¹⁹ bya asu: “Ge mu bya epfuaru ngu iphe, e-me l'iphu; iphe, e-me teke ehu e-ghu Chileke oke egu; keke ophulenyaa-a bukwa iphe, e-me teke e dobewaru edobe le teke ikpazu. ²⁰ Ebili mpu labo ono, i humaru ono bu ndu o no-chiru ęnya phe bu eze ndu Midiya yee Peshiya. ²¹ Mkpi ono buru eze ndu Gurisu. Oke mpu ono, o furu le mgbaka ęnya iya ono buru onye eze k'ivuzo. ²² Mpu eno ono, futarunu teke ophuu nwofuru pho bu ali-eze eno, e-mechaa shi l'oha ono pfukata; ole ike phe taa haduru.

²³ “Okwa eze phe -bvuepho, bu iya bu teke ndu ntupya ono e-meebewaa ike phe; noo teke onye eze ozo a-bata l'okwa. Onye k'ono be iphu a-gba igiri igiri; teme l'o buru onye opfu-ephuphu edoje ęnya. ²⁴ Yebedua be okpehu a-du; ole o to budu yebedua a-nodu ange onwiya ike. G'oo-gudeje emebyishi iphe a-du biribiri. Iphemiphe, o tuberu ememe l'oojehuru iya; ophu o dudu iphe, o to nwudu ememe; l'o tuko ndu ike du

mebyishia; bya emebyishikwapho ndu duru Chileke nsọ. ²⁵ Ughoshi be oo-me g'ọ nọdu aka shii. L'ọ woru onwiya dobe l'onye kakota shii. Teke ono, oo-me ge ndiphe rĩa le nchi duwaa doo ono bu teke oo-mebyishi ikpoto nemadzu; je apfuru pfu-chia enya Onye-ishi iphe, bu ndu-ishi l'ophu. O le ee-mechakwaa mebyia ya; obenu l'ọ to budu l'ike ke nemadzu be oo-shi.

²⁶ “A bya l'ophulenyanya ophu i phuru; ke nchi ejihu waa nchi aboju; onoya bukwapo eviya. O le o bu; byabekwadu ono iphe; kele teke onoya e-me dukwadu enya shii.”

²⁷ Noo ya; e mechaa ike bya abvukota mube Danęlu. O mee mu iphe-ememe ujiku olemole. Mu nonyakwaa bya agbalihukwa bya awata ejeru eze ozi, mu ejeru iya. Ophulenyanya ono nyia mu ishi edzu; kele o to doduru mu enya.

9

Danęlu epfu anu Chileke

¹ O rwua l'apha, kwe Dariyosu nwa Kuzakusesu apha lanu; Dariyosu ono bu onye Midiya, e meru eze l'ali-eze ndu Babilonu l'ophu; ² o buru apha mbu, o bahuru l'okwa-eze iya be mbedua, bu Danęlu guru iphe, e deru l'ekwo opfu Chileke; o doo mu enya; mbu opfu, Nnajiuphu pfuru nu onye mpfuchiru iya ono, bu Jieremaya; su iya le Jierusalemu a-dabyiru buru ochobu no ukporo apha eto l'apha iri. ³ No iya; mu byanu aghaaruru Nnajiuphu, bu Chileke iphu bya epfuahaa nuahaa ya; rwoahaa ya arworwo; aswi egu epfu iya; yee uwe-aphu; woru ntụ kpua onwomu.

⁴ Mu pfuru nu Chipfu, bu Chileke mu; bya epfushiaru iya iphe-aji mu su iya:

“Gube Nnajiuphu, bu Chileke, paru eka bya adu ebvu; gube onye edobeje ogbandzu n-yemobu gu le ndu yeru ngu obu bya emeje iphe, i karu g'e meje. ⁵ Anyi meakwaru iphe-aji; bya emeswewaa iphe. Anyi bu ndu ejo-iphe bya aburu ndu kwefuru ngu ike. Anyi te emejeedu iphe, i karu su g'e meje; ophu anyi edobejeduru iphe, i kperu l'ikpe. ⁶ Anyi ta angabejeduru nchi l'olu ndu-ozu ngu phe, bu ndu mpfuchiru ngu; mbu ndu gude epha ngu pfua opfu nu ndu bu eze anyi phe; me ndu-ishi anyi; me ndu bu nna anyi phe; me ndu ali anyi g'ephe hakota.

⁷ “Nnajiuphu, i bu onye pfuberekoto; obenu le g'ọ du ntanu-a be iphere jiru anyi iphu; mbu anyibe ndu Jiuda; me ndu Jierusalemu; me ndu Izurelu l'ophu; ndu ophu no uzanya; me ndu ophu no ntse; ndu nokpoo l'iphe, bukotakpoo ohamoha ono, i chiru anyi tukaa nanunanu; opfu l'anyi te ekwedu g'e gude ire anyi eka ono. ⁸ Gube Chipfu; anyibedua; me ndu eze anyi; me ndu-ishi anyi; me ndu bu nna anyi phe be iphere jiwawaru iphu; kele anyi mewaru ngu iphe-aji. ⁹ Nnajiuphu, bu Chileke anyi bu onye aphuje obu-imemini; bya aburu onye aguje nvu; m'obetachakporu anyi kwefuru iya ike. ¹⁰ Anyi te emejeedu iphe, Chipfu, bu Chileke anyi suru g'anyi meje; ophu anyi edobejeduru ekemu ono, o turu ndu-ozu iya, bu ndu mpfuchiru; ephe woru nu anyi ono. ¹¹ Ndu Izurelu l'ophu mebyikotawaru ekemu ngu; bya aghawaru ngu azu; ophu ephe emejeedu iphe, i suru g'ephe mee.

“Noo g'ọ gude onu, a turu; yee ikpe, e riru nte kpebua, e dekotaru le Ekemu Mosisu, bu onye-ozu Chileke toko buru iphe, e kpuberu anyi l'ishi; opfu l'anyi mewaru ngu iphe-aji. ¹² Iphe ono, e pfuru l'oo-me anyi ono; me ophu a suru l'oo-me ndu-ishi anyi phe be mekotawaru anyi; kele i mewaru g'eze iphe-ehuka dapfuta anyi. O toko du-swee iphe, e mejeru le mkpula igwe-a l'ophu l'ophu, ha g'ophu e mewaru ndu Jierusalemu. ¹³ O buepho g'e deru iya l'ekwo ekemu Mosisu buepho g'eze iphe-ehuka ono dapfutakotaru anyi; ophu anyi ahaduru iphe-aji anyi ngabe nchi l'iphe, bu ire-lanu nkengu; shi nno chokwanaa Chipfu, bu Chileke anyi g'ọ meeru anyi eze iphe-oma. ¹⁴ Oo ya bu; Chipfu menaa egwegwa paru eze iphe-ehuka ono haa; o

dapfuta anyi; noo kele Chipfu, bu Chileke anyi bu onye p̄fuberekoto l'iphemiphe, oome; obenu l'anyi te emeduru iphe, o s̄uru g'anyi mee.

¹⁵ “Nta-a kwanu; gube Nnajiuphu, bu Chileke anyi, bu onye gude okpehu dufuta ndibe ngu l'alı Ijiputu; mbu gube onye meru; a maru epha ngu byasu ntanu-a; anyi mewaru iphe-eji; anyi meswewaru. ¹⁶ Gube Nnajiuphu: eshinu i buhakpowaa onye emeje iphe, pfuru oto; g'ehu ghubuhunu ngu egu; vubuhunuru ndu Jierusalemu ovuma; mbu mkpukpu ngu onoya; mbu ubvu ngu ono, du nsọ ono. Iphe-eji, anyi meru; mekpoo ejo-iphe, nna anyi phe meru mewaru ndu Jierusalemu; yee ndibe ngu; ephe buru iphe, ndu noru anyi mgburugburu gude achı ochi.

¹⁷ “Nta-a; Chileke anyi; numanu epfufu, mu epfu anu ngu; yee arworwo, mube onye-ozı ngu arwo ngu. Gube Nnajiuphu; menaa g'iphoro, shı ngu l'ataphu duru eze-ulo ngu ono, dabyiru iphoru ono g'epha ngu apfuru. ¹⁸ Gube Chileke; ngabenu nchi numa; sanaa enya huma ge mkpukpu ono, a guru epha ngu ono dabyiru buru ochobu. Iphe, anyi gude arwo ngu iphe-a ta abukwa l'anyi bu ndu p̄fuberekoto; o buchikwaa l'oo l'i phunukaru obu-imemini. ¹⁹ Gube Nnajiuphu; ngabenu nchi! Gube Nnajiuphu; gunaa nvu! Gube Nnajiuphu; numanu anuma; mee ememe! O kwa g'epha ngu apfuru! Gube Chileke mu; apfushinu upfu; kele mkpukpu ngu ono; me ndibe ngu ono bukwa epha ngu be a gwaru phe!”

Esaa esaa uzi ukporo eto l'iri

²⁰ Teke ono, mu epfu anu Chileke; epfushıru iya iphe-eji, mu meru; mee ophu ndibe anyi, bu ndu Izurelu meru ono; mbu arwo Chipfu, bu Chileke mu l'iswi ehı ubvu iya ono, bu ubvu du nsọ ono; ²¹ be Geburelu; mbu nwoke ono, mu phujehawaru l'ophulenyanya ono; zierupho phaa nzi lanu byapfuta mu. Teke o byaru bu l'uzenyashi l'egube teke aagwaje Chileke l'uzenyashi. ²² O bya akaru mu su mu-a: “Danęlu; iphe, mu byaru bukwa ge mu mee g'i kwaa enya; yee g'iphe doo ngu enya. ²³ O kwaro teke ono, i wataru epfu anu Chileke ono be Chileke meru ngu iphe, i suru g'e meeru ngu, bu iya bu iphe, mu byaru ge mu pfuaru ngu; kele i bu onye aakwabe ubvu, paru eka. Oo ya bu g'i rikwaa ozi-a ariri; l'o dokwaa ngu pho enya mbu ophulenyanya-a:

²⁴ “Ugbo esaa esaa ugbo ukporo eto l'iri be a towaru okpa iya doberu ndibe ngu; yee mkpukpu ngu ono, du nsọ ono g'e mee g'ephe tupya-buhu ntupya; mee iphe-eji meghee; g'e doshia ejo-iphe, ephe meshıru; wobata apfubekoto ophu a-du ojejeje; woru iphe-ophubama mee l'ophulenyanya yee mpfuchıru; woru manu wua l'iphe, kakota adu nsọ.

²⁵ “Owa-a bu iphe, ii-maru; yee iphe, e-do ngu enya: E -shi teke ono, a toru okpa su g'e mee Jierusalemu g'ọ du g'o shı du; g'a kpı-phu iya azu; gbiriri jası teke k'onye ono, a wuru manı l'ishi ono; mbu onye ono, bu onye-ishi ono, a-byanu ono; be a-buru ugbo esaa esaa ugbo esaa; yee esaa esaa ugbo ukporo eto l'ebo. Teke ono be akpı-phu iya azu; toya oji; tua ya owere; ole oo-buru teke aa-nodu eje iphe-ehuka. ²⁶ Teke ugbo esaa esaa ugbo ukporo eto l'ebo ono buerupho; l'e gbua Onye ono, a wuru manı l'ishi ono; o toya duedu iphe, oo-nwekwaduru. Ndibe onye-ishi ono, a-byanu ono; abya emebyishia mkpukpu ono; yee ılo ono, du nsọ ono. O buru teke ono be mboku ikpazu ono a-bya g'utso. Aa-lwuepho ogu jası l'ikpazu; mbu l'ola-l'iswi be a tu-buwaru dobe l'oo-du. ²⁷ Yebedua be yee ndu du igwerigwe a-gba ndzu, shıhuru ike l'ime ugbo esaa ono nanu; ole ugbo esaa ono -jeeperupho l'echi l'o buchia agwa iphe; yee ngweja. Onye mmebyi abya; bya eworu ejo ahuma dobe gbiriri jası teke ee-mebyishi iya l'ophu, bu iya bu iphe, a tuburu l'ee-mechaa mee onye mmebyi ono.”

¹ O be l'apha, kwe Sayirosu, eze ndu Peshiya apha ẹto, ọ bahuru l'okwa-eze iya; Danẹlu phua ọphulenyaa. Danẹlu ono bu iya bu onye ọphu e shi ekuje Beluteshaza. Iphe ono, ọ phuru l'ọphulenyaa ono buru iphe, e-me ememe bya aburu iphe, egoshi l'ogu a-du. Ozi ono bya edoo ya ẹnya; teme e mekwaapho g'iphe ono, ọphu l'ọphulenyaa ono doo ya ẹnya.

² Le teke ono be mube Danẹlu no l'aphu-aphu idzu ẹto. ³ Ọphu mu erijedu udu nri, guru mu nu. Ọphu anu; ọzoo mee ekpuduru mu onu; ọphu mu ewotaduru manu-anyinyi nyia l'ehu; gbiriri jasu idzu-mbekee ẹto ono bvụ.

⁴ O be g'onwa mbu du l'abali ukporo l'eno; mu pfuru l'aguga Eze Ẹnyimu ono, bu ẹnyimu Tigirisu. ⁵ Mu jeshia apali ẹnya; nwoke lanu pfuwaru mu l'iphu. O yee uwe ọchaa. O buru akpo, e gude mkpola-ododo, kakota ree mee be o gude tu-buta uwe iya l'upfu. ⁶ Akpo ẹhu iya nodu akwo murumuru ge mkpuma-kirisolayitu; iphu nodu acha iya ke phuuphuu g'ebemu-igwe; ẹnya iya ephenebo nodu achakota iya vaavaa g'oku, enwu enwunwu. Oshi-eka iya yee oshi-okpa iya duchaa swawara swawara g'onwirubvu, a hucharu ahucha. Olu-opfu iya nodu ada g'opfu, a du igwerigwe epfu.

⁷ Noo ya; ọ buerupho mube Danẹlu phuru ọphulenyaa ono kpoloko. Ọphu ndu mu l'ephe no ahumaduru iya. Ode ndzu-agugu guderu phe; k'ọphu ephe gbalaru je edomia onwophe. ⁸ Mu nduepho nwekinyi mu; tabekpoepho ẹnya l'oke ọphulenyaa ono, mu aphu ono. Nkwo tsushikota mu mee; iphu jikputechaa mu ejikpute g'odzu. Ike bvuebekota mu. ⁹ Mu bya anuma eka o pfuru opfu yeru mu. Mu nganyaa nchi l'opfu iya; mu woru iphu kpuke l'ali. Oke mgbenya tu mu.

¹⁰ A bya edenyi mube Danẹlu eka; kulia mu pfube; eka mu ephenebo yee ikpere okpa mu toko phuhu mu kparikpari. ¹¹ O su mu: "Gube Danẹlu; onye aakwabe ubvu, paru eka; tokwa nwehu togbo nchi numa opfu-a, mu abya epfuru nu ngu-a. Ozo bu gi gbeshi pfuru apfuru; kele o bukpo ezizi be e ziru mu ge mu byapfuta ngu." O pfuepho nno yeru mu; mu gbalihu pfuru apfuru; ẹhu nodu aphu mu ke kparikpari.

¹² O su: "Ge ndzu ba agushi ngu Danẹlu. Eshi le mboku mbu ono, i woru okpoma ngu ghebe onu g'iphe doo ngu ẹnya ono; bya eworu onwongu wozekpo ali l'iphu Chileke ngu; noo teke a numaru olu ngu; e zia mu ge mu bya epfuru yeru ngu. ¹³ Obenu l'onye-ishi ali-eze ndu Peshiya kwachiru mu uzo ukporo abali l'abali lanu. Noo ya bu; Mayikelu, yi l'onye lanu l'ime ndu-ishi bya bya eyeru mu eka; kele onye eze ndu Peshiya ono sederu mu l'eka ono. ¹⁴ Nta-a be mu byaru ge mu pfuaru ngu iphe, e-me ndu nkengu l'uzo iphu; kele ọphulenyaa ono bu iphe, e-mechaa mee l'uzo iphu."

¹⁵ Teke ono, oopfu iphe ono anu mu ono be mu phuerupho yoo; ọphu mu epfukpodaru m'opfu ilile. ¹⁶ Noo ya; iphe, gbaerupho ugbugba ge nwa ndiphe bya edenyi mu eka l'egbonu. Mu saa onu wata epfu opfu. Mu su onye ono, pfuru mu l'iphu ono-a: "Gube nnajiuphu mu; ọphulenyaa-a, mu phuru-a be eyekwa mu ebvu shii. Nta-a ta aduekwa ike, dukwadu mu nu. ¹⁷ Mbua; nnajiuphu; ?denu ge mube onye-ozu ngu e-shi bya awata abo uja eyeru gube nnajiuphu? Ike ta adukpoekwa mu ililekpo; k'ọphu bu l'atu unme tukokwaru rwuhuchawaa mu."

¹⁸ Tobudu iya bu; iphe ono, gbaru ge nemadzu ono byakwa bya edenyi mu eka ozo; bya emee; ike du mu.

¹⁹ O su mu: "Ge ndzu ba agushi ngu; gube amadu, aakwabe ubvu, paru eka. G'ehu dukwa ngu guu! Shihu ike nta-a! Shihu ike!"

O pfuerupho opfu ono nu mu; mu bya aru-keta ike bya asu iya: "Nnajiuphu mu; pfuwaro iphe, iipfu; eshinu i mewaru ike du mu."

²⁰ O byakwa bya epfua ozo su: "?I maru iphe, meru g'o gude mu byapfutashia ngu? O to dukwa g'oo-no-beru; mu alashia azu jeshia ge mu l'onye-ishi ndu Peshiya lwua

ogụ ọzo. Mu -mekpechaa onye k'ono; onye-ishi ndu Gurisu a-bya. ²¹ Ọle mu e-vuru ụzo kọadaru ngu iphe, e deru l'ekwo ire-lanu ono. Mbụ l'ọ buẹpho Mayịkelu, bu onye-ishi k'unu bu onye gbaru mu mkpu kpoloko gę mu mekpee phe.”

11

¹ “Tọbudu iya bu; o be l'apha, bu Dariyosu onye Midiya apha mbụ, ọ wataru aburu eze; mu gbalihu pfuru gę mu gbaaru iya mkpu; gbobuta iya g'ọ tọ du iphe, e-me iya nu.

Eze ndu ndohali yę ke ndu isheli

² “Nta be mu e-gburu ngu opfu tororo. Ọ phodukwaru ndu eze ęto, e-mechaa futa le Peshiya. Ophu e-kwe iya ęno a-kwatakpo ka ndu ophuu g'ęphe ha enweru iphe. Teke ọ gbęepho l'ęku iya ono nweru ike; l'ọ kpa-lia onyemonye g'ęphe wata etso ali-eze ndu Gurisu opfu. ³ Noo teke onye eze, paru ęka apaa l'a-gbalihu pfuru. Onye k'ono be ali-eze iya a-pa ęka apaa. Ọ buru iphe, du iya ree be ọo-noduje eme. ⁴ Ọ -gbalihuchaa ono; l'aabya eworu ali-eze iya obu chikpo woru kee l'uzo, pherephere eshije abya uzo ęno, du l'igwe. Ọ tọ dudu awa iya, oo-laru; ophu ike a-duedu iya g'o shi du iya. Noo kele ali-eze iya ono be aa-vu l'ogbarabvu; pata je anu ndu ọzo.

⁵ “Eze ndu ndohali be ike a-du; ọle onye lanu le ndu-ishi ojogu iya e-mechaa ka iya ike. Onye k'ono be ęka ọo-buru eze e-mechaa paa ęka apaa. ⁶ Teke a noekwarupho nwapha olemole; ęphe abyakwa agbaa ndzu. Ada-eze ndu ndohali l'e-je aluru eze ndu isheli; g'ee-shi g'o mee g'ęphe du le ree. Ọle ogbandzu ono e-gbukahu. Noo teke aa-kponyi nwanyi ono ęnya; yę ndu shi l'ibe eze duru iya laa ji; yę nna, nwuru iya nu; yę ndu bu agbarike iya.

⁷ “E -mechaa be awa nwanyi ono a-gbalihu g'ọ nochia ęnya iya. Onye ono e-tso ndu ojogu eze ndu isheli ogu gude nno bahu l'ęka eze ono chiberu ifutu. Oo-tso phe ogu gbiriri jasụ l'ọ lwu-kpee phe. ⁸ Ọo-natachaa phe agwa phe; yę ntekpe, ęphe gude onyirubvu wua; mekpoo iphe, ereshi ire ike, bu mkpola-ochaa me mkpola-ododo; chitachaa ya l'ọ buru iya ala ali ndu Ijiputu. Ọ byakwa anokpoo apha olemole; hakpopho eze ndu isheli. Ọ tọ duhedu iphe, oo-me iya. ⁹ Noo teke eze ndu isheli e-je eswee ali ndu ndohali. Ọle ọ tọ dudu g'oo-no-beru l'ọ laphu azu l'ali iya. ¹⁰ Unwu iya abya akwakobe k'ogu; bya achikobekpoo ndu ojogu, a-pa ęka apaa; ndu a-nodu ekpo kojokojo g'utso, nyiberu anyibe. ęphe alwua ogu obu lwu-rwua ęka eze ndu ndohali chiberu ifutu.

¹¹ “Noo teke eze ndu ndohali a-tangirihu; zoru garamugaramu je je etsoo eze ndu isheli ogu. Ndu isheli abya achikobe ndu ojogu, paru ęka gude bya; ọle ndu ndohali alwu-kpele phe-a. ¹² Teke e rwutaerupho ikpoto ndu ojogu ono; eze ndu ndohali egude iya kuahaa onwiya. L'ọ gbua unu-kuru-unu ndu ojogu ono; ọle ọ tọ budu iya e-me iya g'ọ buwaruro onye ike kachaa adudu. ¹³ Noo kele eze ndu isheli a-la je achikobe ikpoto ndu ojogu ọzo, a-kwata ka ke mbu pho shii. A -noepho apha olemole l'ọ byatashia ogu ọzo; l'ọ chiru ndu ojogu, kwatakporu du igwerigwe; teme a chiru ngwogu chijia phe ęka.

¹⁴ “Teke ono be aa-du igwerigwe etso eze ndu ndohali ogu. Ọzo bu le ndibe unu ndu ophu emeje ike ike l'e-kwefukwaru iya pho ike; ęphe eshi egube ono mee; ophuleny avua; ọle ọ tọ dudu iphe, ęphe e-mefu onya. ¹⁵ Noo teke eze ndu isheli a-bya akpu oje kpu-pee mkpukpu lanu mgburugburu, bu mkpukpu, a kpu-pheru igbulo mgburugburu; lwuchaa ya lwuta. Ike taa du-ziędu ndu ojogu ke ndu ndohali g'ęphe nwuphu iya azu; mbu le ndu ojogu phe, kachaa alwushi ogu ike taa dukwa ike apfuru. ¹⁶ Onye eze ono, bataru nu ono a-noduepho emeepho iphe, du iya ree. Ọ tọ dudu onye adu ike agboru iya chiri. L'ọ bya eworu onwiya sibe gedemu l'ali-oma ono; teme ike adukwa iya pho shii k'ophu ọo-du ike mebyishia ya. ¹⁷ Iphe,

oo-me bu l'oo-phubeepho iphu gude ike, o gude ndu l'alı-eze iya l'ophu gude bahu. Epehe l'eze ndu ndohali abyakwa atugba nanu. L'o bya ekuru ada iya kee ya k'ophu ya e-shi l'eka ono lwua alı-eze iya ono; ole iphe ono, ochi idzu iya ono be o too meghadu; ophu ooyeduru iya eka. ¹⁸ L'o gbę teke ono bya aghaaruru ndu bu l'aguga eze-enyimu iphu. L'o lwua phe lwuta ndu ophu du igwerigwe. Ole o onye-ishi ojogu lanu e-mechaa buchua iphe-iphere ono; melata iya iphe ono, oome ndu ozo ono. ¹⁹ O-mechaa nno; l'o bya alaphu azu je aghaaruru mkpukpu nkiya iphu, bu mkpukpu le mkpukpu, a kpushigbaaru ike l'alı iya. Noo teke upfu a-du iya; l'o daa darwua eka a taa humabakpoedu iya ahuma ophu.

²⁰ "Onye a-notsota iya nu abya eye onye ana akiriko; g'o je anakoo ndu alı-eze ono eku phe. A -noepho nwapha olemole l'e gbua yebedua. Ole e tee gbukwa iya l'ehu-eghu; ophu o bukwa teke aalwu ogu.

²¹ "Onye ozo, bu onye a-notsota onye k'ono a-buru onye a ta gubeduru iphe; onye a ta akwabedu ubvu, gbaru onye eze. Yebedua e-gude eregede pfubata bya eswee alı-eze ono teke ndu no iya nu arı l'iphe duebekpoo ree. ²² Ndu ojogu, abya gbukugbuku be ee-rwuta rwufu l'ataphu iya; mbu gbuchaa gbua onye yele iya rifuru nte aburu nanu. ²³ Mbu le yele iya a-gba ndzu; e -mechaa l'o gbaaru iya eregede; mbu gude-a nwa ndu abadu ishi bahu je aburu onye ike du. ²⁴ Teke mkpukpu, kachaa enweru iphe nogbaro l'o to dudu onye suru phe eme iphe; bu teke oo-bata le mkpukpu ono bya eswechaa ya. Noo teke oo-me iphe, nna iya adujeduru ike mee; ophu nna iya oche phe emejeduru iya. L'o bya eworu iphe, o kwataru l'okwata; waa eku mmanu ozo woru keeru ndu epehe l'iya swi. Ndu sukporu l'ephe kporu abara; l'o chile-a idzu je alwu-kpee phe. Ole iphe ono be o too meribekwaru.

²⁵ "Oo-gude ndu ojogu, du igwerigwe shii gude rokota ike; sua eka l'obu jepfushia eze ndu ndohali ogu. Eze ndu ndohali abya egude ndu ojogu, paru eka; teme ike du phe gude wota iya ogu obu. Ole o too dudu ike apfuru. O buru iphe, a-kpa iya nu bu ejo idzu eregede, aa-chiru iya. ²⁶ Mbu l'oo ndu eri nri iya l'a-ndu e-me g'ephe gbua ya; mbu le ndu ojogu iya be ee-rwuta rwufu; l'e gbua ndu ophu du igwerigwe l'iphu ogu. ²⁷ Ndu eze labo ono, l'e-gude okpoma mgbashi ndu no-kube teburu lanu ede nwibe phe edede; ole o to dudu ophu e-nweru ishi; kele o -rwuekwapho teke a tuburu be mkpochi-ishi iya a-dua. ²⁸ Eze ndu isheli e-gudekpoo eku, paru eka gude laphu azu l'alı nkiya; ole iphe, oo-nduepho arı bu ge ya mebyia ogbandzu ono, du nsọ ono. E -mechaa l'o mee iphe ono, o tuburu ono; teme l'o lasha alı iya.

²⁹ "Teke a tuburu doberu iya -rwuepho; l'o byakwa eswee alı ndohali ozo; ole k'ogiya ono l'a-du iche e -me le ke mbu; ³⁰ noo kele ndu Kitimu l'e-gude ugbo-mini phe bya etsoo ya ogu; l'o mee meji atofu iya. L'o gbę teke ono lasha azu; je eworu ehueghu iya swiberu ogbandzu ono, du nsọ ono. O -lwa azu ono bu ndu a-tuba iya l'anya bu ndu suru l'ephe ta ayihedu l'ogbandzu ono, du nsọ ono.

³¹ "Ndu ojogu iya a-wu-lihu wata emerwushi eze-ulo, du nsọ ono, a kpushiru ike ono. Epehe abya ewuchia g'a ta gwahe Chileke mboku-mboku; bya eworu ejo ahuma ola-l'iswi dobe. ³² L'o gude opfu-enwunwu merwushia ndu ophu mebyiwaru ogbandzu ono; obenu le ndu huberu Chileke phe ama e-shihuepho dungudungu kakpote iya.

³³ "Ndu maru iphe apfuerupho l'aloru ikpoto nemadzu eka le nchi; a makwaru-a l'e -mechaa be ee-gbuchaa phe egbugbu; kpo phe oku; haru tua phe mkporo; kwaa iphe phe l'okwata. ³⁴ Epehe -daa l'e yeru phe eka nwanshi; teme ikpoto nemadzu awuru tsoru phe; ole epehe a-ndu etso phe etsotso mkpe. ³⁵ Ndu ono, bu ndu maru iphe ono be upfu a-hakwaru-a du; k'ophu aa-hu phe ahuhu g'ephe gbuchafu duebe ree; mee phe; o to dudu eka uta a-du phe l'ehu gbiriri jasu le teke ikpazu; kele teke ikpazu ono a-byakwa le teke a tuburu."

Eze, l'ekutse onwiya

³⁶ “Eze ono e-mekpøekwapho iphe, dų iya ree. Oo-nødu ekutse onwiya; mee onwiya gę ya kakøta iphe, bukøta agwa l'ophu shii; bya epfukwaphø oke opfu, nchį eteke anumaswee gude epfubyishi Chileke øphu bu iya nwe agwa l'ophu. Iphe, oome a-nødukpoephe ejehuru iya gbiriri jasų oke øhu-eghu Chileke ono abvøebe. Noo kęle iphe, a tuburu l'oo-me e-mekøtachaa. ³⁷ Øphu ø dųdu iphe, ø byaru agube agwa, shi lę nna iya; øzoo agwa ono, larų unwanyį l'obu ono. Øphu ø dųdu agwa, ø byaru agube iphe ililekpøø; øchia iphe, oo-me bu l'oo-me onwiya g'ø kakøta iphemiphe onoya shii. ³⁸ Iphe øzo, øo-nødu eme bu l'agwa, øo-nødu akwabe ubvų bu agwa ųlo, a kpushiru ike; mbų agwa øphu nna iya phę amajęduru. Noo agwa, oo-gude mkpøla-ododo yęe mkpøla-øchaa gude akwabe ubvų bu ono. Ono bę øo-nuchaa mkpuma, aswa dų; yęe iphe, bukpoø iphe, ere ire. ³⁹ Ø -huma øka øha chiberu ifutu l'o je etsoo phę øgu. Ø buru agwa ono, shi eshishi ono bę oo-gude eme iya. Ndu guberu iya iphe bę øo-kwabeje ubvų, parų øka apaa. Oo-me phę øphe aburu ishi ndu dų igwerigwe; l'o woru alį keeru phę; øphe apfųa ugwo iya.

⁴⁰ “O -rwutashęephe teke ikpazų ono; eze ndu ndøhali etsoo ya øgu; eze ndu isheli eziępho phaa zipfuta iya; chįru ikpoto ugbo-įnya; mę ndu agba l'įnya; mę ikpoto ugbo øzo mmanų gude jepfu iya. L'o swekwaaphø alį øha, dų igwerigwe; mbų søpyabe phę g'ęka utso gbaru. ⁴¹ Alį-øma ono bę oo-swetakwaphø. Alį øka dų igwerigwe bę a-dakøta nų; obenu lę Edømu; yęe Mówabu; waa ndu-ishi ndu Amønu bę aa-dzøta. ⁴² Øo-bukpoøru ishi ndu alį øka dų igwerigwe; øphu ndu Ijiputu anahukwa iya. ⁴³ Øo-natachaa ndu Ijiputu øku mkpøla-ododo yęe mkpøla-øchaa phę; mękpøø iphemiphe, øphe gude baa eze l'ophu. L'o mee ndu Libiya; yęe ndu Kushi; øphe anødu iya l'ęka. ⁴⁴ A -nønyaephe; nzi, e shi l'ųzo ønyanwu-awawa; yęle ųzo isheli zia abya eyee ya ebvu. L'o gude oke øhu-eghu kwolihi jeshia gę ya gbua ikpoto nemadzų pyaapyaa; mbų meahaa g'ikpoto nemadzų bvøebe. ⁴⁵ Èka oo-je anmabe eze ųlo-ękwa iya bu lę mgbaka Eze Ènyimu yęe oke ubvų ono, dų ubvų l'ęnya bya adų nsø onoya. Øle ike bvųjenu iya phø; øphu ø dųkwa onye byaru agbaru iya mkpu.”

12*Teke ikpazu*

¹ “Sų-a; teke ono bę Mayįkelu, bu eze ndu-ishi, bu iya nø swiru ndibe unu a-gbalihu. Teke ono a-buru teke oke iphe-ęhuka a-dų; ųdu iphe-ęhuka øphu eteke adų-swee nų; eshinu øhamoha watarų adųdu jasų teke ono. Øle teke øbu bę aa-dzøtakwa-a ndibe unu; mbų iphe, bukpoø onye a humaru l'e deru øpha iya l'ękwo ono. ² Ikpoto ndu kuwaru mgbęnya; mbų ndu e kpochiwaru øja, dų l'alį e-tetachaa. O nweru ndu øphu e-teta jeshia anødu ndų ojejoje; ndu øphuu eteta eteta iphere buru ndu aa-nødu asø oyi jasų l'ojejoje. ³ Øzo bu lę ndu maru iphe l'a-nødu egbu nwįinwii g'ogbunwįinwii k'akpaminigwe. Ndu meru ikpoto nemadzų; øphe buru ndu pfuberekoto; eke paapaapa gę kpokpode jasų l'ojejoje. ⁴ Øle-a; gųbedua, bu Danęlu; kpuchikwaa iphe, e deru l'ękwo-a ekpuchi; woru iphe-øhubama mee ya g'ø dų gbiriri jasų teke ikpazu. Noo teke ikpoto nemadzų e-tsoru økameka aghaphe achø g'øphe kabaa amaru iphe.”

⁵ Tøbudu iya bu; mųbe Danęlu jeshia ele ønya; a dųwaa øbo pfuru mu l'atatiphu. Onye øphuu pfuru l'agųgu nggele ono azų iya øwa-a; onye øphuu pfuru l'azų iya øphuu. ⁶ Onye lanų tųfuepho ønu sų nwoke, yeru uwe-øchaa, nø-ngokøtaru mini, nø lę nggele ono sų iya: “?Øo-nø-beru įno-beru-agma; oke akpabiri iphe-a emee?”

⁷ Nwoke ono, yeru uwe øchaa ono, nø-ngokøtaru mini, nø lę nggele ono bya apalia økutara iya; yęe økicha iya ephekerephe. Mu numa g'o rifuru angų, o gude onye

ono, a-nọ ojejoje ono ria sụ: “Ọo-buru ugbo lanụ; yee ugbo labọ; waa mkpirikpu iya. Ọ buru teke ono, e mechaerupho; ọphu ọ dukpoedu ike, dụ ililekpọo; noo teke ee-meghe iphemiphe ono.”

⁸ Mu nụmakwa iphe, o pfuru-o; ọle o to doduru mu ọnya. Mu jia sụ: “Nnajiuphu mu-e! ?Bukpoo gunu a-buru mkpochi-ishi iphemiphe ono?”

⁹ O sụ-a: “Jeshia iphe, iije Danęlu; kele opfu ono be e kpuchiru ekpuchi. E wowaru iphe-ọhubama mee ya g'ọ nọo jasụ le teke ikpazụ. ¹⁰ Ikpoto nemadzụ be ee-mekwa g'ephe gbuchafụ; mee phe; ephe adubebe ree; buru ndu a huru l'ọku jasụ ephe gbuchafụ. Ọle ndu ejo-iphe a-nọduepho eme ejo-iphe, ephe eme. Ọ tọ byadu edo ndu ejo-iphe ọnya; obenu le ndu maru iphe be oo-dokota ọnya ree.

¹¹ “E -shi mbọku ono, e wuchiru g'a ta gwahę Chileke mbọku-mbọku phọ; bya eworu ejo ahuma ọla-l'iswi dobe phọ; be a-dụ unu abali eto l'ukporo abali eno l'abali iri. ¹² Onu-oma be a goru nụ onye a-nọdu ngabe; nọ-rwua g'ọ bvuchaa; mbụ unu abali eto l'ukporo abali eno l'abali iri ono.

¹³ “Ọ -buru ke gubedua; jeshia iphe, iije jasụ teke ikpazụ. Ii-la je atuta unme; teke o rwuru le mbọku ikpazụ; l'iteta bya anata okiphe, rwuberu ngu nụ.”

Ekwo Hosiya Onye Mpfuchiru Chileke

¹ Waa opfu, Chipfu pfuru Hosiya nwa Beri baa. Teke o pfuru iya bu teke Uzaya bu eze ndu Jiuda; yee teke Jiotaamu bu eze ndu Jiuda; waa teke Ehazi bu eze ndu Jiuda; me teke Hezekaya bu eze ndu Jiuda; wafukwapho teke Jierobowamu nwa Jiowashi bu eze ndu Izurelu.

Nyee Hosiya waa unwu iya

² Teke Chipfu wataru egude Hosiya pfua opfu be o suru iya-a: "Tugbua je aluta nwanyi, agba ukpara; li nwushia unwu, a gbataru lukpara; kele ndu ali-a agbanukawaa ukpara; mbu l'ephe lufuwaru l'eka mube Chipfu."

³ O tugbunaa je aluta Goma, bu nwada Dibulayimu. O tsuta ime bya anwuru iya nwa nwoke. ⁴ Tobudu iya bu; Chipfu su Hosiya: "Iphe, ii-gu nwata ono bu Jiezerelu; kele o to dudu g'oo-no-beru; mu agwata onu-ulo Jiehu ugwo ochi ndu ephe gburu le nsuda Jiezerelu; teme mu emekwapho g'ali-eze ndu Izurelu bvuebe. ⁵ Mboku ono be mu a-nodu le nsuda Jiezerelu gbajishia apfu ndu Izurelu."

⁶ Goma byakwa atsuta ime ozo bya anwura nwa nwanyi. No iya; Chipfu su Hosiya: "Iphe, ii-gu iya bu Loruhama; kele mu taa phueduru ndu Izurelu obu-imemini ozobaa; ophu mu abyadu aguru phe nvu. ⁷ Obenu le mu a-phuru ndu Jiuda obu-imemini; mu adzota phe. Ophu o bukwa apfu; ozoo ogu-echi; ozoo alwu ogu be mu e-gude mee ya; ophu o budu inya-ogu; ozoo ndu agba l'inya; oo onye e-me iya nu bu Chipfu ono, bu Chileke phe ono."

⁸ Noo ya; o mifuepho Loruhama onu l'era; mbu Goma; o tsuta ime bya anwura nwa nwoke ozo. ⁹ O buru iya bu Chipfu su: "Iphe, ii-gu iya bu Lowami; kele unu taa buekwaru ndibe mu; ophu mu abuekwaru Chileke unu."

Eedophu ndu Izurelu azu l'onodu phe

¹⁰ "Ole e -mechaa be ndu Izurelu a-dukpokwa g'eja, no l'aguga eze-enyimu, bu ophu a taa tukotadu atutu g'a maru erwa iya; ophu aagukotadu iya l'ogu. O kwa l'eka ono, a suru phe: 'Unu taa buekwaru ndibe mu ono'; be ee-kukwa phe pho 'unwu Chileke ono, no ndzu ono.' ¹¹ L'a bya emee ge ndu Jiuda ephe le ndu Izurelu tugba buru nanu ozo; ephe ahota onye lanu, a-buru ishi phe; ephe eshi l'ali ono lwakota; kele eswe mboku ke Jiezerelu ono a-pakwa eka apaa.

2

¹ "Unu kua unwunna unu k'unwoke 'ndibe Chipfu'; unu ekua unwunna unu k'unwanyi 'ndu Chipfu yeru obu.'

Izurelu eri ogori ge Goma

² "Baaru ne ngu mba; baaru iya mba; kele o to buedu nyee mu; ophu mu abuhedu ji iya. G'o haa umere nwanyi, agba ukpara; l'o wofu ghelegheleghele ono, du iya l'okpoma ono! ³ Odumeka be mu a-gbabekwa iya oto; mee ya g'o dabyiru swanmangu g'o du g'eswe, a nwuru iya. Mbu le mu e-me iya g'o du g'echegu; ali okponku, adudu iphe, du iya nu; gude egu-mini phua ya terii. ⁴ Mu ta aphueduru unwegirima iya obu-imemini; kele ephe bu unwegirima, a gbataru lukpara. ⁵ Ne phe gbaru ukpara; k'ophu bu le g'o gude tsuta ime phe be iphere iya du. Mbu l'o

pfuru sù lẹ ya a-gbatsoru ndu ẹphe l'iya eshi ònyà; ndu bú phẹ anụ iya nri; anụ iya mini, ya angụ; anụ iya ẹji-aturu; anụ iya ẹkwa-ọchaa; anụ iya manụ-anyịyi; yẹe iphe, aangụ angungu.

⁶ “Noo g'o gude mu je l'e-woru obvụ tọ-chishiaru iya ụzo. Mu a-kpụ igbulọ kpụ-
phee ya mgburugburu g'ọ tọ humaje ụzo, oo-shi. ⁷ Ọo-nọdu achi ndu yẹe ya eshi;
obenu l'o too gudedu phẹ. L'ọ chọo phẹ; ọ tọo humadu phẹ. Noo teke ọo-sụ gẹ ya
byakwa alaphu azụ l'ibe akahụ ji iya; kele teke ono shikwa ka iya ree eme lẹ nta-a.

⁸ “O to shidu maru l'ọo mbẹdua nuru iya ereshi; yẹe mẹe-vayinu òphúú; waa
manụ olivu; l'ọo mu nuru iya mkpọla-ọchaa; yẹle mkpọla-ododo; ọphu ẹphe wotaru
gude je agwọahaa nshi Balụ. ⁹ Noo g'o gude mu je l'anata iya ereshi iya ono mẹ
ọ -chaephọ; nata iya mẹe òphúú iya mẹ o-rwuepho teke akuje iya. Mu anata iya
ẹji-aturu mu; nata iya ẹkwa-ọchaa mu, bú iphe, mu shi nụ-doru iya ya bú g'o gude
gbobutaje onwiya g'ọ tọ gbaru ọto. ¹⁰ Nta-a bẹ mu a-gbabe iya ọto l'ẹka ndu yẹe
ya eshi ònyà ele iya ẹnya; ọphu ọ dudu onye anafu iya l'ẹka mu. ¹¹ Iphe, bukpo
ọbo-iphe, ọbojekpoo bẹ mu e-buchikọta; mbụ ọbo-iphe ọphu ọboje aphagapha;
mẹkpoo Ọbo Ọnwa-òphúú iya; mẹ ọbo eswe-atuta-unme iya; mbụ iphe, bukpo
ọbo-
iphe iya ono, geru egeru ono. ¹² Mu e-mebyishi opfu-vayinu iya; mebyishia oshi figu
iya, bú iphe ono, ọ sụru lẹ ndu ẹphe l'iya eshi ònyà nuru iya ono. Mu e-me ẹgu ono g'ọ
buru ẹgbudu; ọ buru anụ, bu l'ẹgbudu e-ri iphe ono, a kọru iya ono. ¹³ Iphe, bukpo
ujiku olemole ono, ọ kpọru Balụ ụnwù-isensu ọku ono bẹ mu a-hùkota iya ahùhù iya.
Mbụ o gude iphe-nchi; waa iphe ọzo, eegudeje mee omemma kwaa onwiya akwa je
etsoru ndu ẹphe l'iya eshi ònyà; bya azọhaa mu.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

Chipfu eye ndibe iya obu

¹⁴ “Noo g'o gude mu nọdu abyawaa iya edeta dephua. Mu e-deru iya deba l'echiegu
je erwebe ẹhu erwebe pfuru opfu nụ iya. ¹⁵ Noo ẹka mu a-nụ-phu iya opfu-vayinu
iya azụ. Mu emee gẹ nsuda Akọru buru ẹka obu a-dụ iya. Ọ buru ẹka ono bẹ ọo-
nọdu gvaru mu ebvu g'o shi agujeru mu iya teke ọ bú nwamgboko; waa g'ọ guru iya
mbọku ono, o shi lẹ Ijiputu afuta onoya.

¹⁶ “O -rwua mbọku ono bẹ ii-ku mu ji, alụ ngu nụ. I tii kuẹdu mu Balụ ngu. ¹⁷ Noo
kele mu e-me g'ẹpha Balụ te eshibahe phẹ l'ọnu futa; ọphu ẹphe agụ-kubaedu ẹpha
iya l'enwa.

¹⁸ “O -rwua mbọku ono bẹ mu a-gbaru phẹ ndzụ; ẹphe l'anụ-ẹgbudu; yẹle ẹnu,
ẹphe l'eli; yẹe anụ, akpụ ẹpho l'alị. Apfu; yẹe ogu-echi; yẹe alwụ ogu bẹ mu e-me g'ọ
tọ duche l'alị ono adudu ọphu; k'ọphu ẹphe azeje pyakoo; ẹhu adụ phẹ guu.

¹⁹ “Mu a-luru ngu jasụ

l'ojejeje;

mbụ mbẹdua l'onwomu.

Mu a-luru ngu l'uzo

apfubekoto; yẹe k'ikpe,

pfuru nhamunha.

Mu e-ye ngu obu;

aphujeru

ngu obu-imemini.

²⁰ Mu a-luru ngu emeru

ngu ire-lanụ.

L'ị makwanuru mube

Chipfu rengurengu.

²¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu

baa:

'Lẹ mbọku ono bẹ mu

a-za ẹnu.
 Mbụ lẹ mu a-za
 akpaminigwe ẹnu;
 akpaminigwe
 azakwanụ eliphe-a ẹnu.
 22 Eliphe azakwanụ iphe,
 e meberu l'ali ẹnu;
 mękpoo męe òphúú;
 yẹe manụ olivu.
 Ẹphebedua azakwanụ
 nsuda Jiezerẹlu ẹnu.
 23 Oo mbẹdua l'onwomu e-me
 phe;
 ẹphe anguru anguru
 l'ali ono.
 Mu a-wata phe aphuru
 obu-imemini;
 mbụ ndu ono,
 mu shi sụ lẹ mu taa
 phuheduru
 obu-imemini ono.
 Mu a-sụ phe l'ẹphe buwaa
 ndibe mu;
 mbụ ndu ono,
 mu shi sụ l'ẹphe taa
 bueduru ndibe mu ono.
 Ẹphebedua a-sukwanu
 lẹ mu buwaa Chileke phe.' "

3

Hosiya yee nyee ya edoshi

¹ Tọbudu iya bụ; Chipfu bya asụ mu-a: “Tugbua je egoshi nyee ngu l'i yeru iya obu ọzo. Epfukpọro kẹ l'onye ọzo yeru iya obu; mbụ l'oori ogori. Yee ya obu ẹgube ono, Chipfu yeru ndu Ízurelu l'ẹka ẹphe woru iphu ghaaru agwa; bya akpọru obu ye lẹ nri, a gwarụ iphe.”

² Mu tugbunaa je azụa ya azuzu. Iphe, mu zuru iya bụ mkpọla-ọchaa iri l'ise waa ẹkpa balị l'ubvu iya. ³ Tọbudu iya bụ; mu bya asụ iya-a: “Nọ-dokpọeru mu phọ nwujiku olemole. Ba agbakwa ukpara; ọphu ọ dukwa onye gụ l'iya e-shi ọnyà; nokwaphọ gẹ mbẹdua a-nọ-doru ngu.” ⁴ Noo kẹle ndu Ízurelu a-nọ ujiku olemole; ẹphe tee nweduru onye a-buru eze phe; ọphu ẹphe enweduru ndu a-buru ndu-ishi phe. Ẹphe taa gwaedu iphe; ọphu ẹphe enweedu mkpuma, dụ nsọ. Ẹphe tee nweduru uwe-ukuvu; ọphu ẹphe agwoedu ọbvu. ⁵ E -mechaa ndu Ízurelu alwaphuta azụ wata achọ Chipfu, bụ Chileke phe; wata achọ onye eze phe ono, bụ Dévidi. Ẹphe anmarụ pyaapyaapya lwapfutashia Chipfu yee iphe, dụ ree, shi iya l'ẹka lẹ teke ikpazụ ono.

4

Aanma ndu Ízurelu Ikpe

¹ “Unu nụmakwa Opfu Chipfu; unube unwu Ízurelu; kẹle Chipfu bẹ opfu duru ẹphe lẹ ndu bu l'ali-a. O tọ dukwa onye e gude ire iya ẹka l'ali-a. Ọphu n-yemobu

adukwa iya pho. Ophu o dudu onye maru Chileke l'ali-a l'ophu. ² Iphe, du iya nu buepho mburonu; yee adzu uka; waa egburu ochi; waa iphuru; wafua eri ogori. Mbụ l'ephe tukokpooru iphe, a suru g'e be mejeshi emekota. E -gude l'e gburu ochi l'eegbukwase iya ozo. ³ O buru iphe ono meru g'o gude ali l'ophu nodu agu aphu. Teme iphe, bukpo ndu bukota iya nu nodu ajo ehu. Anu, bu l'egbudu; mekpoo enu, ephe l'eli; mekpoo ema, bu l'enyimu toko anwushihu."

Aanma ndu-uke Ikpe

⁴ Oe o bu; g'o to dukwa onye opfu a-duru yee nwibe iya; ophu o dukwa onye e-bo nwibe iya ibo; kele opfu dukwaru mu l'unube ndu bu uke! ⁵ Eswe l'enyashi be unu e-vukotaje iphe daa iko. Teme ndu mpfuchiru etsokwarupho unu adaa kpurumu kpurumu obu. Oo ya bu le mu e-mechaa mebyishia ne ngu. ⁶ Ndibe mu be ala l'iswi; kele o to dudu iphe, ephe nwutaru. Eshinu unu jikaru anwuta iphe be mu jikakwarupho unu su l'unu ta abuedu ndu-uke mu. Eshinu o to dudu iphe, unu guberu ekemu ke mube Chileke unu be mbedua ta adukwapho iphe, mu a-gube unwu unu.

⁷ Oo ge ndu uke aaka shii eje; bu g'iphe-eji ephe eme mu aaka shii eje. Ephe woru ubvu, e gege anodu akwabe phe togbo; wata eme iphe, iphere iya du. ⁸ Ephe gude iphe-eji, ndibe mu eme gude aba uba. O nodu anoduje atso phe utso m'ephe -nodu eme ejo-iphe. ⁹ Oo ya bu le g'oo-du bu l'oo g'e meru ndu nemadzu mmanu bu g'ee-me ndu bu uke. Mu a-toko ephenebo nua aphu iphe, ephe eme; pfua phe ugwo iphe, ephe meru. ¹⁰ Ephe e-rije nri ria ria ria; o too jidu phe epho. Ephe agbaa ukpara gbaa gbaa gbaa; ephe taa kadu shii eje; kele ephe paru Chipfu haa. ¹¹ Agba ukpara; yee angu akahu mee; yee mee ophu bu chaa iphe, tukoru egomunggo nemadzu sweta. ¹² Ndibe mu wata eje l'aji l'oshi, a pyiru ayipyi. O buru ntekpe, a pyiru l'oshi wataru phe epfuru iphe, ephe e-me. O buru agba ukpara dutaru phe duphua. Ephe bya aburu ndu du ghelegheleghele l'iphu Chileke. ¹³ Ephe wata agwa iphe l'eli ubvu bya awata akpo ngweja oku l'eli aka bu ubvu ubvu; me l'upfu achi; mekpoo l'upfu oshi popula; mekpoo l'upfu oshi terebinti, bu chaa oshi, ibvu iya aduje ree l'ehu. Noo g'o gude unwada unu ye aka l'agba ukpara; unwada ophu unu alu alulu wata eri ogori.

¹⁴ "Mu ta ahukwa unwada unu ahuhu m'ephe gha iphu l'agba ukpara. Ophu mu ahukwapho unwada ophu unu alu alulu ahuhu m'ephe gha iphu l'eri ogori; kele unwoke phe agbeshije je ekuta nwanji-ukpara doberu onwophe; mbu l'ephe l'unwanji-ukpara ulo-agwa anoduje agwa iphe. Oo ya bu le ndu ono, iphe te edojedu enya ono e-mechaa laa l'iswi.

¹⁵ "Unu -nodu agbakponu ukpara; unube ndu Izurelu; ge ndu Jiuda te eyenu iya pho aka! Unu te ejekwa mkpukpu Gilugalu! Ophu unu ejekwa mkpukpu Betu-Avenu je agwa iphe! Ophu unu agukwa enwa su: 'Eshinu Chipfu no ndzu g'o no iya-a!' ¹⁶ Ndu ke Izurelu kweru nguganyi ge nwada-eswi, kweru nguganyi. ?Denu ge Chipfu e-shi eche phe echeche g'onye eche unwu-aturu l'oma egbudu? ¹⁷ Ndu Ifuremu be woakwaru onwophe tugbabe ephe le nshi. Oo ya bu g'a haa yebedua. ¹⁸ Ephe -nguchaa mee ngufu; ephe awata agba ukpara phe obu. Mbua; ndu-ishi phe bu iphe, aduje phe ree bu eme iphe, iphere iya du. ¹⁹ Oo oke pherephere e-mechaa zifu phe. Teme iphe ono, ephe agwa ono emechaa kpataru phe iphe-iphere.

5

¹ "Unu numakwa iphe-a; unube ndu bu uke! Unu ngabekwa nchi; unube ndu-ishi ndu Izurelu! Unu ngabekpodapho nchi; unube ndibe eze! Ikpe-a nmaakwaru unu; kele unu shi buru igbudu le mkpukpu Mizupa. Teme unu buru ugbu, e geru l'ubvu

mbụ l'iphe, dū mu ree bụ g'a maru mube Chileke. Ọ tọ bụdu g'e gwee ngweja-akpo-oku nū mu.

⁷ “Epe darwuakwaru ogbandzu mu l'ephe gę Adamu. Epe te emeduru ire-lanu l'eka ono. ⁸ Alı Giladu bụ alı ndu eme ejo-iphe. Iphe, a lokashiru iya bụ mee, a zokaru l'okpa. ⁹ Oo gę ndu abalidebvü anokaje l'egbudu kwaberu nemadzu-a bụ g'ikpoto ndu bụ uke dū. Epe egbuje ochi l'uzo, e shi eje mkpukpu Shekemu. Ophu o dudu egube ejo-ahuma, epe te emejedu. ¹⁰ Mu humakwaru iphe, anyi ishi edzu le Izurelu. O kwa l'eka ono be ndu Ifuremu no wata agba ukpara; bya aburu l'eka ono be ndu Izurelu no pharwushia onwophe.

¹¹ “A -bya l'ehu k'unube ndu Jiuda; e dobeakwaru mboku, aa-kpa unu g'onye akpa ji.”

7

¹ “Oobujeru teke mu eme gę ndu Izurelu wekorohu; iphe-eji, ndu Ifuremu eme egheru onu. Temel'a humakwapho ejo-ememe, ndu Sameriya l'eme. Epe anoduje agba eregede; ndu-oshi anodu etsufushi ulo. Ndu abalidebvü ana nfu le gbororo. ² Ophu epe anyatajedu l'ejo-ememe, epe emekota be mu nyatakotaru. Iphe-eji phe no-phewaru phe mgburugburu. Odujeephe l'iphu mu tekenteke.”

Aachi ejo idzu l'ibe eze

³ “Epe egudeje ejo-iphe, epe eme mee g'ehu tsoo onye eze phe utso. Epe egude adzu uka mee g'ehu tsoo ndu-ishi phe. ⁴ G'ephe hakota erikota ogori. Oonwu phe phuruphuru l'ehu g'oku-epfu, a phunwuru o nodu enwu phoophoophoo; ophu onye gheberu iya buredi enwezidu iya oku enwezi e -shi teke o wataru apha utu buredi ono jasü l'o koghee. ⁵ L'eswe mboku, onye eze anyi boru iphe be ndu-ishi nguru mee enya chaa phe achacha. Onye-eze anyi ono yele ndu mgbonu toko meahaa rigbarigba. ⁶ Ime okpoma phe dukwa g'oku uzu l'eka epe gude ejo idzu, epe chiru doberu iya abya iya ntse. Obu nodu enwukota phe phuruphuru l'enyashi ophu mgburugburu. O be l'utsu; o gbanwuhu phe oku l'ehu g'oku, enwu phoophoophoo.

⁷ “G'ephe ha nodu atakota pfupfufu g'oku uzu. Epe ekepyashije ndu-ishi phe. Iphe, bụ ndu eze phe g'ephe hakota dakotaru. Ophu o dudu g'ephe ha me onye lanu, rakuru mu nu.”

Izurelu epe l'ohamoha ozo

⁸ “Ndu Ifuremu jepfuru ohamoha ozo; epe l'ephe je aghaa eghirigha. Mbü le Ifuremu dū g'akara, e gheberu; ophu a ghaduru iya aghagha. ⁹ Ndu ohozo anoduje ami ike iya omiwa. Ole o too rwujedu iya l'ehu. Egbushi iya be ewo tungawaru; ophu o makpodanu. ¹⁰ Eku-onwonye Izurelu anoduje agba ama g'o gbaru. O -mechakpo g'oomehabe; o tō lwaphutadu azu alwapfuta Chipfu, bụ Chileke iya; ophu o chokpodaa ya nu achochu ophu. ¹¹ Ifuremu dukwa gę ndo. Eduphu iya ta adudu iphe, oobujeru; teme ophu o nwedu egomunggo. O -gbapfu ndu Ijiputu; l'o gbapfu ndu Asiriya. ¹² Epe -jeshiepho be mu e-woru ugbu-egege mu wu-kpute phe. Mu a-nwuko phe g'onye anwuko enu, epe l'eli. Mu ahua phe ahuhü; mbü mee phe iphe ono, ndu ndzukö phe numawaru ono.

¹³ “Nshio phe; kele epe shiwaa mu l'eka jephuhuwaa! Ola-l'iswi dukwaru phe; kele epe kwefuru mu ike! Iphe, agu mu nu bụ g'a sü le mu gbataru phe. Obenu l'ephe anoduje adzushi uka ekpu mu. ¹⁴ Epe te egudejedu obu phe g'o ha araku mu. Ochia l'iphe-aze phe be epe azeje ara ekwa. Epe achikobeje onwophe epfu k'ereshi yee mee-vayinu ophuü; obenu l'ephe aghajeru mu azu. ¹⁵ Mu zuru phe bya emee g'ike dū phe. Obenu l'ephe anodujele-a achiru mu ejo idzu. ¹⁶ Epe

ta aghajeduru mube Okalibe-kakota-shii ono iphu. Epe du g'apfu, mebyihuru emebyihu. Ndu-ishi phe bu ogu-echi be ee-gude gbushia phe. O buru iphe, a-kpa iya nu bu ejo-opfu, shi phe l'onu. O buru iphe ono a-kpa g'a chia phe ochi l'alijiputu."

8

Iphe-eji, ndu Izurelu eme

¹ Yekwa opu l'onu; kele udele bekwaru l'eli ulo Chipfu; o buru iphe, kparu iya nu bu le ndu Izurelu mebyiwaru oqbandzu mu l'ephe; bya ekwefu ike l'ephe tee medu ekemu mu. ² Ndu Izurelu echiku mu le mkpu su: "Gube Chileke anyi; anyi maakwaru ngu!" ³ Obenu le ndu Izurelu jikawaru iphe, du ree. O buru onye ohogu e-mechaa chia ya oso.

⁴ "Epe ahotaje ndu a-buru eze phe; o to shidu mu l'eka. Epe ahota ndu a-buru ishi phe; epe te emedu ge mu maru. Epe egudeje mkpola-ochaa yee mkpola-ododo phe akpushiru onwophe nshi; shi nno emetaru onwophe ola-l'iswi. ⁵ Unu tuphakwaa nshi nweswi unu ono; unube ndu Sameriya; kele o meakwaru ehu-eghu mu nwuhuwaa phuruphuru g'oku! ?Bu teke ole be ndu Izurelu a-no-beru buru ndu adudu ike duebe ree? ⁶ Oo le Izurelu be o shi; mbu nweswi obu, bu iphe, ndu eme ona meru. O to budu Chileke. O bu iphe, aa-kukposhi iphiriba-iphiriba; mbu nweswi ndu Sameriya ono. ⁷ Epe akoje pherephere g'opfu. Epe -kpaje iya; epe akpata iya oke pherephere. Ereshi ta amiduru amimi; mbu l'o to dudu mebyi, du iya nu. Ome o bukponu l'omitaru mebyi; m'o bururo ndu ohozo gege alwukota iya.

⁸ "Ndu Izurelu be e lweakwaru elwelwe. Nta-a be epe anodu l'echilabo ohamoha buru okpokoro iphe, adudu iphe, du iya nu; ⁹ kele epe tugburu jeshia Asiriya ge nkapfu-igara-oswa, aghaphe nkinyi iya. Ndu Ifuremu je eshiahaa onya arwota. ¹⁰ A makwaru-a l'ephe tukowaru ohamoha bukoo onya eshi; ole mu byaru achikobe phe ozo. Epe awata ala pyete me Okalibe, bu eze ono meahaa phe mkpawere.

¹¹ "A makwaru-a le ndu Ifuremu kpushiru oru-ngweja, du igwerigwe, epe a-nodu egwe ngweja-iphe-eji. Ole eka ono tukoakwaru buru eka a no eme iphe-eji. ¹² Mu bya edeeru phe ekwo pfuaru phe iphemiphe, mu turu l'ekemu. Epe woleru iya-a kua iphe, shi l'ohozo. ¹³ Epe -gwaa iphe, e gude bya mu anunu; epe eworu anu iya taa l'onwophe; obenu le Chipfu be iphe, epe eme adudu ree. Nta-a be oo-nyata ejo-iphe, epe eme; hua phe ahuhu k'iphe-eji phe. Mbu l'ephe e-mechaa laphu azu l'alijiputu.

¹⁴ "Ndu Izurelu zohaakwaru onye meru phe nu. Epe kpushia ulo ndu eze dobe. Ndu Jiuda gudeakwa igbulu kpu-pee mkpukpu, du igwerigwe mgburugburu. Ole mu e-mechakwanaa tua oku le mkpukpu phe ono; l'o tsua ulo ulo, a kpuru kpushia ike l'ime iya."

9

Iphe, ee-gude hua ndu Izurelu ahuhu

¹ "Unu te etekwa eswa; unube ndu Izurelu! G'ehu ba atsokwa unu g'ootso ndu ohamoha ozo; kele unu dukwaru Chileke unu ghelegheleghele; kele oo ugwo, a gbataru l'ukpara be unu yeru obu l'iphe, bukpo eka eechije balij. ² Eka eechije balij; yee eka aapyishi mee-vayinu be ta azujeekwa phe; ophu mee ophuu adueduru phe. ³ Epe tee bukwaru l'alij ke Chipfu. Mbu le ndu Ifuremu e-mechakwaa laphu azu l'alijiputu; je anodu l'alij ndu Asiriya ria nri, aaso nsu. ⁴ Epe te egweeduru Chipfu ngweja-mee; ophu ngweja mmanu ozo, epe egwejeru iya emeedu g'ehu tsu ya

utso. Egube ngweja ono l'ehu phe a-du ge nri ndu aphu tsoru. Iphe, bukpo ndu riru iya nu a-bukotaru ndu aaso nso; kele nri ono a-duru phe nkinyi phe. O too batadu l'eze-ulo Chipfu. ⁵ ?Bu gunu be unu e-me m'o -rwua mboku ono, e doberu k'obo-iphe ono; mbu eswe obo-iphe ke Chipfu? ⁶ Kele-a; epe -jekponu g'ephe gbalaru ola-l'iswi; ndu Ijiputu e-rwukoele phe-a; ndu mkpukpu Memufisu elia phe. Eku mkpola-ochaa phe efuchia l'eswa. Ewu-obvu agbaa ibe phe ophorokpo.

⁷ "Mboku, aa-hu nemadzuhuhu ruwakwaru. Mboku, aa-pfu onyemonye ugwo iphe, o metaru dukwaa ntse. Ge ndu Izurelu makwaru l'onoo g'o du. Eshinu iphe-aji unu paru igwerigwe; teme ndumashi, unu nweru paa aka; be e mewaru onye mpfuchiru Chileke; o du g'onye eswe. Onye unme Chileke jiru ehu buru onye obvu byaru. ⁸ Mube onye mpfuchiru Chileke bu onye eche ndu Ifuremu nche; mbu ndibe Chileke mu. Ole a gbakaru mu onya l'iphe, bu uzo, mu eshi. Ndumashi nodukwapho l'ulo Chileke mu. ⁹ Epe tsuwaru otsuri tsuba l'ime emerwushi onwophe; egube ono, ndiphe du le teke ke Gibiya. Ole Chileke e-mechakwanaa nyata ejo-iphe, epe eme. Mbu l'o hua phe ahuhu iphe-aji ono, epe eme ono."

¹⁰ "Teke mu chotaru ndu Izurelu be o dukwa g'onye humaru akpuru vayinu l'echiegu. Mbu le teke mu humaru nna unu oche phe be o dukwa g'onye humaru akpuru mbu, vuru uzo chaa l'oshi figu iya. Obenu l'ephe byaru ejerwua Balu-Peyo; epe je eworu onwophe gwophua le nshi ono, bu iphe, iphere iya du. Epe bya aburu iphe-mmanu egube iphe ono, epe yeru obu ono bu. ¹¹ Mbu l'akpabiri ndu Ifuremu e-mechakwaa phee ephephe phedu g'enu. A taa nwubaedu nwa l'ime iya; ophu aapaedu iya epho ime; ophu aatsutaedu iya ime. ¹² Epe -hechakponu unwegirima hefuta; mu emee; epe anwushihukota g'ephe ha. Mbu-a; nshio phe teke mu a-gharu phe azu!

¹³ "Ndu Ifuremu be mu humakpooru; epe du ge ndu Taya, bu ndu e yeru g'oshi l'eka dushikpo ree ike. Ole ndu Ifuremu ono e-mechaa chiru unwu phe nu ndu e-gbushi phe nu."

¹⁴ "Nunu phe iphe; gube Chipfu! ?Bu gunu be i-nu phe? Nu phe epho ume-nwa; yee era, mini-era adudu!"

Aphu, Chipfu anu ndu Izurelu

¹⁵ "Oo ejo-ememe, epe no emegbabe le Gilugalu be mu gude kpoo phe ashi l'eka ono. O buru k'iphe-aji, epe no emegbabe be mu e-gude chifu phe g'ephe ba noduhe l'ulo mu. Mu tee yehedu phe obu; kele ndu-ishi phe g'ephe ha kwefukotaru ike. ¹⁶ Ndu Ifuremu be e chiakwaru iphe. Ogbarabvu phe kpohuakwaru nku. Ophu epe amiedu amimi. Epe -zushichakponu unwegirima; mu egbushia unwegirima ono, epe yeru obu ono."

Hosiya epfu opfu ehu ndu Izurelu

¹⁷ "Chileke mu a-jika phe; kele epe te emeduru iphe, o suru g'ephe mee. Epe e-mechaa wata agha phurii l'ohamoha."

10

¹ "Ndu Izurelu shikwa du ge vayinu, baru uba, bya amia mebyi. Mebyi iya ono nodu aka shii eje; o nodu aka akpushi oru-ngweja. Ali nodu agba upete eje; yebedua nodu emejegbaa mkpuma mkpuma, duru iya nso g'o kabaa ama mma. ² Eregede jiru okpoma phe ejiji. Ole oo nta-a be epe byaru evuta iphe-aji ono, epe meru ono. Oo Chipfu a-lajashi oru-ngweja phe ono; bya emebyishia mkpuma ono, epe doberu nso ono.

³ "Noo teke epe a-wata epfu su: 'Anyi te enwekwa onye eze. Iphe, kparu iya nu buru l'anyi ta atsudu Chipfu ebvu. Ole o bu; ome anyi nweru onye eze; ?bu gunu

bẹ ọ gege adu ike meeru anyi?' ⁴ Epe ekweje ukwe l'ephe e-me iphe, du igwerigwe. Epe eria nte l'eregede gude gbaa ogbandzu. O buru iphe ono kpataru agbapheru onwophe ekwo kpo-fushiaha g'eka ejo-eswa akpo-fushi l'eka a koru opfu.

⁵ "Ndzu watawaru agu ndu bu le Sameriya; o buru iphe, kparu iya nu bu agwa nweswi, du le Betu-Avenu. Mbụ le ndu shi abajeru iya eja aguwa aphu ekpu iya; ndu agwa iya nu nodu erwuwaa erwubvu ekpu iya; kele akpabiri iya bvwuwaru iya l'ehu. ⁶ Ee-mechakwaa patakwapo nweswi ono l'onwiya gude lashia ali ndu Asiriya; g'o buru iphe-oma, e gude ewotaru Okalibe, bu onye eze ndu ali ono. Ndu Ifuremu be ee-me iphere kpua. Mbụ le ndu Izurelu be iphere e-gude l'ephe pyiru ntekppe dobe agwa agwagwa. ⁷ Ndu Sameriya yee onye bu eze phe be ee-me g'ephe chihu. Epe a-du g'ebaji-oghu, degeru l'eli mini. ⁸ Iphe, bukpo eka aagwaje iphe be ee-mebyishichaa. O buchaa ya bu iphe-eji, ndu Izurelu emegbaa. Ewu-obvu e-fushi l'oru-ngweja phe; egbara aphua ya. Noo teke epe a-su ubvu, hagbaa shii g'o tupyabe phe. Epe asu ubvu, hagbaa nwanshi g'o danaa dapyabe phe."

Chipfu anma ndu Izurelu ikpe

⁹ "Gube Izurelu; e -shikpo teke ke ndu Gibiya be i shiepho meta iphe-eji. Teme i node ya po gi no iya. Ophu ugu eriduru ndu ejo-iphe le mkpukpu Gibiya. ¹⁰ Mbụ le-a; o kwa teke du mu ree be mu a-hu phe ahuhu. L'a chikobe ohamoha g'ephe tsoo phe ugu; keshia phe egbu kele epe mewaru ejo-iphe mmekwase.

¹¹ "Ndu Ifuremu dukwa ge nwada-eswi, e ziru iphe; k'ophu bu l'azoshi ereshi aduje iya ree. Ole mu miru enya le nweguru olu iya ono. Mbụ le mu e-kebuta ndu Ifuremu g'ephe kwata eje ozi mkponwu-ehu; mbụ le ndu Jiuda a-ko okoro. O buru oshilokpa Jiekpo a-nodu egbukposhi ali. ¹² Su-a; unu koru onwunu apfubekoto g'opfu! Unu akpata akpuru-iphe, o mitaru, bu n-yemobu! Unu gbukposhia ali unu ono, e te shidu kwaa akoko ono; kele o rwuakwaru teke aa-wata acho Chipfu; jasu l'o bya edzee apfubekoto ge mini l'ehu unu. ¹³ Obenu l'opfu unu gbẹ kochia bu ejo-iphe. O buru iphe, apfuduru-oto be unu kpataru iya. Iphe, unu riru buru akpuru eregede.

"Eshinu unu chiru upfu ye l'okpehu k'unu yele ikpoto ndu ojogu, unu nweru; ¹⁴ be aa-tu uzu ugu kpua ndibe unu; k'ophu bu l'iphe, bu ulo ono, unu anoduje ezeru ndzu ono a-buru iphe, e tsukposhiru etsukposhi; egube ono, Shalumanu tsukposhiru mkpukpu Betu-Abelu le teke a lwuru ugu ono; mbụ teke e chitaru ndu bu ne epe l'unwu phe tua gbaa l'ali. ¹⁵ Noo g'oo-mecha nwuaru unube ndu mkpukpu Betelu; kele ejo-ememe, unu eme pawaru eka. O -rwuepho l'utsu ujiku lanu be ee-mebyikpopho eze ndu Izurelu rengurengu kpo."

11

N-yemobu Chileke l'ehu ndu Izurelu

¹ "Teke Izurelu bu nwata
be mu yeru iya obu shii.

O buru l'ali Ijiputu be mu
jeru je ekua nwa mu
nwoke ono.

² Obenu l'obujeru;
mu -nodu eku ndu Izurelu
ono oku;
epe aka mu akpiriberu
uzenya.

Epe nodu anoduje agwa
Balu;

bya anọdu anọduje akpọ
 ùnwù-isensu ọku anụ
 ntẹkpe.

³ Ọ kwa mbedua ziru ndu
 Ifuremu ije.

Mu shi esetaje phe l'eka.
 Ọphu ephe amadu l'oo
 mbedua bu onye meru
 g'ehu du phe ike.

⁴ Mu shi egudeje obu-imemini
 gude ehe phe.

Ọ buru eye obu, mu yeru phe
 be mu gude edu phe.

Mu shi ezije phe ivu-erwa,
 ephe vu;
 mu ephozekpo ephoze
 dee phe nri.

⁵ “Ephe e-mechaa laphu azu le Ijiputu. Ọ buru ndu Asiriya e-mechaa buru ishi phe; noo kele ephe jikaru l'ephe taa lwadu azu alwapfuta mu. ⁶ Ogu-echi e-mechaa jeaha iphu iphu le mkpukpu le mkpukpu phe. Mbụ gbukashia oguzo-igwe, e yeru l'onu-abata mkpukpu phe; mee iphemiphe, ephe chiru k'ememe; ọ to duedu ọphu ephe eme. ⁷ Ndibe mu kebefutaekwarupho l'ephe a-lufu mu l'eka; mbụ-a; ọ to dukwa m'obeta ephe kuchakponu onye ono, bu Okalibe-kakota-shii onoya; ọ to duedu iphe, e-mekwadu g'o kutsee phe ozo.

⁸ “Sụ-a; gube Ifuremu;
 ?denukpoo ge mu e-shi
 haa ngu?

Gube Izurelu; ?denukpoo
 ge mu e-shi woru ngu
 ye ndu ozo l'eka?

?Denu ge mu e-shi mee
 ngu ge mu meru ndu
 mkpukpu Adama?

?Denu ge mu e-shi mee
 ngu ge mu meru ndu
 mkpukpu Zebowimu?

Egomunggo Iwaakwaru
 mu azu.

Ọoguakwa mu agushi mu
 ike g'a sụ le mu phuru
 ngu obu-imemini.

⁹ Mu ta atụ-koshikwa ngu
 oke ehu-eghu mu;
 ọphu mu alwakwa azu
 abya emebyishi Ifuremu;
 noo kele mu bu Chileke;
 mu ta abudu nemadzu.
 Ọo mu bu onye du nsọ,
 no l'echilabo unu;
 ọphu mu egudekwa
 oke ehu-eghu mu

abyapfuta unu.

¹⁰ “Ephē e-mechakwaa tsoahaa Chipfu. Mbụ lẹ mu a-sụ ekiri g'oduma. Teke mu sụru ekiri ono; unwu mu anmaru pyaapyaapya shi l'uzo enyanwu-ariba bya. ¹¹ Ephē eshikwapho lẹ Ijiputu phuru kweekwee bya gẹ nwenụ. Ephē adu gẹ ndo shi l'alị Asiriya bya. Mu eworu phẹ chikobe; ephē eburu l'ibe phẹ.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

Iphe-iji, ndu Ízurelu eme

¹² “Ndu Ifuremu gudeakwa adzụ ụka gwaphee mu mgburugburu. Onu-ulo Ízurelu nọdu agbaru mu egedede. Obenu lẹ ndu Jiuda bẹ Chileke maru; mbụ lẹ ephēbedua bẹ Onye Nso ono gudekwadu ire phẹ ẹka.”

12

¹ Ndu Ifuremu bụ iphe, ephē gude azụ onwophẹ bụ pherephere. Iphe, ephē anọduje achi mkpụrumkpuru bụ pherephere, shi l'uzo enyanwu-awawa. Ephē nọdu adzụ ụka adzụ iya ndzuto; bya ewe iwashi akụ iya l'eli. Ephē lẹ ndu Asiriya gbaa ndzụ. Teme ephē nọdu emeje manụ olivu evularu ndu Ijiputu.

² Chipfu nwekwaru opfu, adaru yee ndu Jiuda; mbụ l'ọo-hụ oshilokpa Jiékpọ ahụhụ ejo-iphe, ephē eme; pfa phẹ ugwo g'ephe eme. ³ Teke o nokwadu l'ephe bẹ o zuru nwune iya l'ichiripfu-okpa. O bya afuta buru nwoke; yee Chileke gbaa mgba; ⁴ mbụ lẹ yee ojozi-imigwe gbaru mgba; o mekpee ya. O waa ẹkwa; rwoahaa g'o meeru iya eze-iphe-oma. O bya ahuma Chileke lẹ mkpukpu Bẹtelu; o buru l'ẹka ono bẹ yee Chileke ono nọ bogba ụja; ⁵ mbụ yee Chipfu, bụ Chileke bya aburu Okalibe-Kakota-Ike. O kwa Chipfu bụ epha, e gude maru iya! ⁶ Ole o bụ; unu lwaphutakwa azụ lwapfuta Chileke unu! Unu eyee ya obu; unu ekpee ikpe, pfuru oto! Unu anọduje kwaberu Chileke unu mkpụrumkpuru!

⁷ Obenu lẹ ndu-a du gẹ ndu agba ngho egudeje iphe, e meru l'ugho ere aswa; k'ophu ephē e-shi nno mee nemadzu mkpuru-nya. ⁸ Ndu Ifuremu anọduje eku onwophẹ sụ: “Anyi nweru iphe shii; ẹku byaakwaru anyi. Ẹku ono, duru anyi ono g'o ha e-me; a taa humadu ejo-iphe, anyi eme; yee iphe-iji, anyi eme.” ⁹ Obenu l'ọ kwa mbedua bụ Chipfu bya aburu Chileke unu. O kwa mu bụ onye dufutaru unu l'alị Ijiputu. O kwa mu e-me unu g'unu bua l'ulo, a kparu l'ekwa ozo; g'unu shi ebuje teke unu shi aboje obo-iphe, geru egeru.

¹⁰ “Mu shi epfuje opfu yeru ndu mpfuchiru goshi phẹ iphe, du igwerigwe l'ophulanya; bya eshikwa phẹ pho l'eka anma etu, du igwerigwe.” ¹¹ Ndu Giladu; ?ephe bụ ndu ejo-iphe too? Ephē ta adukwa ophu bụ iphe. ?Aagwaje oke-eswi lẹ mkpukpu Gilugalu too? Oru-ngweja phẹ e-mechakwanaa du gẹ mkpokobe mkpuma, a kuberu l'eka a koru opfu.

¹² “Jiékpọ gbalaru laa alị Aramu. O buru l'eka ono bẹ Ízurelu ono nọ jee ozi jeta nwanyi luru. O buru eche aturu bẹ o gude kwaa ya aswa. ¹³ Chipfu bukwa onye mpfuchiru bẹ o gude dufuta ndu Ízurelu l'alị Ijiputu. O buru onye mpfuchiru bẹ o gude leta iya nya. ¹⁴ Obenu lẹ Ifuremu kpatsuru Chipfu iwe, paru ẹka apaa. O buru Nnajiuphu iya e-me g'ikpe onye o gburu tukoru iya l'ishi; teme l'ọ pfukwaa ya pho ugwo iphe-iphere, o meru iya.”

13

Ehu-eghu Chipfu l'iswi ehu ndu Ízurelu

¹ “O shi abujeru; Ifuremu -pfa opfu; amadu anmahụ pyaapyaapya. Ifuremu shi buru onye e kutseru ekutse l'alị Ízurelu. A nonyaephe; o wata abaru Balu eja; ikpe

nmaa ya; ọ nwuhu. ² Nta-a bẹ ndu Ifuremu kabaa eme iphe-ẹji eje. Ẹphe kpushiru ntekpe dobegbaaru onwophe; mbu ntekpe, e deru ẹnya lẹ mini mee lẹ mkpola-ochaa phe. G'ẹphe ha bukota iphe, ndu maru eme ọna gude ẹka kpa. Ẹphe ọdu asuje: 'Wakwa iphe, unu a-ọdu abaru ẹja baa-o!' Mbu nemadzu ọdu anọduje etsutsu ọnu l'agwa nweswi! ³ Ọo ya meru g'o gude ẹphe je a-du g'iji, akwa l'utsu. Mbu iji, akwa lẹ nchi-aboju, abujeru: ọ -kwachaa l'oophukashihu. Ẹphe a-du g'udzu ẹswa ereshi, etsushihu l'eka eechije bali; g'enwuru-oku, shi lẹ windo ekposhihu.

⁴ "Obenu l'ọ kwa mbedua bu Chipfu bya aburu Chileke unu. Ọo mu bu onye dufutaru unu l'ali Ijiputu. Unu ta adukwa iphe ọzo, unu e-je amaru gbahaa mbedua. Ophu ọ dukwa onye ndzota ọzo, du nu; gbahaa mbedua. ⁵ Ọo mbedua letaru unu ẹnya teke unu ọ l'echiegu. Mbu l'ali ono, okpomoku enwu phuruphuru ono. ⁶ Teke mu nuru phe nri bẹ ẹpho jiru phe. Teke ono, ẹpho jiru phe ono; ẹphe kuahaa onwophe woru mu zohaa. ⁷ Ọo ya bu lẹ mu a-zu phe gburumu g'oduma. Mbu lẹ mu e-woha onwomu l'aguga gbororo g'agu. ⁸ Mu e-tso phe ọgu lajashia phe g'agu, a nataru nwa iya. Mu a-ta phe g'oduma ataje anu, o gburu-a. Ọ buru anu-egbudu a-lajashi phe togbo ẹba.

⁹ "Unube ndu Izurelu; mu e-mebyishi unu; kele unu etso mu opfu. Ọ buru onye ono, eyeru unu ẹka ono bẹ unu etso opfu. ¹⁰ ?Bu awe bẹ onye bu eze unu ọ g'ọ bya adzo unu? ?Bu awe bẹ ẹphe ọ; mbu ndu-ishi lẹ mkpukpu unu g'ẹphe ha; mbu ndu ono, unu pfuru opfu ẹhu phe teke unu suru g'a hotaru unu onye eze; waa ndu a-buru ndu-ishi unu ono? ¹¹ Mu gude ẹhu-eghu woru eze nu unu; bya egudekwapho oke ẹhu-eghu mu nafu iya unu.

¹² "Ejo-iphe, ndu Ifuremu mekotaru bẹ a kwachikwaru akwachi. Iphe-ẹji phe bẹ e dekwaru l'ekwo dobe. ¹³ Iphe-ehuka, ooje ẹye ya pho g'oduje nwanyi, ime eme. Obenu l'ọ bu nwata, amadu iphe, abujeru; o -rwua l'ezeda iya; ọ to maduru eye ishi l'enu ẹhu ne iya.

¹⁴ "Mu a-gbafuta phe g'ali-maa ta aka phe okpehu. Mbu lẹ mu a-gbata phe l'itumo anwuhu. Gube onwu ?bu awe bẹ ejo iphe-ememe ono, i vu ono nọhunu? Gube ali-maa; ?deni iphe ono, iigudeje emebyishi iphe emebyishi ono?

"Mu ta aphukwaru iya obu-imemini aphuphu ophu; ¹⁵ mbukwa m'obeta ọ ọdu l'echilabo unwunna iya aba yoyoyo; ọle oke pherephere, shi l'eka Chipfu e-shi l'uzo ẹnyanwu-awawa ziru bya. Ẹka o shi ezi abya bu l'echiegu. Ishi nggele ndu Ifuremu atabuhu. Welu phe atashihu. L'a tukọ ẹku, o shi kpata akpata rwuta. ¹⁶ Ndu Sameriya e-vuru nrimaphu, du l'iphe-ẹji phe; kele ẹphe kwefuru Chileke phe ike. Ọo ogu-echi bẹ ee-gude gbushichaa phe. Unwegirima ibe phe bẹ ee-chitachaa togbo l'ali. Unwanyi phe, du ime a-buru ndu aa-gbajachaa ẹpho."

14

Izimanu alwa azu bu iphe-ekweru

¹ "Unube ndu Izurelu; unu lwapfuta Chipfu, bu Chileke unu! Ọ kwa iphe-ẹji, unu eme meru g'o gude unu daa! ² Unu kpuru opfu l'onu gude lwapfuta Chipfu. Unu bya bya asu iya: 'Guaru anyi nvu l'iphe-ẹji, anyi emekota ngu g'ọ ha! Gudenu eme odoo nata anyi; g'anyi egudekwanu akpuru-iphe, shi anyi l'onu gude gwaa ngu! ³ Ndu Asiriya taa dukwa ike adzo anyi. Ophu ọ buedu l'eli inya-ogu bẹ anyi a-nmakoru. Anyi ta abyadu egudebaa ọnu anyi woru iphe, bu ẹka bẹ anyi gude mee ya kua "Chileke anyi;" kele ọ l'eka ngu bẹ onye enwedu nna anọduje l'a phuru iya obu-imemini.' "

Chipfu ekwe ndu Izurelu ukwe ndzu ophuu

⁴ "Mu e-me-a g'ẹphe du-buhu

ghẹlegheleghele ono,
 ẹphe dụ ono.
 Mu abya atụshihu ẹhu;
 yee phẹ obu;
 kele mu taa vuheduru
 phẹ ọvuma.
⁵ Mu a-dụ g'iji akwaru
 ndu Ízurelu.
 Yẹbedua abya pulapula
 g'ojimbvu ẹgu.
 Ọgbarabvu iya abamia
 abami l'ime alị g'oshi sida,
 nọ l'úbvú úbvú Lébanọnu.
⁶ Ụnwu iya ọphu dụ nwa
 penupenu amishikwapho
 evu evuvu.
 Akpabiri iya adụ gẹ k'oshi
 olivu.
 Mkpọ, ọo-nọdu eshi
 adụ gẹ mkpọ oshi sida
 k'úbvú úbvú Lébanọnu.
⁷ Amadụ adọaharu lẹ mkpula
 iya ọzo.
 L'ọ sọo pulapula g'ereshi.
 L'ọ baa yoyoyo gẹ vayinu.
 Ụdù iya atụko ẹkameka
 ngaa gẹ mkpọ mẹe,
 a kùtaru l'úbvú úbvú
 Lébanọnu.
⁸ ?Bụbaa gụnu bẹ ndu
 Ifuremu ẹphe lẹ nshi
 emegbabaa?
 L'ẹka mu a-nọdu anụ
 olu iya eleta iya ẹnya.
 Mu dụwaa g'oshi payinu,
 ẹkwo iya jihukọtaru
 ke hụduu;
 ọ bụru mu emeje g'unu
 mịa mebyi."

Mkpochi-ishi iya

⁹ “?Bụ onye bụ onye maru iphe? G'ọ nwutakwa iphe l'iphe-a! ?Bụ onye bụ onye iphe, edoje ẹnya ree? G'ọ tụtakwa doo ya ẹnya! L'uzo ke Chipfu dụtakwa nhamunha. Ọ bụru ndu pfulerekoto eshi iya. Obenu lẹ ndu eme ejo-ememe bẹ upfu aduje m'ẹphe -je iya eshishi.”

Ekwo Jiowelu Onye Mpfuchiru Chileke

¹ Owaa bu ozi, Chipfu ziru Jiowelu, bu nwa Petuwelu.

Igube, byaru mkpu-danyi-oku

² Unu numakwa iphe-a;
unube ndu bu ogerenya!
Unu ngabekwa nchi; iphe,
bukpoo ndu bu l'ali-a
l'ophu!

Iphe, du egube-a;
?o mejekporu eshinu
unu shi noduta ndzu?
Too ?o mejeru le teke ke nna
unu oche phe?

³ Unu pfukwaaru iya
unwegirima unu!
G'unwu unu pfukwaru iya
pho unwu nkephe.
Unwu nkephe epfuaru iya
ogbo ophu abya nu.

⁴ L'iphe, otsu-gbiigbiigbi
igube taru taphodo
be oke-igube wubataru
bya ataa.

Ophu oke-igube taru
taphodo be
unwu ogbolanu igube
wubataru bya ataa.
Ophu unwu ogbolanu igube
taphodoru
be mgbagbaramatsu byaru
bya atachafu.

⁵ Unu tehu etehu;
unube ndu angunukaje
mee.

Unu wata ara ekwa!
Unu chia mkpu;
unube ndu anguje mee
ngugharu iya eka!
Unu kpoo mkpu mee
ophuu ono;
kele a nyichatawaru
iya unu l'onu!

⁶ O duru oha, byaru bya
eripyabe ali mu-a.
Ndu ono be okpehu du shii;

tẹme ọphu aagutadu
phẹ l'ọgu.

Eze, dụ phẹ l'ọnu dụ gẹ
k'oduma;
mbụ l'ọ dụ g'ẹpyii,
nọ l'ọnu ne oduma.

⁷ Ọ tapyashichawaru vayinu mu;
bya emee oshi figu mu;
ọ bukotaru ọla-l'iswi.

Ọ swachacharu iya ụgbo
woru iya ọtgbo.

Ẹkali iya nọdu achagbaa
ụcha.

⁸ Unu gụa aphụ gẹ nwamgboko,
yẹe nwoke teke akwaswee,
yeru uwe-aphụ,
agụ aphụ kẹ ọnwu
gburu nwoke eje
iya alulu.

⁹ Ngweja-nri; waa ngweja-mẹe
chihuwaru l'ulo Chipfu.

Ndu bụ uke nọ l'aphụ;
mbụ ndu ono,
ejeru Chipfu ozi ono.

¹⁰ Opfu, a kọru akoko bẹ bụwaa
ọla-l'iswi.

Alị kpọhu nkụ; ereshi,
a kuru iya mebyishihu.

Mẹe ọphúú tashihu; tẹme manụ
nọdu atahụwa atahụ.

¹¹ “G'iphere gudekwa unubẹ
ndu akọ opfu!

Unu rashia ẹkwa ike;
unubẹ ndu akọ
opfu-vayinu!

Unu gụa aphụ witi unu;
yẹe balị unu; kẹle iphe,
a kuru l'opfu bẹ e
mebyishiwaru.

¹² Ome vayinu kpọshihuwaru nkụ;
tẹme oshi figu
nwukotawaa lwaa.

Oshi itorokuma; yẹe mpfu;
waa oshi udara;
mẹwaro iphe,
bukpoo oshi,
nọkota l'ẹgu l'ophu
kpọhukotawaru nkụ;
kẹle iphe, emeje g'ẹhu
tsọ ụnwu-eliphe
utso chihuwaru.”

Oku izimanu alwa azu

- 13 Unu yekwaa uwe-aphu wata
 agu aphu;
 unube ndu bu uke!
 Unu watakwa echi mkpu;
 unube ndu ono,
 anoduje eje ozi
 l'oru-ngweja ono!
 Unube ndu ono, no l'iphu
 Chileke mu eje ozi
 ono;
 unu byakwa eyee
 uwe-aphu
 nokota enyashi l'ophu;
 kele ngweja-nri yee
 ngweja-mee be e
 buchiwaru
 l'ulo Chileke unu.
- 14 Unu raa ya arara g'a swiaru
 Chileke egu!
 Unu tua ndzuko, a-duru
 Chileke iche!
 Unu kua ndu bu ogerenya
 ndzuko; mekpoo iphe,
 bu ndu bu l'ali-a l'ophu;
 g'ephe dzuko l'ulo Chipfu,
 bu Chileke unu raku
 Chipfu ono l'ekwa.
- 15 Ha-o! Egube mboku ono;
 kele eswe Chipfu dukwaa
 ntse.
 Oo-buru eswe,
 Okalibe-kangokotaru-nu
 e-mebyishi iphemiphe.
- 16 “?Tobudu l'iphu anyi gedegede
 be e meru; nri chihu;
 bya emee;
 ehutu-utso yee ete eswa
 bvukwapho l'ulo
 Chileke anyi?
- 17 Akpuru iphe, a kuru akuku
 gbapyashihuchawaru
 l'ime igbo, a kuru iya.
 Iphe, bukota ulo,
 aakubeje nri
 dabyikotaru iphoro.
 Oba ereshi tuko dakashihu;
 kele ereshi obu l'onwiya
 mebyishihuru l'egu.
- 18 Lewarog g'anu-ulo atsugbaa ude!
 Eswi be o tugbaru eberebete;
 kele ephe te enwedu nri,

ephe a-ta;
mbụ l'aturu tukuru eje
iphe-ehuka.

- 19 O kwa gube Chipfu bẹ mu
araku;
kele oku tsuakwaru ẹka
iphe-edobe atajẹ nri,
dụ l'echiegu;
mbụ l'iphe, bụ oshi,
dụ l'egbudu nwukotawaru
phuruphuru nwufu
l'oku;
20 anụ-egbudu nọdu atuchaa
heehēe agba achọ ngu.

Nggele nggele bẹ mini
tashihuwaru.
Teme oku tsufuwaa ẹka
iphe-edobe atajẹ nri,
dụ l'echiegu."

2

Igube, etsu gbiigbiigbi

- 1 Unu gbua opu-ogu l'úbvú
Zayonu!
Unu echia mkpu-ogu l'úbvú
mu ono, dụ nsọ ono!
G'iphe, bukpuo ndu bu
l'ali-a nmakwaa
pyaapyaapya;
kele eswe ke Chipfu
abyaakwaa;
mbụ l'o rwuakwaru
erwurwu;
2 mbụ mboku,
a-buru mboku,
agba ochii agba ke
tsukiribaa; mboku,
urwukpu a-sopyabe;
ekameka ejihu huduu.
Ikpoto ndu ojogu,
ike dụ awụ gbiigbiigbi
asọ abya g'eka ochii
nchi-abọhu asopyabe
asopyabe l'eli eze úbvú;
udu iya ophu eteke
adu-swe teke ndiche;
ophu o byadu adu
l'ogbo ophu abya nụ.
3 Oku nọ phe l'uzo iphu
ekepyashi iphe
ekepyashi.

Oku nɔdukwa phẹ phọ l'azu
 enwu phoophoophoo.
 L'iphu phẹ bẹ alì dɔephɔ gẹ
 mgbabu Édenu.
 Èka ẹphe ghawarụ ye l'azu
 bụru echięgu,
 dabýiru kẹ mmanụ;
 ọphu ọ dudu iphe,
 anahụje phẹ nụ.
⁴ Ẹphe gbaru ụgbugba g'inya.
 Teme ẹphe nɔdu awụ kẹ
 wugelengu wugelengu
 g'inya-ọgu.
⁵ Igiji, ẹphe ede gude awụ
 gbiigbiigbi l'eli úbvú
 eje abya dɔephɔ
 g'ẹka ụgbo-inya awụ.
 Mbụ l'ẹphe dɔephɔ g'ẹka ọku
 alwa wọwoowoo
 etsu ekperema ọkponku;
 g'ikpotó ndu ojọgu,
 a chikoberu gude
 eje ọgu.
⁶ Oha, humaru phẹ nụ evujeru
 ụzo rwushihi.
 Iphu adukota onyemonye ẹji.
⁷ Ẹphe abyajẹ ẹnari g'ojọgu,
 ike dụ.
 Ẹphe nɔdu enyije igbulọ gẹ
 ndu ojọgu.
 G'ẹphe ha nɔdu egbuje giriri
 azọ eje;
 ọphu ọ dudu onye ọphu
 egbeje egbegbe l'ụzo,
 ẹphe eshi;
⁸ ọphu ọ dudu onye ọphu
 akwajẹ nwibe iya ñkù.
 Onyemonye apfujeerupho
 kẹkerekẹ azọ eje l'iphu
 l'iphu.
 Ẹphe anɔdujeephɔ apfụ
 shọoshoo apfuda
 l'iphu ọgu.
 Ọphu ẹphe aladu azụ azụ.
⁹ Ẹphe nɔdu ezehuje zeba lẹ
 mkpukpu;
 tuko igbulọ gbaa gorogoro;
 nyichaa enyinyi nyibachaa
 l'ime ụlo l'ime ụlo.
 Ẹphe nɔdu eshijechaa windo
 abahụ l'ulo gẹ ndu-oshi.

10 “Eliphe l'ophu anmakota
jiijijii l'iphu phe.

Akpaminigwe nodu anma
yigayiga.

Enyanwu yee onwa gbahu
ochii.

Ophu kpokpode ekeedu
paapaapa.

11 Chipfu nodu l'iphu ndu
ojogu iya ede ririri.

Ndu alwuru iya ogo bu aguta
aguta.

Temme ndu ono, emeje iphe,
o suru g'e mee ono
paa okpehu.

Mboku ke Chipfu pakwaru
eka bya adu ebvu.

?Bu onye a-du ike tapyabe
iya le nshi?”

Alaja okpoma haa uwe

12 Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:

Ntaakponu; unu gudenu
okpoma unu g'o ha
lwapfuta mu!

Unu gude aswi egu;
me ara ekwa;
me agu aphu gude lwa!

13 Unu lajaa okpoma unu;
o to budu alaja uwe!

Unu lwapfuta Chipfu,
bu Chileke unu;
kele oomeje eze-iphe-oma;
teme o nodu aphuje
obu-imemini!

Ehu te eghujedu iya egu
egwegwa;
teme n-yemobu iya du shii.

Temme ophu oohejedu iya ihee
eme ge nemadzu jee
iphe-ehuka.

14 ?A maru ?l'oo-ghakobe phuaru
unu obu-imemini
meeru unu iphe-oma;
mbu nu unu nri;
waa mee;
k'ophu bu l'unu e-gude iya
gweeru Chipfu,
bu Chileke unu ngweja-nri;
waa ngweja-mee.

15 “Unu gbua opu-ogu obu

l'úbvú Zayonu!
 Unu raa ya arara g'a swiáru
 Chileke egu, dú nsò!
 Unu tya ndzuko,
 a-duru Chileke iche.
 16 Unu chikobe ndu Ízurelu
 l'eka lanu!
 Unu emee ge ndu byaru
 ndzuko ono dú nsò!
 Unu chikobe ndu bu
 ogerenya!
 Unu achikobe unwegirima;
 me ndu ophu
 eechekwadu era!
 G'onye luru nwanyi ophúú
 hakwaa erwu iya futa!
 Nwanyi, aluru k'ophúú ahaa
 ulo-epfu iya!
 17 Ge ndu bu uke, bu ndu ejeru
 Chipfu ozi nodukwa raa ekwa
 le mgbaka nwulo,
 eeshije abahu l'eze-ulo Chipfu
 yele oru-ngweja.
 G'ephe pfukwaa su:
 'Gube Chipfu;
 phunaaru ndu nkengu
 obu-imemini!
 Be mekwa ge ndu ono,
 bu okiphe ngu ono buru
 iphe, ee-gude achi ochi!
 G'ephe ta abukwaru iphe,
 ohamoha e-gude agba
 mgbonu;
 kele-a; ?denu g'o gude
 ndiphe je l'anodu
 epfuru ndu Ízurelu
 asuje phe: ?Bu awe
 be Chileke unu no?' "

Onu, Chipfu e-ye

- 18 Noo teke Chipfu a-wata eko
 okophoo l'ehu ndu ali ono,
 bu ndu nkiya ono;
 bya aphuaru ndibe iya
 obu-imemini.
 19 Chipfu eyeeru ndu nkiya ono
 onu su phe-a:
 "Unu lekwa-a; mu anwakwa
 unu ereshi; yee mee ophúú;
 yee manu olivu;
 nukpoo ya unu shii;
 k'ophu oo-ji unu

ępho rengurengu.

Mu tee mebaędu unu g'unu
bųru iphe,
ọhamoha e-gude
achi ọchi.

²⁰ Mu a-chi ndu oјogu ono,
shi l'uzo isheli ono
chi-mihu g'ęphe nọdu
unu ọzenya.

Mu a-chiru phe jeye le
mkpokoro ali,
adudu iphe, b
eemetaje iya.

Ọgbo ivuzọ ọgu phe be
mu a-chiru ye
l'eze-ęnyimu ọzo
ęnyanwu-awawa.

Mu achiru ndu ikpazu ọgu
phe ye l'eze-ęnyimu
uzo ęnyanwu-ariba.

Ęwó, ęphe a-nọdu ekpo
etsulihuępho etsulihu.

Mbu l'ishishi phe a-tukoeph
ekameka.

Ire-lanu, bu le Chipfu
mewaru iphe,
paru ęka.

²¹ Gę ndzu ba agushi ngu
gube ali!

Ọ chia g'ęhu tsoo ngu uto;
g'i techia ęswa!

Ire-lanu bu le Chipfu mewaru
iphe, paru ęka.

²² Gę ndzu ta agushi unube anu,
bu l'ime ęgbudu;
kele ęka unu ataje nri,
du l'echięgu abyawaa
erwu irwu.

Oshi abyawaa ami mebyi.

Oshi figu yęe vayinu
abyawaa eme ike phe.

²³ G'ęhu tsoje unu uto;
unube unwu Zayonu!

Unu nọdu l'ęka Chipfu,
bu Chileke unu tee ęswa;
kele ọ wataru edzeru
unu mini ishi-apha
ono g'ọ gbaru.

Ọ wataru edzeru unu mini
ono edzeshi iya ike;
edzeru unu mini

ishi-apha
bya edzekwapho mini
ula-apha;
g'o shi edzejehawaru
iya unu.

24 Eka eechije bali be bali
e-mechaa ji ejiji.
Eka aakuje mee eji kudumu
le mee ophuu;
yee manu olivu.

25 Mu a-pfu unu ugwo iya
k'apha g'apha pho,
igube tapyashiru iphe
unu pho;
mbu unwu ogbolanu igube;
me mgbagbaramatsu
iya; mekpoo
otsu-gbiigbi iya;
mbu ojogu mu,
ike du ono,
mu yeru unu ono.

26 Unu e-nwekpooru ikpoto
iphe, unu a-nodu eri
jasu l'ooji unu.
Teme o buru mbedua,
bu Chipfu,
bu Chileke unu be unu
a-nodu etu epha;
mbu onye ono, meru iphe,
du biribiri l'ehu unu ono.

Su-a; ndu ono, bu nkemu
ono;
be e tee mebaekwa
iphe-iphere.

27 Noo teke unu a-maru le
mu no-a le Izurelu;
maru l'oo mu bu
Chipfu bya aburu
Chileke unu;
l'o to duedu onye ozo,
dubaa nu.

Ophu a byadu emebaa ndu
bu ndibe mu
iphe-iphere ozo.

Eswe ke Chipfu

28 E -mechaa be mu a-wu Unme
mu l'ehu nemadzu
mgburugburu.

Unwu unu unwoke me ke
nwanyi e-pfuchiru
Chileke.

Ndu bu ogerenya unu
 arwo nrwo.
 Unwokokoroby unu
 aphua ophuleny.

29 Le mboku ono be mu a-wu
 Unme mu ono
 l'ehu ndu bu ohu;
 unwoke phe m'unwanyi
 phe.

30 Mu e-goshi iphe-ohumalenya
 l'akpaminigwe me
 l'eliphe l'ophu.

O buru iphe, mu e-gude mee
 ya bu mee; yele oku;
 ye okpu-tutuutuu
 enwuru-oku.

31 Enyanwu be ee-me g'o
 gbaahaa ochii.
 L'e mee g'onwa buru mee.
 Temel'orwua oke mboku ke
 Chipfu ono,
 bu eswe, a-du ebvu onoya.

32 Mbụ l'aa-dzota iphe,
 bukpuo ndu araku epha
 Chipfu;
 kele oo-nweru ndu a-nahu
 nu, a-nodu l'ubvu
 Zayonu yefua le
 mkpukpu Jierusalemu;
 mbu l'oo-nweru ndu
 Chipfu e-ku l'echilabo
 nwa ndu ono,
 waru nu ono;
 bu iya bu iphe,
 Chipfu pfuru."

3

Ikpe, ee-kpe ohamoha

1 "Kele-a; o -rwuepho le
 mboku ono,
 bu teke mu e-dophu ndu
 Jiuda epe le ndu
 Jierusalemu azu
 l'onodu phe;
 2 be mu a-chikobe ohamoha
 tuko g'ephe ha chita
 jeshia le nsuda
 Jiehoshafatu.

Noo eka mu a-nodu kpee phe
 ikpe;
 ikpe ehu ndu ono,

bụ okiphe mu ono;
 mbụ ndibe mu,
 bụ ndu Ízurelu;
 kẹle ẹphe chikaru ndibe
 mu; ẹphe dzuru
 ohamoha;
 bya eworu alị mu kekashia.

³ Ẹphe t̄aru ndibe mu
 ono ido;
 bya achita unwu phe
 unwu-okoro
 gude je agbanweta
 unwanyi-ukpara;
 bya achita unwu phe
 unwumgboko reshia
 gude gaa mee ngua.

⁴ “S̄-a; ?bụ gunu b̄e unu a-guru n̄u mu; unub̄e ndu mkp̄ukpu Taya ȳe ndu
 mkp̄ukpu Sayidonu; m̄ekpoo unub̄e ndu buk̄ota l'al̄i ndu Filisitayinu l'ophu? ?B̄u
 iphe, mu meru b̄e unu apf̄u mu ugwo iya t̄o? Ọ -b̄uru l'oo ugwo b̄e unu apf̄u
 mu b̄e mu e-kwo-a gburumu mee ẹgwegwa woru iphe, unu meru tukobe unu l'ishi;
⁵ kẹle unu wotaru mkp̄ola-ochaa mu; ȳe mkp̄ola-ododo mu bya at̄uko ẹku mu ndu
 ophu kachaa ama mma vuta je ak̄ube l'ulo nshi unu. ⁶ Unu woru ndu Jiuda ȳe ndu
 Jierusalemu ree ndu Gurisu g'ee-shi g'unu mee g'ẹphe n̄odu ẹnya l'oke al̄i ẹka ẹphe
 shi.

⁷ “Lekwa; mu e-mechakwaa je achifuta phe l'eka ono, unu chiru phe je eree ono.
 Mu ewophutakwanu iphe, unu meru azu bya atukobe unu l'ishi. ⁸ Mu a-chita unwu
 unu unwoke me unwu unu unwanyi chiru reshia ndu Jiuda; ẹphe achita phe ree ndu
 Seba; mbu oha kwata dukpoo ẹnya okpobe adudu.” Ọ kwa Chipfu b̄e pfuru iphe ono.

⁹ Unu woru iphe-a pfuaru
 ohamoha: Unu
 kwakobekwa k'ogu!
 Unu mekwaa ge ndu ike ogu
 du tsulihu!

G'iphe, buk̄poo ndu alwuje
 ogu kp̄iritakwaru ntse
 bya awata alwu ogu!

¹⁰ Unu kp̄ukwaa ogu unu g'ọ
 bugbaaru ogu-echi!
 Unu akp̄ua nwokarara unu
 g'ọ b̄uru arwa!

G'onye ike bvuru pfukwaa s̄u:
 “Mu buakwaa onye
 okpehu dushi ike!”

¹¹ Unu dzukobe ẹgwegwa;
 unub̄e ohamoha l'ophu!
 Unu shikpoo l'ekameka bya
 edzukobe l'eka ono!

Gube Chipfu;
 menaa ge ndibe ngu,
 bu ndu ike du shi
 l'imigwe lwazeta l'al̄i!

- 12 “G’ohamoha tsulihunu!
 G’ephe zenuru jeshia
 le nsuda Jiehoshafatu;
 kele oo l’eka ono be mu
 a-nodu kpee ohamoha
 mgburugburu ikpe.
- 13 Unu watanu egbu mma unu
 swiiswiiswii; kele iphe,
 a kuru l’opfu chawaru.
 Unu bya azoshia akpuru
 vayinu obu;
 kele eka aakuje mee
 jiwaru.
 Nsukutu iya jiwaru ejiji;
 kele ejo-ememe,
 phe paru eka.”
- 14 “Igwe-oha; igwe-oha kuru le
 nsuda,
 aanoduje pfua opfu pfukaha;
 kele mboku ke Chipfu
 dukwaa ntse le nsuda,
 aanoduje pfua opfu
 pfukaha.
- 15 Enyanwu yee onwa be ee-me
 g’o gbaa ochii.
 Ophu kpokpode ekehedu
 paapaapa.
- 16 Chipfu a-gbe l’ubvu Zayonu
 sua ekiri;
 nodukwapho le
 Jierusalemu dee ririri.
 Eliphe yee akpaminigwe
 anmaa jijijiji.
 Obenu le Chipfu a-buru onye
 ndibe iya a-gbabeje le
 mkpula je anodu
 zee ndzu.
 Mbụ l’oo-buru ulo,
 a kpushiru ike doberu
 unwu Izurelu.”

Iphe-oma ndu ke Chileke

- 17 Noo teke unu a-maru l’oo
 mbedua bu Chipfu bya
 aburu Chileke unu;
 le mu bu ebubu l’ubvu
 Zayonu; mbu ubvu ono,
 duru mu nsọ ono.
 Noo teke Jierusalemu a-du nsọ;
 ophu ndu ohozo agbabaedu
 iya ophorokpo.

- 18 “O -rwua mbọku ono bẹ
    úbvú úbvú a-nọdu
    asoshi mẹe òphúú.
Eli obvu obvu asoshi
    mini-ẹra-eswi.
Mini atuko asoshigbaa l'iphe,
    bukpoo nggele,
    dukota l'alì Jiuda.
Ọgba-mini agbafuhu shi
    l'eze-ulo Chipfu wata aso
    gborogboro je agbaa
    mini lẹ nsuda Shitimu.
- 19 Obenu l'alì ndu Ijiputu
    a-buru ochobu.
Alì ndu Edomu aburu
    echiegu,
    dabyiru kẹ mmanu.
O buru iphe, a-kpa iya nu bu
    iwashi, ephe weru ndu
    Jiuda,
    bu ndu ephe no l'alì phe
    gbushia ndu adudu iphe,
    ephe meru.
- 20 Obenu lẹ ndu Jiuda e-buru
    l'alì phe jasụ l'ojeje.
L'e buru lẹ Jierusalemu;
    e -shi l'ogbo sweru ogbo.
- 21 Noo teke mu a-guru phe nvu
    l'ikpe-ochi
    ophu mu te eshidu
    guhawaru phe nvu
    iya.”
“Chipfu bu l'úbvú Zayonu!”

Èkwo Émọsu Onye Mpfuchiru Chileke

¹ Ọwaa bụ olu-opfu Émọsu. Émọsu yì lẹ ndu nche aturu, shi lẹ mkpukpu Tekowa. Ọwaa bụ iphe, ọ phuru l'ophulenyà lẹ k'ehu ndu Ízurelu lẹ teke Uzáya bụ eze ndu Jiuda; ọme Jierobowamu nwa Jiowashi bụru eze ndu Ízurelu. Ọ phuchaa ya; ọ nọda apha labọ; ọme o rwua apha ono, alì nmajeru jiiijiii ono.

² Émọsu pfuru sụ:

“Chipfu nọkwa l'úbvú Zayonu asụ ekiri
bya anọdukwapho lẹ Jierúsalemú ede ririri.
Èka ndu eche aturu anọduje eche aturu kpọshihu nkụ.
Ọme elikota úbvú Kamelu nwukota lwaa.”

Aphụ, aa-nụ ndu Arámu

³ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Eshinu Damasukosu mewaru iphe-ẹjì ẹto bya eye ẹka lẹ k'eno bẹ mu tee sephuekwaru iya oke ẹhu-eghu mu azụ; kele ẹphe chiwaru ndu Giladu pyaapya g'onye gude mgborígwe echishi ẹswa ereshi. ⁴ Mu a-tụ ọku l'ulo Hazelu; l'o tsua ọlo ọlo, Benu-Hadadu kpuru kpushia ike. ⁵ Mu e-tsukashi iphe, e gude tụ-chia ọnu-abata mkpukpu Damasukosu. Mu emee gẹ ndu bu lẹ nsuda Avenu chihu; yee onye ono, nọ lẹ mkpukpu Betu-Édenú gude mgboro-eze l'ẹka ono. L'a kpua ndu Arámu lẹ ndzụ lashia alì Kiru.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ ono.

Aphụ, aa-nụ ndu Filisitayinu

⁶ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Eshinu Gaza mewaru iphe-ẹjì ẹto bya eye ẹka lẹ k'eno bẹ mu tee sephuekwaru phẹ oke ẹhu-eghu mu azụ; kele ẹphe kpuru ọha l'ophu lẹ ndzụ bya eworu phẹ ye l'ẹka ndu Edomu. ⁷ Mu a-tụ ọku l'igbulọ Gaza; l'o tsua ọlo ọlo, a kpuru kpushia ike l'ime iya. ⁸ Ndu bu lẹ mkpukpu Ashidodu bẹ mu e-me g'ẹphe chihu; yee onye ono, nọ lẹ mkpukpu Ashikelonu gude mgboro-eze l'ẹka ono. Mu eworu ẹka ghakpọo chiahaa ndu mkpukpu Ẹkuronu kẹ gbaagbaa. Mu emekwaphọ gẹ ndu Filisitayinu lagbua l'iswi g'ẹphe ha.” Nokwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu bụ ono.

Aphụ, aa-nụ ndu Taya

⁹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Eshinu Taya mewaru iphe-ẹjì ẹto bya eye ẹka lẹ k'eno bẹ mu tee sephuekwaru phẹ oke ẹhu-eghu mu azụ; kele ẹphe tukuru ọha l'ophu, bụ ndu a kpuru lẹ ndzụ woru ye l'ẹka ndu Edomu; shi nno woru ogbandzu ẹphe l'unwune phẹ nmaa phulaphula. ¹⁰ Mu a-tụ ọku l'igbulọ Taya; l'o tsua ọlo ọlo, a kpuru kpushia ike l'ime iya.”

Aphụ, aa-nụ ndu Edomu

¹¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Eshinu Edomu mewaru iphe-ẹjì ẹto bya eye ẹka lẹ k'eno bẹ mu tee sephuekwaru iya oke ẹhu-eghu mu azụ; kele o gude ogu-echi chia nwune iya oso; ophu ọ phuduru iya obu-imemini ililekpọo; kele ẹhu ghueru iya phọ egu ẹhuka ẹhuka ghukwaseru; ọme obu-ọku nkiya bụru k'ojeje. ¹² Mu a-tụ ọku lẹ mkpukpu Temanú; l'o tsua ọlo ọlo, a kpuru kpushia ike, nọgbaa lẹ mkpukpu Bọzura.”

Aphụ, aa-nụ ndu Amọnu

¹³ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Eshinu ndu Amọnu mewaru iphe-ẹji ẹto bya eye ẹka lẹ k'ẹno bẹ mu tee sephuekwaru phẹ oke ẹhu-eghu mu azu; kele unwanyi, du ime l'alì Giladu bẹ ẹphe wacharu ibe; opfu l'ẹphe eme g'oke alì phẹ kabaa ọsa. ¹⁴ Mu a-tu ọku l'igbulọ mkpukpu Raba; l'o tsua ọlo ọlo, a kpuru kpushia ike l'ime iya. Noo teke aa-nodu echi mkpu ọgu l'ẹka ọgu a-nodu ada. Oke pherephere ezikwapho l'ẹka oke mini edze. ¹⁵ L'a kpua onye eze phẹ lẹ ndzu lashia alì ọzo; yebedua yee ndu-ishi l'alì-eze iya.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono.

2

Aphu, aa-nu ndu Mowabu

¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Eshinu Mowabu mewaru iphe-ẹji ẹto bya eye ẹka lẹ k'ẹno bẹ mu tee sephuekwaru iya oke ẹhu-eghu mu azu; kele o keru okpu onye eze ndu Edomu oku; jasu o buru ntu. ² Mu a-tu oku lẹ Mowabu; l'o tsua ọlo ọlo, a kpuru kpushia ike lẹ mkpukpu Keriyotu. Mbụ lẹ ndu Mowabu a-nwushihu l'utsu utsu a-nodu adapheru phẹ nu; mekpoo mkpu, aa-nodu echiru phẹ; yee opu-ogu, aa-nodu egbu ehuka ehuka. ³ Mu e-gbu onye eze phẹ; bya atuko ndu-ishi l'ime iya gbukobe ẹphe l'iya.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono.

Aphu, aa-nu ndu Jiuda

⁴ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Eshinu ndu Jiuda mewaru iphe-ẹji ẹto bya eye ẹka lẹ k'ẹno bẹ mu tee sephuekwaru phẹ oke-ẹhu-eghu mu azu; kele ẹphe jikaru ekemu Chipfu; ophu ẹphe etsojedu iphe, o toru okpa iya su g'e tsoje. O buru ughoshi ono, nna phẹ jeru etsoru ono dephuru phẹ. ⁵ Mu a-tu oku l'alì ndu Jiuda; l'o tsua ọlo ọlo, a kpuru kpushia ike lẹ Jierusalemu.”

Aphu, aa-nu ndu Izurelu

⁶ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Eshinu ndu Izurelu mewaru iphe-ẹji ẹto bya eye ẹka lẹ k'ẹno bẹ mu tee sephuekwaru phẹ oke ẹhu-eghu mu azu; kele ndu Izurelu reru ndu pfuberekoto gude reta mkpola-ochaa; bya eree ndu akpa nri gude reta akpokpa ẹbo l'echiko. ⁷ Ẹphe azoje ndu ukpa okpa l'ishi zo-mia l'urwuku, no l'alì. Ophu ẹphe ekpejeduru ndu eje iphe-ehuka ikpe, pfuru oto. Nna yee nwa iya nodu anoduje ejepfu nwamgboko lanu; shi nno turwua ẹpha mu ono, du nsọ ono. ⁸ Ẹphe nodu azejegbaa aze l'aguga iphe, bu ọru-ngweja l'eli uwe, a sọberu l'itumo. Ẹphe nodu anoduje l'ulo agwa phẹ ono angu mee, e retaru lẹ nre.

⁹ “Mu mebyishiru ndu Amoru l'iphu phẹ. Mbụ ndu hagbaa ke kpapherengu kpapherengu g'oshi sida; bya akpo akpa g'akpurata. Mu mebyishia mebyi, o miru l'elikota; bya emebyishia ogbarabvu iya l'uzo alì. ¹⁰ Mu shi l'alì ndu Ijiputu dua unu dufuta. Mu bya edua unu ukporo apha labo l'echiegu je emee g'unu lwuta alì ndu Amoru nworu. ¹¹ Mu byakwapho bya ahotu unwu unu unwoke g'ẹphe buru ndu mpfuchiru; bya ahotakwapho unwu unu unwokorobyia g'ẹphe buru ndu duru Chileke iche. ?Tobudu eviya bẹ mu epfu-a; unube ndu Izurelu?” Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono.

¹² “Obenu l'unu meru ndu ono, duru Chileke iche ono; ẹphe ngua mee; bya asu ndu mpfuchiru g'ẹphe te epfufe mpfuchiru. ¹³ Nta-a buru ge mu bya abyzeta unu abyzeta egube ono, ugbo ivu abyzetaje me e doo ya ereshi onoya. ¹⁴ Ndu okpa-egwa taa nahukwa; ophu ndu okpehu du adukwa iphe, ẹphe egude okpehu phẹ eme; ophu ndu du ike ọgu a-dukwa ike adzo ndzu phẹ. ¹⁵ Ndu maru agba apfu taa pfukwaru; ophu ndu maru agba oso a-dukwa ike agbala; ophu ndu agbaje inya a-dukwapho ike adzo ndzu phẹ. ¹⁶ Mbụ je akpachaa l'onye du ike ọgu, bu iya bẹ

òkpoma kachaa adudu a-gbakwaru oto gbalaa mboku ono." Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono.

3

¹ Unu numakwa opfu-a, Chipfu pfuru gude epfubyishi unube ndu Izurelu-a; epfubyishi ndu onu-ulo ono l'ophu, bu ndu yebe Chipfu shi l'ali ndu Ijiputu dufuta onoya. O suru-a: ² "O bu unu kpoloko be mu maru l'iphe, bukpo ipfu, nokota le mgboko l'ophu. Noo iphe, meru g'o gude mu je l'anu unu aphu ejo-iphe, unu eme g'o ha."

Ozi onye mpfuchiru Chileke

³ Umadzu ebo ?ephe aswije oswi me o budu l'ephe zuru mgbede l'ephe a-wata aswi oswi?

⁴ Oduma ?oonoduje l'oswa sua ekiri l'ebe o gude iphe, oo-ri?

Mbu-a; ?nwegbele-oduma abaje hanyihanyi l'eka o bu l'ebe abu l'o nweru iphe, o guderu?

⁵ Enu ?l'oodalahuje l'onya l'ali l'eka adudu onya, a gbaberu iya to?

Onya, a gbaberu agbabe l'ali ?oosweje l'ebe abu l'o duru iphe, kpo-sweru iya nu?

⁶ E -gbuaha opu le mkpukpu; ?ndzu ta agujedu ndu bu iya nu to? ?Epe ta anmajedu pyaapyaapya?

Teke ala-l'iswi byapfutaru mkpukpu; ?to budu Chipfu meru phe iya to?

⁷ Tororo bu le Nnajiuphu, bu Chipfu ta adudu iphe, oomeje l'ebe ekpuha idzu iya goshi ndu-ozu iya, bu ndu mpfuchiru iya.

⁸ Oduma suakwaru ekiri. ?Bu onye a-su le ya ta atsudu ebvu?

Nnajiuphu, bu Chipfu pfuakwaru opfu. ?Bu onye a-su le ya a-odu doo ge ya te epfu iphe, Chipfu pfuru?

Iphe-eji ndu Sameriya

⁹ Raa ya arara l'iphe, bukpo ulu, a kpuru kpushia ike le mkpukpu Ashidodu yele ophu no l'ali ndu Ijiputu su phe: "Unu je edzukoo onwunu l'ubvu ubvu ali Sameriya huma utsu, ada l'ime iya; yele mkpawere, eeme ndibe iya!"

¹⁰ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Epe ta amadu g'eemeje iphe, du ree. Ulu phe, a kpushiru ike bu iphe, jiru iya nu bu iphe, a nataru l'omeliwe; yee iphe, a naru le nfu." ¹¹ Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: "Ohogu l'a-gba ali ono ophorokpo; kwatsushia iphe, bukpo ulu, akpushiru ike; kwaa okwata l'iphe, bukpo eka unu kpuru o shihu dungudungu."

¹² Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "O kwa g'onye eche aturu duru ike nafuta aturu iya l'onu oduma; o buru iphe, o nafutaru kpoloko bu nwoshi-okpa iya labo; ozoo nwibiribe nchi iya-a; nokwa g'aa-dzota-beru ndu Izurelu bu ono; mbu ndu ono, bugbaa le mkpukpu Sameriya; nogbaa l'igburonu iphe-azee phe; yele nkuku etemu phe." ¹³ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chileke epfu; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike: "Unu numakwa iphe-a je agbaa onu-ulo Jiekopu ekebe: ¹⁴ Mboku, mu a-nu ndu Izurelu aphu atupya, epe tpyaru mu be mu e-mebyishi oru-ngweja, nogbaa le mkpukpu Betelu. Mpu oru-ngweja ono be ee-chikwofu l'o daa l'ali. ¹⁵ Mu alashia ulu, epe kpuru doberu onanwu; yee ophu epe kpuru doberu udzu-mini; mbu l'ulo ono, e gude eze-enyi mee omemma ono be mu e-mebyishichaa; l'a kwatsushichaa ulu-eli phe g'o ha." Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono.

4

¹ Unu numa opfu-a; unube eswi ali Beshanu ono, nogbaa l'ubvu Sameriya; mbu unube unwanyi ono, emekpa ndu ukpa eh; teme o buru ndu adudu g'o du phe be

unu egwe uji; unu -gbeshi; unu asu nnajiuphu unu phe-a: “Unu nu anyi mee g'anyi ngua!” ² Nnajiuphu, bu Chileke gudeakwa adu nsọ iya ria angu su: “Unu lekwa; ujiku lanu be ee-gudekwa ikekee setachaa unu g'unu ha. Mbụ l'eegude ikokoro, e gude anma ẹma nmatachaa ndibe unu ndu ophu phoduru nu. ³ G'unu hakpoọ nanu nanu buru igbulọ be ee-gbuwa chiru unu chighaa. O buru uzo ẹka aa-nodu achiphushi unu bu l'uzo Hamonu.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono.

Ndu Ízurelu teke alwapfutadu Chileke

⁴ “Unu je mkpukpu Betelu je emee iphe-eji! Unu eje mkpukpu Gilugalu je akabakpoọ ya ro ememe! Unu gweje ngweja unu l'utsu mboku-mboku! Unu pfuje oke-lanu-l'uzo-iri unu l'ime ujiku ẹto ẹto! ⁵ Unu woru buredi, e yeru iphe, eekoje buredi woru kpoo oku g'o buru ngweja obunggo! Unu -nodu anu Chileke iphe ke mmanu; unu araje iya arara! Mbụ-a; unu pfua ya g'a numa-dzuru; unube ndu Ízurelu; kele oo iphe ono bu iphe, aduje unu ree ememe.” Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu eepfu.

⁶ “Ge mu haru unu; onu nri chihu unu l'iphe, bukpoọ mkpukpu unu l'ehu l'ehu; bya emee; ophu o dudu mkpukpu unu ophu nri du; ophu unu alwakwarupho azu lwapfuta mu.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ⁷ “Mu mekwarupho g'igwe te edzheru unu mini teke o phodukwaruro onwa ẹto teme l'eemeta iphe, emeberu l'ali. O nodu abujeru mu -dzeeru mkpukpu owa-a mini; mu ahaa ndu ophu. Igwe -dzee mini l'egu ibiya owa; l'o haa ibiya ophu l'o kpohu jegiri jegiri. ⁸ Ndu mkpukpu labo ozoo ẹto nodu anoduje awu gbiigbiigbi eje le mkpukpu lanu eje achọ mini-angungu; ophu ephe ahumajedu mini, a-suru phe angungu; ophu unu alwakwarupho azu lwapfuta mu.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

⁹ “Mu gudewaa nchacha-manu yee atsu-evu gude dapfu unu. Mu gude iya mee ge mgbabu unu yee opfu-vayinu unu dabyiru iphoro. Igube bya atapyashia oshi olivu unu; yee oshi figu unu; ophu unu alwakwarupho azu lwapfuta mu.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

¹⁰ “Mu bya emee g'ejo iphe-ememe wata unu ememe egube ono, mu meru; o mee ndu Ijiputu ono. Mu gude ogu-echi gbushia unwokorobya unu; bya erwuta inya unu kpua ya le ndzu. Mu bya atsu-jia imi unu atsu-ji l'ishishi iphe, shigbaa l'eka ndu ojogu unu dogbaaru; ophu unu alwakwarupho azu lwapfuta mu.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

¹¹ “Mu haru mkpukpu unu mebyishia egube ono, mu mebyishiru Sodomu waa Gomora ono. Mbụ l'unu dupho ge nku-oku, a lofutaru l'eka oku eke iya; ophu unu alwakwarupho azu lwapfuta mu.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ¹² “Oo ya bu le-a; wakwa iphe, mu e-me unube ndu Ízurelu baa. Temanu-a; eshinu mu e-me unu iphe ono; unu kwakobekwa akwakobe ejepfu Chileke unu; unube ndu Ízurelu!”

¹³ O kwa onye ono,
 bu iya meru ubvu;
 bya edobe pherephere;
 mbu onye ewojeru
 iphe,
 ori kpuhaa goshi nemadzu;
 onye ono, emeje g'utsu
 gbahu ochii;
 teme o nodu azo garamu
 garamu l'eli ubvu,
 nogbaa le mgboko.
 Epha iya bukwa Chipfu;

bya aburu Chileke,
bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike.

5

Erwubvu ẹhu ndu Ízurelu

¹ Unu nụmakwa opfu-a; unube ọnu-ulo Ízurelu; mbụ erwubvu ẹhu unu-a, mu erwu-a;

² “Ndu Ízurelu, bụ nwamgboko
ono yee nwoke teke
akwaswee ono
daakwaru darwua alị;
ọphu ọ gbeshibaekwa
ozo.

A parụ iya haa l'alị l'eka
ọ dabyiru;
ọphu ọ dudu onye palia ya.”

³ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: “Mkpukpu, chi unu ojogu labo l'ukporo ojogu iri ejeru Ízurelu ogo bụ iphe, oo-gude lwa bụ ukporo ojogu ise kpoloko. Mkpukpu ọphu chikwanu ukporo ojogu ise eje buru ojogu iri a-lwa.”

⁴ Wakwa iphe, Chipfu epfu anụ ọnu-ulo Ízurelu: “Unu choo mu; dzuru ndzu. ⁵ Unu ba achokwa Bẹtelu! Ọphu unu ejekwa Gilugalu! Unu ta atugbukwa jeshia Biye-Sheba! Kele ndu Gilugalu be aa-kpukwa le ndzu; l'e mee Bẹtelu; ọ to dudu iphe, oo-bu.”

⁶ Unu chokwaa Chipfu dzuru ndzu. Odumeka be oo-gbakwa ọnu-ulo Jiófefu ophorokpo g'eka oku etsu. Mbụ l'oo-tsu iya tsufu; ọ to dudu onye a-suru iya egbota le Bẹtelu. ⁷ Nshio unube ndu ono, ewojeru ikpe, pfuru oto mee iphe, atsọ ilu ono; teme unu nodu ewojeru apfubekoto gwọo l'alị.

⁸ Onye ono, bụ iya meru
kpokpode,
bụ Puleyadesu;
bya aburu iya meru
kpokpode, bụ Orayonu;
onye emeje tsukiribaa
ochii l'ọ buru iphoro
nchi-abo;hu;
teme ọ nodu ejikputeje
eswe mee ya l'ọ buru
enyashi;
onye ekuje mini,
doru l'eze-enyimu oku;
l'ọ bya eworu iya
dzeeru eliphe l'ophu;
ọ kwa Chipfu bụ
epha iya.

⁹ Onye emeje ge mkpurupyata
lo vaa so-kpute ndu
ike du;
teme ọ nodu emeje ge
mkpukpu,
a kpupheru igbulo

mgburugburu buru
mkpurupyata.

¹⁰ Onye abajeru unu mba l'edupfu be unu akpoje ashị; temanu o buru onye epfuje ire-lanu be unu anoduje akpofu akpofu. ¹¹ Oo ya bu le-a; eshinu unu azoje ndu ukpa tolitoli; teme unu nodu ekebutaje phe g'ephe nu unu ereshi; be a makwaru-a l'unu pyishiru mkpuma gude kpushia ulo; obenu l'o to dudu ophu unu e-bu. A makwaru-a l'unu kowaru opfu-vayinu, du ubvu l'enya; obenu l'unu taa ngudu mee, shi iya nu; ¹² kele mu maru g'emeswe, unu mesweru habe igwerigwe; bya amaru g'iphe-eji, unu meru habe shii. Unu anoduje emekpa ndu pfuberekoto ehu; teme unu nodu anoduje eri uphalazu; teme ophu unu ekpejedu ndu ukpa ikpe, pfuru oto l'edupfu. ¹³ Oo ya bu l'onye nweru egomunggo e-dobejeepho onu doo me o dajewaa nno; kele teke ono bukotakwa ejo mboku.

¹⁴ Unu choje iphe, du ree; g'o to bu iphe, du eji; k'ophu unu a-nodu ndzu. Noo teke Chipfu; mbu Chileke, bu Okalibe-Kakota-Ike e-swiru unu; egube ono, unu asuje l'o swiru unu nta-a ono. ¹⁵ Unu kpo ejo-ememe ashị! Unu eyee eme iphe, du ree obu! Unu kpeje ikpe, pfuru oto l'edupfu; ?a maru; ?Chipfu; bu Chileke, mbu Okalibe-Kakota-Ike a-phuru unu obu-imemini; mbu unube nwa ndu ophu phoduru nu le ndu onu-ulo Jiosefu.

¹⁶ Oo ya bu le-a; wakwa iphe, oopfu; mbu Nnajiuphu, bu Chipfu; bya aburu Chileke; buru Okalibe-Kakota-Ike: "Uzu-ekwa a-nodu atu l'iphe, bukpo gbororo. Ekwa aphu anodu ada l'edupfu l'edupfu. L'e kua ndu akoje opfu g'ephe bya adobe ekwa raahaa; kua ndu maru aka ereshi ekwa g'ephe bya akwashia ekwa ike. ¹⁷ Uzu-ekwa a-nodu atu l'ekameka, a koru opfu-vayinu; kele eka unu doru be mu a-bya eshijaa ebo ghata." Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono.

¹⁸ Nshio unube ndu oogu g'asu l'eswe ke Chipfu rwuwaru! Su-a; ?bu gunu kparu iphe, eswe Chipfu agu unu egu? Mboku ono a-bukwaru ochii; o to bukwaru iphoro. ¹⁹ Oo-du g'egube-a, aa-su le nwoke nahuru oduma; o gbapfu agu. O nahu ono bya abahu l'ulo iya je anodu woru eka tu-kobe l'igbulu; agwo bya ataa ya. ²⁰ Eswe Chipfu a-bukwaru ochii; o to bukwaru iphoro. Mbu l'oo-gbakota tsukuribaa; k'ophu bu l'iphoro taa dukpodaa ya ililekpo.

²¹ "Obo-iphe, unu aburu mu be mu kpokwaru ashị; teme ophu mu anatakwaru iya; ophu edzuko, unu edzukojeru mu adujeekwa mu ree. ²² A makwaru-a l'unu egweje ngweja-akpo-oku nu mu; unu ewota ngweja-nri gude bya mu agwagwa; obenu le mu ta anatajedu iya. Unu -hotachakponu iphe ahota gude bya egweeru mu ngweja-ehu-guu; o to dukwa iphe, mu a-gube iya. ²³ Wofukwaru mu uzu ono, du l'ebvu ono, unu agu ono; kele mu ta angabejekwa nchi k'anuma iphe, nkwa unu ada. ²⁴ Obenu le-a; g'ikpe, pfuru oto watanu aso gborogboro ge nggele! G'apfubekoto watanu aso g'enymu, ta aso-buhujedu aso-buhu!

²⁵ "Su-a; unube onu-ulo Izurelu; ukporo apha labo be mu l'unu noru l'echiegu. ? Unu shi agwaje mu agwagwa l'eka ono? To ?unu shi anuje mu iphe? ²⁶ Obenu le nta-a bu iphe, unu kporu obu yeru bu nshi onye eze unu, bu Sakutu; yee iteshi ibe unu, bu Kayiwanu; mbu kpokpode ono, unu gwotaru l'onwunu ono. ²⁷ Noo g'o gude mu je l'eme g'a kpa unu le ndzu je aghaa mkpukpu Damasukosu aghagha tugbua." Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono; mbu onye ono, epha iya bu Chileke bya aburu Okalibe-Kakota-Ike.

6

Oshi, akuru ndu akpa ntusaru-ehu

¹ Nshio unube ndu akpa ntusaru-ẹhu l'úbvú Zayonu; mekwapho unube ndu no l'úbvú Samériya ari l'ọ tọ duedu iphe, adu ike eme unu; mbu unube ndu a maru amaru, shi l'oha, bu ishi oha l'ophu, bu ndu ono, onu-ulo Ízurelu anoduje ejepfu. ² Unu jenu mkpukpu Kalune je ahuma g'o gbaru! Unu eshi l'eka ono jeshia Hamatu; mbu eze mkpukpu ono! Unu eshikwapho l'eka ono jeshia Gatu, bu mkpukpu ndu Filisitayinu! ?Unu kakota ali-eze-a g'ephe ha ree too? ?Ali phe ka k'unu osa to? ³ Mbu unube ndu woru ejo mboku dobe uzanya uzanya; o buru okposhi omeliwe be unu pataru dobe onwunu ntse ntse. ⁴ Ndu bu iphe, ephe azeje aze bu iphe-aze, e gude eze-enyi memaa. Temе ephe nodu azeje manyoo l'iphe-aze phe. Nri, ephe erije bu anu unwu-aturu, shigbaa l'igwe aturu phe; ye unwu-eswi, shigbaa l'ikpoto eswi phe. ⁵ Ndu anoduje agu-phe jogojogojogo ebvu akpo une eye iya; emeshigbaa iphe ophu, e gude agu ebvu ge Dévidi. ⁶ Iphe, unu egudeje angu mee bu eze uwaka. O buru manu, kachaa eshi mkpo be unu anyije. Obenu l'unu ta agujedu aphu olal'iswi-a, onu-ulo Jiosefu ala-a. ⁷ Noo g'o gude unu je l'aburu ndu mbu, ee-vuru uzo kpua le ndzu. Obo-iphe ndu ono, azeje manyoo ono aburu bugemu.

Chipfu akpofu eku-onwonye ke ndu Ízurelu akpofu

⁸ Nnajiuphu, bu Chipfu gudewaa onwiya ria angu; mbu le Chipfu ono, bu Chileke; bya aburu Okalibe-Kakota-Ike ono pfuwaru su: "Eku-onwonye, oshilokpa Jiekopu eku be mu akpofu akpofu. Mbu l'ulo ulo, ephe anoduje zeeru ndzu g'o ha be mu kpuru ash. Noo g'o gude mu je l'eworu mkpukpu-a; ye iphemiphe, du iya nu ye l'eka ndu ohozo."

⁹ Teke umadzu iri phoduru l'ulo lanu; ephe anwuhukwapho. ¹⁰ Teke abubu phe, bu onye a-kposhi odzu phe ono oku byaru g'o chita phe chifu l'ulo ono; o jia onye domikwaduru onwiya l'eka ono su iya: "?O nweru onye gu l'iya no l'eka ono?" O su: "Waawaa-o!" L'o su: "Ngwa; dobekwapho onu ngu doo! G'anyi te ejekwa ekusweta epha Chipfu!"

¹¹ Kele Chipfu suwaru l'o noo g'oo-du. O je l'etsukposhichaa oke ulo ono etsukposhi; tsukposhia ndu ophu bu ulo nshii l'o daka nanu nanu. ¹² ?Inya agbaje oso l'eka du mkpuma mkpuma? To? eegudeje eswi akpo okoro l'egube eka ono? Obenu l'unu mewaru ikpe, pfuru oto; o buru iphe, egbu egbugbu; bya emee akpuru, apfubekoto a-mi; o buru iphe, atso ilu.

¹³ Unu ete eswa l'eka unu lwutaru mkpukpu Lodeba. Temе unu nodu asuje: "? To?odu l'ike okpu k'anyi be anyi gude lwuta mkpukpu Kanayimu?"

¹⁴ Wakwa iphe, oopfu; mbu Chipfu, bu Chileke; bya aburu Okalibe-Kakota-Ike: "Mu e-je akpatsu oha, a-bya etso ngu ogo; gube onu-ulo Ízurelu. Ephe e-mee ngu pho ewere; e -shi le mkpukpu Lebo-Hamatu jas le nsuda Araba."

7

Igube; waa oku; waa iphe, eegudeje akpu igbulu g'o pfuru oto

¹ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu goshiru mu baa: Oodozi igube, a-bya bya atapyashia iphe, e meberu l'ali, e-fushi ome me a -kpatachapho ke mbu. Ke mbu ono bu ophu aanuje eze kele o bu iphe, rwuberu iya nu. ² To?odu iya bu; ephe tukoeppo iphemiphe, futaru l'ali tafu. Mu chia mkpu su: "Gube Nnajiuphu, bu Chipfu; gunaa nvu jiko! ?Denu g'unwu Jiekopu e-shi wafu l'ebe abu l'o baru ishi?"

³ O buru iya bu le Chipfu agbanwee eka l'eme iphemiphe ono. Chipfu bya eyee onu su: "Owaa taa nwukwa!"

⁴ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu goshiru mu baa: Nnajiuphu, bu Chipfu kuru oku, enwu enwunwu oku ge ya gude iya kpee ikpe. O bya etsua jas Eze Enyimu

tashihu; alì kpọshihu nku. ⁵ Tọbudu iya bụ; mu chishia mkpu su: “Gube Nnajiuphu, bụ Chipfu; te emehenu jiko! ?Denu g'unwu Jiékpọ e-shi waa l'ẹbe abụ l'ọ barụ ishi?”

⁶ Ọ bụru iya bụ lẹ Chipfu agbanwee ẹka l'eme iphemiphe ono. Nnajiuphu ono, bụ Chipfu bya eyee ọnu sụ: “Ọwaa taa nwụkwapho!”

⁷ Wakwa iphe, o goshiru mu baa: Chipfu pfulu l'aguga igbulọ. Ọ bụru iphe, o gude l'ẹka bụ iphe, eegudeje akpụ igbulọ g'ọ pfulu ọto. Ọ bụru iphe, eegudeje akpụ igbulọ ono bẹ e gude kpua igbulọ ọbu. ⁸ Chipfu bya ajia mu sụ mu: “Émọsu; ?bụ gunu bẹ ì humaru?”

Mu sụ iya: “Ọ kwa iphe, eegudeje akpụ igbulọ g'ọ pfulu nhamunha.”

Tọbudu iya bụ; Nnajiuphu ono bya asụ mu: “Lekwa; mu e-woru iphe, eegudeje akpụ igbulọ g'ọ pfulu ọto dobe l'echilabọ ndu Ízurelu. Mu taa haedu phe ọzobaa ge mu ta anụ phe aphụ. ⁹ Ẹka aagwaje iphe agwagwa ono, Áyizaku doberu ono bẹ ee-mebyishikọta. L'a bya etsukpọshia ẹka ndu Ízurelu doberu nsọ. Ọ bụru ogu-echi bẹ mu e-gude tsoo ọnu-ulo Jierobowamu ọgu.”

Émọsu yee Amazaya

¹⁰ Tọbudu iya bụ; Amazaya, bụ onye uke, l'agwa iphe lẹ Bẹtelu bya ezia ozi g'e je ezia onye eze ndu Ízurelu, bụ Jierobowamu sụ iya: “Émọsu nọakwa l'echilabọ ọnu-ulo Ízurelu gẹdegede achiru ngu ejo-idzu. Alì ta asụekwa akube iphe, oopfu. ¹¹ Lẹ-a; wakwa iphe, Émọsu epfugbaa baa: ‘Ọ kwa ogu-echi bẹ ee-gude gbua Jierobowamu; ọphu ọ dukwa iphe, e-me g'a ta kpụ ndu Ízurelu lẹ ndzụ chiru phe lufu l'alì phe gẹdegede.’ ”

¹² Amazaya bya agbeshikwapho bya ejepfu Émọsu je asụ iya: “Tugbua lufu l'ẹka-a gube nwọphu aphụ ọphulanya! Tugbua laphu azụ l'alì ndu Jiuda; je anodu l'ẹka ono kpata nri, ii-ri; nọdu l'ẹka ono pfulu iphe, iipfu! ¹³ Ba nọduekwa lẹ Bẹtelu sụ l'i pfuchiru Chileke; kele ẹka ono bukwa ẹka duru eze lẹ nsọ; teme ọ bụru ẹka ndu Ízurelu kpuru eze-ulo phe.”

¹⁴ Noo ya; Émọsu bya eyeeru Amazaya ọnu sụ iya: “Mu te eshikwa bụru onye mpfuchiru; ọphu ọ bukwa onye mpfuchiru nwuru mu. Ọ kwa onye eche aturu bẹ mu shi bụru; bya aburu onye akọ opfu oshi sịkamo. ¹⁵ Tọbudu iya bụ; Chipfu bya ekua mu l'ẹka mu nọ eche aturu bya asụ mu ge mu tugbua je epfuchiru iya opfu ẹhu ndibe iya, bụ ndu Ízurelu. ¹⁶ K'ọphu bụ lẹ-a; nụmakwa Opfu Chipfu. G'ì sụru ge mu te epfuhẹkwaru opfu Chileke nù ndu Ízurelu; ge mu haa epfu opfu ẹhu ọnu-ulo Áyizaku. ¹⁷ Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Nyeeku ngu e-mechakwaa wata agba ukpara l'oma mkpukpu; teme ọ bụru ogu-echi bẹ ee-gude gbushia unwu ngu unwoke me unwu ngu unwanyi. Alì ngu bẹ aa-tù atùtù gude washiaru ndu ọzo; teme gubedua l'onwongu bụ l'alì ndu amadu Chileke bẹ ii-mechaa nọdu nwuhu. Ọzo bụ lẹ ndu Ízurelu ta adudu iphe, ee-me g'a ta kpụ phe lẹ ndzụ chiru phe chiru l'alì phe.”

8

Nkata akpuru-iphe, charu achacha

¹ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu goshiru mu baa: nkata, akpuru-iphe, charu achacha jiru ejiji. ² Ọ bya ajia mu sụ mu: “Émọsu; ?bụ gunu bẹ ì humaru?”

Mu sụ iya: “Ọ kwa nkata, akpuru-iphe, charu achacha jiru ejiji.”

Tọbudu iya bụ; Chipfu sụ mu: “Teke ikpazu ke ndibe mu bụ ndu Ízurelu rwuakwaru. Ọphu mu ahaekwa phe ọzobaa ge mu ta anụ phe aphụ.” ³ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: “O -rwua mbọku ono bẹ ebvu, aaguje l'eze-ulo

Chileke-a l'a-buru uzu-ẹkwa bẹ aa-nọdu atụ iya. Odzu bẹ a-du igwerigwe igwerigwe daka l'ẹkameka. Ẹkameka adaa nyonyoronyo.”

Aanu ndu Ízurelu aphu

⁴ Unu nọmakwa iphe-a; unubẹ ndu azotoshi ndu adudu g'ọ dọ phẹ; tẹme unu nọdu eme gẹ ndu akpa nri l'alị unu bvubebe; ⁵ mbụ unubẹ ndu asuje: “?Bunaa teke ole bẹ Ọbo Ọnwa-ọphúú a-bvunaa; k'ọphu anyi a-wata ere ereshi? ?Bunaa teke ole bẹ eswe-atuta-unme a-bvunaa; k'ọphu anyi a-wata azụ witi?” Ẹphe nọdu emeje tinu ereshi phẹ l'ọ lwa alị; mee aswa iya l'ọ ka shii; bya egude iphe, aatuje iphe, e meru l'ugho gude eme ndiphe mkpurukpuru-ẹnya. ⁶ Unu egudeje mkpọla-ọchaa zua aswa ishi ndu akpa nri. Teke ọ bụ onye adudu g'ọ dọ iya; unu achita nwa akpọkpa labọ gude zua aswa ishi iya. Unu nọdu akpọtaje witi ndu ọphu e gege awushi awushi gwakobe l'ọkpobe iya ree.

⁷ Chipfu gudekwa l'oshilokpa Jiékọpu phẹ eku onwophe ria angụ sụ: “Mu ta abyakwa azoha iphe, ẹphe meru. ⁸ Iphe-a e-mechakwaa mee alị anmaa jiiijiii. Iphe, bukpo ndu bu iya nọ anọdu agụ aphụ iya. Alị-a l'ọphu a-bya utso. Aa-kpatsu iya l'ọ bya kulakula g'utso; l'ọ bya alaekwapho pyetee g'enyimu ndu Ijiputu.”

⁹ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: “O -rwua mbọku ono bẹ mu e-me g'enyanywu rịba l'echi eswe; mee eliphe l'ọphu agbahụ ọchii l'echilabọ eswe. ¹⁰ Ọbo-iphẹ, unu aboje bẹ mu a-gbanwe g'unu wata atụ uzu-ẹkwa. Mu agbanwee ebvu ono, unu aguje ono g'ọ buru erwubvu. Mu e-me unu g'unu hakota unu anmakotaru uwe-aphụ; kpushikota ishi anwuhu. Mu emee mbọku ono g'ọ dọ unu g'onye agụ aphụ nwa nwoke lanu, ọ nwataru kpoloko, nwuhuru nụ. Eswe mbọku ono -bya abvu bẹ ọo-tsokotaepho ilu ilu.”

¹¹ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: “Mbọku abyakwa; mbụ mbọku, mu e-me g'egu wata eme l'alị-a. Egu, mu epfu opfu iya ta abukwa egu nri; ọzoo egu mini. Obenu l'ọo egu anuma opfu kẹ Chipfu. ¹² Nemadzu e-tsoru aghaphe; o -shi l'enyimu ọwa-a; l'ọ daghaa ẹnyimu ọphuu; l'ọ shi l'isheli; l'ọ ghaphee jeshia l'uzo ẹnyanywu-awawa l'eka ẹphe achọ ẹka ẹphe a-numa opfu kẹ Chipfu; ọle ẹphe taa humadu iya. ¹³ O -rwua mbọku ono bẹ eguru nwanyi, ama ntumatu; yee nwokoro bya, gbashiru ike ntumatu a-tulwahu l'eka ẹkpiri akpọ phẹ jegiri jegiri. ¹⁴ Ndu ono, gude ẹbyi kẹ Samériya ria angụ ono; mbụ ndu ono, asuje: ‘Eshinu agwa ndibe gube Danu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a’; ọzokwanu: ‘Eshinu agwa ndu Biye-Sheba nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a’; ndu ono a-dakota; ọphu ẹphe abyadu agbeshibaa agbeshi.”

9

Ndu Ízurelu bẹ ee-mebyishikwa

¹ Mu phuru ọphulenyia huma Chipfu l'eka ọ pfuru l'aguga ọru-ngweja epfu sụ: “Chia iphe l'eli mkpotsu itso, gude eze-ulo-a; k'ọphu ọkpa-ulo iya l'ọphu a-nmakota jiiijiii. G'ọ nwukposhihu daa l'eli ishi onyemonye. Nwa ndu ọphu phoduru nụ buru ogu-echi bẹ mu e-gude gbushia phẹ. Ọ tọ dudu mẹ onye lanu anahụ nụ. Ọphu ọ dudu onye ọphu byaru agbala nụ. ² Ọ tọ dudu m'obeta ẹphe tuchakpoo nsụ tu-rwua alimaa; mu eyekwaphọ ẹka l'ime ẹka ono guta phẹ. Ọphu ọ dudu m'obeta ẹphe nyihu eli nyirwua imigwe; mu eshikwaphọ l'eka ono lo-zeta phẹ. ³ Ọ tọ dudu m'obeta ẹphe je edomia onwophe l'eli úbvú Kamelu; mu achilekwaa nta-a phẹ chirwua ẹka ono je akpufuta phẹ. Ọphu ọ dudu m'obeta ẹphe je edomia onwophe l'ọhu eze-enyimu; mu akarụ ejo agwo l'ọ je l'eka ono je atagbushia phẹ. ⁴ Ọ tọ dudu m'obeta ndu ọhogu phẹ kpuchaa phẹ lẹ ndzụ lashia alị phẹ; noo ẹka mu a-karụ ogu-echi l'ọ je aphua phẹ teerii. Mu a-tabee phẹ phọ ẹnya gẹ mu mee phẹ ejo-iphẹ; ọ tọ bukwa gẹ mu meeru phẹ ree.”

⁵ Ọ kwa Nnajiuphu, bu
 Chipfu; bya aburu
 Ọkalibe-Kakọta-Ike;
 onye abujeru;
 o -denyi eliphe l'ophu ẹka;
 l'ọ dazeshihu;
 iphemiphe, bu iya nọ
 aguahaa aphu;
 alì-a l'ophu abyaa
 utso g'enyimu Nayìlu;
 e -mechaa l'ọ daa rìgbidii
 gẹ nggele alì Ijiputu.

⁶ Mbù onye kpùshiru
 ọlo-eli iya dobe l'imigwe.

Ọ buru eliphe bẹ ọ turu
 ọkpa ọlo ọbu;
 onye ekuje mini,
 dọru l'enyimu oku;
 l'ọ bya eworu iya
 dzeeru eliphe l'ophu;
 ọ kwa Chipfu bu
 ẹpha iya.

⁷ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Unubẹ ndu Ízurelu; unu lẹ ndu Kushi; ?unu ta abudu mu iphe lanu? ?Tọbudu alì Ijiputu bẹ mu jeru je eduta ndu Ízurelu; bya eje eduta ndu Filisitayinu l'alì Kafuto; bya edutakwapho ndu Arámu l'alì Kiru? ⁸ Tororo, mu egbueru iya pho unu bu l'anya Nnajiuphu, bu Chipfu dukwa l'ehu alì-eze ono, ẹjo-iphe du ono; mbu lẹ mu e-mebyishikota iya g'ọ to duhe lẹ mgboko-a. Obenu l'onu-ulo Jiékopu bẹ mu tee mebyishikwa.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

⁹ “Noo kele mu a-tu ekemu; mu abya anma onu-ulo Ízurelu yigayiga nmakofu iya l'echilabo ohamoha ozo woru iya yoo ayoyo lẹ n-yo egube-a, aayoje ereshi-a; obenu l'ọ to dudu g'ọ ka mma l'oo akpuru iya lanu erwu l'alì. ¹⁰ Iphe, bukpo ndu iphe-ẹji, nokota l'echilabo ndibe mu l'a-lakota l'ogu-echi; mbu iphe, bukpo ndu ono, anoduje epfu su l'eze iphe-ehuka tee shiswetakwa ẹka ẹphe nọ; ophu ọ byapfutakwa phe.”

Eedophu ndu Ízurelu azu l'onodu phe

¹¹ “O -rwua mboku ono bẹ mu e-kpukwakwa ọlo-ekwa Dévidi ono, daru adada ono. Mu emekwaa iphe, bukpo ẹka o mebyihuchaaru emebyihu; bya emekwaa ya g'ọ to buhe ochobu; mbu mee ya l'ọ du g'o shi adujehawaa; ¹² k'ophu nwa ndu wafuru nu lẹ ndu Edomu a-buru okiphe phe; yee iphe, bukpo ohamoha, bu ndu eeku ẹpha mu.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu; mbu onye bu iya e-me iphemiphe-a.

¹³ Wakwa iphe,
 Chipfu epfu baa:
 “Mboku abyakwa;
 mbu mboku,
 ee-gudekwadu g'e
 metabebe iphe, e meberu
 l'egu;
 ndu okoro awatawaa
 okoro;
 teme onye azoshi
 akpuru vayinu evuru

onye emebe iphe l'ali ọzo.
 Mee ọphuu eshichaa
 l'eli ubvu atashi paapaa;
 mbu shi l'eli obvu aso
 gborogboro.

¹⁴ Ndibe mu ono,
 bu ndu Izurelu ono,
 a kpuru le ndzu ono be
 mu e-duphutachaa azu.

Epe abya akpukwachaa
 mkpukpu ono,
 shi bugbaaru ochobu ono;
 bya ebuchishia ya ozo.

Epe akọahaa opfu-vayinu;
 nguahaa mee, shi iya nu.

Epe agbahaa mgbabu;
 riahaa akpuru-iphe,
 e meberu iya.

¹⁵ Mu eworu ndu Izurelu
 dzaa adzadza l'ali
 phe gedegede.

Ophu a byadu ephefubaa
 phe ephefu l'ali ono,
 mu nuru phe ono.”

Nokwa iphe, Chipfu
 bu Chileke unu epfu
 bu ono.

Ekwo Obedaya Onye Mpfuchiru Chileke

Aphụ, Chipfu a-nụ ndu Edọmu

¹ Owaa bụ ọphulenyia, Obedaya phuru. Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu l'opfu ẹhu ndu Edọmu.

Anyi numaru ozi, Chipfu ziru.

Ọ kwa onye-ozii bẹ e ziru g'ọ
jepfu ọhamoha je asụ
phẹ-a:

“Unu gbalihukwa g'anyi je
etsoo phẹ ọgu!”

² Unu lekwa; mu meakwaru;
ị ha nwanshii l'echilabọ
ọhamoha;
ọphu ọ dukpoda iphe,
a guberu ngu.

³ Ọ kwa eku-onwonye ono,
nọ ngu l'obu ono dephuru ngu;
mbụ gube onye ono,
bu l'ime agbara mkpuma;
bya eworu unuphu kwaa
l'ephekerephe;
mbụ gube onye ono,
anọduje ari sụ:

“Bụ onye sụru mu akwatsu
ge mu darwua ali?”

⁴ I -wolichakponu onwongu
ephekerephe g'ugo;
mbụ je akpachakporo
epfune l'eka kpokpode
kegbaaru;
nokwaphọ ẹka mu a-gbẹ
lọ-zeta ngu.”

Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ
ono.

⁵ “Ndu-oshi ọzoo ndu ana nfu
-bya ibe ngu l'enyashi;
?tọ buedupho iphe,
mkpa iya duru phẹ bẹ ephe
e-wota kpoloko?”

Ọ -buru lẹ ndu awọ akpuru
vayinu byapfutaru ngu;
?ephe ta awọ-phodojedu
nwophu du olemole?

Obenu lẹ gubedua bẹ eze
iphe-ẹhuka a-dapfu.

⁶ Lewarọ ya; alì oshilọkpa Iso
bẹ aa-vọchachaakwa
avọcha.

Mbụ l'ẹku iya, o domiru
edomi bẹ
ee-gwèchakwa tụtua.

⁷ Ọ kwa ndu ono, gụ l'ẹphe
gbaru ndzụ ono g'ẹphe
ha l'a-chifu ngu chì-rwua
ngu oke-alì ngu.

Mbụ lẹ ndu ono,
gụ l'ẹphe dụ lẹ ree ono
l'e-dephu ngu bya
akapyabekwa ngu
phọ ẹnya.

Ọ bụru ndu erije nri ngu
a-gbaberu ngu ọnyà;
ọphu ì byadu amaru.”

⁸ Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:

“O -rwua mbọku ono bẹ mu
a-tụkokwa ndu maru iphe
l'alì ndu Edomu mee
g'ẹphe bụru mkpurupyata;
mbụ mebyishia ndu
iphe edoje ẹnya,
bu l'alì úbvú úbvú
k'oshilọkpa Iso ono.

⁹ Ndibe ngu, ike dụ l'alwụ
ọgu gube mkpukpu
Temanu; bẹ meji
a-tofukwa.

L'e gbukọta iphe,
bụkpoo ndu alì úbvú
úbvú oshilọkpa Iso
pyaapya.”

Iphe-ẹji ndu Edomu

¹⁰ “Eshi ọphu i meru nwune
ngu,
bụ Jiékọpu mkpawere
bẹ iphere e-rikpute ngu ishi;
tẹme l'e mee g'ì chihu jasụ
l'ojejoje.

¹¹ Mbụ lẹ mbọku ono bẹ ì
pfupheerupho iche;
ndu ọhozo anọdu egwe
iphe oshilọkpa Jiékọpu;
ndu abụdu ndu Ízurelu
anọdu awụba l'ọnu
ọguzo mkpukpu phe;
nọdu atụ ido eke

Jierúsalemu; mbụ-a;
 ụ́ ị́p̄he adụep̄ho
 g'unu bụ iphe lanu.

12 I tigi ledu nwune ngu
 olegbulenya l'eswe mboku,
 duru iya eji;
 ophu i tigi tedu eswa kpua
 ndu Jiuda l'eswe mboku,
 e meru ephe
 buru mkpurupyata;
 ophu i tigi nodudu aba
 abaa l'eswe mboku,
 iphe-ehuka byapfutaru phe.

13 I tigi bahudu l'onu oguzo
 mkpukpu ndibe mu
 l'eswe mboku,
 ephe eje iphe-kpanganga;
 ophu i tigi ledu iya
 olegbulenya l'eka
 ejo-iphe byapfutaru phe
 l'eswe mboku, ephe eje
 iphe-kpanganga;
 ophu i tigi nodudu
 egwe iphe phe
 l'eswe mboku,
 ephe eje oke iphe-ehuka.

14 I tigi pfu-chidu uzo le
 mgbakata-uzo egbutsushi
 ndibe phe,
 bu ndu agbala agbala;
 ophu i tigi kputajedu
 ndibe phe,
 bu ndu ophu wafuru nu
 je akpuphuru phe azu
 l'eswe mboku ono,
 iphe-ehuka byapfutaru
 phe ono."

Ikpe, Chipfu e-kpe ohamoha

15 "Eswe mboku ke Chipfu
 dukwaru ohamoha
 ntse.

O kwa g'i meru onye bu
 g'ee-me ngu-o!
 Iphe, i meru l'atukokwaru
 ngu l'ishi-o!

16 O kwa egube ono,
 unu no l'ubvu mu,
 du nsu ngu-sweshia
 iphu ono;
 bukwapu g'ohamoha
 a-nodu anguwa

iya rọ.
 Ẹphe a-ngu;
 ngua nta ngua imo;
 ẹphe adule-à g'ọ bu
 l'ẹphe ta adujeduru
 adudu ophu.”

Aadzọta ndu Ízurelu

17 “Obenu l'ọo-duru ndu a-wafu
 nu l'eli úbvú Zayonu.

Ẹka ono a-dụ nsọ;
 ẹme ọnu-ulo Jiékoju abya
 anata okiphe,
 rwuberu phe nu.

18 Ọnu-ulo Jiékoju a-dụ g'ọku,
 eke paapaapa;
 mbu le ndu ọnu-ulo
 Jiófẹfu a-dụ g'ọku,
 enwu phoophoophoo;
 ndu ọnu-ulo Iso
 adukwanu g'ẹswa ereshi,
 ọku a-daba tsua tsufu;
 ọphu ọ
 dudu onye ọnu-ulo Iso,
 byaru awafu me
 onye lanu.”

Nokwa iphe, Chipfu pfuru
 bu ono.

19 “Ọ buru ndu shi l'echiegu
 ndohali l'a-bya ebuchishia
 alì úbvú úbvú Iso.

Ndu ọphu shi l'alì ọkpa úbvú,
 nọ l'uzo ẹnyanwu-ariba
 abya ebuchishia alì ndu
 Filisitayinu.

Ẹphe abya ebuchishia alì
 ndu Ifuremu yele alì,
 nọ-kube mkpukpu
 Samériya.

Ndu Benjaminu anata
 alì Giladu.

20 Ndu Ízurelu ndu ọphu
 a kpuru le ndzu a-nata
 alì Kėnanu ghiriri
 jasụ le mkpukpu
 Zarefatu.

Ndu ọphu, a kpuru le
 ndzu le Jierusalemu
 laa Sefaradu l'a-natakota
 mkpukpu,
 nokota l'echiegu ndohali.

21 Ndu adzoje ndzụ
e-nyihu úbvú Zayọnu
je anọdu kpee ndu
bugbaa l'ali úbvú
úbvú oshilọkpa
Ịso ikpe.
Noo ya bụ; ali-eze ọbu
l'ophu abụkotaru
kẹ Chipfu.”

Ekwo Jiona Onye Mpuchiru Chileke

Jiona agbaru Chipfu ọso

¹ Chipfu ziru Jiona nwa Amītayi ozi sụ iya-a: ² “Tugbua jeshia eze mkpukpu ono, bu mkpukpu Ninive je epfuru opfu nū ndu bu iya nū; kele ejo-ememe, ephe eme rwuwaru ẹka mu nọ.”

³ Obenu lẹ Jiona gbalihuru gbalaa; ọ buru iya eje mkpukpu Tashishi. Ọ bya ejerwua mkpukpu Jiopa; bya ahuma ugbo-mini, akwakobe eje onu-enyimu mkpukpu ono, bu Tashishi. Ọ bya eje apfua ugwo bahu l'ugbo ono. A kpọru ugbo ono; ọ buru phe eje Tashishi; ọ buru ẹka ọogbalaru Chipfu.

⁴ Tọbudu iya bu; Chipfu byanu ezia oke pherephere; ọ wata ezi l'eli eze-enyimu ono. Oke akpara-mini wata atutu; tahaah k'ophu ugbo meaharu g'ọ nyakashihu. ⁵ Ndu wata agu iphe, bukpo ndu nọ l'ugbo ono. Onyenonu wata arọ nshi iya ẹhu. Ephe pashiahaa iphe, nọ l'ugbo wata echie lẹ mini g'ugbo du phekpala.

Obenu lẹ Jiona gbero ndukpooro l'ohu ugbo ono; mgbenya tu-mihu iya. ⁶ Onyeshi ugbo bya ejepfu iya je asu iya: “?Bu gunu be iime nno; gube nwophu eku mgbenya? ?Tii tehudu roo nshi ngu ẹhu g'a maru nshi ngu obu ?l'a-ri-vu anyi l'oriri mee g'anyi ta ala l'iswi?”

⁷ Ndu nọ l'ugbo ono nonyaa bya asu: “Unu bya g'anyi tu ido gude maru onye bu iya eme anyi ahuma-a.” Ephe bya atua ido. Ọ daaru Jiona.

⁸ Ọ buru iya bu; ephe jia ya su iya: “Yeeru anyi onu. ?Bu onye be ejo-iphe-a, l'eme l'ehu anyi-a shi l'eka? ?I meje gunu? ?I shi awe? Ali ẹka i shi ?aza gunu? ?I bu onye awe?”

⁹ Ọ bya eyeeru phe onu su phe lẹ ya bukwa onye Hiburu. L'onye ya abajeru eja bukwa Chipfu; mbu Chileke k'imigwe; onye bu iya meru eze-enyimu; bya emee ali l'ophu. ¹⁰ Ọ bya akọru phe g'onwuru yele iya. Ephe bya amaru l'ọo agbala be oome g'ọ nahu Chipfu gbala.

Opfu iya ono mee; ndu guahaa phe. Ephe jia ya su iya: “?Ọ bukwanuru gunu be iime nno?”

¹¹ Mini ono ndu akakpọkwapho achi oku eje. Ephe bya ajia ya su iya: “?Bu gunu be anyi e-me ngu g'eze-enyimu daaru anyi nyonyoronyo?”

¹² Ọ su phe: “Unu palia mu ephekerephe paru chie l'ime eze-enyimu-a g'unu ahuma l'ọo-dachaa nyonyoronyo. Mu maru-a l'ọo mu kparu iphe, oke akpara-mini-a wataru unu atutu.”

¹³ Ọ betachia nno; ndu ono tuko ike phe mekota g'ephe kpophu ugbo ono azu je apfube l'ali; ophu ephe adudu ike; kele eze-enyimu ono kabaa atangirihu eme lẹ g'ọ shi du lẹ mbu. ¹⁴ Ephe tuko wata araku Chipfu su iya: “Gube Chipfu; jiko te emegbukwa anyi me anyi -gbua nwoke-a. G'ochi onye adudu iphe, o meru ta atukokwaru anyi l'ishi; kele ọ kwa g'ọ du ngu bu ge gube Chipfu meru.” ¹⁵ Ephe bya apalia Jiona tufu l'ugbo ono; woru iya chie l'eze-enyimu ono; mini ono, achi warawara ono buru nyonyoronyo. ¹⁶ Iphe ono, meru nu ono mee; ndu ono wata atsụ Chipfu ebvu okpobe atsutsu. Ephe gwaa Chipfu bya ekweshia ya ukwe-iphe.

¹⁷ Obenu lẹ Chipfu dobewaru ophomu-okazu, lweru Jiona. Jiona nọ l'ime ephe ophomu-okazu ono ujiku ẹto eswe l'enyashi.

2

Jiona epfu anụ Chileke

¹ Tọbudu iya bụ; Jiona bya anọdu l'ime ẹpho okazu l'ẹka ono wata epfu anụ Chipfu, bụ Chileke iya. ² O pfua sụ:

Teke mu eje eze iphe-ẹhuka
bẹ mu rakuru Chipfu.

Ọ numa olu mu.

Ọ bụru l'ime alị-maa bẹ mu
chiru g'a gbaaru mu
mkpu.

Ị numa mkpu, mu echi.

³ Ị parụ mu chie l'ime
ogbu-mini;
mbụ l'ọhu-alị eze-ẹnyimu.

Utso gbaa gbapyabẹ mu.

Akparamini ngu mẹ
gborogboro,
ọoso nọdukota awụ
mu awụwu.

⁴ Mu pfua sụ: A chifwakwaru
mu l'atatiphu ngu.

Ọle mu a-dabekwa-a ẹnya
l'uzo eze-ulo ngu,
dụ nsọ ọzo.

⁵ Gẹ mini meru g'o ria mu
rimia;
ogbu-mini lwee mu
kawomu.

Elwubara mini kwechia mu
ishi.

⁶ Mu dalahukpoepho l'ọhu
l'ọhu eze úbvú.

Ọhu alị woru mu tụa mkpọro
ojejoje.

Obenu l'ị gutaru ndzụ mu
l'iduma;
mbụ gube Chipfu,
bụ Chileke mu.

⁷ Teke mu shi abyawaa
atụ-buhu unme bẹ
mu nyatarụ gube
Chipfu.

Mu pfuahaa opfu nūahaa
ngu;
opfu mu rwua ẹka ị
nọ l'eze-ulo ngu,
dụ nsọ.

⁸ “Ndu bụ mkpọkoro ntẹkpe
bẹ ẹphe tūru swiswia
bẹ o too rwuẹdu ẹka;
mbụ eze-iphe-oma ono,

e gege meru phe ono.

⁹ Obenu le mbedua
a-noduepho agu
ebvu-ekele gude
agwa ngu.

Iphe, mu kweru ukwe
ememe be mu e-mekota.
Ndzota bukwa onye ooshije
l'eka bu Chipfu!"

¹⁰ Tobudu iya bu;
Chipfu bya aturu okazu
ono ekemu; o je agbofu
Jiona l'ali okponku.

3

Jiona eje Ninive

¹ Tobudu iya bu; Opfu Chipfu bya erwua Jiona nchi k'ugbo ebo su iya: ² "Tugbua je mkpukpu Ninive; mbu oke mkpukpu ono; je ezia ndu bu iya nu ozi, mu ziru ngu!"

³ Tobudu iya bu; Jiona gbalihu; bya ejeshia Ninive; g'o mee iphe, Chipfu suru g'o mee. Ninive ono bu eze mkpukpu, paru eka apaa. Iphe, eejeje ije teme aaghabua ya ebo bu ujiku eto. ⁴ Jiona bya ejee ije ujiku ophu gude bamihu l'ime mkpukpu ono bya eje araahaa ya arara su: "Iphe, o phoduru bu ukporo abali labo; Ninive aburu mkpurupyata." ⁵ Ndu Ninive bya ekweta ke Chileke. Ephe bya araa ya arara su g'onyenonu wata aswiru Chileke egu. G'ephe hakota bya eyee uwe-aphu; e -shikpo l'onye kachaa shii l'ime phe; jasu l'onye kachaa nwanshi.

⁶ Eze ndu Ninive bya anuma iphe ono, ada nu ono; o gbalihu l'aba-eze iya; bya eyefu akpawuru uwe eze iya; bya eworu uwe-aphu gbaphua onwiya; bya anodu anoo gwoo onwiya le nu. ⁷ O bya ezia g'a raa ora gbaa Ninive mgburugburu su:

"Wakwa iphe, eze ye le ndu ephe l'iya bu ndu-ishi mkpukpu pfuru baa: G'o to dukwa nemadzu; ozoo anu; ozoo eswi; ozoo aturu, a-duru iphe, oo-ri; ophu o dukwa onye a-ngu iphe, aangu angungu. ⁸ G'a tuko nemadzu mekpoo anu phukota uwe-aphu. G'onyenonu wata araku epha Chileke egwegwa. G'ephe tuko haa ejo-ememe, ephe eme; mekpoo mkpawere, ephe eme ndu ozo. ⁹ G'a maru ?Chileke a-ghakobe gude obu-imemini iya gbanwee oke ehu-eghu iya ono; k'ophu anyi taa laedu l'iswi."

¹⁰ O be teke Chileke humaru iphe, ephe meru; waa g'ephe gude ghakobe haa eme iphe-eji phe ono; o phuru phe obu-imemini; ophu o mebyishieduru phe g'o shi chia dobe le ya e-mebyishi phe.

4

Ovuma, Jiona avuru Chileke

¹ Iphe ono du Jiona eji ntumatu. O ghuahaa ya egu. ² O bya epfuahaa nuahaa Chipfu su: "Gube Chipfu; ?to bu du iphe-a be mu pfuru teke mu no l'ali anyi-a? O kwa iphe-a meru g'o gude mu mee egwegwa jeshia mkpukpu Tashishi; kele mu maru li bu Chileke, menukaru eze-iphe-oma; teme i nodu aphuje obu-imemini; ophu ehu ehujedu ngu egu egwegwa; teme i nodu eyeje obu yegharu iya eka; i buru Chileke, e tee ekwojedu gburumu mee ge nemadzu buru ola-l'iswi. ³ Nta-a; gube Chipfu; gbua mu egbugbu; kele anwuhu ka mu ree eme l'anodu ndu."

⁴ Obenu le Chipfu yeru iya onu su iya: "Ehu-eghu owa-a, egu ngu nu-a ?o gbaru ngu-a?"

⁵ Jiona tugbua je anọdu anọo l'eka lanu le mgboru mkpukpu ono; l'uzo enyanwu-awawa iya. O je je aturu onwiya mkpu l'eka ono; bya eje anodu le mkpula iya leahaa enya ge ya maru iphe, e-mechaa mee mkpukpu ono. ⁶ Tobudu iya bu; Chipfu, bu Chileke bya emee ge vayinu futa l'eka ono; bya emee ya; o bachishia ekameka le mkpula eka Jiona no bya emee g'ibvu du l'eka ono ge Jiona ta aghahe chirichiri. Vayinu ono mee; ehu tsogahaa Jiona utso shii. ⁷ Obenu l'o beru l'utsu; le nchitabohu iya; Chileke bya eye unwu-ehu; o bya atanwua vayinu ono; o nwulwashihukota. ⁸ Tobudu iya bu; anwu chifuepho; Chileke bya awata ezi oke pherephere uguru, shi l'uzo enyanwu-awawa; teme anwu chiahaa Jiona igbangu igbangu l'ishi; k'ophu meji tofuaharu iya atofu. O du iya g'a su le ya nwuhuru. O su: "Anwuhu kaakwa mu nu ree eme l'anodu ndzu."

⁹ Tobudu iya bu; Chileke bya asu Jiona: "?O gbaru ke g'ehu wata ngu eghe eghe le ke vayinu ono to?"

O su iya: "Ee! Ehu eghekwa mu eghe. Mbụ l'iphe, agụ mu nu nta bukwa anwuhu."

¹⁰ No iya; Chipfu bya asu iya: "?I humaru ge ke vayinu-a atsu-be ngu l'ehu; l'ebe abu l'oo ngu kuru iya; ophu o budu ngu meru iya o baahaa uba. Nchi byaru abohu; o futawaa. Nchi bya l'abohu ozo; o nwuhuwaa. ¹¹ Obenu le mkpukpu Ninive be ndu bu iya nu daghataru ukporo unu umadzu iri l'ise*", bu ndu amadu onwophe ekicha; ozoo ekutara; ephe nwekwarupho ikpoto eswi. ?Bu eze mkpukpu, ha egube ono be mu tege aphuduru obu-imemini to?"

---

* **4:11** 4:11 Bu iya bu 120,000 le mbekee.

Ekwo Mayika Onye Mpfuchiru Chileke

¹ O'waa bu ozi, Chipfu ziru Mayika; onye shi le mkpukpu Moreshetu; teke Jiótamu bu eze ndu Jiuda; yele teke Éhazu bu eze, ndu Jiuda kwapho; wakwapho teke Hezekáya bu eze, le Jiuda ono. O kwa ophulenyá, o phuru l'opfu ehu ndu mkpukpu Samériya ye ndu mkpukpu Jierúsalemu.

² Unube ndiphe;
 unu numakwa-o!
 Ge mgboko l'opfu ngabekwa
 nchi;
 mekpoo onyemonye,
 bu iya nu!
 Ge Nnajjuphu, bu Chipfu
 gbekwa l'eze-ulo iya,
 du nsọ gbaa unu
 ekebe.

*Ikpe, eekpe ndu Samériya
 ye ndu Jierúsalemu*

³ Sụ-a; lekwa! Chipfu shikwa
 l'eka o bu ebubu abya.
 Oo-bya bya azoọ garamu
 garamu l'eli-úbvú
 l'eli-úbvú, nọgbaa l'eliphe.

⁴ Úbvú úbvú ono a-zashihu
 le mkpula okpa iya;
 nsuda nsuda
 agbawashihuchaa
 agbawashihu
 g'únwù, e doberu le
 mgboru oku; ge mini,
 shi le mgbaze asoshihu.

⁵ Iphemiphe-a bukota iphe, kparu iya nu bu atupya, oshilokpa Jiéko pu tupyaru Chileke; mbu iphe-eji, ndu onu-ulo Ízurelu meru. ?Bu onye be uta duru le Jiéko pu tupyaru Chileke? ?Tobudu ndu mkpukpu Samériya? ?Bu onye be uta duru le ndu Jiuda meru iphe-eji? ?Tobudu ndu mkpukpu Jierúsalemu? ⁶ “Noo g'o gude mu je emee mkpukpu Samériya ikpozu; eka aa-nodu akoje opfu-vayinu. Mkpuma igbulo iya be mu a-chiru ye le nsuda ono. Mu emee g'okpa-ulo iya zekposhihu gheru onu.

⁷ Iphe, bu nteke, ndu Samériya doberu be ee-tsu yogiri yogiri. Iphemiphe, aapfuje phe l'ulo nshi be ee-tsukota oku. Temu mu abya emebyishikota iphemiphe, o kpuru akpukpu dobe agwa agwagwa. Noo kele iphe ono, onoduje anako ono bukota l'eka o shi bu l'ugwo, aapfuje unwanyi-ukpara. O bukwaruhu g'aakpakaje ugwo, aapfuje unwanyi-ukpara bu g'aa-kpaka iya.”

Ara ekwa; waa agu aphu

⁸ Oo iphe ono meru g'o gude mu je ara ẹkwa chia mkpu. Mu a-gbaru ọkpa ọto; gbaru ẹhu ọto. Mu a-kwa phuuphuu gẹ nkuta-ọswa. Mu arakwapho aphu-aphu gẹ mgbashi-ujiku; ⁹ kele ọnyá, aba mkpukpu Samériya taa ladu alala; teme o baswewaru ndu Jiuda. O jerwuakwaru onu-abata, e shi ejepfu ndibe mu; mbu jerwuchaa Jierúsalemu l'onwiya.

¹⁰ Unu te epfukwaru iya ndu mkpukpu Gatu! Ophu unu arakwa ẹkwa arara ophu! Unube ndu mkpukpu Betu-Ofura; unu gwo-phua onwunu l'urwuku! ¹¹ Unube ndu bu le mkpukpu Shafiya; Unu gbaru ọto gude iphere je iphe, unu eje! Ndu ophu bu le mkpukpu Zananu taa futakwa afuta. Ndu mkpukpu Betu-Ezeli be aphu tsokwaru; noo kele iphe, shi gbobuta phe nu be a nafuakwaru. ¹² Mbu le meji atofukwa ndu bu le mkpukpu Marotu atofu ẹka ephe no ele ẹnya iphe, du ree; kele ejo-iphe shiakwa Chipfu l'eka byarwuta onu-abata mkpukpu Jierúsalemu. ¹³ Unube ndu bu le mkpukpu Lakishi; unu kwakobe ugbo-inya unu k'ogu! O kwa unubedua vuru uzo gbube ishi iphe-eji; ndu nwada Zayonu tsoahaa ẹka unu; kele atupya, ndu Izurelu tupyaru mu bu ngu be o shi l'eka. ¹⁴ Oo ya bu gi kwaru ivu-ulo nu ndu mkpukpu Moreshetu-Gatu. Ndu mkpukpu Akuzibu l'e-me ndu eze ndu Izurelu mkpurukpuru-ẹnya.

¹⁵ Mu a-chita ndu a-bya emekpee unube ndu bu le mkpukpu Maresha. Ndu Izurelu ndu ophu aakwabeje ubvu a-gbaru laa l'ogba Adulamu je ewohaa onwophe. ¹⁶ Unu kpushia ishi; ghebe ishi onu; nodu l'aphu unwegirima ono, du unu l'obu ono! Unu mee ishi g'o chaa unu swarishwari gẹ k'udele; kele ee-mechaa naa phe unu kpu phe le ndzu.

2

Iphe, Chileke abya ememe; yee ophu nemadzu abya ememe

¹ Aphu a-tsokwaru ndu ono, achi idzu iphe, adudu ree; mbu ndu anoduje l'iphe-azee phe ari k'eme ejo-ememe. Nchi -bohuepho; ephe awata iya ememe; kele ike, ephe e-gude eme iya du phe l'eka. ² Ephe achabeje ẹnya l'ali onye ozo; naa ya l'okpehu. Teke ephe chaberu ẹnya l'ulo; ephe anakwaa ya pho l'ehuka. Ephe nodu anataje nemadzu unuphu ibe iya; mbu naa obutobu phe iphe, bu okiphe iya.

³ Noo g'o gude Chipfu su: "Lenu; mu achiru ndu ono idzu ejo-iphe. Ophu ephe a-dudu ike anahu ejo-iphe ono agbala. Unu te ejehewa etse etsetse kele teke ono a-du ejo eji. ⁴ Le mboku ono be ndiphe a-nodu eme unu iphe-ochi. Ephe emee unu kwaphukwaphu aguru unu ebvu-aphu-a:

"E mebyishikotaakwaru anyi
rengurengu.

Okiphe ndibe mu be e woru
kee.

Chipfu nataru mu iya l'eka!
O woru ali anyi nuchaa ndu
amadu iya nu."

Ndu mpfuchiru, epfu iphe, Chileke epfuduru

⁵ Oo ya bu l'unu te enweedu me onye lanu, a-no-chi ẹnya unu le ndzuko ke Chipfu; onye a-tu ido gude kee ali ono.

⁶ Ndu mpfuchiru phe asuje: "Unu ta asujeshi l'oo Chileke pfuru udu iphe ono, unu epfu ono. O to dukpoda iphe-iphere, byaru eme anyi." ⁷ Su-a; gube onu-ulo Jiekopu; ?l'aa-su le Unme Chipfu be ehu eghu eghu too? ?Oomeje egube iphe ono too? Opfu mu ?too mejeduru onye uzo iya pfuru nhamunha iphe, du ree too?

⁸ Ọ gbẹ buru ọ́ ẹ́ mbọ́ku abvuwaa abvubvu bẹ ndibe mu wu-lihuru buru ndu ọ́hogu mu. Unu yefuchaa phẹ akpawuru-uwe ndu eze, ẹ́phe yeru; mbu ndu tuzoshihuru ẹ́hu aghatakpooro ọ́ ẹ́ ndu shi ọ́gu alwa. ⁹ Unu achifuje unwanyi ndibe mu g'ẹ́phe te ebuhe l'ẹ́guru ibe phẹ. Unu anaje unwu phẹ iphe, bu iphe, du ree, shi mu l'ẹ́ka. ¹⁰ Unu gbalihu tugbua lufu; kele ẹ́ka-a ta abudu okpoku unu; kele e merwuwaru iya emerwu. E mebyishiwaru iya; k'ophu e tee mekwatabaedu iya.

¹¹ Ọ -buru l'ọ́ duru onye tsoru aghaphe epfu mkpokoro opfu adzushi uka eye iya su le Chileke suru g'a nguje mee-mini yee mee mbekee ngushi iya ike; noo egube ndu epfu iphe, du unu ree anuma bu onoya!

Ekwe nwanu wafuru nu ukwe ndzota

¹² “Ọ to dukwa iphe, e-me ọ́ mu ta atuko g'unu ha chikobe; unube oshilokpa Jiekopu! Ọ to dukwa iphe, e-me ọ́ mu ta achikobe unube nwanu wafuru nu l'onu-ulo Izurelu l'ẹ́ka lanu! Mu a-chikota phẹ g'ẹ́phe nokobe l'ẹ́ka lanu g'onye chiru aturu ye l'ulo aturu; g'onye doberu egu yee aturu l'ẹ́ka o no ata nri. Ẹ́phe e-ji ẹ́ka ono pyimu pyimu atu wowoowo kele ẹ́phe a-pa igwerigwe. ¹³ Onye e-gbuharu phẹ uzo osa l'a-buru onye e-vutaru phẹ uzo. Ẹ́phe e-chikaa onu-abata mkpukpu ono wughata wufu. Onye eze phẹ evuru phẹ uzo ghataada. Mbu l'oo Chipfu a-buru phẹ ivuzo.”

3

Mba aabarun du-ishi ẹ́phe le ndu mpfuchiru

¹ Noo ya bu; mu su: “Unu ngabe nchi; unube ndu bu ndu-ishi oshilokpa Jiekopu; mbu unube ndu bu ndu-ishi l'onu-ulo Izurelu. ?To gbaduru g'unu a-maru g'ekpeje ikpe, pfuru oto to? ² Mbu unube ndu kporu iphe, du ree ashi; bya eyee ejo-ememe obu; ndu anoduje aswa ndibe mu akpo; bya akpa phẹ anu l'okpu; ³ unube ndu ata anu ndibe mu; bya aswa phẹ akpo; bya etsu okpu phẹ yogiri yogiri; ndu ebushije anu phẹ seese g'anu, aabya eye l'ochi; mbu g'anu aabya ade l'ite?”

⁴ E -mechaa; ẹ́phe araku Chipfu; ole o too yeduru phẹ onu. Teke ono be oo-woharu phẹ iphu iya. Ọ buru iphe, a-kpa iya nu bu l'ẹ́phe mewaru ejo-ememe.

⁵ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “A -bya l'opfu ẹ́hu ke ndu mpfuchiru Chileke, bu ndu ono, edusweshi ndibe mu ono; mbu ndu abujeru: onye nuru phẹ nri; ẹ́phe agoru ẹ́hu-guu nu iya. Teke o dudu iphe, a nuru phẹ; ẹ́phe akwakobe etso onye obu ọ́gu.

⁶ Noo g'o gude nchi je l'ejipfu unu. Ophulanya anahu unu; ochii erikpute unu. Ike agba eja taa dudu unu. Mbu l'enyanwu a-nyihuru ndu mpfuchiru ono. Echi-eswe aburu phẹ tsukiribaa. ⁷ Ndu aphuje ophulanya be iphere e-mechaa du. Ndu agba eja aburu ndu e kpuru iphu le ntu. G'ẹ́phe ha e-mechaa toko kpuchia ẹ́ka l'iphu kele Chileke te eyejeduru phẹ onu.”

⁸ Obenu le mbedua be ike jikporu mu ẹ́hu pyimu pyimu. Unme ke Chipfu jiru mu ẹ́hu; yee ekpe ikpe, pfuru oto; yee ike-okpu, mu e-gude karu oshilokpa Jiekopu emeswe, o mesweru; mbu karu oshilokpa Izurelu iphe-eji phẹ. ⁹ Unu numakwa iphe-a; unube ndu-ishi onu-ulo Jiekopu; mbu unube ndu bu onyibe l'onu-ulo Izurelu; ndu-ikpe, pfuru oto du ashi; teme ẹ́phe nodu emeje iphe, pfuru oto l'o gbee nggo; ¹⁰ ndu gude egbu ochi gude kpua mkpukpu, no l'eli ubvu Zayonu; mbu gude eme ejo-iphe kpua mkpukpu Jierusalemu. ¹¹ Ndu-ishi phẹ bu a -nada phẹ iphe-uphalazu teme ẹ́phe ekpee ikpe. Ndu-ishi-uke phẹ nodu ezije iphe me a -pfuada phẹ ugwo; teme ndu mpfuchiru phẹ nodu agbaje eja me a -nada phẹ okpoga. Ole ẹ́phe tukokwaru-a dakobe Chipfu epfu su: “Chipfu nokwa l'echilabo anyi; ophu o dukwa ejo-iphe, byaru adapfuta anyi.”

¹² Oo ya bu l'oo unu kparu iphe, ee-mechaa koo ubvu Zayonu kofu g'aakoje opfu-a. Mkpukpu Jierusalemu e-mechaa buru ikpozu. Eli ubvu ono, bu aka eze-ulo Chileke du ono; e-mechaa buru aka egbudu zechiru.

4

Ehu-guu ojejoje

(Azá 2:2-4)

¹ Sụ-a; o -rwua teke ikpazu
 be ee-me g'eli ubvu ono,
 a kpuru eze-ulo Chileke
 ono nguru anguru;
 mee ya l'ọ buru iya
 a-kachaa shii l'iphe,
 bukpo ubvu ozo
 nọgbaa nu.

Mbu l'ee-me iya g'ọ kakota
 ubvu ozo l'eli.

Noo teke ndiphe a-nodu
 awu awu-pfu iya.

² Ikpoto oha a-bya bya asu:
 "Unu bya g'anyi je l'eli
 ubvu ke Chipfu!

Unu g'anyi je l'ulo ke
 Chileke ke Jiekpu.

Oo ya e-zi anyi uzo iya;
 k'ophu anyi a-wata
 etso uzo, o toru."

Noo kele ekemu e-shi l'ubvu
 Zayonu futa;
 mbu l'opfu Chipfu e-shi le
 mkpukpu Jierusalemu.

³ Oo ya e-doshi opfu,
 dugbaaru ikpoto
 nemadzu.

L'ọ bya edoshiaru oha,
 ike dugbaa, bugbaa
 uzenya uzenya opfu,
 duru phe nu.

Ephe e-woru ogu-echi
 phe
 kpukwaa l'ọ buru ogu;
 woru arwa phe kpua
 l'ọ buru mma nshii,
 e gude akocha iphe.

O to duedu oha,
 a-patakwadu ogu-echi
 ejepfu ohozo ogu;
 ophu ephe anwuedu
 alwu ogu ozobaa.

⁴ Onyemonye a-noduje
 le mpula vayinu nkiya;

mekwapho le mkpula oshi
 figu nkiya;
 ophu o dudu onye byaru
 eye phe ebvu;
 kele o kwa Chipfu,
 bu Okalibe-Kakota-Ike
 eepfu iya.

⁵ Ohamoha ozo g'ephe ha a-nodukwaro ejegbaa l'obvu; agwa nshi phe; obenu l'anyibedua bu onye anyi e-gude epha iya eje bu Chipfu, bu Chileke anyi jasụ l'ojeje.

Iphe, Chipfu chiru k'ememe

⁶ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "O -rwua mboku ono be mu a-chikobe ndu eniyeni; mu achikobe ndu a chifuru l'alị phe; yee ndu mu meru; ephe je iphe-ehuka. ⁷ Ndu eniyeni be mu e-me g'ephe buru ndu waru nu. Mu emee ndu a chifuru l'alị phe g'ephe buru oha, ike du. O buru Chipfu a-buru eze phe l'eli ubvu Zayonu e -shi mboku ono jasụ l'ojeje.

⁸ "A -bya le gube nwada Zayonu, bu eka a no eche ndu Izurelu g'onye eche aturu-a; bya aburu eka ndu Izurelu agbabaje je ezeeru ndzu; ii-mechaa buru ishi g'i shi buru teke ndiche; mbu l'aburu eze e-mechaa rwubebaa gube nwada Jierusalemu ozobaa.

⁹ ?Bu gunu kparu iphe, jira ekwa? ?Ti nwehedu onye eze too? Onye akpo-ziru ngu uzo; ?o lawaru l'iswi too? mbukwanu meru g'o gude iphe-ehuka gudeshia ngu ge nwanyi, ime eme. ¹⁰ Gube nwada Zayonu; nodunu chi gburugburu ge nwanyi, ime eme; kele nta-a be iibyakwa aha oma mkpukpu-a je akwaa l'oma egu. Ii-je alị ndu Babilonu. O buru eka ono be aa-nafuta ngu. Oo l'eka ono be Chipfu a-gbata ngu l'eka ndu ohogu ngu. ¹¹ Nta-a be ikpoto oha, du igwerigwe chikoberu onwophe bya etsoo ngu ogu. Ephe nodu epfu su: 'G'a turwua ya! G'anyi chiru enya yeru Zayonu!' ¹² Obenu l'ephe ta amadu iphe, bu oriri Chipfu. Iphe, o chiru idzu k'ememe te edoduru phe enya; mbu onye ono, chikoberu phe g'onye chikoberu balị eje echichi ono.

¹³ "Gbalihu chia balị; gube nwada Zayonu; kele mu e-me g'i fua mpu-igwe. Ichirupfu-okpa ngu aburu onyirubvu. Li zoo ikpoto oha tolitoli. Li woru urwu ono, ephe ritaru l'eregede ono woru ye Chipfu l'eka; mbu woru eku phe ono nu Nnajiuphu ono, nwe mgboko l'ophu."

5

Ukwe k'onye e-shi le Betulehemu bya aburu Ishi

¹ "Su-a; unu chikobe onwunu noo l'ophere l'ophere; unube mkpukpu ono, ikpoto nemadzu no ono; kele ndu ohogu unu no-pheakwaru unu ano-phe. Onye-ishi Izurelu be ephe e-chikwa mgboro l'asha ke kpoo.

² "Obenu le gubedua, bu Betulehemu, no l'onu-egu Ifurata; mbukpokwaa gi bu nwa mkpukpu, ha nwanshi l'ime mkpukpu no l'ipfu Jiuda l'ophu-a; bukwa l'ime ngu be onye a-buru ishi ndu Izurelu l'ophu e-mechaa shi futaru mu; mbu onye shiro teke ndiche noduhawaa; onye shi l'edenwede noduta ndzu.

³ "Oo ya bu le ndu Izurelu be aa-gwobe gbiriri jasụ teke nwanyi ono, ime eme ono l'ezeda; teme unwunna iya ndu ophuu alwapfutafua ndu Izurelu. ⁴ Onye ono l'a-pfukporu buru onye eche aturu chee aturu iya ono. O buru Chipfu a-nu iya ike; bya aburu Chipfu, bu Chileke iya e-me g'a kwabe iya ubvu. Ephe ebukpooru; o to dudu iphe, eme phe nu kele teke ono be udu iya e-jedzuru mgboko l'ophu. ⁵ O buru iya e-me ge nchi a-duru phe doo."

Ndzota yele Ola-l'iswi

“Teke ndu Asiriya l'a-bya awuba l'alì anyi; zòahaa garamugaramu azòpyashi èka anyi kpuru kpùshia ya ike bè anyi a-hòta ndu eche aturu umadzu esaa yee ndu bu ndu-ishi umadzu esato g'èphe duta anyi tsoo ndu Asiriya ogu. ⁶ Èphe e-gude ogu-echi lwua alì ndu Asiriya ono; mbù l'èphe a-mì-lita ogu-echi phè gude lwua alì Nimurodu. O buru iya a-nafuta anyi l'èka ndu Asiriya; m'èphe -byaèpho bya awuba l'alì anyi wata azò garamugaramu awu ala l'oke alì anyi ono.

⁷ “Oshilokpa Jiékòpu ndu ophu waru nu l'a-nòdu l'echilabò ohamoha du g'iji, shi l'èka Chipfu akwa. Èphe a-du gè mini, lwaru yegeyege dugbaa dzedzedze l'eli eswa, bu ophu abudu nemadzu bè o no ele enya iya; ophu o dudu onye o no ngaberu. ⁸ Oshilokpa Jiékòpu ndu ophu waru nu l'a-nòdu l'echilabò ndu-òhòzo buru oduma, no l'echilabò anu-ègbudu; mbù l'èphe a-du gè nwa oduma, èphe l'aturu gharu èghirigha, abujeru o -nòdu eje l'oolajashi iphe, o guderu; ophu o dudu onye aduje ike dzoo iphe, dabaru iya l'èka. ⁹ Ndu ohogu ngu bè ii-mekpekota; l'ì chì-lia èka imeli tua okoo. Ozo bu le ndu gu l'èphe duru l'opfu bè ee-mebyishikota.”

¹⁰ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “O -rwua mboku ono bè mu e-gbushi inya unu bya aku-pyashia ugbo-inya unu. ¹¹ Mu e-mebyishi mkpukpu, dugbaa l'alì unu bya etsukposhia ulo-mgbobuta unu g'o ha. ¹² Mu e-mebyishi k'eme mgbashi ono, unu eme ono; ophu ndu jibya aduedu l'echilabò unu. ¹³ Mu e-mebyishi ntekpe ono, unu pyishiru agwa agwagwa ono; bya emebyishikwapho mkpuma mkpuma ono, unu agwa agwagwa, dugbaa l'echilabò unu ono; ophu unu ephozebaeduru iphe, unu gude èka unu mee ozobaa. ¹⁴ Mu abya alwua nshi Ashera ono, no l'echilabò unu ono; woru mkpukpu unu l'opfu tsukposhia. ¹⁵ Mu egude oke ehu-eghu mu melata ohamoha ono, jikaru l'èphe tee medu iphe, mu suru g'èphe meje ono.”

6

Eeku Ndu Izurelu Ikpe

¹ Unu ngabekwa nchi l'olu Chipfu.

Gè gube Chipfu gbeshi pfuru apfuru pfua iphe, e meru ngu l'iphu eze ubvu! G'ubvu ubvu numawaro iphe, oome g'o pfua! ² Unube ubvu ubvu; unu numakwa iphe, Chipfu abya edodo! Unu ngabe nchi numa iphe, ada nu; unube itso, gude mgboko jasuru asuru! Noo kele o duru iphe, Chipfu epfu le ndibe iya meru iya; mbù l'o duru iphe, ogushi le ndu Izurelu meru iya.

Onu, Chipfu eye

³ “Su-a; ndibe mu; ?Bunaa gunu bè mu meru unu? ?Bu ivu-erwa gunu bè unu a-su le mu boru unu? Unu sanaa mu iya! ⁴ Mu dufuwaru unu l'alì Ijiputu; bya agbafuta unu l'alì ono, unu shi nodu buru ohu ono. Mu zia Mosisu su g'o bya edua unu; yefua Eronu; yee Miriyamu. ⁵ Unube ndibe mu; unu nyatakwa idzu, o chiru; mbù eze ndu Mowabu, bu Belaku! Unu anyatakwapho onu, Belamu yeru; mbù nwa Beyo! Unu nyatakwa ije, unu jeru e -shi le mkpukpu Shitimu jasù le mkpukpu Gilugalu; k'opfu unu a-maru iphe, Chipfu meru gude dzota unu!”

⁶ ?Bu gunu bè mu e-gude bya l'iphu Chipfu; mbù bya ephozeru Chileke ono, paru èka apaa ono? ?Bu anu bè mu e-wota bya l'atatiptu iya gè mu gude iya gweeru iya ngweja-akpo-oku; mbù nweswi mgbapha? ⁷ ?Oo-du Chipfu ree me a -nu iya unu-kuru-unu ebili; nu iya nggele manù, asò gborogboro unubuku ugbo iri? ?Mu e-wota okpara mu gude gwaa Chileke gwefu atupa, mu tupyaru iya to; mbù gè mu woru nwa, shi mu l'ehu pfua ugwo iphe-eji mu?

⁸ O goshiakwaru gube nemadzu iphe, du ree k'ememe. ?Bukwanu gunu bu iphe, Chipfu ele enya iya l'eka ngu, abudu g'i meje umere, pfuru oto; l'i yee enya l'aphu obu-imemini; l'i woze onwongu ali; etso Chileke ngu.

Ikpe, nmaru ndu Izurelu yee iphe, ee-me phe

⁹ Unu ngabekwa nchi! O kwa Chipfu eku ndu bu le mkpukpu oku; teme atsu gube Chipfu ebvu bukwanuru mmamiphe. "Unu numakwa iphe echachi ada; yee olu onye echi iya nu! ¹⁰ Unube ndu ejo-iphe; ?bu ge mu zohaa eku ono, unu kparu l'uzo eregede ono too; yee nwamkpirikpu nkweka bu iphe, Chileke turu onu? ¹¹ ? Mu kpefu onye gude iphe, aatuje iphe l'uzo eregede ere aswa; mbu onye vu eda, erwa iphe, no iya nu abudu iphe, o suru l'o bu? ¹² Ndu nweru iphe, bu le mkpukpu ono emeje ndu ozo mkpawere. Ndu bu iya nu bu ndu ntuphu-ire; teme ephe nodu egudeje ire phe epfu opfu l'eregede. ¹³ Noo g'o gude mu watawaa emebyishi gube mkpukpu ono; mbu eme ge mu gwepyaan ngu; kele iimeje iphe-eji. ¹⁴ Nri be ii-rikwa; ole ephe tee jidu ngu. I -richaa ephe egheluru ngu-a onu. I -kpachaa eku dobe; o to dudu ophu adu nu; kele ophu i doberu g'o phodu be bu ogu-echi be ee-gude lwua ya. ¹⁵ Ii-koebekpoo iphe l'ali; ole i tii kpatadu iya. Akpuru oshi olivu be ii-zoshikwa; ole i tii nyidu manu iya. Ii-pyishikwapho akpuru-vayinu; ole i tii ngudu mee ya. ¹⁶ Kele unu mewaru iphe, Omuri suru g'unu meje; bya emekota iphemiphe, ndibe Ehabu anoduje eme; teme unu byakwapho etsoru omelali phe. Noo g'o gude mu je l'aha gube mkpukpu ono g'i buru ochobu; bya emee ndu bu ngu nu g'ephe buru ndu aachi ochi. O buru unu be ndiphe a-nodu ata uta."

7

Aphu ndu Izurelu

¹ O kwa aphu tsoru mu; kele mu du g'onye egu agu le teke a wochaaru akpuru oshi l'onanwu; bya awochakwapho akpuru vayinu. Ophu o duedu tiyotiyoo akpuru vayinu ono, dukwadu nu, aa-wota ria eriri. Ophu o dukwapho akpuru, dukwadu l'oshi figu, bu ophu agushikpoo mu ike. ² Su-a; ndu yeru Chileke obu laakwaru l'iswi l'eliphe-a. Mbu l'o to duedu g'o ka mma l'oo onye lanu, bu onye obu iya guru iphoro, phoduru nu. Onyemonye buephe iphe, o kwageberu akwagebe iya bu g'egburu ochi. Onyenonu gude ugbe-egege ege ge ya nmata nwune iya. ³ Eka phe ebo ebo be eme ejo-iphe kwowaru eh. Ndu bu onyibe me ndu-ikpe ekebeje g'a nu iphe-uphalazu. Ndu bu o-kari-eka nodu anataje iphe, guru phe nu l'okpehu. G'ephe ha nodu anoduje achi idzu lanu. ⁴ Onye gbekachakpoo ree l'ime phe adzu g'obvu. Onye ophu kachaa abu onye obu iya guru iphoro ka ikpo ogara-mbo eji.

Eswe mboku ono, ndu nche unu shi pfuta opfu iya ono rwuakwaru; mbu mboku, Chileke a-nu unu aphu. O kwa nta-a bu teke aa-tu unu eberebete. ⁵ Unu ta adakobekwa nemadzu ibe unu! Ophu unu achijekwaru upfu ye l'onye unu l'iya eshi onya! Mbukponu nwanyi ono, ze tu-kobe ngu ishi ono; makwaru udu opfu, iipfu eyeru iya! ⁶ Noo kele nwa ta akwabejedu nna, nwuru iya nu ubvu. Nwa nwanyi nodu etsoje ne iya opfu. Nwa nwanyi, aalu alulu nodu etsoje ne ji iya opfu. Mbu le ndu bu ogu duru nemadzu bu ndu ephe l'iya bu l'unuphu.

⁷ Obenu le mbedua a-nodunupho ele enya Chipfu. Mu a-kwaberu Chileke, bu Onye ndzota mu. Mbu le Chileke mu a-numa-a olu mu.

Ndu Izurelu a-gbeshia ozo

⁸ Unube ndu ohogu mu; unu te etekwa eswa kpua mu! A makwaru-a le mu daru iko; ole mu a-gbalihukwaa ozo. A makwaru-a le mu no l'ochii; obenu l'oo Chipfu a-buru iphoro, duru mu nu. ⁹ Eshinu mu meru Chipfu iphe-eji be mu e-vutanu oke

ẹhu-eghu iya vuru; gbiriri jasụ teke ọo-bya elee ẹn्या l'opfu ẹhu mu; meeru mu iphe, rwuberu mu nụ. L'ọ bya edufuta mu dobe l'ẹka iphóró dụ. Mu ahuma g'oo-gude dzọta mu. ¹⁰ Noo teke ọhogu mu ono a-humakwa iya phọ. L'o woru ẹka kpube l'iphu l'ẹka iphere e-gude iya. Mu egude ẹn्या mu huma ẹka ọoda kpurumu kpurumu; mbụ onye ono, shi asuje mu: “?Denu Chipfu, bụ Chileke ngu?” Ọ tọ dudu g'aa-nọ-beru l'a zọo yẹbedua tọlitoli g'onye azọka ẹpuchi oma gbororo.

¹¹ Eswe mbọku, aa-kpukwa igbulọ ngu ono abyaakwa. Mbụ mbọku, ee-me g'oke alị ngu kporiberu. ¹² O -rwua mbọku ono bẹ ndibe ngu e-shijechaa Asiriya abyapfuta ngu; mękpoo ndu e-shi l'iphe, bụ mkpukpu, nọ l'alị Ijiputu; mbukpoo e-shi l'alị Ijiputu jasụ l'enyimu Yufurétisu; eshi l'eze-enyimu ọwa-a jasụ l'ozo; eshi l'úbvú ọwa-a jasụ l'úbvú ozo. ¹³ Eliphe l'opfu aburu ochobu; ọ buru ndu bu iya nụ a-kpa iya; kele ẹphe a-ghọta akpuru-iphe, ẹphe eme.

Epfu anụ Chileke aja iya ajaja

¹⁴ Gudenu oshi-ereee ngu chee ndibe ngu g'onye eche aturu; mbụ ndu ono, bụ okiphe ngu ono, bụ ndu ọphu bu nwękinyi phẹ l'ime ọswa; l'alị, zeru ọswa nri eghu yee aturu ono. G'ẹphe nọdunu l'alị Beshanu yele alị Giladu je ataa nri g'o shi dūhawaa teke ndiche ono.

¹⁵ “Ọ kwa ẹgube iphe, dū biribiri, mu meru goshi teke ono, unu shi lẹ Ijiputu futa ono bụ gẹ mu e-me iya goshi phẹ nta-a!” ¹⁶ Ọhamoha a-huma iya; iphere egude phẹ. L'a nashichaa phẹ ike phẹ l'opfu. Ẹphe eworu ẹka dẹ l'onu. Nchị echihu phẹ; ẹphe awata ada nkuchi. ¹⁷ Ẹphe egude ire richaahaa urwuku g'agwo; mbụ g'unwu iphe, awu l'ẹpho. Ẹphe eshigbaa l'ẹka ẹphe kpuru futa aphugbaa kẹ kwękweekwee. Ẹphe egude ndzụ-agugu ghakọbechaa byapfutashia Chipfu, bụ Chileke anyi. Ẹphe awata unu atsụ ebvu.

¹⁸ ?Bụ onye dūbaa gẹ gube Chileke, bụ onye aguje nvu l'iphe-ẹji; tẹme i nọdu eleghatajẹ emeswe, nwa ndu ono, phọduru nụ ono, mesweru ngu; mbụ ndu ono bụhukwapho okiphe ngu ono? Ẹhu te eghujedu ngu eghu jasụ l'ojeje. Obenu l'iphe, aduje ngu ree bụ g'i phua obu-imemini. ¹⁹ Ii-phuru-a anyi obu-imemini ozo. Iphe-ẹji anyi bẹ ii-mechaa zopyashia l'okpa. Mbụ woru ejo-ememe, anyi emekota vuru je echie l'eze-enyimu. ²⁰ L'ii-meru oshilokpa Jiékọpu ire-lanu; mbụ phuaru oshilokpa Ẹbirihamu obu-imemini, bụ iya bụ anụ, i riru nna anyi oche phẹ teke ndiche ono.

Ekwo Nahumu Onye Mpfuchiru Chileke

¹ Owaa bụ ozi ẹhu mkpụkpụ Ninive. Ẹkwo, e deru ọphulenyaa, ọ phuru; mbụ Nahumu onye Ẹlukoshi.

Ẹhu-eghu Chipfu

l'opfu-ẹhu mkpụkpụ Ninive

² Chipfu ekokwa okophoo.

Mbụ lẹ Chipfu emelatajẹkwa iphe, e meru iya.

Sụ-a; Chipfu emelatajẹkwa iphe, e meru iya;

tẹme ẹhu nọdu eghushije iya eghu ike.

Chipfu emelatajẹkwa ndu achị iya lẹ njo iphe,

ẹphe meru;

tẹme ọ nọdu ewojeru oke

ẹhu-eghu iya tų-koshi ndu ọhogu iya.

³ Chipfu bẹ ẹhu te eghujekwa eghu ẹgwegwa;

ọkpẹhu pakwanaa ya ẹka.

Chipfu taa hakwa

onye-ikpe nmaru g'ọ tọ

nụ iya aphụ.

Ọ tọgboru ụzo lẹ nswọ-re

pherephere yẹle oke

pherephere.

Urwukpu l'opfu bụchakwaa

udzu ọkpa iya.

⁴ Eze-ẹnyimu bẹ ọobajeru mba

mee ya l'ọ tahu;

ọ nọdu emejegbaa iphe,

bụkpoo ẹnyimu g'ẹphe

tashihu.

Alị Beshanu yẹle úbvú

Kamẹlu bẹ oomeje g'ọ

nwụlwashihuchaa;

tẹme ọ nọdu emeje

g'okoko, nọ l'úbvú

úbvú Lébanonu

nwụlwashihukota.

⁵ L'iphu iya bẹ úbvú úbvú

anọduje anma jiiijiii;

tẹme obvu obvu nọdu

adazehujechaa.

Mgboko l'ophu anọduje anma
 pyaapyaapya l'iphu iya;
 mbụ eliphe l'ophu;
 mękpoo iphemiphe,
 bu iya nụ.

⁶ ?Bụ onye a-dụ ike pfuru
 l'iphu iya mę ęhu nọdu
 eghushi iya eghe ike?

?Bụ onye a-dụ ike pfuru
 l'okpomoku,
 dụ l'oke ęhu-eghu
 iya?

Oke ęhu-eghu iya aduje
 g'onye e kpuru oku;
 mbụ lę mkpuma agbaję
 yọgiri yọgiri l'iphu iya.

⁷ Chipfu dukwa ree;
 oo-gbobutaję nemadzụ
 mę ọ -nọdu eje
 iphe-ęhuka.

Ndu gbabarụ lę mkpula
 iya je ezee ndzụ bę
 ọonoduje eleta ęnya.

⁸ Obenu l'oo-gude utso,
 nyiru ęgu mee gę ndu
 Ninive chihu.

Ndu ọhogu iya bę ọo-chi ọso
 chiba l'ęka gbakotaru
 ọchii.

⁹ Iphe, bukpo ejo idzu,
 unu achiru Chipfu bę
 oo-mekota g'ọ buru
 bugengu;
 ọphu iphe-ęhuka abyadu
 k'ugbo ębo.

¹⁰ Ęphe a-nmalahụ l'ępfukala
 obvu; ęphe angua mę;
 l'ọotsua pę atsutsu;
 oku etsua pę g'ęka oku
 etsu ęswa ereshi
 okponku.

¹¹ Ọo l'echilabọ gube Ninive bę o nweru onye futaru nụ bya awata achiru Chipfu ejo idzu; teme ọ nọdu anọduje lę mgbazi g'e mee ejo-iphe. ¹² Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "A makwaru-a l'ike dụ pę teme ęphe dụ igwerigwe; ọle ee-me g'ęphe chihu; ęphe taa dubaedu. A makwaru-a lę mu meru ngu; i nọdu eje iphe-ęhuka; ọle mu tee medu g'i jebaa iphe-ęhuka ọzo. ¹³ Nta-a bụ iphe, mu e-me bụ l'oke odogoro, ęphe nyaberu ngu l'olu ono bę mu a-nyafu; bya anyakashia ęgbirigba ono, ęphe turu ngu ono."

¹⁴ Chipfu tuakwaru ekemu ęhu ngu sụ: "Awa ngu a-bvukwa; ọ tọo duedu ndu a-nọdu azakwadu ępha ngu. Mu e-mebyishi iphe, a pyiru apyipyi; yele iphe, a kpuru

akpukpu dobegbaa l'ulo agwa ngu. Mu abya atua ilu doberu ngu; kele i buwaa ogalemkpa.”

¹⁵ Lekpodapho enya l'eli ubvu eka pho huma okpa onye l'abya ezi ozi-oma; mbu onye ezi ozi nchi-adu-doo. Bokwaa obo-iphe ngu; gube Jiuda; l'i meeru Chipfu iphe, i riburu angu l'ii-me; kele ndu ejo-iphe ta abyahakwa etso ngu ogu. Ee-mebyishikota phe rengurengu kpo.

2

Adada Ninive

¹ Onye a-chika ngu nanu
nanu abyapfutaakwa ngu.
Chekwa ulo-eli ngu nche!
L'i chee uzo ngu nche!

Dozia onwongu!
L'i rikotakwapho ike ngu
l'ophu!

² Chipfu e-mekwa g'oshilokpa
Jiekopu bya adu ubvu g'o
shi du le mbu;
g'o bya adu ubvu ge
ndu Izurelu shi
adujehawaa.

A makwaru-a le ndu nchika
shi chikashiwaa phe;
bya eshi mebyishihawaa
opfu-vayinu phe.

³ Iphe, ndu ojogu iya egudeje
gbobuta onwophe
duchaa uswe-uswe.

Ndu ojogu ono yekota uwe,
eke meemee.

Mgboro-igwe, e gude mee
ugbo-inya ogu phe
nodu aphu ngerengere
le mboku ono,
ephe kwakoberu k'eje
ogu ono.

Arwa phe be a paliwaru;
o nodu eziwaa
swooswooswoo.

⁴ Ugbo-inya nodu eze
gbiigbiigbi awugha le
gbororo;
o -zeru gidigidi jee l'oozeru
lwaa l'oma edupfu
l'edupfu.

Ephe nodu ekekotaepho
jajaja g'oroku;
ezigbaa phaaphaa
g'ebemu-igwe.

⁵ O kpakoo ndu ojogu iya,

bu ndu ike du l'ogu;
 ephe nodu evukojele-a
 evuko eje.
 Ephe nodu ezije phaa eje
 l'igbulo,
 e gude kpụ-pee
 mkpukpu ono.
 Iphe-mgbobe-ogu,
 a nmabegbaaru l'igbulo
 ono gude egboberu
 iya kechawaru iya
 ke jingujingu.
⁶ Oguzo mkpukpu ono gharu
 iphu l'enyimu be e
 tsukafuru ghebe onu.
 Unuphu ibe eze gbukahụ.
⁷ A tūwaru iya; o būru
 ekemu l'eze-nwanyị
 be aa-kpụ le ndzu;
 kpuru iya laa eka ozo.
 Unwumboko,
 ejeru iya ozi awata
 akwa muumuu
 ge ndo;
 akwa akụ eka pọpọpo
 l'okpoma.
⁸ Mkpukpu Ninive dūepho
 g'okpuru,
 mini nọ iya nū asofu asofu.
 O nodu ara: "Unu pfuru-o!
 Unu pfuru-o!"
 Ole o to dudu onye o du
 k'agha enya l'azu.
⁹ Unu kwaa mkpola-ochaa
 l'okwata!
 Unu kwaa mkpola-ododo
 l'okwata;
 kele eku, vu oke aswa,
 du iya nu taa bvukwa
 abvubvu!
¹⁰ Nta-a be mkpukpu ono
 dabyiakwaru iphoro.
 Teme o buwaru mkpokoro
 iphe;
 bya aburu ochobu.
 Meji tofuwaru ndu
 bu iya nu.
 Ikpere nodu etewaa phe
 kparikpari.
 Ephe nodu aphu
 kpaakpaakpaa.

Iphu gbachishihukọta
onyemonye nchi.

¹¹ Nta-e; ?bụ awe bẹ iduma
oduma ono nọhunu;

Mbụ ẹka ẹphe nọru nua
unwu pẹ nri;
mbụ ẹka oke oduma
yele nyee ya kparu;
mekpoo unwu pẹ;
ọphu ọ dudu iphe,
yeru pẹ ebvu-a?

¹² Oduma ono nọdu egbuje anu,
a-suru unwu iya atata;
swigbushia anu bya
atogboru nyee ya.

O gbushia anu bya atụ-jigbaa
ogba iya atụ-ji;
mbụ nri,
ẹphe a-nọdu eri jigbaa
iduma iya ejiji.

¹³ Wakwa iphe, Chipfu, bụ Okalibe-Kakọta-Ike eepfu baa: “Lenu; mu nọru ngu le njo. Mu e-gude oku tsufu ugbo-inya unu l'ọ kpua ẹnwuru-oku tūuu; ọ buru ogu-echi bẹ ee-gude gbushia unwu oduma unu; ọphu ọ dudu nri oduma, mu byaru ahara unu l'eliphe-a; ọphu aanumabaedu olu ndu unu ezije ozi.”

3

¹ Aphu a-tsoru gube
mkpukpu mee ono,
bụ iphe,
jiru iya nū bụ adzu ụka;
yele iphe, a nataru le nfu;
ọphu ọ dudu teke
iinoduje g'i ti nweru iphe,
a kwataru l'okwata.

² Ngabenu nchi numa
g'echachi ada
swiiswiiswii.

Teme okpa ugbo-inya nọdu
ezekwapho igiji nkiya.

Inya nọdu apfu karagidimu
karagidimu
karagidimu.

Ugbo-inya nọdu agbagbaa ke
kwaakwaakwaa.

³ Ndu ojogu, agba l'inya
agbaakwa abya k'ogu.

Ogu-echi nọdu aha
swooswooswoo;
arwa nọdu ezigbaa
phaaphaaphaa.

Ndu e gburu l'ogu du

igwerigwe;
 ndu nwuhuru anwuhu
 kuru l'ikpo l'ikpo.
 Odzu nemadzu buru aguta
 aguta;
 ndiphe ndu evuko
 odzu evuko.
⁴ O buru iphe, kparu
 iphemiphe ono bu
 le nwanyi-ovuoba
 ono menukaru
 ke nwoke;
 kele omashi mma ike;
 teme o buru nwanyi,
 agwoshi nshi ike;
 onye egudeje eme ke
 nwoke ree oha,
 du iche iche;
 mbu gude nshi,
 ogwo ree ipfu,
 du igwerigwe.
⁵ Chipfu, bu
 Okalibe-Kakota-Ike
 epfukwa su:
 "Humu! Mu nokwaru ngu
 le njo!
 Mu a-jikwa ngu uwele;
 chita igburonu uwe
 ngu wushi ngu
 l'ataphu.
 Mbu le mu e-me g'oha l'ophu
 huma ngu l'eka i gba
 oto.
 Ali-eze ndiphe l'ophu ahuma
 ngu l'eka iphere
 guderu ngu.
⁶ Mu e-woru iphe,
 du ejo-adudu tua ngu.
 Mu eworu ngu mee iphe,
 a-du ehu-eswe ehu-eswe;
 woru ngu mee iphe,
 aa-byaje ahuma
 ahuma.
⁷ Iphe, bukpo ndu humaru
 ngu nu a-ndu agbaru
 ngu oso.
 Ephe atuko epfu su: 'Ninive
 buakwaa ochobu!
 ?Bu onye a-gu aphu iya?
 ?Bu awe be mu a-huma onye
 a-ndu adu ngu obu?' "

⁸ ?I ka mkpukpu Tebesu okpehu; mbu mkpukpu ono, no l'aguga enyimu Nayilu; mini no-pee ya mgburugburu? O buru eze-enyimu be o shi egudeje gbobuta onwiya; mini, no l'enyimu ono buru igbulo no-pee ya mgburugburu. ⁹ Ndu Kushi yele ndu Ijiputu buru phe bu agbarike iya; ophu ike abvujedu phe abvubvu. Ndu Putu ephe le ndu Libiya yiru le ndu eyeru iya aka. ¹⁰ Ole e mechaleru-a kpua ya le ndzu; ephe je eburu l'ali ndu ozo. Unwu phe, a nwuru k'ophuu be e gburu pyaapya tuka le mgbakata-uzo. A tua ido gude kee ndibe phe, bu ndu a maru ephe phe. Unwoke pho, shi buru ndu paru aka apaa bukotaru ndu e mechaaru tushia egbirigba.

¹¹ Gubedua kwapho be mee e-mechakwaa tsuaha. Ii-mechakwaa wata edomi onwongu edomi; mbu wata achok aka ii-nodu zee ndzu ge ndu ohogu ngu ta adu iphe, ephe e-me ngu. ¹² Iphe, bukpo ulo, i kpushiru ike adukotakwa g'oshi figu, nigbaaru mebyi mbu, vuru uzo chashia. A -nmaa ya yigayiga; mebyi iya ono esweshihu dalahuchaa l'onu ndu e-ri iya nu. ¹³ Lewarod ndu ojogu ngu g'ephe dugbaa g'unwany! Onu-abata ali ngu gheru karaphoo ge ndu ohogu ngu wubata. Oku tsuwaru mgborigwe, e shi gude tu-chia ya atu-chi. ¹⁴ Kukwaa mini kukobe m'obvu teke ndu ohogu ngu a-bya ano-pee ngu mgburugburu! L'i mee g'ulo ngu, a kpushiru ike kabaa eshihu ike! Ghaa eja-ulo; yoo buloku; l'i mekwaa iphe, e gude ayoo buloku! ¹⁵ O kwa aka ono be oku a-nodu tsua ngu; ogu-echi asua ngu pyaapya g'aka igube ata iphe pyaapya. Zakwaa igwerigwe g'ogu; zakwaa g'igube!

¹⁶ I mewaru ge ndu azuru ngu aswa akabaa igwerigwe jasu ephe ka kpokpode, no l'igwe igwerigwe; obenu l'ephebedua zebataru g'igube bya agbabe ali ono l'ophu aka oto; o buru phe eje iphe, ephe eje. ¹⁷ Ndu-ishi ngu dwepho g'igube; mbu le ndu ederu ngu ekwo dwepho g'igube, etsu gbiigbi, jeru je ebegbaaru l'eli igbulo mboku, oyi atsu; anwu -chifuepho; ephe phekishihu; ophu o dudu onye maru ibiya ophu ephe ephe ala.

¹⁸ Gube eze ndu Asiriya; ndu echeru ngu aturu ngu be mgbenya turu; ophu ndu nweru enya l'ali-eze ngu adudu iphe, ephe meru. Ndibe ngu be a chiakwaru; ephe gbaa nanu nanu l'eli ubvu ubvu; ophu o dudu onye jeru achikobe phe.

¹⁹ Onya, aba ngu nu ta adukwa iphe, adu ike eme g'o kpohu. Iphe, e mekaru ngu be onya iya atukwa rikarika. Iphe, bukpo onye numaru g'onwuru ngu akujukwa aka kpaa l'oo gubedua daru adada; kele-a; ?bu onye be ejo-ememe, inoduje eme ebutaadaru?

Ekwo Habakuku Onye Mpfuchiru Chileke

Ekwo mpfuchiru ke Habakuku

¹ O'waa bu ophuleny, o phuru; mbu Habakuku onye mpfuchiru Chileke.

Aphu, Habakuku guru

² Gube Chipfu; ?i maru-a ime teke mu shi kuta ngu oku; ophu i kwedu mu aza enu? Mbu mu chikuchakpo ngu le mkpu su ngu l'iwe-ashi dukwa; ophu i gbaduru mu mkpu ³ ?Bu gunu meru g'o gude i mee mu; mu nodu ahuma aka eeme ejo-ememe? Mbu-a; ?bu gunu meru g'o gude i haa g'emeswe iphe du? L'iphu mu be o tukoru du; mbu ola-l'iswi yee iwashi; me ndu ese opfu yee ndu aswo uswo. ⁴ Eshi egube ono ekemu nyihu; ophu eekpeedu ikpe, pfuru oto; ndu ejo-iphe nodu eripyabeje ndu pfuberekoto; k'ophu bu l'iswi-odu-mma alajeru onye o rwubeduru.

Onu, Chipfu yeru Habakuku

⁵ Tabekpoepho enya l'ohamoha ngabekpoepho numa iphe, a-du ngu oke biribiri; kele iphe, mu e-me nta-a, i no ndzu-a be i tii kwekwa l'oo mu e-me iya m'obeta e pfuaru ngu l'onoo g'o du. ⁶ Kele-a; lenu-a enya le mu edozi ndu Babilonu; mbu oha ono, ata aphujedu obu-imemini; bya aburu ndu eme barabara ono. Ndu ono bu ndu agbaje mgboko ophorokpo; ndu egudeje okpehu nata ali, abudu nkephe buru. ⁷ Ndu ono bu oha, aatsu ebvu; bya aburu ndu du biribiri. Ephe bu ekemu aka phe; o buru iphe, ephe suru l'ephe e-me be ephe emeje; o buru onwophe be ephe anoduje ekutse.

⁸ Inya phe ka agu agba oso; teme ephe ka ejo-nkuta-oswa, nchi jipfuru, eme enari. Ndibe phe, agba l'inya, bu o-phoberu-aka-ophoberu; mbu le ndibe phe, egudeje inya eje ugu shikwa aka du enya bya. Ephe anoduje ezi phaaphaapha g'aka ugo, humaru iphe, oo-vuka.

⁹ G'ephe hakpo bu iphe, ephe phoberu iphu abya ememe bu ewe iwashi. Ephe ezi phaaphaapha eje abya ge pherephere, shi l'uzo enyanwu-awawa; teme ephe nodu akpu nemadzu le ndzu; ekpokho phe g'onye ekpo aja. ¹⁰ Ndu eze be ephe anoduje aja ewenu; epfubyishikwapho ndu bu ishi phe. Iphe, bukpo mkpuku, a kpu-pheru igbulu mgburugburu bukwa ochi be ephe achije iya; kele o bu aja be ephe ekpokobeje pfuru lwua phe.

¹¹ Ephe ezia phaa g'aka pherephere ezi; ghata jeshia iphe, ephe eje; mbu ndu ono, ikpe nmaru ono, bu iphe, bu ike phe bu agwa phe ono.

Aphu k'ugbo ebo, Habakuku guru

¹² Gube Chipfu, bu Chileke mu; bya aburu onye du nsu nkemu; ?ti shinaa l'ojejeje noduta too? Anyi taa nwuhukwa! Su-a; gube Chipfu; nta-a be i hotaanaru phe dobe g'i gude phe kpee ikpe. Su-a; gube agbara mkpuma ono; nta-a be i pfubeanaru phe g'i gude phe nua nemadzu aphu. ¹³ Enya ngu donukakwaru risaa ke g'i gude iya ele iphe, bu ejo-ememe; i tii hakwa g'iphe, eemeswe emeswe du. ?Denukwanu g'o gude o buru ndu e gudedu ire phe aka be i nataru? ?Denu g'o gude i nodu doo ndu ejo-iphe nodu elwee ndu ka phe apfubekoto?

¹⁴ Nemadzu be i meakwaru; ephe du g'ema, no le mini; mbu ephe du g'unwu iphe, awu l'epho, bugbaa iphe, enwedu ndu-ishi phe. ¹⁵ A nodu egudeje ikokoro nmata g'ephe ha; gude ugbu-egege anwuko phe; mbu gude ugbu-aghagha phe anwuko

phẹ; ẹhu nọdu atso phẹ; ẹphe nọdu ete ẹswa ekpu phẹ. ¹⁶ Ọo ya bu; ọ gwaahaa ụgbu-
egege iya ono agwagwa; bya eworu ụnwù-isensu, eshi kwẹekweekwee kpoo oku
gude gwaa ụgbu-aghagha iya; kele ọo ụgbu ono meru iphe; ọ nọ ndzụ eri gwọogwoo;
bya enweru nri okpobe enweru.

¹⁷ ?L'oo-nọduwaro egbuji ụgbu iya awufu; gude ogu-echi egbu ohamoha pyaapya
l'ẹbe a phukpooru phẹ obu-imemini ililekpoo?

2

¹ Gẹ mu bya eje apfuru cheahaa nche; mbụ lẹ mu e-jekpọepho anọdu l'eli igbulọ
mkpukpu leta iya ẹnya gẹ mu maru iphe, oo-yeru mu onu; makwarupho iphe, mu
e-pfuru yeru iya l'aphu-a, mu agụ-a.

Onu, Chipfu yeru Habakuku

² Tọbudu iya bu Chipfu bya eyeeru mu onu sụ: “Tukokpoeppo iphe-a, mu abya
ngu egoshi l'ophuleny-a dekota l'ekwo; mbụ dee ya l'eli okwekpu; yele eli okwekpu-
okwa; derwee ya ederwe k'ophu onye agba oso a-gutaje iya. ³ Kele ophuleny-a ono
be teke oo-me dukwa adudu. Oopfu iphe, e-me teke ikpazu; ophu odzudu uka. O
-betakponu ọ nọo ọdu ememe; kwaberu iya; kele o mefutaje; ophu onoedu ọdu.

⁴ “Lenu l'ooku onwiya ekuku; ophu iphe, agụ iya nụ apfuduru nhamunha; obenu
l'onye pfuberekoto bu ekweta be oo-gude nọdu ndzụ.”

⁵ Mee echijekwa nemadzụ eswe. Ophu ndu ekunuka onwophe adukwa teke ẹphe
atutajeru iya unme. Noo kele ẹphe emebe ụghoro g'alị-maa. Ọ buru g'epho te ejijedu
onwu ejiji-a bu g'o too jijedu iya. Ọ tukoje ohamoha l'ophu rwukoo doberu onwiya;
teme ọ nọdu atukoje nemadzụ l'ophu kpua lẹ ndzụ. ⁶ ?Tọbudu ndu ono g'ẹphe ha
e-mechaa gbaaharu iya mgbonu sụ iya: “Aphu a-tsokwaru onye achiko iphe, e zitaru
ezita akuberu onwiya; bya aburu ana nfu be o gude baa eze. ?Unu e-mebekporu iya
jasu teke ole?”

⁷ “Ndu i ji ugwo ?taa nonyaedu gbalihu? ?Epe ta agbalihuedu mee ngu iphe,
ii-tehu kparikpari? Noo teke ii-bya aburu onye ọ tsuru l'eka phẹ. ⁸ Eshinu i nawaru
ohamoha, du igwerigwe iphe phẹ be nwa ndu ophu phoduru nụ a-nakwa ngu pho
iphe nkengu. Noo kele i gbushiwaru nemadzụ. I mebyishiwaru alị yee mkpukpu lẹ
mkpukpu; mekpoo iphe, bu ndu bugbaa l'ime iya.

⁹ “Aphu a-tsoru onye ono, bu ejo urwu be o gude eme ulo-ebubu; mbụ onye ono,
jeru je akpaa epfuno l'ephekerephe gẹ ya nahu ejo-iphe, e-mechaa dapfuta iya nù!

¹⁰ I mewaru iphe-iphere kpua ndu onu-ulo ngu shi nno mebyia ndzụ ngu. Ọ buru
iphe, kparu iya nù bu l'i mewaru gẹ ndu du igwerigwe chihu. ¹¹ Mkpuma, e gude
kpua igbulọ e-chi mkpu; oswebe, e gude kee ya awota iya.

¹² “Nshio onye ono, egbushi nemadzụ gude akpu mkpukpu iya g'o shihu ike. Ọ
buru eme ejo-iphe be o gude eme gẹ mkpukpu nguru anguru. ¹³ Lenu; ?to budu
l'eká onye o shikpoo bu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; lẹ ndiphe bu oku, enwu
enwunwu be ẹphe eseru akanya; ohamoha nọdu eje ozi ke mmanu? ¹⁴ Kele ndiphe
l'ophu e-mechaa makotaru lẹ Chipfu paru eka; mbụ l'aa-maru iya ramaa; egube ono,
mini du ramaa l'oma eze-enyimu ono.

¹⁵ “Aphu tsoru onye ono, ewotaje mee chee onye obutobu iya; mbụ onye agbajeru
mee yee l'otumu-akpo pee ya; l'ọ ngua gbiriri jasu l'ọ tsuahaa ya atsutsu; k'ophu ẹphe
a-huma iya l'eka ọ gba oto. ¹⁶ Ọ kwa iphere e-mechaa ji ngu iphu; a taa akwabehedu
ngu ubvu. Ngunaa mee obu gbaru oto kpọ kula kula! Okoro ono, shi l'ekutara
Chipfu ono so-pheakwaru ngu mgburugburu. Mbụ l'iphe-iphere, ee-me ngu a-kakwa
shii e -me lẹ ubvu, e shi akwabẹ ngu. ¹⁷ Iwashị, i weru ubvu ubvu Lebanonu l'a-bya
eripyabẹ ngu ishi nta. Ọzo bu l'anu ono, i gbushiru ono l'e-mechaa yee ngu ebvu.

Kẹle ọo ndiphe bẹ i gbushiru; i mebyishiwaru alì mebyishia mkpukpu; mękpoo iphe, bukpuo nemadzu, bu ndu bukota iya nu.

¹⁸ “?Bu urwu gunu bẹ ntẹkpe-nshi baru l'ẹka ọ bu nemadzu gude ẹka pyia ya; ọzokwanu iphe, a kpuru akpukpu, bu iphe, oozi bu iphe, abudu eviya? Kẹle onye eme iya nu kporu obu yeru iphe, o meru l'onwiya; mbu l'ọ gwotaru ntẹkpe-nshi, te epfudu opfu. ¹⁹ Nshio onye asuje nku g'ọ ndukwa ndzu; ọzoo onye asuje mkpuma, enwedu ndzu g'ọ gbeshi agbeshi. Iphe ono; ?ọo-du ike kpo-ziaru nemadzu ọzo? Iphe ono bukwa iphe, a wuru mkpola-ododo yee k'ochaa; ophu otudu unme.

²⁰ “Obenu le Chipfu no l'eze-ulo iya, du nsọ; g'eliphe l'ophu dakwaa gbẹe ndu iya l'iphu.”

3

Habakuku epfu anu Chileke

¹ Ọwaa bu epfufu, onye mpfuchiru Chileke, bu Habakuku pfuru nu Chileke. Ọ buru olu aphu bẹ o gude gaa ya l'ebvu.

² Gube Chipfu; mu numawaru

udu ngu; mbu l'iphe,
i meru eye mu ebvu.

Gube Chipfu; meshinaa iphe

ono nta-a,
anyi no ndzu-a!

Mbu-a; menaa g'a maru iya

nta-a, anyi no ndzu-a!

Ehu -ghuahaa ngu oke egbu;

nyatanu obu-imemini.

³ Chileke shikwa le Temanu

bya;
mbu l'onye ono,
du nsọ ono shi l'ubvu
Paranu bya.

Ọdu-biribiri iya tukọ imigwe

l'ophu sweta;
teme a ndu etu iya epha
l'ekameka l'eliphe.

⁴ Ogbu-nwijnwii ya du g'eka

enyanwu wataru.

Obochi-eka iya ndu
egbuchaa nwijnwii.

Ọ buru l'eka iya ono bẹ o

domiru ike iya.

⁵ Ejo-iphe-ememe ndu eshije

iya l'iphu agushihu.

Mgbupya ndu etsokwa iya

pho l'azu.

⁶ Ọ bya apfuru bya anmaa

mgboko yigayiga.

Ọ bya elee enya elele;

ohamoha nmahu
pyaapyaapya.

Oke ubvu ndiche ono

gbawashihuchaa

agbawashihu.
 Eli obvu ndiche ono
 dakpòshihu;
 ụzo iya buru ojejoje.
 7 Mu humaru ụlo-ekwa ndu
 Kushanu l'eka ooje
 iphe-ehuka;
 mbụ l'eka ono,
 ndu Midiyanu bu ono
 anma okpobe jijijii.
 8 ?Bụ nggele nggele megbaaru
 iphe, ehu ghuru
 ngu egbu ọo;
 gube Chipfu?
 ?Bụ nggele nggele be i shi
 atukoshije oke
 ehu-egbu ngu?
 ?Bụ eze-enyimu be i shi
 abaru mba teke ono,
 i no l'eli inya ngu
 agba ono yele
 eli ugbo-inya ngu ono,
 i gude mekpee
 ohogu ngu ono?
 9 I chifutaru uta ngu ghebe
 onu;
 bya ekua su g'a chitaru
 ngu apfu, du igwerigwe.
 I bya egude nggele kekashia
 mgboko.
 10 Oke-ubvu humaru ngu
 nmahu jijijii.
 Ochioku mini gbaru
 gborogboro bya
 agbaghaa.
 Ogbu-mini swokperehu.
 Akparamini iya nodu
 avo-lihuje
 ephekerephe
 ephekerephe.
 11 Enyanwu ye onwa
 keru jingujingu
 l'akpaminigwe
 l'eka epe humaru apfu
 ngu g'oozi phaaphaa;
 bya ahuma arwa ngu
 g'oku phoophoohoo.
 12 I gude oke ehu-egbu zo
 garamugaramu zojaa
 eliphe l'ophu;
 bya egude ehu-egbu gwee

ọhamoha arakabya.

13 I futaru bya g'i dzota ndibe
ngu;
mbu g'i dzota onye nkengu,
a wuru manu l'ishi.

Onye bu ishi l'ali ndu
ejo-iphe-a be i gweru
arakabya; mbu;
shi l'ishi phufu iya
iphe jasụ l'okpa.

14 Oo arwa nkiya be i gude
sujaa ya ishi teke ono,
ndu ojogu iya
wufutaru bya g'ephe
chikaa anyi ono.

Ephe nodu atu okoo l'ephe
abya alajashi ndu
iphe-ehuka byaru,
bu ndu domiru onwophe
edomi.

15 Eze-enyimu be i gude inya
ngu zoo garamu
garamu ghata;
mbu ghata eze mini,
kuru l'ikpo l'ikpo.

16 Teke mu numaru iya be meji
tsukahuru mu;
mbu ugbu-onu phukota
mu aphupu l'eka mu
numaru igiji iya.

Okpu reshihuchaa mu
ereshihu;
okpa phukota mu
kpaakpaakpaa.

Mu a-takpopho nshi
kwaberu mboku,
ephe eje oke iphe-ehuka;
mbu ndu ono,
gude ojogu phe
asopyabe anyi ono.

17 A makwaru-a l'oshi
figu ta atuedu ige;
ophu vayinu
amiedu mebyi;
ophu oshi olivu
enwedu akpuru;
ophu iphe,
e meberu l'opfu
emehujeedu emehu.

Mbu-a; a makwaru-a
l'aturu ta aduedu

l'ulo aturu;
 ọp̄hu eswi ad̄uedu
 l'ọka-eswi.

18 Ọle mu e-gudele-a iphe,
 Chipfu eme ete ẹs̄wa.

Ẹhu a-n̄odule-a ats̄o mu l'ẹk̄a
 Chileke ono,
 b̄u onye ndz̄ota mu ono.

19 Ọ kwa Chipfu, b̄u Chileke
 mu b̄u ike mu.

Ọ b̄uru iya eme ọkpa
 mu g'o shihu ike ḡe
 k̄e mgbada.

Mb̄u l'oo-me ḡe mu
 gude ọkpa z̄o
 garamugaramu l'eli
 ẹka d̄u ụbv̄u ụbv̄u.

Ọ kwa onye-ishi ebvu b̄e ọ d̄uru; ọ b̄uru une b̄e ee-gude ḡua ya.

Ekwo Zefanaya Onye Mpfuchiru Chileke

¹ Oṅwaa bụ Opfu Chipfu, rwuru Zefanaya nchị; mbụ nwa Kushi. Kushi bụkwanu nwa Gedalaya, bụ nwa Amaraya, bụ nwa Hezekáya. Teke ọ nataru opfu ono bụ teke Jiosáya nwa Amonu bụ eze ndu Jiuda.

Chipfu a-nụ mgboko aphụ

² Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Mu a-tuko iphemiphe zaa azaza zafu g'ọ tọ duhe ophu a-du l'eliphe. ³ Mu a-za nemadzu zafu; zaa iphe-edobe zafu. Mu azaa enu, ephe l'eli zafu; zakwapho ema, no le mini zafu. Ndu ejo-iphe aburu o-la-l'iswi teke ono, mu e-me ge nemadzu chihu l'eliphe-a.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu onoya.

⁴ “Mu a-machikwa aka mu noduru Jiuda le njo; ephe l'iphe, bukpo ndu bu le Jierusalemu l'ophu. Iphe, bu ndu ophu phoduru nu, bu ndu abajeru Balu eja be mu e-me g'ephe chihu rengurengu l'ali-a; waa epha ndu agwaje iya nu; waa ndu-uke, l'agwa agwa onoya; ⁵ waa ndu ono, ejeje anodu l'oma mkpotsu ulo abaru enyanwu eja; yee kpokpode; waa onwa; waa ndu ono, abajeru mu eja ndu ophu egudeje epha Chipfu eri angu teme ephe egudekwapho epha Moleku eri angu; ⁶ waa ndu ono, alawaa azu azu l'etso Chipfu ono; waa ndu ono ta achodu Chipfu; ophu ephe ejeje ndu iya akpata ishi.

⁷ “Nodukwa nwa ngguingguji l'iphu Nnajiuphu, bu Chipfu; kele mboku ke Chipfu dukwaa ntse. Chipfu dobeakwaru iphe-agwagwa. Ndu o ziru g'ephe bya be o dobewaru nsọ. ⁸ O -be mboku ono, Chipfu a-gwa iphe iya ono be mu a-nu ndu-ishi aphu; mu anu unwegirima ibe eze aphu; mekpoo iphe, bukpo ndu eme umere ndu ohozo. ⁹ Mboku ono be mu a-tuko ndu ono, ete ekwedu azo okpa l'onu-abata ono; nua aphu; mbu ndu ono, bu iphe, ephe eyejije ulo onye nwe phe nu bu iphe, ephe kpataru le mkpawere yee eregede.”

¹⁰ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “O -be mboku ono be uzu-ekwa a-tu le Onu-bata Ema; l'e chikwapho mkpu le Onu-egu Ophuu. Ubvu ubvu atuko agba kpookpo.

¹¹ Unu chia mkpu-ekwa; unube ndu bukube aswa; kele ndu agba ngho be ee-gbuibe; mbu le ndu ono, gude mkpola-ochaa azu aswa ono be ee-mebyishikota.

¹² “O -rwua teke ono be mu e-gude oroku vochaa Jierusalemu. Mu anu ndu bu tusaru ehuhu aphu; mbu ndu nepho rukuu g'ohu-mee; ndu anoduje aru su le Chipfu ta adudu iphe, oo-du ike eme; o too medu iphe-oma ophu oomedu ejo iya. ¹³ Ndu ono be aa-kwa eku phe l'okwata; l'e woru ulo phe mee ochobu. Ephe a-kpu ulo; ole ephe tee buduru iya. Ephe akoo opfu-vayinu ole ephe taa ngudu mee, shi iya nu.”

¹⁴ Oke mboku ke Chipfu dukwaa ntse; mbu l'ọ duwaa phakuu; teme ọ nodu abya egwegwa. Mbu l'uzu-ekwa, aa-nodu atu le mboku ke Chipfu ono a-danukakwa ehuka ehuka; mbu mkpu, ndu ojogu, ike du a-nodu echi. ¹⁵ Mboku ono a-buru mboku, Chileke a-tukoshi ndiphe oke ehuhuhu iya. Mboku ono be ndiphe e-je iphe-ehuka; teme aphu atsoru phe. Mboku ono a-buru ndiphe o-la-l'iswi; buru phe mkpurupyata. Mboku ono be a-nodu agba ochii; bya adu ragaraga; mboku, urwukpu a-sopyabe ekameka; ekameka ejihu kpakpalu. ¹⁶ Mboku, aa-nodu egbu opu echi mkpu ogu; ogu a-dapfu mkpukpu ono, a kpu-pheru igbulu mgburugburu ono; yee ulo-eli ephekerephe ephekerephe ono, du iya nu ono.

¹⁷ “Mu e-me ge ndiphe jee iphe-ehuka; metabe phe iya k'ophu ephe a-wata eje ge ndu atsuhu ishi. O buru iphe, kparuhu iya nu bu l'ephe mewaru Chipfu iphe-eji. Oo ya

bụ l'aa-nọdu ekpoka mee phẹ g'onye ekpoka urwuku; aalọkaa anụ phẹ g'onye alọka nshi.

¹⁸ “Ọphu mkpọla-ọchaa phẹ mẹ mkpọla-ododo phẹ adukwa ike anafuta phẹ mbọku ono, Chipfu a-tụ-koshi ndiphe oke ẹhu-eghu iya ono; mbụ l'okophoo, ọo-nọdu eko e-tsufu mgboko l'ophu g'ọku, etsu etsutsu. Oo-mee g'iphe, bukpo ndu nọ lẹ mgboko l'ophu chihu nchihu lanu.”

2

Arwo g'izimanu lwa azu

¹ Unu dzukobe! Unu dzukobe; unube ọha ono, enwedu iphere ono; ² teme eswe mbọku ono erwua; mbụ mbọku ono etsu duuduudu g'eswa ereshi ono; m'obvu teke Chipfu a-tụ-koshi unu oke ẹhu-eghu iya; mbụ m'obvu teke ẹhu a-gbanwuhu iya ọku l'opfu ẹhu unu. ³ Unu chọo Chipfu; iphe, bụ unube ndu wozeru onwunu alị l'alị-a; mbụ unube ndu emeje iphe, ọ tūru ekemu sụ g'e meje; unu chọkwaa apfubekoto; unu ewoze onwunu alị; ?a maru; Chipfu e-domi unu; m'o -rwua mbọku ono, ẹhu e-ghu iya eghu ono.

Eemebyishi ọha, bupheru ndu Ízurelu mgburugburu

⁴ Mkpukpu Gaza bẹ ee-mechaa gwobe; l'a haa mkpukpu Ashikelonu l'ọ bụru ochobu. Ọo l'echilabo eswe bẹ nemadzu a-gbakashihu lẹ mkpukpu Ashidodu; teme l'a vua mkpukpu Ekuronu l'ogbarabvu. ⁵ Nshio unube ndu bu l'aguga eze-enyimu; mbụ unube ndu Kereti. Opfu Chipfu buakwa ohogu unube ndu bu l'alị Kėnanu; mbụ unube ndu Filisitayinu. Ọ suru-a: “Mu e-me unu g'unu buri mkpurupyata; k'ophu bụ l'o to nwedu onye a-phodu nu. ⁶ Sụ-a; alị ono, nọ l'aguga eze-enyimu ono, bụ ẹka ndu Kereti bu ono bẹ emechaa buri ẹka ndu eche aturu adobeje aturu phẹ; mbụ l'ọ-buru ẹka aa-gbashi okà-aturu. ⁷ Ndu e-mechaa nweru iya nu a-buru nwa ndu a-wafu nu lẹ ndu onu-ulo Jiuda; ọ buri ẹka ono bẹ ephe e-cheje iphe-edobe phẹ. Ọ buri l'ulo ndu Ashikelonu bẹ ephe a-kwaje mē o -be l'enyashi. Ọ buri Chipfu, bụ Chileke phẹ a-nodu eche phẹ nche; kele oo-dophu phẹ azu l'onodu phẹ.

⁸ “Mu numaakwaru okonu, ndu Mowabu koru unu; bya anumakwapho iphu, ndu Amonu phuru unube ndibe mu; l'ephe gude oke-oke alị phẹ eye unu ebvu. ⁹ Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, mu epfu; mbụ Chipfu, bụ Okalibe-Kakota-Ike bya aburu Chileke ke ndu Ízurelu: Eshinu mu nọ ndzu ge mu nọ iya-a; bẹ ndu Mowabu e-mechaa duopho ge ndu Sodomu; ndu Amonu adu ge ndu Gomora; mbụ l'ephe a-buru egbudu yee nsukutu unu; mbụ l'oo-buru ochobu jasụ l'ojejeje. Nwandibe mu ophu phoduru nu l'a-kwa iphe phẹ l'okwata; mbụ l'oo ndu ọha mu nwa ndu ophu wafuru nu bẹ alị phẹ a-buru okiphe phẹ.”

¹⁰ Ọo iphe ono a-buru urwu, ephe e-rita l'ekuku, ephe eku onwophe; kele ọo ndibe Chipfu, bụ Okalibe-Kakota-Ike bẹ ephe koru onu bya eye ebvu. ¹¹ Chipfu e-me phẹ iphe, du ebvu; kele ọo-lopyashi agwa, nokota l'eliphe mgburugburu. Noo teke onyemonye a-wata abaru Chipfu eja l'eka ephe nokpoo; mekpoo iphe, bụ ọha, bukube eze-enyimu.

¹² “Unubedua kwapho; unube ndu Kushi; ọ kwa ogu-echi mu bẹ ee-gude gbushia unu.”

¹³ Chipfu a-machikwapho ẹka maaru ndu isheli mee ndu Asiriya g'ephe buri mkpurupyata; mbụ mee ge mkpukpu Ninive buri ochobu ẹka a-duopho g'echiegu, adudu mini, du iya nu. ¹⁴ Ọ buri iphe, a-dojeru iya nu bụ ikpoto iphe-edobe; mekpoo anu-egbudu ophu du g'ọ du; iphe, bụ mgbashi-ujiku a-tuko akpa epfune l'eli itso, nọ iya nu. Ngao ngao ngao, ephe a-nodu ara bẹ a-nodu adagbaa lẹ windo lẹ windo; ikpozu akuru l'onu-ulo l'onu-ulo; noo kele e-woru iphe, e gude oshi sida mee

lajashichaa alajashi. ¹⁵ Nokwa iphe, a-nwuru eze mkpukpu ono, bu mkpukpu ono, shi ji onwiya epho bya atusaru ehu ono; mbu mkpukpu ono, shi asuje: "Le mgboko mgburugburu ta aduekwa mkpukpu, ha shii, ge ya ha." Obenu; lewaro nta-a g'o byaru bya aburu ochobu. Lewaro g'o byaru bya aburu eka unwu anu-egbudu bu. Onyemonye, shitaru mgboru iya nodu akujeru iya oshi phupheru iya ishi.

3

G'oo-duru Jierusalemu l'iphu

¹ Nshio gube mkpukpu ono, kwefuru Chileke ike; teme i buru mkpukpu, mebyishiwaru onwiya emebyishi; mbu gube mkpukpu iwashi ono! ² Mkpukpu ono ta anujedu iphe le nchi; ophu o dudu iphe, ookweje le ya mesweru. Mkpukpu ono ta akpoduru obu yeru Chipfu; ophu o kpokubejedu Chileke iya ntse. ³ Ndu-ishi phe be anoduje agbo uja g'oduma; ndu-ikpe le mkpukpu ono nodu anoduje aba hanyihanyi g'ejo-nkuta-oswa, nchi jipfuru, bu ophu nchi ta abo-pfujedu iphe, o humaru. ⁴ Ndu mpfuchiru iya ta adudu iphe, ephe bu; teme ephe bukataru ndu bu nwoderu-oye. Ndu uke phe mebyishiwaru eka duru Chileke nsu; teme ephe mebyishiwaa ekemu Chileke. ⁵ Chipfu, bu onye pfuberekoto nokwanu l'echilabo phe. Ophu o dudu iphe, apfuduru-oto, oomeje. Mboku-mboku be oomeje g'a maru le ya ekpeje ikpe, pfuru oto; ophu o dudu mboku, nwutaru anwuta, o too mejedu iya; ophu iphere adujekwapho ndu apfubeduru eka oto.

⁶ "Mu mewaru g'oha, du igwerigwe chihu; tsukposhia iphe, ephe gude gbobuta onwophe. Etsuzo etsuzo, nogbaa le mkpukpu phe be mu mewaru; o dakotaephe ke nyonyoronyo. Ophu o duedu ophu nemadzu eshikwadu eshishi. Mkpukpu phe be e mebyishichaa; ophu o duedu onye bu iya ebubu m'ililekpoo. ⁷ Mu pfuru nu mkpukpu ono su iya: 'Tororo, mu egbueru iya pho unu bu l'unu aa-nodukwa atsui mu ebvu; kweje l'unu mesweru mu.' O bu l'unu meru iya egube ono me mu tege emebyishikwa eka unu bu; ophu mu tege anu-beeduru unu aphu ge mu tuberu. Obenu l'oguele phe-a anodu eme mkparwu mkparwu l'iphemiphe, ephe eme.

⁸ "Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Ngabenuru mu jasui mboku ono, mu a-gbalihu gbaa ngu ekebe. Mu pfuakwaru iya hoo haa le mu e-kukobe oha, du iche iche l'eka lanu; mu achikobe ali-eze, du iche iche; tu-koshi phe oke ehu-eghu mu l'ophu. Mbu l'okophoo, mu eko e-tsufu mgboko l'ophu g'oku, etsu etsutsu.

⁹ "Noo teke mu e-me g'olu-opfu ndiphe gee asa; k'ophu iphe, bu g'ephe ha a-wata araku epha Chipfu; tugba nanu baaharu iya eja. ¹⁰ Ee-shijechaa l'azu enyimu Kushi abya mu agwagwa; mbu ndu epfu anu mu, bu ndibe mu, tukaru nanu nanu. ¹¹ O -rwua mboku ono be e tee meedu ngu iphe-iphere k'iphe, i meru gude kwefuru mu ike; kele mu a-tukokpoo iphe, bukpo ndu gude eku-onwonye ete eswa l'echilabo unu ono woshichaa g'ephe ha. Ophu unu abyadu ekubaa onwunu ekuku l'ubvu nsu mu. ¹² O buchia le mu a-haru unu ndu du agu bya ewoze onwophe ali; mbu ndu kporu obu yeru epha Chipfu. ¹³ Nwa ndu ono, phoduru le Izurelu ono tee mebaekwa iphe, apfuduru-oto; ophu ephe abyadu adzu uka; ophu o dudu onye anuma phe opfu eregede l'onu. Mbu l'ephe e-rije nri zee pyakoo; ophu o dudu onye byaru eye phe ebvu."

Ebvu ehu-utso

¹⁴ Gua ebvu ehu-utso;
gube nwada Zayonu!

Gube Izurelu; tua uzu ehu-utso!
G'ehu tsoje ngu utso;
l'iigude obu ngu g'o ha tee

- ẹswa;
 gùbe nwada Jierúsalemu.
 15 Kele Chipfu nafuwaru ngu
 aphụ ono,
 o shi anụ ngu ono.
 O chị-phuwaru ndu ọhogu
 ngu azụ.
 Chipfu; mbụ eze ndu Ízurelu
 nọkwa swiru ngu
 eswiru;
 ọphu ọ dudu ẹjo-iphe,
 ị byaru atsubaa ebvu
 ọzọ.
 16 O -rwua mbọku ono bẹ aa-sụ
 Jierúsalemu:
 “Gùbe Zayọnu; ta atsukwa
 ebvu!
 G'ẹka ta atuhukwa ngu
 lwakpalwakpa!
 17 Chipfu, bụ Chileke ngu
 nọkwa swiru ngu
 eswiru.
 O bụ onye ike dụ l'ọgu;
 ọ sụru ngu adzọdzo.
 Oo-teru ẹswa kpua opfu
 ẹhu ngu.
 Oo-gude n-yemobu mee g'ị
 nọdu nggujunguji.
 Oo-guru ebvu teru ẹswa
 kpua ngu.”
 18 “Mbụ l'iphe-aphụ e meru ngu
 l'ọbo-iphe ono;
 bẹ mu e-wofu unu l'ẹhu;
 kele ọ bụ unu ivu-erwa bya
 aburu unu iphe-iphere.
 19 Lekwa; iphe, bụkpoo ndu
 eme unu ewere
 bẹ o -rwua teke ono bẹ
 mu e-mekwa phẹ iphe.
 Ndu ẹniyeni bẹ mu a-dzọta;
 mu abya achikobe iphe,
 bụkpoo ndu e shi
 chikaa nanunanu.
 Mu e-me g'a jaa phẹ ajaja
 kwabẹ phẹ ùbvù
 l'iphe, bụkpoo alị ono,
 bụ ẹka e shi mee phẹ
 iphe-iphere ono.
 20 O -rwua teke ono bẹ mu
 a-chikobe unu.
 Mbụ l'o -rwua teke ono bẹ
 mu a-chilata unu unuphu.

Mu emee g'a kwabe unu
ùbvù jaa unu ajaja
l'echilabọ ndu nọkota
lẹ mgboko l'ophu;
mbụ teke ono,
mu e-dophu unu azụ
l'ọnodu unu ono;
mbụ lẹ mu e-me iya
l'ọ gbaa unu l'iphu
gẹdegede.”

Nokwa iphe, Chipfu l'epfu.

Ekwo Hagayi Onye Mpfuchiru Chileke

Oku k'akpukwa eze-ulo Chipfu

¹ Opfu Chipfu rwuru onye mpfuchiru ono, bu Hagayi nchi l'apha, kwe onye eze ono, bu Dariyosu ebo l'abu eze iya; le mboku mbu l'ime onwa k'ishii ya. O je epfuaru iya Zerubabelu nwa Sheyalutiyelu; onye bu iya bu nnajioha le Jiuda teke ono. O pfukwaaru iya pho Jioshuwa nwa Jiehozadaku onye bu iya bu onye-ishi ndu-uke Chileke. O su phe: ² "Wakwa iphe, oopfu baa; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike: Ndu-a l'anoduje epfu su l'o toko rwudu teke aa-kpukwa eze-ulo ke Chipfu." ³ Tobudu iya bu; Chipfu gbenu l'eka onye mpfuchiru ono, bu Hagayi zia ozi su: ⁴ "?Bu nta-a be o gbaru g'unubedua l'onwunu e-bugbaaru l'ulo unu, a kpuru mee ya ona; ulo-a buru okorobo ulo g'o bu-a? ⁵ Mbu-a; wakwa iphe, oopfu baa; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike: Unu leanaro enya huma g'uzo unu gbaru! ⁶ G'unu koru iphe, ha shii l'ali; unu kpata iya iphe, abadu ishi. Unu nodu erije nri; o too jidu unu ephe; unu angwa iphe, aangwu angungu; unu taa ngu-jidu ephe. Unu nodu eyeje uwe; o to kposhidu g'oyi ta anodu atsụ unu. Ndu aapfu ugwo nodu anataje ugwo phe chiru ye l'ekpa, fuhuru uzo. ⁷ Wakwa iphe, oopfu baa; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike: Unu lenaa enya huma g'uzo unu gbaru! ⁸ Unu gbeshi je l'ubvu ubvu je ekwoshia oshi bya egude mee ulo-a; k'ophu oo-me g'ehu tsoo mu utso; teme l'a nodukwa iya pho kwabe mu ubvu. O kwa Chipfu epfu.

⁹ "G'unu leri enya iphe, ha shii; abya l'ele enya; o buru iphe, abadu ishi. Iphe, unu wolataru unuphu be mu aphuje swaa phukashia. ?Bu gunu kparu iya? O kwa Chipfu epfu. O kwa ulo mu ono, unu paru haa; o buru okorobo ulo ono kparu iya; l'eka unubedua l'ehu l'ehu esegbaa akanya ulo k'unu. ¹⁰ Oo ya bu le-a; o kwa unu meru g'o gude igwe kwabuhu iji; ali mehubuhu iphe, e meberu iya. ¹¹ Noo ya; mu kua okpomoku oku; o bya l'egu bya ekpoahaa l'eli ubvu ubvu; bya abaa l'ereshi; mekpoo le vayinu; mekpoo oshi olivu; mekpoo iphe, bukpoo iphe, eemetajekpoo l'ali; kpoahaa nemadzu; mekpoo iphe-edobe; mekpoo l'akanya, unu gude eka unu see."

¹² Tobudu iya bu; Zerubabelu nwa Sheyalutiyelu; yee Jioshuwa nwa Jiehozadaku, onye bu iya bu onye-ishi ndu-uke Chileke; me iphe, bukpoo nwa ndu ono, wafuru nu ono g'ephe ha bya emee olu Chipfu, bu Chileke phe; mbu ozi, onye mpfuchiru ono, bu Hagayi ziru phe; kele oo Chipfu, bu Chileke phe yeru iya g'o bya. Ndu ono tsuahaa Chipfu ebvu. ¹³ O buru iya bu; Hagayi ono, bu onye-ozu Chipfu ono bya ezia ndu ono ozi-a, bu ozi, Chipfu ziru iya ono: "Mu nokwa swiru unu eswiru. O kwa Chipfu epfu." ¹⁴ O buru iya bu le Chipfu eshi nno kpalia obu Zerubabelu nwa Sheyalutiyelu; onye bu iya bu nnajioha le Jiuda; kpalia obu Jioshuwa nwa Jiehozadaku; onye bu iya bu onye-ishi ndu-uke Chileke; bya akpalia obu iphe, bu ndu Izurelu g'ephe ha, bu nwa ndu ono, wafuru nu ono. Ephe bya awata eje ozi l'eze-ulo Chipfu ono, bu Okalibe-Kakota-Ike ono; mbu Chileke phe ono, ¹⁵ le g'onwa k'ishii ono du l'ukporo abali l'abali eno l'apha k'ebo, onye eze ono, bu Dariyosu nowaru l'okwa eze iya.

2

Epfu g'ulo ophuu ono a-maberu mma

¹ O rwua lẹ g'ónwa k'ésaa dọ lẹ ụkporo abalị l'abalị lanu; Opfu Chipfu rwua onye mpfuchiru, bu Hagayi nchi su: ² "Waa iphe, ii-zi Zerúbabelu nwa Sheyalutiyelu, onye bu iya bu nnajioha lẹ Jiuda; zikwa ya phọ Jioshuwa nwa Jiehozadaku, onye bu iya bu onye-ishi ndu-uke Chileke; mekpoo iphe, bu ndu Ízurelu, g'ephe ha, bu nwa ndu ono, wafuru nu ono. Jia phe su phe-a: ³ G'unu hakpoo-a; ?bu ndu ole phodukwaduru, bu ndu humaru ulo-a g'o shi du-be úbvú lẹ mbu? ?Denu g'ọ dọ unu nta? ?Tọ dudu unu g'iphe, eeme ke mmanu? ⁴ Obenu nta; shihukwa obu ike gube Zerúbabelu. O kwa Chipfu epfu. Shihukwa obu ike gube Jioshuwa nwa Jiehozadaku, onye bu ngu bu onye-ishi ndu-uke Chileke; unu noshikota ike; iphe, bu unube ndu ali-a l'ophu. O kwa Chipfu epfu. Unu je ozi, unu eje; kele mu no swiru unu eswiru. Nokwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike epfu. ⁵ Owaa bukwa oghandzu, mu l'unu gbaru teke unu shi lẹ Ijiputu wufuta; mbu lẹ Unme mu nokwa l'echilabo unu. Oo ya bu ge ndzu ba agukwa unu!"

⁶ "Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike epfu: O to dukwa g'oo-no-beru; mu anmaa igwe l'ophu yigayiga; nmaa eliphe l'ophu yigayiga; yee eze-enyimu; yee ali, kpohuru nku. ⁷ Mu a-nma ohamoha l'ophu yigayiga. Onye ono, ohamoha ele enya iya ono abya. Mu emee g'akpabiri iya ji ulo-a l'ophu. O kwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike epfu. ⁸ Mkpola-ochaa bu nkemu; mkpola-ododo buru nkemu. O kwa Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike epfu. ⁹ Akpabiri k'ulo ikpazu-a a-kakwa shii eme l'akpabiri iya k'akahu iya. O kwa Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike epfu. O buru l'eka-a be mu a-nodu wobata ehu-guu." Nokwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike epfu.

Ndu Ízurelu emerwushi onwophe

¹⁰ O rwua l'abalị k'ụkporo l'eno l'onwa ke tete l'ime apha ono, kwe onye eze ono, bu Dariyosu ebo l'abu eze iya ono; Opfu Chipfu rwua onye mpfuchiru, bu Hagayi nchi su iya: ¹¹ "Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike epfu baa: Jieshikwa ndu-uke Chileke iphe, ekwo ekemu Chileke epfu; su phe: ¹² O -buru lẹ nemadzu pyaru igburonu uwe iya apyapya bya egude iya paru anu, e doru nsọ; igburonu uwe iya ono rwua lẹ buredi; ozoo l'o rwuru l'ophe, e teru etete; ozoo lẹ mee; ozoo lẹ manu; ozoo l'o rwuru lẹ nri ozo, dukporo iche; ?o meru g'iphe ono, o rwuru ono du nsọ to?"

Ndu uke su waawaa.

¹³ Noo ya; Hagayi su: "Onye merwuru onwiya opfu l'o denyiru odzu eka; o -hakanuru iphe ono denyi eka; ?O merwuwaru iphe ono to?"

Ndu uke su iya: "Ee. O merwuwaru iya."

¹⁴ Hagayi byakwa bya eyee onu su: "Nokwa g'ọ dọ l'ehu ndu oha-a, no mu l'iphua; waa l'ehu iphemiphe-a, ephe emekpoo ememe; mekpoo iphemiphe, ephe agwa agwagwa, bukota iphe, e merwuru emerwu. Nokwa iphe, Chipfu epfu bu ono."

Chipfu e-kebe ndu Ízurelu l'oma

¹⁵ "Su-a; unu lenaa enya huma g'uzo unu gbaru; e -shi ntanu jasuru. Unu lewaro g'iphe shi du teke e teke ewotadu mkpuma kpopfube lẹ nwibe iya l'eze-ulo Chipfu.

¹⁶ Teke ono shi abujeru: onye -jeshiaru l'eka o kuberu ikpo nri ukporo; l'ọ buwaru iri kpoloko phoduru iya. Onye jeru l'eka aakuje mee je akuta iya mee, l'e-ji ugbobelemee ukporo labo l'iri; l'oburu ukporo lanu kpoloko be oo-kuta iya. ¹⁷ Akanya, unu gude eka unu see be mu meru o chashihu manu; tsushia evu; mu tupyashia ya l'akamini; ophu unu aghakwaru mu pho iphu. O kwa Chipfu epfu. ¹⁸ Unu lenaa enya g'uzo unu a-gba; a -gbe ntanu-a, bu ukporo abali l'abalị eno k'onwa tete-a jasuru. Mbu-a; unu lenaa enya g'uzo unu gbaru; e -shi mboku ono, a turu okpa-ulo eze-ulo Chipfu ono. ¹⁹ ?O nwekwaduru mebyi-iphe, dukwadu l'oba? Mbu lẹ-a; e -shi teke

ono jasụ nta-a bẹ vayinu; yẹle oshi figu; waa oshi itorokuma; mẹ oshi Olivu unu g'ọ ha ta adụkwa ọp̄hu eyeje mebyi. Ọle e -shi ntanụ-a bẹ mu byaru ekebe unu l'oma."

Zerúbabelu bụ echi, Chipfu gba l'ẹka

²⁰ Opfu Chipfu byakwa erwua Hagayi nchị ọzobakwa k'ugbo ẹbo lẹ g'onwa dụ l'ụkporo abalị l'abalị ẹno ono. Ọ sụ iya: ²¹ "Pfuru Zerúbabelu, onye bụ iya bụ nnajioha lẹ Jiuda; lẹ mu abya anma igwe yẹ eliphe yigayiga. ²² Mu a-gha aba-eze ndu bụ eze igharaphu. Mu emebyishia ike ndu-ishi l'ọhamoha. Mu a-gha ụgbo-inya yẹ ndu agba iya nụ igharaphu; inya yẹ ndu agba iya nụ adaa ndatẹwo; onyenonu bụ nwibe iya e-gude ogu-echi iya gbua ya. ²³ O -rwua mbọku ono; ọ kwa Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu; bẹ mu e-duta gube onye-ozu mu, bụ Zerúbabelu nwa Sheyalutiyelu; ọ kwa Chipfu epfu. Mu e-me ngu g'ị dụ g'echi-ọhubama, mu agbajẹ l'ẹka; kele ọ kwa mbedua hotaru ngu." Nokwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike l'epfu.

Ekwo Zekaraya Onye Mpfuchiru Chileke

Chipfu ekuphuta ndu Ízurelu azu

¹ L'ónwa k'èsatò; l'apha, kwe onye eze ono, bu Dariyosu èbo l'abù eze ndu Peshiya bè Chipfu pfuru opfu yeru onye mpfuchiru ono, bu Zekaraya; mbù nwa Berekaya, bu nwa Ido sù: ² Chipfu bè èhu ghushiru egu ike l'opfu èhu ndiche unu phè. ³ Oo ya bu lè-a; karù ndu-a sù phè-a: Wakwa iphe, oopfu baa; mbù Chipfu, bu Okalibe-Kakòta-Ike: Unu lwaphuta azù lwapfuta mu; k'òphu mu a-lwaphuta azù lwapfuta unu. Nokwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakòta-Ike eepfu. ⁴ Unu ta adùkwa gè ndiche unu phè, bu ndu ono ndu mpfuchiru ichee pfuru opfu èhu phè sù: "Wakwa iphe, oopfu mbù Chipfu, bu Okalibe-Kakòta-Ike; unu ghakòbe haa èjo ụzò ono, unu eshi ono; yèè èjo-ememe ono, unu eme ono. Obenu l'èphe ta angabèduru nchì; òphu èphe eyekwarùphò ònu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono. ⁵ ?Bù awe bè ndiche unu òbu nò nta-a? Tòò ndu mpfuchiru òbu; ?èphe anòje ndzù ojejoje tòò? ⁶ Iphemiphe ono, mu pfuru ono; mèkpoo iphe ono, mu tòru òkpa iya ono, bu iphe, mu karù ndu-òzi mu, bu ndu mpfuchiru g'èphe meje ono; ?tò nwùchaadaru l'èhu ndiche unu phè? O bùru iya bu l'izimanù alwa phè azù; èphe pfua sù: 'Chipfu, bu Okalibe-Kakòta-Ike mèèkwarùphò anyi iphe, gbaru ụzò, anyi eshi; yèè iphe, anyi eme; mbù l'o mèèruphò anyi iphe, ò tùberu k'ememe.' "

Nwoke, nò lè mgbaka oshi mìturu

⁷ O rwua l'ujiku k'ùkporo l'èno l'ónwa k'iri lè nanù, bu ónwa Shebatu; l'apha, kwe onye eze ono, bu Dariyosu èbo l'abù eze iya; Chipfu bya epfuru yeru onye mpfuchiru ono, bu Zekaraya; mbù nwa Berekaya, bu nwa Ido. ⁸ O bùru l'ènyashi bè mu phuru òphulènya hùma nwoke, agba l'ìnya uswe-uswe! O pfuru lè mgbaka oshi mìturu, pfugbaarù l'ùwuru ùwuru. Ìnya ìnya ndu òphu pfugbaarù iya l'azù bùru ndu adu uswe-uswe; ndu eke mkpumpku; ndu acha ụcha. ⁹ Mu bya ajìa nwoke ono sù: "Gùbe nnajìuphu mu; ?bù gùnu bè iphe-a bùgbaa?"

Ojozi-imigwe ono, epfu anù mu nù ono bya eyeeru mu ònu sù: "Mu e-goshi ngu-a iphe, èphe bùgbaa." ¹⁰ Tòbudu iya bù; nwoke ono, pfuru lè mgbaka oshi mìturu ono bya eyeahaa ònu sù: "Ndu-a bu ndu Chipfu yeru g'èphe je etsoru mgboko l'òphu jephee." ¹¹ Èphe yeeru ojozi-imigwe kè Chipfu ono, bu onye òphu pfuru lè mgbaka oshi mìturu phò ònu sù: "Anyi tùkoakwaru mgboko l'òphu jegbabe; anyi hùma lè mgboko l'òphu daru gbèè; tème èhu dù phè gubala."

¹² Tòbudu iya bù; ojozi-imigwe kè Chipfu ono bya epfua sù: "Gùbe Chipfu, bu Okalibe-Kakòta-Ike; ?ì-nò-bekpòoru ì-nò-be-agma tème l'ì phùaru Jierúsalemù obu-imemini; èphe lè mkpùkpu, nògbaa lè Jiuda, bu ndu ì tù-koshiwaru èhu-eghu ngu e -shi k'ùkporo apha èto l'apha iri-a?"

¹³ No iya; Chipfu bya epfua nwopfu, dù nwa bèlebele, bu nwopfu ndumobu yeru ojozi-imigwe ono, epfu anù mu nù ono. ¹⁴ Tòbudu iya bù; ojozi-imigwe ono, shi epfu anù mu nù ono sù mu: "Raa opfu-a arara: Wakwa iphe, oopfu; mbù Chipfu, bu Okalibe-Kakòta-Ike: Mu ekoshikwa okophoo ike l'opfu èhu mkpùkpu Jierúsalemù yèè úbvú Zayònu. ¹⁵ Obenu lè ndu èhu egushi mu egu ike l'opfu èhu phè bù òha ono, bu túsaru èhu ono. Mbù l'èhu shi egu mu egu nwanshìi nwanshìi; èphe bya bya emee; ndibe mu kabaa eje iphe-èhuka. ¹⁶ Oo ya bu lè-a; wakwa iphe, Chipfu epfu

baa: Mu a-wata aphụ obu-imemini ọzo lẹ Jierúsalemụ; mbụ l'ee-mechaa kpuphu eze-ulo mu azụ l'ẹka ono. L'a bya eworu iphe, e gude atụ ogologo iphe tọgbo lẹ Jierúsalemụ. Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ ono.

¹⁷ “Rakabakwaa ya rọ araka sụ: Wakwa iphe, oopfu baa; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike: Mkpukpu mkpukpu mu a-tụko ẹkameka; ẹphe l'ẹku, a-nọdu ezeru pẹ kojokojo; ọzo bụ lẹ Chipfu a-dụ Zayonu obu ọzo; l'ọ họtakwapho Jierúsalemụ ozobaa.”

Mpu ẹno yẹe ndu ọkpuzu ẹno

¹⁸ Mu bya apalia ẹnya; mpu ẹno nọduwaa mu l'atatiphu. ¹⁹ Mu bya ajia ojozi-imigwe ono, shi epfu anụ mu nụ ono: “?Bụ gụnu baa?”

O yeeru mu ọnu sụ mu: “Ọ kwa mpu ono bụgbaa mpu, bụ iya chikaru ndu Jiuda; waa ndu Ízurelu waa ndu Jierúsalemụ.”

²⁰ No iya; Chipfu bya egoshi mu ndu ọkpuzu ẹno. ²¹ Mu bya bya ajia sụ: “?Bụ gụnu bẹ ndu-a l'abya ememe?”

O yeeru mu ọnu sụ mu: “Ndu-a bụ pẹ bụ mpu, chikaru ndu Jiuda k'ọphu bụ l'ọ tọ duedu onye ọphu duru ike gbelia ishi; obenu lẹ ndu ọkpuzu-a byaru g'ẹphe meru ndzụ-agugu nụ pẹ; chitsushia mpu ndu ọhamoha-a, bụ ndu paliru mpu pẹ dūaha ndu alì Jiuda k'ọphu ẹphe a-chika pẹ.”

2

Nwoke, gude iphe, aatùje ogologo iphe

¹ Mu bya ejeshia apali ẹnya; o nweru nwoke, pfuru mu l'atatiphu. Ọ bụru iphe, aatùje ogologo iphe bẹ o gude l'ẹka. ² Mu jia ya sụ iya: “?Bụ awe bẹ iije?”

O yeeru mu ọnu sụ mu: “Mu ejekwa atụ Jierúsalemụ g'a maru g'ọsa iya yẹe ogologo iya habe.”

³ No iya; Ojozi-Imigwe ono, shi epfu anụ mu nụ ono tųgbushia; Ojozi-Imigwe ọzo jepfushia ya; ⁴ bya asụ iya: “Keta ọso je asụ nwokorọbya ono lẹ Jierúsalemụ a-bụkwaru mkpukpu, a kpụ-pheduru igbulọ mgburugburu; kẹle ndu e-buru iya nụ a-pa igwerigwe waa iphe-edobe, a-dụkwa iya phọ ya. ⁵ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Ọ kwa mbẹdua l'onwomu a-buru ọku kpua g'igbulọ nọ-pee ya mgburugburu; teme mu anọdu l'ime iya meru akpabiri ye iya.”

Achì-phuta ndu a kpuru lẹ ndzụ azụ

⁶ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Unu byanụ! Unu byanụ! Unu shikwa l'alì ndu isheli gbafụ gbalaa; kẹle mu shi tūkaa unu l'ẹkameka gẹ phẹrephere, dzuru uswekete ẹno l'akpaminigwe. Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ ono. ⁷ Unu lenu! Unu gbalakwaa gbaru laa Zayonu; unubẹ ndu ono, unu lẹ Nwada Babilonu bu ono; ⁸ kẹle-a; wakwa iphe, oopfu baa; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike: Onye bụ onye denyiru unu ẹka bụkwa akpuru ẹnya mu bẹ ọorwu ẹka. Teke ọ kwabekpooru mu ùbvù bya ezia mu gẹ mu je etsoo ọha ono, kwarụ iphe unu l'okwata ono ọgu; ⁹ bẹ ọ tọ dudu iphe, e-me gẹ mu ta apali ẹka mu nua ndu ono aphụ; k'ọphu bụ lẹ ndu shi bụru ohu pẹ a-ghakọbe kwaa iphe pẹ l'okwata. Noo teke unu a-maru l'ọo Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike bẹ ziru mu gẹ mu bya.

¹⁰ “Tua ụzu ẹhu-utso; teme ẹhu atsokwaa ngu phọ utso; gube nwada Zayonu; kẹle mu abyaakwaa. Mu -bya; mu eburu l'echilabọ unu! Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ ono.

¹¹ Ọha, dū igwerigwe bẹ a-tųgbabekwa onwophe ẹphe lẹ Chipfu mẹ o -rwua mboku ono; ẹphe aburu ndibe mu. Mu e-buru l'echilabọ unu; k'ọphu unu a-maru l'ọo Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike bẹ ziru mu gẹ mu bya. ¹² Chipfu e-keta Jiuda g'ọ bụru okiphe iya l'alì, dū nsọ ono; l'ọobyakwa ahọta Jierúsalemụ ọzo. ¹³ Nọduekwapho nwa

nggujungguji l'iphu Chipfu; unube ụnwu-eliphe l'ophu; kele ọ kpatsuwaru onwiya l'eka ono, o bu ono, bu eka du nsọ ono.”

3

Uwe onye-ishi ndu-uke Chileke

¹ Tọbudu iya bu; ọ bya egoshi mu Jioshuwa, bu iya bu onye-ishi ndu-uke Chileke eka ọ pfuru l'iphu Ojozi-Imigwe ke Chipfu ono; Nsetanu pfukwaru iya pho l'ekutara; abya edoshi iphe, o meru. ² No iya; Chipfu bya asu Nsetanu: “Ge Chipfu gbokwaaru ngu uja; gube Nsetanu! Mbụ ge Chipfu ono, bu iya hotaru Jierusalemu gbokwaaru ngu uja! ?Nwoke-a ta abudu ishikonku, a lofutaru l'oku?”

³ Teke ono, Jioshuwa pfuru l'iphu Ojozi-imigwe ono bu iphe, o yeru bu uwe, kporu idzu. ⁴ Ojozi-imigwe ono su ndu pfuru l'iphu iya: “Unu yefu iya uwe ono, kporu ichikiri ono.” Ọ bya asu Jioshuwa: “Lekwa; mu nafuakwaru ngu ejo-iphe, i meshiru; nta-a be mu byaru eworu uwe, vu oke aswa yee ngu.”

⁵ Noo ya; mu su g'ephe woru okpulishi-ekwa, saharu imo kpube iya l'ishi. A bya eworu okpulishi-ekwa, saharu imo woru kpube iya l'ishi; bya eworu uwe yee ya. Ojozi-Imigwe ke Chipfu bya apfu-kube iya.

⁶ Ojozi-Imigwe ke Chipfu ono bya aturu Jioshuwa ekemu-a su: ⁷ Wakwa iphe, oopfu baa; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike: “O -buru l'ii-nodu etso uzo mu; emekwapho iphe, mu suru g'i meje be bu ngu e-mechaa buru onye-ishi ulo mu; bya aburu iphe, i suru g'e mee l'unuphu ibe mu be ee-meje; teme mu anukwa ngu pho oke g'i yiru le ndu-a, pfuru l'eka-a. ⁸ Ngabe nchi; gube onye-ishi ndu-uke, bu Jioshuwa; gu l'ogbo-ekwa ngu phe, bu ndu no-kube ngu nu; mbu ndu emeru ngu ahuma oma: Mu e-mechakwaa duta onye-ozu mu ono, bu Ekali-oshi ono duru bya. ⁹ Humakwa mkpuma, mu togboru l'iphu Jioshuwa! Mkpuma lanu ono moru enya esaa; teme mu abyakwa iya edefua iphe l'eli; ọ kwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu. Ọ buru eswe ujiku lanu be mu e-wofu iphe-eji, ndu ali-a mejekporu. ¹⁰ O -rwua mboku ono be g'unu ha l'onye l'onye a-nodu ezi nwibe iya g'ọ bya g'unu nokobe le mkpula vayinu unu yele mkpula oshi figu unu.” Nokwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu bu ono.

4

Oroku, a wuru le mkpola-ododo; yee oshi olivu labo ono

¹ No iya bu; Ojozi-Imigwe ono, shi epfu anu mu nu ono lwaphuta azu byapfuta mu bya ekuteahaa mu g'onye ekute onye eku mgbenya. ² Ọ jia mu su mu: “?I humaru gunu?”

Mu su iya: “Mu humaru iphe, aapfubeje oroku, e mekotaru le mkpola-ododo; iphe, du iya l'eli buru ochi; oroku dukwapho esaa pfuru iya l'eli; uzo, shigbaaru futa l'oroku ono dukwapho esaa. ³ Ozo bu l'ọ duru oshi olivu labo, pfu-kuberu iya nu; ophuu pfuru l'ekutara ochi ono; ophuu pfuru iya l'ekicha.” ⁴ Mu bya ajia Ojozi-imigwe ono, epfu anu mu nu ono su iya: “?Bu gunu be iphe-a bu; nnajiuphu mu?”

⁵ Tọbudu iya bu; Ojozi-imigwe ono, mu l'iya abo uja ono bya eyeeru mu onu su: “? Ti madu iphe, iphe-a bu?”

Mu su iya: “Nnajiuphu mu; mu ta amakwa iphe ọ bu.”

⁶ Ọ buru iya bu l'ọ su mu: “Wakwa opfu, Chipfu epfu anu Zerubabelu: E tee mekwa iya l'ike; ophu eemekwa iya l'okarieka; ọ kwa onye e gude eme iya bu Unme mu; nokwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu. ⁷ ?I bu gunu; gube oke ubvu? L'iphu Zerubabelu be ii-mechaa buru ali, du baswaa. Noo teke o-pfube mkpuma

mkpochi-ishi iya; l'aatua uzu su: 'Ge Chileke goru onu-oma nu iya-o! Ge Chileke goru onu-oma nu iya-o!' "

⁸ No iya bu; Opfu Chipfu bya erwukwa mu nchi su: ⁹ "Zerubabelu gudeakwaa aka iya tua okpa eze-ulo Chileke-a; o buru iya e-gudekwapho aka iya kpu-tsee ya. Noo teke unu a-maru l'oo Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike ziru mu ge mu byapfuta unu.

¹⁰ "Nta bukwa mboku, iphe, ha nwanshii l'eme; ole ?bu onye elephewanu iya enya? Ndiphe be ehuru a-tsokwa utso teke ephe a-huma aka Zerubabelu wataru akpu ulo ono.

"A bya l'enya esaa pho; enya esaa ono bukwa enya Chipfu, anoduje agba mgboko l'ophu mgburugburu."

¹¹ Mu byakwa ajia Ojozi-Imigwe ono su iya: "?Bukwanu gunu be oshi olivu labo-a, nogbaa oroku ono aka ebo ebo ono bu?" ¹² Mu byakwa ajia ya ozo su: "?Bu gunu bu ekali-oshi olivu labo-a, nogbaa l'aguga uji-iphe labo-a, bu ophu e gude mkpola-ododo mee-a; teme o buru aka ono be manu shiru asoshihu-a?"

¹³ O yeeru mu onu su mu: "?Ti madu iphe, iphe-a bu?"

Mu su iya: "Nnajiuphu mu; mu ta amakwa iphe o bu."

¹⁴ No iya; o su mu: "Ndu ono bu umadzu ebo ono, a wuru manu l'ishi; g'ephe jeeru onye nwe mgboko l'ophu ozi."

5

Ekwo, ephe ephephe

¹ Mu byakwa elee enya ozo; ekwo-aphuphu, ephe ephephe noduwaa mu l'iphu!

² Ojozi-imigwe ono su mu: "?Bu gunu be i humaru?"

Mu yeeru iya onu su: "Mu humakwaru ekwo-aphuphu, ephe ephephe; o du ukporo nkwo-eka l'ogologo bya adu nkwo-eka iri l'osa."

³ O bya asu mu: "O kwa onu, aatu mgboko mgburugburu bu onoya. Kele o dua g'iphe o pfuru l'eka lanu ono; su le ndu bu iphuru g'ephe ha be ee-me g'ephe chihu; teme o dukwapho g'iphe, o pfuru l'eka iya ophuu su; l'iphe, bukpuo ndu akpapyabeje iphe, ephe meru ria nte be ee-me g'ephe chihu. ⁴ Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike epfukwa su: Mu a-tu ndu iphuru ono onu; tukokwapho ndu ono, akpapyabeje iphe, ephe meru gude epha mu gua enwa ono onu kwapho. Otu-onu mu ono abaa l'ibe phe mebyishia ya; mekpoo oshi, e keru ulo iya; me mkpuma, e gude kpu ya."

Nwanyi, no le nkata

⁵ No iya; Ojozi-Imigwe ono, epfu anu mu nu ono bya akpiritaru bya asu mu: "Palia enya humakpodapho iphe-a, abya afuta nta-a."

⁶ Mu jia ya su iya: "?Bu gunu bu ono?"

O yeeru mu onu su mu: "O kwa nkata, eegudeje atu iphe." O sukwapuho: "Owaa bu ejo-iphe, ndu ali-a gbaa mgburugburu mekotaru."

⁷ A bya ekpulua igbidigbi opfu nkata ono; nwanyi noduwaa anoo l'ime nkata ono.

⁸ Ojozi-Imigwe ono su mu: "O kwa ejo-iphe baa." O bya enwuphu iya azu l'ime nkata ono; bya eworu igbidigbi opfu nkata ono kpuchiphu azu ozo. ⁹ Mu bya apalia enya; unwanyi duwaa ebo pfuru mu l'iphu. Ephe nodu ephe ephephe. Nku phe dupho ge nku oku-eswi-uda. Ephe bya agu-lia nkata ono paru paghaa ali yee igwe l'ophu parwua mgbaka ali yee igwe.

¹⁰ Mu jia Ojozi-Imigwe ono, epfu anu mu nu ono su iya: "?Bu awe be ephe pahunu nkata obu eje?"

¹¹ O yeeru mu onu su mu: "Ephe pa iya eje ali Shina. Ephe eje iya akpuru ulo l'eka ono. A -kpughee ya pho l'e woru nkata ono sibe l'onodu iya."

6

Ugbo-inya eno

¹ Mu byakwa apalia ęnya ọzo; ugbo-inya eno nọduwaa mu l'iphu. Ẹphe shi lẹ mgbaka úbvú labọ awufuta. Úbvú ono bú úbvú onyirubvu. ² Inya, akpugbaa ugbo-inya kẹ mbu dukota uswe-uswe. Ndu ọphu akpu k'ẹbo nọdu ejikọta uji. ³ Ndu ọphu akpu k'eto nọdu acha ụcha; ndu akpu k'eno dukota ụkara ụkara. G'ẹphe ha dukota ọkpehu. ⁴ Mu bya ajia Ojozi-Imigwe ono, epfu anu mu nu ono su iya: “?Bụ gunu be iphe-a bu; Nnajiuphu mu?”

⁵ Ojozi-Imigwe ono bya eyeeru mu onu su mu: “Ndu-a bu ndu e-je lẹ pherephere lẹ mgbureku eno, nọ l'akpaminigwe. Ọle ẹphe e-vuru ụzo goshiadaa onwophe l'iphu onye nwe mgboko l'ophu. ⁶ Ugbo ọphu bu inya oji akpugbaa ya; wuru eje ala l'uzo isheli. Ndu ọphu inya akpu iya nu achagbaa ụcha nọdu awu etso iya etsotso. Ndu ọphu bu inya, dugbaa ụkara ụkara kpugbaa phe nọdu ejepfu oha, bugbaa l'uzo ndohali.”

⁷ O be teke inya ono wufutaru; ọ nọdu anma phe anmanma l'ehu g'ẹphe wufu je etsoru eliphe l'ophu agbaphe. No iya; ọ su: “Unu je; je aghaphee eliphe l'ophu.” Ẹphe wuru tugbaa je awata aghaphe l'eliphe l'ophu. ⁸ Ọ bya araku mu su mu: “Lekwa; ndu ọphu eje ala l'oha isheli meakwaru; unme bvuru mu ebvuru l'alì oha isheli.”

Okpu-eze kẹ Jioshuwa

⁹ Opfu Chipfu rwua mu nchi su: ¹⁰ “Ndu-a be ii-nata mkpọla-ochaa yee mkpọla-ododo; Hẹludayi; waa Tobayijia yee Jiedaya, bu ndu shi lẹ Babilonu lwa, bu ẹka e shi kpua phe lẹ ndzu laa. Ujiku lanu ono be ii-jekwapho ibe Jiosaya nwa Zefanaya. ¹¹ Mkpọla-ochaa ono yele mkpọla-ododo ono be ii-gude wua okpu-eze. Okpu-eze ono bu onye ii-je ekpube iya l'ishi bu onye-ishi ndu-uke ono, bu Jioshuwa, bu nwa Jiehozadaku. ¹² Su iya l'owakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu: ‘Lekwa; nwoke ono, epha iya bu Ekali-Oshi obu l'a-nyikatakwa l'onodu iya bya akpukwaa eze-ulo Chipfu. ¹³ Ọ kwa iya a-buru onye a-kpu eze-ulo Chipfu. Ọzo bu l'ee-me iya l'oo-du akpabiri; l'ọ buru eze; nọdu l'aba-eze iya. Teme l'o dokubekwapho onye uke l'aba-eze iya ono. Nchi aduepho ephenebo doo l'iphe, epeheme.’ ¹⁴ Okpu-eze ono be ee-dobe l'eze-ulo Chipfu g'ọ buru iphe, ee-gudeje nyata Hẹludayi; yele Tobayijia; yele Jiedaya; yele Henu, bu nwa Zefanaya.”

¹⁵ “Ndu bu l'eka du ęnya abya eyeta ẹka g'a kpua eze-ulo Chipfu. Noo teke unu a-maru l'oo Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike be ziru mu ge mu bya. Iphemiphe ono e-mekota me unu -nọdu emeje iphe, Chipfu, bu Chileke unu epfu.”

7

Ikpe, pfuru oto; yee aphu obu-imemini; ọ to budu aswi ẹgu

¹ Tọbudu iya bu; o be l'apha, kwe eze, bu Dariyosu apha eno l'aba-eze iya; lẹ g'onwa kẹ tete du l'abalì eno, bu iya bu onwa Kisulevu; Opfu Chipfu rwua Zekaraya nchi. ² Lẹ ndu Bẹtelu ziwaru Shareza yee Rẹgemu-Mẹleku; ẹphe chita ndu ẹphe l'ẹphe swi g'ẹphe je epfuru nu Chipfu; ³ waa g'ẹphe jia ndu-uke ulo Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; ẹphe lẹ ndu mpfuchiru Chileke su phe: “?Mu guwaro aphu swia ẹgu l'onwa ise ge mu shi eshi k'apha olemole meta-a to?”

⁴ Tọbudu iya bu; opfu kẹ Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike bya erwua mu nchi su mu: ⁵ “Jia iphe, bukpo ndu ali-a l'ophu me ndu bu uke su phe: Teke ono, unu swiru ẹgu nọ l'aphu l'iphe, bukpo onwa ise yee onwa esaa; e -shi k'ukporo apha eto l'apha iri, nwuwaru nu ?bu mu-a gedegede be unu swi-doru ẹgu ono? ⁶ Tọ teke ono, unu shi eri iphe, eeri eriri; angu iphe, aangu angungu; ?to budu unu shi eri eriri angu angungu k'ehu unu ehunu? ⁷ Iphe-a; ?to budu opfu, Chipfu gbe

l'onu ndu mpfuchiru ndiche pfua teke ono, Jierúsalemú ephé lẹ mkpukpu nọ-pheru iya mgburugburu dakpọerupho gbée; tẹme ẹku nọdu abyarú phẹ pukapuka; tẹme ndu bu l'echiẹgu ndọhali ephé lẹ ndu bu l'alị ọkpa úbvú, nọ l'uzo ẹnyanwu-arịba bukọerupho g'ephé bu?"

⁸ Tẹme Opfu Chipfu bya erwua Zekaraya nchị ọzo sụ: ⁹ Wakwa iphe, oopfu baa; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike: Unu kpeje ikpe, bụ ire-lanụ. Unu mejeru nwibe unu iphe-oma; unu aphujeru phẹ obu-imemini. ¹⁰ Unu te emekpajekwa ndu ji phẹ anọedu ẹhu; ọzoo ndu enwedu nna; ọzoo ndu byaru abyabya; ọzoo ndu akpa nri. Ọphu ọ dukwa g'unu ha onye arije l'ime ọkpoma iya k'eme nwune iya ejo-iphe.

¹¹ "Obenu l'ephé jikaru angabẹ nchị; ephé gude ejo ọkpoma kwefu ike; bya eworu nchị phẹ swọ-chishia g'ephé ta anuma iya. ¹² Mbụ-a; ephé woru ọkpoma phẹ kpọo gbengu gẹ mkpuma-egbe; jika l'ephé taa ngabedu nchị l'ekemu; ọphu ephé angabedu nchị l'opfu Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike pfuru nụ phẹ; mbụ ozi, o gude Unme nkiya gbẹ l'onu ndu mpfuchiru ndiche pfuaru phẹ. Ọ bụru iya meru g'o gude ẹhu wata eghu Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eghu shii. ¹³ Teke mu kuru oku bẹ ephé ta angabeduru nchị; noo g'o gude ephé kujekwanu; ọphu mu angaduru nchị; nokwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-ike epfu. ¹⁴ Mu wonuru phẹ chikaa; mbụ gude oke pherephere zikaa phẹ; ephé dzuru ohamoha; ephé je ebugbaaru l'alị ẹka ephé amadu. Ọ bụru iya bụ l'alị ono, ephé gwọberu ono aburu ochobu; k'ọphu bụ l'ọ tọ duedu onye eshije iya afuta; ọphu ọ dudu onye ejeje iya nụ. Ephé woru ẹguru alị ono togbọ ọ bụru ochobu."

8

Ukwe onu-oma Chipfu ekwe Jierúsalemú

¹ Ọzokwa; Opfu Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike rwukwaa mu nchị ọzo sụ: ² Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu baa: "Mu ekokwa okophoo ẹhu Zayonu shii; mbụ l'okophoo ẹhu iya enwukwa mu phuruphuru l'ẹhu." ³ Wakwa iphe, Chipfu eepfu baa: "Mu a-lwaphutakwa azụ lẹ Zayonu je eburu eburu lẹ Jierúsalemú. Noo teke aa-wata eku Jierúsalemú 'mkpukpu ire-lanụ'; l'awata eku úbvú kẹ Chipfu, 'úbvú, dū nsọ' mbụ úbvú kẹ Chipfu ono, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike ono." ⁴ Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu baa: "Unwoke, kahuru akahụ; yẹe unwanyi, kahuru akahụ e-mechakwaa anọduje l'oma gbororo Jierúsalemú ọzobaa; onyenonu l'ọ tsua mgboro l'ẹka; kẹle ọ bụwaa ọgerenya. ⁵ Unwumboko mẹ unwokoro eji oma gbororo mkpukpu ono ebvu ebvu."

⁶ Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu baa: "Ọo-dukwaro nwa ndu ẹka-a, bụ ndu ọphu phoduru nụ biribiri teke ono; obenu ọo-duhunu mbẹdua biribiri?" Nokwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu bụ ono. ⁷ Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu: "Mu a-dzọta ndibe mu l'ẹka ọha, bu l'uzo ẹnyanwu-awawa yele ẹka ndu ọphu bu l'uzo ẹnyanwu-arịba. ⁸ Mu e-duphuta phẹ azụ g'ephé bya eburu lẹ Jierúsalemú. Ephé a-buru ndibe mu; mu abukwanuru phẹ onye ire-lanụ; pfuberu phẹ ẹka ọto; bụru Chileke phẹ."

⁹ Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu: "Unubẹ ndu anụ opfu-a nta, bụ opfu, ephé pfuru; mbụ ndu mpfuchiru, nọ l'ẹka ono teke a tūru ọkpa ọlo-a; mbụ ọkpa ọlo Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike-a; g'ẹka shihukwa unu ike k'ọphu aa-kpụ eze ọlo ono kpụ-ghee. ¹⁰ Teke eteke atudu ọkpa ọlo ono bẹ e te shidu apfujẹ amadu ugwo-ozí; ọphu aapfudu iya anụ-egbudu. Ọphu ọ dudu onye shi ejeje ozi iya lẹ ntusarehu; l'ẹka onyemonye atsụ ohogu iya ebvu; kẹle mu meru; onyemonye bụru ohogu nwibe iya. ¹¹ Obenu lẹ nta-a bẹ mu tee meedu nwa ndu phoduru nụ lẹ ndu-a gẹ mu meru teke ndiche ono." Nokwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu. ¹² "Mebyi-iphe, a kuru l'alị a-nọdu eme ree; vayinu amị mebyi iya ree; alị amịa mebyi

iphe, e meberu iya; igwe akwa iji iya. Iphemiphe ono bẹ mu a-nụ g'ọ bụru okiphe, nwa ndu ono phọduru nụ ono e-keta. ¹³ Ọ kwa ẹgube ono, ọhamoha shi gude unubẹ ndu ọnu-ulo Jiuda yee Ízurelu ephu l'iphe ono; bụkwapho gẹ mu a-dzọ unu; l'a gọtaahaa unu l'opho. Unu ba atsukwa ebvu; ọo ẹkwapho g'ẹka shihu unu ike."

¹⁴ Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu: "Ọ kwa ẹgube ono, mu rịwaru l'eme unu ẹjo-iphe; mu taa phuduru unu obu-imemini; teke ono, ndiche unu phẹ kpatsuru mu iwe ono; ọ kwa Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu; ¹⁵ bụkwapho gẹ mu rịwaru iya nta-a lẹ mu e-meru ndu Jierúsalemu yee ọnu-ulo Jiuda ree ọzo. Unu ta atsukwa ebvu. ¹⁶ Wakwa iphe, unu a-nọdu eme baa; unu pfujeru nwibe unu ire-lanụ; unu ekpeje ikpe, bụ ire-lanụ bya aburu ikpe, e-me gẹ nchị dū doo l'ime ụlo-ikpe unu. ¹⁷ Unu ta achijekwaru nwibe unu ẹjo idzu l'ime obu unu; ọphu ohejekwa unu ihee akpapyabẹ iphe, unu meru gụa ẹnwa. Iphemiphe ono bụ iphe, dukota mu ashị. Nokwa iphe, Chipfu eepfu."

¹⁸ Mu byakwa anuma Opfu Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike ọzobakwa. ¹⁹ Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu: "Aswị ẹgu l'ọnwa k'eno mẹ k'ise mẹ k'ẹsaa mẹ k'iri a-tuko bụru teke ẹhu a-tsoje unubẹ ndu ọnu-ulo Jiuda uto; unu etee ẹswa; l'ọ bụru unu Ọbo-iphe ẹhu-uto. Ọo ya bụ lẹ-a; unu yee ire-lanụ obu; unu eyeeye nchị-adu-doo obu!"

²⁰ Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu: "Ndu dū igwerigwe a-bya; mbụ ndu shigbaa lẹ mkpukpu, dū igwerigwe; ²¹ ndu shi lẹ mkpukpu lanụ a-wuru je lẹ mkpukpu ọzo je asụ: 'G'anyi je je epfua g'anyi tūba Chipfu l'anya; mbụ-a g'anyi je achọ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike; lẹ mbẹdua l'e-jefukwaa.' ²² Ikpoto nemadzu; mękpoo ndu bụ ọha, ike dū l'a-bya achọ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike lẹ Jierúsalemu; byakwapho g'ẹphe rwọo ya g'ẹphe tūba iya l'anya." ²³ Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu: "E -mechaa bẹ ụmadzu iri, epfugbaa opfu-alị, dū iche iche; bya eshigbaa l'ọhamoha; l'a-tuje onye Jiuda lanụ swiswia l'ọnu uwe iya arwo iya sụ iya: 'G'anyi tsonuru ngu laa; l'anyi nūmawaru lẹ Chileke swiru unu eswiru.' "

9

Ikpe, ee-kpe ndu ohogu Ízurelu

¹ Ọwaa bụ ozi, Chipfu ziru zidoru ndu alị Haduraku; teme o gbupyabewaa mkpukpu Damasukosu; kele ẹnya ndiphe; mękpoo ẹnya ọkpa-ipfu l'ọkpa-ipfu Ízurelu l'ophu dukota lẹ Chipfu bẹ ọ nọwaa. ² Oopfukwapho iphe, oo-me mkpukpu Hamatu, bụ ndu ẹphe l'ẹphe maru oke; mękwapho mkpukpu Taya yee mkpukpu Sayidonu; mbukpokwaa ẹphebedua ono, maru iphe ntumatu ono. ³ Ndu Taya kpwakwaru mkpukpu phẹ kpushia ya ike. Mkpola-ochaa bẹ ẹphe kpawaru kube g'onye kpokoberu urwuku; bya akube mkpola-ododo g'onye kuberu ọzu l'aguga gbororo. ⁴ Obenu lẹ Nnajiuphu a-nafu phẹ iphe, bụ nkephẹ; bya enwuru ẹku phẹ ye l'eze-enyimu. Ọku etsua mkpukpu Taya ono tsufu.

⁵ Ndu mkpukpu Ashikelonu a-huma iya; ndzụ erwuta phẹ; ndu mkpukpu Gaza ahuma iya terwuhu lẹ ndzụ-agugu. Nokwapho g'oo-dū ndu ẹkuronu; kele iphe, ẹphe shi ele ẹnya iya a-la pyetee. Ndu Gaza bẹ onye eze phẹ a-la l'iswi; l'a gbakahu lẹ Ashikelonu. ⁶ Ọ bụru ndu alị ọzo e-buchi mkpukpu Ashidodu; mu emee g'eku-onwonye ndu Filisitayinu bụru bugemu. ⁷ Mee-iphe ono, ẹphe anguje ono bẹ mu a-nafu phẹ; mu anyashia phẹ nri ono, e merwuru emerwu ono, nyakaaru phẹ l'eze ono; nwa ndu ọphu phoduru nū lẹ ndu ono; anodu-doru Chileke anyi; bụru ndu a-duwaa g'ipfu ẹka phẹ l'alị Jiuda; ndu ẹkuronu abyakporo adu gẹ ndu Jiebusu. ⁸ Obenu lẹ ndibe mu bẹ mu a-nọdu adzoje l'éká ndu ojogu, azo garamugaramu agha ono; ọphu

ndu ewere abyadu agbabaa ndibe mu ophorokpo; kele nta-a be mu gudewaa enya mu huma g'ephe ejebe iphe-ehuka.

Abyabya eze ndu Zayonu

- ⁹ Gube nwada Zayonu;
tekwaaw eswa teshia
ya ike!
Gua ebvu ehutu-utso;
gube nwada Jierusalemu!
Lekwa; onye buru ngu
eze abyapfutaakwa ngu.
O bu onye pfuberekoto;
teme o nodu adzoje
nemadzu.
O wozetaru onwiya ali;
nodu l'eli
nkapfu-igara agba
abya;
mbu l'eli nwa nkapfu-igara
obu.
- ¹⁰ Ndu Ifuremu be mu a-nafu
ugbo-inya-ogu phe;
mu anafukwapho ndu
Jierusalemu inya,
aagbaje alwu ogu.
L'a gbajia uta, e gude eje ogu.
L'o raa ya arara su g'ehu
dukwa ohamoha guu.
Abu eze nkiya e -shi
l'eze-enyimu owa dasweru
eze-enyimu ozo.
L'o shikwapho l'enyimu
Yufuretisu noo jasu
l'eka igwe beru ali beru.

Ee-dophu ndibe Chileke azu

l'onodu phe

- ¹¹ "A -bya le gubedua;
mu e-gude ke mee ono,
mu le ngu gude gbaa
ndzu ono haa ndibe ngu,
no le mkporo l'ime iduma,
mini adudu ono;
mee phe;
ephe enweru onwophe.
- ¹² Unu laphu azu l'eka ono,
unu kpushiru ike ono;
unube ndu mkporo ono,
enya du l'uzo ono!
Mbu le nta-a be mu arakwa
iya arara
le mu a-nu unu iphe,

ha g'iphe, unu shi
 nwehawarụ ugbo ẹbo;
 13 kele mu e-woru ndu Jiuda
 kwee g'onye kweru ụta;
 mu eworu ndu Ifuremu
 mee g'ọ bụru apfụ,
 e gude agba ụta ọbu.
 Mu a-kpatsu ndibe gube
 Zayonu g'ephe dapfu
 ndibe gube Gurisu.
 Mu emee ngu g'ị du
 g'ogu-echi,
 onye dụ ike l'ọgu pa.”
 14 Noo teke Chipfu a-byapyabe
 phe.
 Apfụ iya eziahaa phaaphaa
 g'ebemu-igwe.
 Nnajiuphu, bụ Chipfu abya
 eworu opu-ọgu gbua.
 Ọ bụru oke pherephere,
 shi ndohali be oo-gude
 eje.
 15 Ọ bụru Chipfu,
 bụ Ọkalibe-Kakota-Ike
 e-gbobuta phe.
 Ephe a-nodu atsu ndu ohogu
 phe ọtsu-epfu;
 alwu phe alwu-kpe
 phe.
 Ọ bụru iphe, ephe e-gude
 eme iya bụ mkpuma
 robo agbagba phe.
 Ephe a-ngu iphe,
 aangụ angungu;
 aba ge ndu mee atsu.
 Ephe ejije pyimu g'ochi,
 eegudeje ephe mee
 l'aguga ọru-ngweja
 Chileke.
 16 Ọ bụru Chipfu, bụ Chileke
 phe a-nodu adzo phe
 m'o -rwua mboku ono;
 eshinu ephe dụ
 g'iphe-edobe iya bya
 aburu ndibe iya.
 Ephe a-gbaje kpingu l'alị
 iya g'igopoto,
 no l'eli okpu-eze.
 17 Lewarọ! Ọ dụnukaru ree
 teme ọ manuka mma.
 Ereshi l'a-nodu eme

g'unwokorobya phẹ
 bụru ndu nweru iphe
 shii;
 męe-ọphuu emekwaphọ
 g'unwada phẹ nwujaa
 ọnu-ọchi.

10

Chipfu e-leta Jiuda ẹnya

¹ Unu pfiaru Chipfu g'o dzeeru unu mini teke oodzeje mini ishi-apha. Ọ kwa Chipfu emeje g'igwe rwua erwurwu. Ọ bụru iya ayojeru unwu-eliphe mini; tẹme ọ nọdu emeje g'iphe-akuku wata asọ pulapula l'ẹgu; ² kẹle ọbvụ agwọta atukwa atụ-kporoko; ndu agba eja nọdu aphụ ọphulenyā, abudu eviya; ẹphe ezeje nrwọ, bụ ụka; tẹme ọ bụru mkpọkoro obu bẹ ẹphe a-nọduje adu. Ọ bụru iphe ono meru g'o gude ndu-a nọdu anọduje awu-phe g'ikpoto aturu, enwedu onye eche phẹ nụ.

³ Ẹhu-eghu mu enwukwa phuruphuru l'opfu ẹhu ndu eche aturu ono; mu jekwa l'anụ ndu-ishi ono aphụ; kẹle Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakota-Ike e-che-a aturu iya, bụ iya bụ ọnu-ulo Jiuda. Oo-me phẹ g'ẹphe du g'inya, du akpabiri l'eka e gude iya alwu ọgu. ⁴ Ọ bukwa lẹ Jiuda bẹ mkpuma, gude ulo e-shi futa; ọ bụru iya bẹ nggu, gude ulo-ekwa e-shikwaphọ; ọ bụru iya bẹ uta, e gude alwu ọgu e-shikwaphọ; ọ bụru iya bẹ iphe, bukpuo ndu a-buru ishi e-shi l'eka. ⁵ Ẹphe a-tugba nanu; duẹpho gẹ ndu bu ojogu, ike du; ẹphe azọo ndu ohogu phẹ tilitoli lẹ gbororo l'eka aalwu ọgu. Eshinu Chipfu nọ swiru phẹ eswiru bẹ ẹphe a-lwu ọgu chikaa ndu gude inya alwu ọgu.

⁶ Mu e-me g'ọnu-ulo Jiuda shihu
 ike;

mu adzọo ọnu-ulo Jiófẹfu.

Mu e-me g'ẹphe laphu azu
 l'onodu phẹ;
 kẹle mu a-phuru phẹ
 obu-imemini.

Ẹphe e-mechaa du gẹ ndu mu
 eshidu jika ajika;
 kẹle ọo mbedua bu Chipfu
 bya aburu Chileke phẹ;
 mu je l'azajẹ phẹ ẹnu.

⁷ Ndu Ifuremu e-mechaa du gẹ
 ndu ike du l'ogu;
 ẹhu e-mechaa tsọahaa phẹ
 g'onye nguru męe.

Unwu phẹ ahuma iya tee
 ẹswa;
 obu atsoahaa phẹ rikpotoo
 l'eka Chipfu.

⁸ "Mu a-gbaru phẹ ọla gude
 chibata phẹ;
 noo kẹle mu gbafutaru
 phẹ;
 ẹphe abya adu igwerigwe
 g'ẹphe shi duhawaa.

⁹ A makwaru-a lẹ mu chiru
 phẹ ghakaa l'echilabo

ndiphe;
 ọle ẹphe e-shichaa l'ẹka dụ
 ẹnya nyata mu.
 Ẹphebedua ẹphe l'ụnwegirima
 phẹ a-wafu;
 ọzo bu l'ẹphe a-lwa.
 10 Mu e-je ẹ Ijiputu je achilata
 phẹ.
 Mu eje Asiriya je atutukobe
 phẹ.
 Mu a-chiru phẹ bya l'ali
 Giladu yẹle úbvú úbvú
 Lébanonu;
 ọphu ọzo a-sukpoda phẹ
 nu anono.
 11 Ẹphe a-ghata eze-ẹnyimu
 iphe-ẹhuka ono;
 ọle ọtu-kpereree mini ono
 be aa-byanyi;
 teme ogbu-mini ẹnyimu
 Nayilu l'ọphu
 atahukota gbengu.
 Eku-onwonye ndu Asiriya
 aburu iphe, e wozeru
 ali; teme ike ono,
 shi dụ ndu Ijiputu
 ono aburu phuchamu.
 12 Mu e-me; ike adu ndu Jiuda;
 teme ọ buru ẹpha mu be
 ẹphe e-gude buru.”
 Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

11

1 Unube úbvú úbvú
 Lébanonu; unu ghashia
 ọzo unu ghebegbaa onu
 k'ọphu ọku e-tsupyashi
 oshi sida unu!
 2 Unu kwaa ẹkwa unube oshi
 payinu;
 kele oshi sida daakwaru.
 Oshi ono, shi bugbaaru
 oshi,
 kporu akpaa ono
 be bukotaakwa
 ọla-l'iswi.
 Unu chia mkpu ẹkwa unube
 achi achi,
 nogbaa ẹ Beshanu;
 kele eze ọswa eze
 ọswa be
 a sushichaakwaru.

³ Unu ngabekpodapho nchi le
mkpu,
ndu eche aturu akpo;
kele irwu-eswa ono,
ephe echeje aturu
ono be e mebyishiwaru.

Unu numakpodapho ekiri,
oduma asu;
kele oke-egbudu,
no l'aguga enyimu
Jiodanu ono ghewaru
onu.

Ndu eche aturu umadzu ebo

⁴ Wakwa iphe, Chipfu, bu Chileke mu epfu: "Watanu eche aturu ono, e doberu k'egbugbu ono. ⁵ Ndu abyaje azua phe nu azuje phe gbua egbugbu; o to dudu iphe, eeme phe. Ndu erekwanu phe nu nodu asuje: 'G'ajaja bukwaru ke Chipfu kele anyi nweakwaru eku.' Ophu ndu eche phe nu aphujeduru phe obu-imemini. ⁶ Oo ya bu le mu ta aphueduru ndu ali-a obu-imemini ozo. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. Mu e-woru onyemonye ye nwibe iya l'eka; yele eka onye eze iya. Ephe e-gwe ndu ali-a arakabya; ophu mu adzotadu phe l'eka phe."

⁷ No iya; ndu ono, azuje aturu ono bya ere iya erere ono bya ebuta mu; mu byanu awata eche aturu ono, e doberu k'egbugbu ono. Mu chita oshi-mpaleka labo chiru. Mu gube nanu "n-yemobu"; bya agua ophuu "atugba nanu". No iya mu cheahaa ikpoto aturu obu. ⁸ L'ime onwa ophu be mu gude chikashia umadzu eto eche aturu ono. Ikpoto aturu ono kpoo mu ash; teme echeche phe lakwaa mu pho enyiru. ⁹ Mu pfuahaa su: "Mu tee cheekwa unu. G'onye ala maa larwukwaa agala; onye ala l'iswi alaa ola-gwoo. Ge ndu ophu phoduru nu rije anu nwibe phe." ¹⁰ Mu bya ewolita oshi-mpaleka mu ono ophu aza "n-yemobu" bya eworu iya nyajia; bya emebyia ogbandzu, mu le ndiphe l'ophu gbaru. ¹¹ O buru l'eswe mboku ono be e mebyiru iya. Ndu ono, azuje aturu ono bya ere iya erere, bu ndu ophu elekpoe mu pho enya teke ono maerupho l'oo Chipfu gude iphe ono, mu meru ono epfu opfu. ¹² Mu su phe: "O -buru l'o du unu ree; unu pfua mu ugwo mu; teke o to dudu; unu ahakpokwaro." Ephe pfua mu ukporo mkpola-ochaa le mkpola-ochaa iri.

¹³ No iya; Chipfu su mu: "Woru iya je aturu okpu-ite; mbu ikpoto okpoga ono, ephe gude zubua aswa ishi mu ono." Mu byanu bya achiru ukporo mkpola-ochaa le mkpola-ochaa iri ono je awushi l'eze-ulo Chipfu; mbu mu woru iya turu okpu-ite. ¹⁴ Mu byakwa bya agbajia oshi mkpaleka mu k'ebo, bu ophu aza "atugba nanu"; shi nno mebyia abu nwune, Jiuda yee Izurelu bu.

¹⁵ No iya; Chipfu su mu: "Ngwa kwaa onwongu ngwa onye-eswe, eche aturu, bu onye adudu iphe, o bu; ¹⁶ kele mu a-ku-lita onye eche aturu l'ali ndu-a, bu onye ata akpadu ishi aturu ono ndu ophu ala l'iswi; ophu ochedu ndu ophu eme kwekwee; ophu oomedu ndu mekaru iphe obvu g'ephe wekorohu; ophu onudu ndu ophu ehu du ike nri. Ochia iphe, oo-nodu eme bu l'oo-nodu ata anu iya ke ndu ophu ehu du ike; aswoshi iya upyi-okpa iya. ¹⁷ Nshio onye eche aturu ono, adudu iphe, o bu ono; mbu onye ono, agbaphujeru aturu ono! G'e gbukwaa ya ogu-echi l'eka; gbua ya ya l'enya ekutara! G'eka iya l'ophu nwuhukotakwa; enya ekutara iya apyahu rengurengu!"

12

Eemebyishi ohogu Jierusalemu

¹ Wakwa ozi, Chipfu ziru zidoru ndu Ízurelu; mbụ Chipfu, onye bụ iya ɔsaru akpaminigwe; ɔme ɔ buru iya ɔtoru ɔkpa mgboko l'ophu; bya aburu iya kuru unme ye nemadzụ l'ehu. ² Ọ sụru: "Lekwa; mu e-mechaa mee ndu Jierúsalemụ g'ephe dū g'okoro mee, ephe a-ngu tuko akpo garigari; mbụ iphe, bukpo ndu bukube phe nū. Ndu ono a-buru ɔhogu kephee Jiuda yee Jierúsalemụ mgburugburu. ³ Ọ -rwua mboku ono be mu e-me Jierúsalemụ g'ɔ buru mkpuma, anyi oke erwa doru l'iphu ndiphe l'ophu. Iphe, bukpo ndu meru g'ephe nwuriberu iya; e-meka onwophe iphe-ehuka. Teke ono be ɔhamoha, no le mgboko l'ophu a-chikobe onwophe g'ephe tsoo ya ɔgu. ⁴ Ọ -rwua mboku ono be inya-ɔgu phe l'ophu be mu e-yekota ebvu; mu emee g'obvu byakota iphe, bu ndu agba l'eli iya. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. Obenu le ndu Jiuda be mu a-nodu eletakpo enya ɔkpobe eleta. Mu emee g'inya, ndiphe gude alwu ɔgu tsuhukota ishi. ⁵ Noo teke ndu-ishi ndu Jiuda e-pfu l'ime obu phe su: 'Ndu Jierúsalemụ dukwa ɔkpehu; kele Chipfu, bu Ọkalibe-Kakota-ike bu Chileke phe.'

⁶ "Ọ -rwua mboku ono be mu e-me ndu-ishi ndu Jiuda g'ephe kpo chiichiichii g'ite-oku, e shiberu l'oku; ɔzoo g'eka oku etsu eswa ereshi, e sweshiru esweshi. Ephe a-nodu ekepyashi ndu no phe l'ekutara; me ndu no phe l'ekicha; mbụ iphe, bukpo ndu no-pheru phe mgburugburu; obenu le Jierúsalemụ e-keerupho jingujingu l'ali iya l'eka o keru.

⁷ "Chipfu e-vukpoadaru ɔzo dzotaada eka ndu Jiuda bu; k'ophu ubvu, aa-nodu akwabẹ ɔnu-ulo Dévidi yee ndu bu le Jierúsalemụ ata akadụ ke ndu Jiuda shii. ⁸ Ọ -rwua mboku ono be Chipfu e-gbobuta ndu bu le Jierúsalemụ; k'ophu bu l'onye kachaa arwuhu l'echilabo phe a-du ɔkpehu ge Dévidi; ndu ɔnu-ulo Dévidi edukwanu phe ge Ojozi ke Chipfu; ge Chileke l'onwiya. ⁹ Ọ -rwua mboku ono bu iphe, mu a-gbeshi ememe bu ge mu mebyishia ɔhamoha l'ophu, bu ndu etso Jierúsalemụ ɔgu.

¹⁰ "Ozo bu le mu e-woru unme k'eze-iphe-oma; yele unme k'arwo arwo; wua l'onu-ulo Dévidi; mu awua ya l'ehu ndu bu le Jierúsalemụ. Ọ buru mube onye ono, ephe bvukashiru ɔnyá ono be ephe a-nodu ele enya l'eka; teme ephe araa ekwa mu g'onye ara ekwa nwa, bu iya nwa lanu; l'oorwua phe l'ehu shingushingu g'oorwuje onye ara ekwa nwa, bu ɔkpara iya. ¹¹ Ọ -rwua mboku ono be uzu-ekwa, aa-nodu atu le Jierúsalemụ a-pa eka apaa. Ọo-duepho g'uzu-ekwa, a turu Hadadu-Rimonu le nsuda Megido. ¹² Mbụ le-a; ndu ali ono a-gu aphu; ipfu nonu ephe anokobe agu aphu onwophe; ipfu ɔnu-ulo Dévidi ephe l'unyomu phe; ipfu ɔnu-ulo Nétanu ephe l'unyomu phe; ¹³ ipfu ɔnu-ulo Lívayi ephe l'unyomu phe; ipfu ɔnu-ulo Shimeyi ephe l'unyomu phe; ¹⁴ mekpoo iphe, bukpo ipfu ono, phoduru nu ono l'ehu l'ehu ephe l'unyomu phe unyomu phe."

13

¹ "Ọ -rwua mboku ono be aa-su-furu ɔnu-ulo Dévidi ɔgba-mini; ephe l'iphe, bu ndu bu le Jierúsalemụ; gude iya safu phe iphe-aji phe; yee emerwu, ephe merwuwaru onwophe. ² Ọ -rwua mboku ono be mu e-me g'e be kujehẹ ɔbvu-agwota epha ekuku ophu l'ali-a; ophu a byadu anyatabaa ya anyata ophu. Nokwa iphe, Chipfu, bu Ọkalibe-Kakota-Ike eepfu. Ndu mpfuchiru ephe l'unme, aturwuje nemadzụ be mu a-tuko woshichaa g'ɔ to duhe l'ali-a. ³ Teke ɔ bu l'ɔ duru onye suru le ya epfuchikwaduru Chileke; ne iya le nna iya, bu ndu nwuru iya nu asu iya-a: 'Ọ to dukwa iphe, e-me gi ti nwuhu; kele i dzuru uka su le Chipfu pfuru iphe, o pfuduru.' Teke ono, o gude iya l'eka epfu ono be nna iya ono; yee ne iya ono, nwuru iya nu ono a-nmagbu iya. ⁴ Ọ -rwua mboku ono be iphere e-gudeje ndu mpfuchiru l'udu iphe, ephe a-noduje ahuma. Ophu ephe eyeedu uwe eji eji ono, ephe gude edepushi ndiphe ono. ⁵ Iphe, ɔo-nodu epfu bu: 'Mu ta abukwa onye mpfuchiru. Mu bukwa onye akọ opfu. Ọ kwa iphe, e metaru l'ali be mu gude buru eshinu mu

bụ nwata.' ⁶ Teke ọ duru onye jiru iya sụ iya: 'Ichi iphe ọwa-a, tükokwanuru ngu ẹhu-a bükwanuru gụnu?' L'ọ sụ iya: 'Ọ kwa l'ibe onye mu l'iya eshi ọnyà bẹ e meru mu iphe ono.' "

*Iphe, e chiru onye eche aturu;
aturu iya gbakashihu*

⁷ "Gube ogu-echi; tehu etehu; tsoo onye ono, echeru mu aturu ono ogu; ọ kwa onye ono, nọ mu ntse ono bẹ mu sụru g'i tsoo ogu. Nokwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakota-Ike eepfu. Gbugbua onye eche aturu g'aturu agbakashihu. Mbèdua amachia ẹka buru ọhogu ndu ọphu ha nwanshii. ⁸ Ee-woru ndu bu l'ali-a mgburugburu kee uzo ẹto; woru uzo labo gbushia; ọle uzo lanu l'uzo ẹto ọphuu a-phodukwa l'ime iya. Ọ kwa Chipfu epfu. ⁹ Ọ buru uzo lanu l'uzo ẹto ono bẹ mu e-woru ye l'oku; mu abya ahucha phe ahucha g'onye ahucha mkpola-ochaa; bya ahua phe ama; g'onye ahua mkpola-ododo ama. Noo teke ephe e-ku epha mu; mu aza phe enu. Mu a-su l'ephe bukwa ndibe mu; ephebedua asu le Chipfu bukwa Chileke phe."

14

Chipfu abyaakwaa aburu eze

¹ Lekwa! Mboku ke Chipfu abyaakwaa, bu mboku, aa-kwa iphe unu l'okwata nodu l'echilabo unu kee ya. ² Mboku ono bẹ mu a-chikobe ohamoha l'ophu chiru jeshia Jierusalemu je g'ephe tsoo Jierusalemu ogu. Ephe alwua lwuta mkpukpu ono; tuko iphemiphe, du l'ulo iya tutuchaa; pharwushia unwanyi phe k'okpehu. L'e kee mkpukpu ono ebo; kpua nanu le ndzu; ole ndu ophu phoduru nu ta adukwanu onye akpufu phe le mkpukpu ono. ³ E -mechaa; Chipfu abya alufu je etsoo ohamoha ono ogu; egube ono, oolwuje me ogu nodu ada ono. ⁴ O -rwua mboku ono bẹ oo-gude okpa iya pfuru l'eli ubvu olivu, du l'uzo enyanwu-awawa ke Jierusalemu. Ubvu olivu ono abya ebukahụ ebo; e -shi l'uzo enyanwu-awawa jasụ l'uzo enyanwu-ariba. Echi iya aburu nsuda, a-ha ntumatu; kele ubvu ono ẹka lanu e-shi uzo isheli; ẹka lanu eshia ndohali. ⁵ Ọ buru nsuda ubvu mu ono bẹ unu e-tsoo g'ala; kele ogologo iya e-rwu Azelu. Ọ buru udu oso, unu gbajeru teke ali nmajeru jijijiji teke Uzaya bu eze ndu Jiuda-a; noo udu oso, unu a-gba bu onoya. Noo teke Chipfu, bu Chileke mu a-bya; iphe, bukpuo ndu du nsọ g'ephe ha etsokwaru iya pho abya.

⁶ Mboku ono bẹ iphoro taa dudu; ophu oyi atsudu. ⁷ Eswe a-noduepho anwu eje. Mboku tee nweedu eswe; ophu oo-nweedu enyashi; kele nchi -jihuchakponu; iphoro adule-a. Ọ buepho l'oo Chipfu maru mboku, oo-buru.

⁸ O -rwua mboku ono bẹ mini, doru risaa; anu ndzu e-shi le Jierusalemu asoshi. Oo-ke ebo; ẹka lanu aso ala l'eze-enyimu uzo enyanwu-awawa; ophu aso ala l'eze-enyimu uzo enyanwu-ariba; l'ọ so l'udzumini aso l'onanwu. ⁹ Ọ buru Chipfu a-buru onye eze ndu mgboko l'ophu. O -rwua mboku ono bu Chipfu lanu a-du; ọ buru epha iya kpoloko bu epha, aa-maru.

¹⁰ Ali-a l'ophu; e -shikpo le Geba jasụ le Rimonu, bu ndohali Jierusalemu; a-dukota ge nsuda Araba. Obenu le Jierusalemu a-noduepho ephekerephe l'eka o no; e -shikpo l'oguzo Benjaminu; je akpaa l'eka oguzo mbu du; jasụ l'oguzo mgbureku. L'ọ bya eshi le Ulo-ephekerephe Hananelu noo jasụ l'eka aapyishijeru onye eze akpuru vayinu. ¹¹ Ee-bukotaru iya eburu. Ophu a byadu emebyishibaa ya ozo. Obenu l'ọ to dudu iphe, byakporu eme Jierusalemu.

¹² Wakwa ejo iphe-ememe, Chipfu e-kpukposhi iphe, bukpuo ndiphe, tsoru Jierusalemu ogu. Ephe a-pfujeru apfuru; anu, no phe l'ehu ereshihu. Enya phe echigaru l'onodu iya rehu erehu; teme ire anodu phe l'onu rehu.

¹³ O -rwua mbòku ono bẹ Chipfu a-kpatsuje nemadzụ ndzụ-agụgu. Onyenonu a-woje nwibe iya l'ẹka; ẹphe etsoaha nwibe phẹ ọgu. ¹⁴ Ndu Jiuda kwaphọ; a-nodu lẹ Jierúsalemụ lwụa ọgu. Ẹku, ẹphe kparụ; mbụ ọhamoha, bupheru phẹ mgburugburu bẹ aa-chikobekota; mbụ lẹ mkpọla-ododo a-pa iya ẹka; yẹ mkpọla-ọchaa; yẹ ẹkwa, aanma anmanma.

¹⁵ Ẹgube ẹjo iphe-ememe ono, e kpukposhiru ndiphe ono bẹ ee-kpukposhikwaphọ inya; yẹ inya-mulu; yẹ inya-kamelu; yẹ nkapfụ-igara; mẹkpoo iphe, bụ anụ, nọ l'ẹka ẹphe kpoberu ụlo-ẹkwa phẹ.

¹⁶ Noo teke nwa ndu wafuru nụ, shi l'ọhamoha ono, shi etso Jierúsalemụ ọgu ono; e-jeje Jierúsalemụ apha g'apha je abarụ onye eze ono ẹja; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike; ẹphe ejekwaphọ abọ Ọbo-Mkpù. ¹⁷ Ọ -duru ndu bu lẹ mgboko-a, ejeduru Jierúsalemụ je abarụ onye eze ono ẹja; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike; igwe tee dzeduru phẹ mini. ¹⁸ Ọ -buru l'ipfu ipfu ndu Ijiputu te ejeduru ayiru l'abarụ iya ẹja ono; Chipfu ekpukposhikwa phẹ phọ ẹjo iphe-ememe ono, o kpukposhiru ọhamoha ono, ejeduru abọ Ọbo-Mkpù ono. ¹⁹ Ono a-buru aphụ, aa-nụ ndu Ijiputu yẹ aphụ, aa-nụ ọhamoha, te ejeduru Jierúsalemụ je abọ Ọbo-Mkpù ono.

²⁰ O -rwua mbòku ono bẹ iphe, ee-deje l'ọkunmee, inya nya l'olu bụ: “iphe, duru Chipfu nsọ.” Ọzo bụ l'ite, eeshi ite l'eze-ulo Chileke a-dujeepho g'ochi, eegudeje ẹphe mee, aduje l'iphu ọru-ngweja. ²¹ Iphe, bukpoote, nọkota lẹ Jierúsalemụ mẹ lẹ Jiuda a-duru Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike nsọ. Teme iphe, bukpoote ndu byaru egweru Chileke ngweja l'ahajeru wota ite ono gude shia anụ ngweja. Ọzo bụ l'o -rwua mbòku ono bẹ ndu nghọ taa duedu l'ulo Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike.

Ekwo Malakayi Onye Mpfuchiru Chileke

N-yemobu Chileke l'ehu ndibe iya

¹ Owa-a bu ozi, Chipfu ziru Malakayi g'o zia ndu Ízurelu.

² Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Mu yekwaru unu obu.

"Unube ndibe mu a-sukwaro: '?Bu gunu goshiru l'i yeru anyi obu?' "

Ole Chipfu suru-a: "'Iso ta abudu yele Jiékpó bu unwune? Ole Jiékpó be mu yeru obu; ³ Iso dukwanu mu ashí; k'ophu mu woru úbvú úbvú ono, bu alí iya ono mee; o buru ochobu; mbu le mu woru okiphe iya ono haaru nkuta-owska, bu l'echiegu."

⁴ Oshilokpa Iso, bukwa iya pho bu ndu Edomu a-sukwaro l'a maru-a l'e nwukposhiru mkpukpu phe; ole ephe e-mezia iphe, mebyihuru emebyihu. Ole o bu; wakwanu iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu baa: "Ephe a-kpukwa iya bu eviya; ole ya e-gudee ya pho etsukposhi jasú l'e kuahaa phe oha, ejo-iphe tsoru; oha ophu Chipfu a-nodu atú-koshi oke ehu-eghu iya jasuru. ⁵ Unubedua e-gude enya unu huma iya su: 'Chipfu pakwaru eka; mbu daghata oke alí ndu Ízurelu.' "

Abaru ndu bu uke mba

⁶ "Su-a; nwa akwabejekwa nna iya ubvu; nwozi nodu akwabeje nnajiuphu iya ubvu. O -buru le mu bu nna unu; ?unu akwabeje mu-a ubvu, rwuberu mu nu? Teke mu bu nnajiuphu unu; ?unu atsu mu-a ebvu, rwuberu mu nu?" Noo iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu. O sukwapo-a: "O kwa unube ndu bu uke akpo mube Chipfu ebo l'afu.

"Obenu l'unu a-jikwaro su: '?Denu g'anyi gude akpo ngu ebo l'afu?'

⁷ "Unu egudeje iphe, aaso nsó bya mu agwagwa.

"Unu a-jikwaa ozo su: '?Denu g'o gude o buru iphe, aaso nsó?' Unu asuje l'oru-ngweja mube Chipfu ta aduro iphe, o bu. ⁸ Mbu-a; g'unu akputaje iphe, atsu ishi kpuru bya agwaa mu; ?ono teke abudu emeswe, unu meswee mu? Tóo teke unu kputaru iphe, ete okpa; ozoo ophu iphe eme; gude bya agwaa mu; ?ono teke abukwarupho emeswe, unu meswee mu? Unu kpunuru ophu gbaru egube ono je akpee ndu-ishi unu phe. ?Ephe a-nafu iya-a unu l'eka meeru unu iphe-oma?" Noo iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu.

⁹ "Su-a; unu gudewaro egube ngweja ono je arwo Chileke g'o meeru unu eze-iphe-oma g'unu maeshikwaru; ?oo-nata iya-a unu?"

¹⁰ Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike suru-a: "O du g'a su l'onye lanu l'echilabo unu a-gbeshi je agu-chia eze-ulo mu; g'unu ta abahu iya je aphu-nwua oku gweeru mu ngweja iphoro l'oru-ngweja mu; noo kele iphe, unu eme duwaa mu ashí. Ophu o dukwa ngweja, unu gude bya, duru ophu mu abya anata. ¹¹ Su-a; ohamoha l'ophu; e -shikpo l'eka enyanwu awataje jasú l'eka ooribaje; be a-makotakwaru l'epha mu paru eka; mbu l'iphe, bukpo ekameka be ee-mechakwaa kpo unwu-isensu oku nu mu l'uzo, du mu ree; teme ephe egudekwapho iphe, debe mu ree gude gweeru mu ngweja." Noo iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu.

¹² "Obenu l'unubedua anoduje eme mu iphe-iphere. Unu asuje l'oru-ngweja mube Nnajiuphu ta aduro iphe, o bu. Teme unu nodu anuje mu iphe, aaso nsó. ¹³ Unu nodu asujekwapo: 'Iphe owa-a buakwaa anyi ivu-erwa.' Unu pfuchaa nno; bya

agbakutaru mu azu akpo-yiru mu ukuvu.” Noo iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu.

Ƨeme o sukwapfo le-a: “Teke unu kputaru iphe, e mekaru iphe; ozoo ophu ete okpa; ozoo ophu iphe eme; bya egude gweeru mube Chipfu ngweja; ?unu ari le mu a-nafu unu egube iphe ono l'eka too? ¹⁴ Su-a; o too dukwaru onye ono le ree; mbu onye eregede ono, nweru iphe, bu okee ya; o ribua nte le ya a-kpe iya Chipfu; e mechaa; o kputa ophu mkpaka du l'ehu bya akpee ya.” Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike sukwaru-a: “Mu bukwa onye eze, paru eka apaa! Mu gbakwaru g'ohamoha a-nodu atsuje mu ebvu.”

2

¹ “Owaa bukwa eka; mu nodu alo iya unu le nchi unube ndu bu uke. ² Unu - angabeduru mu nchi; mbu-a; unu -egudedu obu unu g'o ha akwabe mube Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike ubvu”; be “mu a-tukwa unu onu; tukwapfo onu l'iphe, ndiphe abyaje unu anunu. Mbu-a; mu tukwaru iphe ono onu obu atutu; kele unu te egudedu obu unu g'o ha akwabe mube Chipfu ubvu.

³ “Oo unu a-kpata iphe, mu e-mechaa nua awa unu aphu. Mu e-woru nshi-iphe, unu egudeje agwa mu techishia unu iphu. L'aa-tuko unu le nshi obu bvuta je akube l'ikpozu. ⁴ Noo teke unu a-maru l'iphe, mu gude loo unu eka le nchi-a bu g'ogbandzu mu le ndiche unu phe, bu ndu Liviayi apfuru g'o pfuru.” Noo iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-ike eepfu.

⁵ “Le mube Chipfu be mu le ndiche unu phe gbaakwaru ndu. Ogbandzu ono buru le mu a-nu phe ndu nu phe ehuguu. Mu mechakwaa nukota phe iya ge mu pfuru. Epebedua kwetakwanu l'ephe a-nodu akwabeje mu ubvu. Epe kwabekpoo mu ubvu obu ree bya atsua mu ebvu l'orwuberu iya. ⁶ Iphe, ephe shi ezije buru iphe, bu okpobe opfu; ophu o dudu ntuphu-ire, a numajeru phe l'onu. Mu l'ephe swikpoo oswi; ehuguu du phe guu; teme o buerupho iphe, pfuru oto be ephe shi emeje. Epe mee ikpoto nemadzu; ephe haa iphe-eji phe.

⁷ “Kele iphe, gbaru onye bu uke bu g'o meje ge ndiphe maru iphe; k'ophu ephe e-shi iya l'eka ngabe nchi l'iphe, bu: e -mee ya l'o du Chileke ree; eshinu o bu iya bu onye-ozu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike. ⁸ Obenu l'unu hawaru uzo shiahaa ophu abudu iya nu. Unu gudewaa iphe, unu ezi mee ndu du igwerigwe; ephe meahaa ejo-iphe. Unu te edobeeduru ogbandzu, mu le Liviayi gbaru.” Noo iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu. ⁹ “Mbu; mu haakwaru ndu Izurelu g'ephe ha g'ephe mee unu ujikputeru; g'ephe mee g'unu buru ndu e wozeru ali; kele unu tee mejedu iphe, mu suru g'unu meje. Ochia iphe, unu wataru ememe bu l'unu aboje nemadzu ebo me unu -nodu ezi ekemu mu.”

Adu gheleghelehe, ke ndu Jiuda l'iphu Chileke

¹⁰ “Su-a; ?to budu nna lanu be anyi tukoru nweru? ?Tobudu Chileke lanu tukoru g'anyi ha mee? ?Denu g'o gude anyi nodu arwutoshi ogbandzu, shi le ndiche anyi phe; mbu o nodu abujeru: anyi -kwechaa nwibe anyi ukwe-iphe; anyi tee meedu iphe, anyi kweru ukwe iya?

¹¹ “Ndu Jiuda te emekwa iphe, ephe kweru ukwe ememe. Eemeakwa ebyi ebyi l'ime mkpukpu Jierusalemu. Teme ebyi obu dzuwaru ali ndu Izurelu gbaa mgburugburu. Mbu le ndu Jiuda; mbu ndu ono, Chileke hotaru; teme ephe buru ndu o yeru obu ono; woakwaru onwophe pharwushia; kele ephe jeru je aluahaanwanyi, shigbaa l'oha, agwa nshi. ¹² Su-a; gube onye eme egube iphe ono; m'o rwuharu i buru onye; ge Chipfu mekwaa g'i chihu l'ali ndu Jiekopu l'ophu; g'egube onye ono te egudebakwa iphe bya agwa Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike.

13 “Ọ dukwarupho ẹjo-iphe ozo, unu emekwapho. Unu anọduje l'oru-ngweja Chipfu raa ẹkwa; ẹnya-mini aso l'eli ẹka ono gborogboro. Unu anodu iya kwaa ẹkwa; chia mkpu; opfu le Chileke ta aghajeedu ẹnya lee l'eka unu no agwa iya; teme iphe, unu gude agwa iya be o to nafujeedu unu l'eka ililekpo. 14 Ii-jikwaro su: ‘?Ishi iya-e?’ Ishi iya bu le Chipfu humawaru iphe, i meru nwanyi ono, i luru l'okorobya ono. I no l'iphu iya; unu l'iya gbaa ndzu; ole i tii meeduru iya iphe, i kweru ukwe l'ii-nodu emeru iya. Ole o kwa iya bu onye ebo ngu; mbu nyee ngu, unu l'iya gbaru ndzu l'iphu Chipfu.

15 “?O kwa le Chipfu mewaru unu n'ebo g'unu bya aburu onye lanu; obu unu buru nanu gu le nwanyi ono? ?Bu gunu meru g'o gude o mee; unu buru nanu obu? Oo kele oole ẹnya g'a nwushia unwegirima, a-buru ndu a-nodu atsụ Chileke ebvu. Oo ya bu; unu kpokwaa egomunggo okpolohu; g'o to duhekwa onye ahaje eme iphe, o kweru ukwe le ya e-meru nwanyi, o luru l'okorobya.

16 “Wakwa iphe, Chipfu, bu Chileke ke ndu Izurelu epfu baa: Asu: ‘Je le mu ta aluhedu’; adujekwa mube Chipfu ashị. Teme o nodu adujekwa mu pho ashị; mbu nwoke, duru nyee ya ehuka.” Noo iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu.

“Oo ya bu; unu dekwaa ẹnya le mini; unu ta ahajekwa eme iphe, unu kweru nwibe unu ukwe l'unu e-meeru iya.”

Epfu k'onye e-mechaa bya nu

17 “Unu epfuchinukaakwa Chipfu nchi.

“Unu a-jikwaro su: ‘?Denu g'anyi gude epfuchi ngu nchi obu?’ Unu asuje l'iphe, bukpo ndu eme ẹjo-iphe dukota Chipfu ree; teme iphe, ephe eme nodu atsoje iya utso. Ozo buru l'unu anoduje aji su: ‘?Bu awe be Chileke ono, ekpeje ikpe, pfuru oto ono nohunu?’ ”

3

1 Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu: “Unu humakwa iphe, mu abya ememe. Mu e-zi onye-ozu mu g'o je aboru mu uzu l'iphu. Noo teke o to duedu g'oo-no-beru; Nnajiuphu ono, unu ele ẹnya iya ono abata l'eze-ulo iya; mbu onye-ozu ono, oogu unu g'a su l'o byaru ono, bu onye a-bya araaru unu k'ogbandzu mu l'unu ono arara.”

2 Obenu ?bukwanu onye a-du ike nahu ikpe iya ono mboku ono? ?Bu onye asuru iya akpafu l'iphu me o -byaepho? Noo kele o -byaepho be oo-du g'oku-uzu; ozoo ge okpobe ncha, eegudeje asa iphe. 3 Oo-hucha ndu bu uke ahucha; mee phe g'ephe gbuchafu egube-a, onye akpu uzu ahuje mkpola-ochaa l'oku gude mee ya l'o gbuchafu-a. L'o bya emee phe; ephe egbuchafu du ge mkpola-ododo yele mkpola-ochaa, onye akpu uzu huru l'oku-uzu jasu o gbuchafu bya aburu okpobe iya. Noo teke Chipfu e-nweru ndu a-pfube-eka-oto gwaaha ya. 4 Teme ngweja, ephe a-nu Chileke; mbu ndu Jierusalemu; waa ndu Jiuda mgburugburu a-buru ophu Chipfu a-nataje g'o shi anatajehawa iya teke ndiche.

5 Mbu le Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike sukwaru-a: “Mu akpitaakwaru unu ntse abya ekpe ikpe. Mu e-mekwa egwegwa bya atua ndu-a jala; mbu ndu agwo nshi; me ndu eri ogori; me ndu akpapyabeje iphe, ephe meru gua enwa; me ndu abujeru: e-jechaaru phe ozi; ephe apfu-pete ndu jeru phe ozi ugwo; me ndu bu unwanyi, ji phe anodu yele unwu-ogbee, enwedu nna; be ephe anoduje emekpa eh; me ndu ekpeje ndu byaru abyabya ikpe, apfuduru-oto; yele iphe, bu ndu ta atsudu mu ebvu ililekpo.”

Apfu oke-lanu-l'uzo-iri

⁶ “Sụ-a; mụbe Chipfu taa gbanwekwa agbanwe. O kwa iphe ono meru g'o gude ophu unube oshilokpa Jiékopu achihuduru. ⁷ E -shi le nna unu oche phe be unu shikwa; ophu unu emejeedu iphe, mu suru g'unu meje. Unu lwanu azu lwapfuta mu; ge mu a-lwapfuta unubedua.” Noo iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu.

“Unu a-jikwaro su: ‘?Anyi a-lwa azu ilwaghaa ya?’

⁸ “Mu suru-a: ?O du ree me nemadzu nodu ana Chileke nfu too? O le unu anakwaro mube Chileke nfu.

“Unu a-jikwaro su: ‘?Anyi ana ngu nfu ina-agma?’

“Unu te ekejedu iphe unu uzo iri nu mu oke lanu; ophu unu anujedu mu iphe. ⁹ Sụ-a; unu buakwaa ndu a turu onu; mbu oha unu l'ophu; kele unu tukoeurpho ana mu nfu. ¹⁰ Unu tukonu oke-lanu-l'uzo-iri unu g'o ha wobata l'ulo mu k'ophu nri a-du l'eze-ulo mu. Unu menaa ya gude hua mu ama maeshikwaru ?mu taa ghaduru unu uzo, dugbaa l'imigwe; dzeeru unu iphe-oma jasụ unu tee nweeduru aka unu e-dobegbabe iya.” Noo iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu. ¹¹ Temé Chipfu ono, bu Okalibe-Kakota-Ike ono sukwapfo-a: “Mu e-mekwapfo g'unwehu ta atapyashihe iphe, unu meberu l'ali; teme mu emekwapfo ge vayinu unu mia wogalaa. ¹² Noo teke ohamoha a-wata unu eku ndu Chileke keberu l'oma; kele ali unu a-buharu aka agu egu eburu.” Nokwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-ike eepfu.

Onu-oma Chileke agoru ndu pfuberekoto

¹³ Wakwa iphe, Chipfu eepfu baa: “Unu pfushiakwaru ejo opfu, du igwerigwe kpua mu.

“Unu a-jikwaro su: ‘?Bu ejo opfu, du idu-agma be anyi pfuru kpua ngu?’

¹⁴ “Unu suru-a: ‘I'ejeru Chileke ozi bu ejeswashị okpa. Sụ-a; ?bu gunu be anyi ritaru l'ememe, anyi emeje iphe, i pfuru; yee anono, anyi anoduje yokoo l'iphu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike g'onye aphu tsoru? ¹⁵ Le nta-a buchikwanu ndu anyi kuru ndu iphe kweru bu ndu eku onwophe. Mbu l'o to buledu-a le ndu ejo-iphe aba yooyooyo; obenu l'obujeru; ephe -huchaa Chileke ama; o to dudu iphe, oo-me phe.’ ”

¹⁶ Tobudu iya bu; ndu ophu atsukwanu Chipfu ebvu bya awata abo uja l'onwophe l'onwophe. Chipfu tufuepho nchi numa iphe, ephe eepfu. A bya edee iphe l'ekwo l'iphu Chipfu; mbu iphe, ee-gudeje nyata ndu ono, atsụ Chipfu ebvu bya akwabẹ iya ubvu ono.

¹⁷ Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike bya eepua opfu ehu phe sụ-a: “Ephe a-bukwaru nkemu. Mbu le mboku, mu a-bya agbazi eku mu ono be mu a-gukwaru phe ye le ndu bu nkemu. Mu emeeru phe eze-iphe-oma egube ono, nna emejeru nwa iya, kweru nkiya ono. ¹⁸ Noo teke unu a-huma iphe, du iche l'eka ndu pfuberekoto yee ndu ejo-iphe no bu ono. Unu ahumakwapfo iphe, du iche l'eka ndu ejeru Chileke ozi; yee ndu te ejeduru iya ozi no.”

4

Mboku, Chipfu e-kpe ikpe

¹ Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu sụ-a: “Unu humakwa! O dukwaru eswe mboku, l'a-bya nu. Mboku ono a-ta pfupfupfu g'oku-uzu. Ndu eku onwophe yele iphe, bukpo ndu eme ejo-iphe mgburugburu be oku a-vu l'ogbarabvu mboku ono kee phe kee ekali phe. ² A bya l'unube ndu atsụ epha mu ebvu; oo unu be e-gude enya unu huma apfubekoto ke Chipfu. Oo-nodu egbu nwiiinwii g'enyanwu l'ehu unu. L'o mee; ehu adukota unu ike. Unu a-wu wugelengu-wugelengu ge nweswi nshii, a kpofutaru l'oka. ³ O buru mboku ono, mu a-bya ono be unu a-kapyabe ndu ejo-iphe enya; unu egwee phe uji; woru phe zopyabe l'okpa; nokwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-ike eepfu.

⁴ “Sụ-a; unu ta azọhakwa ekemu ono, mu turu nụ onye-ozu mu, bụ Mosisu ono; mbụ ekemu; waa omelali ono, mu goshiru iya l'úbvú Horẹbu g'o je ezia unubẹ ụnwu Ízurelu g'unu meje ono.

⁵ “Ọle ọ bụ; a -bya erwu eze mbọku, eye ebvu ono, mu e-me iphe ono bẹ mu e-ziadakwa onye mpfuchiru mu, bụ Elayijia g'ọ bya. ⁶ Ọ buru iya e-me ndu bụ nna g'ẹphe woru ọkpoma pẹ nụ ụnwu pẹ; tẹme l'o mee g'ụnwegirima wokwarupho obu pẹ nụ nna pẹ. Ọdumeka bẹ mu -bya bẹ mu a-tụ-byikwa ali unu l'onu.”

Ozi-oma, Matiyu Deru

Ochochoroche Jizosu Kéreshi (Luk 3:23-38)

¹ Owa-a bu eri Jizosu Kéreshi, Nwa Dévidi, oshilokpa Ébirihamu. ² Ébirihamu bu nna Áyizaku; Áyizaku buru nna Jiékoṗu; Jiékoṗu buru nna Jiuda yee unwunna iya. ³ Jiuda bu nna Pérezu yee Zera. Ne, nwuru ephenebo ono bu Tama. Pérezu buru nna Hézeronu; Hézeronu buru nna Arámu. ⁴ Arámu bu nna Amínadabu; Amínadabu buru nna Náshonu; Náshonu buru nna Sálumonu. ⁵ Sálumonu bu nna Bówazu. Ne Bówazu bu Réhabu. Bówazu buru nna Óbeḍu. Onye bu ne iya bu Rutu. Óbeḍu buru nna Jiesi; ⁶ Jiesi bu nna onye eze ichée ono, bu Dévidi.

Tobudu iya bu; Dévidi bukwánuru nna Sólomonu. Onye bu ne Sólomonu bu nwanyị ono, shi buru nyee Uráya ono. ⁷ Sólomonu bu nna Rehobówamu; Rehobówamu buru nna Abáyijia; Abáyijia buru nna Asa. ⁸ Asa bu nna Jiehoshafatu; Jiehoshafatu buru nna Jióramu; Jióramu buru nna Uzáya. ⁹ Uzáya bu nna Jiótamu; Jiótamu buru nna Éhazu; Éhazu buru nna Hezekáya. ¹⁰ Hezekáya bu nna Manáse; Manáse buru nna Émọsu; Émọsu buru nna Jiosáya. ¹¹ Jiosáya bu nna Jiékonáya; waa unwune iya; teke ono bu teke a kpukoru ndu Ízurelu laa alì Bábilonu.

¹² Tobudu iya bu; a kpukochaepo ndu Ízurelu laa alì Bábilonu: Jiékonáya buru nna Shiyálutiyelu; Shiyálutiyelu buru nna Zerúbabelu. ¹³ Zerúbabelu bu nna Abiyudu, bu iya bu nna Eláyekimu; Eláyekimu buru nna Azọ. ¹⁴ Azọ bu nna Zédọku; Zédọku buru nna Ákọmu; Ákọmu buru nna Éliyudu. ¹⁵ Éliyudu bu nna Eliyéza; Eliyéza buru nna Mátanu; Mátanu buru nna Jiékoṗu. ¹⁶ Jiékoṗu bu nna Jiósefu, bu ji Meri. Meri bu iya bu ne Jizosu, bu onye eeku Kéreshi.

¹⁷ Oo ya bu l'ogbo, dukpoo adudu e -shi le teke ke Ébirihamu jeye le Dévidi bu ogbo iri l'eno. E -shi l'ogbo ke Dévidi jeye le teke a kpukoru ndu Ízurelu laa alì Bábilonu du ogbo iri l'eno; e -shikwanu le teke ono, a kpukoru phe laa alì Bábilonu ono jasụ l'ogbo ke Kéreshi obu bukwarupho ogbo iri l'eno.

Anwunwu Jizosu (Luk 2:1-7)

¹⁸ Waa g'e gude nwua Jizosu Kéreshi baa: Jiósefu jeru l'eka Meri, bu ne Jizosu jebua. Ophu o toko dutakwanu iya; k'ophu yee ya kwajewaru. A bya l'amaru; Meri obu duwanu ime. O buru Unme-du-Nso be ime ono shi l'eka. ¹⁹ Ji iya, bu Jiósefu bu onye pfuberekoto. O nodu emekwanu ge ya te eme Meri iphe-iphere l'edzudzuoha. O chokashiahaa ge ya e-shi jika alu Meri g'a ta ma. ²⁰ O gudekwadu iya ariri; ojozi-imigwe, shi l'eka Nnajiuphu byapfuta iya le nrwọ bya asu iya: "Jiósefu; Nwa Dévidi; ge ndu eduta Meri je aluru ta agushi ngu. Nwata ono, o du ime iya ono bukwu Unme-du-Nso be o shi l'eka tsuta iya. ²¹ E -mechaa be oo-nwu nwa-nwoke. Iphe, i-gu iya bu Jizosu. Noo kele oo-dzota ndu nkiya l'eka iphe-iji, e phe meshiru."

²² Iphemiphe ono mee o vua; mbu iphe, Nnajiuphu shi l'onu onye mpfuchiru iya pfua, bu iya bu iphe ono, e pfuru su: ²³ "Huma le nwamgboko, yee nwoke teke akwaswee a-tsuta ime nwua nwa nwoke; iphe, aa-gu iya bu 'Imanelu', bu iya bu 'Chileke no swiru anyi'."

²⁴ Jiósefu tehuẹpho lẹ mgbenya ono bya emee g'ojozimigwe, shi l'ẹka Nnajiuphu sūru g'o mee. O je edulata Meri teke ono bya alūahaa. ²⁵ Ọphu yẹe ya akwajẹduru jasū o zeda nwūa nwa nwoke ono. Jiósefu woru iya gūa Jizosū.

2

Ndu mmamiphe, shi l'uzo ẹnyanwu-awawa

¹ Tọbudu iya bụ; ọ bụru teke Herodu shi bụru eze bẹ a nwuru Jizosū lẹ mkpukpu Bẹtulehemu. Mkpukpu ono nọ l'alị Jiudiya. A nwuchae ya phọ; ndu mmamiphe, shi l'uzo ẹnyanwu-awawa byatashia Jierúsalemū. Ẹphe rwua bya akpakashiahaa ishi asuje: ² “?Denu nwata ọbu, a nwuru-a, bụ Eze ndu Jiu-a? Anyi hūmaru kpokpode iya l'uzo ẹnyanwu-awawa. Anyi byatashia g'anyi baaru iya eja.”

³ Tọbudu iya bụ; eze, bụ Herodu nūmaepho iphe ono, ẹphe pfuru ono; ẹhu gbangahū yẹe ndu Jierúsalemū l'ophu. ⁴ Ọ bya ekukọo ndu-ishi uke Chileke mgburugburu mẹ ndu ezije ekemu ọha. Ẹphe bya edzugbua. Ọ jiahaa phẹ ẹka aa-nwukpoo Kéreshi ọbu.

⁵ Ẹphe sū iya: “Ẹka aa-nwū iya bụkwa lẹ Bẹtulehemu, nọ lẹ Jiudiya. Noo kele onye mpfuchiru Chileke deru iya l'ẹkwo sū:

⁶ “Gube Bẹtulehemu,
nọ l'alị Jiudiya;

Ọ tọ dudu g'e meru,
ọ bụkwadu gubedua
bẹ ẹnya kachaa
alwalwa l'iphe,
bụ mkpukpu,
nweru ẹnya l'alị
Jiudiya.

Ọo l'ime ngu bẹ onye-ishi
e-shi lufuta,
bụ iya bụ onye-ishi,
a-nọdu eleta ndibe
mu ẹnya;
mbụ ndibe mu,
bụ Ízurelu.

⁷ “Tọbudu iya bụ; Herodu bya ekua ndu mmamiphe ono, shi l'uzo ẹnyanwu-awawa ono lẹ mpya bya akpafuta phẹ ishi ẹgube teke kpokpode ono lufutakpooru gẹdegede. Ẹphe kọchaaru iya ya; ⁸ ọ bya ezia phẹ sū g'ẹphe jeshia Bẹtulehemu ọbu. Sū phẹ: Unu je atokpoepho ẹhu chọo nwata ọbu. Unu -hūmae ya phọ; unu alwa azū bya akaru mu; k'ọphu mu e-jekwaphọ je abaarū iya eja.”

⁹ Noo ya; ẹphe nūmabebekpoepho ozi ono, eze ziru phẹ ono; ọ bụru phẹ atugbu. Ẹphe lufutaepho; gube kpokpode ono, ẹphe hūmahawaruro l'uzo ẹnyanwu awawa phọ wafutakwa ọzo bya evutakwaru phẹ phọ ọzo. O jekpoepho gbiriri jasū o jerwua ẹka nwata ono nọ. O keshiru l'ẹka ono kelerupho jingu jingu l'imeli. ¹⁰ Ẹphe hūmaepho kpokpode ono; ẹhu tsọ phẹ ntumatu. Ẹphe wata ete ẹswa. ¹¹ Ẹphe bya abahū l'ime ọlo ono; bya ahūma nwata ono yẹle Meri, bụ ne iya. Ẹphe bya egbushi ikpere l'alị; baaru nwata ono eja; bya ekpuhaa ẹda, ẹphe yeru ẹku phẹ bya emeeru nwata ono iphe-oma. Iphe, ẹphe nuru iya bụ; mkpọla-ododo waa ụnwù furankisensu; waa ụnwù meru.

¹² E mechaa; Chileke byapfuta phẹ lẹ nrwọ sū g'ẹphe ba alaphuekwa azū l'ibe Herodu. Ẹphe kwe hm; tugbua shia ọzo ọzo; ọ bụru phẹ ala alị phẹ.

Jiósèfu phẹ ala alì Ijiputu

¹³ Tòbudu iya bụ; ndu mmamiphe ono tughuepho; ojozi-imigwe, shi l'ẹka Nnajiuphu byapfuta Jiósèfu lẹ nrwọ bya asụ iya: "Jiósèfu; gbeshi duta nwata ono yẹle ne iya gbaru lashia Ijiputu je eburu l'ẹka ono jasụ teke mu e-zi unu g'unu lwatashia. Lẹ Herọdu e-mechakwaa chọ nwata ono l'enyanya mee gẹ ya megbua ya."

¹⁴ O rwua l'enyashi iya ọzo; Jiósèfu gbeshi duta nwata ono yẹle ne iya; ọ bụru phẹ ala Ijiputu. ¹⁵ Ọ bụru l'ẹka ono bẹ ẹphe nọru jasụ Herọdu nwuhu.

Ọ bụru iya bụ iphe ono, onye mpfuchiru Chileke pfuhawaru ono je avua. L'ọ sụru: "Ọo l'alì Ijiputu bẹ mu jeru je ekua nwa mu nwoke ono."

Egbushi unwegirima-nshì lẹ Bẹtulehemu

¹⁶ Tòbudu iya bụ; a nọnyaephe; Herọdu maru lẹ ndu mmamiphe ono bẹ bụ edeha bẹ ẹphe deharu iya. Ọ vọru ọku wua ẹhu. O woru ekemu tua. E je egbushikọta iphe, bukpo unwegirima unwoke, a nwuru l'alì Bẹtulehemu l'ophu mẹ ndu a nwuru lẹ mkpukpu ọzo, nọ-pheru phẹ mgburugburu. E shi lẹ ndu ọphu, a nwuru k'òphúú gbushia phẹ je akpaa lẹ ndu ọphu nọwaru apha labọ. Iphe, o gude mee ya nno bụ ajiji phọ, ọ jiru ndu mmamiphe phọ; ẹphe kọoru iya teke kpokpode ono beberu futa phọ.

¹⁷ Ọ bụru ẹgube ono bụ g'o shiru vua mbụ iphe ono, Jieremaya bụ onye mpfuchiru Chileke pfuhawaru sụ:

¹⁸ "A nọmaru ọzu-ẹkwa lẹ
Rama;
mbụ ẹkwa anwuhu mẹ oke
nggumaphu;
Ọ bụru Rechielu l'ara ẹkwa
unwu iya;
ọphu o kwedu g'e gbobuta
iya egbobuta;
opfu l'unwu iya bvẹberu.*"

Alwalwa, Jiósèfu phẹ

¹⁹ Noo ya; Herọdu nwuhuepho; ojozi-imigwe, shi l'ẹka Nnajiuphu byapfuta Jiósèfu lẹ nrwọ lẹ Ijiputu; bya asụ iya: ²⁰ "Jiósèfu; gbeshi duru nwata ono yẹle ne iya lashia alì Ízurelu; lẹ ndu shi achọ ishi nwata ono bẹ nwushihuakwarunu." ²¹ Ọ gbeshi duta nwata ono yẹle ne iya ọ bụru phẹ ala alì Ízurelu.

²² Tòbudu iya bụ; Jiósèfu nọmaephe lẹ nwatibe Herọdu, bụ Akileyosu bẹ bụ eze ndu Jiudiya l'ọzori nna iya, bụ Herọdu; ndzụ eje eburu l'ẹka ono gụahaa ya. A bya anmabaaru iya ọkwa ọzo lẹ nrwọ. Ọ bụru iphe ono, meru g'o gude ọ tughua; ọ bụru iya ala Gálili. ²³ O rwua je eburu lẹ mkpukpu, eekuje Nazaretu. E shi ẹgube ono; iphe, ndu mpfuchiru Chileke pfuhawaru vua. L'ẹphe pfuru sụ: "Ee-ku iya Nwọphu Nazaretu."

3

Ozi Jiọnu, onye emeje baputizimu eezi l'echiẹgu

(Mak 1:1-8; Luk 3:1-18; Jiọn 1:19-28)

¹ Ọ bụru teke ono bẹ Jiọnu ọphu emeje baputizimu byaru bya anọdu l'echiẹgu Jiudiya bya awata epfu opfu Chileke sụ: ² "G'izimanu iphe-ẹji unu lwa unu azu g'unu

* 2:18 2:18 Gūnaa Jier 31:15.

ghaa umere lwapfuta Chileke lẹ Chileke abyaakwa egoshi lẹ ya bụ eze.” ³ O kwa Jiṅu bụ onye ono, Azáya, onye mpfuchiru Chileke pfuru opfu iya sụ:

“O duru onye ara iya arara
l'echiegu sụ:

‘Unu meziaru Nnajiuphu ụzo.

Unu mee gbororo iya g'ọ
dugbaa nhamunha.’ ”

⁴ Noo ya; uwe, Jiṅu eyeje l'ehu bụ uwe, e meru l'éjì inya-kamelu; l'o gude akpo-anu tubuta iya l'upfu. O buri igube yele manu-enwu abujeru nri iya. ⁵ Tɔbudu iya bụ; ndu Jierusalemu l'ophu; me ndu Jiudiya; me ndu bu lẹ mgboru Jiṅdanu mgburugburu tuko zefutakota wu-pfutashia ya. ⁶ Epeh nɔdu akoshi iphe-éji, epeh meshiru; o nɔdu emejgbaa pfe baputizimu l'enyimu Jiṅdanu.

⁷ Tɔbudu iya bụ; o humaeppo ikpoto ndu Fárisii waa ndu Sadiusii, awu abya g'e mee pfe baputizimu; o sụ pfe: “Unube unwu, ejo agwo nwushiru-a. ?Bụ onye karu unu g'unu gbalaaru oke-ehu-eghu ono, Chileke a-tukoshi unu mboku, oo-nma mgboko ikpe ono? ⁸ Unu mia amimi g'oshi-omi. Mebyi, unu aa-mi bụ eme umere, goshiru l'izimanu iphe-éji unu lwawaru unu azu; unu lwapfutawaa Chileke. ⁹ Unu ta arikwa k'asu: ‘?O kwa lẹ Ébirihamu buwanu onye-iche anyi pfe.’ Unu ta amakwa l'o -beta g'ọ tɔ dū bẹ Chileke a-dū ike meshia mkpuma-a g'ọ nwushia unwu, a-buru unwu Ébirihamu. ¹⁰ Mbụ lẹ nta-a bẹ a dabekwaru ogbunku l'ogbarabvu iphe, bukpooshi. Oshi ophu amiduru mebyi, dū ree; l'ee-gbutsua ya chie l'oku. ¹¹ Mbɛdua bukwa mini bẹ mu egudeje eme unu baputizimu gude goshi l'izimanu lwaru unu azu l'iphe-éji, unu meshiru; unu lwapfutawaa Chileke. Obenu l'onye ophu abyanu bẹ ka mu l'ishi ka mu l'okpa. Onye mu ta adukpodanu iphe, mu bụ kẹ gẹ mu vuru akpokpa iya tso iya. Onye k'ono l'e-gude Unme-dū-Nso waa oku mee unu baputizimu. ¹² O gudewaa ajakpa, oo-gude phushia eswa lẹ balị; vuta ophu bụ balị vuba l'ulo iya; kpota eswa iya kporu ye l'oku, ata nyihudu anyihu.”

Jiṅu eme Jizosu baputizimu (Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)

¹³ Tɔbudu iya bụ; Jizosu shi lẹ Gálili byatashia Jiṅdanu gẹ Jiṅu mee ya baputizimu.

¹⁴ Jiṅu meahaa g'ọ jika sụ iya: “O chia mbɛdua bẹ gbaru kẹ gẹ mu byachia g'i mee mu baputizimu; i gbɛchia abyapfutachia mu.”

¹⁵ Olee Jizosu suru iya: “Haarọ g'e mee ya rọ egube ono nta; kele ono g'anyi e-shi meebekota iphemiphe, bụ iphe, pfuru-oto.”

Tɔbudu iya bụ; Jiṅu kwetanu. ¹⁶ Emeghe, eemeghe Jizosu baputizimu ono; o shieppo lẹ mini ono rwufutashia; igwe bukahaepfo ebo gheru onu. O huma Unme Chileke g'ọ dūepfo gẹ ndo pheppo phaa phezeta bya anodu iya l'ehu. ¹⁷ Noo ya; a numa olu-opfu, shi l'imigwe ono sụ: “Owa-a bụ Nwa mu nwoke, mu yeru obu. O jiru mu epho.”

4

Ama, Obutuswe aahu Jizosu (Mak 1:12-13; Luk 4:1-13)

¹ Tɔbudu iya bụ; Unme Chileke bya eduta Jizosu duba l'echiegu gẹ Obutuswe hua ya ama. ² O rwua eka ono je anoo ukporo abali labo: eswe l'enyashi; swikota egu. E mechaa; egu gahaa ya. ³ Nwandale byapfuta iya bya asu iya: “O -buru l'i bụ Nwa Chileke; sūnu gẹ mkpuma-a ghoshia nri!”

⁴ Jizosu sukwanu iya: “Ekwo-opfu Chileke sukwaru: ‘O tɔ budu nri kpurumu bẹ amadu e-gude nɔdu ndzu. O kwa iphe, bukpooshi opfu, shi Chileke l'onu.’ ”

⁵ Tòbudu iya bụ; Obutuswe ono bya eduta iya duru bahụ lẹ mkpụkpu ono, dū nsọ ono, bya eworu iya dobe l'ẹka kachaa l'eli l'eze-ulo Chileke ⁶ bya asụ iya: “Ọ -bụru l'ị bụ Nwa Chileke; shinu l'eli ẹka-a dafu daa l'alị; l'ẹkwo-opfu Chileke sụkwaru:

“Chileke a-karụ-a
 unwu-ojozi-imigwe iya
 g'ephe leta ngu ẹnya.
 'Ephe e-gude ẹka pata ngu
 apata;
 a nonyaa ị kpọo ọkpa
 lẹ mkpuma.' ”

⁷ Jizọsu sụkwanu iya: “Obenu l'e dekwaru iya phọ l'ẹkwo-opfu Chileke sụ: ‘Ta ahụkwa Nnajiuphu, bụ Chileke ngu ama.’ ”

⁸ Noo ya; Obutuswe ono bya edutakwaphọ Jizọsu ọzo bya eje enyihu eze úbvú, haephọ ephekerephe ephekerephe gẹ gunu; je egoshikọta iya alị-eze ndiphe mgburugburu mẹ iphe, dū ree, nọ iya nụ. ⁹ Bya asụ iya: “Iphemiphe ono g'ọ ha bẹ mu a-nụkota ngu mẹ ị -dakpọwaa l'alị; baarụ mu ẹja.”

¹⁰ Tòbudu iya bụ; Jizọsu kweephọ doo bya asụ iya: “Gbeshi l'ẹka ono Nsetanu; l'ẹkwo-opfu Chileke sụkwaru: ‘Ọo Nnajiuphu, bụ Chileke ngu bụ onye ịi-barụ ẹja; tẹme ọ bụru iya kpurumu bụ onye ịi-nọdu ejeru ozi.’ ”

¹¹ Tòbudu iya bụ; Obutuswe ono parụ iya haa; unwu-ojozi-imigwe bya ejeahaaru iya ozi.

Jizọsu ezi Opfu Chileke lẹ Gálili
(Mak 1:14-15; Luk 4:14-15)

¹² O be teke Jizọsu nọmaru l'a tųwaru Jiọnu mkpọro; ọ gbeshi jeshia Gálili. ¹³ Ọ gbeshi lẹ Nazaretu lashia Kapaniyomu je eburu. Mkpụkpu ono nọ l'aguga eze-enyimu Genesaretu; mbụ l'alị Zebulun mẹ Nafutali. ¹⁴ Noo ya bụ iphe ono, Azaya onye mpfuchiru Chileke pfuru ono je a-vụkota, sụru:

¹⁵ “Gube alị Zebulun mẹ alị
 Nafutali,
 nọ l'ibiya k'eze-enyimu
 ono;
 l'azụ Jiọdanu azụ iya
 ọphuu.

Gube Gálili kẹ ndu abudu
 ndu Jiu!

¹⁶ Ndu ono, nọ l'ime ọchii
 hụmaakwaru ìphóró,
 parụ ẹka.

Ndu k'ono, bu l'alị ono,
 gbakọtaru tsukiribaa
 ono bẹ ìphóró
 nwuakwaru kẹ
 phorokotokongu.”

¹⁷ Noo ya; ọ bụru teke ono bẹ Jizọsu shiephọ wata asa ozi-oma, shi l'ẹka Chileke asasa sụ: “Gizimanu lwa unu azụ; unu ghaa umere byapfuta Chileke lẹ Chileke abyaakwaa egoshi l'ọo ya bụ eze!”

Ndu mbụ, wataru etso Jizọsu
(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)

¹⁸ O be gẹ Jizọsu tsoru ógbú ógbú eze-enyimu, nọ lẹ Gálili; ọ hụma unwune labọ, bụ ndu ịkokoro. Onye lanu bẹ epha iya bụ Sayimonu, onye eekuje Pyita. Nwune iya

ophuu bẹ ẹpha iya bụ Anduru. O hụma phẹ ẹka ẹphe agha ụgbu l'eze-enyimu. ¹⁹ Tọbudu iya bụ; o sụ phẹ: “Unu bya etsoru mu gẹ mu emee unu ndu a-nọdu esekutaje nemadzu g'eesetaje ẹma-a.” ²⁰ Epfupfu, oopfu iya; ẹphe gwọbe ụgbu phẹ; tsoahaa ya.

²¹ Jizosu byakwa eshi l'ẹka ono jeriberu nwanshii; o humakwa unwune labo ozo, bụ Jiemusu, bụ nwa Zebedi; yele Jionu nwune iya l'ẹka ẹphe lẹ nna phẹ, bụ Zebedi nọ l'ime ụgbo; emezi ụgbu phẹ emezi. O kua phẹ. ²² Ekuku, ooku phẹ; ẹphe haa ụgbo ono yẹ nna phẹ tughua je etsoru iya.

Jizosu ezi iphe; bya eme ndu iphe eme g'ẹphe wekorohu
(Luk 6:17-19)

²³ Tọbudu iya bụ; Jizosu jedzuru ẹkameka lẹ Gálili; ezi opfu Chileke l'iphe, bukpo ụlo-ndzukọ ndu Jiu; bya epfukwapho opfu Chileke sụ phẹ lẹ Chileke abyawaa egoshi lẹ ya bụ eze; bya emee g'iphe, bukpo ndu ẹhu eme mekpoo ndu iphe-ememe mmanu emegbaa wekorohukota; obeta o buru egube iphe-ememe du idu-agma. ²⁴ Ẹpha Jizosu ngakota Siriya mgburugburu. Ẹphe nọdu apatagbaaru iya ndu iphe eme; me ndu iphe, bukpo ẹhu, du iche iche eme; me ndu iphe eme ẹhuka shii; me ndu obvu eme; me ndu ndapfu; me ndu ndanwu danwuru ibe-ẹhu lanu. Noo ya; Jizosu mekota phẹ; ẹphe wekorohuchaa. ²⁵ Ikpoto nemadzu shi lẹ Gálili tsoru iya; me ndu shi lẹ Mkpukpu-iri me Jierusalemu; me ndu Jiudiya; me ndu shi azu enyimu Jiordanu. Ẹphe tuko wuru gidigidi tsoru iya.

5

Jizosu epfu opfu Chileke l'eli ubvu

¹ Jizosu bya ahuma ikpoto oha ono bya enyihu eli ubvu je anodu anoo. Ndu etsoje iya nu wu-pfuta iya. ² O wata phẹ ezi iphe sụ phẹ:

Ehu-utso
(Luk 6:20-23)

³ “Ehu-utso bẹ a goru nu ndu
wozetaaru onwophe ali
l'iphu Chileke;
kele ẹka Chileke bu eze bu
nkephe!

⁴ Ehu-utso bẹ a goru nu ndu
aphu byaru;
Kele Chileke e-mechakwaa
dua phẹ obu!

⁵ Ehu-utso bẹ a goru nu ndu
du agu;
kele oo phẹ l'e-mechaa
nweru mgboko.

⁶ Ehu-utso bẹ a goru nu ndu
ono, apfubekoto aguje
g'egu nri me egu mini ono;
kele Chileke e-mechaa
mee g'epho ji phẹ!

⁷ Ehu-utso bẹ a goru nu ndu
nweru obu-imemini;
kele Chileke a-phukwaru

- phẹ phọ obu-imemini!
⁸ Ẹhu-utso bẹ a gọru nụ ndu obu
 guru ìphóró;
 kẹle ẹphe e-mechaa hụma
 Chileke!
⁹ Ẹhu-utso bẹ a gọru nụ ndu eme
 gẹ nchị dụ do;
 kẹle ọo phẹ bẹ ee-ku unwu
 kẹ Chileke!
¹⁰ Ẹhu-utso bẹ a gọru nụ ndu
 aakpa ẹhu;
 l'opfu l'ẹphe eme iphe,
 dụ Chileke ree;
 kẹle ẹka Chileke bụ eze
 bụ nkepẹ!

¹¹ “Ẹhu-utso bẹ a gọru nụ unu teke ndiphe nọdu akọ unu ọnu; akpa unu ẹhu; adzukota ẹjo ọka, adudu k'anuma ekpu unu opfu l'unu kweru nkemu. ¹² G'ẹhu tsoje unu utso; unu teje ẹswa; kẹle obunggo unu parụ ẹka l'imigwe. Ọ bukwapo g'ẹphe akpa unu ẹhu ono bụ g'ẹphe kpakwaru iya phọ ndu mpfuchiru Chileke, vu unu ọzo.”

Únú yee ìphóró
(Mak 9:50; Luk 14:34-35)

¹³ “Ọo unubẹdua bụ únú kẹ mgboko; ọle teke únú tso-buhuru únú-únú; ?denu g'ishi mebawkadaa ya g'ọ tso únú-únú ọzo? Ọ tọ dūhekwa iphe ọzo, ọ dukwadu ree ememe; gbahaa g'e woru iya wushia gẹ nemadzu zopyashia ya l'okpa.

¹⁴ “Ọo unubẹdua bụ ìphóró kẹ mgboko. Mkpukpu, degeru l'elikota úbvú bẹ e te domikotajekwa edomi. ¹⁵ Ophu aanwujeduru oku ye l'oroku kpube iya iphe. Ẹka eedobeje iya bụ l'iphe, eedobeje oroku; k'ophu onyemonye, nọ l'ulo obu a-huma ìphóró iya. ¹⁶ Ọo ya bụ; g'ìphóró unu ngakotakwa l'ẹka ndiphe nọ; k'ophu ẹphe a-huma iphe, dụ ree, unu emekota gude iya jaa Nna unu, bu l'imigwe ajaja.”

Jizosu ezi k'ekemu

¹⁷ “Unu ta arikwa l'iphe, mu byaru bụ gẹ mu gbukaa ekemu Mosisu; ọzo iphe, ndu mpfuchiru Chileke pfuru. Mu ta abyakwaru iya egbuka. Mu byakwaru gẹ mu mee g'ọ vukota g'e pfuru iya. ¹⁸ Sụ-a; gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; igwe a-bvukwa alì abvụ; obenu l'akpuru opfu lanụ ọzo iphe, a tsoru kpongu, shi l'ekemu ta abyakwa erebuhu ire jasụ teke iphemiphe ono a-vukota. ¹⁹ Ọo ya bụ l'onye mebyikwanuru ekemu Chileke m'obeta ọ buru ophu kachakpoo alwa alì; bya ezi ndu ọzo g'ẹphe mekwapho ẹgube ono; ọo onye ono a-kachakpoo alwa alì l'ẹka Chileke bụ eze. Obenu l'onye eme ekemu ono; bya ezi ndu ọzo g'ẹphe mekwa iya phọ; onye ono a-buru onye ha shii l'ẹka Chileke bụ eze. ²⁰ Iphe, mu epfu bụ lẹ teke unu akadụ ndu ezije ekemu; waa ndu Farisii eme iphe, dụ Chileke ree bẹ unu ta abyakwa abahụ l'ẹka Chileke bụ eze.”

Oke-ẹhu-eghu Chileke

²¹ “Unu numahawaru lẹ ndu kẹ teke ndiche bẹ a sụru: ‘Te egbukwa ọchi.* Onye gburu ọchi bẹ a-kpujukwaru jee l'iphu ndu-ikpe.’ ²² Obenu lẹ mbẹdua epfuru unu nta-a sụ l'onye etso nwune iya opfu l'ẹbe adu iphe, o meru iya; onye ono bẹ a-kpukwaru bya l'iphu onye-ikpe. Mbụ l'iphe, bukpuo onye kọru nwune iya ọnu bẹ a-kpujukwaru bya l'iphu ogbo-ikpe. Iphe, bukpuo onye gude ọnu iya sụ nwune iya: ‘Gube onye-eswe-a’; onye ono a-lakwa l'oku-alì-maa. ²³ Ọo ya bụ lẹ-a; teke ọ bụ l'ì nọ l'iphu

* 5:21 5:21 Gūnaa Awụ 20:13.

ọru-ngweja Chileke; i -bya anu Chileke iphe; i ọdu l'eka ono nyata l'ọ duru opfu, duru gee nwune ngu; ²⁴ paru iphe ono, i byaru anunu ono haa l'iphe eka ono vuru uzo tugbua jeadaa ge gu le nwune ngu ono doshiadaa; e -mechaa li byawaro anu Chileke iphe, inu iya.

²⁵ “Teke onye gbaru ngu ekwo kpu ngu eje l'ulo-ikpe; kukebe ehu mee ge gu l'iya doshia ya egwegwa teke unu nokwadu l'etsuzo; g'o to bu: unu -rwua l'ọ kpuru ngu nu onye-ikpe; onye-ikpe akpuru ngu nu ogbogu; ogbogu eje eworu ngu tua mkporo. ²⁶ Ge mu gbukwaaru ngu iya tororo; I ti yikwa futu afuta l'eka ono jasu teke i pfueberu iphe, e gburu ngu nre iya; i -pfuphodo me afu be a taa hakwa ngu.”

Eri ogori

²⁷ “Unu numawaru l'a suru: ‘Be erikwa ogori.’ ²⁸ Ole mu sukwanuru unu; o -nwekpwaru onye luru nwanyi enya; k'ophu nwanyi ono guru iya agugu ejepfu; onye ono be gudeakwaa obu iya ria ogori. ²⁹ Oo ya bu; teke o bu l'oo enya ekutara ngu esetaru ngu eme iphe-eji; swofu iya tuphaa! L'ọ kakwaru ngu ree l'i tupharu ibe ehu ngu lanu; eme l'i dzuru oke; a pata ngu l'ophu chie l'oku-ali-maa. ³⁰ Teke o bukwanu l'oo ekutara ngu kpataru ngu eme iphe-eji; gbufu iya tuphaa. L'ọ kakwaru ngu ree l'i tupharu ibe ehu ngu lanu; eme l'i dzuru oke; a pata ngu l'ophu chie l'oku-ali-maa.”

K'achifu nwanyi

(*Mat 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18*)

³¹ “E dekwarupho su g'onye achifu nyee ya vujeadaru uzo dee ekwo-achifu-nwanyi nu iya le ya taa luhedu; teme l'oo-chifuwa iya ro. ³² Ole mu sukwanuru unu-a: onye chifuru nyee ya; abudu l'oori ogori; onye ono meakwaru nwanyi ono; o ọdu eri ogori; teme onye lukwanuru onye a chifuru achifu l'erikwapho ogori.”

K'eri angu

³³ “Ozo bu l'unu numahawaru le ndu teke ono be a suru: ‘Teke i rifuru angu emeru Chileke iphe; mekwaaru Chileke iphe, i rifuru angu l'ii-meru iya; ta ahakwa iya ememe.’ ³⁴ Ole mu sukwanuru unu-a: unu te erijekwa angu ililekpo. Unu te egudejekwa imigwe ria angu; l'imigwe bukwa aba-eze Chileke. ³⁵ Ophu unu egudejekwa ali ria angu; l'ọ kwa ali bu eka Chileke gbaberu okpa. Su-a; unu te egudejekwa Jierusalemu ria angu; le Jierusalemu bukwa mkpukpu k'onye eze ono, ha shii onoya. ³⁶ Ophu unu egudejekpokwaanu ishi unu ria angu; g'o to budu l'unu adu ike eme g'o ka mma l'oo akpuru egbushi lanu, no unu l'ishi g'o ji uji; ozoo g'o chaa ucha. ³⁷ Iphe, unu e-pfuje kpoloko buepho 'ee'; ozoo 'waawaa'. O -nweru iphe ozo, i pfuru, 'abudu opfu labo ono buakwaa Obutuswe be o shi l'eka.”

K'agwata ugwo iphe

(*Luk 6:29-30*)

³⁸ “Unu numahawaru l'ekemu Mosisu suru: ‘Onye meru; enya pyahu nwibe iya g'e mekwaapho g'enya pyahulata onye ono; onye chikwofuru nwibe iya eze; g'e chikwofulata iya ugwo iya.’ ³⁹ Obenu le mu epfuru unu su: onye meru ngu ejo- iphe; te ejekwa iya emelata. Onye chiru ngu eka l'agbagba-nchi ekutara; ghafuaru iya nchi ekicha. ⁴⁰ Teke o bu l'o nweru onye jeru je agbaaru ngu ekwo l'ulo-ikpe ge ya nata ngu nggafu-eka, i yeru l'ime ehu; haa ya g'o natafua ngu uwe ehu ngu. ⁴¹ Teke o bu l'o nweru onye kebutaru ngu k'ehuka su ge gu l'iya swiru jee manyiru lanu; tsoru iya ro ge gu l'iya jee manyiru labo. ⁴² Nuje onye suru gi nu iya iphe; iphe, o suru gi nu iya; teme onye byaru ngu arwota iphe; ta ajikakwa iya ya anunu.”

† 5:27 5:27 Guna Awu 20:14. ‡ 5:38 5:38 Guna Awu 21:24; Uke 24:20; Dit 19:21.

K'eye ndu ọhogu obu
(Luk 6:27-28,32-36)

⁴³ “Unu numahawaru l'a sūru: ‘Yeje onye gū l'iya eshi ònyà obu; g'onye ọhogu ngu duje ngu ashì. §’ ⁴⁴ Ọle iphe, mu akaru unu bụ: Unu yee ọhogu unu obu. Unu epfujeru Chileke opfu ẹhu ndu emekpa unu ẹhu; ⁴⁵ g'unu a-buru unwu ke Nna unu ọphu bu l'imigwe. Kele ọo ya emeje g'enyawwu waaru ndu ọma me ndu ejo-iphe. Teme ọ nọdu emeje g'igwe dzeru mini wushiru ndu pfuberekoto me ndu apfubeduru-ẹka-oto. ⁴⁶ Teke ọ buepho ndu yeru unu obu be unu yeru obu kpurumu; ?bu obunggo gunu be unu a-nata l'ono? ?Tọ buhedu ge ndu ana okpoga akiriko emeje bu ono? ⁴⁷ Teke ọ buepho ndu unu e phe eshi ònyà be unu ekeleje ekele kpurumu; ?bu gunu be bu iphe, unu ka ndu ọzo ememe? ?Tọ buedu ge ndu ta amadu Chileke emeje bu ono? ⁴⁸ Ọo ya bu g'unu dubebe ree ge Nna unu, bu l'imigwe dubebe ree.”

6

Eme iphe-oma

¹ “Unu kwabeje enya g'unu te emeje iphe-oma unu sagaa k'ophu onyemonye a-humakotaje iphe unu eme. Odumeka be Nna unu ọphu bu l'imigwe ta abyakwa ebu unu nggo iya.

² “Ọo ya bu; teke i meru iphe-oma; te ejekwa iya ara arara l'edupfu. Te emekwa ge ndu bu tuko-l'ẹhu-atuko-l'obu emeje l'ime ulo-ndzukọ ndu Jiu me l'etsuzo. Ephe anoduje eme iya ge ndiphe ajaa phe ajaja. Mu su-a; g'o dokwaa ngu enya ree; ọ buakwaa ugwo phe be a pfu-dzuwaru phe egube ono. ³ Obenu le-a; teke gubedua eme iphe-oma; te ekwekwa g'ekicha ngu maru iphe ekutara ngu eme. ⁴ Ọo ya bu l'iphe-oma, iime be ii-meje giime iya le mpya. Ọo ya bu ge Nna ngu ono, ahumaje iphe, eeme le mpya ono ebukwanaa ngu nggo iya.”

Epfu anu Chileke
(Luk 11:2-4)

⁵ “I -nodu epfu anu Chileke; te emejekwa ge ndu bu tuko-l'ẹhu-atuko-l'obu. Ephebedua iphe, aduje phe ree be bu g'ephe je anmagaru l'echi ulo-ndzukọ ndu Jiu; ọzoo l'aguga etsuzo epfu anu Chileke; k'ophu aa-humadzuru phe. Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ buakwaa ugwo phe be a pfu-dzuwaru phe egube ono. ⁶ Obenu gubedua; teke iipfu anu Chileke; tugbua bamihukporo l'ime mkpuru ulo ngu woru uzo gu-chia agu-chi; nodu l'eka ono pfuru nu Chileke, bu Nna ngu, a ta ahumadu l'enya. Ọo ya bu ge Nna ngu ono, ahumaje iphe, eeme le mpya ono ebukwanaa ngu nggo iya.

⁷ “Teke unu epfu anu Chileke; unu te epfujekwa igwerigwe opfu mpfukwase 'enwedu ishi ge ndu ta amadu Chileke emeje ono. L'ephe anoduje ari le Chileke a-numa olu phe m'ephe -pfushia opfu igwerigwe. ⁸ Ọo ya bu; unu te etsokwa eka phe. Le nna unu be mahaakwaru iphe, unu abya iya asu g'o nu unu; teme unu pfuje g'o nu iya unu. ⁹ Ọo ya bu l'owa-a g'unu e-pfuje anu Chileke baa:

“ Gube Nna anyi, bu l'imigwe.

G'e dobe epha ngu iche;

¹⁰ Goshinu l'oo gubedua bu eze.

G'e meje iphe, du ngu l'uche

l'eliphe

g'eemeje iya l'imigwe.

¹¹ Nnu anyi nri ntanu-a;

Nri, a-sujeru anyi eri

mbọku-mbọku.

¹² Gwaru anyi nvụ l'ẹka anyi
mesweru ngu;

G'anyi guru ndu mesweru
anyịbedua.

¹³ Te ekwekwa g'anyi nmalahụ
l'ọhutama.

Nafutachikwaa anyi g'anyi ta
aba l'ẹka onye ejo-iphe.'

Kele ọo ngu bụ eze
iphemiphe;
bya aburu ngu nwe ike;
nweru akpabiri
jasu le tuutuutuu le
mjiimiimii.
Nokwa g'ọ du.

¹⁴ "Kele ọ -buru l'unu agujeru ndu ọzo nvụ l'iphe-ẹji, ẹphe meru unu; Nna unu, bu l'imigwe a-gujekwarupho unu nvụ l'ophu unu meru iya. ¹⁵ Obenu teke ọ bụ l'unu ta agujeduru ndu ọzo nvụ l'iphe-ẹji, ẹphe meru unu; ọo ya bụ le Nna unu ta abyadu aguru unu nvụ l'iphe-ẹji, unu meru iya."

Aswiru Chileke ẹgu

¹⁶ "Unu -nọdu aswiru Chileke ẹgu; unu ta agbanwubejekwa iphu ge ndu bụ tuko-l'ehu-atuko-l'obu. Kele ẹphe ewojeru iphu dobe shigba shigba; k'ophu onyenonu a-maru l'ẹphe aswiru Chileke ẹgu. Ge mu gbukwaaruu iya unu tororo; ọ buakwaa obunggo phe be ẹphe natadzuru egube ono. ¹⁷ Obenu gubedua; teke iiswiru Chileke ẹgu; swaa iphu; nyia manu; ¹⁸ k'ophu ndiphe ata amadu l'iiswiru Chileke ẹgu. Gbahaepho onye a-maru nu bu Nna ngu ono, a ta ahumadu l'enya ono. Nna ngu ono, ahumaje iphe, eeme le mpya-a l'e-bukwa ngu pho nggo iya."

Akpa ẹku imigwe

(Luk 12:33-34)

¹⁹ "Unu ta akpakwa ẹku kuberu onwunu le mgboko ọwa-a; ẹka ọo-gba ẹgba; teme mkpu atakashia ya; ndu-oshi ejekwapho egwee ya. ²⁰ Unu kparu ẹku unu doberu onwunu l'imigwe; ẹka ọ to ọ gbadu ẹgba; ophu mkpu atakashidu iya; ophu ọ dudu ndu-oshi eje iya egweta. ²¹ L'ọ kwa ẹka ẹku ngu, kachaa ngu mkpa no be obu ngu nokwapho."

Iphoro k'ogwehu

(Luk 11:34-36)

²² "Ọ kwa enya bu oroku, du l'ehu nemadzu. Ọo ya bu le teke enya doru ngu edodo; ogwehu ngu abukotaru ngu iphoro iphoro. ²³ Obenu teke enya edoduru ngu edodo; ogwehu ngu abukotaru ochii ochii. Teke ọ bukwanu l'iphoro, no l'ime ngu be l'agba ochii; l'ọ gbagharu ochii obu ẹka."

Etso uzo Chileke waa ẹku

ke mgboko-a

(Luk 16:13; 12:22-31)

²⁴ "Ọ to dudu onye achita nnaji labo ejeru ozi le mgbo lanu g'ọ to kpọ onye lanu ashị; yee onye ophuu obu; ọzoo l'o yeru ẹhu l'ozi onye lanu; ejeru onye ophuu ozi mkpe. I tii nodudu etso uzo Chileke bya emekwapho g'okpoga kwataru ngu.

²⁵ "Noo iphe, mu gude su; unu ta akushi photophoto k'iphe, unu e-ri; ọzoo iphe, unu a-ngu nodu ndzu. Ọzoo k'ogwehu unu; iphe, unu e-ye l'ehu. Noo le ndzu ka nri

aburu iphe; ogwehu ka uwe aburu iphe. ²⁶ Lewarọ ẹnu, ephe l'eli. Ephe ta akokwa opfu; ophu o dukwa iphe, ephe eje akpata l'opfu; ophu ephe akpatadu ewoba l'oba; oḽe Nna unu ophu bu l'imigwe anodujeelaa azu phe. ?Unu ta amadu l'unu ka phe aburu iphe. ²⁷ ?Denu g'unu ha onye e-gude ayọ oshi yekwa ujiku ophu le ndzu iya?

²⁸ “?Buhunu gunu meru iphe, unu aku-phe photophoto k'uwe, unu e-ye l'ehu? Unu lewarọ ojimbvu, du l'egu g'onoduje evu. Ephe te esedu akanya; ophu ephe agbadu oghu k'akwa uwe. ²⁹ Obenu le-a; unu huma ge Solomonu yeberu uwe ama mma; oḽe uwe iya ta amarwuduru g'ojimbvu lanu. ³⁰ Teke obu le Chileke eletaberu eswa, no l'egbudu enya egube ono: k'eme iya g'o ma mma; l'iphe, bu o -dzuru ndzu nodu l'egbudu ntanu-a; echele l'e woru iya shia ite. ?Tọ kabadaa unu eleta okpobe enya? mbu unube ndu-a, ekwekwe, unu kweru abadu ishi-a! ³¹ Oo ya bu; unu ta aku-phehe photophoto ke ?'Bu gunu be anyi e-ri?' ?'Bu gunu be anyi a-ngu?' Ozoo ?'Bu gunu be anyi e-ye l'ehu?' ³² O kwa iphe ono be ndu amadu Chileke tukoru achọ. Nna unu, bu l'imigwe makwaru-a l'iphemiphe ono du unu mkpa. ³³ Oo ya bu; unu vuru uzo chọadaa g'unu e-me ge Chileke buru eze le ndzu unu; yeḽe apfubekoto iya; oo ya bu; iphe ono g'o ha aburu iphe, Chileke e-yekwaru unu eyekwa. ³⁴ Unu ta ayoshi oshi k'echele; l'echele a-yo-a oshi onwiya. Ejo iphe k'ujiku ophu suwaru ke mboku ono.”

7

Ekpe ndu ozo ikpe (Luk 6:37-38,41-42)

¹ “Unu te ekpejekwa ndu ozo ikpe ge Chileke etee kpedu unu. ² Kele oo iphe, unu gude kpee onye ozo ikpe be ee-gude kpee unubedua. Temе o buru iphe, unu gude turu nu nwibe unu bu iphe, Chileke e-gude tukwarupho nu unu. ³ ?Bu gunu kparu iphe, i humaru nwiphe, no onye ozo l'enya; ophu i humaduru ophu ha g'oswebe nodu ngu l'enya nkengu? ⁴ Ozoo; ?denu g'ii-gbe su onye ozo g'o gebe g'i mefu iya nwiphe, du iya l'enya; l'eka ophu ha g'oswebe swekwaru l'enya nkengu? ⁵ Gube onye ono bu tuko-l'ehu-atuko-l'obu ono! Vuru uzo mefuadaa iphe ophu ha g'oswebe, sweru ngu l'enya nkengu; g'ii-du ike huma-rweta uzo mefu nwiphe ophu ha nwanshii, du nwanna ngu l'enya.

⁶ “Unu te ewojekwaru iphe, duru Chileke nsọ togboru nkuta; ophu unu ewojekwaru igopoto unu, bu iphe, ere ire shii ono woru togboru ezi; g'ephe ataa zopyashidu iya yogiri yogiri l'okpa; bya adakobe byapfuta unu; bya alabushia anu unu alabushi.”

Epfu anu Chileke; *ye ekemu, swiru iya nu* (Luk 11:9-13)

⁷ “Unu pfua g'a nu unu iphe; aa-nu iya unu! Unu cho iphe; unu a-choḽa iya! Unu kua eka l'uzo; aa-guharu iya unu. ⁸ Kele onyemonye, suru g'a nu iya iphe be aanuje iphe; onye choru nu l'achotaje; onye kuru eka l'uzo be aaguhajeru iya. ⁹ Tọ ?denu g'unu ha, onye nwa iya a-su g'o nu iya buredi; l'o woru mkpuma nu iya? ¹⁰ Ozoo l'o suru g'a nu iya ema; l'o gbe chiru agwo nu iya. ¹¹ Eshinu unube ndu bu ndu ejo-iphe amajeru nu unwu unu iphe, du ree; ?buchia Nna unu ophu bu l'imigwe taa maduru anu unu okpobe iphe; mbu unube ndu suru g'o nu iya unu?

¹² “Oo ya bu; unu mejeru onyemonye g'o du unu g'onye ozo meeru unu. Kele onoo iphe, ekemu me ndu mpfuchiru Chileke ezi bu onoya.”

Onu uzo, du kparagu (Luk 13:24)

¹³ “Unu kpata uzo shia oguzo, du kparagu bahu. L'uzo ophu eeshije ala l'iswi be onu iya ha osa; teme gbororo iya du nphe eshishi; a du igwe awu iya. ¹⁴ Obenu l'uzo

ophu edujeru nemadzu bahu le ndzu; be onu iya du kparagu; teme uto iya du ehuka eshishi; ndu humaru iya nu habe-a nwahabe.”

Oshi-omi yee akpuru iya
(Luk 6:43-44)

¹⁵ “Unu kwabejekwaru ndu mpfuchiru, epfu iphe, Chileke epfuduru ono enya. Mbu ndu aduje agù g'ephe bu nwaturu; 'a ma l'ephe bu agu, adzu-gbu aturu. ¹⁶ Unu e-gudewarò umere phe maru egube ndu ephe bu. ?A wotaje era nggorobyi l'oshi aga? To ?a wotaje akpuru ujiru l'oshi ukèè? ¹⁷ Iphe, bukpoò okpobe oshi amijekwa akpuru, du ree. Ejo oshi nodu amije ejo akpuru. ¹⁸ O to dudu okpobe oshi, mijeru mebyi, du eji; ophu o dukwanu ejo oshi, mijeru mebyi, du ree. ¹⁹ Iphe, bukpoò oshi, taa midu mebyi, du ree be ee-gbutsu egbutsu paru chie l'oku. ²⁰ Oo ya bu l'unu e-gudewarò akpuru, ephe miru; maru phe.”

²¹ “O to bubekwa g'aahaje eeku mu 'Nnajiuphu; Nnajiuphu'; bu g'aa-ha bahukota l'eka Chileke bu eze. O kwa ndu meru iphe, du Nna mu, bu l'imigwe ree. ²² Mboku ikpe ono be aa-du igwerigwe su mu: 'Nnajiuphu! Nnajiuphu! ?O kwa l'anyi shi egudeje epa ngu epfuchiru Chileke; teme anyi shi egudeje epa ngu achishi obvu; bya eshi egudeje epa ngu eme iphe-ohumalenya, du igwerigwe.' ²³ Noo teke mu a-karu phe su phe: 'Mu ta amajekwaru ndu unu bu. Unu gbeshi mu l'iphu g'unu ha; unube ndu ono, buepho iphe, Chileke suru g'e te emeshi be unu anoduje eme ono.'”

Umadzu ebo, l'akpu ulo
(Luk 6:47-49)

²⁴ “Oo ya bu l'onnyemone, anu opfu-a, mu epfu-a bya eme iya ememe be a-du ge nwoke, kwaru enya bya eworu ulo iya kpua l'eli mkpuma. ²⁵ Igwe bya edzee mini; utso gbaa; pherephere bya ezia; o bukotaruru l'eli ulo ono; ophu ulo ono adaduru; noo kele a turu okpa iya l'eli mkpuma.

²⁶ “Obenu onye anu opfu-a, mu epfu-a; ophu oomedu iya ememe l'a-du g'onnye eswe, jeru je akpua ulo iya l'eli evevee. ²⁷ Igwe bya edzee mini; utso gbaa; pherephere bya ezia; o bukotaruru l'eli ulo ono. Ulo ono phohu daa gwoo; daa tsua gwogiri-gwogiri.”

²⁸ Tobudu iya bu; Jizosu pfubuhuepho iphemiphe ono, oopfu ono; iphe ono, o pfuru ono kpoo ndu ono onu opfu. ²⁹ Kele oozi iphe g'onnye ike du l'eka. O too zidu ge ndu ezije phe ekemu.

8

Onye ekpenta, Jizosu meru
o wekorohu

(Mak 1:40-45; Luk 5:12-16)

¹ Noo ya bu; Jizosu shiepho l'ubvu ono nyizeta; ikpoto nemadzu wuru tsoru iya. ² Tobudu iya bu; onye ekpenta lanu bya abyapfuta iya bya abaaru iya eja su: “Nnajiuphu; o -buru uche ngu be ii-menaa ge mu wekorohu.”

³ Jizosu bya amachia eka denyi iya su: “O bu uche mu. Ngwa wekorohu!” Teke ono kwapho; ekpenta ono mishihu iya l'ehu. ⁴ Tobudu iya bu; Jizosu su iya: “Ba adukwa onye ii-pfuru iya. Jechikwaa g'onnye uke Chileke lerwee ngu enya. G'ii-nukwapho Chileke iphe-ngweja k'egbuchafu, i gbuchafuru; ge Mosisu turu l'ekemu. Oo ya bu g'oha egude nno maru l'i wekorohuwaru.”

Ewekorohu nwozi onye-ishi
ndu ojogu
(Luk 7:1-10)

⁵ Tòbudu iya bụ; Jizọsu bahushiepho lẹ Kapaniyọmu; o nweru onye-ishi ojọgu ndu Romu, byaru bya anọdu arwọ iya sụ: ⁶ “Nnajiuphu; nwozi mu zẹ l'ulo; iphe nọdu emeshi iya ike; k'ọphu ọ tọo ghadu aghagha; tẹme ọ nọdu echi mkpu l'ulo.”

⁷ Jizọsu sụ iya: “Mu a-bya-a bya emee ya g'o wekọrohu.”

⁸ Onye-ishi ndu ojọgu ono sụ iya: “Nnajiuphu; obenu lẹ mu ta agbaduru kẹ g'i bata ibe mu. Ọ bụa g'i pfua opfu onu kpurumu; nwozi mu ewekọrohu. ⁹ Mbẹdua bukwa-a onye nọ nemadzu l'ẹka; o nwekwarupho ndu ojọgu, nọ mu l'ẹka. Mu -sụ onye-a g'o jee ọwa-a; l'o jee ya; mu -sụ onye ọphuu g'ọ bya; l'ọ bya; mu -sụ nwozi mu g'o mee ọwa-a; l'o mee ya.”

¹⁰ Jizọsu numa iya; ọ dū iya biribiri. Ọ sụ ndu ephe l'iya swi: “Iphe, mu epfuru unu bụ lẹ-a; l'alị Ízurelu kponu bẹ mu ta ahumakwaru onye kwetaberu egube-a. ¹¹ Iphe, mu epfuru unu bụ l'aa-dū igwe shi l'uzo ẹnyanwu-awawa mẹ l'uzo ẹnyanwu-ariba bya; ephe lẹ Ébirihamu; waa Áyizaku; waa Jiékpọ anọdu ria nri l'ẹka Chileke bụ eze. ¹² Aa-gbẹ chiru ndu ọphu o gogo gba l'anọ l'ẹka Chileke bụ eze ọbu chiru ye l'ẹka gbahuru tsukiribaa. Noo ẹka aa-nọdu kwaa ẹjo ẹkwa taa ikireze.” ¹³ Jizọsu pfuchaa nno bya asụ onye-ishi ndu ojọgu ono: “Jeshia iphe, iije l'ọo g'i kwetarū bụ g'ọo-duru ngu.” Ọ buerupho nwozi nwoke ono ewekọrohu teke ono teke ono.

Jizọsu emeta igwerigwe ndu iphe eme

(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)

¹⁴ Tòbudu iya bụ; Jizọsu bya abata l'ulo Pyita bya ahuma lẹ ne nyee Pyita ọbu bẹ zẹ l'ododonya. ¹⁵ Ọ bya edenyi iya ẹka l'ẹka. Ododonya ono parū iya haa. Ọ gbalihu; wata iya akwaru ẹbyaa.

¹⁶ O be l'uzenyashi; ephe chitaru iya ikpoto ndu ọbvu emegbaa. Ọ buru opfu onu bẹ o gude chishichaa ọbvu ono g'ọ ha; mbụ Jizọsu; bya emekota iphe, bukpo ndu iphe eme ephe wekọrohuchaa. ¹⁷ Iphemiphe ono meru ọ vukota; mbụ iphe, Azaya, bụ onye mpfuchiru Chileke pfuru. L'ọ suru: “O vutaru ẹhu-ọtsu-mẹe anyi l'onwiya; bya evutakwapho iphe-ememe anyi.*”

Ndu e-mechaa etsoje Jizọsu

(Luk 9:57-62)

¹⁸ Tòbudu iya bụ; Jizọsu humaepho ikpoto ndu ono, nọ-pheru iya mgburugburu ono; ọ sụ ndu etsoje iya nū: “Unu g'anyi dafu azu eze-enyimu azu iya ọphuu.” ¹⁹ Nwoke lanu, bụ onye ezije ekemu byapfuta iya bya asụ iya: “O-zì-iphe; mu etsojekpọe ngu pho eje ẹkameka, iije.”

²⁰ Jizọsu sụ iya: “Uphega nwekwaru ẹnù; ẹnù, ephe l'eli nweru epfune; obenu lẹ Abubu-Ndiphe te enwedu ẹka oo-dobeje ishi.”

²¹ Onye ọzo, yi lẹ ndu etsoje iya nū sụ: “Nnajiuphu; hakwaa mu gẹ mu je eliadaa nna mu; gẹ mu abyawarọ.”

²² Jizọsu sụ iya: “Tsuru mu; haa ndu nwuhuru anwuhu g'ephe lia ndu nkepẹ, nwuhuru anwuhu.”

Jizọsu abyanyi oke akpara-mini

(Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)

²³ Jizọsu bahuepho l'ugbo; ndu etsoje iya nū tsuru iya. ²⁴ No iya; oke akpara-mini wata atutu l'echi eze-enyimu ono. Ọ nọdu atukpoo shingushingu; k'ọphu mini abyawaa atuji ugbo ono; ọle Jizọsu zẹele-a eku mgbenya. ²⁵ Ephe byapfuta iya bya ekutee ya; sụ iya: “Nnajiuphu; dzonaa anyi! Ugbo abyaakwaa anyi ekpukpu!”

* 8:17 8:17 Gūnaa Azá 53:4.

²⁶ Ọ sụ phẹ: “?Denu g'o gude ndzụ nọdu agụ unu. Unube ndu ono ekwekwe, unu kweru abadu ishi ono.” Ọ gbeshi bya abaarụ pherephere ono yee eze-onyimu ono mba. Ọ buru nyonyoronyo.

²⁷ Ọ dụ ndu ono biribiri. Epe wata epfupfu sụ: “?Bụ egube nemadzu gụnu be nwoke owa-a bu? Onye ophu pherephere yele eze-onyimu emeje iphe, o pfuru.”

Unwoke labo, obvu eme
(Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)

²⁸ Tọbudu iya bu; Jizosu daepho eze-onyimu ono lufu azu iya ophu, bu iya bu l'ali ke ndu Gadara; unwoke labo, obvu emegbaa gba iya ndzuta. Ndu ono bu eka eelije nemadzu be epe shi lufuta. Obvu kwaru phe ikwato l'ehu. Igiri igiri, epe eme kposhia; ophu o dudu onye aduje ike je eshita uzo ibiya ono. ²⁹ Noo ya; epe chiahaa mkpu sụ: “?Bụ gụnu be anyi le ngu jigba; gube Nwa Chileke? ?I byawaru gi bya eshi nta-a nuta anyi aphu; l'ebe abu l'o rwuwaru teke ee-me iya?”

³⁰ O nweru ikpoto ezi, no phe nwuzenya; akpa nri. ³¹ Obvu ono tuko rwoahaa Jizosu sụ iya: “I -chifuwaa anyi; hanaa g'anyi wuba l'ime ikpoto ezi pho.”

³² Jizosu sụ phe g'ephe je. Obvu ono wufuta l'ehu unwoke ono bya awuba l'ime ehu ezi ono. Tọbudu iya bu; ikpoto ezi ono g'o ha tuko phota oso; gbaa kpurukpuru gbazeta je awuda l'ime eze-onyimu ono; mini rigbushia phe.

³³ Ndu eche ezi ono gbakashihu je eworu iphe, meru nu g'o ha doo l'ime mkpukpu; bya edokwaapho g'o nwuru l'ehu ndu ono, obvu shi eme ono. ³⁴ Tọbudu iya bu; mkpukpu l'ophu zefuta zepfuta Jizosu bya arwoahaa ya; sụ iya g'o lufuru phe l'ali.

9

Nwoke, iphe lonwuru ibe ehu lanu
(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

¹ Tọbudu iya bu; Jizosu bya abahu l'ugbo bya akpoghaa eze-onyimu ono; o buru iya ala mkpukpu, a no hefuta iya gedegede. ² E gude iphe, aaze aze vutaru iya nwoke, iphe lonwushiru ibe ehu lanu. Jizosu humaepho g'ephe gude kwetaberu le ya a-du ike mee g'o jee ije; o sụ nwoke ono, iphe lonwushiru ono: “Nwa mu; nweru iya obu. A gwaru ngu nvu l'iphe-eji, i meshiru.”

³ Tọbudu iya bu; ndu ezije ekemu haru riahaa l'ime okpoma phe sụ: “Nwoke-a epfubiyikwa epha Chileke epfubiyi.”

⁴ Jizosu maerupho iphe, epe aru bya asu: “?Denu g'o gude unu nodu aru ejo oriri l'obu unu? ⁵ Su-a; ?bu ole ka nphe epfupfu? ?Bu asu: ‘A gwaru ngu nvu l'iphe-eji, i meshiru?’ ?Too: ‘Gbalihu jeahaa ije?’ ⁶ Ole o g'unu a-maru le Abubu-Ndiphe be ike du l'eka k'agujeru nemadzu nvu l'iphe-eji, o meshiru le mgboko-a.” Ọ sụ onye ono, iphe lonwushiru ibe ehu lanu ono: “Gbalihu palita iphe-aze ngu lashia ibe ngu.”

⁷ Nwoke ono kwolihu; o buru iya ala unuphu. ⁸ Ikpoto ndu ono humaepho iphe, meru nu; o du phe biribiri. Epe wata aja Chileke ajaja; yebdua meru ge nemadzu du ike mee egube iphe ono.

Ekuku Matiyu
(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)

⁹ Ge Jizosu shi l'eka ono tugba be o humaru nwoke lanu, epha iya bu Matiyu; l'eka o no l'ulo okpoga akiriko. Ọ sụ iya: “Tsoru mu.” Ọ gbalihu tsoru iya.

¹⁰ Jizosu phe je eriahaa nri l'ibe Matiyu. Ndu ana akiriko me ndu ozo mmanu, bukwapho ndu aamaru ejo eka tukokwapho ndu l'eka ono; epe le Jizosu me ndu etsoje iya nu nodu eri nri. ¹¹ Ndu Farisii huma iya bya asu ndu etsoje iya nu: “?Denu g'o gude onye ezije unu iphe, epe le ndu ana akiriko; waa ndu ozo, aamakwarupho ejo eka ndu erigba nri?”

¹² Jizọsu nọmae ya phọ bya asụ: “Ọ tọ bụkwa ndu ẹhu dọ ike bẹ eegudeje gbapfu onye eme ọbvu; ọ kwa ndu iphe eme. ¹³ Sụ-a; unu je anwụa iphe, opfu ọwa-a, mu abya epfupfu-a bụ; lẹ Chileke pfuru sụ: ‘Iphe, agụ mu nọ ta abụkwa g’unu gwajẹ mu agwagwa; ọ kwa g’unu phujeru nemadzụ obu-imemini.*’ Noo kele mu ta abyakwaru eku ndu pfulerekoto; ọ kwa ndu eme iphe-ẹji bẹ mu byaru ekuku; g’izimanụ lwa phẹ azụ.”

Aswiri Chileke ẹgu

(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)

¹⁴ Tọbudu iya bụ; ndu etsoje Jionu onye emeje baputizimu byapfuta Jizọsu bya asụ iya: “?Bụ gunu meru g’o gude anyi lẹ ndu Fárisii nọdu aswijeru Chileke ẹgu; ọphu ndu etsoje ngu nọ aswijedu?”

¹⁵ Jizọsu sụ phẹ: “?Ndu byaru ekele-nwanyị a-gbẹ agụ aphụ l’ẹka ẹphe l’onye eme ekele-nwanyị nọkwadu l’ẹka-a? Ọle ọ dukwaru teke ee-mechaa; l’a bya anafụ phẹ onye ono, eme ekele-nwanyị ono. Ọo ya bụ; ẹphe aswiwaro ẹgu.

¹⁶ “E te ewotajekwa ẹkwa ọphúú gude gbachia ẹka akahụ ẹkwa lakahuru alakahụ. Onye meru iya nọ; ẹkwa ọphúú ono atsua atsutsu kabaa alaka akahụ iya phọ.

¹⁷ Ọphu eewojeduru akuru mee ọphúú ye l’ugbobelemee, riwaru pheripheri. Onye yeru iya nọ; mee ono agbawashia ugbobelemee. Mee ono awushihu; teme ugbobelemee ono agbakpohukwapho. Mee ọphúú bẹ eeyeje l’ugbobelemee ọphúú. Ọo ya bụ; ẹphenebo ono atukokwanu dọ.”

Nwa Jiayirosu mę nwanyị,

nsọ eme mkpürumkpuru

(Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)

¹⁸ Tọbudu iya bụ; Jizọsu kpukwaduru-a iphemiphe ono l’onu epfuru phẹ; onye lanu l’ime ndu-ishi ọlo-ndzukọ byapfuta iya bya abaarụ iya ẹja sụ iya: “Nwatibe mu kẹ nwanyị buẹpho nta-a bẹ ọ nwuhuru. Ọle ọ bụa g’i bya ebyia ya ẹka. I -byiwa iya ẹka bẹ ọo-nọdu-a ndzụ.”

¹⁹ Jizọsu yele ndu etsoje iya nọ gbeshi tsoru iya; ọ buru phẹ ejeje.

²⁰ Tọbudu iya bụ; ọ duru nwanyị, nọ l’ẹka ono, nọwaru nsọ unwanyị mkpürumkpuru apha iri l’ẹbo. O shia Jizọsu azụ pyobata bya edenyi onu uwe iya ẹka. ²¹ Noo kele ọ sukwanuru onwiya: “Mu -denyikpọwaa ẹka l’uwe iya bẹ mu a-dụa iche.”

²² Jizọsu ghakọbe bya ahuma iya bya asụ: “Nwada mu; g’okpoma shihu ngu ike. Ekweta, i kwetarụ mewaru g’i dọ iche.” E shiẹpho teke ono; ọ buru nwanyị ono ewekorohu.

²³ Jizọsu byarwutaẹpho ibe onye-ishi ọlo-ndzukọ ono bya akpovu ọzu, igwe ọha, nọ l’ẹka ono atụ; mekpoo ndu aphụ ọpyi. ²⁴ Ọ sụ phẹ: “Unu lufukotachaa g’unu ha. Kele nwamgboko ọbu ta anwuhukwaru anwuhu. Ọ kwa mgbenya bẹ ooku.”

Ẹphe ze iya ọchi. ²⁵ A chifuchaẹpho ikpoto ndu ono etezi; Jizọsu bya abahụ l’ulo bya eseta nwata ono l’ẹka. O teta gbalihu. ²⁶ Akọ iya ngakotawaro uswe iya onoya mgburugburu.

Umadzu ẹbo, l’atsụ ishi,

Jizọsu meru; ẹphe phuahaa ọzo

²⁷ Jizọsu parụ ẹka ono haa tugbua tsoru gbororo eje. Unwoke labọ, atsụ ishi tsoru iya echi mkpu asuje: “Nwa Dévidi; phuaru anyi obu-imemini!”

²⁸ Jizọsu bahuepho l’ulo; ndu ono, atsụ ishi ono byapfuta iya l’ulo ono. Jizọsu sụ phẹ: “?Unu kwetarụ-a lẹ mu a-dụ ike mee iphe ono?”

Ẹphe sụ iya: “Ee-o! Nnajiuphu.”

* **9:13** 9:13 Gọnaa Hos 6:6.

²⁹ O buru iya bu; Jizosu bya ebyichaa phe eka l'anya ono; bya asu phe: "G'o dukwaru unu g'unu kwetaberu." ³⁰ Enya sashihu phe. Ephe wata aphu uzo. Jizosu bya anmashiaru phe okwa ike su phe g'ephe te emekwa g'o duru onye a-maru nu.

³¹ Ephe tugbuelaa je epfukashia ke Jizosu l'oha ono mgburugburu kpọ.

Onye ete pfudu opfu,

Jizosu meru o pfuahaa opfu

³² Ephe tugbushiepho; e dutaru Jizosu nwoke, obvu bu iya l'ehu meru ophu o pfudu opfu. ³³ Jizosu chifuepho obvu ono; nwoke ono pfuahaa opfu. O dua ikpoto ndu no l'eka ono biribiri etu. Ephe su: "Ha-oo! Anyi teke ahuma-swekwaa egube iya owa-a l'alì Ízurelu!"

³⁴ Ndu Fárisii su: "A suru ngu l'o to budu ike k'onye-ishi iphe, bukpo ophu be oogudeje achishi obvu ono."

Jizosu aphuru ikpoto nemadzu

obu-imemini

³⁵ Tobudu iya bu; Jizosu toko iphe, bu mkpukpu le mkpukpu jegbabe epfu opfu Chileke l'ulo-ndzuko ndu Jiu. O nodu anoduje ezi ozi-oma k'abubu Chileke bu eze. O nodu emeje g'iphe, bu ndu ehue eme me ndu iphe-ememe mmanu emegbaa toko wekorohukota m'obeta o buru egube iphe-ememe, du idagha. ³⁶ O nodu abujeru; o -huma ndu ono; imemini phe adu iya; kele ike bvwaru phe ree; ebe ephe amahedu g'ephe e-me iya. Ephe dugbaepho g'igwerigwe aturu, enweddu onye eleta iya enya. ³⁷ Jizosu su ndu etsoje iya nu: "Iphe, e meberu l'alì chashiakwaru. O kwatakpokwaru chashia shii. Obenu le ndu-ozi, akpata iya akpata ha nwanshii. ³⁸ Unu pfuru nu Nnajiuphu, nwe iphe, e meberu l'alì g'o ye ndu-ozi, e-je akpata iya nu."

10

Ndu-ishi-ozi iri l'ebo

(Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

¹ Jizosu gbeshi bya ekua ndu etsoje iya nu ephe n'iri l'ebo. O bya ezia phe g'ephe gude okpehu chishije obvu. Bya asu g'ephe meje ge ndu ehue eme me ndu iphe-ememe mmanu eme; obetaru o buru iphe-ememe, du idagha; g'ephe wekorohukotachaa. ² Waa epha ndu-ishi-ozi ono ephe n'iri l'ebo baa: onye ke mbu bu Sayimonu, bu iya be eeku Pyita; yee nwune iya, bu Anduru; me Jiemusu nwa Zebedi; yee nwune iya ke nwoke, bu Jionu; ³ me Filipu; yee Batulomiyu; waa Tomosu; waa Matiyyu, onye ana akiriko; waa Jiemusu, bu nwa Alufiyosu; me Tadiyosu; ⁴ me Sayimonu, bu onye yi l'ogbo, l'adzọ g'alì Jiu duru ndu Jiu; me Jiudasu Isukariyotu; ophu mechaaru deru Jizosu ye.

Jizosu ezi ndu-ishi-ozi iri l'ebo

g'ephe je epfua opfu Chileke

(Mak 6:7-13; Luk 9:1-6)

⁵ O buru ndu-ishi-ozi iri l'ebo-a be Jizosu ziru g'ephe je je epfua opfu Chileke. Teke ozi phe ozi ono be o pfuru phe iya pfushiaru phe iya ike su phe: "Unu ta abahukwa l'ibe ndu abudu ndu Jiu; ophu unu abahukwa mkpukpu ndu Sameriya. ⁶ O kwa iphe, unu e-me bu g'unu tugbuepho jepfu ndu Ízurelu, bu igwerigwe aturu, tuphashihuru etuphashihu. ⁷ Unu je ezia phe su phe le Chileke abyaakwaa egoshi l'oo ya bu eze. ⁸ Unu emekwaapho ndu iphe eme g'ephe wekorohu. Unu emee ndu nwuhuru anwuhu g'ephe teta dzuru ndu. Unu emekwaapho ndu ekpenta g'ephe wekorohu; unu achifu obvu l'ehu ndu obvu bu ebubu l'ehu. A nuru unu iphemiphe ono ke mmanu. Nokwapho g'unu a-nu iya ndu ozo ke mmanu kwapho. ⁹ Unu te

eyekwa kobo; ọzoo afu; ọzoo nderi l'ekpa uwe unu. ¹⁰ Unu te egudekwa ẹda gbeshi ije unu. Ọphu unu eyekwa uwe n-yekwase. Ọphu unu achikwaru akpokpa ọzo k'iche. Ọphu unu apakwaru oshi-mpaleka. Kele ọ kwa onye seru akanya be eriri iya rwuberu.

¹¹ “Iphe, bukpuo mkpukpu le mkpukpu, unu bahukpowaru; unu vujeru ọzo lee enya onye gbaru g'a nodu l'ibe iya. Unu noduekwapho l'ibe onye obu. Unu b'ejekwa ebuphe ebuphe jasụ unu afuta l'ibiya ono. ¹² Unuphu, unu bahukpooru; unu vuru ọzo kele phe ekele. ¹³ Teke unuphu ono gbaru k'anodu; g'ekele ehu-guu, unu keleru phe bukwaru nkephe. Teke ọ gbaduru phe; g'ekele ehu-guu, unu ono lwaphutaru unu azu. ¹⁴ Eka unu jeru; a jika unu; jika anuma opfu Chileke, unu epfu; unu -lufutaepho l'unuphu ono; ọzoo le mkpukpu ono; unu jishia urwuku okpa unu. ¹⁵ Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; ọo-kakwaru ndu Sodomu yee ndu Gomora mma mboku ikpe; eme le mkpukpu ono.”

Mkpamehu, l'abya nu

(Mak 13:9-13; Luk 21:12-17)

¹⁶ “Unu lekwa enya l'unu dukwa g'aturu. Mu chikwaru unu ye g'unu jeshia eka agu jiru ejiji. Ọo ya bu g'unu kwakwaa enya g'agwo; unu adukwapho agù ge ndo. ¹⁷ Ole-a; unu kwabejekwaru ndiphe enya. Kele ephe a-kpukwaru unu kpujeru ndu-ikpe; eechia unu iphe l'ulo-ndzuko; ¹⁸ teme unu a-byakwa apfuru l'iphu ndu ochi-oha me l'iphu ndu eze l'opfu ehu mu; g'ee-shi g'unu tularu phe onu mu; tukwaaru iya pho ndu abudu ndu Jiu. ¹⁹ Ole teke ephe kputaru unu jee ikpe; unu ta ayokwa oshi iphe, unu e-pfu; ọzoo g'unu e-dobe onu pfua ya. Noo kele o -rwuepho be ee-me-a g'unu maru iphe, unu e-pfu. ²⁰ Kele ọ to budu unubedua l'epfu iya; ọo Unme ke Chileke, bu Nna unu; no unu l'ime epfu opfu.

²¹ “Su-a; nwune a-kpukwaru nwune iya nu g'e gbua; nna akpuru nwa iya nu g'e gbua. Unwu e-me g'a kputa ndu nwuru phe nu gbushia. ²² Onyemonye e-gude opfu ehu mu kpo unu ashi; obenu l'onye taru nshi jasụ l'ikpazu be a-dzota. ²³ Unu -bahu le mkpukpu lanu; ephe -kpaa unu ehu; unu haa ya tugbua jeshia mkpukpu ọzo. Le-a; ge mu gbukwaaru iya unu tororo; unu tee jegbabeakwa mkpukpu, nokota l'ali Izurelu mgburugburu ge Abubu-Ndiphe ta abyawaa.

²⁴ “Onye anwu iphe ta akajekwa onye onwu iphe l'eka iya shii; ophu nwokoro akajekwa nnajiuphu iya shii. ²⁵ G'onye anwu iphe makwaru l'oo-dapfukwa iya pho g'ọ dapfuru onye ezi iya iphe; ọ dapfukwapho nwozi g'ọ dapfuru nnajiuphu iya. Ephe -kua nnajiuphu, nwe ọlo Biyelezebolu; ?buchia ndibe iya be ephe taa kaduro epfubyishi.”

Onye aa-tsuje ebvu

(Luk 12:2-7)

²⁶ “Oo ya bu le-a; unu ta atsujekwa phe ebvu. L'ọ to dukwa iphe, e kpuchiru ekpuchi g'e te mechaa kpuhaa ya; ophu ọ dukwa iphe, e meru l'edomi g'e te mechaa madzuru iya. ²⁷ Iphe, mu epfuru unu l'ochii-a be unu e-pfu l'iphoro; iphe, unu numaru eka aadzụ iya taba taba; unu je araa ya arara g'onyemonye numa-dzuru iya. ²⁸ Unu ta atsujekwa ndu egbu ogwehu nemadzụ ebvu; ephe -gbuchaa ogwehu; ephe taa duhedu ike egbu maa maa onye obu. Onye unu a-tsujekhia ebvu bu onye ono bu: o -gbuchaa egbugbu l'o nwekwarupho ike, oo-gude nwuru ogwehu onye obu yee maa ya je echie l'oku-ali-maa. ²⁹ ?Tobudu unwu ogbe labo be bu kobo lanu? Ole o to nwekwa ophu adarwu ali l'ebe ọ bu uche Nna unu. ³⁰ Mbua-a; egbushi, no unu l'ishi be ọ guchaakwaru ọgu nanu nanu. ³¹ Oo ya bu; unu ta atsushi ebvu! Unu kagbaa ikpoto ogbe aba le mkpa; g'ọ hahabe igwe.”

*Epfu l'edzudzu-oha l'a bu
ke Kéreshi*

(Luk 12:8-9)

³² “Oo ya bu l'onye pfuru le ya bu nkemu l'edzudzu-oha be mu e-pfukwapho k'onye ono l'iphu Nna mu, bu l'imigwe. ³³ Obenu l'onye pfuru l'edzudzu-oha pfua le ya ta amadu onye mu bu; onye ono be mu a-sukwapho le mu ta amadu onye o bu l'iphu Nna mu, bu l'imigwe.”

Jizosu agbhashi ndiphe

(Luk 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ “Unu ta arikuwa le mu byaru eme ge nchi du ndiphe doo. Mu ta abyakwaru eme ge nchi du doo. O gbé buchikwaru ogu, e gude ogu-echi alwu be mu gude bya. ³⁵ Kele iphe, mu byaru bu ge mu lota nwoke yee nna iya ishi tsugbabe. G'onye bu nwanyi buru ohogu ne iya; onye nwanyi, alu ji aburu ohogu ne ji iya. ³⁶ Ndu a-buru ohogu nemadzu a-buru ndu onu-ulo onye obu gedegede.

³⁷ “Kele onye ka eye ne iya ozoo nna iya obu; eme le g'o yeru mu; ta agbakwaru k'aburu onye etsoje mu nu. Ophu onye kakwapho eye nwa iya nwoke obu; ozoo eye nwa iya nwanyi obu; agbakwarupho k'aburu onye etsoje mu nu. ³⁸ Ophu onye evutaduru oswebe onwu iya bya etsoru mu agbakwarupho k'aburu onye nkemu. ³⁹ Onye bu onye eme ge ndzu iya duru iya le mgboko-a l'etuphakwa iya etupha. Obenu l'onye gudekwanu opfu ehuru mu tuphaa ndzu iya l'a-huma iya.”

Obunggo

(Mak 9:41)

⁴⁰ “Su-a; iphe, bu onye gude obu iya nabata unu be bukwa mbedua be onye obu nabataru. Onye nabatakwanuru mu bukwaa onye ono, ziru mu ozi ono be onye obu nabataru. ⁴¹ Iphe, bu onye gude obu iya nabata onye mpfuchiru Chileke; opfu l'o bu onye mpfuchiru Chileke be Chileke e-bukwa nggo, eebuje ndu mpfuchiru Chileke. Onye gudekwapho obu iya nabata onye pfuberekoto; opfu l'o bu onye pfuberekoto be Chileke e-bukwapho nggo, eebuje onye pfuberekoto. ⁴² Ozo bu l'iphe, bukpo onye cheberu onye lanu l'unwegirima-a mini; mbu m'obeta o buru okoro mini-oyi lanu; opfu l'o bu onye etsoje mu nu; ge mu gbukwaaru iya unu tororo; onye ono be Chileke bufutajekwa obunggo iya.”

11

*Ozi, Jionu onye emeje baputizimu
ezi g'e zia Jizosu*

(Luk 7:18-35)

¹ Tobudu iya bu; Jizosu ziebepoepho ndu etsoje iya nu ono iphe, ephe n'iri l'ebo; o shi l'eka ono gbeshi je etsoru ziahaa ozi-oma; asa iya asasa le mkpukpu le mkpukpu.

² Noo ya; Jionu gbé l'oka mkporo numa iphe, Kéreshi obu emegbabe. O ye ndu etsoje iya nu; umadzu ebo; ³ g'ephe je aja ya su iya: “?Bu ngu-a bu onye obu, abyanu obu? Tọ ?bu g'anyi le enya onye ozo?”

⁴ Jizosu su phe: “Unu je epfuaru Jionu iphe, unu anu le nchi; me iphe, unu gude enya unu huma eka onwu. ⁵ Ndu atsú ishi be e meru ephe nodu aphuwaa uzo; ndu eniyeni nodu ejewaa ije; e mee ndu ekpenta; ephe wekorohuchaa; ndu ada nkuchi nodu anuwaa iphe le nchi. Ndu nwuhuru anwuhu be e mewaru ephe teta; a saaru ndu ukpa ozi-oma ono asasa; ephe numa. ⁶ Su-a; ehuru-utso be a goru nu onye ono, mu taa buduru upfu du iya l'okpa.”

⁷ Tobudu iya bu; ndu ono tugbuepho; Jizosu wata epfuru ikpoto ndu ono ke Jionu su phe: “?Bu gunu be unu jeru l'echiegu je ahuma? ?Bu ekperema, pherephere

enwunga? ⁸ ?Bukwanu gunu be unu jeru ahuma? ?Unu jeru ahuma onye gbaphuru erengete ekwa? ?Unu ta amadu le ndu gbaphuru erengete ekwa dugbaa l'unuphu ibe eze? ⁹ ?Buhunu gunu ozo be unu jeru ahuma? ?Unu jeru ahuma onye mpfuchiru Chileke to? Ihee! Oo ya bu onoya; mbu-a; onye unu humaru bukwa onye gbek ka onye mpfuchiru Chileke shii mebyi akaka. ¹⁰ Oo ya bu onye ono, Chileke pfuru opfu ehu iya l'ekwo-opfu iya su: 'Lekwa; mu e-zi onye-ozu mu g'o vuru ngu uzo je; je abooru ngu uzo l'iphu.*'

¹¹ "Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; o to dukwa onye kabakpoo Jionu onye emeje bapuzimu shii l'iphe, bukpuo iphe, nwanyi nwuru anwunwu; obenu l'onye bukpuo ya be aa-gbekpoo su l'enya kachaa alwalwa l'eka Chileke bu eze be gbekwa ka Jionu shii. ¹² E -shi teke Jionu; onye ono emeje bapuzimu ono byaru bya eye nta-a be Chileke shi goshita le ya bu eze; ndu ohogu iya shi teke ono meta g'ephe gude k'ehuka kposhia ya. Ndu okpehu du; nodu eme g'ephe bahu l'al-eze obu k'ehuka. ¹³ Noo kele ekemu, shi l'eka Mosisu waa iphe, ndu mpfuchiru Chileke pfukporu; tukoerupho epfu iya jeye Jionu bya. ¹⁴ Bu iya bu le teke o du unu g'unu kweta; unu ekweta. O kwa Jionu bu Elayijia, e pfuru l'oo-bya obu. ¹⁵ Onye nweru enu-nchi, l'anu iphe; numakwa iya.

¹⁶ " ?Bu gunu be mu a-turu ogbo-a yeru? O du g'unwegirima, no l'edupfu abaru ibe phe mba su: ¹⁷ 'Nta be anyi phuru unu upyi; ophu unu ekwedu ete ebvu; anyi rwua erwubvu; ophu unu ekwedu ara ekwa.' ¹⁸ Noo kele Jionu be byaru nu; ophu o dudu iphe, ookweje eriri; ophu o dudu iphe, ookweje angungu; a su l'oo obvu eme iya. ¹⁹ Abubu-Ndiphe byakwanu bya anodu eri angu; a su g'e lenu l'o bu ekpri; buru onye nggaga mee; buru onya ndu ana akiriko me ndu ozo mmanu, bukwapo ndu aamaru ejo eka. Ole oo iphe, mmamiphe Chileke l'eme be e gude amaru le mmamiphe Chileke bu iphe, pfuru oto."

Iphe, ee-me oha, jikaru nu

(Luk 10:13-15)

²⁰ Tobudu iya bu; Jizosu wata abaru mkpukpu le mkpukpu ono g'o ha mba; mbu mkpukpu ono, o kachaa emeshi iphe-ohumalenya ono. O baaharu phe mba l'izimanu iphe-eji, ephe emeshi ta alwaduru phe azu. O su phe: ²¹ "Nshio gube oha Korazinu! Nshio gube oha Betusayida! Kele ome e wotaru iphe-ohumalenya, e meru l'ime unu mee l'oha Taya yele oha Sayidonu m'ephe eyehaakwaa uwe-aphu; kpua onwophe ntu uzanya; gude goshi l'izimanu lwaru phe azu; ephe ghawaa umere lwapfuta Chileke. ²² Ole iphe, mu epfuru unu bu le-a: oo-karu ndu Taya; waa ndu Sayidonu mma mboku, Chileke e-kpe ikpe eme le g'oo-du unubedua. ²³ Gube oha Kapaniyomu! ? O du ngu g'e kulia ngu g'i supfuru l'imigwe to? ?Ti madu l'aa-gbenu kwada ngu nu kwarwua oku-ali-maa. Opfu l'ome e wotaru iphe-ohumalenya, e meshiru l'ime ngu woru mee le Sodomu; me Sodomu anodukwaa byeye ntau-a. ²⁴ Ole iphe, mu epfuru unu bu le-a: oo-kakwaru ndu Sodomu mma mboku, Chileke e-kpe ikpe eme le g'oo-duru gubedua."

Abyapfuta Jizosu bya atuta unme

(Luk 10:21-22)

²⁵ Le teke ono kwapho be Jizosu yeru onu su: "Mu ekele ngu ekele Nna, bu Nnaji igwe yee ali; l'i domiru iphe-a ge ndu kwaru enya waa ndu mmamiphe ta amaru iya; i woru iya goshichia ndu bu unwegirima. ²⁶ Noo g'o du bu ono Nna. Iphe ono be i mekpoperupho g'o du ngu; waa g'ootso ngu utso ememe iya.

* **11:10** 11:10 Guna Mal 3:1.

²⁷ “Sụ-a; Nna mu yeakwaru mu iphemiphe l'ẹka. Ọ tọ dukwa onye maru onye Nwa bụ; gbahaa Nna. Ọphu ọ dukwa onye maru onye Nna bụ; gbahaa Nwa; ọzo onye Nwa iya ono kpuhaaru Nna iya ono goshi.

²⁸ “Sụ-a; unu byapfuta mu; unubẹ ndu esegbu onwunu l'akanya; ẹme unu vuru iphe, anyị ẹrwa; mu e-zi iya unu g'unu tuta unme. ²⁹ Unu bya evuta ivu, shi mu l'ẹka; g'unu anwuta mu iphe l'ẹka; kele mu eme gelee bya aburu onye wozetaru obu ali. Mu e-mekwa ge meji nmapfuru unu. ³⁰ L'iphe, mu eboje g'e vuru ta abukwa iphe, anyị ẹrwa. Ivu nkemu dukwa nphe evuvu.”

12

Eswe-atuta-unme

(Mak 2:23-28; Luk 6:1-5)

¹ O be ujiku lanu; mboku ono bu eswe-atuta-unme; Jizosu phe nodu aghata l'egu, a koru akpe. Ndu etsoje iya nu wotaahaa akpuru witi ono taahaa; ẹka egu agu phe.

² Ndu Farisii humae ya pho bya asu iya: “Lenu; ndu etsoje ngu nu emeakwaa iphe, e te mejedu l'eswe-atuta-unme!”

³ Jizosu su phe: “?Unu teke agu-vuswee l'ekwo-opfu Chileke iphe, Dévidi meru ẹka egu agu yee ndu ephe l'iya swi? ⁴ G'ọ bahu ru l'ulo Chileke je ataa buredi, e doberu Chileke iche, bu buredi erwubeduru iya l'atata; ophu o rwubekwarupho ndu ephe l'iya swi. Ndu o rwuberu bu ndu-uke Chileke kpurumu. ⁵ ?Tọ unu teke agu-vuswee l'ekwo ekemu Mosisu le ndu-uke Chileke jeru ozi l'eswe-atuta-unme l'eze-ulo Chileke? Ephe gude egube ono mebyia ekemu ono; ophu ikpe anmaduru phe. ⁶ Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; iphe ophu ka eze-ulo Chileke ono ike be nokwa l'eka-a. ⁷ Ome unu maru iphe, Chileke epfu l'eka ono, o suru: ‘Iphe, agu mu nu ta abukwa g'unu gwaje mu agwagwa; o kwa g'unu phujeru nemadzu obu-imemini;’ me unu tege ewokwaru ikpe nmaa ndu iswi du mma. ⁸ Le Abubu-Ndiphe bukwa Nnajiuphu, nwe eswe-atuta-unme.”

Onye ẹka lanu nwuhuru anwuhu

(Mak 3:1-6; Luk 6:6-11)

⁹ Jizosu shi l'eka ono; o buru iya atugbu bya abahu l'ulo-ndzuko ndu Jiu. ¹⁰ O duru onye no l'eka ono ẹka lanu nwuhuru anwuhu. Noo ya; ndu Farisii, no l'eka ono choo iphe, ephe a-su le Jizosu meru; bya ajia ya su iya: “?O bu iphe, rwuberu nemadzu l'ememe; mbu eme g'onye iphe eme wekorohu l'eswe-atuta-unme?”

¹¹ Jizosu bya ajia phe su: “O -nweru onye lanu l'ime unu, nweru aturu lanu; aturu ono dalahu l'ime nsu l'eswe-atuta-unme; ?onye ono tee jedu je akpufuta iya to? ¹² ? Nemadzu ta akaduru aturu aburu okpobe iphe? Oo ya bu l'eme iphe-oma l'eswe-atuta-unme ta abukwa emebyi ekemu.” ¹³ O pfuchaa nno bya asu nwoke ono: “Ngwa; lochia ẹka alochi.” O bya alochia ẹka. Eka ono bya eteta iya bya adu iya g'ophunapho du iya. ¹⁴ O buerupho ndu Farisii atugbu je g'ephe chia idzu g'ephe e-shi megbua Jizosu.

Nwozi, Chileke hotaru

¹⁵ Jizosu maerupho l'onoo iphe, ephe eje; o shi l'eka ono; o buru iya atugbu. A du igwerigwe tsoru iya. O mekota iphe, bu ndu iphe eme; ephe wekorohucha. ¹⁶ O pfushiaru phe ike su phe g'ephe ta akojekwa onye ya bu. ¹⁷ Iphemiphe ono mee iphe, Chileke shi l'onu Azaya, bu onye mpfuchiru Chileke pfua vukota; suru:

¹⁸ “Wakwa onye ejeru mu ozi baa;
onye mu hotaru l'onwomu.

O bu onye mu yeru obu bya

* 12:7 12:7 Guna Hos 6:6.

aburu onye emeje g'obu
jidata mu.

Mu e-ye iya Unme mu l'ehu
g'ọ kooru ohamoha,
nọ lẹ mgboko lẹ mu e-kpe
phe ikpe.

¹⁹ O too jekwa atụ igoligoli;
ophu oojekwa echi mkpu.

Ophu ọ dukwa onye byaru
l'anuma olu iya l'etsuzo.

²⁰ O too nyakwofukwa g'ọ ka
mma l'ọ ekperema,
rigeru erigeru;
ophu ọ phunyikwa g'ọ ka
mma l'ọ oroku,
enwu reswereswe.

Oo-gudeekwapho eka iya g'o
gude iya jasụ teke iphe,
pfuru nhamunha a-kapyabe
ejo-iphe.

²¹ O buru iya bu onye ohamoha
a-nodu ele enya l'eka."

Eka ike Jizosu shi

(Mak 3:20-30; Luk 11:14-23)

²² Tọbudu iya bu; a bya edutaru Jizosu nwoke lanu, obvu bu ebubu l'ehu. Obvu ono mee ya; ọ nodu atsụ ishi; teme ophu o pfudu opfu. Jizosu bya emee nwoke ono; ọ phuahaa ụzo; pfuahaa opfu. ²³ O du-dzukotaru ndu ono g'ephe ha biribiri ntumatu. Epe sụ: "Tọ bukwanu onye-a bu Nwa Dévidi obu?"

²⁴ Ndu Fárisii numae ya pho bya asu: "Nwoke-a tege anodukwa achishije obu; ọ tọ bu l'ọ gude ike obu, bu Biyelezebolu, bu iya bu ishi iphe, bukpuo obu l'ophu."

²⁵ Jizosu maerupho iphe, epe ari bya asu phe: "Ali-eze -keha ebo; seahaa opfu be ọ buakwaa ola-l'iswi. Nokwapho g'oo-du unuphu; ozoo mkpukpu, keharu onwiya ebo. ²⁶ Teke ọ bukwanu lẹ Nsetanu achifuje Nsetanu; ọo ya bu lẹ nkwoka du l'ibe iya; ?denu g'ee-me g'ali-eze iya keru? ²⁷ O -bukwanuru l'oo Biyelezebolu be mu gude achishi obu; ?bu gunu be ndu k'unu gudekwanu achishi obu nkephe? O kwa iya bu l'oo ndu k'unu e-goshiwaro unu l'ikpe nmaru unu. ²⁸ Obenu teke ọ bukwanu l'oo Unme Chileke be mu gude achishi obu obu; ọo ya bu l'oo noo iphe, egoshi lẹ Chileke buakwaa eze l'ehu unu.

²⁹ "Tọo ?denu ge nemadzu e-shi bahu l'ulo onye okpehu du je egwee ivu iya k'ehuka; a -gufu l'oo vuru ụzo kee ya egbu temanu l'oo gweta ivu iya k'ehuka.

³⁰ "Su-a; onye mu l'iya atugbaduru bukwa onye opfu mu; onye mu l'iya ta achikobedu achikobe l'achikakwa achika. ³¹ Noo g'oo gude mu su unu-a; iphemiphe, bu iphe-eji, unwu-eliphe eme; mekpoo epfubyishi, epe anoduje epfubyishi Chileke be dukotachakwaa k'ophu Chileke a-guru phe iya nvu; obenu l'onye pfubyiru Unmedu-Nso be Chileke ta abyakwa aguru nvu. ³² Onyemonye, pfuru Abubu-Ndiphe ejo opfu be aa-gukwaru nvu; obenu l'onye pfubyiru Unme Chileke be a taa gukwaru nvu lẹ mgboko owa; ophu aa-gukwaru iya nvu lẹ mgboko ophu abya nu."

Oshi-omi yee akpuru iya

(Luk 6:43-45)

³³ “I -nọdu eme g’i wota akpuru dọ ree l’oshi, i yeru; vuru ọzo meadaa oshi ọbu g’o dọ ree. Teke i haru oshi, i yeru; o mebyihu; l’ii-maru l’akpuru iya a-dukwapho eji; kele e gude akpuru, oshi miru amaru egube oshi, o bu. ³⁴ Unube unwu, ejo agwo nwushiru-a! ?Unu e-shi ishiagha pfua opfu oma l’eka unu dọ njo? kele iphe, onu epfuje bu iphe, jiru obu bushihu. ³⁵ Okpobe nemadzu eshije l’okpobe iphe, dọ iya l’obu wofuta okpobe iphe; ejo nemadzu nọdu eshijekwapho l’ejo-iphe, dọ iya l’obu wofuta ejo-iphe.

³⁶ “Ge mu karu unu: mboku ikpe Chileke be Chileke e-kpekwa onyemonye ikpe mkpokoro opfu, o pfujekporo. ³⁷ L’o kwa opfu, shi ngu l’onu be ee-gude gua ngu l’onye pfuberekoto. O bukwarupho opfu, shi ngu l’onu be ee-gudekwapho nmaa ngu ikpe.”

Iphe-ohumalenya, meru l’ehu Jiona
(Mak 8:11-12; Luk 11:29-32)

³⁸ Tobudu iya bu; o nweru ndu ezije ekemu me ndu Farisii haru bya asu iya: “O-ziphe; menaru anyi iphe-ohumalenya, e-goshi l’oo Chileke ziru ngu g’i bya eviya.”

³⁹ O yeeru phe iya onu su phe: “Ogbo-nta-a pakpokwaaru njo. Epe te ekwedu nopyabe l’eka Chileke. Epe nọdu achọ iphe-ohumalenya. Ole o to dukwanu iphe-ohumalenya ozo, ee-goshi phe; gbahaa iphe, meru Jiona, bu onye mpfuchiru Chileke. ⁴⁰ Noo kele oo ge Jiona noru abali eto: eswe l’enyashi l’ime epho ophomu okazu ono bu ge Abubu-Ndiphe a-nọ abali eto; eswe l’enyashi l’imime ali. ⁴¹ Ndu Ninive l’agbalihu mboku ikpe; nmaa ogbo nta-a ikpe; kele izimanu lwaru ndu Ninive azu; epe ghaa umere; lwapfuta Chileke l’opfu, Jiona pfuru phe; obenu l’onye ka Jiona nọ l’eka-a nta. ⁴² Nwanyi, bu eze ndu Sheba be agbalihukwa mboku ikpe; nmaa ogbo nta-a ikpe; kele o shi l’eka igwe beru; ali beru bya ge ya numa opfu nkwamenya Solomonu. O be nta-a be onye ka Solomonu nọ l’eka-a.”

Iphe, akpaje obvu alwa azu
(Luk 11:24-26)

⁴³ “Oobujeru teke a chifuru nemadzu obvu l’ehu; obvu ono etsoru echiegu eka mini adudu aghaphe; achọ eka oo-nme anme. Teke o jenyaru; ophu o dudu eka o humaru; ⁴⁴ l’o su ge ya laphueshikwa azu l’akahu ulo iya-a. Teke o byatashiaru o dabyiwaru iphoru; a zawa iya azaza; dozichaa ya ree; ⁴⁵ l’oo je achita obvu esaa ozo, ka iya njo; epe awuba je eburu iya. Ndu nwoke ono teke ono abya aka njo; eme le teke mbu pho. Nokwapho g’oo-du ogbo nta-a, megburu onwophe l’ejo-iphe-a bu ono.”

Ne Jizosu yee unwune iya
(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)

⁴⁶ Noo ya; Jizosu kpukwaduru-a opfu l’onu epfu eyeru ndu ono; ne iya yele unwune iya byawaa bya apfuru l’etezi zia su g’e kua ya g’ephe pfuru yeru iya. ⁴⁷ O nweru onye suru iya g’o gebekwa le ne iya yee unwune iya nokwa l’etezi achọ g’ephe pfuru yeru iya.

⁴⁸ O su onye ono, pfuru iya ya nu ono: “?Bu onye bu ne mu; to bu ndu ole bu unwune mu obu?” ⁴⁹ O bya atube ndu etsoje iya nu eka bya asu: “Wakwa ndu bu phe bu ne mu; bya aburu unwune mu baa. ⁵⁰ Kele onyemonye eme iphe, dọ Nna mu, bu l’imigwe l’uche; buakwaa nwune mu ke nwoke; bya aburu nwune mu ke nwanji; bya abukwarupho ne mu.”

13

Onye agha mebyi iphe
(Mak 4:1-9; Luk 8:4-8)

1 O buru ujiku lanu onokwapho be Jizosu shi l'ulo ono tugbua je anodu l'aguga eze-enyimu. 2 A du igwerigwe gbaphee ya mgburugburu; k'ophu o bahuru l'ugbo, no l'ime mini ono je anodu. Igwerigwe ndu ono kuru l'eli-mgboko. 3 O gude etu zia phe iphe, du igwerigwe su:

"Nwoke lanu jeru atu mebyi iphe. 4 O nodu atu mebyi iphe ono; o haru daa l'aguga gbororo; enu bya atutua ya. 5 Ozo nashihu iya daa l'ali, du epfu-epfu; aka anu ali aduzidu. Ntanta-a o fushia ome l'anu ali ono, ta adukwanu igbi ono. 6 Anwu chilahaepho; o chipyashia ya. O nwulwashihu kposhihu nku; kele o to nwedu ogbarabvu l'ime ali. 7 Ozo daa l'eka akpuru obvu no l'ime ali. Yele obvu ono futakota. Obvu onoya kpagbushia ya. 8 Ozo daru l'eka ali du ree. O fushia ome; vua evuvu; bya amia amimi. Ndu amita ukporo ise; ndu ukporo eto; ophu aburu ukporo l'iri.

9 "Onye nweru enu-nchi, anu iphe numakwa iya!"

*Iphe, meru iphe, Jizosu egudeje
etu ezi iphe*

(Mak 4:10-12; Luk 8:9-10)

10 Tobudu iya bu; ndu etsoje iya nu byapfuta iya bya asu iya: "Bu gunu meru g'o gude i gude etu epfuru ndu ono opfu?"

11 Jizosu su phe: "Oo unubedua be Chileke meru g'unu maru iphe, e shi domigbaa edomi, bu iya bu k'eka Chileke bu eze; obenu le ndu k'ono be o to meduru g'ephe maru iya. 12 Noo kele iphe, bukpo onye nweru nu be Chileke e-yebaaru g'o nweru nweru k'etsutsu iya. Obenu onye ete nwedu nu be o-gbenu natafulenu nwophu, o nweru. 13 Noo g'o gude mu gude etu etu epfuru phe opfu. Kele ephe e-le enya nta lee imo; o to dudu iphe, ephe ahuma. Teke ephe numachaaru nta numa imo; o to dudu ophu aga phe nchi. Ophu o dudu iphe, byaru l'edo phe enya. 14 O buru l'ehu phe be iphe, Azaya onye mpfuchiru Chileke pfuru vuru; l'o suru:

" 'Ephe a-nga nchi nta ngaa
imo;
o to dudu iphe, edo phe
enya.

Lee enya nta lee imo;
o to dudu iphe,
ephe byaru ahuma.

15 Opfu l'ephe kpochiwaru obu.

Ephe swo-chiwaa nchi;
tanyibe enya.

O -burabu m'ephe
egudekwaa enya huma;
gude nchi phe numa.

Obu phe emee g'o doo
phe enya; m'ephe
aghakobe
byapfuta Chileke g'o
dzoo phe.*

16 "Su-a; ehutu be a goru nu unu; opfu l'unu duru ike gude enya unu huma uzo; gude nchi unu numa iphe. 17 Le tororo, mu eme ge mu gbuaru iya unu bu le ndu mpfuchiru Chileke; me ndu pfuberekoto, du igwerigwe be o guru egu ahuma iphe-a, unu ahuma-a; ole ephe ta ahumaduru iya. O gukwaru phe pho anuma iphe-a, unu anu-a; ole ephe ta anumaduru iya."

* 13:15 13:15 Guna Azá 6:9,10.

*Iphe, etu onye agha mebyi iphe ono bu
(Mak 4:13-20; Luk 8:11-15)*

¹⁸ “Wakwa iphe, etu k'onye jeru atu mebyi iphe ono bu baa: ¹⁹ O nweru onye anoduje anu iphe, eepfu le k'eka Chileke bu eze; ole o too dodu iya enya. Onye-Njo ono abya anafu iya mebyi iphe ono, e pfuru, no iya l'ime obu ono. O buru egube onye ono bu ndu k'ono, a gharu l'aguga gbororo onoya. ²⁰ Ndu ophu daru l'epfu bu onye ophu bu: teke o numaru opfu ono be o natakpooru iya l'ehu-utso. ²¹ Ophu o to gbaduru iya ogbarabvu l'obu. O kpopho upfu nwanshii; iphe mkpamehu byapfuta ya pho; ozoo ndu ozo melahaa ya ewere l'o kwetaru opfu ono; l'o buru iphe, okpakota daa; paru opfu obu buhaa. ²² Ndu ophu daru l'eka obvu du l'ali; bu onye ophu numaru opfu Chileke; ole oogba egomunggo ehu iya. Eyenuka obu l'eku batanu bya akpaahaa opfu ono ehu. Ophu o miduru amimi. ²³ Obenu le ndu k'ono, bu mebyi iphe, a turu l'okpobe ali ono; noo ndu ophu bu ndu anumajechaa ya nu; bya ewota iya ye l'okpoma phe. O buru ndu k'ono eyeje mebyi. Ophu eyee ukporo ise; ophu eyee ukporo eto; ophu eyee ukporo l'iri.”

Etu, e gude ohu iphe anmaa

²⁴ Noo ya; a nonyakwaa Jizosu byakwa anmaaru phe etu ozo su phe: “Ge Chileke e-shi goshi le ya bu eze a-duepho ge nwoke, chitaru mebyi iphe, du ree je aghaa l'ali. ²⁵ O be l'enyashi ujiku lanu; teke e kuchawaru mgbenya; onye ohogu nwoke ono bya achita akpuru iphe je aghakwaapho l'eka ono, o gharu okpobe iya pho. O ghaebe iya bya aburu iya atugbu. ²⁶ Mebyi iphe ono nodu l'eka ono fushia bya awata amimi. Ohu iya pho fushikwaapho bya amia. A gbete teke ono huma l'ohu mebyi iphe yi iya. ²⁷ Ndu ozi nnajiuphu ono byapfuta iya bya asu iya: ‘Nnajiuphu; ?to bunaa okpobe mebyi iphe be i gharu l'ali ngu-a? ?Denuhunu g'o gude ohu iya fushia ya eghirigha nno?’ ²⁸ Nwoke ono su phe l'o du g'o bu ndu ephe l'iya duru l'opfu be meru iya nu. Ndu ozi ono su iya: ‘?Bu iya bu l'o du ngu g'anyi je epheshia ya too?’ ²⁹ O su phe: ‘Waawaa! Unu -jeshia epheshi ohu mebyi iphe ono be eka a-tunukakwa unu atutu; unu eje ephekobe iya ndu ophu bu okpobe iya. ³⁰ Unu haa ya gephe tuko vua jeye teke ebubu iya. Noo teke mu a-karu ndu ebu iya nu gephe vuru uzo pheshiada ohu iya ono; chikobe l'eka lanu; sweshia ya esweshi kpo ya oku. Temanu ephe ebutawaro ophu bu okpobe iya vuba l'ulo mu teke ono.’ ”

*Etu, e gude akpuru oshi mosutadu anma
(Mak 4:30-32; Luk 13:18-19)*

³¹ Jizosu byakwa anmaaru phe etu ozo su phe: “Su-a; ge Chileke e-gude goshi le ya bu eze l'a-duepho g'akpuru oshi mosutadu, nwoke wotaru ghaa l'egu iya. ³² Akpuru oshi ono bu iya kakota rwirwirwii l'iphe, bukota mebyi iphe, aaghaje aghagha l'ali. Ole o bujeru teke o byaru evua; l'o kakota iphemiphe, aakuje akuku l'eli. L'o bya aburu oshi k'ophu unwu enu, ephe l'eli anoduje akpa epfune l'ekali iya.”

*Etu, e gude iphe-ekoje-buredi anma
(Luk 13:20-21)*

³³ No iya; Jizosu byakwa anmaaru phe etu ozo su: “Ge Chileke e-shi goshi le ya bu eze; a-duepho g'iphe-ekoje-buredi, nwanyi hataru nwanshii ye l'ukpokutu iphe, eegudeje eme buredi. Iphe ono jiru nkweka eto.

*Jizosu gude etu ezi iphe
(Mak 4:33-34)*

³⁴ “O buru etu etu egube ono be Jizosu gude zikota ndu ono ozi-oma ono. O -gudedu etu be o to dudu iphe, oozije phe. ³⁵ Iphe ono je emee; iphe, onye mpfuchiru Chileke pfuru vua; bu ophu suru:

“Mu e-gude ẹtu ẹtu pfiaru
 phẹ opfu.
 Mu e-pfuru phẹ iphe ono,
 e domiru edomi eshinu
 e meru mgboko ono.”†

Jizosu epfu iphe ẹtu ono, ọ nmaru k'ohu iphe ono bu

³⁶ Noo ya; Jizosu paru ikpoto ndu ono haa; bahushia l'ulo. Ndu etsoje iya nu bya abyapfuta iya; bya asu iya: “Konaaru anyi iphe, ọ bu; mbu k'ohu iphe ono g'o doo anyi enya.”

³⁷ Ọ su phẹ: “Onye ono, agha okpobe mebyi iphe ono bu Abubu-Ndiphe. ³⁸ Ali ẹka ono, ọ gharu iya ono buru mgboko l'opfu. Okpobe mebyi iphe ono, ọ gharu ono buru ndu Chileke bu eze phẹ. Ophu bu ohu iya ono buru unwegirima Onye-Njo ono nwuru. ³⁹ Ohogu ono, gharu ohu mebyi-iphe ono buru Obutuswe. Teke ono, ee-buta iya ebuta ono buru g'oo-du me mgboko bvujeepfo. Ndu e-bu iya nu buru unwu-ojozi-imigwe. ⁴⁰ Oo g'e phekoberu ohu iya ono chita je akpo ọku ono bu g'oo-du teke mgboko a-bvu. ⁴¹ Abubu-Ndiphe e-zi unwu-ojozi-imigwe iya g'ephe chishikotakpo iphe, bu ndu ono, kpataru nwibe phẹ eme iphe-aji ono me iphe, bu ndu emeje ejo-iphe ozo g'ephe hakota; ⁴² chiru ye l'ota chichichi oku. Eka ono be nemadzu a-odu kwaa ejo ekwa; taa ikireze. ⁴³ Ndu ophu pfuberekoto l'iphu Chileke a-odu egbu nwijnwii g'enyanwu l'eka Nna phẹ bu eze. G'onye nweru enu-nchi numakwa iya!”

Iphe labo, vugbaa oke aswa

⁴⁴ “Eka Chileke bu eze du g'iphe, vu oke aswa, e woru domia edomi l'egu. Onye lanu je ahuma iya woru iphe kpuchia ya; teru eswa lashia. O laa je atuko iphemiphe, o nweru reshia je azua ali ono.”

⁴⁵ Noo ya; ọ su: “Onye maru iphe, eka Chileke bu eze bu; emeje g'eze onye agba ngho; ọ nodu achọ igopoto, amashi mma ike, ya a-zu. ⁴⁶ O chonyaa ya; bya ahuma ophu ere ntumatu. O laa je atuko iphe, o nweru reshia gude je azua ya.

Ugbu-ikokoro

⁴⁷ “Su-a; Eka Chileke bu eze dukwa g'egube eewojeru ugbu-ikokoro tua l'eze-enyimu-a; l'ọ nwukoo ema, du iche iche. ⁴⁸ Ema ono -jiapho ugbu ono; l'a bya akpu ya kpufuta eli-mgboko; bya anodu anoo; hoo ya ahoho; hoshia ya ophu du ree ye le nkata bya ekporu ndu ophu du eji je awushia. ⁴⁹ Noo g'oo-du teke mgboko a-bvu. Ndu ojozi-imigwe a-lufuta bya ahoshia ndu ejo-iphe l'eka ndu pfuberekoto no. ⁵⁰ L'ee-je achiru phẹ ye l'ota chichichi oku. Eka ono be nemadzu a-odu raa ejo ekwa; taa ikireze.”

Iphe ophuu l'akahu iphe

⁵¹ Noo ya; Jizosu jia phẹ su phẹ: “?O kwa l'iphe ono, mu epfu ono doru-a unu enya?” Epe su iya: “Ee Nnajiuphu!”

⁵² O su phẹ: “Oo ya bu l'iphe, bu onye maru ekwo-opfu Chileke maghee ya ree; bya aburu onye kwetawaru le Chileke bu eze iya be duapho ge nwoke, kwaru eze unuphu. O nodu atukoje akahu iphe me iphe ophuu gwefuta l'ulo ophu o doberu eku, du iya mkpa.”

Aajika Jizosu le Nazaretu

(Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)

⁵³ Tobudu iya bu; Jizosu nmaebekotakpoepfo ẹtu ẹtu ono g'o ha; ọ bya eshi l'eka ono tugbua; ⁵⁴ lashia mkpukpu iya. O rwua eka ono bya abahu l'ulo-ndzuko ndu Jiu je eziahaa phẹ opfu Chileke. O zirwua iphe obu k'opfu ọ du ndu no l'eka ono

† 13:35 13:35 Guna Ebu 78:2.

biribiri. Epe tuko pfuaha su: “?Bu awe be egube oke mmamiphe owa-a shi iya? ?Denu g'o shi emeebe iphe-ohumalenya owa-a? ⁵⁵ ?To bunu iya-a bu nwatibe nwoke kapyinta-a? ?To bunua Meri be ne iya aza? ?To bunu iya bu nwune Jiemusu yele Jiosefu; waa Sayimonu; me Jiudasu? ⁵⁶ ?To bunaa unwune iya ke nwanyi be anyi l'ephe bugbaa l'eka-a? ?Bu awe be o shi nwutachahunaa iphe owa-a?” ⁵⁷ Iphe ono kpatsu phe ehu-eghu.

Jizosu su phe: “Onye mpfuchiru Chileke be aakwabejekwa ubvu l'ekameka; agufuekwapho le mkpukpu iya waa l'ibe iya.” ⁵⁸ O buru iya meru g'o gude ophu iphe, du biribiri, ha shii, Jizosu meru l'eka ono adudu igwerigwe kele epe te ekwetaduru nkiya.

14

Anwuhu Jionu onye emeje baputizimu (Mak 6:14-29; Luk 9:7-9)

¹ No iya; o buru teke ono be Herodu, bu ochi-oha Galili numaru udu Jizosu; ² bya asu ndu ejeru iya ozi: “?Unu maru-a l'o kwa Jionu ophu emeje baputizimu tetaru dzuru ndzu ozo; o kwa iphe ono meru iphe, oduje ike eme iphemiphe ono, dugbaa biribiri ono.”

³ Iphe, meru nu bu le Herodu zijeru; e je egude Jionu; kee ya egbu je atuchia l'ulo mkporo. O buru Herodiyasu be kparu iya nu. Herodiyasu ono bu nyee Filipu. Filipu bukwanuru nwune Herodu. ⁴ Le Jionu shi asuje Herodu l'oo iphe, ta adudu Chileke ree be o meru; l'o jeru ahata nyee nwune iya ono luru. ⁵ Ome o to buwaa le Herodu atsuhaha ebvu me o gbuwaa Jionu egbugbu. Obenu l'oha pfudzuwaru le Jionu bu onye mpfuchiru Chileke.

⁶ Noo ya; o be mboku, bu eswe, Herodu aboje Obo-iphe gude anyata mboku, a nwuru iya; nwa Herodiyasu ke nwanyi bya etee ebvu l'atatiphu ndu ebyaa Herodu ono. Ehu tsoo Herodu ntumatu. ⁷ Tobudu iya bu; o richaaru iya angu su le ya a-nu iya iphe, o rwokpoeru iya pho.

⁸ Noo ya; ne iya kwaru iya ye. O byapfuta Herodu bya asu iya: “Yenu ishi Jionu ophu emeje baputizimu l'ochi pataru mu l'eka-a!”

⁹ Ehu daepho eze ono dzuu. Obenu l'eshinu o riwaru angu l'iphu ndu ono, byaru iya ebyaa ono be o suru g'a nukwa iya iphe, o suru g'a nu iya. ¹⁰ O zia; e je egbuta Jionu ishi l'ulo mkporo; ¹¹ ye l'ochi bya apere nwamgboko ono. Nwata woru iya je apere ne iya. ¹² Ndu etsoje Jionu bya bya apata ogwe iya je elia. Epe mechaa; je akooru Jizosu iphe, meru nu.

Jizosu anu unu umadzu iri l'ebo l'ukporo iri nri

(Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Jion 6:1-14)

¹³ Tobudu iya bu; Jizosu numaepho iphe, meru nu; o kwe hm bahu l'ugbo tugbua jeshia l'eka o-noodu nwekiya. Ikpoto ndu ono numaepho le Jizosu gudewaa ugbo tugbua; epe shi le mkpukpu le mkpukpu gude okpa tsoru iya. ¹⁴ O futa l'ugbo ono bya ahuma ikpoto nemadzu, ha shii, no l'eka ono. Imemini phe du iya shii; o mee ndu iphe eme; epe wekoro.

¹⁵ O bejeepho l'uzenyashi ndu etsoje iya nu jepfu iya je asu iya: “?I maru-a l'eka-a bu echiegu; teme nchi nodu ejihuwaa? Sudupho ikpoto ndu-a g'ephe laa; g'ephe abahukwanu le mkpukpu le mkpukpu-a, no-pheru anyi mgburugburu-a je azutaru onwophe nri.”

¹⁶ Jizosu su phe: “G'ephe te ejeshiro alala. Unu nunu phe nri g'ephe ria.”

¹⁷ Ẹphe sù iya: “Iphe, anyi gude l'ẹka-a bụkwa ishi buredi ise waa ẹma labo kpurumu.”

¹⁸ Ọ sù phẹ: “Ngwa; unu chitaru mu iya l'ẹka-a.” ¹⁹ Noo ya bụ; ọ karu ikpoto ndu ono g'ẹphe nọduchiaa anọ l'ẹka ono, nweswa dụ kirikiri ono. Ọ bya achita ishi buredi ise ono waa ẹma labo pho; bya apalia ẹnya imeli; kele Chileke ekele ke nri ono; bya eworu iya nyawashia chiru nù ndu etsoje iya nù. Ndu etsoje iya nù woru iya keshiaru ikpoto ndu ono. ²⁰ Ẹphe tuko rijichaa ẹpho. Ẹphe bya atutukobe ndu ophu e riphodoru. O ji nkata iri l'ẹbo. ²¹ Unwoke, yi lẹ ndu ono, riru nri ono beru l'unu unwoke iri l'ẹbo l'unwoke ukporo iri; a -gufukwa unwanyi l'unwegirima.

Jizosu eje ije l'eli mini
(Mak 6:45-52; Jiṅ 6:16-21)

²² Tọbudu iya bụ; Jizosu sù ndu etsoje iya nù ono g'ẹphe bahù l'ugbo; vuru iya ọzo dafu azu iya ophu gẹ ya pfuadaru igwe oha ono g'ẹphe lashia. ²³ Ọ pfuchaerupho igwe oha ono; ẹphe lashichaepho; ọ tugbua je anodu l'ubvu nwekinyi iya pfuaaha nuaaha Chileke. Nchi jihuchaa; ọ nọdu pho l'ẹka ono nwekinyi iya. ²⁴ Ugbo ono nọdu l'echilabo eze-enyimu ono. Oke akpara-mini nọdu atukwapho. O mee akpo ugbo ono nọdu atsù l'ẹhu; kele pherephere ezifuanu iziphu. ²⁵ Jizosu jeru ije l'eli mini ono jefpushia phẹ. Teke ono buwaru l'iphe-oduu aha ẹnu. ²⁶ Ndu etsoje iya nù humae ya pho; ẹka ooje ije l'eli mini ono; ẹhu nmalahaa phẹ anmanma; ẹka ẹphe dobesu l'oo maa. Ẹphe chishia mkpu; ẹka ndzu agu phẹ.

²⁷ Teke ono kwapho; Jizosu sù phẹ: “G'okpoma shihu unu ike. Ọ bua mbẹdua. Ndzụ ba agushi unu.”

Pyita eje ije l'eli mini

²⁸ Noo ya; Pyita sù iya: “Nnajiuphu; ọ -buru ngu eviya; kanuru mu gẹ mu nyibata l'eli mini jee ije byapfuta ngu.”

²⁹ Ọ sù iya: Ngwa! Byanu! Pyita kwenu do; nyifuta l'eli ugbo ono jeru ije l'eli mini ono jefpushia Jizosu. ³⁰ Tọbudu iya bụ; ọ humaepho akpara-mini ono, atù nù ono; ndzu gahaa ya. Ndzụ watae ya pho agugu ono; ọ wata anguda anguda lẹ mini ono. Ọ rashia: “Nnajiuphu dzọ mu-o!”

³¹ Jizosu bya amachia ẹka selita iya sù iya: “Oo-wa! Ekwekwe nkengu apaa nwanshii. ?Bụ gunu meru g'o gude i bọahaa obu ẹbo?”

³² Yee Pyita bya aswiru bahù l'ime ugbo ono. Oke pherephere ono zibuhu. ³³ Ndu etsoje iya nù ono, nọkota l'ime ugbo ono bya abaarù iya ẹja sù iya: “I bupho Nwa Chileke obu eviya eviya.”

Jizosu eme gẹ ndu iphe
emegbaa wekorohu lẹ Genesaretu
(Mak 6:53-56)

³⁴ Tọbudu iya bụ; Jizosu phẹ daghaa mini ono bya afuta lẹ Genesaretu. ³⁵ Ẹphe futaepho; ndu ẹka ono hubechawaa Jizosu ama. E zia; a gbacharu je l'unuphu l'unuphu je apatacharu iya ndu iphe emegbaa g'ẹphe ha. ³⁶ Ẹphe nọdu arwoje iya g'o kwe g'ẹphe denyi iya ẹka; obetaru ọ buru l'onu uwe iya. Iphe, bupoo ndu denyiru onu uwe iya ono ẹka wekorohuchaa.

15

Omelali ndiche ndu Jiu
(Mak 7:1-13)

¹ Ọo ya bụ; ọ duru ndu Fárisii, dọru l'ẹka ono; wakwapho ndu ezije ekemu. G'ẹphe ha tuko shi Jierúsalemu byapfuta Jizosu bya asù iya: ² “?Bụ gunu meru iphe, ndu

etsoje ngu nū emebyi omelali, shi lẹ nna anyi oche phẹ? ?Bụ ụnu meru iphe, ephe ta akwọjedu ẹka akwọkwo tẹmanu ephe erije nri?”

³ Jizọsu bya asụ phẹ: “?Bụkwanu ụnu meru g'o gude unu gbẹ gwọbechia ekemu, Chileke sụru g'e meje je emeahaa omelali, nemadzu doberu? ⁴ Lẹ Chileke sụkwaru: 'Yejekwaru nna ngu yele ne ngu ùbvù.*' Bya asụkwapho: 'Onye epfujeru nna iya ọzoo ne iya ẹjo opfu g'e gbukwaa onye obu egbugbu.†' ⁵ Unubẹdua byakwanu epfu bya asụ: 'Ọ -buru lẹ nemadzu sụru nna iya; ọzoo ne iya: Iphe, mu gege egude kwọo ngu buakwaa iphe Chileke.' ⁶ 'Ọo ya bụ l'onye ono ta agbaeduru kẹ g'ọ gbaaru ne lẹ nna iya mkpu.' Unu sụ l'o tọ pfuduru ẹji. Unu shi egube ono gude l'unu eme omelali, unu ezi; mee Opfu Chileke ọ buru iphe-mmanu. ⁷ Lekwa unubẹ tuko-l'ẹhu-atuko-l'obu-a! Azaya, onye mpfuchiru Chileke pfugbuakwaru k'unu teke o pfuchiru Chileke sụ:

⁸ “Ndu-a bụ l'ogbogboromonu
bẹ ephe gude
akpitaru mu ntse.
Ọ buru ire bẹ ephe gude
aja mu ajaja;
obu phẹ nọdugbaa mu
uzenya.

⁹ Ephe abaru mu ẹja mkpe;
bya ezi ekemu,
nemadzu turu;
ọ nọchia ẹnya ekemu
Chileke.‡”

*Iphe, aaso nsọ; me iphe,
a ta sọdu nsọ
(Mak 7:14-23)*

¹⁰ Jizọsu bya ekua igwe ọha ono; bya asụ phẹ: “Unu gebekpọdapho gẹ mu karu unu g'o doo unu ẹnya. ¹¹ Ọ tọ bụkwa iphe, nemadzu eri l'ọnu aturwu iya; ọ kwa iphe, shi nemadzu l'ime obu futa iya l'ọnu bụ iphe, aturwuje iya nū.”

¹² Tọbudu iya bụ; ndu etsoje iya nū byapfuta iya bya asụ iya: “?I maru-a l'iphe ono, i shi epfu ono shikwa egbu ndu Fárisii egbu?”

¹³ Ọ sụ phẹ: “Iphe, bụkpoo oshi, ata bụdu Nna mu, nọ l'imigwe gude ẹka iya yee ya bẹ ee-phefukwa ephefu. ¹⁴ Unu paru phẹ rọ haa l'ephe bụ ndu atsu ishi, kpụ ndu atsu ishi. Onye atsu ishi -kpuru onye atsu ishi ibe iya bẹ ephe a-tukokwa dalahu lẹ nsu.”

¹⁵ Pyita sụ iya: “Meeshinu g'etu ono doo anyibedua ẹnya.”

¹⁶ Tọbudu iya bụ; ọ sụ phẹ: “?Bụ iya bụ l'unubẹdua bẹ iphe ete dojekwapho ẹnya? ¹⁷ Unu ta amakwapho l'iphe, eeri l'ọnu bụ l'epho bẹ ọobahuje; l'eeshi l'ẹka ono nyifu iya. ¹⁸ Obenu l'iphe, nemadzu epfu l'ọnu bụ l'obu bẹ o shi iya futa. Ọ buru ono bụ iphe, aturwu nemadzu. ¹⁹ Kele ọo l'ime obu nemadzu bẹ iphemiphe-a shi: agba ẹjo egomunggo; egbu ọchi; eri ogori; apharwushi onwonye; ezi iphuru; adzu ụka; yele epfurwushi nemadzu. ²⁰ Ọo iphemiphe ono bụ iphe, aturwuje nemadzu. Obenu l'a ta kwọduru ẹka ria nri tee aturwudu nemadzu ililekpoo.”

*Ekweta nwanyi, abudu onye Jiu
(Mak 7:24-30)*

²¹ Jizọsu gbeshi l'ẹka ono bya ejeshia mkpukpu lẹ mkpukpu, nọ-pheru Taya yele Sayidonu mgburugburu. ²² A bya l'amaru; nwanyi Kėnanu, bu l'ẹka ono byapfuta

* **15:4** 15:4 Gụnaa Awụ 20:12; Dit 5:16. † **15:4** 15:4 Gụnaa Awụ 21:17; Uke 20:9. ‡ **15:9** 15:9 Gụnaa Azá 29:13.

iya bya echia mkpu sụ: “Nnajiuphu, bụ Nwa Dévidi! Phụnaaru mu obu-imemini! Le nwatibe mu ke nwanyi be obvu alokwa kpurukpuru.”

²³ Ophu Jizosu epfuduru opfu yeru iya. Ndu etsoje Jizosu bya arwoahaa ya sụ iya: “Chifunu nwanyi-a, l'etsophe anyi arachi anyi nchi-a.”

²⁴ Jizosu sụ: “O to dukwa eka ozo, Chileke ziru ge mu je; gbahaa ge mu jepfu ndu Izurelu, bu igwerigwe aturu, tuphashihuru etuphashihu.”

²⁵ Nwanyi ono gbeshi bya adaa kpurumu l'iphu iya sụ iya: “Nnajiuphu; jiko gbaaru mu ro mkpu.”

²⁶ Jizosu sụ iya: “Nwanyi-a; o to dukwa ree g'e woru nri unwegirima nu unwu nkuta.”

²⁷ Nwanyi ono sụ iya: “Ono dua nno Nnajiuphu! Obenu le nkuta atutujekwaa evirivi nri, dashihuru l'eka onye nwe phe nu eri nri.”

²⁸ O pfuchaa nno; Jizosu sụ iya: “Oowee! Gube nwanyi owa-a! Ekwekwe nkengu apaa. Aa-o! O kwapho g'ogogu ngu bu ge Chileke e-meru ngu.” E shiepho teke ono gedegede; o buru ada iya nwanyi ono ewekorohu.

*Jizosu eme g'ehu du
ikpoto nemadzu ike*

²⁹ Jizosu shi l'eka ono tugbua bya etsoru aguga aguga eze-enyimu Galili ogologo; je enyihu eli ubvu je anodu. ³⁰ Tobudu iya bu; ikpoto nemadzu wuru byapfutashia ya; dutagbaaru iya ndu eniyeni; me ndu ndanwu danwushiru; me ndu atsụ ishi; me ndu te epfudu opfu; mewaro igwerigwe ndu ozo, iphe emegbaa. Ephe bya achiru phe wushiru Jizosu le mgboru okpa. O mee; ehụ dukota phe ike. ³¹ No iya; ehụ dukota phe ike; k'ophu o du ikpoto ndu ono biribiri g'ephe humaru le ndu te epfudu opfu pfuaharu opfu; ndu ndanwu danwushiru; ehụ tetachaa phe. Ndu eniyeni jeahaa ije; ndu atsụ ishi nodu aphụ ụzo. Ephe jaahaa Chileke ke ndu Izurelu ajaja.

*Jizosu anu unu umadzu iri nri
(Mak 8:1-10)*

³² Tobudu iya bu; Jizosu bya ekua ndu etsoje iya nu bya asụ phe: “Imemini ikpoto ndu-a dukwa mu; g'onye l'ephe nowaru ujiku eto l'eka-a; ophu o budu l'o dukwaduru nri, ephe gude, ephe e-ri-a. Ophu mu a-sukwanu g'ephe swiru egu lashia. Mu -pfua nno; ephe lashia; mbà atushi phe l'uzo.”

³³ Ndu etsoje iya nu sụ iya: “?Bụ awe be anyi a-humakwanu buredi l'echiegu-a, l'a-sụ ikpoto ndu-a eriri?”

³⁴ Jizosu sụ phe: “?Bụ ishi buredi ole be unu gudekpoo?” Ephe sụ iya: “O kwa ishi buredi esaa; waa unwu-ema, haru yikwaru iya pho.”

³⁵ Oo ya bu; o sụ g'ikpoto ndu ono nodukota anoo l'alị l'eka ono. ³⁶ O bya achita ishi buredi esaa ono waa unwu-ema ono bya ekele Chileke ekele. O bya awashia ya bya achie ndu etsoje iya nu; ephe keeru ikpoto ndu ono. ³⁷ Ndu ono toko ria nri rijichaa ephe. Ndu etsoje iya nu bya atutua ibiribe buredi ophu ghuduru nu; o ji nkata-eevu-iphe esaa. ³⁸ Ndu riru nri ono du unu unwoke iri; a -gufukwa unwanyi me unwegirima.

³⁹ O bya asụ ndu ono g'ephe lawarọ. Ephe wukahụ lashia. O bya abahụ l'ugbo; o buru iya eje alị Magadanu.

16

*Eepfu ge Jizosu mee
ohumalenya
(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)*

¹ Ndu Fárisii mę ndu Sadiusii bya agbabęru Jizosu ọnyà opfu g'ęphe gude nmata iya. ęphe bya asu iya g'o menaarų phę iphe-ọhumalenya, shi l'imigwe. ² O yeeru phę iya ọnu sų phę: "Ọobujeru teke ọ bu l'uzenyashi bę akpaminigwe charu roboo; unu asu l'echele iya bę mbọku a-dụkwaa ree. ³ Teke ọ bukwanu l'utsu bę unu humaru g'igwe dų rogoro rogoro; tẹme erwurwu dų iya; unu asu l'igwe e-dzekwa ọ-lwa-boroboro ntanų-a. Sų-a; eshinu unu amajęchaaru epfu gę mbọku a-dų mę unu -lee ęnya l'akpaminigwe; ?denu g'o gude ọphu unu adudu ike kọo iphe, ọ bu; mbų iphe, emegbaa l'ogbo nta-a? ⁴ Ogbo nta-a pakpokwaru njọ. ęphe te ekwedu nọpyabe l'ęka Chileke. ęphe achọ iphe-ọhumalenya; ọle ọ tọ dukwanu iphe-ọhumalenya ọzo, eemeru phę; gbahaa iphe, meru Jiona."

O pfuchaa nno; ọ parų phę haa l'ęka ono; ọ buru iya atugbu.

*Ụta, Jizosu ata ndu etsoje
iya nų*

(Mak 8:14-21)

⁵ No iya; ndu etsoje iya nų bya erwua azų eze-ęnyimu ono azų iya ọphuu bya anyata l'ęphe zoharu egude buredi. ⁶ Jizosu sų phę: "Unu letakwa ęnya; unu kwabękwa ęnya g'iphe-ekoje-buredi kę ndu Fárisii mę kę ndu Sadiusii te emebyi unu."

⁷ ęphe pfuaharu nwibe phę sų: "Ọ kwa kęle anyi te egudedu buredi-a."

⁸ Jizosu maerupho iphe, ęphe epfu bya asu phę: "Oo-wa! Ekwekwe k'unu apaa nwanshii! ?Bu gunu bę o gude unu nọdu epfugbaa l'unu te egudedu buredi? ⁹ ? Toko dokwaphọ unu ęnya? Teke mu gude ishi buredi ise keeru unu nemadų iri l'ębo l'ukporo umadzu iri; ?bu nkata-eevu-iphe ole bę unu tutu-jiru l'iphiriba iya? ¹⁰ Tọo ?unu ta anyatakwarupho k'ishi buredi ęsaa ono, mu gude keeru unu nemadų iri onoya? ?mę nkata-eevu-iphe ole, unu tutu-jikwarupho l'iphiriba iya? ¹¹ ?Denu g'o gude ọphu unu amadų l'ọ tọ bųdu opfu buredi bę mu epfuru unu teke ono, mu sųru unu g'unu kwabękwa ęnya g'iphe-ekoje-buredi ndu Fárisii mę kę ndu Sadiusii te emebyi unu ono?"

¹² Ọ buru iya bų l'ęphe amaru l'ọ tọ bųdu iphe-ekoje-buredi bę ọ kwata epfu sų g'ęphe kwabękwa ęnya iya; l'iphe, oopfu g'ęphe kwabękwa ęnya iya bų iphe, ndu Fárisii ezi yę kę ndu Sadiusii.

Pyita akọ onye Jizosu bu

(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)

¹³ Ọ buru iya bų lę Jizosu phę abya erwua mkpukpu, nọgbaa lę Sizariya Filipayi. Ọ jiahaa ndu etsoje iya nų sų phę: "?Bukpoo onye bę ndiphe asujekpoo lę mube Abubu-Ndiphe bų?"

¹⁴ ęphe sų iya: "Ọ duru ndu sųru l'i bų Jionu ọphu shi emeje baputizimu; ndu asu l'i bų Elayijia; tẹme ọ duru ndu sųru l'i bų Jieremaya; ndu sų l'i bų onye lanų lę ndu mpfuchiru Chileke."

¹⁵ Ọ sų phę: "Unubędua; ?unu sukwanuru lę mu bų onye?"

¹⁶ Sayimonu Pyita sų iya: "Ọo ngu bų Kéreshi ọbu, bya aburu Nwa Chileke; mbų Chileke ọphu nọ ndų."

¹⁷ Jizosu sų iya: "Ehu-utso bę a gọru nų gube Sayimonu nwa Jiona! L'ọ tọ bukwa amadų meru g'i maru ọkpobe-opfu ono. Ọ kwa Nna mu, bu l'imigwe. ¹⁸ Sų-a; iphe, mu akafuaru ngu bų; ọo ngu bų Pyita. Ọ buru l'eli mkpuma-a bę mu a-kpų Chiochi mu. Ọphu ọ dudu m'obeta ọ buru anwuhu a-dų ike emebyi ya nų. ¹⁹ Mu a-nų ngu ire-igodo k'ęka Chileke bų eze. Ọo ya bų; iphe, bų iphe, i keru ęgbu lę mgboko-a bę a gbęakwaa l'imigwe kee ęgbu. Iphe, bų iphe, i tọru l'ęgbu lę mgboko-a bę a gbęakwaa l'imigwe tọo l'ęgbu."

²⁰ O pfulẹbe nno bya akaru phẹ g'ọ tọ dukwa onye ọzo, ẹphe e-pfuru l'ọo ya bu Kéreshi ọbu.

*Epfupfu mbu, Jizosu epfu
lẹ ya e-je iphe-ẹhuka nwuhu
(Mak 8:31—9:1; Luk 9:22-27)*

²¹ No iya; ọ buru teke ono bẹ Jizosu wataru epfuru ndu etsoje iya nu gẹ ya e-gude jee Jierúsalemu; ya ejee iphe-ẹhuka, du igwerigwe. Ọ buru l'ẹka ndu bu ogerenya; waa ndu-ishi uke Chileke; waa ndu ezije ekemu bẹ ya e-je iphe-ẹhuka ono. Ẹphe eworu iya megbua. O -rwua lẹ mbọku k'eto iya; ya eteta dzuru ndzu ọzo.

²² Pyita bya ekuchi iya ekuchi baaharu iya mba su iya: “Tuswekwa Nnajiuphu! Te epfulẹkwa egube ono! Egube ọwa-a ta abyakwa l'anwuru ngu!”

²³ Jizosu bya aghaa ẹnya bya asu Pyita: “Gbeshi mu l'iphu gube Obutuswe ono. Nta-a bẹ iime g'i buru upfu adu mu l'okpa; kele iphe, iiri ta abudu uche Chileke; ọ uche nemadzu bẹ iiri.”

Etso Jizosu

²⁴ Tọbodu iya bu; Jizosu su ndu etsoje iya nu: “Onye ọ du g'o ttoru mu g'onye ono mia onwiya ẹnya; vuta oswebe onwu nkiya bya etsoru mu. ²⁵ Kele onye eme g'ọ dzọ onwiya ndzu l'e-tuphakwa ndzu iya etupha. Onye gudekwanu opfu ẹhu mu tuphaa ndzu iya lẹ mgboko-a e-nwekwanuru ndzu ojejoje. ²⁶ Lẹ-a; ?bu gunu bu urwu, nemadzu ritaru me o -nwekotachaa iphemiphe, no lẹ mgboko-a; tuphakanana ndzu iya? Ọ tọ dukwa iphe, nemadzu egude agbata ndzu iya me o -tuphahuwaa. ²⁷ Kele Abubu-Ndiphe a-bya ekpee ndiphe ikpe. Ọ -nodu abya l'oogude ubvu, egbu nwijnwii gẹ Nna iya egbu. Teke ono yele unwu-ojozi-imigwe iya aswuru; l'ọo-bya apfu onyemonye ugwo g'iphe, o meru gbaru. ²⁸ Su-a; gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ dukwaru ndu haru pfuru l'ẹka-a, ata yidu nwuhu; gbahaa l'ẹphe humaadaru teke Abubu-Ndiphe a-buru eze; gude ubvu; waa ike, du biribiri egbu nwijnwii abya.”

17

Jizosu egbu nwijnwii (Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)

¹ A noepho abali ishi; Jizosu duta Pyita yele Jiemusu; waa Jionu, bu nwune Jiemusu duru phẹ je enyikota ubvu, ha l'eli; ẹphe je anodu nwekaphe. ² Chileke gbanwee ugbugba iya l'ataphu phẹ. Iphu iya gbuahaa nwijnwii g'ẹnyanwu. Uwe iya chaahaa ke phuuphuu g'anwu eswe. ³ Noo ya; a bya ele ẹnya; Mosisu yele Elayijia chaa l'iphu phẹ; abo uja eyeru Jizosu.

⁴ Pyita pfu-bulihu su Jizosu: “Nnajiuphu; ọ dukwa ree g'anyi no l'ẹka-a; gẹ mu tta mkpu eto me ọ -dukwa ngu ree; nanu nkengu; nanu ke Mosisu; nanu ke Elayijia.”

⁵ Ọ kpukwaduru-a iphe ono l'onu epfu; urwukpu, chagburu ucha bya aso-kputa phẹ. Olu-opfu shi l'urwukpu ono dafuta su: “Onye ọwa-a bu nwa mu nwoke. Mu yeru iya obu. O jiru mu ẹpho. Unu numajekwa iphe, oopfu!”

⁶ O be teke ndu etsoje iya nu numaru olu-opfu ono; ẹphe dakota kpurumu kpupe iphu l'ali. Ndzu nodu agushikpoo phẹ ike. ⁷ Jizosu bya bya ebyia phẹ ẹka bya asu phẹ: “Unu gbalihu. Ndzu ba agushi unu.” ⁸ Ẹphe gbalihu bya achikaa ẹnya; chikaa ẹnya; ophu ọ duedu onye ẹphe humaru; a -gufu Jizosu nwekinyi iya.

⁹ Ẹphe nyizetashia l'ubvu ono; Jizosu pfushiaru phẹ iya ike su phẹ g'ọ tọ dukwa onye ẹphe e-pfuru iphe, ẹphe humaru jasụ teke Abubu-Ndiphe e-shi l'onwu teta dzuru ndzu.

¹⁰ Ndu etsoje iya nū jĩa ya sù: “?Bù gunu meru iphe, ndu ezije ekemu sùru lẹ Elayjia e-vuadaru ọzo bya?”

¹¹ O yeeru phẹ ọnu sù phẹ: “Ọ kwa eviya lẹ Elayjia vufutajẹadaa ọzo bya g'ọ dozia iphemiphe ree. ¹² Ọle-a; gẹ mu kakwaru unu: Elayjia byahaakwaru; ọphu ẹphe amadụ l'ọo ya. Ẹphe mee ya umerekete. Nokwaphọ gẹ Abubu-Ndiphe e-shi phẹ l'ẹka jee iphe-ẹhuka.”

¹³ Ọ buri teke ono bẹ ndu etsoje iya nū maru l'onye oopfuru phẹ opfu iya sù l'ọ byawaru bù Jionu ọphu shi emeje baputizimu.

*Eeme onye ọbvụ atụ ndapfụ
g'ọ wekọrohu*

(Mak 9:14-29; Luk 9:37-43a)

¹⁴ Ẹphe byapfutaẹpho ikpoto ndu ono; nwoke lanu byapfuta Jizosu bya egbushi ikpere l'iphu iya sù: ¹⁵ “Nnajiuphu; phunaaru nwa mu nwoke obu-imemini; kele ndapfụ atụ iya; mbụ ọ nọdu atushikpoo ya ike. Kele tekenteke bẹ ọotujeru iya chie l'ọku; teme ọ nọdu atujekwaru iya phọ chie lẹ mini tekenteke. ¹⁶ Tọbudu iya bù; mu dutaru iya ndu etsoje ngu nū; ọphu ẹphe adudu ike mee g'ẹhu dū iya ike.”

¹⁷ Jizosu sù: “Haa-oo! Unubẹ ọgbo ẹjo ọkpoma ọwa-a, adudu iphe, unu ekwetajẹ-a. ?Bù teke ole bẹ mu l'unu a-nọ-beru? ?Mu a-takporu unu nshi taberu teke ole? Unu dutaru mu iya l'ẹka-a.” ¹⁸ No iya; Jizosu bya abaaru ọbvụ ono mba. Ọbvụ ono phefu nwata ono l'ẹhu. E shi teke ono ọ buerupho nwata ono ewekọrohu.

¹⁹ E mechaa; ndu etsoje Jizosu byapfuta iya teke ọ nọ nwekiya; bya asu iya: “?Bù gunu meru iphe, anyi adudu ike chifu ọbvụ ono?”

²⁰ Jizosu sù phẹ: “Ọ kwa ekwekwe, unu ekweshiduru ike kparu iya. Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ekwekwe unu -habekponu shii gẹ nwa rwirwirwii akpuru mosutadu bẹ unu a-sukwa eze ubvu-a; ‘Uvu; phofu onwongu je anodu l'ẹka pho.’ L'ọo-pholia onwiya. Ọ tọ dukwa iphe, a-kpo unu ẹka ememe. ²¹ Ọle ẹgube ọbvụ-a ta alufujekwa abudu l'ọo onye aswije ẹgu epfu anu Chileke chiru iya.”

*Jizosu epfu iya k'ugbo ẹbo
lẹ ya e-je iphe-ẹhuka nwuhu*

(Mak 9:30-32; Luk 9:43b-45)

²² O be ujiku lanu; ndu etsoje Jizosu dzukobe lẹ Gálili; Jizosu sù phẹ: “Abubu-Ndiphe bẹ ee-mechakwaa deru ye ndiphe l'ẹka. ²³ Ẹphe eworu iya megbua. O -rwua lẹ mboku k'eto iya l'ọ teta dzuru ndzu.” Aphu iya kwatakpo rwua phẹ l'obu.

Jizosu atụ akiriko eze-ulo Chileke

²⁴ Noo ya; Jizosu yee ndu etsoje iya nū byarwutaẹpho Kapaniyomu; ndu anaje okpoga akiriko k'eze-ulo Chileke bya ejepfu Pyita je ajia ya sù: “?Ọ dū g'onye ezije unu iphe ta apfujedu okpoga akiriko eze-ulo Chileke tọo?”

²⁵ Pyita sù iya: “Ọ pfujekwa-a.”

Tọbudu iya bù; Pyita bahuepho l'ulo; Jizosu vuru ọzo tufu ọnu sù: “Sayimonu; ? denu g'i yeru ọnu? ?Ọ dū ngu g'ọ bù ndu ole atujeru akiriko; ọzoo utu mmanu ọzo; nū ndu eze kẹ mgboko-a? ?Bù ndibe eze; tọo ndu ọzo?”

²⁶ Pyita sù iya l'ọ kwa ndu ọzo.

Jizosu sù iya: “Ọ n'ia bù lẹ ndibe eze ta ayidu iya. ²⁷ Ọle ọ bukwadupho g'ẹphe ta asu l'anyi akpatsu phẹ iwe. Ngwa; je je ewota ikokoro jeshia l'eze-enyimu je awata ese ikokoro. Ẹma mbu, vuchakpo ọzo loo iphe ngu: nmata iya; vohaa ya ọnu. Ii-huma okpoga, a-suru atụ akiriko eze-ulo Chileke ono kẹ mu lẹ ngu. Woru iya je atua ya.”

18

Onye kachakpoo shii

(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)

¹ Teke ono kwapho be ndu etsoje Jizosu byapfutaru iya bya asu iya: “?Bu onye a-kachakpoo shii l’eka Chileke bu eze?”

² Jizosu kweepho doo; bya ekua nwata nshii; bya apfube iya l’echilabo phe; ³ bya asu: “Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; o -budu l’unu gbanweru bya adu g’unwegirima nshii; be unu ta abyakwa l’abahu l’eka Chileke bu eze. ⁴ Iphe, bu onye wozetaru onwiya ali bya adu ge nwata nshii-a be bu iya kachakpoo shii l’eka Chileke bu eze. ⁵ Onye gude epha mu nabata nwata nshii, ha egube-a; be buakwaa mbedua be o nabataru.”

Anma okwa eme iphe-eji

(Mak 9:42-48; Luk 17:1-2)

⁶ “Onye mekwanuru onye lanu l’ime unwegirima-a, wowaru onwophe ye mu l’eka-a g’o shiswee uzo ono be o gogo karu ree; ome a pataru mkpuma-uswe lipyabe iya l’olu; paru chie l’ime eka eze-enyimu kwata du ogbu. ⁷ Nshio ndiphe; noo l’iphe, alojeru nemadzu okpa eye l’eme iphe-eji jiru eliphe ejiji. O to dukwa g’e meru; ebe o du iphe, a-noduje ese g’o loru nemadzu okpa ye l’eme iphe-eji. Ole; nshioro onye egube iphe ono e-shi l’eka.

⁸ “Ozo bu; teke o bu l’oo eka ngu; ozoo okpa ngu a-kpataru ngu eme iphe-eji; gbufu iya tuphaa. L’o kakwaru ngu ree l’i gude eka lanu; ozoo l’i bu eniyeni; bahu l’eka okpobe ndzu no; eme l’i nweru eka labo; ozoo okpa labo; e nwuba ngu l’oku, ata nyihudu anyihu. ⁹ Teke o bu l’oo enya ngu e-setaru ngu eme iphe-eji; swofu iya tuphaa; kele o karu ngu ree l’i gude enya lanu bahu le ndzu; eme l’anya dzuru ngu oke; e chie ngu l’oku-ali-maa.”

Etu k’aturu, kpaphuhuru akpaphuhu

(Luk 15:3-7)

¹⁰ “Iphe, unu a-kwabejeerupho enya bu g’unu ta asu l’unwegirima-a duru ophu adudu iphe, o bu. L’iphe, mu eme ge mu karu unu bu l’unwu-ojozi-imigwe nkephe anodujekwa mkpurumkpuru l’iphu Nna mu, bu l’imigwe. ¹¹ Le Abubu-Ndiphe byakwaru g’o dzota ndu tuphahuru etuphahu.

¹² “Su-a; ?denu g’unu arikwanu iya? O -buru le nwoke nweru aturu ukporo ise; nanu kpaphuhu; ?too hadu ukporo eno l’iri le tete ophuu l’ubvu l’eka ono; tugbua je etsoru ghaphee choo ophu kpaphuhuru nu pho? ¹³ Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; teke o bu l’o humaru iya be oo-kwatakpokwaa ka eteshi eswa aturu lanu ono ike; e -me l’ukporo eno l’iri le tete pho, te eshidu tuphahu nu pho. ¹⁴ Nokwapho g’o to dudu teke o bujeru uche Nna unu, bu l’imigwe g’o duru me onye lanu l’ime unwegirima-a, l’a-la l’iswi.”

Nwanna, mesweru nu

¹⁵ “Ozo bu le-a; teke nwanna ngu mesweru ngu; kuchi iya ekuchi; je epfuaru iya iphe, o meru ngu. Teke o nataru iphe, i pfuru iya; o kwa iya bu l’a maru le nwanna ngu ono be i duphutawaru azu. ¹⁶ Teke o bu l’o to nataduru iphe, i pfuru; g’i je edutafua onye lanu; ozoo umadzu ebo ozo yeru onwongu; k’ophu oo-me g’e pfuru iya l’ekwo-opfu Chileke su l’oo ekebe, umadzu ebo; ozoo eto gbaru be ee-gude doshia ya.* ¹⁷ Teke o bukwanu l’o to natakwarupho iphe, ephe pfuru; je eworu iya kooru Chiochi l’ophu. Teke o to natakwarupho iphe, Chiochi pfuru; oo ya bu; unu eworu onye obu dobe g’o bu onye ohozo; ozoo onye ana akiriko.

* 18:16 18:16 Gunaa Dit 19:15.

¹⁸ “Sụ-a; gę mu gbukwaaru iya unu tororo; iphemiphe, bụ iphe, unu keru ęgbu lę mgboko-a bę a gbęakwaa l'imigwe kee ęgbu. Iphemiphe, unu tọru l'ęgbu lę mgboko-a bę a gbęakwaa l'imigwe tọ l'ęgbu.

¹⁹ “Ọzo, mu e-pfufuaru unu bụ lę-a; iphe, bụkpoo iphe, unu dụ ębo nọdu lę mgboko-a; gude obu lanu kweta bya epfuru iya nu Chileke; iphe ono bę Nna mu ono, bu l'imigwe ono e-mekwaru unu. ²⁰ Kele iphe, bụkpoo ęka a dụ ębo; ọzo ęto gude ępha mu nọkobe; bę mu nọkwa l'echilabọ ndu ọbu.”

*Ętu k'onye-ozu, aguduru
nwibe iya nvu*

²¹ Pyita byapfuta Jizosu bya asu iya: “Nnajiuphu-e; ?bu ugbo ole bę nwanna mu e-meswe mu; mu aguchaaru iya ya nvu? ?Bu ugbo ęsaa tọ?”

²² Jizosu sụ iya: “Ọ tọ budu-a ugbo ęsaa kpurumu. Ọ ugbo ęsaa ęsaa ugbo ukporo ęsaa ęsaa ugbo ęsaa. ²³ Ęka Chileke bụ eze bę a-duępho g'onye eze lanu, meru gę yęe ndu-ozu iya gbazia k'okpoga iya. ²⁴ Ọ gbakojeepho okpoga ono; e dutaru iya onye lanu, ji iya unu-kuru-unu ękpa-ego. ²⁵ Ọphu nwoke ono enwedu iphe, o gude apfu iya. Nnajiuphu iya ono karu sụ g'e ree ya; ree nyee ya; ree unwegirima ibe iya g'ęphe ha; mę iphe, o nweru enweru mgburugburu; g'e gude pfua ugwo ono. ²⁶ No iya; nwoke ono daępho kpurumu l'alı gbushi ikpere rwoahaa nnajiuphu iya ono sụ iya: ‘Jiko onye nwe mu nu; tanaa nshi hafua mu ro. Mu a-pfukotakwa ngu-a ugwo ono g'ọ ha jiko.’ ²⁷ Imemini iya dụ onye eze ono. Ọ paru iya haa bya asu iya g'ọ tọ pfuhewaro ugwo ọbu lę phuruphuru gberegedege.

²⁸ “Tobudu iya bụ; onye-ozu ono lufuepho je ahuma onye ọzo, yęe ya tukoru buru ndu-ozu, ji iya nwokpoga, abadu ishi. Ọ zu-gude iya; pyita iya l'ękpiri; sụ iya g'ọ pfu-dzua ya ugwo, o ji iya. ²⁹ Nwoke ono daa kpurumu l'alı rwoahaa ya; sụ iya g'ọ taa nshi hafua ya ro lę ya a-pfu iya ya-a. ³⁰ Ọ jika sụ lę ya taa hadu iya; bya akputa nwoke ono je atụ-chia l'oka mkporo sụ g'ọ nọdu l'ęka ono jasụ teke ọo-pfu iya ugwo ono. ³¹ Tobudu iya bụ; ndu ęphe l'iya atukoje eje ozi huma iya; ęhu daę phe pho dzu. Ęphe gbagbua je akọoru nnajiuphu phe iphe, meru nu. ³² Nnajiuphu phe bya ekua nwoke ono; bya asu iya: ‘?I humaru gube ęjo onye-ozu-a? ?I humaru ikpoto okpoga, i jikota mu l'ugwo; mu hakotaru ngu iya sụ g'i ti pfuhe mu iya; opfu l'i rwo ru mu arworwo? ³³ ?Tọ gbaduru ngu kę g'i pharu nwibe ngu obu-imemini ęgube ono, mu phuru ngu ono?’ ³⁴ Nnajiuphu phe ono gude ęhu-ęghu kakputa iya je seru ye l'ęka ndu a-nu iya aphu jasụ l'ọ pfuebechaa ugwo, o ji g'ọ ha.

³⁵ “Nokwapho gę Nna mu ọphu bu l'imigwe e-me unu l'onye l'onye; mbukwa onye te gudejedu obu iya g'ọ ha gvaru onye mesweru iya nu nvu.”

19

*Ogori mę achifu nwanyi
(Mak 10:1-12)*

¹ Tobudu iya bụ; Jizosu pfuebeepho iphemiphe ono, oopfu ono bya eshi lę Galili; ọ buru iya atugbu. O jeshia alı Jiudiya, nọ l'azu ęnyimu Jiđdanu azu iya ọphuu. ² Ikpoto igwe ọha wuru tsoru iya. O mekota; ęhu dụ ndu iphe eme ike l'ęka ono.

³ Ndu Farisii bya agbaberu iya ọnyà opfu g'ęphe gude nmata iya; bya ajiahaa ya sụ: “?Ọ dụ ree gę nwoke chifuje nyee ya mę o betakporu ọ buru gunu bę o meru?”

⁴ Ọ sụ phe: “Unu teke agutadu l'onye meru nemadzu e -shi lę mbulembukpoo bu nwoke yęe nwanyi bę o meru*”; ⁵ bya asu phe: ‘Noo g'o gude: nwoke je l'ahaję nna iya; haa ne iya gę yęle nyee ya tugba. Ęphenebo atuko buru onye lanu.†’ ⁶ Ęphe taa

* 19:4 19:4 Guna Mbụ 1:27. † 19:5 19:5 Guna Mbụ 2:24.

bueduru umadzu labo. Epe aburu onye lanu. Oo ya bu; iphe, Chileke tugbaberu nanu g'o to dukwa onye e-je iya ekekaha ebo."

⁷ Epe su iya: "?Denukwanu g'o gude Mosisu su g'e dejeru ekwo-achifu-nwanyi nu nwanyị obu; chifu iya?"

⁸ Jizosu su phe: "Tobudu l'unu bu ndu ejo okpoma meru g'o gude Mosisu kwe g'unu chifuje unyomu unu. Obenu l'e -shikpo l'odu be o to duhaadaa egube ono.

⁹ Nta-a bu iphe, mu epfuru unu bu: Onye chifuru nyee ya je aluta ozo be buakwaa ogori be oori. Gbahakwaa le nwanyị ono bu nwanyị, eri ogori. Onye lutakwanuru onye ono, a chifuru achifu ono bukwapho ogori be oorikwapho."

¹⁰ Ndu etsoje iya nu su iya: "O -buru l'onoo g'o du l'eka nwoke yee nyee ya no be o kalokwapho mma g'a haa k'alulu l'ophu l'ophu."

¹¹ O su phe: "O to bubekwa onyemonye be opfu mu ono e-dodzuru enya. Ndu oo-do enya bukwapho ndu ono, Chileke goshiru iya. ¹² L'iphe, kparu iphe, nemadzu ta aludu nwanyị dukwa iche iche. O nwekwaru ndu te eyedu ime. O buru g'ephe du bu ono eshinu a nwuru phe. O duru ndu bu nemadzu haru phe ahaha. Duru ndu kpo-chiru obu su l'ephe a-du ge ndu haru onwophe ahaha opfu g'ephe ejeeru Chileke ozi ree. G'onye, a-du ike nata opfu ono natakwa iya."

Jizosu agoru unwegirima onu-oma

(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

¹³ Epe nodu ekutagbaaru iya unwegirima g'o byibegbaa phe eka pfuru nu Chileke l'iswi ehu phe. Ndu etsoje iya nu baaharu ndu ono, ekutaru iya unwegirima ono mba.

¹⁴ Jizosu su phe: "Unu hakwaa unwegirima g'ephe byapfuta mu. Unu ta akposhishi phe abyabya; kele o bu ndu du nno be eka Chileke bu eze bu nkephe."

¹⁵ O bya ebyidzucharu unwegirima ono eka bya eshi l'eka ono; o buru iya atugbu.

Onye nweru iphe

(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)

¹⁶ Noo ya; nwoke lanu byapfuta Jizosu bya asu iya: "O-ziphe; ?bukpoo gunu du ree, mu e-me ge mu e-nweru ndu ojejoje."

¹⁷ Jizosu su iya: "?Denu g'o gude i nodu aji mu aji k'iphe, du ree? O kwa Chileke bu onye lanu du ree kpoloko. Ole teke ogu ngu g'i bahu l'okpobe ndu; meje iphe, ekemu pfuru."

¹⁸ Nwoke ono su iya: "Ekemu ?bu ole bu ono?"

Jizosu su iya: "Te egbukwa ochi; ophu i rikwa ogori; ophu i zikwa iphuru; ophu i dzujekwa uka. ¹⁹ Kwabeje nna ngu yee ne ngu ubvu; l'i bya eye nemadzu ibe ngu obu g'i yeru onwongu."

²⁰ Nwokorobyanya ono su iya: "Eshinu mu bu nwata ta adukwa iphemiphe ono ophu mu mebyijeru. ?Denubahuna iphe, phodukwaduru mu nu l'ememe?"

²¹ Jizosu su iya: "O -du ngu g'i duebe ree; laa je erekota iphemiphe, i nweru; woru aswa iya je anu ndu akpa nri. Oo ya bu; l'ii-nweru okpobe iphe l'imigwe. I -mechaa nno; bya etsoru mu."

²² Nwokorobyanya ono numaepho onu, Jizosu yeru; ehu daa ya dzuu. O bueru iya pho atugbu; kele o bu onye nwenukaru iphe.

²³ Jizosu su ndu etsoje iya nu: "Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; ootsukwa l'ehu g'ee-me ge ndu nweru iphe bahu l'eka Chileke bu eze." ²⁴ Ozo, mu e-pfufuaru unu bu le: epyo inya l'enya ngga kakwa nphe; eme le g'onye nweru iphe e-me bahu l'eka Chileke bu eze.

²⁵ Ndu etsoje iya nū nūma iya; ọ kabakpọọ phẹ rọ atufu ẹhu. Ẹphe sū iya: “?Ọ b̄hunuru onye bẹ aa-dzọta?”

²⁶ Jizọsu bya elee phẹ ẹn̄ya bya asū phẹ: “Ọ kwa l'ẹhu nemadzu bẹ ọ b̄ 'ama-g'ee-me-ia; obenu lẹ Chileke ta adukwa iphe, kpọru iya ẹka ememe.”

²⁷ Tọbudu iya b̄; Pyita sū iya: “Anyibedua, haru iphemiphe, anyi nweru bya etsoru ngu-a ?b̄u ḡunu bẹ anyi e-nweru?”

²⁸ Jizọsu sū phẹ: “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ kwa unubedua ono, tsoru mu nū ono bẹ l'a-nodu l'aba-eze iri l'ẹbo; kpee ọkpa-ipfu Ízurelu iri l'ẹbo ono ikpe; teke Abubu-Ndiphe a-bya anodu l'aba-eze iya, egbu nw̄inwii lẹ mgboko ọphúú, abya nū ono. ²⁹ Ọzo b̄ l'onymonye, gude opfu ẹhu mu haa ọlo, o nwegbaarū; ọzoo unwune iya nwoke; ọzoo unwune iya nwanyi; ọzoo nna iya; ọzoo ne iya; ọzoo unwu iya; ọzoo al̄i iya; bẹ Chileke a-pfu ugwo iphe, ha g'iphe, ọ haru mgbo ọkporo ise; teme e -mechawapho Chileke anu iya ndzu ojeje. ³⁰ Ọle igwerigwe ndu b̄ ndu ivuzo nta-a l'e-mehaa buru ndu ikpazu; ndu b̄ ndu ikpazu emechakwanaa bya aburu ndu ivuzo.”

20

Ndu ozi opfu-vayinu

¹ “Teke Chileke e-goshi lẹ ya b̄ eze bẹ ọo-dukwa gẹ nnajiuphu lanu, gbeshiru lẹ nchi abohu je achita ndu-ozi egu g'ephe byaru iya ozi l'opfu-vayinu iya. ² Ẹphe lẹ ndu ọ humaru bya epfubuchaa l'iphe, ọo-pfu phẹ b̄ kobo lanu kobo lanu, b̄ iya b̄ aswa ogburumita ujiku ophu; ọ chiru phẹ jeye l'opfu-vayinu iya. ³ Ẹnyanwu gbakotajephe; ọ lufukwa ọzo je ahuma ndu pfuru kẹ mmanu l'odu-ozi. ⁴ Ọ sū phẹ: ‘Unu tugbua je ejelephe ozi lẹ mgbabu mu. E -mechaa; mu apfua unu iphe, gbaru unu.’ Ẹphe kwee hm jeshia. ⁵ O be l'echilabo eswe; ọ lufukwapho je achita nemadzu yekwapho lẹ mgbabu ono; bya emekwaapho nno g'enyanyanwu swifuru l'ishi. ⁶ Teme o rwukwaapho g'enyanyanwu ekewaa zaa zaa; ọ lufukwapho ọzo je ahumakwapho ndu pfuru kẹ mmanu; bya asukwa phẹ: ‘?B̄u ḡunu meru g'o gude unu shi l'utsu pfuru l'eka-a kẹ mmanu?’ ⁷ Ẹphe sū iya l'ọ kwa l'ọ tọ dudu onye kuru phẹ l'egu. Ọ sū phẹ: ‘Ngwa; unu je etsoru ndu ophu ejeru mu ozi l'opfu-vayinu mu jee ozi. E -mechaa mu apfua unu iphe, gbaru unu.’

⁸ “Tọbudu iya b̄; o be l'uzenyashi; nwoke ono, nwe mgbabu ono sū onye-ishi-ozi iya g'o kua ndu-ozi ono g'ephe ha; pfua phẹ ugwo phẹ. G'o shilepho lẹ ndu ophu byakperu azu-a pfuta iya jeye lẹ ndu ophu vuru ọzo bya. ⁹ Tọbudu iya b̄; ndu k'ono, byaru l'enyanyanwu eke zaa zaa ono bya abya. A pfukota phẹ g'ephe ha kobo lanu kobo lanu gbafu l'ishi. ¹⁰ Ọ buru g'a pfu-dzuru ndu ono b̄ ono; jasū o be lẹ ndu ophu vuchaa ọzo bya lẹ nchi abohu pho; ephe dobesu l'aa-pfu phẹ iphe, ka shii. Obenu l'iphe, a pfukotaru phẹ bulele-a kobo lanu kobo lanu g'ephe ha l'ẹhu l'ẹhu. ¹¹ Ẹphe natachaa ya bya aguaharu nnajiuphu ono aphu ¹² sū: ‘Lewarọ; nta-a bẹ a pfucharu pfua anyi lẹ ndu ọwa-a, ejeduru ozi nọo ọdu-a iphe lanu; l'anyibe ndu ophu shi l'utsu jegbuta onwanyi l'ozi; nyakota anwu eswe ono.’ ¹³ Ọ bya ekua onye lanu sū iya: ‘Ishikomū byaedu. ?I maru-a l'ọ tọ dukwa eji, mu meru unu. ?Tọ bunaa kobo lanu kobo lanu bẹ mu l'unu pfuburu?’ ¹⁴ Nata okpoga, gbaru ngu nū lashia; lẹ mu turu obu mu onyo nū onye ọwa-a, byakperu azu-a iphe, mu nuru ngu. ¹⁵ ?Tọ gẹ mu te egudeshi iphe, b̄ nkemu mee g'ọ dū mu? Tọ ?iiji iji-ẹn̄ya opfu lẹ mu meru ndu ophu iphe-oma?’

¹⁶ “Ọo ya b̄ lẹ ndu ikpazu a-buru ndu ivuzo; ndu ivuzo aburu ndu ikpazu. Kẹle ndu e kuru dū igwerigwe; ndu a hotaru habe nwahabe.”

*K'ugbo ẹto Jizosu epfu ẹ
ya e-je iphe-ẹhuka nwuhu
(Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)*

¹⁷ Jizosu phẹ ọdu eje Jierúsalemu. Ẹphe jenyaa; o kuchi ọmadzu iri l'ẹbo ono, etsoje iya nù ono iche je asù phẹ: ¹⁸ “Mu sùru-a; nta-a bẹ anyi ejeakwa Jierúsalemu. L'ẹka ono bẹ ee-mechaa deru Abubu-Ndiphe ye l'ẹka ndu-ishi uke Chileke waa ndu ezije ekemu. Ẹphe ekpee ya mpfugbu; ¹⁹ kpuru iya nù ndu 'amadu Chileke g'ẹphe mee ya sukusuku; chia ya ẹchachi; woru iya kpọ-gbua l'oswebe. Ọ -nọ abali ẹto; Chileke emee ya l'o teta dzuru ndzụ ọzo.”

*Unwu Zebedi arwo Jizosu iphe
(Mak 10:35-45)*

²⁰ Noo ya; a nonyaa; ne, nwuru unwu Zebedi duta unwu iya ono ẹphenebo byapfuta Jizosu. O rwua bya egbushi ikpere l'iphu iya rwoahaa ya iphe.

²¹ Jizosu sù iya: “?Bù gunu bù ono?”

Ọ sù iya: “Jiko kwenu g'unwu mu-a ẹphenebo nọ-kube ngu. G'onye lanù nọdu ngu l'ẹkutara; onye ọphuu anọdu ngu l'ẹkicha l'ẹka ị bù eze.”

²² Jizosu sù: “Ha! Unu ta amakwa iphe, unu arwo; unubẹ ndu-a. ?Unu a-dù ike ngua iphe, shi l'okoro, mu abya angungu; l'e mee unu ẹgube baputizimu e-me mu?”

Ẹphe sù iya: “Ee! Anyi a-dù-a ike.”

²³ Ọ sù phẹ: “Iphe, mu nguru bẹ unu a-ngu-a bù eviya; l'e mee unu ẹgube baputizimu, e meru mu; obenu ẹ k'anọdu mu l'ẹkutara mẹ l'ẹkicha ta abudu mu bẹ ọ dù l'ẹka. Ono duru ndu Nna mu doberu iya.”

²⁴ Ọmadzu iri ọphuu numa l'onoo g'ẹphe jeru iya; ẹhu-eghu unwune labo ono ghuaaha phẹ. ²⁵ Jizosu bya ekukotachaa phẹ bya asù phẹ: “?Ọ kwa l'unu maru-a ẹ ndu-ishi ndu abudu ndu Jiu; l'anọduje akpa ndu nọ phẹ l'ẹka ẹhu; teme ọ buru onye nọ-l'oke-ọkwa anọduje eme gẹ ndu ọzo maru l'ọo ya ka shii. ²⁶ Ọle ọo gẹ k'unubedua ta adukwa ẹgube ono; g'onye ọ dù g'ọ ha shii ẹ g'unu ha; bukwaru onye a-nọdu ejeru ndu ọphuu ozi. ²⁷ Onye ọ dù g'ọ buru onye ivuzo ẹ g'unu ha-a; g'onye ono wozeta onwiya ali; buru ohu unu. ²⁸ Nokwapho gẹ Abubu-Ndiphe l'onwiya ta abyaduru g'e jeru iya ozi; ọ buchikwaa g'ọ jeru ndu ọzo ozi bẹ ọ byaru; wafua g'ọ woru onwiya nù; g'e gude gweeru ngweja nù Chileke g'ọ buru iphe, oo-gude gbata ndzụ igwe ọha.”

*Jizosu eme ndu atsù ishi
g'ẹphe wata aphụ ọzo
(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)*

²⁹ Ẹphe shiepho Jieriko tugbushia; ikpoto igwe ọha tsoru iya. ³⁰ Noo ya; ọmadzu labo, l'atsù ishi nọduwaa l'aguga etsu-uzo. Ẹphe numaepho l'ọo Jizosu aghata; ẹphe chishia sù: “Nnajiuphu; gube Nwa Dévidi; g'imemini anyi dùnu ngu!”

³¹ Ikpoto ndu ono gbọchia phẹ onu sù phẹ g'ẹphe dobe onu doo. Ẹphe kabakpoo ya ro arashi ike sù: “Nnajiuphu; gube Nwa Dévidi; g'imemini anyi dù ngu ro!”

³² Jizosu pfuru doo bya ekua phẹ bya asù phẹ: “?Bù gunu bẹ ọ dù unu gẹ mu meeru unu?”

³³ Ẹphe sù iya: “Nnajiuphu; menaa anyi g'anyi wata aphụ ọzo.”

³⁴ Imemini phẹ gude Jizosu. Ọ bya ebyichaa phẹ ẹka l'ẹnya. Teke ono kwapho ẹphe phuahaa ọzo bya etsoru iya.

21

*Jizosu abahu ẹ Jierúsalemu
(Mak 11:1-11; Luk 19:28-38; Jion 12:12-19)*

1 Ɛphe byarwutaepho l'úbvú Olivu; me le mgboru mkpukpu Betufeji, nowaa Jierúsalemú ntse; Jizosu zia ndu etsoje iya nu umadzu labo; 2 su phe: "Unu je l'ime mkpukpu ono, no unu l'uzo iphu ono. Unu -bahuepho l'ime mkpukpu ono be unu a-huma ne nkafu-igara ye nwa iya, e libegbaaru elibe l'eka lanu. Unu totachaa ya chitaru mu. 3 O -nweru onye duru iphe o pfuru; unu su iya lo kwa mkpa iya duru Nnajiuphu. Unu -pfuwaa nno be aa-haekwaru iya pho unu teke ono kwapho."

4 Iphemiphe ono mee o vua; mbu iphe, onye mpfuchiru Chileke pfuru su:

5 "Unu karu Jierúsalemú g'o

lenu:

L'onye buru iya eze

abyapfutaakwaa ya.

L'o wozetaru onwiya ali

nodu l'eli nkafu-igara

agba abya;

mbu l'eli nwa nkafu-igara

obu.*"

6 No iya; e mechaa; ndu etsoje iya nu ono jeshia je emeepho ge Jizosu ziru phe.

7 Ɛphe kpuru ne nkafu-igara ono ye nwa iya kpuru Jizosu bya achiru uwe phe wukobe iya l'eli okpurukpu; Jizosu nodu iya l'eli. 8 Ndu ophu ka l'igwe le ndu ono woru uwe phe to l'uzo. Ndu ophuu je ejikoo irwu oshi je atoru iya l'uzo. 9 Ikpoto ndu awu etso iya l'azu me ndu ophu no iya l'iphu nodu akpo okwe asuje: "Nwa Dévidi, deejee! Deejee! Owoo! Onye Chileke goru onu-oma nu be o bu; mbu onye ono, bu Nnajiuphu ziru iya go bya ono. Deejee! Deejee! Okalibe-kangokotaru-nu, shi l'imigwe!"

10 Tobudu iya bu; o bataepho l'ime Jierúsalemú; mkpukpu ono l'ophu toko swokobe. A toko ajikashi su: "?Bu onye bu ono? ?Bu onye bu ono?"

11 Ikpoto ndu ono, epe l'iya swi ono su: "O kwa Jizosu; mbu onye mpfuchiru Chileke. Eka o shi bukwa le Nazaretu Gálili."

Jizosu achifu ndu azu aswa

l'eze-ulo Chileke

(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jion 2:13-22)

12 Tobudu iya bu; Jizosu bya abahu l'ime eze-ulo Chileke bya awata achishi iphe, bukpo ndu azu aswa bya ere erere l'ime eze-ulo ono. O bya akwatsushichaa teburu ndu agbanweje okpoga; bya akwatsushichaa okposhi ndu ere ndo. 13 O su phe: "? Unu ta amadu l'e deru l'ekwo-opfu Chileke su: 'Ulo mu be ee-kuje ulo, aa-noduje epfu anu mu.' Unu bya eworu iya mee ulo, ndu ana nfu edomije onwophe."

14 E mechaa; ndu atsushi me ndu no eniyeni wu-pfuta iya l'eze-ulo Chileke l'eka ono; o mee phe epe wekorohu. 15 Ndu-ishi uke Chileke waa ndu ezije ekemu humaepho iphe, du biribiri, oomeshi bya anuma eka unwegirima, kuru l'eze-ulo Chileke akpo okwe asuje: "Nwa Dévidi; deejee; deejee;" ehu ghuaaha phe eghu.

16 Ɛphe su iya: "?O kwa l'inu-a iphe, ndu ono ara?"

Jizosu su phe: "Ee! ?Unu teke agu-rwuswee eka ono, e deru l'ekwo-opfu Chileke su: 'Oo l'onu ndu bu unwegirima me ndu angu era be ee-shi aja ngu okpobe ajaja.'"

17 Tobudu iya bu; Jizosu paru phe haa l'eka ono; o buru iya alufu l'ime mkpukpu ono bya ejeshia Betani. O je akwaa Betani futa l'utsu.

Jizosu atu oshi figu onu

(Mak 11:12-14)

* 21:5 21:5 Gunaa Zek 9:9.

¹⁸ O be l'utsu; ẹgu nọdu agụ iya g'ọolaphuwa azụ l'oma mkpukpu ono. ¹⁹ O hụma oshi figu, nọ l'aguga gbororo bya akpo-kube iya. O rwua l'eka o nọ; ophu o dudu mebyi, o hūmaru iya ilile; gbahaa ikpuchi. O sụ oshi figu ono: "Ị tị byadu amibaa mebyi lẹ mgboko-a jaswaruro ya." G'e jia epfua; oshi ono nwukotaanaa lwaa.

*Jizosu gude oshi, o turu onu
ezi ndu etsoje iya nu iphe
(Mak 11:20-24)*

²⁰ Ndu etsoje iya nu hūma iya; o du phe ejo biribiri. Ephe sụ: "Denu g'o gude oshi ono nwuekwadupho lwa ẹgwegwa ẹgube ono?"

²¹ Jizosu sụ phe: "Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; unu -kwetakpowa; ophu unu abodu obu ẹbo; o tọ bulekwa iphe, mu meru oshi figu-a bẹ unu e-me nkinyi iya; o tọ dukwa m'obeta unu sụ ubvú-a: 'Ngwa; je aparu onwongu chie l'ime eze-enyimu'; oomeepho nno. ²² Oo ya bu l'iphe, bukpo iphe, unu gude jepfu Chileke je epfuru nu iya sụ iya g'ọ nu unu; unu kwetawaa l'oo-nu iya unu; iphe ono bẹ oo-nu unu."

*Aaji Jizosu ẹgube ike,
o gude eme iphemiphe ono
(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)*

²³ Noo ya bu; Jizosu bataepho l'ime eze-ulo Chileke; ndu-ishi uke Chileke me ndu bu ogerenya mkpukpu byapfuta iya l'eka oozi iphe bya asu iya: "Bụ ẹgube ike gunu bẹ i gude eme iphemiphe-a? Bụ onye ngeru ngu ike, i gude eme iya?"

²⁴ Jizosu yeeru phe onu sụ phe: "Unu gebe gẹ mu jia unu nwaji lanu. Unu -kooru mu iya; mu akooru unu ike, mu gude eme iphemiphe ono. ²⁵ Sụ-a; baputizimu, Jionu meru; bụ awe bẹ o shi? O shi l'imigwe? Tọo o shi nemadzu l'eka?"

Tobudu iya bu; ephe wata iya adzokashi l'ime onwophe sụ: "Teke anyi sunuru l'o shi l'imigwe l'ọ sụ anyi: 'O buru gunu meru g'o gude ophu unu ekwetaduru iphe, o pfuru?' ²⁶ Teke anyi sukwanuru l'o shi nemadzu l'eka; a maru iphe, oha e-me; eshinu mkpukpu l'ophu pfudzuwaru lẹ Jionu bu okpobe onye mpfuchiru Chileke?"

²⁷ Tobudu iya bu; ephe sụ Jizosu: "Anyi ta amakwa."

Jizosu sukwanu phe: "Ophu mu akokwanuru unu onye ngeru mu ike, mu gude eme iphemiphe ono."

Etu nwoke yee unwu iya ẹbo

²⁸ "Denu g'iphe-a du unu? O duru nwoke, nwutaru unwegirima unwoke labo. O be ujiku lanu; o bya asu k'ogeranya: 'Nwa mu; jiko jekwaaru mu ozi l'opfu-vayinu ntanu.' ²⁹ O sụ iya: Mu tee jekwa." E mechaa; izimanu lwa iya azu; o jeshia. ³⁰ Nwoke ono bya jepfu ke nwata je epfukwaaru iya pho g'o pfuru onye ophu. O sụ iya hm lẹ ya e-jekwaa. E mechaa; ophu o jeduru. ³¹ Sụ-a; l'ime umadzu labo ono; denu onye ophu meru iphe, du nna iya ree?

Ephe sụ iya l'oo onye k'ogeranya.

Jizosu sụ phe: "Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ndu ana akiriko waa ndu agba ukpara l'e-vukwaru unu ọzo bahu l'eka Chileke bu eze. ³² Kele Jionu byaru bya egoshi unu okpobe ọzo, unu e-tso; ophu unu ekwedu nkiya; obenu lẹ ndu ana akiriko yee ndu agba ukpara bẹ kwetaru nkiya. Unubedua humachaa l'ephe kwetaru; ophu izimanu alwakpodarunu unu azu; g'unu ghaa umere g'e mechaaru ke g'unu kweta ke Jionu."

*Etu, e gude ndu e butaru ye
l'opfu-vayinu anma
(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)*

³³ “Sụ-a; unu ngabekwa nchi numa etu ozo. O duru nwoke lanu, bu nnajiuphu, laru egu vayinu. O bya agbaa ya mgbabu; bya ebua ya nsu aka aanoduje azoshi mee l'akpuru vayinu ono. O bya akpukwaapho nwulo eli ephekerephe aka ee-nyihuje eche mgbabu ono nche. O bya ebuta ndu-ozie-egu woru iya ye phe l'eka bya ejeshia iphe-ozo. ³⁴ O rwujeepho teke aawoje akpuru vayinu ono; o zia ndu-ozie iya g'ephe jepfu ndu-ozie-egu ono g'a woo ya okè akpuru vayinu nkiya. ³⁵ Ephe gude ndu ono, e ziru ozi ono tsua onye lanu iphe; bya egbua onye ophuu egbugbu; bya atua onye ophuu mkpuma. ³⁶ O bya ezia ndu-ozie ozo, ka ndu ke mbu igwerigwe. Ndu ozie-egu ono mekwaa phe pho g'e meru ndu ophuu. ³⁷ E mechaa; o bya ezia nwa iya g'o jepfu phe su le ya maru-a l'onye owa-a, bu nwa iya-a be ephe a-kabe-a yeru nsu. ³⁸ O be teke ndu-ozie-mgbabu ono humaru nwa iya ono; ephe zua mgbede kpua ya su: 'Thee! Waa onye ali-a e-mechaa buru nkiya me nna iya nwuhu-a. Unu bya g'anyi gbua ya egbugbu nata iya iphe, rwuberu iya nu.' ³⁹ Ephe kpata iya kpufu le mgbabu ono je eworu iya gbua.

⁴⁰ “Sụ-a; onye nwe mgbabu ono -lwaepho; ?bu gunu be oo-me ndu-ozie-egu ono?”

⁴¹ Ephe su iya: “Oo-bya egbushikota ndu-ozie-mgbabu ono, ejo okpoma egbu egbugbu ono; mbu gbua phe njo egbugbu woru mgbabu ono ye ndu-ozie-egu ozo l'eka, bu ndu a-wotaje akpuru iya vutaru iya l'o rwuberu iya.”

⁴² Jizosu su phe: “Unu teke agu-swee iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke su: “Mkpuma, ndu akpu ulo

jikaru;
mechaaru bya aburu
mkpuma, gudeshi ulo.

Ono buru iphe,
Nnajiuphu anyi meru;
o du anyi biribiri
l'anya.†”

⁴³ “Noo g'o gude mu su unu l'eka Chileke bu eze be a-natakwa unu woru iya nu ndu a-nuje iya okè akpuru, ophu gbaru iya nu. ⁴⁴ Teme onyemonye, bu onye vukotaru mkpuma ono daa iko be e-tsujishihukwanu; teke o turu nemadzu l'o gwee onye ono arakabya.”

⁴⁵ Tobudu iya bu; ndu-ishi uke Chileke me ndu Farisii numaepho etu iya ono; ephe maerupho l'oo phe be onmadoru iya. ⁴⁶ Ephe jee g'ephe gude iya; ndzu oha guhu phe; kele oha l'ophu pfudzuwaru le Jizosu bu onye mpfuchiru Chileke.

22

*Etu ndu e yeru le nri
ekele nwanyi*

(Luk 14:15-24)

¹ Jizosu byakwa egude etu yeeru phe onu ozo su phe: ² “Eka Chileke bu eze be dupepho g'onye eze lanu, shiru nwa iya nri ekele nwanyi; ³ bya ezia ndu-ozie iya g'ephe je ekua ndu e ziru le nri ekele nwanyi obu; ophu ndu ono ekwedu abyabya. ⁴ O byakwa ezia ndu-ozie iya ozo bya asu phe: 'Unu su ndu e ziru le nri-a le mu shiakwaru nri obu; le mu gbushikwaru oke-eswi mu; me okiri mu gude shia ya; le mu tukoakwaru iphemiphe dozichaa kwabe; g'ephe byawarọ le nri ekele nwanyi obu.' ⁵ Ndu ono, e ziru le nri ono pael'iya-a aka lanu; o buru phe eje iphe, heru phe nu. Onye ejeshia l'egu iya; onye ejeshia ere aswa iya. ⁶ Teme ndu ophuu tsukobeekwapho gude ndu ono, onye eze ziru ozi ono mee phe iphe-iphere woru phe gbushia. ⁷ Eze ono numaepho iphe, meru nu; ehu ghua ya ntumatu. O bya ezia ndu ojogu iya;

† 21:42 21:42 Guna Ebu 118:22,23.

ẹphe je emegbushia ndu ono egbuje nemadzu ono bya atua oku le mkpukpu phe; oku tsufu iya. ⁸ Tembe o gbete teke ono bya asu ndu-ozu iya: 'Nta be e shiebechaaru nri ekele nwanyi; ophu ndu e ziru le nri obu agbaduru k'eriri iya. ⁹ Ngwa; unu lufu l'oma eze gbororo; iphe, bukpo ndu unu humaru g'ephe ahahabe l'otu; unu rwuta phe bya le nri ekele nwanyi obu.' ¹⁰ Ndu ozu ono bya awufu l'oma eze gbororo je atukokpoepho ndu ephe humaru chita; ndu oma me ndu ejo-ipe. A bya anojia ulo nri ekele nwanyi obu.

¹¹ "O be teke eze bataru g'o huma ndu byaru le nri obu; o huma nwoke, eyeduru uwe ekele nwanyi. ¹² O su iya: 'Ishikomu; ?denu g'i shiru bata l'ime aka-a; l'ebe abu l'i yeru uwe ekele nwanyi?' Ophu nwoke ono amadu iphe, oo-pfu. ¹³ Onye eze ono su ndu-ozu iya: 'Ngwa; unu kee ya egbu l'okpa yee aka paru je echie le tsukiribaa etezi. Eka ono be nemadzu a-nodu kwaa ejo ekwa; taa ikireze.' " ¹⁴ "Kele ndu e kuru dukwa igwerigwe; ole ndu a hotaru habe ahabe."

Apfu akiriko

(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)

¹⁵ Ndu Farisii tugbuepho je achia idzu g'ephe e-shi gude opfu, Jizosu epfu nmata iya. ¹⁶ Ephe bya eduru ndu etsoje phe nu me ndu ke Herodu ye g'ephe jepfu iya je asu iya: "O-zu-ipe; anyi maru l'i bu onye ire-lanu; teme i gude ire-lanu ezi uzo Chileke; ophu o dudu onye itsu ebvu. Ophu o dudu onye iile enya l'iphu. ¹⁷ Su-a; yeeshikwaru anyi onu l'opfu-a. ?Denu g'o dukpo ngu? ?O bu emebyi ekemu Chileke me anyi -tufe akiriko nu eze nnajioha, no le Romu?"

¹⁸ Jizosu maerupho ejo-ipe, no phe l'okpoma bya asu phe: "?Bu gunu meru g'o gude unu gbaberu mu onya opfu; unube tuko-l'ehu-atuko-l'obu-a? ¹⁹ Unu goshieshikwa mu okpoga, eegudeje atu akiriko obu."

Ephe wotaru iya kobo lanu. ²⁰ O su phe: "?Bu ishi onye yele epha onye bu owa-a, e deru iya-a?"

²¹ Ephe su iya: "Oo ke Siza!"

O su phe: "O n'ia-a bu g'unu woru iphe Siza nu Siza; unu eworu ke Chileke nu Chileke!"

²² Ephe numa iya; o du phe biribiri. Ephe paru iya haa; o buru phe atugbu.

Ke eshi l'onwu teta dzuru ndzu

(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

²³ Le mboku ono kwapho ndu Sadiusi, bu ndu suru l'e tee shidu l'onwu eteta adzuru ndzu; byapfuta Jizosu bya asu iya: ²⁴ "O-zu-ipe; iphe, Mosisu deru l'ekwo ekemu bu; teke nwoke lunyaaru nwanyi bya anwuhu; ophu o nwutaduru nwa; ge nwune iya lupyabe nyee ya ono g'o nwutaru onye ophu, nwuhuru anwuhu pho nwa. ²⁵ Su-a; o duru unwune esaa, shi buru l'echilabo anyi. K'ogeranya luchaa nwanyi; onwu woru iya gbua; l'ebe o togbo me ako le mgboko. O paru nyee ya obu haaru nwune iya. ²⁶ Onye k'ebo, bu otsota bya alupyabe nwanyi ono; bya anonyakwaapho nwuhu; l'ebe atogbo ako; onye k'eto nno pho; jasu l'onye k'esaa. ²⁷ G'ephe ha nwushihubebeepho teme nwanyi gbete teke ono bya anwuhu nkiya. ²⁸ O -rwua teke ee-shi l'onwu teta dzuru ndzu; ?bu onye ole be nwanyi ono a-buru nyee ya; g'ephe n'esaa luchaa iya-a?"

²⁹ Tobudu iya bu; Jizosu su phe: "Unu eshisweje iya; kele ekwo-opfu Chileke te edoduru unu enya; ophu o buro ke g'ike Chileke habe shi. ³⁰ Kele teke ndu nwuhuru anwuhu e-shi l'onwu teta dzuru ndzu be nwoke taa luhedu nwanyi; ophu nwanyi aluhedu ji. Ephe a-du g'unwu-ojozi-imigwe. ³¹ A -bya le k'eshi l'onwu teta dzuru ndzu; ?unu ta agujedu iphe, Chileke pfuru nu unu l'onwiya su: ³² 'O kwa mbedua

bụ Chileke ke Ébirihamu; bụru Chileke ke Áyizaku; bya aburu Chileke ke Jiékpọ. *
 Oo ya bụ le Chileke ta abukwa Chileke ndu nwuhuru anwuhu; o bụ Chileke ndu no ndzu.”

³³ Ikpoto ndu ono nūmae ya pho; iphe, oozu dūa phē biribiri etu.

Ekemu, kpọ-chiru ishi

(Mak 12:28-34; Luk 10:25-28)

³⁴ Tọbudu iya bụ; ndu Fárisii nūmaepho le Jizosu mewaru onu-pfuu nū ndu Sadusii; ephe je erwukobe onwophe. ³⁵ A nonyaa; onye lanu l'ime phe, bụ onye ezije ekemu meahaa g'ọ gbabe onya opfu gude nmata Jizosu; bya asu iya: ³⁶ “O-zì-iphe; ? bụ ekemu ole bụ ekemu, kpọ-chiru ishi l'iphe, bụ ekemu g'ọ ha?”

³⁷ Jizosu sū iya: “ ‘Yee Nnajiuphu, bụ Chileke ngu obu ngu g'ọ ha. Gude ndzu ngu g'ọ ha; me uche ngu g'ọ ha yee Chileke obu.’ ³⁸ Ono bụ ekemu, kakota shii bya aburu iya kpọ-chiru ishi. ³⁹ Ophu tsotaru iya nū, dūhukwapho g'ono bụ: ‘Yee nemadzu ibe ngu obu g'i yeru onwongu.’ ⁴⁰ Oo l'ekemu labo-a be iphe, bukota ekemu g'ọ ha yee iphe, ndu mpfuchiru Chileke deru l'ekwo tukoru g'ọ ha kpakoo.”

Aji k'onye bụ Kéreshi o bụ

(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

⁴¹ O buri teke ono, ndu Fárisii nokoberu ono be Jizosu jiru phe aji sū phe: ⁴² “?O dū unu ge Kéreshi obu, bukpo Nwa onye?”

Ephe sū iya l'oo Nwa Dévidi.

⁴³ O sū phe: “?Denukwanu g'ọ gude Unme-dū-Nso ke Chileke mee Dévidi o nodu ekuje iya Nnajiuphu sū:

⁴⁴ “Chileke sūru Nnajiuphu mu:

Nodu mu l'ekutara jasū teke

mu e-me g'i

zopyabe ndu-ohogu ngu

l'okpa.†

⁴⁵ Eshinu Dévidi ekuje iya Nnajiuphu; ?denuhunu g'ọ gude o buri Nwa iya?”

⁴⁶ Ophu o dudu onye duru ike yeeru iya onu; mbu g'ọ ka mma l'oo akpuru opfu lanu. Eshi mboku ono; ophu o dudu onye tubaaru ama aji Jizosu aji ozo.

23

Jizosu epfu ke ndu ezije ekemu

(Mak 12:38-39; Luk 11:43,46; 20:45-46)

¹ Jizosu gbalihu bya asu ikpoto oha ono me ndu etsoje iya nu: ² “Ndu ezije ekemu me ndu Fárisii be bu phe bu ndu-ishi, l'ezije iphe, ekemu Mosisu bu. ³ Oo ya bu; unu nujekwaru phe opfu. Unu mejekwa iphe, bukpo iphe, ephe sūru g'unu mee; ole g'unu te etsokwa aka phe. L'ephebedua bukwa epfupfu be ephe epfufe iya l'onu; ophu ephe emekwanu iya ememe. ⁴ Ephe edoje oke ivu, anyi erwa; bya atsu l'ehu evuvu woru bo nemadzu g'ọ vuru; ole ephebedua l'onwophe taa rwukwa iya g'ọ ka mma l'oo mkpushi aka. ⁵ Iphemiphe, ephe eme be ephe anoduje eme ge nemadzu huma phe. ?Unu ta ahumaduru g'ephe edeje opfu Chileke phosaa phosaa l'eli akpo, ephe epfubeje l'egedegee onu-iphu. ?Unu te eledu ge jipfu jipfu onu uwe phe ahaje. ⁶ Iphe, aduje phe ree bu g'ọ buri phe a-nodu l'eka aa-kachakpo phe akwabē ubvū me a -nodu abo iphe; waa g'oshi, bu iya kachakpo ree l'ulo-ndzuko ndu Jiu buri nkephe; ⁷ waa erengete ekele l'eka a du igwerigwe; waa ge ndiphe kuje phe 'O-zì-iphe'. ⁸ Ole unu te ekwekwa g'e kuje unu O-zì-iphe; kele oo onye lanu bu onye l'ezije unu iphe. Onye ono bu iya bu Kéreshi. Unubedua l'ophu bukota unwunna. ⁹ Ophu

* 22:32 22:32 Gūnaa Awu 3:6. † 22:44 22:44 Gūnaa Ebu 110:1.

ọ dukwa onye unu e-kuje Nna lẹ mgboko-a; l'ọ kwa Nna lanu bẹ unu nweru, bu iya bu Nna ophu bu l'imigwe. ¹⁰ Ophu unu ekwekwa g'e kuje unu Nnajiuphu; kele ọ onye lanu bu Nnajiuphu unu, bu iya bu Kéreshi obu. ¹¹ Ọ chia g'onye kakota shii lẹ g'unu ha buru onye a-nodu ejeru ndu ophuu ozi. ¹² Kele onyemonye, l'ewoli onwiya eli bẹ ee-wozeta ali. Onye wozetakwanuru onwiya bẹ ee-woli eli."

*Jizosu anma ndu bu
tuko-l'ehu-atuko-l'obu ikpe*

(Mak 12:40; Luk 11:39-42,44,52; 20:47)

¹³ "Nshio unube ndu ezije ekemu me ndu Farisii! Unube ndu bu tuko-l'ehu-atuko-l'obu ono. Kele unu woru aka Chileke bu eze guchia; guburu ndiphe ye g'ephe ta abahu iya. Unu taa bahu iya l'onwunu; teme ndu eme g'ephe bahu bẹ unu te ekwe du g'ephe bahu.

¹⁴ "Nshio unube ndu ezije ekemu me ndu Farisii! Unube ndu bu tuko-l'ehu-atuko-l'obu ono. Kele unu bu ndu eripyaje ulo unwanyi, ji phe anodedu. Unu nodu egudeje eregede epfukpopho ogologo opfu anu Chileke. Oo unu bẹ Chileke a-kachaa anmashi ikpe ike.

¹⁵ "Nshio unube ndu ezije ekemu me ndu Farisii! Unube ndu bu tuko-l'ehu-atuko-l'obu ono. L'eka unu akpojeru ugbo daa eze-enyimu tuko ekameka jebabẹ g'ee-shi g'unu pfubuta m'obeta o buru onye lanu yeru Chileke. Teke unu pfubutaru onye obu; unu emee ya l'oo-buru onye ka unu agba k'oku-ali-maa ugbo ebolechiko.

¹⁶ "Nshio unube ndu atsụ ishi, eme g'unu goshi onye ozo uzo. L'eka unu asuje l'o to nwe du iphe, o bu me nemadzu -gude eze-ulo Chileke ria angu. Obenu l'onye gude mkpola-ododo eze-ulo Chileke ria angu obu bẹ unu asuje l'ono bu ugwo, tukoru iya l'ishi. ¹⁷ Lekwa unube ndu eme eswe teme unu nodu atsugbaa ishi-a! ?Buhunu ole ka ere ire? ?Bu mkpola-ododo eze-ulo Chileke; too eze-ulo l'onwiya, gbẹ buru iya meru mkpola obu o buru iphe ke Chileke? ¹⁸ Teme unu sukwapo l'onye gude oru-ngweja Chileke ria angu bẹ o to dudu iphe, o bu; obenu l'onye gude iphe-anunu, e doberu iya ria angu bẹ unu suru l'o buwaa ugwo, tukoru iya l'ishi. ¹⁹ Lekwa unube ndu-a, l'atsụ ishi-a! ?Buhunu ole ka shii? ?Bu iphe, a nuru anunu; too oru-ngweja Chileke, gbẹ buru iya meru g'iphe obu, a nuru anunu obu buru iphe ke Chileke? ²⁰ Oo ya bu l'iphe, bu onye gude oru-ngweja Chileke eri angu gudekwa yee iphe, no iya nu rikota angu obu. ²¹ Onye gudekwanu eze-ulo Chileke ria angu bẹ gudekwapho eze-ulo ono me Chileke, bu iya nu gude ria angu obu. ²² Onye gudekwanu imigwe eri angu gudekwapho aba-eze Chileke yee Chileke, onye no iya nu eri angu obu.

²³ "Nshio unube ndu ezije ekemu me ndu Farisii! Unube ndu bu tuko-l'ehu-atuko-l'obu ono. Kele unu agbakebeje je anu Chileke oke-lanu-l'uzo-iri l'agbo me anamita; mekpoo ahuji; bya aparu eme ekemu l'eka o karu akaka paru haa, bu iya bu ekpe ikpe, pfuru oto; waa aphu obu-imemini; waa apfushi ike l'iphe, onye pfuru. Iphemiphe ono bẹ unu gege anodua eme; ole o to bukwanu g'unu haa ophuu. ²⁴ Unube ndu atsụ ishi, eme g'unu goshi ndu ozo uzo; unube ndu azashijechaa zashia iphiriba iphe, ha ge nwenwu, no l'okoro; ole unu elwejekwa iphe, ha g'inya olwe wo.

²⁵ "Nshio unube ndu ezije ekemu me ndu Farisii! Unube ndu bu tuko-l'ehu-atuko-l'obu. Kele unu anoduje asa azu okoro; asa azu ochi; ole iphe, jiru ime iya bu ana ndu ozo iphe l'eka ike waa egu eme ejo-iphe. ²⁶ Gube nwophu Farisii, atsụ ishi; vuru uzo saadaa ime okoro yee ime ochi; oo ya bu; azu iya egbufukwapho chalahaa ucha.

²⁷ "Nshio unube ndu ezije ekemu me ndu Farisii! Unube ndu bu tuko-l'ehu-atuko-l'obu. Kele unu du g'ilu, e memaru emema, anoduje ama mma l'eli ehuiya; o -rwua l'ime iya; okpu nemadzu; mekpoo iphe ozo, rehuru erehu; eji iya ejiji. ²⁸ Nokwapho g'unu aduje g'unu pfuberekoto; 'ama l'iphe, jiru unu ime bu tuko-l'ehu-atuko-l'obu waa ejo-iphe."

*Jizosu epfu l'aa-gwatakota
ogbo nta-a ugwo iphe, ephe eme
(Luk 11:47-51)*

²⁹ “Nshio unube ndu ezije ekemu me ndu Farisii! Unube ndu bu toko-l'ehu-atuko-l'obu. Kele unu anoduje akpushi ulo l'ilu l'eka ndiche unu phe ligbaaru ndu ephe gbushiru, bu ndu mpfuchiru Chileke; bya ememakwapho eka e liru ndu pfuberekoto emema; asuje: ³⁰ ‘Ome unu no ndzu teke nna unu oche phe no; unu tege eyekwa eka l'egbushi ndu mpfuchiru Chileke.’ ³¹ Unu gude egube ono agba onwunu ama l'unu bupho unwu ndu gburu ndu mpfuchiru Chileke. ³² O du ree; unu yenu eka mefufu-a iphe, ndiche unu phe meru mephodoru unu. ³³ Unube ejo agwo ono! Unube unwu, ogiji nwushiru ono! ?Unu e-mekwadu imagha nahu g'a ta nma unu ikpe; kpuru unu ye l'oku-ali-maa? ³⁴ Oo ya bu; unu huma le mu e-zi ndu mpfuchiru Chileke waa ndu mmamiphe; waa ndu ezije ekemu g'ephe byapfuta unu. Lime phe be o duru ndu ophu unu e-gbu egbugbu; duru ndu ophu unu a-kpopyabe l'oswebe; dukwarupho ndu ophu unu e-chi iphe l'ulo-ndzuko unube ndu Jiu; mekota phe ewere le mkpukpu le mkpukpu; ³⁵ k'ophu oo-tukoru unu l'ishi; mbu ochi ndu pfuberekoto, unu gbushiru le mgboko e -shi l'ochi Ebelu; nwata pfuberekoto; jasu l'ochi Zakaraya; nwa Barakaya; onye unu gburu le mgbaka eze-ulo Chileke; waa oru-ngweja Chileke. ³⁶ Su-a; ge mu gbukwaaru iya unu tororo; l'iphemiphe ono bukotakwa l'ishi ogbo-a, no nta-a be aa-gwatakota ugwo iya g'o ha.”

*Jizosu yeru Jierusalemu obu
(Luk 13:34-35)*

³⁷ “Oowaa! Gube Jierusalemu! I tukoru ndu mpfuchiru Chileke egbushi; bya egude mkpuma atu-gbushi ndu e ziru g'ephe byapfuta ngu. Tekenteke be mu meru ge mu chikobe unwu ngu l'eka lanu ge nepfu-oku achikobeje unwu iya lime nku iya-a; ophu i kwedu! ³⁸ Huma ahuma; l'ibe ngu be aa-gbagharu; l'o dabyiru iphoro. ³⁹ Ge mu karu unu; unu ta ahumabaekwa mu jasu teke unu a-su: ‘Chileke goru onu-oma nu onye ono, gude epha Nnajiuphu abya ono.’ ”

24

*Iphe, e-me teke ikpazu
(Mak 13:1-2; Luk 21:5-6)*

¹ Tobudu iya bu; Jizosu bya eshi lime eze-ulo Chileke lufuta; o buru iya atugbushi. Ndu etsoje iya nu byapfuta iya g'ephe goshikota iya eze-ulo Chileke ono l'ophu. ² Jizosu su phe: “?O kwa l'unu humaru iphemiphe ono? Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; ee-mechaa nwukposhichaa iphemiphe ono enwukposhi; mbu k'ophu o to dudu g'o ka mma l'oo mkpuma lanu, a-kpo-pfuru l'eli nwibe iya.”

*Iphe, bu o -mechaa
mgboko abvu*

(Mak 13:3-13; Luk 21:7-19)

³ Jizosu bya enyihu ubvu Olivu bya eje anodu anoo l'eli iya. Ndu etsoje iya nu byapfuta iya k'iche bya asu iya: “?Bukpoo teke ole be iphemiphe-a, i pfuru-a l'e-mekpoo? Teme ?bu gunu a-buru iphe, ee-gude maru teke ii-bya; waa teke mgboko a-bvu?”

⁴ Jizosu yeeru phe onu su phe: “Oo pho g'unu leta onwunu enya g'o to du onye e-duswe unu uzo. ⁵ Kele o duru igwerigwe ndu a-zaru epha mu bya. Onye ophu nonu l'oo-su l'o kwa yebedua bu Kereshi obu. Ephe eshi l'eka ono duphua ndu du igwerigwe. ⁶ Unu a-nodu anu ude ogu ophu aalwu l'eka du enya; waa ophu aalwu l'eka du ntse; ole g'obu te etsukahukwa unu; noo l'iphemiphe ono mefutajekwa. Ole

teke mgboko a-bvu teke erwukwa. ⁷ Noo kele oha yele oha ibe iya a-nodu alwu ogu; ali-eze yele ali-eze ibe iya a-nodukwapho alwu ogu nkephe. Ejo okpa nri a-bya. Ali anmaa jiiijiii l'eka du igwerigwe. ⁸ Ole iphemiphe ono duopho g'egube ime awataje eme nwanyi k'ophuu-a.

⁹ "Noo teke ephe a-kpuru unu jepfu ndu ochi-oha; eeme unu ewere; gbushia unu. Ohamoha, no le mgboko egude kele unu bu nkemu kpoo unu ashii. ¹⁰ Nokwapho teke ikpoto nemadzu a-gbakuta azu l'ekwekwe, ephe kweru ke Chileke. Ephe edeaharu nwibe phe nu g'e gbua; kpoo nwibe phe ashii. ¹¹ Igwerigwe ndu mpfuchiru a-bya le mgboko-a bya anodu epfu iphe, Chileke epfuduru; gude edephushi ndu du igwerigwe. ¹² Teme eshinu ejo-iphe a-kwata paa eka mebyikpoo apaa be n-yemobu k'igwerigwe nemadzu a-tokpoeopho nwehu ejihu oyi eje. ¹³ Obenu l'onye taru nshi jasii l'ikpazu be Chileke a-dzota. ¹⁴ Teme ozi-oma k'eka Chileke bu eze-a; be aa-sa asasa g'o dzuru mgboko mgburugburu; k'ophu ohamoha l'ophu a-nomadzuru iya. E -mechaa teke ono; mgboko abvu."

Ejo ahuma

(Mak 13:14-23; Luk 21:20-24)

¹⁵ "Su-a; unu a-humakwa ejo-ahuma-ola-l'iswi ono, Danelu onye mpfuchiru pfuru unu opfu iya ono; l'eka o pfuru l'eka duru Chileke nsu. Ge gube onye agu iphe-a rikwaa oriri iphe, o bu. ¹⁶ Unu -huma ya pho; ge ndu no le Jiudiya gbalakwaa lashia l'ubvu. ¹⁷ G'onye no l'okpoku te ejeekwa abahu l'ulo le ya eje ewota iphe, du l'ulo iya. ¹⁸ Teme g'onye no l'egu te ejekwa ala unuphu je achita uwe iya. ¹⁹ Aphu a-tsokwaru unwanyi, du ime; me unwanyi, nwa angukwadu era mboku ono. ²⁰ Oo g'unu pfuru nu Chileke g'agba oso unu ta abu l'udzumini; ophu o bushiru l'eswe-atuta-unme. ²¹ Kele teke ono be ejo oke iphe-ehuka, eteke adu-swee k'eshinu Chileke meru mgboko byasu nta-a l'a-du; ophu o byadu adubaa ozo. ²² Nnajiuphu -egbuduru teke iphe-ehuka ono mkpirikpu be o to dukwa nemadzu aaphodunu. Ole oo-gude iswi ehunu du o hotaru gbua ya mkpirikpu.

²³ "O -rwua teke ono; o -duru onye suru unu l'o wakwa Kereshi obu; ozo l'o phukwa iya; unu te ekwekwa. ²⁴ Kele ndu a-nodu adzushi uka su l'ephe bu Kereshi; ozo l'ephe bu ndu mpfuchiru Chileke; a-duchakwaa teke ono. Ephe a-nodu emegbaa iphe-ohumalenya, dugbaa biribiri. Iphe ono a-buchaaru g'ephe e-shi dephua ndiphe; mbu je akpaa le ndu Chileke hotaru; m'ephe -je l'adu ike. ²⁵ Ole mu vuakwa uzo epfuru iya unu nta-a, o too meadaa.

²⁶ "Oo ya bu; teke o nweru ndu suru unu g'unu lenu l'o nokwa l'echiegu; unu te ejekwa eka ono. Ephe -su unu: lekwa l'o nokwa l'ime mkpuru; unu te ekwekwa. ²⁷ Kele o kwa g'ebemu-igwe akuje phoo; shi l'uzo enyanwu awawa lojaa akpaminigwe jasii l'uzo enyanwu ariba-a bu ge Abubu-Ndiphe e-me mboku, oo-bya.

²⁸ "O kwa eka odzu dabyiru be udele adojeru."

Abyabya Abubu-Ndiphe

(Mak 13:24-27; Luk 21:25-28)

²⁹ E -mechaa; teke ejo iphe-ehuka ono bvu'erupho be enyanwu e-jikputa; onwa echibuhu echichi; kpokpode eshi l'igwe dashihu; iphemiphe, no l'igwe anmawo anmawo lo-sweshihu. ³⁰ Noo teke iphe-ohubama ke Abubu-Ndiphe e-geru egeru l'akpaminigwe. O buru teke ono be iphe, bu ohamoha, no le mgboko mgburugburu a-ra ejo ekwa; eka meji tofuru phe. Noo teke ephe a-huma Abubu-Ndiphe eka o no l'urwukpu shi l'igwe egbu nwijnwii gude ike iya, paru eka abya. ³¹ Aabya egba eze opu ono, oo-gude zia unwu-ojozi-imigwe iya; ephe ejee l'iphe; jee l'azu; jee l'uzo ekutara; jee l'uzo ekicha; je akpaa l'eka igwe beru; ali beru; chikota ndu o hotaru.

Iphe, e gude oshi figu anwuta
(Mak 13:28-31; Luk 21:29-33)

³² “Sụ-a; unu gude oshi figu nwuta iphe; kele ọobujeru; ọ -mishiwa a bya erwua irwu ọphúú; l'aamaru l'onanwu dụwaa ntse. ³³ Nokwaphọ g'ọwa-a dụ. Teke unu humaerupho iphemiphe ono; unu amaru l'ọ nọkpowaa ntse; mbụ l'ọ nọwaa g'ọnu-ọguzo. ³⁴ Sụ-a; gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọgbo-a taa bvuebekwa; iphemiphe-a emekọta. ³⁵ Sụ-a; igwe a-bvukwa; alị abvụ; obenu l'opfu, mu pfuru ta abyadu erebuhu ire erebuhu.

Mbọku, ọo-buru
(Mak 13:32-37; Luk 17:26-30,34-36)

³⁶ “Obenu l'ọ tọ dudu onye maru mbọku, ọo-buru; ọzoo teke iphe ono e-megbaa gẹdegede. Mbụ l'unwu-ojozi, bu l'imigwe ta amakwa iya; ọphu Nwa Chileke l'onwiya amakwa iya. Onye maru iya nụ buepho Chileke, bụ Nna nwẹkiya. ³⁷ Ọ kwa g'ọ dụ l'ọgbo kẹ Nuwa pẹ teke ndiche ono bụ g'ọo-dụ teke Abubu-Ndiphe l'a-bya. ³⁸ Kele teke ndiche ono; teke utso, riru mgboko eteke agbadu; bẹ ẹphe shi nọdu eri angụ; alụphe nwanyi; ekephe nwanyi; jasụ mbọku, Nuwa bahuru l'eze ugbo; ³⁹ ọphu ndiphe amadu iphe, akọ nụ; jasụ teke mini byaru atuko pẹ rikọta. Nokwa g'ọo-dụ teke Abubu-Ndiphe a-bya bụ ono. ⁴⁰ Noo teke unwoke labọ a-nọdu l'egu; aabya ezikọta onye lanu haa onye ọphuu. ⁴¹ Unwanyi labọ a-nọdu atsụ nri; aabya ezikọta onye lanu haa onye lanu. ⁴² Ọo ya bụ; unu che nche; kele unu ta amadu mbọku, Nnajiuphu unu a-bya. ⁴³ Ọle-a; unu makwarupho lẹ-a; Ọme oke, bu l'unuphu maru teke iphuru abya ibe iya mẹ ọ nwukwaru-a ẹnya; mẹ o to kwekwanu g'iphuru tsufua ulo iya bata. ⁴⁴ Ọo ya bụ; unubedua l'onwunu; unu kwabekwapho ẹnya; kele Abubu-Ndiphe l'a-bya teke unu te eledu ẹnya iya.”

Nwozi, e gude ire iya ẹka
(Luk 12:41-48)

⁴⁵ “?Bụ onye bụ nwozi, e gude ire iya ẹka tẹme ọ buru onye kwaru ẹnya? Ọ bụ onye ono, nnajiuphu iya doberu l'unuphu g'ọ nujeru iya ndibe iya nri l'orwuberu iya. ⁴⁶ Ẹhu-utso bẹ a goru nụ nwozi ono mẹ ọ -buru lẹ nnajiuphu iya a-lwa bya ahuma l'oome iphe ono, e ziru iya ono. ⁴⁷ Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; nnajiuphu ono e-wokwaru iphemiphe, o nweru enweru ye nwozi ono l'ẹka. ⁴⁸ Obenu; teke ọ bụ nwozi ẹjo ọkpoma; ọ rịa sụ: ‘Ha! Nnajiuphu mu anọakwaa ọdu’. ⁴⁹ Ọ bya awata etsukashi ndu-ozu nwibe iya iphe; wata eri g'ọ dụ iya; nguahaa mée; ẹphe lẹ ndu nggaga mée. ⁵⁰ Nnajiuphu iya ono a-lwa mbọku, o too ledu ẹnya iya waa teke ọ tọ madu; ⁵¹ bya agwaa ya ọchi; woru iya gwakọbe lẹ ndu bụ tuko-l'ẹhu-atuko-l'obu. Noo ẹka nemadzu a-nọdu kwaa ẹjo ẹkwa; taa ikireze.”

25

Akọ akatikpo unwumgboko iri

¹ “Ẹka Chileke bụ eze bẹ aa-duepho g'iphe, meru l'akọ akatikpo unwumgboko iri, chitaru orọku pẹ gude jeshia onye jeru alụ nwanyi ọphúú ndzuta. ² Ụmadzu ise l'unwumgboko ono bụ ndu eswe; umadzu ise buru ndu kwaru ẹnya. ³ Lẹ ndu eswe phọ pataru orọku pẹ; ọphu ẹphe adudu manụ, ẹphe wotafuaru k'etsutsu. ⁴ Ọle ndu ọphu kwaru ẹnya yeru manụ l'iphe parụ k'iche bya apakwarupho orọku pẹ. ⁵ Onye ono, alụ nwanyi ọphúú ono nọahaepho ọdu abyabya; mgbenya rweahaa pẹ. A nonya; mgbenya tushikota pẹ.

⁶ “Abalị keepho ẹbo; a rashia sụ: ‘Eeghee! Onye jeru alụ nwanyi ọphúú ọbu alwaakwa-o! Unu lufuta bya eje iya ndzuta-o!’ ⁷ Tọbudu iya bụ; unwumgboko ono wulihukọta bya emezichaa orọku pẹ. ⁸ Ndu ọphu bụ ndu eswe phọ sụ ndu ọphuu,

kwaru ɛnya pho: 'Unu menuru nwamanu unu tadaru anyi jiko l'oku anyihuakwaa l'oroku anyi.' ⁹ Ndu k'ono, kwaru ɛnya ono su phe: '?Teke o to sukwanu anyi l'unu-e? Unu jepfukwa ndu ere manu-oku je akpata k'unu.' ¹⁰ Epe tugbua jeshia ya akpata. O buru teke ono be onye jeru alu nwanyi ono byarwutaru; ndu ophu jikobewaru aka ejeje pho tsoru iya; epe bahu l'ulo aka eeme ekele-nwanyi ono l'enyashi ono. Epe wubaepho l'ulo; e woru uzo guchia.

¹¹ "E mechaa teme umadzu ise ophuu bya; bya asu: 'Nnajiuphu! Nnajiuphu! Guhaaru anyi uzo.' ¹² Nwoke ono su phe: 'Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; mu ta amakwa onye unu bu.' "

¹³ Oo ya bu le-a; unu chekwa nche; eshinu unu ta amadu mboku, Abubu-Ndiphe a-bya; ophu unu amadu teke o-buru.

Etu ndu e yeru okpoga l'eka
(Luk 19:11-27)

¹⁴ "L'eka Chileke bu eze dukwapho g'iphe, meru l'ako nwoke lanu, gbeshiru eje iphe-ozo; bya ekua ndu-ozu iya bya eworu eku iya ye phe l'eka. ¹⁵ Onye lanu be o nuru ukporo eka-ego ise; bya anu onye ophuu ukporo eka-ego labo; bya anu onye k'eto ukporo eka-ego lanu. Onyemonye be o nuerupho ge nwoke nkiya beru. O nuchaa phe iya; o buru iya eje iphe-ozo, ooje. ¹⁶ Onye ophu o nuru ukporo eka-ego ise pho tugbuepho teke ono gude iya jeshia ngho. O je egude iya gbaa ngho rita urwu ukporo eka-ego ise ozo tukobe iya. ¹⁷ Nokwapho g'onye ophu a nuru ukporo eka-ego labo pho meru. O jeru eritakwapho urwu ukporo eka-ego labo ozo tukobe iya. ¹⁸ O be l'onye ophu nataru ukporo eka lanu-a; o tugbua je ebvua ali woru okpoga nnajiuphu iya ono libe.

¹⁹ "Tobudu iya bu; a nokpoepho-oo jasu: o be ujiku lanu; nnajiuphu ndu ono lwa g'ephe l'ephe gbazia okpoga ono. ²⁰ Onye ophu a nuru ukporo eka-ego ise pho byatashia bya egudekwapho ukporo eka-ego ise ozo bya asu: 'Nnajiuphu; iphe, i nuru mu bu ukporo eka-ego ise. Wakwa ukporo eka-ego ise ozo, mu ritaru l'urwu tukobe iya baa.' ²¹ Nnajiuphu iya su iya: 'I meru ree! I bu okpobe onye-ozu, e gude ire iya aka. Eshinu e gude ire ngu aka le nwiphe, edzudu kaa be mu e-me g'i buru onye-ishi l'iphe, paru aka. Ngwa; bya g'ehu toko tsoo gu le nnajiuphu ngu utso.' ²² Onye ophuu, a nuru ukporo eka-ego labo pho byakwa bya asu: 'Nnajiuphu; iphe, i nuru mu bu ukporo eka-ego labo. Wakwa ukporo eka-ego labo ozo, mu ritaru l'urwu tukobe iya baa.' ²³ Nnajiuphu iya ono su iya: 'I meru ree. I bu okpobe onye-ozu, e gude ire iya aka. Eshinu e gude ire ngu aka le nwiphe, edzudu kaa be mu e-me g'i buru onye-ishi l'iphe, paru aka. Ngwa; bya g'ehu toko tsoo gu le nnajiuphu ngu utso.'

²⁴ Onye ophu a nuru ukporo eka-ego lanu pho byakwa bya asu: 'Nnajiuphu; mu maru ngu ree; l'i bunukaru ejo nemadzu. Iiwotaje iphe l'eka i kuduru iphe; teme i nodu ejeje ekpota iphe, i ghaduru. ²⁵ Noo g'o gude ndzu ghuhu mu; mu woru ukporo eka-ego ngu je elibe l'ali. Nggekwa iphe ngu.'

²⁶ "Nnajiuphu iya ono su iya: 'Lekwa gube iberezi iphe, arwuhu-a, ejo okpoma egbu egbugbu-a. Oo ngu pho maru le mu awotaje iphe l'eka mu akuduru iphe; teme mu nodu ekpotaje iphe, mu aghaduru. ²⁷ I gege dobekporu mu nu okpoga mu l'ulo nche okpoga; g'oo-buru mu -lwa mu eje ewota okpoga mu yee iphe, o tukoberu onwiya. ²⁸ Ngwa; unu nata iya okpoga ono; woru nu onye pho, nweru ukporo eka-ego iri pho. ²⁹ Kele onyemonye, nweru nu be aa-nubakwa g'o nweru k'etsutsu iya. Obenu l'onye enweddu nu be aa-gbenu natafulenu nwophu o nweru.' ³⁰ 'Ngwa; unu kpata mkpokoro onye-ozu-a kpufu je eye l'eka gbakotaru tsukiribaa. Eka ono be nemadzu a-nodu kwaa ejo ekwa; taa ikireze.' "

Ikpe Ikpazu

³¹ “Obenu lẹ teke Abubu-Ndiphe a-nọdu egbu nwiinwii abya yẹ iphe, bukota unwu-ojozi-imigwe l'ophu bẹ ọo-nọdu l'aba-eze iya, egbu nwiinwii. ³² Teke ono bẹ ndiphe mgburugburu e-dzukota l'iphu iya. L'ọobyanya eworu phẹ hoo g'onye eche aturu, l'ahoshije egbu l'eka aturu iya kuru; dobe phẹ iche iche-a. ³³ L'ọobyanya achiru ndu ophu bu aturu dobe onwiya l'uzo ekutara; chiru ophu bu egbu dobe l'uzo ekicha. ³⁴ Noo teke eze ono a-su ndu k'ono, no iya l'uzo ekutara ono: ‘Unu bya; unube ndu Nna mu goru onu-oma nu. Unu bya enweru mgboko ophuu ono, Chileke kwakobehawaruro unu e -shi teke o meru mgboko ono. ³⁵ Kele egu guru mu; unu nu mu nri; mu ria. Egu mini gua mu; unu chebe mu mini; mu ngua. Mu buru mbyambya; unu dubata mu ibe unu. ³⁶ Mu gbaru oto; unu nmabe mu iphe. Iphe mee mu; unu gbaaru mu mkpu. Mu jee mkporo; unu bya mu agbaphe.’

³⁷ “Noo teke ndu pfuberekoto a-su iya: ‘Nnajiuphu; ?bu teke ole bẹ anyi humaru ngu eka egu agu ngu; anyi nu ngu nri obu? Ozoo lẹ mini agu ngu; anyi chebe ngu mini; i ngua? ³⁸ Teme ?bukpoo teke ole bẹ anyi humaru ngu; i buru mbyambya; anyi dubata ngu ibe anyi? Ozoo l'i gba oto; anyi nmabe ngu iphe? ³⁹ ?Bukpoo teke ole bẹ anyi humaru ngu l'eka iphe eme ngu; ozoo l'i no l'oka mkporo; anyi gbaaru ngu mkpu?’ ⁴⁰ Noo teke eze e-yeru phẹ onu su phẹ: ‘Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; eshinu unu mekpwaru iya m'obeta o buru onye lanu, enya kachaa alwalwa l'unwunna mu-a bẹ buakwaa mbedua bẹ unu meru iya.’

⁴¹ “Noo teke ọo-bya asu ndu ophu no iya l'uzo ekicha: ‘Unu lufu mu l'iphu; unube ndu Chileke turu onu. Unu wuba l'oku ono, e-nwu gidigidi jaduru ono, bu iya bu eka Chileke meru doberu Obutuswe yẹ unwu-ojozi iya ono. ⁴² Kele egu guru mu; ophu unu anuduru mu nri. Egu mini gua mu; ophu unu echebeduru mu mini. ⁴³ Mu buru mbyambya; ophu unu edubataduru mu ibe unu. Mu gbaru oto; ophu o dudu iphe, unu nmaberu mu. Iphe mee mu; teme mu noo l'oka mkporo; ophu unu agbajeduru mu mkpu.’ ⁴⁴ Noo teke ephe e-yekwapho onu su: ‘Nnajiuphu; ?bu teke ole be anyi humajekpooru ngu eka egu agu ngu; ozoo eka egu mini agu ngu; ozoo eka i bu mbyambya; ozoo eka i gba oto; ozoo l'eka iphe eme ngu; ozoo l'eka i no l'oka mkporo; ophu anyi eyeduru ngu eka?’ ⁴⁵ Noo teke ọo-su phẹ: ‘Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; eshinu unu te emeduru iya g'o ka mma l'oo onye lanu, enya kachaa alwalwa l'ime ndu-a bẹ unu te emekwaru mu iya.’ ⁴⁶ Oo ya bu; ephe eje anodu l'eka ephe a-nodu eje iphe-ehuka mkpukurumkpuru jasu lẹ tuutuutu lẹ mimiimii. Obenu lẹ ndu ophu bu ndu pfuberekoto e-je l'eka ephe e-nweru ndzu ojeje.”

26

Ndu-ishi achi idzu egbu Jizosu

(Mak 14:1-2; Luk 22:1-2; Jion 11:45-53)

¹ Tobudu iya bu; Jizosu pfughechaepho iphemiphe, oopfu; bya asu ndu etsoje iya nu; ² “Ophu unu maru bu l'o ghudufuwaru-a abali labo; obo Ojehata erwua. Noo teke ee-deru Abubu-Ndiphe ye g'a kpopyabe l'oswebe.”

³ Tobudu iya bu; ndu-ishi uke Chileke waa ndu bu ogerenya mkpukpu bya edzukobe l'okpoku ibe onye-ishi ndu-ishi uke Chileke. Onye ono bẹ epha iya bu Kayafasu. ⁴ Ephe noo ndzuko su l'ephe e-gude Jizosu lẹ mpya woru gbua. ⁵ Ole ephe suru l'o to buduru nta-a, aabo iphe-a; a-nonyaa utsu daa l'eka oha no.

Aawu Jizosu manu,

eshi mkpo lẹ Betani

(Mak 14:3-9; Jion 12:1-8)

⁶ O be ge Jizosu jeru Betani; o je anodu l'ibe Sayimonu, onye ekpenta mejeru pho.

⁷ Noo ya; nwanyi lanu gudeepho mgbere, ama ntumatu bata ge Jizosu gude nri l'eka

eri. Mgbere ono bẹ manụ, eshi mkpọ, dị iya nụ kwatakpọoru ere ire shii. Nwanyị ono bya eworu manụ ono wụa Jizọsu l'ishi. ⁸ Ndu etsoje iya nụ humae ya phọ; ẹhu ghuahaa phẹ ẹghu. Ẹphe sụ: “?Bụ kẹ gụnu bẹ e gude emebyishi ẹguru manụ ọwa-a? ⁹ Kẹle manụ-a sụru g'ee-reta iya iphe, parụ ẹka woru keshiaru ndu akpa nri.”

¹⁰ Jizọsu maerupho l'onoo iphe, ẹphe epfu bya asụ: “?Bụ gụnu meru g'o gude unu nọdu epfuchi nwanyị ono nchị? ?Unu ta amadụ l'ọo ọkpobe iphe bẹ o meru mu ẹgube ono? ¹¹ Ndu akpa nri bẹ unu l'ẹphe anọ tekenteke; obenu lẹ mbẹdua ta abụdu tekenteke bẹ mu l'unu a-nọdu. ¹² L'iphe, meru iphe, ọ wuru mu manụ-a bụ g'o shi nta-a kwakọbeta mu m'ọbvụ mbọku, ee-li mu. ¹³ Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; iphe, bukpoọ ẹkameka, a sarụ ozi-oma-a lẹ mgboko-a mgburugburu bẹ aa-kojeekwapho akọ iphe-a, nwanyị-a meru-a; gudeje nyata nwanyị-a.”

*Jiudasu eederu Jizọsu eye
l'ẹka ndu Jiu*

(Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)

¹⁴ Tọbudu iya bụ; Jiudasu Isukariyotu, bụ onye lanụ l'ime ụmadzu iri l'ẹbo ono, etsoje Jizọsu ono bya atugbuja jepfushia ndu-ishi uke Chileke; ¹⁵ je asụ phẹ: “?Bụ gụnu bẹ unu a-nụ mu gẹ mu deru iya ye unu l'ẹka?” Ẹphe pfua ya ụkporo pangu lẹ pangu iri. ¹⁶ O shiẹpho teke ono wata achọ teke gbaru gẹ ya deru Jizọsu ye phẹ l'ẹka.

Nri-enyashi Ikpazu

(Mak 14:12-26; Luk 22:7-23; Jion 13:21-30; 1Kor 11:23-25)

¹⁷ O rwua l'eswe, abahụ l'ọbo-iphe, aatajẹ buredi, ekoduru ekoko ono; ndu etsoje Jizọsu byapfuta iya bya asụ iya: “?Bụ awe bẹ ọ dị ngu g'anyi doziaru ngu g'ị nọdu ria nri ọbo Ojẹghata ọbu?”

¹⁸ Ọ sụ: “Unu bahụ l'ime Jierúsalem. O nweru nwoke lanụ, unu e-jepfu je asụ iya lẹ O-zì-iphe sụru; l'ọ rwuwaru iya l'alala. Gẹ ya nọdunu l'ibe ngu ria nri ọbo-iphe ono yee ndu etsoje iya nụ.”

¹⁹ Ndu etsoje iya nụ ono je emee gẹ Jizọsu ziru phẹ. Ẹphe nọdu l'ẹka ono kwakọbeahaa nri ọbo Ojẹghata ono.

²⁰ O be l'ụzenyashi; Jizọsu yele ụmadzu iri l'ẹbo ono je anọdu kwabẹ k'eri nri ono. ²¹ Ẹphe rijeepho nri ono; ọ sụ phẹ: “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ kwa onye lanụ lẹ g'unu nọ l'ẹka-a bẹ l'e-deru mu ye l'ẹka ndu achọ ishi mu.”

²² Ọ kwata rwua phẹ l'ẹhu; aphụ ji phẹ obu. Ẹphe jiahaa ya nanụ nanụ sụ: “Nnajiuphu; ?bụ mbẹdua tọo mbẹdua?”

²³ Ọ sụ phẹ: “Ọo onye mu l'iya eye ẹka l'ochi lanụ-a bụ onye ọbu, e-deru mu ye ọbu. ²⁴ Abụbu-Ndiphe l'a-lakwa g'e deru iya l'ẹkwo-opfu Chileke. Ọle aphụ a-tsọru onye ono, ee-shi l'ẹka iya deru Abụbu-Ndiphe ye l'ẹka ndu achọ ishi iya ono. O gogo kakwaru onye ono ree ọme a ta nwuduru iya ilile.”

²⁵ Jiudasu-a, l'e-mechaa deru iya ye-a sụ iya: “Ọnyibe; ?bụ mbẹdua tọo?” Jizọsu sụ iya: “Ooekwa ngu phọ bẹ o shi l'ọnu.”

²⁶ Ẹphe gudekwadụ nri ono eri; Jizọsu bya ewota buredi bya ekele Chileke ekele; bya eworu iya nugbaa ndu etsoje iya nụ; bya asụ phẹ: “Unu gẹe ria. Ọwa-a bụ ogwẹhu mu.”

²⁷ Ọ byakwa apata okoro, mееe dị bya ekelekwaphọ Chileke ekele bya eworu iya nụ ndu etsoje iya nụ bya asụ phẹ: “Unu ngu-dzuru iya g'unu ha. ²⁸ Kẹle ọwa-a bụ mee mu, egude agba ọgbandzu ọphúú; mee a gbashiru l'iswi ẹhu igwe ọha; k'ọphu Chileke a-guru phẹ nvụ l'iphe-ẹji. ²⁹ Ọle iphe, mu a-karụ unu bụ; mu ta abyakwa angubaa mееe, shi l'akpuru vayinu jasuru mbọku ono, mu l'unu a-ngụ k'ọphúú l'ẹka Nna mu bụ eze.”

³⁰ Ẹphe kwechaa ebvu, e gude aja Chileke ajaja; bya ejeshia l'úbvú Olivu.

Pyita a-gò lẹ ya ta amadu Jizosu
(Mak 14:27-31; Luk 22:31-34; Jiṣon 13:36-38)

³¹ A nonyaa; Jizosu sù phẹ: G'unu hakota bẹ e-mechakwaa hakota mu gbalaa l'enyashi-a; g'e deru iya l'ekwo-opfu Chileke. Kele e dekwaru sù: "Mu e-chigbu onye eche aturu; g'ikpoto aturu ono agbakashihu.* ³² Oke teke e meerupho gẹ mu shi l'onwu teta dzuru ndzu bẹ mu e-vukwaru unu ọzo jerwua Gálili."

³³ Pyita sù iya: "Onyemonye -jekpoo agbalakota parụ ngu haa bẹ ephe a-hakwa ngu-a; ọ kwa lẹ mbedua ta ayikwa haa ngu."

³⁴ Jizosu sù iya: "Gẹ mu gbukwaaru ngu iya tororo; l'enyashi ntanu-a bẹ oke-oku nchi-aboḥu -bya ara ọrà; bẹ ị gọakwaru ego ugbo eto sù l'ị tị madu mu."

³⁵ Pyita sù iya: "O betakpoo mu lẹ ngu je a-tuko laa; mu ta abyakwa asu lẹ mu ta amadu ngu." Ndu etsoje Jizosu ndu ophuu tuko pfudzuru nno.

Jizosu epfu anu Chileke
lẹ mgbabu Getusemeni

(Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)

³⁶ Tọbudu iya bu; Jizosu yele ndu etsoje iya nu swiru bya abyarwuta l'eka eekuje Getusemeni. E rwua eka ono; ọ sù ndu etsoje iya nu: "Unu nodukwa anoo l'eka-a gẹ mu jeriberu l'eka pho je epfuru nu Chileke." ³⁷ O bya eduta Pyita yee unwu Zebedi ephenebo; ephe swiru tugbua. Aphu ji iya obu; meji nodu etsue ya pho pharamu pharamu. ³⁸ O sù phẹ: "Ha; egube owa! Meji akuekwa mu pho photophoto; mbu lẹ meji abyaakwaa mu atofu. Unu nodukwa l'eka-a gẹ mu l'unu tuko chee nche."

³⁹ O kpiberu nwanshi; bya adaa bube iphu l'alị pfuru nu Chileke sù: "Nna mu; ọ -buru l'ii-mekotakpoo ya; manuru g'ii-me nafu mu okoro-a gẹ mu ta angu iphe, du iya nu. Oke ọ kwa g'ọ to bukwa iphe, du mu l'uche l'e-me. O kwa g'ọ bukwaru iphe, du gubedua l'uche l'e-me."

⁴⁰ O gbeshi jepfu Pyita phe-a, ephe l'iya swi-a. O jeshia; ephe nodu ekuwaa mgbenya. O sù Pyita: "?Bu gunu bẹ unu eme egube ono? ?Unu ta adudu ike nwuru enya gẹ mu l'unu noo m'obeta ọ buru awa lanu? ⁴¹ Unu nwuru enya; pfuru nu Chileke g'o to kwe g'unu nmalahu l'ohutama. Maa nemadzu bẹ ọ nodujekpokwa evushi evuvu ike; obenu lẹ nemadzu l'onwiya bẹ ike adudu."

⁴² O tugbukwaa k'ugbo ebo bya ejekwa awata epfu anu Chileke sù: "O shita mu sù gube Nna mu; ọ -buru l'ọ to duhedu g'ii-shi nafu mu iphe, du l'okoro-a; gbahalepho lẹ mu ngufutaje iya bẹ ọ dukwaa ree; ọ kwa g'o mee g'ọ du ngu l'uche." ⁴³ O bya alwaphutakwa azu byatashikwa; ephe nodu ekukwapho mgbenya; kele mgbenya jiru phe enya ejiji.

⁴⁴ O pakwaru phe haa bya atugbua ozo bya eje epfuru nu Chileke k'ugbo eto; pfukwaapho iphe, o pfuhawaru. ⁴⁵ O mechaa; bya abyapfuta ndu ono, ephe l'iya swi ono; bya asu phe: "?Unu nokpoepho lẹ mgbenya g'unu no iya? ?Unu nokpokwadua lẹ nwa atuta unme unu obu? Unu lekwa l'o rwuakwaru. Abubu-Ndiphe bẹ e deakwaru ye l'eka ndu iphe-eji. ⁴⁶ Unu gbeshikwa g'anyi je. O kwa onye deru mu ye nu obu abya nu pho."

Egude Jizosu
(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Jiṣon 18:3-12)

⁴⁷ Tọbudu iya bu; Jizosu kpukwaduru-a opfu l'onu; Jiudasu-a, bu onye yikwaa l'umadzu iri l'ebo pho-a buru phereketeke; yele igwe oha swiwaru. Ephe pagbaarụ mma mekpoo mgboro. Ndu ziru phe nu buru ndu-ishi uke Chileke waa ndu bu ogerenya ndu Jiu. ⁴⁸ Onye ono, deru iya ye onoya pfuwaru phe iphe, ya e-me g'ephe

* 26:31 26:31 Gūnaa Zek 13:7.

gude maru onye ọ́phu ọ́ bú. Ọ́ sùhawaru phẹ́ l'ọ́o onye ono, ya e-jepfu je etsutsua ọ́nu ono bú onye ẹ́phe e-gude.

⁴⁹ Jiudasu jeẹ́pho phaa byapfuta Jizọ́su bya ekele iya ekele sù iya: “Ọ́nyibe! ?Ị́ dọ́pho?” bya etsutsua ya ọ́nu l'asha.

⁵⁰ Jizọ́su sù iya: “Ishikomu; jerọ́ emee iphe, ị́ byaru.” Ndu ono bya bya azọ́pyabe Jizọ́su; gudeshia ya ike. ⁵¹ Tọ́budu iya bú; onye lanu lẹ́ ndu ono, ẹ́phe lẹ́ Jizọ́su shi nọ́du ono yeẹ́pho ẹ́ka mị́a mma iya swaramu; gbua nwokoro onye-ishi ndu-ishi uke Chileke; pafu iya nchị́. ⁵² Jizọ́su sù iya: “Mị́-phu mma ngu azu l'ọ́bo iya; kele onyemonye, bú o-gbu-mma l'a-la lẹ́ mma. ⁵³ Tọ́o ?i dobesu lẹ́ mu taa dudu ike asu Nna mu nta-a g'ọ́ dzọ́o mu; mbu l'oo ye unubuku unwu-ojozi-imigwe ẹ́gwegwa g'ẹ́phe bya nta-a? ⁵⁴ Ole; ?denukwanu g'oo-shi vua; mbu iphe, e deru l'ẹ́kwo-opfu Chileke, bú iya sùru l'iphe-a, eme nu-a mefuta je g'ooome-a?”

⁵⁵ Noo teke Jizọ́su sùru ikpoto ndu byaru iya egude: “?Unu chigbaa mma; chiru mgboro abya mu egude? ?Mu bú onye ana nfu? Mu l'unu shikwa anọ́du je mboku-mboku l'eze-ulo Chileke; ẹ́ka mu ezi unu iphe; ọ́phu unu egudekpodaaru mu. ⁵⁶ Ole iphemiphe-a mewaru k'ọ́phu iphe, ndu mpfuchiru Chileke deru l'ẹ́kwo-opfu Chileke aa-vufutakota g'ẹ́phe pfuru iya.”

Ndu etso je iya nu g'ẹ́phe ha paru iya haa; gbakashihu.

Jizọ́su l'iphu ndu-ikpe

(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55,63-71; Jiọ́n 18:13-14,19-24)

⁵⁷ Ndu guderu Jizọ́su kpata iya kpuru tugbua jeshia ibe onye bú onye-ishi ndu-ishi uke Chileke. ẹ́pha onye ono bú Kayafasu. Ọ́ buru l'ẹ́ka ono be ndu ezije ekemu me ndu bú ọ́gerenya dzukotahawaru. ⁵⁸ Pyita gbẹ́ ụ́zenya etso iya azu azu jasụ́ ẹ́phe bahu ibe onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono. Ọ́ bya abahu bya eje anọ́-kube ndu nche; chiru ẹ́nya ye gẹ́ ya humakpoo iphe, a-buru ishi iya. ⁵⁹ Ndu-ishi uke Chileke me ndu ogbo-ikpe l'ophu chọ́ahaa ibo, ẹ́phe e-bo Jizọ́su; g'ee-shi g'ee-kpee ya mpfugbu. ⁶⁰ Ọ́phu ọ́ dudu iphe, ẹ́phe humaru, bú iphe, o meru; l'ẹ́ka a gbekwa du igwe agba iya ekebe ẹ́regede. A nonyaa; umadzu ẹ́bo bya ⁶¹ bya asu: “Ọ́ kwa nwoke-a sùru lẹ́ ya a-du ike mebyishia eze-ulo Chileke; ya akpukwaa ya l'ime abali ẹ́to-a.”

⁶² Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono gbalihu bya asu iya: “?Ti yedu ọ́nu l'iphe, bú ekebe ọ́wa-a, ẹ́phe agbagbaa ngu-a?” ⁶³ Ọ́phu Jizọ́su epfuduru opfu. Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono sù iya: “Pfundwaa mele Chileke, dzu ndu. ?Bu ngu bú Kéreshi ọ́bu? Mbu Onye-Ndzota ono, Chileke kweru ukwe iya-a. ?Bu ngu bú Nwa Chileke ọ́bu?”

⁶⁴ Jizọ́su sù iya: “Ọ́oekwa ngu pho be o shi l'onu. Ọ́ l'oo gẹ́ mu gbukwaaru iya unu tororo; nta-a be unu a-huma Abubu-Ndiphe l'ẹ́ka ọ́ no l'ẹ́kutara Chileke, bú Ọ́kalibe-Kakota-Ike. Teme e -mechaa be unu a-humakwa iya pho l'ẹ́ka ọ́ no l'urwukpu shi l'igwe abya.”

⁶⁵ Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono woru uwe ke yebedua bú onye-ishi-a zijaa sù: “Nwoke-a pfubiyakwaru Chileke nta-a. ?Bubahunaa ekebe gunu ozo be anyi achokwadu? Unu numawaru-a epfubiyi, oopfubiyishi Chileke. ⁶⁶ ?Bu gunu bú ikpe unu nta-a?”

ẹ́phe tuko wua ọ́nu nanu sù: “Iphe, gbaru iya nu bú ọ́nwu!”

⁶⁷ Noo teke ẹ́phe wataru iya avu ọ́nu-mini l'iphu; chiahaa ya iphe; ndu echi iya ẹ́ka lẹ́ nchị́ sù iya: ⁶⁸ “Gube ọ́phu sùru l'ị́ bú Kéreshi ọ́bu; pfunaa mpfuchiru ọ́bu; koo onye chiru ngu iphe ono.”

Pyita ago lẹ́ ya ta amadu Jizọ́su

(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jiọ́n 18:15-18,25-27)

⁶⁹ Gẹ Pyịta nọ l'etezi l'ulo-ikpe ono; bẹ nwamgbọko, yee nemadzụ bu byapfutaru iya bya asụ iya: “Gụbedua yikwa-a lẹ ndu etsoje nwọphu Gálili-a, bụ Jizọsu-a.”

⁷⁰ Pyịta nọdu l'edzudzu-ọha l'ẹka ono gọo ẹgo sụ: “Ha! Mu ta amakwa iphe, iipfu.”

⁷¹ Pyịta gbeshiepho l'ẹka ono tughua je anọdu l'ọnu-oguzo. Nwamgbọko ọzo, yee nemadzụ bukwapho ebubu humakwa iya bya asụ ndu nọ l'ẹka ono: “Nwoke-a bẹ yikwa lẹ ndu etsoje Jizọsu; mbụ nwọphu Nazaretu.”

⁷² Pyịta gọkwaapho ẹgo ọzo buta angu ria sụ: “Mu ta amakwa nwoke ono.”

⁷³ A nọepheo nwanshii; ndu pfugbaaru lẹ mgboru ẹka ono bya bya asụ Pyịta: “Ta agoshi ẹgo l'ị yichaa ya-a; olu-opfu ngu gbawaru ngu ama.”

⁷⁴ O wata eri angu sụ gẹ Chileke gbukwaa ya ilu mę ọ -budu ire-lanụ bẹ ya epfu-a. Sụ: “Mu ta amakwa onye ono, unu epfu opfu iya ono.”

Teke onokwapho oke-ọku nchi-abọhu raa ọrà. ⁷⁵ Noo ya bụ; Pyịta nyata opfu, Jizọsu pfuru sụ: “Oke-ọku nchi-abọhu -bya ara ọrà; bẹ ị gọakwaru ẹgo ugbo ẹto l'ị tị madu onye mu bụ.” O tughua lufu je anọdu raahaa ẹkwa arashi iya ike.

27

A kpụ Jizọsu akpupfu Payileti (Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jiọn 18:28-32)

¹ Nchi bọhuepho; ndu-ishi uke Chileke l'ophu mę ndu bụ ọgerenya ndu Jiu bya achia idzu g'ephe gbua Jizọsu. ² Ẹphe kee Jizọsu ẹgbu; kpụta iya kpuru jeye nnajioha, bụ Payileti l'ẹka.

Anwuhu Jiudasu (Ndu 1:18-19)

³ Jiudasu-a, bụ iya deru Jizọsu ye-a hụmaepho l'e kperu Jizọsu mpfugbu; izimanu lwa iya azu. O chita ukporo pangu lẹ pangu iri ono chiphu azu je achiru nu ndu-ishi uke Chileke waa ndu bụ ọgerenya ono sụ phe: ⁴ “Mu meakwaru iphe-ẹji. O kwa onye adudu iphe, o meru bẹ mu deru nu g'e gbua ono.”

Ẹphe sụ iya: “?Bụ onye akpa ngu ishi iya ono? Tọbudu g'i jewaro amaru g'ii-me iya.”

⁵ Jiudasu chiru okpoga ono ghakaa l'eze-ulo Chileke; o buru iya atugbu je eworu onwiya swi-gbua.

⁶ Ndu-ishi uke Chileke bya ewota okpoga ono bya asu: “Okpoga-a ta abukwa iphe, ee-yekobe l'okpoga Chileke eshinu o bu aswa mee ishi nemadzụ.” ⁷ Tọbudu iya bu; ephe chia idzu wota okpoga ono je azu onye akpuje ite ali; woru ali ono mee ali ẹka ee-lije nlwamulwa. ⁸ Noo ya bu; e kuahaa ali ono egu-mee jasụ ntanu-a.

⁹ Noo ya bu; iphe, onye mpfuchiru, bụ Jieremaya pfuru je avua, bụ iphe, suru: “Ẹphe chita ukporo pangu lẹ pangu iri ono, bụ aswa, unwu Ízurelu kwetaru l'ephe a-pfu l'ishi mu ono; ¹⁰ je azu okpu-ite ali, bụ iya bu gẹ Nnajiuphu pfuru iya ya.*”

Payileti aji Jizọsu aji (Mak 15:1-5; Luk 23:3-5; Jiọn 18:33-38)

¹¹ Jizọsu bya apfuru l'iphu nnajioha obu. Nnajioha bya aji ya sụ: “?Bụ ngu bụ Eze ndu Jiu?”

Jizọsu sụ iya: “Oekwa ngu pho bẹ o shi l'onu.” ¹² Ndu-ishi uke Chileke mę ndu bụ ọgerenya wata epfushi igwerigwe iphe, du ẹji, ephe suru l'o meru; ophu Jizọsu epfuduru opfu yeru phe.

¹³ Payileti sụ iya: “?O kwa l'ị nọmaru igwerigwe iphe, ephe epfugbaa l'i meshiru?”

* 27:10 27:10 Gūnaa Zek 11:12,13.

¹⁴ Ophu o yeduru iya onu; mbụ g'ọ ka mma l'ọo olu-opfu lanụ; mbụ ọ kwata du nnajioha ono okpobe biribiri.

Ekpe Jizosu mpfugbu

(Mak 15:6-15; Luk 23:13-25; Jiṅn 18:39—19:16)

¹⁵ Noo ya; ọ buwaa omelali phe l'anodu abo Obo Ojehata ono be nnajioha ahajeru phe onye mkporo lanu g'ọ la; mbụ onye ephe sukpoerupho g'ọ haaru phe. ¹⁶ Teke ono; ọ duru nwoke, a maru amaru, no mkporo; ephe iya bu Barabasu. ¹⁷ Tobudu iya bu; ephe dzukobeepho l'eka lanu; Payileti su phe: “?Bu onye ole be ọ du unu ge mu haaru unu g'ọ la? ?Bu Barabasu; to Jizosu onye eeku je Kereshi?” ¹⁸ Kele ọ mawaru l'ọo enya-pfurupfuru be ndu-ishi uke Chileke gude kputaru iya Jizosu.

¹⁹ Payileti nodukwadia l'ulo-ikpe ono; nyee ya zia g'a bya asu iya g'ọ to dukwa iphe, oo-me nwoke ono, pfuberekoto ono; kele ya rwokwaru nrwo l'enyashi jee iphe-ehuka, paru eka l'opfu ehu iya.

²⁰ Tobudu iya bu; ndu-ishi uke Chileke me ndu bu ogerenya ono kwaru ikpoto ndu ono ye g'ephe su g'a haaru phe Barabasu; megbua Jizosu. ²¹ Nnajioha ono bya ajikwa phe ozo su: “?Bu onye ole l'ime umadzu ebo-a be ọ du unu ge mu haaru unu g'ọ la?” Ephe tu ọzu su: “Barabasu.”

²² Payileti su phe: “?Unu sukwanuru ge mu me Jizosu; onye eeku Kereshi gunu?” Ephe toko wu ọnu nanu su: “Pfu-gbua ya!”

²³ O su phe: “?K'ishi gunu? ?Bu gunu bu ejo-iphe, o meru?” Ephe kabakpo ọ nu arashi ike su: “Pfu-gbua ya!”

²⁴ Tobudu iya bu; Payileti nonyaa; bya amaru l'ọ to dudu iphe, ya epfuta iya; l'ọ chia utsu abya adada; ọ kuta mini kwọ onwiya eka l'iphu ikpoto ndu ono su: “Eka mu ta adukwa l'ochi nwoke-a. Ọ kwa unu maru g'unu e-me iya.”

²⁵ Ikpoto ndu ono toko tu ọzu su: “G'ochi iya tukoru anyi l'ishi me l'ishi unwu anyi.”

²⁶ Tobudu iya bu; ọ woru Barabasu haaru phe su g'ọ la; bya asu g'e chia Jizosu iphe. E chichaa ya iphe; ọ kpuru iya nu g'e je akpopyabe iya l'oswebe.

Ndu ojogu eme Jizosu

sukusuku

(Mak 15:16-20; Jiṅn 19:2-3)

²⁷ Tobudu iya bu; ndu ojogu ke nnajioha ono duru Jizosu bahu l'ulo-ikpe nnajioha; bya ekuko ndu ojogu nwibe phe g'ephe ha. ²⁸ Ephe yeshia ya uwe iya bya achita uwe kpowula-kpowula uswe yee ya. ²⁹ Ephe bya egude obvu kpaa okpu-eze woru kpube iya; bya aparu mgboro dee ya l'ekutara. Ephe bya egbushiru iya ikpere l'iphu wata iya eme sukusuku su iya: “Ndu dukwa ngu! Eze ndu Jiu.” ³⁰ Ephe avu ya onu-mini; bya eworu mgboro ono emoje iya l'ishi. ³¹ Ephe meghechaa ya sukusuku ono; bya eyefu iya kpowula-kpowula uwe ono; bya eyee ya uwe iya; bya akpuru iya jeshia apfugbu.

Aapfugbu Jizosu

(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Jiṅn 19:17-27)

³² Ephe wufutashia bya ahuma onye Sayirini, ephe iya bu Sayimonu. Ephe kebuta iya su g'ọ vutabude Jizosu oswebe iya ono. ³³ Ephe byarwutaepho eka aza Golugota, bu iya bu okpokoro ishi; ³⁴ ephe woru mee, a gwaru obvu, atso ilu; nu Jizosu g'ọ ngua; g'iphe te eme iya ehuka shii. O tsue ya pho onu; ophu o kweedu iya angungu.

³⁵ Ephe kpopyabe iya l'oswebe l'eka ono bya atua ido gude kee uwe iya. Ono mee ọ vu mbu iphe ono, ndu mpfuchiru pfuru su: “Ephe woru uwe mu keeru onwophe. O rwua l'uwe mu eyeje l'ime ehu ephe tuaru iya ido.” ³⁶ Ephe mechaa; bya anoshia wata iya eche nche. ³⁷ E dee iphe ono, ephe suru l'ọ meru ono pfube l'oswebe ono.

Iphe, e deru bu: “Owa-a bu Jizosu; Eze ndu Jiu.” ³⁸ E wokwarupho umadzu labo, ana nfu; kpopyabekwapho yee ya l'eka ono; onye ophuu nodu l'uzo ekutara iya; onye ophuu nodu l'uzo ekicha iya.

³⁹ Ndu aghata aghata nodu epfubyishi Jizosu; ekweru iya une asuje iya: ⁴⁰ “?To bunu ngu-a bu nwophu suru l'ii-nwukposhi eze-ulo Chileke gude ujiku eto kpukwaa ya-a? Dzonnaa onwongu me o -buru ngu-a bu Nwa Chileke obu. Shinu l'oswebe ono nyifuta!”

⁴¹ Ndu-ishi uke Chileke me ndu ezije ekemu me ndu bu ogerenya nodu epfuru iya kwaphu kwaphu su: ⁴² “O dzoru ndu ozo; ophu o duedunu ike dzoo onwiya. O -buru eze ndu Izurelu; g'o shinu l'oswebe l'eka ono nyizeta g'anyi ekweta l'o bu iya bu Kereshi obu. ⁴³ O suru l'oo Chileke be ya ma; le ya bu Nwa Chileke; ngwa; ge Chileke dzonnaa ya nta-a me o -buru l'o du Chileke ree.”

⁴⁴ Umadzu ebo ono, anaje nfu ono, a tukoru ephe l'iya kpopyabe l'oswebe pho nodu akokwa iya pho egube onu ono.

Anwuhu Jizosu

(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Jion 19:28-30)

⁴⁵ Tobudu iya bu; enyanwu keerupho l'ishi; nchi jihu l'alì ono; noo gbiriri jasu l'enyanwu agbuze. ⁴⁶ Enyanwu gbuzeepho; Jizosu chishia mkpu ike su: “Elayi! Elayi! ?Lema sabakutani?” Bu iya bu: “Chileke mu! Chileke mu! ?Bu gunu be o gude i haa mu nkinyi mu?”

⁴⁷ Ndu haru pfuru l'eka ono numa iya su: “Nwoke ono ekukwa Elayijia.” ⁴⁸ Onye lanu gbagbuepho teke ono teke ono je ewota asancha ophu amije mini woru gwoo le mee-veniga, woru tsebe l'oshi, du ogologo woru nu iya g'o ngua. ⁴⁹ Ndu ophuu su: “Unu gebewaro g'anyi maru ?Elayijia l'a-bya bya adzoo ya?”

⁵⁰ Jizosu bya echishia mkpu ike ozo bya atubuhu unme.

⁵¹ Noo ya; ekwa egbobutaje enya eka aagwaje Chileke, no l'ime eze-ulo Chileke ono shiepho l'ishi gbaepho ke tararaa jasu l'alì gbajahu ebo. Alì nmakota jiiijijii; oke mkpuma gbawashihu. ⁵² Iphe, bu ilu ghekotaru onu. Igwerigwe ndu du nsò, bu ndu nwuhuhawaru anwuhu tuko shi l'onwu tetagbaa dzuru ndzu. ⁵³ Ephe shigbaa l'ime ilu ono lufuta. Jizosu shiepho l'onwu teta dzuru ndzu; ephe wuba le Jierusalemu. A du igwerigwe huma phe.

⁵⁴ Tobudu iya bu; onye-ishi ndu ojogu ndu Romu waa ndu ojogu iya, ephe l'iya pfuru eche Jizosu nche-a; tuko tsuhu ebvu g'ephe humaeru pho ali-onma-jiiijijii ono waa iphemiphe, mekotaru nu. Ephe su: “?Unu maru-a le nwoke-a bukwa Nwa Chileke eviya.”

⁵⁵ O duru ikpoto unwanyi, kuru uzanya ele enya g'ephe maru iphe, eme nu. Unwanyi ono shi le Galili tsota Jizosu; ejeru iya ozi. ⁵⁶ Meri onye Magudala yi l'unwanyi ono. Meri ophu nwuru Jiemusu; nwua Jiosefu yiru iya; waa ne unwu Zebedi.

Elili Jizosu

(Mak 15:42-47; Luk 23:50-56; Jion 19:38-42)

⁵⁷ O be l'uzenyashi; nwoke oke amadu lanu, shi le Arimatiya bya; epha iya bu Jiosefu. Yebedua l'onwiya yikwa l'onye etsoje Jizosu. ⁵⁸ Nwoke ono bya ejepfu Payileti je arwo ya g'a haaru iya odzu Jizosu ge ya lia. Payileti su g'a pee ya ya.

⁵⁹ Tobudu iya bu; Jiosefu bya eje apazeta odzu obu bya egude ekwa ochaa, inyi adudu gude kwaa ya. ⁶⁰ O bya eje eworu iya nyebe l'ilu ke yebe Jiosefu; ilu, o turu k'ophuu. Ilu ono be o turu le mkpuma, ha shii. O bya eswita oke mkpuma swichia onu ilu obu; o buru iya atugbu. ⁶¹ Meri onye Magudala me Meri ophunapho nodukwapho l'eka ono. Ephe tuko nodugbaa anoo l'eka ono gha iphu l'ilu obu.

Eeche nche l'ilu Jizosu

⁶² O be lẹ nchitabọhu iya, bụ iya bụ mbọku atụta unme; ndu-ishi uke Chileke mę ndu Fárisii bya edzukọbe jepfu Payileti ⁶³ je asụ iya: “Nnajiuphu; anyi nyatakwaru lẹ teke nwoke ono, dzu-gburu onwiya l'uka ono nọkwadu ndzụ bę ọ sụjeru l'a -nọephe abalị ẹto bę ya e-shi l'onwu teta dzuru ndzụ ozo. ⁶⁴ Zinaa g'e chee ilu ono ọkpobe nche jasụ abalị k'ẹto onoya; a -nonyaa ndu etsoje iya nụ je je ezita odzu iya l'oshi wata epfu l'o shiwaa l'onwu teta dzuru ndzụ. G'ejo ụka k'ikpazụ ta akanụ k'ivuzo shii.”

⁶⁵ Payileti sụ phẹ: “?Ọ kwa l'unu nweru ndu nche? Unu tųgbua je echekpọo ilu ono g'ọ dụ unu.”

⁶⁶ Ẹphe tųgbua je egude eze mkpuma swichia ọnu ilu ono rengurengu; bya eworu iphe-ọhubama mee ya; woru ndu nche ye iya; a wata iya eche nche.

28*Eshi l'onwu teta dzuru ndzụ*

(Mak 16:1-10; Luk 24:1-12; Jiọn 20:1-10)

¹ Eswe-atụta-unme -bvụephe; o beephe lẹ geregere nchi-abọhu mbọku Sonde; Meri; onye Magudala; waa Meri ọphuu; jeshia l'ilu ono. ² A bya ele ẹnya; alị wata anma oke jiiijiji; kele ojozi-imigwe, shi l'ẹka Nnajiuphu bę shi l'igwe phezeta bya eswifu eze mkpuma ono je anmakoru iya l'eli. ³ Ụgbugba iya nọdu egbu nwiiinwii g'ebemu-igwe. Uwe iya nọdu acha pemu pemu g'aka-mini-sunoo. ⁴ Ndu nche ono tsuhu iya ebvu; phukota kpaakpaakpaa; dabyichaerupho gę ndu nwuhuru anwuhu.

⁵ Ojozi-imigwe ono sụ unwanyi ono: “Unubędua; unu ta atsukwa ebvu; kele mu maru l'onye unu achọ bụ Jizosu; onye a kpopyaberu l'oswebe. ⁶ Ọ tọ nọekwa l'ẹka-a. O tetaakwaru dzuru ndzụ ozo, bụ iya bụ iphe, o pfuhawaru unu-a. Unu byanụ ahuma ẹka Nnajiuphu ọbu shi nyeru. ⁷ Unu jekwa ęwegwa je epfuaru iya ndu etsoje iya nụ l'o shiakwa l'onwu teta dzuru ndzụ; l'o vuakwa unu ụzo jeshia Gálili; l'unu a-huma iya l'ẹka ono. Nokwa iphe, mu byaru unu ezizi bụ ono.”

⁸ Ẹphe gude ndzụ-aguęu mę oke ẹhu-utso shi l'ilu ono gbaru ọso tųgbua ęwegwa jeshia ya akọru ndu etsoje iya nụ.

⁹ A bya ele ẹnya; Jizosu byapfutawaa unwanyi ono bya asụ phẹ: “?Unu ndupho?” Ẹphe gbapfuta iya; bya adaa kpurumu l'iphu iya; wogbaaru iya ẹka l'okpa; bya abaarụ iya ẹja. ¹⁰ Jizosu sụ phẹ: “Gę ndzụ ba agukwa unu. Unu tųgbuekwapho je akaru unwunna mu phẹ g'ẹphe jeshia Gálili; l'onoo ẹka ẹphe a-huma mu bụ ono.”

Iphe ndu nche epfu

¹¹ Unwanyi ono nọdukwađu l'uzo; ndu oјogu pho, eche nche pho vuwaru phẹ ụzo wuba l'ime Jierúsalemu je akokotaru ndu-ishi uke Chileke iphemiphe, mekotaru nụ.

¹² Ndu-ishi ono ẹphe lẹ ndu bụ ọgerenya bya edzukọbeephe chĩa idzù bya eworu okpoga, ha shii nụ ndu oјogu ono iphe uphalazu; ¹³ sụ phẹ: “Unu sụjekwa l'ọo ndu etsoje iya nụ byaru l'enyashi bya ezita odzu iya teke unu eku mgbenya.” ¹⁴ “Ọ -buru l'unu pfuru nno; o -rwua nnajioha lẹ nchị; unu te eyeshi ọnu; kele anyi a-maru-a g'anyi e-gude pfufu unu.”

¹⁵ Ẹphe kwe hm; nata okpoga ọbu je emee g'e ziru phẹ. Ọ buru iya bụ l'ẹphe epfua nno; o dzuru alị Jiu mgburugburu jasụ ntanụ-a.

Jizosu egoshi ndu etsoje

iya nụ onwiya

(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jiọn 20:19-23; Ndu 1:6-8)

¹⁶ Tọbudu iya bụ; ndu etsoje Jizosu ono ẹphe n'iri lẹ nanụ tųgbua; ọ buru phẹ eje Gálili. Ẹphe je anọdu l'úbvú ono, Jizosu tųhawaru phẹ ọnu iya ono. ¹⁷ Ẹphe

humaepho Jizosu obu; ephe baaru iya eja. Obenu l'ọ duru ndu ophu haru bo obu ebo. ¹⁸ Jizosu byapfuta phe bya asu phe: "Chileke be meakwaru g'iphe, bu ike, no l'imigwe me ophu no le mgboko nodu mu l'eka. ¹⁹ Oo ya bu; unu je emee ohamoha g'ephe buru ndu etsoje mu nu. Unu gudeje epha ke Nna; me ke Nwa; me ke Unmedu-Nso mee phe baputizimu. ²⁰ Unu zije phe g'ephe meje iphemiphe, bu iphe, mu kakotaru unu g'unu meje. Unu huma ahuma le mu nokwa swiru unu mboku-mboku jeye teke mgboko a-bvu."

Ozi-oma, Maku Deru

*Ozi Jiṅnu, onye emeje
baputizimu eezi l'echieḡu*

(Mat 3:1-12; Luk 3:1-18; Jiṅnu 1:19-28)

¹ Owa-a bu ishi ozi-oma Jizosu, bu Kereshi; Nwa Chileke. ² Azaya onye mpfuchiru Chileke deru l'ekwo su:

“Nwa mu; mu e-zi onye-ozu mu

g'o vuru ngu uto je aboro ngu uto.*

³ O duru onye ara iya arara l'echieḡu su:

Unu meziaru Nnajjuphu uto.

Unu mee gbororo iya g'o dugbaa nhamunha.†”

⁴ Noo ya Jiṅnu onye emeje baputizimu bya anodu l'echieḡu ara iya arara asuje: “Izimanu iphe-aji unu lwa unu azu; g'e mee unu baputizimu. Oo ya bu Chileke aguaru unu nvu l'iphe-aji, unu meshiru.” ⁵ Ndu ali Jiudiya me ndu Jierusalemu mgburugburu nodu awupfutaje iya g'ephe numa iphe, oopfu. Ephe nodu akoshi iphe-aji, ephe meshiru; o nodu emejgbaa phe baputizimu l'enyimu Jiḡdanu.

⁶ Noo ya; uwe, Jiṅnu eyeje l'ehu bu uwe, e meru l'aji inya-kamelu; o nodu egudeje akpo-anu tubuta iya l'upfu. Nri, oorije bu igube yele manunenwu. ⁷ G'ora ora ono be osuje: “O duru onye ozo, ka mu l'ishi; ka mu l'okpa, l'e-mechaa bya; onye mu ta asukpodanu ge mu e-tupfuru etupfuru; tofu eri akpokpa, o yeru l'okpa. ⁸ Mbēdua meru unu baputizimu le mini; ole onye k'ono l'e-me iya unu le Unme-du-Nso.”

Eme baputizimu me ohutama Jizosu

(Mat 3:13—4:11; Luk 3:21-22; 4:1-13)

⁹ O rwua ujiku lanu; Jizosu shi le Nazaretu, no l'ali Galili bya; Jiṅnu mee ya baputizimu l'enyimu Jiḡdanu. ¹⁰ Jizosu rwufutashiēpho le mini ono; o huma g'igwe bukaherupho ebo gheru onu; Unme Chileke duēpho ge ndo phepho phaa phezeta bya anodu iya l'ehu. ¹¹ A numa olu-opfu, shi l'imigwe ono su: “I bu Nwa mu nwoke, mu yeru obu. I jiru mu epho.”

¹² G'e jia epfua; Unme Chileke ono mee Jizosu; o je anodu l'echieḡu. ¹³ O noo l'ime echieḡu ono ukporo abali labo; Nsetanu nodu ahū iya ama. Eka ono, Jizosu no ono buerupho unwu anu-egbudu no iya. Jizosu nodu l'eka ono; unwu-ojozi-imigwe nodu ejegbaaru iya ozi.

Opfu Chileke, Jizosu ziru le Galili

(Mat 4:12-22; Luk 4:14-15; 5:1-11)

¹⁴ A tuēpho Jiṅnu mkporo; Jizosu bahū l'ali Galili; je ezikashiahaa ozi-oma, k'eka Chileke bu eze ¹⁵ su: “Teke ono, Chileke kweru ukwe iya ono rwuakwaru. Chileke abyaakwa egoshi le ya bu eze; g'izimanu iphe-aji unu lwakwa unu azu; unu bya ekweta ozi-oma Chileke.”

¹⁶ O be g'o tsoru aguga eze-enyimu, no le Galili; o huma Sayimonu yele Anduru, nwune iya eka ephe agha ugbu-ikokoro l'eze-enyimu; kele ephe bu ndu ese ikokoro.

¹⁷ Jizosu bya asu phe: “Unu bya etsoru mu ge mu emee unu g'unu buru ndu a-nodu

* **1:2** 1:2 Gūnaa Mal 3:1. † **1:3** 1:3 Gūnaa Azá 40:3.

esekutaję nemadzų g'eesetaję ęma-a.” ¹⁸ Epfupfu, oopfu iya; ęphe gwọbe ųgbu phe; tsoahaa ya.

¹⁹ Ọ byakwa ejeriberu nwanshii; ọ hụma Jiemusu nwa Zebedi yęle Jiọnu nwune iya. Ęphebedua nọ l'ųgbu phe emezi ųgbu phe emezi. ²⁰ Ahuma, Jizọsu ahuma phe; o kua phe. Ęphe haa nna phe Zebedi l'ųgbu ono; haa ndu ọphu e butaru ebuta; je etsoru Jizọsu.

Nwoke, ọbvụ eme
(Luk 4:31-37)

²¹ Ęphe bya abahų mkpukpu Kapaniyọmu. O -rwuepho eswe-atuta-unme ndu Jiu; Jizọsu bahų l'ųlo-ndzukọ ndu Jiu je awata ezi iphe. ²² Ęphe sachaa ọnu saa nchị l'iphe, oozị phe; kele oozị iphe g'onye ike dụ l'ęka. O to zidu gę ndu ezije ekemu.

²³ Ọ duru nwoke, ọbvụ eme, nọ l'ime ųlo-ndzukọ ono. ²⁴ O chiahaa mkpu sụ: “Jizọsu onye Nazaretu; parų anyi haa! ?Bụ gụnu bę anyi lę ngu jigba? ?I bya anyi emebyishi? Mu maru onye i bu. I bu onye dụ nsọ, shi l'ęka Chileke!”

²⁵ Jizọsu baarų iya mba sụ: “Dobe ọnu doo; futa nwoke ono l'ęhu.”

²⁶ Ọbvụ ono bya atụa nwoke ono ndapfų woru iya gbachia; rarų iji-ęnya iji-ęnya lufuta. ²⁷ Ọnu kugbabechaa ndu nọ l'ęka ono akugbabe. Ęphe wata ajị nwibe phe sụ: “?Iphe ọwa-a bụ gụnu? Iphe, oozị-a gbękwanu buru anyi nchị ọphúú. Onye ọphu egudeje nkamęnya abarų ọbvụ mba; ęphe eme iphe, o pfuru.”

²⁸ G'e jia epfua; ępha Jizọsu ngakọtawaa alị Gálili mgburugburu.

Jizọsu emeta igwerigwe
ndu iphe eme

(Mat 8:14-17; Luk 4:38-41)

²⁹ Afuta, Jizọsu phe afuta l'ųlo-ndzukọ ono yęle Jiemusu; waa Jiọnu swịru tugbua. Ęphe bahų ibe Sayimonu phe, bukwapo ibe Anduru phe. ³⁰ Ododęnya nọdu eme ne nyee Sayimonu; ọ zęe l'ime ųlo. Ọo ya bụ; a bya epfuaru iya Jizọsu. ³¹ Ọ bya ejepfu iya bya egude iya ęka l'ęka selia; ododęnya ono mebuhu iya; nwanyị ono wata phe akwaru ębyaa.

³² O be l'ųzenyashi; g'ęnyanwu nyihuchaaru; a chitaru iya ndu iphe eme mę ndu ọbvụ emegbaa. ³³ Ndu ęka ono l'ọphu gbaepho mkpu bya eji ọnu-abata. ³⁴ O mee igwerigwe ndu iphe eme; ęphe wekorohu. Ọ chishikwapo ọbvụ l'ęhu ndu ọbvụ emegbaa. Ọphu o kwejedu g'ọbvụ ono pfua opfu g'ęphe mahawarų iya-a.

Jizọsu epfu opfu Chileke
lę Gálili

(Luk 4:42-44)

³⁵ Swichechero; ọ gbęshi jeshia l'ęka ọo-nọdu nwękinyi iya; epfu anų Chileke. ³⁶ Sayimonu mę ndu ęphe l'iya swị tuko achokashi iya. ³⁷ Ęphe hụmae ya phọ; ęphe sụ iya l'onymonye tukokwaru achọ iya.

³⁸ Ọ sụ phe: “Unu g'anyi je lę mkpukpu ọzo, harų dugbaa anyi ntse gę mu je epfufuaru phe opfu Chileke; kele ọo iphe ono bę mu byaru.”

³⁹ O jedzuru ękameka lę Gálili epfu opfu Chileke l'iphe, bukpo ųlo-ndzukọ. Ọ nọdu achishi ọbvụ, bugbaa nemadzų l'ime ęhu.

Onye ekpenta, Jizọsu meru
o wekorohu

(Mat 8:1-4; Luk 5:12-16)

⁴⁰ Onye ekpenta bya abyapfuta Jizọsu bya egbushi ikpere; rwọo ya sụ: “Ọ -buru uche ngu bę ii-menaa gę mu wekorohu.”

⁴¹ Imemini iya du Jizosu; o bya amachia eka denyi nwoke ono; su iya: "O bu uche mu. Ngwa; wekorohuwaro!" ⁴² Teke ono kwapho; ekpenta ono mishihu iya l'ehu; o wekorohu. ⁴³ Jizosu nmashiaru iya okwa ike su iya g'o tugbuekwapho lashia; ⁴⁴ bya asu iya: "Ba adukwa onye ii-pfuru iya; jechikwaa g'onye uke Chileke lerwee ngu enya. Li gweru ngweja, onye e metaru l'iphe, eme iya nu anuje nu g'e gweeru ngu ge Mosisu turu ekemu su g'e gweje iya. Oo ya bu ge ndiphe e-gude nno maru le Chileke mewaru ngu; i wekorohu."

⁴⁵ Nwoke ono jeela je epfukashiaharu onyemonye iphe ono; toko akokashi ako iphe ono; ophu Jizosu afutajeedu l'ebederebadara le mkpukpu. O nodu anoduje l'eka nemadzu te ebudu ebubu. A nodu eshijeela ekameka awu-pfuta iya.

2

Nwoke, iphe lonwuru ibe ehu lanu (Mat 9:1-8; Luk 5:17-26)

¹ Tobudu iya bu; a nepho ujiku olemole; Jizosu laphu azu le Kapaniyomu. O ngadzuru ekameka l'o nowaa l'unuphu. ² A dukpoo igwerigwe dzukota; k'ophu o duedu uzo, duru phe nu mbukponu me l'onu-uzo. O pfuaharu phe opfu Chileke. ³ Umadzu eno vuru onye iphe lonwushiru ibe ehu lanu vutaru iya. ⁴ A dukpoo igwerigwe l'eka ono; k'ophu ephe ta adudu ike jekube iya ntse. Oo ya bu; ephe nyihu ulo ono je ebufua uzo le nhamunha eka Jizosu pfuru le mkpula iya. Ephe woru iphe, nwoke ono ze pyofu l'uzo ono pazeta iya l'ime ulo. ⁵ Jizosu humaepho g'ekweta phe habe shii; o su onye ono, iphe lonwushiru ibe ehu lanu ono: "Nwa mu; a guwaru ngu nvu l'iphe-aji ngu g'o ha."

⁶ Noo ya; o duru ndu ezije ekemu, no anoo l'eka ono ari l'obu phe: ⁷ "?Bu gunu be nwoke-a epfu egube-a? Oopfubyikwa epha Chileke epfubyi! ?Bu onye a-du ike guaru nemadzu nvu l'iphe-aji iya; gbahaa Chileke nwekiya?"

⁸ Jizosu maerupho iphe, ephe ari l'egomunggo bya asu phe: "?Bu gunu meru iphe, unu ari egube oriri ono l'ime obu unu? ⁹ ?Bu ole ka nphe epfuru onye iphe lonwushiru ibe ehu lanu? ?Bu: 'A guwaru ngu nvu l'iphe-aji, i meshiru?' Too 'Gbalihu phuta iphe, iize azee jeahaa ije.' ¹⁰ Ole oo g'unu a-maru l'e ziru Abubu-Ndiphe g'o gujeru nemadzu nvu l'iphe-aji, o meshiru le mgboko-a." O su onye iphe lonwuru ibe ehu lanu ono: ¹¹ "Oo ngu be mu epfuru. Gbalihu palita iphe-azee ngu lashia ibe ngu."

¹² Nwoke ono kwolihu bya aphuta iphe, ozeje azee; o buru iya atugbu. A toko ele iya enya eka ooje atugbu; ephe chikafuchaepho enya bya aja Chileke ajaja asuje: "Ha! Anyi teke ahumaswekwaa onye meru iphe, du egube-a!"

Ekuku Livayi (Mat 9:9-13; Luk 5:27-32)

¹³ Jizosu tsoru aguga eze-enyimu tugbua ozo. Ikpoto nemadzu wu-pfuta iya; o ziahaa phe iphe. ¹⁴ O ghatashia bya ahuma Livayi nwa Alufiyosu eka o no l'ulo okpoga akiriko. O su iya; "Tsoru mu." O gbalihu tsoru iya.

¹⁵ Jizosu yele ndu etsoje iya nu je eriahaa nri l'ibe Livayi. Ndu ana akiriko me ndu ozo mmanu, bukwapho ndu aamaru ejo eka tukokwapho nodu l'eka ono; ephe le Jizosu nodu erigba nri; kele egube ndu ono du igwerigwe awu etso iya. ¹⁶ Ndu ezije ekemu, bu ndu ke Farisii humaepho le yele ndu iphe-aji; waa ndu ana akiriko erigbabe nri; ephe su ndu etsoje iya nu: "?Bu gunu meru iphe, Nnajiuphu unu yele ndu ana akiriko; waa ndu iphe-aji gude erigba nri?"

¹⁷ Jizosu nūmae ya phọ; ọ sụ phẹ: “Ọ tọ bụkwa ndu ẹhu dū ike bẹ eegudeje gbapfu onye eme ọbvụ; ọ kwa ndu iphe eme. Mu ta abyakwaru eku ndu p̄f̄uberekoto; ọ kwa ndu eme iphe-ẹji bẹ mu byaru ekuku; g'izimanu lwa phẹ azu.”

Aswiru Chileke ẹgu
(*Mat 9:14-17; Luk 5:33-39*)

¹⁸ Teke ono bẹ ndu etsoje Jiṅnu; waa ndu kẹ Fárisii aswị ẹgu epfu anu Chileke. Noo ya bụ; ndu ọzo byapfuta Jizosu bya ajia ya sụ: “?Bụ ɡunu meru iphe, o gude ndu etsoje Jiṅnu; waa ndu kẹ Fárisii nọdu aswị ẹgu epfu anu Chileke; ọbe ndu ọphu etsoje ngu nū aswidu?”

¹⁹ Jizosu sụ phẹ: “?Ndu byaru ekele-nwanyị a-gbẹ swiāhaa ẹgu l'ẹka ẹphe l'onye eme ekele-nwanyị nọkwadu l'ẹka-a? Ẹphe ta abyakwa l'aswị ẹgu mẹ ọ -nọdukwadu-a l'ẹka ono. ²⁰ Ọle ọ dukwaru teke ee-mechaa; aabya anafu phẹ onye ono, eme ekele-nwanyị ono. Ọo ya bụ; ẹphe aswiwaro ẹgu mbọku ono.

²¹ “E te ewotajekwa ẹkwa ọphúú gude gbachia ẹka akahụ ẹkwa lakahuru alakahụ. Onye meru iya nno; ẹkwa ọphúú ono atsua atsutsu; kabaa ya alaka. ²² Ọphu eewojeduru akuru m̄e ọphúú ye l'ugbobe-m̄e, riwaru pheripheri; ọdumeka l'ọ takpoo ugbobe ono. M̄e ono alaa l'iswi; ugbobe alakwapho l'iswi. M̄e ọphúú bẹ eeyeje l'ugbobe ọphúú.”

Eswe-atuta-unme
(*Mat 12:1-8; Luk 6:1-5*)

²³ O rwua ujiku lanu; mbọku ono bụ eswe-atuta-unme ndu Jiu; Jizosu phẹ nọdu aghata l'egu, a kọru witi; ndu etsoje iya nū wotaahaa akpuru witi ono g'ẹphe aghata l'ẹka ono. ²⁴ Ndu Fárisii sụ iya: “Shii ?Bụ ɡunu meru iphe ndu-a l'eme iphe, e te emejedu l'eswe-atuta-unme?”

²⁵ Ọ sụ phẹ: “?Unu teke agu-swee iphe, Dévidi waa ndu ẹphe l'iya swi meru; ẹka o nweru iphe, atsụ phẹ l'ẹhu; ẹgu nọdu agu phẹ? ²⁶ Ọ bahuru l'ulo Chileke teke Abayata bụ onye-ishi uke Chileke je ataa buredi, e doberu Chileke iche. Buredi ono bẹ onye ọzo ta atajedu; gbahaa ndu-uke Chileke. Ọ taa ya bya ahakwarupho nū ndu ẹphe l'iya swi.”

²⁷ Jizosu sụ phẹ: “Chileke mekwaru eswe-atuta-unme g'ọ kwoo nemadzụ. O to mekwaru nemadzụ g'ọ kwoo eswe-atuta-unme. ²⁸ Ọo ya bụ l'iphemiphe, dū Abubu-Ndiphe, bụ Nnajiuphu l'ẹka; mbụ je akpaa l'eswe-atuta-unme.”

3

Onye ẹka lanu nwuhuru anwuhu
(*Mat 12:9-14; Luk 6:6-11*)

¹ Tọbudu iya bụ; Jizosu tugbua bya abahu ọzo l'ulo-ndzukọ ndu Jiu. Ọ dūru onye nọ l'ẹka ono, ẹka lanu nwuhuru anwuhu. ² Ẹphe geahaa Jizosu g'ẹphe maeshikwaru: ?oo-me g'ẹka nwoke ono teta iya gẹ mbọku ono bụ eswe-atuta-unme-a; g'ẹphe asu l'o noo iphe, o meru. ³ Ọ sụ nwoke ono, ẹka nwuhuru anwuhu ono: “Gbalihu bya apfuru l'ẹka-a.” ⁴ Jizosu bya ajia phẹ sụ: “?Bụ ɡunu bẹ ekemu sūru g'emeje l'eswe-atuta-unme? ?Ọ sūru g'e meje ree tọo g'e meje ẹji? ?Ọ sūru g'a dzoje ndzụ tọo g'e gbuje nemadzụ?”

Ọphu ọ dudu onye pfuru opfu yeru iya. ⁵ Jizosu bya egude ẹhu-eghu vọoru phẹ ẹnya ẹhuka ẹhuka; t̄eme o rwuhukwaa ya phọ l'ẹhu l'ejo-okpoma paru phẹ ẹka. Ọ sụ nwoke ono: “Ngwa; lochia ẹka alochi!” Ọ lochia ẹka. Ẹka ono bya eteta iya bya adu iya g'ophuu. ⁶ Ndu Fárisii tugbuepho; ọ buru phẹ ejepfu ndu k'onye eze, bụ Herodu g'ẹphe chia idzù teke ono teke ono g'ẹphe e-shi megbua Jizosu.

Ikpoto ndu nọ laguga mini

⁷ Jizosu yele ndu etsoje iya nu tugbua jeshia l'eze-enyimu Genesaretu. A du igwerigwe shi l'alì Gálili wuru tsoru phe; mekpoo ndu ophu shi Jiudiya; ⁸ me Jierúsalem; me ndu Idumiya; me ndu azu Jiódanu; me ndu buru Taya yele Sayidonu mgburugburu; ndu gudewaa l'ephe numaru iphe, o megbaaru zaru byapfutashia ya. ⁹ O su ndu etsoje iya nu g'ephe kputaru iya nwugbo ge ya nodu g'ikpoto ndu ono ta akpagbu iya. ¹⁰ Ishi iya bu l'o meru g'ehu du ndu du igwerigwe ike; k'ophu ndu ozo, iphe eme adzo uzo g'ephe e-me denyi iya aka. ¹¹ O nodu abujeru teke obvu humaeru iya pho; ephe adaa kpurumu l'iphu iya chia mkpu su: "Oo ngu bu Nwa Chileke."

¹² O nodu epfushije iya ike su phe g'ephe te epfukwa onye ya bu l'edzudzu-oha.

Jizosu ahota ndu-ishi-ozì iri ebo

(Mat 10:1-4; Luk 6:12-16)

¹³ E mecha; Jizosu tugbua jeshia aka ubvu du igwerigwe bya ekua ndu du iya ree; ephe l'iya swiru. ¹⁴ O bya ahota phe umadzu iri l'ebo woru mee ndu-ishi-ozì iya bya asu phe: "Mu hotawaru unu ge mu l'unu noduje. Oo unu be mu e-zije g'unu je ezia ozi-oma Chileke; ¹⁵ unu aduje ike mee g'onye iphe eme wekorohu; dujekwapho ike achishi obvu l'ehu onye obvu eme."

¹⁶ Epha ndu ono bu: Sayimonu onye o guru Pyita. ¹⁷ Jiemusu nwa Zebedi yele nwune iya Jionu. Ephenebo be o guru Egbigwe; ¹⁸ waa Anduru; waa Filipu; waa Batulomiyu; waa Matiyu; waa Tomosu; waa Jiemusu nwa ke Alufiyosu; waa Tadiyosu; waa Sayimonu onye yi l'ogbo, l'adzo g'alì Jiu duru ndu Jiu; ¹⁹ waa Judasu Isukariyotu, bu iya mechaaru deru Jizosu ye l'eka ndu ohogu iya.

Nsetanu ta achifudu Nsetanu

(Mat 12:22-32; Luk 11:14-23; 12:10)

²⁰ E mecha; ndu ono ephe le Jizosu swiru bahu l'unuphu. Ikpoto nemadzu wuru byapfuta iya ozo; k'ophu o kposhicharu phe kposhia phe eri nri. ²¹ Ndibe Jizosu phe numa iya bya ejeshia ya akputa; kele ephe suru l'iphu swehuwaru iya.

²² Ndu ezije ekemu, shi Jierúsalem be suru l'oo obvu, bu Biyelezebolu bu iya l'ehu; l'iphe, o gude achishi obvu bu ike onye-ishi iphe, bukpo obvu ono.

²³ O bya ekua phe. Ephe byapfuta iya. O gude etu etu ziahaa phe iphe. O su phe: "?Denu g'unu riru le Nsetanu achifuje onwiya? ²⁴ Alì-eze -keha ebo seahaa opfu; ? unu ta amadu l'alì-eze ono gbukahwaru? ²⁵ Teke obu l'unuphu keharu onwiya ebo seahaa opfu; unuphu k'ono tee kekwaru. ²⁶ Teke o bukwapho le Nsetanu gude ese opfu; keha onwiya ebo; ?unu ta amadu l'ike a-bvu iya?"

²⁷ "O to dukwa onye a-bahu l'ulo onye okpehu du; je egwee ivu iya ke ehuka; a-gufu l'onye ono vuru uzo kee ya egbu temanu l'o gweta ivu iya ke ehuka.

²⁸ "Su-a; ge mu gbuaru iya unu tororo; iphemiphe, bu iphe-eji, unwu-eliphe eme dukotachakwaa k'ophu Chileke a-guru phe iya nvu; mekpoo iphemiphe, bu mpfubyi, ephe epfubyi Chileke. ²⁹ Obenu onye pfubyiru Unme-du-Nso be Chileke ta abyakwa aguru nvu. Iphe-eji iya a-tukokwaru iya l'ishi jasu le tuutuutu le mimiimii." ³⁰ Noo kele ephe suru l'obvu eme iya.

Ne Jizosu yee unwune iya

(Mat 12:46-50; Luk 8:19-21)

³¹ Ne Jizosu yele unwune iya bya bya apfuru l'etezi zia su g'e kua ya. ³² Teke ono be igwe nemadzu no-pheru iya mgburugburu. Ephe su iya g'o gebekwa le ne iya yee unwune iya nokwa l'etezi aji aji iya.

³³ O su phe: "?Bu onye bu ne mu yee unwune mu obu?" ³⁴ O ghaa enya; lee ndu ono, no-pheru iya mgburugburu ono bya asu phe: "Lekwa ndu bu phe bu ne mu; buru unwune mu! ³⁵ O kwa onyemonye, eme iphe, du Chileke l'uche bu nwune mu nwoke; buru nwune mu nwanyi; bya aburu ne mu."

4

Onye agha mebyi iphe
(Mat 13:1-9; Luk 8:4-8)

¹ O be teke ọzo; Jizọsu byakwa awata p̄he ezibaa iphe ọzo l'agụga eze-enyimu. A d̄u igwerigwe gbaphee ya mgburugburu; k'ọphu ọ bahuru l'ugbo; nwufu iya; je anọriberu p̄he anọriberu l'ugbo l̄e mini. Igwe ndu ono nọdu l'alị l'agụga eze-enyimu ono. ² O gude ẹtụ ziahaa p̄he iphe, d̄u igwerigwe. Teke oozi p̄he iphe ono b̄e ọ s̄uru p̄he:

³ “Unu gebekwa-o! Ọ d̄uru nwoke lanu, jeru at̄u mebyi iphe. ⁴ Ọ nọdu at̄u mebyi iphe ono; ọ haru daa l'agụga gbororo; ẹnụ pheru bya at̄utua ya. ⁵ Ọzo nashihu iya daa l'alị, d̄u epfu-epfu ẹka anu alị aduzidu; ntanta o fushia ome l'anu alị ono, ta adudu igbi ono. ⁶ Anwụ chilahaep̄ho; o chipyashia ya; ọ nwulwashihu kp̄oshihu nk̄u; k̄ele o to nwedu ọgbarabvu l'ime alị. ⁷ Ọzo daa l'ẹka akpuru obvu nọ l'ime alị. Obvu ono futa; ȳebdua futa. Obvu onoya kpagbushia p̄he; ọphu ẹphe am̄iduru mebyi. ⁸ Ọzo daru l'ẹka alị d̄u ree. O fushia ome; vua evuvu bya am̄ia am̄imi; ndu am̄ita ụkporo l'iri; ndu am̄ita ụkporo ẹt̄o; ndu am̄ita ụkporo ise.”

⁹ Ọ s̄u p̄he: “Onye nweru ẹn̄u-nch̄i, l'anu iphe; n̄umakwa iya!”

Iphe, kparu iphe,
Jizọsu egudeje ẹt̄u ezi iphe
(Mat 13:10-17; Luk 8:9-10)

¹⁰ Jizọsu n̄oduepho nw̄ekiya; ndu etso iya n̄u ȳele ụmadzu iri l'ẹbo pho j̄ia ya iphe, ẹt̄u ono bu. ¹¹ Ọ s̄u p̄he: “Ọo unub̄edua b̄e Chileke egoshi iphe, e shi domia edomi, bu iya bu k'ẹka Chileke bu eze; ọle ndu ọzo b̄e aanmaru iphemiphe ono l'ẹt̄u ẹt̄u.

¹² Ọo ya bu g'ọo-buru:

“Ēphe lee nta lee imo;
    ọ t̄o d̄udu iphe,
    ẹphe a-h̄uma!
Ọphu oododu p̄he ẹn̄ya;
    o betakp̄ooru ẹphe
    pfubechaa ya nch̄i
    epfube!

A -n̄onyaa ẹphe lwaphuta
    azu lwapfuta Chileke;
    ọ guaru p̄he nv̄u*.”

Iphe, ẹt̄u onye agha
mebyi iphe ono bu
(Mat 13:18-23; Luk 8:11-15)

¹³ “Jizọsu byanu bya aj̄ia p̄he s̄u: ?Ētu-a te edoduru unu ẹn̄ya t̄o? ?D̄enukpoo g'ee-me g'ẹt̄u dokotaje unu ẹn̄ya? ¹⁴ Onye l'at̄u mebyi iphe ono l'at̄u opfu Chileke. ¹⁵ Ndu ọphu nọ l'agụga gbororo ẹka aat̄u opfu Chileke bu ndu n̄umachaa ru n̄u; Nsetanu zirwuta bya anafu p̄he opfu Chileke ono, a t̄uru l'ime obu p̄he ono. ¹⁶ Ndu k'ọphuu d̄ukwaphoya ḡe mebyi iphe, a t̄uru l'ẹka d̄u epfu-epfu. Ēphe n̄umachakpoerupho opfu Chileke ono; gude ẹhu-utso kweta ẹgwegwa; ¹⁷ ọphu ọ d̄udu ọgbarabvu, ẹphe gbaru l'ime onwop̄he; ẹphe kp̄oep̄ho ụpfu nwansh̄ii; iphe mkpam̄ehu byapfuta ẹ p̄he pho; ọzoo ndu ọzo melahaa p̄he ewere l'ẹphe kwetar̄u opfu ono; l'ọoburu iphe, ẹphe a-kpakota daa; par̄u opfu obu buhaa. ¹⁸ Ndu ọphuu d̄u ḡe mebyi iphe, aat̄u l'ẹka obvu d̄u l'alị. Ēphe bu ndu n̄umaru opfu Chileke; ¹⁹ ọle ẹphe l'agba egomunggo ẹhu p̄he. Eyen̄ka obu l'ẹku; waa iphe, aḡu p̄he g'ẹphe nweru iya batanu bya akpaahaa opfu

* 4:12 4:12 Ḡunaa Azá 6:9-10.

ono ẹhu. Ọphu ọ miduru amimi. ²⁰ Obenu ndu k'ono, bu mebyi iphe, a turu l'okpobe ali ono; noo ndu ophu bu ndu anumajechaa ya; ẹphe ewota iya ye l'okpoma phe; ẹphe eyee mebyi; ophu eyee ukporo l'iri; ophu eyee ukporo ẹto; ophu eyee ukporo ise."

Orọku e yeru ọku kpuchia iphe
(Luk 8:16-18)

²¹ Jizosu su phe: "Aa-nwujeru ọku ye l'orọku kpube iya ite; ọzoo nwua ya le mkpula iphe, aaze aze? Ọtobudu l'iphe, eedobeje orọku be eedobeje iya? ²² Kele iphemiphe, e domiru edomi be ee-mechaa mee g'a huma; teme iphemiphe, e meru le mpya be ee-mechaa mee g'o fuhu. ²³ Onye nweru ẹnu-nchi, l'anu iphe; numakwa iya."

²⁴ Ọ su phe: "Unu gejekwa ngge l'iphe, unu anu le nchi. Ọ kwa iphe, i gude turu nu nwibe ngu be ee-gude tukwarupho nu ngu; aa-gbenu nu gubedua ophu ka shii. ²⁵ L'onye nweru nu be aa-nubakwaa ophu ka shii. Onye enwedu nu be aa-gbenu natafulenu nwophu, o nweru."

Ẹtu, e gude mebyi iphe,
evu evuvu anma

²⁶ Ọ su phe: "Eka Chileke bu eze dukwa ge nwoke, gharu mebyi iphe l'ali. ²⁷ Nchi -jihu; nwoke ekuru mgbenya; nchi -bohlu l'ootehu; mebyi iphe ono efushia vua; ọ to madu g'o meru. ²⁸ Ali efushije iphe l'onwiya. Oovujeru ọzo bya emee eswa iya; l'ọ bya emee iyanguyangu; teme l'ogbe teke ono yee mebyi. ²⁹ Mebyi iphe ono -kaepho; nwoke ono abya egbuta iya; opfu l'o rwuwaru teke eegbuje iya."

Ẹtu, e gude akpuru oshi
mosutadu anmaa

(Mat 13:31-34; Luk 13:18-19)

³⁰ No iya ọ su phe: "Bu gunu be anyi a-su l'eka Chileke bu eze du g'o ya? Ọ denu egube ẹtu, ee-gude ko akọ g'o du? ³¹ Ọ du g'akpuru oshi mosutadu, bu iya kakota rwiirwii le mgboko l'iphe, bukotakpoo iphemiphe, eemebeje l'ali. ³² Ọle ọobujeru teke a byaru akua ya l'ali; oofua bya akakota iphemiphe, aakuje akuku l'ali shii. Ọoby aakashia ekali; k'ophu unwu-enu, ephe l'eli agbeje akpa iya ẹpfune."

³³ Ọ buru udu ẹtu ono be Jizosu gude zia phe opfu Chileke g'oo-ka phe edo ẹnya. ³⁴ Ọ -nmashiduru ẹtu be ọ to dudu iphe, oozije phe. Teke yee ndu etsoje iya nu noepho nwekinyi phe; ọtuko iphemiphe koru phe g'o doo phe ẹnya ree.

Jizosu abyanyi oke akpara-mini
(Mat 8:23-27; Luk 8:22-25)

³⁵ Ọtobudu iya bu; nchi jihuepho mboku ono; ọ su ndu etsoje iya nu: "Unu g'anyi dafu azu eze-enyimu azu iya ophu." ³⁶ ẹphe haa ikpoto ndu ono l'eka ono bahu l'ugbo ophu Jizosu nohawaa; kpuru iya jeshia. Unwu ugbo ọzo nodu etso phe. ³⁷ Oke pherephere zishiahaa ike; akpara-mini tubaahaa l'ime ugbo. Ọ phodu nwanshi me mini eji ugbo. ³⁸ Jizosu noduro l'ishi ugbo ishi lanu woru ishi tukobe le pyilo; ekuro mgbenya. ẹphe kutee ya su iya: "O-zì-iphe! Ọti kpakpodaro ishi? Ugbo abyaakwaa anyi ekpukpu!"

³⁹ Ọ tehu bya abaru pherephere ono mba bya asu eze-enyimu ono g'o deru yekete. Pherephere ono zibuhu; ekameka buru nyonyoronyo. ⁴⁰ Ọ su phe: "Ọdenu g'o gude ndu nodu agu unu? Ọnu te ekwetaduru le Chileke a-dzo unu?"

⁴¹ Ọnu kugbabejaa phe akugbabe. ẹphe pfuaharu nwibe phe su: "Ọbu egube nemadzu gunu be nwoke owa-a bu? Onye ophu pherephere yele eze-enyimu emeje iphe, o pfuru!"

5

*Nwoke, obvu eme**(Mat 8:28-34; Luk 8:26-39)*

¹ Jizosu yele ndu etsoje iya nu bya ejerwua azu eze-enyimu ono azu iya ophuu, bu iya bu l'ali ke ndu Gerasa. ² O futashiepho l'ugbo; nwoke, obvu eme shi l'eka eelije nemadzu byapfutashia ya. ³ Eka ono be nwoke ono bu ebubu. Obvu obu emeshi iya ike; k'ophu o to duedu onye sukwaduru iya eketsuta l'egbu; mbu m'obeta o buru mkporo be a turu iya. ⁴ Tekenteke kpo be aatujehawa iya mkporo l'okpa; tua ya mkporo l'eka; ole oboyaje aghakposhia eka aghakposhi; mkporo k'eka ono anyakashihu. L'o woru k'okpa chipyashia echipyashi. Ophu o duedu onye ike agota iya dukwadu. ⁵ Eswe l'enyashi be onoduje l'echilabo eka ono, eelije nemadzu ono yele echi eka ubvu nqbaa echi mkpu; oogude mkpuma ekwobashi onwiya ehu.

⁶ O humaepho Jizosu l'eka du enya; o phota oso gbapfu iya je adaa kpurumu l'iphu iya; ⁷ chia mkpu su: "Jizosu; Nwa Chileke; mbu Chileke ono, bu Okalibe-kangokotaru-nu! ?Bu gunu be mu le ngu jigba? Mu arwoka ngu arworwo; Chileke anuka iya-a; ta anushinu mu aphu." ⁸ Kele Jizosu suhawaru iya: "Gube obvu; shi nwoke ono l'ehu lufuta!"

⁹ Jizosu ja ya: "?Bu gunu be iiza?"

O su iya: "Epha mu bu 'Unubuku'; kele anyi du igwerigwe." ¹⁰ O rwo Jizosu rwoshia ya ike su iya g'o to sushi phe g'ephe lufu l'ali ono.

¹¹ Noo ya; o duru ikpoto ezi, eche echeche, duru l'aguga ubvu ono akpa nri. ¹² Obvu ono toko rwoahaa Jizosu su iya g'o hanaa phe g'ephe je awuba l'ime ehu ezi ono. ¹³ Jizosu su phe g'ephe je. Obvu ono wufuta l'ehu nwoke ono bya awuba l'ime ehu ezi ono. Ikpoto ezi ono, rwuru l'unu ise ono tokolepho shi l'aguga ubvu ono phota oso gbaa kpurukpuru gbazeta je awuda l'ime eze-enyimu ono; mini rigbushia ya.

¹⁴ Ndu eche iya nu gbackashihu je epfukashia ya l'ime mkpuku me l'oma obegu. Oo ya bu; ndu ono, e pfuru iya ono wuru byatashia ahuma iphe, meru nu. ¹⁵ Epe bya ejepfu Jizosu. Epe huma nwoke ono, obvu shi eme ono; mbu onye ono unubuku obvu shi buru l'ehu ono g'o nowanu anoo; yewanu uwe l'ehu; wekorohuwanu. Ndu gahaa phe. ¹⁶ Ndu ophu humaru iphe, meru nwoke ono, obvu shi eme ono; waa iphe, meru ikpoto ezi pho; koru iya ndu ono, byaru nu ono. ¹⁷ Epe rwoahaa Jizosu g'o lufuru phe l'ali.

¹⁸ O bahushiepho l'ugbo; nwoke ono, obvu shi eme ono bya bya arwo ya ge ye ya swiru.

¹⁹ Jizosu jika bya asu iya: "Laa unuphu; je epfukashiaru ndu ndu-unu eze iphe, Nnajiuphu meru ngu; waa g'o phu-beru ngu obu-imemini."

²⁰ O tugba je arakashiahaa eze iphe, Jizosu meru iya arakashi l'oha Mkpuku-Iri. Iphe ono, Jizosu meru ono dudzuru onyemone biribiri.

*Nwa Jiayirosu me nwanyi,**nsọ eme mkpurumkpuru**(Mat 9:18-26; Luk 8:40-56)*

²¹ Jizosu phe gude ugbo ono daghaekwapho mini ono jeshia l'azu iya ophuu; ikpoto nemadzu bya anophe ya mgburugburu. O nodu l'aguga mini. ²² Onye lanu le ndu-ishi ulo-ndzuko byapfuta iya. Epha iya bu Jiayirosu. Jiayirosu hmae ya pho bya adaa kpurumu le mgboru okpa iya; ²³ rwoahaa ya eyeru iya eka l'ali su: "Nwatibe mu ke nwanyi anwuhukwa anwuhu. Jiko byarọ ebyibe iya eka g'o wekorohu dzuru ndu."

²⁴ Jizọsu tsoru iya jeshia. A dukpoo igwerigwe awu etso Jizọsu; k'ophu a gbẹ akpa iya mkpa.

²⁵ O duru nwanyi, no l'eka ono, nowaru nsọ-unwanyi mkpurumkpuru apha iri l'ẹbo. ²⁶ O jewaru iphe-ehuka l'eka ikpoto ndu eme obvu. Iphemiphe, o nweru be o tukowaru mephushichaa; ophu o wekorohuduru; o gbẹ akajenu njo. ²⁷ O numaepho iphe, Jizọsu emeje; o shia ya azu pyobata l'ime igwe oha ono bya edenyi uwe Jizọsu eka. ²⁸ Kele o sukwanuru: "Mu -denyikpowa iya eka l'uwe be mu e-wekorohu-a."

²⁹ Edenyi, oodenyi eka l'uwe Jizọsu; mee ono buhu. O rwua ya l'ehu le Jizọsu mewaru iya o wekorohu l'iphe, eme iya nu. ³⁰ Jizọsu mawaru l'onwiya l'o duru ike, shi iya l'ehu lufu. O ghakobe l'echi ikpoto oha ono su: "?Bu onye denyiru uwe mu eka?"

³¹ Ndu etsoje iya nu su iya: "I humacharu g'igwe oha-a akpagbu ngu le mkpa; i gbẹ aji: "?Bu onye denyiru ngu eka?" "

³² O bya achikaa enya ge ya maru: ?ya a-huma onye meru iphe ono. ³³ Ndzu guahaa nwanyi ono; kele o mawaru iphe, meru l'ehu iya. O gude ehuanmanma bya adaa kpurumu l'iphe iya; bya epfokotaru iya okpobe-opfu. ³⁴ Jizọsu su iya: "Nwada; ekweta, i kwetaru mewaru g'i wekorohu. Laa je eburu l'ehu-guu l'iphe, eme ngu nu be e mewaru ngu i wekorohuwaa."

³⁵ Jizọsu gudekwadu-a opfu ono l'eka epfu; ndu shi l'ibe Jiayirosu bya bya asu: "Jiayirosu; nwa ngu nwanyi nwuhwakwaru. ?Bu gunu be iituchikwadu O-zi-iphe nchi?"

³⁶ Ophu Jizọsu angakpodaru nchi l'iphe, ndu ono epfu. O su onye-ishi ulo-ndzuko ono: "Ndzu ba agushi ngu. Oo 'ephe g'i kweta." ³⁷ Ophu o dudu onye Jizọsu kwekwaduru g'ephe l'iya swiru; gbahaa Pyita me Jiemusu me Jionu, nwune Jiemusu. ³⁸ Ephe jerwua ibe onye-ishi ulo-ndzuko ono; o bya akpovu uzu, igwe oha, no l'eka ono atu; bya ahuma g'ephe agu aphu bya egbu onwophe l'ekwa. ³⁹ Jizọsu bya abahu bya asu phe: "?Bu gunu meru iphe, unu atu uzu bya akwa ekwa? Nwata ono ta nwuhukwaru anwuhu; o kwa mgbenya be ooku."

⁴⁰ Ephe ze iya ochi. O kweepho doo bya achifuchaa phe etezi g'ephe ha; bya eduta nna nwata ono yele ne iya; waa ndu ophu ye ya swi bya abahu l'eka nwata ono ze.

⁴¹ O bya eseta nwata ono l'eka bya asu iya: "Talita kumi," bu iya bu: "Nwamgboko-nshii; mu suru g'i teta!"

⁴² Nwata ono teta jepheahaa. Nwamgboko ono nowaru apha iri l'ẹbo eshinu a nwuru iya. O du phe biribiri ke 'ama g'eme iya. ⁴³ Jizọsu karu phe su phe g'o to dukwa onye ephe l'e-me g'o maru. O su phe g'a nu nwata ono nri g'o ria.

6

Aajika Jizọsu le Nazaretu

(Mat 13:53-58; Luk 4:16-30)

¹ Jizọsu shi l'eka ono tugbua lashia ndu phe; yele ndu etsoje iya nu swiru. ² O be l'eswe-atuta-unme; o bahu l'ulo-ndzuko ndu Jiu je eziahaa iphe. O du ikpoto ndu numaru iphe, oozi biribiri. Ephe su: "?Bu awe be nwoke-a nwutacharu iphe owa? ?Bu onye ziru iya egube mmamiphe owa? ?Denu g'o meru emeebe iphe-ohumalenya owa-a, adudu onye numajeru etu iya-a? ³ ?To bunu iya-a bu nwoke kapyinta-a; mbu nwa Meri? ?To bunu iya bu nwune Jiemusu yele Jiosesu; waa Jiudasu; me Sayimonu? ?To buna unwune iya ke nwanyi be anyi l'ephe bugbaa l'eka-a?" Iphe ono buru upfu du phe l'okpa.

⁴ Jizọsu su phe: "Onye mpfuchiru Chileke be aakwabejekwa ubvu l'ekameka; a-gufuekwapho le mkpukpu iya yele ipfu iya; waa l'ibe iya."

⁵ O mee ophu o dudu iphe, du biribiri, ha shii, Jizosu meru l'eka ono; a - gufuekwapho nwa ndu iphe emegbaa, o byiru eka; ephe wekorohu. ⁶ O du iya biribiri l'ephe te ekwetaduru nkiya. Oo ya bu; o tugbua je etsoru mkpukpu le mkpukpu ozo ziahaa iphe.

*Jizosu ezi ndu-ishi-ozu iya
iri l'ebo g'ephe je epfua opfu Chileke
(Mat 10:5-15; Luk 9:1-6)*

⁷ O bya ekua umadzu iri l'ebo ono bya agbaa phe ebo ebo bya ezia phe g'ephe gude okpehu chishije obvu. ⁸ O pfua ya pfushiaru phe iya ike su phe: "G'o to dukwa iphe, unu e-gude eje; gbahaa oshi-mpaleka. Unu te egudekwa nri; ophu unu egudekwa eda; ebe unu eyekwa okpoga l'ekpa uwe. ⁹ Unu yekwaa akpokpa; ol'oo g'unu te eyekwa uwe n-yekwase. ¹⁰ Unuphu, unu bahukpowaru; a -nata unu; unu noduekwapho l'eka ono. Unu te ejekwa eburu l'eka ozo jasu unu afuta le mkpukpu ono. ¹¹ Eka unu jeru; ephe -jika unu; jika anuma opfu Chileke, unu epfu; unu -tugbujeepho l'eka ono; unu ajishia urwuku okpa unu; g'o buru iphe, a-gba phe ekebe. Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; oo-kakwaru ndu Sodomu ye le ndu Gomora mma mboku ikpe; eme le mkpukpu ono."

¹² Oo ya bu; ephe jeshia je araru iya ndiphe arara su phe g'izimanu iphe-eji, ephe emeje lwa phe azu. ¹³ Ephe chishia obvu, du igwerigwe, bugbaa nemadzu l'ehu; teme ephe nodu eteje ndu iphe eme manu; ephe ewekorohu.

*Anwuhu Jionu
onye emeje baputizimu
(Mat 14:1-12; Luk 9:7-9)*

¹⁴ Eze, bu Herodu numa iphe, Jizosu eme; kele e pfudzuwaru nkiya l'ekameka. O duru ndu asuje l'oo Jionu ophu shi emeje baputizimu tetaru dzuru ndzu ozo; l'oo iphe ono meru iphe, oduje ike eme iphemiphe ono.

¹⁵ O duru ndu ophu suru l'oo Elayjia.

O duru ndu ophu suru l'oo-bukwaru onye mpfuchiru Chileke, yeru onye lanu le ndu mpfuchiru ndiche.

¹⁶ Herodu numae ya pho o su: "O kwa Jionu-a, mu ziru; e je egbutaru mu ishi iya-a be dzuwaa ndzu ozo." ¹⁷ Iphe, meru nu buru le Herodu zijeru; e je egude Jionu; kee ya egbu; je atuchia l'ulo mkporo. O buru l'eka Herodiyasu be o shi. Herodiyasu ono bu nyee Filipu. Filipu bukwanu nwune Herodu. Herodu gbeshi je ahata nyee nwune iya ono luru. ¹⁸ Jionu shi anoduje epfuru Herodu l'oo iphe, adudu Chileke ree be o meru l'o jeru ahata nyee nwune iya luru.

¹⁹ Ehu ghuahaa Herodiyasu egu. O du iya ge a su le ya gburu Jionu; ophu o makwanu uzo, oo-shi gbua ya; ²⁰ kele Herodu l'onwiya atsū Jionu ebvu. O maru l'o bu onye pfuberekoto; teme o buru onye duru Chileke nsō. O buru iphe ono meru iphe, Herodu woru iya dobe g'o to du iphe, e-me iya nu. Herodu be opfu, Jionu anoduje epfuru iya agbachije enya; l'ooowakwa iya pho obu mini; l'o gudeele-a ehutso ngaberu iya nchi.

²¹ O rwua ujiku lanu iphe kweru nwanyi ono; kele mboku ono bu eswe, Herodu emeje eswa anyata mboku, a nwuru iya. O kukotachaa ndu-ishi ali eka ono; waa ndu-ishi ojogu; waa ndu bugbaa ishi l'ali Galili g'ephe byaru iya l'obo-iphe ono. ²² Ndu ono byierupho l'eka ono kpiririmu; nwa Herodiyasu ke nwanyi bya etee ebvu l'atatiphu phe. Ehu tsoo Herodu waa ebyaa ono, byaru iya nu ono utso shii. Eze, bu Herodu su nwamgboko ono: "Pfu iphe, dukpoe ngu pho ree ge mu nu ngu; mu a-nu ngu iya." ²³ O richaaru iya angu su: "Iphe, i sukpoerupho ge mu nu ngu be mu a-nu ngu; obetaru o buru ali-eze mu be i suru ge mu keha ebo; nu ngu nanu."

²⁴ Nwamgboko ono gbafulu je ajia ne iya su: “?Bukpoo gunu be mu a-su g’o nu mu?”
Ne iya su iya: “Su iya g’o pee ngu ishi Jionu, onye emeje baputizimu.”

²⁵ O gbaphu azu bya ejepfu eze je asu iya: “Gbuta ishi Jionu, onye emeje baputizimu ye l’ochi pataru mu nta-a nta-a.”

²⁶ Ehu daepho eze ono dzuu; aka o rwuru iya l’obu shii. Obenu l’eshinu o riwaru angu l’iphu ndu ono, byaru iya ebyaa ono be o too gbanwehedu iphe, o pfuru. ²⁷ O ziepho onye lanu l’ime ndu ojogu, eche iya nche teke ono teke ono g’o je egbuta Jionu ishi wota bya. Nwoke ono tugbua je egbuta ishi Jionu l’ulo mkporo ²⁸ ye l’ochi wotaru nwamgboko ono. Nwata woru iya je apere ne iya. ²⁹ Ndu etsoje Jionu numae ya pho; ephe bya apata ogwe iya je elia.

*Jizosu anu unu umadzu iri l’ebo
l’ukporo iri nri*

(Mat 14:13-21; Luk 9:10-17; Jion 6:1-14)

³⁰ Tobudu iya bu; ndu-ishi-ozu Jizosu bya anokobe bya ejepfu Jizosu je akokotaru iya iphe, ephe mekotaru; yele iphe, ephe zikotaru. ³¹ A du igwerigwe abya. Neadzu nodu ejeepho nggede eje; nggede alwa; k’opfu uzo aduduru Jizosu yele ndu etsoje iya nu mbukponu me ria nri. O su ndu etsoje iya nu: “Unu gbeshi g’anyi je l’eka neadzu te ebudu ebubu g’anyi je anodu nwekinyi anyi g’unu kabu tuta unme nwanshi.”

³² Ephe kwe bahu l’ugbo tugbua jeshia l’eka ephe a-nodu nwekaphe.

³³ A du igwerigwe huma phe teke ephe atugbu bya ahubechaa phe ama. Ndu ono shikpo le mkpukpu le mkpukpu gudegbaa okpa gbaru jeshia vuru phe uzo jerwua aka ono, ephe eje ono. ³⁴ Jizosu futu l’ugbo ono bya ahuma ikpoto neadzu, no l’eka ono; imemini phe du iya shii; kele ephe du g’aturu, enwe du onye-nche, l’agbaru phe mkpu. O ziahaa phe iphe, du igwerigwe. ³⁵ O bejeepho l’uzenyashi; ndu etsoje iya nu jepfu iya je asu iya: “?I maru l’eka-a bu echiegu teme nchi nodu ejihuwaa?”

³⁶ Sudupho ndu-a g’ephe bahu le mkpukpu le mkpukpu me l’unuphu l’unuphu ndu-a, no-pheru phe mgburugburu-a je azutaru onwophe nri.

³⁷ Jizosu su phe: “Unubedua l’onwunu nunu phe nri g’ephe ria.” Ephe su iya: “?O du ngu g’o bu anyibedua a-zuta buredi, ukporo pangu, aa-nu phe g’ephe ria?”

³⁸ O su phe: “?Bu ishi buredi ole be unu gude? Unu je amaru g’o ha.” Ephe machaar u g’o ha; ephe su l’o du ishi buredi ise; wafu eji-ema.

³⁹ Noo ya bu; o su phe g’ephe kekashia igwe oha ono ekekashia g’ephe noduchaa anoo l’eka ono, nweswa du kirikiri ono. ⁴⁰ Ephe nodu anoo keshia onwophe l’ophere l’ophere; o duru ndu du ukporo ise ise; o duru ndu ophu du ukporo labo l’iri iri. ⁴¹ O wota ishi buredi ise ono; waa eji-ema pho bya apalia enya imeli kele Chileke ekele ke nri ono; bya eworu iya nyawashia bya anu ndu etsoje iya nu su g’ephe keeru iya ndu ono. O kedzuru ndu ono g’ephe hakota eji-ema ono. ⁴² Ephe tuko ria ya; rijichaa ephe. ⁴³ Ibiribe ibiribe buredi yele ema, phoduru nu, ephe tutukoberu be jiru nkata iri l’ebo. ⁴⁴ Unwoke, yi le ndu ono, riru nri ono du unu unwoke iri l’ebo le unwoke ukporo iri.

Jizosu eje ije l’eli mini

(Mat 14:22-33; Jion 6:16-21)

⁴⁵ O su ndu etsoje iya nu ono g’ephe bahu l’ugbo; vuru iya uzo; dafu azu iya ophu; jeshia mkpukpu Betusayida ge ya pfuaduru igwe oha ono g’ephe la unuphu. ⁴⁶ O mecha phe pho ephe lashia; o jeshia l’ubvu je epfuru nu Chileke. ⁴⁷ Ugbo ono nodu l’echi eze-enyimu nchi jihu; yebedua nwekinyi nodu l’eli-mgboko l’aguga mini ono. ⁴⁸ O gbe l’eka o no huma l’akpo ugbo ono l’angakpo phe ehu shii; kele pherephere ezi iziphu; o jeru ije l’eli mini jepfushia phe. Teke ono buwaru l’iphe-oduu aha enu. O meahaa g’o ghata phe aghata le mini ono. ⁴⁹ Ephe humae ya pho aka ooje ije l’eli

mini; ephe dobesu l'oo maa. Ephe chishia mkpu. ⁵⁰ Noo kele ephe tukoru g'ephe ha humakota iya; ehunmalahaa phe kpeekpeekpee.

Teke ono kwapho Jizosu su phe: "G'okpoma shihu unu ike; o bu-a mbedua. Ndzu ba agushi unu." ⁵¹ O nyipfu phe l'ime ugbo ono; pherephere ono zibuhu. Ephe sachaa onu saa nchi; ⁵² kele iphe, Jizosu meru teke o washiru buredi ono te edoduru phe enya; opfu l'a kpo-chiru phe okpoma.

*Jizosu eme ge ndu iphe eme
wekorohu le Genesaretu
(Mat 14:34-36)*

⁵³ Tobudu iya bu; Jizosu phe daghaepho mini ono; futa le Genesaretu; bya eworu ugbo phe lia l'eka ono. ⁵⁴ Afuta, ephe afuta l'ugbo ono; ndu eka ono hubechawaa Jizosu ama. ⁵⁵ Ephe gbacharu je l'unuphu l'unuphu je apata ndu iphe emegbaa l'iphe, ephe azeje aze paru byapfuta iya l'ekameka, ephe numakpooru l'o no. ⁵⁶ Ekameka, o shiru l'unwu mkpukpu le mkpukpu; me l'eze mkpukpu; me l'oma egu; ndiphe eworu ndibe phe, iphe eme dobegbaa l'oma aswa rwo ya g'o kwe g'ephe denyi iya eka; obetaru o buru l'onu uwe iya. Iphe, bukpo ndu denyiru iya eka wekorohukota l'iphe, eme phe nu.

7

*Nso ali ndiche ndu Jiu
(Mat 15:1-9)*

¹ Oo ya bu; o duru ndu Farisii; wakwapho ndu ezije ekemu, doru l'eka ono. Ephe toko shi Jierusalemu bya adokobe l'eka ono do-pee Jizosu mgburugburu. ² Ephe huma l'o duru ndu emebyi nso ali l'ime ndu etsoje Jizosu. O buru l'ephe gude eka, e merwushiru emerwushi eri nri; opfu l'ephe ta akwoduru eka ge nso ali ndu Jiu suru g'a kwoje iya.

³ Kele ndu Farisii; mekpoo ndu Jiu mgburugburu te erijedu nri m'ephe -akwoduru eka ge nso ali phe suru g'a kwoje iya, bu iya bu nso, shi phe le nna phe oche. ⁴ Temephe -lwa aswa; ephe tee ridu nri; gbahaa l'ephe gudeadaa mini mefu nso. Nokwapho g'ephe emejegbaa unwu nso ozo, shi le nna phe oche, du ge nso asa okoro me k'ite me k'ochi, e gude ope wua; me k'oshi-anoo.

⁵ Ndu Farisii ono me ndu ezije ekemu ja Jizosu su iya: "Bu gunu meru iphe, ndu etsoje ngu nu te emejedu nso, shi le nna anyi oche phe; ephe gbegudeje eka, e merwushiru emerwushi eri nri?"

⁶ O bya asu phe: "Azaya onye mpfuchiru Chileke pfugbuwaru k'unube toko-l'ehu-atuko-l'obu-a su:

"Ndu-a bu eli onu be ephe
gude akwabemuvu.
Obenu l'obu phe nogbaa
mu uzanya.

⁷ Ephe abaru mu eja mkpe.
Ephe ezi ekemu,
nemadzu turu;
o du g'ekemu Chileke*.

⁸ "Kele unu ahaje ekemu Chileke; gbegude eme nso ali, nemadzu doberu; eme k'asa ite; me okoro; me iphemiphe ozo, unu emegbabe."

⁹ O su phe: "O nupho l'unu manukaru iphe meru g'o gude unu gbegude gwobechia ekemu, Chileke suru g'e meje je emeahaa nso ali, nemadzu doberu. ¹⁰ Le Mosisu sukwaru: 'Yejeru nna ngu yele ne ngu umvu'; bya asukwapho: 'Onye epfujeru nna

* 7:7 7:7 Guna Azá 29:13.

iya; ọzoo ne iya njo opfu g'e gbua onye obu egbugbu.' ¹¹ Unubedua byakwanu epfu bya asu: O -buru le nemadzu suru nna iya; ọzoo ne iya l'iphe, ya gege egude kwoo phe bukwa 'kobanu', bu iya bu 'iphe, a nuru Chileke.' ¹² Unu gufu onye ono g'o to yeheru ne iya ọzoo nna iya aka. ¹³ Unu shi egube ono gude l'unu eme nsọ alı, unu ezi; mee ophu opfu Chileke aduedu iphe, o bu; teme unu nodu emegbakwapho iphe ọzo, dugbaa egube ono."

*Iphe, aaso nsọ; me iphe,
a ta sodu nsọ*

(Mat 15:10-20)

¹⁴ Jizosu bya ekua igwe oha ono ọzo bya asu phe: "Unu gebekpodapho ge mu karu unu g'o doo unu enya. ¹⁵ O to bukwa iphe, nemadzu eri l'onu aturwu iya; o kwa iphe, shi nemadzu l'ime obu bu iphe, aturwuje iya nu. ¹⁶ G'onye nweru enu nchi; numakwa iya!"

¹⁷ O haepho ndu ono bya abahu l'ulo; ndu etsoje iya nu jiahaa ya iphe, etu ono bu. ¹⁸ O su phe: "?Unubedua be iphe ete dojekwapho enya? ?Unu ta amakwapho l'iphe, eeri l'onu ta aturwudu nemadzu? ¹⁹ Kele o too bahudu iya l'obu; oo l'epho be oobahuje; l'e shi l'eka ono nyifu iya le nshi." Oo ya bu l'iphemiphe, eeri l'onu be Jizosu suru l'o to dudu ophu aturwuje nemadzu l'iphu Chileke.

²⁰ O su phe: "Oo iphe, shi nemadzu l'obu bu iphe, aturwuje iya nu. ²¹ Kele oo l'ime obu nemadzu be ejo egomunggo shi; waa eri ogori; me apharwushi onwonye; me egbu ochi; ²² me ezi iphuru; me enya-pfurupfuru; waa eme ejo umere; me agho ugho; me urwuali; me iji-enya; waa epfurwushi nemadzu; me eku-onwonye; yele eme eswe. ²³ Iphe, bukpo iphe ono g'o ha shichaa nemadzu l'obu; o buru iya bu iphe, aturwuje nemadzu."

Ekweta nwanyi, abudu onye Jiu

(Mat 15:21-28)

²⁴ Jizosu gbeshi l'eka ono bya ejeshia alı, no-pheru Taya yele Sidonu mgburugburu. O rwua aka ono bya abahu l'unuphu lanu je anodu. O du iya g'a su l'o to dudu onye maru nu; obenu l'o to domikotaduru onwiya edomi. ²⁵ Noo ya; nwanyi, obvu eme nwatibe iya ke nwanyi numa ke Jizosu bya atugbuekwapho je adaa kpurumu le mgboru okpa iya. ²⁶ Nwanyi ono bu onye Gurisu; ole a nwuru iya l'alı ono, bu iya bu Fonishiya, no le Sayira. O bya arwoahaa Jizosu g'o chifu obvu ono, bu nwatibe iya l'ehu ono. ²⁷ Jizosu su iya: "Gebe g'a nadaa unwegirima nri temanu; kele o to dudu ree g'e woru nri unwegirima nu unwu nkuta."

²⁸ Nwanyi ono su iya: "Mu maru-a Nnajiuphu; obenu l'unwu nkuta atutujekwa-a nwonu, dashihuru l'eka unwegirima eri nri."

²⁹ Jizosu su iya: "Eshinu i pfuru egube ono; lashia l'obvu ono hawaru nwa ngu ono!"

³⁰ O larwushia; Obvu-a hawaa nwata-a. O zewaa aze ke nwakupa l'iphe, aaze aze.

Jizosu emeta onye ada nkuchi

³¹ Jizosu bya alufuta l'ohamoha, bugbaa le Taya yele Sayidonu jeshia l'eze-enyimu Galili; bya erwua oha Mkpukpu-Iri. ³² Ephe dutaru iya onye ada nkuchi; teme ophu oopfujedu opfu ree. Ephe rwoahaa Jizosu g'o byibe iya aka. ³³ Jizosu shi l'eka ono, igwe oha ono no ono; dufu iya iche bya eye iya mkpushi aka le nchi labo bya emeta onu-mini mee ya l'ire ³⁴ bya apalia enya l'eli bya atsua ude su iya: "Efata" bu iya bu: "kosahu!"

³⁵ Ime nchi iya ephenebo kosahuchaa; ire iya bya agbutoshihu; o wata epfu opfu ree. ³⁶ Jizosu pfushia ya ike su phe g'o to dukwa onye ephe e-pfuru iya; obenu

l'òobujeru teke o pfuru nno; ephe agbẹ ka iya nù arakashì. ³⁷ Ọ kwatakpọro tufu phẹ ẹhu shii; ephe sù: “Ha-o! ?Ọ kwa l'ì hùmaru g'oomekọtaje iphemiphe ree; mechaa mee g'onye nkuchi nùmajẹ iphe lẹ nchì; bya emee g'onye l'ete pfujedu opfu pfuahaa opfu.”

8

Jizọsu anu unu umadzu iri nri (Mat 15:32-39)

¹ E rwua ujiku lanu, ikpoto nemadzu dzukọbekwaru ozo; ophu o dughedu nri, ephe gude k'eriri. Jizọsu bya ekua ndu etsoje iya nù bya asu phẹ: ² “Imemini ikpoto ndu-a dukwa mu g'onye l'ephe nọwaru ujiku ẹto l'ẹka-a; ophu o budu l'ọ dukwaduru nri, ephe gude, ephe e-ri. ³ Mu -sukwanu g'ephe swiru ẹgu lashia; mba atushi phẹ l'uzo; kele o duru ndu ophu shi ẹka du ẹnya.”

⁴ Ndu etsoje iya nù sù iya: “?Bụ awe bẹ aa-humakwanu nri l'echiegu-a, a-suru phẹ eriri?”

⁵ Ọ sù phẹ: “?Bụ ishi buredi ole bẹ unu gude?” Ephe sù iya l'ọo ishi buredi ẹsaa.

⁶ Ọo ya bụ; o sù g'ikpoto ndu ono nọdukota anọo l'alì l'ẹka ono. Ọ bya achita ishi buredi ẹsaa ono bya ekele Chileke ekele. Ọ bya awashia ya bya achie ndu etsoje iya nù g'ephe keeru phẹ. Ndu etsoje iya nù bya ekeeru phẹ iya. ⁷ Ọ dukwarupho unwu-ema, ephe gude. Ọ bya bya ekelekwapho Chileke k'ema ono bya eworu iya nù ndu etsoje iya nù bya asu g'ephe kekwaaru iya pho ndu ono. ⁸ Ndu ono ria nri rijichaa ephe. Ndu etsoje iya nù bya atutua iphiriba iphiriba iya ophu ghuduru nù; o ji nkata-eevu-ipe ẹsaa. ⁹ Ndu riru nri ono e-bekwa l'unu nemadzu mgbo iri. Jizọsu sù phẹ g'ephe lashia; ephe lashia. ¹⁰ Yele ndu etsoje iya nù bahu l'ugbo jeshia oha ndu Dalumanuta.

Iphe-ohumalenya, *meru l'ehu Jiona* (Mat 16:1-4)

¹¹ Ndu Farisii byapfuta Jizọsu; ephe l'iya tuahaa ego. Ephe sù iya g'o meeru phẹ iphe-ohumalenya, e-goshi l'ọo Chileke ziru iya g'ọ bya eviya. Ọ buru okpa opfu bẹ ephe togboru iya egube ono; g'ephe gude nmata iya. ¹² Ọ bya atsua oke ude l'ime obu bya asu phẹ: “?Bukpoo gunu meru iphe, o gude ogbo nta-a buerupho iphe-ohumalenya bẹ ephe achoje? Ge mu gbukwaru iya unu tororo; o to dukwa iphe-ohumalenya ono, a byaru emeru phẹ.”

¹³ Jizọsu phẹ haa phẹ l'ẹka ono bya abahu l'ugbo kporu jeshia azu iya ophu.

Uta, Jizọsu ata ndu etsoje iya nù (Mat 16:5-12)

¹⁴ Noo ya; ndu etsoje iya nù zohaa egude buredi. Ọ buerupho ishi buredi lanu bẹ ephe gude nọdu l'ugbo ono. ¹⁵ Jizọsu nmaaru phẹ okwa sù: “Unu kwabekwa ẹnya! Unu kwabekwaru iphe-eko-buredi kẹ ndu Farisii mẹ kẹ Herodu ẹnya; a -nonyaa o mebyia unu.”

¹⁶ Ephe pfuaharu nwibe phẹ sù: “Ọ kwa buredi ono, anyi egudedu ono.”

¹⁷ Jizọsu maru iphe, ephe epfu bya asu phẹ: “?Bụ gunu bẹ o gude unu nọdu epfugbaa l'unu te egudedu buredi? ?Toko dokwapho unu ẹnya? ?Ọ kwa l'egomunggo teke agbarwudu unu l'iphe, o bụ; mbu k'iphe, ekoje-buredi ono? ?Ọ nwuru inwu-agma bẹ unu kpo-chiru okpoma akpo-chi? ¹⁸ Ọ kwa l'unu nweru ẹnya; ?Unu ta aphudu iya uzo? Nchì bẹ unu furu; ?Unu ta anudu iya iphe? ?To nwedu iphe, unu anyatajekpoo? ¹⁹ Teke mu gude ishi buredi ise keeru unu nemadzu iri l'ẹbo l'ukporo umadzu iri; ?

bụ nkata-eevu-iphe ole bẹ unu tutu-jiru iphiriba iya, phoduru nū?” Ephe sụ iya l'oo iri l'ebo.

²⁰ “O dü ree; teke mu gude buredi esaa keeru unu nemadzū iri; ?bụ nkata-eevu-iphe ole bẹ unu tutu-jiru l'iphiriba iya, phoduru nū?” Ephe sụ iya l'oo esaa.

²¹ O sụ phẹ: “?Toko dokwapho unu enya nta?”

*Jizosu eme g'onye
atsū ishi hūma ụzo*

²² Ephe bya abata lẹ Betusayida. E dutaru Jizosu onye atsū ishi. Ephe rwọahaa ya g'o byia ya aka. ²³ O bya egude onye atsū ishi ono aka dufuta iya lẹ mkpukpu ono; bya eworu onu-mini vua ya l'enya tsuu; bya ebyia ya aka bya asū iya: “?O düru iphe, i humaru?”

²⁴ Onye ono, atsū ishi ono palia enya bya asū: “Ee; mu humaru-a nemadzū; ole ephe dugbaa tsuyoo tsuyoo g'oshi ejegbaa ije.”

²⁵ Jizosu byakwa bya ebyia ya aka l'enya ozo. Enya sahu nwoke ono; o phuahaa ụzo; humaahaa iphemiphe rengurengu. ²⁶ Jizosu bya asū iya g'o lashia; sukwa iya pho: “B'abahukpokwanu lẹ Betusayida; ophu o dukwa onye ii-pfuru iya.”

*Pyita akọ onye Jizosu bu
(Mat 16:13-20; Luk 9:18-21)*

²⁷ “Jizosu waa ndu etsoje iya nū tugbua jeshia mkpukpu, nogbaa lẹ Sizariya Filipayi. O rwua l'uzo; o jahaa phẹ sū: ?Bukpoo onye bẹ aasujekpoo lẹ mu bụ?”

²⁸ Ephe sụ iya: “O düru ndu sūru l'i bụ Jionu onye shi emeje baputizimu; ndu asū l'i bụ Elayijia; teme o düru ndu sūru l'i bụ onye lanu lẹ ndu mpfuchiru Chileke.”

²⁹ Jizosu sụ phẹ: “Unubedua; ?unu sukwanuru lẹ mu bụ onye?”

Pyita sụ iya: “Oo ngu bụ Kereshi obu.”

³⁰ O pfuaru phẹ iya pfushia ya ike sụ phẹ g'o to dukwa onye ozo, ephe e-pfuru ke nkiya.

*Epfupfu mbu, Jizosu epfu lẹ
ya e-je iphe-ehuka nwuhu
(Mat 16:21-28; Luk 9:22-27)*

³¹ Noo ya; Jizosu bebe pfuaru ndu etsoje iya nū iphe, swiru iya nū sụ phẹ: “Abubu-Ndiphe jefutajekwa iphe-ehuka, dü igwerigwe. Ndu bụ ogerenya; waa ndu-ishi uke Chileke; waa ndu ezije ekemu a-jikakwa iya woru iya ye ndiphe l'eka. Ndiphe ono eworu iya megbua; l'o noo abali eto l'ilu; l'ooshi l'onwu teta dzuru ndzu.” ³² Iphe ono bẹ o pfuru phẹ kasaa phẹ iya nchi. Pyita bya ekuchi iya sụ iya: “Tuswekwa! Te epfukwa egube ono.” ³³ Jizosu bya aghaa enya bya elee ndu etsoje iya nū bya agbochia Pyita onu sụ iya: “Gbeshi mu l'iphu gube Obutuswe ono! Kele iphe, iri ta abudu iphe, Chileke ari. Oriri ngu bụ oriri nemadzū.”

³⁴ Jizosu bya ekukota ikpoto ndu ono waa ndu etsoje iya nū bya asū phẹ: “Onye o dü g'o tsoru mu g'onye ono mia onwiya enya; vuta oswebe onwu nkiya bya etsoru mu; ³⁵ kele onye eme g'o dzoo onwiya ndzu l'e-tuphakwa ndzu iya etupha. Onye gudekwanu opfu ehū mu yele k'ozima Chileke tuphaa ndzu iya l'a-dzo onwiya ndzu. ³⁶ ?Bụ gunu bụ urwu, nemadzū ritaru me o -nwekotachaa iphemiphe, no lẹ mgboko-a; tuphakanana ndzu iya? ³⁷ O to dukwa iphe, nemadzū egude agbata ndzu iya me o -tuphahawaa. ³⁸ Kele onye iphere mu dü; iphere ezi ozi-oma mu dü iya; l'ogbo owa, l'eri ogori eme iphe-eji-a; bẹ iphere onye ono a-dukwapo Abubu-Ndiphe me o -byatashiepho ekpe ndiphe ikpe. O -nodu abya l'o dü ubvu l'enya; egbu nwijnwii ge Nna iya egbu; teke ono, yele unwu-ojozi-imigwe, dü nsọ a-swiru abya ono.”

9

¹ Ọ sụ phẹ: “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ dọru ndu haru pfuru l'eka-a, ata yidu nwuhu; gbahaa l'ephẹ hụmaadaru gẹ Chileke gude ike egoshi l'ọo ya bụ eze.”

Jizosu egbu nwiiinwii

(Mat 17:1-13; Luk 9:28-36)

² A nọepho abali ishii; Jizosu duta Pyita yele Jiemusu waa Jionu duru phẹ je enyikota ubvu, ha l'eli; je anodu nwekinyi phẹ. A nonyaa; Chileke gbanwee ugbugba iya l'ataphu phẹ. ³ Uwe iya chaahaa ke phuuphuu g'eberugo; k'ophu o dukpoda onye asa uwe le mgboko-a, l'asa iya egube ono. ⁴ Noo ya; Elayijia yele Mosisu chaa l'iphu phẹ abo uja eyeru Jizosu. ⁵ Pyita pfubulihu su Jizosu: “Nnajiuphu; o dukwa ree g'anyi no l'eka-a; g'anyi tua mkpu eto: nanu nkengu; nanu ke Mosisu; nanu ke Elayijia.” ⁶ Iphe, o gude pfua iphe ono bu l'o to makpoda iphe, oopfu; eka ndzu agukpoo phẹ shingushingushu ephẹ n'eto.

⁷ Urwukpu bya bya aso-kputa eka ono; olu-opfu shi l'urwukpu ono su: “Onye owa-a bu Nwa mu nwoke. Mu yeru iya obu. Unu numajekwa iphe, oopfu!” ⁸ Teke ono kwapho; ephẹ chikaa enya chikaa enya; ophu o duedu onye ephẹ humaru l'eka ono; gbahaepho Jizosu nwekiya.

⁹ Ephẹ nyizetashia l'ubvu ono; Jizosu pfushiaru phẹ iya ike su phẹ g'o to dukwa onye ephẹ e-pfuru iphe, ephẹ humaru gbiriri jasụ teke yebe Abubu-Ndiphe e-shi l'onwu teta dzuru ndzu.

¹⁰ Iphe ono, o pfuru ono due phẹ pho l'okpoma; ephẹ nodu ajigbaa nwibe phẹ iphe, bu eshi l'onwu teta dzuru ndzu. ¹¹ Ephẹ jia ya su: “?Bu gunu meru iphe ndu ezije ekemu suru le Elayijia e-vuadaru uzo bya?”

¹² Ọ sụ phẹ: “Ọ kwa eviya le Elayijia l'e-vukpodaaru uzo bya g'o dozia iphemiphe ree. Ole ?bu gunu meru iphe, e dekwarupho l'opfu Chileke su le Abubu-Ndiphe e-je iphe-ehuka, du igwerigwe; teme l'e mekwaa ya pho g'o to dudu iphe, o bu? ¹³ Gẹ mu karu unu: Elayijia byahaakwaru; ephẹ mewaa ya umerekete; mbu mee ya pho g'iphe, e dehawaru l'ekwo-opfu Chileke pfuru.”

Eeme onye obvu atu ndapfu

g'o wekorohu

(Mat 17:14-21; Luk 9:37-43a)

¹⁴ Ephẹ byapfutaepho ndu etsoje iya nu ndu ophu; ephẹ huma ikpoto ndu nopheru phẹ mgburugburu. Ephẹ le ndu ezije ekemu nodu atu ego. ¹⁵ Ahuma, igwe oha ono ahuma Jizosu; akpabiri iya gude phẹ. Igwe oha ono wupfu iya je ekele iya ekele. ¹⁶ Ọ jia phẹ su: “?Bu gunu be unu l'ephẹ atu?”

¹⁷ Onye lanu l'ime ikpoto ndu ono su iya: “O-zì-iphe; mu dutaru ngu nwa mu nwoke; kele obvu, guderu iya nu meru iya ophu o pfujedu opfu. ¹⁸ Eka o byaru iya l'o pata iya tua l'ali; uphu atsushi iya l'onu; oota ikireze; o noduepho ke kwereji. Mu su ndu etsoje ngu nu g'ephẹ chifu iya obvu ono l'ehu; ophu ephẹ adudu ike.”

¹⁹ Ọ sụ phẹ: “Ha-oo! Unube ogbo owa-a, adudu iphe, unu ekwetaje-a. ?Bu teke ole be mu l'unu a-no-beru? ?Mu a-takporu unu nshi taberu teke ole? Unu dutaru mu nwata obu!” ²⁰ Ephẹ bya edujeru iya nwata ono.

“Obvu ono humaepho Jizosu bya atua nwata ono l'ali woru iya gbachia. O wepheahaa ewephe; uphu nodu atsushi iya l'onu. ²¹ Jizosu jia nna iya: ?Bu teke ole be iphe obu shi iya?”

Ọ sụ iya: “O shikwa iya teke o bu nwata.” ²² “Oobujekwaru o -nonyaa; l'o haru turu iya chie l'oku; mekpoo le mini g'eeshi g'o gbua ya. Teke o bu l'o duru iphe, ii-du ike mee; phunaaru anyi obu-imemini; gbanaaru anyi mkpu!”

²³ Jizosu sụ iya: “?Ị sụru l'ọ iphe, mu a-dụ ike mee? Ọ tọ dukwa iphe, akpọ onye kweru kẹ Chileke ẹka ememe.”

²⁴ Nna nwata ono chishia mkpu gude ẹnya-mini sụ: “Mu kwewaru; jiko yenuru mu ẹka gẹ mu kabaa ekweshi ike!”

²⁵ Jizosu hụmaepho g'ikpoto nemadzu awu abya l'ẹka ono; ọ baaru ọbvụ ono mba sụ iya: “Gube ọbvụ ọphu ada nkuchi; ọphu iipfudu opfu; mu sụru g'ị futa l'ime nwata ono. Ta abahubaekwa iya l'ẹhu ọzobaa.”

²⁶ Ọbvụ ono chia mkpu bya alota nwata ono tuta l'ali; gbachia ya; teme ọ lufu iya l'ẹhu. Nwata ono dabyerupho g'odzu. A tuko sụ l'ọ nwuhuwaru. ²⁷ Jizosu bya egude ẹka selita iya eli; ọ gbalihu.

²⁸ Jizosu bahuepho l'ulo; ndu etsoje iya nụ jia ya le mpya sụ: “?Bụ gunu meru iphe, anyi adudu ike chifu ọbvụ ono?”

²⁹ Ọ sụ phe: “Egube ọbvụ ono taa futakwa; gbahaa l'ọ onye aswije egu epfu anu Chileke chiru iya.”

Epfu k'ugbo ebo k'anwuhu Jizosu

(Mat 17:22-23; Luk 9:43b-45)

³⁰ Ẹphe tugbua l'ẹka ono je aghabua Gálili; ọphu Jizosu emeduru g'ọ duru onye a-maru nụ; ³¹ kele ndu ono, etsoje iya nụ ono be oozi iphe. Ọ sụ phe-a: “Abubu-Ndiphe be aa-kpukwaru ye ndiphe l'ẹka; ẹphe eworu iya megbua. L'ọ no abali eto l'ilu; l'ooshi l'onwu teta dzuru ndzu.”

³² Ọphu ẹphe amadu iphe, oopfu; ndzu nodu agu phe g'ẹphe e-me jia ya.

Onye kachakpoo shii

(Mat 18:1-5; Luk 9:46-48)

³³ Ẹphe bya abata le Kapaniyomu. Ẹphe bahuepho l'ulo; Jizosu jia ndu etsoje iya nụ sụ: “?Bụ gunu be unu shi atu l'etsuzo?”

³⁴ Ọphu ẹphe epfuduru opfu; kele teke ẹphe no l'uzo be ẹphe shi atu ego onye kachaa shii le g'ẹphe ha. ³⁵ Ọ bya anodu anodo bya ekua ẹphe n'iri l'ẹbo bya asu phe: “Onye ọ du g'ọ buru onye ivuzo g'onye ono buru onye ikpazu waa onye a-nodu ejeru onyemonye ozi.” ³⁶ O duta nwata nshii bya edobe l'echilabo phe. Ọ bya eheta nwata ono eheta sụ phe: ³⁷ “Onye gude ẹpha mu nabata nwata nshii, ha egube-a be buakwaa mbedua be ọ nabataru. Onye nabatakwanuru mbedua ta abukwa mbedua be ọ nabataru kpụ; onye ono nabataakwarupho onye ono, ziru mu gẹ mu bya ono.”

Onye ata akposhidu iphe, anyi eme

(Luk 9:49-50)

³⁸ Jionu sụ Jizosu: “O-zì-iphe; anyi humakwaru nwoke, gude ẹpha ngu achishi ọbvụ; anyi sụ iya g'o to meshi; kele o too tsojedu anyi.”

³⁹ Jizosu sụ phe: “Unu ta asushi g'o to meshi; kele onye gude ẹpha mu eme iphe-ohumalenya te epfubyidu nkemu egwegwa egube ono. ⁴⁰ Onye ata akposhidu iphe, anyi eme akposhi be bu anyi. ⁴¹ Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; onye gude l'unu bu ndu kẹ Kereshi kee unu mini g'unu ngua be Chileke bufutajekwa obunggo iya.”

Anma okwa eme iphe-eji

(Mat 18:6-9; Luk 17:1-2)

⁴² “Sụ-a; onye mekwanuru onye lanu l'unwegirima-a, wowaru onwophe ye mu l'ẹka-a g'o shiswee uzo ono be o gogo kakwaru ree ome a pataru mkpuma-uswe; lipyabe iya l'olu; paru chie l'eze-enyimu. ⁴³ Ozo bu; teke ẹka ngu akpataru ngu eme iphe-eji; gbufu iya. Oo-karu ngu ree l'i gude ẹka lanu bahu l'ẹka okpobe ndzu no; eme l'i nweru ẹka labo; e nwuba ngu l'oku-ali-maa. ⁴⁴ Ẹka ọphu ikpiri-ekà, no iya

nụ ta anwuhujedu anwuhu; ophu oku enwu iya nụ anyihujedu anyihu. ⁴⁵ Teke o bu okpa ngu a-loru ngu ye l'eme iphe-eji; gbufu iya. Kele o karu ngu ree g'i buru eniyeni bahu l'eka okpobe ndzu no; eme l'okpa dzuru ngu oke; e chie ngu l'oku-alimaa. ⁴⁶ Eka ophu ikpiri-ekà, no iya nụ ta anwuhujedu anwuhu. Ophu oku, enwu iya nụ anyihujedu anyihu. ⁴⁷ Teke o bu l'oo enya ngu esetaru ngu eme iphe-eji; swofu iya tuphaa; kele oo-karu ngu ree l'i gude enya lanu bahu l'eka Chileke bu eze; eme l'enya dzuru ngu oke; e chie ngu l'oku-alimaa. ⁴⁸ Oku-alimaa ono be ekà, no iya nụ ta anwuhujedu anwuhu; ophu oku, enwu iya nụ anyihujedu anyihu.

⁴⁹ "Oku, ee-gude dàà onyemonye l'a-dụ g'o bu unú be e gude kwakobe iya. ⁵⁰ Unú bu iphe, dụ ree; ole teke o tso-buhuru unú-unú; ?denu g'ii-shi mebakwadaa ya g'o buru unú ozo. Unu mee ndzu unu g'o tso unú unú; k'ophu unu le nwibe unu eburu l'ehu-guu."

10

Ogori me achifu nwanyi (Mat 19:1-12; Luk 16:18)

¹ Jizosu futa l'eka ono bya ejeshia l'ali Jiudiya; waa mkpukpu ndu azu enyimu Jiordanu. A dukwa igwerigwe wu-pfuta iya ozo. O watakwa phe ezi iphe, bu iphe, bu g'o zijehawaa.

² Ndu Farisii bya eworu okpa opfu togboru iya g'ephe gude nmata iya bya ajiahaa ya su: "O du ree ge nwoke chifuje nyee ya to?"

³ O su phe: "?Bu gunu be Mosisu suru unu g'unu meje?"

⁴ Epe su iya: "Mosisu suru g'onye byajeru achifu nyee ya vujeadaru uzo dee ekwo-achifu-nwanyi nu nyee ya obu le ya ta aluhedu teme onye ono achifuwa iya ro."

⁵ Jizosu su phe: "Iphe, Mosisu gude tularu unu egube ekemu ono bu kele unu bu ndu ejo okpoma. ⁶ Obenu le mbulembu teke Chileke meru mgboko be o meru nwoke bya emee nwanyi. ⁷ Noo g'o gude: nwoke je l'ahaje nna iya; haa ne iya ge ye nyee ya tugba. ⁸ Ephenobo atuko buru onye lanu. Epe taa bueduru umadzu labo. Epe aburu onye lanu. ⁹ Oo ya bu; iphe, Chileke tugbaberu nanu g'o to dukwa onye e-je iya ekekaha ebo ozo."

¹⁰ Epe bahuepho l'ulo; ndu etsoje iya nu jia ya iphe, opfu ono bu. ¹¹ O su phe: "Onye chifuru nyee ya je aluta nwanyi ozo be buakwaa ogori be oori. ¹² Teke o bukwanu l'oo yebedua, bu nwanyi lufuru l'onwiya je aluru ji ozo buakwaa ogori be nwanyi ono eri."

Jizosu agoru unwegirima onu-oma (Mat 19:13-15; Luk 18:15-17)

¹³ Epe nodu ekutagbaaru iya unwegirima g'o byibegbaa phe eka; ndu etsoje iya nu baaharu ndu ono, ekutaru iya unwegirima ono mba. ¹⁴ Jizosu huma iya; ehuhuaaha ya egu. O su phe: "Unu hakwaa unwegirima g'ephe byapfuta mu. Unu ta akposhikwa phe abyabya; kele o bu ndu du nno be eka Chileke bu eze bu nkephe. ¹⁵ Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; onye ete gudedu obu unwegirima kweta l'oo Chileke bu eze taa bahukwa eka o no." ¹⁶ O bya eheta unwegirima ono byidzuchaaru phe eka bya agoru onu-oma nu phe.

Nwoke lanu, kparu eku (Mat 19:16-30; Luk 18:18-30)

¹⁷ Jizosu tugbushiepho; nwoke lanu gude oso gbapfuta iya bya egbushi ikpere l'ali l'iphe iya bya ajia ya su: "O-ziphe, duebe ree; ?bu gunu be mu e-me ge mu nweru ndzu ojeje?"

¹⁸ Jizosu sụ iya: “?Bụ gụnu meru iphe, o gude ị nọdu eku mu onye duebe ree? Ọ tọ duka onye bụ onye duebe ree; agufu Chileke nwēkiya. ¹⁹ Ị mawaru iphe, ekemu Chileke sūru g'e meje: “Te egbukwa ọchi; ọphu i rikwa ogori; ọphu i zikwa iphuru; ọphu ị dzukwa ụka; ọphu i mekputakwa nemadzu ibe ngu; kwabeje nna ngu yee ne ngu ùbvù.’ ”

²⁰ Nwoke ono sụ iya: “O-zì-iphe; eshinu mu bụ nwata ta adukwa iphemiphe ono ọphu mu mebyijeru.”

²¹ Jizosu lee ya ẹnaya bya eyee ya obu bya asụ iya: “Iphe lanụ bụ iphe, phodukwaduru ngu nū: laa je erekota iphemiphe, i nweru; woru iphe, i retaru iya keeru ndu akpa nri. Ọo ya bụ; l'ii-nweru ọkpobe iphe l'eka Chileke nọ. I -mechaa nno; l'ii byawarọ etsoru mu.” ²² Ọ numaepho iphe ono, Jizosu pfuru ono; ẹhu daa ya dzu; ọ dzuru iphu tugbua; kele ọ bụ onye nwenukaru iphe.

²³ Jizosu bya aghaa ẹnaya lee ndu etsoje iya nū bya asụ pẹ: “Egube g'oo-tsube l'ehu; mbụ gẹ ndu nweru iphe e-me bahụ l'eka Chileke bụ eze.”

²⁴ Iphe ono, o pfuru ono tufu ndu etsoje iya nū ẹhu. Jizosu bya epfukwaa ya ozo sụ pẹ: “Unwegirima; ọo tsukwa l'ehu gẹ ndu kporu obu ye l'eku e-me bahụ l'eka Chileke bụ eze. ²⁵ Epyo inya l'ẹnaya ngga kakwa nphe; eme lẹ g'onye nweru iphe e-me bahụ l'eka Chileke bụ eze.”

²⁶ Ọ kabakpoo pẹ rọ atufu ẹhu. Ẹphe wata epfuru nwibe pẹ sụ: “?Ọ bahunuru onye bẹ aa-dzota?”

²⁷ Jizosu bya elee pẹ ẹnaya bya asụ pẹ: “Ọ kwa nemadzu bẹ ọ bụ 'ama-g'ee-me-iyaa; obenu l'ọ tọ dudu Chileke nno; kele Chileke ta adudu iphe, kporu iya ẹka ememe.”

²⁸ Pyita sụ iya: “?Anyibedua, haru iphemiphe, anyi nweru bya etsoru ngu-a-e?”

²⁹ Jizosu sụ: “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; onye gude opfu ẹhu mu; yele k'ozi-oma ono haa ụlo iya; ọzoo unwune iya nwoke; ọzoo unwune iya nwanyi; ọzoo nna iya; ọzoo ne iya; ọzoo unwegirima ibe iya; ọzoo alị iya; ³⁰ bẹ aa-pfu iya ugwo iphe, ha g'iphe, ọ haru mgbo ukporo ise lẹ ndzu iya-a. Aa-pfu iya ugwo ụlo mę unwune; mę ne; mę nna; mę unwegirima; mę alị; mechakpoo mkpamehu, a kparu onye obu. E -mechaa; o -rwua lẹ mgboko ọphu abya nū; Chileke anu iya ndzu ojejeje. ³¹ Ọle igwerigwe ndu bụ ndu ivuzo nta-a l'e-mechaa buru ndu ikpazu; ndu bụ ndu ikpazu emechakwanaa bya aburu ndu ivuzo.”

*K'ugbo ẹto Jizosu epfu lẹ
ya e-je iphe-ehuka nwuhu
(Mat 20:17-19; Luk 18:31-34)*

³² Jizosu bya akparu ndu etsoje iya nū ye l'azu vuta ụzo ẹka ẹphe eje Jierusalemu. Ndu gụ-shiahaa ndu etsoje iya nū ike; ẹka ọ dū pẹ biribiri. Ndu ọphu awu etso pẹ nū l'azu nọdu atsugbaa ebvu. Ọ byakwa ekuchi umadzu iri l'ebo ono iche bya akọharu pẹ iphe, e-mechaa mee ya nū. ³³ Ọ sụ pẹ: “Nta-a bẹ anyi ejewaa Jierusalemu. Abubu-Ndiphe bẹ ee-mechakwaa kpuru nū ndu-ishi uke Chileke waa ndu ezije ekemu. Ẹphe ekpee ya mpfugbu kpuru iya nū ndu amadu Chileke. ³⁴ Ee-gude iya mee iphe, ezi onu-ochi; vua ya onu-mini; chia ya echachi; bya eworu iya megbua; l'ọ nọ abalị ẹto l'ilu; l'ooshi l'onwu teta dzuru ndzu.”

*Unwu Zebedi arwo Jizosu iphe
(Mat 20:20-28)*

³⁵ “Tobudu iya bụ; Jiemusu yee Jionu, bụ unwu Zebedi bya ejepfu Jizosu bya asụ iya: O-zì-iphe; ọ dū anyi g'a sụ l'ii-meru anyi iphe, anyi a-rwo ngu.”

³⁶ Ọ sụ pẹ: “?Bụ gụnu bẹ ọ dū unu gẹ mu meeru unu?”

³⁷ Ẹphe sụ iya: “Mee anyi g'anyi nọ-kube ngu: g'onye lanu nọdu ngu l'ekutara; onye ọphuu anodu ngu l'ekicha teke ịi-nodu l'ọ-du-biribiri ngu.”

³⁸ Jizosu sụ phẹ: “Unu ta amakwa iphe, unu arwọ. ?Unu a-dụ-a ike ngua iphe, du l'okoro, mu a-ngụ; l'e mee unu egube baputizimu, ee-me mu?”

³⁹ Ephe sụ iya: “Ee! Anyi a-dụ-a ike.”

Jizosu sụ phẹ: “Unu a-dukwa-a ike ngua iphe, du l'okoro, mu a-ngụ; l'e mee unu egube baputizimu, e meru mu. ⁴⁰ Obenu lẹ k'anodu mu l'ekutara yele ekicha ta abudu mu bẹ ọ du l'eka. Ono duru ndu Chileke doberu iya.”

⁴¹ Umadzu iri ophuu numa l'o noo g'ephe jeru iya; ehu-eghu Jiemusu yee Jionu ghuaaha phẹ. ⁴² Jizosu bya ekukotachaa phẹ bya asụ phẹ: “Unu mawaru lẹ ndu a suru l'oo phẹ bu ishi anoduje akpapyashi ishi ndu ephe bu ishi phẹ akpapyashi; teme ọ buru ọ-nọ-l'oke-okwa anoduje eme gẹ ndu ozo maru l'oo ya ka shii. ⁴³ Ole ọo gẹ k'unubedua ta adukwa egube ono. K'unu bukwa; onye ọ du g'ọ ha shii; g'onye ono buru onye a-nodu ejeru ndu ophuu ozi. ⁴⁴ Onye ọ du g'ọ buru onye ivuzo lẹ g'unu ha; g'onye ono wozeta onwiya alị; buru ohu onyemoneye. ⁴⁵ Lẹ Abubu-Ndiphe l'onwiya ta abyakwaru g'e jeeru iya ozi; ọ kwa g'o jee ozi; waa g'o woru ndzụ iya nụ g'e gude gweeru Chileke ngweja; g'ọ buru iphe, oo-gude gbata ndzụ igwe oha.”

Jizosu eme onye atsụ ishi

g'ọ wata aphụ ụzo

(Mat 20:29-34; Luk 18:35-43)

⁴⁶ Jizosu phẹ bya abyarwuta Jieriko. Noo ya; ephe tugbushiepho l'eka ono; ephe lẹ ndu etsoje iya nụ mę igwe oha, awu etso iya nụ. Nwoke, aza Batimiyosu, atsụ ishi noduwaa l'aguga etsuzo; arwo arwo. Batimiyosu ono bu nwa Timiyosu. ⁴⁷ O numaepho l'oo Jizosu onye Nazaretu l'aghata; o chishia sụ: “Jizosu; Nwa Dévidi; g'imemini mu dunu ngu!”

⁴⁸ A gbochia ya onu sụ iya g'o dobe onu doo. O kabakpoo ya ro arashi ike: “Nwa Dévidi; g'imemini mu du ngu ro-o!”

⁴⁹ Jizosu pfuru bya asụ g'e kua ya. Ephe kua ya sụ iya: “Teru eswa gbeshi je; ookukwa ngu oku.”

⁵⁰ O chiru ukpo iya wushi bya ezilihu bya ejepfu Jizosu.

⁵¹ Jizosu sụ iya: “?Bu gunu bẹ ọ du ngu gẹ mu meeru ngu?”

Onye atsụ ishi ono sụ iya: “Nnajiuphu! Mee mu gẹ mu wata aphụ ụzo!”

⁵² Jizosu sụ iya: “Lashia. Ekweta, i kwetarụ mewaru ngu g'i wekorohu.”

Teke ono kwapho; nwoke ono puhahaa ụzo bya etsoru Jizosu tugbua.

11

Jizosu abahu lẹ Jierusalemu

(Mat 21:1-11; Luk 19:28-40; Jion 12:12-19)

¹ Ephe byarwutajepho l'ubvú Olivu mę lẹ mgboru Betufeji waa Betani, nowaa Jierusalemu ntse; Jizosu zia ndu etsoje iya nụ umadzu labo ² sụ phẹ: “Unu je l'ime mkpukpu ono, nọ unu l'uzo iphu ono. Unu -bahuepho l'ime mkpukpu ono bẹ unu a-huma nwa nkafu-igara, e liberu elibe, eteke aduswee onye nojeru iya l'eli. Unu tota iya kpuru bya. ³ O -duru onye jiru unu sụ: ‘?Bu gunu bẹ unu eme nno?’ Unu sụ iya lẹ mkpa iya duru Nnajiuphu; l'o -meghechaa bẹ ọo-kpu-phutakwa iya-a azu l'eka-a egwegwa.”

⁴ Ephe jerwua je ahuma nwa nkafu-igara obu l'eka e liberu l'aguga oguzo unuphu, nọ l'aguga gbororo; ephe je atota iya. ⁵ Ndu nọ l'eka ono jia phẹ sụ: “? Bu gunu bẹ unu eme egube ono? ?Bu gunu meru iphe, unu atota nkafu-igara ono atota?”

⁶ Ephe pfiaru phẹ iphe, Jizosu suru phẹ g'ephe pfua. Ndu ono haa phẹ; ephe kpuru iya tugbua. ⁷ Ephe kputaru iya Jizosu bya achiru ekwa phẹ wukobe nkafu-igara ono

l'eli okpurukpu; Jizosu nọdu iya anọo. ⁸ Ndu ophu eworu uwe pẹ ɥosaa lẹ gbororo; ndu ophu aburu igu, ẹpẹ gbutaru l'ime ẹgbudu bẹ ẹpẹ ɥoru l'ali. ⁹ Ndu etso iya l'azu mẹ ndu nọ iya l'iphu nọdu akpọ okporoko asuje: “Deeje! Deeje! Owoo! Onye Chileke gọru ọnu-oma nọ bẹ ọ bụ; mbụ onye ono, bụ Nnajiuphu ziru iya g'ọ bya ono. ¹⁰ Gẹ Chileke gọru ọnu-oma nọ ọkwa eze onye-iche anyi, bụ Dévidi; mbụ ọkwa eze ono, abya nta. Deeje! Deeje! Ọkalibe-kangokotaru-nu!”

¹¹ Noo gẹ Jizosu gude bata Jierúsalem. Ọ bya abata l'ime eze-ulo Chileke bya ahumachaa iphemiphe, nọ iya nọ. Ẹpẹ gude nno ọchii byaahaa. Yẹle ndu etsoje iya nọ laphushia azu lẹ Betani.

Jizosu atụ oshi figu ọnu
(Mat 21:18-19)

¹² O be lẹ nchitabọhu iya; ẹgu gụahaa Jizosu g'ẹpẹ shiwaa lẹ Betani lufuta. ¹³ Ọ gbẹ ụzenya hụma oshi figu, ẹkwo dọ kẹ nwa kpuchii. O jeshia l'upfu iya g'ọ maru: “Ọ mịru amimi. O jerwua; ọ buerupho ẹkwo bụ iphe, dọ iya nọ; kẹle ọ tọ bọdu teke ọomije bụ ono. ¹⁴ Jizosu tọya ya ọnu sọ iya: “Nemadzọ ta abyadọ awotabaa akpuru ngu ria ọzo.”

Ndu etsoje iya nọ nọma iphe ono, o pfuru ono.

Jizosu achifu ndu azu aswa
l'eze-ulo Chileke

(Mat 21:12-17; Luk 19:45-48; Jiọn 2:13-22)

¹⁵ Ẹpẹ byarwutaẹpho Jierúsalem; Jizosu bahụ l'ime eze-ulo Chileke bya awata achishi ndu azu aswa bya ere erere l'ime eze-ulo ono. Ọ bya akwatsushichaa teburu ndu agbanweje okpoga bya akwatsushichaa okposhi ndu ereje ndo. ¹⁶ Ophu ọ dudu onye o kwekwaduru g'o vuru iphe ghata l'eze-ulo Chileke ono. ¹⁷ O ziahaa pẹ iphe sọ pẹ: “?Unu ta amadọ l'e deru lẹ Chileke sọru l'ulo iya bẹ ee-kuje ẹka ọhamoha a-nọduje epfu anọ iya. Unu bya eworu iya mee ulo, ndu ana nfu edomije onwophe.”

¹⁸ Ndu-ishi uke Chileke waa ndu ezije ekemu nọmachaa ya; ẹpẹ choahaa ọzo, ẹpẹ e-shi gbua ya. Kẹle ẹpẹ atsọ ebvu l'oopfutawaa onyemonye eyeru onwiya; opfu lẹ ndu ono g'ẹpẹ ha bẹ iphe, oozi dọgbaa biribiri.

¹⁹ O -rwuẹpho l'ụzenyashi; Jizosu pẹ lufu lẹ mkpukpu ono.

Jizosu gude oshi,
ọ turu ọnu ezi ndu
etsoje iya nọ iphe
(Mat 21:20-22)

²⁰ O be l'utsu iya; ẹpẹ ghatashia; ẹpẹ hụma oshi figu pọ, ọ turu ọnu ụnyaphu iya pọ g'ọ nwukotawaru lwaa jasọ l'ogbarabvu iya. ²¹ Pyita nyata iphe ụnyaphu ono bya asọ Jizosu: “Lekpọdapho l'oshi-a, ị turu ọnu-a bẹ nwukotaakwaru lwaa.”

²² Jizosu sọ pẹ: “Unu kweta kẹ Chileke! ²³ Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; onye sọru ụbvú-a: ‘Ngwa; je aparu onwongu chie l'ime eze-enyimu’ ophu onye ono abọkpodaaru obu ẹbo; o kwetaẹpho l'iphe ono, o pfuru ono l'e-me; l'ooomeẹpho g'onye ono pfuru. ²⁴ Noo g'o gude mu sọ unu l'iphemiphe, unu sọru gẹ Chileke nọ unu mẹ unu -nọdu epfu anọ iya; unu -kwetawaa l'ọ nọwaru iya unu; iphe ono bẹ ọo-nu unu. ²⁵ Ọle unu -nọdu epfu anọ Chileke; ọ -duru onye mesweru unu; unu nọdu agbaru iya ẹjo egomunggo; unu vuru ọzo guaru onye ono nvu; ọo ya bụ; Nna unu, nọ l'imigwe agukwanaaru unu nvu l'ophu unu mesweru iya. ²⁶ Teke ọ bụ l'unu ta aguduru iya nvu ono; Nna unu, bu l'imigwe taa gụkwarupho unu nvu lẹ k'unu.”

*Aaji Jizosu egube ike,
o gude eme iphemiphe ono
(Mat 21:23-27; Luk 20:1-8)*

²⁷ Epe bya alaphukwa azu le Jierusalemu. Jizosu je ejepheahaa l'ime eze-ulo Chileke. Noo ya; ndu-ishi uke Chileke; waa ndu ezije ekemu; waa ndu bu ogerenya bya abyapfuta iya bya asu iya: ²⁸ “?Bu egube ike gunu be i gude eme iphemiphe-a? ?Bu onye ziru ngu gi bya iya ememe?”

²⁹ Jizosu su phe: “Unu gebe ge mu jia unu nwaji lanu. Unu -karu mu iya; mu akooru unu onye ziru mu ge mu bya eme iphemiphe-a. ³⁰ Unu karu mu onye ziru Jionu go bya emeshi ndiphe baputizimu: ?Bu Chileke too nemadzu?”

³¹ Epe wata iya adzokashi l'ime onwophe su: “Teke anyi sunuru l'oo Chileke; l'o su anyi: ‘?O bukwanuru gunu meru g'o gude ophu unu ekwetaduru iphe, o pfuru?’ ³² Ndu ndu agukwanu anyi asu l'oo nemadzu; kele e pfudzuwaru le Jionu bu okpobe onye mpfuchiru Chileke.” ³³ Noo ya epe su Jizosu: “Anyi ta amakwa.”

O su phe: “Ophu mu a-kokwanuru unu onye ziru mu ge mu meje iphemiphe ono.”

12

*Etu, e gude ndu anwamu,
e butaru ye l'opfu-vayinu anma
(Mat 21:33-46; Luk 20:9-19)*

¹ Jizosu gude etu ziahaa phe iphe su phe: “Nwoke lanu laru egu vayinu. O bya agbaa ya mgbabu bya ebua ya nsu aka aa-noduje azoshi mee l'akpuru vayinu ono. O bya akpukwaapho nwulo eli ephekerephe aka ee-nyihuje eche mgbabu ono nche. O bya eworu iya ye l'aka ndu o butaru g'ephe letajeru iya ya enya bya ejeshia-iphe ozo. ² O rwua teke eegbuje iya; o zia onye-ozu iya g'o jepfu ndu-ozu-egu ono g'ephe woo ya oko akpuru vayinu nkiya. ³ Epe gude onye-ozu ono tsua ya iphe; gbabe iya aka oto; nwufu iya; o lashia. ⁴ Nwoke ono bya ezia onye-ozu iya ozo g'o jepfukwa phe ozo. Epe tu onye k'ono mkpuma; tsukposhia ya ishi; mee ya iphe-iphere; chifu iya; o lashia. ⁵ Nwoke ono byakwa asu g'onye ozo je. Epe gude onye k'ono gbua ya egbu. Nokwapho g'ephe meru igwerigwe ndu ozo, o zicharu ozi ono; ndu epe echia iphe; ndu epe egbua egbu. ⁶ Jasuru o buwaru-a onye lanu be o nweru, bu iya bu nwa iya, o yeru obu. O zia ya g'o je; su le ya maru-a l'onye owa-a, bu nwa iya-a be epe a-kabe-a yeru nsu. ⁷ Ndu ozi-egu ono hamae ya pho bya azua mgbede su: ‘Thee! Waa onye ali-a e-mechaa buru nkiya me nna iya nwuhu. Unu bya g'anyi gbua ya g'ali ono a-buru k'anyi.’ ⁸ Epe gude iya; woru iya megbua; tufu l'azu mgbabu ono.”

⁹ Noo ya; Jizosu jia phe: “?Bukpoo gunu be onye nwe mgbabu ono e-me ndu ono? Oo-bya egbushichaa ndu-ozu mgbabu ono; woru opfu-vayinu ono ye ndu ozo l'aka.

¹⁰ ?Unu teke agu-swee iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke su:

“Mkpuma, ndu akpu ulo
jikaru;
mechaaru bya aburu
mkpuma, gudeshi ulo.

¹¹ Ono buru iphe,
Nnajiuphu anyi meru;
o du anyi biribiri l'enya*.”

¹² “Epe meahaa g'ephe gude iya; kele epe maru l'oo phe be o nmadoru etu ono. Obenu l'ephe atsukpukpu ebvu. Epe haa ya gbakashihu.

* 12:11 12:11 Guna Ebvu 118:22,23.

*Apfu akiriko**(Mat 22:15-22; Luk 20:20-26)*

¹³ “Tobudu iya bu; ephe zia ndu Fárisii; waa ndu etsoje Herodu g'ephe je anwuta iya onu. ¹⁴ Ndu ono, e ziru ono bya ejepfu iya bya asu iya: O-zì-iphe; anyi maru l'i bu onye ire-lanu; teme ophu o dudu onye iitsu ebvu. Ophu o dudu onye iile enya l'iphu. Iigudeje ire-lanu zia uzo Chileke.” “?Tobudu nu anyi emebyi ekemu Chileke me anyi -tuje akiriko nu Siza?”

¹⁵ “?Anyi tuje iya to g'anyi ta atujeshi?” Jizosu maerupho l'ephe bu tuko-l'ehu-atuko-l'obu bya asu phe: “?Bu gunu meru g'o gude unu togboru mu okpa opfu g'unu gude nmata mu? Unu wotaeshikwa kobo lanu ge mu huma.”

¹⁶ Ephe wotaru iya ya. O su phe: “?Bu ishi onye yee ephe onye bu owa-a, e deru iya-a?”

Ephe su iya: “Oo ke Siza!”

¹⁷ Jizosu su phe: “O du ree; unu woru iphe Siza nu Siza; woru ke Chileke nu Chileke.”

Onu, Jizosu yeru phe dua phe biribiri etu.

*Ke eshi l'onwu teta dzuru ndzu**(Mat 22:23-33; Luk 20:27-40)*

¹⁸ Ndu Sadiusii, bu ndu ono suru l'e tee shidu l'onwu eteta adzuru ndzu ono; byapfuta Jizosu bya ajia ya su: ¹⁹ “O-zì-iphe; iphe, Mosisu pfuru anyi l'ekwo ekemu bu: ‘Teke o bu le nemadzu be nwune iya nwoke nwuhuru haa nyee ya, ata nwutaduru nwa; ge nwune iya ono lupyabe nwanyi ono g'o nwutaru onye ophu, nwuhuru anwuhu pho nwa.’ ²⁰ Su-a; o duru ndu du esaa l'unwune. Onye k'ogerenya luchaa nwanyi bya ahaa ya nwuhu; ophu o nwutaduru nwa. ²¹ Onye ophu tsotaru iya nu lupyabe iya; onye k'ono nwuhukwapho; ophu o nwutaduru nwa. Onye k'eto bya emekwaapho nno ²² jasu unwune esaa ono lu-dzuru nwanyi lanu ono; nwushihukota; ophu ephe anwutaduru nwa. E mechaa l'ikpazu; nwanyi l'onwiya bya anwuhu nkiya.” ²³ “O -rwua teke ee-shi l'onwu teta gbalihu; ?bu onye ole be nwanyi ono a-buru nyee ya g'ephe n'esaa ono luchaa ru iya-a?”

²⁴ Jizosu su phe: Tobudu iphe ono meru g'o gude o buru l'unu eshisweje iya; kele ekwo-opfu Chileke te edoduru unu enya; ophu o buro ke g'ike Chileke habe shii.

²⁵ Le teke ndu nwuhuru anwuhu e-shi l'onwu teta dzuru ndzu be nwoke taa luhedu nwanyi; ophu nwanyi aluhedu ji. Ephe a-du g'unwu-ojozi-imigwe. ²⁶ A bya le k'eshi l'onwu teta dzuru ndzu; ?unu ta agujedu ako ono, du l'ekwo Mosisu ono; mbu eka ono, o pfuru k'ishishi irwu, oku enwu phoophoophoo ono? Eka ono be Chileke pfuru Mosisu su iya: “O kwa mbedua bu Chileke ke Ebirhamu; buru Chileke ke Ayizaku; bya aburu Chileke ke Jiekopu?” ²⁷ Bu iya bu l'o to budu Chileke ndu nwuhuru anwuhu; o bu Chileke ndu no ndzu. ?Unu humaru l'unu kwatakporu shiswee uzo?

*Ekemu, kpo-chiru ishi**(Mat 22:34-40; Luk 10:25-28)*

²⁸ Nwoke lanu, bu onye ezije ekemu, no l'eka ono anu iphe, ephe atu; bya ahuma l'iphe ono, ephe aji Jizosu ono be o yeru onu ree; o byapfuta iya bya ajia ya su iya: “?Bu ekemu ole bu ekemu ophu kpo-chiru ishi?”

²⁹ Jizosu su iya: “Ekemu, kpo-chiru ishi bu: ‘G'unube ndu Izurelu numa le Nnajiuphu, bu Chileke anyi bukwa iya pho bu Nnajiuphu kpoloko. ³⁰ Oo ya bu g'i yee Chileke obu ngu g'o ha. Gude ndzu ngu g'o ha; me uche ngu g'o ha; me ike ngu g'o ha yee ya obu.’ Noo ekemu, kpo-chiru ishi bu onoya. ³¹ Ekemu ozo, etso iya nu bu g'i yee nemadzu ibe ngu obu g'i yeru onwongu. O to duedu ekemu, kabakporo ebo ono shii.”

³² Onye ezije ekemu ono sụ iya: “O-zì-iphe; i pfuru ọkpobe-opfu. Kẹle Chileke bụ nanụ. Ọ tọ duedu Chileke ọzo, dụ nụ gbahaa yẹbedua. ³³ Ọo ya bụ gẹ nemadzụ yee ya obu iya g'ọ ha; mękpoo uche iya g'ọ ha; mę ike iya g'ọ ha; yekwaapho nemadzụ ibiya obu iya g'ọ yeru onwiya. Eme g'ekemu labo ono pfuru tukurorọ kakota adu mkpa; eme lę ngweja anu, a kporu oku nu Chileke mę ngweja ọzo, eegwejeru nu iya g'ọ hakota.”

³⁴ Jizosu humaepho l'ọ pfuru g'onye nweru uche; ọ sụ iya: “Eka Chileke bụ eze ta aduekwa ngu ęnya.” O pfuchaa nno; ophu ọ duedu onye turu ama ajibaa ya aji ozobaa.

Aji k'onye bụ Kereshi obu
(Mat 22:41-46; Luk 20:41-44)

³⁵ O be teke Jizosu byaru awata ezi iphe l'eze-ulo Chileke; ọ jia sụ: “?Denu g'ọ gude ndu ezije ekemu gbę sụ lę Kereshi bụ Nwa Dévidi; ³⁶ l'ęka Dévidi l'onwiya bę Unme-dụ-Nsọ gbę mee ọ sụ:

“Chileke suru Nnajiuphu mu:

Nodu mu l'ękutara jasụ teke

mu e-me g'ị

zopyabe ndu-ohogu ngu l'okpa†.

³⁷ Dévidi l'onwiya -nodu ekujekwanu iya Nnajiuphu; ?denu g'ọ gude ọ bukwarupho Nwa Dévidi?”

Ęhu tsọo igwerigwe ndu numaru iya nu utso.

Jizosu epfu kę ndu ezije ekemu
(Mat 23:1-36; Luk 20:45-47)

³⁸ Teke oozu iphe bę ọ suru: “Unu kwabejekwaru onwunu ęnya l'ęka ndu ezije ekemu no; ndu ọoguje agugu eye akpawuru uwe aghaphe; iphe, ephe yeru obu buru g'e keleje phe ęrengete ekele l'ęka a dụ l'igwe; ³⁹ waa anodu l'aba, kakota ree l'ulo-ndzukọ ndu Jiu; waa anodu l'aba ndu karu ęnya mę a -nodu abo iphe. ⁴⁰ Ephe bụ ndu eripyaje ulo unwanyi, ji phe anodedu; teme ephe nodu egudeje ęregede epfukpopho ogologo opfu anu Chileke. Ọle ọo phe bę aa-kabaa anmashi ikpe ike.”

Iphe, nwanyị, ji iya anodedu
gude obu iya anu Chileke
(Luk 21:1-4)

⁴¹ Jizosu bya eje anodu anọo l'aguga ęka aanu Chileke iphe l'eze-ulo Chileke Leahaa ndu echie okpoga l'okpoko, echiejeru Chileke okpoga. Ndu nweru iphe nodu eyegbaa okpoga, dụ shii. ⁴² Nwanyi lanu, ji iya anodedu, akpa nri byarwuta bya eworu afu labo, bụ iya bụ kobo lanu chie. ⁴³ Jizosu bya ekua ndu etsoje iya nu bya asu phe: “Gę mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ kwa nwanyi-a, l'akpa nri-a, ji iya anodedu-a; bę kachaa eye okpoga lę g'ephe hakota ono. ⁴⁴ Kẹle iphe, onyemonye echiegbaa bụ okpoga, tsuru etsutsu; obenu lę yẹbedua akpakpo nri; ọle ọ tukoerupho iphe, o nweru chie; mbu je akpaa l'iphe, o doberu k'e-gudeje akpata nri.”

13

Iphe, e-me teke ikpazu
(Mat 24:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Jizosu shiepho l'ime eze-ulo Chileke ono futa; onye lanu l'ime ndu etsoje iya nu sụ iya: “O-zì-iphe; lekpodapho egube biribiri mkpuma ọwa mę egube biribiri ulo k'owa!”

† 12:36 12:36 Guna Ebv 110:1.

² Jizosu sụ iya: “?Ị hụmaru-a eze-ulo ono, a kpuru egube ono; ee-mechaa nwukpòshichaa iphemiphe ono enwukpòshi; mbụ k'òphu ọ tọ dudu g'ọ ka mma l'ọo mkpuma lanu, a-kpò-pfuru l'eli nwibe iya.”

*Iphe, bụ o -mechaa
mgboko abvụ*

(Mat 24:3-14; Luk 21:7-19)

³ Jizosu nyihu úbvú Olivu; je anọdu gha iphu l'eze-ulo Chileke gedegede. Pyita me Jiemusu me Jiọnu me Anduru bya ejepfu iya k'iche je aja ya sụ iya: ⁴ “?Bukpoo teke ole be iphemiphe ono e-mekpoo?” “?Bụ gunu be ee-gude maru teke iphe ono abyagbaa ememe?”

⁵ Jizosu pfuaharu phe sụ: “Ọo 'epho g'unu leta onwunu ọnya g'ọ tọ du onye e-duswe unu ọzo. ⁶ Kele ọ dukwaru igwerigwe ndu a-zaru epha mu bya; bya asu l'ọ kwa ephebedua bu Kéreshi obu. Ephe eshi l'eka ono duphua ndu du igwerigwe. ⁷ G'obu te tsukahukwa unu teke unu a-nọdu anu ude ọgu ophu aalwu l'eka du ọnya; waa ophu aalwu l'eka du ntse; kele iphemiphe ono mefutakotajekwa; ole teke mgboko a-bvu teke erwukwa. ⁸ Noo kele oha yele oha ibe iya a-nọdu alwu ọgu; ali-eze yele ali-eze ibe iya a-nodukwapho alwu ọgu nkephe. Ali a-nmagbaa jiiijiii l'eka du igwerigwe. Ejo okpa nri a-bya. Iphemiphe ono dukota ge teke nka beberu meahaa nwanyi, ime eme ehuka.”

⁹ Ole-a; unu kwabekwaru onwunu ọnya. Aa-kputachakwaa unu kpuleru ndu-ikpe; e chia unu iphe l'ulo-ndzuko; teme unu a-byakwa apfuru l'iphu ndu nnajioha; me l'iphu ndu eze l'opfu ehu mu; g'ee-shi g'ephe anuma ozi-oma ono. ¹⁰ Obenu le g'e mehabe; e vufutaje ọzo zidzuadaru ozi-oma ono le mgboko mgburugburu. ¹¹ Teke ephe kputaru unu jee ikpe; unu te vukwaru ọzo wata ayọ oshi iphe, unu e-pfu. Unu pfuekwapho iphe, e yeru unu l'onu teke ono; kele ọ tọ budu unubedua e-pfu iya; ọ bu Unme Chileke. ¹² Nwune e-deru nwune iya nu g'e gbu; nna akpuru nwa iya nu g'e gbu. Unwu e-me g'a kputa ndu nwuru phe nu gbushia. ¹³ Onyemonye e-gude kele unu bu nkemu kpoo unu ashi; obenu l'onye taru nshi jasụ l'ikpazu be Chileke a-dzota.

Ejo ahuma

(Mat 24:15-28; Luk 21:20-24)

¹⁴ “Unu a-humakwa ejo-ahuma-ola-l'iswi ono, Danelu onye mpfuchiru pfuru unu l'oonodu l'eka ọ gbaduru k'anodu ono. (Ge gube onye agu iphe-a rikwaa oriri iphe, ọ bu.) Unu -huma ya pho; ge ndu no le Jiudiya gbalakwaa lashia l'ubvu. ¹⁵ G'onye no l'okpoku atuta unme te ejeekwa abahu l'ulo le ya eje ewota iphe l'ime ulo. ¹⁶ G'onye no l'egu te ejeekwa agha ọnya ke ge ya je achita uwe iya. ¹⁷ Aphu a-tsoru unwanyi, du ime me unwanyi, nwa angukwadu era mboku ono. ¹⁸ Oo g'unu pfuru nu Chileke g'ọ tọ buru l'udzumini. ¹⁹ Kele teke ono be oke mkpamehu, eteke aduswee k'eshinu Chileke meru mgboko l'a-du; ophu ọ byadu adubaa ozo. ²⁰ Teke iphe-ehuka ono e-me be Nnajiuphu egbuduru iya mkpirikpu be ọ tọ dukwa nemadzu, aa-dzota. Ole o gudewaa iswi ehu ndu ophu ọ hotaru g'ephe buru ndu nkiya gbu ya mkpirikpu.

²¹ “O -duru onye suru unu teke ono l'ọ wakwa Kéreshi; ozoo l'ọ phukwa iya; unu be yekwaru iya onu. ²² Kele ndu a-nodu adzu uka sụ l'ephe bu Kéreshi; ozoo l'ephe bu ndu mpfuchiru Chileke; a-duchakwaa teke ono. Ephe a-nodu emegbaa iphe-ohumalenya, dugbaa biribiri. Iphe ono a-bucharu g'ephe e-shi dephua ndiphe; mbu je akpaa le ndu Chileke hotaru; m'ephe -je l'adu ike. ²³ Oo ya bu; g'unu letakwapho ọnya; eshinu mu vuwaru ọzo pfuaru unu iphemiphe.

Abyabya Abubu-Ndiphe

(Mat 24:29-31; Luk 21:25-28)

²⁴ “Ole e -rwua mbọku ono; teke ẹjo iphe-ẹhuka ono bvuerupho bẹ ẹnyanwu e-jikputa; ọnwaa echibuhu echichi. ²⁵ Kpokpode eshi l'igwe dashihu; iphemiphe, nọ l'igwe anmawoo anmawo lọ-sweshihu. ²⁶ Teke ono bẹ aa-huma Abubu-Ndiphe g'ọ nọ l'urwukpu egbu nwjinwii gude ike iya, parụ ẹka abya. ²⁷ Oobya ezia unwu-ojozi-imigwe iya; ẹphe abya ejee l'iphu; jee l'azu; jee l'uzo ẹkutara; jee l'ekicha lẹ mgboko mgburugburu gbiriri jasụ l'ẹka igwe beru alị beru; je edutakota ndu ọ hotaru.”

*Iphe, e gude oshi figu
anwuta*

(Mat 24:32-35; Luk 21:29-33)

²⁸ “Sụ-a; unu gude oshi figu nwua iphe; kele ọobujeru; ọ -mishiwaa bya erwua irwu ọphuu; l'a maru lẹ teke okpomoku ekpoje duwaa ntse. ²⁹ Nokwapho g'owa-a du; teke unu humaerupho g'iphemiphe ono l'emegbaa; unu amaru l'ọ nokpowaa ntse; mbụ l'ọ nowaa g'onu-oguzo. ³⁰ Sụ-a; gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ogbo-a taa bvuebekwa; iphemiphe-a emekota. ³¹ Igwe l'a-bvukwa; alị abvu; obenu l'opfu, mu pfuru ta abyadu erebuhu ire erebuhu.”

*Mboku, ọo-buru
(Mat 24:36-44)*

³² “Obenu l'ọ to dudu onye maru mboku, ọ bu; ozoo teke iphe ono e-megbaa. Mbụ l'unwu-ojozi-imigwe ta amadu iya; ophu Nwa Chileke ta amadu iya. Onye maru iya nu buepho Chileke, bu Nna nwekiya. ³³ Unu kwabekwa ẹnya. Unu nwukwaru ẹnya che nche; pfuru nu Chileke; kele unu ta amadu teke ọo-buru. ³⁴ Ọ du gẹ nwoke, eje iphe-ozo; bya aparụ ibe iya haaru ndu-ozu iya; bya eje keshiaru phe ozi, ẹphe a-nodu eje l'ehu l'ehu. O be l'onye eche onu-abata; o pfushiaru iya ike sụ iya g'ọ nwukwaru ẹnya. ³⁵ Ọo ya bu; unu nwuru ẹnya; kele unu ta amadu mboku, Nnajiuphu, nwe unuphu a-lwa. A ta amadu; ?bu l'uzenyashi; to l'echi abali; to l'iphe-ohenu; to l'utsu bẹ ọo-bata. ³⁶ Ọo ya bu; g'ọ to byapfutadu unu l'otulupfu l'eka unu eku mgbenya.” ³⁷ “Sụ-a; iphe, mu epfuru unu-a bẹ mu epfuru onyemonye. Unu nwukwaru ẹnya!”

14

Ndu-ishi achi idzu egbu Jizosu

(Mat 26:1-5; Luk 22:1-2; Jion 11:45-53)

¹ O ghuduwaa abali labo; obo Ojehata erwua; waa obo-iphe aatajẹ buredi, ekoduru ekoko. Ndu-ishi uke Chileke waa ndu ezije ekemu nodu achokashikpoepho uzo, ẹphe e-shi gude Jizosu lẹ mpya gbua. ² Ẹphe sụ: “Ole ọ to bukwaru nta-a, aabo iphe-a; a-nonyakwaa ọ buru ọgu ẹghirigha.”

*Aawu Jizosu manu, eshi mkpo
lẹ Betani*

(Mat 26:6-13; Jion 12:1-8)

³ O be gẹ Jizosu nọ lẹ Betani; o jee ibe Sayimonu onye ekpenta shi eme. Noo ya; ọ nodukwadu l'eka ono eri nri; nwanyi lanu gudeepho mgbere, ama ntumatu bata. Mgbere ono bẹ manu, eshi mkpo, ere ire shii, bu manu-nadu jiru ejiji. Nwanyi ono bya aku-kwofuepho olu mgbere ono bya eworu manu ono wua Jizosu l'ishi. ⁴ Ehu ghuaaha ndu haru nodu l'eka ono egbu. Ẹphe sụ: “?Bu gunu bẹ e gude emebyishi eguru manu ọwa? ⁵ Manu ono suru g'ee-reta iya iphe, du g'ukporo pangu lẹ pangu iri gude keshiaru ndu akpa nri.” Ẹphe baaharu nwanyi ono mba.

⁶ Jizosu sụ phe: “Unu haa ya. ?Bu gunu meru g'o gude unu nodu epfuchi iya nchi? ?Unu ta amadu l'ọo okpobe iphe bẹ o meru mu egube ono? ⁷ Ndu akpa nri bẹ unu l'ẹphe anọ tekenteke; teke dukpoepho unu ree; unu emeeru phe iphe-oma. Obenu lẹ

mbèdua ta abùdu tekenteke bẹ mu l'unu a-nòdu. ⁸ Ọo iphe, nwanyị-a a-dụ ike mee bẹ o meru ono. O vuwaa ụzo tee ogwèhu mu manụ gude kwakọbe mu k'a -ta asụ teke ee-li mu. ⁹ Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; iphe, bukpoọ ẹkameka, a sarụ ozi-oma-a lẹ mgboko-a mgburugburu bẹ aa-kojeekwapho akọ iphe-a, nwanyị-a meru-a gudeje nyata iya."

*Jiudasu eederu Jizọsu eye
l'ẹka ndu Jiu*

(Mat 26:14-16; Luk 22:3-6)

¹⁰ Jiudasu Isukariyọtu, onye lanụ l'ime ụmadzu iri l'ẹbo ono bya atụgbua jepfushia ndu-ishi uke Chileke gẹ ya deru Jizọsu ye phẹ l'ẹka. ¹¹ Ẹphe nūmae ya phọ; ẹhu tsọahaa phẹ ụtso. Ẹphe kwee ya okpoga. Ọ chọahaa ụzo, oo-shi deru iya ye phẹ l'ẹka.

Nri-enyashi Ikpazu

(Mat 26:17-30; Luk 22:7-23; Jịon 13:21-30; 1Kọr 11:23-25)

¹² O rwua l'eswe, abahụ l'ọbo-iphe, aatajẹ buredi, ekoduru ekoko ono, bụ mbọku ono bẹ ẹphe egbuje nwaturu ọbo Ojẹghata; ndu etsoje Jizọsu sụ iya: "Bụ awe bẹ ọ dụ ngu g'anyi je edoziaru ngu g'ị nọdu ria nri ọbo Ojẹghata ọbu?"

¹³ Ọ bya ezia ụmadzu ẹbo l'ime ndu etsoje iya nụ bya asụ phẹ: "Unu bahụ l'ime mkpukpu Jierúsalem. Unu -rwuẹpho ẹka ono bẹ ọ duru nwoke, e-vuru ite, mini dụ byapfuta unu. Unu tsoru iya. ¹⁴ Ẹka o jenyaa ọ bahụ; unu je asụ onye nwe unuphu ono l'onye ezije unu iphe sụru: "Denu ẹka mu a-nọdu mu lẹ ndu etsoje mu nụ ria nri ọbo Ojẹghata?" ¹⁵ Oo-goshi unu ụlo-eli; goshi unu oma ụlo, nọ lẹ k'eli iya; mkpuru ono hakpọepho ọsa, e dobechawaru oshi; dozichawaa ya g'ọo-du; l'a nọdu iya ria nri. Unu bahụ ẹka ono je akwakọberu anyi nri ọbu."

¹⁶ Ndu etsoje iya nụ tūgbua bya abahụ l'ime mkpukpu ono. Ọ buerupho g'o pfuru phẹ iya bụ g'iphemiphe, dụ. Ẹphe nọdu l'ẹka ono kwakọbeahaa nri ọbo Ojẹghata ono.

¹⁷ O be l'ụzenyashi; yele ụmadzu iri l'ẹbo ono swiru bahụ l'ẹka ono. ¹⁸ Ẹphe rijeepho nri ono; Jizọsu sụ phẹ: "Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ kwa onye lanụ lẹ g'unu nọ l'ẹka-a bẹ l'e-deru mu ye l'ẹka ndu achọ ishi mu; mbukwa onye mu l'iya tukururu eri nri l'ẹka-a."

¹⁹ O rwua phẹ l'obu. Ẹphe jiahaa ya nanụ nanụ sụ: "Bụ mbèdua? Tọo bụ mbèdua?"

²⁰ Ọ sụ phẹ: "G'unu ha unu n'iri l'ẹbo bẹ ọ bụ onye lanụ; onye mu l'iya yegbaberu ẹka l'ọba-nri lanụ-a. ²¹ Abubu-Ndiphe l'a-lakwa g'e deru iya l'ekwo-opfu Chileke. Ọle nshịoro onye ono, ee-shi l'ẹka iya deru Abubu-Ndiphe ye l'ẹka ndu achọ ishi iya ono. O gogo kakwaru onye ono ree; ọme a ta nwuduru iya ilile."

²² No iya; Jizọsu bya ewota buredi bya ekele Chileke ekele g'ẹphe eri nri ono bya anyawashia ya bya anụgbaa phẹ bya asụ phẹ: "Unu nggẹ ria. Ọwa-a bụ ogwèhu mu."

²³ Ọ bya ewolita okoro bya ekelekwaphọ Chileke ekele bya eworu iya nụ phẹ; ẹphe tuko ngua. ²⁴ Ọ sụ phẹ: "Ọwa-a bụ mee mu, a gbashiru l'iswi ẹhu igwe ọha. Chileke gude mee mu ono eme g'ogbandzu, shi mu l'ẹka vuru ire. ²⁵ Sụ-a; gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; mu ta abyakwa angubaa mē, shi l'akpuru vayinu gbiriri jasụ teke mu a-ngụ k'òphúú lẹ mgboko ọphúú kẹ Chileke."

²⁶ Ẹphe kwechaa ebvu, e gude aja Chileke ajaja; bya ejeshia l'úbvú Olivu.

Pyita a-gọ lẹ ya ta amadu Jizọsu

(Mat 26:31-35; Luk 22:31-34; Jịon 13:36-38)

²⁷ Jizosu sụ p̄h̄e: “G'unu hak̄ota b̄e e-mechaa hak̄ota mu ḡbala; mb̄u g'e deru iya l'ek̄wo-op̄fu Chileke s̄u: ‘Mu e-chigbu onye eche at̄uru; g'at̄uru iya agbakash̄ihu.’
²⁸ Teke e mēerupho ḡe mu shi l'onwu teta dz̄uru ndz̄u b̄e mu e-vukwaru unu ̄zo jeshia Gálili.”

²⁹ Pȳita s̄u iya: “Ndu ōphuu je l'a-hak̄ota ngu; b̄e ep̄he a-hakwa ngu; ō kwa l̄e mb̄edua ta abyadu aha ngu.”

³⁰ Jizosu s̄u iya: Ḡe mu gbukwaru ngu iya tororo; “Ntan̄u-a; mb̄ukwa l'enyashia b̄e oke-oku bya ara ̄rà ugbo lab̄o b̄e ī ḡoakwaru ugbo ̄to l'ī t̄i mad̄u mu.”

³¹ Pȳita kabaa ya ep̄fushi ike s̄u: “Obetaru e je l'at̄uko mu l̄e ngu gbua; mu ta abyakwa l'aha ngu ililekp̄o.”

Ndu ōphuu t̄uko pfudzuru nno.

Jizosu ep̄fu an̄u Chileke l̄e mgbabu Getusemeni

(Mat 26:36-46; Luk 22:39-46)

³² Ep̄he byarwutaep̄ho l'ek̄a eeku je Getusemeni; ō s̄u ndu etsoje iya n̄u: “Unu n̄odu an̄o l'ek̄a-a ḡe mu je ep̄furu yeru Chileke.”

³³ O duta Pȳita waa Jiemusu waa Jīon ep̄he sw̄iru t̄ugbua; meji wata iya ak̄u photophoto; ndz̄u guahaa ya. ³⁴ Ō s̄u p̄h̄e: “Ha; egube owa! Meji ak̄uekwa mu ph̄o photophoto; mb̄u l̄e meji abyaakwaa mu at̄ofu. Unu n̄odukwa l'ek̄a-a che nche.”

³⁵ O jeribeerupho nwansh̄ii; ō daa kpurumu l'al̄i wata ep̄fu an̄u Chileke s̄u g'a maru: ?oo-kwe g'ip̄he-ehuka k̄e nwa teke ono ta abyap̄futa iya. ³⁶ Ō s̄u: “Nna; Nna; ōo ngu b̄u onye a-d̄u ike mek̄ota ip̄hemip̄he; naf̄unu mu okoro ip̄he-ehuka owa-a! Ōle ō kwa g'o t̄o b̄ukwa ip̄he, d̄u mu l'uche l'e-me; g'o b̄ukwaru ip̄he, d̄u gubedua l'uche.”

³⁷ Ō byatashia; Pȳita p̄h̄e n̄odu ekuwaa mgb̄enya. Ō s̄u Pȳita: “Sayimonu! ? Iku mgb̄enya? ?T̄i d̄udu ike nw̄uru ̄nya chefua nche awa lan̄u? ³⁸ Unu nw̄uru ̄nya; pfuru n̄u Chileke g'o to kwe g'unu nmalah̄u l'ohutama. Mma nemadz̄u b̄e ō n̄odujekp̄okwaa evushi evuvu ike; obenu l̄e nemadz̄u l'onwiya b̄e ike ta ad̄udu.”

³⁹ Ō t̄ugbukwaa ozo bya ejekwa awata ep̄fu an̄u Chileke ep̄fukwa ip̄he-a, o shihawaa pfua. ⁴⁰ Ō bya alwaphutakwa az̄u byatashikwa; ep̄he n̄odu ekukwaph̄o mgb̄enya; k̄ele mgb̄enya jiru p̄h̄e ̄nya ejiji; ōphu ep̄he amad̄u ip̄he, ep̄he e-p̄furu iya.

⁴¹ Ō byap̄futakwa p̄h̄e ph̄o k'ugbo ̄to; ō s̄u p̄h̄e: “?Unu n̄okp̄oep̄ho l̄e mgb̄enya g'unu n̄o iya? ?Unu n̄okp̄okwadaa l̄e nwat̄uta unme unu ōbu? Ō d̄uwaa ree nta-a. O rwuwaru. Ab̄ubu-Ndip̄he b̄e aabyaakwaa ederu ye l'ek̄a ndu eme ip̄he-eji.” ⁴² “Unu gb̄eshikwa g'anyi je. Unu lekwa l'onye ōbu, e-deru mu ye ōbu byaakwaru.”

Egude Jizosu

(Mat 26:47-56; Luk 22:47-53; Jīon 18:3-12)

⁴³ T̄obudu iya b̄u; o gudekwad̄u ip̄he ono l'ek̄a ep̄fu; Jiudasu onye ȳikwa-a l'umadzu iri l'eb̄o ono, l'etsoje iya n̄u-a byawa. Ȳele igwe oha sw̄iwaru. Ep̄he pagbaar̄u mma mekp̄oo mgb̄oro. Ndu ziru p̄h̄e n̄u b̄u ndu-ishi uke Chileke mē ndu ezije ekemu mē ndu b̄u ogerenya. ⁴⁴ Onye ono, eme g'o deru iya ye p̄h̄e l'ek̄a onoya pfuwaru p̄h̄e ip̄he, ya e-me g'ep̄he gude maru onye ōphu ō b̄u. Ō s̄uhawaru p̄h̄e: “Oo onye mu e-jep̄fu je etsutsua ōnu b̄u onye ōphu ō b̄u. Unu kp̄uta iya gude t̄ugbua; unu eche iya nche ree.”

⁴⁵ Abyarwuta, Jiudasu abyarwuta; o jep̄fu Jizosu je as̄u iya: “Ōnyibe!” Bya anma iya akpa tsutsua ya ōnu l'asha. ⁴⁶ Ndu ono je az̄up̄yabe Jizosu; kp̄uru iya t̄ugbua. ⁴⁷ Onye lan̄u, pfuru l̄e mgb̄oru p̄h̄e l'ek̄a ono mīep̄ho mma iya swaram̄u; gbua nwokoro onye-ishi ndu-ishi uke Chileke; paf̄u iya nch̄i. ⁴⁸ Jizosu s̄u ndu byaru iya egude: “?Unu ch̄igbaa mma; ch̄iru mgb̄oro abya mu egude? ?Mu b̄u onye ana n̄f̄u? ⁴⁹ Mu l'unu

shikpoo anoduje mboku-mboku l'eze-ulo Chileke; eka mu ezi unu iphe; ophu unu egudekpodaaru mu. Olee oo g'iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke mee g'e deru iya."

⁵⁰ Ndu etsoje iya nu tuko paru iya haa gbakashihu.

⁵¹ O duru nwokorobya lanu, tsoru Jizosu. Ebe o dudu iphe, o yeru l'ehu; gbahaepho ekwa ochaa, o gbaphuru onwiya l'ehu. E meahaa g'e gude iya. ⁵² O paru ekwa ochaa ono haaru phe; kwofu gbaru oto gbalaa.

*Jizosu no l'iphu
ogbo-ikpe ndu Jiu*

(Mat 26:57-68; Luk 22:54-55,63-71; Jion 18:13-14,19-24)

⁵³ Noo ya; ephe kputa Jizosu kpuleru onye-ishi ndu-ishi uke Chileke. Ndu-ishi uke Chileke; me ndu bu ogerenya; me ndu ezije ekemu bya edzugbua. ⁵⁴ Pyita nodu etso iya uzanya uzanya bya etsoru phe bahu l'ibe onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono. O je anodu anoo l'eka ndu nche no; nyaahaa oku. ⁵⁵ Ndu-ishi uke Chileke me ndu ogbo-ikpe ono g'ephe ha chahaa iphe, ephe a-su le Jizosu meru; g'ee-shi kpee ya mpfugbu; ophu o dudu iphe, ephe humaru, o meru. ⁵⁶ A dukpoo igwerigwe gude ibo gbaa ya ekebe; ophu ekebe phe adagbajedu.

⁵⁷ Ndu agbeshi dzuahaa uka su: ⁵⁸ Anyibedua numakpooru le nchi anyi l'eka oopfu su: "Mu e-mebyishi eze-ulo Chileke owa-a, bu nemadzu gude eka kpa ya-a; l'ime abali eto; mu akpa ozo, ete egudedu eka kpa." ⁵⁹ Ophu ekebe phe adakotakarupho l'ono.

⁶⁰ Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke bya agbalihu l'edzudzu-oha ono bya aja Jizosu su: "?Tii yedu onu l'iphe, bu ekebe owa-a, ephe agbagbaa ngu-a?"

⁶¹ Ophu o pfuduru opfu; o nokirishiepho nwadoo. Onye-ishi uke ono jia ya ozo su iya: "?Bu ngu bu Kereshi obu? ?I bu Nwa Onye ono, a goru Onu-oma nu ono?"

⁶² Jizosu su iya: "Ee; oo mu bu iya. E-mechaa be unu a-humakwa Abubu-Ndiphe l'eka o no l'ekutara Chileke, bu Okalibe-Kakota-Ike. Unu ahumakwa iya pho l'eka o no l'urwukpu shi l'imigwe abya."

⁶³ Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono woru uwe nkiya zijaa su: "?Bubahunaa ekebe gunu ozo be anyi achokwadu? ⁶⁴ ?Unu numawaru epfubyishi, oopfubyishi Chileke? ?Bu gunu bu ikpe unu?"

Ephe tuko nmaa Jizosu ikpe onwu su: "Iphe, gbaru iya nu bu onwu."

⁶⁵ Ephe vuhaa ya onu-mini; woru iphe kechia ya enya; chiahaa ya echachi; su iya: "Pfunaa mpfuchiru obu!" Ndu nche kputa iya awago iya eka.

Pyita ago le ya ta amadu Jizosu

(Mat 26:69-75; Luk 22:56-62; Jion 18:15-18,25-27)

⁶⁶ Ge Pyita noro l'etezi l'ulo-ikpe ono; onye lanu l'ime unwumboko, ejeru onye-ishi uke ono ozi ghatashia; ⁶⁷ bya ahuma Pyita l'eka onya oku; bya elee ya enya su iya: "I yikwa le ndu etsoje nwopfu Nazaretu; mbu Jizosu!"

⁶⁸ O gofu su iya: "O to dokwaru mu enya! Mu ta amakwa iphe, iipfu." O lufu l'eka ono mbu Pyita; je anodu l'onu oguzo. Oke-oku raa ora.

⁶⁹ Nwamgboko ono humakwa iya ozo bya awatakwa epfuru ndu pfuru le mgboru eka ono su phe: "Nwoke-a yikwa le ndu etsoje Jizosu." ⁷⁰ Pyita gofukwa ozo.

O noepho nwanshii; ndu pfugbaru le mgboru eka ono su Pyita: "I yichaa ya-a. ? Ti budu onye Galili?"

⁷¹ O wata eri angu su ge Chileke gbukwaa ya ilu me o -budu ire-lanu be ya epfu ono; su: "Mu ta amakwa onye ono, unu epfu opfu iya ono."

⁷² Oke-oku raa ora teke ono teke ono k'ugbo ebo. Pyita nyata ge Jizosu pfuleru ono su: "Oke-oku bya ara ora ugbo labo be i goakwaru ego ugbo eto li ti madu mu." O raahaa eka.

15

Payileti aji Jizosu aji

(Mat 27:1-2,11-14; Luk 23:1-5; Jiṅ 18:28-38)

¹ Nchi bohuepho; ndu-ishi uke Chileke; mę ndu bu ọgerenya; mę ndu ezije ekemu; mbu iphe, bukpo o ọgbo-ikpe ndu Jiu g'ephe hakota bya achia idzu; e kee Jizosu egbu bya akpuru iya je eye Payileti l'eka. ² Payileti bya aji ya su: “?I bu Eze ndu Jiu?”

Jizosu su iya: “Ooekwa ngu pho be o shi l'onu.”

³ Ndu-ishi uke Chileke bya epfushiahaa igwerigwe iphe, ephe suru l'o meru.

⁴ Payileti byakwa asu Jizosu: “?To dukpoda iphe, iipfu? ?O kwa li numaru igwerigwe iphe, ephe epfugbaa li meru?”

⁵ Ophu Jizosu epfueduru opfu. O tufu Payileti ehu.

Eekpe Jizosu mpfugbu

(Mat 27:15-26; Luk 23:13-25; Jiṅ 18:39—19:16)

⁶ Noo ya; o buwaa omelali phe l'anodu abo Obo Ojaghata ono be Payileti ahajeru phe onye mkporo lanu g'o la; mbu onye ephe sukpoerupho g'o haaru phe. ⁷ O duru onye mkporo lanu, eekuje Barabas, yi le ndu kwefuru govumenti ike bya egbukwaapho ochi; a tua phe mkporo. ⁸ Igwe oha ono bya bya arwoahaa Payileti g'o meeru phe iphe, oomejehawaru phe. ⁹ Payileti su phe: “?Bu ge mu haaru unu Eze ndu Jiu g'o la to?” ¹⁰ Kele o doru iya enya l'oo enya-pfurupfuru be ndu-ishi uke Chileke gude kputaru iya ya.

¹¹ Ndu-ishi uke Chileke ono kpalia igwe oha ono su phe g'ephe kebeekwapho g'o hachiaru phe Barabas. ¹² Payileti su phe: “?Unu sukwanuru ge mu mee onye-a, unu suru l'o bu Eze ndu Jiu-a gunu?”

¹³ Ephe tua uzu; su: “Pfu-gbua ya!”

¹⁴ Payileti su phe: “?Ke gunu? ?Bu gunu bu iphe, du eji, o meru?”

Ephe kabakpo ya arashi ike su: “Pfu-gbua ya!”

¹⁵ Oo ya bu; Payileti choahanaa ge ya mee iphe, du ikpoto oha ono ree; bya ewonuru Barabas haa g'o la; kpuru Jizosu nu ndu ojogu g'ephe chia ya echachi. Ephe chichaa ya iphe; o kpuru iya nu phe g'ephe je je akpopyabe iya l'oswebe.

Ndu ojogu eme Jizosu sukusuku

(Mat 27:27-31; Jiṅ 19:2-3)

¹⁶ Ndu ojogu bya akpuru Jizosu bahu l'eze ulo nnajioha, bu Payileti bya ekukota iphe, bu ndu ojogu g'ephe ha. ¹⁷ Ephe bya eworu uwe kpowula-kpowula uswe yee ya bya egude obvu kpa okpu woru kpube iya; ¹⁸ bya ekeleahaa ya ekele ndu ojogu asuje iya: “Ndu dukwa ngu! Eze ndu Jiu!” ¹⁹ Ephe gude mgboro kukposhiahaa ya ishi; gbuaaha ya onu-mini; gbuaaha iya ikpere l'ali gude akwabę iya ubvu. ²⁰ Ephe meghechaa ya sukusuku ono bya eyefu iya uwe uswe ono; bya eyee ya uwe iya; bya akpuru iya jeshia g'ephe je je akpopyabe iya l'oswebe.

Aakpopyabe Jizosu l'eli oswebe

(Mat 27:32-44; Luk 23:26-43; Jiṅ 19:17-27)

²¹ Ephe tugba bya ahuma Sayimonu nwoke Sayirini, shi ndu-egu phe alwa. Oo ya bu nna Aleguzanda yele Rufosu. Tobudu iya bu; ephe kebuta nwoke ono g'o vuta oswebe, ee-gude kpo-gbua Jizosu. ²² Ephe kpurwua Jizosu l'eka eekuje Golugota, bu iya bu “Okpokoroko Ishi.” ²³ Ephe woru mee, a gwaru manu-meru nu iya g'o ngua. Ophu o kwedu iya angungu. ²⁴ Ephe woru iya kpoppyabe l'oswebe l'eka ono; woru uwe iya kee. Ephe tularu iya ido g'ephe maru ophu a-dabaruru onyenonu. ²⁵ Teke ono, a kpoppyaberu iya l'oswebe ono bu l'enyanwu agbakota. ²⁶ E dee iphe ono, e boru iya ibo iya ono l'eli oswebe ono, bu iya bu l'o bu “Eze ndu Jiu.” ²⁷ Eka ono be

a kpopyabekwarupho ndu ana nfu umadzu labo. Onye ophuu nodu l'ekutara iya; onye ophuu l'ekicha iya. ²⁸ Iphe, e dehawaru l'ekwo-opfu Chileke vaa suru: "A guru iya yeru ndu ejo-iphe."

²⁹ Ndu aghata aghata nodu ekweru iya une asuje iya: "Hee! ?Tobudu ngu bu ophu suru l'ii-nwukposhi eze-ulo Chileke; gude ujiku eto kpukwaa ya? ³⁰ Nyizetanu l'oswebe ono bya adzoo onwongu."

³¹ Ndu-ishi uke Chileke me ndu ezije ekemu pfuaru iya kwaphu kwaphu su: "O dzoru ndu ozo; ophu o duedunu ike dzoo onwiya." ³² "Ngwanu ge Kereshi obu, bu Eze ndu Izurelu shinu l'oswebe ono nyizeta nta-a; anyi -humakwanu iya; anyi amaru l'o bupho Kereshi eviya."

Unwoke labo ono, a kpopyaberu ephe l'iya ono nodu akokwa iya pho onu.

Anwuhu Jizosu

(Mat 27:45-56; Luk 23:44-49; Jion 19:28-30)

³³ Enyanwu keerupho l'ishi; nchi jihu l'alì ono mgburugburu; noo gbiriri jasu l'enyanwu agbuze. ³⁴ Enyanwu gbuzeepho; Jizosu chia mkpu su: "Eloyi! Eloyi! ? Lema sabakutani?" Bu iya bu: "Chileke mu! Chileke mu! ?Bu gunu be o gude i haa mu nkinyi mu?"

³⁵ Ndu haru pfuru l'eka ono numa iya su: "Unu gebekwa; o dukwa g'ooku Elayijia."

³⁶ Onye lanu gbagbua je eworu asancha ophu amije mini woru gwoo le mee-veniga; woru tsebe l'eli oshi, du ogologo woru nu iya g'o ngua; su g'a maeduru: ?Elayijia a-bya ekufuta iya.

³⁷ Jizosu bya echishia mkpu ike bya atu-buhu unme; o buru iya anwuhu.

³⁸ Ekwá, eegudeje gbobuta enya eka aagwaje Chileke, no l'ime eze-ulo Chileke ono shiepho l'ishi gbaepho ke tararaa jasu l'alì gbajahu ebo. ³⁹ Onye-ishi ojogu ndu Romu, pfuru Jizosu l'iphu teke ono humaepho g'o chiru mkpu nwuhu nno o su: "?Unu maru-a le nwoke-a bukwa Nwa Chileke eviya?"

⁴⁰ O duru unwanyi, nokwapho uzanya l'eka ono ele enya g'ephe maru iphe, eme nu. Meri onye Magudala yi l'unwanyi ono. Meri ne Jiosesu; waa Jiemusu ke nwata yiru iya; waa Salomi. ⁴¹ Unwanyi ono shi etso Jizosu bya ejeru iya ozi teke o no le Galili; mekpowaro unwanyi ozo, tso iya bya Jierusalemu, nokwapho l'eka ono ele enya.

Elili Jizosu

(Mat 27:57-61; Luk 23:50-56; Jion 19:38-42)

⁴² Noo ya; o rwua ge nchi jihuerupho le mboku, akwakobeje k'echele iya bu eswe atuta unme; ⁴³ Jiosesu, bu onye Arimatiya bya aburu onye nweru enya l'ogbo-ikpe ndu Jiu, shihaakwapho uzanya leta enya teke Chileke e-goshi l'oo ya bu eze; shihukwapho obu ike jepfu Payileti je arwoo ya g'a haaru iya odzu Jizosu ge ya je elia. ⁴⁴ O dukpoo Payileti biribiri shii l'o nwuhu-kebwaru. O bya ekua onye-ishi ndu ojogu ono bya aja ya: "?Bu eviya l'o nwuhuwaru?" ⁴⁵ Payileti numachaepho l'onu onye-ishi ndu ojogu ono le Jizosu nwuhuwaru; o su Jiosesu g'o jearo je apata iya lia. ⁴⁶ Jiosesu bya atugbua bya eje anmata ekwa ochaa; bya eje je apazeta odzu Jizosu; bya eworu ekwa nmabechaa ya; bya eje enyebi odzu iya ono l'ilu, a turu le mkpuma; bya eswita oke mkpuma swichia onu ilu obu. ⁴⁷ Meri onye Magudala waa Meri ne Jiosesu nodu huma eka e liru iya.

16

Eshi l'onwu teta dzuru ndzu

(Mat 28:1-8; Luk 24:1-12; Jion 20:1-10)

¹ O be l'uzenyashi gę nsọ eswe-atụta-unme ono bvuerupho; Meri onye Magudala waa Salomi waa Meri ne Jiemusu kę nshị tųgbua jeshia je akpata manų, eshi mkpọ, dų iche iche, ęphe e-te Jizọsu gude kwaa ya. ² O be lę nchi abọhu mbọchi Sonde; ęphe jeshia l'ilu ono g'ęnyanwu wawaru. ³ ęphe nọdu epfugbaa sų: “?Bųkpoo onye e-swifuru anyi oke mkpuma ono, nọ l'ọnu ilu ono?” ⁴ ęphe jeshia apali ęnya; e swifuwaa mkpuma ọbu. Mkpuma, eepfu opfu iya ọbu pakpọoru ęka apaa. ⁵ ęphe kwoba l'ime ilu ono; bya ahuma nwokorọbya, nọ phę l'ękutara, yeru kpowula-kpowula uwe ọchaa. O dų phę biribiri; ndzų gụahaa phę.

⁶ Onye ono sų phę: “Ndzų ba agųshi unu. ?O kwa l'ọo Jizọsu onye Nazaretu bę unu achọ; mbų onye-a, a pfugburu l'oswebe-a? O tetaakwaru dzųru ndzų ọzo! O tọ nọhekwa l'ęka-a. Unu byanų ahuma ęka e shi lia ya. ⁷ Unu je epfuaru iya ndu etsoje iya nų waa Pyita l'o vuwaa unu ųzo jeshia Gálili; l'unu a-huma iya l'ęka ono, bų iphe, o pfuhawaru unu-a.”

⁸ ęphe kwofuta l'ilu l'ęka ono bya agbagbua lasha. Onu kųgbabechaa phę akųgbabe. ęhu nọdu etekwa phę phọ etete. Ophu ọ dųdu onye ęphe pfuru iphe ono; ęka ndzų agų phę.

⁹ Jizọsu shi l'ọnwu tetachaępho lę mbọku mbų l'idzu ono; o mee gę Meri onye Magudala vuru ųzo huma iya, bų iya bų nwanyị ono, ọ chifuru ęjo ọbvụ ęsaa, shi buru iya l'ime ęhu ono. ¹⁰ Meri ono tųgbua je epfuaru iya ndu ęphe lę Jizọsu shi aswije l'ęka ęphe nọ ara ękwa iya. ¹¹ O pfuchaaru phę l'ọ dzų ndzų; teme lę ya humakpọoru iya l'ęnya; ọphu ęphe ekwedu l'ọo eviya.

¹² E mechaa; Jizọsu gbaa ųgbugba ọzo byapfuta ųmadzu labọ l'ime ndu etsoje iya nų l'ęka ęphe eje l'echięgu. ¹³ ęphe lwaphuta azų je epfuaru iya ndu ọphuu; ọphu ęphe ekwekwaphọ.

Jizọsu egoshi ndu etsoje iya nų onwiya

(Mat 28:16-20; Luk 24:36-49; Jịon 20:19-23; Ndu 1:6-8)

¹⁴ E mechaa; ọ bya abyapfuta ųmadzu iri lę nanų ono; l'ęka ęphe eri nri. O taahaa phę ųta sų l'ęphe bų ndu aboje obu ębo; waa ndu ęjo ọkpoma; kele ęphe te ekwetadųru l'iphe, ndu humaru iya nų gę ya tetachaaru dzųru ndzų pfuru bų eviya.

¹⁵ O sų phę: “Unu jedzuru ękameka lę mgboko l'ophu je epfukashia ozi-ọma-a g'onyemonye nųmakota. ¹⁶ Onye kwetarų nų; e mee ya baputizimu bę Chileke aadzọta. Onye ete ekwedu nų bę aa-nma ikpe. ¹⁷ Ndu kwetarų nkemu bę ee-gude iphe-ọhumalenya ọwa-a hube ama. ęphe e-gudeje ępha mu achishi ọbvụ; gude ępha mu epfu l'olu Unme-dų-Nsọ. ¹⁸ ęphe -chịta agwọ l'ęka; ọ tọ dųdu iphe, oo-me phę. Teke ęphe nguru iphe, egbu egbugbu; ọ tọ dųdu iphe, oo-me phę. ęphe -byia onye iphe eme ęka l'o-wekọrohu.”

Jizọsu alapfu Chileke l'imigwe

(Luk 24:50-53; Ndu 1:9-11)

¹⁹ Noo ya bų; Nnajiuphu, bų Jizọsu pfuchaaru phę opfu ono; Chileke wolia ya woba l'imigwe. O je anọdu l'ękutara Chileke. ²⁰ Ndu etsoje iya nų laa je epfukashiahaa ozi-ọma ono l'ękameka. Nnajiuphu nọdu eyeru phę ęka l'ozị ono; shi l'iphe-ọhumalenya, ęphe emegbaa egoshi l'ozị-ọma ono, ęphe ezi ono bų l'ęka Chileke bę o shi. Nokwa g'ọ dų.

Ozi-oma, Luku Deru

¹ Eshi ophu a dūwaa igwe wata ede akọ k'iphe, meẹbekpooru l'echilabọ anyi ono l'ekwo; ² ọ buerupho g'a kọru iya anyi; mbụ ndu shi lẹ mbụ buru ndu humaru l'enyā mechaa bya aburu ndu ejeru opfu Chileke ozi; bu gẹ ndu ono edegbaa; ³ bẹ ọ dukwa mu phọ ree; onye eguru, bu Tiyófilosu; gẹ mu tọoru ngu iphe, meru nū l'okpa iya l'okpa iya; eshinu mu tọru nwẹhu nwukota iphemiphe ono, daru nū ono eshikpọo lẹ mbụ. ⁴ Iphe, mu ede bu g'i kwatakpọo maru okpobe-opfu ono, e gude onu zia ngu ono.

Ozi kẹ l'aa-nwu Jiọnu, onye emeje baputizimu

⁵ Teke Herodu bu eze ndu Jiudiya bẹ ọ duru onye epha iya bu Zakaráya, onye uke Chileke. O shi l'ekali ogbo uke kẹ Abáyijia. O luru nwanyi, shi l'okpa-ipfu Eronu, bukwapho okpa-ipfu ndu-uke Chileke. Epha nwanyi ono bu Elízabetu. ⁶ Ephenebo tukoru buru ndu pfuberekoto l'iphu Chileke; emeẹbekota ekemu Chileke g'ọ ha bya etsokotakwapho nsọ Chileke g'ọ ha. Ephe te emejeduru iphe, a taru phẹ uta. ⁷ O buerupho l'ephe luru kahụ; ophu epha anwutaduru nwa; kẹle Elízabetu ta atsudu ime.

⁸ Tọbodu iya bu; Zakaráya nọdu eje ozi uke iya l'iphu Chileke; kẹle ozi uke rwuberu ekali ogbo uke nkephẹ. ⁹ A turu ido, bu nsọ, duru phẹ nū; ọ daaru iya l'abahụ lẹ mkpuru l'eka enya eka eegwejeru Chileke ngweja nọ je egwee ngweja unwu-isensu, enwuru iya eshi kwẹekweekwee. ¹⁰ Ikpoto ndu ono l'ophu tukọ kuru l'etezi epfu anu Chileke g'ọ gbaru teke eeyeje oku l'unwu-isensu ono. ¹¹ Ojosi-imigwe, shi l'eka Nnajiuphu chaa Zakaráya l'iphu bya anodu l'ekutara oru-ngweja ono. ¹² Meji tsukaha Zakaráya g'ọ humaru iya. Ndu wata iya agugu. ¹³ Ojosi ono su iya: "Gẹ ndu ba agushi ngu Zakaráya; kẹle opfu, i pfuru nū Chileke tubawaru iya lẹ nchi. Nta-a bẹ Elízabetu, bu nyee ngu l'a-nwutaru ngu nwa-nwoke. Iphe, ii-gu iya bu Jiọnu. ¹⁴ Oo ya bu g'ehu atsọo ngu; l'i tee eswa; l'a-du igwerigwe tee eswa mẹ a -nwue ya phọ. ¹⁵ Kẹle oo-buru onye nweru enya l'iphu Nnajiuphu, bu Chileke; teme ọ tọo ngukwa mẹe; ozoo iphe, aangụ angungu, bu iphe, atsụ atsutsu. Unme Chileke bẹ e-shi l'epho ne iya buru iya l'ehu. ¹⁶ Igwerigwe unwu Ízurelu bẹ oo-me g'ephe dakọbe jepfu Nnajiuphu, bu Chileke phẹ. ¹⁷ Oo ya bu onye e-gude Unme Chileke; gude ike, du gẹ kẹ Elayijia, onye mpfuchiru Chileke vuru Kéreshi obu ọzo je akwakọberu iya eka. Oo-gọ-zetaru unwegirima obu nna phẹ. Oo-gọta ndu bu 'anu-lẹ-nchi gọru ye l'uzo okwa-enya, ophu ndu pfuberekoto etso; g'ee-shi g'oo-dozikwarupho Nnajiuphu ono ndu bu ndu a-kwakọberu abyabya iya."

¹⁸ Zakaráya su ojosi-imigwe ono: "Denu gẹ mu e-shi maru l'iphemiphe-a bu okpobe-opfu; l'eka mu kahụwaru; teme nyee mu kahakwapho?"

¹⁹ Ojosi-imigwe ono su iya: "O kwa mbedua bu Geburelu; onye anoje l'iphu Chileke. O kwa Chileke ziru mu gẹ mu bya epfuru yeru ngu; zia ngu ozi-oma-a; ²⁰ ophu i kwetaduru l'opfu, mu pfuru bẹ a-vu gẹ mu pfuru iya. Huma ahuma; lẹ nta-a bẹ onu a-buru ngu kpurukudukuu. I tii pfubaedu opfu jasụ mboku, iphemiphe-a a-vukota. Opfu mu a-vukotakwa l'o rwuberu iya."

²¹ Igwe oha kuru eche Zakaráya; ophu epha amadu iphe, meru iphe, onono odu l'ime eze-ulo Chileke ono. ²² O futashia; ophu ọ duedu ike pfuru opfu yeru phẹ; epha maru l'ọ phuru ophulenyā l'ime eze-ulo Chileke; ophu o pfunedu opfu. O buwaru eka bẹ oogudeje epfu opfu.

²³ Eswe ozi uke iya -bvuepho; o lashia ibe iya. ²⁴ A nonya; nyee ya, bu Elízabetu tsuta ime. O nokota l'ulo mkpurumkpuru onwa ise. ²⁵ O su: "Nta-a be Nnajiuphu lecharu mu enya bya eshia uto, du egube-a nafi mu iphere l'iphu ndiphe."

Ozi, eezi; l'aa-nwu Jizosu

²⁶ O be l'onwa, kwe Elízabetu onwa ishii, o tsutaru ime; Chileke byakwa ezia ojozi-imigwe, bu Geburelu g'o je Nazaretu l'ali Galili ²⁷ je ezia nwamgboko ozi. Epha nwamgboko ono bu Meri. Nwamgboko ono be yee nwoke teke akwaswee. Onye eje iya alulu bu nwoke, epha iya bu Jiósefu. Nwoke ono bu onye onu-ulo onye eze ndiche ono, bu Dévidi. ²⁸ Geburelu byapfuta Meri bya su iya: "?I dupho ya? Onye Chileke kwaberu oke ubvu! Nnajiuphu swikwaru ngu eswiru. I bu onye Chileke goru onu-oma nu l'echilabo unwanyi l'ophu."

²⁹ Meri nuna ekele ono; obu tsukahu iya. O ria l'egomunggo iya su: "?Bu egube ekele gunu bu owa?" ³⁰ Ojozi-imigwe ono su iya: "Ge ndzu ba agushi ngu Meri; le Chileke mewaru ngu eze-iphe-oma. ³¹ Huma l'ii-tsuta ime; nwua nwa-nwoke; iphe, ii-gu iya bu Jizosu. ³² Oo-buru onye nweru enya. Ee-ku iya Nwa Okalibe-kangokotaru-nu. Nnajiuphu, bu Chileke e-dobe iya l'aba-eze onye-iche iya ono, bu Dévidi. ³³ Oo-buru eze ndu onu-ulo Jiékopu jaswaruro ya; ophu o bubuhuduru eze abubuhu jasul tuutuutu le mimiimii."

³⁴ Meri su ojozi-imigwe ono: "?Denu ge mu e-shi tsuta ime l'eka mu le nwoke eteke akwaswee?"

³⁵ Ojozi-imigwe ono su iya: "Unme Chileke l'a-bya asopyabe ngu; teme ike ke Okalibe-kangokotaru-nu l'a-bya bya emee ngu ire l'ehu. Oo ya bu; nwa ono, ii-nwu ono, bu onye du nsu ono be ee-ku Nwatibe Chileke. ³⁶ Teme; lekwa abubu ngu, bu Elízabetu tsutafuakwaru ime nwoke le nka-a. Onwa owa kweakwaa ya onwa ishii; mbu onye ono, e shi eku onye ata tsudu ime ono; ³⁷ kele Chileke ta adudu iphe, nyiru iya eka ememe."

³⁸ Meri su: "Mu nona-a! ?O kwa le mu nowa Chileke l'eka. G'o dunuru mu gi pfuru." Ojozi-imigwe ono puhu.

Meri eje ibe Elízabetu phe

³⁹ E mecha; Meri jikobe gude oso jeshia mkpukpu lanu, no l'ali Jiuda eka ubvu jiru ejiji ⁴⁰ bya abahu l'ulo Zakaraya bya ekele Elízabetu ekele. ⁴¹ Elízabetu numaepho ekele Meri; nwaswa ono mee ya ukporo l'epho. Unme Chileke kparwuta Elízabetu l'ehu. ⁴² O raa ya arara su: "Onye Chileke goru onu-oma nu be i bu l'unwanyi mgburugburu; teme nwa ono, no ngu l'epho ono be Chileke gokwarupho onu-oma nu. ⁴³ ?Bu gunu be e kweru ge gubedua, bu ne Nnajiuphu mu bya ibe mu? ⁴⁴ Kele teke olu ekele ngu rwuru mu le nchi be nwaswa, no mu l'epho pfulihuru tee eswa. ⁴⁵ Gube nwanyi; g'ehu tsu ngu utso; kele i kweru l'opfu ono, shi Nnajiuphu l'eka rwua ngu nchi ono l'a-vu."

Ebvu, Meri agu gude aja Chileke

⁴⁶ Meri su:

"Obu mu l'ekutse Nnajiuphu.

⁴⁷ Mu nodu ete eswa le
Onye-Ndzota mu,
bu Chileke.

⁴⁸ O guberu mube nwanyi,
no iya l'eka iphe;
le mube nwanyi ophu bu
mu be enya kachaa
alwalwa.

Ọgbomogbo e-shi nta-a wata
 mu eku onye a ọ́rú
 ọ́nu-ọ́ma nù.
 49 Ọkalibe, bú Chileke
 meshiwaru mu iphe,
 nweru ẹ́pha.
 Ẹ́pha Chileke dù nsọ.
 50 Obu-imemini, ọ́ophujeru
 ndu atsù iya ebvu
 eshije l'ọ́gbo sweru ọ́gbo.
 51 O gudewaa ẹ́ka iya egoshije
 ọ́kpẹ́hu iya.
 Ndu gude etsetse arí
 ọ́riri l'obu phẹ́ bẹ́
 ọ́ochikashije.
 52 Ọ́olo-zetajẹ́ ndu-ishi,
 ike dù l'aba-eze phẹ́.
 O nọ́du ekulije ndu wozeru
 onwophẹ́ alí.
 53 Ndu ẹ́gu agù bẹ́ oogudeje iphe,
 dù ree zù-jia ẹ́pho;
 l'ọ́ sù ndu nweru iphe
 g'ẹ́phe gbaru ẹ́ka laa.
 54 O gbaru ndu-ozí iya,
 bú Ízurelù mkpu;
 mbù l'ọ́ nyatarù phẹ́;
 phàru phẹ́ obu-imemini.
 55 Ono búru iphe,
 o pfuru nna anyi oche
 phẹ́, bú iya bú iphe,
 o pfuru Ẹ́biríhamu yẹ́e
 oshilọ́kpa iya g'ẹ́phe ha."
 56 Meri nọ́-rwua iphe,
 rwuru ọ́nwa ẹ́to l'íbe
 Elízabetu phẹ́;
 tẹ́me ọ́ lashía.

*Anwunwu Jìonu,
 onye emeje baputizimu*

57 O rwua Elízabetu l'ezeda; ọ́ bya ezeda; nwua nwa-nwoke. 58 Obutobu iya mẹ́ abubu iya phẹ́; numa ẹ́gube gẹ́ Chileke phù-beru iya obu-imemini; ẹ́phe bya; ẹ́phẹ́ l'íya tee ẹ́swa.

59 Nwaswa ono nọ́ephe abalí ẹ́saa; o rwua lẹ́ k'ẹ́sato; ẹ́phe bya ebua ya úbvù. Ẹ́phe meahaa g'ẹ́phe gùbe iya ẹ́pha nna iya, bú Zakaráya. 60 Ne iya sù: "Awa-o. O tọ́ búkwa iya-o. O kwa iphe, aa-gù iya bú Jìonu."

61 Ẹ́phe sù iya: "¿Í hùmajeru abubu unu, zaru ẹ́gube ẹ́pha ono?" 62 Ẹ́phe bya atàru nna iya ẹ́ka ẹ́ba gude jía ya iphe, ọ́ dù iya g'a gù nwata ono.

63 O maa ẹ́ka g'a nù iya okwekpu, eedeje iphe. A nù iya ya; o dee sù: "Ẹ́pha iya bú Jìonu." O dùkota phẹ́ biribiri. 64 Teke ono teke ono; ọ́nu kùhaa ya; ire tùshihu iya. O pfuahaa opfu gude jaahaa Chileke ajaja. 65 Ndzù rwuta iphe, búkpoo obutobu phẹ́, nùmaru iphe ono. E pfudzuru iphe ono l'úbvù úbvù ono, dù l'alí Jiudiya. 66 Iphe,

bukpoo ndu numaru iya nu dobee ya pho l'okpoma phe; tuko epfugbaa su: “?Bu gunu be nwata owa-a l'a-bukpooru?” kele o doru enya le Chileke turu iya eka; g'o buru onye du iche.

Zakaraya epfuchiru Chileke

⁶⁷ Unme Chileke kparwuta nna iya ono, bu Zakaraya l'ehu; o wata epfuchiru Chileke su:

⁶⁸ G'a goru onu-oma nu
Nnajiuphu, bu Chileke
Izurelu;
kele o kpapfutaru ndu
nkiya bya agbata phe.

⁶⁹ O meru ge Onye-Ndzota,
nyiberu anyibe futaru
anyi l'oshilokpa
onye no iya l'eka,
bu Dévidi.

⁷⁰ Ono buru iphe,
yebe Chileke gbe l'onu
ndu mpfuchiru iya,
duru iya nsọ le
teke ndiche pfua su

⁷¹ l'aa-dzota anyi l'eka ndu
ohogu anyi waa l'eka
ndu anyi du ashi;

⁷² g'oo-phua obu-imemini ono,
o suru ndiche anyi phe
le ya a-phu ono;
wafua g'oo-nyata ukwe-iphe,
du nsọ,
o kweru ndu nkiya.

⁷³ O rihakpowaruro onye-iche,
bu nna anyi Ebirhamu
angu

⁷⁴ l'oo-nafuta anyi
l'eka ndu ohogu anyi;
g'anyi ejeahaaru iya ozi;
ndzu taa gudu anyi;

⁷⁵ anyi aburu ndu du nsọ;
buru ndu pfuberekoto
l'iphu iya jasọ g'anyi
a-no-beru.

⁷⁶ “Gube nwata owa-a;
Iphe, ee-ku ngu bu

onye epfuchiru
Okalibe-kangokotaru-nu;
kele ii-vuru Nnajiuphu
uzo je abooru iya uzo;

⁷⁷ je emee ge ndu nkiya maru
le Chileke e-shi l'agu
nvu

l'iphe-eji dzọo phẹ;
⁷⁸ kele oogudeje eme
 odoo phụaru anyi
 obu-imemini.
 Oo-me gẹ ndzọta ọphu echi
 echichi g'ẹnyanwu
 wapfuta anyi
⁷⁹ g'ọo-buru ìphóró,
 duru ndu nọ l'ọchii
 mẹ ndu ọnwu heru
 gabala asọ-kputa;
 waa g'oo-duru anyi
 bahụ l'ụzo ẹhu-guu.”
⁸⁰ Tọbudu iya bụ;
 nwata ono nọdu evu;
 bya aka enweru egomunggo.
 Ọ nọ l'echiẹgu jasụ teke
 ọ futaru l'edzudzu-ọha
 ndu Ízurelu.

2

Anwunwu Jizosu *(Mat 1:18-25)*

¹ Ọ buru teke ono bẹ eze nnajioha, bụ Ọgosutosu turu ekemu; sụ g'e deshia ẹpha onyemonye l'ẹkwo; mbụ iphe, bụkpoo onyemonye, bu l'ọhamoha, nọ l'alị-eze iya.
² Ono bụ ọgú mbụ, e vuru ụzo gụa. Teke a gụru ọgú ono bụ teke Kwiriniyosu bụ nnajioha ndu Siriya. ³ Tọbudu iya bụ; onyemonye lashia ẹka a nwuru iya; jeshia g'e dee ẹpha iya l'ẹkwo.

⁴ Jiósefu shikwaphọ lẹ Nazaretu, nọ l'alị Gálili jeshia Bẹtulehemu, nọ l'alị Jiudiya; ẹka a nwuru Dévidi, bụ eze ndiche; kele Jiósefu shi l'ọkpa-ipfu iya; bya aburu ndu unuphu ono gẹdegede. ⁵ Jiósefu yee nwanyị ono, e kwetawaru l'ọo-lụ ono, bụ Meri swiru jeshia g'e dee ẹpha phẹ. Teke ono bẹ ẹpho bewaru Meri l'ezeda. ⁶ Ọ buru g'ẹphe nọ lẹ Bẹtulehemu bẹ ọ gbaru iya l'ezeda. ⁷ Ọ bya ezeda ọkpara iya nwoke; bya eworu nwamkpirikpu ẹkwa phụa ya; bya eworu iya nyebe l'iphe, eeyejeru anụ nri; kele ọ tọ dudu ẹka ẹphe a-nọdu l'ulo ndu ije.

Ojozi-imigwe ezi *ndu eche aturu ozi-oma*

⁸ Noo ya; ọ duru ndu eche aturu, nọ l'ẹgbudu lẹ ndu ẹka ono; swiru igwe aturu phẹ l'enyashi ono. ⁹ Ojozi-imigwe, shi Chileke l'ẹka chafuta byapfuta phẹ; ogbu-nwiiinwii Nnajiuphu chaphee phẹ mgburugburu. Ndzu rwuta phẹ. ¹⁰ Ojozi-imigwe ono sụ phẹ: “Gẹ ndzụ ba agushi unu; unu ngabẹ nchị. Mu byaru ezi unu ozi-oma, l'e-me g'ẹhu tsoo ndiphe mgburugburu uto shii. ¹¹ Kele a nwuru unu Onye-Ndzọta ntanu-a lẹ mkpukpu Dévidi; Onye-Ndzọta, bụ iya bụ Kéreshi; bya aburu Nnajiuphu. ¹² Waa iphe, e-me g'unu maru baa: unu a-huma nwaswa, a phuru nwamkpirikpu ẹkwa; nyebe l'iphe, eeyejeru anụ nri.”

¹³ A bya ele ẹnya; igwerigwe ojozi-imigwe ọzo kpofutawaa byapfuta ojozi-imigwe k'ono ẹphe tuko aja Chileke ajaja asuje:

¹⁴ “Chileke, nọ l'imigwe gbaru
 g'aakwabẹ iya ùbvù.
 Amadu, nọ l'alị,

bụ ndu kweru l'o yeru p̄hē
obu b̄e ̄ehu a-dụ guu."

¹⁵ Ụnwu-ojosi-imigwe ono wufuepho l'ẹka ẹp̄he nọ w̄ba l'imigwe; ndu eche aturu ono wata ep̄fup̄fu s̄u: "G'anyi jeeshikwa B̄etulehemu je ah̄uma ip̄he-a, meru n̄u-a, Nnajiuphu turu anyi ọnu iya-a."

¹⁶ Ẹp̄he gude ọso ch̄oru iya jeshia; je ah̄uma Meri ȳe Jiós̄efu bya ah̄umakwapho nwaswa ọbu, z̄e l'ip̄he, eeyejeru an̄u nri ọbu. ¹⁷ Ẹp̄he h̄umachaa ya; ẹp̄he bya eworu ip̄he ono, e pfuru p̄hē l'op̄fu ̄ehu nwata ono woru k̄oru ndu nọ l'ẹka ono. ¹⁸ Ọ tufukota ip̄he, b̄u ndu n̄umaru iya n̄u ̄ehu; mb̄u ip̄he ono, ndu nche aturu pfuru p̄hē ono. ¹⁹ Meri t̄ukokpoep̄ho ip̄he ono g'ọ ha kwak̄obe l'ok̄poma; agbaru iya egomunggo. ²⁰ Ndu eche aturu ono lash̄ia. Ẹp̄he n̄odu eje bya etu Chileke ẹpha; aja iya ajaja ip̄hemip̄he ono, ẹp̄he n̄umaru ono waa ip̄he ono, ẹp̄he h̄umaru ono, d̄uepho g'e pfuru p̄hē iya onoya.

Eebu Jizosu úbvù

²¹ A nọ-dzuepho abali ẹsato; e bua nwata ono úbvù; bya aḡua ya Jizosu, b̄u iya b̄u ẹpha, ojosi-imigwe pfuhawaruro; t̄eme a ts̄uta ime iya ono.

Eeye Jizosu l'ẹka Chileke

l'eze-ulo Chileke

²² O rwua teke ọ gbaru Meri l'eme ns̄o aswafu nturuwu, b̄u iya b̄u ekemu, shi Mós̄isu l'ẹka; ẹp̄he kuru Jizosu jeshia Jierús̄alemu je g'ẹp̄he ye iya Nnajiuphu l'ẹka, ²³ b̄u iya b̄u ip̄he, e deru l'ekemu Nnajiuphu s̄u: "Ip̄he, buk̄poo nwa-nwoke, b̄u iya vu ụzo l'ẹpho ne iya b̄e ee-dobejeru Chileke iche*." ²⁴ Ẹp̄he jekwarup̄ho an̄u ngweja g'e gweeru Chileke, b̄u iya b̄u g'e pfuru iya l'ekemu Nnajiuphu: kparaka labo; ọzoo ụnwu ndu-pfu ẹbo-l̄echiko†."

²⁵ Ọ duru onye Jierús̄alemu, ẹpha iya b̄u Simiyonu. Nwoke ọbu b̄u onye pfuberekoto; bya aburu onye atsu Chileke ebvu; ele ẹnya onye a-dụ Ízurelu obu. Ọ b̄u onye Unme Chileke jiru ̄ehu; ²⁶ t̄eme Unme Chileke mehawaru g'ọ maru l'onwu tee shitadu ẹka ọ nọ jas̄u teke ọ h̄umaadaru Kéreshi, shi l'ẹka Nnajiuphu. ²⁷ Unme Chileke duru iya bah̄u l'eze-ulo Chileke. O be teke ndu nwuru Jizosu ku nwata ono, b̄u Jizosu bata g'ẹp̄he meeru iya g'ekemu pfuru; ²⁸ Simiyonu bya ekuta iya heru jaahaa Chileke ajaja s̄u:

²⁹ "Nnajiuphu; haa ḡe m̄ube

onye-oz̄i ngu nw̄uhu

l'̄ehu-guu nta-a,

b̄u iya b̄u op̄fu,

i pfuhawaru;

³⁰ k̄ele mu gudewaa ẹnya

mu h̄uma Ndzota ono,

³¹ i kwak̄oberu g'ip̄he,

b̄u ọhamoha h̄uma-dzuru

ono,

b̄u iya b̄u ip̄he,

i kweru ukwe iya.

³² Ìphóró, e gude eme ḡe ndu

ọhozo maru ngu;

waa ìphóró,

a-buru úbvù k̄e ndu

* 2:23 2:23 Ḡunaa Awu 13:2,12. † 2:24 2:24 Ḡunaa Uke 12:8.

nkengu, bu Ízurelu.‡”

³³ Nna nwata ono yele ne iya sachaa onu saa nchi l'iphe ono, Simiyonu pfuru l'ehu nwa phe ono. ³⁴ Simiyonu bya agooru phe onu-oma bya asu Meri, bu ne nwata ono: “Nwata-a be Chileke hotawaru g'o buru e -vukota a daa; bukwarupho a -kuba eka a gbeshi, duru igwe oha le Ízurelu; g'o bukwarupho onye aa-du igwerigwe jika nkiya. ³⁵ Aagbe l'eka ono a madzuru iphe, epe aru l'ime obu phe. Gubedua be aphu a-nodu agbawashi obu g'e gude ogu-echi subaa ngu okpoma; mbu l'opfu ehu nwata-a.”

³⁶ O dukwarupho nwanyi, aza Ana, bu onye mpfuchiru Chileke. Nwanyi ono bu nwa Fanuwelu. O shi l'okpa-ipfu Asha; bya abuwaru nwanyi ogerenya. Ji iya kuru iya akuku; lua ya apha esaa bya anwuhu; ebe o lubaeduru ji. ³⁷ O nowaa ukporo apha eno l'apha eno. Ophu o lufujedu alufu l'eze-ulo Chileke. O nodu anoduje abaru Chileke eja; aswi egu epfu anu Chileke eswe l'enyashi. ³⁸ O byakwapho le teke ono bya ekele Chileke ekele. O bya epfua ke nwata ono nu iphe, bukota ndu ele enya ge Chileke gbata Jierusalemu.

Ndu nwuru Jizosu du iya alaphu azu le Nazaretu

³⁹ Tobudu iya bu; ndu nwuru nwa ono meebekota iphemiphe g'ekemu Nnajiuphu du; bya alaphushia azu l'ibe phe, bu Nazaretu, no l'ali Galili. ⁴⁰ Nwata ono vuta bya eshihu ike; bya akwashia enya ike; Chileke nodu emeru iya eze-iphe-oma.

Nwata ono, bu Jizosu no l'eze-ulo Chileke

⁴¹ Iphe, bukpo aphagapha be ndu nwuru iya nu ejeje Jierusalemu me o -be l'obo Ojoghata. ⁴² O be ge Jizosu nowaru apha iri l'ebo; epe tuko jeshikwaa Jierusalemu g'ephe ejejehawaa. ⁴³ Epe no-dzuepho eswe obo-iphe ono bya alashia. Nwata ono, bu Jizosu tsukpaa le Jierusalemu; ophu ndu nwuru iya nu amadu. ⁴⁴ Epe jee ije ujiku ophu; temanu epe wata iya achochu; kele epe shi dobesu l'o yi l'ikpoto ndu awu l'uzo ono. Epe chochaa ya l'eka abubu phe no; choo ya l'eka ndu epe maru no; ⁴⁵ ophu epe ahumaduru iya. Epe choru iya laphushia azu le Jierusalemu. ⁴⁶ Epe choo ya ujiku eto; teme epe je ahuma iya l'eze-ulo Chileke l'eka yele ndu ezije ndu Jiu iphe no; o nodu anga nchi l'iphe, epe ezi bya ajikwa phe pho aji. ⁴⁷ O du-dzukotaru ndu anu iphe, oopfu biribiri; mbu g'iphe edobeje iya enya; waa g'o gude eye onu l'opfu ree. ⁴⁸ Ndu nwuru iya nu huma iya; o kpo phe opfu. Ne iya su: “Nwa mu; ?denu g'o gude i mee ya anyi egube-a? ?I maru-a le mu le nna ngu gudekpawaa enya-mini achu ngu?”

⁴⁹ O su phe: “?Unu achu mu icho-agma? ?Unu ta amahaadaa l'o gbaru ge mu nodu l'ulo Nna mu?” ⁵⁰ Ophu opfu ono edoduru phe enya.

⁵¹ O tsoru phe lashia Nazaretu. O nodu emejkpoepho iphe, epe ziru iya. Ne iya wokpoerupho iphemiphe ono dobekota l'obu. ⁵² Jizosu nodu akabaa akwa enya eje; teme o nodu evukwapho evuvu. O du Chileke ree l'obu bya adu ndiphe.

3

Ozi, Jionu onye emeje baputizimu ezi l'echiegu

(Mat 3:1-12; Mak 1:1-8; Jion 1:19-28)

¹ O be l'apha, kwe Tayibiriyosu, bu eze nnajioha apha iri l'ise, o shi butaru eze; teke ono be Ponchiosu Payileti bu nnajioha Jiudiya; Herodu buru ochi-oha Galili; nwanna iya nwoke, bu Filipu buru ochi-oha Ituriya; waa Tirakonayitisu; teke ono kwapho be Layiseniyasu bu ochi-oha Abilinu. ² O bukwarupho teke ono be Anasu; waa Kayafasu bu ndu-ishi uke Chileke; teke ono be Jionu nwa Zakaraya nokwadu l'echiegu; noo

‡ 2:32 2:32 Gunaa Azá 42:6; 49:6.

teke Chileke kuru Jiṅnu ono; zia ya ozi. ³ Tòbudu iya bụ; ọ tuko ọhamoha, bupheru ẹnyimu Jiṅdanu mgburugburu jegbabe ara iya arara sụ: “G'izimanu iphe-ẹji unu lwa unu azu; g'e mee unu baputizimu; ọo ya bụ Chileke aguru unu nvu l'iphe-ẹji, unu meshiru.” ⁴ Bụ iya bụ g'e deru iya l'ekwo Azaya, bụ onye mpfuchiru Chileke sụ:

“Ọ duru onye ara iya arara

l'echiegu sụ:

‘Unu meziaru Nnajiuphu uzo.

Unu mee gbororo iya g'o

dugbaa nhamunha.

⁵ Eka du nsuda be ee-nwuchi

enwuchi.

Ubvú waa òbvú be

ee-gbuzekota egbuze.

Eka du nggodogo nggodogo

be unu a-pfube oto.

Eka du

kpokoro-kpokoro-kpokoro

l'aa-rwazee ya g'o kwọ

akwokwo.

⁶ Iphe, bukota nemadzu

l'ophu l'a-humakota

ge Chileke e-shi dzota

ndu nkiya.*, ”

⁷ Noo ya bụ; Jiṅnu sụ ikpoto ndu futaru nụ bya g'o mee phe baputizimu: “Unube unwu, ẹjo agwo nwushiru-a! ?Bụ onye karu unu g'unu gbalaaru oke ẹhu-eghu Chileke ono abya nụ ono? ⁸ Unu mia amimi g'oshi-omi. Mebyi, unu aa-mi bụ eme umere, goshiru l'izimanu iphe-ẹji unu lwaru unu azu; unu lwapfutawaa Chileke. Unu ta arikuwa sụ: ?Ọ kwa le Ebirihamu buwanu onye-iche anyi phe. Unu ta amakwa l'o -beta g'o to du be Chileke a-du ike meshia mkpuma-a g'o nwushia unwu, a-buru unwu Ebirihamu. ⁹ Mbụ le nta-a be a dabekwaru ogbunku l'upfu iphe, bukpooshi. Oshi ophu amiduru mebyi, du ree; l'e gbutsua ya chie l'oku.”

¹⁰ Ikpoto ndu ono jia ya sụ: “?Bụ gunu be anyi e-mekpooshi nta-a?”

¹¹ Ọ sụ phe: “G'onye nweru uwe ẹhu labo yee onye enwedu nụ kee ya. G'onye nweru nri mekwaapho g'onye ophu meru.”

¹² Ndu anaje utu byakwapho g'e mee phe baputizimu bya asu iya: “O-zi-iphe; ?bu gunu be anyibedua e-me?”

¹³ Ọ sụ phe: “Unu ta anaghatajeshi iphe, a karu unu g'unu nata.”

¹⁴ Ndu ojogu byakwapho bya ajia ya sụ: “Anyibedua-e; ?Anyi mekwanu-a gunu?”

Ọ sụ phe: “Unu ta anajeshi nemadzu iphe k'ehuka; ophu unu ebojeshi nemadzu ibo g'ee-shi g'unu naa ya iphe iya. G'ugwo, aapfu unu jije unu ẹpho.”

¹⁵ Ndu ono tubata onwophe. Ephe tuko rihaa l'obu phe sụ: “Oo-bukwaru-a nwoke-a bụ Kereshi obu.” ¹⁶ Jiṅnu bya eyeeru g'ephe ha onu sụ phe: “Mbēdua bukwa mini be mu egudeje eme unu baputizimu. Obenu l'onye ka mu l'ishi ka mu l'okpa abyakwa; mbụ onye mu ta adudu iphe, mu bụ l'eka ọ nọ ke ge mu tofu iya eri akpokpa iya. Onye k'ono e-gudeje Unme-du-Nso; waa oku eme unu baputizimu. ¹⁷ O gudewaa ajakpa, oo-gude phushia ẹswa le balị; vuta ophu bụ balị vuba l'ulo iya; kpota ẹswa iya kporu ye l'oku, ata nyihudu anyihu.”

¹⁸ Jiṅnu nodu ezi phe ozi-oma gude egube ono akasa phe nchi l'uzo, du iche iche.

¹⁹ Oke Ochi-oha, bụ Herodu be Jiṅnu goshiru iphe-ẹji iya, bụ iya bụ ke Herodiyasu,

* 3:6 3:6 Gūnaa Azá 52:10; Ebvú 98:2.

bụ nyee nwanna iya; waa k'ẹjo-iphe ọzowaro, bụ iphe, Herọdu megbaaru. ²⁰ Ọ bya emefua ọphu ka njo tukobe l'ono; kele ọ turu Jiọnu mkpọro.

Jiọnu eme Jizosu baputizimu
(*Mat 3:13-17; Mak 1:9-11*)

²¹ Tọbudu iya bụ; ndu ono bya; Jiọnu mechaa pẹ baputizimu; Jizosu byakwapho g'e mee ya; ọ nọdu epfu anụ Chileke. G'oopfukwadu anụ Chileke ono; igwe gheru ọnu. ²² Unme-dụ-Nsọ dụephho gẹ ndo phezeta bya anọdu iya l'ẹhu. A numa olu-opfu, shi l'imigwe ono sụ: "Ị bụ nwa mu nwoke, mu yeru obu. I jiru mu ẹpho."

Eri Jizosu
(*Mat 1:1-17*)

²³ A nwuru Jizosu; ọ nọ iphe, dū g'ụkporo apha l'apha iri; teme o gbube ishi eje ozi iya. A sụerupho l'ọ bụ nwa Jiósefu; Jiósefu bụru nwa Heli. ²⁴ Heli bụ nwa Matatu; Matatu bụru nwa Lívayi; Lívayi bụ nwa Meliki; Meliki bụru nwa Jianayi; Jianayi bụru nwa Jiósefu. ²⁵ Jiósefu bụ nwa Matatayasu; Matatayasu bụru nwa Émosu; Émosu bụ nwa Nahumu; Nahumu bụru nwa Hesuli; Hesuli bụru nwa Nagayi. ²⁶ Nagayi bụ nwa Maatu; Maatu bụru nwa Matatayasu; Matatayasu bụ nwa Sẹmeyinu; Sẹmeyinu bụru nwa Jioseku; Jioseku bụru nwa Jioda. ²⁷ Jioda bụ nwa Jiowananu; Jiowananu bụru nwa Risa; Risa bụ nwa Zerúbabelu; Zerúbabelu bụru nwa Shiyálutiyelu; Shiyálutiyelu bụru nwa Neri. ²⁸ Neri bụ nwa Meliki; Meliki bụru nwa Adi; Adi bụ nwa Kosamu; Kosamu bụru nwa Elumadamu; Elumadamu bụru nwa Ẹru.

²⁹ Ẹru bụ nwa Jioshuwa; Jioshuwa bụru nwa Eliyiza; Eliyiza bụ nwa Jiọrimu; Jiọrimu bụru nwa Matatu; Matatu bụ nwa Lívayi. ³⁰ Lívayi bụru nwa Simiyonu; Simiyonu bụ nwa Jiuda; Jiuda bụru nwa Jiósefu; Jiósefu bụ nwa Jionamu; Jionamu bụru nwa Eláyekimu. ³¹ Eláyekimu bụ nwa Meliya; Meliya bụru nwa Mena; Mena bụ nwa Matata; Matata bụru nwa Nétanu; Nétanu bụ nwa Dévidi. ³² Dévidi bụru nwa Jiesi; Jiesi bụ nwa Óbedu; Óbedu bụru nwa Bówazu; Bówazu bụ nwa Sálumonu; Sálumonu bụru nwa Náshonu. ³³ Náshonu bụ nwa Amínadabu; Amínadabu bụru nwa Aduminu; Aduminu bụ nwa Anị; Anị bụru nwa Hézeronu; Hézeronu bụ nwa Pérezu; Pérezu bụru nwa Jiuda. ³⁴ Jiuda bụ nwa Jiékoṣu; Jiékoṣu bụru nwa Áyizaku; Áyizaku bụ nwa Ébirihamu; Ébirihamu bụru nwa Tera; Tera bụ nwa Nehọ; ³⁵ Nehọ bụru nwa Sérugu; Sérugu bụ nwa Reyu; Reyu bụru nwa Pẹlegu; Pẹlegu bụ nwa Iba; Iba bụru nwa Shela. ³⁶ Shela bụ nwa Kayinanu; Kayinanu bụru nwa Afakusadu; Afakusadu bụ nwa Shemu; Shemu bụru nwa Nuwa; Nuwa bụ nwa Lamẹku. ³⁷ Lamẹku bụru nwa Metusela; Metusela bụ nwa Inọku; Inọku bụru nwa Jiarẹdu; Jiarẹdu bụ nwa Mahalalilu; Mahalalilu bụru nwa Kayinanu. ³⁸ Kayinanu bụ nwa Inọsu; Inọsu bụru nwa Sẹtu; Sẹtu bụ nwa Ádamu; Ádamu bụru nwa Chileke.

4

Ama, Obutuswe aahu Jizosu
(*Mat 4:1-11; Mak 1:12-13*)

¹ Unme Chileke ji Jizosu ẹhu. O shi lẹ Jiódanu lashia. ² Unme Chileke duta iya; o je anọ l'echiegu ụkporo abali labo. Obutuswe hukota iya ama teke ono. Ọ nokota ụkporo abali labo ono; ọphu ọ dudu nri, o rijeru. Ọ nọ-dzue ya pho; ẹgu guahaa ya.

³ Obutuswe ono sụ iya: "Ọ -buru l'ị bụ Nwa Chileke sụnu gẹ mkpuma-a gho nri!"

⁴ Jizosu sụ iya: "Ẹkwo-opfu Chileke sụkwaru l'ọ tọ bụdu nri kpurumu bẹ amadu e-gudeje nọdu ndzu.*"

* 4:4 4:4 Guna Dit 8:3.

⁵ Obutuswe ono bya eduru iya je anọdu l'ẹka dụ ephekerephe. A bya aji ẹnya birimu; o goshikọtawaa Jizọsu alị-eze ndiphe mgburugburu; ⁶ bya asụ iya: “Ọo ngu bẹ mu e-me g'ị buru onye a-buru ishi iphemiphe-a mẹ iphe, dụ ree, nọ iya nụ; kele ọ bụ mu bẹ e yeru iya l'ẹka; tẹme ọ buru onye dụ mu l'uche bẹ mu a-nụ iya. ⁷ Ị -bakpọwaru mu eja; mu ahakọtaru ngu iya.”

⁸ Jizọsu sụ iya: “Gbeshi l'ẹka ono Nsetanu. L'ẹkwo-opfu Chileke sụkwaru l'ọo Nnajiuphu, bụ Chileke ngu bụ onye ịi-barụ eja; tẹme ọ buru iya kpurumu bụ onye ịi-nọdu ejeru ozi!”

⁹ Ọ bya eduru iya jeshia Jierúsalemụ bya eworu iya dobe l'ẹka kachaa l'eli l'eze-ulo Chileke bya asụ iya: “Ọ -buru l'ị bụ Nwa Chileke; shinu l'eli ẹka-a dafu daa l'alị. ¹⁰ L'ẹkwo-opfu Chileke sụkwaru lẹ Chileke a-karụ-a unwu-ojozi-imigwe iya g'ephe leta ngu ẹnya; chee ngu nche. ¹¹ L'ephe e-gude ẹka pata ngu apata; a -nonyaa ị kpọo ọkpa lẹ mkpuma.†”

¹² Jizọsu sụkwanu iya: “Ẹkwo-opfu Chileke sụru-a; g'ị tị hụkwa Nnajiuphu, bụ Chileke ngu ama.‡”

¹³ Obutuswe hụkashichae ya phọ ama ono bya aparu iya buhaa kẹ nwa teke ono.

¹⁴ Jizọsu nọdu l'ike Unme Chileke l'watashia Gálili. E pfudzuru nkiya l'iphe, bụkpoo ndu bupheru Gálili mgburugburu. ¹⁵ Ọ nọdu ezije iphe l'ime ọlo-ndzukọ ndu Jiu phẹ. Onyemonye nọdu aja iya ajaja.

Aajika Jizọsu lẹ Nazaretu

(Mat 13:53-58; Mak 6:1-6)

¹⁶ Ọ bya abahụ lẹ Nazaretu, bụ iya bụ ẹka e hefutaru iya. O rwua eswe-atuta-unme; ọ byakwa abahụ l'ọlo-ndzukọ, bụ iphe, oomejehawaa. Ọ gbeshi gẹ ya gụa iphe. ¹⁷ A bya anụ iya ẹkwo, Azaya onye mpfuchiru Chileke deru. Ọ bya aphuhaa ẹkwo ono bya achọta ẹka e deru sụ:

¹⁸ “Unme Nnajiuphu dụ mu l'ẹhu;

kele ọ họtaru mu
gẹ mu je ezia ndu ọkpa
ozio-oma.

O ziru mu gẹ mu je ezia ndu

a kpọtaru lẹ ndzụ
l'aa-ha phẹ;

Mu eje emee ndu atsụ ishi

g'ephe phuhaha ọzo.

Mu eje emee ndu aakpa

ẹhu g'ephe nweru
onwophe.

¹⁹ Tẹme gẹ mu bya arakaa

l'apha,
Nnajiuphu a-dzọta ndu
nkiya rwuakwaru.*”

²⁰ O woru ẹkwo ono phua g'e shi phua ya; woru iya yephu azụ l'ẹka onye ejeru ndzukọ ozi; bya anọ-zeta anọ. Iphe, bụkota ndu nọ l'ọlo-ndzukọ chiru ẹnya dzee ya. ²¹ O pfuaharu phẹ sụ: “Ntanu-a bẹ iphe, e deru l'ẹkwo-a, unu numaru-a vuru g'e deru iya.”

²² Ẹphe zụkota mgbede. Opfu oma, l'afushi iya l'ọnu dụ phẹ biribiri. Ẹphe sụ: “? Tọ bụnaa nwa Jiófẹfu-a baa?”

† 4:8 4:8 Gụnaa Dit 6:13. ‡ 4:11 4:11 Gụnaa Ebvụ 91:11,12. § 4:12 4:12 Gụnaa Dit 6:16. * 4:19 4:19 Gụnaa Azá 61:1,2.

²³ Ọ sù phẹ: “O doru mu ẹnya l'unu a-nmaru mu ẹtu-a sù: ‘Gẹ nwọphu eme ọbvụ metanụ onwiya iphe, eme iya nù. Anyi nùmawaru iphe, i megbaberu lẹ Kapaniyomu; menaa ya l'alì ngu l'ẹka-a.’ ” ²⁴ Ọ sù phẹ: “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; Onye mpfuchiru Chileke bẹ a ta anatajẹkwa ree l'alì iya. ²⁵ Sù-a; unu nyatakwa l'unwanyì, jì phẹ anọedu ọkpokwaa igwerigwe lẹ Ízurelù teke Elayijia nọ, bụ iya bụ teke igwe buchiru mini apha ẹto l'onwa ishii; ẹjọ ọkpa nri bya l'alì ono mgburugburu. ²⁶ Ọphu ọ ọkpodaa unwanyì ono mẹ nanù, Chileke ziru Elayijia g'ọ yeru ẹka; gbahaarọ nwanyì, jì iya anọedu, bu lẹ Zarefatu, nọ l'alì Sayidonu. ²⁷ Ndu ekpenta ọkpwapọ igwerigwe lẹ Ízurelù teke Elayisha, bụ onye mpfuchiru Chileke nọ. Ọphu ọ ọdudu mẹ onye lanù, ọ safuru ekpenta iya; gbaharọ Nemanu onye Siriya.”

²⁸ Ẹphe nùmaefo nno; ẹhu wata egu iphe, ọkpoo ndu nọ l'ulo-ndzukọ ono egu shingushingu kpọ. Ẹphe tangirihu. ²⁹ Swọ-lihu; chifu iya lẹ Nazaretu. Ẹphe duru iya je enyihu mkpakponu úbvú, mkpukpu phẹ dọ; meahaa g'ẹphe gbẹ l'ẹka ono tufu iya; súa ya ishi isuphu. ³⁰ O shielaa echilabọ ikpoto ndu ono; ọ bụru iya atugbu.

Nwoke, ọbvụ eme
(Mak 1:21-28)

³¹ Jizosu nyizeta bahù lẹ Kapaniyomu, nọ lẹ Gálili. Ọ nọdu ezi phẹ iphe l'eswe-atuta-unme kẹ ndu Jiu. ³² Ẹphe sachaa ọnu saa nchì kẹle opfu, oopfu goshirupọ l'ọo Chileke ziru iya eviya. ³³ No iya; ọ duru nwoke, ọbvụ eme, nọ l'ime ulo-ndzukọ ono. Nwoke ọbvụ ono chishia oke mkpu sù: ³⁴ “Paru anyi haa; Jizosu onye Nazaretu! ?Bù gunu bẹ anyi lẹ ngu jigba? ?Ì bya anyi emebyishi? Mu maru onye ì bụ. Ì bụ onye dọ nsọ, shi l'ẹka Chileke.”

³⁵ Jizosu baaru iya mba sù: “Dobe ọnu doo! Futa nwoke ono l'ẹhu!” Ọbvụ ono bya atuta nwoke ono ndapfu l'edzudzu-ọha l'ẹka ono; bya afuta iya l'ẹhu; ọphu ọ ọdudu iphe, o meru nwoke ono.

³⁶ Ọ dọ phẹ biribiri. Ẹphe pfuaaha sù: “?Egube opfu ọwa-a bụ gunu? Onye ọphu egudeje egube nkamenya ọwa mẹ ike sù g'ọbvụ wufuta; ẹphe awufuta.” ³⁷ E pfudzuru kẹ Jizosu l'ekameka l'iphe, ọkpoo mkpukpu, nọ l'ẹka ono.

Jizosu emeta igwerigwe ndu iphe eme
(Mat 8:14-17; Mak 1:29-34)

³⁸ Ọ gbalihu; ọ bụru iya alufu l'ulo-ndzukọ ono bya abahu ibe Sayimonu. Ododonya nọdu eme ne nyee Sayimonu. Ẹphe rwọo ya g'ọ gbaaru iya mkpu. ³⁹ Ọ bya apfu-kube iya bya abaarọ ododonya ono mba; ọ parọ nwanyì ono haa; nwanyì ono kwolihu wata phẹ akwaru ẹbyaa.

⁴⁰ Ẹnyanwu nyihushiepho; onyemonye, nweru onye iphe-ememe eme dutaru iya Jizosu; o rwuharu ọ bụru iphe-ememe, dọ idagha. Ọ byakwasẹkota phẹ ẹka mee ẹphe wekorohu. ⁴¹ Ọbvụ nọdu awufutaje l'ẹhu ikpoto ndu oome bya echigbaa mkpu asuje: “Ì bụ Nwa Chileke!”

Ọle ọobajeru phẹ mba. Ọphu o kwejedu g'ẹphe pfua opfu; kẹle ẹphe maru l'ọo ya bụ Kéreshi ọbu.

Jizosu epfu opfu Chileke lẹ Gálili
(Mak 1:35-39)

⁴² Nchi bọhuepho; ọ tugbua jeshia ẹka ọo-nọdu nwẹkinyi iya. Ikpoto nemadzu wata iya achọcho bya awupfuta iya; bya emeahaa g'ẹphe sede iya g'ọ tọ hahẹ phẹ ahaha. ⁴³ Ọ sù phẹ: “Mu zifutajekwapọ ndu mkpukpu ọzo ozi-oma ono, bụ iya bụ lẹ Chileke egoshi lẹ ya bụ eze. Noo iphe, e zidoru mu bụ ono.”

⁴⁴ Ọ nọdu ara opfu Chileke arara l'ulo-ndzukọ ndu Jiu lẹ Gálili.

5

Jizosụ eku ndu mbụ, tsoaharu iya nụ
(Mat 4:18-22; Mak 1:16-20)

¹ O be ujiku lanụ gę Jizosụ pfuru l'aguga eze-enyimu Genesaretu; ikpoto nemadzu nọdu asopyabe iya asopyabe abya anuma opfu Chileke. ² O hụma ugbo labo, nọ l'aguga mini ono. Ndu ikokoro, shi nọdu l'ugbo ono lufuwaa je anodu asa ugbo ikokoro phe asasa. ³ Jizosụ bya abahu l'ugbo ono nanu; ophu bu ke Sayimonu bya asu iya g'o nwubaekwa ugbo ono le mini nwanshii. O bya anodu anoo l'ime ugbo ono; wata phe ezi iphe.

⁴ O pfughechaepho iphe, oopfu; o su Sayimonu:

"Kpọeshikwaru ugbo bahubaa l'eka mini du ogbu; je g'unu tua ugbo unu le mini nwukoo ema."

⁵ Sayimonu su iya: "Onyibe; anyi tukoru enyashi mgburugburu sekota akanya iya; o buru ke mmanu. Ole eshinu i pfuru nno be mu a-ghakwaa ugbo obu ye le mini."

⁶ Ephe mee ya pho nno bya anwukoo ikpoto ema, jiru ugbo ono; k'ophu o gbę eme g'o lakaa ugbo. ⁷ Ephe pheku ndu ikokoro ibe phe, nọ l'ugbo ophu g'ephe gbataru phe. Ephe bya anwu-jia ugbo labo ono; k'ophu o wataru emimi. ⁸ Sayimonu Pyita hūmae ya pho; o bya adaa kpurumu l'iphu Jizosụ su iya: "Jiko Nnajiuphu! Paru mu haa jeshia iphe, iije; kele mu bukwa onye iphe-ęji."

⁹ Biribiri ikpoto ema ono, a nwukoru ono gude Sayimonu yee ndu ephe l'iya nọ.

¹⁰ Nokwapho g'o du unwu Zebedi, ephe le Sayimonu atukoje ese ikokoro ono, bu Jiemusu yee Jionu. Noo ya bu; Jizosụ su Sayimonu: "Ge ndzu ba agushi ngu. E -shi ntanu-a buwaa nemadzu be ii-nodu esekutaje."

¹¹ Ephe kpufutachaepho ugbo phe l'eli-mgboko; ephe hakota iphemiphe tsoahaa Jizosụ.

Onye ekpenta, Jizosụ meru o wekorohu
(Mat 8:1-4; Mak 1:40-45)

¹² O be ujiku lanu ge Jizosụ nọ le mkpukpu lanu; nwoke lanu, ekpenta dzuru ehu byapfuta iya. O hūmaepho Jizosụ; o daa kpurumu rwoahaa ya su: "Nnajiuphu; o -buru uche ngu be ii-menaa ge mu wekorohu."

¹³ Jizosụ bya amachia eka denyi iya su: "O bu uche mu. Ngwa wekorohu!" Teke ono kwapho ekpenta ono mishihu iya l'ehu. ¹⁴ O karu iya g'o to dukwa onye oo-pfuru iya bya asu iya: "Jechikwa g'onye uke Chileke lerwee ngu enya; l'i gweru ngweja, onye e metaru l'iphe, eme iya nu anuje nu g'e gweeru ngu ge Mosisu turu ekemu su g'e gweje iya. Oo ya bu ge ndiphe egude nno maru l'i wekorohuwaru."

¹⁵ Ole a kabaēlaa epfukashi ke Jizosụ pfudzuru iya k'ophu ikpoto igwe oha dzukoru g'ephe numa le nchi; waa g'o mee phe g'ephe wekorohu l'iphe, emegbaa phe nu.

¹⁶ Obenu le Jizosụ atsulaje azu je anodu l'echiegu pfuru nu Chileke.

Nwoke, iphe lonwuru ibe ehu lanu
(Mat 9:1-8; Mak 2:1-12)

¹⁷ O be ujiku lanu ge Jizosụ nọ ezi iphe; ndu Farisii waa ndu ezije ekemu dokwarupho l'eka ono. Ephe shigbaa le mkpukpu le mkpukpu, nọ le Galili me Jiudiya; shigbakwapho Jierusalemu bya. Ike Nnajiuphu, bu Chileke mee ya g'o du ike mee g'ehu dukota ndu iphe eme ike. ¹⁸ O duru nwoke, iphe lonwushiru ibe ehu lanu, unwoke vu l'iphe, aaze aze gude bya. Ephe chokpoo uzo, ephe e-shi vubata iya l'ime eka ono bya edobe l'iphu Jizosụ; ophu o dudu. ¹⁹ Ephe mee nta mee imo; ophu ephe ahumaduru uzo; opfu le nemadzu kunukaru akuru l'eka ono. Tobudu iya bu; ephe bya enyihu eli ulo ono; je alafua uzo l'oma mkpotsu; pyofu iphe-aze, nwoke ono ze. Ephe shi nno mee ya o rwua ali l'iphu Jizosụ. ²⁰ Jizosụ hūmaepho

g'ephe gude kwetaberu lẹ ya a-dụ ike mee gẹ nwoke ono jee ije; ọ sụ iya: “Nwoke ibe mu; a gụwaru ngu nvụ l'iphe-ẹji ngu g'ọ ha.”

²¹ Ndu ezije ekemu waa ndu Fárisii ono wata arịri sụ: “?Bụ egube nemadzu gụnu bu ọwa-a, l'epfubyi epha Chileke epfubyi-a? ?Bụ onye a-dụ ike guaru nemadzu nvụ l'iphe-ẹji iya; gbahaa Chileke kpurumu?”

²² Jizosu maerupho iphe, ephe arị bya asụ phẹ: ?Ọ nwuru inwagha bẹ unu arị egube iphe ono? ²³ ?Bụ ole ka nphe epfupfu? ?Bụ: A gụwaru ngu nvụ l'iphe-ẹji ngu? ?Too: Gbalihu wata eje ije? ²⁴ Ọle ọo g'unu a-maru l'e ziru Abubu-Ndiphe g'ọ gujeru nemadzu nvụ l'iphe-ẹji, o meshiru lẹ mgboko-a. Ọ sụ nwoke ono, iphe lonwushiru ibe ehu lanu ono: Ọo ngu bẹ mu epfuru; gbalihu palita iphe-azee ngu; lashia ibe ngu.

²⁵ Nwoke ono kwolihu l'edzudzu-oha ono pata iphe-azee ya; ọ buru iya ala unuphu. Ọ ndu aja Chileke ajaja. ²⁶ Onu kugbabechaa ndu ono akugbabe. Akpabiri iya gudechaa phẹ. Ephe jaahaa Chileke ajaja. Ephe sụ: Anyi akabekwa huma iphe, kpọru onu opfu ntanu.

Ekuku Lívayi

(Mat 9:9-13; Mak 2:13-17)

²⁷ E mechaa; Jizosu tugbuepho l'eka ono bya ahuma onye ana akiriko, epha iya bu Lívayi; eka ọ nọ l'ulo okpoga akiriko. Ọ sụ iya: “Tsoru mu.” ²⁸ Ọ haa iphemiphe; gbalihu tsoru iya.

²⁹ Lívayi bya akwaaru iya oke ebyaa l'ibe yebedua, bu Lívayi. Ikpoto ndu ana akiriko me ndu ọzo bya anodu ephe l'ephe tuko erigba nri ono. ³⁰ Ndu Fárisii waa ndu ezije ekemu guaharu ndu etsoje Jizosu aphụ sụ: “?Bụ gụnu meru iphe, unu lẹ ndu ana akiriko waa ndu ọzo, aamakwarupho njo eka eri angugba?”

³¹ Jizosu sụ phẹ: “Ọ to bukwa ndu ehu dụ ike bẹ eegudeje gbapfu onye eme ọbvụ; ọ kwa ndu iphe eme. ³² Mu ta abyakwaru eku ndu pfuberekoto; ọ kwa ndu iphe-ẹji bẹ mu byaru eme g'izimanu lwa azu.”

Aswiru Chileke egu

(Mat 9:14-17; Mak 2:18-22)

³³ Ephe sụ iya: “?Denu g'o gude ndu etsoje Jionu ndu aswije egu epfu anu Chileke; nokwapho gẹ ndu etsoje ndu Fárisii aswije; obenu lẹ ndu etsoje ngu nu eri angu g'ọ du phẹ?”

³⁴ Jizosu sụ phẹ: “?Unu a-gbẹ meahaa gẹ ndu byaru ekele-nwanyị gbẹ swi egu; l'eka ephe l'onye eme ekele-nwanyị nokwadu l'eka-a? ³⁵ Ọ dukwaru teke ee-mechaa nafu phẹ onye ono, eme ekele-nwanyị ono. Ọo ya bu; ephe aswiahawaro egu teke ono.”

³⁶ Ọ bya anmaaru phẹ etu sụ: “A ta alakatajekwa uwe ọphúú gude gbachia akahu uwe. Onye meru iya nu; onye ono alakaa k'ọphúú ono alaka; teme mpekala uwe ọphúú ono yele akahu uwe ono taa gbaduru nanu. ³⁷ Ọphu a wujeduru mee ọphúú ye l'ugbobelemee, riwaru pheripheri. Odumeka mee ọphúú ono agbawashia ugbobelemee ono; mee ono awushihu; ugbobelemee ono agbakpohukwapho. ³⁸ Obenu lẹ mee ọphúú bẹ eeyeje l'ugbobelemee ọphúú. ³⁹ Onye anguje akahu mee bẹ k'ọphúú ta agujeedu. Noo kele ọosuje l'akahu iya pho ka iya ree.”

6

Eswe-atuta-unme

(Mat 12:1-8; Mak 2:23-28)

¹ O be l'eswe-atuta-unme; Jizosu phẹ ndu aghata l'egu, a koru witi; ndu etsoje iya nu wotaahaa akpuru witi ono haru nmaa swokoswoko wata atata. ² Ndu Fárisii haru sụ phẹ: “?Bụ gụnu meru iphe unu eme iphe, e te emejedu l'eswe-atuta-unme?”

³ Jizosu sụ phẹ: “?Unu ta aguduru l'ekwo-opfu Chileke iphe, Dévidi meru l'eka egu agụ yee ndu ephe l'iya swi. ⁴ G'ọ bahuru l'ulo Chileke je ewota buredi, e doberu Chileke iche woru taa, bu buredi, onye ozo ta atajedu; gbahaa ndu-uke Chileke. O hakwarupho nu ndu ephe l'iya swi?”

⁵ Jizosu sụ phẹ: “O kwa Abubu-Ndiphe bu Nnajiuphu, nwe eswe-atuta-unme.”

Onye eka lanu nwuhuru anwuhu

(Mat 12:9-14; Mak 3:1-6)

⁶ O be l'eswe-atuta-unme ozo ge Jizosu bahuru l'ulo-ndzuko phẹ je eziahaa iphe; o duru nwoke, no l'eka ono, ekutara nwuhuru anwuhu. ⁷ Ndu ezije ekemu waa ndu Farisii geahaa Jizosu ngge g'a maeshikwaru: ?l'oo-me g'ehu du nemadzu ike l'eswe-atuta-unme; g'ephe achokwanaa ophu ephe a-su l'o meru. ⁸ Ole Jizosu mawaru egomunggo phẹ bya asu nwoke, eka nwuhuru anwuhu ono: “Gbeshi bya apfuru l'atatiphu onyemonye l'eka-a!” Nwoke ono gbalihu je apfuru. ⁹ Jizosu sụ phẹ: “Ge mu jia unu aji. Ekemu eswe-atuta-unme ?bu g'e meje ree; too g'e meje ejo-iphe? ? Bu g'a dzoje ndzu; too bu g'e mebyije ndzu emebi?” ¹⁰ O bya aghaa enya lephechaa phẹ g'ephe ha bya asu nwoke ono: “Ngwa; lochia eka alochi!” O lochia eka. Eka ono bya eteta iya.

¹¹ Ephe swo-lihu wata achị idzu iphe, ee-me Jizosu.

Jizosu ahota umadzu iri l'ebo

(Mat 10:1-4; Mak 3:13-19)

¹² Tobudu iya bu; o be ujiku lanu; Jizosu bya ejeshia eka ubvu du igwe; jeshia epfuru nu Chileke. O pfukota nukota Chileke enyashi ophu mgburugburu. ¹³ Nchi bohū; o bya ekua ndu etsoje iya nu bya ahota phẹ umadzu iri l'ebo. O gua ndu ono ndu-ishi-ozī iya. ¹⁴ Ndu o bu bu: Sayimonu onye o guru Pyita; waa Anduru, bu nwune iya; waa Jiemusu; waa Jionu; waa Filipu; waa Batulomiyu; ¹⁵ waa Matiyu; waa Tomosu; waa Jiemusu, bu nwa Alufiyosu; waa Sayimonu, onye yi l'ogbo, l'adzo g'alī Jiu duru ndu Jiu; ¹⁶ waa nwa Jiemusu, bu iya bu Jiudasu; waa Jiudasu Isukariyotu, bu iya mecharu nodu le mpfube; e gude Jizosu.

Jizosu ezi iphe bya eme

ndu iphe eme g'ephe wekorohu

(Mat 4:23-25)

¹⁷ Jizosu yele ndu ono, o hotaru ono tuko shi l'eli ubvu ono kpo-zeta; bya anodu le mkpo-ze iya; ephe l'ikpoto ndu etsoje iya nu ozo; me oke igwerigwe ndu shigbaa le Jiudiya l'ophu; me Jierusalemu; me oha onu-eze-enyimu Taya waa Sayidonu; ndu byaru anuma iphe, oo-zi; waa g'o mee g'ephe wekorohu l'iphe, emegbaa phẹ nu. ¹⁸ Ndu obvu eme wekorohuchakwapho. ¹⁹ Ikpoto ndu ono tuko emegbaa g'ephe denyigbaa ya eka; kele ike, shi iya l'ehu emeje g'ephe wekorohuchaa g'ephe ha.

Emereme l'aphu

(Mat 5:1-12)

²⁰ Jizosu bya apalia enya dabẹ ndu etsoje iya nu bya asu:

“Ehu-utso be a goru nu unube
ndu ukpa;
kele eka Chileke bu eze bu
k'unu.

²¹ Ehu-utso be a goru nu unube
ndu egu agụ nta;
kele epho e-ji unu.

Ehu-utso be a goru nu unube
ndu akwa ekwa nta;

kele unu a-chia ochi.

²² “Ehu-utso be a goru nu unu me amadu -kpoo unu ashi; wuchia unu ewuchi; ako unu onu; eku unu ndu ejo-iphe opfu l'unu kweru ke Abubu-Ndiphe. ²³ G'ehu tsoo unu mboku ono; unu pfulihu tee eswa; kele obunggo unu paru eka l'imigwe; kele ono bukwapho ge nna phe ndiche megbaaru ndu mpfuchiru Chileke.

²⁴ “Ole; nshokwaro unube ndu nweru iphe; kele unu natabebewaru iphe, rwuberu unu.

²⁵ Nshio unube ndu epho jiru nta-a; kele egu a-gu unu.

Nshio unube ndu achi ochi nta; kele unu a-kwa ekwa gua aphu.

²⁶ “Nshio unu; me onyemonye -nodu epfu l'unu eme ree; kele ono bukwapho ge nna phe ndiche pfuru ke ndu mpfuchiru, shi epfuje iphe, Chileke epfuduru.”

Eye ohogu obu

(Mat 5:38-48; 7:12a)

²⁷ “Ole iphe, mu a-karu unube ndu anu iya nu bu: Unu yee ohogu unu obu; unu mejeru onye unu du ashi ree. ²⁸ Unu gojeru onu-oma nu onye turu unu onu. Unu pfujeru nu Chileke k'onye koru unu onu. ²⁹ Onye chiru ngu eka l'agbagba nchi; dobefuuru iya nchi ophu; teme onye yetaru ngu uwe-ehu ngu; haa ya g'o yetafua nggafu-eka ngu. ³⁰ Nujekwa onyemonye iphe o rworu ngu; teme onye wotaru iphe ngu; ta ajiekwa iya aji iya ozo. ³¹ Unu mejeru onyemonye g'o du unu g'onye ozo mejeru unu.

³² “Teke o buepho ndu yeru unu obu be unu yeru obu kpurumu; ?bu urwu gunu be ono baru unu? Kele ndu iphe-eji bukwapho ndu yeru phe obu be ephe eyeje obu. ³³ Teke o buepho ndu emejeru unu ree be unu emejeru ree; ?bu urwu gunu be ono baru unu? Kele ndu eme iphe-eji emejekwapho egube ono. ³⁴ Teke o buepho ndu unu ele enya l'unu a-nata l'eka phe be unu ejieje ugwo; ?bu urwu gunu be ono baru unu? Ndu eme iphe-eji l'ejiekwapho ndu eme iphe-eji ibe phe ugwo g'ephe anata iphe, ha g'ugwo, ephe jieru phe. ³⁵ O buchia g'unu yee ohogu unu obu; mejeru phe ree. Unu jieje ugwo wofu iya enya g'obunggo unu aha shii; teme g'unu aburu unwu Okalibe-kangokotaru-nu, bu Chileke; kele ndu ta amadu iphe-oma yee ndu ejo-iphe be Chileke duchakwaruro odoo. ³⁶ Unu buru ndu obu-imemini ge Nna unu bukwapho.

Agbarwu ndu ozo

(Mat 7:1-5)

³⁷ “Unu ta agbarwujekwa ndu ozo; ge Chileke etee ekpedu unu ikpe; ophu unu anmajekwa onye ozo ikpe; ge Chileke ataa amadu unubedua ikpe. Unu gujeru ndu ozo nvu ge Chileke a-gukwaarupho unu. ³⁸ Unu nuje nemadzu iphe ge Chileke anukwapho unu. Iphe, Chileke e-nwuru ye unu l'eka bu iphe, a tu-jiru atu-ji; tsua ya atsutsu; bya ayo-jia ya ayo-ji; o ji godogodo awushihu awushihu. Kele o iphe, unu gude turu nu nwibe unu bu iphe, Chileke e-gude tukwarupho nu unu.”

³⁹ O bya anmaaru phe etu su: “Onye atsushi ?o kpujeru onye atsushi ibe iya to? ?Epe taa atukodu dalahu le nsu?” ⁴⁰ Onye anwu iphe l'eka nemadzu ta akajekwa onye onwu iphe l'eka iya enweru enya. Onye eezi iphe bukwa; o -nwutachaa iphe, eezi iya l'oo-bya aha g'onye ono, ziru iya iphe ono.

⁴¹ “?Bụ ụnu kpara iphe, i hụmaru nwiphe, nọ onye ọzọ l'anya; ọphụ i hụmaduru ọphụ ha g'oswebe l'anya nkengu? ⁴² Ọzoo; ?denu g'ii-gbẹ sụ nwanna ngu g'o gebe g'i mefu iya nwiphe, dū iya l'anya; l'eka gubedua ata ahụmaduru ọphụ ha g'oswebe, sweru ngu l'anya nkengu? Gube onye onọ bụ tuko-l'ehu-atuko-l'obu onọ! Vuru ọzọ mefuadaa iphe ọphụ ha g'oswebe, sweru ngu l'anya nkengu; g'ii-dū ike hūma-rweta ọzọ; mefu nwiphe ọphụ ha nwanshii, dū nwanna ngu l'anya.”

Oshi mę akpuru iya
(Mat 7:16-20; 12:33-35)

⁴³ “Ọ tọ duka ọkpobe oshi, mijeru mebyi dū eji; ọphụ ọ dukwanu ejo oshi, mijeru mebyi, dū ree. ⁴⁴ Eegudeje akpuru, oshi miru maru egube oshi, ọ bụ. A ta awotajekwa akpuru ujiru l'oshi aga; ọphụ a wotajedu era-nggorobyi l'egbara. ⁴⁵ Ọkpobe nemadzu eshijekwa l'ọkpobe iphe, dū iya l'obu; wofuta ọkpobe iphe. Ejo nemadzu nọdu eshijekwapho l'ejo-iphe, dū iya l'obu; wofuta ejo-iphe. Kele iphe, oopfu l'onu bụ iphe, jiru iya obu ebushihu ebushihu.”

Umadzu labo, akpu ulo
(Mat 7:24-27)

⁴⁶ “?Bụ ụnu be o gude unu nọdu ekuje mu Nnajiuphu; ọphụ unu emejedu iphe, mu sụru g'unu mee? ⁴⁷ Onyemonye, byapfutaru mu nū; bya anuma opfu mu bya eme iya ememe be mu e-goshi unu onye ọ dū g'oo ya. ⁴⁸ Ọ dū gę nwoke, l'akpu ulo bya ebvumia alı ebvumi; tūa ọkpa ulo obu lę mkpuma. O be teke utso gbaru; mini bya agbapyabe ulo ono; ọphụ ọ ngakpodaaru iya nū mę anganga; kele a tūru ọkpa iya l'eli mkpuma. ⁴⁹ Obenu l'onye anū opfu mu; ọphụ o medu iya ememe dū g'onye kpuru ulo l'elikoru; ọphụ ọ waduru oswa tūa ọkpa iya; mini gbapyabe iya; ọ daaro teke ono teke ono dapyashihu; tsua gwogiri-gwogiri.”

7

Ewekorohu nwozi
onye-ishi ndu ojogu
(Mat 8:5-13)

¹ Jizosu pfuebekotakpoephe iphe, oopfu; ndu kuru l'eka ono numa; ọ bahu lę Kapaniyomu. ² Ọ duru onye-ishi ndu ojogu ndu Romu, iphe eme nwozi iya; k'ọphụ ọobyawaa anwuhu. Nwokoro ono be o yeru obu shii. ³ Onye-ishi ndu ojogu ono numaephe kę Jizosu; ọ bya ezia ndu bụ ọgerenya ndu Jiu g'ephe je arwo Jizosu g'ọ bya adzo nwozi iya ndu. ⁴ Ephe byapfutaephe Jizosu bya akwatakpo rwohia ya ike sū iya: “Jikonu; nwoke ono bukwa onye gbaru kę g'i meeru iya iphe ono; ⁵ kele o yeru ndu alı anyi obu; ọ buru iya kpuru anyi ulo-ndzukọ anyi-a.”

⁶ Jizosu tsoru phe jeshia. Unuphu ibe nwoke ono dūe ya pho ntse; onye-ishi ndu ojogu ono zia ndu onya iya g'ephe gbapfu iya je asu iya: “Nnajiuphu; e jehero eri aphu k'abyabya; kele mu ta agbaduru kę g'i bataru mu l'unuphu; ⁷ ọphụ mbedia l'onwomu agbaduru k'akpitaru ngu ntse. Ọ bua g'i pfua opfu onu; nwozi mu a-dua iche. ⁸ Mu bụ onye nọ nemadzu l'eka; o nwekwarupho ndu ojogu, nọ mbedia l'eka. Mu -sū onye-a g'o jee owa-a; l'o jee. Mu -sū onye ọphuu g'ọ bya; l'ọ bya. Teke mu sūru nwozi mu g'o mee owa-a; l'o mee ya.”

⁹ Jizosu numa iya; nwoke ono dū iya biribiri. Ọ ghakobe bya asu igwe ndu ephe l'iya swi: “Mu sūru-a; l'alı Izurelu kponu be mu ta ahumakwaru onye kwetaberu egube-a.”

¹⁰ Ndu e ziru lwaphutashia azu l'unuphu; nwozi ono wekorohuchawaa ree.

*Jizosu emete nwatibe nwanyi,
ji iya anọedu*

¹¹ O rwua lẹ nchitabọhu iya; Jizosu tugbuwa jeshia mkpukpu, aza Nenu. Ndu etsoje iya nū mē ikpoto ndu ọzo tsoru iya jeshia. ¹² Ọ byakubeshiepho ọnu-abata mkpukpu ono ntse; a nọdu apafutawaa odzu nwoke, bụ iya bụ ne iya nwa lanu eje elili; teme ne iya ono buru nwanyi, ji iya anọedu. Igwerigwe ndu shi l'oma mkpukpu ono kwatakpo awu etso nwanyi ono. ¹³ Noo ya; Nnajiuphu humaepho nwanyi ono; imemini iya du iya. Ọ su nwanyi ono: "Hua eka l'enya! Ta arahę eka!" ¹⁴ Jizosu bya edenyi eka l'akwata, a pa odzu ono. Ndu pa iya nu pfuru. Ọ su: "Nwokorọbya; mu suru ngu g'i teta!" ¹⁵ Onye ono, nwuhuru nu ono gbalihu bya awata epfu opfu. Jizosu seru iya ye ne iya l'eka.

¹⁶ Ndu rwutakota phe g'ephe ha l'eka ono. Ephe jaaha Chileke ajaja su: "Okalibe onye mpfuchiru Chileke afutaru anyi-o! Chileke kpapfutaakwaru ndibe iya-o!"

¹⁷ E pfudzuru ke Jizosu l'ali Galili l'ophu me l'ali ndu bupheru phe mgburugburu.

*Ozi, Jionu onye emeje baputizimu
ezi g'e zia Jizosu
(Mat 11:2-19)*

¹⁸ Ndu etsoje Jionu kokotaru Jionu iphemiphe ono. ¹⁹ Jionu bya ekua ndu etsoje iya nu umadzu labo bya ezia phe g'ephe je ajia Nnajiuphu su iya: "?Bu ngu-a bu onye obu, abya nu obu? To o ?bu g'anyi lee enya onye ozo?"

²⁰ Ndu ono byapfuta Jizosu bya asu iya le Jionu onye emeje baputizimu ziru g'ephe bya ajia ya su iya: "?Bu ngu-a bu onye obu abya nu obu? To o ?bu g'anyi lee enya onye ozo?"

²¹ Teke ono be Jizosu eme g'igwerigwe ndu iphe eme wekorohu; mekpoo ndu ejo iphe-ememe eme; me ndu obvu eme; mewaro igwerigwe ndu ophu atsu ishi, o mekwarupho; ephe phuhaha uzo. ²² Ọ su ndu ono, Jionu ziru ozi ono: "Unu je akaru Jionu iphe, unu humaru; waa iphe, unu numaru. Unu su iya le ndu atsu ishi l'aphuwaa uzo; ndu eniyeni nodu ejewaa ije; ndu ekpenta wekorohuwaa; ndu ada nkuchi nodu anuwaa iphe le nchi; ndu nwuhuru anwuhu be e mewaru; ephe teta dzuru ndu; a nodu asaru ndu ukpa ozi-oma ono asasa. ²³ Su-a; ehu-utso be a goru nu onye onoya, mu taa buduru upfu adu l'okpa."

²⁴ Ndu ono, Jionu ziru ozi ono tugbuepho; Jizosu wata epfuru ikpoto ndu ono ke Jionu su phe: "?Bu gunu be unu jeru l'echiegu je ahuma? ?Bu ekperema, pherephere enwunga? ²⁵ ?Bukwanu gunu be unu jeru ahuma? ?Unu jeru ahuma onye gbaphuru erengete eka? ?Unu ta amadu le ndu kwaru g'oke-amadu bya eburu eriji ephe; anguji ephe be dugbaa l'unuphu ibe eze? ²⁶ ?Buhunu gunu ozo be unu jeru ahuma? ?Unu jeru ahuma onye mpfuchiru Chileke to? Ihee! Oo ya bu onoya! Mbua; onye unu humaru bukwa onye gbę ka onye mpfuchiru Chileke shii mebyi akaka. ²⁷ Oo ya bu onye ono, Chileke pfuru opfu ehu iya l'ekwo-opfu iya su: 'Onye owa-a bu onye-ozimu, mu e-zig' o vuru ngu uzo; je abooru ngu uzo l'iphu.'* ²⁸ Ge mu kakwaru unu: o to dukwa onye kabakpo Jionu l'iphe, bukpo iphe, nwanyi nwuru anwunwu; obenu l'onye bukpo ya be a gbekpo su l'enya kachaa alwalwa l'eka Chileke bu eze be gbekwa ka Jionu."

²⁹ Ikpoto ndu ono g'ephe ha mekpoo ndu ana akiriko numa iphe, Jizosu pfuru bya etua Chileke onye pfuberekoto epha le Jionu mecharu phe baputizimu. ³⁰ Obenu le ndu Farisii waa ndu maru ekemu jikaru uche Chileke l'onwophe bya aburu ndu Jionu emeduru baputizimu.

* 7:27 7:27 Gunaa Mal 3:1.

³¹ Jizosu sù phẹ: “?Bù gùnu bẹ mu a-tùru ọgbo-a yeru; bukpoò gùnu bẹ ẹphe dù g'ò ya? ³² Ẹphe dù g'unwegirima, nọ l'edupfu eku nwibe phẹ oku asuje: 'Nta bẹ anyi phuru unu ọpyi; ọphu unu ekwedu ete ebvu. Anyi rwua erwubvu; ọphu unu ekwedu ara ẹkwa.' ³³ Noo kẹle Jionu onye emeje baputizimu bẹ byaru nù; ọphu ọ dùdu iphe, ookweje eriri; ọphu ọ ngudu mẹe; unu sù l'ọbvụ eme iya. ³⁴ Abubu-Ndiphe byakwanu; bya anọdu eri angu; unu sù g'e lenu l'ọ bù ẹkpiri; buru onye nggaga mẹe; buru ọnyà ndu ana akirikọ mẹ ndu iphe-ẹji. ³⁵ Ọle ndu kwetarù kẹ mmamiphe Chileke; l'egoshi lẹ mmamiphe iya bù iphe, pfuru ọto.”

Jizosu akpafu ibe Sayimonu; onye Fárisii

³⁶ Tọbudu iya bù; onye lanù lẹ ndu Fárisii seeru iya ẹbyaa. Ọ bya eje ibe onye Fárisii ono bya anọdu kẹ nri ono. ³⁷ Nwanyị ovuọba, shi l'ime mkpukpu numaepho l'ọ nọ lẹ nri l'ulo onye Fárisii; o gude mgbere manù, eshi mkpọ tẹme ọ nọdu ere ire shii ³⁸ gude bya apfuru iya lẹ mgboru ọkpa; wata akwashị ẹnya-mini. Ọ nọdu akwashị Jizosu ẹnya-mini l'ọkpa bya egude ẹgbushi, nọ iya l'ishi gude ehucha iya ya; etsutsu iya ọnu l'ọkpa bya eworu manù ono, eshi mkpọ ono wua ya ya. ³⁹ Onye Fárisii ono, shiru iya ite ẹbyaa ono hụmae ya phọ; ọ rịa sù: “Ọme nwoke-a bù onye mpfuchiru Chileke eviya; mẹ ọ manurua onye nwanyị-a, l'edenyi iya ẹka-a bù; maru g'oombe iphe-ẹji kparu.”

⁴⁰ Jizosu sù iya: “Sayimonu; ọ dùru iphe, mu e-pfuru ngu.”

Sayimonu sù iya: “Pfunaa ya; O-zì-iphe.”

⁴¹ Jizosu sù iya: “Nwoke lanù jieru ọmadzu labọ ọgwo. Onye ọphuu bẹ o jieru ọkporo pangu labọ lẹ pangu iri. Onye ọphuu bẹ o jieru pangu ise kpurumu. ⁴² Ọ nọnya; ọphu ẹphe adudu ike pfua ya ọgwo ono. Ọ parù ọgwo ono hakotaru phẹ ẹphenebo. ?Bù onye ole bẹ a-ka iya eye obu l'ẹphenebo ono?”

⁴³ Sayimonu sù iya: “Mu arikwa l'ọo onye ọphu ọ harù ọphu ka shii phọ.”

Jizosu sù iya: “I pfuru ree!” ⁴⁴ Ọ bya aghaa ẹnya l'ẹka nwanyị ono nọ bya asu Sayimonu: “?I hụmaru nwanyị-a? Mu bataru ọlo ngu; ọphu i keduru mu mini gẹ mu saa ọkpa; ọle nwanyị-a gude ẹnya-mini saa mu ọkpa; bya egude ẹgbushi iya huchaa ya. ⁴⁵ Ọphu i tsutsuduru mu ọnu; ọle eshinu mu bataru bẹ nwanyị-a gudee mu phọ etsutsu ọnu l'ọkpa. ⁴⁶ Ọphu i wuduru mu manù l'ishi. Obenu lẹ nwanyị-a gudeepho manù, eshi mkpọ; bya ere ire shii, awu mu l'ọkpa. ⁴⁷ Ọo ya bù gẹ mu karu ngu: a guru nwanyị-a nvu l'ikpoto iphe-ẹji iya. Ọ buru iphe ono meru g'ọ gude o yee mu obu shii. Obenu l'onye a guru nvu l'iphe, ha nwanshii; eyeje obu nwanshii.”

⁴⁸ Ọ sù nwanyị ono: “A gwaru ngu nvu l'iphe-ẹji ngu g'ọ ha.”

⁴⁹ Ndu ẹphe l'iya eri nri wata epfufu sù: “?Bù onye baa? Onye ọphu agujefuaru nemadzu nvu l'iphe-ẹji.”

⁵⁰ Ọ sù nwanyị ono: “Ekweta, i kwetarù nkemu dzowaru ngu. Laa l'ẹhu-guu.”

8

Unwanyi, l'etso Jizosu

¹ Ntsolohu teke ono kwaphọ; Jizosu tuko mkpukpu lẹ mkpukpu jephekota; ara ozi-oma k'eka Chileke bù eze ono arara; bya epfu iya epfufu. Yee ọmadzu iri l'ẹbo ono swikpoerupho; ² mękpoo unwanyi, ọ harù mee g'ẹphe wekorohu l'ọbvụ, eme phẹ nù; mẹ iphe-ememe mmanù. Unwanyi ono, ẹphe l'iya swigbaa ono bù Meri ọphu eekuje onye Magudala; onye Jizosu chifuru ọbvụ ẹsaa l'ẹhu; ³ waa Jiowana, nyee Kuza ọphu bù iya l'eyeru Herodu ẹka l'achikobe ẹku iya waa Suzana; waa ikpoto ndu ọzowaro. G'ẹphe ha gude iphe, ẹphe nweru ejeru Jizosu phẹ ozi.

Onye agha mebyi iphe
(Mat 13:1-9; Mak 4:1-9)

⁴ O be teke ikpoto nemadzu zakoberu; ndu shi le mkpukpu wu-pfuta iya; o nmaaru phe etu su phe:

⁵ “Nwoke jeru l'egu atu mebyi iphe iya. O nodu atu mebyi iphe ono; o haru daa l'aguga gbororo; a zopyashia ya l'okpa teme enu bya atutua ya. ⁶ O duru ndu ophu daru l'epfu; efufu, oofuta o nwulwashihu nwushihu; kele mini ta adudu l'epfu ono. ⁷ O duru ndu ophu daru l'eka akpuru obvu no l'ime ali; ephe l'obvu ono tuko vutakota. Obvu ono kpagbushia ya. ⁸ O dukwarupho ndu ophu daru l'eka ali du ree bya evushia; bya amia gbaa mgburugburu ugbo ukporo ise.”

O pfunya nno bya ara ya arara su: “Onye nweru enu-nchi, l'anu iphe; numakwa iya!”

*Iphe, meru g'o gude Jizosu
nodu egudeje etu ezi iphe*

(Mat 13:10-17; Mak 4:10-12)

⁹ Ndu etsoje iya nu jia ya iphe, etu ono bu. ¹⁰ O su phe: “Oo unubedua be Chileke meru g'unu maru iphe, e shi domigbaa edomi, bu iya bu k'eka Chileke bu eze; obenu le ke ndu ozo be a tukoru anmaru phe l'etu etu; g'oburu ephe -lee enya nta lee imo; o to dudu iphe, ephe ahuma; teke ephe numacharu nta numa imo; o to dudu ophu aga phe nchi.”

*Iphe, etu onye agha
mebyi iphe ono bu*

(Mat 13:18-23; Mak 4:13-20)

¹¹ Su-a; waa iphe, etu ono bu baa: “Mebyi iphe ono bu opfu Chileke. ¹² Ndu ophu daru l'aguga gbororo bu ndu ophu numacharu iya nu; Obutuswe bya anafu phe mebyi opfu ono, a kuru l'ime obu phe ono; g'ephe te ekweta g'a dzoo phe. ¹³ Ndu ophu daru l'epfu bu ndu ophu bu teke ephe numaru opfu ono be ephe natakpoo iya l'ehu-utso; ole o to gbaduru phe ogbarabvu l'obu; ephe kwetaepho; kpoo nwupfu nwanshii; o beepho teke ohutama byapfutaru phe; ephe gwobe iya. ¹⁴ Ndu ophu daru l'eka akpuru obvu no l'ime ali bu ndu ophu numacharu iya nu; ephe jenya l'uzo phe ono; oke egomunggo; waa eku; waa iphe-utso ophu du le ndu phe kpanuka phe eh; ophu o dudu iphe, ozi-oma ono meru phe l'ehu. ¹⁵ Ndu ophu daru l'okpobe ali; noo ndu ophu bu ndu numaru opfu ono bya egude okpobe obu oma gudeshia ya ike-ike. Ephe taa nshi pfukashia opfu Chileke ono ge ndu ozo kweta.”

Oroku, e yeru oku kpuchia iphe

(Mak 4:21-25)

¹⁶ “O to dukwa onye abujeru; o -yechaa oku l'oroku l'o woru iphe kpuchia ya; ozoo l'o woru iya nwua le mkpula iphe, aaze aze. Eedobeje iya l'iphe, aapfubeje oroku g'onnyemone, bataru nu a-huma iphoro iya. ¹⁷ Kele o to dudu iphe, e domiru edomi, e tee mechadaa mee g'a madzuru; ophu o dudu iphe, eeme le mpya, e tee mechadaa mee g'a madzuru.

¹⁸ “Unu kwaberu onwunu enya l'iphe, unu anu le nchi; kele iphe, bukpo onye nweru nu be ee-yebaru l'ophu o nweru. Onye ete nwedu nu be nwophu o dobesu le ya nweru be aa-gbenu natafa ya nu.”

Ne Jizosu yee unwune iya

(Mat 12:46-50; Mak 3:31-35)

¹⁹ E mecha; ne Jizosu waa unwune iya bya abyarwuta eka ono. Ophu ephe adudu ike jekube iya; kele nemadzu du igwerigwe. ²⁰ A su iya: “Ne ngu yee unwune ngu nokwa l'etezi eku ngu.”

²¹ O sụ: “O to nwekwa onye ọzo, bụ ne mu; ọzoo uniwune mu; gbahaa ndu nūmaru opfu Chileke ono bya eme iya ememe.”

Jizọsu abyanyi oke akpara-mini
(Mat 8:23-27; Mak 4:35-41)

²² O be ujiku lanu; Jizọsu yele ndu etsoje iya nū bahu l'ugbo. O sụ phẹ: “Unu g'anyi dafu azu eze-enyimu azu iya ophuu.” Epe kpọru ugbo jeshia. ²³ Epe kpọnyaa; mgbenya tu Jizọsu. Oke pherephere gude oke akpara-mini bapfuta phẹ l'echi ogbu mini ono. Mini wujiahaa ugbo-a; ndu ono nma l'agaga. ²⁴ Epe je ekutee Jizọsu sụ iya: “Onyibe! Onyibe! Ugbo abyaakwa anyi ekpukpu!”

O gbalihu bya abaarụ pherephere mba; baarụ oke akpara-mini mba; o buru bugemu. Ekameka daa nyonyoronyo. ²⁵ O sụ phẹ: “?Denuhununu ekwekwe obu, unu kweru obu?”

Ndzu guahaa phẹ. Epe gude ehu anmanma wata epfu sụ: “?Bu egube nemadzu gunu baa? Onye ophu asuje pherephere yee mini l'o waa iphe, epe e-me; epe emee g'o pfuru.”

Nwoke, obvu eme
(Mat 8:28-34; Mak 5:1-20)

²⁶ Jizọsu phẹ bya akpo-rwua ali ndu Gerasa, no ghaaru Galili iphu. ²⁷ Afuta, ofuta l'ugbo; nwoke, obvu eme, shi l'ime mkpukpu gbapfuta iya. Nwoke obu nokpowaru odu o yeberu uwe l'ehu; ophu o budu l'ulo; o buru l'eka eelije nemadzu be o bu. ²⁸ O humaepho Jizọsu; o daa kpurumu l'iphu iya; bya echia mkpu sụ: “Jizọsu! Nwa Okalibe-kangokotaru-nu, bu Chileke! ?Bu gunu be mu le ngu jigba? Mu arwokwa ngu arworwo; ta anushinu mu aphu.” ²⁹ Jizọsu kahawaru obvu ono g'o futa nwoke ono l'ehu; kele tekenteke be o kparwutawaru iya l'ehu. A tu ya mkporo l'okpa yele eka; chee ya nche. O nodu atukoje iphe ono gbabushia; obvu ono emee ya; l'o sahu laa l'echiegu.

³⁰ Jizọsu bya ajia ya sụ: “?Iza gunu?”

O sụ l'epha iya bu Unubuku; kele obvu du igwerigwe buru iya l'ehu. ³¹ Obvu ono tuko rwọo Jizọsu sụ g'o to sukwa phẹ g'ephe wulahu l'iduma, enwedu ohu.

³² O duru ikpoto ezi, akpa nri l'aguga ubvu l'eka ono. Obvu ono g'ephe ha rwoahaa ya g'o kwe g'ephe wuba ezi ono l'ehu. Oo ya bu; o sụ g'ephe wubanu. ³³ Obvu ono wufuta l'ehu nwoke ono je awuba ezi ono l'ehu. Ikpoto ezi ono shi l'aguga ubvu ono phota oso; gbaa kpurukpuru gbazeta je awuda l'eze-enyimu ono; mini rigbushia ya.

³⁴ Ndu eche iya nu humaepho iphe, meru nu; epe gbakashihu je epfukashia ya l'ime mkpukpu me l'oma obegu. ³⁵ Oo ya bu; a wuru jeshinaa ahuma iphe, meru nu. Epe byapfuta Jizọsu; epe bya ahuma onye obu, obvu shi l'ehu wufu obu g'o nokube Jizọsu. O duwanu ichi; yewanu uwe l'ehu; ndzu guahaa phẹ. ³⁶ Ndu humaru iphe, meru nu kooru phẹ g'e gude mee onye ono, obvu shi eme ono o wekorohu. ³⁷ Oo ya bu; ndu bupheru mkpukpu Gerasa mgburugburu rwoahaa Jizọsu g'o lufuru phẹ l'ali; kele ndzu-agugu rwutaru phẹ. Jizọsu bahu l'ugbo laphushia azu. ³⁸ Nwoke ono, a chishiru obvu l'ehu ono rwoahaa Jizọsu ge yee ya nodu.

Ophu Jizọsu ekwedu; bya asu iya: ³⁹ “Te etsoshiru mu. Laa ndu unu je akoo eze iphe, Chileke meru ngu.”

O tugba je etsoru mkpukpu ono mgburugburu ara eze iphe, Jizọsu meru iya arara.

Nwa Jiayirosu me nwanyi,
nsọ eme mkpurumkpuru
(Mat 9:18-26; Mak 5:21-43)

⁴⁰ Jizosu lwaephō; ikpoto ndu kuru l'eka ono nata iya okpobe anata; kele onyemonye echewaru iya echeru. ⁴¹ O duru nwoke lanu, aza Jiayiroso, bu onyeshi ulo-ndzuko. O bya adaa Jizosu le mgboru okpa; bya arwo iya; eyeru iya eka l'ali g'o bya ibe iya. ⁴² Ishi iya bu l'iphe, nwoke ono nwutaru bu mgbawali lanu kpurumu, nowaru iphe, ha g'apha iri l'ebo. Nwata ono nodu abya anwuhu.

Jizosu tsoru iya jeshia. A nodu awu gidigidi akpa mkpa; ekpo iya eka labo. ⁴³ O dukwarupho nwanyi, nsu-nwanyi mewaru mkpurumkpuru apha iri l'ebo, yi le ndu ono. Nwanyi ono tukowaru iphemiphe, o nweru mephushichaa l'eka ndu eme obvu; ophu o dudu onye ophu metaru iya nu. ⁴⁴ O shia Jizosu azu pyobata bya edenyi onu uwe iya eka; nsu nwanyi ono meepho bugengu. ⁴⁵ Jizosu su: “?Bu onye denyiru mu eka?”

Ophu o dudu onye kweru l'oo ya. Pyita su iya: “Ha! Onyibe; igwe oha-a ekpo ngu eka labo egube-a; i nodu aji onye denyiru ngu eka.”

⁴⁶ Jizosu su: “O duru onye denyiru mu eka; kele mu mawaru l'ike shi mu l'ehu lufu.” ⁴⁷ Nwanyi ono nonyaa bya amaru le ya tee domikotadu onwiya; o gude ehu anmanma bya adaa ya kpurumu l'iphe; bya araa ya arara l'iphe oha iphe, kparu iphe, ya denyiru iya eka; bya epfukwaapho ge ya gude wekorohu teke ono teke ono.

⁴⁸ Jizosu su iya: “Nwada mu; ekweta ngu mewaru i wekorohu. Laa l'ehu-guu!”

⁴⁹ Tobudu iya bu; Jizosu kpukwaduru-a opfu l'onu; nemadzu shi l'ibe onyeshi ulo-ndzuko pho bya asu yebedua ono, bu onyeshi ulo-ndzuko ono: “Hakwaa O-ziphe; te epfuchiekwa iya nchi; le nwa ngu nwanyi nwuhwakwaru.”

⁵⁰ Jizosu numa iya bya asu iya: “Ta atsushi ebvu! Oo 'epho g'i kweta! I -kwetawaa be nwa ngu a-dua iche.”

⁵¹ Jizosu byarwutaepho unuphu; ophu o dudu onye o kwekwaduru ge yee ya swiru bahu l'ulo; gbahaa Pyita; waa Jionu; waa Jiemusu; waa ne le nna nwata ono.

⁵² Onyemonye toko echi mkpu; akwa ekwa nwata ono. Jizosu su: “Unu ta arashi ekwa; kele o to nwuhuduru anwuhu. Oo mgbenya be ooku.”

⁵³ Ephe ze iya ochi; kele o doru phe enya le nwata ono nwuhuru anwuhu. ⁵⁴ O bya eseta nwata ono l'eka bya ekua ya su: “Nwata! Teta!” ⁵⁵ Nwata ono lwaphuta azu l'ekpa iya. O kwolihi. Jizosu su g'a nu nwata ono nri g'o ria. ⁵⁶ O du ndibe phe biribiri. O su g'o to dukwa onye ephe e-pfuru iphe ono, meru nu ono.

9

*Jizosu ezi ndu-ishiozi iri l'ebo
g'ephe je epfua opfu Chileke
(Mat 10:5-15; Mak 6:7-13)*

¹ Jizosu bya ekukobe umadzu iri l'ebo ono l'eka lanu; bya eyeru phe okpukpu-ike g'ephe gudeje ike chishije obvu g'o duhabe; waa g'ephe meje ge nemadzu wekorohu l'iphe, eme iya nu. ² O bya ezia phe su g'ephe je araa k'eka Chileke bu eze arara; waa g'ephe mee ndu iphe eme g'ephe wekorohu. ³ O su phe: “Unu ta adukwa iphe, unu egude gbeshi ije unu. Unu ta apakwaru oshi-mpaleka; ophu unu apakwaru ekpa. Unu te egudekwa nri; ophu unu egudekwa okpoga. Ophu unu eyekwa uwe n-yekwase. ⁴ Unuphu, unu bahukpowaru; unu nodekwapho l'eka ono. Unu -shi l'eka ono unu ejeshia mkpukpu ozo. ⁵ Eka unu jeru; a -jika unu; unu lufuta le mkpukpu ono jishia urwuku okpa unu g'o buru iphe, l'a-nodu agba phe ekebe.”

⁶ Ephe tugbua je ejepheahaa le mkpukpu le mkpukpu; ara ozi-oma ono arara; bya eme ge ndu iphe eme wekorohu l'ekameka.

*Iphe, atufu Herodu ehu
(Mat 14:1-12; Mak 6:14-29)*

⁷ Ọchi-ọha, bu Herodu numa iphemiphe ono, emenu ono; ọ tufu iya ẹhu. Ọ duru ndu sūru l'ọo Jiṅnu tetaru dzuru ndzū ọzo. ⁸ Ndu asū l'ọo Elayijia tetaru; ndu asū l'ọo onye lanū l'ime akahū ndu mpfuchiru Chileke tetaru. ⁹ Herodu sū: “Ha! ?Buhunu onye bu onye ọwa-a, mu anū nkiya ẹgube ọwa? ?Bu Jiṅnu-a, mu ziwaru; e je egbuta iya ishi wotaru mu-a; tọo ?buhunu onye?” No iya; Herodu meahaa gẹ ya e-me humakpoo Jizosu ọbu ẹnya.

*Jizosu anū unu umadzu
iri l'ẹbo l'ukporo iri nri*

(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Jiṅ 6:1-14)

¹⁰ Ndu-ishi-ozu ono jechaa bya alwaphuta azū bya akokotaru Jizosu iphe, ẹphe meru. O duta pẹ; ẹphe swiru jeshia Betusayida nwekinyi pẹ. ¹¹ Ikpoto ndu ono numa iya bya etsoru iya. Ọ nata pẹ ọkpobe anata bya awata pẹ epfuru k'ẹka Chileke bu eze; bya emee ndu iphe eme; ẹphe wekorohu; mbu ndu ọ bu mkpa.

¹² O be l'uzenyashi; umadzu iri l'ẹbo ono byapfuta iya bya asū iya: “Sudupho ikpoto ndu-a g'ẹphe tsoru unuphu l'unuphu l'iphe, bukpuo mkpukpu-a, bupheru mgburugburu-a je akpata nri, ẹphe e-ri; choo ẹka ẹphe a-kwa; kele ẹka-a, anyi no-a bukwa echiegu.”

¹³ Ọ sū pẹ: “Unubedua l'onwunu nūnu pẹ nri g'ẹphe ria.”

Ẹphe sū iya: “Iphe, anyi gude l'ẹka-a bukwa ishi buredi ise waa ẹma labo kpū; gbahaa g'anyi je l'onwanyi je azutaru g'ẹphe ha nri.” ¹⁴ Kele unwoke, dokwanuru l'ẹka ono beru l'unu unwoke iri l'ẹbo l'unwoke ukporo iri.

Jizosu sū ndu etsoje iya nū: “Ngwa; unu mee pẹ g'ẹphe nodugbaa anoo l'ophere l'ophere; g'ẹphe noo ukporo ẹbo-ẹbo l'iri-iri.”

¹⁵ Ẹphe bya emee g'o pfuru bya emee pẹ; ẹphe noduchaa anoo g'ẹphe hakota. ¹⁶ Ọ bya ewota ishi buredi ise ono waa ẹma labo pho; bya apalia ẹnya imeli kele Chileke ekele ke nri ono; bya eworu iya nyawashia; bya anū ndu etsoje iya nū g'ẹphe keeru ikpoto ndu ono. ¹⁷ Ẹphe tuko rijichaa ẹpho. A tutukobe ophu ẹphe riphodoru; o ji nkata iri l'ẹbo; mbu ibiribe buredi ono.

Pyita akọ onye Jizosu bu

(Mat 16:13-19; Mak 8:27-29)

¹⁸ O be teke Jizosu no epfu anū Chileke nwekinyi iya; ndu etsoje iya nū nodukwapho l'ẹka ono ẹphe l'iya. Ọ sū pẹ: “?Bukpuo onye be ndiphe asuje le mu bukpuo?”

¹⁹ Ẹphe sū iya: “O nwekwaru ndu asuje l'i bu Jiṅnu, onye shi emeje baputizimu. O nwekwarupho ndu asuje l'i bu Elayijia. Ndu asū l'ọo onye lanū l'ime akahū ndu mpfuchiru Chileke tetaru dzuru ndzū.”

²⁰ Ọ sū pẹ: “Unubedua-e; ?Unu sukwanuru le mu bu onye?”

Pyita sū iya: “Oo ngu bu Kereshi ọbu, shi Chileke l'ẹka.”

*Epfufu mbu, Jizosu epfu
le ya e-je iphe-ehuka nwuhu*

(Mat 16:20-28; Mak 8:30—9:1)

²¹ Ọ karu pẹ bya alooru pẹ ẹka le nchi g'o to dukwa onye ẹphe e-pfuru iphe ono. ²² Ọ sū: “Abubu-Ndiphe jefutajekwa iphe-ehuka, du igwerigwe; ndu bu ogerenya; waa ndu-ishi uke Chileke; waa ndu ezije ekemu l'a-jikakwa iya woru iya megbua. O -rwua le mboku k'eto iya Chileke emee ya l'o teta dzuru ndzū ọzo.”

²³ Ọ sū pẹ g'ẹphe ha: “Onye ọ du iya g'o tsoru mu; g'onye ono wofu ẹnya l'ẹhu onwiya; vutaje oswebe onwu nkiya mboku-mboku vuru tsoru mu. ²⁴ Kele onye eme g'o dzoo onwiya ndzū l'e-tuphakwa ndzū iya etupha. Onye gudekwanu opfu ẹhu mu tuphaa ndzū iya l'a-dzo onwiya ndzū. ²⁵ Mbu ?bu gunu bu urwu, nemadzu ritaru me o -nwekotachaa iphemiphe, no le mgboko-a bya alakwanaa onwiya l'iswi; a

nua ya aphu? ²⁶ Kele onye iphere Abubu-Ndiphe du; iphere ezi ozi-oma iya du iya; iphere onye ono a-dukwapho Abubu-Ndiphe me o -noduepho l'ogbu-nwiiinwii nkiya abya; waa l'ogbu-nwiiinwii ke Nna iya; waa ogbu-nwiiinwii k'unwu-ojozi iya, du nsọ. ²⁷ Ole ge mu gbukwaaru iya unu tororo; o dukwaru ndu haru pfuru l'eka-a, ata yidu nwuhu; gbahaa l'ephe humaadaru eka Chileke bu eze."

Jizosu egbu nwiiinwii
(*Mat 17:1-8; Mak 9:2-8*)

²⁸ "A noepho iphe, ha g'abali esato, o pfuru iphe ono; o bya eduta Pyita; waa Jionu; waa Jiemusu je enyihu eli ubvu; jeshia epfuru nu Chileke. ²⁹ O pfunyaepho nunyaepho Chileke; iphu iya gbuchafu; uwe iya chanwehu; gbuaaha nwiiinwii. ³⁰ A bya ele enya; ndiche labo nodu epfuwaa eyeru iya. Ndu ono bu Mosisu yee Elayijia. ³¹ Epehedua goshikwarupho onwophe l'ogbu-nwiiinwii imigwe. Epe nodu epfuru Jizosu k'anwuhu, oo-nwuhu le Jierusalemu, bu iphe, Chileke tubuwaru l'oo-me iya. ³² Teke ono be Pyita yee ndu epe l'iya swi kumihuwaru mgbenya. Epe tehu bya ahuma ogbu-nwiiinwii ya ono waa umadzu ebo ono, epe l'iya pfuru l'eka ono. ³³ Ndu ono byaepho aha Jizosu; Pyita su iya: Onyibe; o dukwa ree g'anyi no l'eka-a; g'anyi tua mkpu eto: nanu nkengu; nanu ke Mosisu; nanu ke Elayijia." Pyita ta amahedu iphe, oopfu.

³⁴ O kpukwaduru nno l'onu epfu; urwukpu bya aso-kputa phe. Ndu guahaa phe g'urwukpu sopyaberu phe ono. ³⁵ Olu-opfu shi l'urwukpu ono gbufu su: "Onye owa-a bu Nwa mu nwoke, mu hotaru. Unu numajekwa iphe, oopfu!"

³⁶ Olu ono pfuchaepho iphe ono; onye a humaru buwaru Jizosu nwekiya. Epe no-kirishia; ophu o dudu onye epe pfuru iya teke ono; mbu iphe ono, epe humaru ono.

Eeme onye obvu atu ndapfu
g'o wekorohu

(*Mat 17:14-18; Mak 9:14-27*)

³⁷ O be le nchitabohu iya g'ephe nyizetachaa l'eli ubvu ono; ikpoto nemadzu wu-pfuta iya. ³⁸ Noo ya bu; nwoke lanu l'ime ikpoto ndu ono chishia su: "O-zi-iphe; jiko lenaa nwa mu-a enya; kele o kwa iya bu mu nwa lanu. ³⁹ O duru egube obvu, akparwutaje iya l'ehu; o -bya l'o tua ya ndapfu; k'ophu uphu anoduje atsushi iya l'onu; oomekaadaa ya iphe teme l'o haa ya. ⁴⁰ Mu rwoo ndu etsoje ngu nu g'ephe chifu iya; ophu epe adudu ike."

⁴¹ Jizosu su: "Ha-oo! Unube ogbo ejo okpoma owa-a, adudu iphe, unu ekwetaje-a! ?Bu teke ole be mu a-takpoo nshi ge mu l'unu no-beru? Gudeeshikwa nwa ngu obu kpiritaru!"

⁴² Nwata ono jepfushiepho Jizosu; obvu ono tua iya tua l'ali bya eworu iya gbachia. Jizosu bya abaaruu obvu ono mba; bya emee nwata ono o wekorohu. O duru iya nu nna iya. ⁴³ Epe chikafuchaepho enya ele g'ike du-be Chileke.

Jizosu epfu iya k'ugbo ebo
le ya e-je iphe-ehuka nwuhu
(*Mat 17:22-23; Mak 9:30-32*)

O tuko dugbakwada phe-a biribiri mbu iphemiphe, Jizosu emegbaa. O su ndu etsoje iya nu: ⁴⁴ "G'opfu-a bamikwaa unu l'enu-nchi; kele Abubu-Ndiphe be eemechakwaa kpuru ye ndiphe l'eka." ⁴⁵ Ophu epe ta amadu iphe, o pfuru; kele e domiru iya edomi g'o to doshi phe enya. Ndu nodu agukwanu phe g'ephe e-me jia ya.

Onye kachakpoo shii
(*Mat 18:1-5; Mak 9:33-37*)

⁴⁶ Ẹphe wata adzokashi onye kachaa shii lẹ g'ẹphe ha. ⁴⁷ Jizosu maerupho iphe, du pẹ l'okpoma bya ekuta nwata nshii p̄fu-kube onwiya; ⁴⁸ bya asu p̄he: "Onye gude k'iswi ẹhu mu nabata nwata nshii, ha ẹgube-a buakwaa mu bẹ ọ nabataru. Onye nabatakwanuru mbedua; buakwanaa onye ono, ziru mu ozi ono bẹ ọ nabataru; kele ọo onye ẹnya kachaa alwalwa lẹ g'unu ha bu onye kachaa shii."

Onye ata akp̄oshidu iphe, anyi eme
(Mak 9:38-40)

⁴⁹ Jiṅu s̄u iya: "Onyibe; anyi humaru onye gude ẹpha ngu achishi ọbv̄u. Anyi s̄u iya g'o to meshi l'o too tsodu ngu g'anyibedua."

⁵⁰ Jizosu s̄u iya: "Unu ta asushi iya g'o to meshi; kele onye ata akp̄oshidu iphe, anyi eme akp̄oshi bu anyi."

Ndu Sameriya ajika Jizosu

⁵¹ O rwutashie ya pho l'ala l'imigwe; ọ tugbua lẹ ya jefutaje Jierusalemu. ⁵² Ọ haru ndu-ozi zia g'ẹphe vuru iya ọzo je. Ndu ozi ono tugbua bya abahu lẹ mkp̄ukpu lanu, no lẹ Sameriya je g'ẹphe doziaru iya ẹka ọo-ze. ⁵³ Ọphu ndu ẹka ono ekwedu iya anata; kele o phoberu ọzo Jierusalemu. ⁵⁴ Jiemusu; waa Jiṅu, bu ndu etsoje iya nu huma ẹgube iphe ono bya asu iya: "Nnajiuphu! ?Bu g'anyi karu ọku g'o shi l'imigwe bya ekepyashia p̄he too?"

⁵⁵ Jizosu ghakobe bya agbochia p̄he onu s̄u p̄he: "Unu ta amakwa ẹgube iphe, unu l'iya l'eme. ⁵⁶ Kele Abubu-Ndiphe ta abyaduru emebi ndzu ndiphe; ọ chia g'ọ dzoo ndzu." E mechaa; ẹphe shi l'eka ono tugbua jeshia mkp̄ukpu ọzo.

Ndu e-tso Jizosu
(Mat 8:19-22)

⁵⁷ Ẹphe jenyaeṅho l'uzo; nwoke lanu s̄u iya: "Nnajiuphu; mu e-tsojekp̄oe ngu pho eje ẹkameka, iije."

⁵⁸ Jizosu s̄u iya: "Uphega nwekwaru ẹnu; ẹnu, ephe l'eli nweru ẹpfune; obenu lẹ Abubu-Ndiphe te enwedu ẹka oo-dobeje ishi." ⁵⁹ Ọ s̄u onye ọzo: "Tsuru mu!"

Onye k'ono s̄u iya: "Nnajiuphu; ge mu jekwa elifua nna mu."

⁶⁰ Jizosu s̄u iya: "Haa ndu nwuhuru anwuhu g'ẹphe lia ndu nkep̄he, nwuhuru anwuhu. Gubedua l'onwongu je epfua k'eka Chileke bu eze g'a numadzuru."

⁶¹ Onye ọzo s̄u iya: "Nnajiuphu; mu e-tsokwaru ngu; ọle ọo ge mu je asuadada ndibe mu g'ẹphe nokwa-ẹhu mma!"

⁶² Jizosu s̄u iya: "Ọ-pa-ọgu agha ẹnya l'azu ta ayikwa l'ozi k'eka Chileke bu eze."

10

Jizosu agba ndu-ozi iya
ẹbo-ẹbo l'ozi-oma ono

¹ E mechaa; Nnajiuphu byakwa bya ahota ukporo umadzu ẹto l'umadzu iri l'ẹbo ọzo bya agbaa p̄he ẹbo-ẹbo; s̄u g'ẹphe vuru iya ọzo jekota l'iphe, buk̄poo mkp̄ukpu mekp̄oo ẹkameka, yebedua l'onwiya abya ejeje. ² Ọ s̄u p̄he: "Iphe, a koru l'opfu chashiakwaru; mbu l'ọ kwatak̄pokwaaru ha shii; obenu lẹ ndu-ozi, akpata iya akpata ha nwanshii. Unu pfuru nu Nnaji, nwe iphe, a koru l'opfu g'o ye ndu-ozi, l'a-bya akpata iya nu. ³ Unu tugbua jeshia. Unu lekwa ẹnya: l'unu dukwa g'unwu aturu; mu chiakwaru unu ye g'unu jeshia ẹka agu jiru ejiji. ⁴ Unu te egudekwa ẹda-okpoga; ọzo ẹda mmanu; ọzo akpokpa. Unu te ejekwa anodu k'ekwe ekele lẹ gbororo. ⁵ Unuphu, unu -bahukpooru; unu vuru ọzo s̄u: 'Ge nchi dukwa doo l'unuphu-a.' ⁶ Teke nwa nchi-odoo no l'eka ono; nchi-odoo unu aburu nkiya. Teke 'o dudu; l'ọ lwaphutaru unu azu. ⁷ Unu bukwarupho l'unuphu ono; rije nguje iphe, buk̄poo

iphe, ephe nuru unu; kele onye akanya gbaru k'anata ugwo iphe, o setaru. Unu te ebuphekwa l'unuphu l'unuphu. ⁸ Teke unu bahuru mkpukpu; ephe -nata unu ree; unu rijeekwapho iphe, a nuru unu. ⁹ Unu mee g'ehu du ndu iphe eme ike l'eka ono; unu asu phe: 'Chileke abyaakwa aburu eze unu.' ¹⁰ Teke unu bahukwanuru mkpukpu; ophu ephe anataduru unu; unu alufu l'oma gbororo iya bya asu phe: ¹¹ 'Urwuku mkpukpu unu, du anyi l'okpa be anyi jishiakwaru unu-o! O kwa iphe, unu a-maru bu le Chileke abyawaa egoshi le ya bu eze.' ¹² Ole iphe, mu akaru unu bu; o-kakwaru ndu Sodomu mma mboku ikpe; eme le mkpukpu ono."

Iphe ee-me oha, jikaru nu
(Mat 11:20-24)

¹³ "Nshio gube oha Korazinu! Nshio gube oha Betusayida! Kele ome e wotaru iphe-ohumalenya, e meru l'ime unu mee l'oha Taya yeke oha Sayidonu m'ephe eyekwaa uwe-aphu; kpua onwophe ntu uzanya; gude goshi l'izimanu lwaru phe azu; ephe ghawaa umere lwapfuta Chileke. ¹⁴ Ole o-karu ndu Taya waa ndu Sayidonu mma me Chileke kpeje ikpe eme le g'oo-du unubedua. ¹⁵ Gube oha Kapaniyomu! ? O du ngu g'e kulia ngu g'i supfuru l'imigwe to? Aa-gbekwanu kwatsua ngu kwarua ngu oku-ali-maa!"

¹⁶ O su ndu etsoje iya nu: "Onye numaru iphe, unu pfuru numawaru iphe, mu pfuru; onye jikaru unu jikakwaru mu pho; teme onye jikakwanuru mbedua buakwaa onye ono, ziru mu ozi ono be o jikaru."

Ndu Jizosu ziru ozi
alwa l'ehu-utso

¹⁷ Ukporo umadzu eto l'umadzu iri l'ebo ono jechaa bya egude ehutso lwa bya asu Jizosu: "Nnajiuphu; anyi gude epha ngu kachaa obvu ike!"

¹⁸ O su phe: "Mu shia ele Nsetanu g'o shi l'igwe ada g'ebemu-igwe. ¹⁹ Su-a; mu yeakwaru unu ike l'eka g'unu zopyabejehaa agwo l'okpa me akpi me g'unu kakota iphe, bukpo ike k'ohogu ono, bu Obutuswe ike. O to dudu iphe, byaru ayi mee unu. ²⁰ Ole g'o to bukwaru iphe, ehutso iya a-ndu atso unu bu l'unu ka obvu ike; g'ehu tsojehia unu l'e dewaru epha unu l'ekwo l'imigwe."

Ehu atso Jizosu
(Mat 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Le teke ono kwapho be Unme Chileke meru Jizosu; ehutso mahu iya. O su: "Mu ekele ngu ekele Nna, bu Nnaji igwe ye ali; l'i domiru iphe-a ge ndu kwaru enya; waa ndu mmamphe ta amaru iya; i woru iya goshichia ndu obu phe guru iphoró ge k'unwegirima. Ee! Nna; noo iphe, i mekpoperupho g'o du ngu; waa g'otso ngu utso ememe iya.

²² "Nna mu yeakwaru mu iphemiphe l'eka. O to dukwa onye maru onye Nwa Chileke bu; gbahaa Nna iya, bu Chileke. Ophu o dukwa onye maru Nna iya, bu Chileke; gbahaa Nwa iya; ozo 'epho onye Nwa iya ono hotaru; goshi iya Nna iya."

²³ Jizosu ye ndu etsoje iya nu nduepho nwekinyi phe; o ghakobe su phe: "Ehutso be a goru nu unube ndu gude enya unu ahuma iphe-a, unu ahuma-a. ²⁴ ?Unu maru-a le ndu mpfuchiru Chileke; waa ndu eze, du igwerigwe be o guru egu ahuma iphe-a, unu ahuma-a; ole ephe ta ahumaduru iya. O gukwaru phe pho ahuma iphe-a, unu anu-a; ole ephe ta ahumaduru iya."

Ekemu, kpo-chiru ishi
(Mat 22:34-40; Mak 12:28-34)

²⁵ Noo ya bu; onye lanu, maru ekemu gbalihu ge ya gude aji hua Jizosu ama bya asu iya: "O-ziphe; ?bu gunu be mu e-me ge mu dzuru ndzu ojeje."

²⁶ O sụ iya: “?Bụ ụnu bẹ e deru l'ekwo ekemu? ?I ụtaru ụnu?”

²⁷ Nwoke ono sụ iya: “Ekwo ekemu sụru: ‘Yee Nnajiuphu, bụ Chileke ụnu obu ụnu g'ọ ha. Gude ndzụ ụnu g'ọ ha; mẹ ike ụnu g'ọ ha; mẹ uche ụnu g'ọ ha yee Chileke obu. Waa g'i yee nemadzụ ibe ụnu obu g'i yeru onwongu.’ ”

²⁸ Jizọsu sụ iya: “I pfukọtaru iya; i -mee nno; l'inweru ndzụ.”

*Etu k'onye Samériya,
nweru obu oma*

²⁹ Nwoke ono kụchata iya bya asụ iya: “?O bụkwanuru onye bụ nemadzụ ibe mu obu?”

³⁰ Jizọsu nmaaru iya etu sụ: “O duru nwoke, shi Jierúsalemu eje Jieriko. O je evubaa ndu ana nfu. Epe tsua ya iphe tsugbuphodo iya ndzụ nwanshii; gbabẹ iya ọto bya aparu iya haa; ọ nduwaa mkpokpo ndzụ. Epe gbakashihu. ³¹ O duru g'ọ nwuru; onye uke Chileke ndu aghata l'uzo l'eka ono bya ahuma iya; bya agbango ya; shia ụzo ozo; ọ buru iya atugbu. ³² Oshilokpa Lívayi ghatashikwaapho l'uzo ono bya ahumakwa iya pho bya ahangokwaa ya pho. ³³ Obenu l'onye Samériya, ejekpoooro iphe, ooje ghatashiaru eka nwoke ono no bya ahuma iya; imemini iya du iya. ³⁴ O bya ejepfu iya bya edebachaa ya manụ l'onyá, dugbaa ya l'ehu; kpua ya ya mēe bya ekechishia ya ya. O bya apata iya tukobe lẹ nkapfu-igara iya; bya aparwuta iya ụlo ndu ije; bya edobe iya swiru. ³⁵ O be lẹ nchitabohu iya; ọ chifuta shiru labo bya anụ onye-nche ụlo ndu ije ono bya asụ iya: ‘Letakwa iya enya. Teke mu lwaru; ọ -duru iphe ozo, o phubaaru ụnu; mu a-pfua ụnu iya.’

³⁶ “?Bụ onye ole l'ime ụmadzụ eto ono bẹ i riru l'oo ya bụ nemadzụ ibe nwoke ono, vubaru ndu ana nfu ono?”

³⁷ Onye ezije ekemu ono sụ iya: “Oo onye ophu phuru iya obu-imemini pho.”

Jizọsu sụ iya: “Laa; je emeje egube ono.”

*Jizọsu akpafuta
Mata yee Meri*

³⁸ Tọbudu iya bụ; Jizọsu phẹ kwaseru ejekpoe kwapho iphe, epe eje. Epe jenyaeapho l'uzo; ọ bahụ l'oma mkpukpu lanu. Nwanyị, epha iya bụ Mata dubata iya ibe phẹ; gẹ ya kwaru iya ebyaa. ³⁹ Nwanyị ono nweru nwune nwanyị, epha iya bụ Meri. Meri je anodu nonyabe Nnajiuphu; anụ opfu iya. ⁴⁰ Mata yenukwanuru ehu l'eme nri. O bya ejepfu Jizọsu je asụ iya: “Nnajiuphu! ?Tii sudu nwune mu nwanyị g'ọ to hashiru mu ozi-a gẹ mu je nwekinyi mu? Sunu iya g'ọ bya eyeru mu eka!”

⁴¹ Nnajiuphu sụ iya: “Mata! Mata! I kunukaru photophoto megbushinuka onwongu. ⁴² Iphe lanu bụ iphe, du mkpa kpurumu. Meri hataakwanaru okè-iphe ono ophu ka ree. Ophu a nafubaedu iya ya anafu.”

11

*Jizọsu ezi g'ee pfuje anụ Chileke
(Mat 6:9-13; 7:7-11)*

¹ O be ujiku lanu; Jizọsu ndu eka lanu epfu anụ Chileke. O pfughechaẹ ya pho; onye lanu l'ime ndu etsoje iya nụ sụ iya: “Nnajiuphu; zinaa anyi g'ee pfuje anụ Chileke gẹ Jionu zikwarupho ndu etsoje iya nụ-a.”

² O sụ phẹ: “Unu -ndu epfu anụ Chileke; unu sụje:

“Nna anyi, bu l'imigwe;

G'e dobe epha ụnu iche.

Goshinu l'oo gubedua bụ eze.

G'emeje iphe, du ụnu l'uche

l'eliphe;
 g'eemeje iya l'imigwe.
³ Nūnu anyi nri ntanū-a;
 Nri, a-sujeru anyi eri
 mboku-mboku.
⁴ Guaru anyi nvu l'eka anyi
 mesweru ngu.
 G'anyi guru ndu mesweru
 anyibedua.
 Te ekwekwa g'anyi nmalahu
 l'ohutama.
 Nafutachikwaa anyi g'anyi
 ta aba l'eka onye
 ejo-iphe.”

⁵ Jizosu su phe: “Denu g'unu ha onye e-jepfu onya iya l'echi abali je asu iya g'o jie ya ugwo ishi buredi eto; ⁶ l'onya iya, shi eka du enya byaru ibe iya; ophu ya enwedu nri, ya a-nu iya. ⁷ Onya iya ono gbē l'ime ulo su: 'E pfuchishi mu nchi! Mu gu-chiwaru uzo; swobe iya iphe. Mu l'unwu mu zewaa azee. Ophu mu agbeshiedu abya ngu anu buredi ke nta.' ⁸ Ge mu kakwaru unu: o -buru l'o to gbeshidu abya iya anu buredi ono kele o bu onya iya; l'oo-gudenu kele oopfuchi iya nchi; ophu iphere adudu iya bya anu iya iphe, o byaru asu g'o nu iya. ⁹ Noo g'o gude mu sukwanu unu; unu pfua g'a nu unu iphe; aa-nu iya unu! Unu cho iphe; unu a-chota iya! Unu kua eka l'uzo; aa-guharu iya unu! ¹⁰ Kele onyemonye, suru g'a nu iya iphe be aa-nuje iphe; onye choru nu l'a-chotaje; onye kuru eka be aa-guhajeru uzo. ¹¹ ?Denu g'unu ha, buru nna, onye nwa iya a-su g'o nu iya ema; l'o gbē chiru agwo nu iya; ¹² ozoo teke o suru g'o nu iya ekwa-oku; l'o nuchia ya akpi? ¹³ Eshinu unube ndu bu ndu ejo-iphe amajeru nu unwu unu iphe, du ree; ?buchia Nna unu bu l'imigwe ta akabadaa amaru g'oo-me nu unu Unme-du-Nso; mbu unube ndu suru g'o nu iya unu?”

Eka ike Jizosu shi
(Mat 12:22-30; Mak 3:20-27)

¹⁴ O be teke ozo; o duru nwoke, Jizosu chifuru obvu, bu iya l'ehu, meru ebe oopfujedu opfu. Kpiridangu-obvu ono lufuepho nwoke ono l'ehu; nwoke wata epfu opfu. O du ikpoto ndu ono biribiri. ¹⁵ O duru ndu ophu suru l'oo obvu, bu Biyelezebolu, bu iya be bu onye-ishi iphe, bukpo obvu be o gude achishi obvu.

¹⁶ Ndu ophu abya agbaberu iya onya opfu g'ephe gude nmata iya; su iya g'o menaru phe iphe-ohumalenya, e-goshi l'oo Chileke ziru iya eviya. ¹⁷ O maerupho iphe, ephe ari bya asu phe: “Ali-eze -keha ebo; seahaa opfu be o buakwaa ola-l'iswi. Nokwapho g'oo-du l'unuphu, keharu onwiya ebo. ¹⁸ Teke o bukwanu le nkwoka du l'ibe Nsetanu; ?denu g'ee-me g'ali-eze iya keru; me unu -su l'oo Biyelezebolu be mu gude achishi obvu? ¹⁹ O -bukwanuru l'oo Biyelezebolu be mu gude achishi obvu; ?bu gunu be ndu k'unu gudekwanu achishi obvu nkephe? O kwa iya bu l'oo ndu k'unu e-goshiwaro unu l'ikpe nmaru unu. ²⁰ Obenu teke o bukwanu l'oo ike Chileke be mu gude achishi obvu obu; oo ya bu l'o noo iphe, egoshi le Chileke buakwaa eze l'ehu unu.

²¹ “Onye okpehu du -kwaghe ngwogu akwaghe nodu eche ibe iya nche; ?ti madu l'o to dudu iphe, eme iphe iya? ²² Obenu teke onye ka iya ike byaru afuaru iya; bya alwu-kpee ya l'o nata iya ngwogu ono, bu iphe, o doberu enya ono; bya akwaa ivu iya ono kekashia.

²³ “Su-a; onye mu l'iya ata tugbaduru bukwa onye opfu mu; onye mu l'iya ata achikobedu achikobe l'achikakwa achika.

Iphe, akpaję ọbvụ alwa azu
(*Mat 12:43-45*)

²⁴ “Teke a chifuru nemadzụ ọbvụ l'ẹhu; ọbvụ ono etsoru echiegu ẹka mini adudu aghaphe; achọ ẹka ọo-nme anmẹ. Teke o jenyaa; ọphu ọ dudu ẹka ọ humaru; l'ọ sụ gę ya laphuëshikwa azu l'akahu ọlo iya-a. ²⁵ Teke ọ byatasharu; a zawa iya azaza; dozichaa ya ree; ²⁶ l'ọ je je achita ọbvụ ẹsaa ọzo, ka iya njo; ẹphe awuba je eburu iya; ndzụ nwoke ono teke ono abya aka njo; eme lę teke mbụ pho.”

Okpobe ẹhu-utso

²⁷ Jizosu pfuepho nno; nwanyi lanu l'ime igwe oha ono chia mkpu su: “Ehu-utso be a goru nu nwanyi ọphu paru ẹpho-ime ngu bya echee ngu ẹra!”

²⁸ Ọ sụ iya: “Ehu-utso be gochiaru nu ndu anumaje opfu Chileke bya eme iya ememe!”

Iphe-ohumalenya,
meru l'ẹhu Jiona

(*Mat 12:38-42; Mak 8:11-12*)

²⁹ O be g'ikpoto ndu ono aka shii eje; Jizosu pfuaaha sụ: “Ogbo-nta-a pakpokwaaru njo. ẹphe achọ iphe-ohumalenya. Ọle ọ tọ dukwanu iphe-ohumalenya ọzo, ee-goshi phe; gbahaa iphe, meru Jiona. ³⁰ Mbụ-a; ọo kwa gę Jiona bujeru ndu Ninive iphe-ohumalenya pho bu gę Abubu-Ndiphe bu ndu ogbo-nta-a. ³¹ Nwanyi, bu eze ndu Sheba be a-gbalihu mboku ikpe; nma ogbo-nta-a ikpe; kele o shi l'eka igwe beru; ali beru bya gę ya numa opfu nkwaanya Solomonu. O be nta-a be onye ka Solomonu no l'eka-a. ³² Temе ndu Ninive l'a-gbalihu mboku ikpe; nma ogbo-nta-a ikpe; kele izimanu lwaru ndu Ninive azu; ẹphe ghaa umere; lwapfuta Chileke l'opfu, Jiona pfuru phe; obenu l'onye ka Jiona no l'eka-a nta.”

Orọku, du l'ẹhu bu ẹnya
(*Mat 5:15; 6:22-23*)

³³ “O tọ dukwa onye abujeru; ọ -yechaa oku l'oroku l'ọ woru iya je edomia edomi; ọzoo l'ọ woru ite kpube iya. Owojechiaru iya kobe lę nggu-oroku g'onyemonye, bataru nu ahuma iphoro iya. ³⁴ ẹnya ngu bu oroku, du ngu l'ẹhu. Teke ẹnya doru ngu edodo; ogwehu ngu abukotaru ngu iphoro iphoro. Teke ẹnya edoduru ngu edodo; ogwehu ngu abukotaru ochii ochii. ³⁵ Ọo ya bu; letakwa ẹnya; a -nonyakwaa iphoro, no ngu l'ime gbę bya aburu ochii. ³⁶ Ọ -buru l'ogwehu ngu bukota iphoro; ọphu ọ dukpoda ẹka ọogba ochii; be ọo-nodu enwu enwunwu g'oroku anoduje enwu-a gude nwuberu ngu oku.”

Jizosu epfu ke ndu ezije ekemu
(*Mat 23:1-36; Mak 12:38-40*)

³⁷ Jizosu kpukwadurua opfu l'onu epfu; onye Farisii bya asu iya: “Oshi adukwa l'ibe mu.” O tsoru iya je anodu k'eri nri ono. ³⁸ Ọ du onye Farisii ono biribiri l'ọ to vuduru ọzo meadaa nsọ akwo ẹka; bya anodu k'eri nri. ³⁹ Nnajiuphu sụ iya: “Unube ndu Farisii anoduje asa azu okoro asa azu ochi; ọle iphe, unu maru bu ana ndu ọzo iphe l'eka ike yę ejo-iphe. ⁴⁰ Unube ndu eswe! ?Tọ buedu ẹka lanu, meru azu, mekwarupho ime? ⁴¹ Ọle-a; unu woru iphe, no l'ime okoro waa l'ime ochi meuru ndu ukpa iphe-oma; huma lę nsọ a-bvuru unu l'iphemiphe.

⁴² “Nshio unube ndu Farisii; kele unu apfujechaaru apfuru nu Chileke oke-lanul'uzo-iri: l'agbo; me olubu; mekpoo iphemiphe, bukpo nwekwo, eeri eriri; unu agbe haa apfubekoto waa eye Chileke obu. Unu gege apfubekoto; yee Chileke obu; mejkwapho ekemu ọphu unu emejehawaa.

⁴³ “Nshio unube ndu Farisii; mbu unube ndu ọduje g'unu nodu l'ishi l'ulo-ndzuko; teme ọ nodu aduje unu g'e keleje unu ekele k'iche l'eka a du igwe. ⁴⁴ Nshio unu; kele

unu dū g'ilu, chihuru echihu, a ta hūmaduru l'ēnya; a nōdu azoje iya ọkpa; ọphu a madu l'ime iya rehuru erehu.”

⁴⁵ Onye lanu bu onye maru ekemu su iya: “O-zì-iphe; eshinu iipfu egube ono be i tukoakwaru anyi l'ephe abaru mba.”

⁴⁶ Jizosu su iya: “Nshio unube ndu maru ekemu; kele unu ewojeru ivu, anyi erwa boo ndiphe; ole unubedua ta arwukwa ivu ono g'ọ ka mma l'ọo mkpushi-eka lanu.

⁴⁷ Nshio unube ndu gbē nta-a akpushi ọlo-ilu l'eka ndiche unu phe ligbaaru ndu ephe gbushiru, bu ndu mpfuchiru Chileke. ⁴⁸ Ọo ya bu l'unu egoshi l'unu kweru l'iphe, ndiche unu phe meru be du ree; teme eka unu dukwa iya pho; kele ephe gburu phe egbugbu; unu nodu akpushi ọlo-ilu l'eka e liru phe. ⁴⁹ Noo iphe, Mmamiphe Chileke pfuru su: ‘Mu e-zì ndu mpfuchiru Chileke; me ndu-ozì g'ephe jepfu phe. Ndu ono, mu e-zì ono nweru ndu ọphu ephe e-gbu egbugbu; duru ndu ọphu ephe a-kpa ehu mmanu.’ ⁵⁰ Ọo ya bu l'aa-gwata ogbo-a ugwo ọchi iphe, bukpo ndu mpfuchiru Chileke ono, ndiche phe shi teke iphe du gbushita ono; ⁵¹ e -shikpo le mee Ebelu jasule ke Zakaraya, onye e gburu le mgbaka ọru-ngweja Chileke yee eze-ọlo Chileke. Su-a; ge mu gbukwaaru iya unu tororo; o kwa ogbo-a be aa-gwata ugwo mee phe.

⁵² “Nshio unube ndu maru ekemu; kele unu wotawaru ire-igodo ọlo mmamiphe. Unu ta abahuduru l'onwunu; teme ndu eme g'ephe bahu be unu kposhiru abahu.”

⁵³ Jizosu bya l'atugbu l'eka ono; ndu ezije ekemu me ndu Farisii ono kwatakpo tsoahaa ya opfu; teme ephe nodu akuchashikwa iya pho opfu akuchashi; eme g'o pfua igwerigwe opfu; ⁵⁴ eka ephe ege iya g'ephe gbaaru iya onya opfu, ephe e-gude nmata iya.

12

Iphe-ekoje-buredi ndu Farisii (Mat 10:26-27)

¹ Teke ono kwapho; umadzu ukporo l'unu zakobewaa l'eka ono; k'ọphu ephe azogbaa nwibe phe toli toli. Jizosu karu ndu etsoje iya nu gedegede su phe: “Unu kwabekwaru iphe-eko-buredi ndu Farisii enya, bu iya bu tuko-l'ehu-atuko-l'obu, ephe bu. ² O to dukwa iphe, e kpuchiru ekpuchi g'e te mechaa kpuhaa ya; ọphu o dukwa iphe, e domiru edomi g'e te mechaa maru iphe, o bu. ³ Iphe, unu pfuru l'ochii be aa-numa l'iphoro; teme iphe, unu dzuru taba taba l'ime ọlo be aa-ra arara g'onnyemonye numadzuru.”

Onye aa-tsuje ebvu (Mat 10:28-31)

⁴ “Ge mu kakwaru unube ndu bu onya mu phe: Unu ta tsukwa ndu egbu ogwehu nemadzu ebvu; ndu bu: ephe -gbuchaa; o to duedu iphe ozo, ephe adu ike eme. ⁵ Ge mu kakwaru unu onye unu a-nodu atsuje ebvu: onye unu a-tsuje ebvu bukwa onye bu: o -gbuchaa egbugbu; l'o nwekwarupho ike, oo-gude nwuru onye ono chie l'oku-ali-maa. Ee! Mu suru unu-a; nokwa onye unu a-tsuje ebvu bu ono.

⁶ “?Tobudu unwu ogbe ise bu kobo ebo? Ole Chileke ta adukwa unwu ogbe me nanu, o to nyataduru. ⁷ Mbua; egbushi, no unu l'ishi be o guchaakwaru ogu nanu nanu. Unu ta atsushi ebvu! Unu kagbaa ikpoto ogbe aba le mkpa; g'ọ hahabe igwerigwe.”

Epfu l'edzudzu-oha l'a bu ke Kereshi (Mat 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ “Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; onye pfuru l'edzudzu-oha pfua ya hoo haa le ya bu nkemu be mube Abubu-Ndiphe l'a-pfukwarupho l'edzudzu unwu-ojozi-imigwe pfua ya hoo haa l'onye ono bu nkemu. ⁹ Obenu l'onye pfuru l'edzudzu-oha pfua ya

hoo haa lẹ ya ta amadu mu be mu a-pfukwarupho l'edzudzu unwu-ojozi-imigwe ke Chileke pfua ya hoo haa lẹ mu ta amadu onye obu.

¹⁰ “Onyemonye, pfuru Abubu-Ndiphe ejo opfu be aa-gukwaru nvu; obenu l'onye pfubyiru Unme Chileke be a taa gukwaru nvu.

¹¹ “Teke o bu l'ephe kpu unu bya edobe l'ulo-ndzukọ; waa l'iphu ndu-ishi; waa l'iphu ndu govument; unu ta ayokwa oshi iphe, unu e-pfu; ozoo g'unu e-dobe onu pfua ya gude kpofu onwunu. ¹² Kele Unme Chileke l'e-zia unu iphe, unu e-pfu teke ono.”

*Etu k'onye eze,
bu onye-eswe*

¹³ Onye lanu l'ikpoto ndu ono su iya: “O-zì-iphe-e! Rwonaa nwune mu g'o kwe ge mu l'iya kee iphe, shi lẹ nna anyi.”

¹⁴ Jizosu su iya: “?Bu onye meru mu onye ekpejeru unu ikpe; ozoo onye ekeru unu oke; gube nwoke ono?” ¹⁵ Jizosu su ikpoto ndu ono: “Unu tokwa ehu zehujeru iphe, bukpo iphe, akpataje eye enya l'eku mgboko-a; l'okpobe ndzu nemadzu te eshikwa l'eku, o kpataru akpata; g'ohahabe.”

¹⁶ O wataru phe anmaru etu su: “Nwoke lanu, nweru iphe; koru opfu; kpata iya iphe, ha shii. ¹⁷ O bya ariahaa l'egomunggo su:

'?Denuanu ge mu e-me iya g'o to duedu eka aa-kube iphe-a?' ¹⁸ Mu e-me iya egube-a. 'Mu a-phoka oba mu phoribebaa iya g'o ka osa; l'oo-buwaruro eka mu a-kube mebyi iphe mu; me iphe, mu nweru enweru.' ¹⁹ Noo ya bu; mu asu ndzu mu; eku abyakwaru ngu! Owa-a bukpo kwaa iphe, a-suru ngu eri apha, du igwerigwe. Tuta unme nta; ria ngua g'ehu tsoo ngu utso!” ²⁰ “Ole Chileke suru iya: 'Onye eswe! Enyashi-a be aa-nata ngu ndzu ngu ono. Iphemiphe-a, i doberu onwongu-a; ?bu onye e-ri iya?’

²¹ “Noo g'onye akparu onwiya eku; ophu o dudu iphe, o bu l'iphu Chileke du bu ono.”

*Eye Chileke iphemiphe l'eka
(Mat 6:25-34)*

²² Jizosu su ndu etsoje iya nu: “Noo iphe, mu gude su: Unu ta akushi photophoto g'unu e-me ndzu unu: k'iphe, unu e-ri; ozoo k'ehu unu: k'iphe, unu e-ye l'ehu. ²³ Kele ndzu ka nri; teme ogwehu ka uwe aburu iphe. ²⁴ Lewaro okpoko-ohà, ephe l'eli! Ephe ta akokwa opfu; ophu o dukwa iphe, ephe eje akpata l'opfu; ophu ephe enweddu ulo eku; ophu ephe agbadu oba; ole Chileke anodujeelaa azu phe. ?Unu ta amadu l'unu ka enu aburu iphe. ²⁵ ?Denu g'unu ha onye e-gude ayọ oshi; yekwa iphe, ha nwanshi lẹ ndzu iya? ²⁶ Oo ya bu; o -buru l'unu taa dudu ike eme nwiphe habe nwanshi nno; ?buhunu gunu meru iphe, unu aku-phe photophoto? ²⁷ Unu lewaro ojimbvu g'onoduje evu. Ephe te esedu akanya; ophu ephe agbadu oghu k'akwa uwe. Obenu lẹ-a; unu huma ge Solomonu yeberu uwe, ama mma; ole uwe iya ta amarwuduru g'ojimbvu lanu. ²⁸ Teke o bu lẹ Chileke eyeje eswa, no l'egbudu uwe; l'iphe, bu o -dzuru ndzu ntanu-a; echele l'e woru iya shia ite; ?to kabadaa unu eye okpobe uwe? mbu unube ndu-a, ekwekwe, unu kweru abadu ishi-a! ²⁹ Oo ya bu; unu ta anodujeshi aku-phe photophoto iphe, unu e-ri me iphe, unu a-ngu. ³⁰ O kwa iphe ono bu iphe, ohamoha tukoru ayọ oshi iya. Nna unu makwaru-a l'o du unu mkpa. ³¹ Unu chochia eka Chileke bu eze! Oo ya bu; iphemiphe ono aburu iphe, ee-yekwaru unu eyekwa.”

*Eku imigwe
(Mat 6:19-21)*

³² “Unu ta atsushi ebvu; unube unwu ndokobe aturu, adudu igwe-a; l'ọ dukwa Nna unu ree okpobe adudu eme g'unu bukwarupho eze l'eka o bu eze. ³³ Unu reshia iphemiphe, unu nweru gude mee iphe-oma. Unu meeru onwunu ekpa okpoga ophu taa kahudu akahu; kparu eku unu dobe l'imigwe; eka o to lwadu ali alwalwa; kele ndu-oshi te ejedu iya; ophu mkpu atadu iya. ³⁴ L'ọ kwa eka eku ngu, kachaa ngu mkpa no be obu ngu a-nodukwapho.”

Ndu ozi, nwu enya

³⁵ “Unu lishia anamu unu ike; g'oku dukwapho l'oroku unu. ³⁶ Unu adu g'unwokoro, nwu enya echeru nnajiuphu phe g'o lwa ekele-nwanyi, o jeru; g'ephe a-guhakeberu iya uzo me o -bya bya akua eka l'uzo. ³⁷ Ehu-utso be a goru nu ndu-ozii ono, nnajiuphu phe l'a-byatashia; ephe anwuru enya. Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; oo-rukotakwa onwiya su phe g'ephe nodu anoo ge ya kwaaru phe okpobe ebyaa. ³⁸ O -buru l'echi abali be o byapfutaru phe nno; ozoo l'iphe-oha enu; ephe nwukwaduru enya; l'o buru phe iphe ehu-utso. ³⁹ Ole-a; unu makwarupho l'ome oke, bu l'unuphu maru teke iphuru abya ibe iya; me o nwukwaru-a enya; k'ophu o to kwekwanu g'iphuru ono tsufua ulo iya bata. ⁴⁰ Unubedua l'onwunu; unu kwabekwapho enya; kele Abubu-Ndiphe l'a-byakwa teke unu te eledu enya iya.”

Nwozi, e gude ire iya eka

(Mat 24:45-51)

⁴¹ Pyita su iya: “Nnajiuphu-e! ?Bu anyibedua be i nmaru etu owa-a gedegede to oha?”

⁴² Nnajiuphu su: “?Bu onye bu nwozi, e gude ire iya eka; teme o buru onye kwaru enya? Oo ya bu onye ono, nnajiuphu iya doberu l'unuphu g'o nujeru iya ndibe iya nri l'o rwubèrù iya. ⁴³ Ehu-utso be a goru nu nwozi ono me o -buru le nnajiuphu iya a-lwa bya bya ahuma l'oome iphe ono, o ziru iya ono. ⁴⁴ Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; nnajiuphu ono e-wokwaru iphemiphe, o nweru enweru ye nwozi ono l'eka. ⁴⁵ Obenu teke nwozi ono riru su: ‘Haa! Nnajiuphu mu anokwaa odu alwalwa’; bya awata etsukashi ndu-ozii nwoke ono iphe: unwoke me unwanyi; wata eri g'o du iya; nguahaa mee; o tsuahaa ya. ⁴⁶ Nnajiuphu iya ono a-lwakwa mboku, o to ledu enya iya waa teke o to madu bya agwaa ya ochi; woru iya gwakobe le ndu e gudedu ire phe eka.

⁴⁷ “Onye-ozii, machaaruu uche nnajiuphu iya; ophu o kwakobeduru eka; ozoo mee iphe, bu uche nnajiuphu iya be ee-chishi echachi ike. ⁴⁸ Obenu l'onye ata amadu uche nnajiuphu bya emeta iphe echi echachi be ee-chipete iphe. Onyemonye, a nuru iphe, ha shii be ee-le enya iphe, ha shii l'eka iya. Onye e yekwanuru iphe, ha shii l'eka be aa-jikwapho aji iphe, kabaa shii.”

Jizosu agbaghashi ndiphe

(Mat 10:34-36)

⁴⁹ “Iphe, mu byaru bukwa atu oku l'eliphe; mbu l'o du mu g'a su l'oku obu etsuwaa etsutsu! ⁵⁰ Obenu l'o nweru baputizimu, ee-me mu. Obu akue mu pho phoophoophoo; mbu jasuu teke e meadaru iya. ⁵¹ ?Unu dobesu le mu byaru eme ge nchi du ndiphe doo? Aawa! Iphe, mu epfuru unu bu l'iphe, mu byachiaru bukwa mgbaghashi. ⁵² Kele e -shii nta-a be unuphu, umadzu ise bu be a-gbaghashihuepho. Umadzu eto aburu ohogu umadzu labo; umadzu labo aburu ohogu umadzu eto. ⁵³ Ephe a-gbaghashihu: nna aburu ohogu nwa iya; nwa aburu ohogu nna iya. Ne aburu ohogu nwa-nwanyi; nwa-nwanyi aburu ohogu ne iya. Ne ji nwamgboko aburu ohogu nyee nwa iya; nyee nwa aburu ohogu ne ji iya.”

Amaru gę mbọku gbaru
(Mat 16:2-3)

⁵⁴ Ọ sụkwapho ikpoto ndu ono: “Ọobujeru teke unu hụmaru ẹka igwe rwuru erwurwu l'uzo ẹnyanwu arība; unu asụ l'igwe e-dze nwa yẹgeyege mini; l'ọduepho nno. ⁵⁵ Teke pherephere shi l'uzo ndohali wata ezizi; unu asụ l'onanwu abyawaa; l'ọ dọ g'unu pfuru. ⁵⁶ Unube ndu ono, bu tuko-l'ẹhu-atuko-l'obu ono. Unu aduje ike lee ẹnya l'eli lee l'ali; kọta gę mbọku gbaru. Obenu ?bu gunu kparu iphe, unu amadu kọo iphe, nta-a du g'oo ya?”

Edoshi opfu
(Mat 5:25-26)

⁵⁷ “?Bu gunu be o gude ophu unu achijedu idzu l'ime obu hota iphe, pfuru oto mee? ⁵⁸ Teke onye gbaru ngu ekwo kpọ ngu eje l'ulo-ikpe; kukebe ẹhu g'unu l'iya doshia l'uzo; g'ọ tọ kpuru ngu je anu onye-ikpe; onye-ikpe e-woru ngu ye l'eka ogbogu; ogbogu eje atua ngu mkporo. ⁵⁹ Gę mu gbukwaaru iya unu tororo; i ti yikwa futu afuta l'eka ono jasụ teke i pfueberu iphe, e gburu ngu pfa pfa afu iya.”

13

Izimanu alwa azu ozoo ọla-l'iswi

¹ Ọ duru ndu no l'eka ono teke ono, pfuru Jizosu ke ndu Galili, Payileti gbushiru ẹka ephe no agwa iphe; mee phe gwakobe le mee iphe, e gude agwa iphe. ² Ọ su phe: “?Unu dobesu le ndu Galili ono kakota ndu Galili ozo abu ndu eme iphe-eji opfu l'e gburu phe egube ono. ³ Mu su unu: Waawaa-o! Teke o bu l'izimanu iphe-eji unu ta alwakotaduru unu azu; unu lwapfuta Chileke be unu a-lakotakwapho l'iswi egube ono. ⁴ Tọo umadzu iri l'esato ono, ulo-eli ephekerephe Sayilowamu zeru tugbushia ono; ?unu dobesu l'ephe ka ndu Jierusalemu ophu abu ndu ejo-iphe? ⁵ Mu suru unu: Waawaa-o! Teke o bu l'izimanu iphe-eji unu ta lwakotaduru unu azu; unu ghaa umere be unu a-lakotakwapho l'iswi nno.”

Etu oshi, ta amiduru amimi

⁶ Ọ bya anmaa etu-a su: “Ọ duru oshi figu lanu, nwoke yeru le mgbabu iya. Ọ nodu abyaje elee ya ẹnya mebyi; o to dudu iphe, oohuma. ⁷ Ọ su onye-ozu mgbabu: ‘?I humaru le mu byawaru apha eto mgburugburu bya elee ẹnya mebyi l'oshi figu-a: ole o to dudu iphe, o mitaru. Gbutsua ya! ?Bu gunu meru g'o gude o jee adzuru ndu emebyishiru mu ali?’ ⁸ Onye-ozu mgbabu ono su iya: ‘Jiko hafua ya ro apha lanu-a; gę mu bvupheadaa ya mgburugburu yeadaa ya ozu. ⁹ Teke o bu l'ọ miru mebyi apha ozo; oo ya bu l'ọ du ree; teke odumeka l'ii-gbutsuwa iya ro.’ ”

Jizosu eme gę nwanyi,
okwebe kweberu wekorohe l'eswe-atuta-unme

¹⁰ Ọ be teke o no l'ulo-ndzuko ndu Jiu ono nanu ezi iphe l'eswe-atuta-unme; ¹¹ o duru nwanyi, no l'eka ono, obvu mewaru iphe-ememe mgarapha iri l'esato. Ọ lotawa iya phugobe; ophu o kwejedu g'ọ pfuru nhamunha. ¹² Jizosu huma nwanyi ono bya ekua ya su iya: “Nwanyi oma! I nwewaa onwongu l'iphe ono, eme ngu nu ono!” ¹³ Ọ bya ebyibe iya ẹka; nwanyi ono lochia onwiya teke ono teke ono pfuru nhamunha; bya ekeleahaa Chileke ekele.

¹⁴ ẹhu ghuaaha onye-ishi ulo-ndzuko egu le Jizosu meru g'onye iphe eme wekorohe l'eswe-atuta-unme. Ọ su ndu ono: “Abali ishii be e doberu k'ejeje ozi; unu byaje g'e mee g'unu wekorohe teke ono; unu ta abyajeshi l'eswe-atuta-unme.”

¹⁵ Nnajiuphu sụ iya: “Unubẹ tuko-l'ẹhu-atuko-l'obu-a! ?Unu ta akpofujedu eswi unu l'ẹhu l'ẹhu; ọzoo nkapfu-igara unu l'ọka iya; chiru iya je g'ọ nguta mini l'eswe-atuta-unme? ¹⁶ Sụ-a; nwanyi-a, bu awa Ebirhamu-a, Nsetanu keru egbu eshi k'apha iri l'esato-a; ?tọ gbaduru ke g'a tofu iya l'egbu ono l'eswe-atuta-unme?” ¹⁷ O pfuchaepho nno; iphere gude ndu ono, etso yẹbe Jizosu opfu ono. Ikpoto ndu nọ l'eka ono tuko teahaa eswa k'eze iphe ono, Jizosu emeshibebe ono.

Ẹtu, e gude akpuru oshi mosutadu anmaa
(Mat 13:31-33; Mak 4:30-32)

¹⁸ Jizosu sụ: “?Bụ gunu be ẹka Chileke bu eze du g'ọ ya? ?Bụ gunu be mu a-turu iya yeru? ¹⁹ Ọ du g'akpuru oshi mosutadu, nwoke wotaru je akua le mgbabu iya. O fua; vuta buru oshi k'eka iya; k'ophu enu, ephe l'eli byaru bya akpaahaa epfuno l'ekali iya.”

²⁰ Ọ sukwa phe pho ọzo: “?Bukpoo gunu be mu a-turu ẹka Chileke bu eze yeru? ²¹ Ọ du g'iphe-ekoje-buredi, nwanyi hataru nwanshii ye l'ukpokutu iphe, eegudeje eme buredi, jiru eda-mbacha; o woru iya dobe jasụ ọ tuko koo.”

Eshi ọzo, du kparagu abahu
(Mat 7:13-14,21-23)

²² Jizosu nodu ejekpoeppo ọzo Jierusalemu, ooje. Ọ nodu aghatagbaa mkpukpu le mkpukpu ezi iphe. ²³ Noo ya; ọ duru onye jiru iya sụ iya: “Nnajiuphu-e! ?Ndu aa-dzota a-ha nwanshii to?”

Ọ sụ phe: ²⁴ “Unu kpata ọzo shia ọzo, du kparagu bahu; kele aa-du igwerigwe mee g'a bahu; ole ephe taa dudu ike. ²⁵ A -nonyawaa onye nwe ulo gbeshi woru ọzo guchia; unu apfuru l'etezi akua ẹka l'uzo sụ: ‘Nnajiuphu; guhaaru anyi ọzo!’ L'oo sụ unu le ya ta amakwa ẹka unu shi-o! ²⁶ Unu awata epfu sụ: ‘Obenu l'anyi rikwaru; bya angua l'iphu ngu; teme i zia iphe l'edupfu anyi.’ ²⁷ Ole oo-sukwapho: ‘Mu suru unu le mu ta amadu ẹka unu shi bya; unu gbeshi mu l'iphu g'unu ha; unubẹ ndu ejo-iphe ono!’ ²⁸ Noo ẹka unu a-nodu kwaa ejo ekwa; taa ikireze teke unu a-nodu ele Ebirhamu enya; waa Ayizaku; waa Jiekopu; waa ndu mpfuchiru Chileke l'eka ephe nọ l'eka Chileke bu eze; unubedua buru ndu a chishiru achishi. ²⁹ Amadu e-shi l'uzo enyanwu awawa me l'uzo, enyanwu ariba; shikwapho ndegu; shi ndohali; bya le nri l'eka Chileke bu eze. ³⁰ Unu huma-a; ọ duru ndu bu ikpazu, l'e-mechaa buru ivuzo; teme ọ dukwarupho ndu bu ivuzo, e-mechakwanaa buru ikpazu.”

Jizosu yeru Jierusalemu obu
(Mat 23:37-39)

³¹ Teke ono teke onokwapho be ọ duru ndu Farisii, byaru bya asu Jizosu: “Shilekwaa l'eka-a tugbua nta; kele Herodu achokwa ngu egbugbu.”

³² Ọ sụ phe: “Unu je akaru awuru ono le mu achifu obvu; bya eme ge ndu iphe eme wekorohu ntanu-a yele echele; o -be mboku k'eto; ozi mu abvu. ³³ Ole g'ọ duhabe; mu a-nodukpoeppo eje iphe, mu eje ntanu-a; waa echele; waa nwarechi; kele ọ to dudu ẹka ọzo, onye mpfuchiru Chileke l'e-phuhu gbahaa le Jierusalemu!

³⁴ “Gube Jierusalemu; Jierusalemu, tukoru ndu mpfuchiru Chileke egbu; bya egude mkpuma atugbushi ndu e ziru g'ephe byapfuta ngu. Tekenteke be mu meru ge mu chikobe unwu ngu l'eka lanu ge nepfu-oku achikobeje unwu iya l'ime nku iya-a; ophu i kwedu! ³⁵ Huma ahuma; l'ibe ngu be aa-gbagharu haa ya l'ọ buru ochobu! Ge mu karu unu: unu taa humabaekwa mu jasụ teke unu a-sụ: ‘Chileke goru onu-oma nu onye ono, gude epha Nnajiuphu abya ono.’ ”

14

Jizosu eme onye iphe eme g'o wekorohu

¹ O be l'eswe-atuta-unme lanu; Jizosu jeshia eri nri l'ulo onye no l'ishi le ndu Farisii; ephe nodu egekpoe ya pho ngge. ² Noo ya; onye ehu-ekoko eme bya bya apfuru iya l'iphu. ³ Jizosu bya epfuru yeru ndu maru ekemu waa ndu Farisii su phe: “?A suru g'e meje onye iphe eme g'o wekorohu l'eswe-atuta-unme to?”

⁴ Ophu ephe epfuduru opfu. O bya eduta iya bya emee ya o wekorohu; bya edufu iya; o lashia. ⁵ Jizosu su phe: “?Denu g'unu ha onye nwa iya; ozoo oke-eswi iya l'adaba l'iduma l'eswe-atuta-unme; g'o to me egwegwa je apafuta iya?”

⁶ Ophu ephe amadu g'ephe e-ye onu l'opfu ono.

Ewoze onwonye ali

⁷ O bya anmaaru ndu e ziru le nri ono etu; eka o lerwetu enya l'ephe hotagbaaru aba ndu nweru enya je anodu. O su phe: ⁸ “O -buru le nemadzu ziru ngu le nri ekele-nwanyi; te ejekwa je anmakoru l'aba ndu eze; atasu o duru onye ka ngu enweru enya, e ziru le nri ono. ⁹ Onye ono, ziru gu l'iya ono l'a-byakwa bya asu ngu: ‘Gbeshi ge nwoke-a nodu.’ L'i gbete teke ono nyigobe je anozeta l'aba ndu enya lwaru. ¹⁰ Oo ya bu; teke e ziru ngu le nri; tugbua je anodu l'aba ndu enya lwaru: g'oo bukwanuru; teke onye ziru unu byaru; l'oo-su ngu: ‘Onya mu; gbeshi bya l'eka ka ree’; oo ya bu; aa-kwabegwu ngu ubvu l'iphu onyemonye, unu l'ephe no le nri. ¹¹ Kele onyemonye, l'ekuli onwiya eli be ee-kuzeta ali; onye kuzetakwanuru onwiya ali be ee-kuli eli.”

¹² O sukwapo nwoke ono, ziru iya le nri ono: “Teke o bu l'i ziru le nri; ozoo l'i kuru obo-iphe; te kukwa onya ngu phe; ozoo unwune ngu phe; ozoo abubu ngu phe; ozoo obutobu ngu phe, nweru iphe. O -dumeka be ephe e-ziphutakwa ngu azu; l'ogbe buru l'aapfu ngu ugwo iphe, i meru. ¹³ O buchia; teke i shiru nri obo-iphe; zia ndu ukpa; me ndu edzuduru oke; me ndu eniyeni me ndu atsu ishi. ¹⁴ Oo ya bu l'oo ehu-utso be a goru nu ngu; kele ephe taa pfudu ngu ugwo iya. Teke Chileke apfu ngu ugwo iya bu teke ndu pfuberekoto e-shi lonwu teta nodu ndu.”

Etu ndu e yeru le nri (Mat 22:1-10)

¹⁵ Onye lanu l'ime ndu ephe l'iya no le nri ono numa iya bya asu iya: “Ehu-utso be a goru nu onye ono, l'e-ri nri l'eka Chileke bu eze!”

¹⁶ Jizosu su iya: “O duru nwoke, shijeru nri, ha shii; bya ezia ikpoto nemadzu le nri iphe-oma obu. ¹⁷ O gbaepo l'eri nri ono; o zia onye-ozu iya g'o je ekua ndu e ziru le nri ono su phe g'ephe bya l'e shighewaru iya. ¹⁸ G'ephe ha toko loru agalaba ye iya. Onye k'ivuzo suru iya jiko le ya taa byakotadu. L'o duru ali, ya zuru k'ophuu; ya nodu eje iya ahuma nta-a. ¹⁹ Onye k'ophuu su jiko le ya ta abyakotadu. Le ya zuru oke-eswi iri; ya nodu eje iya ahuta ama ozi. ²⁰ Onye k'ophuu su jiko le ya lutaru nwanyi k'ophuu; ophu ya abyakotadu. ²¹ Noo ya bu; onye-ozu ono bya eworu iphe ono zia nnajiuphu iya. Nwoke ono, nwe unuphu ono gude ehu-eghu su onye-ozu iya: ‘Ngwa; gbaru egwegwa lufu; jeje etsoru oji l'oji mkpukpu tsoru iphe, bukpo gbororo je achibata ndu ukpa; me ndu edzuduru oke; me ndu atsu ishi; me ndu eniyeni.’ ²² E mecha; onye-ozu ono je asu iya: ‘Nna; iphe, i suru g'e mee be e meakwaru; ole a ta no-chishikwaru oshi anoo.’ ²³ Nnajiuphu onye-ozu ono su iya: ‘Ngwa; je etsoru uzo l'uzo me iphe, bukpo owere uzo egu je achibata nemadzu g'unuphu ji ejiji. ²⁴ Kele-a; ge mu karu unu; o to dukwa g'o ka mma l'oo onye lanu le ndu ono, e zihawaru le nri ono, e-de onu le nri mu.’ ”

Iphe, oo-phuje onye etso Jizosu
(Mat 10:37-38)

²⁵ Teke ono bę a dukpoo igwerigwe etso Jizosu. O ghakọbe bya asu phez: ²⁶ “Onye abyapfuta mu nu; ophu nna iya adudu iya ashị; me ne iya; me nyee ya; me unwu iya; me unwune iya nwoke; me ke nwanyi; mbu je akpaa le ndzu iya; onye ono ta abyakwa etsokota mu. ²⁷ Onye ete evudu oswebe onwu k'eka iya etso mu ta abyakwa abukotaru onye etsoje mu nu. ²⁸ Su-a; ?Denu g'unu ha onye arị k'akpu ulo-eli; g'o to vuru uto noduadaa anoo; gbaa iphe, oo-phu iya; maru: ?ya nwekporunu okpoga, l'a-suru iya nu. ²⁹ Odumeka; o -tuebe okpa-ulo; ophu o duedu ike kpufu iya; ndu humaru iya nu awata iya agbaru mgbonu su: ³⁰ 'Lewaro nwophu, jeru akpu ulo; ophu o duedu ike kpu-tsee ya.' ³¹ Oobujeru; eze -gbeshi jepfushia eze ibe iya ogu; l'o vuru uto noduadaa anoo chiadaa idzu su: ?a maru bu ukporo unu ndu ojogu be ya e-gude ejepfu onye gude ukporo unu ojogu labo too? ³² Teke odumeka oo-buru onye ophuu -nodukwaduro l'eka du enya; l'o hota nemadzu ye g'ephe je arwo ya g'e doshia opfu. ³³ Oo ya bu; g'unu ha ta adukwa onye byaru a-buru onye etsoje mu nu; gbahaa l'onye ono wofuru enya l'eku iya.”

Unu, tsuhuru etsuhu
(Mat 5:13; Mak 9:50)

³⁴ “Unu bu iphe, du ree; ole teke unu tsu-buhuru unu-unu; ?bu gunu be ee-gude mebaa ya g'o buru unu ozo? ³⁵ O to dukpoedunu ree k'eye l'ali; ozoo l'ikpozu. Ee-woru iya wushia. Onye nweru enu-nchi, l'anu iphe; numakwa iya.”

15

Etu k'aturu, kpaphuhuru akpaphuhu
(Mat 18:12-14)

¹ Ndu ana akiriko me ndu ozo, bu ndu eme iphe-iji wata akpiritaru ntse g'ephe ngabe nchi l'iphe, Jizosu ezi. ² Ehu ghuaaha ndu Farisii waa ndu ezije ekemu egu; ephe pfuaaha su: “Nta be nwoke owa anataje ndu eme iphe-iji; ephe l'iya atuko erigbachaa nri.” ³ Jizosu bya anmaaru phe etu-a su:

⁴ “O -buru l'onye lanu le g'unu ha nweru ukporo aturu ise; nanu -tuphahu; ?too hadu ukporo eno l'iri le tete ophuu l'echiegu; je achooaha ophu tuphahuru nu pho jasụ l'ohuma iya?” ⁵ Teke o humaeru iya pho; l'o woru iya nmakobe l'ukuvu teru eswa lashia. ⁶ O -rwua unuphu; l'oo-bya ekukota onya iya phe me obutobu iya phe su phe: “Unu bya etebude mu eswa-o; le mu humawaru aturu mu, shi tuphahu nu-o.” ⁷ Su-a; noo g'emere me l'a-ha shii l'imigwe l'ishi onye eme iphe-iji lanu, izimanu lwaru azu; o lwapfuta Chileke; eme l'ukporo ndu oma eno le ndu oma iri le tete, mkpa izimanu alwa azu aduduru.

Okpoga, a choru achochu

⁸ “Ozoo ?denu nwanyi, e-nweru okpoga mkpola-ochaa iri; nanu etuphahu g'o to nwuru oku ye l'oroku; zakota ulo; choo ya gbiriri jasụ l'ohuma iya. ⁹ Teke o humaeru iya pho l'o bya ekukobe onya iya phe me obutobu iya phe su phe: 'Unu bya etebude mu eswa; kele mu humaru kobo mu, shi tuphahu nu.' ¹⁰ Su-a; nokwapho g'unwu-ojosi-imigwe e-te eswa onye shi eme iphe-iji, izimanu lwaru azu; o ghaa umere lwapfuta Chileke.”

Nwata, gbaphuhuru nu

¹¹ Jizosu bya anmaaru phe etu ozo su: O duru nwoke, nwutaru unwokoro labo. ¹² Ke nwata nonyaa bya asu nna iya: “Nnana; kee iphe ngu nu mu ophu rwuberu mu nu.” Nna phe bya eworu iphe, o nweru enweru keeru phe. ¹³ Ophu o dudu g'a

nọ-beru; kẹ nwata ono chikobe iphemiphe, o nweru tugbua ije. Ọ buru iya ala ọha, ọdu ẹnya. O je anọdu l'ẹka ono kpakabẹbe okpoga iya lẹ gaphu-gaphu-gaphu. ¹⁴ Ọ kpakabẹbechaepho iphemiphe, a nuru iya; ejo okpa nri bya l'alị ono; ọ kpaahaa nri. ¹⁵ Ọ lapfu onye lanu lẹ ndu a nwuru l'alị ono. Onye ono zia ya g'o chejeru iya ezi l'egu. ¹⁶ Egu metabe iya k'ophu ọduje iya g'a sụ l'a nuru iya egbo iphe, aawushijeru ezi ono; ọle ọ tọ dudu onye anuje iya ya nu. ¹⁷ O be teke a nonyaru egomunggo lwa iya azu. Ọ sụ: “?Bunaa umadzu ole l'ime ndu-ozị nna mu nweru nri nweru k'etsutsu iya; mu bya anọdu l'ẹka-a; egu nọdu abya mu egbugbu? ¹⁸ Mu a-gbeshikpoepho jepfu nna mu je asu iya: 'Nna; mu meswewaru Chileke bya emeswee ngu. ¹⁹ Mu ta agbaeduru kẹ g'e kua mu nwa ngu ọzo. Meje mu g'iime ndu-ozị ngu ndu i butaru ebuta.’ ²⁰ Ọ gbalihu bya alapfushia nna iya.

“Ọ nọdukwaduro l'ẹka ọdu ẹnya; nna iya huma iya; imemini iya ọdu iya. Ọ gbapfu iya je anmata iya akpa; tsutsua ya onu. ²¹ Nwata ono sụ iya: 'Nna; mu meswewaru Chileke bya emeswee ngu. Mu ta agbaeduru kẹ g'i kua mu nwa ngu ọzo.’ ²² Nna iya ono suele-a unwokoro iya: 'Unu chitaru mu akpawuru uwe, bu iya kakota ama mma g'e yee ya; gbabẹ iya echi ẹka; yee ya akpokpa. ²³ Unu akputa adeswi, tsuru ẹba gbua g'anyi gude swaa eswa iya. ²⁴ Kele nwa mu-a nwuhuru anwuhu; nta-a bẹ ọ byaru bya adzuru ndu ọzo. O shi gbaphuhu agbaphuhu; ọle nta-a bẹ a humawaru iya.’ Epe wata eme eswa.

²⁵ “Teke ono bẹ okpara iya nọ l'egu. Ọ lwarwutashia unuphu ntse; ọ numa ọda nkwa mẹ ebvu. ²⁶ Ọ bya ekua onye lanu l'ime unwokoro nna iya bya asu iya: ‘?Bu ole ada?’ ²⁷ Nwokoro ono sụ iya: ‘Ọ kwa nwune ngu lwaru; nna ngu gbua ada-eswi, tsuru ẹba; kele ọ humaru iya; ọ nọdukwadu ndu.’ ²⁸ Ehu ghuaahaa okpara iya ono egu. Ophu o kweedu abahu unuphu. Nna iya jepfu iya je arwo ya sụ iya g'ọ bataru. ²⁹ Ọ sụ nna iya: 'Lenu! Apha olemole-a bẹ mu jekotawaru ngu ozi. O toko du-swe iphe, i zijeru mu, mu jikajeru ememe. Ọle i tiki nu-swee mu g'ọ ka mma l'ọo nwa-eghu gẹ mu gude mee emereme mu l'onya mu phe. ³⁰ O be gẹ nwa ngu ọwa-a, jeru je atuko iphe ngu kpakaaru unwanyi ukpara-a lwaru; i gbuaru iya ada-eswi, tsuru ẹba.’ ³¹ Nna iya sụ iya: 'Nwa mu; ?Ọ kwa lẹ mu lẹ ngu anokpoo tekenteke; teme iphemiphe, mu nweru buwaru nkengu. ³² Ọ gbaru g'e mee emereme tee eswa; kele nwune ngu-a shi nwuhuwaa anwuhu; ọle nta-a bẹ ọ byaru bya adzuru ndu ọzo. O shi gbaphuhu agbaphuhu; ọle nta-a bẹ a humawaru iya.’ ”

16

Onye-ishi, kwaru ẹnya l'ozị nnaji

¹ Jizosu sukwapo ndu etsoje iya nu: “Ọ duru nwoke lanu, nweru iphe; nwekwarupho onye-ishi ndu-ozị iya. Ama bya agbaaru nwoke ono sụ l'onye-ishi ndu-ozị iya ono l'ebvukakwa iphe iya ebvuka. ² Ọ bya ekua onye-ishi ndu-ozị ono sụ iya: ‘?Bu gunu bẹ mu anu l'iime? Ngwa; goshi mu g'i gude eletaru mu iphe mu ẹnya; kele i tii bueduru mu onye-ishi ndu-ozị ọzo.’ ³ Onye-ishi ndu-ozị ono bya aria sụ: ‘?Bunaa gunu bẹ mu e-me gẹ nnajiuphu mu abya mu anafu abu ishi ndu-ozị-a? L'ebe abu l'ike okoro dukwadu mu; teme ọ dukwanu mu iphere gẹ mu e-me jeshia arwo. ⁴ Mu mawaru iphe, mu e-me gẹ ndiphe ekweje gẹ mu bataru phe unuphu mẹ a-chifue mu pho l'abu ishi ndu-ozị-a.’ ⁵ Ọ bya ekukota ndu ji nnajiuphu iya ono ugwo nanu nanu. Ọ sụ onye k'ivuzo: ‘?Bu gunu bẹ i ji nnajiuphu mu?’ ⁶ Onye k'ono sụ iya l'ọo ite manu ukporo ise. Ọ sụ iya: 'Ngwa; ngge ekwo-ugwo ngu; nọ-zeta egwegwa; dee ite manu ukporo ebo l'iri.’ ⁷ Ọ sụ onye ọzo: 'Gubedua-e ?i ji gunu?' Ọ sụ iya l'ọo ẹda ereshi ukporo ise. Ọ sụ iya: 'Ngge ekwo-ugwo ngu; dee ẹda ereshi ukporo eno.’ ⁸ Nnajiuphu onye-ishi ndu-ozị ono, 'eegudedu ire iya ẹka ono jakpoo ya ajaja;

opfu l'o meru umere onye kwaru ɛnya; kele unwu-eliphe ka akwa ɛnya l'iphemiphe, ephe l'ogbo-nta-a eme; eme le ndu no l'iphoro Chileke."

⁹ Jizosu pfukwapho su: "Noo iphe, mu gude su unu-a: g'unu gude eku mgboko-a shitaru onwunu onya; g'oo-buru teke eku obu laerupho l'ee-duru unu bahu l'unuphu, te echihudu echihu. ¹⁰ Onye e gude ire iya eka l'iphe, ha nwanshi be ee-gudekwapho ire iya eka l'iphe, ha shii; teme onye 'apfubeduru-eka-oto l'iphe, abadu ishi ta apfubekwapho-eka-oto l'iphe, baru ishi. ¹¹ Oo ya bu; teke o bu l'e te gudedu ire unu eka l'opfu eku ke mgboko-a; denu g'ee-shi gude ire unu eka l'opfu okpobe eku? ¹² Teme; teke o bu l'e te gudedu ire unu eka l'eka iphe onye ozo no; bu onye anukwanu unu ophu a-buru k'unu?"

¹³ "O to dukwa nwokoro, achita nnaji labo ejeru ozi le mgbo lanu g'o to kpo nanu ashi; yee onye ophuu obu; ozoo l'o yeru ehul'ozu onye lanu; ejeru onye ophuu ozi mkpe. Unu taa nodukwa ejeru Chileke ozi bya emekwapho g'okpoga kwataru unu."

Jizosu ezi iphe, bu uche Chileke

(Mat 11:12-13; 5:31-32; Mak 10:11-12)

¹⁴ Ndu Farisii tukokpoo iphe ono numakota bya awata agbaru Jizosu mgbonu; opfu l'ephe yenukaru okpoga ɛnya. ¹⁵ O su phe: "Oo unubedua bu ndu l'eme onwunu ndu pfuberekoto l'iphu ndiphe; ole Chileke maru obu unu; kele iphe, amadu riru l'o bu iphe-oma be bu ejo-iphe l'iphu Chileke.

¹⁶ "Ekemu, shi l'eka Mosisu; waa opfu ndu mpfuchiru Chileke nokwa jasuteke Jionu onye emeje baputizimu byaru. E-shi teke ono be a wataru ara ozi-oma, bu k'eka Chileke bu eze arara; teme onyenonu nodu adzo uzo abahu iya. ¹⁷ Obenu l'o kakwa nphe g'igwe bvu; g'ali bvu; eme le g'akpuru opfu ekemu ono nanu buru iphemmanu.

¹⁸ "Onye chifuru nyee ya je alua nwanyi ozo buakwaa ogori be oori; teme onye lukwanuru nwanyi, ji iya chifuru l'erikwapho ogori."

Onye eze yee Lazarosu

¹⁹ "O duru nwoke lanu, baru eze, eyeje uwe, du eguru bya ere ire; eri gwogwo mboku-mboku. ²⁰ O dukwarupho onye ukpa, onwo aba, aza Lazarosu, l'azeje l'onu-oguzo onye eze ono. ²¹ O nodu aduje iya g'a su l'a nuru iya nwekpu, shi le nri, eze ono l'eri. Ophu kachaakponu bu le nkuta awujeru bya erichaaha ya onwo ono. ²² A nonya; onye ukpa ono nwuhu; unwu-ojozi-imigwe kulia ya je edonyabe Ebirhamu. Onye eze pho nwuhukwapho; e lia ya. ²³ O nodu l'oku-ali-maa eka o no le mkpamehu; palia ɛnya; huma Ebirhamu uzenya-uzenya bya ahuma Lazarosu l'eka o no-kube iya.

²⁴ "O chishia su: 'Nna mu Ebirhamu; gimemini mu dunu ngu! Zinaa Lazarosu g'o tsee onu mkpushi-eka le mini bya edee mu l'ire g'ire jidata mu; kele mu no l'oke iphe-ehuka l'oku-a.' ²⁵ Ebirhamu su iya: 'Nwa mu; nyatakwa le gubedua teke i no ndzu be i natakotaru iphe, du ree nkengu; nokwapho ge Lazarosu natakotaru ejo-iphe teke ono. Nta-a be ehul'duwaa iya guu; gubedua nodukwanu le mkpamehu. ²⁶ A -gufukpoonu ono; o duru oke ose, paru eka no-butaru g'o to du onye a-du ike shi l'eka-a bya l'eka ono; ophu o dukwanu onye l'e-shi l'eka ono byapfuta anyi.' ²⁷ Nwoke ono su iya: 'O du ree; eshinu o du nno nna; jiko zinaa ya ibe nna mu; ²⁸ kele mu nweru unwune ise; zia ya g'o je anmaaru phe okwa g'ephe ta abyapfuta mu l'eka-a, mu eje oke iphe-ehuka-a.' ²⁹ Ebirhamu su iya: 'Unwune ngu nweru Mosisu waa ndu mpfuchiru Chileke; g'ephe numaje iphe, ndu k'ono epfu.' ³⁰ O su iya: 'Aawa nna mu Ebirhamu! ?Ti madu le nemadzu -shi l'onwu teta jepfu phe be izimanu a-lwa phe-a azu.' ³¹ 'Ebirhamu su iya: Ephe -anumaduru olu-opfu Mosisu waa olu-opfu

ndu mpfuchiru Chileke; nokwapho g'ephe tee kwetakwapho m'obeta o duchakpooru nu onye shi l'onwu teta dzuru ndzu.' ”

17

Anma okwa eme iphe-eji

(Mat 18:6-7,21-22; Mak 9:42)

¹ Jizosu su ndu etsoje iya nu: “O doru enya l'o dugbaaru iphe, e-mechaa mee amadu g'o shiswee uzo ke Chileke; ole nshioro onye oo-shi l'eka. ² O gogo karu onye ono mma ome a pataru mkpuma-uswe woru lipyabe iya l'olu; je aparu chie l'eze-enyimu; eme l'o meru unwegirima-a g'o ka mma l'oo onye lanu o shiswee uzo. ³ Unu kwaberu onwunu enya!

“Teke o bu le nwanna ngu mesweru ngu; baaru iya mba. Teke izimanu lwaru iya azu; guaru iya nvu. ⁴ Teke o bu l'o mesweru ngu akpo esaa l'ujiku lanu bya abyapfutakota ngu akpo esaa ono; bya asu ngu l'izimanu lwaakwaru iya azu; gukotakwaru iya ya nvu.”

Ekwekwe

⁵ Ndu-ishi-ozu ono su Nnajiuphu: “Nna; mee g'anyi kabaa ekweshi ike!”

⁶ O su phe: “Ome ekwekwe, unu kweru ke Chileke habekponu shii ge nwa rwiirwiirwii akpuru mosutadu lanu; me unu adujekwa ike su eze oshi sikamayinu-a: ‘Phofu je akpobe onwongu l'ime eze-enyimu’; me o mee iphe, unu pfuru.”

Iphe, gbaru onye-ozu l'ememe

⁷ “G'e dobe iya l'onye lanu le g'unu ha nweru ohu, l'akoru iya okoro; ozoo l'echeru iya aturu. Teke o bu l'ohu ono shi l'egu lwa; ?ii-su iya-a g'o byaepho bya anodu ria ngua? ⁸ ?Tobudu iphe, ii-pfuchiaru iya bu: ‘Shiaru mu nu ite enyashi mu egwegwa; je eyee uwe ngu; pafutaadaru mu nri ge mu riadaa; nguadaa mee teme l'i ria nkengu?’ ⁹ Mu ta arikwa l'oo-kele ohu ono ekele; g'o jeru iphe, o ziru iya-a. ¹⁰ Nokwapho g'unu du: unu -meebekotakpoepho iphe, e ziru unu; unu a-su: ‘Anyi bukwa ndu-ozu, ta abadu le mkpa; anyi meerupho iphe, gbaru anyi l'ememe.’ ”

Jizosu eme ndu ekpenta iri g'ephe wekorohu

¹¹ Ge Jizosu eje Jierusalemu ono be o ghajaru okè ndu Sameriya yee Galili. ¹² O bahuepho l'oma mkpukpu lanu; ndu ekpenta iri byapfuta iya; bya agbe uzanya uzanya; ¹³ chia mkpu su: “Jizosu! Onyibe! Jiko g'imemini anyi dunu ngu.”

¹⁴ Jizosu huma phe bya asu phe: “Unu je ge ndu-uke Chileke lee unu enya l'ehu!” Ephe tugbua jeshia; bya ejeberu l'uzo; ekpenta ono mishihu; o buru phe agbakerehu. ¹⁵ Onye lanu humaepho le ya kawaa mma; bya agbaphu azu; echi mkpu aja Chileke ajaja. ¹⁶ O byarwuta bya adaa kpurumu le mgboru okpa Jizosu wata iya ekele ekele. Onye k'ono bu onye Sameriya. ¹⁷ Noo ya bu; Jizosu su: “?Tobudu umadzu iri be e meru ephe wekorohu? ?Denuhunu umadzu tete ophuu? ¹⁸ ?To dukpoedu onye ophu o rwuru l'ehu le ya a-lwaphuta azu bya ekele ekele; gbahaa onye-a, shi ali ozo-a?” ¹⁹ O su nwoke ono: “Gbalihu jeshia iphe, iije. Ekweta, i kwetaru ke Chileke mewaru gi du iche.”

Mboku, oo-buru

(Mat 24:23-28,37-41)

²⁰ Ndu Farisii jia Jizosu su: “?Buhunu teke ole be Chileke e-goshi l'oo ya bu eze?” O su phe: “Chileke -bya egoshi l'oo ya bu eze be o too mekwa iya k'ophu a-huma l'enya. ²¹ Ophu o dukwa onye a-su: ‘Huma iya l'eka-a; ozoo l'oo phu iya’; kele Chileke buakwa eze unu nta-a.”

²² Ọ sụ ndu etsoje iya nù: “Oorwuakwa teke unu anyatajẹ nwa teke unu lẹ Abubu-Ndiphe shi anọje; ọle unu taa hūmaedu iya. ²³ Ọ dūru ndu ọphu a-sụ unu: ‘Lekwa iya l'ẹka phọ’; ọzoo ‘g'unu lekwa iya l'ẹka-a!’ Unu te ejekwa; ọphu unu etsokwa phẹ. ²⁴ Kele ọ bụ g'ebemu-igwe akuje phoo l'akpaminigwe; shi l'ẹka lanu lojaa jasụ l'ẹka iya ọphuu bụ gẹ Abubu-Ndiphe e-me mbọku, ọo-bya. ²⁵ Ọle o vufutajẹ ọzo jeadaa igwerigwe iphe-ẹhuka; tẹme ọgbo-nta-a a-jikaadaa ya. ²⁶ Ọo g'ọ dū l'ogbo Nuwa phẹ teke ndiche phọ bụ g'ọo-dū teke Abubu-Ndiphe l'a-bya. ²⁷ Teke ono bẹ ndiphe nọ eri angu; alu-phe nwanyi; ekephe nwanyi; jasụ mbọku, Nuwa phẹ bahuru l'eze ugbo, ọ kuru. Utso bya agbaa; rigbushia ndiphe l'ọphu. ²⁸ Nokwaphọ g'ọ dū l'ogbo Lotu. Ẹphe eri angu; agba ngho; akọ opfu bya akpushi ọlo. ²⁹ O be mbọku, Lotu lufuru lẹ Sodomu; oku nshị-egbe shi l'igwe dzee gẹ mini bya ekegbushikota phẹ g'ẹphe ha. ³⁰ Noo g'ọo-dū mbọku, Abubu-Ndiphe e-he gboo.

³¹ “O -rwua mbọku ono; g'onye nọ l'okpoku atuta unme; iphe iya nọdu l'ọlo; te ejekwa iya ewota. G'onye nọ l'egu te ejeekwa ala unuphu. ³² Nyatakwa iphe, meru nyee Lotu.

³³ “Onye bụ onye eme gẹ ndzụ iya dūru iya l'e-tuphakwa iya etupha. Onye tuphakanuru ndzụ iya etupha bukwa akwakobe bẹ ọ kwakoberu iya. ³⁴ Gẹ mu kakwaru unu; ẹnyasi ono bẹ umadzu labọ a-zẹ l'iphe, aazẹ azẹ; e zikota onye lanu; haa onye ọphuu. ³⁵ Unwanyi labọ a-nọdu atsụ nri; l'e zikota onye lanu; onye lanu akwaa. ³⁶ Umadzu labọ l'a-nọdu l'egu; e zikota onye lanu; onye lanu akwaa.”

³⁷ Ndu etsoje iya nù sù: “Nnajiuphu; ?bù l'awe bẹ iphe ono e-me?”

Ọ sụ phẹ: “Ọo ẹka odzu dabyiru bẹ udele edzukobeje.”

18

Ẹtu nwanyi, ji iya anọedu yẹe onye ekpe ikpe

¹ Jizosu bya anmaaru phẹ ẹtu, o gude goshi phẹ sù g'ẹphe pfuje nù Chileke; g'ẹphe ta asù l'ike epfufu bvūwaru phẹ. ² Ọ sù phẹ: “O nweru mkpukpu lanu, onye ekpe ikpe bu; ọphu ọotsudu Chileke ebvu; ọphu ọ gubeduru nemadzu iphe. ³ Ọ dukwarupho nwanyi, ji iya anọedu ndzụ, bukwaphọ l'ime mkpukpu ono. Nwanyi ono nọdu ejepfufe onye-ikpe ono tekenteke je anọdu arwọ iya sù iya jiko g'o kpefuta iya l'ẹka onye opfu iya. ⁴ Onye-ikpe ono jikanyakpoepho bya arija sù: ‘A maru-a lẹ mu ta atsudu Chileke ebvu; ọphu ọ dudu onye mu guberu iphe; ⁵ ọle nwanyi-a pfuchinukawaru mu nchi. Mu e-kperu iphe iya nù iya; a -nonyaa o pfugbua mu l'opfu.’ ”

⁶ Ọo ya bụ; Nnajiuphu sù: “?Unu nūmaru iphe, ẹjo onye-ikpe ono pfuru? ⁷ Sù-a; ? ọ dū unu gẹ Chileke ta akabadaanu ekpefu ndu ọ hotaru egwegwa; mbu ndu araku iya nù eswe l'enyashi? ?Ooby a nọ ọdu g'ọ tọ yeru phẹ ẹka? ⁸ Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; oo-kpefukwa phẹ l'oku l'oku. Obenu lẹ-a; Abubu-Ndiphe -byaepho; ?ọ dūru-a ndu ọo-huma, kweru nọdu iya l'ẹka l'eliphe tọ?”

Ẹtu onye Fárisii yẹe onye anajẹ okpoga akiriko

⁹ Ọ bya anmaa ẹtu-a nù ndu gude l'ẹphe dobesu l'ẹphe pfuberekoto; woru ndu ọzo nmaa phulaphula. Ọ sù phẹ: ¹⁰ “Ọ dūru umadzu labọ, bahuru l'eze-ọlo Chileke je epfuru nù Chileke. Onye lanu bụ onye Fárisii; onye ọphuu bụ onye ana akiriko. ¹¹ Onye Fárisii ono gbalihu je apfu-pheru bya epfuru nù Chileke k'ẹhu onwiya sù: ‘Chileke; mu ekele ngu ekele lẹ mu ta adudu g'unwoke ọzo; mbu ndu ana nfu; ọzoo ndu eme kẹ nwanyi; mẹ ndu eme ẹjo-iphe; ọzoo dū gẹ nwoke-a ana okpoga akiriko-a. ¹² Mu aswijeru Chileke ẹgu ujiku ẹbo l'idzu; tẹme iphe, mu kpatakporu akpata

bẹ mu ekeje oke-lanu-l'uzo-iri; nu Chileke.' ¹³ Onye k'ophuu, bu onye ana akiriko pho je apfururo uzanya; ophu o palikpodarunu iphu imeli; gbahaepho aka be ooku popoopo l'okpoma su: 'Chileke aka l'ali! G'imemini mube onye iphe-eji du ngu ro!' ¹⁴ Su-a; ge mu kakwaru unu; onye ana akiriko ono byakwaru ala ibe iya; Chileke guwa iya l'onye pfuberekoto; haa onye ophu; kele onyemonye, l'ekuli onwiya eli be ee-kuzeta ali; onye kuzetakwanuru onwiya ali be ee-kuli eli."

*Jizosu agoru unwegirima
onu-oma*

(Mat 19:13-15; Mak 10:13-16)

¹⁵ A nodu ekutagbaaru Jizosu unwegirima, e he l'eka g'o byia phe aka. Ndu etsoje iya nu huma iya bya abaaruu ndu ono, ekutaru iya unwegirima ono mba. ¹⁶ Jizosu bya ekua phe su: "Unu hakwaa unwegirima g'ephe byapfuta mu; unu ta akposhikwa phe abyabya; kele o bu ndu du nno be aka Chileke bu eze bu nkephe. ¹⁷ Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; onye ete gudedu obu unwegirima kweta le Chileke bu eze taa bahukwa aka o no."

Onye nweru iphe

(Mat 19:16-30; Mak 10:17-31)

¹⁸ Onye lanu, bu onye-ishi jia Jizosu su iya: "O-ziphe, nwoke, duebe ree; ?bu gunu be mu e-me ge mu nweru ndzu ojeje?"

¹⁹ Jizosu su iya: "?Bu gunu meru g'o gude i nodu eku mu onye duebe ree? O to dukwa onye bu onye duebe ree; a -gufu Chileke nwekiya. ²⁰ I mawaru iphe, ekemu Chileke suru g'e meje: 'Erikwa ogori; ophu i gbukwa ochi; ophu i zikwa iphuru; ophu i dzukwa aka; kwabeje nna ngu yee ne ngu ubvu.' "

²¹ Nwoke ono su iya: "Eshinu mu bu nwata ta adukwa iphemiphe ono ophu mu mebyijeru."

²² Jizosu numaepho nno bya asu iya: "Iphe lanu bu iphe, phodukwaduru ngu nu; laa je erekota iphemiphe, i nweru; woru aswa iya keeru ndu ukpa; li byawarọ etsoru mu. Oo ya bu l'inweru okpobe iphe l'imigwe." ²³ Nwoke ono numaepho nno; ehua dae ya pho dzuu; kele o nweru iphe shii.

²⁴ Jizosu lee ya enya bya asu: "Egube g'ootsubekwanu l'ehu; mbu ge ndu nweru iphe e-me bahu l'eka Chileke bu eze. ²⁵ Kele ewota inya pyoo l'enya ngga kakwa nphe; eme le g'onye nweru iphe e-me bahu l'eka Chileke bu eze."

²⁶ Ndu numaru iya nu su: "?O buhunuru onye be aa-dzota?"

²⁷ Jizosu su: "Iphe kpobaru nemadzu aka ememe be bukwa Chileke suru iya ememe."

²⁸ Pyita su: "Lewarọ anyibedua, tukoru iphemiphe haa bya etsoru ngu-a."

²⁹ O su phe: "Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; o to dukwa onye gude k'eka Chileke bu eze; haa ulo iya; ozoo nyee ya; ozoo nwune iya; ozoo ndu nwuru iya nu; ozoo unwu iya; ³⁰ ge Chileke ta apfu iya ugwo iya mpfu-ngo nta; l'o nweru ndzu ojeje l'ogbo ophu no l'iphu."

*K'ugbo eto Jizosu epfu le
ya e-je iphe-ehuka nwuhu*

(Mat 20:17-19; Mak 10:32-34)

³¹ Jizosu bya eduta umadzu iri l'ebo ono bya asu phe: "Unu huma le nta-a be anyi ejewaa Jierusalemu. Iphemiphe, ndu mpfuchiru Chileke deru k'ehu Abubu-Ndiphe be e-mekotanu. ³² Kele aa-kpuru iya nu ndu amadu Chileke; aa-gbaru iya mgbonu; gude iya mee iphe ochi; vua ya onu-mini; ³³ chia ya echachi; woru iya megbua. Teke o beru mboku k'eto iya l'ooshi l'onwu teta dzuru ndzu ozo."

³⁴ Ọphu ọ dudu iphe ono me nanu, doru phe enya; kele e meru g'opfu ono tuchi phe enya; ọphu ephe amadu iphe, o pfuru.

Jizosu eme onye atsu ishi
g'o wata aphu uzo
(Mat 20:29-34; Mak 10:46-52)

³⁵ Jizosu rwutashia Jieriko; ọ duru nwoke, atsu ishi, no l'aguga etsuzo arwo arwo.
³⁶ Ọ numa igiji ikpoto ndu awugha nu; bya ajiahaa: “?Bu gunu ada?”
³⁷ Ephe su iya l'ọ kwa Jizosu onye Nazaretu l'aghata.
³⁸ Ọ chishia: “Jizosu! Nwa Dévidi! Phunaaru mu obu-imemini.”
³⁹ Ndu no l'iphu gbochia ya onu; su iya g'o dobe onu doo. Ọ kabakpoo ya ro arashi ike: “Gube Nwa Dévidi! Phunaaru mu obu-imemini.”
⁴⁰ Jizosu pfuru bya ezia g'e duta iya bya. Ọ byarwutaepho ntse; Jizosu su iya: ⁴¹ “? Bu gunu be ọ du ngu ge mu meeru ngu?”
 Ọ su iya: “Nnajiuphu; mee ge mu wata aphu uzo.”
⁴² Jizosu su iya: “Wata aphu uzo; l'ekweta, i kwetaru ke Chileke mewaru gi du iche.”
⁴³ Teke ono kwapho; ọ wata aphu uzo; bya etsoahaa Jizosu; nodu etu Chileke epha. Iphe, bukpuo onye humaru iya nu jaa Chileke ajaja.

19

Jizosu yee Zakiyosu

¹ Jizosu bya abahu le Jieriko; bya aghajaahaa ya aghaja. ² Ọ duru nwoke, epha iya bu Zakiyosu, bu iya bu onye-ishi ndu anaje akiriko; teme o nweru iphe shii.
³ Ọ chohakpoo ge ya huma Jizosu, maru onye ọ bu; ọphu ikpoto oha ono ekwedu g'o kpata uzo; kele ọ du mkpurukpu. ⁴ Noo ya bu; ọ gbavuta uzo je enyihu eli oshi sikamo; je anodu ge ya ahuma Jizosu; kele oo-shi l'eka ono ghata. ⁵ Jizosu byarwutaepho eka ono bya apalia enya bya asu iya: “Zakiyosu; nyizeta egwegwa; kele ọo l'ulo ngu be mu kwafutaje ntanu-a.”
⁶ Ọ nyizeta egwegwa bya egude ehu-utso duru Jizosu duba ibe iya. ⁷ Ehu ghuaahaa iphe, bu ndu humaru iya nu eghe. Ephe pfuahaa su: “Lenu; nwoke-a abahu jeshia g'a kwaaruu iya ebyaa l'ibe nwoke-a, eme iphe-eji-a.”
⁸ Zakiyosu gbalihu bya asu Nnajiuphu: “Mu su-a; Nnajiuphu; iphe, mu nweru enweru be mu e-ke uzo ebo; nu ndu ukpa oke lanu. Teke ọ bu l'ọ duru onye mu riru urwu; iphe, ọ bu iphe, ọ bu; mu a-pfua ya iphe, ha g'iphe, mu riru iya mgbo eno.”
⁹ Jizosu su iya: “Ntanu-a be a dzoru ndu unuphu-a; kele nwoke-a l'onwiya bukwapho oshilokpa Ebirhamu. ¹⁰ Abubu-Ndiphe byakwaru achọ ndu tuphahuru etuphahu g'oo-dzoo phe.”

Etu ndu e yeru okpoga l'eka
(Mat 25:14-30)

¹¹ Ephe nunyakpoephe iphemiphe ono; ọ wataru phe anmaru etu; kele ọ nowa Jierusalemu ntse; teme ephe dobesu le Chileke abyakebewaa egoshi le ya bu eze.
¹² Ọo ya bu ọ su: “Ọ duru nwoke lanu, bu eri ndu eze, jeru oha, du enya; g'e kpube iya okpu-eze teme l'oolwa. ¹³ Ọ bya ekua ndu-ozii iya umadzu iri bya ekeeru phe pangu iri. Ọ su phe: ‘Unu gude iya see akanya jasuu mu a-lwa.’ ¹⁴ Ọle nwoke ono du ndu ali iya ashi. Ephe zia ndu-ozii g'ephe tso iya azu azu je epfua l'eka ono; su l'ọ to dudu phe g'ọ buru nwoke ono, a-buru eze phe.
¹⁵ “E kpubechaephe nwoke ono okpu-eze ono; ọ lwa bya ezia g'e kuaru iya ndu-ozii-a, ọ nuru okpoga-a ge ya maru urwu, ephe ritaru iya. ¹⁶ Onye ke mbu bya apfuru iya l'iphu bya asu: ‘Nna; pangu olu ngu ono tukobeakwaru onwiya pangu iri ọo.’”

17 Ọ sụ iya: 'I meru ree! I bụ ọkpobe onye-ozì. Eshinu e gude ire ngu ẹka l'iphe, ha nwanshii bẹ mu yeru ngu mkpukpu iri l'ẹka; g'i bụru ishi phẹ.' 18 Onye k'ẹbo bya bya asụ: 'Nna; pangu olu ngu ono tukobeakwaru onwiya pangu ise.' 19 Onye eze ono sụ iya: 'Ọ kwaphọ mkpukpu ise bẹ ii-buru ishi phẹ.' 20 Onye ọzo bya asụ: 'Nna; wakwa pangu olu ngu. Mu woekwaru iya phọ kechia lẹ nwampekala ẹkwa; 21 kele mu atsu ngu ebvu l'i dụnukaru ẹhuka. Iiwotajẹ iphe, i dobeduru; tẹme i nọdu awotajẹ iphe, i kuduru.'

22 "Onye eze ono sụ iya: 'Gube iberezi iphe-a! Ọ kwa opfu-ọnu ngu bẹ mu e-gude nmaa ngu ikpe. Eshinu i maru lẹ mu dụn ẹhuka; mu nọdu ewotajẹ iphe, mu edobeduru; tẹme mu nọdu awotajẹ iphe, mu akuduru. 23 ?Bụ gunu meru iphe, i yeduru mu okpoga mu l'ulo nche okpoga; g'ọo-buru: mu -lwa mu eje ewota iya yee iphe, o tukoberu onwiya?' 24 Ọ bya asụ ndu pfuru l'ẹka ono: 'Unu nata iya okpoga ono woru nụ onye ophu nweru pangu iri phọ.' 25 Ẹphe sụ iya: 'I-nhi Nnajiuphu! ?Buchia yẹbedua, nwewaru pangu iri-a?' 26 Ọ sụ phẹ: 'Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; onye nweru nụ bẹ aa-nubakwaa ophu ka shii. Obenu l'onye enweduru nụ bẹ aa-gbenu natafulenu nwophu o nweru.' 27 Sụ phẹ: 'A bya lẹ ndu opfu mu-a, bụ ndu ete ekweduru l'ọo mu a-buru eze phẹ-a; unu chita phẹ bya egbushia l'atatiphu mu l'ẹka-a.' "

Jizosu abahu lẹ Jierusalemu

(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Jion 12:12-19)

28 Jizosu pfuchaepho iphe, oopfu bya ejeshia Jierusalemu, oo-je. 29 Ọ byarwutaepho l'ubvú, eekuje Ubvú-Olivu, bụ iya bụ lẹ mgboru Betufeji; waa Betani; o zia ndu etsoje iya nụ umadzu ẹbo sụ phẹ: 30 "Unu je l'ime mkpukpu ono, nọ unu l'uzo iphu ono. Unu -rwuepho l'onu uzo, e shi abahu lẹ mkpukpu ono bẹ unu a-huma nwa nkafu-igara, e liberu elibe l'ẹka ono, e teke adu-swe onye nojeru iya l'eli. Unu tota iya kpuru bya. 31 Teke ọ duru onye jiru unu sụ: "Bụ gunu meru iphe, unu atota iya? Unu asụ iya lẹ mkpa iya duru Nnajiuphu."

32 Noo ya; ndu ono, e ziru ozi ono tugbua bya ejerwua; ọ buerupho g'o pfuru bụ g'ọ du. 33 Ẹphe totaahaepho nkafu-igara ono; ndu nwe iya nụ sụ phẹ: "Bụ gunu meru g'o gude unu nọdu atota nkafu-igara ono?"

34 Ẹphe sụ phẹ: "Ọ kwa mkpa iya duru Nnajiuphu." 35 Ẹphe kputa nkafu-igara ono je anụ Jizosu; bya eworu uwe ẹhu phẹ wukobe iya; bya eyeru Jizosu ẹka; ọ nọdu iya anọ l'eli. 36 O be g'ogba eje; ndu nọ l'uzo to uwe ẹhu phẹ l'uzo.

37 Ọ zakubejeepho Jierusalemu ntse lẹ mkpo-zeta ubvú Olivu; iphe, bukpuo ikpoto ndu etsoje iya nụ ono wata ete eswa; echi mkpu; aja Chileke ajaja k'eze iphe ono, paru ẹka ono, o meru; ẹphe humakota ono. 38 Ẹphe sụ: "Onye Chileke goru onu-oma bẹ eze ono bụ; mbụ onye ono, bụ Nnajiuphu ziru iya g'ọ bya ono. Gẹ nchị dukwa doo l'imigwe; g'ubvù duru Chileke, bụ Okalibe-kangokotaru-nụ."

39 Ndu Fárisii, yi l'ikpoto ndu ono haru sụ Jizosu: "O-zì-iphe! Baaru ndu etsoje ngu nụ mba."

40 Ọ sụ phẹ: "Gẹ mu kakwaru unu: ndu-a -nọdu doo; mkpuma, nọ l'alì echia mkpu ono l'onwiya."

Jizosu ara ẹkwa Jierusalemu

41 Jizosu levuepho Jierusalemu; ọ raahaa ẹkwa iya sụ: 42 "Ọ -bụ l'i makpokwanaaru iphe, e-me gẹ nchị dụn doo nta; obenu lẹ nta-a bẹ e domiru iya g'enyanya ngu ta ahuma iya. 43 Kele ọo ujiku lanu bẹ ndu ohogu ngu aa-furu ngu; bvua ose-ogu; nọ-pee ngu mgburugburu; buchia ngu onu nri; shi ẹkameka atụ kpereree abyapfuta ngu; 44 bya egbua gu l'unwu ngu, kuru ngu l'ime pyaapya. Mbụ l'ohogu ngu taa hakwa mkpuma lanu g'ọ kpọ-pfuru nwibe iya l'eli igbulọ ngu; kele i ti madu teke a byaru ngu adzota."

*Jizosu achifu ndu azu aswa
l'eze-ulo Chileke*

(Mat 21:12-17; Mak 11:15-19; Jion 2:13-22)

⁴⁵ Jizosu bya abahu l'eze-ulo Chileke bya awata achishi ndu azu aswa. ⁴⁶ Su phe: "Unu ta amadu l'e deru l'ekwo le Chileke suru: 'Ulo mu a-buru ulo, aa-noduje epfu anu mu.* Unu bya eworu iya mee ulo, ndu ana nfu edomije onwophe."

⁴⁷ O nodu anoduje ezi iphe l'eze-ulo Chileke ono mboku-mboku. Ndu-ishi uke Chileke; me ndu ezije ekemu; me ndu nweru enya l'oha ono chohaa uzo gephe e-me gbua ya. ⁴⁸ Ophu ephe amadu gephe e-me iya; kele onyemonye dopheru iya mgburugburu; woru nchi togbo l'iphe, oo-pfu.

20

*Aaji Jizosu egube ike,
o gude eme iphemiphe ono*

(Mat 21:23-27; Mak 11:27-33)

¹ O be ujiku lanu ge Jizosu no ezi oha iphe l'eze-ulo Chileke; ara ozi-oma ono arara; ndu-ishi uke Chileke; waa ndu ezije ekemu; waa ndu bu ogerenya byapfuta iya bya asu iya: ² "Karuh anyi? Bu egube ike gunu be i gude eme iphemiphe-a? Bukpoo onye ziru ngu gi bya iya ememe?"

³ O su phe: "Mbedua a-jikwapho unu aji lanu. Unu zakwaa mu iya. ⁴ ?Bu onye ziru Jionu go bya eme baputizimu? ?Bu Chileke; too nemadzu?"

⁵ Ephe wata iya adzokashi l'ime onwophe su: "Teke anyi suru l'oo Chileke ziru iya; l'oo-su anyi: '?O buhunuru gunu meru g'o gude ophu unu ekwetaduru iphe, o pfuru?"

⁶ Teke anyi sukwanuru l'oo nemadzu ziru iya; oha atugbua anyi le mkpuma; kele o dowaru oha enya le Jionu bu onye mpfuchiru Chileke." ⁷ Ephe je jasuh iya: "Anyi ta amakwa onye ziru iya ya nu."

⁸ "Jizosu sukwanu phe: Ophu mu a-kokwanuru unu onye ziru mu nu ge mu meje iphemiphe ono."

*Etu, e gude ndu anwamu,
e butaru ye l'opfu-vayinu anma*

(Mat 21:33-46; Mak 12:1-12)

⁹ O wata anmaru oha etu-a su: "Nwoke lanu koru opfu-vayinu bya eworu iya ye l'eka ndu o butaru gephe letajeru iya ya enya; bya atugbua jeshia iphe-ozo je anoo odu. ¹⁰ O rwua teke aawoje akpuru iya; o bya ezia onye-ozii iya g'o jepfu ndu-oziegu ono gephe woo ya oke iya nkiya. Ephe gude onye ono, o ziru ozi ono; tsua ya iphe; gbabe iya eka oto; nwufu iya; o lashia. ¹¹ O bya ezia onye-ozii ozo; ephe tsukwapho onye k'ono iphe; mee ya iphe-iphere; gbabe iya eka oto; nwufu iya; o lashia. ¹² O zikwaapho onye k'eto; ephe mekakwapho onye k'ono iphe; chifu iya. ¹³ Onye ono, nwe opfu-vayinu ono su: 'O du ree; mu maru-a iphe, mu e-me nta. Mu e-ye nwa mu, mu yeru obu g'o je. ?A maru; ?ephe a-kabe kwabe yebdua ubvu m'ephe -huma iya?' ¹⁴ O be teke ndu-oziegu ono humaru onye k'ono; ephe zua mgbede kpua ya su: 'Thee! Waa onye ali-a e-mechaa buru nkiya me nna iya -nwuhu. Unu g'anyi gbua ya egbugbu; g'ali ono a-buru k'anyi.' ¹⁵ Ephe kpufu iya l'egu ono je eworu iya megbua.

"Su-a; ?O dukpoo unu go bu gunu be onye nwe opfu-vayinu ono e-me phe? ¹⁶ Oo-bya egbushichaa ndu-oziegu ono bya eworu opfu-vayinu ono ye ndu ozo l'eka." Oha numaepho nno; o tuku buru: "Tuswekwa! Tuswekwa!"

¹⁷ O bya elee phe enya bya asu: "?O buhunuru gunu be bu iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke su:

* 19:46 19:46 Gunaa Azá 56:7; Jier 7:11.

“O kwa mkpuma,
 ndu akpu ulo jikaru;
 mechaaru bya aburu
 mkpuma, gudesi ulo?*

¹⁸ Onyemonye, bu onye vukotaru mkpuma ono daa; be e-tsujishihunu; teme teke o turu nemadzu; l'ogwee onye ono arakabya.”

Apfu akiriko

(Mat 22:15-22; Mak 12:13-17)

¹⁹ Ndu ezije ekemu waa ndu-ishi ndu-uke Chileke meahaa g'ephe zugude iya teke ono; kele ephe maru l'oo phe be onmadoru etu ono; ephe nodu atsukwanu oha ebvu. ²⁰ Ephe wata iya anwu ngge; bya ezia ndu ngge g'ephe je emetapoeppo g'ephe bu ndu okpobe-opfu; g'ephe a-tuta nvo l'iphe, o pfuru gude kputa iya ye l'eka onye nwe ike, bu iya bu nnajioha, shi Romu. ²¹ Tobudu iya bu; ephe jerwua bya ajia ya su: “O-zì-iphe; anyi maru l'iipfuje opfu, pfuru nhamunha; teme i nodu ezi iphe, pfuru oto; ophu o dudu onye ile enya l'iphe epfu; gbahaa uzo Chileke be i gude ire-lanu ezi. ²² Su-a; ?to budunu emebyi ekemu Chileke me anyi -tije akiriko nu eze nnajioha, no le Romu?”

²³ O maerupho eregede phe bya asu phe: ?Denu g'o gude unu nodu ahụ mu ama?

²⁴ “Unu goshiestikwa mu kobo lanu. ?Bu ishi onye yee epha onye bu owa-a, du iya nu-a?”

Ephe su iya: “Oo ke Siza!”

²⁵ O su phe: “O du ree; unu wonuru iphe Siza nu Siza; unu eworu ke Chileke nu Chileke.”

²⁶ Ophu ephe adudu ike pfuru l'edzudzu-oha l'eka ono shi l'opfu onu iya gude iya. G'o gude pfua iphe ono du phe biribiri. Ophu ephe epfueduru opfu.

Ke eshi l'onwu teta dzuru ndzu

(Mat 22:23-33; Mak 12:18-27)

²⁷ O duru ndu Sadusii, bu ndu ono, suru l'e tee shidu l'onwu eteta adzuru ndzu ono; byapfutaru Jizosu. ²⁸ Bya ajia ya aji su: “O-zì-iphe; Mosisu deru l'ekwo ekemu su: Teke o bu le nemadzu nwuhuru; ebe o nwutaduru nwa; ge nwune onye ono lupyabe nyee ya; nwutaru iya nwa. ²⁹ Su-a; o duru unwune esaa, k'ogerenya luchaaru nwanyi bya ahaa ya nwuhu; ophu o nwutaduru nwa. ³⁰ Onye k'ebò lupyabe nwanyi ono. Lua ya jasụ nwoke ono nwuhu; ophu o nwutakwaru iya pho nwa. ³¹ Onye k'eto nnopho; jasụ ephe n'esaa ludzuru nwanyi lanu ono nwushihukota; ophu o dudu onye ophu nwutaru nwa. ³² E mechaa l'ikpazu; nwanyi l'onwiya bya anwuhu nkiya. ³³ Su-a; o -rwua teke l'ee-shi l'onwu teta dzuru ndzu; ?bu onye ole be nwanyi ono a-buru nyee ya? G'ephe n'esaa ono luchaaru iya-a.”

³⁴ Jizosu su phe: “Unwu ogbo-nta-a alu nwanyi; unwanyi nodu alu ji; ³⁵ obenu le ndu a guru l'ephe gbaru k'eshi l'onwu teta gbalihu bya eburu le mgboko ophu a-bya nu taa luhedu nwanyi; ophu nwanyi aluhedu ji. ³⁶ Ephe taa nwuhuhedu anwuhu ozo; kele ephe l'unwu-ojozi-imigwe a-gbaru nanu. Eshinu ephe bu unwu, shi l'onwu teta dzuru ndzu be ephe buwaa unwu Chileke. ³⁷ O -buru k'eshi l'onwu teta dzuru ndzu be ekwo Mosisu goshiru iya l'eka o pfuru k'irwu, oku enwu phoophoohoo. Eka ono be Mosisu kuru Chileke: Chileke ke Ebirhamu; waa ke Ayizaku; waa ke Jiekopu. ³⁸ Bu iya bu l'o to budu Chileke ndu nwuhuru anwuhu. O bu Chileke ndu no ndzu; kele onyemonye dzu ndzu l'enya Chileke.”

³⁹ Ndu ezije ekemu ono haru su iya: “O-zì-iphe! I pfuru ree!” ⁴⁰ E shiepho teke ono, ophu ephe atubaeduru ama ajibaa ya aji ozo.

* **20:17** 20:17 Guna Ebu 118:22.

*Aji k'onye bu Kéreshi o bu
(Mat 22:41-46; Mak 12:35-37)*

⁴¹ Jizosu bya asu ndu Fárisii ono: “?Denu g'e gude su le Kéreshi obu bu Nwa Dévidi;
⁴² l'eka Dévidi l'onwiya pfukwaru l'ekwo-ebvu Chileke su:

“Chileke suru Nnajiuphu mu:

Nodu mu l'ekutara

⁴³ jasu teke mu e-me ndu
ohogu ngu
g'ephe buru iphe,
ii-zopyabe l'okpa.†”

⁴⁴ Bunu iya bu le Dévidi kuru iya Nnajiuphu! ?Denuhunu g'o gude o buru nwa iya?

*Jizosu epfu k'ezije ekemu
(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40)*

⁴⁵ Jizosu nodu l'edzudzu-oha l'eka ono su ndu etsoje iya nu: ⁴⁶ “Unu kpakwaru ndu ezije ekemu l'aphara; mbu ndu bu iphe, aduje phe ree bu g'ephe gude kpowula-kpowula uwe kwaa onwophe yegele ejephe; g'e keleje phe erengete ekele l'eka a du igwerigwe g'ephe bu oke nemadzụ. G'oshi ophu bu iya kachakpoo ree l'ulo-ndzuko ndu Jiu buru nkephe; waa g'o buru phe a-nodu l'eka aa-kachakpoo phe akwabe ubvu me a -nodu abo iphe. ⁴⁷ Ephe bu ndu eripyaje ulo unwanyi, ji phe anodedu; teme ephe nodu egudeje eregede epfukpooepho ogologo opfu anu Chileke. O bu phe be aa-kachaa anmashi ikpe ike.”

21

*Iphe, nwanyi, ji iya anodedu
anu Chileke*

(Mak 12:41-44)

¹ Jizosu bya apalia enya bya ahuma ndu nweru iphe g'ephe echiegbaa okpoga phe l'okpoko, echiejeru Chileke okpoga l'eze-ulo Chileke. ² O huma nwanyi, ji iya anodedu ndu, akpa nri, byaru bya echie afu labo. ³ Jizosu su: “Ge mu kakwaru unu; o kwa nwanyi ukpa-a, ji iya anodedu ndu-a be kachaa eye okpoga le g'ephe hakota ono. ⁴ Kele iphe, ndu ophuu g'ephe ha echiegbaa bu okpoga, tsuru etsutsu; obenu le nwanyi-a akpakpo nri shii; ole o wotakotaru iphe, o gude buru bya echie.”

*Iphe, e-me teke ikpazu
(Mat 24:1-2; Mak 13:1-2)*

⁵ A haru pfuphenyaepho k'eze-ulo Chileke ono g'e gude kpumata iya l'eguru mkpuma, du ebvu; waa k'iphe, a nuru Chileke, du iya nu; Jizosu su phe: ⁶ “O -buru iphe owa-a, unu ele enya-a; o dukwaru mboku, ee-mechaa nwukposhichaa iphemiphe ono enwukposhi; mbu k'opu o to dudu g'o ka mma l'oo mkpuma lanu, akpo-pfuru l'eli nwibe iya.”

*Iphe, bu o -mechaa
mgboko abvu*

(Mat 24:3-14; Mak 13:3-13)

⁷ Ephe jia Jizosu su iya: “?Bukpoo teke ole be iphemiphe ono e-mekpoo? ?Bu gunu be ee-gude maru teke iphe ono abyagbaa ememe?”

⁸ O su: “Oo pho g'unu leta enya g'o to du onye e-duswe unu uzo. O dukwaru igwerigwe ndu a-zaru epha mu bya. Onye ophu nonu l'o su l'oo ya bu Kéreshi obu; mbu l'ogbaakwa teke obu. Unu te etsokwaru phe. ⁹ Teke unu naharu k'ogu; waa

† 20:43 20:43 Guna Ebu 110:1.

le mkpaka aswoli l'ibiya ophuu; ozoo l'ibiya ophuu; ge ndzu ba agukwa unu; kele iphemiphe ono mefutakotaje; ole teke ikpazu tee rwuekwapho egwegwa nno."

¹⁰ No iya; o su phe: "Oha yele oha ibe iya a-nodu alwu ogu; ali-eze yee ali-eze ibe iya a-lwukwapho ogu. ¹¹ Ali-onma-jijijijii a-nodu anma anmashi iya ike; ejo okpa-nri mekpoo ehu, eme ememe l'e-mekota l'eka du igwerigwe. Ahuma a-nodu emegbaa l'akpaminigwe mekpoo eze iphe-ohubama ozo.

¹² "Ole-a; iphemiphe ono -bya emegbabe be ee-vuadaru uzo kpaa unu ehu; gude unu; kpuru unu je l'ulo-ndzuko ndu Jiu je ekpee unu ikpe; tua unu mkporo; mbu l'aa-kputachakwaa unu bya edobe l'iphu ndu eze; mekpoo l'iphu ndu-ishi oha l'opfu ehu mu. ¹³ Noo teke o gbaru g'unu goshi l'edzudzu-oha l'unu bu ndibe mu. ¹⁴ Su-a; unu te evujekwaru uzo wata aru iphe, unu e-pfu gude kpefu onwunu; ¹⁵ kele oo mbedua l'e-ye unu opfu l'onu. Mu e-me unu amaru iphe k'ophu ndu ohogu unu a-ta amaduru g'ephe e-yeje onu l'iphe, unu epfu; ophu ephe a-byadu atu-kpute unu l'ego. ¹⁶ Ndu nwuru unu; mekpoo unwune unu; mekpoo abubu unu; me onya unu phe e-mechaa deru unu ye ndiphe l'eka; l'a haru unu gbua egbu. ¹⁷ Onyemonye e-gude k'iswi ehu mu kpo unu ashi. ¹⁸ Ole o to du du g'o ka mma l'oo egbushi lanu, no unu l'ishi, byaru l'ala l'iswi. ¹⁹ Oo epho g'unu taje nshi; kele o kwa o-ta-nshi tataru okpobe ndzu."

Ejo ahuma

(Mat 24:15-21; Mak 13:14-19)

²⁰ "Su-a; teke unu humaerupho ge ndu ojogu no-pheru Jierusalemu mgburugburu; unu amaru l'akwakposhi iya duwaa ntse. ²¹ O -be teke ono; ge ndu no le Jiudiya gbalakwaa laa l'ubvu; ge ndu kuru l'ime mkpukpu wufu; ge ndu lufuru je l'egu te jeekwa alaphu azu l'ime mkpukpu onoya. ²² Kele teke ono bukota mboku, Chileke a-gwa ndiphe ochi g'e gude nno g'iphemiphe, e deru l'ekwo Opfu Chileke vukota. ²³ Nshio unwanyi, du ime; me ndu nwa l'angukwadu era mboku ono. Kele ejo iphe-ehuka, paru eka a-du l'eliphe; teme Chileke e-gude oke-ehu-eghu kpee ndu Izurelu ikpe. ²⁴ Ee-gbu phe le mma; kpu phe le ndzu laa l'iphe, bukpo ohamoha. Ndu abudu ndu Jiu e-tee Jierusalemu pyakapyaka jasu oo-rwube epebedua."

Abyabya Abubu-Ndiphe

(Mat 24:29-31; Mak 13:24-27)

²⁵ "Iphe-ohubama l'a-nodu eme l'enyanwu; me l'onwa; me le kpokpode. L'eliphe be eze-enyimu waa ochioku mini iya a-nodu abya enari; k'ophu meji a-gbabuhu ndiphe mgburugburu le ndzu-agugu. ²⁶ Nemadzu e-gudeje ndzu-agugu avehu avehu teke aa-nodu ele enya iphe, abya ememe le mgboko; kele iphemiphe, no l'igwe a-nmawo anmawo; lo-sweshihu. ²⁷ Noo teke ephe a-huma Abubu-Ndiphe l'eka o no l'urwukpu; egbu nwiiinwii gude ike iya, paru eka abya. ²⁸ Teke iphemiphe-a wataerupho ememe; unu kwolihu; palia enya; kele ooruwaa teke aa-gbata unu."

Iphe, e gude oshi figu anwuta

(Mat 24:32-35; Mak 13:28-31)

²⁹ Jizosu bya anmakwaaru phe pho etu-a: "Unu leekwa enya l'oshi figu yee oshi mmanu ozo. ³⁰ Qobujeru teke o wataerupho erwu irwu; unu ahuma iya l'onwunu; maru le teke okpomoku ekpoje duwaa ntse. ³¹ Nokwapho g'owa-a du. Teke iphemiphe-a wataerupho ememe; unu amaru le teke Chileke e-goshi le ya bu eze duwaa ntse."

³² Su-a; ge mu gbukwaaru iya unu tororo; ogbo-a taa bvuebekwa; iphemiphe-a emekota. Nokwa g'o du. ³³ Igwe a-bvukwa ali abvu; obenu l'opfu, mu pfuru ta abyadu abvu abvubu.

Ọ gbaru unu lẹ nche

³⁴ “Ọle-a; unu chekwa onwunu nche. Unu te ekwekwa g'ike bvụ unu; opfu l'unu eri gwogwo; angunuka mee; waa l'unu acho-phe ẹku kẹ mgboko; odumeka bẹ mbọku ono a-tukwa unu l'upfu. ³⁵ Kele iphe, bukotakpoo ndu mgboko mgburugburu bẹ ọonna g'onyà. ³⁶ Ọle-a; unu che nche tekenteke; unu pfu nụ Chileke g'unu a-du ike pfu-shia ike mẹ iphemiphe ono -meje. Teke e mecharu unu apfuru l'iphu Abubu-Ndiphe.”

³⁷ Noo ya; Jizosu nọdu anọduje l'eze-ulo Chileke; ezi iphe mbọku-mbọku; o -be l'enyashi ooje akwaa l'ubvú, eekuje Ubvú-Olivu. ³⁸ O -be lẹ nchi abọhu; e kporu wu-pfuta iya l'eze-ulo Chileke bya anuma iphe, oopfu.

22

Jiudasu eederu Jizosu eye l'eka ndu Jiu

(Mat 26:1-5; Mak 14:1-2; Jion 11:45-53)

¹ O be teke idzu, aatajẹ buredi, ekoduru ekoko duwaa ntse, bu ọbo-iphe, eekuje Ojeghata; ² ndu-ishi uke Chileke waa ndu ezije ekemu nọdu achokashi uzo, ephe e-shikpoo gbua Jizosu; obenu l'ephe atsụ oha ebvu.

³ Nsetanu bya abahụ l'ime obu Jiudasu, bu onye ntushi-epha iya bu Isukariyotu, bukwa-a onye lanu l'ime umadzu iri l'ebo pho-a. ⁴ O tugbua bya ejepfu ndu-ishi uke Chileke mẹ ndu-ishi ogbogu eze-ulo Chileke je epfuaru phe kẹ gẹ ya e-shi deru Jizosu ye phe l'eka. ⁵ Ehu tsoahaa phe. Ephe kwee ya okpoga. ⁶ O kweta egube ono bya awata ele enya teke bu teke gbaru gẹ ya e-deru Jizosu ye ndu ono l'eka g'oha ta ama.

Nri-enyashi Ikpazu

(Mat 26:17-30; Mak 14:12-26; Jion 13:21-30; 1Kor 11:23-25)

⁷ Noo ya bu; eswe, aatajẹ buredi, ekoduru ekoko ono rwua, bu iya bu mbọku, eegbuje nwaturu, e gude anyata eswe Ojeghata. ⁸ Jizosu bya ezia Pyita yee Jionu su phe: “Unu je akwakoberu anyi nri-enyashi k'obo Ojeghata g'anyi bya eria.”

⁹ Ephe su iya: “?Bu awe bẹ anyi e-je akwakobe iya?”

¹⁰ O su phe: “Unu lenu; teke unu bahuerupho l'ime Jierusalemu bẹ nwoke, vu ite mini a-byapfuta unu; unu tsoru iya bahụ l'unuphu, o bahukpoerupho. ¹¹ Unu su onye nwe unuphu ono lẹ O-zì-iphe suru g'o goshi unu eka ya a-nodu ria nri obo Ojeghata iya yee ndu etsoje iya nu. ¹² Oo-goshi unu ulo-eli; goshi unu oma ulo, no lẹ k'eli iya; mkpuru ono hakpopho oša; e dozichawa iya g'o du ree. Unu kwakoberu iya anyi l'eka ono.”

¹³ Ephe tugbua jerwua. O buerupho g'o pfuru bu g'o du. Ephe nọdu l'eka ono kwakobeahaa nri obo Ojeghata ono.

¹⁴ O gbaepho lẹ teke erije nri ono; Jizosu yele ndu-ishi-ozì iya ephe n'iri l'ebo ono bya anodu k'eri nri ono. ¹⁵ O su phe: “Oogushikpookwaa mu ike gẹ mu l'unu riadaa nri Ojeghata-a; temanu mu ejee iphe-ehuka-a. ¹⁶ Kele-a; gẹ mu karu unu; mu tee riakwa iya ozo jasụ teke ee-ri okpobe iya l'eka Chileke bu eze.”

¹⁷ O bya ewolita okoro, mee du; bya ekele Chileke ekele bya asu phe: “Unu gẹ ngudzuru! ¹⁸ Kele iphe, mu epfuru unu bu l'e -shi ntanu-a bẹ mu taa ngubaekwa mee, shi l'akpuru vayinu jasụ teke Chileke e-goshi lẹ ya bu eze.”

¹⁹ O bya ewota buredi bya ekelekwapho Chileke ekele; bya eworu iya washiaru phe su: “Owa-a bu ogwehu mu, a nuru nu-doru unu. Unu meje iya g'anyi eme iya-a gude nyatajẹ mu.” ²⁰ Nokwapho g'ephe richaaru nri; o bya apẹe phe okoro mee bya asu phe: “Okoro-a bu ogbandzu ophuu ono, e gude mee mu gbaa; mbu mee mu ono, a gbashiru l'opfu ehu unu ono.

²¹ “Ole-a; unu lekwa l'onye e-deru mu ye l'eka ndiphe be mu l'iya tukokwaru eri nri l'eka-a. ²² Kele Abubu-Ndiphe l'a-la g'o gbaru iya l'alala. Ole-a; nshoro onye ono, ee-shi l'eka iya deru Abubu-Ndiphe ye g'e gbua ono.”

²³ Epe wata ajikashi nwibe phe onye o bu le g'ephe ha su: “?Bu onye e-mekpo iphe, du nno?”

Ego onye ka nu

²⁴ Ndu etsoje iya nu l'onwophe wata adzo onye kachaa shii le g'ephe ha. ²⁵ Jizosu su phe: Ndu bu ndu eze le mgboko-a anoduje akpapyashi ndu no phe l'eka akpapyashi. A nodu ekuje ndu bu ndu gude ike-okpu buru ishi phe “omeluko.” ²⁶ Obenu l'o to budu g'oo-du l'ehu unu bu ono. G'onye bu iya kachaa shii le g'unu ha dukwa g'o bu iya be enya kachaa alwalwa. G'onye-ishi dukwa ge nwozi. ²⁷ ?Bu onye ka shii l'onye no anoo eri nri l'onye ejeru iya ozi nri ono? ?Tobudu onye ophu no anoo eri nri ka shii? Obenu le mbedua bu ozi be mu ejeru unu.

²⁸ “Oo unubedua bu ndu mu l'unu nokpoeppo l'ohutama mu g'o ha; ²⁹ k'ophu bu l'o buephe ge Nna mu meru mu eze bu ge mu eme unu eze; ³⁰ ge mu l'unu eria ngua; l'eka mu bu eze; unu anodugbaa l'aba-eze; kpee okpa-ipfu Izurelu iri l'ebo ono ikpe.”

Pyita a-go le ya ta amadu Jizosu

(Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Jion 13:36-38)

³¹ A nonyaa; Jizosu ku Pyita: “Sayimonu! Sayimonu! Lekwa! Nsetanu sukwaru g'a haa ya ge ya hukota unu ama g'unu ha; ge ya phuchaa unu g'onye aphushi eswa l'ereshi. ³² Ole mu pfuwaru opfu ehungu nu Chileke g'i ti buha ekwekwe, i kweru. Oo ya bu; teke i dakobeerupho lwaphuta azu byapfuta mu; g'i mee g'unwunna ngu pfushia ike.”

³³ Pyita su iya: “Nnajiuphu; mu doziakwaru onwomu k'etsoru ngu jee mkporo; tsoru ngu laa maa!”

³⁴ Jizosu su iya: “Ge mu karu ngu Pyita; oke-oku nchi-abohu -bya ara ora be i pfuakwaru mgbo eto li ti madu onye mu bu.”

Okpoga; eda; yele ogu-echi

³⁵ Noo ya; Jizosu su phe: “Teke ono, mu zijeru unu su g'unu je; g'o to dukwa iphe, unu e-gude eje onoya; g'unu te egudekwa iphe, eeyeje okpoga; ophu unu egudekwa eda; ozoo akpokpa; ?o duru iphe, duru unu uko?” Epe yeeru iya onu su: “O to dukwa.”

³⁶ O su phe: “Obenu le nta-a bu; g'onye nweru iphe, eeyeje okpoga wota iya. G'onye nweru eda; nyakwaru iya pho. G'onye ete nwedu mma; ree ukpo iya zuta iya. ³⁷ Ge mu karu unu l'iphe-a, e deru l'ekwo-opfu Chileke-a be a-vukwa g'e deru iya k'ehu mu; mbu iphe, e deru su: ‘A guru iya yeru ndu eme ejo-iphe.’* Mbü l'iphemiphe, e deru le k'ehu mu be a-vukotakwa g'e deru iya.”

³⁸ Epe su iya: “Nnajiuphu; lekwa mma labo, anyi gude.”

O su phe: “O duwaa ree.”

Jizosu epfu anu Chileke l'ubvu Olivu

(Mat 26:36-46; Mak 14:32-42)

³⁹ Jizosu lufuta bya atugbaa jeshia l'ubvu Olivu, bu iphe, oomejehawaa. Ndu etsoje iya nu tsoru iya. ⁴⁰ O rwua eka ono bya asu phe: “Unu pfukwaru nu Chileke g'o to kwe g'unu nmalahu l'ohutama.”

⁴¹ O haa phe tugbaa kpiberu jerwua eka ha g'eka aa-turwu le mkpuma; bya egbushi ikpere bya epfuru nu Chileke su: ⁴² “Nna; o -buru l'o du ngu l'uche; nafunu mu okoro iphe-ehuka owa-a; ole o kwa g'o to bukwa iphe, du mu l'uche l'e-me; g'o

* 22:37 22:37 Gunaan Azá 53:12.

bukwaru iphe, dụ gubedua l'uche.” ⁴³ Ojozi-imigwe shi l'imigwe chaa ya l'iphu bya awata eme g'obu shihu iya ike. ⁴⁴ Obu wata iya etsu mini etsushikpoo ya ya ike. O kabakpoo epfu anụ Chileke. Ephuru, shi iya l'ehu dụepho gẹ mee ada paapaa l'alị.

⁴⁵ O pfuchaepho nụ Chileke ono bya agbeshi bya ejepfu ndu etsoje iya nụ. O jeshia; ephe nọdu ekuwaa mgbenya aphụ. ⁴⁶ O sụ phẹ: “?Bụ gunu meru iphe, unu eku mgbenya? Unu gbalihu pfuru nụ Chileke g'o to kwe g'unu nmalahụ l'ohutama.”

Eegude Jizosu

(Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Jion 18:3-11)

⁴⁷ Jizosu kpukwaduru-a opfu l'onu; ikpoto oha zebata waa nwoke ono, epa iya bu Jiudasu ono, bu onye lanu l'umadzu iri l'eb-o-a. O buru iya bu onye-ishi ikpoto oha ono. O bya akpiritaru Jizosu ntse bya etsutsua ya onu. ⁴⁸ Jizosu sụ iya: “Jiudasu; ?bu etsutsu onu be i gude ederu Abubu-Ndiphe eye g'e gbua?”

⁴⁹ O be teke ndu nọ-kube iya nụ humaru iphe, abya ememe; ephe sụ: “Nnajiuphu! ?Anyi gbuwaro mma?” ⁵⁰ Onye lanu gbua nwokoro onye-ishi ndu-ishi uke Chileke mma; tukoe ya pho nchi ekutara pafu.

⁵¹ Jizosu sụ: “Te emekwa.” O pfuchaa nno bya edenyi nwokoro ono eka le nchi ono; nchi ono dụ iya g'o shi dụ iya.

⁵² Jizosu sụ ndu-ishi uke Chileke; waa ndu-ishi ogbogu eze-ulo Chileke; waa ndu bu ogerenya, byaru iya egude: “?Unu chigbaa mma; chiru mgboro abya mu egude? ?Mu bu onye ana nfu?” ⁵³ “Mu l'unu anokpoo mboku-mboku l'eze-ulo Chileke; ophu unu azukpodaru mu eka. O le nta-a be o gbaru unu l'ememe iya. Nta-a be Obutuswe no l'ochii buru eze.”

Pyita ago le ya ta amadu Jizosu

(Mat 26:57-58,69-75; Mak 14:53-54,66-72; Jion 18:12-18,25-27)

⁵⁴ Ephe zu Jizosu; kpuru tugbaa jeshia ibe onye-ishi ndu-ishi uke Chileke. Pyita gbẹ ụzenya etso phẹ azu-azu. ⁵⁵ Ephe phụ-nwuepho oku l'echilabo unuphu bya anoshia nọ-pee oku ono mgburugburu anya. Pyita bya anọ-kube phẹ. ⁵⁶ A nonyaa; nwamgboko, eje ozi ụlo; huma Pyita l'eka o nọ anya oku ono. O tabe iya enya bya asu: “Nwoke-a be yee Jizosu-a shifukwa anọ.”

⁵⁷ Pyita goo sụ iya: “Nwanyị-a; mu ta amakwa iya amama ophu.”

⁵⁸ A kpoekwapho upfu nwanshii; onye ozo huma iya bya asu iya: “Gubedua yifukwaa le ndu etso iya nụ.” Pyita sụ iya: “Nwoke ibe mu; mu ta ayikwa iya-o!”

⁵⁹ A noepho iphe, ha g'awa ophu; onye ozo pfushiahaa ya ike sụ: “O kwa okpobe-opfu le nwoke-a be yee Jizosu shi anọ; eshinu o bu onye Galili.”

⁶⁰ Pyita sụ: “Nwoke ibe mu; mu ta amakwa iphe, iipfu!”

O kpukwaduru-a opfu l'onu; oke-oku raa ora. ⁶¹ Nnajiuphu bya aghaa enya lee Pyita. Pyita nyata opfu, Nnajiuphu pfuru iya teke o suru iya: “Oke-oku -bya l'ara ora ntanu-a be i goakwaru ego ugbo eto li ti madu onye mu bu.” ⁶² O kwofu etezi je atukpoo ekwa too!

Eetsu Jizosu iphe; aja iya ewenu

(Mat 26:67-68; Mak 14:65)

⁶³ Ndu ono, swiru Jizosu ono jaahaa ya ewenu; bya echiahaa ya echachi. ⁶⁴ Ephe kechia ya ekwa l'enya echi iya eka le nchi asuje iya: “Pfunaa mpfuchiru obu!” ⁶⁵ Ephe pfushiwaro iphe ozo, dụ igwerigwe gude akọ iya onu.

Jizosu l'iphu ogbo-ikpe ndu Jiu

(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Jion 18:19-24)

⁶⁶ O be l'utsu; ndu bu ogerenya Jiu bya anokobe; me ndu-ishi uke Chileke; me ndu ezije ekemu. Epe kpuru iya jeshia l'iphu ogbo-ikpe phe. ⁶⁷ Epe su iya: "Kanuru anyi. ?Bu ngu bu Kereshi obu, Chileke kweru ukwe iya obu too?"

O su phe: "Mu -karu unu be unu te ekwekwa. ⁶⁸ Teme teke mu jiru unu aji-a; unu taa maduru eye iya onu; ophu unu a-hakwa mu pho. ⁶⁹ Ole e -shi ntanu-a be Abubu-Ndiphe a-nodu l'ekutara Okalibe-Kakota-Ike, bu Chileke."

⁷⁰ Epe toko su: "?Bu iya bu l'oo ngu bu Nwa Chileke obu?"

O su phe: "Ooepho g'unu pfuru ono bu g'o du; l'oo mu bu iya."

⁷¹ Epe su: "?Bu bahuna ekebe gunu be anyi ele enya iya? Anyi numakwaru iya l'onu iya l'onwanyii."

23

Payileti aji Jizosu aji

(Mat 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Jion 18:28-38)

¹ Oo ya bu; ikpoto oha ono wulihu kpata Jizosu kpureru Payileti. ² Epe rwuepho eka ono bya awata epfushi iphe, epe suru l'o meru su: "Anyi humaru nwoke-a eka ooduweshi ndu ndu-anyi. O jikaru su g'anyi ta apfujeshi akiriko nu Siza; teme o sukwaphe l'oo ya bu onye eze ono, bu Kereshi."

³ No iya; Payileti jia Jizosu su iya: "?I bu Eze ndu Jiu?"

Jizosu su iya: "Ooekwa ngu pho be o shi l'onu."

⁴ Payileti su ndu-ishi uke Chileke waa ikpoto oha ono: "O to dukwa ejo-iphe, mu humaru, nwoke-a meru."

⁵ Epe kabaa ya epfushi ike su: "O tukoru Jiudiya mgburugburu zigbabe iphe, egbuka mkpukpu egbuka. O wataru iya ezizi le Galili; zia ya byasu l'eka-a."

Jizosu l'iphu Herodu

⁶ Payileti numaephe iphe, ndu Jiu pfuru bya ajia su: "?O bu onye Galili?" ⁷ O maerupho le Jizosu be shi ibiya ophu Herodu bu ochi-oha; o su g'e gudekwa iya jepfu Herodu. Herodu no le Jierusalemu teke ono. ⁸ Herodu humaephe Jizosu; ehu tsoo ya utso; kele o shihawaa uzanya guta iya ge ya huma iya; l'o nunukawaru nkiya; o nodu agu iya ge ya huma iphe, du biribiri, oo-haru mee. ⁹ O buru iphe ono meru g'o gude; o jia ya aji noo nwodu; ole Jizosu ta adudu onu, o yeru iya. ¹⁰ Ndu-ishi uke Chileke waa ndu ezije ekemu bya apfu-kube iya ehuka ehuka; pfushiahaa iphe, epe suru l'o meru. ¹¹ Herodu ye le ndu ologu iya phe toko wata aja Jizosu ewenu; eme iya sukusuku. A nonyaa; Herodu bya ezia phe; epe chita uwe, ama ntumatu, bu uwe oke amadu bya eworu yee Jizosu bya akpuphuru iya Payileti azu. ¹² Eshi mboku ono; Herodu yee Payileti bya aburu okpobe onya; kele epe shi nodu l'ukukanyi teke iphe ono eteke emedu.

Eekpe Jizosu mpfugbu

(Mat 27:15-26; Mak 15:6-15; Jion 18:39—19:16)

¹³ Payileti bya ekokobe ndu-ishi uke Chileke; me ndu gude oha; waa oha l'ophu bya asu phe: ¹⁴ "Unu dutaru mu nwoke-a su l'ooduweshi ndu ndu-unu eduweshi. Mu jichaa ya aji l'iphu unu; ophu o dudu iphemiphe ono, unu suru l'o meru ono, duru ophu mu humaru l'ikpe iya nmaru iya. ¹⁵ Nokwapho ge Herodu ahumaduru, meru g'o gude o su g'a kpu-phutaru iya anyi azu. Unu huma l'o to dudu iphe, nwoke-a metaru ke g'a pfu-gbua ya. ¹⁶ Mu e-chi iya iphe paru iya haa."

¹⁷ Noo ya; o buwaa omelali phe l'anodu abo Obo Ojehata ono be Payileti atufujeru phe ndu mkporo onye lanu g'o la. ¹⁸ Igwe oha ono tua uzu su: "Gbuuru anyi nwoke-a; hachia Barabasu g'o la." ¹⁹ Nwoke ono, bu Barabasu bu nwoke, a turu mkporo ke mgbaghashi, o gbaghashiru mkpukpu waa kele o gburu ochi.

²⁰ Payileti byakwa bya epfuru yeru p̄hẹ ọzo; kele oome gẹ ya haa Jizosu. ²¹ Ẹphe t̄a ụzu ọzo s̄u: “P̄f̄u-gbua ya! P̄f̄u-gbua ya!”

²² Payileti s̄ukwa p̄hẹ ọzo k'ugbo ẹto: “?K'ishi ḡunu? ?B̄u ẹjo-iphe ḡunu bẹ o meru? Ọ t̄o dukwa ẹjo-iphe, mu h̄umaru, o meru. Ikpe ọnwu ta anmakwaru iya. Iphe, e-me n̄u b̄u lẹ mu e-chi iya iphe par̄u iya haa.”

²³ Ẹphe n̄odu at̄uro w̄owoowoo epfu s̄u g'a kp̄opyabe iya l'oswebe. Ẹphe raa; rata. ²⁴ Payileti bya ebua ikpe s̄u gẹ nkephẹ mee. ²⁵ Bya apar̄u nwoke-a, e shi t̄a mkp̄oro ọchi-a waa kẹ mgbaghashi-a par̄u haar̄u p̄hẹ, b̄u iya b̄u onye ẹphe s̄uru g'a haar̄u p̄hẹ. Ọ s̄u g'a kp̄opyabe Jizosu l'oswebe, b̄u iphe d̄u p̄hẹ ree.

Aakp̄opyabe Jizosu l'eli oswebe

(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; J̄īon 19:17-27)

²⁶ No iya; ẹphe kp̄uru Jizosu t̄ugbushia. Ẹphe rwua l'uzo bya aw̄oru onye Sayirini, shi ndu-ẹgu p̄hẹ alwa, ẹpha iya b̄u Sayimonu. Ẹphe bo iya oswebe, Jizosu vu s̄u iya g'o vuru iya; tsoru iya l'azu.

²⁷ Ikpoto igwe ọha ono n̄odu aw̄u etso p̄hẹ l'azu m̄ekpoo ụnwanyi, akwa ẹkwa; ayọ oshi iya. ²⁸ A n̄onyaa; Jizosu bya aghaa ẹnya lee p̄hẹ bya as̄u: “Ụnwuada Jierusalemu; unu ta akwash̄i ẹkwa mu. Unu kwaa ẹkwa onwunu m̄e k'ụnwu unu. ²⁹ Kele mb̄oku abya teke ẹphe a-s̄u: ‘Iphe ẹhu ats̄okwanu ụnwanyi, eteke ats̄u-swee ime; ọphu nwa 'eke anḡu-swee p̄hẹ ẹra l'ọkpoma.’ ³⁰ Noo teke ọo-d̄u p̄hẹ g'úbvú zee t̄upyabe p̄hẹ domia p̄hẹ. ³¹ Lẹ-a; leanar̄o g'e meru oshi-oyii; akakakwan̄u oshi, ọkponku.”

³² Noo ya; ọ dukwarupho ụmadzu lab̄o, meru ẹjo-iphe, a kp̄u etso iya; eejekwapho ap̄f̄u-gbuk̄ota ẹphe l'iya. ³³ Ẹphe byarwutaẹpho l'ẹka eekuje “Okpokoroko Ishi”; ẹphe woru iya kp̄opyabe l'oswebe l'ẹka ono; waa ndu ẹjo-iphe lab̄o p̄hẹ. Onye ọphuu l'ẹkutara; onye ọphuu l'ẹkicha. ³⁴ Jizosu s̄u: “Nna; ḡuaru p̄hẹ nv̄u; kele ẹphe ta amad̄u iphe, ẹphe eme.”

Ẹphe t̄a ido gude kee uwe iya. ³⁵ Igwe ọha ono p̄f̄ugbaaru; ele iya ẹnya. Ndu bu ndu-ishi ọha gude iya agba mgb̄onu as̄uje: “Ọodzotaje ndu ọzo. G'ọ dz̄onaa onwiya; m̄e ọ -b̄uru iya b̄u Kéreshi ọbu, shi l'ẹka Chileke, b̄u iya b̄u onye ọ h̄otar̄u.”

³⁶ Ndu oj̄ogu n̄odu agbakwar̄u iya p̄hẹ mgb̄onu. Ẹphe gbarwuta bya an̄u iya m̄eeven̄iga g'ọ nḡua; ³⁷ s̄u iya: “Ọ -b̄uru ngu b̄u Eze ndu Jiu; dz̄onaa onwongu!”

³⁸ Ọ duru iphe, e deru p̄fube l'oswebe ono s̄u: “Waa Eze ndu Jiu.” E deru iya l'opfu Giriku; waa l'opfu Latinu; waa l'opfu Hiburu.

³⁹ Onye lan̄u lẹ ndu ono, a kp̄opyaberu ẹphe l'iya ono k̄okwaa ya p̄hẹ ọnu s̄u iya: “?T̄obudu ngu b̄u Kéreshi ọbu? Dz̄onaa onwongu; dz̄oo anȳibedua.”

⁴⁰ Onye ọphuu gbochia ya ọnu s̄u iya: “?T̄ii ts̄udu Chileke ebvu; l'a nmar̄u ḡe nwoke-a ikpe lan̄u, b̄u iya b̄u ikpe ọnwu? ⁴¹ Ikpe k'anȳibedua bẹ d̄u nham̄unha; kele ọ b̄u urwu iphe, anyi meru bẹ anyi erita; obenu lẹ nwoke-a ta ad̄udu iphe, d̄u ẹji, o meru.” ⁴² Ọ s̄u Jizosu: “Jiko nyatakwa mu; m̄e i -b̄uerupho eze.”

⁴³ Jizosu s̄u iya: “Gẹ mu gbuaru ngu iya tororo; ntan̄u-a bẹ mu lẹ ngu a-n̄odu l'ọkpoku Chileke.”

Anw̄uhu Jizosu

(Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; J̄īon 19:28-30)

⁴⁴ Ẹnyanwu kēerupho l'ishi; nchi jihu l'al̄i ono. Ẹkameka gbah̄ukota ts̄ukiribaa jas̄u l'oke-eswe ụzenyashi; ⁴⁵ kele ẹnyanwu jikputeru; ẹkwa, egbobutajẹ ẹnya ẹka aagwajẹ Chileke, n̄o l'ime eze-ulo Chileke ono gbaẹpho kẹ tararaa gbajah̄u ẹbo.

⁴⁶ Jizosu chia mkpu s̄u: “Nna; mu yeru ngu Unme mu l'ẹka.” O p̄fuchaa nno bya atubuhu unme; ọ b̄uru iya anw̄uhu.

⁴⁷ Onye-ishi ndu oḡoḡu ndu Romu hūmaepho iphe, meru nū; ọ jaahaa Chileke ajaja su: “Ọkpobe-opfu; nwoke-a p̄f̄ubekwaru-ẹka-oto!”

⁴⁸ Iphe, b̄ukotakpoo ikpoto ọha, kuru l'ẹka ono, byaru ahuma iphe, ada nū; hūmaepho iphe, eme nū bya egberu ẹka ye l'olu; ebu mkpu; eje ala. ⁴⁹ Iphe, b̄ukpoo ndu maru Jizosu ree; je akpaa l'ụnwanyi, shi lẹ Gálili tsoru iya; p̄f̄uru ụzenya ele iphemiphe ono, l'eme nū ono.

Elili Jizosu

(Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Jiḡon 19:38-42)

⁵⁰ Ọ duru nwoke, ẹpha iya b̄u Jiósefu; onye shi Arimatiya; l'alì ndu Jiu. Nwoke ono yi l'ogbo-ikpe; bya aburu onye oma; buru onye p̄f̄uberekoto; ⁵¹ onye adudu teke o kwejeru l'idzù ono, ndu-ikpe chiru ono; yee iphe ono, ẹphe meru ono du ree. Yẹbedua elekpoo ẹnya teke Chileke e-goshi lẹ ya b̄u eze. ⁵² Nwoke ono bya ejepfu Payileti je arwo ya g'a haaru iya odzu Jizosu gẹ ya lia. ⁵³ E mechaa; ọ bya eje apazeta odzu ono; gude ẹkwa ọchaa kwaa ya; bya eje elia ya l'ilu, a turu l'ogba mkpuma; ilu, eteke adu-swe onye e lijewaru l'ime iya. ⁵⁴ Mboku ono b̄u eswe, echele iya a-buru eswe-atuta-unme; mbu mboku Sabatu; teme Sabatu obu nodu agbawaa.

⁵⁵ Ụnwanyi ono, ẹphe lẹ Jizosu shi lẹ Gálili swiru ono tsokwarupho Jiósefu je. Ẹphe lee ilu ono ẹnya ọhubama; bya ahumakwapho g'e nyeberu odzu iya l'ime ilu obu. ⁵⁶ Ẹphe lwa bya akwakobe manu, eshi-mkpoo; waa manu ozogbaa k'ete odzu ono. Ẹphe tuta unme l'eswe Sabatu, b̄u iya b̄u iphe, ekemu p̄he suru g'e meje.

24

Eshi l'onwu teta dzuru ndzu

(Mat 28:1-10; Mak 16:1-8; Jiḡon 20:1-10)

¹ O be lẹ nchi-aboḡu mboku mbu l'idzu, b̄u iya b̄u Sonde; ụnwanyi ono gude manu, eshi mkpoo ono, ẹphe kwakoberu g'oo-du ono gude jeshia l'ilu Jizosu. ² Noo ya; ẹphe jeshia; e swifuwaa mkpuma, e shi gude swichia onu ilu-a. ³ Ẹphe bahu l'ime iya; ọphu ẹphe ahumaeduru odzu Nnajiuphu, b̄u Jizosu. ⁴ Ẹphe p̄f̄uru l'ẹka ono ari iphe ono; ọ tufu p̄he ẹhu. A bya l'amaru; unwoke labo, yeru uwe, egbu nwiiinwii p̄f̄u-kubewaa p̄he. ⁵ Ndzu guhu p̄he; ẹphe woru iphu kpube l'alì. Unwoke ono su p̄he: “?B̄u gunu meru g'o gude unu nodu achoo onye no ndzu l'ẹka ndu maa no?” ⁶ “Ọ to noekwa l'ẹka-a. O tetaakwaru dzuru ndzu ozo. Unu nyatakwa iphe, o p̄f̄uru unu teke ọ no lẹ Gálili. ⁷ Ọ suru lẹ Abubu-Ndiphe be ee-seru ye l'ẹka ndu eme iphe-ẹji. Ẹphe eworu iya p̄f̄u-gbua. O -be lẹ mboku k'eto iya l'o teta dzuru ndzu ozo.”

⁸ Ẹnya gbarwua p̄he l'opfu iya ono. ⁹ Ẹphe shi l'ilu ono lwa bya eje akooru iya umadzu iri lẹ nanu pho; waa ndu ọphuu g'ẹphe ha. ¹⁰ Ụnwanyi ono b̄u Meri ke Magudala; waa Jiowana; waa Meri, b̄u ne Jiemusu; waa ụnwanyi ozo, ẹphe l'ẹphe swi. Ọ buru p̄he kooru ndu-ishi-ozì iphe ono. ¹¹ Iphe ono du p̄he g'ọ b̄u opfu, 'enwedu ishi; ọphu ẹphe ekwedu l'ọ b̄u eviya. ¹² Pyita kwolihu bya agbaru jeshia l'ilu ono. O rwua bya ephureta bya enyoo ime ilu ono. Ọ buerupho ẹkwa odzu ono be ọ humaru kpurumu. Ọ dakobe; lashia unuphu. O ji iya ẹnya; mbu iphe ono, meru nū ono.

Uja, aabo eje l'uzo Emeyosu

(Mak 16:12-13)

¹³ Mboku ono kwapho gedegede be umadzu ebo lẹ ndu etsoje iya nū swi eje mkpukpu, eekuje Emeyosu. E -shi lẹ Jierúsalemu jasu l'ẹka ono b̄u manyiru esaa. ¹⁴ Ẹphe nodu epfukpooepho k'iphemiphe ono, mekotaru nū ono. ¹⁵ Ẹphe gudekwadu uja ono abo bya arikuwa iya pho l'obu; Jizosu l'onwiya byapfuta p̄he; ẹphe l'iya swiru. ¹⁶ E kwechia p̄he ẹnya; ọphu ẹphe ahubeduru iya ama. ¹⁷ Ọ su p̄he: “?B̄u egube uja gunu be unu abokpoo tsoru uzo egube ono?”

Ɛphe pfuru; kele aphu jiru phe obu. ¹⁸ Onye lanu l'umadzu ebo ono, epha iya bu Kuliyopasu su iya: “?Bue ngu pho bu onye byaru abyabya le Jierusalemu, 'amadu iphe ono, megbaberu l'eka ono l'idzu-a?”

¹⁹ O su phe: “?Iphe, du idu-agma?”

Ɛphe su iya: “Mbụ ke Jizosu; onye Nazaretu, bu onye mpfuchiru Chileke; onye shi l'iphe, o mekpooru ememe me opfu, o pfuru l'onu goshi l'iphu Chileke me l'iphu oha g'ike iya habe shii. ²⁰ Ndu-ishi uke Chileke me ndu-ishi anyi phe seru iya nu; a nmaa ya ikpe onwu bya eworu iya kpopyabe l'oswebe. ²¹ Mbụ onye-a, epe shi ele enya iya l'oo ya a-gbata Izurelu-a. A -gufukpokwaaro iphemiphe ono; ntau-a kweakwaa ujiku eto, iphe ono meru. ²² Ophu, ka nu buru l'unwanyi, gba l'ogbo anyi haru bya epfukpooro 'ama-g'ee-me-ia. Unwanyi ono nmaru ewa jee l'ilu ono. ²³ Ɛphe jerwua; ophu epe ahumaeduru odzu iya. Ɛphe lwa bya asu l'ephe phuchaaru phua ophulanya; huma unwu-ojozi-imigwe, suru phe le Jizosu dzuakwaa ndzu. ²⁴ Ndu anyi l'ephe anu haru je l'ilu l'eka ono. Ɛphe jerwua; o buerupho g'unwanyi ono pfuru bu g'o du; ophu epe ahumaeduru iya eviya.”

²⁵ Jizosu su phe: “Oo eswe be o bu unu; unube ndu ono, akpu onwunu akpukpu ekweta iphe, ndu mpfuchiru Chileke pfuru ono.” ²⁶ ?To gbaduru Kereshi obu g'o jefutaadaa iphe-ehuka ono; teme l'o bahu l'eka e-goshi ubvu, Chileke kwaberu iya? ²⁷ Jizosu bya eshikpoepho l'iphe, bukota ekwo Mosisu me ekwo ndu mpfuchiru Chileke; towashiaru phe iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke k'ehu iya ono nanu nanu.

²⁸ Mkpukpu, epe eje zaje phe pho ntse; o meahaa umere g'o ghata aghata tugbubaa. ²⁹ Ɛphe sede iya su iya: “Byanu g'anyi je akwaa; le nchi ejihuwaa; teme mboku bvuwaa.” O tsoru phe bahu g'ephe je akwaa. ³⁰ Noo ya; epe rijeepho nri; o bya ewota buredi ono bya ekele Chileke ekele; bya awaa ya; bya eworu nu phe. ³¹ Enya sahu phe. Ɛphe gbete teke ono hube iya ama. O phuhu; ophu epe ahumaeduru iya. ³² Ɛphe wata epfuru nwibe phe su: “?O kwa li maru l'o shi elwu anyi l'obu teke ono, o shi abo uja eyeru anyi l'uzo ono; aturu anyi iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke poopoo.”

³³ Ɛphe kwolihuekwapho teke ono teke ono; gbaphu azu le Jierusalemu. Ɛphe jeshia; umadzu iri le nanu ono nokobewaa l'eka lanu; waa ndu epe l'ephe no. ³⁴ A su phe le Nnajiuphu tetaakwaru eviya; le Sayimonu humakwaru iya.

³⁵ Ɛphebedua bya akoo iphe, meru l'uzo; koo g'ephe gude hube iya ama teke o waru buredi.

*Jizosu egoshi ndu etsoje
iya nu onwiya*

(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Jion 20:19-23; Ndu 1:6-8)

³⁶ Ɛphe gudekwada epfu nno; Jizosu pfuwaru l'echilabo phe bya asu phe: “G'ehu dukwa unu gu.”

³⁷ Ɛphe lwu-bilihu; meji tofu phe. Ɛphe dobesu l'oo maa. ³⁸ O su phe: “?Bu gunu be ndzu iya agu unu? ?Bu gunu meru iphe, unu abo obu ebo?” ³⁹ “Unu huma eka mu me okpa mu. Unu huma l'o bu-a mbedua gedegede. Unu woru mu l'eka huma; kele maa te enwedu anu-ehu waa okpu g'unu ele le mu nweru-a.”

⁴⁰ O pfuchaa nno bya egoshi phe eka iya; waa okpa iya. ⁴¹ Ehu-utso; waa biribiri, o du phe mee ophu epe eke akwatadu kweta okpobe ekweta. O suwaa phe: “?O duru iphe, eeri eriri, unu nweru l'eka-a ge mu ria?” ⁴² Ɛphe bya anu iya owuriwo ema waa ebakala manu-enwu. ⁴³ O nata iya nodu phe l'iphu l'eka ono taa ya.

⁴⁴ O su phe: “Iphe-a bukotakpoepho iphe, mu pfuru unu teke mu l'unu no; su unu l'iphemiphe, e deru dekuta mu l'ekwo ekemu Mosisu me ke ndu mpfuchiru Chileke; waa l'ekwo-ebvu be vukotaje g'e deru iya.”

⁴⁵ Ọ bya anwusaa pẹ egomunggo g'iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke edoo pẹ ẹnya. ⁴⁶ Ọ sù pẹ: "E deru sù lẹ Kéreshi jefutaje iphe-ehuka nwuhu; o -be lẹ mboku k'eto l'o teta dzuru ndzu. ⁴⁷ Bya asù l'ee-gude epha iya raa lẹ Chileke a-guru nemadzu nvu l'iphe-eji; mẹ izimanu -lwa onye obu azu. Ee-shi lẹ Jierusalemu gude epha iya ono radzuru l'ohamoha lẹ mgboko mgburugburu. ⁴⁸ Ọ buru unu e-pfuru ndu ozo k'iphe-a, unu humaru-a. ⁴⁹ Unu huma lẹ mu e-zilataru unu iphe ono, Nna mu kweru unu ukwe iya ono. Unu nodukwa lẹ Jierusalemu l'eka-a jasù teke Chileke e-gude ike, shi l'imigwe nùá unu anùnù; unu anata ike, shi l'imigwe bya."

Jizosu alafu Chileke l'imigwe
(Mak 16:19-20; Ndu 1:9-11)

⁵⁰ Noo ya; Jizosu bya eduru pẹ jasù lẹ Betani; bya apalia eka iya eli goahaaru pẹ onu-oma. ⁵¹ O gude pẹ agoru onu-oma ono bya ahaa pẹ. Chileke kulia ya kuba l'imigwe. ⁵² Epe baaru iya eja bya alaphushia azu lẹ Jierusalemu. Ehu nodu atso pẹ ntumatu. ⁵³ Epe je anọahaa mkpulumkpuru l'eze-ulo Chileke; ekele Chileke ekele.

Ozi-oma, Jìonu Deru

Opfu Ndzu

¹ E -shi lẹ mbulembu bẹ Opfu Chileke ono nọhawaa. Opfu ono bẹ yẹle Chileke nọhawaa. Opfu ono buru Chileke. ² Onye ono bẹ yẹle Chileke shiẹpho lẹ mbụ nọdu. ³ Oo l'ẹka iya bẹ Chileke shi mee iphemiphe. O tọ dudu iphe, bụ iphe, e meru ememe, duru ophu e meru l'ẹbe o nọ iya. ⁴ Oo ya bẹ ndzụ shi l'ẹka; o buru ndzụ ono bẹ bụ ìphóró, duru ndiphe. ⁵ Ìphóró ono dụ l'ochii; ophu ochii ono adujeduru ike sọ-kputa iya.

⁶ O nweru onye lanụ, Chileke yeru g'ọ bya. Epha iya bụ Jìonu. ⁷ Iphe, o byaru bụ gẹ ya pfua k'iphoro ono. O byaru g'ọ saaru iya oha l'ophu; k'ophu ephe a-nụma ozi ono kweta. ⁸ O tọ bukwa yẹbedua bụ ìphóró obu. Iphe, o byaru bukwa g'ọ karu ndiphe g'ìphóró ono dụ. ⁹ Oo ìphóró ono bẹ bụ okpobe ìphóró; ophu bụ iya byaru lẹ mgboko-a bya aduru ndiphe l'ophu.

¹⁰ Oo ya bụ lẹ Opfu Chileke ono shi nọdu lẹ mgboko-a. O buru l'ẹka iya bẹ Chileke shi mee mgboko; obenu lẹ ndiphe ta amadu onye o bụ. ¹¹ O byapfutaru ndu nkiya; ndu nkiya jika iya anata. ¹² Ole iphe, bukpo ndu nataru iya nụ; mbụ ndu kweru nkiya; ndu ono bẹ o sọwaru g'ephe buru unwu Chileke. ¹³ Abubu ono, ephe bụ unwu Chileke ono ta abukwa g'aanwuje nemadzu bụ g'a nwuru phe; ebe o bukwa egu nwa meru a nwua phe; ophu o bukwa gẹ nemadzu ritaru iya l'okpoma; onye nwuru phe nụ bukwaa Chileke.

¹⁴ Tọbudu iya bụ; Opfu ono bya aburu nemadzu; anyi l'iya buru. Anyi gude ẹnya anyi hụma odu-biribiri iya; mbụ odu-biribiri, gbaru iya nụ; eshinu o bụ iya bụ Nwa nwoke lanụ, Nna iya, bụ Chileke nwutaru. Iphe, ndzụ iya bụ buerupho eze-iphe-oma yee ire-lanụ.

¹⁵ Jìonu bya epfuahaa kẹ Nwa Chileke ono; ara iya arara sụ: “Wakwa onye obu, mu shi epfuru unu opfu iya teke mu suru unu l'ọ duru onye l'e-mechaa bya nụ-a, ka mu l'ishi ka mu l'okpa; kele a byaru anwu mu o nọduhawanu.”

¹⁶ Eze-iphe-oma iya ono nyiberu anyibe. O buru l'eze-iphe-oma iya ono b'ooshije emeru anyi eze-iphe-oma; mbụ o -mechaa; oomekwasebaa ya ozo; emewaa iya ro k'anyinyi. ¹⁷ Oo l'ẹka Mosisu bẹ Chileke shi tọaru anyi ekemu. Eze-iphe-oma yee ire-lanụ shikwanụ l'ẹka kẹ Jizosu Kéreshi bya. ¹⁸ O tọ dukwa onye gudejewaa ẹnya hụma Chileke. Oo Nwa lanụ ono, yẹle Chileke, bụ Nna tugbaru buru nanụ okpobe aburu ono bẹ bụ onye meru; anyi maru gẹ Chileke dụ.

Ozi, Jìonu onye emeje bapuzizimu eezi l'echiẹgu

(Mat 3:1-12; Mak 1:1-8; Luk 3:1-18)

¹⁹ Tọbudu iya bụ; ndu Jiu shi Jierusalemu zia ndu-uke Chileke mẹ ndu bụ eri Lívayi g'ephe je ajia Jìonu sụ iya: “?Bụ onye bẹ i bụ?”

²⁰ Ebe Jìonu ajikakwaru eyeru phe onu. O kaekwaru phe pho l'edzudzu-oha sụ phe: “O tọ bukwa mbedua bụ Kéreshi obu.”

²¹ Ephe jia ya; “?O bahunuru onye bẹ i bụ? ?Bụ ngu bụ Elayijia?”

Jìonu sụ phe waawaa; lẹ ya ta abukwa Elayijia.

Ephe jia ya: “?Bụ ngu bụ onye mpfuchiru Chileke, anyi ele ẹnya iya obu?”

O sụ phe: “Waawaa.”

²² Èphe sù iya: “?Ò búkpohunaaru onye bẹ ì bú? Yenṅaru anyi ọnu g'anyi maru iphe, anyi e-je epfuaru ndu ziru anyi ozi. ?Dẹnukpohunaa g'i pfuru opfu ẹhu ngu?”

²³ Jìṅnu sù phẹ: Ọo mbẹdua bú onye ono, Azáya deru nkiya l'ẹkwo sù:

Ọ dọru olu onye aha
gengugengu l'echiẹgu
sù:

Unu mee ọzo, Nnajiuphu
g'ọ pfuru nhamunha!*

²⁴ No iya; ndu ono, byaru ozi ono bú ndu Fárisii bẹ ziru phẹ nù. ²⁵ Èphe jia Jìṅnu sù iya: “Ì -búdu Kéreshi; ẹbe ì búdu Elayijia; ọphu ì búkwapho onye mpfuchiru Chileke; ?ọ nwuhunuru inwu-agma bẹ iimeje baputizimu?”

²⁶ Jìṅnu sù phẹ: “Unu eleanaa l'ọo mini bẹ mu gude eme baputizimu. Obenu l'ọ dọru onye unu l'iya tukuru ọdu, unu ta amadu. ²⁷ Onye ono, l'e-mechaa bya nù ono kakwa mu shii; k'ọphu mu ta asudu gẹ mu e-phureta tofu iya eri akpọkpa iya.”

²⁸ No iya; ẹka iphemiphe ono mekọtaru bú lẹ Betani; l'azọ ẹnyimu Jiódanu azọ iya ọphu; l'ẹka Jìṅnu shi anọduje eme ndiphe baputizimu.

Jizọsu bú Nwaturu Chileke

²⁹ O rwua lẹ nchitabọhu iya; Jìṅnu huma gẹ Jizọsu eje abyapfuta iya. Ọ sù: “Unu huma onye ọbu, bú Nwaturu Chileke ọbu. Ọo ya e-gwefu iphe-ẹji ndiphe l'ọphu!

³⁰ Sù-a; ọ kwa onye ono bẹ mu pfuru opfu ẹhu iya ono sù l'ọ dọru onye l'e-mechaa bya nù. L'onye ọbu ka mu l'ishi ka mu l'ọkpa. L'a byaru anwù mu; ọ ọduhawaro-a.

³¹ Mbẹdua te eshikwa maru onye ọ bú; obenu l'ọo gẹ ndu Ízurelu amaru iya meru g'o gude mu bya anọdu; gude mini eme baputizimu.”

³² Jìṅnu pfukwaaphọ iphe, o gude ẹnya iya huma sù: “Mu humaru Unme Chileke g'o shi l'imigwe dọ gẹ ndo bya anọdu iya l'ẹhu. ³³ Mbẹdua te eshikpọkwanu maru iya; ọle onye ono, ziru mu gẹ mu bya egude mini mee baputizimu ono sùru mu: ‘Ọo onye ono, ịi-huma gẹ Unme Chileke shi l'imigwe bya ọdu iya l'ẹhu ono bú iya bú onye ọbu, e-gude Unme-dù-Nsọ eme baputizimu ọbu.’ ³⁴ Sù-a; nta-a bẹ mu gudewaa ẹnya mu huma iya bya apfwaru epfu l'ọo onye ono bú Nwa Chileke ọbu.”

Ndu mbù, l'etso Jizọsu

³⁵ O rwukwaa lẹ nchitabọhu iya; Jìṅnu pfukwaru l'ẹka ono yẹle ọmadzu labọ, shi lẹ ndu etsoje iya nù. ³⁶ No iya; ọ humaephọ Jizọsu g'ọoghata ọ sù: “Unu humakwa Nwaturu Chileke ọbu.”

³⁷ No iya; ndu labọ ono, etsoje iya nù ono numaephọ iphe ono, o pfuru ono; ẹphe tsoru Jizọsu. ³⁸ Jizọsu bya aghaa ẹnya huma phẹ g'ẹphe etso iya bya ajia phẹ sù phẹ: “?Bù gunu bẹ unu achọ?”

Èphe sù iya: “Rabayi! ?Bù awe bẹ ịikwaje?” Rabayi bú O-zì-iphe.

³⁹ Ọ sù phẹ: “Unu byanù bya ahuma iya.” Noo ya; ẹphe tsoru iya je ahuma ẹka ọokwaje. Èphe l'iya nọ-jiwarọ nchi mbọchi ono. Teke ono, ẹphe byaru ono bú l'oke eswe ọzenyashi.

⁴⁰ Onye lanù l'ọmadzu labọ ono, numaru opfu Jìṅnu; tsoru Jizọsu ono; bú Anduru, nwune Sayimonu Pyita. ⁴¹ Anduru vuru ọzo lọbaru je achọ-vu nwune iya Sayimonu sù iya: “Anyi humaakwaru Mezaya ọbu, bú iya bú Kéreshi ọbu.” ⁴² O duta Sayimonu byapfuta Jizọsu. Jizọsu huma ya phọ bya asù iya: “Ọo ngu bú Sayimonu, bú nwa Jìṅnu. Iphe, aa-ọduje eku ngu nta-a bú Sifasu, bú iya bú Mkpuma.”

Jizọsu eku Filipu yẹle Natanelu

* **1:23** 1:23 Gúnaa Azá 40:3.

⁴³ O rwua nchitabohu iya; Jizosu chita k'eje Gálili. No iya; o huma Filipu; bya asu iya "Tsuru mu." ⁴⁴ Filipu ono bu onye Betusayida. O bukwarupho mkpukpu ono be a nwuru Anduru yele Pyita. ⁴⁵ No iya; Filipu kwe iya hm; bya eje elee enya Natanelu. O huma iya bya asu iya: "Anyi humaakwaru onye obu, Mosisu deru nkiya l'ekwo ekemu; teme ndu mpfuchiru Chileke dekwaa ya pho-a. Onye o bu bu Jizosu ke Nazaretu, nwa Jiوسفu."

⁴⁶ Natanelu su iya: "?O dukporu-a iphe, du ree, e-shi le Nazaretu?"

Filipu su iya: "Byanu bya egude enya ngu huma."

⁴⁷ Jizosu humaepho ge Natanelu eje abyapfuta iya; o su: "Onye owa-a bu okpobe onye Izurelu, adudu iphe, aata iya uta iya."

⁴⁸ Natanelu jia ya: "?Nenu g'i meru maru mu?"

Jizosu su iya: "Mu humahawaru ngu ro teke i no l'upfu oshi figu pho teme Filipu bya ekua ngu."

⁴⁹ Natanelu su iya: "Onyibe! Oo ngu bu Nwa Chileke obu. Oo gubedua bu Eze ndu Izurelu obu."

⁵⁰ Jizosu su iya: "?Bu-a l'ole mu suru ngu le mu humaru ngu l'upfu oshi figu pho meru g'o gude i kweta? Ii-mechakwaro humabaa iphe, kabaa owa-a shii! ⁵¹ Ge mu gbukwaru ngu iya tororo; unu e-mechakwaa huma g'imigwe gheru onu; unwu-ozozi Chileke nodu enyiba iya enyiba; enyizetakwa iya pho enyizeta awupfu Abubu-Ndiphe."

2

Eke nwanyi le Kena

¹ O be le mboku k'eto; o duru aka eeke nwanyi le Kena. Kena be du le Gálili. Ne Jizosu nodukwapho l'eka ono. ² No iya; Jizosu yele ndu etsoje iya nu jee aka eeke nwanyi ono; kele e yekwanuru phe le nri. ³ A ngu-gbuchaepho mee, a gataru; ne Jizosu jepfu iya je asu iya: "Ndu-a te enwekwa mee."

⁴ Jizosu su iya: "Ha! Nwanyi-a! ?Bu gunu be mu le ngu jigba? Teke mu e-me egube iphe ono, enya du ngu ono teke erwukwa."

⁵ Ne iya su ndu nkwako nri: "Iphe, o sukpowaru g'unu mee; unu mekwaa ya!"

⁶ O duru aragbada ite-era ishii, e gude urwa kpua, sukaaru l'eka ono, ndu Jiu egudeje eme nsu nri. Iphe, alaje l'ite-era ono nanu bu galonu ukporo; ophu aburu galonu ukporo l'iri. ⁷ Jizosu su ndu nkwako nri ono: "Unu kujishia ite-era ono mini g'o ha." Ephe kujishia ya; o toko jichaa pyimu pyimu. ⁸ O su phe: "O du ree; unu gbatawa iya ro je anu onye bu iya bu ishi, iphe, eeme l'eka-a." Ephe mee g'o pfuru. ⁹ Onye bu ishi iphe, eeme l'eka ono bya etsua ya onu; mini ono ghawaa mee. O tufu iya ehuru aka mee k'ono shihunu. O buerupho ndu nkwako nri ono, kuru mini ono maru aka o shi. O buru iya bu; o kua nwoke, byaru alu nwanyi-a ¹⁰ su iya: "Ibe ngu evujeru uzo pashia mee, du ree l'a nguadaa. Teke mee dupepho ndu byaru nu l'enya; teme l'a pashiahaa mee ophu du eji. Owa be i gbese sumia mee, du ree byasu nta-a."

¹¹ Iphe-ohumalenya mbu ono, Jizosu meru ono be o meru le Kena, no le Gálili; mee ya gude goshi odu-biribiri iya. Ndu etsoje iya nu kweta nkiya.

¹² E meebekpoephe iphe ono; Jizosu waa ne iya; me unwune iya ke nwoke; me ndu etsoje iya nu tugbuwa jeshia Kapaniyomu. Ephe je anoo nwujiku olemole l'eka ono.

*Jizosu achifu ndu azu aswa
l'eze-ulo Chileke*

(Mat 21:12-13; Mak 11:15-17; Luk 19:45-46)

¹³ Obo Ojeghata ndu Jiu ṅodu erwuwaa; Jizosu tṅgbua jeshia Jierúsalem. ¹⁴ O rwua bya eje abahụ l'eze-ulo Chileke. O huma ndu ṅogbaa l'eka ono ere eswi; me aturu; me ndo; me ndu agbanwe okpoga, ṅo l'eka onokwapho agbanweshi okpoga l'eli teburu phe. ¹⁵ O bya achita udo; mee echachi gude chikashigbua phe g'ephe ha l'ime eze-ulo Chileke ono; chikashichaa me aturu me eswi ono. O bya aghakashia okpoga ono, ndu ono agbanweshi ono; tuko teburu phe ghashia igharaphu. ¹⁶ O bya abaarụ ndu ophu ere ndo mba sụ phe: "Unu tuko iphe ono chishia l'eka-a. O to budu ulo Nna mu be unu e-me g'o buru ulo aswa." ¹⁷ Ndu etsoje iya nu bya nu bya anyata iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke, suru: "Obu, mu yeru ulo ngu enwu phuruphuru g'oku; o buru n-yemobu ono a-ta ishi mu."

¹⁸ Tòbudu iya bu; ndu Jiu sụ iya: "Denu iphe, ii-meru goshi anyi g'anyi gude maru l'iphe-a, i meru-a be i meru l'orwuberu iya?"

¹⁹ Jizosu sụ phe: "Unu tsukposhia eze-ulo Chileke-a; o ujiku eto kpeekpu be mu e-gude kpukwaa ya g'o du g'o shi du."

²⁰ Ndu Jiu ono jia ya sụ iya: "?I suru l'oo ulo-a, a kpuru ukporo apha labo l'apha ishii-a be ii-gude ujiku eto kpu-phu azu?"

²¹ Ebe a madu l'oo onwiya gedegede be bu eze-ulo Chileke, oopfu opfu iya obu.

²² Noo g'o shitaru o nwuhuchaa; Chileke mee o shi l'onwu teta dzuru ndzu; ndu etsoje iya nu nyata l'o pfujewaru iphe ono. O buru iya bu l'ephe ekweta iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke; kwetakwapho iphe, Jizosu pfuru.

Jizosu maru onyemonye

²³ Teke ono, Jizosu nokwadu le Jierúsalem g'aabokwadu obo Ojeghata ono be a dukpoo igwerigwe kweta nkiya. Kele ephe huma-butaru iphe-ohumalenya, o meshiru. ²⁴ Obenu le Jizosu te egudedu ire phe eka; kele o makotawaru g'onyemonye gbaru. ²⁵ O to budu ke hm g'a bya akoharu iya ge nemadzu tukoru gbaa; eshi ophu yebedua l'onwiya makotawaru iphe, du nemadzu l'okpoma.

3

Nikodimosu yele Jizosu

¹ O nweru nwoke lanu, ephe iya bu Nikodimosu. Nikodimosu be yi l'ogbo ke Farisii bya abukwarupho onye-ishi ndu Jiu. ² O rwua enyashi ujiku lanu; o byapfuta Jizosu bya asu iya: "O-zi-iphe! Anyi makwaru-a li bu onye ezije mmamiphe; l'oo Chileke yeru ngu gi bya. O to dudu onye a-du ike eme eze iphe-a, imegbabe-a, abudu l'oo Chileke pfuru onye obu l'azu."

³ Jizosu sụ iya: "Ge mu gbukwaaru ngu iya tororo; onye aanwu-phuduru azu be ta abyakwa ahuma eka Chileke bu eze."

⁴ Nikodimosu sụ iya: "?Denu g'ee-shi nwu-phu nemadzu azu ozo me onye ono buchaaru ogerenya? ?Oo-laphu ne iya azu l'ephe je anodu g'a nwua ya k'ugbo ebo to?"

⁵ Jizosu sụ iya: "Ge mu gbukwaru ngu iya tororo; o to dukwa onye abahu l'eka Chileke bu eze; gbahaa l'e gude mini; waa Unme-du-Nso nwu-phu iya azu. ⁶ Onye nemadzu nwuru; me iphe, shi l'eka nemadzu tukokwaru buru ke nemadzu. Onye Unme-du-Nso nwuru; me iphe, shi l'eka Unme-du-Nso tuko bukwanuru ke Unme-du-Nso. ⁷ G'o to dukwa ngu biribiri le mu suru l'anwu-phufutaje unu azu ozo. ⁸ Obujeru; pherephere -nodu ezi ala ibiya ophu du iya ree li nu ephe iya; obenu li ti makwanu eka o shi; ophu i makwapho eka oozi ala. Nokwapho g'o du iphe, bukpo onye Unme-du-Nso nwuru bu ono."

⁹ Nikodimosu sụ iya: "?Denukpoo g'egube iphe ono e-me nwua?"

¹⁰ Jizọsu sụ iya: “?Ì bụ onye ezi iphe lẹ Ízurelụ; ẹbe iphe, dū nno edoduru ngu ẹnya?
¹¹ Sụ-a; gẹ mu gbukwaaru ngu iya tororo; ọ kwa iphe, anyi tụturu nvo bẹ anyi epfufe; ọ buru iphe, anyi hụmaru l'ẹnya bẹ anyi atuje onu iya; obenu l'unu te ekwedu kweta iphe, anyi epfu. ¹² Mu -pfuaru unu iphe kẹ mgboko-a; unu tee kwetadu. ?Denu g'unu e-shi kweta mẹ mu -pfuaru unu g'iphe k'imigwe dū? ¹³ Ọ tọ dukwa onye bahujewaru l'imigwe; a -gufu onye ono, shi l'imigwe bya, bụ Abubu-Ndiphe.

¹⁴ “Sụ-a; ọ kwa gẹ Mosisu gude mgboro wolia agwo ono, e gude ope mee ono l'echiegu pho bụ g'e wolifutaje Abubu-Ndiphe ¹⁵ g'oo-bukwanuru onye kwetaru nū; onye ono enweru ndzụ ojejeje. ¹⁶ Lẹ Chileke yekwaru ndiphe obu; yetabe iya k'ophu ọ nuru Nwa lanu, o nweru kpoloko: g'oburu onye kwetaru nkiya; onye ono taa ladu l'iswi; o nwechiaru ndzụ ojejeje. ¹⁷ Iphe, Chileke yedoru Nwa iya g'ọ bya lẹ mgboko-a ta abukwa g'ọ bya anmaa ndiphe ikpe. Ọ kwa g'ee-shi iya l'eka dzoo ndiphe.

¹⁸ “Onye kwetaru nkiya bẹ a taa nmakwa ikpe. O bekwanu l'onye ekwedu nū bẹ a nmahaakwaruro ikpe; kele onye ono te ekwedu k'onye ono, bụ Chileke Nwa lanu ono. ¹⁹ Gẹ Chileke e-bukafu ikpe ono bụ; l'iphoro ono byaru lẹ mgboko-a; ndiphe gbẹ haa iphoro ono hatachia ochii; opfu l'iphe, ephe eme bugbaa ejo-iphe. ²⁰ Ishi iya bụ l'onye bụ onye eme ejo-iphe akpoje iphoro ashi; onye ono te eshitajedu eka iphoro dū; a -nonyaa ejo-iphe, oomegbabe gbafuta iphe. ²¹ Obenu l'onye eme irelanu l'afutaje bya anodu l'eka iphoro dū g'aa-huma-dzuru iya; maru l'iphe oome bẹ eka Chileke dupho.”

Jizọsu yele Jìonu onye emeje baputizimu

²² E mecha; Jizọsu yele ndu etsoje iya nū tugbua jeshia ali Jiudiya. Ephe kpoo nwupfu l'eka ono; ọ nodu emeshi nemadzụ baputizimu. ²³ Jìonu l'onwiya nodukwapho lẹ Inonu eme baputizimu nkiya. Inonu bụ mkpukpu, no-kube Selimu. Ọ nodu l'eka ono eme baputizimu; kele mini dū shii l'eka ono. Ndiphe nodu awu awu-pfuta iya l'eka ono; ọ nodu emeshi phe baputizimu. ²⁴ Teke ono bukwanuru teke e teke atudu Jìonu mkporo.

²⁵ A nonyanaa; ndu etso Jìonu ephe l'onye Jiu tufuru ego g'eemeje kẹ nsọ asafu onwonye nturuwu. ²⁶ Noo ya; ephe turu iya jepfu Jìonu je asu iya: “?Ì nyatakwaduru nwoke ono, unu l'iya shi nodu l'azu Jiodanu azu iya ophuu-a? ?Tì madu nwoke ono, i pfuru anyi opfu ehu iya-a? O meakwa baputizimu l'eka-a nta-a. Mbụ; a nodu awuakwa gidigidi ejepfu iya.”

²⁷ Jìonu sụ phe: “Ọ tọ dukwa onye duru iphe, ọ byaru anata mẹ ọ -budu iphe, Chileke nuru iya. ²⁸ Unubedua l'onwunu kabekwa buru ndu eto, numaru teke mu pfuru sụ l'ọ tọ bukwa mbedua bụ Kereshi obu; l'ọ kwa ezizi bẹ e ziru mu gẹ mu vuru iya ọzo bya. ²⁹ Sụ-a; ọ kwa nwata nwokoro, eje alu nwanyi bẹ nwanyi ono, aabya eke ji ono no-doru. Onya nwata okoro ono nodu abujeru; ọ -pfuru l'eka onya iya pho no anu iphe, oopfu; ehu atso iya ntumatu. Ọ buru egube ono bẹ ehu atsokpoo mu utso atsofu l'ishi nta-a. ³⁰ Mbụ-a; oo-nodukwa aka shii eje; ephe nkemu aka alwa ali eje.”

Onye shi l'igwe bya

³¹ “Onye ono, shi l'igwe bya ono bẹ bụ iya kakota shii g'a ha. Onye shi lẹ mgboko-a buepho kẹ mgboko-a; teme ọ nodu anodujeepho epfu gẹ ndu mgboko-a; onye ono, shi l'imigwe bya bụ iya kakota shii g'a ha. ³² Ọo iphe, ọ numaru lẹ nchi; huma l'ẹnya iya bẹ oopfufe. Obenu l'ọ tọ dudu onye ekweje nata ozi iya. ³³ Onye nataru ozi iya bẹ gudewaa nno kweta lẹ Chileke bụ okpobe iya. ³⁴ Noo l'onye ono, Chileke yeru ono epfu opfu, Chileke pfuru. Ishi iya bụ lẹ Chileke ta anuduru iya Unme-du-Nso nu-phodo iya ya anu-phodo. ³⁵ Chileke, bụ Nna yeru Nwa iya obu; bya ewowaru iphemiphe ye iya l'eka. ³⁶ Onye kwetaru kẹ Nwa iya ono bẹ nwewaru ndzụ ojejeje; onye ta anuduru Nwa Chileke opfu bẹ ndzụ ono ta abyakwa erwube eka. Onye ono bẹ

oke-ẹhu-eghu Chileke ɔ̀akwaa swiru; ọ̀ b̀uru g'ọ̀o-d̀u swiru iya b̀u ono je ad̀waruro ad̀ru.”

4

Jizosu yele nwanyi Sameriya

¹ T̀obudu iya b̀u; Nnajiuphu bya amaru l̀e ndu ọ̀gbo F́arisii ǹumawaru l̀e ndu ỳebedua, b̀u Jizosu meru baputizimu; ẹ̀phe ǹodu etso iya kawaa shii eme l̀e ndu ọ̀phu Jìṅnu meru baputizimu; ẹ̀phe ǹodu etso ỳebedua. ² Ọ̀le ọ̀ t̀o dukpodaanu onye Jizosu gude ẹ̀ka iya mee baputizimu; gbahaa ndu etsoje iya ǹu emeje iya. ³ Ọ̀ gbeshi l̀e Jiudiya; ọ̀ b̀uru iya alaphu az̀u l̀e Gálili. ⁴ Ụ̀zo ono, o shiru eje Gálili ono b̀e ọ̀o-ghaja Sameriya.

⁵ No iya; Jizosu jenyaa bya ejerwua mkp̀ukpu laǹu, eekuje Sayika l̀e Sameriya. Mkp̀ukpu ono ǹo-kube ẹ̀gu ono, Jiékp̀u ǹuru nwa iya, b̀u Jiósefu. ⁶ O nwekwarupho ẁe lu, Jiékp̀u t̀uru, d̀u l'ẹ̀ka ono. Jizosu rwuẹ̀pho l'ẹ̀ka ono g'ẹ̀nyanwu alwawaa l'ishi; ike ije bv̀uchawa iya ree. Ọ̀ je aǹodu aǹo l'ag̀u ẁe lu ono.

⁷ O nweru nwanyi, byaru eseta mini l̀e ẁe lu ono. Nwanyi ono b̀u onye Sameriya. Jizosu s̀u iya: “Nwanyi; kenaa mu mini g̀e mu ng̀u.” ⁸ Teke ono b̀e ndu etsoje Jizosu jeshiwaru l'ime mkp̀ukpu je az̀uta nri, ẹ̀phe e-ri.

⁹ T̀obudu iya b̀u; nwanyi Sameriya ono s̀u iya: “?Ọ̀ nwuru inwu-agma b̀e ọ̀ b̀u g̀ube onye Jiu gb̀e s̀u m̀ube nwanyi Sameriya g̀e mu kee ngu mini g'ì ng̀u?” Iphe, nwanyi ono gude pfua nno b̀e b̀u l̀e ndu Jiu b̀e ẹ̀phe l̀e ndu Sameriya te erigbadu.

¹⁰ Jizosu s̀u nwanyi ono: “Ha! Ọ̀ -b̀u l'ì maru iphe-oma, Chileke emejeru nemadz̀u; mb̀u-a; ọ̀ -b̀u l'ì makp̀ooru onye s̀uru g'ì kee ya mini-a amama ọ̀phu m̀e ọ̀ gb̀e b̀uru g̀ubedua gege arẁo iya m̀e ọ̀ ǹu ngu mini, l'aǹuje ndz̀u g'ì ng̀u.”

¹¹ Nwanyi ono s̀u iya: “Nwoke-a! ?G'ọ̀odukwanu iphe, i gude, ii-gude seta mini-a-e? T̀eme ẁe lu-a b̀e i maru l'ọ̀ d̀u omi. ?B̀uhunu awe b̀e mini, aǹuje ndz̀u ọ̀bu shi ngu? ¹² ?B̀u iphe, iipfu b̀u l'ì byaru akawaǹu ochochoroche anyi Jiékp̀u shii, b̀u iya t̀uru anyi ẁe lu-a; t̀uchaa ya bya ang̀u ya mini; unwu iya ng̀u ya mini; iphe, b̀u aǹu, o nweru enweru ng̀ukwaa ya ph̀o mini?”

¹³ Jizosu s̀u iya: “Ọ̀ t̀o dukwa onye ng̀uru mini ẁe lu-a g̀e mini ta ag̀u iya ọ̀zo. ¹⁴ Obenu l'onye ng̀uru mini ọ̀phu m̀bedua ǹuru iya b̀e mini ta aỳidu g̀ubaa jas̀u l̀e tuutuutuu l̀e m̀jimiimii. Noo l̀e mini ọ̀phu mu a-ǹu onye ono a-d̀uwa iya r̀o l'ẹ̀hu b̀uru iya ishi nggele, a-ǹoduje anwushì mini, aǹuje ndz̀u ojejoje.”

¹⁵ Nwanyi ono s̀u iya: “Jiko ǹunu mu ẹ̀gube mini ono g̀e mu ng̀u; k'ọ̀phu b̀u: mu -ng̀uchaa ya; mini ta abyad̀u ag̀ubaa mu ọ̀zo; mu ahakwanaa k'abyaj̀e ekuta mini l'ẹ̀ka-a.”

¹⁶ Jizosu s̀u iya: “Laǹu je ekua ji ngu g̀e g̀u l'iya sẁiru bya l'ẹ̀ka-a.”

¹⁷ Nwanyi ono s̀u iya: “Mu ta al̀ukwa ji.”

Jizosu s̀u iya: “Ọ̀o ngu eviya. I -s̀u l'ì t̀i l̀udu ji b̀e ọ̀ b̀u ngu ọ̀kpobe-opfu. ¹⁸ Kele i l̀uwaru unwoke ise; t̀emanu onye ọ̀phu g̀u l'iya bu nta-a ta ab̀udu ji ngu. Ọ̀o ire-laǹu b̀e i pfuru ono.”

¹⁹ Nwanyi ono s̀u iya: “Nta-a b̀e mu maru l'ì b̀u onye mpfuchiru Chileke. ²⁰ Nna anyi oche ph̀e b̀e b̀u l'úbv̀u-a b̀e ẹ̀phe shi aǹoduje abar̀u Chileke ẹ̀ja. Nta-a b̀e unub̀e ndu Jiu byaru bya as̀u l'ọ̀ buẹ̀pho l̀e Jierúsalemu b̀e aaǹoduje abar̀u Chileke ẹ̀ja.”

²¹ Jizosu s̀u iya: “Nwanyi-a; kwetaẹ̀le-a iphe-a, mu epfuru ngu-a; l'ọ̀ogbabeakwa teke ad̀uedu onye byaru aǹodu l'úbv̀u-a baar̀u Chileke, b̀u Nna ẹ̀ja; ọ̀phu aabad̀uru iya ya l̀e Jierúsalemu. ²² Unub̀e ndu Sameriya abar̀u iphe, unu amad̀u ẹ̀ja; anỳibedua, b̀u ndu Jiu b̀u iphe, anyi maru b̀e anyi abar̀u ẹ̀ja; kele ọ̀o l'ẹ̀ka ndu Jiu b̀e ndz̀ota e-shi. ²³ Ọ̀le ọ̀ogbabeakwa; mb̀u l'ọ̀ rwuakwaru teke ndu l'abar̀u Chileke, b̀u Nna ẹ̀ja ọ̀kpobe abar̀u e-gude Unme-d̀u-Ns̀o m̀e obu ph̀e g'ọ̀ ha abar̀u iya ya g'ọ̀ gbar̀u.

Noo ẹgube ndu dụ Chileke, bu Nna ree g'ẹphe baru iya ẹja bu onoya. ²⁴ Chileke bu Unme. Oo ya bu le ndu abaru iya ẹja gudefutaje Unme-du-Nso yele ire-lanu abaru iya ẹja okpobe abaru."

²⁵ Nwanyi ono su iya: "Mu makwaru-a le Mezaya obu, bu iya bu onye eekuje Kereshi l'a-bya. L'o -byaepho be oo-tuko iphemiphe kokotaru anyi."

²⁶ Jizosu su iya: "Oo mbedua, epfu anu ngu nu-a bu mu bu Kereshi obu."

²⁷ Epehede gudekwadaa nno epfu; ndu etsoje iya nu pho lwa. O tufu phe ehue g'ẹphe byaru ahuma ge Jizosu yele nwanyị abo uja. Ebe o duẹkwanu onye ophu jiru nwanyị su iya: "Bụ gunu be icho?" Ozoo jikpoonu Jizosu su iya: "O nwuru inwuagha be gu le nwanyị epfu?"

²⁸ Noo ya; nwanyị ono gbado ite ono, o gude bya ekuta mini ono l'eka ono; gbagbua gbaba l'ime mkpukpu ono je echiaru ndu ozo mkpu su phe: ²⁹ "Unu byakpodapho bya ahuma nwoke, tukoru iphe, bukpo iphe, mu mejeru koshiaru mu. Mu ta amakwa to budu iya nu bu Kereshi obu to?" ³⁰ Epehede wufuta l'ime mkpukpu ono wu-pfuta Jizosu.

³¹ Teke ono, nwanyị ono tugburu ono be ndu etsoje Jizosu rworu iya su iya g'o kabero ria nri.

³² O su phe: "Mu nweru-a nri ophu mu e-ri, unu ta amadu."

³³ O buru iya bu le ndu etsoje iya nu pfuaaha l'ime onwophe su: "O duru onye kabẹ wotawaru iya nri to?"

³⁴ Jizosu su phe: "Iphe, bu nri mu bu ge mu mee iphe, du onye ono, ziru mu ge mu bya ono ree l'obu; wafua ge mu jekota ozi, o ziru mu g'o ha jefu iya l'ishi. ³⁵ Su-a; to budu unu anmaje etu su: 'Tofukwaa onwa eno nta-a l'o rwua teke eewolataje iphe, e meberu l'ali.' Ole mu suru g'unu palikpodapho enya legbabe l'opfu, a koru akoko; gbu ya igo huma l'iphe, e meberu l'ali kachawaru akaka duchawaa k'ewolata unuphu! ³⁶ Onye akpata iphe ono, e meberu l'ali ono be aapfuje ugwo ozi iya. Onye ono achikobe mebyi iphe, l'a-ndu l'eka lanu kwaberu ndzu ojeje. Oo ya bu ge ndu aku akuku; me ndu akpata akpata atuko tee eswa. ³⁷ Noo eka iphe ono, e pfuru ono gude buru okpobe-opfu; a suru: 'L'onye lanu emebeje iphe l'ali; onye ozo eje akpata iya akpata.' ³⁸ Mu yewaru unu g'unu je akpata iphe, e meberu l'egu, unu ejeduru ozi iya. Oo ndu ozo jeru ozi l'egu ono; o l'oo unubedua be unu l'ephe gbawaa mgba eri urwu iphe, epehede seru akanya iya."

³⁹ Igwerigwe ndu Sameriya, shi le mkpukpu ono bya ekweta ke Jizosu; opfu le nwanyị ono suru phe l'o tukoru iphe, bukpo iphe, ya mejeru koshiaru iya. ⁴⁰ Tobudu iya bu; ndu Sameriya ono byapfutaepho Jizosu; epehede rwo ya g'ẹphe l'iya notabaa. O kwe; epehede l'iya no ujiku labo le mkpukpu ono.

⁴¹ A dubakpo igwerigwe gude k'iphe shi iya l'onu kweta. ⁴² Epehede su nwanyị ono: "O to bukwa olu-opfu ngu kparu iphe, anyi kwetaru. Iphe, anyi kwetaru bukwa l'anyi gudewaa nchi anyi numa iya l'onwanyi; maru l'oo okpobe-opfu: l'oo onye-a bukpo Kereshi obu eviya, bu iya bu Onye-Ndzota ke mgboko-a."

Jizosu eme nwa oke-amadu g'o wekorohu

⁴³ Jizosu nochaepehede ujiku labo ono l'eka ono; o tugbu jeshia Galili. ⁴⁴ Le yebedua, bu Jizosu l'onwiya pfuhaakwaru su l'onye mpfuchiru Chileke be a ta kwabejedu ubvu l'ali iya. ⁴⁵ Tobudu iya bu; o rwuepho Galili; ndu Galili nabata iya; kele epehede humakotaru iphemiphe, o meshiru le Jierusalemu teke ono, aabo iphe l'eka ono; kele epehedebedua jekwarupho abo iphe ono le Jierusalemu.

⁴⁶ Oo ya bu; Jizosu bya atugbu laphushia azu le Kena ke Galili, bu iya bu eka ono, o mejeru mini o ghoo mee pho. O duru oke-amadu lanu, iphe eme nwa iya le Kapaniyomu. ⁴⁷ Nwoke ono numaephe le Jizosu shiwaa Jiudiya bya Galili; o jepfu iya

je arwọo ya sụ iya g'ọ bya emee gẹ nwa iya nwoke wekọrohu; kele ọnwuhu anwuhu.
⁴⁸ Ọ bụru iya bụ; Jizọsu sụ iya: “Unu egudedu ẹnya unu hụma iphe-ọhumalenya, dughbaa biribiri bẹ unu ta abyakwa ekweta.”

⁴⁹ Oke-amadụ ono sụ iya: “Nnajiuphu; jiko byarọ g'anyi je; a -nonyaa nwa mu ọbu nwuhu.”

⁵⁰ Jizọsu sụ iya: “Tugbua lashia; le nwa ngu a-noduru ngu-a ndzụ.”

Nwoke ono kweta iphe ono, Jizọsu pfuru iya ono; ọ bụru iya alala. ⁵¹ Nwoke ono nodukwadia l'uzo; ndu ejeru iya ozi gba iya ndzuta; sụ iya le nwa iya ono gbakerehuakwaru.

⁵² Ọ jia phe sụ phe: “?Bụ egube teke ole bẹ nwata ono beberu wata aka mma?”
 Epe sụ iya: “Ọ kwa g'e rigbuerupho nri eswe unyaphu bẹ ehoku ono zebuhuru iya.”

⁵³ Nna nwata ono nyata l'oo teke ono gedegede bẹ Jizọsu sụru iya gẹ ya la le nwa iya a-noduru iya-a ndzụ-a. Nwoke ono yee ndibe iya tuko kweta ke Jizọsu.

⁵⁴ Ono bụru iphe-ọhumalenya k'ẹbo, Jizọsu meru g'o shi le Jiudiya bya Gálili.

5

Jizọsu yele ẹniyeni aguga okpuru

¹ E mechakpoakwaro; ọ duru ọbo-iphe, ndu Jiu abo. Jizọsu jeshinaa Jierúsalem.

² L'ime Jierúsalem, le mgboru Oguzo Aturu, bẹ ọ duru nwa okpuru, ndu Hiburu ekuje Betusayida; uzo eshije abahu iya du uzo ise. ³ Ndu iphe eme dukpoo igwerigwe zegbaa l'ime eka ono: ndu atsụ ishi-o me ndu ẹniyeni-o me ndu iphe, lonwuru ibe ehu lanu. Epe tuko zeshia l'eka ono kwabegba teke mini ono l'eme ukporo. ⁴ Kele ọobujeru; a -nonyaepo nwanshii; ojozi-imigwe, shi l'eka Nnajiuphu abya l'okpuru ono bya agbarwua mini ono. Onye iphe eme, vukpowaa uzo ye okpa le mini ono me ojozi-imigwe ono gbarwuchaa ya; ọ bụru onye ono ewekorohu l'iphe, eme iya nu.

⁵ Noo ya; o nweru nwoke lanu, no l'eka ono, nyawaru ehu ukporo apha l'apha iri lesato. ⁶ Jizọsu byaepo bya ahuma l'o shihawaa ụzenya zeta l'eka ono. Ọ sụ iya: “?Ọ du ngu ree g'e mee ngu g'i wekorohu?”

⁷ Nwoke ono, iphe eme ono sụ iya: “Ee! Ole ọ to dudu onye mu nweru, a-paru mu chie l'okpuru ono me a -gbarwuepho mini ono. Ọ nodu abujeru; mu -jeshia gẹ mu ye iya okpa; onye ozo evuwaru mu uzo.”

⁸ Jizọsu sụ iya: “Gbalihu; phuta utute ngu wata eje ije.” ⁹ Teke ono teke ono; nwoke ono wekorohu bya aphuta utute iya jeahaa ije.

Mboku, iphe ono meru bu eswe-atuta-unme ndu Jiu. ¹⁰ Ọo ya bu; ndu Jiu sụ nwoke ono, e metaru l'iphe, shi eme iya nu ono: “Ntanu-a bukwa eswe-atuta-unme. ?I maru-a le g'i phutaru utute ngu eje nno bẹ ọ buwaa ngu adarwu ekemu?”

¹¹ Ọ sụ phe: “Ọ kwa nwoke ono, meru mu wekorohu ono sụru mu gẹ mu phuta utute mu wata eje ije.”

¹² “Epe jia ya sụ iya: ?Bụ egube nemadzụ gunu bẹ nwoke ọbu bu, sụru g'i phuta utute ngu wata eje ije?”

¹³ Ọphu nwoke ono, e meru o wekorohu ono amadu onye ọbu kele Jizọsu gudewaa le nemadzụ paru eka l'eka ono lufu ọ bụru iya atugbu.

¹⁴ E mecha; Jizọsu huma nwoke ono ozo l'eze-ulo Chileke bya asu iya: “Lenu; nta-a bẹ i dukwaa iche; ta adukwa teke ii-je eme iphe-eji ozobaa g'iphe ozo, ka njọ ta abyapfuta ngu.”

¹⁵ Nwoke ono godobeę ya pho je akaru ndu Jiu l'ọ kwa Jizọsu bẹ meru iya; ya wekorohu ọbu. ¹⁶ Noo iphe, meru g'o gude ndu Jiu chiahaa nta Jizọsu; opfu l'oo eswe-atuta-unme bẹ o meru iphe ono. ¹⁷ Noo ya; Jizọsu sụ phe: “Nna mu ejekwa ozi g'ooje iya bya asu nta-a; mbedua nodu ejekwapho.”

¹⁸ Iphe ono, o pfuru ono mee ndu Jiu; ephe kabakpoo acho uto, ephe e-shi gbu ya. O to budua kele o turwuru nsọ eswe-atuta-unme; ophu ka phe ehuka bukwa l'ọ gbẹ ekufua nọ Chileke Nna iya, bunu iya bu le yele Chileke gbẹ haru ɛnya nhamunha.

Ike ke nwa

¹⁹ Noo g'o gude; Jizosu su phe: “Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; o to dukwa iphe, Nwa egudeje ike eka iya eme l'onwiya; abudu iphe, o humaru le Nna iya eme; kele ọo iphe, Nna eme bukwapho iphe, Nwa emeje. ²⁰ Nna yeru Nwa iya obu. O nodu egoshikotaje iya iphemiphe, oome l'onwiya. Oo-goshibakpokwaa ya nu iphe, ka owa-a shii g'o mee; mbu k'ophu ọo-du unu biribiri. ²¹ L'ọ kwa ge Nna emeje ndu nwuhuru anwuhu; ephe eshi l'onwu teta gbalihu l'ọ nu phe ndzu-a bu ge Nwa eworu ndzu nu ndu du iya l'uche. ²² O to dukwa onye Nna egude eka iya ekpe ikpe; o wokotaakwaru k'ikpe ye Nwa iya ono l'eka. ²³ Ọo ya bu ge ndiphe l'ophu akwabeje Nwa ubvu g'ephe akwabeje Nna. Onye ono, ta akwabedu Nwa ubvu ta akwabekwa Nna, bu iya bu onye ziru iya nu.

²⁴ “Su-a; ge mu gbukwaaru iya unu tororo; onye numakpowaru opfu mu bya ekweta k'onye ono, ziru mu ge mu bya ono nweakwa ndzu ojejeje. Onye ono ta abyadu apfuru g'e kpee ya ikpe. Onye ono shiwa l'onwu bahu le ndzu. ²⁵ Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; mbuchi agbabeakwaa; mbu l'ọ rwuakwaru erwurwu teke ndu nwuhuru anwuhu a-numa olu ke Nwa Chileke; ndu ophu numaru iya nu a-nodu ndzu. ²⁶ Ọo ge ndzu shi Nna l'onwiya l'eka bu ge Nna mekwarupho ge ndzu shi Nwa l'eka. ²⁷ O nukwarupho Nwa ono ike g'o kpeje ikpe kpeba; kele ọo ya bu Abubu-Ndiphe. ²⁸ G'iphe-a te ejikwa unu ɛnya; le mboku agbabeakwaa teke iphe, bukpoo ndu no l'ilu g'ephe ha a-tuko numa olu iya; ²⁹ shi l'ilu phe futachaa. Ndu ophu shi eme iphe, du ree eteta dzuru ndzu; ndu ophu shi eme ejo-iphe etetakwapho g'a nma phe ikpe.

Iphe, egoshi l'ike du Jizosu l'eka

³⁰ “Su-a; o to dukwa iphe, mu egudeje ike eka mu mee l'onwomu. O kwa ge Chileke suru ge mu kpee ikpe bu ge mu ekpeje; teme ikpe, mu ekpe buru ikpe, pfuru oto; kele mu te ekpejedu g'ọ du mu. Ọo g'ọ du onye ono, ziru mu nu ono ree l'uche bu ge mu ekpeje.

³¹ “Teke o bu le mu gbẹ bya atuhaha onu onwomu; o kwa iya bu l'iphe, mu epfu ta abudu ire-lanu. ³² Obenu l'ọ dukpooruro onye ọzo, bu iya a-tu onu mu; mbu l'ophu mu tuberu nvọ bu l'iphe, onye ono e-pfu l'opfu ehụ mu bu okpobe-opfu. ³³ O kwa unu ziru ndu-ozu g'ephe byapfuta Jiṅnu; Jiṅnu pfukwaaru unu k'okpobe-opfu ono. ³⁴ O to bukwa ge nemadzu bya atuhaha onu mu. Iphe, mu zoberu agba iya okpa bukwa g'aa-dzo unu. ³⁵ Jiṅnu l'onwiya bu oroku, enwu enwunwu; teme o nodu eke jajaja. O shikwapho evu unu evuvu g'unu nodu l'iphoro iya ono tetota nweswa. ³⁶ Iphe, mu meshiru kakwa atu onu mu; eme le ge Jiṅnu turu onu mu. Ishi iya bu l'ozu ono, Nna ziru ge mu bya ejee jefu l'ishi ono; mbu ozi ono g'ọ ha, mu eje nta-a ono be atu onu mu l'ọ bua Nna ziru mu ge mu bya. ³⁷ Nna mu ono, bu iya ziru mu ono tuakwarupho onu mu. Unu teke anuma-swekwaa olu Nna mu ono; ophu unu 'eke ahumaswekwaa ya; k'ophu unu a-maru g'ọ gbaru. ³⁸ Unu ta akwakobeduru opfu ono, shi Nna mu l'onu ono l'ime obu unu; kele unu te ekwetaduru k'onye ono, o ziru g'ọ bya ono. ³⁹ Unu anoduje enyocha iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke; dobesu l'onoo eka unu e-shi nweru ndzu ojejeje. Ekwo-opfu Chileke ono tukokpokwaaru atu onu mu. ⁴⁰ Obenu l'unu te ekwedu byapfuta mu g'unu enweru ndzu.

⁴¹ “O to nwekwa teke mu ele ɛnya ge ndiphe bya ajaaha mu ajaja. ⁴² Ọle mu makwaru-a l'unu te eyeduru Chileke obu. ⁴³ O kwa ike ke Nna mu ono be mu gude bya; unu jika mu. Teke o buepho l'ọ duru onye ọzo, gude ike k'eka iya bya; l'ọ

bùru onye k'ono bẹ unu a-nata. ⁴⁴ Sù-a; ?dẹnu g'unu e-shi kweta nkemu; l'unubẹ ndu abùjeru; nwibe unu -nọdu aja unu ajaja l'ọotso unu ntumatu. Ebe ọ bụdu l'unu achoro uzo, unu e-shi gẹ Chileke ophu bụ iya bụ Chileke kpẹekpu jaa unu ajaja. ⁴⁵ G'ọ tọ dukwa unu g'ọ bụ mbẹdua eje edo g'unu gbaru l'atatiphu Nna mu; onye e-do edo ẹhu unu gbẹchikwanu buri Mosisu pho, unu chiru ẹka bebe pho. ⁴⁶ O -bụ l'unu kweru kẹ Mosisu mẹ unu ekwekwapho nkemu; noo kẹle Mosisu deru dekuta mu l'ekwo iya. ⁴⁷ Teke ọ bụ l'unu te ekwetaduru iphe, o deru; ?dẹnuhununu g'unu e-shi kweta l'opfu, mu epfu bụ ọkpobe opfu?"

6

*Jizosu anu unu umadzu iri l'ẹbo
l'ukporo iri nri*

(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17)

¹ E mechaa; Jizosu tugbua jeshia azu eze-enyimu Galili azu iya ophuu, bukwa iya pho bu eze-enyimu Tayibiriyasu. ² Igwerigwe nemadzu nodu awu gidigidi etso iya; kele ephe humawaru iphe-ohumalenya, o meshiru teke ono, o meshiru ndu iphe eme ephe wekorohuchaa ono. ³ Jizosu kweepho doo bya enyikota ẹka ono, bu o-ka-l'ubvu-ubvu ono je anodu anoo l'eka ono yele ndu etsoje iya nu. ⁴ Teke ono be obo Ojehata ndu Jiu duwaa ntse. ⁵ Jizosu bya apalia enya; huma le ndu awu abyapfuta iya nu du igwerigwe shii. O buru iya bu l'o su Filipu: "?Bukpoo awe be anyi a-zuta buredi ge ndu-a eria nri?" ⁶ Iphe, o gude pfua nno ta abukwa l'o to madu iphe, oo-me. O kwa g'o maeduru iphe, Filipu e-pfu.

⁷ O buru iya bu le Filipu asu iya: "Ukporo pangu taa sukpokwanu azuta buredi, a-suru g'oo-rwudzuru phe l'onu ilile."

⁸ Noo ya; onye lanu le ndu ono, etsoje iya nu ono, bu Anduru; mbu nwune Sayimonu Pyita su iya: ⁹ "O dukwaru nwata nwokoro nshii, no l'eka-a, gude ishi buredi balise; waa eji-ema. O bekwanu ?o duru iphe, iphe ono bu l'ehu igwe oha-a?"

¹⁰ Jizosu su phe: "Ngwa unu su phe g'ephe noduchaa anoo." Eka ono be unwu irwu eswa dukwanu shii. Ephe bya atuko noduchaa anoo l'eka ono. G'ephe ha doru l'eka ono bu unu unwoke iri l'ẹbo l'ukporo unwoke iri. ¹¹ Jizosu bya achita buredi ono bya ekelechaepho Chileke ekele bya ekeshiaru iya ndu ono, no l'eka ono. O bya emekwaapho ema pho nno; o dzuru onyemonye. ¹² Ephe rijichaepho ephe g'ephe ha; Jizosu su ndu etsoje iya nu: "Unu tutukobe iphiriba iya ophu ephe riphodoru g'o to du ophu a-la l'iswi." ¹³ Ephe bya atutua iphiriba iphiriba iya ophu shi l'ishi buredi ise ono tutu-jia ya nkata-evu-iphe iri l'ẹbo, bu iya bu ophu ndu ono riphodoru.

¹⁴ Ndu ono humaephe iphe ohumalenya ono, Jizosu meru ono ephe su: "O kwa okpobe-opfu l'oo nwoke-a bu onye mpfuchiru Chileke obu, l'a-bya le mgboko-a!" ¹⁵ Jizosu maerupho l'ephe abya iya akputa k'ehuka; mee ya onye eze phe; o buru iya alaphu azu l'ubvu ubvu pho nwekinyi iya.

Jizosu eje ije l'eli mini

(Mat 14:22-33; Mak 6:45-52)

¹⁶ O rwuepho l'uzo enyashi; ndu etsoje iya nu tugbua jeshia l'eze-enyimu pho. ¹⁷ Ephe bahu l'ugbo kporu iya eme g'ephe ghabua le mini ono jeshia Kapaniyomu. Ochii wata agbagba; ophu Jizosu 'eke abyapfutadu phe. ¹⁸ Noo ya; oke pherephere nonyaa bya awata ezizi; k'ophu eze mini ono wataru atu oke akpara-mini atushi iya ike; k'ophu o byaje enari. ¹⁹ Ndu etsoje iya nu ono kpepho ugbo ono o du ge manyiru eto me eno; ephe huma Jizosu g'ooje ije l'eli mini eje abyakube ugbo phe. Meji tofu phe. ²⁰ Jizosu su phe: "Ndzu ba agushi unu; l'o bu-a mbẹdua." ²¹ O buru

l'o pfuru nno meru g'o gude o lwuahaa phe l'obu g'ephe kubata iya l'ugbo phe. G'ejia epfua; ugbo phe hee l'eli-mgboko aka ephe eje alufu.

Aacho Jizosu

²² O rwua le nchitabohu iya; ndu ophu shi nodu l'azu eze-enyimu azu iya ophuu bebe maru l'oo ugbo lanu be likwaduru-a l'eka ono. Ephe makwarupho le Jizosu te tsodu ndu etsoje iya nu bahu l'ugbo phe; l'oo ndu ono, etsoje iya nu ono tugburu nweka phe. ²³ O dukwarupho igwerigwe ugbo ozo, shigbaa Tayibiriyasu byakube aka ono ntse, bu iya bu mgboru aka pho, ephe no taa buredi ge Nnajiuphu kelechaaru Chileke ekele pho. ²⁴ No iya; igwe oha ono humaeopho le Jizosu ta anodu l'eka ono; ebe ndu etsoje iya nu anodu iya; ephe tuko bahu l'ugbo choru Jizosu jeshia Kapaniyomu.

Jizosu bu nri, anu ndzu

²⁵ Ephe cho-vuepho Jizosu l'azu eze-enyimu ono azu iya ophuu; ephe su iya: “? Buhunu teke ole be i rwuwaru azu iya-a?”

²⁶ Jizosu su phe: “Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; iphe, meru g'o gude unu choahaa mu nta-a ta abukwa l'ole unu humaru iphe-ohumalenya, mu meshiru. Iphe, unu zoberu acho mu bukwa le mu nuru unu buredi; unu taa tajia ephe. ²⁷ Su-a; ophu g'unu te segbushihe onwunu l'akanya nri ophu bu ola-l'iswi. Unu sejechia akanya nri ophu a-nodu anuje unu ndzu ojeje, bu iya bu nri ophu Abubu-Ndiphe a-nu unu; kele o kwa yebedua be Chileke, bu Nna meru g'e shije l'eka iya huma ike, egoshi l'onoo iphe, yebe Nna gude su ge ya bya.”

²⁸ Ephe jia ya su iya: “?Bu gunu be anyi a-nodu eme l'o buru iya bu l'anyi eje ozi Chileke?”

²⁹ O su phe: “Iphe, bu iya bu ozi Chileke bu g'unu kweta k'onye ono, Chileke yeru g'o bya ono.”

³⁰ Oo ya bu; ephe su iya: “?Bu egube iphe-ohumalenya, du idu-agma be ii-me goshi anyi g'anyi gude enya anyi huma kweta obu? ?Denu iphe, ii-me obu? ³¹ Kele teke k'azu be nna anyi oche phe rikwaru nri ono, bu mana ono teke ephe no l'echiegu. O buru iya bu iphe obu, e deru l'ekwo-opfu Chileke su: ‘O nuru phe nri, shi l'imigwe ephe ria.*’ ”

³² Jizosu su phe: “Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; o to bukwa Mosisu nuru unu nri ono shi l'imigwe ono. Obenu l'oo Nna mu egudeje aka iya nu unu okpobe nri ophu shi l'imigwe. ³³ Le nri ono, Chileke anuje ono bukwa iya bu onye ono, shi l'imigwe bya ono; teme o buru onye ono anuje ndiphe ndzu.”

³⁴ Ephe su iya: “Nnajiuphu; jiko nujenu anyi nri ono tekenteke.”

³⁵ Jizosu su phe: “O kwa mbedua l'onwomu bu nri ono, anuje ndzu ono. Onye byapfutaru mu nu be egu ta ayikwa gubaa ozo; ophu egu mini abyakwa agubaa onye kwetaru nkemu. ³⁶ Ole mu pfuakwaru unu l'unu humaakwaru mu; ophu unu ekweddu nkemu. ³⁷ Obenu l'iphe, bu ndu Nna mu yeru mu l'eka a-byapfutakotakwa mu; ophu mu abyakwa achifu onye byapfutaru mu nu. ³⁸ Noo kele mu shi l'imigwe bya. Iphe, mu byaru ta abukwa ge mu bya emee uche nkemu; o kwa uche onye ziru mu ge mu bya be mu byaru ememe. ³⁹ Iphe, bukwanu uche onye ono, ziru mu nu ono bu g'o to du ndu ono, o yeru mu l'eka ono me onye lanu, a-nahu mu tuphahu; gbahaa ge mu tuko phe mee g'ephe tuko teta nodu ndzu mboku ikpazu. ⁴⁰ Noo kele iphe, du Nna mu ree bu g'onye bu onye humaru Nwa iya ono bya ekweta nkiya nweru ndzu ojeje. Mu e-mekwapho onye obu g'o shi l'onwu teta dzuru ndzu mboku ikpazu.”

⁴¹ Oo ya bu; ndu Jiu wata ata hanyihanyi l'eka ono; kele o suru l'oo yebedua l'onwiya bu nri obu, shi l'imigwe bya. ⁴² Ephe wata epfu su: “?To bunu-a nwoke-a

* **6:31** 6:31 Gunaa Awu 16:4; Neh 9:15; Ebuu 78:24,25.

bù Jizosu, nwa Jíosefu; mbù onye anyi maru nna iya; waa ne iya ree-a? ?Denuhunu g'o shitaru o gbè nta-a bya asu lè ya shi l'imigwe bya?"

⁴³ Jizosu sù phè: Unu ta atanyihe ntanyi l'ime onwunu. ⁴⁴ Mbù-a; o tó duka onye byaru l'abyapfuta mu nù; abudu l'oo Nna mu ono, ziru mu nù ono kuritaru onye obu. O buru mbedua l'onwomu e-me onye obu l'ooshi l'onwu teta dzuru ndzu mboku ikpazu. ⁴⁵ Ndu mpfuchiru Chileke dekwaru l'ekwo sù: "Oo Chileke e-zi onyemonye iphe." Onye bù onye nùmaru kè Nna obu; bya anwuta aka iya; nokwa onye a-byapfuta mu nù bù ono. ⁴⁶ Iphe, mu epfu ta abukwa l'o dujewaru onye humajewaru Nna ono, abudu onye ono, shi Chileke l'eka bya ono. Oo yebedua bù onye humajewaru iya nù. ⁴⁷ Gè mu gbukwaaru iya unu tororo; onye kwetarù nkemu bè dzuakwaa ndzu ojejoje. ⁴⁸ O kwa mbedua, bù nri kè ndzu. ⁴⁹ Nna unu oche phè riru nri ono, bù mana l'echiegu; ephe nwuhuelaa. ⁵⁰ Obenu lè nri owa, shi l'imigwe-a bè bù nri ophu anuje ndzu; mbù nri ophu onye riru iya nù taa nwuhuedu anwuhu. ⁵¹ O kwa mbedua bù nri, dzu ndzu; shi l'imigwe bya. Onye bù onye riru nri ono a-dzuru ndzu jasù l'ojejoje. Nri ono, mu a-nù ono bù anu-èhu mu. Mu e-woru iya nù l'iswi èhu ndu mgboko-a g'ephe ha; k'ophu bù; onye riru iya nù; l'o dzuru ndzu.

⁵² Ndu Jiu tukashiahaa ego l'ime onwophe. Onye aji sù: ?Denu gè nwoke-a l'e-me nù anyi anu-èhu iya g'anyi ria?

⁵³ O buru iya bù lè Jizosu asu phè: "Gè mu gbukwaaru iya unu tororo; unu eriduru anu-èhu Abubu-Ndiphe; ngua mee ya bè unu tee nwekwaru ndzu l'ime èhu unu. ⁵⁴ Onye bukwanu onye riru anu-èhu mu; ngua mee mu obu; bè nwewaru ndzu ojejoje; teme mu emee onye ono; l'ooshi l'onwu teta dzuru ndzu mboku ikpazu. ⁵⁵ Kèlè anu-èhu mu kwataru buru nri eriri; mee mu bukwarupho okpobe iphe-angungu. ⁵⁶ Onye bù onye riru anu-èhu mu; bya angua mee mu; nowaa mu l'ime; mbedua nodu onye ono l'ime. ⁵⁷ Oo Nna ono, bù iya bù ishi ndzu ono yeru mu gè mu bya; o bukwaru iya pho bè mu gude nodu ndzu; nokwapho g'iphe, bù onye riru anu-èhu mu e-gude mu nodu ndzu. ⁵⁸ Oo ya bù l'onoo nri obu, shi l'imigwe bya obu bù ono. O tó budu egube ochochoroche unu phè richaaru ephe nwuhuelaa. Onye bù onye riru nri owa l'a-noduwaro ndzu jasù lè tuutuutu lè mimiimii."

⁵⁹ Iphe ono bukota iphe, Jizosu nò pfushia teke oozi iphe l'ulo-ndzukò ndu Jiu lè Kapaniyomu.

Opfu ndzu ojejoje

⁶⁰ Igwerigwe ndu etso Jizosu nùma iphe ono bya asu: "Ha! Opfu owa atakwa eru lè nchi. O tó bukwa iphe anuma."

⁶¹ Obenu lè Jizosu mawaru l'onwiya iphe, ndu etso iya nù atanyi-doru k'opfu ono. O sù phè: "?Bù iphe onoya, mu pfuru ono egu unu egu? ⁶² ?Denukwanu g'oo-du mè unu -huma Abubu-Ndiphe g'o kwaseru imeli ala azu l'eka o shi noduhawaa? ⁶³ O kwa Unme Chileke anu ndzu. Iphe, bukpo k'anu-èhu nemadzu bukwa iphe-mmanu, adudu iphe, o yi. Opfu, mu shi teke-a pfushita anu unu-a bukwa unme bya abukwarupho ndzu. ⁶⁴ Obenu l'o duchanuru-a ndu ophu teke ekwetadu nkemu lè g'unu ha-a." Noo lè Jizosu shihawaa lè mbulembu maru ndu ophu teke ekwetadu nkiya; makwarupho onye ophu obu l'e-mechaa deru iya ye. ⁶⁵ O sukwapo: Noo g'o shitaru mu sù unu l'o tó dudu onye byaru abyapfuta mu nù; abudu l'o shi l'eka Nna ono.

⁶⁶ O pfuchaepo nno; igwerigwe ndu ono, shi etso iya nù ono tsuphuchaa azu; èbè ephe etsojehedu iya. ⁶⁷ O buru iya bù lè Jizosu asu umadzu iri l'èbo ophu etsoje iya nù: "Unubedua-e; ?Unu a-gbakashihufua tenu?"

⁶⁸ Sayimonu Pyita sù iya: "Nnajiuphu! ?Anyi a-gbakashihu gbapfuhunu onye? G'o bù gubedua gude opfu, anuje ndzu ojejoje-a. ⁶⁹ Anyi kwetaakwaru bya amakwarupho l'oo ngu bù Kéreshi obu mbù Nwa kè Chileke, dzu ndzu ono."

⁷⁰ Jizosụ sụ phẹ: “?Tọbodu mbẹdua gude ẹka mu họtá unu n'iri l'ẹbo? Ọle onye lanụ l'ime unu bụkwa Obutuswe.” ⁷¹ Onye oopfụ iphe ono ele ẹnya bụru Jiudasu, nwa Sayimonu Isukariyotu; kele ọọ Jiudasu bụ onye e-mechaa deru iya ye; mbụ ọ bụkwaru-a onye lanụ l'ime ụmadzu iri l'ẹbo ono, etsoje iya nụ ono.

7

Jizosụ yẹle unwune iya

¹ E meebekepoephe; Jizosụ tsoru Gálili ejephe; ọpụ ọ dudu iya l'ọkpoma gẹ ya tsoru Jiudiya; kele ndu Jiu, nọ l'ẹka ono achoro g'ephe e-shi gbua ya. ² Teke ono bẹ ọbo-
iphe ndu Jiu ono, bụ Ọbo-Mkpù phẹ ono gbaritawaru ntse. ³ Ọ bụru iya bụ l'unwune Jizosụ asụ iya: “Shikwapho l'ẹka-a tughua jeshia Jiudiya gẹ ndu etsoje ngu nụ ahuma eze iphe, dū biribiri, iime. ⁴ Ọ tọ dukwa onye anọduje edomi iphe, oome edomi mę ọ -nọdu eme g'oha maru iya. Eshi ọpụ ị tukuru egube eze iphe ono eme; menaa gẹ ndu mgboko-a madzuru ngu.” ⁵ Noo l'unwune iya te ekwetakpodarunu nkiya.

⁶ Noo ya; Jizosụ sụ phẹ: “O toko rwukwa teke mu e-je; obenu l'unubẹdua ta adudu teke unu gbeshiru ẹbe unu ejeshia. ⁷ Unu ta abakwa adu ndiphe ashi: obenu lẹ mbẹdua bẹ dūwaa phẹ ashi; kele mu anọduje epfuru phẹ sụ phẹ l'ọọ ẹpho ẹjo-iphe bẹ ẹphe eyeje ẹka. ⁸ Unu tughua jeshia ọbo-iphe, unu eje; kele mbẹdua bẹ o toko gbadu mu l'ejeje.” ⁹ O pfuchaa nno bya anodu lẹ Gálili l'ẹka ono.

Jizosụ eje Ọbo-Mkpù obu

¹⁰ E mecha g'unwune iya tughucharu jeshia lẹ Ọbo-Mkpù onoya; Jizosụ tughua lẹ mpya jeshia; ẹbe o jeduru l'ebederabadara ọpụ ọha maru. ¹¹ Ndu Jiu tsoru elekashi ẹnya iya l'ẹka ono, aabo iphe ono asuje: “?Buhunu awe bẹ ọ nọ?”

¹² A nọdu adu-pheephe taba taba iya l'ẹka ono, e jiru ejiji ono. Ndu ọpụ asụ: “Ọ kwa ọkpobe nemadzu.” Ndu asụ: “Ọo ụka. Ọo ndiphe bẹ o tsochiaru edepushi edepushi.” ¹³ Ọ bụru ebvu, ẹphe atsụ ndu Jiu meru g'o gude ẹbe ọ dūhedunu onye duru ike pfufuta iphe ono k'ọpụ aa-numa iya.

¹⁴ O rwujeephe l'echilabo ọbo-iphe ono; Jizosụ bahụ l'eze-ulo Chileke je eziahaa iphe. ¹⁵ Ọ dū ndu Jiu biribiri. Ẹphe sụ: “?Denuhunu gẹ nwoke-a meru maru iphe egube-a l'ẹbe abụ l'ọ guru ekwo mę ililekpoo?”

¹⁶ Jizosụ sụ phẹ: “Iphe, mu ezi ta abukwa mu bẹ o shi l'ẹka. Onye o shi l'ẹka iya bụkwa Chileke ono, ziru mu nụ ono. ¹⁷ Onye eme g'o mee iphe, bụ obu Chileke a-maru: ?iphe-a, mu ezi-a shi l'ẹka Chileke tọo ike k'onwomu bẹ mu gude ezi iya. ¹⁸ Sụ-a; onye gude ike k'onwiya epfu bụkwa onwiya bẹ oome g'a jaa ajaja; obenu l'onye eme g'onye ono, ziru iya nụ ono jaa ya ajaja bụwaa onye egoshi l'ọ gbaru g'eegude ire iya ẹka; mbụ ọ tọ dudu ẹka ntuji dū iya l'ẹhu. ¹⁹ Mbụ-a; ?tọ bụdu Mosisu doberu unu ekemu? Obenu l'ọ tọ dudu g'unu ha, duru onye emeje iphe, ekemu ono pfuru. ?Bukpoo gunu bẹ unu zoberu eme g'unu gbua mu nta-a?”

²⁰ Ndu ono sụ iya: “Ọo obvu bẹ gụ l'iya eme. ?Bụ onye eme g'o gbua ngu?”

²¹ Ọ sụ phẹ: “?Mu sụ l'ọ kwadua iphe lanụ bẹ mu meru l'eswe-atuta-unme; ọ tufuwaa unu ẹhu. ²² Ọo l'ọọ lẹ Mosisu suru; a -nwua nwata nwoke; ọ -nọpụ abali ẹsato g'unu buje iya ụbvù meru g'o gude unu nọdu ebujechaa phẹ iya bua mę o -betaru ọ bụru l'eswe-atuta-unme. G'a gufukpokwaaro l'ọ tọ bụdu Mosisu bẹ wataru iya nụ; ọ bụkporo ochoroche unu phẹ wataru iya. ²³ Ọ -bụru l'iphe, unu e-buje nemadzu ụbvù l'eswe-atuta-unme bụ g'unu ete emebyidu ekemu Mosisu ?ọ nwuru inwu-agma bẹ ẹhu egu unu egu lẹ mu meru nemadzu o wekorohu l'eswe-atuta-unme? ²⁴ Ọpụ g'unu be lejekwa nemadzu ẹnya l'iphe kpee ya ikpe; unu pfubejekwa ikpe ọto kpee nemadzu.”

?Bụ Jizọsu bụ Kéreshi ọbu?

²⁵ Ọo ya bụ; ndu Jierúsalemụ harụ sụ: “?Tọ bụnu-a nwoke-a bẹ aachọkashi g'e gbua? ²⁶ Ọ gbenu bya apfuru l'edzudzu-ọha l'eka-a asa opfu; ọphu ọ dudu onye wotaru iya ya nụ. ?Ọ dukwa gẹ ndu-uke Chileke mawaru l'ọo ya bụ Kéreshi ọbu gèdegede? ²⁷ Obenu lẹ teke Kéreshi ọbu a-bya bẹ ọ tọ dukwa onye amaru ẹka o shi. Onye ọwa bẹ anyi kabekwa maru ẹka o shi.”

²⁸ Noo ya; Jizọsu zinyaa phẹ iphe l'eze-ulo Chileke ono; ọ raahaa ya arara sụ: “? Unu makporu-a onye mu bụ amama ọphu? ?Unu maru-a ẹka mu shi? Ọ tọ bukwa ike k'eka mu bẹ mu gude bya. Onye ono, ziru mu gẹ mu bya ono bukwa onye ire-lanụ; ọle unu ta amadu iya. ²⁹ Ọo mbedua maru iya. Ishi iya bụ l'ọo ẹka ọ nọ bẹ mu shi; teme ọ buru iya ziru mu gẹ mu bya.”

³⁰ Ẹphe chọkashiahaa g'ẹphe e-me gude iya; ọle ọ tọ dudu onye ọphu byiru iya ẹka; kele o toko ọ gbadu iya l'anwuhu. ³¹ Ndu kwetarụ nkiya l'igwe ọha ono kwata haɛlaa shii. Ẹphe nọdu epfu asuje: “Teke Kéreshi ọbu byaru; ?oo-mebaa iphe, du biribiri, l'a-dakata ọwa-a, nwoke-a shi teke-a meta-a?”

Eezi ndu nche g'ẹphe je egude Jizọsu

³² Ndu Fárisii numanu taba taba ono, a tukuru aadzu kẹ Jizọsu ono. Tọbudu iya bụ; ndu-ishi uke Chileke mę ndu Fárisii yefunu ndu nche; ẹphe jeshia ya egude. ³³ Ọo ya bụ; Jizọsu sụ: “Ọ kwaa gẹ mu l'unu nọfua nwanshii; mu alapfushiwaro onye ono, ziru mu gẹ mu bya ono. ³⁴ Mbụ l'unu a-chọ mu nta chọ imo; unu taa humadu mu; ẹka mu nọ bẹ unu ta ayikwa bya.”

³⁵ Ndu Jiu ono tuko pfuahaa l'ime onwophe sụ: “?Bukpoo egube awe bẹ nwoke-a abya alala, anyi taa dudu ike ala? A ta amadu ?ọ kwakọ lẹ ya a-lashi Gurisu, bụ iya bụ ẹka ndu Jiu gbakashihuru je eburu; jeshia ẹka ono je ezi ndu Gurisu iphe tọ? ³⁶ Meru iphe, ọ gbẹ sụ: ‘Unu a-chọ mu nta chọ imo; ọle unu taa humadu mu.’ Sụkwapho: ‘Eka mu nọ bẹ unu ta ayikwa bya.’ ?Iphe ono bukpoogunu bẹ ọ bụ?”

Mini, anuje ndzu

³⁷ O beephọ lẹ mbọku agba l'upfu ọha, bụ iya bụ mbọku, kachaa mkpa l'ọbo- iphe ọbu; Jizọsu gbalihu pfuru apfuru raa ya arara sụ: “Onye mini agu g'onye ono byapfuta mu gẹ mu kee ya mini g'ọ ngua. ³⁸ Onye kwetarụ nkemu bẹ iphe ono, ẹkwo- opfu Chileke pfuru ono a-vukwa l'ẹhu iya, sụru: ‘Ọo l'ẹhu onye ono bẹ nggele ono, asoshi mini, anuje ndzu ono a-du.’ ” ³⁹ Jizọsu pfuru iphe ono, o pfuru ono pfuduru iya Unme-du-Nsọ, bụ iya bụ Unme-du-Nsọ ono, ndu woru onwophe ye iya l'eka a- nata ono. Teke ono bẹ e teke anudu phẹ iya; opfu lẹ Jizọsu bẹ Chileke teke ewolidu dobe l'odu-biribiri iya l'imigwe.

Igwe ọha aabọ onwophe ẹbo

⁴⁰ G'igwe ọha ono numaru iphe ono, o pfuru ono ẹphe harụ sụ: “Ha! Nwoke-a bukwa onye mpfuchiru Chileke ọbu, anyi ele ẹnya iya ọbu eviya.”

⁴¹ Ndu ọphu asụ: “Ọ kwa iya bụ Kéreshi ọbu.”

Ndu asụ: “?Buna-a lẹ Gálili bẹ Kéreshi ọbu e-shi bya? ⁴² Ẹkwo-opfu Chileke sụkwaru lẹ Kéreshi ọbu l'e-shi l'eri Dévidi. L'ọo lẹ Bètulehemu bẹ aa-nwu iya, bụ iya bụ lẹ mkpukpu, Dévidi shi buru gèdegede.” ⁴³ No iya bụ; ndu ono gude opfu ẹhu Jizọsu ono bọo onwophe ẹbo. ⁴⁴ Ẹphe harụ chọahaa ọzo, ẹphe e-shi gude iya; ọle ọ tọ dukwanu onye ọphu byiru iya ẹka.

Ndu-ishi ndu Jiu te ekwedu woru onwophe ye Jizọsu l'eka

⁴⁵ Ndu nche phọ, ẹphe ziru ozi-a jechaa bya alwaphuta azu lapfushia ndu-ishi uke Chileke mę ndu Fárisii, bụ ndu ziru phẹ ozi. Ẹphe rwua; ndu ono, ziru phẹ nụ ono jia phẹ sụ: “?Ọ nwuru inwuagha bẹ unu akputaduru iya?”

⁴⁶ Ndu nche ono sụ phẹ: “Ha-o! Anyi teke ahumaswekwaa onye asa opfu ẹgube ono.”

⁴⁷ Ndu F́arisii ono sụ phẹ: “?O duswefuakwarupho unubedua? ⁴⁸ ?Akọ kojjeru unu l'ọ duru onye-ishi anyi; ọzoo onye F́arisii, wojeru onwiya ye iya l'ẹka? ⁴⁹ Abyakwanu l'iphe, bukpo igwerigwe ọha ono, bu ekemu Ḿosisu bẹ ẹphe amadu ono bẹ Chileke t́akwaru onu.”

⁵⁰ No iya; Nikodimosu, bu onye lanu ẹ ndu F́arisii ono, bukwa iya pho gbeshijeru jepfuta Jizosu-a sụ phẹ: ⁵¹ “E -tsoje iphe, ekemu anyi pfuru bẹ anyi taa nmakwa nemadzu ikpe me anyi -anumaduru opfu iya; marweta iphe, o meru.”

⁵² Ẹphe sụ iya: “?Gubedua bufunu-a onye Gálili? Lerwenaa enya l'ekwo-opfu Chileke g'ii-huma l'ọ to dudu onye mpfuchiru Chileke, e-shi ẹ Gálili.”

⁵³ E mechaa onyenonu tugbua lashichaa ibe iya.

8

Nwanyi, e gechiru l'ẹka oori ogori

¹ Toṅudu iya bu; Jizosu tugbua jeshia úbvú Olivu. ² O rwuepho l'onmewa utsu echele iya; ọ tugbua ọzo byatashia l'eze-ulo Chileke. A du igwerigwe zakoo l'ẹka ono bya adọ-pee ya mgburugburu. Ọ bya anodu anoo; wata phẹ ezi iphe. ³ No iya; ndu ezije ekemu me ndu F́arisii kpuru nwanyi, e gechiru l'ẹka oori ogori kputaru iya; bya eworu iya dobe l'echilabo phẹ l'ẹka ono. ⁴ Ẹphe sụ Jizosu: “O-zì-iphe! Nwanyi-a bẹ e gechiru yee nwoke. ⁵ ?Ọ dukpoo ngu g'e mee ya gunu nta-a? A -bya l'ekemu anyi bukwa iphe, Ḿosisu pfuru bu g'e gudeje mkpuma tugbua onye meru iphe, du nno.”

⁶ Iphe ono, ẹphe epfu nno buru onya opfu bẹ ẹphe gbaberu iya g'ẹphe maru: ?ọ duru iphe, ẹphe e-gude nmata iya sụ l'o noo ophu o mesweru. Jizosu gbenu bya etupfuru etupfuru bya egude mkpushi-eka dekaashiahaa iphe l'ali. ⁷ Ẹphe jinyaa ya aji; ọ gbalihu sụ phẹ: “Teke ọ duru onye teke emeswee iphe-ẹji g'unu ha l'ẹka-a g'onye ono vuwaruro ọzo wota mkpuma tua nwanyi-a.” ⁸ O tupfutakwa ọzo gudekwa mkpushi-eka deahaa iphe l'ali ọzo. ⁹ Ẹphe numachaepho iphe ono; ẹphe geshihuahaa nanu nanu; kele egomunggo phẹ anmaa phẹ ikpe. No iya; ẹphe shiepho ageshihu ẹ ndu bu ogerenya gbiriri jasụ ọ buwaru Jizosu pfu-pheru nwekiya yele nwanyi ono, pfuru iya l'atatiphu ono. ¹⁰ Jizosu bya agbalihu sụ iya: “Nwanyi! ?Denuhunu phẹ? ?To duhedunu onye ophu pfuru nma ngu ikpe obu?”

¹¹ Nwanyi ono sụ iya: “Ọ to dukwa Nnajiuphu.”

Jizosu sụ iya: “?Buchihunaa mbedua a-gbe nmaa ngu ikpe? Tugbua lashia. Ọ l'oo g'i ti mebeka iphe-ẹji ọzo.”

Jizosu bu iphoro ke ndu mgboko

¹² Jizosu byakwa eyeeru phẹ onu sụ phẹ: “Ọ kwa mbedua bu iphoro, duru ndiphe. Onye bu onye tsoru mu nu ta abyakwa eje ije l'ochii; gbahaa iphoro ke ndu bẹ a-nodu iya l'ehu.”

¹³ Ọo ya bu; ndu F́arisii sụ iya: “Nta-a bẹ ọ gbẹ buru gubedua l'onwongu atu onu onwongu. Iphe ono, iipfu ono ta adukwa ophu bukpo ire-lanu.”

¹⁴ Jizosu sụ phẹ: “Mu -nodu atukpoonu onu onwomu; unu makwaru l'iphe, mu epfu bukota ire-lanu; kele mu maru ẹka mu shi; makwarupho ẹka mu ala; obenu l'unubedua ta amadu ẹka mu shi; ẹbe unu amadu ẹka mu ala. ¹⁵ Unubedua l'ekpe ikpe ge nemadzu ekpeje. Mbedua ta adudu onye mu ekpe ikpe. ¹⁶ Temanu; ọ -bukpooru nu l'oo ge mu kpee ikpe; bẹ ikpe nkemu bukwa ikpe, pfuru oto; kele ọ to budu mbedua nwekinyi mu ekpe ikpe obu. Ọo mu ẹ Nna mu ono, bu iya ziru mu ge mu bya ono. ¹⁷ Tem e dekwaa ya pho l'ekwo ekemu unu sụ l'umadzu labo -nodu

agbawaa ekebe l'iphe bẹ iphe ono bụnupho ọkpobe-opfu. ¹⁸ Mu atụ ọnu onwomu; ẹme Nna mu ono, bụ iya ziru mu gẹ mu bya ono nọdu atụkwapho ọnu mu.”

¹⁹ Tọbudu iya bụ; ẹphe jia ya sụ iya: “?Bụ awe bẹ Nna ngu ọbu nọ?”

Jizọsu sụ pẹ: “Unu ta amakwa mu; ọphu unu amakwa Nna mu. Ọ -bụ l'unu maru mu mẹ unu amakwarupho Nna mu.”

²⁰ Opfu ono bẹ ọ nọ l'ẹka e dobeje okpoga, a tụtotaruru Chileke pfushia g'ọ nọ l'eze-ulo Chileke ono ezi iphe. Ẹbe ọ dudu onye byiru iya ẹka k'egude; kele o toko ọ gbadu iya l'anwuhu.

Jizọsu anma ọkwa ekwegekwe

²¹ Jizọsu sụkwa pẹ: “Mu a-la; unu achọ mu nta chọ imo; ọle unu taa chọ-vudu mu. Unu evuru iphe-ẹji, unu meru l'ishi g'unu vu iya nwushihu. Ẹka ọbu, mu a-la ọbu bẹ unu ta ayikwa bya.”

²² Ọ bụru iya bụ lẹ ndu kẹ Jiu asụ: “?Ọo-kabehunu gbua onwiya ọphu ọ sụru l'ẹka ya a-la bẹ anyi ta ayikwa bya?”

²³ Ọ sụ pẹ: “Unubedua shi l'uzo-alị; ọle mbedua shi l'uzo-imeli. Unu bụ ndu kẹ mgboko-a; obenu lẹ mbedua ta abudu onye kẹ mgboko-a. ²⁴ Mu sụru unu l'o noo iphe, meru g'o gude unu je evuru iphe-ẹji, unu meru l'ishi g'unu vu iya nwushihu; mbụ unu a-nodukwa l'iphe-ẹji unu ono nwushihu; gbahaa l'unu byaru bya ekweta lẹ mu bụ onye ono, mu sụru lẹ mu bụ ono.”

²⁵ Ẹphe jia ya sụ iya: “?Bụ onye bẹ i bụ?”

Jizọsu sụ pẹ: “Ọo onye ono, mu shi lẹ mbụ kataru unu lẹ mu bụ ono bẹ mu bụ.

²⁶ Ọ nwechaaruro iphe, mu e-pfu pfukuta unu; mękwapho igwerigwe iphe, mu e-kpe unu ikpe iya; ọle onye ono, ziru mu nụ ono bụ onye ire-lanụ; ẹme ọ bụru iphe, mu nūmaru iya l'ọnu bẹ mu arajẹ arara g'onnyemone nūma.”

²⁷ Ẹbe ẹphe amadu l'ọo Chileke, bụ Nna bẹ oopfu ama ẹka. ²⁸ Ọo ya bụ Jizọsu sụ pẹ: “Unu -woliępho Abubu-Ndiphe; unu agbẹ teke ono maru l'ọo mu bụ iya. Noo teke unu a-makwarupho l'ọ tọ dudu iphe, mu egudeje ike k'ẹka mu mee; l'ọ buępho iphe, Nna ziru mu bẹ mu anọduje epfu. ²⁹ Tẹmanu onye ono, bụ iya ziru mu gẹ mu bya ono te ebuhakwaru mu ẹka. Ọ pfukwaru swiru mu eswiru; kele ọ buępho iphe, dū Nna mu ono ree l'obu bẹ mu anọduje eme tekenteke.”

³⁰ Igwerigwe ndu nūmaru teke Jizọsu epfu iphe ono kweta nkiya.

Ohu l'amadu

³¹ Ọo ya bụ; Jizọsu sụ ndu Jiu ono, kwetawaru nkiya ono: “Unu -nọdu emejekpawaa gẹ mu epfu-a; bẹ unu buakwaa ọkpobe ndu etsoje mu nụ. ³² Mbụ; unu amaru ọkpobe-opfu ono. Ọkpobe-opfu ono emee g'unu nweru onwunu.”

³³ Ẹphe sụ iya: “?G'anyi shi l'eri Ẹbirihamu-a-e? Ẹbe ọ budu l'ọ dujeru onye gbajeru anyi ohu-a. ?Buhunu ole bụ k'epfu sụ l'anyi e-nweru onwanyi?”

³⁴ Jizọsu sụ pẹ: “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; iphe, bụ onye eme iphe-ẹji buakwaa ohu iphe-ẹji. ³⁵ Ohu te ebujeakwaruro l'ibe nnajiuphu iya jasụ lẹ gbururu. Ọo nwa, a nwuru anwunwu l'unuphu anodujewa iya rọ jeye lẹ gbururu. ³⁶ Ọo ya bụ; teke Nwa ono meru unu g'unu nweru onwunu; unu enweru onwunu ọkpobe enweru. ³⁷ Mu makwaru-a l'unu shi l'eri Ẹbirihamu; unu gbẹ emekwanu g'unu gbua mu-a; opfu l'unu te ekwedu g'opfu mu ree unu ire l'ẹhu. ³⁸ Iphe, mu epfu opfu iya bụ iphe, mu gudewaa ęnya mu hūma l'ẹka mu lẹ Nna nọ; iphe, unubedua emekwanu bụru iphe, unu nūmaru l'ọnu nna unu.”

³⁹ Ẹphe sụ iya: “Ọ kwa Ẹbirihamu bụ Nna anyi.”

Jizọsu sụ pẹ: “Ọ -bụ l'unu bụ unwu Ẹbirihamu mẹ unu emenaa iphe, Ẹbirihamu meru. ⁴⁰ Obenu lẹ nta-a bẹ unu achọ ọzo, unu e-shi gbua mu; mbụ mube onye pfuru

unu ire-lanụ, mu nūmaru Chileke l'ṅnu. Ọ tọ bụkwa ẹgube iphe ono bẹ Ébirihamu meru. ⁴¹ Ọo iphe, nna unu meru bẹ unu eme.”

Ẹphe sụ iya: “E te vutakwaru anyịbedua l'ovuoba. Ọ kwa Nna lanụ bẹ anyi nweru, bụ iya bụ Chileke.”

⁴² Jizosu sụ pẹ: “Ọ -bụ l'ṅo Chileke bụ Nna unu mẹ unu eyenaa mu obu; kele ọo l'eka Chileke nọ bẹ mu shi gbeshi byatashia. Mu ta anonyakwarupho bya egude ike k'onwomu byatashia. Ọ kwa Chileke ziru mu gẹ mu bya. ⁴³ ?Ọ nwuru inwu-agma bẹ iphe, mu epfu agbeje sweru unu uswe lẹ nchị? Iphe, meru iya nụ bụ l'unu te ekwedu l'unu a-nūma opfu mu. ⁴⁴ Unu bụ unwu Obutuswe. Ọ bụru Obutuswe bụ nna unu. Iphe, dū unu ree l'obu bụru g'unu e-me mee iphe, dū nna unu ono ree. E -shikpọo lẹ mbulembu bẹ ọ bụhawaa mgbugbumadzu. Ẹka iya ta adujeduru l'ire-lanụ; kele ọ tọ dudu ire-lanụ dū iya l'ṅnu. Ọ -dzua ụka bẹ a mawaru l'ṅo iphe, gbaru ẹgube onye ọ bụ bẹ oome; noo l'ṅ bụ onye ntuphu-ire bụru nnajị ụka l'onwiya. ⁴⁵ Obenu lẹ mbedua epfufe ire-lanụ. Ọ bụru iphe ono meru g'o gude ẹbe unu ekwetaduru nkemu. ⁴⁶ ?Ọ dukpooru onye a-gbeshi pfua sụ l'owa-a iphe-aji, mu mejeru baa? Teke ọ bụkwanu l'ṅo ire-lanụ bẹ mu epfu; ?ọ nwuru inwu-agma bẹ unu te ekwekwanu lẹ nkemu bụ eviya? ⁴⁷ Onye bụ-a Chileke bụ Nna iya anumaje opfu Chileke. Iphe, meru iphe, unu ta anudu opfu Chileke bụ l'unu ta abudu unwu Chileke.”

Jizosu lẹ Ébirihamu

⁴⁸ Ndu Jiu sụ iya: “?Ọ dū ngu g'anyi te epfuduru okpobe-opfu mẹ anyi -sụ l'ị bụ onye Samériya; tẹme ọbvụ nọdu eme ngu?”

⁴⁹ Jizosu sụ pẹ: “Ọ tọ dukwa ọbvụ, eme mu nū. Ọ kwa Nna mu bẹ mu akwabe ụbvù; unu gbẹ agbarwụ mu agbarwụ; ⁵⁰ ẹbe ọ bụ lẹ mu eme g'a jaa mu ajaja. Ọ dūru onye lanụ, adzo g'a jaje mu ajaja; ọ bụru onye ono e-kpe ikpe. ⁵¹ Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; iphe, bụkpoo onye eme iphe, mu epfu-a ta abyakwa anwuhu anwuhu jasụ lẹ tuutuutu lẹ m̄imiimii.”

⁵² Ndu Jiu sụ iya: “Ihee! Nta-a bẹ anyi makpwaru l'ṅo ọbvụ eme ngu eviya. Lẹ-a; Ébirihamu kakpokwaru nka nta ka imo; mecha bya anwuhule-a. Iphe, bụ ndu mpfuchiru Chileke nwuhukotakwapho; ọ bụru iya bẹ ị sūru anyi l'onye bụ onye eme iphe, i pfuru ta ayidu nwuhu anwuhu jasụ lẹ tuutuutu lẹ m̄imiimii. ⁵³ Tọo ?iime g'ị sụ l'ị ka nna anyi Ébirihamu shii, mechaaru nwuhuela-a? Tẹme ndu mpfuchiru Chileke nwushihukotakwapho. ?Bụ onye bẹ iitukpọ l'ị bụ?”

⁵⁴ Jizosu sụ pẹ: “Ọ -bụ l'ṅo gẹ mu jaahaa onwomu ajaja mẹ nkemu ta adukwa iphe, o gege aburu. Ọo Nna mu ono, unu sūru l'ṅo Chileke unu ono aja mu ajaja. ⁵⁵ Obenu l'unu teke amaduru iya; mbedua makwanuru iya. Ọ -bụ lẹ mu sūru lẹ mu ta amadu iya m'ọ bụru ụka bẹ mu adzu g'unubedua adzufe-a. Ọle mu maru iya bya emeje iphe, o pfuru. ⁵⁶ Nna unu, bụ Ébirihamu bẹ ẹhu tsoru uto l'oo-gude ẹnya iya hūma mboku, mu a-bya. Ọ hūma iya; o tee ẹswa.”

⁵⁷ Tọbudu iya bụ; ndu Jiu sụ iya: “?G'ị tiki nọdu ukporo apha labo l'apha iri-a bẹ ị gbẹ hūmawanu Ébirihamu?”

⁵⁸ Jizosu sụ pẹ: “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; a byakwaru anwụ Ébirihamu; mu nọduhawaa.”

⁵⁹ Tọbudu iya bụ; ẹphe kwakọahaa mkpuma g'ẹphe tua ya. O domia onwiya; lufushia l'eze-ulo Chileke ono.

9

*Jizosu emeta nwoke,
a byaru anwụ ọ nọdu atsuwaa ishi*

¹ Jizosu nọdu aghata aghata; ọ hụma nwoke lanu, a byaru anwu ọ nọdu atsuwaa ishi. ² Noo ya; ndu etsoje Jizosu jia Jizosu su iya: “?Bukpohuna onye ole mesweru? ?Bu nwoke-a meru iphe-eji; too ndu nwuru iya nu, meru g'o gude a bya l'anwu iya; ọ nọdu atsuwaa ishi?”

³ Jizosu su phe: “O to bukwa le nwoke-a mesweru; ozoo l'oo ndu nwuru iya nu mesweru meru g'o gude; ọ nọdu atsu ishi. O kwa iphe, kparu iya nu bu; g'e shichia l'ehu iya goshi g'ike ke Chileke erebe ire. ⁴ Anyi jefutajekwa ozi onye ono, ziru mu ge mu bya ono teke iphoro dukwadu. Noo le nchi ejihuwaa teke aduedu onye adu ike eje ozi. ⁵ Nta-a, mu nokwadu le mgboko-a bukwa mbedua bu iphoro ke ndu mgboko-a.”

⁶ O pfuchaepho iphe ono bya agbushi onu-mini l'alij bya egude onu-mini ono gwophube epuchi meta tee nwoke ono l'enya; ⁷ su iya: “Tugbua je aswaa iphu l'okpuru Sayilowamu,” bu iya bu okpuru, aza “onye e ziru ozi.” Tobudu iya bu; ọ tugbua je aswaa iphu l'okpuru ono. O lwaphutashia azu; ọ nọdu aphuwaa uzo.

⁸ Ndu obutobu ono me ndu shi ahumajewa iya nu aka oorwo arwo jahaa: “?To bun-a nwoke-a, anoduje arwo arwo-a baa?”

⁹ Ndu asu l'ọ kwa iya-a; ndu asu l'ọ to bukwa iya; l'ọ kwa onye yeru iya nu. Nwoke ono su: “O kwa mu-a-o.”

¹⁰ Ephe jia ya: “?Denu g'e meru i phuaharu uzo?”

¹¹ O su phe: “O kwa nwoke ono, eekuje Jizosu ono gwophuberu epuchi meta tee mu l'enya labo; bya asu mu ge mu tugbua je aswaa iphu le Sayilowamu; mu tugbua je aswaa iphu; mu wata aphu uzo.”

¹² Ephe jia ya su iya: “?Bu awe be onye obu no?”

O su phe le ya ta amakwa.

Ndu Farisii aji onye ono, shi atsu ishi ono aji

¹³ Noo ya; ephe duta nwoke ono, shi atsu ishi ono jepfu ndu Farisii. ¹⁴ Mboku ono, Jizosu gwophuberu epuchi tee nwoke ono l'enya ọ phuahaa uzo ono bu eswe-atuta-unme. ¹⁵ Ndu Farisii bya ajikwaa nwoke ono ozo su iya g'ọ kokpoo g'o shiru phuahaa uzo. O su phe: “O metaru epuchi tee mu l'enya labo; mu je aswaa iphu; mu phuahaa uzo.”

¹⁶ Ndu Farisii ono haru su: “Nwoke ono te eshikwa l'eka Chileke; ọ -buru 'abu ? denu g'o gude ophu o dobejedu nsọ, du l'eswe-atuta-unme?”

Ndu ophu asu: “?Denukwanu g'onye eme iphe-eji e-me emekota iphe-ohumalenya, dugbaa egube ono.” Ephe bo onwophe ebo.

¹⁷ A nonyakwaa; ndu Farisii ono jikwaa nwoke ono ozo su iya: “?Denukpohuna onu, gubedua yeru le ke nwoke ono; eshi ophu ọ bu iya meru; i phuahaa uzo.” O su phe: “Oo onye mpfuchiru Chileke be ọ bu.”

¹⁸ Ophu ndu Jiu ono ekwetakwanuru le nwoke ono shi atsuhawaa ishi; l'oo teke ono be e meru iya; ọ phuahaa uzo ono; jasuru ephe je ekua ndu nwuru nwoke ono; ¹⁹ bya ajia phe su phe: “?Bu onye owa-a bu nwa unu, unu suru l'a byaru anwu ọ nọdu atsuwaa ishi-a? ?Denu g'e meru ọ nọdu aphuwaa uzo nta-a?”

²⁰ Ndu nwuru nwoke ono su: “Iphe, anyi makaharu bu l'ọ bu nwa anyi. Iphe ozo buru l'o shi l'epho ne iya tsuta ishi. ²¹ G'e shiru mee ọ phuahaa uzo nta-a be anyi amaekwa. Ebe anyi amakwa onye meru; ọ phuahaa uzo. O kwa g'unu jia ya g'o pfua l'onu onwiya; eshinu ogerenya iya duwaa shii.” ²² Iphe, ndu nwuru nwoke ono gude pfua nno bu l'ephe atsu ndu Jiu ebvu; kele ndu Jiu chihawaru iya su l'ọ -duru onye gudebaa onu iya pfua l'edzudzu-oha l'oo Jizosu bu Kereshi obu; ephe akpo-chia onye obu mkpo-chi su g'ọ to batabahe l'ulo-ndzuko phe. ²³ Noo g'o gude ndu nwuru iya nu su: “Unu jia ya; ogerenya iya duwaa shii.”

²⁴ Oo ya bu; ephe byakwa ekua nwoke ono, shi atsū ishi ono k'ugbo ẹbo sū iya: “Kwabẹ Chileke nwẹkiya ùbvù; pfiaru anyi ire-lanù; l'anyịbedua l'onwanyị maakwaru lẹ nwoke ono bu onye iphe-ẹji.”

²⁵ Nwoke ono sū phẹ: “Mu ta amakwa ?ọ bu onye iphe-ẹji-o tọ tọ bụdu iya. Ọphu mu gude ẹka bu lẹ mu shi atsū ishi; ọle nta-a bẹ mu aphuwaa ọzo.”

²⁶ Ephe jia ya sū iya: “?Denu g'ọ nwuru unu l'iya? ?Denukpoo g'o gude mee ngu; i phuahaa ọzo obu?”

²⁷ Ọ sū phẹ: “Ọ kwa-a iphe lanù-a, mu pfuhawaru unu-a; ẹbe unu angabeduru iya nchi-a. ?Ọ nwuru inwu-agma bẹ unu eme g'unu numa iya ọzo? Tọ ?ọ dufua unu g'unu buru ndu etsoje iya nù?”

²⁸ Ephe phuahaa ya iphu sū iya: “Ọ kwa gubedua bu onye etsoje iya nù! Anyịbedua bukwa ẹka kẹ Mosisu bẹ anyi etso! ²⁹ Ọ buru Mosisu bẹ anyi maru lẹ Chileke pfuru opfu nù. Ọ -buru onye ọwa-a bẹ anyi ta amakwa ẹka o shi.”

³⁰ Nwoke ono, shi atsū ishi ono bua ntumatu sū: “Ha-oo! Ọwa-a dukwa mu nù biribiri! Unu ta amadu ẹka o shi; ọle o mekwanuru; mu saa ẹnya labo gude aphu ọzo. ³¹ Iphe, doru ẹnya bu lẹ Chileke ta angabeduru ndu iphe-ẹji nchi; o bekwanu l'onye abajeru Chileke ẹja bya emeje iphe, du Chileke ree l'obu bẹ ọngajeru nchi.

³² Eshinu mgboko du bẹ ọ tọko du-swekwaa onye numajeru l'ọ duru onye mejeru onye shi l'epho tsuta ishi; ọ phuahaa ọzo. ³³ Ọ -bu lẹ nwoke-a te shi l'ẹka Chileke bya; mę ọ tọ dukwa iphe, o gege adu ike mee.”

³⁴ Ephe vupyabe iya sū: “?Ibaya anyi ezi iphe! Gube onye ngupyaberu eme iphe-ẹji l'era?” Ephe chifu iya.

Atsū ishi kẹ ndu Fárisii

³⁵ Jizosu numa l'ephe chifuwaru nwoke ono bya eje achọ-vu iya sū iya: “?I kwetaru l'ii-nodu l'ẹka Abubu-Ndiphe?”

³⁶ Ọ sū Jizosu: “Jiko kanuru mu onye ọ bu gę mu ekweta nkiya.”

³⁷ Jizosu sū iya: “I gbẹ gudewaa ẹnya ngu humawaa onye obu. Mbụ l'ọo ya epfu eyeru ngu nta-a.”

³⁸ Nwoke ono sū: “Nnajiuphu! Mu kwetawaru!” Ọ bya adaa kpurumu l'alị baaru iya ẹja.

³⁹ Jizosu sū iya: “Iphe, mu zoberu bya lẹ mgboko-a bu gę mu kpee ikpe; k'ọphu ndu atsū ishi a-phuahaa ọzo; ndu aphu ọzo a-tsuhaa ishi.”

⁴⁰ Ndu Fárisii, haru nọ-kube iya nù numa iphe ono; ephe sū iya: “?Iipfu l'anyịbedua atsufua ishi tọ gunu?”

⁴¹ Jizosu sū phẹ: “Ọ -bu l'ọo iphe unu atsū ishi; mę ọ tọ dukwa iphe-ẹji gege adu unu l'ehu. Obenu lẹ nta-a, unu sūru l'unu aphu ọzo-a bẹ unu vukwapho iphe-ẹji unu l'ishi g'unu vu iya.”

10

Onye eche aturu

¹ Jizosu sū phẹ: “Gę mu gbukwaaru iya unu tororo; onye eshidu l'oguzo bahu l'ẹka aachibaje aturu; ọ gbẹ shia ibiya ọzo nyiba iya enyiba; onye ono bukwa iphuru buru onye ana nfu. ² Ọo onye shiru oguzo bahu l'ẹka aachibaje aturu bu onye eche aturu ono. ³ Ọ buru onye ono bẹ onye eche oguzo ẹka aachibaje aturu aguhajeru ọzo; ọ buru onye eche aturu ono bẹ aturu ono anumaje olu iya; l'ọ bya ekua ọphu bu aturu nkiya l'epha l'epha; duta phẹ lufushia. ⁴ Teke ọ chifutagbuchaerupho aturu nkiya; l'o vuta ọzo; aturu iya ono awu etso iya; kele ephe mawaru olu iya. ⁵ Ephe tee kwekwa etsoru onye shi uswe. Ọ kwa ọso bẹ ephe a-gbẹ agbaru onye obu; kele ephe ta amadu olu ndu shi uswe.”

⁶ Noo ẹtu, Jizọsu nmaru phe; obenu l'iphe, o pfuru phe te edoduru phe ẹnya.

Jizọsu bu onye obu-oma, eche aturu

⁷ Tọbudu iya bu; Jizọsu sukwa phe ọzo: “Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; ọo mbedua bu oguzo ẹka aachibaje aturu. ⁸ Iphe, bu ndu vu mu ọzo bya bukota iphuru; buru ndu ana nfu; ọle aturu ono te eyeduru ọnu yeru phe. ⁹ Ọ kwa mbedua bu oguzo ono. Onye shiru iya nu bata be aa-dzotakwa. Onye ono e-shi iya bata; shikwa iya pho lufu; huma ẹka ọo-ta nri g'aturu ahumaje-a. ¹⁰ Iphe, iphuru abyaje ememe kpeekpu bu g'o zita iphe; waa g'o gbua aturu; ọzoo ge ya mee g'iphemiphe laa l'iswi. Obenu l'iphe, mbedua l'onwomu byadoru bu g'ephe enweru ndzu; nweru k'etsutsu iya.”

¹¹ “Ọ kwa mbedua bu onye obu-oma obu, eche aturu. Onye obu-oma, eche aturu atuje ishi ndzu iya gude see iswi aturu iya. ¹² Onye e butaru ebuta; a-paru aturu ono haa gbalaa me ọ -huma l'agu abya; kele ọ to budu iya echeje aturu ono; teme ebe ọ budu iya nwe iya. Ọo ya bu; agu ono abapfuta aturu ono bya achikaa phe. ¹³ Onye ono, e butaru ebuta ono agbalaje; kele ọ maru l'oo ebuta be e butaru iya; ebe ọ dudu iphe, ọ guberu aturu ono. ¹⁴ Su-a; ọ kwa mbedua bu onye obu-oma obu, eche aturu obu. Mu maru ndu ophu bu aturu mu; ndu ophu bu nkemu maru mu. ¹⁵ Nokwapho ge Nna mu maru mu; mu maru Nna mu. Mbedua atuje ishi ndzu mu gude see iswi aturu mu. ¹⁶ Mu nwekwarupho ikpoto aturu ọzo, ayidu le ndu ọwa-a. Mu jefutajekwa je achitafua phe dobe; ephe atuko anu olu mu. Ọo ya bu; ephe atuko nmagba buru igwe aturu lanu; nweru onye lanu, eche phe nu.

¹⁷ “Iphe, meru g'o gude Nna mu yee mu obu bu le mu turu ishi ndzu mu; k'ophu mu a-nataphu iya azu. ¹⁸ Ọ to dukwa onye bu iya nataru mu ndzu mu ono. Ọ kwa mbedua turu obu mu onyo tua ishi ndzu mu obu. Ọo mbedua be ọ du l'eka. Mu -su le mu a-tu iya; mu atua ya. Mu -su le mu a-nataphu iya azu; mu anataphu iya azu. Noo iphe, Nna mu ziru mu ge mu mee bu ono.”

¹⁹ Ndu Jiu gudekwapho k'opfu ono, Jizọsu pfuru ono boo onwophe ebo ọzo. ²⁰ Ephe du igwerigwe su: “Ọ kwa obvu bu nwoke-a l'ehu; teme obvu nodu emekwa iya pho. ?Denu g'o gude unu je angabe nchi l'iphe, oopfu?”

²¹ Ndu ophu asukwanu: “Opfu ọwa-a, oopfushi-a ta abukwa opfu onye obvu eme. ?Unu humajeru ẹka obvu duru ike mee onye atsụ ishi; ọ wata aphu ọzo?”

Ndu Jiu ajika Jizọsu

²² O rwua teke aabo iphe le Jierusalẹmu, bu iya bu obo-iphe, eegudeje anyata teke ono, a kpu-ghechaaru eze-ulo Chileke bya eworu iya ye iya l'eka ono. Teke ono buru l'udzumini. ²³ Jizọsu nodu ejephe l'ime eze-ulo Chileke ono l'oma Onuzo-Solomonu. ²⁴ No iya; ndu Jiu bya ado-pee ya mgburugburu su iya: “?Bukpohunaa a -no-beru inoberuagha teme l'i mee g'unme rwua anyi ohu-epho? Ọ -buru ngu bu Kereshi obu; pfukahunuru anyi.”

²⁵ Jizọsu su phe: “Mu pfuhaakwaru iya unu; unu jika ekweta. Iphe, bu ozi ono, mu eje ono, bu ozi, Nna mu ziru mu ge mu jee ono bukota iphe, agbaru mu ekebe; ²⁶ obenu l'unu te kwetakwarupho; kele unu ta ayidu le ndu ophu bu aturu nkemu. ²⁷ Su-a; aturu nkemu anugbakwaa olu mu; mu maru phe; ephe nodu awuje etso mu. ²⁸ Iphe, mu anuje phe bu ndzu ojejoje; ebe ephe ayidu laa l'iswi; ebe ọ dukwapho onye byaru anafu phe l'eka mu. ²⁹ Ọo Nna mu, bu iya yeru phe l'eka mu bu onye kakota shii; ebe ọ dudu onye adu ike anafu phe l'eka Nna mu ono. ³⁰ Mbedua mu le Nna mu bukwa nanu.”

³¹ No iya; ndu Jiu kwakokwaa mkpuma k'ugbo ebo g'ephe tugbua ya. ³² Jizọsu su phe: “Mu goshiakwaru unu igwerigwe eguru ozi, shi Nna mu l'eka. ?Bukpohunaa ole l'iphe ono, mu meshiru ono be unu zoberu eme g'unu gude mkpuma tugbua mu?”

³³ Ndu Jiu ono sù iya: “Ọ tọ bụkwa k'ẹguru ozi ngu bẹ anyi gude eme g'anyi gude mkpuma tugbua ngu. Ọ kwa l'iipfurwushi ẹpha Chileke. Noo kele ọo gube nemadzu mmanu woru onwongu mebe Chileke.”

³⁴ Jizosu jia phe sù phe: “?Te denuru iya-a l'ekwo ekemu unu sù le Chileke suru l'unu bugbaa chi l'ehu l'ehu. ³⁵ A makwaru-a l'iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke te enwedu echikpohu. Ọ -buru le Chileke kuru ndu ono, o yeru opfu iya l'eka ono chi l'ehu l'ehu; ³⁶ ?ọ nwuru inwu-agma bẹ unu suru l'oo epfurwushi bẹ mu epfurwushi ẹpha Chileke; opfu le mu suru l'oo mbedua bu Nwa Chileke obu? Mbua-a; ọ kwa Chileke ono hotaru mu; bya ezia mu ge mu bya le mgboko. ³⁷ Ọ -buru l'iphe-a, mu emegbaa te eshidu l'eka Nna mu; unu te ejekwaro ekweta nkemu. ³⁸ Teke ọ bükwanu l'ọ bu-a iphe, shi l'eka Nna mu bẹ mu emegbaa; unu kwetakponu l'iphemiphe ono, mu eme ono shi l'eka Nna mu; m'ọ betaruro ophu unu ekwetadu ke mbedua. Unu -kweta; ọo ya bu l'ọ doo unu ẹnya; teme unu amakwarupho le Nna mu no mu l'ime; mu nodu Nna mu ono l'ime.”

³⁹ Ẹphe wu-lihukwa ozo g'ẹphe gude iya; ọ nyikofu gbala.

⁴⁰ Ọ tugbukwaa ozo je adabua Jiṅdanu lufu azu iya ophu jerwua eka ono, Jiṅu shi anoduje emeshi baputizimu le mbu pho je anodu l'eka ono. ⁴¹ A du igwerigwe wu-pfuta iya. Ẹphe nodu epfu su: “Ọ tọ dukwa iphe-ohumalenya, Jiṅu meru; ole iphe, bukpo iphe Jiṅu pfuru k'ehu nwoke-a bukotakwa okpobe-opfu.” ⁴² A dukpo igwerigwe kweta ke Jizosu l'eka ono.

11

Onwu Lazarosu

¹ Noo ya; ọ duru nwoke lanu, aza Lazarosu, bu onye Betani; iphe nodu eme iya. Betani bu mkpukpu, Meri yele nwune iya ke nwanyi, bu Mata bu. ² Meri ono bu nwanyi ono, mecharu wota manu, eshi mkpo bya etee Nnajiuphu l'okpa labo; gude egbushi iya huchaa ya ya-a. Ọ buru nwune iya ke nwoke bu Lazarosu ono, bẹ iphe eme obu. ³ Todbudu iya bu; unwune iya ke nwanyi phe zia ozi g'e zia Jizosu l'onya iya-a, o yeru obu-a bẹ iphe-ememe zupyabekwaru.

⁴ Jizosu numae ya pho bya asu: “Ehu ono te emekwa iya k'anwuhu. Ọ kwa iphe, ee-gude kwabe Chileke ubvu; bya egudekwa iya pho jaa Nwa Chileke ajaja.”

⁵ Jizosu yekporu Mata obu; me nwune iya ke nwanyi; me Lazarosu. ⁶ Noo ya; Jizosu numachaepho l'iphe-ememe zupyaberu Lazarosu; ọ kpo upfu nofua abali labo l'eka ono, ọ no ono. ⁷ E mecha; ọ sù ndu etsoje iya nu: “Unu g'anyi laphu azu le Jiudiya.”

⁸ Ndu etsoje iya nu sù iya: “?Ọ kwa l'ọ bu-a mgboru nta-a bẹ ndu Jiu shi eme g'ẹphe tugbua ngu le mkpuma-a? Ọ buru iya bẹ i suru l'ii-laphu azu l'eka ono ozobaa.”

⁹ Jizosu sù phe: “?Todbudu awa iri l'ebo du l'eswe ujiku ophu? Onye eje iphe l'eswe te evukotajekwa iphe daa; kele onye ono gude iphoro ke mgboko-a ahuma uzo. ¹⁰ Obenu l'onye eje ije l'enyashi evukotaje iphe daa opfu l'iphoro ono ta adudu iya l'ehu.” ¹¹ Ọ pfughechaepho iphe ono; ọ sù phe: “Onya anyi, bu Lazarosu bẹ mgbenya tuakwaru; ole mu e-jekwa ekutee ya le mgbenya obu.”

¹² Ndu etsoje iya nu sù iya: “Nnajiuphu! Ọ -nodu ekuwaa mgbenya bẹ ọ buanaa ya ewekorohu.” ¹³ Kele ndu etsoje iya nu gbẹ dobesu l'oo mgbenya mmanu bẹ ọ suru l'ooku. Ẹphe ta amadu l'iphe, Jizosu epfu bu l'ọ nwuhwaru anwuhu. ¹⁴ Todbudu iya bu; Jizosu pfuaru phe iya hoo haa sù phe: “Lazarosu nwuhwaru.” ¹⁵ “Teme ọ bukwaruro l'iswi ehu unu bẹ ehu gude atso mu utso le mu ta anodu l'eka ono. Ọo iphe ono e-me g'unu kweta. Ole ọ bu; unu gbalihu g'anyi jepfu iya.”

¹⁶ Tòmosu, bú onye eekuje “Ejima” sù ndu g'èphe tükoru etsoje Jizòsu: “Unu g'anyi tsofukwaaruphò Nnajiuphu; k'òphu anyi l'ìya a-nwùhukota l'èka lanù.”

Jizòsu l'onwiya bú eteta l'onwu búru ndzu

¹⁷ Tòbudu iya bú; Jizòsu byaèpho; ò hùma lẹ Lazaròsu bẹ a gbẹ liwanù ò nòwanu ujiku èno l'ìlu. ¹⁸ Betani nòkwaa ntse lẹ Jierúsalemù. Ò bú; a -gbẹ lẹ manyìru labò mẹ e -shi lẹ Jierúsalemù. ¹⁹ Noo g'o shitaru; ndu Jiu dù igwerigwe wùru byapfuta Mata yẹle Meri; byaru phẹ akpòru iphu kẹ nwune phẹ ono, nwùhuru nù ono.

²⁰ No iya; Mata nùmaèpho lẹ Jizòsu abya; ò gba iya ndzuta. Meri gwòdoshihuro l'ùlo. ²¹ Mata sù Jizòsu: “Nnajiuphu; ò -bù l'ì nò l'èka-a mẹ nwune mu nwoke ono tege anwùhukwa. ²² Òle nta-a bẹ mu makwarù-a l'iphe, búkpoo iphe, ì sùru Chileke g'ò nù ngu bẹ òo-nù ngu.”

²³ Jizòsu sù iya: “Nwune ngu nwoke e-tetakwa-a òzo nòdu ndzù.”

²⁴ Mata sù iya: “Mu makwarù-a l'oo-teta òzo dzùru ndzù mbòku ikpazù teke nemadzù l'ophu e-shi l'onwu teta bya anòduchaa ndzù.”

²⁵ Jizòsu sù iya: “Ò kwa mbèdua bú eshi l'onwu teta bya abùru ndzù. Mbù l'iphe, bú onye kwetarù nkemu a-nòdu ndzù o betakpòoru ò nwùhu anwùhu. ²⁶ Tèmanu; iphe, bú onye nò ndzù bya ekweta nkemu taa byadu anwùhu anwùhu jasù lẹ tuutuutu lẹ mjiimii. ?I kwetarù opfu mu ono; tò ti kwetadùru?”

²⁷ Mata sù iya: “Ee; Nnajiuphu. Mu kwekwaru-a l'òo ngu bú Kéreshi òbu, bú Nwa Chileke, bú iya bú onye òbu, a-bya lẹ mgboko.”

Ènya-mini ghakashihuru Jizòsu l'ènya

²⁸ Mata pfuchaa nno bya alaa je ekuchi nwune iya Meri ekuchi; tò nwèhu pfuaru iya sù iya: “O-zì-iphe nòkwa l'èka-a; mbù l'ookukwa ngu oku.” ²⁹ Anùma, Meri anùma iya; o zilihu gbapfushia Jizòsu. ³⁰ Teke ono bẹ Jizòsu teke abatakpòkwanu l'ime mkpukpu ono. Ò nòkwaduro lẹ mgbadagba phò, Mata jepfuru iya phò. ³¹ Ndu Jiu ono, èphe lẹ Meri nò l'ùlo; èphe nòdu adù iya obu ono wùfuta wù-tsoru iya g'èphe hùmaru g'ò gbalihuru kwofu etezi. Èphe gbẹ dobesu l'ooje l'ìlu eje ara èkwa l'èka ono.

³² Noo ya; Meri byarwutaèpho l'èka Jizòsu nò; bya ahùmae ya phò; ò daa kpurumu l'agùga òkpa iya sù iya: “Nnajiuphu! Ò -bù l'ì nòhawaa l'èka-a mẹ nwune mu nwoke-a tege anwùhukwa.”

³³ Jizòsu hùmaèpho Meri g'òora èkwa mẹ gẹ ndu Jiu, èphe lẹ Meri ono swì tükoru ara èkwa; èhu ghuahaa ya egu; tème o rwuhukwa iya phò l'èhu. ³⁴ Ò sù phẹ: “?Bù l'awe bẹ unu liru iya?”

Èphe sù iya: “Nnajiuphu; bya bya ahùma èka òbu.”

³⁵ Ènya-mini ghakashihu Jizòsu. ³⁶ Ndu Jiu sù: “Owiwo-e! Unu lewarò g'o yeberu Lazaròsu obu-o!”

³⁷ Ò dùru ndu òphu harù sù: “?Ò dù ngu gẹ nwoke-a, meru onye atsù ishi; ò phuahaa ùzo-a tege adùdu ike mee gẹ Lazaròsu ta anwùhushi tò?”

Jizòsu eme gẹ Lazaròsu shi l'onwu teta dzùru ndzù

³⁸ Anwùhu Lazaròsu ono ghuahaa Jizòsu egu òzo; ò tųgbua jeshia l'ìlu èka ono, e liru iya ono. Ilu ono bú ògba, e gudekwaphò eze mkpuma swichia ònu iya. ³⁹ Jizòsu sù phẹ: “Unu swifu eze mkpuma ono.”

Noo ya; Mata, bú iya bú onye ò bú nwune iya nwùhuru òbu sù iya: “Nnajiuphu! Nta-a bẹ òogbekwanu eshiwaa ishi. Ntanù-a kweakwaa ya abalì èno, e liru iya.”

⁴⁰ Jizòsu sù iya: “?Mu ta asùhaadaru ngu l'ì -kweta l'ì gude ènya ngu hùma òdu-biribiri Chileke.” ⁴¹ Tòbudu iya bú; èphe bya eswifu mkpuma ono. Jizòsu bya apalia ènya imeli sù: “Nna! Mu ekele ngu ekele; l'ì nùmaru olu mu. ⁴² Mu makwarù-a l'ò tò

dudu teke i tii nūmajedu olu mu. Obenu l'oo iswi ehu ndu-a, pfu-kube eka-a be mu gude epfu owa g'ephe ekweta l'oo ngu ziru mu ge mu bya." ⁴³ O pfuchaepho nno bya arashia ya ike su: "Lazarosu! Lufuta!" ⁴⁴ Nwoke ono, nwuhuru anwuhu ono futa yele eka ochaa ono, e gude phuchia ya eka me okpa; me eka odzu ophu e gude phuchia ya iphu. Jizosu su phe: "Unu toshichaa ya iphe ono g'o tugbua."

Ndu-ishi achi idzu egbu Jizosu

(Mat 26:1-5; Mak 14:1-2; Luk 22:1-2)

⁴⁵ Igwerigwe ndu Jiu ono, wutsoru Meri ono gude enya phe huma iphe ono, Jizosu meru ono; bya ekweta nkiya. ⁴⁶ Obenu l'o duru ndu ophu jepfulerua ndu Farisii je akooru phe iphe, Jizosu meru. ⁴⁷ Tobudu iya bu; ndu-ishi uke Chileke me ndu Farisii bya akpakoo ogbo-ikpe, epe l'ephe ekpeje ikpe su: "?Anyi e-mekpoo iphe-a ime-agma? Nwoke-a emeshinukakwa igwerigwe iphe-ohumalenya. ⁴⁸ Teke anyi haru iya g'o mee iphe-a, oome-a be onyemonye a-tukokwa kweta nkiya; ndu Romu a-byakwa atuko eze-ulo anyi-a me ndu ndu-anyi l'ophu lwua rengurengu."

⁴⁹ Obenu l'onye lanu l'ime phe, epha iya bu Kayafasu, bu iya bu onye-ishi ndu-ishi uke Chileke k'apha ono suru phe: "Unu ta amakwa iphe ilile. ⁵⁰ ?Unu ta amadu l'o karu anyi ree g'onye lanu nwuhu-chiru ndu Jiu l'ophu; eme l'onye lanu no ndu; oha l'ophu tuko buru mkpurupyata." ⁵¹ Iphe ono, o pfuru ono ta abukwa ike k'onwiya be o gude pfua ya. Obenu l'eshi ophu o bu iya bu onye-ishi ndu-ishi uke Chileke k'apha ono be o humaru le Jizosu e-mechaa nwuhu-chiru oha l'ophu. ⁵² O to bukwa-a oha ono nwekiya be o-nwuhu-chiru. O kwa g'ooshi nno chikobe unwu Chileke ono, gbakashihuru dzuru mgboko ono g'ephe buru nanu.

⁵³ Oo ya bu; ndu-ishi ndu Jiu shi eshi mboku ono chijahaa idzu g'ephe e-me megbua Jizosu. ⁵⁴ O bunuru iya bu le Jizosu akpabuhu l'edzudzu-oha l'echi ndu Jiu. O gbeshi l'eka ono jeshia ali, no-kube echiegu bya alaa le mkpukpu, no l'eka ono, eekuje Ifuremu. O laa eka ono je anodu yele ndu etsoje iya nu.

⁵⁵ Teke ono be obo Ojaghata ndu Jiu rwukpowaru ntse. A du igwerigwe shigbaa l'ali ndu Jiu eje Jierusalemu g'ephe je emee nsu aswafu onwophe nturu; teme l'oorwua l'obo-iphe ono. ⁵⁶ Epe tuko elephe enya Jizosu. Epe dzukopho l'eze-ulo Chileke; epe nodu ajijegbaa nwibe phe su: "?Denukpoo g'unubedua ari iya? ?O du unu g'o too byadu obo-iphe-a too?" ⁵⁷ Ndu-ishi uke Chileke me ndu Farisii tubuhawaru su l'o -buru l'o duru onye maru eka o no; g'onye obu mee g'ephe maru k'ophu epe e-je egude iya.

12

*Aawu Jizosu manu,
eshi mkpo le Betani*

(Mat 26:6-13; Mak 14:3-9)

¹ O ghuduepho abali ishii teme l'a bahu l'obo Ojaghata ono; Jizosu tugbua jeshia Betani. Betani bu mkpukpu, Lazarosu bu, bu iya bu nwoke ono, Jizosu mejeru; o shi l'onwu teta nodu ndu pho. ² O rwua l'eka ono; epe shiaru iya ite ebyaa. O buru Mata akwakoru phe nri; yebedua, bu Lazarosu yiru le ndu epe le Jizosu eri nri ono. ³ No iya; Meri gbeshiepho je ewota mgbere manu, eshi mkpo, a zuru oke aswa; mbu manu, e gude nadu, guru egugu mee. O wota iya gude bya awua Jizosu l'okpa bya egude egbushi iya huchaa ya okpa obu. Mkpomanu ono tuko ulo ono voo pfurupfuru. ⁴ O buru iya bu le Jiudasu Isukariyotu, yi le ndu etsoje Jizosu, bu iya bu onye ono, mechaaru deru iya ye-a; tufuepho onu su: ⁵ "?Buna-a gunu be e te wotaduru manua je eree reta ukporo pangu le pangu iri gude je ekeeru ndu adudu g'o du phe?" ⁶ Iphe, Jiudasu gude pfua iphe ono ta abukwa l'oo g'o letaberu

ndu adudu g'ò dù phẹ ẹn̄ya. Iphe, o gude pfua ya bukwa l'ò bụ iphuru; ọ buru iya egudeje ẹkpa, okpoga phẹ aduje; ọ nòdu ezitajẹ iphe, e yeru iya.

⁷ Jizosu sù iya: “Parụ nwanyị haa! Haa ya g'ò kwakọbe iphe, o gude ngaberu mbokụ, ee-li mu. ⁸ Unu lẹ ndu adudu g'ò dù phẹ anọ tekenteke; obenu lẹ mbedua ta abyaduru kẹ gẹ mu l'unu buwaruro bupyabe.”

Idzu g'e gbua Lazarosu

⁹ O be teke igwerigwe ndu Jiu numaru l'oo lẹ Betani bẹ Jizosu nọ; ẹphe wuru jeshia ẹka ono. Ọ tọ bukwa Jizosu bẹ ẹphe choru jee kpurumu. Ẹphe jekwarupho g'ẹphe huma Lazarosu, bụ iya bụ onye ono, o meru; o shi l'onwu teta ono. ¹⁰ Ndu-ishi uke Chileke chikwaapho idzu l'ẹphe e-gbufukwaapho Lazarosu. ¹¹ Ishi iphe, ẹphe gude sù l'ẹphe e-gbu iya bụ l'oo opfu ẹhu Lazarosu ono bẹ igwerigwe ndu Jiu gude anashihu ndu-ishi phẹ agbakashihu ejegbaa eworu onwophe ye l'ẹka Jizosu.

Jizosu abahu lẹ Jierusalemu

(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)

¹² O rwua nchitabohu iya; igwerigwe oha ono, byaru k'obo Ojehata ono numa lẹ Jizosu abya Jierusalemu. ¹³ Ọ buru iya bụ ẹphe gbafutachaa je egbukoo ẹkwo-igu gude gba iya ndzuta. Ẹphe nòdu akpọ okwe asuje:

“G'ajaja buru kẹ Chileke!

Onu-oma tsoru onye ono,

shi l'ẹka Nnajiuphu anyi,

bụ Chileke abya ono!

G'ajaja buru kẹ

Eze ndu Ízurelu!”

¹⁴ No iya; Jizosu bya ahuma nwa nkapfu-igara bya anọ-koru iya, bụ iya bụ iphe obu, e deru l'ekwo Opfu Chileke sù:

¹⁵ “Gẹ ndzụ ta agukwa ngu

nwada Zayonu!

Lẹ nta-a bẹ onye-eze ngu

nọakwaa l'eli nwa

nkapfu-igara abya!*

¹⁶ Ẹbe iphe ono eshidu edoje ndu etsoje iya nù ẹn̄ya lẹ mbụ. Olee o -rwuerupho gẹ Chileke kubataru Jizosu l'imigwe; kwabẹ iya ùbvù, parụ ẹka; ẹphe gbẹ teke ono rita iphe ono, e deru kẹ nkiya ono; l'ẹphe mewaru iya iphe ono, ẹkwo-opfu Chileke pfuru ono.

¹⁷ Teke ono, Jizosu kuru Lazarosu oku; mee ya ọ dzukwaru ndzụ ozo; shi l'ẹka e liru iya futa ono bẹ a dù igwerigwe nòdu l'ẹka ono. Ọ buru igwerigwe ndu ono bẹ pfukashiru ndu ozo iphe ono, nwuru nù ono. ¹⁸ Noo iphe, meru g'ò gude a dù igwerigwe nno gba iya ndzuta. Ẹphe numahawaru l'oo Jizosu bẹ meru iphe-ohumalenya ono. ¹⁹ Ndu Fárisii pfuaaha l'ime onwophe asuje: “Unu ahuma. Idzu anyi obu arwuhahanaa. Unu lewaro gẹ mgboko l'ophu zelihuru awu etso iya.”

Ndu Gurisu haru acho Jizosu

²⁰ Ndu shi l'alì Gurisu haru yiru lẹ ndu jeru abaru Chileke ẹja lẹ Jierusalemu g'aabo iphe ono. ²¹ Ndu ono bya ahuma Filipu; Filipu bụ onye Betusayida, bụ mkpukpu, nọ lẹ Gálili. Ẹphe wupfu iya je asụ iya: “Nwoke-ibe mu! ?Denu g'eeme g'anyi lẹ Jizosu huma?”

²² Oo ya bụ; Filipu je epfuaru iya Anduru. Anduru yele Filipu swiru je epfuaru iya Jizosu. ²³ Noo ya; Jizosu sù phẹ: “Nta-a bẹ o rwuakwaru teke aa-huma Abubu-Ndiphe l'odu-biribiri iya. ²⁴ Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; akpuru ereshi -adabaduru

* 12:15 12:15 Gūnaa Zek 9:9.

l'alì rehu ẹwa bẹ ọ nọkwapho g'ọ nọ. Ọle o -rehukwanu bẹ ọomije deru ẹkete. ²⁵ Onye yeru ẹnya lẹ ndzụ iya l'e-tuphakwa iya etupha; ọle onye kporu ndzụ iya ashì lẹ mgboko-a l'e-gude iya gbata ndzụ ojeje. ²⁶ Onye ọ dū iya g'ọ buru onye ejeru mu ozi g'onye ọbu bya etsoru mu g'ọo-bukwanuru ẹka mu nọ bẹ onye ọbu, ejeru mu ozi ọbu a-nọdu. Onye bụ onye ejeru mu ozi bẹ Nna mu a-kwabekwa ùbvù."

Jizosu epfu opfu onwu iya

²⁷ "Sụ-a; ọ kwa nta-a bẹ obu etsu mu mini. ?Bụ gūnu bẹ mu e-pfu? ?Bụ gẹ mu sụ Nna mu g'ọ dzoo mu lẹ nta-a? Tụswekwa! Ọ kwa iphe, abya eme nta-a bẹ mu byadoru." ²⁸ "Nna! Mena g'a hūma ọdu-biribiri dū l'ẹpha ngu."

Tọbudu iya bụ; ọ duru olu, shi l'imigwe sụ: "Mu meakwaru a hūma ọdu-biribiri ono; mu jekwapho emebaa g'a hūmabaa ya ọzo."

²⁹ Igwerigwe ọha ono, pfukube ẹka ono nūma iya; ẹphe sụ l'ọo igwe deru edede. Ndu haru sụ: "Ọ kwa ojozi-imigwe pfuru yeru iya!"

³⁰ Jizosu sụ phẹ: "Ọ kwa unu bẹ e pfudoru opfu ono; ọ tọ bukwa mbedua bẹ e pfudoru iya. ³¹ Ọ kwa nta-a bẹ Chileke e-kpe ndu mgboko-a ikpe. Ọ kwa nta-a bẹ aabya echikpo ike k'onye ono, bụ iya bụ onye-ishi ndu mgboko-a. ³² Mbedua bẹ teke ono, ee-shi l'alì wolia mu eli ono bẹ mu a-tuko onyemonye sekuta g'ẹphe tsoru mu."

³³ Iphe ono bẹ o pfuru gude goshi gẹ ya e-gude nwuhu.

³⁴ Igwe ọha ono sụ iya: "Anyi nūmawaru iphe, e deru l'ekwo ekemu sụ lẹ Kéreshi ọbu anọduwaro ndzụ jasụ l'ojeje. ?Denuhununu g'o gude ì gbẹ sụ lẹ Abubu-Ndiphe nwuhufutaje? ?Bukpohunaa onye bụ Abubu-Ndiphe ọbu?"

³⁵ Jizosu sụ phẹ: "Ìphóró ono bífukwa nwanshìi bẹ ọo-nofua l'echilabo unu. Ọphu g'unu lobaru ije nta, ìphóró duru unu; a -nonyakwa ọchii byapfuta unu. Noo kele onye eje ije l'ochii ta amajekwaru ẹka o phuku eshi. ³⁶ Ọphu g'unu kweta woru onwunu sẹe asẹe l'ìphóró ono teke ìphóró ono dukwadu swiru unu g'unu aburu ndu bu l'ẹka ìphóró dū."

Jizosu pfughechaepho nno bya atugbua je edomia onwiya; ọphu ẹphe ahumaheduru iya.

Ndu Jiu bụ ekwegekwe

³⁷ Ọ bụ eviya l'o mehawaru iphe-ohumalenya, dū igwerigwe l'iphu phẹ; ọle ẹphe te ekweduru woru onwophe ye iya l'ẹka. ³⁸ Ọ buru iya bụ l'iphe ono, Azáya, bụ onye mpfuchiru Chileke pfuru ono avukota g'o pfuru iya. Ọ suru:

"Nnajiuphu; ?bụ onye

kwetakporu ozi,

anyi ziru?

Tọo ?bụ onye bẹ

Chileke goshiru ike,

shi iya l'ẹka?†"

³⁹ Noo g'o shitaru; ẹbe ẹphe ekwetaduru. Lẹ Azáya pfukwarupho ọzo sụ:

⁴⁰ "Chileke mewaru phẹ;

ẹphe tsuahaah ishi;

bya emewaa phẹ

g'ẹphe kpochia

okpoma g'ee-shi g'ọ

tọ dūhe iphe,

ẹnya phẹ a-humaje;

ozoo k'ọphu ọriri

e-rwu phẹ l'ohu ẹpho;

† 12:38 12:38 Gūnaa Azá 53:1.

g'ẹphe gbanwee
byapfuta mu gẹ mu
mee phẹ g'ẹphe
wekoroḥu.‡”

⁴¹ Ọ bụru Jizọsu bẹ Azáya epfu opfu iya ono. Iphe, o gude pfua iphe ono bụ l'ọ hụmahawaruro ọdu-biribiri iya.

⁴² G'e jia epfua bẹ a ụana-a igwerigwe kweta l'ọo ya bụ onye ọbu, Chileke yeru g'ọ bya ọbu; mbụ lufuchaa lẹ ndu-ishi kwetachaakwaru l'ọo ya. Ọle ẹphe ta adudu ike pfufuta iya; kele ẹphe atsunuka ndu Fárisii ebvu; a -nonyakwaa; a kpochia phẹ mkpochi sụ g'ẹphe ta abatajẹhe l'ulo-ndzukọ. ⁴³ Noo l'ẹphe ka eye ẹnya l'ajaja ọphu ndiphe aja phẹ; eme l'ajaja ọphu Chileke gege aja phẹ.

Opfu, Jizọsu pfuru e-kpe nemadzu ikpe

⁴⁴ Jizọsu raa ya arara sụ: “Onye kwetarụ nkemu ta abụkwa-a nkemu bẹ o kwetarụ kpoloko; o kwetakwarupho k'onye ono ziru mu nụ ono. ⁴⁵ Onye hụmaru mu nụ hụmaakwarupho onye ono, ziru mu gẹ mu bya ono. ⁴⁶ Mbẹdua l'onwomu byaru gẹ mu bya aburu iphóró duru ndiphe; k'ọphu a-buru; onye kwetarụ nkemu; onye ono taa nọduhedu l'ochii. ⁴⁷ Onye nūmachaaru iphe-a, mu epfu-a; ẹbe o medu iya ememe; bẹ ta abụkwa mu e-kpe iya ikpe; kele mu ta abyakwaru ekpe ndiphe ikpe. Iphe, mu byaru bụkwa gẹ mu dzọo ndu mgboko. ⁴⁸ Onye jikaru mu nụ; bya ajika anata opfu, mu epfu bẹ ọ dukwaruro onye e-kpe iya ikpe. Ọo opfu ono, mu pfuru ono bẹ bụ iphe, a-nma iya ikpe lẹ mbọku ikpazu. ⁴⁹ Ishi iya bụ l'iphe, mu epfu ta abudu ike ẹka mu bẹ mu gude epfu iya. Ọo Nna mu ono, ziru mu; mu bya ono gude ọnu iya goshi mu iphe, mu e-pfu; kakwaru mu phọ gẹ mu e-pfu iya. ⁵⁰ Mu makwarupho l'iphe ono, ọ sụru gẹ mu pfua ono anuje ndzụ ojejeje. Ọo ya bụ l'iphe, bụ iphe, mu epfu bụepho iphe, Nna sụru gẹ mu pfua bẹ mu epfu.”

13

Jizọsu akwọ ndu etsoje iya nụ ọkpa

¹ Ọ ghuduepho ujiku lanụ; l'a bahụ l'ọbo Ojeghata ono; Jizọsu mawaru lẹ teke ya a-ha mgboko ọwa; lapfushia Nna iya rwuwaru. Jizọsu shiẹpho lẹ mbụ yee ndu bụ ndu nkiya lẹ mgboko-a obu; mbụ yee phẹ iya phọ yerwua l'ishi.

² Noo ya; Jizọsu yele ndu etsoje iya nụ tuko nọdu eri nri-enyashi. Obutuswe yehawaruro Jiudasu Isukariyotu, bụ nwa Sayimonu ọriri l'obu g'o je ederu Jizọsu ye l'ẹka ndu ọhogu iya. ³ Jizọsu maekwarupho lẹ Nna iya yekotaru iya iphemiphe l'ẹka; maru l'ọo l'ẹka Chileke bẹ ya shi; teme ọ bukwarupho Chileke bẹ ya alapfu. ⁴ Tọbudu iya bụ; Jizọsu gbalihu l'ẹka ọ nọ eri nri-enyashi ono bya achiru uwe ẹhu iya wushi; chita anamu nmaru l'upfu. ⁵ Ọ bya ekuru mini ye lẹ gbamugbamu wata akwọ ndu etsoje iya nụ ọkpa; bya egude anamu phọ, ọ nma l'upfu phọ ehucha phẹ iya. ⁶ Tọbudu iya bụ; o -rwuepho l'ẹka Sayimonu Pyita nọ; Pyita sụ iya: “Tuswekwa! Nnajiuphu! ?Buchia gubedua abya mu akwọ ọkpa?”

⁷ Jizọsu sụ iya: “Iphe, mu eme bẹ i ti makwa nta-a. Ọ kwa l'e mechaa bẹ oo-do ngu-a ẹnya.”

⁸ Pyita sụ iya: “Ephokwaro k'akwọ mbẹdua ọkpa ephopho ọphu.”

Jizọsu sụ iya: “Mu akwọduru ngu ọkpa bẹ mu lẹ ngu tee megbakwa.”

⁹ Sayimonu Pyita sụ iya: “Jikokwa! Nnajiuphu! Ọ -du nno bẹ ọ tọ bukwa ọkpa bẹ ii-kwọ mu kpeekpu; tukokwa mu ẹka mẹ ishi sakota.”

¹⁰ Jizọsu sụ iya: “Onye a wuwaru ẹhu bẹ mkpa awu ẹhu ọzo aduhekwaru. Ọo ọkpa bẹ onye ọbu akwoje eshi ọphu inyi aduhedu iya l'ẹhu ilile. Unu tukowaru du

‡ 12:40 12:40 Gūnaa Azá 6:10.

ree; ọle ọ tọ bọdu g'unu ha dọ-gbua ree.” ¹¹ Iphe, Jizosu gude sọ l'ọ tọ bọdu g'ẹphe ha dọ-gbua ree bọ l'ọ mawaru onye ọphu bọ iya e-deru iya ye l'ẹka ndu ọhogu iya.

¹² No iya; ọ kwọchae phẹ phọ ọkpa ono; ọ chita uwe ẹhu iya yee bya alaphu azọ l'ẹka o shi nọdu bya aja phẹ sọ: “?Unu makpọoru iphe ono, mu meru unu ono? ¹³ Iphe, unu anọduje eku mu bọ 'O-zì-iphe' bya eku mu 'Nnajiuphu'. Ọphu unu ekuswekwaru; kele ọ bukwa iphe onoya bẹ mu bọ. ¹⁴ Ọle-a; eshi ọphu ọ bọ mbẹdua, bọ Nnajiuphu unu bya aburu onye ezije unu iphe bẹ gbẹchia bya akwọo unu ọkpa; bẹ ọ gbakwaru g'unu jenu je akwoje nwibe unu ọkpa ẹgube ono, mu kworu unu ono. ¹⁵ L'ọ kwa iphe, unu e-letajẹ eme bẹ mu meru goshi unu ono; g'unu eletajẹ iya mee gẹ mu meru unu ono. ¹⁶ Lẹ-a; gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; nwokoro ta akajẹkwa nnajiuphu iya shii; ẹbe onye e ziru ozi akajẹkwa onye ziru iya ozi shii. ¹⁷ Unu makotawaru iphemiphe ono. Ọ -buru l'unu tukoru iya eme ememe bẹ Chileke a-gokwaru ẹhu-utso nọ unu.

¹⁸ “Ọ tọ bukwa unu g'unu ha bẹ mu epfu opfu-a anọ. Mu makotakwaru gẹ ndu mu hotaru gbaru. Ọle iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke vufutajenupho g'e deru iya, bọ iya bọ iphe, sọru: 'Ọ kwa onye ono, mu l'iya rigbaaru nri; mechaaru bya emeahaa iphe, a-tsuru mu nọ.’* ¹⁹ Mu epfukwaru iya unu nta-a, o toko rwudu-a; k'ọphu bọ; ọ -nwuje; unu ekweta l'ọo mbẹdua bọ onye ọbu. ²⁰ Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; onye bọ onye nataru onye mu ziru ozi nataakwaru mbẹdua. Onye natakwanuru mu nọ nataakwarupho onye ono, ziru mu gẹ mu bya ono.”

*Jizosu epfu l'ee-deru iya ye
ndu ọhogu iya l'ẹka*

(Mat 26:20-25; Mak 14:17-21; Luk 22:21-23)

²¹ Jizosu pfuchaa nno; meji tsua ya pharamu. Ọ sọ phẹ: “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ kwa onye lanu lẹ g'unu ha-a l'e-deru mu ye.”

²² Ndu ono, etsoje iya nọ ono tukọ legbaa nwibe phẹ ẹnya; ẹka iphe ono tufuru phẹ ẹhu; ẹbe ẹphe amadu onye oopfuru. ²³ Onye lanu lẹ ndu ono, etsoje iya nọ ono, bọ iya bọ onye ọphu Jizosu kakota eye obu bẹ nọ-kubekwa iya phọ ntse teke ono. ²⁴ Tọbodu iya bọ; Sayimonu Pyita tabuaru iya ẹnya sọ iya g'ọ jitaekwa iya onye oopfuru.

²⁵ Ọ bya akpọ-kubebaa Jizosu ntse bya asọ iya: “Nnajiuphu! ?Bọ onye bẹ iipfu ama ẹka?”

²⁶ Jizosu sọ iya: “Ọo onye ono, mu a-nọ ibiribe buredi, mu tsutaru l'iphe-a, eeri nri-a bọ onye ọbu.” Ọ bya etsutaepho ibiribe buredi ono; o woru iya nọ Jiudasu Isukariyotu, bọ nwa Sayimonu. ²⁷ Jiudasu tachaepho buredi ono; Nsetanu pheba iya l'ẹhu. Ọ buru iya bọ lẹ Jizosu asọ iya: “Iphe, bọ iphe, iibya ememe mee ya ẹgwegwa.” ²⁸ Ẹbe ọ dudu ndu ono, nọ l'ẹka ono, eeri nri ono, duru onye ọphu maru iphe, ọ zọberu pfiaru iya nno. ²⁹ Ndu arija sọ l'eshi ọphu ọ bọ Jiudasu, l'egudeje ẹkpa okpoga phẹ bọ iphe, Jizosu epfuru iya bọ g'ọ zutachakwaa iphe, ẹphe gude eme k'ọbo-iphe; ọzoo l'iphe, Jizosu pfuru Jiudasu bọ g'ọ nọ ndu ọkpa iphe.

³⁰ Ọo ya bọ; ọ natachaepho ibiribe buredi ono; ọ tugbua lufushia; nchi jihuanaa.

Ekemu ọphúú

³¹ Jiudasu tugbuchaepho; Jizosu sọ: “Ọo nta-a bẹ e goshiru ọdu-biribiri kẹ Abubu-Ndiphe. Ọ bukwarupho l'ẹka iya bẹ ee-shi huma ọdu-biribiri kẹ Chileke. ³² Ọo ya bọ; ọ -buru lẹ Abubu-Ndiphe meru g'a huma ọdu-biribiri kẹ Chileke; nokwaphọ gẹ Chileke e-me g'e shi l'ẹka nkiya huma ọdu-biribiri kẹ Abubu-Ndiphe; mbukwa nta-a bẹ oo-me g'a huma ọdu-biribiri iya ọbu. ³³ Unwu mu! Mu l'unu ta anọhekwa iphe, baru ishi nta-a; unu achọahaa mu. Ọle ọo iphe ono, mu pfuru ndu Jiu ono bẹ mu

* 13:18 13:18 Ebvu 41:9.

epfukwarupho unu nta-a. 'Eka mu eje be unu taa dukwa ike abya.' ³⁴ O kwa ekemu ophuu be mu aturu unu. Unu yee nwibe unu obu; mbu g'o buerupho ge mu yeru unu obu bu g'unu e-yeje nwibe unu. ³⁵ Oo obu ono, unu e-ye nwibe unu ono be ndu ozo e-gude maru l'unu bu ndu etsoje mu nu."

Pyita a-go le ya ta amadu Jizosu
(*Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Luk 22:31-34*)

³⁶ Sayimonu Pyita jia ya su iya: "Nnajiuphu; ?bu awe be ila obu?" O su iya: "Eka mu ala be i ti dukwa ike etsoru mu ala nta. O chikwa alwapfuta be ii-mechaa lwapfuta mu l'eka ono."

³⁷ Pyita su iya: "Nnajiuphu; ?o nwuru inwu-agma be mu taa dudu ike etsoru ngu nta-a? Mbu-a; mu dukwaa onwomu ree ami enya le ndzu mu see iswi ehu ngu."

³⁸ Jizosu su iya: "Aa! ?i su l'i-du ike mia enya le ndzu ngu see iswi ehu mu? Ge mu gbukwaaru ngu iya tororo; oke-oku nchi-abohu -bya ara ora; be i goakwaru ego ugbo eto su l'i ti madu onye mu bu."

14

Jizosu; uzo, e shi alapfu Nna

¹ Jizosu su phe: "Unu ba ayokwa oshi l'ime obu unu. Unu woru onwunu ye Chileke l'eka; unu ewokwarupho onwunu ye mbedua l'eka. ² L'ibe Nna mu be ulo-ebubu dukwa igwerigwe. O -bu l'o to du nno; ?denuhunu ge mu g'eme su unu le mu eje unu emeru eka unu a-nodu. ³ Mu -jechaepho je emechaerupho unu eka obu; mu abya ozo bya ekuta unu dokube onwomu; k'opu bu eka mu no be unu a-nodukwapho. ⁴ Unu mawaru eka mu ala; unu makwarupho uzo, mu shi ala iya."

⁵ Tomosu su iya: "Nnajiuphu; anyi ta amakwa eka obu, ila obu. ?Denuhunu g'anyi shi maru uzo iya?"

⁶ Jizosu su iya: "O kwa mbedua bu uzo; bya aburu okpobe-opfu; bya aburu ndzu. O to dukwa onye abyapfuta Nna; abudu l'onye obu shi mu l'eka. ⁷ Mbu-a; ome unu maru mu; me unu amakwaru-a Nna mu. Ole e -shi nta-a be unu mawaru Nna bya ahumawa iya."

⁸ Filipu su iya: "Nnajiuphu; goshinu anyi Nna obu ge meji anmapfuru anyi."

⁹ Jizosu su iya: "Filipu; e -shi teke-a be mu l'unu shi noduta; ebe i makwa mu pho. Onye humaru mu nu humaakwaru Nna. ?Denuhunu g'o gude i nodu epfukwadu ge mu goshi unu Nna obu? ¹⁰ ?Ti kwetaduru le mu no Nna mu l'ime; Nna mu nodu mu l'ime. Opfu, mu anoduje epfuru unu ta abukwa ike k'eka mu be mu egudeje epfu iya. O kwa Nna ono, bu mu l'ime ono agbeje mu l'ime eje ozi. ¹¹ Oo epho g'unu kweta le mu no Nna mu l'ime; Nna mu nodu mu l'ime; odumeka unu gudekponu k'iphe ono, mu emeshi ono kweta iphe, mu epfu." ¹² Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; onye bu onye kweru nkemu a-dukwapho ike mee iphe-a, mu emeshi-a. Onye obu a-kabakwaanu eme ophu ka shii. Noo le mu alapfuwa Nna mu. ¹³ Iphe, bukpo iphe, unu gude epha mu su ge Nna meeru unu be mu e-mekotaru unu. Oo ya bu; g'eeshi le Nwa huma odu-biribiri ke Nna. ¹⁴ O -dukpowaru iphe, unu gude epha mu su ge mu meeru unu; mu emeeru iya unu.

Jizosu ekweta ukwe Unme-du-Nso

¹⁵ "Su-a; o -buru l'unu yeru mu obu; unu mekotaje ekemu, mu turu unu. ¹⁶ Mu epfuru Nna looyeru unu onye N-yemeka ozo, a-noduwaro swiru unu jeye le tuutuutuu le mimiimii. ¹⁷ Onye N-yemeka ono, Nna e-ye ono bu Unme-du-Nso, bu iya bu Unme k'ire-lanu; mbu onye ndiphe taa natadu; opfu l'ephe ta ahumajeduru iya; ophu ephe amadu iya. O bekwanu l'unubedua maru iya. Noo kele o bu ebubu swiru unu. O jekwapho anoduwaro l'ime unu."

¹⁸ “Mu taa gbahakwa unu ẹka. Mu a-byapfutakwa-a unu. ¹⁹ Mbụ l'ọ phọdukwaru-a nwanshii nta-a; ndu mgboko-a taa hụmabaedu mu ọzo; ọle unubedua l'a-huma mu-a. Eshinu mu nọ ndzụ bẹ unubedua l'a-nodukwapho ndzụ. ²⁰ Ọ buru mbọku ono bẹ unu a-maru lẹ mu nọ Nna mu l'ime; unubedua nodukwanu mu l'ime; mu nodukwapho unu l'ime.”

²¹ “Ọ kwa onye maru ekemu, mu tūru bya eme iya ememe bụ onye yeru mu obu. Onye yeru mu obu; Nna mu eyekwa iya pho obu. Mbẹdua eyekwapho onye obu obu; woru onwomu goshi iya.”

²² No iya Jiudasu; ọ tọ bukwa Jiudasu Isukariyotu; sụ iya: “Nnajiuphu; ?denu g'ishi goshi anyi onwongu g'ọ tọ bụ ndu mgboko bẹ iigoshi onwongu?”

²³ Jizosu sụ iya: “Onye yeru mu obu anọduje eme iphe, mu pfuru. Nna mu eyekwanaa onye ono obu. Mu lẹ Nna mu a-byapfuta onye obu; anyi l'iya eburu eburu. ²⁴ Onye eyeduru mu obu te emejekwa opfu mu. Unu maanaru-a l'opfu ono, unu anụ ono ta abukwa opfu mu. Ọ kwa opfu Nna ono, ziru mu gẹ mu bya ono.

²⁵ “Mu pfukotakwaru unu iphemiphe-a nta, mu l'unu nokwadu. ²⁶ Ọle ọo onye N-yemeka ono, bụ iya bụ Unme-dụ-Nsọ; mbụ onye ono, Nna e-gude epha mu zia g'ọ lwapfuta unu ono bẹ e-zikota unu iphemiphe; mekwapho g'unu nyatajẹ iphemiphe, mu pfuhawaru unu.

²⁷ “Sụ-a; mu haakwaru unu ẹhu-guu. Ẹhu-guu ono buru mbẹdua bẹ o shi l'ẹka; ọ tọ bukwa ọdu iya ophu eshije ndiphe l'ẹka bẹ mu nuru unu. Unu ta ayojekwa oshi l'ime obu unu; ophu unu atsukwa ebvu. ²⁸ Unu numawaru gẹ mu sūru unu: ‘Mu alaakwa; ọle mu a-lwapfutakwaa unu ọzo.’ Ọ -bụ l'ọo iphe, unu yeru mu obu mẹ unu etekwaa eswa; kele mu alapfu Nna; noo lẹ Nna ono ka mu ike. ²⁹ Sụ-a; nta-a bẹ mu tukoakwaru iphemiphe gheberu unu onu teke ọ toko nwudu. Ọo ya bụ; teke ọ nwujeru g'unu e-kweta. ³⁰ Mu te epfuekwaru unu opfu anọ ọdu; noo kele onye ono, bụ iya bụ onye-ishi ndu mgboko-a l'abyawaa. O bekwanu l'ọ tọ dudu iphe, ọo-dụ ike emebata mu. ³¹ Iphe, o gude mu nodu emeje iphe, Nna ziru mu gẹ mu mee bụ gẹ mgboko l'ophu amaru lẹ mu yeru Nna mu obu.”

O pfuchaa nno bya asụ pẹ: “Unu gbalihu g'anyi lufu l'ẹka-a.”

15

Jizosu bụ okpobe vayinu

¹ “Ọ kwa mbẹdua bụ okpobe vayinu; ọ buru Nna mu bụ onye eleta opfu-vayinu ono ẹnya. ² Iphe, bukpo ẹkali, kapfuru mu l'ẹhu, bụ ndu ophu ta amidu mebyi bẹ ọo-kwashikwa. Ẹkali ophu amije mebyi bẹ onoduje akocha akocha ree g'ookabaa amimi. ³ Opfu ono, mu pfuru yeru unu ono mewaru unu nta-a; unu dubebe ree. ⁴ Unu nopyabekwa mu l'ime; k'ophu mu a-nopyabekwapho unu l'ime. Ọo g'ẹkali-oshi ayidu mita mebyi k'ẹka iya m'ọ -budu l'ọ kapfuru l'oshi vayinu-a; bukwaphe g'unu ta ayidu yee mebyi mẹ mu l'unu atugbaduru.

⁵ “Ọ kwa mbẹdua bụ vayinu ono; unubedua buru ẹkali iya. Onye nopyaberu mu l'ime; mbẹdua nopyabe iya l'ime; onye ono a-mi mebyi mishia ya ike; noo kele ọ tọ dudu iphe, unu adu ike eme ililekpoo; mẹ mu l'unu atugbaduru buru nanu. ⁶ Onye bụ onye ta anopyabeduru mu l'ime bẹ ee-tuphakwa g'ẹkali-oshi, a kofuru akofu; l'ọ kposhihu nku; l'a chiru iya ye l'oku; g'oku kepyashia. ⁷ Ọ -buru lẹ mu l'unu tugbaru buru nanu; opfu mu buru unu eburu l'ime bẹ ọ tọ dukwa iphe, bụ iphe, dū unu ree, unu sūru g'e meeru unu, e tee meduru unu. ⁸ Noo ọzo, ee-shi goshi ọdu-biribiri ke Nna mu; mbụ g'unu mia mebyi mishikpo ya ike gude nno goshi l'unu bụ ndu etsoje mu nū. ⁹ Ọo gẹ Nna mu yeru mu obu bụ gẹ mu yeru unu. Ọ buru g'unu nopyabeekwapho l'ime n-yemobu ono, mu yeru unu ono. ¹⁰ Unu -mee iphemiphe, mu sūru g'unu mee bẹ unu a-nopyabekwaa lẹ n-yemobu nkemu; mbụ egube ono,

mu mekọtaru iphe, Nna mu sūru gẹ mu mee; mu nọpyabe lẹ n-yemobu kẹ Nna mu ono.

¹¹ “Sū-a; iphemiphe-a bẹ mu epfukọtaru unu g'ẹhu-utso nkemu aburu k'unu; waa g'ẹhu atsoo unu utso tsofu l'ishi. ¹² Wakwa iphe, mu tūru unu ekemu iya baa; unu yee nwibe unu obu gẹ mu yeru unu. ¹³ O to nwekwa n-yemobu ozo, nemadzu e-ye nwibe iya, ka owa-a; mbu lẹ nemadzu gude iswi ẹhu ọnyà iya; mia ẹnya lẹ ndzu iya kweta anwuhu. ¹⁴ Unu bugbaa ọnyà mu mẹ unu -nọdu emeje iphe, mu sūru g'unu meje. ¹⁵ Mu tee kuhẹkwa unu ndu-ozu mu ozobaa; kẹle onye-ozu ta amajeduru iphe, nnajiuphu iya eme. Iphe, mu e-ku unu bu ọnyà mu phe; kẹle iphe, mu nūmaru l'onu Nna mu bẹ mu tūkowaru togboru unu ẹba. ¹⁶ O to bukwa unubedua hotaru mu; o chikwa mbedua hotaru unu dobe iche; k'ophu unu a-mi mebyi; mbu mebyi, a-duwaro kwaseru. Oo ya bu; iphe, bukpo iphe, unu gude ẹpha mu su gẹ Nna nu unu bẹ oo-nu unu. ¹⁷ Ekemu, mu atuerupho unu bu g'unu yee nwibe unu obu.”

Ndumashi kẹ ndu mgboko-a

¹⁸ “Teke o bu l'unu du ndu mgboko-a ashi; unu nyatajẹkwa lẹ mbedua vuadaa ọzo duhaadaa phe ashi; teme unu duje phe. ¹⁹ O -bu l'oo iphe, unu bu ndu kẹ mgboko-a mẹ ndu kẹ mgboko-a eyee unu obu; l'unu bu nkephe. Obenu lẹ mu shiwa lẹ mgboko-a hota unu dobe iche; ẹbe unu abuedu nkephe. Noo g'o gude unu du phe ashi. ²⁰ Unu nyatajẹkwa iphe ono, mu pfuru unu ono; mbu lẹ mu sūru unu lẹ nwokoro ta akajedu nnajiuphu iya shii. Oo g'ẹphe mekparu mbedua ẹhu bu g'ẹphe e-mekpa unu. O buru g'ẹphe te emejedu iphe, mu pfuru bu g'ẹphe tee mekwapho iphe, unu epfu. ²¹ Iphe ono g'o ha bẹ ẹphe a-tuko mee unu; opfu l'unu bu ndibe mu; kẹle ẹphe ta amadu onye ono, bu iya bẹ mu shi l'eka bya ono. ²² O -bu lẹ mu ta abyawaa bya epfuru yeru phe mẹ o to bukwa phe eme iphe-ẹji; obenu lẹ nta-a, mu byawaru-a bẹ o to nwekwa iphe, ẹphe gude agofu k'iphe-ẹji, ẹphe meru. ²³ Iphe, bu onye mu du ashi bẹ Nna mu dukwapho ashi. ²⁴ Ome mu ta anodu l'echilabo phe meshia iphe, onye ozo taa dudu ike eme; mẹ o to bukwa phe eme iphe-ẹji. Obenu lẹ nta-a bẹ ẹphe humawaru iphe, mu meshiru; mu du phe ashi; Nna mu dukwa phe pho ashi. ²⁵ Iphe ono, ẹphe eme ono je emee o vua; mbu iphe ono, e deru l'ekwo ekemu phe su: ‘Mu du phe ashi; ẹbe o bu l'o duru iphe, mu meru phe.’*

²⁶ “Mu e-shikwa Nna mu l'eka zia Onye N-yemeka ono; l'o lwapfuta unu. Onye N-yemeka ono bẹ bu iya bu Unme-du-Nso, bu iya bu Unme ire-lanu ophu shi Nna mu l'eka. O -byaepho l'o pfua opfu ẹhu mu yeru unu. ²⁷ Unubedua l'onwunu bufukwapho ndu a-nodu epfu iphe, unu gude ẹnya unu huma kẹ nkemu; opfu lẹ mu l'unu shiepho lẹ mbulembu noduta.

16

¹ “Mu pfushikọtaru unu iphemiphe-a g'e tee medu unu g'unu shiswee ọzo. ² Ndu Jiu a-kpo-chikwa unu mkpo-chi g'unu ta abatajẹhe l'ulo-ndzuko phe. Mbu-a; mboku erwuakwaa teke a-bujeru: onye egbu unu egbugbu l'o gbẹ arinu l'oo Chileke bẹ ya ejeru ozi. ³ Iphe, meru g'o gude ẹphe je anodu eme iya bu l'ẹphe ta amadu Nna; ophu ẹphe amadu mu. ⁴ Ole mu tūkowaru iphemiphe-a epfuru unu g'oo-buru: o -rwuepho teke ẹphe e-me iphe ono; unu anyatajẹ lẹ mu pfuhawaru unu opfu ẹhu phe.”

Ozi, Unme-du-Nso ejeje

“Mu te eshikwa pfuhawaru unu iphe-a lẹ mbulembu; opfu lẹ mu nokwadu swiru unu. ⁵ Nta-a bẹ mu alapfuakwa onye ono, bu iya ziru mu gẹ mu bya ono. Ole o to dudu g'unu ha, onye jjeru mu su mu: ?bu awe bẹ iije? ⁶ ẹhu gbẹ rwuhu-chia unu opfu lẹ mu tūkoru iphemiphe-a epfushiru unu. ⁷ Ole g'o dūhabe; gẹ mu mekwaa ya g'o doo

* 15:25 15:25 Gūnaa Ebvu 35:19; 69:4.

unu ẹnya; ọ kakwaru unu ree me mu -laa; kele mu aladuru be Onye N-yemeka ono ta alwapfutakwa unu. Obenu l'oo mu -laepho; mu ezia ya g'ọ lwapfuta unu. ⁸ Teke ọ byaerupho be oo-goshi ndiphe l'ọ to budu iphe, ephe ari l'iphe-eji bu be ọ bu; goshi phe l'ọ to budu iphe, ephe riru l'apfubekoto bu be ọ bu; goshikwa phe pho l'ọ to budu iphe, ephe riru l'ikpe Chileke bu be bu iya nu. Noo g'oo-gude goshi l'ikpe nmaru phe bu ono. ⁹ Oo-goshi phe l'anono, ephe anodu mu l'eka bu iphe-eji be ephe eme. ¹⁰ Oo-goshikwa phe pho iphe, bu apfubekoto ke Chileke; kele oo le mu pfuberekoto meru iphe, mu alafu Nna; ophu unu ahumabaedu mu ẹnya. ¹¹ Goshikwa phe pho iphe, ikpe ke Chileke bu; kele onye-ishi ndu mgboko-a be e kpewaru ikpe.

¹² “Opfu, mu gege epfuru unu dukwa igwerigwe; ọ kwa le mu -pfueberu iya unu be oo-panuka unu eka nta. ¹³ Teke Unme-du-Nso, bu iya bu Unme ire-lanu ono byaerupho; l'ọ tukokpoo iphe, bu ire-lanu g'ọ ha kpo-zigbuaru unu uzo iya; noo l'ọ to bukwa ike k'eka iya be oo-gude epfu; ọ buepho iphe, ọ numaru bu iphe, oo-pfuje; l'ọ kafukwaarupho unu iphe, e-me l'iphu. ¹⁴ Su-a; ọ kwa Unme-du-Nso ono e-me g'unu huma ge mu du-be biribiri; kele oo-wota iphe, ọ numaru mu l'onu bya akooru unu. ¹⁵ Iphemiphe, bu ke Nna bukota nkemu. Oo ya meru g'o gude mu su l'oo-wota iphe, ọ numaru mu l'onu bya epfuaru unu.

Ndu rarū ẹkwa a-chi ọchi

¹⁶ “Ọ phoduru nwanshii; unu ta ahumabaedu mu; a -nokwaa nwanshii; unu ahumakwa mu ozo.”

¹⁷ O pfuchaa nno ndu etsoje iya nu haru jiahaa nwibe phe su: “?Owa-a, oopfu egube owa-a bu gunu? ?O su l'ọ phoduru nwanshii; a taa humahedu iya; a -nokwaa nwanshii; a humakwa iya ozo; sukwapo le ya alafu Nna.” ¹⁸ Ephe su: “?Buhunu ole bu ke l'ọ phoduru nwanshii? Anyi ta amakwa iphe, oopfu epfufu.”

¹⁹ Jizosu mawaru l'ephe abya iya aji aji; ọ su phe: “?Unu aji onwunu k'iphe-a, mu shi pfua su l'ọ phoduru nwanshii; unu taa humahedu mu; a -nokwaa nwanshii; unu ahumakwa mu ozo-a? ²⁰ Ge mu gbukwaarū iya unu tororo; unu a-rakwa ẹkwa; gua aphu; ole ndiphe be ehu a-nodu atso utso. Unu a-nodukwa atsu ude l'ime obu; ole ude ono e-mechakwaa gbanwee; unu anwujaa onochi. ²¹ Obujeru upfu watawaa eme nwanyi, du ime ehuka; ehu arwuhue ya pho arwuhu; kele ọ mawaru l'ọ rwuwaru teke ya e-je iphe, a-tsu iya l'ehu. O -zedachaepho; l'ọ zohaa iphe-ehuka ono. Ehu awata iya atso utso; kele ọ nwutaru nwa, l'a-nodu le mgboko. ²² Nokwapo g'ọ du unu nta-a bu ono. Nta-a be unu a-nodu atsu ude; ole ujiku lanu be mu l'unu a-huma ozo; teke ono be onochi a-nashihu unu. O to duedu onye anafubaa unu ehu-utso unu teke ono.

²³ “O -rwuepho teke ono be ọ to dukwa iphe, unu byaru aji mu aji iya. Ge mu gbukwaarū iya unu tororo; iphe, bu iphe, unu gbē mu l'eka su ge Nna nu unu be oonu unu. ²⁴ Mbu-a; o toko du-swekwaa iphe, unu gbeje mu l'eka kpaa ishi iya byasu nta. Unu pfuaru Chileke g'ọ nu unu iphe, mkpa iya duru unu; oo-nu iya unu. Oo ya bu g'ehu atso unu utso tsou l'ishi.”

Jizosu meru mgboko eriri; turu okoo kpua ya

²⁵ “Iphe-a be mu tukokwaru nmashiaru unu letu etu. Oo rwuakwa teke mu taa nmaheduru unu etu etu; mbu le mu atogbojeru unu opfu ke Nna mu ono eba. ²⁶ O -rwuepho teke ono be unu a-gbeje mu l'eka su ge Nna nu unu iphe, mkpa iya duru unu; mu ta asukwanu unu le mu e-je egude iswi ehu unu pfuru yeru iya. ²⁷ Ishi iya bu le Nna l'onwiya yeru unu obu; kele unu yeru mu obu bya ekweta le mu shi l'eka Chileke no bya. ²⁸ O kwa eka Nna no be mu shi futa byatashia le mgboko-a; mu nodu alufuakwa le mgboko alafuwa Nna.”

²⁹ Oo ya bu; ndu etsoje iya nu su iya: “Ihee; nta-a be o ka ree; nta-a be i togbochaaru iphemiphe eba; i ti nmaphehedu iya l’etu etu. ³⁰ Nta-a be anyi maru l’i makotaru iphemiphe. O to gbaheduru g’o duru onye abya ajiahaa ngu aji. Owa mewaru; anyi kweta l’i shi-a l’eka Chileke no bya.”

³¹ Jizosu su phe: “?Unu kwetawaru nta? ³² Mboku agbabeakwa; mbu o gbe rwuwanu erwurwu teke aa-chikashi unu nanu nanu; onyenonu agbaru laa ibe iya; unu atuko haa mu; mu apfu-pheru. Ole mu ta apfu-phekwaru nkinyi mu; kele Nna pfukwaru-a swiru mu. ³³ Mu tukokwaru iphe-a pfiaru unu; k’ophu ehu a-du unu guu me mu l’unu -tugba buru nanu. O bukwapho aphu a-tsuru unu le mgboko-a; oopho g’unu nweru iya obu. Mu meakwaru mgboko-a eriri; turu okoo kpua ya.”

17

Jizosu epfu anu Chileke

¹ Jizosu pfughechapho iphe ono bya apalia enya tabe l’imigwe bya asu: “Nna; o gbabeakwaru; menaa ge ndiphe huma odu-biribiri ke Nwa ngu; ge Nwa ngu ono emekwaapho ge ndiphe huma odu-biribiri nkengu. ² Oo ngu nuru iya ike; o kakota iphe, bu nemadzu ike. Iphe, i gude mee ya nno bu g’oonuje ndu ono, i yeru iya l’eka ono ndzu ojejoje. ³ Ndzu ojejoje ono bu g’ephe maru ngu; mbu gube onye ono, bu ngu bu okpobe Chileke kpeekpu; makwarupho Jizosu Kereshi, bu onye o bu ngu ziru g’o bya. ⁴ Mu no le mgboko-a mee ge ndiphe huma g’i du-be biribiri; eshinu mu tukoru iphe ono, i ziru mu ge mu bya emee ono mekota. ⁵ Nta-a; gube Nna; menaa ge mu nodu l’odu-biribiri ono, mu shihawaa nodu ono nta-a l’ataphu ngu; mbu l’odu-biribiri ono, mu le ngu shihawaa noduta teme mgboko du ono.

⁶ “Mu meakwaru ndu ono, i hotaru le mgboko-a ye mu l’eka ono; ephe maru ngu. Oo gubedua nwehawaa phe; o buru gubedua woru phe ye mu l’eka; ephe mekotawaa opfu ngu. ⁷ Nta-a be ephe mawaru l’iphemiphe, i nuru mu shi ngu l’eka. ⁸ Noo le mu ziwaru phe ozi ono, i ziru mu ono; ephe natawa iya. Ephe makwarupho l’oo okpobe-opfu l’oo l’eka i no be mu shi bya; ephe kwetaakwaa l’oo ngu ziru mu ge mu bya.

⁹ “Oo opfu ehu phe be mu epfu anu ngu-a. O to bukwa opfu ehu ndu mgboko be mu epfuru ngu; o kwa ke ndu ono, i yeru mu l’eka ono; nokwa ndu mu epfu nkephe bu ono; kele ndu k’ono bu nkengu. ¹⁰ Iphemiphe, bu nkemu bukwapho nkengu. Iphemiphe, bu nkengu bukwarupho nkemu. O buru phe egoshi odu-biribiri nkemu. ¹¹ Humanu le nta-a be mu alwapfutaakwa ngu. Mu ta anohakwa le mgboko-a; obenu l’ephebedua nokwadu le mgboko-a. Nna, du nsu; gudenu ike ono, du l’epha ngu ono gudeshia phe ree; mbu epha ngu ono, i nuru mu ono; k’ophu ephe a-buru nanu ge mu le ngu bu-a. ¹² Teke ono, mu shi swiru phe ono bukwa ike ono, du l’epha ngu ono, i nuru mu ono be mu shi gude gudeshia phe ree; chee phe; ebe o dudu onye ophu taphahuru nu; a -gufukwa nwa ola-l’iswi pho. Ono bukwawuru g’iphe, e deru l’ekwo-opfu Chileke emee g’e pfuru iya.

¹³ “Ole nta-a be mu alwapfutaakwa ngu. Iphemiphe-a be mu tukoru epfuru ngu nta-a, mu nokwadu le mgboko-a g’ephe enweru ehu-utso nkemu; l’o dzua phe oke l’ehu ree. ¹⁴ Mu pfuwaru phe opfu, shi ngu l’onu; ephe du ndu mgboko ash; kele ephe ta abudu ndu ke mgboko; egube ono, mbedua abudu onye ke mgboko-a. ¹⁵ Mu te epfukwaru ngu g’i wofu phe le mgboko. O kwa g’i gbobutaje phe g’o to du iphe, Onye-njo ono, bu Obutuswe l’e-me phe. ¹⁶ O kwa ge mu ta abudu onye ke mgboko-a bu g’ephe ta abudu ndu ke mgboko-a. ¹⁷ Opfu nkengu bu okpobe-opfu. Gudenu okpobe-opfu ngu ono mee phe g’ephe buru nkengu. ¹⁸ O kwapho g’i ziru mu ge mu bya le mgboko-a bu ge mu zikwaru phe pho g’ephe je le mgboko. ¹⁹ O bukwarupho

iswi ẹhu phẹ bẹ mu zoberu woru onwomu gbaa ẹja ẹhu phẹ g'ee-shi g'ẹphebedua aburu ndu nkengu ọkpobe aburu.

²⁰ “Ọ tọ bụekwaa ndu ọwa-a bẹ mu epfu opfu ẹhu phẹ eyeru ngu; mu epfukwapho opfu ẹhu iphe, bụ ndu a-nụma ozi-oma ono, ẹphe ezi ono; woru onwophe ye mu l'ẹka.

²¹ Mu epfukwaru ngu pho sụ g'i mee g'ẹphe buri nanu g'ẹphe ha. G'ọ buerupho gẹ gubedua, bụ Nna nọ mu l'ime; mu nọdu ngu; bụ g'ẹphe a-nọdu anyi l'ime; g'ẹphe aburu nanu; k'ophu ndu mgboko-a l'e-kweta l'ọo ngu ziru mu gẹ mu bya. ²² Ọdu-biribiri ono, i nuru mu ono bẹ mu woakwaru ye phẹ l'ẹka g'ẹphe aburu nanu ẹgube-a, mu lẹ ngu bụ nanu-a. ²³ Mu -nọdu phẹ l'ime; gubedua -nọdu mu l'ime; ọo ya bụ; ẹphe aburu nanu ọkpobe abubu; k'ophu ndu mgboko-a l'a-maru l'ọo ngu ziru mu gẹ mu bya; makwarupho l'ọo g'i yeru mu obu bụ g'i yeru phẹ.

²⁴ “Nna; i wowaru phẹ ye mu l'ẹka. Iphe, mu epfu buri g'ọ buri l'ẹka mu nọ bẹ ndu ono a-nọdukwapho. Ọo ya bụ g'ẹphe egude ẹnya phẹ huma ọdu-biribiri nkemu; ọdu-biribiri ono, i gude l'i yeru mu obu nụ mu rọ teke mgboko teke adudu. ²⁵ Gube Nna, pfuberekoto; ndiphe teke amakwaru onye i bụ; ọle mbedua makwanuru ngu; teme ndu-a mawaru l'ọo gubedua ziru mu gẹ mu bya. ²⁶ Mu mewaru; ẹphe mawaru ngu; mu jekwa l'e-me g'ẹphe marwee ngu ree; k'ophu n-yemobu ono, i yeru mu ono a-du l'ime phẹ; mbedua anọdukwapho l'ime phẹ.”

18

Egude Jizosu

(Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53)

¹ Jizosu pfughechapho opfu ono; yele ndu etsoje iya nụ swiru tugbua je adafu azu nwanggele Kidironu. Ọ dukwarupho mgbabu, du l'azu mini ono azu iya ophuu. Jizosu yele ndu ono, etsoje iya nụ ono bahu lẹ mgbabu ono. ² Noo ya; Jiudasu-a, deru iya ye-a mahaakwarupho ẹka ono; kele Jizosu bẹ yele ndu etsoje iya nụ edzukojuhawaa l'ẹka ono tekenteke.

³ Ọo ya bụ; Jiudasu gbeshi byatashia ẹka ono. Ndu-ishi ndu-uke Chileke me ndu Farisii yeru iya ndu ojogu ndu Romu; bya eyeru iya ndu nche eze-ulo Chileke; ẹphe l'iya tuko swiru. Ẹphe chigbaaru oku-apyipyi me oroku gudgbaa ngwogu teke ẹphe abya. ⁴ Jizosu mahawaru iphe, abya iya ememe; bya agba phẹ ndzuta bya asu phẹ: “?Bụ onye bẹ unu achọ?”

⁵ Ẹphe sụ iya: “Ọo Jizosu onye Nazaretu.”

Jizosu sụ phẹ: “Ọo mbedua bụ iya.”

Jiudasu, deru iya ye-a pfukubekwa phẹ pho l'ẹka ono. ⁶ Teke ono, Jizosu suru phẹ l'ọo yebedua bẹ bụ iya nụ ono; ẹphe kpochaa gala gala laa l'azu l'azu je adachaa l'alị kẹ gburugudugu. ⁷ Jizosu jikwaa phẹ ozo sụ phẹ: “Mu suru-a: ?bụ onye bẹ unu achọ?”

Ẹphe sukwa iya: “Ọo Jizosu, onye Nazaretu.”

⁸ Jizosu sụ phẹ: “Mu suru unu l'ọo mu bụ iya. Ọ -buri l'ọo mbedua bẹ unu achọ; ọo ya bụ gẹ ndu ọwa-a atugbunaa lashia.” ⁹ Iphe ono je emee o vukota mbu opfu ono o pfuhawaru sụ: “Nna; ọ tọ dukwa g'ọ ka mma l'ọo onye lanu, tuphahuru lẹ ndu ono, i yeru mu l'ẹka ono.”

¹⁰ Sayimonu Pyita tu mma iya teke ono. Ọ mitaepho mma iya ono; gbua nwohu onye-ishi ndu-ishi uke Chileke; tukoe ya pho nchi-ekutara pafu. Ẹpha nwohu ono bụ Malukosu. ¹¹ Noo ya; Jizosu sụ Pyita: “Miru mma ngu ye l'obo iya. ?Bụ gẹ mu ta angu-gbuhẹ iphe, aangụ angungu, nọ l'okoro iphe-ehuka-a, Nna mu nuru mu-a?”

A kpu Jizosu akpu-pfu Anasu

¹² Oo ya bu; ndu oḡbogu ono me onye-ishi phe; me ndu nche ndu Jiu bya egude Jizosu; kee ya eḡbu; ¹³ bya evuru uzo kpṗta iya kpṗ-pfu Anasu. Anasu bu nnaji, keru Kayafasu nwanyi. Kayafasu l'onwiya bukwanuru onye-ishi ndu-ishi uke Chileke k'apha ono. ¹⁴ O bukwarupho Kayafasu ono bu onye ono, chijeru idzu su ndu Jiu l'o ka ree g'onye lanu nwuhu-chiaru oha pho.

Pyita aḡo le ya ta amadu Jizosu

(Mat 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57)

¹⁵ Sayimonu Pyita nodu etsokpoeḡho Jizosu azu azu. Onye lanu ozo l'ime ndu ono, etsoje iya nu ono nodu etsokwa iya pho. Onye lanu k'ono be yeḡe onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono mahawaru. Noo iphe, meru g'o gude o tsoru Jizosu bahu l'ulo-ikpe l'unuphu ibe onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono. ¹⁶ Pyita pfuru l'etezi l'onu-oguzo. Toḡbodu iya bu; onye k'ophonapho, etsoje Jizosu pho tsoru iya bahu l'ulo-ikpe ono, bu iya bu onye ophu onye-ishi ndu-ishi uke Chileke mahawarupho; lufuta je epfuru yeru nwamgboko, eche onu-oguzo ono. Nwamgboko ono haa ya; o dubata Pyita. ¹⁷ Noo ya; nwamgboko ono, eche onu-oguzo ono su Pyita: “?Ti yinaa le ndu etsoje nwoke-a, e guderu-a?”

Pyita su iya: “Mu ta ayikwa iya.”

¹⁸ Unwokoro Kayafasu me ndu nche pho gude icheku zu-nwua oku pfu-ḡhee ya mgburugburu anya; keḡe oyi atsu. Pyita bya apfukubekwa phe pho wata anya oku.

Anasu aji Jizosu aji

(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Luk 22:66-71)

¹⁹ Oo ya bu; onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono bya ajjahaa Jizosu aji ke ndu etsoje iya nu me k'iphe, onoduje ezi. ²⁰ Jizosu su iya: “Mu tukowaru iphemiphe toḡboru ndu mgboko eba. Mu shi anoduje ezi phe iphe l'ulo-ndzukḡ ndu Jiu me l'eze-ulo Chileke, bu eka ndu Jiu edzukoje. O to dukwa iphe, mu pfuru, duru ophu mu pfuru le mpya. ²¹ ?O nwuru inwagha be iiji mu nno? Jinaa ndu numaru iphe, mu pfuru; l'ephe maru-a iphe, mu pfuru.”

²² Jizosu pfueḡho nno; onye lanu le ndu nche ono, pfu-kube Jizosu ono gbakpoeḡho eka waa ya le nchi ke daa su iya: “?I maru-a l'oo onye-ishi ndu-ishi uke Chileke be iwo opfu nno?”

²³ Jizosu su iya: “Teke o bu l'o duru iphe, du eji, mu pfuru; pfunaa ya. Teke odumeka; o -buru le mu pfuru-a iphe, pfuru oto; ?o nwuru inwagha be iichihunu mu eka?”

²⁴ Toḡbodu iya bu; Jizosu nodukwadu l'eḡbu-a, e keru iya-a; Anasu zia; a kpṗta iya kpṗjeru Kayafasu, bu iya bu onye-ishi uke Chileke.

Pyita aḡokwapho ozo le ya ta amadu Jizosu

(Mat 26:71-75; Mak 14:69-72; Luk 22:58-62)

²⁵ Noo ya; Sayimonu Pyita pfukwaduru-a l'eka o pfuru anyakwadu oku. A nonyaa; ephe su iya: “?Ti yinaa le ndu etsoje nwoke-a?” Pyita goo su: “Mu ta ayikwa iya.”

²⁶ Nwokoro onye-ishi ndu-ishi uke Chileke pho onye lanu; onye ophu yeḡe onye ophu Pyita pafuru nchi pho bu abubu tufueḡho onu jia Pyita su iya: “?Mu ta ahumanuru ngu-a ge gu l'iya no le mgbabu pho?”

²⁷ Pyita gofukwa ozo. Teke ono teke ono; oke-oku raa ora.

Payileti aji Jizosu aji

(Mat 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Luk 23:1-5)

²⁸ Ephe kpufuta Jizosu l'ibe Kayafasu kpuru jeshia l'eze ulo-ikpe onye Romu, bu nnajioha teke ono. Teke ono buwaru nchi abohu. Ebe ndu Jiu abahuduru l'eze-ulo ono g'ephe ata a-turwudu nsḡ. Ephe -aturwuduru nsḡ; oo ya bu; ephe ayiru le ndu

e-ri iphe, ọbo Ojeghata. ²⁹ Ọo ya bụ; Payileti bya ejepfu phẹ l'etezi je ajia phẹ sụ phẹ: “?Bụ iphe-ẹji ɡunu bẹ unu sūru lẹ nwoke-a meru?”

³⁰ Ẹphe sụ iya: “Ọ -bụ lẹ nwoke-a ta abụ onye ẹjo-iphe mẹ anyi ta akputakwaru ngu iya.”

³¹ Payileti sụ phẹ: “Unu kputa iya unubedua je egude ekemu-alị unu kpee ya ikpe.”

Ndu Jiu sụ iya: “A tukuraru anyi ekemu sụ g'anyi ta apfu-ɡbujekwa nemadzu.”

³² Iphe ono je emee iphe, Jizosu pfuru ono vukota, bụ iya bụ iphe, o pfuru gude taa onu egube anwuhu, ya a-nwuhu ono.

³³ Noo ya; Payileti bya alaphu azu l'eze-ulo ono bya ekua Jizosu sụ iya: “?Bụ ngu bụ Eze ndu Jiu?”

³⁴ Jizosu sụ iya: “?Bụ ɡubedua epfu iya k'onwongu; too ndu ozo sūru l'o noo onye mu bụ?”

³⁵ Payileti sụ iya: “?Mu bụ onye Jiu? ?Tobudu ndu alị ngu waa ndu-ishi uke Chileke kpu ngu kputaru mu? ?Bụ ɡunu bẹ i meru?”

³⁶ Jizosu sụ iya: “Abubu, mu bụ eze te eshikwa lẹ mgboko-a. Ọ -bụ l'abubu, mu bụ eze shi lẹ mgboko-a mẹ ndu-ozu mu atukwaa ohu ituphu; mee g'a ta kpuru mu nū ndu Jiu. Obenu l'abubu, mu bụ eze te eshidu lẹ mgboko-a.”

³⁷ Payileti sụ iya: “Ha! ?Bunu iya bụ l'i bụ eze?”

Jizosu sụ iya: “Oekwa pho g'i pfuru ono bụ g'o bụ eviya lẹ mu bukwa eze. Mbụ l'o kwa ge mu buru eze bẹ a nwu-dokporu mu. Ọ buru iphe ono bẹ mu byadoru lẹ mgboko-a; ge mu bya egoshi ndiphe iphe, okpobe-opfu bụ. Iphe, bụ ndu etso okpobe-opfu ono anumaje olu mu.”

³⁸ Payileti jia ya sụ iya: “?Bụ ɡunu bụ okpobe-opfu?”

Eekpe Jizosu mpfugbu

(Mat 27:15-31; Mak 15:6-20; Luk 23:13-25)

Noo ya; Payileti ji-ghechaa ya aji ono bya alaphu azu jepfu ndu Jiu ono ozo; bya asu phẹ: “Ọ to dukwa ẹjo-iphe, mu humaru, nwoke-a meru. ³⁹ Ọle eshi ophu omelali unu bụ ge mu hajeru unu onye mkporo lanu g'o la mẹ a -boje ọbo Ojeghata; ?o du ree ge mu haaru unu Eze ndu Jiu too?”

⁴⁰ Ẹphe swo-lihu sụ: “Ọ to budu onye owa bẹ ii-haru anyi; haaru anyi Barabasu g'o la!” Barabasu ono-a bukwa onye ana nfu.

19

¹ Ọo ya bụ; Payileti bya akputa Jizosu sụ g'e chia ya iphe. E chigochaa ya echigo.

² Ndu ojogu bya egude obvu kpaa okpu-eze bya ekpube iya l'ishi bya achita uwe mgbalanu, eke uswe-uswe woru yee ya. ³ Ẹphe byapfuta iya bya asuje iya: “Ndzụ du ngu; eze ndu Jiu.” Ẹphe awaa iya aka l'atatiphu ke gbaa.

⁴ Payileti bya alufukwa jepfu ndu Jiu ono ozo sụ phẹ: “Mu akpufutaakwaru unu nwoke-a g'unu huma l'o to dudu ẹjo-iphe, mu maru, o meru.” ⁵ Tobudu iya bụ; Jizosu kpuru okpu obvu ono yee uwe uswe-uswe pho lufuta. Payileti sụ phẹ: “Unu wakwa nwoke obu baa.”

⁶ Noo ya; o be ge ndu-ishi uke Chileke mẹ ndu nche humaeru iya pho; ẹphe tuko chishia sụ: “Pfu-ɡbua ya! Pfu-ɡbua ya!”

Payileti sụ phẹ: “Unubedua l'onwunu kputa iya je apfu-ɡbua; lẹ mbedua ta ahumakwaru ẹjo-iphe, o meru.”

⁷ Ndu Jiu sụ iya: “Eshinu o gude onu iya sụ l'oo ya bụ Nwa Chileke obu; bẹ bukwa anwuhu rwuberu iya. Nokwa iphe, ekemu anyi sūru g'e meje onye pfuru nno bụ ono.”

⁸ Payileti numaepho iphe ono, e pfuru ono; ndzụ kabaa ya agugu. ⁹ Ọ bya alaphu azu l'eze-ulo ono je ajia Jizosu sụ iya: “?Bunaa awe bẹ i shi?”

Jizosu gbaa ya nkuchi. ¹⁰ Oo ya bu; Payileti su iya: “?Iigba mu nkuchi? ?O du g'i ti madu l'oo mu be o du l'eka? Mu -su g'a haa ngu; l'a haa ngu; teke mu suru g'a pfu-gbua ngu; l'apfu-gbua ngu.”

¹¹ Jizosu su iya: “I tigi nwekwaru egube ike ono l'ehu mu; o -bu l'o to bu Chileke, bu l'igwe nuru ngu iya. Oo ya bu l'iphe-eji k'onye ono, seru mu ye ngu l'eka ono ka nkengu shii.”

¹² Payileti numachaepho iphe ono; o chokashiahaa g'oo-me haa ya. Obenu le ndu Jiu chishiru su: “I -haa nwoke-a; l'a maru l'i noru eze nnajioha le njo; kele onye, gude eka iya mee onwiya eze buakwaa ohogu eze nnajioha.”

¹³ Payileti numaepho iphe ono, ephe pfuru ono; o gude Jizosu lufuta etezi bya anodu anoo l'oshi, onye ekpeje ikpe anoduje ekpe ikpe, du l'eka eekuje Nwodu-l'eli. Eka obu be e gude mkpuma nmalia anmali. Iphe, eekuje iya l'opfu Hiburu buru Gabata. ¹⁴ O betashiepho l'enyanwu alwa l'ishi mbochi ono, nchitabohu iya a-buru obo Ojehata ono; Payileti su ndu Jiu: “Wakwa eze unu.”

¹⁵ Ephe tushia uzu su: “Pfu-gbua ya! Pfu-gbua ya! Pfu-gbua ya!”

Payileti jia phe su phe: “?Unu suru ge mu pfu-gbua onye eze unu?”

Ndu-ishi uke Chileke su: “Anyi te enwekwa eze ozo; abudu eze nnajioha.”

¹⁶ Tobudu iya bu; Payileti kpuru iya nu phe g'ephe je apfu-gbua.

Aapfugbu Jizosu

(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43)

¹⁷ Oo ya bu; Jizosu lae phe pho l'eka; ephe gude iya tugbua. O vuru oswebe iya je eyeru; ephe rwua l'eka eekuje Okpokoroko ishi. Iphe, eekuje eka ono l'opfu Hiburu bu Golugota. ¹⁸ O buru l'eka ono be ephe woru iya kpopyabe l'oswebe. Ephe kpopyabekwapho unwoke labo ozo l'eka ono; kpopyabechea phe iche iche. Onye lanu l'eka iya ophuu; onye ophuu l'eka iya ophuu. Jizosu nodu phe l'echi. ¹⁹ Payileti bya ewokwarupho iphe dee pfube l'oswebe ono. Iphe, o deru bu: “JIZOSU, ONYE NAZARETU; EZE NDU JIU.” ²⁰ Igwerigwe ndu Jiu gua iphe ono, o deru ono; kele eka obu, a kpopyaberu Jizosu obu du-kube oma mkpukpu ono ntse. Opfu-ali ndu e gude dee ya buru Hiburu; me Latinu; me Giriku. ²¹ Oo ya bu; ndu-ishi uke Chileke me ndu Jiu bya asu Payileti: “Be deshi l'o bu 'Eze ndu Jiu'. Iphe, ii-dechia bu 'l'o suru le ya bu Eze ndu Jiu'.”

²² Payileti su: “Iphe, mu deru be mu dewaru.”

²³ Tobudu iya bu; ndu ojogu ono kpopyabechea Jizosu l'oswebe ono bya achita uwe, ooyeje l'ehu kee uzo eno. Onye ojogu nonu; l'o keta uzo lanu. Ephe bya achitakwapho eze uwe ime ehuiya. Ono buru uwe mgbalanu, ta adudu eka a gbagbaberu iya agbagbabe me nanu. E shiepho l'imeli kwee ya mgbalanu bya asu l'uzo ali. ²⁴ Ndu ojogu ono su nwibe phe: “Unu g'anyi ta alakakwa uwe owa-a alaka. G'anyi tuchikwaaru iya ido maru onye o-laru.” Iphe ono tukokpoepho mee iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke vukota, bu iya bu iphe, e deru su:

“Ephe keru uwe mu l'ime

onwophe;

O be l'ophu mu eyeje l'ime

ehu;

ephe tua ido g'ephe maru

onye a-chita iya nu.”*

O buru iphe ono be ndu ojogu ono meru.

²⁵ Ndu pfuru l'aguga oswebe Jizosu ono teke ono bu ne iya; me nwune ne iya ke nwanyi; me Meri, nyee Kulopasu; waa Meri onye Magudala. ²⁶ Jizosu humaeepho ne

* 19:24 19:24 Guna Ebu 22:18.

iya waa onye ono, etsoje iya nū ono, o yeru obu phọ g'ephe pfukube ẹka ono; ọ su ne iya: “Nwanyị; wakwa nwa nwoke ngu.”

²⁷ Ọ bya asukwapho onye ono, etsoje iya nū ono: “Wakwa ne ngu.” Eshi mbọku ono; onye ono, etsoje Jizọsu ono duta Meri lashia ibe iya yẹ l'iya je eburu.

Anwuhu Jizosu

(Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Luk 23:44-49)

²⁸ E mechaa; Jizosu maru l'e meebewaru iphemiphe ọ sụ: “Egu mini agukwa mu!” Ono je emee iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke vukota g'e deru iya.

²⁹ Ọ duru nwa ite, sūru l'eka ono, mee-veniga, jiru ejiji. Ọo ya bụ; ephe bya ewota asancha tsee le mee ono. Ọ nguguel'iya phọ; ephe bya etsebe iya l'ekali-oshi isopu; mabe iya o rwua ya l'onu. ³⁰ Jizosu ngutaepho mee ono, shihuru uka ono ọ sụ: “Ọ bvwuwaru.”

Ọ tukwe ishi; tu-buhu unme; nwuhu.

Aanma Jizosu arwa le mgbureku

³¹ E mechaa; ndu Jiu je arwo Payileti g'ephe je aku-jishia ndu ono, a kpopyaberu l'oswebe ono oshi-okpa; k'opfu aa-patachaa phe pafu. Ishi iya buru le mboku ono be nchitabohu iya buwaa eswe-atuta-unme. Ephe nodu emekwanu g'odzu ndu ono ta atuko kpongbaaru l'oswebe l'eswe-atuta-unme ono eshi ophu eswe-atuta-unme k'ono bu phe obo-iphe. ³² Ọo ya bụ; ndu ojogu ono bya aku-jishia okpa onye ke mbu; bya aku-jishikwapho okpa onye ophuu; mbu ndu ono, a tukoru ephe le Jizosu kpopyabe ono. ³³ Ephe byarwutaepho eka Jizosu kporu; ephe huma lo nwuhuhawaru; ephe haa ya; ebe ephe aku-jishięduru yebedua okpa. ³⁴ No iya; onye ojogu lanu gbeshiepho bya ewota arwa nmaa Jizosu le mgbureku. Teke ono teke ono; mee yele mini shi iya l'eka ono alwa patapata. ³⁵ Ọo onye humaru iphemiphe-a teke onwu turu onu iphe, o humaru. Iphe, o pfuru tukoru bukotaruru okpobe-opfu. Yebedua lonwiya maru loo ire-lanu be ya epfu. Ọo ya bụ g'unubedua lonwunu ekwetakwapho. ³⁶ Iphemiphe ono je emee iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke vua g'e deru iya, bu ophu sūru: “Ọ to dukwa okpu, no iya l'ehu, a byaru aku-ji aku-ji me nanu.” ³⁷ Temanu; o dukwarupho eka ozo, e deru iya l'ekwo-opfu Chileke sū: “Ephe e-gude enya phe ele onye ono, ephe nmaru arwa ono.”

Elili Jizosu

(Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 23:50-56)

³⁸ E mechaa; Jiosifu onye Arimatiya jepfu Payileti je arwo ya ge ya pata odzu Jizosu. Payileti kweta g'o pata iya. Ọo ya bụ; o bya eje apata odzu Jizosu ono pata pafu. Jiosifu ono bukwapho onye etsoje Jizosu; ole ootsoje iya le mpya; kele ootsu ndu Jiu ebvu. ³⁹ Nikodimosu byakwapho. Nikodimosu ono bu onye ono, byapfutajehawaru Jizosu l'enyasi pho. No iya; o byatashia bya egude manu meru, agwakoberu “alowe”. Manu ono be erwa iya hakwa g'erwa ekpa-unu labo, unu jicharu ejiji. ⁴⁰ Ephe pazeta odzu Jizosu bya egude ekwa ocha, bu ekwa odzu yele manu ono, ishishi iya atso utso ono gude kwaa ya, bu iya bu ge ndu Jiu egudeje akwa odzu phe k'elili. ⁴¹ Ọ duru mgbabu, du l'eka ono, a kpopyaberu Jizosu ono. Ọ dukwarupho ilu, no le mgbabu ono. Ilu ono be a turu k'ophuu; ophu o toko duswee onye ozo, e lijehawaru iya. ⁴² Ọo ya bụ; ephe pata Jizosu je elia l'eka ono; eshi ophu mboku ono be echele iya buwaa eswe-atuta-unme ndu Jiu; teme ilu ono bya adufuanu ntse.

20

Eshi lonwu teta dzuru ndzu

(Mat 28:1-8; Mak 16:1-8; Luk 24:1-12)

¹ O rwua lẹ geregere nchi-aboḥu mbọku Sonde; Meri onye Magudala bya l'ilu ono g'ochii agbakwadu; bya ahuma lẹ mkpuma, e shi gude swichia onu ilu ono bẹ e swifuwaru. ² Oo ya bu; o gude oso gbapfu Sayimonu Pyita; waa onye ophuu, etsoje Jizosu pho, Jizosu yeru obu pho je asu phe: "A pafuakwaru Nnajiuphu l'ilu ono. Ebe anyi amakwa eka a togboru iya."

³ Pyita yele onye k'ono, etsoje Jizosu ono gbalihu tugbua jeshia l'ilu ono. ⁴ Ephenebo toko ye okpa l'oso jeshia. Oke onye k'ono, etsoje Jizosu ono gbagharu Pyita; vuru iya uzo gbarwua ilu ono. ⁵ O bya ephureta ephureta; nyoo ime ilu ono bya ahuma ekwa ochaa pho, a kwaru Jizosu gude lia ya pho g'o wushiru l'eka ono. O nyoo ya enyonyo; ophu o bahuduru l'ime ilu ono. ⁶ Sayimonu Pyita nodu etsowa iya lazụ. O rwua bya ekwoba l'ime ilu ono bya ahuma ekwa ochaa ono g'o wushiru; ⁷ me ekwa k'ono, e shi gude phua ya l'ishi ono. Ophu ekwa k'ishi ono yele ekwa ochaa pho awushiduru l'eka lanu. A phukoru k'ishi ono aphuko dobe iche. ⁸ Tobudu iya bu l'onye etsoje Jizosu k'ophunapho, bu iya vu uzo gbarwuta l'ilu onona bya abahukwapho. O je egude enya iya huma; kweta. ⁹ Teke ono bẹ ephe teke amaduru iphe ono, e deru l'ekwo-opfu Chileke, suru lẹ Jizosu shifutaje l'onwu teta dzuru ndzu ono. ¹⁰ O buru iya bu lẹ ndu etsoje Jizosu ono atugbuchaa; onyenonu l'o laphushia azu l'ibe iya.

*Jizosu egoshi onwiya Meri onye Magudala
(Mat 28:9-10; Mak 16:9-11)*

¹¹ Meri bya apfuru lẹ mgboru onu ilu ono wata ara ekwa. O kwanyaa ekwa ono bya ephureta nyoo ime ilu ono; ¹² bya ahuma ojozi-imigwe labo, yegbaaru uwe ochaa nodu anoo l'eka ono, e shi nyebe odzu Jizosu ono. Onye lanu nodu l'uzo ishi; onye ophuu nodu l'uzo okpa. ¹³ Ephe su iya: "Nwanyi; ?iraru gunu?"

O su phe: "A pataru Nnajiuphu mu; ebe mu amadu eka a togboru iya."

¹⁴ Epfughe, oopfughe iphe ono; o ghakobe huma Jizosu g'o pfuru. Ebe o makwanu l'oo Jizosu. ¹⁵ Jizosu su iya: "Nwanyi; ?bu gunu bẹ iraru? ?Bu onye bẹ icho?"

Meri dobesu l'oo onye eche mgbabu ono bya asu iya: "Teke o bu l'oo ngu pataru iya pafu; jiko kanuru mu eka i togboru iya ge mu je apata iya."

¹⁶ Jizosu kua ya oku su iya: "Meri!" Meri ghakobe gude opfu Hiburu su iya: "Rabonayi!" bu iya bu O-zì-iphe.

¹⁷ Jizosu su iya: "G'eka ngu te erwukwa mu l'ehu; kele mu teke alarwudu l'igwe jepfu Nna mu. Oke o bu; tugbua jepfu unwunna mu je asu phe lẹ mu alawaa l'imeli alapfu onye ono, bu Nna mu; buru Nna unu ono; mbu onye ono, bu Chileke mu bya abukwarupho k'unu ono."

¹⁸ No iya; Meri onye Magudala jepfu ndu ono, etsoje Jizosu ono je asu phe: "Mu gudeakwa enya mu huma Nnajiuphu!" O buru iya ziru mu ozi ono.

*Jizosu egoshi ndu etsoje iya nu onwiya
(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Ndu 1:6-8)*

¹⁹ O rwua l'uzenyashi mboku ono, bu iya bu mboku mbu l'idzu ono; ndu etsoje Jizosu swo-chishikota iphe l'ulo, ephe dokoberu; kele ephe atsu ndu Jiu ebvu. A bya l'amaru; Jizosu pfuwaru phe l'echi. O bya ekele phe ekele su phe: "G'ehu dukwa unu guu." ²⁰ O kelechaephẹ pho nno; o bya egoshi phe eka iya ephenebo goshi phe mgbureku iya. Ehu tsoo ndu etsoje iya nu ono ntumatu g'ephe humaru Nnajiuphu.

²¹ Jizosu sukwa phe ozo: "G'ehu dukwa unu guu. Oo ge Nna mu ziru mu; mu bya-a bu ge mu ezi unu g'unu je." ²² O pfuchaepho nno bya ekushi phe Unme su phe: "Unu nata Unme-du-Nso. ²³ O -duru onye unu guru nvu l'iphe-eji iya; bẹ Chileke guakwaru nvu. Onye unu aguduru nvu bẹ Chileke taa gukwarupho nvu l'iphe-eji iya."

Jizosu yele Tomosu

²⁴ Noo ya; ọ́phu Tọ́mosu; onye ono ntushi-ẹ́pha iya bụ Ejima anọ́du l'ẹ́ka ono teke Jizọ́su byaru ono. Tọ́mosu ono yíkwa l'umadzu iri l'ẹ́bo ono, etsoje Jizọ́su ono. ²⁵ E mechaa; ndu ọ́phuu ẹ́phe l'iya etsojekwaphọ́ Jizọ́su phọ́ sụ́ iya: “Anyi hụ́makwaru Nnajiuphu ọ́bu!”

Tọ́mosu sụ́ phẹ́: “Mu tee kwetakwa; gbahaa lẹ́ mu gude ẹ́nya mu hụ́ma ichii ngga phọ́ l'ọ́bochi-ẹ́ka iya; mbụ́ woru mkpụ́shi-ẹ́ka mu ye l'ẹ́ka ono, ngga ono shiru ono; woru ẹ́ka mu nwua ya lẹ́ mgburẹ́ku iya. Ọ́ dudu nno bẹ́ mu tee kwetakwa.”

²⁶ Noo ya; a nọ́kwapho abalí ẹ́sato; ndu etsoje Jizọ́su ono nọ́dukwa l'ulo ono ọ́zo; ẹ́phe lẹ́ Tọ́mosu. A tükokwa mgbo ọ́lo ono swọ́-chishikọ́ta. Jizọ́su byaẹ́laa bya apfuru phẹ́ l'echi bya ekele phẹ́ ekele sụ́: “G'ẹ́hu dükwa unu guu.” ²⁷ Ọ́ pfuchaa nno bya asụ́ Tọ́mosu: “Ngwa; rwua mu mkpụ́shi-ẹ́ka l'ọ́bochi-ẹ́ka l'ẹ́ka-a. Mee mu ẹ́ka lẹ́ mgburẹ́ku ọ́bu. Tọ́mosu; ta abụ́hekwaru ekwegẹ́kwe. Kwetajẹ́kwa.”

²⁸ Tọ́mosu sụ́ iya: “Ị́ bụ́ Nnajiuphu mu! Bya abụ́ru Chileke mu!”

²⁹ Jizọ́su sụ́ iya: “Buna-a l'ọ́o l'ị́ hụ́maru mu meru iphe, i kwetarụ́. Ẹ́hu-utso bẹ́ a gọ́ru nụ́ ndu ahụ́maduru l'ẹ́nya bya ekwetaẹ́la-a.”

Ishi iphe, e dedoru ẹ́kwo-a

³⁰ Jizọ́su meshikwaaphọ́ igwerigwe iphe-ọ́humalenya ọ́zo l'iphu ndu etsoje iya nụ́, bụ́lajẹ́ iphe, e deduru l'ẹ́kwo-a. ³¹ Ndu ọ́wa-a, e deru edede-a bụ́ g'unu e-gude iya kweta l'ọ́o Jizọ́su, bụ́ Kéreshi, bya abụ́ru Nwa kẹ́ Chileke ọ́bu; teke unu kwetarụ́ unu eshi iya l'ẹ́ka nweru ndzụ́.

21

Jizọ́su egoshi umadzu ẹ́saa l'etsoje iya nụ́ onwiya

¹ E mechaa; Jizọ́su goshikwaphọ́ onwiya ndu etsoje iya nụ́ ọ́zo l'aguga eze-ẹ́nyimu Tayibiriyasu. Waa g'ọ́ gude goshi onwiya ọ́bu bụ́ ọ́wa-a: ² Sayimonu Pyíta; waa Tọ́mosu, eekuje Ejima; waa Natanelu kẹ́ Kena Gálili; mẹ́ unwu Zebedi; mẹ́fukwapho umadzu labọ́ ọ́zo l'ime ndu ono, etsoje Jizọ́su ono tükokpoerupho nọ́kobe l'ẹ́ka lanụ́.

³ Noo ya; Sayimonu Pyíta nọ́nyaa bya asụ́: “Nta-a bẹ́ mu ejeakwa ikokoro.”

Ẹ́phe sụ́ iya: “Anyi lẹ́ ngu a-tükokwa swíru.” Ẹ́phe tükọ́ wufu; ọ́ bụ́ru phẹ́ eje ikokoro. Ẹ́phe jerwua je atükọ́ bahụ́ l'ugbo. Ẹ́phe tükọ́ ẹ́nyashi ono l'ọ́phu sekọ́ta ikokoro; ọ́phu ọ́ dudu iphe, ẹ́phe nmataru. ⁴ Ọ́ -rwuẹ́pho lẹ́ gẹ́regere nchi-abọ́hu; ẹ́phe jeshia ele ẹ́nya; Jizọ́su pfuwaru l'aguga mini ono; ẹ́be ndu ono, etsoje iya nụ́ ono amadu l'ọ́o Jizọ́su pfuru l'ẹ́ka ono. ⁵ Ọ́ sụ́ phẹ́: “Unwu mu; ?ọ́ dudu ẹ́ma, unu nmataru?” Ẹ́phe sụ́ iya: “Waawaa.”

⁶ Ọ́ sụ́ phẹ́: “Unu ghaẹ́du ugbo unu l'ẹ́kutara ugbo ono g'unu a-nmata iphe.” Ọ́ bụ́ru iya bụ́ ẹ́phe ghanaa ya; ẹ́be ẹ́phe aduedu ike lọ́bata iya l'ugbo phẹ́; kẹ́le ẹ́ma, ẹ́phe nmataru parụ́ igwerigwe.

⁷ No iya; onye k'ono, etsoje Jizọ́su ono, Jizọ́su yeru obu phọ́ sụ́ Pyíta: “Ọ́ kwa Nnajiuphu!” Anụ́ma, Sayimonu Pyíta anụ́ma iya; ọ́ chíta uwe iya yee; kẹ́le o to shidu yee uwe iya. Ọ́ daa lẹ́ mini ono kẹ́ voo; bvupfushia ya. ⁸ Ndu etsoje iya nụ́ ndu ọ́phuu nọ́du l'ime ugbo ono akpụ́ ugbo ono, ẹ́ma jiru godogodo ono alufuta eli-mgboko; kẹ́le ẹ́phe ta anọ́du ẹ́nya l'eli-mgboko. Ẹ́phe nọ́-a iphe, ha gẹ́ ntọ́kpa ụ́kporo ise. ⁹ Ẹ́phe lufutaepho eli-mgboko; ẹ́phe hụ́ma ọ́ku icheku l'ẹ́ka ono. Ẹ́phe hụ́ma ẹ́ma, a mị́beru l'ọ́ku ono; wakwaphọ́ buredi. ¹⁰ Jizọ́su sụ́ phẹ́: “Unu hataẹ́dukwa ẹ́ma ono, unu nmataru nta-a ono bya.”

¹¹ Tọ́budu iya bụ́ lẹ́ Sayimonu Pyíta atugbua bahụ́ l'ugbo ono je akpufuta ugbo ono l'eli-mgboko. Iphe, jiru iya nụ́ buerupho eze ẹ́ma, hagbaa shii. Ẹ́ma, dụ́ iya nụ́ tükoru dụ́ ụ́kporo ẹ́ma ẹ́saa l'ẹ́ma iri l'ẹ́to. Ẹ́ma ono hakpọ́kwa igwerigwe g'ọ́ ha ono;

ọle ugbo ono te emekpodaru me kingu k'alakahu. ¹² Jizosu su phe: "Unu bya achia onu." Noo ya; ophu o duedu ndu ono, etsoje iya nu ono onye ophu jeru atu ama ke jia ya su iya: "?I bu onye?" Eka ephe tukowaru maru l'oo Nnajiuphu. ¹³ Jizosu bya ewota buredi ono nu phe; bya anufukwaa phe pho ema pho.

¹⁴ Egoshi k'ono, o goshiru phe onwiya ono kwewa iya ugbo eto, o goshiru ndu etsoje iya nu onwiya g'o shichaa l'onwu teta ono.

Jizosu yele Pyita

¹⁵ Ephe chichaepho onu ono; Jizosu su Sayimonu Pyita: "Sayimonu; nwa Jiṅnu; ?i ka mu eye obu; eme le ndu owa-a?"

Pyita su iya: "Ee; Nnajiuphu. I maru le mu yeru ngu obu."

Jizosu su iya: "Nujekwa unwu aturu mu nri." ¹⁶ Jizosu bya eku iya k'ugbo ebo su iya: "Sayimonu; nwa Jiṅnu; ?I yeru mu obu?"

Pyita su iya: "Ee! Nnajiuphu; I maru le mu yeru ngu obu."

Jizosu su iya: "Letajekwa aturu mu enya." ¹⁷ O byakwa eku iya k'ugbo eto su iya: "Sayimonu; nwa Jiṅnu; ?I yeru mu obu?"

Ehu rwuhuepho Pyita arwuhu l'o jiru iya ya k'ugbo eto su iya: "?I yeru mu obu?" O su iya: "Nnajiuphu; I tukoru iphemiphe makotaru; I maru le mu yeru ngu obu."

Jizosu su iya: "Nujekwa aturu mu nri." ¹⁸ "Ge mu gbukwaaru ngu iya tororo; teke i bu okorobyia be o bu ngu agbeshije wota ekwa ngu nmaru lobaru jeshia iphe, iije; ole teke i kaherupho be ii-chili eka ngu ephebebo; onye ozo abya anmabe ngu ekwa ngu l'upfu; duta ngu jeshia eka abudu uche ngu." ¹⁹ Iphe ono be o pfuru gude tua onu ge Pyita e-gude nwuhu; shi egube ono goshi odu-biribiri Chileke. Jizosu pfuchaepho nno bya asu Pyita: "Tsuru mu."

Jizosu yele onye etsoje iya nu ophuna

²⁰ Pyita bya aghaa enya l'azu; huma onye ophunapho, etsoje Jizosu, Jizosu yeru obu-a g'ootso phe. Oo ya bu onye k'ono, no-kube Jizosu ntse g'ephe eri nri-enyashi pho; mbu jiru iya su iya: "Nnajiuphu; ?bu onye e-deru ngu ye-a?" ²¹ Pyita hūmae ya pho bya ajia Jizosu su iya: "Nnajiuphu; ?Denukpohunaa g'ee-me k'onye owa?"

²² Jizosu su iya: "O -buru l'o du mu g'o nodu ndzu jasu teke mu a-bya ozo; ?eka ngu du iya l'awe? Nkengu bu g'i tsoru mu."

²³ No iya; iphe, bu unwunna g'ephe ha kwoahaa l'iphe ono, o pfuru ono bu l'onye etsoje Jizosu k'ono ta abyadu anwuhu anwuhu. Ole Jizosu ta asukwaru l'o to byadu anwuhu anwuhu. Iphe, o pfuru bukwa l'o suru: "O -buru l'o du mu g'o nodu ndzu jasuru teke mu a-bya ozo; ?eka ngu du iya l'awe?"

²⁴ Oo onye etsoje Jizosu ono bu iya epfu iphe, o gude enya iya huma l'iphemiphe-a g'o ha. O bukwaru iya pho deru iphemiphe-a. Anyi maru l'iphe, o deru be o pfuru ire-lanu.

²⁵ O nwechakwaaruro igwerigwe iphe ozo, Jizosu meshiru. G'o du mu bu le: o -bu l'e mejeru g'a tuko g'o hakota degbua l'ekwo nanu nanu; me mgboko-a l'ophu tege asukwaru edobe ekwo, e dekotaru iya.

Ozi, Ndu-ishi-ozu Jeru

¹ Eguru ònyà mu, bu Tiyoófilosu:

Ekwo, mu vuru ọzo deeru ngu be mu deru iphemiphe, Jizosu wataru ememe yele iphemiphe, o wataru ezizi e -shikpoo le mbu; ² jasu teke Chileke kubaru iya l'imigwe. O byalepho ala l'imigwe; o shi l'eka Unme-du-Nso karu ndu ono, o hotaru g'ephe buru ndu-ishi-ozu iya ono iphe, ephe e-me. ³ O jechaaru iphe-ehuka; bya anwuhu; nwuhuchaa teta dzuru ndzu; bya anoo ukporo abali labo; goshi phe onwiya le ya dzu ndzu. O -goshichaa; o -goshibaa k'ophu o doru phe enya; ebe o dudu onye atu ego ke ?a maru o dzu ndzu eviya? Ephe gude enya phe huma iya. O pfuaru phe k'eka Chileke bu eze.

⁴ O duru teke ephe l'iya nokobe; o su phe: "Unu ta alufukwa le Jierusalemu. Unu nodukwa kwaberu iphe ono, Nna suru le ya a-nu ono, bu iya bu iphe-oma-a, mu pfuhawaru unu-a. ⁵ Kele Jionu gude mini mee baputizimu; ole a -noepho ujiku olemole nta-a be ee-gude Unme Chileke mee unu baputizimu."

Jizosu alapfu Chileke l'imigwe

⁶ Oo ya bu; ndu-ishi-ozu ono dzukobeephe; ephe le Jizosu; ephe jia ya: "Nnajiuphu; ?o rwuwaru teke ji-nuphu ndu Izurelu ali-eze phe azu to?"

⁷ Jizosu su phe: "O to gbakwaru unu l'amaru mbochi, o bu; ozoo egube teke o bu, bu teke Nna mu gudewaa eka iya tua l'onwiya. ⁸ Ole Unme-du-Nso a-bya unu l'ehu; l'o mee unu; unu eshihu ike; k'ophu unu a-nodu epfu iphe, unu humaru ke nkemu. Unu e-pfu iya le Jierusalemu; me ali Jiudiya; mekpoo ali Sameriya jaswaruroya l'ekameka, no le mgboko mgburugburu." ⁹ O pfuchaephe nno; ephe nodu ele iya enya; Chileke wolia ya. Urwukpu woru iya domia.

¹⁰ Ephe nodu elekpoekwapho enya l'akpaminigwe l'eka ono g'o mihuchaaru. Unwoke labo, yeru uwe ochaa bya bya apfu-kube phe; ¹¹ su phe: "Unube unwoke ke Galili; ?bu gunu be meru iphe, o gude unu pfuru l'eka ono ele enya l'akpaminigwe? Jizosu ono, a nataru unu kuba l'imigwe ono bukwapho g'unu ele iya o bahu l'imigwe ono bu g'oo-gude bya ozo."

Onye ee-gude dochia enya Judasu

¹² Tobudu iya bu; ephe shi l'ubvu ono, eekuje Olivu ono lashia Jierusalemu. Ubvu ono kalibe-a ubvu manyiru me a -gbu le Jierusalemu. ¹³ Ephe rwuepho Jierusalemu; ephe bahu l'ulo eli. Ephe shi le k'ali bahu le k'eli, bu iya bu eka ephe nokpoo anono. Ndu ono be epha phe bu: Pyita waa Jionu waa Jiemusu waa Anduru waa Filipu waa Tomosu waa Batulomiyu waa Matiyu waa Jiemusu Alufiyosu waa Sayimonu, onye adzo g'ali ndu Jiu duru ndu Jiu wafua Judasu bu nwa Jiemusu. ¹⁴ Ephe l'unwanyi nokwapho l'eka ono; mekpoo Meri, bu iya bu ne Jizosu waa unwune Jizosu. G'ephe ha jeru atuko nodu l'eka lanu gude obu lanu epfu anu Chileke.

¹⁵ O rwua ujiku lanu; ephe rwua ukporo ishii dzukobe l'eka lanu. Noo ya; Pyita gbalihu l'echilabo unwunna ono su: ¹⁶ "Unwunna mu; iphe ono, e dehawaru l'ekwo-opfu Chileke ono, mefutaje nu ono vukotaakwaru, bu iya bu iphe ono, Unme-du-Nso shihawaa l'onu Devidi pfua ke Judasu ono, bu iya bu onye du ndu byaru egude Jizosu ono. ¹⁷ Judasu ono be e shi guru yeru anyi; o shi yiru l'eje ozi-a, anyi eje-a."

¹⁸ O gude okpoga, a pfuru iya l'ejo-iphe, o meru zua ali; e mecha o daa su-gbua onwiya; ephe gbafuhu iya; akurepho iya g'o ha kposhihu. ¹⁹ Iphe, bu ndu Jierusalemu mgburugburu numa iphe ono, meru nu ono. Ephe woru ali ono kua Akeludama l'opfu ibe phe, bu iya bu "Ali mee."

²⁰ Kele e deru lẹ Ẹkwo-ebvu-oma sù:
G'ẹgbara fua l'ibe iya!
G'ọ tọ dukwa onye ebu
iya ebubu!*

Ozo bu:
“G'onye ọzo nọchikwaa
ẹnya iya l'eje ozi,
o shi eje!†”

²¹ “Oo ya bu g'a họta nwoke lanu lẹ ndu-a, anyi l'ẹphe shi teke Nnajiuphu ono, bu Jizosu eje ejeje alwa alwalwa nọduta ono; ²² e -shi teke Jiṣonu eme baputizimu jasù teke ono a nataru anyi Jizosu kuba l'imigwe. G'onye ono tsoru anyi l'epfu lẹ Jizosu shiwaa l'onwu teta nọdu ndu.”

²³ Tọbudu iya bu; ẹphe bya ahọta umadzu labo; Jiófufu onye eekuje Basabasu, ntushi-ẹpha iya bu Jiṣutosu; waa Matayasu. ²⁴ Ẹphe bya epfuru nu Chileke sù: “Gube Nnajiuphu; gube onye maru obu onyemonye; goshi onye ophu i họtaru l'ime umadzu ẹbo-a; ²⁵ g'ọ nọchia ẹnya Jiudasu buru onye-ishi-ozu; meje iphe ono, o haru lashia ẹka gbaru iya nu ono.” ²⁶ Ẹphe tọaru phe ido. O daaru Matayasu. E woru iya yekoberu ndu-ishi-ozu iri lẹ nanu onoya.

2

Abyabya Unme-du-Nso

¹ O be mboku obo-iphe, Pentikosutu gedegede; ẹphe tuko g'ẹphe ha dzukobe l'eka lanu. ² G'e jia epfua; ẹphú shi l'imigwe phuru g'ẹphú oke pherephere bya ejiẹpho ulo ono, ẹphe nọ ono ejiji. ³ Ẹphe huma iphe, dugbaa g'oku, enwu enwunwu g'ọ jakashiru ajakashu kekashia onwiya bya anoduchaa phe l'ishi l'ehu l'ehu. ⁴ Unme-du-Nso ji phe ehú g'ẹphe ha; o woru phe olu-opfu ghaa. Ẹphe pfuaha l'olu Unme-du-Nso.

⁵ Noo ya; o duru ndu Jiu, jiru Jierusalemu; ndu Jiu, atsu Chileke ebvu, shigbaa l'ali mgboko mgburugburu. ⁶ O be teke ẹphe numaru uzu ono; a du igwerigwe gbakodzua. O kpoo onyemonye opfu; kele onyenonu numaru g'epfu opfu-ali iya. ⁷ O du phe biribiri; teme o jikwa phe pho ẹnya. Ẹphe jahaa nwibe phe aji sù: “Ndu-a, epfu opfu-a ?ẹphe ta abuna-a ndu Galili? ⁸ ?Denukwanu g'o gude anyi nodu anugbaa opfu-ali anyi l'ehu l'ehu? ⁹ Mbù opfu anyibe ndu Patiya me ndu Midiya me ndu Elamu me ndu shi Mesopotemiya me ndu shi Jiudiya me ndu shi Kapadosiya me ndu shi Pontosu me ndu shi Eshiya ¹⁰ mekpoo anyibe ndu shi Firijiya waa Pamfliya anyibe ndu shigbakpoo Ijiputu me ndu shi Sayirini l'ali Libiya teme yekpooru ndu byaru abyabya, shi lẹ Romu ¹¹ me ndu Jiu me ndu anwu ẹka ndu Jiu; ndu Kiritu me ndu Arabu anyi tukoru anugbaa ẹka ẹphe gude opfu-ali anyi epfu k'eze iphe, Chileke emegbaa.” ¹² O du phe biribiri; teme o tufu phe ehú. Ẹphe nodu ajigbaa nwibe phe sù: “?Bu gunu be iphe owa-a bukpoo?”

¹³ O duru ndu gude mgbonu sù l'oo mee l'atsù phe.

Pyita asa opfu

¹⁴ Oo ya bu; Pyita gbalihu yee ndu-ishi-ozu iri lẹ nanu ophuu bya apfuru. Pyita bya awata iya arara sù: “Mu sù-a; unube ndu Jiudiya waa ndu bukpoo lẹ Jierusalemu mgburugburu; unu gebekwa-o! Unu ngabe nchi l'iphe, mu abya epfufu-a! ¹⁵ Ndu-a ta angukwaru mee, bu iya bu iphe, unu ari. ?Tobudu ẹnyanwu agbakota nta? ¹⁶ Iphe owa-a buchikwa iphe ono, o pfuru; mbu Jiowelu onye mpfuchiru Chileke teke k'ichee ono sù:

* 1:20 1:20 Guna Ebvú 69:25. † 1:20 1:20 Guna Ebvú 109:8.

17 “Òwaa bú iphe, Chileke epfu!
L'ìkpazú bè mu a-wù nemadzú
mgburugburu Unme
mu.

Òo ya bú; ùnwu unu
unwoke mè ùnwanyi
epfuchiaharu mu.

Tème ùnwokorobyà unu
aphùà òphulenyà.

Ndu bú ògerenyà unu a-rwò
nrwò.

18 Ee! Teke onò bè mu
a-wùchaa Unme mu
onò wùà l'unwoke
mè ùnwanyi, ejeru mu ozi.

Èphebedua epfuchiahakwaru
mu phò.

19 Mu e-me iphe-òhumalenyà
l'akpaminigwe
byà emee iphe, jiru ènyà
lè mgboko.

Aa-hùma mee waa òku
yèlè òkpu tùtùtùtu
ènwuru-òku.

20 Ènyanwu a-gbahù tsùkiribaa.

Ònwa ekeahaa meeme
tème l'ò rwua mbòku
Nnajiuphu a-bya,
bú iya bú eze mbòku onò,
a-dù akpabiri onò.

21 Iphe, búkpoo onye rakuru
Nnajiuphu teke onò bè
òo-dzòta.*

22 “Sù-a; unwoke Ízurelù; ò kwa Jizòsu kè Nazaretu onò bè bú nwoke onò, Chileke shi l'iphe-òhumalenyà yèlè iphe, jiru ènyà, dùgbaa biribiri, ò gude iya meshia l'echilabò unu; mee g'ò doo unu ènyà l'òo yèbè Chileke ziru iya. Iphemiphe onò bè unu makòtaru ree l'onwunu. 23 Òlè à kpùru iya nù unu; unu shi l'èka ndu ta amadù ekemu kpòpyabe iya l'oswebe woru iya pfù-gbua. Iphe onò buru iphe, Chileke mahawarù byà achìhawaa ya l'ìdzù dobe. 24 Òlè Chileke tòfuwaru iya l'ègbu, ònwu shi kee ya byà emee ò shi l'ònwu teta dzùru ndzù; kèlè ònwu ta adùdu ike gudeshia ya. 25 Lè Dévidi pfukwaru kè Jizòsu sù:

“Mu ahùmaje Nnajiuphu
tekenteke.

Tekenteke bè ò nò mu
l'èkutara g'ò tò dù iphe,
e-me mu nù.

26 Noo g'ò gude obu nòdu atso
mu ùtso.

Èhu-ùtso iya mee mu nòdu agù
ebvu; ete èswa.

* 2:21 2:21 Gùnaa Jiow 2:28-32.

Mu maru lẹ mu
-nwuhuchakpoo bẹ
ii-dobe mu-a ndzụ ọzo.

²⁷ Noo kele ị tii hadu mu
l'ali-maa.

Ị tii hadu onye nkengu,
i yeru obu g'o rehu
erehu.

²⁸ I goshiwaru mu ụzo ndzụ.
Ii-me g'ẹhu tsoo mu utoo kele
mu lẹ ngu bu.†

²⁹ “Sụ-a; unwunna mu; mu a-toğboru ke nna anyi oche, bu Dévidi ẹba. Ọ tọ budua l'ọ nwuhuru anwuhu; e likwaru iya pho elili; teme ilu iya dukwa-a byasu ntanu-a.
³⁰ Obenu l'o shi buru onye mpfuchiru Chileke. Ọ maru lẹ Chileke kweru iya ukwe bya eriru angu ye iya lẹ ya e-shi l'awa iya hota onye a-nochi okwa eze iya. ³¹ Ọ humaru iphe, Chileke e-mechaa mee. O pfua lẹ Kéreshi e-shi l'onwu teta dzuru ndzụ, bu iya bu teke ono, o suru:

“Ọ tọ haduru iya l'ali-maa.
Teme ẹbe anu-ẹhu iya
erehuduru erehu.”

³² Chileke mewaru Jizosu ono o shi l'onwu teta dzuru ndzụ, bu iya bu owa-a, anyi tukoru gude ẹnya anyi huma-a. ³³ Ọo ya bu lẹ Chileke woliru iya eli woru dobe l'ekutara iya. Ọ nataakwaru Unme-du-Nso l'eka Nna, bu iphe-oma, Chileke kweru ukwe iya. Iphe-a, unu humaru-a waa iphe-a, unu anu-a bukwa iphe-oma ono, bu iya bu Unme-du-Nso ono, o wuru anyi ono. ³⁴ L'ọ tọ bukwa Dévidi bẹ laru l'imigwe l'onwiya; kele yebdua l'onwiya sukwaru:

“Chipfu suru Nnajiuphu mu:
Nodu mu l'ekutara;

³⁵ jasụ teke mu e-me ndu
ohogu ngu g'ephe buru
iphe, ii-zopyabe l'okpa.‡”

³⁶ “Ọo ya bu; g'o doo Izurelu mgburugburu ẹnya rengurengu lẹ Chileke mewaru Jizosu ono, unu kpopyaberu l'oswebe ono g'ọ buru Nnajiuphu buru Kéreshi obu.”

³⁷ Noo ya; ephe numae ya pho; meji tsukahụ phe. Ephe sụ Pyita waa ndu-ishi-ozu ndu ophuu: “Unwunna anyi; ?bu gunu bẹ anyi e-me?”

³⁸ Pyita sụ phe: “G'izimanu iphe-ẹji unu lwa unu azu; g'unu lwapfuta Chileke; g'e gude epha Jizosu, bu Kéreshi mee unu baputizimu g'unu hokota l'ẹhu l'ẹhu g'e Chileke aguaru unu nvu l'iphe-ẹji unu; unu a-nata iphe-oma ono, bu iya bu Unme-du-Nso.

³⁹ L'iphe ono bẹ Chileke kwekwaru ukwe lẹ ya e-meru unu; meeru iya unwu unu; meeru iya iphe, bukpo ndu nokwadu ẹnya mephe, bukpo onye Nnajiuphu, bu Chileke anyi e-ku.”

⁴⁰ Pyita pfuchaa nno bya epfukwaapho igwerigwe opfu ozo pfushia ya ike bya anmaaru phe okwa sụ: “Ophu g'unu dzoo onwunu l'ogbo-a, a-la l'iswi-a.” ⁴¹ Ọo ya bu; a du igwerigwe nata ozi iya; e mee phe baputizimu. Mboku ono; iphe, rwuru unu nemadzu mgbo esaa l'umadzu ukporo iri bya ayiru lẹ ndu kwetawaru nu.

Umere ndu chiochi mbu

⁴² Iphe, ephe yeerupho ẹhu ememe buru anodu abyajekpoephe anuma iphe, ndu-ishi-ozu ono ezi phe bya atukoje nokobe g'unwune; atu mgbabẹ l'eri Nri Nnajiuphu waa l'epfu anu Chileke.

† 2:28 2:28 Gūnaa Ebvū 16:8-11. ‡ 2:35 2:35 Gūnaa Ebvū 110:1.

⁴³ Iphe, bukpoonyemonye tsuahaa ebvu. Ndu-ishi-ozu ono ndu emeshi igwerigwe iphe-ohumalenya me iphe, jiru enya, dugbaa biribiri. ⁴⁴ Iphe, bukpoonyemonye ndu kwetarū ke Jizosu g'ephe ha tuko iphemiphe, ephe nweru tua mgbabe. ⁴⁵ Ephe reshikota eku phe waa iphemiphe, ephe nweru enweru. Ephe woru iya keuru onyemonye ge mkpa haru onye. ⁴⁶ Mboku-mboku; ephe atuko tugba nanu je anodu l'eze-ulo Chileke. Ephe ndu atugbaje eri Nri Nnajiuphu l'unuphu l'unuphu phe; teme ephe ndu egudeje ehu-utso waa obu iphoro eri iphe, bukpoonyemonye iphe, ephe eri eriri. ⁴⁷ Ephe ndu ekelejekpepho Chileke. Ephe buru ndu du ndiphe mgburugburu l'obu. Nnajiuphu ndu eyekwaru phe ndu o dzotarū k'ophuu mboku-mboku.

3

Emeta onye eniyeni

¹ O be ujiku lanu; Pyita yee Jionu ndu eje l'eze-ulo Chileke l'okuloku eto k'eswe teke eepfuge anu Chileke. ² O duru nwoke, shi l'epho buru eniyeni, a pa je edobe l'onu-abata ophu eekuje "Onu-abata-ama-mma." Nwoke ono be aapataje mboku-mboku bya edobe l'oguzo ono g'o rwoje ndu abahu l'eze-ulo Chileke ono arwo. ³ O humaeopho Pyita yee Jionu eka ephe abata l'ime eze-ulo ono; o rwohakwa phe pho iphe. ⁴ Ephe tabe iya enya. A nonyaa; Pyita su iya: "Lee anyi enya!" ⁵ O leahaa phe enya dobesukwanu l'o duru iphe, ephe abya iya anunu. ⁶ Pyita su: "Mu te enwekwa mkpola-ododo ozoo mkpola-ochaa; ole ophu mu nweru be mu a-nu ngu. L'epha Jizosu Kereshi, onye Nazaretu; gbalihu jeahaa ije!" ⁷ O lota nwoke ono l'ekutara lo-lia ya eli. G'e jia epfua okpa iya labo waa nkwo okpa iya tetachaa ya. ⁸ O pfulihu pfuru apfuru jeahaa ije. O tsoru phe bahu l'eze-ulo Chileke. O ndu apfuphe ete eswa jephe etu Chileke epha. ⁹ O be teke onyemonye humaru g'o jephe etu Chileke epha; ¹⁰ ephe hubechaa ya ama l'oo onye-a, shi ndu "le Onu-abata-ama-mma" eze-ulo Chileke arwo arwo-a. O du phe biribiri teme o tufukwa phe pho ehu; mbu iphe ono, e meru iya ono.

Pyita asa opfu l'eze-ulo Chileke

¹¹ O be ge ndiphe humaru g'ogoba etso Pyita yee Jionu l'ekameka; ephe gbaa mkpu bya anodu ele iya l'onu-ulo ophu eekuje "Onuzo Solomonu." O du phe okpobe biribiri. ¹² Pyita humaeopho ndu ono o su: "Unube ndu Izurelu; ?bu gunu meru g'o gude iphe-a du unu biribiri? ?Bu gunu meru g'o gude unu ndu ele anyi g'o bu ike anyi be anyi gude mee nwoke-a o jeahaa ije-a; ozoo l'oo ke g'anyi bu-be ndu akwabe Chileke ubvu?" ¹³ O kwa Chileke ke nna anyi oche phe; mbu Chileke ono, bu Chileke ke Ebirihamu; bya aburu Chileke ke Ayizaku; buru Chileke ke Jiekopu ono; o kwa iya be gudewaa iphe-a, meru nu-a goshi odu-biribiri ke Nwa iya, bu Jizosu; mbu onye ono, unu kpuru nu ndu Romu bya ajikakwa iya pho l'iphu Payileti ono. Payileti ono-a gudehawaa okpoma iya su le ya a-ha iya ke mmanu. ¹⁴ Unu jika onye ono, du iche; teme o buru onye pfuberekoto; bya abu-chiaru onye gburu ochi be unu suru g'a haaru unu ke mmanu. ¹⁵ Unu shi nno gbua onye gude ndu. Obenu le Chileke meru g'o shi l'onwu teta dzuru ndu ozo, bu iya bu okpobe-opfu-a, anyi agba ekebe iya-a. ¹⁶ Nwoke-a, unu humaru-a teme o buru onye unu maru-a bukwa ike ke Jizosu ono be meru iya o wekorohu; kele anyi kweru l'ike du l'epha iya. Mbu; o kwa ekweta ke Jizosu be meru nwoke-a, pfuru l'iphu unu g'unu ha-a o wekorohu.

¹⁷ "Su-a; unwunna mu; mu maru-a l'unu le ndu-ishi unu meru Jizosu egube ono; kele unu ta amadu. ¹⁸ Chileke shi l'eka ono mee iphe, o pfuru l'onu ndu mpfuchiru iya g'ephe ha teke ndiche su le Kereshi obu e-je iphe-ehuka. ¹⁹ Oo ya bu g'izimanu lwa unu azu. Unu lwaphuta azu lwapfuta Chileke g'o hufu iphe-eji unu. ²⁰ G'ehuguu eshikwapho l'eka Nnajiuphu byaru unu. Ehu-guu ono a-bya me o -ziepho

Onye-Ndzọta ono, ọ họtahawaru unu ono, bụ iya bụ Jizọsu. ²¹ Jizọsu ono a-nọdu l'imigwe jasụ teke Chileke e-mephu iphemiphe azụ g'ọ bụru k'òphúú, bụ iphemiphe ono, Chileke shi l'ọnu ndu mpfuchiru iya pfiaru anyi teke ndiche ono. ²² Mósísu pfukpọkwaaru sụa: 'Nnajiuphu, bụ Chileke bẹ e-zi onye mpfuchiru iya g'o ziru yẹbedua. Onye ono a-buru nwanna unu gẹdegede. Unu a-nụmaje iphemiphe, o pfuru; mee ya ememe.' ²³ Onye ata angabeduru onye mpfuchiru Chileke ono nchị bẹ aa-họfu l'echilabọ ndibe Chileke mee g'ọ laa l'iswi. ²⁴ Iphe, bụ ndu mpfuchiru Chileke g'ẹphe ha; e -shikpọọ lẹ Sámelụ je akpaa lẹ ndu ọpflu etso iya nụ; g'ẹphe ha bẹ tukurọ pfukọta opfu iphe-a, eme nta-a. ²⁵ Iphe ono, Chileke shi l'ọnu ndu mpfuchiru iya sụ l'oo-me ono bẹ bụ unu bẹ o pfuduru iya; kele ọo unu bụ unwu ndiche, Chileke kweru ukwe-iphe teke ọ sụru Ébiríhamu: 'Ọo awa ngu bẹ ya e-shi gọoru mgboko mgburugburu ọnu-ọma'. ²⁶ Chileke yeru onye ejeru iya ozi, bụ Jizọsu sụ g'o vuru ọzo byapfuta unu g'ọ gọoru unu ọnu-ọma, bụ iya bụ g'o mee unu l'ẹhu l'ẹhu g'unu ghaaru ejo-iphe ono, unu eme ono azụ."

4

Pyita asa opfu l'iphu ndu-ishi ndu Jiu

¹ Ẹphe kpukwaduru-a opfu, ẹphe epfuru ndu ono l'ọnu; ndu-ishi uke Chileke waa ndu Sadiusi waa onye-ishi ọgbogu eze-ulo Chileke wu-pfuta pẹ. ² Ẹhu nọdu egbu pẹ egbu; kele umadzu ẹbo ono ezi iphe bya arakwa iya pọ arara l'eshinu Jizọsu tetaru dzuru ndzụ bẹ ee-mechaa shi l'ọnwu teta dzuru ndzụ. ³ Ẹphe kpụta pẹ je atuchia kele nchi jihuwaru. Ẹphe nọo jasụ lẹ nchitabọhu iya. ⁴ Ọle igwerigwe ndu nūmaru ozi, Pyita pẹ ziru woru onwopẹ ye Jizọsu l'ẹka. Ndu ọpflu bụ unwoke rwua iphe, dū g'unu nemadzụ mgbo iri l'ẹbo l'umadzu ụkporo iri.

⁵ O be lẹ nchitabọhu iya ono; ndu-ishi ndu Jiu waa ndu bụ ọgerenya pẹ waa ndu ezije ekemu bya edzukọbe lẹ Jierúsalem. ⁶ Noo ya; Anasu, bụ onye-ishi ndu-ishi uke Chileke nọkwapho l'ẹka ono waa Kayafasu mękpoo Jionu waa Alęguzanda; męwaro iphe, bukpuo ndu shigbaa l'eri ndu-ishi uke Chileke nọkotakpoepfo l'ẹka ono. ⁷ Ẹphe bya eworu ndu-ishi-ozí ono bya edobe l'echi bya ajiahaa pẹ ike onye ẹphe gude eme iphemiphe onoya; ọzoo onye ziru pẹ iya nụ.

⁸ Unme Chileke ji Pyita ẹhu; o pfuaaha sụ pẹ: "Unubẹ ndu-ishi mę ndu bụ ọgerenya Ízurelụ. ⁹ O doru anyi ẹnya l'iphe, unu ekpe anyi ikpe iya ntanụ-a bụ k'iphe, dū ree, e meru onye nọ lẹ mkpa, bụ iya bụ g'e gude mee nwoke-a g'o wekọrohu-a. ¹⁰ Ọle ọo g'unubẹ ndu nọ l'ẹka-a; mę iphe, bụ ndu Ízurelụ mgburugburu makwaru l'ọ bụ ike k'ẹpha Jizọsu Kéreshi onye Nazaretu ono; bẹ nwoke-a gude wekọrohu pfuru l'iphu unu-a. Mbụ Jizọsu ono, unu kpọpyaberu l'oswebe l'onwunu; obenu lẹ Chileke mechakwanaaru bya emee ya o shi l'ọnwu teta dzuru ndzụ ọzo ono. ¹¹ Ọo Jizọsu ono bẹ e deru nkiya l'ekwo-opfu Chileke sụ:

" 'Ọwaa bụ mkpuma,
unubẹ ndu akpụ ụlo
jikaru, mechaaru bya
aburu mkpuma,
gude ụlo.*' "

¹² Ọ tọ dudu onye ọzo, adu ike adzọta anyi gbahaa Jizọsu Kéreshi kpoloko. Ẹbe ọ dukwa ẹpha onye ọzo lẹ mgboko-a mgburugburu, Chileke meru g'a maru; mbụ ẹpha, a-dū ike dzọo nemadzụ gbahaa kẹ Jizọsu ono nwękiya.

* 4:11 4:11 Gūnaa Ebvu 118:22.

¹³ Èp̄he n̄umachaa ḡe Pȳita ȳe J̄ionu asa k̄paa k̄paa; l'èka èp̄he b̄u nemadzu mman̄u, ab̄udu l'èp̄he nw̄uru èkw̄o; o j̄i ph̄e ñ̄nya. Ñ̄nya ḡbarwua ph̄e l̄e Pȳita ph̄e b̄u ndu èp̄he l̄e J̄iz̄osu shi asw̄ije. ¹⁴ Oph̄u èp̄he enwēedu ònu op̄fu ḡe nwoke òbu, e meru o wek̄orohu òbu pfukwarupho l'èka ono-a. ¹⁵ Èp̄he s̄u Pȳita ph̄e g'èp̄he t̄uḡbua l̄ufu l'ùlo-ikpe ono g'èp̄he ch̄ia idzu. ¹⁶ Èp̄he s̄u: “?Buk̄poo gunu b̄e anyi e-me ndu-a? Ip̄he, b̄u J̄ierúsalem̄u mgburugburu madzuwaru nta-a l'òo ph̄e b̄e Chileke shi l'èka mee ḡe nwoke-a wek̄orohu. Ono b̄e a ta at̄uduru ègo. ¹⁷ Ip̄he, anyi e-me g'e te ep̄fukashihe iya l'al̄i J̄iu buk̄wa g'anyi yesh̄iaru ph̄e ebvu ike g'èp̄he te ep̄fuehe k̄e nwoke ono òzo.” ¹⁸ Èp̄he kua Pȳita ph̄e bya at̄uaru ph̄e ekemu s̄u g'èp̄he te ephotabaèkw̄a èpha J̄iz̄osu; oph̄u èp̄he egudebaèkw̄a èpha iya zia ip̄he l'edzudzu-òha òzobaa.

¹⁹ Pȳita ȳe J̄ionu bya eyeeru ph̄e ònu s̄u: “Unu ghanaa ya hata. ?B̄u ole ka ree l'ip̄hu Chileke? ?B̄u g'anyi n̄uj̄eru Chileke op̄fu t̄o g'anyi n̄uj̄eru unu op̄fu? ²⁰ K̄e anyi ta aȳikwa haa ep̄fu ip̄he, anyi h̄umaru bya an̄umakwapho l̄e nch̄i anyi.” ²¹ Èp̄he bya anmash̄ibaaru ph̄e ònwu ike bya ahaa ph̄e; èp̄he lash̄ia. Èbe ò d̄udu ip̄he, èp̄he maru, èp̄he a-gbabe òkpa n̄ua ph̄e aph̄u; k̄e ndip̄he ekele Chileke ekele k'ip̄he, meru n̄u; ²² op̄fu l̄e nwoke ono, e meru o wek̄orohu l'ùzo, d̄u biribiri ono n̄oghataawaru ùkporo apha lab̄o.

*Ndu k̄e Chileke ep̄fu an̄u Chileke
g'o mee g'ike d̄u ph̄e*

²³ A haaèpho Pȳita ph̄e; èp̄he t̄uḡbua jep̄fu ndu èp̄he l'èp̄he asw̄ije je ak̄okotaru ph̄e ip̄hemip̄he ono, ndu-ishi uke Chileke waa ndu b̄u ògerenya ono pfuru ono. ²⁴ Èp̄he n̄umachae ya ph̄o; èp̄he gude obu lan̄u kwata ep̄fu an̄u Chileke s̄u: “Nnajiup̄hu, b̄u iya b̄u Chileke, doberu igwe dobe al̄i dobe eze mini dobe ip̄he, bu l'ime iya. ²⁵ Ḡube onye gude ike Unme-d̄u-Ns̄o mee onye-iche anyi, b̄u Dévidi; onye shi ejeru ngu ozi; o dee s̄u:

“?B̄u gunu kpar̄u ip̄he,
òhamoha gude
èhu-èghu aba
hanyihanyi?

?Ò nw̄uru ìnwagha b̄e ndip̄he
ach̄i èjo idzu k̄e
mman̄u?

²⁶ Ndu eze ndip̄he n̄odu
akwak̄obe k'ògu.

Ndu-ishi dzuk̄obe g'èp̄he tsoo
Nnajiup̄hu ògu;
mb̄u g'èp̄he tsoo K̄éreshi
ògu.†

²⁷ Ò b̄u òkpobe-op̄fu l'èp̄he dzuk̄oru l̄e J̄ierúsalem̄u l'èka-a; mb̄u Her̄odu m̄e P̄onchiosu Paȳileti; m̄e ndu òhozo m̄e ndu Ízurelu; g'èp̄he tsoo òkpobe Nwa ngu, b̄u J̄iz̄osu, ì hotaru ògu. ²⁸ Obenu l'ip̄he ono t̄ukoru b̄uru g'èp̄he mee ip̄he, ì ch̄ihawaru l'ìdz̄u l'o noo g'ee-me iya. ²⁹ Nta-a Nnajiup̄hu; lenaa ègube ònwu, èp̄he anmash̄iru anyi. Òo ya b̄u; yenu anyibe ndu ejeru ngu ozi ike l'èhu; g'anyi ta atsuj̄eshi ebvu ililekp̄oo k'ep̄fu op̄fu ngu ono. ³⁰ Yetan̄u èka mee ḡe ndu ip̄he eme wek̄orohu; t̄eme g'anyi gude èpha J̄iz̄osu, b̄u Nwa ngu, d̄u ns̄o ono mesh̄ia ip̄he-òhumalenya òzo, d̄uḡbaa biribiri.”

³¹ Èp̄he pfuchaaru n̄u Chileke; èka ono, èp̄he n̄o ono n̄mak̄ota jijijijii. Unme Chileke bya eji ph̄e èhu; èp̄he kwata ziahaa ozi-òma Chileke; oph̄u ndz̄u aḡuedu ph̄e.

† 4:26 4:26 Ḡunaa Ebvu 2:1,2.

*Agbaru mgba l'iphe;
kẹ ndu kẹ Chileke*

³² Tòbùdu iya bụ; ndu kweru l'òo Jizòsu bụ Nnajiuphu phẹ g'ẹphe ha tũko tũgba bũru nanũ. Obu phẹ bũru nanũ. Ophu ọ dũdu onye ophu asujekwadu l'iphe, o nweru bũ k'ẹka iya. Ẹphe tũko iphemiphe tũgbabe gbarũ mgba. ³³ Ndu-ishi-ozì nòdu asa iya l'edzudzu-ọha g'o doo ẹnya; lẹ Nnajiuphu, bũ Jizòsu shiwaa l'ònwu teta dzũru ndzũ. Chileke kwatakpòo emeru phẹ eze-iphe-ọma, parũ ẹka g'ẹphe ha. ³⁴ Iphe, bũkpoo g'ẹphe ha hũma-dzuru iphe, mkpa iya dũru phẹ. Ndu nweru alì; ọzoo ọlo reshia ya ³⁵ chĩtaru ndu-ishi-ozì okpoga iya. A nòdu ekejeru onyemonye okpoga ọbu gẹ mkpa onye ha.

³⁶ Noo g'o nwũru meru iphe, Jìósefu mekwarupho nkiya nno. Jìósefu ono bũ onye Lívayi; onye a nwũru lẹ Sayipuròsu, ndu-ishi-ozì gũru Banabasũ, bũ iya bũ “onye anũje onye ọzo ọkpũ-ikike.” ³⁷ Yẹbedua woru alì, o nweru ree bya achĩru okpoga iya nũkota ndu-ishi-ozì.

5

Ananayasu yẹle Safayira

¹ Noo ya; nwoke lanũ, eekuje Ananayasu yẹe nyee ya, bũ Safayira bya erekwaapho alì phẹ. ² Ananayasu haphodo aswa alì ono dobe; nyee ya makwarupho. O bya ewotaru ndu-ishi-ozì uphodu iya. ³ Noo ya; Pyĩta sũ iya: “Ananayasu! ?Bũ gũnu meru g'o gude i kwe gẹ Nsetanu bata ngu l'obu bya emee ngu g'ĩ gbaarũ Unme-dũ-Nsọ ẹregede; mbũ g'i kweta haphodo okpoga, i retaru l'alì ngu? ⁴ Teke ono, i ti shidu ree alì ono; ?tọ bũdu nkengu? Tẹme i rechaa ya erere; ?tọ bũdu ngu bẹ okpoga iya dũ l'ẹka; ọ bũru ngu maru iphe, dũ ngu ree, i gege gude iya mee? ?Bũ gũnu meru g'o gude i kwe g'ẹgube iphe ono bata ngu l'obu? O tọ bũkwa nemadzũ bẹ ì gbarũ ẹregede ọbu; ọ kwa Chileke!” ⁵ Anũma, Ananayasu anũma iya; ọ daa gbaragadaga nwũhu. Ndzũ rwuta ndu nũmaru iya nũ. ⁶ Ụnwokorobyaa wulihu bya akwaa ya akwa pata je elia.

⁷ A nọephò iphe, ha g'awa ẹto nyee ya bata; ophu ọ madũ iphe, meru nũ. ⁸ Pyĩta sũ iya: “?Bũwaa iphe, gũ lẹ ji ngu retaru l'alì unu-a baa?”

O sũ iya: “Ee; l'ọ bũakwaa ya bũ ono.”

⁹ Pyĩta sũ iya: “?Bũ gũnu meru g'o gude gũ lẹ ji ngu chĩa idzũ g'unu hũa Unme Chileke ama? Lekwa ndu jeru eli ji ngu alwapho. Oo phẹ a-pafũfukwa ngu pho.” ¹⁰ Epfupfu, oopfũ iya; ọ daa gworogodogo lẹ mgboru ọkpa Pyĩta l'ẹka ono nwũhu. Ụnwokorobyaa ono batashia ọ nwũhuwaa; ẹphe pata iya je elikube ji iya. ¹¹ Ndu Chìochi mgburugburu waa ndu ọzo, bũ ndu nũmaru iphe ono wata anma pyaapyaapya.

*Ndu-ishi-ozì kabaa emeshi
iphe-ohumalenya*

¹² Ndu-ishi-ozì meshiaru ndiphe igwerigwe iphe-ohumalenya, dũgbaa biribiri l'echilabọ phẹ l'ẹka ono. Ndu kweru kẹ Nnajiuphu g'ẹphe ha tũgba nanũ ejeje anọkobe l'ẹka lanũ lẹ Onu-uzo Sólomonu; l'ime eze-ọlo Chileke. ¹³ Ophu ọ dũdu ndu ophu ayĩdu l'ogbo ono jeru atũ ama k'etsoru phẹ; egudekpokwaarò l'ẹphe bũ ndu dũru ndiphe lẹ nsọ. ¹⁴ Ikpoto nemadzũ byaẹlaa bya ekweta kẹ Nnajiuphu; ụnwanyi mẹ unwoke. ¹⁵ Ẹphe gude k'iphe ono, ndu-ishi-ozì eme ono pashĩa ndu iphe, eme je edobe l'agũga gbororo; je enyebegbaa phẹ l'iphe, aazẹ azẹ mẹ l'utute; g'ọo-bũru Pyĩta -ghatashia l'ọ mee phẹ ẹphe ewekorohu; mbũ o -denyiduru phẹ ẹka; onyonyo iya ahakpòoru phẹ nũ rwua l'ẹhu. ¹⁶ Ikpoto nemadzũ, shi lẹ mkpũkpũ lẹ mkpũkpũ, nọ-kubegbaa Jierúsalemũ ntse gbakodzua patagbaaru phẹ ndibe phẹ, iphe eme waa ndu ọbvũ eme. E mee phẹ ẹphe wekorohuchaa.

Aakpa ndu-ishi-ozí ẹhu ọzokwa

¹⁷ Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke waa ndu etsoje iya nù, bú iya bú ndu gba l'ogbo ndu Sadusii tangirihu; jiaharu phẹ jji-ẹnya. ¹⁸ Ẹphe tụtachaa ndu-ishi-ozí ono je achíru ye l'ulo-mkpọro, ọha nwe. ¹⁹ O be l'enyashi; ojozi-imigwe shi l'ẹka Nnajiuphu bya agúhashia ọzo ọlo mkpọro ono bata je edufuta ndu-ishi-ozí ono bya asù phẹ: ²⁰ "Unu je apfuru l'ime eze-ọlo Chileke kọkotaru ndiphe akọ ndzù, shi l'ẹka Kéreshi." ²¹ Ndu-ishi-ozí ono kwe iya hm. O be l'ùtsu; ẹphe je anọdu l'eze-ọlo Chileke wata ezi iphe.

Noo ya; onye-ishi ndu-ishi uke Chileke waa ndu yẹ l'iya gba l'ogbo bya ekukọo ndu ogbo-ikpe ono g'ẹphe ha; mbù iphe, bú ndu-ishi Ízurelu; g'ẹphe nọkobe chíà ọkpobe idzu. Ẹphe zia g'e je atufuta ndu-ishi-ozí l'ulo mkpọro kpùta byapfuta phẹ. ²² Ndu e ziru jeshia; ọphu ẹphe ahumaeduru phẹ l'ulo mkpọro. Ẹphe lwaphuta azù byapfuta ndu-ikpe ono bya asù phẹ: ²³ Anyi jeshikwaaru; a tuchia ọlo mkpọro atuchi; gúa ya kpukpurukpu. Ndu nche nọdugbakwaa nche l'ọnu-ọlo mkpọro ono. Anyi tūhaa ọzo; ọphu ọ duedu onye anyi hūmaru l'ime iya. ²⁴ Onye-ishi ogbogu eze-ọlo Chileke waa ndu-ishi uke Chileke nūma iphe ono; ọ tufu phẹ ẹhu; ẹphe rihaa iphe, l'e-me nù. ²⁵ Nwoke lanù ghabata bya asù: "Unu maru-a l'unwoke-a, unu tūru mkpọro-a bẹ pfaakwaru l'ime eze-ọlo Chileke ezi ndu nọ l'ẹka ono iphe." ²⁶ Onye-ishi ndu ogbogu ono lufu chíta ndu ogbogu je akpùta ndu-ishi-ozí ono kpù-phuta azù. Ọphu ẹphe egudedu ọkphehu kpùta phẹ; kẹle ẹphe atsù ebvu a -nonyaa ndiphe gude mkpuma tugba phẹ.

²⁷ Ẹphe kpùta ndu-ishi-ozí ono bya edobe l'iphe ndzukọ ogbo-ikpe phẹ. Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke jiahaa phẹ aji sù: ²⁸ "Anyi ta anmanarù-a unu ọkwa sù g'unu te egudehẹ ẹpha nwoke ono ezi iphe? Unu gude iphe ono, unu ezi ono zigbabe Jierúsalemu. Iphe, unu emekpọephọ bú g'unu tukobe anyi ọchi nwoke ono l'ishi."

²⁹ Noo ya; Pyíta yẹle ndu-ishi-ozí ndu ọphunapho yeeru phẹ ọnu sù phẹ: "Ọ kwa iphe, Chileke sùru g'anyi mee bẹ anyi e-meje. Ọ tọ búkwa ọphu nemadzù pfuru. ³⁰ Chileke nna anyi oche phẹ; meru gẹ Jizọsu shi l'ọnwu teta dzùru ndzù g'unu kpọpyabechaaru iya l'oswebe ọ nwùhu. ³¹ Chileke wolía ya dobe l'ẹkutara iya mee ya Nnajioha waa Onye-Ndzọta g'oo-shi l'ẹka ono goshi ndu Ízurelu ọzo, ẹphe e-shi g'izimanù lwa phẹ azù; g'ọ gùaru phẹ nvù l'iphe-ẹji phẹ. ³² Ono bẹ anyi bú ekebe iya. Nokwaphọ gẹ Unme-dù-Nsọ, ọphu Chileke anùje onye emeje iphe, o pfuru búkwapho ekebe iya."

³³ Ẹphe nūmae ya phọ; mbù ndu-ikpe ono; ẹphe gùru ọku wúa ẹhu; bya emeahaa g'ẹphe gbushia ndu-ishi-ozí ono. ³⁴ Onye lanù l'ime phẹ, ẹpha iya bú Gameliyẹlu gbalihu wata eye ọnu. Gameliyẹlu ono yí l'ogbo ndu Fárisii; tẹme ọ búkwarupho onye ezije ekemu; bya abùru onye ndiphe eyeru nsọ. Ọ sù g'a chíta ndu-ishi-ozí ono chífu etezi. ³⁵ Ẹphe lufuepho; ọ sù ndu-ikpe ono: "Mu sù-a Ízurelu! Unu gebekwa! Unu kwabẹkwapho ẹnya l'iphe, unu abya eme ndu-a. ³⁶ L'unu maru l'o nwejehawaru teke nwoke, eeku Tiyudasu sùjeru lẹ ya bú onye ha shii. Ndu rwuru unu nemadzù tsoahaa ya. E gbua ya. Ndu ono, etso iya nù ono gbakashihu. Ogbo, ọ watarù laa. ³⁷ E mechaa; o be teke a gujeru ọgu-a; Jiudasu onye Gálili fùtakwa. Ọ chíkotakwapho ndu ọphu tsoru yẹbedua. E gbukwaa ya phọ. Ndu ono, etsoje iya nù ono tuko gbakashihu. ³⁸ Nokwa gẹ kẹ ndu-a byaru bya adù nta. Gẹ mu karù unu; unu ta adùkwa iphe, unu e-me ndu-a. Unu pakwarù phẹ haa. Ọ -bùru l'iphe-a, ẹphe achí idzu iya-a; ọzo iphe-a, ẹphe eme-a shi l'ẹka nemadzù bẹ ọo-lakwa-a. ³⁹ Obenu l'o -shi Chileke l'ẹka bẹ unu taa dùkwa ike akpọshi iphe, ẹphe eme. L'o -shi Chileke l'ẹka bẹ unu e-mechakwaa hūma l'ọo Chileke ono l'onwiya bẹ unu etso ọgu." Ndu-ikpe ono mee iphe, Gameliyẹlu pfuru. ⁴⁰ Ẹphe kua ndu-ishi-ozí ono bya e chia phẹ

iphe bya anmaaru p̄h̄ ọkwa g'ọ tọ d̄ukwa mb̄oku, ẹp̄he e-gudebaa ẹpha Jizos̄u ep̄fu op̄fu ọzo; bya aparu p̄h̄ haa. ⁴¹ Ndu-ishi-ozu ono shi l'ip̄hu ndzuk̄o ọgbo-ikpe ono t̄uḡbua. Ẹhu n̄odu at̄s̄o p̄h̄ ụts̄o l̄ Chileke ḡuru p̄h̄ l̄ ndu d̄u ree k'eje ip̄he-ẹhuka l'op̄fu ẹhu Jizos̄u. ⁴² Ọp̄hu ẹp̄he ahad̄uru ezi ip̄he, l'eze-ulo Chileke m̄ẹ l'unup̄hu l'unup̄hu mb̄oku-mb̄oku arakwaph̄o ozi-oma ono arara l'ọo Jizos̄u b̄u Onye-Ndz̄ota ọbu, Chileke kweru ukwe iya ọbu.

6

Aah̄ota ụmadzu ẹsaa g'ẹp̄he yeru ndu-ishi-ozu ẹka

¹ O be teke a n̄onyaaru; ndu etso ụzo Jizos̄u n̄odu aka shii eje; ndu Jiu, op̄fu-al̄i p̄h̄ b̄u Giriku wata aḡu ap̄h̄u ndu Jiu, ọp̄hu op̄fu-al̄i p̄h̄ b̄u Hiburu. Ip̄he, kpar̄u iya n̄u b̄u l̄ mb̄oku-mb̄oku b̄ẹ ọo b̄uj̄eru a -wata eke nri; a ta kpad̄u ishi ụnwanyi p̄h̄, j̄i p̄h̄ an̄oedu. ² Ndu-ishi-ozu iri l'ẹbo ono bya ekua ndu etso ụzo Jizos̄u ono g'ẹp̄he ha bya as̄u p̄h̄: “Ọ tọ d̄ukwa ree g'anyi gude k'ip̄he, eeri l'onu haa ezi ozi Chileke. ³ Ọo ya b̄u ụnwunna; unu h̄ota ụmadzu ẹsaa l'ime unu; g'anyi ye p̄h̄ op̄fu nri-a l'ẹka. Ndu ono a-b̄uru ndu aama ẹka oma t̄eme Unme-d̄u-Ns̄o j̄i p̄h̄ ẹhu; t̄eme ẹp̄he b̄uru ndu maru ip̄he. ⁴ Anȳibedua a-n̄oduepho l'ep̄fu an̄u Chileke ȳele ezi ozi-oma ono.”

⁵ Ẹp̄he z̄ukota gb̄eregbedegbemu l'ip̄he ono, ndu-ishi-ozu s̄uru g'e mee ono. A bya ah̄ota Sutivinu, b̄u nwoke, kweru k̄ẹ Nnajiup̄hu ọkpobe ekwekwe; t̄eme Unme-d̄u-Ns̄o j̄ikwa iya p̄h̄ ẹhu; bya ah̄otakwapho Filipu waa P̄orokoros̄u waa Niken̄o waa Tayim̄onu waa Pam̄enasu; waa N̄ikolasu, onye Antiȳoku, onye ọhozo, mewaru onwiya onye Jiu. ⁶ Ndu etso ụzo Jizos̄u ono bya eduta p̄h̄ byap̄futa ndu-ishi-ozu. Ẹp̄he bya abyab̄e p̄h̄ ẹka; pfuru op̄fu ẹhu p̄h̄ n̄u Chileke.

⁷ A kabaa an̄uma op̄fu Chileke l'ekameka. Ndu etso ụzo Jizos̄u l̄ Jierusalem̄u kwatak̄p̄o aka shii eje. Igwerigwe ndu-uke Chileke bya ekweta k̄ẹ Nnajiup̄hu.

Eegude Sutivinu

⁸ Sutivinu b̄uru onye Chileke meru eze-ip̄he-oma bya ab̄uru onye ike d̄u k'ọp̄hu oomeje oke ip̄he-ohumalenya, d̄uḡbaa biribiri l'ip̄hu ndip̄he. ⁹ Noo ya; ọ d̄uru ndu-ishi l'ulo-ndzuk̄o ndu Jiu, shi b̄uru ohu. Ndu ono shiḡbaa Sayirini waa Al̄eguzandiriya waa Silisiya waa Eshiya. T̄obudu iya b̄u; ẹp̄he byap̄futa Sutivinu ẹp̄he l'iya lip̄furu l'iḡoligoli. ¹⁰ Ọle Unme Chileke n̄uru Sutivinu mmamip̄he k'ọp̄hu ab̄uj̄eru teke o yeru ọnu; ọ tọ d̄uedu onye amakwaduru ip̄he, oo-p̄fu. ¹¹ Ẹp̄he je ebuta nemadz̄u ebuta g'ẹp̄he s̄uj̄e: “Anyi n̄umaru ẹka oopfurwushi M̄osisu ȳele Chileke.” ¹² Ẹp̄he gude ẹgube ono kpalia ndip̄he waa ndu b̄u ọgerenya ndu Jiu waa ndu ezije ekemu. Ẹp̄he bya akp̄uta Sutivinu kp̄uj̄eru ndzuk̄o ọgbo-ikpe ndu Jiu. ¹³ E je eduta ndu byaru bya agbaahaa ya ekebe s̄u: “Nwoke-a ta ad̄ukwa teke ọ t̄o n̄oduj̄edu ep̄fubyishi eze-ulo-a, d̄u ns̄o-a waa ekemu M̄osisu. ¹⁴ K̄ele anyi n̄umaru ẹka ọ s̄uru l̄ Jizos̄u-a, b̄u onye Nazaretu-a b̄ẹ e-mechaa lakash̄ia eze-ulo-a; t̄eme ọobyaa agbanwek̄otachaa omelal̄i anyi, shi l̄ M̄osisu.” ¹⁵ Ip̄he, b̄ukpoo ndu ono, n̄okota l'ulo-ikpe ono t̄uko tab̄e Sutivinu ẹnya l'ip̄hu. Iph̄u iya n̄odu eḡbuepho nw̄inwii g'ip̄hu ojozi-imigwe.

7

Onu, Sutivinu eye

¹ Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke j̄ia Sutivinu s̄u iya: “?B̄u ip̄he, ndu-a pfuru-a b̄u ip̄he, meru n̄u?” ² Ọo ya b̄u Sutivinu s̄u p̄h̄: Ndibe anyi; unu gebekwaph̄o-o! Mu s̄u-a; ọo Chileke ọp̄hu ḡbaru g'a t̄ukoje kwab̄e iya ụbv̄u meru g'onye-iche anyi, b̄u Ẹbirihamu h̄uma iya. Teke ono b̄u l̄ Mesopot̄emiya b̄ẹ Ẹbirihamu bukwad̄u; o toko lad̄u Haranu. ³ Noo ya; Chileke s̄u iya: “Gb̄eshi l̄ufu l'al̄i unu-a; haa ndibe unu; lash̄ia al̄i ẹka mu l'e-goshi ngu.” ⁴ Ọ haa al̄i Kaludiya t̄uḡbua je eburu l̄ Haranu. Nna iya

nwùhuepho; Chileke mee ya ọ bya eburu l'alì-a, unu bu ntanu-a. ⁵ Ọphu ọ dudu alì ono ọphu Chileke nuru iya g'o nworu teke ono; mbukpoo mę ntọkpa lanu. Obenu lę Chileke pfuru iya sù lę ya a-nu iya ya g'ọ buru nkiya mę k'unwu nwanwanwanwa iya. Teke Chileke pfuru Ébirihamu iphe ono bę Ébirihamu teke anwutakwa nwa. ⁶ Chileke suru Ébirihamu: Awa ngu e-mechakwaa laa alì ndu ọzo je aburu ohu; teme eeme phez aphu unu apha asugba ishi. ⁷ Obenu lę ndu ono, ephe a-buru ohu phez ono bę mu a-nmakwanu ikpe; e -mechaa ephe afuta l'alì ono bya abaaharu mu eja l'eka-a. ⁸ Noo ya; Chileke bya ekweta Ébirihamu ukwe-iphe bya edobe omelalì ebu úbvù g'ọ buru iphe-ohubama k'iphe ono, o kweru iya ukwe iya ono. Ọo ya bu; Ébirihamu nwuta Áyizaku. Áyizaku noephe abalì esato; e bua ya úbvù. Nokwapho gę Áyizaku nwutaru Jiékọpu bua ya úbvù; Jiékọpu nwushia ochochoroche anyi phez ephe n'iri l'ębo bushichaa phez úbvù.

⁹ “Ochochoroche anyi phez gude iji-ęnya ree Jiósefu ndu Ijiputu. Obenu lę Chileke no swiru Jiósefu rengurengu. ¹⁰ Chileke dzokota iya l'iphe-ehuka iya g'ọ ha bya anu iya umere oma waa mmamphe l'ibe onye eze ndu Ijiputu, bu iya bu Fero. Fero mee Jiósefu; ọ buru iya bu onye-ishi l'alì Ijiputu l'ophu; bya abukwarupho onye-ishi l'okpoku ibe eze gędegede.

¹¹ “A nonyaa ejo okpa nri bya l'alì Ijiputu mgburugburu mę Kėnanu. Ọ buru eze iphe-ehuka. Ọphu ochochoroche anyi phez ahumaheduru nri, ephe e-ri. ¹² A nonyaa; Jiékọpu numa lę nri du lę Ijiputu. Ọ bya ezia ochochoroche anyi phez g'ephe jee. Ọ buru ejeje k'ivuzo bu ono. ¹³ O be lę k'ębo Jiósefu mee g'ephe maru lę ya bu nwanna phez; teme Fero shikwapho nno maru ndu unuphu Jiósefu. ¹⁴ Ọo ya bu; Jiósefu bya ezia ozi g'e je asu nna iya, bu Jiékọpu g'ọ lwatashia Ijiputu; ephe lę ndu okpoku phez mgburugburu; ndu tukoru du ukporo umadzu ęto l'umadzu iri l'ise. ¹⁵ Ọo ya bu; Jiékọpu laa Ijiputu, bu iya bu eka yęe ochochoroche anyi phez buru jasụ ephe nwushihu. ¹⁶ E vutakota phez laa Shękemu je elia l'ilu, Ébirihamu gudehawaa okpoga zuta okpa-ipfu Hamo lę Shękemu.

¹⁷ “O betashiępho teke Chileke e-meru Ébirihamu iphe ono, o kweru iya ukwe iya ono; ndibe anyi, bu lę Ijiputu yekwawaa onwophez iphe; kawaa mebyikpoo shii. ¹⁸ A nonyaa eze ọzo, amaedu kę Jiósefu bya aburu ishi ndu Ijiputu. ¹⁹ Ọ gbaberu ndibe anyi ono ęregede teme ọ watakwapho eme oche anyi phez aphu; k'ophu ọ turu phez ekemu sù g'onye nwuru nwa ophuu tuphaje iya etupha; g'ọ to dzushiru ndzu. ²⁰ Noo teke a nwuru Mosisu bu ono. Ọ buru ęguru nwata, du ree l'iphu Chileke. E hee ya l'ime ulo onwa ęto. ²¹ O be teke a pataru iya je edobe gbado iya; nwa Fero kę nwanyi turuta iya bya eworu iya zua; ọ buru nwa iya. ²² E zikota iya iphe, bukpo ękwo, aanwukpoo anwunwu lę Ijiputu teke ono. O shi l'eka ono buru eze nemadzu l'opfu onu mę l'iphe, eeme l'eka.

²³ “Mosisu noephe ukporo apha labo; ọ rihaa lę ya e-je agbaphee ndu alì iya, bu iya bu ndu Ízurelu. ²⁴ Ọ huma onye lanu l'eka onye Ijiputu eme iya eji. O jepfu iya je agbaaharu iya odzori. O gude k'iphe ono chigbukwapho onye kę Ijiputu ono l'eka ono; shi ęgube ono melata iya iphe, o meru onye Ízurelu ono. ²⁵ O dobesukwanu lę ndu nkiya a-maru lę Chileke e-mechaa shita l'eka iya mee g'ephe nweru onwophez; obenu l'o to doduru phez ęnya. ²⁶ O be lę nchitabohu iya; ọ huma eka ndu Ízurelu labo alwu ọgu bya ejeshia g'o gboo phez; doshiaru phez iphe, adaru phez nu. Ọ sù phez: ‘Unu gebe! ?Unu ta amadu l'unu bu unwunna? ?Bu gunu meru iphe, unu achọ onwunu opfu?’ ²⁷ Onye ophu achọ opfu nwufu Mosisu sù iya: ‘?Bu onye meru ngu onye-ishi; yęe onye-ikpe anyi?’ ²⁸ To ọ ?iimewaa g'i gbua mu g'i gburu onye Ijiputu

unyaphu-a? ²⁹ Mósísu nùmaepfo iphe ono; ọ gbafu l'alí Ijiputu gbalaa je eburu l'alí ndu Midiyanu. Ọ nọdu l'ẹka ono nwuta unwegirima labo.

³⁰ “A nọepfo ukporo apha labo; Mósísu hùma ojozi-imigwe l'echiegu, nọ l'aguga úbvú Sayínayi. Ojozi ono nọ l'ọku, enwu l'irwu. ³¹ Mósísu nọdu ele iya ẹnya; ọ dụ iya biribiri. O jekubeshie ya pho ntse ge ya maru iphe, ọ bu; ọ nùma olu Nnajiuphu l'ọku ono. Olu ono sọru: ³² ‘Ọ kwa mu bu Chileke nna ngu oche phe, bu iya bu Chileke ke Ébirihamu; buru Chileke ke Áyizaku; bya aburu Chileke ke Jiékọpu.’ Ndzu guahaa Mósísu; ophu ọ tuduru ama elebaa ẹnya l'ẹka ono. ³³ Ọo ya bu; Nnajiuphu sọ iya: ‘Yefu akpokpa, i yeru l'okpa; kele ẹka ono, i pfuru ono bukwa ali, dụ nsọ. ³⁴ Mu lewaru ẹnya hùma egube aphu, eeme ndibe mu l'alí Ijiputu. Mu hùmawaru iphe-ẹhuka, ẹphe eje; mu byatashia ge mu dzọo phe. Ngwa; bya ge mu zia ngu g'i je Ijiputu.’

³⁵ “Ọ bukwaru-a Mósísu-a, ndu Ízurelu jikaru sọ iya: ‘?Bu onye meru ngu onye-ishi; yee onye-ikpe anyi-a?’ be Chileke shi l'ẹka ojozi-imigwe iya, Mósísu hùmaru l'irwu, enwu phoophoophoo pho họta; zia ya g'o je aburu onye-ishi waa onye a-gbata phe nu. ³⁶ Mósísu meshia iphe-ohumalenya, dugbaa biribiri le Ijiputu bya eshi le Ijiputu ono dufuta phe. Ọ bya emeshikwaapho iphe-ohumalenya, dugbaa biribiri le Eze-enyimu-uswe waa l'echiegu charachara, e te budu ebubu, ẹphe nọru ukporo apha labo. ³⁷ Ọo ya bu Mósísu ono, sọru ndu Ízurelu: ‘Chileke e-mechakwaa shi l'echilabo unu zia onye mpfuchiru iya; g'o ziru mbedua. Ọ buru yebedua be unu anumajeru olu’ ³⁸ Ọ buru Mósísu ono nọ-chiru ẹnya Ízurelu teke ẹphe zakoru l'úbvú Sayínayi l'echiegu, e te budu ebubu pho. Ọo ya anaru ojozi-imigwe ono, byapfutaru iya l'úbvú ono opfu epfuru ochoroche anyi phe. Ọ buru iya shi l'ẹka Chileke nata opfu ono, anu ndzu ono wolataru anyi.

³⁹ “Ole ndiche anyi phe nyiru iya nchi manu; bya ajika iya. Ọ dụ phe g'a sọ l'ẹphe laphuru azu le Ijiputu. ⁴⁰ Noo ya bu; ẹphe sọ Eronu: ‘Doberu anyi agwa, e-vutajeru anyi ọzo; l'anyi ta amaedu iphe, meru Mósísu-a, dufutaru anyi le Ijiputu-a.’ ⁴¹ Noo teke ẹphe meru agwa, dụ ge nweswi wata agwagwa. ẹphe wata abo iphe ono, ẹphe meru l'onwophe ono. ⁴² Tọbudu iya bu; Chileke wofu phe ẹnya; haa phe; ẹphe gwaahaa kpokpode, nọ l'igwe, bu iya bu iphe, e deru l'ekwo ndu mpfuchiru Chileke; ẹka Chileke sọru:

“Ndu Ízurelu! Ukporo apha
labo be
unu gbushiru anu l'echiegu,
e budu ebubu
gude gwaa iphe.

Ebe ọ dudu ophu unu gude
gwaa mbedua.

⁴³ ?Tọbudu ọlo-ekwa agwa
Moloku be
unu vutaru bya evuta
kpokpode,
unu kpuru akpukpu
ọ dụ ge k'agwa unu bu
Refanu?

Iphe ono bu iphe,
unu gude ẹka unu
meshia wata abaru aja.

Noo g'o gude mu je achita

unu chighaa Bábilonu.*”

⁴⁴ Ndiche anyi phẹ shi nweru ụlo-ẹkwa, ẹphe shi akpọbeje l'ẹka ẹphe jeberu l'echiegu ono, nemadzu ebudu ebubu ono. O buru ụlo-ẹkwa ono egoshi lẹ Chileke swiru phẹ-a. E meru ụlo obu gẹ Chileke suru Mosisu g'e mee ya, bu iya bu ẹgube iya ophu o goshiru iya. ⁴⁵ Ndiche anyi phẹ woru ụlo-ẹkwa ono ye ogbo ophu etso phẹ nu l'ẹka. E mechaa; ogbo k'ono vuta iya tsoru Jioshuwa je anaa ali ndu ozo; mbu ali, Chileke chishihawaru ndu bu iya nu l'onwiya. Ụlo-ẹkwa ono noo l'ẹka ono jasụ l'ogbo kẹ Dévidi. ⁴⁶ Dévidi buru onye yele Chileke du lẹ ree. O su gẹ Chileke haa gẹ ya kpuru iya ụlo; ụlo kẹ yẹbedua, bu Chileke kẹ Jiékọpu. ⁴⁷ O buru Sólomonu mechaaru kpuru Chileke ụlo obu.

⁴⁸ “Obenu lẹ Chileke, bu Okalibe-kangokotaru-nu te ebujedu l'ulo, nemadzu kpuru l'ẹka, bu iya bu iphe, Azaya bu onye mpfuchiru Chileke pfuru su:

⁴⁹ “Igwe bu aba-eze mu.

Eliphe buru okposhi,
mu tukoberu okpa.

?Bu ẹgube ụlo gunu be unu
a-kpuru mu?

?Bu ẹgube awe be mu
a-noduje atuta unme
obu?

⁵⁰ ?Tobudu mbedua gude ẹka
mu mee iphemiphe
ono g'o ha?

⁵¹ “Unube ndu ejo okpoma-a; unube ndu-a, l'adagbu opfu Chileke lẹ nkuchi-a; unu kpo-chiru obu kpo-chia nchi g'unu ta anuma ozi Chileke. Teme unu nodu ajikaje Unme-du-Nso gẹ ndiche unu phẹ jikaru iya. ⁵² ?O duru ndu mpfuchiru Chileke me onye lanu, ndiche unu phẹ ata kpaduru ehu? Ndu ophu Chileke ziru ozi be ẹphe gbukotaru ebugbu; mbu ndu bu phẹ raru iya arara teke ono su l'onye lanu ono, pfuberekoto kpoloko ono e-mechaa bya. O be nta-a o bya: unu deru iya ye; e eworu iya gbua. ⁵³ Oo unu be Chileke gbẹ l'ẹka unwu-ojozi-imigwe iya tularu ekemu iya; ebe unu angaduru ekemu ono nchi.”

A tugburu Sutivinu lẹ mkpuma

⁵⁴ “Ndu ogbo-ikpe ono nodu anu opfu ono; o nodu ata phẹ eru lẹ nchi. Ẹphe nodu atagbaa kpookpookpo; l'ẹka ehu eghu phẹ eghu. ⁵⁵ Ole Unme-du-Nso byaru eji Sutivinu ehu. O palia enya lee l'eli; bya ahuma ogbu-nwinwii kẹ Chileke; humakwapho Jizosu l'ẹka o pfuru l'ekutara Chileke. ⁵⁶ O su: Unu lekpodapho imigwe g'o gheru onu; Abubu-Ndiphe pfuru l'ekutara Chileke!” ⁵⁷ Ẹphe chishia mkpu swochishia ẹka lẹ nchi. Ẹphe wulihu ugbo lanu je azugude iya; ⁵⁸ kputa iya kpufu l'ime mkpukpu; jeshia ya atugbu lẹ mkpuma. Ndu eje iya atugbu chiru uwe phẹ wushiru nwoke, eekuje Solu. ⁵⁹ A nodu atu iya mkpuma ono; o kua Chileke su: “Nnajiuphu, bu Jizosu; natakwa ndzu mu!” ⁶⁰ O gbushi ikpere chia mkpu su: “Nnajiuphu! Ta agukokwaru phẹ iphe-eji-a, ẹphe eme mu-a!” O pfuchaa nno; ike bvụ iya.

8

Solu akpa Chiochi ehu

¹ A nodu egbu Sutivinu; Solu nodu ekwe l'ishi. Noo ya; e shi mboku ono gedegede; a wata akpa Chiochi ehu lẹ Jierusalemu kpashiahaa phẹ iya ike. A chikashikotachaa ndu ono, kweru nu ono g'ẹphe hakota a -gufukwa ndu-ishi-ozì. Ẹphe gbakashihu

* 7:43 7:43 Gunaan Émọ 5:25-27.

dzuru alí Jiudiya waa alí Samériya. ² Ndu Chileke dūru lẹ nsọ haru bya akwaa ẹkwa Sutivinu pata iya je elia meebekpoepo nkiya ree.

³ Sọlu kukebekpo ẹhu gẹ ya gbukaa Chiochi obu bya etsoru jepheahaa l'unuphu l'unuphu tsoru akputagbaa unwanyi mẹ unwoke phẹ achi eye l'ulo mkporo.

Ozi-oma rwuru Samériya

⁴ Oo ya bu; ndu ono, kweru nu ono, a chikashiru ephe dzuru ekameka ono nodu eziopho ozi-oma ke Jizosu. ⁵ Filipu jeshia mkpukpu Samériya je epfukashiaru ndu eka ono ke Kereshi. ⁶ Ndu eka ono numaepho iphe, oopfu; bya ahumakwapho iphe, du biribiri, oomeshi; ephe ngabekotaru iya nchi. ⁷ Ephe huma le ndu obvu eme du igwerigwe; o nodu echigbaa mkpu agbafutagbaa l'ehu ndu ono. Ephe humakwapho le ndu ibe ehuphe nwuhuru anwuhu; me ndu eniyeni du igwerigwe; o mekotachaa phe; ephe wekorohu. ⁸ Ehu emereme dzuru mkpukpu ono.

⁹ O duru nwoke, epha iya bu Sayimonu, bu le mkpukpu ono, anoduje eme omamanshi. O nodu emeje iphe, dugbaa ndu Samériya biribiri. O su l'ọ to duedu onye ha g'oo ya. ¹⁰ Mkpukpu ophu mgburugburu nodu awuje gidigidi ejepfu iya; egirima me ogerenya. Ephe su: "O kwa nwoke-a bu Eze Ike Chileke obu." ¹¹ Nwoke ono shiwaa uzanya meta omamanshi k'ophu onyemonye tukoru su l'ọ bu okpobe nemadzu. ¹² No iya; Filipu byaepho bya ezia phe ozi-oma kele oo Chileke bu eze waa l'oo Jizosu Kereshi bu Onye-Ndzota; ephe kweta. E meshia phe baputizimu; unwanyi me unwoke. ¹³ Sayimonu l'onwiya kwetakwapho. E mekwaa ya pho baputizimu; o nodu anopho Filipu ntse. O nodu asajechaa onu saa nchi me o -huma oke iphe-ohumalenya, dugbaa biribiri, Filipu emegbaa.

¹⁴ Ndu-ishi-ozí nodu le Jierusalemu numa le ndu Samériya natawaru opfu Chileke. Ephe zia Pyita yee Jionu g'ephe je eka ono. ¹⁵ Ephe byarwuta bya epfuru nu Chileke gẹ ndu ono, wowaru onwophe ye Jizosu l'eka ono nata Unme-du-Nso. ¹⁶ Le teke ono be bukwadu l'epha Nnajiuphu, bu Jizosu be e meru phe baputizimu; ophu o toko dudu me onye lanu natawaru Unme Chileke. ¹⁷ Noo ya bu; Pyita yee Jionu bya ebyibe phe eka; ephe nata Unme-du-Nso ono.

¹⁸ Sayimonu huma l'ephe nataru Unme-du-Nso ono gẹ ndu-ishi-ozí ono byaberu phe eka. O kwee Pyita yee Jionu okpoga ¹⁹ su: "Unu menaa gẹ mu nweru egube ike ono g'oo-bujekwanuru onye mu byiberu eka l'oo-nata Unme-du-Nso."

²⁰ Pyita su iya: "Gẹ gu l'okpoga ngu lakwaa l'iswi! ?I dobesu l'ji-zuta iphe, Chileke nuru ke mmanu azuta? ²¹ I ti yikwa l'ozí-a; kele okpoma ngu ta adudu ree l'iphu Chileke. ²² G'izimanu lwa ngu azu l'ejo oriri ngu ono. Rwoo Chileke arworwo g'a maru; ?oguru ngu nvu l'iphe-eji ono, i shi arí ono? ²³ Kele mu maru l'oo enyapfurupfuru jiru ngu ehuphe; teme eme ejo-iphe kewaa ngu egbu."

²⁴ Sayimonu su Pyita phe: "Jiko unu pfuru nu Chileke g'ọ to du iphe ono, unu pfuru ono duru ophu e-me mu nu."

²⁵ Noo ya; Pyita waa Jionu kocjaa ako iphe, Jizosu meru bya ezichaa ozi-oma Chileke l'eka ono; ephe laphushia azu le Jierusalemu. Ephe nodu ezi ozi-oma ono l'uzo le mkpukpu, du igwerigwe le Samériya eka ephe atugbu.

Filipu yee eze onye Itiyopiya

²⁶ Ojosi-imigwe shi l'eka Nnajiuphu byapfuta Filipu bya asu iya: "Kwakobe jeshia uzo ndohali. Kwaseru jasu g'i lufu le gbororo ono, shi le Jierusalemu ghabua echiegu eka e te budu ebubu jeshia Gaza ono." ²⁷ Filipu kwakobe; o buru iya ejeje. O -rwuepho gbororo ono; o huma onye Itiyopiya, kwatakporu buru oke nemadzu, a haru ahaha. O buru iya eletaru Kandesi, bu eze-nwanyi Itiyopiya enya l'okpoga iya. ²⁸ O shi jee abaru Chileke eja le Jierusalemu. O nodu l'ime ugbo-inya iya ala unuphu. O nodu agu opfu Chileke l'ekwo, Azaya onye mpfuchiru Chileke deru. ²⁹ Unme Chileke

sù Filipu g'o jepfu ugbo-inya ono je etsokube iya ntse ntse. ³⁰ Filipu jekube iya bya anuma eka oogu ekwo Azaya. O su iya: “?O doru ngu enya; mbu iphe, igu?”

³¹ Nwoke ono su iya: “?Denu g'oo-shi doo mu enya me o -dudu onye ziru mu iya nu?” O su Filipu g'o nyibata bya g'ephe l'iya nodu l'ime ugbo-inya ono. ³² Ekwo-opfu Chileke eka oogu bu eka Azaya deru su:

“Onye ono du g'aturu,
a kpu eje egbugbu.
O no nwadoo ge nwaturu,
eebushi eji.
Ophu o pfuduru me akpuru
opfu lanu.
³³ E meru iya iphe-iphere
ole ikpe, a nmaru iya
be e mechaaru mebyia.
?Bu onye atukota onu g'awa
iya gbaru?
Kele a kpo-kwofuru ndzu
iya akpo-kwofu le
mgboko.*”

³⁴ Nwoke ono ja Filipu su: “Jiko kanuru mu. ?Bu onye be onye mpfuchiru Chileke ono epfuru? ?Oopfu opfu eh u iya too oopfu opfu eh u onye ozo?” ³⁵ Filipu wata iya ezi iphe. O shiepho l'iphe ono, oogu ono wata iya ezi ozi-oma ke Jizosu. ³⁶ Ephe jenyaa ephe byarwuta eka mini du. Nwoke ono su: “?Tobudu mini baa? ?Bu gunu kparu iphe, i tii medu mu baputizimu l'eka-a?”

³⁷ Filipu su iya: “I -gudewaa obu ngu g'o ha kweta be ee-mekwa ngu-a baputizimu.”
O su iya: “Ee! Mu kwetakpwaru le Jizosu Kereshi bu Nwa Chileke.”

³⁸ Nwoke ono su g'onye anga ugbo-inya ono pfuru; o pfuru. Filipu yee nwoke onoya swiru bya atuko rwuba le mini. Filipu mee ya baputizimu. ³⁹ Ephe rwufutaepho le mini ono; Unme Nnajiuphu mee Filipu o phuhu; ophu nwoke ono ahumaeduru iya. Onye Itiyopiya ono tugbua jeshia iphe, ooje; eh u nodu atso iya utso l'uzo. ⁴⁰ Eka a humaru Filipu ozo buwaruro le Azotosu. O pfukota opfu Chileke l'ekameka, o ghataru jas u o jerwua Sizariya.

9

Jizosu afuru Solu l'uzo

¹ Su-a; eshinu Solu eyeshikwadu ndu etso uzo Jizosu ebvu ike l'ee-gbushi phe; bya eseshi ike ge ya gbushia phe; o tugbua jepfu onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ² je asu iya g'o deru ekwo nu iya, ya e-goshije l'ulo-ndzuk o ndu Jiu me ya -rwua Damasukosu; g'oo-buru ya -huma onye etso uzo nwoke onoya; ya atua ya mkporo kputa iya kpuru bya Jierusalem; unwanyi me unwoke phe.

³ O jenyaa l'uzo Damasukosu ono; o nodu abyawaa ejerwu. A nonya iphor o shiepho l'imigwe chaepho vaa chaphee ya mgburugburu. ⁴ O daa kpurumu mbu Solu. O numa olu-opfu, suru iya: “Solu! Solu! ?Bu gunu meru iphe, ikpa mu eh u?”

⁵ Solu su iya: “?Bu onye be i bu Nnajiuphu?”

Olu ono su iya: Oo mu bu Jizosu; onye ikpa eh u-a. Oo-tsukwaru ngu me i nodu agba okpa le mpyipyi-oshi. ⁶ Eh u wata iya anma anmanma. Onu kugbabejaa ya akugbabe. O su: “Nnajiuphu; ?bu gunu be mu e-me.” Nnajiuphu su iya: “Gbeshi bahu l'ime mkpukpu eka aa-karu ngu iphe, ii-me.”

* 8:33 8:33 Gunaa Azá 53:7,8.

⁷ O kpoo ndu ephe le Solu swi opfu; kele ephe anu olu ono; ophu ephe ahumaduru onye epfu iya nu. ⁸ Solu gbalihu bya asaa enya; ophu o puhedu uzo. Ephe gude iya l'eka duba l'ime Damasukosu. ⁹ O nokota abali eto ono; ophu o humaduru uzo; ophu o riduru nri; ophu o nguduru mini.

¹⁰ O duru onye etsoje Jizosu, bu le Damasukosu, epha iya bu Ananayasu. Nnajiuphu byapfuta iya l'ophulenyia bya asu iya: "Ananayasu!" O za iya: "Owe Nnajiuphu!"

¹¹ O su iya: "Kwakobe jeshia l'uzo, eekuje Uzo-pfuru-nhamunha. I -rwua l'ulo Jiudasu; g'i jia aji onye Tasosu, epha iya bu Solu. O no l'eka ono epfu anu Chileke; ¹² bya ahumakwapho nwoke, epha iya bu Ananayasu l'ophulenyia eka o byaru abyabe iya eka l'ishi mee ya g'o puhahaa uzo."

¹³ Ananayasu su: "Nnajiuphu! A dukwaa igwerigwe pfuaru mu opfu nwoke-a; pfukotaru mu ejo-iphe, o meru ndu duru ngu nsu le Jierusalemu. ¹⁴ A suru l'onye-ishi uke Chileke ziru iya g'o bya akputakota onyemonye, sukpooru l'oo ngu bu Nnajiuphu iya."

¹⁵ Nnajiuphu su iya: "Jeru! Kele oo mu hotaru iya g'o jeeru mu ozi; g'oomee ge ndu abudu ndu Jiu me ndu-ishi phe mekpoo ndu Izurelu maru onye mu bu. ¹⁶ Mu e-goshi iya iphe-ehuka, oo-jekota le k'iswi ehuru mu ono."

¹⁷ Noo ya; Ananayasu jeshinaa. O jerwua bya abahu l'ulo obu; bya abyabe Solu eka su iya: "Nwana mu Solu! Nnajiuphu, bu Jizosu l'onwiya suru ge mu bya. Oo Jizosu ono bu onye goshiru ngu onwiya l'uzo teke ibya eka-a. O suru ge mu bya emee ngu g'i puhahaa uzo ozo; waa g'i nata Unme-du-Nsu." ¹⁸ Teke ono teke ono; iphe, du g'akpanyaka shi Solu l'enya dafu; o puhahaa uzo ozo. O gbalihu; e mee ya baputizimu. ¹⁹ O gbete teke ono bya eria nri; ike du iya.

Solu epfu opfu Chileke le Damasukosu

Yee ndu etso uzo Jizosu no ujiku olemole le Damasukosu. ²⁰ O jegbabe ulo-ndzuko ndu Jiu je awata ezi le Jizosu bu Nwa Chileke.

²¹ O tufu ndu numaru iya nu ehuru. Ephe su: "?To bunaa nwoke-a be bu onye-a, shi egbushi ndu eeku epha-a le Jierusalemu-a? Iphe, o byadoru eka-a bukwa ge ya bya akputachaa phe chijeru ndu-ishi uke Chileke."

²² Solu nodu akaepho epfu opfu Chileke epfushi iya ike; egoshi l'oo Jizosu, bu Kereshi obu; bya eyechaaru phe iphe, meru g'o gude o du nno l'enya iya l'enya iya k'ophu ndu Jiu, no le Damasukosu enwehuru onu opfu.

²³ A nepho ujiku olemole; ndu Jiu nokobe chia idzu egbu Solu. ²⁴ Obenu l'a byaru agbaaru iya ama l'eemeakwaa g'e gbua ya. A nodu anoduje eche nche eswe l'enyashi l'onu-oguzo, eeshije bahu l'ime mkpukpu ono g'eeme huma Solu gbua. ²⁵ O be l'enyashi; ndu onya iya paru iya ye le nkata, a turu eri pyoo l'uzo l'igbulu, e gude kpuphe mkpukpu ono mgburugburu pazeta iya; o rwua ali.

Solu alwa azu le Jierusalemu

²⁶ Solu tugbua bya ejerwua Jierusalemu bya ejeshia ge ya jepfu ndu etso uzo Jizosu. Ndzu tuko guahaa phe; kele ephe te ekweduru l'o buwaa onye etso uzo Jizosu. ²⁷ Oo ya bu; Banabasuru yeru iya eka duru iya jepfu ndu-ishi-ozu bya akporu phe ako ge Solu gude huma Nnajiuphu l'uzo; kokwaaru phe pho ge Nnajiuphu l'onwiya gude pfuru yeru Solu. O tularu phe onu ge Solu gude pfushiahaa ke Jizosu ike le Damasukosu.

²⁸ Tobudu iya bu; ndu-ishi-ozu kwe g'o jeje g'o du iya le Jierusalemu. O tsokwarupho Jierusalemu epfushi iya ike l'oo Jizosu ziru iya ge ya pfu iya l'iswi ehuru iya. ²⁹ Yele ndu Jiu, epfu opfu Giriku nodu anoduje atu igoligoli. A nonyaa; ephe mehaa g'ephe gbua ya. ³⁰ A nonyaa unwunna numa iya; ephe duru Solu jerwua Sizariya; je eyeru iya eka o jeshia Tasosu.

³¹ Ọ bụerụ iya phọ bụ lẹ nchị adụ Chìochi doo kẹ nwa teke ono, bụ iya bụ ndu ọphu nọkọta lẹ Jiudiya mẹ Gálili mẹ Samériya. Chìochi nọdu apalihu aka eshihu ike eje. Ẹphe nọdu eme uche Chileke. Unme-dụ-Nsọ nọdu eyekwaru phẹ nemadzụ k'ọphu obu ka phẹ eshihu ike.

Pyita eje Lida waa Jiopa

³² Pyita tsoru ẹkameka jegbabe. O be ujiku lanu; o jeshia gẹ yele ndu du nsọ, bu lẹ Lida kwee. ³³ O rwua l'eka ono; ọ hụma nwoke, ẹpha iya bụ Iniyasu, iphe lónwushiru ibe lanu k'ọphu ọ dabyiru l'iphe, aazeje aze nọwaa apha ẹsato; ọphu ọ gbeshijeduru agbeshi. ³⁴ Pyita kua ya: “Iniyasu! Gbeshi lẹ Jizosu mewaru; i wekorohu. Gbalihu phụ-lita iphe, ịi zeje aze.” ³⁵ Ndu bukọta lẹ Lida waa lẹ Sharonu hụma l'o wekorohuwaru tsoru ejephe; ẹphe kweta bya eworu onwophe yee Nnajiuphu l'eka.

³⁶ Lẹ Jiopa be ọ duru nwanyi lanu, bụ onye kẹ Kéreshi. Nwanyi ono anọduje eme ree tekenteke; teme ọ nọdu anọduje emeru ndu adudu g'ọ du phẹ iphe-oma. Ẹpha iya bụ Tabita, bụ iya bụ Dokasu l'opfu Giriku; ọzoo umoro-enyimu. ³⁷ A nọnyaephe teke ono; iphe meahaa ya. Ọ nwuhu. A bya awubebe odzu ono ẹhu bya aparu iya nyihu ọlo-eli je enyebe. ³⁸ Noo ya; ndu etso ọzo Jizosu, bu lẹ Jiopa numa lẹ Pyita nọ lẹ Lida, nọkwaa ntse lẹ Jiopa ono. Tọbudu iya bụ; ẹphe zia umadzu labọ g'ẹphe je ekua Pyita g'ọ bya ẹgwegwa. ³⁹ Pyita kwakobeephe tsoru phẹ. O rwua; e duru iya nyihu ọlo-eli ono. Unwanyi, ịi phẹ anọedu dọ-pee ya mgburugburu tuko aara ẹkwa egoshigbaa ya uwe, Dokasu kwashiru teke ọ nọ ndzu. ⁴⁰ Pyita chishikota phẹ l'eka ono bya egbushi ikpere bya epfuru nu Chileke. Ọ bya aghaa ẹnya lee odzu ono bya asu: “Tabita! Teta dzuru ndzu!” Ọ saa ẹnya. Ọ hụmaephe Pyita; ọ gbalihu nọdu anọ. ⁴¹ Pyita bya alọta iya l'eka yeru iya ẹka; ọ pfuru apfuru. Pyita bya ekua Chìochi l'ọphu waa unwanyi ono, ịi phẹ ta anọedu ono; bya eduru Tabita nu phẹ g'ọ tetawaru dzuru ndzu-a. ⁴² E pfudzuru iya lẹ Jiopa. A du igwerigwe woru onwophe ye Nnajiuphu l'eka. ⁴³ Pyita buru l'ulo Sayimonu nọ ọdu lẹ Jiopa. Sayimonu ono bụ onye eseje akanya l'akpo-anu.

10

Pyita eje ibe Konelusu

¹ Ọ duru nwoke lanu, bu lẹ Sizariya. Nwoke obu aza Konelusu. Ọ bụ onye-ishi ndu ojogu ndu Romu. Ndu ọ bụ ishi phẹ bụ ndu ojogu ukporo ise lẹ “Ogbo ojogu ndu Itali.” ² Konelusu bụ onye akwabeje Chileke ubvu. Yẹ ndibe iya g'ẹphe ha nọdu atsu Chileke ebvu. Ndu Jiu, enwedu iphe be ọonujekpoo iphe shii; teme ọ nọdu epfufe anu Chileke tekenteke. ³ O be ujiku lanu; g'ẹnyanwu swifwaru l'ishi; ọ hụmakpoo ojosi-imigwe, shi l'eka Chileke rengurengu l'ophulenyia g'ọ bataru bya ekua ya su iya: “Konelusu!”

⁴ O gude ndzu-agugu lee ojosi-imigwe ono ẹnya; bya asu iya: “Owe-e! ?Bukwa ole Nnajiuphu?”

Ojosi-imigwe ono su iya: “Chileke numawaru epfufu iipfufe anu iya bya anataakwapho iphe-oma ono, iimeje ono. Chileke nyatawaru ngu. ⁵ Haru unwoke zia g'ẹphe je Jiopa je ekua nwoke lanu, ẹpha iya bụ Sayimonu; onye ẹpha iya bukwaphe Pyita. ⁶ Ọ byaru abyabya. Ọ nọ l'ulo nwoke ono, eekuje Sayimonu ono, bu l'aguga eze-enyimu bya abukwarupho onye eseje akanya l'akpo-anu.” ⁷ Ojosi-imigwe ono, shi epfu eyeru Konelusu ono tugbuepho; o kua unwokoro iya umadzu labọ bya eyeru phẹ onye ojogu lanu; Chileke duru lẹ nsọ, yi lẹ ndu anọ-kubeje Konelusu ntse ejeru iya ozi. ⁸ Ọ bya akochaaru phẹ iphe, meru nu; o zia phẹ g'ẹphe jeshia Jiopa. Ẹphe tugbua jeshia.

⁹ O rwua nchitabohu iya ge ndu-ozu ono abyawaa erwu Jiopa; Pyita nyihu eli ulo, du baswaa l'echi eswe; jeshia epfuru nu Chileke. ¹⁰ A nonyaa egu gahaa ya. O du iya g'a su le ya riwaru nri. Nri shikwaduru l'oku. Noo ya; o gbę du g'o bu mgbęnya zinwutaru iya ęnya. ¹¹ O huma g'imigwe gheru onu; huma iphe, shi l'igwe alwa l'ali; iphe, du g'ekwa ocha, ha shii, e setacharu ęka l'ishi-ishi iya uzo ęno gude ewozeta l'ali. ¹² L'ime ękwa ono be o to dudu egube anu, nweru okpa ęno, du le mgboko-a adudu iya nu. Ebe o dudu egube anu, akpu wuruwuru adudu iya nu. Ebe o dudu egube ęnu, ephe l'eli adudu iya nu. ¹³ O numa olu, suru iya: "Gbęshi Pyita! Gbua ria!"

¹⁴ Pyita su: "Mu tee rikwa Nnajiuphu! Mu teke eriswekwaa iphe, ta agbaduru k'ophu ee-ri iya; ozoo iphe, aaso nsọ." ¹⁵ Olu ono sukwa iya k'ugbo ębo: "Ta adukwa teke iisubaa l'iphe, Chileke suru g'a ta soshi nsọ be aaso nsọ." ¹⁶ Iphe ono mee nno ugbo ęto. E mecha; e wolia ya woba l'imigwe.

¹⁷ Pyita rihaa iphe, ophulanya pho bu; o tufu iya ęhu. Teke ono be ndu Konelusu ziru ozi chotawaru ulo Sayimonu jewaa je apfuru l'onu-abata. ¹⁸ Ephe kua oku bya ajia su: "?O duru onye byaru abyabya, bu l'ęka-a, ępha iya bu Sayimonu Pyita?"

¹⁹ Pyita nodu arikwadia iphe, ophulanya pho bu. Unme Chileke su iya: "Gebekwa! O dukwaru umadzu ęto, no l'ęka-a, achọ ngu nu. ²⁰ Gbalihu nyizeta je etsoękwaru phe pho; te ejekpokwaa anmagbube; kele o kwa mbedua ziru g'ephe bya." ²¹ Pyita nyizeta je asu phe: "Oo mbedua be unu achọ obu. ?Unu byaru gunu?"

²² Ephe su iya: "O kwa Konelusu, bu onye-ishi ndu ojogu ndu Romu be ziru anyi g'anyi bya. O bu onye obu oma; teme o buru onye Chileke duru le nsọ. O bu onye ndu Jiu eyeru nsọ shingushingu. Ojozi-imigwe suru iya g'o zia g'i bya l'ulo iya g'oo-numa iphe, ii-pfu." ²³ Pyita bya eduta phe; ephe je akwaa akwakwa.

O be le nchitabohu iya; o gbęshi tsoru phe. Unwunna, bu le Jiopa hakwarupho tsoru iya. ²⁴ O be le nchitabohu mboku ono; ephe jerwua Sizariya, bu ęka Konelusu yee abubu iya g'ephe ha me ndu onya iya phe, o ziru g'ephe bya no echeru iya. ²⁵ Pyita bahushia l'ulo; Konelusu gbapfu iya je adaa kpurumu l'iphu iya abaru iya ęja. ²⁶ Pyita kpulia Konelusu su iya: "Gbęshi agbęshi le mu bu-a nemadzu mmanu g'i bu ono." ²⁷ Pyita yele Konelusu bokwaseru uja jasuru ephe bahu l'ime ulo Konelusu. Ephe je ahuma ikpoto oha, doru iya nu. ²⁸ O su phe: "Unu maanaru-a l'onwunu rengurengu l'o du le nsọ l'omelali anyibe ndu Jiu ke g'onye Jiu kpapfu onye abudu onye Jiu; ozoo g'o duru iphe, yee onye abudu onye Jiu anodu emegbaa. Ole Chileke goshiru mu su g'o to dukwa onye mu a-soje nsọ; ophu o dukwa onye mu a-suje l'o to gbaduru k'ophu mu e-denyi iya ęka. ²⁹ O buru iphe ono meru g'o gude ophu mu ejekpodaru ro akpa ishi iphe, eekuru mu. Mu tsoerupho ndu unu ziru g'ephe bya ekua mu. Su-a; iphe, mu aji nta-a bu: ?unu ekuru mu gunu?"

³⁰ Konelusu su: "Egube nta-a nwaraswaphuru, bu iya bu l'okuloku k'eto k'eswe egube-a be mu no epfu anu Chileke l'ulo mu. No iya; mu bya ele ęnya; onye yeru uwe, egbu nwınwii pfuwaru mu l'iphu. ³¹ O su mu: Konelusu! 'Chileke numaakwaru epfupfu, iipfu anu iya; nyatakwaapho iphe-oma, iimeje. ³² Ge mu zia nemadzu g'e je ekua onye ępha iya bu Sayimonu; teme ępha iya bukwarupho Pyita. O byaru abyabya. O no l'ulo Sayimonu onye akanya akpo-anu, bu l'aguga eze-enyimu.' ³³ Tobudu iya bu; mu ziękwapho nemadzu teke ono teke ono g'a bya ekua ngu. I mekwaa ree g'i byaru-a. Nta be anyi nokotaakwaa l'iphu Chileke anga g'anyi numa iphe, Chileke a-su ngu g'i pfuaru anyi."

Onu, Pyita eyeru Konelusu

³⁴ Noo ya bu; Pyita wata eye onu. O su: "Nta be o dowaru mu ęnya le Chileke ta akpochadu mkpocha. ³⁵ O to pfudu kele nemadzu shi l'ali ophu; ozoo l'o shi

l'alì ọp̄huu. Ip̄he, buk̄poo onye ats̄u iya ebvu; t̄eme ọ n̄odu emeje ip̄he-oma b̄e ọ nabatawaru. ³⁶ S̄u-a; Chileke ziru ndu Ízurelu ozi bya eshi l'ẹka Jiz̄osu K̄éreshi zia ph̄e ozi-oma k'ẹhu-guu. Ọ b̄uru K̄éreshi ono, b̄u iya b̄u Nnajiup̄hu onyemonye. ³⁷ Unu mawaru ip̄he, wataru ememe l̄e Gálili jas̄u o mek̄ota l̄e Jiudiya mgburugburu ḡe Jīonu rachaaru k'eme baputizimu arara. ³⁸ Unu n̄umawaru k̄e Jiz̄osu, b̄u onye Nazaretu; ḡe Chileke meru Unme-d̄u-Ns̄o ji iya ẹhu bya emee ike d̄u iya k'ọp̄hu ọ t̄ukoru ẹkameka jep̄hee n̄odu eme ip̄he, d̄u ree; atoje onyemonye l'ẹgbu, Nsetanu keru iya; k̄ele Chileke swiru iya. ³⁹ Anyībedua gudekp̄oo ẹnya anyi h̄uma ip̄he, Jiz̄osu meru l'alì ndu Jiu waa Jierúsalem̄u. Ndu Jiu woru iya kp̄opyabe l'oswebe; ọ nw̄uhu. ⁴⁰ Ọle Chileke meru o shi l'ọnwu teta dz̄uru nd̄u g'ọ n̄ochaaru ujiku ẹto l'ilu; bya emee o gos̄hi onwiya l̄e ya dz̄u nd̄u. ⁴¹ Ọp̄hu ọ b̄udu onyemonye b̄e h̄umaru iya n̄u. Ọ b̄uepho anyībedua, l'at̄u ọnu iya-a, b̄u ndu Chileke h̄otarua-a b̄e h̄umaru iya n̄u. Anyi l'iya n̄okporu ria nri nḡua ip̄he, aanḡu anḡungu ḡe Chileke mechaaru o shi l'ọnwu teta dz̄uru nd̄u. ⁴² O zia anyi s̄u g'anyi zikashiaru onyemonye ozi-oma ono. S̄u g'anyi saaru iya ndip̄he l'ọ b̄u iya b̄e Chileke meru onye e-kpe ndu dz̄u nd̄u m̄e ndu nw̄uhuru anw̄uhu ikpe. ⁴³ Ndu mp̄fuchiru Chileke g'ẹp̄he hak̄ota pfuru op̄fu iya. Ẹp̄he s̄uru l'onyemonye, kwetar̄u nkiya b̄e Chileke a-ḡuru nv̄u l'ip̄he-ẹji iya."

Chileke an̄u ndu ab̄udu ndu Jiu Unme-d̄u-Ns̄o

⁴⁴ Pȳita kp̄ukwaduru-a op̄fu l'ọnu; Unme-d̄u-Ns̄o bya ejik̄otaep̄ho ndu an̄u op̄fu ono ẹhu. ⁴⁵ Ọ d̄u ndu Jiu ono, ets̄o ọzo K̄éreshi ono; mb̄u ndu ono, ẹp̄he l̄e Pȳita shi l̄e Jīopa sw̄iru ono biribiri l̄e Chileke n̄ukwarup̄ho ndu ab̄udu ndu Jiu Unme-d̄u-Ns̄o. ⁴⁶ K̄ele ẹp̄he n̄umaru ẹka ẹp̄he ep̄fugbaa l'olu Unme-d̄u-Ns̄o; bya aja Chileke ajaja. Pȳita s̄u: ⁴⁷ "Eshinu ndu-a natawaru Unme-d̄u-Ns̄o g'anyi natar̄u-a; ?b̄uhunu ḡunu ọzo akp̄oshi g'e te eme ph̄e baputizimu?" ⁴⁸ Ọ s̄u g'e gude ẹpha Jiz̄osu, b̄u K̄éreshi meshia ph̄e baputizimu. E mecha; ẹp̄he rw̄oo ya g'ẹp̄he l'iya n̄odu nw̄ujiku olemole.

11

Ip̄he, meru l̄e Sizariya

¹ Ndu-ishi-ozu m̄e ọnwunna, n̄o l̄e Jiudiya mgburugburu n̄uma l̄e ndu ab̄udu ndu Jiu natar̄u op̄fu Chileke. ² Pȳita laphuepho az̄u l̄e Jierúsalem̄u; ndu Jiu wata iya ata ọta. ³ Ẹp̄he s̄u iya: "B̄u ḡunu meru ip̄he, i jeru ibe ndu e te buduru úbv̄u ḡe ḡu l'ẹp̄he rigba nri?" ⁴ Pȳita shīep̄ho l'ishi k̄okotar̄u ph̄e ip̄he, meru n̄u g'ọ hak̄ota nan̄u nan̄u. S̄u ph̄e l'ip̄he, kpar̄u iya n̄u b̄u l̄e-a:

⁵ "Mu n̄o l̄e Jīopa. Mu n̄odu ep̄fu an̄u Chileke. A n̄onyaa ọ gb̄e d̄u g'ọ b̄u mḡbenya zinwutaru mu ẹnya. Mu ph̄uahaa ọphulenyia. Mu h̄uma ip̄he, d̄u g'ẹkwa, ha ọsa, e setaru l'ishi-ishi iya ọzo ẹno; shi l'imigwe apazeta l'alì. Ẹkwa ono byarwutae mu ph̄o ntse; ọ pfuru. ⁶ Mu bya elerweta iya ẹnya. Mu h̄uma ip̄he, buk̄poo an̄u, nweru ọkpa ẹno mekp̄oo an̄u-ẹgbudu; mekp̄oo ip̄he, b̄u an̄u, akp̄u akp̄ukpu; mekp̄oo ip̄he, b̄u ẹnu, ẹp̄he l'eli. ⁷ Mu n̄uma olu, s̄uru mu: 'Pȳita; gbalihu gbua ria!' ⁸ Mu s̄u iya: Nnajiup̄hu; mu tee rikwa! Ip̄he, ad̄udu k'eriri ọzoo ip̄he, aas̄o ns̄o teke ekpuswekwaa mu ọnu. ⁹ Olu-op̄fu ono, shi l'imigwe ono suk̄wa mu: 'Ta ad̄ukwa teke iisubaa l'ip̄he, Chileke s̄uru g'a ta as̄oshi ns̄o b̄e aas̄o ns̄o.' ¹⁰ Ip̄he ono mee nno mḡbo ẹto. E mecha e wolik̄ota iya woba l'imigwe. ¹¹ Teke ono kwaph̄o b̄e ọmadzu ẹto, shi Sizariya, e ziru g'ẹp̄he bya ekua mu byarwutawaru l'ulo, mu bu.

¹² "Unme Chileke s̄u mu ḡe mu tsoekwaru ph̄e ph̄o; ḡe mu te ejekwa anmagb̄ube. Ọnwunna-a, n̄o l'ẹka-a ẹp̄he n'ishii tsoru mu jeshia Sizariya ọbu. Anyi rwua bya at̄uko bah̄u l'ulo K̄onelusu. ¹³ K̄onelusu k̄ooru anyi l̄e ya h̄umaru ojozi-imigwe, pfuru l'ime ọlo iya; ojozi ono s̄u iya g'ọ zia nemadz̄u g'e je ekuaru iya Sayimonu, onye ẹpha iya buk̄wapho Pȳita. ¹⁴ Ọ b̄uru iya e-pfuru ngu op̄fu, Chileke e-gude dz̄oo ḡule ndibe

ngu. ¹⁵ No iya; mu bya abyarwuta bya awataepho epfu opfu; Unme-dụ-Nsọ bya eji p̄hẹ ẹhu ẹgube ono, o jiru anyi lẹ mbụ ono. ¹⁶ Mu nyata lẹ Nnajiuphu s̄uru lẹ Jiṅnu gude mini mee baputizimu; ọle unubedua bẹ ee-gude Unme-dụ-Nsọ mee ya. ¹⁷ O doru ẹn̄ya lẹ Chileke n̄uru ndu abudu ndu Jiu ono iphe, ọ n̄uru anyibe ndu kweru kẹ Nnajiuphu anyi, bụ Jizosu Kéreshi. ?Bụ onye bẹ mu bụ k'akposhi iphe, Chileke eme?"

¹⁸ Noo ya; ẹphe numachae ya p̄họ; ẹphe tabuhu Pyita ụta bya awata ekele Chileke s̄u: "Ọo ya bụ lẹ Chileke hakwarupho ndu abudu ndu Jiu ụzo g'izimanu lwa p̄hẹ azu g'ẹphe gbanwee umere nata ndzu ọp̄húú."

Eedobe Chiochi lẹ Antiyoku

¹⁹ Ndu a chikashiru lẹ mkpamehu, a kparu ndu Chiochi g'e gburu Sutivinu gbakashihu tsoru Fonishiya m̄e Sayipuros̄u; m̄ekpoo Antiyoku. Ọ buerupho ndu Jiu kpurumu bẹ ẹphe ezi ozi-oma ono teke ono. ²⁰ Ọle ndu Chiochi ono; ndu ọphu shi Sayipuros̄u waa Sayirini tugburu jeshia Antiyoku je arakashiaru ndu abudu ndu Jiu, bugbaa l'eka ono ozi-oma kẹ Nnajiuphu, bụ Jizosu. ²¹ Chileke yeru p̄hẹ ẹka; a dụ igwerigwe kweta; bya eworu onwop̄hẹ yee Nnajiuphu l'eka.

²² E pfukashia k'ekwekwe ono k'ọphu o rwuru Chiochi Jierusalem̄u lẹ nchi. Ẹphe s̄u ḡe Banabas̄u jeshia Antiyoku. ²³ O jerwua je ahuma ẹgube eze-iphe-oma, Chileke emeru ndu ono. Ẹhu ts̄ohaa ya uto. Ọ s̄u p̄hẹ g'ẹphe gudekp̄oekwapho uche p̄hẹ g'oha n̄oshia ike l'ire-lanu n̄odudoru Nnajiuphu. ²⁴ Kele Banabas̄u ono bụ ọkpobe nemadzu; Unme-dụ-Nsọ ji iya ẹhu; teme o gude obu iya g'ọ ha kweta kẹ Chileke. Ọo ya bụ; e mee ndu dụ igwerigwe wogbaru onwop̄hẹ yee Nnajiuphu l'eka.

²⁵ E mechaa; Banabas̄u tugbaa jeshia achọ S̄olu lẹ Tasosu. ²⁶ Ọ huma iya bya eduta iya byatashia Antiyoku. Ẹphenebo n̄o mgbarapha l'eka ono; ẹphe lẹ ndu Chiochi. Ẹphe zik̄ota ikpoto nemadzu ozi-oma ono. Ọ buru lẹ Antiyoku ono bẹ e vuchaa ụzo kua ndu etso ụzo Jizosu ndu kẹ Kéreshi.

²⁷ Lẹ teke ono bẹ ọ duru ndu mpfuchiru Chileke, shi lẹ Jierusalem̄u bya Antiyoku. ²⁸ Onye lanu bẹ ẹpha iya bụ Agabosu. Agabosu gbalihu gude ike Unme Chileke s̄u l'oke ọkpa-nri abyakwa adudu lẹ mgboko mgburugburu. Oke ọkpa-nri ono mechaaru dụ ḡe Kulodiyosu bụ eze nnajioha al̄i ono. ²⁹ Ndu kẹ Kéreshi ono chia idz̄u s̄u g'on'yemonye t̄a iphe g'ike beru iya g'e wolaaru unwunna ọphu bu lẹ Jiudiya. ³⁰ Ẹphe mee ya nno. E woru iphe ọbu, a tutaru ọbu n̄u Banabas̄u ȳe S̄olu; ẹphe wolaaru ndu e meru ọgerenya lẹ Chiochi Jiudiya.

12

Eegbu Jiemusu bya atu Pyita mkporo

¹ Ọ buru teke ono bẹ eze, bụ Herodu haru haru ndu Chiochi wata akpa ẹhu. ² O gude nwune Jiṅnu, ẹpha iya bụ Jiemusu gbufu iya ishi. ³ O lee ẹn̄ya l'egbugbu, ya gburu nwoke ono bẹ dụ ndu Jiu ree; o je egudefua Pyita. Teke o guderu Pyita bụ l'obo-iphe eswe, aatajẹ buredi, ekoduru ekoko. ⁴ O gude Pyita t̄a ya mkporo. A bya agb̄aa ndu ojogu ẹn̄o ẹn̄o ụzo ẹn̄o woru dobe g'ẹphe cheje iya nche. Iphe, Herodu r̄iru bụ l'ọo a -bochaa iphe ya akpufutaru iya ọha. ⁵ Noo ya; Pyita n̄odu l'ulo mkporo; obenu lẹ ndu Chiochi epfukp̄oep̄ho anu Chileke epfushi iya ike l'iswi ẹhu iya.

Ojosi, shi l'eka Nnajiuphu adzo Pyita lẹ mkporo

⁶ O be l'enyashi, bụ nchi -bohu bẹ aa-kp̄uta Pyita kpufutaru ọha; ọ n̄odu eku mgbenya; ndu ojogu labo n̄oru iya ye l'echi eche iya nche. A t̄a ya mkporo uzi labo l'eka. Ndu ojogu n̄odugbaa nche l'onu-uzo ọka-mkporo ono. ⁷ A bya l'amaru; ojosi, shi l'eka Nnajiuphu pfuwaru l'eka ono, Pyita n̄o ono. Ulo mkporo ono

mgburugburu nwukotaepfo ke phoo. Ojozi-imigwe ono bya enwua Pyita eka kutee ya su iya: “Ngwa; tehu egwegwa!” Mkporo ono, a turu iya l'eka labo ono weshihu daa l'ali. ⁸ Ojozi-imigwe ono su iya: “Ngwa; lishia akpo uwe ngu ike yee akpokpa ngu egwegwa!” Pyita bya emee g'e pfuru iya. Ojozi-imigwe ono su iya: “Chita ukpo ngu gbaphua onwongu tso mu l'azu.” ⁹ Pyita tsoru iya; ephe lufu l'ulo mkporo ono. Ophu Pyita amadu l'iphe ono, ojozi-imigwe eme ono bu iphe, meru ememe. O dobesu l'oo nrwobu be ya arwo. ¹⁰ Ephe bya aghata ndu nche k'ivuzo; bya aghaa ndu k'ebogbiriri jasuphe jerwua onu-abata eka eeshije abahu l'ime mkpukpu. E gude mgbo-igwe guchia oguzo iya. Oguzo ono guhaa l'onwiya; ephe bya aghata tugbua. Ephe tsoru uzo lanu l'ime mkpukpu ono. A bya l'amaru; ojozi-imigwe-a phuhwaa; paru Pyita haa nwekinyi iya.

¹¹ Pyita gbete teke ono maru iphe shi eme nu bya asu: “Nta be o doru mu enya l'iphe-a, bu iphe, meru ememe! Aa! ?Bu Nnajiuphu ziru ojozi-imigwe iya; o bya adzo mu l'eka Herodu; dzo mu l'eka iphemiphe, bu iphe, ndu Jiu ar l'ephe e-me mu.”

¹² O maerupho eka ya no; bya atugbua jeshia ibe Meri phe, bu iya bu ne Jionu onye eekujekwapho Maku. A du igwerigwe dzukobe l'eka ono epfu anu Chileke. ¹³ Pyita bya akua eka l'oguzo. Nwamgboko, yee nemadzu bu gbaru jeshia amaru onye o bu. Ephe nwamgboko ono bu Roda. ¹⁴ O numa olu Pyita; ehutso ya ntumatu k'ophu o to guhaeduru uzo ono; o gbaphu azu je echiaru phe mkpu su phe l'o kwa Pyita be pfuru l'onu-oguzo obu. ¹⁵ Ephe su iya: “?Bu obvu eme ngu?” O nodu epfushikwa iya pho ike. Ephe su l'oo-buru l'oo ojozi-imigwe Pyita.

¹⁶ Pyita nodu akukwa-a eka-a, oku-a. E mecha; ephe guhaa uzo. O du phe oke biribiri g'ephe humaru iya. ¹⁷ O meeru phe eka paapaapa g'ephe ngaberu iya nchi. O bya eshi ishi lanu kooru phe ge Nnajiuphu gude dufuta iya l'ulo mkporo ono. O su phe g'ephe kooru iya Jiemusu waa unwunna ndu ophu. O tugbua jeshia eka ozo.

¹⁸ O be l'utsu; o tufukpoo ndu ojogu ono, no nche ono ehug'ephe Pyita meru. Ephe gbaahaa katakatakata. ¹⁹ Herodu su g'a choo ya. A choo ya; ophu a humaduru iya. O jichaa ndu nche ono aji bya ezia g'e gbutachaa phe ishi.

E mecha; Herodu shi le Jiudiya tugbua jeshia Sizariya je anoo nwodu.

Herodu no ndzu rehu erehu

²⁰ A nonyaa; opfu daru Herodu yele ndu mkpukpu Taya; waa ndu mkpukpu Sayidonu. Herodu voru oku wua ehug'ephe hoo nemadzu ye g'e je arwo ya. Ephe voru uzo je arwo-buta Bulasutosu, bu iya bu onye eleta ulo eze enya; teme ephe jepfu eze teke ono je arwo ya g'e doshia opfu ono; kele o bu l'ali-eze iya be e shi ewotaru phe nri eriri.

²¹ O be mboku, Herodu turu onu opfu obu; o bya eyee uwe eze iya; bya anodu l'aba-eze iya bya awata eyeru ndu ono onu. ²² Ephe tua uzu su: “O to bukwa nemadzu epfu opfua-o. O bukwa ya bu chi-o!” ²³ Teke ono teke ono; ojozi-imigwe, shi l'eka Nnajiuphu chitakpopho Herodu tua ke gbaragadaga; kele o haru; e wota ubvu, gbaru Chileke nwekiya akwabete iya. Eka bya eripyabete iya; o nwuhu.

²⁴ Opfu Chileke kabakpo edzuru ekameka; a kabakpo adu igwerigwe kweta ke Nnajiuphu.

Aahota Banabasu yee Polu g'ephe je ezi ozi-oma

²⁵ Banabasu yee Solu jechaa ozi, e ziru phe; ephe shi le Jierusalemu laphushia azu le Antioku. Ephe duta Jionu onye eekujekwapho Maku; ephe l'iya swiru.

13

¹ Le Chiochi, du le Antioku be o duru ndu mpfuchiru Chileke; me ndu ezije opfu Chileke, no iya nu. Ephe phe bu: Banabasu; waa Simiyonu onye ntushi-epha iya bu

Nayijia, bu iya bu Nwui; waa Lusiyosu onye Sayirini; waa Solu; waa Maneyenu; onye bu yee Herodu, bu eze be e hefutaru l'unuphu lanu. ² O be ujiku lanu; ephe nokobe aswi egu epfu anu Chileke. Unme-du-Nso su phe: "Unu hotaru mu Banabasu yee Solu g'ephe je ejeeru mu iphe, mu kuru phe oku iya."

³ Ephe swia egu pfuru nu Chileke bya abyabe phe aka l'ishi bya asu phe g'ephe jeshia.

Iphe, meru le Sayipuros

⁴ Eshinu o bu Unme-du-Nso ziru Solu yee Banabasu; ephe tugbua jeshia Selusiya je abahu l'ugbo-mini jeshia Sayipuros. ⁵ Ephe jerwua Salamisu bya epfua ke Chileke l'ulo-ndzukọ ndu Jiu, nogbaa l'eka ono. Ephe le Jionu onye eekujekwapho Maku swikwarupho g'oojeeru phe aka l'eje ozi ono.

⁶ Ephe kwaseru oha ono, eze-enyimu gbapheru ono jasụ ephe jerwua Pafosu, nokwapho l'ali ono. Ephe huma onye Jiu, no l'eka ono, anoduje eme omamanshi; teme o buru onye mpfuchiru l'epfue iphe, Chileke epfuduru. Epha iya bu Ba-Jizosu. ⁷ Yele ochi-oha ali ono nodu eshi onya. Epha ochi-oha ono bu Sejiyosu Polosu; teme o buru nwoke, makporu iphe shii. Ochi-oha ono bya ekua Banabasu yee Solu; kele o du iya g'o numa opfu Chileke. ⁸ Noo ya; Ba-Jizosu meahaa ge ya kposhia iphe, Solu phe byaru; kele o to dudu iya g'onye eze ono kweta ke Jizosu. Iphe, oza l'opfu Giriku bu Elimasu, bu iya bu onye emeje omamanshi. ⁹ Noo ya bu; Unme-du-Nso bya eji Solu, onye eekujekwapho Polu ehụ. O kefuru iya enya; ¹⁰ bya asu iya: "I bu nwa ke Obutuswe. Oo ngu bu onye emebyi iphemiphe, du ree. O to dudu udu ugho, i ti ghodu; ophu o dudu egube eregede, i ti gbadu. ?Bu teke ole be ii-hakporo egude aka epfubyishi okpobe-opfu ke Chileke? ¹¹ Ge Chileke bya ebyia ngu aka. Nta-a be ii-wataepho atsụ ishi; ophu i ti yidu humabaa iphoró shi l'enyanwu noo ujiku olemole."

G'e ejia epfu-a; enya gbahu iya ke tsukiribaa. O bukuahaa ebuku; chokashiahaa onye e-gude iya aka. ¹² Onye eze ono huma iphe ono, meru nu ono bya ekweta ke Nnajiuphu, bu Jizosu. Iphe ke Jizosu ono, e ziru iya ono du iya oke biribiri.

Iphe, eme le Antiyoku, du le Pyisidiya

¹³ Polu phe bya abahu l'ugbo le Pafosu jeshia Pega, bu mkpukpu, du le Pamfiliya. O rwua l'eka ono; Jionu onye eekujekwapho Maku paru phe haa laphushia azu le Jierusalemu. ¹⁴ Ephe shi le Pega tugbua jerwua Antiyoku, du le Pyisidiya. O be mboku eswe-atuta-unme ndu Jiu; ephe bahu l'ulo-ndzukọ ndu Jiu je anodu; ephe le ndu byaru nu. ¹⁵ A guchaa iphe agugu, shi l'ekwo ekemu Mosisu waa ophu shi l'ekwo ndu mpfuchiru Chileke; ndu-ishi ulo-ndzukọ su g'e pfuaru Polu phe: "Unwunna anyi; o -buru l'o duru opfu, unu e-pfu gude gbaa ndu-a, no l'eka-a unme; unu pfua ya." ¹⁶ Polu gbalihu bya apaliaru phe aka g'ephe nodu doo su: Unu gebekwa-o!

"Su-a: unube ndu Izurelu ibe mu me unube ndu ozo, bu ndu Chileke duru le nso. ¹⁷ Chileke ndu-a, bu Izurelu-a hotaru ndiche anyi phe bya emee phe; ephe paa aka teke ephe shi buru ndu byaru abyabya l'ali Ijiputu ono. Chileke gude eze ike nkiya dufuta phe l'ali Ijiputu. ¹⁸ O takporerupho umere phe nshi dua phe ukporo apha labo l'echiegu, e budu ebubu. ¹⁹ O gbushia oha esaa l'ali Kenu bya eworu ndibe iya dochia; ephe nweru ali ono noo iphe, ha g'unu apha l'apha ukporo labo l'apha iri.

²⁰ "E mechaa; o bya eyeaharu phe ndu-ikpe jasụ l'ogbo k'onye mpfuchiru, bu Samelu. ²¹ O be teke ephe suru l'o du phe g'a su l'ephe nweru eze; Chileke hotaru phe Solu, bu iya bu nwa Kishu; oshilokpa Benjaminu; o buru eze phe ukporo apha labo. ²² Chileke wofuepho onye k'ono; o hota Dévidi g'o buru eze phe. Chileke pfuru opfu Dévidi su: 'Dévidi, bu iya bu nwa Jiesi bu onye du mu l'obu; onye e-mekota iphemiphe, mu tuberu.' ²³ Oo Nwa Dévidi ono, bu iya bu Jizosu be Chileke yeru g'o

buru Onye-Ndzota ke ndu Ízurelu, bu iya bu iphe, o kweru ukwe iya. ²⁴ Jizosu -bya abya; Jionu vuhawaru uzo raaru iya ndu Ízurelu mgburugburu arara g'ephe ghaa umere g'izimanu lwa phe azu g'e mee phe baputizimu. ²⁵ O rwujeepho teke Jionu e-jeghe ozi ono; o su phe: '?Bu onye be unu dobesu le mu bu? O to bukwa mbedua bu onye obu, unu ele enya iya obu. Obenu l'onye k'ono e-mechaa etso mu l'azu; onye mu ta adudu iphe, mu bu ke ge mu yefu iya akpokpa, o yeru l'okpa.'

²⁶ "Unwunna mu; unube ndu shi l'okpa Ebirhamu me ndu ohozo, no l'eka-a, Chileke duru le nsu! Oo anyi l'unu be Chileke ziru ozi ono g'e zia anyi l'oo Jizosu adzo ndzu. ²⁷ Ndu bu le Jierusalemu waa ndu-ishi phe ta amakpokwaanu l'oo Jizosu bu Onye-Ndzota obu. Ophu o dokpodaaru phe nu enya; mbu opfu ndu mpfuchiru Chileke, aaguru phe l'eswe-atuta-unme, anwuta anwuta. E mechaa; ephe gbeni mee g'iphe, ndu mpfuchiru Chileke ono pfuru vaa g'e pfuru iya teke ephe nmaru Jizosu ikpe onwu. ²⁸ Ephe su ge Payileti haa g'e gbua ya l'ebe abu l'oo duru iphe, ephe maru, bu iphe, ephe a-su l'oo iphe, e gude egbu iya. ²⁹ Ephe mechaa iphemiphe, bu iphe, opfu Chileke pfuru ke nkiya; ephe shi l'eli oshi pazeta iya bya aparu iya lia l'ilu. ³⁰ Ole Chileke meru g'o shi l'onwu teta dzuru ndzu. ³¹ E mechaa; o woru onwiya goshi ndu ephe l'iya shi le Galili swiru je Jierusalemu. O goshi phe onwiya ujiku olemole. Nta-a buwaa phe bu ndu epfuru ndu Ízurelu iphe, ephe huma-butaru ke nkiya. ³² Iphe, anyi byaru bu g'anyi bya akoru unu ozi-oma ono, bu iya bu l'iphe ono, Chileke kweru ndiche anyi phe ukwe iya ono ³³ be o meakwaru anyibe oshilokpa phe. O meru iya teke ono, o meru Jizosu o shi l'onwu teta dzuru ndzu ono. O buru iphe, ono bu iphe, e deru le Ebvu-oma k'ebo su:
"Oo ngu bu Nwa mu nwoke.

E -shi ntanu-a buwaa mu bu

Nna, nwuru ngu nu.*

³⁴ Chileke pfukwarupho ke ge ya e-me iya g'o shi l'onwu teta dzuru ndzu g'o to nwuhubahe anwuhu ophu o buro k'erehu erehu. O pfuru su:

Mu e-meru unu iphe-oma ono,

du nsu ono,

ta arwuhudu arwuhu ono,

mu kweru Dévidi

ukwe iya ono.†"

³⁵ Noo iphe, meru g'o gude o pfukwaapho l'eka ozo su:

"I tii kwedu g'onye nkengu,

i yeru obu rehu erehu.‡"

³⁶ Ole Dévidi meru uche Chileke l'ogbo nkiya; o bya anwuhu; e lia ya l'eka e liru nna iya oche phe; o nodu l'eka ono rehu. ³⁷ Obenu l'onye ono, Chileke meru o shi l'onwu teta dzuru ndzu ono te erehuduru erehu. ³⁸ Su-a; g'o doo unu enya g'unu hakota unwunna mu; l'oo Jizosu ono be Chileke shi l'eka iya gbuhaaruu unu uzo, unu e-shi g'o guaru unu nvu l'iphe-iji unu. ³⁹ L'ekemu Mosisu ta adukwa ike mee unu g'unu buru ndu pfuberekoto l'iphu Chileke. Obenu le teke unu byaru egude obu unu g'o ha kweta ke Jizosu; Chileke agukotaru unu nvu l'iphe-iji, unu meru. ⁴⁰ Oo ya bu; g'unu letakwa enya g'iphe ono, ndu mpfuchiru Chileke pfuru ono te eme unu. Ephe suru:

⁴¹ "Unu lenu! Unube ndu ono

akpo Chileke ebo l'afu

ono.

G'o tufukwa unu eh;

unu alaa l'iswi.

Kele iphe, mu e-me l'ogbo

* 13:33 13:33 Gunaan Ebvu 2:7. † 13:34 13:34 Gunaan Azá 55:3. ‡ 13:35 13:35 Gunaan Ebvu 16:10.

unu-a bu iphe,
 unu ta abyadu ekweta l'ò
 bu okpobe-opfu;
 m'ò betakporu e pfuaaru
 iya unu. §”

⁴² “Pòlu yè Banabasu lufushiepho l'ulo-ndzuko ono; ndu ono rwo phè sù g'èphe lwabakwaa azu l'idzu eswe-atuta-unme ozo bya akobaaru phè iphe ono. ⁴³ Ndu ono gbakashihuepho; ndu Jiu mè ndu ohozo, mewaru onwophe ndu Jiu; tsoru Pòlu yè Banabasu phè. Pòlu phè nodu epfushiru phè ike sù phè g'èphe ta ahakwa eze-iphe-oma, Chileke meru phè.

⁴⁴ “O be l'eswe-atuta-unme ozo; o phodu nwanshi mè mkpukpu ono l'ophu awufutakota bya l'ulo-ndzuko ono bya anuma opfu Chileke. ⁴⁵ Ndu Jiu humaephe igwe oha ono; ephe wata iji-ènya bya awata agbaghashi iphe, Pòlu ezi; wata iya ephu iphu. ⁴⁶ Pòlu waa Banabasu saahaa ya kpaa kpaa sù phè: Oo unube ndu Jiu bè o gbaru kè g'e vuru uzo zia ozi-oma-a. Obenu l'eshinu unu jikaru iya; ophu unu ekwedu l'unu du k'enweru ndzu ojeje bè anyi a-ha unu ghaaru ndu abudu ndu Jiu iphu nta. ⁴⁷ Kèlè o noo iphe, Nnajiuphu hotaru anyi zia anyi teke ono, o sùru:

“Mu hotaru unu
 g'unu buru iphoro ndu
 abudu ndu Jiu.
 G'unu gude ozi ono,
 Chileke e-shi dzota ndiphe
 ono gude jedzuru
 mgboko mgburugburu.”

⁴⁸ Ndu abudu ndu Jiu numa iya; ehù tso phè; ephe jaahaa opfu kè Nnajiuphu ono ajaja. Ndu Chileke ghawaru lè ndu e-nweru ndzu ojeje; bya ekweta kè Nnajiuphu.

⁴⁹ Ozi-oma kè Nnajiuphu ono dzuru ekameka l'oha ono. ⁵⁰ Ndu Jiu kpalia unwanyì, bu ndu nweru ènya lè mkpukpu; bya aburu ndu anwu eka ndu Jiu; waa unwoke ndu-ishi lè mkpukpu ono; ephe wata emekpa Pòlu yè Banabasu ehù; bya achifu phè l'uswe iya ono l'ophu. ⁵¹ Ndu-ishi-ozì ono jishiaru phè urwuku okpa phè; o buru phè eje Ayikoniyomu. ⁵² Ehù nodu atso ndu kè Kéreshi ono utso. Unme-du-Nso jikota phè ehù.

14

Iphe, eme lè Ayikoniyomu

¹ O rwukwaapho lè Ayikoniyomu; Pòlu yè Banabasu bahukwapho l'ulo-ndzuko ndu Jiu je epfukporo opfu ono k'ophu ikpoto ndu Jiu waa ndu Gurisu kwetarù kè Kéreshi. ² Obenu lè ndu Jiu ndu ophu, ekwetaduru nu jeru akpalia ndu ophu abudu ndu Jiu; yeru phè oku k'ophu ephe kporu unwunna ono ashì. ³ E mechaa; ndu-ishi-ozì ono noelaa odu l'eka ono. Ephe nodu l'eka Nnajiuphu asa nkiya kpaa kpaa. Nnajiuphu mee g'ike emeshi iphe-ohumalenya, dugbaa biribiri du phè; shi nno goshi l'iphe ono, ephe ezi k'eze-iphe-oma iya ono bu okpobe-opfu. ⁴ Ikpoto oha, bu lè mkpukpu ono keha ebo. Ndu asu l'oo kè ndu Jiu bu iya; ndu asu l'oo kè ndu-ishi-ozì ono bu iya.

⁵ Ndu ono, abudu ndu Jiu ono mè ndu Jiu obu mè ndu-ishi phè chia idzu g'èphe ripyabè ndu-ishi-ozì ono tugbaa phè lè mkpuma. ⁶ No iya; ama gbaaru ndu-ishi-ozì ono; ephe gbalaa jeshia Lisutura mè Debi, dugbaa mkpukpu labo, no lè Layikoniya; mewaro ndu ozo, bunyabegbaa phè nu. ⁷ Eka ono bè ephe jeru anodu ziahaa ozi-oma ono.

Iphe, eme le Lisutura waa le Debi

⁸ Le Lisutura be o duru nwoke lanu, iphe lonwushiru okpa. O nodu eniyeni k'eshinu ne nwuru iya. O buerupho adoparu be odopajeru; ebe o toko jeswee ije. ⁹ O nodukpoepho l'eka o no ngabe nchi l'iphe, Polu epfu. No iya; Polu humaepho l'o kwetawaru k'opfu ee-me iya g'o wekorohu; o bya atabe iya enya l'iphu; ¹⁰ bya epfua ya pfushia ya ike su: "Gbeshi pfuru apfuru!" Nwoke ono pfulihu tsoru ekameka zopheahaa. ¹¹ Ikpoto ndu ono humaepho iphe, Polu meru; ephe gude opfu-aliphe, bu opfu ndu Layikoniya chiahaa: O-ji-l'eka togbo-o! "Oke agwa, doberu anyi aghoshia nemadzu byapfuta anyi-o!" ¹² Ephe su le Banabasu bu Zeyusu; Polu buru Hemisu; eshinu o bu iya aasa opfu. ¹³ Noo ya; onye agwaje Zeyusu shi l'eze-ulo agwa ono, nofuru anofu le mkpukpu ono haru oke-eswi chita tukaa ya okoko byatashia l'onu eka e shije abata le mkpukpu ono g'ephe l'igwe oha ono gbua gude gwaa ndu-ishi-ozu ono.

¹⁴ Banabasu yee Polu numaepho iphe, ephe abya ememe; ephe dojaha uwe phe ebo gbagbua gbapfu ikpoto ndu ono je adakaha phe l'echi chia mkpu su: ¹⁵ "Ndu mu; ?bu gunu be unu eme nno? ?Unu ta amadu l'anyi bua nemadzu g'unu bu? Iphe, anyi byaru bu g'anyi zia unu ozi-oma; g'anyi mee unu g'unu toko agwa ono, adudu iphe, ephe bu ono ghaaru azu; lwapfuta Chileke, dzu ndzu; mbu Chileke, bu iya meru igwe mee ali bya emee eze-enyimu waa iphemiphe, bu phe l'ime. ¹⁶ Le mbu be o haru ndiphe ephe nodu eshi uzo, du phe ree. ¹⁷ Ole oogudeje iphe, du ree, oomeje gude goshi onye ya bu. Oodzejeru unu mini; teme iphe, unu koru l'ali be oomeje g'o mia mebyi teke gbaru iya nu. O nodu anu-jije unu ephe; teme o nodu emeje g'obu tsoo unu utso." ¹⁸ Ephe pfuchakpoo nno; mbu ndu-ishi-ozu ono; o buleru-a l'ehuka be ephe gude sede mkpukpu ono g'ephe te ejehe agwa iphe ono g'ephe tuseru.

¹⁹ E gudekwadu-a nno; ndu Jiu, shi le Antiyoku waa Ayikoniyomu byarwuta. Ephe bya epfuta ikpoto ndu ono yeru onwophe; bya atuhaha Polu mkpuma. Ephe tua ya mkpuma ono jeaduru ephe dobesu l'o nwuhwaru bya alo ya wuruwuru lofu le mkpukpu ono. ²⁰ Obenu le ndu ke Kereshi byaru anophe ya pho mgburugburu; o gbalihu. Ephe laphushia azu l'ime mkpukpu ono. O be le nchitabohu iya yee Banabasu swiru jeshia Debi.

Polu phe alaphu azu le Antiyoku Siriya

²¹ Polu phe zia ozi-oma ke Chileke shi le Debi. Ephe pfuta ndu du igwerigwe; mee phe ephe bya etsoahaa uzo Jizosu. Ephe tugbua teke ono laphushia azu le Lisutura; gbewaro l'eka ono jeshia Ayikoniyomu; bya eshikwapho le Ayikoniyomu jeshia Antiyoku. ²² Ephe je je emee g'okpoma shihu ndu ke Kereshi, no l'eka ono ike. Ephe bya eyeru phe okpu-ikike g'ephe noshikpoekwapho ike l'iphe ono, ephe kwetaru onoya. Ephe nodu ezi ndu ono l'ekameka, ephe jekporu su: "Unu makwaru l'anyi jefutaje iphe-ehuka, du igwerigwe; teme anyi abahu l'eka Chileke bu eze." ²³ Ephe bya ahotagbaa nemadzu mee ephe buru ogerenya le Chiochi le Chiochi. Ephe bya aswia egu pfuru nu Chileke, bu iya bu onye ephe kwewaru l'oo ya bu Nnajiuphu phe; bya eworu phe ye iya l'eka.

²⁴ Ephe jegbabechaa Pyisidiya bya ejeshia Pamfliya. ²⁵ Ephe bya epfuchaa opfu ke Chileke ono le Pega bya ejeshia Ataliya. ²⁶ Ephe gbete l'eka ono kporu ugbo jeshia Antiyoku, bu iya bu eka ono, e yeru phe l'eka ge Chileke mejeru phe eze-iphe-oma l'eje ozi ono, ephe jefufuru nta ono.

²⁷ Ephe jerwua Antiyoku ono bya achikobe ndu Chiochi l'eka lanu bya akooru phe iphemiphe, Chileke gude phe mee; kooru phe ge Chileke gude guhaaru ndu abudu ndu Jiu uzo g'ephe kweta nkiya. ²⁸ Ephe le ndu ke Kereshi noo odu l'eka ono.

15

Ndzuko Jierúsalemu

¹ Ọ duru ndu shi lẹ Jiudiya bya bya awata ezi unwunna ono sụ: “A taa dzokwa unu gbahaa l'unu buru úbvù g'ekemu Mósisu sụru g'e buje iya.” ² Pọlu yẹ Banabasụ sụ l'iphe, ephe epfu bụ ụka. Ephe lẹ Pọlu phẹ tọpfuru ego. A nonyaa; a bya achia idzu sụ lẹ Pọlu waa Banabasụ waa ndu kẹ Kéreshi, haru ọdu lẹ Antiyọku l'e-je Jierúsalemu je epfuaru ndu-ishi-ozu waa ndu e meru ọgerenya lẹ Chiochi iphe ono.

³ Ndu Chiochi byanụ ezia phẹ; ephe jeshia. Ephe shita Fonishiya lufuta lẹ Samériya jeshia. Ephe ọdu akọ l'ekameka gẹ ndu abudu ndu Jiu gude dakobewaa bya ewowaru onwophe ye Jizosu l'eka. Ozi ono tsokota unwunna uto shii. ⁴ Pọlu phẹ rwua Jierúsalemu; ndu Chiochi mẹ ndu-ishi-ozu; mẹ ndu e meru ọgerenya lẹ Chiochi kwatakpo nata phẹ okpobe anata. Ephe bya akokotaru phẹ iphe, Chileke gude phẹ mee. ⁵ Ndu gba l'ogbo Fárisii, haru buwaru ndu kẹ Kéreshi gbalihu sụ: “G'e bukwa ndu ono abudu ndu Jiu ono úbvù. L'e zia phẹ l'ephe mefutajekwapho ekemu, Mósisu turu.”

⁶ Ndu-ishi-ozu waa ndu e meru ọgerenya bya edzukobe g'e pfua opfu ono. ⁷ E pfunyakpooepho opfu ono; dzokashinyaa ya; Pyita gbalihu bya asụ: “Unwunna mu; ọ kwa l'unu maru lẹ teke duhawaa enya bẹ Chileke hotajeru mu gẹ mu je ezia ndu abudu ndu Jiu ozi-oma ono g'ephe anuma bya ekweta kẹ Jizosu. ⁸ Chileke; onye bụ iya maru okpoma nemadzu goshi anyi lẹ ya nataru phẹ; kele ọ nuru phẹ Unmedu-Nso g'ọ nuru anyibedua. ⁹ Ọo iphe anyi bụ bẹ ephe bụ l'iphe Chileke; kele ọ sashiwaru phẹ iphe-eji, ephe meru. Iphe, meru g'ọ gude ọ sashia phẹ iphe-eji ono buru l'ephe kwetarụ. ¹⁰ Sụ-a; ?bụ gunu meru iphe, unu eme g'unu hua Chileke ama sụ g'ephe meje iphe, ekemu pfuru? Eme egube ono bukwa ivu-erwa bẹ unu ebo phẹ; mbụ ivu-erwa, anyi adudu ike vua; ophu nna anyi oche phẹ adudu ike vua ya. ¹¹ Awakwa-o! Anyi kwetarụ lẹ Nnajiuphu, bụ Jizosu e-gude k'eze-iphe-oma iya dzoo anyi. Ọ bukwarupho g'oo-dzo phẹ bụ ono.”

¹² Igwe oha ono no-kirishia ngabẹ nchi. Pọlu yẹ Banabasụ kọahaa iphe-ohumalenya, dugbaa biribiri, Chileke gude phẹ meeru ndu abudu ndu Jiu. ¹³ Ephe koebekpoe ya pho; Jiemusu gbalihu sụ: “Unwunna mu; unu ngabekwa nchi l'iphe-a, mu abya epfufu-a. ¹⁴ Sayimonu kowaru anyi gẹ Chileke meru teke o beberu hotaahaa ndu abudu ndu Jiu g'ephe buru ndu nkiya. ¹⁵ Iphe, ndu mpfuchiru Chileke pfuru yẹ opfu Pyita ono je adagba buerupho iphe lanu, bụ iya bụ g'e deru iya l'ekwo-opfu Chileke sụ:

¹⁶ “E -mechaa bẹ mu a-lwa
bya akpukwaa ọlo ibe
Dévidi, zeru ezeze.
Mu e-gude mkpokpo ọlo ono
kpulia ya ozo.

¹⁷ Ọo ya bụ gẹ ndu ozo g'ephe
hakpo awatakwanu
achọ Nnajiuphu,
bụ iya bụ iphe,
bukpoo ohamoha,
mu kukotaru
g'ephe bya aburu
nkemu.

Noo iphe, oopfu;
mbụ Nnajiuphu,
emekotaje

iphemiphe ono.*

18 Iphemiphe, Chileke eepfu bẹ
Chileke ono makotaru
e -shi teke mgboko
du.”

19 “Oo ya bu l'onu, mbedua eye bu g'anyi te ejekwa eme iphe, a-tsuru ndu ono shi l'echilabo ndu abudu ndu Jiu bya awata etso Chileke ono. 20 G'anyi dechiaru phe ekwo su g'ephe te erijekwa iphe, a gwaru iphe; kele e merwuru iya emerwu; ophu o dukwa onye ejepfufe onye nwanji ta abudu nyee ya; ophu ephe atajekwa anu, a swigburu aswigbu; ophu ephe atajekwa mee-iphe. 21 Kele ekemu Mosisu be e shiwaa uzanya guta l'ulo-ndzuko. O to dudu eswe-atuta-unme, a ta agudu iya. Temе a nodu ara iya arara le mkpukpu le mkpukpu.”

Ekwo, e deru nu ndu ke Kereshi, abudu ndu Jiu

22 Noo ya bu; ndu-ishi-ozì waa ndu e meru ogerenya; mekpoo ndu Chiochi l'ophu bya achia idzu bya ahara nemadzu hota yeru Polu yee Banabasu g'ephe je Antiyoku. Ndu ephe hotaru bu Judasu onye eekuje Basabasu waa Sayilas. Umadzu ebo ono tuko yiru le ndu-ishi le Chiochi. 23 A bya edee ekwo nu phe. Iphe, e deru bu:

“Anyibe ndu-ishi-ozì me ndu e meru ogerenya, bu unwunna unu l'ekelekota unube unwunna, abudu ndu Jiu, no le Antiyoku me le Siriya; me le Silisiya. 24 Anyi numaru lo duru ndu shi l'ogbo anyi-a, byaru egude opfu onu gbaghashia unu obu g'ehu te ebvuru unu ebvuru. Ephe suru g'unu buje ubvu; unu eme iphemiphe, ekemu pfuru. O to bukwa anyi ziru phe g'ephe bya eme nno. 25 Noo iphe, o gude obu anyi buru nanu; anyi chia idzu su g'anyi haru nemadzu hota zia g'ephe bya akaru unu. Ndu ono, anyi ziru ono be ephe l'eguru onya anyi phe, bu Banabasu yee Polu swi. 26 Banabasu yee Polu bu ndu ono, tuchawaru ishi ndzu phe k'iswi ehu Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi. 27 Anyi ziru Judasu yee Sayilas g'ephe bya l'onwophe gudewaro onu pfuwaruro unu iphe-a, anyi deru edede-a. 28 Kele Unme-du-Nso be anyi l'iya chiru idzu su l'anyi tee boedu unu ivu ozo gbahaa ishi opfu-a, bu iya bu: 29 G'unu te erijekwa iphe, a gwaru iphe; ophu unu atakwa mee-iphe; ophu unu atakwa anu, a swigburu aswigbu; ophu unu apharwushijekwa onwunu. Unu -mewaa egube ono be oo-duru unu le ree. Unu buru guu.”

30 A su ndu e ziru ozì ono g'ephe jeshia. Ephe jerwua Antiyoku bya achikobe ndu Chiochi ono l'eka lanu bya eworu ekwo ono nu phe. 31 Ephe guchaepho ekwo ono; ehu tsoahaa phe k'ozì ono, meru g'ephe patsua unme ono. 32 Judasu yee Sayilas, buchakwaapho ndu mpfuchiru Chileke l'onwophe pfuaru unwunna ono opfu noo odu; eyeru phe oku g'obu shihu phe ike bya emekwapho g'ekwekwe, ephe kweru ke Kereshi kabaa eshihu ike. 33 Ephe nonyaa l'eka ono; unwunna ono kwakoberu phe su g'ephe laa l'ehu-guu. Ephe laphu azu lapfushia ndu ziru phe nu. 34 Sayilas su le yebedua a-nobaa l'eka ono.

35 Polu yee Banabasu je anotota le Antiyoku. Ephe le ndu ozo nodu ezi opfu Nnajiuphu ezizi bya ara iya arara.

Polu yee Banabasu eshi iche iche

36 A bya anokwaa ujiku olemole; o be ujiku lanu; Polu su Banabasu: “G'anyi laphu azu l'iphe, bukpoo mkpukpu, anyi mewaru ephe maru opfu ke Nnajiuphu je agbaphechaa unwunna g'anyi amawaruro g'ephe eme ala.” 37 Banabasu su g'ephe duta Jionu onye eekujekwapho Maku g'ephe l'iya swiru. 38 Polu sukwanu lo ka ree g'ephe te edutahe egube onye ono, gbalaru g'ephe no le Pamfiliya; ophu o tsoduru phe jefufu ozì ono. 39 Ephe tu-tabе iya ego k'ophu a nonyaru; ephe swikata shia iche

* 15:17 15:17 Gunaa Emọ 9:11,12.

iche. Banabasu duta Maku; ephe jeshia Sayipurosu. ⁴⁰ Pọlu duta Sayilasu tugbua. Unwunna woru phe ye l'eka Chileke ge Chileke mejeru phe eze-iphe-oma. ⁴¹ Pọlu jekota Siriya waa Silisiya; emekota g'obu shihu ndu Chiochi, nogbaa l'ibiya oo ike.

16

Timoti etsoru Pọlu yee Sayilasu

¹ Pọlu phe rwua Debi bya ejekwapho Lisutura. O duru onye ke Kereshi, bu l'eka ono. Epha onye ono bu Timoti. Timoti ono bu nwanyi Jiu nwuru iya. Nwanyi ono bukwapho onye ke Kereshi. Nna Timoti ono buru onye Gurisu. ² Unwunna, bukota le Lisutura me ndu ophu bu le Ayikoniyomu epfukotaepho le Timoti bu okpobe nemadzu. ³ Pọlu su le ya e-duta Timoti ge yee ya swiru. O duta iya bya ebua ya ubvu. Iphe, o gude bua ya ubvu bu l'iphe, bukpo ndu Jiu, bukota l'eka ono mawaru le nna Timoti bu onye Gurisu. ⁴ E mecha; ephe l'iya swiru tugbushia. Iphe, bukpo mkpukpu, ephe ghataru; ephe akokotaru ndu ke Kereshi idzu ono, ndu-ishi-ozu waa ndu e meru ogerenya chiru le Jierusalemu ono. Ephe nodu asuje phe g'ephe meje g'a chiru ono. ⁵ Oo ya bu; e mee Chiochi ono g'o hakota; ephe kabaa eshihu ike l'ekwekwe, ephe kweru ke Kereshi; teme ephe nodu aka shii mboku-mboku.

Ophulenya Pọlu le Tirowasu

⁶ Ephe jee g'ephe bahu le Eshia g'ephe epfua opfu Chileke l'eka ono; ophu Unmedu-Nso ekwedu. O buru iya bu l'ephe akwaseru ghabua oha Firijiya waa Galeshiya. ⁷ Ephe jerwua mgba Misiya ephe le Bitiniya; ephe jeshia abahu le Bitiniya; ophu Unme Jizosu ekwedu. ⁸ Ephe je aghajaa ali Misiya jeshia Tirowasu. ⁹ O be l'enyashi g'ephe rwuru Tirowasu; Pọlu huma onye Masedoniya l'ophulenya. O bya apfuru Pọlu l'iphu arwo iya asuje: "Jiko ghabunaa byatashia Masedoniya bya eyeru anyi eka!" ¹⁰ Pọlu phuchaepho ophulenya ono; anyi kwakobe teke ono teke ono jeshia Masedoniya; kele o dowaru anyi enya le Chileke eku anyi g'anyi bya ezia phe ozi-oma ke Chileke l'eka ono.

Lidiya anata Jizosu g'o buru

Nnajiuphu iya le Filipayi

¹¹ Oo ya bu; anyi gude ugbo shi le Tirowasu tugbua bya akpoghaa jeshia Samoturesu; shiwaro l'eka ono kporu ugbo bahu le Niyapolisu le nchitabohu iya. ¹² Anyi shi le Niyapolisu gude okpa bamihuwaroya Filipayi, bu iya bu ishi ali Masedoniya; teme o bukwarupho mkpukpu, ndu shi Romu bu. Anyi nokpoo nwujiku olemole le mkpukpu ono. ¹³ O be mboku atuta unme; anyi shia onu oguzo mkpukpu ono jeshia l'aguga enyimu. Eka ono be anyi dobesu l'oo eka ndu Jiu edzukoje epfu anu Chileke. Anyi rwua bya anozeta wata epfuru unwanyi, dzukoru l'eka ono opfu Chileke. ¹⁴ Onye lanu l'unwanyi ono, numaru opfu anyi ono bu Lidiya. Lidiya ono bu onye Tayatayira. Oogba ngho ekwa uswe-uswe. O bu nwanyi, abudu onye Jiu; ole Chileke duru iya le nso. Nnajiuphu bya anwusaa ya obu; o ngabe nchi l'iphe, Pọlu epfu. ¹⁵ E mee yee ndibe phe baputizimu. O su anyi: "Unu byanu anota l'ibe mu me unu -kwewaa le mu buwaa onye kweru ke Nnajiuphu." O rwoyanaa anyi; anyi jeshia.

Pọlu no mkporo le Filipayi

¹⁶ O rwua ujiku lanu; anyi nodu eje eka anoduje epfu anu Chileke; anyi huma nwamgboko, bu ohu; teme obvu buru iya l'ehu k'opfu oogba eja. Ndu nwe iya nu be okpatakpooru oke okpoga l'agba eja ono. ¹⁷ O tsoahaa anyi le Pọlu. O nodu echi mkpu asuje: "Ndu-a bukwa ndu ejeru Chileke, bu Okalibe-Kangokotaru-nu ozi. Ephe aakoru unu uzo, ee-shi dzoo unu." ¹⁸ Mboku-mboku l'oopfu iya. A nonyaa iphe

ono, oopfufu ono kabakpoo adu Polu ashị k'ophu o to duedu ike ata nshi. O ghakobe bya asu obvu ono: "Mu gude epha Jizosu Kereshi akarū ngu g'i lufuta l'ehu nwata ono!" Epfufu, oopfufu iya; obvu ono lufu nwata ono l'ehu. ¹⁹ Ndu nwe iya nu hūmaepho l'obvu ono lufuwaru iya l'ehu k'ophu o to kpataeduru phe okpoga; epha gude Polu yee Sayilasu kpuru phe kpufu aswa; kpupfu ndu-ikpe phe, ²⁰ bu iya bu ndu-ikpe ndu Romu; je asu phe: "Ndu-a bu ndu Jiu, byaru anyi akpataru opfu le mkpukpu. ²¹ Epha ezi omelali, ta abudu ekemu-ali, gbaru anyi l'edobe; ophu o budu ekemu-ali anyibe ndu Romu. Ebe anyibedua etsokwa egube omelali ono-o!" ²² Ikpoto ndu ono wulihu g'ephe tsua Polu phe otsukputu; ndu-ikpe ono woru uwe Polu yee Sayilasu lawashia su g'e chia phe echachi. ²³ E chiebe phe echachi kpachaa akpachaa; bya enwuru phe nwuba l'ulo mkporo. A su onye eche ulo mkporo g'o tuchikwaa ulo mkporo ono gua ya kpukpurukpu. ²⁴ Onye eche ulo mkporo ono gude l'e pfuru egube ono woru phe jeye l'ohu l'ohu ime ulo mkporo ono. O tua phe mkporo bya akporu phe okpa ye l'oshi, a tufushiru uto.

²⁵ O betashia l'echi abali; Polu yee Sayilasu nodu epfu anu Chileke bya ekwe ebvu anu iya. Ndu epha l'ephe no l'ulo mkporo l'eka ono nodu angaru phe nchi. ²⁶ Teke ono teke ono; ali nmaahaa jiiijiii; kwata anmashi iya ike. Ulo ono nmakota jiiijiii jasū l'okpa iya. G'e jia epfua; uto ulo mkporo ono tuko ghashia ghegbaru onu. Mkporo, a turu onyemonye tuko gbushihuchaa. ²⁷ Onye eche ulo mkporo ono tehu bya ejeshia ele enya; ulo mkporo ghegbawaaru onu. O dobesu le ndu nokota l'ulo mkporo ono gbalachaawaru. O mitaepho ogu-echi iya amita ge ya nmagbua onwiya. ²⁸ Polu chishia mkpu su iya: "Te ejekwa ememe! Te ejekwa ememe! Ta adukwa iphe, ii-me onwongu! Anyi nokotakwaa l'eka-a!"

²⁹ Onye ono, eche ulo mkporo ono su g'a nwutaedu oku. O gude ehu anmanma; eka ndzu agu iya gbagbua je adaa kpurumu le mgboru okpa Polu yee Sayilasu. ³⁰ O bya edufuta phe bya asu phe: "Ndu mu; ?bu gunu be mu e-me g'a dzoo mu?"

³¹ Polu phe su iya: "Kweta ke Nnajiuphu, bu Jizosu Kereshi g'aa-dzoo ngu; gu le ndibe ngu g'unu ha." ³² Polu phe bya epfuaru iya ke Nnajiuphu; pfukwaaru iya pho ndu nokota l'ulo iya g'ephe ha. ³³ Onye eche ulo mkporo ono bya eduta phe le teke onokwapho l'enyashi ono je asachaa phe eka ono, e chibashiru phe ehu onya ono. E mee yele ndibe iya baputizimu l'enyashi onokwapho. ³⁴ O duru Polu yee Sayilasu laa ibe iya je anu phe nri; epha ria. Emereme ji yee ndibe iya ehu; kele nta-a be epha byawaru bya amaru Chileke ono, bu iya bu okpobe Chileke ono.

³⁵ O be l'utsu iya; ndu-ikpe Romu ono zia ndu ogbogu phe g'ephe je ezia g'a haa Polu phe g'ephe la.

³⁶ Onye eche ulo mkporo ono bya ezia ya Polu; su iya: "Ndu-ishi sukwaru g'a haa gu le Sayilasu g'unu la. Unu toekwapho nwehu tugbua lashia nta-a le nchi odo."

³⁷ Obenu le Polu suru ndu ogbogu ono: "E te ejekwaru anyi ekpe ikpe; g'o ka mma l'a nmaru anyi ikpe. E chia anyi iphe l'edzudzu-oha; l'eka anyi bukwa-a ndu Romu. E nwuru anyi ye le mkporo. Nta-a be epha suru g'anyi la le mpya. Ono be tee medu ememe! G'ephe bya l'onwophe bya edufuta anyi."

³⁸ Ndu ogbogu ono je epfuaru ndu-ikpe egube ono. Ndzu rwuta phe g'ephe numaru le Polu yee Sayilasu bu ndu Romu. ³⁹ Epha je je arwo Polu phe arworwo. Epha dufuta phe l'ulo mkporo ono bya arwo phe g'ephe lufuru phe le mkpukpu. ⁴⁰ Polu yee Sayilasu lufuta l'ulo mkporo ono bya ejeshia ibe Lidiya. O buru l'eka ono be epha jepfuru unwunna je yechaaru phe okpukpu ike su g'obu shihu phe ike; o buru phe atugbu.

¹ Pọlu yee Sayilasụ tughua ije je aghabua Amfipolisu waa Apoloniya. Ephe bahu le Tesalonayika. Mkpukpu ono be ulo-ndzukọ ndu Jiu du. ² Pọlu bya ejee l'ulo-ndzukọ ono, bu iya bu g'oojehawa. O kpokube jee ya eswe-atuta-unme eto. O gude iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke asaru phe opfu; ³ bya emee opfu Chileke ono g'o doo phe enya; goshi phe le Kereshi obu be jefutaje iphe-ehuka nwuhu; l'e lia ya. L'ooshi l'onwu teta dzuru ndzu. O buru Jizosu-a, mu epfuru unu opfu iya-a bu Kereshi obu. ⁴ O nweru ndu Pọlu yee Sayilasụ pfutaru; ephe laaru phe. O nwekwarupho ikpoto ndu Gurisu, Chileke duru le nsọ me igwerigwe unwanyi, nweru enya, ephe pfutakwarupho yeru onwophe.

⁵ Obenu le ndu Jiu wataru ejiru iya iji-enya. Ephe bya eje akpakoo obokoboko nemadzu l'aswa bya agbaa ogbo. Ephe kpakaa mkpukpu ono; mkpukpu gbaahaa gharagharagara. Ephe zeru gidigidi zeba l'ibe Jiasonu aka ephe achọ Pọlu yee Sayilasụ g'ephe gude kpufutaru oha. ⁶ Ophu ephe ahumaduru phe; ephe kputa Jiasonu bya aharu unwunna anyi ozo kputa yeru iya. Ephe kpuru phe kpuleru ndu-ikpe mkpukpu je asu phe: "Ndu-a, woru mgboko l'ophu gha igharaphu-a be byaakwaru ibiya-a; ⁷ Jiasonu gbẹ duta phe ephe je anodu l'ibe iya. Ndu ono be tukokwaru ekemu eze nnajioha, bu Siza egbukakota egbuka. Teme ephe su l'o duru onye eze ozo, du nu, epha iya bu Jizosu." ⁸ Ehu gbangahu oha waa ndu-ikpe mkpukpu ono g'ephe numaru iphe ono. ⁹ E gbubuaru Jiasonu yee ndu e guderu yee ya nre; tubuaru phe okpoga, ephe e-ye, bukwanu a -numabaeduru ukporo phe le mkpukpu ono ozobaa; ephe anataphu okpoga phe azu. Ephe bya eyee nre ono; a haa phe ephe lashia.

Iphe, eme le Beriya

¹⁰ O be l'enyashi; unwunna ono meepho egwegwa dufu Pọlu yee Sayilasụ; ephe jeshia Beriya. Ephe jerwua; bya ejeshia l'ulo-ndzukọ ndu Jiu. ¹¹ Ndu aka ono ka enweru obu iphoro e -me le ndu Tesalonayika. O nodu agu phe agugu anuma ozioma ono. Mboku-mboku ephe agu ekwo-opfu Chileke g'ephe maru ?iphe, Pọlu phe epfu bua eviya? ¹² O buru iya bu le ndu du igwerigwe ekweta; mekpoo igwerigwe unwanyi Gurisu, nweru enya l'eka ono mekwapho unwoke Gurisu. ¹³ Ndu Jiu, bu le Tesalonayika gbẹ l'eka ono numa le Pọlu eziakwa opfu Chileke le Beriya; ephe bya l'eka ono bya agbaghashia oha ono; woru phe kpalia bya eyeru phe kurukuru. ¹⁴ Unwunna dutaepho Pọlu egwegwa dufu durwua ya eze-enyimu. Timoti yee Sayilasụ no-kpe azu le Beriya. ¹⁵ Ndu edu Pọlu durwua ya Atensu. Ephe laphushia azu le Beriya. Pọlu su phe ge Sayilasụ yee Timoti byapfutakwa iya egwegwa.

Iphe, eme le Atensu

¹⁶ Pọlu nodu le Atensu cheaharu Sayilasụ yee Timoti. O huma g'enya agwa habe shii le mkpukpu ono. O phushiahaa ya uphu ike l'okpoma. ¹⁷ Ephe le ndu Jiu me ndu Gurisu, anwu aka ndu Jiu nodu anoduje atu ego l'ulo-ndzukọ ndu Jiu. O nodu ejejekwapho aswa mboku-mboku ephe le nwa ndu ophu o humaru l'eka ono aboahaa ke Chileke. ¹⁸ O duru ndu mmamiphe, shi l'ogbo eekuje Epikuriya waa Sutoyiku, byaru ephe le Pọlu tūahaa ya. Ndu asu: "Bukwa ole be nwa owa-a, epfu beebabee-epfu?"

Ndu asu: "O dukwa g'o duru agwa ndu ozo, otu onu iya." Iphe, ephe gude epfu nno bu le Pọlu epfu ke Jizosu waa k'eshi l'onwu teta dzuru ndzu. ¹⁹ Ephe duta Pọlu bya edufu l'edupfu, ndzukọ Ariyopagosu bya asu iya: "Mena g'anyi maru iphe ophuu owa-a, iipfu opfu iya-a. ²⁰ L'iphe owa-a, ipfugba-a bugbakwaa anyi nchi ophuu. Mena g'anyi maru iphe, o bugbaa." ²¹ Kele ndu Atensu mgburugburu mekpoo ndu lwaru iya alwalwa ta aduedu iphe ozo, ephe ejeje gbahaa g'ephe numa me g'ephe pfua iphe ophuu.

²² No iya; Pọlu bya apfuru l'iphu ndu ono l'edupfu Ariyopagosu onoya sụ: “Atęnsu unu gebekwa-o! Mu sụ-a; mu humawaru l'unu yenụkaru agwa nso. ²³ Kele ge mu ejephekpoo le mkpukpu unu-a be mu humagbaaru ęnya agwa unu. Mu humakwarupho ęnya agwa ophu e deru sụ: ‘Owa-a bu k'agwa ophu a madu epha iya’. Onye ono, unu abaru eja l'ebe abụ l'unu maru epha iya ono, bu iya be mu epfuru unu opfu iya nta-a. ²⁴ Oo ya bu Chileke, bu iya meru mgboko mee iphemiphe, no iya l'ime. Oo ya bu Nnajiuphu, nwe igwe nweru ali; teme ophu oobujeduru l'ulo, nemadzu gude eka kpa. ²⁵ Ophu mkpa iphe, nemadzu ejeta anu iya adudu iya; eshinu o bu iya anu ndzu bya anu unme bya anu nemadzu iphemiphe. ²⁶ Oo Chileke lanu ono meru onye ivuzo; bya eshi l'onye lanu ono mee ohamoha, nokota le mgboko-a mgburugburu. Oo ya tubuhawaru teke ndu no le mgboko-a a-no-beru; tubuhawaa eka oke ali phe a-kpa. ²⁷ Iphe, Chileke medoru iphemiphe ono bu ge ndiphe achoo ya chota iya m'ephe -rwaphenaa eka iya; eshinu Chileke ta adudu onye o no ęnya le g'anyi ha; mbu me onye lanu. ²⁸ Kele

“Oo ya gude ndzu anyi.

O buru iya meru iphe,
anyi ejephe.

Teme o buru iya meru iphe,
anyi du adudu ophu.”

O du-a g'egube ndibe unu, agu ebvu guru sụ:

“Anyi tukoru buru unwu iya.”

²⁹ Eshinu anyi tukoru buru unwu Chileke; g'anyi ta ariekwa le Chileke du g'iphe, e gude ope wua; ozoo iphe, a kpuru l'urwa; ozoo iphe, e gude oshi pyia. Oriri nemadzu te erwukwaru ge Chileke gbaru; ophu o buro k'egude iphe, emeru ona goshi g'o gbaru.

³⁰ Chileke lesweakwaru teke e shidu maru iya ęnya. Nta-a be o suru g'izimanu lwa onyemonye azu l'ekameka; g'ephe byapfuta iya. ³¹ Kele o dobeakwaru mboku, oo-kpe ndiphe mgburugburu ikpe pfuru-oto. Onye oo-gude kpee ikpe ono bu nwoke obu, o hotaru l'onwiya. Iphe, o gude mee g'onnyemonye maru l'iphe ono e-mekota ge ya tberu bu l'o meru g'onnye ono shi l'onwu teta dzuru ndzu.

³² Pọlu pfufutaepho k'eshi l'onwu teta dzuru ndzu ono; ephe haru gbaaharu iya mgbonu. O dukwarupho ndu suru: “O dukwa anyi g'a sụ l'ii-pfubaa iphe-a ozo g'anyi numabaa.” ³³ Pọlu paru phe haa; o buru iya atugbu. ³⁴ O duru ndu tsoru iya nu bya eworu onwophe ye Jizosu, bu Nnajiuphu l'eka. Dayonisiyosu, onye gba l'ogbo Ariyopagosu yi le ndu ono waa nwanyi, eekuje Damarisu; mewaro ndu ozo.

18

Iphe, eme le Korentu

¹ E mecha; Pọlu shi le Atęnsu jeshia Korentu. ² O rwua l'eka ono; o huma onye Jiu, eekuje Akwila. Eka a no nwua ya bu le Pontosu. Akwila be yee nyee ya bu Pisisila shikwada Itali lwa Korentu teke ono; kele eze nnajioha, bu Kulodiyosu suru g'iphe, bukpuo ndu Jiu mgburugburu lufu le Romu. Pọlu jee ge yee phe kwee. ³ O jerwua; ephe l'ia nodu jeahawaro ozi; kele iphe, ephe gude buru bu ekwe ekwa, eegudeje eme ulo-ekwa. Pọlu l'onwiya bukwapho onye ekweje ekwa. ⁴ O nodu ejeje l'ulondzukọ ndu Jiu idzu g'idzu eswe-atuta-unme g'ephe boo ke Chileke; bya esee ge ya pfuta ndu Jiu me ndu Gurisu yeru Jizosu.

⁵ Sayilasu yee Timoti shi le Masedoniya Iwatashia; Pọlu phubewaa iphu l'epfu ke Chileke mboku-mboku. O nodu egoshi ndu Jiu l'oo Jizosu, bu Kereshi obu.

⁶ Teke ephe jikaru bya epfuaharu iya ejo opfu; l'o jia uwe iya kpowulangu su phe: “Inyorokoto inyorokoto! Unu vukwaru ochi unu l'ishi unu. Eka mu ta aduekwa iya. Nta-a buakwaa ndu abudu ndu Jiu be mu e-jepfu.” ⁷ O paru phe haa je eburu l'ibe

onye Gurisu, eekuje Tayitōsu Jiōsutosu, bụ nwoke, Chileke dūru lẹ nsọ. Ibe iya nọ-kube ụlo-ndzukọ ndu Jiu. ⁸ Onye-ishi ụlo-ndzukọ obu, bụ Kirisupōsu bẹ yee ndibe iya kwetawaru l'ọo Jizōsu bụ Nnajiuphu pẹ. A dukwapho igwerigwe lẹ Kōrentu nūma kẹ Jizōsu ono bya ekwetakwapho; e mee pẹ baputizimu.

⁹ O be l'enyashi ujiku lanu; Pọlu pọwa ophulenyā. Jizōsu sū iya: “Ndzū ba agukwa ngu Pọlu! Pfukwa iphe, iipfu; ta adukwa teke jiha iya. ¹⁰ Mu nọkwaa swiru ngu eswiru. O tọ dukwa onye a-furu ngu nū k'emeka ngu iphe; kele a dukwa igwe lẹ mkpukpu-a bugbaaru ndu bụ ndu nkemu.” ¹¹ Pọlu nọo lẹ mkpukpu ono mgbarapha l'onwa ishii zikōta ndu ẹka ono opfu Chileke.

¹² O buri teke Galiyo bụ onye-ishi ndu Gurisu bẹ ndu Jiu byaru anokobe gude Pọlu kpuru jeshia l'ulo-ikpe. ¹³ Epehe sū lẹ Pọlu eme g'o mee ndu ndu-phe g'ephe baje ru Chileke ẹja l'uzo, abudu iphe, ekemu alị pẹ pfuru.

¹⁴ Pọlu jeshia eye onu; Galiyo sū ndu Jiu ono: “Ome iphe-a bụ opfu kẹ l'e mesweru; ozoo l'e meru ẹjo-iphe mẹ mu asu ee l'ọ du-a ree gẹ mu yeru unube ndu Jiu onu.

¹⁵ Obenu l'eshinu iphe, unu adzọ bụ k'epha mẹ opfu onu; mẹ ekemu unu; unu jekwa edoshia ya l'onwunu. Mu te ekpejekwa egube iphe ono.” ¹⁶ O chishia pẹ l'ulo-ikpe.

¹⁷ G'ephe ha gude Sosutenisu, bụ onye-ishi ụlo-ndzukọ ndu Jiu ono tsua ya iphe l'iphu ụlo-ikpe l'eka ono. Ophu Galiyo eyeduru pẹ onu.

Pọlu alaphu azu lẹ Antiyoku

¹⁸ Pọlu yee unwunna nọephe lẹ Kōrentu ujiku olemole; o parū pẹ haa; yee Pirisila waa Akwila swiru bahu l'ugbo jeshia Siriya g'ọ kpushichaadaru ishi lẹ Kenkiriya; kele iphe, o kweru Chileke ukwe iya bẹ o mewaru. ¹⁹ Epehe jerwua Efesōsu. Pọlu haa Pirisila yee Akwila l'eka ono bya abahu l'ulo-ndzukọ je yee ndu Jiu bọahaa kẹ Chileke. ²⁰ Epehe rwoo ya g'ephe l'iya nọbaa; ophu o kwedu. ²¹ O tugbushia bya asu pẹ: Obo-iphe-a abyanu-a bẹ mu lwaphutajekwa azu lẹ Jierusalemu bya abo mẹ o -buru uche Chileke. O bahu l'ugbo lẹ Efesōsu tugbua.

²² O -rwuepho lẹ Sizariya; bya egude okpa jeshia Jierusalemu je ekele ndu Chiochi ẹka ono. O shiwaro eli-eli jeshia Antiyoku. ²³ O nọkwapho nwanshii lẹ Antiyoku; o tugbua ozo. O je eshita alị Galeshiya waa Firijiya eme g'obu kabaa eshihu ndu kẹ Kereshi l'ibiya ono ike.

Apolosu byaru Efesōsu waa Kōrentu

²⁴ O duru onye Jiu, epha iya bụ Apolosu, a nwuru lẹ Alẹguzandiriya, byaru Efesōsu. O maru epfu opfu bya amaru iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke mashia ya ike. ²⁵ E zihawaru iya k'uzo Nnajiuphu; o nọdu evukpoo ya evuvu epfuru ndu ozo kẹ Jizōsu ono; teme o nọdu ezikwa iya pho ezizi. Ootukoje kẹ Jizōsu tọo l'okpa iya l'okpa iya; ole ẹka o maberu buephe kẹ baputizimu ophu Jiōnu shi emeje. ²⁶ O saahaa kẹ Chileke kpaa kpaa l'ulo-ndzukọ ndu Jiu. Pirisila yee Akwila nūma iphe, oopfu bya eduru iya laa ibe pẹ; je akabaa ya ezirwe uzo Nnajiuphu ezirwe. ²⁷ Apolosu sū lẹ ya e-je alị Gurisu. Unwunna, nọ lẹ Efesōsu sū l'ọ dukwa ree shii; bya ederu ekwo nū iya gẹ ndu kẹ Kereshi, nọ l'eka ono nata iya ree. O jerwua; o kwata yeru pẹ ẹka shii; mbu ndu shi l'eze-iphe-oma, Chileke eme kwetawaa. ²⁸ O nọdu atu-kputajẹ ndu Jiu l'edzudzu-oha; egudeje iphe, e deru l'opfu Chileke goshi pẹ rengurengu l'ọo Jizōsu, bụ Kereshi obu.

19

Pọlu nọ lẹ Efesōsu

¹ Teke ono, Apolosu nọ lẹ Kōrentu ono bẹ Pọlu kwaseru uzo enyanwu ariba lufu lẹ Efesōsu. O rwua l'eka ono; o haru huma ndu etso uzo Jizōsu. ² O jia pẹ: “?Unu nataru Unme-du-Nso teke unu kwetaru?”

Èphe sù iya: “Anyi teke anuma-swekpòkwaanu kẹ Unme-dù-Nsọ anuma ophu.”

³ Ọ sù phẹ: “?Bù ẹgube baputizimu gũnu bẹ e meru unu?” Èphe sù iya l'ọ baputizimu kẹ Jìonu.

⁴ Pọlu sù phẹ: “Jìonu shikwa emeje baputizimu gude egoshi l'onye-a bẹ izimanu iphe-ẹji iya lwaru azu; ọ ghawaa umere lwapfuta Chileke. Iphe, o shi epfujefuaru ndu Jiu bù g'èphe kweta k'onye ono, a-bya nu ono, bù iya bù Jizosu.”

⁵ Pọlu pfuchaepho nno; ẹphe numa; e gude ẹpha Nnajiuphu, bù Jizosu mee phẹ baputizimu. ⁶ Pọlu bya ebyibe phẹ ẹka; Unme-dù-Nsọ bya ẹji phẹ ẹhu. Èphe pfuahaa l'olu Unme-dù-Nsọ; bya awatakwapho epfuchiru Chileke. ⁷ Ndu ono rwuru iri l'ẹbo.

⁸ Pọlu nọkota mgburugburu onwa ẹto sakota kẹ Chileke kpa kpa l'ulo-ndzuko ndu Jiu. Èphe l'iya nọdu adzo opfu ono. Ọ nọdu anọduje eme g'o doo phẹ ẹnya l'ozì-oma kẹ Chileke, bù eze ono; bù okpobe-opfu. ⁹ Ọle ndu ono haru kpochia nchi; ophu ẹphe ekwetaduru iphe, Pọlu pfuru. Èphe wataepho epfubyishi ọzo Nnajiuphu ono epfubyishi l'ẹka ono; Pọlu paru phẹ haa bya eduta ndu kẹ Kéreshi ono; ọ buru iya atugbu. Mbọku-mbọku; oojeshia asa opfu l'ulo, eedzukoje k'anwu iphe l'ibe Tiranosu. ¹⁰ O mekpọe ya pho ẹgube ono gbiriri jasu o megba iya apha labo. Ọo ya bù ndu bukota l'alì Eshiya mẹ ndu Jiu mẹ ndu Gurisu numakota opfu kẹ Nnajiuphu, bù Chileke.

Unwu Sukiva

¹¹ Chileke shi Pọlu l'ẹka eme iphe-ohumalenya, ete emejehaadaa nu; ¹² k'ophu oobujeru e -shi iya l'ẹhu wota nkachifu; ọzoo nwampete ẹkwa gude jepfu ndu iphe eme; iphe-ememe ono alaa; obvu, bu phẹ l'ẹhu alufuchaa. ¹³ Ọ dukwarupho ndu Jiu, tsoru ejephe achishikwapho obvu, emegbaa nemadzu. Èphe nọdu emeje g'ẹphe gude ẹpha Jizosu eme iya. Èphe nọdu asuje obvu ono: “Mu gude ẹpha Jizosu, onye Pọlu epfu nkiya akaruru ngu g'i lufu.” ¹⁴ O nweru nwoke Jiu lanu, bù onye-ishi uke Chileke, ẹpha iya bù Sukiva, nwutaru unwoke ẹsaa. Noo ya; o be ujiku lanu; unwoke ẹsaa ono mekwaapho g'ẹphe gude ẹpha Jizosu chifu obvu ẹgube ono, ndu ophu achifufe pho.

¹⁵ Obvu ono, ẹphe eme g'ẹphe chifu ono sù phẹ: “Jizosu bẹ mu maru bya amakwarupho Pọlu; unubedua ?unu bù ndu ole?”

¹⁶ Onye ono, obvu eme ono gude ẹjo okpẹhu tsoo phẹ ọgu; kakota ẹphe n'ẹsaa ike. O meka phẹ iphe gbabechaa phẹ oto. Èphe shi l'ulo ono gbafu. ¹⁷ Ndu Jiu mẹ ndu abudu ndu Jiu, bukota lẹ Efesosu numa iphe ono; ndzu rwuta phẹ. A kwabeahaa ẹpha Nnajiuphu, bù Jizosu okpobe ubvu. ¹⁸ Igwerigwe ndu buwaa ndu kẹ Kéreshi wuru bya bya akoshiahaa iphe, ẹphe shi emeje; bya egbukachaa oswe, ẹphe shi kegbaa ndu ọzo. ¹⁹ Ndu emeje omamanshi bya achita ẹkwo, ẹphe egudeje eme omamanshi ono chikobe l'ẹka lanu kpoo ya oku l'iphu oha. A bya agbakoo aswa ẹkwo ono; ọ buru ukporo ẹkpa-ego iri l'ẹbo l'ẹkpa-ego iri. ²⁰ E shi ẹgube ono; opfu kẹ Chileke goshi g'oorebe ire bya akabaa ejedzuru; bya akabakwapho eshihu ike eje.

Ùtsú etsu lẹ Efesosu

²¹ Iphe ono nwuchaepho; Unme-dù-Nsọ mee gẹ Pọlu sù lẹ ya shifutaje Masedoniya waa alì Gurisu lufu lẹ Jierusalẹmu. Ọ sù lẹ ya -jehaa ẹka ono bẹ ya e-jekwapho Romu.

²² Ọ bya ezia ndu eyejeru iya ẹka umadzu ẹbo; Timoti yee Erasutosu g'ẹphe vuru iya ọzo jeshia Masedoniya gẹ yebedua nọbaadaa l'alì Eshiya.

²³ Teke ono bẹ oke mkpaka batari lẹ mkpukpu ono l'opfu ọzo Nnajiuphu ono.

²⁴ L'ọ duru onye akpuje uzu, eme ona shii, egudeje mkpola-ochaa akpushi unwu iphe, adujegbaa l'eze-ulo eze-nwanyi ndu Efesosu, bù Atemisu. Ẹpha onye-uzú ono bù Dimitiriyosu. Yee ndu akpujeru iya iphe ono gude iya akpa okpoga ntumatu.

²⁵ Ọ bya ekuko ndu ono l'ẹka lanu; mekpoo iphe, bukpo ogo ndu uzú ono sù

phẹ: “Ndu mu! Unu maru l'ọo iphe, anyi eme-a bẹ anyi gude aba. ²⁶ ?Ọ kwa l'unu anụ-a; tẹme unu nọdu ele-a iphe, nwoke-a, bụ Pọlu eme? Ọ sọru l'agwa, nemadzu gude ẹka dobe ta abudu ọkpobe iphe ilile. Nta-a bẹ o gudewaa ẹgube ono pfuta ndu du igwerigwe lẹ Efesosu; ghudu mẹ oojegbabe alì Eshiya mgburugburu. ²⁷ Iphe, du ẹji, du iya nù bụ l'iphe-a, anyi akpuje-a a-zaahaa ẹjo ẹpha. Ozo ka njọ bụ l'eze-ulo eze-nwanyì taa duedu iphe, ọobukwaduru. Waa l'aa-paru iya haa; mbu eze-nwanyì ọphu alì Eshiya l'ọphu mẹ mgboko mgburugburu abaru ẹja.”

²⁸ Ikpoto ndu ono nunyaepho iphe ono, oopfu ono; ẹhu gbangahu phẹ l'ẹhu-eghu. Ẹphe tu uzu sụ: “Atẹmisu ndu Efesosu bu eze agwa!” ²⁹ Ụtsú daa lẹ mkpukpu ono. Ẹphe dzukobe ẹwegwa gude Gayosu yẹ Arisutakosu, bugbaa ndu Masedoniya labo, ẹphe lẹ Pọlu swì; kpuru phẹ kpufuru ọha l'ẹka mkpukpu ono edzufe. ³⁰ Pọlu l'onwiya jeshia gẹ ya jepfu ikpoto ndu ono; ọphu ndu kẹ Kéreshi ekwedu. ³¹ Ndu nweru ẹnya lẹ Eshiya, bu ndu ẹphe l'iya eshi ọnyà; zia ozi g'e je ezia ya sụ iya jiko g'a ta ahumakwa iya l'ẹka ono, mkpukpu edzufe ono ahuma ophu. ³² Kẹle teke ono bẹ ụtsú ono adakpọepho lẹ ndzukọ ono. Ndu echi kẹ ne phẹ; ndu echi kẹ nna phẹ; kẹle ẹphe ta amadu iphe, ada nù. Mbu l'o ghuduru nwanshii mẹ ọ buru lẹ g'ẹphe hakota kuru l'ẹka ono ta amadu iphe, ẹphe gbafuta-doru. ³³ No iya; e dobesu l'ọo nwoke lanu, eekuje Aleguzanda akpa iphe ono; kẹle ndu Jiu hofutaru iya nwuru iya ye l'iphe ikpoto ndu ono. Aleguzanda palia ẹka g'e gebekwa gẹ ya dofu onwiya. ³⁴ Ẹphe humaeepho l'ọ bu onye Jiu; g'ẹphe hakota gude olu lanu chiahaa sụ: “Atẹmisu ndu Efesosu bu eze agwa!” Ẹphe raeepho iphe ono nra lanu-oo jasụ iphe, ha g'awa labo.

³⁵ E mechaa; onye edejeru mkpukpu ẹkwo kukebe ẹhu mee a rabuhu iphe ono. Ọ sụ phẹ: “Mu sụ-a; Efesosu! Ọ tọ dukwa onye amadu l'ọo Efesosu bu mkpukpu, nwe eze-ulo Atẹmisu bya aburu mkpukpu, abaru ntekpe, gbaru iche ono, shi l'igwe daa ono ẹja. ³⁶ Ọ tọ dudu onye a-sụ l'ọo ọka. Ọo ya bu; unu nọdunu nwadoo. Unu te emeekwa gẹ ndu amadu iphe. ³⁷ Unu kpatawaru ndu-a bya ẹka-a l'ẹbe ọbu l'ẹphe zitaru iphe eze-ulo eze-nwanyì; tẹme ọphu ọ dudu ẹjo opfu, ẹphe pfuru iya. ³⁸ Sụ-a; teke ọ bu lẹ Dimitiriyosu waa ndu ejeru iya ozi nweru ndu ẹphe sọru l'ọ duru iphe, ẹphe meru; ulo-ikpe dūepho adudu tẹme ndu-ishi mkpukpu nọduepfo l'ẹka ono. G'ẹphe je l'ẹka ono je epfu iya. ³⁹ Teke ọ bu l'ọ duru iphe ọzo, unu epfu; unu epfua ya mẹ mkpukpu dzua opfu. ⁴⁰ Kẹle ọgu, duru anyi nta-a bukwa l'aa-sụ l'anyi kparu ụtsú ntanu-a l'ẹbe abụ l'o nweru ishi iphe, bukwanu e -kuje anyi; anyi egude iya dofu onwanyì l'ẹgube mkpu ọwa-a, a gbaru ntanu-a.” ⁴¹ O pfuchaa nno; ọ sụ phẹ g'ẹphe la. Ẹphe wufu lashia.

20

Iphe, meru lẹ Masedoniya waa lẹ Gurisu

¹ Ụtsú ono dazetaepfo; Pọlu bya ekukọo ndu kẹ Kéreshi bya eyeru phẹ ọkpukike g'ẹphe ta atsukwa ebvu bya ekelecha phẹ; ọ buru iya eje Masedoniya. ² O jephekotachaa l'iphe, bu ẹka ono g'ọ ha pfuaru phẹ igwerigwe opfu bya eyeru phẹ ọkpukike. E mechaa; ọ bya ejeshia Gurisu. ³ Ọ nọo ọnwà ẹto l'ẹka ono. A nonyaa; ọ kwakobe jeshia abahu l'ugbo eje alì Siriya. Ndu Jiu gbaru je akwachia ya ọzo. Ọ laphu azu je eshia ọzo Masedoniya lashia. ⁴ Ndu ẹphe l'iya swì l'ije ono bu Sopeta, nwa Piroso, onye Beriya waa Arisutakosu waa Sekundosu, ẹphebedua shi lẹ Tesalonayika; waa Gayosu onye Debi; waa Tikikosu waa Tirofimosu; noo ndu kẹ Eshiya; waa Timoti. ⁵ Ndu ono vuru ọzo je anodu lẹ Tirowasu pfuru-cheru anyi. ⁶ A -bochaa iphe “Ọbo-buredi, ekoduru ekoko”; anyi bahu l'ugbo lẹ Filipayi tugbua. A

nọpfo ujiku ise; anyi byapfuta p̄hẹ lẹ Tirowasu. E rwua ẹka ono; anyi nọo abali ẹsaa l'ẹka ono.

Ejeje ikpazu, Pọlu eje Tirowasu

⁷ O be lẹ mbọku mbụ l'idzu; anyi dzukọbe g'anyi ria Nri-enyashi-Nnajiuphu. Pọlu wata p̄hẹ asarụ opfu; kele ọokwakobekwanu k'ala l'utsu iya. O p̄fuepfo opfu gbiriri jasụ abali kee ẹbo. ⁸ Orọku dū igwerigwe l'ime ọlo-eli ono l'ẹka anyi nyikotaru je adokobe lẹ k'eli iya. ⁹ Nwokorọbya lanụ, aza Yutikọsu nọdu anọo l'igburonu windo. Pọlu p̄funyaepfo opfu ono; mgbenya rweahaa Yutikọsu. A nonyaa mgbenya tū iya. O shi lẹ mkpopfu ọlo-eli ẹto ono ngabufu bya echia onwiya l'alị. E jeshia ya apali; ọ nwuhuwaa. ¹⁰ Pọlu bya enyizeta bya anmakoru iya l'eli bya agbakua ya ẹka sụ: "Unu ta akwagbushihe onwunu l'ọ dzuwaa ndzụ!" ¹¹ Ọ tūgbua laphu azụ je anyawaa buredi ono kee; ẹp̄he ria. O p̄fuharu p̄hẹ opfu ọzo; p̄fua ya jasụ nchi bọhu. Ọ buru iya alala. ¹² Ẹp̄he duta nwokorọbya ono lẹ ndzụ. Ọ buru iphe, e gude d̄a p̄hẹ obu; obu shihu p̄hẹ ike ọkpobe esihu.

Pọlu shi lẹ Tirowasu jeshia Militọsu

¹³ Anyi tūgbua bya abahụ l'ugbo kpọru jeshia Asọsu g'anyi apata Pọlu l'ẹka ono; kele ọ sūru g'anyi gude ugbo byapfuta iya lẹ ya e-gude ọkpa lufuta l'ẹka ono. ¹⁴ Ọ byapfuta anyi lẹ Asọsu; anyi pata iya l'ugbo tūgbua jasụ anyi jerwua Mitilini. ¹⁵ Tọbudu iya bụ; anyi shi l'ẹka ono tūgbua. O be lẹ nchitabọhu iya; anyi shi l'ẹka ono gude ugbo ghaa mgboru Kiyọsu. O rwua echele iya; anyi kpọ-rwua Samọsu. O be lẹ nchitabọhu mbọku k'ono; anyi kpọ-rwua Militọsu; ¹⁶ kele Pọlu p̄fuhawaru sū lẹ ya a-gha Efesọsu aghagha gẹ ya te eje akpọ upfu l'alị Eshiya. Ọ dū iya ẹgwegwa; kele oome gẹ ya kukebe ẹhu jerwua Jierúsalem; tẹme l'oorwua mbọku Pentikọsutu.

Pọlu asu: "Nọkwa-ẹhu mma"

¹⁷ Pọlu nọdu lẹ Militọsu zia g'e je ezia ndu e meru ọgerenya Chiochi lẹ Efesọsu g'ẹp̄he bya gẹ yẹ l'ẹp̄he dzuda. ¹⁸ Ẹp̄he byarwuta Pọlu sū p̄hẹ: "Unu mawaru-a gẹ mu shi emeje teke ono, mu l'unu nọkpoo ono eshinu mu byaru alị Eshiya. ¹⁹ Mu wozetaru onwomu alị ejeru Nnajiuphu ozi; mu gude ẹnya-mini gude iphe-ẹhuka, byapfutakotaru mu nū, shigbaa l'ẹjo idzu, ndu Jiu achiru mu eje ozi ono. ²⁰ Unu maru l'ọ tọ d̄udu iphe k'uzo ono, Chileke e-shi dzọo unu ono, mu atogboduru unu ẹba; mbụ l'ọ tọ d̄udu ẹka mu wachiru iya unu awachi mẹ nanụ. Mu rarụ iya unu arara zia ya unu l'edzudzu-ọha mẹ l'ibe unu l'unuphu l'unuphu. ²¹ Mu nmarụ ndu Jiu mẹ ndu abudu ndu Jiu ọkwa sū g'izimanụ iphe-ẹji p̄hẹ lwa p̄hẹ azụ g'ẹp̄he gha umere lwapfuta Chileke bya ekweta l'ọo Jizọsu bụ Nnajiuphu p̄hẹ. ²² Nta-a bẹ mu e-mekwa gẹ Unme-dụ-Nsọ ziru mu. Mu e-je Jierúsalem; ẹbe ọ b̄kwa lẹ mu maru iphe, ee-me mu nū l'ẹka ono. ²³ Iphe, mu maerupho bụ lẹ Unme Chileke emeje mu lẹ mkp̄kp̄u lẹ mkp̄kp̄u mu ahuma lẹ mkp̄oro waa iphe-ẹhuka, parụ ẹka swiru mu lẹ Jierúsalemu ono. ²⁴ Ọle ọ tọ d̄udu iphe, mu ḡberu ndzụ mu. Ọo 'nū gẹ mu jefukp̄oonu ozi mu l'ishi; mbụ gẹ mu jefubebe ozi ono, Nnajiuphu bụ Jizọsu ziru mu gẹ mu jee ono, bụ iya bụ gẹ mu p̄fukaaru ndiphe k'ozima lẹ Chileke a-phuru p̄hẹ obu-imemini.

²⁵ "Nta bẹ mu mawaru l'unube ndu ono, mu tsoru jephee zia ozi-oma l'ọo Chileke bụ eze ono bẹ taa humabaekwa mu ọzo. ²⁶ Noo iphe, mu gude sū unu ntanụ-a; ọ -duru onye larụ l'iswi bẹ ẹka mu ta ad̄ekwa iya ọzo. ²⁷ Kele mu t̄kwaru iphemiphe, Chileke t̄beru t̄gbokotaru unu ẹba. Ọ tọ d̄udu ọphu mu wachiru unu awachi mẹ nanụ. ²⁸ Unu leta onwunu ẹnya letakwapho unwu aturu ono, Unme-dụ-Nsọ yeru unu l'ẹka ono ẹnya. Unu buru ndu azụ Chiochi, Chileke gude mee, Nwa iya ḡdegede gbaru l'oswebe; mee g'ọ buru nkiya. ²⁹ Mu maru lẹ mu -t̄gbuchaepfo lashia bẹ ndu ẹjo nzi a-wubata g'ẹjo agụ bya adakaa unu. Ọ tọ d̄ukwa g'e meru; ẹbe ẹp̄he ebyi ẹka

l'igwe aturu-a. ³⁰ O duru teke aa-nonyaa ndu shikwaa l'ime ogbo unu ono awata adzu uka. Epehe egude egube ono meahaa g'ephe dzuta ndu kweru ke Kereshi l'uka g'ephe etsoru eka phe. ³¹ Noo ya bu; unu kwabe enya. Unu nyatajekwa le mu kwataru gude enya-mini kukebe ehu eme unu g'unu tsoru uzo, pfuru oto. Mu ziru iya unu l'ehu l'ehu; eswe l'enyashi apha eto ophu.

³² "Nta be mu yeru unu l'eka Chileke. Mu ziwaru unu ozi-oma k'eze-iphe-oma, Chileke emeru ndiphe. Oo ozi-oma ono eche unu bya aduje ike emetse unu emetse bya adujekwapho ike mee g'unu le ndu ozo, bu ndu ke Chileke gbaru mgba l'iphe ono, o doberu ndu nkiya ono. ³³ Unu maru l'o to dudu onye egu iphe iya gujeru mu. Ophu o dudu onye mu suseru g'o nu mu afu; ozoo kobo; ozoo uwe iya. ³⁴ Oo eka mu-a ephenebo be mu gude jee ozi jeta iphe, mkpa iya duru mu; waa iphe, mkpa iya duru ndu mu l'ephe swi. ³⁵ Mu gudewaa egube ono goshi unu l'anyi a-nodu ejeshije ozi ike g'anyi egude egube ono yeru ndu adudu g'o du phe eka. G'anyi nyatajekwa iphe ono, Jizosu, bu Nnajiuphu pfuru l'onwiya ono su: 'Onye anu anunu be ehu kakwa utso eme l'onye anata anata.' "

³⁶ Polu pfuchaa nno; o gbushi ikpere yee ndu ono g'ephe ha pfuru nu Chileke. ³⁷ O tugbushia; epehe tukoo bungee ekwa je arikua ya eka l'olu; tsutsuchaa ya onu gude su iya tokwa ehu. ³⁸ O buru epfupfu ono, o pfuru l'ephe taa humabaedu iya ozo ono be kachakpo phe erwu l'ehu. Epehe duru iya jeshia l'ugbo.

21

Polu eje Jierusalemu

¹ Anyi su phe: "Nokwa-ehu mma" bya abahu l'ugbo kpokwaseerupho nhamunha jasu anyi lufuta le Kosu. O be le nchitabohu iya; anyi kporu byarwuta Rodzu. Anyi shi l'eka ono kporu jeshia Patara. ² Anyi rwua bya ahuma ugbo, adagha eje Fonishiya. Anyi bahu iya kporu tugbua. ³ Anyi kpo-rwuepho eka anyi gbewaa elewaa Sayipurosua enya; anyi jiru iya ye l'ekicha kporu jeshia Siriya. Anyi byarwutaepho Taya, bu iya bu eka aabya egweshi iphe, ugbo ono vu; anyi nyishihu. ⁴ Anyi huma ndu ke Kereshi l'eka ono. Anyi l'ephe noo abali esaa. Unme Chileke mee epehe huma iphe, e-me Polu le Jierusalemu. Epehe nmaaru iya okwa su iya g'o to jekwa. ⁵ Anyi nodzuepho abali esaa ono; anyi haa eka ono tugbua ije anyi. G'ephe hakota; me unyomu phe; me unwegirima phe tukoo wuru tsoru anyi jasu anyi lufutabebe le Taya. Anyi lufutabebeepho; anyi tukoo gbushi ikpere l'onu eze-enyimu l'eka ono pfuru nu Chileke. ⁶ Anyi l'ephe kwechaa ekele ikpazu-a; anyi bahu l'ugbo tugbua. Epehebedua wuru lashia ibe phe.

⁷ Anyi shi le Taya l'eka ono kporu ugbo tugbua. Anyi bya akporwua l'ali Tolemeyisu. O buru l'eka ono be anyi no-buhuru l'ugbo l'ije anyi obu. Anyi bya eje ekelechaa unwunna; anyi l'ephe noo ujiku ophu l'eka ono. ⁸ O be le nchitabohu iya; anyi gude okpa tugbua bya ejerwua Sizariya. Anyi rwua bya abahu l'ibe Filipu, onye Ozi-oma; anyi l'ephe nodu. Filipu ono yi l'unwoke esaa pho, a hotajeru g'ephe yeje eka pho. ⁹ O nwutaru unwumgboko eno, ata aludu ji. Unwumgboko ono ephen'eno tukoo epfuchijechaaru Chileke. ¹⁰ Anyi nokpoo ujiku olemole l'eka ono. A nonyaa nwoke lanu, bu onye mpfuchiru, epha iya bu Agabosu shi le Jiudiya bya. ¹¹ O byapfuta anyi bya ewota akpo, Polu atubutaje uwe iya bya egude kegbabe onwiya eka waa okpa bya asu: "Unme-du-Nso suru-a; l'onye nwe akpo-a be ndu Jiu l'e-ke egube-a le Jierusalemu kpuru iya nu ndu amadu Chileke."

¹² Anyi numachaa ya; anyi le ndu no l'eka ono wata arwo Polu g'o to jeshi Jierusalemu. ¹³ O su: "?Ekwa owa, unu ara owa-a bu gunu? ?Unu gbeme eme g'obu nmafumu? Mu noakwaa onwomu ree egude ke Nnajiuphu, bu Jizosu nwuhu le Jierusalemu; o to budu-a g'e kee mu egbu kpurumu."

14 Anyi pfua nta pfua imo; ophu o kwedu. Anyi paru haa su: “G'iphe, du Nnajiuphu l'uche mee.”

15 Anyi nonyaa l'eka ono; anyi kwakobe jeshia Jierusalemu. 16 Unwunna, no le Sizariya haru tsoru anyi. Ephe dua anyi durwua ibe onye anyi eje anodu, epha iya bu Menesonu onye Sayipurosu; onye shi l'oduu buru onye ke Kereshi.

Polu eje ekele Jiemusu

17 Anyi rwua Jierusalemu; unwunna natakpoo anyi okpobe anata. 18 O be le nchitabohu iya; anyi le Polu swiru jeshia ekele Jiemusu. Anyi jeshia; ndu e meru ogerenya Chiochi dzugbuwaa l'eka ono. 19 Polu kelechaa phe bya eshi l'ishi kokotaru phe iphe, Chileke gude ozi, ya jeru ndu abudu ndu Jiu meeru phe. 20 Ephe numachaa iphe ono, o pfuru ono bya atuko kele Chileke ekele. Ephe su Polu g'o leanaro g'iphe du l'eka-a. Su iya l'ikpoto ndu Jiu be kwetaakwaru l'oo Jizosu bu Nnajiuphu phe; teme ephe phubekwapho iphu l'eme ekemu, shi l'eka Mosisu. 21 E pfiwaru phe l'iizi ndu Jiu mgburugburu, bugbaa l'ali ozo g'ephe gwobe ekemu Mosisu; g'ephe te ebujeshi unwu phe ubvu; ophu ephe etsohe omelali ndu Jiu. 22 ?Anyi e-me iya imagha? Oha a-gbakwa mkpu. Kele ephe numajekwa l'i lwawaru. 23 Iphe, ii-mekwa baa; o duru umadzu eno, kweru Chileke l'ephe edoberu iya onwophe iche; bya atubua teke ephe e-meberu iya. 24 Teke ephe tuburu gbabeakwaa. Jekwa etsoru phe mee nsu, nturu. L'i pfuaru phe ugwo iphe, iphe ono e-phu phe k'ophu ephe akpushikwanu ishi. Oo ya bu g'onymonye amaru l'iphemiphe ono, a tuko epfu l'iime ono bukota uka. Ephe amaru le gubedua l'onwongu atukojekwaa g'ekemu Mosisu pfuru emekota. 25 O -buru ke ndu abudu ndu Jiu, buwaa ndu ke Kereshi be anyi chihanaru-a idzu dewaa ekwo-ozu zilaaru phe su g'ephe te erijeshi iphe, a gwaru iphe. Ophu ephe atajekwa mee-iphe. Ophu ephe atakwa anu, a swi-gburu aswi-gbu. Ophu ephe apharwushijekwa onwophe.

26 Oo ya bu; Polu byanu bya eduta umadzu eno ono yeru onwiya. O be le nchitabohu iya; ephe l'iya je emee nsu ono l'eze-ulo Chileke. Ephe shi egube ono mee a madzuru l'a -nofua ujiku esaa be ephe le ndu ophu e-gude iphe bya g'e gweeru phe eja l'ehu l'ehu g'o gbaru.

Egude Polu l'eze-ulo Chileke

27 Abali esaa ono nodu abvwaa. O be ujiku lanu; ndu Jiu, shi Eshiya haru huma Polu l'ime eze-ulo Chileke. Ephe kpalia ikpoto nemadzu l'eka ono; yeeru phe oku; ephe gude Polu 28 chishia mkpu su: “Izurelu! O-ji-l'eka togbo-o! Unu bya eyeta eka-o! Waa nwoke-a, tsoru ekameka eje ezi nemadzu iphe; epfubyishi ndibe anyi bya ezibi ekemu Mosisu bya epfubyishi eze-ulo Chileke-a. Ophu ka njo bu l'o dutaru ndu abudu ndu Jiu dubata l'eze-ulo Chileke shi egube ono merwushia eka duru Chileke le nsu.” 29 Iphe, ephe gude epfu nno bu l'ephe humajeru eka Polu yee onye Efesosu, epha iya bu Tirofimosu swi ejephe le Jierusalemu. Ephe dobesu le Polu du nwoke ono bahu l'ime eze-ulo Chileke.

30 Mkpukpu gbaahaa gharagharagara. Ephe gbakodzua bya akputa Polu kpufuta iya l'ime eze-ulo Chileke. A guchishia eze-ulo Chileke ono teke ono teke ono. 31 Ephe nodu emekwadu-a g'ephe gbua Polu; onye-ishi ndu ojogu ndu Romu, bu iya bu onye-ishi ndu uswe iya ono numanu l'utsu ada le Jierusalemu. 32 Onye-ishi ono chitaepho ndu-ishi ojogu waa ndu ojogu phe egwegwa gbapfushia ikpoto ndu ono. Ephe humaepho onye-ishi ono yee ndu ojogu ono; ephe tsubuhu Polu iphe. 33 Onye-ishi ndu ojogu ono bya eje egude Polu bya akaru g'a tua ya uzi mkporo labo. Bya agbe teke ono jahaa su: “?Bu onye be o bu? ?Bu gunu be o meru?” 34 Ndu echi l'o meru owa; ndu echi l'oo ophu. A nodu epfuepho iphe, edoduru enya k'ophu onye-ishi ndu ojogu ono amaedu iphe, bu l'oo waa iphe, o meru baa. O su ndu ojogu

iya g'ephe kp̄ta P̄lu kp̄ba l'odu ndu oḡu. ³⁵ Ephe kp̄ru iya rwua ɔnu-abata ɔdu-oḡu ono; ephe palita iya apalita par̄; l'eka mkp̄kpu ono ede igiji eme g'ephe nata iya megbua. ³⁶ Ephe n̄du eze gidigidi etso iya l'azu echigbaa: "Chigbua ya! Chigbua ya!"

P̄lu eme g'ɔ dz̄o onwiya

³⁷ Ephe jeshīpho g'ephe kp̄ba P̄lu l'ime ɔdu ndu oḡu ono; ɔ s̄ onye-ishi ndu oḡu ono: "Ḡe mu pfunaaru ngu iphe."

Onye-ishi ndu oḡu ono s̄ iya: "Inhi! ?I gb̄e maru opfu Giriku? ³⁸ ?B̄u iya b̄u l'ɔ t̄o b̄udu ngu b̄u nw̄ophu Ijiputu ono, kpalikwad̄uru-a opfu; ch̄ita mgbugb̄umadzu ɔnu umadzu iri, ch̄iba l'echīgu, e budu ebubu je an̄du-a?" "?T̄obudu ngu?"

³⁹ P̄lu s̄ iya: "Mb̄edua bukwa onye Jiu, a nw̄uru l'al̄i Silisiya ḡedegede. Mu shikwa Tas̄osu, b̄u mkp̄kpu nweru ɛnya. Jiko ḡe mu pfunuru n̄u ndu-a."

⁴⁰ Onye-ishi ndu oḡu ono bya ekweta g'o yee ɔnu. P̄lu bya apfuru l̄e mkpokota ɛka eeshije enyiba l'ulo bya achī-liaru ikpoto ɔha ono ɛka g'e gebe ḡe ya yee ɔnu. Ephe dāpho kpiriri; P̄lu gude opfu Hiburu pfuaharu ph̄e opfu:

22

¹ "Mu s̄-a; unub̄e ɔnwunna mu ph̄e; m̄e nna mu ph̄e! Unu ngab̄eru mu nchī ḡe mu dof̄u onwomu l'ip̄hu unu!" ² Ephe n̄ma l'oopf̄u opfu Hiburu; ɔphu ɔ d̄uedu onye mebaru m̄e pȳimu. P̄lu wata asa opfu ono.

³ "Mu b̄u onye Jiu, a nw̄uru l̄e Tas̄osu, n̄o l'al̄i Silisiya. Eka a n̄o hee mu b̄u l̄e Jierusal̄emu l'eka-a. Onye ziru mu ɛkwo b̄u Gameliȳelu. ɔ kwata zishia mu ekemu ndiche anyi ph̄e ike. ɔo g'unub̄e ndu n̄okota l'eka-a adz̄oshi k̄e Chileke ike-a b̄u ḡe mu shi an̄duje adz̄o iya. ⁴ Ndu shi etso Ẫzo Nnajiuphu ono b̄e mu shi akpashije ɛhu ike; mb̄u shi egbuje ph̄e egbugbu. Mu shi egudeje unwoke ph̄e m̄e ɔnwanyi ph̄e t̄a mkp̄oro. ⁵ Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke waa ndu b̄u ɔgerenya unu b̄e a-gbakwaa ekebe l'iphe-a, mu epfu-a b̄u ɔkpobe-opfu. Mu jeru je anata ph̄e ɛkwo, e deru n̄u unwune ph̄e ndu Jiu, bu l̄e Damas̄okosu bya ejeshia ɛka ono ḡe mu gudechaa ndu kwetar̄u k̄e Jiz̄osu t̄a ph̄e mkp̄oro kp̄ru bya Jierusal̄emu g'a h̄a ph̄e ah̄uh̄u.

P̄lu ak̄o ḡe ndz̄u iya gude gbanwe

⁶ "No iya; mu n̄du eje; mu rwutashīpho Damas̄okosu g'ɛnyanwu alwawaa l'ishi; iph̄or̄o shīpho l'imigwe chāpho k̄e vaa chaphee mu mgburugburu. ⁷ Mu daa kpurumu l'al̄i. Mu n̄ma olu-opfu, epfu an̄u mu n̄u s̄ mu: 'S̄olu! S̄olu! ?B̄u ḡunu meru iphe, īkpa mu ɛhu?' ⁸ Mu s̄ iya: '?B̄u onye b̄e ī b̄u Nnajiuphu?' ɔ s̄ mu: 'Mu b̄u Jiz̄osu onye Nazaretu, b̄u onye īkpa ɛhu-a.' ⁹ Ndu mu l'ephe sw̄i h̄umachaa iph̄or̄o ono obenu l'ephe ta an̄maduru opfu ono, onye ono epfu an̄u mu ono. ¹⁰ Mu j̄a s̄: 'Nnajiuphu; ?b̄u ḡunu b̄e mu e-me?' ɔ s̄ mu: 'Gbalihu bah̄u l'ime mkp̄kpu Damas̄okosu. I -rwuwar̄o ɛka ono b̄e aa-kar̄u ngu-a iphemiphe, d̄u Chileke g'i mee ya.' ¹¹ Iph̄or̄o ono mee mu ts̄ahaa ishi. Ndu mu l'ephe sw̄i kp̄ru mu l'eka anyi bah̄u l̄e Damas̄okosu.

¹² "Anyi rwua ɛka ono; ɔ d̄uru nwoke, ɛpha iya b̄u Ananayasu: onye Chileke d̄uru l̄e ns̄o. Oomek̄otaje g'ekemu pfuru; t̄eme ɔ buru onye d̄uru ndu Jiu, buk̄ota l'eka ono l̄e ns̄o. ¹³ Ananayasu ono byapfuta mu bya apfu-kube mu bya as̄u mu: 'S̄olu nwune mu; ngwa wata aph̄u ɔzo ɔzo!' Teke ono teke ono mu wata aph̄u ɔzo bya ah̄uma iya. ¹⁴ ɔ s̄ mu: 'Chileke ndiche anyi ph̄e b̄e h̄otaakwaru ngu g'i maru iphe, d̄u iya l'uche; l'i h̄uma onye ono, pfuberekoto kpoloko ono; n̄ma iphe, oopf̄u l'onwiya. ¹⁵ Kele ī-gbaru mu ɔdz̄ori l'ip̄hu ndiphe mgburugburu. L'i pfuaru onyemonye iphe ono, i h̄umaru ono waa iphe ono, i n̄umaru ono. ¹⁶ Nta-a; ?b̄u ḡunu ɔzo b̄e ī ngab̄eru?"

Gbalihu g'e mee ngu baputizimu; l'i kweta ke Nnajiuphu, bu Jizosu g'o safu ngu iphe-
 eji ngu.'

Polu eje ezi ndu abudu ndu Jiu ozi-oma

¹⁷ “No iya; mu laphu azu le Jierusalemu. Mu nodu l'eze-ulo Chileke eka mu epfu anu Chileke phua ophulanya huma Nnajiuphu. ¹⁸ O su mu: ‘Mee egwegwa lufu le Jierusalemu; kele ndu eka-a taa ngakwa nchi l'iphe, ii-pfu k'ehu mu.’ ¹⁹ Mu su: ‘Nnajiuphu; ephe machachakwaru-a rengurengu ge mu shi ejeje l'ulo-ndzuko ndu Jiu je atua ndu etso uzo ngu mkporo su g'e chia phe iphe. ²⁰ Teke e gburu onye-ekebe ngu bu Sutivinu; be mu nokwa l'eka ono; teme mu zua mgbede l'egbugbu, e gburu iya du ree. O buru mbedua no swiru uwe ndu jeru iya atugbu.’ ²¹ Nnajiuphu su mu: Tugbua jeshia! Mu e-zi ngu eka du enya gi jepfu ndu abudu ndu Jiu.”

²² “Ndu ono dakpopho jii ngabe nchi l'iphe, Polu epfu jasu o pfuepho ke ndu abudu ndu Jiu ono; ephe swo-lihu su: Unu wofu egube onye owa-a le mgboko! O to dukwa k'anodu ndzu!” ²³ Ephe nodu atu wowoowoo; alashi uwe phe; ekpoka urwuku; l'eka ehu eghu phe eghu. ²⁴ Onye-ishi ndu ojogu ono su ge ndu ojogu iya kpuba Polu l'ime odu ugu ono. O karu phe g'ephe chia ya iphe g'a maru oo-pfu iphe, kparu iphe, ndu Jiu aturu iya woowoowoo g'ephe atu iya ono. ²⁵ A bya ekechaa Polu egbu g'e chia ya iphe; o su onye-ishi ojogu ndu Romu lanu, pfuru l'eka ono: “?E chije onye Romu iphe l'ebe abu l'e kperu iya ikpe g'a maru iphe, o meru to?”

²⁶ Onye-ishi ojogu ono numa iya bya ejepfu eze onye-ishi ndu ojogu je asu iya: “?I maru-a iphe, i suru g'e mee? ?I maru-a le nwoke-a bu onye Romu?”

²⁷ Eze onye-ishi ndu ojogu ono bya ejepfu Polu je asu iya: “?I bu onye Romu eviya?” Polu su iya: “Ee.”

²⁸ Eze onye-ishi ndu ojogu ono su iya: Mu pfukwaru okpoga, paru eka; teme mu buru onye Romu. Polu su iya: Obenu l'a nwuru mbedua anwunwu le Romu.

²⁹ Ndu ono shi abya aji Polu aji ono paru iya haa. Ndzu gahaa eze onye-ishi ono g'o numaru le Polu bu onye Romu. O buru nwa Romu be o turu mkporo.

Polu no l'iphu ogbo-ikpe ndu Jiu

³⁰ O be le nchitabohu iya; Eze onye-ishi ndu ojogu ono su g'a tufu Polu mkporo. O bya ezia ge ndu-ishi uke Chileke me ndu ogbo-ikpe ndu Jiu dzugbua. Ephe dzugbuepho; o duta Polu dufutaru phe. O buru iphe, ochokpoo bu g'o maru iphe, ndu Jiu gudedoru Polu.

23

¹ Polu bya atabe ogbo-ikpe ono enya bya asu phe: “Unwunna mu; o to dukpokwaa iphe, mu maru, mu mejeru byasu nta-a, bu iphe, mu a-su l'owa mu obu mini l'iphu Chileke.” ² Noo ya; Ananayasu, bu onye-ishi ndu-ishi uke Chileke gbalihuepho su ge ndu pfu-kube Polu chia ya eka l'onu. ³ Polu su iya: “Ge Chileke chikwa ngu iphe gube igbulu, e teru ndzu ono! Nta-a be i no l'eka-a eme gi gude ekemu kpee mu ikpe; teme i nodu emebyikwapho ekemu ono; eshinu i suru g'e chia mu iphe.”

⁴ Ndu pfu-kube Polu su iya: “Shi! ?Ti madu l'oo onye-ishi ndu-ishi uke Chileke be iphu iphu egube ono?”

⁵ Polu su: “Unwunna; mu te eshikwa maru l'o bu onye-ishi ndu-uke Chileke. L'opfu Chileke sukwaru: Te ephukwa onye bu onye-ishi ngu iphu.*”

⁶ “Tobudu iya bu; Polu humaephe le ndzuko ogbo-ikpe ono du ebo; l'ogbo ndu Sadiusi du iya; ogbo ndu Farisii du iya; o chishia: Unwunna mu; mu yikwa l'ogbo Farisii. Ndu nwuru mu nu yikwapho l'ogbo Farisii. Iphe, e kpedoru mu ikpe iya-a

* 23:5 23:5 Gunaa Awu 22:28.

bukwa le mu ele enya le ndu nwuhuru anwuhu be Chileke e-me ujiku lanu g'ephe teta dzuru ndu."

⁷ Epfuzeta, oopfuzeta iphe ono; ndu ogbo Farisii waa ndu ogbo Sadiusii wata aswo uswo. Ogbo-ikpe keha ebo. ⁸ Kele ndu Sadiusii suru le Chileke tee medu ndu nwuhuru anwuhu g'ephe teta dzuru ndu ozo; su l'unwu-ojozi-imigwe ta adudu; ophu o dudu ndu ozo, dubaa nu, bu ndu a ta ahumadu l'enya. Obenu le ndu Farisii tukoru iphe ono kwetakota. ⁹ Uzu nodu atu wowoowoo aka shii eje. Ndu ezije ekemu ndu ophu bu ogbo Farisii haru gbalihu epfushi ike su: "O to dukwa iphe, du eji, anyi humaru, nwoke-a meru! ?A maru bu maa; ozo ojozi-imigwe epfujeru nu iya."

¹⁰ A nonyaa; uswo obu paa eka k'ophu eze onye-ishi ndu ojogu ono dobesu l'ephe a-lokashi Polu nanu nanu. O su ge ndu ojogu iya ye ishi je akpuphu Polu azu l'odu ndu ojogu ono.

¹¹ O be l'enyashi iya; Nnajiuphu, bu Jizosu bya apfu-kube Polu su iya: "G'ike ta abukwa ngu Polu! Kele o g'i gbaru odzori mu le Jierusalemu l'eka-a bu g'i jefutaje agbaarū mu iya le Romu."

Aachi idzu egbu Polu

¹² O be le nchitabohu iya; ndu Jiu bya edzukobe bya erifu nte l'ephe ta abyadu atso nri onu; ophu ephe etsudu onu l'okoro jasū teke ephe gbuadaru Polu. ¹³ Ndu ono, riru nte ono ghatakwaru ukporo labo. ¹⁴ Ephe byapfuta ndu-ishi uke Chileke waa ndu bu ogerenya ndu Jiu je asu phe: "Anyi rifuakwaru nte l'anyi taa tsodu nri onu jasū teke anyi gburu Polu. ¹⁵ Oo ya bu; unu l'ogbo-ikpe zia eze onye-ishi ndu ojogu ndu Romu g'o dutaru unu Polu. Unu mee ya g'o dobesu l'unu eme g'unu jibaa ya aji. Ole anyibedua a-kwabegbua ya l'uzo; teme l'o rwua eka-a."

¹⁶ Noo ya; nwokorobya lanu numanu k'ewohagbaa onwophe l'uzo kwaberu Polu ono. Nwokorobya ono bu nwune Polu ke nwanyi nwuru iya. O je l'odu-ogu l'eka ono je epfuaru iya Polu. ¹⁷ Polu bya ekua onye-ishi ndu ojogu lanu bya asu iya: "Duta onye-a jepfu eze onye-ishi ndu ojogu. O duru iphe, oo-pfuru iya." ¹⁸ Onye-ishi ndu ojogu ono bya eduta iya bya edujeru eze onye-ishi ndu ojogu ono bya asu iya: "Onye mkporo ono, bu Polu kuru mu su ge mu dutaru ngu nwokorobya-a l'o duru iphe, du mkpa, oo-pfuru ngu."

¹⁹ Eze onye-ishi ndu ojogu ono bya eduta iya bya eje anodu iche bya aja ya le mpya su iya: "?Bu gunu be i byaru mu epfuru?"

²⁰ O su iya: "Ndu Jiu chiru idzu l'ephe a-su ngu g'i duta Polu dufutaru ogbo-ikpe echele. L'ephe aa-su ngu le ndzukogbo-ikpe achog'ephe jibaa ya aji. ²¹ Ole o g'i ti ngakwaru phe nchi; kele o duru ndu ghataru ukporo labo e-wohagbaa onwophe ewoha l'uzo kwaberu iya. Ndu ono rifuwaru nte l'ephe tee ridu nri; ophu o dudu iphe, ephe a-ngu m'o budu l'ephe gbuadaru Polu. Ephe doziwaru onwophe. Iphe, ephe kwaberu nta-a bu g'i kweta g'e duru iya bya."

²² Eze onye-ishi ndu ojogu ono su iya: "Ta adukwa onye ii-me g'o maru l'i pfuwaru mu iya." O su ge nwokorobya ono la. O lashia.

E du Polu je anu nnajioha, bu Felikusu

²³ Eze onye-ishi ndu ojogu ono bya ekua ndu-ishi ndu ojogu iya umadzu ebo bya asu phe: "Unu je achikobe ndu ojogu ukporo iri; waa ndu ojogu ukporo eto l'iri; ndu a-nodu agba l'inya; waa ukporo iri ozo ndu a-chiru arwa. Unu kwakobe phe k'eje Sizariya le nri-enyashi ntanu-a. ²⁴ Haru inya dozia, Polu a-nodu agba g'unu duru iya nu nnajioha, bu Felikusu. G'o to dukwa iphe, e-me iya nu." ²⁵ Eze onye-ishi ndu ojogu ono bya edee ekwo-ozu su:

²⁶ “Kulọ́diyosu Lìsiyasu ede ẹ̀kwo-a anụ Ọkalibe Nnajiọha, bụ Felikusu asụ: Nnajiọha; mu ekele ngu-o. ²⁷ Ndu Jiu guderu nwoke-a, mu sụru g'e gude byapfuta ngu-a eme g'ẹphe gbua. A nọnyaa e mee mu maru l'ọ bụ nwa Romu. Mu gude ndu ojọgu mu je anafu pẹ iya. ²⁸ Mu meahaa gẹ mu maru iphe, ẹphe gudedoru iya. Mu duru iya jepfu ndzukọ ogbo-ikpe pẹ. ²⁹ Mu hụma l'iphe, o meru ta abudu iphe, ọ dū kẹ g'a pfi-gbua ya; ọphu ọ dukpodanu k'atụ mkpọro. Iphe, ẹphe epfu l'o meru bụ opfu k'ekemu-alì ndu Jiu. ³⁰ Mu nụma lẹ ndu Jiu chiru idzu g'ẹphe gbua ya; mu sụ g'e gude iya byapfutashia ngu. Mu sụ ndu epfu iphe, o meru g'ẹphe byapfuta ngu bya epfua ya l'iphu ngu.”

³¹ Ndu ojọgu ono bya emee g'e ziru pẹ. Ẹphe gude Pọlu jee l'enyashi ono jasụ lẹ Antipatirisu. ³² O be lẹ nchitabọhu iya; ndu ojọgu ono ndu ọphu gude ọkpa laphushia azụ l'odu-ojọgu. Ndu ọphu gude inya duru iya jeshia. ³³ Ẹphe durwua ya Sizariya bya eworu ẹkwo ono nū nnajiọha bya eworu Pọlu ye iya l'ẹka. ³⁴ Ọ bya aguebe ẹkwo ono; bya ajia Pọlu alì ẹka a nwuru iya. Ọ nūmaepho l'ọ bụ onye Silisiya; ³⁵ ọ sụ: “Mu a-nūmawaro ọnu-mini ngu rengurengu mẹ ndu epfu iphe, i meru byarwutaepho.” Ọ sụ g'e je dobe Pọlu l'eze-ulo Herodu che iya nche.

24

Iphe, ndu Jiu epfu lẹ Pọlu meru

¹ A nọepho abalì ise; Ananayasu, bụ onye-ishi ndu-ishi uke Chileke waa ndu bu ọgerenya l'ogbo-ikpe ndu Jiu haru swiru jeshia Sizariya. Ẹphe gudekwaphọ onye maru eye ọnu l'opfu, ẹpha iya bụ Tetalosu gude jeshia. Ẹphe rwua bya atuko iphe, ẹphe sụru lẹ Pọlu meru doshiaru nnajiọha, bụ Felikusu. ² A bya ekua Pọlu. Tetalosu wata epfu iphe, ẹphe sụru l'o meru sụ:

“Ọkalibe Nnajiọha; ọo g'i gude nwubeberu anyi ẹnya ree meru g'o gude anyi buru lẹ nchị odoo. Ọ buru nkwaṣenya ngu meru iphe, a gbanwechaaru iphemiphe ono, a gbanweshiru ono g'ọoduru ndibe anyi lẹ ree. ³ Iphemiphe ono, iimeru anyi ono dū anyi ree. Anyi nọdu l'ẹkameka ekele ngu ekele iya. ⁴ Mu te ejeekwa epfukwaduru ngu rọ ogologo opfu. Iphe, mu arwọ ngu bụ jiko g'i kwerọ nūma iphe-a, anyi abyaru ngu epfuru-a. Anyi e-gbuẹ ya pọ mkpirikpu. ⁵ Nwoke-a bẹ anyi hūmawaru l'ọ bụ onye shiberu ite ejo-iphe. Ọokpaje ụtsú l'ẹka ndu Jiu nọkpoo lẹ mgboko mgburugburu. Teme ọ buru iya bụ ishi ndu ejo ogbo ono, bụ ogbo ndu Nazaretu. ⁶ Ọ nọdu eme g'o merwua eze-ulo Chileke. Anyi gude iya eme g'anyi gude ekemu-alì anyi kpee ya ikpe. ⁷ Ọphu eze onye-ishi ndu ojọgu, bụ Lìsiyasu ekwedu. Ọ bya eye iya ẹka; bya egude ẹka ike nata iya anyi. ⁸ Ọ sụ g'anyiibe ndu guderu iya nū bya l'iphu ngu. I-jiia nwoke-a aji bẹ ii-hūmawaro iphe ọbu, anyi epfuru ngu l'o meru ọbu.” ⁹ Ndu Jiu ọphuu ye iya ẹka sụ l'iphemiphe, Tetalosu pfuru bukota eviya.

Pọlu edofu onwiya l'iphu Felikusu

¹⁰ Nnajiọha bya epheeru Pọlu ẹka g'ọ wata eye ọnu. Pọlu sụ:

“Mu sụ-a; mu maru l'i shiwaa ụzenya nọdu l'ishi ikpe l'alì-a. Noo g'o gude ẹhu nọdu atso mu uto edo edo dofu onwomu l'iphu ngu. ¹¹ Ọ tọko nọghadu abalì iri l'ẹbo, mu jeru Jierusalemu je abarụ Chileke ẹja. Jikwaa pẹ g'a maru ?mu l'adzu ụka. ¹² Ndu Jiu ta ahumakwaru l'ọ duru onye mu l'iya wataru atụ ego; ọphu ẹphe ahumaduru mu l'ẹka ọ duru ndu mu swongaru l'ime eze-ulo Chileke; ọzoo l'ulo-ndzukọ pẹ; ọzoo l'ime mkpukpu. ¹³ Ọzokpoonu g'ẹphe goshi l'ibo ono, ẹphe boshiru mu ono duru ọphu bụ eviya. ¹⁴ Ọphu, mu kweru bụ lẹ mu abarụ Chileke ndiche anyi pẹ ẹja lẹ Ụzo Nnajiuphu ono, ẹphe ekuje ejo ogbo ono. Mu tukokwarupho iphemiphe, e deru l'ẹkwo ekemu Mosisu waa ẹkwo ndu mpfuchiru Chileke kweta. ¹⁵ Iphe, ndu-a ele ẹnya iya bẹ mu elekwaphọ ẹnya iya, bụ iya bụ lẹ Chileke e-mechaa mee onyemonye

g'o shi l'onwu teta dzuru ndzu me ndu oma me ndu ejo-iphe. ¹⁶ O buru iphe ono meru iphe, mu ekukebeje ehu g'obu ta anodu awa mu mini l'iphu Chileke me l'iphu nemadzu.

¹⁷ "Oo ya bu; mu nochaa apha olemole l'eka ozo; mu lwa ali mu ge mu wolataru ndu ali mu okpoga gude yeru phe eka; wakwapho ge mu nu Chileke iphe-ngweja. ¹⁸ O buru ge mu mechaaru nsu, tso ngweja ono be ndu Jiu ophu haru shi Eshiya lwa humaru mu l'ime eze-ulo Chileke l'eka ono. O to dukwa ikpoto ndu mu l'ephe swi; ophu mu emekwaru ge mkpukpu gbaa gharagharaghara. ¹⁹ O kwa ndu Jiu ono, shi Eshiya ono gege abya l'iphu ngu l'eka-a bya epfua iphe, ephe suru le mu meru me o -duru iphe, ephe epfu. ²⁰ Ozoo su ge ndu-a, no l'eka-a pfua ejo-iphe ephe humaru, mu meru, bukpo iphe, e gege anma mu ikpe teke ono, a jiru mu aji l'iphu ndzuko ogbo-ikpe phe ono; ²¹ gbahakwa iphe lanu ono, mu nokwa-a l'iphu ndzuko ogbo-ikpe ono pfushia ike su l'iphe, unu ekpedoru mu ikpe iya ntanu-a bu le mu kweru le Chileke e-mechaa mee ndu nwuhuru anwuhu g'ephe shi l'onwu teta gbalihu dzuru ndzu."

²² Oo ya bu; eshinu Felikusu magbuwaru ke Uzo Nnajiuphu ono ree; o su g'ephe la. "Mu e-kpe ikpe ono me eze onye-ishi ndu ojogu, bu Lisiyasu byaepho." ²³ O su g'onye-ishi ojogu ndu Romu, Polu no l'eka letakwa iya enya ree; ole oo g'o hakwaa ya g'o tusaru ehu; ge ndu onya iya byaje g'ephe l'iya kwe; g'ephe mejeru iya iphe, bu mkpa iya.

Polu eye onu l'iphu Felikusu yee Durusila, nyee ya

²⁴ A noepho ujiku olemole; Felikusu duru nyee ya Durusila, bu nwanyi Jiu byatashia. O bya ezia; e je ekua Polu. Ephe ngaberu iya nchi; o pfuaha k'ekweta ke Kereshi, bu Jizosu. ²⁵ Polu kpukwaduru-a opfu l'onu epfu k'apfubekoto me k'esede onwonye; waa ke mboku ikpe, a-bya nu ono; ndzu rwuta Felikusu. O su iya g'o jewarok ke nta; le ya e-ku iya-a ozo teke uzo duru iya. ²⁶ Iphe, ori bu l'o duru okpoga uphalazu, Polu a-nu iya. O buru iphe ono be meru g'o gude o nodu abujeru nta nta l'o kua ya g'ephe bo uja.

²⁷ A noepho mgbarapha labo; Felikusu lufu. O byalepho alufu ono; o paru Polu haa l'oka-mkporo l'eka oome ge ya mee iphe, du ndu Jiu ree. Nwoke ozo, epha iya bu Poshosu Fesutosu bya anodu l'okwa iya.

25

Polu epfu g'eze nnajioha Romu kpee ya ikpe

¹ A noepho abali eto, Fesutosu lwapfutaru ndu ono, o bu nnajioha phe ono; o shi le Sizariya jeshia Jierusalemu. ² E rwua eka ono; ndu-ishi uke Chileke waa ndu-ishi ndu Jiu bya epfuaharu iya iphe, ephe suru le Polu meru. Ephe rwoo ya ³ g'o meeru phe iphe-oma, bu iya bu g'o mee Polu g'o lwa azu le Jierusalemu. Ephe nodukwanu achi idzu g'ephe kwabe l'egbudu gbua Polu. ⁴ Obenu le Fesutosu suru phe le Polu nokwa mkporo le Sizariya. Le ya ta adukwa ge ya anu-beru ya alaphushia azu l'eka ono. ⁵ O su phe: "Ge ndu-ishi unu tsokwaru mu je Sizariya. O -buru l'o duru iphe, du eji, o meru; unu je epfua ya l'eka ono."

⁶ Ephe le Fesutosu no iphe, ha g'abali iri l'eka ono teme o lashia Sizariya. O be le nchitabohu iya; o je anodu l'ulo-ikpe bya asu g'e dubata Polu. ⁷ Polu bataepho; ndu Jiu, shi Jierusalemu bya apfu-pee ya mgburugburu bya epfushiahaa igwerigwe akpamara, ephe suru l'o meshiru. Ophu o dudu ophu ephe duru ike goshi l'o bu eviya me nanu. ⁸ Polu bya edoahaa ge ya dofu onwiya su: "O to dukwa teke mu pfubyijeru ekemu ndu Jiu; ophu mu epfubyikwaru eze-ulo Chileke; ophu o dukwa teke mu pfuswejeru eze nnajioha Romu."

⁹ Fesutosu meahaa gę ya mee iphe, dę ndu Jiu ree; ọ sụ Ọlu: “?Ọ dę ngu ree g'i je Jierúsalemụ g'e kpee ngu ikpe iphe-a, ęphe sụru l'i meru-a l'iphu mu l'ęka ono?”

¹⁰ Ọlu sụ: “Ęka-a, mu pfuru-a bukwa l'iphu ọgbo-ikpe eze nnajioha Romu gędegede, bu iya bu ęka ọ gbaru g'e kpee mu ikpe. Gubedua l'onwongu maru l'ọ tọ dudu ęjo-iphe, mu meru ndu Jiu. ¹¹ Kele ọme mu eme ęjo-iphe; meta iphe, gbaru k'ekpe mpfugbu mę mu asụ ?Mu atsuhunu ebvu anwuhu? Obenu teke iphe, ęphe sụru lę mu meru phez ta abudu eviya be ọ tọ dukwa onye byakporu akpuru mu nu phez. Iphe, mu pfuru bukwa g'ikpe mu laa l'iphu eze nnajioha Romu.”

¹² Noo ya bu; Fesutosu yę ndu ọgbo-ikpe iya chichaa idzu; ọ sụ iya: “Eshinu i sụru g'ikpe ngu laa l'iphu eze nnajioha Romu bukwa l'iphu eze nnajioha Romu ono be ii-je.”

Ọlu nọ l'iphu Agiripa yę Baniisu

¹³ O be ujiku lanu; eze, bu Agiripa waa nwune iya nwanyi, bu Baniisu bya Sizariya g'ęphe kele Fesutosu. ¹⁴ ęphe nọepho ujiku olemole l'ęka ono; Fesutosu bya eworu ke Ọlu kọoru Agiripa. Ọ sụ iya: “Ọ duru nwoke, Felikusu haru mu l'ulo mkporo. ¹⁵ Mu jee Jierúsalemụ; ndu-ishi uke Chileke waa ndu bu ọgerenya ọgbo-ikpe phez pfuaharu mu akpamara, ęphe sụru l'o meshiru. ęphe sụ mu gę mu nmaa ya ikpe. ¹⁶ Mu sụ phez l'ọ tọ bukwa omelali ndu Romu g'a kpuru onye a sụru l'ọ duru iphe, o meru nu; l'ębe abu lę yę ndu ọdaru ęphe l'iya nọ l'iphu l'iphu g'o dofu onwiya l'iphe ono, a sụru l'o meru ono.

¹⁷ “O be mboku, ęphe dzuru l'ęka-a; ọphu mu ejekpodaaro akpo upfu. Mu jeshiepho l'ulo-ikpe ono lę nchitabohu iya bya asu g'e je edubata nwoke obu. ¹⁸ Ndu epfu iphe, o meru gbalihu; ọphu ọ dudu mę ęjo-iphe, mu riru l'o meru, duru ọphu ęphe sụru l'o meru. ¹⁹ Iphe, ęphe pfuerupho buerupho opfu g'ęphe abajeru Chileke phez ęja waa onye obu, a sụru l'ępha iya bu Jizosu, nwuhuhawaru nu; obenu lę Ọlu sụru l'ọ nokwadu ndzu. ²⁰ Ọphu mu amadu iphe, mu e-me l'ęgube opfu ono. Mu jia Ọlu gę mu maru ?ọ dę iya ree g'o jee Jierúsalemụ g'e kpee ya ikpe iphe, ęphe sụru l'o meru-a l'ęka ono. ²¹ Ọlu jika sụ lę ya a-nọdua lę mkporo jasụ teke Okalibe eze nnajioha e-kpe iya ikpe. Mu karu sụ g'e che iya nche jasụ teke mu e-zi iya g'o jepfu eze nnajioha.”

²² Agiripa sụ Fesutosu: “Ọ dukwa mu g'a sụ lę mu numaru olu nwoke obu l'onwomu kwapho.” Fesutosu sụ iya g'ọ haa l'ęchele be ọo-numa-a olu iya.

²³ O be lę nchitabohu iya; Agiripa yę Baniisu bya akwakpọepho onwophe ọkpobe akwa ndu eze. ęphe bya abahu l'ulo-ikpe ono waa eze ndu-ishi ọjogu; mę ndu a maru ępha phez lę mkpukpu ono. Fesutosu zia; e je eduta Ọlu bata. ²⁴ Fesutosu wata epfu opfu sụ: “Ọnyibe, bu Agiripa mę unube ndu nokota l'ęka-a. Unu humakwa nwoke-a, ndu Jiu mgburugburu ndu ọphu nọ l'ęka-a mę ndu ọphu nọ lę Jierúsalemụ tukoru echi ichi iya obu. ęphe echi mkpu sụ g'ọ tọ noduhe ndzu. ²⁵ Ọle ọ tọ dudu iphe, mu humaru, o meru bu iphe, dę k'e gude kpee ya mpfugbu. Eshinu o gude onu iya sụ g'ikpe iya je l'iphu Okalibe eze nnajioha be mu sukwaru lę mu e-zi g'e dularu iya eze nnajioha. ²⁶ Obenu lę mu ta amadu iphe, bu l'owa-a iphe, mu e-de l'ękwo sụ eze nnajioha l'o meru. Nokwa iphe, mu gude dutaru iya unu; mbu dutaru iya gube Ọnyibe, bu Agiripa gędegede g'ọobukwanuru: e-lechaa ęnya l'ikpe obu; mu amakwanuru iphe, mu e-de l'ękwo. ²⁷ Kele ọ dę mbedua g'ọ bu umere onye-eswe mbu gę mu sụ g'e duru onye mkporo je; l'ębe egoshi iphe, a sụru l'o meru.”

¹ Agiripa sù Pòlu: “A haakwaru ngu nta-a g'i yee ònu. I -makwaru iphe, ii-do dofu onwongu dokwaa ya.” Pòlu bya apalia ẹka kele iya bya awata edodo sù:

² “Onyibe, bụ Agiripa; ẹhu atso mu l'i kweru gẹ mu pfulu ngu l'iphe pfua opfu; doo edo dofu onwomu ntanụ-a l'iphemiphe, ndu Jiu sùru lẹ mu eme. ³ Ẹhu, atso mu nù bụ l'i maru omelalì ndu Jiu ree bya amaru iphe, ẹphe adzọ. Jiko ngabekpoekwapho nchì ree l'iphe-a, mu abya epfufu-a.

⁴ “Ndu Jiu mgburugburu makotaru gẹ ndzụ mu dụ eshikpọ teke mu bụ nwata; kele mu shiepho lẹ mbụ buru l'alì mu waa lẹ Jierusalemu. ⁵ Ẹphe makwaruphọ; m'ẹphe -jenu ekwe gbaa ekebe iya; lẹ mu shiepho lẹ mbụ gbaru l'ogbo ono, kachaa atube nvọ l'ekemu Chileke anyi ono, bụ iya bụ ogbo ndu Fàrisii. ⁶ Nta-a bẹ mu pfulu l'ẹka-a; a nọdu ekpe mu ikpe; kele mu ele ẹnya iphe ono, Chileke kweru nna anyi oche phẹ ukwe lẹ ya e-me ono. ⁷ Ọo iphe ono, o kweru ukwe iya ono bẹ ọkpa-ipfu iri l'ẹbo ndibe anyi phẹ elekpọ ẹnya iya gude ẹhu anmanma iya abarụ Chileke ẹja eswe l'enyashi-a. Sù-a; Onyibe; nta-a bẹ ndu Jiu sùru lẹ mu mesweru; kele mu ele ẹnya iphe lanu ono. ⁸ ?Bụ gunu meru g'o gude ọ nọdu atsu unube ndu Jiu l'ẹhu ekweta lẹ Chileke e-me ndu nwuhuru anwuhu g'ẹphe shi l'onwu teta gbalihu dzuru ndzụ?”

⁹ “Mbèdua l'onwomu shikwaphọ dobesu l'ome ọ duru iphe, mu e-me gude mebyia iphemiphe, lakpọoru k'ẹpha Jizosu onye Nazaretu mẹ mu emewaa iya. ¹⁰ Noo iphe, mu meru lẹ Jierusalemu bụ ono. Mu jeru anata ndu-ishi uke Chileke ẹkwo, egoshi l'oo phẹ ziru mu ozi. Mu je akputa igwerigwe ndu-nsọ tushia phẹ mkpọro. Teke e kperu phẹ mpfugbu; mu ekweeru phẹ une. ¹¹ Ugbo olemole bẹ mu zichawaru g'e chia phẹ iphe l'iphe, bukpo ọlo-ndzukọ ndu Jiu; l'ẹka mu eme g'ẹphe sù l'ẹphe te ekwetaheduru iphe ono, ẹphe kwetarụ ono. Kẹ nkephẹ nọdu eghutaberu mu eghu shii k'ophu mu shi agbeshije jeshia alì ọzo je phẹ avọta.”

*Pòlu akọ gẹ ya gude gbanwee
waa k'ozì iya*

¹² “Ọ buru k'iphe ono meru g'o gude mu jeshia Damasukosu. Ndu-ishi uke Chileke kwe gẹ mu je; ọ buru phẹ bẹ mu nọ l'ẹka jeshia. ¹³ Noo ya Onyibe; ọ buru l'echilabọ eswe ono gẹ mu nọ l'uzo bẹ mu humaru iphóró, ka ẹnyanwu, nọ l'akpaminigwe egbu nwijnwii. O nwuepho nwuphee mu lẹ ndu anyi l'ẹphe swì mgburugburu. ¹⁴ G'anyi ha dakota kpurumu l'alì. Mu numa olu-opfu, e gude opfu Aramu epfu sù: ‘Sọlu! Sọlu!’ ‘?Bụ gunu meru iphe, ikpa mu ẹhu? I -nọdu eme g'i mekata mu bẹ ọ bukwa onwongu bẹ iimekata. Ọ gbekwa dụ g'eswi, emeka onwiya iphe-ẹhuka; kele ọogba ọkpa lẹ mpyipyi oshi, onye nwe iya nù gude achì iya.’ ¹⁵ Mu jia ya sù: ‘?Bụ onye bẹ i bụ Nnajiuphu?’ O sù mu: ‘Ọo mu bụ Jizosu; onye ikpa ẹhu.’ ¹⁶ ‘Gbalihu pfulu apfulu. Iphe, mu gude byapfuta ngu bụ gẹ mu gụa ngu lẹ ndu ejeru mu ozi. G'i je epfukashiaru ndu ọzo iphe-a, i humaru ntanụ-a kẹ nkemu-a; waa iphe, mu e-goshi ngu l'iphe.’ ¹⁷ Mu a-dzota ngu l'ẹka ndu Ízurelu waa l'ẹka ndu abudu ndu Jiu, bụ iya bụ ndu mu ezi ngu g'i je alì phẹ ọbu. ¹⁸ ‘Ii-je emee g'ẹphe saa ẹnya k'ophu ẹphe e-shi l'ochii futa bata l'iphóró; waa k'ophu ẹphe e-shi l'ẹka Nsetanu futa lwapfuta Chileke. Ọo ya bụ; mu aguaru phẹ nvọ l'iphe-ẹji phẹ guru phẹ ye lẹ ndu mu hotawaru g'ẹphe buru ndibe mu.’

¹⁹ “Ọo ya bụ; Onyibe; mu ta asukwaru waawaa lẹ mu tee medu iphe ono, mu numaru l'ophulenyà, shi l'imigwe ono. ²⁰ Mu vuru ọzo jee Damasukosu; teme mu bya ejeshia Jierusalemu. Mu bya ejegbabe alì Jiudiya mgburugburu shia jeshia alì ndu abudu ndu Jiu. Ishi iphe, mu jedoru ẹkameka ono buru gẹ mu karu phẹ g'izimanu iphe-ẹji phẹ lwa phẹ azu g'ẹphe ghaa umere lwapfuta Chileke; ẹphe emeje iphe, e-goshi l'izimanu lwaru phẹ azu eviya. ²¹ Noo iphe, kparu iphe, ndu Jiu guderu mu l'ẹka mu nọ l'eze-ọlo Chileke eme g'ẹphe gbua mu. ²² Ọle Chileke eyekpọkwaru mu

phọ ẹka byasu ntanu owa. Noo g'o gude mu pfuru l'eka-a agba ekebe g'onnyemonye nuna; nwata me ogerenya. Mu nodu epfu iphe, abudu iphe ozo gbahaa iphe ono, Mosisu yee ndu mpfuchiru Chileke pfuru su l'oo-me ono. ²³ Epe suru le Kereshi ono, jefutaje iphe-ehuka. E -mechaa l'o buru iya a-buru onye Chileke e-vuru uzo mee g'o shi l'onwu teta gbalihu dzuru ndzu; g'o pfukaaru ndu Jiu me ndu abudu ndu Jiu l'oo ya bu iphoro, Chileke e-shi dzoo phe."

Onu, Agiripa yeru Polu

²⁴ Polu donyaepho iphe ono; Fesutosu raswerehu: "Polu! Oo buakwaa obvu byaru ngu! Oke ekwo, i nwuru gbaghaakwaru ngu iphu!"

²⁵ Polu su Fesutosu: "Obvu te emekwa mu Onyibe. Iphe, mu epfu dokwaru enya; teme o buru okpobe-opfu." ²⁶ ?Tobudu Agiripa baa? O makotaru iphe-a, mu epfu-a rengurengu; teme mu nodu epfue ya pho hoo-haa; kele o doru mu enya l'o to dudu iphe ono ophu o numahaadaru; eshinu o dudu ophu e meru l'edomi. ²⁷ Su-a; Onyibe, bu Agiripa; ?I kwetaru iphe, ndu mpfuchiru Chileke pfuru to? Mu maru-a l'i kwetaru-a!

²⁸ Agiripa su iya: "?I dobesu l'ii-pfubutakebewaa mu egwegwa egube ono ge mu buru onye ke Kereshi?"

²⁹ Polu su iya: "?O bu egwegwa-o; ?oo-no odu-o; iphe, mu epfu anu Chileke bu ge gu le ndu-a, nokota l'eka-a buru iphe, mu bu; mbu ge ndu-a, anu iphe-a, mu epfu ntanu-a bukwarupho iphe, mu bu; a -gufukwaru unu ke mkporo-a."

³⁰ O pfuchaepho nno; eze, bu Agiripa waa Okalibe nnajioha Jiudiya, bu Fesutosu waa eze-nwanyi, bu Baniisu waa ndu ozo, epe l'iya no l'eka ono toko wulihu wufu.

³¹ Epe lufuepho; epe toko pfuaharu nwibe phe su: "Nwoke-a te emetakwaru iphe opfu k'eye mkporo; ophu o buro k'apfugbu." ³² Agiripa su Fesutosu: "?I maru-a l'o to bu le nwoke-a suru g'ikpe iya lufu l'iphu Okalibe nnajioha le Romu; e gege apakwaru iya-a haa."

27

Polu no l'ugbo-mini eje Romu

¹ O be teke a chiru iya; o wukoo l'anyi a-nodu l'ugbo jeshia Itali; e woru Polu yee ndu mkporo ozo ye Jiuliyosu, bu onye-ishi ndu ojogu ndu Romu l'eka. Onye ono bu onye-ishi "Ogbo ndu ojogu Ogosutosu." ² Anyi toko wuba l'ugbo-pherephere-apa, shi Adaramitiyomu abya; eje l'odu ugbo, nogbaa l'aguga aguga ali Eshiya. O dukwarupho nwoke Masedoniya, a nwuru le Tesalonayika, epha iya bu Arisutakosu, anyi l'iya tokoru nodu l'ugbo ono jeshia. ³ O be le nchitabohu iya; anyi rwua Sayidonu. E rwua eka ono; Jiuliyosu gude eme odoo kwe ge Polu je ekelechaa onya iya phe g'ephe anuchaa ya nwiphe, bu mkpa iya. ⁴ Anyi shikwa l'eka ono tugba ozo; kporu ugbo kwaseru uzo enyanwu awawa; shita aguga Sayipuros; kele pherephere ezi anyi iziphu. ⁵ Pherephere ngata ugbo ono anyi ghabua mini ono l'aguga Silisiya waa Pamfiliya bata l'aguga Mayira, bu mkpukpu, no l'ali Lisiya. ⁶ E rwua l'eka ono; onye-ishi ndu ojogu ono huma ugbo-pherephere-apa, shi Aleguzandiriya. Ugbo ono eje Itali. O chiru anyi ye iya.

⁷ Anyi tokpoepho nwehu ngaa ugbo ono ujiku olemole; mbu o tsushikpoo l'ehu ike teme anyi ngarwua Knayidosu ntse. Ophu pherephere ekwekpoedu g'anyi shia ono. Anyi ro-jia shia aguga mini uzo Kiritu. Pherephere ono ngaru anyi shikube Salumonu. ⁸ Eshi aguga Salumonu ono tsushikpoo anyi l'ehu ike. Anyi bya ekukebepoo ehuru teme anyi rwua eka lanu, eekuje "Odu-ugbo-oma"; eka ono be mkpukpu Lasiya duwaa ntse.

⁹ Anyi gude nno nọ ọdu l'ẹka ono k'ọphu anyi nọ-rwuru teke ije ụgbo atsuje l'ẹhu bya anoghatawaa teke ndu Ízurelu emeje omelali aswi ẹgu. Pọlu nmaaru ndu ụgbo ono mę ndu ojogu pho okwa su: ¹⁰ "Ndu mu; iphe, mu humaru bu l'ije ụgbo anyi-a e-mechakwaa du ehuka shii. O to bukwa l'ivu, no l'ugbo-a mę ụgbo l'onwiya a-la l'iswi; obenu l'ishi anyi be aa-lokwapho alolo." ¹¹ O buru iphe, onye-ishi ụgbo waa onye nwe ụgbo pfuru be onye-ishi ndu ojogu ono ngaberu nchi. Ophu o kwataduru yee onu le ke Pọlu. ¹² Eshinu ọdu-ugbo-mini ono ta dudu k'anodu l'udzumini ono; be onu ka awu nanu su g'anyi tugbu l'eka ono g'a maru ?anyi a-du ike ngarwua Fonikusu. Fonikusu bu ọdu-ugbo-mini, no le Kiritu. Eka eeshije abahu l'odu-ugbo-mini ono du ebo. E -chebe iphu l'uzo enyanwu ariba be nanu gharu iphu g'e jewaa ala l'uzo ekutara; ophuu gha iphu g'e jewaa ala l'uzo ekicha. O buru l'eka ono be anyi a-nodukota l'udzumini ono.

Oke pherephere byapfutaru

Polu phe l'echi enyimu

¹³ Pherephere shi l'uzo ndohali wata ezi nwa reswereswe; ephe dobesu l'ephe a-du ike mekota g'ephe tüberu. Ephe shi le mini lo-lita mgborigwe, a goru g'ikokoro, eegudeje lo-de ụgbo le mini wata anga ụgbo ono le mgboru mgboru Kiritu. ¹⁴ A noepho nwanshii; oke pherephere shi l'uzo isheli mini ono ziru byatashia. ¹⁵ O zikotaepho ụgbo ono tugbu; ebe o kweedu kwaseru ibiya ono, pherephere shi abya ono. Ebe anyi amaedu g'anyi e-me iya; anyi paru iya haa ge pherephere pata anyi tugbu. ¹⁶ Anyi ghatashia mgboru ali, eekuje Kulawuda, no l'echi mini; ophu pherephere ezishiedu anyi ike g'o shi ezi. Anyi kukebekpo ehuru; teme anyi kpuru nwugbo ke nshii, eelibeje l'eze ụgbo ye l'eze ụgbo ono. ¹⁷ A kpubatachaa nwugbo ono, eegudeje agufuta nemadzu ono ye l'ugbo pherephere apa ono; ephe bya egude eri kee ụgbo mgburugburu kee ya kpukpurukpu g'o shihu ike. Ndu guahaa phe ke: ?a maru ụgbo te ejedu nu emia l'eveve, du l'aguga mini le Libiya. Ephe lo-zetachaa ekwa ono, emeje ge pherephere nga ụgbo ono; pherephere to nwehu gude ụgbo ono jeahaa. ¹⁸ Oke pherephere ono nodu ezikwapho ehuka ehuka akwanga ephe k'ophu ephe wataru achishi ivu, du l'ugbo tuphashiahaa le mini le nchitabohu mboku ono. ¹⁹ O be le mboku k'eto; ephe gude eka phe l'onwophe mishiahaa iphe, e gude mee ụgbo ono tuphashiahaa le mini. ²⁰ A nọ ujiku olemole ophu anyi ahumaduru enyanwu enya; ophu o buro ke kpokpode teme oke pherephere ono nodu ezishikwadu ikike ikike; o mee k'ophu anyi ta ariedu ke ndu.

²¹ Unwoke ono nokpoo ọdu; ophu o dudu onye ophu riru nri. Oo ya bu; Polu gbeshi bya ejepfu phe je asu phe: "Ndu mu; ome unu kweru nkemu haa afuta le Kiritu mę anyi te etuphashikwa iphemiphe-a, e tupharu-a waa iphe-a, mebyishihuru nu-a. ²² Nta-a be mu arwo unu su g'obu shihu unu ike. O to dukwa g'o ka mma l'oo onye lanu, etupha ndu iya. Oo 'epho ụgbo-a a-la l'iswi. ²³ L'enyashi-a, laru nu-a be ojozi-imigwe, shi l'eka Chileke ono, mu bu nkiya; teme o buru iya be mu ejeru ozi ono byapfutaru mu; ²⁴ bya asu mu: 'Ge ndu ba agushi ngu Polu l'i jefutaje je apfuru l'iphu eze nnajioha Romu. Ozo bu le Chileke e-gudekwapho iswi ehuru ngu dzoo iphe, bu ndu gu l'ephe no l'ugbo-a.' ²⁵ Oo ya bu; ndu mu; g'obu shihu unu ike; kele o doru mu enya le Chileke e-mekota iphemiphe g'e pfuru mu iya. ²⁶ Ole o duru nwali, enyimu so-pheru mgburugburu, ụgbo-a a-para anyi je asube."

²⁷ O be l'enyashi k'ujiku iri l'eno; pherephere ono nodu apakwadu-a anyi eje le mini Adiriyatu. O rwuje l'echi abali; ndu ụgbo su l'o dukwa g'ali aduwaa anyi ntse. ²⁸ A bya eworu nwiphe, anyi erwa libe l'eri bya echie ya l'ime mini ono. A tuá ya; ogbu mini ono buru iphe, ha ge onyeka ukporo. A nonyakwa; a bya atua ya ozo; o buru onyeka iri l'ise. ²⁹ Ndu guahaa phe l'ugbo anyi e-je ekwoo onwiya l'oke mkpuma

rikashihu. Èphe mifu egube mgborìgwè-ònu-ìkokoro phò èno, dù l'azu ugbo ono gude eri tų-zetachaa ya; o bahu l'òhu mini gudeshia ugbo ono. Èphe nòdu arwo ge nchi e-me bòhu. ³⁰ Ndu ugbo ono meahaa g'èphe gbado ugbo-phèrèphère-apa ono. Èphe bya apazeta ugbo kẹ nshii phò parų dẹe lẹ mini. Èphe mee nno g'e dobesu l'èphe eje agbẹ l'iphu eze ugbo ono ye mgborìgwè-ònu-ìkokoro lẹ mini. ³¹ Pọlu sų onye-ishi ndu ojogu ono waa ndu ojogu ono lẹ ndu ugbo-a -pfufuwaa bẹ unu ta alwakwa. ³² Oo ya bu; ndu ojogu ono bya ebufu eri nwugbo nshii ono; mini pata iya.

³³ Nchi bòhushia; Pọlu rwoahaa phẹ g'èphe kabero ria nri. O sų phẹ: "Nta bẹ unu nòwaru abalı iri l'èno; ophu o dudu iphe, unu riru. ³⁴ Jiko unu ria nri g'ike adu unu; kele o tọ dukwa g'ọ ka mma l'ọo egbushi, dù unu l'ishi, etuphahu nu." ³⁵ O pfuchaa nno bya ewota buredi bya ekele Chileke l'iphu phẹ g'èphe ha bya awata atata. ³⁶ Obu shihu phẹ ike. G'èphe ha rikotakwapho nri. ³⁷ Iphe, anyi dù l'ugbo ono bu umadzu ukporo ukporo mgbo iri l'eto l'umadzu iri l'ishii. ³⁸ Onyemonye rijichaa epho; a pashia ereshi, e vu l'ugbo ono tushia lẹ mini g'ugbo a-dų nphe.

Ugbo, phèrèphère apa tsukpòshihuru

³⁹ Nchi bòhuepho; ebe ndu ugbo ono amaedu mgbadagba, ephè nọ. Oo 'èpho l'èphe humaru l'alì zawaru phẹ ntse. Èphe huma eka mini gworu agwogwò; huma l'eka ono bẹ alì dù baswaa l'aguga mini ono. Èphe sų g'èphe maru ?èphe e-me g'ugbo ono je eliru l'evene l'aguga mini ono. ⁴⁰ Èphe gbubushia eri, gude mgborìgwè-ònu-ìkokoro ono hakota iya lẹ mini bya atoshia udo, e gude kegbabèchaa eku-ugbo, eegudeje ago-zi ugbo ono teke ono kwapho. Èphe bya apalia eka, nọ l'eli oshi, shi dù l'iphu ugbo gẹ phèrèphère awatakwanu enwu ugbo ono. Èphe nòdu ago-zi iya; jasų o lashia l'eka ono, mini gworu agwogwò ono. ⁴¹ Ugbo ono je agbaba l'ikpo evene, dù l'ime mini ono; ishi ugbo phẹ liru l'evene ono k'ophu ugbo ono kwaru l'eka ono. Oke akpara-mini bya etsukashia azu ugbo ono iphiriba iphiriba.

⁴² Ndu ojogu ono riahaa k'egbushi ndu mkporo ono g'ọ tọ dù onye ophu e-bvufu gbala. ⁴³ Obenu l'onye-ishi ndu ojogu ono eme g'ọ dzoo Pọlu. O sų g'ọ tọ dukwa onye ephè e-gbu. O sų iphe, bukpo ndu maru ebvu mini g'èphe pfubachaa lẹ mini vuru uzo bvufu eli-mgboko. ⁴⁴ Gẹ ndu ophuu gudegbaa eka l'ogodo ugbo; ozoo ibiribe oshi ugbo ono gude iya bvufu. O buru g'anyi gude bvufukota eli-mgboko bu ono. Ophu o dudu onye iphe meru.

28

Iphe, eme lẹ Moluta

¹ Anyi bvufukotaephe eli-mgboko; a sų anyi l'eka ono, mini gbapheru mgburugburu ono bu iphe, oza bu Moluta. ² Ndu eka ono phuru anyi obu-imemini shii. Èphe kpoberu anyi oku sų g'anyi nyaa; kele teke ono bu udzumini; oyi nòdu atsu. ³ Pọlu rwuta eyonku je achiru yee l'oku ono. Agwo shi iya wufuta g'irè oku ono byaru iya l'ehu. O bya ataa Pọlu l'eka kepfuru. ⁴ Ndu eka ono huma g'ejo agwo ono taru Pọlu l'eka kepfuru; ephè pfuahaa sų: "Nwoke-a nokpokwaa l'ochi. O bvufutaakwaru-a lẹ mini bu eviya; obenu l'alì ta ahaduru iya." ⁵ Obenu lẹ Pọlu phèfuru agwo ono chie l'oku; ophu o mekaduru iya iphe mẹ ilile. ⁶ Èphe nòdu ele enya teke eka e-ko Pọlu gbapfuru; ozoo teke o-da gba nwuhu; ophu o dudu. A kpoeppo upfu nwanshii; ephè huma l'ọ tọ dudu iphe, meru iya nu; ephè ghakobe sų lẹ Pọlu bu oke agwa.

⁷ Nwoke, bu onye-ishi mkpukpu ono bẹ alì-ihe iya jeru bya asube lẹ mgboru eka ono. Èpha iya bu Pabuliyosu. O seeru anyi ebyaa; bya achita anyi jeshia ibe iya; je akwaaru anyi ebyaa ujiku eto. ⁸ Anyi jeshia; ododo-enya gudeshiwaa nna iya; teme epho-anunù nòdu emekwa iya pho. Pọlu bya abahu l'ime ulo iya bya epfuru nu Chileke bya ebyibe iya eka; mee ya o wekorohu. ⁹ Noo ya; iphe ono mechaephe;

iphe, bu ndu iphe emegbaa l'alì ono wùru bya; e mekòta phẹ ẹphe wekòrohuchaa.
¹⁰ Ẹphe nyako anyi iphe shingushingu; shi ẹgube ono kwabẹ anyi ùbvù. O rwua g'anyi byaru atugbu; ẹphe gwekòkpoephe iphe, bu mkpa anyi yejiaru anyi ugbo.

Eshi lẹ Moluta eje Romu

¹¹ Anyi nọo ọnwa ẹto l'ẹka ono, bya etsoru ugbo, shi Alẹguzandiriya tugbua lashia. Ugbo ono bẹ eekuje "Unwune, a nwuru ẹbo." Ọ nọkotawaru udzumini ono l'ọdu-ugbo l'alì ono. ¹² Anyi rwua mkpukpu Sayirakusu bya anọo l'ẹka ono abalì ẹto. ¹³ Anyi shi l'ẹka ono kpokpoephe mgburugburu mgburugburu jasuru anyi rwua Regumu. O be lẹ nchitabohu iya; pherephere shi l'uzo ndohali shi anyi l'azu wata ezizi. O rwua nwarechi iya; anyi rwua Putiyoli. ¹⁴ Ọ duru ndu kẹ Kéreshi, anyi humaru l'ẹka ono. Ẹphe rwọo anyi g'anyi l'ẹphe nọo abalì ẹsaa; anyi nọo nno. E mechaa; anyi tugbua jeshia Romu. ¹⁵ Ndu kẹ Kéreshi, nọ lẹ Romu numahawaru l'anyi abya; ẹphe bya anyi ndzuta byarwutachaa aswa Apyiyosu waa oma mkpukpu, "Ulo nri ẹto." Pọlu huma phẹ bya ekele Chileke; obu ka iya eshihu ike.

Pọlu epfu opfu Chileke lẹ Romu

¹⁶ Anyi jerwua Romu; a haa Pọlu; o buru l'onwiya. E ye onye ojogu; ọ nọdu eche iya nche.

¹⁷ A nọephe abalì ẹto; Pọlu bya ekua ndu-ishi ndu Jiu l'ẹka ono ndzuko. Ẹphe dzuepho; ọ sọ phẹ: "Unwunna mu; a turu mu mkpọro lẹ Jierúsalemu kpuru mu nu ndu Romu l'ẹbe adu iphe, mu meru ndibe anyi; ophu ọ dudu iphe, mu mebyiru l'omelalì, shi lẹ ndiche anyi phẹ. ¹⁸ Ndu Romu ono jichaa mu aji bya emeahaa g'ẹphe haa mu; kele ẹphe humaru l'ọ tọ dudu iphe, mu meru, gbaru kẹ g'a pfu-gbua mu. ¹⁹ Ndu Jiu jika. A kwaru mu ye; mu sọ g'i kpe mu futa l'iphe eze nnajioha l'ẹbe adu iphe, mu a-sọ l'owa-a iphe, ndibe anyi meru mu. ²⁰ Noo iphe, mu gude kua unu; kele ọ du mu gẹ mu l'unu huma pfugba. Iphe, unu gude huma mu lẹ mkpọro-a, a turu mu l'ẹka-a bukwa lẹ mu ele ẹnya onye ono, anyibe ndu Jiu ele ẹnya iya ono."

²¹ Ẹphe sọ iya: "Ọ tọ dukwa ẹkwo, e shi lẹ Jiudiya detaru anyi, epfu nkengu. Ophu ọ dukwa unwunna anyi, byaru edo nkengu k'ẹji; ọzoo sọ l'ọ duru iphe ọzo, i meru. ²² Ọ dukwa anyi g'anyi numa olu ngu; kele anyi maru l'ekameka bẹ eepfuepho l'ogbo-a, i gbaa ta adudu ree."

²³ Ẹphe tọaru Pọlu onu mboku, ẹphe e-dzu. O be mboku ono; ẹphe kwatakpoọ du igwerigwe bya l'ẹka Pọlu nọ. Pọlu shi l'utsu kọoru phẹ iphe, ọ humaru, bu iya bu gẹ Chileke shiwaa egoshi l'ọo yẹbe Chileke bu eze; ọ kọo ya g'o doo phẹ ẹnya ree kọ-jia ya nchi. O gude iphe, e deru l'ekwo ekemu Mosisu waa l'ekwo ndu mpfuchiru Chileke mee gẹ ya pfuta phẹ yeru Jizosu. ²⁴ Ọ duru ndu ophu gude iphe, oopfu kweta kẹ Jizosu; ọ duru ndu ophu ekwedu nu. ²⁵ Ẹphe gude k'iphe ono pfugbaaru ẹkpa l'iche iche. Ẹphe bya atugbu; Pọlu sọ phẹ: "A-a! Iphe-a, Unme-du-Nsọ shi l'onu Azaya; onye mpfuchiru Chileke pfuaru ndiche unu phẹ-a bu okpobe-opfu. ²⁶ Ọ sọru: "Je akaru ndu-a l'ẹphe

a-nga nchì nta ngaa imo;
 ọ tọ dudu iphe,
 edo phẹ ẹnya.

Ẹphe e-lee ẹnya nta lee imo;
 ọ tọ dudu iphe, ẹphe ahuma.

²⁷ Kele ẹphe kpọ-chiru obu.
 Ẹphe swọ-chiru nchì tanyibe
 ẹnya.

Ọ -buru 'abu m'ẹphe egude
 ẹnya huma;

gude nchì phẹ nùma;
 obu phẹ emee g'o doo phẹ ẹnya;
 m'ẹphe aghakọbe lwapfuta mu
 gẹ mu dzọo phẹ.*

²⁸ “Pọlu sù phẹ: Iphe, unu a-maru bụ l'ozì-oma ndzọta ono, Chileke kweru ukwe iya ono bẹ o zìwaru g'e je ezia ndu abụdu ndu Jiu. E zia phẹ iya; ẹphe natawa iya.” Noo olu Pọlu. ²⁹ O pfuchaa nno; ẹphe l'ẹphe tükashiahaa ẹgo atùshikpoo ya ike; ẹphe wụru tųgbua.

³⁰ Pọlu jita ọlo buru pfulahaa ụgwọ. O bua ya mgbarapha labọ. Ọ nọdu anabatajẹ onyemonye, byaru iya ekele. ³¹ Ọ nọdu anọdujẹ epfu gẹ Chileke gude egoshi l'ọo ya bụ eze bya anọdujẹ ezi iphemiphe, kẹ Nnajiuphu, bụ Jizọsu Kéreshi. Ọ nọdu asajẹ iphe ono g'ọ dọ iya. Ọphu ọ tsudu ebvu; tẹme ọphu ọ dudu onye akpọshije iya ya nù.

---

* 28:27 28:27 Gụnaa Azá 6:9,10.

Èkwo-ozì, Pòlu Deru Nù Ndu Romu

¹ Èkwo-ozì òwa-a shì l'èka mube Pòlu; onye ejeru Jizòsu Kéreshì ozi; búrù onye Chileke kuru gè mu búrù onye-ishi-ozì onò; bya abúrù onye Chileke hòtaru gè mu bya ezia ozi-òma iya onò.

² Ozi-òma onò bụ iphe, Chileke shihawaa l'ònu ndu mpfuchiru nkiya kwehawaa ukwe iya teke òhàkpòwaro ẹnà ẹnà; tème a byakwaphò edehawa iya l'èkwo-opfu Chileke. ³ Ozi-òma onò bụ kè Nwa iya, bụ iya bụ Nnajiuphu anyi Jizòsu Kéreshì. A-bya l'abubu, ò bụ nemadzu bụ l'a nwuru iya ò búrù Nwa Dévidi. ⁴ Chileke shì l'ike onò, meru iya ò búrù onye dù nsò onò; mee ya o shì l'ònwu teta dzuru ndzu egoshi l'ò bụ Nwa iya. ⁵ Ò bụ iya bè Chileke gbè l'èka iya meeru mu eze-iphe-òma onò, bụ kè gè mu búrù onye-ishi-ozì duru òhà, shìkpòò èkameka lè mgboko mgburugburu duba l'uzo, èphe e-shì kweta; meje iphe, e deru l'èkwo-opfu Chileke g'eeshi nno kutsee èpha Kéreshì onò. ⁶ Gè mu edu ndiphe l'ophu onò bè unubè ndu Romu yìchakwaa ya; mbù unubè ndu Chileke kuru g'unu búrù kè Jizòsu Kéreshì.

⁷ Òo ya bụ lè mu ede èkwo-a anù unu g'unu hakòta lè Romu; mbù unubè ndu Chileke yeru obu bya ekua unu; g'unu búrù ndu-nsò. Gè Chileke, bụ Nna anyi yè Nnajiuphu onò, bụ Jizòsu Kéreshì meeru unu eze-iphe-òma; mekwaphò g'èhu dù unu guu.

Pòlu epfu k'èje Romu

⁸ Iphe mbù kpòada bụ lè mu gbè Jizòsu Kéreshì l'èka ekeleru unu Chileke g'unu ha; kèlè e pfudzuwaru k'ekwekwe, unu kweru kè Chileke l'eliphe mgburugburu. ⁹ L'ò kwa Chileke bụ onye ekebe mu l'anòduje epfuru iya opfu èhu unu eswe l'enyashi mè mu -nòdu epfu anù iya. Òo Chileke onò bè mu gude obu mu g'ò ha ejeru ozi k'èzi ozi-òma kè Nwa iya onò, bụ Jizòsu. ¹⁰ Mu anòduje epfu anù iya sù g'ò gude obu òmaa ya mee gè mu kabè kpata uzo bya agbaphee unu. ¹¹ L'òogukpo mu agugu gè mu l'unu hùma; k'ophu mu e-me g'iphe-òma, shì Unme-dù-Nsò l'èka rwube unu èka. L'eshì ègube onò mee g'obu shihu unu ike. ¹² Mbù lè-a; iphe, mu epfu bụ l'ekweta, unu kwetarù e-me g'obu shihu mu ike; ekweta nkemu emekwaphò g'obu shihu unu ike. Òo ya bụ; anyi eshi nno yeru nwibe anyi èka.

¹³ Iphe, unu a-maru; unwunna mu; bụ lè tekenteke bè mu asuje lè mu abyawaa unu agbaphe; òlè eshìkpòò teke onò bya asù nta-a bè o nweerupho iphe, akpòshije mu abyabya. Mu atùbeje lè mu a-bya gè mu aharu ndu ndu-unu pfuta yeru Kéreshì gè mu epfukwa iya phò l'òhamoha òzo, abukwapho ndu Jiu. ¹⁴ Lè mu jikwa onyemonye ugwo ezi ozi-òma onò. Mu jì iya ndu Gurisu bya ejiru iya ndu abudu ndu Gurisu. Mu jì iya ndu gùru èkwo; bya ejiru iya ndu agùduru èkwo. ¹⁵ Noo g'ò gude ò nòdu agù mu ègu abya ezi unubè ndu nò lè Romu ozi-òma onokwaphò.

Ike ophu Chileke gude adzò ndiphe

¹⁶ L'iphè ezi ozi-òma kè Kéreshì onò ta adukwa mu. Kèlè ò kwa iya bụ ike, Chileke gude adzò iphe, bukpoò ndu kwetarù kè Kéreshì. O gude iya vuru uzo adzò ndu Jiu; ndu ta abudu ndu Jiu nòdu etso phè. ¹⁷ L'ò kwa ozi-òma onò bè Chileke gude egoshi apfubekoto nkiya, bụ iya bụ ekweta nkiya, shita l'ishi jasù l'ikpetemazu; bụ iya bụ g'e deru iya l'èkwo-opfu Chileke sù: "Onye pfuberekoto e-gude ekweta nòdu ndzù."

Ikpe, nmaru ndiphe l'ophu

¹⁸ Ò búrù iya meru g'ò gude Chileke shiwaa l'imigwe goshi gè ya e-gude oke-èhu-èghu iya mee ndiphe; mbù oke-èhu-èghu, l'èghu iya nù lè ndiphe kpòru iya èbo l'afu;

tème ẹphe nọdu eme ẹjo ememe. Ẹphe gude ẹjo ememe, ẹphe eme akpapya ọkpobe-opfu ono ishi. ¹⁹ Iphe, gbaru nemadzu g'o gogo maru iya le ke Chileke be dabyiru ẹba l'iphe iya; kele Chileke goshiru phe iya l'onwiya. ²⁰ Eshikpo teke Chileke meru mgboko be nemadzu shiwaa l'iphe, Chileke meshiru maru egube onye o bu ọkpobe amaru. L'ike iya, nyiberu anyibe a-no ojejeje; teme o buru iya gedegede bu Chileke. Oo ya bu l'ẹphe ta agofuedu. ²¹ Le nemadzu machacharu le Chileke du; ophu ẹphe akwabejedu iya ubvu l'o bu Chileke; ophu ẹphe ekelejedu iya ekele. O chia iphe, meru nu bu l'egomunggo sweshihwaru phe; k'ophu oriri phe buwaa iphe-mmanu; o buwaru eme eswe jiru phe obu; k'ophu obu phe gbahwaru tsukiribaa. ²² Ẹphe gude l'ẹphe suru l'ẹphe maru iphe; kabakpooro aburu ndu eswe. ²³ Ẹphe woru ubvu, e gege akwabe Chileke ono, a-no je aduwaruro aduru ono ye l'azu bya abaaharu ntekpe ẹja; ntekpe, e megbaaru o du ge nemadzu, ta adudu ẹka oo-no-beru; ozoo g'enu, ẹphe l'eli; ozoo g'anu; ozoo g'agwo.

²⁴ Noo g'o gude Chileke paru phe haa; ẹphe melahaa ẹjo ememe, bu iphe, agu obu phe. Ẹphe wata eme onwophe njo ememe. ²⁵ Nemadzu woru iphe, bu ọkpobe-opfu ke Chileke ye l'azu; kweta iphe, bu uka; bya awata abaru iphe, Chileke meru ememe ẹja; akwabe iya ubvu; haa Chileke ono, meshiru iya nu ono; bu onye o gbaru ke g'anyi tuje ẹpha jasule tuutuutu le mimiimii. Nokwa g'o du.

²⁶ O buru iphe ono meru g'o gude Chileke paru nemadzu haa; ẹphe wata aji momomo; eme iphe du ideyideyi. Ke g'unwanyi phe haje ejepfu unwoke, bu iphe, Chileke medoru phe; wata ejepfu unwanyi ibe phe. ²⁷ Nokwapho g'unwoke phe haru ejepfu unwanyi, bu iphe, gbaru phe nu; egu ejepfu unwoke ibe phe nodu anoduje enwu phe phuruphuru g'oku l'ehu. Nwoke yee nwoke ibe iya wata akwakwa. Ẹphe watanu ahuma urwu, gbaru oriri, sweshihuru phe nu l'ehu phe.

²⁸ Su-a; eshinu ndiphe te ekwedu amaru iphe, bu ọkpobe-opfu le ke Chileke; Chileke paru phe haa; ẹphe nodu arije oriri, enwedu ishi; watanu eme iphe, agbaduru phe nu. ²⁹ Ophu o dudu egube ẹjo ememe; me iphe, apfuduru-oto, ẹphe te emedu; k'ophu oobushihu phe ebushihu l'ehu. Ẹphe nodu aji momomo g'ẹphe naa iphe, abudu nkephe; edoberu nwibe phe ọkpoma mgbashi. Enya pfurupfuru paa phe ẹka l'ehu; ẹphe nodu egbu ochi; esephe opfu opfu bya agho-phe ugho; ẹphe nodu eme iphe-ashi; bya asu-phe asulasu. ³⁰ Ẹphe nodu evu nwibe phe nvu azu; buru ndu Chileke du ash; ndu anoduje eme nwibe phe iphe-iphere l'obu oku; buru ndu eme ngganga bya etse etsetse. O buerupho g'ẹphe e-me mee ẹjo-iphe be ẹphe anoduje ari; teme ẹbe ẹphe ekwejedu eme iphe, ne phe le nna phe pfuru. ³¹ Ẹphe bu ndu enwedu egomunggo; ophu e gudedu ire phe ẹka. Ẹphe ta aphujeduru nwibe phe obu-imemini; ẹbe ẹphe enwedu obu-oma. ³² Ẹphe bu ndu machacharu iphe, bu ikpe Chileke; maru le ndu eme egube ẹjo-iphe ono bu onwu, bu iphe, gbaru phe nu. Ophu o budua l'ẹphe eme nno; obenu le ndu eme g'ẹphebedua agbeje du phe ree.

2

Ikpe, Chileke nmaru onyemonye

¹ Noo g'o gude mu su ngu li ti gofukwapho gube onye ophu ekpe onye ozo ikpe; onye i buhabe. Kele oo iphe ono, iikpe onye ozo ikpe iya ono be i gudekwapho anma onwongu ikpe. Kele gubedua, l'ekpe ikpe emekwapho iphe ono, iikpe onye ozo ikpe iya ono. ² Ole ophu anyi makaharu bu l'ikpe Chileke pfuru-oto l'ehu ndu eme egube iphe ono. ³ Gube nwodumeka; ?I dobesu le teke jigbarwushije ndu eme egube iphe ono; bya emekwa iya pho l'onwongu; ?i dobesu l'ii-nahu ikpe ke Chileke? ⁴ ?Too; bu eze odoo ophu paru ẹka apaa, Chileke emeje; waa l'o bujeru nemadzu -mee iphe-aji l'o paru iya haa; teme o nodu anoduje ata nshi shii; ?bu iphemiphe ono, be i woru nmaa phulaphula? Ophu i madu l'iphe, o gude Chileke nodu emejeru ngu odoo bu

l'oomme g'izimanu lwa ngu azu; g'i haa eme iphe-iji lwapfuta iya. ⁵ Obenu le nta-a be i nweru ejo okpoma kwefu ike g'odoo, Chileke eme te eme g'izimanu lwa ngu azu. Oo ya bu l'iime g'iphe-ehuka nkengu ka shii mboku ikpe ono, Chileke e-goshi oke-ehu-eghu iya me g'ikpe nkiya du, bu iya bu ikpe pfuru-oto ono. ⁶ Mboku ono be Chileke e-bukwa onyemonye nggo le g'iphe, o meru gbaru. ⁷ Ndu taru nshi nodu eme iphe, du ree; kukebe eh achoghe Chileke jaa phe ajaja; kwabe phe ubvu; be oo-me g'ephe nodu ndzu ojejoje; ephe taa nwuhubaedu anwuhu. ⁸ Obenu le ndu ono, bu ndu kwefuru ike ono; ndu ata ngaduru okpobe-opfu nchi; o chia iphe, ephe etso bu iphe, apfuduru-oto; ndu ono be Chileke a-tu-koshi oke-ehu-eghu iya, paru eka. ⁹ Iphe, bu onye emekpo ejo-iphe be eh ta abyadu eburu ebvuru; teme o je l'e-je iphe-ehuka iya. Oo-vuru uzo dapfuta ndu Jiu; teme ndu abudu ndu Jiu etsota iya. ¹⁰ Obenu l'onnyemonye, eme iphe, du ree be Chileke a-ja ajaja; kwabe iya ubvu bya emee; eh adu iya guu jashe le tuutuutu le mimiimii. Oo-vuru uzo meeru iya ndu Jiu; teme ndu abudu ndu Jiu etsota iya. ¹¹ Kele Chileke ta adudu onye oole enya l'iphu.

¹² Iphe, bukpo onnyemonye, amadu ekemu mee iphe-iji be Chileke a-nmakwa ikpe; ephe alaa l'iyi; obeta ebe ephe amadu ekemu. Iphe, bukwanu ndu bu ndu maru ekemu bya emeela iphe-iji be Chileke e-gudekwapho ekemu ono nmaa ikpe. ¹³ Lo to bukwa ndu anumaje ekemu be bu ndu pfuberekoto l'iphu Chileke; o chia ndu eme iphe, ekemu pfuru bu ndu Chileke a-gu le ndu pfuru-oto. ¹⁴ Le teke o bu le ndu abudu ndu Jiu, bu iya bu ndu amadu ekemu gbegudeje uche phe eme iphe, du l'ekemu; bu nu iya-a bu l'ephe egoshi l'ephe maru iphe, gbaru phe l'ememe; obeta ebe ephe amadu ekemu. ¹⁵ Umere phe egoshi l'iphe, ekemu pfuru be Chileke dewaru phe l'obu. Teme egomunggo phe nodu agbakwa phe pho ekebe; eshinu oriri phe anoduje anmaa phe ikpe bya ahajekwarupho aharu phe enge. ¹⁶ Mboku ono, Chileke e-kpe ikpe ono be o-gbe Kereshi Jizosu l'eka kpee nemadzu ikpe iphe, nemadzu arije domia l'okpoma iya. Noo iphe, ozi-oma ono, mu anoduje ezi onoya pfuru.

Ndu Jiu ephe l'ekemu

¹⁷ A bya l'ehu gubedua, bu onye Jiu; i nodu etu onwongu onye Jiu bya akporu obu ye l'ekemu; bya egude gule Chileke aba l'abaa. ¹⁸ I maru iphe, bu uche Chileke; teme ekemu iya nodu egoshi ngu iphe, gbaru ngu l'ememe; me iphe, agbaduru ngu l'ememe. ¹⁹ I makaharu l'i bu onye edu ndu atsushi; bya aburu iphoro ke ndu no l'ochii. ²⁰ I buru onye akpo-ziru ndu eme eswe uzo; bya aburu onye ezi ndu bu unwegirima iphe. I maru ekemu Chileke; bya amaru okpobe-opfu du l'ekemu ono. ²¹ Oo ya bu; eshi ophu inoduje ezi ndu ozo; bu gunu kparu iphe, i tii zidu onwongu? Gube onye ara iya arara su g'e te zijeshi iphuru; ?tii zikwanu iphuru l'onwongu? ²² Gube onye epfu su g'e te erijeshi ogori; ?ti rikwanu ogori? Gube onye ono, agburu nshi, a gworu agwogwo tuphe ?ti jejekwanu ezita iphe, e doberu l'eze-ulo-nshi? ²³ Gube onye ono, aba abaa le Chileke turu ekemu doberu ngu ono; ?ti nodujekwanu emebyishi ekemu obu; gude iya eme Chileke iphe-iphere. ²⁴ L'e dekwaru l'ekwo-opfu Chileke su: "Ndu ohozo epfubyishi Chileke; o buru umere unu kparu iya."

²⁵ Urwu dukwa l'ebu ubvu bu eviya; ole oo ekwapho me o -buru l'i meje-a iphe, ekemu pfuru. Obenu teke o bu l'inoduje emebyi ekemu be gu l'onnye ebuduru ubvu agbaru l'iji. ²⁶ Nokwapho go du onye ebuduru ubvu. Teke o bukwanu l'onnye ebuduru ubvu emeje iphe, ekemu pfuru; ?ta agudu iya l'onnye buru ubvu to? ²⁷ Oo ya bu le ndu abudu ndu Jiu ono, bu ndu ebuduru ubvu ono l'a-nma gube onye Jiu ikpe. Unubedua, bu ndu Jiu nweru ekemu, e deru l'ekwo bya ebua ubvu; teme unu gbeg emebyi ekemu. ²⁸ Onye buepho onye Jiu l'enya ndiphe ta bukwa iya bu l'a bu onye

Jiu. Ọphu ebu úbvù ọphu eebu l'anụ-ẹhu abụkwa iya phọ bụ l'e buru úbvù. ²⁹ Iphe, bụ ọkpobe onye Jiu bụkwa onye bụ iya nù l'ime ọkpoma iya. Ọkpobe ebu úbvù; bụru ọphu eebu l'ime obu, bụ iya bụ ọphu Unme Chileke buru nemadzu; ọ tọ bụkwa ọphu e buru l'ọo g'e mee ya g'e deru l'ẹkwo ekemu. Ẹgube onye ono ta abụkwa nemadzu ajajẹ iya ajaja; ọ kwa Chileke bẹ ajajẹ iya nù.

3

¹ Sụ-a; ?bụkwanu ọunu bẹ onye Jiu gude ka onye abudu onye Jiu mma? ? Denukwanu urwu, dọ l'ebu úbvù? ² Ọ kwatakpọkwaaru baa urwu, ha shii l'uzomuzo. Kẹ mbụ kpọda bụ l'ọo ndu Jiu bẹ Chileke woru opfu, o pfuru ye l'ẹka. ³ Lẹ-a; ọme ọ bụkwanu l'ẹphe haru bụru ndu ekwetaduru nù teke ono; ?e gege gude l'ẹphe te ekwetaduru sụ lẹ Chileke bẹ ta agbaeduru g'e gude ire iya ẹka tọ? ⁴ Tụswekwa! G'e goshichikwa lẹ Chileke ta adudu teke ọ buedupho onye ire-lanụ g'ọ bụ; o betakpọoru nemadzu mgburugburu je a-bueberu ndu ntuphu-ire. Noo iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke sụ:

“Ọo l'opfu ngu Chileke bẹ
ee-shi goshi
l'ị bụ onye pfuru ọto.
Ọphu ọ dudu teke e kuru ngu
ikpe g'i ti kpefu.”

⁵ Teke ọ bụkwanu l'ọo l'anyi ta agbaduru g'e gude ire anyi ẹka emeje g'a hụma gẹ Chileke gbaberu k'egude ire iya ẹka; ?buhunu ọunu bẹ anyi e-pfu? ?Anyi a-sụ lẹ Chileke meru ẹjo-iphe l'ọ kpaburu anyi oke-ẹhu-eghu iya? Nta bẹ mu ajikpoakwa ajị-a gẹ ndiphe ọzo anọduje ajị. ⁶ Tụswekwa! Ọ -bụ l'ọ tọ dọ nno mẹ ?Chileke emehunu imagha oo-kpe ndiphe ikpe?

⁷ Lẹ-a; teke ọ bụ onye ntuphu-ire; ọ bụru iya agbeje mee g'a kabaa amaru lẹ Chileke bụ onye ire-lanụ; jaa ya ajaja; ?denu g'ọ gude Chileke jehunu a-nma mu ikpe lẹ mu bụ onye iphe-ẹji? ⁸ ?Bụ ọunu kparu iphe, anyi tee pfudu iphe ono, ndu anọduje agbaru anyi mgbamu; ebo anyi ibo sọru l'anyi epfufe ono? Iphe ono bụ: “G'anyi meanarọ ẹjo-iphe g'ee-shi gẹ k'oma eshi iya futa.” Ndu ono bẹ Chileke a-nmakwa ikpe, bụ iphe, gbaru phẹ nù.

Ikpe, nmaru onyemonye

⁹ ?Nta-a-ee? Ọnodu anyibe ndu Jiu ?ọ ka kẹ ndu abudu ndu Jiu mma tọ? Tụswekwa! Anyi ta akakpọdaa phẹ mma ililekpọo. Iphe, anyi goshiru bụ l'anyibe ndu Jiu; mẹ ndu abudu ndu Jiu tukururu bụru ndu iphe-ẹji pyitaru l'ẹkpiri. ¹⁰ L'e dekwaru l'ẹkwo opfu Chileke sụ:

“Ọ tọ dukwa mẹ onye
pfuberekoto;
mbukwa m'onye lanu.

¹¹ Ọphu ọ dudu mẹ onye lanu,
nweru egomunggo;
ọphu ọ dukwapho onye
eseje gẹ ya maru Chileke.

¹² Onyemonye ghawaru Chileke
azu.

Ẹphe tukowaru yifu.
Ọ tọ dudu onye ọphu eme
iphe, pfuru-oto
g'ọ ka mma l'ọo onye lanu.

¹³ Ẹkpiri phẹ bụ ilu, gheru ọnu.

Ire p̄hẹ bẹ ẹp̄he egudeje
edep̄hushi nwibe p̄hẹ.

Op̄fu, shi p̄hẹ l'ọnu n̄odu
egbu egbugbu
g'ẹru ẹjo agw̄o.

14 Ip̄he, jiru p̄hẹ ọnu b̄u ephu
ip̄hu
ȳẹ op̄fu, shi l'ọkpoma
mgbash̄i.

15 Ẹp̄he ekwoje gburumu je
egbua nemadz̄u.

16 Ẹzo, ẹp̄he eshi b̄u ip̄he,
ad̄uje iya n̄u b̄u ọla-l'iswi
ȳẹle aph̄u.

17 Ẹp̄he ta amadz̄u ẹzo nchi
adz̄u-doo.

18 Ọp̄hu ẹp̄he ta ats̄udu Chileke
ebvu ililekp̄oo."*

19 Ọp̄hu anyi makahakp̄ooru b̄u l'iphemip̄he, e deru l'ẹkwo ekemu Chileke b̄u ndu a t̄u-doru ekemu ọbu bẹ e dedoru iya. Ọo ya b̄u g'ọ t̄o d̄u onye a-ḡofu n̄u. Ọnu ab̄uru onyemonye kp̄urukudukuu; waf̄ua g'onnyemonye e-shi ẹgube ono buru onye-ikpe nmar̄u l'ip̄hu Chileke. 20 Ip̄he, o gude ọ d̄u nno b̄u l'ọ t̄o d̄udu onye a-s̄u lẹ ya e-gude eme g'ekemu pfuru buru onye p̄f̄uberekoto l'ip̄hu Chileke; eshinu ip̄he, ekemu emeje b̄u l'o meje ḡẹ nemadz̄u maru lẹ ya mewaru ip̄he-ẹji.

Ap̄f̄ubekoto ọp̄hu shi l'ekweta

21 Obenu lẹ nta-a bẹ e goshiwaru ip̄he, b̄u ap̄f̄ubekoto kẹ Chileke, ab̄uedu ọp̄hu shi l'edobe ekemu. Ip̄he ono buru ip̄he, ekemu m̄e ndu mp̄fuchiru Chileke gbar̄u ekebe iya. 22 Ap̄f̄ubekoto kẹ Chileke-a; shi l'ekweta anyi kwetar̄u kẹ Jiz̄osu Kéreshi rwube anyi ẹka. Ọ t̄o d̄udu onye ọogufuje m̄e nan̄u; 23 kele onyemonye mewaru ip̄he-ẹji; shi nno naf̄u onwiya ọdu-biribiri kẹ Chileke. 24 Obenu lẹ Chileke mewaru onyemonye eze-ip̄he-oma kẹ mman̄u ḡua ya l'onye p̄f̄uberekoto. Ọ buru onye o shi l'ẹka mee ya b̄u Kéreshi Jiz̄osu onye meru g'ẹp̄he nweru onwop̄hẹ. 25 Chileke goshiru Kéreshi l'edzudzu-ọha g'ọ buru ẹja, e gwer̄u gwefu ip̄he-ẹji ndip̄he. Ọ buru mee, Kéreshi ono gbash̄iru teke ọ nw̄uhuru ono bẹ Chileke egudeje aḡuru nemadz̄u nv̄u l'ip̄he-ẹji iya; mb̄u ndu woru onwop̄hẹ ye iya l'ẹka. Chileke shi ẹgube ono mee ḡẹ ya goshi lẹ ya p̄f̄uberekoto. Lẹ teke ndiche bẹ Chileke shi ab̄ujeru onye meru ip̄he-ẹji l'ọ tāl̄aa nshi lephua ya ẹnya. 26 Ọle nta-a bẹ oogoshije ḡẹ ya eshije mee ndip̄he g'ẹp̄he buru ndu p̄f̄uberekoto; kele ȳẹbedua b̄u onye p̄f̄uberekoto bya ab̄ukwarup̄ho onye emeje ip̄he, b̄u ndu kwetar̄u kẹ Kéreshi g'ẹp̄he buru ndu p̄f̄uberekoto.

27 S̄u-a; ?ọ d̄ukwaduru onye d̄uru ip̄he, ọo-n̄odu aba l'aba nta? Ọ t̄o d̄ụekwa. ? Ọ buru ẹka o meru imagha? ?B̄u l'anyi eme ip̄he, ekemu pfuru t̄o? Waawakwa. Ọ buakwaa l'anyi woru onwanyi ye Kéreshi l'ẹka. 28 Kele ip̄he, anyi maru b̄u lẹ Chileke aḡujeekwapho nemadz̄u l'onye p̄f̄uberekoto m̄e ọ -buru l'onye ono kwetar̄u kẹ Kéreshi; ọ t̄o bukwa shita l'eme ip̄he, ekemu pfuru. 29 Chileke ?ọ b̄u Chileke ndu Jiu kp̄urumu t̄o? ?T̄o b̄uedu Chileke kẹ ndu ab̄udu ndu Jiu? Ee! Ọ b̄ufua Chileke ndu ab̄udu ndu Jiu. 30 Ọ b̄uepho Chileke lan̄u d̄u kpoloko. Ọ buru iya a-ḡu ndu Jiu, kweru kẹ Kéreshi lẹ ndu p̄f̄uberekoto; bya ab̄ukwaru iya ph̄o a-ḡu ndu ab̄udu ndu

* 3:18 3:18 Ḡunaa Ebvu 36:1.

Jiu, kweru ke Kéreshi le ndu pfulerekoto. ³¹ ?O pfuru l'anyi gudewaa k'ekweta-a rwutoshia ekemu too? Tuswekwa! Iphe, anyi emechia bukwa g'ekemu nguru anguru.

4

Iphe-nggoshi, Ébirihamu meru

¹ ?Denu iphe, anyi e-pfu le ke Ébirihamu, bu nnaji ndiche anyi phe? ?Denu g'o nwuru ye ya? ² Le teke o bu l'oo iphe-oma, Ébirihamu metaru be Chileke gude gua ya l'onye pfulerekoto; be o nwekwaru iphe, o gogo gude aba l'abaa; ole o to bukwanu l'iphu Chileke. ³ Noo iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke su: "Ébirihamu kwetaru ke Chileke; a guaru iya ya l'apfulerekoto." ⁴ Su-a; onye jeru ozi be a ta sujetwa l'iphe, a nuru iya le k'ozi ono bu iphe-oma be e meru iya; gbahaa l'oo ugwu, rwuberu iya nu be a pfuru iya. ⁵ Obenu le teke nemadzu gwoberu k'ese akanya ehuiya; bya ekweta ke Chileke ono emeje g'onye iphe-ehi buru onye pfulerekoto ono; a guaru iya ya l'apfulerekoto. ⁶ O kwapho iphe, du nno be Dévidi tuberu epfu teke ono, o pfuru k'ehui-utso nwoke ophu Chileke guru l'onye pfulerekoto; l'ebe abui l'o gude eka iya meta ge Chileke nata iya. ⁷ O suru:

"Ehu-utso be a goru nu ndu a guru nu
l'iphe, ephe mesweru; ndu a
safubebewaarui iphe-ehi, ephe megbaberu.

⁸ Ehu-utso bu k'onye Nnajiuphu taa
gukoeduru iphe-ehi ililekpoo."*

⁹ ?O du g'o buepho ndu buru ubvu kpeekpu be Chileke epfu l'eka-a g'ehui tsoo utso? Too; ?ndu ebuduru ubvu yi iya-a? Eshinu anyi suru: "Ébirihamu kwetaru ke Chileke; a guaru iya ya l'apfulerekoto." ¹⁰ ?Denu g'eshiru guaru iya ya? ?Bu teke o toko budu ubvu; too g'o buwaru ubvu? O gudarui iya ya teme o bua ubvu. ¹¹ Ubvu ono, o buru ono buru iphe-ohubama, goshiru le Chileke guru iya ro l'onye pfulerekoto; kele o kwetaru ke Chileke teke o toko budu ubvu. Oo ya bu ge Ébirihamu aburu nna k'iphe, bukpuo ndu woru onwophe ye Chileke l'eka; ndu Chileke guru le ndu pfulerekoto l'ebe abui l'ephe buru ubvu. ¹² O bukwarupho nna ndu buru ubvu; ole o to bukwa nna phe; opfu l'oo l'ephe buru ubvu; iphe, o gude buru nna phe bu l'ephe tsoo eka Ébirihamu, woru onwiya ye Chileke l'eka teme o bua ubvu.

Ophu bu ishi bu ekweta

¹³ Chileke kweru Ébirihamu yee awa iya ukwe-iphe su phe: l'oo phe e-nweru mgboko. O to bukwa le Ébirihamu meru iphe, ekemu pfuru meru iphe, o gude kwe iya ukwe-iphe ono. O kwa l'o kweru ke Chileke meru iphe, Chileke guru iya ya l'apfulerekoto. ¹⁴ Su-a; ome o bu ndu eme iphe, ekemu pfuru be e-nweru mgboko ono, Chileke kweru ukwe iya ono me ekweta aburu iphe-mmanu; me ukwe-iphe, Chileke kweru tege vukwarupho ire. ¹⁵ Kele ekemu akpatsuje oke-ehui-eghu. Noo l'eka ekemu adudu be emeswe adukwapho.

¹⁶ Noo g'o gude iphe, Chileke kweru ukwe iya ono buru iphe, shi l'ekweta; g'ee-shi g'oo-buru iphe, shi l'eze-iphe-oma, oome; mbui ophu o mekwarupho gbabe awa Ébirihamu. O to bukwarupho ndu emeje iphe, ekemu suru g'e meje kpurumu. Chileke dobekwarui iya pho iphe, bu ndu kwetaru nu ge Ébirihamu kwetaru. L'o kwa Ébirihamu bu nna anyi g'anyi hakotakpoo. ¹⁷ O buru iya bu iphe, e deru su: "Mu meakwaru ngu nna igwerigwe oha." Oo ya bu le Ébirihamu bu nna anyi l'iphu

* 4:8 4:8 Guna Ebu 32:1,2.

Chileke, bu onye o kweru nkiya; mbu Chileke, emeje ndu nwuhuru anwuhu g'ephe dzuru ndzu ozo; teme o nodu emeje iphe, eshihaada du nu l'oo-bya adu. ¹⁸ Ebirihamu woru onwiya ye Chileke l'eka; bya anodu ele enya iphe; teke adudu iphe, o tuberu ele enya iya. Oo ya bu; o buru nna ohamoha, du igwerigwe, bu iya bu nu iphe, e pfuru iya su: "Noo g'awa ngu a-ha bu ono."

¹⁹ Ophu o dudu teke Ebirihamu kwenyaaru ke Chileke bya akpohaa okpolohu. Ophu o pfuduru kele ya kahwaru; libahuchawaa alibahu ophu ya a-duedu ike eye ime; l'eka o nowaru iphe, ha g'ukporo apha ise eshinu a nwuru iya; ophu o pfuduru ke nyee ya, bu Sera, ata tsudu ime. ²⁰ O to dudu teke obu bojeru iya ebo l'iphe, Chileke kweru iya ukwe iya; kele o noshierupho ike l'eka Chileke akwabee ya pho ubvu. ²¹ O dokporo iya enya okpobe edodo le Chileke suru emekota iphe, o kweru iya ukwe iya. ²² Noo g'o gude Chileke garu iya ya l'apfubekoto. ²³ O to bukwa l'iswi ehu Ebirihamu kpeekpu be e dedoru iphe ono, e deru su: A guru iya ya l'apfubekoto. ²⁴ O kwa l'iswi ehu anyibedua be e dedokwaru iya pho, bu ndu Chileke e-mechaa gua le ndu pfuberekoto; me o -buru l'anyi kweru ke Chileke, bu iya bu onye meru Nnajiuphu anyi, bu Jizosu; o shi l'onwu teta dzuru ndzu. ²⁵ Jizosu ono be Chileke haru; o gude onwiya gwee eja nwuhu k'ophu oo-gwefu iphe-eji, anyi meshiru. Chileke bya emee ya; o shi l'onwu teta dzuru ndzu g'e-shi ge ya agua anyi le ndu pfuberekoto.

5

Adu le mma onye le Chileke

¹ Oo ya bu le Chileke gwaru anyi le ndu pfuberekoto opfu l'anyi kweru nkiya. Nta-a be anyi shiwaa l'eka Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi; ehu duwaa anyi guu l'onodu anyi le Chileke. ² Oo Jizosu Kereshi ono shi l'ekwekwe, anyi kweru nkiya duba anyi l'eze-iphe-oma owanawa, anyi gude dzuru ndzu-a. Ehu nodu anoduje atso anyi l'anyi ele enya l'anyi le Chileke e-mechaa gbaru mgba l'odu-biribiri iya. ³ O to bukwa ono kpurumu; ehu atsojekwapho anyi utso me anyi nodu eje iphe-ehuka; opfu l'anyi humawaru l'oo l'iphe-ehuka be eeshije nwuta ata nshi. ⁴ O buru ota-nshi emeje g'anyi shihu ike l'ohutama. Anyi eshi egube ono kabaa apfushi ike l'iphe, anyi ele enya iya. ⁵ Ophu ele enya iphe ono, anyi ele ono emebyidu anyi iphu; kele Chileke l'onwiya mewaru anyi gbete l'eka Unme-du-Nso, o nuru anyi maru ge n-yemobu iya habe shii.

⁶ L'o kwaduro teke adudu ike, du anyi k'eme iphe, du ree l'iphu Chileke be Kereshi byaru bya anwuhu-chiru ndu ata tsudu Chileke ebvu. Iphe ono buru teke Chileke tuberu be o meru. ⁷ Kele o dukwa le nta ge nemadzu e-shi nwuhu-chiru onye pfuberekoto. Ole a -choje iya be aa-humakwaa onye a-nwuhu-chiru onye oma. ⁸ Obenu le Kereshi nwuhuru l'iswi ehu anyi teke anyi bukwa ndu eme iphe-eji; shi nno goshi le Chileke yenukaru anyi obu. ⁹ Oo ya bu l'eshinu Chileke shiwaa l'anwuhu, Jizosu nwuhuru; gua anyi le ndu pfuberekoto l'iphu iya be oo-kabakpokwanu adu ike shi l'eka Kereshi ono dzota anyi; g'a taa tu-koshidu anyi oke-ehu-eghu iya. ¹⁰ Su-a; eshinu anyi shi buru ohogu Chileke; Chileke bya eshiwaa l'anwuhu, Nwa iya nwuhuru mewaa anyi buru onya iya; be nta-a, anyi buwaa onya iya-a be ndzu Kereshi ophu no anyi l'ehu a-kabakpokwaanu adzota anyi l'oke-ehu-eghu Chileke. ¹¹ Ophu o budua ono kpoloko; anyi nokwapho l'eka Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi ete eswa; mbu onye ono, meru anyi le Chileke doshiwaa ono.

Adamu le Kereshi

¹² Su-a; o kwa nwoke lanu be iphe-eji shi l'eka bata le mgboko. Onwu shikwapho l'iphe-eji ono batakwapho le mgboko. Oo ya bu; onwu shi nno swiru iphe, bukpo

nemadzu; kele onyemonye mewaru iphe-iji. ¹³ Iphe-iji dzuhaakwaru eliphe teme ekemu bya. Ole a ta gukoduru nemadzu iphe-iji l'eka ekemu adudu. ¹⁴ Ole onwu shielaa l'ogbo ke Adamu phe buru eze jasụ l'ogbo ke Mosisu; mbụ buchaaru eze ndu emesweduru ekemu ge Adamu mesweru.

Adamu l'onwiya bu onyonyo Kereshi, bu iya bu onye ophu, e-mechaa byanu pho. ¹⁵ Obenu l'iphe-oma ke Chileke be a ta tukwa eyeru iphe-iji ke Adamu. Kele o -buru l'iphe-iji, onye lanu meru; be meru a du igwerigwe nwuhu; nokwapho ge Chileke a-kabakpoo eshi l'eka onye lanu ono, bu Jizosu Kereshi meeru ndu du igwerigwe eze-iphe-oma, nyiberu anyibe. ¹⁶ Ophu iphe-oma ke Chileke adukwanu ge iphe-iji, onye lanu meru. L'ikpe, nmakotaru ndiphe mgburugburu k'iphe-iji ono. Obenu l'iphe-oma ophu Chileke meru nyiberu igwerigwe iphe-iji; shi nno mee aguhaa ndiphe le ndu pfuberekoto. ¹⁷ Kele eshinu o bu emeswe, onye lanu mesweru be onwu shi l'eka onye lanu ono buru eze; be ndu ono, shiwaa l'eka Jizosu Kereshi nata eze-iphe-oma ke Chileke ono, bu iphe-oma ophu nyiberu anyibe ono; waa iphe-oma ophu bu apfubekoto; ndu ono a-nodu l'eka onye lanu ono, bu Jizosu Kereshi buru eze le ndzu-a.

¹⁸ Oo ya bu l'oo g'emeswe, onye lanu mesweru kparu iphe, Chileke nmakotaru onyemonye ikpe; bukwapho ge Chileke shi l'apfubekoto Kereshi mee g'ikpe kaleru onyemonye ge ndzu du phe. ¹⁹ Kele oo ge nwoke lanu ono meru iphe, Chileke suru g'o to meshi; e shi egube ono mee ndu du igwerigwe phe buru ndu iphe-iji; bukwapho g'ee-gude k'onye lanu ophu meru iphe, Chileke suru g'o mee; Chileke agua ikpoto nemadzu le ndu pfuberekoto.

²⁰ Iphe, e gude e mechaa tua ekemu dobe bukwa g'a kabaa amaru g'iphe-iji habe shii. Obenu l'oo teke a kabaa amaru g'iphe-iji habe shii; eze-iphe-oma ke Chileke akwata kabakwapho shii. ²¹ O kwa anwuhu be iphe-iji gude buru eze. Nokwapho g'o bu apfubekoto be eze-iphe-oma ke Chileke gude bukwapho eze. O buru apfubekoto ono, shi l'eka Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi ono edu anyi ala le ndzu ophu onwu ta aduhedu.

6

Iphe, baputizimu eme

¹ Su-a; ?bu awe be anyi suseru iya ishi nta-a? ?Anyi a-noduje eme iphe-iji g'eze-iphe-oma ke Chileke aka shii to? ² Tuswekwa! ?Denu g'anyibe ndu nwuhuwuru anwuhu l'iphe-iji e-shi nodukwapho ndzu l'ime iya ozo? ³ To? ?unu ta amadu l'e shiwaa le baputizimu mee anyi du igwerigwe buru ndu a tugbareru l'anwuhu ono, Kereshi ono? ⁴ Le teke ono, e meru anyi baputizimu ono be anyi l'iya tukoakwaru nwuhu; a tuko anyi l'iya likota. Oo ya bu le-a; oo egube ono Kereshi gude ike akpabiri ke Nna shi l'onwu gbalihu dzuru ndzu ono bukwapho g'anyi a-du ike dzuru ndzu ophu.

⁵ O -buru l'anyi le Kereshi tugbaru buru nanu l'anwuhu, du g'ophu o nwuhuru; o n'iya bu Chileke emee g'anyi shi l'onwu teta g'o meru iya; anyi l'iya adzuru ndzu ophu. ⁶ Ophu anyi maru bu owa-a: l'e wotaru akahu onye anyi shi buru woru yee Kereshi tuko kpopyabe l'oswebe; oo ya bukwanu; g'ee-mebyia ike k'ejo obu ono, anyi shi nweru teke ono, buepho iphe-iji be anyi shi maru ono; g'anyi ata abueduru ohu k'iphe-iji. ⁷ L'o kwa teke nemadzu nwuhuru bu teke yele ike k'eme iphe-iji tokaharu ishi anamu. ⁸ Teke o bukwanu l'anyi le Kereshi tugbaru nwuhu be anyi maru l'anyi l'iya a-tukokwapho dzuru ndzu. ⁹ L'iphe doru anyi enya bu l'eshinu Chileke meru ge Kereshi shi l'onwu teta dzuru ndzu be o to nwuhubaedu ozo. Anwuhu ta abyadu akabaa ya ike ozobaa. ¹⁰ Anwuhu ophu o nwuhuru bu l'o nwuhuru mgbu

lanu kpoloko kpeekpu g'o mekpee iphe-eji. Ndzu ophu o dzu nta-a buwaru ge yee Chileke buru nanu jaswaruroya. ¹¹ Nokwapho g'unu a-guje onwunu l'unu buwaa ndu nwuhuru anwuhu me a -bya l'eka iphe-eji no. Ole eshinu unu le Kereshi Jizosu tugbawaru buru nanu be buwaa Chileke be unu dzuru ndzu.

¹² Unu te ekwekwa g'iphe-eji buru eze l'ehu unu owa-a, bu ophu a-nwuhu anwuhua; k'ophu bu l'oo ejo-iphe, agu unu, o suru g'unu mee be unu e-meje. ¹³ Unu te ewokwaru iphe, no unu l'ehu g'o hahabe nwanshii haaru iphe-eji g'o buru iphe, o gude ejepfu iphe, pfuru oto ogo. O chia iphe, unu e-me bu g'unu woru onwunu hagbuaru Chileke l'unu buwaa ndu shi l'onwu futa bya anodu ndzu. Oo ya bu ge Chileke egude unu alwu ogo iphe, pfuru oto. ¹⁴ Iphe-eji ta akaedu unu ike; eshinu ekemu ekeeduru unu egbu; kele nta-a be Chileke gudewaa eze-iphe-oma iya too unu l'egbu ekemu ono.

Aburu ohu k'apfubekoto

¹⁵ Su-a; ?o pfuru l'anyi anoduwaro eme iphe-eji; opfu l'eze-iphe-oma ke Chileke tofuwaru anyi; ebe ekemu ekeeduru anyi egbu to? Tuswekwa! ¹⁶ Unu ta amahaadaa le teke unu woru onwunu haaru nemadzu bya emeje iphe, o pfuru g'ohu iya be unu buwaa ohu onye obu, unu emeje iphe, o pfuru obu. Teke o bu l'unu woru onwunu haaru iphe-eji; buru ohu iya; unu anwuhu anwuhu, bu iphe, tso iphe-eji l'azu. Teke o bukwanu l'unu emeje iphe, Chileke pfuru; oo ya bu l'oo-gua unu le ndu pfuberekoto l'iphu iya. ¹⁷ Ole mu ekele Chileke ekele l'o duru teke unu shi buru ohu iphe-eji; obenu le nta-a be unu gudewaa obu unu g'o ha eme iphe, bu okpobe-opfu ono g'e ziru iya unu. ¹⁸ Eshinu a towaru unu l'egbu, iphe-eji shi kee unu be unu buwaa ohu k'apfubekoto. ¹⁹ Mu gudeakwaa ehuhu le nnajiuphu iya anmaru unu etu; odumeka be iphe, mu epfu te edokwa unu enya. Egube ono unu shi woru onwunu haaru ejo umere, rehuru erehu; waa akabaa eme iphe, apfuduru-oto g'e-shi g'iphe-eji akabaa shii ono; bukwapfo g'unu e-woru onwunu haaru eme iphe, pfuru oto nta-a; g'e-shi ge ndzu unu abukotaru ke Chileke.

²⁰ Kele teke unu shi buru ohu iphe-eji; be unu eshidu eyeru apfubekoto onu. ²¹ ? Buhunu urwu gunu be unu ritaru l'ejo-iphe ono, unu shi eme ono; mbu iphe ono, iphere iya byaru adu unu nta ono? Kele eka iphemiphe ono suberu ishi bukwa anwuhu. ²² Obenu le nta-a be a towaru unu l'egbu ono, iphe-eji shi kee unu ono; unu buwaru ohu Chileke. Urwu, unu ritaru iya buru le ndzu unu bukotawaa ke Chileke. Eka o suberu ishi buru ndzu ojejeje. ²³ Ugwo, aanata l'iphe-eji bukwa anwuhu; iphe-oma, Chileke eme bukwanuru ndzu ojejeje ophu shi Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi l'eka.

7

Etu iphe, emeje nu l'alulu

¹ Su-a; unwunna mu; ?unu ta amadu le teke ekemu bu-beru ishi le ndzu nemadzu bu teke onye ono no ndzu? O kwa unube ndu tukoru maru ekemu be mu epfuru. ² Kele ekemu bu le nwanyi, alu ji nofutaje l'eka ji iya jasukporu teke ji iya l'a-no-beru. Ole teke a nonyaaru; ji iya nwuhu be o nwewaa onwiya. Ekemu ono, shi gudepyabe iya nu ono ta aduedu iphe, o bu. ³ Bu iya bu le teke ji iya nokwadu ndzu; o je aluru ji ozo; l'aasu l'oori ogori; teke o bu le ji iya nwuhuwaru; l'o buru nwanyi eke ji. Ekemu te egudepyabedu iya. O to buedu iya eri ogori me o -je aluru ji ozo. ⁴ Su-a; noo g'o du l'ehu unu bu ono; unwunna mu. Oo ekemu shi buru ji unu; ole unu le Kereshi tugbawaru nwuhu. Oo ya bu l'eshi ophu unu nwuhuwaru be ekemu abuedu ji unu. Ebe o duedu iphe, unu l'iya jigba. E mecha; unu bya adzuru ndzu ozo teke ono, Kereshi tetaru dzuru ndzu ono. Nta-a, be buwaa onye ono, shi

l'õnwu teta dzuru ndzu ono bu ji unu; k'õphu anyi a-dzuru ndzu, pfuru õto meje iphe, du Chileke ree. ⁵ Kele teke ono, anyi shi nõdu ndzu eme g'õ guru anyi ono be egu ejo-iphe, shi anõduje enwu phuruphuru l'õhu anyi meru anyi shi anõduje eme iphe-eji. Iphe, tso eme iphe-eji ono bukwanuru õnwu. ⁶ Oke nta-a be a dzõwaru anyi l'eka ekemu. Anyi nwuhuwuru; nahu iphe ono, shi kee anyi egbu ono. Oo ya bu l'anyi etsowaa uzo ndzu õphuu õphu shi l'eka Unme-du-Nso ejeru Chileke ozi. Anyi te etsohedu akahu uzo ono, bu iya bu ekemu ono, e deru l'ekwo ono gude eje iya.

Ekemu waa iphe-eji

⁷ ?Bu gunu be anyi e-pfu nta? Ekemu l'onwiya ?õ bu iphe-eji toõ? Tuswekwa! Mu tege amakwaru iphe, bu iphe-eji; õme ekemu ta adu. Mu tege amakwaru iphe, bu nchamenya õme ekemu ta asu: "G'iphe onye ozo ta agujekwa ngu." ⁸ Iphe-eji shinu l'ekemu ono kpata uzo je akpatsushia mu iphe, bukpoõ egu ejo-iphe ozo, dugbaa nu. Kele ekemu -adudu be iphe-eji nwuhukwaru anwuhu. ⁹ Mbõdua l'onwomu duru teke mu shi nõdu ndzu; õphu mu amadu k'ekemu. A nonyaa mu bya amaru k'ekemu ono; iphe-eji jakerehu mu l'õhu; õ buru mu anwuhu. ¹⁰ Ekemu onoya bu ekemu, gege eme g'a nõdu ndzu ono gbõ bya aburu ikpe be õ nmaru. ¹¹ Kele iphe-eji kpataru uzo; gude ekemu ono wopyabe mu l'ughõ; shi l'ekemu ono woru mu gbua.

¹² Oo ya bu l'ekemu l'onwiya du nso. Iphe ono, a suru g'e meje ono du nso; bya aburu iphe, pfuru õto; bya adu ree. ¹³ ?õ pfuru l'õõ iphe ono, du ree ono gbõ kpataru mu anwuhu toõ? Tuswekwa! O kwa iphe-eji gude iphe ono, du ree ono kpataru mu anwuhu g'ee-shi g'iphe-eji aburu iphe, aa-huma l'õ bu iphe-eji. Oo ya bu le Chileke shi l'iphe, e deru l'ekemu eme g'iphe-eji goshigbua ge yebe iphe-eji du-be ideyideyi.

Iphe labõ adzõ enya l'õhu amadu

¹⁴ Iphe, anyi maru bu l'ekemu shi Unme Chileke l'eka; obenu le mu bu nemadzu mmanu, iphe-eji gbaru ohu. ¹⁵ Umere mu l'onwomu agbachijekwa mu enya; kele mu te emejedu iphe, du mu g'a su le mu meru iya. Iphe, mu emejechia bu iphe, du mu ashõ ememe. ¹⁶ Su eshi õphu iphe, mu agbeje eme bu iphe, mu maru l'õ toõ duõdu mu ree; õõ ya bu le mu kweru l'ekemu du ree. ¹⁷ O n'iya-a bu l'õ toõ buõdu mbõdua l'eme iya. Iphe, eme iya nu bu iphe-eji ono, buwaa mu ebubu l'õhu ono.

¹⁸ L'iphe, mu maru bu l'õ toõ dukpodaã iphe, du ree, nõ mu l'õbu ililekpõõ, bu iya bu l'õbu egube nemadzu, mu shi buru teke mu shi anõduje eme ejo-iphe, agugbabe mu nu. Mu emeje ge mu mee iphe, du ree l'ememe; õle mu ta adujedu ike mee ya. ¹⁹ Kele mu te emejedu iphe, du ree, du mu g'a su le mu meru iya. Oo 'õphõ ejo-iphe ono, ata duõdu mu ge mu mee ya ono be mu emeje. ²⁰ Su-a; õ -buru l'iphe, mu agbeje eme bu iphe, adudu mu ree; õ n'iya bu l'õ toõ buõdu mbõdua l'eme iya. Iphe, eme iya nu bu iphe-eji ono, buwaa mu ebubu l'õhu ono.

²¹ Noo ya bu; mu shi egube ono huma ekemu, du adudu; l'õ bujeru; teke mu eme ge mu mee iphe, du ree; õ buerupho ejo iya akpataje mu uzo l'õhu. ²² Mu -bya l'ime onwomu be ekemu ke Chileke anõdujekpokwaa atso mu utso l'õbu. ²³ Obenu le mu humaru ekemu ozo, anõduje adzõ uzo l'õhu mu. Ekemu k'ono be yele ekemu õphu du mu ree l'egomunggo phõ anõduje akpa enya. L'õ tua mu mkpõro kpuru mu nu iphe-eji. O buru ekemu k'ono be aatujeru mu ekemu õphu kpu mu le ndzu. ²⁴ Nshio mu! ?Bukpoõ onye a-dzõ mu l'õgwehu õwa-a, edu mu ala l'õnwu-a? ²⁵ Nta be mu nõ l'eka Jizõsu Kereshi, bu Nnajiuphu anyi ekele Chileke ekele. Mbõ le mu egudeje egomunggo eme ekemu ke Chileke l'onwomu; mu egude anu-õhu mu eme ekemu k'iphe-eji.

¹ Oo ya bu le ntamanu-a be o to duedu ikpe, nmakwaduru ndu no l'eka Kereshi Jizosu; ndu te emeedu iphe, agu phe egu ememe; gbahaa iphe, Unme Chileke suru g'ephe mee. ² Kele ekemu ophu Unme Chileke aturu mu nta-a bu ike, eshije Kereshi Jizosu l'eka duru nemadzu bahu l'uzo ndzu. O buru ike ono tofuwaru mu l'ike k'ekemu, bu iya eshije l'iphe-eji duru nemadzu bahu l'anwuhu. ³ Iphe, ekemu adudu ike mee opfu le nemadzu ta adujedu ike mee g'ekemu pfuru be Chileke mewaru. O yewaru Nwa iya gedegede; o bya aburu nemadzu; nweru anu-ehu, iphe-eji anoduje akpasa uzo l'ehu g'ehu k'anyi; bya emee onwiya ngweja gwefu iphe-eji, anyi meru; shi nno mebyia ike k'iphe-eji ono. Chileke shi l'ehu ono, Kereshi nweru ono nmaa iphe-eji ikpe. ⁴ Iphe, Chileke gude mee iphe ono bu k'ophu anyi a-du ike meebekota iphe, pfuru oto ono, ekemu pfuru ono. Kele nta buwaa Unme Chileke be anyi etso; anyi te etsoedu anu-ehu. ⁵ Kele ndu etso anu-ehu buepho g'ephe e-me mee iphe, du anu-ehu ree be aduje phe l'obu. Ndu etso Unme-du-Nso buru iphe, o suru g'ephe mee be ephe emeje. ⁶ Kele akporu obu ye l'eme iphe, du anu-ehu ree bukwa onwu; akpokwanuru obu ye l'eme iphe, du Unme-du-Nso ree buru ndzu waa ehuhu agu. ⁷ Noo kele akporu obu ye l'eme iphe, du anu-ehu ree bu ohogu Chileke; kele o too tsodu ekemu Chileke; ophu o byadu etso iya. ⁸ Ophu ndu emeje iphe, du anu-ehu ree 'abyadu adu ike mee iphe, du Chileke ree.

⁹ Obenu l'unubedua te emejedu uche unu. O buwaa iphe, Unme-du-Nso epfu be unu eme; bukwa me o -buru-a le Unme ke Chileke bupho ebubu l'ime ehuhu unu. Iphe, bukpo onye enweddu Unme ke Kereshi ono ta abukwa onye nkiya. ¹⁰ Teme l'o -buru le Kereshi bu unu ebubu l'ehu; be ogwehu unu ta anokwa ndzu eme iphe-eji; obenu le Unme Chileke buwaa ndzu l'ehu ndu pfuberekoto. ¹¹ Teke o bu le Unme ke Chileke ono, meru ge Jizosu shi l'onwu teta dzuru ndzu ono, bu l'ime unu; oo ya bu le yebedua ono, meru ge Kereshi Jizosu shi l'onwu teta dzuru ndzu ono l'e-mekwapho g'ehu unu ono, bu ophu a-nwuhu anwuhu ono dzuru ndzu. Chileke e-shi le Unme-du-Nso ono, bu unu l'ehu ono mee iphe ono.

¹² Oo ya bu; unwunna mu; anyi jikwa ugwo, abudu g'anyi meje iphe, du anu-ehu ree. ¹³ Le teke unu eme iphe, du anu-ehu ree be unu a-nwuhukwa anwuhu. Obenu teke o bu l'unu shi l'eka ke Unme-du-Nso kpagbua umere ono, shi l'anu-ehu unu ono; oo ya bu; unu anodu ndzu. ¹⁴ L'o kwa iphe, bukpo ndu kweru ge Unme-du-Nso buru onye a-nodu edu phe nu bu unwu Chileke. ¹⁵ Le Unme-du-Nso, Chileke nuru unu ta abukwa Unme, e-me g'unu buru ohu k'ophu ndzu a-nodu agu unu. Ochia iphe, unu nataru bu Unme, e-me g'unu buru unwu ke Chileke; anyi shi egube ono arakuje iya su: "Abba! Nnana!" ¹⁶ O buru Unme Chileke ono l'onwiya be anoduje agba ekebe l'obu anyi l'anyi buwaa unwu ke Chileke. ¹⁷ Oo ya bu l'o -buru-a l'anyi buwaa unwu iya; o n'ia bu l'anyi buwaa ndu Chileke a-nu iphe, o kweru unwu iya ukwe iya. Onu anyi iphe ono, o nuwaru Kereshi ono. L'o -buru-a l'anyi le Kereshi tugbaru eje iphe-ehuka be Chileke e-mechakwaa mee g'anyi gbaru mgbal'odu-biribiri ke Kereshi.

Odu-biribiri ophu du l'iphu

¹⁸ Iphe, doru mu enya bu l'iphe-ehuka owana, anyi eje nta-a ta asukpoda nu g'ee-wota iya atu eyeru egube odu-biribiri, Chileke e-mechaa dobe anyi. ¹⁹ Iphemiphe, Chileke meru ememe be onma anmanma l'ehu g'ephe huma teke Chileke e-goshi unwu iya l'odu-biribiri ono. ²⁰ Kele iphemiphe ono, Chileke meru ememe ono be Chileke turu onu g'o tuko buru iphe, laru l'iswi. Ebe o bukwa iphemiphe, Chileke meru ememe meru iphe-eji k'onwiya. O kwa iphe, tso ikpe, Chileke nmaru nemadzu le nemadzu mesweru. Ole Chileke mekwapho g'iphemiphe ono, o meru ememe ono lekwapho enya ²¹ l'ujiku lanu be ya a-goshi onu ono, o turu iya su g'o rekashihu

ono. Ọogbe teke ono mee g'iphemiphe ta abụheru ohu iphe-ẹji; g'ọ bahu-chia l'ọdu-biribiri k'unwu yẹbe Chileke. ²² Iphe, anyi maru bu l'iphemiphe, Chileke meru ememe l'atsugbaa ude iphe-ẹhuka ge nwanyi, ime eme; mbukwa byasu nta-a. ²³ Ọle ọ to bulekwa phe-a kpurumu. Anyibedua l'onwanyi, bu ndu nwewaru Unme Chileke; mbu Unme, Chileke yeru anyi l'ehu gude goshi le ya e-mechaa meeru anyi iphe ono, o kweru anyi ukwe iya ono; l'atsukwapho ude; g'anyi ele enya ge Chileke mee anyi g'anyi buru unwu iya, g'ọ gbata ogwehu anyi l'ophu. ²⁴ Kele a dzotawaru anyi; ọ buru iya bu iphe, anyi elekwadu enya teke oo-dzu oke. Kele ọ -buru le nemadzu natawuru iphe, oole enya iya; ?o lekwadu enya iya ke gunu ozobaa? ²⁵ Teke anyi teke anatadu iphe, anyi ele enya iya; ọo ya bu; anyi ata nshi nodunupho ele enya iphe obu.

²⁶ Nokwapho ge Unme Chileke anoduje eyeru anyi eka; kele ike ta adudu anyi; teme ebe ọ budu l'anyi maru g'e pfuje anu Chileke g'ọ gbaru anyi. Ọo ya bu l'oo Unme-du-Nso l'onwiya egudeje atsụ ude ophu buepho yebedua maru iphe, o pfuru epfu anuru anyi Chileke. ²⁷ Ọo Chileke, bu yebedua, l'enyoje ime obu nemadzu be mawaru iphe, bu uche ke Unme-du-Nso; kele Unme-du-Nso anoduje epfu anu Chileke l'iswi ehu ndu-nso le g'ọ du Chileke ree.

²⁸ Anyi maru l'iphemiphe, eme l'ehu ndu yeru Chileke obu anoduje emekota g'oduru phe le ree; mbu ndu Chileke kuru g'ọ tüberu. ²⁹ Kele Chileke mahawaru ndu nkiya teme mgboko du; bya ahotahawaa phe g'ephe buru ndu a-du ge Nwa iya du; ge Nwa iya ono buru ogerenya me a -gujukwanu unwunna iya l'ophu. ³⁰ Ọo ndu Chileke hotahawaru be o kuru. Ọ buru ndu ono, o kuru ono be ọ guru le ndu pfuberekoto. Ọ buru ndu ono, ọ guru le ndu pfuberekoto ono be o dobewaru l'odu-biribiri iya.

N-yemobu Chileke l'ehu ndu ke Kéreshi

³¹ ?Bu onu gunu be anyi e-yebaa l'iphemiphe ono nta? Ọ -buru le Chileke agbaru anyi odzori; ?bu onye suru g'oo-me anyi gunu? ³² Mbu onye ono te sephuduru Nwa iya azu; obenu l'ọ gbetchia duru iya ye g'ọ bya anwuhu-chiru anyi g'anyi ha. ?Bu egube iphe gunu be ọ to gbudu Nwa iya ono l'eka nu anyi ke mmanu? ³³ ?Bu onye suru eku ndu Chileke hotaru ikpe? L'eka ọ gbẹ buwaru Chileke l'onwiya meru g'ikpe kaleru phe. ³⁴ ?Bu onye be suru phe anma ikpe? Ọo kwa Kéreshi Jizosu l'onwiya bu onye gude iswi ehu phe nwuhu. Ophu ọ buledaa ono kpeekpu; ophu kachaakponu bu l'o shi l'onwu teta dzuru ndzu je anodu l'ekutara Chileke epfu anuru anyi Chileke. ³⁵ ?Ọ dukpooru iphe, suru akposhi ge Kéreshi te eyehe anyi obu? ?Bu eje iphe-ehuka; to oke mkpa; to mkpawere; to egu ememe; to ta ahuma iphe, gagbobe l'upfu? ?to iphe, alo ishi onwonye alo? ?To l'e gbugburu anyi le mma suru iya ememe?

³⁶ Ọ dua g'iphe, e deru su:

“Ọo l'iswi ehu ngu be ọ to

dudu teke

onwu ta anodujedu

eme g'ọ gbua anyi

mboku-mboku.

Aanoduje eme anyi g'aturu,

a chitaru eje egbushi.*”

³⁷ Ọ to dukpodaa; noo l'iphemiphe ono e-mekota; ọle anyi eshije l'eka onye ono, yeru anyi obu onoya kakota iya ike; mekpee ya. ³⁸ L'ophu doru mu enya bu l'anwuhu; ozoo ndzu; ozoo ndu ojozi-imigwe; ozoo ndu ochi-oha imigwe; ozoo ndu okpehu du; ozoo iphe, du nta; me ophu e-mechaa du nu; ³⁹ ozoo igwe; ozoo ali; ozokpoo iphemiphe ozo, Chileke meru ememe; ta adudu ophu suru akposhi ge Chileke te eyehe anyi obu ophu, o shi l'eka Nnajiuphu anyi, bu Kéreshi Jizosu yee anyi.

* 8:36 8:36 Gūnaa Ebvū 44:22.

9

Chileke lẹ ndu ọ hotaru

¹ Iphe, mu epfu bu ọkpobe-opfu. Mu bu onye ke Kéreshi; ebe mu adzudu uka. Unme-du-Nso bu mu ebubu l'ime obu bya emeje g'obu mu marwetaje iphe, gbaru iya nu. O buru obu mu ono meru g'o doo mu enya le mu ta adzudu uka. ² Aphu ejije mu obu. Ebe o dudu teke o to nodujedu atsụ mu l'ehu; k'ophu oorwujechaa mu l'anụ mee ³ Ooduje mu g'a sụ le mu bu onye a turu onu; ophu mu le Kéreshi atugbaeduru; me o -buru l'oo iphe ono a-dzo ndu anyi le phe bu mee lanu; ⁴ bu iya bu unwu Ízurelu. Ephebedua be Chileke hotaru g'ephe buru unwu iya. O buru phe be o goshiru odu-biribiri iya; ephe l'iya nodu l'ogbandzu, ukwe-iphe tso. O goshi phe g'a-abajeru iya eja. ⁵ Ephe bu awa ndiche anyi phe; teme Kéreshi l'onwiya buru eri phe; me a -bya l'abubu, o bu nemadzụ. G'e tuje Chileke, kangokotaru iphemiphe epha jasụ le tuutuutuu le miimiimii. Nokwa g'o du.

⁶ Sụ-a; ebe o bukwanu ke g'a sụ l'iphe ono, Chileke pfuru ono buwaa iphe-mmanu; kele o to bugbabekwa ndu shi le Ízurelu bu ọkpobe ndu Ízurelu. ⁷ Ophu g'ephe ha abuebedu ọkpobe unwu Ébirihamu opfu l'ephe bu awa iya. O kwa g'o duchia baa: "Oo ndu shi l'okpa Áyizaku be bu ndu a-buru unwu ngu kpurumu." ⁸ Iphe, iphe ono egoshi bu l'o to budu iphe, bu ndu a nwuru anwunwu mmanu be bu unwu Chileke. Oo ndu Chileke kweru Ébirihamu ukwe l'oo-nwuta bu ndu aagu eye l'okpobe unwu Ébirihamu. ⁹ Le ge Chileke gude kwe Ébirihamu ukwe-iphe ono bu l'o suru iya: "Egube nta apha ozo be mu a-bya agbaphee ngu; Sera anwuta nwa nwoke."

¹⁰ Ebe o buledaa ono kpurumu; unwu Ribeka tukokwa shi le nna lanu, bu Áyizaku, bu iya bu nna anyi ke ndiche. ¹¹ Mbuoro teke eteke anwudu unwegirima labo ono; ophu ephe eke emedu iphe, du ree; ozo iphe, du eji be o pfuru opfu ehu phe; k'ophu iphe, Chileke tuberu e-me; le k'ahota, o hotaru ndu nkiya, l'ebe abu l'ephe meru ree; ozo l'ephe meru eji. ¹² O buru iya meru g'o gude a sụ Ribeka: "Oo onye k'ogerenya e-mechaa ejeru onye ke nwata ozi." ¹³ Bu iya bu iphe, e deru sụ: "Jiékopu be mu yeru obu; Iso dukwanu mu ashị."

¹⁴ ?Denu g'anyi e-ye iya onu nta? ?Anyi a-sụ le Chileke te emeduru iphe, pfuru oto to? Tuswekwa! ¹⁵ Kele o suru Mosisu: "O -duru onye o du mu ge mu phuaru obu-imemini; mu aphuaru iya ya. Teke o duru onye o du mu ge mu doberu obu-oma; mu edoberu iya ya." ¹⁶ Oo ya bu l'o to budu uche nemadzụ; ozo iphe, eeme l'eka; oo Chileke aphuje obu-imemini. ¹⁷ Kele ekwo-opfu Chileke pfukwaru sụ le Chileke suru Fero: "Iphe, mu gude mee ngu eze ta adukwa iphe ozo, o bu; gbahaa ge mu egude ngu goshi g'ike mu ha; wafua ge ndiphe mgburugburu eshi nno maru onye mu bu." ¹⁸ Oo ya bu le Chileke bu onye o du iya g'o phuaru obu-imemini be o phujeru iya; o nodu akpo-chije obu onye du iya g'o kpo-chia ya.

Ehu-eghu me obu-imemini ke Chileke

¹⁹ Ii-sukwa mu ro: O -buru l'o du egube ono ?buhunu gunu meru g'o gude Chileke nodu anodujekwapho ata nemadzụ uta? Chileke -gbẹ tubewaa l'oo owa-a iphe, ya e-me; ?bu onye suru akposhi iphe, Chileke tuberu le ya e-me? ²⁰ Ole gube nwa nemadzụ ophu a-sụ l'iphe, Chileke meru ta adudu ree; ?I bu gunu? ?Iphe, a kpuru l'urwa, ojije onye kpuru iya nu sụ: "?O nwuru inwagha be o gude i kpua mu gi kpuru mu-a?" ²¹ ?Tobudu o-kpu-ite maru g'oo-me urwa iya? O -du iya g'o gude uzi urwa lanu kpua ite labo ge nanu buru ite, e meru ona; ophuu aburu ite, e meduru ona; ?to kpudu iya?

²² ?Ii-sukwanu agha me o -buru l'oo Chileke eme egube ono? O duru ndu Chileke meru ge ya gude goshi oke-eghu-eghu iya; waa g'ike iya beru. A makwaru-a le ndu

ono gbawaru g'o gege egude oke-ẹhu-eghu iya mebyia phe; ọle ọotaru phe nshi shii. ²³ Ọ dukwanuru ndu ọphu Chileke gude eme ge ya goshi l'ọdu-biribiri iya te nwedu ẹtu. Ndu k'ono be ọ phuru obu-imemini, bu iya bu ndu ono, ọ tubehawaru le yele ẹphe a-gbaru l'ọdu-biribiri iya ono. ²⁴ Ọ buru anyibe ndu k'ono, o shi le ndu Jiu me ndu abudu ndu Jiu kua ono be ọ phuru obu-imemini ono. ²⁵ Ọ buru iphe ono be o pfuru l'ekwo Hosiya su:

"Ndu eshidu buru ndibe mu
be mu e-mechaa kua
ndibe mu.

Ọha ono, mu eshidu yee obu
ono be mu e-mechaa
kua ndu mu yeru obu.

²⁶ Teme ọ buru l'echilabo ẹka
ono,
e shi su phe l'ẹphe ta
abudu ndu ke Chileke
be aa-ọdu kua phe
unwu Chileke;
mbu Chileke no ndzu.*"

²⁷ Teme Azaya chikwaapho mkpu ẹhu ndu Izurelu su: "Unwu Izurelu -hakpo me obeta ẹphe je l'aha g'ẹja, kuru l'enyimu; ọ kwapho nwa ndu ọphu abadu ishi be aadzo. ²⁸ Noo kele Nnajiuphu e-mekota iphemiphe, o pfuru ndiphe. Oo-mechachaa ya ẹgwegwa; mee ya rengurengu g'oo-du." ²⁹ Ọ dukwaa g'iphe, Azaya pfuhawaruro teme o mee su: "Ọ to bu le Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike te ekwedu g'awa anyi bvubebe me anyi abvu ge Sodomu; mbu me o mee anyi iphe, o meru Gomora."

Upfu, adu ndu Izurelu l'okpa

³⁰ Nta-a ?bu awe be anyi a-subekwanu iya ishi? Ndu ono, abudu ndu Jiu ono, eshidu kukebe ẹhu eme g'a gua phe le ndu pfuberekoto ono; buakwaa ndu pfuberekoto; kele ẹphe kwetaru. ³¹ Obenu le ndu Izurelu, bu ndu kukeberu ẹhu eme g'a gua phe le ndu pfuberekoto ono; ta adukwa ike buru ndu pfuberekoto. ³² ?Ọ buru gunu kparu iya? Ọo kele ẹphe te egudedu ekweta cho ya; ọ gbẹ buru iphe, ẹphe gude ike k'eka phe meta; opfu l'ẹphe eme iphe, ekemu pfuru be ẹphe gude cho ya. ẹphe jenu evukota oke mkpuma ono daa iko. ³³ Ọ buru iya bu iphe, e deru su:

"Unu humakpodapho!

Mu woakwaru
mkpuma,
a-ọdu adu ndiphe upfu
togbo le Zayonu;
mbu mkpuma ẹphe
e-vukota daa iko.

Ọphu onye kweru nkiya
abyadu akwa izimanu.†"

10

¹ Unwunna mu; iphe, dukpo mu ree l'obu; teme ọ buru iphe, mu anoduje epfu anu Chileke g'o meeru iya ndu Izurelu bu g'o mee g'a dzo phe. ² L'ọphu mu makporu bu l'ọphu phe aphuphu l'ẹhu emeje uche Chileke; ọle ẹphe te egudedu mmamiphe eme iya. ³ L'eshinu ẹphe amadu k'apfubekoto ọphu shi Chileke l'eka; ẹphe gbẹ acho apfubekoto k'eka phe; be ẹphe shi nno jika eworu onwophe de l'apfubekoto ke

* 9:26 9:26 Gūnaa Hos 1:10. † 9:33 9:33 Gūnaa Azá 28:16.

Chileke. ⁴ Lẹ Kéreshi meakwaru g'ekemu ta abùhe ọzo, Chileke shi agụ nemadzu l'onye p̄uberekoto; g'iphe, b̄ukpoo onye kweru kẹ Kéreshi b̄uru onye Chileke a-gụ l'onye p̄uberekoto.

Ndzota b̄u kẹ ndu kẹ Kéreshi

⁵ Wakwa gẹ Mósísu deru k'ap̄ubekoto ọp̄hu shi l'ekemu baa: “Onye eme iphemiphe ono b̄ukwa iya bẹ oo-gude n̄odu ndz̄u.” ⁶ Obenu l'ọ waa iphe, e deru lẹ k'ap̄ubekoto ọp̄hu shi l'ekweta baa: “Ta ad̄ukwa teke ii-je ar̄i s̄u: ?B̄u onye a-d̄u ike laa l'imigwe.” Mb̄u je ekuzeta Kéreshi. ⁷ Ọzoo; “?B̄u onye l'e-nyiba l'al̄i-maa?” Mb̄u je ekufuta Kéreshi. ⁸ ?B̄u gunu bẹ eepfukwanu? “Op̄fu Chileke n̄akwa ngu ntse. Ọ kwa iya b̄u op̄fu, iikpu l'ọnu; bya ab̄uru iya b̄u iphe, n̄o ngu l'egomunggo.” Ọo ya bẹ b̄u ozi-oma ono, anyi ezi onoya, b̄u iya b̄u op̄fu k'ekweta-a. ⁹ Teke ọ b̄u l'i gude ọnu ngu pfua ya hoo haa l'ọo Jiz̄osu b̄u Nnajiuphu ọbu; bya egude ọkpoma ngu g'ọ ha kweta lẹ Chileke meru iya; o shi l'ọnwu teta dz̄uru ndz̄u; l'a dz̄oo ngu. ¹⁰ Onye gude obu iya g'ọ ha kweta; Chileke aḡua ya l'onye p̄uberekoto; ọ b̄uru ọnu bẹ eegudeje pfua kẹ Kéreshi hoo haa; l'adz̄o onye ọbu. ¹¹ L'e dekwaru l'ekwo-op̄fu Chileke s̄u: “Onyemonye, woru onwiya ye iya l'eka bẹ iphere tee mekwa.” ¹² Ọ t̄o d̄ukwa mkp̄ocha, d̄u n̄u. L'onye p̄h̄o b̄u onye Jiu; onye ọp̄huu b̄uru onye Gurisu ta ad̄ukwa; kẹle ọ b̄uhukwapho Nnajiuphu lan̄u ono b̄u Nnajiuphu p̄h̄e g'ep̄he ha. Ọ n̄odu emeru iphe, b̄ukpoo ndu ep̄fujẹ an̄u iya n̄u eze-iphe-oma, par̄u ẹka apaa. ¹³ Kẹle “ọ kwa iphe, b̄ukpoo onye l'eku ẹpha Nnajiuphu bẹ aa-dz̄ota.”

¹⁴ ?D̄enu g'ep̄he e-shikwan̄u eku ẹpha iya m'ep̄he ekwetad̄uru nkiya? T̄eme ?d̄enu g'ep̄he e-shi kweta k'onye ẹp̄he teke an̄umaswee nkiya? ?D̄enukwanu g'ep̄he e-shi n̄uma iphe, ad̄udu onye pfuru p̄h̄e iya n̄u? ¹⁵ ?D̄enukwanu gẹ ndu-zi-oma e-shi je ezi ozi-oma; l'ẹbe ab̄u l'e ziru p̄h̄e g'ep̄he je? Ọ b̄uru iya b̄u iphe, e deru s̄u: “Lenu iphe, ọkpa p̄h̄e ama; mb̄u ọkpa ndu ezi ozi-oma kẹ nchi ad̄u doo; t̄eme ẹp̄he n̄odu ezi iphe, d̄u ree.” ¹⁶ Ọle ọ t̄o b̄uebedu g'ep̄he ha bẹ meru iphe, ozi-oma ono pfuru. Kẹle Az̄aya pfukwaru s̄u: “Nnajiuphu ?b̄uhunu onye bẹ kweru kweta iphe, ọ n̄umaru anyi l'ọnu?” ¹⁷ Ọo ya b̄u l'ekweta shi l'an̄uma iphe. Iphe, aan̄uma b̄ukwanuru Op̄fu Chileke.

¹⁸ Ọle gẹ mu j̄ieshikwa: ?B̄u an̄uma bẹ ẹp̄he ta an̄umaduru ozi-oma ọbu t̄o? Waawakwa! Ẹp̄he n̄umachacharu iya-a!

“A n̄uma-dzukwaru olu p̄h̄e
l'ekameka l'eliphe.

Mb̄u l'op̄fu p̄h̄e ngak̄otaru
eliphe jas̄u
l'eka igwe beru;
al̄i beru.*”

¹⁹ Mu byakwa aj̄ia s̄u: ?B̄u ẹnya bẹ ozi-oma ono eshidu doo ndu Ízurelu t̄o? Lẹ Mósísu vuhaakwaru ọzo yee ya ọnu s̄u:

“Mu e-gude ọha, ab̄udu
ọkpobe ọha
meru okophoo ye unu l'ẹhu.

Mu e-gude ọha, eme eswe
kpatsu unu ẹhu-eghu.†”

²⁰ T̄eme Az̄aya kabakwaa ya r̄o ep̄fushi ike s̄u:

“Ọ kwa ndu te eshidu ach̄o
mu n̄u bẹ h̄umaru mu
n̄u.

* 10:18 10:18 Ḡunaa Ebv̄u 19:4. † 10:19 10:19 Ḡunaa Dit 32:21.

Ọ bụru ndu te eshidu aji aji
mu bẹ mu goshiru
onwomu.‡”

²¹ Ọ byakwanu l'ẹhu ndu Ízureḷu; ọ sụ: “Ọ tọ dudu teke mu ta amachijedu ẹka gẹ mu heta ndu ono, bụ ndu kwefuru mu ike ono; mbụ ndu ẹjo-ọkpoma ono; g'ẹphe dakọbe lwaphuta azu lwapfuta mu.§”

11

Obu-imemini, Chileke aphuru ndu Ízureḷu

¹ Mu byakwa ajia ọzo sụ: ?Bụ ajika bẹ Chileke jikawaru ndu nkiya tọ? Tụswekwa! Mbẹdua l'onwomu bukwa-a onye Ízureḷu. Mu bụ oshilokpa Ẹbirhamu; bya aburu onye okpa-ipfu Benjiaminu. ² Chileke ta ajikakwaru ndu nkiya, bụ ndu o vuru ọzo mahawaru. ?Unu ta amadu iphe, ẹkwo-opfu Chileke pfuru; mbụ gẹ Elayijia gude chia Chileke ichi ndu Ízureḷu sụ: ³ “Nnajiuphu; ẹphe tukoakwaru ndu mpfuchiru nkengu gbuẹbe; bya enwukposhia ọru-ngweja ngu. Ọ bụwaru mbẹdua phoduru kpoloko; ẹphe nodu emekwapho g'ẹphe gbua mu.” ⁴ Ọle, ?Bukwanu gunu bẹ Chileke pfuru iya? Ọ suru iya: “Mu dobekwaru iphe, ha g'unu nemadzu iri l'ẹsaa l'umadzu ukporo iri, bụ ndu teke ewosweeru ikpere gbuaru Balu l'alị.” ⁵ Nokwapho g'ọ du nta. Ọ dukwaru-a nwa ndu Chileke gudeepho k'eze-iphe-oma, oome haru hota. ⁶ Teke ọ bukwanu l'ọo eze-iphe-oma bẹ e gude hota phe; ọ n'iya-a bụ l'ọ tọ buedu iphe, e setaru l'akanya; odumeka bẹ eze-iphe-oma ta abuekwa eze-iphe-oma. Teke ọ bukwanu l'ọo iphe, e setaru l'akanya; ọ n'iya-a bụ l'ọ tọ buedu eze-iphe-oma; odumeka bẹ akanya ta abuekwa akanya.

⁷ Sụ-a; ?bụ awe bẹ anyi a-sube opfu obu ishi nta-a? Ọ tọ buebekwa ndu Ízureḷu l'ophu nataru iphe, ẹphe riru aphu iya; ọ kwa ndu a hotaru nataru iya. Ndu ophu bukotaru ndu a kpo-chiru okpoma. ⁸ Ọ bụru iya bụ iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke sụ: “Chileke nukwaru phe maa meru mgbenya nodu erwe phe. Ẹphe te egudeedu ẹnya aphu ọzo; ophu ẹphe anumajeedu iphe le nchi byasu ntanu-a.” ⁹ Teme Dévidi pfukwaapho sụ:

“Gẹ nri, ẹphe eri eriri
bukwaru phe
onyà-enu
yẹle onyà-anu,
ẹphe a-nmalahu.

L'ọ bụru upfu du phe l'okpa;
g'e gude iya gwata phe
ugwo iphe, ẹphe meru.

¹⁰ G'ẹnya gbahukwa phe ochii
g'ọ tọ du iphe,
ẹphe a-huma.

G'apfu hufukwa phe bukili
jasu l'ojejeje.”

¹¹ Mu byakwa ajia ọzo sụ: ?okpa kabẹ tsua ndu Ízureḷu ntsu k'ophu ẹphe darwuwaru ali; ẹbe ẹphe agbalihubaedu tọ? Tụswekwa! Ochikwa l'okpa, tsuru phe ntsu ono meru g'o gude ndzota rwube ndu ohozo; g'eeshikwanu egube ono gẹ ndu Ízureḷu awata phe ekoru okophoo. ¹² L'eshinu ọ bụ emeswe, ndu Jiu mesweru meru g'o gude urwu kwata gbaaru ndiphe mgburugburu. Uburu, butaru ndu Jiu

mekwaapho g'urwu kwata gbaaru ndu abudu ndu Jiu. Mbụ l'urwu a-kwatakwa kabaanụ shii okpobe akaka mę ndu Ízurelu g'ęphe ha lwaphuta azụ lwapfuta Chileke.

Ndzota ke ndu abudu ndu Jiu

¹³ Nta-a bukwa unube ndu abudu ndu Jiu be mu epfu eyeru. Sụ-a; eshinu mu bu onye-ishi-ozii ke ndu abudu ndu Jiu; be mu gudekwa ozi ono eku onwomu. ¹⁴ K'ophu bu; g'ọ dūhabe; mu egudeje iya eme ge ndu ali mu ono awataru unu ekoru okophoo; ge mu eshi nno haru phe dzoo. ¹⁵ L'ọ -buru teke phe jikaru Chileke be Chileke gbe mee ge yele ndiphe bya adu le ree; ?bu gunu e-mekwanu me Chileke natae phe pho ozo? Ndu nwuhuru anwuhu a-gbeshikwa dzuru ndzu ozo.

¹⁶ L'ọ -buru le mebyi-iphe-mbu ono du nsọ; be mkpukorophu iya dukotanaa nsọ. O -buru l'ogbarabvu-oshi du nsọ be ekali iya l'ophu dukotaakwapho nsọ.

¹⁷ Sụ-a; ndu Jiu du g'oshi olivu unuphu, a haru ekali iya kwashia. Unubedua, abudu ndu Jiu buru ekali-oshi olivu egu, e wotaru bya edepfube l'eka a kwafuru ekali k'unuphu pho. E depfube iya; o dzuru ndzu. Nta-a be unu shiwa l'ogbarabvu olivu unuphu pho amitaje mini gude nodu ndzu. ¹⁸ Oo ya bu le-a; te ejekwa asu l'ọ to dudu iphe, ekali iya ophu a kwashiru pho bu. ?Bu ke gunu be ii-gude eku onwongu? Nyatakwa l'ọ to bu du ngu gudeshi ogbarabvu-oshi ono; l'ọ chia ogbarabvu-oshi ono gudeshi ngu.

¹⁹ Ii-gbenu su: "A kwafuakwaru ekali-oshi ono; g'e depfube mbedua." ²⁰ Ole makwaru l'iphe, kparu iphe, e gude kwashia ya bukwa l'o to woduru onwiya ye Kereshi l'eka. Gubedua nyikatakwanu pfuru pfushia ike; kele i kwetaru. Oo ya bu le-a; te etsenupho etsetse; ge ndzu gujekwa ngu. ²¹ Eshinu Chileke ahaduru okpobe ekali-oshi ono ke mmanu; ?bu chia gubedua be oo-ha ke mmanu? ²² Nowaro g'ii-gude huma le Chileke emeje odoo; humakwapho l'oomeje nemadzu iphe kpangangaa. O meru ndu jikaru iya nu iphe kpangangaa. O mekwanaaru gubedua odoo; mbukwa me o -buru l'i kweru nopyabe l'odoo obu, oomeru ngu; odumeka be o kwafujekwa ngu pho. ²³ Teke o bu le ndu ke Jiu jika-buhuru eze-iphe-oma ke Chileke be Chileke e-wolekwaru phe-a dophu azu l'eka phe shi nodu; kele Chileke a-dukwa ike dophu phe azu l'eka phe shi nodu. ²⁴ Oo ya bu le-a; o -buru l'a kwafuru ngu l'oshi olivu-egu ono; bya eworu ngu depfube l'oshi olivu-unuphu pho; mbu o buru iphe, e meru g'e te emejedu iphe; ndu owa-a, bukwanu phe bu ekali-oshi olivu-unuphu ono gedegede be oo-kabakwanu Chileke nphe eworu ekali iya, o shi kwafu akwafu pho woru depfube l'oshi, ekali iya ono shi nodu.

Obu-imemini Chileke l'ehu onyemonye

²⁵ Unwunna mu; o nweru okpobe-opfu, e domiru edomi, mu eme g'unu maru; g'unu ete ejedu ari l'unu manukawaru iphe. Iphe, unu a-maru bu le-a; o to bukwa ge ndu Ízurelu bu ejo-okpoma nta-a bu g'ęphe a-duwaro jeaduru. Teke ejo-okpoma phe ono a-no-beru bukwa teke ndu abudu ndu Jiu, Chileke hotaru l'atukowa lwaphutawa azu byapfuta iya. ²⁶ Oo ya bu; teke ono; aa-tuko iphe, bu Ízurelu mgburugburu dzoo, bu iya bu iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke su:

"Onye-Ndzota e-shi le Zayonu
bya.

Oo-tuko ejo ememe,
unwu Jiékopu
shi eme wofukota phe
l'ehu.

²⁷ Kele owa-a bukwa ogbandzu,
e-shi mu l'eka laaru
phe teke ono,

mu a-gukotaru phe nvu
l'iphe-eji,
ephe mekotaru ono.*' "

²⁸ A -bya le k'ozima ono be o gbekwa buru iphe kweru unu l'ephe bu ohogu Chileke. Obenu l'a -bya le k'ahota, Chileke hotaru ndu Jiu be ephe bukwanu ndu Chileke yeru obu l'opfu ehu ndiche anyi phe. ²⁹ Le Chileke ta agbanwejekwa iphe, o rihawaru k'ememe l'ehu ndu o hotaru g'ephe buru ndu nkiya. ³⁰ L'unube ndu abudu ndu Jiu shi buru ndu te kwejedu eme iphe, Chileke pfuru; obenu le nta-a be Chileke phuru unu obu-imemini opfu le ndu Jiu te ekwejedu eme iphe, o pfuru. ³¹ Nokwapho g'o du ndu Jiu bu ono. Nta-a be ephe te ekwekwapho eme iphe, Chileke pfuru g'ee-shi ge Chileke aphuru phe obu-imemini g'o phuru unu. ³² Oo ya bu le Chileke haru onyemonye uzo g'ephe te ekweshi eme iphe, o pfuru ge ya a-phuru onyemonye obu-imemini.

Odu-biribiri Chileke

³³ Ha-oo! nkwananya yele mmamiphe ke Chileke pakwaru omilomi. Ikpe, ookpeje ta adukwa onye suru iya amaaberu; ebe o dukwa onye suru amakotaru g'o meje iphe iya. ³⁴ "Bu onye maru uche Nnajiuphu? Bu onye egoshije iya iphe, oo-noduje eme? ³⁵ Bu onye nujeru iya iphe; k'opfu oo-su g'o pfukwaa ya ugwo iphe iya?" ³⁶ Oo ya meru iphemiphe. O buru iya be iphemiphe shi l'eka iya du; o bukwaru iya pho be iphemiphe, du du-doru. G'ajaja buru ke Chileke jas le tuutuutu le mijimiimii. Nokwa g'o du.

12

Adzuru ndzu je ozi Chileke

¹ Oo ya bu; unwunna mu; eshinu Chileke aphuru anyi obu-imemini nno be mu arwo unu su g'unu woru onwunu nu Chileke okpobe anunu; unu buru iphe, dzu ndzu, unu gude gweeru Chileke ngweja, du nsu bya aburu ophu Chileke nataru. Noo iphe, bu okpobe abaru Chileke aja bu onoya, bu iphe, gbaru iya nu. ² Unu te ekwekwa eme g'unwu-eliphe anoduje eme. Iphe, unu e-mechia bu g'unu haaru Chileke onwunu g'o buru iya l'a-noduje agbanwe obu unu; g'uche unu buru iphe ophu g'unu a-duje ike maru iphe, bu uche Chileke, bu iya bu iphe, du iya ree; buru iphe, o nataru bya aburu iphe, debe ree.

³ Iphe, mu gude epfuru unu iphe-a, mu abya epfufu-a bukwa le Chileke mewaru mu eze-iphe-oma; mu nodu epfuru iya unu g'unu ha su g'unu ta ariekwaru onwunu g'unu ahadu. O chia iphe, unu e-meje bu g'unu deje enya le mini maru iphe, unu ari. Chileke hewaru onyemonye oke iphe-oma, shi l'ekwekwe, onye kweru nkiya. Noo iphe, e-goshije onyemonye iphe, oo-nodu ariru onwiya bu ono. ⁴ L'o kwa g'o du l'ehu nemadzu bu ono; l'ogwehu lanu enwejekwaru mpukashi, du igwerigwe; mbu ephe nodu atukoje emegbaa iphe, du iche iche. ⁵ Nokwapho g'anyi du igwerigwe; ole anyi shiwaa l'atugba, anyi le Kereshi tugbaru buru ogwehu lanu. Onyenonu l'oome ge yele nwibe iya dogba ehu. ⁶ Anyi nwegbaar u iphe-oma, Chileke meru nu anyi l'ehu l'ehu; onye g'eze-iphe-oma nkiya ha. Nta-a bu g'anyi gudeje iya mee iphe, g'o gbaru. O buru mpfuchiru, g'onye ono pfujukwa iya g'o goshiru iya ya l'ekwekwe, o kweru. ⁷ Teke o bu onye Chileke meru iphe-oma k'eje ozi; g'onye obu yeru ehu l'eje ozi. Teke o bu ezi iphe; g'onye obu zijekwa iphe. ⁸ Teke o bu adu obu; g'onye obu noduekwapho l'adu nemadzu obu. Teke o bu l'anu iphe; g'onye ono sajekwa aka asasa nu iya. G'onye no l'ishi kukebejekwa ehu jeshi ozi ike; g'onye aphu obu-imemini phujekwa iya l'ehu-utso.

* 11:27 11:27 Guna Azá 27:9.

N-yemobu

⁹ Gẹ n-yemobu i yeru nemadzu ta abukwaru l'eregede. Kpajeru iphe-eji l'aphara; gudieshia ẹka l'eme iphe, du ree. ¹⁰ G'onyenonu yeje nwibe iya obu mebyi eyeye gude goshi l'unu tukoru buru unwunna lanu. G'onyenonu kajekwa akwabe nwibe iya ubvu eme l'onwiya. ¹¹ Jeshijekwa ozi ike; te emejekwa enyiru. Hakwaa ge Unme-du-Nso meje ngu ire l'ehu; shi egube ono mee g'ejeru Nnajiuphu ozi e-vuje ngu evuvu l'obu. ¹² G'iphe ono, unu ele enya iya ono meje g'ehu tso unu utso. Unu atakwapho nshi me unu -nodu eje iphe-ehuka. Unu epfu anu Chileke mkpurumkpuru. ¹³ Unu yejeru nwibe unu, unu l'ephe tukoru buru ndu ke Chileke ẹka le mkpa, duru phe nu. Unu ekukebeje ehun kwaa ebyaa, byaru unu.

¹⁴ Unu gojeru onu-oma nu ndu eme unu mkpawere. Mbu-a unu gojekwa onu-oma; unu ta atujekwa nemadzu onu. ¹⁵ Ndu ozo -nodu ete eswa; unu tsojekwaru phe tee eswa; ndu ozo -nodu ara ekwa; unu tsokwaru phe raa ekwa. ¹⁶ G'uche unu le nwibe unu bujekwaru nanu. Unu te edobejekwa onwunu g'unu ahadu. O chia iphe, unu e-meje bu g'unu le ndu enya lwaru megbaje. Unu ta abujekwaru nwomaru-o-machata.

¹⁷ Unu te egudejekwa ejo-iphe pfua nemadzu ugwo ejo-iphe, o meru unu; gbahaa g'unu kukebeje ehun meje iphe, onyemonye a-maru l'oo iphe, du ree. ¹⁸ Unu kukebe ehun seje g'unu l'onyemonye nodu le nchi-odoo; l'iphemiphe, unu eme; me oo-je l'ekwe ememe. ¹⁹ Ndu mu yeru obu; unu te emelatajekwa ugwo iphe, e meru unu. Unu hajekwa ge Chileke gude oke-ehun-eghun iya melata onye ono. L'e dekwaru l'ekwo-opfu Chileke su: "Emelata bukwa mu be o duru; o buru mu l'a-pfu ugwo." Noo iphe, Nnajiuphu eepfu. ²⁰ O chia iphe ii-meje bu: "O -buru l'onye opfu ngu be egu agu; nu iya nri. Teke egu mini agu iya; kee ya mini g'o ngua; le i -nodu eme nno be i kpoberu iya icheku-oku l'ishi." ²¹ Te ekwejekwa g'ejo-iphe mekpee ngu; gudejedia iphe-oma mekpeje ejo-iphe.

13*Akwabe ndu-ishi ubvu*

¹ G'onyemonye mejekwa iphe, ndu-ishi phe suru g'e meje. L'o to dukwa onye byaru aburu ishi me o -budu l'o shi l'eka Chileke; teme o buru Chileke be yeru ndu ophu bu iya nu nta-a. ² L'onye jikaru eme iphe, ndu-ishi pfuru bukwa ndu-ishi, Chileke yeru be onye ono jikaru. Ndu ajikakwanu phe nu buru ikpe be ephe eseko ekpu onwophe l'ishi. ³ Le ndu eme iphe, du ree ta atsujekwa ndu-ishi ebvu. Ndu atsu ndu-ishi ebvu bukwa ndu eme ejo-iphe. Teke o bu l'o du ngu g'i b'atsujeshi ndu-ishi ebvu; o n'iya bu g'i meje iphe, du ree g'onye-ishi ajaa ngu ajaja. ⁴ Kele onye-ishi ono bukwa onye-ozu Chileke; iphe, oome buru iphe, a-duru ngu le ree. Ole teke i mekwanuru iphe, adudu ree; tsukwaa ya ebvu; kele e te eyekwaru iya ke mmanu. O bu onye-ozu Chileke; buru onye ahun ndu eme ejo-iphe ahun gude egoshi oke-ehun-eghun ke Chileke. ⁵ Noo g'o gude unu je l'emeje iphe, ndu-ishi pfuru; o to buledaa g'unu agbalaaru oke-ehun-eghun Chileke; obenu l'o bufukwaapho g'unu meje iphe, obu ta anmadu unu ikpe.

⁶ Nokwapho iphe, meru g'o gude unu je apfuje akiriko. Noo kele ndu-ishi ono bu Chileke be ephe ejeru ozi; ephe nodu anoduje eme g'ephe jee ya g'o gbaru. ⁷ Unu mejeru phe iphe, rwuberu phe nu. Onye o rwuberu l'aturu akiriko nu; unu aturu iya nu iya; onye o rwuberu l'aturu utu nu; unu aturu utu nu iya; onye o gbaru l'eyeru nsu; unu eyejeru iya nsu; onye o gbaru l'akwabe ubvu; unu akwabe iya ubvu. Unu mejeru onyemonye iphe, rwuberu iya nu.

Eye nemadzu ibe ngu obu

⁸ G'o to dukwa ugwo, unu e-jijeru nemadzu; gbahaa ugwo n-yemobu. Kele onye yeru nwibe iya obu mekotaakwaru iphe, ekemu suru g'e meje. ⁹ Kele iphe, bukpo

ekemu-a g'ò hakotakpoo, bu iya bu; te erikwa ogori; ophu i gbukwa ochi; ophu i zikwa iphuru; ophu iphe, onye ozo agujekwa ngu; mewaro unwu ekemu ozo, yigbaa ya nu. Ekemu ono g'ò hakotakpoo jeru asube ishi le: "Yee nemadzù ibe ngu obu g'i yeru onwongu." ¹⁰ Onye yeru nemadzù ibiya obu te emejekwa iya ejo-iphe. Noo g'o gude n-yemobu buru emeembe iphe, ekemu pfuru.

Akwakobe k'abyabya Kéreshi

¹¹ Sù-a; iphe mefuaru g'o gude unu je atukoje iphemiphe ono eme bu ge nta-a gbaru; mbu l'o rwuwaru teke unu e-shi le mgbenya tehu. Noo kele nta be ndzota anyi kawaa ntse eme le g'o shi du-be enya me a -gbe le teke anyi beberu kweta ke Kéreshi. ¹² O dukwaa enya abali keru ebo; nchi abohu dukwaa ntse. Oo ya bu; unu g'anyi gwobenu iphe, eeme l'ochii; kwaa onwanyi ngwogu ophu anyi e-gude alwu ogo l'iphoro. ¹³ G'anyi meje okpobe umere, eme l'iphoro; anyi ahaa eme ke nwanyi ozoo ke nwoke; haa angunuka mee. Anyi ahakwaapho emephe opfu; haa iji-enya. ¹⁴ O chia iphe, unu e-meje bu g'unu tukokpoephe umere Nnajiuphu, bu Jizosu Kéreshi meje g'oha. Unu ta ahakwaru obu egube nemadzù, unu shi buru uzo; mbu k'ophu unu e-mejeephe ejo-iphe agu iya nu.

14

Anma nemadzù ikpe l'egomunggo

¹ Onye ekwekwe iya du nyegenyeye; unu hajekwa iya g'unu l'iya nodu. O l'oo g'unu l'iya te ejejekwa atu ego l'iphe, o suru l'oo owa-a g'ò du iya bu owa. ² O duru ndu adudu iphe, ephe aso nsò eriri; o bekwanu l'onye ophuu, ekwekwe iya dukwadu nyegenyeye pho buephe iphe, oorije bu eba-ophe. ³ Oo ya bu; g'onye ono, ta adudu iphe, ooso nsò pho ta akpokwanu onye ophuu ebo l'afu l'o to ridu ge ya eri. Noo kele Chileke nataakwarupho yebedua. ⁴ ?I bu gunu? ke g'ò buru onye ejeru onye ozo ozi be i-nodu agbarwushi. Oo Nnajiuphu iya be a-nma iya ikpe l'oome eji; ozoo l'ooosu l'oome ree. O bekwanu l'oo-nodu eme ree; kele Nnajiuphu suru g'oo-me iya g'o me ree.

⁵ O nweru onye a-hota eswe ujiku lanu dobe l'oo eswe ono kakota ndu ophuu mkpa; nweru onye a-ri su l'eswe ta adudu ophu ka nwibe iya mkpa. G'onyenonu pferupho l'ophu o pfuru pfushia ya ike. ⁶ Onye riru l'o nweru mboku ophu ka nwibe iya mkpa dobe iya iche; l'eme iya gude akwabe Nnajiuphu ubvu. Onye adudu mboku, duru iya le nsò bukwarupho Chileke be oomeru iya. Onye adudu iphe, ooso nsò eriri l'eri iya gude akwabe Nnajiuphu ubvu. Noo kele ookeleje Chileke ekele iya. Onye aso iphemiphe nsò buru Nnajiuphu be osoru iphemiphe nsò; teme o nodu ekeleje Chileke ekele iya. ⁷ O to dukwa g'anyi ha; onye no ndzu no-doru onwiya; ophu o dukwa onye anwuhu anwuhu-anwuhu-doru onwiya. ⁸ Anyi -dzuru ndzu; bu Nnajiuphu be anyi dzuru iya; teke anyi anwuhu anwuhu; o kwapho Nnajiuphu be anyi anwuhu alapfu. Oo ya bu l'anyi bu ke Nnajiuphu: me anyi no ndzu; me anyi anwuhu anwuhu. ⁹ Kele Kéreshi nwuhuchaaru bya adzuru ndzu ozo g'oo-buru Nnajiuphu ndu nwuhuru anwuhu; me ke ndu dzu ndzu. ¹⁰ Sù-a; ?denu g'o gude i nodu agbarwushi nwanna ngu l'ime obu ngu? Ozoo; ?o meru imagha be o gude i nodu akpo iya ebo l'afu? ?Ti madu le g'anyi ha l'e-mechaa pfukotaru l'iphu Chileke; onye bu iya l'e-kpekota anyi ikpe? ¹¹ Noo l'e deru l'ekwo-opfu Chileke su:

" 'Eshinu mu dzu ndzu';

be onyemonye

e-mechakwaa gbuaru mu

ikpere l'ali.

Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

Onyemonye e-mechaa

pfukọta l'oo mu bu

Chileke.*”

¹² Oo ya bu le g'anyi ha l'onye l'onye l'e-emecha nodu l'iphu Chileke; doo edo onwiya.

Akwatsu nwibe ngu

¹³ Oo ya bu; g'anyi ta anodujeshinu agbarwushi nwibe anyi. O chia g'anyi tuko tubua g'anyi ta abujeru upfu du nwanna anyi l'okpa; ozoo meta iphe, e-me g'o mee iphe-eji. ¹⁴ Eshinu mu le Nnajiuphu, bu Jizosu tugbaru buru nanu be ophu dokporu mu enya okpobe edodo bu l'o to dudu iphe, eeri eriri, mu asokwadu nsọ. Ole teke o bu l'o nweru onye pfuru su l'iphe, du egube-a be ya aso nsọ; oo ya bu; iphe ono a-buru iphe, aaso nsọ l'ehu onye ono kwa. ¹⁵ Teke o bu l'i gude k'iphe, iiri l'onu mee nwanna ngu; k'ophu ehvuduru iya ebvuru; oo ya bu l'i ti mehedu iphe, egoshi l'i yeri iya obu. Oo ya bu; g'iphe, iiri l'onu ta akpatakwa ge nwanna ono, Kereshi nwuhu-chiru onwu ono laa l'iswi. ¹⁶ Te ekwekwa g'iphe, du ree, iime vuta ejo epha. ¹⁷ L'iphe, bu le Chileke bu eze ta abukwa l'iphe, eeri l'onu; ozoo l'iphe, aangụ angungu. O kwa apfubekoto; yele nchi-adu-doo; waa ehvutso ophu shi l'eka Unme-du-Nso. ¹⁸ Onye ejeru Kereshi ozi egube ono eme iphe, jiru Chileke epho; bya emekwapho iphe, du ndiphe ree.

¹⁹ Oo ya bu; g'anyi tubeepho nvo l'iphe ono, emeje ge nchi du doo onoya; mbu iphe ono, l'a-nodu eme ge nwibe ngu pfushia ike l'ekwekwe, o kweru ke Chileke ono. ²⁰ Te egudekwa k'iphe, iiri l'onu mebyia iphe, Chileke eme. Iphemiphe, eeri eriri, duebekwa ree. Ole o to gbaduru ge nemadzu ria iphe, a-kpata ge nwibe iya mee eji. ²¹ O kakwa ree gi ti tashi anu; ophu i ngushi mee; ophu o dukpoo iphe, ii-je ememe, bu iphe, a-buru upfu du nwanna ngu l'okpa mee ya g'o daa; ozoo mee ya g'o du nyegenyege. ²² G'iphe, bukpo iphe, i kweru bukwarupho iphe, duru gu le Chileke. Onye ehvutso utso bukwa onye meru iphe, o riru l'o du ree ememe; ebe o dudu teke obu anma iya ikpe l'iphe, o meru. ²³ Obenu l'onye abo obu ebo be ikpe nmakwaru me o -ria iphe obu; kele o to nodu Chileke l'eka eme iphe, oome. Kele iphemiphe, nemadzu eme; ebe o nodu Chileke l'eka eme iya bukwa ya eme iphe-eji.

15

Etso eka Jizosu Kereshi

¹ Anyibe ndu shihuru ike; l'a-noduje ata nshi l'iphe, ndu eshihaduru ike eme. G'anyi te emejeekwapho ehvutso anyi ehvutso anyi. ² Onyenonu g'anyi ha meje iphe, a-tso nwibe iya utso; l'o buru iphe, ee-gude kutsee ya. Oo ya bu; g'obu akabakwanaa ya eshihu ike l'iphe, ke Chileke. ³ Le Kereshi ta abukwa ehvutso iya ehvutso iya be o shi emeje. Iphe, meru nu buepho iphe ono, e deru su: "Iphe, bukpo ejo-opfu, ndu epfuru ngu ejo-opfu pfuru ngu bu mbedua vutaru onwu iya." ⁴ L'iphemiphe, e dekotar teke ndiche be e dekwaru g'o zia anyi iphe. Oduje anyi obu g'anyi aduje ike taa nshi nodu ele enya iphe, Chileke kweru anyi ukwe iya. ⁵ Ge Chileke ono, bu iya emeje g'anyi tazeru iphe nshi; bya aduje anyi obu ono mee g'unu gude etso eka Kereshi Jizosu g'obu buru unu nanu. ⁶ Oo ya bu; g'unu atuko g'unu ha tugba; gude obu lanu; gudekwapho olu lanu aja Chileke ajaja; mbu Chileke, bu iya bu Nna ke Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi.

Ozi-oma bu ke ndiphe mgburugburu

⁷ Oo ya bu; unu gudeje obu unu haa g'unu le nwibe unu tugba; ge Kereshi hakwarupho; unu l'iya tugba; noo ya bu g'aa-jakwanaa Chileke ajaja. ⁸ L'iphe, mu epfu bu le Kereshi byaru bya aburu onye-ozu ndu buru ubvu; g'o mee g'iphe ono, Chileke kweru ndiche anyi phe ukwe iya pho vukota. Oo ya bu; g'oo-shi nno goshi le Chileke bu onye ire-lanu, emeje iphe, o pfuru. ⁹ Wafua ge ndu abudu ndu Jiu ajaa

* **14:11** 14:11 Guna Azá 45:23.

Chileke ajaja l'ọ phunukaru p̄hẹ obu-imemini, bụ iya bụ iphe, e deru sụ: “Ọo ya meru g'o gude mu je l'etu ngu ẹpha l'echilabọ ndu abụdu ndu Jiu. Mu e-gude ẹpha ngu ḡa ebvu jaa ngu ajaja.” ¹⁰ Teme e dekwaaphọ sụ: “Unubẹ ndu abụdu ndu Jiu; unu lẹ ndu Chileke họtaru tuko tee ẹswa!” ¹¹ Ozo b̄uru: “Unu tua Chileke ẹpha; unubẹ ndu abụdu ndu Jiu g'unu ha. Ndiphe mgburugburu; unu tua ya ẹpha!” ¹² Teme Azáya byakwaphọ bya epfua sụ: “Oshilokpa Jiesi l'a-bya! Ọo ya e-tsefuta bya aburu eze k'iphe, bụ ndu bụ ndu abụdu ndu Jiu. Ọ b̄uru iya bụ onye ẹphe a-nọdu ele ẹnya iya.” ¹³ Gẹ Chileke, onye bụ iya emeje g'anyi lee ẹnya iphe, o kweru ukwe iya; mee g'ẹhu-utso unu dzua oke; l'oomekwaaphọ g'ẹhu d̄ebe unu guu g'unu ha; kele unu kweru nkiya. Ọo ya b̄u; g'unu egude ike ke Unme-d̄u-Nsọ kabakpọo ele ẹnya iphe ono, Chileke kweru ukwe iya ono.

Iphe, kpataru Pọlu ede ẹkwo-ozí-a ẹgube-a

¹⁴ Unwunna mu; unubedua bẹ mu maakwaru majia ẹnya; l'iphe, unu maru b̄ephe eme iphe, d̄u ree; l'unu maru iphe, b̄u uche Chileke ọkpobe amaru; k'ophu unu s̄uru g'unu a-nọdu akpọ-ziru nwibe unu ọzo. ¹⁵ Ọle g'ọ d̄uhabe; o nwekwarupho nwiphe, mu eme gẹ mu haru nyatacharu unu; ọ b̄uru iya meru g'o gude mu haru pfua iphe ono pfushia ya ike; mb̄u ophu mu atsudu ebvu; kele Chileke mewaru mu eze-iphe-oma. ¹⁶ O mewaru mu; mu b̄uru onye-ozí Kéreshi Jizosu; gẹ mu je ezia ndu abụdu ndu Jiu ozi; mu eje ozi, gbaru onye uke Chileke l'ezí ozi-oma ono, shi l'eka Chileke onoya. Ọo ya b̄u gẹ Chileke anatakwanu ngweja ndu abụdu ndu Jiu. L'ọ b̄uru iphe, Unme-d̄u-Nsọ e-me g'ọ b̄uru iphe, e doberu Chileke iche. ¹⁷ Ọo ya b̄u lẹ mu a-nọdu etukpọ onwomu ẹpha ozi, mu ejeru Chileke; eshinu mu lẹ Kéreshi t̄ugbawaru b̄uru nanu. ¹⁸ Ọ t̄o d̄ukwa iphe, mu at̄u ama epfupfu, abụdu iphe ono, Kéreshi gbẹ mu l'eka mee ono, b̄u iya b̄u l'ọ meru gẹ ndu abụdu ndu Jiu kweta bya aburu ndu emeje iphe, Chileke pfuru. Iphe ono bẹ Kéreshi gude opfu onu mu; m̄e iphe, mu eme ememe; mee ọ d̄u ẹgube ono. ¹⁹ O gudekwaphọ ike k'eme ọhumalenya, d̄ugbaa biribiri; m̄e ike ke Unme-d̄u-Nsọ gude mee ya. Ọo ya b̄u; e shi ẹgube ono mu nọdu asajẹ ozi-oma ke Kéreshi onọ g'ọ gbaru l'ekameka; e -shi lẹ Jierúsalem̄u jas̄u mu rwua Ilirikumu. ²⁰ Ọ b̄uerupho iphe lanu, anọduje evu mu evuvu l'obu b̄u eje epfu opfu Chileke; ọle ọ t̄o b̄ukwa gẹ mu je iya epfupfu l'eka a mahawaru ke Kéreshi; gẹ mu ta agbẹ gbeshi je akp̄uhaa ọlo l'eli ọkpa ọlo, onye ọzo t̄uhawaru. ²¹ Ọ d̄u g'iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke sụ:

“Ndu e teke pfusweeru nkiya

l'a-huma l'ẹnya.

Ndu e teke anuma-swee nkiya bẹ ke nkiya ono e-do ẹnya.”

Pọlu e-je g'ẹphe lẹ ndu Romu kwee

²² Ọo iphe ono meru g'o gude o nweru iphe, kp̄oshichawaru mu ugbo olemole gẹ mu ta abya agbaphee unu. ²³ Obenu lẹ nta-a bẹ eshinu mu jeebewaru iphe, gbaru mu l'ejeje l'uswe iya ọwa; teme mu n̄owaa apha olemole, mu shi meta gẹ mu e-me gẹ mu bya gẹ mu l'unu kwee; ²⁴ bẹ mu arikwa lẹ mu e-megha iya nta. Mu ar̄i lẹ mu a-bata m̄e mu -jejeepho Supenu. Mu l'unu kp̄ochaa nwupfu nwansh̄i g'obu shihu mu ike; unu eduwa mu r̄o ije; gẹ mu jeshia ẹka ono. ²⁵ Ọ -b̄uru ke nta-a b̄ukwa ndu ke Chileke nọ lẹ Jierúsalem̄u bẹ mu gude iphe ewojeru g'ẹphe mee ẹka ats̄u p̄hẹ l'ẹhu. ²⁶ Lẹ ndu ke Kéreshi lẹ Masedoniya; m̄e ndu ke Akaya bẹ ch̄iru idzu; t̄u iphe g'a n̄u ndu-n̄sọ lẹ Jierúsalem̄u; ndu ophu ad̄udu g'ọ d̄u p̄hẹ. ²⁷ Ẹphe t̄ukpooru obu p̄hẹ onyo n̄u iphe ono. Teme e -jejekp̄o ya epfupfu bẹ unu maru l'ọ d̄uwaa g'ugwo; ẹphe jiru iya ndu ke Chileke lẹ Jierúsalem̄u; lẹ teke ọ b̄u lẹ ndu abụdu ndu Jiu bẹ ẹphe lẹ ndu ophu b̄u ndu Jiu gba mgba l'iphe-oma, shi Unme-d̄u-Nsọ ono, Kéreshi meru n̄u ndu

Jiu onoya l'eka; ọo ya bu l'ọ gbaru g'ephe gudeje ẹku ọphu ephe kpataru gude yeru ndu Jiu ono ẹka. ²⁸ Teke mu jechaerupho ozi onoya; nuchae phe pho okpoga ono, a tutaru onoya l'oo-buru mu eje Supenu; mu e-shiwaro bata teke onoya. ²⁹ Ophu mu maru bu le teke mu byaru be mu e-me g'iphe-oma, shi Kereshi l'eka dzua unu oke l'eka.

³⁰ Unwunna mu; mu arwo unu su g'unu gude k'iswi ẹhu Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi waa k'eye obu ọphu shi Unme-du-Nso l'eka lwubude mu ọgu ono. Unu pfuje opfu ẹhu mu nu Chileke. ³¹ Ge Chileke te ekwekwa ge ndu jikaru ozi-oma ono l'ali Jiudiya fuaru mu l'uzo; yefua g'iphe, mu gude eje dukwapho ndu-nso le Jierusalemu ree anata. ³² Oo ya bu; o -buru uche Chileke; mu egude ẹhu-utso byapfuta unu g'anyi l'unu nota; k'ophu ọo-buwaruro mu l'unu atuta unme. ³³ Ge Chileke ono, emeje ge nchi du doo ono swikwaru unu eswiru g'unu ha. Nokwa g'o du.

16

Polu ekelegbaa ndu o maru l'ehu l'ehu

¹ Mu eme g'unu maru nwanna anyi nwanyi, bu Fibi; onye l'ejeru Chiochi, no le Kenkiriya ozi. ² Unu gude iswi ẹhu Nnajiuphu anyi nata iya okpobe anata g'o gbaru ndu-nso l'ememe; unu eyejeru iya ẹka l'iphe, bukpo iphe, mkpa iya duru iya l'echilabo unu; l'o yekpoakwaru ikpoto nemadzu ẹka; mekpoo mbedua l'ishi onwomu.

³ Unu keleru mu Pirisila yee Akwila; ndu anyi l'ephe tukoru ejeru Kereshi Jizosu ozi; ⁴ ndu gude iswi ẹhu mu lo ishi phe alo. O to bulekwa mu-a l'ekele phe nwekinyi mu k'iphe, ephe meru mu. Iphe, bukotakpoo Chiochi, no l'ali ndu abudu ndu Jiu mgburugburu l'ekekwa phe pho. ⁵ Nokwapho g'unu e-keleru mu Chiochi ono, edzukoje l'ibe phe ono.

Unu kekwaru mu pho Epenitosu; okpobe onya mu, mu yeru obu. Oo ya bu onye vuchakpo ọzo woru onwiya ye Kereshi l'eka le Eshiya. ⁶ Unu kekwaru mu pho Meri; onye jeru anyi ozi jeshia ya ike. ⁷ Unu ekekwapo Anduronikosu yee Jiuniyasu; ndu mu l'ephe bu ndu Jiu lanu bya aburu ndu mu l'ephe shi toko nodu mkporo. Ephe bu ndu kwatakporu duru onyemonye le nso me a -bya l'eka ndu-ishi-ozu no; teme ephe vuru mu ọzo buru ndu ke Kereshi.

⁸ Unu kekwapho Ampuliyatosu; onye mu yeru obu l'ime Nnajiuphu. ⁹ Unu ekekwapo Ubanosu; onye anyi l'iya tukoru ejeru Kereshi ozi; mekwapho onye ono, mu yeru obu ono, bu Sutakis. ¹⁰ Unu kekwapho Apelisu; onye gudewaa umere iya goshi le ya pfu-shiru ike l'ekwekwe, o kweru ke Kereshi. Unu ekekwapo ndibe Arisutobulosu. ¹¹ Unu kekwapho Herodiyonu onye mu l'iya tukoru buru abubu. Unu ekekwapo ndu bu l'ibe Nasisosu; ndu nowaa Nnajiuphu l'eka.

¹² Unu kekwapho Tirayifina yee Tirayifosa ndu ejeru Kereshi ozi ejeshikpo ya ike. Unu ekekwapo onye mu yeru obu, bu Pesisu; onye jewaru Kereshi ozi jeshikwaa ya pho ike. ¹³ Unu kele Rufosu onye ono, gbaru iche l'ejeshi ozi ke Nnajiuphu ike ono. Unu ekele ne iya; onye dukwapho g'o buwaa ne nkemu. ¹⁴ Unu kekwaru mu pho Asinkiritosu; waa Fulegonu; waa Hemisu; waa Paturobasu; waa Hemasu; mekpowaro unwunna ozo, ephe l'ephe tukoru nodu l'eka ono. ¹⁵ Unu kele Filologosu; waa Jiuliya; waa Niriyosu; waa nwune iya ke nwanyi; waa Olimpasu; mekpowaro iphe, bukotakpoo ndu-nso, ephe l'ephe no l'eka ono.

¹⁶ Unu kekwaa nwibe unu ekele; nmata phe akpa, du nso. Ndu ke Kereshi, no l'iphe, bukota Chiochi l'ophu ekekotakwapo unu ekele.

Iphe, unu e-meje

¹⁷ Unwunna mu; mu arwokwa unu arworwo su g'unu letakwa enya m'obvu ndu ono, anoduje eme g'ekwo du onoya; ndu egudeje egube ono agbaghashi iphe, Chiochi

kwetaru l'ọ bu ọkpobe-opfu. Iphe, ẹphe anọduje eme be yee iphe ono, e ziru unu ono ta adagbajedu. Unu kpakwaru phe l'aphara. ¹⁸ Kele ndu eme udu iphe ono ta abukwa Nnajiuphu anyi, bu Kereshi be ẹphe ejeru ozi; o kwa iphe, ẹkpiri iya du phe be ẹphe eje ozi iya. Ẹphe eteje manu l'opfu; gude ire mecha mecha edepushi ndu enwezidu egomunggo. ¹⁹ Ọle onyemonye tukoru maru g'unu emeberu iphe, ozi-oma ono pfuru. Ọ buru iphe ono meru g'o gude ẹhu nodu anọduje atso mu utso. Ọle o du mu g'a su g'unu gudeje mmamiphe majeru iphe, bu iphe, du ree; sefuje ẹka l'iphe, adudu ree. ²⁰ Chileke onye bu iya be nchi-adu-doo shi l'eka taa noekwa odu g'o to mee g'unu zopyashia Nsetanu l'okpa. Ge Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi mekwaaru unu eze-iphe-oma.

²¹ Timoti, mu l'iya tukoru eje ozi-a; l'ekelekwapho unu. Lusiyosu; waa Jiasonu; me Sosipeta phe; ndu anyi l'ẹphe tukoru buru abubu l'ekelekwaro unu.

²² Mbẹdua, bu Teshiyosu, l'ede ekwo-ozia; bya aburu onye unu l'iya tugbaru nanu l'ime Nnajiuphu l'ekelekwapho unu ekele.

²³ Gayosu-a, mu bu l'ibe iya-a; teme o buru l'ibe iya be Chiochi l'opfu edzukoje-a; l'ekelekwapho unu-o! Nokwapho ge Erasutosu; mbu onye owa-a, bu iya edobejeru oha okpoga phe-a; l'ekelekwapho unu yee nwanna anyi, bu Kwotosu.

²⁴ Ge Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi meeru unu g'unu hakota eze-iphe-oma. Nokwa g'o du.

*Aja Chileke ajaja, Polu gude
kpọ-chia ozi ishi*

²⁵ G'anyi jaa Chileke ajaja; l'ọ ya l'a-du ike mee g'unu pfuru pfushia ike l'ekwekwe, unu kweru nkiya. Ọ buru ozi-oma ono, mu ezi ono be oogudeje eme g'unu pfushia ike ono; mbu ozi-oma ono, l'epfu ke Jizosu Kereshi onoya; bya egoshikwapho iphe ono, e shi domia edomi ono, a phuru l'ophulenyia eshi l'edenwede ono. ²⁶ Ọ buru iphe ono be o gbẹ nta-a bya emee g'a maru. Nta-a be ọkpobe-opfu ono shiwaa l'iphe, ndu mpfuchiru Chileke deru bahu g'ite; a numa-dzuru iya. Nta-a be Chileke ono adudu teke aa-su l'o shi; ophu o dudu teke aa-su l'o noo teke onono-beru ono; ziru e woru ọkpobe-opfu ono mee; ohamoha mgburugburu madzuru iya; k'ophu ee-kwetadzuru meje iphe, o suru g'e mee. ²⁷ G'e shi Jizosu Kereshi l'eka jaa Chileke ajaja; mbu onye lanu ono, bu yebẹdua nwẹkiya bu Chileke; teme o buru iya nwẹkinyi iya nwe ke mmamiphe. G'a jaa ya jasụ le tuutuutuu le mijimiimii. Nokwa g'o du.

Èkwo-ozì Kẹ̀ Mbù, Pọ̀lu Deru Nù Ndu Kọ̀rentu

¹ Ọwaa bú èkwo-ozì, múbẹ̀ Pọ̀lu ede; mbù onye onó, Kéreshì Jizọ̀su kuru bya emee ya ọ̀ búru onye-ishi-ozì iya. Ọ̀ búru g'ọ̀ bú uche Chileke bú onó. Onye mu l'ìya t̀kòru ede èkwo onó bú nwanna anyì, bú Sosutenìsu.

² Ndu eede iya anù bú ndu Chìochì kẹ̀ Chileke, bú ndu ọ̀phu nọ̀ lẹ̀ Kọ̀rentu; gude iya ekele unubẹ̀ ndu Chileke doberu ìche g'unu búru ndu dù nsọ̀ opfu l'unu lẹ̀ Jizọ̀su Kéreshì t̀gbàru búru nanù. Eedekwa iya phọ̀ anù onyemonye, nọ̀ l'èkameka, bú ndu abajẹ̀ru Nnajiuphu anyì, bú Jizọ̀su Kéreshì ẹ̀ja. Jizọ̀su onó bú Nnajiuphu phẹ̀ bya abùru Nnajiuphu anyìbèdua kwaphọ̀.

³ Gẹ̀ Chileke, bú Nna anyì; mẹ̀ Nnajiuphu anyì, bú Jizọ̀su Kéreshì meeru unu eze-ìphe-ọ̀ma; mekwaaphọ̀ gẹ̀ nchì dù unu doo.

Ekele k'ìphe-ọ̀ma, shì l'ẹ̀ka Kéreshì

⁴ Mu anọ̀duje ekeleru unu Chileke mu ekele k'eze-ìphe-ọ̀ma, o shì l'ẹ̀ka Kéreshì Jizọ̀su emeru unu. ⁵ L'unu lẹ̀ Kéreshì t̀gbàru búru nanù; unu shì ẹ̀gube onó baa eze l'ìphemìphe, shì iya l'ẹ̀ka. Unu t̀kò opfu ọ̀nu magbuaru t̀kò mmamìphe magbuaru. ⁶ Ozi kẹ̀ Kéreshì onó bẹ̀ e mewaru ọ̀ nọ̀shia unu ọ̀kpobe ike l'obu; ⁷ k'ọ̀phu bú l'ọ̀ tọ̀ dùdu ìphe, bú ìphe Unme Chileke anù anùnu mẹ̀ nanù, dùru ọ̀phu dùru unu ọ̀kò; mbù g'unu nọ̀ ngabẹ̀ teke Nnajiuphu anyì, bú Jizọ̀su Kéreshì a-lwa azù goshi onwiya l'ọ̀du-biribiri iya. ⁸ Jizọ̀su onó e-me unu g'unu shìhu dùngu dùngu nno jasù l'ìkpetemazù. Ọ̀o ya bú; g'ọ̀ tọ̀ dù ẹ̀ka aata unu ọ̀ta mbọ̀ku onó, Nnajiuphu anyì, bú Jizọ̀su Kéreshì e-kpe ikpe onó. ⁹ Chileke apfùshìjekwa ike l'ìphe, o pfuru. Ọ̀ búru Chileke onó bẹ̀ kuru unu g'unu lẹ̀ Nwa iya, bú Jizọ̀su Kéreshì bya bya abùru nanù gbàru mgbà l'ìphemìphe; mbù onye búhukwapho Nnajiuphu anyì onó.

Èkwo, dù lẹ̀ Chìochì

¹⁰ Sù-a; ọ̀ kwa Nnajiuphu anyì, bú Jizọ̀su Kéreshì bẹ̀ mu nọ̀ l'ẹ̀ka arwọ̀ unubẹ̀ unwunna anyì sù g'unu wùje ọ̀nu nanù g'unu hakọ̀ta l'ìphemìphe, bú ìphe unu epfu. Ọ̀o ya bú g'èkwo ta adù l'echìlabọ̀ unu. Unu t̀gbakwa búru nanù ọ̀kpobe abùru. G'egomunggo búru unu nanù; idzu unu abujẹ̀ru nanù. ¹¹ Unwunna mu; l'ìphe, mu epfu onó búkwa lẹ̀ ndìbẹ̀ Kuloyì byaakwaru akọ̀oru mu kọ̀-rwuaru mu iya alì sù l'unu kwarù lẹ̀ ntùmego. ¹² Mbù l'ìphe, mu epfu bú l'a sùru l'unu anọ̀duje adzọ̀kashì iya. Onye ọ̀phu asù lẹ̀ ya larù Pọ̀lu; onye asù lẹ̀ ya larù Apọ̀losu; onye asù lẹ̀ ya larù Pyìta; onye asù l'ọ̀o Kéreshì bẹ̀ ya larù. ¹³ ?A gbẹ̀nu keshiwaa Kéreshì ekeshì? ?Bù Pọ̀lu bẹ̀ apfugburu l'oswebe l'ìswì ẹ̀hu unu? Tọ̀o ?bù ẹ̀pha Pọ̀lu bẹ̀ e gude mee unu baputizìmu?

¹⁴ Mu ekele Chileke ekele l'ọ̀ -tọ̀ bú Kìrisupọ̀su yẹ̀ Gayọ̀su mẹ̀ mu asù l'ọ̀ tọ̀ dùdu g'unu ha mẹ̀ onye lanù mu meru baputizìmu. ¹⁵ Ọ̀o ya bú g'ọ̀ tọ̀ dù onye a-sù l'e gude ẹ̀pha mu mee ya baputizìmu. ¹⁶ Aa! Ndu mu mefùaru baputizìmu bú Sutifanasu yẹ̀ ndìbẹ̀ iya. O to doduru mu ẹ̀nya l'ọ̀ dùbaaru ndu ọ̀zo, mu meru baputizìmu abùdu ndu onó. ¹⁷ Kéreshì ta abùkwa baputizìmu bẹ̀ o yeru mu gẹ̀ mu bya emeje. Ìphe, o zìru mu gẹ̀ mu bya emeje búkwa gẹ̀ mu zìje ndìphe ozi-ọ̀ma onó. Gẹ̀ mu te egudekwa opfu, egoshi mmamìphe ndìphe zì iya; a-nọ̀nyaa ọ̀ t̀r̀wua ike, dù l'anwùhu, Kéreshì nwùhuru l'oswebe.

Kéreshì bú ike bya abùru mmamìphe, shì l'ẹ̀ka Chileke

¹⁸ L'opfu k'anwuhu Kéreshi l'oswebe ono bẹ bukwa iphe-eswe l'ẹnya ndu ala l'iswi; obenu l'anyibe ndu a dzotaru bẹ ọ bu ike, shi l'ẹka Chileke. ¹⁹ L'e dekwaru sụ:

“Mmamiphe ndu maru iphe
 bẹ mu e-mebyishi
 emebyishi!
 Mu emee nkwamenya ndu
 manukaru iphe
 l'ọ buru iphe-mmanu.*”

²⁰ Sụ-a; ?buhunu awe bẹ ndu mmamiphe pfuru nta? ?Bụ awe bẹ ndu edeje ẹkwo pfuru? ?Bụ awe bẹ ndu maru opfu lẹ mgboko-a pfuru? ?Chileke te emeadaru gẹ mmamiphe, ndiphe buru iphe-eswe?

²¹ A makwaru-a lẹ Chileke meru nemadzu k'ophu oo-shi lẹ mmamiphe, ọ nuru iya maru iya; obenu lẹ nemadzu te egudedu iya maru iya. Noo g'o shitaru Chileke sụ lẹ ya e-shi l'iphe ono, ndu maru iphe suru l'ọ bu iphe-eswe ono, bu iya bu k'ozima ono, anyi ezi ono; gude dzoo ndu kwetaru nu. ²² Ndu Jiu bẹ bu iphe-ohumalenya bẹ ẹphe suru g'e goshi phe; ndu Gurisu bukwanuru mmamiphe bẹ ẹphe acho. ²³ Obenu l'iphe, anyibedua ezi ozi iya bu l'a kpopyaberu Kéreshi l'oswebe. Ono buru upfu, adu ndu Jiu l'okpa; bya aburu iphe-eswe l'ẹnya ndu abudu ndu Jiu. ²⁴ Obenu lẹ ndu Chileke kuru; mbu ndu Jiu mẹ ndu abudu ndu Jiu; bẹ Kéreshi ono bu ike Chileke bya abukwarupho mmamiphe shi l'ẹka Chileke. ²⁵ L'iphe, Chileke eme; ọ du ẹhu-eswe ẹhu-eswe; gbekwa ka mmamiphe ndiphe shii; teme iphe, gbẹ du g'ọ bu Chileke arwuhu kakwapho unwu-eliphe ike.

Gẹ Chileke emeje iphe iya

²⁶ Oo ya bu lẹ-a; unwunna mu; unu nyatajẹkwa iphe unu shi buru teme Chileke kua unu. Unu te eshidu du igwe marwua iphe gẹ ndiphe, maru ẹkwo amajeru iya; ophu unu eshidu du igwe nweru ẹnya; ophu ndu shi l'oke amadu eshidu baa ishi. ²⁷ Obenu lẹ Chileke hotaleru-a iphe, du ẹhu-eswe ẹhu-eswe l'ẹnya ndiphe; gude mee ndu maru iphe iphe-iphere. O bya ahotakwapho iphe, rwuhuru arwuhu l'ẹnya ndiphe; gude mee ndu okpehu du iphe-iphere. ²⁸ Chileke hotaru iphe, ẹnya lwaru l'eliphe; mbu iphe, ndiphe agubeduru iphe, iphe, ẹphe suru l'ọ to dudu iphe, ọ bu; ọ hota iya gude mee iphe, ndiphe riru l'ọ bu okpobe iphe g'ọ to du iphe, oo-bu. ²⁹ Oo ya bu g'ọ to du nemadzu, e-je aba abaa l'iphu Chileke. ³⁰ Obenu l'unubedua bẹ Chileke mewaru unu lẹ Kéreshi Jizosu tugba buru nanu; teme ọ byakwapho eme ya; ọ buru mmamiphe k'anyibedua. Oo ya bẹ o shi l'ẹka; ọ buru iya bu l'anyi aburu ndu pfuberekoto l'iphu Chileke. Anyi shi iya l'ẹka buru ndibe Chileke; bya aburu ndu a gbataru l'iphe-ẹji, pyitaru anyi l'ekpiri. ³¹ Oo ya bu g'oo-buru iphe, ẹkwo-opfu Chileke pfuru sụ: “Onye ọ du g'ọ baa abaa; g'onye ono nodu Nnajiuphu l'ẹka ba iya.”

2

Kéreshi l'oswebe

¹ Sụ-a; unwunna mu; teke mbu ono, mu byapfutaru unu bya unu ezi ozi-oma ke Chileke ono, a makharu l'ọ bu okpobe-opfu ono; mu te egudekwa opfu mecha mecha zia ya unu; ophu mu abyakwaru unu egoshi lẹ mu nwuru ẹkwo buru o-maru-omachata. ² Lẹ mu pfukpookwaru sụ lẹ mu e-mekiritakporo l'echilabo unu g'ọ to dudu iphe, mu maru; gbahaa Jizosu Kéreshi kpeekpu, bu iya bu onye a kpopyaberu l'oswebe. ³ Ozo bu lẹ teke ono, mu l'unu shi nodu ono bẹ ike adudu mu; teme ndzu shi nodu agu-shikwa mu pho ike; teme ẹhu shi etehukwa mu pho etete shii. ⁴ Ophu iphe, mu pfuru epfufu mẹ ozi, mu ziru ezizi, abudu iphe, mu gude ire mecha mecha

* 1:19 1:19 Gúnaa Azá 29:14.

k'ophu manukarunu pfua g'eeshi g'ee-kweta iya. O chia iphe, meru nu bu le mu goshiru unu l'oo Unme Chileke yee ike ke Chileke ere ire l'opfu ono; ⁵ k'ophu ekwekwe, unu kweru ke Kereshi tee shidu le mmamiphe nemadzu; g'o shichia l'ike ke Chileke.

Mmamiphe Chileke

⁶ O le-a; o bujekwaru-a; mu le ndu kawaru enya l'iphe ke Unme Chileke ndu epfu; mu egude mmamiphe epfu eyeru phe. O le o to bukwa mmamiphe ophu shi l'eka ndiphe; ophu o bukwa mmamiphe ophu shi l'eka ndu eze ndu mgboko l'ophu; ephebedua be Chileke emewaa ike phe g'o buru iphe-mmanu. ⁷ Mmamiphe ophu mu egudeje epfu bukwa mmamiphe ophu Chileke shi domia edomi; mmamiphe ophu o meru ge ndiphe ta ama. Mmamiphe ono bu le Chileke tubuhakpowaruro teme o mee mgboko; l'anyi l'iya a-gbaru mgba l'odu-biribiri iya. ⁸ Mmamiphe k'ono ta adukwa ndu bu ndu-ishi le mgboko-a mgburugburu maru iya nu. Ome ephe maru iya; m'ephe te eje akpopyabe Nnajiuphu ono l'oswebe; mbu Nnajiuphu ono, yee Chileke gba mgba l'odu-biribiri iya ono. ⁹ Obenu l'e deru l'ekwo-opfu Chileke su:

“Iphe enya ahumajeduru;
 ophu nchi anumajeduru
 iya;
 ophu o dudu onye
 egomunggo rwujeru
 l'oo-mee;
 be Chileke meru doberu
 ndu yeru iya obu.*”

¹⁰ Chileke gbewa l'eka Unme nkiya goshi anyi iphe ono, o shi domia edomi ono. Le Unme Chileke avofutajekwa iphemiphe, bukpo iphe, e domiru edomi je akpachaa l'idzu, Chileke chiruro l'ime obu iya k'ememe dobe. ¹¹ Le-a; ?bu onye maru iphe no nwibe iya l'obu? ?Tobudu o nonu maru iphe, du l'obu nkiya. Nokwapho g'o to dudu onye maru iphe, no Chileke l'uche a -gufu Unme Chileke. ¹² Su-a; o to bukwa unme ndiphe be anyi nataru; o kwa Unme, shi l'eka Chileke be anyi nataru, bu iya bu Unme, l'e-mekwanu g'anyi makotaru iphe-oma, Chileke meshiru anyi.

¹³ Oo ya bu le-a; l'o to bukwa opfu, e gude mmamiphe ndiphe zia anyi be anyi egudeje epfu iphe ono. Iphe, anyi egudeje epfu iya bukwa opfu, Unme Chileke ziru anyi. Oo ya bu g'anyi ewojeru okpobe-opfu, shi Unme Chileke l'eka akoru ndu Unme Chileke bu l'ehu g'o doo phe enya. ¹⁴ Onye Unme ke Chileke ta anodu l'ehu ta anatajekwa iphe, shi l'eka Unme Chileke; kele iphe ono aduje iya ehueswe ehueswe l'enya. Teme ophu o dojedu iya enya eshinu o to byadu amaru urwu iya me o budu le Unme Chileke, no l'ime iya eyeru iya aka. ¹⁵ Obenu l'onye Unme Chileke bu l'ehu; amajeru urwu iphemiphe; ophu nemadzu mmanu adujekwanu ike maru iphe onye ono eme. ¹⁶ Oo ya bu iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke su:

“?Bu onye maru uche
 Nnajiuphu, bu Chileke?
 ?Bu onye be bu onye adu
 ike kaju iya iphe,
 oo-me?†”

O bekwanu l'anyibedua nweru uche ke Kereshi, bu iya emeje g'anyi ri oriri g'oori.

3

Ndu ejeru Chileke ozi

* 2:9 2:9 Gunaa Azá 64:4. † 2:16 2:16 Gunaa Azá 40:13.

¹ Ẹnwunna mu; mu ta adukwa ike pfiaru unu opfu, eepfuru ndu Unme Chileke bu l'ehu. Opfu, mu pfuru unu bukwa opfu, eepfuru ndu emekwadu umere ndiphe; mbu ndu bukwa nwaswa l'iphe ke Kereshi. ² Noo g'o gude mu chee unu era; ophu mu ededuru unu nri eshinu unu eshidu suwaru k'eriri iya. Mbu le nta-a be unu teke asukpokwaa ya nu; ³ kele unu emekwadu umere ndiphe. Eshinu unu ejikwadu iji-nya; teme unu nodu adzo-phe nya; bya anodu ekpa l'iche iche; ? unu ta amadu l'unu etsokwadu uzo ke ndu mgboko-a; l'unu emekwadu umere ndiphe. ⁴ L'eshinu unu atukoje epfugbaa su: "Mbedua lakwaru Polu." Onye ophu asu: "Mbedua lakwaru Apolosu." ?Unu ta amadu l'unu emekwadu umere ndiphe?

⁵ Mbu-a; Apolosu ono; ?o bu onye? To Polu; ?o bu onye? O to dukwa ndu ozo, anyi bu gbahaa ndu ejeru Chileke ozi; ndu goshiru unu uzo, unu shiru bya eworu onwunu ye Jizosu l'eka. G'anyi ha nwekotaru iphe, Nnajiuphu suru g'anyi mee. ⁶ Iphe, anyi meru dukwa gegube-a, aakuje akpuru oshi-a. O buru mbedua be kuru akpuru oshi obu akuku; Apolosu gbaa ya mini. O bukwanuru Chileke bu onye meru g'o vua evuvu. ⁷ Oo ya bu l'onye kuru akpuru oshi; me onye gbaru iya mini ta adukwa iphe, ephe pfube buru. O kwa onye bu iphe bu Chileke, bu iya bu onye meru iya g'o vua. ⁸ Onye kuru iphe akuku me onye gbaru iya mini tukokwaru eje ozi lanu. Ole gephe ha l'ehu l'ehu be Chileke e-bukwa nggo; onye jeru g'o jeru be oo-bu nggo gozi, o jeru gbaru. ⁹ Lo kwa Chileke be anyi l'iya tukoru gbaru mgba eje ozi ono. Unubedua bu opfu, Chileke koru bya aburu ulo, Chileke akpu. ¹⁰ Mu gude iphe-oma, Chileke yeru mu l'eka ge mu gude jeeru iya ozi mee iphe, onye maru akpu ulo okpobe akpukpu emeje. Mu turu okpa-ulo; onye ozo nodu akpukwanu ulo obu akpukpu. Ole g'onye akpu gookpu; letakwa nya maru iphe, ookpu l'eli okpa-ulo obu. ¹¹ Noo kele o to dukwa onye ozo, atubaa okpa-ulo ozo abudu ophu a tuwaru, bu iya bu Jizosu Kereshi. ¹² L'eli okpa-ulo ono be o duru ndu e-gude mkpola-ododo akpu iya ulo; ndu egude ope; ndu egude mkpuma, aswa du; o dukwarupho ndu bu oshi be ephe e-gude akpu nkephe; ndu egude eji; ndu abukpooruro eta be ephe e-gude akpu nkephe. ¹³ Obenu l'onyemonye be aa-maru g'iphe, o gude kpua nkiya du-be ree mboku ikpe ono, Chileke e-woru iya tua jala onoya. L'oku, e-tsu mboku ono be bu o -tsuchaa; aa-huma ozi, onyemonye jeru iphu. Oku ono e-tsu iya hua ya ama goshikwanu g'o gbaru. ¹⁴ Onye oku ekeduru iphe, o gude kpua ulo l'eli okpa-ulo ono; Chileke ebua ya nggo. ¹⁵ Onye oku keru nkiya; l'olaaru iya l'iswi; yebedua l'ishi onwiya b'aa-dzotakwa-a; ole adzota nkiya a-dutabewa g'onye a lofutaru l'oku enwunwu.

¹⁶ ?Unu ta amadu l'unu bu eze-ulo Chileke; le Unme Chileke be bu ebubu l'ime unu? ¹⁷ Onye emebyi eze-ulo Chileke be Chileke e-mebyikwapho. L'eze-ulo Chileke dukwa nso; o buru unubedua gedegede bu eze-ulo iya obu.

¹⁸ G'o to dukwa g'unu ha onye anoduje agho-pheru onwiya ugho. G'onye aru le ya maru iphe l'ogbo owa-a; hakwaa egube oriri ono bya aburu onye-eswe; e -mechaa g'oo-buru onye maru iphe okpobe amaru. ¹⁹ Kele iphe, ndiphe guberu mmamiphe le mgboko-a be bukwa iphe-eswe l'iphu Chileke. L'e dekwaru lekwo-opfu Chileke su: "Oo Chileke bu onye anmataje ndu kwaru nya le nkwamenya phe." ²⁰ A bya edekwaa ya pho lekwo-opfu Chileke su: "Nnajiuphu makwaru-a l'egomunggo ndu maru iphe bu mkpokpo iphe." ²¹ Oo ya bu; g'o to dukwa onye e-gudeje nemadzu aba abaa. L'e -pfujekpo ya nu epfufu; iphemiphe tukokwaru buru iphe unu iphe unu; ²² me Polu-o; me Apolosu-o; mekpoo Pyita-o; mgboko l'ophu; me ndzu me onwu. Iphe nta-a me iphe e-me l'iphu; iphemiphe ono tukoru bukotaru iphe unu. ²³ Unubedua tukokwanu bukotaru iphe ke Kereshi; Kereshi bukwanuru ke Chileke.

4

Iphe ndu-ishi-ozu Kereshi egoshi anyi

¹ Su-a; unu te edobejekwa anyi g'anyi bu ndu ozo gbahaa ndu-ozì Kéreshi; ndu Chileke yeru g'ephe letajẹ ẹn̄ya l'opfu Chileke ono, bu opfu ophu Chileke shi domia edomi ono. ² Iphe, eele ẹn̄ya iya l'ẹka onye eleta ndu-ozì ẹn̄ya bu g'ọ buru onye e gude ire iya ẹka. ³ Mu ta akpakwa ishi l'unu doberu mu nno; ozo lẹ nemadzu kperu mu ikpe k'ozì, mu jeru; mbedua l'onwomu ta adukpokwanu teke mu sjueru l'ọ waa gẹ mu du; ⁴ o noo kele ọ tọ dudu iphe, mu humaru onwomu l'ẹhu, bu iphe, mu a-su l'o noo ẹka mu shiswewaru ọzo; ọle ọ tọ bukwa iphe ono goshiru lẹ mu kpefuwaru. Oo Nnajiuphu bu onye e-kpe mu ikpe. ⁵ Oo ya bu g'unu ta adushi onye unu a-nodu anmawa ikpe l'ẹbe 'oko rwu teke aa-nma ikpe; ikpe bu teke Nnajiuphu a-bya; l'o kpee ya. Noo teke oo-wofuta iphe, e shi domia l'ochii bya edobe l'iphoro; l'ọ bya eworu iphe, amadu chiru k'ememe, bu iphe, du iya l'okpoma; woru tja jala. Noo teke Chileke a-ja onyemoye ajaja, rwuberu iya nu.

⁶ Unwunna mu; ọ kwa g'e-shi g'o doo unu ẹn̄ya be mu gude woru iphemiphe ono dobe l'ẹhu mu lẹ Apolosu; g'unu anwuta iphe ono, e pfuru su: "Unu te etsoghatajekwa iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke." Su-a; g'ọ tọ dukwa g'unu ha onye egudeje onye lanu eku onwiya; woru onye ophu nmaa phulaphula. ⁷ Su-a; ?bu onye mekpooru ngu i ka onye ozo? ?Bu gunu be i nweru 'abudu iphe, Chileke nuru ngu? Eshinu ọ bu Chileke nuru ngu iya; ?denukwanu g'o gude i gbẹ gude iya eku onwongu g'ọ -bu l'ọ tọ buedu iphe, a nuru ngu anunu?

⁸ Ephi gbẹ jichaakwanu unu! Unu gbekwa nwekotawaru nu iphemiphe; buchawaru nu ndu eze; ẹbe anyibedua abudu. O dukwa ree. O gbekwanu du mu g'a su l'unu buchawaa eze obu; me anyi abya g'anyi l'unu tuko buru iya. ⁹ Obenu l'ọ dukwa mu g'anyibe ndu-ishi-ozì Kéreshi be Chileke woru dobe l'ikpazu. Anyi nowaa gẹ ndu e doberu k'apfu-gbu; mbu g'anyi buru iphe, mgboko mgburugburu, a-byaje ahuma ahuma; mbu ndiphe me unwu-ojozi-imigwe. ¹⁰ Anyi gude opfu ẹhu Kéreshi buru ndu eswe; unubedua gbewanu l'ẹka Kéreshi buru ndu maru iphe. Anyi du arwuhu; obenu l'unubedua gbenu shihu ike! Anyi bu ndu a nmaru phulaphula; obenu l'unubedua be a gbẹ kwabe ubvu. ¹¹ Su-a; ẹgu anodujekwa agu anyi; mbukwa byasu nta-a; ẹgu mini nodu anoduje agu anyi; anyi nodu anma nkirika ẹkwa; a nodu etsu anyi iphe; anyi tsoru ekameka aghaphe; ophu anyi enwedu unuphu. ¹² Anyi gbẹ gude ẹka anyi ese akanya g'anyi e-meje anu onwanyi nri. Teke a turu anyi onu; anyi agoru onu-oma nu onye obu. A -nodu akpa anyi ẹhu; anyi ataru iya nshi. ¹³ Teke e pfubyishiru epha anyi; anyi epfuru opfu belebele nu onye obu; anyi gbẹ bya abuwaru ikpozu ke ndiphe; mbu iphe, du ideyideyi, e gude ẹza zafu l'ekameka; byasu l'eswe, du gẹ ntanu-a.

¹⁴ Iphe, mu ederu unu iphe-a ta abukwa g'o mee g'iphere du unu. O kwa ẹka be mu aloru unu lẹ nchi; l'unu bu unwu mu, mu yeru obu. ¹⁵ L'unu -nwechakpokwaaru m'obeta ọ buru unubuku ndu eleta unu ẹn̄ya l'uzo ke Kéreshi; nna unu ta adukwa igwerigwe. O kwa mbedua bu nna unu, nuru unu ndzu, shi l'ẹka Kéreshi; eshinu ọ bu mbedua byaru ezia unu ozi-oma ono. ¹⁶ Noo g'o gude mu nodu arwo unu arworwo su; jiko unu tsoru ẹka mu. ¹⁷ O kwa iphe ono meru g'o gude mu zia Timoti su g'ọ byapfuta unu. Timoti ono be eshinu mu ziru iya etso Nnajiuphu be ọ buwaa nwa mu, mu yeru obu; teme ọ buru onye goshiwaru lẹ ya gbaru gẹ mu gude ire iya ẹka. Su-a; g'ọ byapfuta unu bya anyatabaaru unu gẹ mu egudeje etso uzo ke Kéreshi ono; mbu gẹ mu ezije iya l'iphe, bukpo Chiochi g'ọ ha l'ekameka.

¹⁸ O duru ndu gbẹ hawaru nu eku onwophe; g'ọ bu lẹ mu ta abyadu alwabaa azu lẹ ndu-unu. ¹⁹ Ole a taa noedu odu; mu abyapfuta unu; me Chileke kwenu. Noo teke mu a-huma iphe, ndu ono, eku onwophe ono a-du ike mee; tọ ephe bu ọ-pa-onu. ²⁰ L'iphe, bu lẹ Chileke bu eze ta abukwa opfu, eepfu l'onu; ọ kwa iphe, gude ike

ere ire. ²¹ ?Bụ ole ka unu ree? ?Mu gude ẹchachi byapfuta unu? ?Tọo gẹ mu gude obu-ìphóró waa ewoze onwonye alì bya?

5

Urwu-alì, haru du lẹ Chìochi

¹ Sụ-a; mu anukwa l'unubẹ ndu Chìochi haru arwu urwuali. L'ejo urwuali, unu haru arwu du-be eji; k'ophu bu lẹ ndu 'amadu ekemu Chileke ta atukpodanu ama ememe iya; ke gẹ nwoke duta nyee nna iya wata alulu. ² Unu nodu ekukwapho onwunu; o buru iphe, unu gege agbe agu aphu. Unu wuchikwaa onye ono ewuchi; g'o to noduhekwa l'echilabo unu. ³ L'a makwaru-a lẹ mu ta anodu l'eka unu no ono; k'ophu unu ele mu enya; obenu l'obu mu nokwa-a l'eka unu no. Noo g'o gude mu gude ike ke Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi nmaa onye ono, meru ebyi ono ikpe g'o bu lẹ mu l'unu no l'eka ono. ⁴ Sụ-a; unu -nokobeepho; teke ono obu mu anodukwapho l'eka ono, unu no ono; ike ke Nnajiuphu anyi, bu Jizosu anodukwapho l'eka ono, anyi no ono; ⁵ unu woru onye ono ye Nsetanu l'eka g'o mebyia ogwehu iya; l'o noo iphe, gbaru iya nu bu ono. Oo ya bu gẹ Chileke a-dzoo ndzu iya mboku, Nnajiuphu a-bya.

⁶ Sụ-a; ekuku, unu eku onwunu ta adukwa ree. ?Unu ta amadu l'oo nwochileka iphe, ekoje buredi be asujeru ekoli ishi buredi ophu? ⁷ Unu to nwehu sashia akahu iphe-ekoje-buredi ono, g'unu aburu buredi ophu, e te eyeduru iphe, ekoje buredi. Noo kele nwaturu Ojeghata ono, bu Kereshi be e gbuakwaru. ⁸ Nta-a buakwaa g'anyi wata abo obo-iphe ono g'o gbaru. G'anyi te egudekwa buredi ophu akahu iphe-ekoje-buredi ono du, bu iya bu ejo-iphe yee iphe-ashì gude bo ya. O kwa g'anyi gude buredi ophu iphe-ekoje-buredi adudu ililekpoo bo ya, bu iya bu anodu ndzu ophu ntucha adudu ilile waa l'eme ire-lanu.

⁹ Mu dehaakwaru unu ekwo su unu g'unu lẹ ndu eme ke nwoke me ndu eme ke nwanyi te emegbajekwa. ¹⁰ Ndu mu epfuru unu ta abukwa ndu 'amadu Chileke, eme egube iphe ono; ozoo l'oo ndu enya-pfurupfuru; ozoo ndu ana nfu; ozoo ndu agwo nshi. Ndu k'ono be unu -jeshia phe ezeru; buanaa iphe, gbaru unu l'ememe bu g'unu lufuepho lẹ mgboko alufu ophu. ¹¹ Iphe, mu shi epfu bukwa g'unu bujeru ubara yeru onye kuru onwiya nwanna teme o gbẹ eme ke nwanyi; ozoo eme ke nwoke; ozoo nweru enya-pfurupfuru; ozoo l'oo gwọ nshi; ozoo l'oo onye evu onye ozo nvu azu; ozoo l'oo onye angugharu mee eka; ozoo onye ana nfu. Oo egube onye ono be mu sukwarupho g'unu l'iya te erigbajeshi nri.

¹² O -buru ke ndu amadu Jizosu; ?nkemu bu l'ole; k'eje phe anma ikpe? ?Tobudu ndu ophu no l'ime Chìochi be o gbaru anyi l'ekpe ikpe? ¹³ Obenu lẹ ndu ophu anodu l'ime Chìochi bu Chileke e-kpe phe ikpe. Oo ya bu lẹ-a; "Unu chifujekwa onye njo l'echilabo unu."

6

Agbaru unwunna ekwo

¹ ?Denu g'o gude o nodu abujeru teke o bu l'o nweru g'unu ha onye opfu adaru yee nwibe iya; l'o gbẹ paru iya jepfushia ndu apfubeduru eka oto g'ephe kpee; ephe ta apapfudu iya ndu-nsọ ibe phe? ² ?Unu ta amadu l'oo unubẹ ndu-nsọ bu ndu e-mechaa kpee ndiphe l'ophu ikpe? Eshinu o bu unu e-kpe ndiphe l'ophu ikpe; ?unu ta akabedu suru ekpe unwu iphiriba ikpe onoya? ³ ?Unu ta amadu l'oo anyibedua be l'e-mechaa kpee unwu-ojozi-imigwe ikpe? O buchiaru nu opfu k'eliphe be unu ta adudu ike kpeshia. ⁴ O -buru l'egube opfu ono duru unu; ?denu g'o gude unu gbẹ ewotaje iya eje edoru ndu unubẹ Chìochi suru l'o to dudu iphe, ephe bu? ⁵ Iphe, mu gude epfu iphe-a bu g'iphere iya du unu. ?To dukpodaa g'o ka mma l'oo onye lanu

l'echilabo unu; bu onye maru iphe k'opu odojeru unube unwunna ono opfu? ⁶ O gbę abujeru nwanna -gbęshi l'oo-je agbaaru nwanna iya ekwo l'iphu ndu ta amadu Chileke.

⁷ Agba ekwo ono, unu anoduje agbaru nwibe unu ono buakwaa iphe, du eji be unu anoduje emeta ekpu onwunu. O shitachia ono; ?bu gunu kparu iphe, unu ta adujedu ike taa nshi me e -mee unu eji? ?To kachidaa ree g'o buchiaru l'oo unubedua be onye ozo gbęchia gude ugho emekputa? ⁸ Unubedua l'onwunu gbę anoduje eme nwibe unu eji; gude ugho eme nwibe unu iphe, apfuduru-oto; l'eka nwibe unu ono buhukwapho unwunna unu. ⁹ ?Unu ta amadu le ndu apfubeduru-eka-oto be uzo aduduru l'eka Chileke bu eze? Unu te ekwekwa g'e duru unu ghaa uzo. Ndu urwuali; me ndu agwo nshi; me ndu eri ogori; me onye nwoke araje nwoke ibe iya; ¹⁰ me nduoshi; me onye enya-pfurupfuru; me ndu angughajeru mee eka; me ndu evuje nvu azu; me ndu ana nfu; ta adukwa g'ephe ha me onye lanu, abahu l'eka Chileke bu eze. ¹¹ O buru g'unu shi haru duchaa bu onoya. Obenu le Kereshi safuwaru unu iphe-eji unu; bya emee unu ndu ke Chileke, duoberu Chileke ree. O buru l'eka Jizosu Kereshi, bu Nnajiuphu waa l'eka Unme-du-Nso be Chileke shi gu unu le ndu pfuberekoto l'iphu iya.

Ehu ngu l'opu bu ke Chileke

¹² "Iphemiphe be a haru mu uzo ge mu meje g'o du mu." Ole o to bukwanu iphemiphe be bu mu -mee ya l'o duru mu le ree. "A haru mu uzo ge mu meje iphemiphe g'o du mu." Ole mu tee kwekwanu g'o duru iphe, e-wota mu mee ge mu buru ohu iya. ¹³ "Nri be e mekwaru g'o laje l'epho; bya emee epho ge nri laje iya." Ole Chileke e-mechakwanaa tuko ephenebo mebyia. Iphe, Chileke medoru ogwehu ta abukwa g'e gude iya pharwushije onwonye; o kwa Nnajiuphu, bu Jizosu be o medoru iya; teme Nnajiuphu l'onwiya bukwarupho Nnajiuphu k'ogwehu. ¹⁴ Chileke kuliru Nnajiuphu o shi l'onwu teta dzuru ndzu; o bukwarupho nno bu g'oo-gude ike iya kulia anyibedua.

¹⁵ ?O du g'unu ta amadu l'ogwehu unu bu mpfukata ehu Kereshi? ?Denu ge mu a-gbe wota mpfukata ehu Kereshi jeye l'ehu nwanyi ukpara? Tuswekwa! ¹⁶ ?Unu ta amadu l'onye jepfuru nwanyi ukpara be ye l'iya tugbawaru buru onye lanu? Eshinu e pfuru su: "Ephenebo l'a-buru onye lanu." ¹⁷ Obenu l'onye yee Nnajiuphu, bu Jizosu tugbaakwanaru be ye l'iya buakwapho onye lanu le Unme Chileke.

¹⁸ Unu buru ubara yeru apharwushi onwonye. Iphe, bukpo iphe-eji ozo, eemekpo ememe ta adukwa ophu emebi anu-ehu nemadzu; obenu l'onye apharwushi onwiya l'emebyi anu-ehu iya. ¹⁹ ?Unu ta amadu l'ogwehu unu bu ezeulo ke Unme-du-Nso ono, bu l'ime unu ono; mbu Unme-du-Nso ono, unu nataru l'eka Chileke ono? Noo g'o gude ebe o buedu unu, nwe onwunu. ²⁰ Unu buwaa aswa, Kereshi zuru azuzu. Oo ya meru g'o gude unu je l'egude ogwehu unu ekutse Chileke.

7

A bya le k'alu nwanyi

¹ A bya abya le k'iphe ono, unu deru mu l'ekwo-ozu ono. Iphe, du ree bukwa ge nwoke te ejejeshi alu nwanyi. ² O buwaa g'o to me g'amadu wata eme ke nwanyi meru g'o gude mu su: ge nwoke l'ehu l'ehu lutaje nwanyi k'eka iya; nwanyi nonu eje aluru ji k'eka iya. ³ Ge nwoke lajeru nyee ya l'ulo g'o gbaru iya eshinu oolu iya alulu. Nokwapho ge nwanyi a-lajeru ji iya l'ulo g'o gbaru iya l'oo ya bu ji iya. ⁴ Le nwanyi, aalu alulu te enwekwa ehu iya. O kwa nwoke nwe ehu nyee ya. Nokwapho g'ehu ke nwoke 'abukwa iya pho nwe iya. O kwapho nwanyi nwe ehu ji iya. ⁵ Ge nwoke ta ajikajekwa ejepfu nyee ya; ophu nwanyi ajikajekwa ji iya; gbahakwa l'unu

chiru iya achichi su l'oo g'unu haa onwunu ke nwateke ono; k'ophu unu e-woru uche dobe l'epfu anu Chileke okpobe epfufu. Oke teke unu tuburu k'epfu anu Chileke obu bvuekwapho; unu watakwa akwakwa ozo; o -nonyakwaa Nsetanu kwaru unu ye l'iphe, du eji opfu l'unu ta adudu ike esede onwunu.

⁶ Oke iphe-a, mu epfuru unu-a bukwa kele mu kwetaru g'o du egube ono; o to bukwa l'oo ekemu, a turu atutu dobe. ⁷ Le mu -jeshia epfufu; bukwa iphe, dukporo mbedua ree bu g'a su l'onjemonye du-dzuru ge mu du-a; obenu l'onjemonye nwekotaru iphe-oma, du iche, Chileke seru ye iya l'eka; onye nkiya adu egube-a; onye ophu nkiya aduro g'oo-du.

⁸ Su: o -buru ke ndu ta aludu ji me ndu ta aludu nwanyi; me unwanyi ophu ji phe anodedu; ndu k'ono be iphe, mu epfuru phe bu l'o duru phe ree g'ephe noduepho ta aluhe ji; ebe nwoke aluhe nwanyi; nodu ge mu no-a. ⁹ Oke o -buru l'ephe taa dudu ike emekota iya; ge nwoke lukwaa nwanyi; ge nwanyi lukwaru ji. L'ono kakwapho mma eme l'anodu taahaa nshi okpehu l'iphe, agushi phe ike.

¹⁰ O be le ndu ophu aluwaanu be mu aturu ekemu su; ge nwanyi b'adukwa teke oo-lufuje libe ji iya. Mbụ l'o to bukwa mu atu ekemu obu; o kwa Nnajiuphu anyi, bu jizosu. ¹¹ Teke o bukwanu l'o lufuru; ge nwanyi obu kwakwaa b'alu ji ozo; odumeka g'o laphukwa azu ge yele ji iya doshia. Ge nwoke ta adukwa teke oo-chifuje nyee ya.

¹² A bya le ndu ophu phoduru nu mu su-a; owa-a bukwa mu epfu iya; o to bukwa Nnajiuphu; teke o bu l'onye kweru ke Kereshi alu nwanyi, te ekwedu ke Kereshi; g'onye ono ta achifukwa iya me o -buru le nwanyi obu kweru-a le ye l'iya a-tuko-a nodu alu. ¹³ O -bukwanuru l'oo nwanyi, kweru ke Kereshi alu nwoke, ekwedu ke Kereshi; ge nwanyi obu ta alufukwa l'ibe ji iya obu; me o -buru le nwoke obu kweru-a le ye l'iya a-nodu alu. ¹⁴ Kele nwoke, ekwedu ke Kereshi bya alu nwanyi, kweru ke Kereshi be shiakwaa l'eka nyee ya buwaru ke Chileke. Nokwapho ge nwanyi, ekwedu ke Kereshi bya alu nwoke, kweru ke Kereshi shiakwapho l'eka ji iya buwaru ke Chileke. O -bu l'o to du nno me unwu unu phe abujeru ndu aaso nso; obenu le nta-a be ephe dukota nso. ¹⁵ Teke o bu l'onye ophu ekwedu ke Kereshi be suru le ya ta aluedu; g'o hakwaa. Onye nwoke ozoo nwanyi kweru ke Kereshi ono be e tee kebutaekwa ekebuta; eshinu Chileke kuru anyi g'anyi buru le nchi-odu-doo. ¹⁶ Mbụ-a; gube nwanyi, alu ji; ?denu g'ishiru maru l'e tee shidu ngu l'eka dzoo ji ngu? To ?denu ge gube nwoke meru maru l'e tee shidu ngu l'eka dzoo nyee ngu?

Aadu ge Chileke doberu onye

¹⁷ Oo 'epho g'onyenonu mejeepho iphe, Chileke keru nu iya g'o meje; mejekwa iya pho ge Chileke suru g'o meje iya teke o kuru iya. Ono bu ekemu, mu atu edoberu iphe, bukpo Chiochi, no l'ekameka. ¹⁸ Mbụ l'iphe, mu epfu bu; g'onye buru ubvu teme e kua ya te ejeekwa eme onwiya onye e buduru ubvu. G'onye ebuduru ubvu te ejeekwa ebu ubvu. ¹⁹ Kele e buru ubvu l'e te ebuduru te enweddu iphe, o bu l'iphu Chileke. Iphe, bu iphe bu g'e meje iphe, Chileke karu su g'e meje. ²⁰ Oo ya bu g'onyenonu dujeepho g'o du teke Chileke kuru iya. ²¹ Teke o bu l'i bu ohu teke Chileke kuru ngu; ta ayokwa oshi. Gbahakwa l'i maru uzo, ii-shi gbaa onwongu; g'i menaa ya nweru onwongu. ²² L'onye Chileke kuru; o bya yee Kereshi bya atugba; teke onye ono bu ohu; g'onye ono nyatakwa le Nnajiuphu towaru iya l'egbu, iphe-eji keru iya. Nokwapho g'onye 'abudu ohu teke Chileke kuru iya byawaru bya aburu ohu Nnajiuphu, bu Kereshi. ²³ Unu bukwa aswa, Kereshi zuru azuzu. Oo ya bu; unu ta laekwa azu je aburu ohu ke ndu mgboko-a. ²⁴ Unwunna mu; g'onyenonu jiko dujeekwapho g'o du teke Chileke kuru iya; g'onye ono noduakwaro l'atugba, yele Chileke tugbaru.

Ndu ata aludu alulu

²⁵ A bya l'èhu k'unwanyị, ata alụdu ji mę unwoke, ata alụdu nwanyị; ọ tọ dudu ekemu, mu a-sụ lę Nnajiuphu tūru doberu unu. Obenu lę mu e-ye ọnu, rwuberu mu nū; eshinu e shiwaa l'obu-imemini ọphu Chileke aphuru mu; mu buru onye goshiwaru l'ọ gbaru g'unu gude ire mu ẹka.

²⁶ Ọo ya bụ l'iphe, mu arikwa bụ lę gę mkpawere habe shii nta-a bę iphe, kakwa ree bukwa g'onyenonu nọduerupho onwiya g'ọ nọ. ²⁷ Teke iluwaa nwanyị; ta achifukwa iya. Ọ bukwanuru l'i ti lụada nwanyị; te jeekwa aluta. ²⁸ Ọle ọ tọ bukwa eme iphe-ẹji mę i -je alua nwanyị. Teke ọ bukwanu lę nwamgboko jeru je alua ji; ọ tọ bukwa iya pho eme iphe-ẹji. Ọ kwa l'iphe, ọ bụ bụ lę ndu alu nwanyị mę unwanyị, alu ji bę vu iphe-ẹhuka kę mgboko-a l'ishi. Ọphu ọ dukwanu mu g'a sụ l'unu dabaru l'iphe-ẹhuka, du nno.

²⁹ Mbụ l'iphe, mu epfu unwanu mu; bụ lę mboku abvukwa. Gę ndu alu nwanyị shiepho nta-a metajekpooro g'ephe ta aludu nwanyị. ³⁰ Gę ndu aphu tsoru metajekpooro g'ọ tọ dudu iphe, atsụ phę l'èhu. Gę ndu ẹhu atsọ uto mejekpooro g'èhu ta atsodu phę. Gę ndu nweru aswa, ephe azu metajekpooro g'ọ tọ dudu iphe, ephe azu. ³¹ Teme gę ndu emekpooro iphe, ephe eme lę mgboko-a metajekpooro g'ọ tọ dudu iphe, iphe ono bụ. Lę mgboko-a, du g'ọ du-a ta adukwa g'oo-nọ-beru.

³² Ọle iphe, mu eme gę mu karu unu bụ g'unu haa ayọ-phe ọshi. Iphe nwoke, ta aludu nwanyị a-nodu epfu buephọ gę ya e-me jeeru Nnajiuphu, bụ Jizosu ozi, bụ iya bụ gę ya e-me meje iphe, jiru Jizosu ephe. ³³ Obenu l'onye alu nwanyị bę l'ayọ ọshi iphe mgboko, bụ iya bụ gę ya e-me meje iphe, jiru nyee ya ephe; ³⁴ shi nno chita iphe labo ari. Nokwapho gę nwanyị, ata aludu ji mę nwamgboko, ta aludu ji du bụ onoya; iphe, ephe eyejeru ẹhu bukwapho g'ephe e-me jeeru Nnajiuphu ozi; g'ephe e-me wota ẹhu phę mę oriri phę doberu Chileke iche. Obenu lę nwanyị, alu ji bę iphe, ọoyo ọshi iya bụ ọshi iphe mgboko, bụ iya bụ gę ya e-me mee iphe, jiru ji iya ephe.

³⁵ Sụ-a; iphe, mu gude epfu iphemiphe-a bukwa lę mu eme gę mu yeru unu ẹka. Mu te emekwa gę mu sede unu. Ọ chikwaa iphe, mu eme bụ gę mu mee g'unu meje iphe, pfuru nhamunha, gbaru unu l'ememe; g'ọ tọ du iphe, a-nafuje unu egomunggo l'ęje ozi Chileke ono.

³⁶ Teke ọ bụ lę nwoke, eje alu nwanyị nonyaru bya emeahaa umere egoshi lę nwanyị ono agushikpowa iya ike; teme nwamgboko ono kajiwaa akaji; ọ duwaa nwoke g'ọ lya ya; bę ọ dukwa ree g'ephe lya. Ọ tọ bukwa iya eme iphe-ẹji. ³⁷ Obenu onye obu shihuru ike; ọ gude obu iya pfua ya pfushia ya ike lę yę ya taa kwadu; kele ọ maru l'ọ tọ tsudu iya l'èhu; l'oo-dua ike sede onwiya; ọ tọ dukwa ẹji mę onye obu nodu; ebe yele nwanyị obu akwadu. Onye ono mekwaru ree. ³⁸ Ọo ya bụ l'onye luru nwanyị meru ree. Onye aluduru iya nū kabakwaro eme ree.

Nwanyị, ji iya anohedu

³⁹ Nwanyị, aalu alulu bę ji iya nwekwa enwenwe mę ji iya -nudukwadu ndzu. Mboku, ọ nonyawaru ji iya nwuhu; e -shi mboku ono bę ọ tọ duhedu iphe, gude iya g'ọ to je aluru onye du iya ree. Ọle g'ọ lukwaa onye kę Kereshi. ⁴⁰ Obenu l'èhu gege aka iya atsọ uto ome ọ haru alu ji ọzo. Nokwa gę mube Polu yeru ọnu bụ ono. Mu nodu arikwa lę Unme Chileke bukwa mu pho l'èhu.

8

Eri iphe, a gwaru iphe

¹ Ọnu, mu yeru lę k'iphe, a gwaru iphe bụ lę-a; l'a makwaru-a l'unu suru l'anyi tukoru maru iphe. Egube mmamiphe ono emekwa nemadzu g'ọ ku onwiya; obenu lę n-yemobu anoduje emetse emetse. ² Teke ọ bụ l'ọ duru onye arije lę ya maru

iphe; onye ono teke amarwukwa iphe g'ọ gbaru iya l'amama iya. ³ Obenu l'onye yeru Chileke obu bẹ Chileke maru.

⁴ A bya lẹ k'eri iphe, a gwaru iphe mu sụ; iphe, anyi makpoadaru bu l'ọ tọ dudu iphe, bu iphe, aagwa agwagwa me ilile duru iphe, ọ bu; mbu l'ọ bukota okorophoo iphe. Anyi makwarupho l'ọ tọ duedu Chileke ozo, du nu gbahaa Chileke lanu ono kpoloko. ⁵ Kele ọ duchakpooru nu igwerigwe iphe, eeku agwa, no l'imigwe ozoo l'eliphe; g'iphe, e dobegbaaru abaru eja dunaa igwerigwe; teme ndu ophu ekuru nnajiuphu dukwapho igwerigwe; ⁶ obekwanu l'iphe, anyibedua makaharu bu lẹ Chileke du nanu kpoloko kpekpu, bu iya bu Nna, onye iphemiphe shi l'eka; teme ọ buru iya bu onye anyi no-doru ndzu. Ọ bukwarupho Nnajiuphu lanu kpoloko du, bu iya bu Jizosu Kereshi; onye bu iya be Chileke gbẹ l'eka iya mee iphemiphe; teme ọ bukwaru iya pho be anyi shi l'eka iya nodu okpobe ndzu.

⁷ Ọle unu maru l'ọ tọ budu onyemonye marwuru iya egube ono. Ndu ophu egomunggo phe du l'agwa ono mbukwadu ntanu-a; l'erikwadu iya l'ephe eri iphe, agwaru iphe. Iphe ono, ephe eri ono emerwushia phe egomunggo; kele ephe te ekweshiduru ike. ⁸ Ọ tọ bukwa nri l'e-me g'anyi kabaa akpiritaru Chileke ntse. ?Anyi riru iya-o; ?anyi te eriduru iya-o; anyi taa kakwa eji; ophu anyi a-kakwa ree l'iphu Chileke.

⁹ Ọo pho g'unu kwabe enya g'enweru onwonye unu ono ta aburu upfu du ndu ozo l'okpa, bu ndu ophu ekweshiduru ike. ¹⁰ Kele ọ -buru l'onye ekweta iya eshihuduru ike humaru gube onye ekweta ngu shihuru ike l'eka i no l'ulo agwa eri iphe, agwaru iphe; ?ti madu l'i gbẹ eyeru iya okpu-ikike g'o je ase ya onwiya ase wata eri iphe ono, a gwaru iphe ono? ¹¹ Ọ n'ia bu onye ono, okpobe-opfu ono teke eshihuru ike l'okpoma ono eshi l'amaru iphe, i maru laaru onwiya l'iswi; mbu nwanna ngu ono, Kereshi nwuhuru l'iswi ehu iya ono. ¹² Ọo ya bu lẹ teke unu meru egube ono be unu meswewaru unwanu unu; opfu l'unu mekararu phe iphe l'obu phe ono, dukwadu nyegenyeye ono. Ọ kwa iya pho bu l'unu shiwaa l'ehu unwanu unu ono meswee Kereshi l'iphe ono, unu meru ono. ¹³ Noo g'o gude mu sụ: o -shita g'iphe eri l'onu kpata ge nwanna mu mee iphe-eji; mu ebuchiapho ata anu lẹ phuruphuru gberegedege ge mu ta akporu iya okpa ye l'eme iphe-eji.

9

Iphe, rwuberu onye ishi-ozu

¹ Sụ-a mbedua; ?mu ta abudu onye-ishi-ozu bya aburu onye nweru onwomu; bya egudekwapho enya mu huma Jizosu Kereshi, bu Nnajiuphu anyi? ?Tobudu unu bu iphe, egoshi ozu, mu no l'eka Nnajiuphu anyi ono jee? ² Mu 'abudu onye-ishi-ozu Jizosu l'enya ndu ozo; mu aburu iya nu unubedua. Ọo unubedua bu iphe-ohubama, egoshi lẹ mu bu onye-ishi-ozu Nnajiuphu; opfu l'unu byawaru bya aburu ndu ephe lẹ Nnajiuphu tugbaru buru nanu.

³ Wakwa onu, mu eyejeru ndu epfu l'iphe, mu eme ta abudu iya baa: ⁴ Mu asuje phe: ?To rwubeduru mu g'aanuje mu nri waa iphe, aangu angungu k'ozu, mu eje? ⁵ ?To gbaduru mu eme ge ndu-ishi-ozu ozo; mbu eme g'unwune Nnajiuphu phe; me Pyita phe? Mbu l'ọ gbaru ge mu ga luta nwanyi, etso uzo ke Kereshi dujeru eje eka mu ejekpo. ⁶ ?Buepho mu lẹ Banabasu kpoloko be l'e-seje akanya nri, anyi e-rije nodu ndzu to? ⁷ ?Bu onye ojogu gunu jejeru ogu apfu onwiya ugwo? ?Bu onye kọjeru opfu vayinu; ọ haa eri akporu, shi iya nu? ?Bu onye dobejeru aturu ophu o ridu iphe, shi iya nu?

⁸ ?Q du unu ge mu epfu iphe-a kele ọo iphe, ndiphe epfuje? ?To ta atukwaru iya pho l'ekemu? ⁹ Noo kele e deru iya l'ekwo ekemu, Chileke turu nu Mosisu sụ: "Unu te ekechijekwa eswi onu me unu mee ya ọ nodu azoshiru unu eswa l'ereshi." ?Q du

unu g'ò bụ eswi bẹ Chileke ayọ ọshi iya ono? ¹⁰ Ọ bụkpokwaa opfu ẹhu anyi bẹ oopfu ono. Ọo anyi bẹ e dedoru iya. Kẹle onye akọ opfu anọduje akọ iya ele ẹnya iphe, o-meta l'ẹka ono. Onye echishi ẹswa l'iphe, ọ kọru anọdujekwapho echishi iya togbọ ẹnya l'iphe, o-metakwa iya phọ. ¹¹ Anyi kọwaru iphe-oma, shi l'ẹka Unme Chileke l'echilabọ unu g'aakuje akpuru-iphe l'ẹgu-a. ?Ọ bụ iphe, parụ ẹka mẹ anyi -shi unu l'ẹka kpatajẹ iphe, eele l'ẹnya riye nọdu ndzụ? ¹² Eshinu ọphu unu agbeje kwe l'ọ rwuberu ndu ọzo g'ẹphe rita iphe l'ẹka unu; ?tọ kachidaa anyi erwube g'anyi rita?

Ọ ducharakpoo nno; ọle mu teke atụ-swee ya ama ememe. Ọ chia iphe, mu emejechia bụ nshi bẹ mu atagbuje iphemiphe g'eeshi gẹ mu ta agbẹ egbuchi ọzo ozi-oma kẹ Kéreshi. ¹³ ?Unu ta amadụ lẹ ndu eje ozi l'eze-ulo Chileke bụ nri shi l'eze-ulo Chileke bẹ ẹphe erije? Ndu eje ozi l'ọru-ngweja Chileke nọdu eketajekwapho iphe, e gude gwaa Chileke. ¹⁴ Nokwaphọ gẹ Nnajiuphu tūru ekemu sụ gẹ ndu ezi ozi-oma riye iphe, shi l'ozi-oma, ẹphe ezi.

¹⁵ Obenu lẹ mu teke aji-swee unu aji iphe, dū ẹgube ono. Ọphu ọ bụkwa l'ẹkwo-ozia, mu ederu unu-a bụ lẹ mu sūru l'iphe ono rwuberu mu nta. Mbụ-a; ọ kachikwa mu ree lẹ mu nwuhuru; eme l'ọ nweru onye meru g'aba ono, mu abaa ono, bụru mkpokoro opfu. ¹⁶ Unu maru l'iphe, mu anọduje aba l'abaa ta abụkwaa lẹ mu ezi ozi-oma ono. Ezi ozi-oma bụkwa iphe, mu mefutaje. Nshio mu mẹ mu eziduru ozi-oma ono! ¹⁷ Ọ -būru lẹ mu tūru obu mu onyọ ezi ozi-oma ono; bẹ obunggo iya rwubekwaru mu. Obenu lẹ mu eje iya kẹle ọ bụwaa ozi, e yeru mu l'ẹka. ¹⁸ ?Bụ gūnu bụ mu obunggo iya nta? Iphe, bụ mu obunggo iya bụ lẹ mu anọduje ezi ozi-oma ono; mu ta anatadụ aswa iya, bụ iya bụ iphe, gbaru mu l'ememe l'ozi ono, mu ezi ono.

¹⁹ A makwaru-a l'ọ tọ dudu nemadzū, atūru mu iphe, mu e-me; ọle mu gudewaa ẹka mu mee onwomu ohu onyemonye; g'eeshi gẹ mu gude ozi-oma ono kabaa epfubuta igwerigwe nemadzū. ²⁰ Mu lẹ ndu Jiu nọdu; mu emeahaa umere ndu Jiu; g'eeshi gẹ mu pfubuta ndu Jiu. Mu lẹ ndu gude ekemu buru nọdu; mu emeahaa g'onye gude ekemu buru; k'ọphu mu e-pfubuta ndu gude ekemu buru. ²¹ Mu lẹ ndu ete pfudu k'ekemu nọdu; mu ahaekwapho k'ekemu; egudekpọoro l'a ta haduru mu gẹ mu b'e mee iphe, ekemu Chileke pfuru; obenu lẹ mu gude ekemu Kéreshi buru; g'eeshi gẹ mu pfubuta ndu ete epfudu k'ekemu. ²² Mu lẹ ndu ekweta phẹ dū nyegenyegẹ nọdu; mu aburu onye ekweta iya dū nyegenyegẹ g'eeshi gẹ mu epfubuta phẹ. Ọo ya bụ l'iphe, bụkpoo iphe, onyemonye bụ; mu abụekwarupho iphe ono gẹ mu eshi nno dū ike pfuta ndiphe yeru Kéreshi g'ọ dzọo phẹ.

²³ Iphe, mu gude emekotakpoo iphe ono bụ lẹ mu ese iswi ozi-oma ono; g'eeshi gẹ mu ayiru l'iphe-oma, dū iya nū. ²⁴ ?Unu ta amahaadaa l'a -nọdu agba ọso bẹ a tūkoje agba iya; ọle ọo onye lanu kpẹkpẹ emechajẹ nata obunggo ọso obu? Ọo ya bụ; g'unu kukebe ẹhu gba ọso ono g'unu aburu ndu a-nata obunggo iya. ²⁵ Onyemonye, bụkpoo onye akwakọ atụ ẹgo ọso l'ekukebeje ẹhu esede onwiya l'iphemiphe, oome. Iphe, oosedede onwiya ono bụ g'ọ nata obunggo, dū l'ọso ono; mbụ obunggo ta adudu g'ọo nọ-beru l'ọ mebyishihu. Obenu l'anyibe ndu etso Kéreshi esedeje onwanyi g'anyi anata obunggo ọphu a-nọwaro jasū lẹ tuutuutuu lẹ mīimiimii. ²⁶ Noo iphe, meru g'ọ gude mu nọdu agba gẹ mu gbarwua ẹka a kparū mu oke gẹ mu gbarwua. Ọ bụkwarupho iphe ono meru g'ọ gude ọphu mu etsudu ẹka g'onye etsu pherephere ẹka. ²⁷ Ọ chia iphe, mu emeje bụ lẹ mu etsuje onwomu iphe; tsushia ya ike k'ọphu mu e-sede onwomu ọkpobe esede; g'ọ tọ buri mu -pfutachaa ndu ọzo yeru Kéreshi; e -mechaa mu a-gbẹ buri onye ọphu Chileke a-jika ajika.

¹ Sù-a; unwunna mu; unu nyatajẹkwa g'ò nwuru nna anyi oche pẹ. Lẹ g'ẹphe hakotakpoo bẹ nọkotaru lẹ mkpula urwukpu ono. G'ẹphe ha jekota ije l'alì okponku ono gude ghaa eze mini ono. ² G'ẹphe ha bẹ Chileke gude urwukpu ono waa eze-onyimu ono mee baputizimu g'ẹphe buru ndu etso Mosisu. ³ G'ẹphe ha rikotaru udu nri lanu ono, shi l'imigwe ono ⁴ bya angukotakwapho mini ono, shi l'eka Unme Chileke ono. Kele ẹphe nguru mini, shi lẹ mkpuma ono, a ta humajedu l'anya ono. Mkpuma ono bu iya bu Kereshi. O buru mkpuma ono bẹ tsoru pẹ nu ono. ⁵ Oo l'obu; ndu ophu mechaaru mee iphe, ejiduru Chileke ẹpho mechakwaaru ka shii. Ndu k'ono bẹ ishi pẹ tuphashihururo teke ẹphe noro l'echiegu.

⁶ Sù-a; iphemiphe ono tukokwaru buru iphe, alo anyi eka lẹ nchi g'anyi gude kwaa ẹnya; g'egu eme ejo-iphe ta agujeshi anyi g'ò guru ndu ono. ⁷ Unu ta agwajekwa iphe; l'ò kwa g'ẹphe haru mee teke ndiche ono, bu iya bu iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke sù: "Ndu Ízurelu doru eri nri; bya angu mee; emechaa ẹphe wulihu meahaa emereme." ⁸ G'anyi te ejekwa eme ke nwanyi ozoo ke nwoke g'ẹphe hakwarupho mee; e mechaa unu unu nemadzu ukporo labo l'iri l'esa l'umadzu ukporo iri nwushihukota l'akpuru ẹnyanwu lanu. ⁹ Ophu anyi ahukwa Nnajiuphu ama, bu iya bu g'ẹphe haru hua ya teke ndiche ono; agwo tagbushia pẹ. ¹⁰ Ophu unu agujekwa aphu; g'ẹphe hakwarupho gua ono; ojozi-imigwe bu O-gbu-nemadzu, shi l'eka Chileke bya eworu pẹ gbushia.

¹¹ Sù-a; iphemiphe-a mekotaru l'ehu pẹ g'ò buru iphe, e gude anmaru anyi okwa; teme e deshia ya l'ekwo g'ò buru iphe, e gude ezi anyi iphe; mbu anyibe ogbo owa-a, buwaa teke iphemiphe e-meebekota-a.

¹² Oo ya bu; g'onye riru lẹ ya pfushiru ike pfukwaru kwabe ẹnya; a -nonyaa o daa! ¹³ L'ò to dukwa ohtama, byapfutajewaru unu, 'abudu egube ohtama, abyapfutajekwapho ndu ozo. Obenu lẹ Chileke bu onye emeje iphe, o suru l'oo-me. O to kwedu g'a hua unu ama hughata iya g'ike unu ha; o chia lẹ teke aahu unu ama ono bẹ oo-goshikwapho unu uzo, unu e-shi nahu ohtama ono. Oo ya bu g'unu adu ike tagbua ya lẹ nshi.

¹⁴ Noo ya bu lẹ-a; ndu mu yeru obu; unu nahu egwe eja. ¹⁵ O kwa opfu, eepfujeru onye nweru egomunggo bẹ mu epfuru unu-a. Unu leanaro ẹnya l'iphe ono, mu epfu ono. ¹⁶ Okoro onu-oma ono, anyi tukoru ago anyata nri Nnajiuphu ono, bukwaphe iphe, anyi ekele Chileke ekele iya ono; ?to budu mee Kereshi bẹ anyi gba mgba l'okoro ono? To; buredi ono, anyi awashije ata ono; ?to budu ehú Kereshi bẹ anyi tukokwarupho gbaru mgba ono? ¹⁷ Eshinu o bu buredi lanu du bẹ anyi tukokwaru buru ehú lanu; obeta o buru l'anyi du igwerigwe; eshinu anyi tukoru erigba buredi lanu ono.

¹⁸ Unu leanaro iphe, ndu Ízurelu emeje. Iphe, bu ndu taru anu ono, e gude bya egweeru Chileke ngweja l'oru-ngweja ono; ?ẹphe ta abuada ndu eje ozi l'oru-ngweja obu? ¹⁹ ?Bukwanu gunu bẹ mu eme ge mu pfua? ?Bu l'ò duru iphe, obu mbu iphe, aagwa agwagwa; ozoo iphe, a tushiru l'iphe to? ²⁰ Waawakwa! Iphe, mu epfu bukwa lẹ ngweja, ndu ta abudu ndu Ízurelu egweje bu obvu bẹ ẹphe egweru iya. O to budu Chileke. Ophu mu ekwekwanu g'unu l'obvu tugba buru nanu. ²¹ Unu ta abyakwa l'a-nodu angu iphe, shi l'okoro ke Nnajiuphu bya angukwapho ophu shi l'okoro k'obvu. Nokwapho g'unu ta abyadu l'a-nodu eri nri lẹ teburu ke Nnajiuphu bya erikwapho lẹ teburu k'obvu. ²² ?Anyi agbe kpata Nnajiuphu eko okophoo? ?O du unu g'anyi ka Chileke ike?

Eme iphe m'obvu nwune ngu

²³ Iphemiphe bẹ a hakwaru uzo g'e meje; ole o to bukwanu iphemiphe bu e -mee ya l'ò duru onye meru iya nu lẹ ree. A hakwaru uzo g'e meje iphemiphe; obenu l'ò

tọ bọdu iphemiphe l'emetseje onye eme iya nọ emetse. ²⁴ G'ọ tọ dukwa onye anọdu achọ iphe, a-duru iya lẹ ree. G'onyenonu chojechia iphe, a-duru ndu ọzo lẹ ree.

²⁵ Iphe, bukpo anu, i zuru l'aswa; tajee ya pho; te ejekwa akpa ishi eka o shi; g'obu etee jedu ngu anma ikpe. ²⁶ "Lẹ mgboko l'ophu; me iphe dukota iya nu; bukotakwa ke Nnajiuphu, bu Chileke."

²⁷ Teke onye te ekwedu ke Kereshi ziru ngu lẹ nri; i kweta l'ii-je; riękwapho iphemiphe, e doberu ngu g'i ria. B'ajikwa aji; m'obvu obu anma ikpe. ²⁸ Obenu o -buru l'ọ duru onye tufuru onu su ngu: "Iphe-a bukwa iphe, a gwaru iphe"; te erikwa iphe obu; m'obvu onye ono, pfuru ngu iphe onoya; mekwapho m'obvu obu anma ikpe. "Kele eliphe l'ophu mekpoo iphemiphe, nokota iya nu bukotakwa ke Nnajiuphu." ²⁹ Obu anma ikpe mu epfuru ta abukwa nkengu; o kwa k'onye ono. Kele-a; ?bu obu anma ikpe k'onye ọzo; l'e-me ge mu ta atusaru ehu? ³⁰ Eshinu mu ekeleje Chileke ekele me mu -bya eri nri; ?denuhunu g'o gude o buru iphe ono, mu keleru Chileke ekele teme mu riye iya ono be aa-gbe epfubyishi mu.

³¹ Oo ya bu; m'obeta unu ria nri-o; ọzoo l'unu nguru iphe, aangụ angungu-o; ọzoo iphe, bukpo iphe, unu meru; unu meje iya g'ọ buru iphe, unu gude aja Chileke ajaja. ³² G'ọ tọ dukwa onye aburu upfu du onye ọzo l'okpa; m'ọ bu onye Jiu; m'ọ bu onye abudu onye Jiu; m'ọ bu Chiochi ke Chileke. ³³ Oo pho ge mu emeje bu g'unu e-meje; mbu ge mu anoduje eme ge mu mee iphemiphe g'ọ du onyemonye ree. Mu ta achojedu iphe, a-duru mu lẹ ree; gbahaa iphe, a-duru ikpoto ndu ọzo lẹ ree g'eeshi g'a dzọ phe.

11

¹ Oo ya bu; g'unu tsoje eka mu ge mu etso eka Kereshi.

Ekpuchi iphe l'ishi abaru Chileke eja

² Mu ajakpo unu ajaja unwunna mu; l'unu anyataje mu tekenteke; teme unu gudeshia iphe ono, Chiochi ezije ono; g'e yeru mu iya l'eka mu bya ezia ya unu. ³ Ole iphe, mu eme g'unu makwarupho bu l'oo Kereshi bu ishi iphe, bukpo onye nwoke; nwoke bukwanuru ishi ke nwanyi, oolu alulu. O bukwanuru Chileke bu ishi ke Kereshi. ⁴ Nwoke, epfu anu Chileke; ọzoo l'oopfuchiru Chileke; bya ekpuru okpulishi; bukwa ishi iya be o to kwabedu ubvu. ⁵ O bekwanu lẹ nwanyi, epfu anu Chileke; ọzoo l'oopfuchiru Chileke; ophu o kechiduru iphe l'ishi; bukwa ishi iya be o to kwabedu ubvu; kele ono duwaa g'ọ kpushiru ishi akpushi. ⁶ Lẹ teke o bu lẹ nwanyi tee kebedu iphe l'ishi; ge nwanyi obu kpashienupho egbushi iya akpashi. Ole eshinu o bu iphe-iphere ke ge nwanyi kpashia egbushi; ọzoo g'ọ kpushia ya akpushi; o n'ia bu ge nwanyi kebeje iphe l'egbushi. ⁷ Nwoke ta agbaduru g'ọ kpuru okpulishi eshinu Chileke meru iya o yee ya teme o buru iya egoshi ge Chileke du-be biribiri; obenu lẹ nwanyi egoshi ge nwoke du-be biribiri. ⁸ Noo l'ọ tọ bukwa nwoke be e gude iphe, shi l'ehu nwanyi mee; o kwa nwanyi be e gude iphe, shi l'ehu nwoke mee. ⁹ Ophu o bọdu nwoke be o meru g'ọ buru ke nwanyi; o chia nwanyi be o meru g'ọ buru ke nwoke. ¹⁰ Noo g'ọ gude nwanyi je l'ekebeje nkelishi gude goshi l'ọo ji iya nwe iya; wakwapho m'obvu unwu-ozozi-imigwe. ¹¹ G'ọ duhabekpo; o tọ dukwa iphe, nwanyi bu me e -wofu nwoke; ophu o dukwa iphe, nwoke bu me e -wofu nwanyi l'atugba-a, anyi lẹ Kereshi tugbaru-a. ¹² O kwa iphe, shi l'ehu nwoke be Chileke gude mee nwanyi; o bukwanuru nwanyi be anwuje nwoke. Ole ephenebo shikota Chileke, bu iya meru iphemiphe l'eka.

¹³ Unu lewa iya ro enya l'onwunu. ?O gbaru ke ge nwanyi ghebeje ishi onu l'eka oopfụ anu Chileke to? ¹⁴ ?Unu ta amadu lẹ ge nemadzu gbakpooru ugbugba be nwoke eme onwiya iphe-iphere me o -buru l'ọ haru egbushi iya; o loshia ogologo? ¹⁵ Obenu lẹ teke nwanyi nweru egbushi ogologo be o buchaa ya adu ubvu. Egbushi

ogologo bẹ Chileke nuru nwanyi g'ọ buru iphe, e-kpuchije iya ishi. ¹⁶ Ọ -duru onye atu ego l'ọ tọ dudu egube ono; anyi te nwekwawo omelali ọzo; ọphu Chiochi ke Chileke enwekwawo.

Eri nri-enyashi Nnajiuphu

¹⁷ A bya l'iphe owa-a, mu abya epfupfu-a; bẹ mu ta ajakwa unu ajaja iya l'edzuko, unube Chiochi edzukoje agbejekwanu buru; o -shita ọphu ooye eka l'ogbe egbuchi ndu ọzo ọzo. ¹⁸ Ke mbu iya kpada; bu le mu numaru l'unu anoduje akparu onwunu oke me unu -dzukoje; mbu l'ọ dukwa mu g'iphe ono a-haru buru eviya. ¹⁹ Mu maru l'ọ bu eviya l'ọ tọ dudu g'eemehabe g'unu ta anodu eka l'iche iche. Oo ya bukwanu g'aa-majeru ndu ọphu eme iphe, duebe ree l'iphu Chileke. ²⁰ G'unu edzukoje ono; ta abukwa nri-enyashi Nnajiuphu bẹ unu edzukoje g'unu ria; ²¹ eshinu ọbujeru; unu gbeshi onyenonu apata nri nkiya eri angu l'ebe akwaberu onye ọzo. E -mechaa; egu agu ndu oo-nodu agu; mee atsụ ndu ọphu oo-nodu atsụ. ²² Ha! ?Ọ du g'unu te enweedu ọlo, unu a-noduje l'ibe unu eri angu ọbu? Tọ; ?ọ bukpoepho Chiochi ke Chileke bẹ unu akpo ebo l'afu; bya eme ndu adudu g'ọ du phe iphe-iphere? ? Denukpoo iphe, mu e-pfuru nu unu? ?Mu a-nodu etu unu epha iya tọ? Mu tee tukwa unu epha iya!

²³ L'iphe ono, mu ziru unu ono bukwa Nnajiuphu l'onwiya pfuru mu iya; le yebedua, bu Jizosu wotaru buredi l'enyashi mboku ono, e deru iya ye ono; ²⁴ bya ekelechaa Chileke ekele iya bya eworu iya nyawashia bya asu: "Ngge ta! Owa-a bu ogwehu mu, e gude gwee eja ehu unu. Unu meje iphe-a gude nyataje mu." ²⁵ Nokwapho g'o wotaru okoro ono g'e richaarunri-enyashi ono bya asu: "Okoro-a egoshi ogbandzu ọphuu, e gude mee mu gbaa. Teke bukpo teke unu nguru iya; unu gudeje iya nyata mu." ²⁶ Kele teke unu ata buredi-a; bya angu iphe, shi l'okoro-a; bẹ unu epfukashiakwaa k'anwuhu Nnajiuphu ono; jasụ l'ọ bya.

²⁷ Sụ-a; onye bukwanu onye riru buredi ono; ọzo l'ọ nguru iphe, angungu l'okoro ke Nnajiuphu ono l'uzo apfuduru-oto; onye ono bẹ ikpe ogwehu yee mee Nnajiuphu ono nmakwaru. ²⁸ Oo ya bu ge nemadzu nyochajadaa onwiya ime teme l'ọ ria buredi ono ngua iphe, shi l'okoro ono. ²⁹ L'onye eri angu; ebe ọ makahadu iphe, ogwehu Kereshi bu; l'eritakwa bya angutakwapho ikpe eye onwiya l'ehu. ³⁰ Ọ kwa iphe ono meru g'ọ gude igwe oha l'ime unu du nyegenyege; ndu azee l'iphe-ememe; ndu onwu egbushia. ³¹ Obenu le teke anyi vuwaa ọzo kpee onwanyi ọkpobe ikpe; ọ n'ia bu l'e tee kpeedu anyi ikpe. ³² Ole teke ọ bukwanu le Nnajiuphu kperu anyi ikpe; kpechaa bya ahua anyi ahuhu; iphe, oome iya buana g'oo too jehedu achigbabe anyi le ndiphe tuko nmaa ikpe.

³³ Oo ya bu; unwunna mu; unu -nodu edzuko k'eri nri Nnajiuphu ono; unu nodujekwa kwaberu nwibe unu. ³⁴ Teke ọ bu l'ọ duru onye egu agu; g'onye ono vuru ọzo riadaa nri l'unuphu; ọ nonyakwaa Chileke nmaa unu ikpe k'edzuko, unu edzukoje. Noo ge k'ono du bu ono. A bya l'iphemiphe ndu ọphu; ono buwaro mu -bya; mu eyefua ya onu.

12

Iphe-oma, shigba l'eka Unme-du-Nso

¹ A bya le k'iphe-oma, shigba l'eka Unme-du-Nso; unwunna mu; ge mu mekwaa ya g'ọ doo unu enya ree. ² Unu maanaru-a le teke unu eshidu buru ke Kereshi bẹ bu unwu-obvu-a, ete pfudu opfu-a shi alo unu kpurukpuru. Ọ buru iya shi anoduje egoshi unu ọzo unu a-nodu eshi. ³ Noo g'ọ shitaru mu nodu eme g'ọ doo unu enya l'ọ tọ dukwa onye gude Unme Chileke epfu opfu abya asu: "Ge Jizosu vukwaru onu."

Ophu ọ dukwapho onye adu ike epfufuta su le Jizosu bu Nnajiuphu gbahaa l'o gude Unme-du-Nso epfu iya.

⁴ Iphe-oma, shi l'eka Unme-du-Nso du iche iche; ole o kwa Unme lanu kpoloko bu Unme, anukota iya nu. ⁵ Nokwapho g'uzo, e shi ejeru Nnajiuphu ozi dukwapho iche iche; o bukwarupho Nnajiuphu lanu ono be a tukoru ejeru ozi obu. ⁶ Ike, Chileke eyeje nemadzu l'ehu g'o gude meje iphe, dukwa iche iche. Ole o kwaa Chileke lanu emekotaje ike ono g'o ree ire l'ehu onyemonye, o yeru iya l'ehu. ⁷ Chileke gbẹ l'eka onyemonye l'ehu l'ehu egoshi g'ike Unme-du-Nso erebe ire g'o buru iphe, a-baru onyemonye urwu. ⁸ Mbua; onye lanu be Unme-du-Nso ono eyeje ike l'ehu k'opfu oopfufe opfu mmamiphe; l'o ye onye ozo ike l'ehu k'opfu oopfufe opfu, egoshije l'o maru Chileke okpobe amama. O bukwaru-a Unme-du-Nso lanu ono. ⁹ O -gbeshi l'oooya eye onye ozo ike l'ehu; ike k'ekweta ke Chileke gudeje iya eme iphe, dugbaa biribiri; l'oo bukpoekwarupho Unme-du-Nso lanu ono. Onye ophu ooye ike l'ehu k'emeje g'onye iphe, eme wekorohu; o bukwaru-a Unme lanu ono kpoekwapho. ¹⁰ Onye ozo be ooyeje ike l'ehu k'eme iphe-ohumalenya; l'ooye onye ozo ike l'ehu k'epfuchiru Chileke; l'ooye onye ozo ike l'ehu k'akokahaje iphe, shi l'eka Unme-du-Nso l'opfu eshidu iya nu; l'ooye onye ozo ike l'ehu k'epfufe l'olu Unme-du-Nso; l'ooye onye ozo ike l'ehu k'akoje iphe, eepfu l'olu Unme-du-Nso ono. ¹¹ Ole o tukokwaru buru Unme-du-Nso lanu atukotaje iphemiphe ono eme. Oomejeru onyemonye iphe-oma, du iche iche g'o turu obu iya onyo l'oome iya.

Ogwehu lanu ye iphemiphe, pfukashiru iya nu

¹² Le Chiochi ke Kereshi dukwa g'ogwehu lanu. Ogwehu nemadzu enwejekwaru mpfukashi, du igwerigwe. A makwaru-a le mpfukashi iya du igwerigwe; ole o buenupho ogwehu lanu g'o bu iya. ¹³ Kele iphe, bukpo g'anyi ha; ?i bu onye Jiu-o; ?i bu onye Gurisu-o; ?i bu ohu-o; ?i bu amadu-o; Unme-du-Nso tukokwaru anyi jigba; anyi buru ogwehu lanu teke anyi meru baputizimu; anyi toko gbawaru mgba le Unme-du-Nso ono, bu iya be eyeje anyi ike l'ehu ono.

¹⁴ L'ogwehu l'onwiya ta akpokokwaru ophu. Iphe, du iya nu dukwa igwerigwe. ¹⁵ O -bu l'oo ke g'okpa su l'eshinu ya abudu eka be ya abukwa iphe, du l'ehu; ?bu iphe ono a-kposhi iya aburu iphe, du l'ogwehu? ¹⁶ Ozoo l'oo nchi suru l'eshinu ya abudu enya be ya abukwa ehunemadzu; ono taa kposhikwa iya aburu iphe, tepfuru l'ehu. ¹⁷ Ome ehunemadzu l'opfu tukoru buru enya lanu; ?bu gunu be e gege egudeje anu iphe? Mbua ome ogwehu l'opfu tukoru buru nchi lanu; ?bu awe be e gege egudeje anu ishishi iphe? ¹⁸ Obenu le g'o du nta-a bu le Chileke meru ehunemadzu bya emobechaa ya mpfukashi iya g'o tuberu. ¹⁹ Ome iphemiphe ono tukoru kpuoo ophu; ?bu awe gege aburu ogwehu? ²⁰ Obe le g'o du nta-a bu l'o nweru mpfukashi igwerigwe; ole o tukokwaru-a buru ogwehu lanu.

²¹ O to dudu teke enya a-gbe gbeshi l'o su eka l'o to dudu iya mkpa. Ophu o dukwapho teke ishi a-gbeshi l'osusu okpa l'o to dudu iya mkpa. ²² O chia iphe, meru nu bu le mpfukata ehunemadzu anyi ibiya ono, gbaru g'o bu iya be enya kachaa alwalwa ono be gbe yihukwaru-a l'iphe, aba le mkpa. ²³ Teme mpfukata ehunemadzu anyi ibiya ono, anyi riru l'o to kwataduru gbaa k'akwabe ubvu ono be anyi akwaje akwa gude kwabe iya ubvu, pfuru iche. Ibiya ono, anyi edomi edomi ono be anyi gbe akajenu eleta enya; ²⁴ mbu eleta enya, mkpa iya aduduru ibiya ozo. Ole Chileke woleru-a ehunemadzu dzepfua nanu; bya eworu ubvu, ka shii kwabe mpfukata ehunemadzu anyi ibiya ono, aakwabe-ziduru ubvu ono. ²⁵ Noo ya bu; ge mpfukata ehunemadzu ye nwibe iya ata adzeduru onwophe enya; gbahaa g'ephe tukoje leta nwibe phe enya. ²⁶ Teke iphe eme nanu ehuka; oomedzukwarupho ehunemadzu l'opfu. Teke a kwaberu nanu ubvu; ehunemadzu etedzuru eswa iya.

²⁷ Sụ-a; ọ kwa unu bụ ogwēhu Kéreshi; onyemonye l'ēhu l'ēhu buru mpfukata iya. ²⁸ Chileke bya atụa nemadzū ẹka iche iche lẹ Chìochi shi nno goshi onyemonye iphe, ọo-nọdu eme. O vuru ụzo bya edobe ndu-ishi-ozì; bya edotsota iya ndu epfuchiru iya nū. Ọ bya lẹ k'eto bya edobe ndu ezi iphe; bya edobe ndu emeje iphe-ohumalenya; waa ndu emeje ndu iphe eme g'ephe wekoro; waa ndu anọduje eye ẹka; waa ndu mkpozi-uzo; mē ndu epfujẹ l'olu Unme-dụ-Nsọ. ²⁹ ?Bụ onyemonye bụ-dzuru ndu-ishi-ozì? ?Bụ onyemonye bụ onye epfuchiru Chileke? ?Bụ onyemonye bụ onye ezije iphe? Tọo ?bụ g'ephe ha nwedzuru ike eme iphe-ohumalenya? ³⁰ ?Bụ g'ephe ha bẹ Chileke yedzuru ike l'ēhu k'eme g'onye iphe eme wekoro? ?Bụ ọha epfudzuru l'olu Unme-dụ-Nsọ? Tọo ?bụ ọha aduje ike kọo iphe, eepfu l'olu, Unme-dụ-Nsọ? ³¹ Sụ-a; g'onyenonu yejeru ẹhu lẹ gẹ ya e-shi meje iphe ono ndu ọphu ka mkpa; ọle mu e-goshiadaa unu ụzo ọphu bụ iya kwataru kabakporo mkpa.

13

N-yemobu

¹ Sụ-a; ọ tọ dukwa mē mu aghajẹ opfu-alì mu egudeje iphe, bukpo opfu unwu-eliphe; ọzoo opfu unwu-ojosi-imigwe epfu; n-yemobu rwuhu mu l'ēhu bẹ mu bukwa njaja ogena; ọzoo eze okunmengu, aha igbangu igbangu. ² Mbu-a; ọ tọ dukwa mē Unme-dụ-Nsọ yechaaru mu ike l'ēhu gẹ mu pfuchijeru Chileke; mu bya amachaaru Chileke okpobe amaru; makotaru iphemiphe, o shi domia edomi; bya akachakpo ekweta kẹ Chileke ono kweshia ike; k'ophu bụ mu -sụ ubvú g'ọ phofu l'eka ọ nọ; l'ọ phofu; ọphu mu enwedu n-yemobu bẹ ọ tọ dukwa iphe, mu bụ. ³ Ọ tọ dukwa mē mu tukoru iphe, mu nweru enweru mekota iphe-oma; bya ekwechaa g'e woru mu kpoo oku; ẹbe mu enwedu n-yemobu; ọ tọ dukwa urwu, mu ritaru iya.

⁴ N-yemobu atajeru iphe nshi; bya eme odoo. O to jidu iji-nya. Ẹbe ookudu onwiya; ọphu o tudu onwiya o-phushia-ugbu. ⁵ O to kwejedu gẹ nemadzū mee iphe, adudu ree; ọphu ookwejedu gẹ nemadzū buru o-pfu-nkiya-anu-nkiya; ọphu ẹhu eghujedu iya egwu egwegwa; ẹbe ọ madu k'edo iphe l'okpoma. ⁶ O to tejedu ẹswa ekpu iphe, apfuduru nhamunha. Ọ chia iphe, bụ ire-lanu bẹ o teje ẹswa ekpu. ⁷ Ọotajeru iphemiphe nshi; ọ nọdu ekwetajẹ iphemiphe; ele ẹnya k'oma l'iphemiphe; bya apfushijẹ ike l'iphemiphe.

⁸ N-yemobu a-dukwa gbururu jeaduru aduru. Ike k'epfuchiru Chileke e-mechakwaa bvụ; ike k'epfu l'olu Unme-dụ-Nsọ abvụ. Ọ bukwarupho egube ono bẹ k'amaru Chileke okpobe amama l'a-bvụ nkiya. ⁹ Kele anyi maru mapete; anyi nọdu epfuchiru Chileke epfupete iya. ¹⁰ Obenu lẹ teke Chileke e-goshigbu anyi g'iphemiphe gbaru; bẹ iphe, bukpo iphe, edzuduru oke ephushihu.

¹¹ Sụ-a; teke mu shi buru nwata bẹ mu shi epfujẹ g'unwegirima; mu shi nweru egomungo unwegirima; shi arije ọriri g'unwegirima. Mu buerupho onye bụ ọgerenya; mu tukoro ẹhu nwata gwobe. ¹² Lẹ nta-a bẹ anyi gudekwa onyo aphu iphemiphe ono inyoki inyoki. O -rwua teke ono bẹ anyi lẹ Kéreshi a-humagbabe onwanyi l'iphu l'iphu. Nta-a bẹ mu maru iphemiphe ẹka lanu ẹka lanu; o -rwua teke ono bẹ mu a-makotaru iphemiphe okpobe amaru; gẹ Chileke makotaru mbedua nta-a.

¹³ Ọo ya bụ l'oo ụzo iphe ẹto a-phodu, bụ iya bụ ekweta; waa iphe, eele ẹnya iya; waa n-yemobu; ephe n'eto tukoru buru iphe, ta ayidu bvụ abvubvụ; ọle ọphu kachaa shii bụ n-yemobu.

14

Iphe-oma kẹ mpfuchiru waa k'epfu l'olu Unme-dụ-Nsọ

¹ Unu seje g'unu yee nwibe unu obu. G'iphe-oma, shigbaa l'eka Unme-du-Nso gu-shijekwa unu ike; kelekele k'iphe-oma k'epfuchiru Chileke. ² L'onye epfu l'olu Unme-du-Nso ta abukwa nemadzu be oopfufu anu; o kwa Chileke be oopfufu anu. O gude Unme Chileke epfu iphe, Chileke shi domia edomi. ³ Obenu l'onye epfuchiru Chileke be bu nemadzu be oopfufu eyeru. O shi egube ono emetse onyemonye emetse; eyeru phe oku g'obu shihu phe ike bya adukwa phe pho obu. ⁴ Onye epfu opfu l'olu Unme-du-Nso bukwa onwiya be oometse; obenu l'onye epfuchiru Chileke be bu Chiochi be oometse.

⁵ Iphe, gege adu mu ree bu g'iphe, bukpo g'unu ha pfuje l'olu Unme-du-Nso; ole o gege akabaa mu ro ree g'a su l'unu epfuchiru Chileke. Kele onye epfuchiru Chileke kakwa onye epfu l'olu Unme-du-Nso; gbahakwaa l'o nweru onye duru ike ko iphe ono, oopfufu ono. Oo ya bukwanu g'opfu obu a-buru iphe, a-nodu emetse Chiochi emetse. ⁶ Mbua; unwunna mu; mu -byapfuta unu bya egude olu Unme-du-Nso epfu eyeru unu; ?deni urwu, unu e-rita iya? Gbahaa le mu byaru bya egoshiahaa unu iphe ophu; ozoo le mu byaru bya eziahaa unu k'amaru Chileke okpobe amama; ozoo le mu byaru bya epfuchiaharu Chileke; ozoo le mu byaru bya awata unu ezi iphe.

⁷ Mbukpoonu iphe, du g'opu ozoo ogumogu, bugbaa iphe, adzudu ndu; a ta amajekwaru iphe, oopfufu gbahaa l'oodafuta oda ree. ⁸ Teme teke o bu l'onye egbu opu-ogu te egbuduru iya g'eegbuje iya g'a maru l'ogu abya; ?bu onye abya akwakobe k'eje ugu? ⁹ Oo ya bu l'o nokwapho g'o du l'ehu unu bu ono. Teke o bu l'unu epfu l'olu Unme-du-Nso; unu nodu epfu opfu, a madu iphe, o bu; ?deni g'ee-shihunu maru iphe, unu eepfu? Unu ta amadu l'opfu, unu epfu bu pherephere be unu epfu iya anu. ¹⁰ A ta atukwa iya ego l'opfu-ali ndu dugbaa iche iche, du le mgboko-a be a ta agutadu aguta; obenu l'o to nwedu me nanu te edojedu ndu epfu iya nu enya. ¹¹ Oo ya bu le teke o bu le mu ta anudu opfu-ali obu; mu aburu ohantsu l'enya onye epfu iya nu; onye epfu iya nu a bukwanuru mbedua onye ohantsu. ¹² Nokwapho g'o du l'ehu unu; eshinu iphe-oma, shi l'eka Unme-du-Nso agu unu agugu; unu kukebe eh u g'o du unu shi l'ehu; g'oo-bukwanuru iphe-oma, a-nodu emetse Chiochi emetse.

¹³ Oo ya bu; g'onye epfu opfu l'olu Unme-du-Nso; pfujekwapho nu Chileke g'o nu iya ike g'o gudeje ko ya g'a maru iphe, oopfufu. ¹⁴ Le teke mu epfu l'olu Unme-du-Nso; be bukwa obu mu be epfu anu Chileke; ophu iphe, oopfufu edokwanuru mu enya. ¹⁵ ?Bukwanu gunu ozo be gbaru mu l'ememe? Mu e-gude Unme-du-nso epfu anu Chileke; agu ebvu, doru enya. ¹⁶ L'o -buru l'ija Chileke ajaja l'olu Unme-du-Nso; ? deni g'onye ozo, no l'eka ono iphe, iipfu edoduru enya e-me su: "Nokwa g'o du" l'ajaja ija; eshinu o madu iphe iipfu? ¹⁷ Inodukpokwa ekele ekele rengurengu; ole o too metsedu onye anu iya nu.

¹⁸ Mu ekele Chileke ekele le mbedua l'onwomu kakota unu epfu opfu l'olu Unme-du-Nso. ¹⁹ Ole o -beta ge mu nodu le Chiochi gude olu Unme-du-Nso pfua unubuku opfu; mu ahatchia epfu nwakpuru opfu ise, doru enya gude ezi ndu ozo iphe.

²⁰ Unwunna mu; unu ta arijeshinu oriri g'unwegirima nshii. Unu dujekwa ge nwaswa me a -bya l'eme ejo-iphe. Teke a byaru l'egomunggo; unu enweru egomunggo ogerenya. ²¹ L'ekwo ekemu be e dekwaru su:

"Mu e-gude opfu ndu ali ozo,
 dugbaa iche iche;
 me opfu ndu ohantsu gude
 pfuru yeru ndu nkemu.
 Ole o to bukpodanu l'ephe
 angabe nchi l'iphe,
 mu epfu.*"

* 14:21 14:21 Gunaá Azá 28:11.

Nokwa iphe, Nnajiuphu eepfu. ²² Oo ya bu l'epfu opfu l'olu Unme-du-Nso bu iphe-ohubama, duru ndu ekwedu ke Kereshi; o to budu ke ndu kweru ke Kereshi. Ophu epfuchiru Chileke abukwa ke ndu ekwedu ke Kereshi; o kwa ke ndu kweru nkiya.

²³ Oo ya bu le-a; teke Chiochi l'ophu dzukoberu; onyemonye tuko epfu opfu l'olu Unme-du-Nso; ndu shi eshishi; ozoo ndu te ekwedu ke Kereshi byapfuta unu; ?ndu ono taa sudunu l'oo obvu be eme unu? ²⁴ Obenu teke o bu l'onyemonye be epfuchiru Chileke; onye ete ekwedu ke Kereshi; ozoo onye shi eshishi bya abata; ?ti madu l'iphe ono, onukota ono be a-nodu erwu iya l'ehu; enya agbarwua ya l'iphe-eji, o meshiru. ²⁵ Iphe ono, onu ono aturu iya iphe, ori l'egomunggo jala. Oo ya bu; onye ono adaa kpurumu l'ali wata abaru Chileke eja; watakwapho epfu su: "O bukpo o kpobe-opfu; unu le Chileke nopho l'eka-a."

Iphe, eeme ememe le Chiochi

²⁶ Su-a; unwunna mu; ?o du unu g'o bu gunu be mu epfu? Teke unube Chiochi dzukoberu; onye egude ebvu-oma; onye egude opfu Chileke ezi iphe; onye aphu ophulanya; onye epfu opfu l'olu Unme-du-Nso; onye ako iphe, opfu Unme-du-Nso ono bu. G'onye eme ophu oome mee ya g'o buru iphe, ee-gude emetse unu emetse. ²⁷ O -buru l'o duru ndu epfu opfu l'olu Unme-du-Nso; g'o buru-a nwumadzu ebo; ozoo eto kpeekpu; o l'oo g'onyenonu pfuje nkiya me o -rwube iya. G'onye lanu le g'unu ha koo iphe, opfu. ²⁸ Teke o bu l'o to dudu onye ako iphe, o bu g'ephe tukokwa dobegbaa onu doo le Chiochi; g'onye ophu nonu pfujeekwapho nu onwiya pfukwapho nu Chileke. ²⁹ Ge ndu epfuchiru Chileke dukwapho ebo; ozoo eto pfua; ndu ophu elerwee iphemiphe, ephe pfuru enya. ³⁰ Teke o bu l'onye ozo, no le nduko l'eka ono wataru ophulanya; g'onye ke mbu pho, shi epfu opfu pho dobeekwapho onu doo. ³¹ Unu a-dukwa ike epfuchiru Chileke nanu nanu; g'e-shi g'onnyemonye anwuta iphe; teme Unme Chileke eyekwarupho onnyemonye oku g'obu shihu iya ike. ³² G'onye epfuchiru Chileke dukwa ike sedeje onwiya me o -nodu epfu iya. ³³ Le Chileke ta abukwa onye mkpaka; o buchikwaa onye nchi-odu-doo; bu iya bu g'o dugbaa l'iphe, bukpo nduko ndu-nso l'ophu.

³⁴ Unwanyi unu dobejekwa onu doo le Chiochi. Unwanyi be e te kwekwa g'ephe pfuje opfu me ndu Chiochi dzukobe. O chia g'ephe wozeje onwophe ali; l'o noo iphe, ekemu pfuru bu onoya. ³⁵ O -buru l'o nweru iphe, agu phe amaru; ephe -laa unuphu; ephe akpataje ji phe ishi iya. L'o bu iphe-iphere ke ge nwanyi pfujeru l'eka Chiochi dzuru edzumeke epfu opfu. ³⁶ Mu suru; ?o du unu g'o bu l'eka unu be opfu Chileke shi? To ?bu unu beberu numa-sweru opfu Chileke? ³⁷ G'onye riru le ya bu onye epfuchiru Chileke; ozoo le ya nataru iphe-oma, shi l'eka Unme-du-Nso; g'o doo onye ono enya l'iphemiphe-a, mu ederu unu-a bu ekemu, shi l'eka Nnajiuphu. ³⁸ Onye agubeduru iphemiphe-a iphe; g'a ta agubekwapho onye obu iphe.

³⁹ Oo ya bu; unwunna mu; g'o guje unu egu epfuchiru Chileke. Ophu unu akposhijekwa epfu opfu l'olu Unme-du-Nso. ⁴⁰ Oo 'epho g'e meje iphemiphe g'o gbaru waa l'o rwuberu iya.

15

Eshi l'onwu teta ke Kereshi

¹ Unwunna anyi; nta-a bu ge mu bya anyatabaaru unu k'ozu-oma ono, mu zihawaru unu ono. Ozi-oma ono be unu nataru; o buru iya meru iphe, ekwekwe, unu kweru ke Kereshi shihuru ike. ² Oo ya bu l'e gude ozi-oma ono adzo unu; mbukwa me unu -gudeshia ya eka ike ge mu ziru iya unu; gbahakwaa l'ekwekwe, unu kweru te enwedu ishi.

³ Iphe ono, kachaa mkpa, e yeru mu l'ẹka; mu zia unu ono; ẹme ọ bụhukwarupho iphe, e dehawaru l'ẹkwo-opfu Chileke l'o noo g'ọo-dụ bụ ono; bụ ọ Kéreshi nwuhuru opfu l'anyi meru iphe-ẹji. ⁴ E lia ya; o rwua ọ mbọku k'ẹto Chileke kulia ya. Ọ bụkwarupho g'e dehawaru iya l'ẹkwo-opfu Chileke. ⁵ Ọ Pyita humakpooru iya; ndu-ishi-ozu iri l'ẹbo pho humakwa iya pho. ⁶ E mechaa unwunna anyi ndu ghataru unu nemadzu l'ukporo umadzu ise huma iya ọ mgbo lanu. Ndu k'ono hagbaru tuko nodukwadia ndzu nta-a; ọle o nwekwaru-a ndu ophu haru nwuhuwaa nu. ⁷ E mechaa; Jiemusu bya ahuma iya; ndu-ishi-ozu ophunapho g'ẹphe ha humakwa iya pho.

⁸ O be l'ikpazu iya; mbedua l'onwomu huma iya. Mbedua duwaa ge nwa a nwuru ọ teke ọ kaduru akaka; ⁹ noo l'ọ kwa mbedua be ẹnya kachaa alwalwa l'iphe, bukpo ndu-ishi-ozu Jizosu l'ophu; mbu ọ mu ta agbakpodaaru nu g'ee-ku mu onye ishi-ozu Jizosu; kele mu shi akpaje Chiochi ke Chileke ẹhu. ¹⁰ Obenu l'e shi l'eze-iphe-oma ke Chileke, mu buru onye-a mu bu-a; ophu eze-iphe-oma ono, Chileke meru nu mu ono abudu iphe-mmanu. Mu gbẹchianu bya akakota ndu-ishi-ozu ophuu g'ẹphe ha ejeshi ozi ike; e gudekpoo l'ọ to budo mu meru iya l'onwomu; l'ọo eze-iphe-oma Chileke reru ire l'ẹhu mu. ¹¹ Ọo ya bu; m'ọ bu mu ziru unu ozi ono; m'ọ bu ẹphebedua-o; ọo iphe lanu ono be unu kwetaru.

Eshi l'onwu teta k'anyi

¹² Su-a; ọ -buru l'ozu-oma ono bu ọ Kéreshi shi l'onwu teta dzuru ndzu; ?denuhunu g'o gude unu gbẹ haru su l'e tee shidu l'onwu eteta? ¹³ Teke ọ bu eviya ọ ndu nwuhuru anwuhu tee shidu l'onwu eteta; ọ n'ia-a bu ọ Kéreshi te etetaduru. ¹⁴ Teke ọ bukwanu ọ Chileke te emeduru Kéreshi g'o shi l'onwu teta dzuru ndzu; ọ n'ia bu l'iphe ono, anyi ezi ono bu iphe-mmanu; ekweta, unu kwetaru ke Kéreshi bukwarupho iphe-mmanu. ¹⁵ Ọ to budua iphe-mmanu kpu; obenu l'ono egoshifua l'anyi adzu ọka atu-kobe Chileke eshinu anyi epfu l'ọo Chileke meru Kéreshi o shi l'onwu teta dzuru ndzu. E -mechaa; ophu Chileke emeduru ndu nwuhuru anwuhu ẹphe teta dzuru ndzu eviya; ọ n'ia bu l'anyi dzuru ọka. ¹⁶ Teke ọ bu ọ Chileke tee medu ndu nwuhuru anwuhu g'ẹphe teta dzuru ndzu ọzo; ọ n'ia bu ọ Chileke te emekwarupho Kéreshi g'o shi l'onwu teta dzuru ndzu. ¹⁷ Teke ọ bukwanu ọ Chileke te emeduru Kéreshi g'o shi l'onwu teta dzuru ndzu; bu n'ia bu l'ekweta, unu kwetaru ke Kéreshi bu mkpokoro iphe, enwedu ishi; ẹme iphe-ẹji, unu meshiru dukwapho unu l'ẹhu g'ọ du iya. ¹⁸ Ọ n'ia bukwapo ọ ndu onoya, ẹphe ọ Kéreshi tugbaru ẹme ẹphe nwuhu ono be lawaru l'iswi. ¹⁹ Ome ẹka anyi eleberu ẹnya iphe, Kéreshi e-meru anyi bu ọ ndzu-a, anyi no nta-a kpurumu; me anyi a-bukwaru ndu gege akachaa agba k'akuru oshi ọ mgboko-a.

²⁰ Obenu ọ Kéreshi shiwaa l'onwu teta dzuru ndzu. Ọ buwaru iya bu onye mbu ọ ndu nwuhuru anwuhu, e-shi l'onwu teta. ²¹ Ọ kwa g'onwu shi l'ẹka nwoke lanu barahu bukwapo g'eteta l'onwu e-shi l'ẹka nwoke lanu vuru ire. ²² Ọo ge nemadzu mgburugburu anwuhuje; kele ẹphe shi l'ẹhu Adamu bukwapo g'iphe, bu ndu ẹphe ọ Kéreshi tugbaru buru nanu e-nweru ndzu ophu. ²³ Obenu l'onyemonye e-teta nodu ndzu me o -rwube ya pho; Kéreshi, bu iya bu onye mbu-a vuwaa uzo; ndu bu ndu ke Kéreshi etsota iya me ọ -byaepho. ²⁴ E -mechaa; l'a byarwuta ọ teke ikpazu, bu teke Kéreshi e-woru ike, o gude buru eze ye Chileke, bu Nna l'ẹka; teke ono be oo-mewaa g'ike bukota iphe, bukotakpoo ochi-oha me ọ-no-l'oke-okwa me o-gude-ike g'ẹphe ha. ²⁵ Ọle Kéreshi bífutaje eze, ndu mgboko l'ophu jasụ teke Chileke e-me iya g'ọ zopyabe ndu ohogu iya l'okpa. ²⁶ Iphe, bu ohogu ikpazu, oo-mebyi ire iya bu onwu. ²⁷ "L'o meakwaru ọ zopyabe iphemiphe l'okpa iya." Ophu doru ẹnya bu l'a -su l'ọ zopyaberu "iphemiphe" l'okpa be a gufuru Chileke; mbu onye ono, meru ọ

zopyabe iphemiphe l'okpa obu. ²⁸ Teke Nwa ke Chileke buẹpho ishi iphemiphe; noo teke oo-woru onwiya woru ye Chileke ono l'eka; mbu onye ono meru g'o buru ishi iphemiphe ono; k'ophu Chileke a-buru ishi iphemiphe.

²⁹ O -buru l'e tee shidu l'onwu eteta; ?ee-mekwanu ndu ono imeagha? mbu ndu ono, e meru baputizimu l'iswi ehu ndu nwuhuru anwuhu ono? O -buru le ndu nwuhuru anwuhu te etetadu ililekpoo; ?buhunu gunu meru g'o gude a nodu eme baputizimu l'iswi ehu ndu ono? ³⁰ ?Bu gunu meru g'o gude anyi nodu anoduje alo ishi anyi alo tekenteke? ³¹ Unwunna mu; o kwa eku onwomu, mu egudeje unu eku k'atugba, anyi l'unu tugbaru le Kereshi meru g'o gude mu nodu epfuru iya unu su le mu anodujekwa ala maa mboku-mboku. ³² O -buru le mu l'ejo anu-egbudu lwuru ogu le Efesosu o buru nemadzu be mu alwodoru iya; ?bu gunu be mu ritaru iya? O -buru le ndu nwuhuru anwuhu tee shidu l'onwu eteta; "G'anyi watanu eri g'o du anyi; ngu g'o du anyi; o -be echele; anyi anwushihunu."

³³ Unu te ekwekwa g'e dephua unu. "O kwa ejo oswi emebyi ama onye." ³⁴ Ophu g'egomunggo lwadupho unu azu; g'unu ahaa eme iphe-eji wata eme iphe, pfuru oto. Iphe, mu epfukwa owa-a bukwa g'iphere kabu du unu. L'o nwekwaru g'unu ha ndu ophu amadu Chileke ililekpoo.

Ogwehu, ee-gude shi l'onwu teta

³⁵ O nweru onye a-gbeshi l'o jia su: ?Denukpoo ge ndu nwuhuru anwuhu e-shi teta dzuru ndzu? ?Bu ogwehu du idagha be ephe e-nweru m'ephe teta obu? ³⁶ I bukwanu onye-eswe! Iphe, i koru l'ali te erwutajekwa ozo gbahaa l'o rehuru ewa ³⁷ Ozo bu l'o to budu g'iphe, a kuru l'ali aduje me o -vugheepho bu g'oduje teke anyi kuru iya. Iphe, akuje bukwa akpuru iya; mbu du g'akpuru akpe me akpuru-iphe ozo, dugbaa l'udu iya l'udu iya. ³⁸ Ole Chileke egudeje eka iya meru ugbugba nu iya g'o du yebe Chileke ree; o nuje akpuru iphemiphe ugbugba, gbaru iya nu.

³⁹ Anuehu iphemiphe ta agbadzukwaru nanu. Nemadzu nweru anu-ehu nkiya; anu nweru nkiya; enu nweru nkiya; ema nweru nkiya.

⁴⁰ Iphe, du l'imigwe nweru ugbugba nkiya. Iphe, du l'ali nweru ugbugba nkiya. Ole biribiri k'ugbugba iphe, du l'imigwe be du iche; biribiri k'ugbugba iphe, du l'ali dukwapho iche. ⁴¹ Enyanwu nweru biribiri nkiya iche; onwa nweru nkiya iche; nokwapho ge kpokpode nweru biribiri nkiya. Ke kpokpode bu l'o nweru ophu akaje ibe iya ekeke.

⁴² Nokwapho g'oo-du teke ee-shi l'onwu teta dzuru ndzu. Ehu nemadzu rehuru erehu teke e yeru iya l'ali. Ole teke oo-teta dzuru ndzu be oo-buru iphe, tee rehudaedu erehu. ⁴³ E liru iya teke o du ideyideyi; ole o -teta be oo-du biribiri l'enya. E liru iya teke ike adudu iya; ole teke oo-teta be ike a-du iya. ⁴⁴ E liru iya teke o bu ogwehu mmanu; teke o-shi l'onwu teta be oo-buru ogwehu, shi l'eka Unme Chileke. Ogwehu mmanu dukwa; ogwehu shi l'eka Unme Chileke dukwapho. ⁴⁵ L'e dekwaru l'ekwo-opfu Chileke su: "Onye ivuzo, bu Adamu be e meru o buru nemadzu, dzu ndzu." O bya emee Adamu k'ikpazu, o buru unme, emeje g'anodu ndzu. ⁴⁶ O to bukwa ugbugba, shi l'imigwe evujeru uzo; o kwa ugbugba k'eliphe evujeru uzo; k'imigwe etsota iya. ⁴⁷ Nwoke mbu be e gude eja, shi l'ali mee; nwoke k'ebo shikwanu l'imigwe. ⁴⁸ Oo ge nwoke mbu pho e gude eja, shi l'ali mee pho du; bu g'iphe, bu ndu e gude eja, shi l'ali mee dukota. O buru ge nwoke ophu shi l'imigwe du; bu ge ndu k'imigwe a-dukotakwapho. ⁴⁹ Oo 'epho g'anyi yeru onye k'ono, e gude eja, shi l'ali mee ono bu g'anyi e-ye onye k'imigwe.

Teke Kereshi l'a-bya ozo

⁵⁰ Unwunna mu; iphe, mu e-pfufuaru unu bu; iphe, nweru anu-ehu bya enweru mee taa bahukwa l'eka Chileke bu eze. Ophu iphe, erehuje erehu ta anojekwa je

aduwaruro aduru. ⁵¹ Unu ngabẹ nchị gẹ mu kọoru unu iphe, e shi domia edomi. G'anyi ha taa nwuhugbukwa; obenu l'aa-gbanwegbukotakwanu anyi ⁵² lẹ ntabu-ẹnya lanu mẹ e -gbuẹpho opu-ọgu ono, ee-gbu gude goshi lẹ teke ikpazu rwuwaru ono. Teke e gbuẹrupo opu ono; ndu nwuhuru anwuhu etetakota dzuru ndzu ọzo; k'ọphu ẹphe taa nwuhubaedu anwuhu; l'ọ gbanwekwaapho anyibedua. ⁵³ Iphe, unu a-maru bu l'ogwehu ọwa-a, l'e-rehu erehu-a; chitafutajekwa ogwehu ọphu tee rehuedu erehu woru kpube onwiya. Ogwehu ọwa-a, l'anwuhuje anwuhu-a chitajekwapho 'anwuhu anwuhu kpube onwiya. ⁵⁴ Teke ogwehu-a, l'e-rehu erehu-a chitaerupo ogwehu ọphu tee rehudu erehu kpube onwiya; ogwehu ọwa-a, l'anwuhu anwuhu-a chita ọphu taa nwuhudu anwuhu kpube onwiya; noo teke iphe ono, e deru ono a-vu g'e deru iya. O pfuru sụ: "Ọnwu bẹ emekpewaru; lwua ya ree."

⁵⁵ Gube ọnwu ?denuhunu
ogba-kpii ngu obu?

Gube ilu; ?denuhunu iphe,
iigudeje emekpe ndzu?*

⁵⁶ Anwuhu bẹ ogba-kpii ya bu iphe-eji; ike k'iphe-eji bukwanuru ekemu. ⁵⁷ Oke-a; Chileke dukwa ike; yebedua meru g'anyi gbẹ l'eka Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi lwu-kpee iphemiphe ono.

⁵⁸ Noo g'o gude mu sụ: unubẹ unwunna mu, mu yeru obu; unu kpoo onwunu g'abara. Unu pfuru pfushia ike; te ekwekwa g'e mee unu g'unu te etete. G'eka unu kangojeekwapho l'ejeru Nnajiuphu ozi, nyiberu anyibe tekenteke; eshinu unu maru l'akanya, unu no l'eka Nnajiuphu ese ta abudu akanya ọla-l'iswi.

16

Okpoga, e gude eyeru ndu ke Kereshi eka

¹ A bya l'okpoga ono, unu gude obu unu anu ndu ke Chileke lẹ Jierusalemu ono; mu sụ g'unu meje iya egube ono, mu ziru Chiochi, nogbaa lẹ Galeshiya g'ẹphe meje iya ono. ² Iphe, bu Sonde, a-nwuta nu g'onyenonu wofutajẹ iphe gẹ Chileke mekpoperupo o nweberu iphe; woru kwakobeje iche; g'ọ to buẹpho mu -bya temanu unu agbẹ teke ono nakọahaa ya. ³ Teke mu byaerupo; mu ederu ekwo nu ndu unu a-hota g'ẹphe gude iphe ono, unu nuru ono wolaa Jierusalemu. ⁴ Teke ọ bu l'oo iphe, gbaru k'ọphu mu e-je; mu l'ẹphe aswiru jeshia.

Iphe, Polu riru k'ememe

⁵ Mu a-kpapfutakwaa unu mẹ mu -shiepho alẹ Masedoniya; lẹ mu arikwa k'eshita eka ono. ⁶ Uzo -du; mu l'unu anoduwaro mẹ mu -bya; ọzo mu a-nokpoonu udzumini ono; g'unu edukwanaa mu ije gẹ mu jeshia eka bukpo eka mu eje. ⁷ L'ọ -buru nta-a, mu aghabu aghabu-a bẹ ọ to dukwa mu g'a sụ lẹ mu l'unu humaru. Mu arẹ lẹ mu -byaepho bẹ mu l'unu a-no nwodu mẹ ọ -bunuru lẹ Nnajiuphu kweru.

⁸ Oke mu a-nodu lẹ Efesosu jasụ l'obo Pentikosutu. ⁹ Lẹ Chileke gbuhaakwaru mu uzo okpobe egbuha gẹ mu jee ozi, e-ye eka shi; teme ndu l'eme g'ẹphe kposhia mu iya du igwerigwe.

Timoti yee Apolosu

¹⁰ Teke Timoti byaru; unu letakwa ẹnya mee ya g'ọ tusaru ehu. L'unu maru l'oojeru Nnajiuphu ozi gẹ mu eje-a. ¹¹ Oo ya bu lẹ-a; g'ọ to dukwa onye a-nma iya phulaphula. Unu dukwaa ya ije; g'oogude ehu-utso lwa; lẹ mu elekwa ẹnya lẹ yele unwunna anyi ndu ọphuu l'a-tuko swiru lwa.

¹² O -buru ke Apolosu; mbukwapho onye k'ono, anyi l'iya tukokwarupho ejeru Nnajiuphu ozi ono; mu pfushikwaru iya ike sụ iya gẹ yee unwunna anyi ndu ọphuu

* 15:55 15:55 Gūnaa Hos 13:14.

tuko swiru kpapfuta unu; ọle ọ tọko dudu iya g'ọ bya nta-a. Ọo-bya mę ọzo duleru iya phọ.

Opfu, Pọlu gude akpochi iya ishi

¹³ Sụ-a; unu kwabejekwa ẹnya; unu apfuru pfushia ike l'ekwekwe, unu kweru ke Kéreshi; unu mejekwa gę nwoke l'iphe, bukpo iphe, unu eme ememe; unu eshikwaphọ ike. ¹⁴ Unu gudeje n-yemobu meje iphemiphe, unu eme ememe.

¹⁵ Ụnwunna mu; ọphu unu maru bu l'ọo Sutifanasu yę ndibe iya be bu ndu e vuchaa ọzo pfuta yeru Kéreshi l'alị Gurisu; teme ẹphe hofutawaa onwophe dobe; sụ l'ẹphe a-nodujeephe eyeru ndu-nsọ ẹka. ¹⁶ G'ọ bukwaru ẹgube ndu ono be unu e-meje iphe, ẹphe pfuru. Nokwaphọ g'unu e-meje k'iphe, bukpo ndu ẹphe l'ẹphe gba mgba eje ozi bya esekwaphọ akanya ono.

¹⁷ Ẹhu atso mu uto le Sutifanasu yę Fochiunetosu mę Akayikosu be byaru nu; kele iphe, unu gege eme be ẹphe mekotawaru. ¹⁸ Ẹphe mewaru g'ẹhu ka mu ebvuru ebvuru bya akakwaphọ unubedua. Ọo ẹgube ndu ono be a-dujeru unu le nsọ.

¹⁹ Ndu Chiochi Eshiya l'ekelekwaphọ unu-o. Akwila yę Pirisila mę ndu Chiochi, l'edzukoje l'ulo phe gudekpọo obu phe ekele unu ekele; mbu unube ndu unu l'ẹphe tugbaru le Kéreshi buru nanu. ²⁰ Iphe, bukpo unwunna anyi l'ekelekota unu ekele.

Unu ekelekwaphọ nwibe unu ekele nmata phe akpa, du nsọ.

Ekele, shi l'eka Pọlu

²¹ Ekele ọwa-a bukpokwaa mbedua, bu Pọlu ede iya l'onwomu ekele unu.

²² G'onye ete eyeduru Nnajiuphu, bu Jizosu Kéreshi obu; bukwaru onye a turu onu.

Marana ta!*

²³ Gę Nnajiuphu, bu Jizosu kéreshi meeru unu eze-iphe-oma.

²⁴ Mu yekotaru unu obu g'unu ha opfu l'anyi l'unu tukoru tugba le Kéreshi, bu Jizosu. Nokwa g'ọ du.

---

* **16:22** 16:22 Iphe, Marana ta futaru l'opfu ndu Aramu bu: Jiko; bya Nnajiuphu!

Ekwo-ozì K'ẹ̀bo, Pọ̀lu Deru Nụ Ndu Kọrentu

¹ Ọwa-a bụ ẹkwo-ozì, mụbe Pọlu ede; mụbe onye Chileke kuru mee ọ mu buru onye-ishi-ozì Kéreshi Jizọsu. Onye mu l'iya ede ẹkwo-a bụ nwanna anyi Timoti. Ndu anyi ede iya anụ bụ Chiochi kẹ Chileke lẹ Kọrentu mẹ iphe, bukpo ndu-nsọ, bu l'alì Akaya l'ophu.

² Anyi sụ ọ ọ Chileke, bụ Nna anyi yẹ Nnajiuphu, bụ Jizọsu Kéreshi meuru unu eze-iphe-oma; mekwaaphọ g'unu buru l'ẹhu-guu.

Pọlu ekele Chileke

³ Unu g'anyi kele onye ono, bụ Chileke bya aburu Nna kẹ Nnajiuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi. Ọo ya bụ Nna ophu aphu obu-imemini nkiya nyiberu anyibe; bya aburu Chileke, bụ iya bẹ ndumobu l'ophu shikota l'eka. ⁴ Ọ bụ iya bụ onye aduje anyi obu l'iphe, bukpo iphe-ehuka, anyi ejekpo ejeje; g'anyi adukwanu ike dua ndu ozo obu m'ephe -nodu eje iphe-ehuka g'ọ duhabe. Anyi egudekwanu ndumobu ono adu ndu ozo. ⁵ L'ọ kwa g'anyi yi l'iphe-ehuka, nyiberu anyibe, Kéreshi jeru bụ g'anyi yihukwapho lẹ ndumobu, nyiberu anyibe ophu Kéreshi adu anyi. ⁶ Sụ-a; ọ -buru l'anyi eje iphe-ehuka; unu makwaru l'iphe-ehuka ono, anyi eje bukwa gee-shi ọ Chileke adu unu obu; teme ọ bukwarupho gee-shi ọ Chileke adzo unu. Teke Chileke adukwanu anyi obu; ono aburu iphe, unu e-gude shihu obu ike teke unu a-nodu ata nshi eje egube iphe-ehuka ono, anyi eje ono. ⁷ Ọobujeru anyi -nyata unu; anyi asu l'anyi maru-a l'unu a-pfushia ike. Noo kele anyi maru l'oo g'unu yi l'iphe-ehuka, anyi eje-a bụ g'unu yihukwapho lẹ ndumobu ophu Kéreshi adu anyi.

⁸ Unwunna anyi; iphe, anyi eme g'unu maru bukwa k'iphe-ehuka, anyi jeru lẹ Eshiya. Ewere, meru anyi meghakwaru anyi eka k'ophu ọ du g'onye e boru ivu, nyi-kworu iya olu. Ọ tsuta-beru anyi l'ẹhu k'ophu anyi eshiedu rikwadaa l'anyi e-mechaa dzukwaduru ndzu ozo. ⁹ Mbụ-a; anyi shi ría l'e kpewaru anyi mpfugbu; ọle ono tukoru buru iphe, e-me g'anyi ta anodu arí l'anyi a-du ike dzoo onwany; mekwaaphọ g'anyi wotachia onwany ye Chileke l'eka, bụ iya bụ Chileke l'aduje ike mee g'onye nwuhuru anwuhu shi l'onwu teta dzuru ndzu. ¹⁰ Ọ dzotarun anyi l'ejo ọgu ono, gege eri anyi ishi ono. Ọ bukwarupho g'oo-noduje adzo anyi bụ ono. Ọo ya buwaa eka ọnya anyi du l'oo ya a-dzota anyi. ¹¹ Unubedua kwapho; unu yekwarupho anyi eka; unu pfuje nuru anyi Chileke. Ọo ya bụ; g'aa-du igwe kele Chileke ekele ẹhu anyi; kele iya k'eze-iphe-oma, o meru anyi; kele ọ numarun olu ikpoto ndu epfu anu iya nu.

Pọlu agbanwe iphe, ọ tüberu

¹² Obu anyi meru g'oo doo anyi ọnya rengurengu lẹ ndiphe ta aghachadu umere anyi aghacha; ophu ntuphu-ire adudu iya; kelekele mẹ a -bya l'ẹhu anyi l'unu. Umere anyi pfuru nhamunha l'iphe Chileke. Ọ buru iphe ono bẹ anyi aba aba iya. Ọ tọ bukwa lẹ mmamiphe kẹ ndiphe bẹ o shi; ọ kwa eze-iphe-oma, Chileke l'eme. ¹³ L'iphe, anyi ederu unu bukwa iphe, unu a-du ike guta maru iphe, o pfuru. Mu elekwa ọnya l'oo-mechaa dogbua unu ọnya ree; ¹⁴ mbụ iphe ono, doru unu ọnya eka lanu eka lanu nta-a ono. Unu maru lẹ mboku ono, Nnajiuphu anyi, bụ Jizọsu a-bya ono bẹ unu a-huma iphe, a-zobe gude anyi aba l'abaa; anyibedua egudekwapho unu abakwapho.

¹⁵ Ọ kwa l'oo doru mu ọnya l'unu maru iphe ono; meru g'oo gude mu shi sụ lẹ mu a-byaadaa ndu-unu bya emee g'urwu gbaaru unu k'ugbo ẹbo. ¹⁶ Mu eshiwaro elieli jeshia Masedoniya. Mu -shiepho Masedoniya lwaje mẹ mu abatakwanu ozo byapfuta

unu mę unu edua mu ije gę mu jeshia Jiudiya. ¹⁷ ?O dę unu gę mu shi agha onwomu aghagha teke ono, mu shi tųbe iya ęgube ono? ?Tọo unu riru lę mu epfuje iphe nkemu gę ndiphe. L'ọ kwa ndiphe asuje: Ee l'iphe, uche phę sųru: Waawa. ¹⁸ Tųswekwa! O kwa gę Chileke l'onwiya bų onye gbaru g'e gude ire iya ęka bų g'iphe, anyi epfu gbaru g'e gude iya ęka lę Ee anyi bų Ee; Waawa anyi bųru Waawa. ¹⁹ Lę Jizọsu Kęreshi ono, bų Nwa Chileke ono, Sayilasu pfuru unu opfu iya ono; Timoti pfuaru iya unu ono; mbędua l'ishi onwomu pfuaru iya unu ono ta abųkwa ęgube onye asuje Ee l'iphe, uche iya sųru Waawaa. O chikwaa iphe, ọ bų bų lę Kęreshi ono -sųwaa Ee bę ọ bų Ee. ²⁰ Oo ya bų lę Chileke shi l'ęhu Kęreshi ono emeębekota iphemiphe, yębe Chileke kweru ukwe iya. Noo g'o gude anyi nọdu eshije iya l'ęka sų "Amęnu"; g'ee-shi nno kwabę Chileke ųbvų. ²¹ Oo Chileke meru g'onye l'unu shi l'ęka Kęreshi pfuru pfushia ike; tęme ọ bųkwaru iya phọ họtaru anyi. ²² O meru anyi iphe-ọhubama, egoshi l'anyi bų ndu nkiya bya eworu Unme-dų-Nsọ nkiya ye l'obu anyi gude goshi iphe ono, o kweru anyi ukwe iya l'oo-mechaa meeru anyi ono.

²³ Oo Chileke ono bę bų ekebe mu. Mbų; g'o mekwaa mu g'ọ dų iya ree mę ọ -bųdu ire-lanų bę mu epfu-a: Iphe, kparų iphe, mu harų abya Kọrentu bųekwapho gę mu ata abadųru unu mba shii. ²⁴ Anyi te emekwa g'anyi tubujeru unu iphe, unu e-kweta; eshinu unu pfų-shiru ike l'ekwekwe, unu kweru kę Kęreshi. O chia iphe, anyi shiberu ite iya bų g'anyi tųko atųko mee g'ęhu kabaa unu atsọ-shi ųtso ike.

2

¹ Noo g'o gude mu gude obu mu g'ọ ha sų lę mu ta abyaędu ndu-unu; bya unu akpatsu aphų ọzo. ² Lę teke ọ bų lę mu kpatsuaharu unu aphų ọzo; ?bųhununu onye a-nọdu emehunu g'ęhu tsoje mu ųtso? ?Bųhukwapho ndu ono, mu kpatsuru aphų-a? ³ Noo g'o gude mu dee iphe ono, mu deru ono; g'ọ tọ bų ọme mu byaru; mę ndu gege eme g'ęhu tsoo mu ųtso agbę kpatsuahaa mu aphų. L'iphe, doru mu ęnya bų l'unu -mewaa g'ęhu tso mu bę ęhu a-tsoahakwapho unubędua ųtso. ⁴ Teke mu ede ękwo ono bę o shikwa atsų mu l'ęhu k'ọphu ęhu eshidu bųru mu ęhu; mbų-a; aphų jikwaru mu obu; mu nọdu ehubu ęnya-mini ede iya. Mu te edekwaru iya gę mu kpatsu unu aphų. O chikwaa iphe, mu gude dee ya bų g'ọoburu iphe, e-me g'unu maru lę mu yenųkaru unu obu.

Agųru onye a hųrų ahųhų nvų

⁵ O -bųru l'ọ dųru g'unu ha onye mewaru onye ọzo ęgube iphe, aphų ono; unu makwarų l'ọ tọ bųkwa mu bę o meru iya; ọ kwa unubędua g'unu ha bę oome iphe, aphų ọbu. Oo mu tee jedu iya rọ epfunųka. Oo 'ępho iphe, mu epfu bų l'o ghuduru mę ọ bųwaru unu g'unu ha bę o meru iphe, aphų ono. ⁶ Onye ono bę mu epfukwa sų l'ahųhų ono, unu ka l'ọtu hųa ya ono dųkwaa ree; g'a ta hųekwa. ⁷ O chia iphe, unu e-me nta-a bų g'unu ghakọbe gųaru iya nvų dųa ya obu; a -nọnya o gude agų aphų; obu phefu iya. ⁸ Oo ya bų l'iphe, mu arwọ unu bų g'unu mee g'ọ maru l'unu yeru iya-a obu. ⁹ L'iphe, mu shi gude deeru unu ękwo phọ bųkwa gę mu hųeshikwa unu ama; maru ?unu emeje-a iphemiphe, mu sųru g'unu mee. ¹⁰ Iphe, bųkpoo onye unu gųru nvų l'iphe, bųkpoo iphe, o mesweru bę mbędua l'ishi onwomu gųakwaru nvų. Iphemiphe, mu gųru nemadzų nvų iya; mbų mę o -nwekwarų iphe, mu guru nvų iya; bę bųkwa l'iswi ęhu unu bę mu nọ l'iphu Kęreshi gųa ya. ¹¹ Oo ya bų g'eeshi ęgube ono gbobuta Nsetanu g'ọ tọ gbahaa anyi l'ęregede eshinu anyi machaarų iphe, ọ tųberu ememe majia ya ęnya.

Teke Pọlu nọ lę Tirowasu

¹² Sų-a; lę teke ono, mu jerwuru Tirowasu je asa ozi-ọma kę Kęreshi ono bę mu rwuru je ahųma lę Kęreshi mewaru ųzo dųkpooru mu ọkpobe adųdu gę mu bya

ejeeru iya ozi. ¹³ Olee mu rwuru ophu ehu ebvukpodaaru mu ebvuru; kele mu rwuru; ophu mu ahumaduru nwanna anyi, bu Tayitosu l'eka ono. Tobudu iya bu; mu paru phe haa; o buru mu eje Masedoniya.

Etso Kéreshi gbọo ogboo

¹⁴ Mu asu Chileke l'o du ike; yebedua, shiwaa l'iphe ono, Kéreshi meru ono; eduphe anyi; anyi nodu Kéreshi l'eka agbo ogboo; k'opu bu ekameka, anyi jeru eeshi l'ehu anyi maru onye yebe Chileke bu; waa k'opu ozi-oma ono a-vo ekameka pfurupfuru g'iphe, mkpo iya eshi kwekweekwee. ¹⁵ L'iphu Chileke be anyi du ge mkpo ozi-oma ono, eshi kwekweekwee l'ehu ndu a dzotaru; me l'ehu ndu ala l'iswi ono. ¹⁶ L'o duru ndu ophu mkpo ozi-oma ono atagbu l'epho; o duru ndu ophu o meru g'ephe nodu ndzu. Oo ya bu; ?bu onye suru eje egube ozi, du nno? ¹⁷ Anyibedua ta arwutoshikwa ozi-oma ono arwutoshi ge ikpoto ndu ozo eme iya. Anyibedua, Chileke ziru-a egudejekwa obu iphoro epfu opfu ono l'iphu iya, bu iya bu iphe, gbaru ndu ejeru Kéreshi ozi.

3

¹ ?O du unu g'anyi wataru aja onwanyi ajaja ozo to? ?Bu g'e dee ekwo l'anyi bu ndu ire-lanu nu anyi g'anyi nu unu ge ndu ozo anuje unu? To ?Bu g'anyi su g'unu nu anyi ekwo, l'egoshi l'anyi bu ndu ire-lanu g'anyi paru ge ndu ozo apajeru? ² O kwa unubedua l'onwunu bu ekwo, e deru nu anyi. Ekwo k'ono be e deru ye anyi l'okpoma g'onymonye guje g'o doo ya enya. ³ O buwaa g'unu goshije l'unu bu ekwo ophu Kéreshi deru nu anyi g'anyi pajeru. Ekwo obu ta abudu mini-ekwo be e gude dee ya. Iphe, e gude dee ya bu Unme, shi l'eka ke Chileke; mbukwa Chileke ophu dzu ndzu. Ophu eka e deru iya abudu le mkpuma, du g'okwekpu; eka e deru iya bu l'obu nemadzu.

⁴ Iphe, anyi gude epfu nno bu le Kéreshi mewaru anyi g'anyi gudeje ire Chileke eka. ⁵ Iphe, mu epfu-a ta abukwa l'o nweru ike, du anyi l'ehu, bu ike, anyi e-gude epfu l'anyi suru eme egube iphe ono. Ike, anyi nweru bukwa Chileke be o shi l'eka; ⁶ yebedua, bu iya meru anyi suru eme g'a maru l'anyi bu ndu ejeru Ogbandzu ophu ono ozi. O to bukwa ekemu ophu e deru l'ekwo be onuje anyi nta-a. O kwa Unme-du-Nso nkiya be onuje anyi. L'ekemu ophu e deru l'ekwo egbukwa egbugbu; obenu le Unme Chileke l'anuje ndzu.

⁷ Su-a; o buru l'ekemu mgbu-onwu ono e deru kaa ya akaka le mkpuma, du bachibachi ono be gburu nwijnwii; k'opu bu le unwu Izurelu ta adudu ike lee Mosisu enya l'iphu; mbu ogbu nwijnwii ophu e-mechaa phukashihu nu; ⁸ buchia ozi Unme-du-Nso eje taa kabadaa adu akpabiri? ⁹ Teke o bu l'ozi, nmaru ikpe-onwu ono du-be akpabiri egube ono be ozi k'apfubekoto ono a-kabakwanu adu akpabiri. ¹⁰ Oo ya bu; l'e -pfuje iya epfufu; mu asu l'ogbu-nwijnwii ophu uzo mbu pho gude ta adudu iphe, o bu l'eka ogbu-nwijnwii ke nta-a no. Ogbu-nwijnwii ke nta-a ono bu ogbu-nwijnwii, nyiberu anyibe. ¹¹ Le teke o bu l'iphe ono, l'e-mechaa phukashihu nu ono du-be akpabiri egube ono be ophu a-duwaro adudu a-kabakwanu adu akpabiri.

¹² Oo ya bu l'e -shinu enya anyi du l'egube iphe ono be anyi apfushije ike asa kpaa kpaa. ¹³ Anyi te emedu ge Mosisu, jeru je achita ekwa phuchia iphu ge ndu Izurelu ta ahuma iya iphu g'ogbu-nwijnwii ono chihuada. ¹⁴ Ebe o bukwa l'ephe ta ahumaduru iya; Chileke kwechikwaru phe pho enya; kele oobujeru ephe -nodu agukpoo ekwo ogbandzu k'akahu ono; mbukwa jasu ntanu-a; odu g'e gude egube ekwa ono phuchikwaa phe pho iphu g'ephe ta amaru iphe, ephe agu. Oo l'epho atugba onwonye le Kéreshi kpurumu l'a-phufu ekwa ono. ¹⁵ Mbu-a; oobujeru teke ephe agu ekwo ekemu Mosisu ono; mbukwa byasu nta-a; egube ekwa onoya

aphuchie phẹ phọ egomunggo. ¹⁶ Ọle ọ kwaa g'ẹkwo-opfu Chileke pfuru kẹ Mósísisu bú g'ọo-dụ ndu Ízurelú; l'ẹkwo-opfu Chileke pfukwaru kẹ Mósísisu sù: “Ọobujeru teke ọ ghawarú Nnajiuphu iphu; ẹkwa ono aphufu.” ¹⁷ Ọo Nnajiuphu ono bú Unme-dụ-Nsọ ono. Ọ búru l'ẹka Unme-dụ-Nsọ ono bẹ atọ l'ẹgbu shi. ¹⁸ Anyịbe ndu ono g'anyi ha bú ndu adudu iphe, phuchiru anyi iphu; anyi nọdu ele ogbu-nwịinwii kẹ Chileke ono ẹnya g'onye ele ẹnya l'onyo; ọ gbanwee anyi; anyi dụ g'ọ dụ; mbụ shi l'ogbu nwịinwii kaba egbu nwịinwii. Onye o shi l'ẹka búru Nnajiuphu ono, bú Unme-dụ-Nsọ.

4

Ẹku, nọ l'ite-urwa

¹ Ọo ya bú; l'eshinu Chileke phuru anyi obu-imemini bya eworu ozi ono ye anyi l'ẹka bẹ ike ta abyakwa abvụ anyi l'ozi ono. ² Iphe, anyi jikaru bú iphemiphe, bú iphe-iphere; mbụ iphe, eeme lẹ mpya. Anyi te emedu iphe ẹregede; ọphu anyi agwadu opfu Chileke ngwaragwa. Iphe, anyi emejechia bú l'anyi epfufe ọkpobe-opfu ono tụa ya jala. Anyi anọduje l'iphu Chileke eme ẹgube ono g'onyemonye egude nno shi l'obu iya maru ndu anyi bú. ³ Lẹ teke ọ bú l'ozi-oma ono, anyi ezi ono bú iphe, e gude iphe kwechia ekwechi; ọ kwa l'ẹnya ndu ala l'iswi bẹ e kwechiru iya iphe ọbu. ⁴ Lẹ Obutuswe, bú iya bú ishi kẹ ndu mgboko-a bẹ woakwaru ẹka pyichia ndu bú ekwegekwe l'egomunggo g'o mee k'ọphu ẹphe taa humadu iphóró, shi l'ozi-oma ono, echiru phẹ swacha swacha ono. Iphóró ono egoshi ogbu-nwịinwii kẹ Kéreshi. Ọ búru lẹ Kéreshi ono bẹ a humaru Chileke l'onwiya. ⁵ Ọo ya bú; l'ọ tọ búkwa onwanyi bẹ anyi anọduje epfu g'a maru. Ọ kwa Kéreshi Jizọsu, bú Nnajiuphu anyi ono. Anyịbedua l'ishi onwanyi búekwapho ndu ejeru unu ozi l'iswi ẹhu Jizọsu. ⁶ Ọ kwa Chileke ono, sụru g'iphóró shi l'ochii nwua phoo ono búhukwapho Chileke, meru g'iphóró iya nwukwaapho phoo l'ime obu anyi. Ọo ya bú gẹ ndiphe, amaru ọdu-biribiri kẹ Chileke; mbụ ọdu-biribiri, shi l'iphu Kéreshi egbu nwịinwii.

⁷ Sụ-a; anyi dụekwapho g'ite, e gude urwa kpua, Chileke woru iphe ono, ereshi ire ike ono, bú iya bú iphóró iya ono woru dẹ. Iphe, o gude dẹ ya nno bú g'a huma l'ike iya ono, nyịberu anyịbe ono te eshidu anyi l'ẹka; l'ọo yẹbedua bẹ o shi l'ẹka. ⁸ Aanọduje akpa anyi ẹhu tekenteke l'ẹkameka; ọle ọ tọ búkwanu l'aakpapyajẹ anyi ishi. A-nonyaa iphe, aharu atsụ anyi l'ẹhu k'ọphu anyi taa majeeduru iphe, anyi e-me; ọle ọkpoma eshihujẹla anyi ike. ⁹ Eemeje anyi ewere; ọle Chileke te ebuhajekwanu anyi ẹka. E chitsuje anyi; ọle e te echigbujekwanu anyi echigbu. ¹⁰ Mbọku-mbọku bẹ anyi ejeje iphe-ẹhuka ono, Kéreshi jeru teke ono, ọobyanya anwuhu ono. Ọo ya búkwapho g'aa-huma ndzụ, shi l'ẹka Jizọsu l'ẹhu anyi. ¹¹ Ọ tọ dúkwa tekenteke anyịbe ndu ọphu dzụ ndzụ ta atso-gejeduru atso-geru l'onu onwu; l'opfu ẹhu Jizọsu; g'aa-huma ndzụ, shi l'ẹka Jizọsu, dụ anyi l'ẹhu ọwa-a, a-nwuhu anwuhu-a. ¹² Ọo ya bú l'onwu swiru anyi; ndzụ swikwanuru unu.

¹³ Sụ-a; l'ẹkwo-opfu Chileke bẹ e dekwaru sù: “Mu kweru kẹ Chileke. Ọ búru iphe ono meru g'o gude mu nọdu epfu opfu iya.” Ọ búru l'anyi kweru kẹ Chileke ẹgube ono meru g'o gude anyi nọdu epfukwapho opfu iya. ¹⁴ Ishi iya bú l'anyi maru lẹ Chileke ono, meru gẹ Nnajiuphu, bú Jizọsu shi l'onwu teta dzuru ndzụ ono l'e-mekwapho g'anyi shi l'onwu teta dzuru ndzụ opfu l'anyi lẹ Jizọsu tughbaru búru nanu; l'ogbe teke ono tuko anyi l'unu duta bya edobe l'iphu iya. ¹⁵ Iphemiphe ono búkota l'opfu ẹhu unu. Ọo ya bú g'eze-iphe-oma kẹ Chileke akabaa erwu ndu dụ igwerigwe ẹka. Eze-iphe-oma ono emee g'a dụ igwe kabaa ekele Chileke ekele; shikwapho nno kwabe iya ụbvù.

¹⁶ Ọo ya bú l'ike ta abyakpoda abvụ anyi l'ozi ono. A makwaru-a l'ẹhu anyi libahuwaru alibahu tẹme ọ nọdu abyawaa anwuhu; obenu lẹ ndzụ ono, Chileke

nuru anyi ono bẹ ọonoduje eme mbọku-mbọku g'ọ dọ òphúú òphúú. ¹⁷ Tẹme iphe-ẹhuka, anyi eje-a, dọ nwanphe-a; tẹme ọphu ọ dọdu g'ọo-nọ-beru-a; l'e-mechakwaa setarọ anyi ùbvù, a-dọ shi; mbù ùbvù ọphu nyịberu anyibe k'ọphu aamadọ g'aatọ ọnu iya; tẹme ọphu ọ bvùdu abvùbvù. ¹⁸ Iphe, anyi chiru ọpfun ye ta abukwa l'iphe, eele l'ẹnya; ọ chikwa l'iphe, ẹnya ta ahumaduru. L'iphe, ẹnya l'ele ta adukwa ẹka ọono-bejeru; obenu l'ọphu a ta ahumadu l'ẹnya l'a-nọ ojejoje.

5

Unuphu, anyi e-buru l'imigwe

¹ Anyi maru lẹ teke a phokataru nwa mkpu ọwa-a, anyi bu l'eliphe-a; bẹ anyi nweru-a unuphu ọzo, Chileke kwaru anyi. Ọlo k'ono ta abudu ẹka bẹ e gude kpua ya. Ọ bu ọlo ọphu anyi a-nọ ojejoje l'imigwe. ² Sọ-a; anyi a-nọjeekwapho atsu pfun lẹ mgboko-a jasọ g'anyi a-nọ-beru. Iphe, ẹgu iya agọ anyi bukwa teke Chileke e-me anyi ewota ogwehu òphúú ono, Chileke e-shi l'imigwe nọ anyi ono yee g'uwe. ³ Ọo ya bu; anyi -yewaa ogwehu òphúú ono g'uwe; anyi taa duedu g'anyi gba ẹhu ọto. ⁴ Lẹ teke anyi nọkwadu l'ime ogwehu ọwa-a, anyi nweru nta-a bẹ anyi atsukwa pfun g'anyi vu ivu-erwa; ọphu ọ dukwanu anyi g'a sọ l'anyi togboru ogwehu ọwa-a, anyi nweru nta-a. Iphe, ẹgu iya gbẹ agọ anyi bu g'a gbẹ yepyabefua anyi ogwehu òphúú ono l'eli iya. Ọo ya bu g'ogwehu ono eshi ẹgube ono lwee ọwa-a, e-mechaa nwuhu anwuhu-a. ⁵ Ọ kwa Chileke l'onwiya bu onye eme ire l'ẹhu anyi g'eeshi g'ẹhu anyi eyee ogwehu òphúú ono g'uwe; kele ọ nuru anyi Unme-dọ-Nsọ gude goshi anyi iphe ono, o kweru ukwe l'oo-me ono.

⁶ Ọo iphe ono meru g'ọ gude obu nọdu esihuje anyi ike tekenteke kpọo. Iphe, anyi maru bu lẹ teke anyi nọ ndzọ eme ẹhu anyi ẹhu anyi bẹ anyi ta anọdu Nnajiuphu l'ẹka. ⁷ Iphe, anyi gude buru bukwa l'anyi kwetarọ l'ẹbe abọ l'anyi humaru l'ẹnya. ⁸ Obenu lẹ mbẹdua epfun sọ l'obu te etedu anyi ophe; tẹme ọ nọdu ehe anyi ihee aparu ogwehu ọwa-a haa; je g'anyi lẹ Nnajiuphu buwaruro eburu. ⁹ Ọo ya bu l'iphe, anyi ese akanya iya bu g'anyi meje iphe, dọ iya ree; mẹ anyi nọ l'ibe iya; mẹ anyi nọ lẹ mgboko-a. ¹⁰ Lẹ g'anyi hakotakpoo; byafutajekwa bya apfunu l'iphu Kéreshi mẹ ọ -byaepho ekpe ikpe. Ọo ya bu; g'onyenonu a-nata iphe, rwuberu iya nọ; m'ọ bu k'oma-o; m'ọ bu ẹjo iya-o; onyenonu anata ugwo iphe, o meru teke ọ nọ ndzọ lẹ mgboko-a.

Eshi l'ẹka Kéreshi eshita Chileke ònyà

¹¹ Ọ kwa l'ọo l'anyi anọduje atsu Nnajiuphu ebvu opfun l'anyi maru l'ọo ya e-kpe ikpe ono meru g'ọ gude anyi nọdu anọduje eme g'anyi pfuta ndiphe yeru iya. Obenu l'ọo Chileke makotaru g'anyi gbaru; tẹme ọ dukwa mu phọ g'unubẹdua l'onwunu makwaruphọ anyi l'obu unu. ¹² Anyi te etukwa onwanyi ẹpha l'iphu unu ọzo; ọ chia iphe, anyi eme bu g'anyi goshi unu iphe, unu a-zọbe ọkpa gude anyi eku onwunu; ọo ya bu g'unu a-majeru ọnu, unu e-yeru ndu ono, egudeje g'ẹphe gbaru l'eli ẹhu aba abaa; hakwaa g'ẹphe gbaru l'ime obu phẹ ono. ¹³ Ọ -bukpooru nọ l'ọo egomunggo swehuru anyi bẹ iphe, anyi epfun bukwa Chileke bẹ anyi epfudoru iya. Teke ọ bu l'egomunggo anyi dọ nhamunha bukwa-a l'opfun ẹhu unu bẹ ọ bu. ¹⁴ L'iphe, bu iya emeje anyi eme g'anyi eme-a bukwa eye obu ọphu Kéreshi yeru anyi. Kele iphe, kwatakpooru doo anyi ẹnya ọkpobe edodo bu l'ọo onye lanu nwuhuru l'iswi ẹhu ọha. Ọo ya bu l'ọo ọha nwuhuru. ¹⁵ Ọ nwuhu-chiru ọha l'ọphu. Ọo ya bu gẹ ndu nọ ndzọ ta adzọheru ndzọ ono dzọ-doru iya onwophẹ. Ọ chia g'ẹphe dzọru ndzọ dzọ-doru iya onye onoya, nwuhu-chiru phẹ ọnwu; e mechaa o shi l'ọnwu teta dzọru ndzọ ono.

¹⁶ Sụ-a; eshi nta-a bẹ ọ tọ ọ̀dekwa onye anyi elekwadu ọ̀nya, ndiphe ele amadụ; tẹme anyi amaru g'onye ọ̀bu gbaru. Anyi -shi elejekpọnu Kéreshi ọ̀nya, ndiphe eleje amadụ maru g'ọ gbaru; nta-a bẹ anyi te elehekwa iya ẹgube ono. ¹⁷ Ọo ya bụ l'onyemonye, nọ l'ime Kéreshi bụwaa onye e meru k'ọ̀phúú. Akahụ iphe bvuakwaru; iphemiphe bụwaru iphe ọ̀phúú! ¹⁸ Iphemiphe-a bụkota Chileke bẹ o shi l'ẹka. Chileke shikwanụ Kéreshi l'ẹka mee g'anyi l'iya doshia; bya eworu ozi k'edoshi opfu ono ye anyi l'ẹka. ¹⁹ Ọo ya bụ lẹ Chileke shi Kéreshi l'ẹka edoshi opfu ọ̀du yẹ ndiphe mgburugburu; ọ̀phu ọ̀gukoeduru pẹ iphe-ẹji, ẹphe anọduje eme iya. Tẹme o yekwaaphọ anyi ozi k'edoshi opfu ono l'ẹka.

²⁰ Ọo ya bụ l'anyi bụ ndu nọ-chiru Kéreshi. Chileke gbẹ anyi l'ẹka arwọ ndiphe arwọrwo. Anyi nọ-chiru Kéreshi arwọ unu sụ: unu kwe g'e doshia opfu, ọ̀du unu lẹ Chileke. ²¹ Kẹle Chileke meru iya o vuta iphe-ẹji anyi l'ọ̀phu l'ẹbe abụ l'o mejeru iphe-ẹji; k'ọ̀phu anyi e-shi iya l'ẹka tuko bya aburu ndu p̄berekoto gẹ Chileke.

6

¹ Ọo ya bụ l'anyibe ndu anyi lẹ Chileke gba mgba eje ozi-a; l'arwọkwa unu arwọrwo sụ g'unu ta anatakwa eze-iphe-ọma kẹ Chileke-a mee ya g'ọ buri ọla-l'iswi. ² L'ọ sụkwaru:

“Teke ọ gbaru l'angabẹ nchi
bẹ mu ngaberu ngu
nchi.

O rwua l'eswe ndzọta;
mu dzọo ngu.”*

Gẹ mu kakwaru unu; ọ kwa nta bụ eswe eze-iphe-ọma kẹ Chileke. Ọ kwa ntanu bụ eswe ndzọta.

Iphe-ẹhuka, Pọlu eje

³ Ọ tọ ọ̀dekwa onye ọ du anyi g'a sụ l'o p̄futoşhiru ozi, anyi eje. Ọ buri iphe ono meru g'o gude anyi nọdu eme g'ọ tọ du onye umere anyi a-gbẹ buri ọ̀pfu du iya l'ọkpa. ⁴ Ọ chia iphe, anyi emejehia bụ l'anyi egudeje iphemiphe, byapfutaru anyi egoshi l'anyi ejeru Chileke ozi. Anyi atajẹ nshi mẹ iphe-ẹhuka -byapfuta anyi; ọ̀zoo mẹ oke mkpa -byaru anyi; ọ̀zoo mẹ a -nọdu akpa anyi ẹhu. ⁵ Eechi anyi iphe; bya atu anyi mkpọro; bya eyeru anyi mkpaka. Anyi ejegbu onwanyi l'ozi; ẹbe anyi edobejedu ishi l'oshi; anyi nọdu akwa ẹgu. ⁶ Ntucha ta adukwa lẹ ndzu anyi; iphe nọdu edoje anyi ọ̀nya; anyi nọdu atajeru iphe nshi; nweru obu ọma; nọdu l'ẹka Unme-du-Nsọ; nweru n-yemobu ọ̀phu abudu l'eli-ọnu; ⁷ epfu ire-lanu; nọdu l'ike kẹ Chileke chiru ngwọgu k'ap̄bekoto l'ekutara mẹ l'ekicha; ⁸ mẹ a -nọdu akwabẹ anyi ọ̀bvù; ọ̀zoo l'akwa anyi eswe; mẹ a -nọdu epfu l'anyi eme ẹji; ọ̀zoo l'epfu l'anyi eme ree; eeme anyi g'anyi bụ ndu ẹregede; obenu l'anyi bụ ndu ire-lanu; ⁹ eeme anyi gẹ ndu amadụ amama; obenu l'a makwanuru anyi rengurengu; gẹ ndu anwuhu anwuhu; ọle anyi dzukwanu ndzu; gẹ ndu echi ẹchachi; ọle e te echigbukwanu anyi echigbu; ¹⁰ gẹ ndu agụ aphụ; ọle anyi anọdujeele-a ete ẹswa tekenteke; gẹ ndu ọkpa; ọle anyi meru ikpoto ndu nemadzu ẹphe nweru iphe; gẹ ndu adudu iphe, ẹphe nweru; ọle anyi tukoru iphemiphe, nweru.

¹¹ Sụ-a; unubẹ ndu Kọrentu; anyi tọgboakwaru unu iphemiphe ẹba; anyi bya eghebewaru unu ọk̄poma anyi ọnu. ¹² Anyi te ewofukwaru unu obu; ọ chikwa unubedua wofuru anyi obu. ¹³ Sụ-a; unu gheberu anyi obu unu ọnu g'anyi gheberu unu obu k'anyi-a. Nta bẹ mu epfuakwaru unu opfu, nna epfujeru unu iya.

Ezehuru iphe, adudu Chileke ree

* 6:2 6:2 Gúnaa Azá 49:8.

14 Unu lẹ ndu ekwedu kẹ Chileke ta atugbakwa buru nanu. Kẹle-a; ?bu gunu be apfubekoto yele eme ejo-ememe gude buru nanu? ?Denu g'iphoro yele ochii e-shi dogba ehu? 15 Kereshi yee Obutuswe ta ayikwa chia idzu agbaru mba mee iphe lanu. Oo ya bu; ?buhunu gunu be onye kweru kẹ Chileke yee onye ekwedu kẹ Chileke gba mba? 16 Su-a; ?denu g'eeshi wota eze-ulo Chileke yee ulo-nshi dogbabe? O kwa anyi bu eze-ulo Chileke; mbu Chileke ophu no ndzu. Lẹ Chileke pfukwaru iya l'onwiya su:

“Mu e-buru eburu l'ime
 phe tsojeru phe eje
 ekameka, ephe eje.
 Mu aburu Chileke,
 doberu phe nu;
 ephe aburu ndibe mu.”†

17 Noo g'o gude Chileke pfukwaapho su:

“Unu hofuta onwunu l'echilabo
 phe bya anodu iche.
 Unu te eyejekwa eka l'iphe,
 aaso nsọ ge mu
 anatakwanu unu.‡

18 Oo ya bu ge mu aburu nna
 unu;
 unu aburu unwu mu
 unwoke me unwu mu
 unwanyi.”§

Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu.

7

1 Su-a; ndu mu; eshinu Chileke kweru anyi ukwe-iphe du egube-a; g'anyi safukotanu onwanyi iphe, bukpo iphe, emerwu ogwehu bya emerwu obu nemadzu. G'anyi tsuje Chileke ebvu; g'anyi kukebeje ehu buru ndu dobekotaru onwanyi iche k'ophu anyi a-bukotaru kẹ Chileke okpobe aburu; meje iphe, o suru g'anyi meje.

Ehu-utso Polu

2 Unu menaa g'anyi maru l'anyi dukwadia unu l'obu. O to dukwa g'unu ha onye anyi mesweru; ophu o dukwa onye anyi dephuru; ophu o dukwapho onye anyi gudeje ugho mee iphe, apfuduru-oto. 3 Iphe, mu epfua ta abukwa le mu agbarwushi unu agbarwushi eshinu mu pfuhawaru su l'unu dukwa anyi l'obu shii. Anyi l'unu bu nanu; me anyi dzu ndzu-o; me anyi nwuhuru anwuhu-o. 4 Mu anoduje asa kpaa kpaa l'opfu ehu unu; mu nodu egudeje unu aba l'abaa. Anyi no le mkpamehu; ole unu adujekwanu mu obu; teme ehu nodu atsoje mu ntumatu me mu -nyata unu.

5 L'anyi batakwaru Masedoniya; ophu ehu ebvubaeduru anyi ebvuru. A nodu emeepho anyi mkpawere l'ekameka. Opfu du l'etezi; ndzu-agugu du l'ime-ulo. 6 Obenu le Chileke, bu onye aduje onye aphu tsoru obu be gudewaa abyabya, Tayitosu byaru gude dua anyi obu. 7 Ophu o budua abyabya, o byaru kpurumu; edo, o dokpodaru anyi g'unu gude dua ya obu yichakwapho l'iphe, duru anyibedia obu. O pfuru anyi su l'ogushi unu egu ike ge mu l'unu huma; l'unu agu aphu okpobe agugu k'iphe, unu meru; teme l'unu agbajeru mu odzori shii. Onoya be mekpooru mu ehu kabakpo mu atso utso nta-a.

8 L'o betakponu ekwo-ozia, mu deru-a nodu eme g'aphu ji unu obu; mu ta atakwa onwomu uta le mu deru iya. Teke mu gege ata onwomu uta bukwa teke mu humaru

† 6:16 6:16 Gunaan Uke 26:12; Jier 32:38; Ezek 37:27. ‡ 6:17 6:17 Gunaan Azá 52:11; Ezek 20:34,41. § 6:18 6:18 Gunaan 2Sam 7:14; 2Sam 7:8.

lẹ mu gude iya mee g'aphu ji unu obu; obetaru o buerupho ke nwa teke ono. ⁹ Obenu lẹ nta-a be ehu atsowaa mu utso. Ehu-utso mu ta abukwa l'oo lẹ mu meru aphu ji unu obu. Ehu-utso mu bukwa l'aphu ono meru izimanu iphe-eji unu lwa unu azu. Aphu k'ono bukwa aphu ophu meru g'unu mee iphe, du Chileke ree. Oo ya bu l'o to dudu iphe, anyi mekataru unu. ¹⁰ Kele nggumaphu ophu du Chileke ree emeje g'izimanu lwa nemadzu azu g'adzoo ya; ophu atadu onwonye uta iya k'ono. O bekwanu lẹ nggumaphu k'unwu-eliphe l'egbu egbugbu. ¹¹ Unu humaanaro iphe aphu ono, du Chileke ree ono meru. Unu humaanaro g'unu yeberu ehu l'eme g'a maru l'unu pfuberekoto l'iphu Chileke. Unu humanu g'iphe, meru nu nwu-beru unu oku l'ehu. Su-a; unu humanu g'unu atsube ebvu iphe e-menu. Unu humaru g'oogube unu egu g'unu huma mu; unu humaru g'oolwube unu l'obu g'unu gbaaru mu odzori. Unu humaru g'o du-be unu g'unu hua onye ono, mesweru nu ono ahuhu. L'ime iphemiphe ono be unu goshiru l'o to dudu eka o deru unu.

¹² Oo ya bu l'edede, mu deru ekwo-ozu ono ta akwatakwa buru k'iswi ehu onye ophu mesweru nu; ozoo k'iswi onye ophu o mesweru. Iphe, mu gude dee ya bukwa g'o mee g'unu maru g'unu agbaberu anyi odzori l'iphu Chileke. ¹³ Noo ya bu l'odu nu pho anyi obu.

A -gufukpooro adu obu ophu unu duru anyi; ehu kabakpooro anyi lẹ Tayitosu utso l'unu tukoru g'unu ha mee ya ehu bvuru iya ebvuru. ¹⁴ Lẹ mu tukwaru Tayitosu onu unu; gude unu aba l'abaa; e mechaa; o buerupho ge mu pfuru bu g'o du; ophu unu emeduru mu iphe-iphere. O to dudu teke anyi ete epfujeduru unu iphe, bu okpobe-opfu. Nokwapho g'iphe, anyi pfuru Tayitosu k'ehu unu tukoru buru eviya. ¹⁵ O buru iya meru g'o gude o nodu akajebaa unu eyeshi obu ike me o -nyata l'unu g'unu ha atukoje eme iphe, mu suru g'unu mee; waa me o -nyata g'unu gude ndzu-agugu gude ayo oshi k'anonyakwaa unu mee iphe, adudu iya ree; unu gude egube ono meshiaru iya l'ibe unu. ¹⁶ Nta-a be ehu atsokpoo mu atsoshi mu iya ike lẹ mu gude ire unu eka okpobe egude l'iphemiphe.

8

Gẹ ndu ke Kéreshi a-nuje iphe

¹ Iphe, anyi eme g'unu maru; unwunna mu; bu k'eze-iphe-oma, Chileke meshiru lẹ Chiochi, nogbaa lẹ Masedoniya. ² Kele mkpamehu, a kparu phe huru phe ama hushia phe iya ike. Ole ehu tsoleru phe-a tsoshia phe iya ike teke ono; k'opfu ephe saru eka sagharu iya eka l'anu Chileke iphe; l'ebe abu l'ephe nweru iphe ilile. ³ Ge mu e-pfubeeru iya pho bu l'ephe nuru g'eka ha phe; bya anukwapho nughata egube ono. Ephe tukpooru obu phe onyo ⁴ rwoo anyi rwohia anyi ike su g'anyi kweru g'ephe lẹ ndu ke Kéreshi ozo gbaru mba nuje iphe, g'e gude gbaaru ndu-nsu mkpu. ⁵ Ephe meberu iphe ono g'anyi aru-vujeduru l'egomunggo. Ephe vukpodaru uzo gbeshi bya eworu onwophe ye Nnajiuphu l'eka; teme ephe gbeshi bya eworu onwophe yehukwapho anyi l'eka, bu iya bu g'o du Chileke ree. ⁶ Noo g'o shitaru anyi rwoo Tayitosu; yebedua, bu iya gbuberu ishi eje ozi ono; su iya g'o mekpokwapho iphe, oome; g'o yekwaru unu eka g'unu jefufu ozi ono, unu eje ono l'ishi; mbu ozi ono, unu eje k'eze-iphe-oma ono. ⁷ Iphemiphe, unu nweru be unu nwekwaru nwegharu iya eka; mbu l'unu kwetaru kwegharu iya eka; pfua opfu Chileke pfugaru iya eka; maru ke Chileke magharu iya eka; bya ekukebe ehu eye eka; bya eyekwaapho anyi obu yeshia ya ike. Oo ya bu g'unu nukwapho iphe nugharu iya eka g'e gude jee ozi k'eme iphe-oma ono.

⁸ Iphe, mu epfua ta abukwa l'oo anmakobe; mu nodu anmakobe iya unu. Oo iphe, mu eme bu ge mu goshi unu g'oogu-be ndu ozo egu eye eka; shi egube ono mee unu g'unu goshi l'eye obu ophu unu yeru bu okpobe eye obu. ⁹ Kele unubedua

mahukwarupho eze-iphe-oma, shi l'eka Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi; l'a makwaru-a le Kereshi nweru iphe shii; obenu l'o woleru-a onwiya mee onye ukpa l'iswi ehu unu. O buru iphe, o meru bu g'oo-shi l'aburu onye ukpa ono mee g'unu nweru iphe shii.

¹⁰ Onu, mu e-ye l'opfu ono bu le-a; o karu unu ree l'unu gbẹ nta-a mefufu iphe ono, unu wataru akaphuru ono l'ishi; kele o to budua l'oo unubedua vu uzo chia idzu iya; o kwapho unubedua vu uzo wata iya ememe. ¹¹ Ngwa; unu kukebenu ehu mee ya gbiriri jasụ unu emebe iya. O kwapho g'o phuru unu aphupu l'ehu teke unu wataru iya ememe bu g'emefufu iya a-nodu aphu unu l'ehu. G'iphe, unu gude eme iya bukwarupho g'eka beru unu. ¹² Le teke o bu l'oogu ngu agugu anu Chileke iphe; be Chileke a-natakwa iphe, i nuru iya okpobe anata. Chileke atuje iphe, onyemonye nuru iya le g'onye ono nweberu. O to tukwa iya le g'onye ono enwedu.

¹³ O to bukwa iphe, mu epfu nta-a bu l'oo ge mu pata ivu ndu ozo bofua unu g'unu vuru; ephebedua agbaru eka. ¹⁴ Obenu l'eshinu unu ka ndu eeje eyeru eka obu enweru iphe shii ke nwa nta; be iphe, du ree bu g'unu gbataru phe le mkpa, duru phe nu. Teke mkpa dukwanuru unubedua; ephebedua nweru shii ephe a-gbataru unu. Oo ya bu l'unu ibekeboebo be eyeru onwunu eka enya nhamunha. ¹⁵ O n'ia bu iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke su:

“Onye kpotaru shii te
ekpoghaduru iya eka.
Ophu onye kpotaru nwanshi
ekpopeteduru.”*

Tayitosu yele ndu ephe l'ia swi

¹⁶ Anyi ekele Chileke ekele shii ke l'o kwapho g'ophu anyi l'obu eyeru unu eka bu g'ophuhukwapho Tayitosu. ¹⁷ O to budua l'o nataru arworwo, anyi rworu iya kpurumu; obenu l'ophu iya l'ehu eye eka shii k'ophu o turu obu iya onyo su le ya a-byapfutashia unu. ¹⁸ Anyi yekwarupho nwanna anyi nwoke ge ye l'ia swiru. Nwanna anyi ono bu onye a kwatakpo akwabẹ okpobe ubvu l'iphe, bukpo Chiochi le Chiochi. O buru g'o gude ezi ozi-oma ono. ¹⁹ Temе a -gufukwaro onoya; o kwa Chiochi ge Chiochi ha hotaru iya woru iya ye su g'o tsoje anyi je ozi ono, anyi gude agbataru unwunna anyi ono. Anyi gude ozi ono ekutse Nnajiuphu teme anyi gude iya egoshi l'o du anyi g'anyi yeje eka.

²⁰ Anyi tokwaru nwehu dee enya le mini eme k'ophu o to dudu onye a-ta anyi uta g'anyi gude eme k'iphe-oma ono, nyiberu anyibe ono, e yeru anyi l'eka ono. ²¹ L'iphe, anyi tuberu ememe bukwa g'anyi meje iphe, du ubvu l'enya; o to bukwa ophu du ubvu l'enya Nnajiuphu be anyi e-meje nkinyi iya; obenu g'o bukwarupho iphe, du ubvu l'enya ndiphe.

²² Temе anyi yekwapho nwanna anyi ozo su g'ephe swiru bya. Nwanna anyi k'ono be anyi ahujekwa ama tekenteke maru l'iphe, agu iya nu buepho ge ya e-me eye eka. Nta-a be o kabakpo ya aphu l'ehu ge ya yeru unu eka; kele o gude ire unu eka ke b'ama g'e-me iya. ²³ A bya le Tayitosu; mu su l'oo ya bu mu onye ebo; onye mu l'ia tukoru eje ozi-oma gude eyeru unu eka-a. Unwunna anyi ophu, ephe l'ia swi-a bukwanu ndu ophu no-chiru enya Chiochi le Chiochi teme ephe buru ndu ekutse Kereshi. ²⁴ Unu goshikwa ephebedua waa Chiochi l'ophu l'unu yeru anyi obu okpobe eyeye; teme l'aba, mu egudeje unu aba bu-a l'o rwuberu iya.

9

Eme iphe-oma

* 8:15 8:15 Gūnaa Awu 16:18.

¹ Mu te ejeḗduro unu ederu ẹkwo k'iche k'iphe, unu a-nu ndu-nso, no le Jierusalemu. ² L'o doru mu ẹnya l'oogua unu ẹgu eye ẹka; mu gudewaa unu aba l'abaa l'iphu ndu Masedoniya. L'unube unwunna anyi, no le Akaya kwakobeakwaruro k'eye ẹka e -shi k'akaphu. L'aphupu, ọophu unu l'ẹhu k'eye ẹka ono kpatsuwaru ndu du igwerigwe. ³ Iphe, kparu iphe, mu suru g'unwunna-a bya bu g'aba ono, anyi gude unu aba ono ta abu iphe-mmanu. O bu-chia g'o du ge mu pfuru su l'unu kwakobewaru eye ẹka. ⁴ Odumeka; o -buru le mu le ndu Masedoniya haru swiru bya; anyi bya ahuma l'o to dudu g'unu kwakoberu; o kwa iya bu l'iphere aburu k'anyi; kele mu suwaru l'unu kwakobewaru ree; o bururo unu be iphere k'unu a-kabaa shii. ⁵ Noo g'o gude mu su l'o du ree g'unwunna-a vuru mu uzo byaadaa ibe unu bya evuru uzo kwakobe iphe ono, unu kweru ukwe anunu ono. Oo ya bu g'aamaru l'unu gude obu unu g'o ha anu iya; l'a ta atupfubeduru iya unu atupfube.

Eme omeluko

⁶ Iphe, unu a-nyatajephoo bu l'onye emebeduru iphe, ha shii l'ali ta akpatajekwa iphe, ha shii. Onye mebekwanuru iphe, ha shii l'ali be akpataje iphe, ha shii. ⁷ G'onyenonu nupho g'obu iya suru g'o nu. G'o to dukwa onye a-nu ophu oogbe buru; o -nuchaa ya l'o taahaa onwiya uta; ophu o dukwa onye anodu anu iya g'o bu utu, o tufutaje; kele o kwa onye gude ẹhu-utso anu be Chileke yeru obu. ⁸ Ozo buru le Chileke sukwaru emeru unu eze-iphe-oma mee k'etsutsu iya; k'ophu unu e-nwekotajeru iphemiphe, bu iphe, mkpa iya duru unu; unu abyakwapho enweru iphe nwegharu iya ẹka k'ophu unu e-gude iya eme iphe, bu iphe-oma. ⁹ Oo ya bu iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke su:

“Oosaje obu iya asasa nu ndu
 ukpa iphe;
 apfubekoto nkiya anoje
 jasu l'ojejoje.”*

¹⁰ Oo Chileke, bu iya anuje onye ako opfu iphe, oomebeje l'opfu iya; bya anuje iya nri su g'o ria-a; be bukwapho onye a-nu unu akpuru-iphe, mkpa iya duru unu; unu ako. O buru iya bu onye e-me g'iphe, unu meberu l'ali mehu emehu k'ophu unu a-kabaa enwenwe; gude iya kabaa eme iphe-oma ono, unu eme ono. ¹¹ Chileke ono e-me unu g'unu nweru iphe okpobe enweru k'ophu unu e-meje iphe-oma tekenteke; oo ya bu g'aa-du igwe keleje Chileke ekele iphe-oma, unu shi anyi l'eka emeru phe. ¹² L'ozia, unu eje-a ta abulekwa-a mkpa ndu ke Chileke be oome kpurumu. Iphe, o mefa bu l'aa-du igwe kele Chileke ekele kelegharu iya ẹka. ¹³ O kwa iphe ono, unu eme ono e-goshi egube ndu unu bu. Noo ya bu aadu igwe jaa Chileke ajaja. Noo l'o to bukwaa l'unu gude iphe ono, unu meru ono goshi l'unu kwetawaru k'ozia-oma Kereshi ono; unu egoshikwapho l'unu emeje iphe, ozi-oma ono pfuru. Bu iya bu l'unu asaje ẹka okpobe asasa mee iphe-oma g'eka beru unu; unu shi egube ono unu l'ephebedua me ndu ozo tuko gbaru mgba l'iphe, unu nweru enweru. ¹⁴ Oo ya bu l'ephe e-gudekpoo obu phe epfu anu Chileke l'iswi ẹhu unu; l'oogukpo phe g'a su l'unu l'ephe humaru; noo l'eze-iphe-oma ke Chileke nyiberu anyibe l'ẹhu unu. ¹⁵ Su-a; unu g'anyi keleje Chileke ekele iphe-oma iya; mbu iphe-oma ono, a ta amadu g'aa-tu onu iya ono.

10

Polu agbaru ozi-oma odzori

¹ Nta-a buakwaa mube Polu gedegede arwo unu arworwo owa-a. Mu gudeakwaa adu gelee waa obu-oma ke Kereshi arwo unu. Mbdua abujekwaru mu -nodu ntse

* 9:9 9:9 Guna Ebu 112:9.

mu epfuru unu opfu belebele; teke mu nọ ẹnya; mu epfuahaaru unu opfu okpu-
onu okpu-onu. ² Oḷe iphe, mu arwọkwanu unu bu g'unu te emekwapho iphe, e-me
ge mu pfuaharu unu okpu-onu okpu-onu me mu -byaepho. Le mu e-pfukwaru ndu
ono, suru l'anyi eme ehu anyi ehu anyi ono okpu-onu okpu-onu. ³ L'a makwaru-
a l'anyi bu le mgboko-a; oḷe anyi ta alwuḍu oḡu ge ndu mgboko-a l'alwu. ⁴ Kele
ngwoḡu, anyi gude alwu oḡu k'anyi ta abukwa ngwoḡu ke ndu mgboko-a. O bu
ngwoḡu, shi l'eka Chileke; bya aburu ngwoḡu ophu shihuru ejo ike. O bu ngwoḡu
ofhu e gude egbuka eka ohogu Chileke doberu obu okpehu iya. Oo ya be anyi
gude emebyi ntumego-ugho. ⁵ O buru ngwoḡu ono be anyi gude mebyishikota eku-
onwonye ono, e gude to-chia uzo to-buta g'a ta maru Chileke ono. Iphe, bukpo
oriri, nemadzu ari ari be anyi alwu-kpeje mee ya g'o du ge Kereshi suru g'o du.
⁶ Nta-a be anyi kwageberu akwagebe k'ahu iphe, bukpo a-nu-le-nchi ahuhu me unu
meebekotajeepho iphemiphe, a suru g'unu meje.

⁷ Iphe, unu l'iya eme bukwa l'unu te elerwejedu iphe ẹnya elerwe. Onye guwaru
onwiya le ya bu ke Kereshi; g'onye ono nyatajeru onwiya l'o bu ge ya bu ke Kereshi
ono bu g'anyi bukwaphe. ⁸ L'ofhu unu a-makpodaru bu l'o to dukwa mu iphere
m'obetaru mu kwata gudenuka ike ono, Nnajiuphu yeru anyi l'eka ono aba abaa. Ike
ono be o nukwaru anyi g'anyi gude metse unu emetse. O to nukwaru iya anyi g'o buru
iphe, anyi e-gude egbuka unu egbuka. ⁹ Noo iphe, mu epfu su g'unu b'edobesukwa
le mu gude ekwo-ozu mu-a eme ge mu yee unu ebvu. ¹⁰ O dukwaruro ndu agbe
asuje: "Ekwo-ozu, Polu ede be opfu iya agbeje adanuka kpa kpa; bya aburu opfu,
erwu nemadzu l'ehu. Teke anyi l'iya noephe l'iphe l'iphe; ogbe nyihu; opfu iya
te enweedu iphe, oburu." ¹¹ G'o dokwaa egube onye ono ẹnya l'o kwa iphe, mu
deru l'ekwo-ozu teke mu l'unu anodu bukwaphe iphe, mu e-me l'eka me mu l'unu
-noduepho.

¹² Ophu anyi ata atudu ama bu ke g'anyi wota onwanyi je agukobe le ndu ono,
anoduje atu onu onwophe ono. Ozoo ke g'anyi su l'anyi l'ephe aturu. Oo ephebedua
eme eswe; ephebedua egudeje onwophe aturu onwophe ama; gude ge nwibe phe
ha amaru g'ephebedua ha. ¹³ Obenu l'anyibedua taa tudu onu onwanyi atughata
ge Chileke tuberu su g'anyi rwua. Anyi a-tu-bejeerupho onu onwanyi g'ozu, Chileke
doberu anyi g'anyi jee gbaru. Ozi ono be ofhu anyi eje l'echilabo unu tukokwa yiru.
¹⁴ Anyi ta tughakwaru onu iphe, anyi meru; eshinu anyi gudewaa ozi-oma ke Kereshi
ono rwuchawaa eka unu no gedegede; teme o buru anyi bu ndu mbu, gude iya
byapfuta unu. ¹⁵ Oo ya bu; l'anyibedua ta atujedu onu onwanyi tughata ge Chileke
tuberu su g'anyi rwua. Anyi te egudejedu ozi ndu ozo aba l'abaa. O kwa iphe, anyi
ele ẹnya iya bu l'unu -nodu aka ekweshi ike eje; anyi aka eje ozi, kabaa shi l'echilabo
unu; kele anyi a-nodujeephe eme iya ge Chileke suru g'anyi mebejeru iya. ¹⁶ Oo ya bu
g'anyi ezia ozi-oma ono zighatachaa ya mkpukpu unu; ziwa iya ro kwaseru; k'ofhu
anyi ta anodukwanu aba abaa ozi, onye ozo jehawaru l'eka iya nkiya.

¹⁷ Ooephe "G'onye aba abaa bajekwa iya l'iphe, Nnajiuphu meru." ¹⁸ Kele o to
bukwa onye atu onu onwiya be aagubeje iphe; oo kwa onye Nnajiuphu atu onu iya.

11

Ndu-ishi-ozu ofhu abudu okpobe iya

¹ Jiko unu takwaa nshi ge mu kabekpo pfua g'onye eswe; mu makwaru-a l'unu
kwewaru. ² Le mu ekokwaru unu okophoo ge Chileke ekoje-a. Kele unu dukwa mu
ge nwamgboko, doberu onwiya do, nwoke eteke ngeswee okpa; nwamgboko, mu
doberu k'eke ji; mbukwa k'eke onye lanu kpekpu, bu iya bu Kereshi. ³ Oḷe ndu
anoduje agu mu su ?a maru teke agbaghashidu nu unu obu; merwushia uche unu
g'unu te egudehe obu unu g'o ha yee Kereshi obu okpobe eyeye. O kwa egube ono be

agwọ meru gude ejo ẹregede dephua Ivu. ⁴ Kele unu gude ẹhu-utso kwe k'onye byaru bya awata epfuru unu ke Jizosu ozo, abudu ophu anyi pfuru unu opfu iya-a; teme unu kwe natakwapo unme ozo, du iche, abudu Unme-du-Nso ophu unu natahawaru; bya ekwekwapho nata ozi-oma ozo, du iche, abudu ophu unu kwetahawaru.

⁵ L'iphe, mbedua ariekwa bukwa l'o to budu mu be enya gbẹ bya akachia alwalwa eme le ndu ono, ezi unu ozi-oma ono, etu onwophe o-phushia-ugbu ono. ⁶ O -buru le mu ta ama epfu opfu ẹrengete; mu amakporu nu Chileke okpobe amaru. Ono be anyi shiwaa l'uzomuzo mee unu maru okpobe amaru.

⁷ ?O gbẹ buru iphe-eji be mu meru; le mu kuzetaru onwomu ali g'ee-shi g'e kulia unu eli; ebe o dudu iphe, mu suru g'unu pfua mu k'ozima Chileke, mu byaru ezia unu? ⁸ Teke mu shi eje ozi l'echilabo unu; be bukwa Chiochi ozo shi anoduje apfugbaa mu ugwo. Mu shikwa ana phe nfu; g'eeshi ge mu yeru unu eka. ⁹ Su-a; mkpa okpoga, duru mu nu teke ono, mu l'unu no ono ta adukwa onye mu pfuchijeru nchi su g'o yeru mu eka. Kele unwunna anyi ndu shi Masedoniya wotakotawaru mu iphe, bukpo iphe, mkpa iya duru mu. Mbụ l'o to dudu iphe, mu zekporu unu nzeri iya. Ebe o dukwa iphe, mu byaru ezeru unu nzeri iya. ¹⁰ Mu gude okpobe-opfu ke Kereshi ophu du mu l'ehu ekweta ukwe-a su l'o to dukwa nemadzu, a nwuru anwunwu l'ali Akaya, suru eme g'aba-a, mu aba-a buru iphe-mmanu. ¹¹ ?Denu g'o gude mu yee ya onu nno? ?Bu le mu te eyeduru unu obu to? A-o! O kwapho Chileke maru le mu yeru-a unu obu.

¹² Mu taa hakwa eme iphe, mu gude l'eka eme nta-a. Oo ya bu ge mu emekwanu-a ndu-ozima ophunapho g'ephe te enwehe iphe, ephe a-zobe okpa gude eku onwophe; kele o kwapho g'anyi ese akanya ozi-oma ono bu g'ephe ese. ¹³ Ndu k'ono ta abukwa okpobe ndu-ishi-ozima Kereshi. Ephe bukwa ndu eje ozi l'ugho. Ndu ewojeru onwophe mee g'e dobesu l'ephe bu okpobe ndu-ishi-ozima ke Kereshi. ¹⁴ O to budu iphe, aa-su l'o kporu onu opfu; eshinu Nsetanu ewojeru onwiya mee g'ojosi, shi l'ogbu-nwiiinwii k'imigwe bya. ¹⁵ Oo ya bu l'o to buedu iphe, du oke biribiri me o -buru le ndu ejeru Nsetanu ozi woru onwophe mee g'e dobesu l'ephe bu ndu ejeru Chileke ozi. Teke o rwuru mboku ikpazu be Chileke a-gwa phe ugwo ochi iphe, ephe meru.

Iphe-ehuka, Polu eje

¹⁶ Ge mu pfukwaa ya ozo; g'o to dukwa onye arije l'oo egomunggo swehuru mu. Teke o bu l'unu ari l'egomunggo swehuru mu; unu ahakpokwaa mu ro ge mu pfubaa g'onye egomunggo swehuru. Oo ya bu ge mu abakwanaa aba nwilile. ¹⁷ Ole iphe-a, mu epfu nta-a be mu makwaru-a l'o to budu Nnajiuphu suru ge mu pfua ya. Mu -baaha aba be mu abakwa iya g'onye egomunggo swehuru. ¹⁸ Ole eshinu ndiphe egudeje iphe ke mgboko-a aba abaa be mbedua l'a-bakwapho aba nkemu. ¹⁹ ?To buedu l'unu manukaru iphe meru g'o gude unu nodu egudeje ehutso kwe haa ndu egomunggo swehuru g'unu l'ephe nodu. ²⁰ Unu atajeelaa nshi no-kirishia; a -nonyaa onye lanu abya eworu unu mee nwohu iya; ozo bya anodu toko iphe unu riębe; ozo bya anodu emephe unu l'uji; ozo bya awata unu anma phulaphula; ozo bya eworu eka waa unu le nchi ke gbaa. ²¹ Ha! O gbekwa du mu iphere epfufu; noo le mbedua ta adukwa teke mu adu ike eme unu egube iphe ono.

Ole-a; owa-a, mu abya epfufu-a bukwa opfu, du ge k'onye egomunggo swehuru. Su-a; e -pfujekpo ya epfufu; mu asu l'iphemiphe, bukpo iphe, ndu ozo turu ama egude aba l'aba be mbedua gudekwaa aba l'abaa nkemu. ²² O -buru le ndu ono bu ndu Hiburu; be mbedua buhukwa iya po. Teke ephe bu unwu Izurelu; mbedua buhukwapho onye Izurelu. Teke ephe bu oshilokpa Ebirhamu; mbedua buhukwaa oshilokpa Ebirhamu g'ephe bu iya. ²³ Mu su-a; ?ephe bu ndu ejeru Kereshi ozi to? Ono be mbedua gbekwa ka phe nu abubu. Nta-a be mu epfukpoakwa g'onye, obvu

byaru. Mu kakwa phe iya abubu; ge mu gbẹ ka phe eje ozi ke Kéreshi ono; bya aka phe eje mkporo iya ijeto; a kakwa mu pho echi iphe iya ichito. Ophu o dudu tekenteke mu ta atsogejeduru atsogero l'onu onwu le k'ozu ono. ²⁴ Akpo ise be ndu Jiu chiwaru mu onu echachi ukporo labo, e wofuru nanu. ²⁵ E chiwaa mu mgboro akpo eto; bya atuwaa mu mkpuma akpo lanu. Akpo eto be o phoduchawaru nwanshii me ugbo ekpua mu. O nwecharu ophu mu noru ujiku ophu le mini eswe l'enyashi mgburugburu. ²⁶ L'ikpoto ije ono, mu jekotaru ono be mu lowaru ishi mu alolo l'utso, gbaru nu; lo ishi mu alolo l'eka ndu ana nfu; me l'eka ndu Jiu ibe mu; me l'eka ndu abudu ndu Jiu. Mu jee iphe mini pharu mu l'eze l'oma mkpukpu; me l'echiegu; me l'echi ogbu eze-enyimu; me l'eka ndu abudu okpobe ndu ke Kéreshi. ²⁷ Mu jewaa ozi kuta ephuru phee; mu bya anuwaa enya enyashi; egu nri gua mu; egu mini gua mu; egu mee mu tekenteke; mu gbaru oto oyi tsua mu. ²⁸ A -gufukpooro iphemiphe ono; be o nwekpoerupho iphe, anoduje akposhi mu mgbenya mboku-mboku. Iphe ono bu k'iphe, bukpo Chiochi ke Kéreshi g'o ha. ²⁹ ?Bu onye be ike bvuru; ophu o dudu g'o bu mbedua be o bvuru obu? ?Bu onye nmalahuru l'iphe-eji ophu o rwuduru mu l'ehu?

³⁰ O -buru le mu bafutaje aba be iphe, mu e-gude aba abaa obu bukwa iphe, egoshi ge mu du-be arwuhu. ³¹ Su-a; o kwa Chileke, bu Nna Nnajiuphu onoya, bu Jizosu ono, bu onye ajaja bu nkiya jasu l'ojejoje ono be bu onye maru l'iphe-a, mu epfu-a ta adudu ophu bu uka. ³² Le teke mu no le Damasukosu be nnajioha mkpukpu onoya, bu iya bu onye no-chiru enya Aritasu, bu eze ndu ono; woru ndu ojogu, eche nche woru dochia onu oguzo eka eeshije abata l'ime mkpukpu ono su g'e gude mu. ³³ Tobudu iya bu; e woru mu ye l'ime nkata pyoo mu l'uzo, du l'eli igbulu, e gude kpu-phee mkpukpu onoya mgburugburu; mu shi l'eka onoya nahu iya gbalaa.

12

Iphe, eegoshi Polu l'ophuleny

¹ A makwaru-a l'aba aba ta abaduru l'urwu; ole mu bafutaje aba. Nta-a be mu a-wata epfu k'ophuleny me iphemiphe, bu mu iphe ophuú, Nnajiuphu goshiru mu. ² O duru nwoke lanu, mu maru bu onye ke Kéreshi, Chileke zikotaru; o jerwua mkpopfu igwe k'eto. A nokwaru apha iri l'eno, iphe ono meru. Ole mu ta maedu ?o jeru eka onoya k'eviya; to o phuru iya l'ophuleny? Oo 'epho Chileke nwekiya maru g'o nwuru. ³ Onye ono be mu makwaru; me o jeru iya le ndzu-o; to le maa-o; be mu amaekwa; o kwa Chileke be o doru enya. ⁴ E zikotaru iya worwua ya okpoku Chileke gedegede. O nodu l'eka ono numachaa iphe, kporu onu epfufu; mbu iphe, a suru ge nemadzu te epfushi. ⁵ Oo ya bu le nwoke ono be mu e-gude aba l'abaa. Ole mu tee gudedu onwomu aba l'abaa; gbahaa le mu aba abaa k'arwuhu du mu nu. ⁶ Ome mu jeshiaru aba abaa k'onwomu me mu tege abukwaru onye egomunggo swehuru; kele iphe, mu g'epfu gege abuerupho okpobe-opfu be mu g'anodu epfu. Obenu le mu te ejedu aba abaa; le teke mu jeshiaru aba abaa l'oo-nweru ndu a-wata aru le mu kabaa shii; paru iphe, ephe humaru mu l'ehu me iphe, ephe numaru, mu pfuru paru haa.

⁷ Mu humakwaru iphe, dugbaa oke biribiri l'ophuleny. O buru iphe ono meru g'o gude a loru mkpo dobe mu l'ehu; o nodu akpo mu cherere. Iphe ono buru iphe, ejeru Nsetanu ozi be byaru bya etsua mu iphe gude go-zeta mu ge mu te eje ekunuka onwomu. ⁸ Iphe ono be mu rwowaru Nnajiuphu akpo eto su iya g'o mee g'iphe ono paru mu haa. ⁹ O buru iphe, o epfujee ru mu pho bu: "Eze-iphe-oma, mu meru ngu sukwaru ngu; kele teke mu akaje ere ire l'ehu ngu bukwa teke i du arwudu." O n'iya-a bu le mu a-nodu aba abaa l'arwuhu du mu; g'ike ke Kéreshi ree mu ire l'ehu. ¹⁰ Noo g'o gude mu su l'arwuhu ono, du mu nu ono; mekpoo iphe-iphere ono, eeme mu ono; mekpoo iphe otsu-l'ehu; me mkpamehu; me mkpawere, aanoduje emephe

mu l'opfu ẹhu Kéreshi; meru ẹhu nọdu atso mu ọtso. L'ọ kwa teke mu dọ arwuhu bẹ ike nkiya ere mu ire l'ẹhu.

Polu agba egomunggo kẹ ndu Kọrentu

¹¹ Nta-a bẹ mu meakwaru g'onye egomunggo swehuru l'eku-onwonye ono; ọ buru unu nwuru mu ye iya. Kele unu gege anọdu aja mu ajaja; l'ọ tọ dudu iphe, ndu-ishi-ozu ọphuu gude ka mu; l'ẹbe adu iphe, mu bu. ¹² Mu taru nshi meshia iphe-ohumalenya, dugbaa biribiri; bya emeshikwaapho iphe ozo, tufugbaru ẹhu, egoshi ike kẹ Chileke l'echilabo unu. Iphe ono bugbaaru iphe, mu gude goshi unu lẹ mu bu onye-ishi-ozu Kéreshi. ¹³ ?O nweru ọzo ozo, mu kabaa eme Chiochi ozo ree, mu emeduru unu? ?Buepho lẹ mu ta asuduru g'unu pfa mu ugwo-a? A-o; wakwa ẹka l'alio; eshinu ono gbẹ buwaru eji; mu mee ya unu.

¹⁴ Owa-a kweakwa ugbo ẹto, mu jikoberu abya ndu-unu. Mu -bya; mu taa sukwa g'unu pfa mu ugwo; kele iphe, mu acho abya ta abukwa okpoga unu. O kwa unubedua l'onwunu bẹ mu acho. O tọ bukwa unwegirima akpajẹ ẹku doberu ne lẹ nna phe; o chikwa ne lẹ nna agbeje akpa ẹku edoberu unwu phe. ¹⁵ Mu egudekpopepho okpobe ẹhu-utso mephusiaru unu iphe, mu nweru; taja ishi onwomu g'eeshi g'o duru unu lẹ ree. ?Unu a-gbẹ yepete mu obu opfu lẹ mu kabaa unu eye obu?

¹⁶ O duru ndu haru kwe lẹ mu te eshidu buru unu ivu-erwa. O lẹ ọ dukwanuru ndu a-su lẹ mu shi gbanuka ẹregede; lẹ mu gude ugho nmata unu. ¹⁷ ?Denukwanu g'o nwuru? ?O dukpooru iphe, bu ndu ono, mu ziru g'ephe byapfuta unu ono onye ophu mu gbẹ shi l'eka iya ria unu urwu? ¹⁸ Mu rworu Tayitosu su iya g'o bya; bya asu gẹ nwanna anyi ophu tsoru iya. ?O nweru iphe, unu a-su lẹ Tayitosu byaru bya erita unu? ?Tọ buedupho udu umere lanu bẹ mu l'iya l'eme; tọ tọ buedupho uzo lanu bẹ mu l'iya l'eshi?

¹⁹ ?Tọ unu shi e -shi teke-a rita l'iphe, anyi anoduje eme bu g'anyi e-me pfufu onwanyi l'iphu unu? Iphe, anyi anoduje epfu bẹ anyi epfufe maru l'anyi epfu iya l'iphu Chileke; teme l'anyi lẹ Kéreshi tugbaru buru nanu. Oo ya bu; ndu mu yeru obu; l'iphemiphe, anyi anodujekpoo eme bẹ anyi anodujekwa eme g'anyi gude metsee unu. ²⁰ Mu atsukwa ebvu su: ?mu maru tọ bukwaru nu; mu -byarwuta; unu taa duedu gẹ mu riru l'unu a-du; mu taa dukwapho unu g'unu riru lẹ mu a-du. Mu atsukwa ebvu su: ?mu taa byakwanu bya ahuma l'unu anoduje aswo-phe uswo; ejiphe iji-enya; buru ndu obu oku; l'unu akpape enya; ephuphe onwunu iphu; agba nwibe unu mgbamu; ekuphe onwunu ekuku; eme mkpaka. ²¹ Mu atsukwa ebvu lẹ mu -bya ogiya-a, bẹ Chileke ewoda mu ali l'iphu unu; mu aguru aphu kpua ikpoto ndu mehawaru iphe-eji; ophu ephe ekwekwapho l'izimanu lwaru phe azu g'ephe haa ejo umere, rehuru erehu; haa eme kẹ nwanyi; haa aburu ndu iphere bvuru l'iphu.

13

Anma okwa ikpazu

¹ Abyabya owa-a, mu abya abyabya nta-a kweakwa ugbo ẹto, mu abya unu agbaphe. "O kwa ekebe umadzu ẹbo; ozo ẹto bẹ eegudeje bua ikpe." ² Mu nmahaakwaru unu okwa teke mu byaru k'ugbo ẹbo pho. Mu nọdu anmakwaru iya pho unube ndu eme iphe-eji ono nta-a, mu ta anodu l'eka ono-a; me ndu ozo; lẹ mu -bya bẹ mu taa hakwa unu. ³ Oo ya bu; g'unu e -shi nno maru lẹ Kéreshi gude mu-a epfu opfu; l'unu sukwaru g'e goshi unu iphe, e-me g'unu maru l'o gude mu-a epfu opfu. Kéreshi ono te emejekwa g'onye ike bvuru me o -nodu eme unu iphe. O chia iphe, oo-me bu l'oo-goshi g'okpehu iya habe l'eka unu no. ⁴ L'a makwaru-a l'ike te eshidu dukwadu iya teke a kpopyaberu iya l'oswebe; obenu lẹ nta-a bu ike kẹ Chileke bẹ o gude nodu ndu. O kwapho g'ike te eshidu dukwadu iya ono bu g'o to shidu

dụkwadu anyibedua; obenu lẹ nta-a bẹ ike kẹ Chileke e-me anyi adzuru ndzu gẹ Kéreshi dzu; ike adu anyi g'ọ dọ iya; k'ọphu ike a-dọ anyi l'iphe, anyi emekpọo unu.

⁵ Unu nyochakwaa onwunu enyocha maru ?unu kwetakwaduru-a? Unu hụkwa onwunu ama. ?Unu ta amadu lẹ Jizosu Kéreshi bu unu ebubu l'ẹhu? gbahaekwapho l'unu te ekwetaeduru. ⁶ Ọphu mu gude ẹka bu l'unu e-mechaa maru l'anyibedua ta agwọbeduru ekweta ono, anyi kwetaru kẹ Kéreshi ono. ⁷ Iphe, anyi anọduje epfu anọ Chileke bu g'o to kwekwa g'unu mee iphe, adudu ree. Ọ tọ bụkwa g'e gude goshi l'anyi mekotaru; ọ chikwa g'unu meje iphe, pfulu ọto; o rwuhakpọoru o jee a-dọ g'ọ bu l'ekwekwe, anyi shi kwe lẹ mbu ono bẹ anyi ekweeduru. ⁸ L'ọ tọ dọkwa g'ọ ka mma l'ọo iphe lanu, anyi suru ememe k'emebyi ọkpobe-opfu kẹ Chileke; gbahachia l'anyi a-nọduje eme iphe gude ese iswi ọkpobe-opfu ono. ⁹ Ọo ya bu l'ẹhu anọduje atso anyi uto me ọ -buru l'anyi dọ arwuhu; ike dọkwanu unu. Noo g'o gude ọ dọ anyi g'a sọ l'unu lwaru azu l'onodu, dọbe ree.

¹⁰ Mu ede iphe-a nta-a, mu l'unu ata anodu l'ẹka ono-a. Gẹ mu te eje egude ike ono gbẹ duru unu ẹhuka me mu -bya. Mbu ike ono, o yeru mu l'ẹka gẹ mu gude metsee unu emetse ono gbẹchia mee unu omeliwe.

Ekele ikpazu

¹¹ Kẹ ikpazu iya unwunna mu bu; unu nọkwapho oma-o. Unu dọbekwa ree; iphe, mu arwo unu bu g'uche unu bụkwaru nanu. Unu eburu lẹ nchi-odoo. Gẹ Chileke ono yeru anyi obu teme ọ nodu emeje g'ẹhu dọ anyi guu ono swikwaru unu eswiru-o.

¹² Unu kelekwa onyemonye ekele l'ẹhu l'ẹhu nmata phe akpa, dọ nsọ. ¹³ Iphe, bụkpoo ndu-nsọ l'ophu l'ekelekwapho unu.

¹⁴ Mu sọ g'eze-iphe-oma kẹ Nnajiuphu, bu Jizosu Kéreshi; me eye obu ophu Chileke eyeje ndibe iya; me ike ono, Unme-du-Nsọ meru g'anyi l'unu gbaru mgba ono dzukotakwa oke l'ẹhu unu g'unu ha. Nokwa g'ọ dọ.

Èkwo-ozì, Pòlu Deru Nù Ndu Galeshiya

¹ Èkwo-ozì-a shì l'èka m̀be Pòlu, onye-ishi-ozì Jizòsu Kéreshì. Onye-ishi-ozì, e meru mu ta abùkwa nemadzù meru mu iya; òphu ò bùkwa nemadzù b̀e o shì l'èka. Ò kwa Jizòsu Kéreshì ỳe Chileke, b̀u Nna b̀e o shì l'èka, mb̀u onye ono b̀u iya meru g̀e Jizòsu ono shì l'ònwu teta dzùru ndzù ono. ² Ùnwunna anyì, mu l'èphe nò l'èka-a b̀e mu l'èphe t̀koru ekele iphe, b̀u Chìochì, nò l̀e Galeshiya.

³ G'eze-iphe-òma; ỳele nchì-adù-doo bùkwaru k'unu; mb̀u òphu shì l'èka Chileke, b̀u Nna; waa l'èka Nnajiuphu anyì, b̀u Jizòsu Kéreshì, ⁴ b̀u onye ono woru onwiya nù g'e gbua g'ò buru ngwèja, e gude gwefu iphe-èjì anyì; k'òphu òodzota anyì l'èka mgboko-a, iphe-èjì jìru èjìjì-a. Iphe ono buru uche Nna anyì, b̀u Chileke b̀e o meru ono. ⁵ Anyì sù g'ajaja buru k̀e Chileke jasù l̀e tuutuutu l̀e m̀mimiimii. Nokwa g'ò d̀u!

Ozi-òma lanù kpoloko d̀u

⁶ Iphe òwa-a d̀ukwa mu nù biribiri l'ò t̀o d̀uedu g'ò nòberu unu gb̀e agbakutawaru nù Chileke unu ono azù; mb̀u onye ono kuru unu ono g̀e Kéreshì eshì l'eze-iphe-òma ono, o meru unu ono dzòta unu; unu gb̀e wowarùnu iphu ghaaru ozi òzo gbaru iche; ⁷ mb̀u ozi òphu abùdu ozi-òma ililekpòò; òchia l'ò d̀uru ndu agbaghashì unu agbaghashì; ndu eme g'èphe gbanwee ozi-òma k̀e Kéreshì ono. ⁸ A-o; teke ò bùkwa l'òo anyìbedua; òzoo ojozi, shì l'imigwe byaru bya eziahaa unu ozi-òma òphu ỳe òphu anyì zìru unu adagbadùru; g'a t̀u-phukwaa ya l'ònu. ⁹ Òo iphe, anyì pfuhawaru b̀e mu epfu òzo nta-a sù: onye ezi unu ozi-òma òphu ỳe òphu anyì zìru unu adagbadùru; g̀e Chileke t̀u-phukwaa onye ono l'ònu g'ò laa l'iswi.

¹⁰ ?Ò d̀u unu g̀e mu eme g̀e mu pfua iphe, a-tsò ndìphe òzoo Chileke ùtso l̀e nchì? T̀oo ?B̀u g̀e mu mee g̀e ndìphe sù l̀e mu b̀u onye òma? Ò b̀u l'iphe, mu eme b̀u g'a sù l̀e mu b̀u onye òma m̀e mu ta abùkwaru onye-ozì k̀e Kéreshì.

Pòlu epfu g̀e ya gude buru onye-ishi-ozì

¹¹ Sù: iphe, unu a-maru; ùnwunna mu; b̀u l'ozì-òma òphu mu ezìje ta abùkwa l'uche nemadzù b̀e o shì. ¹² Kèlè ò t̀o b̀udu nemadzù b̀e o shì l'èka; òphu ò b̀udu nemadzù kpò-zìru mu ùzo iya. Òo Jizòsu Kéreshì goshìru mu onwiya l'òphulenyà bya eworu ozi-òma ono ye mu l'èka.

¹³ Unu nùmawaru-a g̀e ndzù mu shì d̀u teke mu shì eme k'omelalì, ndu Jìu egudeje abarù Chileke èja; g̀e mu shì eme Chìochì k̀e Chileke ewere emegharu iya èka. Unu nùmawaru l'iphe, mu shì emekpòephe g̀e mu mee b̀u g̀e mu mebyia ya l'òphu l'òphu. ¹⁴ Mu shì atùkojekpòephe ekemu ndu Jìu ono mekòta g'a t̀uru iya. Mu mekpòeru iya phò metabèru iya k'òphu mu t̀koru igwerigwe ndu mu l'èphe b̀u ògbo gbaghakòta l'ememe iya; t̀eme eme omelalì ndìche anyì ph̀e shì anòduje aphùkpoo mu l'èhu shìi.

¹⁵ Obenu l̀e Chileke, b̀u iya doberu mu iche eshì l'èpho ne mu; byaru ekua mu; ono buru eze-iphe-òma, o meru mu. ¹⁶ Ò bya ekpuhaa nwa iya ono goshi mu k'òphu mu awata aturu ndu abùdu ndu Jìu ònu iya. Òphu ò d̀udu nemadzù, dzù ndzù mu chìkoshìru iya. ¹⁷ Òphu mu ejekwaruphò Jìerúsalemù k̀e g̀e mu jepfu ndu vuru ùzo buru ndu-ishi-ozì-a je ph̀e akpata ishì. Iphe, mu mechiaru b̀u l̀e mu gb̀eshìru t̀ugbua bahù l̀e Arebiya bya eshì èka ono laphu azù l̀e Damasùkosu. ¹⁸ A nòephe mgbarapha èto; mu t̀ugbua jeshia Jìerúsalemù g̀e mu je amaru Pyìta. Mu l'ìya nòo idzu èto. ¹⁹ Òlè ò t̀o d̀udu ndu-ishi-ozì ono ndu òphuu, mu hùmaru gbahaa Jìemusù, b̀u nwune Nnajiuphu anyì.

²⁰ Oo Chileke nwekiya maru l'iphemiphe-a, mu no l'iphu iya ederu unu-a ta adudu ophu bu uka, mu nodu adzu iya.

²¹ Tobudu iya bu; mu tugbua jee ali Siriya bya ejee ali Silisiya. ²² G'e pfukpo-a ta abukwa le Chiochi Kereshi le Jiudiya g'ephe ha duru ndu ophu mawaru onye mu bu.

²³ Iphe, ephe anuepho le nchi buepho l'a suru le "onye-a, shi emephe anyi ewere-a be asaakwa ozi-oma ke g'e kweta ke Kereshi ono asasa. Mbụ ekwekwe ono, o shi eme g'o mebyia emebyi ono." ²⁴ Noo g'o gude ephe nodu ekeleje Chileke ekele opfu ehu mu.

2

Polu ejepfu ndu-ishi-ozu ndu ophuu

¹ A nepho apha iri l'eno mu le Banabasu swiru laphushia azu le Jierusalemu. Mu duta Tayitosu anyi l'iya swifuaru. ² Iphe, mu gude jee bu le mu humaru iya l'ophulenyia. Mu le ndu ono, bu ndu-ishi ono bya anoo ndzukọ k'iche. Mu bya eworu ozi-oma ono, mu ziru ndu abudu ndu Jiu ono togboru phe eba. Oo ya bukwanu g'akanya, mu sehawaru me ophu mu ese nta-a ta aburu mu ke mmanu. Ephe zu mgbede. ³ Ophu e kebutakpodaru nu Tayitosu-a, abudu onye Jiu-a, mu l'iya swia g'o bua ubvu. ⁴ Ole g'o duhaba; o dukwarua ndu meru g'ephe bua ya ubvu; ndu pyobataru eme g'ephe bu ndu ke Kereshi; 'ama l'ephe ta abudu iya; l'oo ngge be ephe byaru anwunwu g'ephe bya bya egeta g'anyi gbakuta-beru ekemu azu opfu l'anyi bu ndu ke Kereshi. Iphe, ephe shi achọ uzo iya bu g'ephe mee anyi g'anyi mejeepho iphe ekemu phe pfuru g'ohu anoje eme iphe onye gbaru iya nu pfuru-a. ⁵ Ophu anyi ekwekwanu haaru phe uzo ahaha ophu kpọ g'o ka mma l'oo mgbo lanu g'ee-shi g'anyi edoberu unu iphe ono, bu okpobe-opfu ono, bu ozi-oma onoya.

⁶ Obenu le ndu ono, a suru l'ephe bu ndu-ishi ono; mu ta akpakwa ishi iphe, ephe bu; kele Chileke ta adukwa onye oole enya l'iphu; ndu ono, a suru l'ephe bu ishi ono ta adukwa iphe ozo, ephe yeru onu su ge mu yebaa l'ozu-oma ono. ⁷ O gbekikwa buru iphe, ephe meru bu l'ephe humaru le Chileke wowaru ozi-oma ono ye mu l'eka ge mu je ezia ya ndu abudu ndu Jiu; mbu egube ono o wokwaru iya pho ye Pyita l'eka g'o je ezia ya ndu Jiu. ⁸ Kele oo g'ike ke Chileke reru ire l'ehu Pyita; o buru onye-ishi-ozu zia ndu Jiu ozi-oma ono; bukwapo g'ike ke Chileke reru ire l'ehu mu; mu buru onye-ishi-ozu zia ya ndu abudu ndu Jiu. ⁹ Tobudu iya bu; Jiemusu me Pyita me Jionu bu ndu ono, a suru l'oo phe bu ndu-ishi, gudeshi Chiochi-a bya amaru l'oo Chileke yeru mu ozi-oma ono l'eka. Ephe zu mgbede; bya ana mu le Banabasu l'eka; bya ekweta l'anyi l'ephe tukoru buru nanu. Anyi l'ephe bya atukokwapo wua onu nanu le mu le Banabasu a-nodu ezi ndu abudu ndu Jiu ozi-oma ono; g'ephebedua zije iya ndu Jiu. ¹⁰ Iphe lanu, ephe suru g'anyi mee bu g'anyi nyatajekwa ndu akpa nri. Ono be mu kukebekporu ehu eme.

Mba, Polu baru Pyita le Antiyoku

¹¹ O be ge Pyita byaru Antiyoku; mu pfuru iya l'iphu baaru iya mba l'edzudzu-oha; kele o nweru iphe, o meru deru iya nu. ¹² Le teke mbu kpọ be Pyita yee ndu abudu ndu Jiu shi erigbaje nri. E mechaa ge ndu ephe le Jiemusu no byapfutachaeru iya pho; o bufu onwiya su l'ephe le ndu ono, abudu ndu Jiu ono tee rigbaedu. Kele o wataru atsụ ndu Jiu ono ebvu, bu ndu suru l'onymonye bufutajadaa ubvu ono. ¹³ Unwunna anyi ndu Jiu ndu ophuu bya eyefua eka l'ogozu Pyita phe obu. Mbụ lufuchakpo le Banabasu be ephe jitachakwaru o tsoru phe buru ndu ogozi. ¹⁴ O be teke mu byaru bya ahuma l'enya mu; l'ephe te etsodu ozi-oma ono le nhamunha iya; mu pfuru l'iphu ndu Chiochi g'ephe ha su Pyita: "Humanu ge gubedua bu onye

Jiu; teme i nodu eme umere ndu abudu ndu Jiu; ?Denuhunu g'o gude i nodu eme gi kebuta ndu abudu ndu Jiu g'ephe meje ekemu ndu Jiu?"

Ekweta adzo ndu Jiu waa ndu abudu ndu Jiu

¹⁵ A makwaru-a l'anyibedua be a nwukpooru; anyi buru ndu Jiu; ebe anyi abudu ndu iphe-eji ge ndu abudu Jiu bu. ¹⁶ Obenu l'anyibedua maru l'ọ to budu eme g'a turu l'ekemu emeje nemadzu g'o buru onye pfuberekoto l'iphu Chileke; l'oo ekweta ke Jizosu Kereshi. Oo ya bu l'anyibedua kwapho, kwetawaru ke Jizosu Kereshi a-buru ndu pfuberekoto l'iphu Chileke; o to bukwa kele anyi eme iphe, a turu l'ekemu. Noo kele o to dudu onye Chileke agu l'onye pfuberekoto opfu l'onye ono meru iphe, a turu l'ekemu. ¹⁷ Eshinu anyibe ndu Jiu emekwapho g'anyi shi Kereshi l'eka buru ndu pfuberekoto l'iphu Chileke; o n'ia bu l'anyi kwewaru l'anyi buhukwapho ndu eme iphe-eji ge ndu amadu ekemu Chileke. Teke o bu l'ọ du nno; ?o pfuru le Kereshi eme g'eme iphe-eji kabaa shii to? Tuswekwa! ¹⁸ Kele o -buru le mu wataru emekwaa iphe, mu shi mebyiwaa emebyi be mu buakwaa onye emebyi ekemu. ¹⁹ Mu gudeakwa eme ekemu; mu huma le mu nwuhuwaru anwuhu; l'ekemu gbuwaru mu egbugbu; g'ee-shi ge mu a-dzuru Chileke ndzu. ²⁰ A kpopyabewaru mu le Kereshi l'oswebe. Nta be mu noakwaa ndzu. Ole o to budu mu no ndzu obu; o buakwaa Kereshi no ndzu l'ime ehu mu. Ndzu ophu mu no l'eliphe nta-a bukwa le mu kwetaru ke Nwa Chileke be mu gude nodu iya; mbu onye yeru mu obu; woru ishi ndzu iya tua l'opfu ehu mu. ²¹ Mu taa jikakwa eze-iphe-oma ke Chileke. O -buru l'oo eme ekemu be e-me amadu onye pfuberekoto l'iphu Chileke; o n'ia bu l'anwuhu, Kereshi nwuhuru te enwedu ishi.

3

Ekweta ozoo eme ekemu

¹ Oo-waa! Egube g'eswe unube ndu Galeshiya habekpokwana! ?Bu onye kabere waa unu eka l'iphu g'unu jika okpobe opfu ono? ?Tobudu unu be mu tukoru k'anwuhu, Jizosu Kereshi nwuhuru l'oswebe togboru eba; o doo unu enya ree-a? ² Iphe lanu, mu aji unu bu: ?Buada-a iphe, ekemu pfuru be unu meru teme unu nata Unmedu-Nso ono, unu nataru ono? ?Tobudu l'unu numaru ozi-oma ke Kereshi ono bya ekweta? ³ ?Denuhunu g'o gude unu gbere buru ndu eswe? Le mbu be unu gude Unme ke Chileke gbube ishi etso Kereshi. ?Buhunu gunu meru iphe, unu paru Unme Chileke ono buhaa dobesu l'oo ike k'unu be unu e-gude tsokota Kereshi obu? ⁴ ?Iphe-ehuka ono, unu jekotaru ono bu ke mmanu to? O to dukwa mu g'o bu ke mmanu. ⁵ Chileke anodujukwa anu unu Unme-du-Nso bya emeshiru unu iphe-ohumalenya. ?O tukoru iphemiphe ono eme opfu l'unu eme iphe, ekemu pfuru to bu-a l'ole unu numaru ozi-oma ono bya ekweta?

⁶ Nokwapho ge Ebirihamu kwetaru ke Chileke; o guaru iya ya l'apfubekoto. ⁷ Oo ya bu l'unu eleana iya enya; l'oo ndu kwetaru ke Chileke be bu unwu Ebirihamu. ⁸ Ekwo-opfu Chileke pfuhawaru su le Chileke e-me ndu abudu ndu Jiu g'ephe buru ndu pfuberekoto m'ephe -kweta ke Chileke. E vuhawaa uzo zia Ebirihamu ozi-oma ono su iya: "Ebirihamu; oo l'eka ngu be e-shi meeru ndiphe mgburugburu eze-iphe-oma." ⁹ Oo ya bu; l'eshinu Ebirihamu kwetaru ke Chileke; Chileke goru iya onu-oma; be o bukwapho egube ono be Chileke a-goru onu-oma nu iphe, bukpoo ndu kwetaru nkiya.

¹⁰ Iphe, bukpoo ndu chiru upfu kwee l'ekemu su l'oo eme ekemu a-dzo phe be buakwaa ndu a turu onu. Kele ekwo-opfu Chileke sukwaru: "Onye ta atukoduru iphemiphe, e dekotaru l'ekwo ekemu g'o ha eme buakwaa onye a turu onu." ¹¹ Iphe lanu, dokporu enya ree bu l'ọ to dudu onye a-du ike egude eme iphe, ekemu pfuru

aburu onye p̄fuberekoto l'ip̄hu Chileke. Kele "Onye p̄fuberekoto bukwa ekweta be oo-gude ndu." ¹² Obenu l'eme ip̄he ekemu p̄furu ye ekweta ke Chileke ta adukwa ip̄he, ep̄he jigba; kele e dekwarup̄ho su: "Le ndu emegbuje ip̄hemip̄he, ekemu p̄furu e-gudekwa iya p̄ho dzuru ndu."

¹³ Keres̄hi gbafutaru anyi le mbur̄onu, ekemu meru anyi vuru; eshinu o vutachiru anyi mbur̄onu ono anyi shi vuru ono. Kele ekwo-op̄fu Chileke sukwaru: "Ip̄he, buk̄poo onye a p̄fugburu l'eli oshi bukwa onye lar̄u le mbur̄onu." ¹⁴ Keres̄hi lar̄u le mbur̄onu ono g'ee-shi g'eze-ip̄he-oma, Chileke suru le ya e-meru Ebirihamu eshi l'eka ke Keres̄hi Jizosu rwua ndu abudu ndu Jiu eka. Anyibedua e-shikwanu l'ekwekwe, anyi kweru ke Keres̄hi nata Unme ono, Chileke kwehawaru ukwe le ya a-nu anyi ono.

*Ip̄he, a tudoru ekemu waa ip̄he,
Chileke kweru ukwe iya*

¹⁵ Unwunna mu; ge mu gudekp̄oadanu ip̄he, anyi emeje nmaaru unu etu owa-a. Amadu -kee ekpe dee ya l'ekwo byia ya eka ta adukwa onye emebyi iya nu; ophu o dukwa onye eyekwa iya ip̄he; mbu a makwaru-a l'oo ekpe, nemadzu keru. ¹⁶ Su-a; o kwa Ebirihamu ye oshilokpa iya be Chileke kweru ukwe-ip̄he. O to sukwaru iya l'oo ye ndu shi l'okpa iya; g'ee-gudekwanu nno makwanuru l'oo ikpoto nemadzu. O suru iya l'oo ye oshilokpa iya, bu iya bu l'oo onye lanu, bu iya bu Keres̄hi obu. ¹⁷ Mbu l'ip̄he, mu ep̄fu bu le-a; l'ogbandzu ono, shi Chileke l'eka be Chileke kwetar̄u ukwe su le ya e-me ip̄he ya p̄furu. Su-a; ekemu, a nodaru unu apha l'apha ukporo l'iri ge Chileke kwechaaru ukwe-ip̄he ono teme ekemu ono bya ta ayikwa gbukaa ip̄he, Chileke kwewaru ukwe iya. O to mekwa ukwe-ip̄he ono, Chileke kweru ono g'o buru ip̄he-mmanu. ¹⁸ Ome o buada g'e me ip̄he, ekemu p̄furu teme Chileke emee ip̄he, o kweru ukwe iya me aamanuru l'oo to buedu ukwe-ip̄he. Obenu le Chileke nuru Ebirihamu ip̄he, o kweru ukwe iya; op̄fu l'o kwewaru iya ya.

¹⁹ Su-a; ?o buhunuru gunu be a tu-doru ekemu? Ip̄he, a tu-doru ekemu bu g'ekemu goshi ip̄he eme ip̄he-aji bu. A tu-doru iya g'o ndu jas̄u teke oshilokpa Ebirihamu obu a-bya, bu iya bu onye obu, Chileke kweru ukwe-ip̄he doberu obu. Oo Chileke turu ekemu ono bya agbe l'eka unwu-ojozi-imigwe woru iya nu onye-eto bu Mosisu, no-chiru enya nemadzu g'o taru ndip̄he. ²⁰ L'o kwa a -du ebo eme ip̄he be aachoj̄e onye-eto; obekwanu le Chileke bu onye lanu.

²¹ ?O p̄furu l'ekemu egbuka ip̄he, Chileke kweru ukwe iya egbuka to? Tuswekwa! Kele ome o -duru ekemu, a turu g'o gude ndu me ap̄fubekoto l'ip̄hu Chileke eshinu l'edobe ekemu. ²² Obenu l'ekwo-op̄fu Chileke egoshi le ndip̄he mgburugburu be ip̄he-aji pyitaru l'ekpiri. Ip̄he, o gude egoshi iya ono bu g'ip̄he ono, Chileke kwetar̄u le ya e-meru onye woru onwiya ye Keres̄hi ono l'eka aburup̄ho ndu woru onwophe ye Keres̄hi l'eka be oo-meru iya kpoloko.

²³ Kele teke k'ekweta teke adudu be ekemu shikwa tuchia anyi atuchi g'anyi ta ahuma uzo anyi e-shi kweta ke Keres̄hi. ²⁴ Oo ya bu l'ekemu shi edu anyi uzo g'onye eleta unwegirima enya; dua anyi jas̄u Keres̄hi bya g'anyi a-buru ndu Chileke guru le ndu p̄fuberekoto; op̄fu l'anyi woru onwanyi ye iya l'eka. ²⁵ Nta-a, Chileke ghawaru anyi uzo g'anyi woru onwanyi ye Keres̄hi l'eka-a be anyi ta noekwa l'eka onye ono, eleta anyi enya ono, bu iya bu ekemu.

²⁶ Oo ya bu; l'eshinu unu wowaru onwunu ye Keres̄hi l'eka; unu l'iya tugba buru nanu be unu bukotawa unwu ke Chileke. ²⁷ Le g'unu ha buru ndu e gude epha Keres̄hi mee baputizimu be yeakwaru Keres̄hi g'onye yeru uwe. ²⁸ Mkpocha l'onye-a bu Jiu ebe onye-a abudu ta adukwa; ophu o dukwa l'onye-a bu ohu; onye-a buru amadu; ophu l'onye-a bu nwoke onye ophu buru nwan̄i adukwapho; kele g'unu ha shiwa l'eka Keres̄hi tugba buru nanu. ²⁹ Su: unu -buwaru ndu ke Keres̄hi be

unu buwaa oshilokpa Ébirihamu, bu iya bu ndu iphe ono, Chileke kweru Ébirihamu ukwe iya ono rwuberu.

4

¹ Sụ-a; waa iphe, mu e-gude goshi unu iphe, mu epfu bu owa-a: l'onye bu iya e-mechaa ria iphe nna iya; be teke o bu nwata be bukwa g'eeme ohu bu g'aanoduje eme iya. A makwaru-a l'oo ya nwe iphemiphe; ² ole oonwejeru onye yee ya bu; onye a-nodu emefuta iya nu; l'o dukwarupho onye a-nodu eleta iphe, o nweru enya jasụ teke nna iya pfuru sụ l'o noo teke nwata ono sụwaru egweta iphe iya. ³ Nokwapho g'ọ dụ l'eka anyi nọ bu ono. Teke anyi te eshidu maru iphe be obvu, bugbaa ishi mgboko owa-a shi mee anyi ohu phe. ⁴ Ole o rwuru teke o gbaru; Chileke ye Nwa iya sụ g'ọ bya. O bya aburu nemadzụ; nwanyi nwua ya. O buru iphe, ekemu suru g'e meje be oomeje; ⁵ g'oo-shi egube ono gbata ndu ekemu keru egbu; g'ee-gude egube ono Chileke anata anyi g'anyi buru unwu iya.

⁶ O buru l'oo l'unu buwaa unwu iya meru g'o gude Chileke woru Unme Nwa iya ye unu l'obu; mbu Unme ophu emeje g'e kuje Chileke "Nnana!" ⁷ Oo ya bu l'e shi Chileke l'eka; ophu i buedu ohu; i buwaru nwa Chileke. Eshinu i buwaa nwa Chileke buanaa ya-a bu l'i yiwaa le ndu e-ri iphe ono, Chileke doberu unwu iya ono.

Polu agba egomunggo ke ndu Galeshiya

⁸ Le mbu teke unu eshidu maru Chileke be unu shi bugbaaru ohu iphe, abudu Chileke. ⁹ Obe nta-a, unu byawaru bya amaru Chileke-a; waawaa; ge mu pfuchia ya egube-a; o chia nta-a, Chileke mawaru unu-a; be mu suru: ?Denuhunu g'o gude unu dakobe alaphu azu alapfu obvu ono, adudu ike du iya nu; teme o buru iphe-mmanu ono? ?Bu gunu meru g'o gude unu nodu eme g'unu laphukporo azu je aburu ohu phe ozo? ¹⁰ Unu aboje mboku l'obo-iphe; me onwa; me teke iphe meru; me apha. ¹¹ Ndzụ unu anodujekwa agu mu. ?Ozi, mu jeru l'ishi unu ta abuduru mu nu ke mmanu?

¹² Unwunna mu; mu arwo unu arworwo; su g'unu dunu ge mu du; kele mbedua duwaa g'unu du. O to dukwa iphe, du eji, unu meru mu ililekpoo. ¹³ Unu maru-a l'oo teke iphe eme mu be mu byaru ezia unu ozi-oma ono le mbu. ¹⁴ E -gudekpokwaaro l'iphe, eme mu nu shi buru unu oke iphe-ohutama; ole mu ta adukwanu unu ashị; ophu unu ajikakwaru mu. Unu gbenu meberu mu ree ge mu bu ojozi-imigwe; ozo le mu bu Kereshi Jizosu l'onwiya. ¹⁵ ?Unu meru ehua, shi tsoo unu utso l'opfu ehua mu teke ono-a imagha? Kele mu maru l'a ta tudu iya ego; l'ome unu duru ike teke ono me o buchaaru k'unu aswoshi akpuru enya nkunu chie mu. ¹⁶ ?Mu gbenu buwaru onye opfu unu nta-a; opfu le mu pfuru unu iphe, bu okpobe-opfu?

¹⁷ Ndu ono, eduphu unu ono emekwaru unu emereme shii; oo l'oo g'unu makwaru l'iphe, ephe emedoru unu emereme ono ta adukwa ree. Ephe emekwa g'ephe bufu unu l'ehu mu g'unu gbaru tsoru phe. ¹⁸ Agbatsoru ndu ozo adujekwa ree; oo l'oo g'unu gbatsojekwaru ndu obu m'ephe -nodu epfu iphe, du ree. Unu mejekwa egube ono tekenteke; g'ọ to bukwapho teke mu l'unu nọ. ¹⁹ Unwu mu! Mu nokwa l'iphe-ehuka opfu ehua unu nta; mbu ge nwanyi, abya ezeda. Mu je a-nodu l'iphe-ehuka ono jasunupho teke unu a-du ge Kereshi. ²⁰ O due mu pho g'a su le mu l'unu nọ nta-a; me mu amaru ge mu gege dobe onu pfuaru unu opfu. Nta-a be o tufuru mu ehua ge mu e-mekpoo k'ehu unu.

Etu Hega yee Sera

²¹ Unube ndu oogu anodu emeje iphe, ekemu pfuru; unu kaeshikwaru mu; ?unu ta anumaduru iphe ekemu pfuru to? ²² Kele e dekwaru su le Ébirihamu nwutaru unwegirima unwoke labo. Onye lanu bu nwanyi, bu ohu nwutaru iya ya; onye

ophuu bu amadu yeru iya ya. ²³ Onye ophu, ohu yeru be a tsutaru ime iya ebe o dudu ukwe Chileke kweru swibe l'ehu iya k'iche. Onye ophu, shi l'eka amadu pho be a tsutaru ime iya opfu le Chileke kweru ukwe l'aa-nwu iya. ²⁴ Mu gude iphe ono, mehawaru nu ono anmaru unu etu. Unwanyi ono ephenebo, bugbaa ne phe ono no-chiru enya ogbandzu labo, shi Chileke l'eka. Onye ophu, bu Hega no-chiru iphe ono, Chileke kweru ukwe iya l'ogbandzu shi l'eli ubvu Sayinayi. Unwu nkiya be a nwuru g'ephe buru ohu. ²⁵ Hega no-chiru ubvu Sayinayi ono no l'ali Arebiya. O buru Arebiya ono bu Jierusalemu ke nta-a. Noo kele yee unwu iya shi buru ohu. ²⁶ Obenu le Jierusalemu ophu du l'imigwe ta abudu ohu; teme o buru iya bu ne anyi. ²⁷ Kele e deru l'ekwo-opfu Chileke su:

“Tee eswa gube nwanyi,
 pfuru apfuru,
 eteke ats-swee ime!
 Gude ehu-utso tee eswa
 gube nwanyi,
 amadu iphe,
 eme le nka nwanyi,
 ime eme;
 Kele nwanyi ono,
 e shi gbado agbado ono
 l'a-gbe kanu enweru
 nwa eme le nwanyi
 ophu alu ji.”*

²⁸ Su-a; unwunna mu; anyibedua buakwapho unwegirima e kweru ukwe iya teme a nwua phe ge Ayizaku. ²⁹ O bukwarupho g'o du teke ono bu g'o du nta-a. Teke ono be onye k'ono, a tsutaru ime iya ge ke ndu ozo pho shi anoduje akpa onye ophu ndu iya shi l'eka Unme Chileke pho ehu. ³⁰ Ole ?bu gunu be ekwo-opfu Chileke pfuru? O suru: “Chifukwa ohu yee nwa iya; kele nwa, shi l'ohu be yee nwa, amadu nwuru taa gbakwaru mgba eke iphe nna phe.” ³¹ Oo ya bu; unwunna mu; anyi ta abukwa unwu, ohu nwuru; anyi bukwa unwu, nwanyi bu amadu nwuru.

5

Enweru onwonye l'ime Kereshi

¹ Kereshi toakwaru anyi l'egbu; su g'anyi ba buheru ohu. Oo ya bu; unu pfushia ike. Unu te ekwekwa g'o duru onye e-gude ekemu mee unu g'unu buru ohu ozobaa.

² Su-a; ge mube Polu karu unu; o -buru l'unu buru ubvu be Kereshi ta adukwa urwu, o baru unu. ³ Ge mu kasachakwaa onyemonye, buru ubvu nchi; l'o mefutajekwa iphemiphe, bu iphe, ekemu pfuru g'o ha. ⁴ Unube ndu eme ge Chileke gua unu le ndu pfuberekoto; opfu l'unu eme iphe ekemu pfuru bufuakwaru onwunu l'eka Kereshi no. Unu nashakwaru onwunu eze-iphe-oma ke Chileke. ⁵ O -buru anyibedua be iphe anyi zoberu ele enya eleshia iya ike le Chileke a-gu anyi le ndu pfuberekoto l'iphu iya bukwa l'anyi nataru Unme-du-Nso; opfu l'anyi woru onwanyi ye Kereshi l'eka. ⁶ L'anoduwaa l'ime Kereshi be l'e buru ubvu; ozoo l'e te buduru ta adukwa iphe, o bu. Iphe, bu iphe, buakwaa ekweta ke Kereshi ophu shi le nyemobu.

⁷ Unu shikpokwa etsokotawa uzo ono ree. ?Buhunu onye kposhiru unu anodu eme iphe, bu okpobe-opfu ono nta? ⁸ Ophu a maru bu l'o to budu Chileke-a, bu iya kuru unu-a gbey bya apfubuta unu g'unu te emehy okpobe-opfu ono. ⁹ O kwa nwa-o-chi-l'eka iphe-ekoje-buredi l'ekoje ishi buredi ophu. ¹⁰ Ole atugba, anyi l'unu tugbaru

* 4:27 4:27 Gunaan Azá 54:1.

le Nnajiuphu mekwaru-a ge mu shihu obu ike l'eka unu no; l'unu a-lwa azu bya etsozita uzo wata aru iphe, mu aru; l'onye gbaghashiru unu agbaghashi; o -bu onye; o -bu onye-o; onye ono be Chileke a-nmakwa ikpe.

¹¹ Obenu-a; unwunna mu; ome o bu l'oo g'e buje ubvu be mu ezijekwadu asa iya asasa ono; ?m'o buhunuru gunu be o gude a nodu a-kpakwadu mu ehu? O -bu l'o du egube ono me asasa, mu asa le Chileke a-guepho anyi le ndu pfuberekoto; opfu le Kereshi nwuhuru l'oswebe tege adukwa onye o gogo bujeru iphe egbu. ¹² Teke o bu le k'ebu ubvu aphunuka ndu ono, agbaghashi unu ono l'ehu g'ephe jenu je ahachafua onwophe ahaa.

¹³ L'unubedua unwunna mu; be e kukwaru bya atowaa l'egbu. Ole-a; unu ta ahakwa onwunu g'iphe, anoduje agu unu egu waa iphe, unu aru l'okpoma bya ekee unu egbu ozo. O chikwa iphe, unu a-nodu eme bu g'onnyemonye yee nwibe iya obu k'opfu unu anoduje eyeru nwibe unu eka. ¹⁴ Kele ekemu ono g'o hakota tukoru kpakoo l'akpuru opfu lanu, bu iya bu: "Yee nemadzū ibe ngu obu g'i yeru onwongu."

¹⁵ Obenu teke o bu l'unu atakashi nwibe unu eru bya anmabushi nwibe unu anu; unu letakwa enya a -nonya unu toko onwunu taebe.

Unme Chileke waa ejo-iphe agugbaa nemadzu

¹⁶ Ole mu suru-a; unu hakwaa Unme Chileke g'o goshije unu uzo. Oo ya bukwanu g'unu ete emejeedu ejo-iphe, agugbaa unu. ¹⁷ Kele ejo-iphe agugbaa amadu be ta adujekwa Unme Chileke ree. Ophu iphe, agukwanu Unme Chileke adujedu uche amadu ree. Noo l'iphe labo ono duru onwophe l'opfu. O buru iphe ono meru g'o gude ebe unu adujedu ike mee iphe, du ree, unu riru k'ememe. ¹⁸ Obenu teke o bu Unme Chileke egoshije unu uzo; o n'ia bu l'ekemu te ekeeduru unu egbu.

¹⁹ Su-a; iphe shigbaa l'uche amadu doru enya, bu iya bu eri ogori; apharwushi onwonye; eme umere, rehuru erehu; iphere abvu l'iphu; ²⁰ agwo nshi; eme mgbashi; ndumashi; alwu ugu; okophoo; obu-oku; akpa enya; eka l'iche iche; ejo-nzi; ²¹ enya-pfurupfuru; egbu-ochi; mee-atsutsu; eri angu-sweshi iphu; mewaro iphe dugbaa egube ono. Noo iphe shigbaa l'uche amadu bu ono. Su-a; ge mu lokwaa unu eka le nchi ge mu lohawaru iya unu; ndu eme nno taa bahukwa l'eka Chileke bu eze.

²² Obekwanu l'iphe shigbaa le Unme Chileke bu: n-yemobu; ehu-utso; nchi-adu-doo; nshirima; eme odoo; eme oma; ekweta; ²³ eme gelee; me esede onwonye. O to dudu ekemu, a turu swibe ndu k'ono. ²⁴ Ndu bukwanu ndu ke Kereshi Jizosu; wowaru ejo-iphe, agugbaa phe nu me ejo umere, shigbaa phe l'uche kpopyabe l'oswebe. ²⁵ Eshinu anyi gude Unme Chileke dzuru ndu; unu g'anyi hanaa ge Unme ono goshije anyi uzo. ²⁶ G'anyi te emejekwa iphe g'ee-shi g'a jaa anyi ajaja. Ophu anyi emejeshi nwibe anyi iphe, e-ghu iya egbu. Ophu anyi ejijekwaru nwibe anyi iji-nya.

6

Evuru ivu nwibe ngu

¹ Unwunna mu; teke o bu l'o duru onye e guderu gedegede teke o duru iphe, oome adudu ree; g'unubedua, Unme Chileke gude ndu unu-a; jinaa obu oyi duphuta iya azu l'uzo pfuru oto. Ole oo g'onnyemonye letakwa onwiya enya g'e te nwufuaru iya ye l'eme iphe-eji. ² G'onnyenonu gbatajeru nwibe iya l'iphe, atsu iya l'ehu g'unu e-gude egube ono mekotaje ekemu, Kereshi turu. ³ Kele onye riru le ya bu iphe l'eka o dudu iphe, o bu; onye ono bukwa onwiya be oome eswe. ⁴ O kwa g'onnyenonu gudejekwa enya lee onwiya maru g'umere iya gbaru; l'i wotaje iphe, iime turu yeru umere gbaru ngu nu. Oo ya bu; i ti jeeduro ewota iphe, i meru aturu eyeru k'onye ozo. ⁵ Kele onnyemonye e-vukwaru ivu nkiya l'onwiya.

⁶ G'onye, eezi ozi-oma ke Kéreshi ono hejekwa onye ezi iya ya nu iphe, du ree, o nweru.

⁷ Unu te ekwekwa g'e duswee unu uzo; Chileke ta abukwa onye akwa eswe; noo l'oo iphemiphe, onye kuru be oowotaje akpuru iya. ⁸ L'onye eme ejo-iphe, agu iya nu be a-lakwa l'iswi. Obenu l'onye eme ge Unme Chileke ziru iya be Chileke a-nu ndzu ojejoje. ⁹ Oo ya bu g'ike ta abukwa anyi l'eme ree; kele anyi e-ritakwaa urwu iya l'orwuberu iya me anyi -gudeshia aka anyi g'anyi gudeshe iya. ¹⁰ Oo ya bu g'anyi mejeru onyemonye ree nta, uzo duru anyi l'ememe iya. Ndu anyi a-kabajekpoo emeru ree ono bu ndu anyi l'ephe bu onu-ulo lanu; opfu l'anyi tukowaru kweta ke Kéreshi.

Ekele

¹¹ Nta-a be mu gudeakwa aka mu gedegede ederu unu ekwo obu. ?Unu ta ahumaduru g'akpuru opfu obu hachaa kakporo kakporo? ¹² O kwa ndu eme g'a jaa phe ajaja k'iphe, ephe suru l'e mefutaje l'eli ehuru bu ndu ekebutaje unu su g'unu bua ubvu. Iphe, ephe gude eme iya bu ge ndu Jiu ta akpa phe ehuru. Ephe maru le ndu Jiu gege akpa phe ehuru; ome ephe kweru l'oo 'ephe Kéreshi ono, nwuhuru l'oswebe ono a-dzo phe. ¹³ Ndu obu, bukporo nu ubvu obu ta abukwa l'ephe emeje iphe ekemu pfuru. O kwa iphe, oogu phe g'ephe mee g'unu bua ubvu bu g'ephe abaaha aba l'ephe meru unu; unu mee iphe-ohubama l'anuhuru. ¹⁴ A bya le mbedua; tuswekwa! Mu ta ayikwa baa aba k'iphe ozo gbahaa k'oswebe Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kéreshi. L'eshi ophu o nwuhuru l'oswebe be iphe ke mgboko-a ta aduekwa iphe, o bu mu; teme mbedua dukwapho g'onye nwuhuru anwuhu l'iphe ke mgboko-a. ¹⁵ Kele anoduwaa l'ime Kéreshi Jizosu be l'e buru ubvu; ozo l'e te buduru ta aduekwa iphe, o bu, abuedupho aburu onye Chileke meru k'ophuu. ¹⁶ Ge Chileke mee g'ehuru du iphe, bukporo ndu etsoje uzo ono, mu goshiru unu ono guu; phukwaaru phe pho obu-imemini. Oo phe bu okpobe ndu Izurelu ke Chileke.

¹⁷ Su-a; e -shi ntanu-a g'o to dukwa onye epfuchibaa mu nchi. Ichii-iphe owa-a, mu vu l'ehuru-a buakwaa iphe-ohubama, egoshi le mu bu ohu Jizosu.

¹⁸ Unwunna mu; ge Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kéreshi mekwaaru unu eze-iphe-oma g'unu ha. Nokwa g'o du!

Èkwo-ozì, Pòlu Deru Nù Ndu Efesòsu

¹ Owa-a bụ èkwo-ozì, mụbe Pòlu ede. Mu bụ onye Chileke họtaru mee gẹ mu buru onye-ishi-ozì Kéréshi Jizòsu. Mu ede iya anụ ndu dọ-nsọ, bu lẹ Efesòsu; mbụ ndu kwetarụ kẹ Kéréshi Jizòsu; ephe l'iya tughba buru nanụ.

² Mu sụ gẹ Chileke, bụ Nna anyi yẹ Nnajiuphu, bụ Jizòsu Kéréshi meeru unu eze-iphe-oma; mekwaaphọ g'unu buru l'èhu-guu.

Onu-oma, shi l'èka Kéréshi

³ Unu g'anyi kele onye ono, bụ Chileke bya aburu Nna kẹ Nnajiuphu anyi Jizòsu Kéréshi ekele; onye bụ iya gọru onu-oma nù anyibe ndu anyi lẹ Kéréshi tughbaru buru nanụ. Onu-oma ono bụ lẹ Chileke meru; anyi shi Kéréshi l'èka yiru l'oha imigwe. O buru èka o shi bụ l'o wotaru iphe, bukotakpoo iphe, aanụ anunu, shi l'èka ono woru nù anyi. ⁴ Chileke byaru eme mgboko; o vuru ụzo shi l'atughba ono, anyi lẹ Kéréshi tughbaru buru nanụ ono; họtahawaro anyi g'anyi buru ndibe iya; k'ophu anyi a-duru iya iche; bya aburu ndu adudu èka ntucha a-dụ l'èhu anyi l'iphu iya. ⁵ Oo n-yemobu iya meru g'o gude o chihawa iya l'idzù dobe l'anyi a-buru unwu iya; onye oo-shi l'èka buru Jizòsu Kéréshi. Ono buerupho iphe, dughawa iya ree ememe bya abukwarupho iphe dụ iya l'uche; ⁶ g'anyi etuje Chileke ephe k'eze-iphe-oma ono, dụ biribiri ono, o meru anyi kẹ mmanụ ono; mbụ anyibe ndu anyi lẹ Nwa iya ono, o yeru obu ono tughbaru buru nanụ.

⁷ Mbụ-a; Nwa iya ono bẹ gbashikwaru mee ya; gude gbata anyi; teme o bukwaru iya phọ bụ lẹ Chileke aguaru anyi nvu l'iphe-aji anyi. Sụ-a; eze-iphe-oma ono buru iphe-oma, kwatakporu paa èka bẹ o meeberu anyi egube ono; ⁸ mbụ eze-iphe-oma ophu o kwatakporu gude mmamiphe yele nkwamenya saa èka okpobe asasa meeru anyi. ⁹ O byakwaphọ bya emee g'anyi maru iphe; nweru okpobe egomunggo; k'ophu iphe, oome e-dojẹ anyi enya. O meru; anyi bya amaru iphe, shi buru iphe, o domiru edomi, bụ iphe, o rihawaru lẹ ya e-shi Kéréshi l'èka mee. ¹⁰ Iphe ono, o tüberu ono, bụ iphe, oo-me teke o gbaru ono bụ l'oo-tuko iphe, o gude èka iya mee tuko chigbabe; mbụ iphe, dụ l'igwe; mẹ ophu dụ l'alị; l'o woru Kéréshi mee ishi iya.

¹¹ Oo Kéréshi bẹ anyi l'iya tughbaru; o buru iya meru g'anyi yiru l'iphe ono, o kweru ndu bụ nkiya ukwe iya ono. O buru iya mekwarupho g'o gude Chileke, emekotaje iphemiphe g'o tubehawaru iya; mee ya g'o dụ iya l'uche; vuhawaru ụzo họtahawaa anyi. ¹² Oo ya bụ g'anyibedua, bụ ivuzọ ele enya Kéréshi egude umere anyi l'ophu egoshi g'odu-biribiri Chileke habe shii; g'ee-gude iya jaa ya ajaja.

¹³ Nokwaphọ g'o dụ unubedua; l'unu numaerupho okpobe ozi ono, bụ ozi k'adzota ono, Chileke dzotaru unu ono; unu kweta kẹ Kéréshi. O buru iya bụ lẹ Chileke egude Unme-dụ-Nsọ, o kwetarụ ukwe iya; mee unu iphe-ohubama; gude goshi l'oo ya nwe unu. ¹⁴ Unme-dụ-Nsọ ono egoshi l'anyi a-nata-a iphe ono, Chileke kweru ndibe iya ukwe iya ono, bụ iphe, anyi a-nata teke Chileke a-gbata ndibe iya okpobe agbata kẹ mkpochi-ishi; g'anyi jaa odu-biribiri iya ajaja.

Pòlu epfu anụ Chileke

¹⁵ Noo iphe, meru g'o gude mu numachaa k'ekwekwe unu kweru kẹ nnajiuphu, bụ Jizòsu waa k'obu unu yekotaru ndu-nsọ ono; ¹⁶ èbe o dudu teke mu ekelebuhjeru unu Chileke ekele. Mu -nodu epfu anụ iya; bẹ mu epfujekwaru iya phọ opfu èhu unu. ¹⁷ Mu asuje gẹ Chileke kẹ Nnajiuphu anyi Jizòsu Kéréshi; mbụ Nna bụ O-ka-lẹ-biribiri; g'o nù unu Unme iya, e-me unu g'unu maru mmamiphe; phua ophulenyà;

k'ophu unu a-maru iya okpobe amaru. ¹⁸ Mu asujekwa iya pho g'o mee obu unu g'o huma iphoro iya; k'ophu unu a-maru iphe, bu iphe, o kuru unu g'unu le enya iya; makwarupho l'iphe, o kweru ndu-nsọ ukwe iya nyiberu anyibe. ¹⁹ Wakwapho g'ike iya ono, bu ike ophu enweddu etu ono emeberu ire l'ehu anyibe ndu kweru ke Jizosu. Ike ono, l'eme ire l'ehu anyi ono be bukwa iphe lanu yee eze ike iya ono, ²⁰ bu iya bu ophu o gude mee ge Kereshi shi l'onwu teta dzuru ndzu; bya eworu iya dobe l'ekutara iya l'imigwe. ²¹ Kereshi ono no-ngokotaru iphe, bukotakpoo ochi-oha imigwe; mekpoo o-no-l'oke-okwa imigwe g'ephe ha; mekpoo o-gude-ike imigwe g'ephe ha; mekwapho nnajioha imigwe l'ophu; mekpoo iphe, bukpo iphe, e kuru epha l'eliphe-a; mekpoo l'eliphe ophu abya nu. ²² Chileke meru ge Kereshi toko iphemiphe zopyabe l'okpa; bya ewokwaru iya pho yeru Chiochi g'o buru iya l'a-buru ishi iphemiphe kpoo. ²³ Chiochi l'ophu bukwa ogwehu Kereshi; o buru l'echilabo ndu Chiochi be iphe ke Kereshi dzuru edzumedzu. O bukwanuru le Kereshi be iphemiphe ke Chileke dzukwanuru edzumedzu.

2

Eshi l'onwu bahu le ndzu

¹ O duru teke unu shi buru ndu nwuhuru anwuhu. O buru iphe, kparu iya nu bu l'unu te eyejeduru Chileke onu; unu nodu anoduje eme iphe-eji. ² Teke ono be unu shi etso eka ndiphe. Unu shi anoduje eme iphe, epherephere pfuru, bu iya bu onye ophu, bu onye-ishi l'ephekerephe bya aburu obvu ono, l'emeje ge nemadzu kwefuru Chileke ike ono. ³ Anyibedua g'anyi ha shikwa toko etso uzo ono. Anyi shikwa etsoephe iphe, agu anyi egu ememe. Iphe, anyi shi emeje buerupho iphe, du anyi ree l'ehu; me iphe, du anyi ree l'egomunggo. Anyi shikwa le mbu buru ndu shi tukotawaa oke-ehu-eghu ke Chileke kpube onwanyi ge ndu ophuunapho.

⁴ Obenu le Chileke bu onye aphuje obu-imemini; phua k'etsutsu iya. O yeru anyi obu yegharu iya anyi eka. ⁵ Anyi shi l'emeswe, anyi mesweru Chileke; buru ndu nwuhuru anwuhu. Obenu le Chileke mewaru; anyi le Kereshi toko bya adzuru ndzu; o buru eze-iphe-oma iya be o gude dzoo unu. ⁶ Anyi le Kereshi Jizosu tugbaru buru nanu; Chileke toko anyi l'iya mee; anyi teta dzuru ndzu bya emekwapho g'anyi l'iya toko nodu l'imigwe. ⁷ Iphe, o gude mee ya nno bu g'oo-mecha goshi ogbo ophu no l'iphu eze-iphe-oma iya ophu nyiberu oke anyibe; waa g'oo-goshi phe g'obu omaa ya, shi l'eka Kereshi habe l'ehu anyi. ⁸ Oo l'oo le Chileke menukaru eze-iphe-oma meru g'o gude o dzoo unu. Adzozo ono shi l'ekweta, unu kwetaru ke Kereshi; o to bukwa unu be o shi l'eka; o buephe iphe-oma, Chileke meru unu ke mmanu; ⁹ ophu o budu iphe, e setaru l'akanya; g'o to dukwanu onye e-gude iya wata eku onwiya. ¹⁰ Anyi tukokwaru buru iphe, Chileke gude eka iya mee. O shi Kereshi Jizosu l'eka kee anyi; k'ophu anyi a-duje ike je okpobe ozi, o kwakobehawaru anyi g'anyi jee.

Aburu nanu l'ime Kereshi

¹¹ Oo ya bu; unu nyatakwa iphe, unube ndu abudu ndu Jiu shi buhawaru. Ndu Jiu shi ekuje unu akpapyi. Epebedua nodu ekuje onwophe ndu buru ubvu. Ole ubvu, ephe buru buephe iphe, nemadzu gude eka ebu l'eli eh. ¹² Unu nyatajekwa le teke ono be unu te eshidu nodu Kereshi l'eka; unu shi buru ndu ohozo, a gufuru agufu le ndu Izurelu teme unu buru mbyambya, ophu unu eshidu du l'ukwe-iphe, Chileke kweshiru ndibe iya ono. Ophu o dudu iphe unu shi ele enya iya le mgboko-a. Ophu unu eshidu maru onye Chileke bu. ¹³ Obenu le nta-a be o shiwaa l'eka Kereshi; onye unu l'iya tugbaru buru nanu; Chileke kuritaru unu ntse; l'unube ndu shi nodu iya uzanya; o buru mee Kereshi be e gude mee ya. ¹⁴ O kwa Kereshi l'onwiya bu eh-guu k'anyi; yebedua, meru anyibe ndu Jiu me ndu abudu ndu Jiu; anyi buru ndu lanu.

Tɔbudu iya bɔ; o shi ɛgube ono nwukpɔfu ndumashi ono, shi buru igbulɔ nɔ-buha anyi l'unu ono. ¹⁵ Iphe, o meru bɔ l'o meru; ɔphu ekemu erehedu ire; mbɔ ekemu ndu Jiu mɛkpoo nsɔ nsɔ; mɛ omelalɔ omelalɔ, dukota iya nɔ. Iphe, Chileke eme g'o mee bɔ gɛ Kɛreshi e-shi ɛgube ono gude mba labɔ ono metaru onwiya ndu lanɔ, ɛphe l'iya tugbaru buru nanɔ. Ndu ono aburu mbà ɔphúú. Ọo ya bɔ l'o gude ɛgube ono mee gɛ nchɔ dɔ doo. ¹⁶ Kɛreshi egudekwaphɔ anwuhu ono, ɔ nwuhuru l'oswebe ono; mee gɛ ndumashi ono bvɔ. Ọo ya bɔ; g'o gude anwuhu iya l'oswebe ono; mee gɛ mba labɔ ono buru nanɔ. Ọo ya bɔ g'ooduphuta phɛ azɔ dupfuta Chileke. ¹⁷ Noo iphe, Kɛreshi gude bya; bya ezidzuru g'a ha ozi-oma nchɔ-adu-doo ono; zia ya unubɛ ndu shi nɔdu Chileke ɔzenya; zikwaa ya phɔ ndu shi nɔdu iya ntse. ¹⁸ Kele ɔ bɔ iya bɛ o shi l'ɛka anyinebo tuko buru ndu aduje ike gude Unme lanɔ bya apfuru l'iphu Nna.

¹⁹ Ọo ya bɔ; l'unu ta abuhedu nlwamulwa; ɔphu unu abuhedu ndu ɔhozo. Nta bɛ unu buwaa ndu ɛphe lɛ ndibe Chileke tukoru buru ndu a nwuru l'ɛka lanɔ; unu tukowaru buru ndu ɔnu-ulo Chileke. ²⁰ Nta-a bɛ Chileke gudeakwa unubɛdua akpu-tse ɔlo iya ɔphu ndu-ishi-ozɔ mɛ ndu shi epfuchiru Chileke tɔru ɔkpa iya. Ọ buru Kɛreshi Jizosu l'onwiya bɔ mkpuma, gude ɔlo ɔbu. ²¹ Ọo ya bɔ onye gude ɔlo ono g'ɔ ha gudeshia ya ike bya aburu iya e-me g'o vua buru eze-ulo, e doberu Nnajiuphu nsɔ. ²² Nokwaphɔ g'unu l'iya tugbaru; ɔ tukokwapho unu akpu; unu lɛ ndu ɔzo g'a kpua unu akpukpu g'ulo; g'unu buru eze-ulo, Chileke e-shi l'ɛka Unme-du-Nsɔ buru.

3

Ozi, Pɔlu ejeru ndu abudu ndu Jiu

¹ Noo g'o gude mube Pɔlu, onye nɔru Kɛreshi Jizosu mkpɔro l'iswi ɛhu unubɛ ndu abudu ndu Jiu; nɔdu anɔduje epfu anɔ Chileke. ² O doru mu ɛnya l'unu numawaru lɛ Chileke shiwaa l'eme eze-iphe-oma iya ono; ye mu ozi-a l'ɛka sɔ gɛ mu jee; g'ooduru unu lɛ ree. ³ Ono buru iphe, e domiru edomi e meru gɛ mu hɔma l'ɔphulɛnya. Gɛ mu dehaawaru iya unu lɛ mbɔ; ɔle mu gburu iya mkpirikpu. ⁴ Unu -gɛepho iphe, mu dehawaru; unu agbɛ l'ɛka ono maru g'o doberu mu ɛnya; mbɔ iphe kɛ Kɛreshi ono, e shi domia edomi ono. ⁵ Lɛ teke ndiche bɛ Chileke te eshikwa emeje gɛ ndiphe maru iphe nkiya ono, o domiru edomi ono. Obenu lɛ Chileke shiwaa l'ɛka Unme-du-Nsɔ nkiya tɔgbo iya ɛba nta; k'ɔphu ndu ɔ hɔtaru dobe iche; mbɔ ndu-ishi-ozɔ iya mɛ ndu mpfuchiru iya a-maru iphe ono. ⁶ Mbɔ lɛ ndu abudu ndu Jiu bɛ ɛphe lɛ ndu Jiu gbawaa mgba l'ɔnu-oma ɔphu shi l'ɛka Chileke. ɛphe tukoru dzepfuwaa l'ɛhu onye lanɔ; tuko yiwaru l'ukwe-iphe, Chileke shi l'ɛka Kɛreshi kwee. Ọ buru ozi-oma ono meru g'anyi maru iya nta.

⁷ Ọo ozi-oma ono bɛ mu ese akanya iya. Chileke hɔtaru mu gɛ mu jeje ozi-oma ono; ono buru eze-iphe-oma, o meru mu kɛ mmanɔ. O gude nno goshi mu g'ike iya erebe ire l'ɛhu mu. ⁸ L'iphe, bukpuo ndu ɛnya lwaru lɛ ndu kɛ Chileke bɔ mu bɛ ɔ kachaa alwalwa; ɔ bukeru mbɛdua-a bɛ Chileke gbɛ meeru eze-iphe-oma ono kɛ gɛ mu buru onye e-tsoru ɔhamoha; pfukashiaru ndu abudu ndu Jiu k'eze-iphe-oma ono, shi l'ɛka Kɛreshi ono parɔ ɛka; k'ɔphu nemadzɔ ta asɔdu g'ɔo-rɔvu g'ɔ habe. ⁹ Ọo mu bɛ o yeru gɛ mu mee gɛ ndiphe l'ɔphu hɔma gɛ Chileke eshije eme iphe, ɔ tuberu. Chileke onye bɔ iya meru iphemiphe chihawaru iphe ono; tɛme o mee mgboko; ɔle o shikpɔepho e -shi teke ono domia ya edomi. ¹⁰ Ọ buru nta-a bɛ Chileke shi Chiochi l'ɛka mee gɛ ndu ɔchi-ɔha imigwe; mɛkpoo ndu ɔ-nɔ-l'oke-ɔkwa imigwe maru gɛ mmamiphe Chileke gbaɛbekotarɔ. ¹¹ Chileke tukoru iphemiphe ono mee g'ɔ rɔru iya rɔ l'edenwede. Ọ buru onye o shi l'ɛka mee ya bɔ Nnajiuphu anyi, bɔ Kɛreshi Jizosu; ¹² onye anyi kwetarɔ nkiya bya emee; anyi l'iya tugba buru nanɔ; k'ɔphu obu te eteɛdu anyi ophe; anyi nweru ɔnu-opfu; tɛme anyi nweru ɛka anyi

a-pfuru pfushia ike l'iphu Chileke. ¹³ Noo g'o gude mu nòdu epfuru unu sù: jiko g'unu te egudekwa k'iphe-ẹhuka-a, mu eje l'opfu ẹhu unu-a; tuwoo Kéreshi ẹka; l'ọ bụkwa iphe e-wotaru unu ùbvù.

Eye obu, Kéreshi yeru anyi

¹⁴ Ọo iphe ono meru g'o gude mu nòdu anòduje egbu ikpere l'alì epfu anụ Chileke, bụ Nna; ¹⁵ onye bụ iya bẹ ipfu l'ipfu l'imigwe mẹ l'eliphe shi l'ẹka gbube ishi ndzụ phẹ. ¹⁶ Mu anòduje epfu anụ Chileke g'o shi l'òdu-biribiri iya, nyìberu anyibe gbẹ l'ẹka Unme iya, dụ Nsọ; nụ unu ike g'obu shihu unu ike; ¹⁷ gẹ Kéreshi bata bya eburu unu eburu l'ime obu; eshinu unu kweru nkiya; wafua g'eye obu mee unu g'unu gbaa ọgbarabvu nguru anguru; ¹⁸ g'unu lẹ ndu-nsọ g'ẹphe hakọta aduje ike g'o doo unu ẹnya; mbụ gẹ adzọta, Chileke dzọtaru unu habe ọsa; waa g'ogologo iya habe; mẹ g'ọ habe l'eli; mẹkpoo omilomi iya; ¹⁹ g'unu makwaruphọ lẹ n-yemobu kẹ Kéreshi parụ ẹka; k'ophu ọ dudu onye abya iya amaẹberu. Ọo ya bụ g'aatuko gẹ Chileke gbaru; humagbukotakpoo l'ẹhu unu.

²⁰ Chileke aduje ike meeru anyi iphe megharụ iya ẹka mebyikpoo ọkpobe emegharu; mbụ mechaa meghata g'anyi aduje ike sù g'o mee; mechaa mee ophu anyi ari-vuduru l'egomunggo. Ẹgube ike ọwa-a, o gude ere ẹgube ire ọwa-a l'ẹhu anyi-a shihukwaru ike. ²¹ G'e shi Chiochi l'ẹka tuje iya ẹpha; shikwaphọ l'ẹka Kéreshi Jizosu tuje iya ẹpha jasụ lẹ tuutuutu lẹ mịimiimii. Nokwa g'ọ dụ.

4

Ndu etso Jizosu bụ nanu

¹ Noo g'o shitaru mbèdua, bụ onye a turu mkporo; opfu lẹ mu ejeru Nnajiuphu ozi-a nòdu arwo unu sù g'unubẹ ndu kẹ Chileke dzuru ndzụ meje iphe, Chileke tũberu teke ono, ọ họtaru unu ono. ² Unu wozekwa onwunu alì; unu emeje gelee bya aburu ndu atajeru iphe nshi; ndu atagbuje iphe nwibe unu meru unu lẹ nshi; gude ẹgube ono goshi l'unu yeru nwibe unu obu. ³ Unu kukebeje ẹhu g'unu ta aha aburu nanu ono, Unme Chileke meru g'unu buru ono. Gẹ Chileke mee gẹ nchị dụ unu doo g'unu lẹ nwibe unu aburu nanu. ⁴ Sù-a; ọ kwa ogwehu lanu dụ; waa Unme-dù-Nsọ lanu; nokwaphọ g'ọ bụ iphe lanu bẹ Chileke kuru anyi g'anyi le ẹnya iya. ⁵ Ọo Nnajiuphu lanu dụ; ọ buru ekweta lanu dụ; nokwaphọ g'ọ bụ baputizimu lanu dụ. ⁶ Ọo Chileke lanu dụ; onye bụ iya bụ Nna anyi g'anyi ha; bya aburu iya nọ-ngokotaru; bya egudekọta onyemonye eje ozi iya; bya eburu l'ime onyemonye.

⁷ G'anyi ha l'onye l'onye bẹ Chileke mekotaru eze-iphe-oma. Ọ buru gẹ Kéreshi gude kee ya bụ g'anyi natagbaaru iya. ⁸ Noo iphe, o gude ọ sù:

“Teke ono, ọ gbeshiru lashia

l'imigwe

bẹ o dutaru igwerigwe ndu

ọ kpuru lẹ ndzụ lashia;

bya ekèeru ndiphe iphe

kẹ mmanu.”

⁹ Ọ dụ ree; ọ -buru l'a suru l'ọ laru l'imigwe; ọ n'iya bụ l'o vuru ọzo shiada l'igwe bya mgboko rwua l'alì ree. ¹⁰ Ọ kwaphọ yẹbe onye ono, nyizetaru nụ ono; nyihuru; tuko imigwe g'ọ ha nyighaa; k'ophu ọ tukuru ẹkameka sweta. ¹¹ Ọo ya bụ onye turu ẹka lẹ ndu a-buru ndu-ishi-ozì; tũa ẹka lẹ ndu ophu a-buru ndu mpfuchiru Chileke; mẹ ndu ophu a-buru ndu-ozì-oma; mẹ ndu ophu a-nòduje eleta Chiochi ẹnya bya atukwapho ẹka lẹ ndu ophu a-nòduje ezi opfu Chileke. ¹² Iphe, o gude mee ya nno bụ g'o shi phẹ l'ẹka mee ndibe Chileke; k'ophu ẹphe a-dụ ike jeeru Kéreshi ozi-a; wafua k'ophu ogwehu Kéreshi ono e-tsehu etsehu. ¹³ Noo g'ọo-dù jasụ teke anyi a-tuko buru ndu

tugbaru nanu; opfu l'anyi tukoru kweta ke Nwa Chileke ono; me opfu l'anyi majiru iya enya. Noo iphe, e-me g'anyi bukwarupho ndu e-tsefuta; buru mkpurophu onye lanu, dzuru oke l'ime Kereshi. ¹⁴ Anyi taa bueduru unwegirima, a-nduje akwaphu akwaphu; ndu e gude iphe opfu, shi l'ejo nzi ephe anduje ezi; gude eregede me ugho edepushi. ¹⁵ Iphe, anyibedua g'emeje bu g'anyi yeje nwibe anyi obu; pfuje ire-lanu; g'anyi egudeje egube ono evu evuvu l'iphemiphe; evu evupfu Kereshi, yebedua bu iya bu ishi anyi. ¹⁶ Oo ya emeje g'ogwehu l'ophu dzepfua le nkwo iya le nkwo iya; buru nanu. Teke ono be ogwehu l'ophu a-tuko evu evuvu; shihu ike; eshinu iphemiphe, e meru; o du l'ehu tukoru emegbaa g'o gbaru iya. Nokwapho g'oo-du l'ehu Kereshi me ndu nkiya -yee nwibe phe obu.

Ndzu ophuu, shi l'eka Kereshi

¹⁷ Oo Nnajiuphu be ziru mu nu ge mu pfua ya pfushia ya ike su ge ndzu unu ta aduhekwa ge ke ndu ta amadu Chileke; ndu egomunggo swehuru; ¹⁸ ndu oriri phe gbakotaru ochii; teme ebufu phe ge ndzu ono, shi l'eka Kereshi ono te erwube phe eka. O buru iphe, kparu iya nu bu l'ephe kpochiru okpoma; ophu o to dudu iphe ke Chileke, duru ophu ephe maru. ¹⁹ Iphere buwaru phe l'iphu; ephe woru onwophe togboru umere, rehuru erehu. Ephe wata eme okorokoto iphe, adudu ree; k'ophu ephe ajjwa momomo ala l'arwu urwuali, dugbaa iche iche.

²⁰ O to bukwa egube iphe ono bu iphe, unu nwutaru le ke Kereshi! ²¹ Ophu doru enya bu l'unu numaru ke nkiya; teme e zikwaapho unu iphe, bu okpobe-opfu, du l'ehu Jizosu. ²² Oo ya bu g'unu haa ejo umere ono, bu akahu onye, rehuru erehu ono, bu iya meru ebe unu amadu l'oo onwunu be unu aghoru ugho; o bukwaru iya pho emeje; unu alaa l'iswi. ²³ Ge Chileke mee obu unu; me uche unu g'o buru iphe ophuu. ²⁴ Unu yeta umere ophuu ono g'onye yetaru uwe, bu iya bu umere ophu Chileke meru o yee ya. Egube umere ono egoshije onwiya l'okpobe ndzu, pfuru oto bya adu Chileke ree.

²⁵ Oo ya bu; unu ta adzuphehekwa uka. G'onnyemonye pfujeru nwibe iya ire-lanu; eshinu anyi tukoru dzepfua l'ogwehu lanu. ²⁶ Ehu -ghuahaa unu egu; unu te ekwekwa g'ehu-eghu ono kpataru unu eme iphe-eji. Ophu o dukwa onye e-kweje g'ehu ghua ya egu jasu ge nchi jihu. ²⁷ Unu te ekwekwa ge Nsetanu kpata unu uzo l'ehu. ²⁸ G'onye shi ezi iphuru; haa iphuru; gude eka iya wata ese akanya gude setaje iphe l'uzo, pfuru oto g'oo-gudeje nno eyeru ndu ozo, no le mkpa eka. ²⁹ Unu te epfujekwaru nwibe unu ejo opfu. O chikwa opfu oma bu iphe, e-shije unu l'onu, bu iya bu egube opfu emetse nemadzu emetse; bya akwoje ndu numaru iya nu le mkpa. ³⁰ Unu te emekwa Unme-du-Nso ke Chileke iphe aphu. Kele o kwa Unme-du-Nso ono be Chileke gude mee unu iphe-ohubama dobe; kwaberu mboku, ya a-gbata unu. ³¹ Unu tukokpo k'ehu nkoko; me obu oku; me ehueghu paru haa. Unu haa arachije nwibe unu nchi; mekpoo ephu iphu. Ophu unu edobejekwaru nwibe unu ejo obu g'o duhabe. ³² O chia g'unu mejeru nwibe unu odoo; pfujeru phe obu-imemini. Unu agujeru nwibe unu nvu; egube Chileke shi Kereshi l'eka guaru unu ono.

5

Umere, gbaru ndu ke Kereshi

¹ Eshi ophu unu bu unwu Chileke, o yeru obu; unu nwuje eka iya g'unu adu g'o du. ² Ge ndzu unu g'o ha goshije l'unu yeru nwibe unu obu egube ono, Kereshi yeru anyi obu; mia enya le ndzu iya l'iswi ehue anyi; woru onwiya gweeru Chileke eja, du Chileke ree.

³ Su-a; eshinu unu buwaa ndibe Chileke be o to gbaduru g'unu ye eka l'apharwushi onwonye me ejo ememe ililekpo. Unu te edobekwa enya-pfurupfuru l'eka iphe

nwibe unu nọ; ebe ọ dukwa ẹjo-iphe ono, unu e-jejekpọ ephota ephota ilile l'ẹka unu nọ. ⁴ Ọphu ọ dukwa teke unu e-pfufe ẹjo epfufu; ọzoo tukupọ tukupọ tukupọ opfu; ọphu unu atujekwa ẹjo ntụ-ọnu. Ọ chia iphe, unu e-meje bụ g'unu nọduje ekele Chileke ekele. ⁵ L'ọphu unu a-tube nvo bụ l'ọ tọ dudu onye arwu urwuali; ọzoo onye eme ẹjo ememe; ọzoo onye ẹnya-pfurupfuru, abya abahu l'ẹka Kéreshi waa Chileke bụ eze. Onye ẹnya-pfurupfuru dua g'onye agwa iphe.

⁶ Unu te ekwekwa g'ọ duru onye e-gude mkpokoro opfu dephua unu. Ọ kwa iphemiphe ono bụ iphe, e-me ge Chileke tukoshi ndu te eyejeduru iya ọnu oke-ẹhu-eghu iya. ⁷ Ọo ya bụ; g'unu l'ẹphe ta swijekwa ọswi. ⁸ Unubedua l'onwunu shi nọdugbaa l'ochii; ọle nta-a, unu bụwaa ndibe ke Nnajiuphu-a be unu nọakwaa l'iphóró. Ọo ya bụ g'unu meje umere, e-goshi l'unu bụ ndu nọ l'iphóró. ⁹ Kele iphe, iphóró akpataje buepho okpobe eme oma; me apfubekoto; me ire-lanu. ¹⁰ Unu kukebeje ẹhu nwuje eme iphe, du Nnajiuphu ree. ¹¹ Unu te etsokwa ndu ono, l'eme iphe, abaduru urwu, bụ iphe, ndu nọ l'ochii emeje ono. Unu wojechiaru iphe ono, ẹphe emeje ono tujeru phe jalaa l'iphu. ¹² L'iphe ono, ẹphe anọduje eme le mpya ono duta-beru eji k'ọphu iphere iya te ekwekpodanu g'e je iya ephota ilile. ¹³ Teke e wofutakotawaru iphemiphe l'iphóró be a humakotawaru g'ọ gbaru; ¹⁴ kele iphemiphe, bukpo iphe, e wofutawaru l'iphóró be bụwaa iphóró l'onwiya. Noo g'o gude a nọdu epfufe su:

“O-ku-mgbenya;

tehu nwuru ẹnya!

Shi l'anwuhu,

i nwuhuru teta

gbalihu!

Ge Kéreshi buru iphóró

chiahaa l'ẹhu ngu.”

¹⁵ Ọo ya bụ; unu kwakwaa ẹnya l'egube umere, unu emeje nta. Unu meje ge ndu maru iphe; te emehe ge ndu amadu iphe. ¹⁶ Teke ọ duru nwuzo, unu kpataru k'eme iphe, du ree; unu ta ahajekwa iya g'ọ laa l'iswi; opfu l'iphe-ẹji paakwaru ẹka le mgboko nta. ¹⁷ Ọo ya bụ; unu ta abuekwaru ndu eswe. Unu seje g'unu maru iphe, du Nnajiuphu ree g'unu meuru iya.

¹⁸ Unu ta angujekwa mee k'ọphu ọo-tsụ unu atsutsu; kele oodubaje l'iphere abvu l'iphu. Ọ chikwaa iphe, unu e-meje bụ g'unu kwe ge Unme-du-Nso ji unu ẹhu. ¹⁹ Unu gudeje ebvu oma; me ebvu ekele; me ebvu ọzowaro, shikota le Unme-du-Nso gude pfuru nwibe unu opfu. Unu gujeru Nnajiuphu ebvu ekele; unu agujekwaru iya pho ebvu oma. Unu egudejekwapho obu unu kele iya ekele. ²⁰ Unu gudeje ẹpha Nnajiuphu anyi, bụ Jizosu Kéreshi keleje Chileke, bụ Nna ekele k'iphemiphe.

Umere, gbaru nwoke yeje nyee ya

²¹ Unu wozejekwa onwunu ali l'ẹka nwibe unu nọ; gude nno goshi l'unu kwaberu Kéreshi ubvu.

²² Unube unwanyi; unu wozejekwa onwunu ali l'iphu ji unu; g'ọ bụ Nnajiuphu, bụ Kéreshi be unu emeru iya. ²³ L'ọ kwa nwoke bụ ishi nyee ya egube ọ bụ Kéreshi bụ ishi Chiochi; bya abukwarupho Onye-Ndzota ogwehu iya ono. ²⁴ Ọ kwapho ge Chiochi wozeru onwiya ali l'iphu Kéreshi bụ g'unwanyi e-wozeje onwophe ali l'iphu ji, alu phe nu l'iphemiphe.

²⁵ Unube unwoke, unu yeje nyee unu obu ge Kéreshi yeru Chiochi; woru ndzu iya nu opfu ẹhu Chiochi. ²⁶ Iphe, o gude mee ya bụ g'ọo-buru: o -gudechaa mini ye opfu ọnu iya saa Chiochi ọ du ree; l'oogude iya mee ya g'ọ duru Chileke iche; ²⁷ k'ọphu ookulataru onwiya Chiochi ge nwanyi, eje alu ji; mbu nwanyi ama mma, adudu iphe, takuru iya l'ẹhu; ọphu iphu te esedu iya eli; me iphe ọzo, dukpo egube ono; bya

aduru Chileke iche; ebe o dudu eka uta du iya l'ehu ilile. ²⁸ Nokwapho g'unwoke e-yeje nyee phe obu g'ephe yeru onwophe. Nwoke, yeru nyee ya obu buakwaa onwiya b'o yeru obu. ²⁹ O to dudu onye akpoje ehu iya ashị. O chia iphe, oomeje bu azuzu be onoduje azu iya; eleta iya enya. Nokwapho ge Kereshi emejeru Chiochi. ³⁰ Kele o kwa anyi bugbaa mpfukashi, du l'ogwehu iya. Anyi bu anu-ehu iya me okpu iya. ³¹ "Noo g'o gude nwoke je l'aha ne iya; haa nna iya je; yele nyee ya atugba. Ephenobo atuko buru onye lanu." ³² Iphe ono buru iphe, e shi domia edomi. Iphe, mu epfu opfu iya ono bu ke Kereshi yele Chiochi. ³³ Ole oopfukwarupho unu l'ehu l'ehu; su l'onyenonu yefutaje nyee ya obu g'o yeru onwiya; ge nwanyi nonu goshije le ji iya duru iya le nsọ.

6

Umere, gbaru unwegirima me ndu nwuru phe nu

¹ Unube unwegirima; unu mejekwa iphe ndu nwuru unu, kweru ke Kereshi suru g'unu mee. Kele oo iphe, du k'ememe be o bu. ² "Kwabeje ne ngu le nna ngu ubvu;" bu iya bu ekemu mbu, Chileke kweru ukwe-iphe tukobe. ³ "G'oo-duru ngu le ree waa giikakwapho nka le mgboko-a."

⁴ Ndu bu nna; unu te emeje nna unu iphe e-ghu phe egu. O chikwa iphe, unu e-meje bu g'unu zije phe iphe; huje phe ahuhu l'uzo ke ndu bu ndibe Kereshi.

Ndu bu ohu yee ndu nwe phe nu

⁵ Unube ndu bu ohu; unu mejekwa iphe ndu bu nnaji unu k'eliphe-a ziru unu. Unu gudejekwa ndu-agugu; me obu awa mini me iya. Unu gudejekpopho obu iphoro me iya; g'unu emeru iya Kereshi. ⁶ O to bukwapho teke ephe ele unu enya be unu emeje iya g'ee-shi g'ephe ajaa unu ajaja. O chia g'unu gudeje obu unu meje iphe, du Chileke ree, bu iya bu iphe, gbaru ndu bu ohu Kereshi. ⁷ G'ehu tsojekwa unu utso g'unu je ozi unu l'unu bu ohu ejeru Nnajiuphu, bu Jizosu ozi; o to budu nemadzu mmanu be unu ejeru iya. ⁸ Unu nyatajekwa le Nnajiuphu, bu Jizosu l'e-bu onyemonye obunggo iphe, du ree, o shi emeje; me ?i bu ohu-o; me ?i bu amadu-o.

⁹ Unube ndu bu nnaji; unu mejekwarupho ohu ge mu suru g'ephe mejeru unu ono. Unu hakwaa phe eye ebvu. Unu nyatajekwa l'unu l'ohu unu tukoru nweru Nnajiuphu lanu l'imigwe. Yebdua be onyemonye ha enya nhamunha l'iphu iya.

Ngwogu, Chileke anuje unu

¹⁰ Iphe, mu e-gude kpochia ya ishi unwunna mu bu; unu noshia ike l'eka Nnajiuphu; g'ike iya, nyiberu anyibe mekwa unu g'unu shihu ike. ¹¹ Unu tuko ngwogu, shi l'eka Chileke kwaa onwunu; g'unu adukwanu ike pfuru pfushia ike l'ejo ugho ke Obutuswe. ¹² L'o to bukwa nemadzu mmanu be anyi l'ephe alwu ogu. Ndu anyi l'ephe alwu bukwa ndu ochi-oha imigwe; me ndu o-no-l'oke-okwa imigwe; me ndu imigwe, nwe mgboko owa-a, agba ochii-a; mekpoo igwerigwe ejo ojogu, nokota l'imigwe. ¹³ Oo ya bu; unu chilikota ngwogu ono, shi l'eka Chileke ono g'o ha! Oo ya bu; ejo mboku ono -rwuepho g'unu adu ike pfuru pfushia ike; mbu unu -lwughechaa ya; unu akpo abara g'unu kporu.

¹⁴ Su-a; unu kwakobe! Unu woru ire-lanu kee onwunu l'upfu. Unu eworu apfubekoto mee uwe-igwe ndu l'eje ogu. ¹⁵ Unu gudeshia ozi-oma k'ehu-guu ono g'o buru akpokpa, unu yeru g'eturu ata alodu unu. ¹⁶ Unu gudewakwapho ekweta, unu kwetaru ke Jizosu g'o buru iphe unu e-gbobeje gude zero onwunu; gude iya nashije apfu, Onye-Njo ono, bu Obutuswe agba unu; mbu apfu ono, enwu oku, shi l'eka Nsetanu. ¹⁷ Unu anata ndzota dobe g'o buru okpu-igwe, unu e-kpuru. Unu atsua opfu Chileke l'eka g'o buru ogu-echi, Unme Chileke yeru unu l'eka. ¹⁸ L'iphemiphe ono be

unu a-n̄oɖuje epfuru Chileke s̄u g'o yeru unu ̄eka. Unu pfuje-kp̄oekwapho n̄u Chileke ḡe Unme-d̄u-Ns̄o edu unu. Noo g'o gude unu je l'anw̄ujeru ̄enya mkp̄urumkpuru. Unu ta ahakwa epfu an̄u Chileke l'iswi ̄ehu ndu-ns̄o. ¹⁹ Unu pfujekwar̄upho n̄u Chileke k'opfu ̄ehu mu; ḡe mu sāj̄e opfu kpaa kpaa; m̄e mu -n̄oɖu epfu iphe, e domiru edomi ono, d̄u l'ozi-oma ono. ²⁰ Oo ese iswi ozi-oma ono b̄e o gude mu buru onye n̄o-chiru Jiz̄osu; egudekwar̄o l̄e nta-a b̄e mu n̄o l̄e mkp̄oro. Noo iphe, mu epfu s̄u g'unu pfuje n̄u Chileke ḡe mu nweru obu sāj̄e ozi-oma ono kpaa kpaa g'o gbaru ḡe mu saa ya.

Ekele, P̄olu gude akp̄ochi iya ishi

²¹ Mu mawaru l'oo-d̄u unu g'unu maru ḡe mu eme ala l'̄eka-a. Nwanna anyi Tikik̄osu, anyi yeru obu; mb̄u onye e gude ire iya ̄eka l'eje ozi k̄e K̄eres̄hi e-pfukwar̄upho unu iphemiphe; k'op̄hu unu a-maru ḡe mu eje iya. ²² Noo g'o shitaru mu n̄oɖu ezi iya g'o byapfuta unu; k'op̄hu o-o-k̄oru unu g'anyi eme ala; g'obu eshikwanu unu ike.

²³ Ḡe Chileke, b̄u Nna; m̄e Nnajiuphu b̄u Jiz̄osu K̄eres̄hi mekwaa g'̄ehu d̄u unub̄e unwunna guu; mekwaph̄o g'unu yee nwibe unu obu; l'o mekwaph̄o g'unu kweta nkiya. ²⁴ Ḡe Chileke mekwaar̄upho unu eze-iphe-oma; unub̄e ndu yeru Nnajiuphu anyi, b̄u Jiz̄osu K̄eres̄hi obu; yee ya k'ojejeje. Nokwa g'o d̄u.

Èkwo-ozì, Pòlu Deru Nù Ndu Filipayi

¹ Ọo mbèdua, bụ Pòlu; mu lẹ Timoti, bụ ndu l'ejeru Kéreshi Jizọsu ozi l'ede èkwo-ozì-a anụ ndu-nsọ onọ, bu lẹ Filipayi g'èphe hakọta; mbụ ndu onọ, èphe lẹ Kéreshi tughbaru buru nanu. Anyi edekwa iya phọ anụ ndu-ishi Chiochi phẹ mẹ ndu ejeru Chiochi ozi.

² Gẹ Chileke, bụ Nna anyi; mẹ Nnajiuphu, bụ Jizọsu Kéreshi meeru unu eze-iphe-oma; mekwaaphọ g'unu buru l'èhu-guu.

Pòlu epfu anụ Chileke l'opfu èhu ndu Filipayi

³ Mu ekeleje Chileke mu ekele iphe, bukpoote teke mu ritaru unu. ⁴ Tekenteke, mu epfukpoo opfu èhu unu g'unu ha anụ Chileke bẹ mu egudeje èhu-utso epfu iya. ⁵ Noo kẹle e -shi kẹ mbọku mbụ onọ, unu nọmaru ozi-oma kẹ Kéreshi onọ bẹ unu shièpho e -shi teke onọ eyeru mu èka l'anọdu asa ozi-oma onọ asasa g'a nọma-dzuru gbiriri jeye nta. ⁶ Iphe lanu, mu ka akọta ohu bụ lẹ Chileke onọ, bụ iya bụ onye wataru eme iphe-oma onọ l'èhu unu onọ bẹ l'e-gudeèpho nno eme jeye teke oo-mefufu iya l'ishi lẹ mbọku onọ, Kéreshi Jizọsu a-bya onọ. ⁷ Noo egube oriri, mu arijeru unu bụ onọ; kẹle ọo iphe, gbaru mu l'ememe; eshinu unu nọ mu l'okpoma. Noo kẹle g'unu ha bẹ anyi l'unu tukoru gbaru mgba l'eze-iphe-oma onọ, Chileke meru mu onọ. Mu nọ lẹ mkporo nta-a; anyi l'unu tukokwapho gbaru mgba l'eze-iphe-oma k'agbaru ozi-oma onọ odzori; bya agbakwarupho mgba l'eze-iphe-oma k'anọdu eme iya g'o shihu ike. ⁸ Sụ-a; ọ kwa Chileke bẹ bụ onye maru l'ọo okpobe-opfu bẹ mu epfu sù l'oghoroko unu g'unu ha du mu shii; onọ buru n-yemobu ophu shi l'èka Kéreshi Jizọsu.

⁹ Iphe, mu anọduje epfu anụ Chileke bụ g'o mee g'obu onọ, unu yeru nwibe unu onọ nọdu akaèpho shii eje; wakwaphọ g'unu kabaa amaru Chileke okpobe amaru; mẹ g'unu du ike marwetaje iphe, gbaru unu l'ememe. ¹⁰ Ọo ya bụ g'unu aduje ike hotaje iphe, ka ree mee; k'ophu bukwanu mbọku onọ, Kéreshi e-kpe ndiphe ikpe onọ rwuepho; oolewaro l'unu doberu onwunu oru; ọ to duedu iphe, ọo-ta unu uta iya; ¹¹ elekwapho l'umere, unu shikpoo meta lẹ ndzu unu l'ophu bukota umere, pfuru oto, shi Jizọsu Kéreshi l'èka; umere l'e-me gẹ ndiphe kwabẹ Chileke ubvu; jaa ya ajaja.

Egude ndzu onye egoshi l'a nọ-doru Kéreshi

¹² Unwunna mu; iphe, mu eme g'unu maru bụ l'iphe onọ, dapfutaru mu nù onọ bẹ gbẹ yetabakwaanụ èka g'ozì-oma onọ kabaanụ edzuru mgboko. ¹³ Noo kẹle iphe, bukotakpoo ndu ojogu, eche nche l'ibe onye eze; mewaro iphe, bụ ndu ọzo bẹ tukowaru makotaru nta-a l'ọo lẹ mu ejeru Kéreshi ozi bẹ meru g'o gude a tuta mu mkporo. ¹⁴ Nta-a bẹ mkporo-a, a turu mu-a mekwaru; ikpoto unwunna, anyi l'èphe kweru kẹ Kéreshi tukowaa buru ndu obu kabawaa eshihu ike; k'ophu èphe kabaa asa ozi-oma onọ kpaakpaa; ophu ọ du du onye èphe atsù ebvu.

¹⁵ A makwaru-a l'o nweru ndu gude enya-pfurupfuru ezi ozi-oma kẹ Kéreshi obu; mbụ ndu ezi iya nù g'iphe, eeme l'opfu; ọle o nwekwaru-a ndu ophu gude obu iphoro ezi iya. ¹⁶ Ndu k'ono, gude obu iphoro ezi iya onọ bẹ ezi iya nù; opfu l'èphe yeru Kéreshi obu. Noo kẹle èphe maru l'ọo ya bẹ kuru mu gẹ mu bya agbajeru ozi-oma onọ odzori. ¹⁷ O be lẹ ndu ophu ezi iya nù g'o bụ iphe, eme l'opfu pho; egudedu obu phẹ ezi iya onọ; bụ iphe, èphe emeèpho bụ g'iphe-èhuka-a, mu eje lẹ mkporo-a, mu nọ-a kabaa shii.

18 Olee ọ bụ; ?mu eyekwanuru p̄he ọnu? Mbụ-a; ?e gude obu ìphóró epfu iya-o; ?ọ bụ l'ọ nweru iphe, ndu epfu iya nū vu l'uche epfu iya-o; iphe, ọ bụ; iphe, ọ bụ; g'e p̄fu iya nū mee g'op̄fu ẹhu Kéreshi ono jedzuru mgboko. Ọ kwa iphe ono e-me g'ẹhu tsọo mu ọtso. Mbụkwa ẹhu je anọdukwaro atsowa mu rọ nno. 19 Kele mu maru l'eshinu unu anọduje epfu anuru mu Chileke; teme Unme Jizosu Kéreshi nọdu anọduje eyeru mu ẹka bẹ mu maru l'ee-mechaa haa mu. 20 Iphe, mu dobekp̄ooru ẹnya dobeshia ya ike bya aburu iphe, mu ele ẹnya iya bụ lẹ g'iphe aduhabe bẹ mu ta abyadu emeru iphere nū onwomu l'iphe, bụ iphe, mu eme. Ọ chia iphe, obu esihuje mu ike mu eme iya; mbụ emekwa iya eme iya nta-a gẹ mu shi emehawa iya; bụ lẹ mu e-gude ndzụ mu g'ọ ha ekutse Kéreshi; ?ọ bụ mu lẹ ndzụ? ?ọ bụ mu l'onwu?

21 L'ẹhu nkemu bẹ bụkwa; mu -nọdu ndzụ; mu anodoru iya Kéreshi; teke mu nwuhuru anwuhu; ono a-bụwaruro urwu gbaaru mu. 22 Obenu teke ọ bụ lẹ mu nọ ndzụ l'eli-mgboko-a bẹ mu a-ka ejetaru Kéreshi ozi; ọo ya bụ lẹ mu ta maedu ophu mu a-hata. 23 Uzi iphe labo ono bẹ mu p̄furu l'echi. Ẹp̄he tuko alọ mu ibek̄eboebo. Olee ophu ẹgu iya agushi mu ike bụ gẹ mu laa lapfu Kéreshi gẹ mu l'iya nọdu. Ono ka mu ree ọkpobe akaka. 24 Obenu l'ọ kakwanurupho unu ree ọkpobe akaka gẹ mu nọdu ndzụ swibaaru unu. 25 Eshi ophu o doru mu ẹnya ẹgube ono bẹ mu maru lẹ mu a-nọdu-a ndzụ nọdu swiru unu g'unu ha; yetajeru unu ẹka g'ẹhu-ọtso unu akabaa shi, bụ iya bụ ẹhu-ọtso, shi l'ekweta unu. 26 Ọo ya bụ; teke mu l'unu nọep̄ho ọo g'unu a-kabaa enweru iphe unu a-zobe gude mu aba abaa; eshinu mu l'unu tukuru buru ndu ẹp̄he lẹ Kéreshi Jizosu tũgbaru buru nanu.

27 Olee g'ọ duhabe; unu mejeekwapho umere, gbaru onye anu ozi-oma kẹ Kéreshi ono; ọo ya bụ g'ọo-bụkwanuru: mu -du ike bya ndu unu; ọoo lẹ mu ta aduhedu ike bya; mu anule-a l'unu gude obu lanu p̄furu p̄fushia ike; anukwapho l'unu ese iswi ekwekwe ono, unu kweru k'ozima ono. 28 Unu te ekwekwa g'ọ duru iphe, ndu op̄fu unu e-gude yee unu ebvu ilile. Ọo iphe ono l'e-goshi p̄he l'ọo ẹp̄hebedua l'emechaa laa l'iswi; unubedua a-buru ndu aa-dzota. Ọ buru Chileke a-tuko iya mekota. 29 Kele unubedua bẹ Chileke mewaru g'unu kweta kẹ Kéreshi; wafua g'unu jeje iphe-ẹhuka l'op̄fu ẹhu iya. 30 Nta-a bẹ mu l'unu gbaakwaa mgbalwu ọgu ono, mu shihawaa alwu ono, bụkwa iya p̄ho bẹ mu alwu nta-a. Teke ono, mu shi alwu iya ono bẹ unu gude ẹnya unu huma iya. Olee nta-a bụwaa lẹ nchi bẹ unu anu iya.

2

Anwu ẹka Kéreshi

1 Ọo ya bụ; ekweta unu kwetarū kẹ Kéreshi; ?o meru obu shihu unu ike tọ? Obu ono, o yeru unu ono ?l'ọ duje-a unu obu? ?Unu lẹ Unme-du-Nsọ tũgbaru-a buru nanu? ?Unu emejeru-a nwibe unu odoo? Mbụ-a; ?unu aphujeru-a nwibe unu obu-imemini? 2 Ọo ya bụ; unu mee g'ẹhu tsọo mu ọtso tsọfu mu iya l'ishi. G'egomunggo unu bũjeerupho nanu; n-yemobu unu aburu nanu; obu unu mẹ uche unu abukwarupho nanu. 3 Unu ta akpajekwa ẹnya l'iphemiphe, unu eme. Ophu unu ekujekwa onwunu iphe, unu ahadu g'ọo ya l'iphe, unu emekp̄oo ememe. Unu wozaje onwunu alı l'ẹka nwibe unu nọ. G'onnyemonye rijeeep̄ho l'iphe, gbaru k'ememe bụ g'a ka akwabẹ nwibe iya ubvù; eme lẹ yebedua. 4 G'ọ tọ dukwa g'unu ha onye buep̄ho iphe, a-duru iya lẹ ree bẹ ọonoduje achọ kpurumu; ọ kwa g'onnyenonu chojekwa iphe, a-duru ndu ọoo lẹ ree kwapho. 5 G'uche unu yee kẹ Kéreshi Jizosu bũjeru iphe lanu.

6 Jizosu bẹ shiepho lẹ mbụ
duep̄ho gẹ Chileke du.

Ophu ọ dudu teke ọ
rijeru l'adudu ono ọ
du gẹ Chileke ono bẹ

ya tee wofubaedu ɛnya.
⁷ Ọ chia iphe, o mechiaru
 bu l'o meru onwiya
 onye adudu iphe, o bu;
 bya eworu onwiya
 mee nwozi.
 E mee ya o buru nemadzu.
⁸ Eshinu e meru iya o
 buru nemadzu;
 be o wozeru onwiya ali;
 bya ekweta anwuhu;
 mbukwa anwuhu
 k'eli oswebe.
⁹ Noo g'o gude Chileke
 wolikwanaa ya eli;
 o kakota iphemiphe l'eli.
 Ọ bya agua ya epha,
 kakota shii l'iphe,
 bu epha, aazaje azaza;
¹⁰ k'ophu iphemiphe,
 du l'imigwe;
 me ophu du l'eli
 mgboko owa-a;
 me ophu du le mkpula
 ali a-buru;
 epha -numaepho epha
 iya ono;
 epha egbushi ikpere;
 baaru iya eja;
¹¹ waa k'ophu onyemonye
 e-pfu iya hoo haa
 l'oo Jizosu Kereshi bu
 Nnajiuphu;
 shi egube ono kwabe
 Chileke, bu Nna ubvu.*

Aburu iphoro, du l'ochii ke mgboko-a

¹² Ọo ya bu; ndu mu yeru obu; teke mu l'unu shi nodu be unu shikpøekwapho anuru mu opfu. Unu kabakwaa mu anuru opfu nta-a, mu no unu ɛzenya-a. Unu gude ndzu-agugu me ehu-anmanma; meje g'a maru l'adzotawaru unu. ¹³ Noo kele oo Chileke be bu onye ereshi ire ike l'ehu unu. Ọo ya emeje g'unu chia idzu mee iphe, du iya ree l'okpoma; mee ya g'o tuberu.

¹⁴ Su-a; iphemiphe, unu eme; unu ta agujekwa aphu me iya; ophu unu alojekwaru ntumego ye iya. ¹⁵ Ọo ya bu k'ophu unu l'a-buru ndu adukpoda iphe, aata unu uta iya; unu aburu ndu duebe ree; teme unu abukwarupho unwu Chileke; ndu adudu iphe, epha gude merwushia onwophe l'echilabo ejo ogo-a, egomunggo swehuru; teme epha nodu anoduje eme ejo ememe-a. Ọ buru l'echilabo phe be unu no egbu nwijnwii g'iphoro le mgboko-a; ¹⁶ me unu -gude opfu ono, l'anu ndzu ono ewopfu phe. Ọo ya bu ge mu enweru iphe, mu e-gude eku onwomu mboku ono, Kereshi

* **2:11** 2:11 Guna Azá 45:23.

a-bya ọzo ono; k'ọphu ọso ono, mu agbakpọo ono mę akanya ono mu ese ono taa bụduru mu ọla-l'iswi.

¹⁷ Ọphu ọ dukwa mę obetaru e gbua mu gbashị mee mu l'ekweta, unu kwetaru waa l'ozi unu eje bę ẹhu a-nọdulekwaa-a atso mu uto; mu l'unu atukolea ete ęswa.

¹⁸ G'ọ bukwarupho nno bu g'ẹhu l'a-nọdu atso unubędua uto kwapho; mu l'unu etekwapho ęswa.

Timoti yę Epafurodayitosu

¹⁹ Mu arikwa lę Nnajiuphu, bu Jizosu eme mu-a gę mu zia Timoti g'ọ bya agbaphee unu; k'ọphu ọo-bya akọoru mu g'unu eme ala; gude dọ mu obu. ²⁰ Ọ tọ dukwa onye ọzo, mu nweru, dọ gę Timoti, bukwanu onye ọriri ẹhu unu echije ẹhu. ²¹ Ndu ọzo g'ẹphe ha bę abujeerupho ọriri ẹhu pę bę echije pę ẹhu. Ọphu ẹphe ari-vujeedu iphe ọphu bụwaa kę Jizosu Kéreshi l'ọriri. ²² Obenu lę Timoti bę unu mawaru-a l'o goshiwaru onwiya lę ya bu onye gbaru g'e gude ire iya ẹka. Kęle o shi teke ono ejeru mu ozi gę nwa ejejeru nna iya lę k'ozi-oma ono mu l'iya eje ono. ²³ Ọo ya bu lę mu arikwapho lę mu e-zi Timoti ono ibe unu ęwegwa mę mu -bebeępho maru g'oo-mechaa nwuru mu. ²⁴ Tęme mu gudekwapho Nnajiuphu ẹka l'ọ tọ dudu gę mu anọ-beru; mu abyawaa agbaphee unu l'ishi onwomu.

²⁵ Mu byakwapho ariya lę mu zifutaję Epafurodayitosu, bu nwune mu bya aburu onye mu l'iya tukoru eje ozi k'alwu ọgu ẹhu Kéreshi ono; bukwarupho onye ono, unu ziru g'ọ wotaru mu iphe ono, mkpa iya shi duru mu ono; g'ọ bya ndu unu. ²⁶ Noo kęle oghoroko unu g'unu ha bę shiwaa ọzenya dọta iya; mbu l'o shihawaa ọzenya tsuta iya l'ẹhu l'unu nọmaru l'iphe shi eme iya. ²⁷ Iphe shikwaa eme iya eviya; k'ọphu o ghuduru nwanshii mę ọ nwuhu. Ọle Chileke phuru iya obu-imemini. Ọ tọ bụdua yębedua nwękiya bę ọ phuru iya. Ọ phukwaru iya pho mębedua; ọ-buru-abu mę aphu atso mu ishi labo. ²⁸ Ọo ya bu l'ọ gbenu ka mębedua ehe ihee gę mu zikebe iya g'ọ bya g'unu l'iya kwee; k'ọphu ẹhu a-tsokwanu unu uto l'unu gude ęnya unu huma iya ọzo; gę mębedua agbabuhukwanuru iya egomunggo. ²⁹ Ọo ya bu; unu gude ẹhu-uto gbobe ẹka labo nata iya ọkpobe anata; l'ọ bu nwanna, unu l'iya mę Nnajiuphu tukoru tugba buru nanu. Unu kwabejekwa iphe, bukpo ndu dọ gę yębedua ubvu. ³⁰ Noo l'ọ phoduru nwanshii mę ishi iya abaa l'eje ozi Kéreshi. Ọ mĩa ęnya lę ndzu iya; emeru mu iphe unu gege anodu emeru mu.

3

Ọkpobe apfubekoto

¹ Sụ-a; ẹka mu a-suberu iya unu ishi; unwunna mu; bu g'unu nọdu Nnajiuphu l'ime tee ęswa. Ọ tọ tsukwa mu l'ẹhu edephuru unu iphe, mu dehawaru azu; noo kęle oo-me g'unu kabaa egude ẹka l'iphe, mu pfuhawaru unu ono. ² Unu kwabekwaru ndu ono, bu nkuta ono ęnya; mbu ndu ono l'anọduje eme ejo ememe ono. Unu kpakwaru pę l'aphara; mbu ndu ono, ekebutaję nemadzu ekebuta g'ọ bua ubvu ono. ³ Kęle ọo anyibedua buru ọkpobe ubvu; mbu anyibe ndu gude Unme-dụ-Nso abaru Chileke ęja; tęme anyi nọdu anọduje l'ẹka Kéreshi Jizosu ete ęswa; ọphu ọ dudu iphe, anyi guberu iphe, eeme l'anu-ẹhu.

⁴ Ome ọo iphe, eeme l'anu-ẹhu adzoje nemadzu mę ọ buru mębedua gege asuje l'ọo ya a-dzo mu. Ọ -buru l'ọ ęgube nemadzu onye bu l'adzoje iya; mę ọ -buru mębedua gege enwechiaru iphe, mu g'a-zobeje sụ l'ọo ya l'a-dzo mu. ⁵ Noo l'a nwuru mu; mu nọpho abali ęsato; e bua mu ubvu; mu buru onye Izurelu gedegede; mu buru onye ọkpa-ipfu kę Benjiaminu. Mu bukpo onye Hiburu; mbu ọkpobe nwa, ndu Hiburu nwuru. A -bya l'eme iphe, ekemu ndu Jiu pfuru; mu buru onye Fárisii. ⁶ A -bya lę k'iphe, aphu l'ẹhu bę mu shi buru onye achi nta Chiochi. A -bya lę k'iphe,

ekemu pfuru sù l'òo ya bù onye -meru iya nù; onye ono abùru onye pfùberekoto; ono ta adùkwa òphu aata mu ùta iya lẹ mu mesweru. ⁷ G'ò dùhabe; iphemiphe ono, bùkota iphe, mu shi anòduje arì l'òo iphe, a-barù mu urwu ono bẹ mu gudeakwa iswi ẹhu Kéreshi wofukòta ẹnya; gùru iya ye l'iphe, bù mu iphe, òla-l'iswi. ⁸ Ò tọ bụdua iphemiphe ono; iphemiphe òzo bẹ mu tùkokwaru gùkota l'iphe, tùkoru bùru mu òla-l'iswi; kẹle urwu òphu rwuberu mu ẹka, bù òphu nyìberu g'atù ònu iya, bẹ bù Kéreshi Jizòsu, bù Nnajiuphu mu ono, mu mawaru majia ẹnya ono. Ò bùru l'iswi ẹhu iya bẹ mu gude wofukòta ẹnya l'iphemiphe, mu nweru g'ò bùru iphe, iyi yifuru. Nta-a bẹ ẹphe bùkotawaa ntù ekpofu l'ẹnya mu; k'òphu bù l'ò bụepho Kéreshi bẹ bù urwu, mu e-rita nwẹkinyi iya. ⁹ Mẹ k'òphu mu e-goshikwanù lẹ mu l'iya tųgbaru bùru nanù. Òphu mu emeedu g'a sùje lẹ mu bù onye pfùberekoto, bù òphu shi l'eme iphe, ekemu pfuru; ò bụwaru òphu shi l'ekweta kẹ Kéreshi. Ò bùru ono bù apfùbekoto òphu shi Chileke l'ẹka bya eshikwaphò l'ẹka kẹ Kéreshi. ¹⁰ Gẹ mu amaru iya; maru ike ono o gude shi l'ònwu teta dzùru ndzù ono; mẹ gẹ mu lẹ Kéreshi òbu atùko gbarù mgba l'iphe-ẹhuka ono, o jeru ono; mẹ gẹ Chileke emee gẹ mu dų gẹ Kéreshi l'anwùhu ono, ò nwùhuru; ¹¹ k'òphu bù lẹ g'ò dùhabe mu eshi l'ònwu teta nòdu ndzù.

Agba ọso gbafu iya l'ishi

¹² Iphe, mu epfu ta abùkwa l'o rwuwaru mu ẹka erwurwu; òphu ò bùkwa lẹ mu dųkotawaa ree; òle iphe, mu anòduje adzòbaa bù gẹ mu nata obunggo ọso, mu gbaru; eshinu Kéreshi Jizòsu natawaru mu mee mu bùru nkiya. ¹³ Ùnwunna mu; mu ta asùkwaru lẹ mu natawaru obunggo ọso ono; obenu l'iphe lanù, mu emejekpòepho kpùrumu bù lẹ mu atùkoje iphe, mu tòwaru azù zòhashichaa kukebeepho ẹhu agba agbapfu òphu nò mu l'ùzo iphu. ¹⁴ Mu anòduje adzò gẹ mu gbafù ọso ono l'ishi; k'òphu mu a-nata obunggo, bù iya bù ndzù ojejeje ono, Chileke shi l'ẹka Kéreshi Jizòsu kua mu gẹ mu bya anata l'imigwe ono.

¹⁵ Òo ya bù; g'iphe, bùkotakpoo anyìbe ndu kawaru ẹnya l'iphe kẹ Chileke bụekwarupho ẹgube iphe ono, mu arì ono bẹ ẹphe l'a-nòduje arì. Ò -bùkwanuru l'o nweru g'ò dų; unu harù arì iphe òzo bẹ Chileke e-goshikwa iya-a unu g'o doo unu ẹnya. ¹⁶ Òo ya bù lẹ-a; eshinu anyi gbawaru ọso ono gbarwua ya l'ishi; g'anyi mejeekwapho iphe ono anyi mehawaru ono.

¹⁷ Ùnwunna mu; unu tùko g'unu ha meje gẹ mu eme. Anyi egoshiwaa unu iphe, unu e-meje. Unu tùko nwùtaepho ẹka ndu ono, eme iphe ono, anyi egoshi unu ono. ¹⁸ Mu pfuhawaru unu iphe-a ugbo olemole; nta-a bẹ mu gudeakwaa ẹnya-mini ẹkwa epfuphuru iya unu azù; sù l'o nweru ikpoto ndu umere phẹ egoshi l'ẹphe bù òhogu oswebe Kéreshi. ¹⁹ Ndu ono e-mechaa laa l'iswi; kẹle òo iphe, a-la phẹ l'ẹpho bù chi phẹ. Ò bùru iphe, iphere iya gege aduje phẹ bẹ ẹphe egudeje aba l'abaa. Ò bụerupho l'iphe kẹ mgbòko-a bẹ ẹphe woru uche phẹ dobe. ²⁰ A bya abya l'anyìbedua; ibe k'anyi bùru imigwe. Ò bùru l'ẹka ono bẹ Onye-Ndzòta anyi ono, anyi ele ẹnya iya eleshi iya ike ono e-shi bya, bù iya bù Nnajiuphu anyi, bù Jizòsu Kéreshi. ²¹ Òo ya bù onye l'a-gbanwe ogwẹhu anyi-a, adųdu iphe, ò bù-a; mee ya l'ò dų g'ogwẹhu nkiya, l'egbu nwùnwii. Ike, oo-gude mee ya bù ike ono, o gude emekòta iphemiphe g'ò lwa iya lẹ mkpula ono.

4

Iphe, gbaru ndu kẹ Kéreshi l'ememe

¹ Òo ya bù; ùnwunna mu, mu yeru obu; unu pfuru pfùshia ike l'ẹka Nnajiuphu. Oghoroko unu egbukwa mu egbugbu. Òo unu bù ẹhu-ùtso mu; ò bùkwarupho unu bẹ bù obunggo, mu e-gude aba abaa. Mu yeru unu obu shii.

² Mu arwọ ụnwanyi labọ ono, bu Yuwodiya yee Sintiki su g'obu buru phe nanu l'eka Nnajiuphu. ³ Teme gubedua kwapho, bu okpobe onya; mu l'iya tukoru eje udu ozi lanu; mu arwokwa ngu pho su g'i yejeru unwanyi ono eka g'ephe meje iphe ono, mu suru g'ephe me ono; noo l'ephe sekporu akanya ezikashi ozi-oma ono; mekpoo Kelementi yee ndu ozowaro, bu ndu anyi l'ephe jegbaru ozi ono; bu ndu epha phe dukota l'ekwo, Chileke deshuru epha ndu a-no ndzu ojeje.

⁴ G'ehu tsojeepho unu utso l'eka Nnajiuphu tekenteke. Ge mu pfuphukwa iya azu ozo; g'ehu tsojeekwapho unu utso.

⁵ Unu meje iphe l'orwuberu iya gude goshije ndiphe l'unu bu ndu obu oma. Nnajiuphu noakwa ntse. ⁶ G'o to dukwa iphe, unu e-jeje ayọ oshi iya. Iphe, unu e-mejehia bu g'unu pfujeru nu Chileke gude kaju iya iphemiphe, mkpa iya duru unu; unu ekelejekwa iya pho ekele. ⁷ Oo ya bu; g'ehu-guu ke Chileke, bu iya kwata dakiri ge nemadzu e-gude uche iya maru; aburu iphe, e-wota obu unu me uche unu kwachia l'ime Kereshi Jizosu.

⁸ Eka mu l'a-suberu iya unu ishi unwanna mu bu; g'iphe, l'e-shitajepho unu l'uche buru oriri k'iphe ono, bukota okpobe-opfu ono; me iphe, bukpo iphe, gbaru ke g'e yeru iya ubvu; me iphe, bu iphe, pfuru oto; me iphe, bukpo iphe, e te merwuduru emerwu; me iphe, bu iphe, du ree l'enya; me iphe, onu tukoru wukoo nanu l'o dukota ree; me iphe, du ubvu; mekpoo iphe, bu iphe, aja ajaja. ⁹ Unu meje iphemiphe ono, unu nwutaru le ndzu mu ono; mekpoo ophu mu ziru unu ezizi; unu emekwapho iphemiphe, unu numaru mu l'onu; me ophu unu gude enya unu huma l'ehu mu. Oo ya bu; Chileke ono, emeje g'unu buru guu ono eswiru unu eswiru.

Polu ekele ndu Filipayi ekele ke ree, ephe meru iya

¹⁰ Su-a; ehuru atso mu utso l'ime Nnajiuphu; kele nta-a be unu byawaru bya emeaharu mu ree ozo. Iphe, mu epfu ta abukwa l'unu ta anodujedu epfu opfu ehuru mu; o chikwa uzo te eshidu adujeru unu g'unu mee ya l'eka. ¹¹ Mu te epfukwa l'o nweru iphe, uko iya duru mu; le mbedua nwutaakwaru g'iphe, mu nweru g'o hahabe phujeru mu l'enya; m'obetaru o nodu anwuru mu inwuagha. ¹² Mu maru g'a bujeru onye ejo eka duru; bya amaru g'a bujeru onye nweru iphe. L'iphe, bukpo eka mu no be iphemiphe ono mewaru mu; ebe o duedu iphe, abujekwaduru mu enya-aphapha l'ehu nkemu; mbu le mu rijiru epho; ozo le mu no egu; ?mu nweru iphe; me mu te enwe-o; mu anokirishilekwaa. ¹³ O to dudu iphe, mu ta adudu ike emekota; noo l'oo Kereshi be bu onye emeje ike adu mu k'ememe iya.

¹⁴ Su-a; unu nweru obu oma l'eka mu no; yetaru mu eka teke ono, mu shi eje iphe-ehuka ono. ¹⁵ Teme unube ndu Filipayi l'onwunu maru le teke mu watakporu ezi ozi-oma ono le mbu; ge mu lufutaru le Masedoniya be o to dudu Chiochi ozo, mu l'ephe tugbaru nanu; gbahaepho unubedua kpurumu: oo unu bu ndu anuje mu iphe bya aburu unu bu ndu anataje l'eka mu. ¹⁶ Mbu je akpachakpo le teke mu no le Tesalonayika; unu shi emejeru mu mkpa; me mkpa byaru mu; mbu ebe o bukwa ugbo lanu kpu be unu meru mu iya. ¹⁷ O to bukwa iphe ono, unu anuje mu ono be mu ele enya iya; o chia iphe, mu ele enya iya bu g'urwu gbaaru unu berebere. ¹⁸ Mu natakotawaru iphemiphe ono, unu nuru Epafurodayitosu g'o wotaru mu ono. Osukpokwaaru iphe, mu eme iya tsufu etsufu. Iphe ono be unu vuru nu iya k'anyinyi. Iphe ono, unu nuru mu ono du ge ngweja, eshi kwekweekwee; ngweja, mkpo iya akpu tuu alapfu Chileke. Mkpoo iya ono atso Chileke utso; k'ophu o gboberu eka labo nata iya. ¹⁹ Le Chileke mu anukotakwaa unu iphe, bukpo iphe, mkpa iya duru unu. O buru l'iphe o nweru, odu-biribiri iya dakiri atu onu iya ono, shi l'eka Kereshi Jizosu ono be o-shi mee ya. ²⁰ G'o buru Chileke ono, bu iya bu Nna anyi be ajaja l'a-buru nkiya jasu le tuutuutu le mimiimii. Nokwa g'o du.

Ekele mkpochi-ishi

²¹ Unu keleru mu iphe, bu ndu-nsọ l'ẹhu l'ẹhu; mbu ndu ono, nọ l'ẹka Kéreshi Jizọsu ono. Ụnwunna anyi ndu mu l'ẹphe nọ l'ẹka-a l'ekelekwaphọ unu. ²² Iphe, bukpoo ndu-nsọ, nọkota l'ẹka-a g'ẹphe ha l'ekelekọta unu-o; kelekele kẹ ndu bu l'ibe eze nnajioha, bu Siza. ²³ Gẹ Nnajiuphu, bu Jizọsu Kéreshi meeru unu eze-iphe-oma-o. Nokwa g'ọ dọ.

Èkwo-ozì, Pọlu Deru Nụ Ndu Kọlosi

¹ Ọwa-a bụ èkwo-ozì, mụbe Pọlu ede. Mu bụ onye Chileke họtaru mee gẹ mu buru onye-ishi-ozì Kéreshi Jizọsu. Onye mu l'iya gba mgba ede iya bụ nwanna anyi, bụ Timoti.

² Ndu anyi ede iya anụ bụ ndu kẹ Chileke; mbụ ndu ọphu nọ lẹ Kọlosi, bụ unwunna anyi ndu ọphu nọ l'ẹka Kéreshi.

Mu sụ gẹ Chileke, bụ Nna anyi yẹle Nnajiuphu, bụ Jizọsu Kéreshi meeru unu eze-iphẹ-ọma; l'o mekwaaphọ g'unu buru l'ẹhu-guu.

Epfu anụ Chileke ekele iya ekele

³ Anyi anọdujeepho ekele Chileke, bụ iya bụ Nna kẹ Nnajiuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi mę anyi -nọdu epfu opfu ẹhu unu anụ Chileke. ⁴ Noo l'anyi nọmawaru g'ekwekwe unu shihuberu ike l'ime Kéreshi. Anyi bya anọmaakwapho l'unu yeru ndu-nsọ obu g'ẹphe ha. ⁵ Kẹle unu ele ẹnya iphe, a kwakọberu unu l'imigwe; mbụ iphe ono, e meru; unu maru teke ono, a byaru bya ezia unu ozi-ọma ono, bụ ọkpobe-opfu ono. ⁶ Ozi-ọma ono erekwa ire l'ẹkameka bya atọkoakwapho mgboko ejedzuru. Ọ buru ẹgube ono bụ g'o jedzuru ẹka unu nọ bya ere ire lẹ ndzụ unu e -shi mbọku, unu nọmaru iya; o doo unu ẹnya ree; mbụ iphe, eze-iphẹ-ọma Chileke ono bụ.

⁷ Ọo Epafurasu, bụ onye anyi yeru obu; onye anyi l'iya tukurọ eje ọdu ozi lanụ bẹ bụ onye ziru unu ozi-ọma ono. Epafurasu ono bụ onye goshiwaru lẹ ya bụ onye e gude ire iya ẹka l'ejeru Kéreshi ozi; ọ buru iya nọ-chiru ẹnya anyi l'ibe unu; ⁸ tẹme ọ buru iya pfuru anyi kẹ n-yemobu unu ono, shi l'ẹka Unme-dụ-Nsọ ono.

⁹ Nokwa iphe, meru g'o gude ẹbe anyi atuwojeduru ẹka l'epfu anụ Chileke l'iswi ẹhu unu; g'o mee g'unu makọtajeru iphe, bụ uche iya; waa k'ọphu mmamiphe, shi l'ẹka Unme-dụ-Nsọ edoje ẹnya ree. ¹⁰ Ọo ya bụ g'unu emejekwanụ umere, l'e-me gẹ ndzụ unu l'ọphu buru iphe, unu l'e-gude akwabẹ Chileke ùbvù; tẹme unu emekwaphọ iphe, dụ Chileke ree l'iphemiphe, unu eme ememe. Unu eshi ẹgube ono meje iphe, bukpoọ iphe-ọma tekenteke; kakwaphọ amarweta onye Chileke bụ. ¹¹ L'o gude ike iya ono, dụ biribiri mee unu g'unu shihu ike ọkpobe eshihu; k'ọphu unu a-duje ike gude ata nshi nwejeru obu l'iphemiphe, byaru unu. ¹² Unu egudejekwaphọ ẹhu-utso keleje Chileke, bụ Nna ekele. Noo l'ọo ya bụ onye meru; unu buru ndu gbaru g'unu lẹ ndu-nsọ gbaru mgba l'iphe, ọ kwakọberu phẹ l'ẹka ono, bụ iphóró dukota iya ono. ¹³ Ọ dzọtaru anyi l'ẹka ọchii nweru ike bya eworu anyi je edobe l'ẹka Nwa iya, o yeru obu bụ eze. ¹⁴ Ọ buru iya bẹ e shi l'anwuhu iya gbata anyi; bya agụkwaarupho anyi nvụ l'iphe-ẹji.

Onye Kéreshi bụ mę iphe, oomeje

¹⁵ Ọo ya bụ ụgbugba Chileke ono, a ta ahumajedu l'ẹnnya ono; bya aburu iya bẹ Chileke doberu l'ọkpara l'iphe, bukpoọ iphe, o meru ememe. ¹⁶ Noo kẹle ọo l'ẹka iya bẹ Chileke shi mekọta iphe, bukpoọ iphemiphe, bụ ọphu dụ l'imigwe mę ọphu dụ lẹ mgboko; ọphu ẹnnya ahumaje mę ọphu a ta humadu l'ẹnnya; mbụ ndu eze ojozi-imigwe; mę ndu bụ nnajioha; mę ndu ọchi-ọha g'ẹphe hakọtakpoọ; mę ndu ọphu nọ l'oke ọkwa, nọkota l'imigwe. Ọo yẹbedua, bụ Kéreshi ono bẹ Chileke shi l'ẹka iya mee iphemiphe kpọ; tẹme ọ buru iya bẹ o meru iya doberu. ¹⁷ Yẹbedua l'onwiya vukọta iphemiphe ọzo duhaadaa. Ọ bukwarupho ike nkiya bẹ o gude mee iphemiphe, Chileke meru ememe; ọ dukota l'ẹka Chileke doberu iya. ¹⁸ Ọo ya bụ ishi, kpọ-pfuru l'ogwehu iya ono, bụ Chiochi. Ọo yẹbedua bụ ẹka ndzụ l'ọphu futaru. Ọ

bukwaru iya pho bu onye ivuzo, Chileke meru o shi l'onwu teta nodu ndzu; k'opu ooburu iya akakota shii l'iphemiphe, Chileke meru ememe. ¹⁹ Oo Chileke be chiru iya l'obu iya mee go buru l'ehu Nwa iya be aahuma-gbukpoo iphemiphe. ²⁰ Waa gooburupho l'eka Nwa iya ono be ya e-shi mee ge yele iphemiphe, no l'imigwe me ophu no le mgboko du le ree. Ya eshi egube ono gude mee ono, Nwa iya gbashiru l'oswebe ono mee g'opfu ta aduheru yebe Chileke yele iphemiphe, o meru ememe.

²¹ Noo l'o nwekwarupho teke unubedua shi buru ndu anodu Chileke l'eka. O buru ejo-ipe unu shi anoduje aru l'oriri; eme iya l'umere be shi mee; unu buru ohogu Chileke. ²² O le nta-a be Chileke shiwaa le ndzu, Nwa iya shi nodu l'elipe-a waa anwuhu, o nwuhuru; mee g'unu l'ia du le ree; k'opu Nwa iya ono e-duta unu; unu aburu ndu duru Chileke iche; o to dudu ipe, aata unu uta iya; ophu unu abuduru ndu aamaru ejo aka jasul' o duta unu bya apfube l'iphu Chileke ono. ²³ O le ipe, unu mefutaje bu l'unu a-pfushi ike l'ekweta unu; kpoo onwunu g'abara; ophu unu ekwedu g'e mee unu g'unu wofu obu l'ipe ono, unu ele enya iya ono, bu iya bu ozi-oma ono, unu numaru ono, e zidzuru mgboko mgburugburu ono; bya abukwaru iya pho be Chileke ziru mbedua, bu Polu ge mu je ezia ndu ozo.

Ozi, Chileke ziru Polu g'o je ezia Chiochi

²⁴ Nta-a be ehuru atsokpoo mu utso; kele oo unu be mu ejedoru ipe-ehuka-a. Noo kele oo ipe-ehuka-a, mu eje nta-a be mu gude eyeta aka eme g'o dzukota mbu ipe, phodukwaduru l'ipe-ehuka ono, Kereshi jeru jedoru ogwehu iya ono, bu Chiochi. ²⁵ Oo Chileke ono, bu onye hotaru mu nu ge mu buru onye-ozu Chiochi be ziru mu ozi ge mu zia unu; ge mu mee unu g'unu tuko ipe, ya pfuru makotaru; ²⁶ mbu ipe ono, o shi domia edomi eshinu o meru mgboko ono. O be nta o bya egoshi iya ndibe iya, du nso. ²⁷ O buru phe be Chileke hotaru le ya e-goshi ipe ono, nyiberu anyibe ono, e shi domia edomi l'enya ndu abudu ndu Jiu ono, bu iya bu l'i -nodu Kereshi l'eka; l'ii buru onye e-mechaa gbua nwijnwii. ²⁸ Oo opfu ehuru iya be anyi anoduje asa kpaa kpaa g'onnyemonye numa-a; alo onnyemonye aka le nchi gude mmamiphe ezi ipe k'opu anyi e-me onnyenonu go buru onye no l'ime Kereshi buru onye duibe ree. ²⁹ Noo go gude mu nodu anoduje eseshi akanya ike; kukebe ehuru eme ge mu e-me jebe ozi ono, Chileke ziru mu ono. Ike, mu gude eje ozi-a be bu ike ono, Kereshi eyeje mu l'ehu ono. Noo ike, l'ere ire l'ehu mu bu onoya.

2

¹ Ipe, mu eme g'unu maru bu le mu ese akanya unu eseshi iya ike; me akanya ndu Chiochi, no le Layodeshiya; mewaro ipe, bukpuo ndu ozo, mu l'ephe teke ahuma-swee le ndzu-a. ² K'opu obu e-shihu phe ike; wafua g'ephe tugba buru nanu le nyemobu; oo ya bu g'ephe abya amaebekporu okpobe-opfu ono; e-shi egube ono ipe ono, Chileke shi domia edomi ono edoo phe enya ree, bu iya bu ke Nna yele ke Kereshi. ³ Oo l'ime Kereshi ono be Chileke domiru ipe, bukpuo eku, du le mmamiphe yele nkwamenya l'opu.

⁴ Ipe, mu gude epfu ipe-a bu k'opu o to dudu onye a-bya egude ire mecha mecha duswee unu uzo. ⁵ Kele a makwaru-a le mu ta anodu l'eka ono, unu no ono; ole o kwa-a l'eka ono, unu no ono be obu mu du. Ipe, atsoje mu utso bu g'unu gude mekobe onwunu buru nanu waa g'unu gude buru enwubata enwubata l'ekwekwe, unu kweru ke Kereshi.

Jizosu bu nnajioha

⁶ Oo ya bu; eshinu unu gbobewaru aka labo nata Kereshi Jizosu o buru Nnajiuphu unu; unu l'ia tugbaekwapho buru nanu kwaseru. ⁷ Go bukwarupho g'oshi agbabeje ogbarabvu l'ime ali-a bu g'unu a-gbabe ogbarabvu l'ime Kereshi. Go buru

Kéreshi bẹ l'a-buru ọkpa-ulo, unu a-noḍu akpọ ndzụ unu l'eli iya. Unu akabaa ekweta iphe ono, e ziru unu ono kweshia ya ike. Unu egudejeep̄ho obu unu g'ọ ha ekele iya k'anyinyi.

⁸ Iphe, unu akwab̄eru ẹn̄ya bụ g'ọ tọ dū onye e-gude mmamiphe nwom̄aru-ọ-machata m̄e ugho, enwedu ishi bya aturwua ekweta unu. Iphe ono bukota iphe, shi l'iphe, ndiphe ezi; bya aburu iphe, a toru ọkpa iya sụ g'e tsoje, bụ iphe, eshidu Kéreshi l'ẹka. ⁹ Noo l'ọo l'ẹhu Kéreshi ono, byaru bya aburu nemadzụ ono bẹ Chileke l'onwiya byaru bya edzua oke egoshikota onye ya bụ. ¹⁰ Chileke bẹ shiwaa l'ẹka Kéreshi ono, unu l'iya tugbaru buru nanu ono mee ḡe ndzụ unu dzua oke. Ọ buru Kéreshi ono bụ onye-ishi, kakota iphe, bukotakpoo ndu ọchi-ọha imigwe g'ep̄he hakotakpoo; bya akakotakwapho ndu nokwapho l'oke okwa l'imigwe.

¹¹ Sụ-a; ọ kwa teke ono, unu l'iya byaru bya atugba buru nanu ono bẹ e buru unu ubv̄u; mbụ ubv̄u ọphu abudu ẹka bẹ e gude bua ya unu. Ọo Kéreshi l'onwiya bụ onye buru iya unu. Ubv̄u ono, o buru unu ono bukwa ogwehu unu l'ọphu bẹ o yefuru unu g'onye yefuru uwe; mbụ ogwehu unu ọphu iphe-ẹji shi phawaa kutukutu. ¹² Lẹ teke ono, e meru unu baputizimu ono bẹ a tukoakwaru unu lẹ Kéreshi likota elili. Teme Chileke tukokwapho unu l'iya mee unu tuko shi l'onwu teta dzuru ndzụ. Noo l'unu kwetarū l'ike dū Chileke bya achiru up̄fu ye l'ike iya ono; mbụ ike ọphu, o gude mee Kéreshi o shi l'onwu teta dzuru ndzụ. ¹³ O nweru teke unu shi nwuhu anwuhu kwaa l'ime iphe-ẹji unu; ọphu unu ebuduru ubv̄u; ọle nta bẹ Chileke byawaru emee; unu lẹ Kéreshi tuko noḍu ndzụ; ọ ḡukotarū anyi nv̄u l'iphe, bukpo iphe-ẹji, anyi meru g'ọ ha. ¹⁴ Ọ tukochaa iphe ono, e deru edede l'ekwo ono hushikotachaa g'ọ ha; mbụ iphe ono, egoshi l'anyi darwukotawaru iphe, ekemu iya pfuru, bụ iphe ono dūwaa g'ugwo, topyitarū anyi l'ekpiri ono. Chileke mechaa nno bya atuko iphemiphe ono kp̄opyabe l'oswebe shi egube ono mee ya o rebuhu ire. Ọphu oo-rebaedu ire je adūwaruro ya. ¹⁵ Ọo teke pho, Kéreshi nwuhuru l'oswebe pho bẹ o chikporu ike iphe, bukpo ọchi-ọha, nokota l'ephekerephe; m̄e ike iphe, bukpo ndu ọphu nọ l'oke okwa l'ephekerephe; kp̄ua ph̄e lẹ ndzụ kp̄ufuta l'edzudzu-ọha teke ono, yeb̄edua l'atū okoo k'alw̄u-gbu, ya lw̄u-gburu ph̄e ono.

¹⁶ Ọo ya bụ; g'ọ tọ dukwa onye a-bya anodu akpocha-pheru unu mkpocha l'iphe, unu eri eriri m̄e l'iphe, unu angū angungu. Ọphu ọ dukwa onye a-bya akpochaaharu unu mkpocha k̄e l'owaa iphe, unu aboje; g'unu dobekwa mboku ọphuu boje iya abobo; ọzoo l'onwa fukwaru k'ophuú g'unu watakwa iya abobo; ọzoo k'iphe, unu e-meje mboku atuta unme. ¹⁷ Ekemu ndu Jiu ono g'ọ hakota, e shi tushia k'iphemiphe ono bẹ shi bukotarū onyonyo iphe, l'e-mechaa mee l'iphu. Obenu l'ọphu bụ ọkpobe iya bụ Kéreshi. ¹⁸ Ọo ya bụ g'unu te ekwekwa g'ọ duru onye l'abya akposhia unu anata obunggo ono, Chileke l'e-bu unu ono. Unu b'ekwekwa ḡe ndu ono, ọonoduje atso utso l'ep̄he emeje g'a sụ l'ep̄he wozeru onwophe al̄i ono nafu unu obunggo Chileke. Ep̄he anoduje ep̄fu g'a bajeru unwu-ọjozi-imigwe eja; ep̄he asu l'iphe, ep̄he gbaberu ọkpa ep̄fu iya bụ ọphulenyā, ep̄he phuru. Egube ndu ono anodujeep̄ho eku onwophe iphe, ep̄he ahadu g'ọo ya. Ọ buerupho egomunggo, enwedu ishi bẹ ep̄he anoduje agba. ¹⁹ Ep̄he ta anyataj̄edu l'ọ duru onye bụ ishi, bụ ẹka ogwehu dzep̄furu l̄e nkwo iya l̄e nkwo iya; m̄ekpoo akwara, dukota l'ẹhu. Ọ buru ishi emeje ogwehu ono l'oovu evuvu ḡe Chileke t̄uberu.

Anwuhu waa eteta k'onye lẹ Kéreshi

²⁰ Sụ-a; eshi ọphu unu lẹ Kéreshi tukoru nwuhukota bẹ Chileke bofuakwaru unu l'eme iphe, ndiphe toru ọkpa iya, sụ g'e tsoje. ?Bụ gunu meru g'ọ gude unu noḍu emekwada ḡe ndu bukwa du mgboko-a; emekwadu iphe, ekemu pfuru, bụ ọphu s̄uru: ²¹ "B'eb̄yikwa ẹka l̄e nri ọwa! B'edekwa ọwa-a ire; ọphu i denyikwa ọphuu

ẹka?" ²² Iphe, bukpo ekemu ono g'ọ ha tukokwaru bukeru-a iphe, nemadzu ezi waa iphe, a toru okpa iya su g'etsoje. Noo kele iphe, eeri eriri bu e -richawa iya be o buwaru. ²³ Iphe ono, ephe ezi ono adujekwa g'o shi le mmamiphe; bya aburu iphe, nemadzu gude aka kotaru onwiya; buru ndu eme g'a su l'ephe wozetaru onwophe ali; buru ndu anu ogwehu phe aphu. O le iphemiphe ono ta adukwa ophu eyetajeru phe aka g'ephe sede onwophe l'egu ejo-iphe, l'agu phe nu.

3

¹ Su-a; eshinu Chileke mewaru unu le Kereshi toko shi l'onwu teta dzuru ndzu; unu chojenu uzo, unu e-shi g'iphe ono, du l'imigwe ono rwube unu aka; mbu iphe, du l'aka ono, Kereshi no l'ekutara Chileke ono. ² Unu woru uche unu dobe l'iphe ono, du l'eli ono; unu te ewoshiru iya dobe l'iphe ke mgboko l'aka-a. ³ Noo kele unu nwuhuru anwuhu. Ndzu unu be Kereshi wowaru domia l'aka Chileke. Kereshi nodukwanu l'ime Chileke. ⁴ Oo Kereshi be bu okpobe ndzu anyi g'anyi hakota. Teke ono, Kereshi a-bya ozo ono be unu e-tsokwaru iya pho bya. Unu l'iya agbaru mgba l'odu-biribiri iya.

⁵ Oo ya bu; unu pyi-gbushia iphe, bukotakpoo iphe ke mgboko-a, bu iphe, dzukwadu ndzu l'ehu unu, bu iya bu; apharwushi onwonye; umere, rehurerehu me egu eme ejo-iphe; iji-enya me enya-pfurupfuru, buhukwapho agwa obvu. ⁶ Oo iphemiphe ono be l'e-me g'oke-ehu-eghu ke Chileke dapfu ndu ta ndu iphe le nchi. ⁷ O nwekwaru-a teke unubedua shi emegbaa iphemiphe ono, bu iya bu teke ejo-iphe ono shi gudegbaa ndzu unu eme g'ọ du iya.

⁸ O le nta-a be unu a-ha iphemiphe ono. Unu haa ehueghu; obu oku; edoberu nwibe unu ejo obu; ephu nemadzu iphu. G'opfu erehu te eshiekwa unu l'onu. ⁹ Unu ta adujekwaru nwibe unu aka; eshinu unu hakotawaru akahu umere ono yee ejo ememe, tso iya nu. ¹⁰ Oo ya bu g'unu yee umere ophuu ono g'onye yeru uwe. O kwa Chileke ono, nuru unu umere ophuu ono anoduje eme unu g'unu kabaa aburu ndu o meru k'ophuu. Oo ya bu g'unu amakotaru onye Chileke bu; marwee ya amarwe k'ophu unu a-nodu akabaa adu g'ọ du kwaseru. ¹¹ Eshinu o duwaa nno be a ta akpahewa ishi ke l'onye ophuu bu onye Jiu; onye ophuu buru onye abudu onye Gurisu; onye ophuu buru onye buru ubvu; ophu onye ophuu ebuduru. Onye ophuu bu nlwamulwa; onye ophuu buru onye ime-osa. Onye ophuu bu ohu; onye ophuu buru amadu. O buwaa Kereshi bu mkpako le nswiko; teme o buru l'ime onyemonye.

¹² Unu bu unwu Chileke. O yeru unu obu bya ahota unu g'unu buru ndu nkiya. Noo g'ọ gude unu je aphujeru nemadzu obu-imemini; nwejeru obu omaa; unu wozeje onwunu ali; meje odo; unu atajeru iphe nshi. Unu toko iphe ono g'ọ hakota chita yee g'onye yeru uwe. ¹³ Nwibe unu -mee unu eji; unu tagbuje iya le nshi. Teke nemadzu meru unu iphe, unu a-ta onye obu uta; unu aguru iya ya nvu. Nnajiuphu guakwaru unu nvu l'iphe-eji unu. Oo ya bu; unu gujekwaru ndu ozo nvu m'ephe meswee unu. ¹⁴ Ophu kachakponu l'iphemiphe ono bu g'unu yee nwibe unu obu. G'ọ chikobe unu g'unu tugba buru nanu okpobe aburu. ¹⁵ G'ehu-guu ophu shi Kereshi l'aka nodukwa l'obu unu; duzi unu uzo; kele oo ya meru g'ọ gude Chileke kukobe unu g'unu bya aburu ogwehu lanu. Unu keleje Chileke ekele iphe onoya.

¹⁶ Unu kwe g'opfu ke Kereshi ono bya eburu l'ime obu unu dzua ya oke le mmamiphe; ezi iphe; yeke adu nwibe unu obu. Unu egudekwa iya pho aloru phe aka le nchi. Unu guje ebvu-oma nu Chileke; me ebvu ekele; me ebvu ozo, shikota Unme-du-Nso l'aka. Unu gude obu unu g'ọ ha meje iphemiphe ono; gude nno ekele Chileke ekele. ¹⁷ Iphe, bukpo iphe, unu epfu epfufu me iphe, unu eme ememe; unu gudeje epha Nnajiuphu, bu Jizosu Kereshi mekotaje iphe obu. Mbu-a; unu shije Kereshi l'aka kelejekpopho Chileke, bu Nna ekele.

Umere, ee-meje l'unuphu ndu ke Kéreshi

¹⁸ Unubẹ unwanyi; unu wozejekwaru ji unu onwunu ali; kele ọo ya bu iphe, gbaru onye etso Nnajiuphu l'ememe.

¹⁹ Unubẹ unwoke; unu yeje nyee unu obu. Unu ta adujekwaru phe ehuka.

²⁰ Unubẹ unwegirima; unu nujeru ne le nna, nwuru unu opfu l'iphemiphe, ephe epfuru unu. Noo l'oo iphe, du Nnajiuphu ree bu ono.

²¹ Unubẹ nna; unu te emejekwa unwegirima unu iphe, e-ghu phe egbu; anonya obu dahụ phe adzulakpa.

²² Unubẹ ndu bu ohu; unu mejekwa iphe, ndu bu nnaji unu k'eliphe-a ziru unu. O to bukwapho teke ephe ele unu enya be unu e-meje iya g'ee-shi g'aa-jaa unu ajaja. Unu gudejekpopho obu iphoro me iya. Iphe, unu azobeje eme iya aburu le Chileke duru unu le nso. ²³ Iphe, bu iphe, unu emekpoo; unu phubeje iphu me iphe obu maru l'oo Nnajiuphu anyi be unu emeru iya. Unu te emejekwa iya g'o bu nemadzu be unu emeru iya. ²⁴ Unu nyatajekwa l'oo Chileke be l'e-bu unu obunggo iya, bu iya bu le Nnajiuphu l'a-nu unu iphe ono, o kwetaru ndu nkiya ukwe iya ono. Noo kele oo Kéreshi bu Nnajiuphu, be unu ejeru ozi. ²⁵ Ole onye eme iphe-aji be Chileke apfukwanu ugwo ophu gbaru iya nu; m'obeta onye obu buru onye. Noo le yebedua, bu Chileke ta adudu onye oole enya l'iphu.

4

¹ Unubẹ ndu bu nnajiuphu; unu mejekwaru ohu unu iphe, pfuru oto me iphe, rwuberu phe nu. Unu nyatajekwa l'unubedua nwekwarupho onye bu Nnajiuphu unu, bu l'imigwe.

Iphe unu e-meje

² Unu yemia ishi l'epfu anu Chileke; unu eche nche; ekelejekpoe ya pho ekele. ³ Unu pfujekwarupho opfu ehụ anyi nu Chileke su iya g'o mee g'anyi nwejeru aka anyi e-zije ozi-oma ono; mbu g'anyi zije k'iphe ono, Chileke shi domia edomi, bu iya bu Kéreshi l'onwiya. O kwa k'ozima ono be o gude a tu mu mkporo-a. ⁴ Unu pfujekwarupho nu iya g'o mee mu ge mu duje ike pfuje iya g'o doo enya le g'o gbaru mu l'epfufu iya.

⁵ Unu meje umere ndu maru iphe l'iphu ndu abudu ndu ke Kéreshi. Unu ta ahajekwa uzo duru unu g'o laa ke mmanu. ⁶ G'opfu unu guje egugu; dujeepho g'iphe, unu tsuru; k'ophu ooheje ndu unu epfuru iya ihee angaberu unu nchi. Unubedua amakwanuru g'unu e-yejeru onyemonye onu l'opfu.

Ekele ikpazu

⁷ Tikikosu epfukotarua unu ge mu eme ala. Yebedua bu nwanna anyi, anyi yeru obu; bya aburu onye-ozima, e gude ire iya aka; bya aburu onye anyi l'iya tukoru eje ozi ono. ⁸ Mu ziru Tikikosu obu g'o bya ndu-unu bya akoru unu g'anyi l'eme ala; teme l'oo-mekwaapho g'obu shihu unu ike. ⁹ Onye anyi tukoru ye l'iya ezi g'ephe bya ndu-unu ono bu Onesimosu, bu onye anyi yeru obu; bukwarupho onye goshifuakwarupho le ya gbaru g'e gude ire iya aka; mbu Onesimosu k'ibe unu. Ephenobo ono akowaruro unu g'iphemiphe, du l'ibiya-a.

¹⁰ Arisutakosu, bu onye mu l'iya tukoru nodu le mkporo l'ekelekwaro unu. Maku nodu ekelekwapho unu; mbu nwa nwune-nna Banabas. E zihakwaru nzi ehụ iya; o rwua unu nchi. Teke o shitaru uzo ibiya k'unu; unu goshijekwa iya l'ehụ atso unu utso l'o byaru. ¹¹ O nodu ekelekwapho unu mbu Jizosu ono, eekuje Jiosutosu ono. Oo umadzu eto ono be bukwadu ndu Jiu, tso mu eje ozi ono, anyi eje gude egoshi l'oo Chileke bu eze ono. O buru phe be anoduje adu mu obu.

¹² Epafurasu k'ibe unu ekelekwapho unu. Yēbedua bē bukwapho onye ejeru Kéreshi Jizosu ozi. Oogudeje obu iya g'ọ ha phube iphu epfu anụ Chileke l'ishi ẹhu unu epfushi iya ike. Gẹ Chileke mee g'unu ba akpojeru laa azu; l'oomekwapho unu: unu amakotaru umere, gbaru onye kẹ Kéreshi l'ememe okpobe amaru; l'oomekwapho g'o heje unu ihee emeekota iphe, du Chileke l'uche. ¹³ Mbēdua epfukpo l'onwomu su l'oosekpọ akanya ẹhu unu eseshi iya ike; mekpoo akanya ẹhu ndu Layodeshiya; me kẹ ndu Hiyerapolisu. ¹⁴ Onye dokinta ono, anyi yeru obu ono, bu Luku l'ekelekwapho unu. O nodu ekelekwapho unu mbu Dimasu.

¹⁵ Unu keleru anyi unwunna anyi phe ono, no le Layodeshiya. Unu ekeleru anyi Nimfa me Chiochi ono, edzukobeje l'ibe iya ono. ¹⁶ Unu -guchaa ekwo-ozu-a l'ibiya k'unu; unu mekwaa ya g'o rwua ndu Layodeshiya aka k'ophu ephēbedua l'a-gukwa iya pho. Unu agukwaapho ekwo-ozu ophu shi Layodeshiya. ¹⁷ Unu zia Akiposu le mu suru g'o kukebekwa ẹhu jebe ozi ono, e ziru iya g'o jee l'ozu ono, anyi ejeru Nnajiuphu ono.

¹⁸ Oo mbēdua, bu Polu gude aka mu ede owa-a nta-a gude ekele unu. Unu ta azohajekwa le mu no le mkporo.

Gẹ Chileke meeru unu eze-iphe-oma. Nokwa g'ọ du.

Ekwo-ozì Kẹ̀ Mbù, Pọ̀lu Deru Nù Ndu Tesalonayika

¹ Ekwo-ozì-a shì l'ẹ̀ka mbẹ̀dua, bụ Pọ̀lu alaru Chìochi Tesalonayika, bụ ndu kẹ̀ Chileke, bụ Nna; bya abụkwarupho ndu kẹ̀ Nnajiuphu, bụ Jizọsu Kéreshi. Ndu mu ephe tukurú dee ya bụ Sulivanusu yẹ Timoti.

Gẹ̀ Chileke meeru unu eze-iphe-ọma; mekwaaphọ g'ẹ̀hu dụ unu guu.

Umere ndu Tesalonayika waa ekwekwe phe

² Tekenteke, anyi epfu anụ Chileke, bụ Nna anyi bẹ anyi l'anyatajẹkwa unu. Anyi nọdu anọduje ekele Chileke ekele ẹ̀hu unu g'unu ha. ³ Ọ tọ dụkpodaa teke anyi ta anyatajẹdu ozi unu gude ekweta jee; mẹ g'unu gude n-yemobu eseshiberu akanya ike; waa g'unu gude ọta-nshi nọdu Nnajiuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi l'ẹ̀ka eleshiberu ẹ̀nya mbọku ono ike. ⁴ Ụnwunna anyi; anyi makwaru-a lẹ̀ Chileke yeru unu obu; bya ahọta unu g'unu bya aburu ndu nkiya. ⁵ Noo l'anyi byaru ezia unu ozi-ọma ono; ọp̄hu ọ bụdu-a op̄fu ọnu bẹ anyi gude zia ya unu kpurumu; Chileke gudekwa iya p̄họ goshi unu l'ike iya ereshi ire ike. Unme Chileke ono bẹ yekwarupho anyi ẹka; anyi dụ ike mee; unu maru ọkpobe amaru l'iphe anyi ezi bụ ọkpobe-op̄fu. Umere, anyi meru teke anyi l'unu shi tuko nọdukota mewaruro unu maru ẹgube ndu anyi bụ. Ọ kwa g'ọo-duru unu lẹ ree meru g'o gude anyi mee ẹgube umere ono. ⁶ Tọbudu iya bụ; unu bya aburu ndu anwu ẹka anyi. Ọ bụwaruro unu anwu ẹka Nnajiuphu. Ọp̄hu unu eleduro kẹ l'unu eje iphe-ẹhuka teke e ziru unu ozi-ọma ono; unu gudela ẹ̀hu-utso ọp̄hu shi l'ẹ̀ka Unme-dụ-Nsọ nata ozi ono. ⁷ Ọo iphe ono meru g'o gude unu bya aburu ndu iphe, bụkota ndu ọp̄hu, kweru kẹ Kéreshi lẹ̀ Masedoniya waa l'alị Gurisu byaru awata anwu ẹka phe. ⁸ Ọ tọ bụdu-a l'ozì-ọma ono, shi l'ẹ̀ka Nnajiuphu, bụ ozi, unubẹdua l'ezi ono dzuru Masedoniya yẹ Gurisu kpurumu; obenu l'ekwekwe, unu kweru kẹ Chileke bẹ ngakọtaakwaru ẹkameka k'ọp̄hu ọ tọ duedu onye anyi a-bya akọaharu iya k'iche. ⁹ Iphe, bụkpoo ẹka anyi jeru bẹ aanọduje epfugbaa kẹ g'unu gude meshiberu anyi g'anyi byajeru ndu unu-a; mẹ g'unu gude sefukotawaa ẹka l'agwa ọbvụ bya aghachiwaru Chileke iphu; wata ejeru ọkpobe Chileke ono, nọ ndzụ ono ozi; ¹⁰ bya awatakwap̄họ ele ẹ̀nya Nwa iya ono, e-shi l'imigwe bya ono; mbụ Nwa iya ono bụ Jizọsu, o meru o shi l'ọnwu teta nọdu ndzụ ono. Ọo ya bụ onye l'a-dzọ anyi l'oke-ẹ̀hu-eghu kẹ Chileke, ọ-tukoshi ndu eme iphe-ẹ̀ji.

2

Ozi, Pọ̀lu jeru lẹ̀ Tesalonayika

¹ Sụ-a; unubẹdua l'onwunu; unwunna anyi; maru l'akpafuta, anyi kpapfutaru unu ta abudu anyi kẹ mmanu. ² E -gudekpọoru l'anyi jewaru iphe-ẹ̀huka lẹ Filipayi mẹ iphe-iphere, e meru anyi; ọle Chileke melekwaru-a obu shihu anyi ike; k'ọp̄hu anyi byaru ezia unu ozi-ọma kẹ Chileke ono. Ọp̄hu anyi ejedururo epfu kẹle aakpobyi iphe, anyi eme akpobyi. ³ Mbụ-a; teke ono, anyi l'arwo unu g'unu bya aburu ndu kẹ Kéreshi ono bẹ ọ tọ bụkwa g'anyi bya edephua unu edep̄hu; ọp̄hu ọ dükwa ejo-iphe, dụ anyi l'ọkpoma; ọp̄hu anyi abyakwaru g'anyi haru unu ghọta l'ugho. ⁴ Ọ chikwa g'ọ dụ Chileke l'uche g'anyi pfua bẹ anyi epfufe. Noo lẹ yẹbedua bẹ lewaru anyi ẹ̀nya maru l'anyi goshiwaru l'ọ gbaru kẹ gẹ ya gude ire anyi ẹka; o woru ozi-ọma ono ye anyi l'ẹ̀ka. Anyi te epfukwa g'ọ tsoje nemadzụ utso lẹ nchị; gbahaa g'anyi pfufe iya g'ọo-dụ Chileke ree; mbụ onye ono, l'eletajẹ ime obu anyi; maru iphe, anyi l'ari ono. ⁵ Unu maru-a l'onwunu l'ọ tọ dükpodaa teke anyi gude ire mecha mecha pfuru yeru

unu. Ophu anyi emeduru umere g'ọ bu l'oo iphe, anyi abudu be anyi suru l'anyi bu; g'eeshi g'anyi erita iphe l'eka unu. O kwa Chileke bu onye a-haru anyi enge iphe, anyi epfua. ⁶ Anyi te emekwaru ge ndiphe; ozoo g'unubedua; ozoo ge ndu ozo jaa anyi ajaja. A makwaru-a l'eshinu anyi bu ndu-ishi-ozu Kereshi be o gbaru g'unu vuru mkpa-ehu anyi; ⁷ obenu l'anyi duru unu odoo ge nwanyi adujeru unwegirima iya-a. ⁸ Anyi yeru unu obu shii; k'ophu o to budu-a ozi-oma ke Chileke ono kpurumu be anyi l'unu gba mgba; anyi gbakwapho ndzu anyi mgba; kele unu dunukaru anyi l'obu.

⁹ Mbua-a; unwunna anyi; unu nyatajeka egube akanya, anyi seru; l'anyi jekwaru ozi kuta ephuru phee. Teke ono anyi l'ezi unu ozi-oma ono, shi Chileke l'eka ono be anyi jeru ozi l'eswe jee ya l'enyashi gude ejeta nri, anyi e-ri; g'ọ to du onye anyi a-buru ivu-erwa swiru. ¹⁰ Unu a-nodu agbakpodaru anyi odzori. Nokwapho ge Chileke a-nodukwapho agbaru iya anyi. Umere, anyi shi emejeru unube ndu kwetaru ozi-oma ono gekwaru egeru bya aburu umere, pfuru nhamunha. O to dukpoda eka anyi metaru iphe, aata anyi uta. ¹¹ Unu maru l'oo ge nna anoduje ehe unwu iya-a bu g'anyi shi gude ehe unu l'ehu l'ehu. Anyi duru unu obu; bya emee g'obu shihu unu ike; anyi pfushiaru iya unu ike; ¹² su g'unu meje iphe, du Chileke ree; mbu onye ono, kuru unu g'unu bata l'eka ya bu eze; waa l'odu-biribiri iya ono.

¹³ Iphe, meru g'o gude ophu anyi atwojedu eka ekele Chileke ekele me anyi -nodu epfu anu iya bu; le teke unu numaru opfu Chileke ono, anyi byaru ezia unu ono be unu ta anataduru iya ge opfu nemadzu; obenu l'unu nataru iya ge Opfu Chileke; o bukwarua Opfu Chileke be o bu eviya. Noo kele o Chileke ono be l'ere ire l'ime unube ndu nataru ozi-oma ono. ¹⁴ Unwunna anyi; o iphe ono, nwuru unu ono bu iphe, shi nwuru Chiochi ke Chileke, bu ndu epe le Kereshi tugbaru buru nanu l'ali Juidiya. Oo 'epho ge ndu ali unu eme unu mkpawere bu ge ndu ali epebe ndu Jiu shi eme phe iya. ¹⁵ Oo ndu Jiu ono be bu ndu ono, gburu Nnajiuphu, bu Jizosu; gbua ndu mpfuchiru Chileke; chia anyibedua chifu l'ali phe. Epe gude egube ono meta iphe, ta adudu Chileke ree swibe onwophe. Epe buru odu duru onyemonye. ¹⁶ Epe kposhiru anyi ezi ndu abudu ndu Jiu ozi-oma, l'adzo phe nu ono. O to dukpoda teke epe te emetajedu iphe-eji jasu l'oobe phe l'ekpiri. Ole oke-ehu-eghu ke Chileke be mechakwanaaru dapfuta phe.

Oogu Polu egu akpafu ndu Tesalonayika

¹⁷ A bya abya l'ehu k'anyi; unwunna anyi; anyi noakwaru nwodu ophu anyi l'unu ahumaduru; ole obu anyi nokwa-a l'eka unu no. Oghoroko unu duta-beru anyi; k'ophu bu l'anyi shiwaazanya seta g'eeshi g'anyi l'unu humakpoo ozo. ¹⁸ Anyi shi eme g'anyi eme kpafuta unu; mbedua, bu Polu l'ishi onwomu tukpoakwaru onyo abyabya ugbo olemole; ophu Nsetanu ekwedu g'anyi bya. ¹⁹ G'oduhabe; ?o duru ophu abuedu unu kpurumu be bu ndu anyi chiru upfu yeru bya aburu unu l'e-me g'ehu tsoo anyi utso; bya aburu unu be l'a-buru obunggo, anyi e-gudeje eku onwanyi l'atatiuphu Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi me o -byalepho ozo. ²⁰ Mbua-a; o kwa unubedua bu iphe, ee-gude jaa anyi ajaja bya aburu unu bu ehu-utso anyi.

3

¹ No iya; a nonyakpoo; oghoroko unu ono duta-be anyi; k'ophu anyi aduedu ike tagbua ya le nshi; anyi chia idzu su l'anyi a-noduwanu le Atensu nkinyi anyi. ² Anyi zia Timoti, bu nwune anyi nwoke; bya aburu onye-ozu ke Chileke; buru onye anyi l'iya tukoru ese akanya k'ezi ozi-oma ke Kereshi ono; g'ọ bya emee g'unu kabaa apfushi ike; l'o mekwapho g'obu kabaa unu eshihu ike l'iphe, unu kweru. ³ G'ọ to du g'unu ha onye e-gude k'ehu-a, aakpa unu-a kpolaahaa azu; eshinu unubedua l'onwunu maru l'iphemiphe ono bu iphe, nwufutajenu l'ehu anyi. ⁴ Le-a; anyi gbuakwaru iya unu tororo; teke ono, anyi no l'ibe unu ono su unu l'ee-mekwa anyi ewere. Nta-a be unu

eleanaa l'ọ nwụwaru ẹgube ono ọbu; ọ buru iphe, unu tukuru makotaru. ⁵ Noo g'o gude mu nonyaa; ọphu mu aduadu ike takota nshi; mu zia g'a bya amaru g'unu pfushiberu ike l'ekwekwe, unu kweru ke Chileke. Le mu tsuhukwaru ebvu su ?a maru nwandale ono ta ahudaaaru nu unu ama; akanya ono, anyi seru l'ehu unu ono buru akanya ọla-l'iswi.

⁶ Ole nta-a be Timoti shiwaa l'eka unu no lwawaa lwapfuta anyi bya ezia anyi ozi, du ree su l'unu kweshiru-a ike; bya enweru n-yemobu; teme unu nodu anoduje anyata anyi okpobe anyata tekenteke. L'oo g'oghoroko unu aduje anyi bukwapfo g'oghoroko anyi du unu. ⁷ Unwunna anyi; o kwa l'unu pfuru pfushia ike l'ekwekwe, unu kweru ke Chileke meru g'o gude obu nodu esihuje anyi ike l'iphe, bukpo iphe-ehuka, anyi eje; mekpoo ewere, eemekota anyi. ⁸ Kele oo nta-a be ndzu bu anyi okpobe ndzu; eshi ọphu unu pfuru pfushia ike l'atugba, unu le Nnajiuphu tugbaru. ⁹ Su-a; ?denukpoo g'anyi a-wata awata ekele Chileke ekele ehununu; me k'ehu-utso ono, o meru o nodu atsọ anyi l'iphu yebe Chileke opfu ehununu ono? ¹⁰ Eswe l'enyashi be anyi egudeje obu anyi g'o ha epfu anu Chileke epfushi iya ike su g'o mee g'iphu anyi l'unu kpogba; g'anyi e-mekwanaa; eka unu teke ekweshidu ike g'unu kweshia ike.

¹¹ Nta-a bu ge Chileke anyi, bu Nna anyi lonwiya; me Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi toru anyi uzo, anyi e-shi abya unu agbaphe. ¹² Teme ge Nnajiuphu mekwaapho g'unu kabaa eye nwibe unu obu; mbu g'unu kwata ye phe iya yeshia phe iya ike; ye phe iya k'anyinyi. Nokwapho g'unu e-ye iya nemadzu mgburugburu. Ono bukwarupho g'anyi yeru unu. ¹³ Oo ya bu; g'oo-mee g'obu shihu unu ike; unu a-pfuru l'iphu Chileke, bu Nna anyi buru ndu debe ree. O to dudu eka uta aduru unu teke ono, Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi ye ndu nkiya a-swiru bya ono.

4

Umere, du Chileke ree

¹ Unwunna anyi; iphe ozo, anyi no l'eka Nnajiuphu anyi bu Jizosu epfuru unu epfushiru iya unu ike bu l'iphe, unu nwutaru l'eka anyi bukwa g'unu l'e-shi gude ndzu unu eme iphe, du Chileke ree emeshi iya ike. O buerupho iphe ono be unu emeepho. Nta-a bukwa g'unu kabaa ya emeshi ike. ² Noo l'unu mawaru-a l'anyi shi l'eka Nnajiuphu, bu Jizosu taru unu ekemu. ³ Su-a; iphe, du Chileke ree g'unu meje iya bu; g'unu dobe onwunu nsọ l'eka Chileke; mbu g'unu ta anodukwa apharwushi onwunu ililekpoo. ⁴ Mbu-a; g'onyenonu le g'unu ha majekwaru g'ooshi eme ehununu dalahu iya je alua ge ndu abudu ndu Jiu, bu ndu amadu Chileke. ⁵ Unu te egudejekwa aphu kparikpari iya dalahu iya je alua ge ndu abudu ndu Jiu, bu ndu amadu Chileke. ⁶ Oo ya bu g'o to du onye e-meswe nwibe iya; ọphu o dukwa onye e-mekputa nwibe iya. Mbu-a; anyi pfuhaakwaru iya tsua ya unu atsutsu le nchi; su l'onye eme egube iphe ono be Nnajiuphu a-gwakwa ochi. ⁷ Noo le Chileke ta abukwa g'anyi bya emerwushije onwanyi be o kuru anyi oku iya; o kwa g'anyi du nsọ. ⁸ Oo ya bu; l'onye jikaru iphe ono, anyi ezi ono ta abukwa nemadzu be o jikaru. O kwa Chileke b'o jikaru; mbu Chileke ono, anuje Unme-du-Nsọ iya ono.

⁹ A bya abya le k'eye unwunna unu obu; ono ta abuhakwa iphe, aa-bya awataru unu ederu lekwo. Noo kele unubedua lonwunu be Chileke lonwiya ziwaru eye nwibe unu obu. ¹⁰ Mbu unu nodu emekwapho g'o ziru iya unu; bya eyee unwunna anyi, nokota le Masedoniya mgburugburu obu egube ono. O le iphe, anyi epfushiru unu ike; unwunna bu; g'unu kabakpoo eme egube ono kwaseru. ¹¹ Unu kukebeje ehununu nodujeepho le nchi odo; leta enya l'eje ozi ehununu; gude eka unu setaje iphe, unu e-gude buru, buhukwaa iphe, anyi pfuhawaru unu-a. ¹² Noo iphe unu anoduje eme: o buru iya bu umere, gbaru unu l'eka ndu ta abudu ndu ke Kereshi

nọ; k'ophu ẹphe a-kwabeje unu ùbvù; ọ tọ dukwanu onye unu a-sù l'ọo ya ẹme unu emee mkpa, dọru unu.

Abyabya Nnajiuphu

¹³ Ọnwunna anyi; iphe, anyi eme g'o doo unu ẹnya bụ ke ndu nwuhuru anwuhu; g'oo-too rwujekwanu unu l'ẹhu shii g'oorwuje ndu te eledu ẹnya kele ẹphe le Kéreshi emecha nọdukota. ¹⁴ Anyi kwetawaru kweshia ike le Jizosu nwuhuchaaru bya eteta nọdu ndzụ. Nokwaphọ g'anyi kwekwarupho le Chileke e-shi Jizosu l'ẹka tuko ndu woadaru onwophe ye Jizosu l'ẹka ẹme ẹphe nwuhu mee g'ẹphe le Jizosu tuko teta nọdu ndzụ; mee ẹphe etsoru iya bya.

¹⁵ Sù-a; iphe-a, anyi epfuru unu-a be bukwa ozi, shi Nnajiuphu l'onu; l'anyiibe ndu ophu a-nọdukwadua ndzụ teke ono, Nnajiuphu a-bya ozo ono; be tee vukwaru ndu ophu nwuhuhawaru nu pho uzo. ¹⁶ Noo le Nnajiuphu l'onwiya be e-shi l'imigwe alwazeta l'alị; gude olu eze onye-ishi ojozi-imigwe echi mkpu; egbukwapho opu Chileke. Tọbodu iya bụ; ndu ono kwetaadaru ke Kéreshi ẹme ẹphe nwuhu ono evuru uzo teta nọdukota ndzụ. ¹⁷ Chileke ezichata anyibe ndu ophu nọkwadu ndzụ teke ono; anyi l'ẹphe atuko nọdu l'ime urwukpu jeshia Nnajiuphu, bụ Jizosu ndzuta l'ephekerephe k'ophu bụ; ẹka Nnajiuphu nọkpoephe; anyi anọdu. ¹⁸ Oo ya bụ; unu gudeje opfu-a dọa nwibe unu obu.

5

Anwuru ẹnya kwaberu abyabya Nnajiuphu

¹ Sù-a; ọnwunna anyi; ọ tọ buhekwaro iphe, aa-bya awata ederu unu l'ekwo sù unu l'ọ waa ẹgube teke ọ bụ; ozoo l'ọ waa mbọku, iphemiphe ono e-me. ² Kele unubedua l'onwunu maru okpobe amaru le mbọku, Nnajiuphu a-bya be a-tu l'upfu g'iphuru, byaru oshi l'enyashi. ³ Kele ọo teke ndiphe sùru: "Ha! Mgboko dukwaa jii nta; ọo akwa g'onyenonu jeje ẹka dọ iya ree." Noo teke bụ; a -bya amaru ọla-l'iswi atụ phe l'uzorehu g'ezeda atuje nwanyi, dọ ime-a; woru phe yifu; ọ tọ dudu me onye lanu anahu nu. ⁴ Obenu-a; ọnwunna anyi; unubedua ta anokwa l'ochii ke ge mbọku ono tu unu l'uzorehu g'abyabya onye-oshi. ⁵ Noo kele g'unu ha be bu ndu bu l'iphoro me l'eka bu eswe. Anyi ta abukwa ndu bu l'eka bu enyashi; ophu anyi abukwa ndu bu l'ochii. ⁶ Oo ya bụ; l'eshinu ọ dọ ẹgube ono; g'anyi te kukwaru mgbenya ge ndu ophuu ekugbaa. O chia g'anyi nwuru ẹnya; g'ẹnya doo anyi risaa. ⁷ Mbù-a; ndu eku mgbenya bukwa l'enyashi be ẹphe ekuje iya. O buru l'enyashi be ndu angutaje mee akpo kulakula anguje iya akpo iya. ⁸ Obenu l'eshinu anyibedua bu l'eka bu eswe; g'ẹnya donaa anyi risaa. G'ekwekwe, anyi kweru ke Chileke yee eye obu, anyi yeru ibe anyi buru uwe-igwe, anyi e-yeje; mbu uwe-igwe, l'egbobutaje anyi okpoma. G'adzota ono, anyi ele ẹnya iya ono buru okpu-igwe, anyi e-kpuru. ⁹ Chileke ta atukwaru anyi ẹka g'anyi buru ndu ya a-tukoshi oke-ẹhu-eghu iya. O chikwa g'anyi buru ndu ya e-shi Nnajiuphu anyi, bụ Jizosu Kéreshi l'eka dzota. ¹⁰ Mbù Jizosu ono, nwuhu-chiru anyi ono; g'oo-buru e -mechaa; anyi l'iya atuko dzuru ndzụ teke oo-bya; me anyi -no ndzụ; me anyi -nwuhuru anwuhu. ¹¹ Noo g'o gude anyi sù unu-a; unu meje g'obu shihu nwibe unu ike. Unu eyejekwarupho nwibe unu ẹka g'ẹphe pfushia ike l'iphe, ẹphe kweru, bunaa iphe, unu emena-a.

Iphe, unu e-meje

¹² Ọnwunna anyi; ọ kwa arworwo be anyi arwo unu sù g'unu kwataje kwabe iphe, bụ ndu ono, l'ese akanya ẹhu unu ono ùbvù, bụ phe bụ ndu ono, Nnajiuphu hotaru g'ẹphe buru ishi unu; bukwarupho ndu a-nọdu akpo-ziru unu uzo. ¹³ Unu egudekwapho k'ozu ono, ẹphe ejeru unu ono eyeru phe eso; yekwaa phe pho obu okpobe eyeye. Unu l'ibe unu eburu le nchi odoo.

¹⁴ Ọo arwọrwo bẹ anyi arwọkwapho unu ụnwunna; sụ g'unu lojeru ndu ẹnnyiru-ozì ẹka lẹ nchì. Ndu ọphu obu ebvuduru ebvuru bẹ unu e-meje g'obu shihu ike. Ndu ekweshiduru ike bẹ unu eyejeru ẹka g'ẹphe kweshia ike. Unu atajeru onyemonye nshi. ¹⁵ Unu letajẹ ẹnya g'ọ tọ dọ g'unu ha onye e-gudeje ẹjo-iphe melata nemadzụ iphe-ẹji, o meru iya. Gbaha iphe, unu a-nọdujeepho achì nta iya bụ g'unu e-shi mejeru nwibe unu ree; mekwaaru iya phọ onyemonye ọzo.

¹⁶ G'ẹhu tsojekpoepho unu ọtso tekenteke. ¹⁷ Unu ta atuwojekwa ẹka l'epfu anụ Chileke mkpụrumkpuru. ¹⁸ Unu keleje Chileke ekele iphemiphe, anwuru unu g'iphe aduhabe. Noo iphe, Chileke achọ unu l'ẹka bụ ono; unubedua, unu lẹ Kéreshi tughbaru buru nanu-a.

¹⁹ Unu ta agbanyijekwa iphe, Unme-dụ-Nsọ eme. ²⁰ Ọphu unu anmajekwa mpfuchiru phulaphula. ²¹ Ole-a; unu hujekwa iphemiphe ama; họta ọphu dọ ree; gudepyabeshia ya ẹka ike. ²² Unu esefukọta ẹka l'iphemiphe, bụ ẹjo-iphe g'ọ duhabe.

Opfu mkpochi-ishi

²³ Anyi sụ-a; gẹ Chileke, bụ iya emeje g'anyi buru l'ẹhu-guu mee unu g'unu buru ndu nkiya ọkpobe aburu. G'ọ dobe ndzụ unu l'ọphu; mbụ uche unu mẹ obu unu mẹ ẹhu unu; l'ọ dobe iya nno g'ọ tọ dọ ẹka ọta a-dụ iya teke Nnajiuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi a-bya ọzo. ²⁴ Iphe ono bẹ bụ iphe, oo-mekọta g'ọ ha; noo kele ọo ya kuru unu; tẹme ọ buru onye apfushije ike l'iphe, o pfuru.

²⁵ Ụnwunna anyi; unu pfujekwa nụ Chileke l'opfu ẹhu anyibedua.

²⁶ Unu kelekwa iphe, bụ ụnwunna anyi g'ẹphe ha ekele nmata phẹ akpa, dọ nsọ.

²⁷ Iphe, mu eme gẹ mu pfuaru unu bụ; unu gụkwaa ẹkwo-ozì-a g'ọ rwudzuru ụnwunna l'ọphu lẹ nchì. Nnajiuphu anukwaa iphe-a, mu epfu-a.

²⁸ Gẹ Nnajiuphu, bụ Jizọsu Kéreshi meeru unu eze-iphe-ọma g'unu ha. Nokwa g'ọ dọ.

Ekwo-ozì K'èbo, Pòlu Deru Nù Ndu Tesalonayika

¹ Ekwo-ozì-a shì l'èka mbèdua, bụ Pòlu alaru Chìochi Tesalonayika, bụ ndu kẹ Chileke, bụ Nna anyi bya aburu kẹ Nnajiuphu, bụ Jizòsu Kéreshi. Ndu anyi èphe gba mgbà ede iya bụ Sulivanusu yèe Timoti.

² Gẹ Chileke, bụ Nna yèe Nnajiuphu, bụ Jizòsu Kéreshi meeru unu eze-iphe-oma; mekwaaphò g'unu buru guu.

Ikpe, Kéreshi e-kpe mè ọ -byalèpho

³ Ùnwunna anyi; ọ bụakwa iphe, anyi mefùtaje l'anyi a-nòdujeephe ekele Chileke ekele èhu unu tekenteke; kẹle ọ bụ iphe, gbaru anyi l'ememe. Noo kẹle ekwekwe, unu kweru kẹ Chileke bẹ kwatakpòo akaèpho eshihu ike eje; nokwaphò gẹ n-yemobu, unu yeru nwibe unu l'èhu l'èhu akaèpho shii akaka eje. ⁴ Noo iphe, anyìbedua l'onwanyì egudeje unu abà abaa l'iphe, bụkpoo Chìochi Chileke. Ishi abà abaa onò bụru l'unu sùru èka l'obu kweshia ike l'iphe, unu kweru; l'ewere onò, e mekòtakpòoru unu onò; mè l'iphe-èhuka onò, unu jekòtakpòoru onò.

⁵ Onò bụru iphe, unu e-gudekwanù èka maru l'ọ bụ ọkpobe-opfu lẹ Chileke ekpeje ikpe, pfuru ọto. Ọo iphemiphe onò, l'eme l'èhu unu onò l'e-me unu agbaa k'abahù l'èka Chileke bụ eze, bụ iya bụ iphe ọbu, unu anwù ọnwu iya nta-a. ⁶ Chileke bẹ bụ onye l'emeje iphe, pfuru ọto; mbù l'iphe, bụ ndu onò, meru unu nòdu eje iphe-èhuka onò bẹ oo-mekwaphò èphe ejee iphe-èhuka. ⁷ Unubèdua ọbu, aakpa èhu nta-a bẹ oo-me unu enweru onwunu. Nokwaphò g'oo-me anyìbedua. Teke oo-me iphe onò bẹ bụ teke Nnajiuphu a-nòdu l'òku enwu phoophoophoo shi l'imigwe abya yèe ùnwu-òjozi-imigwe iya onò, bụ phè l'e-goshi g'ike iya habe shii onò. ⁸ Ọo bya agwaa ndu amadù Chileke ọchi; waa ndu te emedu iphe, ozi-oma èhu Nnajiuphu anyi, bụ Jizòsu Kéreshi epfu onò. ⁹ Ndu onò bẹ a-nù chiipfuu bya achifu phè l'iphu Nnajiuphu mè l'òdu-biribiri dù l'ike iya; je dobe l'èka èphe a-nòdu laa l'iswi jasù l'ojejeje. ¹⁰ Noo iphe, e-me mbòku onò, ọo-bya. Ọo ya bụ gẹ ndu nkiya, bụ ndu kwehawaru nkiya akwabè iya ùbvù; jakwaa ya phò ajaja. Unubèdua l'onwunu anòdukwaphò l'èka onò, ndu nkiya nò onò; kẹle unu kwetarù k'ozì onò, anyi byaru ezia unu onò.

¹¹ Noo g'ò gude anyi nòdu anòdujeephe epfu anù Chileke l'iswi èhu unu tekenteke; g'ò mee unu g'unu dù k'anòdu ndzù onò, o kuru unu g'unu nòdu onò. Unu aduje ike meje iphe, dù ree, l'agù unu ègu ememe. L'ò mekwaaphò g'ò dzua oke; mbù ndzù onò, unu nò; opfu l'unu kweru nkiya onò. ¹² Ọo ya bụ; g'ee-shi l'èka unu kwabè èpha Nnajiuphu anyi, bụ Jizòsu Kéreshi ùbvù; Chileke eshikwanù Nnajiuphu anyi, bụ Jizòsu Kéreshi l'èka kwabè unubèdua ùbvù. Iphemiphe onò bẹ Chileke e-shikòta l'eze-iphe-oma, oome mè kẹ Nnajiuphu anyi, bụ Jizòsu Kéreshi mekòta.

2

Ọ-chì-nta Kéreshi

¹ A bya abya lẹ k'abyabya kẹ Nnajiuphu anyi, bụ Jizòsu Kéreshi mè k'edzuko, oo-me g'anyi dzukòbe g'anyi l'iya tũgba bũru nanù anyi nòdu arwò unu ùnwunna anyi sù; ² g'ò tọ tũfu-kebekwa unu èhu l'òriri; ọphu obu awatakebekwa ete unu ophe; opfu l'a sùru unu lẹ mbòku onò, Nnajiuphu a-bya onò erwuwaa. Unu te eyejekwa ọnu m'obeta o nweru onye byaru bya asù unu l'ọo iphe, Unme-dù-Nsọ pfuru bẹ ya l'epfu; ọzoo l'ọ kwa iphe, nemadzù pfuru iya bẹ ya epfu; ọzoo l'e deru iya l'ekwo-ozì, a sùru l'ọo anyìbedua deru. ³ G'ò tọ dũkwa onye e-duswe unu ọzo; kẹle mbòku onò

ta abyakwa abya abudu le teke ono, ndiphe e-kwefuru Chileke ike ono vuadaru uzo bya; me teke o byaadaru mbu nwa-ogbuka-ekemu ono, bu iya bu onye ono lafutaje l'iswi ono. ⁴ O -byaepho be oo-su l'oo-buru ke yee iphemiphe, ndiphe ekukpoo chi g'o ha; me iphemiphe ndiphe abaru eja. Oo-woru onwiya dobe le ya kakota iphemiphe ono shii. Mbu; oo-jechakwaa je asugabe onwiya l'eze-ulo Chileke su l'oo yebedua bu Chileke l'onwiya.

⁵ ?Unu ta nyataheduru le mu pfuhawaru iya unu teke anyi l'unu tukoru nodu? ⁶ Unubedua l'onwunu makwaru-a iphe, akposhi iya abyabya nta-a. O kwa k'opu a-huma iya teke gbaru iya nu ⁷ Ike ono, a ta humadu l'anya ono, bu ike ke nwa-ogbuka-ekemu ono nodu erekwanu ire nta. Ole yebedua l'onwiya ta abyadu abya jeye teke onye ono, sedekwaduru iya nu ono l'e-tochiru iya. ⁸ O -tochiru iya pho ono; oo ya bu nwa-ogbuka-ekemu ono abya teke ono; l'aa-huma-dzuru iya. E mechaepho; Nnajiuphu, bu Jizosu egude uphere onu iya gbua ya. O buru nwijnwii ono, Nnajiuphu a-nodu egbu teke l'oo-bya ono be bu mkpako-iphe l'e-me nwa-ogbuka-ekemu ono l'o laa l'iswi. ⁹ Abyabya, nwa-mgbuka-ekemu ono a-bya be bukwa l'ike ke Nsetanu be oo-shi l'eka. O -bya l'o meshiahaa iphe, du biribiri, dugbaa iche iche, bu iphe, akpo ndiphe opfu. Nokwapho g'oo-gude ugho emegbaa iphe-ohumalenya, du biribiri. ¹⁰ Oo-gude ejo ugho mgbashi gude eduphushi ndu ono, buwaa ndu l'a-la l'iswi ono. Iphe, ephe e-gude laa l'iswi ono a-buru l'ephe jikaru l'ephe ta akpoduru obu eye l'okpobe-opfu ono, bu iya gege adzota phe nu ono. ¹¹ Noo iphe, meru g'o gude Chileke gbahaa phe eka; ephe shiswee uzo; shiswee ya k'opu buepho iphe, abudu okpobe-opfu be ephe ekwetaje l'o bu okpobe-opfu. ¹² Eka o wukoru bu l'iphe, bukpo ndu ono, ekwetaduru okpobe-opfu ono; o buchiaru ejo-iphe ka phe utso ono be Chileke a-nmakota ikpe.

Apfuru pfushia ike

¹³ Unwunna anyi; Nnajiuphu yekwaru unu obu. O buakwa iphe, anyi mefutaje; l'anyi a-nodujeepho ekele Chileke ekele ehunu tekenteke; kele Chileke shiepho le mbu hota unu k'opu oo-dzota unu; mbu o jekwa e-shi Unme-du-Nso ono l'eka l'ere ire l'ehunu ono; waa l'ekwekwe ono, unu kweru l'okpobe-opfu ono; dzoo unu. ¹⁴ Oo iphe ono be o shi l'eka ozi-oma ono, anyi ziru unu ono kua unu oku iya; g'unu le Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi gbaru mgba nweru odu-biribiri iya. ¹⁵ Noo ya bu; unwunna anyi; unu pfuru pfushia ike; unu gudeshikwa okpobe-opfu ono, anyi ziru unu ono; me anyi gude onu zia ya unu-o; me anyi deru iya unu edede l'ekwo-ozii.

¹⁶ Ge Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi l'onwiya; yele Chileke, bu Nna anyi, bu onye yeru anyi obu; bya emee g'obu shihu anyi ike jasule tuutuutuu le mijimiimii; meeru unu anyi eze-iphe-oma; mekwaarupho anyi iphe ono, anyi ele enya iya ono. ¹⁷ G'o mee g'obu shihu unu ike; mekwaapho unu g'unu shihu ike suru k'eme iphe, du ree, unu emekpoo ememe; pfuje iphe, du ree l'onu.

3

Aarwo g'epfuru nu Chileke

¹ Eka anyi a-sube opfu ono ishi unwunna anyi buru; g'unu pfuje nuru anyi Chileke g'ozii-oma ke Nnajiuphu kabaa edzuru ekameka egwegwa; g'a kwabejekwapho ozi-oma ono ubvu l'ekameka egube ono, unu akwabeje iya ono. ² Wafua g'o nafutaje anyi l'eka ndu iwe me l'eka ndu ejo-iphe. Noo kele o to bubedu ndiphe l'opu be kwetaruu k'ozii-oma ono.

³ Obenu le Nnajiuphu bu onye apfushije ike l'iphe, o pfuru. Oo ya bu onye e-me g'unu shihu ike; teme l'o chekwapho unu g'eka Onye-Njo ono te erwu unu l'ehunu.

⁴ Anyịbedua bẹ Nnajiuphu meakwaru ọp̄hu anyi awaheduru unu obu mini. O doru anyi ẹn̄ya l'unu eme-a iphe, anyi s̄uru g'unu meje; t̄eme unu je l'e-meru iya kwas̄eru.

⁵ Ḡe Nnajiuphu kp̄o-ziaru unu ụzo k'ọp̄hu unu akabaa an̄odu eye Chileke obu eje l'ip̄hu; m̄e k'ọp̄hu ata nshi unu l'a-b̄u ọp̄hu shi K̄reshi l'ẹka.

Ozi Nnajiuphu, e jefutaje

⁶ Ụnwunna anyi; iphe, anyi n̄o Nnajiuphu anyi, b̄u Jiz̄osu K̄reshi l'ẹka ep̄furu unu nta-a b̄ukwa; g'unu bujeru ụbara yeru iphe, b̄ukpoo nwanna, ẹn̄yiru ozi d̄u; ọp̄hu o mejedu iphemiphe ono, anyi ziru unu g'unu meje ono. ⁷ Noo l'unub̄edua b̄e maru-a l'unu nwufutaje ẹka anyi. Anyi te eshikwa b̄uru ndu ẹn̄yiru ozi teke anyi l'unu shi n̄odukota. ⁸ Ọ t̄o d̄ukwa onye anyi natajeru nri ria k̄e mman̄u. Ọ chia iphe, anyi shi emejechia b̄u l'anyi shi esek̄otaje akanya eswe l'enyashi jas̄u ike lab̄o abv̄u anyi; g'ọ t̄o d̄u g'unu ha onye anyi a-pata mkpa ẹhu anyi je ebo g'ọ b̄uru iya ivu-erwa. ⁹ Iphe, anyi shi eme iya ta ab̄ukwa l'ọ t̄o gbaduru anyi g'anyi a-s̄u g'unu vuru mkpa ẹhu anyi. Ọ kwa g'anyi gude umere anyi gos̄hi unu iphe, unu e-letaj̄e eme. ¹⁰ Mb̄u lufuchakwa l̄e teke anyi n̄o l'ibe unu b̄e anyi pfuhaakwaru unu iphe-a pfushia ya ike s̄u: "G'onye ete kwedu eje ozi te erijekwa nri."

¹¹ Iphe, anyi gude n̄odu ep̄fu iphe-a b̄u l'anyi n̄umawaru l'o nweru g'unu ha ndu haru b̄uru ndu ẹn̄yiru ozi d̄u; ndu būep̄ho iphe, ẹp̄he n̄o b̄u o-jeru-op̄fu, 'e kuduru p̄h̄e; ọp̄hu ọ d̄udu iphe ọzo, ẹp̄he an̄oduje eme. ¹² Anyi n̄o Nnajiuphu, b̄u Jiz̄osu K̄reshi l'ẹka akaru ẹgube ndu ono al̄okwaru p̄h̄e p̄h̄o ẹka l̄e nch̄i s̄u g'ẹp̄he n̄oduekwapho nwa doo seje akanya l'onwoph̄e seta iphe, ẹp̄he e-gude buru. ¹³ S̄u-a; ụnwunna anyi; g'ike ta abv̄ukwa unu l'eme iphe, d̄u ree.

¹⁴ Teke ọ b̄u l'ọ d̄uru onye j̄ikaru emeje iphemiphe-a, anyi deru l'ẹkwo-oz̄i-a; unu h̄ubekwa onye ọbu ama. Unu wuchia ya ewuchi; g'e gude nno g'iph̄ere a-d̄u iya. ¹⁵ Ọle g'unu te emejekwa iya g'onye unu l'iya d̄uru l'op̄fu. Unu gudeje iya l̄o ya ẹka l̄e nch̄i; k̄ele ọ b̄ukwa nwanna unu.

Op̄fu, mkp̄ochi-ishi

¹⁶ Ḡe Nnajiuphu l'onwiya, b̄u iya b̄e ẹhu-odu-guu l'eshije l'ẹka mekwaa g'ẹhu d̄ujekpoep̄ho unu gubala tekenteke; m̄e l'ẹkameka. Ḡe Nnajiuphu swikwaru unu esw̄iru g'unu ha.

¹⁷ Ekele-a, d̄u l'ẹkwo-oz̄i-a b̄e b̄u mb̄edua, b̄u P̄olu gude ẹka mu dee ya. Ọwa-a būakwaa ḡe mu edeje iphe edede. Ọo ya b̄u iphe, unu e-gudeje h̄ube ẹkwo-oz̄i, mu deru ama.

¹⁸ Ḡe Nnajiuphu anyi, b̄u Jiz̄osu K̄reshi meeru unu eze-iphe-oma g'unu hak̄ota. Nokwa g'ọ d̄u.

Ekwo-ozì Ke Mbù, Pòlu Deru Nù Timoti

¹ Ekwo-ozì-a bẹ shì l'ẹka mbẹdua, bụ Pòlu; mbù mbùbe onye-ishi-ozì Kéreshì Jizòsu. Oo Chileke onò, bụ onye l'adzoje anyi; yee Kéreshì Jizòsu onò, bụ onye anyi ele ẹnya iya-a; bẹ zìru mu gẹ mu bụru onye-ishi-ozì onò. ² Onye mu ede ekwo-a anụ bụ gùbedua, bụ Timoti; onye bụwaa ọkpobe nwa mu; l'ekweta onò anyi kwetarụ onò. Gẹ Chileke, bụ Nna; mẹ Nnajiuphu, bụ Kéreshì Jizòsu; meeru ngu eze-iphe-oma; phàru ngu obu-imemini; mekwapho g'ẹhu dụ ngu guu.

Alọ ndu ẹjo-nzi ẹka lẹ nchì

³ Sù-a; teke onò, mu eje Masedoniya bẹ mu sùkwaru ngu: jìko g'ì nòdukwapho lẹ Efesòsu k'ophu ìi-harụ alọ ndu ẹjo-nzi ẹka lẹ nchì g'ẹphe b'e ezihẹkwa iphe, abùdu ọkpobe-opfu. ⁴ Ophu ẹphe anọdujeshì akọ-phe mkpọkoro akọ-iphè ndu Jiu. Ophu ẹphe agushijeshì ndzepfu ndzepfu ẹpha ndiche; ẹpha ophu ta abvụjedu abvùbvù. Ẹgube iphe onò bụepho ìgologoli bẹ ọkpa-lije. O to yejeduru nemadzù ẹka g'ò mee iphe, Chileke tùberu g'ò mee; mbù iphe onò, anyi shì l'ozì-oma, anyi kwetarụ onò maru. ⁵ Iphe, kparù iphe, mu gude nmaaru ngu ọkwa-a bụkwa gẹ ndu kẹ Kéreshì egude obu ìphóró yee nwibe phẹ obu; gude egomunggo phẹ maru iphe, gbaru phẹ l'ememe; kweta kẹ Chileke ọkpobe ekweta. ⁶ O duru ndu hawaru shiswee ọkpobe ụzo onò; woru iphu chee ichephu; shiwaro nno wata epfuphe mkpọkoro opfu. ⁷ Ndu onò bẹ ọogu ẹgu aburu ndu ezi ekemu Chileke l'ẹbe abụ l'opfu, ẹphe epfu doru phẹ ẹnya; ophu iphe onò, ẹphe epfushi opfu iya ike onò edokwaru phẹ phọ ẹnya.

⁸ Anyịbedua g'anyi hakota bẹ tükokwaru machaarù l'ekemu Chileke bẹ dù ree mẹ a -nòdu emekwa iya g'ò gbaru g'e meje iya. ⁹ Olee ophu doru ẹnya bụ l'ò tọ bükwa ndu pfuberekoto bẹ a tų-doru ekemu onò. O kwa ndu adarwù ekemu adarwù; mẹ ndu bụ ọ-kari-ẹka; tųaru iya ndu anọduje akpọ Chileke ẹbo l'afu; mẹ ndu iphe-ẹjì; tųaru iya ndu aduduru Chileke nsọ; mẹ ndu onò adudu iphe, bụ kẹ Chileke mẹ nanu duru ophu ẹphe eyeru nsọ onò; bya atųaru iya ndu egbuje nna phẹ mẹ ne phẹ; bya atųaru iya ndu mgbugbumadzu l'ophu. ¹⁰ A tųru iya doberu ndu arwuje urwuali; mẹ unwoke ejepfufe unwoke ibe phẹ; bya atųa ya doberu ndu apa nemadzù l'oshi. A tųru iya doberu ndu adzufe ụka mẹ ndu akpapyabeje iphe, ẹphe meru ria nte; bya atųa ya doberu iphe, bükpoo ndu eme iphe, abùdu ọkpobe-opfu onò, e zìru unu onò. ¹¹ Ọkpobe-opfu onò, e zìru unu onò bẹ shikwa l'ozì-oma onò, Jizòsu Kéreshì yeru mu l'ẹka onò. Ozi-oma onò bükwanuru ozi-oma k'òdu-biribiri Chileke onò, bụ Chileke dukota ree bya edzukota oke l'ime onwiya onò.

Pòlu etu Chileke ẹpha

¹² Mu etu Nnajiuphu, bụ Kéreshì Jizòsu ẹpha. Oo ya bẹ bụ onye meru; mu dù ike eje ozi-a, mu eje-a. Mu etu iya ẹpha; kele o lewaru ẹnya hùma lẹ mu gbaru k'ophu ya e-gude ire mu ẹka; bya ahota mu gẹ mu jeeru iya ozi onò. ¹³ A makwaru-a lẹ mu shì anọduje epfutoshi Jizòsu Kéreshì lẹ mbùlembu; shì anọduje achì nta iya; shikwapho anọduje eme iya iphe-iphere. Olee Chileke bẹ phulekwaru mu-a obu-imemini; kele iphemiphe onò, mu shì eme onò bẹ mu shì eme l'amagama. Mu te eshidu kwetawaa teke onò l'oo Jizòsu bụ Nnajiuphu. ¹⁴ Tòbudu iya bụ; Nnajiuphu anyi onò, bụ Jizòsu Kéreshì onò bya aphàru mu obu-imemini ophu nyiberu g'aatù onu iya. O mee mu: mu bya ekweta l'oo yẹbedua bụ Nnajiuphu; mekwaa mu phọ: mu bya eyee ndu ozo obu. Onò bụru iphe, oomejeru iphe, bükpoo ndu ẹphe l'iya tųgbaru bụru nanu. ¹⁵ Owa-a bụ opfu, gbaru g'e gude iya ẹka; tẹme o dù ree g'onymonye gbobe ẹka nata

iya ọkpobe anata. Lẹ Kéreshi Jizọsu byaru lẹ mgboko-a gẹ ya bya adzọo ndu eme iphe-ẹji. Ọ buru mbedua bẹ eme iphe-ẹji ọbu shi wukoru. ¹⁶ Noo g'o gude Jizọsu Kéreshi phuaru mbedua obu-imemini bya emee g'o buru l'ehu mu bẹ ya e-shi goshi ndu ozo gẹ ya atabeje nshi shii. Ọo ya bu lẹ Jizọsu Kéreshi bẹ gude ẹhu mu egoshi ndu ozo lẹ ya a-gbenu dzọo phẹ; nẹ phẹ ndzụ ojejoje; o betakpọoru iphe-ẹji phẹ dẹ idagha; mẹ ọ -buru l'ephe kwetaru nkiya. ¹⁷ Sụ-a; gube Chileke ono, bu eze ojejoje; bya aburu onye ta anwuhujedu anwuhu; bya aburu onye ata humajedu l'enya; bya aburu ngu bu Chileke, maru iphe kpoloko; g'a kwabẹ ngu ùbvù; jaa ngu ajaja; jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mimiimii. Nokwa g'ọ dẹ bu ono-o.

¹⁸ Sụ-a; nwa mu Timoti; mu anma ọkwa-a eye ngu l'eka. Gẹ mu gude iya nyataru ngu iphe, ono ndu mpfuchiru Chileke pfuru l'opfu ẹhu ngu ono; k'ophu ii-gude iya lwua ọgu ẹhu Chileke ono. ¹⁹ Kwekpọekwapho kẹ Kéreshi; g'iphemiphe, iime bujeekwarupho iphe, obu ngu marwataru l'ọo iphe, gbaru iya l'ememe. O nwekwaru ndu machacharu-a iphe, gbaru phẹ l'ememe, obu phẹ suru g'ephe mee; ophu ẹphe emejedu iya. Ọ buru iphe ono meru g'o gude ekwekwe, ẹphe kweru kẹ Kéreshi rikashihu erikashihu g'ugbo-mini, jeru asua onwiya l'akpaa. ²⁰ Ndu haru yiru lẹ ndu ono bẹ bu Hayimeniyosu waa Aleguzanda. Ndu ono bẹ mu woakwaru ye Nsetanu l'eka g'ọ nua phẹ aphụ k'ophu ẹphe a-nwutakwanu l'ọ tọ dudu ree mbu epfutoshi Chileke.

2

Abaru Chileke ẹja lẹ Chiochi

¹ Iphe mbu, mu epfu epfushi ike bu; g'e pfujeru nu Chileke su iya g'ọ gbaaru ndiphe mkpu; l'o meeru phẹ iphe, mkpa iya duru phẹ. L'a rwojekwa iya pho arworwo ẹhu onyemonye; ekelejekwa iya pho ekele. ² G'e pfujeru nu Chileke l'iswi ẹhu ndu eze; mewaro iphe, bukpo ndu bu ndu-ishi. Ọo ya bu k'ophu nchi a-du anyi doo; anyi eburu l'ehu-guu; anyi a-nodu anuru Chileke opfu; mekwapho k'ophu anyi a-noduje eme umere, gbaru anyi l'iphemiphe, anyi eme. ³ Sụ-a; nokwa iphe, du ree bu onoya. Teme o bukwaru iya pho bu iphe, du Chileke ree; mbu Chileke ono, bu Onye-Ndzota anyi ono. ⁴ O du Chileke l'uche gẹ ya tuko iphe, bukpo nemadzu l'opfu dzọo. Ọ dukwa iya pho g'a su l'iphe, bu nemadzu g'a ha byakotaru bya amaru iphe ono, bu ọkpobe-opfu onoya. ⁵ Noo kele ọo Chileke lanu bẹ du nu kpoloko; o bukwarupho onye lanu kpoloko bẹ bu onye apfujeru lẹ mgbaka Chileke yee nemadzu. Onye ono bu iya bu Kéreshi Jizọsu, bukwapo nemadzu l'onwiya. ⁶ Onye woru onwiya nu g'e gude ndzụ iya gbata oha l'opfu; agba ekebe iya l'orwuberu iya. ⁷ Noo g'o gude o hota mu mee mu gẹ mu buru onye-ozima; buru onye-ishi-ozima ono; k'ophu mu e-gude ozima ono je araa arara l'ali ndu abudu ndu Jiu; k'ophu ẹphe e-kwetakota ọkpobe-opfu ono. Mbua; o kwa ọkpobe-opfu bẹ mu no l'eka Kéreshi epfu ono. Mu ta adzuka uka.

⁸ Sụ-a; iphe, du mu ree bu g'unwoke pfujekwa nu Chileke l'iphe, bukpo ekameka. G'ephe chilije eka phẹ gude obu iphoro epfu anu Chileke. G'ehu te egujukwa phẹ egu; ophu ẹphe abojekwa obu ebo m'ephe nodu epfu anu Chileke.

⁹ A bya abya l'unwanyi; iphe, du mu ree bu gẹ nwanyi rije oriri maru egube uwe, ooye l'ehu. Gẹ nwanyi yeje uwe gbaru iya nu. G'iphe, ẹphe e-gudeje eme omemma buru iphe, egoshi l'ephe doberu onwophe oru bya esedeje onwophe. G'ọ tọ bukwa eme egbushi g'ọ buru iya bu eka enya a-nodu eje. G'unwanyi te egudejekwa mkpola-ododo yee aka eme omemma. Ophu ẹphe eyejekwa uwe erenuka ire gude akwa onwophe ngwa. ¹⁰ Iphe, unwanyi emejekwa bu g'ephe meje iphe-oma, bukwanu iya bu iphe, gbaru unwanyi, suru lẹ Chileke duru phẹ lẹ nsọ l'ememe. ¹¹ G'unwanyi wozejekwa onwophe ali ọkpobe ewoze; noduje nwa nggujunguji; nwuje iphe, eezi

phẹ. ¹² Mu te ekwekwa g'unwanyi zije iphe. Ophu mu ekwedu g'ọ duru nwanyi, anọdu aturu unwoke iphe, ephe a-nọdu eme. G'unwanyi jipyajeepho onwophe nwadoo. ¹³ L'ọ kwa Ádamu bẹ Chileke vuru ọzo mee teme o meje Ivu. ¹⁴ Ophu ọ bukwa Ádamu bẹ Nsetanu ghoru ugho; ọ kwa nwanyi bẹ ọ ghoru iya; mee ya o mebyia ekemu, Chileke turu. ¹⁵ Ole iphe, Chileke l'e-gude dzoo nwanyi bu anwushi unwu; me ọ bukpowaru l'ọ no-shiru ike l'ekwekwe, o kweru ke Kéreshi; bya eyee ndu ozo obu; buru onye ke Chileke okpobe abubu; bya edobe onwiya oru.

3

Ndu-ishi ndu Chiochi

¹ Iphe ono, e pfuru ono bukwa okpobe-opfu: "O -buru l'ọ duru onye enya du g'ọ buru onye-ishi Chiochi; onye ono bukwa okpobe iphe bẹ agụ iya nu." ² Onye-ishi Chiochi bufutajekwa onye uta adudu le ndzu iya; onye alu nwanyi lanu; bukwarupho onye esedeje onwiya; buru onye nweru uche; onye umere iya du ree; onye ooheje ihee akwa ebyaa; l'ọ bukwarupho onye aduje ike ezi ndu ozo iphe. ³ G'onye ono ta abukwaru onye anguje mee g'ọ tsu iya atsutsu; ophu onye ono abukwaru onye eme ehuka. G'ọ to bukwaru onye eme ughoro. G'onye ono buchiaru onye atajeru iphe nshi; onye ta aswojedu uswo; l'ọ buru onye te eyeduru enya l'okpoga. ⁴ G'onye ono bukwaru onye duru ike leta ibe iya enya ree; onye unwegirima ibe iya anuru opfu bya akwabẹ ubvu. ⁵ Le teke ọ bu le nemadzu ta adudu ike buru onye-ishi l'ibe iya; ?denuhunu g'onye obu e-me du ike buru onye-ishi Chiochi ke Chileke? ⁶ G'onye ono ta abukwaru onye teke adudu iphe, ọ mawaru le ke Chileke; k'ophu onye obu ata watadu etse etsetse; eshi egube ono Chileke anmaa ya ikpe g'ọ nmaru Obutuswe. ⁷ Onye ono aburu onye ndu abudu ndu Chiochi epfu l'ooome ree; oo ya bu g'ọ to dukwanu onye a-su l'ọ phuu iphe, onye-ishi Chiochi meru; a -nonyaa Obutuswe gude egube iphe ono nmata onye-ishi onoya l'onya.

Ndu ejeru Chiochi ozi

⁸ Nokwapho ge ndu ejeru Chiochi ozi bufutaje ndu eeyeru ubvu. Ephe taa buduru ndu ntuphu-ire; ophu ephe abuduru ndu ngunukaru mee; ophu ephe abuduru ndu anoduje achọ urwu l'uzo adudu ree. ⁹ Ephe e-gude obu phe g'ọ ha gudepyabe okpobe-opfu ono, Chileke goshiru anyi ono; g'obu ta awajekwa phe mini. ¹⁰ G'e vujeadakwaru uzo hūadaa ndu obu ama; teke a hūchaaru phe ama; ophu ọ dudu eka onu aburu phe ebo; temanu e yewa phe ro g'ephe jejeru Chiochi ozi. ¹¹ Nokwapho ge unyomu phe bufutaje ndu eeyeru ubvu; ndu ta asudu asulasu; ndu aduje ike sede onwophe; ephe aburu ndu e gude ire phe eka l'iphemiphe. ¹² G'onye ejeru Chiochi ozi bukwaru nwanyi lanu kpoloko bẹ oo-nodu alu. L'ọ buru onye duru ike eleta unwu iya enya rengurengu; eletakwapho ibe iya enya ree. ¹³ Noo le teke ọ bu le ndu ejeru Chiochi ozi bẹ ejerwe iya ejerwe bẹ ọ gbakwaru ke g'a kwabeje phe ubvu, ha shii. Ephe adujekwanu ike shihu obu ike asa iphe ono, anyi kweru ono kpaa kpaa; mbu iphe ono, anyi no Kéreshi l'eka kweta ono.

Iphe, Chileke shi domia edomi

¹⁴ Ekwo-ozia bẹ mu ede anu ngu; ole ọ to dukwa ge mu anọ-beru nta-a mu abyapfuta ngu; ¹⁵ k'ophu bu; mu noahaa odu abyabya l'ii-maru g'i-gudeje eme umere l'ulo Chileke ono, bu iya bu Chiochi ke Chileke ophu dzu ndzu; bya aburu itso yee okpa-ulo k'okpobe-opfu onoya. ¹⁶ A tukoru kwetakota l'okpobe-opfu ono, Chileke shi domia edomi onoya pfubekpooru paa eka mebyi apaa. Chileke goshiru iya anyi; anyi kwetakwa iya pho. Okpobe-opfu obu bẹ pfuru su: Jizosu bẹ byaru le mgboko-a

bya aburu nemadzu.
 Unme Chileke goshi
 l'ọ bu
 onye pfuberekoto.
 Unwu-ojozi-imigwe
 gudekwaphọ ọnya
 phẹ huma iya.
 E pfukotaru ohamoha,
 nọ lẹ mgboko opfu
 ẹhu iya.
 Ndiphe kweta nkiya;
 Chileke bya ekuta iya
 kuba l'imigwe
 je akwabe iya ùbvù,
 ka l'ùbvù.

4

Ndu ejo-nzi

¹ Unme Chileke bẹ epfuru iya anyi enwu iya anyi enwunwu lẹ nchị sụ l'e-mechaa nweru ndu e-dochi ekweta onoya wata anga nchị l'iphe, ndu ọbvụ alo-kpurukpuru epfu; wata etso iphe, ọbvụ ono ezi. ² Gude opfu tuko-l'ẹhu-atuko-l'obu adzushi ụka; ndu e gudewaa ọku mkpurukpu-ígwe huchishia egomunggo. ³ Ẹphe anọduje ezi g'a ta alujeshi nwanyi; ọphu erijeshi ẹgube nri ọwa-a ọzo ọphuu; mbụ nri, Chileke meru gẹ ndu kweru nkiya bya amaru ọkpobe-opfu ono rije eriri. ⁴ Iphemiphe, bukpo iphe, Chileke meru bẹ dukotakwa ree. Ọ tọ dukwa ọphu gbaru kẹ g'a jikaje iya mẹ e kelewaa Chileke ekele iya. ⁵ Noo kẹle opfu Chileke yẹ epfufu, e pfuru nụ Chileke onoya bẹ mewaru iphe onoya ọ dọ nsọ l'iphu Chileke.

Onye ejeru Kéreshi Jizọs ozi ọkpobe ejeje

⁶ Ọ -buru l'i woru iphe, bụ ọkwa-a, a nmakotaru ngu-a g'ọ ha nmakotaru iphe, bụ unwunna g'ẹphe hakota bẹ bukwa iya bụ l'i bụ onye ejeru Kéreshi ozi eje iya ọkpobe ejeje. Ọo ya bụ l'iigoshi l'ọo opfu Chileke ono, i kwetarụ mẹ ọkpobe iphe ono, e ziru ngu ono, i shiẹpho k'eshinu ono tsota ono bẹ bụ nri, i gude azụ onwongu. ⁷ Ta angabejekwa nchị lẹ mkpokoro akọ-iphẹ unwanyi ọgerenya, bụ akọ adudu iphe, bụ ọkpobe-opfu, dọ iya nụ ililekpoo. Iphe, ii-mechia bụ g'i hùje onwongu ahùhù; g'iigude nno nọdu ndzụ, dọ Chileke ree. ⁸ Kẹle ahùhù ọphu aahù ogwehu bẹ urwu, dọ iya nụ hakwa nwanshii; obenu l'ọphu urwu gbaru mgburugburu bụ lẹ nemadzu anuru Chileke opfu. Noo kẹle Chileke kweru ukwe lẹ ndu eme nno bẹ ya e-meru eze-ipe-oma lẹ ndzụ ọphu ẹphe nọ nta-a; bya emeeru phẹ iya lẹ ndzụ ọphu ẹphe a-nọdu l'oduliphu. ⁹ Opfu-a bẹ bụ opfu, e gude ẹka; mbụ opfu gbaru g'onymonye machia ẹka labọ nata iya. ¹⁰ Ọo iphe ono meru g'o gude anyi nọdu anọduje eseshi akanya iya ike; eje iphe-ẹhuka. Kẹle anyi kporu obu yeru Chileke, nọ ndzụ; mbụ Chileke ọphu bụ Onye-Ndzọta ndiphe l'ọphu; kelekele kẹ ndu kweru nkiya.

¹¹ Pfuaru phẹ iphe onoya pfushiaru phẹ iya ike; l'iizikwaa phẹ iya phọ ezizi. ¹² Te ekwekwa g'ọ dọru onye a-nọdu eko ngu ọkpa l'ishi opfu l'i bụ nwata. Iphe, ii-mechia bụ g'i bụru iphe-leta-mee l'opfu ọnu; mẹ abọ ụja; mẹ lẹ n-yemobu; mẹ l'ekweta kẹ Chileke; mẹ l'aduebe ree. ¹³ Iphe, inodukpoephe emeje jasụ mu abya bukwa: g'i gujeru Chiochi ẹkwo-opfu Chileke; l'i meje g'obu shihu phẹ ike; l'i tọwashijekwaru phẹ phọ opfu Chileke g'o doo phẹ ọnya. ¹⁴ Ta akwaswekwaru ọnya l'ipe-oma ono, Chileke meru ngu teke ono, ndu mpfuchiru Chileke gude ike, Chileke nuru phẹ pfuchiaru iya ono; mbụ teke ono, ndu e meru ọgerenya Chiochi byaberu ngu

ẹka l'ishi ono. ¹⁵ Kebekpọepho ẹhu meje iphe ono; phube iphu me iya ree; k'ọphu onyemonye l'a-huma gi gude ejekpọlepho l'iphu l'iphu. ¹⁶ Kwabekwarupho umere ngu ẹnya; li kwabekwarupho ẹnya l'iphe ono, iizi ndu ozo ono. Mejeekwapho iphemiphe ono; kele i -nọdu emewaa egube ono; li dzoo onwongu ndzu; dzoo ndu anọduje anu iphe, iipfu.

5

¹ Ta abajekwaru nwoke, ka ngu aburu ogerenya mba; tojechikwa nwehu pfuru yeru iya g'o bu iya bu nna ngu. Li mejeru unwoke, ka aburu nwata ge gu l'ephe bu unwune. ² Unwanyi ka aburu ogerenya be ii-meje g'ephe bu ne ngu. L'iimejekwarupho unwanyi, ka ngu aburu nwata ge gu l'ephe bu unwune. Te emerwushikwa onwongu l'ehu phe.

Unwanyi, ji phe anọedu

³ Kwabejekwa unwanyi, ji phe anọedu ubvu; mbu ndu ophu adudu g'o du phe ililekpoo. ⁴ Teke o bu le nwanyi, ji iya anọedu nweru unwegirima; ozo unwu nwanwa; g'unwegirima ono nwuta l'oo ephebedua evukpoadaru uzo leta ndu unuphu phe ẹnya; l'o nokwa iphe, gbaru ndu ke Chileke bu ono. Oo ya bu; g'ephe eshi nno melataru ndu nwuru phe nu ree, ephe meru phe. O kwa iphe ono bu iphe, du ree l'iphu Chileke. ⁵ Ole ge nwanyi, ji iya anọedu; ebe o dudu g'o du iya ililekpoo; ophu o to dudu onye eleta iya ẹnya; bukwaru Chileke be oo-nodu ele ẹnya l'eka. G'o to tu-gbejekwa ẹka l'anodu epfu anu Chileke eswe l'enyashi. Iphe, onoduje epfuru Chileke bu g'o kwoo ya le mkpa. ⁶ Nwanyi, ji iya anọedu ophu anodujeepho eme iphe, bataru iya l'obu be nwuhwakwaru anwuhu; l'eka o no ndzu. ⁷ Noo iphe, iipfuru phe bu onoya; mbu pfua ya kwata pfushiaru phe iya ike; k'ọphu ephe a-nodu eme umere, gbaru phe nu. Oo ya bu; g'o to du iphe, aa-ta phe uta iya. ⁸ O -buru l'o nweru onye haru ndu ephe l'iya bu; ophu ooletadu phe ẹnya; kelekele ndu ophu bu ndibe phe gedegede; onye ono bukwa iphe, oogoshi bu le ya te ekwedu ke Kereshi; mbu l'onye te ekwedu ke Kereshi be gbekwa ka iya nu mma.

⁹ G'e te edejekwa epha nwanyi, ji iya anọedu l'ekwo; mbu onye ophu teke anorwudu ukporo apha eto le mgboko; gbahaepho onye bu nwoke lanu kpoloko be o lujeru; ¹⁰ waa nwanyi, aatu-dzuru onu iya; l'ooome ree shii. G'o bukwaru nwanyi, hefutaru unwu iya ree; buru onye akwaje ebyaa ree; buru nwanyi, gudewaa mini kwoo ndu-nsọ okpa; bya aburu nwanyi, yewaru ndu eje iphe-ehuka ẹka; bukwarupho onye wowaru onwiya yekota l'eme iphe-oma mgburugburu kpoo.

¹¹ Jikajekwa ede epha nwanyi, ji iya anọedu, bukwa du nwepa. Noo kele oobujeru teke egu nwoke gutaeru phe pho; ephe aghaar Kereshi azu wata achọ g'ephe e-me je aluru ji ozo. ¹² Ephe -mewa iya nno bukwa iya bu le Chileke a-nma phe ikpe l'ephe te emeudu iphe ono, ephe kweru Kereshi ukwe ememe onoya. ¹³ Temе ozo buru l'ephe a-wata eme enyiru; tsoru ekpuphe l'ulo l'ulo edophe gwerigwerigweri; buru o-jeru-opfu, 'e kuduru iya; epfugbaa iphe, agbakpodaaru phe l'epfupfu. ¹⁴ Nokwa g'o gude mu su ge nwanyi, ji iya anọedu, bukwa du nwepa je aluru ji ozo; nwushia unwegirima; leta ulo iya ẹnya. Oo ya bu; g'onye ohogu anyi ono te enwe iphe, ohuma anyi l'ehu gude epfubyishi anyi. ¹⁵ L'o nwekwaru ndu ophu hawarunu Kereshi wata etso Nsetanu. ¹⁶ Oo ya bu; o -duru nwoke ozo nwanyi kweru ke Kereshi, nweru abubu, ji iya anọedu ndzu; g'onye obu letakwa abubu iya ono ẹnya. G'onye ono ta apakwaru mkpa ẹhu nwanyi ono bya ebo Chiochi. G'o bukwarupho ndu ophu ji phe anọedu; ebe ephe amadu g'ephe e-me onwophe be Chiochi a-noduje eleta ẹnya.

Ndu e meru ogerenya Chiochi

¹⁷ Iphe, gbaru g'e meje iya bu g'a kwabeje ndu e meru ogerenya Chiochi ubvu okpobe akwabe; mbukwa ndu ophu l'ejeru Chiochi ozi ree; kelekele ke ndu ono, kukeberu ehu asa opfu Chileke asasa; ezikwa iya pho ezizi ono. ¹⁸ Noo kele e deru iya l'ekwo-opfu Chileke su: "Te ekechijekwa eswi onu me o -nodu azoshiru ngu ereshi." Bya asukwapho: "Onye akanya gbaru k'anata ugwo akanya iya." ¹⁹ O -buru l'o nweru onye suru l'onye e meru ogerenya Chiochi be meru eji; te eyekwaru onye obu onu; a -gufukwa l'a du ebo; ozoo eto gbaa ya ekebe iphe obu l'o meru iya eviya. ²⁰ Ndu ophu, bu ndu eme eji be ii-bajeru mba l'edzudzu-oha. Oo ya bu ge ndu ophunapho atsuhukwanu ebvu.

²¹ Mu nokwa l'iphu Chileke; me l'iphu Nnajiuphu, bu Jizosu Kereshi yee l'iphu unwu-ojozi-imigwe ono, o hotaru ono epfushiru ngu iya ike su g'i mejekwa iphemiphe-a, mu epfuru ngu-a g'o ha; g'o to dukwa ophu ii-mephodoje. Ophu o dukwa iphe, ii-leje nemadzu enya l'iphu eme. ²² Rije-odakwa oriri; teme l'i byabe nemadzu eka l'ishi. G'eka ngu ta adujekwa l'iphe-eji, ndu ozo eme. Dobeekwapho onwongu oru. ²³ O to bukwapho mini kpoloko bu iphe, ii-nguje. Ngutajekwa mee nwanshii m'obvu epho ngu ono; me ehu ba adu ike ngu onoya, bu iphe ono anoduje eme ngu tekenteke onoya.

²⁴ O nweru ndu ejo-iphe, epe eme dabyiru eba; mbu o gbekwanu du g'o bu l'iphe-eji, epe eme be vuwaa phe uzo eje ge Chileke nmaa phe ikpe. O nwekwarupho ndu ophu nkephe akpoodaa upfu teme l'oo voshihu. ²⁵ Nokwapho g'eme ree du. O nweru ree, nemadzu e-me l'o buru ree, a tukoru ele l'enya. Teke o bu l'o nweru ree, e meru; ophu a humaduru iya nta; a -nonyakwapho be oo-tukokwaa voshihukota.

6

Ndu bu ohu

¹ G'iphe, bu ndu bu ohu guje nnajiuphu, nwe phe nu le ndu gbaru g'a kwabeje phe ubvu; k'ophu e tee wotadu epha Chileke yee iphe ono, anyi ezi ono epfubyishi epfubyishi. ² G'ohu, ndu ophu nnajiuphu phe bu ke Kereshi; te ekojekwa phe okpa l'ishi; kele epe bu unwunna. G'ephe gbejchikwa kabakpo phe ro ejeshiru ozi ike; eshinu onye ono, nweru ohu ono kweru ke Kereshi; buru onye du Chileke l'obu teme o nodu anoduje emeru ohu iya ree gude ebu iya nggo ozi ono, oojeshiru iya ike ono.

Noo iphe, ii-noduje ezi ezizi; anma okwa iya anmashia iya ike.

Ejo nzi waa okpobe eku

³ Su-a; teke o bu l'o nweru onye ozo, byaru awata ezi iphe, gbaru iche; ophu iphe, oozi adagbaduru l'okpobe-opfu ono, bu opfu ke Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi ono; onye obu jikafua iphe ono, anyi ziru le ke g'ee-shije etso Chileke ono; ⁴ onye ono ekukwa onwiya ekuku l'ebe adu iphe, o maru. Iphe, yele onye ono eme bukwa ntumego; yee abaphe mba l'opfu, enwedu ishi; opfu buepho eme ge nemadzu nwejeru nwibe iya enya-pfurupfuru; adzo-phe enya; epfubyishi nwibe phe; yee anodu elephe nwibe phe ejo enya; ⁵ me aloru opfu chie le mgbaka nwibe phe. Ndu ono bu ndu egomunggo phe dahwaru adzulakpa; bya abukwarupho ndu ta amadu okpobe-opfu ono. Epe anoduje aru l'anuru Chileke opfu bu uzo, epe e-shi rita urwu. Kpajeru egube ndu ono l'aphara.

⁶ Obenu l'anuru Chileke opfu; yele iphe-ephuru-l'enya bukwa urwu, paru eka apaa. ⁷ L'o to dukwa iphe, anyi gude bya mgboko-a; nokwapho g'o to dudu iphe, anyi e-gude eshi le mgboko ala. ⁸ Oo ya bu; anyi -nwewaru nri bya enweru uwe; g'ono phujeru anyi l'enya. ⁹ Obenu le ndu anoduje achu g'ee-shi g'ephe kpa eku be ejo-iphe ono, epe anoduje achu ono enwujeru ye l'eme iphe-eji. O buru iphe ono abujeru onya nmata phe. Ikpoto iphe, agu phe nu tukokpoerupho buru iphe-mmanu; teme o

buru iya ahuje phe onu l'oku; teme o nodu alotaje phe lo-mia l'eka ephe a-nodu mebyishihu; lakota l'iswi. ¹⁰ O kwa eye enya l'okpoga bu ogbarabvu iphemiphe, bu ejo-iphe. O yekwaru ndu bu opfu l'oo l'ephe achọ okpoga be o gude ephe shiswee uzo; paru ekwekwe, ephe kweru ke Kereshi paru haa. O bukwaru iya pho meru g'o gude ephe shi egube ono gude eka phe kpataru onwophe iphe-ehuka, du igwerigwe.

Iphe Timoti e-meje

¹¹ Ole-a; gubedua, bu onye ke Chileke-a; gbalakwaaru egube iphe ono g'o ha; kukebe ehuru onye pfuberekoto; akwabe Chileke ubvu; nweru ekweta; yee nyemobu; me nshirima; yee eme odoo. ¹² Gude ekweta lwua ogu ono lwuta ndzu ojeoje, bu iphe, e kuru ngu oku iya ono; teme i pfuru l'edzudzu oha gbua ya tororo su l'i kwewaru ke Kereshi ono. ¹³ Oo l'iphu Chileke ono, bu Chileke ophu anuje iphemiphe ndzu; waa l'iphu Kereshi ono, pfuru l'iphu Payileti gbaaru okpobe-opfu ono ekebe ono; oo l'iphu phe be mu no epfu iya epfushiru ngu iya ike su ngu. ¹⁴ gi tukojeekwapho okwa okwa-a, mu anmaru ngu g'o ha-a tsokotaje. G'o to dukwa eka ii-tsoswe iya me eka lanu; oo ya bu g'o too dukwanu eka aa-ta ngu uta jeye teke Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi a-bya ozo. ¹⁵ O -rwuepho be Chileke e-me-a g'a huma-dzuru Kereshi obu; mbu onye ono, dukota ree; bya edzukota oke l'ime onwiya; buru Eze ndu eze; bya aburu Nnajiuphu ndu bu nnajiuphu. ¹⁶ Oo ya kpoloko kpeekpu bu onye ta abyadu anwuhu anwuhu. Eka o bu be iphoro, du iya nu te ekwejedu ge nemadzu zakube iya ntse. O to dukwa nemadzu igbakoroshienyi gudejewaa enya huma iya; ophu o dukwa onye byaru ahuma iya nu. G'o buru iya be ndiphe akwabeje ubvu; ike ono, te enwedu abvubvu ono aburu nkiya. Nokwa g'o du-o!

¹⁷ A bya le ke ndu nweru iphe le mgboko-a; karu phe g'ephe te egudejekwa iya ku onwophe; ophu ephe edobekwa obu l'iphe ono, adudu g'oo-no-beru onoya. G'ephe dobechia obu phe le Chileke ono, bu omeluko onoya. Chileke ono anukotaje anyi iphemiphe; nu iya anyi k'anyinyi g'oomee g'ehu tsomahu anyi. ¹⁸ Ge ndu nweru iphe meje iphe, du ree; mbu-a; g'ephe mejekpo iphe, du ree tekenteke; g'ephe buru omeluko; l'o guje phe egu g'ephe le ndu ozo gbaru mgba l'iphe phe. ¹⁹ Oo ephe -nodu eme nno l'o buru iya bu l'ephe nweru okpobe iphe. Noo l'ephe e-shi egube ono kpata okpobe iphe kuberu onwophe; mbu okpobe iphe ophu a-noduwaru phe ro jeyewaruro l'uzo iphu. Oo ya bu; o -rwuepho; g'ephe anata ndzu ono, bu okpobe ndzu ono. ²⁰ Su-a; jiko Timoti; kwabeekwarupho iphe ono, e yeru ngu l'eka ono enya. G'i letaje enya gi ti nodu epfuphe mkpokoro opfu, bu iphe eswe; ophu i nodukwa atuphe mkpokoro ego, ndiphe ahajeru su l'o bu mmamiphe. ²¹ O nweru ndu anoduje ar l'ephe maru iphe; ephe egude nno phua uzo ekwekwe ono, anyi kweru ono. Ge Chileke meeru unu eze-iphe-oma. Nokwa g'o du.

Ekwo-ozì K'èbo, Pòlu Deru Nù Timoti

¹ Ọo m̀be Pòlu; onye-ishi-ozì Kéreshì Jizòsu lẹ́ g'ọ́ b̀ uche Chileke l'ede ẹ́kwo-a; gẹ́ mu gude pfiaru ndiphe l'ophu k'òkpobe ndzù ono, Chileke kweru ukwe lẹ́ ya e-shi l'ẹ́ka Kéreshì Jizòsu nù anyi ono.

² Onye mu ede iya anù b̀ g̀be nwa mu ono, mu yeru obu, b̀ Timoti. Gẹ́ Chileke, b̀ Nna; yee Nnajiuphu anyi, b̀ Kéreshì Jizòsu meeru ngu eze-iphe-oma; phukwaaru ngu pho obu-imemini; mekwapho g'ehu d̀ ngu guu.

Pòlu ekele Chileke bya aadukwapho Timoti obu

³ Mu etu Chileke ẹ́pha; mb̀ onye mu gude obu mu g'ọ́ ha ejeru ozi gẹ́ nna mu oche phẹ́ jeru iya; ophu ọ́owadu mu obu mini. Iphe, bukpo tekenteke, mu epfu anù Chileke l'eswe mẹ́ l'enyashi bẹ́ mu anyatajẹ́ tua ya ẹ́pha l'opfu ẹ́hu ngu. ⁴ Timoti; mu nyatakwaru-a ẹ́nya-mini ono, ghakashihuru ngu l'ẹ́nya ono. Ọ́ buru iphe ono meru g'ọ́ gude oghoroko ngu d̀ mu shii. Mb̀-à; ọ́ g̀kwa mu g'a sù lẹ́ mu lẹ́ ngu humaru ọ́zo k'ophu ẹ́hu-utso e-jikwanù mu ọ́kpoma. ⁵ Mu anyatajẹ́kwa ọ́kpobe ekwekwe ono, i kweru kẹ́ Nnajiuphu anyi ono. Ekwekwe ono bẹ́ ne ngu oche, b̀ Loyisu yee nene ngu, b̀ Yunayisu vuhaadaa ngu rọ́ ọ́zo kwetaadaa; o dokwaa mu pho ẹ́nya l'ọ́ nokwapho gẹ́ g̀bedua kwetarù. ⁶ Noo g'ọ́ gude mu nọ́du anyatarù ngu sù g'i mekwaa iphe-oma ono g'ọ́ ree ire; mb̀ iphe-oma ono, Chileke shi l'ẹ́ka ono, mu byaberu ngu l'ishi nù ngu teke ono, mu pfuru nù Chileke l'opfu ẹ́hu ngu ono. ⁷ Lẹ́ Unme-d̀-nsọ́ ophu Chileke nuru anyi ta abukwa Unme, l'e-me anyi g'anyi tsuje ebvu. Ọ́ kwa Unme a-nuje anyi ike bya aburu Unme n-yemobu; bya aburu Unme emejekwapho g'anyi d̀ ike sedekotaje onwanyi.

⁸ Ọ́ ya b̀; g'ọ́ tọ́ dukwa teke iisoje ẹ́nya epfuru ndiphe l'ì b̀ onye kẹ́ Nnajiuphu anyi ono. Ophu iphere ẹ́hu mb̀dua adujekwa ngu; mb̀ mb̀dua ono, a t̀ru mkporo l'opfu ẹ́hu Nnajiuphu anyi ono. Iphe, ii-mechia bukwa g'i jee ọ́kẹ́ iphe-ẹ́huka nkengu l'iphe-ẹ́huka ono, anyi eje gude ese iswi ozi-oma ono. Chileke bẹ́ e-mekwaa g'ì d̀ ike ejeje iya. ⁹ Ọ́ Chileke ono bẹ́ b̀ onye dzọ́ru anyi; bya ekua anyi oku, d̀ nsọ́ ono; ọ́ tọ́ b̀du iphe, anyi setarù l'akanya; ọ́ b̀ eze-iphe-oma, b̀ iphe, ọ́ t̀behawaru l'ọ́ noo gẹ́ ya l'eme iya. Ono buru iphe, ọ́ gbẹ́ l'ẹ́ka Kéreshì Jizòsu meeru anyi tẹ́me mgboko d̀. ¹⁰ Ọ́le nta-a bẹ́ ọ́ byaru emee: a h̀ma-dzuru eze-iphe-oma ono; kẹ́le Kéreshì Jizòsu ono, b̀ Onye-Ndzọ́ta anyi ono bẹ́ byawaru eliphe-a bya emebiywaa ike k'anwuhu. Nta-a bẹ́ o shiwaa l'ọ́zi-oma ono mee g'ah̀ma-dzuru ndzù ono; mb̀ ndzù ophu b̀ a -dzùwaru iya; a taa nwuhubaedu anwuhu.

¹¹ Ọ́ buru iya bẹ́ a h̀taru mu gẹ́ mu sajẹ́ àsàsà; mu abukwarupho onye-ishi-ozì iya; buru onye ezi iphe ezizi. ¹² Ọ́ kwa iphe ono meru g'ọ́ gude mu nọ́du ejekotakpoo iphe-ẹ́huka-a, mu eje-a; ophu ọ́ b̀du l'iphere iya aduje mu; noo lẹ́ mu maru onye mu kweru nkiya; tẹ́me o doo mu ẹ́nya ree l'ọ́o-d̀ ike kwakọ́be iphe ono, mu yeru iya l'ẹ́ka ono jeye mbọ́ku ono. ¹³ Gudeshiekwapho ọ́kpobe-opfu ono, ì nùmaru mu l'ọ́nu ono; g'ọ́ buru iya a-nọ́du akpo-ziru ngu ọ́zo g'ii-gudeje epfu opfu; kweta iya; nọ́du Kéreshì Jizòsu l'ẹ́ka yee nwibe ngu obu. ¹⁴ Kwabekwaru ẹ́guru iphe ono, e yeru ngu l'ẹ́ka ono ẹ́nya. Ọ́ Unme-d̀-nsọ́ ono, bu l'ime anyi ono e-me g'ì d̀ ike letakota iya ẹ́nya.

¹⁵ Ọ́ kwa l'ì maru lẹ́ ndu Eshiya, g'ẹ́phe ha bẹ́ t̀koakwaru g'ẹ́phe ha gbakashihu parù mu haa; mb̀ je akpaa lẹ́ Fayigelosu yee Hemojinizu. ¹⁶ Gẹ́ Nnajiuphu phuaru ndibe Onesiforosu obu-imemini; kẹ́le o shi anọ́duje agba mu unme; ophu iphere mu adujedu iya gẹ́ mu nọ́ mkporo-a. ¹⁷ Teke o beberu byarwuta Romu bẹ́ ọ́ wataru mu

pho achoshi ike jeye teke o humaru mu. ¹⁸ Ge Nnajiuphu jiko yekwaru iya aka; ge Chileke phuru iya obu-imemini mboku onoya; gubedua l'onwongu mawaru-a g'o yetaberu mu aka le Efesosu.

2

Okpobe onye ojogu ke Kereshi

¹ Oo ya bu; gubedua, bu nwa mu; ge Chileke mee g'i gude eze-iphe-oma ono, shi l'eka Kereshi Jizosu ono shihu ike. ² I numawaru-a iphemiphe ono, mu pfuru l'edzudzu-oha ono. Woru iya ye l'eka ndu goshiwaru l'ephe gbaru g'e gude ire phe aka bukwanu ndu a-du ike zikwaa ya pho ndu ozo.

³ Takwaa nshi jee okè iphe-ehuka nkengu l'opfu ehu Kereshi Jizosu, bu iphe, gbaru okpobe onye ojogu ke Kereshi. ⁴ O to dukwa onye ojogu, no l'eka ogu ekpo oku, ewojeru onwiya je eye l'akanya k'eliphe-a; gbahaa g'o mee iphe, du onye hotaru iya nu ono ree. ⁵ Ozo buru l'onye agba oso be e te bujekwa nggo k'onye kachaa agbagba me o -budu l'o gbaru iya g'aagbaje iya. ⁶ Oo onye akò opfu, ejeshi ozi ike be o gbaru ke g'o vujeru uzo ria iphe, o metaru l'opfu iya obu. ⁷ Rikwaa iphemiphe ono, mu pfuru ono ariri. Ge Nnajiuphu yetakwaru ngu aka g'iphemiphe dokota ngu enya.

⁸ Nyatakwa Jizosu Kereshi ono, Chileke meru: o shi l'onwu teta dzuru ndzu ono. Jizosu ono bu eri Dévidi; o buru iphe ono bukotakpoo iphe ozi-oma ono, mu ezi ono epfukpo. ⁹ O kwa l'oo le mu ezi ozi-oma ono meru g'o gude mu nodu eje iphe-ehuka-a, mu eje-a; g'o bu le mu bu onye meru ejo-iphe. Ole o bu; a -tuchaa mu mkporo; ?a tuhunuru ozi-oma ono mkporo? ¹⁰ Noo g'o gude mu gude k'ehu ndu Chileke hotaru atagbukota iphemiphe ono le nshi; oo ya bu ge Chileke eshikwanu l'eka Kereshi dzokwaa phe pho; shi egube ono nu phe ndzu ojejoje, du biribiri. ¹¹ Opfu-a be bukwa opfu, e gude aka, pfuru su:

O -buru l'anyi le Kereshi

be tukoru nwuhukota
be anyi l'iya
a-tukokwapho
nodukota ndzu.

¹² O -buru l'anyi atagbukotaje
iphemiphe le nshi
be anyi le Jizosu
a-tukokwapho buru eze.

O -buru l'anyi suru l'anyi
ta amadu onye o bu
be oo-sukwapho le
ya ta amadu ndu anyi bu.

¹³ O -buru l'anyi ta
apfushijedu ike l'iphe,
anyi pfuru be yebedua
apfushijekwa ike l'iphe,
o pfuru.

Kele o to gbanwejedu iphe,
o pfuru.

Onye e kweru l'oojerwe ozi ejerwe

¹⁴ Nyatajeru onyemonye iphemiphe ono; l'i noduje l'iphu Chileke pfuaru phe iya pfushiaru phe iya ike su phe g'ephe ta nodujekwa abaphe mba l'opfu, enwedu ishi. O to dukwa urwu du iya nu. O ekwapho emebi be oomebyije ndu anu iya nu.

¹⁵ Kukebe ẹhu goshije phẹ lẹ Chileke hụkotawaru ngu ama bya agwa ngu l'onye gbaru kẹ g'i jejeru iya ozi; mbụ l'ị bụ onye-ozì, iphere ozi, ooje adudu; tẹme ị buru onye anọduje ezirwe ọkpobe-opfu ono ezirwe. ¹⁶ L'i zejeru onwongu g'ị tị yijeshi lẹ ndu epfu mkpokoro opfu, bụ iphe eswe. Noo kele ẹgube opfu ono e-me ndu anụ iya nụ: ẹphe alaa azụ azụ; ẹphe te eyeheduru Chileke ùbvù. ¹⁷ Iphe, ẹphe ezi aduje g'onwo, ababushi anụ. Ndu haru yiru lẹ ndu ono, epfu iphe ono bụ Hayimeniyosu yee Filitosu. ¹⁸ Ẹphe gwobewaru etso ọkpobe-opfu ono; kele ẹphe sūru lẹ ndu nwuhuru anwuhu gbẹ shiwanu l'onwu teta dzuru ndzụ. Ẹphe gude ẹgube ono nweru ndu ophu ẹphe haru enwunga enwunga; gude nno nwufu phẹ l'ekwekwe ono, ẹphe kweru kẹ Chileke ono. ¹⁹ Ole ọkpa-ulo ono, shihuru ike ono, Chileke tūru ono bẹ bukwanu 'enwubata enwubata. Iphe-ọhubama, Chileke deru l'ọkpa-ulo ono bụ: Nnajiuphu maru ndu bụ ndu nkiya. Iphe ọzo, o dekwaru iya phọ bụ: G'iphe, bukpo onye sūru lẹ ya bụ kẹ Nnajiuphu anyi; wofukwaphọ ẹka l'eme ẹjo-iphe.

²⁰ "Eze-ulo, ha shii ta abụekwapho udu ite, du iche iche, e gude mkpola yele ope, vu aswa kpua bẹ aduje iya nụ kpoloko. Iphe, a pyiru l'oshi me ophu a kpuru l'urwa adujechakwaa ya. Ndu aburu iphe, anodu akwabe ùbvù; ndu abuerupho iphe, e gude eme iphe. ²¹ Oo ya bụ; o -buru l'o nweru onye safukotaru onwiya ẹjo-iphe ono, mu gushiru ono; o kwa iya bụ l'onye ono a-buru ite, aakwabe ùbvù ono, e doru nsọ o buru iphe, e gude ejeru Nnajiuphu ozi; tẹme edozia ya g'e gude iya jeje iphemiphe, du ree. ²² Oo ya bụ; gbalajeru ẹgu eme ẹjo-iphe ono, l'anoduje agu unwokorobya ono. Iphe, ii-mechia bụ g'i buru onye pfuberekoto; l'i kweta kẹ Kéreshi; nweru n-yemobu; nweru nchi-adu-doo unu lẹ ndu ono, egudeje obu-iphóró akpoku Nnajiuphu ono. ²³ Te eyejekwa onu l'opfu ntumego eswe, enwedu ishi; l'ị maanaru-a l'ẹgube iphe ono bẹ buepho uswo bẹ e gudeje iya aswo. ²⁴ L'onye-ozì kẹ Nnajiuphu bẹ bufutajekwa onye ta aswojedu uswo; onye emejeru onyemonye odo; onye maru g'ezije iphe; buru onye atajeru iphe nshi. ²⁵ O bufutaje onye ewozeje onwiya alì; akpo-ziru ndu agbaje iya opfu agbagba uzo. Kele o nweru g'oo-me Chileke agbe yeru phẹ ẹka; izimanu ẹjo-iphe ono alwa phẹ azụ; ẹphe alwapfuta Chileke; ẹphe abya amakotaru ọkpobe-opfu onoya. ²⁶ Oo ya bụ; ẹnya abya ekosahu phẹ teke ono; ẹphe emefu l'onyà ono, Obutuswe nmataru phẹ onoya, bụ iya shi mee phẹ: ẹphe nodu eme iphe, bụ uche Obutuswe onoya."

3

Umere ndiphe lẹ mboku ikpazu

¹ "Sū-a; iphe lanu, ii-maru ọkpobe amaru bụ l'o -rwuepho teke k'ikpazu bẹ ọkpobe iphe-ẹhuka a-byakwa. ² Noo lẹ teke ono bẹ ndiphe a-bujeerupho onwophe bẹ ẹphe e-yeje obu kpoloko; ẹphe aburu ndu nchamenya okpoga; buru ndu atu onu onwophe; buru ndu eku onwophe ekuku; buru ndu anoduje ephu ndu ozo iphu; ndu karikotaru ne lẹ nna, nwuru phẹ nụ ẹka; ndu amadu iphe-oma, e meru phẹ; ndu ta adudu iphe, adujeru phẹ lẹ nsọ ememe. ³ No iya; ẹphe a-buru ndu nemadzu du ashì; ndu iphe ta abvujedu l'obu; ndu atukobeje nemadzu ibe phẹ iphe, o meduru; ndu te esedejedu onwophe; buru ndu eme enari; ndu iphe, du ree aduje ashì. ⁴ Ẹphe a-buru o-deru-oye; buru 'anuma anuma phẹ; buru ndu etse etsetse; ẹphe aburu ndu ka eye iphe-utso obu eme lẹ Chileke; ⁵ ndu anoduje eme g'ẹphe kweru kẹ Chileke l'ẹbe ẹphe ekweta lẹ Chileke ere ire. Jiko pakwaru ẹgube ndu ono haa.

⁶ "Ndu du nno bẹ bụ phẹ l'ahajeru abaphe l'ulo l'ulo edusweshi unwanyi, enwedu egomunggo; mbụ unwanyi metawaru ẹjo-iphe; o kwowaru phẹ ẹhu; iphe, l'alophu ẹgube unwanyi ono buru ẹgu ẹjo-iphe, dugbaa iche iche, anoduje agu phẹ nụ. ⁷ Ẹgube unwanyi ono bẹ ọonoduje eheshi ihee ike; mbụ g'ẹphe nwuta iphe; ole ẹphe ta abyakwanu adu ike takebe marweta ọkpobe-opfu onoya. ⁸ Ndu ono,

l'anọduje eduphushi unwanyi ono bẹ kwachiru ọkpobe-opfu ono ọzo gẹ Jianeṣu yẹe Jiambirisu kwachiru iya Mosisu teke ndiche ono. Ẹphe bụ ndu egomunggo pẹ dahwaru adzulakpa; ekwekwe, ẹphe kweru bẹ bụ ekwekwe, daru l'ẹba l'ẹnya kẹ Chileke. ⁹ Ọle ndu ono ta adudu ẹka ẹphe ejebearu; onyemonye atuko humakota l'ẹphe bụ ndu eswe; mbukwapho g'onyemonye huma-dzuru lẹ Jianeṣu yẹe Jiambirisu bụ ndu eswe."

*Okwa, Pọlu nmaru gude
kpochia ozi-a ishi*

¹⁰ "Ọle gubedua mawaru iphe, mu ezi; ọkpobe amaru; bya amaru umere mu; maru iphe, mu tumberu; maru ekweta mu; maru gẹ mu ejeberu iphe-ẹhuka; maru nyemobu mu; maru nshirima mu; ¹¹ maru mkpamehu ono, a kpakotakpooru mu ono g'ọ ha; mekpoo iphe-ẹhuka ono, mu jegbaberu onoya, bụ iphe, tukoru dapfukota mu lẹ Antiyoku; waa lẹ Ayikoniyomu; waa lẹ Lisutura. Su-a; mkpamehu, dapfutakotaru mu nọ ta abukwa iphe epfupfu! Ọle Nnajiuphu dzokotakwaru mu l'iphemiphe onoya. ¹² Mbụ-a; iphe, bukpo ndu bụ ndu ọogu g'ẹphe lẹ Kéreshi Jizosu tugba buru nanu; g'ẹphe shi egube ono nọdu ndzu, du Chileke ree bẹ aa-kpakotakwa ẹhu. ¹³ Obenu lẹ ndu bụ ndu eme ẹjo-iphe; me ndu anọduje agho ugho; g'ẹphe ha bẹ a-nọduepho aka ẹji akaka eje l'eme ẹjo-iphe, ẹphe eme; ẹphe egude nno duphushia ndu ọzo; ndu ọzo eduphushikwapho ẹphebedua. ¹⁴ Ọle ọ bụ; gubedua l'onwongu; pfushiekwapho ike l'ọkpobe-opfu ono, e ziru ngu ono, bụ iya bụ iphe, i kwetaru; opfu l'i makotaru ndu bụ pẹ ziru ngu iya. ¹⁵ L'i nyatajekwapho l'i shi lẹ nwata makotaru iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke. Ọo iphe ono, e deru l'ekwo-opfu Chileke ono, du nsọ ono bẹ a-du ike mee ngu l'i nweru mmamiphe k'ophu Chileke e-shi l'ekwekwe, i kweru kẹ Kéreshi Jizosu dzoo ngu. ¹⁶ Iphe, bụ iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke bẹ shikotakwa l'ẹka Unme Chileke. Ọ du ree l'egudeje zia ọkpobe-opfu ono; me g'e gudeje iya goshije nemadzu ẹka o meru ẹji; waa g'e gudeje iya agbazi egomunggo; waa g'e gude iya mefutaje nemadzu g'onye obu buru onye pfuberekoto l'iphu Chileke. ¹⁷ Ọo ya bụ g'onye kẹ Chileke aburu onye a kwakobewaru ọkpobe akwakobe k'ejeru Chileke ozi ono, du ree ono, duru iya nọ ono g'oduhabe."

4

¹ Su-a; mu nọakwa l'iphu Chileke yẹe Kéreshi Jizosu anmaru ngu okwa anmashiru ngu iya ike su ngu g'i nyatakwa lẹ Kéreshi Jizosu ono, bụ iya bụ onye e-kpe ndu nọ ndzu me ndu nwuhuru anwuhu ikpe ono a-lwakwa azu ujiku lanu bya egoshi l'ọo ya bụ eze. ² Sajekwa ozi-oma Chileke ono kpaa kpaa; m'ọ du ndu iisaru iya nphe anuma-o; m'ọ bụ l'ọ to dudu pẹ nphe-o; letaekwapho ozi ngu ẹnya. Goshije nemadzu ẹka onye obu mesweru; bageru onye meru ẹji mba; gudejekpoe kwapho ọta-nshi meje g'obu shihu pẹ ike; ẹbe i hajekwa pẹ ezi iphe. ³ Noo kele o nweru teke ndiphe e-mechaa jikaaha ọkpobe-opfu ono, anyi ezi ono; ọ buerupho ẹgu ẹjo-iphe, agu pẹ nọ bẹ ẹphe a-gbatsoru. Ẹphe achikoo ikpoto ndu ezi iphe ọzo su g'ẹphe bya bya ezije pẹ iphe, atso pẹ utso lẹ nchi anuma. ⁴ Ẹphe te ekweedu angabe nchi l'ọkpobe-opfu onoya. Ọ buru ophu ẹphe a-nọdu anga nchi bụ ako-iphè. ⁵ Ọle-a; gubedua l'onwongu; sedekotajekwa onwongu l'iphemiphe kpo; tajekwaru iphe-ẹhuka nshi; l'isà ozi-oma ono àsàsà; ejekota ozi, gbaru ngu nọ; l'i bụ onye-ozi-oma kẹ Chileke.

⁶ Lẹ mbẹdua bẹ bukwa iphe-ngweja; teme ọ gbabewaa mu l'alala. ⁷ Mu lwuakwaru ọkpobe ọgu ono lwu-ghee. Mu jegheakwaru ozi mu. Mu pfushiepho ike l'ekwekwe, mu kweru kẹ Kéreshi. ⁸ Iphe, phoduru nọ nta-a buwaa gẹ Chileke bua mu obunggo, o doberu mu; mbụ lẹ Nnajiuphu ono, l'ekpeje ikpe nhamunha ono bẹ a-gu mu l'onye pfuberekoto mboku onoya. Mbụ ọ to bulekwa mu-a kpurumu

bẹ oo-bu nggo ono; oo-bukọta iya iphe, bukpo ndu gude obu phẹ g'ọ ha kwaberu abyabya iya.

Ozi, Polu ezi Timoti k'iche

⁹ Maękwarupho g'ii-me byapfuta mu ęwegwa. ¹⁰ Kele Dimasu bẹ pakwaru mu haa tugbushia; kele iphe ke mgboko-a bẹ ka iya ree eme le Chileke. Nta-a bẹ ọ tugbuwaru jeshia Tesalonayika. Keresensu bẹ jeru Galeshiya. Tayitosu jee Dalumesha. ¹¹ Nta-a buwaa Luku kpoloko bẹ muę ya nọ. Ge gu le Maku swikwaru jiko me i -byaje kele mkpa iya dukwaru mu shii; g'ọ bya eyetajeru mu ęka. ¹² Tikikosu bẹ mu ziru Efesosu. ¹³ Teke i byajeru; chitakwaru mu uwe-ukpo mu pho, mu haru l'ibe Kaposu le Tirowasu pho. Li chitakwaru mu pho iphe, bukpo ekwo ono g'ọ ha; kelekele ke ndu ophu e gude akpo-aturu mee. ¹⁴ Aleğuzanda ophu akpuje uzu bẹ mekwaru mu ejo-iphe, ha shii. Oo Nnajiuphu bẹ a-pfukota iya ugwo iphe, o meru mu. ¹⁵ Kpakwaru iya l'aphara gubedua l'onwongu; l'ọ kwatakwaru kwachia ozi-a, anyi ezi-a ọzo.

¹⁶ Edo mbu, mu vuchakpo ọzo pfuru doo l'ulo-ikpe ono ta adukwa g'ọ ka mma l'oo onye lanu shi agba eyeru mu nu. Onyemonye tukouerupho buhaa mu. Ge Chileke jiko ta agukwaru iya yeru phẹ l'ọ bu iphe-ęji, ephe mee ya. ¹⁷ Oo Nnajiuphu bẹ bu onye pfu-kube mu nu eyeru mu okpukpu ike; ọo ya bu k'ophu mu e-zikota ozi ono g'ọ ha ge ndiphe mgburugburu numa-dzuru iya. O kwa iya pho bu onye nafutaru mu l'onu oduma. ¹⁸ O kwapho Nnajiuphu ono bẹ l'a-nafuta mu l'iphe, bukpo ejo-iphe mgburugburu kpo; dua mu gele gele je edobe l'eka o bu eze l'imigwe. G'ajaja buru nkiya jasu le tuutuutu le mimiimii. Nokwa g'ọ du.

Ekele, Polu gude kpochia ozi iya ishi

¹⁹ Keleru mu Pyirisuka ye Akwila me ndibe Onesiforosu. ²⁰ Erasutosu nokwa le Korentu. Tirofimosu bẹ mu hakwaru le Militosu; kele iphe eme iya. ²¹ Kukebekwa ehu byaadaa temanu l'o rwua l'udzumini. Yubulosu l'ekekwa ngu ro. O nodu ekekwa ngu pho mbu Pudensu ye Layinosu; yefua Kulodiya; mewaro unwunna anyi ndu ophuu g'ephe ha.

²² Ge Nnajiuphu, bu Jizosu Keshi dobekwa ngu ndzu-o. Chileke emeeru unu g'unu ha eze-iphe-oma. Nokwa g'ọ du.

Èkwo-ozì, Pòlu Deru Nù Tayit̄osu

¹ Èkwo-ozì òwa-a shì l'èka m̀be Pòlu, b̀ onye ejeru Chileke ozì bya ab̀uru onye-ishi-ozì Jizòsu Kéreshì. Chileke hòtaru mu bya ezia mu g̀e mu bya emee g̀e ndu Chileke hòtaru kabaa ya anòshi ike l'èka; mu emekwaaphò g'èphe maru iphe, b̀ òkpobe-opfu k̀e Chileke; g'èphe atsujè iya ebvu l̀e ndz̀u-a, anyi nò-a; ² noo l'anyi ele ènya ndz̀u ojejoje. Ndz̀u ojejoje ono b̀e Chileke, onye ta adz̀ujèdu ùka pfuhawarurò t̀eme mgboko d̀; s̀u l̀e ya a-ǹu anyi. ³ O be teke ò gbaru; Chileke, b̀ Onye-Ndzòta anyi mee g'e shì l'ozì-òma iya maru ndz̀u ono, o kweru ukwe iya ono. Ozi-òma iya ono b̀e o woru ye mu l'èka s̀u g̀e mu t̀owashiaru iya ndiphe g'o doo ph̀e ènya.

⁴ Mu nòdu ede èkwo-a aǹu ngu Tayit̄osu. I b̀ òkpobe nwa mu; opfu l̀e mu l̀e ngu kwetar̀u iphe laǹu!

G̀e Chileke, b̀ Nna; waa Kéreshì, b̀ Jizòsu bya ab̀uru Onye-Ndzòta anyi meeru ngu eze-iphe-òma; mee g'èhu d̀u ngu guu.

Ozi Tayit̄osu l̀e Kiritu

⁵ Iphe, mu gude haa ngu l̀e Kiritu b̀kwa g'i dozia iphe, phòduru ǹ; waa g'ì hòta ndu a-b̀uru ògerenya Chìochi l̀e mkp̀ukpu l̀e mkp̀ukpu g̀e mu pfuhawaru ngu ono.

⁶ G'onye ògerenya Chìochi b̀kwaru onye a ta mad̀uru èjò èka; onye al̀u nwanyì laǹu; onye ùnwegirima iya wowaru onwoph̀e ye Kéreshì l'èka; òphu èphe ad̀udu gaphugaphugaphu; t̀eme òphu èphe akpad̀u opfu. ⁷ L'onye-ishi Chìochi b̀futajekwa onye ùta ad̀udu l̀e ndz̀u iya; eshinu ò b̀ onye-ishi, eleta ozi Chileke ènya. Onye ab̀udu opfu-nkiya-aǹu-nkiya; òphu ò b̀udu onye obu-òku; òphu ò b̀udu onye angujè mee g'ò ts̀u iya ats̀utsu; onye te emedu èhuka; òphu òonodujèdu achò urwu l'ùzo, ad̀udu ree. ⁸ Òo g'ò b̀-chiaru onye b̀ ò-kwa-èbyaa; onye maru l'iphe, d̀u ree b̀e d̀u ree; onye nweru egomunggo; onye pf̀uberekoto; bya ad̀u nsò; bya ab̀uru onye esede onwiya. ⁹ Onye ono b̀futajè onye nò-shiru ike l'opfu ono, a maru l'ò gbaru k'egude èka ono g'e ziru iya ya; g'òo-d̀u ike gude ezi òkpobe iphe ono, oozì ono d̀ushia ndu òzo obu ike; t̀eme oogoshi ndu j̀ikaru iphe, oozì èka o jeberu; ùzo kpò-swehu ph̀e.

¹⁰ K̀e ò d̀uru ndu d̀u igwerigwe, b̀ òkarièka; ndu epfu mkp̀okoro opfu gude aghòta ndu òzo l'ùgho; kelekele k̀e ndu k'ono, e bujè ùbv̀u ono. ¹¹ G'a kpò-bujeru opfu ye ègube ndu ono l'ònu; k̀e èphe egudejè ezi iphe, èphe tege zidu gbaghashia unuphu l'òphu g'èeshi g'èphe erita urwu, apf̀uduru òto. ¹² L'onye laǹu l̀e ndu Kiritu, b̀ onye èphe s̀uru l'ò b̀ onye agbajè èja s̀ukwaru: "Ndu Kiritu shì l̀e mb̀u b̀uru atukporoko; èphe b̀ èjò aǹu-ègbudu; ndu ènyiru, iphe ka ùtso l'ònu." ¹³ Iphe nwoke ono pfuru b̀uru òkpobe-opfu; òo ya b̀; bashijekwaru ph̀e mba ike; g'èkweta ph̀e ab̀uru òkpobe iya. ¹⁴ G'èphe ta angah̀e nchì l'akò-iphè ndu Jiu; òzoo ekemu, ndu j̀ikaru òkpobe-opfu t̀uru l'onwoph̀e. ¹⁵ Ndu obu g̀uru ìphóró b̀e iphemiphe g̀uru ìphóró. Obenu l̀e ndu merwushiru onwoph̀e emerwùshi; mb̀u ndu te ekwedu k̀e Kéreshì; ta ad̀udu iphe, 'ab̀udu ph̀e nsò nsò. Òriri ph̀e rwùhuru arwùhu; òphu èjò iphe awajèhedu ph̀e obu mini. ¹⁶ Èphe anòdujè epfu l'ònu l'èphe maru Chileke; òle èphe egudejè umere ph̀e egoshi l'èphe ta amad̀u iya. Èphe d̀u ashì bya ab̀uru ndu ta ǹudu iphe l̀e nchì; bya b̀uru ògalemkpa, ad̀udu iphe, d̀u ree, èphe dakafuru ememe.

¹ Obenu gubedua l'onwongu; g'iphe, iizi yeḷe ọkpobe-opfu, eezi ezizi dagbakwa. ² Zia unwoke ndu bu ọgerenya g'iphe, ẹphe eme doje phe ẹnya; g'ẹphe meje umere, egoshi l'ọ gbaru g'e yejeru phe ùbvù; g'ẹphe sedeje onwophe; g'ekweta, ẹphe kwetaru ke Kéreshi; me eye obu phe; me atanshi phe buru ọkpobe iya. ³ G'i karu unwanyi ọgerenya kwapho g'ẹphe meje umere, egoshi le Chileke duru phe le nsọ; g'ẹphe ta abukwaru ndu asulasu; ophu ẹphe angunukajeshi mee; o chia g'ẹphe zije iphe, du ree. ⁴ Oo ya bu; g'ẹphe eshi egube ono zua unwanyi ophu bukwa ndu nwepa g'iphe, ẹphe eme doje phe ẹnya; ẹphe eyeje ji phe waa unwegirima phe obu. ⁵ Ẹphe enweru egomunggo; dobe onwophe ọrù; kwakobeje ulo phe; buru ndu obu oma; buru ndu anuru ji phe opfu; g'e te egude iswi ẹhu phe pfubyishiahaa opfu ke Chileke epfubyishi.

⁶ Nokwapho g'ii-pfuru unwokorobyia g'ẹphe sedeje onwophe. ⁷ G'ọ dūhabe; gubedua l'onwongu l'a-buru onye e-letaje ẹnya eme umere oma; l'izije iphe, doru rīśaa; gbanwuje ẹhu gude ire-lanu zije iya ọkpobe ezizi. ⁸ Pfuje opfu, nweru ishi; mbu opfu, aata avodu ẹchi; g'ii-gude egube ono mee ndu epfuru ngu nu iphe-iphere; eshinu ẹphe taa maeduru ejo-iphe, ẹphe e-gude epfuru anyi.

⁹ Pfujeru ndu bu ohu g'ẹphe nujeru ndu gbaru phe nu opfu; g'iphemiphe, ẹphe eme jije ndu gbaru phe nu ẹpho; g'ẹphe ta awojeshi phe opfu; ¹⁰ ophu ẹphe ezikwa iphuru. Oo g'ẹphe goshije l'ẹphe bu ndu gbaru ke g'e gude ire phe ẹka ọkpobe egude l'iphemiphe. Oo ya bu; g'ẹphe egudekota umere phe g'ọ ha kutsee iphe, eezi ezizi ke Chileke, bu iya bu Onye-Ndzota anyi ono.

¹¹ Noo le Chileke goshiwaru eze-iphe-oma iya, o gude adzo onyemonye. ¹² Eze-iphe-oma ophu ezi anyi g'anyi e-shi haa anodu ndu, ùbvù Chileke adudu; me g'anyi e-shi haa ẹgu ejo-iphe ke mgboko-a; buru ndu esedeje onwanyi; ndu pfuberekoto; waa ndu eyejeru Chileke ùbvù le mgboko-a. ¹³ Anyi noakwa kwaberu mboku ẹhu-utso ono, bu iphe, anyi ele ẹnya iya ono. Oo mboku ono e-goshi odu-biribiri ke Okalibe Chileke ono, bu Onye-Ndzota anyi, bu iya bu Jizosu Kéreshi. ¹⁴ Onye woru onwiya nu l'iswi ẹhu anyi g'oo-shi egube ono gbata anyi l'eka iphe-ẹji; waa g'ọ saa obu anyi g'anyi buru nkiya; mee anyi ndibe iya; ndu eme oma anoduje ehe ihee.

¹⁵ Su-a; tukọ iphe ono pfushije; gude iya kasaa nemadzu nchi; gudekwa iya pho goshije nemadzu ẹka o mesweru; gude iya duphuta iya azu. G'ọ to dukwa onye a-su l'ọ to dudu iphe, i bu.

3

Umere, gbaru ndu ke Kéreshi

¹ Nyatajeru ndiphe g'ẹphe noduje ndu-ishi waa ndu-mbekee l'eka; meje iphe, ẹphe suru g'e meje; g'ẹphe buru ndu doziru onwophe k'eje iphe, bukpo ozi, geru asa. ² G'ọ to dukwa onye ẹphe e-pfujeru ejo opfu; g'ẹphe ta aswojekwa uswo; g'ẹphe buchiaru ndu du agù; ẹphe emejeru onyemonye odoo. ³ L'anyibedua l'onwanyi dukwaru teke anyi shi buru ndu eswe; buru ndu ta adudu onye ẹphe anuru opfu; ndu e dusweru uzo ke Kéreshi; ndu shi buru ohu ẹgu ejo-iphe, anoduje agugbaa nemadzu me ohu ẹkpiri iphe, dugbaa iche iche. Iphe, anyi shi eshibeje ite iya mboku-mboku buerupho ejo oriri waa ẹnya-pfurupfuru; anyibe ndu shi du ndu ozo ashị; teme nemadzu ibe anyi dukwapho anyi ashị. ⁴ O be teke Chileke, bu Onye-Ndzota anyi goshiru anyi obu omaa ya waa g'ọ yeberu anyi obu; ⁵ o dzota anyi; ophu o bukwa ke l'ọ iphe, anyi gude eme oma meta; obenu l'ọ buerupho obu-imemini, o phuru anyi be o gude dzota anyi. Adzota ono shi l'asasa, o saru obu anyi ge Unme-du-Nso mee anyi g'anyi buru ndu a nwuphuru azu; mekwaapho ndu anyi g'ọ buru ndu ophu. ⁶ Chileke kwatakporu shi l'eka Jizosu, bu Onye-Ndzota anyi; nu anyi Unme-du-Nso ono mebyikpo anunu; ⁷ g'anyi buru ndu o gude eze-iphe-oma iya gua le ndu pfuberekoto l'iphe iya; waa ndu e-keta ndu ojejoje, bu iphe, anyi ele ẹnya iya. ⁸ Opfu-a bu opfu, pfuru oto.

Iphe, mu eme gę mu karu ngu bu g'i pfua ya pfushia ya ike gę ndu kwewaru l'oo Chileke bu Nnajiuphu phe eletaje ęnya yeru ęhu l'eme iphe, du ree. Iphe-a bukota iphe, geru asa okpobe egege bya aburu iphe, a-kwo nemadzu. ⁹ Ole-a; zehuru ntumego, enwedu ishi; zehuru atu ego ndzefu ndzefu ępha, shi le ndiche; me aswo uswo; mekpoo aba mba k'iphe shi l'ekemu. Atu egube ego ono bukota iphe, adudu iphe, o bu; teme ophu urwu adudu iya. ¹⁰ Ge gu l'onye ebukataje ogbo le Chiochi ta adukwa iphe, unu e-megbajekwadu me i -nmawaru iya okwa iya ugbo lanu; ozoo ugbo ębo; ophu o kwedu. ¹¹ Makwaru l'egube onye ono be oriri iya gbajoshihuwaru agbajoshihu; o nodu emewaa iphe-ęji bya amaru nno l'ime obu iya.

Iphe, Tayitōsu e-meje

¹² Mu -ziepho Atemasu; ozoo Tikikosu; o bya ibe ngu; kukebekwa ęhu byapfuta mu le Nikipolisu ęwegwa; kele o l'eka ono be mu turu onu anodu l'udzumini-a, aabya abahu-a. ¹³ Dufu Zinasu ophu bu onye loya; waa Apolosu g'ęphe tugbua ije phe. Nukwa phe iphe-ije g'o to du iphe, a-duru phe uko. ¹⁴ Mee g'unwunna anyi nwua g'ęphe e-shije gude akanya iphe, du ree, ęphe ese dzoje ndu ozo le mkpa, kparu phe nu. ęphe 'emedu egube ono g'ęphe makwaru l'akanya phe ta adudu iphe, o bu.

¹⁵ Iphe, bu ndu mu l'ęphe no l'eka-a l'ekele ngu. Kelecha ndu yeru anyi obu; ndu anyi l'ęphe tukoru kweta ke Nnajiuphu. Ge Chileke meeru unu eze-iphe-oma g'unu ha. Nokwa g'o du.

Èkwo-ozì, Pòlu Deru Nù Fayilimõnu

¹ Oo mbèdua, bụ Pòlu ono, e gude k'iswi èhu Kéreshi Jizòsu tụa mkpòro ono bẹ mu lẹ nwanna anyi, bụ Timoti gba mgba ede èkwo-ozì-a. Onye anyi edekpoo ya anụ bụ gube onye ono, anyi yeru obu, bụ Fayilimõnu, anyi lẹ ngu tukurù ejeru Kéreshi ozi ono. ² Anyi edekwa iya phò anụ gụ lẹ Apfiya, bụ nwune anyi kẹ nwanyị yẹe Akiposu, onye anyi l'iya tukurù alwù ogu èhu Kéreshi; bya edekwa iya phò anụ iphe, bụ Chìochi ono, edzukòbeje l'ùlo ngu ono.

³ Gẹ Chileke, bụ Nna anyi yẹe Nnajiuphu, bụ Jizòsu Kéreshi meeru unu eze-iphe-oma; mekwaaphò g'unu buru guu.

Pòlu l'ekele Chileke ekele èhu Fayilimõnu

⁴ Mu anòduje ekele Chileke ono, mu ejeru ozi ono ekele iphe, bukpoò tekenteke, mu epfu anụ iya l'iswi èhu ngu. ⁵ Noo lẹ mu anụ l'i yekòtaru ndu-nsò obu g'èphe ha; bya anukwapho g'i nò-shiberu ike l'èka Nnajiuphu, bụ Jizòsu. ⁶ Iphe, mu anòduje epfu anụ Chileke bụ g'o mee g'i gude ekweta ono, ì kwetarù ono mee gẹ gù lẹ ndu ozo tugba buru nanù òkpobe aburù; mbù iphe, bukpoò ndu ono, woru onwophe ye Nnajiuphu, bụ Kéreshi l'èka ono. Oo ya bụ; g'unu eshikwanù nno nòdu akabaa amarweta iphemiphe, bụ iphe, bukotakpoo iphe-oma, gbaru anyi l'ememe k'òphu aa-nòdu akwabè Kéreshi ùbvù. ⁷ Sù-a; nwanna mu; obu ono, i yeru ndu-nsò ono bẹ bukwa iya bẹ kakòta eme g'èhu tsòo mu utso. O mekwarupho obu ka mu eshihu ike. O buru iphe, kparù iya nù bụ l'òo n-yemobu ono, i yeru ndu kẹ Chileke ono meru obu ka phè eguzeta.

Pòlu arwò Fayilimõnu kẹ èhu Onèsimosu

⁸ Oo ya bụ lẹ-a; a makwarù-a l'ò gbaru gẹ mu gege anòduje l'èka Kéreshi pfugbuje g'ònu ha mu; gude kajeru ngu iphe, gbaru ngu l'ememe; ⁹ òlè ò nupho n-yemobu ono kpanurupho iphe, mu a-nòdunupho arwòchia ngu arwòrwo. O kwa mbèdua, bụ Pòlu, bụwaa nwoke ogerenya bya abukwarupho onye nòru Kéreshi mkpòro nta-a bẹ l'arwò ngu nù obu. ¹⁰ Arwòrwo ono, mu arwò ngu ono bukwa kẹ èhu nwa mu, bụ Onèsimosu; bụ nwa mu nwuru nta-a, mu nò mkpòro-a. ¹¹ Lẹ mbù bẹ o shi buru ngu 'ogalemkpa nemadzù; obenu lẹ nta-a bẹ oobawaru mu lẹ ngu lẹ mkpa.

¹² Nta-a bẹ mu edufuakwaa ya g'ò lwaphuta azù l'ibe ngu. Yèbedua ono bukpokwa onye dù mu l'obu shingushingu kpò. ¹³ Mu shikwa rìa lẹ mu a-ha iya gẹ mu l'iya nòdu l'èka-a k'òphu òo-nòdu emeru mu iphe, i gege anòdu emeru mu lẹ mkpòro-a, mu nò; opfu lẹ mu ezi ozi-oma Chileke-a. ¹⁴ Obenu l'ò tọ dùdu iphe, mu eme l'èbe abù lẹ mu pfuadaru ngu iya; g'ò tọ dù g'ò bụ l'e guderu ngu egude ì nòdu eme iya. G'ò buchiaru iphe, ì turu obu ngu onyo eme.

¹⁵ Mu -jeshia epfufu; mu asù l'ò gbè dù g'agbafù, ò gbafuru l'ibe ngu kẹ nwa teke ono bụ gẹ gù l'iya emechaa buwarurò jasù. ¹⁶ A makwarù-a l'ò bụ ohu; òlè ò tọ buzièkwa ohu nta-a; ò kaakwa ohu mma. Nta-a bẹ ò bụwaa nwanna anyi, anyi yeru obu; kelekele kẹ mbèdua. Gùbedua l'a-kakwa iya nù eye obu; eshinu ò bụ ohu ngu; bya abukwarupho onye yẹe Nnajiuphu tugbawaru buru nanù.

¹⁷ Mbù-a; ò -burupho l'ì guru mu-a l'onye gù l'iya tukurù ejeru Kéreshi ozi; nata iya òkpobe anata g'i gege anata mu òme òo mu byaru. ¹⁸ O -buru l'ò nweru iphe, dù èji, o meru ngu; ò -bù l'ò nweru ugwo, o ji ngu; tuko iya bo mu. ¹⁹ Oo mbèdua l'a-pfu ngu iphe obu, o ji ngu ugwo iya obu. O kwa mbèdua, bụ Pòlu bẹ gude èka mu dee iphe-a l'èkwo. Mu te ejekwaru ngu rọ epfuru l'ì bụ onye ugwo mu; mbù l'ì ji

mu ugwo ndzu ngu l'ophu. ²⁰ Sụ-a; nwanna mu; iphe, mu epfu opfu iya; jiko bu g'i yeru mu ẹka-o; eshinu anyi tukuru buru ndu kweru ke Nnajiuphu; g'i meero g'obu guzeta mu; eshinu anyi le Kereshi tukuru tugba buru nanu.

²¹ Iphe, mu gude mu nodu ederu ngu ekwo-ozia bukwa le mu maru l'ii-meru mu-a iphe, mu suru g'i mee; mbu mee ya meru etsutsu iya ye iya. ²² Ozo, mu e-pfufu-a bu g'i kwakoberu mu ẹka mu a-nodu me mu -bya. Le mu arikwa le Chileke e-mekwaru-a unu iphe ono, unu shihawaa pfutaru iya opfu iya ono; oo-mekwaa ge mu bya k'ophu anyi l'unu a-huma.

Ekele, Põlu gude akpo-chi ozi-a ishi

²³ Epafurasu l'ekelekwu ngu ro-o. Mu l'iya be tukokwaru nodu mkporo l'eka-a l'opfu ehu Kereshi Jizosu. ²⁴ Epe nodu ekelekwu ngu pho; mbu Maku yee Arisutakosu me Dimasu me Luku. Ndu ono be mu l'ephe tukuru nodu l'eka-a ejeru Chileke ozi.

²⁵ Ge Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi mejeru unu eze-iphe-oma. Nokwa g'o du.

Ekwo-ozi, E Deru Nụ Ndu Hiburu

Opfu, Chileke shi l'onu Nwa iya epfu

¹ Lẹ teke k'azụ bẹ Chileke shi l'onu ndu mpfuchiru iya pfuru nụ ndiche anyi p̄hẹ ugbo olemole l'uzo, d̄ugbaa iche iche. ² O be lẹ nta, b̄uwaa ikpazụ-a; ọ b̄uru onye b̄u Nwa iya bẹ o gude pfuru nụ anyi. Ọ b̄uru l'ẹka Nwa iya ono bẹ ọ gbẹ mee mgboko mgburugburu; t̄eme ọ h̄otakwa iya p̄h̄o s̄u l'oo ya bẹ iphemiphe k̄uru ishi l'ẹka. ³ Nwa ono egbu nw̄iinwii; shi ẹgube ono egoshi l'o n̄oep̄ho ḡe Chileke egbu nw̄iinwii b̄u ono; t̄eme ọ b̄uerup̄ho ḡe Chileke d̄u b̄u g'o d̄ukota kpamu. Opfu, Nwa iya ono pfuru ereshi ire ike. Ọ b̄uru ire ono, oore ono bẹ o gude gudeshia mgboko mgburugburu. Ọ safuchaaru ndiphe iphe-ẹji p̄h̄e; ọ gb̄eshi je an̄odu an̄o l'imigwe l'ẹkutara Chileke, b̄u iya b̄u onye ono, kak̄ota ike.

Nwa ono ka ojozi-imigwe

⁴ Nwa ono bẹ Chileke meru; ọ nȳibekota un̄wu-ojozi-imigwe; ọ b̄ukwarup̄ho ẹgube ono b̄u g'ẹpha, Chileke ḡuru iya dangokwarup̄h̄o ẹpha k'un̄wu-ojozi-imigwe. ⁵ Lẹ-a; ?b̄u ojozi-imigwe ole bẹ Chileke sujeru:

“Oo ngu b̄u Nwa mu nwoke.
E -shi ntan̄u-a bẹ mu
b̄uwaa Nna ngu.”

Ozo b̄uru:
“Mu a-b̄uru iya Nna;
l'oo-b̄uru mu Nwa.”

⁶ T̄emanu kwaph̄o teke Chileke dubataru Nwa iya ono, b̄u ọkp̄ara iya ono lẹ mgboko bẹ ọ s̄uru:

“G'iphe, b̄ukpoo
un̄wu-ojozi-imigwe
k̄e Chileke l'ophu
bak̄otakwaru iya ẹja.”

⁷ A bya l'ẹka k'un̄wu-ojozi-imigwe; ọ b̄uru iphe, Chileke pfuru b̄u:

“O meru
un̄wu-ojozi-imigwe
iya ẹp̄he b̄uru p̄h̄ereph̄ere;
bya emee ndu-ozi iya
ẹp̄he b̄uru ọku,
enwu phoophoophoo.”

⁸ A byakwan̄u lẹ k̄e Nwa Chileke ọbu ọ s̄u:

“Aba-eze ngu ḡube
Chileke a-n̄o ojejeje.
Ọ b̄uru ap̄f̄ubekoto
a-b̄uru mgb̄oro-onye-eze,
ii-gude b̄uru eze ọbu.

⁹ Iphe, pfuru ọto d̄u ngu ree;

iphe,
ap̄f̄uduru-oto d̄ukwanu
ngu ash̄i.

Noo g'o gude Chileke ono,
b̄u Chileke ngu ono h̄ota ngu;

bya akwabẹ ngu ùbvù;
 mee ẹhu nọdu atso
 ngu ọtso;
 ùbvù mẹ ẹhu-ọtso
 ọphu kwata ka kẹ ndu
 unu l'ẹphe gba nanu shii.”

10 Ozo buru;

“E -shikpọo lẹ mbu bu
 gube Nnajiuphu
 meru ali mee iphe,
 nọ iya nu;
 teme ọ buru ngu gude
 ẹka ngu mee igwe;
 bya emee iphemiphe,
 nọ iya nu.

11 Iphemiphe ono e-mechaa
 mebyishihukota;
 obenu lẹ gubedua
 l'a-du g'i du.

Iphemiphe ono
 e-mechakwaa kashihu
 g'uwe.

12 L'iipyakobe phe g'a
 pyakoberu ukpo;
 woru phe gbanwee
 g'a gbanweru uwe.

Obenu lẹ gubedua
 buephọ onye i bu be
 i bu;
 I nọwaa g'ii-nọdu
 jasụ lẹ tuutuutuu
 lẹ mimiimii.”*

13 Tọo ?bu ojozi-imigwe ole be Chileke sọjeru:

“Nọdu mu l'ẹkutara
 jasụ teke mu
 e-me ndu ọhogu ngu
 g'ẹphe buru iphe,
 ii-zopyabe l'okpa?†”

14 Sụ-a; ?bu gunu be unwu-ojozi-imigwe bukpo? Ẹphe tukuru buru unwu-ojozi,
 a taa humadu l'ẹnya, ejegbaaru Chileke ozi; bya aburu ndu Chileke yeru g'ẹphe bya
 eyeru ndu oo-mechaa dzota ẹka.

2

Ndzota, parụ ẹka

1 Noo g'o gude anyi jee eyefutaru ẹhu l'opfu ono, anyi nọmaru onoya; g'anyi ta
 akponyaa gee gee gee kpofu. ² Kẹle ọ -buru l'ozu ono, unwu-ojozi-imigwe zihawaru
 onoya be meru g'a maru l'opfu Chileke ono ere ire; k'ọphu ndu jikaru iya nu yele
 ndu jikaru eme iphe, Chileke pfuru be ọ gwaru ọchi, bu iphe, gbaru phe nu; ³ ?denu
 g'anyi e-shi nahu me ọ -buru l'anyi weru eze ndzota ono gbẹgelegbegele, bu ọphu

* **1:12** 1:10-12 Gọnaa Ebvu 102:25-27. † **1:13** 1:13 Gọnaa Ebvu 110:1.

Nnajiuphu vuhawaa uzo pfua opfu iya; ndu nūmaru iya nū byakwanū bya emee g'anyi maru l'ọ bụ eviya. ⁴ Chileke l'onwiya goshikwaphọ l'ọ bụ eviya teke ono, o gude ike iya meshia iphe-ohumalenya, dughbaa biribiri bya eworu iphe-oma, shigbaa Unme-dụ-Nsọ l'ẹka keshikwaaruphọ ndu kweru nkiya g'ọ dū iya g'o kee ya ono.

Jizosu egoshi uzo ndzota

⁵ L'ọ tọ bụkwa unwu-ojozi-imigwe bẹ Chileke meru g'ephe bụru ishi lẹ mgboko ono, e-mechaa bya nū ono, bụ iya bụ mgboko ono, anyi epfu opfu iya ono. ⁶ L'ọ chia iphe, Chileke meru bñua g'e pfuru l'ekwo-opfu iya sù:

“Gube Chileke;

?bụ gūnu bẹ nemadzū

bū kẹ g'ì rì-vuje iya?

?Bū gūnu b'ọ bụ kẹ

g'ì letajẹ iya ẹnya?

⁷ I meru iya ọ ka

unwu-ojozi-imigwe

ọlwali;

nọo ọdu nwanshii;

bya eworu

ogbu-nwiiinwii yele

okwabe ùbvù gude

kpube iya okpu-eze;

⁸ bya emee ya ọ

nongokota iphemiphe,

i meru ememe.”*

Eshinu o meru iphemiphe nọdu iya l'ẹka; bñna iya bụ l'ọ tọ dudu g'ọ ka mma l'ọo iphe lanū, ọ gūfuru. Obenu lẹ nta-a bẹ e teke ahumadu g'o shiru bñru ishi iphemiphe.

⁹ Ọ chia Jizosu bẹ anyi hūmaru g'e meru iya ọ ka unwu-ojozi-imigwe ọlwali nọo ọdu nwanshii; onye e kpuberu okpu-eze, dū biribiri yele okwabe ùbvù k'ophu o shi l'eze-iphe-oma ophu Chileke eme nwuhu-chiru onyemonye. ¹⁰ Ọ bñleru-a yebedua, bñ Chileke, iphemiphe shi l'ẹka tẹme ọ bñru iya nwe iphemiphe bẹ ọ gbaru l'eshi l'iphe-ehuka, onye-ndzota ono jeru dzugbua oke l'ẹhu iya; shi nno mee ndu dū igwerigwe g'ephe bñru ndu egbu nwiiinwii.

¹¹ Lẹ yebedua ono, bñ Jizosu ono, emeje gẹ nemadzū dñebe ree l'iphu Chileke onoya; mẹ ndu ọbu, o meru g'ephe dñebe ree ọbu tūkokwaru shi lẹ nna lanū ono. Noo g'o gude ophu iphere adujedu iya eku phẹ unwunna iya. ¹² L'ọ sūkwaru:

“Mu e-me g'unwunna

mu marū ngu;

mu a-nọdu l'edzudzu-oha

gua ebvu jaa ngu ajaja.†”

¹³ Bya asukwapho: “Oo ya bẹ mu a-dakobe.” Sūkwapho; “Wakwa mu nọ l'ẹka-a mu l'unwegirima ono, Chileke chiru nū mu ono.”

¹⁴ Eshinu unwegirima onoya bugbaa nemadzū, furu ẹka fua okpa bẹ ọ gbeshierupho bya aburu nemadzū g'ephe bñ. Iphe, o gude mee nno bñ g'oo-shi l'anwuhu, ọ nwuhuru mebyia ike onye ono, bñ iya bẹ anwuhu gude ere ire; onye ono bñ Obutuswe. ¹⁵ Oo ya bñ; o shi l'anwuhu ono, ọ nwuhuru ono tọo phẹ l'egbu; mbū ndu ono, shi eshinu ephe futaru l'eliphe nọdu bñru ohu ono; opfu l'ephe atsu ebvu anwuhu. ¹⁶ Lẹ-a; ophu doru ẹnya bñ l'ọ tọ bñdu unwu-ojozi-imigwe bẹ ọ byaru g'o yeru ẹka; ọo oshilokpa Ebirihamu phẹ. ¹⁷ Noo g'o gude ọ bñru iphe, rwuberu iya erwube l'ọ byafutaje bya aburu nemadzū g'unwunna iya bñ l'uzo iphemiphe. Oo ya

* 2:8 2:8 Gūnaa Ebvu 8:4-6. † 2:12 2:12 Gūnaa Ebvu 22:22.

bụ g'oo-shi ẹgube ono buru phẹ onye-ishi uke kẹ Chileke; buru onye obu-imemini; bukwarupho onye e gude ire iya ẹka l'iphemiphe, oomeru Chileke; g'ee-shi ẹgube ono gẹ Chileke aguaru ndiphe nvu l'iphe-eji phẹ g'ọ ha. ¹⁸ Yẹbedua l'onwiya jewaru iphe-ẹhuka; ẹme ọhutama byapfutakwaa ya phọ. Noo g'o gude ọ ọdu aduje ike yeru ndu ọhutama byapfutaru ẹka nta.

3

Jizosu kakwapho Mosisu

¹ Ọo ya bụ ẹ-a; unwunna mu, du nsọ, bụ ndu a gbekwapho l'imigwe kua; unu rijekponaa ọriri kẹ Jizosu ono, bụ onye-ishi-ozu; waa onye-ishi uke Chileke mẹ a -bya l'iphe ono, anyi sūru l'ọ bụ ọkpobe-opfu ono. ² Ẹ yẹbedua goshiẹkwarupho Chileke ono, họtaru iya g'ọ buru onye-ishi uke iya ono ẹ ya bụ onye o gude ire iya ẹka; ẹgube e gudekwapho ire Mosisu ẹka l'ozu, o jeru ndu ọnu-ulo iya. ³ Ọle ọ gbakwaru g'a ka aja Jizosu ajaja eme ẹ Mosisu; mbu ẹgube ono aakajẹ akwabẹ onye kpuru ọlo ọbvù; eme l'ulo ọbu l'onwiya ono. ⁴ A makwaru-a l'ọ tọ dudu ọlo, abudu nemadzu kpuru iya; obenu l'ọo Chileke bụ onye mekwanuru iphemiphe. ⁵ Sụ-a; Mosisu bukwapho onye-ozu kpụ. O goshiru Chileke ẹ ya gbaru g'e gude ire iya ẹka l'ozu, o jeru ndu Ịzurẹlu l'ophu, bụ ndu ọnu-ulo Chileke. O buru iya goshiru iphe, Chileke mechaaru mee l'iphu. ⁶ A byakwanu ẹ Kéreshi; ọ buru Nwa, eleta ọlo Nna iya ẹnya. Nna iya ono bụ Chileke. O goshikwapho Chileke l'o gude ire iya ẹka. O buru anyi bụ ọnu-ulo Nna iya ọbu mẹ ọ -buru l'okpoma shihuru anyi ike; anyi dobe obu l'iphe ono, anyi ele ẹnya iya ono.

Chileke e-me gẹ ndu nkiya tuta unme

⁷ Unme-du-Nsọ pfukwaru sụ:

“Teke unu nūmaru olu

iya ntanū-a;

⁸ unu ta akpọ-chikwa

obu unu

gẹ ndiche unu phẹ shi

kpọ-chia ya

teke ono ẹphe kwefuru

iya ike l'echiẹgu;

teke ono,

ẹphe shi anọduje ahụ

mu ama onoya.

⁹ Ọ buru l'ẹka ono bẹ

ndiche unu phẹ

nọru hua mu ama;

bya adalekwaa mu

phọ adale;

l'ẹka ẹphe

humakwaru-a iphe,

mu meru l'ime

ukporo apha labọ.

¹⁰ Ọ buru iphe ono meru

g'o gude ọgbo teke

ono mee ẹhu ghua

mu egbu mu sụ:

‘Ndu-a bẹ egomunggo phẹ

jephuhuakwaru

ejephuhu;
 ọphu ẹphe amadụ iphe,
 mu sụru g'e meje.'

11 Ọ bụru iya bụ l'ẹphe
 akpatsu oke-ẹhu-eghu mu;
 mu ria angụ sụ: 'Ẹphe
 ta abyadụ anọdu
 l'ọkpoku mu.' **

12 Ọo ya bụ; unwunna mu; unu kwabekwaru onwunu ẹnya g'ọ tọ dụ onye ẹjo ọkpoma a-dụ l'echilabọ unu; ọphu ọ dụ onye a-buru onye te ekwetajedu iphe, Chileke epfu; shi nno haa etsoru Chileke ono, bụ ọphu dzu ndzụ ono. 13 Ọ chia iphe, unu anọdu eme bụ g'unu pfushijeru nwibe unu opfu ike mbọku-mbọku, a gbeshikpowaru kua "Ntanụa" g'ẹphe haa iphe-ẹji g'ọ tọ dụ onye iphe-ẹji e-dephu. 14 L'anyi tükokwaru bụru ndu ẹphe lẹ Kéreshi tükoru gbarụ mgba l'iphe nkiya mę ọ -buru l'anyi pfushikpoerupho ike l'iphe ono, anyi shi lẹ mbụ dobe ọkpoma ono jasụ l'ikpazu.

15 Eshinu e deru sụ:
 "Teke unu nūmaru olu
 Chileke ntanụ ọwa;
 unu ta akpọ-chikwa
 obu unu
 gę ndiche unu phez
 shi kpọ-chia ya
 teke ono,
 ẹphe kwefuru iya
 ike ono.†"

16 ?Bụ ndu ole bę nūmabebecharu olu Chileke ono bya ekwefukwaru iya phọ ike? ?Tọ buedu ndu ono, Mosisu dufutaru l'alị Ijiputu onoya? 17 ?Bụ ndu ole bę kpatsukpoerupho Chileke ẹhu egbu ụkporo apha labọ? ?Tọbudu ndu meru iphe-ẹji; e mechaa odzu phez dakaa l'echięgu? 18 ?Bụ ndu ole bę o riru angụ sụ l'ẹphe ta abyadụ anọdu l'ọkpoku iya-a? Tọbudu ndu ono, ekwedu eme iphe, o pfuru onoya. 19 Ọ n'iya bụ l'anyi hūmawaru l'o to kwedu g'ẹphe nọdu l'ọkpoku iya kẹle ẹphe te ekwedu mee g'ọ pfuru.

4

1 Ọo ya bụ lẹ-a; l'eshinu Chileke kwewaru anyi ukwe-iphe l'anyi a-bata l'ọkpoku iya; gę ndzụ guje anyi g'anyi kwabę ẹnya g'ọ tọ dụ onye aa-sụ l'o metaru iphe, e-me g'ọ to rwu ẹka ono. 2 Kẹle ọ kwaphọ gę ndiche ono, Mosisu edu ụzo l'echięgu ono nūmaru ozi-oma ono bụ g'anyibedua nūmaru iya nta-a. Obenu l'opfu ono, ẹphe nūmaru onoya ta adudu urwu, ọ barụ phez; kẹle ẹphe nūmachaaru ukwe-iphe, Chileke kweru bya emee g'ẹphe ta anūmaduru iya. 3 L'ọ bukwapho anyibe ndu nūmaru ozi Chileke ono -kweta; anyi anọdu l'ọkpoku iya. L'o pfuakwaru sụ:

"Ẹphe kpatsuru
 oke-ẹhu-eghu mu;
 mu ria angụ sụ:
 'Ẹphe ta abyadụ anọdu
 l'ọkpoku mu.*' "

O pfua ya ẹgube ono l'ẹka ozi iya gbekwa bvhawaro e -shi teke o meru mgboko.

4 L'ọ dukwaru ẹka e deru pfukuta mbọku k'ẹsaa sụ: "O be lẹ mbọku k'ẹsaa; Chileke tuta unme iphemiphe, o meru." 5 Ọle o pfukwarupho l'ẹka lanụ ono sụ: "Ẹphe ta

* 3:11 3:11 Gūnaa Ebvū 95:7-11. † 3:15 3:15 Gūnaa Ebvū 95:7. * 4:3 4:3 Gūnaa Ebvū 95:11.

abyadu abata l'okpoku mu.”⁶ Sụ-a; ọ dukwarua ndu a-nodu iya nū; obenu lẹ ndu ono, vuru ụzo nūma ozi-oma ono ta abahuduru l'eka ono; kele ephe kwefuru ike.⁷ Noo g'ọ gude Chileke gbeshikwa bya eworu mboku ozo dobe, bu iya bu “Ntanu-a.” A bya anokpoakwaro odu shii g'abahu ono rwuhuchaaru; teme Chileke shi l'onu onye eze phe teke k'ichee, bu Dévidi pfua opfu iya l'eka ono, e pfuhawaru l'ọ sūru:

“Teke unu nūmaru olu
iya ntanu-a;
unu ta akpo-chikwa
obu unu.”[†]

⁸ Kele ome Jioshuwa meru ephe tuta unme obu; me e tege epfuhakwa k'edobe mboku ozo. ⁹ Oo ya bu lẹ teke ndu ke Chileke a-tuta unme obu abyakwadu abyabya. ¹⁰ Onyemonye, yele Chileke no atuta unme be ta aduedu ozi, oojekwadu; egube ono, Chileke eje ozi nkiya ono. ¹¹ Oo ya bu; g'anyi kukebe ehu nodu l'okpoku iya ono; a-nonye o duru onye ekwefu ike g'ephebedua.

¹² L'opfu Chileke dzukwa ndzu bya ere ire. O kakwa ogu-echi, atsu akpatiphu labo atsu nko; k'ophu osujaje nemadzu su-rwua mgbaka okpu yee umi iya; mbu su-rwuchaa eka obu nemadzu no; uche iya nodu iya. Oovofutajechaa iphe, nemadzu arị mekpoo ge nemadzu gbaru l'ime obu iya. ¹³ Ophu o dudu iphe, no lẹ mgboko, duru ophu Chileke ahumaduru. Iphemiphe, no lẹ mgboko gbakota oto dabyiru l'ebederabadara l'iphu Chileke. O buru Chileke ono bu onye anyi pfufutaje l'iphu iya kokota iphe, anyi meru.

Jizosu bu Okalibe ishi uke Chileke

¹⁴ Noo ya bu; unu g'anyi kwata gudeshia iphe ono, anyi sūru l'ọ bu okpobe-opfu ono ike; kele anyi nweru Okalibe ishi uke Chileke; onye tukoru igwe l'ophu ghakota je anoduro l'imigwe eka Chileke l'onwiya no. Onye ono bu Jizosu, Nwa ke Chileke. ¹⁵ Okalibe ishi uke Chileke ono, anyi nweru onoya ta abukwa egube onye ata amajeduru eka anyi du arwuhu.

Onye anyi nweru bukwa onye ohtama, du iche iche byapfutawaru g'oo byapfutaje anyi ono; ophu o meduru iphe-eji. ¹⁶ Oo ya bu; g'obu shihu anyi ike g'anyi jerwua aba-eze eze-iphe-oma ono; k'ophu a-phuru anyi obu-imemini; l'eemeeru anyi eze-iphe-oma yejeru anyi eka lẹ mkpa.

5

¹ L'iphe, bukpoo onye-ishi uke Chileke g'ephe hakpo be bukwa ndiphe edzukobeje shi l'echilabo phe hota iya woru iya mee onye a-no-chijeru oha l'iphu Chileke; nuje Chileke iphe, ndiphe nuru iya; gwejekwarupho Chileke ngweja k'iphe-eji phe. ² Yebedua ejije obu oyi; etso ndu eshiswe ụzo; opfu l'ephe bu ndu amadu iphe; eshinu yebedua l'onwiya bukwapho onye ahajekwarupho du arwuhu. ³ Eshi ophu yebedua bukwapho onye emesweje nu be o gwefutajenurupho Chileke ngweja k'iphe-eji ophu yebedua l'onwiya meru; yele ophu oha meru. ⁴ Iphe ozo bu; l'ọ to dukwa onye agbeshije hota onwiya kwabe ubvu-a. Oo onye Chileke l'onwiya hotaru abujeru iya, bu iya bu g'ọ hotaru Eronu lẹ teke ndiche.

⁵ Nokwapho g'ọ to budu Kereshi gbeshierupho; kwabe onwiya ubvu k'eme onwiya onye-ishi uke Chileke. O Chileke be sūru iya:

“Oo ngu bu Nwa mu
nwoke.
E-shi ntanu-a be mu
bukwaa Nna ngu.”*

⁶ O byakwa epfu-a l'eka ozo su:

[†] 4:7 4:7 Gūnaa Ebvū 95:7. * 5:5 5:5 Gūnaa Ebvū 2:7.

“Ì bú onye uke Chileke
 jasú lẹ tuutuutuu
 lẹ m̀m̀m̀m̀m̀i;
 gẹ Melikizedeku bú iya.”†

⁷ Teke Jizosu bu l'eliphe owanawa be o shi anoduje akwa ekwa akwashị enya-mini g'oo-dzota iya g'o to nwuhu. O pfua nno; Chileke numa olu iya; eshi ophu o bu onye ewodaje onwiya ali kwabe Chileke ubvu. ⁸ Su-a; a makwaru-a l'o bu Nwa ke Chileke; ole o iphe-ehuka, o jekotaru be o gude nwuta iphe, eme iphe, Chileke suru g'e meje bu. ⁹ O buru g'o tukoadaru ge Chileke tberu meebekota be o byaru aburu onye adzotaje iphe, bu ndu eme iphe, o pfuru; dobe jasú l'ojeje. ¹⁰ O buru Chileke kuru iya mee ya onye-ishi-uke jasú lẹ tuutuutuu lẹ m̀m̀m̀m̀i gẹ Melikizedeku bú iya.

Anma okwa g'a ta ala azu

¹¹ O duru igwerigwe iphe, anyi gege epfu phota iphe owanawa; ole ootsu l'ehu g'ee-shi kooru iya unu; kele iphe te edojeedu unu enya egwegwa. ¹² Ole e -pfujekpo ya epfufu nta-a be o gbaakwaru g'unu gege abwaru ndu ezi ndu ozo iphe; obenu l'unu gbẹ bya aburu ndu gbaru g'aa-nodu ezi unu iphe, gbaru g'unu vuru uzo maru iya l'opfu Chileke. Unu bya aburu ndu angukwadu era; l'unube ndu gege anodu eriwa nri. ¹³ Onye angukwadu era bu nwaswa be o bu. Opfu k'apfubekoto teke edodu iya enya. ¹⁴ Obenu lẹ nri bu ke ndu buwaa ogerenya; ndu a zuwaru azuzu ephe mawaru iphe k'opfu bu: ephe -lee iphe enya; ephe a-makharu ?o du ree to o du eji.

6

¹ Eshinu o du egube ono; unu g'anyi tuko gwobe iphe ono, gbaru g'anyi vuru uzo maru iya l'ozi ono, e ziru anyi lẹ ke Kereshi ono; yeru ehú l'anwu iphe, e-me g'anyi buru ndu karu enya l'ozi ono. G'anyi ta abyashi agaru k'egbube ishi ezi ndu k'ono ozo; lẹ ndu k'ono be unu mahawaru. G'anyi wofu obu l'ari l'oo iphe-oma, anyi metaru be Chileke e-gude dzoo anyi, me l'ekweta ke Chileke; ² me lẹ k'eme baputizimu; me abyabe nemadzu eka l'ishi; me k'eshi l'onwu teta; me k'ikpe ojeje ono. ³ Ono be anyi e-me-a me Chileke -kwe.

⁴ Kele ootsukwa l'ehu g'izimanu e-shi lwaphuta phe azu; mbu ndu iphe, shi dowaa enya; iphe-oma, shi l'imigwe ono shi rwuwaa phe eka; teme ephe shi anatajewaa Unme-du-Nso; ⁵ ephe shi anumajewaa okpobe-Opfu Chileke ono; mawaru k'ike, du l'ogbo ophu abyanu; ⁶ mbu ndu tukoru iphemiphe ono, makotaru bya agbakuta iya azu; lekebe enya akpopyabe Nwa Chileke l'oswebe ozo; eme iya iphe-iphere l'edzudzu-oha.

⁷ Su-a; l'ali, echeje mini, igwe edzejeru iya tekenteke; bya egudeje iya eme g'iphe, a kuru iya baaru ndu kuru iya nu l'urwu be Chileke a-gokwaru onu-oma nu. ⁸ Obenu l'ali ophu buepho ewu-obvu yee ogarambo be efu iya nu bu mkpokoro ali. Ali k'ono phoduru nwanshi; Chileke atua ya onu. Ee-mechaa; oburu oku, e-tsufu iya.

⁹ Ole-a; ndu mu yeru obu; anyi epfukwaa egube-a bukwa eviya; ole anyi makwaru-a ree l'unu e-tsoru-a uzo ophu ka ree, e-me ge Chileke dzota unu. ¹⁰ Lẹ Chileke ta adukwa onye oomeje iphe, apfuduru-oto. O too zohakwa ozi, unu jeru; ophu o-zohakwa g'unu gude yehawaru unwunna eka me ophu unu eyekwapho nta. Iphe ono tukoru egoshi l'unu yeru iya obu. ¹¹ Iphe, agu anyi bu g'onnyemonye lẹ g'unu ha meje goshi ge ke Chileke aphu-beru iya l'ehu; meje iya egube ono jasú l'ikpazu g'iphe, unu ele enya iya erwua unu eka. ¹² Iphe, anyi ese iswi iya bukwa g'unu ta aburu ndu enyiru. G'unu nwuchia eka ndu ono, gude ekweta, ephe kwetaru opfu Chileke me ata nshi, ephe ata gude anata iphe ono, Chileke kwegbaaru ukwe iya ono.

† 5:6 5:6 Gūnaa Ebvú 110:4.

Aburu eviya k'ukwe-iphe Chileke

¹³ Sụ-a; teke ono, Chileke kweru Ébirihamu ukwe-iphe onoya bẹ bụkwa onwiya bẹ o gude riaru iya angu iya; eshinu ọ tọ duedu onye ọzo, kabaa ya shii k'egude ria angu obu. ¹⁴ Tọbudu iya bụ; ọ sụ: “Mu gọfutajeru ngu onu-oma; mee g'unwu ngu kwata dū igwerigwe.” ¹⁵ Ébirihamu mechaa taa nshi; jasụ iphe-oma ono, rwu iya ẹka. ¹⁶ Onye eri angu bụ ẹpha onye ka iya shii bẹ oogudeje ria ya; ẹme ọ nọdu abujeru: a -gụwaru ẹnwa ye l'iphe, aatụ ẹgo; k'igoligoli alaa. ¹⁷ Kele Chileke eme g'o doo phẹ ẹnwa; mbụ ndu ono, a-nata iphe ono, o kweru ukwe iya onoya; lẹ ya ta ayidu gbanwee iphe, ya kweru ukwe ememe; o riru angu ye iya. ¹⁸ Sụ-a; Chileke kweru anyi ukwe-iphe; ẹme ọ bya eriru angu ye iya. Uzo iphe labo ono buchaa iphe, ta agbanwedu agbanwe; ẹme ọ bụkwarupho iphe, Chileke ta ayidu dzuru ụka ye. Oo ya bụ g'obu esihu anyi ike; anyibe ndu gbapfuru iya nū g'ọ dzoo anyi; g'anyi te eje abo obu ẹbo k'a maru: ?oo-nwa anyi iphe ono, anyi ele ẹnwa iya ono. ¹⁹ Iphe ono, anyi ele ẹnwa iya ono emeje g'obu bvuru anyi ebvuru. Oosedeye anyi obu l'eka lanu mee ya g'ọ nguru anguru. O mewaru anyi bahu l'ime ime eze-ulo Chileke, bụ iya bụ ẹka Chileke l'onwiya nọ l'imigwe. ²⁰ Oo Jizosu bụ onye vuru uzo bahuchiru anyi l'eka ono; kele ọo ya bụwaa onye-ishi uke Chileke. O buru iphe, ọo-buru bụ ono jeye lẹ tuutuutu lẹ mimiimii, bụ iya bụ gẹ Melikizedeku bụ.

7

Melikizedeku shi buru eze bya aburu uke Chileke

¹ Melikizedeku ono, anyi epfuru ono shi buru eze ndu Salemu teke k'ichee; bya aburu onye uke Chileke; mbụ Chileke, bụ Okalibe-kangokotaru-nu. O gbaru Ébirihamu ndzuta teke o shi ogu, ẹphe gbushiru ndu eze alwa; bya agoru onu-oma nu iya. ² Ébirihamu bya eworu iphemiphe, ọ lwutaru l'ogu; kee uzo iri; nu iya uzo lanu. A -kọkahakpo ẹpha Melikizedeku bẹ iphe mbụ, ọ bụ bụ: “Onye eze, pfuberekoto.” Ẹpha iya bụfukwaapho Onye eze, shi lẹ Salemu, bụ iya bụ Onye eze kẹ nchị-odu-doo. ³ Melikizedeku te enwedu ne; ọphu o nwedu nna; ọphu o nwedu okpa-ipfu, o shi; ọphu o nwedu teke o shi; ọphu o nwedu teke ọ nọ-beru. Oo ya bụ l'ọ dūwaa gẹ Nwa Chileke; opfu l'ọ bụwaa onye uke Chileke jasụ lẹ tuutuutu lẹ mimiimii.

⁴ Sụ-a; ?unu humaru gẹ Melikizedeku ono bụ-be oke nemadzu; ọ gbẹ buchiaru yebedua bẹ Ébirihamu ono, bụkpoo ya bụ onye-iche anyi ono gbẹ kee iphe, ọ kwataru l'ogu uzo iri; woru uzi lanu woru nu iya. ⁵ O kwa ndu-uke Chileke, shi l'awa Lívayi kpụ bẹ ekemu Mosisu sụru gẹ ndu Ízurelu keje iphe phẹ uzo iri woru uzi lanu nuje phẹ. O buru phẹ bẹ ekemu sụru g'ẹphe natajẹ unwune phẹ iphe ono; mbụ ẹka ẹphe l'ẹphe gbekwa tukokwaa buru unwu Ébirihamu. ⁶ Obenu lẹ Melikizedeku ta abudu oshilokpa Lívayi. Ébirihamu ono gbẹ woleru-a iphe, o nweru kee uzo iri; woru uzi lanu nu iya. Melikizedeku bya agoru onu-oma nu Ébirihamu ono, Chileke kweshiru ukwe-iphe ono. ⁷ A ta tudu iya ẹgo k'amaru: ?onye ago onu-oma bẹ ka onye ọogoru iya shii tọ. ⁸ A bya l'ẹhu ndu-uke Chileke ono, shi l'awa Lívayi ono; ọ buru ndu emechaa nwuhu anwuhu bẹ anatajẹ oke-lanu-l'uzo-iri ono. Teke a byakwanuru l'ẹhu kẹ Melikizedeku; ọ buru onye ẹkwo-opfu Chileke pfuwaru l'ọ tọo nwuhudu anwuhu bẹ nataru iya nu. ⁹ Mu -jeshia ya epfufu mu asu lẹ Lívayi kwapho, aapfujeru oke-lanu-l'uzo-iri nu ono bẹ gbewaa l'ime Ébirihamu pfukwapho oke-lanu-l'uzo-iri nkiya. ¹⁰ Noo kele ọ nọwaa l'ime ẹhu ndiche iya phẹ teke ono, ẹphe lẹ Melikizedeku dzudaru ono.

¹¹ O -buru l'aduebe ree shi l'eka ndu-uke kẹ ndu Lívayi; g'ọ bụ iya bẹ a gbaberu okpa nu ndiphe ekemu-a; ?buhunu gunu meru g'o gude mkpa onye-ishi uke ọzo dukwadu, bụ onye ọphu a-du gẹ Melikizedeku, abudu onye ọphu dū gẹ Eronu? ¹² Olee

teke Chileke gbanwewaru uke iya bya anaa uke ọzo, yele ọphunapho agbaedu; ọo ya bu l'ọ gbanwefutaje ekemu pho, ọ tūhawaru pho. ¹³ Kele onye eepfu opfu iya-a bukpokwaro onye ọkpa-ipfu ọzo; ọphu ọ dudu onye ipfu phe, jejeru ozi uke l'iphu ọru-ngweja Chileke. ¹⁴ A makahakwaru le Nnajiuphu anyi shi l'okpa-ipfu Jiuda. Ophu ọ dudu teke Mosisu photajeru Jiuda teke o pfuru opfu ke ndu-uke Chileke.

Onye uke ọzo, du ge Melikizedeku

¹⁵ Mbū l'iphe, anyi epfu kabakwaa edo ęnya; me ọ -buru l'onye-ishi uke ọzo, du ge Melikizedeku futaru. ¹⁶ Abū uke nkiya ta abuekwa nsọ nsọ me ekemu ekemu, nemadzu tushiru dobe be o gude buru iya. O kwa ike ke ndzu ojejeje ọphu ọ dzu be o gude buru onye uke Chileke. ¹⁷ L'e dekwaru su: "Ii-buru onye uke Chileke jasū le tuutuutuu le mimiimii, bu iya bu ge Melikizedeku bu iya." ¹⁸ Kele ekemu pho, Chileke tūhawarupho be Chileke nwuchiakwaru; kele o too redu ire; teme ọ buru mkpokoro iphe. ¹⁹ Iphe, o gude ọ du egube ono bu l'ekemu Mosisu ono ta adudu onye ọ duru ike mee g'ọ dubebe ree l'iphu Chileke. Nta-a be anyi elewaa ęnya iphe, ka ree. O buru iphe ono, ka ree ono, anyi ele ęnya iya ono be anyi shiwaa akpo-kube Chileke ntse.

²⁰ Ozo bu le Chileke riru angu ye l'aburu onye uke nkiya. Ndu uke k'ophunapho be e te riduru angu ye le nkephe. ²¹ Obenu le Jizosu be Chileke meru onye uke bya eria angu ye iya teke ono, ọ suru:

"Nnajiuphu ribuwaru angu;
 ọphu ọ gbanweedu iphe,
 ọ tūberu ememe.

Ii-buru onye uke

Chileke jasū l'ojejeje."*

²² O buru angu ono, Chileke riru ono meru Jizosu ọ buru onye Chileke gude egoshi l'ogbandzu ọwa-a, ya riru angu ye-a ka akahu iya ree.

²³ Iphe ọzo bu le ndu-uke Chileke k'ono du igwerigwe kele anwuhu te ekwejedu g'ephe nopyabe iya. ²⁴ Obenu le Jizosu buepho uke, ọ bu; bushia ya ike; opfu le yebedua a-no je aduwaruroya. ²⁵ O buru iphe ono meru g'ọ gude ọ nodu aduje ike dzoo ndu gbę iya l'eka lwapfuta Chileke; dzoo phe okpobe adzodzo; noo kele yebedua dzuwaa ndzu ojejeje epfuje anu Chileke l'iswi ęhu phe.

²⁶ O buru egube onye-ishi-uke ono be mkpa iya duru anyi; onye du nsọ ọphu ọ dudu iphe-ęji, o mejeru. Chileke hofuru iya iche l'echilabo ndu iphe-ęji bya ewolia ya doghakota iphe, bukpo eligwe l'ophu. ²⁷ Ndu-ishi uke Chileke ọphuu, shi l'okpa-ipfu Lıvayi pho shi anoduje egwe ngweja mboku-mboku. Ephe shi anoduje egwe ngweja ono k'iphe-ęji phe bya egwedokwaru iya pho oha l'ophu. Obenu le Jizosu be ọ to gbaduru g'ọ gwee nkiya g'ephebedua. O gweru nkiya ngwe lanu sefu eka. Ngwe lanu ono bu ọphu o gude onwiya gwee. ²⁸ Kele ekemu Mosisu bukwa nemadzu mmanu be ọ suru g'ephe buru ishi uke Chileke; mbu nemadzu mmanu, ahajeru meswee nu. Obenu le g'a nonyaaru Chileke bya eria angu pho shi egube ono nwuchi ekemu ono be ọ hotaru Nwa Chileke mee ya onye-ishi uke iya. Yebedua, bu Nwa Chileke ono be meebewaru iphemiphe le ke ge ndiphe e-meje bata l'eka Chileke no; ge Chileke tūberu iya. Iphe ono be o meebewaru g'oo-du jasū le tuutuutuu le mimiimii.

8

Jizosu onye-ishi uke k'ogbandzu ọphuu

¹ Waa iphe, bukpo ishi iphemiphe ono, anyi epfu ono bu ọwanawa: anyi nweru egube onye-ishi uke Chileke ono; onye ọphu no ano l'imigwe l'ekutara aba-eze

* 7:21 7:21 ęnaa Ebvu 110:4.

Okalibe-kangokotaru-nu. ² Yẹbedua eje ozi uke nkiya l'ẹka Chileke nọ gẹdegede, bu iya bu l'eze-ulo Chileke ophu nọ l'imigwe. Ulo k'ono ta abudu nemadzu gude ẹka mee ya. O buro Chileke l'onwiya meru iya.

³ L'iphe, Chileke hota-doru iphe, bukpo ndu-ishi uke iya bukwa g'ephe nuje iya iphe, ndiphe nuru iya; waa g'ephe gwejekwaru iya pho ngweja. Oo ya bunu l'o gbaru g'onye-ishi uke owa-a nweru ngweja, oo-nodu egwe. ⁴ Su-a; ome Kereshi ono nọ l'eliphe-a me e te ekwekpokwanu g'o buru onye uke Chileke; eshinu ndu bu uke Chileke ke mgboko-a egwejeru Chileke ngweja le g'a turu iya l'ekemu ndu Jiu. ⁵ Iphe, ephe emeje l'eka eegwejeru Chileke ngweja le mgboko-a bukwa iphe yeru ophu onye-ishi uke k'anyi ono eme l'imigwe; ke mgboko-a bukwa onyonyo nkiya l'imigwe. Le teke Mosisu eme g'o kpobe ulo-ekwa, eegwejeru Chileke ngweja ono le teke ndiche be Chileke sukwaru iya: "Nyatakwa g'i mekotakpoephe ulo obu g'o dupepho ge ya turu ngu onu iya l'eli ubvu pho." ⁶ Obenu le ge o du nta-a be Chileke ziwaru Jizosu eje ozi uke iya; mbu ozi ophu okwa iya kwata ka shii; eme le ke ndu-uke k'ophunapho. Nokwapho g'ogbandzu ophu shi iya l'eka o gude gudegbabe Chileke yele nemadzu kwata ka akahu iya ree; eshinu o shi l'ogbandzu k'owa-a; kwee anyi ukwe-iphe, ka ree; eme l'ophu o shi l'ophunapho kwee.

⁷ Le-a; o -bu l'uta ta adu l'ogbandzu ke mbu m'o to jekwa iya enwuchi k'agba ndzu ozo. ⁸ Obenu le Chileke taru ndu nkiya uta teke ndiche. O suru phe:

"Mboku abyakwa;

nokwa iphe, Chipfu epfu;
teke mu l'onu-ulo Izurelu
waa onu-ulo Jiuda a-gba
ndzu ophu.

⁹ Ono taa duedu g'ogbandzu
ophu mu le ndiche phe
gbaru teke ono,
mu kputaru phe
l'eka kpufuta l'ali
Ijiputu ono.

L'e mechakwaaru;
ephe mebyia
ogbandzu mu l'ephe;
ophu mu
eyebaeduru phe onu.

Nokwa iphe, Chipfu
epfu.

¹⁰ Chipfu sukwaphe:

Owa-a bu ogbandzu
mu l'unwu Izurelu
a-gba me o -rwuepho
teke ono.
Ekemu mu be mu
a-tushi ye phe
l'egomunggo.

O buru l'ime okpoma
phe be mu e-de
iya edede.
Mu aburu Chileke phe;
ephe aburu ndibe mu.

11 Ọ tọ duedu onye
 ejekwadu ezi nwibe iya;
 ọzoo ziahaa nwune
 iya sụ iya:

‘Maru Chipfu’.

Noo lẹ g'ẹphe ha a-tuko
 maru mu;
 nwata mę ọgerenya.

12 Mu a-phuru phe
 obu-imemini l'emeswe,
 ẹphe mesweshiru mu.

Ọphu mu anyatabaedu
 iphe-eji,
 ẹphe meshiru mu.”*

13 Sụ-a; eshinu ọgbandzu-òphúú-a byaru bẹ kẹ mbụ phọ buakwa akahụ-iphe. Teme iphe, bukpo iphe, akahuwaa akahụ bya atsuhuwaa męe ta adudu g'ọnono-beru; l'oo-chihu.

9

Abaru Chileke eja l'uzo k'akahụ mę k'òphúú

¹ Sụ-a; ọgbandzu mbụ ono nwekpọkwaaru nsọ nsọ, a turu g'e dobeje mę a -nọdu abaru Chileke eja bya enwekwarupho ọlo, nemadzu gude ẹka mee, aanoduje mę a -nọdu egwekwaru iya phọ ngweja. ² Kẹle a kpọberu eze ọlo-ẹkwa. L'ime mkpuru iya kẹ mbụ bẹ e doberu orọku; waa teburu, aatukobeje buredi, duru Chileke iche. Mkpuru kẹ mbụ ono aza Ẹka-dụ-nsọ. ³ A bya lẹ mkpuru k'ẹbo eku Ẹka-kakọta-adụ-nsọ bụ ẹkwa bẹ e gude gebuta iya. ⁴ Iphe, dụ iya nụ buru ọru-ngweja, e meru lẹ mkpọla-ododo g'akpoje ụnwù-isensu ọku; waa okpoko ọgbandzu, e gude mkpọla-ododo kwekọta mgburugburu. Iphe nọgbaa l'ime okpoko ono bụ ite, a wuru lẹ mkpọla-ododo. Iphe, nọ l'ime ite ono buru nri ono, bụ mana; yęe mgboro Eronu; mbụ mgboro ono, rwuru irwu tya ige ono; waa mkpuma labọ ono, e deru ekemu iri ono, bụ mkpuma ọgbandzu onoya. ⁵ Iphe, dụ l'eli okpoko ono buru ojozi-imigwe labọ, bụ Chierobimu, egoshi ọdu-biribiri Chileke. Ẹphe woru ñkù phe sashia gude gbobuta ẹka ono, Chileke aphujeru ndu nkiya obu-imemini; gvaru phe nvụ l'iphe-eji, ẹphe meru ono. Ọ gbabeepho bẹ e-pfubaa ono tya ya jalaa.

⁶ Ọ buru ẹka ono, e meru ẹgube ono bẹ ndu-uke Chileke abahuje l'ime mkpuru kẹ mbụ onoya mbọku-mbọku je eje ozi uke, gbaru phe nụ. ⁷ A bya lẹ mkpuru k'ẹbo phọ; ọ buerupho onye-ishi uke Chileke kpeekpu l'abahuje iya. Abahụ ono, ọobahuje iya ono bukwa mgbo lanu kpoloko l'apha. Ebe ọ yikwa bahụ iya mę o -gudedu mee-iphe, oo-gude gwee ngweja ẹhu onwiya yele mee-iphe, ọphu oo-gude gwefu iphe-eji ndu kẹ Chileke meru l'ẹbe ama ono. ⁸ Waa iphe, Unme-dụ-Nsọ gude iphe ono eme g'o doo anyi ęnya bụ ọwanawa. Lẹ teke ono, ẹka ono, nemadzu gude ẹka mee ono, eegwejeru Chileke ngweja ono nọkwadu bẹ e teke aguhadu ọzo, e shi abahụ l'ẹka Chileke nọ g'onjemonye bahụ. ⁹ Ẹka ono, eegwejeru Chileke ngweja ono nọkwa ọnodu ẹtu, egoshi iphe, eme nta-a, bụ iya bụ l'iphemiphe, a nuru Chileke mę iphe, bụ ngweja, e gweru nụ iya l'ẹka ono ta ayidu mee g'obu onye abaru Chileke eja nmabuhu iya ikpe. ¹⁰ Ọ tukuru buru nsọ nsọ, eemegbaa ala lẹ kẹ nri; mę k'iphe, aangụ angungu; mękpoo kẹ nsọ nsọ, dụ l'asashi iphe, e gudegbaa mee k'abaru eja ono. Ọ tukuru buerupho nsọ nsọ kẹ mgboko-a, Chileke suru g'e tsoje jasụ teke ya e-goshi ọzo ọphúú, ee-shije abaru iya eja.

* 8:12 8:8-12 Guna Jier 31:31-34.

¹¹ Obenu lẹ nta-a bẹ Kéreshi byawaru bya aburu onye-ishi uke Chileke; mbụ onye-ishi uke k'uzo ono, ka ree ono, Chileke goshiwaru nta-a ono. Ẹka o jeru ozi uke iya kakwa shii bya abụkwarupho ẹka Chileke ka egude mee g'iphe, ya tūberu lẹ k'adzota ndiphe ono mee bekota gẹ ya tūberu iya. Ẹka ono ta nọdu lẹ mgboko owa; eshinu o tọ bụdu ẹka nemadzu gude ẹka mee. ¹² O tọ bụkwa mee egwu ozoo mee eswi bẹ o gude bahu; o mee nkiya gẹdegede bẹ o gude bahu l'ẹka ono du nsọ ono ugbo lanu; k'ophu anyi a-buru ndu a gbataru l'itumo jasu l'ojejoje. ¹³ Lẹ mbụ bẹ oobujeru e wotawaa mee egwu; ozoo mee eswi; ozoo ntu nwada eswi, a kporu oku woru phee ndu turwuru nsọ; l'o mee ndu obu ephe adubebe ree lẹ gẹ nsọ ekemu phe gude du. ¹⁴ Eshinu o du nno eviya bẹ mee ke Kéreshi l'a-kabakwanu ere ire. Kéreshi ono shi l'ẹka Unme Chileke, anọ je-aduwaruro ya woru onwiya gweeru Chileke ngweja, adudu ẹka ntuji du iya. Mee nkiya ono a-kabakwaanu asafu obu anyi g'o du ree l'iphe Chileke; k'ophu anyi a-hakwanu eme iphe, Chileke a-nma anyi ikpe onwu; letachia enya l'ozi Chileke, bu Chileke dzu ndu.

¹⁵ O buru iphe ono meru g'o gude o buru Kéreshi gudegbabe Chileke yele nemadzu l'ogbandzu ophuu ono. Oo ya bu gẹ ndu Chileke hotaru eshikwanu l'ẹka Kéreshi nọdu ndu ophuu ono, Chileke kweru ukwe iya ono jaswaruro ya. Iphe, o gude ephe jee l'anodu ndu ono bu lẹ Kéreshi nwuhuwuru; gude nno gbata phe l'iphe-eji, ephe megbaberu teke ono, ogbandzu ke mbu pho, shi Chileke l'ẹka pho shi vukwaduru ire.

¹⁶ Ukwe-iphe, Chileke kweru tukobe l'ogbandzu nkiya dukwa g'onye keru ekpe. L'obujekwaru; e -kee ekpe dobe bẹ aavojeadakwaa ya g'a maru: ?onye keru ekpe obu nwuhuwuru; teme l'o duru gee-me iphe iya obu. ¹⁷ Noo l'ekpe, nemadzu keru te evujeduru ire teke onye ono nokwadu ndu. Teke ooreje ire bu me onye ono nwuhuchaa. ¹⁸ Noo g'o gude o buru mee bẹ e gude mee ogbandzu mbu pho; o reahaa ire. ¹⁹ Iphe mbu bu lẹ Mosisu pfuru ndu Izurelu iphe, bukotakpoo nsọ nsọ, du l'ekemu onoya g'o hakpoo. O gbeshi ozo bya ewota oshi isopu yele eji aturu, e meru o nọdu eke uswe-uswe; woru tsee lẹ mee nweswi; waa mee egwu; bya atsekwa ya pho lẹ mini bya egude iya phedzuru l'ekwo, e deru ekemu ono; bya ephedzukuraru iya pho iphe, bu ndu ono g'ephe ha. ²⁰ O nọdu ephe iya bya epfuje su: "Owa-a bu mee, egoshi l'ogbandzu unu lẹ Chileke gbaru vuwaa ire; mbu ogbandzu ono, o shi goshi unu iphe, unu e-me gẹ yebedua emekwanaa iphe, ya pfuru unu." ²¹ Nokwapo g'o woru mee ono phedzuru ulo ono, e gude ekwa mee ono; mbu ulo ono, aanoduje gweeru Chileke ngweja onoya; bya ephedzukuraru iya pho l'iphe, bukpo iphe, e gude abaru iya aja. ²² Mbu-a; e -tsojekpo ya g'ekemu du; l'o buru nwanshi me iphemiphe abukotaru mee bẹ eegudeje mee ya g'o safu du ree. Teme ophu aa-gbatadu nemadzu abudu l'o duru iphe, e gburu gbashị mee ya.

Eja Kéreshi egwefu iphe-eji

²³ O bu iphe, gbaru l'ememe lẹ teke ono; g'e shi lẹ nsọ nsọ gbashida mee ono; mee g'iphemiphe ono, tukoru buru iphe, yeru k'okpobe iya ophu du l'imigwe ono; g'iphemiphe ono tuko buru iphe, safuru du ree. Ole okpobe iphe ono, du l'imigwe ono bu iphe, gbaru iya nu bu ngweja ophu tukoru kakota ophu eegbuje anu gude gwee ree. ²⁴ L'ẹka Kéreshi bahu ta abukwa ẹka eegwejeru Chileke ngweja ophu bu nemadzu gude ẹka mee ya; mbu ẹka yeru ophu bu okpobe iya pho. Ẹka o bahu bukwa l'imigwe gẹdegede, bu iya bu ẹka o no l'iphe Chileke epfu opfu ehu anyi. ²⁵ Onye-ishi uke ke ndu Jiu l'egudeje mee, abudu ke yebe onye-ishi uke ono bahu lẹ Ẹka-kakota-adu-nsọ ono aphagapha je egwee aja. Obenu lẹ Kéreshi bu ugbo lanu kpoloko bẹ o bahu l'ẹka ono je egude onwiya gwee aja. ²⁶ Odumeka bẹ Kéreshi e-je iphe-ehuka k'o -jehaa ojobaa; eshi teke Chileke meru mgboko. Obenu l'o byaru ejee iphe-ehuka ono mgbo lanu sefu ẹka; gẹ mgboko abvwa-a; gude onwiya gwee

ẹja nwùhu; shi nno gwefu iphe-ẹji, anyi meru g'ọ ha. ²⁷ Iphe, dùru onyemonye bù l'onyemonye nwùhufutaje akpọ lanù; ọ nwùhuchaa; iphe ọzo, e-mefuanu bù lẹ Chileke e-kpe iya ikpe. ²⁸ Nokwaphọ gẹ Kéreshi gude onwiya gwee ẹja mgbo lanù kpurumu nwùhu g'ooshi egube ono gwefu iphe-ẹji, igwe ọha meru. Oo-mechakwaa bya k'ugbo ẹbo; obenu l'ọ byaepho k'ugbo ẹbo bẹ ọ tọ byadoeduru iphe-ẹji. Iphe, ọobyawaa bù g'ọ dzọta ndu echeru iya nù.

10

¹ Ekemu bukwa nwinyekinyeki onyonyo iphe, dù ree, Chileke tọberu l'oo-me l'iphu; ọ tọ bọdu ọkpobe iya. Ọ bọru iphe ono meru g'o gude ọphu ọ byadù eme gẹ ndu byaru abarù Chileke ẹja dọebe ree; eshinu aanọduje egwe ẹja ono mkpurumkpuru; e-gwechaa egwebaa; aphagapha. ² Ọ -bù lẹ ndu ono, agwajẹ Chileke egube ono shiwaa l'egwe ẹja ono safù iphe-ẹji phẹ mgbo lanù; bọwaru ndu pfuberekoto l'iphu Chileke; mẹ obu phẹ anmabuhuhawaa phẹ ikpe iphe-ẹji phẹ; ẹphe ahaa egwe ngweja anù Chileke. ³ Obenu l'iphe, emeje nù bù l'ọọ ẹja ono, ẹphe anọduje egwe ono emeje g'ẹphe nọdu anyata iphe-ẹji phẹ aphagapha. ⁴ Lẹ mee eswi; mẹ k'eghu ta asukwa egwefu iphe-ẹji.

⁵ Ọ bọru iphe ono meru g'o gude; teke Kéreshi abya mgboko ọ sù Chileke:

"I ti ledu ẹnya g'e wota
 iphe gbua gweeru
 ngu ẹja;
 ọzoo g'e gwerù
 iphe-ngweja nù ngu.
 Obenu l'i meru mu bọru
 nemadzù,
 nweru anù-ẹhu.

⁶ Iphe ngweja,
 akpọkotaru ọku nù ngu;
 mẹ ọphu e gwerù
 k'iphe-ẹji ta adukwa
 ọphu jiru ngu ẹpho.

⁷ Noo ya bù; mu sù:
 'Waa mu Chileke;
 mu byawaru gẹ mu
 mee iphe,
 dù ngu l'uche;
 gẹ mu mee g'e deru
 kẹ nkemu l'ẹkwo
 ekemu.' "*"

⁸ Ovukpoadaru ọzo sù: "Iphe, e gburu gweeru ngu ngweja; ọzoo ngweja, e gwerù nù ngu; ọzoo iphe-ngweja, a kpọkotaru ọku nù ngu; mẹ ọphu e gwerù k'iphe-ẹji ta adudu ọphu iile ẹnya iya; ọphu ọ dudu ọphu jiru ngu ẹpho." E -gudekpọoro l'iphe, bukpoọ ẹjameja ono bẹ eegwekọtaepho g'a tọru iya l'ekemu. ⁹ O pfuchaa nno bya asù: "Waa mu Chileke! Mu byawaru gẹ mu mee iphe, dù ngu l'uche." Tọbodu iya bù; ọ bya eworu kẹ mbù phọ docha k'ọphu oo-me k'ẹbo g'ọ nguru anguru. ¹⁰ Jizọsu Kéreshi meru iphe, dù Chileke l'uche teke o woru onwiya gweeru Chileke ẹja mgbo lanù sefu ẹka; shi nno mee anyi dù nsọ. ¹¹ Iphe, bukpoọ onye uke Chileke apfujeru eje ozi uke iya mbọku-mbọku; ọ bọru egube ẹja, o gwehawaru bẹ oogwephuje azu tekenteke; ọphu egube ẹja ono ayidu dù ike safù iphe-ẹji. ¹² Obenu l'onye uke ọwa-a gwerù ngweja k'iphe-ẹji mgbo lanù sefu ẹka; bya eje anọdu l'ẹkutara Chileke. ¹³ Ọ

* 10:7 10:7 Gūnaa Ebvù 40:6-8.

buru ẹka ono bẹ ọo-nọdu jasụ teke Chileke e-woru ndu ọhogu iya mee g'ẹphe buru iphe, ọo-zopyabe l'okpa. ¹⁴ Ọo ya bụ; o shi ẹgube ono buru akpọ ngweja lanu bẹ o gweru gude mee gẹ ndu ọ safuru iphe-ẹji phẹ buru ndu pfulerekoto l'iphe Chileke jasụ lẹ tuutuutu lẹ mimiimii.

¹⁵ Lẹ Unme-dụ-Nsọ goshikwarupho anyi l'iphe ono bụ eviya; kele o vuchaaru ọzo su:

¹⁶ “Ọwa-a bụ ọgbandzu,
mu l'ẹphe a-gba mẹ
mbọku ono -rwuepho.
Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

Ekemu mu bẹ mu a-tushi
ye phẹ l'obu;
mu edee ya edede
l'egomunggo phẹ.†”

¹⁷ Ọ gbeshikwa ọzo su: “Mu ta anyatabaedu iphe-ẹji phẹ mẹ ejo-ememe ẹphe eme ọzobaa.” ¹⁸ Ọo ya bụ; lẹ teke ọ bụ lẹ Chileke guwaru ndu nkiya nvu l'iphemiphe onoya; bunu iya bụ lẹ mkpa egwe ngweja ono k'egwefu iphe-ẹji ta adudu.

Akpıritaru Chileke ntse

¹⁹ Nta-a; unwunna mu; bẹ anyi ta atsuedu ebvu eshi lẹ mee Jizosu bahu l'eka ono, Kakota-adu-nsọ ono. ²⁰ Lẹ Kereshi gudeakwa ogwehu iya guhaaru anyi ọzo ọphuu; ọphu anu ndu. Ọ buru ogwehu iya ono nọ onodu g'ekwa ono, egbobutaje ẹka eeshije abahu l'Eka-kakota-adu-nsọ ono. Ekwaa ono mechaaru gbajahu ẹbo; shi ẹgube ono egoshi l'anwuhu, Kereshi nwuhuru guhawaru anyi ọzo ono g'anyi bahu l'eka ono. ²¹ Eshinu anyi nweru onye-ishi uke ke Chileke du ẹgube ono; onye bu iya bẹ ndu onu-ulo Chileke du l'eka; ²² bunu iya bu g'anyi gude obu anyi g'ọ ha; mbu obu, kwetashikporu ike lẹ Chileke a-nata anyi gude kpıritaru iya ntse. Lẹ Jizosu gudeakwa mee ya phedzuru obu anyi; k'ọphu bu l'ọ to dudu g'ọ ka mma l'ọo nwantekuru iphe-ẹji, anmakwadu anyi ikpe l'obu. Anyi dukwapho gẹ ndu e gudewaa mini, doru edodo saa. ²³ Unu g'anyi kwata gudeshia iphe ono, anyi suru l'anyi ele ẹnya iya ono ike; g'anyi ta tulu mgbeleke ele ẹnya iphe obu; kele Chileke yebedua, kweru anyi ukwe-iphe obu l'apfushijekwa ike l'iphe, o pfuru. ²⁴ Unu g'anyi yejeru ẹhu l'iphe, a-duru nwibe anyi lẹ ree; k'ọphu anyi e-meje ndu ọzo g'ẹphe yeje nwibe phẹ obu; waa g'ẹphe meje iphe, du ree. ²⁵ Unu g'anyi ta ahakwa edzukobeje l'eka lanu ono, anyi edzukobeje ono; noo l'ọ dukwaru ndu ọphu watawaru agbala; ọ chia g'anyi meje g'okpoma shihu nwibe anyi ike; kelekele g'unu elenaa ẹnya lẹ teke obu duwaa ntse-a.

²⁶ Su-a; anyi -gbẹ nta-a, anyi mawaru okpobe-opfu-a bya elekebe ẹnya eme iphe-ẹji bẹ ọ to dukwa ngweja, egwefukwadu iphe-ẹji anyi. ²⁷ Ọ chia iphe lanu, du nu kpeekpu bu ndu-agugu k'iphe l'e-me nu, bu iya bu ndu ikpe Chileke; kele ọo ejo oku ono, abya igiri onoya bu oku ọphu e-mebyishi iphe, bukpo ndu kwefuru Chileke ike. ²⁸ Ọ bujekwaru onye darwuru ekemu Mosisu; a -duwaa ẹbo; ọzo ẹto; gbawa iya ekebe; a nmaa ya ikpe; l'e woru onye obu megbua emegbu; a ta phuduru iya obu-imemini. ²⁹ Unu leanaro g'odo-du onye lephuru Nwa ke Chileke. Onye ono bẹ Chileke a-kabakaanu anu aphu; mbu onye woru mee ọgbandzu ono zotoshia gu ya l'iphe, adudu nsọ; bya eworu Unme-dụ-Nsọ ono, emejeru anyi eze-iphe-oma ono nmaa phulaphula. ³⁰ L'anyi makwaru onye ono, pfuru su: “Ọ kwa mbedua nwe emelata; ọ buru mu bẹ apfu ugwo du l'eka.” Sukwapho: “Ọ kwa Chipfu e-kpe ndibe iya ikpe.” ³¹ Mbu lẹ-a; adaba Chileke ono, nọ ndu ono l'eka bukwa iphe, gbaru g'a tsua ya ebvu.

† 10:16 10:16 Guna Jier 31:33.

³² Unu nyatajekwa g'o shi dūru unu lẹ mbulembu teke ono, unu hūmaru ìphóró kẹ Chileke onoya. Unu nyatajekwa g'unu gude jee iphe-ẹhuka, dū igwerigwe; unu taɛlaa nshi; ọphu unu ekwedu g'ọ kapyabẹ unu ẹnya. ³³ O nwechaaru teke e shi achijechaa unu ọchi; mee unu iphe-iphere l'edzudzu-ọha; obenu l'ọ bujeru akpadu unubedua ẹhu; unu agbaɛla ọdzori ndu ọphu aakpa iya. ³⁴ Unu apɛ-tabejewaru ndu ọphu nọ lẹ mkpọro g'ọ bu unu, nọ lẹ mkpọro ọbu. Aanakọtaje unu iphe, unu nweru enweru lẹ mgboko; unu egudeɛlaa ẹhu-utso tagbua ya lẹ nshi; opfu l'unu maru l'unu nweruro iphe ọzo, kabaa ree, bu ọphu a-nọwaro ojejoje. ³⁵ Sụ-a; g'ọkpoma shihuɛkwapho unu ike g'o shihuru iya unu; unu ta abokwa obu ẹbo; lẹ Chileke e-mechakwaa pfa unu ugwo iya l'iphe, ha shii. ³⁶ Iphe, mkpa iya dūru unu bu ata nshi g'unu emejekwanu iphe, dū Chileke l'uche; shi ẹgube ono nata iphe, o kweru ukwe iya. ³⁷ L'ọ fukwaa nwanshii onye ono, byafutajenu ono abya.

O tọ nọekwa ọdu.

³⁸ Ọle onye pɛberekoto
e-gude ekweta nọdu
ndzụ.

Teke ọ bukwanu l'ọ
tsuphuru azu;
bẹ ọ tọ dukwa mu
ree l'obu.‡

³⁹ O bekwanu l'anyi ta abudu ndu ọphu tsularu azu, a-la l'iswi. Anyi buchia ndu woru onwanyi ye iya l'eka; a dzoo anyi.

11

Iphe, ekweta bu

¹ Iphe ono, bu ekweta bu: achiru upfu ye l'iphe, eele ẹnya iya; bya aburu amakaharu l'iphe ono, a humaduru l'ẹnya ono du pho eviya. ² Kele ọo ekweta ono meru g'o gude ndiche anyi phe buru ndu ajaru ajaja l'ephe eme ree.

³ Ọo ekweta meru g'o gude o doo anyi ẹnya lẹ mgboko-a bu opfu onu bẹ Chileke gude mee ya; mbu l'iphemiphe-a, akpurennya elegbaa bu iphe, aahumaduru l'ẹnya bẹ e gude mee ya.

⁴ Sụ-a; ọo ekweta Ebelu meru g'o gude o gweeru Chileke ngweja, ka kẹ Kenu ree. Chileke nata iya gua ya l'onye pɛberekoto; ọ nwuhuchakpoo iphe, o meru nọdu epfueɛlaa opfu byasu nta.

⁵ Ọ buru ekweta Inoku meru g'o gude ọ nọdukwaduro ndzụ; Chileke bya ewolita iya g'anwuhu te egbu iya egbugbu ọphu; ẹbe ọ dudu onye maru g'o meru; kele Chileke woliwaru iya; temanu e wolia ya ono bẹ ajaru iya ajaja l'o shi emeje iphe, jiru Chileke ẹpho. ⁶ Unu maanaru-a l'ọ tọ dudu onye a-du ike eme iphe, jiru Chileke ẹpho; gbahaa l'onye ọbu kwetaadaru kẹ Chileke. Kele onye akpitaru Chileke ntse vufutaje uzo kweta lẹ Chileke du; kwetakwapho l'oo-buje ndu acho iya nu nggo.

⁷ Sụ-a; ọo ekweta Nuwa meru g'o gude ọ ngaberu Chileke nchi teke Chileke nmaru iya okwa iphe, e-mechaa mee nu, bu iphe, ọ toko humadu l'ẹnya. O mee iphe, Chileke pfuru; kua eze ugbo, Chileke gude dzoo yee ndibe iya ndzụ. O shi ẹgube ono goshi nemadzu l'umere ndiphe du eji. Ọ buru ekweta ono meru iphe, Chileke gude gua ya l'onye pɛberekoto. Opfu lẹ Chileke aguje ndu kwetaru nkiya lẹ ndu pɛberekoto.

⁸ Ọo ekweta Ebirhamu meru g'o gude o mee gẹ Chileke pfuru teke o kuru iya. Ọ tugbua lufu jeshia ali, Chileke kweru iya ukwe lẹ ya a-nu iya g'ọ buru nkiya. Ebirhamu shi l'ali iya tugbua ije; l'ẹbe ama eka ooje. ⁹ Ọo ekweta ono meru g'o gude o je eburu l'ali ono, Chileke kweru iya ukwe iya ono. O buru iya g'onye lwaru

‡ 10:38 10:38 Gūnaa Hab 2:3,4.

alwalwa. Ụlo, yee Áyizaku waa Jiékpọpu shi ebujeru buerupho ụlo, e gude ẹkwa mee. Ẹphebedua be Chileke kwekwarupho ukwe-iphe lanu ono, o kweru Ẹbirihamu onoya. ¹⁰ L'iphe Ẹbirihamu ele ẹnya iya bu eze mkpukpu ono, a turu okpa iya; k'ophu oo-nowaro ojejoje ono; mbu eze mkpukpu ophu bu Chileke gude ẹka iya tua ya g'oodu bya egude ẹka iya kpua ya l'onwiya.

¹¹ O buru ekweta Sera l'onwiya mechakwarupho g'o gude o buru nwanyị, noru; ebe o tsujeduru ime jasu o noghaa atsuta ime be Chileke meeluru-a g'o du ike tsuta ime le nka. Iphe, kparu iya nu buru l'o doberu Chileke l'onye apfushije ike l'iphe, o kweru ukwe iya. ¹² O buru iphe ono meru g'o gude o buru nwoke lanu ono, bu Ẹbirihamu mechaaru buru nna, nwuru igwe oha; mbu nwoke ono shiwaa kahuwaa duwaa g'onye nwuhuru anwuhu. Unwu iya mechaa bya ajaa ajaja; ha l'otu ge kpokpode du l'igwe; ha igwerigwe g'aja, no l'ali; buru 'aguta aguta.

¹³ Iphe, bu ndu ono, a gushiru ono chiru upfu ye l'iphe ono, Chileke kweru phe ukwe iya ono jasu epe nwushihu; ophu o rwukwaru phe ẹka teke epe nokwadu ndu. Obenu l'ephe humakotaru iphe ono, nokwadu ẹnya ono bya etee eswa iya. Epe saa ya asasa l'ephe humawaru l'ephe bu mbyambya bya aburu ndu kpafutaru uri le mgboko-a. ¹⁴ Ndu epfu nno bu iphe, epe egoshi bu l'ephe achokwadu ali, e-mechaa buru nkephe. ¹⁵ Ozo bu l'ome oghoroko ali phe ono, epe shiru futa ono shi aduje phe m'ephe achole-a uzo laphushia ya azu. ¹⁶ Obenu l'eka ẹnya du phe bu l'ali ophu ka ree, bu iya bu ophu du l'imigwe. O buru iphe ono meru g'o gude ophu iphere adudu Chileke l'ephe kuru iya Chileke phe; kele o duru mkpukpu o kwakoberu doberu phe.

¹⁷ Su-a; oo ekweta Ẹbirihamu meru g'o gude o kweta duta nwa iya, bu Áyizaku jeshia egbugbu g'o gude gwaa Chileke teke ono, Chileke mejeru ge ya dalee ya ono. O buru onye ono Chileke kweru ukwe-iphe ono dutaru nwa lanu, o nweru jeshia egbugbu. ¹⁸ O bukwaru onye-a Chileke suru: "Oo le Áyizaku be ii-shi nweru unwu nwanwanwanwanwa-a." ¹⁹ Ẹbirihamu buerupho iphe, o lechawaru ẹnya huma bu le Chileke a-dua ike mee Áyizaku g'o shi l'onwu teta dzuru ndu, bunu iya bu l'e -pfuje iya epfufu be Áyizaku shiwaa l'onwu teta dzuru ndu; eshinu e mechaaru o tsoru Ẹbirihamu laphu azu.

²⁰ O buru ekweta Áyizaku meru g'o gude o goru onu-oma nu Jiékpọpu yee Iso; goru phe iphe, e-me l'iphu.

²¹ Oo ekweta Jiékpọpu meru g'o gude o goru onu-oma nu unwu Jiósefu l'ehu l'ehu teme o nwuhu. O pfuru apfuru; woru mgboro iya sibe l'ali; phozeta l'eli iya; baaru Chileke aja g'o go onu-oma ono.

²² Oo ekweta Jiósefu meru g'o gude o bya l'anwuhu; o vuru uzo pfua opfu awufu, ndu Izurelu mechaaru shi l'ali Ijiputu wufu lashia ali, Chileke kweru phe ukwe iya. O bya egoshikwapho g'ee-me okpu iya m'ephe -wufuje.

²³ Oo ekweta ne le nna Mosisu meru g'o gude epe domia Mosisu onwa eto g'a nwuchaaru iya; opfu l'ephe leri iya ẹnya l'o bu nwata, du ubvu l'ẹnya; ophu ndu agueduru phe emebyi ekemu, eze ndu Ijiputu turu su g'e gbuje iphe, bu nwa nwoke, onye Jiu zedaru k'ophuu.

²⁴ Oo ekweta Mosisu ono meru g'o gude o vutaepho; o jika g'e te ekuhe iya nwatibe nwa nwanyị eze ndu Ijiputu. ²⁵ O hataru etsoru unwu Chileke jee iphe-ehuka; eme l'anodu l'eka ehuru atsọ iya utso eme iphe-aji; mbu ehuru-utso, adudu ẹka onono-beru. ²⁶ Iphe, o kparu ẹka bu l'a -nodu eme iya ewere l'opfu ehuru Onye-Ndzota ono, Chileke kweru ukwe iya l'oo-bya le mgboko ono be o ka iya ree eme le ya nwekotaru ẹku, du l'ali Ijiputu mgburugburu. Onoo kele ẹnya du iya l'obunggo ophu du l'iphu.

²⁷ O b̄uru ekweta M̄osisu meru g'o gude ọ haa Ijiputu tugbushia; ọphu ndzu aguduru iya l'ẹhu e-ghu eze ndu Ijiputu eghu. O s̄ua ẹka l'obu n̄o-kirishia g'ọ -b̄u l'ọ h̄umaru Chileke ẹnya; l'ẹbe ab̄u lẹ Chileke b̄u onye aah̄umaje l'ẹnya. ²⁸ Oo ekweta M̄osisu meru g'o gude o gbube ishi k'ọbo Ojeghata; teke ono, ọ s̄uru ndu Ízurelu l'ọphu g'ẹphe woru mee nwaturu phedzuru l'iphe, buk̄poo ọnu mgbo ọlo p̄hẹ; g'ọjozi-imigwe, byaru egbushi ọkpara ndu Ijiputu ta ad̄u ọkpara kẹ ndu Ízurelu, oo-gbu.

²⁹ Oo ekweta ọnwu Ízurelu meru g'o gude ẹphe w̄ughaa l'echi ọgb̄u Ẽnyimu-uswe eje l'oma al̄i g'onye eje l'echi gbororo. Ndu Ijiputu jeshia aghata; mini rigbushik̄ota p̄hẹ.

³⁰ O b̄uru ekweta ndu Ízurelu meru g'o gude igbulọ, e gude kpuphee Jieriko mgburugburu daa g'ẹphe jephechaaru iya mgburugburu abal̄i ẹsaa. ³¹ Oo ekweta, nwanyī ovuoba ono, b̄u Réhabu meru g'o gude a haa ya; ọphu a tukoduru yee ndu kwefuru Chileke ike mee g'ẹphe laa l'iswi; op̄fu l'ọ domijeru ndu Ízurelu ono, byaru ngge lẹ mkp̄ukpu Jieriko p̄hẹ; shi ẹgube ono dzọo p̄hẹ.

³² ?Mu e-le ole aḡu? ?D̄enu teke mu a-n̄odu ḡushiwaro Gidiyonu p̄hẹ m̄e Beraku; m̄e Sam̄usinu; m̄e Jiẹfuta; mb̄ukpoo Dévidi p̄hẹ; m̄ekpoo Sám̄elu; waa ndu mp̄fuchiru Chileke. ³³ Oo ekweta p̄hẹ b̄e meru g'o gude ẹphe tsoo ọhamoha ọzo ọgu; lw̄u-kpee p̄hẹ; bya eme iphe, p̄furu ọto; bya anata iphe, e kweru p̄hẹ ukwe iya; mee g'oduma ta ad̄u ike k̄uh̄aa ọnu ak̄uha; ³⁴ bya egude iya z̄onyia ọku, ata r̄iriri; bya egude iya nah̄u ndu gude ogu-echi ach̄i p̄hẹ k'egbugbu. Ẽphe shi b̄uru ndu ike te eshidu d̄u; e mechakwanaa ẹphe bya ab̄uru ndu ọkp̄ehu d̄u. Ẽphe shi b̄uru ọ-kariẹka l'ọgu; k'ọphu ẹphe shi achije ọọgu ndu ọhozo nan̄u nan̄u. ³⁵ Ọnwanyi, kwetar̄u n̄u h̄umaru ndibe p̄hẹ, nw̄ushihuru n̄u g'ẹphe shi l'ọnwu tetagbaa.

O d̄uru ndu e meru l'iwe jas̄u ẹphe nw̄uhu. Ẽphe nata s̄u l'ọ -shita ọphu ẹphe a-j̄ika Chileke g'e-shi g'a haa p̄hẹ g'ẹphe gbalaa; g'e gbuchia p̄hẹ r̄o g'ẹphe nw̄uhu. Iphe, kpar̄u iya n̄u b̄u l'ẹphe ele ẹnya lẹ Chileke e-mechaa mee g'ẹphe teta dzuru ndzu ọphu ka ree. ³⁶ O d̄uru ndu a har̄u ch̄ia ọchi; chia p̄hẹ iphe; t̄ua p̄hẹ mkp̄oro; nwuru p̄hẹ ye l'ọka mkp̄oro. ³⁷ O d̄uru ndu a tugbushiru lẹ mkpuma; d̄uru ndu e kwobuharu ẹbo; d̄uru ndu e gude mma gbugbushia; ẹphe shi etsojeru aghap̄heẹpho; b̄uru iphe, ẹphe shi eyeje b̄u akp̄o eghu m̄e akp̄o at̄uru. Ẽphe kpar̄u nri; a kpaa p̄hẹ ẹhu; mee p̄hẹ ewere. ³⁸ Mgboko d̄u-be p̄hẹ ẹji; k'ọphu ọ t̄o gbaduru k'ọphu ẹphe a-n̄okota iya. Ẽphe shi an̄oduje aghap̄he l'echiẹgu, e te budu ebubu m̄e l'ẹka úbv̄u d̄u; ẹphe shi ebuje l'ogba m̄e l'obu-al̄i ḡe ndu agba ọso ndzu.

³⁹ S̄u-a; ndu-a tukokwaaru b̄uru ndu a s̄uru l'ẹphe shi eme ree. O b̄uru ekweta p̄hẹ kpar̄u iya. Ẽphe n̄oelaa; ẹbe iphe ono, Chileke kweru ukwe iya ono erwuduru p̄hẹ ẹka. ⁴⁰ Ole Chileke ach̄iru anyi idzu, ka ree; k'ọphu b̄u l'ọoep̄ho anyi l'ẹphe -tugba; t̄eme ẹphe a-b̄uru ndu d̄ube ree.

12

Chileke emetse anyi

¹ A bya l'ẹhu k'anyībedua; iphe, b̄u ndu ono tukoakwaru s̄o-p̄hee anyi mgburugburu g'onye urwukpu s̄opyaberu; agbaru anyi eze ekebe ono. Oo ya b̄u g'anyi gw̄obe iphemiphe, b̄u iphe, esela anyi az̄u; gw̄obekota iphe, buk̄poo iphe-ẹji ono, ete ekwedu anyi aha ẹka onoya. G'anyi gude ẹka l'obu maa ọso-amama ono, d̄uru anyi ono.

² G'anyi tabek̄poep̄ho Jiz̄osu ẹnya gba ọso ọbu; l'ọo ya b̄u onye vutaru ọzo k'ekweta ono; t̄eme ọ b̄uru iya e-me g'anyi gbaa ya gbaf̄u l'ishi. Yẹbedua mawaru ẹhu-útso, Chileke doberu iya; ọ b̄uru iphe ono meru g'o gude o kweta jee iphe-ẹhuka jas̄u a kp̄opyabe iya l'oswebe; ọ nw̄uhu; ọphu iphere, e shi l'ẹgube anw̄uhu ono, ọ nw̄uhuru ono mee ya ad̄udu iphe, ọ b̄u iya. Nta-a b̄e o jewaru an̄odu an̄o l'ẹkutara aba-eze

Chileke. ³ Unu rijekponaa ke Jizosu ono, tukoru iphe-ehuka ono jegbabe. O tukoru ejo ememe, ndu iphe-eji meru iya me ejo opfu ephe pfuru iya gbagbukota le nkuchi. Unu nyataje iya g'ike ata abvudu unu; ozoo su l'unu ta agbaedu oso ono. ⁴ L'ogu, unu l'iphe-eji alwu be unu teke alwu-rwukwa k'ophu unu a-lwu iya nwuhu. ⁵ ?Unu zohawaru opfu ono, Chileke pfuru gude mee g'obu shihu unu ike l'unu bu unwu iya ono? O suru:

“Nwa mu; te edobesujekwa

l'ahuhù,

Chipfu ahù ngu ta

adudu iphe, o bu.

Te egudejekwa l'o baru

ngu mba wata ala

azu azu;

⁶ kele o kwa onye

Chipfu yeru obu

be oohuje ahuhù.

O buru onye o nataru

g'o buru nwa iya

be oochije iphe.”*

⁷ Oo ya bu; Chileke -nodu ahù unu ahuhù; unu tajeke nshi; l'ahuhù ono bukwa ahuhù, nna ahuje nwa iya; kele unu bu unwu iya. ?Unu humajeru nwa, nna iya ahuduru ahuhù? ⁸ Teke o bu le Chileke ta ahudu unu ahuhù g'unu maru iphe g'ohu unwu iya ozo; oo ya bu l'unu ta abudu unwu iya; unu bu unwegirima, enwedu nna. ⁹ Oobujeru; nna anyi l'eliphe-a -nodu echi anyi iphe; anyi eyeleru phe-a nsò. ?Buchia Nna anyi ophu no l'imigwe be anyi ta akabadaa eworu onwanyi nu g'anyi eshi egube ono nweru ndzu. ¹⁰ Nna anyi l'eliphe ahù-tabejeepho anyi ahuhù nwapha olemole g'o du phe ree. Obenu le Chileke ahuje anyi ahuhù g'oo-duru anyi le ree; g'anyi adubebe ree ge yebedu. ¹¹ Oobujeru teke aahù anyi ahuhù l'oome anyi ehuka; ehutaa tsodu anyi utso. Ndu kweru; a hua phe huta; l'emechajekwa buru ndu eme ree; bya abukwarupho ndu ehutemechaje du guu.

Anma okwa

¹² Oo ya bu le-a; unu lochinaa eka ono, tsuhwaru unu mee ono; yeke okpa ono, aphuwaa unu kparikpari ono. ¹³ Unu mechia gbororo, unu eshi g'o pfuru nhamunha; a -nonyaa okpa ono, aphu kparikpari ono shiswee uzo; g'e mechia ya g'o gbakerehu shihu ike.

¹⁴ Unu kukebeje ehutemeje g'unu l'onnyemonye nodu le nchi odo; unu aburu ndu du nsò; kele onye adudu nsò ta ayikwa huma Nnajiuphu. ¹⁵ Iphe, unu a-kwaberu enya bu g'o to du onye a-gbakutaru eze-iphe-oma ke Chileke azu. Unu eletakwapho enya g'o to du onye a-bya adu g'ogbarabvu-oshi, atsò ilu kpofuta l'echilabo unu bya egburwashiahaa unu ehutemeje; shi egube ono merwushia igwe oha. ¹⁶ Unu letakwa enya g'o to du onye a-nodu eme ke nwanyi; ophu o du onye anodu elephu iphe, ke Chileke ge Iso. Le Iso gudekwa aphu kpaakpaakpaa nri; woru okpara, o bu ree nwune iya.

¹⁷ L'unu maanaru-a l'e mecharu; o choahaa ge nna iya gooru iya onu-oma. A su iya l'o gbawaru iya lazù; kele o to duedu g'ooshikwadu emezi iphe, o mebyihawaru. Tobudu iya bu; o gude enya-mini ekwa choo onu-oma nna iya onoya; ophu o dudu.

¹⁸ L'eka unu byaru ta abukwa ubvu, unu e-denyi eka; teme oku, nodu enwu iya phoophoohoo. Ophu o bukwa ochii ono; ozoo eka ono, gbahuru tsukiribaa ono be unu bataru. Ophu o bukwa oke pherephere ono byaru. ¹⁹ O to bukwa oda opu ono; ozoo olu-opfu ono, daru g'egbigwe ono be unu numaru. Le teke ndu Izurelu numaru

* 12:6 12:5-6 Guna Jio 5:17; Etu 3:11,12.

olu ono bẹ ẹphe rwọkwaru sù g'o to pfuhẹkwa yeru phẹ ọzo. ²⁰ Kele ekemu, Chileke tũru bẹ ẹphe sũru l'ọ kariru phẹ ẹka, bũ iya bũ ekemu sũru: "O betakpọo ọ bũru anũ bẹ ẹhu iya rwutaru l'úbvú ono g'a tugbua ya lẹ mkpuma; ọzoo g'a nmagbua ya l'arwa." ²¹ Iphe, ẹphe hũmaru l'ẹka ono paa biribiri; k'ọphu Mósìsù sũru: "Ndzũ agushikwa mu ike; k'ọphu ẹhu anma mu anmanma."

²² Ọ chia ẹka unu byaru bũ úbvú Zayọnu; mbũ mkpukpu kẹ Chileke, dzũ ndzũ; mbũ Jierúsalemũ ọphu dũ l'imigwe. Unu byapfutaru unwu-ojozi-imigwe ọphu bũ 'agũta agũta. ²³ Ẹka unu byaru bukwa ẹka unwu Chileke, o dobekotawaru l'onodu okpara dzukoru; mbũ ndu e deru ẹpha phẹ l'ẹkwo l'imigwe. Unu byapfutawaru Chileke; onye bũ iya e-kpe onyemonye ikpe. Ndu unu byapfutaru bũ ndu nwuhuhawaru nũ, pfuberekoto; ndu Chileke meru g'ẹphe dũbe ree l'iphe iya. ²⁴ Sũ-a; onye unu byapfutaru bukwa Jizosu; onye bũ iya gudegbabẹ Chileke yẹle nemadzũ l'ogbandzũ ọphúú ono; unu byapfutakwapho mee ono, ọ gbashĩru l'oswebe onoya, bũ mee ọphu egoshi iphe, ka ree eme lẹ kẹ Ebelu.

²⁵ Ọo ya bũ g'unu kwabẹ ẹnya g'unu ta jĩka angaberu onye ono, epfu opfu onoya nchĩ. L'eshinu ndiche anyi phẹ anahũduru ikpe Chileke; opfu l'ẹphe te eyeduru ọnu l'iphe ono, a loru phẹ ẹka lẹ nchĩ lẹ mgboko-a bẹ anyibedua taa nahũkwa mẹ ọ - bũru l'anyi jĩkaru onye ono, nọ l'imigwe alọ anyi ẹka lẹ nchĩ onoya. ²⁶ Teke ndiche onoya bẹ olu-opfu iya nmakotaru eliphe mgburugburu jiiijiii; obenu lẹ nta-a bẹ o pfuwaru sũ: "Ugbo lanũfua bẹ mu a-nmafua eliphe jiiijiii; nmachaa nmaa imigwe." ²⁷ Chileke sũru l'ọo "ugbo lanũfua." Ugbo lanũfua ono, o pfuru ono goshiru l'iphe ono, o meshiru ono bẹ oo-mekota g'ọ nmaa jiiijiii; l'oowofu iya. Ọo ya bũ gẹ ndu ọphu anmadũru jiiijiii anodukwanu. ²⁸ Ọo ya bũ g'anyi keleje Chileke ekele; kele ọ nũwaru anyi ẹka ọ bũ eze; mbũ ẹka adũdu iphe sũru iya anma jiiijiii. G'anyi keleje iya; gudeje atsũ ebvu akpabiri iya; woda onwanyi alĩ; kwabeje iya úbvù; ²⁹ lẹ Chileke anyi bukwa oku, ekepyashije iphe, ọ bapfuru.

13

Eme iphe, dũ Chileke ree

¹ Unu ta ahakwa n-yemobu unu yeru unwunna unu ono. ² Unu ta azohakwa akwajeru ndu byaru abyabya ẹbyaa; l'ọ dukwaru ndu gudechawaa l'ẹphe akwaa ẹbyaa; ẹphe kwaarũ iya unwu-ojozi-imigwe; ọphu ẹphe amadũ. ³ Unu nyatajẹkwapho ndu mkporo; g'ọ dujẹkwapho unu g'ọ bũ unu nọ mkporo ọbu. Unu nyatajẹkwapho ndu eje iphe-ẹhuka; g'ọ dujẹkwapho unu g'ọ bũ unu eje iphe-ẹhuka ọbu.

⁴ G'alũlu bukwaru iphe, akwabẹ úbvù; g'iphe, bũ ndu alũ alũlu te emerwushijekwa iphe-azẹe phẹ; kele nwoke eme kẹ nwanyi; ọzo nwanyi, eme kẹ nwoke; mẹ ndu eri ogori bẹ Chileke a-nmakwa ikpe.

⁵ Unu te eyenũkakwa okpoga ẹnya. G'iphe, unu nweru jijeekwapho unu ẹpho. Lẹ Chileke pfuakwaru iya l'onwiya sũ: "Mu ta agbahakwa ngu ẹka; ọphu mu agwobekwa ngu." ⁶ Ọo ya bũ; unu g'anyi pfushijenu ike pfuje opfu-a; g'anyi ta atsujekwa ebvu epfupfu iya. G'anyi pfuje sũ:

"Ọo Chipfu bũ onye eyeru
mu ẹka;
ndzũ ta abyadũ agũ mu;
nemadzũ ta adũdu iphe,
omebata mu."

⁷ Unu nyatajẹ ndu ono, vu ọzo goshi unu ọzo ono, bũ iya bũ ndu ono, ziru unu ozi-oma Chileke ono. Unu kpọo egomunggo okpolohu; nyata g'ẹphe shi anoduje eme teke ẹphe nọ ndzũ jasũ ẹphe nwũhu; g'ekweta unu dukwa gẹ nkepẹ. ⁸ Jizosu Kéreshi bẹ bũ onye ono, ọ bũ unyaphu; bya abũru iya ntanũ-a; o jee l'abũ iya jasũ

lẹ tuutuutuu lẹ m̄imiimii. ⁹ Unu te ekwekwa g'iphe eezi ezizi, dūgbaa iche iche shi uswe bya akpọ-swēe unu Ẅzo. Ọ dū ree g'anyi gude eze-iphe-oma, Chileke eme shihu obu ike. Eme nsọ nsọ, tso nri tee mekwa g'obu shihu anyi ike; l'ọ tokọ dū-swēkwaa onye tsojeru iya ẹgube ono, o yejeru ẹka.

¹⁰ Anyi nwekwaru ọru-ngweja bu ẹka ndu egwekwaduru Chileke eja l'ulo-ekwa ono ta agbaduru g'ephe ria iphe, shi iya nu. ¹¹ Onye-ishi uke Chileke phe egudeje mee unwu anu, e gburu egbugbu gude abahu lẹ Ẽka-kakota-adu-nsọ l'eze-ulo Chileke; g'o gude iya gwee eja gwefu iphe-eji; obenu l'anu ono, a phuwaru aphupu ono be eewotaje lufu alufu je l'eka eebudu ebubu je akpo ya oku. ¹² Ọ buru iphe ono meru g'o gude Jizosu nodukwapho l'azu mkpukpu jee iphe-ehuka nwuhu; g'eeshi g'oogude mee ya safu iphe-eji ndiphe. ¹³ Ọo ya bu; unu g'anyi jepfu iya l'azu mkpukpu g'a tuko anyi l'iya mee iphe-iphere. ¹⁴ Kele o to dudu mkpukpu, anyi nweru l'eliphe-a, bu mkpukpu ophu l'a-du ojejoje; o chia iphe, meru nu bu l'anyi achọ mkpukpu ophu abya nu. ¹⁵ Ọo ya bu; g'o to dukwa teke anyi a-ha etuje Chileke epha; g'etu epha ono aburu eja, anyi shi l'eka Jizosu egwe. Ọo epha ono, anyi etu iya ono a-buru iphe, shi anyi l'onu, egoshi l'anyi buwaa ndu nkiya. ¹⁶ Unu ta ahakwa eme iphe, du ree; ophu unu ahakwa egudeje iphe, unu nweru yeru nwibe unu ẹka; kele ọo ẹgube ngweja ono bu ophu du Chileke ree.

¹⁷ Unu meje iphe, ndu-ishi unu suru g'unu meje; m'obeta o nodu atsụ unu l'ehu ememe. L'o kwa ndu ono, bu ndu-ishi ono anoduje eche ndzu unu echeche; eshinu ephe e-mechaa pfuru l'iphu Chileke doo g'ephe jetaberu ozi ehu unu. Unu -nodu emejewaa iphe, ephe suru g'unu meje be ephe e-gude ehu-utso jee ozi phe ono. Teke odumeka be ephe a-gbekwa atsụ ude eme iya; ono ta adudu urwu, oo-baru unu.

¹⁸ Unu pfujekwaru nuru anyi Chileke. Ophu anyi makaharu bu l'obu ta anmadu anyi ikpe; ebe o dudu teke o to buedupho g'anyi mee iphe, du ree l'iphemiphe, anyi eme ememe be anyi eshibeje ite iya. ¹⁹ Iphe, mu arwoshikpoo unu ike; unwunna mu; bu g'unu pfuje nu Chileke; ge Chileke kwe ge mu byapfuta unu ẹgwa.

Epfu anu Chileke

²⁰ Ge Chileke ono, bu iya emeje g'ehu du guu ono; mbu onye ono meru ge Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi shi l'onwu teta dzuru ndzu ono; bu iya bu Eze onye eche aturu ono, l'eche aturu ono; o buru mee, o gbashiru teke ono, o nwuhuru ono be o gude mee ukwe-iphe, Chileke kweru tukobe l'ogbandzu yele nemadzu g'o vuru ire jasụ lẹ tuutuutuu lẹ m̄imiimii ono; ²¹ mee g'unu duebe ree l'iphemiphe, bu iphe, du ree, unu eme; g'unu meje iphe, bu uche iya. Ge Chileke shikwapho Jizosu Kereshi l'eka mee iphe, du iya ree l'obu anyi. G'ajaja buru ke Kereshi jasụ lẹ tuutuutuu lẹ m̄imiimii. Nokwa g'o du.

Ekele, e gude akpochi ishi ekwo-ozia

²² Ọ kwa arworwo be mu arwo unu; unwunna mu; su g'unu takwaa nshi numa ozi-a; l'ekwo-a, mu deru unu-a ta adukwa ogologo. Ọo ya bu g'oomee unu g'obu shihu unu ike. ²³ Iphe, mu eme g'unu maru bu lẹ nwune anyi, bu Timoti, e shi tuchia be a haakwaru. Ọ -bya ẹgwa be mu l'iya a-tuko swiru me mu -byatashia unu agbaphe.

²⁴ Unu kelechaaru mu iphe, bukpo ndu-ishi unu me iphe, bukpo ndu bu ndu ke Chileke. Unwunna anyi ndu Itali l'ekelekwapho unu.

²⁵ Ge Chileke meeru unu eze-iphe-oma g'unu hakotakpoo. Nokwa g'o du.

Ekwo-ozì, Jiemusu Deru

¹ Mùbe Jiemusu, onye bụ onye-ozì Chileke; bụru onye-ozì Nnajiuphu, bụ Jizọsu Kéreshi l'ekele ọkpa-ipfu iri l'ẹbo ono, dzuru mgboko ono ekele.

Ekweta waa mmamiphe

² Ụnwunna mu; teke iphe-ọhutama g'ọ dūhabe byaru unu; unu wojeru iya dobe l'iphe, eeteru ẹswa. ³ Kẹle unu maru l'a -nọdu adale ekweta unu bẹ unu e-shi iya nwuta ọta-nshi. ⁴ Unu takpọepho nshi tafu iya l'ishi g'unu a-dụbe ree; dzukwapho oke g'ọ tọ dū iphe, a-phodu l'ẹhu unu. ⁵ Teke ọ dūru g'unu ha onye mmamiphe phoduru; g'onye ono sū Chileke g'ọ nū iya mmamiphe. Ọo-nū iya ya; eshinu Chileke bụ omeluko; tẹme ọ nọdu egudeje obu ìphóró nū onyemonye iphe, ọ sūru g'ọ nū iya. ⁶ Ọle g'onye ono kwetakwa l'iphe oopfụ gẹ Chileke nū iya bẹ ọo-nū iya. G'ọ bọ bọkwa obu ẹbo; l'onye obu abọ ẹbo dūkwa g'akpara-mini eze-ẹnyimu, bụ pherephere anọduje enwunga iya. Ọ -kwaru iya shia ọphuu; ọ kwaru iya shia ọphuu. ⁷ G'ẹgube onye ono ta ariekwa l'ọ dūru iphe, ọo-nata l'ẹka Nnajiuphu; ⁸ kẹle onye abọ egomunggo ẹbo ta apfushijekwa ike l'iphemiphe, oomekpọo ememe.

Ụkpa waa enweru iphe

⁹ Gẹ nwanna, daru ụkpa tua onwiya ẹpha lẹ Chileke kuliru iya eli. ¹⁰ Nokwapho g'onye ọphu nweru iphe e-tu onwiya ẹpha l'ẹnya lwaru iya; kẹle oo-mechaa rifu g'okoko ẹswa; ¹¹ kẹle ẹnyanwu awajẹ chishiahaa ike k'ọphu oomeje ẹswa anwua lwaa; okoko iya erishihu; mma iya abvu. Noo g'onye nweru iphe a-gbabuhukwapho nwuhu l'ẹka oome iphe, dū iya mkpa.

Ahuta ama waa enwu eye

¹² Ẹhu-utso bẹ a goru nū onye taru nshi l'ọhutama; kẹle teke a hucharu iya ama ọbu; ọphu ọ daduru bẹ ee-kpube iya okpu-eze, bụ iya bụ ndzu; bụru obunggo, Chileke sūru lẹ ya e-bu ndu yeru iya obu. ¹³ Ọo ya bụ; onye aahụ ama g'o mee ẹjo-iphe; ọ -wata iya agugu; g'ọ tọ sūkwa l'ọo Chileke enwu iya eye g'o mee ya. Kẹle ọ tọ dūkwa onye Chileke enwuje eye g'o mee ẹjo-iphe; ọphu ọ dūkwa onye enwu Chileke eye g'o mee ẹjo-iphe. ¹⁴ Ọo eme ẹjo-iphe, agụ nemadzu bẹ edetajẹ iya nū; l'ọ nmalahu iya. ¹⁵ Ọo ya bụ; teke ẹgu ẹjo-iphe tsutaru ime; l'ọonwua iphe-ẹji; iphe-ẹji kagheepho; l'ọonwua anwuhu.

¹⁶ Ụnwunna mu, mu yeru obu; unu te etsoswekwa ụzo. ¹⁷ Iphe, aanu anunu, dū ree waa iphe-oma, adudu ẹka ntucha dū iya shikota l'imigwe. O shi l'ẹka Nna kẹ ìphóró imigwe, bụ iya bụ Nna ọphu te echibuhujedu g'ẹnyanwu abujeru o -chibuhu; ọchi agbaahaa-a. ¹⁸ Ọ tūru obu iya onyo gude ọkpobe-opfu ono nwua anyi; g'anyi dū g'akpuru iphe-mbu l'iphemiphe, o meru ememe.

Anuma emee

¹⁹ Ụnwunna mu, mu yeru obu; iphe, unu a-maru bụ ọwa-a: g'onyemonye bukwaru onye angabeje nchi l'iphe, eepfu tẹmanu ooyee ya onu; bụru onye ẹhu te egहुjedu egहु egwegwa; ²⁰ kẹle iphe, eeme l'ẹhu-egहु taa bukwaru iphe, pfuru ọto l'iphu Chileke. ²¹ Ọo ya bụ; unu tofu onwunu iphe, bukpo umere, l'eshi ishi; waa iphe, bukpo iphe-ashi; jia obu oyi; nata opfu ono, a kuru l'ime ọkpoma unu ono, bụ iya l'a-dū ike dzọo unu ono.

²² Olee-a; unu bukwaru ndu eme opfu ono ememe. Unu ta abukwaru ndu anu iya anunu kpurumu; kele ono bukwa eme onwunu eswe. ²³ Onye anupho opfu ono anunu; ophu oomedu iya ememe yeru nwoke, ele g'iphu gbaru iya l'onyo. ²⁴ Mbụ onye lechaekwadurupho enya l'onyo bya atugba bya azohaehukwapho g'iphu gbaru iya. ²⁵ Obenu onye enyoje ekemu ono, adudu eka ntucha du iya; mbụ ekemu, emeje g'e nweru onwonye ono; o -duru onye phuberu iya iphu; ophu o budu onuma-ozohaa; o -buru onye emeje iya ememe; onye ono be ee-gude iphe, oome meeru eze-iphe-oma.

²⁶ Onye dobesu le ya bu onye ke Chileke l'ebe abu l'oosedeye ire iya eme onwiya eswe. Onye ono be eme ke Chileke nkiya bu ke mmanu. ²⁷ Abu onye ke Chileke ophu Chileke, bu Nna kweru l'o bu okpobe iya bya aburu ophu ntucha adudu ono be bu akwo unwoabee le mkpa, duru phe nu; waa eyeru unwanyi, ji phe anohedu eka; waa ewofu eka le mkparwu ke mgboko-a.

2

Anma okwa abo nemadzu ebo

¹ Unwunna mu; g'unube ndu kweru ke Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi-a; mbu Nnaji akpabiri; unu ta abojekwa nemadzu ebo. ² Kele-a; o -buru l'onye nweru iphe gbacharu mgbuguru bya akwaa onwiya yegede bataru l'ulo-ndzuko unu; onye ukpa -yee nwankiriba iphe batakwapo; ³ teke unu kwaberu onye pho, kwaru akwapo ubvu su iya: "Bya asugabe onwongu l'okposhi-echi-a" bya asu onye ukpa pho: "Pfururu l'eka ono" ozoo: "Bya anodu l'ali l'eka-a no-kube mu"; ⁴ to budu nemadzu be unu abo ebo egube ono; teme unu gude ejo egomunggo ekpe ikpe?

⁵ Unu ngabekpodapho nchi; unwunna mu, mu yeru obu. ?To budu ndu ukpa le mgboko-a be Chileke hotaru g'ephe buru ndu shi l'ekweta, ephe kwetaru nweru iphe l'iphu Chileke; bukwarupho ndu e-nweru eka o bu eze, bu iphe, o suru le ya a-nu ndu yeru iya obu-a. ⁶ Unu gbenu meru iphe-iphere kpua ndu ukpa ?Tobudu ndu nweru iphe be l'akpaje unu ehu-a? ?To budu phe be l'akpujeru unu je edobe l'ulo ndu-ikpe-a? ⁷ ?Tobudu phe anoduje epfubyi eguru epha ono, unu aza ono epfubyi-a?

⁸ Unu -nodu emewaa eze ekemu ono be unu emewaa ree, bu iya bu eze ekemu, no l'ekwo Opfu Chileke, suru: "G'i yee nemadzu ibe ngu obu g'i yeru onwongu."

⁹ Obenu le-a; unu -nodu aboje nemadzu ebo be unu emekwa iphe-eji; teme ekemu nodu anmakwapo unu ikpe, bu iphe, gbaru onye emebyi ekemu. ¹⁰ Kele onye mebekotaruru iphe, ekemu pfuru g'o ha; mephodo nanu be ikpe nmakwaru l'o mebyikotaruru iya g'o ha. ¹¹ Kele o bukwapo onye suru g'i ti rishi ogori suru g'i ti gbushi ochi. O -buru l'i ti ridu ogori; i nodu egbu ochi; i buakwaa onye emebyi ekemu. ¹² Oo ya bu; unu pfuje; teme unu emejekwapo ge ndu ee-gude ekemu ono, emeje g'e nweru onwonye ono kpee ikpe. ¹³ Kele onye ta aphuduru onye ozo obu-imemini be a taa phukwarupho obu-imemini me e -kpeje ikpe. Obu-imemini atujeru okoo kpua ikpe!

Ekweta yele iphe, eeme ememe

¹⁴ Unwunna mu; ?denu urwu, du le nemadzu suru le ya nweru ekweta; ophu oogoshidu iya l'umere? Egube ekweta ono ?oo-du ike dzoo ya? ¹⁵ Teke o bu l'o duru nwanna ke nwoke; ozoo ke nwanyi, gbagbuwa oto; teme ophu o humajedu nri ria; ¹⁶ onye lanu g'unu ha su iya: "Tokwa ehu-o! Laa je anyaru oku; g'epho ji ngu" l'ebe abu l'o nuru iya iphe, bu mkpa ehu iya; ?denu urwu, du l'egube iphe ono? ¹⁷ Noo g'ekweta kpoloko e te goshiduru l'iphe, eeme ememe bu iphe, nwuhuru anwuhu.

¹⁸ Obenu l'a su mu: "Gubedua nweru ekweta; mbedua nodu ejekwanu ozi." O du ree; goshiekwa mu ekweta ngu me ii -jedu ozi, du iya nu. Mbedua-a egudekwanu ozi, mu eje goshi ngu ekweta mu. ¹⁹ I kweru le Chileke bu Chileke lanu; i meru ree.

Ono bukwapfo g'obvu kwegbaaru gude iya anmagbaa pyaapyaapya. ²⁰ Oḷe iphe, iimaru gube onye mmanu ono bu l'ekweta, eegoshiduru l'iphe, eme ememe ta abudu okpobe iya. ²¹ ?Denu g'onye-iche anyi, bu Ebirhamu gude buru onye pfuberekoto l'iphe Chileke? O shi l'iphe, o meru; kele o gude Ayizaku, bu nwa iya je ebugbu ge ya gude gweeru Chileke ngweja l'oru-ngweja. ²² ?Ti humaduru g'ekweta iya yee iphe, o meru dagbaru? Iphe, o meru goshiru l'ekweta iya dzuru edzudzu. ²³ Iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke mee g'e pfuru iya; kele o suru: "Ebirhamu kweru ke Chileke; o guaru iya ya l'apfubekoto"; teme o gua ya eguru onya iya. ²⁴ Unu huma l'oo iphe, nemadzu eme be e gude agu iya l'onye pfuberekoto; o to budu-a ekweta kpurumu.

²⁵ Nokwapfo ge nwanyi ovuoba-a, bu Rehabu-a du. Oo iphe, o meru be o gude buru onye pfuberekoto; kele o kweru ge ndu Jiu, e ziru ozi bata ibe iya; bya eyeru phe eka; ephe shia uzo ozo laa.

²⁶ Kele oo g'anu-ehu, unme adudu nwuhuru anwuhu-a bu g'ekweta, eegoshiduru l'iphe, eeme ememe nwuhuru.

3

Ire bu ogu

¹ Unwunna mu; unu ta adukwa igwe buru ndu ezije iphe; kele unu maru l'anyibe ndu ezije iphe be Chileke a-ka ekpeshi ikpe ike. ² G'anyi ha etsosweje iphe, du igwerigwe. O kwa onye opfu teke edeswe bu onye dube ree. O buru egube onye ono adujekwapfo ike sede onwiya. ³ Anyi -woru mkpurukpu-igwe-inya kobe inya l'onu g'o meje iphe, anyi suru g'o mee be anyi emeje inya l'opfu; l'ooshi eka anyi suru g'o shia. ⁴ Ozokwapfo ugbo-mini; ?I humaru g'o habe shii; teme o buru oke pherephere anoduje akpo iya; ole oo nwa gberere eku ugbo be eegudeje anga iya l'ooshi iphe, bukpo eka onye-ishi ugbo anga iya eshi. ⁵ Nokwapfo g'ire bu nwiphe nshii; ole ootuje onwiya epha le ya enuka ire.

?Ti humaduru g'oswa habe shii? ole akpuru oku lanu etsuje obote-egu. ⁶ Su-a; ire bu akpuru oku. Ire no-chiru enya iphe, bukpo ejo-iphe, no le mgboko-a l'ehu anyi. Ire epfurwuje ogwehu nemadzu mgburugburu; teme o nodu alotaje oku-alimaa tsobe le ndzu nemadzu; l'ootsua ya tsufu; ooshiopho teke a nwuru onye ono; tsua jas u g'oo-no-beru. ⁷ O to dudu egube anu-egbudu; ozoo enu; ozoo iphe, akpu akpukpu; ozoo iphe, bu le mini, nemadzu ata agotajedu agota; l'ooburu l'unuphu; ophu o dudu ophu a gotaadaru; o buru l'unuphu. ⁸ Obenu l'ire ta adudu amadu suru iya agota; o bu ejo-iphe, e te gudeshijedu egudeshi. O du g'eru ejo agwo, te edodu onye o taru edodo. ⁹ O bu iya be anyi gude aja onye ono, bu Nna bya buru Nnajiuphu ono; ole o buhukwa iya pho be anyi gude atu nwibe anyi onu; mbukwa onye e meru; o du ge Chileke. ¹⁰ O buru onu lanu ono be ago onu yee atu onu shi. Unwunna mu; o to gbaduru g'o du egube ono. ¹¹ O to dudu nggele, asofutaje mini, atso ilu bya asofutajekwapfo mini, atso utso mgbo lanu. ¹² Unwunna mu! Oshi figu ta amijekwa akpuru olivu. Ophu vayinu amijekwa akpuru figu. Nokwapfo g'e te ekutadu mini, atso utso l'umaswi.

Mmamiphe, shi l'igwe

¹³ ?O duru onye aru le ya maru iphe; nweru uche g'unu ha? Onye ono goshiestikwa iya l'eme umere oma; waa l'eme gelee ophu shi le mmamiphe. ¹⁴ Teke o bukwanu l'unu eji iji-enya, atso-ilu bya aburu ndu akpa enya; unu te ejekwa etu onwunu epha ke mmamiphe ono; kele oo uka be unu gude emebyi okpobe-opfu. ¹⁵ Egube mmamiphe ono te eshikwa l'igwe. O shi l'eka ndiphe. O to shidu l'eka Unme Chileke. O shi l'eka Nsetanu. ¹⁶ Kele eka iji-enya yee akpa enya du be mkpaka dukwapfo; ophu o dudu egube ejo-iphe, adudu iya nu. ¹⁷ Obenu le mmamiphe ophu shi l'igwe

dubebe ree; bya aburu nchi-adu-doo; bya eme gelee; bya eme onu-utso; bya aphu obu-imemini; bya ami okpobe mebyi; ophu okpochadu mkpocha; ophu o budu tuko l'ehu-atuko-l'obu. ¹⁸ Tememe mebyi, ndu eme ge nchi du doo amije bu apfubekoto.

4

Eshita ndiphe onya

¹ ?Bu awe be abaphe mba yee esephe opfu ono shigbaa unu? ?Tobudu eka o shigbaa unu bu l'iphe, ekpiri iya du unu? ?Tobudu iya bu iphe, bu ogo, du l'ehu unu? ² Qobujeru iphe, agu unu erwuduru unu eka; unu egude k'iphe ono gbuharu ochi. Unu -chabe enya l'iphe onye ozo; ophu o dudu; unu abaahaa mba; seahaa opfu. Unu ta ahumaduru uzo iphe, agu unu; kele unu ta asuduru g'a nu iya unu. ³ Unu nodu asuje g'a nu unu iphe; a ta nodu iya unu; opfu l'unu egudeje oriri, adudu ree epfu iya g'ee-shi g'unu egude iya mee iphe, agu unu egu. ⁴ Unube unwanyi me unwoke, eri ogori ono; ?unu ta amadu l'onye yee iphe-utso, du le mgboko-a eshi onya buwaa onye ohogu Chileke? Oo ya bu l'o to dudu m'obeta o buru onye du idagha hataru g'ephe le ndiphe shiru onya; onye ono emekwa onwiya onye ohogu Chileke. ⁵ To ?o du unu g'iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke bu ke mmanu, suru le "Chileke eko okophoo unme ono, o yeru g'o buru l'ime anyi ono?" ⁶ Ole eze-iphe-oma ke Chileke ka shii. Noo iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke su: "Chileke apfuchijekwa ndu ngganga uzo. O nodu emejeru eze-iphe-oma nu ndu wozeru onwophe ali."

⁷ Oo ya bu; unu nodu Chileke l'eka. Unu apfu-chia Obutuswe uzo; huma l'oo-gbaru unu oso. ⁸ Unu kpitaru Chileke ntse; huma l'oo-kpitarakwarupho unu ntse. Unu kwoo onwunu eka unube ndu eme iphe-eji. Unu sachaa obu unu ree unube ndu abo obu ebo. ⁹ G'o rwua unu l'ehu; g'aphu ji unu obu; unu kwashia enya-mini. G'achi ochi buru unu aphu; g'emere me buru unu iphere. ¹⁰ Unu wozeje onwunu ali l'iphu Chileke g'ookulia unu eli.

Anma okwa epfurwushi nwanna onye

¹¹ Unwunna mu; unu te epfurwushijekwa nwibe unu. Onye epfurwushi nwanna iya; ozoo onye anma nwanna iya ikpe be epfubyikwa ekemu; teme o buru ekemu be o gbekpe ikpe. Obenu le teke iikpe ekemu ikpe be i ti meekwa iphe, ekemu pfuru. O kwa onye-ikpe be i bu. ¹² Onye lanu kpurumu bu onye atuje ekemu; teme o buru iya bu onye-ikpe; mbu onye ono, aduje ike dzoo ndzu; dukwapho ike gbua nemadzu. Obenu ?bu onye b'i dobesu l'i bu gube onye ono, anma nwibe ngu ikpe?

Anma okwa etu onwonye epha

¹³ Unu ngaberu mu nchi; unube ndu suru "Ntanu-a; ozoo echele be o duru mkpukpu, anyi e-je je anogba apha; gbaa ngho rita urwu;" ¹⁴ l'ebe abu l'unu maru g'echele a-du. ?Ndzu unu bu gunu? O bu enwuru-oku, akpu-lihuje; a noekwapho nwanshii l'oophukashihu. ¹⁵ Noo iphe, unu gege asuje-chia: "O -du Chileke l'uche be anyi a-tuko nodu ndzu; mee owa-a; ozoo ophu." ¹⁶ Obe l'owa be unu etse etsetse bya etu onwunu epha. Egube ekuku ono g'o hakota dukwa eji.

¹⁷ Oo ya bu l'onye maru ree, o gege eme; ophu o meduru iya be o bukwa onye obu eme iphe-eji.

5

Anmaru ndu nweru iphe okwa

¹ Nta-a bu k'unube ndu nweru iphe; unu kwashia enya-mini; chia mkpu ejo-aphu, abyarun unu. ² Eku unu reshihuchaakwaru ereshihu. Tememe ngwa unu buru iphe, nsu sukashichawaru. ³ Mkpola-ododo unu me ke mkpola-ochaa unu gbaakwaru ega.

Oo ẹgba iya ono a-pfuru agba unu ekebe. Oo-kepyashi anu-ẹhu unu g'ọku. Nta-a be unu kparu ẹku kuberu onwunu l'ikpazu-a. ⁴ Ndu jeru unu ozi ẹgu be unu ta apfuduru ugwo; aphu, ẹphe agu be erwuakwa l'igwe. Teme mkpu ke ndu kpataru unu iphe, unu koru l'opfu rwuakwapho nchi Chipfu, bu Okalibe-Kakota-ike ono. ⁵ Unu buru le mgboko; tusaru ẹhu; eri gwogwo; eme ẹhu unu ẹhu unu. Unu tsua onwunu ebà g'anu-ebà kwaberu mboku egbugbu unu. ⁶ Unu nmaru ndu pfuberekoto ikpe; gbua phe; l'ebe abu l'o duru iphe, ẹphe akposhijehawaa unu ememe.

Ata nshi waa epfu anu Chileke

⁷ Unwunna mu; unu takpoekwapho nshi nodu jasute teke Nnajiuphu a-bya. Unu humaru g'onye koru opfu ataje nshi; kwaberu opfu iya g'o rwuta iphe, baru urwu. Otaje nshi; igwe eshi l'awuze dzee mini dzekota iya udzumini; l'ootaa nshi jasute l'ephefuta. ⁸ Unubedua kwapho; unu takwapho nshi; shihu obu ike; kele teke Nnajiuphu a-bya dukwaa ntse.

⁹ Unwunna mu; unu ta agujekwaru nwibe unu aphu g'eete ekpedu unu ikpe. Unu lekwa onye-ikpe g'opfuru l'onu mgbo! ¹⁰ Unwunna mu; unu nyatajekpoepho ndu shi epfuchijeru Nnajiuphu. Unu gudeje phe nwua ota-nshi teke unu eje iphe-ehuka. ¹¹ Unu eleanaa; o kwa ndu taru nshi be anyi ekuje ndu a goru ẹhu-utso nu. Unu numawaru atanshi ke Jiobu. Unu makwarupho iphe, Nnajiuphu nuru iya l'ikpazu. Kele Nnajiuphu bu onye obu-imemini bya aburu o-gba-mkpu.

¹² Ole ophu kachakponu; unwunna mu bu; unu te erijekwa angu. Unu te egudejekwa igwe ozoo ali ria angu; ophu o dukwa iphe ozo unu e-gudeje ria angu. Unu -su "ee" g'o buru ee; teke unu suru "waawaa" g'o buru waawaa; g'a ta anma unu ikpe iya.

¹³ ?O duru g'unu ha onye eje iphe-ehuka? G'onye ono pfuru nu Chileke. ?O duru onye ẹhu atso? G'onye ono gua ebvu ajaja! ¹⁴ ?O duru g'unu ha onye iphe eme? G'onye ono kuko ndu e meru ogerenya Chiochi g'ẹphe pfuru opfu ẹhu iya nu Chileke. ẹphe egude ẹpha Nnajiuphu wua ya manu l'ishi. ¹⁵ Opfu, e pfuru nu Chileke bya ekweta l'oo-mee be a-dzota onye iphe eme; Nnajiuphu abya emee; l'o wekorohu. Teke o bu l'oo iphe-eji be o meru; a guaru iya ya nvu. ¹⁶ Noo ya bu; unu koshijeru nwibe unu iphe-eji unu; teme unu epfukwapho anuru nwibe unu Chileke g'ee-me g'unu wekorohu. Opfu, onye pfuberekoto pfuru nu Chileke be ike dukwa l'ere ire.

¹⁷ Elayijia bu nemadzu mmanu g'anyi bu. O pfuru nu Chileke pfushia ya ike su g'igwe buchia mini. O no mgbarapha eto l'onwa ishii; ophu mini atadaduru l'ali.

¹⁸ O bya epfuru nu Chileke ozo; igwe bya mini. Iphe, a kuru l'ali miahaha mebyi ozo.

¹⁹ Unwunna mu; o -duru g'unu ha onye shisweru uzo l'okpobe-opfu ono; onye ozo duphuta iya azu l'uzo, pfuru oto; ²⁰ g'onye ono maru l'onye duphutaru onye eme iphe-eji azu; mbu onye l'eshi uzo, gberu nggo; onye ono be dzotaru nemadzu l'eka onwu; teme o meakwarupho; a guaru iya nvu l'ikpoto iphe-eji.

Ekwo-ozì Kẹ̀ Mbù, Pyita Deru

¹ Ekwo-ozì-a shì l'ẹ̀ka mbẹ̀dua, bụ̀ Pyita, bụ̀ onye-ishi-ozì Jizọ̀su Kéreshi. Ndu mu ede iya anụ̀ bụ̀ unubẹ̀ ndu Jiu ono, a chikashiru unu laa ọ̀họ̀zo je ebugbaaru ono. Ndu eburu lẹ̀ Pọtosu; ndu eburu lẹ̀ Galeshiya mẹ̀ lẹ̀ Kapadosiya; mẹ́chaa lẹ̀ Eshiya yẹ́e Bitiniya. ² Mbù unubẹ̀ ndu Chileke, bụ̀ Nna họtaru mee; unu bụ̀ru nkiya. Chileke họtaru unu; kẹ̀le o shikpọ̀oro lẹ̀ mbù maru l'unu l'a-bùru ndu nkiya. Tọ̀budu iya bụ̀; ọ̀ bya ezia Unme-dụ̀-Nsọ̀; o mee unu: unu bụ̀ru nkiya; k'ọ̀phu unu a-nọ̀du anụ̀jeru Jizọ̀su Kéreshi opfu; wafuá gẹ̀ Jizọ̀su ono egude mee ya safukota unu iphe-ẹ̀jí, unu mekọtaru g'ọ̀ ha.

Mu sụ̀ gẹ̀ Chileke mee g'eze-iphe-ọ̀ma nkiya yẹ́e nchì-ọ̀du-doo rwube unu ẹ̀ka; rwube iya unu k'anyinyi.

Ele ẹńya ndzụ̀ ojejoje

³ G'anyi jaa Chileke ajaja. Oo ya bụ̀ Nna Nnajiuphu anyi Jizọ̀su Kéreshi. Ọ̀ phụ̀waru anyi obu-imemini ọ̀phu nyịberu g'aa-tụ̀ ọ̀nu iya. O mewaru Jizọ̀su Kéreshi: o shì l'ọ̀nwu teta nọ̀du ndzụ̀. Ọ̀ gbẹ̀ l'ono nwụ̀-phu anyi azụ̀ ọ̀zo. Nta-a bẹ̀ anyi elewaa ẹńya ndzụ̀ ọ̀phu anyi a-dzuru jasụ̀ lẹ̀ tuutuutu lẹ̀ mịimiimii. ⁴ Anyi elekwapho ẹńya l'anyi l'unu e-mechaa tuko gbarụ̀ mgba nweru iphe-ọ̀ma, Chileke doberu unu l'imigwe; mbù iphe-ọ̀ma ọ̀phu ta abyadụ̀ erehu erehu; ọ̀phu ọ̀ byadu emebyihu emebyihu; ọ̀phu ọ̀ yìdu kahụ̀ akahụ̀. ⁵ Oo kẹ̀le ọ̀o l'unu woru onwunu ye Jizọ̀su l'ẹ̀ka bẹ̀ meru g'o gude ọ̀ nọ̀du egudeje ike iya akwachi unu g'ọ̀ tọ̀ dụ̀ iphe l'e-me unu jeye teke oo-goshi unu lẹ̀ ya dzohawaruro unu. Ọ̀ kwaro l'ikpazụ̀ bẹ̀ oo-goshi iya unu.

⁶ Ono bukpodanu iphe unu a-nọ̀duje ete ẹ̀swa iya; a makwaru-a l'unu jefutaje iphe-ẹ̀huka, dụ̀ iche iche, a-hụ̀ unu ama; ọ̀le ono bụ̀-a kẹ̀ nwa nta-a; ọ̀ tọ̀ dudu g'ọ̀o-nọ̀-beru; ⁷ k'ọ̀phu e-gude iphe-ẹ̀huka ono huta ekweta unu ama maru ?tọ̀ dudu nù nyẹ́genyege. Unu leanarọ̀ mkpọ̀la-ododo. Ọ̀ bụ̀ iphe, vu oke aswa tẹ̀me ọ̀ nọ̀du emebyihujekwanu emebyihu. Ọ̀ bụ̀leru-a l'ọ̀ku bẹ̀ aahụ̀je iya gude maru ?ọ̀ bụ̀ ọ̀kpobe iya. Nokwapho g'aahuta ekweta unu ama g'a maru ?ọ̀ bụ̀ ọ̀kpobe iya. Ekweta ono bẹ̀ unu maanaru-a l'aswa iya ka kẹ̀ mkpọ̀la shii. A -dalechaa ya; ọ̀ -buru ọ̀kpobe ekweta; l'aa-jaa unu ajaja; mee g'unu nwua phoo g'ìphóró, shì Chileke l'ẹ̀ka; aakwabekwapho unu ùbvù. Ọ̀ bụ̀ru mbọ̀ku ono, Jizọ̀su Kéreshi a-bya ono bẹ̀ ọ̀o-nwukota nno. ⁸ Onye unu yeru obu; l'ẹ̀be abụ̀ l'unu gude ẹńya hụ̀ma iya; unu ta ahụ̀maduru iya l'ẹńya kẹ̀ nwanta-a; obenu l'unu kweru nkiya; ete ẹ̀swa; ẹ̀hu nọ̀du atso unu k'ọ̀phu aamadụ̀ g'a-tụ̀ ọ̀nu iya. ⁹ Iphe ono, unu ele ẹńya iya ono, rwua unu ẹ̀ka; mbù l'obu unu bẹ̀ a dzotaru.

¹⁰ Ndu mpfuchiru, pfuru k'eze-iphe-ọ̀ma ono, ee-mechaa meru unu ono; tọ̀kpooru nwẹ̀hu chọ̀o ndzota ono ọ̀kpobe achọ̀cho. ¹¹ Ẹ̀phe mee g'ẹ̀phe maru teke Unme Kéreshi, nọ̀ phẹ̀ l'ime epfu ama ẹ̀ka l'ọ̀o teke Kéreshi e-je iphe-ẹ̀huka; yẹ́e teke a-kwabẹ̀ iya oke ùbvù. ¹² Tọ̀budu iya bụ̀; Chileke bya emee ndu mpfuchiru iya ono, ẹ̀phe maru l'ozì ono, ya ziru phẹ̀ ono ta abudu ozì ẹ̀hu phẹ̀; l'ọ̀o unubẹ̀dua bẹ̀ e ziru phẹ̀ iya g'ẹ̀phe bya ezia. Nta-a bẹ̀ unu shiwaa l'ẹ̀ka ndu-ozì ono, bụ̀ phẹ̀ byaru ezia ya unu ono bya amaru iya. Ẹ̀phe byaru bya egude ike kẹ̀ Unme-dụ̀-Nsọ̀ zia ya unu. Unme-dụ̀-Nsọ̀ ono bụ̀ Chileke bẹ̀ shì l'imigwe ye phẹ̀ iya l'ẹ̀hu. Ozì ono, e ziru unu ono bẹ̀ aguchakwaa agụ̀ unwu-ojozi-imigwe. Ọ̀ dụ̀ phẹ̀ g'a sụ̀ l'o nwekpọ̀oru g'e meru: o doo phẹ̀ ẹńya.

Umere, du Chileke ree

¹³ Oo ya bu; unu chikobe egomunggo unu l'ekalanu; g'o kwabe akwabe g'onye liru anamu l'upfu; unu esedeje onwunu esede; unu elekwapho enya eze-iphe-oma ono; Chileke e-meru unu teke Jizosu Kereshi e-goshi onwiya ono. ¹⁴ Le teke unu te eshidu mawaru okpobe-opfu ono be bu egu ejo-iphe, shi anoduje agu unu shi kpuru unu l'eka. Nta-a, unu buwaa ndu l'anuru Chileke opfu-a unu te ekwekwa g'egu ejo-iphe kpukwaduru unu egube ono, o shi kpuru unu ono. ¹⁵ Iphe, unu e-mechia nta-a bukwa g'unu shi l'iphemiphe, unu eme goshi l'unu du nsu; le Chileke ono, bu iya kuru unu ono be dukwa nsu. ¹⁶ L'e dekwaru su: "Unu dukwa nsu; le mbedua dukwa nsu."

¹⁷ Oobujeru; unu -nodu epfu anu Chileke; unu eku iya Nna; mbu Chileke ono, bu iya bu onye ekpejeepho onyenonu ikpe g'iphe, o meru gbaru; ophu o dudu onye oomeje ele enya l'iphu. Noo g'o gude unu je anodu ndzu unu l'ophu; tsuje iya ebvu le mgboko owa-a, a byaru abyabya-a. ¹⁸ Unu nyatajekwa iphe, o phuru Chileke temanu o gbata unu l'eka mkpokoro umere ono, unu nwutaru l'eka nna, nwuru unu phe ono. Iphe, o gude pfua aswa ishi unu gbata unu ta abukwa iphe emebyihuje emebyihu g'okpoga-mkpola-ochaa me mkpola-ododo. ¹⁹ Iphe, o gude gbata unu bu mee ono, aswa iya paru eka ono, bu iya bu mee Kereshi. Kereshi ono be du ge nwaturu, e gude eje egwe ngweja; nwaturu, adukpoda eka uta du iya l'ehu ilile; teme ebe o dudu eka iphe, takuru iya l'ehu. ²⁰ Oo iphe ono be Chileke hota-doru iya. O hotaru iya ro teme mgboko du; o rwua le nta-a, bu ikpazu-a; o gude k'iswi ehununu goshi iya ndiphe. ²¹ Oo Kereshi ono be unu no l'eka iya kweta ke Chileke; o buru Chileke ono meru iya o shi l'onwu teta dzuru ndzu; bya abukwaru iya pho kwaberu iya ubvu ophu shi l'imigwe. Oo ya bu; l'unu nowa Chileke l'eka elekwapho enya l'oo ya l'a-dzo unu.

²² Su-a; unu anoduje eme iphe, okpobe-opfu ono pfuru. Unu shi egube ono safukota iphe, du eji le ndzu unu; k'ophu bu l'unu byaru bya eyewa unwunna unu obu; ophu obu obu, unu yeru unwunna unu obu abukwa tuko-l'ehu-atuko-l'obu. Oo ya bu; unu ta ahakwa eye nwibe unu obu. Unu kukebejekwa ehununu gude okpoma unu l'ophu yee nwibe unu obu. ²³ Kele e gudewaa opfu Chileke ophu dzu ndzu ojejeje nwuphu unu azu; ophu o to shidu le ndzu erehuje erehu; o chia ophu tee rehedu erehu. ²⁴ Kele

"Nemadzu l'ophu dukota
g'eswa.

Mma ke nemadzu
dukwapfo g'okoko
eswa ono.

Eswa -kpohuwaa nkubeb
okoko iya erishihuje
dashihu.

²⁵ Obenu l'opfu, Nnajiuphu
pfuru

a-duepho jeye l'ojejeje."*

Opfu ono be bu iya bu ozi-oma ono, a byaru ezia unu onoya.

2*Mkpuma, dzu ndzu; buru iya gude ulo*

¹ Oo ya bu; unu tua onwunu ekpu tushia iphe, bukpo ejo-iphe, unu eme. Unu haa adzu uka; ophu o duhe onye a-buru tuko-l'ehu-atuko-l'obu; unu ahaa enya-pfurupfuru; haa epfubyishi nemadzu ibe unu. ² G'o buru g'egu era l'anoduje agu nwamee nshi-a bu g'opfu Chileke anoduje agu unu; mbu opfu Chileke ono, e te

* 1:25 1:24-25 Guna Azá 40:6-8.

emerwushiduru emerwushi ono; ọo ya bu g'unu e-gude iya vua evuvu; vuta k'ophu Chileke a-dzo unu. ³ Le unu le Nnajiuphu megbabewaru iphe; unu huma l'o du ree.

⁴ Su-a; unu byapfuta Nnajiuphu ono. Ọo ya be bu mkpuma ono, dzu ndzu ono, Chileke gude tua okpa ulo iya ono. Mkpuma-a be ndiphe hofuru tuphaa su l'o bu ogalemkpa. O le humanu; l'enya ke Chileke be o gbekikwa buru iya be o hotaru kwabe ubvu. ⁵ Unubedua kwapho, bu ndu du ge mkpuma, dzu ndzu; be Jizosu Kereshi gudekwa akpu ulo Unme-du-Nso; edozi ogbo uke, du nso ke Chileke. G'unu buru ndu a-noduje anu Chileke ngweja, du iya ree. ⁶ Kele e deru l'ekwo-opfu Chileke su:

“Lenu; mu gudeakwa aka mu
toḡbo mkpuma le Zayonu.

Mkpuma ono be mu hotaru;
o buru
mkpuma vu oke-aswa;
teme o buru itso gude ulo.
Iphe, bukpo onye daphuberu
iya nu be
ta abyakwa akwa izimanu.”

⁷ O kwa l'ehu k'unubedua, kwetaru ke Kereshi be mkpuma ono bu iphe, akwabe ubvu; a bya l'ehu ke ndu te ekwedu ke Kereshi be;

“Mkpuma ono, ndu l'akpu
ulo jikaru ono
mechaaru bya aburu
mkpuma, gude ulo.”

⁸ Teme e dekwaapho su:

“Mkpuma ono be bukwa
mkpuma,
anoduje adu ndiphe
upfu
bya abukwarupho epfu,
ephe e-vukotaje daa iko.”*

Noo kele ephe jikaru ekweta opfu Chileke. O buru ge Chileke dobekpohawaru l'oo-du phe bu onoya.

⁹ Obenu l'unubedua bu ndu Chileke gude aka iya hota. Unu bu ogbo uke ke Chileke; bya aburu oha du nso; buru ndu Chileke nwe enwenwe; k'ophu unu e-me g'ajaje iya ajaja; mbu onye ono kufutaru unu l'ochii kuru unu ye l'iphoro iya, du biribiri ono.

¹⁰ O dukwaru teke unu eshidu buru ndu ke Chileke; nta-a be unu buwaa ndu nkiya. Ete shidu pharu unu obu-imemini; obenu le nta-a be o phwaru unu obu-imemini.

Umere, gbaru ndu Kereshi towaru l'egbu

¹¹ Ndu mu yeru obu; unu bukwa nlwamulwa le mgboko-a; teme unu byakwa iya pho g'onye kpafutaru uri. Oo iphe ono meru g'o gude mu nodu epfuru iya unu; epfushiru iya unu ike su unu jiko g'unu te ewokwaru onwunu toḡboru egu ejo-iphe, du iche iche, anoduje agu nemadzu egu ememe. O kwa ndzu ophu ono, Chileke nuru unu ono be egu eme ejo-iphe ono anoduje etso ogu. ¹² G'umere unu shije ekiri l'iphu ndu ete ekwedu ke Chileke; k'ophu bu ephe -bokponu unu ibo l'unu bu ndu eme ejo-iphe; ephe eleana umere unu l'o dunukaru ree; ephe egudekwanu iya jaa Chileke ajaja mboku ono, oo-bya ekpee phe ikpe ono.

¹³ Unu wozejekwa onwunu ali l'iphu ndu oha meru ndu-ishi; m'obvu Nnajiuphu; l'iphu ndu-eze, bu phe be ike du l'eka; ¹⁴ me l'iphu ndu bu o-chi-oha, bu ndu e yeru

* 2:8 2:8 Guna Azá 8:14.

g'ephe hùje ndu eme ẹjo-iphe ahùhù; ẹphe ajaje ndu ọphu eme iphe, dụ ree ajaja. ¹⁵ Noo kele iphe, dụ Chileke l'uche bu g'unu gude umere ọma mechishia ẹhu-eswe ẹhu-eswe ndu amadu iphe anọduje epfuru unu ono. ¹⁶ Kéreshi be toakwaru unu l'ẹgbu. Ọle ọ to bukwa g'unu bya eworu onwunu saaru eme iphe-ẹji ọgbo. Unu mejechia umere, gbaru ndu ejeru Chileke ozi. ¹⁷ Unu kwabeje onyemonye ùbvù. Iphe, bukpo ndu bu unwunna; mbu ndu no Kéreshi l'ẹka; be unu eyekotaje obu. Unu tsujekwa Chileke ebvu. Unu akwabejekwapho eze ùbvù.

Iphe-ẹhuka, Kéreshi jeru bu anyi iphe-leta-mee

¹⁸ Unube ndu ejeru nemadzu ozi; unu wozejekwa onwunu ali l'iphu nnajiuphu unu; kwabeje iya ùbvù. Iphe, bukpo iphe, ẹphe suru g'unu mee; unu mejekwa iya. G'ọ to bukwapo onye ọphu nnajiuphu iya duru odoo bya emeru onu utso be a-kwabeje iya ùbvù kpoloko. G'onye ọphu nnajiuphu iya duru ẹhuka kwabejekwa iya pho ùbvù. ¹⁹ Chileke be ẹhu atsojekwa utso me ọ -buru l'unube ndibe iya gude iya ata nshi eje iphe-ẹhuka, byaru unu; mbu iphe-ẹhuka, e meru unu; unu nodu eje l'ẹbe abu l'ọ duru iphe, unu meru, dụ ẹji. ²⁰ Ọle ọ to bukwa: a -nodu ahù ngu ahùhù iphe, dụ ẹji, i meru i nodu ata nshi; ono ta agbakwaru g'a jaa ngu ajaja iya. Ọ kwa onye meru iphe, dụ ree; a nodu echi iya iphe ẹheni; onye ono nodu ata nshi; noo onye Chileke a-ja ajaja iya bu ono.

²¹ Noo l'ọ kwa eje iphe-ẹhuka ẹgube dụ Chileke ree ono be Chileke kudoru unu oku iya. Le Kéreshi l'onwiya gudekwa k'iswi ẹhu unu jekwapho iphe-ẹhuka. Ono buwaruro iphe-leta-mee be o meru doberu unu; k'ọphu unu a-nodu anwu ẹka iya. ²² "Onye adudu iphe-ẹji, o mejeru; ọphu ntuphu-ire adujeduru iya l'onu." ²³ A kwagokpokwaaru iya iphu; ọle o to phulataduru. E mee ya mkpawere; ọphu ọ dudu onye ọ suseru le ya e-melata. Iphe, o mechiaru bu l'o woru onwiya ye Chileke l'ẹka; mbu Chileke ono, bu onye-ikpe, ekpeje ikpe, pfuru nhamunha ono. ²⁴ Kéreshi l'onwiya be vutawaru iphe-ẹji, anyi meru g'ọ hakota l'ẹhu onwiya teke ono, a pfugburu iya l'oswebe onoya. G'anyibedua ono, no l'eme iphe-ẹji nwuhu anwuhu ono abya adzuru ndu buru ndu pfuberekoto. Ọ kwa igbiri echachi e chiru iya be e gude mee g'unu wekorohu. ²⁵ Noo l'unu shi eje phururugbadaa g'aturu, ephu uzo; obenu le nta-a be unu lwaphutawaru azu; lwapfuta onye ono, eche unu g'onye eche aturu; bya abukwarupho onye eleta ndu unu ẹnya ono.

3

Umere, gbaru nwanyi yee ji iya

¹ Nokwapho g'ọ dụ unube unwanyi, alu ji. Unu wozejekwa onwunu ali l'ẹka ji unu no. Ọo ya bu k'ọphu bu; o -nweru ji unu phe ndu ọphu te eyejedu onu l'opfu Chileke; ẹphe ahuma ẹguru umere, unu eme gude iya bya emelaha opfu, Chileke pfuru; m'obetaruro ọphu unu epfuduru phe ke Chileke. ² Noo kele ẹphe e-gudewaro ẹnya phe ahuma umere, adudu ẹka uta dụ iya, unu eme eyeru phe; opfu l'unu atsu Chileke ebvu. ³ Omemma unu ta agbakwaru g'ọ buru iphe, eme l'akpo-ẹhu, bu iya bu aswngashi ẹgbushi; waa egude unwu iphe, e meshiru le mkpola-ododo kwaa onwunu ngwa; yele eye ẹrengete uwe. ⁴ G'ọ bujechiaru g'unu e-me dozirwee ime okpoma unu g'ọ to buru ẹka retoshihuru eretoshihu; g'ọ buru omemma k'eme odoo yee eji obu oyi. Iphemiphe ono be tukokwaru bukotaru iphe, aswa paru ẹka l'ẹnya ke Chileke. ⁵ Kele ọo ẹgube ono bu g'unwanyi shi egudeje eme omemma nkephe teke k'ichee. Ẹphe shi edobejeru onwophe Chileke iche; teme ẹphe shi anọduje ele Chileke ẹnya l'ẹka. Ẹphe shi ewozeje onwophe ali l'iphu ji phe. ⁶ Ọo ẹgube ono be Sera shikwapho anuru Ẹbirihamu opfu ekuje iya nnajiuphu. Nta-a be unubedua

bụakwaa ọkpobe unwu Sera me unu -nọdu emeje-a iphe, p̄furu ọto; ọp̄hu ọ dudu iphe, eyejekwadu unu ebvu.

⁷ Unubẹ ndu ọp̄hu bụkwanu unwoke, alugbaa nwanyi; unu mejekwaruphọ nyee unu umere, du ree. Unu maru onwunu ẹhu l'alulu, unu alu nwibe unu. Unu kwabejekwa p̄he ubvu; eshinu unu maanaru-a l'unwanyi be uvohu ka b'adu; eme le nwoke. Unu letaje p̄he ẹnya; mejeru p̄he iphe, mkpa iya duru p̄he. Noo kele unu l'ep̄he a-tuko shi l'eka Chileke gbaru mgba nweru eze-iphe-oma ono, bu iya bu ndzu ojejoje. Unu mejekwa umere, du egube ono k'op̄hu ọ to dudu iphe, akposhi unu ep̄fu anu Chileke.

Ewere, eeme onye p̄fuberekoto

⁸ Eka mu a-sube op̄fu ono ishi bu; g'uche unu bujekwaru nanu. G'iphe-ehuka, byaru nwibe unu rwuje unu l'ehu g'o rwuru onye ọ byaru. Unu yejekwa nwibe unu obu. Noo kele unu bu ndibe Chileke. Unu bukwaru ndu obu-imemini. Unu wozejekwa onwunu ali l'eka nwibe unu no. ⁹ Onye -meru unu eji; unu te egudejekwa eme eji p̄fu ya ugwo iya. Onye -phuru unu iphu; unu te ephulatajekwa. Ọ chikwaa iphe, unu e-mejehia bu g'unu gojehiaru onu-oma nu onye obu. L'iphe, Chileke kudoru unu oku iya bukwa ge ya goru onu-oma nu unu.

¹⁰ "L'iphe, bu onye ọ du g'a
su le ndzu iya e-tse ogologo;
teme ọ dukwa iya pho g'a
su le
mboku-mboku abujeru
iya k'oma;
g'onye ono te egudehekwa
ire iya tu ikpoki;
op̄hu onye obu adzujekwa
uka.

¹¹ G'onye ono gbakutaru
eme iphe-eji azu
watachia eme iphe,
du ree.

G'onye ono kukebeje ẹhu
cho iphe,
bu o -mee ya nchi-adu-doo.

Ọ -chota iya g'ọ to t̄wokwa
iya eka.

¹² Noo kele Nnajiuphu,
bu Chileke
be anodujeep̄ho eleta
ndu p̄fuberekoto
ẹnya.

Ọ nọdu angabejekwapho
nchi numa ep̄fup̄fu,
ep̄he ep̄fu anu iya.

Obenu le ndu ejo-iphe
be ọoghajeru azu."*

¹³ Su-a; ?denukpoo onye suru unu emekata me ọ -nọdu ehe unu ihee eme iphe, p̄furu nhamunha? ¹⁴ Ọ -bukpooru nu l'unu a-nọdu eje iphe-ehuka; op̄fu l'unu eme iphe, p̄furu-oto; g'ehu tsojekwa unu. Ge ndzu ta agujekwa unu m'ep̄he -nọdu eye

* 3:12 3:10-12 Gūnaa Ebvu 34:12-16.

unu ebvu; ophu o dukwa iphe, unu ejejekpoo ayo oshi iya. ¹⁵ Iphe, unu e-mejehia bu g'unu gudeje obu unu g'o ha kwabeje Kéreshi, bu Nnajiuphu unu ùbvù; gude goshi iya l'oo ya bu Nnajiuphu unu. Unu kwagebejephoo akwagebe tekenteke k'ophu bu l'o -duru onye jiru unu k'iphe ono, unu ele enya iya ono; unu eyeeru iya okpobe onu; goshi iya iphe, meru g'o gude unu nodu ele enya iphe ono, unu ele enya iya ono. ¹⁶ Unu meje nno g'obu ataa awajekwanu unu mini; k'ophu bukwanu o -nweru ndu l'epfuru unube ndu ke Kéreshi ejo opfu; unu egude umere oma ono, unu eme ono meru iphere kpua phe.

¹⁷ L'o kakwa ree le nemadzu jeru iphe-ehuka; opfu l'oome iphe, du ree; m'o -bukwaru l'o bu iphe, du Chileke l'uche bu onoya; eme le nemadzu anwu onwu ejo iphe, o meru. ¹⁸ Kele Kéreshi l'onwiya jekwarupho akpo iphe-ehuka lanu nwuhu kele ndiphe eme iphe-eji. O buru onye ono, pfuberekoto ono be nwuhu-chiru ndu apfubeduru-eka-oto; k'ophu oo-duta anyi dupfu Chileke. Ndiphe bu egbugbu mmanu be ephe gburu ogwehu iya. Obekwanu le Unme Chileke meru iya o nodu ndu. ¹⁹ O buru ike Unme Chileke ono be o gude bahu le maa jepfu ndu maa ono, a tuchiru le mkporo ono je epfuaru phe opfu Chileke. ²⁰ Le teke ndiche ono, Nuwa kuru eze ugbo ono be ndu teke ono jikakwaru angabe nchi l'iphe, Chileke epfu; Chileke takpoeppo nshi ngabekotaru phe; ophu o dudu; jeye teke o nonyaru o haa mini; o bya erigbushikota phe. O buerupho nwa ndu abadu ishi be bahuru l'eze ugbo ono; iphe, ephe du bahu iya bu umadzu esato kpoloko. O buru mini ono, ugbo ono ese eli l'eli iya ono be Chileke shi dzoo phe. ²¹ Mini ono be no onodu baputizimu, e gude adzo unu kwapho. O to bukwa l'a asafuje anyi inyi l'ehu; o chikwa l'anyi egudeje iya arwo Chileke g'o mee g'obu ta awa anyi mini. O buru l'eteta, Kéreshi shi l'onwu teta nodu ndu be ooshije dzoo anyi. ²² O tetaru ono lasha je anodu l'imigwe l'ekutara Chileke, bu Nna. Iphe, bukota ojozi-imigwe g'ephe hakotakpoo; mekpoo iphemiphe, ike du l'eka; me iphemiphe, bukotakpoo ndu-ishi l'imigwe nodukota iya l'eka.

4

Ndzu ophuu

¹ Kéreshi be jeru iphe-ehuka teke o no le mgboko-a. Oo ya bu; g'o bukwarupho ge k'iphe-ehuka ono du Kéreshi bu g'oo-duje unu; mbu g'unu kwakobekwa k'eje egube iphe-ehuka ono. O to dukwa onye jebejeru egube iphe-otsu-l'ehu ono le mgboko-a o gbeshi jeye eka l'eme iphe-eji ozo. ² Oo ya bu; unu wataekwapho eme iphe du Chileke l'uche. O buru g'unu e-gudewa iya ro ememe bu onoya le nwa nta-a, unu nokwadu l'eliphe l'eka-a. Unu te eyeekwaru egu ejo-iphe agugbabe unwu-eliphe onu. ³ Unu lewaro ime teke unu shi meta iphe, unwu-eliphe eme. Unu shi buru ndu iphere bvuru l'iphu; unu nodu ewojeru onwunu haaru egu ejo-iphe; yee angunuka mee yee ejo-uzere; me etsojeerupho acho-phe eka unu angu mee; yee anodu agwaphe agwa me obvu. ⁴ Nta-a be o gbekwa bya adu ndu ono, ta amadu Chileke ono biribiri l'unu te etsojeduru phe emephe ejo ememe ono; ophu unu l'ephe anodedu ndu ola-l'iswi ono. Oo iphe ono meru g'o gude ephe nodu anoduje epfubyishi unu. ⁵ Ole mboku, Chileke e-kpe phe ikpe abyaakwaa. Oo mboku ono be ephe a-bya apfuru Chileke l'iphu; gude onu phe shi ishi lanu dokotaru iya iphe, ephe meru l'eli-mgboko-a; mbu Chileke ono gbekwa kwakobehawanu k'ekpe ndu nwuhuru anwuhu me ndu no ndu le mgboko-a ikpe ono. ⁶ O kwa iphe ono meru g'o gude e je ezia ndu maa ozi-oma ono k'ophu e-kpe phe ikpe, duru ogwehu; ephe anodukwanu ndu ophu Chileke no.

Egude iphe-oma, Chileke meru ngu jeeru iya ozi

⁷ Su-a; teke iphemiphe-a l'abvu be dukwaa ntse. Oo ya bu g'unu sedeje onwunu; g'enya doo unu risaa; k'ophu unu a-duje ike epfu anu Chileke. ⁸ Ophu kachakpoo nu

bụ g'unu yeekwapho nwibe unu obu okpobe eyeye kwaseru; kele egube n-yemobu ono ekpuchijekwa ikpoto iphe-aji. ⁹ Unu kwajeru nwibe unu ebyaa. Oke g'unu ta agujekwa aphu iya. ¹⁰ Eshi ophu Chileke megbawaru unu eze-iphe-oma, du iche iche; bya anuchakwaapho onyemonye iphe-oma l'ehu l'ehu; g'onnyemonye gude iphe-oma ophu Chileke nuru iya mee iphe, a-baru nwibe iya urwu. O kwa unu mee nno l'o buru iya bu l'unu bu ndu letaru enya okpobe eleta l'iphe-oma, Chileke nuru unu. ¹¹ O -duru onye epfu opfu; g'onnye ono pfuje ya pho g'o bu Chileke l'onwiya epfu iya. O -duru onye eyetaru ndu ozo aka; g'onnye obu yetaje iya ge Chileke nu-beru iya ike. Oo ya bu; g'ee-shikwanu l'iphe, anyi emeje ememe ndiphe eshi Jizosu Kereshi l'eka kwabe Chileke ubvu; mbu onye ono, okwabe ubvu me eze ike, paru aka apaa; bu nkiya ono jasule letuutuutu letu mimiimii. Nokwa g'o du.

Iphe-ehuka, ndu no Kereshi l'eka eje

¹² Ndu mu yeru obu; g'ejo iphe-ehuka ono, abyapfutaje unu ono ta adujekwa unu biribiri. Egube oke iphe-ehuka ono bukwa iphe, e gude eme g'a maru ?unu noshiru-a ike l'eka Chileke. G'o to dujekwa unu g'o bu iphe, etu iya adujeduru be byapfutaru unu. ¹³ O chikwaa iphe, unu e-meje bu g'ehu tsoje unu utso l'unu tukoru gbaru mgbaje udu iphe-ehuka, Kereshi jeru; e -mechaa g'ehu akwata tsoo unu tsohikpoo ya unu ike mboku ono, Chileke e-goshi odu-biribiri Kereshi ono; mbu unu a-kwata gude obu unu g'o ha tee eswa. ¹⁴ O -buru l'egude iswi eh Kereshi ako unu onu; be unu bukwa ndu a goru onu-oma nu; noo kele Unme Chileke, bu iya emeje g'unu gbaru mgbaje l'odu-biribiri Chileke anopyabewaro unu l'ehu kwaseru. ¹⁵ Oke o -duru onye l'aje iphe-ehuka; g'iphe-ehuka, oje ta abukwaru k'iswi ochi, o gburu; ozo iphuru o ziru; ozo ojo-iphe ozo, o meru; ozo kele o bu onye eseje opfu. ¹⁶ O chia teke unu eje iphe-ehuka opfu l'unu bu ndu ke Kereshi; g'iphere iya ta adukwa unu; o chia g'unu keleje Chileke ekele l'oo epha Kereshi be eeku unu.

¹⁷ Lete teke Chileke e-kpe ndiphe ikpe dukwaa ntse. O buru ndibe iya be oo-vuru uzo dabekpe obu l'ehu. Teke o bu le Chileke vu uzo dabekpe anyi egube iphe ono l'ehu; doanaa mu ro g'oo-dukpoo ndu ono, jikaru ozi-oma Chileke ono.

¹⁸ "Teke o bukwanu le
g'e-me dzota onye
pfuberekoto
shihuru ike egube ono;
leanaro g'oo-duru
ndu ta atsudu Chileke
ebvu mewaro iphe,
bukpoo ndu ozo,
ta anuduru Chileke
opfu g'ephe ha."*

¹⁹ Oo ya bu; g'iphe, bukpoo ndu eje iphe-ehuka le g'o du Chileke g'ephe jee ya; mejekwa umere omaa. G'ephe wokwaru ndzu phe ye Chileke ono l'eka, bu onye ono, meru phe nu; teme o buru onye epfuje iphe; pfushia ike l'iphe, o pfuru.

5

Eleta ndu Chiochi enya

¹ Iphe-a, mu abya epfupfu-a bukwa ndu e meru ogerenya Chiochi be mu epfu eyeru. Lete mbedua, bu Pyita bukwa onye e meru ogerenya Chiochi g'unu bu teme mu gudekpoo enya mu humakota iphe-ehuka ono, Kereshi jeru onoya g'o hakotakpoo

* 4:18 4:18 Gunaa Etu 11:31.

gberegedege. Mu yikwarupho le ndu onye le Kereshi gbawaa mgba nweru odu-biribiri iya, bu iphe, ata duedu g'oo-no-beru Chileke emee l'aa-huma-dzuru iya. ² Sụ-a; unu chejekwa unwu aturu Chileke ono nche, letaje phe enya ree. Unu egude obu unu meje iya egube o du Chileke l'uche; unu te emejekwa iya g'o bu iphe, e kebutaru unu ekebuta; o chia g'unu yeru ehul'eje ozi ono. Unu te ejekwa iya nweru ekpiri okpoga. ³ Unu te emejekwa ndu ono, Chileke yeru unu l'eka ono g'ephe bu ohu, unu gbaru agbagba. G'umere unu buchikwaaru phe iphe-leta-mee. ⁴ Oo ya bukwanu g'oo-buru teke onye-ishi ndu nche aturu ono byaerupho k'egoshi onwiya l'oo-mee g'unu nodu ndu ojejeje, bu iya bu obunggo, du biribiri, ata yidu mebyihu emebyihu.

⁵ Nokwapho ge mu akakwarupho unube ndu ophu ka aburu unwegirima; unu wozejekwa onwunu ali l'iphu ndu bu ogerenya. Mbua; iphe, mu epfuru unu g'unu ha bu; g'iphemiphe, unu eme goshijekwa l'unu ewozeje onwunu ali l'eka nwibe unu no. Unu eyetajeru nwibe unu eka; kele "Chileke ajikajekwa ndu eku onwophe; o nodu emejekwanuru ndu ophu wozeru onwophe ali eze-iphe-oma." ⁶ Oo ya bu; unu wozeta onwunu ali l'iphu Chileke; k'ophu oo-woli unu eli me o -rwuepho. Chileke ono bukwa iya be bu Okalibe-Kakota-Ike.

⁷ Unu tukoo iphe, bukpuo iphe, unu ayoo oshi iya tukoo ye Chileke l'eka; kele enya iya ta alufujedu alufu l'eka unu no. ⁸ G'enya doo unu risaa g'unu nodu che nche l'onye ohogu unu, bu Nsetanu tsoakwaru ejephe g'oduma, tsoru aba hanyihanyi achoo onye oodzu-gbu lajashia taa. ⁹ Unu pfuchije iya uzo; unu apfu-shikwanaa ike l'ekwekwe, unu kweru ke Chileke; l'unu maakwaru-a l'unwunna unu g'ephe hakota l'eliphe-a be tukuru ejekota egube iphe-ehuka ono. ¹⁰ Obenu l'oo Chileke ono, bu iya bu onye eze-iphe-oma kpakoru mikoo l'eka ono be kuru unu g'unu le Kereshi tugba buru nanu; oo ya bu g'unu l'iya atuko nodukota l'eka lanu, bu eka odu-biribiri iya ono, ata bvudu abvubvu ono no. Oo ya bu l'unu -jetaepho iphe-ehuka ono nwanshi; yebedua l'onwiya emee unu; unu adukota ree; mee unu; unu eshihu ike; bya emekwapho unu; unu akabaa apfushi ike l'ekwekwe, unu kweru. ¹¹ G'ikemike bukotaru nkiya jasul le tuutuutuu le mijimiimii. Nokwa g'o du.

Ekele mkpochi-ishi

¹² Mu pfuakwaru nwakpuru opfu olemole deeru unu l'ekwo-ozia. O buru Sulivanusu be gude eka iya deeru mu iya. Sulivanusu ono bu nwanna anyi, mu maru l'o bu onye e gude ire iya eka. Sụ-a iphe, mu ederu iya unu bu ge mu gude iya mee g'obu shihu unu ike; teme mu nodu emekwapho ge mu gude iya pfuru unu l'iphemiphe ono be tukuru buru eze-iphe-oma, shi Chileke l'eka. Unu pfukwaru l'eze-iphe-oma ono; pfushia ya ike.

¹³ Le ndu ke Chileke, no le Babilonu; mbu Chiochi, Chileke hotakwarupho g'o hotaru unu be l'ekelekwaro unu. Maku, bu nwa mu ekelekwaro unu. ¹⁴ Unu kelekwa nwibe unu ekele; nmata phe akpa, du nsu. Ge Chileke mee g'unube ndu unu le Kereshi tugbaru buru nanu g'unu ha buru guu. Nokwa g'o du.

Ekwo-ozì K'èbo Pyita Deru

¹ Ekwo-ozì-a bẹ shì l'èka mbedua, bụ Sayimonu Pyita, onye ejeru Jizosu Kéreshi ozi; bya abụkwarupho onye-ishi-ozì iya. Ndu mu ede iya anụ bụ unubẹ ndu ono shì l'apfubekoto kẹ Chileke mẹ kẹ Onye-Ndzota bụ Jizosu Kéreshi nata ekweta ophu bụ okpobe iya gẹ k'anyibedua.

² Gẹ Chileke mekwaa g'unu kabaa ya amaru; l'o mekwaapho g'unu kabaa amaru Nnajiuphu anyi bụ Jizosu okpobe amaru eje. G'eze-iphe-oma mẹ ẹhu-guu, shì iya l'èka rwube unu ẹka rwube iya k'anyinyi.

Chileke kuru unu bya ahota unu

³ Anyi maru Nnajiuphu ono marweta iya ree; mbụ onye ono, bụ iya kuru anyi g'anyi bya g'anyi l'iya gbarụ mgba l'odu-biribiri iya; waa l'iphe-oma, onoduje eme. Oo l'amama ono, anyi maru iya ono bẹ Chileke shì gude eze ike nkiya nụ anyi iphemiphe, mkpa iya duru anyi g'anyi gude noduru iya ndzụ; emekwapho umere, egoshije l'anyi akwabẹ iya ùbvù. ⁴ Oo eze ike iya ono bẹ o gudekwapho kweshia anyi ukwe-iphe, dukota ree okpobe adudu; ukwe-iphe dakiri atụ onu iya; oo ya bụ g'unu egudekwanu k'ukwe-iphemiphe ono gbakuta azu l'emebyishi onwonye ono, ndu mgboko-a l'emebyishi onwophe; kele ẹphe eyedzujeru onu l'egu ẹjo-iphe anoduje agugbabe phe nụ; waa g'unu lẹ Chileke agbaru mgba meje umere omaa ono, oome ono. ⁵ Oo ya bụ g'unu kukebeje ẹhu se g'unu meje umere omaa yekwa l'ekweta unu. Iphe ozo, unu e-yekwa l'umere omaa aburu anwuta. ⁶ Iphe ozo, unu e-yekwafua l'anwuta iphe aburu esede onwonye. Iphe, unu e-yekwakwanu l'esedeje onwonye aburu ota-nshi. Iphe, a-nodukwa nụ etso ota-nshi aburu akwabẹ Chileke ùbvù. ⁷ Akwabẹ Chileke ùbvù aburu iphe, a-nodu etso iya nụ bụ ehe onwunu. Iphe ozo, unu e-yekobefua l'ehe onwunu ono aburu n-yemobu. ⁸ Unu -nodu emewaa egube umere ono eje l'iphe bẹ unu taa bukwaru 'ogalemkpa; ophu unu abueduru ndu ta amidu mebyi; l'amama unu maru Nnajiuphu anyi, bụ Jizosu Kéreshi. ⁹ Oe-a; onye iphemiphe ono teke erwubedu ẹka; atsukwa ishi; mbụ l'onye ono ta ahumajedu iphe, nọ ẹnya. Teme onye ono zohawaa l'oo Jizosu bẹ sashikotaru iya iphe-ẹji, o shì mehawaa.

¹⁰ Oo ya bụ lẹ-a; unwunna mu; o kwa unu bụ ndu Chileke kuru hota unu mee unu buru unwu iya. Oo iphe ono meru g'o gude unu jee ekukebeje ẹhu eme g'unu gude umere unu egoshi l'unu bupho unwu iya obu eviya; lẹ teke unu emewaa iphemiphe ono bẹ unu ta abyakpokwa eshiswe ụzo. ¹¹ Unu -nodu emewaa nno ta adukpokwa iphe, byakpoo anochi unu ụzo g'unu ta abahushi l'alì-eze Jizosu Kéreshi, bụ Nnajiuphu anyi, bya aburu Onye-Ndzota anyi.

¹² Noo g'o gude mu nodu arì lẹ mu a-nyatajekpoerupho unu iphemiphe ono. Mu makwaru-a l'unu machahawaru iya; teme l'unu pfushiwaru ike l'okpobe-opfu ono, e ziru unu ono. ¹³ O buru iya meru mu nodu arì l'ọ ka ree gẹ mu nyatakotaru unu iphemiphe ono nta-a, mu nokwadu ndzụ l'ulo-ekwa k'ogwehu-a gude yeru unu oku; ¹⁴ eshinu mu mawaru l'ọ to dudu g'oo nọ-bekwaduru nta-a; mu alashia; noo kele Nnajiuphu, bụ Jizosu Kéreshi bẹ goshiwaru mu l'o rwuwaru mu l'alala. ¹⁵ Mu e-kukebekpooepho ẹhu anyataru iya unu; k'ophu bụ mu -anodedu; unu ta azohabaedu iya azoha.

Ndu gudekpoo ẹnya phe huma ùbvù, Chileke kwaberu Kéreshi

¹⁶ Lẹ teke anyi ziru unu k'ike Jizosu Kéreshi ono, bu Nnajiuphu anyi ono, bu ike, oo-gude bya ozo ono; be o to bukwa akọ-iphè, nemadzu ritaru l'oriri iya be anyi koru unu. Anyibedua be gudekpokwa enya anyi huma odu-biribiri iya. ¹⁷ Kele Chileke, bu Nna kwaberu iya ubvu bya emee ya o gbua nwijnwii teke ono, eguru olu-opfu ono shi l'akpabiri Ogbu-nwijnwii rwua ya nchi su: "Onye owa-a bu Nwa mu nwoke, mu yeru obu; o jiru mu epho." ¹⁸ Anyibedua l'onwanyi numakwaru olu-opfu ono, shi l'imigwe ono teke ono, anyi l'iya tukoru nodu l'eli ubvu, du nsọ ono.

¹⁹ Anyi kabaa ekweshi ike l'iphemiphe ono, ndu mpfuchiru Chileke pfuhawaru ono be bukota okpobe-opfu g'o ha. Oo-buru unu eme ree me unu -nodu angabeje iya nchi; unu du g'iphoro, no l'eka ochii agba jasụ nchi abohu; ge kpokpode nchi-abohu ono ekeahaa paapaapa l'obu unu. ²⁰ Ole ophu kachakponu, bu ophu unu e-vukpodaru uzo maru bu le-a; iphe, ndu mpfuchiru Chileke pfuru ta adukwa ophu ephe shi l'uche phe pfua g'o du phe. ²¹ Kele mpfuchiru te eshidu l'uche nemadzu. Obenu le ndu mpfuchiru, du-nsọ pfuru opfu, shi Chileke l'onu ge Unme-du-nsọ meru g'ephe pfua ya.

2

Iphe, e-me ndu mpfuchiru, epfu iphe, Chileke epfuduru

¹ Lẹ teke ndiche be o nwekwaru ndu mpfuchiru shi epfuje iphe, Chileke epfuduru. Nokwapho g'o duru ndu a-nodu l'echilabo unu ezi iphe, Chileke epfuduru. Ephe ajikachakwa jika Nnajiuphu anyi, bu Jizosu; mbu onye ono, bu iya gbafutaru phe l'eka iphe-eji ono, ephe shi eme ono. Oo iphe ono meru g'o gude iphe-eji, ephe meshiru tukoru phe l'ishi. O buru iya e-me ephe alaa l'iyi egwegwa. ² Ikpoto nemadzu emechakwaa tsoahaa phe; meahaa ejo ememe. Ooburu iphe, ephe a-nodu emegbabe be ndu ta abudu ndu ke Chileke ee-gude wata epfubyishi okpobe-opfu ono, bu iya bu uzo ke Chileke ono, anyi etso ono. ³ Ndu ono, anoduje ezi unu iphe, abudu okpobe-opfu ono bukwapho ekpiri okpoga be eshitaje phe iphu. Ephe -gbeshi; ephe atuko uka, no le mgboko dzushia wushiru unu. Ephe egude nno ghopyabe unu l'ugho; ria unu okpobe okpoga. Ole o to duekwanu g'oo-no-beru nta-a; Chileke anmaa egube ndu ono ikpe. Noo kele Chileke pfuhawaru iya ro teke ndiche dobe edobe. Mbu l'iphe ono, bu iya e-gbu ndu phe ono te ekujekwa mgbenya.

⁴ Le-a; o -buru le Chileke ta ahaduru unwu-ojozi-imigwe, meru iphe-eji g'ephe ria ya ke mmanu; o tua phe mkporo chiru ye l'oku-alı-maa; le tsukiribaa eka agba ochii g'ephe nodu ngaberu mboku ikpe onoya; ⁵ o -buru le Chileke ta ahaduru ndiphe ono, meru iphe-eji teke ndiche ono ke mmanu; obenu l'o gude utso bya atuko unwu-eliphe ono rigbushia; ndu o dzotaru buerupho Nuwa, bu onye ezi phe k'apfubekoto waa umadzu esaa ozo kpoloko; ⁶ o -buru l'o nmaru Sodomu yee Gomora ikpe gude oku tsufukota phe ephe buru ntụ; ephe chihu le mgboko l'ophu; shi nno mee ge ndu ta akwabedu Chileke ubvu maru egube iphe, ya e-me phe; ⁷ teme o buerupho Lotu, bu onye pfuberekoto be o dzoru l'eka ono, ndu eme ejo-ememe bu ono. Nno l'o shi abujeru; ndu alı ono -nodu eme ejo umere, rehuru erehu ono; l'oodu Lotu eji shii; bya atsukwa iya pho l'ehu atsushi iya ya ike. ⁸ Mbu-a; o to dudu mboku-mboku, nwoke ono pfuberekoto ono te eshidu aphurwushije enya; anurwushi nchi l'ejo-ememe, ndu iphe-eji ono shi anoduje eme; k'ophu bu l'ejo-ememe, oogudeje enya huma me ophu onu le nchi shi anoduje agbawashi iya obu.

⁹ Oniya bu l'o -buru l'o noo g'o du bu ono; oo ya bu le Nnajiuphu maru-a g'oo-me dzoo ndu kweru nkiya; maru g'oo-me yeru phe eka g'ephe nahu iphe-ehuka, byapfutaru phe nu; bya amakwarupho g'oo-shi tuchia ndu iphe-eji l'eka ephe a-nodu; l'o nua phe aphu k'iphe-eji, ephe meru; o buru eka ono be ephe a-nodu jeye mboku ikpe. ¹⁰ Mbu-a; ndu oo-kachakpo njọ bu ndu ejo-iphe ono; mbu ndu ono, buepho

iphe, ephe anodujeepho achọ bu g'ephe mee iphe, bukpo iphe, egu iya enwu phe phuruphuru l'ehu; mbu iphe, bu ephe -mee ya; ephe emerwushia onwophe; ndu adudu onye ephe anuru opfu; mbu ndu ono, ezi iphe, abudu okpobe-opfu ono; ndu bu 'anu-le-nchi; ndu anoduje eku onwophe ekuku; ndu ata atsujedu ebvu epfubyishi ndu ono, a ta ahumajedu l'enya l'ogbu-nwijnwii imigwe ono. ¹¹ L'unwu-ojozi-imigwe be kakwa ndu ono ike okpobe akaka bya akakwa phe pho enweru unme; ole ephe te ejejekwa anodu l'iphu Chileke epfurwushi phe su l'ephe meru eji. ¹² Obenu le ndu owa-a; bu iphe, edoduru phe enya be ephe anoduje epfubyishi. Ephe du g'anu-egbudu, enwedu egomunggo, bu iphe, a nwudoru phe bu g'a nmataje phe l'onya gbua; o buru g'e meru anu-egbudu bu g'ee-me phe; ephe alaa l'iyi. ¹³ Oo iphe ono a-buru urwu, ephe e-rita l'ejo-iphe ono, ephe yeru aka ememe ono. Je akpachakpo l'echilabo eswe be ephe anodujeela-a eme g'ephe ria iphe ono, egu iya enwu phe phuruphuru l'ehu ono; ephe -nodu eme iya ehuru atsole phe-a utso. Ono bu iphe, iphere bya aburu iphe, uta me unu -nodu ahaje phe g'unu l'ephe tuko eri nri; me unu dokobe eri nri.

¹⁴ Lenaa l'obujeru; enya phe -humawaa nwanyi; l'ogue phe pho g'a su l'ephe le nwanyi ono kwaru. Ophu o dudu teke egu eme ejo-iphe agu-buhuje phe agu-buhu. Ntanta-a ephe edetawa ndu ophu an-shiduru ike l'iphe, ephe kwetaru; ephe anma l'onya phe. Iphe, doru phe enya buepho g'ephe e-shi kpa okpoga. Ono be ephe metawaru jeye o ria phe ishi; ephe buru ndu a tawaru onu! ¹⁵ Ephe paru okpobe uzo ono, pfuru nhamunha ono haa eje phururugbadaa; bya eetsowaa aka Belamu, bu nwa Bosoru; mbu onye ono bu iphe, o yeru enya bu okpoga, okpa l'uzo apfuduru oto ono. ¹⁶ A baaru iya mba ejo-ememe ono; k'ophu bu le nkafu-igara, ete pfujedu opfu saru onu pfua opfu ge nemadzu gude kposhia onye mpfuchiru ono eme umere onye obvu.

¹⁷ Ndu ono, ezi iphe, abudu eviya ono bu 'ogalemkpa. Ephe du g'obvu, mini tahuru. Ephe du g'igwe -rwuchaaru erwurwu k'edze mini; pherephere zikaa ya. Chileke nmawaru phe ikpe. Aka akwakoberu phe be gbahuru tsukiribaa. ¹⁸ Ephe anodujeepho epfu g'o bu phe kachaa amama; temanu opfu obu abukwarupho mkpokoro opfu. Ephe nodu egudeje iphe ono, egu iya enwu phe phuruphuru l'ehu ono gbabe onya nmata ndu buwokwadu-a be ephe nahuru ndu eshiswe uzo. ¹⁹ Ephe ekweje phe ukwe enweru onwonye; ole ephebedua l'onwophe te enwekwanu onwophe. Ephebedua bu ohu umere, rehuru erehu ono, ephe anoduje eme ono. Noo kele oo iphe, ka amadu ike; lwu-kpee ya be amadu bu ohu iya.

²⁰ Mbu le ndu ono nwekwaru-a teke ephe shi maru Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi okpobe amaru; mbu Onye-Ndzota anyi ono. Su ophu ephe eshiedu eshi ejo uzo ono, emerwuje unwu-eliphe ono. A nonyaepho; ejo umere ono, ephe shi hawaa ememe ono lwa azu bya eria phe ishi ozo; ka phe ike lwu-kpee phe. O kwa iya bu l'onodu ehuru onye ono abya aka njo; eme le g'o duhawaa le mbu. ²¹ Mbu-a; o gogo kakwaru egube onye ono ree; ome o to dukpodaa teke o majeru uzo bu o -shia ya; Chileke agua ya l'onye pfuberekoto; eme l'onye ono machaaru uzo ke Chileke bya atsu-phu azu haa emeje ekemu ono, Chileke turu iya ono. ²² O kwa iya bu l'iphe ono, aanmaje l'etu ono a-vua l'ehu onye ono, bu iya bu etu, a nmaru, suru le "Nkuta nwachaaru enwa laphu azu je erichaa ya." Etu ozo buru le "Ezi be a wuchaaru ehuru; o laphu azu je ebvua epuchi." Noo ge ndu ono du bu onoya.

3

Nnajiuphu a-bya ozo

¹ Ndu mu yeru obu; owa kweakwa akpo ekwo-ozu ebolechiko, mu dewaru unu. L'ime ekwo-ozu labo ono be mu dewaru gude yeru unu oku; nyataru unu g'unu rije

oriri iphemiphe ono, e ziru unu ono. ² Oo ya bu; unu nyatajekwa opfu, ndu mpfuchiru Chileke ono pfuru teke ndiche. Ndu ono bu ndu eeyeru ubvu. Unu anyatajekwapho iphe ono, Nnajiuphu, bu Onye-Ndzota ono shi l'eka ndu-ishi-ozu iya zia unu. ³ Iphe, e-vukpoadaru uzo doo unu enya bu owa kpada; mgboko-a bya l'abvu be o nwekwaru ndu e-mechaa buru ndu taa dujedu ike sede onwophe l'egu ejo-iphe, enwu phe phuruphuru l'ehu; bukwarupho ndu a-noduje aja unu ewenu. ⁴ Iphe, ephe e-pfuje bu; "Denuhununu Jizosu obu, kweru unu ukwe le ya a-bya ozo obu? Kele e -shi teke nna anyi oche phe noru laa be iphemiphe dukwapho g'o du; e -shi teke e meru mgboko." ⁵ Ephe elekebekpoeppo enya; jika jinyia enya l'ephe taa ridu oriri iphe ono, Chileke meru teke ndiche ono. L'oo opfu, Chileke pfuru l'onu kpoloko be o gude mee igwe mee ali. Ali shi le mini du; o buru mini ono meru iphe ndzu du le mgboko. ⁶ Teme le Chileke meru igwe dzee mini; rigbukota iphe, shi du le mgboko ophu shi du teke ono l'ophu; o buru ola-l'iswi. ⁷ Igwe yele ali, bu ophu du nta-a bukwa opfu onu be e gude sede iya g'o nodu jeye mboku, oku e-kepyashi iya, bu iya bu mboku oke ikpe ono. Noo mboku, Chileke a-nma ndu ta anuduru iya opfu ikpe; mee phe ephe aburu ola-l'iswi.

⁸ Ole-a; ndu mu yeru obu; iphe lanu unu ata zohajedu bu l'enya nnajiuphu be ujiku lanu dukwa iya-a g'unu-kuru-unu apha; unu-kuru-unu apha dukwa iya pho g'ujiku lanu. ⁹ Nnajiuphu ta akpukwa ehuru akpukpu eme iphe, o kweru ukwe iya, bu iya bu iphe, ndiphe anoduje ari. O kwa nshi be otaru anyi kele o to dudu onye o du iya g'a su l'o laru l'iswi; o chia g'izimanu lwa onyemonye azu.

¹⁰ Mbui le mboku, Nnajiuphu a-bya be oo-byakwa g'onye-oshi byaru oshi l'enyashi. Mboku ono be igwe e-deru riiriiri mihu. Iphemiphe, du l'igwe; kpokpode me onwa me enyanwu be oku e-kekota. Mgboko l'ophu mekpoo akanya, ndiphe seru dobe l'ime iya be oku e-kepyashikotakwa. ¹¹ Eshinu unu mawaru l'iphemiphe-a, du le mgboko-a bukota iphe, e-kepyashihu l'oku; unu kwabekwarupho onwunu enya meje umere, gbaru unu l'ememe. Unu nujeru Chileke opfu; unu eworu ndzu unu g'o ha ye iya l'eka g'o bukotaru nkiya. ¹² Unu chierupho enya yee l'uzo; ngaberu mboku, Chileke a-bya emebyia mgboko-a. Oo mboku ono be Chileke a-tu oku l'igwe; oke okpomoku apaa aka; k'ophu iphe, nokota iya nu a-dazehukota. ¹³ Ole-a; Chileke be kwekwaru anyi ukwe emefuta igwe ophu yee mgboko ophu. Ono buwaa ndu pfuberekoto l'enya Chileke bu ndu e-buru iya nu kpoloko. O buru mgboko ophu ono be anyi ele enya iya.

¹⁴ Oo ya bu; ndu mu yeru obu; eshinu unu ele enya iphemiphe-a; unu kukebeppo ehuru dobe onwunu oru g'o to du iphe, aa-ta unu uta iya l'iphu Chileke. G'unu le Chileke du le ree. ¹⁵ Unu anyatajekwa l'iphe, meru g'o gude Nnajiuphu nodu ata nshi ono bu g'unu bya ge ya dzoo unu. O kwapho iphe ono be nwanna anyi Polu, anyi yeru obu dehaakwarupho unu l'ekwo-ozu, o detaru unu. O kwa Chileke be nuru iya mmamiphe, o gude dee ya. ¹⁶ Le-a; iphe, bukotakpoo ekwo-ozu, o deru g'o ha be o pfukotakwaru opfu iphe-a, e-mechaa mee nu-a l'iphe, bukpo ekameka, o pfuru opfu gbaa ya okpa. Iphemiphe ono, Polu deshikotaru ono nwekwaru ndu ophu oopfufe, te ekwejedu edo enya. O buru iphe ono meru g'o gude ndu amadu iphe; mbui ndu apfushiduru ike l'ekwekwe, ephe kweru ke Chileke; nodu ewojeru iya gha igharaphu, buhukwaa g'ephe aghaje ikpoto iphe ozo, e deru l'ekwo-opfu Chileke. O buru egube ono be ephe emeje gude aka phe meta ola-l'iswi tukobe onwophe l'ishi.

¹⁷ Oo ya bu; ndu mu yeru obu; eshinu unu vuwaa uzo makotaru iphemiphe-a; unu kwabekwaru onwunu enya ge ndu ejo-mboku ono te eduphu unu; g'ephe te eme unu g'unu kweta l'uka ono, ephe anoduje adzushi ono be bu okpobe-opfu; shi nno mee g'okpa chiswafu unu g'unu lufu l'okpobe uzo ono, unu pfuru pfushia ike ono. ¹⁸ Oo ya bu le-a; g'eze-iphe-oma ke Chileke nodu aka shii l'ehu unu; unu akakwapho amaru

Nnajiuphu anyi bya aburu Onye-Ndzota anyi, bu Jizosu Kereshi okpobe amaru. Oo ya kpoloko kpeekpu bu onye aa-ndu akwabe ubvu mboku-mboku jasụ le tuutuutu le mimiimii. Nokwa g'ọ du.

Èkwo-ozì Kẹ̀ Mbù, Jìonu Deru

Opfu, bụ ndzu, shi Chileke l'ẹka

¹ Iphe, anyi ede l'ẹkwo-ozì-a anụ unu-a bụkwa k'onye ono, ẹpha iya bụ Opfu Chileke-a, bụ iya bụ kẹ Opfu, bụ ndzụ, shi Chileke l'ẹka-a. Opfu ono, anụje ndzụ ono shikpọ lẹ mbụlembu dụ. Anyi nụmakpooru iya lẹ nchị; bya ahuma iya l'ẹnya; gbua ya ẹnya igo; bya ebyia ya ẹka. ² Onye ono, bụ ndzụ ono bẹ e meru k'ọphu eegudeje ẹnya hụma iya; anyi hụmawa iya. Ọ bụru iya bẹ anyi aturu unu ọnu iya-a, bụ iya bụ kẹ ndzụ ojejeje onoya. Ndzụ ono bụ yẹ Chileke, bụ Nna shihawaa nọduta. Chileke bya egoshiwa iya anyi; mee anyi maru iya. ³ Ọ bụ iphe ono, anyi hụmaru l'ẹnya bya anuma lẹ nchị ono bẹ anyi akọkwarupho unu-a g'anyi l'unu atugbabe onwanyi. Atugba ono bụ atugba ọphu anyi lẹ Chileke, bụ Nna waa Nwa iya, bụ Jizọsu Kéreshi tugbaru. ⁴ Iphe, anyi ededoru unu iphemiphe-a bụ g'ẹhu atsofu anyi l'unu uto l'ishi.

Chileke bụ iphóró, ngarụ ẹgu

⁵ Ọwa-a bụ ozi, anyi nūmaru iya l'ọnu; bụ iya bẹ anyi akọru unu-a, bụ iya bụ lẹ Chileke bụ iphóró; ọchii ta adudu iya ililekpoo. ⁶ Teke anyi sūru l'anyi l'iya tugbaru onwanyi; l'ẹka anyi nọ l'ọchii; bụkwa ụka bẹ anyi adzụ; tẹme ọphu anyi emedu ire-lanụ. ⁷ Obenu teke anyi bu l'iphóró gẹ yẹbedua nọ l'iphóró-a; ọo ya bụ l'anyi lẹ nwibe anyi tugbaru; mee Jizọsu, bụ iya bụ Nwa Chileke nọdu asafukotaje anyi iphe-ẹji, anyi meru g'ọ ha.

⁸ Teke anyi sūru l'anyi te emedu iphe-ẹji bụkwa onwanyi bẹ anyi aghọru ụgho; tẹme ọphu ọkpobe-opfu ono adudu anyi l'ẹhu. ⁹ Teke anyi koshiru iphe-ẹji, anyi meshiru b'ọo-guru anyi nvu l'iphe-ẹji ono g'ọ ha; bya asafukota anyi iphe, bụkota ẹjo umere, anyi eme; eshinu ọ bụ onye apfushije ike l'iphe, o kweru ukwe iya; bya aburu onye emeje iphe, pfuru ọto. ¹⁰ Teke anyi sūru l'anyi te emeduru iphe-ẹji bẹ anyi mewaru iya onye ntuphu-ire; tẹme ọphu opfu iya adudu anyi l'ẹhu.

2

Kéreshi agbajeru anyi mkpu

¹ Ụnwegirima mu; iphemiphe-a bẹ mu edekwaru unu l'ẹkwo g'unu te emeje iphe-ẹji; ọle teke ọ duru onye meru iphe-ẹji bẹ anyi nwekwaru-a onye epfuchiru anyi l'iphu Nna anyi. Onye ono bụ Jizọsu Kéreshi, bụ onye pfuberekoto. ² O woru onwiya gwee ẹja ọha; gude gwefu iphe-ẹji, anyi meshiru mękpoo iphe-ẹji, ndu mgboko mgburugburu meshiru; ọ tọ bụdu-a ọphu anyi meshiru nwękiya.

³ Teke anyi emeje iphe, Chileke turu ekemu sụ g'e meje; ọo ya bụ anyi amakaharu l'anyi maru iya. ⁴ Onye sūru lẹ ya maru iya; ọphu oomedu iphe, ọ turu ekemu sụ g'e meje bụ onye ntuphu-ire; ọkpobe-opfu ta anodu iya l'ẹhu. ⁵ Obenu l'onye eme iphe, Chileke pfuru bẹ bụ onye yeru Chileke obu yefukpoo ya ya l'ishi. Noo iphe, e-me g'anyi makaharu l'anyi l'iya tugbaru bụru nanu bụ onoya. ⁶ Onye sūru lẹ yẹ Chileke tugbaru bẹ ọ gbaru kẹ g'ọ nọdu ẹgube ndzụ ono, Jizọsu shi nọdu ono.

Ekemu ọphúú

⁷ Ndu mu yeru obu; ekemu-a, mu ederu unu-a ta abụekwa ekemu ọphúú; ọ bụwaa akahụ ekemu, unu shikpọ lẹ mbụlembu nweru; akahụ ekemu ono bụ ozi, unu

nụmahawaru. ⁸ Ọle mu edekwaru-a unu ekemu òphúú; kele ọkpobe-opfu iya ono be a gbẹ nұmawaa l'ẹhu Kéreshi waa l'ẹhu unubẹdua; noo l'ọchii abvụwaa abvụbvụ; ọkpobe ìphóró gbẹ shiwaa unu l'ẹhu abyawaa adụdu.

⁹ Onye suru lẹ ya nọ l'ìphóró ono; tẹme nwanna iya dukwa iya phọ ashị be bukwa l'ọchii be ọ nọkwadu byasụ nta-a. ¹⁰ Onye yeru nwanna iya obu nọ l'ìphóró ono; ebe ọ dudu iphe, onye ono emejekpọo bu iphe, e-me g'onye ọzo dalahụ l'eme iphe-ẹji. ¹¹ Obenu l'onye nwanna iya dụ ashị nọ l'ọchii ono; tẹme ọ nọdu eje daadishi l'ọchii; ọphu ọ madụ ẹka ooje; kele ọchii ono mewaru ẹnya gbahụkota onye ono tsukiribaa.

¹² Mu ede ẹkwo-a anụ unubẹ ndu bu unwegirima; kele Chileke gudewaa k'ẹhu Jizọsu gụaru unu nvụ l'iphe-ẹji, unu meshiru. ¹³ Mu ede iya anụ unubẹ ndu bu nna; kele unu maru onye ono, shi lẹ mbụ dụ onoya. Mu nọdu ede iya anụ unubẹ ndu bu okorọbya; kele unu lwụ-kpewaru Onye-Njọ ono, bu Obutuswe l'ọgu. Mu ede iya anụ unubẹ unwegirima; kele unu maru nna ono.

¹⁴ Mu dewaru iya nụ unubẹ ndu bu nna; kele unu maru onye ono shi lẹ mbụ dụ onoya. Mu bya edewa iya nụ unubẹ ndu bu okorọbya; kele unu shihuru ike; opfu Chileke buru unu eburu l'ẹhu; tẹme unu lwụ-kpewaa Onye-Njọ ono, bu Obutuswe.

¹⁵ Unu te eyekwa mgboko-a ẹnya; ọzo iphe, dụ iya l'ime. Onye yeru mgboko-a ẹnya be te eyekwaru Chileke bu Nna ẹnya. ¹⁶ Kele iphemiphe, dụ lẹ mgboko-a, bu iya bu ẹgu ẹjo-iphe, agugbaa nemadzu; waa ẹgu enweru iphemiphe, ẹnya humaru; mękpoo eku-onwonye ọ-phushia-ugbu l'iphe mgboko-a ta abukwa l'ẹka Nna be o shigbaa; ono shigbaa lẹ mgboko. ¹⁷ Mgboko-a mę iphe, dụ iya nụ, bu iphe, agugbaa nemadzu tukokwaru abyawaa ephushihukọta; obenu l'onye eme iphe, dụ Chileke l'uche a-dzuru ndzụ jasụ lẹ tuutuutu lẹ mјimiimii.

Onye-achi-nta-Kéreshi

¹⁸ Unwegirima mu; nta-a buakwa teke ikpazụ. Unu nұmawaru l'onye-achi-nta-Kéreshi l'a-bya. Nta be ndu achi-nta-Kéreshi duakwaa igwerigwe. Ọ buru iphe ono meru g'o gude anyi maru lẹ nta-a buwaa teke ikpazụ. ¹⁹ Ndu ono shikwa l'echilabọ anyi lufu; anyi l'ẹphe shihaakwa nọduta; ọle ọ tọ dudu teke ẹphe bujeru anyi. Ome ẹphe bu anyi mę anyi l'ẹphe anọdukwaa; obenu l'ẹphe lufuru g'ọo-buru iphe, doru ẹnya l'ọ tọ dudu g'ẹphe ha mę onye lanụ, bu anyi.

²⁰ Obenu l'unubẹdua be Kéreshi yewaru Unme-dụ-Nsọ l'ẹhu; unu makotaru iphe ono, bu ọkpobe-opfu ono. ²¹ Sụ-a; iphe, mu ededoru unu ẹkwo-a ta abukwa l'unu ta amadụ ọkpobe-opfu ono. Ọ kwa l'unu maru iya; tẹme unu makwaruphọ l'uka g'ọoduhabe ta abudu l'ọkpobe-opfu be ooshije.

²² ?Buhunu onye bu onye taru ishi k'adzụ ụka, abudu onye ekwedu l'ọo Jizọsu, bu Kéreshi ọbu, Chileke kweru ukwe iya. Noo onye bu onye-achi-nta-Kéreshi bu ono; mbụ onye jikaru Nna jika Nwa. ²³ Kele onyemonye, jikaru Nwa jikawaru Nna. Obenu l'onye kwetarụ ke Nwa be woakwaruphọ onwiya tugbabe l'ẹhu Nna.

²⁴ A bya l'ẹhu k'unubẹdua; mu sụ g'ozì ono, unu nұmaru eshi lẹ mbụ ono nọ-shiękwapho unu ike l'ọkpoma; g'unu gudeshia ya ike. Ọ -buru l'iphe ono, unu nұmaru eshi lẹ mbụ ono nọ-shiru unu ike l'ọkpoma; noo ya bu; unu lẹ Nwa mę Nna atugba buru nanụ; g'unu tugbaru iya kwaseru. ²⁵ Ọwa-a bu iphe, Kéreshi kweru anyi ukwe iya, bu iya bu ndzụ ojejeje.

²⁶ Ono bukwa ke ndu eme g'ẹphe mee unu mkpurukpuru-ẹnya; duswee unu ọzo l'iphe ke Kéreshi be mu deru unu ono. ²⁷ Obenu l'unubẹdua be Chileke yewaru Unme-dụ-Nsọ nkiya l'ẹhu. Mkpa onye ọzo, ezi unu iphe ta adueduru unu; eshinu Unme ono ezikotaje unu iphemiphe; tẹme iphe, oozije buru ọkpobe-opfu; ọphu ọ dudu ụka, dụ iya nụ. Ọo ya bu; unu lẹ Kéreshi tugbakwa buru nanụ g'unu tugbaru iya kwaseru. Nokwa iphe Unme ono ziru unu bu ono.

²⁸ Nta-a bụ ị-a; ụnwegirima mu; unu l'iya tughakwa buru nanu g'unu tugbaru; g'oburu teke o goshierupho onwiya g'obu esihu anyi ike g'anyi te egude iphere tsuhu iya ebvu teke oobya. ²⁹ Teke o bu l'unu maru le Chileke bu onye pfuberekoto; g'o dokwaapho unu enya l'onyemonye, eme iphe, pfuru oto be bu nwa, Chileke nwuru.

3

Aburu unwu Chileke

¹ Unu humaru egube ge Chileke, bu Nna yebewaru anyi obu ke g'o kua anyi unwu iya; teme o buru iphe, anyi bu bu ono. Iphe, meru iphe, ndiphe amadu anyi bu l'ephe ta amadu iya. ² Ndu mu yeru obu; nta-a be anyi buakwaa unwu Chileke. Iphe, anyi e-mechaa buru teke afutakwa; ole iphe, anyi maru bu le teke Kereshi byaerupho be anyi a-du g'o du; eshinu o buepho g'o du bu g'anyi a-huma iya. ³ Noo ya bu; onye no Jizosu l'eka ele enya abyabya iya ono; l'a-bujeru onye duebe ree; le Jizosu obu l'onwiya be bukwa onye duebe ree.

⁴ Onyemonye meru iphe-aji be ikpe nmaakwaru l'o mebyiru ekemu Chileke; kele eme iphe-aji bu emeanyi ekemu Chileke. ⁵ Unu maru l'oo Kereshi obu byaru g'o bya ewofu nemadzu iphe-aji l'ehu; teme yebedua l'onwiya ta adukwa iphe-aji, du iya l'ehu. ⁶ O to dukwa onye yee Kereshi tugbaru buru nanu emejekwadu iphe-aji; ophu o dukwa onye emeje iphe-aji humajewaru iya nu; ophu o buro k'amaru iya amaru.

⁷ Unwu mu; unu te ekwekwa g'o duru onye e-duswee unu uzo l'iphe ke Kereshi. Onye eme iphe l'uzo, pfuru oto be bukwa onye pfuberekoto ge Kereshi bukwapho onye pfuberekoto. ⁸ Onye eme iphe-aji bu ke Obutuswe; kele Obutuswe anoduje emeswe Chileke e -shikpoo le mbu. Iphe, Nwa Chileke byadoru bukwa g'o mebyia iphe Obutuswe eme emeanyi.

⁹ Onyemonye, Chileke nwuru te emejeedu iphe-aji; kele Unme Chileke l'erewa ire l'ehu onye ono; k'ophu o to byadu emeje iphe-aji; eshinu o bu Chileke nwuru iya. ¹⁰ Waa g'ee-gude maru ndu bu phe bu unwu Chileke; me ndu bu unwu Obutuswe bu owa-a: onyemonye ete emejeedu iphe l'uzo pfuru oto te shikwa le Chileke; ophu onye eyeduru nwanna iya obu eshikwapho le Chileke.

Eye nwibe onye obu

¹¹ Unu makwaru l'ozima ono, e shi le mbulembu zita unu ono bu g'anyi yee nwibe anyi obu. ¹² G'anyi ta adukwa ge Kenu. Le Kenu nokwa l'eka Onye-Njo ono, bu Obutuswe gbua nwune iya. Su-a; ?bu gunu kparu iphe, o gburu nwune iya obu? Iphe, kparu iya nu bu le Kenu obu l'onwiya be umere iya du eji; umere ke nwune iya buru umere, pfuru oto.

¹³ Unwunna mu; g'o to dujekwa unu biribiri l'unu du ndiphe ashị. ¹⁴ Ophu anyi makpodaru bu l'anyi shi nwuhu anwuhu; ole anyi shiwaa l'anwuhu ono futawaa; bahu le ndzu. O buru iphe, anyi gude maru l'oo noo g'o du bu ono be bu l'anyi yeru unwunna anyi obu. Onye te eyeduru nemadzu ibiya obu be nwuhukwaru anwuhu g'o nwuhuru. ¹⁵ Iphe, bukpoo onye nwanna iya du ashị buakwaa ochi be o gburu; unu maanaru-a l'onye gburu ochi be ndzu ojejeje ta nodu l'ehu. ¹⁶ Su-a; g'anyi gude maru iphe, bu eye obu bu le Kereshi haru g'e gbua ya l'opfu ehụ anyi. Oo ya bu l'anyibedua be o rwubekwarupho ahaje g'e gbua anyi l'opfu ehụ onye anyi l'iya tukoru nodu Chileke l'eka. ¹⁷ Ole teke o bu l'o duru onye eku mgboko-a byaru; o buru onye yee ya tukoru nodu Chileke l'eka be mkpa byaru; obeta ophu oogbaru iya mkpu o kpochiaru iya okpoma; ?bu gunu be egube onye ono a-gbabe okpa su le ya yeru Chileke obu? ¹⁸ Unwegirima mu; g'anyi te eyejeshi obu l'onu l'onu; g'anyi gudeje umere goshi l'onye-a be anyi yeru pho obu eviya.

Enweru òkpoma l'iphu Chileke

¹⁹ Oo ya bụ; anyi -nòdu eme nno; anyi egude iya maru l'anyi shi-a l'òkpobe-opfu ono. Oobuwaru iya rọ bẹ anyi e-gude mee g'obu kabaa anyi eshihu ike l'iphu Chileke; ²⁰ mę ọ -duru teke obu anma anyi ikpe; kele Chileke ka obu anyi shii; tẹme ọ maru iphemiphe. ²¹ Ụnwunna mu; ọ -buru l'obu ta anmajedu anyi ikpe; bunu iya bụ lę ndzụ ta aguedu anyi l'iphu Chileke. ²² Anyi anataję l'ęka iya iphe, bukpo iphe, anyi suru g'ọ nụ anyi; kele anyi emeje ekemu, ọ turu; tẹme anyi nòdu eme iphe, dụ iya ree. ²³ Iphe, bụ ekemu ono, Chileke turu sụ g'anyi meje ono bụ g'anyi woru onwanyi ye l'ęka Nwa iya bụ Jizọsu Kéreshi; wafua g'anyi yee nwibe anyi obu, bụ iya bụ iphe, ọ turu anyi l'ekemu sụ g'anyi meje. ²⁴ Onye emeje ekemu Chileke bę bukwa ebubu l'ime Chileke tẹme Chileke bukwaruphọ l'ime iya. Iphe, anyi egudeje maru lę Chileke bu l'ime anyi bụ Unme iya, ọ nuru anyi.

4

Unme Chileke l'unme Obutuswe

¹ Ndu mu yeru obu; ọ tọ buẹbekwa ndu suru lę Unme Chileke bu phę l'ęhu bę l'a-bujeru ęphe -pfua iphe; unu ekweta l'ọ bụ eviya. Unu dalejeadakwaa ya adale g'unu maru; ?Unme obu shia l'ęka Chileke? L'o nwekwaru ndu mpfuchiru wufuru dzuru mgboko nta-a epfu iphe, Chileke epfuduru. ² Sụ-a; wakwa g'unu e-gudeje maru Unme ophu shi Chileke l'ęka baa. Iphe, bukpo onye pfukpwaru l'edzudzu-ọha sụ lę Jizọsu Kéreshi byaru-a bya aburu nemadzụ eviya lę mgboko-a; unu amaru lę Unme, bu onye ono l'ęhu bụ Unme, shi Chileke l'ęka. ³ Iphe, bukpo unme te ekwejedu epfu lę Jizọsu Kéreshi byaru-a bya aburu nemadzụ lę mgboko; unu amaru l'unme k'ono te eshidu l'ęka Chileke. Unme k'ono bụ unme k'onye ono, bụ iya bụ ọchi-nta-Kéreshi. ?Ọ kwa l'unu nımawaru l'onye-achi-nta-Kéreshi ono e-mechaa bya? Ọ byaakwaru. Ọ nọakwa lę mgboko anono.

⁴ Obenu lę-a; unwu mu; unubędua shikwa lę Chileke. Unu mekpeakwaru phę. Noo kele onye bu unu l'ime kakwaa onye bu lę mgboko-a ọkpehu. ⁵ Sụ-a; ęphe shikwa lę mgboko-a; opfu ęphe epfu shi lę mgboko-a; ndu mgboko-a nòdu anuru phę opfu. ⁶ Anyibedua bụ kę Chileke. Ọ buru ndu maru Chileke bụ ndu ekweje lę k'anyi bụ iya. Ndu abudu kę Chileke te ekwejedu lę k'anyi bụ iya. Nokwa g'anyi egudeje makaharu unme ire-lanụ yele unme ntuphu-ire.

Chileke bụ n-yemobu

⁷ Ndu mu yeru obu; unu g'anyi tuko yee nwibe anyi obu l'eye obu shikwa l'ęka Chileke; tẹmanu onye yeru nwibe iya obu bę bukwa onye Chileke nwuru; tẹme ọ buru onye maru Chileke. ⁸ Onye te eyejedu nwibe iya obu ta amakwa Chileke; kele Chileke bukwa eye obu l'onwiya. ⁹ Gę Chileke gude goshi anyi gę ya yeberu anyi obu bụ l'o ziru Nwa iya lanụ, ọ nwuru kpoloko; g'ọ bya lę mgboko g'anyi eshi iya l'ęka dzuru ndzụ. ¹⁰ Ęka n-yemobu ọwa-a gude shia iche bụ lę-a; ọ tọ bụdu l'ọo anyibedua yeru Chileke obu; ọ bụ-chia Chileke bę goshiru l'ọo yebedua yeru anyi obu. G'ọ gude goshi iya bụ l'o woru Nwa iya ye g'ọ bya eworu onwiya gwee ęja ọha; gude gwefu iphe-ęji, anyi meru.

¹¹ Ndu mu yeru obu; eshinu Chileke yeberu anyi obu ęgube ono bę ọ gbakwaru-a anyi g'onymonye eyegbaa nwibe iya obu. ¹² Chileke bę o tokọ dụ-swekwaa onye humajewaru iya nụ. Obenu lę-a; anyi -yewaa nwibe anyi obu; ọo ya bụ Chileke ebukwanuru anyi eburu l'ęhu; tẹme n-yemobu Chileke edzuhukwaaphọ oke l'ęhu anyi.

¹³ Lę Chileke nukwaru anyi Unme nkiya gędegede. Ọ buru Unme ono, ọ nuru anyi ono meru g'ọ gude anyi maru lę Chileke bu ebubu l'ime anyi; tẹme anyibedua

bukwaruphọ l'ime iya. ¹⁴ Teme anyi humawaa l'enya; bya epfuru iya onyemonye su le Nna yeru Nwa iya g'o bya aburu Onye-Ndzota unwu eliphe. ¹⁵ Oo ya bu l'onye duwaru ike pfuru l'edzudzu-oha; pfua le Jizosu bu Nwa Chileke be a maerupho le Chileke buwa iya ebubu l'ehu; teme onye obu bukwaruphọ l'ehu ke Chileke. ¹⁶ Su-a; anyi maakwaru le Chileke yeru anyi obu; anyi bya ewowaru onwanyi ye iya l'eka; opfu l'anyi kwetaru l'o yeru anyi obu eviya.

Chileke bukwa n-yemobu l'onwiya. Oo ya bu l'onye gude n-yemobu buru be buwa ebubu l'ime Chileke; teme Chileke bukwaruphọ l'ime onye obu. ¹⁷ Iphe e-goshi le n-yemobu dzuru oke l'ehu anyi bu l'obu e-shihu anyi ike mboku ikpe ono. Noo l'oo ge ndzu Kereshi du bu ge ndzu anyi dukwapho le mgboko-a. ¹⁸ N-yemobu te enwedu ndzu-agugu. N-yemobu, ophu debe ree agbejechikwa chifu iphe, bukpo ndzu-agugu g'o ha. Noo le nemadzu -nodu eme iphe; ndzu nodu agu iya; be o maru l'aa-hu iya ahuhu. Oo ya bu l'onye ono ndzu agu ono be n-yemobu iya adubebe ree.

¹⁹ Anyi yeru iya obu; kele o vururo uzo yee anyi obu. ²⁰ Teke o bu le nemadzu be nwanna iya du ash; l'eka onye obu sukwaru le ya yeru Chileke obu; o kwa uka be onye obu dzuru. ?Denu g'o bu onye yee ya bu nwanna, bu onye o humaru l'enya be o to yeduru obu; o buchiaru Chileke, o to humaduru l'enya be oo-gbe yechia obu. ²¹ Jizosu l'onwiya tukwaru ekemu-a su g'onye yeru Chileke obu yekwapho nwanna iya obu.

5

Okoo, anyi atu ekpu iphe mgboko

¹ Su-a; iphe, bukpo onye kwetaru l'oo Jizosu bu Onye-Ndzota obu, Chileke kweru ukwe le ya e-zi g'o bya obu; onye ono buakwaa nwa Chileke. Ozo bu l'onyemonye, bu onye yekpowaru onye nwuru nwa obu l'atukojekwa onye obu yee nwa iya obu yee obu. ² Anyi -yee Chileke obu bya emeje ekemu, o turu; oo ya bu anyi amaru l'anyi yeru unwu Chileke obu. ³ Le g'anyi e-shije goshi l'anyi yeru Chileke obu bukwa emeje iphemiphe, Chileke turu l'ekemu su g'e meje. Ophu iphe, o turu l'ekemu iya obu abukwa l'ootsu l'ehu ememe. ⁴ Onyemonye, Chileke nwuru; alwu-kpeje iphe mgboko; ka iya ike. O buru l'oo l'anyi wowaru onwanyi ye Chileke l'eka meru iphe, anyi lwu-kpewaru iphe mgboko; turu okoo kpua ya. ⁵ Mbua-a; ?bu onye du idagha bu onye atuje okoo kpua iphe mgboko? ?Tobudu onye kwetaru l'oo Jizosu bu Nwa Chileke?

Anoru Jizosu l'ekebe

⁶ O kwa Jizosu Kereshi bu onye ono, byaru nu ono. Teke o byaru be bu mini be o gude bya; bya egudekwapho mee. Mbua-a; o to bu du mini kpoloko be o gude bya; o gude mini bya egude mee gude bya. Onye egoshi l'iphe ono bu eviya bu Unme Chileke; kele oo Unme Chileke l'onwiya bu okpobe-opfu ono. ⁷ Kele ephe du eto agba ekebe l'imigwe. Ndu ono bu Nna; yele Opfu-Chileke; yele Unme-du-Nso. Ephe n'eto ono tugbaru buru nanu. ⁸ Ephe dukwapho eto agba ekebe l'eliphe. Ndu ono bu Unme Chileke yele mini waa mee. Ephe n'eto tukoru tugba nanu. ⁹ Anyi ekwetaje ekebe, nemadzu agba. Ekebe, Chileke agba gbekwa kabaa eshihu ike. Ono buru ge Chileke gude egoshi le Jizosu bu Nwa iya. ¹⁰ Oo ya bu l'onye wowaru onwiya ye Nwa Chileke ono l'eka be ekebe ono duwaa l'okpoma. Onye te ewokwanuru onwiya ye Chileke l'eka be meakwaru iya onye ntuphu-ire; kele o to kwedu l'ekebe Chileke agba le k'ehu Nwa iya bu eviya. ¹¹ Ekebe ono bu le Chileke nuru anyi ndzu ojeje; waa le ndzu ono bu l'ehu Nwa iya be o shi. ¹² Onye yee Nwa iya ono tugbaru buru nanu be nweakwa ndzu ono; ophu onye yee Nwa iya ono atugbaduru buru nanu enwekwanu ndzu ono.

Ndzu ojejoje

¹³ Sù-a; iphe-a, mu ede-a bukwa unubèdua, unu lẹ Nwa Chileke tṣgbaberu buru nanu-a bẹ mu ederu iya; g'unu amakwanuru l'unu nwewaru ndzu ojejoje ono. ¹⁴ Obu esihuje anyi ike l'iphe Chileke; noo l'oonumaje olu anyi mẹ ọ -buru l'iphe, anyi sūru g'ọ nū anyi bẹ anyi pfuru g'ọ dū iya l'uche. ¹⁵ Ọ n'iya bụ l'eshinu anyi maru l'oonumaje olu anyi l'iphe, bukpo iphe, anyi sūru g'ọ nū anyi; bẹ anyi maanaru-a l'anyi natawaru iphe, anyi sūru g'ọ nū anyi obu.

¹⁶ Ọ -duru onye hūmaru nwanna iya ẹka oome iphe-ẹji, abudu e -mee ya; l'o gbua onye meru iya nū; g'onye ono pfukwaru nū Chileke gẹ Chileke woru ndzu nū nwanna iya ono, meru iphe-ẹji ono. Nokwapho iphe, Chileke e-me l'ehu ndu eme iphe-ẹji, dū ẹgube ono. Ọ dukwanuru iphe-ẹji ophu bụ e -mee ya; l'oogbua onye meru iya nū. Mu ta asukwaru g'e pfuje nū Chileke k'ẹgube iphe-ẹji k'ono. ¹⁷ Iphe, bukotakpo iphe, e meru l'uzo, apfuduru-oto bukwa iphe-ẹji; ọle ọ dukwarupho iphe-ẹji ophu abudu e -mee ya; l'oogbua onye meru iya nū.

¹⁸ Anyi maru l'onnyemonye, Chileke nwuru te emejedu iphe-ẹji. Kẹle Nwa ono Chileke nwuru ono anọduje eleta onye obu ẹnya ọkpobe eleta; k'ophu Onye-Njọ ono, bụ Obutuswe tee byidu iya ẹka.

¹⁹ Anyi maakwaru l'anyi bụ kẹ Chileke; lẹ ndiphe mgburugburu bẹ Onye-Njọ ono, bụ Obutuswe tūru gburumu swiswia.

²⁰ Ophu anyi makpoadaru bụ lẹ Nwa Chileke byaru; anyi bya amakwarupho l'o meru g'ẹnya sahu anyi; k'ophu anyi byaru bya amaru onye ono, bụ iya bụ ọkpobe Chileke ono. Onye ono bụ ọkpobe Chileke ono bẹ anyi l'iya tṣgbaru buru nanu. Ọ buru onye o shi l'ẹka bụ Nwa iya ono, bụ Jizosu Kéreshi. Yẹbedua, bụ Jizosu Kéreshi bụ ọkpobe Chileke ono; bya aburu iya bụ ndzu ojejoje ono l'onwiya.

²¹ Ụnwegirima mu; unu te ekwejekwa g'ọ duru iphe, unu ahajẹ g'ọ bya anọchia ẹnya Chileke l'ime ọkpoma unu.

Èkwo-ozì K'èbo, Jìṅnu Deru

¹ Èkwo-ozì ọwa-a shì l'èka m̀be onye e meru ọgerenya Chìochì. Onye mu ede iya anụ bụ eze-nwanyị onò, Chileke họtaru onò yè ndibe iya, bụ ndu mu yeru obu; opfu lè mu l'èphe t̀kowaru bya amaru ọkpobe-opfu onò. Mbụ-a; ọ tọ b̀kwa mbèdua nwèkinyi mu yeru iya obu ọbu. Iphe, b̀kotakpoo ndu mawaru ọkpobe-opfu onò yekotakwaru iya phọ obu. ² Noo kèlè ọkpobe-opfu onò buwa anyi ebubu l'èhu. Ọ buru g'oo-buwaruro bụ onò; swiru anyi jasụ lè tuutuutuu lè m̀mimiimii.

³ Gè Chileke, bụ Nna yè Nwa iya, bụ Jizosu Kéreshi meeru anyi eze-iphe-oma; phọaru anyi obu-imemini; mee gè nchì d̀ anyi doo g'anyi gude ire-lanụ mè eye obu t̀gba buru nanụ g'anyi t̀gbaru iya.

Ọkpobe-opfu waa eye-obu

⁴ Èhu tsòshikporu mu ọtso ike gè mu harụ h̀ma ndibe ngu; ndu ọphu eme ọkpobe-opfu onò gè Nna s̀ru g'anyi meje iya. ⁵ Nta-a bụ iphe, mu arwọ g̀be eze-nwanyị bụ ọwa-a: unu g'anyi yee nwibe anyi obu. Ọ tọ b̀kwa lè mu ederu ngu ekemu ọphúú; ọ kwa ọphu anyi natahawaru eshikpọo lè mbụ onò, bụ iya bụ g'anyi yee nwibe anyi obu. ⁶ Wakwa iphe, bụ n-yemobu baa: g'anyi mejeephọ iphe, ọ t̀ru l'ekemu. Wakwanụ iphe, bụ ekemu baa: g'unu yeje nwibe unu obu, bụ iya bụ iphe onò, unu ǹmaru e-shi lè mbụ onò.

⁷ Lè-a; ndu egudeje ẹregede dephua nemadzù dukwaa igwerigwe; wufu dzuru ẹkameka lè mgboko; ndu j̀karu lè Jizosu byaru-a bya aburu nemadzù eviya lè mgboko-a. Egube onye onò bụ onye ọbu, egudeje ẹregede dephua nemadzù; tème ọ buru iya bụ onye-achì-nta-Kéreshi ọbu. ⁸ Iphe unu a-kwabèeruphọ onwunu ẹnya iya b̀kwa g'unu te eme g'iphe onò, unu jeru ozi iya onò nahụ unu; t̀phahụ kè mmanụ. Unu kwabèru onwunu ẹnya; k'ọphu unu a-natadzuchia obunggo iya anatadzu.

⁹ Onyemonye, ete emejedu iphe onò, Kéreshi ziru onò g'o ziru iya; onye onò bè yèlè Chileke at̀gbakwaru buru nanụ. Onye emekwanụ iphe onò, Kéreshi ziru onò; ọ nòdu emerwue ya phọ l'oke; onye onò bè yèlè Chileke waa Nwa iya, bụ Jizosu t̀gbaakwaru buru nanụ. ¹⁰ Mbụ-a; ọ -d̀ru onye byapfutaru unu; ọphu ọ b̀du iphe onò, e ziru anyi onò bè o gude bya; unu ta asujèkpokwaanu onye onò: oshi adù; ọphu unu ekelekpokwaa ya nù ekele. ¹¹ L'onye s̀ru onye onò oshi-adù bè yè ya dukwaa èbo gbaru l'èjo-iphe, oome.

¹² Mu nweru ikpoto iphe, mu gege ederu unu; ọlè ọ tọ b̀du ẹkwo yè mini-ẹkwo bè mu e-gude degbuaru unu g'ọ d̀ mu; iphe, mu arìchia bụ lè mu a-kpapfutachia unu; anyi l'unu abogbawaro l'ọnu onwanyi; g'èhu atsokwanu-a anyi tsòfu l'ishi.

¹³ Ndibe nwanna ngu nwanyi, bụ onye Chileke họtaru l'èkelekwa ngu phọ. Nokwa g'ọ d̀.

Èkwo-ozì K'èto, Jìonu Deru

¹ Èkwo-ozì ọwa-a shì l'èka m̀be onye e meru ọgerenya Chìochi. Onye mu ede iya anụ bụ Gayọsu onye mu yeru obu opfu lẹ mu l'iya t̀kowaru bya amaru ọkpobe-opfu ono. ² Sụ-a; ònyà mu, d̀ mu l'obu; mu epfujekwa anụ Chileke g'o mekwaa g'ìphemiphe, jehuru ngu; ẹhu adụ ngu ike; mbụ gẹ mu maanuru-a l'obu ngu bẹ ẹhu d̀kwapho guu. ³ Ọ d̀uru ụnwunna, harụ bya akọoru mu l'ì pfu-shikwaduru-a ike l'ọkpobe-opfu ono; lẹ ndzụ ngu l'ophu b̀kotaepho ndzụ ire-lanụ. Ẹhu tsọ mu ntumatu. ⁴ Ọ tọ d̀du iphe, akajèbaa mu eme g'ẹhu tsọ mu ụtsọ; 'abudu lẹ mu nũmaru lẹ ndzụ ụnwegirima mu b̀kotaepho ndzụ ire-lanụ.

Aaja Gayọsu ajaja

⁵ Ònyà mu, d̀ mu l'obu; iigoshijekwa l'ọ gbaru g'e gude ire ngu ẹka l'iphe, iimekpọoru ụnwunna anyi; mb̀kpoo mẹ ụnwunna, byaru abyabya. ⁶ Ẹphe kọru Chìochi-a k'eye obu nkengu. Jiko yejekwaru phẹ ẹka m'ẹphe -gbeshi jeshia ije phẹ. Mbụ-a; mejekpọeru phẹ phọ iphe, jiru Chileke ẹpho. ⁷ L'eshinu ẹphe gbeshikpọoru ije l'iswi ẹhu Kéreshi-a bẹ ta adukwa iphe, ẹphe ekweje anata l'èka ndu abudu ndu kẹ Kéreshi. ⁸ Noo ya bụ lẹ ndu d̀ ẹgube ono bẹ ọ gbaru kẹ g'anyi yejeru ẹka; g'ọo-buru iya bụ l'anyi l'ẹphe t̀koru gbarụ mgbà l'eye ozi k'ọkpobe-opfu ono.

Dayotirifisu waa Dimitiriyosu

⁹ Mu deru nwèkwo-ozì nù Chìochi; ophu Dayotirifisu, onye woru onwiya dobe l'ishi eyeduru mu onu. ¹⁰ Ọo ya bụ lẹ: mu -bya; bẹ mu e-wofuta iphe, oomegbabẹ, bụ iya bụ mkpọkoro opfu, anọduje afushi iya l'onu, oogudeje adzushi ụka ekpu anyi. Teme ophu ono ejikwaru iya phọ ẹpho. Ọ gbeshi ozo; ọ jìka g'ụnwunna ta abya g'ẹphe lẹ ndu Chìochi kwee; bya akpọshikwaapho ndu ọ d̀ g'ẹphe l'ẹphe kwee g'ẹphe te eme nno; bya ebufu phẹ lẹ Chìochi.

¹¹ Ònyà mu, d̀ mu l'obu; ta anwukwa ẹka ẹjo-iphe; nwuchikwa ẹka iphe, d̀ ree. Ọ kwa o-me-ree bụ kẹ Chileke; o-me-njọ teke ahuma-swekwaa Chileke.

¹² Dimitiriyosu bẹ onyemonye t̀dzuru onu eme oma nkiya; teme ọkpobe-opfu ono l'onwiya nọdu ajakwa iya phọ ajaja; mbèdua l'onwomu nọdu ajakwa iya phọ. Unu maru l'ajaja, anyi aja iya bụ eviya.

Ekele mkpochi-ishi

¹³ Mu nwèkwaru ikpoto iphe, mu gege ederu ngu; ọle ọ tọ budu mkpara-èkwo yẹ mini-èkwo bẹ mu e-gude degbuaru ngu g'ọ d̀ mu. ¹⁴ Mu arì lẹ mu ta anọdu ọdu; mu akpapfuta ngu; anyi lẹ ngu abọwaroya l'iphu l'iphu.

¹⁵ G'ẹhu d̀kwa ngu guu.

Ònyà ngu phẹ l'ekelekwaa ngu roya-o. Kelekwaruphọ anyi ònyà anyi phẹ l'ẹhu l'ẹhu.

Èkwò-òzì, Jiudu Deru

¹ Èkwò-òzì-a bẹ shì l'ẹka mbẹdua, bụ Jiudu; onye l'ejeru Jizọsu Kéreshi ozi; bụkwarupho nwune Jiemusu. Ndu mu ede iya anụ bụ ndu ono, Chileke kuru bya emee ẹphe buru ndu nkiya ono. Chileke ono, bụ Nna bẹ yeru unu obu; bya akwakọbe unu l'ime Jizọsu Kéreshi g'ọ tọ dụ iphe, e-me unu.

² Gẹ Chileke phụkwaaru unu obu-imemini; l'oomee g'ẹhu dụ unu guu; l'ooyekwaaphọ unu obu. G'ọ tuko iphe ono meeru unu; mbụ meeru iya unu k'anyinyi.

Ndu ẹjọ nzi

³ Ndu mu yeru obu; iphe, mu shì arị lẹ mu e-deru unu l'ẹkwò-òzì-a bụ k'adzọta ono, Chileke dzọtaru anyi g'anyi ha ono. Ọ gbẹ bya akachia ree lẹ mu e-dechia ya gude ọdụ unu obu; g'unu bya awata agbaru ekweta ono ọdzori; mbụ ekweta ono e yeru ndu-nsọ kẹ Chileke l'ẹka ono. ⁴ Iphe, mu gude epfu iya bụ l'ọ haru nweru ndu ta akwabẹdu Chileke ùbvù, tọru nwehu pyobata l'echilabọ unu; ẹbe a madu. Ẹphe anọduje ezi l'ọ ọdụ ree gẹ nemadzụ meje umere, rehuru erehu; eshinu Chileke bụwanu onye emeje eze-iphe-ọma. Ẹphe nọdu ajikaje Jizọsu Kéreshi ono, bụ iya bụ Nnajiuphu anyi kpoloko; bya abụkwaru iya phọ kpoloko kpeekpu bụ onye gude ndzụ anyi. Lẹ teke ndiche bẹ e dehaakwaru iya rọ l'ẹkwò-opfu Chileke sụ lẹ Chileke a-nma phẹ ikpe iphe ono, ẹphe eme ono.

⁵ Iphemiphe-a bẹ unu makotabebahaakwaru rengurengu; ọle iphe, mu emelepho gẹ mu nyataru unu bụ lẹ teke ndiche bẹ Nnajiuphu dzokwaru ndu nkiya teke ono, ẹphe shì buru l'alị Ijiputu ono. O meru ẹphe wufuta l'alị ono. Ọle ọ dzochakwaaru phẹ ono; e mechaelaa; o gbushielaa ndu ophu ekwedu nkiya ⁶ Teme unwu-ojozi-imigwe ono g'ẹphe ha; mbụ ndu ophu, kwefuru ike l'ẹphe taa nọpyabedu l'ẹka Chileke doberu phẹ g'ẹphe nọdu; bya agbado ẹka a sūru g'ẹphe buru l'imigwe bẹ Chileke tūkwaru mkpọro mgbe-abvụ-abvụ; chiru phẹ ye l'ẹjọ ọchii ẹka gbahuru tsukiribaa. Ọ buru ẹka ono bẹ ẹphe a-nọdu jasụ l'oke mbọku ono, bụ mbọku, Chileke e-kpe phẹ mpfugbu ono. ⁷ Nokwaphọ g'ọ nwuru Sodomu yẹ Gómóra; mewaro iphe, bụkpoo mkpukpu lẹ mkpukpu ono, ẹphe l'ẹphe naru ọnu-ẹgu ono. Ẹphebedua wokotakarupho onwophe tọgboru eme kẹ nwanyị mẹ eme iphe, bụkpoo ẹbyi, adudu k'epfufu. A nua phẹ aphụ k'ojeje. Iphe ono buru iphe, Chileke gude alọ ndiphe l'ophu ẹka lẹ nchị.

⁸ Sụ-a; nokwaphọ g'ọo-dụ ndu ono, ezi iphe, abudu okpobe-opfu ono. Ẹphe arwoje nrwo, emeje ẹphe emerwushia onwophe; ndu-ishi nọdu aduje phẹ ashị; ẹphe nọdu anọduje epfubyishi ndu ono, a ta ahumadu l'ẹnya l'ogbu-nwiiinwii imigwe ono.

⁹ Epfubyishi ono, ẹphe epfubyishi ndu ono ta adukwa g'ọ ka mma l'ọo Mayikelu, bụ onye-ishi unwu-ojozi l'imigwe turu iya ama ememe. Mbụ lẹ teke ono, Mayikelu ono yẹ Nsetanu turu ẹgo onye a-pata odzu Mosisu ono bẹ Mayikelu 'atukwaru ama ephu Nsetanu iphu; g'e-shi gẹ ya nma iya ikpe. Iphe, o pfuru Nsetanu buẹpho: "G'ọ buru Nnajiuphu a-baru ngu mba." ¹⁰ Ndu ono bụ iphe, te edoduru phẹ ẹnya bẹ ẹphe anọduje epfubyishi. Ẹphe dụ g'anụ-ẹgbudu, enwedu egomunggo, buẹpho iphe, agụ iya nụ bẹ ọomajeru; teme ọ buerupho iphe ono bẹ oomeje. Nokwaphọ gẹ ndu ono emeje bụ ono. Ọo iphe, agụ phẹ nụ bẹ ẹphe anọduje eme; ọ buru iya l'e-gbu phẹ. ¹¹ Nshio phẹ! Ọo ẹjọ ọzo ono, Kenu tsoru teke ndiche ono bẹ ẹphe etsokwaphọ. Mbụ-a; ndu ọwa-a bụkwa ẹkpiri okpoga bẹ kparu iphe, ẹphe shisweru ọzo ono,

pfuru nhamunha ono; bya emeahaa iphe ono, Belamu meru teke ndiche ono. Mbu ọ bụru gẹ Kora kwefuru Chileke ike bụ g'ẹphe wataru ememe. Ẹphe jekwanu ala l'iswi g'ọ laru. ¹² Ọobujeru; ẹphe -bya anọ-kube unu; eri nri l'ẹka unu ọkoberu tugba nri eri gude egoshi l'unu yeru nwibe unu obu; ẹphe aburu iphe-iphere ọdu l'echilabo unu. Ọphu iphere onwophe adujedu phe; l'ọ buepho onwophe be ẹphe letaru ẹnya. Ẹphe du g'urwukpu, pherephere zikashiru; egube-a igwe erwuchaa erwurwu; pherephere ezikaa ya; igwe te edzeedu mini-a. Ẹphe du g'oshi-omi; ole ọ kwa ọphu ata amijedu mebyi teke ọ gbaru iya l'amị mebyi. Egube ndu ono be ọnwu gbuwaru l'ono-ndzu; ọ to buledua akpo anwuhu lanu be ẹphe nwuhuru; noo kele e phefuwaru phe tuphaa g'eephefufe oshi-a. ¹³ Ẹphe dukwapho g'akpara-mini, ha shii, l'atu l'eze-enyimu. Noo kele ẹphe aphukpotaje ejo umere, rehuru erehu ono, ẹphe eme ono g'eka uphu mini bulihuru. Ẹphe du gẹ kpokpode, ephu ọzo. Ole ẹka Chileke doberu kwaberu phe bukwanu tsukiribaa ẹka agba ejo ọchii. Ọ bụru ẹka ono be ẹphe a-ọdu jasụ le tuutuutu le mimiimii.

¹⁴ Ọ kwa Inoku, bu onye ọgbo k'esaa l'eri Adamu be pfuru mpfuchiru ke ndu ono su: "Unu lenu; Nnajiuphu be yee ndu nkiya, du unubuku ugbo iri shikwa l'imigwe swiru abya; ¹⁵ g'ẹphe bya ekpee ndiphe g'ẹphe ha ikpe. Oo-goshikota iphe, bu ndu ono, ata madu Chileke ono iphemiphe, ẹphe meru iya, bu iphe-ẹji; l'oo-gude emeswe ono, ẹphe mesweru iya ono nmaa phe ikpe l'ẹphe ta akwabeduru iya ubvu; bya anmakwa phe pho ikpe iphe, bukpo ejo opfu, ẹphe gude pfubyishia epha iya."

¹⁶ Ndu ono abujeru; iphe -byaru phe; l'ọ buerupho Chileke be ẹphe anoduje ata uta iya; mbu-a; iphe -byaru phe; ẹphe agbe wata aguru Chileke aphu iya. Ẹphe eworu onwophe togboru egu ejo-iphe, agugbabe phe nu. Iphe, eshije phe l'onu buerupho aja onwophe mkpokoro ajaja. Ẹphe -humakpowa l'o nweru urwu, ẹphe e-rita nemadzu l'eka; ẹphe ajakposhikpoepho onye obu.

Anma okwa me iphe, ee-meje

¹⁷ Ole ọ bu; ndu mu yeru obu; iphe, mu eme g'unu maru bu; unu nyatajeepho iphemiphe ono, ndu-ishi-ozu Nnajiuphu anyi Jizosu Kereshi vuhawaa ọzo pfuaru unu ono. ¹⁸ Mbu iphe ono, ẹphe shi anoduje aguru unu l'ogu ebvu ono, bu iya bu: "L'o -rwujeepho teke mgboko-a l'a-bvu be o nwechaaru ndu a-ọdu aja unu ewenu. Iphe, ẹphe a-ọdujeepho awoko ẹka iya bu g'ẹphe e-shi mee iphe, egu iya enwu phe phuruphuru l'ehu; mbu iphe, egu iya agu phe; opfu l'ẹphe ta akwabedu Chileke ubvu." ¹⁹ Ndu eme egube ono be l'akpataje g'ogbo bua onwophe ebo; wata akpa iche iche. Ọ kwa egu iphe, du le mgboko-a, l'agu phe nu be kpụ phe l'eka; ọ to bukwa Unme-du-Nso gude ndzu phe. ²⁰ Obenu le-a; unube ndu ọphu mu yeru obu; unu pfuekwarupho pfushia ike l'ekwekwe ono, du iche ono, unu kweru ono; mbu ekwekwe ono, shi Chileke l'eka ono. Unu gude ekwekwe ono vuje evuvu. Unu haje gẹ Unme-du-Nso goshije unu g'unu l'e-gudeje ephu anu Chileke. ²¹ Unu ọpyabeekwapho le n-yemobu Chileke; unu anodukwapho ngaberu Nnajiuphu, bu Jizosu Kereshi g'oo-phuaru unu obu-imemini; mekwaapho g'unu ọdu ndzu ojejoje.

²² Unu phujekwaru ndu abokwadu obu ebo obu-imemini. ²³ Egube ndu ono be unu e-yetajeru ẹka; lofuta phe l'oku. Unu aphujekwaru phe pho obu-imemini; mbu ndu ono, bu egu ejo-iphe agu phe nu be gude ndzu phe ono. Ole-a; unu ta akwaswejekwaru phe ẹnya me unu -ọdu aphuru phe obu-imemini obu. Iphemiphe, bu nkephe be unu a-kpokotajekwa ashị; mbu je akpachaa l'uwe, ẹphe eye l'ehu, bu ọphu ẹphe gudewaa ejo-ememe phe pharwushia.

Ajaja bu ke Chileke

²⁴ G'anyi tua Chileke epha; mbu onye ono, a-du ike gudeshia unu g'unu ta ada; teme ọ bukwaru iya pho l'e-me g'ọ to du iphe, aa-ta unu uta iya teke oo-kuta unu

dobe l'odu-biribiri iya. Eka ono bu eka ehu a-nodu atsowaro unu utso. ²⁵ G'anyi tua ya epha l'oo ya kpoloko kpeekpu be bu Chileke. O buru l'eka Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi be oo-shi dzoo anyi. G'odu-biribiri me abu Okalibe, kangoru nu; me ike; me abu ishi, buhakpada nkiya teme mgboko du; buru nkiya nta; bukwarupho nkiya jasụ le tuutuutuu le mimiimii. Nokwa g'ọ du.

Iphe, Jizosu Goshiru Jiṅu Le Ophulenyanya

¹ Owa-a bu ophulenyanya Jizosu Kéreshi, Chileke nṅuru iya g'o goshi ndu ejeru iya ozi, bu iphe, aduedu g'oo-nṅo-beru l'oomee. Tṅobudu iya bu; Jizosu Kéreshi bya ezia ojozi-imigwe iya sṅu g'o je atuko iphe ono g'o ha goshi Jiṅu, bu onye-ozu iya. ² Oo iphemiphe, Jiṅu hṅumaru be o tṅokoru g'o ha pfukṅota-a. O bṅuru l'ekwo-a l'eka-a be Jiṅu tṅokoru opfu ono, Chileke pfuru ono deshikṅota. Iphemiphe ono bukṅotaru okpobe-opfu, Jizosu Kéreshi ono goshikṅotaru iya. ³ Onu-oma be a goru nṅu iphe, bu onye agu ekwo-a, e deru opfu, epfuchiru Chileke-a me ndu nṅumaru iya nṅu; ngabe iya nchi bya emeje iya ememe; noo le teke iphemiphe-a l'e-mekṅota be zaakwaru ntse.

Jiṅu l'ekele Chiochi esaa

⁴ Oo mbedua, bu Jiṅu be ekele unube Chiochi esaa ono, dukota l'ali Eshiya ono ekele. Mu sṅu g'eze-iphe-oma yee ehu odu guu, shi Chileke l'eka tso unu. Chileke ono bu onye no ndzu; bya aburu onye shihawaa noduta temanu mgboko du; bya aburu iya bu onye ono, abya nṅu ono. G'eze-iphe-oma, shi iya l'eka; mekwapho ophu shi l'eka Unme esaa Chileke bṅuru k'unu jeyewaruroya. Unme esaa, mu epfuru bu Unme esaa ono, l'anoduje l'ataphu Chileke l'eka o no l'aba-eze iya ono. ⁵ Eze-iphe-oma yee ehu-guu ono shikwapho Jizosu Kéreshi l'eka onye l'apfushije ike l'iphemiphe, o pfuru anyi; bya aburu onye mbu, Chileke meru o teta nodu ndzu. O bukwaru iya pho bu onye-ishi iphe, bukṅotakpoo ndu bu eze le mgboko-a.

O bu onye yekporu anyi obu; k'opfu o nwuhu-chiru anyi anwuhu, anyi gege anwuhu. O bṅuru mee ya b'o gude too anyi l'egbu ono, iphe-eji shi kee anyi ono. ⁶ O bya emee anyi; anyi bṅuru eze; bya aburu uke Chileke; ndu ejeru Chileke, bukwapo Nna iya ozi. G'ajaja me ike bukṅotaru ke Jizosu jasṅu le tuutuutuu le mimiimii. Nokwa g'o du.

⁷ Unu lekwa l'o noakwa anono l'urwukpu abya. Onyemonye l'e-gude enya iya hṅuma iya. Iphe, bu ndu ono, tṅuru iya arwa ono be a-hṅumakwa iya pho. Ohamoha, du le mgboko-a be l'a-rakṅota ejo ekwa; eka meji a-tofu phe me o -byaepho. Noo iphe, e-me nṅu bu onoya. Nokwa g'o du.

⁸ "O mbedua bu Alufa bya aburu Omega. Mu bu onye mbu bya aburu onye ikpazu." Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu eepfu; mbu onye ono, bu iya bu Okalibe-Kakṅota-Ike; bya aburu onye shihawaa noduta temanu mgboko du; bya aburu iya bu onye ono, l'abya nṅu ono.

Ahuma Kéreshi l'ophulenyanya

⁹ Oo mbedua be bu Jiṅu, bukwapo nwanna unu. Mu bu onye mu l'unu tṅokoru bṅuru ndu epe le Jizosu tṅugaru bṅuru nanu l'eje ejo iphe-ehuka-a, anyi eje-a. Mu l'unu tṅokokwarupho nweru ota-nshi. O bṅuru egube ono be anyi e-mechakwapho tṅoko gbarṅu mgba nweru mgboko ophuú ono, l'e-shi Chileke l'eka ono. L'o nweru teke a kpṅotajeru mu je edobe l'ali, enyimu so-pheru. Iphe, eekuje eka ono bu Patumosu. Iphe, e gude kpuru mu laa eka ono bu l'ole mu asa opfu Chileke asasa; mekwapho le mu anoduje epfuru ndu ozo l'edzudzu-oha k'okpobe iphe ono, Jizosu Kéreshi goshiru mu ono. ¹⁰ Tṅobudu iya bu; o be l'eswe ujiku lanu, bu eswe Nnajiuphu; Unme Chileke bya eji mu pho ehu pyimu. Mu wata apho ophulenyanya. Mu nṅuma olu-opfu, kwata adashikpo ike ike ike ike g'onye egbu opu-ogu l'uzo azu mu. ¹¹ Olu ono sṅu: "O kwa mbedua bu Alufa bya aburu Omega; mu bu onye mbu bya aburu onye ikpazu. Tṅokokpoepho iphe, iṅbya ahuma-a dekṅota l'ekwo; zikaaru Chiochi esaa-a,

nọ lẹ Eshiya; mbụ ndu Chiochi, nọ lẹ Efesosu; waa ndu kẹ Sumena; mę ndu kẹ Pegamomu; waa ndu kẹ Tayatayira; waa ndu kẹ Sadisu; waa ndu kẹ Filadelufiya; mę ndu kẹ Layodeshiya.”

¹² Mu bya aghaa ęnya l'azu gę mu humaeshikwa onye ono, epfu eyeru mu nụ onoya. Mu ghaa ęnya ono mu huma orọku ęsaa e mekotaru lẹ mkpọla-ododo. ¹³ O duru onye dọepho gę Abubu-Ndiphe, yekotaerupho akpawuru uwe, l'akpa iya l'ogba-echi pfuru lẹ mgbaka orọku ęsaa ono. Uwe ono bę e gude akpọ-mkpọla-ododo kebuta iya l'unme. ¹⁴ ęgbushi, dọ iya l'ishi nọdu achaepho kẹ phuuphuu g'ęji aturu, maru acha ọcha; mbụ kwata acha pemu pemu g'aka-mini-sunoo. ęnya iya dọepho g'iphóró oku, enwu enwunwu. ¹⁵ Okpa iya labọ chakota ziriiri gę mkpurukpu-igwè, ama mma, a huru l'oku jeye o chaa achacha; mbụ huta iya jasụ o gbuchafu. Olu-opfu iya dọepho g'ęka eze mini aphụ gbudugbudu. ¹⁶ O chiru kpokpode ęsaa l'ękutara iya. Ogu-echi, atsụ nkọ akpatiphu labọ nọdu alufutaje iya l'onu. Iphu onye ono nọdu egbuępho nwjinwii g'ęnyanwu keru l'ishi. ¹⁷ Mu huma iya bya adaa ya kpurumu lẹ mgboru okpa; dabyierupho g'onye nwuhuru anwuhu. O bya ebyibe mu ękutara iya bya asụ mu: “Ndzụ b'agushi ngu. Oo mbedua bụ Onye Ivuzọ bya aburu Onye Ikpazụ. ¹⁸ Oo mbedua bụ onye ono, shi nwuhu anwuhu; ọle mu nọwaa ndzụ ojejoje nta-a. Nokwa g'ọ dọ. O kwa mu gude ire-igodo oku-alı-maa mę k'anwuhu. ¹⁹ Dee iphemiphe-a, i humawaru-a l'ękwo waa iphe, dọ nta-a; mekwapho iphe, e-me l'iphu. ²⁰ Waa iphe, e domiru edomi dọ lẹ kpokpode ęsaa-a phọ, i humaru l'ękutara mu phọ; yele orọku mkpọla-ododo ęsaa phọ. Kpokpode ęsaa ono bę bụ unwu-ojozi-imigwe, l'anọduje eletagbaa Chiochi ęsaa ono ęnya; orọku ęsaa ono buru Chiochi ęsaa obu.”

2

Ozi, Kéreshi ezi Chiochi Efesosu

¹ “Waa iphe, ii-de nụ ojozi-imigwe kẹ Chiochi Efesosu baa: Owa-a bụ ozi, onye ono, chi kpokpode ęsaa l'ękutara ono ziru; onye ejephe lẹ mgbaka orọku mkpọla-ododo ęsaa ono. ² Mu makotakwaru iphemiphe, iimeje g'ọ ha; mu maru g'iijeshiberu ozi ike; bya amaru g'ii taberu iphe nshi. Mu maru l'i ti kwejedu gę ndu eme ejo-iphe shita ęka i nọ. L'i huchawaru iphe, bụ ndu ono, suru l'ephe bụ ndu-ishi-ozı ono ama; mbụ ndu suru l'ephe bụ ndu-ishi-ozı; l'ębe abụ l'ephe bụ iya; i shi egube ono maru l'ephe bụ ndu ntuphu-ire. ³ Mu makwaru-a l'i tajeru iphe nshi; l'i jewaru iphe-ęhuka, dọ shii l'opfu ęhu mu; ophu ike abvuduru ngu; ⁴ ọle-a; o nweerupho oru, mu humaru ngu l'ęhu. O tọ buedu g'i shi yee mu obu bụ g'i yeru mu iya nta-a. ⁵ Nyatanu ęka o jeberu uzo kpọ-swehu ngu. G'izimanu lwa ngu azu; g'i wata eme iphe ono, i shihawaa lẹ mbulembu meta ono; odumeka bę mu a-byapfutakwa ngu egwegwa; bya apafu orọku ngu l'ęka o pfuru; gbahaa l'izimanu lwaru ngu azu. ⁶ Ọle g'ọ dọhabe; iphe, mu aja ngu ajaja iya bụ l'ęjo-iphe ndu ogbo Nikolasu ono eme bę dọ ngu ashı; o buru g'ọ dukwa mu phọ ashı bụ ono.

⁷ “G'onye nweru nchi ngabekwa iya numa iphe-a, Unme Chileke epfu anu iphe, bukpuo Chiochi g'ephe ha-a.

“O kwa iphe, bụ onye alwuje ogu ono lwuta bę mu e-kwe g'o ria akpuru oshi ono, emeje g'a nọdu ndzụ ono; mbụ oshi ono, pfuru l'okpoku Chileke ono.

Ozi, Kéreshi ezi Chiochi Sumena

⁸ “Waa iphe, ii-de nụ ojozi-imigwe kẹ Chiochi Sumena baa:

“Owa-a bụ iphe, oopfu mbụ onye ono, bụ onye ivuzọ bya aburu onye ikpazụ; onye ono, shi nwuhu anwuhu; ọle o dzuwaa ndzụ ozo ono. ⁹ Mu makwaru-a l'ije iphe-ęhuka; teme i nọdu akpa nri; obenu l'i nweru iphe shii. Mu makwaru-a epfubyishi ono, ndu ono, suru l'ephe bụ ndu Jiu l'ębe ephe abụ iya ono epfubyishi Chileke ngu

ono; ndu ono bu ulo-ndzuko ndu abajeru Nsetanu eja. ¹⁰ Ii byakwa eje iphe-ehuka nta-a; ole o o ge ndzu ba agukwa ngu. Unu lekwa; Obutuswe a-hakwaru unu chita je atushia mkporo; g'e shi eka ono hua unu ama. Mbụ l'unu e-je iphe-ehuka ujiku iri mkpurophu. Ole; nduekwa mu pho l'eka gi no iya jasụ l'egbua ngu egbugbu; e-mechaa mu ekpube ngu okpu-eze ono, bu ndzu.

¹¹ “G'onye nweru nchi ngabekwa iya; numa iphe-a, Unme Chileke epfu anu iphe, bukpo Chiochi g'ephe ha-a.

“L'o kwa iphe, bu onye alwuje ogu ono lwuta be bu onye a ta abyadu ekwe g'onwu mgbu labo gbua.”

Ozi, Kereshi ezi Chiochi Pegamomu

¹² Temē waa iphe, ii-de nu ojozi-imigwe ke Chiochi Pegamomu baa:

“Owa-a bu ozi, onye ono, gude ogu-echi, atsụ nkọ akpata iphu labo ono ezi. ¹³ Mu makwaru-a l'i bu l'eka aba-eze Nsetanu no anono. Obenu l'i gudeshiepho epha mu; ophu i gojeduru ego l'i ti kweedu nkemu; mbukponu teke ono e gburu Antipas l'eka Nsetanu bu ebubu; opfu l'oo l'o pfuru l'edzudzu-oha pfua l'oo mu be ya no l'eka ono. ¹⁴ Ole o nweekwarupho iphe olemole, bu oru, mu humaru ngu l'ehu. O nweru ndu haru nodu ngu l'ime, bu ndu eme ejo-iphe, ephe nwutaru l'eka Belamu, bu onye ono ziru Belaku g'o-shi dephua unwu Izurelu; deru phe ye l'eri iphe, a gwaru iphe; yele apharwushi onwophe. ¹⁵ Nokwapho g'o duru ndu no l'echilabo unu; eme iphe ono, ndu ogbo Nikolasu ezi ono, bukwapo iphe, du mu ashi-a. ¹⁶ Oo ya bu; g'izimanu lwakwa unu azu; odumeka be mu a-byapfutakwa unu l'eka-egwa bya egude ogu-echi ono, shi mu l'onu ono gude tsoo egube ndu ono ogu.

¹⁷ “G'onye nweru nchi ngabekwa iya; numa iphe-a, Unme Chileke epfu anu iphe, bu Chiochi g'ephe ha-a.

“O kwa onye alwuje ogu ono lwuta be mu a-haru nri ono, bu mana ono, Chileke domiru edomi ono; waa mkpuma ocha ono, e deru epha ophu ono. Epha ono ta adudu onye ozo, maru iya nu; gbahaa onye ono, a nuru iya ono.

Ozi, Kereshi ezi Chiochi Tayatayira

¹⁸ “Waa iphe, ii-de nu ojozi-imigwe ke Chiochi Tayatayira baa: ‘Owa-a bu ozi, Nwa Chileke ono ezi; onye enya iya dupeho g'iphoro oku, enwu enwunwu; teme okpa labo chakota iya ke ziri g'ope, a huru l'oku o gbuchafu egbuchafu. ¹⁹ Mu makotakwaru-a iphemiphe, unu emeje g'o ha. Mu maru n-yemobu unu; maru g'unu yeberu eh l'ozu bya amaru ekweta unu; maru g'unu ataberu iphe nshi; maru ozi unu. Mu maru l'iphe, unu eme nta-a be nyiberu iphe, unu shi eme le mbu. ²⁰ Ole-a; o nweerupho oru, mu humaru unu l'ehu: Unu kweru g'ejo nwanyi ono, bu Jiezebelu nodu l'echilabo unu, bu nwanyi ophu asuje le ya bu onye-mpfuchiru Chileke; unu haa ya o nodu ezi iphe; gude iya mee ndu-ozu mu ephe nodu apharwushi onwophe; eri iphe, a gwaru iphe. ²¹ Mu hakporo iya uzo noo odu g'ee-shi g'izimanu iphe-eji iya lwa iya azu; ophu o kwedu g'izimanu lwa iya azu g'o haa apharwushi onwiya. ²² Mu abyakwa iya eme g'o zee l'ehu, e-mee iya l'o kwaa l'ulo. Ndu ono, ephe l'iya azeje ono be mu e-me g'ephe jee ejo oke iphe-ehuka, paru eka apaa; gbahaa l'izimanu iphe-eji phe lwaru phe azu; ephe haa etso nwanyi ono. ²³ Unwu iya g'ephe ha be mu e-chigbushikota echigbushi. Oo ya bu g'iphe, bu Chiochi g'ephe ha amakwanuru l'oo mbedua bu onye ono, l'enychaje uche nemadzu; nyochaa okpoma iya maru iphe du iya l'egomunggo ono. Su-a; g'unu hakotakpo l'onye l'onye be mu a-nukotachaa aphu gbaru iya nu l'ehu l'ehu. Onyemonye be mu a-nu aphu le g'iphe, o meru gbaru.

²⁴ “ ‘A bya l'unube ndu ophu bukwapo le Tayatayira; unubedua te kwedu ye eka l'ejo-iphe ono, ndu ono ezi ono. Unubedua bu ndu ophu amadu iphe ono, o nweru ndu ahajeru su l'oo iphe, e domigbaru edomi k'ehu Nsetanu. Unubedua ta aduekwa

iphe ozo, mu asukwadu g'unu mee. ²⁵ O buepho le-a; g'o duhabe; unu chikwaru eka labo kwee l'iphe ono, buwaa k'unu ono gudeshia ya ike jasu teke mu a-bya ozo. ²⁶ O kwa onye alwuje ogu ono lwuta yee onye emeje iphe, mu pfuru; mbu onye gude iya ememe jeye l'ikpazu; nokwa onye mu e-ye iya l'eka g'o buru onye-ishi ohamoha. ²⁷ Oo-gude mgborigwe buru ishi ohamoha; gwee ohamoha ono uji. Ono buru iphe, Nna suru ge mu mee. ²⁸ Ozo bu le mu a-nukwa iya pho kpokpode nchi-abohu.

²⁹ " 'G'onye nweru nchi ngabekwa iya; numa iphe-a, Unme Chileke epfu anu iphe, bu Chiochi g'ephe ha-a.' "

3

Ozi, Kereshi ezi Chiochi Sadis

¹ "Waa iphe, ii-de nu ojozi-imigwe ke Chiochi Sadis baa:

"Owa-a bu ozi, onye ono ezi; mbu onye ono gude Unme esaa Chileke ono waa kpokpode esaa ono. Mu makotakwaru-a iphemiphe, unu emeje g'o ha. L'aanoduje eku unu ndu no ndzu; ole unu bu ndu nwuhuru anwuhu. ² O to dukwa g'oo-no-beru nta-a iphe obu, unu nweru obu anyihu enya ree. Oo ya bu; unu tehukwa nwuru enya; kwaberu iya enya k'ophu oo-ro-kerehu. Mu daleakwaru unu humawaa l'iphemiphe, unu eme ta adudu ophu unu metabewaru g'o gbaru l'iphu Chileke mu. ³ Oo ya bu; unu nyatajekwapho ozi-oma ono, unu gude nchi unu numa kwetakwapho ono. Unu pfukwarupho pfushia ike l'iphe ozi-oma ono epfu. G'izimanu lwakwa unu azu. Teke o bu l'unu te etehuduru nwuru enya be mu a-tukwa unu l'uzorehu; mbu byaepho g'onye-oshi, ata dudu onye amaje teke ooby. Oo ya bu l'unu ta abyadu ama teke mu a-byapfuta unu. ⁴ Ole g'o duhabe; o nwekwaru nwumadzu olemole, unu l'ephe no le Sadis; ndu te emerwushiduru uwe phe. O buru ndu ono be e-ye uwe ocha; mu l'ephe eburu; kele ephe goshiwaru l'oo iphe ono rwuberu phe. ⁵ O kwa onye alwuje ogu ono lwuta be e-ye uwe ocha ono. Ophu mu abyakwa ehufu epha onye ono l'ekwo, e deshuru epha ndu dzu ndzu ojeje. Mu a-pfuru l'iphu Nna mu; me l'iphu unwu-ojozi iya, no l'imigwe; pfua ya hoo haa l'onye ono be bukwa onye no mu l'eka.

⁶ " 'G'onye nweru nchi ngabekwa iya; numa iphe-a, Unme Chileke epfu anu iphe, bu Chiochi g'ephe ha-a.' "

Ozi, Kereshi ezi Chiochi Filadelufiya

⁷ Waa iphe, ii-de nu ojozi-imigwe ke Chiochi Filadelufiya baa:

"Owa-a bu ozi, onye ono, du nso bya aburu onye ire-lanu ono ezi. Onye ono, bu iya gude ire-igodo eze ono, bu Devidi. Onye abujeru: o -guhaha uzo; o to duedu onye ozo asuru iya agu-chi; teke o gu-chiru iya agu-chi; o to duedu onye ozo suru iya aguha. ⁸ Su-a; mu makotakwaru-a iphemiphe, unu emeje g'o ha. Mu guhaakwaru uzo gheberu unu onu; ophu o dukwa onye suru iya agu-chi agu-chi. Mu makwaru-a l'ike ta adu-zidu unu; ole unu pfulekwaru-a pfu-shia ike l'opfu ono, mu pfuru ono; unu nodu emekwa iya pho ememe; ophu unu agojedu ego l'unu ta abudu ndibe mu.

⁹ "Iphe unu a-huma bu le ndu ono bu ndu nduko ophu abajeru Nsetanu eja ono; ndu ono adzujee uka su l'ephe bu ndu Jiu l'ebe ephe abu iya ono; ndu ono be mu e-me: ephe abya egbushi ikpere l'alj baaru unu eja. Noo ge mu e-shi mee: ephe amaru le mu yeru unu obu bu ono. ¹⁰ Eshinu unu taru nshi ono, bu iya bu iphe, mu karu unu g'unu meje ono; be mbedua e-gudeshikwapho unu me ohtama -byaepho; mbu ohtama ono l'abya l'eliphe l'ophu; g'o hua iphe, bu ndiphe l'ophu ama ono. ¹¹ O to dukwa g'oo-no-beru mu abya. Unu gudeshikwa iphe ono, buwaa k'unu ono ikike g'o to du onye l'anata unu okpu-eze ono. ¹² O kwa onye alwuje ogu ono lwuta be mu e-me g'o buru itso no l'ime eze-ulo Chileke mu; ophu oo-lufubaedu iya alufu. Mu eworu epha Chileke mu dee ya l'onu-iphu; dekwaa ya pho epha mkpukpu ke Chileke

mu ono, bu iya bu Jierúsalemu òphúú. Mkpukpu ono bu l'imigwe eka Chileke mu ono no be oo-shi bya. Mu abya edefukwaa pho epha òphúú nkemu l'onu-iphu onye ono.

¹³ “G'onye nweru nchi ngabekwa iya; numa iphe-a, Unme Chileke epfu anu iphe, bu Chiochi g'ephe ha-a.

Ozi, Kereshi ezi Chiochi Layodeshiya

¹⁴ “Waa iphe, ii-de nu ojozi-imigwe ke Chiochi Layodeshiya baa:

“Owa-a bu ozi, oozi; mbu onye ono, epha iya bu: Nokwa g'o du”; mbu onye ono, o gbaru ke g'e gude ire iya eka l'iphemiphe, oopfu ono; bya aburu iya bu onye pfuru anyi okpobe-opfu Chileke; bya abukwaru iya pho bu onye iphemiphe, Chileke meru dobe le mgboko shi l'eka. ¹⁵ Mu makotakwaru-a iphemiphe, unu emeje g'o ha; l'unu te ejidu oyi ophu unu evudu oku. Unu gege anodu eji oyi; ozoo l'unu evu oku. ¹⁶ Oo ya bu; l'eshinu unu du wuruwuru; unu te ejidu oyi ophu unu evudu oku be mu agbufu unu. ¹⁷ L'unu anoduje aba abaa enweru iphe; l'iphe akabe kweru unu; l'o to dukpoda iphe uko iya duru unu. Nshio unu; unu ta amaduro l'unu du k'ayoru oshi; l'unu akpa nri; unu nodu atsui ishi bya agbakwaru pho oto. ¹⁸ Oo ya bu l'idzu, mu achiru unu nta-a bu g'unu bya azuta mu mkpola-ododo mbu ophu a kpuru l'oku-uzu; k'ophu aduedu mkpaba du iya nu; g'oo-mee unu g'unu buru ndu nweru iphe; unu abyakwapho bya azuta mu uwe ochaa g'unu yeje g'unu ta agbaheru oto; oo ya bu g'iphere adu-buhu unu. Unu azutakwa mu pho obvu enya tee l'enya ono g'unu awata aphu uzo. ¹⁹ L'o kwa ndu mu yeru obu be mu abajeru mba; hua phe ahuhu; g'ephe maru iphe. Oo ya bu; unu gude nu obu unu g'o ha meje ge mu pfuru ono; g'izimanu iphe-eji unu lwadupho unu azu. ²⁰ Unu lenu; mu pfuakwaru l'onu mgbo aku eka l'uzo. Onye numaru olu mu; guhaaru mu uzo; mu abata; mu l'iya erigba nri; onye eria ke nwibe iya; onye eria ke nwibe iya. ²¹ O kwa onye alwuje ugu ono lwuta be mu e-kwe g'o no-kube mu l'aba-eze mu; bunaa ge mbedua lwuru lwuta bya anokube Nna mu l'aba-eze iya-a.

²² “G'onye nweru nchi ngabekwa iya; numa iphe-a, Unme Chileke epfu anu iphe, bu Chiochi g'ephe ha-a.”

4

Abaru Chileke eja l'imigwe

¹ Tobudu iya bu; ono bvuchaepho mu byakwa elee enya ozo; huma uzo, gheru onu l'imigwe. Olu mbu pho, mu shi numahawaa pho; mbu olu pho l'ada g'opu-ogu pho; su mu: “Nyikota byakpodapho l'eka ge mu goshi ngu iphe, e-me l'iphu.” ² G'e jia epfua Unme Chileke bya ejiana mu-a ehu pyimu. E jeshia ele enya; e dobewaa aba-eze l'imigwe l'eka ono. O dukwarupho onye no iya nu. ³ Onye ono, no iya nu ono nodu egbuapho ke nwiiinwii ge mkpuma jiasupa. Iphu iya nodu eke zaazaa ge mkpuma kaneliyanu. Iphe no-pheru aba-eze ono mgburugburu buru eko-mini, ekelepho oyingo oyingo ge mkpuma, bu emeraludu. ⁴ Aba-eze ukporo l'eno ozo no-pee aba-eze ono mgburugburu. Ndu bu ogerenya ukporo l'eno noduchaa anok l'aba-eze ono. Epe yekotaepho uwe, achagbaa pemu pemu. Epe bya ekpugbaaru okpu-eze l'ishi. Okpu-eze ono g'o ha be bukota mkpola-ododo be e gude wua ya. ⁵ Ebemugwe nodu eshijeepho l'eka ono, aba-eze ono no ono alo ke waa waa. Igwe nodu ede riiriirii; ara ora; atu egbigwe. Oroku esaa nodugbaa l'iphu aba-eze ono enwugbaa jajaja, bu iya bu Unme esaa Chileke ono. ⁶ Iphe, dukwapho l'iphu aba-eze ono bu iphe, du g'eze-enyimu, aphu ngerengere g'iphe, e gude onyo mee.

O nweru iphe eno, nogbaa ndu no l'echilabo aba-eze ono. Iphe ono bya anokwapho aba-eze ono mgburugburu. Iphe eno obu tukoeppho iphe, bu ehu iya l'ophu g'ehu iya ha mokashia enya enya; iphu l'azu. ⁷ Ke mbu be du g'oduma; k'ebob

dụ gẹ nwa oke-eswi; k'eto bẹ nweru iphu dụ gẹ kẹ nemadzu; k'eno dụ g'ugo, ephe l'eli.
⁸ Iphe ẹno ono, nọgbaa ndzu ono nwegbachaaru nkù ishii ishii l'ẹhu l'ẹhu. Ẹhumehu bukotaru phẹ ẹnya ẹnya mẹ eli ẹhu phẹ mẹ l'ime ẹhu phẹ. Eswe mẹ ẹnyashi ta adudu teke ẹphe ta anọdujedu agụ ebvu sụ:

“Nsọ! Nsọ! Nsọ!
 bẹ Nnajiuphu ono,
 bu Chileke, bu iya
 bu
 Okalibe-Kakota-Ike
 dụ.

Oo ya bu Chileke ono,
 shihawaa nọduta
 temanu mgboko dụ ono;
 bya aburu onye nọ
 ndzu nta
 bya aburu iya bu
 onye ono,
 abya nọ ono.”

⁹ Iphe ẹno ono, nọ ndzu ono bẹ agụ ebvu aja onye ono, nọ ndzu ojejeje ono ajaja; onye ono, bu iya nọ l'aba-eze ono; teme ẹphe nọdu agụkwa iya phọ gude akwabẹ iya ùbvù; bya egude iya etu iya ẹpha. No iya; ọ nọdu abujeru teke ẹphe gurerupho ebvu ono; ¹⁰ ndu bu ọgerenya ukporo l'eno ono adakotaepho kpurumu l'iphu onye ono, nọ l'aba-eze ono baaru iya ẹja; mbu onye ono, bu iya nọ ndzu ojejeje ono. Ẹphe abya ekpushia okpu-eze phẹ woru wushi l'iphu aba-eze ono gụ ebvu sụ:

¹¹ “Ọ gbakwaru ngu gube
 Nnajiuphu bya aburu
 Chileke anyi;
 g'aatuko g'a ha jaa ngu
 ajaja;
 kwabẹ ngu ùbvù;
 anuru ngu opfu
 l'oo ngu kachaa ike.

Noo kele oo ngu meru
 iphemiphe dobe.
 Oo l'ọ dụ ngu l'uche meru
 g'o gude ẹphe dụ;
 buru iphe,
 e meru dobe.”

5

Nwaturu-ngweja, shi l'ẹka Chileke yele ẹkwo, a phuru aphuphu

¹ Tọbudu iya bu; mu bya ahuma l'ọ duru ẹkwo, a phuru aphuphu, o gude l'ẹkutara; mbu onye ono, nọ l'aba-eze ono. Ẹkwo ono bẹ e deru iphe l'iphu; dee ya l'azu. A phuchia ya aphuchi gude iphe-ọhubama ẹsaa nyachishia ya. ² Mu bya ahuma ojozi-imigwe lanu, e yeru ike, ha shii l'ẹka; ẹka ọora iya arara arashi iya ike asuje: “?Bu onye bu onye a-su le ya maru onwiya; le ya gbaru k'anyashi iphe-ọhubama ono, e gude nyachishia ẹkwo ono, a phuru aphuphu ono; ?onye a-bya anyashia ya puhaa?”

³ Ophu ọ dudu mẹ onye lanu l'imigwe; ọzoo l'eliphe; ọzoo l'ime-alị, duru ike puhaa ẹkwo ono, a phuru aphuphu ono; ophu ọ bu kẹ lee ya ẹnya l'ime. ⁴ Ẹnya-mini buru mu vurukutuku l'ẹnya l'ọ tọ dudu onye a humaru, gbaru k'aphuha ẹkwo ono, a phuru

aphuphu ono; ọp̄hu ọ buru onye eje ep̄fu kẹ lee ya ẹn̄ya l'ime. ⁵ Tọbudu iya bụ; onye lanu l'ime ndu bụ ọgerenya ono sụ mu: "Ta arashi ẹkwa! Lekwa l'onye ono, bụ Oduma kẹ Jiuda; mbụ oshilokpa Dévidi ono lwuakwaru ọgu ono lwuṭa. Ọ buru iya bụ onye a-dụ ike phūhaa ẹkwo ono, a phuru aphuphu ono nyashia ya iphe-ọhubama ẹsaa ono, e gude nyachia ya ono."

⁶ No iya; mu bya ahuma Nwaturu ono l'eka ọ pfuru lẹ mgbaka aba-eze ono yẹ iphe ẹno pho, nọgbaa ndzu, nọ l'echilabo ndu bụ ọgerenya ukporo l'eno ono. Nwaturu ono bẹ dūepho g'e gbujehawaru iya egbugbu. O furu mpu ẹsaa; mokwaapho ẹn̄ya ẹsaa, bụ iphe, nọ-chigbaaru ẹn̄ya Unme ẹsaa Chileke; mbụ Unme ẹsaa, Chileke ziru g'ephe gbakashihu dzuru mgboko l'ophu. ⁷ Ọ gbalihi bya ejepfu onye ono, nọ l'aba-eze ono bya anata iya ẹkwo ono, a phuru aphuphu ono, o gude l'ekutara ono. ⁸ O wotaepho ẹkwo ono; iphe ẹno ono, nọgbaa ndzu ono mẹ ukporo ndu bụ ọgerenya lẹ ndu bụ ọgerenya ẹno pho tuko daa kpurumu l'iphu Nwaturu ono baaru iya eja. Ndu bụ ọgerenya ono tuko pagbaaru eze une l'ehu l'ehu bya egudegbakwaapho eze-ochi, e gude mkpola wua. Iphe dugbaa ya nu bụ unwu-isensu, enwuru-oku iya anoduje eshi kwekweekwee. Enwuru-oku iya ono nọ-chiru ẹn̄ya ep̄fupfu ono, ndu-nsọ anoduje ep̄fu anu Chileke ono. ⁹ No iya; ndu bụ ọgerenya ono nọdu agu ebvu ọphuu asuje:

"Oo ngu gbaru k'ewota ẹkwo ono;
nyishia ya iphe-ọhubama ono,
e gude nyachishia ya ono.

E gburu ngu egbugbu;
I gude mee ngu gbataru
Chileke nemadzu;
mbụ ndu shigba
l'ipfu l'ipfu g'ipfu
hagbukpo l'ophu;
mẹ lẹ ndu shikota l'iphe,
bukota opfu-ali ndu
du iche iche,
nọ lẹ mgboko-a;
mẹ mkpukpu lẹ
mkpukpu gẹ
mkpukpu hakpo l'ophu;
mekpoo ohamoha kpọ
mgburugburu.

¹⁰ I mee phe: ep̄he bugbaaru eze
bya emekwaa phe pho:
ep̄he bugbaaru uke kẹ
Chileke anyi.

Ọ buru phe a-buru ishi
ndiphe l'ophu."

¹¹ Tọbudu iya bụ; mu bya ahuma unwu-ojozi-imigwe, du igwerigwe. Mu nọdu anukwapho olu phe. Ojozi-imigwe obu bukwa unubuku unubuku ugbo olemole; mbụ lẹ-a; ep̄he habekpoēpho l'igwerigwe; k'ophu bụ l'ọ tọ dudu onye adu ike aguta phe l'ogu. Ep̄he tuko g'ep̄he hakota; ep̄he l'iphe ẹno pho, dzugbaa ndzu pho; mẹ ndu bụ ọgerenya pho; tuko g'ep̄he ha pfuphee aba-eze ono mgburugburu. ¹² Ep̄he nọdu agu ebvu agushikpoo ya ike asuje:

"Nwaturu ono, e gburu
g'ọ buru eja oha
ono bẹ ọ gbakwaru

g'e mee g'ike tuko
 lwa iya l'eka;
 l'oo tuko iphemiphe
 nworu;
 tuko mmamiphe nweru;
 buru onye-ishi iphemiphe.
 G'a kwabeje iya ubvu;
 jaje iya ajaja;
 gojeru onu-oma nu iya."

¹³ Mu numa g'iphe, bukpo iphe, Chileke meru dobe l'imigwe; me ophu, o meru dobe l'eliphe; me ophu o meru dobe l'ime-ali; mekpoo iphe, o meru dobe l'eze-enyimu; tukoru agu ebvu asuje:

"G'iphe, bukpo onu-oma,
 aago agogo;
 me ubvu g'ubvu ha;
 me ajaja;
 me abu ishi k'iphemiphe
 tuko buru ke gube
 onye ono,
 no l'aba-eze ono waa
 gube Nwaturu ono
 jasu le tuutuutu
 le mimiimii."

¹⁴ Iphe eno ono, nogbaa ndzu ono tuko su: "Oo g'o du." Ndu bu ogerenya ukporo l'eno ono tuko daa kpurumu baaru onye ono, no l'aba-eze ono waa Nwaturu ono eja.

6

Iphe-ohubama, e gude nyachishia ekwo ono

¹ Tobudu iya bu; mu huma ge Nwaturu ono nyafuru ke mbu l'iphe-ohubama esaa ono, e gude nyachishia ekwo ono. Mu bya anuma ge nanu l'ime iphe eno ono, nogbaa ndzu ono gude olu, daerupho g'egbigwe su: "Byakpodaapho-o!" ² Mu bya elee enya; mu huma inya, acha ucha. Onye no iya l'eli agba paru uta, eegudeje agba apfu. Onye ono be e kpuberu okpu-eze l'ishi. O nodu l'inya ono; o buru iya eje ogu. O jeshia alwu ndu ohogu iya g'oolwujehawaa phe.

³ Nwaturu ono byakwa anyakafu iphe-ohubama ono k'ebobu iphe, e gude nyachishia ekwo ono. Mu numakwa ge k'ebobu l'iphe eno ono, nogbaa ndzu ono suru: "Byakpodaapho-o!" ⁴ Inya ozo lufutakwa. Ono nodu eke uswe-uswe. Onye no iya l'eli be e woru ogu-echi, ha njo ahaha phe. E zia ya g'o je emee g'unwu-eliphe tsoje ibe phe ogu; g'o mee g'unwu-eliphe wata egbushi onwophe; k'ophu ehuduu guu ata adubaedu le mgboko.

⁵ Nwaturu ono byakwa anyakafu iphe-ohubama ono k'eto. Mu numakwa ge k'eto l'iphe eno ono, nogbaa ndzu ono suru: "Byakpodaapho-o!" Mu bya elee enya huma inya, eji ke hirihiri. Onye no iya l'eli paru iphe, eegudeje atu erwa iphe. ⁶ Mu numa iphe, du g'olu l'echilabo iphe eno ono, nogbaa ndzu ono l'eka osuje: "Iphe e-rekwa ire shii; k'ophu nri, e gude aswa ozi ujiku ophu kpata buepho onye lanu be oo-ji epho kpeekpu. Nri, e gude aswa ozi ujiku lanu kpata bukwanuru umadzu eto be oo-ji epho kpurumu. O buepho g'e te emebyikwa manu yee mee emebyi."

⁷ Nwaturu ono byakwa anyakafu iphe-ohubama ono k'eno; mu numakwa ge k'eno l'iphe eno ono, nogbaa ndzu ono asuje: "Byakpodaapho-o!" ⁸ Mu bya elee enya huma inya, gbachishihuru agbachishihu. Onye no iya l'eli buru Anwuhu gedegede.

Alì-maa nõdu etso iya l'azu. A bya ekee mgboko ụzo ẹno; woru ẹka lanu ye pẹ l'ẹka; su g'ẹphe gude ogu-echi gbugbushia iphemiphe bu iya nu; g'ẹphe kpo-gbushia pẹ l'egu; gude ẹjo iphe-ememe mekpoo ẹjo anu-egbudu megbushia pẹ.

⁹ O byakwa anyakafu iphe-ohubama ono ophu kwe iya ise. Mu bya ahuma oru-ngweja l'ẹka ono. Iphe, kuru lẹ mkpula iya buerupho maa ndu ono, e gburu l'ike opfu l'ẹphe kwetaru iphe, ekwo-opfu Chileke pfuru ono; teme ẹphe shi anoduje eme egoshi l'ẹphe bu ndu ke Chileke. ¹⁰ Ẹphe tuko g'ẹphe ha ara ora arashi iya ike su: "Nnajiuphu-e! Oo ngu bu onye du nsọ; bya aburu ngu bu onye emeje iphe, g'i pfuru iya. ?Bu anyi no-beadaru ino-beagha temanu l'i kua ndu bu l'eliphe kpa ishi iphe, meru anyi-a; gwaa pẹ ugwo egbugbu-a, ẹphe gburu anyi-a?" ¹¹ Tọbudu iya bu; a bya ekeshikotaru pẹ awurukpata uwe, achagbaa nmalanmala l'ehu l'ehu. A su pẹ: "Unu nõduro tutaro unme, unu atuta. Unu tafua nshi ngabefua nwanshii l'unu teke edzudu. Unu tutakpoepho unme ono jeye teke unu e-dzu temanu. L'o kwa g'e gburu unubedua bu g'e gbujekwapho ikpoto ndu ozo l'eliphe; ndu bukwapho unwunna unu, ejeru Chileke ozi g'unubedua jeru iya ya-a."

¹² Mu nõdu elekpoepho enya teke o nyafuru iphe-ohubama ono k'ishii. Noo ya; alì wata anma jijijii anmashi iya ike; enyanwu wata eji hirihiri g'uwe-aphu, e meru l'ẹjì egghu-ọjii. Onwa l'ophu gbanwekota keahaa meeme. ¹³ Kpokpode, du l'igwe dashihuaha l'alì g'ẹka oshi figu erishihu akpuru, akaduru akaka me oke pherephere nõdu ezi anma iya yiga yiga. ¹⁴ Igwe phuepho onwiya g'onye aphu utute phuta phufu; a huma-beru iya. Iphe, bukpo ubvu, du l'ekameka; me alì, mini so-pheru mgburugburu bukotaru iphe, e wofuru l'ẹka ẹphe shi nõdugbaa. ¹⁵ Tọbudu iya bu; ndu eze ke ndiphe; me ndu oke amadu pẹ; me ndu-ishi ndu ojogu pẹ; me ndu nweru iphe; me ndu okpehu du; mekpoo onyemonye mgburugburu; ohu me amadu; tuko je edomikota onwophe l'ogba me lẹ mgbaka mkpuma, nõgbaa l'ẹka ubvu du. ¹⁶ Ẹphe tuko arakugbaa ubvu me mkpuma ono asuje: "Jiko daa dapyabe anyi g'ii-domia anyi g'onye ono, nõ l'aba-eze ono ta ahuma anyi; waa ge Nwaturu ono ta atu-koshi anyi oke-ehu-egghu iya. ¹⁷ Noo kele mboku ẹphe atukoshi ndiphe oke ehue-egghu pẹ be ruwakwaru nu. ?Denu onye suru iya akpafu l'iphu nta?"

7

Igwerigwe ndu Izurelu, e meru ohubama l'iphu

¹ E mechaa; mu bya ahuma ojozi eno l'ẹka ẹphe pfuru lẹ mgboko l'uzi ẹka igwe bechaaru; alì beru uzi eno. Ẹphe sede pherephere, eshije l'uzi ẹka ono ẹphen'eno g'o to zihẹ lẹ mgboko. Pherephere zibuhu l'eliphe mgburugburu; ophu oozidu l'alì; ophu oozidu lẹ mini; ophu o dudu g'o ka mma l'oo oshi lanu ezi pherephere. ² Mu humakwa ojozi-imigwe ozo, shi l'uzo enyanwu awawa ẹphe abya. Ojozi k'ono be gude iphe, shi l'ẹka Chileke ono, nõ ndu; mbu iphe eegudeje eme iphe-ohubama l'ehu. O bya araa ya arara rashia ya ike su unwu-ojozi-imigwe eno, Chileke ziru g'ẹphe je emebyishia alì; mebyishia mini; ³ su pẹ: "Unu ta adukwa iphe, unu emewaa mgboko; ozo mini; ozo oshi; g'anyi vuadaru ụzo mee iphe, bu ndu ejeru Chileke anyi ozi iphe-ohubama l'egedegee onu-iphu." ⁴ A koo umadzu ole, e meru iphe-ohubama Chileke ono mu numa; ẹphe du ukporo unu nemadzu iri l'esato. Ndu ono shikota l'iphe, bu okpa-ipfu Izurelu l'ehu l'ehu. ⁵ Ndu e meru ohubama ono l'okpa-ipfu Jiuda du ukporo unu l'unu iri;

ndu e meru iya l'okpa-ipfu
Rube nu du
ukporo unu l'unu iri;
ndu e meru iya l'okpa-ipfu

Gadu du
 ukporo unu l'unu iri.

⁶ Ndu e meru ohubama ono
 l'okpa-ipfu Asha du
 ukporo unu l'unu iri;
 ndu e meru iya l'okpa-ipfu
 Nafutali du
 ukporo unu l'unu iri;
 ndu e meru iya l'okpa-ipfu
 Manase du
 ukporo unu l'unu iri.

⁷ Ndu e meru ohubama
 ono l'okpa-ipfu
 Simiyonu du
 ukporo unu l'unu iri;
 ndu e meru iya l'okpa-ipfu
 Liviayi du
 ukporo unu l'unu iri;
 ndu e meru iya l'okpa-ipfu
 Isaka du
 ukporo unu l'unu iri.

⁸ Ndu e meru ohubama ono
 l'okpa-ipfu Zebulonu du
 ukporo unu l'unu iri;
 ndu e meru iya l'okpa-ipfu
 Jiosefu du
 ukporo unu l'unu iri;
 ndu e meru iya l'okpa-ipfu
 Benjiaminu
 du ukporo unu l'unu iri.

Igwerigwe ndu ozo, bu aguta aguta

⁹ “E mechaa mu bya elee enya huma ikpoto ndu nmaru erupfu; k'opu bu l'o to dudu nemadzu igbakoroshienyi suru g'oguta phe l'ogu. Ndu ono bu ndu shigbakpo l'ohamoha, du le mgboko; me ipfu g'ipfu ha le mgboko-a; me mkpukpu le mkpukpu l'opu; me le ndu epfukota opfu-ali ndu du iche iche, no le mgboko-a. Epe tukoru g'ephe ha yekota akpawuru uwe, achagbaa nmalanmala. Epe toko g'ephe ha pfugbaaru l'ataphu aba-eze ono; me l'iphu Nwaturu ono; bya apagbaaru igu l'eka.

¹⁰ Epe toko ara iya arara arashi iya ike asuje: Ndzota bukwa ke Chileke anyi, bu iya no l'aba-eze ono; bya abukwarupho ke Nwaturu ono.” ¹¹ Ndu ojozi-imigwe g'ephe ha toko bya apfu-pee aba-eze ono; yee ndu bu ogerenya pho me iphe eno, nogbaa ndzu pho mgburugburu. Ndu ojozi-imigwe ono g'ephe ha toko daa kpurumu l'iphu aba-eze ono baaru Chileke eja; ¹² su: “Nokwa g'o du bu ono! G'ago onu-oma me ajaja me mmamiphe me ekele me akwabé ubvu me ike me okpehu buru ke Chileke anyi jasú le tuutuutu le mimiimii! Nokwa g'o du!”

¹³ Tobudu iya bu; onye lanu l'ime ndu bu ogerenya ono bya ekua mu su mu: “?O du ngu g'o bu ndu ole be ndu ono, e yeru awurukpata uwe, achagbaa nmalanmala ono bu? ?O du ngu g'awe be epe shi?”

¹⁴ Mu su iya: “Onyibe; o kwa ngu ka amama.” O su mu: “Ndu-a bukwa ndu ono, shi l'ejo oke iphe-ehuka ono futa. Epe gudewaa mee Nwaturu ngweja, shi l'eka Chileke saa awurukpata uwe phe ono; o nodu acha ucha nno. ¹⁵ Noo g'o gude epe nodu

l'iphu aba-eze Chileke ejeru iya ozi eswe l'enyashi l'ime eze-ulo iya. O buru onye ono, nọ l'aba-eze ono bẹ anọ-kubeje phẹ eche phẹ g'ọ tọ dọ iphe, e-me phẹ nụ. ¹⁶ Egu taa gụbaedu phẹ; ophu mini agụbaedu phẹ. Anwụ te echihedu phẹ; ophu okpomoku aduedu phẹ. ¹⁷ Noo lẹ Nwaturu ono, nọ l'echilabọ aba-eze ono bẹ a-nọduepho eche phẹ g'onye eche aturu. Oo-dujeru phẹ je l'ẹka mini, anuje ndzụ futaru. Chileke a-tuko ẹnya-mini ẹkwa phẹ hushichaa phẹ.”

8

Iphe-ohubama k'ẹsaa, e gude nyachishia ẹkwo ono

¹ Tọbudu iya bụ; Nwaturu ono bya anyafuepho iphe-ohubama k'ẹsaa, e gude nyachishia ẹkwo ono; ẹkameka l'imigwe daepho kẹ nyonyoronyo jasụ l'iphe, ha g'e kee awa lanụ ẹbo. ² No iya; mu bya ahuma ojozi-imigwe ẹsaa ono, apfujeru l'iphu Chileke ono. A bya achie phẹ opu-ogu ẹsaa.

³ No iya; ojozi-imigwe ozo bya bya abata bya apfuru l'iphu oru-ngweja Chileke ono. O parụ ochi, a wuru lẹ mkpọla-ododo. A bya anụ iya ụnwù-isensu, ha shii g'ọ gwakọbe ẹnwuru ụnwù-isensu ono l'epfupfu ono, ndu-nso g'ephe ha anọduje epfu anụ Chileke ono; tuko gwee l'eli oru-ngweja mkpọla-ododo ono, nọ l'iphu aba-eze ono. ⁴ Ẹnwuru oku ngweja ono kpụ-lihu yee epfupfu, ndu-nso epfuje anụ Chileke; shi l'ẹka ojozi ono pfuru akpuepho tuuu ala l'iphu Chileke. ⁵ Noo ya bụ: ojozi ono mechaepho bya aguta oku l'oru-ngweja ono; gụ-jia ochi ono; bya eworu iya taa kpoo l'eliphe. Mgboko swokobe. Igwe nọdu ede edede bya agbẹ l'ẹka ono atụ egbigwe; o nọdu ara ọrà; ebemu-igwe nọdu alojeepho kẹ waa waa; alị nọdu anmakota jijijiji.

Opu-ogu

⁶ Tọbudu iya bụ; ojozi-imigwe ẹsaa ono, chị opu-ogu ẹsaa ono bya akwakọbe g'ephe bya awata egbu opu-ogu phẹ.

⁷ Ojozi-imigwe kẹ mbụ bya egbuga opu-ogu nkiya. Akamini mẹ oku, a gwakọberu mee nọdu edzeepho gẹ mini l'eliphe. Oku kèé eliphe ẹto kepyashia uzi lanụ; bya èkèé oshi, nọ l'eliphe uzi ẹto kepyashikwapho uzi lanụ; bya atuko ẹsua oyi kepyashia.

⁸ Ojozi-imigwe k'ẹbo bya egbuga opu-ogu nkiya. A parụ iphe, dọ g'eze úbvú, ha shii, oku etsu phuruphuru parụ chie l'ime eze-enyimu, dukota lẹ mgboko l'ophu. Enyimu kèé uzi ẹto; ẹka lanụ bukotaruru mee. ⁹ Iphe, bụ iphe, nọ ndzụ, bukota lẹ mini kèé uzi ẹto; uzi lanụ nwushihukota. Ugbọ mini kèé uzi ẹto; uzi lanụ mebyishihukota.

¹⁰ Ojozi-imigwe k'ẹto bya egbuga opu-ogu nkiya; eze kpokpode shi l'imigwe bya adaa. O nọdu eke jaajaaja g'oku-apyipyi bya èkèé iphe, bukpo mini mgburugburu yele ẹka nggele nggele futaru; o kèé ya uzi ẹto daa l'ẹka lanụ. ¹¹ Epha kpokpode ono buru “Age.” Mini, nọ lẹ mgboko kèé ẹto; ẹka lanụ tsọahaa ilu g'age. Ikpoto ndu ngutaru mini ono, bụ ndu nọ lẹ mgboko nwushihu; o buru iphe, kparụ iya nụ bụ lẹ mini ono atso ilu.

¹² Ojozi-imigwe k'ẹno bya egbuga opu-ogu nkiya. E kèé ẹnyanwu uzi ẹto chia ẹka lanụ iphe; bya èkèé onwa ẹto chia ẹka lanụ iphe; bya èkèé kpokpode uzi ẹto chia ẹka lanụ iphe; k'ophu oke lanụ l'uzi ẹto l'iphóró phẹ gbaaharu ochii. Eswe kèé ẹto; ophu ìphóró adudu l'ẹka lanụ. O bukwarupho nno bụ g'ọ dapfuru ẹnnyashi; mbụ o kèé ẹto; uzi lanụ kabaa agba ochii.

¹³ Mu bya elee ẹnnyahuma ugo lanụ l'ẹka oophe l'akpaminigwe. O nọdu ara iya arara arashi iya ike asuje: “Nshio unwu-eliphe; nshio unwu-eliphe; nshio! Aphụ atso ndu bu lẹ mgboko mẹ ojozi-imigwe ẹto-a, phoduru nụ-a gbuepho opu-ogu ophu ephe abya egbuga-a.”

9

¹ Tòbudu iya bụ; ojozi-imigwe k'ise bya egbugba opu-ogu nkiya. Mu hụma kpokpode, shihawarọ l'igwe bya adaa l'alì. E woru ire-igodo, eegudeje tūhaa ẹka eeshije enyiba l'iduma, enwedu óhú woru nù iya. ² Kpokpode ono bya atūhaa ẹka eeshije enyiba l'iduma ono. Iduma ono wata akpụ ẹnwuru tūtutuu g'ẹka a kpọberu ọku icheku. Ẹnwuru ọku ono mee anwụ mę pherephere wata agba ọchii. ³ Noo ya bụ; igube shi l'ẹnwuru-ọku ono tsulihu tsuba l'eliphe. Igube ono bę e yeru ike l'ẹka g'ọ gbaję g'akpì. ⁴ A kakọtaru igube ono g'ọ tọ dukwa iphe, oo-me ẹswa, nọ l'eliphe; ọphu o mebyikwa oshi; ọphu ọ dukpoo iphe, futaru l'alì bvuru lę mgboko; mbụ iphe ẹkwọ dọ, oo-mebyi; gbahaa ndu ọonu aphụ bụ ndiphe, e te emeduru iphe-ọhubama Chileke l'egedegee ọnu-iphu. ⁵ Igube ono bę e ziru g'ọ nua ndiphe aphụ ọnwa ise; ọle ọ g'ọ tọ dukwa onye oo-gbu egbugbu. Obenu l'ẹjo mkpamẹhu, ọo-kpa ndiphe bę a-phue phę phọ g'akpì aphuje onye ọ gbaru-a. ⁶ L'ime ọnwa ise ono bę ndiphe a-nọdu achọ anwuhu achọcho; ẹphe taa hụmadu iya. Ọo-gụ phę anwuhu; obenu l'ọnwu phehuwaru.

⁷ Igube ọbu bę a -nọdu ele iya ẹnya bę ọodugbajeepho g'inya, e doziru k'egude eje ọgu. Iphe, dughbaa ya l'ishi dūchaa g'okpu-eze, e gude mkpọla-ododo mee. Iphu phę dughbaa g'iphu nemadzụ. ⁸ Ẹgbushi, nọ phę l'ishi hachaepho ogologo ogologo g'ẹgbushi unwanyi. Eze, nọ phę l'ọnu dughbaa g'eze oduma. ⁹ Ẹphe yeru iphe l'unme gude gbobuta obu phę g'uwe-ígwè, ndu eje ọgu eyeje gude gbobuta ọkpoma. Igiji, ẹphe gude ñkù phę ede dūepho g'igiji igwerigwe ugbo-inya, e gude eje ọgu. ¹⁰ Igube ono nwechakwaaru ùdé, ẹphe egudeje agba agbagba g'akpì. Ẹka ike dọ phę, bụ iya bụ ike ono, ẹphe e-gude nua nemadzụ aphụ ọnwa ise ono bụru l'ùdé phę ono bę ọ kpakọru nọdu. ¹¹ Onye eze phę bụru ojozi-imigwe ono; ọphu bụ iya bę iduma, enwedu ọhu dọ l'ẹka. Ẹpha ojozi ono l'opfu ndu Hiburu bụ Abadọnu; o be l'opfu Giriku; ọ bụru Apọliyonu.

¹² Tòbudu iya bụ; ẹjo iphe-ẹhuka kę mbụ abvụ. Ọ phọdukwaduro uzi ẹjo iphe-ẹhuka labọ.

¹³ No iya; ojozi-imigwe k'ishii bya egbugba opu-ogu nkiya; mu numa olu-opfu, eepfu l'ọru-ngweja ono, e gude mkpọla-ododo mee ono. Opfu ono bę e pfuru l'ishishi mpu ọru-ngweja ono ẹphen'eno l'ẹnya ẹka ono; a tuko numakota iya mgbo lanu. Ọru-ngweja ono buerupho l'atatiphu Chileke bę ọ dọ gędegede. ¹⁴ Olu ono sụ ojozi-imigwe k'ishii ono, bụ iya gude opu-ogu ono: "Toshichaa ojozi-imigwe ẹno ono, e keru ẹgbu l'eze-enyimu Yufurétisu ono." ¹⁵ No iya bụ; a parụ ojozi ẹno ono wehakọta. Iphe, e meru phę dobedoru bụ g'ẹphe emee iphe ono, a suru g'ẹphe mee ono; lę teke ono; lę mbọku ono; l'ọnwa ono; l'apha ono gędegede. G'ẹphe kèé ndiphe uzi ẹto; tuko uzi lanu megbushikọta. ¹⁶ A sụ mu lę ndu ojogu ndu ọphu nọ l'eli inya bę dọ miliyonu ukporo iri.* ¹⁷ No iya; mu hụma ndu agba inya ono l'ophuleny ọno; bya ahuma inya, ẹphe nọgbaa l'eli iya agba. Uwe-ígwè, bụ uwe ọkpoma, ndu ono yeru l'ọkpoma nọdu ekegbaa uswe-uswe g'ọku; eke oyingo oyingo; bya ekekwaphọ ododo ododo. Ishi dughbaa inya phę ono g'ishi oduma. Ọku, enwu phoophoopho; mę ẹnwuru-ọku; mę nshị-egbe shi phę l'ọnu afushi. ¹⁸ Ọ bụru ẹjo iphe-ememe ẹto ono bę e gude kèé ndiphe ẹto; gude ọku; yele ẹnwuru-ọku; yele ọku-nshị-egbe, shi phę l'ọnu woru uzi lanu gbushia. ¹⁹ Ẹka ike dọ inya ono bụ l'ọnu phę mę l'odzu phę. Ọdzu phę ono dughbaa g'agwo bya enwegbaaru ishi. Ọ bụru ishi ono bę ẹphe egudeje emeka nemadzụ iphe.

²⁰ Ọphu izimanu alwaduru ndiphe azu; mbụ nwa ndu ọphu e gbuphodoru l'ẹjo iphe-ememe ono. Ọphu ẹphe a haduru ẹjo-iphe, ẹphe eme; ọphu ẹphe ahaduru abaru ọbvụ ye iphe, ẹphe pyiru apyipyi ẹja; mbụ iphe ono, ẹphe gude mkpọla-ododo ọzoo mkpọla-ọchaa wua; mę ọphu ẹphe kpuru l'ope; mę ọphu ẹphe pyitaru

* 9:16 9:16 Iphe, ọ bụ bę bụ "200,000,000" lę mbekee.

le mkpuma; me ophu epe pyiru l'oshi. Mbụ iphe tukurụ buru iphe, ta aphudu uzo; ophu o ndu iphe le nchi; ophu o jedu ije. ²¹ Ophu izimanu ejo-iphe ono alwaduru phe azu; ophu epe ahaduru egbu ochi; eme mgbashi; apharwushi onwophe; waa ezi iphuru.

10

Ojozi-imigwe yele nwęekwo, a phuru aphupu

¹ Todbudu iya bu; mu huma ojozi-imigwe lanu, e yeru ike, ha shii l'eka g'o shi l'igwe alwazeta le mgboko; urwukpu so-pee ya mgburugburu. Eko-mini gbaa ya l'ishi. Iphu ndu egbu iya nwijnwii g'enyanywu. Okpa iya ephenebo dugbaa g'oku, kpuru oronmono g'obvuru. ² Iphe, o gude l'eka buru nwęekwo, e kpuharu ekpuha. O woru okpa ekutara zobe l'eli eze-enyimu bya eworu okpa ekicha zobe l'eli-mgboko. ³ O bya echia mkpu chishia ya ike. Ora iya dūepho g'oduma suru ekiri. O chiepho mkpu ono egbigwe esaa ono tuahaa gbaagbaa gude yeaharu iya onu. ⁴ Mu ndu emekwadu ge mu dee iphe egbigwe esaa ono pfuru; mu numa olu-opfu, shi l'imigwe su: "Iphe ono, egbigwe esaa ono pfuru ono ta abukwa iphe, ii-je edede. Ophu o dukwa onye ii-pfuru iphe ono, i numaru ono."

⁵ Ojozi ono, mu humaru ono, zoberu okpa lanu l'eli eze-enyimu bya azobe nanu l'eli-mgboko ono bya apalia ekutara iya eli; ⁶ bya egude epha Chileke, dzu ndzu ojejeje ono rifu angu; mbu onye ono, bu iya meru igwe; mee iphe, du iya nu; bya aburu iya meru eliphe yee iphe, du iya nu; mee eze-enyimu yee iphe, dukota iya nu. O buru epha Chileke ono be o gude rifu angu su l'o rwuwaru teke oo-me iphe, o tūberu. ⁷ Le teke ojozi k'esaa gbuwaru opu-ogu nkiya be Chileke e-megbu iphe, o domiru edomi, bu iya bu g'o pfuru iya ndu shi ejeru iya ozi, bu iya bu ndu mpfuchiru iya.

⁸ Olu-opfu ono, e shihawaa gbę l'imigwe gude pfuru yeru mu ono byakwa epfuru yeru mu ozo su: "Je anata nwęekwo ono, e kpuharu ekpuha ono, o gude l'eka mbu ojozi ono, zoberu okpa lanu l'eli eze-enyimu; zobe nanu l'eli-mgboko ono."

⁹ Mu bya ejepfu ojozi ono je asu iya g'o nu mu nwęekwo ono. O su mu: "Ngge ya; taa. I -tachae ya pho l'oo-tsou ngu ilu jeye l'akurepho. Ole teke ita iya be onodukwa atsou ngu utso ge manu-enwu l'onu."

¹⁰ Mu bya anata ojozi-imigwe ono nwęekwo ono woru taa. Mu ndu ata iya; o ndu atsou mu ge manu-enwu l'onu. Mu tachaa ya; o tsou mu ilu jeye l'akurepho. ¹¹ No iya; o su mu: "Jekwa je apfuru l'edzudzu-oha pfuchiaru Chileke ugbo lanufua; mbu pfua iphe, Chileke shi domia edomi l'oo-me l'igwerigwe mkpukpu le mkpukpu, no le mgboko; me ohamoha; me ndu shi l'iphe, bukpo l'opfu-ali ndu du iche iche, no le mgboko-a; me ndu eze."

11

Umadzu labo, ara opfu Chileke arara

¹ Noo ya bu; a bya eworu owa, eegudeje atu iphe nu mu bya asu mu: "Gbeshi je atua eze-ulo Chileke; yee ime eka ono, e doberu oru-ngweja Chileke ono; gua ndu abaru Chileke eja l'ime eze-ulo iya ono ugu. ² Ole o gi ti tukwa oma eka ono, no-pheru eze-ulo ono mgburugburu ono. Pakwaru ono haa; l'ono be e doberwaru oha, ata amadu Chileke. Mkpukpu ono, du nsou ono be oha ono e-gude okpa tee pyakapyaka ukporo onwa labo l'onwa labo. ³ Noo teke mu e-ye umadzu labo, a-ndu epfuchiru mu nu. Umadzu labo ono e-yechaa uwe-aphu. O buru ujiku ujiku unu eto l'ujiku ukporo eto be epe e-gude zikota ozi, Chileke ziru phe."

⁴ Umadzu labo ono bu upfu olivu labo ono me oroku ono, bvuru l'iphu Nnajiuphu, nwe mgboko ono. ⁵ O -nweru onye jeru ge ya meka phe iphe; oku eshi phe l'onu bya eworu onye ono yee ndu epe l'iya achi ejo idzu lanu kegbushia; mbu ndu ono, buwaa ohogu phe ono. Mbu-a; iphe, bu onye jeru ge ya meka phe iphe bu egube ono bu g'ee-shi gbua ya. ⁶ E yeru phe ike l'eka; k'opu epe a-gu-chi akpaminigwe; k'opu igwe ta abyadu atada mini l'ali teke ono, epe a-nodu epfuchiru Chileke ono. E yekwa phe pho ike l'eka g'ephe duje ike mee mini g'oo-buru mee; waa g'ephe tujekwapho ndiphe ejo iphe-ememe, dukpoo phe ree tekenteke, du phe ree.

⁷ Teke epe zibebechaaru ozi ono, Chileke ziru phe ono be ejo anu-egbudu ono, e-shi l'iduma, enwedu ohu futa ono l'a-bya etsoo umadzu labo ono ugu. L'oolwukpee phe woru phe gbushia. ⁸ Odzu phe be a-wushi l'echilabo eze mkpukpu ono, a kopyaberu Nnajiuphu phe l'oswebe ono. Epha mkpukpu, e gude anma etu ehu mkpukpu ono bu Sodomu ye Ijiputu. ⁹ Odzu umadzu ebo ono be e te ekwekwa g'e lia elili. Ndu shi le mkpukpu le mkpukpu, du iche iche; me ipfu ipfu, du iche iche; me ndu shikota l'iphe, bukota opfu-ali ndu du iche iche, no le mgboko-a; me ndu shi l'ohamoha, nokpoonu l'a-wukotaru bya ahuma odzu phe. O buru g'aa-huma odzu phe bu ono ujiku eto le mkpirikpu iya. ¹⁰ Ehu atuko atsod ndu bu le mgboko l'opu utso; opfu l'e gburu umadzu ebo ono. Epe aboo ya g'aaboje iphe-a; nuchaa ibe phe iphe obo-iphe; kele umadzu labo ono, epfuchiru Chileke ono shi akpa ndu bu le mgboko ehu shii. ¹¹ A nepho abali eto le mkpirikpu iya Chileke kuru unme-ndzu ye phe l'ehu; epe teta nodu ndzu. Ndzu rwuta iphe, bukpo ndu humaru phe nu. ¹² Tobudu iya bu; umadzu labo ono numa olu oku, e kushiru ike, shi l'imigwe su phe: "Unu bata l'ime eka-o." Ndu ohogu phe ono kuru ele phe enya; epe nodu l'urwukpu bahu l'imigwe. ¹³ Ali wata anma oke jijijiji teke onokwapho. Mkpukpu ono kee uzi iri; eka lanu bukotaru mkpurupyata. Ndu ali ono, nmaru jijijiji ono gburu egbugbu du unu nemadzu iri l'esaa l'umadzu ukporo iri.* Ndzu rwuta ndu phoduru nu. Epe wata aja Chileke imigwe ajaja.

¹⁴ Ejo iphe-ehuka k'ebobvu. Ole o g'unu lekwa le k'eto abyaakwa.

Opu-ogu k'esaa

¹⁵ Tobudu iya bu; ojozi-imigwe k'esaa bya egbua opu-ogu nkiya. Ikeropfu swoshihu l'imigwe asuje: "Nta be ike k'ali-eze unwu eliphe l'opu buakwa ke Chileke anyi yee ke Kereshi iya ono, bu eze, o woru mgboko ye l'eka ono. O je l'aburu eze jasu le tuutuutuu le mimiimii." ¹⁶ Ndu bu ogerenya ukporo l'eno ono, no l'aba-eze phe l'iphu Chileke ono daa kpurumu kpube iphu l'ali baaru Chileke eja; ¹⁷ su:

"Anyi ekele ngu ekele
 Nnajiuphu, bu Chileke,
 bu Okalibe-Kakota-Ike.
 Onye bu Chileke, no ndzu
 bya aburu onye shihawaa
 noduta temanu
 mgboko du.
 Anyi ekele ngu l'i
 goshihawaru oha
 l'eze ike ngu ono paru eka
 apa.
 I goshiakwarupho nta-a
 l'oo gubedua bu onye-eze,
 iphemiphe du l'eka.

* **11:13** 11:13 Iphe, o bu be bu "7,000" le mbekee.

18 Ẹhu wata eghu ọhamoha
 eghu;
 ị tukoshi phẹ
 oke-ẹhu-eghu ngu.

Ọle o rwuakwanaru teke
 ii-kpe ndu nwuhuru
 anwuhu ikpe;
 mẹ teke ii-bu ndu
 mpfuchiru ngu obunggo;
 mẹkpoo ndu-nsọ g'ẹphe
 ha;
 waa ndu akwabẹ ẹpha
 ngu ùbvù;
 onye upfu mẹ onye nta;
 o rwuakwaaphọ teke
 ii-mebyishi ndu ono,
 emebyishi mgboko l'ophu
 ono."

19 Ọo ya bụ; a guhaa eze-ulo Chileke ono, ọdu l'imigwe ono. A hụma okpoko ọgbandzu ono, shi Chileke l'ẹka l'ime eze-ulo ono. Igwe ọdu alọ ebemu kẹ waa waa; ọ ọdu ara ọrà; ede edede bya agbẹ l'ẹka ono atụ egbigwe. Alị wata anma jiiijiii. Igwe ọdu atụ oke akamini.

12

Nwanyị yẹe ẹjo-oke-agiyi

1 A ọnyaa; oke iphe-ọhubama wata ememe l'imigwe. Ọ ọdu nwanị lanu, yeru ẹnyanwu g'onye yeru uwe. Ọ pfuru apfuru l'eli ọnwa. O kpuru kpokpode iri l'ẹbo l'ishi g'onye kpu okpu-eze. ² Nwanị ono bẹ ẹpho bewaru l'ezeda. Ime ọdu eme iya emeshi iya ike k'anwu nwa ono. O metabe iya k'ọphu ọ rashiaru ẹkwa.

³ Iphe-ọhubama ọzo wata ememe l'imigwe. Ọ buru ẹjo-oke-agiyi, eke uswe-uswe bẹ futaru nu. O nweru ishi ẹsaa; bya efua mpu iri bya ekpuchaaru okpu-eze l'ishi iya ono ẹphe n'ẹsaa. ⁴ O gude ọdu iya kẹe kpokpode, ọ l'igwe ẹto chikoshia uzi lanu; ọ dashihu l'alị. Ọ bya apfuru nwanị ono, abya ezeda ono l'iphu; g'ọo-buru: ezeda, oozeda; ya apata nwa iya taa. ⁵ Ọ bya ezeda; mbu nwanị ono; bya anwu nwa nwoke. Nwata ono bụ iya bụ onye e-mechaa gude mgborígwe buru eze ọhamoha l'ophu. A bya ezichata nwata ono gude jepfu Chileke l'ẹka aba-eze iya ọ. ⁶ Nwanị ono gbala gbaba l'echiegu. Ẹka ono bẹ Chileke mematawaru iya ẹka oo-buru g'a ọdu anu iya nri unu ujiku ẹto l'ujiku ukporo ẹto.

⁷ Ọgu tsu l'imigwe! Mayikelu yẹe ojozi, etso iya l'azu wata etso ẹjo-oke-agiyi ono ọgu. Ẹjo-oke-agiyi ono yẹe ndu ojozi iya wota phẹ ọgu ono. ⁸ Mayikelu phẹ lwu-kpee phẹ; kẹle ike ta adu-zidu phẹ. E mechaa; ọphu ọ ọdu ẹka e kweru g'ẹphe ọdu l'imigwe. ⁹ A chifu ẹjo-oke-agiyi ono l'imigwe. Ọ kwa-a ẹjo-oke-agiyi ono bẹ bu agwo teke ndiche pho. Ọo ya bu onye ono bu Obutuswe bya aburu Nsetanu; mbu onye anọduje edephu unwu-eliphe l'ophu. A chifu iya l'imigwe l'ẹka ono; chidata iya lẹ mgboko yẹe ndu ojozi iya g'ẹphe ha. ¹⁰ Mu numa mkpu, eechi l'imigwe su: "Ọ nwakwaru nta-a. Chileke dzokwaru anyi obu. Chileke goshiakwaru nta-a l'oo ya bẹ ikemike du l'ẹka. L'eze ono, Chileke yeru ọ bya ono, bu iya bu Kereshi bẹ goshiakwaru ike iya nta. A chifuwaru onye mgbamu ono, shi anọduje edophe kwerikwerikeri l'iphu Chileke eswe l'enyashi onoya; epfuru iya k'unwunna anyi;

l'onye pho meswekwaru; onye pho meswee. ¹¹ Iphe, unwunna anyi phe gude lwu-kpee Nsetanu bu mee Nwaturu ono waa asasa ono, epe apfujeru ledzudzu-oha saá okpobe-opfu ke Chileke ono. Noo kele epe miru enya le ndzu phe su: l'ọ -buru anwuhu; epe anwuhu iya. ¹² Oo ya bu; g'imigwe tee eswa; ge ndu bu iya nu tekwaapho eswa. Obenu le-a; nshokwanu gube ali l'ophu; nshio gube eze-enyimu; kele Obutuswe gudewaa ehu-eghu bapfuta unu; eshinu o mawaru l'ọ to duedu ge ya ano-beru."

¹³ Ejo-oke-agiyi ono humaepho l'e shiwaa l'imigwe chifu iya chiru iya ye l'eliphe; o wata achi nta nwanyi pho, nwuru nwa nwoke pho. ¹⁴ A bya eworu eze nkù ugo; nkù ebolechiko chie nwanyi ono g'o gude pefu nahu ejo-oke-agiyi ono lashia echiegu eka o bu; je ebua eka ono g'a zua ya apha eto le mkpirikpu iya. Ophu o duedu iphe, ejo agwo ono jekwaduru iya ememe. ¹⁵ Tobudu iya bu; ejo agwo ono wata agbo mini l'onu; mini ono nodu agba gborogborogboro g'eze nggele. O buru iphe, oome bu ge mini ono buru utso pata nwanyi ono. ¹⁶ Ali yeru nwanyi ono eka. Iphe, ali meru bu l'ọ saru onu toko mini ono, ejo-oke-agiyi ono gboru ono mikota. ¹⁷ Ehu ghuaaha ejo-oke-agiyi ono egbu l'opfu ehu nwanyi ono. O tugbu jeshia etso unwu nwanyi ono ndu ophu phoduru nu ugu. Ndu obu, ooje etso ugu obu bu ndu obu phe du l'iphe, Chileke suru g'e meje; me ndu pfuru pfushia ike l'okpobe-opfu ono, Jizosu meru a maru ono. ¹⁸ Tobudu iya bu; eze ejo-oke-agiyi ono tugbu je apfuru l'aguga eze-enyimu.

13

Ejo anu-egbudu labo: nanu shi le mini; ophuu shi l'ali

¹ Tobudu iya bu mu bya ahuma ejo anu-egbudu, shi l'eze-enyimu ono afuta. O fua mpu iri bya enweru ishi esaa. O kpuru okpu-eze le mpu iya ono l'ehu l'ehu epe n'iri. L'ishi iya ono g'ọ ha be e dekotakpoerupho epha, epfubyishigbaa Chileke epfubyishi. ² Ejo anu-egbudu ono, mu humaru ono dūepho g'agu. Okpa iya dugbaa g'okpa ejo nwanu biye. Onu iya dugbaa g'onu oduma. Ejo-oke-agiyi pho bya eworu ike, shi buru nkiya ye iya l'eka; bya eworu aba-eze iya nu iya su iya g'o megbujekpo g'ọ du iya. ³ Ishi ejo anu-egbudu ono nanu be ichii onya, e gburu iya ya be teke e gburu iya ya be o gogo nwuhukwa. Ole onya ono kpothwaru. Ejo anu-egbudu ono du-dzuru ndiphe mgburugburu biribiri. Ndiphe l'ophu wata iya etsotso. ⁴ Epe wata abaru ejo-oke-agiyi ono eja; kele o yewaru ejo anu-egbudu pho ike iya l'eka. Epe nodu abakwarupho ejo anu-egbudu ono eja su: "Bu onye dubaa g'ejo anu-a? Bu onye suru g'oo-kpafu iya l'iphu k'ogu?"

⁵ A paru ejo anu-egbudu ono haa g'o pfugbu g'onu ha iya. O nodu ajakposhi onwiya gude nno epfubyishi Chileke. A hakwaaru iya pho uzo g'o megbukpo g'ọ du iya l'ime ukporo onwa labo l'onwa labo. ⁶ O saa onu wata epfubyishi Chileke; epfubyishi epha iya; me eka Chileke ono bu; mekpoo ndu ophu bu l'imigwe. ⁷ Chileke haa ya g'o tsoje ndu-nsọ ono ugu; lwu-kpeje phe. A nodu ahaje iya g'o mee g'ọ du iya l'ehu ndiphe; mbu iphe, bu ipfu ipfu l'ophu; me mkpukpu le mkpukpu l'ophu; me le ndu shikota l'iphe, bukota opfu-ali, du l'iche l'iche, no le mgboko-a; mekpoo iphe, bu ohamoha, no le mgboko-a; o nodu emejgbaa phe; epe eme iphe, o suru g'ephe mee. ⁸ Iphe, bukpo nemadzu, bu l'eliphe mgburugburu a-nodu abakotaru iya eja. Mbu l'ọ kwa ndu e te deduru epha phe l'ekwo ono, e shi teke a turu okpa mgboko deshita epha ndu a-nodu ndzu ojejeje ono; be bu ndu a-nodu abaru iya eja ono.

⁹ G'onye nweru nchi ngabekwa iya. ¹⁰ O kwa onyemonye, aa-kpu le ndzu be a-kpu le ndzu. Onye ee-gbu le mma be e gbufutajekwa le mma. O kwa iya bu le ndu-nsọ gbaru g'ephe buru ndu a-ta nshi nodu Chileke l'eka noshia ya ike.

¹¹ Mu bya ahuma ejo anu-egbudu ozo, bu l'ali be o shi emifuta. Yebedua furu unwu-mpu labo, dugbaa ge mpu nwa aturu; opfu, oopfu l'onu du ge k'ejo-oke-agiyi. ¹² O bya egude ike ejo anu ke mbu pho meahaa iphe, bukpo iphe, du iya ree ememe l'atatiphu ejo anu-egbudu ke mbu onoya. O bya emee: ndiphe wata abaru ejo anu-egbudu ke mbu pho eja; mbu anu k'ono, onya e shi gbua ya l'ishi, bu onya, gege gbu iya nu teke e gburu iya ya kpohuwaru-a. ¹³ Ejo anu-egbudu k'ebo-a nodu emeshiepho oke iphe-ohumalenya. O nodu emejehaa mee oku l'ooshi l'igwe bya adaa l'ali l'iphu ndiphe. ¹⁴ O gude oke iphe-ohumalenya ono, a haru iya g'o meje l'atatiphu ejo anu-egbudu ke mbu ono; duphua iphe, bukota nemadzu, bu le mgboko. O su ndiphe g'ephe kpu ntekpe, dūepho g'ejo anu-egbudu mbu ono; bageru iya eja; mbu ntekpe du g'ejo anu ono, e gburu onya; ophu o nwuhuduru onoya-a. ¹⁵ E kwechaa su g'ejo anu-egbudu ono k'ebo kuru unme ye le ntekpe ono, a kpuru: o du g'ejo anu-egbudu ke mbu pho g'o dzuru ndu dujehaa ike pfua opfu; l'oomee g'e gbushia ndu te ekwedu abaru yebe ntekpe ono, a kpuru: o du g'ejo anu ono eja. ¹⁶ Ejo anu-egbudu k'ebo ono kebata onyemonye; onye upfu me onye nta; onye ukpa me oke amadu; ohu me amadu; kebata phe; a gbashia phe ngga ohubama l'ekutara; ozoo l'egedegee onu-iphu; ¹⁷ k'opfu o to dudu onye azu aswa; ophu o dudu onye ere aswa erere; gbahaa l'o gbaru ngga ohubama k'ejo anu-egbudu ono. Ngga obu, aagbaje obu bu epha ejo anu-egbudu obu; ozoo ogu, no onodu epha iya.

¹⁸ Ono buru iphe, gbaru ge nemadzu goshi le ya nweru mmamiphe. G'onye nweru uche je aria ogu epha ejo anu ono ariri jasu teke o-maru iphe, ogu obu bu; kele ogu ono bukwapho epha nemadzu. Ogu obu be bu "666", bu iya bu unu l'ukporo iri leto l'ishii.

14

Ebvū, ndu a gbataru agu

¹ Mu bya elee enya; mu huma Nwaturu ono g'o pfuru l'ubvu Zayonu. Ndu pfu-kube iya nu l'eka ono du ukporo unu nemadzu mgbo iri lesato, bu ndu e deru epha Nwaturu ono ye epha Nna iya l'egedegee onu-iphu. ² Mu bya anuma olu-opfu, a no l'imigwe pfua. Opfu ono nodu adaepho g'eka eze mini aphu gbudugbudu; teme o nodu adahukwapho g'eka igwe ede edede atu egbigwe. Mu byakwapho anuma oda ogumogu ndu akpoje ogumogu akpo. ³ Ikpoto ndu ono, pfuru l'iphu aba-eze ono me l'iphu iphe eno ono, nogbaa ndu ono; me l'iphu ndu bu ogerenya ono; nodu agu ebvu ophu. Ophu o dudu onye suru anwuta ebvu ono gbahaepho ukporo unu nemadzu iri lesato ono, bu ndu a gbataru l'eliphe ono. ⁴ Ndu ono bu ndu te emerwujeduru onwophe l'ehu unwanyi. Ndu doberu eka doo ge nwamgboko, nwoke teke engeswee okpa. Epe bu ndu ono, buepho Nwaturu ono be epe awujeru etso eje ekameka, ooje ono. Ndu a gbataru l'eka ndiphe no; epe buru akpuru iphe-mbu a nuru Chileke ye Nwaturu ono. ⁵ Epe bu ndu teke adu-swee onye a-su l'ephe dzujeru uka. Ophu o dudu iphe uta, du phe l'ehu.

Ojozi-imigwe eto

⁶ Mu huma ojozi-imigwe ozo, epheru ephekerephe ephekerephe l'akpaminigwe. O buru iphe, e ziru iya bu g'o je ezia ndiphe mgburugburu ozi-oma ojejoje ono; g'o je ezia ya ohamoha, nokpo le mgboko; me ipfu l'ipfu g'ipfu ha; me le ndu shikota l'iphe, bukota opfu-ali ndu du iche l'iche, no le mgboko-a; me iphe, bukpo mkpukpu, nokpo le mgboko. ⁷ O nodu ara iya arara asuje: "Unu tsujekwa Chileke ebvu. Unu kwabejekwa iya ubvu; le teke oo-kpe ikpe rwuakwaru. Unu bajekwaru Chileke eja; l'o kwa iya meru igwe bya emee ali; bya aburu iya meru eze-enyimu; mekota iphe, bukotakpo eka mini futaru."

⁸ Ojozi-imigwe ọzo, bu k'ẹbo nọdu ephe etso ke mbu pho l'azu epfu su: "Ike bvụakwaru Bábilonu! Ike bvụakwaru Bábilonu! Mkpukpu ono, a maru epha iya ono, bu Bábilonu be ike bvụakwaru nta. Mbu mkpukpu onoya, cheru ohamoha mee ya ono, bu iya bu oke-ehu-eghu ke Chileke ophu Chileke a-tu-koshi iya; opfu l'opharwushi onwiya."

⁹ Ojozi-imigwe ọzo, bu k'eto pheru tsoru phe. O nọdu arakwa iya pho arashi iya ike asuje: "Onye abaru ejo anu-egbudu ono eja; bya abaru ntekpe, a kpuru o du g'o du; onye kweru g'o gbaa ya ngga ohubama l'egedegee onu-iphu; ọzo l'eka; ¹⁰ onye ono be a-ngukwa oke-ehu-eghu Chileke ge mee, aagwaduru mini. Ee-gude oku, enwu phuruphuru yee nshi-egbe nua onye ono aphu l'iphu unwu-ojozi-imigwe, du nsọ; waa l'iphu Nwaturu ono. ¹¹ Oku ono, ee-gude nua phe aphu ono be enwuru iya anoduepho akpu tututu ala l'imeli jasụ le tututu le mimiimii. Ndu ono be a ta abyakpoda aha g'ephe tuta unme me teke lanu; eswe l'enyashi; mbu ndu ono, l'abajeru ejo anu-egbudu ono eja; bya abakwaru iya pho ntekpe, a kpuru o du g'o du onoya; me iphe, bukpo onye kweru: a gbaa ya ngga ohubama, egoshi epha ejo anu-egbudu onoya."

¹² O kwa iya bu ota-nshi ke ndu-nsọ; ndu anoduje eme iphe, Chileke pfuru; ndu no Jizosu l'eka.

¹³ Mu numa olu-opfu, a no l'imigwe pfua su mu: "Dee iphe-a l'ekwo. Ehu-utso be a goru nu ndu a-nwuhu shita nta-a kwaseru; mbu ndu a-nwuhu l'oo l'ephe woru onwophe ye Nnajiuphu l'eka."

Unme Chileke nalita iya su: "Oo ya-o! Oo g'o du bu ono. Ehu a-tsọ phe utso eviya; noo l'ozu, ephe jeru be ephe jefuwaru l'ishi; atutawa unme; e jekwanu l'ebu phe obunggo ozi ono, ephe jeru onoya."

Aakpata ndiphe g'iphe, e meberu l'opfu

¹⁴ Mu bya elee enya huma urwukpu ocha. Mu huma onye no ano l'urwukpu ono. Onye ono, no iya nu ono duopho ge nwa ndiphe. O kpuru okpu-eze, e gude mkpola-ododo wua; o pakwaru pho mma, atsụ nkọ l'eka. ¹⁵ Ojozi-imigwe ọzo, shi l'eze-ulo Chileke lufuta bya araku onye ono, no l'eli urwukpu ocha ono su iya: "Gude mma ngu ono kpatacha iphe, e meberu l'ali l'o gbawaru l'akpakpa iya. Noo l'iphe, e meberu le mgboko kachawaru akaka gbawaa g'aakpata iya." ¹⁶ Tobudu iya bu; onye ono, no l'eli urwukpu ono bya ewota mma iya gbua ke chaphukumu l'eliphe; shi nno kpata ndiphe g'aakpaje iphe, e meberu l'ali-a.

¹⁷ O nwekwarupho ojozi-imigwe ọzo, shikwapho l'eze-ulo Chileke l'imigwe lufuta. Yebedua gudekwapho mma, atsụ nkọ.

¹⁸ Ojozi-imigwe ọzo shi l'ime eka ono, oru-ngweja Chileke no ono lufuta. Yebedua be oku enwu phoophoopho du l'eka. O kua onye k'ono, gude mma, l'atsụ nkọ ono oku; kushia ya ike su: "Gude mma ngu, l'atsụ nkọ yebutachaa mebyi vayinu, du l'opfu-vayinu, tukoru mgboko dzuru; kele mebyi iya kachawaru akaka!" ¹⁹ Tobudu iya bu; ojozi-imigwe ono woru mma iya dabẹ l'eliphe bya atukokpoephe mebyi vayinu no iya nu gbututachaa bya achiru iya ye l'eze eka, aazoshije mee l'akpuru vayinu, bu iya bu oke-ehu-eghu Chileke. ²⁰ A bya azoshia mee l'akpuru vayinu ono l'eka aazoshije iya l'azu mkpukpu. Mee ono buru mee nemadzụ. Mee ono nọdu aso gborogboro ge nggele l'eka ono. O so so-rwua eka ogologo iya ha g'ukporo manyiru iri. Teme o byakwapho utso, du-tabe ogbu; k'ophu oo-nodu akpa inya l'onu me inya rwuba iya.

15

Ojozi-imigwe, gudegbaa ejo iphe-ememe k'ikpazu

¹ Mu bya ahuma oke iphe-ohubama, du biribiri ozo, eme l'imigwe. O buru ojozi-imigwe esaa be gude ejo iphe-ememe esaa. O buru iya bu ejo iphe-ehuka esaa k'ikpazu, bu oke-ehu-eghu Chileke a-tukoshi unwu-eliphe. Teke iphe-ehuka ono buverupho ephe n'esaa; oke-ehu-eghu Chileke abvu.

² Mu humakwapho iphe, du g'eze-enyimu, aphu ngerengere g'e woru onyo yee oku, enwu enwunwu gwakobe iya. Mu humakwapho ndu lwu-kperu ejo anu-egbudu pho yee ntekpe, a kpuru o du g'o du pho. Ndu ono bukwapho ndu jikaru l'ephe te ewoduru ubvu akwabe ogu ono, no-chiru enya epha ejo anu ono. Ephe pfuru pfu-kube eze-enyimu ono, du g'onyo ono. Ephe pagbaaru eze une, Chileke nuru phe.

³ Ephe nodu agu ebvu Mosisu ono, bu nwozi Chileke; mbu ebvu, bukwapho ebvu Nwaturu ono su:

"Gube Chileke; oo ngu bu
Okalibe-Kakota-Ike.

Iphemiphe, i mekotaru paru
eka bya adukwapho
biribiri.

Oo ngu bu eze l'ohamoha.

Uzo ngu pfugbaaru
nhamunha bya
abugbaaru okpobe uzo.

⁴ Nnajiuphu; ?bukpoo onye
bu onye a-su
le ya taa tsudu ngu ebvu;
ophu ya taa akwabedu
epha ngu ubvu?

O kwa ngu kpurumu bu
onye du nsu.

Ohamoha a-bya abaaruu
ngu eja.

Noo kele onyemonye
huma-dzuwaru
iphemiphe, iime,
pfuru oto."

⁵ E mechaa; mu bya elee enya ozo. No iya; mu huma eze-ulo Chileke l'imigwe g'a guharu ime iya aguha. Mbu ime eka ono, ulo ono, e gude ekwa mee bu Chileke be o shi l'eka ono no; mbu ulo ekwo ono, no-chiru enya ogbandzu, shi Chileke l'eka ono.

⁶ Ojozi-imigwe esaa ono, bu phe gude uzi ejo iphe-ememe esaa ono shi l'ime eze-ulo Chileke ono lufuta. Ephe yegbaa uwe, bu asagu-mini; egbu ke nwijnwii. Ephe gude akpo, e gude mkpola-ododo mee; gude kebuta iya l'okpoma.

⁷ No iya; onye lanu l'ime iphe eno ono, nogbaa ndzu ono gbeshi bya eworu ochi esaa, a wuru le mkpola-ododo; woru nugbaa ojozi esaa ono. Iphe, jiru ochi esaa ono ejiji buru oke-ehu-eghu Chileke; mbu Chileke ono, no ndzu ojeje. ⁸ Enwuru oku kposihuepho ji ulo ono pyimu; kele eze-odu-biribiri Chileke me ike iya be du l'eka ono. Ophu o dudu onye duru ike bahu l'ime ulo ono jasuu teke ejo iphe-ememe esaa ono, ojozi-imigwe esaa gude ono buvadaru.

¹ Tɔbudu iya bụ; mu n̄ma olu-opfu, e shi l'ime eze-ulo Chileke ono chia g'e chiru mkpu s̄u ojozi ɛsaa ono: "Unu je eworu ɛjo iphe-ɛhuka ono, shi l'oke-ɛhu-eghu Chileke ono w̄shikota lɛ mgboko l'ophu; mb̄u ɛjo iphe-ɛhuka ono, d̄u l'ochi ɛsaa ono."

² Ojozi-imigwe k̄e mb̄u bya at̄ugbua je aw̄ushia ɛjo iphe-ɛhuka ɔphu n̄o l'ochi nkiya lɛ mgboko. Onwo, aba yoyoyo bya eme ɛjo ɛhuka; wata abagbaa iphe, b̄u ndu ono, a gbaru ngga ɔhubama k'ɛjo an̄-ɛgbudu ono; waa l'ɛhu iphe, b̄u ndu ono, shi abar̄u ntɛkpe ono, a kp̄uru ɔ d̄u g'ɛjo an̄-ɛgbudu ono ɛja.

³ Ojozi-imigwe k'ɛbo bya at̄ugbua je aw̄uru ɛjo iphe-ɛhuka ɔphu n̄o l'ochi nkiya ye l'ime eze-ɛnyimu. Mini, n̄o l'eze-ɛnyimu gh̄oo mee; d̄uɛpho ḡe mee onye nw̄uhuru anw̄uhu. Iphe, b̄ukpoo iphe, dz̄u ndz̄u, bu l'ime mini nw̄ushihukota.

⁴ Ojozi-imigwe k'ɛto bya at̄ugbua je aw̄uru ɛjo iphe-ɛhuka ɔphu n̄o l'ochi nkiya ye lɛ nggele waa l'ime iphe, b̄u ɛka mini futakp̄ooru g'ɔ ha. Mini b̄ukotar̄u mee.

⁵ Mu n̄ma ɛka ojozi-imigwe, b̄u iya eche iphe, b̄u mini nche s̄uru: "Ḡube Nnajiuphu pf̄ubekwaru ɛka ɔto; mb̄u gube onye ono, n̄o ndz̄u; bya ab̄uru onye ono, shihawaa n̄oduta ono. Ikpe-a, i nmar̄u ndiphe-a b̄e goshiru l'i b̄u onye ekpeje ikpe nham̄unha.

⁶ Lɛ ndiphe ono, b̄u ph̄e gbushiru ndu-ns̄o bya egbushia ndu mpfuchiru ngu l'echilabo ph̄e ono; mb̄u gbushia ph̄e ghakaa mee ph̄e ono b̄e i cheakwar̄upho mee; ɛphe nḡua. Iphe ono, i meru ndiphe ono bur̄u iphe, gbaru ph̄e n̄u b̄u onoya." ⁷ No iya; mu n̄ma olu-opfu, a n̄o l'oru-ngweja Chileke epfu; mb̄u ɛka aakpoje ùnw̄u-is̄ensu ɔku l'imigwe. Olu ono n̄odu asuje: "Nokwa g'ɔ d̄u-o! Nnajiuphu, b̄u Chileke; ɔo gubedua b̄u ɔkalibe-Kak̄ota-Ike-o. Ikpe, i kperu b̄e b̄uɛpho ɔkpobe ikpe bya ab̄ukwarupho ikpe, pf̄uru nham̄unha."

⁸ Tɔbudu iya b̄u; ojozi-imigwe k'ɛno bya at̄ugbua je eworu ɛjo iphe-ɛhuka ɔphu n̄o l'ochi nkiya kpua l'ɛnyanwu. E mee ɛnyanwu; okpom̄oku iya wata erebushi nemadz̄u an̄ k'ɔphu oomeje nemadz̄u l'ɔo d̄u g'iphe, a h̄uberu l'ɔku. ⁹ ɛjo okpom̄oku ono wata erebushi ndiphe an̄. ɛphe wata epfubyishi ɛpha Chileke; mb̄u yɛbedua, kweru g'ɛgube ɛjo iphe-ɛhuka ono byapfuta ph̄e. ɔphu iziman̄u alwad̄uru ph̄e az̄u k̄e g'ɛphe wata iya akwab̄e ùbv̄u.

¹⁰ Ojozi-imigwe k'ise bya at̄ugbua bya ɛje eworu ɛjo iphe-ɛhuka, n̄o l'ochi nkiya kpua l'aba-eze ɛjo an̄-ɛgbudu ph̄o. ɔchii bur̄u kpukumu bya agbachik̄ota iphe, b̄ukpoo ndu kweru g'ɛjo an̄-ɛgbudu ono bur̄u eze ph̄e. Ndiphe wata ata kp̄ookpookpo k'ɛjo iphe-ɛhuka ono, par̄u ɛka ɛphe ɛje ono. ¹¹ ɛphe wata epfubyishi Chileke k'imigwe k'iphe ono, aph̄ugbaa ph̄e uphu m̄e onwo ono, aba ph̄e n̄u ono. ɔphu iziman̄u iphe, ɛphe eme alwakwaru ph̄e ph̄o az̄u.

¹² Ojozi-imigwe k'ishii je eworu ɛjo iphe-ɛhuka, n̄o l'ochi nkiya w̄uru ye l'oke-ɛnyimu Yufur̄étisu. Mini iya tash̄ihu; k'ɔphu b̄u lɛ gbororo a-dabyiru iya ḡe ndu eze, shi l'uzo ɛnyanwu awawa aghajaj̄e iya. ¹³ Mu bya ah̄uma ɔbv̄u ɛto, d̄ugbaa g'ɛwo g'ɛphe af̄utagbaa. Nan̄u shi l'ɔnu ɛjo-oke-agiyi ono af̄uta; nan̄u shi l'ɔnu ɛjo an̄-ɛgbudu ph̄o af̄uta; nan̄u shikwaph̄o l'ɔnu onye mpfuchiru ono, l'epfuj̄e iphe, Chileke epfuduru ono. ¹⁴ ɛphe bugbaa ɔbv̄u, shik̄ota l'ɛka Nsetanu; emegbaa iphe-ɔhumalenya. ɛphe jepfugbaa ndu eze ndiphe mgburugburu je ach̄ikobe ph̄e dzua ɔgu l'ɛka lan̄u kwab̄eru mb̄oku ono, ɔkalibe-Kak̄ota-Ike, b̄u Chileke a-bya egoshi ndiphe onye ya b̄u ono.

¹⁵ "Unu lekwa l'ɔ kwa g'abyabya onye-oshi at̄uj̄e nemadz̄u l'uzorehu-a b̄u ḡe mu a-t̄u unu l'uzorehu. ɛhu-utso b̄e a ḡoru n̄u onye ono, nw̄u ɛnya bya eletakwaph̄o uwe iya ɛnya; k'ɔphu onye ɔbu taa gbad̄uru ɔto ɛjephe mb̄oku onoya; iphere ad̄u iya."

¹⁶ No iya; ɔbv̄u ɛto ono, shi l'ɛka Nsetanu ono bya emee ndu eze k̄e mgboko-a l'ophu: ɛphe bya akpak̄o l'ɛka lan̄u ɔbu, eekuj̄e Amaḡedonu l'opfu Hiburu.

¹⁷ Oo ya bu; ojozi-imigwe k'esaa je ephekaa ejo iphe-ehuka ophu no l'ochi nkiya le pherephere. O nweru olu, shi l'aba-eze, no l'ime eze-ulo Chileke ono chia mkpu su: "E mewaru iya!" ¹⁸ Ebemu-igwe wata alo waa waa. Igwe wata ede edede; wata ara ora; bya atuahaa egbigwe. Ali-onma-jijijiji egube iya ophu eteke anmaswee; eshinu nemadzu futaru mgboko wata anmanma; mbu l'ali-onma-jijijiji obu pakporu aka apaa. ¹⁹ Mkpukpu ono, a maru epha iya ono, bu Babilonu bukaha onwiya uzi eto. Iphe, bukpo mkpukpu ozo, dukota le mgboko dakashihukota buru ola-l'iswi. Ebe Chileke azohakwaru mkpukpu ono, a maru epha iya ono, bu Babilonu; yee ejo-iphe, o no megbabe. Chileke mee mkpukpu ono: o ngua mee l'eze okoro, e yejiru oke-ehueghu ke yebe Chileke eyeji, bu iya bu ikpe o nmaru iya. ²⁰ Iphe, bukotakpo ali, bu ali, mini no-pheru mishihukota. Ophu o duedu onye humabaaru ubvu. ²¹ Eze akamini-mkpuma, l'anyigbaa ke tuduu ge mkpuma-uswe shigbaa l'igwe aada l'ali; adagbushi unwu-eliphe. Ndiphe wata epfubyishi Chileke; kele akamini-mkpuma ono anu phe aphu. Noo l'ejo iphe-ememe, akamini ono wotaru phe ka g'aa-atu onu iya.

17

Eze-nwanyi ovuoba ono, bu Babilonu

¹ Ojozi lanu l'ime ojozi-imigwe esaa ono, shi gude ochi oke iphe-ehuka esaa ono byapfuta mu; bya asu mu: "Bya ge mu je egoshi ngu g'ee-gude woru ikpe nmaa eze-nwanyi ovuoba ono, nmagaru l'eka nggele du igwerigwe ono. ² Le ndu eze ke mgboko-a be ephe l'iya riakwaru ogori. Ephe l'iphe, bu ndu bu l'eliphe l'ophu ngu waa mee phaa onwophe kutukutu."

³ Tobudu iya bu; Unme Chileke byakwa bya eji mu ehue pyimu. Ojozi-imigwe ono bya eduta mu jeshia l'echiegu. Noo aka mu no huma nwanyi, no l'eli ejo anu-egbudu, eke uswe-uswe. E dekania ejo anu-egbudu ono epha, epfubyishi Chileke l'ehu iya mgburugburu. Ejo anu-egbudu ono nweru ishi esaa bya enweru mpu iri. ⁴ Iphe, nwanyi ono gude kwaa onwiya akwa buru uwe kpowula-kpowula, eke uswe-uswe. Iphe ozo, o gude memachaa onwiya emema bu iphe, e meru le mkpola-ododo. O gbachaa echi, ere ire l'eka bya edoo onwiya igopoto, aswa du l'olu. Iphe, o pa l'eka buru okoro, a wuru le mkpola-ododo. Iphe, jiru okoro ono buru ejo akpamara me ebyi ebyi, shi l'apharwushi, nwanyi ono pharwushiru onwiya. ⁵ A bya edee ya epha iya l'egedegee onu-iphu iya. Iphe, e domiru edomi e deru iya bu: "Babilonu ono, a maru epha iya; mbu ne iphe, bukota ndu agba ukpara me iphe, bukota ndu eme ahuma le mgboko." ⁶ Mu bya ahuma ge nwanyi ono ngwaru mee ndu-nsu; o nodu atsui iya atsutsu; waa mee ndu e gburu l'ike l'opfu ehue Jizosu.

Mu huma iya; o kwatakpo tufu mu ehue g'iphe atufuje ehue. ⁷ Ojozi-imigwe ono su mu: "?Bu gunu be o gude o tufu ngu ehue? Ge mu byanu akaru ngu iphe, du le nwanyi ono, bu iphe, e domiru edomi; mekpoo k'ejo anu-egbudu ono, nweru ishi esaa ono waa mpu iri ono, bu iya pa iya ono. ⁸ Anu-egbudu ono, i humaru ono dukwaru teke o shi nodu ndu; obenu le nta-a be o to noedu ndu. O phoduakwaru-a nwanshii nta-a l'o shi l'iduma, enweddu ohu ono futa bya alaru onwiya l'iswi. Ndu ono, bu l'eliphe ono, bu iya bu ndu ophu e shikpo teke Chileke meru mgboko; ophu e deduru epha phe l'ekwo, e deshiru epha ndu a-no ndu ojejeje; iphe, bu ndu ono be oo-tufukpo ehue m'ephe -humaephe ejo anu-egbudu ono; kele o shi nodu ndu; ophu o dzuedu ndu nta; ole oo-mechakwaa nodu ndu ozo.

⁹ "Ono buru iphe, gbaru ge nemadzu goshi le ya nweru uche bya arije iphe ariri g'o doo ya enya. Su-a; ishi esaa ono no-chiru enya ubvu ubvu esaa, nwanyi ono no anoo l'eli iya. Iphe ozo, o no-chifuaru enya iya bu ndu eze esaa. ¹⁰ O dukwaruphu ndu eze esaa, no nu. Umadzu ise l'ime ndu eze esaa ono ta anekwa. Onye lanu be nokwadu nu; onye lanu teke afutadu. O-futaephe; l'a haa ya l'o kpo upfu nwanshii.

¹¹ A bya lẹ k'ẹjo anụ-ẹgbudu ono, shi nọdu ndzụ; ọphu ọ nọedu iya ono; yẹbedua bụ onye eze k'ẹsato; ọle yẹe ndu eze ẹsaa ọphuu bẹ nọkwa l'oshi lanụ; o je emechaa laa l'iswi.

¹² “Tẹme mpu iri ono, ị hụmaru ono bu ndu eze iri; ọphu e teke adudu alị-eze, a nwaru pẹ. Ọle a hakwanuru pẹ g'ẹphe nọdu l'ẹka anụ-ẹgbudu ono buru eze awa lanụ kpoloko kpẹekpu. ¹³ Ndu eze ono bẹ obu pẹ abukotajeru nanu. Ẹphe eworu ike pẹ mẹ abubu ono, ẹphe bụ eze ye ẹjo anụ-ẹgbudu ono l'ẹka. ¹⁴ Ẹphe a-tuko g'ẹphe ha swikoo ike pẹ nanu; tsoo Nwaturu Chileke ono ọgu. Ọle Nwaturu ono l'a-lwu-gbulekwa pẹ-a. Noo kele ọo ya bụ Nnajiuphu, kakota ndu bụ nnajiuphu; bya abukwarupho Eze, kakota iphe bụ ndu eze. Iphe, bụ ndu Chileke kuru bya ahota ono; tẹme ẹphe pfushia ike ono l'a-lwu-gbukwa pẹ pho.”

¹⁵ No iya; ojozi-imigwe ono sụ mu: “?Ị hūmaru mini ono, nwanyị ovuoba ono nọ anọo ono; mini ono bẹ bụ iphe, bukpo mkpukpu lẹ mkpukpu; mẹ ikpoto ọha mẹ ọhamoha mẹ ndu shi l'iphe, bukota opfu-alị ndu dụ iche l'iche, nọ lẹ mgboko-a. ¹⁶ Ẹjo anụ-ẹgbudu ono yẹe mpu iri ono, ị hūmaru ono bẹ bụ ndu nwanyị ovuoba ono dụ ashị. Ẹphe a-tuko iphe, o nweru enweru natachaa ya g'ọ ha; l'ọ gbaru ọto dabyiru. Ẹphe eria ya anu; gude ọku kepyashia ya. ¹⁷ Noo kele ọo Chileke bẹ yeru pẹ ẹgube ọriri ono l'okpoma; g'ọ guje pẹ ẹgu emeẹbekota iphe, Chileke tūberu, bụ iya bụ gẹ ndu ono swikoo ike pẹ; g'okpoma buru pẹ nanu; k'ọphu ẹphe e-wota alị-eze pẹ ono woru ye ẹjo anụ-ẹgbudu ono l'ẹka g'ọ gude ẹka-ike buru eze pẹ jasụ teke iphe, Chileke pfuru e-meẹbekota.

¹⁸ “Tẹme nwanyị ono, ị hūmaru ono bụ mkpukpu ono, a maru ẹpha iya ono, bụ iya bụ eze; tẹme iphe, bukotakpoo eze ndiphe l'ophu nọdu iya l'ẹka.”

18

Adada Babilonu

¹ E mechaa; mu bya ahuma ojozi-imigwe ọzo, shi l'igwe phezeta. Ọ buru iya bẹ Chileke yeru ike parụ ẹka l'ẹka. Ogbu-nwīnwīi ya tuko mgboko l'ophu ngaa. ² Ọ nọdu ara iya arara arashi iya ike sụ: “Eze mkpukpu Babilonu daakwaru! Ọ daakwaru! Ọ buakwaa ẹka mkpako-iphe, bukotakpoo ọbvụ larụ ẹgu. Ọ buakwaa okpoku unwu-ojozi Nsetanu l'ophu; mēkpoo ẹpfune-enu iphe, bukpo nwenu njọ ọrà; mē enu, dukota ndiphe ashị l'ophu. ³ Noo l'ọhamoha, nọkpoo lẹ mgboko nguwaru mēe ya ono, bụ iya bụ apharwushi ono, nwanyị ono apharwushi onwiya; tẹme ẹphe lẹ ndu eze ndiphe l'ophu zekotawaa. Tẹme iphe, bụ ndu agba oke-ngho lẹ mgboko-a mgburugburu bẹ shiakwa l'eku ono, nwanyị ono nweru ono, nyiberu g'aatu ọnu iya ono bugbaaru eze.”

⁴ Tọbudu iya bụ; mu nūmakwa olu ọzo, shikwa l'imigwe sụ:

“Ndu mu; unu lufutakwa iya

l'ehu;

g'unu te eje eye ẹka l'eme

ẹjo-iphe, oome ono;

ọdumeka unu l'iya

a-gbakwaru

mgba l'ẹjo iphe-ememe,

a-byapfuta iya nū;

⁵ l'iphe-ẹji, oome kụkwaru

l'ikpo l'ikpo;

ha l'eli l'eli;

je

asupfuru l'akpaminigwe;

tẹme Chileke
nyataakwaru ẹjọ ememe,
oomeje g'ọ ha.

⁶ G'e mee ya g'o meru ndu ọzo;
g'a p̄fua ya ụgwo iphe,
o meru;
p̄fua ya ya mp̄fukwase.

G'e gude mee atsụ-be atsutsu
ugbo labọ
ge nkiya gwajiaru iya
okoro,
o gude gwaaru ndu ọzo g'ọ
ngua.

⁷ G'a gwaa ya maa;
nua ya aphụ, habe
g'ajaja ono, ọ jaru onwiya
yee ẹku ono,
nyiberu g'aatu ọnu iya ono,
ọ kparu swibe onwiya ono.

G'e mee ya ya nno;
eshinu o shi anọduje
etu onwiya ẹpha sụ:

'Nta be mu nọwa buru
eze-nwanyị!

Mu ta anọdu l'aphụ nwanyị,
ji iya anọedu ndzu.

Ọphu mu ta abyadu l'atso
onu l'aphụ!'

⁸ Noo g'o gude iphe,
bu ẹjọ iphe-ẹhuka ono,
tukoru kwaberu iya
nu ono;
je l'a-tuko byapfutakota
iya ujiku lanu,
bu iya bu ẹjọ iphe-ememe;
waa aphụ waa okpa nri.

Ọku be e-tsufu iya nu;
kele Nnajiuphu,
bu Chileke;
onye ike iya paru
eka be bu iya nmaru
iya ikpe."

⁹ Ọo ya bu l'eze ndiphe ono, ẹphe l'iya shi apharwushi onwophe ono me ndu ono, ẹphe l'iya atukoje emegbaa ẹjọ-iphe, agu phe nu ono; ndu ono l'a-ra ẹkwa iya; aphụ eji phe obu l'opfu ẹhu iya m'ẹphe -humaepho g'enwuru-oku iya kpufuru; l'eka oku etsupyashi iya. ¹⁰ Ẹphe a-pfuru ụzenya ele iya ẹnya le ndzu agugu epfu su: "Nshio! Nshio eze Babilonu bu mkpukpu, a maru ẹpha iya bya amaru g'ike iya beru; awa lanu be e gude nma ngu ikpe; i daa g'i daru-a!"

¹¹ Ndu agba ngho l'eliphe arakwaapho ẹjọ ẹkwa nkephe gua aphụ iya; kele o to nweedu onye azubaa phe aswa. ¹² Ọ to duedu onye azuje mkpola-ododo phe; ọzoo mkpola-ochaa phe; ọzoo ogbu nwijnwii mkpuma, bu mkpuma, vu oke aswa me

igopoto phe. O to duedu onye azuje ekwa ocha phe me ekwa uswe-uswe phe; me nkuushi; buragidi uswe phe; mekpoo oshi, eshi mkpo, bu iphe, ephe erekota erere; mekpoo iphemiphe, e gude eze-nyi kpua; mekpoo iphemiphe, bu iphe, e meru l'oshi, aswa du; me ophu e meru l'ope; ozoo ophu e meru l'igwe; ozoo ophu e meru le mkpuma-egbe; ¹³ mekpoo ekwo-ophe, bu sinamonu; me unwu iphe ozo, eshigbaa mkpo ge senti; me unwu-isensu; me meru; mekpoo furankisensu; mekpoo mee; mekpoo manu nri; mekpoo utu-witi; me witi l'onwiya; mekpoo eswi; mekpoo aturu; me inya; me ugbo-inya; me ohu; mbu je akpachaa le nemadzu gedegede. ¹⁴ "Ha! Nta-a be iphe, bukotakpoo akpuru oshi ono, shi aguje ngu agugu ono be ta aduedu. Eku ono, i shi kpaa swiphee onwongu ono be yifuakwaru nta; iphemiphe, bu iphe, atsoje ngu utso; teme o buru iphe, ama ngu mma bvwuaru; ophu o bukwa li bya ahumabaa ya." ¹⁵ Ndu ngho ono, shi agbataje ngho iphemiphe ono je eree le mkpukpu ono rita iya oke urwu ono be a-pfugbaaru iya uzanya uzanya; kele ndzu a-nodu agu phe k'aphu ono, aanu mkpukpu ono. Ephe araa ejo-ekwa gua aphu asuje: ¹⁶ "Nshio! Nshio gube eze mkpukpu ono shi eyeje uwe ocha; me ekwa uswe-uswe; me buragidi uswe-uswe gude kwaa onwongu akwa ono! Gudekwapho iphe, e meru le mkpola memata onwiya ree; bya eworu echi, ere ire doo joo l'eka; bya ewojueru igopoto doo onwiya joo l'olu. ¹⁷ L'awa lanu-a kpoloko be e gudewaa mekota eku obu g'o ha; o bukotaru ola-l'iswi egube-a."

Iphe, bukpo ndu-ishi ugbo-mini g'ephe ha; me iphe, bukpo ndu egudeje ugbo eje; me ndu akpo ugbo; me ndu egudeje ugbo tsoru eze-enyimu agba ngho; g'ephe ha tukoru je apfugbaaru uzanya uzanya. ¹⁸ Wata echi mkpu teke ephe humaru enwuru-oku iya g'o kpuru tuu l'eka oku etsu iya. Ephe epfuahaa su: ?O dukpoorua mkpukpu ozo, dujeru g'eze mkpukpu-a? ¹⁹ Ephe kpota urwuku kpube onwophe l'ishi. Ephe nodu echi mkpu ara ekwa; agu aphu su: "Nshio! Nshio gube eze mkpukpu, mbu gube mkpukpu ophu bu eku, nyiberu g'a-tu onu iya, i kparu be iphe, bukpo ndu gude ugbo phe tsoru eze-enyimu agba ngho shikota l'eka barahu buru eze! ?Awa lanu-a kpoloko be e gudewaa mekota iya; o buru ola-l'iswi egube-a?"

²⁰ Teru eswa kpua ya gube igwe! Unube ndu-nsq; me ndu-ishi-ozu ono; me ndu mpfuchiru Chileke unu teje eswa le Chileke be nmawaru iya ikpe ejo-iphe ono, o meru unu ono!

²¹ Tobudu iya bu; ojozi-imigwe lanu, okpehu du; pata mkpuma, ha ge mkpuma-uswe paru chie l'eze-enyimu su: "Waa g'ee-gude okpehu chie mkpukpu ono, a maru epa iya ono, bu Babilonu l'eka o to dudu onye ahumabaa ya ozo bu owa-a. ²² O to dudu onye anumabaa oda nkwa; ozoo numabaa eka a gu ebvu; ozoo ke ndu aphu upyi me ndu egbu opu l'ime gube mkpukpu ono ozobakpo ilile. O to dudu onye-ona, eme ona g'oo-duhabe aahumabaa l'ime ngu ozobakpo. Ophu a byadu anumabaa ya oda ikwe-nri. ²³ Ophu iphoro oku oroku abyadu enwubakpo jaa l'ime ngu; ophu o dudu onye anumabaa eka a no l'ime ngu eme uzere k'eka eke nwanyi; ozoo k'eka a lutaru nwanyi k'ophuu. Noo l'o kwa ndu ono, shi buru l'ime ngu agba ngho ono shigbaa buru ndu nweru enya l'eliphe-a. Teme i gude eme mgbashi; dumphushikota ohamoha l'ophu mgburugburu.

²⁴ "Teme o buru l'ime mkpukpu ono be a humaru mee ndu mpfuchiru Chileke me mee ndu-nsq; mekpoo mee iphe, bu ndu e gburu egbu l'eliphe g'ephe ha."

19

¹ Ono mechaepho; mu numa olu-opfu ndu du igwerigwe epfu l'imigwe su: "Aliloya! Ge ndzota; me ogbu-nwii; me okwabe ubvu; me ike; bukwaru ke Nnajiuphu anyi, bu Chileke anyi! ² L'ikpe, o kperu be bukwa ire-lanu; bya aburu ikpe, pfuru nhamunha. O nmaru eze-nwanyi ovuba pho ikpe; mbu nwanyi ono, gude

apharwushi onwonye mee unwu-eliphe l'oplu: ephe buru mkpurupyata-a. Chileke be gwataakwaru iya ugwo mee ndibe yebe Chileke ono, o gbushiru ono. Ochi phe tukoru iya l'ishi." ³ Ephe byakwa atua uzu ozo su: "Aliloya! Enwuru-oku, etsu mkpukpu ono kpu tuu je atuko imeli l'oplu sweta. Noo g'oo-kpu iya jasu le tuutuutuu le mijimiimii bu ono." ⁴ Ukporo ndu bu ogerenya le ndu bu ogerenya eno pho; waa iphe ono, nogbaa ndzu ono ephe'eno tuko daa kpurumu baaru Chileke eja; mbu Chileke ono, no l'aba-eze ono. Ephe su: "Nokwa g'o du-o. Aliloya!"

*Ete eswa nwanyi,
a luru k'ophuu*

⁵ O duru olu, shi l'aba-eze ono su: "Unu jaa Chileke ajaja iphe, bu unube ndu egeru Chileke ozi g'unu ha; unu kele iya unube ndu atsui iya ebvu; onye upfu me onye nta." ⁶ Mu bya anuma uzu, ndu du igwerigwe atu. O nodu adaepho g'eka mini aphu gbudugbudu; bya adahukwapho g'eka igwe ara ora; asuje: "Aliloya! O kwa Nnajiuphu, bu Chileke ono, bu Okalibe-Kakota-Ike ono bu Eze. ⁷ G'ehu tsoo anyi utso; g'anyi tee eswa teshia ya ike; kwabe iya ubvu; kele nta-a be o rwuakwaru Nwaturu ono l'alu nwanyi. Nwanyi obu, oobya alulu obu be kwaakwaru onwiya akwa kwaberu iya. ⁸ Chileke bya ekwewa g'o yee uwe ochaa, egbu nwiniwii bya aburu asagu-mini." Uwe ochaa ono bu umere pfuru oto, ndu-nso eme.

⁹ Tobudu iya bu; ojozi-imigwe ono su mu: "Dee iphe-a l'ekwo: 'Ehu-utso be a goru nu ndu ono, e kuru g'ephe yiru le ndu e-ri nri, e gude eme eswa nwanyi ono, Nwaturu Chileke ono eje alulu onoya.' " O pfuchaa nno bya asu mu: "Opfu ono bukwa Chileke gude onu iya pfua ya."

¹⁰ Mu daa kpurumu l'iphu ojozi-imigwe ono jeshiaru iya abaru eja. O su mu: "Te ejakwa ememe! O kwa ge gubedua unu l'unwunna ngu phe bukota ndu egeru Chileke ozi be bu ge mbedua bukwapho onye egeru Chileke ozi; mbu unwunna ono, bu phe be Jizosu goshiru okpobe-opfu nkiya ono. Bachiaru Chileke eja. L'okpobe-opfu ono, Jizosu goshiru anyi ono be bukwa l'eka Unme Chileke be o shi; mbu Unme Chileke ono, bu iya emeje ge nemadzu pfuchijeru Chileke ono."

Onye no l'eli inya ochaa

¹¹ "Mu bya anuma g'imigwe gheru onu. Mu huma inya ochaa, no iya nu. O duru onye no l'eli inya ono. Epha onye ono buru: O pfushiru ike l'iphe, o pfuru"; bya aburu "Okpobe-Opfu ono." O nodu ekpeje ikpe, pfuru oto bya alwu ugu l'uzo, pfuru oto. ¹² Iphoro enya iya dwepho g'iphoro oku, enwu enwunwu. O kpuru okpu-eze, du igwerigwe l'ishi. O duru epha, e deshiru iya l'ehu, adudu onye maru iya nu gbahaa yebedua l'onwiya. ¹³ O buru uwe, a tseru le mee be o yeru. Epha onye ono buru "Opfu Chileke" ono. ¹⁴ Iphe, bu ndu oogu, no l'imigwe gudegbaa uwe ochaa, egbu nwiniwii bya aburu asagu-mini kwaa onwophe akwa. Ephe tuko nodugbaa l'eli inya ochaa awu etso onye ono, no l'eli inya ochaa ono. ¹⁵ Iphe, eshije l'onu onye ono lufuta buru ugu-echi, atsui nko, bu iphe, oo-gude lwua iphe, bu ohamoha, no le mgboko. L'o bya egude mgborigwe buru eze phe. O buru iya l'a-zoshi mee vayinu l'akpuru vayinu ono, bu iya bu eze oke-ehu-eghu ke Chileke, bu Okalibe-Kakota-Ike. ¹⁶ E dee epha iya l'uwe, o yeru bya edee ya ya l'utapfu, bu iya bu: "Eze ndu eze; waa Nnajiuphu ndu bu nnajiuphu."

¹⁷ Mu bya anuma ojozi-imigwe, pfuru l'ime enyanwu. O chia mkpu chishia ya ike gude kukota iphe, bukpo enu, ephe l'akpaminigwe oku su: "Unu bya edzukobe ria nri, dashihuru unu; nri-enyashi ophu bu Chileke be o shi l'eka. ¹⁸ Unu bya avukaa anu ndu eze; me anu ndu-ishi oogu; me ke ndu oogu l'onwophe; anu inya; me ndu agba iya nu; anu ndiphe l'oplu; amadu me ohu; ndu upfu me ndu nta."

¹⁹ Mu bya ahuma ejo anu-egbudu pho me ndu eze ndiphe mgburugburu g'ephe chitawaru ndu ojogu phe dokobe l'eka lanu g'ephe bya etsoo onye ono, no l'eli inya ochaa ono ogu yee ndu ojogu iya. ²⁰ A kpu ejo anu-egbudu ono le ndzu. E gudekwapho onye mpfuchiru ono, epfuje iphe, Chileke epfuduru ono. Oo ya be bu onye ono, shi abujeru: o -nodu ejo anu-egbudu ono l'iphu; l'o meshia iphe-ohumalenya-a, bu iya bu iphe ono, o gude dephua ndu ono, kweru g'a gbaa phe ngga ohubama k'ejo anu-egbudu ono; me ndu ono, shi abaru ntekpe, a kpuru o du g'o du ono eja. A kputachaa onye mpfuchiru ono l'epfuje iphe, Chileke epfuduru ono yee ejo anu-egbudu ono le ndzu je achiru ye l'eze iduma, bu oku nshi-egbe enwu iya taphutaphu. ²¹ Onye ono, no l'eli inya ochaa ono bya egude ogu-echi ono, shi iya l'onu alufuta ono gude tuko ndu ophu phoduru nu gbushikota. Iphe, bu enu, nokota le mgboko-a dzukoo bya avua anu phe kpata kpata; rijishia epho.

20

¹ Noo ya bu; mu bya ahuma ojozi-imigwe, shi l'imigwe abya. O gude ire-igodo onu iduma, enwedu ohu ono l'eka; bya achikwarupho oke egbirigba. ² O zuepho ejo-oke-agiyi ono gburumu; mbu agwo shi l'ichee ono, bu iya bukpuo Obutuswe ono bya aburu iya bu Nsetanu. Ojozi-imigwe ono bya azu-gude iya kee ya egbu togbo; o zee l'egbu ono unu apha labo l'apha ukporo iri. ³ Ojozi-imigwe ono paru iya chie l'ime iduma, enwedu ohu ono. O chiechaa ya bya eworu iya gu-chia; woru iya tu-chia okpobe atu-chi; k'opu o dudu onye adu ike atuha iya nu. Oo ya bu g'oo too dephushihedu ndiphe ozobaa jasu teke unu apha labo l'apha ukporo iri ono bvadaru. Teke unu apha labo l'apha ukporo iri ono bvuerupho l'e wehaa ya g'o kpa nwantusaru-ehu nwanshii.

⁴ Noo ya; mu bya ahuma aba-eze aba-eze me ndu nogbaa ya nu. Ndu ono be bu ndu a hotaru dobe g'ephe kpeje ikpe. Mu humakwapho maa ndu a pfu-gburu apfu-gbu; opfu l'oo l'ephe pfuru l'edzudzu-oha pfua l'oo Jizosu bu Nnajiuphu; ndu shi asaje opfu Chileke asasa. Oo ephe bu ndu te ekwedu baaru ejo anu-egbudu ono yee ntekpe, a kpuru o du g'o du pho eja; ophu ephe ekwedu g'a gbaa phe ngga ohubama k'ejo anu-egbudu ono l'egedegee onu-iphu ozoo l'eka. Ephe tetachawaru nodu ndzu; ephe le Kereshi buwaru eze unu apha labo l'apha ukporo iri. ⁵ Eteta k'ono, ndu a pfu-gburu apfu-gbu tetaru ono buru eteta k'ivuzo, Chileke meru nemadzu teta dzuru ndzu. Ndu ophu phoduru nu le ndu ono, nwuhuru anwuhu ono ta adukwa ophu tetaru nu jeye unu apha labo l'apha ukporo iri ono bvube. ⁶ Ehu-utso yee adu-nsa bu ke ndu a-yiru le ndu ivuzo ono, Chileke e-me g'ephe shi l'onwu teta nodu ndzu ono. Onwu nwu-labo pho te erwudu phe eka; obenu l'ephe a-buru ndu-uke ke Chileke; waa ke Kereshi a-tuko buru eze l'eliphe unu apha labo l'apha ukporo iri ono.

A lwu-kperu Nsetanu

⁷ Teke unu apha labo l'ukporo apha iri ono bvuerupho; l'aa-tofu Nsetanu l'egbu ono l'oo-lufuta le mkporo ono, a turu iya ono. ⁸ L'ooshi l'eka ono byatashikwa edepushi ohamoha, nokpuo le mgboko mgburugburu, bu iya bu Gogu yee Megogu. L'ookpakobe phe l'eka lanu gude phe dzua ogu. Ndu bu e -jeshia phe agugu ephe aha g'eja, no l'ali. ⁹ No iya; ndu ono zoru garamu garamu garamu le phorokotoko eli-mgboko-a; bya anu-phekota eka ono, ndu ke Chileke doru ono mgburugburu; nu-phekwaapho mkpuku ono, Chileke yeru obu ono. Obenu l'oku shiepho l'imigwe nwua ke phuruphurupuru bya ekegbushikota phe. ¹⁰ A bya eworu Obutuswe, bu iya l'anoduje eduphushi phe ono bya eworu chie l'eze iduma ono, bu oku nshi-egbe l'enwue ya pho taphutaphu ono, bu iya bu eka ejo anu-egbudu pho yee onye mpfuchiru pho l'epfuje iphe, Chileke epfuduru ono no. O buru eka ono be ephe a-nodu l'aa-nua phe chiipfu eswe l'enyashi jasu le tuutuutu le mimiimii.

Ikpe ikpazu

¹¹ Mu bya ahuma oke aba-eze acha ucha; bya ahumakwapho onye no iya nu. Igwe me ali phota oso; shi iya l'iphu gbafo. Ophu o duedu eka ephe a-nodu. ¹² Mu humakwapho iphe, bukpo ndu nwuhuru anwuhu; ndu upfu me ndu nta; eka ephe pfugbaaru l'iphu aba-eze ono. A bya e kpuhashia ekwo ghebe onu; a bya ekpuhakwapho ekwo lanu ozo; ono buru ekwo ndu no ndzu. O buru iphe, e deru l'ekwo ono be e gude ekpe ndu nwuhuru anwuhu ikpe le g'iphe onyemonye meru gbaru. ¹³ Eze-enyimu bya atuko ndu o rijekporu chifutabebe. Anwuhu yee ali-maa tuko ndu onwu gbujekporu chifutabebe. A tuko g'ephe ha kpee ikpe. E kpee onyemonye ikpe g'iphe, o meru gbaru. ¹⁴ A chiru mgbu-onwu yee ali-maa chiru ye l'eze iduma ono, oku enwu taphutaphu ono. Ono buru onwu nwu-labo. ¹⁵ Onyemonye, a humaduru epha iya l'ekwo, e deshuru epha ndu a-nodu ndzu ojeje pho be e chieru l'eze iduma ono, oku enwu taphutaphu ono.

21*Imigwe ophuu me ali ophuu*

¹ Tobudu iya bu; mu bya ahuma igwe ophuu bya ahuma ali ophuu; kele igwe ophu shi du nu ta aduedu; ophu ali ophu shi du nu aduhedu. Ophu eze-enyimu aduedu. ² Mu bya ahuma mkpukpu, du nsọ ono, bu iya bu Jierusalemu ophuu. Mu huma iya g'o shi l'imigwe eka Chileke no alwazeta l'ali. E memakpoe ya pho ge nwanyi, abya ala ji; mbu nwanyi, a kwawaru akwa g'oo-du yee ji iya aswuru. ³ Mu numa olu, a no l'aba-eze ono chia g'e chiru mkpu su: "Wakwa ibe Chileke ba-o! Nta-a be Chileke byaakwaru anodu swiru nemadzu eswiru. Nta-a buakwaa eka nemadzu bu be bu eka Chileke e-buru; nemadzu aburu ndibe iya. Chileke l'onwiya eswiru phe eswiru; buru Chileke phe. ⁴ Oo-hushichaa phe enya-mini ekwa phe. Anwuhu ta adubaedu; ophu atsụ aphu a-duhedu; ophu aarahedu ekwa; ophu o duedu iphe emebaa nemadzu ehuka; kele iphe ono, shi dukota nu ono bvwaru."

⁵ Tobudu iya bu; onye ono, no l'aba-eze ono su: "Lenu; nta-a be mu emeakwaa iphemiphe g'o bukotaruru iphe ophuu." O sukwa mu pho-a: "Tuko opfu-a dee l'ekwo; noo l'o bukota okpobe-opfu bya abukwarupho opfu, gbaru g'e gude iya eka." ⁶ O bya asu mu: "E meakwaru iya! O kwa mbedua bu Alufa bya aburu Omega; Onye mbu me Onye ikpazu. Iphe, bukpo onye mini agu be mu e-kekwa mini shi l'ogba mini anuje ndzu ke mmanu. ⁷ O kwa onye alwuje ugu ono lwuta l'e-nworu iphemiphe. Mu aburu Chileke onye ono; onye ono aburu nwa mu."

⁸ Obenu ke ndu ono, atsụ ebvu enya ono; me ndu ono, ekwedu nu ono; me ndu ono eme ejo ahuma ono; me ndu egbu nemadzu; me ndu eme ke nwanyi; me ndu mgbashi; me ndu anoduje agwa iphe; me ndu adzuje uka g'ephe ha; ndu ono be iphe no swiru phe nu bu eze iduma ono, oku me nshi-egbe enwu taphutaphu ono, bu iya bu onwu nnwu labo.

Jierusalemu ophuu ono

⁹ Tobudu iya bu; ojozi-imigwe lanu l'ime ojozi esaa ono, shi paru ochi ejo iphememe esaa ikpazu pho byapfuta mu bya asu mu: "Bya ge mu je egoshi ngu nwanyi ophuu ono, l'abya ala ji ono, bu iya bu nyee Nwaturu Chileke onoya." ¹⁰ Unme Chileke bya eji mu pho eh. Ojozi-imigwe pho duta mu je enyihu ephekerephe ubvu, ha l'eli ntumatu. O je egoshi mu mkpukpu ono, du nsọ, bu iya bu Jierusalemu g'o shi l'imigwe eka Chileke no alwazeta l'ali. ¹¹ Ogbu-nwiiinwii ke Chileke mee ya o nodu eke ke zaa zaa. Iphoro iya nodu eke zaa zaa ge ke mkpuma, bu iya be aswa kakota; mbu iphoro dupeho ge ke mkpuma jiasupa. Mkpuma obu anoduje ama mma; bya aphu ngerengere. ¹² Mkpukpu ono be e gude igbulo kpu-pheta mgburugburu. Igbulu obu

haepho mebyikpoo ke phengara. E bua ya onu-abata uzi iri l'ebo. E ye unwu-ojozi-imigwe iri l'ebo g'ephe cheje onu-abata iri l'ebo ono nche. L'onu-abata ono ephe n'iri l'ebo be e degbachaaru epha ipfu iri l'ebo ono, du le Izurelu l'ehu l'ehu. ¹³ E bua onu-abata eto l'uzo ophu gharu iphu l'uzo enyanwu awawa; a bya ebua onu-uzo eto l'uzo enyanwu ariba; bya ebua onu-uzo eto l'uzo isheli; bya ebua onu-uzo eto l'uzo ndohali. ¹⁴ O buru mkpuma iri l'ebo be e gude tua okpa igbulo mkpukpu ono mgburugburu. Mkpuma ono ephe n'iri l'ebo be e deshiru epha ndu-ishi-oziri iri l'ebo; mbu ndu-ishi-oziri Nwaturu ono.

¹⁵ Ojozi-imigwe ono, shi epfu anu mu nu ono be gude ogugu mkpola-ododo, oo-gude tua mkpukpu ono yele onu-abata iya yele igbulo iya kpoo. ¹⁶ Mkpukpu ono nweru mgbureku eno, haepho enya nhamunha. O bya egude ogugu tua ya. Iphe, o dugbaa l'ogologo iya me uswekete iya me eli iya mekwapho osa iya buru unu manyiru ugbo eto le manyiru ukporo iri l'ise. ¹⁷ O bya atua igbulo iya; igbidigbi iya du ntutu okpa ukporo labo le ntutu okpa esato le ge ndiphe atuje iphe. Noo g'ojosi-imigwe ono turu iya. ¹⁸ Iphe, e gude kpua igbulo ono buru mkpuma jiasupa. Mkpukpu l'onwiya buru mkpola-ododo be e gude mee ya. O nodu aphu ngerengere g'onyo. ¹⁹ Okpa igbulo ono be e gudegbaa mkpuma, du iche iche, ereshigbaa ire ike bya aphugbaa ngerengere gude mee ya; o nodu ama mma. Mkpuma ono ke mbu bu jiasupa; k'ebo buru safaya; k'eto buru agetu; k'eno buru emeraludu; ²⁰ k'ise buru onikusu; k'ishii buru kaneliyanu; k'esaa buru kirisolayitu; k'esato buru berilu; ke tete buru topazu; k'iri buru kirisopurasu; k'iri le nanu buru jiasintu; k'iri l'ebo buru amitisu. ²¹ Onu-uzo iri l'ebo ono buru igopoto iri l'ebo be e gude mee ya. Onu-uzo ono ephe n'iri l'ebo l'ehu l'ehu bukataru igopoto lanu be e gude mee ya. Oma oji ime mkpukpu buru mkpola, guru egugu be e gude mee ya. O nodu aphu ke ngerengere g'onyo.

²² Ophu o dudu eze-ulo Chileke, mu humaru l'ime mkpukpu ono; kele Nnajiuphu bu Chileke, bu iya bu Okalibe-Kakota-Ike yee Nwaturu ono buwaa eze-ulo Chileke ke mkpukpu ono. ²³ Mkpukpu ono ta aduedu iphe, o gude enyanwu eme; ophu o dukwapho iphe, o gude onwa eme. Noo kele ogbu-nwainwii Chileke be echiwa l'ime iya. Nwaturu Chileke ono buru iphoro, e gude aphu uzo. ²⁴ O buru iphoro, shi le mkpukpu ono be ohamoha e-gude nodu ndzu. Iphe, bukpo ndu eze, nokota le mgboko evukoo odu-biribiri phe vubata l'ime mkpukpu ono. ²⁵ Onu-abata mkpukpu ono e-ghekotajeru onu tekenteke; kele enyashi ta abyakpodaanu adu l'eka ono. ²⁶ Ohamoha, du l'eliphe be a-tuko odu-biribiri, ephe nweru enweru vutakota bya akube le mkpukpu ono; ephe akwabe mkpukpu ono ubvu. ²⁷ Ole o to dukwanu iphe, aaso nsu, byaru abahu le mkpukpu ono. Onye eme ejo ememe m'onye adzu uka be e te ekwekwa g'o bahu iya. Ndu a-bahu iya nu kpoloko buepho ndu e deru epha phe l'ekwo Nwaturu ono, bukwanu eka e deshiru epha ndu a-no ndzu ojeje.

22

¹ Tobudu iya bu; ojozi-imigwe ono bya egoshi mu nggele, bu iya bu mini obu, l'anuje ndzu ojeje obu. O doepho risaa aphuepho ke ngerengere g'onyo. O buru eka o shi asofuta bu l'aba-eze Chileke yee ke Nwaturu onoya. ² Mini ono nodu asoepho l'echi oji mkpukpu onoya. Oshi, anuje ndzu ojeje pfugbaaru nggele ono ibe k'ebo ebo. Oshi ono amije uzi akpuru iri l'ebo, dugbaa iche iche bya ami nno l'onwa l'onwa ugbo iri l'ebo l'apha. O buru ekwo oshi ono be aakpataje gude mebe ohamoha obvu l'iphe, eme phe nu; ephe ewekorohu. ³ Ophu o dudu iphe, Chileke turu onu anodubaa l'ime mkpukpu ono.

Iphe, a-du le mkpukpu ono bu aba-eze Chileke yee ke Nwaturu ono. Ndu ejeru iya ozi a-nodu abaru iya eja. ⁴ Ndu ono, ejeru iya ozi ono a-humaje iya l'iphu l'iphu. Epha iya be ee-dechaa phe l'egedegee onu-iphu. ⁵ Enyashi ta aduhedu. Mkpa iphoro

oroku; ozo k'enyanywu ta adueduru phe ozo; kele Nnajiuphu, bu Chileke l'a-buru iphoro phe. Epe aburu eze jasu le tuutuutu le mimiimii.

Abyabya Jizosu

⁶ Noo ya; ojozi-imigwe ono su mu: "Opfu-a g'o ha bukotakwa okpobe-opfu bya aburu opfu, gbaru ke g'e gude iya aka. Le Nnajiuphu, bu iya bu Chileke ono anuje ndu ono, epfuchiru iya nu Unme iya ono be ziakwaru ojozi-imigwe g'o bya egoshi ndu ejeru yebe Nnajiuphu ono ozi iphe, aduedu g'oo-no-beru l'oomee."

⁷ "Lekwa; mu abyakwaa egwegwa! Ehu-utso be a goru nu onye emeje iphemiphe-a, e deru lekwo mpfuchiru-a."

⁸ Mube Jionu gedegede bu onye numakotaru iphemiphe-a le nchi mu; bya ahuma iya lenya. Mu numachaa ya ono bya ahumachaa ya ono; mu daa kpurumu l'iphu ojozi-imigwe ono, goshiru mu iya nu ono jeshiaru iya abaru aja. ⁹ O su mu: Te ejekwa ememe! "O kwa ge gubedua unu l'unwunna ngu bu ndu ejeru Chileke ozi-a bu ge mbedua bukwapo onye ejeru Chileke ozi; mbu unwunna ngu bukwa ndu ono, epfuchiru Chileke me ndu ozo, emeje iphe, ekwo-a pfuru. O Chileke be ii-bachiaru aja." ¹⁰ O su mu: "G'o to dukwa opfu, e deru lekwo-a me nanu, ii-domi edomi. Le teke iphemiphe-a e-mekota be dukwaa ntse. ¹¹ G'iphe, bu ndu emeje ejo-iphe kwaekwapo l'eme ejo-iphe, epe eme. Ge ndu eme umere, rehuru erehu kwaekwapo l'eme ejo umere, rehuru erehu, epe eme. Ge ndu ophu pfubekwanuru-eka-oto l'iphu Chileke gudeepo aka phe g'ephe gude iya. G'onye doberu onwiya Chileke iche dobeekwarupho onwiya Chileke iche g'o doberu iya.

¹² "Mu suru-a; mu abyaakwaa nta-a nta-a! Mu -byatashia be mu e-gude iphe obunggo, mu e-bu onyenonu nggo g'iphe, o meru gbaru. ¹³ O kwa mbedua bu Alufa bya aburu Omega. Mu bu onye Ivuzo bya aburu onye Ikpazu. O buru mu bu mgbube ishi iphemiphe; bya aburu mu bu aka iphemiphe suberu ishi."

¹⁴ Ehu-utso, be a goru nu ndu asaje awurukpata uwe phe l'oocha ke pemu pemu; kele oo phe be ee-kwe g'ephe wotaje akpuru, oshi ono, anuje ndu ojejeje ono mitaru; rije. O buru phe be ee-kwe g'ephe shi l'onu-uzo bahu l'ime mkpukpu ono, Chileke no ono. ¹⁵ Obenu le ndu ono, bu nkuta ono; me ndu mgbashi ono; me ndu apharwushi onwophe epe l'unwany; me ndu egbu nemadzu; me ndu anoduje agwaphe iphe; me ndu abujeru; onye ozo -nodu adzu aka l'ootso phe utso; teme epe nodu adzu aka l'onwophe; ndu ono g'ephe ha bu l'azu mkpukpu ono be epe a-nodu.

¹⁶ "O kwa mbedua, bu Jizosu gedegede be ziru ojozi-imigwe mu g'o bya emee g'unube Chiochi makotaru iphemiphe-a. Mu bu eri Devidi bya aburu oshilokpa iya. Mu bukwarupho kpokpode nchi-abohu ono, anoduje eke paapaapa onoya."

¹⁷ Unme Chileke ono yee nwanyi ophuuo ono toko su: "Bya-o!" G'onye numakpooru iphe-a su: "Bya-o!" G'onye egu mini agu byakwa! G'onye o du iya g'o bya byakwa g'e kee ya ya ke mmanu g'o ngu. O kwa mini ono anuje ndu ojejeje.

Mkpochi-ishi iya

¹⁸ Iphe, bu onye anu opfu-a, e dekotaru lekwo-mpfuchiru-a; be mu alo aka le nchi. Onye bu onye yekwaru iphe, l'iphe-a, e deru lekwo-a be Chileke e-yekwakwa iphe, l'iphe, bukotakpoo ejo iphe-ehuka, e pfukotaru opfu iya lekwo-a; toko iya byabe onye ono l'ishi. ¹⁹ Teke o dukwanuru onye wofuru iphe ewofu lekwo mpfuchiru-a be Chileke e-wofukwa okiphe onye ono l'akpuru, o mitaru; mbu oshi ono, anuje ndu ojejeje ono; oshi ono, e pfuru opfu iya lekwo-a; wofukwapo okiphe nkiya le mkpukpu, du nsu ono, bukwapo iphe, e pfuru opfu iya lekwo-a.

²⁰ Oo onye ono, meru g'a maru l'iphemiphe-a bukota okpobe-opfu be suru: "Ee; mu abyaakwaa nta-a nta-a."

O noo g'o du. "Jiko bya; Nnajiuphu, bu Jizosu!"

²¹ Gẹ Nnajiuphu, bụ Jizọsu; bya aburu Kéreshi meeru unu eze-iphe-oma g'unu ha. Nokwa g'ọ dụ.